Universidad de Deusto
Biblioteca

Bartolus de Saxoferrato ❀ Digesta I

Universidad de Deusto
Biblioteca

BARTOLI

COMMENTARIA IN SECUNDAM Digesti Noui partem, Do. Petri Pauli Paris. Andreæ Pomat. Andreæ Barb. Alexan. Losæi additionibus, multisque emendationibus illustrata, accuratè, & multa cum diligentia castigata.

Universidad de Deusto Biblioteca

10145

LVGDVNI;
M. D. LII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rubricæ ſecundæ partis.ff.Noui.

A Bigeis. 161
Acceptilationibus. 111
Accuſationibus & inſcriptionibus. 172
Ad legem iuliam maieſtatis. 181
Ad legem Iuliam de adulterijs. 184
Ad legem iuliam de vi publica. 194
Ad legem Iuliam de vi priuata. 195
Ad legem Iuliam repetundarum. 204
Ad legem Iuliam peculatus. 205
Ad legem Iuliam de annona. 205
Ad legem Iuliam ambitus. 205
Ad legem Corneliam de falſis. 198
Ad legem Corneliam de ſicarijs & venefijs. 195
Ad legem Fauiam de plagiarijs. 206
Ad legem Pompeiam de parricidijs. 197
Ad ſenatuſconſultum turpilianum. 206
Ad municipales & de incolis. 258
Adminiſtratione rerum ad ciuitatē pertinentium. 266
Albo ſcribendo. 264
An per alium cauſa appellationis reſcindi poſsit. 247
Appellationibus & relationibus. 230
Appellationibus recipiendis. 242
Apud eum ad quem appellatur, aliā cauſam agere compellendum. 247
A quibus appellare non licet. 239
Arborum furtim cæſarum. 148
B Onis damnatorum. 227
Bonis eorū qui ante ſententiā mortē ſibi conſciuerunt. 218
C Adaueribus punitorum. 219
Captiuis & poſtliminio reuerſis & redemptis ab hoſtibus. 254
Caſtrenſi peculio. 257
Cenſibus. 274
Collegijs illicitis. 162
Concuſsionibus. 160
Crimine expilatæ hæreditatis. 160
Crimine ſtellionatus. 162
Cuſtodia & exhibitione reorum. 180
D Ecretis ab ordine faciendis. 267
Decurionibus. 263
Duobus reis conſtituendis. 65
E Ffractoribus & expilatoribus. 161
Extraordinarijs criminibus. 159
F Ideiuſſoribus & mandatoribus. 77
Furtis. 133
Furti aduerſus nautas, caupones, ſtabularios. 147
I Furibus balnearijs. 161
Incendio ruina naufragio. 151
Iniurijs & famoſis libellis. 152
Interdictis & relegatis. 228
Iudicatum ſolui. 219
Iure fiſci. 247
L Iure immunitatis. 266
Legationibus. 267
M Libellis dimiſſorijs. 246
Vneribus & honoribus. 264
N Il nouari appellatione pēdente. 246
Nouationibus & delegationib⁹. 92
O Nundinis. 270
Peribus publicis. 270
P Oenis. 219
Pollicitationibus. 270
Popularibus actionibus. 164
Prætorijs ſtipulationibus. 115
Præuaricatoribus. 161
Priuatis delictis. 131
Priuilegijs Veteranorum. 258
Proxenetis. 274
Publicis iudicijs. 164
Q Vando appellandum ſit. 240
Quæ ſententiæ ſine appellatione reſcinduntur. 246
Quæſtionibus. 211
Qui & à quo appelletur. 240
R Eceptatoribus. 161
Requirendis reis. 210
Rem pupilli vel adoleſcentis ſaluam fore. 118
Rem ratam haberi. 125
Regulis iuris. 280
Re militari. 256
S Ententiam paſsis & reſtitutis. 229
Sepulcro violato. 159
Si quis teſtamento liber eſſe iuſſus fuerit 145
Si familia furtum feciſſe dicatur. 147
Si tutor vel curator appellauerit. 247
Si pendente appellatione mors interuenerit. 247
Solutionibus & liberationibus. 96
Stipulatione ſeruorum. 73
T Ermino moto. 162
Tigno iniuncto. 145
V Acatiōe & excuſatiōe munerū. 265
Varijs & extraodinarijs cognitionibus. 272
Verborum obligationibus.
Verborum & rerū ſignificatione. 274
Vi bonorum raptorum. 149

Finis.

Universidad de Deusto

a ¶ Adde. Iesu Christi præsidio, semp inuocato. d. Ale. tãgit hic, in ru. An rubricę possint allegari ad decisionẽ cãrũ: & an cũ rubrũ est generalius nigro, restringat p nigrũ. q̃ et post ipsum posui in l. j. §. si cer. pe. & ibi positis adde etiã Abb. cõsi. xvj. in ci. pñti cã. ij. li. i quãtũ etiã tãgit de dona. Cõstãtini ad de quod Abb. cõsi. lxxxiij. j. lib. dicit, q̃ nõ esset ꝓcul ab hæresi, reuocare id in dubiũ. dũ etiã tangit de alijs donationibus Imperatorũ. adde Bal. cõsilio cclxxvij. li. iij. Old. consil. ccxxxj. in fi. De potestate papæ in bonis ecclesiæ. Bal. consil. cclxxiiij. iij. vol. & consi. cxc. ij. lib. & consil. cccxxxiiij. j. vol. & de donatio. Regis per Pau. de ca. cõsi. lxxiiij. Old. cõsil. cxcv. Et inquãtũ tãgit an si mulier iurer super contractu, sit de beneficijs certiorãda, & quid etiã de minore, adde Bal. cõsi. iiij. & xlvij. & cõsi. cxxxiij. li. iij. & cõsi. cccxc. lib. ij.

b ¶ Stipulatio nõ ꝑt. Vide tu Alex. ĩ cõ. xij. ĩ j. co. & se. vol. j.

↦ POMATES.

c ¶ Vtroq; loquente. Vide Alex. consilio xij. co. j. & ij. vo. j. et Pan. in c. cũ contingat. co. pe. de iureiu.

d ¶ Itẽ patientia simplex. Facit in simili q̃ ponit Bal. de procuratore apud acta constituto, in l. inuitus in fi. C. de ꝓcu. Et in simili Oria. in tra. de arb. ĩ iij. char. in j. & ij. col. de arb. de arbitratore dato apud acta vt præsumatur acceptasse onus iniũctũ, licet nõ rũ. Et vide Feli. qui ponit aliqua in simili in c. qm̃ cõtra. col. vij. ver. & tenendo. de proba. & in c. fraternitatis. col. iiij. de testi. & in c. nonne. col. iij. ver. ij. reg. de præsumpti.

e ¶ ĩ. de fideiussorib. Ad hæc bene facit, q̃ in simili no. Bald. de ꝓcuratore apud acta constituto in l. inuitus. in fin. C. de proc. & in simili ẽt Oria. in trac. de arb. in iij. char. in j. & ij. col. de arbitro & arbitratore apud acta dato, vt præsumat acceptare onus iniũctũ, licet nõ rũ. & vide aliqd ꝓ cõfirmatione, ꝑ Fel. in c. qm̃ contra. col. vij. vers. tenẽdo. de ꝓbat. & colũ. x. ver. secunda conclusio. & in c. fraternitatis. col. iiij. de testi. & in ca. nõne. col. iij. in ver. secunda reg. de præsump.

f ¶ L. cũ ostendimus. Adde secũdũ Bal. ibi vt refert & sequit Alex. hic, q̃ ibi concurrebant tria. s. color iudicij, fauor pupilli, & scriptura; iõ fingit stipulatio, q̃ non esset altero prædictorum cessante.

De verborum obligationibus. Rub.

a Dictum[a] est ſ. de obligationibus in genere: sequitur videre de obligationibus in specie. Ideo ponit rubricã de ver. obliga.

1 *Stipulatio non concipitur, nisi utroque loquente, & sermonis efficaciam intelligente.*

2 *Stipulatio quibus casibus fingatur: ubi fauore dotis ex cursu temporis.*

Patientia in iudicio sine uocis expressione, habet uim stipulationis.

Ex contumacia fingitur stipulatio.

3 *Interrogatio præcedit, & responsio sequi debet, ut stipulatio ualeat.*

4 *Infans non potest stipulari, nisi in l. seruum. ĩ. rẽ pup. sal. fo.*

5 *Stipulatio nõ contrahitur per epistolam, sed probatur.*

6 *Sponsalia cũ stipulatione non contrahuntur inter absentes, alias sic.*

7 *Mutus & surdus, qui intelligit ad motum labiorum, non potest stipulari.*

Dominus Nellus de Eugubio intelligebat ad motũ labiorũ.

Visus ubi requiritur, nõ sufficit si percipiatur per intellectũ.

8 *Stipulatio põt concipi inter absentes, dummodo se exaudiãt.*

Præsentes dici possunt existentes in diuersis locis, dummodo se exaudiant.

9 *Mutus iubet scriptura, absens per epistolam. surdus uerbo.*

Mutus an stipulari possit.

Mutus si nihil intelligit, æquiparatur infanti, si aliquid, pupillo.

10 *Surdus non stipulatur: & licet intelligat ad motum labiorum indiget curatore.*

11 *Surdus & mutus quod quis sit qualiter probatur. remissiue.*

Surdus & mutus potest cõtrahere, licet nõ per stipulationẽ.

12 *Stipulatio quid sit. remissiue.*

13 *Stipulatio quare dicatur stipulatio: ubi quod ab interrogãte, tanquam nobiliori.*

LEX I.

Tipulatio.

Lex nostra diuiditur in septem partes, secũdũ la. de Aret. Primo dubitat, vtrum stipulatio reddat inutilis rõne ꝓsonarũ. Secundo, vtrũ reddat inutilis ratione ĩterualli tpis. Tertio, vtrũ reddatur inutilis rõne defect[9] verborũ, seu formę. Quarto vtrũ reddat inutilis rõne diuersitatis in qualitate interrogationis, & rñsionis. Quinto, an reddatur inutilis rõne diuersitatis ĩ quãtitate. Sexto an reddat iutilis ꝓpter adiũctã rẽ ĩ sermone. Septimo an reddat iutilis ꝓpter diuersitatẽ loquelæ: & ꝓsequor ꝑ partes. Stipulatio[b] nõ ꝑt cõcipi, nisi vtroq; loquẽte,[c] et sermonis efficaciã intelligente. h. d. † Hoc pricipiũ diuidit ĩ tres partes. Prio ponit dictũ. Scdo illationẽ. Tertio cõsiliũ. Scda ibi: et ideo. Tertia ibi: si qs igit. In tex. ibi: loquente, subaudi & sermonis efficaciã intelligẽte. Op. habet hic: q̃ stipl'o nõ ꝑt cõcipi, & c. cõtra s. de adop. l. nõ ẽm al'r. la. de are. soluit. q̃ ibi ĩ stipl'one ficta hic in vera. Vos habetis alius casus ĩ qb[9] fingit stipl'o: vt ĩ l. j. C. de rei vxo. ac. ltẽ ex cursu lõgi tpis: vt l. cũ de ĩ rẽ verso. §. d vsu. ltẽ † patiẽtia[d] simplex ĩ iudicio sine expressione vocis, habet vim stipl'onis: vt ſ. de fideius.[e] tu. l.

b
c
1
2
d
e

g ↦ POMATES. ¶ Credere cõtrariũ. No. quotiescunq; in aliquo actu requirit aliqs certus & spãlis cẽsus, attẽdit is. q̃ oẽs alios corporis sensus sub se cõprehẽdere aptus eẽt, vt est gl. no. in c. testes. iij. q. ix. voluit Bal. l. testiũ. ff. de testi. Vñ dicit Bal. in l. de qbus. ad fi. ff. de leg. q̃ si vnus dicat se audiuisse, alius vero dicat se vidisse, q̃ erunt contestes, & etiã dixit in rubri. C. de ꝓbatio: tũ non tolleret illa q̃ fit ꝑ ispectionẽ occultorũ. et q̃ visus sit cõprehẽsibilis omniũ aliorũ sẽsuũ: tenet expresse Bar. ĩ l. ij. §. pe. circa mediũ. ſ. de aqua plu. ar. circa hoc vide ẽt aliqd ꝑ Pau. d ca. in d. rub. C. de ꝓba. & Bal. in l. contra negãtẽ. C. ad le. aq. & ꝑ eũ in l. si qs testibus in fin. C. de test. & ꝑ Imo. & ca no. ĩ c. fraternitatis. de frig. & male. quorũ decisionẽ ibi seqt̃ Bal. ĩ l. j. C. sen. resc. nõ pos. Alex. consil. ccccxlviij. stãtibus his q̃ narrata sunt ĩ viij. co. Et hñ facit & habet Apoca. j. Cõuersus sum vt videre vocẽ. iuncta gl. in ij. exposi. & q̃ hñ Exo. xix. Cũctus ãt ppl's videbat voces & vide Barto. in l. si Titio. ſ. de leg. ij. & Alex, consi. cxliij. ĩ ꝓxi. vol. ij. & Præpo. ĩ c. fides. x. di. Et q̃ notãter intelligat derogatũ ꝓbationi q̃ fit ꝑ oculos, vide Alex. cõsi. xxxv. in iij. col. in princi. & lxiij. in pe. col. volu. iiij. & gl. in c. ad nostram iij. in verbo: requirit de iureiurã. & do. Præpo. in c. fides. x. di. et pe. & l. j. col. ij. & verſ. qnto no. de ꝓba. & ĩ c. cũ cãm. col. vij. ver. circa istã cõclusionẽ. de testi. & Bar. consilio ccv. col. ij. Et aliqd in simili ꝑ Barb. cõsi. xlviij. col. x. & se. vol. j. Et vide gl. Io. xx. ad fi. in verbo. et vide manus meas. & Pau. post Bald. c. l. j. ĩ. de his q̃ in test. de. & Bal. c. cõ cãm in j. parte. & ij colũ. & vj. Fel. in c. præterea. co. ti. & Alex. cõ. xxiiij. co. ij. vo. ij

h ¶ Regrit visus, &c. Vide circa hoc pau. de ca. in rub. de ꝓb. & Alex. cõsi. cxliij. in prin. vol. ij. Car. Alex. in ca. fides. in princ. x. dist. vide ẽt Alex. ĩ cõsil. xxxv. col. iij. & ĩ cõsi. lxiij. in pe. col. vol. iiij. Panor. cõsi. lj. co. x. ver. x. vol. j. & Fel. in c. pe. co. de ꝓba. barb. consil. xlviij. colũ. j. Bar. in cõ. ccv. co. ij.

i ¶ Aequiparant. Aliter loquitur Bar. in l. j. in fi. ff. de bo. posf.

k ¶ Aequiparatur pupillo. Adde q̃ Pau. de ca. hic dicit, quod mittatur de hoc dicto Bar. & q̃ reprehenditur per Ange.

f cũ ostẽdim[9]. ĩ fi. & j. à q. ap. nõ li. l. j. in qua dã addi. Dy. sup gl. Itẽ ĩ l. si finita. §. elegãter. ſ. de dã. infec. vbi ex cõtumacia fingit

3 stipl'o. † Quæro, vtrũ debeat ꝑcedere interrogatio, & seq rñsio: & an sit de substãtia, ita q̃ puersio ordis vitiet. & vr̃ q̃ substãtia sit q̃ verũ ẽ: vt l. j. C. de vsu. & l. obligamur. §. verbis. ſ. ti. j. & no. Inst. e. ti. ĩ pri. cõtra hoc vr̃ facere tex. j. e. l. §. cũ adijcitur.

4 sed ibi dicã. Op. dr̃ hic neq; mut[9], & c. † vr̃ q̃ ĩfans possit stipulari: vt l. seruũ. j. rẽ pu. sal. fo. Duæ sunt opi. Vna mar. quã tenet Pe. sed Dy. tenet cõtrariã opi. ibi positã ĩ gl. q̃ ibi spãle in illa stipulatione: & hoc tenet gl. ſ. ti. j. l. j. in fi. Op. de l. ea q̃ ſ. de do. ĩ

5 ter vir. & vxo. & l. j. C. e. sol. † nõ cõtrahit ꝑ epl'am: sed pri[9] cõtracta ꝑ epl'am ꝓbat, vt in l. publia. in fi. ff. depo. Op. de l. iiij. et v. ſ. de spõ. gl. nõ soluit hic: sed soluit ĩ §. itẽ

6 verborũ. insti. de iuti. sti. & Dy. hic, † q̃ qñ que spõsalia pñt cõtrahi ꝑ stipl'onẽ, & tũc inter absentes nõ cõtrahunt. Qñq; cõtrahñr sine stipl'one: & tũc ẽt inter absentes

7 cõtrahunt. † Quæro qd si est surd[9] & mutus talis q̃ intelligit videdo motũ labiorũ vt est d. Nell[9] de Gabriellis d Eugubio. q̃ ꝓp sui magnã ꝑspicaciã, licet nõ audiat oĩno, tñ ad motũ labiorũ hoies quãtũcũq; secrete loquẽtes ĩtelligit, quaten[9] eius visus prætẽdit: & quosdã aliosvidi: vtrũ poterũt stipulari? Et vr̃ q̃ sic: qa intelligũt ef

g ficaciã sermonis. Crederẽ cõtrariũ[g]: qa l. reqrit q̃ intelligãt ꝑ sensum audit[9]: et ꝑ sonũ vocis: vt l. j. in fi. ſ. ti. j. nõ ꝑ motũ labiorũ, seu alio nutu. q̃ ẽm est differentia inter motum labiorum & digitorum vel humerorũ, qb[9] fit mot[9]? Certe nulla. Simile in

h illis in qb[9] reqrit[h] visus, nõ sufficit si aliomõ ꝑspiat ꝑ ĩtellectũ: vt l. j. in princi. ſ. de his q̃ in test. delẽ. sed si vocẽ ꝑciperet qs aurib[9]: sñiam vero ꝑciperet motu. sufficeret: vt videbitis in §. si qs ita. l. ea lege. et ſ. ti. j. in fi. facit j. ea. l. §. vlti. Pone q̃ † aliq nõ

8 sunt pñtes, nec stãt simul: sed vnus in vna ꝑte ciuitatis seu camera, ali[9] in alia: an possint stipl'ari. Vr̃ q̃ ñ, qa absentes. Sed certe ex quo pñt se exaudire clamãdo, pñt dici: pñtes. Et absentes hic accipiunt q̃ non pñt exaudire se: vt no. ĩ §. itẽ verborũ. al'r dr̃ absens: vt l. pñs. ſ. de ꝓcu. Opp. de l. j. §. pe. ſ. ti. j. Sol. hæc exceptio in ĩfante nõ loquit: vel dic: q̃ si qs vult sibi aliqd stipulari: & tũc caderet in infante. Opp. pupillus non põt iubere, vt l. j. §. si pupill[9]. ſ. q̃ iuſ. dic authoritate tutoris. Vel hic excipias

9 infantẽ: & hoc mihi plus placet. Quæro † qualiter mutus iubeat. Dic scriptura: vt l. discretis. C. qui testamẽ. fa. & nutu. ſ. de legat. iij. l. nutu. & absens ꝑ epl'am: sed surd[9] põt ꝑcipere verbo. Sed vr̃ q̃ nõ possit stipulari: qa isti æquiparantur[i] furiosis & pupillis: vt l. Fulcini[9]. §. adeo. ĩ fi. ſ. ex q. cau. in pos. ea. & Inst. de cura. §. j. So. Qñq; est talis mut[9] q̃ oĩno nõ intelligit: & iste æquarat infanti, qa iste non intelligit. Qñq; aliqd intelligit, & pfecte: licet nõ audiat,

k neq; loq possit, & iste æquarat[k] pupil-

Universidad de Deusto Biblioteca

& Bal. quos ipse sequitur, quia cum intelligit, æquiparat̃ maiori, vt ipse Bar. voluit in l. mutum. ff. de acqui. hæ. & in l. fi. de ho. pos. in fan. fine. & inquantum Alex. refert Ro. inferre ex no. quod q non est præsens, nõ dicitur loqui. ad statutum punientẽ loquentem cum bannito: vt nõ habeat locum in loquente per epistolam quod dicit nõ differre ab illa questione, an statutum puniens delinquentem cõprehendat mãdantem. Vltra remissiones suas adde quod consuluit Bal. cõsi. lij. li. iij. sup statutis Mediolani qbus cauet̃ q nullus corporaliter puniatur, nisi l. municipali caueat̃: altero cauetur, q homicida capite puniatur, ita q statim moriat̃, q mandans homicidiũ fieri nõ debet capite puniri.

POMATES.

a ¶ Vnus diei. An autem intelligatur de die naturali, an artificiali iuxta glos. & no. in l. more Romano. ff. de ferijs. Decius hic dicit, q qñ lex loquitur de die & de his quæ possunt fieri de nocte, intelligitur de naturali, alias secus. Sed stipulatio de nocte põt fieri: ergo &c. confitet̃ quæ dicta sunt in superiori notabili ex his quę habent per doc. in d. l. more. & in c. consuluit. extra de offi. dele. in vers. contra. C. de testam. Et an actus, & qui, & qđ tẽporis interuallum inter interrogationẽ & responsionẽ vitiet stipulationẽ, vide Alex. consi. cvij. col. fi. vol. j. & Are. lxxj. col. fi. & nõ abre Alexã. x. colũ. iij. volu.

POMATES.

b ¶ Ex verbis per interpretationem. In hac materia vide Bar. in l. gerit co. iij. ff. de acqui. hæredi. Mathe. in nota. sup xxvij. & Fede. consi. cxix.

c ¶ Videtur dimittere. Adde & intellige secundum Pau. de ca. cõcurrentibus duobus de quibus in d. §. ppositũ, s. q interrogatio præcesserit. & q testes fuerint ad id conuocati, adde tertiũ, licet d. Alex. nõ dicat, sed Pau. q ad interrogationẽ tacendã aliquis non sit submissus & informatus, vt sic interroget. Alleg. Ioannes

lo: vt l. seruo inuito. §. pe. ff. ad Treb. q tex. est valde no. ad hoc, & d. §. adeo, vñ in pupillo reqrit̃ tutoris authoritas: & idẽ ĩ mu-
10 to. Sed † qd de surdo tm̃: vr̃ idẽ, vt d. §. j. insti. de cura. qđ est verum, si oĩno nõ audiat: alias secus: vt ff. ti. j. l. j. in fi. de legi. tu. l. pe. & l. fi. Sed si esset talis surd⁹, cuius infirmitas non esset ei nociua, qn possit gerere negotia sua: vt ĩ eo qui p motũ labiorũ cõprehendit: tũc puto, q nõ eget cura-
11 tore: vt l. quæsitũ in fi. ff. de re iudi. † Qualiter aũt ,pbet̃ mutus & surd⁹, dictũ est in l. j. in fi. ff. tit. j. & sic poterit facere cæteros cõtract⁹ præter stipulationẽ. Et circa hoc
12 vide quæ dicã in. §. si qs ita. j e. l. † Quęro quid est stipulatio? R ñ. q̃dã verborũ ob. Istud nil dicere. Nam stip̃lo est cõtract⁹ & aliud est cõtract⁹, aliud obligatio: vt l. j. ff. de pac. Breuiter stipulatio est, vt dicit
13 tex. in l. v. §. stipula. j. eo. Vlteri⁹ quæro, † quare dicitur stipulatio: & dicit̃ ab interrogante: quia nobilior pars fuit: vt probat̃ Insti. qui. mo. tol. ob. §. non idem. licet ecõtra quandoque reperiatur, vt l. si nõ sortem. §. si decem. ff. de condi. inde. Vnde dicitur stipulatio? Dic vt in glo.

1 Longum interuallum inter interrogationem & responsionem non uitiat stipulationem: & est unius diei.
2 Magnum interuallum inter interrogationem & responsionem quando uitiet stipulationem.
Actus interueniens inter interrogationẽ & responsionem quando uitiet stipulationem.
3 Dictio, incontinenti, qualiter accipiatur.
Adde tu pulchre ultra ordinarios hic, de ista dictione & dic per Cepol. in trac. de simulatione contractuum. col. viij. & per do. Maria. Soci. ultra Henricum bohic in c. j. colũ. ij. de mu. pet.

Si præsens

Omissio responsionis vitiat stipulationẽ, nõ modicũ interuallũ. h. d. Opp. de seipso ad ipsum. Respõde. in prima parte recessit: & tanq̃ fuit sibi responsum. In secunda parte statim rediit & fuit sibi respõsum. Op. de l. cõtinuus. in prin. j. eo. Solu. vt in gl. quæ incipit, incontinenti, sine magno.
1 Tenet ergo gl. † ista q longũ interuallum vitiat stipulationẽ. Sed ista glo. male dicit per l. duos. in fi. j. de duo. re. & l. si ex duobus, eo. ti. & credo q sit longũ interuallũ
a vnius diei[a]: vt d. l. si ex duobus. & l. continuus. in prin. j. eo. Vlterius dicit̃, q si interuenit actus extraneus, hoc est, actus ĩ medio veniẽs, q vitiat stipulationẽ. Contra C. de testa. l. ambiguitatẽ. & l. cũ antiquitas. Sol. ibi necessarius naturæ actus fuit, q̃ nõ nocet: hic de alio actu. Distingue er-
2 go, † aut inter interrogationẽ & respõsionẽ habet̃ magnũ interuallũ & vitiat̃, vt l. si ex duobus. ĩ prin. & l. duo. j. ti. j. Aut nõ interuenit longum interuallũ: & tunc aut nullus actus interim est factus: & non vitiat: vt l. continuus. in prin. j. eo. & hoc §. Aut aliquis actus interim est fact⁹: & tũc aut ex necessitate naturæ: & nõ vitiat, vt l. cũ antiquitas. C. de testa. Aut erat actus nõ de necessitate naturæ: & tũc aut erat de pertinentijs contractus, & non vitiat: vt l. duos reos. in fi. j. ti. j. Aut nõ erat de ptinentijs: & vitiat: vt l. continuus. in prin.
3 j. eo. Op. de l. quod † dicimus. j. de sol. vbi aliter accipit incõtinẽti: vt l. si debitori. ff. de iudi. & l. j. §. itẽ si ita. ff. ad l. Fal. Sol. hęc loquela statim. & c. secundũ diuersitatem casuũ aliter & alr̃ accipit̃: & qñ loquit̃ de actu, ex quo oritur stip̃lio, debet ĩtelligi, prout dicit̃ in l. in bonę fidei. C. de pact. l. iij. de ædil. actio. Qñq; de actu executiuo obligationis: tũc dicit̃ magnũ & paruũ interuallũ ad abitriũ iudicis: vt l. quod dicim⁹. j. de sol. Qñq; accipitur in alia materia: & tunc aliter & aliter accipitur, vt l. j. C. vnde vi. & ibi no. per Cy. & C. de vi & vi arma. l. iij. §. cum igitur. vbi per gl.

1 Consensus per interpretẽ colligi potest, non tamẽ signis.
2 Si non ualet quod ago ut ago, nõ ualet ut ualere potest, & qualiter procedat. nu. 5.
3 Testator si rrogatur, uis tu dimittere bona tua tali: & responderit, cui alij quam sibi, quod uideatur relinquere.
4 Causa, si est cõmissa tribus, quorum unus dixit Titium condemnandum. alius absoluendum, & alius dicat, nõ uideo cur non sit condemnandus: hic tertius uidetur condemnare.
6 Iuramentum interpositum super contractu, quod habeat uim clausulæ, ut actus ualeat omni meliori modo, quo ualere potest.
7 Surdus & mutus contractus si intelligunt ad motum labiorum, contrahere possunt in his, quæ consensu perficiuntur.
8 Stipulatio inutilis interposita super contractu alias de se obligatorio, non uitiat: secus si cadit super facto, quod de sui natura non cadit in formam alicuius contractus.
9 Quando in instrumento non continetur mutuum, sed sola confessio mutui: tunc ex contractu mutui non agitur ex stipulatione, sed certi condictione.
10 Statutum q instrumenta guarentigiata exequantur: habebit locum in contractu, super quo stipulatio inutilis fuit interposita & est communis intelligentia ad Bar. hic.

Si quis ita.

Sufficit quo ad obligationẽ consensum colli-
b gi ex verbis per interpretationẽ:[b] secus si
1 ex signis & actib⁹ colligit̃. h. d. Nota † q sufficit sensum colligi per interpretatio-
2 nẽ. Secũdo no. † si nõ valet quod ago vt ago, nõ valet vt valere põt: qa inutilis stipulatio hic nõ valet vt pactũ. Opp. j. ,px. §. vbi rñsio debet esse cõsonãs interrogationi. Sol. hic ex verbis ei⁹ colligit̃, & suf-
3 ficit. Istud † principiũ allegat̃ per Petr. ad q. Quidã interrogatus, vis tu dimittere bona tua tali, dixit ille, Cui alteri quã sibi vellẽ dimittere? an videat̃ dimittere? Et
c Pet. determinat q videt̃ dimittere[c]: vt in isto tex. quia si est sic in cõtractib⁹, multo magis in testamẽtis: cũ in eis fiat plenior interpretatio: vt in l. in testa. de re. iu. Sed cõtra hoc facit ff. de testa. l. fi. Sol. ibi sunt verba iactãtis ,plata à testib⁹ ad hoc nõ adhibitis: sed hic fuerũt verba dispositiua adhibitis testibus ad hoc, & alio interrogante. Pro quo facit ff. de leg. iij. l. Pãphilo. §. ppositũ. Itẽ facit
d ad q.[d] † cõmissum fuit tribus, q cõsulerẽt an Titius sit condẽ-
4 nãdus: vnus dixit condẽnãdũ esse: alius dixit absoluẽdũ: ter-
e tius dixit nõ video, cur nõ sit[e] cõdemnãdus. certè iste tertius videt̃ consulere, q sit cõdẽnandus, per istũ tex. Et pro hoc facit l. vxorẽ §. cõcubinę. ff. de leg. iij. per respõsionem Scęuolæ. Opp. de l. si vnus. §. si acceptilatio. ff. de pact. gl. soluit hic & bene, in fi: sed tñ diuinare est. Sed gl. aliter, & melius, soluit in l. j. §. cum qui. ff. de cõsti. pec. quia aut tractamus de obligatione dissoluẽda: & tũc si nõ valet, qđ ago: dic vt Dy. ponit hic: & parũ addit ad glo. do. Cy. ponit in l. nõ codicillũ. C. de test. li-
f cet non perfecte ponat. Cũ ergo[f] queritur, † vtrũ quod ago si
5 nõ valet vt ago, valeat vt valere potest. Dic aut cõstat disponentẽ valere voluisse: vt põt: & valet: vt ff. de codicil. l. fi. & hic in gl. Aut nõ apparet: & tũc aut inter id, quod agit̃, & id, qđ agi potest, solũ est differẽtia in commodo, & nõ in cõstituẽdi modo: aut est differentia in cõstituẽdi mõ. Primo casu valet, vt valere potest: vt l. si tã angusti. ff. de ser. & l. via. ff. de ser. rust. prædi. Si verò est differẽtia in mõ cõstituẽdi: & tũc aut in his quæ depẽdẽt ex volũtate vnius: & tũc aut loqmur in dispositione

And. i addi. ad Spe. in titu. de testam. §. in præmis. in addi. q incipit, Pileus. cui accidit iste casus in personã vxoris. Tu adde Rom. cõsi. ccxvj. Adde & quartũ q possit articulate loqui: vt in omnibus i. alleg. Et de intellectu d. §. ppositũ. vide Pau. de Ca. consi. clxxxix.

POMATES.

d ¶ Facit ad q. Vide Feli. in c. cũ venerabilis. col. xvj. vers. neque credis. de exceptio.

e ¶ Cur nõ sit. Adde quid si iudex pnũciat Titiũ cõdẽnãdũ in decẽ, an videatur cõdẽnasse? Alex. refert Bar. in l. j. C. si aduer. lib. tenere q nõ. & Io. An. in addi. ad Spe. ĩ ti. de excep. §. viso. vers. porro. in additiõe. quæ incipit, dat intelligere. Imo. Bal. & Ro. hic. cũ qbus ipse trãsit: qa tractus futuri tẽporis nõ spectant ad iudicẽ. l. in princ. ff. de vsur. Tu dic, q Ang. cõsi. cclxix. in ci. de libertina. idẽ tenet q sic, in vlt. col. & ibi ponit qualiter intelligit dictum Bar. in d. l. j. ibi vide Et inquãtũ Alex. tãgit q sufficiat exprimere verbũ, cõdẽno per æquipollẽs, adde Ange. cõsil. cclxxv. vbi dicit sufficere si iudex dicat. dico Titiũ debere si ex tribus iudicibus vnus cõdẽnat ĩ decẽ alter in quinquaginta, alter ĩ xxv. qd valeat snĩa condẽnantis in viginti quinq;: voluit Pau. de Cast. cõsil. xxiiij.

POMATES.

f ¶ Cũ ergo, &c. Vide Fede. cõsi. clxiiij.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Verbis ciuilibus. Adde do. Alexã.dicit ꝙ Bal.in l.ex tribus reprobat illã gl. ꝙ idē Bal.consi.cxl. lib.j.dicit illã gl.singularē.tamen quod illa quæ est in §.extraneo.est vltima facta per Acc.& ꝙ nõ est verũ,ꝙ si nõ valet ꝙ ago vt ago,valeat vt valere põt, qñ contrario modo valere põt: sed demũ qñ simili modo vt d.l.nõ codicillũ, & constat ꝙ directa & obliqua nõ sunt eiusdem speciei sed se confundũt.& hñt rationē contrarietatis in se:vt s.ad Trebel.l.si hæres.vbi directa absorbet obliquam in se confundendo.

POMATES.

b ¶Est defectus. Vide Rom.consi.ccccxcvj.in primo dubio.versi.sed quid si sup.not.§.filius.in l.cum pater.s.de leg.ij.vbi inquit habere locum etiã in cõtractibus.& vide Bar.cõsi.xxv.col.seq.vo j.& cõsi.xliiij.colũ.xij.vol.ij.& cõsi.lij.co.ix.eo.vo.& con.lv.co.xxj.vol.ij.& Roma.cõsil.clxxvj.col.pe.& Alex.cõs.xij.cõ.si.volum.j.& Are.cõs.lxj.& Soc.cõ.lxvj.col.lxxxv.ver.sed qñ interponit.ibi:per cõfesionē. Vide ad hoc Feli.in ca.cum venerabilis.col.vij.& seq.de excep.

POMATES.

c ¶Et tunc idem. Istũ reprobat Ro.consi.ccccxlvj.inci.propositæ consultationis.col.ij.

d ¶Fuerit iuratum. Adde Bal.cõsi.clx.lib.j.Bar.in l.si.quis in prin.test.de lega.iij.& in l.omnes populi.in iij.q.principalis.s.de iusti.& iu.& in l.eam quã.ver sic.sextus casus.C.de fideic.& Ange.in l.si q accessionis.s.de fideius.& Bar.in l.si qs maior.C.de trãsactio.& Alex.i cõsi.xxxj.ij.vol.& in consi.xxviij.volu.j.Bar.consi.xxv.col.viij.vol.j.& consil.xliij.col.xij.volu.ij.Rom.consi.clxxvj.co.pe.& do.Alexã.ex mẽte Bar.Ange.in l.sed & si quis.§.quæsitum.s.si quis cau.& Imo.in ca.cũ cõtingat.de iureiu.dicit quod susceptio iurata omnium periculo nõ obligat ad casum fortuitum:ad de quod ipse consuluit consi.l.ij.lib.& consi.lxj.lib.iiij.

e ¶Per confessionem. Adde post Alexan.

tione totali,& nõ valet,vt valere potest vt l.nõ codicillũ.C.de testa. Aut de parte illi⁹:& valet,vt l.fili⁹.§.vt quis heredē.s.de leg.j.& l.verbis ciuilib⁹.[a] s.de vulg.& pu.l.Scæuola.s.ad Trebellia. Aut in ijs,quę dependēt ex volũtate duorum:tũc aut de obligatione cõtrahẽda,& si nõ valet vt agiť,& tũc nõ valet vt valere põt,vt hic.& l.j.§.eũ qui.s.de cõsti.pe. Si de obligatione dissoluẽda:tũc aut est defectus[b] in forma:& si nõ valet vt agiť:ñ valet vt valere põt,vt l.an inutilis.j.de acce.secundũ vnã lectu. Aut est defectus in materia:& valet vt valere põt:vt d.l.an inutilis.j.de accep.scd̃m aliã lec.& l.si qs accep.j.de accep.& l.si vn⁹.§.si acceptilatio.s.de pact. Aut est defectus in causa efficiẽti:hoc est in persona:& tũc[c] idē,qa valet vt valere põt arg.eius qđ no.j.eo.l.inuitũ.& s.de ꝓcur.l.quacũqꝫ rõne.& dixi in.d.l.an inutilis.

6 Sed qđ † si sup tali stipľone fuerit iuratum[d]. Rñ.videnť partes dicere qđ valet, vt meli⁹ valere põt:vt l.cũ pr.§.filius.s.de leg.ij.vbi est no.tex.

7 Secũdo † quæro qđ in cõtractib⁹,q quotidie celebranť ꝑ illũ surdũ,q ĩtelligit ex motu labiorũ,đ quo dixi in prin.l.cũ oẽs cõtractus fiant hodie per stipľonē: Rñdeo,valebit cõtract⁹ tãquã sine stipľone celebrat⁹.hoc dico ĩtelligi in illis cõtractib⁹,q pñt cõtrahi cõsensu. Nã intelligere ex illorũ labiorũ motu, vel quouis alio signo,est idē quod intelligere ꝑ nũciũ:vt dicit tex.in d.l.seruo inuito.§.pe.

8 Nec obstat † si dicas,negotiũ peccat in forma,vt in hoc §.& ibi tractať de obligatione cõtrahẽda.vt s.dixi:qa illud verũ est,qñ stipľo interponiť sup aliquo facto,ꝙ de sui natura nõ cadit in formam alicui⁹ cõtract⁹:vt si ꝓmissio fiat ex mera liberalitate,vel ꝓmittebat pecuniã tãquã debitã,cũ nõ esset animo donãdi,vel non antea debitã aĩo nouãdi,vel nõ:vt in §.eũ qui.l.j.de cõsti.pec. Sed qñ interponitur super aliquo contractu de se obligatorio, vt super mutuo sup emptione & vẽditione:& sic tũc inutilis stipľo nõ vitiat actionē oriri ex vtili cõtractu:vt l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.j.e.& l.certi condictio.§.quoniã.s.si cer.pe.& ꝙ ibi not.

9 Et ideo † dicerē,si in istrõ nõ cõtineť mutuũ esse cõtractũ,sed cõfesio mutui recepti, qđ non posset agi ex eo contractu:sed debet agi certi cõdictione ex mutuo:& ꝓbat per confessionem[e] contentam in instrumẽto:non tñ ꝙ ex instrumento posset agi,hoc est,ex stipulatu.

10 Hęc vera † de iure cõi.sed ex forma statutorũ,si sunt talia instrumẽta,guarentigiã cõtinẽtia,quæ habent vim sentẽtiæ,seu præcepti facti, vt in cõfessum:& tũc forte aliud deberet dici:,sed quia talia statuta sunt facti:non potest sentẽtiari,nisi verbis statuti diligẽter inspectis,ideo per te ipsum dispice.

1 ☞ *Temporis diuersitas inter interrogationē & responsionem,vitiat stipulationem,& mutat substantiam & qualitatem obligationis.*

2 *Diuersitas in quantitate responsionis non inualidat stipulationem,si illico sequatur complacentia.*

Ver.cum adijcitur,quod referatur siue diuersitas sit in qualitate siue in quantitate.

Clausula in medio posita quod refertur ad utrunque.

3 *Reus qui respondet se non habuisse pecuniam,& si habuit quod expendit in negotijs actoris,non dicitur simpliciter respondere,& habeatur pro confesso,stante statuto quod non respondens simpliciter pro confesso habeatur.*

Simpliciter,id est pure,& sine duplicitate.

Si quis simpliciter.

Diuersitas ĩ qualitate obligationis inter interrogationem & responsionē,vitiat stipulationē,nisi diuersitas illico cõplacuerit.h.d. Et diuidiť. Primo ponit diuersitatē in cõditione. Secundo in tempore. Tertio ibi,cũ adijciť, limitat præmissa. Gl.magna nõ venit declaranda hic,sed ipsam statim declarabo infra.§.sed si mihi Pamphilum. Diciť hic, ꝙ si interrogo sub cõditione: Rñdes pure &c. Contra Instit.de inuti.stipu.§.pręterea,vbi talis responsio intelligitur, qualis præcessit interrogatio. Sol.hic respondendo expressit pure,non simpliciter.

1 † Op.dies est pars stipulatiõis,sicut summa,vt s.de eden.l.j.§.diē.sed si qs in summa detrahit,vel adijcit,nõ vitiat stipulationem,vt j.ead.l.§.si stipulanti.ergo nec detractio,vel adiectio diei. Sol.adiectio[f] diei immutat substãtiam,& obligationis qualitatem,qa licet sit nata actio,tñ obst. exceptio.

2 † Sed qñ in quantitate detrahiť non est diuersitas in obligationis qualitate,& ideo vitiat. Dicitur hic,illico placuerit &c. Contra:quia semper debet ꝑcedere interrogatio:vt l.obligamur.§.verbis.s.ti.j.l.j.C.de vsur.sed hic præcedit rñsio. Propter istã obiectionē sunt examinãdæ quædã opi.q̃ sunt hic. Nam Ioã.& Azo. intelligunt istũ ver.cum adijcitur aliquid in quãtitate,vel qualitate:& sic refertur ad præcedentia.& sequẽtia. Et alij,vt Iaco.& Hugo intelligunt cũ adijciť in quãtitate,& sic referť ad sequẽtia tantum,& Hugo fundabat se ex illa dictione,aliqd quod est relatiuũ substãtiæ,nõ qualitatis. Pe.dicit qđ neutri⁹ opi.est vera,inquãtũ referť ad §.si stipulãti. Et ratio est:quia debet ꝑcedere interrogatio:referť ergo ad præcedẽtia:quia præcessit interrogatio: licet alio modo postea per alium consensum reformetur:sed in quãtitate:in eo qđ adiecit nulla præcessit interrogatio:& iõ nõ valet. Sed Dy.& alij videť tenere gl.& ego teneo. Probo,quia §.cum adijciť. in medio poniť:ergo ad vtrũqꝫ referť,vt l.iij.§.filius.s.de liberis & posthumis. Pręterea,probem⁹ istud,q̃ est rõ ꝙ interrogatio debet præcedere:vt simus certi,& vt ille rñdeat aĩo obligãdi se. Modo ad propositũ,si qua interrogatio ad obligandũ præcessisset si nõ ꝑcessisset de eo,de quo fit responsio:tñ ille rñdens animo obligãdi obligať,secuta cõplacẽtia,quasi videať noua quædã alia stipulatio contracta fictione iuris:& sic dicit tex.hic est vna gl.

3 magna,quã declarabo tibi in §.pe.& §.fi. Et istũ † §.allegabam ad vnam qõnē:dicit statutũ qđ reus in prima responsione debeat respondere simpliciter,affirmãdo,vel negãdo,alias habetur pro confesso. Quidã reus interrogat⁹ respõdebat se nõ pecuniã habuisse,& si appareret eũ habuisse:dixit ꝙ expẽdit in negotijs petitoris.dixi quod debet haberi pro cõfesso[g]:qa non simpliciter respondet. Nam simpliciter[h] intelligitur,i.pure,& sine duplicitate:vt hic,in principio.& l.coiri.supra pro socio.l.j.s.de vulga.& pupil.& facit l.inter stipulantē.in prin.j.eo.& l.eã quã.C.de fideic.& l.manifestissimi.§.j.de fur.

1 ☞ *Minor summa,an & quando insit maiori.*

Bal.consil.ccxvj.li.ij.consi.liij.& cxxij.lib.j.vbi simpliciter sequitur Spe.& cõs.cclxx.lib.iij.& cõs.cxxiij.lib.iij.Ange.consi.xlix. An autē agens ad verũ depositum si probet đ deposito confessionato debeat obtinere, vide Bal.cõsi.ccxxvj.li.ij.incip. Actũ fuit depositi & oĩno vide quæ posui ĩ d.§.quoniã.& ĩquantũ Alex.dicit ꝙ cõfessio facta a procuratore nocebit sibi:nõ dño,adde Bald.consi.ccxxxix.lib.j.Fed.cõsi.liiij. Et cũ etiam tangit an valeat præceptũ guarentigiæ,cũ contractus est nullus: vide quod voluit Bald.consi.xxviij.libr.x. Et an cõfessio facta super contractu inutili valeat,vide Ro.consi.ccxciij.

POMATES.

f ¶Sol.adiectio. Vide Alex.consil.lxxvij.col.j.volu.ij.vbi infert ad pulchrum casum,de quo ibi per eum.

g ¶Pro confesso. Adde quod Pau.de ca.dicit hic consuluisse contra Bar.quia prima responsio est simplex,nec debet vitiari per sequẽtē modificationē. Et ita dicit tenere Bald.in l.de ætate.§.nihil.de interro.acti. Raph.cu.hic. Tu vide bal.cõsi.ccxxxix.iij.volu.vbi dicit quod taliter positioni est respondendum,quod actor releuetur ab onere probandi.& dum Alexã.dicit ẽt quod nihil refert,an reus respondeat simpliciter,vel quod occiderit ad sui defensionē:adde Bal.consi.ccxlv.lib.ij.incip.in Christi nomine,deuanti a voi.

h ¶Nam simpliciter. Not.de isto verbo,simpliciter:quod exponitur pure etiam exponitur sine distinctione.in Clem.sæpe.in verbo,simpliciter.de ver.signi.And.bar.

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Vide quæ dixi in c.j.de mu.pe.& d.Ant.in c.nõ cõcupiſcẽtiã.j.de conſtitu.& in c.dilecti.de maio.& obe.Bar.in d.l.q ſolidũ.de leg.ij.gl.in c.j.de cõfeſ.lib.vj.c.præſentiũ.de teſt.lib.vj.Io.an.ibi.Bald.in l.ij.§.obſeruari.C.de iur.cal.And.Barb.

b ¶ Sed p hoc. Adde q̃ Alex.dicit, q̃ cõis eſt opi.Bar.quẽ tenet Io.an.i c.dilecti.de maio.& obe, & ibi d.Ant.et Imo.& Io.an.i c.p̃ſentiã in nouel.Pau.de liazar.in c.ex parte.de cõfeſ.p.quo facit.q̃ ſi peto cẽtũ,et teſtes dicũt de xxv. q̃ de illis debeo obtinere vt conſuluit bal.cõ. ccxxi.i fi.j.lib.

POMATES.

c ¶ Sunt vera.Iſta opi.Bar.eſt cõis,vt ſequit Alex.in l.ex facto.§.itẽ quæro.in ij.col.i.de vul.& pupil.& ibi multa videbis in propoſito. & vide Cardi.con. xxxv.col.iij.

d ¶ Vtile. Adde dum Alex.dicit ex mẽte Bar.q̃ donatio inſolutũ vitiata in parte in totũ vitiat. Bal. idẽ cõſulẽtẽ cõſi.xc. li.j.Pau.de ca.conſi. cclxxvij.& vid pulchre p Bal.q̃ habẽt vitiare dationẽ i ſolutũ & aliquas limitationes eius conſil. cccxxiij.libr.j.& in quãtũ Alexã.etiam refert Ang.inducere hũc text.ad quæſtionẽ de ingrediente monaſteriũ cũ reſeruatione bonorũ, q̃ reſeruatio vitiet, nõ aũt ingreſſus.ad de Bal.cõſi.cxvi.li. j.Sed plenius de hoc vide Bar.cõſil.iij.li. ij.vbi refert ſex opi. Et an ſi maritus ſit in iudicio tãquã p̃curator vxoris cum non ſit poſsit ſuſtinere proceſſum ex capite,quia maritus vide Roũ.conſ.cccxlvj. vbi concludit quod non: & multa adducit pro alia parte,q̃ vtile non vitietur,quæ ibi vide.

POMATES.

e ¶ L.decreta. Cõtra iſtã ſolut.ſtart.vide tex.in c.retulerunt. de conſec. di.iij.ibi: ex probatiuo ſermone.Reſp.literarum. & in l. licet capitalis.de ver.ſignifi. Et ad materiã huius §. vide in c.ex literis. de ſpon.col.i.

f ¶ Imo interpres. Ad de dũ Alex.hic dicit ſe conſuluiſſe contra Aug.q̃ ſtari non debeat dicto vnius interpretis.Hebrei cõtra Chriſtianũ:eius conſi.xxxv.in fin.j. volu. Et inquãtum etiã tãgit,an debeat ſtari dicto vnius peritiis in arte, q̃ plures haberi non poſſent,adde q̃ ſtãte ſtaruto q̃ credat iudicio medicorũ,an vulnus ſit mortale.& vulneratus nõ adhibeat,niſi vnũ,cũ plures ẽt haberi poſſent,deinde moriat,q̃ ſtabit dicto illius medici dicẽtis vulnus nõ fuiſſe mortale qa nõ debeat eſſe i poteſtate vulnerati ſubtrahere defenſiones reo. Ita voluit Bal.cõſi.cciij.li.ij.quod tamẽ intelligit,niſi eſſet vulnus nõ indigens iudicio medicorũ,vt ſunt illa,ex qbus qs ſtatim moriat,vt ibi p̃ eum. Et an credatur peritis in arte,vide Pet.de Anch.conſi.cclxx.

2 *Poſitio partim falſa, & partim vera, an poſſit tota negari.*

Si ſtipulanti. In maiori ſumma minor ineſt.h.d.primo loquit qñ aliqd adijcit.Sẽdo qñ detrahitur obligationi.Opp.inſti.eo.§.præterea.Gl.ſoluit duobus modis, Vno,qd ibi fuit actum,&c.ſed illud eſt diuinare,licet in ſe ſit verũ. Alij dicũt,q̃ hęc valet,ſi illico complacuerit rñſio. Tu dic q̃ valet quatenus concurrit nõ in toto.Op.de.l.ſi decẽ.§.locati. Reſpondeo,illa lex limitat iſtam materiã,quæ debet intelligi in obligatione ſimplici.& ex eã lucratiua l.contra.loqtur in cauſis nõ lucratiuis. Ratio: quia poſſet abeſſe ſtipulãti ibi:hic nõ. gl. nõ plus dicit.Op.ſ.proxi.§.Sol.ibi eſt diuerſitas in qualitate:hic in quãtitate. Rõ quia diuerſitas in qualitate inducit diuerſitatẽ in ſubſtãtia obligationis:alia enim eſt obligatio pura alia cõditiõalis.Sed diuerſitas in quantitate,in ea quantitate,in qua eſt concurſus:nullã diuerſitatẽ parit quin ſit eadẽ obligatio & eodẽ modo & ad idẽ,licet ſit minus. Dicit hic,† q̃ in maiori ſumma minor ineſt.Hoc nõ vr verũ: quia ſi ego dico,non habeo centum:non ſeqũt ergo nõ habeo viginti:imo eſt vera propoſitio antecedẽs vno deficiẽte ex c. vt l.ſi is qui ducenta.in §.vtrum.ſ.de reb' dub.Sa.hic loqt̃ qñ p̃ferr affirmatiue,ſecus ſi negatiue:vt in cõtrario.Sed iſtud ẽ cõtra l.ſi vn'.§.ſi cũ mihi decem.ſ.de pac. vbi i mera negatiua loqt̃.Dicas ergo aut maior ſumma p̃ferr affirmatiue:& tũc minor ſumma ineſt maiori.vt hic cũ ſi. Aut p̃ferr negatiue:& tũc aut loqmur i iudicijs vbi qs tenet reddere aduerſariũ certũ & tũc in maiori ſumma negatiue,plata i- eſt minor,vt l.ſi qs cũ totũ.ſ.de excep.rei iu. Aut i extraiudicialib' loqmur:& tunc aut certa quãtitas p̃ferr p̃ modũ ſecundæ, ſeu faciẽdæ cõuẽtiõis:& maiori ſummæ minor ineſt:vt l.ſi vn'.§.ſi cũ mihi decẽ.ſ. de pac. Aut p̃ modũ ſimplicis denũciationis,ſeu cõdõnis:& tũc maiori ſummæ minor ineſſe nõ intelligit negatiue prolata: vt l.ſi is q.i §.vtrũ.ſ.de re.dub.& iſta ſunt verba pe.[a] Sed p̃ hoc[b] cõfũdit calũnia aduocatorũ, † q̃ ſi poſitio cõtiet q̃ mutuauit tibi cẽtũ,& i veritate nõ fuerũt niſi lxxx. nam dicũt aduocati,q̃ re' põt totũ negare:vt d.§.vtrũ.q̃ tenet Spe.i ti.de poſitio. §.vij.verſ.xj.cir.prĩ.q̃ eſt cõtra p̃dicta.nã i iudicio,interrogatio de toto intelligitur de qualibet eius parte:ſic etiã reſpõſio intelligit de toto & qualibet ei' parte:vt d. l.ſi qs cũ totũ.& ẽ tex.cũ gl.j.de ver.ſig.l. pupill'.§.fi.& eſt expreſſim de le.ij.l.qui ſolidũ.in prin.Nã ille q petit ſolidum,licet ñ debet petere niſi partẽ.i illa pte cõſtituit aduerſariũ i mora:& ſic apparet q̃ ratione partis nõ poteſt negari totũ:aliàs in nulla parte cõſtituere reũ in mora. Et p̃dicta ſunt vera[c] qñ poſitio continet aliqd falſum in quantitate ſummę,vel parte rei:ſed ſi cõtinet aliqd falſum i qualitate:vt dico quod p̃miſiſti pure, cũ fuerit ad diem, vel ſub cõditiõe:tota poteſt negari,qa alia res eſt:vt ſ.dixi.et iſtæ tales diuerſitates,propter quas põt tota poſitio negari, vel nõ, multũ declarabunt ex diſtinctione q̃ ponã j.ea.l.§.fi.

a *Vtile per inutile quando vitiatur.remiſſiuè.*

b *Si ſtipulor à te oẽs ſeruos tuos: & tu promittis omnes uno excepto,qñ valeat ſtipulatio.*

d **Sed ſi mihi.** Vtile[d] † per inutile nõ vitiatur.hoc dicit. Solutionẽ huius brocardi dicã in l.Græcè.§.illud.j.de fideiu. Oppo.de l.Pedius.ſ.de arb. Dic vt ibi. & hic adde in glo.& per glo.in l.certi cõdictio.§.quoniam.§. ſi cert.peta.& per Dyn.in c.vtile per inutile.de regu.iur.li.vj. & per Cy.in l.ſancimus.C.de dona. Nunc examinemus glo. magnam poſitã ſ.in §.cùm adijcitur. Oppo.Inſtitu.de inutili ſtipula.§.ſi de alia.Sol.ibi fuit reſpõſio de alia re hic de eadem cum alia miſta. Opp.j.eod.l.inter ſtipulantem.§.ſi ſtipulante. Reſpon.ibi fuit alternatiuè,hic copulatiuè. Ratio quæ ſit j.vi debitis.Op.qd̃ nõ ſit differẽtia alternatiue vel copulatiuè, vt in d.§.ſi ſtipulãte.ij. rñſo. Sol.aliud i ſummis, aliud i ſpecieb'. Ratio:quia in ſpecieb' quot ſpecies,tot ſtipulationes, ſed in ſummis vna.Iſta ratio nõ videt cõcludere:qa ſi eſt vna,minus videret admitti diuiſio:vt dicem' i fi.huius gl.Dic ergo,q̃ rõ eſt:qa in ſpecieb' ſi interrogat de vna,& rñderet alternatiuè de illa,& de alia: hæc diuerſitas inducit diuerſitatẽ in q̃litate obligatiõis.Nã ſcdm interrogationẽ tenerẽt p̃ciſe ad illã ſpecialẽ:ſcdm rñſionẽ liberat ſoluẽdo aliã,licet vtrũq; ſit in obligatiõe.Sed in ſummis alternatiuis minor ſumma tm̃ eſt i obligatiõe:& ad illã tenet eodẽ mõ p̃ciſe tm̃,ſicut p̃ceſsit interrogatio:& iõ nulla inducit diuerſitas,niſi in quãtitate:vt l.ſi ita ſtipulat' fuero x.aut xv.j.eo.cũ ſim. Et ſic forte voluit intelligere gl.Sed ſi cõtingeret,q̃ in alternatiua quantitatis vtrũq; eſſet in obligatiõe:& ſic vtrũq; induceret diuerſitatẽ in qualitate:tũc idẽ dicerẽ qd̃ in ſpecieb'.hoc aũt qñ ſit,dicã plenè j.e. l.ſi duo rei.in prĩ. Reſtat vna † qõ in gl.pone q̃ ſtipulor à te oẽs ſeruos tuos:tu rñdes & dicis,,pmitto excepto vno. Et dicit gl.q̃ nõ valet,niſi diuerſitas,&c. Nec obſt. iſte §.ſed ſi mihi Pãphilũ,qa in q̃ ,ppoſita ſtipulor oẽs ſeruos.& ſic vna ſtipulatio:ergo nõ põt diuidi p rñdẽtẽ dicẽtẽ,excepto vno, &c.ſicut i legatis:ſed i hoc §.fuit copulatiuè:& ſic põt diuidi. Iſtud vult dicere gl.Certè hęc nõ eſt bona rõ:nã i §.ſi ſtipulãte. fuit vna interrogatio,ſ.xx.vt l.ſi ex toto.i fi.ſ.de le.j.& tm̃ põt diuidi vnitas:ergo vel pluralitas ſtipulationũ nihil ad factũ, ſed hoc tm̃,an diſſonãtia inducat diuerſitatẽ in obligatiõis ſubſtãtia,vl nõ. Vñ Dy.dicit q̃ qñ nõ apparet q̃ fuerit except' Gl. dicit verũ:vt j.e.l.vbi aũt nõ apparet i prĩ.ſed ſi appareret, tũc valeret:ar.l.ſi chor'.ff.de le.iij.In prĩo mẽbro nõ placet dictũ Dy.Nã cũ excepto' ſit icert',nõ vitiat ſtipulatio,ſed vitiat exceptio:vt l.Titię textores.ſ.de le.j.& l.ſi fuerit.ſ.de reb. dub. Sẽdo caſu placet,q̃ nõ iducat diuerſitas i ſubſtãtiã oblig. qm̃ illi q̃ remanẽt in obligatiõe,ſunt i obliga.eodẽ mõ,ſicut interrogatio cõtinebat.Circa prędicta latius diſtinguet j.pxim.§.

1 *Vtile ſtipulatio contracta inter Latinũ & Græcum,ſi ſe intelligunt,valet.*

2 *Dictio ſolius interpretis ſtatur.*

3 *Notarius Latinus qualiter conficit inſtrumentum inter Theutonicos.*

4 *Theutonicus illiteratus,quãdo examinatur in iudicio vt teſtis,examinatur per interpretẽ,ſi duo haberi non poſſunt: & qualiter conficit notarius inſtrumentum.*

5 *Diuerſitas linguarum,quando vitiet ſtipulationem.*

6 *Diuerſitas in re,quando vitiat ſtipulationem.*

7 *Oratio generalis dicitur,quãdo apponitur ſignum uniuerſale,omnes: & oratio uniuerſalis quando apponitur nomen collectiuum.*

Eadẽ. Diuerſitas linguæ nõ vitiat ſtipulationẽ:ſi mõ cõtrahẽtes intelligant per ſe,vel per interpretes. h.d. Opp.de re iud.l.decreta.[e] Sol.dicit gl.ibi inter Latinos. † q̃ſi dicat, Latini debẽt vti verbis Latinis:Græci Græcis.Sed certè ẽt ſi Latini vtant verbis Græcis,dũ tm̃ ſe itelligerẽt, valeret ſtipulatio:vt Inſti.e.§.vtrũ.Sol.in l.decreta.dũ dicit verbis latinis expone,i.intelligibilib',ſcpm do.Old.& Dy.Itẽ op.† q̃ dicto interpretis nõ debet ſtari ſicut dicto vnius teſtis,vt C. de teſti.l.iuriſiu.Sol.Dicunt quidã,ſpeciale hic vt ſtetur dicto vnius teſtis,ſed certè nõ eſt teſtis,imò interpres aſſumpt' de voluntate partiũ ſicut arbiter,arbitrator & mẽſor,& ſi.facit l.

Theop

Universidad de Deusto Biblioteca

1 Theopomp⁹.ſ.de dote præ.† Quæro qualr notari⁹ Latin⁹ a cõficiet inſtrã inter duos Theutonicos. R ñ.faciat inſtrm more ſolito:poſtea dicat in fi.& dictas partes ſic voluiſſe & feciſſe:& licet ipſi verbis Theutonicis loquerent,cõſtat mihi notario,ex eorũ verbis ĩterp̃tatis, & declaratis ibidẽ p talẽ ĩterpretẽ ad hoc aſſumptũ à dictis ptib⁹ in pñtia mei notarij,vel ſi vn⁹ eſſet Theutonic⁹,& ali⁹ Latin⁹,dicat notari⁹. Et prędicta vt dict⁹ Theutonic⁹ dixit,& declarauit dicto Latino ſecũ cõtrahẽti,& mihi notario,p talẽ interpretẽ,&c.Sed q̃ro† 4 quid fiet in iudicio cum Theutonic⁹ illiterat⁹ ꝓducit teſtis ĩ b ter Latinos. R ñ.iudex[b] interrogabit eũ p interpretẽ, vt hoc c §.& ſic iã de facto feci cũ aſſiderẽ Piſis.Sed tũc[c] ꝓcedit dubiũ:quo ſtabit dicto vni⁹ teſtis,ſi quidẽ notari⁹ eẽt interpres, ſufficeret.ſicut & ei ſoli credit :vt ſi qs decurio.C.de fal.et ſic tota die notarij vulgarizãt ruſtico,ꝙ eſt dictum in literali ſermone,idẽ in iudice.Sed ſi iudex,vel notari⁹ ne ſcirẽt interp̃tari:tũc cõſiliũ eſt ꝙ adhibeãt duos interpretes, ſi pñt haberi: vt extra de probationib⁹.c.qm̃ cõtra falſam.vel vnũ tm̃,ſi plures nõ pñt reperiri:vt in aut.de nõ alie.§.ꝙ aũt.Facit C.de fide inſtr.l.cõparationes.& cõficiet notari⁹ primo iſtrm, qualr tales ſunt adhibiti interpretes præſente parte:vt dixi in ſimili in l.q bona.§.fi.ſ.de dãno infec. Poſtea cõficiet inſtrm de examinatione ſic:talis teſtis iurat⁹,citat⁹,& examinat⁹ ſup dictis articulis ſibi lectis,& vulgarizatis per dictũ iudicẽ,& me notariũ declaratis,& interpretatis p talẽ interpretẽ ipſi teſti,ibidẽ dixit.& rñdit in ſermone Theutonico ĩterpretato,& declarato p tales interpretes.ſeu interpretẽ dicto iudici,& mihi 5 notario,&c. Vides ergo† ꝙ diuerſitas linguarũ nõ vitiat.ſed quædã diuerſitates aliæ vitiãt.Et gl.nõ plene ponunt:nec docto,bene declarãt.Ideo latius dico. Aut inter interrogationẽ & rñſionẽ eſt diuerſitas loquelæ,aut diuerſitas effectus. Primo caſu aut eſt diuerſitas in idiomate,vt qa vnus Latin⁹,ali⁹ Græcus,& nõ vitiat,vt hic. Aut idẽ idioma eſt inter vtrunq; ſed eſt diuerſitas tantũ in ſono vocis,vt quia vn⁹ dicit tres ſo d lidos:ali⁹ dicit xxxvj.denarios:[d] & ſtipulatio nõ vitiat:vt l. quæ extrinſecus.§.fi.j.e. Aut diuerſitas in effectu:& tunc aut in qualitate obligationis eſt diuerſitas,aut in re quæ deducit in obligationẽ. Primo caſu vitiat ſtipulatio:vt §.ſi quis ſimpli 6 citer.niſi diuerſitas rñſionis &c.vt in §.cũ adijcit. Si vero† eſt diuerſitas in re:& tũc aut interrogatio continet vnã rẽ.& rñ. aliã penitus diuerſam. Aut interrogatio cõtinet totũ,rñ.partẽ:vel ecõtra:vel interrogatio cõtinet vnã rẽ,& rñ.eãdẽ cum adiectione alteri⁹ rei. Primo caſu,ſtipulatio eſt nulla:vt in d. §.ſi de alia.Inſtitu.de inutil.ſtipu.Secundo caſu,quãdo continet interrogatio totũ,reſponſio partẽ:tũc aut loqmur de toto & pte numerali:tũc aut eſt actũ ꝙ nõ valet ſtipl'o,niſi ſup toto:& nõ valet:vt inſtitu.de inuti.ſtipula.§.ꝓterea.& ſecũdũ vnã ſolutio.hic in §.ſi ſtipulãti.Aut nihil eſt dictũ:& tũc aut ſi ſtipulatio valeret:noceret ſtipulatori:& nõ valet:vt l.ſi decẽ.ſ.locati. Aut nõ noceret:& valet:vt hoc §.ſi ſtipulãti. Aut interrogatio cõtinet totũ nõ numerale:& tũc aut pars illa eſt pars improprie,ſ.quo ad cõmoditatẽ:& tũc vitiat:vt l.& per iuſiurandũ.ij.rñſo.j.de acceptila.qa vĩ eſſe alia res. Si vero eſt pars ꝓprie:& tũc aut ꝓcedit interrogatio generalis,vt cũ di 7 cã† oẽs ſeruos meos,& ſequit rñſio gñalis cũ exceptione vel particularis:& tũc ſtipulatio valet,vt in qõ.hic in glo.notabili ſecũdũ ꝙ intellexi. R õ,qa nõ inducit diuerſitas ſtipulationis vt hic.§.ſi ſtipulanti.qñ præcedit oratio vniuerſalis ſeu ĩdefinita:vt qñ ponitur aliquod nomẽ collectiuũ ſine ſigno vniuerſali:vt grex,homo:vt in petitione hæreditatis,& tunc ſi oratio vniuerſalis erat reſoluẽda in ſolutionẽ particularẽ:vt promittis mihi hoĩem:& iſto caſu promittẽdo partẽ hoĩs in genere,ſicut præcedit interrogatio,valet ſtipulatio:quia nõ inducitur diuerſitas obligationis:vt j.l.ꝓxi.§.ſi tñ hoĩem.& ibi dicã. Aut promitto partẽ certi hoĩs:vt Stichi:qñ præcedit interrogatio de hoĩe in gñe:& ſtipl'o nõ valet:qa inducit diuerſitas obligationis:vt l.inter ſtipulantẽ.§.ſi ſtipulante.j.eodem. coniuncta.l.cum his.§.fi.ſ.de condictio.indeb. j.eodem l.proxi.§.ij.Si vero præcedit interrogatio vniuerſalis,quæ requirit vniuerſalem ſolutionem : vt promittis gregem , vel promittis nauem ſtunc iſto caſu ſubdiſtingue. Aut reſponſio continet partem quotam, vt dimidiam , vel tertiam,pro indiuiſo: & valet:& nõ inducitur diuerſitas obligationis,vt §.ſi ſtipulãti.Si vero continet partem indiuiduĩ:vt illã tabulã iſtius nauis:vel illam ouẽ albã:& nõ valet:qa alia res eſt:vt l.j.in fi.cũ ſeq.ſ.de rei vẽ.& l.naue.ſ.de euictio.Si vero præcedit interrogatio indiuiduĩ:vt Stichi,& ſeqt rñ.partis:& valet:vt l.ſi ſtipulatus.§.j.j.de ſol.& hoc §.ſi ſtipulãti. Tertio caſu,quãdo ſeqt reſponſio,quæ cõtinet eandẽ rẽ cum adiectione alteri⁹ rei,vel cõtra:& tũc aut adijcit alia res copulatiue:& valet:vt hoc.§. ſed ſi mihi Pãphilũ.& l.ĩter ſtipulãtẽ.§.ſi ſtipulãte.j.e. Aut alternatiue:& tunc aut inter ſpecies:& nõ valet:vt l.inter ſtipulãtem.§.ſi ſtipulãte.in primo caſu. Aut inter quãtitates:& valet:vt d.§.ſi ſtipulãte.ij.reſponſo. Quod dic,vt dixi ſ.§.proxi. Verũ,ꝙ dixi nõ valere,intellige,niſi diuerſitas illico cõplacuerit:vt §.cũ adijcitur. Potes dicere quãdo diuerſitas inter reſponſionem & interrogationẽ inducit diuerſitatem in re,vel qualitate obligationis, vitiatur ſtipulatio.Et ad hæc dicta reſtringuntur omnia predicta membra.

1 *Miſtum quod comprehendatur ſub ſimplici.*
2 *Poteſtate legitimandi ſpurios,item inceſtuoſos alicui conceſſa,quod poteſt legitimare ſpurium,& inceſtuoſum.*

LEX II.

STipulationum. Gloſſ. continuat legẽ,& ſi bene aduertas cõtinuationem,gl.diuidit legẽ præcedẽtem. Opp.& vĩ ꝙ ſtipulatio cõſiſtat in verborũ expreſsione:vt.l.j.eo.ti.ſ.in princ.non in dando Sol.dic in dando,i.in promiſsione dandi.Secũdo oppo.& vĩ ꝙ iſta diuiſio nõ ſit pfecta:quia quædã eſt ſtipulatio quæ cõſiſtit in dando,& faciẽdo:vt l.cum ſeruus.ſ.de cõdi.& demõ.Gloſſ.ſoluit ſic 1 no.† ꝙ ſub ſimplicib⁹ cõprehẽdit miſta. & ita habet Inſti.de act.§.oĩm.& ꝓ hoc ſ.de lib.& poſth.l.ſi ita.& de hær. inſti.l. 2 ſi ita.§.j.& l.clemẽs.Et illud† inducebat ad qõnẽ diſputatã Bono. Papa cõceſsit legato,vt poſsit legitimare ſpurios. Itẽ inceſtuoſos:modo quidã erat ſpuri⁹,& inceſtuoſus,an poſsit legitimare? Et videtur ꝙ nõ:quia miſtũ eſt ipẽs p ſe:vt l.adeo.§. cum quis.de acquiren.re.do.Sed illa non facit:qa ibi mutat rei ſubſtãtia:hic nõ,ſed remanet.Sed ſi ſunt qualitates plures ſub vno,allegat ꝙ debet cõſiderari potẽtius: vt l.generaliter.j.de fideiuſ.ita hic inſpicimus inceſtũ:quia ſemp mihi cõſanguine⁹ fuit:ex tpe vero fuit matri moniũ:ideo inceſtuoſus diceretur Iſtud eſt nihil dicere:quia hic ſunt qualitates miſtę,quæ pñt ſimul eſſe:ſecus in l.gñaliter:vt l.ſi adulterium cũ inceſtu.j.de adul.Itẽ allegat l.ſeruis.§.ſi alij.ſ.de leg.iij.ſed nihil facit. Determinari poteſt per iura ſ.alleg.ſ.per d.l.ſi ita.de libe.& poſt. vbi dicitur quod ſecundũ iuris rigorẽ ſub ſimplicibus non cõtinetur miſtum,ſed ex benignitate ſic,vt ibi. Cum ergo quæſtio noſtra loquatur in beneficijs,fiat legitima interpretatio: vt l.fina.ff.de cõſtitu.prin.Itẽ ſub ſimplicibus continentur miſta,cauſa euitãdæ contrarietatis,vt hic. Itẽ vbi lex hoc exprimeret:vt ĩ §.oĩm.& ſic extra hos caſus diſpoſitio facta de ſpurio,& inceſtuoſo ſeparatim,nõ porrigeret ad caſum,in quo e eſſet ſimul inceſtuoſus,& ſpurius,vt j.de adul.l.vim paſſam[e]. §.præſcriptione.vbi eſt caſus. Facit l.tutorem.ſ.de his qui.vt indig.Op.ꝙ non ſit bona diuiſio:quia quædã eſt ſtipulatio in non faciendo:vt j.§.itẽ ſi in facto.Solue vt in gl.Extra gl.

a ¶ Notarius Latinus. Adde qualiter notarius ad dictum interpretis cõficiat inſtrumẽtum, Fed. conſi.mihi cxilix.
✠ POMATES.
b ¶ Respõdeo.iudex. Contra Bar.tamen tenuit Ro.hic in fi. ꝙ imo iudex nõ poſſit eſſe interpres.ſeqtur Ang.in §.in hac re.Inſti.eo.ti.& do. Chriſtopho.de Nicellis.& Are.hic.& ad hæc vide aliqua in ſimili per Feli.in rub.extra,de cõſtit. col.pen.& vide eriã in c.propoſuiſti.col. ij.ad fi.de proba.& in c.veniens.colũ.ij. verſi.tertio inquantum.& de interprete vnũ verbũ eiuſdem in c.iuſtimauit. col.iij.de cõſtitu.& vnum verbũ in ca. a nobis.col.iiij. verſallit quarto.de teſt. & in c.ad audientiã col.ij.in fin.de præſcr.& Iaſ.in l.iuris. col.pen.C.q admit. & late ac pulchre Alexã.i cõſ.clxxix. col.fi.vol.ij.vbi loqtur de Iudæo interprete.facit bene in l. veteris. C. de commit.ſtipu.
c ¶ Vide quæ dixi in l.mutuũ de acqren. poſ. And.Barb.
d ¶ Xxxvj.denarios. Adde ſecũdm Bald.in c.bonæ.ej.de elec. vt hic refert Alex. ꝙ ſi ſunt duo teſtes & vnus dicat de tribus ſolidis , alius de xxxvj . denarijs.& idẽ voluit Auto.de But.& Abb.in ca. nihil.de verbo.ſign. Tu adde ꝙ idẽ vult Bal.conſil. cclxxix. li.j.incip.in Chriſti nomine i cauſa iſta.
✠ POMATES.
e ¶ L.vim paſſam.vide pulchrã qõnem quã ad propoſitum ponit Alex.in l.cætera.§.fi.ſ.de lega.j. & vide conſi.xvj. i ij.col.ad fi.vol.ij. & vide etiam Old.conſi.cxxviij.in ij.col.i prin.& Alex.conſi.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

xxviij.col.ij.vol.iiij.& vnũ verbũ Fely.in ca.fraternitatis.col.vj. versi.itẽ limita ex his quæ dixi de test.& in c.dilectio.col.ij.ver.& ex istis habes.eo. tit.& in c.pastoralis.col.ii.de excep.vers.dicit Abb.& aliquid etiã in c.fi.in prin.de excep.in ij.col.ver.fallit quarto.& in rub.de præscr.in vj.co.ver.fal lit tertio.& vide etiã in l.j.§.si vir.ff.ad Syl.& Cep.cõsi.xix.& Rom.cexcu. cõsi.iij.& Ana. lxiij.& xcv.col.fin. Anch. in c.canonũ statura.col.lxxxix. de cõst.et Alex.cõs. lxij.vol.j.& Are.ij. co.j.ad finẽ et sequẽ. & Pan.in c.at si cle rici.col.iiij.i §.de a dulteriis.et ibi bar b. i x.col.& seq.de iud. & tex.in c. statutũ. & in Gemi.de illo. & Ia.in l.vt liberis. co.viij.post alios C. de colla.& Alex.cõ sil.xcvj. vbi quærit an decretum qd loquit in causis motis, habeat locũ i causis appellationis.& cõsi.lxxxij.colũ.iiij.& vol.iij.vbi ponit an statutũ loquens sub simplicibus, det casum mistum:vide et Roma.cõsil.iij. vbi ponit,an statutũ dictans, controuersia inter psonas,vel vni uersitatẽ,cõpromittat,habeat locũ vbi esset cõtrouersia inter personam & vni uersitatem.

5 POMATES.

a ¶ Ius vel factũ.Hãc opi.Bar.hic dicit cõmunẽ Rom. hic, & hãc tenuit ad Bar.in l.iis q ꝓ emptore.i iij.q. principalĩ. in ver.fallit.in fi.ibi ha bere gl.&c.

b ¶ Docto.vltramõ. A seruo tũc dño nõ acquirit:vt d.§.cum factũ.sed cũ stipulat fiẽdũ ab aliquo, ipsi domino acquiratur. Andre. Barba.

c ¶ Glo. bene dicere. Adde q idem vt re fert alex.tenẽt Ang. & Imo.hic nullo ad dito.Idẽ tenet Ro.q l.ratio.§.fi.de actio. emp.Bal.in l.corru ptionẽ C.de vsufru. q ꝓ hoc alle.i l.vbi. §.fundi.j.eo. & ipse Alex.q cũ opi.glo. transit,alle.tex.j.e.l. §.Itẽ si in facto,in rẽ agere ne.& tex.a ne mine allegatũ in l.q vsumfructũ.§. fin.i. de vsuf.vbi si legaui tibi vsumfructũ seru ui,et heres meus fuit in mora dãdi seruũ, & sic nõ fuit præsti stita potẽtia vtẽdi et fruẽdi,pot agi ad interesse,q,heri nõ pos set,si esset obligatio dandi, in qbus rõne morę nõ succedit o bligatio ad iteresse. j.vbi.§.fi.q secus est in obligationibus fa ciẽdi,in qbus succe dit obligatio ad iter esse:vt d.l.stipulatio nes non diuiduntur versi.Celsus.

opp.q illa diuisio,nõ sit bona,cũ obligatio dãdi cõtineat sub appel.faciẽdi:vt l.in facto.§.de cõdi.& demõ.Sol.ibi ponit o blig. facti largè & largissimè: hic strictè.

1 *Stipulatio usufructus quod sit facti.*
2 *Stipulatio operarum quod sit diuidua.*
3 *Stipulans iuram,vel aliã seruitutem, dicitur stipulari ius & factum: & agendo ex stipulatione,agit ad factum.*
Agens confessoria,vel negatoria pro seruitute, dicitur agere ad ius: & patientia venit officio iudicis.
4 *Natura obligationis dãdi,quæ sit, & quæ faciẽdi.remissiuè.*
5 *Vnus ex hæredibus promissoris hominis in genere,si soluat partem suam in sticho, an liberetur: & qualiter agatur contra alios.remissiuè.nu.9.*
6 *Solutio partis in obligatione generis, vel alternatiuæ, an & quando faciat obligationem esse in pendenti.*
7 *Obligatio generis, & alternatiua quod sint eiusdẽ generis quo ad quædam.*
8 *Exercitum obligationis alternatiuæ,quãdo est soluta pars respectu solutorum dicitur esse in pendenti.*
9 *In obligatione generis nullus certus est in obligatione,sed determinandus per solutionem fit.*

Et harum omniũ. Iste.§.est notãdus multũ. Primò loquit in stipulatione quæ cõtinet diuiduũ natura & effectu. Secũdò de stipulatiõe,quę cõtinet indiuiduũ simpliciter. Tertiò de ea quę continet diuiduũ natura,sed indiuiduũ effectu. Secũda ibi,quædã non recipiũt. Tertia ibi quædã partis. & breuiter hoc intẽdit. Stipulatio dandi est diuidua natura,& effectu:sed stipulatio seruitutis est simpliciter ĩdiuidua:stipulatio autẽ generis & alternatiua,est diuidua natura,& ĩdiuidua effectu.hoc dicit. Dicit hic,et harũ oĩum, & cannuit q stipulatio facti posit esse diuidua:qa supra posuit de stipulatiõe,quę cõsistit i faciẽdo,& hic dicit,& harũ,&c. Cõtra.j.eo.stipulationes nõ diuiduntur. So. dicit glo.illud regulare.sed qñq; factũ est diuiduũ:vt in §.Cato.& in §.operarũ.Itẽ in stipulatione vsusfru.sed ista sunt specialia.Ita sentit gl.j.huius §.& alia gl.posita sup verbo,viã. Itẽ opp.innuit glo.† q stipulatio vsusfructus sit stipulatio facti. Cõtra.§.de vsufruc.l.j. vbi videtur iuris. Gl.bene dicit:quia vsusfructus est iuris: tamẽ tenet pati,q est facti:vt l. vbi autẽ. § qui id qd.j.eod.& j.dicam. Item opp. gl.innuit §.qd stipulatio operarum diuidit. Sed contra hoc opp.de l.libertus.§. j.§.de ope.liber.& l.stipulationes nõ diuiduntur.§.j.Soluit gl.qd volente stipulatore diuiditur.Hoc non est verũ per l.stipulationes non diuiduntur.j. eod. ideoque dat aliam solutionẽ:qa ibi quãdo duob* debentur operæ:hic quãdo vni.Glo.nõ bene soluit,quia opera de se est ĩdiuidua, vt l.iij.de ope.libe.tãget in l.in stipulationib*.§.operarũ. Quid dicem*?† Dico q imo pot diuidi:vt dicto §.operarũ.& l.libertus.§.j.superius allega.Si verò vis diuidere vnam operam,& tunc nõ potes, nisi deuenias ad taxationem quantitatis: vt ĩ l.stipulatiõib*.§.operarũ.& l.stipulationes non diuiduntur.Secundo casu dicitur hic quod recipit prestationẽ natura & effectu:quid est hoc dicere? Et dic.natura:quia est diuisibilis effectu, propter duo:quia ꝓpter l.xij. tabularũ diuidit,vt l.j.C.si certum petatur.Item partis prestatio præstat liberationẽ in parte. Venio ad secundã particulã. & aduertatis,dicit hic quod non recipiunt seruitutes diuisionem nec natura,nec effectu. Opp.§.ad l.Fal.l.j.§.si vsusfru. Sol.speciale in vsufructũ.De hoc dicetur in l.stipulationes nõ diuiduntur.j.eo.ideo dimitto.Opp.de l.stipulationes non diuiduntur.ij.respon.j.eo.Sol.illud quando peruenit ad præstationem interesse:secus quando prestatur seruitus. Quæro aliquis † stipulat viã,vel aliquã seruitutẽ:an stipuletur ius,vel factũ*? Et dicit gl.quod factũ.Doct. Vltramõtani* insurgũt cõtra gl.& Pe.hic & Cy.in l.corruptionẽ.C.de vsufr.circa prĩ. & dicunt quod stipulatur ius:vt l.si seruus cõis meus & tuus. j.de stip.ser.coniuncto insti.de stip.ser.§.sed cum factũ.Illud non est verũ:quia quando seruus stipulatur factũ fiendũ a seipso,non acquiritur domino:vt §.sed cũ factũ.Sed cũ stipulat fiendum ab alio ipsi seruo,domino acquiritur:vt l.quod dicit j.eo. Verbi gratia,ꝓmittis seruo quod sibi ire & agere liceat: non acquiritur domino.Sed si promittis seruo facere domũ: & tũc quia illud factum venit explicãdũ à promissore,non à seruo stipulatore,domino quæritur.Contra gl facio vnã fortissimam rationẽ de l.j.in fi.de serui.rusti.prædio.vbi dicitur q patientia venit per officium iudicis:ergo nõ est in obligatione,vt l.qui per collusionem.§.j.§.de act.em.ergo nõ factũ, sed ius videtur stipulatus. Præterea lex dicit q seruit* est ius: vt l.j.de re.diui.& institu.de re.cor.& incor.§.j.Præterea Iuris cõsultus hic videtur dicere vsque ad §.itẽ si in facto.de obligationibus dandi:ibi de obligationibus faciendi:& sic hic vt dicere quod sit iuris.Credo gl.bene dicere,* & qui stipulatur seruitutẽ,stipulatur ius & factũ:ius inquantũ seruitus debeat constitui:factum inquantũ patientia debeat præstari:vt l.iij. post princip.§.de vsufru.in ver.dare.Et ideo glos.quæ est in l. corruptionẽ.bene dicit q cõstituendo nõ liberatur:quia etiã tenet ad,factum scilicet pati:& sic remanet obligat* ad patiẽtiam.Idem no.j.eod.:in l.pluribus.§.fi. Ad l.j.in fin.§.de ser. rusti.prędi.Dic quod quando agitur reali.l.confessoria vel negatoria:tunc patientia venit iudicis officio,non iure actionis:hoc est quod dicit glos.in l.harum.§.fi serui.ven.& sic loquitur in l.j.in fi.§.de ser.rusti.prædi.Sed quando quis agit ex stipulatione vel actione ex testamento:tunc est in obligatione datio:hoc est constitutio seruitutis & patiẽtia:vt expresse dicit tex.in dicta l.iij.§.dare.§.de vsufru.& sic glossa bene dicit.

4 † Quæro quæ est natura obligationis dandi:& quæ est natura obligationis faciendi.Gl.hic tangit Dicam in l.stipulationes non diuiduntur. Venio ad tertiam partem.hic dicitur quod quædã sunt diuidua natura,sed indiuidua effectu,& sic statim reperuntur:cõtra l.si non sortẽ.§.si decem.§.de condictio.indebi.Sol.de rigore incontinenti potest repeti:sed de æquitate est in pendenti:& hoc dicunt duæ gl.paruæ hic positæ. Venio & intro gloss.magnam,& ad diuisionẽ oppon. Solue vt in glo. Oppo.secundo si non liberatur: ergo &c. dico quod interesse obligatum,& non obligatum est mediũ, scilicet cessatio obligationis ad tempus:& sic est in pendenti. Videamus quid vult dicere illa gloss.nõ est obligatio,sed obligatio cessat. Quæro an cesset obligatio vel executio actionis. Glossa hic ponit verba improprie. Dic melius quandoque obligatio semel fuit nata,sed ex aliquo casu dicitur in pẽdenti,vt in casu nostræ legis & tunc exactio est in pendenti: non obligatio,quia durat:vt lege pecuniam.§.si certum petatur.vnde cum hic actio & obligatio esset semel nata,propter solutionem partis non est in pendenti obligatio, quia durat,vt notatur leg.pecuniam supra.§.si certum petatur*.sed est in pendenti exactio,ratione futuri euentus. Quãdoq; ab initio obligatio non est nata,sed est in pendenti,& tunc natiuitas obligationis pendet ꝓpter spem q nascantur: vt l.inter stipulantẽ.§.sacram j.eo. Ostendo quod glo.ista dicat male, & contra legem,si stipulatus.§.fin.j.de solutio.Nam si debes hominem in genere, & soluis partem Stichi, totum potest peti:& sic nõ est in pendenti obligatio,nec exactio.So.dicit Dy.q gl.in obligatiõe generis male logt in alternatiua hũ dicit

5 POMATES.

d ¶ Si cer.pet.Facit.& bene Lelĩ hic statim.§.si sponsus versi.siue aliũ.j.de do. inter vi.& vxo.ibi:pendere acceptilationem, non ipsam, sed eius effectum.

Universidad de Deusto Biblioteca

a cit per l.si nõ sortẽ.§.pen.ś.de cõdictio.indeb.& hũ dicit Dy.[a] Et est rõ:quia in alternatiua vtraq; est ĩ obligatiõe:& iõ soluẽ do stichũ.soluit partẽ eius qd est in obligatiõe:sed in stipulatiõe generis nihil est in obligatiõe:vt l.cũ incertus.ś. de leg.j.

Sed cõtra hoc videt hic tex.quia actio in obligatione generis dicitur esse in pendenti.Solu.quod dico in obligatiõe gñris:dico q̃ nõ est in pẽdẽti obligatio:quia põt exigi sicut primo:sed obligatio illa ex qua debet cõdici qd est solutũ,est in pẽdẽti vtrum nascatur,valet igitur obligatio:& cõdictio ĩdebiti pendet:et hoc est qd dixi tex.hic,aut in pẽdẽti.&c. Istud
5 dictũ videtur falsum. Et pro declaratiõe formo† q̃stionẽ positã in glo. Plures sunt heredes vnius promissoris hominis ĩ genere:vnus soluit partẽ suã sticho:an liberatio cõtingat. Vide gl.q̃ hic dicit q̃ sic.Gl.ista est cõtra præcedẽtẽ determinationẽ vbi in obligatiõe generis in pẽdẽti est obligatio.Sed dictum gl.verũ est in hæredibus promissoris:sed quod dixi primo est verũ in promissore.hoc dicit hæc gl.licet nõ probet:sed q̃ hæredes non liberentur,videt casus j.,p̃x.§.ex his.& j.e.l.in executione.§.pro parte.Dic q̃ hæres respectu præsentis status liberatur,hoc est,exercitiũ actionis cõtra eũ impeditur, donec alij cõueniãtur:& ita intelligit gl.in d.§.ex parte.licet contra ipsum principalẽ exercitiũ nõ impediretur.Si aũt gl.intelligeret q̃ vere statim liberatur.male diceret.& l.qui hominẽ.j. de accepti.quã allegat gl.nihil facit,vt dicã statim in §.si tñ hominem,& ratio differentiæ inter hæredes & principalẽ promissorem põt esse:quia quãdo vnus hæres soluit partẽ quã debet totũ soluit quod debet:sed principalispromissor non soluit totũ quod debet:iõ nõ videtur in pendenti obligatio.Pro hoc
6 facit j.§.Cato.in fi. Reassumo† ergo breuiter cũ q̃ritur vtrũ in obligatione generis,vel alternatiua,partis solutio faciat obligationẽ esse in pendẽti,vel nõ:sic distingue: Aut q̃ris,vtrũ sit in pendẽti obligatio,vel liberatio ad repetendũ solutũ: & est in pẽdẽti,vt hic.Aut quæris,vtrũ sit in pẽdenti obligatio, i.quo ab substantiã ipsius:& nõ est in pendẽti: vt l.pecuniã.si cer.pet.& l. si non sortẽ.§.si decem. supra de condi.inde.Aut quo ad exercitiũ:& tũc aut p̃cessit obligatio alternatiua:& est in pẽdẽti:vt l.si nõ sortẽ.§.si decẽ.ś.de cõdi.inde.Si obligatio gñris p̃cessit:& tũc:aut loqueris ĩ principali p̃missore:& tũc nõ est in pẽdẽti , sed stati põt exigi:vt l.si stipulatus.§.j.j.de solu. Aut loqueris in pluribus hæredibus p̃missoris,et est in pẽdẽti:vt hic in gl.et j.eo.l.in executiõe.§.p̃ parte.q̃ intellige,si vnus soluit totũ qd debet.Secus si partẽ partis quã debet:qa esset idẽ qd in ipso principali. Procedo vlterius: Tu dicis q̃ hæres soluit totũ qd debet,& tñ nõ est perfectẽ liberatus.Cõtra,Inst.qui mo.tol.obl.in princ.Sol.hic nõ soluit p̃ut debuit:
7 quia est dubiũ ne alius soluat in alio hoĩe. Op.† secũdũ Dy. & videtur q̃ stipulatio generis & alternatiuæ sint eiusdẽ generis.Sed cõtra,quia in alternatiua vtrũq; est in obligatiõe:vt l.illud aut illud supra de cõsti.pec.et l.si duo rei.j.eo.ti.in obligatione generis,nullũ est in obligatiõe:vt l.cũ incertus.supra de leg.j.Dy.dicit q̃ eiusdẽ generis,et cõditiõis sunt quo ad q̃dã.& ibi dicit gl.in l.cũ his.§.fi.ś.de cõdi.inde. Itẽ opp.de l.si stipulatus.§.j.de sol.Sol.ibi hõ certus debebat. Opp.j.§.si tñ hominẽ.Sol.in glos.dic vt ibi dicã. Quæro,qd si alter hæres nõ vult soluere in eodẽ homine. Gl.dicit q̃ fiet cõdẽnatio in
8 æstimatiõe,& c.dicã j.p̃xi.§. Quæro,dixi† q̃ aliqñ exercitiũ obligatiõis alternatiuæ,est in pẽdẽti:vt si debes decẽ,aut Stichũ,et soluis quinq;.vt in §.si decẽ.Quid est illud qd in pendẽti? Rñ.exercitiũ respectu illorũ quinque solutorũ:vñ possum
9 agere ad quinque aut ad Stichũ:ita intelligo §.si decẽ.† Quæro,dixi q̃ si vnus ex hæredibus soluit partẽ suã in obligatiõe generis,q̃ p̃ illa parte est in pendẽti:qualiter agã cõtra alios?
10 Dic vt in l.in executione.§.p̃ parte et ibi dicã. † Sed quæro, in obligatiõe generis,quid est in obligatiõe? Vna est gl.de le. ij.l.Mæuius.§.duobus.super ver.homines cõtinet,& c.q̃ dicit q̃ in obligatione generis,nullus est in obligatiõe,sed oẽs in solutione.Idẽ no.in l.cũ his.§.fi.de cõdi.inde.Istud nihil est dicere per l.cũ incertus de leg.j.quia si nullus est in obligatione per solutionẽ eius,qd nõ est in obligatiõe,nõ tollitur obligatio:et hic vult quod tollatur obligatio : vt leg.& per iusiurandum.§.si is qui hominem.infra,de accept. Quidã hoc volẽtes sustinere dicũt,q̃ ipsum genus est in a obligatiõe nõ aliqd indiuiduũ per se.Sed illud est truffa:quia genus per se sumptũ est q̃dã imaginatio,q̃ nõ est in cõmercio nostro:ergo nõ est in obligatione: vt in prin.Insti.de inuti.stipu.laco.de Arc.voluit dicere,q̃ quilibet est in obligatione sub cõditiõe si soluat:vt supra qui et à q. l.iij.Sed istud est truffa:quia si nullus est ĩ obligatiõe,nisi cõditionaliter,ante conditionẽ nõ posset agere:vt l.cedere diẽ.d verb.sig.Præterea,si decederet legarius:
b nõ trãsmitteret,[b] contra l.hẽdes.§.si incerto.supra fa.erc. Quid dicem? Dico q̃ gl. in l.Mæuius.§.duobus.versi.homines.in fi.magnæ gl.dicit verũ:quia nullus est in obligatione certus,et determinatus, sed determinãdus p̃ solutionẽ:et ille,qui soluet ab initio fingitur fuisse in obligatiõe. Est ergo obligatus de pñti ad dãdũ vnũ, sed ille vnus an sit hic,vel ille,pẽdet ex futuro euentu.Et hoc vult dicere illa glo ſſ. leg.cuĩ incertus.de lega . primo.& leg . iij.supra qui et à qui . quia non est conditio p̃prie q̃ suspẽditi p̃prie obligationẽ,sed habet speciẽ conditionis:quia in l.iij. supra q et à qui.est dictio quodã mõ,q̃ est no.ĩproprietatis:vt l.si me in vacuam.supra de acquir.pos.Hoc mõ,debet intelligi.l.si Pamphilo et l.hominẽ.de opt.leg.aliter si esset conditio p̃prie,licet tacita,suspendet obligationem sicut expressa: vt l.itẽ quia.supra de pact.et gl. & ibi:et ideo non potest agere.

a ¶Bene dicit Dyn. Adde secundum Alex.q̃ idẽ tenet Raynald.ang.Imo.Pau. de ca.sed Pet.Cy.& Ro.in obligatiõe alternatiua discrepãt ad opi.Bar.

b ¶Non transmitteret. Breuiter q̃ trãsmittat legatarius omnes in genere facit l.nec semel. ś.quando di leg.ce.Ad mãteriã etiã huius §.vide aliquid per Ancha.in c.peccatũ.co. xxviij.de reg.iur.in vj.

c ¶Cõtra.ś. de. Pro quo etiã aptior tex. in l.Pomponius. la ñ.in fi.volẽs ex qualitate personarum condemnationẽ moderari.

POMATES.

POMATES.

1 *Obligatio non mutat conditionem ex persona hæredis, sed cõdẽnatio moderatur.*
2 *Actio negotiorum gestorum q̃ competat pro his,quæ fiunt ex uoluntate. Actio familiæ erciscundæ competit pro his,quæ fiunt ex necessitate.*
3 *Obligatio personalis diuiditur inter hæredes:sed id,quod est in cõditione,non : & ideo pœna pro solido committitur,nisi solidum soluatur respectu eius,quod est in stipulatione pœnali,quod dicitur esse in conditione.*
4 *Minor pars si contradicit maiori,quando stetur dicto maioris partis uel minoris.*
5 *Si unus ex pluribus hæredibus promissoris obligati in genere:soluit in Sticho,alij dissentiant.quomodo subuenitur creditori contra ipsos hæredes.*
Quando plures discordant ad præiudicium tertij,iudex potest eos cogere ad concordiã.
6 *Quando plures hæredes discordant,quando cogatur per iudicem ut eis consulatur.*
7 *In obligatione generis,uel alternatiua,si decedat stipulator pluribus hæredibus relictis, & non concordantibus,qualiter succurratur.*
8 *Vnus ex hæredibus promissoris in obligatione generis,de necessitate cogitur soluere totum,creditore non uolente recipere partem.*
Creditor obligationis generis,non cogitur partem ab uno recipere,nisi alij hæredes consentiant in alijs partibus hominis.
9 *Creditor quando agitur contra unum ex hæredibus ad seruitutem insolidum, & est condemnatus in executione,non liberatur hæres conuentus,nisi soluat æstimationem.*
10 *Actio ad interesse intentata pro seruitute,datur pro hæreditaria portione: & sic interesse,quando principaliter petitur,censetur diuiduum.*
11 *Si unus ex hæredibus stipulatoris agit insolidum ad seruitutem, & deuenitur ad executionem super interesse,non præstatur nisi pars.*
12 *Plures hæredes in obligatione indiuidua,an dicantur duo rei ex quo quilibet tenetur in solidum. remisiue.*
13 *Seruitus potest pluribus insolidum constitui.*
14 *Sententia lata pro uno ex pluribus hæredibus agenti ad seruitutem constituendã actiõe personali,non prodest alijs:secus si egisset actione cõfessoria ad constitutam.*
15 *Sententia lata contra unũ ex pluribus hæredibus,pro seruitute non nocet alijs.*

Ex his igitur stipulationibus. In obligatione diuidua natura,sed indiuidua effectu:si sunt plures promissoris: hæredes,quilibet tenetur pro parte , sed partis præstatio liberationẽ non præbet,sed in obligatione indiuidua,omnimodo hæredes promissoris tenentur insolidũ.et hæredibus stipulatoris insolidũ actio competit.h.d.Diuiditur in tres partes. Primo ponit vnã illationẽ,vsque ibi:et iõ.Secundo ponit aliã,vsque ibi:ex quo.Tertio ponit aliã vsque ad §.si tñ.Item prima subdiuidit ĩ duas,s.dictũ & rõnẽ. Secda ĩ duas,s.dictũ et determinationẽ qõnis circa illud.Tertia in duas,s. dictũ et rñsionẽ tacitæ obiectionis. Partes patẽt. Examinemus ista illatio-
1 nes per particulas.In prima dicit, quod ex persona† hæredis
c non mutatur, &c.Contra supra de reiudi. leg . non tantum.

Universidad de Deusto Biblioteca

POMATES.
a ¶ Melius quã Petr. Est iudicio meo verũmã cõditio obligatiõis initiatur ex ipsona hæredis etiã in detrimentũ creditoris. Si enim debes cẽtũ, nõ poteris soluere quinquaginta: debes soluere tota cẽtum, si vis liberari. l. tutor. §. Lucius. de vsur. & cũ decesseris relictis duobus hæredibus, vnus pte soluendo liberat. l. j. C. si cer. peta. l. si testamẽto. §. j. de fideicõ. & tenet bart. l. ibi: p declaratiõe dum refert opi. Pet. & alleg. d. l. si testamẽto. quãquã in solutione partis non: imo sit dãnum. l. plane. ĩ. fami. ercisc. & sic cõtra sol. Petri.

POMATES.
b Pro declaratiõe huius legis. Et ponit quod Dyn. dubitat duabus de causis. et primo qa legatũ est indiuiduũ l. nomẽ. ĩ. de legat. iij. qa hæc l. loquit in diuiduis. tũ, vt mihi videt, in gl. ij. nec quicquã propter hoc est motus ipse Dyn. qa legatũ sit indiuiduũ p separationem, tũ oblata est dimidia propter l. xij. tabu. l. ea quæ. C. fa. ercis. l. j. si cer. pe. et hoc licet loquatur de obligatione diuidua, tũ nõ loqtur de ista quæ diuidit natura, non effectu. in iiij. no. admittit pars solutionis. §. & harum. §. ea. l.

c ¶ Glo. quærit. Vide glo. notabilẽ in c. cũ omnes. de consti.

POMATES.
d ¶ Nõ est verũ. Põt & alia ratione ostẽdi q. dictũ gl. nõ posit procedere: qa dato q. staret dicto maioris partis adhuc tũ non esset plene puisum: qa posito q. nõ esset date maiorem partẽ, vt pura quia esset datio, tũ hæredes. vel si plures, tũ ab vtraq; parte rẽ ineant: & hoc casu manet remediũ cũ nõ sit vniuersale: sed an vbi datur maior pars, posit procedere. Tamen huic obiectioni ita iudicio meo respõdendũ est renẽdo glo. dicit nõ solũ debet cõsiderari ex numero maior pars, sed etiã ex cumulato partiũ hæredis, sicut in simili videmus, & debemus considerare de debiti cumulatione, l. maiorẽ. ĩ. de pac. et ipso casu cessaret cõsideratio. et gl. hũ diceret qa posito q. Sẽpronius, cui legatũ esset hoc incertũ, de-

Glo. soluit: non mutat cõditio obligationis, sed condemnatio moderatur. Dicit Pet. non debet mutari, verum est ad cõmodum alterius, sed ad commodum creditoris sic. Gl. dicit melius quãm Pet.[a] qa ibi erat ex priuilegio personæ: ideo est q. mutat, quia personale: vt l. quia tale. §. sol. matrimo. sed qualitas obligatiõis nõ mutatur. Oppo. de l. legatarius, §. de leg. j. Soluit gl. hic passiue: ibi actiue. et vult dicere, q. ex persona hæredis pmissoris nõ mutatur: sed ex persona actoris mutatur. Sed ista sol. nõ videtur vera, p illationem in tex. primo factã: quia idem est in hæredibus pmissoris & hæredibus stipulatoris. In cõtrario soluit gl. q. ibi in diuiduis. hic in indiuiduis. Dy. nõ videt tenere istã sol. & dicit, q. ibi alterius partis non interest: imo sibi pdest: hic partis interest: & nihil sibi prodest. Petr. dat aliã solu. Conditio non mutatur respectu rei, quę est in obligatione, vt hic: sed alio modo bene recipit mutationẽ: quia obligatio inter hæredes diuiditur. & Cy. refert verba Pet. in l. iij. C. de nego. gest. & hoc tenet Iac. de Are. hic. & dicit, cõditio obligationis, id est, vtilitas rei: quæ est in obligatione. Oẽs sol. sunt bonę, & sol. gl. bona: qa aliud in diuiduis: aliud in indiuiduis. & quæ est ratio istius, qd dicit Dy. qa in diuiduis nõ noceret stipulatori, in idiuiduis sic: declaratur p solutionẽ Petr. & Iac. Opp. de l. eadem, §. fi. Sol. vt ibi vi debitis: qa ibi quãdo deuenit ad æstimationem partis: alꝯ secus. Pro declaratione huius legis[b] formo vnum cõtrariũ: & oppo. §. ea. l. §. & harum. vbi dicitur q. qñ decem sunt in obligatione, partis præstatio liberat hæredem, sed defunctum nõ liberat: & sic loquitur. l. tutor. §. Lucius. §. de vsu. Quidã huius timore dicũt, cõcedo oppositum, quòd non liberat præstãdo partẽ. Pet. tenet contra hoc in l. iij. de neg. gest. C. & dicit quòd ibi est casus, cõiungẽdo. l. hæredes. §. an ea. melius in §. si vn[a]. §. fami. ercis. inducẽdo hoc modo. † ea quæ fiũt ex necessitate, veniunt in actiõe familiæ ercisc. & ea, q̃ fiũt ex volũtate, veniũt in actione negotiorũ gestorũ, sed in dicta l. iij. hæres vnus soluẽdo totũ, habet actionẽ neg. gest. ergo nõ tenebatur soluere. Sed casus est melior ĩ l. si testamẽto. §. j. infra de fideiusso. Respond. ad legem istam quòd hic loquitur in obligatione quæ est indiuidua effectu: ibi verò diuidua omnino. Et est ratio: quia hic si esset liberatus, & mutaret: hic fieret solutio in alio q̃ tenebat defunctus: qa vnus soluit partẽ vnius rei, & alter alterius: & sic cõtingeret mutatio respectu rei, q. defunctus nõ potuit. Secus quãdo est diuidua: vt quantitas: qa illã præstant plures hæredes, quã defunctus præstitisset nec cõtingit mutatio respectu rei: vt qa id defunctus debuit. Sed illud videt cõtra l. stipulationũ. §. fin. j. eo. † Hic debes scire q. obligationes psonales diuiduntur per l. xij. tab. l. ea q̃. C. fami. erci. et l. j. C. si cer. peta. Vnde si teneris ad cẽtũ, & haberes duos hæredes, vnusquisq; teneret ad quinquaginta. Itẽ illud q. est in cõditione ĩ psona hæredũ non diuidit: vt l. cui fundus. in fi. §. de cõditio. et demõstra. Sed illud q. erat in obligatione, respectu stipulationis pœnalis est in cõditione. Cũ ergo cõditio nõ diuidat inter hæredes: pœna cõmittatur pro solido, nisi solidum soluat. Sed quantum ad ipsum principale debitũ, solutio partis liberaret pro parte: vt plenè videbimus j. §. Cato. Glossa q̃rit[c] qd si vnus consensit in soluẽdo hominẽ: alꝯ dissentiũt. Glossa dicit † q. statur dicto maioris partis. Sed illud nõ est verum[d]: tũc enim statur dicto maioris partis qñ sunt cõmunia pluribus vt vniuersis: secus si plurib' vt singulis, vt ĩ casu l. maiorẽ. §. de pactis. Tãgit Dynus in c. q. omnes. extra de re. iur. lib. vj. & l. q. maior. j. ad municipa. l. si autem plures. de aqua pluuia arcẽd. & ibi de hoc dicam. Trãsit glossa ad aliam solu. & aliã gl. habetis in l. in executione. §. pe. in fi. magnæ. gloss. j. eo. tit. vbi ponit duas solutiones. quæ est ergo verior. & Oldra. dicit, q. ista est vera, illa nõ. Ray. cõcord. videbat illas glossas hoc modo: Quãdo que maiori pars contradicit minor: & tũc loquitur ista glossa. Quandoque sunt in pari numero: & tũc cogerent consentire officio iudicis, vt in l. cõtraria. Sed nescio quo iure istud pbet. Dic q. primò debet cõsiderari q̃liter subueniat ipsi creditori cõtra hæredes. Secũdò q̃liter cõsulat hæredibus inuicẽ. † Circa primũ dic, q. si qdẽ ante sentẽtiã cõstat iudici hæredes debitoris dissentire põt eos iudex cõdẽnare ĩ pecuniã ad petitionẽ creditoris: vt not. §. pximo §. in gl. magna. Itẽ facit q. no. §. de actio. emp. l. j. ĩ prin. Itẽ si iã facta esset cõdẽnatio ad ipsum hominẽ, hęredes dissentirent, posset fieri executio in æstimatione eadẽ rõne: vt j. statim videbitis in vers. sed quo casu. argumẽto eius q. not. j. eo. l. eũ q̃ certarũ. §. j. & l. si seruũ. §. fin. Itẽ posset petere actor vt iudex cogeret eos ad cõcordiã: qa quoties plures dissentiũt ad ꝓiudiciũ tertij, possunt cogi ad concordiã p iudicẽ: vt l. huiusmodi. §. fi. de le. j. † Circa secũdũ dic primò: q. nõ est vera ista opinio q. stet dicto maioris ptis, vt dixi. Itẽ nõ est verũ, q. vnus cohæredũ possit petere q. p iudicem cogatur cõsentire, quia quãdo plures dissentiunt ad ipsorum incommodũ, cessat officium iudicis[e]: vt l. quoties. de vsufructu. et de serui. rusti. prędio. l. itinere. licet gl. ibi aliter sentiat. Sed adhuc nullus cohæredum est passus damnum, sed si timeretur pati, possent petere vt sorte dirimat: ar. l. fi. in prin. C. cõmunia de legat. & q. not. in l. executione. §. fi. in gl. magna. Si verò alter passus sit iã dãnum, tũc recuperat à cohærede iudicio familiæ erciscũdæ: vt hac gl. & tex. hic in versi. sed quo casu. Sed quæro, † in stipulatione generis, vel alternatiua, si decedat stipulator pluribus hæredibus relictis, & non concordent: qd iuris? Respõ. si electio erat stipulatoris, habes casum in l. hæredes. §. si in certo. §. familię erciscũdę. Si verò erat electio pmissoris: tũc res est expedita: qa põt offerre q. vult. Tamẽ si vni hæredũ vellet dare ptem in vno homine, alꝯ partẽ ĩ alio, nõ cõtingeret liberatio: vt j. de solu. l. q hominẽ. §. j. Vnde solutione facta p parte vni, eius respectu actio esset in pẽdẽti, donec alteri soluat: sicut §. dixi in hæredibus pmissoris: qa iste recepit totum q. sibi debet. Venio ad versi. & ideo. Opp. q. impossibile sit vnũ ex hæredibus insolidum præstare seruitutem: vt l. pro parte. [f] §. de seruitu. quod tñ dicitur hic, sed quo casu, &c. † Sol. iste ver. põt referri ad primã illationem. §. de obligatione generis, vt tã

cederet relictis pluribus hẽdibus, quos ex diuersis portioni institutisset: certe tũc staret illis, qui essent istituti de ampliori portione vt est tex. in l. sancimus. §. fin. autem amplioris. C. de dona. & voluit Bar. in l. fi. ĩ prin. C. com. de leg. Aduertẽ q. hæc solutio cõfundit rõne qua cõfundit opinio gloss. vnde cogita & vide text. in l. si quæ sunt cautiões. ĩ. fam. erci.

e ¶ Officiũ iudicis. Ad de secũdũ Ange. & Bal. vt refert & sequitur Alex. qd hic fallit, nisi iudex videat imminere periculũ scandali: qa tũc põt eos cõpellere ad cõcordiã: ar. l. equissimũ. ĩ. de vsufru. & l. congruit. ĩ. de offi. præsi. & etiam dicit Ang. q. si res, de qua cõtendit nõ põt cõmode diuidi p ptes, & in vsu rei partes sunt discordes tũc recurrẽdũ sit ad remedia diuisoriũ diuidẽdo ĩter partes vsum alternis tẽporibus, allegat l. Lucio. de aqua quoti. & æsti. et p hoc ẽt q. si plures habẽt iurisdictionẽ in Castro, & discordãt in vsu iurisdictionis, cõpellendi sunt diuidere vsum p tẽpora. Alle. no. dictũ Inn. in c. prudẽtiã. de offi. delegat. in gl. quæ incipit, nobis. Alex. addit gl. xvi. q̃stio. ĩ c. licet. quam dicit Abb. reputare, vt no. in terminis istis in c. fina. de re iudic. Tu ẽt adde qd' bal. cõsi. cxxvij. li. iij. dicit qd' valet arbitramentũ latũ ex abrupto, cũ iudex videt ptes ad arma paratas. Qualiter autem plures fratres habẽtes iurisdictionẽ illa vti debeãt, vid bar. consil. clxxxix.

POMATES.
f ¶ Vt l. p pte. Et melius facit tex. in l. ij. ĩ. eo. titu. de seruitu.

Universidad de Deusto

gitur hic in gl. Et secundũ hoc habes hic casum, ꝙ vnus ex hæ redibus de necessitate in obligatiõe generis habet soluere to tũ. Qd patet: quia põt repetere per actionẽ familiæ erciscũdę: vt l. hæredes. §. si vnus. ś. fami. erciscũ. Nã licet actio et cõdem natio fiat ꝑ parte: tũ perfectè nõ liberatur soluẽdo partẽ: puto tamẽ ꝙ creditor nõ cogatur aliàs recipere partẽ: nisi alij hr̃des cõsentiant in alijs partibus eiusdẽ hominis: vt l. in executiõe. §. pro parte. j. eo. & hic: quia si creditor reciperet partẽ, co geretur & hæres, qui solueret sponte, agere negotiorum gestorũ, & cessaret familiæ erciscũdæ. Istud aũt, qd ś. prox. §. fuit dictũ, ꝙ pro parte soluta ab hærede actio esset in pendẽti: est verũ in sponte recipiẽte. Alio modo legitur hic versi. ꝙ refera tur ad hũc casum, qñ est indiuiduũ natura & effectu, vt in prima parte gl. & tunc ad cõtraria respõdeo, ꝙ non cõstituit seruitutẽ insolidũ: sed soluit æstimationẽ insolidum. Sed tunc oppo. qñ deuenitur ad æstimationẽ, non tenetur, nisi pro parte: ergo soluens solidũ, non soluit ex necessitate. qd tex. ĩnuit,
9 dũ dicit, familiæ erciscũdæ. Respõdeo: † quãdoq; actũ est cõtra vnũ ex hæredibus ad seruitutẽ insolidum, & est condẽnatus tunc in executione: quia nõ potest cõstituere seruitutẽ, nõ
10 liberatur, nisi soluat æstimationẽ totius. Ita loqtur hic. Qñq; † ab ipso initio format actio ad interesse: tũc dat ꝑ hæreditaria portione: vt j. eo. l. stipulatiões non diuidũtur. Et prædicta ve
11 ra in hæredibus ꝑmissoris: † sed si vnus ex hæredibus stipulatoris ageret ad vnam insolidũ, & deueniretur ad executionẽ sup̃ interessenõ p̃stare nisi pars: vt l. hæredes. §. an ea. familię erciscundæ. Ratio, quia non esset æquum vt haberet plus debito: sed in præcedẽti casu stipulator cõsequitur totum quod sibi debetur ab illo vno: & ille repetit à cohæredibus. Nunc veniamus ad ver. ex quo dicitur hic, ꝙ plures hæredes stipulatoris &c. Oppo. de l. hæredes. §. an ea. ś. fami. erciscũ. Solue vt in glo. Vlterius oppo. de l. pro parte. ś. de serui. Sol. quãdo fundus vadit ad successorẽ pro parte, stipulatio extinguitur, &c. vt in glo. Vlterius op. de l. si vnus in fi. ś. de ser. rusti. prędio. Certè secũdũ vnã lect. concor. secũdũ aliã discordat. Dic,
12 & solue vt ibi. Extra gloss. in hoc versicu. † quæro si sunt plures hęredes stipulatoris, quilibet actionem insolidũ, & plures hæredes ꝑmissoris in obligatiõe indiuidua tenẽtur insolidũ: an sint correi? & Cy. in authẽ. hoc ita. C. de duob. reis dicit ꝙ nõ: quia ex natura rei dicũtur insolidũ obligati. Et gl. videt in §. si tamẽ hominẽ. j. eo. & tex. ś. de euic. l. rẽ hæreditariã. & dicã j. de duob. reis. l. j. vel in l. reos. §. cũ in tabulis. Venio ad ver. sed quidã. & q̃ro, qualiter debet intelligi. Et gl. ponit duos intellectus: & secũdũ vnũ intellectũ fit vna obiectio: et est rñsio tacita, nõ expressa. Et secũdũ istã pone casum sic: videtur ꝙ ista stipulatio vitiet: qa deuenit ad eũ casum, à quo incipere nõ põt: vt cũ ꝑ singulos nõ põt seruitus acqri. et hoc quidã Iuriscõsulti cõcesserũt, & malè. Vñ author legis respõdit. Difficile est ꝙ seruitus cõstituat plurĩbus: quia oportet oẽs cõsẽtire alias nõ valet: vt l. receptũ est. cõia p̃dio. cũ simi. no. hic ĩ gl. Sed difficultas præstatiõis nõ vitiat obligationẽ: quia ꝑ hoc nõ deuenit ad eũ casũ, a quo nõ potuit incipere. Potuit em̃, licet cũ difficultate. Secũdo mõ legit, opp. & vr̃ ꝙ hæc stipulatio vitietur: quia reus nõ põt dare eãdẽ seruitutẽ pluribus insolidũ: & sic stipulatio vitietur, tãquã cõtinẽs impossibile: qd quidã cõcesserũt. Sed Iuriscõsultus author legis, dicit ꝙ illud est difficile reo, sicut dare mille marcas ei q̃ nõ habet: sed difficultas nõ vitiat obligationẽ. Et ista fuit lec. Io. q̃ colligit ex glo. magna hic posita. Tu tene primã ꝑ vera, & bona, & p̃cedẽs non
13 est vera: † quia pluribus põt seruitus ĩsolidũ cõstitui: vt l. Lucio. ś. de aqua quoti. & æsti. et l. via. §. fi. ś. de serui. p̃di. & sic nõ
14 est difficile. † Venio ad vnã q. gl. quilibet hæredũ habet actionẽ insolidũ, vnus egit, & obtinuit: an poterit vti antequã alij agãt? Quidã ꝙ sic, Io. ꝙ nõ. Vide istã gl. quæ istarũ opi. est vera, & istud est difficile: & per gl. nõ potest haberi intellectus. Et videtur ꝙ prima opi. est vera, cũ in cõfessoria, vnius victoria prosit alteri: vt l. loci corpus. §. si fundus. ś. si ser. ven. Sed illud in seruitute constituta: secus in seruitute constituenda: & ideo licet vnus egerit, & obtinuit, sibi pro parte non põt cõstitui: ideo non potest ipse nec alius vti. ꝙ sibi non possit cõstitui, est casus in l. pro parte. supra de serui. Quid dicemus? Ista gl. debet intelligi hoc mõ: si quidẽ hæredes sunt in discordia. eis non potest constitui seruitus: vt l. itinere. & ibi no. ś. de ser. rusti. prædio. & nullus poterit vti, cũ nõ possit cõstitui. & sic loquitur opi. Io. sed si ille qui debet seruitutẽ, vni vellet cõstituere pro parte, nõ põt constituere: tamẽ ille, cui est sic cõstituta, nõ poterit prohibere quin vtatur: vt l. per fundum. ś. de
15 serui. rusti. p̃dio. & ita loquitur opi. aliorũ. † Pone ecõuerso ad gl. ꝙ vnus succubuit: certè nõ nocet alteri: vt l. si de cõi. ś. si ser. ven. no. in dicto §. si fundus. et alteri accrescit: vt ś. cõia prædio. l. proprium. & perinde est, ac si non sit ille, qui succubuit.

Si tamen hæredis. Iste §. legitur in gl. duobus modis. et tertio secũdũ Per. et melius. et secũdũ suã lec. h. d. Per sententiã, & acceptilationẽ, vnus ex hæredibus promissoris, qui tenebatur in genere, põt liberari. Opp. supra ea. l. §. j. et §. ex his. vbi vno ex pluribus hæredibus soluẽte nõ contingit liberatio obligatiõis, ꝑpter qd gl. dat duas lect. Vna est, ꝙ loquit in hoĩe certo ĩ obligationẽ deducto ibi in genere: & illa est in se vera per l. si stipulatus. j. de sol. et eam tenet. Dy. et gl. ś. ea. l. §. j. in gl. magna. sed nullũ dubiũ poneret. Alio modo legitur, & loquit in obligatione generis, qd interim fit in pẽdẽti: sed ista est cõtra tex. ibi: pars dũtaxat, &c. Præterea ista lect. nõ est bona per dictionẽ si tñ, quæ est aduersatiua superioribus. Vnde gl. dicit, ꝙ hic fuit solutũ stipulatori nolenti: vt no. ś. ea. l. §. j. Istud nõ est verũ: quia §. j. debet intelligi in stipulatore volente: quia inuitus nõ põt cogi accipere partẽ: vt supra ꝑ xi. §. dixi. Quid ergo dicemus? dic secũdũ Pet. ꝙ in obligatione generis nõ cõtingit liberatio per solutionẽ: sed per acceptilationẽ, et sententiã. cõtingit ꝑ parte. Et rõ est, quæ ponitur in l. in executiõe. §. pro parte. j. e. Et est ratio, ne alius hæres possit soluere partẽ in alio homine qd est absurdũ. partẽ em̃ haberet in diuersis hominibus: sed ĩ sentẽtia, & acceptilatiõe, hæc cessat iniquitas: quia vnã partẽ tantũmodo debet habere. Et per hoc habes intellectũ. l. qui hominẽ. j. de accepti. et secũdũ hoc expone hic egero, et succubuero: licet gl. aliter dicat, et nõ bene. Sed ista ratiõe attẽta, dicas semper pro parte liberationẽ posse contingere, vbi nõ deuenitur ad illã iniquitatẽ. Opp. de l. si ex pluribus. primo rñso. j. de acceptila. gl. quæ est hic, dat duas sol. et quælibet est bona. Vna ꝙ ibi sunt duo rei: hic nõ. Et secundũ hoc dixi vobis supra ꝑ xi. ꝙ idem est in re indiuidua in obligationẽ deducta, & non sunt duo rei: et tene menti hanc gl. Quærit glo. quid si acceptilatio fiat de vna specie in obligatione generis. Dicit, ꝙ contingit liberatio: vt l. per iusiurandũ. infra de accept. §. si is qui hominem. sed secus in pactis: vt l. si vnus. §. sed si generaliter. supra de pact. Dic vt ibi, et d. §. si is qui hominem.

1 *In stipulationibus facti, uno ex hæredibus contra faciente, cõmittitur pœna insolidũ.*
2 *Interesse quando consideretur in stipulationibus pœnalibus.*
3 *Interesse, in obligationibus facti, an sit, an uero ipsum factum. remisiuè.*
4 *Pax an dicatur rupta quando est facta, & promissum non offendere te, neque tuos & offenditur unus ex hæredibus stipulatoris. remisiuè.*
5 *Si Florentinus habet repræsalias contra Pisanos ob delictũ unius Pisani, & Pisanus executiatur Florentiæ, an excussus agere possit contra illum, cuius occasione repræsaliæ fuerunt concessæ.*

Item si facto. Vidisti supra de obligationibus iuris, et etiã aliqualiter facti, nunc ponit de obligatione facti merè: et vsque ad §. Cato. hoc intẽdit: Vno ex hæredibus cõpromissoris cõtrafaciente, oẽs tenentur pro hæreditaria portione: sed si vni ex hæredibus stipulatoris cõtra fiat, ꝑ parte sua tantũ stipulatio cõmittitur ad interesse: ad pœnã verò cõmittitur insolidũ: licet alij agẽtes exceptiõe doli repellãtur. h. d. Primo loquit, qñ vnus ex hr̃dibus ꝑmissoris contrauenit. Secundo, quando ventum est contra vnum ex hæredibus stipulatoris. Tertio distinctionem ponit. Quarto rationem suæ distinctionis assignat. Quinto extendit ad aliã obligationem. Secunda ibi contra authenti. Tertia ibi: nam si pœnam. Quarta ibi in leg. idem. §. sed hæc differentia. Quinta in leg. eadem. in princip. † Nota quòd in stipulationibus facti, vno ex hæredibus promissoris contra faciente committitur pœna insolidum. Item not. quòd vno ex hæredibus stipulatoris, &c. Opp. j. eo. §. Cato. Rñdet glo. hic, in factis ĩdiuiduis loquitur. §. Cato. loquitur in factis diuiduis. Et istud contrarium tangit glo. magna hic posita. Oppo. supra ea. l. versi. ex quo quidem. vbi quilibet hæres stipulatus habet actionẽ insolidum. Sol. qñ agitur ad ipsum factũ ĩdiuiduũ, qli-

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

1 ¶ Videt ꝙ ſic. Adde & limita ſcdm Bal. hic, cū quo trāſit Pe. de Anc. hic, & Ang. in l. nā & Seruius. ī. de neg. geſt. & Pau. de caſ. hic ſi iuſte repræſaliæ fuerint cōceſſe: alias ſecus per l. ſi per imprudētiā. in prin. ſ. de euict.

bet hæres agit inſolidū: vt in ver. ex quo quidē ſec' qñ deuenitur ad intereſſe: qa tūc pro parte agūt, vt hic. Opp. ſi vnus ex hæredib' vadit ad rē cōem, vadit nomine omniū, & pro omniū vtilitate: quia nulla eſt particula, q̄ nō ſit cōis: vt l. Mæuius. §. duob'. ſ. de leg. ij. ergo cohæredū intereſt: vt j. eo. l. ſi ſtipulatus fuero per te. & ſic poſſunt agere. Solu. Intelligo ꝙ ibi ibat cohæres ad fundū ſuū propriū, qui ſibi in diuiſionē obuenerat, vel ad partē ſuā ꝑ diuiſo, alias ſi iret ad cōem pro indiuiſo, cū iret nomine omniū, oēs videnī prohibiti: vt d. l. ſi ſtipulatus. †Opp. in ſtipulationibus pœnalib', nō cōſideratur intereſſe: vt l. ſtipulatio iſta. §. alteri. j. eo. Gl. quæ eſt hic, dicit, De ſtricto iure nō inſpicimus: ſed de æquitate ſic. Et vide gl. in l. idē iuris. quæ incipit, ſtricto. & ſecundū gl. iſtā §. alteri. videretur imponere l. verbis, & nō rebus: qa de æquitate pœna impoſita nō valet. Dicit Pet. ꝙ qñq; ſolet apponi pœna in ſtipulatione, de cui' natura venit intereſſe: & tūc ſi nō intereſt, nō agat, vt hic. Qñq; apponit pœna rōne cōtēptus, vbi intereſſe nō venit: & tūc nō inſpicit an interſit: vt ī §. alteri. Sed iſta ſolutio videt cōtra caſum. l. vlti. j. de pręto. ſtip. Dicūt ipſi, nos reſpōdemus, & fatemur ꝙ nō debet probare quātū intereſſe ſed ꝙ aliqd iterſit, habet ꝑbare. Sed illud nō eſt verū: qa ſine aliqua probatione cōmittit pœna. Dy. probat, in cōpromiſſo venit intereſſe: vt l. diē ꝑferre. §. fi. ſ. de arb. Sed video ꝙ ſi in cōpromiſsis pœna eſt appoſita nō inſpicimus an interſit: vt l. cū pœna. ſ. de arb. ergo illud dictū nō eſt bonū. Qualiter dicemus? dicit ipſe, Aut offendit directō ille, cui eſt ꝑmiſſum: & tūc nō inſpicim' intereſſe. Si offenderetur alius, nō ille, cui principaliter eſt ꝑmiſſum: & tūc inſpicimus an interſit, vt hic Et hanc ſol. dat ipſe hic, & in §. alteri. Sed ſecūdū illud dictum Dy. iam ſequeret, ꝙ hæres hic offenſus haberet ꝑbare ſua interesse: alias nō poſſet agere. qd eſt cōtra iſtū tex. vbi non inſpicit an interſit. Itē eſt cōtra l. fi. j. de præto. ſtipu. ſed ſi Dy. voluit hoc intelligere, vt dicam, bene dixit. Dic, ꝙ ſi offendit ille, cui principaliter eſt promiſſum, ſiue ille qui eius perſonā repræſentat, ſtipulatio cōmittit: nec inſpicimus an interſit: vt l. ſtipulatio iſta. §. alteri. j. eo. §. alteri. Inſti. de inutil. ſtipu. Sed ſi ſi offendit aliter, cū cui principaliter eſt ꝑmiſſum, vl' ei', q per ſonā eius nō repræſentat: tūc inſpicit, an interſit ſtipu. vel hæredis eius, q ei' ꝑſonā rep̄ſentat, vt hic: et gl. eſt in d. l. cū pœna. cōiuncta l. aduerſus. ſ. de arbi. & quaſi eſt caſus hic. Nam hæres repræſentat perſonā defuncti in totū, ſi eſt hæres vniuerſalis, vt l. hæreditas. ſ. de acquirē. re. do. Sed hæres particularis pro parte qua eſt hæres, repræſentat ꝑſonam defuncti, in alia parte eſt extraneus, vt l. cum à matre. C. de rei ven. & no. in l. ij. in gl. magna, in §. fi. j. de præto ſtipu. Modò hic hæres offenſus, & ꝑhibitus, ꝑ parte ſua agit, & cōmittit ſtipulatio cū effectu, licet ſua nō interſit: vt l. cū pœna. cōiuncta l. aduerſus. ſ. de arbi. ſed pro parte aliorū q repræſentāt ꝑſonā defuncti committit, nō tamē effectualiter, qa obſtat exceptio, cū ſint quātū ad illā partem extranei: vnde offenſiōe facta alteri, poſſunt agere d. l. aduerſus. †Quæro, in obligatione facti, qd eſt, an factū, an intereſſe? Et hoc dicā in l. ſtipulationes nō diuidunt. vbi q. iſtā examino. & vide iſtā gl. quæ incipit, ſequitur de his. †Et tene mēti iſtū §. qa eſt multū no. ad inſtrumēta pacis: promitto ꝑ me, & meos hæredes nō offendere te, & tuos hæredes: qd ſi offenditur vnus ex hæredib' ſtipulatoris, vel ꝑmiſſoris: hic Iac. de Are. tāgit hoc: & dicit plene in §. Cato. Item dñs Iac. de Are. ꝓducit ad aliam q. Quidā Florētinus habet repræſalias cōtra Piſanum, occaſione cuiuſdā delicti cōmiſsi ꝑ vnū Piſanū: modò quidā alius Piſanus iuit Florentiā: ille q habet repręſalias excuſsit iſtū: iſte Piſan' reuerſus vult repete re ab iſto, cuius occaſione datæ ſunt repræſaliæ, an poſsit? Et videt ꝙ ſic, per iſtū §. & per l. ſi verò. §. cum autē. ſ. de his qui deie. vel effu. & l. licet. §. fi. ſ. nau. caup. ſtab. & l. nā & Seruius. ſ. de ne. geſ. Nō determinādo dico, ſed allegādo forte dicem'.

1 Vt indiuiduum quantum ad præſentem §. ſumitur tribus modis.
3 Obligatio, rem tradi, quare ſit magis indiuidua, quàm rem reſtitui, rem ſiuè.
4 Actio ad rei reſtitutionem, quando rem reſtitui eſt in obligatione, quando detur contra poſſidentem inſolidum, uel detur pro hæreditarijs portionibus.
4 Exceptio domini ꝙ nō poteſt opponi contra agentem interdicto & de ui & ui armata.
5 Officium iudicis competens alicui contra obligatum, habet naturam actionis realis.
6 Qualiter quis tenetur ad indiuiduum.
7 Diſpoſitio huius §. quòd non habet locum quando pœna petitur actione bonæ fidei inſertata ad deductum in pacto.
8 L. in depoſiti. ī. depoſiti. ꝙ loquitur in facto indiuiduo, quo ad ſolutionem tantùm.
9 In obligatione rem reſtitui, ille ſolus tenetur, qui dolum commiſit: ſi ambo, tenentur inſolidum. & an ſint duo rei.
Obligatio, rem reſtitui, quæ contrahitur ſecundario ratione doli, uel culpæ, eſt omni reſpectu indiuidua.
10 Dictio quodam modo, eſt nota improprietatis.
11 Pœna ſeu intereſſe ſi contra fiat, in obligatione facti indiuidui, qualiter, & aduerſus quos committatur.
12 Stipulatio ad pœnam, uel intereſſe ſi fiat, contra ſtipulantem continentem factum diuiduum, uel dationem, qualiter & aduerſus quos committatur. & nu. 19. ubi diſtinguit.
13 Diſpoſitio huius §. quòd habeat locum in obligatione faciendi diuidua, in qua ſi unus hæredum contra facit, incidit in totam pœnam.
14 Difficultas, licet non impediat obligationem principalem: tamen ſuperueniens ex poſt facto impedit committi ſtipulationem pœnalem. & nu. 17.
15 Quando ille, qui fundum dare promiſit, & ſi non dederit, promiſit pœnam, deceſſit pluribus hæredibus relictis unus eorum poteſt ſoluere fundum promiſſum, & dominium transfert pro parte coheredum, ut euitet pœnam.
Contra hanc concluſionem tenent Moder. & Iaſon illam defendit.
16 Promittens ſimpliciter ratum ſine aliqua pœna, ſiue ſit dominus, ſiue procurator: & cōtra faciat in parte, tenetur ad intereſſe pro parte: quia in plus non intereſt ſua.
18 Stipulatio facti diuidui, cum pœna interpoſita in iudicij. ſi in parte non obſeruatur, cōmittitur inſolidum licet obſtet exceptio pro parte: ſecus in contractibus, quia committitur in totum. & non obſtat exceptio: & idem in iudicijs impertinentibus ad deciſionem.
20 Stipulatio pœnalis facti indiuidui adiecta facto diuiduo ſi fiat contra ſtipulationem facti diuidui per unum exhæredibus promiſſoris: an in totum uel pro parte committatur.
21 Si aliquis promiſit ſub pœna iudicatum ſolui, quæ continet clauſulam de defendendo, & decedat pluribus relictis hæredibus, quorum unus defendat, alij non, an pœna committatur aduerſus omnes, an contra non defendentes.
22 Stipulatio de defendendo in una actione eſt indiuidua.
23 In qualibet ſtipulatione prætoria, ſiue contineat dationem, ſiue factum indiuiduum, ſiue diuiduum, ſiue poſit per alium explicari, ſiue non indiſtincte pœna ſiue intereſſe committitur tantùm aduerſus eum, qui contra fecit.
Tex. in l. pœnales. §. Iulianus. ī. ad l. Falc. quòd loquitur quando in ſtipulatione de defendendo erat pœna poſita.
24 Stipulatio rem ratam haberi, de qua in hoc tex. an ſit prætoria. & ī. no. 28. in fin.
25 Tex. in l. cū ex cauſa. ī. eod. ꝙ loquatur de ſtipulatione duplæ, quæ non eſt prætoria.
26 Promittens nō excipere, quando dicatur promittere factum diuiduum, uel indiuiduum.
27 Obligatus ad agendum contra aliquem quando dicatur obligatus ad factum diuiduum uel indiuiduum.
28 Qui promiſit amplius non agere actione quæ continet indiuiduum, ratum haberi aliquod indiuiduum. an iſta ſtipulatio indicabitur diuidua uel indiuidua.
29 Si aliquis eſt ſtipulatus ſibi, & hæredibus ſuis uſum alicuius fundi, & decedat pluribus hæredibus relictis, an quilibet habebit totum uſum, uel partem eius.
30 Pace facta cū Titio facta fuit promiſsio de non offendendo per ſe ſuoſque hæredes: Titio mortuo, relictis pluribus hæredibus, & unus offendatur, an pœna cōmittatur inſolidū.
31 Obligatio dicitur tranſitoria, & non tranſitoria ad hæredes, ex natura rei ſuper qua interponitur.
32 Pace facta ut ī. ſi unus ex hæredibus promiſſoris offendat, quòd pœna committitur aduerſus omnes pro portione hæreditaria.
Stipulatio uſufructus ꝙ ex parte creditoris ſit perſonalis: ex parte promiſſoris eſt realis.
Stipulatio pro alimentis, ex parte promittentis, dicitur eſſe in rem, ex parte creditoris perſonalis.
33 Stante ſtatuto, ꝙ qui occidit, occidatur, niſi habuerit pacem ab hærede occiſi, & occiſus habeat plures: an ſufficiat habere pacem ab uno.
34 Maior pars hæredum quæ dicatur.

EAdem dicemus.

Cato. Iſte §. difficilis in ſua materia: in cui' repetitione tenebo ordinē conſuetū. Primò cōtinuo hunc §. ad præcedentia ſecundum Pe. hoc modo, Dictum eſt ſ. in l. ij. ꝙ ſtipulationum quædam ſunt in dādo, quędam in faciendo conſiſtunt, de his quæ in dando conſiſtunt, dixi ſupra eodem lege ſecunda. vſque ad §. item ſi in facto. licet ibi dixerit de ſeruitutibus, quę habent in ſe aliquid facti: vt not. ſ. eodem. l. ij. §. j. & ibi dixi. & ibi incœpit dicere de his, quæ in faciendo nō cōſiſtunt: & hoc proſecutus eſt vſq; huc. verum: quia Cato circa hoc poſuit vnum ſuum dictum obſcurum: ideo illud hic ponit, & declarat bene Iuriſconſultus.

Secundò iſte §. diuiditur in quatuor partes. Primò ponit dictum Catonis, de cui' intellectu dubitatur vſq; ibi: ab omnibus. In ſecūdo diſtinctio Catonis declaratur vſq; ibi differē-

tiæ:

Universidad de Deusto Biblioteca

tiæ. In tertio drie ōnē assignat, vsq; ibi: sed videamus. In quarto reuocat in dubiū quod primo pro cōstanti posuerat, & decidit vsq; ad finē nostri §. Hāc diuisionē ponit Dy. Pet. Iac. d Are. & oēs diuersimodè loquūtur, Tertiò pone summarium sic: Pœna adiecta facto indiuiduo si cōtra fiat per vnū ex hæredibus promissoris: pro parte hæreditaria cōmittitur cōtra oēs. Si facto verò diuiduo, ꝓ parte cōtra faciētis tātūmodo, sed aduersus ipsum ꝓmissorē insolidū. h. d. Veniamus ad casū ī terminis. Præmitto tñ ad euidētiā, ꝙ iste §. secūdū cōmunem lec. loquatur de quatuor stipulatiōibus, quarū duæ cōtinēt indiuiduū: vt ꝑ te iter fieri, vel ꝑ te nō fieri quò minus mihi ire, vel agere liceat. Aliæ duę cōtinēt diuiduū, vt amplius nō agi, & Titiū hæredē eius ratū habiturū. Hoc ꝓmisso, sic forma casum: Quidā ꝓmisit se aliqd facturū, vel nō facturū, & si cōtra stipulationē veniret, ꝓmisit certā pœnā: iste ꝓmissor decessit pluribus hæredibus relictis: vnus venit cōtra ꝓmissa: dubitabatur qualiter & aduersus quos stipulatio pœnalis cōmittatur. Nā inuenio ꝙ Cato scribat ꝙ pœna qñque cōmittat aduersus oēs ꝓ portiōe hæreditatis: qñq; aduersus illū tm, q cōtra fecit ꝓ portiōe sua. Mō q̄ro à vobis, dñe Iuriscōsulte, ꝙ declaretis mihi distinctionē Catonis. h. d. prima pars. Ad hoc rndit, ꝙ si pœna fuit adiecta facto indiuiduo: tūc pœna committitur aduersus oēs. Si verò facto diuiduo: tūc aduersus eū qui cōtra fecit tātū. Exēpla patēt in litera. & est clara: & hoc dicit secunda pars. Tertio q̄ritur, q̄ sit rō differentiæ ĩter istos duos casus. Rñsio patet ī tex. h. d. tertia pars. Sequit ver. sed videamus. vbi est duplex lra. qdā hñt literā affirmatiuā: qdam habēt literā negatiuā. & ista habet cōmuniter. & illā ꝓsequor. Et licet litera sit satis scrupulosa. glo. bñ eā declarat. Pone casum, vt habes in gl. & lege literā cū apostillis cōibus. Notabilia collige ꝑ teipsum. Veniamus ad materiā examinādā per cōtraria, & q̄stiones. & in tractando materiā tenebo hūc ordinē: quia hic tractatur de facto indiuiduo. Primo in cōtrarijs tractabo qualiter ipsi principales, & eorū successores teneātur ad ipsum indiuiduū. Secūdo, qualiter & aduersus quos pœna & interesse cōmittatur si cōtra fiat tā cōtra ipsos principales, quā ēt cōtra hæredes: et eodē mō tractabo de diuiduo. alia tractabimus per qōes. Primo ergo opp. hic dicit, ꝙ si vnus cōtra fecit, oēs tenētur pro hæreditaria portiōe. Cōtra: qa in indiuiduis quilibet hæredū tenetur insolidū: vt ś. eo. l. ij. §. ex his. ij. respō. Sol. Si agitur ad ipsum indiuiduū, quilibet tenet insolidum, vt ibi: si ad pœnā, quilibet tenetur ꝓ parte hrditaria, vt hic. Secundo cōtra istud opp. fortiter, rē tradi seu rem restitui, dicitur factum indiuiduū: vt j. eo. l. stipulationes nō diuidūtur. ij. respōso. ś. depo. l. si duo. Sed si duobus cōmodaui, vel apud duos rem deposui, ita ꝙ tenētur ad rē restituendā, quilibet tenetur pro parte: vt ś. depo. l. j. §. si apud duos. & & ibi not. Item si vnus commodatarius decedit relictis pluribus hæredibus, omnes tenentur ad rem restituendam ꝓ portione hæreditaria: vt supra cōmo. l. iij. §. hæres. ergo patet, ꝙ nō est verum quod dicitur: in indiuiduis ipsos principales vel
3 hæredes teneri insolidum. †Sol. Indiuiduum sumitur quantum ad propositum altero de tribus modis. Nā quoddam est indiuiduum quo ad contractum seu stipulationem, & quo ad obligationem, & quo ad solutionem: vt seruitutes, quæ ꝓ parte nō pñt deduci ī stipulationē, nec ꝓ parte solui: & istę nō diuidūtur inter hæredes: sed quilibet hæredū tenet insolidū: vt in §. ex his. & l. stipulationes non diuiduntur. in prin. Quædā sunt obligationes diuiduæ quo ad contractū: sed ex post facto sunt indiuiduæ, quo ad obligationem, & solutionem: vt obligatiōes factorū indiuiduorum: vt rē tradi, fossam fodi, insulam fabricari, & si. l. stæ enim ab initio ꝓ parte possunt deduci in stipulationē: quia possunt stipulari rem pro parte mihi tradi: vt l. locus. de acqui. pos. Item partem insulæ ædificari in istis, idem: quia quilibet hæredum tenetur insolidum, vt d. l. stipulationes non diuidūtur. ij. responso. Quædam sunt diuiduæ, quo ad contractum, et quo ad obligationem: sed quo ad solutionem tantum sunt indiuiduæ: vt obligatio rem restitui, & ista diuiditur quo ad obligationem inter hęredes: quia quilibet tenebatur pro parte hæreditaria, vt in contrario: quo ad solutionem dicitur indiuiduta: vt l. si duo. supra. depo. Indiuiduum ergo diuersimode accipitur: & sic cessat cōtrariū: & ad uerte: quia hoc est verū de obligatiōe primitiua, q̄ cōtrahitu ad rē restituēdā. nā de obligatione q̄ contrahitur secūdariò ra
2 tiōe doli, vel culpæ alicuius: vt j. dicam. Quare †aūt obligatio rem tradi, sit magis iudiuidua, quā rem restitui: dicam in l. stipulationes nō diuiduntur. in viij. contrario. & ista sunt difficilia quæ domi. Cy. tanquam habentia arduum et profundū, timuit intrare: vt ipse refert in authentic. hoc ita. C. de duobus reis. in quæstione tertia. nec ibi bene declarat. Tertio, con
3 tra prædicta oppo. tu dicis supra proxim. †ꝙ in obligatiōe ad rem restituendam, si sunt plures hæredes, quilibet tenetur ꝓ portione hæreditaria: contra. imò ille ad quem peruenit res restituenda, tenetur insolidum: vt supra, commo. l. iij. §. hæres. Sol. regulariter actiones hæreditariæ transeunt in hæredes, ꝓ portionibus hæreditarijs: vt ś. dixi. & probat C. de hær. act. l. pro hæreditarijs. Fallit, vbi est in obligatione rem restitui, et est actio bonæ fidei. quia tunc cōtra illū qui habet facultatem rei restituēdæ datur actio insolidū: vt d. §. hæres. Ita dicit Pet. supra, l. proxi. & no. Cyn. in l. pro hæreditarijs. qd hic sequebatur do. Ray. Sed ista opi. videt cōtra l. si plures. in princ. de vi & vi arma. vbi est actio stricti iuris, et datur ad rem restituēdā solū contra eū qui possidet, nō aūt ꝓ portionibus hæreditarijs. Vñ Dy. supra ad l. Falc. l. qui fundū. §. si tu ex parte. dicit quædam verba satis singularia. Aut actio quæ competit pro restituēda re, cōpetit pro tali re, pro qua daretur etiam rei vēdicatio: & tunc datur actio contra possessorem insolidum: vt
a d. §. hæres. d. l. si plures. Aut pro dicta re nō cōpetit rei vendicatio: & tunc non potest agi personali insolidū contra possessorem: vt supra de le. j. l. si ubi hō. §. si fundus. Quid dicemus? dico ꝙ vterque bene dicit. Pe. quia text. est pro eo in d. §. hæres. si bene aduertatur, et hoc æquitas operatur, cui deseruit officiū iudicis in actione bonæ fidei. Item Dy. bene dixit per leges quas allegauit: & hoc operatur vnio actionis personalis, & realis: vt vna aliquid habeat ab altera, sicut alibi ius accrescēdi, propter vnionē quam habet cū substitutione pupillari, trahitur ad bona impuberis: vt ś. de acqui. hære. l. qui patri. Sed cōtra hoc posses tu opponere: nā potest esse, ꝙ quis cōmodauit rem alienam, vel sibi per vim abrepta est: et sic pōt agere cōmodati, vel interdicto vnde vi: nō autem vendicare: vt l. ita vt si fur. supra commo. et qd ibi no. ergo Dy. non bene dicit, ꝙ ideo ibi, quia vendicatio pōt cōcurrere cū personali. Rñ. & dico, ꝙ quantum ad §. hæres. dictū Dy. non procedit:
4 ideo tene sol. Pet. quantū †verò ad l. si plures. optimè dicit: qa à possessore, seu raptore, potest indistinctè vendicare: nec potest opponere exceptionē dominij: vt C. de præscrip. xxx. an. l. si quis emptionis. §. sed hæc contra super illis. et tāgitur ꝑ gl. in l. ita vt si fur. Et hoc mō intellige qd dixi vtrunq; bene dicere. Coniunge ergo istas duas opi. vt statim dicam indistinctè Sed cōtra istud tu posses instare de l. si quis ex argentarijs. §. j. ś. de edendo. vbi non est actio bonæ fidei, nec etiā pro illa daretur rei vendicatio: et tamen dat solū cōtra illū qui possidet. Dicit Pet. vt refert Cy. in d. l. pro hæreditarijs. ꝙ ibi est iudicium quasi bonæ fidei, quia competit officium iudicis. Truffa est. Tu dic, ꝙ materia nostra loquitur de actionibus, q̄ dā
5 tur cōtra obligatos: ibi loquit †de officio iudicis, qd datur cōtra nō obligatū: vt ś. de act. emp. l. qui per collusionē. §. j. meritò habet naturā rei vendicationis, quę datur contra nō obligatum: vt inst. de act. §. j. iō datur cōtra solū possessorē: qd dic:
6 vt j. de præto. stip. l. ij. in fi. †Vt ergo ista materia liqueat, qualiter quis teneat ad ipm indiuiduū, dic aut est solus vnus reus: et nō est dubiū. Aut plures: et tūc aut plures prīcipales, aut plures hrdes vnius prīcipalis. P rio casu, aut loqueris in indiuiduo quo ad stipulationē, obligationē, et solutionē, seu de indiuiduo quo ad obligationē et solutionē, et quilibet tenet īsolidū, sed nō tāquā duo rei: ar. ś. e. l. ij. §. ex his. et l. stipulatiōes nō diuidunt, et ś. dixi. Aut de īdiuiduo quo ad solutionē tm, vt rē restitui: et tūc qlibet tenet ꝓ parte, nisi aliter actū sit: vt d. l. j. §. si apud duos. et ibi no. s. depo. hoc verum, nisi ēt res apd vnū tm: qa tūc posses dicere, vt statī dicā ī plurib' hrdib'. Si vero loq̄ris ī plurib' hrdibus vnius prīcipalis: & tūc aut loqueris ī indiuiduo vtroque mō:

a ¶ Nō competit. Ad de quod Pau. de ca. hic tenet cōtrarium ꝙ ēt si nō concurrat rei vēdicatio, ꝙ īsolidū posset agi cōtra possessorē, ꝑ d. §. hrs Et idē vult Ro. vt refert Ale. q ab hoc cōtrario saluat. Bart.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

POMATES.

a ¶ Omnes tenentur. Pro iſta ſolutione, quotiēs qs eſt obligatus obligatiōe de ſcēdēte ex cā hereditaria, ex facto defuncti, ꝙ ſi cōtra actum ſit p hēredē ſuum, ꝙ ipſe teneat: qa purificat cōditiōe ſtipulationis hēreditariē. facit l. inter cohēredes. §. qd ex facto. in fine. l. fami. erciſc.

b ¶ Actio bonę fidei. Adde cū hac limitatiōe: vt refert Alex. trāſit Pet. Ray. Angel. Raph. & Alex. q hic dicta ſ hac qnta op. infert ad q. de pluribus hēredibus alicuius, q habebāt emphyteuſim vt vno ſoluēte & alijs nō ꝙ nihilo minus ſoluēs incidat in pœnā: qa cōtractus emphyteuticus eſt ſtricti iuris: & debet habere locū iſte tex. Et hāc partē dicit tenere gl. in d. l. cōi diuidūdo. ℣. cōi diui. Bart. in l. fraudati. ℣. de pu. cū vna modificatione. Spec. licet Alex. nō alleger in ti. de loca. §. nunc aliqua. verſ. xxix. Feder. conſil. ccxxiij. in princip.

& tūc quilibet tenetur inſolidū, ſed non tanḡ duo rei: arg. §. eo. l. ij. d. §. ex his. Aut in diuiduo quo ad ſolutionē tm: & tunc aut quilibet hęres poſsidet pro portione hæreditaria: & ſic tenetur: vt in d. l. p hæreditarijs. Aut vnus poſsidet totū: & tūc aut eſt iudiciū bonę fidei: & ille ſolus tenet: vt d. §. hæres. Aut eſt iudiciū ſtricti iuris: & tūc aut pro illa reſtituēda poſſet cōpetere rei vēdica. & ille ſolus tenet: vt d. l. plures. §. de vi & vi ar. Aut nō poſſet cōpetere rei vēdica. & tūc p portionibus hæreditarijs: vt d. l. ſi tibi homo. §. ſi fundus. Quartò op. hic dicit, ꝙ ex facto vnius pœna cōmittat cōtra oēs. Contra §. ad Syl. l. ſi. §. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. ſi pluriū. vbi ille ſol' q cōtra fecit, tenet. Sol. licet ibi factū eſſet indiuiduū: tm non deſcendebat ex cā hæreditaria, nec ipſi ex eorū cōtractu tenebant inſolidū: vñ pœna ſuū tenet authorē: hic verò obligatio deſcendebat ex cā hereditaria. Vñ ſi vnus hrdū, q repſentat defuncti perſonā

a cōtra faciat, oēs tenent.[a] Quinto, cōtra iſtud op. nā videt ꝙ etiā in obligationib' quæ deſcēdūt ex cā hæreditaria, ille ſolus tenet q cōtra fecit: vt §. depo. l. i depoſiti.

7 & l. ſeq. Sol. ibi loquit †in bonæ fidei,[b] in

b qua offō iudicis cōuenit. vt ille ſol' teneatur qui delinquit: ar. §. cōmo. l. iij. §. hæres. & quod §. dixi: hic verò ſtricti iuris. Fateor ergo, ꝙ ſi hic pœna aliqua pateretur actione bonæ fidei, forte informata ex pacto incōtinenti appoſito, ꝙ ageretur inſolidū cōtra illū qui cōtra fecit: ar. prædictorū iuriū. hāc tenet Pet. §. l. pxi. Vel ſol-

8 ue †aliter videlicet ꝙ hoc in facto indiuiduo oīno, ſcilicet quo ad obligationē, & ſolutionē: ibi in facto indiuiduo quo ad ſolutionē tantū. Vnde cū obligatio ipſa principalis diuidat inter hęredes, meritò vnus ex facto alterius nō tenet. Et vtrāq; ſo. puto verā. Sexto cōtra prædicta opp. & videt ꝙ in actione bonę fidei, & in his quæ ſunt indiuidua quo ad ſolutionē tm, dolo cōmiſſo qlibet inſolidū tenet, tanḡ duo rei: vt §. cōmo. l. ſi vt certo. §. ſi duob' vehiculū. & depo. l. ſi duo. ver. qd ſi lancē. & eo ti. l. j. §. ſi apud duos. vbi æqparant tutorib', quos cōſtat inſolidū teneri. Solu licet in intellectu dictorū iuriū ſit magna difficultas: & gl. intricatè & malè loquantur in d. §. ſi duobus. tñ omiſsis ſuperfluis pono, quod credo verū. Dic er-

9 go †ꝙ obligatio principalis ad rē reſtituendā, qualiter cōtrahat, dixi §. in pxima diſtinctione: & de tali nō loquimur. Sed obligatio q̃ cōtrahitur rōne doli culpæ, vel negligentiæ adhibitæ ad intereſſe, ſi quidē dolus cōmittat ab vno tm, ille ſolus tenebit vt dixi §. pxi. cōtrario. Si ambo cōmittāt ambo, tenētur inſolidū: ſic loquit §. ſi duob'. & l. ſi duo. & §. ſi apud duos. ſi bene inſpiciat. Aduerte ad rōnē, obligatio ad rē reſtituēdā, ſolū quo ad ſolutionē dicit indiuidua: vt §. dixi: ſed obligatio quæ cōtrahit rōne doli, & culpæ, ex eo qd debet cuſtodia, & diligētia, eſt indiuidua vtroq; mō, nō enim poſſum adhibere cuſtodiā in vna parte p indiuiſo, quin adhibeā in alia: nec poſſum cōmittere dolū in vna parte, quin cōmittat in alia: eſt em indiuidua omnino. Meritò ergo plures debitores in hoc ſunt quodā mō duo rei, & qlibet tenet inſolidū: vt d. §. ſi duob'. Et

10 no, ꝙ tex. ibi dicit †quodā mō, ꝙ eſt nota improprietatis. Nō em ſunt ꝓprie duo rei: qa tūc ex facto vnius oēs tenerent: vt l. ſi. C. de duo. reis ſed hic qlibet tenet ad cuſtodiā: & ideo appellant duo rei: ſed tñ factū vnius ſolius nō nocet alteri: ſed ſi oēs delinquūt, oēs tenent inſolidū. Dices tu, ꝙ iſta ſunt cōtra caſum noſtri §. nā hic plures hęredes ad factū, qd eſt oīno indiuiduū, tenent qlibet inſolidū: nec ꝓprie ſunt duo rei, vt dixi & tñ factū vnius, licet nō noceat alijs, vt quilibet inſolidū teneat, tenet tñ p hæreditaria portiōe: ſed in cōtrarijs nullo mō tenent. Poſſum' dicere, ꝙ ibi loquit in actiōe bonæ fidei, vt §. dixi: hic in ſtricti iuris, q̃ habet cām hæreditariā: & iō ſiue ad pœnā, ſiue ad intereſſe cōmittat, ex facto vnius oēs tenent: licet p iudiciū fami. erciſ. in effectu reuertit ad eū qui cōmiſit: vt

11 §. e. l. ij. §. itē ſi in facto. & fami. erc. l. hæredes. §. in illa. †Vt ergo liqat iſta materia qualiter, & aduerſus quos, pœna ſeu intereſſe cōmittat, ſi fiat cōtra obligationē facti indiuidui: ſic diſtingue, aut ſunt plures debitores, aut ſunt plures hęredes vnius debitoris. Primo caſu, aut fuit actū, ꝙ qlibet teneret inſolidū, & tūc ſunt duo rei & factū vnius facit cōmittere pœnā & intereſſe aduerſus oēs: arg. C. de duo. re. l. ſi. & de vſur. l. mora. §. ſi. Aut nō fuit actū: & tūc aut vn' facit cōtra, & nō alij: & ſolus ille tenet inſolidū, & alijs nō p̄iudicat: vt d. l. j. §. ſi apud duos. in fi. §. Ratio: qa nō ſunt ꝓprie duo rei, vt dixi. Aut oēs fecerūt cōtra ſtipulationē: & oēs tenent inſolidū, quaſi duo rei: vt in §. ſi duob' vehiculū: & l. ſi duo rei. ij. rñſo. §. depo. Secūdo caſu qñ quæris de plurib' hęredibus: & tūc aut illud factū indiuiduū nō deſcēdebat ex cā hęreditaria: & factū vnius ſibi nocet, & nō prēiudicat alijs: vt §. ad Sylla. l. ſi. de noui ope. nū. l. de pupillo. §. ſi pluriū. Aut deſcēdebat ex cā hæreditaria. Et tūc aut illa pœna, vel intereſſe, petitur per iudiciū bonę fidei: & agit cōtra eū tm, q contra fecit: vt §. depo. l. in depoſiti. & l. ſeq. & ſi oēs cōtra fecerūt, cōtra oēs agēdū eſt: vt d. l. ſi duo. Aut per actionē ſtricti iuris: & tūc ſiue petat pœna ſiue intereſſe, ex facto vnius cōmittit cōtra oēs pro hæreditaria portione: licet poſtea contra illū ſolū habeatur recurſus per actionē familiæ erciſcundæ: vt §. fami. erciſ. l. hæredes. §. in illa. & hic, & §. e. l. ij. §. itē ſi in facto. Et prædicta vera præterq; in ſtipulationibus prætorijs: in quibus dic vt dicā in ij. q. Et aduerte quia iō hic nō diſtinguitur inter factū indiuiduū omnino, & inter indiuiduū quo ad ſolutionē tantū: quia in illo prout contrahitur obligatio ad intereſſe, quia nō reſtituit: eſt idē, quod dixi in j. diſtinctione. Sed prout cōtrahitur obligatio ratione doli, vel culpæ, vel diligētiæ omiſſæ, tunc cadit in iſta diſtinct. Illa aūt ſunt omnino indiuidua: vt §. dixi. Iſta ſunt multum difficilia, quę ſcripſi, prout putaui vera. Et prædictis videt aſſentire Iaco. de Are. & Iac. But. in d. §. ſi apud duos. Nūc reſtat tractare de obligationibus facti diuidui & de obligatiōibus dandi & qualiter teneant iſti principales, & qualiter hęredes: qd ſatis eſt clarū qa diuidit inter hęredes: per l. xij. tab. Itē ſatis habuiſtis §. e. l. ij. in prin. & §. j. & gl. bñ diſtinguit, in l. ſi ſeruus. §.

12 ſi pluriū §. ſi quis cau. †Videamus ergo qualiter, & aduerſus quos cōmittat ſtipulatio ad pœnā vel ad itereſſe: ſi fiat cōtra ſtipulationē cōtinētē factū diuiduum, vel dationes. Opp. ergo ſeptimo ſic: Hic dicitur ꝙ in facto diuiduo pœna nō cōmittit, niſi pro parte. cōtra j. e. §. in fi. Sol. Ibi loquit in ipſo principali, hic in plurib' hęredib' eiſdē principalis. qd qualiter intelligat. j. dicā. Octauo opp. qa etiā cōtra ipſos hęredes vt cōmitti inſolidū vno cōtra faciēte: vt j. l. pxi. §. fi. Sol. Dicunt quidā illud ſpeciale, qñ pecunia debet ꝓpter ſingularia, præcepta: vt §. ſi cer. pet. l. ſingularia. & ita no. in cōtrario. Iſtud eſt falſum: quia illud, quod ibi dicit, in pecunia: idē dicit in ſpecie

13 vt j. eo. l. in executione. §. pe. vnde glo. †hic aliter dicit, videlicet vt diſtinctio huius §. habeat locum in obligatione faciēdi: ſecus autē in obligatione dādi, vt in cōtrario: quia qd ab vno dari debet, poteſt melius dari per alium, quā factū vnius explicari per alium: vt hic habetis in glo. Iſta ratio gl. non videt bona: & per conſequens nec ſolutio. Nam vnus ex hęredib' ſicut actum alterius non poteſt explicare, ita nec partē feudi alterius dare eo inuito: vt in reg. iur. id quod noſtrū eſt. Et ſi tu dicas, poterit dare æſtimationē: eadē ratione in facto poterit dare partē intereſſe. Præterea, facilius eſt facere, quàm dare, vt §. de ope. libe. l. hæ operæ. §. fin. no. C. de ſen. quæ pro eo. l. vna ergo &c. Ideo Odof. aſsignat aliam rationē ſcilicet, quia datio poteſt explicari vno momento, facta autem habent tractum ſucceſsiuū per dies vt l. j. §. de ope lib. ideo facilius poteſt dare, quā facere. Iſta ratio non eſt bona: quia loquitur in facto momentaneo, ſcilicet rē ratā haberi. Vnde Pet. dicit ꝙ impoſsibile eſt quem eſſe obligatum ad factum alienū: vt j. eo. ſtipulatio iſta. in prin. Sed bene poſſum eſſe obligatus ad dādū rē alienā: licet iſtud dare ſit mihi difficile, & difficultas non impedit obligationem: vt j. eod. l. continuus. §. illud. verſi. & generali. ſed impoſsibilitas impedit. Et iſta ratione cohæres nō incidit in pœnam ex facto alterius: quia impoſsibile eſt eum

ad illud

Universidad de Deusto Biblioteca

ad illud teneri. secus in datiõe. Ita dicit Pe. licet ꝑ multa verba
✠ Aduertatis, † hoc nõ credo verũ. Licet eñ difficultas nõ impediat ipsam obligationẽ principalẽ: vt d. §. illud. tñ difficultas ex post facto superueniẽs impedit cõmitti stipulationẽ pœna lẽ: vt ś. ad l. Rhodiã. de iac. l. si vehẽda. §. idẽ iuris. & hoc est verũ, etiã in obligatiõe dãdi: vt no. gl. in l. q̃ te. ś. si cer. pe. in fi. añ pe. gl. Cũ ergo esset mihi valde difficile dare partẽ cohæredis mei, excusare ꝗ pœna: qd̃ est cõtra hũc tex. Quid dicem⁹? Dico gl. optime dicere, si bene intelligatur: nã melius potest dari pro alio quã fieri. Hoc declaro sic: Aut dari debet quãtitas: &
15 tunc certum est q̃ hæres potest dare ꝑ cohęrede. † Aut debet species: & tunc sicut vnus ex hæredibus põt soluere partẽ suã in illa specie, ita potest soluere partẽ quã debet cohæres suus, sicut trãsferre dñium. Hoc ꝓbat. ś. man. l. si ꝓcurator. §. si ignorantes. vbi fideiussor soluit de substãtia domini domino ignorante. ita hic cohæres poterit partem soluere cohæredis. Præterea, posito q̃ tradẽdo pro parte cohęredum non posset trãsferre dominium, saltẽ ille cuius nomine solueret, cogeret habere ratũ tanquã vtiliter gestũ: vt ś. de nego. gest. l. Põponius scribit. Ita dicit hic Iac. de Are. qd̃ mihi videt verũ. & hoc voluit sentire gl. hic. ꝑ hoc induco l. bene facientẽ. C. de episc. & cle. aut. si captiui. & apertius in cor. vnde sumit in tex. vt cũ de ap. cog. §. si vnũ de prædictis. & §. in huiusmodi vero causis. in fi. col. viij. ꝑ hoc q̃ no. ś. de iud. l. vẽditor. in gl. & C. vbi de cri. agi opor. aut. qua in ꝓuincia. Præterea, soci⁹ inuito socio põt vti re ad vsum, ad quẽ destinata est: vt l. si ædes. ś. cõi diui. & ꝑ Dy. in c. in re cõi. extra, de reg. iur. li. vj. Sed posses tu dicere: q̃ est ratio, q̃ ipsa principalis obligatio dãdi, vel facti diuidit inter hæredes: adeo q̃ vnus soluẽdo partẽ suã nõ põt amplius cõueniri: vt j. de fideiuſ. l. si testõ. §. quod si duo. & C. de nego. gest. l. iij. & ibi ꝑ Cy. sed cõmissio pœnalis stipulationis nõ diuidit in obligatione dãdi: imo cessat in parte & cõmittit in totũ: secus in facto diuiduo. Rñdeo, istud, q̃ est in obligatione, quãtũ ad stipulationẽ pœnalẽ, est in cõditione, si bñ inspicias: sed cõditio dãdi ꝑ l. xij. tab. nõ diudit ĩter hr̃des: vt ś. de cõdi. & demõ. l. si cui fundus. in fi. Debet ergo à quolibet dari totũ, ne stipulatio pœnalis cõmittat. Sed cõditio facti diuidui bñ diuidit ĩter hæredes, ne perueniam⁹ ad impossibile: vt hoc §. quod tenet Cy. C. de cõd. infer. l. si plures. in j. q. & ibi te remitto, qualiter id, q̃ est in cõditione, simpliciter debet ĩpleri. q̃ hic nõ tractabo: licet gl. tractet in l. si seruus. §. si pluriũ. vbi quo remittit. Op. nono, hic dr̃ si ipse dñs ratũ habet ꝑ parte, cõmittit stipulatio pœnæ insolidũ: cõtra j. rẽ ra. ha. l. si ꝓcurator. in prin. Dicit gl. solue vt ibi: & dant tres sol. Prima est, q̃ hic ipse dñs ꝓmisit: vñ ꝑ parte nõ habet ratũ: ibi ꝓmisit ꝓcurator. Ista sol. ponit diuersitatẽ casuũ, nõ rationũ. præterea est falsa. Nã ipse ꝓcurator, qui ꝓmisit ratũ habiturũ, videt ꝓmittere se facturũ & curaturũ, & c. vt j. e. l. quoties quis. & not. Cy. C. de ꝓcu. l. j. in vij. q. ergo ꝓmittit ꝓcurator factũ suũ. Si ergo factũ hoc. s. curare, nõ impleuit, nisi ꝑ parte: deberet cõmitti pœna in totũ sicut hic, qñ ipse dominus ꝓmisit, & ꝑ parte tantũ obseruat. Secundo modo soluit, q̃ hic erat negotiũ tale, q̃ ꝑ parte poterat haberi ratũ ab hęrede, nõ à defuncto: vt l. legatari⁹. ś. de lega. j. Istud est diuinare. Tertia sol. est q̃ hic fuit pœna ꝓmissa: ibi nõ. Istã so. ĩpugnat. Pet. qa nihil refert vtrũ adijciat pœna vel nõ, secũdũ eũ. Nã si pœna adijciat, est loco interesse: & iõ si nõ interesse, pœna nõ cõmittit saltẽ ope exceptiõis, vt ś. e. l. ij. in fi. & l. seq. iõ ipse Pet. soluit alio modo: & sic. Aut qs vult habere ratũ ꝑ parte, vt habeat actionẽ: & nõ põt: vt l. cũ quæritur. ś. de admi. tu. & ita ĩtelligit hũc finẽ. Aut vult habere ratũ pro parte, vt euitet pœna, vel interesse cõmissio: & põt. Ita loquit lex cõtraria. Ista sol. nõ placet doc. qa si bñ intuearis hunc finẽ, hic loqt̃ in ꝓmissore, q̃ volebat habere ratũ ꝑ parte, vt e-
16 uitaret pœnę cõmissio, & nõ põt. † Quid ergo dicemus? Certe tertia solutio gl. est verissima: quia hic fuit pœna ꝓmissa: ibi nõ. Et ideo ibi stipulatio cõmittit ad interesse: nõ interest aũt in plus quã ĩ ea parte, ĩ qua nõ est subsecuta ratihabitio: ergo, &c. Et hoc ꝓbat in tex. ibi: quia in id cõmittit stipulatio, &c. Et hoc tenet do. Ray. Nec obstat ratio Petr. quia verũ est, qd̃ vbi stipulatio pœnalis succedit, ideo interesse nõ cõmittit, nisi intersit. cũ si in aliquo interest, nõ curat quãtũ: sed pœna cõmittit in totũ: vt j. de præto. stipu. l. fi. Vel dic aliter vt dixi s. l. proxi. Decimo op. & videt, q̃ cõtra ipm principalem non cõmittatur, nisi pro parte: quia in alia parte obstat exceptio: vt ś.
a si quis cau. l. seruus. §. si plurium. Sol. ma.[a] dixit indistincte in omnibus obligationibus dandi, & facti diuidui, licet pœna cõmittat insolidũ, tamen de ęquitate obstat exceptio ꝑ ea parte, ꝑ qua est ꝓtũ. Et sic omnes istæ leges determinant ꝑ §. si pluriũ. Istud ab omnibus reprobat: nã stultũ est dicere, q̃ illa lex quæ loquit in iudicijs & loqt̃ in factis, determinet leges loquẽtes in cõtractibus, & in obligationib⁹ dãdi. Cũ enim sint separata, nõ iferr̃ de vno ad aliud: vt ś. de ca. l. si. ergo glo. in l. cõtraria aliã solutionẽ dat, videlicet q̃ speciale est in iudicijs, vbi insolidũ pœna cõmittit sed in parte obstat exceptio: sed in cõtractibus solũ in parte cõmittit, vt hoc §. Ista sol. est falsa: quia si aliud est in iudicijs, aliud in cõtractibus: debet esse aliud in hoc, cũ magis faueat in iudicijs ad pœnæ cõmissionẽ euitandam, quã in contractibus: vt ś. si quis cau. l. & si post tres. C. de fideiuſſ. l. sancimus. Sed secundũ istã sol. non esset sic: quia durius committetur in iudicijs, quam in contractibus. Pręterea, q̃ cõmittitur stipulatio pro parte in facto diuiduo, habet locum in hæredibus principalis, nõ in ipso principali: vt hoc §. in fi. & hoc etiã tangit glo. in d. §. si pluriũ. Alij ergo dant aliam solutio. videlicet aut potuit in totum implere, & nõ fecit: pœna cõmittitur in totum sine remedio exceptionis, vt hic. Aut partem fecit, & partẽ omisit: qa nõ potuit: & tũc in parte obstat exceptio: vt d. §. si pluriũ. ar. ś. de coll. bo. l. j. §. si cum duobus. Hæc solutio ponit ibi, in fi. magnæ gl. Ista
17 sol. † cõiter reprobat per l. continu⁹. §. illud. j. eo. tamen in veri
b tate, vt dicit Iaco. But.[b] lex contraria in se vera est: quia difficultas superueniens, licet non excuset ab ipsa obligatione, tamen excusat à pœna l. cõmissoriæ: vt d. l. si vehenda. §. idem iuris. ad l. Rho. de iact. & ś. dixi. tamen quia continet diuinationẽ: ideo respuenda. Alij ergo, vt Pe. dant aliam solutionẽ, videlicet q̃ hic loquatur, quando vnum factum diuiduũ est in obligatiõe: sed lex cõtraria loquit quando plura facta copulatiue sunt in obligatione: vnde quãdo ibi fuit promissum, Stichũ, & Erotẽ in iudicio stare, & si stati non essent, fuit promissa pœna: si vnus fuit in iudicio tantũ, de rigore pœna cõmittit in totũ: quia verũ est eos statos non esse omnino. ergo ibi sumpta fuit ex vniuerso: sed de æquitate ibi in parte obstat exceptio. Et idem intelligit Pet. esse in contractibus, & in iudicijs. Et hoc videtur sequi Iaco. But. in l. contraria. Ia opin. est contra l. si is qui ducenta. §. cum ita. ij. responso. ś. de rebus dubijs. & §. vtrum ea. l. vbi indistincte dicitur, pœnam cõmiti aliquo
18 non facto. † Quod ergo dicemus? Dico sicut glos. primo dixit videlicet quod speciale est in iudicijs: tamen alia specialitate quam gl. dixerit, quia in contractibus si in parte non obseruatur, committitur stipulatio in totum sine obstaculo exceptionis, siue sit vnum factũ. vt hic: siue plura copulatiue concepta, vt in §. cum ita. & in §. vtrum. Sed in iudicijs mitius agitur: quia stipulatio cõmittitur insolidũ: sed de ęquitate in parte obstat exceptio: vt in §. si pluriũ. & illud videt tenere gl. in l. proxi. §. fin. & s. fami. ercis. l. hæredes. §. idem iuris. Hoc etiam tenet gl. in d. §. vtrum. in vlt. gl. magn. & ibi hoc tenet Dy. hoc tenuit do. Ray. me audiente iup hoc. §. licet quandoq; aliter dixerit. Et hoc puto verũ in his, q̃ pertinẽt ad ordinationẽ: secus in his quæ pertinent ad decisionem: qa tunc idem q̃ in cõtractibus: vt j. l. proxi. §. fin. prout ibi loquitur de sentẽtia arbitri: arg. eius q̃ no. ś. de arb. l. Celsus. in prin. Vltimo posset opponi ad hunc finem: quia ſt non licet defuncto implere pro parte: ergo nec hæredi: vt supra leg. ij. §. ex his. Solu. ibi diui-
19 duum: vel dic vt ibi. † Vt ergo ista materia liqueat, qualiter & aduersus quos committatur interesse vel pœna adiecta facto diuiduo vel dationi, sic distingue: quia aut loqueris de principali, aut de hæredibus eius. Primo casu, aut non fuit adiecta pœna: & stipulatio ad interesse committitur pro ea parte. pro qua non est obseruatum: vt infra rem rat habe. l. si pro-

✠ POMATES.
a ¶ Sol. mat. Ista solu. non est ẽt bona, alia rõne: qa si determinaret iste §. p d. §. si pluriũ. se ꝓtest q̃ ex quo obstaret exceptio q̃ §. iste ꝑpositus esset verbis. cõtra l. ij. C. cõmu. de leg. cũ paria sunt aliqd peti nõ posse, aut qd̃ obstat exceptio.

✠ POMATES.
b ¶ Iac. Bu. Ego dico q̃ imo ẽt in fi. nõ est vera hæc solutio. ꝑ ut affert hic Ray. qa ex hoc sequeret ꝑ l. si vehẽda. q̃ nõ cõmitteret pœna in seruo ducendo, nõ præsentato: quod tamen negat ille tex.

Universidad de Deusto Biblioteca

curator.in prin. Aut fuit adiecta pœna:& tũc aut loquimur in cõtractibus:& pœna committitur ſine obſtaculo exceptionis vt hic,& l.ſi is qui ducenta.§.cũ ita.& §.vtrũ.de reb.dub. Aut in iudicijs:& tunc aut in his q̃ ꝓtinẽt ad deciſionẽ.& idẽ vt j.l. ꝓxi.§.ſi. Aut ad præparationem:& tunc ſi in parte obſeruat̃, pœna in totũ cõmittitur de rigore:ſed de æqtate in parte obſtat exceptio:vt in §.ſi plurium. Si vero loqueris in plurib⁹ hęredib⁹:tũc aut obligatione dãdi:tunc vno cõtrafacẽte pœna cõmittit̃ cõtra oẽs:vt ſ.l.ꝓxi.§.ſi.& l.j executiõe.§.pe.j.e. Aut in obligationib⁹ faciẽdi:& cõmittitur pœna ſolũ cõtra eũ qui cõtrafacit:vt in hoc §.hoc ſemp ſaluo,tã in principali,q̃ꝫ in hæredibus,& tã in obligatione dandi,q̃ꝫ faciendi,ꝙ ſi aliquis ex cã ſuperueniẽti impedit̃ implere totũ vel partẽ,ꝙ illa difficultas excuſat à pœna:vt d.l.ſi vehẽda.§.idẽ iuris.ſ.ad le. Rho.de iac.ꝙ tenet Iac.bu.in alle.§.ſi pluriũ.ꝙ tñ nõ eſt intelligẽdũ ſine diſtinctione. Sed dic vt dicã in l.cõtinuus.§.illud.j.e. Vnũ etiam ſcias quod Canoniſtę prędicta ita ſubtiliter non intuẽtes non faciũt differentiam inter obligationẽ dãdi & faciendi vt extra de pœ.c ſuã.dic vt ibi per eos. Expeditis cõtrarijs ve-
20 niam⁹ ad qõnes ꝓprie ꝓtinẽtes ad noſtrũ §. Primo q̃ro,†loqt̃ hic qñ noĩe pœnæ fuit ꝓmiſſa certa pecunia:& ſic res diuiſibilis.Sed pone ꝓmiſſum fuit noĩe pœne aliq̃d indiuiduũ:qd iuris? Reſpondeo,Dicit Pet.qñq; facto vel dationi adijcit̃ pecuniaria pœna:& tũc dic vt ſ.in diſtinctiõe. Q̃ñq; adijcit̃ pœna nõ cõſiſtens in pecunia,ſed in facto:& tũc qñq; facto diuiduo apponit̃ pœna facti diuiduĩ:& tũc idẽ ꝙ ĩ pecuniaria, vt hic dicit̃:qa eadẽ eſt ratio. Q̃ñq; adijcit̃ facto indiuiduo pœna facti diuiduĩ:& ſilr idẽ.qñq; facto indiuiduo adijcit̃ pœna facti indiuiduĩ:& ſic vtrũq; indiuiduũ:& tũc ex facto indiuiduo vnius ex hæredib⁹ pœna cõmittit̃ inſolidũ cõtra oẽs:arg.ſ.e.l. ñ.§.ex his. Q̃ñque facto indiuiduo adijcit̃ pœna facti indiuiduĩ. Verbi grã:ꝓmiſit aliqs nõ agere:& ſi ageret,ꝓmiſit nomine pœnæ iter fieri. Iſta eſt qõ,in qua eſt dubiũ:nã ipm primũ factũ diuiduũ diuidit̃ ĩter hæredes:ſed illud ꝙ eſt in pœna nõ põt diuidi:qd ergo erit? Certe dicit Pe.ꝙ pœna cõmittat̃ tm̃ aduerſus eũ hæredẽ q̃ cõtrafecit:arg.hui⁹ §.vbi dr̃ ꝙ pœna adiecta facto diuiduo cõmittit̃ tm̃ ꝓ parte:verũ qa ipſa pœna cõtinet indiuiduũ,cõmittit̃ aduerſus illũ hęredẽ inſolidũ:hoc adiecto ꝙ actor debeat ei offerre eſtimationẽ ꝓ parte cohærẽdũ.ar.ſ.ſi ſer.vẽ.l.loci.§.fund⁹.& de le.ij.l.cũ filius.in prin.ſ.ad le.fal.interueniente.cũ ſi. Iſta ſunt verba Pe.quæ vtrũ ſint vera
31 hoc vltimo caſu relinquo ſub dubio. Secũdo†q̃ro,aliqs ꝓmiſit iudicatũ ſolui ſub certa pœna,q̃ ſtipulatio cõtinet clauſulã de defendendo:vt j.iudi.ſol.l.iudicatũ ſolui.& iſte decedit pluribus hæredib⁹ relictis:vn⁹ hæredũ defendit,alter nõ: quærit̃ vtrũ pœna cõmittat̃ aduerſus oẽs,vel ſolũ aduerſus nõ defendentẽ. Dicunt quidã ꝙ cõmittat̃ ſolũ aduerſus nõ defendentẽ quia talis ſtipulatio eſt diuidua. Caſus eſt j.de præto.ſtip l.ij.§. incertã.ſ.ad l.fal.l.pœnalis.§.Iulian⁹.Pe.tenet cõtrariũ,ſcilicet ꝙ aduerſus oẽs cõmittat̃ ꝓ portione hæreditaria. Hoc ꝓbat ſic: Promiſsio de defendẽdo dr̃ indiuidua:vt j.ꝓxi.§.ĩ fi.ergo &c. Præterea dr̃ in l.ꝙ plures hæredes cogunt̃ dare vnũ ꝓcuratorẽ ad defendendũ.ne defenſio diuidat:vt j.iudi.ſol.l.iã tñ. §.pe.ergo patet ꝙ ſtipulatio eſt diuidua. Pręterea,poſito ꝙ ſtipulatio iſta cõtineret diuiduũ.tñ adhuc pœna cõmittit̃ contra oẽs. Hoc ſic ꝓbat: Iura ſunt facta ꝓ pũcta rõnis,vt ibi eſt eadẽ rõ,ſit idẽ ius.l.adigere.§.quãuis.de iure pa.cũ ſi. Sed rõ quare in obligationib⁹ dandi pœna committit̃ aduerſus oẽs,eſt: qa põt ꝓ alio dare:vt ſ.dictũ eſt. Eadẽ rõ eſt hic:quia qs põt pro alio dare:vt ſ.dictũ eſt. Eadem ratio eſt hic:quia qs põt ꝓ cohærede ſuo defendere:ergo ſi nõ fecit:pœna committit̃ inſolidũ. Nec ob.iſte §.vbi dr̃ ꝙ in factis diuiduis pœna cõmittit̃ ꝓ parte tm̃:qa iſtud eſt verũ in factis ꝓſonæ cohærẽtib⁹. adeo ꝙ nõ poſſunt ꝓ alios explicari inuitis cohæredib⁹,vt patet in exemplis poſitis in tex. Ita dicit Pe.ad §.incertã.ſed ad §.Iul. nõ rũdet. Sed qdã moderni harũ partiũ rñdẽt ꝙ ibi agebat̃ ad intereſſe.ideo agit̃ ad partẽ:ſec⁹ ſi ageret̃ ad pœnam. Nos qd
32 dicemus? Certe primo†oportet videre ac iſta obligatio de defendendo ſit diuidua vel indiuidua:& dico ꝙ eſt indiuidua,ſi aliquid petitur vna actione. Hoc probatur per tex.j.proxime §.fina.& j.eo.l.cũ ex cã j iudi.ſol.l.ex clauſula.ꝓterea hoc ꝓbat̃ ꝓ rationẽ. Illud factũ dicit̃ diuiduũ,ꝙ tã:ã vtilitatẽ affert ĩ parte habita conſideratione quo ad partem, quantã affert totum habita conſideratione quo ad totum. Et econtra,illud factum dicit̃ indiuiduũ,ꝙ nõ affert tãtã vtilitatẽ in parte quo ad partẽ quãtã in totũ:vt patet in exẽplis hui⁹ §.& ꝓbat̃ j.eo.l.in executione.§.ij.& dicã latius j.eo.l.ſtipulationes nõ diuiduntur. Sed in ꝓpoſito ſi qs defenderet in totũ euitaret cõmiſsionẽ pœnalis ſtipulationis. Item euitaret pœnã cõtumaciæ:ſed ſi aliqs vult pro parte defendere,nõ euitat cõmiſsionẽ pœnalis ſtipulationis.nec pœnã cõtumaciæ inuito actore:vt j.iudi.ſol.l.iã tñ.§.ſi cũ plures,& ibi no.ergo eſt indiuidua. Collige ergo ex prædictis ꝙ ſtipulatio de defendẽdo eſt indiuidua,nec defenſio põt diuidi:& hoc eſt verũ actore inuito:ſed eo volente ſic. Itẽ hoc verũ qñ vna actione agit̃ ad aliquid. Secus ſi ex varijs cauſis diuerſæ actiões intẽtant̃.vt d.l.iã tñ.§.ſi cũ plures.in gl.ſup verſ. deſiderãte. Nũc reſtat videre,ſi ꝓ parte cõtra fiat,qualiter pœnalis ſtipulatio cõmittat̃:& dico,qcqd dicat̃,ꝙ ſi ipe principalis cõtra faciat in parte.pœna cõmittit̃ in totũ,vt hic in fi.facit
33 de dã.infc.l.in ſtipulatiõe.†Sed in plurib⁹ hæredib⁹ ſi vn⁹ cõtra faciat dico gñaliter in qualibet ſtipulatione ꝓtoria ſiue cõtineat dationẽ,ſiue factũ indiuiduũ,ſiue diuiduũ,ſiue poſsit per aliũ explicari,ſiue nõ indiſtincte pœna ſeu intereſſe cõmittit̃ aduerſus eum qui contra fecit tantũ.hic eſt caſus in d.l.pœnales.§.Iul.ſ.ad l.fal.dicit̃,oẽs ꝓtorias ſtipulationes,& c.no.oẽs. & ſic ſiue ſit apposita pœna,ſiue nõ. Itẽ aduerte,qa ibi ponit̃ exemplũ in ſtipulatiõe iudi.ſol.q̃ cõtinet dationẽ ex eo ꝙ verbũ ſonat:& tñ pœna nõ cõmittit̃ aduerſus oẽs.ꝙ in alijs ſtipulationibus nõ ꝓtorijs eſt ſecus:vt ſ.dixi. Itẽ cõtinet ſtipulationẽ de dolo,ꝙ abſit,q̃ eſt indiuidua. Itẽ ſtipl'io de defendẽdo q̃ regulariter indiuidua eſt,vt ſ.dixi:& tñ nõ cõmittit̃ aduerſus oẽs:ſed ſolũ aduerſus eũ,q̃ cõtrafecit:licet in alijs ſtipulationibus ſecus,vt hoc §. Item in caſu,quo ſtipulatio de defendẽdo eſt diuidua,cõtinet factũ,ꝙ põt ꝓ aliũ explicari,& tñ nõ committit̃ aduerſus hæredes oẽs,vt ibi patet.licet Pe.ſ.dixerit cõ-
34 trariũ,& male. Dicẽdum†eſt ergo ꝙ §.iſte nõ habet locũ ĩ ſtipulationib⁹ ꝓtorijs ſed in alijs:& ideo in ſtipulatiõe rẽ ra.hab. dr̃ hic ꝙ indiſtincte cõmittatur contra eum,q̃ cõtrafecit, & ei ſoli cõtra quẽ fuerit cõtractũ.ſiue fuerit interpoſita ſuper diuiduo,ſiue ſup indiuiduo,ſi ponimus eã eſſe ꝓtoriã.& eſt rõ,vt ſtatim dixi in actionibus bonæfidei,vbi ex facto vnius nõ cõueniunt̃ cæteri cohæredes,ſed ille ſolus q̃ contra fecit:& hoc ꝓpter æquitatẽ officij iudicis ꝙ in illis actionibus multũ põt, vt dixi ſ.ita hic in ſtipulationibus prætorijs officiũ iudicis multum poteſt:vt j.eo.l.in conuentionalibus.& de præto.ſti.l.j.§. fi. Et per hoc tollit̃ quicquid põt dici in contrariũ. Iſtud dictũ probatur in d.§.Iul.probatur etiam j.de præto.ſtipula.l.ij.§ ĩ certam.prout dico,quanuis,ibi ponit̃ aduerſatiue,ſecundũ gl. & Dy.& ſic tex.ibi dixit aliud eſſe in ſtipulationib⁹ prætorijs aliud in alijs. Nec obſtat prædictis d.l.iam tamen §.pen̄.qa ibi omnes hęredes veniebant ad defenſionem,& dabant diuerſos procuratores:ideo contra omnes committit̃ ſtipulatio:qa omnes peccant in eo quod nõ concordant in vno.ſed in qõne noſtra ille ſolus peccat,qui non defendit. Item non obſtat.j. eo.l.cum ex cauſa. Debetis enim ſcire ꝙ ſtipulatio duplæ q̃ñq; eſt prætoria,vt quando promittitur pro ſeruo:tunc enim deſcẽdit ab edicto ædilitio. Q̃ñq; nõ eſt prætoria,vt qñ interponitur eſt pro alijs rebus pretioſis:vt ſ.de euic.l.emptori. Not. per gl.ſ.de ædil.edic.l.ꝙ ſi nolit.§.quia aſsidua.& dicã j.l.ꝓx.
35 dico ergo ꝙ†l.cũ ex cã.loquitur in ſtipulatione duplę quãdo non eſt prætoria:alias dicerẽ idẽ ꝙ in alijs prætorijs propter generalitatẽ illius §. Iul. Iſta ſunt ſubtilia,& vtilia. Tertio quæ
36 ro†aliquis promiſit non excipere:vtrum videatur promittere factum diuiduum vel indiuiduum. Dicit Pet.factũ diuiduũ. Nam ſtipulatio,amplius non agi,eſt diuidua:ſed excipere eſt agere vt ſ.de exce.lib.x.ergo &c. Tu dic:aut eſt talis exceptio quæ apposita ab vno hęrede facit præiudicium actori quo ad eum tantum,non quo ad alios: & dicitur ſtipulatio diuidua: quia tantum vtilitatem affert in parte obſeruantium, quantã in toto ſi omnes obſeruaſſent. Aut eſt talis exceptio:qua opposita ab vno hærede,facit præiudicium actori,etiam contra nõ opponẽtes,quod accidit quandoq; propter officium iudicis:vt ſ.de procu.l.filiusfami.§. veterani.& de poſtu.l.quos prohibet. Q̃ñq; propter connexitatem cauſarum:vt j.de ap.l.

ſcio

Universidad de Deusto Biblioteca

ſcio.§.j.&l.ſi quis ſeparatim.§.fi.& tunc iudicabitur indiuidua: quia obſeruata pro parte non affert vtilitatē. Quæro quartò:
27 aliqs † teneť mihi ad agēdum cōtra aliquē, vt in caſu l.cū in plures.§.meſſem.ſ.loca.& ſ.de lega.j.l.ſi ſic.§.fi.vtrum iſta obligatio cōtineat diuiduū vel indiuiduū. Dicit Pe. Aut quis debet agere noīe ſuo:& iſta actio cōtinet diuiduū: quia inter hæredes diuidiť per l.xii.tab.vt C.famil.erc.l.ea quæ. Aut debet agere noīe alieno:& tūc continet indiuiduū: vt j.iu.ſol.l.iam tñ.§.pe. Certè illa lex nō probat hoc: imò in hęredibus actoris indiſtinctè permittit diuiſionē iudicij. Dic ergo ſecundū Iac.de Are.& dñm Oldr. ꝙ illa eſt regula ꝙ diuiſim poſſunt agere plures hæredes: vt l.iam tamē.§.pen. Fallit vbi natura negotij requirit ſimul & per vnum agi: vt ſ.de ædil.edic.l.quod ſi nolit.§.ſi plures.& famil. erciſ.l.ſi
a familiæ.[a] Ita notāt dicti doct.in d.§.pe. Item hoc verū, niſi actio
28 contineat indiuiduū, vt dicam j.proxi.q. †Quintò quæritur, pone qd promiſit quis amplius nō agere ea actione quæ contineat indiuiduū vel ratū haberi aliquod indiuiduū: vtrū iſta ſtipulatio iudicabitur diuidua vel indiuidua? Dicit Dy. ꝙ tūc iſtæ ſtipulationes dicūtur eſſe diuiduæ quādo actio, cuius cōtemplatione interponiť cōtineat quātitatē vel factum diuiduū: aliàs ſi illa actio, cuius contēplatione interponiť, cōtineat indiuiduū, iudicabitur ſtipulatio indiuidua: arg. eius quod aliàs dicemus, qd illud, quod eſt diuiduū de ſui natura, rōne adiuncti iudicabitur indiuiduū. ſ.de ma.teſt.l.ſi ita fuerit.§.hæc quæſtio. Pe. poſt multa verba dicit cōtrariū: nam illa ſtipulatio dicitur diuidua, quæ ſi in parte obſeruetur, affert eā vtilitatē reſpectu partis, quā obſeruata in totū affert reſpectu totius, vt ſ.dixi. Sed hęc eſt huiuſmodi in effectu: ergo &c. Nam ſi ſunt plures hæredes, quilibet habet actionem ad indiuiduū: ſed ille, qui vult parere ſtipulationi, nō agit: licet alius agat inſolidū, tamē nō cōſequitur ſeruitutem: vt ſ.de ſer.ru.prædio.l.itinere.& diximus ſ.eo.l.ij.§.ex his. Idem in ſtipulatione, rem ratā habe. Cùm ergo in parte affert vtilitatē: ergo eſt diuidua. Indiſtinctè ergo verū eſt, quod hic diciť, ꝙ ſtipulatio, amplius nō agi, & ratū haberi, ſunt diuiduæ. Quid dicemus? Credo Dy. verū dicere: per ſuas leges. Non obſt. quod dicit Pet. Nam falſum eſt ꝙ afferat vtilitatē, ſi obſeruet pro parte. Nā aut loqueris in ſeruitute formata: & tūc vnus ex hæredibus non poteſt partē remittere, quin alijs cōpetat integrū ius: vt ſ.de ſer.l.ꝓ parte.in fi.& quēad.ſer.amit.l.aquā. Aut loqueris in ſeruitute formanda: & tūc agit vnus inſolidū: qui habet affectionē: & iſta actio habebit talē effectū: quia vel præſtabit iſte æſtimationē pro parte alterius nō agētis: vt l.cū filius.in princ.de leg.ij. Vel poſſet officiū iudicis implorare, per qd cogat alter cohæres vel cōſentire ſibi, vel ſorti cōmittere, ne inuicē ſe impediant: vt C.cōia de leg.l.fi.in prin.& ſ.de iudi.l.in tribus. Et ſic apparet ꝙ nō affert in parte tantā vtilitatē, quantā in toto: & ſic eſt indiuidua. Sed certè licet præſtet partē æſtimationis, diuidua debet dici: quia affert vtilitatē tantā in parte reſpectu partis, quantā in toto reſpectu totius. Itē iſtud quod diciť ꝙ alter cohæres cogeť cōſentire, vel forte dirimere: nō eſt verū hoc caſu: quia eſſet iniquū ꝙ quis cogereť cōſentire hæredi malè faciēti, & cōtra promiſſionē defuncti: ſed potius ille agēs deberet cogi nō agere: vt ſ.famil.erc.l.hæredes.§.an ea.& §.in illa. Cōcludendo ergo dico ꝙ in ſeruitute formata verū dicit Dy. Itē in ſeruitute formāda ſi ponā hæredē, qui agit, habere totū fundū, cui ſeruitus debet conſtitui. ita ꝙ diſſenſus aliorū nō impedit: & ſic haberet locū l.itinere.alś verū dicit Pet. Itē licet ſtipulatio, rē ratā haberi, ſit indiuidua: tñ quia prætoria eſt, cōmittiť ſolū cōtra hæredē cōtra facien
29 tem, vt hoc §.in fi.& ſ.dixi. †Sextò quæro: aliqs ſtipulatus eſt vſum alicuius fundi ſibi & hæredibus ſuis: iſte decedit pluribus hęredibus, relictis: nūqd quilibet habebit totū vſum, an quilibet partē vſus. Debetis ēm ſcire ꝙ licet, vſusfructus ſit diuiduus, tñ vſus eſt indiuiduus: vt ſ.de vſu & ha.l.vſus pars. Dicebāt quidā ꝙ ſic: vt in alijs ſtipulatiōibus ſeruitutū realiū q̄ ſunt indiuiduæ, qlibet hęredū habet actionē inſolidū: tñ ꝑdiū ſeruiens nō in plus grauať, q̄ ſi eſſet vnus dñs: vt ſ.eo.§.ex his. Ita hic quilibet hæredū habebit vſum inſolidū, cū tm̄ percipiēt, quantū fuiſſet neceſſitas teſtatoris, & nō plus. Aduertatis: qa hic dicūt ipſi ex æquitate. Namnō procedit ſecūdū punctū rōnis. Debetis ēm ſcire, ꝙ ſeruitutes reales cōſtituunť ſecūdū indigētiā prædij dominātis: vt ſ.de ſer.ruſt.prędl.l.ergo.§.fi.ſed prædiū nō eget plus, ſi eſt pluriū quā ſi ſit vnius: & ideo licet habeāt plures actiones in ſolidū: tamē nō cōſequunť plus q̄ vnus, ſed ſeruitus vſus cōſtituiť ſcdm indigētiā pſonę: vt Inſti.de vſu: & habi.§.j.ſed plures perſonæ plus indigēt q̄ vna: & ſic videreť ꝙ quilibet deberet habere vſum pro ſe: tamē quia hoc vī incōueniens: ideo ſic dicūt prædicti doc. Pet. aūt in iſta materia mentē iuris ſubtiliter inſpiciēs dicit, ꝙ ſi eſſent cētū hæredes, quilibet, habebit vſum inſolidū: & quilibet pcipiet ſcdm neceſſitatē ſuæ pſonæ. Hoc ſic oſtēdit. Quędā ſunt, quæ directò deſcēdūt à perſona defuncti ad hęredē, vt ſtipulatiōes et obligatiōes pſonales, et quędā iura realia: & illa vel diuiduntť inter hęredes, vel ſi ſunt indiuidua, habet locū ꝙ ſ.di xi. Quædā iura perſonalia, quę ad hęredes nō trāſeūt, et vſus, & vſuſtructus: & in iſtis ſi aliqs ſtipulať ſibi & hęredibus ſuis, hæredes nō habebūt iſtud, vt vſum vel vſumfructū defuncti: ſed erit nouus vſus vel vſufructus: & perinde eſt, ac ſi defunctus eſſet ſtipulatus hoc mō: Promittis mihi vſumfructū? Itē finito vſufructu meo ꝙ pmittis cōſtituere hęredibus meis. Idem dicas in vſu. Hoc probať in l.ſtipulatio iſta.§. ſi quis ita. j.eo.& ſ.quib.mo.vſuſſ.amit. l.repeti. Si ergo bene reſpicit, nō tranſit vſus ad hęredes: ſed quilibet hęredū habet actionē ad vſum: actionē dico eis quęſitā per eū, qui potuit eis acquirere perinde, ac ſi ipſi eſſent ſtipulati: modo hoc eſt ꝙ qñ plures ſtipulanť aliquid diuiduū, nec adjciť, inſolidū, quilibet videť ſtipulatus pro parte, vt C. de duo.re.auth.hoc ita.& j.tit.j.l.reos.§.cū in tabulis. Sed qñ plures ſtipulanť indiuiduū, quilibet habet actionē inſolidū, licet nō tanq̄ duo rei, ſecundū verā opi. vt ſ. dixi. & not. in d.auth.hoc ita.in j.q.per Cy. ideo in vſufructu ſtipulādo hęredibus qlibet hęredū haberet partē: quia eſt diuiduus: ſed in vſu, qui eſt indiuiduus, quilibet habebit inſolidū, ſcdm prędicta. Et ita dicit Pet. multū notabiliter. Nec mireris qūo plures poſſunt habere vſum eiuſdē fundi inſolidum: & quid iuris ſi fructus non
30 ſufficiāt oībus: quia dic vt no.in d.l.vſus pars.de vſu & habi. †Et ad hoc vt vtilitas pręſentis materię magis eluceſcat, induco materiā in ar.ad aliquas q.quotidianas. Quidam nomine Sempronius fecit pacē cū Titio ſuo inimico, & promiſit per ſe ſuoſque hęredes dicto Titio recipienti & ſtipulanti pro ſe ſuiſq; hęredibus, eū, ſuoſq; hęredes nō offendere, ſub pœna mille librarū bo. &c. Accidit ꝙ dictus Titius deceſsit relictis pluribus hęredibus, quorū vnus fuit offenſus à dicto Sēpronio: mō dubitatur vtrū actio ad dictā pœnā cōpetat illi ſoli hęredi offenſo inſolidum: an pro parte hęreditaria, an oībus. Dices tu: Ille Titius defunctus ſtipulatus nō fuit indiuiduū. ſ.non offendi ſub pœna, ſi vnus de hęredibus eſt offenſus pœna cōmittiť iſolidū oībus hæredibus: ſed ille ſolus poterit agere ad partē ſuam, qui eſt offenſus: cæteri amouētur exceptione doli: vt ſ.l.ij.§.fi. Certè iſtud nō eſt ſic expeditū. Sed ad videndū veritatē, oportet videre vtrū iſta obligatio ſit trāſmiſsibilis ad hęredē de ſui natura vel nō. Debetis ſcire
31 † ꝙ obligatio diciť trāſitoria ad hēdes, & nō trāſitoria ex natura rei, ſup qua interponiť: vt ſ.vt lega.no.caua.l.j.§.ſi quis ſub cōditōe.& l.ſi quis cau.l.ſi eū.§.qui iniuriarū. Modò in propoſito ſi ſtipulor p te nō fieri quōminus mihi ire & agere liceat: iſta ſtipulatio interponiť ratiōe iuris. ꝙ de ſui natura ſolet trāſire ad hæredes: ſed ſi ſtipulor ꝙ me nō offendas, iſta ſtipulatio interponitur ad tutelā pſonæ, quæ pſona extinguiť morte: qa poſtq̄ quis eſt mortuus, nō pōt offendi plus aliquo mō: iō iſta ſtipulatio de ſui natura ex pte ſtipulatoris iudicabiť nō trāſitoria ad hęredes. Nec potes dicere ꝙ etiā defunctus offenditur, dū fit iniuria cadaueri quia iſta iniuria fit hęredibus, & ſuo nomine habent iniuriarum actionē: vt l.j.§.ſi forte j.de iniur. Cōcludo ergo in q. ꝓpoſita, ſi ſtipulatio de ſui natura eſt trāſitoria ad hæredes per illā adiectionē, pro ſe ſuiſq; hæredibus, &c. cuilibet hęredū videť ſtipulatus: vt d.§.ſi quis ita. & etiā dixi ſ.proxi.q. Itē videtur ſtipulati indiuiduū: quia nō offendi, indiuiduū eſt. Non potes enim partē ho-

a ¶ L.ſi familiæ. Videtur ꝙ l. ꝙ ſi nolit.§. ſi plures.& l.ſi familia. ad inuicē cōtrarientur, quia d.l.ꝙ ſi nolit.§.ſi plures. videtur requirere ꝙ ſemel oēs cōſentiāt & ꝙ vnus, ꝑcurator detur copulatiue. ꝙ & Bar. hic ſenſiſſe videtur. dū vtiť, dilectus l.vero familiæ de lega. requirit ꝙ aut ſimul oēs agāt, aut ꝙ vnū dicit ꝑcuratorē. Poſſemus tū dicere cōcordādo ꝙ ī d. l.ꝙ ſi nolit. §. ſi plures. exponāť ꝙ pro vel, vt ibi gl. declarat vel alio modo. ꝙ vero fuit ꝙ vtraq̄ l. videtur in d.l. ꝙ ſi nolit. §. ſi plures. & ibi oēs cōſenſerunť, poſſent dari diuerſis ꝑcuratoribus, eſſemus in primis terminis, cum de facili & ipſi poſſent diſſentire nec vt primi diſſentiebant. ſi vero ipſi agere voluerūť, dico ꝙ non requiritur ꝙ debeat vnū proc. & hac l. & l.ſi familiæ. cogita.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo·

COMATES.

Vltimo. Et de ista quæstione vide per Bal. in l. ij. C. de lib. & eo. libe. ratio concordat vt hic per d. Alex. & per Alb. in ij. pte statutorũ. cc. lxxxii. & vide in l. si plures. ī. de leg. ij. & Are. in l. p hęrede. ī. de acq. hær. q; p do. Nellũ de sancto Seuerino in tra. suo bãnitorũ. in ij. parte ij. partis. cccxlxix. & per Ang. & Pau. de Cast. in d. l. j. & per Flori. de sancto Petro in l. p fundũ. ī. de serui. rusti. prædi. & licet in isto argu. variæ sint doc. opin. vt pōt colligi ex supe. allegatis: vt tñ auda cter tenuit Barto. q; imo requritur maior pars, quam dicit esse cōmunē Are. in d. l. pro hærede. §. fi. ī. de acq. hær. & do. Thomas Elocius hic dicēs, nō esse recedēdũ ab opi. Bar. hic, neq; in iudicādo. & sic cōmunis sentit. Belutius hic dum dicit q; nisi esset euē. Bar. tenet cōtra eũ. & etiā videt tenere Alb. in d. q. xxviij. dũ dicit, q; si statutũ loqt in pluribus hæredibus habet locũ l. maiorē. ī. de pac. de qua se fũdat Barto. hic q; ista opi. Bar. hic sit cōis, tenet hic Pet. de Ancha. Bal. sibi cōtrarius in l. cũ inter veteres. C. de fideic. liber. & in c. cũ oēs. in vj. col. de cōsti. quæ duo loca. Bal. d. Ange. de Aret. in. tract. maleficio. in addi. ad Ang. Are. ī. gl. i verbo, cōparēt inquit ī termino defensiōis. Et ex hoc potes inferre Fel. male dicere in d. c. cũ oēs. dũ dicit, cōem esse, q; requirant oēs. vide et in isto artic. d. Io. de Puteo in l. j. ī. de pact. Aduerte tñ pro opi. Fely. facit doctrina Barto. in l. iij. §. si ad plures. ī. de sep. vio. Et ad hæc etiā vide aliqd p Fel. ī. c. i præsentia. col. xv. de proba. & Anch. in c. canonũ. co. lxxxiij. de cōsti. Ang. ī. l. p hærede. §. si stipularer. ff. de acquir. hæredi.

minis tāgere, quin totũ tāgas: vt l. vulgaris. in prin. j. de fur. Sic ergo ille hæres offensus ex stipulatione, quā ipse videt pro se interposuisse, habebit actionē ad solidā pœnam: arg. eorũ quę dicta sunt s. proxi. q. Sicut enim stipulatio vsus fit ad personæ necessitatem, & multiplicata psona multiplicatur necessitas: ita hæc stipulatio: nō offendi, fit ad tuitionē psonæ, & multiplicata psona multiplicant tuitiones. q; est notandũ. Posses tu dicere q; imo dicta obligatio est transitoria ad hęredes. Nā operæ libertorũ in nō facie do, vt in nō vocādo in ius, & ēt nō offendē do, trāseūt ad oēs hęredes etiā extraneos: vt C. de in ius voc. l. venia. & no. s. de cōdi. indebi. l. si nō sortē. §. liberus. Respōdeo, licet hęredes nō possint vocari in ius sine venia: tamē nō est eadē obligatio quę cōpetebat defuncto, & q̄ cōpetit hæredi: imo si vnus ex hæredibus vocetur, ex illo solo competit actio quinquaginta aureorũ: vt l. pe. s. de in ius vo. Apparet ergo q; si multiplicatur ipsa obligatio principalis, ita etiā pœnalis:
32 & sic facit p, nō cōtra. †Sed dices tu. Quid de hęredibus promissoris si vnus offendat? Rñ. cōmittit pœna aduersus oēs pro portione hæreditaria, licet alij hæredes habeāt regressum cōtra offendentē, vt hoc §. cũ simi. Nō enim habēt locũ prędicta in eis. Licet enim ex pte stipulatoris sit personalis, quia ad tuitionē suæ psonę fuit interposita stipulatio, vt dixi: tñ ex parte promissoris est in rē, & trāsit ad hęredes. Nā illę stipulator offendi pōt & à promissore, & ab hęredibus: sicut vides in simili. Vsus est vsus fructus, ex parte stipulatoris est psonalis, qa eius morte finit: ex parte promissoris: in rē: vt Instit. de vsufru. §. finit. s. si vsusfr. pe: l. vti frui. §. j. & s. de vsufr. l. v. §. reo. sic etiā in alimentis, quæ sunt ad sustētationē psonę. Nā ex parte creditoris est in psonā, cū in eius morte finiat: vt s. de adimen. leg. l. iij circa prin. sed ex parte debitoris, in rē: quia etiam hæredes
33 debēt: vt l. libertus quoq; §. j. eo. tit. †Vltimo hęc materia facit ad aliā q̄stionē. Cauetur statuto, q; qui occidit, occidat, nisi habuerit pacē ab hęrede occisi: cōtingit q; quidā fuit occisus, qui habuit plures hæredes: interfector habuit pacē cū vno tantũ: q̄ritur an debeat decapitari. Quidā aduocati dicebant q; sic: quia illud ab hęrede intelligitur, id est, ab omnibus hęredibus, vt s. de leg. ij. l. si pluribus. de leg. iij. l. si plures. Sed domi. Old. dicit ibidē q; Bononię fuit determinatũ cōtrariũ. Primo, quia ī statuto est verbũ singularis numeri: ergo ab vno tātũ sufficit. Prętera: ista ratiōe potissimē mouebatur. Ius vindicādi mortē defuncti est indiuiduũ penes quēlibet hæredē consistens insolidũ: ergo & ius remittēdi, q; est ius cōtrariũ: ergo sufficit vnius remissio: vt in indiuiduis dictũ est s. hoc §. & l. ij. ex his. & de serui. rusti. prędio. l. via. §. fi. & fami. ercis. l. hęredes. §. an ea. & de ser. leg. l. fi. Prętera, sufficit q; facit vnus ex pluribus tutoribus: vt. C. si vnus ex plu. l. j. s. de admi. tut. l. iij. in prin. Et rō est, qa ius tutelę apud eos est indiuiduũ: vt de admi. tut. l. inter tutores. ergo in q̄stiōe nr̄a valet vnius remissio: eū tale ius sit indiuiduũ. Sed cōtra hoc multũ facit s. de serui. rust. pdi. l. p fundũ. & l. vnus. & cōmu. pd. l. fi. sed ibi loqt in iure cōpetēti corpori hrditario, q; nō pōt remittere vnus sine alio: sed ius vindicandi, & remittēdi, non puenit ad eos vt corpus hrditariũ: vñ vt q; cuilibet insolidũ cōpetat. Et in hoc residet do. Old. Istud dictũ apud me nō est vsquequaq; clarũ. Video enim q; in oibus legibus s. allega.

quę loquūt de indiuiduis, licet apud quēlibet hæredē sit ius insolidũ, tñ est sine effectu, nisi cęteri cōsentiāt: vt s. de ser. rust. pdi. l. itinere. Fuit no p. gl. s. l. ij. §. ex his. Prętera, vides in pluribus tutoribus, apud quos est ius tutelę insolidũ: quilibet pōt p se gerere omnē actũ, vt s. dictũ est, excepto actu illo, p quē tolleret illũ ius tutelæ ī diuiduũ alijs cōpetēs: vt C. de auth. prestā. l. fi. ita hic nullus hęredũ debet posse facere illud p q; ius vindicādi alijs cōpetēs pimat: nec pōt hoc. s. ī pluribus tutoribus dici, q; sit ius cōpetēs corpori hrditario. Prętera, si verba & mētē statuti bene cōsideres, voluit pacē fieri ab eo q repsentat psonā defuncti: qa ab hęrede. q; in dubio intelligit de hrde ex asse: vt s. de interrog. act. l. si defensor. §. j. sed ille, qui est hęres ex pte, nō repsentat psonā defuncti, nisi p pte, pro alia parte habet vt extraneus. C. de rei vdi. l. cū a matre. no. j. de pto. stip. l. ij. §. fi. ante fi. magnę gl. ergo patet, q; de oim psona videt cogitatũ in statuto. Prętera, pro hoc videtur quasi tex. s. de vē. in spi. l. j. §. pe. Quid dicemus? Credere standũ maiori pti hrdũ: vt si maior pars fecit pacē oēs vident fe-
34 cisse pacē. Maiorē †pte ītelligo p numero vnciarũ: sed si sunt pares in vncijs. tunc maior pars intelligat numero: sed si in numero cōcurrāt, tūc stet dignioribus: sed si in oibus sunt ęquales, tunc stet remittētibus: vt s. de pac. l. vt suũ hrdē. §. fi. & l. maiorē. in prī. & C. qui bo. cede. pos. l. fi. Si enim hoc inducat fauor liberatiōis ab obligatiōe pecuniaria: multō magis hoc inducit hic fauor liberationis à pœna capitali, in qua liberatio facilius pmittit: vt C. de trāsac. l. trāsigere. & j. de bo. eo. q mor. si. cōsci. l. j. Et ista snia videtur mihi veritati cōsona: sed prior snia ab ætate discrepat. Quid enim si ex pluribus hrdibus vnus esset qdā ribaldus qui mortē defuncti fortē patris sui modica pecunia remitteret? certe iniquũ esset sibi hoc cōcedi, & cōtra l. sed & sivnius. §. filio. ver. interdum. j. de iniur. Vltimo hic esset tractāda materia diuidui & indiuidui quā Pet. ponit hic. & s. si quis cau. l. si seruus. §. si pluriū. in repet. suis. Tā hic omitto, qa tps nō patit: dicemus in l. stipulatiōes nō diuidūt. j. eo. vbi gl. tractat hāc materiā. quā legē duce Domino repetemus. Deo gratias. Repetitus fuit præsens. §. per me Barto. de Saxoferrato. in ciuitate felici Pisarum, M. cccxlij. die. xv. mensis Nouembris.

1 *Vt stipulationes facti, inter hæredes quo ad petitionē dicuntur indiuiduæ: & cuilibet competit actio insolidum: & si agitur ad interesse, agitur pro parte.*

Si is qui duplā. Stipulatio duplę fructuaria dāni infecti, et de operis noui nūciatione, si ad interesse cōmittit, inter hrdes stipulatoris diuidit: secus si ad factũ. h. d. sedm lecturā q; teneo. Et sedm istā diuidit in tres ptes. Nā prima ponit qualiter diuidant istę stipulationes inter hrdes stipulatoris, qñ agit ad interesse. Secdo qualiter diuidant inter hęredes, qñ agit ad ipsum factũ. Tertio qualiter diuidantur ex pte promissoris. Secda ibi: restitui tñ. Tertia ibi: hoc vtilitatis causa. Et pono casum sic. Primo dicit, q; ex istis stipulationibus si agit ad interesse, diuidit inter hrdes stipulatoris. Secdo dicit, q; si agit ad factũ. s. ad destructionē, agit insolidũ. Tertio quęrit, si agit cōtra ipsum promissorē, vel hæredes eius. Respondeo quod hoc scilicet quod diuidatur, est introductum ex parte hæredum stipulatoris, vtilitatis causa & vtilitatis expone, id est interesse consequendi causa. vnde ibi: ipsi autem promissori. subaudit, vel hæredi eius, pro parte, neque restitutio, neque defensio, datur: & sic cum conueniuntur ad factum, vel interesse, non possunt diuidere. hæc est vera lectu. Oppo. hic dicitur quod ex nunciatione noui ope. &c. Oppo. de l. stipulatio. §. quæsitum. s. de oper. noui. nũ. Dicit gloss. quod quilibet agit pro parte: sed restitutio fit insolidum. & vide glo. quæ incipit stipulatio damni. Intelligit ergo
1 gloss. † hunc §. quod stipulationes facti, sunt diuiduæ inter hæredes quo ad petitionem, licet nō quo ad executionem: quod est falsum: quia imo actio competit cuilibet insolidum: vt j. eodem. l. in executione. §. secunda species. & de lega. iij. l. fideicommissi. §. penultimo. & fina. & s. eodem. l. secunda. §. ex his. ver. ex quo. Qualiter ergo intelligas? dic quod quando petitur interesse: pro parte agitur: vt in princip. §. quando ad factum: tunc agitur insolidum: vt in versicu. restitui. Quæro, qui. l vult dicere, restitutio. & dicit gloss. quod destructio noui operis. Quæro, quid vult dicere, defensio, dicitur tribus modis: vno modo in damno infecto. & dic vt in gloss. licet non videatur verum, per l. si communes. s. de nego. gest. & quod not. in l. plures. s. de damno infecto. Si ergo in pluribus hæredibus loqueremur, non diceret verum

hæc

Universidad de Deusto

hæc lex. Si loqueremur in ipso principali, verum diceret: vt in l. in stipulatione. & l. plures. de dam. infec. Vnde alij dicunt, ꝙ intelligatur ꝙ non possit pro parte defendere, qui promisit aliquē se defensurum in iudicio: & probatur j. iudi. sol. l. ex clausula. Sed illud nō congruit literæ, cū hic de tali stipulatione nō fiat mētio: tamē in se vera est. Alia est lect. ꝙ intelligatur defensio in causa euictionis, & ista est vera: quia in tex. dicitur de ꝓmissore tantū, nō de eius hærede. Quæro qualiter istæ stipulationes diuidant inter heredes ꝓmissoris. Et primò quæro in stipulatione de noui operis nunciatione, & in stipulatione euictionis. Glos. respōdet ibi: apparet ergo ex ꝑdictis, &c. Videamus illud qd gl. dicit. Dicit glo. ꝙ apparet, ꝙ hæredes vēdentis, & ædificātis, &c. et in hoc glo. dicit verum, ꝙ destruēdo partē non liberatur: vt l. stipulatio. §. quæsitum. de noui oper. nunc. defendēdo pro parte nō liberatur: vt l. in executione. §. insolidū. j. eo. Sed si ad pœnā, vel ad interesse ageretur, pro parte satisfaciendo liberatur: vt l. cùm ex causa. j. eo. Illud quod dicit gl. nec ad pœnā si fuerit cōmissa: intelligo ꝙ particularis solutio nō impedit pœnā cōmitti, sed post quā est cōmissa qlibet teneē ꝓ parte: vt l. cùm ex causa. Quæro, quid in stipulatione fructuaria, gl. dicit in stipulatiōe fructuaria secus, cùm diuisionē recipiat vsusfructus restitutio. Ista glo. nō dicit verū: quia hæredes vsufructuarij nō tenētur ad restitutionē vsusfructus: quia morte extincto redit ad proprietatē ipso iure: sed tenētur ad restitutionē rei: ipsa autē restitutio potest fieri pro parte: vt l. si duo. §. depo. Sed si agereē ad interesse, quia malè vsus sit: tunc sine dubio diuidereē. Sed cōtra prædicta videē l. v. §. reo. §. de vsufruc. Dic, qui tenetur ad vsumfructū, teneē ad diuiduum: sed qui tenetur ad restitutionē, quod est indiuiduū, solutio partis nō liberat eum. Quæro, quid in stipulatione damni infecti? Glos. dicit verū: quia stipulatio hic nō cōmittitur, nisi ad interesse. l. in hanc stipulationem. de dam. infec. ideo diuiditur.

1 ☞ *Differentia inter cautionem prætoriam, iudicialem, & communem, & quæ dicatur prætoria, quæ iudicialis, & quæ communis.*

2 *Cautio damni infecti petitur officio iudicis.*

3 *Cautiones introductæ ex forma statutorum, quādo dicātur prætoriæ, & quādo ciuiles.*

4 *Statutum conditum ab episcopo, Comite, vel Marchione dicitur ius prætorium.* **S.**

STipulationum.

Aliæ iudiciales. Istam legē habetis Instit. de diui. stipulatio. & nō est necesse summare, quia est diuisio.[a] Oppo. dicitur hic, quòd quatuor sunt, &c. contrà, quia tria: vt l. j. in princ. j. de præto. stipul. Respon. hic diuiditur stipulatio in genere: ibi subdiuiditur vnum membrum, scilicet tantùm stipulatio prætoria. Secundò oppo. de ea. l. & videtur, quòd stipulatio prætoria sit genus, & iudicialis sit species: hic ponuntur vt differentes species. Sol. aliter hic iudicialis accipitur: quia quando ex officio iudicis interponitur: ibi quando in iudicio tantùm: tūc dicitur iudicialis. Oppo. de l. liber homo. j. eo. titu. & l. & liberi. supra, de contrahenda emptione. Glos. dicit, quòd fallit in libero homine qui potest vendi: non tamen deduci in stipulationē. Sed non credo quòd bene dicat: vt dicam j. eo. l. liber homo. Oppo. dicitur hic, quòd prætor iubet, & iudex facit eam interponi. contrà: quia sic est in damno infecto: vt l. j. §. de dam. infec. Glo. dicit
1 quòd non est ratio, sed est exemplum. Quæro † ergo quomodo intelligatur lex ista, & quis est casus, & quæ est differētia inter iudicialem, prætoriam, & communem. Et glos. dicit quòd iudicialis quando propter aliud iudex aditur, & facit interponere. & allegat glos. duas leges. Tu allega plures supra manda. l. de tuo. famil. erciscun. l. hæredes. §. an ea. & §. seq. & l. harum. & l. egi. si ser. vend. & famil. erciscun. l. si filia. §. familiæ. aliàs & melius in l. si vni. & de rei vendi. l. is à quo. de lega. iij. l. fideicommiss. §. interdum. & de noui operis nunciatione l. si prius. & j. si cui plus quàm per legem Falc. per totum. cum multis alijs simili. Stipulatio verò prætoria interponitur iudice adito ob hoc principaliter. Et hæc prima est differētia: vt colligitur ex duabus glo. prima super ver. cautio. alia super verbo prætoriæ. in prin. Secunda differentia est: quia prætoria descendit ab edicto prætoris: iudicialis ab alijs Iurisconsultis. Item tertia differentia: quia iudex maior facit interponere stipulationem prætoriam: vt l. iubere cauere. §. de iurisdi. omnium iudicū. Item iudicialis stipulatio à minori iudice fallit in cautione damni infecti. Item dicit, Insti. de diui. stipula. quòd iudiciales sunt dispersæ per totum corpus Iuris: prætoriæ recipiuntur in titulo, de præto. stipula. Sed ista differentia nō est bona: quia quędā sunt quę cōtinētur vt stipulatio: vt leg. no. ca. et dāni infecti. & sic habetis gl. nō credo ꝙ bene dicat, & eā sequit Dy. & Iac. de Are. de quo miror, & Old. sed Pet. eā reꝑhendit ꝓ l. in oībus. §. de iudi. vbi est introducta à Iuriseōsulto, & tn principaliter aditur iudex, b et est iudicialis. Tu potes allegare l. denūcia mus. C. de his qui ad eccle. confu. in casu de nō offendēdo, &c. & §. de priuile. cred. l. si creditores. & in l. Mutianæ. de cōdi. & demō. Itē in cautione, quā quis ꝑstat de adimplendo modū: vt l. quibus diebus. in fi. §. de cōdi. & demō. & l. si tibi. de leg. iij. Pręterea ꝙ illa gl. nō dicat verū, ostēdo: Dicit hic ꝙ stipulatio, quę descēdit ex edicto ędiliū, est propria: imò est cōis: vt in stipulatione duplæ, & in illa, quę descēdit ex edicto ędiliū. Præterea tex. Insti. de diui. stip. in fi. dicit, ꝙ stipulatio rē ratā haberi, est cōis: sed in ea nunqꝫ pricipaliter iudex aditē, sed incidēter vt apparet in l. j. C. de proc. & l. nō solū. §. q alieno. §. de procu. licet glo. ibi videatur dicere ꝙ aliter accipiat cōis, quo ad illā stipu d lationē. Sed nō videē mihi ꝙ sit de mēte literæ: quia secundū hoc ois stipulatio esset cōis, quę esset pręto ria. Pręterea, sēdm hoc stipulatio dāni infecti esset cōis: quia qnqꝫ pręto r aditur principaliter, qnqꝫ incidenter: vt si aliquis vult tollere rudera: vt l. prætor. in fi. cū l. seq. de dā. infect. Itē qnqꝫ interponitur ex cōuentione: vt l. dāni. §. cū parietē. de dā. infec. Sed credo ꝙ Pet. dicat veritatē. & gl. nō bene legit. & dicit Pet. ibi stipulatio iudicialis est, quę descendit à legibus Iuriscōsultorū, siue Imperatorū, siue iudex adeat principaliter, siue incidēter: vt in legibus §. allega. non tamen ex edictis prætoris descēdit. Et prætorię dicuntur, quę à mero pręto ris officio introducūtur: vt si præ
b tor hoc statuit: tunc est prætoria[b]. Nec curo vtrum principaliter, vel incidenter adeatur: illa verò dicitur communis, quæ descēdit à pręto re, & à Iuriscōsulto, & hic est casus qui est in ver si. communis. & stipulatio. rem pupilli saluam fore, à prætore, item à Iurisconsulto introducta, quando decernitur administratio vni ex pluribus tutoribus: vt l. iij. in fi. cum l. seq. §. de admini. tuto. & à Iurisconsulto introducitur propter sedandā discordiā inter tutores. Sequitur in tex. Item duplæ stipulatio, &c. & ædilitiæ sunt à prætore introductæ. Stipulatio verò de dupla, solum est à prætore introducta in seruo tantum: in alijs verò est introducta stipulatio duplæ à Iuriscōsulto l. emptori. §. de euict. Item in stipulatione de rato est introducta à prætore in persona actoris: vt l. non solum. §. qui alieno. §. de procur. Item extenditur in reo, & est introducta à iuriscōsulto: vt l. Pomponius. §. sed & is. l. nō solū. §. fi. §. de procu. Et istud ponit hic Pet. & Iaco. de Ra. ponit in lectura sua Insti. de diui. stipu. & ibi Placen. in summa sua hoc
2 tangit, licet nō ita latè. Nota illum tex. † ibi: prætoriæ, &c. quia vides quod cautio damni infecti ex officio iudicis petitur. De
3 quo dic vt in l. inquilino. de dam. infec. † Quæro, de cautionibus quæ introducūtur ex forma statuti: an sint prætoriæ, vel ciuiles, effectus est propter id quod no. C. de verbo. signi. l. sancimus. & quod dicetur j. eo. l. in conuentionalibus. Respondeo, si quidem statutum fiat à populo, vel à concilio, quod representat populū, vt no. C. quæ sit long. consue. super rubri. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. tunc est ius ciuile: vt l. omnes populi. §. de iusti. & iure. & sic cautio erit ciuilis. Si verò † statutum fiat ab Episcopo, comi
4 c te, vel marchione, tunc erit ius prætorium, quia à magistratibus fit: vt l. ius ciuile. §. de iusti. & iure. & actiones pœnales descendētes ex illis constitutionibus erunt annales: vt §. titu. j. l. in honorariis. licet illa statuta sint perpetua: vt dicetur j. de pœn. l. fin. Sed
d quid si statuta fiāt à prioribus, vel antianis[d] ciuitatū qui sunt sex vel octo fortè, vt videmus ꝑ Italiā. Rndeo, si quidē ipsi faciūt ex vigore eorū officij: erit ius pręto riū, sicut hic dicitur in ędicto ędiliū. Si verò hoc facerēt authoritate cōcilij gnalis: qa tunc ipsum

POMATES.

a ¶ Est diuisio. Pro quo facit id qd dicit Dy. insti. de act. i pri. ꝙ in legibus aut diuidēdo, aut magistraliter ꝓcedēdo: nō est opus summario.

b ¶ Prętoria. Adde qd si qs ꝓmittit corā arbitratore Titiū ratū habiturū, an hæc cautio sit prætoria? Bal. cōsi. ccxcix.

c ¶ Erit ius ꝓtorium. Adde eūdē Bar. in l. oēs populi. §. de iust. et iur. in v. q. prin. et in l. siue pars. C. de dila. & in l. id ꝙ pauperibus. C. de episc. et cle. Pau. de Cast. hic ꝙ intellige si tales recognoscūt superiorē. alias si nō recognoscūt supiorē: habeē loco Principis: et appellabiē ius ciuile: vt hic volūt Ang. & Alex.

d ¶ Antianis. Intellige de antianis, q non habēt ex forma statuti eādē iurisdictionē quā habet populus: qa licet ā iure cōmuni nō habeāt eādē iurisdictionē quā populus, merito nō potest dici ius ciuile. Et cum Bart. trāsit Pau. de Cast. hic, & in l. nō amb. igitur. §. de legib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

ROMATES.

a ¶ Insolidũ. Ex isto tex. infert Oldr. cõsi. xxix. q̃ ẽphyteuta ceſſante ipte ſolutiõis, cadit a toto. & vide Pau. de Ca. ĩ auth. q̃ rẽ. col. ij. C. de ſacro ſan. eccl. & vide in ſimili Pau. de Ca. in l. quoties. C. de preci. Impe. offe.

b ¶ Sit facti. Adde q̃ cum hac opin. trãsit Alex. quã ẽt dicit tenere Iac. But. in l. p̃miſeris. C. de trãſac. ĩ lect. antiqua. & Ful. et Sal. ibi Bal. in l. cũ allegas. C. de vſur. ĩ iij. & iiij. oppo. & in l. cũ ꝓponas. C. de dol. idẽ Bal. in l. j. C. de his quæ pœ. nom. & in l. ij. §. creditũ. ſ. ſi cer. pe. & Io. And. & Imo. in c. dilecti. de arb. Imo. ĩ l. cũ ſeruus. de cõdi. & dem. et in. l. ſtipulatio iſta §. alteri. ĩ. eo. Rapha. & Ro. hic, & Paul. de Ca. ꝑ qbus facit l. diẽ. pierre. §. ſtari. ſ. de arb. vbi an. p̃miſ. de guarẽ. ſuiæ arbitri agit actiõe incerti, ſiue actiõe exſtipulatu quæ daſ ad incertũ, vt ibi declarat gl. ergo videſ. p̃miſſum factũ. l. vbi aũt. §. q̃ id q̃ iuncto §. fin. j. eod.

conciliũ videſ facere miniſterio priorũ, ius ciuile erit. Probaſ in ꝓœmio Inſti. vbi illis ſapientibus fuit conceſſum, vt authoritate Principis legẽ cõponerẽt, & in j. & ij. cõſti. Codicis. nõ enim illa ſua authoritate faciebant, & de vete. iure enucl. l. ij. §. oĩa. & ideo ius ciuile eſt. & ideo tũc ſunt multũ aduertenda verba reformationũ. Dicemus j. in materia de decre. ab ordi. faci. per totum.

1 ¶ *Infinitum tempus quod denotet omne tempus.*
2 *Stipulatio, & obligatio an differant.*
3 *Inſtrumentũ in quo apparet quod Titius fecit Sempronio præſentẽ, & ſtipulante in cauſa donationis vſufructuariũ omnium bonorum, quid valeat.*
4 *Quæ ſtipulationes interponantur per verba futuri temporis, vel per infinita, & quæ per verba præſentis temporis.*

Stipulatio autẽ eſt uer.

Dicitur hic, q̃ quis ꝓmittit ſe facturũ, &c. cõtra ſ. de euict. l. ſi ita quis. & l. quoties qs. j. eo. vbi ꝑ verba ꝑſentis tp̃is ſit ſtipulatio. Gl. dicit, q̃ ſpeciale eſt: nõ eſt verũ, dicit gl. quia ibi ponuntur verba † infiniti modi, & præſentis tẽporis, q̃ omni tp̃i cõgruit. Nã verũ eſt dicere me amare de pręſenti, me debere amare in futuro: me debuiſſe amare in præterito. & ſic infinitũ cõgruit omni tẽpori: tene menti de infinito. Vel dic q̃ interponiẽ ꝑ verba pręſentis tp̃is, tñ habetur reſpectus ad futurum intereiſſe. Opp. ſ. de pac. l. tale. Gl. dicit, q̃ aliud in pacto, ſed certẽ pactum ſit per verba futuri tẽporis: ꝑ. l. ſi quis in cõſcribendo. C. de pac. & l. pactũ. Non obſtat l. tale. quia ibi refertur ad futurũ. Gl. quærit de vna quæſtione quãdo promittit

2 ſe facturũ, &c. dic vt in gl. Quærit g. † an ſit differentia inter ſtipulationẽ, & obligationẽ. & ſunt opi. Dic aut accipiſ ſtipulatio materialiter pro ipſa cõceptione verborum, ſicut accipitur hic in tex. & differt ab obligatione verborũ, ſicut cõtractus ab obligatione: vt l. licet. §. ea obligatio. ſ. de proc. & tangitur de excep. rei iudi. & an eadẽ. §. actiones. Eſt enim ſtipulatio cõtractus nominatus: vt l. j. in fi. ſ. de pac. Aut accipitur ſtipulatio, prout eſt effectus quidam reſultans ex dicta verborum conceptione: & tunc eſt idem quod verborum obligatio. Quærit gl. quid ſi promitto q̃ do, vel promittis q̃ das: & ſic per verba præſentis tẽporis, an

3 valeat. Gl. dicit q̃ nõ. Pro † huius declaratione formo vnam quæſtionem: De facto reperitur in quodã inſtrumento, Titius fecit Sempronium præſentem ſtipulantem in cauſa donationis vſufructuarium omnium bonorum: an valeat, quia ſtipulatio concepta eſt per verba præſentis temporis. Videtur q̃ non, vt hic. Contrarium conſului. Vnde debes ſcire, quod quędam ſtipulationes ſunt prætoriæ, vel iudiciales, ſcilicet quæ extorquenẽ ab inuito: & iſtæ ſi quidem petuntur principaliter, deberent interponi per verba futuri temporis, vel per infinita, quæ ſunt apta ad omne tempus: vt patet ex ſtipulationibus damni infecti, legatorũ, rem ratam haberi, & in omnibus ſimi. Si autẽ fieret per verba pręſentis temporis, non valeret, vt hac glo. imo etiam verborum ſignificatio nil importaret. Quandoq; talis ſtipulatio interponitur acceſſoriè ad alium contractum: & tunc licet ſint verba præſentis temporis: tamen interpretantur in futurum, ſecundũ naturam contractus, vt l. quia dicitur. ſ. de euict. & l. ſi ita quis. eo. titu. Quædam ſunt ſtipulationes conuentionales: & tunc ſi fiant per verba præſentis temporis, ſi quidem non eſt verũ id, q̃ de præſenti profertur: vt ſi dico, do & cõcedo tibi ſtipulãti fundum meũ, qui fundus nõ eſt præſens, nõ diciẽ transferri dominiũ: ſed dicta verba interpretabuntur. hoc eſt, q̃ dabo: vt ſ. de dona. l. ad eum. in prin. & ibi gloſſ. hoc ſentit, dum dicit, q̃ hodie ex illis verbis poteſt agi. Et hoc multum plenè dicit Azo in ſumma de dona. Quandoq; illud, quod exprimitur per verba præſentis temporis: tunc in veritate interuenit: vt in exẽplo prędicto, poſito quod res ſit pręſens, & traditur. vel conſtituit ſe poſsidere. &c. Iſto caſu eſt aduertendũ, quandoq; eſt obligatio momentanea, vt obligatio dandi ex cauſa lucratiua: ita quod de euictione non teneor: tunc obligatio non poteſt contrahi: quia cũ ipſa traditione, ſi eſſet contracta extingueretur: ergo tunc non naſcitur: vt l. Titio cũ morietur. ſ. de vſufru. j. eo. l. inter ſtipulantem. §. ſacrã. ſic poteſt loqui hęc gl. Si verò non erat obligatio momentanea, vel poſt ipſam dationem remanebat aliqua obligatio in futurum: vt puta de euictione, vel ſimili: tunc illa verba quantũcunq; pręſentis tẽporis, interpretantur vt futurum reſpiciant ex illius contractus natura: vt ſ. de condi. ob eau. l. ſi. vbi licet per verba præſentis tẽporis & de pręterito ſit perfectus contractus, remanet obligatio de euictione: & ſtipulatio ipſius naturam ſequitur: vt ſ. proxi. verſi. conuentionales. Pro hoc dicta lex. quia dicitur. & l. ſi ita quis. ſ. de euict. Et hęc eſt ratio in l. tale pactum. in prin. ſ. de pact. Nam in pacto de nõ petendo nõ vertitur quid momentaneum, ſed ſemper tenetur nõ petere: & ideo dicitur, non poſſe impleri ex parte promittentis: vt no. C. de pact. l. j. in fin. magnę gl. & ſic licet fiat per verba de præſenti, porrigitur tamẽ ad futurum. Et pro prędictis facit l. tres fratres. in prin. ſ. de pact. in glo. ſuper verbo, cauerunt. Nunc ad propoſitum cũ vſusfructus non contineat obligationem momentaneam, vt no. in l. corruptionem. C. de vſufruc. & j. eo. l. pluribus. §. & ſi placeat. cũ conſtituis me vſumfructuariũ pręſentem & ſtipulantem: intelligitur. ſ. patientiam in futuro: vt legibus dictis.

1 ¶ *Fideiuſſor dicitur uerbis tantum obligari.*

Satiſacceptio.

2 Satiſacceptio eſt cũ fideiuſſore. hoc. d. † Nota fideiuſſorẽ obligari verbis tantum, vt hic, & j. eo. l. ſciendum. & l. blanditus. C. de fideiuſ. & eſt verum.

1 ¶ *Stare ſententiæ arbitri eſt facti meri.*
2 *Si unus ex pluribus cõpromittentibus, ex una parte nõ paret ſententiæ, omnes tenẽtur.*
3 *Si unus ex pluribus hæredibus ſoluit ſortem pro ſua parte, & facto cohæredis incidit in pœnam, ſolutũ per alterum computabitur in pœnam.*
4 *Qua actione ſuccurratur contra cohæredes: quando unus ſatiſfecit.*

Si ſortem promiſeris.

Iſte §. eſt de medulla §. Cato. & ibi latius expeditis fuit. Præſtatio partis ab vno ex cohęredibus, non impedit

a quin pœna committatur inſolidum * in obligationibus dandi. hoc dicit. Oppo. de. l. ſi ſeruus. §. ſi plurium. ſ. ſi quis cau. Quidam intelligunt iſtum §. ſecundum illum quod de rigore committatur, ſed de equitate ſecus, ſed illud reprehenditur per textũ. hic in fin. & l. hæredes. § an ea. ſ. fami. erciſc. Solu. vera eſt quod aliud in iudicijs, aliud in extraiudicialibus: vt hic. Quod qualiter, debeat intelligi, dixi in d. §. Cato. Oppo. de. §. Cato. ſ. l. proxi. Solu. ibi eſt in faciendo: hic in dando. Et quæ ſit ratio gloſſ. aſsignat: & non eſt bona, vt dixi in §. Cato. Opp. & videtur quod hic idem ſit in faciendo quod in dando: quia hic dicitur, idẽ

1 in arbitris. Sed † parere arbitro, eſt facti. Dicit gloſſ. quod eſt ſpeciale ratione finiendarum litium. non eſt verum: quia mitius debet agi in iudicijs. Sed intelligo quod in obligatione arbitrij venit dari. Vnde idem quod in obligatione dandi: ſed ſi fieri: tunc idem quod in obligatione faciendi. Gloſſ. tamen tenementi, quæ tenet indiſtinctè quod ſtare ſententię arbitri, ſit fa-

b cit. [b] Dicitur hic, de pœna quæ eſt ex compromiſſo. & gloſſ. dicit ſiue ſit vnus ex compromittentibus, ſiue ſit vnus ex hære

2 dibus. Tenet ergo iſta gloſſ. † quod ſi ſunt plures compromittentes ex vna parte, & vnus non paret, omnes tenentur. Iacob. de

* Aret. tenet quod non ſit verũ, niſi eſſet dictum quod inſolidum quilibet teneretur: vt l. reos. §. cum in tabulis. j. titulo primo. Pone, quod vnus venit ad defendendum in iudicio, alter non, & tenerentur ambo defendere: poteſt ne velle ſolum defendere ille vnus? Et videtur quod non, quia iudicium: vt l. in hoc iudicio ſ. fami. erciſc. dico quod iudicium ſit diuiduum, & vnus poteſt defendere, per l. de vno quoq; circa princi. ſ. de re iudic. & ſ. de iudi. l. non idcirco, & contra alium procederetur tanq; contra contumacem. Lex ergo in hoc iudicio loquitur quando agitur contra vnum: ſecus quando contra plures. Et quod dicit gloſſ. qd ſi vnus hæredum non paret, ſi in ſententia veniet dari, dicit glo. verum: ſed in facere, diſtingue: aut diuiduum, aut indiuiduum,

3 ſecundum §. Cato. Quæro, † ſolui tibi ſortem pro mea parte ſed per factum cohęredis mei incidi in pœnã: illud quod ſolui, in quo cõputabitur. Et dic q̃ in pœnam: vt l. j. ij. & iij. j. de ſolu. & l.

vſuras

Universidad de Deusto

vsuras.C.de solu.licet enim solutio sit facta ex vna causa,tamē in aliā causam cōuertit: vt l.& post rem.§.j.ſ.de trāsac.l.quod si ex stipulatu.ſ.pro soc. Oppo.dicis q̄ vno soluente pœna in totū cōmittitur.cōtrà,quia obligatio ex l.xij.tab.inter hæredes diuiditur:vt l.ea quæ.C.famil.ercis. ergo quilibet potest soluere pro parte. Glos. vult soluere hoc. Et vide eam quæ incipit, cùm omnes heredes. Si nō credo q̄ gl.hic intellexit,sed illud debet dicere:quia quādo qd est in conditiōe,inter hæredes nō diuidit,sed omnes loco vnius habētur:vt l.cui fundus. in fi.ſ. de cōdi.& demon.sed illa obligatio respectu pœnæ est conditionalis. ergo &c. Canonistæ dicunt,q̄ de æquitate nō cōmittit pro parte soluētis:vt in c.suā.extra,de pœ.

4 Dicitur hic †.q̄ si vnus satisfecit,succurritur cōtra alios: quæro,qua actione.Glo. dicit,familiæ erciscundæ,vel cōmuni diuidundo,&c. Sed quæro,si nō cōpetat,quia non est communis hæreditas,nec res,vnde non habet locum familiæ erciscundæ, nec communi diuidundo:qua actione agetur? Dic q̄ actione in factum: vt l.si filiusfamil. ſ.famil.ercisc.& ibi not.

1 *Prodigus manifestus, si non est ei interdictum, quòd possit contrahere.*
2 *Manifestum & sententia æquiparantur.*
3 *Interdictum non uidetur prodigo ex sola sententia lata super prodigalitate.*
3 *Interdictū nō dicitur prodigo ex præconio facto de mādato iudicis, quod nullus cum tali contrahat: per dationem curatoris sic.*
4 *Curator datus prodigo qui non est, an ualeat.*
5 *Prodigus cui datus fuit curator, si rediit ad sanos mores, an desinat habere curatorem? quòd sic, si est manifestū: aliter requiritur factum iudicis.*
6 *Prodigus delinquendo obligatur.*
Prodigus æquiparatur pupillo pubertati proximo.
Pupillus pubertati proximus obligatur delinquendo.
7 *Prodigus, cui bonis est interdictum, si contrahat, & iurat, non tenetur ad obseruantiam iuramenti.*
8 *Mortale peccatum est uenire contra præceptum superioris.*
9 *Statutum prohibens aliquem contrahere, si contrahit, & iurat, non obligatur contrahens.*

IS, cui bonis interdictum. Is,cui bonis interdictū est, potest sibi acquirere, non autem obligari, etiam naturaliter.h.d. Oppo.j.de fideiuss. l.Marcellus.Solue vt ibi. Quia materia
1 est quotidiana, quæro multa. Primò † aliquis est prodigus manifestus,non tamē est sibi interdictum à iudice: an possit alienare. Et videtur q̄ nō,ad similitudinē furiosi. Contrarium tenet hic glo.nisi sibi sit interdictum.Idem tenet glos.in l.j.circa princ.ſ. de cura.fur.& tene menti.& j.de regu.iur.l. furiosi. Contrariū not. glo.ſ.de testa.l.is cui.Pet.tenet istam glo.nō tamē alleg.eam & probat sic:Manifestum & sñia æquiparant:vt l.emptorē.in prin.ſ.de act.emp.sed iste post sentētiā nō pōt alienare:vt hic. ergo &c.et pro hoc alleg.l.si quis cùm sciret. ſ.pro empt. Contrariū tene pro veritate:vt hic, & l.Iulianus.ſ.de cura.furio.vbi non potest alienare, quia est sibi interdictum: ergo si non est ei interdictum,posset. Ad l. si quis cùm sciret. Respond. prout Iaco.de Aret.ibi dicit,licet glo.illam legē videatur destruere.dicit ipse.Quādoq; aliqs cōtrahit cū prodigo,& scit eum consumpturum in aliquem certū malum vsum:& tunc nō habet actionē, & alleg.l.si quis cū sciret.sed quādo ignorat in quē vsum:& tūc valet quod agit,& habet actionē,licet sciat ipsum consumpturū,nō tamen scit in quē vsum. Ad opp.Pet.respōdeo,q̄ dicit manifestū,et sententia,&c.Tu potes dicere, q̄ in l.empto-
2 rem fuit secuta sententia:vel melius,† & notabilius credis tu,si iudex pronūciat te prodigū,nec det curatorē,nec interdicat administrationi,q̄ sufficiat:non credo q̄ illa pronūciatio sufficeret:vt l.Iulianus. Et ratio: quia aliud est prodigalitas,et aliud est interdictio,seu curatoris datio.quæ habetur pro interdictione:vt l.Iulianus.de cur.fur. Po-
3 ne,† q̄ iudex facit preconizare per ciuitatē q̄ nullus cōtrahat cū tali:an illud sufficiat, ne quis cōtrahat cū eo.Dicit Guido de Suza.q̄ nō:quia debet fieri cū cause cognitione:vt l.his qui.in fi.de tut.& cur.dat.ab his & l.programma.C.cōmi.vel epist.Ego do aliā rationē:quia lex dicit,q̄ prodigo debet fieri interdictio:præconiū tamē nil releuat, cū ipsi prodigo debet interdici:vt d.l. Julia-
a nus.Puto tamē [a] q̄ dādo curatorē videatur interdicere:vt l.si curatorē.C.de in integ.re
4 sti.l.pe.ſ.de cur.fur.Querit gl.†pone q̄ est datus curator alicui tanq̄ prodigo, qui nō est prodigus,an valeat? Et glo.videtur dicere q̄ nō:vt l.Seie egresse.de tute.& cur.dat. ab his. Alij contra:Dyn.dicit,quia aut est error in sententia expressus: & non valet. Aut nō est expressus:& valet.Hoc not. in gl.in l.si ab eo.ſ.de vsusca.& Insti.qui.nō est pmiss.face.test.§.itē prodigus.& prædicta l.Seie.Glo.videtur cōtraria in l.si putas de peti.here.& l.ij.C.qn̄ prou.nō est neces. Iac.de Ra.& Pet. tenent glos.cōtrarias reprobato Dy.dicūt q̄ est casus in l. tutor si petitus.ſ.de tuto.& cur.da. ab his. Ad distinctionē Dy.aut est expressus error, &c. & illud verū esse in sentētijs incōmutabilibus dicūt ipsi:secus & est commutabilis ex
b cursu tpis. Ego distinguo, [b] aut tu queris de tutore,vel curatore dato,vt pupillo, vel adulto,cū non sit:& nō valet datio: vt l.tutor si petitus.& l.Seiæ egressæ.& gl. in l. si putas.& in l.ij.C.qn̄ prouo. non est neces.
c Quādoq; datur curator ei, [c] qui nō est pro
d digus,vt prodigo:& valet datio, [d] si nō est expressus error in sñia:vt in dicto Dy.in gl. quā alleg.facit C.de cur.fur.l.pe.Ratio,que me mouet est:qa esse pupillū vel adultū declarat natura:sed esse prodigū,spectat ad iudicē:& ideo videt ius facere illud quod iudex dixit.Et pro hoc allego id quod dicunt doct.in l.j.§.idē Pōponius.ſ.q̄ sal.tuto.autho.& istā distinctionē tāgit gl.in l.j.C. de
5 cura.furio.& tene menti.Quero, † aliquis
e ad sanos mores reuertitur, [e] & nō est prodigus:an desinat habere curatorem ipso iure: vel sit necesse officiū iudicis.Et Petr. tenet q̄ desinat ipso iure,per l.j.de cura.fur. Iac. de Are.distinguit,Aut est manifestū:et tūc ipso iure desinit esse sub cura. Aut nō est manifestū: & remanet
6 iudici:vt l.j.de cura.furio.q̄ placet. Quæro, [f] nūquid † prodigus
f delinquēdo obliget? Gl.videt dicere q̄ nō.C.vnde vi.l.si quis in tantā.& licet illa gl.posset verū dicere in his,quæ alienationē respiciunt:tn̄ regulariter ex delictis obligatur:vt ibi tenet Francis. Accur.q̄ probo rōne.Prodigus æquiparatur pupillo pubertati proximo.quod patet: quia sibi potest acquirere, vt hic patet in stipulando:quod non esset in infante,vel infantiæ proximo: vt institu. de inuti.stipu.§.sed quod diximus. Sed pupillus proxi-

POMATES.
a ¶ Puto tn̄ q̄ paria sint, vel det alicui curator, vel q̄ ei bonis interdicat. Facit l.j. in pri.iūcto vers.sed solēt hodie. dū dicit in prin.q̄ pdigo interdicat bonis l.xij. tab.et moribus receptū est & de iure se cōtinuando dicit,q̄ vers.sed solēt hodie. q̄ dat eis per ptorē, vel p psidē, curator inferēdo q̄ cōmodo illis bonorum administratio tollit. ſ. de cur.furio.

POMATES.
b ¶ Ego distinguo. Et considera q̄ pōt esse ratio q̄ moueret Iac. & Per.vt diceret,q̄ distinctio idē procedit in sentētijs incōmutabilibus,nō autē cōmutabilibus, cū potius debeat esse cōtrarium,cū maius sit periculū vbi sñia est incōmutabilis et ppetuo duratura,q̄ vbi est cōmutabilis & in aliquo tēpore cessatura: & ideo cautius agendum est capi.vbi periculum. de electio. in vj.

POMATES.
c ¶ Curator ei. Vide vnū verbū Alex.in l.filiusfa.§.di. i vij. colū.in prim. in viij. q.Bar. i de lega.j.& vide Alexan.consi. lxxxvj.col.ij.vol.ij. vbi ponit, an si det curator alicui,vt furioso qui non sit, an valeat datio? & an talis sit citādus i datione.& no.q̄ vt referūt quidā moder. Peru.alleg. Bal.in l. pe.ff.de excep.opus est nouo decreto,& noua interdictione: vbi pdigus qui reuersus fuerat ad sanos mores,tēdit iterum in pdigalitatē. Pro quibus facit:qa obligatio semel extincta nō reuiuiscit. l.fi.ſ.de pact.l.inter stipulantē. §.sacrā.j. eo.vbi si pmitto seruum qui efficiatur liber:idē si rem profanam quæ efficiat sacra:tamē iterū si efficiatur seruus,vel res profana, non debebuntur. Contra tamen videtur facere tex.i l.pe.C.de cur. fur.vbi nō est opus nouo decreto. Cui potest rñderi, q̄ loquit in furioso qui semper censet esse in furore,maxime cum hic nō dependeat a ptāte sua: vt tex.in d.l.penul.si bene aduertatur.& glos. cū verbo,competentē. in c.fin.extra de succes. ab intesta. secus si prodigo,cum eius vitium dependeat a voluntate sua: & sæpe tales homines videntes, q̄d egere possent, incipiūt vti parsimonia, vt quotidie videtur.

d ¶ Valet datio. Adde q̄ idem tenēt hic Pet.de Anch. Paul. de Ca.& Ro.Bal.in l,si putas.C.de peti. hær. & Abb.in c.j. de re iud.dūmodo interueniat cāæ cognitio. Cōtrariū tenēt Petr.Ange.Imo.& Rayn.hic,q̄ nō valeat datio curatoris, per d.l.tutor.Cy.in l.ij.C.qn̄ prouo.nō est neces. & in d.l. si putas.& Io.Fab. in d.§.furiosi.& cū istis trāsit Alexā. Sed tu dic,q̄ secūdū primā opi.cōsuluit Pau.de Ca.cōsi.clxxv.inci. & q̄ cum iudex dat curatorē pdigo,qui nō est sine cā:nō valeat.Facit q̄ voluit Pet.de Ancha.cōsi. cccxv. vbi cōsuluit nō valere dationem curatoris factā adulto,qui etiā erat mente captus.

e ¶ Reuertit. Adde q̄ cū notorie prodigus reuertit ad sanos mores, q̄ tūc nō est necesse aliquo decreto iudicis: vt tenuit Bal.cōsi.alleg. cxxviij.lib.j.

f ¶ Quæro. Quod est verū scdm Ang. in delictis faciēdi:secus si negligendi: quia priuilegia concessa minori, concedūtur prodigo. Gl. est no.in l.ij. C. de cur. fur.l,iij.§.pe.de tute. And.Barba.

POMATES.
¶ Nūquid prodigus Ad idē q̄ Bart. hic, dū vult saluare glo. i l.si qs i tantā. C. vnde vi.q̄ illa satis procedere possit, vbi in delicto cōmisso veniret pœna iponenda quæ iportaret bonorū alienationē,& de hoc alleg.l.pupillus.idē est sibi cōtrarius:quia non est dubiū quod ex quo pupillo comparatur, qui tenetur,furti, & in furto possit imponi pœna dupli, vel quadrupli,& sic pœna iportans bonorū alienationem quam de delicto commisso vbi i infligenda pœna alienationis bonorū teneat,& prodigus cum pupillo æquiparatur.

Universidad de Deusto Biblioteca

a POMATES. ¶ Ego idem. Et ista opi. Bartol. quæ cõmunis est, vedicithic d. Iac. de But. & do. Hieronym. & Tortis. firmat vltra adducta hic p do. Alex. p authoritatem Bal. in c. ex pte. extra de consue. & p authoritatẽ eiusdẽ in c. j. §. itẽ sacramenta, ppe fi. sui apparatus i ti. de pace iur. firm. & vide do. Frãci. de Crema notabi. suo cxviij. & Fede. consi. xxxj. & Imo. consi. j. col. iij. & sequen.

b ¶ Cõsulẽdo respõdi. Adde Pau. de Cast. An. Bal. Pet. de Ancha. hoc idẽ tenẽtes, & Fede. cõsi. ꝓ alleg. Ang. in l. si qs. p eo. de fideiuf. Bal. in l. j. C. de sac. san. eccl. & in l. iij. de rescin. vẽ. Bal. cõsil. cxxviij. li. iij. incipi. i. adultus. & in fortioribus terminis, scilicet quod nõ obligẽ iuramẽto, etiã si cõtrahat cũ curatoris authoritate q nõ iuraui de administrãdo legaliter vt ei p iudicẽ imponit, qa nõ valẽt contractus facti cum authoritate eorũ qa nõ iuridice sunt electi: vt no. ff. de iureiur. l. iusiurãdũ qd ex cõuẽtiõe. §. pupillus. et ff. de neg. ge. l. q aliena. §. quãquã. An autem p digus, cui per principẽ bonis interdictũ est, et datus curator, possit inter liberos testari & facere substõnẽ. & alia cõsequẽtia ad instõnẽ hẽdis, vide Bald. cõcludẽtẽ ꝓ sic, cõsi. cccxxxv. lib. j.

1 1 POMATES. c ¶ Eadẽ ratione. Inquãtũ autẽ Bart. hic dicit, ꝓ si statutũ p hibet aliquẽ cõtrahere, ꝓ ille nõ obligẽ, etiã i. hoc iurãdo, dicas ꝓ cõiter doct. tenẽt cõtra bar. i d. l. si qs. p eo & Cano. in d. c. cũ cõtingat. et tenuit d. Alex. in c. cũ cõtingat. & cõsi. cccxxxvij. & Abb. in cõsi. lxxij. in j. vol. et idẽ Abb. in vlti. sua disputatione incip. stante statuto.

d ¶ Sol. Quãtis p bet quem mortuũ fine fi Ins. alle. Bar. sibi cõtrarius hic et in l. qui duos. i. de reb. dub. Andr. Barba.

mus pubertati delinquendo obligatur: vt j. de reg. iur. l. pupillũ. ergo &c. Quæro, † qd si aliquis, cui bonis interdictũ est, iurauerit sup cõtractu, an teneatur ad obseruantiam? Videtur ꝓ sic: vt authen. sacramenta. Preterea, obligatur delinquẽdo, vt dictum est: ergo ad obseruãtiã iuramenti, ne incidat in periuriũ. Iaco. de Are. in l. qui habet. §. si pupillus. ſ. de tute. ponit istã quæstionẽ, & tenet ꝓ nõ obligat ad obseruãtiam iuramẽti: quia eis est interdictũ bonis: & iuramentum debet habere & continere iustitiã, veritatẽ, discretionẽ, & iudiciũ: sed prodigus nõ dicitur habere discretionẽ seu iudiciũ: ergo &c. & no. C. de nup. auth. quod eis. Quidã valens Canonista in ciuitate ista idẽ consuluit. Ego idẽ [a] cõsulendo [b] respõdi. Rario: quia talis actus est prodigo interdictus, & prohibitus per superiorẽ. Nunc arguo, † venire contra præceptum superioris est peccatũ mortale: quia qui nõ obedit principi, morte moriatur: vt extra, de maio. & obed. c. ij. & intelligit principi, siue ecclesiastico, siue seculari: vt ibi no. & quod no. ſ. de leg. l. ij. ĩ fi. Prodigus ergo, q iurat sup cõtractu prohibito, iurat obseruare ꝓ est peccatum mortale: & ideo ad eius obseruantiã nõ tenet: vt in dicta auth. quod eis. et de reg. iu. c. nõ est obligatoriũ. lib. vj. Facit ꝓ no. de iureiur. c. licet in vlti. gl. Nõ obst. auth. sacramenta. quia minori nõ est factũ præceptum ne cõtrahat. licet lex eius cõtractui nõ assistat. Nã cõtrahẽdo nõ facis cõtra legis præceptũ. Idẽ in c. cũ cõtingat de iureiur. & c. licet. eo. tit. li. vj. quia mulier nõ est ꝓhibita vendere: sed ipsa alienatio, hoc est, dominij trãslatio fieri à iure bñ est ꝓhibita. De hoc dicet latius j. de fideiuf. l. cũ lex. & materia tractat eo. ti. plenius in l. si qs. p eo. in prin. Et eadẽ † rõne dico, vbicũq statutũ prohibet aliquẽ cõtrahere, vel aliquid facere: ille hoc faciẽdo, & sup hoc iurãdo nõ obligat. Quid de fideiussore si iurauerit, dicã in d. l. si qs pro eo. Ad illud ꝓ dicit ꝓ obligat delinquendo: fateor, quia imponetur sibi pœna de temerario iuramento.

a b

9 c

IMpossibilis. Impossibilis cõditio affirmatiua vitiat stipulationẽ: secus in negatiua. h. d. Ratio huius est: qa si affirmatiua est impossibilis, negatiua est necessaria. Oppo. Insti. de hæred. insti. §. impossibilis. & C. de institu. & substi. l. reprehẽdẽda. Sol. aliud ĩ cõtractibus, vt hic: aliud in vltimis volũtatibus, vt ibi. Oppo. de l. dedi. §. si liber de homo. ſ. de cõdic. ob cau. Sol. quãdo ex euentu cõditionis debet cõmitti oligatio, loquit hic: sed qñ ex defectu conditionis debet cõmitti, tunc loquit §. si liber homo. & C. de condi. ob cau. l. si militem. Et est ratio, qa cõditionis defectus est necessarius. Opp. de l. iuris gẽtiũ. §. si ob maleficiũ. ſ. de pact. Sol. Ibi de ipossibilitate iuris, quæ etiã negatiue cõcepta vitiat. Ratio, qa tũc etiã cõtinet turpitudinẽ: quoniã turpe est me accipere, ne maleficium cõmittam. Et circa hoc dicam j. eo. l. si plagij. Materiam plenè pono in l. j. de condi. insti.

1 Glos. in l. sed & si decesserit, supra qui satisda. cog. non bene dicit.
2 Prohibitum ad tempus, videtur post tempus permissum.
3 Dicto tunc, denotat extremitatem temporis.
4 Periurus quod sit aliquis opponitur, qua iurauit soluere intra mensem: probatur promissio & iuramentum, & quod mensis est elapsus, an ex hoc probetur periurus? quod non.
5 Negatiua quando est fundamentũ intentionis alicuius, neganti incumbit onus probãdi. Opponens exceptionem non numeratæ pecuniæ, tenetur illam probare.
6 Solutio quando debet fieri neganti, sibi solutũ fuisse, siue vt priuato, siue vt officiali publico negans non tenetur probare, sed debitor.
7 Opponenti quem audiri non debere, qua non soluit collectas, incumbit onus probandi. Si peto te punire, qua collectas non soluisti: tibi incumbit onus probandi.
8 Quando negatur, tutorem fecisse inuentarium, quis debet probare. Practica opponendi contra tutorem quod non fecerit inuentarium.
9 Agens contra hæredem, qua non soluit legata: quando debeat hoc probare.
10 Negans habens præsumptionem pro se, non tenetur probare negatum.
11 Negatiua non coarctata loco & tempore, qualiter probetur: Nuncio referenti se aliquem non inuenisse creditur.

IN illa stipulatione. Si calendis. Lex nostra semp cõsueuit legi cũ l. hoc iure. j. pxi. Ratio, quia sibi inuicem cõtradicunt, & habẽt vnam materiã: & secundum vnam lect. h. d. Dies adiecta cõditioni validę, quæ in facto ꝓmissoris cõsistit, in stipulatiõe intelligit repetita: secus si inualidẽ: vel quæ in facto ꝓmissoris non cõsistit. h. d. cũ l. hoc iure. Oppo. extra gl. dicit hic, ꝓ mortuo Sticho petent decem: cõtra j. eo. l. si ex legati causa. & l. si homo mortuus. Sol. [d] Hic loquit quãdo Stichus erat in cõditione: ibi verò erat in obligatione: ideo morte Stichi perimitur obligatio. & ideo gloss. † quædam, quæ est ſ. qui satisda. cogantur. l. si decesserit. & nõ bene dicit: vt hic Dy. dicit, & omnes doct. Dicitur hic, quòd expectat dies. cõtra ſ. de acqui. hære. l. si quis hæres. Sol. ibi in hæreditate, in qua dies nõ potest esse: vt l. hæreditas. ſ. de hæred. insti. hic in stipulatione, quæ potest habere diẽ. Intro gl. & videt lex ista cõtra l. hoc iure. cuius cõtrarij timore sunt quinq, vel sex solutiones. Dicũt quidam ꝓ hic non dicit ꝓ statim poterit agi, sed debet esse certũ, eum venire nõ posse, vt patet in gl. Sed hanc sol. reprehẽdit Dy. quia † q ꝓhibet vno tẽpore agere, alio tẽpore ꝓmittit: vt ꝓbat l. Imperator. ſ. de postul. l. statuliberũ. §. Stichum. ſ. de leg. ij. Secũdò, dicũt quidã, ꝓ obstaret exceptio. Illud esset apponere legẽ verbis. Tertia sol. est: qa ibi quãdo cõditio cõsistit in facto ꝓmissoris: & qa tũc intelligitur repetita: hic quãdo nõ est in potestate promissoris. & istã tenet Dy. qa in primo videt adijci dies nõ solũ cõditionis causa, sed etiam causa differendæ solutionis. in secũda causa cõditionis tantum: sicut alias dicitur in l. cum tali. §. Mæuiæ. ſ. de cond. & dem. Quartò soluunt aliter, quia hic ante calendas: ibi in calẽdis: vt dicit gl. & hanc tenet Petr. Sed non placet: quia est cõtra casum c. commissa. extra de ele. lib. vj. licet aliqua sit differentia inter has orationes, calendis, & ante calendas: vt dicam j. eo. l. qui ante calendas. Quinta solu. est, ꝓ in lege illa incipit à pactione, hic à conditione: quod est falsum, vt ſ. dixi. tamen quidam huic inhærentes dicunt, quod licet non inceperit à pactione, ita quod sit in obligatione, tamen est in solutione: quia Stichus potest solui. sed in l. hoc iure non erat in obligatione, vel solutione. Certè istud nil ad factum: vt patet in d. c. commissa. Dat glo. aliàs solu. quæ diuinationes sunt. Vnde teneo ego opin. Ioan. quam sequitur Dy. & probatur per d. c. commissa. Sed contra istam opin. Dyn. oppon. de l. iiij. §. j. ſ. de conditio. & demonstra. de vsufru. lega. l. vxori vsumfructum villæ. Respon. ibi erat † dictio, tunc, quæ denotat extremitatem temporis. Vt igitur tibi liqueat ista materia, distingue plene vt dicam infrà eodem. l. ita stipulatus. in tertia quæstio: princip. ver. quartò circa prædicta, &c. Et hæc † l. hoc iure. in fin. facit pro vna opin. Innocen. quam ipse ponit in capit. super his. extra de accusatio. oppono tibi exceptionem, ꝓ tu es periurus, quia iurasti soluere Titio decem intra mensem, & non soluisti: probo quòd promisisti & iurasti, & quod mensis est elapsus. dicit Innocen. quod ex hoc non concluditur quod sit periurus, nisi appareat tunc non solutisse. Pro isto dicto videtur casus hic. Sed contra hoc videtur C. de probatio. l. prima. & quod not. C. de iure emphy. l. secunda. in gloss. magna, vbi debet probare se solutisse: aliàs cadit à iure suo. Cynus ibi dicit, quod dictum Innocen. habet locum in eo qui dicit aliquem non soluisse, cui quis soluere non tenebatur. Illa gloss. dicit verum in eo, cui quis soluere tenebatur: & sic habet intentionem suam fundatam quia ipsum debitorem habet obligatum. Ad hoc credo tam Innocentium quam Cynum. bene dicere & do † regulam. Vbicunque negatio est causa intentionis alicuius, siue agentis, siue excipientis, ei qui negat incumbit onus probandi

Universidad de Deusto

a ¶ Incumbit onus probandi. Adde secundum Alex. tex. in l. penul. §. docere. & ibi Bar. & omnes. Ne quis eum qui in ius vo. & tex. opt. in c. j. de confes. in vj. ponderatū per Gemi. Io. and. in regula, infamibus, & regula, sine possessione. de reg. iur. in mercu. Inno. in c. cum in iure. de offi. deleg. gl. in l. si vero. §. qui pro rei. ī. qui satisd. cog. Io. cald. in sua dispu. inci. e. petit fructus. per Legistas in l. actor. de proba. Spe. in tit. de. pba. §. probare. Cy. et Bal. in l. ñ. C. de iur. emphyt. Archi. vj. q. viij. in ver. actor. ꝑ glo. magnā. Tu etiā adde Pe. de Anch. cōsil. cclv. & cōsil. clxxj. & consil. lxxxviij. Adde tu & vide Archi. in c. cum causam col. vj. circa mediū, de test. & Lanfr. in ca. quoniā cōtra falsam. col. ij. de. pba. Bar. in cōsil. xliij. col. vij. in j. vol. & in cōsi. xxv. col. iiij. in ij. volu.

✣ POMATES.

b ¶ Est causa officij. dictū Bar. dum vult ꝙ causa ꝗ est vt intētetur officiū iudicis, debeat in iudicio ꝓbari, vt cōiter intelligunt hic scribētes. & maxime Are. tan quā intētetur ipsum officiū, limita vt hic per ipsum Are. cui adde Bal. cuius ipse nō meminit in l. neque natales. in fi. C. de proba. & in l. certum. C. vnde le.

c ¶ Ego debeo ꝓbare. Adde secundum Alex. Ang. in rep. l. j. C. de fide instru. & iur. haf. fis. lib. x. & Ang. in c. sup his. de accu. Bal. in l. si a furioso. ī. si cer. peta.

d ¶ Tutor. Adde secūdum Alex. Ang. & Mod. tenēt indistincte ꝙ tutori incūbit onus probādi: qa nō cōfecto inuentario, nō habet legitimam ꝑsonā standi in iudicio l. fi. §. fi. C. ar. tut.

e ¶ Legata. vide qd' Bal. cōsil. ccxcj. vbi dicit, ꝙ cū hæres est obligatus ad soluendum legata, & si nō soluerit deueniat in aliū: ꝙ ille dicēs non soluisse, nō debet ꝓbare: qa est quasi creditor. et creditor nō ꝓbat negatiuā. l. qn quaginta. de ꝓb. sed onus ꝓbādi incūbit hæredi. nō ob. sēm ipsum dictū Inno. in c. sup his. de acc. qa debet intelligi de eo qui nullū habet fundamētum, nisi solius negatiuę, ideo probare debet.

✣ P. PAV. P.

f ¶ Qualiter poterūt. Vide Com. consil. lxxxviij. col. penul.

✣ POMATES.

f ¶ Qualiter poterūt. de modo aūt ꝓbādi negatiuā, vide hic plene ꝑ eū. & in repertorio. & maxime ꝑ Gentilē terdoneū. & huic cōclusiōi. Bar. qua est cōis: vt hic ingt Besutius: vt q̄libet negatiua posit ꝓbari per missionē nūcij factā de mādato iudicis. ne iuestiget, et exploret an sic sit vel ne? vltra alleg. ꝑ d. Alexan. hic adde tenere Bal. in authē. sed hodie. C. de ac. et ob. & in l. ij qñ fis. vel pri. & in l. magis puto. §. nō passim. ver. illud. per illū tex. ī. de reb. eo. hic alle. & do. Prepo. in c. peruenit. dist. xviij. in prin. & Feli. in c. quoniā cōtra. col. vj. super gl. j. de probatio.

a bandi[a]. Probatur autem eo modo quo dicam infrà. Fallit in exceptione non numeratæ pecuniæ: vt C. de nō nume. pec. l. si ex cautione. & l. asseueratio. & no. ī. de excep. l. j. Hoc autē esse verum probatur, primò si negatiua est causa actionis meæ hoc debeo probare. Casus est hic. & j. eo. l. ita stipulatus. versi. quod si ab initio. Item si est causa exercitij actionis meæ: vt quia non possum peruenire ad pignorū possessores, nisi quādo principalis nō est soluendo: hoc debeo probare. Quod probabo facta excussiōe: vt auth. hoc si debitor. C. de pig. & authen. præsente. de fideiusso. vel si esset notoriū: vt dicet j. eo. l. decē. Item si negatiua est causa

b officij[b] iudicis. primò illa negatiua probari debet quā suum officiū iudex interponat: vt l. magis puto. §. nō passim. ī. de re. eo. & C. de fabri. si quis consor. lib. xj. qui text. ad

6 hoc mirabiliter facit. Item Cy. † dicit verū, quod prædicta debent limitari quando ille qui negat hoc sibi non debebatur, secus si debebatur. Pone, promisisti sistere tali die in iudicio sub certa pœna: ego peto pœnā, & obtineo nisi probes te venisse, vel iusta causa impeditum esse: vt l. ij. ī. si quis cau. & de re milit. l. iij. §. si ad diem. & l. qui commeatus. cùm enim mihi hoc debeatur, vel vt priuato, vel vt officiali est probata intentio mea. eo ipso quod nego, nisi per aduersarium probetur. Et prædicta † faciunt ad

7 multa. oppo. tibi exceptionem, quod non debes audiri ad ius: quia nō soluisti collectam ex forma statuti. nā cū soluere collectas sit debitū cōmuni, & non mihi. & ego oppono ad mei vtilitatē, ego debeo probare[c]: aliàs intētio mei excipiētis nō est fun-

c data. sed si peterem te puniri quia collectā nō soluisti: tūc quia te accuso principaliter ad vtilitatē cōmunis, cui teneris, tu debes probare te soluisse: vt dicta l. iij. §. si ad diē. & l. qui cōmeatus. de re mil. Et idē si ego †

8 accuso te tutorē de crimine suspecti: qa nō fecisti inuētariū: tūc quia hæc accusatio fit ad cōmodū ipsius pupilli, cui hoc est debi-

d tum: tutor[d] debet ꝓbare. arg. de suspec. tu. l. iij. §. tutores qui repertoriū. & de admini. tut. l. tutor qui repertoriū. Sed si ad meā vtilitatē opp. tutori cōtra me agenti, ꝙ nō debet audiri: quia nō fecit inuentarium. istud nō est hic. videtur eēm ꝙ hæc sit causa intētionis pupilli, seu tutoris, vt nō possit agere nisi inuētario cōfecto: vt l. fi. C. arbi. tute. sed pōt esse ꝙ excusatur ab inuētarij confectione: vt l. tutor qui repertoriū. de admini. tut. Et ideo tutius est, ꝙ ꝓponat in hūc modū dico te nō fecisse iuētariū. & si te fecisse appet, peto copiam mihi fieri. cōstat enim mihi copiā dādā: et sic repellet indubitāter: ideo copiā nō dat. sed an incūbit mihi probatio ꝙ inuētariū nō fecerit: vel sibi ꝙ fece

g ✣ POMATES. ¶ Fit discussio. ex cōclusione Bar. ibi, & puto. dum vult ꝙ illæ cui cōmissa est exploratio, sufficit si referat ita sibi esse persuasum esse idē. nō ab his qui verisimiliter habere possint: habes inferre nunciū probare, licet non cōcludat de necessitate per sensus corporis: ꝙ secus esset in teste. de quo vide etiā clare Bar. in l. is potest. alias qui duobus. §. j. ī. de acq. hēr. etiā adde Alex. cōsi. ij. in fi. vol. j.

h ¶ Et puto sufficere. Adde qd Bal. in rep. l. cū mulier. Petr. de Ancha. & Imo. hic tenēt cōtrariū, ꝙ talis negatiua posit ꝓbari ꝑ talem excu. tamē vt refert Ale. de Imo. ī c. super his. de accus. transit cum opin. Bal. & Ant. de Bu. Fl. d sancto pet. in l. ij. ī. de ꝓcu. Bar. in l. is potest. de acq. hær. & in l. ij. ver. qd si dubitetur. quēadmo. testa. ape. Ang. ī l. si vacātia. de bo. va. vbi alleg. glo. in authē. de exhi. re. §. si vero. in verbo, examinet. alias concor. vide hic per Alex. Quibus adde Ro. cōsi. ccxlv. q alleg. gl. ī auth. de hære. & fal. §. si vero abstinr. in verbo, vidisse. q̄ dat modum probandi negatiuam.

✣ POMATES.

i ¶ Sufficere puto. in quantū autem Bar. cōcludit ꝙ ī his quæ sunt difficilis probationis, sufficit ꝑ coniecturas ex vehemēti opiniōe, vltra allegata ꝑ domi. Alex. vide ipsummet ī cōsi. suo xxiij. inci. Redēptoris nostri &c. aīaduersis his &c. in iij. col vo. ij. & cōsi. liij. inci. Viso themate. eo. vol. in j. co. & lxix. incip. Visa facti narratione. in j. col. eo. vol. & vlti. ī pen. col. incip. ꝑ excellētissimū. ꝙ est repetitū cō. xlviij. vo. iiij. vbi pulchre ad hæc ꝙ ibi aggrauauit. vid ꝑterea circa hæc Pau. de ca. cōsi. lxxxij. inci. In Christi nomine visis his in penul. col. & cōsi. cclxxv. incip. vt supra. super prima col. in fi. & vide Fel. ī c. veniēs. ij. col. viij. in versi. in gl. fi. de test. Ange. consilio. ccxviij.

✣ P. PAV. P.

k ¶ Si Titius & Seius. vide Math. no. viij.

✣ POMATES.

l ¶ Eo. l. si decem. die hic. l. si decem, nil facere. adde tu ꝙ eam inducit Odofre. in l. nuda. sumendo argumentū a cōtrario, ꝙ si fuisset apposita cōditio. non potuisset transmitti nisi petijs set, quod meminit textus in verbo, cum petiero. cum ergo innuit quod posit peti, ergo sequitur sumendo argumētum vt supra quod posit agi nulla actione cōpetēte, cum ad hoc non venisset. & vide circa hæc Anch. consi. xxvj. col. iij. ad fi.

m ¶ Verum est. Quando speratur actio nasci ex contestatione agitur sine actione. & in hoc est singularis ista lex secundum dominum meum. Andre. Barba.

9 rit dubiū est. & idē † vidi de facto. Agebatur

e contra aliquē: quia non soluit legata[e]: ideo priuatus est per auth. hoc amplius. C. de fideicom. dicebam si ille cui legatū debebat agereret: esset fundata intētio sua: aliàs ille q agit debet probare eū non soluisse, eo mo-

10 do quo statim dicam. Prædicta † vera, nisi sit præsumptio iuris pro negante: vt si dico me nō deliquisse, seu causam ingratitudinis non cōmisisse: vt. C. de inoffici. testa. l. omni modo. & de leg. ij. l. cū pater. §. rogo. cum simi. vnde remanent prædicta vera, vbi nō est præsumptio iuris pro affirmante seu negāte. & prædicta vera siue sit negatiua qualitatis siue negatiua facti. Ad hoc inducuntur omnia mēbra distinctionis positę ꝑ Iac. de Are. C. de prob. l. actor. & ibi recitat per

f Cy. Quæro, qualiter poterunt[f] probari istę negatiuę. f. se nō soluisse. & simili. cū nō sint coarctatæ loco, vel tempore: & sic probari videt impossibile: vt dic. l. actor. C. de prob. Respōd. ꝙ possum implorare officiū iudicis, vt fiat per nuncios solennis inuestigatio, et exploratio, an talis soluerit vel nō? an talis venit in Italiam vel nō? & sic de si-

i

g mil. Sicut quandoq; fit discussio[g] bonorū principalis. pro hoc tex. expressus de leg. ij. l. cū quidā. §. fi. cū l. seq. expressus. j. l. ita stipulatus. ver. quod si ab initio. & puto sufficere[h] si nuncij referant se diligēter perquisi-

h uisse ab omnibus, qui hoc verisimiliter scire debebant. Et se reperisse ꝙ talis nō venit in Italiā, vel ꝙ talis nō soluit. vel aliter iudex hoc disquirat secundū formā. l. magis puto. §. nō passim. sed quid si nuncius se retulit diligenter inuestigasse, & se non posse reddere certū? Respon. pręsumā pro negante: vt ī. ad Treb. l. ex facto. §. pen. vbi est casus. in prædictis enim casibus vbi non po-

i test liquido probari: sufficere puto,[i] ꝙ ex vehementi opi. se informet. arg. de re mil. l. non omnes. §. à barbaris.

1 *Agere sine actione quando quis possit.*

2 *Libellus nouus quod non detur actione nata per contestationem litis.*

3 *Imparitas quæ non potest reduci ad paritatem, vitiat constitutionem reorum.*

k

SI Titius & Seius.

Potest quis agere sine actione, cū speratur oriri in cōtestatione. h. d. Opp. de l. si pupilli. §. videamus. ī. de neg. gest. & de l. quoties. §. item si. ī. de admi. tut. vbi sine actione nemo experit. sed hic non est actio cum nō venit cōditio, vt l. cedere diem. de verb. sig. Gl. soluit, qd de facto agit. & alle-

l gat. j. e. l. si decē.[l] quæ nil facit. & j. rem ratā hab. l. si indebitū. ista potest facere. tu solue, ꝙ non conceditur sine actione agi: verum

m est[m] nisi speretur actio nasci in contestatione litis. Dices tu illud ꝙ tu dicis est cōtra ca

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Distingue. vide Lud. cōs. in. cōs. ccc lxviij. [?] dicto bart. vide q̄ hic dixi in c. ex parte de foro cōpetēti, vide ibi d. Ab. vbi ita allegauit Bar. Andr. Barb.

b ¶ Aut quæris. gl. est no. in l. si vnus §. pactus. ſ. de pac. q̄ iudex nō debet se intromittere sed pars imputet sibi si male egit. sed Bar. hic limitat. Andr. Barb.

POMATES.

c ¶ Pendente iudicio. Inquantū autē Bar. hic concludit, quod quoties pendēte iudicio superuenit ius actori ex causa, & postea quæ pōt sup illo, vt l. ex eadem in instātia pferri snīa cōdēnatoria. limita vt pcedat si agatur iudiciū coram iudice ordinario: secus si corā delegato. Ista est aurea limitatio Bald. post Bar. ad ſ. l. pręscriptiōe. in ix. q. C. si contra ius vel vti. pub. quam sequēdo exclamat Pau. de ca. in d. l. si rē. §. fi. hic alleg. per Bar. licet de ea dubitauerit Are. hic in l. hæres quādocunque. ſ. de acqui. hęre. Secūdo limita, vt pcedat si ius superueniat retrotrahēdi per fictionē: secus si nō retrotrahit̄ fictione. Ita limitat egregie Bal. in l. nō quēadmodum. ſ. de iudi. de qua hic vide Are. Tertio limita vt nō pcedat, secūdū quosdam Moder. hic in causa appellationis: de qua vide Bal. in l. per hāc. C. de tēpo. appellatio. Quarto limita, vt non pcedat quoties esset in causa conclusum, vt vult Bar. in l. si mater. §. eadē. in fi. de exceptio. rei iudi. de qua vide Are. et scribētes hic et quę ego addidi ad Bar. in d. l. si mater. Quinto limita, vt p Bal. in l. j. circa primā vel ij. co. C. de exec. rei iud. Sexto limita, vt colligit̄ ex not. p Ang. post gl. no. i l. q repudiātis. ſ. de inoffi. test. Et hoc dictū bar. nō solū pcedit qn̄ superuenit ius actori i instātia, sed ēt fortius, qn̄ supuenit i exercitio cōpetēte a pricipio istātię. Ita no. declarat Bald. hic. Pro quo Imo. i l. si aūt. §. possidere. ſ. de rei vē. Scd̄o magis pcedere dictum Bal. si ius superueniret in aliquo accessorio. Tex. est in l. fructus. et ibi no. Ang. ſ. de rei vē. Tertio intellige, vt etiā pcedat post sententiam absolutoriā.

sum. l. nuda. C. eo. vbi nō habet locū actio, nec oritur in contestatione: & tamē admittitur de facto. Respondeo, ibi agitur de facto nō vt sequatur sētētia: sed vt alia obligatio cōmittatur. sed an procedat iudiciū sine actione si reus patitur. tu habes text. q̄ sic in l. si quis aliās incip. iulia. §. quātū. ſ. ad a exhib. Distingue[a] ergo †duo verba nō 1 insistendo in contrarijs, cū q̄rit̄ vtrū quis admittat̄ ad agendū sine actione. aut quis nō habet actionē ab initio: sed separat̄ vt oriat̄ in cōtestatione: & admittit̄ vt hic. aut non sperat̄ vt oriat̄ in cōtestatione: & tunc aut quis agit vt snīa sequatur ex illo iudicio, & non admittit̄ reo inuito. l. si pupilli. §. videamus. ſ. de neg. gest. aut agit vt alia stipulatio cōmittatur, & tūc agi pōt, vt l. nuda. C. de b contrahē. & cōmit. stip. Aut quæris[b] vtrū admittatur reo volēte expresse. & admittat̄ vt l. Iulianus. §. quantū. ſ. ad exhib. & l. vbi pactū. C. de transac. scd̄m vnā lect. Petr. licet nō tenuerit eā. Prędicta sunt vera qn̄ actio deficit ab initio: sed qn̄ ex postfacto deficit et ab initio cōpetebat: tūc aut si iudiciū nō procederet, reus cū aliena iactura locupletaret̄: & tūc procedit iudiciū. l. si post acceptū. ſ. de rei vē. li. Aut non locupletaret̄ cū aliena iactura, & tunc iudiciū non procedit, sed fiet absolutio ab obseruatione iudicij: vt Inst. de perpe. & tempo. actio. §. fi. de condi. indeb. l. eleganter. §. si quis post. de iureiur. l. iusiurandū & ad pecunias. §. fi. Sed posset dici, ista est truffa: quia indistinctè procedit iudiciū sine actione: vt l. cū putarē. ſ. fam. erc. & expressius in. c. Abbate sanè. §. cęterū. ver. qm̄. de re. iu. lib. vj. Respō. hic nō pcedit iudiciū, si sit manifestū, actionē non cōpetere: nec procedit ad condemnationē parte opponente. Contraria loquūtur qn̄ hoc non erat manifestum, & à parte non opponebat̄. Vnde instātia tenet, & sententia, si seq̄ret̄: tamē si iudici cōstaret, statim absolueret: vt not. C de trāsa. l. vbi pa- 2 ctū. scd̄m vnā lect. glo. Quæro†, circa hoc an detur nouus libellus nata actione p contestationem? Et do. Ray. dicebat q̄ sic: quia erit nouū iudiciū. Sed dico q̄ est falsum: qa qn̄ ex facto de prӕterito actio incipit cōpe- c tere pendēte iudicio[c] tunc ex eadē instātia sequitur condēnatio: vt l. si rē. in fi. ſ. de pig. act. & l. si mādauero tibi vt à Titio. ſ. māda. Opp. & videtur, q̄ debet expectari q̄ illæ dare nō possit: vt l. ita stipulatus. §. Sabinus. j. eo. Istud est difficile cōtrariū. & gl. dat plures sol. & vna est q̄ speciale est hic ratione perplexitatis, per l. si Titius. de condi. instit. Quidā videntur dicere, q̄ hic nō sit perplexitas. Nā perplexitas est illa, quę nō pōt dissolui: sed hic facto promissoris pōt dissolui. Credo q̄ sit perplexitas, quia lex præsumit q̄ nunq̄ vellet dissoluere: arg. j. eo. l. stipulatio nō valet. Alij dicūt & secūdā omittā. aut cōfert̄ in eadē psona, aut in diuersis: sed ista nullius est valoris: quia nō est ratio diuersitatis. Alij dicūt, aut in eadē re, aut in diuersis, hic in eadē. Et istā sol. tenet Guil. de Cu. in l. & si post tres. ſ. si quis cau. & Ia. de Are. hic & assignat rationē, quia si eadē res spectetur quod nō possit dari, stipulatio extingueretur: qa nec mihi nec sibi posset dari, sed in diuersis rebus spectatur: quia vna perempta, altera est in obligatione: sed illa nō sunt vera: quia alio modo potest desinere posse dari q̄ per rei interitū, puta morte eius, cui debet dari. Pro hoc. ſ. de cond. & dem. l. hoc genus. & l. pater Seuerinā. §. socerus. Quid dicemus? Pet. de Bel. dat aliam sol. hic quam Cyn. tenet in. l. si pacto. C de pact. & dicit: hic erāt duo rei credendi: nec erat propriè conditio: quia tacitè inest quod vno litē contestāte alteri non possit solui: vt l. ex duobus. j. de duo. reis. Non obstat tex. qui dicit, separatim: quia vnus sub commemoratione alterius fuit stipulatus, & sic simul videntur stipulari, vt l. Modestinus. j. 3 de sol. Sed illud est falsum: †quia imparitas quę nō sperat̄ reduci ad paritatē, vitiat cōstitutionē duorū reorū. l. eandē. §. j. de duo. re. no. per gl. et doct. in l. ex duobus reis. la. j. de duobus reis. Sed hoc īpossibile est, q̄ vno tpe sit q̄sita actio eis: ergo nō sunt duo rei. Quæ est ergo vera sol. Dico, q̄ secunda solu. quæ est hic. ſ. q̄ per contestationē desinit fictione iuris alteri posse dari. Sed quare lex fingit hic, & non alibi? Dic ratione perplexitatis, quæ est hic, vt dicit gl. in prima solutione. Et quare non soluitur ista perplexitas alio modo q̄ per contestationē? dico q̄ habet similitudinem duorum reorum. Et de hoc dixi plenè in l. ita stipulatus. Pro- d cedo vlterius[d]. Opp. de. l. si vero. ſ. de pœn. & l. si quis à multis. ſ. de noxa. Dy. dicit in l. si pluribus. de leg. j. Aut quærimus de iure quærendo: & dicitur occupari per litem contestatam: hic autem de iure quęsito conseruando: & tunc debet perueniri ad sententiā. Sed illa sol. in quolibet passu reprehenditur in d. l. si pluribus. de leg. j. & ibi plenè dicam. 12.

Ita pbat̄ in l. grege. §. si sub cōditione. ſ. de pi. & in l. bouē. §. pe. de ędi. edi. & in l. infinita. §. si adhuc. & ibi glo. de tut. & ra. distra.

POMATES.

d ¶ Procedo vlterius. Intellige aūt vt hic declarat Imo. de iure quæsito. aut quærēdo eius q delicta cū testibus excludit. nō aūt eius q litē ipsam contestat̄. Ego autē intelligerem de iure quęsito. aut quęrendo vtriusq; p ea quę no. Bar. i repe. l. quominus. in. iij. colū. in ver. cōtra videtur. ſ. de flu.

POMATES.

e ¶ Quia hæc dictio. Habes inferre ex his verbis Bar. hic dum dicit, q̄ ante calēdas intelligit̄ finitas: & ideo, &c. q̄ dictio ante, est inclusiua. hoc idē voluit Bart. in l. in insulā. §. fructus. p illū tex. & ibi sequit̄ Bal. i sol. ma. & voluit clare Oldra. i cō. si. xlix. in vlti. col. allegādo tex. i l. anniculus. la. j. §. j. ſ. de verbo. sign. quā dixerat alibi Bal. in l. ex his verbis. C. qn̄ dies lega. ad q̄ propriè id ante videt̄, q̄ omnimodo est ā dictionē cap. repugnat d. l. anniculus. §. j. vbi tractatur de propria verbo. signi.

POMATES.

f ¶ Quæro, de quæstione. Et i hac quæstione dicit cōem esse opi. Bar. hic Puteus maior. & retulit Decius pceptor meus.

Si ita stipulatus fuero decē, aut quinq;.

In alternatiua summarū, & tēporis, minus est in obligatione. h. d. Ex hoc colligitur ratio, quā habetis. ſ. eo. l. j. §. si quis simpliciter. Dicam j. eod. l. si duo rei.

1 *Dictio, ante calendas, intelligitur finitas.*
Testes quod non sunt contrarij, si vnus dicit ante calendas, & alter die calendarum.
2 *Differentia, an sit dicere ante calendas, & dicere in calendis.*
3 *Reus qui cōparuit in primo & secundo termino citationis, sed non actor, & in vltimo termino comparuit actor, non reus, an sit contumax: quod non.*
4 *Reus, cui fuerūt data tres dilationes ad diuersa: si non cōparet in primo, nō excusatur.*
5 *Terminus si datur reo ad aliquid faciendum, si reus comparet intra terminum, quando debeat actorem requirere.* 17.

Qui ante calendas.

Quæro de ratione huius legis. Respondeo Ratio e est: quia hæc dictio[e], ante calendas, intelligit̄ f. finitas: & 1 ideo †cōprehendit diē calendarum. Hoc probatur in tex. & glo. infrà eo. stipulationes nō diuiduntur. §. pe. & ideo si testes cōtradicerent sibi, & vnus diceret ante calendas, alius die calendarū: dic q̄ non cōtradicūt: quia q̄ dicit testis ante calendas: dic. ſ. fini- 2 tas. Opp. de verbo †ad verbū, de l. si ita fuerit. la ij. ſ. de manumiss. testa. vbi est differentia, vtrū dicatur ante calendas vel ad calendas. Sol. ad incōmodū stipulatoris tantū est dicere ante calendas, quantum in calendis: quia vtrobique non potest exigere ante calendas, vt hic: sed ad commodum rei est differētia: quia quādo dicit promitto dare ante calendas, quandocūq; vult potest soluere ante calendas: vt dicta l. si ita fuerit. in fin. Ratio est: quia patet quod tempus est appositū fauore rei seu promissoris. sed si esset dictū calēdis, nō posset soluere simpliciter ante calēdas. Sed est distinguendū aut tēpus est appositū fauore rei, vel actoris: vt in l. i fideicōmiss. §. cū Pollidius. ſ. de vsu. & l. si ita relictū. §. Pegasus. ſ. de lega. secundo. & videbitis infrà eodem. l. qui Romæ. in 3 princ. Quæro, †de quæstione[f]. Iac. de Are. quam formauit in l. f ptor. in fi. ſ. de ope. no. nū. quę talis est: Citatus est reus, vt veniat intra

Universidad de Deusto

intra nouē dies, quorū, tres pro primo, tres
ꝑ secūdo, tres ꝑ tertio termino: & perem
ptoriē fuerunt assignati. In primo termino
& secūdo comparuit reus & nō actor. In
tertio cōparuit actor, et nō reus. quærit̃ an
reus sit cōtumax? Dicit Ia. de Are. ꝙ reus
est in vltima mora, & vltima mora nocet.
& ideo poterit ꝓcedi cōtra eū, tanꝗ cōtra
cōtumacē. Et idē dicit Spec. in ti. de cita. §.
a viso. ver. qd si in primo. Sed ego[a] credo, ꝙ
b reus[b] nō sit cōtumax, & præmitto sic: Di
cūt doct. ꝙ si in primo termino cessat reus
puniet̃ in expēsis: idē ī secūdo: cōtumacia
aūt tertij termini aggrauat eū, vt possit per
ueniri ad primū decretum. Ita no. extra de
ꝓcu. c. ij. & Cy. C. de iudi. l. sancimus. Et
ex hoc apparet, ꝙ reus est cōtumax, si non
venit in prima citatiōe. ergo eadē ratione
& actor, si nō venit, & illo actore cōtuma
ce circūducit̃ edictū & illa citatio: & incu
c sata ꝑ reū cōtumacia actoris reus licētiat[c]
recedit: vt s. de iudi. l. post. & sic ista citatio
nō arctat eū. Item citatio secūda, & tertia
fit ad cōuincendā malitiā rei, non venit in
primo termino: vt ī aut. iubemus. C. de iu
di. Si ergo reus cōparuit ī primo termino,
apparet ꝙ secūda & tertia dilatio euanuit,
& eius cōditio deficit: ꝗ est, si in primo ter
mino nō venit, vt ipsum ampli⁹ secūda &
tertia citatio nō arctet. Fateor tñ vnū, & in
hoc posset dicere verū Iac. de Are. & Spe
cu. qa licet in prima citatione actor sit con
tumax, tñ si iudex vult potest actorē expe
ctare ad aliā dilationē: vt est tex. & gl. ī l.
& post edictū. in prin. s. de iudi. Si ergo iu
dex reū venientē nō licētiat: sed vult acto
rē expectare: hoc casu si reus nō licētiatus
recedet: tūc vr̃ cōtumax in secūda, & tertia
dilatione: vt dicit Inn. in c. cōsuluit. extra,
de offi. deleg. & extra de pœ. c. calūniā. Et
ideo facias scribi in actis, cōparuit reus, &
4 licētiatus recedit. Dices † tu, hoc est cōtra l.
statuliberos. §. stich⁹. de sta. liber. vbi requi
rit̃ ꝙ repræsentet se in quolibet termino.
Sol. ibi erant tres dilationes datæ circa di
uersa: quia decē libræ in vno anno, & decē
libræ in alio anno debebāt solui: sed hic da
tæ erāt tres dilationes ad idē: ideo te cōpa
rēte ī prima cessant oēs aliæ dilationes. &
ideo si esses citatus, ꝙ hinc ad tres dies cō
pareas ad talē q̄stionē, & inde ad tres dies
in alia qōne: tūc si cōpares ī vna, nil ꝓdest
5 in alia. Quæro, dat̃ † termin⁹ ad petitio
nē actoris reo, ad faciēdū aliqd intra octo
dies: debet ne actor stare semꝑ intra octo
dies, vel debet requiri, si intra illud tps ve
nit reus. Videte, ista dilatio duob⁹ modis
potest dari. Primo parti ad vnū actū tantū
momētaneum: vt, dat iudex terminū octo
dierū ad veniēdū: & isto casu fateor ꝙ re⁹
pōt venire quacunꝗ parte termini vult: tñ
ego actor, ad cuius petitionē datus est ter
minus, nō sum cōtumax, vt circunduci de
beat edictū ad rei petitionē, nisi in vltima
die termini ego actor nō essem in iudicio:
nec alias pōt iudex reū licētiatū dimittere:
vt l. post edictū. ī fi. s. de iud. Ratio quia aū
litē qncunꝗ vis, tu reus ante octo dies pos
sis venire: tñ nō est p̄sumendum ꝙ tu reus
venias: nisi ī vltima die termini: vt s. l. pro
xi. ī fine. Quādoꝗ dat̃ terminus ad aliquē
actū nō momētaneū: vt ad probādū, ī quo
multa requirunt̃, et hoc casu si expectaret̃
illa pars, vsꝗ ad vltimā diē: tunc nihil pos
ses ꝓbare: & tūc reus intra terminū pōt ve
nire quādocunꝗ vult tamē debet facere ci
tari actorē, vt veniat ad videndū testiū iu
rameta, & articulorū productiones. Pro
bo per casum in aut. & qui. C. de tēpo. ap
pel. & l. ij. cū sua gl. eo. tit. Ratio: quia ego
actor bene scio ꝙ tu posses probare intra
octo dies: sed nescio qua die vel hora hoc
facias: & ideo nisi mihi dies & hora denun
cietur, nō imputatur mihi: vt l. aut qui ali
ter. §. j. s. quod vi aut clā. Dixi s. ꝙ in quoli
bet actu debet aduersarius citari. Sed quę
d ro, pone ꝙ est[d] quæstio cū Comitatensi, q
stat à lōge, mittā ne ad locū ita distantē in
quolibet actu, cū dilatio ad probādum nō
e sit multum magna? Cogitabitis.[e]

1 *☞ Stipulatio facti tunc cōmittitur, quando transierit tantum tempus, intra quod potuit explicari.*
Dilatio redintegratur propter casum repentinum.
2 *Potestate electo suo periculo, si per sex menses gerere non potuit officium, non redintegratur ei tempus.*
3 *Dilatio data ad probandum, tota redintegratur, si impedimentum totam absorbuit.* 14.

SI ita essem stipula-
1 tus. Stipulatio † facti, tunc commit
titur cum trāsierit tēpus tantū, quod factū
potuit explicari: & ꝓpter casum repētinū
redintegratur dilatio. h. d. cū l. sequenti. &
ideo hæsitat̃. iste est notabilis casus. Op
po. de l. iij. §. si quis insulam. s. de eo quod
certo loco. Dic qđ locus hic fuit adiectus
vbi debet fieri. Opp. de l. stipulationes
nō diuiduntur. §. plane. Solu. Aut vult age
re ad particulare interesse: & potest, vt ibi.
Aut ad totale: & non potest vt hic. Venio
ad l. & ideo. Oppo. de l. Martius. §. loca.
Gloss. soluit ꝙ hic fuit conuentum quod
esset periculum ædificantis. Vel dic quod
hic fuit culpa ædificantis. Scribentes istam
tenent: sed nō placet: quia si fuit culpa sua,
non debet redintegrari: vt in regula iuris,
damnum quod quis culpa sua, &c. Dic,
prima est vera, sed est diuinare. Sed potest
etiam sustineri, ꝙ fuit talis culpa, quæ non
venit in actione locati: vt culpa leuissima: sed venit in actione
l. Aquiliæ: vnde adhuc tenetur reficere: & ex natura cōtractus
non impeditur, quin redintegret̃ dilatio: quia illā culpā non po
test imputare ex natura contractus. Vel dic, ꝙ debet refici facta
contributione expensarū à domino: vt l. Martius. totū tēpus tñ
redintegrabit̃: quia si refeci partē insulę, nō sum liberatus: vt l. sti
pulationes nō diuidunt̃. & l. si is qui quadringēta. §. quędam. s.
ad le. Fal. Modo quia perfecta domus nō est, adhuc sum obliga
tus, licet partem fecerim: tamē quia culpa mea nō perijt, reficiet̃
expēsis illius cui ædifico: vt l. Martius. & habebo tantū tēpus,
2 quantū ante, vt hic. Ad declarationē † huius formo tibi istā quæ
stionē. Cōmune huius ciuitatis elegit vnum Potestatem per sex
mēses, hoc acto ꝙ suum esset periculū si non posset gerere offi
cium. Cōtingit pro primis tribus mēsibus, casu fortuito, ille Po
testas officium exercere non potuit, nunc potest: an redintegre
tur sibi illud tempus? Et videtur ꝙ sic, vt hic. Sed dico contra:
quia quædam sunt, ꝙ licet tempus labatur, ipsum tamen prin
cipale remanet: vt in casu ꝓposito. Nam siue fiat domus in isto
solo nūc, siue postea, eadem domus est: tunc redintegratur tem
pus, vt hic. Quandoque ipsum principale, quod est in obliga
tione, ex cursu temporis mutatur: vt operæ vnius hominis: vt
l. si non fortem. §. libertus. supra de conditione indebiti. & tunc
tempus non redintegratur: vt lege, si vsusfructus mihi in bien
nium. supra de vsufruct. lega. & sic in casu nostro aliud est regi
men sex mensium præcedētium. & aliud regimen sex mensium

a ¶ Sed ego. Opi. Bar. tenet hic Ange. allegās Io. And. ī addi. ī ti. de cita. Pe. de anc. in c. j. de do. & cōtu. sed Bal. discrepat, tenēs opi. Ia. de Are. ꝑ aut. et q. C. de tēp. appel. ad si. eiūdē ad l. & post edictū. quia ibi erat vnus terminus: hic vero plures. Tu dic aut illū licētiauit ex toto & tūc nō est cōtumax. Aut voluit illū licētiare ꝓ illa vice: & sic est in mora. In dubio aūt vr̃ obuiare litib. c. finē litibus. de do. & contu. qa iudicis officiū est dirimere lites. Et intellige dictū Bart. ꝓcedere ī eadē cā, & ī eodē articulo: secus ī diuersis. c. cām. d do. & cōtu. Io. an ī c. ecclesiæ. de elect. qa cōtumacia ī vno nō nocet ī alio. Tex. est au reus in l. aut q aliter. qđ vi, aut clā. nisi esset citatio gñalis: qa si cōpareat ī vno, & ī reliquo nō, vide c. auditis. de procurat. Andr. Barb.

POMATES.

b ¶ Ego credo ꝙ reus. inquātū Bar. concludit, ꝙ si habet tres dilatiōes in iij. ī prima aūt, & secunda cessauerit: qđ debet in expēsis cōdēnari, ꝑ no. in c. ij. de ꝓcu. Adde ꝙ idē no. in c. qm cōtra falsam. in gl. ī verbo, dilationes. ī fi. de ꝓba. et ibi vide Fel. in viij. col. ī fi. & seq.

c ¶ Licētiatus recedit Adde qđ cū Bar. trāsit Ang. Pe. de anch. Pau. de ca. et Ro. Io. And ī addi. ad Spe. in tit. de cita. §. viso. ver. qd ī primo, vbi alle. c. j. de do. & contu. in vj. Bal. ī aut. & q iurat. de bo. auth. iudi. pos. & l. cōsentaneū. C. quo et qn iu. ī v. no. vbi alle. tex. ī l. ex consensu. §. fi. in ver. aū dić. ī verbo, interrūpere. j. de appellatius hic ꝑ Alex. vide. & vide q posui ī l. si finita. §. Iulianus. j. de dam. infec.

P. PAV. P.

d ¶ Quod est. Vide Abb. in c. si. co. v. de dilat.

e ¶ Cogitabitis. Addē post Alexā. Pau. de Cast. cōsi. l. cū Ioan. An. in addi. Spe. ī ti. de cita. §. viso. ī add. q incipit, super illo. tenet ꝙ citatio gñalis nō debet fieri nisi citatus sit valde remotus. Si autē nō sit valde remotus, debet citari ad singulos actus: & ibi. vide an citatio ꝑ edictū teneat de iure Canonico. Et cōcludit ꝙ nō absꝗ cōmissiōe Papę. & dū Alex. dicit relata opin. Feli. cū qua cōcord. Pau. de Cast. in d. cōsi. ꝙ Bart. melius loqt̃ in extraua. ad reprimēdū. vbi intelligit fore verū illud qđ dicitur, qđ citatus gñaliter ad totā causam, si semel cōparuit, non pōt iudex ad vlteriora procedere, sine noua citatione, nisi sit dictum, singulis diebus & horis ad totā instātiā. Adde quod Bal. cōsil. ccxxxviij. li. iij. vr̃ tenere ꝙ nō valeat. et ibi dicit, ꝙ nullo mō iuris ciuilis, vel Canonici, talis modus citandi reperit̃ ꝓmissus: qa talis citatio est captiosa: & qa onerat libertatē, & astringit ad quādā seruitutē, nō recedēdo a loco causarū: vt l. ij. de lib. homi. exhi. Sed posito, ꝙ talis modus citādi sit ꝓmissus: qd si neutra partiū cōparet: an sit abolita citatio vide ibi ꝑ eū. Quid aūt si qs īpetrat à papa vt possit aliquē citare ī curia Romana, & is faciat ad totā cām citare aduersariū, vt cōpareat vigore illius rescripti: & quia est cōtumax actor ex cōtumacia īpetrat vt ille delegatus possit ī cā ꝓcedere sūmarie, an de nouo sit citādus aduersarius vel sufficiat illa gñalis prima citatio. Vide eūdē Bal. consil. cclxxxix. iiij. vol. cōcludēte, ꝙ noua citatio reqrit̃. & dū Alex. alleg. consi. Bar. incip. iudex statuit. nō est verū: sed incipit, pluries cōtingit dubitari. nu. mihi clxxvj. & est d. Franc. de Are.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Restituitur. Adde q cũ Bart. trãsit Bal. in l.j. C. de tẽpo. app. & in l. fi. & antepe. col. i. de fer. & in l. sed et si p praetor. §. si feriae. i. ex quib. cau. ma. & Alex. hic, q dicit, nõ intelligas tñ q in ista noua dilatiõe possit pducere alia instrumenta vel alios testes, quã produxerat in prima, secundũ Iac. But. & Barto. in l. admonẽdi. in versicu. sed et haec. de iureiur. p illũ tex. ibi, qbus solis nũc vsurus. Barto. Bal. in l. fi. i. de feri. Tu adde qd Ale. ibi dicit. limita tñ secundũ Sali. in l.j. C. de dila. q in hac secũda dilatione poterit pducere instrumẽta q nouiter in eius notitiã puenerũt. qa q de nouo emergũt, nouo indigẽt auxilio. Et p Sali. adde qd voluit Bal. cons. clxxvj. lib. j. qd corã cõsultore, si expsse ñ fuit conclusũ in cã, põt instra liquida pduci, psertim si iuret q nõ potuit añ pducere: qa nõ habebat notitiã instrumẽtorũ. All. in ar. c. pastoralis. extra de fide instru. c. cum dilectus. quod not. in l. fin. de fer. et in Cle. saepe d verbo. signifi.

b ¶Istud summariũ ẽ corruptũ, vt aduertit Ias. hic, secũdum quem ita voluit dicere Barto.

Si vnus ex alternatiuis, stipulatoris efficiatur nõ liberatur promissor. Vel aliter et melius sũma, vt per ipsum Iaso. Alex. Losaeus Aulianus I.V.D.

c ¶Dy. et Pet. Adde q oppi. eorũ dicit Pau. de Cast. de iure veriorẽ et illã, vt refert et sequitur Ale. sequũtur Bal. Rap. et Ro. hic per tex. in l. veteris. C. de cõtra hẽ. et cõmit. stip. & Benedi. de Plũbi. in l. si ita fuerit. la ij. i. de manu. test. et Io. Fab. i §. omnis. Institu. eo. et dicit q cõiter doct. tenẽt cõtra Bar. et dñ Alex. tãgit d legato facto fratribus minoribus, vid Bal. cõsi. lxx. & cxx. ij. li. et ibi quid de pdicatoribus, vnũ consuluit Abb. cõsil. lxiij. ij. lib. qd valet legatũ annuũ factũ fri mĩori ĩ vita pro studio et expensis studij. ibi pulchre vide.

☞ POMATES.

d ¶Qui bis. Facit in arg. q infamatus nõ potest amplius infamari: nec excõicatus excommunicari. l. ij. C. vt intra cer. tẽp. cri. quaestio. sed contrariũ concludit ca. ita quorũdã. de Iudę. vbi dicit q excõicatus põt excõicari et sic absolutus a primo nõ erit absolutus a secũda. Nec obstat iste tex. qa loqtur in vĩculo stipulatiõis, qd p sui subsistẽtia reqritur interesse. i. eod. leg. stipulatio. §. alteri.

sequẽtiũ. Dicetis vos, q hoc est cõtra casum l. seruus q testõ. §. j. s. de statu libe. Solu. Ibi debebat operas septẽ annorũ in genere: vnde illud, qd deest, põt supplere: quia semp verũ erit eũ septẽ annorũ operas pstitisse: sed qñ proponitur, qñ tẽpus erat limitatũ, s. sex mẽsibus proximis, quibus transactis impossibile est eos redintegrari. Vlt. not. † q licet in tempore fiat aliquãdo restitutio solũ de eo, qd fuit ipeditus: tñ si impedimẽtũ sequẽs absorbet omnẽ diligẽtiã prio habitã, totũ tps restituitur[a]: vt, data est mihi dilatio vnius mẽsis ad probãdũ: acta casu pereũt circa finẽ mẽsis. Certe totum tempus restituitur, argum. huius legis. 15.

SI Stichum aut Pamphilũ.

Ista lex est solẽnis, et principiũ. h. d. Si vnus ex alternatiuis[b] stipulatoribus efficiatur nõ soluẽdo, nõ liberat pmissor. h. d. Op. de l. cũ res. §. sed si Stichus. s. de le. j. Dicit gl. q aliter in obligatiõe est, vel alterius soluat aestimationẽ. et ista est bona. et illa q dicit pcise, nõ est bona. Opp. de l. Stichũ. in pric. j. de sol. Sol. hic sine promissoris culpa: ibi culpa pmissoris. Et qrit hic glo. si ille seruus, q factus fuit creditoris, fiat debitoris, possit illũ eũdẽ soluere. Gl. dicit q nõ d rigore: et l. Meuius. §. duobus. s. de leg. ij. de aequitate sic. Sed gl. nõ bene dicit per §. Stichum. quẽ alleg. quia in obligatiõe alternatiua non potes solui, nec de rigore, nec de aequitate. Sed si intelligeres gl. in obligatiõe generis, gl. diceret verũ. Hoc examio plene ĩ d. §. duob⁹. ĩ ij. et iij. opposi. tertiae partis.

1 ☞ *Stipulatio annua dicitur una, quia est una actio.*
2 *Stipulatio annua facta pauperi uel diuiti non est transitoria ad haeredes, & dicitur incerta.*
Stipulatio facta pauperi, uidetur facta causa alimentorum,
3 *Stipulatio annua dicitur incerta, quia oritur actio ex stipulatu.*
4 *Legatũ annuum dicitur incertum, & sunt plura legata.*
5 *Stipulatio annua quare dicatur perpetua.*

Stipulatio.

Iste §. est multũ notabilis et breuis. Opp. j. e. l. pluribꝰ. §. j. Gl. dicit, dic vt ibi. et Dy. tenet sol. ibi. Aut stipulatio annua fit p enumerationẽ annorũ: et sũt plures. Aut p vnã numerationẽ: & est vna. Sed ad hoc op. nec soluã. nõne natura distributiui est vt sit pinde, ac si essẽt plures enumerationes: vt l. sicut ĩ ãnos. ĩ pri. s. qb. mod. vsufr. amit. l. fi. C. d ipu. et alijs subst. his vero vr dici cõtra: quia hic est distributiuũ, s. singulos, p qd vr enumerari: vt l. huiusmodi. §. pe. s. de le. j. vbi vr expssum cur ergo non opaẽ, vt dicaẽ facta enumeratio? Cogitabis. Procedo vlterius et op. de l. annua. ĩ fi. s. de an. leg. Sol. ibi relictũ fuit psonae, q nõ perit, vt dignitatis: hic ĩ legato certae psonae. Opp. extra gl. de l. si seruus cõis Meuij, et castrẽsis peculij. j. de stip. seruo.
1 Solue vt ibi dicã. Quaero, † dicitur hic, q est stipulatio vna: quare dicaẽ vna. Et Mart. dicit pter vnã cõceptionẽ. Ista nõ placet gl. qa legatũ ita diceretẽ vnũ. Quare dicitur vna: quia est vna actio, &c. secundũ glo. & vide eam.
2 Secũdo quaero, quare † dicitur q est incerta. Dicit glo. quia incertũ est quoad vnã. Sed dices tu, hic nõ fit mentio de vita: dicit glo. q hic fuit dictũ quoad vitã, aliàs intelligitur à lege. & vide
c hãc glo. in princ. Dy. & Pet.[c] cõcordãt: q ista glo. male dicit: & dicũt q stipulatio annua est perpetua, nisi apponatur quoad vitã, vt hic, & l. si pactũ. de pba. Non obstat l. in annalibus. C. de leg. quia ibi loquiẽ in legatis. Rationẽ differentiae ibi dicã. Sed semper fui ausus hanc glo. sustinere: quia pmissio annua qñ fit pauperi homini, videẽ fieri causa alimentorũ. Hoc probatur ex tex. & glo. in l. legatũ. de capi. dimi. & l. si cui annuũ. s. de annu. leg. cũ glo. & l. codicillis. in prin. & ibi no. eo. ti. s. de trãsact. l. cũ hi. §. si in annos. & ibi clarius: & licet ibi loquatur in legatis: tamen quantum ad hoc vt praesumaẽ causa alimentorũ, est eadẽ ratio in stipulatione. Modo si ponimus illã promissionẽ factã pauperi homini. glo. dicit verum, cũ alimenta morte finiantur: vt l. cũ hi. §. modus. s. de transact. Sed si ponimus q non sit facta pauperi homini: & tũc non dicitur in perpetuum obligatus: vt l. sancimus. §. fi. C. de dona. vbi non extenditur ad haeredes, nisi
3 de eis sit facta expressa mentio. † Modo quare dicitur incerta illa stipulatio, ratio est ista, vt tu scias, q cõpetat actio ex stipulatu pro ista annua praestatione, non q agatur ex stipulatione certi condictionis. Et videtur probari j. eo. l. vbi autem non
4 apparet. §. qui sortem. dic vt ibi dicam. Procedo vlterius. † quid in legatis? Dico q legata sunt plura, & sunt incerta: quia p primo anno pura, pro sequentibus conditionalia: vt l. cũ in annos.
5 & l. si in singulos. s. de annu. lega. Sed quare † dicit perpetua? Dico, quia tempus non est modus tollẽdae, vel inducẽdae obligationis, & post mortem durat, tamen exceptione haeres repellitur: vt j. eo. l. cum qui ita. §. qui ita. Est ne aliud in legatis? Certe sic: quia mortuo legatario non competit pro sequenti tempore, cum sit pro futuris conditionale: & sic actio non coepit competere: sed postq actio legati incoepit competere, non potest finiri: vt l. nemo potest. s. de leg. j. quia testator non potest facere vt finiatur actio ex testamento tempore. 16.

STipulatio.

Non valet, de ista materia dicã in l. centesimis. in fi. j. eo. titu.

1 ☞ *Cum bis idem promittitur, an valeat secunda promissio? ibi: & reassume.* 17.

QVi bis[d] idem.

Ista lex cum l. si dari. j. eo. breuiter. h. d. Qui bis idem promittit, non tenetur ex secunda promissione, nisi prima in effectu esset inualida. h. d. & cessat cõtrariũ de l. si dari. Opp. de l. heres à debitore. §. j. j. de fideiuss. dicit gl. q tenetur ex prima & ex sequẽti: sed semel soluendo liberaẽ. tñ in l. si dari. Pet. tenet, q ex prima nõ teneatur: quia nõ interest stipulantis. Sed quę est verior? Dy. tenet gl. in l. qui bis. Idẽ tenet Pet. sed Iac. de Aret. tenet q glos. in l. si dari. sit vera, & eius in hoc opi. sequor. Non obstat l. haeres a debitore. §. j. quia ibi sequẽs stipulatio habet cõmodum, scilicet interusuriũ medij temporis: sed secus si nullum habet cõmodũ: vt l. q vsumfructũ. j. eo. & l. si pupillus. §. q actũ. j. de noua. Et hoc tenet gl. j. eo. l. scire debemus. secũdo rñso. Sed dices tu nõne interest ex secũda stipulatiõe, cũ sit lõgioris vitae? Glo. dicit, certe de hoc interesse nõ cogitauit. Vide gl. in l. q bis. tene mẽti eam. & do tibi tex. multum no. j. de castren. pecu. l. pater qui castrense. in fi. contra hoc facit s. de leg. j. l. si creditori. dic vt ibi. Opp. de l. si dari. Sol. tibi intererat: hic non. Sed oppo. si hoc erit verum: tunc stipulatio quae apponitur in actione empti, non valebit nisi intersit: contra l. stipulationum. §. cõuentionales. s. eo. titu. & l. pro socio arbiter. s. pro soc. Solu. quando praecedit conuentio bonae fidei, stipulatio sequens valet: quia interest rei: cum primo tenebatur bonae fidei, nunc in stricti iuris, potest etiam interesse actoris, q habet claras probationes: vt l. pro socio arbiter. s. pro soc. Item interest, quia cum sit contracta obligatio verbis, non poterit intelligi nudo consensu sicut ante: secus quãdo praecedit stipulatio stricti iuris, vt hic. Et reas-
1 sume † secundum Iaco. de Are. aut stipulatio sequẽs apponitur animo nouandi: & valet: vt Institu. quibus mod. tol. obli. §. praeterea. & j. de noua. per totũ. & l. fi. C. de noua. Aut sequens non apponitur animo nouandi: & tunc aut praecedẽs obligatio erat per stipulationẽ: & tunc aut in sequenti stipulatione versaẽ aliquod cõmodũ: & valet secũda: vt j. eo. l. si dari. & l. haeres à debitore. §. j. j. de fideiuss. Aut nullum commodum cõtinet: & tũc nõ valet:

Universidad de Deusto

valet:vt l.qui bis idem.alias est hac l.coniuncta l.stipulatio ista, §.alteri.j.eo.& l.si pupillus.§.qui actū.j.de noua. Aut præcedit alius cōtractus cū stipulatio:& valet secunda:vt ſ.eo.l.stipulationū.§.conuentionales.& l.p socio arbiter.ſ.pro soc.& l.fi.C. de noua.Contra prædicta facit j.eo.l.si diuortio. Dic vt ibi. 18.

a SI ita stipulatio facta fuerit. Dissolutio matrimonij debet esse libera à pœnis cōuēctionalib⁹.h.d. Opp.de l.ea q̄.ſ.de do.inter vi.& vxo. Sol.ibi ,pcessit pecunia à stipulāte:vñ nō est pœna ex parte ,pmittētis:hic sec⁹.Ex

b tra gl.opp.de l.fi.j.de p̄to.stipu.vbi valet[b] pœna cōuēctionalis vl tra legalē.Propterea,secundū hoc qd dicit lex ista,,pmissiones factę cū pœna de nō offendēdo,nihil valēt:cōtra l.denūciamus. C.de his q ad eccle.cōfu.Sol.intellige hic ī dissolutione mtimonij:vt l.ij.C.de inu.stip. Opp.de l.fi.C.de spō.Sol.ibi ī arrhis, in quibus dic vt dicā j.eo.l.si ita stipulatus fuero.§.fi. Quæro, quæ sunt pœnæ legales. Dic vt C.de repu.l.consensu.& l.fina.

1 ☞ Cōditio,si desierit ēe debitor,verificatur,si desinit ciuiliter teneri,remanēte naturali.
a Conditio,si debitor esse desierit,verificatur,debitore desinente esse soluendo. 19.

HViusmodi stipulationes. Oppo.q nō sit nisi vna stipulatio:ergo male dicit,stipulatiōes. Propterea quidā subaudiūt,huiusmodi stipulationes,scilicet hæc,& similes. Alij dicūt,q sunt duæ:vna promittētis qd Titius debet:alia ,pmittētis cū Titius debitor esse desierit. Item prima lect.subdiuidit in duas. Prima est,qñ est in litera,mihi:alia qñ est in litera, tibi. Item illa ,put est in litera,mihi,subdiuidit in duas lect.vt infra patebit in gl.secundū hāc opi.ad istā lect.promittis mihi date,cū Titius esse desierit debitor,contra j.de fideius.l.fideiussor obligari.vbi pro eo qui nō tenet,nō potest interuenire fideiussor:sed hic nulla est obligatio:quia dicit desierit.Sol.gl.q hic à principio fuit obligatio:sed ista sol.nō est vera:quia si principalis liberat:ergo & fideiussor: vt l.in omnibus.j.de sol. Dic ergo vt l.si quis postq̄.& l.vbicūq;.j.de fideius.q hic p ,pscriptionē erat ciuilis sublata, & remanebat naturalis,cui fideiussor accedit. Et hoc vī sentire glo.dū allegat d.l.si qs postq̄. Ex qua le

2 ctu.nota†q illa cōditio,si desierit esse debitor,verificat,si desinit ciuiliter teneri,remanēte naturali. Vel aliter dico:q iste principalis desijt esse soluendo.Et vide gl.q̄ incipit,pēdet ergo &c. Sed istā sol.reprehēdit Dy.quia q desijt esse soluendo,remanet debitor:vt l.is q.ſ.de ces.bo.nō ergo est satisfactū cōditioni:vel si vis sustinere,dicit Dy.q in effectu desijt esse debitor:vt arg.l. nā is.ſ.de dolo.Iac.de Are.sustinet solu.aliter,& dicit q fideiussor accipit,si principalis desijt esse soluēdo:vt Insti.de repli.ī fi. Modo ista verba debent intelligi,secundum naturam contractus:vt l.damni infecti.quidam ſ..de dam.infec.& l.si vno.§.j.ſ. loca. Modo sic fideiussor accipitur.ergo &c. Et secundum istā

2 lectu.nota†q conditio,si debitor esse desierit,verificatur debitore desinente esse soluendo.nota bene.Alia lectu.est,prout in tex.ibi:tunc dicit glo.idem dubium erat quod supra.Hoc est verum si habetur in tex.spondeo:quia esset idem casus cum pręcedenti.Sed si habes,spondes : tunc iste,qui sic promittit,non intercedit,vt fideiussor:& ideo nō est idem dubium. Vel sustine glo.q quando promittis mihi quod tibi Titius debet,videris promittere actionem,quam habes contra eum l.legaui.de lib. leg.& ibi not.vnde cum adijcitur,cum debitor esse desierit : videtur non valere,quasi promittat actionem eo tempore quo erat extincta:& ita sentit glo.Sed respōdeo,q intelligitur cum desierit esse soluendo:& sic actio remanet:vt supra vel cum desierit esse debitor ciuiliter tantū:sed remanet naturalis quæ potest cedi:vt l.si eius.ad Trebel. Sed quæritur secundum istas lectu.quid si desijt esse debitor soluendo? quia soluit glo.non respondet.dic secundum primā lectu.quia promissor fuit,velut fideiussor nō tenet:quia liberato principali ipse liberatur:vt l.in omnibus.j.de solu.Secundum aliam lectu.tenebitur ille cui est solutū:dare ei cui promisit id quod exegit:vt l.fideicōmissa.§.si rem.ſ.de leg.iij.& l.si Titius.§.j.de leg.ij.& secundū istas lectu. hic fuit vna stipulatio.Legitur tertio modo q sint duæ:scilicet ,pmittis mihi,quod Titius tibi debet:& huius stipulationis natura apparet ex prędictis.Item fit secūda stipulatio hoc modo, cū Titius debitor esse desierit,promittis mihi dare fundū.valet: sub quauis alia conditione.& cessant dictæ oppo.

1 ☞ Falsa causa non vitiat stipulationem.
2 Arguere de contractibus ad vltimas voluntates,licet.
3 Stipulatio dotis facta constante matrimonio,an valeat.
4 Confessio dotis recepta,facta per diuitem vilem, vxori pauperi nobili,quod statim valeat.
5 Actio quæ descendit ex stipulatione de dote,non habet dilationem anni,sicut actio de dote.
6 Legatum nomine dotis,quod sit conditionale. 20.

SI diuortio facto. Falsa cā nō vitiat stipulationē:sicut nec le

1 gatū.h.d.lex ista.Nota,†q falsa causa nō

2 vitiat stipulationē.Secūdo nota†argumētari de cōtractibus ad vltimas volūtates: vt l.seruū filij.§.cū qui chirographū.ſ.de lega.j. Opp.de l.penul.§.mulier.ſ.so.mat. tol.ibi erranter.hic sciēter. Oppo.de l.si quis fundum.ſ.de contrahē.emp.sol. Dy. & Iac.de Are.q ibi ex defectu causæ,deficit substātia cōtractus.hic secus.vel ibi: in cōtractibus vltro,citroq; obligatorijs: hic qñ ex vna parte tantū,vt plene distinguo in l.demonstratio.in iiij.q.ſ.de condi. & demon. Oppo.q actione de dote nō possit peti : cū præsumatur nouatio,qñ in sequēti stipulatiōe venit plus:vt l.q vsumfructū.j.eo.& l.scire.Solu.hic fuit facta sti

3 pulatio nō animo nouādi. †Quęro,qd

c si fiat[c] cōstāte matrimonio? Gl.mouet istā quæstionē,& vī q nō valeat:vt l.quod de suo.C.de dote cau.nō numera.breuiter,si soluit matrimoniū morte mariti cōfirmat: vt d.l.quod de suo.& quod ibi not.si vero soluit alio mō scilicet diuortio,vel morte mulieris,tūc reuocat : vt l.sed interim.§.fi. & l.seq.ſ.de do.inter vir.& vxo. Quæro,qd si ante matrimoniū:certe de hoc est tex.C.de don.ante nup.l.j.dic vt ibi:videt enim nō valere.prædicta vera,qñ cōiuges

4 sunt æquales. †Quid si qdā vilis homo ditatus de nouo nobilē accepit vxorē,& confiteatur se recepisse dotē,quā non recepit,& animo dotandi eam:an valeat? Glo. tangit in l.si volūtate.C.de dot.promis.& Cy.ibi nō bene se firmat.Dic,q valeat statim.nam simplex donatio est prohibita,inter virum & vxorem,nō autem remuneratio:vt ſ.de don.inter vir.& vxo.l.quod autē.§.si vir.Sed ista est quædam remuneratio:quia cōsensit nobilis in eum vilē : ideo remunerat in dote,licet sit arg.cōtra j.eo. l.si ita stipulat⁹ fuero te sisti.ī fi.dic vt ibi. Extra gl.quæro,vtrū illa centū quæ vere erāt in dote,veniāt in actionē ex stipulatu. videt q non,vt hic.& l.qui bis.ſ.eo.secundū lect. Iac.de Are.Sed cōtra,tenēt doct. & etiam Iac.de are.quia interest mulieris:

5 †qa ista actio descēdēs ex hac stipulatione,

d nō habet dilationē anni,sicut actio de dote : vt l.j.§.exactio. C.de rei vxo,act.sicut etiā dicimus,cū dos legatur,vt l.j.ſ.de do.præle. Vltimo[d] no.

6 †q hic videt tex.q legatum nomine dotis,nō sit cōditionale,vt hic in fi.patet. Cuius contrariū determino in l.titio.§.añ nup.de cōdi.& demō.sed hic fuit legatū nomine dotis,ſ.p̄teritæ,vt vir vxori.& pater filiæ nomine dotis ipsius filiæ:quam pater rehabuit à tali viro suo defuncto.idem de sorore.& falsa causa non vitiat,quæ causa est de præterito,vt l.si ita legatū.ſ.de condi.& demon. Illud vero quod dixi in d.§.ante nuptias.intelligitur cū legauit causa dotis.i.futuræ,& facit conditionem.

1 ☞ Error in materia non vitiat stipulationem.
2 Si erratum est in materia per dolum qua actione conueniatur.
3 Si in contractu bonæfidei fuit erratum in materia:vel sit alium defectum,qua actione aget pars quæ decepta est.

POMATES.
a ¶ Si ita. Hodie tamē esset secus:qa nō permittit diuortium,nisi in casu cōsanguinitatis,vbi declaratur nullū.gl.fi.in l.cōsensu.C.de repu.glo.ī l. diuortio.ſ. de nego. gest.c.ij.de trāsla.p̄la.quos Deus cōiunxit, hō non separet.

POMATES.
b ¶ Vbi valet. Et fic nota secundū Ang. q valet arg.à cōtractu ad dispositionē legalē.& not.in ver. nisi.vbi vī casus,q si statutum punctualiter disponat id qd ius cōe, tale statutū tenet. Vī ēm sufficere,q operet,pductionē actionis ex ipso statuto.Bar.in l.j.ad l.fal.glo.not.& sing. in c.j.de cōstit.in vj. et ibi per so.de Lig. & in c.j.de rescrip.

P. PAV. P.
c ¶ Quid si fiat. vide Soci.in l.j.ff. sol.ma. vbi examinat an cōfessio habeat priuilegia dotis.

c ¶ Quæro, qd si fiat, post Alexā.vide de oibus quę ipse hic dicit Ro.latius eius cōsil.cccxlv. incip.oiporētis Dei,præsens cōsultatio habet tres nodosas dubitationes:ibi in fine tenet, quod mulieri agenti hypothecaria, post lapsum tempus exceptionis opponēdæ, nō numeratæ dotis pōt obijci dicta exce.licet maritus,nec eius hæres posset.cuius cōtrarium vī voluisse Petr.de Anch. consi.cccviij.vbi dicit,q lapsus tēporis ,pponēdæ excep.habet vim de re numera.nec pōt dici donatio:qa donatio cōfirmatur morte,& hoc cursu tpis.latius vide in dictis cōsiliis. & cōsi.xix.p Bar.ij. li.ad materiū,& aliqd p Ang.cōs.cxlv. inci.gener à socero. & p Bal.cōsi.cccj.ij. lib.& quoddā consiliū inter eiusdē vol. Bal.cccl.iiij.lib.& p Bald.consil. cxlviij. v.lib.

d ¶ Vltimo adde. vt per Pet.de anc.consi.cxxxij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ✠POMATES. ¶ Iſtam. contra Pet. et Bar. facit quia quando daſ vna ſpecies pro alia, eſt cõtractus pmutatiõis. l. j. ī. de rerũ pmu. qa eſt cõtractus bonæfidei, in ſti. de ac. §. actionum. & ſic in quantum dicunt, ꝓ eſt ſtricti iuris, male dicunt. et hoc ſecundum dominum meum.

b ✠POMATES. ¶ An talis interpellatio. Et, p iſta opiniõe Bar. ꝓ ſufficit ad conſtituẽdũ in mora ſola extraiudicialis interpellatio facit l. denũciaſſe. & ibi doct. no. in prin. j. de adul. quę legitur cum l. qui vxori. ſpce dẽ. e. ti. et gl. ñ. ī verbo cõteſtatus. gl. fi. in verbo cũ petit. ſ a l. vinum. ff. ſi cer. pe. Et no. ꝓ etiã per ſola verba blanda, & quodãmodo enũciatiua extraiudicialia: cõſtituitur debitor in mora text. habemus in l. etiã hoc mõ et ibi Bar. no. ī. d le. j. no. Bar. et Imo. in l. ſi quis mihi bona. §. pater. Seium ꝓ illũ text. ī. de acq. hæred. Et idẽ Bal. in re pe. l. qd te. in vſj. co. ī. ſi cer. pe. et no. Ange. et Floria. in l. mora. in prin. ī. de vſur. et per text. in l. Paulus. la ij. §. j. ī. de bono. li. Et iſta opi. eſt cõis licet contrariũ tenuit Cyn. ī l. ſi minorem. C. in quib. eau. non eſt neceſ. reſti. in lxx iiij. colũ. & Alb. qui dicit eẽ cõmunẽ totius mundi practicã, vt per hæc verba qs non cõſtituatur in mora. in d. l. quod te. Præterea nota ꝓ etiã per ſolã notificationẽ debiti extra iudicialem qs in mora cõſtituatur vt voluit Bald. clare in d. l. vinum. ī vltima co. circa finem. ꝓ cuius opiniõe bene facit in d. l. Paul. §. j. Iſtam autẽ deciſionem vltra limitationẽ Barto. hic, quã etiam poſuit in l. vbi exigitur. §. is autem. C. de edendo et rõnem aſsignat in l. j. ī vj. colum. & ibi notat Bald. ſupra de iuriſdi. omni. iudi. limita etiam vt non procedat quum prius creditor ī mora fuiſſet: quia tunc nõ ſufficeret ſola extraiudicialis interpellatio. ſed requireretur litis conteſtatio. textus eſt in lege ſed et ſi alia. quam notat ibi ad hoc Salicetus ſupra de conſti. pecu. et in l. ſi pacto quo pœnã. C. de pac. et pro iſta opi. facit quod voluit Bar. in l. itẽ illa. in ver. iuxta prædicta q̃ro. ibi: et eo mõ dico de authore ī. de cõſti. pec. & facit bene l. ſi et per emptorẽ. §. fi. et ibi gl. declarat. ī. de act. emp. Et licet iſtam limitationẽ reprehendat dom. Ale. d. l. vinum. et in l. ſi ī ſulam. ī. e. Per tex. in l. Celſus. cum ſe. §. fi. ī. de arb. tamẽ eſt vera: et potes ibi reſpõdere ꝓ d. l. Celſus. cum ſe. §. fi. loquitur quãtũ ad euitãdã pœnã, ad quã facilius teneẽ debitor, quã ad interitũ rei debitæ, de quo loquiẽ d. l. ſed et ſi alia. vt voluit Bar. in l. et ſi poſt tres. ī. ſi quis cau. et ſoluit gl. in d. l. ſed & ſi alia. Tertio limita, niſi prius debitor fuiſſet in mora per laptũ diei, et de hoc ī terpellatus fuiſſet: qa p ſecundũ diẽ a prima receſſum cẽſetur. quod intellige vt videat a prima receſſũ, quãtũ ad hoc vt per illã ꝑteritũ nõ dicatur in mora cõſtitutus. Secus p ſcdm: qa quãtũ ad illã in futurũ diceẽ ī mora cõſtitui. Tex. eſt ī l. Aemilius. ī verſ. dicebã poſſe. et ibi Bar. in co. j. in pri. ī. d mi.

c ¶ Extra. Adde. Abb. conſi. vſj.

1 SI id quod aurũ. Error† in materia, nõvitiat ſtipulationẽ. h. d. op po. de l. in vẽditiõibus. §. de cõtrahẽ. emp. ſol. ꝓ aliud eſt in cõtractibus bonęfidei, vt ibi aliud in cõtractibus ſtricti iuris: vt hic. Iſtã a ſo. reprehẽdit Pe. qa ſi dico, do tibi maſſam argẽti, vt des maſſam iſtã auri. et tunc error habet vitiare: quia deficit cõſenſus et ſic eſt ea rõ, ſicut ibi. ſol. ergo ꝓ hic loquiẽ ī ſtipulatiõe lucratiua: iõ nõ vitiaẽ ſtipulatio: quia nõ deficit cõſenſus. ſiue eẽ ſit aurũ, ſiue æs, lucror. Sed opp. ꝓ ſi intelligis in cõtractu lucratiuo: ergo quis nõ tenetur de euictiõe: multo minus ſi eſt vilioris materiæ. et ſic nõ videẽ ob. l. ad res donatas. §. de ædi. edi. ob hoc lac. de are. intelligit ꝓ fuit ſtipulatio nõ lucratiua. Credo Pe. melius dicere, nec teneẽ: niſi ꝑmiſerit, vel dolo fecerit, vt l. ariſt. in fi. §. de dona. et ſic hic ꝑmiſit. et ſic intelligatur ꝓ nõ ꝑmiſit: tũc intelligas ꝓ fuit in dolo. †Quæro. qua actione cõuenitur. & dic aut nos loquimur in ſtipulatiõe: & tũc, vel agetur ex ſtipulatu ſi doli ſtipulatio ĩterceſsit. vel de dolo ſi nõ interceſsit ſtipulatio: vt hic. et ar. l. & eleganter. §. nõ ſolũ. §. de dolo. Quęro, †põe in cõtractu bonæfidei fuit erratũ in materia, vel fuit alius defectus, qua actiõe aget pars q̃ decepta eſt. et gl. hic dicit, actiõe ex dolo, vel ex empto. alibi variat. §. de dolo. l. et elegãter. in prin. et C. quib. ex cau. ma. l. in cõtractibus. et l. ſi dolo. C. de reſci. vẽ. Et iõ dico, ꝓ quãdo cõtractus bonefidei eſt nullus ipſo iure ex partiũ volũtate: tunc non põt agi actione ex eo contractu vt reddatur qd eſt vtrique datũ, vt l. ex empto. §. is qui vina. §. de act. emp. aut cõtractus eſt nullus præter partiũ volũtatẽ: et tũc qñq; debet agi ad id ad qd obligatio oriẽ tpe illius cõtractus. ſic de facto initi: vt quiaqs vult agere ad intereſſe, vel quod decipiatur: tunc agitur actione ex eo contractu, vt l. ſi ſterilis. §. quãuis. §. de act. em. quod no. ī d. l. et elegãter. in prin. et l. ī cõtractib^b. et l. ſi dolo. qñq; agiẽ ad id ad qd obligatio nõ fuit orta, ſed ex poſtfacto: vt ad repetẽdũ ꝓ poſt eſt traditum: et tũ agiẽ de dolo, vt l. et elegãter. in prin. §. de dolo. et hoc modo debet intelligi. l. vẽditi. C. de actioni. emp. q̃ declarat iſtã diſtinctionẽ: quia quaſi in textu ſunt omnia verba iſta ſi bñ aduertaẽ. ſi vero cõtractus eſt aliqs tũc agiẽ actiõe ex eo cõtractu, vt l. exẽpt. §. ſi qs virginẽ. §. de act. ap. cũ ſi. C. de reſ. vẽ. l. ſi dolo. cũ ſi. ibi dã dicit ſup turpibus rebus impoſitis &c. idẽ tenet gl. qñq; cõtractus innominatus eſt nullus ipſo iure: & tũc aut de partiũ volũtate: & tũc agiẽ actione ꝑſcriptis verbis. vt l. naturalis. §. j. §. de ꝑſcriptis verbis. & videbitis in l. j. §. de donatione ſi vero nõ eſt ex partiũ cõuentione: & tũc ageẽ cõdictione ob cauſam, vel de dolo: vt no. in l. j. §. de don. & l. & elegãter. in prin. §. de dolo. & no. in l. ij. C. de condi. ob cauſam.

1 ✠ Interpellatio fit tutori, nomine tutorio, non pupillo. & nu. 3.
2 Euentus conditionis conſiſtit quem in mora.
4 Adultus ſuper eo quod per eum explicari poteſt interpellatur, aliter requiritur curator.
Adultus poteſt in his in quibus tutoris authoritas non requiritur, procura. conſituere.
5 Adultus quando debet pecuniam, poteſt ſine curatore interpellari.
Tutor poteſt pecuniam pupilli mutuare ſine decreto.
Pecunia eſt de his quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.
6 Adultus obligatus alternatiue ad decem aut ad fundum, quando poſſit interpellari.
7 Creditor petit curatorem conſtitui minori, in caſibus in quibus requiritur.
8 Minor quando interpellatur, poteſt extra iudiciũ interpellari, niſi in his quæ per officium iudicis ſunt debita.
9 Interpellatio quando fit minori, ex partis obligatione, tunc minor redditur certus, ex inſtrumenti oſtenſione, alias non valet.

22.

SI ex legati cauſa. Debitor ſpeciei, eius ĩteritu, liberaẽ, ante moram q̃ interpellatione cõtrahiẽ. ſi fiat maiori, vel tutori pupilli. h. d. cũ l. ſeq. vide gl. in l. ſed ſi ex ſtipulatu. q̃ dicit noĩe eius. & tene menti: †quia oportet ꝓ tutorio nomine interpelleẽ, & citeẽ.

Opp. de l. in ratione. §. incertæ. §. ad leg. fal. tex. ſol. contraria: quia dicit hic certum hominem, ſecus ſi in genere. Oppo. de l. cum filius. §. fi. j. eo. Sol. ibi erat obligatio in diem, vel ſub cõditione, & fuit facta interpellatio ante, & ſic non tẽpore cõgruo ſecus ſi poſt diem fieret. Oppo. quia tunc ipſa dies interpellaret: vt l. magnã. C. eo. Ex hoc dicit Guli. de Cu. ꝓ iſta glo. ſentit, †ꝓ conditionis euentus conſtituat quem in mora. dicam j. eo. l. quoties. & plenius in l. ita ſtipulatus. in quæſtionibus. Opp. j. eo. l. qui ſeruum. & l. quid ergo. §. ſi hæres. de leg j. Sol. ibi meruit ſeruus occidi. Opp. de l. ſi dictum. §. fi. §. de euic. Sol. gl. ꝓ illud ibi, quia fauor pupilli vertitur. Dicitur hic, †ꝓ pupillo nõ poteſt fieri denunciatio: ſed debet fieri ipſi tutori, nomine tutorio. Quid in adulto. †gloſſ. dicit idem ſi habet curatorem: ſed quid ſi non habet curatorem. Iaco. de Aret. dicit, aut fit ſuper eo quod per eum poteſt explicari. vt in his rebus quæ ſeruando ſeruari non poſſunt: & tunc valet interpellatio. Aut fit in illis quæ ſeruando ſeruari poſſunt. & tunc non valet interpellatio, vt l. iſ cui. §. ceſſatum. ſupra vt in poſſ. leg. & ſupra de vſur. l. cum quidam. §. ſi pupillo. Pet. hic dicit, ꝓ in illis in quibus authoritas curatoris non requiritur ipſe poteſt conſtituere procuratorem: vt l. ij. §. qui pet. tut. & ibi eſt glo. & l. etiam. §. abſens. §. de ma. vindi. & quod no. j. rem ra. hab. l. iij. in prin. Quid ergo, †ſi debet pecuniã adultus? Dic ꝓ in alienatione pecuniæ nõ requiriẽ decretũ: & ſic poterit interpellari: vt no. ad Treb. l. j. §. fuit quęſitũ. et apparet, ꝓ tutor põt pecuniã mutuare ſine decreto iudicis: ergo nõ eſt de his quæ ſeruari poſſunt: vt in auẽ. vt hi qui obli. haſe perhi. res mino. §. quoniã autem. Sed †quid, ſi adultus erat obligatus alternatiue ad decem aut fundum? Iſtam quæſtionẽ habui de facto: dico ſi electio eſt creditori, poteſt eligere pecuniã, & adultũ interpellare. Si eſt electio debitoris: tunc ex euẽtu apparebit: quia ſi adultus ſoluet pecuniã, apparebit interpellationẽ tenuiſſe. Si ſoluit fundũ, apparebit nõ tenuiſſe: vt l. ſi ſic. §. fi. §. de leg. j. vbi eſt caſus. facit §. de fun. do. l. ꝓ ſi fundus. quod debet intelligi ſecũdũ prædictã diſtinctionem. Quæro, †quid ſi minor nõ habet tutorẽ, vel curatorẽ in caſibus, vbi requiritur? Rñd. creditor petat cõſtituri: vt l. diuus. §. qui pet. tuto. Quæro, †an talis interpellatio b debeat fieri in iudicio, vel, extra. Reſpon. ſufficit extra: c vt no. j. rem rat. habe. l. amplius. & j. eo. l. qui Romæ. §. cohæredes. & de fideiuſſo. l. fideiuſſor obligari. §. fi. niſi quando peteretur id, quod ſolum per officium iudicis eſt debitum: quia tũc requiritur, ꝓ fiat interpellatio in iudicio: vt l. cũ poſtulaiſſem. in prin. de dã. infect. & ibi dixi. Vltimo †aduerte ſi interpellatio fit minori ex obligatiõe patris, vel alterius nõ ſua, vel ſi interpelletur tutor, debet reddi certus per oſtẽſionem inſtrumẽtorum, vel alio modo: alias talis interpellatio nihil noceret: arg. §. depoſiti. l. ſi quis inficiatus. & eſt gl. j. de reg. iur. l. qui in alterius. Dico in materia præſtationis.

Claſſ.

Universidad de Deusto Biblioteca

✠ POMATES. ¶ Generaliter nouimus. Allegat Bar. si hi cõtrarius: quia est turpitudo ex parte stipulatoris, in d. l. si ob turpẽ. & in d. §. si ob maleficium.

b ¶ Si ob maleficium. Adde quod Bal. consi. v. iiij. vo. facit tres casus: Aliquando dicit ipse q̃ pmittitur alicui, ne delinquat, vel vt deliquat, aut vt delictũ remunerẽtur. Primo casu valet pmissio: sed obstat exceptio: qa causa non est turpis: sed recipiens turpiter facit: quia à delinquendo deberet abstinere gratis: vt d. §. si ob maleficium. Secũdo casu pmissio est nulla ipso iure, quia tendit ad crimẽ: & ea q̃ ad turpẽ causam referuntur, nõ possunt ad effectũ perduci. Tertio casu, delictorũ turpis & fœda remuneratio est triplex. Testando, promittẽdo, tradendo. Testando etiam nõ capaces nõ possunt: vt in authen. quibus mo. na. §. fi. col. viij. et de pba. & vide Ioã. An. in addi. ad Spec. in titu. de æstimatoria. §. j. versic. si vero def. & de prob. l. q te stamẽtum. & de leg. iij. l. cũ quis decedẽs. §. Titia. C. de nat. li. l. j. Sed testãdo in incapaces personas, videt q̃ posit fieri, vt l. affectionis. ff. de do. Fallit in militibus, qui debẽt honestate fulgere: vt ff. de testa. mil. l. miles ita. §. mulier. Vel dici potest, q̃ ex affectione logẽ in turpitudine damnata: vt authẽ. licet. de natura. libe. Nam licet sit turpe habere concubinam, tamen legari, & donari potest vsque ad legitimũ modum: vt de leg. iij. l. itẽ legato. §. parui. Secus in turpitudine dãnata, quæ permittit̃ per legẽ: vt not. Instit. ad Orficianum. & nouissime. & in l. si qua illustris. & l. Claudius. de his quib. vt indi. Promittendo etiam nemo obligatur: vt d. l. si plagij. et ibi nota. dicit esse verũ intellectũ illius legis, dum dicit, vel facit causa. Tradẽdo etiã nõ obligatur de eũctione: tamen trãsit dominiũ: vt ff. de cõdi. ob tur. causam. l. si vsufructu. vsu. quẽ admodũ caueat. Et ex his verbis pręstãtissimi Bal. in dicto consilio, credo quod melius habeas materiã huius legis, quã per nouissimos. Et

1 ✠ Clausula sciens ex certa scientia se ad infra scripta nõ tenere, operatur quod non potest allegare præsumptionem erroris.

24.

SI dari. Oppo. §. eo. l. q bis. Dic vt ibi. Opp. de §. pact̃. Sol. hic nõ fuit interposita animo nouandi. Oppo. q̃ non videatur remissa exceptio: vt l. j. §. si quis sub conditione. vt leg. no. caue. Sol. ibi in stipulatione prætoria, quæ nõ interponitur, vt plus debeatur, sed magis sit cautum: vt l. Titius. ad Treb. dixi in l. non solum. §. fina. ff. de ope. no. nun. hic in conuentionali, quæ ex certa scientia fuit interposita. Quæro, quid in dubio: vtrum pręsumatur per errorem? Dic vt no. j. de noua. l. si quis delegauerit. vbi glo. tangit, & ideo notarij † apponunt quotidie in instrumentis, Titius ex certa scientia, sciens se ad infra scripta non teneri, & c. vt sic non possit allegare præsumptionem erroris.

1 ✠ Quando stipulatio turpis sit nulla, tam ex parte stipulatoris quam promissoris: & quid, quãdo ex parte promissoris tantum.

26.

a GEneraliter nouimus. [a] Stipulatio turpis

1 † est ipso iure nulla. h. d. Oppo. de toto titu. de dolo. vbi est turpis stipulatio: & valet. Aduerte, tu debes scire quod quędam stipulatio nullam habet turpitudinẽ: & tunc quandoq̃ est secundum legem: & valet: vt in toto isto ti. Quandoq̃ est præter legem: vt quãdo quis alteri stipulatur: & tunc non valet principale, sed pœna: vt l. stipulatio ista. §. alteri. j. eo. Quædam est stipulatio, quæ habet turpitudinem: & cõtingit tribus modis: quia aut in stipulatione venit turpe: vt promittis facere homicidium: & est nulla: vt hic. Et quandoq̃ in ipsa stipulatione nõ venit turpe, sed est turpiter facta: vt quia dolo vel metu: & tunc valet: sed dantur remedia à iure: vt in titu. quod met. cau. de dolo. Quædã sunt. quæ habent causam turpem: sed quod promittitur non est turpe: quia promitto tibi centum si feceris homicidiũ: & in hoc est dubium. & glo. tenet hic, q̃ est ipso iure nulla: ibi dum dicit, super turpibus rebus interpositas, &c. Idem tenet gl. in §. si ob maleficium. & in l. iuris gentiũ. ff. de pac. Ia. de Are. & Pe. vt refert Cyn. dicunt, q̃ est aliqua ista stipulatio: sed obstat exceptio doli: in l. ij. §. circa. & §. fe. ff. de do. exce. quod tenet Cy. C. quod me. cau. l. ij. & l. ex eo. de inut. stip. nõ allegãt legem, quæ pro eis faciat. & videtur casus expressus. ff. de cõdi. ob tur. cau. l. pe. cui est difficile responderi. Pro gl. videtur tex. in l. iuris gentiũ. §. si ob maleficium. vbi dicitur, nulla est obligatio ex hac conuentione. Pro glo. facit. j. eo. l. si plagijs. vbi dicitur q̃ stipulatio non valet ab initio. & ibi Dyn. exponebat, non valet ipso iure. Dico q̃ tutius est tenere glo. per §. si ob maleficiũ. & l. si plagij. Non obstat l. pe. quia intelligit̃ de exceptione doli, q̃ est facti, vel intentionis: vt no. in l. qui se debere ff. de condi. ob cau. Vel dic, q̃ qñ causa turpis exprimitur in ipsa stipulatione, est ipso iure nulla: vt §. si ob maleficium. [b] & l. si plagij. Si vero non exprimitur [c] causa turpis, sed in veritate ob turpem causam fit: tunc valet, sed obstat exceptio: vt d. l. pe. de condi. ob tur. cau. Facit quod dicimus in sentẽtia: aut est expressus error, aut nõ. Et videtur probari hæc distinctio. C. de condi. ob tur. cau. l. j. Quæro, quia prædicta vera, qñ est turpitudo ex parte promissoris, & ex parte stipulatoris. Sed quid si ex parte promissoris tantũ: vt scholaris: qui promittit meretrici: valetne ista stipulatio? Gl. tenet, q̃ est nulla ipso iure, in l. iiij. §. sed quod meretrici. ff. de condi. ob tur. cau. Iaco. de Are. tenet cõtrarium hic. Et vide Cy. in l. ij. C. de condi. ob tur. cau. vt ibi. & dixi de dona. l. affectionis.

28.

SI rem tradi. Opp. j. eo. l. in cõuentionalibus. Solue vt ibi dicam.

1 ✠ Stipulatio quando dicatur concipi generaliter, & quãdo vniuersaliter.

2 Quando plures res deducuntur in stipulationem, an dicantur una, vel plures stipulationes.

3 Stipulatio alternatiua, quod dicitur una, quantum ad solutionem, duæ quo ad res in ea deductas.

4 Effectus resultãtes quod sit una stipulatio, vel quod sint plures, quando plures res deducuntur in stipulatione.

5 Stipulatio, quando est una, vtrum stipulator agere possit ad partem.

6 Agens ad quinquaginta, & probans de centum, an obtineat? quod sic.

29.

Verba libelli quãdo proprie sumi nõ possunt, impropriãtur.

d SCire debemus. [d] Ista est sub

tilis lex: tot sunt stipulatiões, quot sunt res, vel summæ specialiter designatę: sed si res vniuersaliter, vel generaliter designet̃, stipulatio vna erit. h. d. Primo loquit̃, qñ res specialiter designat̃. Secũdo ponit̃ illatio ex præcedẽtib̃. Tertio qñ res designat̃ vniuersaliter, vel gñaliter. Secũda ibi, secũdũ quod. Tertia

1 ibi, quãuis autẽ. † Et ad intellectũ huius illationis dic, q̃ isto tpe si aliqd adijciebat̃ in secũda stipulatione, fiebat nouatio: secus si nõ adijciebat̃, vt l. q vsumfructũ. j. eo. Vnde si debebas mihi cẽtũ et stipulor ducẽta pręsumebat̃ nouatio. Sed quid si stipulor primo cẽtũ, & postea cẽtũ, vel stichũ & cẽtũ, certe nõ fieret nouatio: quia secũda stipulatio nõ cõtinet plus quã prima: & illud qd̃ est plus, est ĩ alia stipulatione p se. Et hoc vult dicere hic

e ver. secũdũ quod &c. Itẽ ad euidẽtiã [e] tertiæ partis dic, q̃ stipulatio dicit̃ concipi vniuersaliter, qñ pmittit̃ aliquid sub nomine collectiuo, vt pmittis aceruũ pecuniæ, familiã, quadrigam, & similia. Generaliter vero qñ opponit̃ signũ vniuersale: vt pmittis omnia legata mihi relicta, vel oẽs seruos tuos: talis differẽtia inter vniuersalẽ & gñalẽ colligit̃ ex gl. j. magna posita. ff. de edẽ. l. j. Opp. q̃ vna sit stipulatio: vt l. si hæredi plures. ff. de cõdi. in

2 sti. vbi loco vnius iudicat̃, nõ loco plurũ. † Breuiter, ista † est veritas: Quãdoq̃ plures res copulãt̃ respectiue ad vnũ effectũ: & tũc habent̃ loco vnius: quia vtrũq̃ debet existere: vt l. si hæredi plures. de cõdi. insti. Quãdoq̃ plures res copulãtur, & simpliciter, & nõ respectiue, sed q̃libet dispositiue per se, vt hic plures res copulant̃, q̃libet respectu sui ipsius: qa q̃libet debet solui: & tũc censent̃ plures. vt hic est. & ita põt intelligi l. falsa. in fi. ff. de cõdi. & demõ. Opp. de l. si duos. ff. de cõtrahẽ. emp. Modo intelligis tu istã legẽ: nos loqmur ĩ stipulatione, q̃ habet vnũ respectũ, vt mihi q̃rat̃ stipulatio: ibi loquit̃ in cõtractu emptionis & vẽditionis vbi hincinde q̃rit̃ actio: & tũc loco vnius cõtractus vẽditionis hĩ: cũ ibi duæ res respectu vnius ptij nominẽt̃: iõ cẽsent̃ vnũ, vt ibi: sed hic noãtę fuerũt res, nõ respectiue ad aliud.

Possumus dicere etiã, Aut vis cõsiderare vnũ cõtractum ex vtraq̃ parte: & tũc est vnus. Sed cõsiderãdo quãlibet obligationẽ p se: & tũc ex parte eius, qui duo pmisit, duę sunt obligationes: ex pte eius q̃ debet ptiũ, vna est obligatio: vñ si tractemus de aliquo effectu cõi, vt de resolutiõe cõtractus: qa resolutio fit ex vtraq̃ parte, vt j. de accep. l. h. cũ si. iudicat̃ vn̄ cõtractus: vt d. l. si duos. & de in diẽ addic. l. cũ duo. & de ædil. edi. l. cũ eiusdẽ. Sed si tractamus de aliquo effectu separato: vt de mõ agẽdi: ille q̃ emit peteret quodlibet per se, quasi duæ sint emptiones: vt l. &

an & quando valeat promissio indemnitatis pro delicto, vide Bal. cõsi. clij. ij. li-

✠ POMATES.

c ¶ Si vero non exprimit̃. Ex ista doctrina & solutione habes notare limitationem ad l. si plagij. vt ꝓcedat, q̃ stipulatio continens turpẽ causam, sit nulla ipso iure: vt hic, & ibi per Bart. quoties turpis causa est expressa in stipulatiõe: secus vero si nõ exprimatur, ob turpẽ tñ causam sic: quia tunc obstat exceptio, non autem est nulla ipso iure. Sed vide Barb. in cõsi. quod est incertum in consilijs Ale. cõsi. suo lij. in iiij. col. volu. iiij.

✠ P. PAV. P.

d ¶ Scire debemus. vide Com. consi. cij. in ij. dubio.

✠ POMATES.

e ¶ Ad euidentiã. Vt promittit omnia legata. idem quãdo dicetur, promittit oẽs res, q̃ sunt in tali villa. Ita Alex. cõsi. clxxxvj col. fi. volu. iij. in verficu. possumus dicere. Vide Areti. consi. lxxix.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Reuoco in dubiũ. Adde An.idẽ tenẽtem conſil.mihi cxxiij.incip.viſo libello.Vbi formaliter al leg.hunc ver.et eandẽ opi.tenet in l.qui dã æſtimauerunt. §. ſi cer.pet.licet hic,vt refert Alex.aliter loquatur.et pro cõcordia vide hic per eũ: cui inquantũ dicit, ꝙ ſi peto centum & probo de l.an debeã obtinere in l.quod ſi hi videtur declarandum, vt ipſe declarat in præcedenti q. adde quod Bal. conſi.cclxx.iiij.lib.et cõſil. ccxx. indiſtincte tenet, quod debeat obtinere in l. alleg.l. quidam æſtimauerunt.§.ſi cer.peta.

ſi vno.ſupra de actio emp.ille q̃ petit pretium,petit quaſi vna ſit venditio. Et hoc colligitur ex effectibus:quos infra dicã.

Oppo.de leg.j.l.ſi ex toto.§.fi.Sol.concor.ibi fuerunt nomina numeralia, quæ vnum corpus demonſtrant: hic fuerunt corpora ſingulariter demõſtrata,et nominata. Quæro,†quid ſi alternatiuẽ:an ſit vna ſtipulatio,vel plures? Et gl.videtur dicere ꝙ vna ſtipulatio,& vide eam,quæ incipit,aliud ſi ſub diſiũcta.et leges quas alleg.videntur probare ꝙ ſit vna:ſed l.plane.§.penul.ſupra de leg.j. videtur dicere ꝙ duæ.l.dẽ in l.ſi quis ſeruum.§.j. de leg.ij.Gl.ſoluit ĩ l.ſi ex toto.§.fi.ſupra de leg.j.ꝙ ſunt duæ quo ad duas res ĩ ſtipulationẽ deductas:vna quantum ad ſolutionẽ. Ita ſoluit Dy.hic.dic vt in d.§. fi. Quæro,†cuius vtilitatis eſt illud:an ſint duæ, vel vna.in legatis eſt differẽtia manifeſta quo ad agnitionẽ:quia quãdo eſt vnũ,nõ poſſum pro parte agnoſcere,& pro parte repudiare: ſed quãdo ſũt duo ſic:vt l.ij.iiij.& v. §.de le.ij.et l.ſi ex toto.§.fi.ſupra leg.j.In contractibus eſt alius effectus, & multiplex vnus eſt quo ad cõtractus reſolutionẽ:vt in redhibitoria,& quãto minoris:quia ꝓpter vnũ reſoluitur cõtractus in alio:ſi eſſent plures nõ:vt l.cum eiuſdẽ.§.de ædil.edic.& dic vt ibi. Item quãtũ ad nouationẽ,vt hic in tex.eſt ne alius effectus.extra gl.dic ꝙ vnus effectus eſt ex parte promiſſoris,ſeu debitoris,tam ĩ cõtractibus, quã in vltimis voluntatibus:videlicet, qa põt ſoluere vnam rẽ, aliam non ſoluendo,inuito creditore:vt l.vlt. §. quib.mod.pig.vel hypo.ſol.quod non poſſet,ſi eſſet vna obligatio:vt l.tutor.§. Lucius ſupra de vſur.et in hoc cõcor.Iac.de Are.et Pet.Sed ſecundũ hunc effectum videtur caſus cõtra l.ſi is qui ducẽta.§.cũ ita ſtipula.ſupra de reb.dub.ſed illud qd dicunt doct.intelligo verũ in ſtipulatione, vbi non eſt adiecta pœna:ſed in ſtipulatiõe pœnali non liberaretur vnũ ſoluẽdo,quin pœna cõmittatur pro toto:vt l.ſi is qui ducẽta.§.cũ ita ſtipula.Et rõ eſt, qũ copulantur aliqua duo,licet reſpectu obligatiõis principalis reſpiciãt aduerſos effectus:tũ reſpectu obligatiõis pœnalis illæ duæ cõdictiões ſunt reſpectu vnius diſpoſitiõis pœnalis:tũc hãtur loco vnius:& iõ vnius ĩpletio nõ facit ceſſare pœnã ĩ totũ:vt dictũ eſt in §.Cat. Alius eſt effectus reſpectu ſtipulatoris in agẽdo,et ĩ mõ agẽdi: ĩ agẽdo,ſi ſtipulatio cõtinet plures res,et ſic ſũt plures ſtipulatiões, ſine dubio põt agi ad vnã,ꝓ alia nõ:arg.l.in cõmodato.§.duabus ſupra cõmo. Sed qũ†ſtipulatio eſt vna.vtrũ ſtipulator poſsit agere ad partẽ? Dic ꝙ qũq; ſtipulatio cõtinet vnũ corpus integrale,vt vnam domũ,& vnũ vas:et tũc ſi volo agere ad partẽ durãte toto,nõ poſſum:diſſolutiõe facta ſic:vt l.in cõmodato.§.duabus.ij.rñ.et ibi gl.de condi.fur.l.ſi ſeruus.§.boue. Si vero ſtipulatio cõtinet aliquid nõ integrale,vt familiã, vel omnes ſeruos:et tunc ad quẽlibet agere poſſum:vt l.ſi chorus. ĩ prin.ſupra de leg.iij. Itẽ eſt differẽtia in agẽdi mõ:et illud tenẽdi:qa ꝓmiſiſti Stichũ et Pãphilũ:tũc q̃libet res petit,tãquã ꝓmiſſa:quia ſunt plures ſtipulatiões.Sed qũ eſt vna ꝓmiſsio: vt quia ꝓmiſiſti oẽs ſeruos,vel familiã:tũc nõ peto vnũ tãquã ꝓmiſſum ſed vt debitũ ex eã ſtipulatiõis ꝓambulæ.Et vid gl. tuã quæ hoc dicit,et eſt valde no.et tene mẽti iſta verba. & ꝓ hoc habes intellectũ.l.et ſi vno.§.de act.emp. vbi eſt tex. no. ad hoc.Et ꝓ hoc faciũt aduocati, peto ducẽta de ſũma quadrigẽtorũ q̃ ꝓmiſit.et hñ faciũt:qa nõ peto tãquã ꝓmiſſa ſed tãq; debita ex eã dictæ ꝓmiſsiõis. Reuoco†ĩ dubiũ,petij.l.tãquã mihi ꝓmiſſa ꝓhaui cẽtũ mihi promiſſa an dẽat ſeq cõdẽnatio? Et vt ꝙ nõ vt hic,ꝓ iſtã.l.Sed credo,ꝙ licet male formet libellũ,tñ ſuſtinet:qa eſt ꝓmiſcuũ:vt l.ſi chor.§.de le.iij.Et qũ verba ñ pũt ſumi ĩ libello ꝓprie,ſumũt ĩ ꝓprie:vt l.ſed et ſi poſſeſſori.§.itẽ ſi iurauero.§.de iureiu.l.ſi qs itẽtiõe.§.d iud.j.e.l.ĩrer ſtipulãtẽ.§.ſi Stichũ.Cũ igit ĩ libello dico,peto quãquagita q̃ mihi ꝓmiſiſti,exponat ꝓmiſiſti.l.ſub gñalitate cẽtũ vt s.l.j.ſi ſtipulãti,Itẽ eſt alius effectus.quãtũ ad ſnĩã vt l.quid tñ.et l.qualẽ §.d arbi.et l.ẽt.s.de min.quia d vna re potent valere,de alia nõ.

1 ¶ Quod meum eſt,poſſum ſtipulari mihi tradi,non mihi dari.
2 Dari & tradi an æquipolleant.
3 Conditio furtiua tollitur morte.

1 Si a fure. Quod †meum eſt,poſſum ſtipulari mihi tradi, non mihi dari.h.d,ſecundũ cõmunem opi. Vel aliter:Quod meũ eſt,poſſum ſtipulari mihi dari ex cauſa furtiua:alias ſecus,h.d. Quæro,quæ eſt ratio differentiæ inter primum caſum & ſecundũ. Et iſtud eſt diſficile brocar. & doct.ſolent communiter intelligere prout iacet litera quia in primo ſtipulor tradi:in ſecundo dari.quod non poſſum.l.proprias.C.de le.& ſic intelligit Dy.Sed non videtur bene dictum:quia poſſum agere contra furem in ſui odium vt mihi det: vt Inſtitu.de actio.§.ſic itaq;.& l.ſi.§.vſufr.quemad.ca.in fi.& ideo dictũ eſt, ꝙ nemo condicit rem ſuam præter q̃ à fure:cum condictiones ſint ad dandum,quaſi dicat,à fure poſſum condicere & petere, ꝙ mihi det.Et ideo Pet.dicit aliter quod in prima ſtipulatione eſt cauſa expreſſa ſcilicet furti:in ſecunda ſtipulatione non eſt cauſa expreſſa,propter quã dari debet.& bene dicit Pet. Oppo.non refert quid ex æquipollẽtibus fiat:vt l.ij.C.de inſtit.& ſubſti.& l.mulier.in princ.§.ad Treb. Dy.ſolu.ꝙ hæc non ſunt
2 æquipollentia ſcilicet dari.& tradi. Tu†dic ſecundũ Pet.ꝙ nõ ſunt æquipollentia propter expreſsionẽ cauſæ.& opi.Pe.mihi placet:tamen puto ꝙ non debemus nos reſtringere ad cõdictionem furtiuam. Idem ergo ſi ex alia cauſa debet res reſtitui:& tu promittis mihi quod ex tali cauſa debes dare,quia intelligeretur id eſt,tradere,ſecundum cauſam præambulam:vt l.ſi ſtipulatus.§.de vſuris. Dicitur hic,ꝙ ſi poſtea ſine mora deceſſerit, non teneri furem condictione. Quæro,de qua condictione loquatur. Duæ ſunt reſponſiones in glo.vna quod loquitur de condictione furtiua:alia quod de certi cõdictione ſecundũ primam legitur duobus modis. Primo quod ſtipulatio fuit interpoſita non animo nouandi:tunc ſi viuit,poteſt condici:ſi mortuus eſt,ſecus:ſed ex ſtipulatu aget.Ita dicit glo. Hæc lectu. poteſt procedere,ſi ponas fuiſſe ſeruum præſentem,tẽpore huius ſtipulationis:& ſic fuit purgata mora contracta per furtum.
3 †Vnde per mortem tollitur condictio furtiua:vt l.qui decem.§. idem reſponſum.j.de ſol.& dicam j.eo.l.eum qui ita.§.fina.alias etiam re peremptа duraret condictio furtiua:vt l.j.C.quod metus cauſa.& C.de fur.l.ſi abdicta. In eo vero quod dicit gl.ꝙ ex ſtipulatu ageretur,nõ video quid velit dicere:nã interitu liberatur niſi intercedat noua mora:vt l.ſi ex legati cauſa §.eo.Secundo modo legitur in ſtipulatione animo nouandi interpoſita,& in iſta dicit gl.& bene,ꝙ non poteſt procedere,quia condictio furtiua tollitur:ſiue viuo ſiue mortuo ſeruo: non habita diſtinctione ſit præſens an abſens:vt l.parui.§.de condi.furtiua.Vnde legitur alio modo,ꝙ ſtipulatio fuit interpoſita animo nouãdi.& quod hic dicitur,tollitur condictio,ſcilicet certi.& hanc tenet Dy.Pet.& Oldra.Sed hoc nõ videtur verum:quia cum in hac ſtipulatione veniat,rem reſtitui,non habet locum certi condictio:vt not.in l.certi condictio.in prin.§.ſi cer.pet.Vnde dic, tollitur condictio:id eſt,perſonalis actio,quæ eſt actio ex ſtipulatu. Vel tene primam,& dic ꝙ euaneſcit conditio propter ſtipulationem ſecuta morte: & etiam euaneſcit ſtipulatio.Vel ſi vis ſuſtinere ꝙ loquatur de certi condictione,dic ꝙ eſt verum in odium furis, contra quem omnis condictio degenerat:vt Inſtitu.de actio.§.ſic ita.& §.dixi ſecundum Pet.

1 ¶ Solennitas intrinſeca præſumitur.
2 Solennitas intrinſeca quæ,& quæ extrinſeca.
3 Solennitas narrata in inſtrumento,quæ tempore conſecti inſtrumenti potuit interuenire, præſumitur quod interuenerit.
4 Verba enunciatiua alicuius ſolennitatis inter partes probãt illam ſolennitatem,ſi partes ei renunciare poterant.
5 Solennitas quando præſumatur.
6 Titii deponens per verba iuris,puta quod Titius ſtipulatus eſt non probat.
Adde ista hoc,& vide Alexan.in conſi.x.col.fi.vers.& præterea.in q. Ratio differentia inter teſtes,& inſtrumenta. Vt præſumatur ſolennitas,quam natura verborum non comprehendit,ſed eſt apta comprehendere.
7 Minor,& mulier,ſi reperitur quod minor ſe obligauit,& mulier fideiuſſit an præſumatur quod minor iurauit & mulier Velleiano renunciauit.
8 Minor contrahens,qui in contractu iurauit non venire contra rationem minoris ætatis an præſumatur renunciaſſe beneficio reſtitutionis in integrum.
Iuramentum non porrigitur ad id,quod quis ignorat.
Cautela vt certificetur minor contrahens,de beneficio reſtitutionis in integrum.
9 Probatio an admittatur contra præſumptionem iuris.

Probatio

Universidad de Deusto

Probatio non admittitur contra fictionem.

10 *Testes in instrumento descripti, si non dicuntur rogati, nõ præsumantur rogati.*

11 *Notarius si dicit, rogatus scripsi, vel publicaui, præsumitur rogatus.*

12 *Testes præsumuntur rogati, si notarius dicit, talibus testibus adhibitis, & vocatis.*

13 *An psumãtur rogati, si dicit, adhibitis, nec dicitur: ad hoc.*

14 *Testis, qui se subscribit præsente testatore, vel contrahentibus, præsumitur rogatus.*

15 *Testis, vel notarius, si dicitur rogatus, præsumitur à partibus.*

16 *Notarius licet non dicat, interfui, tamen quando publicauit præsumitur præsentia.*

17 *Nuncio referente, an præsumantur omnia solenniter acta.*

18 *Lis præsumitur contestata, & processus valet, si in actis apparet, tali die lis est contestata.*

Verbũ, promisisse, licet possit referri ad pactũ nudũ, & ad stipulationem, tamẽ intelligitur per modum magis solennẽ.

19 *Sententia præsumitur lecta iudice præsente, si in ea dicitur, sententialiter promulgata.*

30.

a Ciendum. [a]Solennitas intrinseca præsumitur. h. d. Simile Insti. de inuti. stipu. §. si scriptum. & Insti. de fideius. §. fina.

Oppo. & videtur, ꝙ non valet promissio: vt ſ. de proba. l. cũ de indebito. in fi. Soluit glos. ꝙ hic scripsit in instrumẽto debiti principalis: secus si alibi. Tene menti. Sed do. Dyn. eam reprehendit per l. stipulatus. §. adhiberi. j. de fideius. quia põt recipi ante, & post obligationẽ principalis, vt ibi: sed in alio instrumẽto fideiussoris oportet
b ꝙ fiat mentio obligationis iam factæ [b]vel fiendæ. Oppo. † & videtur. ꝙ solennitas non præsumat: vt ſ. de publi. l. quæcũq. §. fi. Solue secundũ gl. ꝙ ibi nõ præsumitur: quia ibi loquitur de solẽnitate extrinseca: hic de intrinseca: vt glo. clare dicit. Et vide
2 eam, & tene mẽti verba huius solu. † & est solennitas intrinseca, q̃ sine prælatorũ verborũ natura non põt verificari: quia fideiussor non potest intelligi, nisi cũ stipulatione: vt l. stipulationum aliæ. §. satisacceptio. ſ. eo. Sed in contrario nõ præsumitur solennitas, scilicet tutoris authoritas: qa sine ea potest esse emptio & venditio: & ideo est solẽnitas extrinseca, quã verborũ prolatio non cõprehendit. Oppo. Insti. de inuti.
c stipu. §. si scriptũ. vbi est verbũ promisisse. [c] quod potest se referre ad nudã promissionẽ, & ad stipulationẽ: vt l. sciendũ. §. dictũ. ſ. de ædili. edic. & sic natura verborũ prolatorũ de necessitate nõ cõprehendit stipulationem: tamen præsumitur stipulatio. Sed soluit Dy. ꝙ illa est solennitas intrinseca, quæ naturã prolatorũ verborum comprehendit, vel est apta cõprehẽdere: vt in verbo promisisse. & ideo præsumitur. Contra hoc oppo. Instit. de emp. & vendi. §. pretium. Sol. ibi loquitur de solennitate materiali: hic de solennitate formali: & materialis forma est difformis, quia pretiũ potest esse multiplex: sed solennitas formalis præsumitur, quia est vniformis: & tene menti. Ista verba tangunt p Cy. C. eo. l. j. Sed
3 oppo. † C. de fide instru. & iure hastæ fis. l. j. lib. x. Soluit glo. ibi intelligitur, & præsumit solẽnitas, si de ea in instrumẽto fit mẽtio: & debet intelligi illa glo. ꝙ præsumit qñ tẽpore cõfecti instrumẽti potuit illa solẽnitas intercessisse: vt insti. de fideius. §. fi. alias nõ ꝓbaret per aut. si quis ĩ aliquo documẽto. C. de edẽ. & in tali solennitate bene dicit illa gl. Exemplũ dicit in scriptura: viso instrumento debiti, habita fide, ꝙ tale
d est iustũ ptiũ[d] rei facta subhastatione: &c. Certe istud instrumentũ tuũ ꝓbat, qd̃ constat de debito, ꝙ illud est iustũ pretiũ: quia hoc tẽpore vẽditionis potuit fieri: vnde talis solẽnitas præsumit, sed nõ ꝓbat subhastationẽ: quia illæ nõ potuerũt fieri illo tẽpore, cũ debuerit viginti diebus stare: vt d.
e l. j. de iure hast. fis. Et ita intelligebat [e] Iaco. But. illã gl. Sed cõtra hoc facit. C. de cõtrahen. & cõmit. stipu. l. optimã. vbi inter easdẽ personas probat etiã ea, q̃ nõ potuerũt
4 tũc interuenire. Solu. illã † legẽ intelligo, ꝙ verba enũciatiua probãt inter easdẽ personas, si illa verba essent enũciatiua solẽnitatis, cui partes possunt renũciare: alias sec[9]. [f]
f Exemplũ: filius minor vel ecclesia vendit: & si dicit in instrumẽto vẽditiõis ecclesię, præcedẽtibus tractãtibus: vel in instrumẽto vẽditiõis rei minoris, fit mẽtio alicuius solẽnitatis, quæ nõ potuit tũc interuenire. Certe nõ ꝓbat: quia nõ posset illi renũciare: vt l. doli exceptio. §. diuersum. j. de nou. & qd̃ no. C. de ĩ inte. resti. l. de tutela. alias esset aperta via, qua fundarent minores: arg. ſ. de trãsact. l. cũ hi. §. si cũ lis. facit ꝙ cõfessio tutoris nõ nocet pupillo: vt l. certũ. §. sed an & ipsos. ſ. de cõfes. Opp. & videt, ꝙ solẽnitas intrinseca nõ præsumatur:
5 vt C. de vsu. l. j. Sol. † ibi fuerũt verba prolata à testibus: hic ab ipsis cõtrahẽtibus, vel a notario eorũ mãdato scripta in libro rationũ vt j. dicam. Vt igitur tibi liqueat, an solẽnitas præsumat, distingue: Aut quæris de solẽnitate extrinseca, aut intrinseca. Si de extrinseca: & tũc aut de ea nõ fit mentio in instrumẽto: & nõ ꝑsumit: vt l. quæcunq. §. fi. de publica. Aut de ea fit mẽtio: & tũc aut possibile est eã solẽnitatẽ interuenisse tẽpore cõfecti instrumẽti: & statur instrumẽto: vt Instit. de fideius. §. fi. Ita debet intelligi l. j. cũ sua gl. C. de fide instru. & iure hastæ fisca. Aut nõ fuit possibile interuenisse tũc cũ instrumentũ cõficit: tunc aut quæris inter easdẽ personas: & ꝑsumitur: vt l. optimã. C. de cõtrahẽ. & cõmit. stipu. si talis est solennitas cui partes possint renũciare: alias sec[9], vt dixi. Aut ĩter alias: & tũc nõ præsumitur: vt in aut. si quis ĩ aliquo. C. de edẽ. Aut quæris de solẽnitate intrinseca: & tunc aut quæris de solennitate materiali: & non præsumitur; vt Instit. de emp. & vend. §. pretium. Aut de solẽnitate formali: & præsumitur ꝓ instrumẽto: vt hic, & Institu. de fideius. §. fi. ij. respon. si
g per[8] testes: dic vt infra dicam. Aut de ea.
6 † quam natura verborum prolatorum nõ comprehendit, sed est apta comprehendere: & tũc aut in testibus: & non præsumitur, nisi probetur: vt l. j. C. de vsu. & ibi nota. Aut in instrumento, & præsumitur: vt Institu. de inuti. stipul. §. si ita scriptum. & l. iuris gentiũ. §. quod fere. ſ. de pac. coniunct. a l. sciendũ. §. dictũ. ſ. de ædil. edic. Sed q̃
h est ratio differẽtiæ [h] inter instrumentũ & testes. Dicunt quidam, quia notarij sunt periti. quod nõ placet: quia hic non ponit ꝙ notarius scripserit: sed qd̃ pars. Præterea si poneres testes peritos, esset eadẽ ratio, quę in notario. quod quidã dicũt, vt refert Cy.
i in d. l. j. C. de vsu. Sed puto quod ratio[i] sit

a ¶ Sciendum. Et nota secundum Ange. ꝙ si per instrumẽtũ guarentigię petatur executio cõtra fideiussorẽ, & obiciatur vt ostendat debitũ super principali, nõ meret executionem: quod limitat nisi in fideiussione esset facta mẽtio de debito. Sic dicas de instrumento conseruationis indemnitatis.

a ¶ Sciendũ. Adde primo inquantũ Alex. tangit, an notarius possit rogari, vt faciat instrumentũ cõtra se? quod Bal. consi. ccccxxxij. ij. lib. tenet ꝙ sic, allegando Barto. in l. ij. de stip. ser. & ibi ponit, an notarius præsumatur rogatus, & an si in instrumento reperiatur verbũ, promisit, vel fideiussit intelligatur per stipulationem, & ꝙ notarius possit conficere instrumentũ contra se tenuit eadẽ l. ipse Bal. & consi. xliij. & inquantũ Alex. tangit, an pater possit esse rogatus de contractu filij, adde Bal.
b consi. cclxij. ij. lib. Et
1 qũ notarius est affinitate cõiunctus cõtrahentibus, an possit cõficere ĩter ipsos instrumẽta, vide eũdẽ Bal. cõsil. lxj. ij. li. Et an notarius cui cõmissa est examinatio testiũ, possit eorũ dicta scribere: vide eundẽ Bal. in vj. col. cõsi. cxlvij. eo. li. ij. Et inquantũ Alexan. dicit, ꝙ si testes deponũt de emptione rei, sed de ꝑtio, dicunt non recordari: ꝙ tamen emptio ꝓbatur Adde ꝙ Roma. consil. xcj. dicit,
c ꝙ à nemine hic tactum inuenit, nisi à Bal. in l. j. C. de reb. alie. non alien. & qd̃ illius authoritati acquiescit.

b ¶ Obligationis iam factæ. Intellige autẽ necesse fieri mẽtionẽ obligationis iam factæ, vel fiendæ, iam & quantitate certa expressa: vt declarat Alex. hic, & clarius Areti. in q. an petat executio instrumenti contra fideiussorem, &c.

c ¶ Verbum, promisisse. Adde Bald. consi. ccxcviij. j. lib. vbi dicit, si reperiatur scriptum, promitto pro Titio, debet intelligi de promissione efficaci. & consilio ccc lxxvij. in. lib. in fi.

d ¶ Iustum pretiũ. Vide plene Io. de Imo. in c. penulti. de emp. & vend. & ibi dixi.

e ¶ Ita intelligebat. Vide eundem in l. si forte. de castren. pecu. & in auth. si quis in aliquo. C. de eden. et do. Petr. in Clemẽ. j. de reb. eccle. nõ alie.

f ¶ Alias secus. Vide Bar. in l. si forte. j. de castrẽ. pecu. Pau. de Cast. consi. suo xcv. inci. In Christi noie amen. sup his &c. in iij. co. do. Alex. cõsi. xliij. in vol. iij. Old. cõsi. cxxvj. inci. quidã eps. in iij. co. Bal. et moder. in d. l. si donatio. C. de colla. & Aret. in c. fi. de pba. post Bal. vbi limitat istã cõclusionẽ. & vide ad hoc Bar. consi. viij. col. xvij. & seq. vol. ij. & Are. in c. j. de iudi. in ij. notabi. & Imo. cõsil lxxxv. col. ij. & lxxij. in vlt. col. in vlti. dubio.

g ¶ Respõso. si p. Bal. dicit, qñ testis deponit qualiter Titius ꝓmisit Seio, nõ concludit stipulationẽ: secus si dicat ꝙ contẽta in capitulo sunt vera, & capitulũ primũ dictat de stipulatiõe. c. si qñ. de reseri. c. cũ causam. de testi.

h ¶ Differentiæ. Adde Pau. de Castr. consi. lxxxj.

i ¶ Sed puto ꝙ rõ. differẽtię Bar. hic est cõmunis, vt refert Ange. Are. ĩ §. si scriptũ Insti. eod. licet à Roma. impugnet, & varij varia senserũt: & etiã ipsa differentia: vt inquit hic Nicolaus, & Puteus maior, & do. Alex. quã tũ limita vt p Aret. nisi testis deponeret ꝙ talis promisit tali interrogãti, & incõtinẽti: qd̃ in stipulatione requirit. l. j. §. j. ſ. eod. vt declarat hic Areti. per glos. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. Glo. in verbo j. in opponendo. circa medium. ſ. de pac. quam approbat ibi Bald. Ange. Pau. de Cast. & do. Alex. licet & Aretin. reprobet eam hic, per Iurisgẽtium. §. quod fere. ſ. de pac. Et tamẽ non recedas ab ista opinione, quod etiã requiratur, ꝙ dicat incõtinenti: quia nõ obstat §. quod fere. quia loquitur in scriptura, vt ibi glos. dicit & Bart. in sua distinctione: hic sequit ipsemet Are. ibi cõtrarius ĩ l. reos §. fi. j. de duobus reis. & ꝓ ista opinione, ꝙ imo requirat, quod etiã dicat incontinenti, facit quod voluit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

Bart.in l.nã poſtea. de iureiur.in fi. de cu ius dicto vide ibi p Alexan. per gloſ. in d.§.pactus ne peteret.meminit, et illã etiam ſequitur, multa in propoſitũ ad dẽdo. Sed tñ contra iſtã opinionẽ, ꝓ imo ſi dicat ꝓ talis ꝓmiſit tali interrogãti, et ſ cõtinenti, ꝓ etiã nõ probet: quia quãuis verba iſta poſſit adaptari ad ſtipulationem tamen non cõcludunt hoc de neceſsitate, cũ poſſint etiã adaptari ad pactum nudũ: vt in d. §.qd ſere. poſtquam ergo iſta verba poſſint conueniri et ſtipulatiõi, et pacto nudo teſtis dicẽs vt ſ. nõ probat: quia nõ cõcludit neceſsario, niſi de vitimis vellemus dicere quod lex iſto caſu ꝑſumat ſtipulationem. vnde requiritur in cõtrariũ probari, ꝓ voluerũt paciſci, & nõ ſtipulari: vt dicto §.qd ſere. in fine. vbi vide Pau.de Ca. & vide ad hęc Ol.con. ca. et Fel.in c.ſicut.col. ij. & ſeq.de re iudi.

POMATES.

a ¶ Et iſtud facit. Nota ibiꝓ, minoriũrãs nõ venire cõtra contractũ per ſe celebratum, ꝓ licet nõ ſit dictum in inſtrumẽto cõuentiõis, ꝓ eſt certioratus de beneficio reſtitutionis in integrum ſibi competenti: quod tamẽ non requiritur, ſi dictum beneficium implorauit. Hãc ẽt opinionem vltra cõcordan. alle. per do. Alex. tenet Bal. ĩ l.j. in fi.app.C. de reb. cred. licet videatur loqui aliquantulũ ĩ diuerſis terminis. et Barto. vt hic refert conſulendo in conſi Io ſuo ix. & Pau. de Ca. in conſi. ſuo vij. et do. Alex. in cõſil. ſuo xj. in ij. vol. et cõſil. ſuo iiij. in vj. col. ĩ j. volu. obſeruatur in practica, vt atteſtatur vterque. Imo hic etiam dicit An. in leg. ij. C. de reſci. vendi. ꝓ eſt conſuetũ ſeruari. Et vide Alex. cõſi. xxvij. co. ij. ad fin. vol. j. et vide Corſet. et ipſum in rubri. extra. de iure iur. col. xj. in xiij. ſpeciali iuramẽto. et Fe de conſilio. cxcix. & Bart. xxv. co. ix. volu. j. et liij. colum. maxime vij. vo. ij. et nõ ab re Alex. conſi. cij volu. v.

b ¶ Conſului. Adde quod Bald. conſilio iiij. j. lib. in fin. tenet ꝓ neceſsaria ſit certioratio, nõ obſtante iuramento. Et ibi

iſta: quia teſtis debet teſtificari de eo qd ſenſu procidit: vt l. qui teſtamẽto. §. fi. ſ. de teſti. & C. de teſti. l. teſtium. & no. per In. extra, de teſti. c. cãm. Sed fideiubere, & ſtipulari eſt nomẽ iuris: nec ꝑcipitur ſenſu, ſed magis intellectu: debet ergo deponere, ꝓ talis promiſit tali interrogãti. & hoc eſt factũ, ex quo reſultat ius, ſ. ſtipulatio. Idẽ in fideiuſſore: ſed pars põt ſcribere ſe fideiuſsiſſe, vel mãdare notario qd
7 ſcribat, & teſtatur cõtra ſe. †Iuxta prædicta quæro reperitur minorẽ xxv. an. ſe obligaſſe: an præſumatur iuraſſe, et mulierẽ fideiuſsiſſe: an præſumatur Velleiano renunciaſſe? & dicit gl. hic ꝓ non pręſumitur illud ſcire per qd aliquis videat renunciare Velleiano: quia eſt ſolennitas
a extrinſeca: & vide glo. & tene mẽti. Et[a]
8 iſtud facit †ad illud quod conſuluit Dy. minor iurauit non venire contra, rõne minoris ætatis: an videatur renunciaſſe beneficio reſtitutiõis in integrum. et videt ꝓ non, cũ nõ præſumitur ſcire, vt hic: & idem conſuluit Dy. quia ſi non præſumitur ſcire: ergo non renunciare: vt l. mater. de inoff. teſt. & ſic iuramentũ nõ porrigitur ad id quod quis ignorat: vt l. fi. C. de nõ nume. pe. & §. qui ſatiſda. cog. l. fin. ad muni. l. fi. in prin. et Cy. hoc tangit in l. ij.
b C. de reſcinden. vend. Cõtrariũ cõſului:[b] quia ad hoc vt quis ꝑiudicet ſibi per iuramentũ, non requiritur qd ſciat illud, ſed ſufficit iurare ſuper facto: vt l. ſi duo. §. idẽ Iul. §. de iureiu. & l. duobus. §. ſi quis iurauerit eo. tit. Ita hic ſufficit ꝓ iuret non venire contra, rõne minoris ætatis, vel alias. Et quidam doct. iuris Canonici cõcordauerunt mecũ. Titius tamẽ eſt, ꝓ ponatur in inſtrumento, ꝓ minor fuit certificatus
9 de beneficio reſtitutiõis. Quæro hic dicitur, †ꝓ præſumit ſolennitas, an admittatur probatio in cõtrariũ. Glo. dicit ꝓ ſic, ſed ĩ hoc eſt differentia, an per teſtes, vel ſcripturã. Et ſi vis ꝓbare cõtra tenorẽ inſtrumẽti & tũc admittit ꝑ ſcripturã, et nõ aliter C. de nõ nu. pecu. l. generaliter. Aut cõtra ſolennitatem: et tunc per teſtes bñ poſſum, vt hic, et d. §. qd ſere. an l. iuriſgẽtiũ. Ex hoc apparet ꝓ hic eſt ꝑſumptio, nõ fictio: qa tũc nõ admittit ꝓbatio ĩ cõtrariũ: vt l. nõ eſt veriſimile. §. qd metus cã
10 Quęro extra gl. †an ꝑſumãt teſtes rogati ſi reperiret ĩ iſtro, pñtib' talibus teſtibus, nec dicit rogatis. et Dy. tenuit ꝓ ſic ꝑ gl. in aut. de tab. §. nos aũt. col. iiij. ĩ gl. Cy. tenet cõtrariũ ĩ l. hac cõſultiſsima. i pri. C. d teſt. et refert Dy. cõſuluiſſe, ꝓ nõ ꝑſumit ſolẽnitas illa, ꝓ ſint rogati teſtes.[c] Et idẽ
c dicit Dy. §. de te. l. hrdes palã. §. in teſtamẽtis. licet Spe. aliter dicat ĩ ti. de teſ. §. j. ver. ſed qd in ꝑdictis. ſed poſtea ĩ ſequẽti ver. idem dicit, & bene alle. et hoc verum eſt: quia ſolennitas extrinſeca eſt, niſi in inſtrumento. cõtineantur tales rogati &c. quia tunc ſtatur inſtrumẽto C. de fide ĩ ſtr. et iur. ha. fiſ. l. j. et qd ibi no. Nec obſtat qd no. ĩ §. nos aũt. qa ibi ĩ notario. Itẽ hoc
11 niſi teſtes ſe ſubſcribãt, vt j. dicã. †Quæro[d] ergo, quid ſi in inſtro nõ reperitur ꝓ
d notarius ſit rogatus. Glo. dicit ꝓ ꝑſumit. Inn. contra de fide inſtr. c. ij. Idem Spec. de inſtr. edi. §. j. ver. et no. nihil all. facit. C.

de iure delibe. l. fin. §. ſi autem dubius. ſed ibi non fuit adhibitus ad publicãdum, ſed ad ſcribendum loco alterius. Vnde credo ꝓ notarius intelligitur rogatus, ſi dicat publicaui: licet deſit rogatus: vt in aut. de tabel. §. nos autem. cum glo. In teſte nõ præſumitur: vt l. quæ cũ ꝑ. in fi. Et quare ſecus in notario: quia ſi notarius dixit publicaui, videtur rogatus: cum non poſsit conficere publicum inſtrumẽtum niſi rogetur: & ſic eſt ſolennitas intrinſeca. Et pro hoc induco extra, de præbẽ. c. ſi motu proprio. lib. vj. Pro hoc facit C. de rap. virg. l. j. ante fi. vbi mulier, licet volens, pręſumitur ſubducta ab alio. Et ſic notarius rogatus: Et hoc ſi dixit, publicaui. Sed quid ſi dixit, rogatus ſcripſi: nec dixit, publicaui? credo ꝓ ſufficiat: quia niſhil eſt aliud publicare, niſi rogatus ſcribere: ſicut ſi contineret in inſtrumento, me tibi interrogãti reſpondiſſe, ſatis exprimitur ſtipulatio: vt ſ. eo. l. j. §. j. & ſ. ti. j. l. obligamur. §. verbis. Sed quid ſi dixit, ego talis notarius ſcripſi: nec dixit, rogatus, nec, publicaui? dic qd ſi hoc reperitur in quaternis rogationum, vel inſtrumentorum, tamen habet alia omnia ſigna notarij, videtur publicũ: alias ſecus: vt nota. C. de fide inſtru. auf. ad hæc. cum gl. ſua, & in corpore vñ ſumitur. Quid
12 ſi dixi, †talibus teſtibus adhibitis, & vocatis ad hoc: an ſufficiat? Credo ꝓ ſic. Iſtud enim eſt rogare: et ad hoc admittere ſeu intereſſe, ita ꝓ non ſunt fortuiti, vel tranſeũtes: vt C. de teſt. auf. rogati. ſ. de repu. l. nullum. de teſt. l. hæredes. §. in teſtamentis. vbi
13 eſt expreſſum hoc. Quid ſi dicit. †adhibitis, nec dicit ad hoc, an ſufficiat? Certe ſi probaretur ꝓ non eſſent adhibiti ad hoc, non ſufficeret: vt d. §. in teſtamentis. & ibi dixi: alias præſumo ad hoc adhibitos: vt j. vi bono. rap. l. ij. §. homines. Ex eo enim ꝓ hoc facerent, ad hoc videntur adhibiti. Facit ſ. ad Macedo. l. ſed Iulianus. §. proinde.
14 Quid ſi teſtis †ſubſcribit, ſe præſente teſtatore, vel contrahentibus: nec dicit ſe rogatum vel adhibitum ad teſtificandũ? Puto ꝓ præſumatur rogatus: vt l. qui patitur. ſ. manda. & quia apparet, ꝓ non ſunt fortuiti, vel tranſeuntes. Et videtur text. ſ. de teſta. l. Domitius. ibi enim ſolum ad ſcribendum fuit rogatus.
15 Quid ſi †dicitur. notarius, vel teſtis rogatus: nec dicit à quo? Satis credo ꝓ intelligatur à partibus, vel à parte, ad cuius petitionẽ fit: vt j. eo. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. cum ſimili. Quid
16 ſi notarius †non dixit, interfui. Ex eo ꝓ publicauit, præſumitur
17 præſentia: argu. eius quod not. C. eo. l. j. Quæro, †quid in re
e latione nuncij,[e] an præſumantur omnia ſolenniter acta? Reſpõdeo, aut nuncius refert ex commiſsione ſibi facta à parte, ſeu partibus: & tunc idem quod in notario ſcribente, ex mandato partis. Idem puto ſi ipſa pars aliquid confiteretur. Au refert ex cõmiſsione iudicis: & tunc idem quod ſupra dixi in teſte. Pro
18 cedo †vlterius,[f] reperitur in actis, tali die lis conteſtata eſt, non
f dicitur plus. Specu. tangit in ſpecie de lit. conteſt. §. ij. verſi. quidam autem lecta. & tenet ꝓ non probatur litis conteſtatio: nec aliquid aliud dicit. In contrarium videtur per ea quæ dicta ſunt, coniuncta. l. rem nõ nouam. §. patroni. C. de iudi. & ſi quis vellet Specu. excuſare poſſet: quia hæc eſt ſtipulatio vniformis: ſed litis conteſta. poteſt fieri per negationem, & confeſsionem: & ſic non præſumeretur. Credo ꝓ proceſſus valeret, quicquid dicat Specu. primo per vnam rationem, vbi verbum, promiſiſſe, poteſt ſe referre ad pactum nudum, & ſtipulationem: lex intelligit per modum magis ſolennem, vt Inſtit. de inutil. ſtipu. §. ſi ita ſcriptum. & ſic in lit. conteſt. prout reperitur cõfeſſatum, vel negatum, præſumitur lit. conteſta. ſic interceſsiſſe. Præterea, quid

allegat notata hic, e cõſi. cccxc. ij. li. Idem tenet alle. Dy. & Io. And. & no. per Cy. de minori. l. ſi iudex circumuẽto. Idem tenet cõſil. cxxxiij. iij. lib. & eodẽ vol. conſi. ix. iij. col. & conſi. xl. v. lib.

c ¶ Teſtes rogati. Adde ꝓ nõ præſumant rogati, tenuit Bal. alleg. conſil. cccxcviij. iij. lib.

d ¶ Quæro. Adde ꝓ notarius ꝑſumit rogatus, Bal. cõſi. xxij. j. li. vbi dicit Ioan. ꝓ male dicunt tenẽtes cõtrariũ. & cõſi. proxime alleg. & Ang. conſi cexvj. vt refert Alex. ſed cõſil. cccx. ego ſueni qd expreſſe tenet contrarium: vbi alleg. Spe. & Innocẽ. & dicit falſam opin. cõtrariã. in fin. ſentit, ꝓ etiã ad pias cauſas debet eſſe rogatus.

e ¶ In relatione nũcij. Adde Pau. de Caſt. cõſi. cccxvj. Bal. cõſi. cxlviij. i. h. Et inquãtum Alex. tangit an conſtitutio de relatio. ꝑſumatur pręceſſiſſe cõmiſsionẽ iudicis, vide etiã ſ dicto cõſi. Bal. ſed latius ꝓ Roma. conſi. cccxcvij. Adde in l. ſi ĩ nomine. quam Alex. legit, ꝓ error in nomine partis diſponẽtis vitiat diſpoſitionẽ: vt clare cõſuluit Roma. conſi. clxxxix.

POMATES.

f ¶ Procedo vlterius. Vide Bar. in l. hæres inſtitutus. l. de acquiren. hære. vbi tenet ꝓ hic Bald. ibi tenet dictum Specu. vide ibi Ioan. de Imo. & Ludo. Roma.

Universidad de Deusto

refert, siue per confessionem, vel per negationē fuerit facta litis contestatio: cum lis contestata est, arg. l. Gallus. §. si ei⁹. circa fi. §. s. de lib. & posthu. & l. quod si dubitet. de acqui. hęre. vbi videtur casus. Tertio ꝙ processus valet. Quid si in sentē
19 tia † continetur, sententialiter promulgata, nec dicitur lecta, nec iudice sedente? Satis credo ꝙ præsumatur lecta iudice sedente: quia natura huius verbi, sententialiter, non potest aliter verificari: vt l. fi. C. de sen. ex bre. reci. & sic est solennitas intrinseca.

1 ☞ *Stipulatio ut ualeat quod tempus inspiciatur.* 31.

SI rem meam. Nota ꝙ ad hoc vt sciamus an valeat contractus, inspicimus tempus conditionis existentis. Ad hoc vadunt oia cōtraria. Op. j. eo. l. si filius. respō. ibi quo ad acquisitionē: hic quo ad valorē stipulationis. Secūdo opp. ad hoc de l. vsusf. j. de stipu. ser. Solu. ibi erat defect⁹ ex ꝑte stipulātis: hic ex parte rei. Contra hoc opp. de l. inter stipulantē. §. sacrā. j. eo. Sol. ibi erat defectus circa rem tantum, hic mista consideratione stipula-
1 toris & rei. Reassume ergo † vt intelligas gl. istam. Si quæris quod tps inspiciat: aut q̄ris quo ad acquisitionē: & inspicimus tps obligationis cōtractæ: vt l. si filius. j. eo. dic vt ibi. Aut q̄ris quo ad valorē, robur, & substātiā stipulationis: & tunc si ex parte stipulatoris est defectus: inspicimus tps contractus: vt l. vsusfr. j. de stip. ser. Aut ex parte rei: qa nō est in commercio cōi, & inspicimus tps cōtractus: vt j. eo. l. inter stipulantē. in §. sacrā. Aut est defectus mista rōne stipulatoris. & rei. & tunc subdistingue, Aut stipulatur sine conditione, & nō pōt fieri, vt j. de sol. l. qui decē. §. Stichum. & j. eo. l. nemo rem suam. Aut sub conditione, & possum, vt hic. Quęre, & solue vt in glo.

1 ☞ *Bos si est tibi promissus ad pascha, & moriatur ante tempus, an tibi debeatur coriū & carnes.*
2 *Bos promissus, si est occisus, an teneatur debitor cedere actionem creditori.* 32.

SI Stichus certo die dari pro-
1 missus. Circa legē istam quæro: † promisi tibi hominē Stichū, & bouē ad pascha: ante tempus mortu⁹ est bos, an tenear ad corium, & ad carnes bouis? Dic aut hos erat meus. & debet mihi coriū & carnes: vt l. solū. §. meū. s. de rei vē. Aut erat mihi debitus: & tunc aut ex cā onerosa: et idē, qa mihi debet: vt l. si seruus. §. boue. s. de condi. fur. & quod dicā j. proxi. q. Aut ex cā lucratiua: & tunc ꝑ eo daret mihi rei vēdicatio: & idē. Aut alia actio ꝑsonalis: & tunc secus: vt l. mortuo. in
2 princ. s. de leg. ij. Quæro † quid si homo, vel bos est interfect⁹ ab alio: an teneatur debitor creditori cedere actionem legis Aquiliæ? Ista q̄stio est difficilis, & fuit de hoc opi. inter Iaco. de Ra. & Pet. ꝙ refert Cy. de verbo ad verbū. C. eo. l. nō moriturū. tū ex hoc non est declarata quæstio, nec materia. Et iō dic, quando speciē debitā interfecit debitor, quādoq; fideiussor: & istis duobus casibus dic vt j. eo. l. mora. & l. si seruum. in prin. Q̄nq; interfecit eū creditor: & post morā, & nō tenetur lege Aquil. vt s. ad l. Aquil. l. legis. in fi. Aut ante morā: & tūc si erat debitum conditionale, vel in diē incertā, creditor tenetur lege Aqui. & debitor liberatur, vt d. l. legis. in princi. Aut erat debitum pure: & tunc idē credo, quod teneatur creditor si forte facta repetitione anni, vel xxx. dierū, nō erat debitū. alias non video quid debitoris interfit. Et ita intelligebat Ia. But. in l. arbitrio. s. de dolo. Aut interfecit eum tertius. & tūc aut eū interfecit in damnum, seu odiū creditoris: tunc debitor liberatur: quia culpa creditoris videt perijsse: vt l. si merces. §. culpæ. s. loca. & cōdu. & l. pe. in prin. sol. mat. Et ideo debitor actionē legis Aquil. nō habet, sicut si ipse creditor interfecisset: sed habet debitor actionē de dolo: vt l. arbitrio. §. fin. s. de dolo. Aut eū interfecit in iniuriā debitoris: & debitor non liberatur: quasi culpa sua perijt: vt d. l. si merces. §. culpæ. Aut interfecit eum nō in alicuius iniuriā: & tūc habet debitor actionē legis Aquil. & liberat, vt hic. Sed an illā actionē teneat credere, tūc est qō. Et gl. sunt cōtrariæ: & iō dic, aut res est debita ex cā lucratiua: & debitor non tenet cedere specie occisa: secus si esset vulnerata: vt s. ad leg. Aq. l. huic scripturæ. & not. in l. proinde. eo. ti. Si vero ex causa onerosa, & tenet mihi cedere, & dare quicquid apud eum ex re illa est: vt l. in summa. §. si seruū. de cōdi. inde. & ita ꝑcedit gl. q̄ est ī d. l. arbitrio. §. fi.

1 ☞ *Res cuius commercium haberi non potest, si deducitur in stipulatione, uel legato, an ualeat, & quando æstimatio debeatur.*

a Aliud in legatis. Adde pulchre Roma. consi. ccccclj.

MVltum interest. Si res non est in commercio stipulatoris non valet stipulatio: secus est, si non est in commercio promissoris. hoc dicit. Et glo. ponit vnum bonum casum, non tamen bene congruit literæ. Opp. de l. filiusfamil. §. si quid alicui. s. de legat. j. & l. fideicō. §. si seruo. s. de le. iij. vbi dicit, ꝙ legari pōt res ei, q ipsi⁹ cōmercium non habet. Duæ sunt opi. Vna est Ir. q dicit aliud
a in legatis, a aliud in stipulationibus. Alij dicunt, ꝙ sicut distinguitur in legato, ita in stipulatiōe. Et vide istā gl. q̄ incipit, aliter in legato, & c. quæ est verior. Dy. & Pe. tenent ꝙ secūda sit vera, ꝙ ita distinguat hic, vt in legatis. Iaco. de Are. intellexit prout Ir. per argu. l. in testamētis. j. de regu. iur. cū sua glos. quia in eis fit interpretatio larga, cum habeant instar bonæ fidei: vt l. in minorū. C. in qui. cau. in inte. re. nō est neces. Certe mihi plus placet opi. Ia. quā alia: cum hæc lex nō repiat distincta. Quæro, quid in legato. Et glo. distinguit: & distingue tu vt glo. an ista glo. sit vera tenendo opi. Ia. nō esset oportunū quærere. & primū membrū distinctionis non videt verū: per l. cætera. §. si duobus. s. de leg. j. & l. si qs inquilinos. eodem. tit. Sed Dynus dicit, ibi erat res æstimabilis: hæc glossa loquitur in re inæstimabili, sed certe sicut illæ res sunt inęstimabiles, deducta illa qualitate: qa iuncta ædibus, & adscripta glebæ: ita res sacra deducta illa qualitate potest æstimari: vt lege sancimus. C. de sacosanct. eccle. Vnde dicit Petr. ꝙ hæc res non erat in commercio propter ipsam rem, ibi propter rei qualitatē. Certe idē in re sacra: quia propter eius qualitatē nō est in cōmercio. Dic ergo tu, ꝙ hoc membrū loquit q̄n in nullius erat cōmercio. In contrario poterat esse in commercio ei⁹, q emebat domum vel fundū. Itē vltimū mēbrū prout dicit de Iudęo & mancipio Christiano: & de hæretico: nō vt bonum: qa ista lex nō habuit respectū ad Iudæū, vel hæreticū, vel de Christiano, cū isti cōdētes iura Digestorū erāt pagani: cū leges fuerint factæ ꝑ trecētos annos anteq; Christus veniret, vel plus. Item lege mortuo. §. Labeo. in istis exemplis non potest intelligi. Qualiter ergo potest poni exēplū hic, dic ꝙ fuit ei interdictū à iudice ne emat: vt l. moris. §. pe. j. de pœ. vel alr fuit vetit⁹, ne emat in tali comitatu. q̄d fieri pōt: vt l. ī quorū. s. de pi. cū gl. Et isto modo pōt poni exēplū hic. Vnde si statutū est hic, ꝙ forensis non posset acquirere possessionē immobilē, ꝑ mitti sibi nō poterit: sed ipse poterit alijs promittere, vt hic. Sed quid erit si emat. Respondeo ex neutra parte valet contractus, vt l. suæ rei. s. de cōtrahen. emp. nisi lex vltra procedat vt l. non licet. de contrahen. emp. & hæc lex cum gl. loquit, q̄n ex cā lucratiua. An posit legari vel instituī? dic vt l. si ita quis. §. ea lege. j. eo. Breuiter ergo quātū est in materia legatorū, habetis glo. hic, & in l. apud Iulianū. §. fi. cū l. seq. s. de leg. j. Reas-
1 sume, † vt addas ad gl. Aut nō est cōmerciū rei ꝑ ipsius rei naturā: vt quia sacra, vel religiosa: & tūc æstimatio nō debet: vt inter stipulātē. §. sacrā. j. eo. Aut nō est cōmerciū ꝑ quādā qualitatē, vt qa est cōiūcta ędib⁹: tūc æstimatio debet vt l. cætera. §. si duobus. s. de lex. j. & l. si qs inquilinos. in princ. e. ti. Si vero rei est cōmerciū in cōmuni: & tunc aut cū magna difficultate: & tunc habet ꝑ impossibili: vt l. apud Iulianū. §. fi. j. de leg. j. Aut est cōmerciū in cōmuni sine difficultate: tunc distingue vt in gl. Aut est defectus ex parte ꝑmissoris, aut stipulatoris. Et primo casu indistincte debetur æstimatio: vt ibi in tex. gl. Secundo casu ex quocunq; vitio ipsi stipulatori nō debetur: vt in hoc tex. q indistincte loquitur: nec per legē aliā distinguit: secundū Iac. de are. & sic erit aliud in contractib⁹: aliud in vltimis voluntatibus: vt s. patet: & quęre de aliquib⁹ quę j. dicam in l. continuus. §. cum quis.

SI stipuler ut id fiat. Stipulatio, que cōtinet impossibile de iure: vel natura, non valet. h. d. Opp. ꝙ ista sit supflua, ꝑ l. impossibilis. s. eo. Sol. nō est, qa hic adijcit impossibilitas per modū dispositionis: ibi per modū conditionis. Quęro, qd in alia muliere: aliquis stipulatur aliquā in vxorem, an valeat? Et videtur quod sic, argu. à contrario sensu, vt hic. Contrariū

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Transactionis. Ad de inquantum Alexander tranſit cū opi. quod remedium l.ij. non habeat locū in contractu transactionis authoritate gl.Io. And.Imol. & Petr.de Ancha. ſ.c. cum cauſa. de emp. et ven.Spe. in eodē titulo §.nunc videndum reſtat.verſi.qd de transactio. Gul. de Cug.in l.ex cauſa.C.de vſucap.pro emp.l.ordo.C.de execu.rei iudic.et in l. ij.§.j.ff.de trāſactio. & ibi dicit hic ſentire gloſſa in verbo, debere.et Bald.in l. fina.in princ.§.j.C. cōia de lega.per tex. in l.in ſumma.ſ pri. in verſi.nulla res. ī. de condictio. ind.& tex.in l.a diuo Pio. §.ſi pig. ibi: velut, &c.cum ibi no.ſ. de re iud.Bal.in l.ij. C. de reſcind.vendi. ēt adde,q̄ hanc opi.tenet eius conſil. xlij. lib.j.et Bald. conſil. ccxx.ij.li.

b ¶ Et illud qd plus eſt donat. Adde inquātū Alex. alleg. Ang.conſil. cxxvj. inci.tutor vxori. allega.cxlij.incipiē. in Dei nomine ſup primo inquirendum.et poſt vide Bal. conſi. ccccxxiiij.li.iij. et cōſi.iij.et conſil.xl.lib. v. Et inquantū tangit idem Alex. qualiter ex præcedēti cōtractu probetur ſtipulatio, Adde bal. conſi.xviij. j. volu. Abb.conſl.lxij. li.ij. per Bal.cōſil.cxviij. ij.lib.per Pau.de ca. conſi.cciij.latius cō. cxix.per Ro.vide q̄ poſin in l.cūctos populos.poſt Alex.cui etiam dum loquitur de venditore equi morboſi, vide quæ ipſe voluit eius conſil. cxlvj.li.ij.

tenet gl.j.eo.l. Titia.& l.iij.ſ.de ſponſa.et ſoluā in l. Titia.iſtas contrarietates.

Si in locando. Cōtractus qui celebrātur conſenſu,valent etiā nō adhibita ſolēnitate verborum.h.d. Opp.de l.j.§.ſi quis ita.ſ.eo. Sol.ibi agebatur q̄ fieret ſtipulatio: hic nō:ſecūdū Iac.de Are.Idē ſi ageretur q̄ fieret ſtipulatio:vt leg.ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus.j.e.niſi expreſſe eēt dictū, qd aliter nō valeret.Dixi.in d.§.ſi qs ita.

1 ¶ Exceptio doli q̄ obijcitur contra ſtipulationem,in qua fuit dolus adhibitus,vel quæ in ſe habet dolum.

2 Dolus aduerſarij qualiter probetur.remiſſiuè.

3 Inductus promittere aliter quā intendebat,ſi tradidit, qua actione agat.

4 Stipulatio ſi interuenit in contractu emptionis,& venditionis,& quis ſit deceptus vltra dimidiam iuſti pretij,an habeat remedium huius legis.

Stipulatio interpoſita in contractu emptionis,& venditionis,eſt æqualis ad emptionem,et venditionem,& quando nouat primam actionē,illam nouat cum omnibus ſuis qualitatibus.

5 Remedium huius legis et l.ij.C.de reſcin.vendi. q̄ habeat locum in contractu tranſactionis,habito reſpectu ad dubiū euentum litis.

6 Fractiua probandi leſionem,quando laudum petitur reducci ad arbitrium boni viri.

Arbitramentum q̄ ſit quædam tranſactio.

7 Clauſula appoſita in venditione,et ſi plus valet donat:q̄ tollat remedium huius legis et ſimilium,ſi venditor ſciebat pretium rei.& qualiter debet concipi dicta clauſula.

8 Remedium huius legis renunciari poteſt,& qualiter ſit cōcipienda renunciatio.

30.

Si quis cum aliter. Iſta eſt bona lex. Cōtra † ſtipulationē in qua fuit dolus adhibitus vel quæ in ſe dolum habet,doli exceptio obijcitur.hoc dicit. Quæro,exempla primæ partis. Et quidā ponebāt q̄ nolebā tibi promittere, tu induxiſti me vt tibi obligarer. Sed reprehēditur per gl.per verbum,aliter,poſitum in tex.& ſic præſupponitur,q̄ obligari volebam:ſed in modo,ſeu qualitate fui deceptus. Vnde pone q̄ cōueni ,p mittere fundū,ſine vſufructu,vel conueni ,p mittere fundū conſtituta ſeruitute:& poſtea promiſi ſimpliciter dolo aduerſarij. qd placet. Quæro exēpla ſecūdæ partis.Et quidā poniſt in cōtractu ſtricti iuris,volebam tibi donare rē valentem centū, promiſi per errorē rē valentē ducēta. vel pone in ſtipulatiōe interpoſita ſuper cōtractu bonæfidei, qui habet ī ſe dolū:qa quis eſt deceptus vltra dimidiā iuſti p̄tij:vt l.ij.de reſcind.vē.Ita dicit gl.hic qd no.vt j.dicā. vel pone in dolo incidēti:vt gl.dicit. † Quæro circa primā partem, qualiter probetur dolus aduerſarij. Reſpōdeo vt C.de reſci. ven.l.dolus.& de dolo.l.dolū. Quæro † circa primū exēplū ſecūdæ partis.Ille,qui ,pmiſit,habet exceptionē doli: ſed qd ſi iā tradidit.an poſsit cōdicere. Azo in ſumma C. de reſcin. ven.dicit q̄ nō pōt agi:ſed ſolū excipi.Ego credo q̄ in cōtractu ſtricti iuris ſubueniatur actiōe de dolo.Et probo per l.ſi id quod aurū.ſ.e.ti.quia ibi ſubueniē ſtipulatori, ſi decipitur. Quare ergo nō,idē in ,pmiſſore,& multō magis et ſic puto q̄ ſubueniatur actione de dolo,vel in factū:vt l.elegāter.§.nō ſolū.ſ.de dolo.vel poterit cōdicere poſſeſsionē,vt l.q̄ exceptio. §.ſi pars.ſ.de con.ind.& de le.j.l.ſi domus.§.fi.& l.ſe.& hæc tutior tenendo opinionē Azo. † Quæro circa ſecūdū exemplū,pone,tu vēdidiſti fundū:in cōtractu emptiōis,& vēditionis,interuenit ſtipulatio,vt cōmuniter fit in inſtrumentis: vtrū ceſſet remediū l.ij.C.de reſcin.vē.et habeat locū remediū huius legis. Et gl.videtur dicere,q̄ habeat locū remediū huius legis,ponendo hic exemplū ſecūdū.Et credo q̄ gl.bene dicat: ſed etiam credo,q̄ remedium huius legis habeat locū ſcilicet iudicis officio,vel actione ex empto,per l.C.de reſcin.ven.qa quando in eodē contractu fit emptio & per ſtipulationem fit promiſsio:illa ſtipulatio quæ eſt æqualis ad emptionē et vēditionē non nouat,niſi expreſſē ſit dicti ū:vt l.duo ſocietatē.ſ. pro ſocio.& l.fi.C.de noua. Præterea poſito q̄ nouaret primā eam tamē nouat cū omnibus qualitatibus,& priuilegijs, quæ habebat primo ex natura contractus, vel rei in obligationē deductæ:niſi animo abijciēdi priuilegium ſint factæ:vt l.aliā. j.de noua.Hoc voluit dicere tex.in l.v. §.conuentionales.ſ.e. & l.ſi ſtipulatus.ſupra de vſu.& l.ſi legati ſerui nomine.de l.j. & de dam.infec.l.dāni.la ij.in princ. † Quæro,qd ſi in cōtractu transactionis[2] quis eſt deceptus vltra dimidiam iuſti pretij? Dyn.dicit quod remedia huius legis et l.iij.de reſcin.ven di.non habent locū vt l. Lucius.in fi.ad Treb.Sed gl.ibi dicit cōtrarium:quia iſta habet locum in cōtractu trāſactiōis, ſicut in alijs cōtractibus.Sed eſt differētia in modo æſtimādi:quia ī transactiōe æſtimatur dubius euentus litis ad hoc vt videatur an quis ſi deceptus vltra dimidiā iuſti pretij. Nam illius dubij euentus venit in æſtimatione:non autem æſtimabitur quātū erat in veritate:vnde reſpectu veritatis poterit eſſe deceptus vltra dimidiam iuſti pretij. Et idē dico,† quando ſententia arbitratoris petitur reduci ad arbitrium boni viri. Nā cum arbitramentum ſit transactio quædam:vt no.auth.vt diffe.iud. §. j.& dicam.j.eo.l.ſi quis arbitratu.ille, qui dicit arbitramentū iniquum,debet probare,et concludere q̄ inſpecto dubio euētu litis, ille iniquē arbitratus eſt. & ille qui deſendit, debet probare,& cōcludere q̄ eo reſpectu æque arbitratus eſt.licet communiter aduocati hoc ignorent. † Quæro,dicitur in inſtrumento venditionis,vendidit rem pro tanto:& illud quod plus[b] valet dedit,et donauit:an per hoc ceſſabunt remedia harū legum? Dices tu q̄ ſic:vt l.ſi quis donationis.ſ.de cōtrahen.emp.Et hoc videtur tenere gl.in d.l.ij.de reſcin.vendi. & Azo in ſumma illius titu.In contrarium facit l.ab Anaſtaſio.C.mand.Sed tu dices,ibi in ceſsione eſt ſpeciale:ergo in cōtrarium eſt ius cōmune. Dico q̄ ſi venditor ſciebat valorē rei:tunc per talia verba ceſſant remedia harū legū.Sed ſi hoc ignorabat:tunc per talia verba non habebat animum donandi,niſi modicum:vt l.ſi libertus.ſ.de ope.lib.et l.hæc adiectio. de verb.ſigni.et eſt ar.l.ſi de meis.§.recepiſſe.& quod ibi no. ſ.de arbi.alias incipit,idem Pomponius.et ideo ſi quātitas eſt magna apparet q̄ in cōtractu donatiōis eſt læſus: et ſic habebit remedium huius legis,& l.ij.C.de reſcin.ven.ſecundū eos qui dicūt hodie contractum donationis eſſe bonæ fidei. Dicatur ergo in inſtrumētro:& illud quod plus valet,ſiue ſit quātitas modica ſiue immodica, dedit et donauit,&c.vel renunciet beneficio d.l.ij.et ſimilium,quod tantūdē importat.Sed † an remedio huius legis poſsit renunciari, ſ.exceptiōi doli:qū dolus ineſt re ipſa.videtur q̄ non:quia hic eſt dolus futurus q̄ cōmittitur cum peritur:ergo &c.vt l.ſi vnus.§.illud.ff.de pac. Dic contra,quia ex eo quod huic beneficio renunciat de preſenti ceſſabit,dolus tempore petitionis. Non autē puto q̄ ſufficiat ſimpliciter renunciare exceptioni doli,niſi exprimatur de hac lege,vel quod tantundem importet. Nam iſtud renunciare,eſt donare:vt infra, de noua.l.ſi quis delegauerit. & ſic ad modica refertur,niſi exprimatur,vt dixi.

37.

Si certos nūmos. Nota q̄ quando quantitas vt ſpecies debetur, perit periculo ſtipulatoris. Opp.q̄ non liberatur: vt in l.incendium.C.ſi cer.peta.et l.in ratione.§.incertæ. ſupra ad leg.Fal.Sol.ibi in gñe hic in ſpecie debetur quātitas.facit ſ.loca.l.in naue.de lega.j.l. Titiæ textores.in fi. Quantum ad l.ī naue.dic,q̄ quandoque debetur propriè quantitas in genere: & non perit:arg.l.incendium.& l.in ratione.§ incertæ. Quandoque debetur in genere non propriè,ſed reſpectu certæ ſpecieī:& tunc perit periculo ſtipulatoris:vt l. in naue. ſupra loca.et d.l. Titiæ textores.in fin.de leg.j. Aut debetur certa ſpecies:et idem,quia periculo ſtipulatoris perit:vt hic,et l.ſed & ſi certos.de leg.j.

1 ¶ Stipulatio habere licere,ex cuius facto committatur.

2 Actio q̄ detur ex ſententia iudicis delegati.

3 Obligatio ad intereſſe,in omnibus ſtipulationibus factis fieri debet.

4 Venditor,qui promiſit deſendere de iure,& de facto contra omnem perſonā, ad quam

tenea

Universidad de Deusto Biblioteca

teneatur.
Verbum, de facto, qualiter accipiatur.

a Stipulatio ista habere licere.[1] Ista lex ē multum difficilis, & habet gl. multum difficiles, & diuiditur in tres partes vsq; ad §. hi qui. Primo loquit ex cui⁹ facto committat hæc stipulatio. Scdo logt ex quo facto. Tertio cui, & cōtra quē cōmittat. Secunda ibi, si quis forte. Tertia ibi: sicut aūt. & durat vsq; ad. §. hi qui. Prima subdiuiditur in alias particulas. Prima loquitur in stipulatione simpliciter interposita. Secunda loquitur qñ de se tantū ꝓmisit. Tertia, qñ de extraneo promisit. Quarta, qñ simpliciter promisit: & sic debet iungi cū prima. Secūda ibi: sed si se. Tertia ibi: sed si quis promittat. Quarta ibi: sed quatenus. & ista iungat cū prima ponendo casum. Et breuiter hoc intendit: Stipulatio, habere licere. simpliciter interposita, oēs cōtinet inspecto rigore verborū: sed ex iuris interpretatione ex facto promissoris & successoris ipsi⁹, tm̄ committit. Idē si de se tm̄ promisit, sed non pro facto extraneus, etiā si expresse sit dictū, nisi pœna sit apposita hoc dicit. Ibi: stipulatio ista. simpliciter interposita. Ibi: hoc continet. subaudi inspecta simplici significatione verborum. Ibi: sed si se. alias deest si: & tunc determinat præcedētia. alias est si: & tunc ponit nouū casum: qñ de se speciaſr promisit. Et secūdū hāc diuisionē lege, & notabilia collige ꝑ te. Oppo. dicitur hic in prin. qñ ꝓmittit simpliciter, tenetur de facto oīm. sed cōtra j. proxi. ver. sed quatenus. Rñ. principiū loquitur secūdū simplicē significationē verborū: versi. sed quatenus. loquitur secundum interpretationē. Op. ad secūdā particulā. j. eo. l. quoties quis. in prī. vbi qs pōt ꝓmittere factū
b alienū. Rñ. ꝓmittere facturū se & curaturū[b] ꝙ per alios non fiet, quo minus habere liceat, fieri pōt, vt in cōtrario: sed promittere factū alienū simpliciter, non pōt fieri. Et vide gl. quæ incipit: præsumitur prima facie, &c. Ista sol. non videt vera: qa vbi simplr ꝓmisit quis, videt ꝓmittere se facturū: &c. vt l. quoties quis. j. eo. & gl. Insti. de inuti. stipu. §. si quis aliū. videt hoc tenere. & Cy. idē in l. j. in vij. q. C. de ꝓcur. hoc tenet: sed illud est contra istā l. hic, & j. ea. l. §. si quis dolū. vbi simpliciter ꝓmittendo, ad factū alterius non refert nisi expresse dicatur. Teneo ergo gl. istā quod in simplici nō intelligatur me facturum, &c. Sed contraria sunt vera in prætorijs stipulationib⁹: vel quoties quis. j. eo. Gl. ergo quæ est in §. si quis aliū nō bene intellexit istā l. Op. j. e. l. inter stipulātē. in prin. ibi ponunt plures sol. hic dicit, ꝙ tenet de his quosi potes ꝓhibere: vt l. fluminū. §. quāq; j. ś. de dā. infec. & l. qui fundū. ś. loca. imo est l. si fundus. Vel aliter ibi loquit qñ ꝑcesserat cōtract⁹, ex cuius natura quis tenebat, extraneo euincēte. Op. & est gl sup verbo, ꝓmittere: de l. emptorē. §. qui autē. ś. de act. emp. Sol. ibi tenebat ex natura contractus præcedētis, hic null⁹ ꝑcessit. Vel si præcessit, fuit cōtractus donationis, de quo nō tenebat de euic. Sed contra hoc op. j. proxi. §. si qs forte. vbi dicit, distractū &c. & sic præcessit cōtract⁹. Rñ. debes intelligere distractum, non ab eo qui promisit, sed ab alio: vel per cōtractū donationis, vel fuit dictū ꝙ de euictione nō teneret. & ita tenet
1 gl. in l. cōtraria. Reassume ergo istā materiā, Cū q̄rit, quo modo, i. ex cui⁹ facto stipulatio habere licere committat. Dic aut quis promisit de se tm̄: & cōmittit ex facto suo, & suorum successorū: vt hac l. ver. sed si se. De facto vero extranei nō tenet, nisi quaten⁹ natura præcedētis cōtractus inducit: vt l. emptorē. §. qui aūt. ś. de actio. emp. Aut quis de extraneo promisit: & tunc aut promisit se facturū, & curaturū ꝙ alius, &c. & tūc cōmittit: arg. l. quoties quis. j. eo. Aut nō ꝓmisit se facturū & duraturū, &c. tūc aut ꝑcessit cōtract⁹, de cuius natura tenetur de euictione, & de facto successorū & extranei: & tenet: ar. l. emptorē. §. q aūt. ś. de actio. emp. Aut nō ꝑcessit: & tūc nō tenet: vt ver. sed si quis. Sed si pœnalis stipulatio interponit: tūc pœne metu de facto alterius tenet: vt hac l. versi. at si quis velit, &c. Si vero stipulatio fuit interposita simpliciter: tunc aut ꝑcessit natura cōtractus, ex qua tenet de euictione: & tūc de facto extranei tenet: vt l. inter stipulātē. in prin. j. e. Aut talis cōtractus nō ꝑcessit: & nō tenet nisi de facto suo, & suorū successorū, & eorū quos potuit ꝓhibere, vt in prin. & ver. sed quaten⁹. Venio ad gl. quæ est sup verbo, in pœnali. & quero, quæ est rō ꝙ pœnalis stipulatio cōmittit. Rñ. qa nō inspicit an interfit in pœna: vt j. eo. §. alteri. Sed opp. de l. j. circa fin. C. de sen. q̄ ꝓ eo ꝙ interest. vbi nō pōt excedere duplū. ergo sup debet videri vtrū interest. Sol. dicūt qdā, fateor ꝙ inspicitur: sed ad cōtrariū nō rndent. Et vide gl. quę incipit in pœnali em̄, &c. vsq; ibi: pœnalis em̄. Sed ista nō est vera: qa ibi loquit de stipulatione pœnali, quæ apponit super contractu, qui cōtinet certū: sed hic continet incertum: & ideo non inspicimus an interfit. Sed oppo. de l. nuda. C. de contrahen. & committen. stipula. & l. ex pupilla. i. §. de vul. & pup. Gl. dicit, fateor ꝙ accessoriū nō firmat principale, sed metu pœnæ paret: sic in snia arbitri, vt dicit gl. quā vide ibi: si nō à iudice dat. habeas non: vt habet cōiter. sed in li. Pet. de bel. per. erat
2 sine ñ. Et sic innuit ꝙ ex snia arbitri, hoc est iudicis delegati, nō det actio. ꝙ falsum esset: vt l. à diuo pio. de re iudica. Opp. ad prædicta semp tacite ex ꝓmissis facti videt ꝓmitti interesse si nō fiat: vt j. e. l. stipulationes nō diuidunt. ergo semp valebit
3 ꝓmissio facti alieni. Ad ꝙ rñ. Dy. ꝙ illud ꝙ dicit stipl'o facti, habet tacitā stipl'onē de interesse, verū est, si est stipulatio valida: sec⁹ si inualida, & inutilis, vt l. sponsus §. fi. de dona. inter vi. & vxo. hic est q̄dam gl. magna, quā hic recitare omitto. recitabo j. ꝓxi. §. qa ibi ꝓprie cadit. Quæro ali qs vendēs ꝓmisit emptorē cōtra oēm p-
c sonā defendere de iure, & de facto[c]: ille emptor ꝑ aliquē vi expellit: an vēditor teneat defendere? Vt ꝙ nō. C. de act. emp. l. fi. ś. de acq. pos. l. ꝓmisceri. scdm vnā lec. Præterea, ꝓmissor nō tenet nisi de facto suo et eorū, quos ꝑt ꝓhibet: vt l. fluminū. §. quāquā. d dā. infec. & l. locati. §. si fund⁹ & l. hæc distinctio. Sed Dy. dicit hęc vera nisi sit ꝓmissa pœna: tūc metu pœnę tenetur defendere, vt hic, & j. e. l. §. si qs dolū. Iac. de Are. tetigit hoc in l. dāni infecti qdā. ś. de dā. infec. Dico modo latius. Nam illa verba de facto pñt intelligi pluribus modis. Primo, si moueatur lis in iudicio de iure: vel de facto: & euincat d iure vel non: vt l. pater. in prin. ś. de do. præle. Secundo modo pōt intelligi de facto, s. vt in iudicio faciat ea, quæ facti sunt: vt assistere apud tribunal, ꝓducere testes, soluere expēsas, & si. ar. ad hoc C. de in lit. dā. tu. l. ij. & de euic. l. si parētes. Tertio mō pōt intelligi de iure, & de facto: hoc est, armata manu resistere, & recupare: sed iste tertius mod⁹ nō debet ex natura cōtractus: vt d. l. fi. C. de act. emp. & l. ꝓmisceri. ś. de acquirē. pos. ergo intelligeret secundū naturā cōtractus, vt ad hūc tertiū casum nō porrigat: vt l. si stipulat⁹. ś. de vsur. & l. dāni infecti qdā. de dā. infec. & qa verba ambigua in dubio interpretant cōtra stipulatorē: vt ś. de pac. veterib⁹. & hoc tenet Iac. de Are. & Oldr. & idē tenet hic Ric. Ma. & addit rationē: qa cum natura contractus emptionis. & venditionis, sit talis naturæ, quod in eo nō veniat casus fortuitus: per talē promissionē generalē non tenebit: cū alij casus fortuiti non sint noīati: vt l. sed & si quis. §. quæsitū. ś. si quis cau. & ś. loca. l. opus quod aduersione. operat ergo talis promissio, vt teneat ad duo prædicta, nō aūt ad tertiū. Primo, qa nō tenet venditor, si emptor expellat de facto: secundū prædictos, sed mihi videtur in hoc primo casu distinguendū: Aut emptor expellit ab aliquo suo inimico: &

✠ P. PAV. P.

a ¶ Habere licere. vid. Felin. in c. ex rescripto. col. pen. de iureiur. & in vers. dicit hic. vide but. consil. cxij.

b ¶ Facturum & curaturū. Adde Bal. cōs. xcvj. j. li. vbi ponit, ad qd teneat & qūo obliget qui ꝓmisit alicui se facturū & curaturū, ꝙ nō veniret contra sententiā & si veniretur contra, ꝙ releuabit eum indēnē, & qūo obliget quis ex ꝓmissione facti alieni, vide Ro. cō. cccx. & per Bal. cōs. ccxc. j. libr. vbi allegat. Bartol. in l. quoties quis.

c ¶ De iure & de facto. Adde secūdum Alex. inquātū Bar. concludit ꝙ ille, q se obligat defendere emptorē, non tenet defendere cum armis, ꝙ hāc eandem sniam tenent cōiter Mod. Cy. & Sal. in l. fin. de actio. empt. Bald. in l. nō solum. §. si status. de ꝓcur. & in l. j. in lect. antiqua. ś. de euic. Ioan. de Imo. in c. fi. & ibi Pet. de Anc. de em. & ven. Iac. Bu. consilio incip. In christi noīe amē. q̄stio proponit. & qualiter intelligantur illa verba de iure, & de facto. vide Bald. cōsil. clxxvj. inter consil. Ang. licet Alex. all. pro consi. Ang. non est verū. Et an q ꝓmisit licere habere, sub pœna, teneatur siue de facto res euicatur, vide Abb. cōsi. xliij. ij. li. & ꝙ ꝓmittens de iure, & de facto defendere, non teneatur nisi de iure, si sit Princeps, tenet Pe. de anch. cōsi. lxxxvj. & clericus suam ecclesiam de iure, & de facto defendere tenetur, vt idē voluit cōsi. clvij. Et post hunc aduerte ꝙ do. Iaso. hic. colū. fin. in prin. dicit qd Bar. seipsum cōfundit, & ꝙ doctri. sua post antiquos implicat contradictionē. tu videto. Alex. Lofæus.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſic propter odium ipſius emptoris:& venditor nullo mõ tenetur:quia emptoris culpa hoc accideret.l.interpretatur:vt l. ſi merces.§.culpæ.ſ.loca.& l.pen in prin.ſ.ſol.mat. Aut fit ab inimicis venditoris:& tunc propter ſui odium tenetur,etiã ſi nõ eſſet dictũ de iure,& de facto:quia ipſius vẽditoris culpa hoc accidit:vt d.l.de qua tenetur ex natura contractus. Aut neutrius culpa hoc accidit,ſed quidam hoc facit ad ſuum lucrum,non propter odium poſſeſſoris:& tunc ſto cum prædictis.In alijs duobus caſibus,ſto cum eis.

1 ☞ *Argumentum de ſtipulatione ad tranſactionem non procedit.*
2 *ſtipulatio,habere licere,pro quo facto committatur.*
3 *ſtipulatio habere licere,quando committatur.*

Si quis forte non. Hæc ſtipulatio cõtinet nõ fieri quo minus habere liceat occaſione dominij,vel alterius iuris habiti,vel habendi.h.d. cũ §.ſeq.& hic dicitur ex quo facto ſtipulatio cõmittatur.Itẽ qñ hæc ſtipulatio cõmittatur. Opp.& incipio à gl.magna præcedentis §.quæ debet hic recitari. Opp.ſi iſta ſtipulatio cõmittatur ſolũ propter controuerſiam de iure,ergo nũquã cõmittitur:quia ſi tu promiſiſti de euictione,tunc poſſum exceptione repellere: quia quem de euictione,&c.vt ſ.de euic.l. vẽdicantem.l ſtud cõtrariũ ſoluitur in gl.in prin.& ĩ fi.Et prima ſolu.eſt,q̃ de iure agit, licet exceptione repellatur. Vel dic,q̃ licet contineat ius,ſtipulatio tamen cõmittitur,ſi de facto mouet. Et iſta tangitur in fi.gl.& hanc tenet Pet.dicit ipſe, Diabolicũ eſſet dicere,ſi agẽdo de facto nõ cõmitteret. Quid enim ſi rẽ alienã vendo,nõ obligabor. Nõ ob.litera hic in §.q̃ſitũ.q̃ dicit q̃ cõmittitur,ſi res efficitur promiſſoris,nõ alias: quia illud ideo dicit,quia nõ eſt veroſimile q̃ ille ageret,ſi nõ haberet dominiũ.Fateor tamẽ q̃ cõmtititur agẽdo de facto,ſecũdũ Dy.Ia.de Are.& omnes cõmuniter tenẽt contrariũ,et eſt caſus j.in § hi qui.vbi dicitur q̃ hęc ſtipulatio cõtinet ius ex vtraque parte.Nec ob.ſi dicis,q̃ ſi vẽdo rẽ alienã:qa fateor q̃ hæc ſtipulatio nõ cõmittet,ſed habebit locũ actio ex empto.Sed dico op.q̃ cõmittat,ſi agit ſic ĩ trãſactiõe. vt C.de trãſa.l.vbi pactũ.

1 Rñ.gl†.dicit q̃ ar.a trãſactiõe ad iſtã ſtipulationẽ nõ ẽ bonũ: cũ trãſactio poteſt fieri ſuper re aliena:vt l.pe.C.de vſuca.pro emp.& l.ſi pro fundo.C.de trãſac.hic verò nõ ſuper re aliena, vt hic.Itẽ fit tranſactio pro lite præſenti,vel futura:hic verò ẽt ſi non ſuper lite interponit.Itẽ trãſactio nullo dato,vel retẽto nõ valet.C.de trãſac.l.trãſac.hic ſecus.Et hoc ẽ qd dicit gl. ex liberalitate mera interponi.Itẽ trãſactio interponitur ſup lite pẽdẽte:vt l.cũ Aquiliana.ſ.de trãſac.& l.ſi de certa.C.de tranſac.vbi nõ venit ius futurum:ſed in iſta ſic pñs & futurũ.Item eſt quinta differentia.In trãſactiõe em cõmittitur pœnalis ſtipulatio,ſi de facto venit:vt l.vbi.& l.ſi quis maior.C.de tranſac.ſed iſta nõ niſi de iure:& iſtæ duæ differentiæ vltimæ nõ ſunt in gl. Opp.quia iſta ſtipulatio cõmittitur pro facto alieno,qñ eſt promiſſum,vt hic,in §.q̃ſitũ. ergo nõ eſt neceſſe cõtrouerſiã moueri de iure.Sol.dic,q̃ ibi ille alius cõtrouerſiam mouebat de iure:alias nõ cõmitteretur ĩ re aliena.ſicut nec ſeruo ſtipulante.dicit gl. Sed contra hoc opp.quia cõmittitur in ſeruo ſtipulante:vt j.ea.l.§.hi qui.Sol.non cõmittitur de rigore:ſed de æquitate cõmittitur.Et vide gl.ibi,& ideo nec in re aliena.& c.l.ſ:ſed ſi ſeruus.hoc eſt verũ de iure ſtricto:ſed de æqrate ſecus:vt ibi. Opp.dicitur dic,q̃ p̃ re aliena q̃ perſeuerat aliena,nõ põt cõmitti cõtra,agã cõtra te rei ven.ẽt p̃ re aliena:fertur ſnĩa cõtra te:& ſic poteris agere cõtra me,qa nõ potero dicere,q̃ malẽ ſit iudicatũ:vt l.ſi ſeruus pluriũ.§.j. de leg. j.& ſic pro re aliena cõmitteretur.Breuiter fateor cõtra:et p̃ re aliena põt cõmitti, verũ eſt ſecura ſnĩa,dicit gl.et bene. Oppo.ad id,qd' dixi,dãnũ,qd quis ſua culpa ſentit,ſentire nõ vt, vt in re.iur.dãnũ qd' qs.ſed ſtipulator fuit in culpa: qa potuit obijcere exceptionẽ contra agẽtẽ.So.dicit gl.q̃ culpã obijcere non poteſt,ex qua lucrũ ſentiat: ar.gl.l.cũ in fundo.§. qd ſi mulier.ſ.de iure do.et no.in l.vendicantẽ.ſ.de euic. Sed op. nonne potero dicere,q̃ per iniuriã eſt iudicatũ:vt ſ.de euic. l. ſi p̃ imprudẽtiã'Gl.dicit q̃ non,vt in l.ſi ſeruus pluriũ.§.j. de leg.j.et bene. Op.ſ.de euic.l.quod ad ſeruitutes.Sol.ibi ĩ ſtipulatiõe duplæ:hic in ſtipulatiõe, habere licere. Op.j.eo.l.inter ſtipulantẽ.in princ.Sol.Ibi præceſſit contractus, de cuius natura debetur euictio,etiã de facto alieno.Itẽ op.de l.emptorẽ.§.qui aũt.de actio.emp.Sol.Ibi p̃ceſsit alius cõtractus.Sed ad illud opp.de §.ſi qs fortẽ.quia dicit diſtractũ.Sol.dic diſtractũ ab alio,vel ab eo.ſ.donãdo.Vel dic q̃ fuit dictũ,non tene-

2 ri de euictione. Reaſſume ergo,†vt tibi liqueat pro quo facto hæc ſtipulatio cõmittat.Dic aut venit cõtra ꝓmiſſor, vel eius hæres aut extraneus.Primo caſu aut rõne alicuius ſui iuris,& cõmittitur ſtipulatio:vt ver.ſi quis fortẽ. Aut venit de facto:& tũc ſi quidẽ ſnĩa eſt lata pro eo,licet iniuſtẽ,hæc ſtipulatio cõmittitur.l.ſi ſeruus pluriũ.§.j.ſupra de leg.j.Si vero ſnĩa nõ eſt lata,nõ cõmittitur:vt in §.quæſitum.niſi ſit ad expẽſas. l.ſi ſine.§.Marcellus.et §.cũ aũt.j.rẽ ra.ha. Aut venit extraneus et tũc ſi de facto:nõ cõmittitur,vt hic,et §.hi qui.j.e.Aut de iure:et tũc aut præceſsit cõtractus,ex cuius natura debetur euictio:& cõmittitur,vt l.inter ſtipulantẽ.in prin.j.e.et l. emptorẽ.§.qui aũt.ſ.de ac.emp.Aut nõ præceſsit cõtractus alius:& tũc non de facto alterius,niſi pœna ſit apposita:vt hic,et ſ.pro

3 xi.§. Procedo†vlterius ad ſecũdã materiã,vidiſtis ex quo facto cõmittatur:mõ eſt videre qñ.Et dicit tex.q̃ ſtatĩ mota cõtrouerſia. Sed opp.de l.habere licere.ſ.de euic.Sol.dicũt quidam,q̃ aliud ibi,et aliud hic:vbi aliter,vt ibi.et iſta eſt vera ſo. Aut ille,q̃ promiſit,agit:et tũc ſtatim cõmittitur,vt hic. Aut alius et tũc euictiõe ſecuta,vt ibi.Ia.de Are.dicit,aut loquimur in contractu emptiõis et vẽdi.et ſi eſt apposita ſtipulatio habere licere,ſto illi.l.habere licere.Aut loquimur ĩ alio cõtractu: & tũc conſtat,q̃ eã mouet de iure,et ſtatim cõmittitur:vt hic, & §.ſi quis fortẽ.et l.ꝓcurator ad exhi.§.j.j.rẽ ra.ha.Aut conſtat q̃ de iure non mouet,& nõ committitur:vt hic,et infra rẽ ra.ha.l.ꝓcurator.et l.fi.Aut eſt dubiũ,et expectat ſnĩa:vt no. hic.& ꝓbatur ſupra de iureiu.l.iuſiurãdũ qd ex conuẽtiõe. in fi.interim committitur ad expẽſas.Facit ad id qd dicã infra.e. l.venditores. Itẽ op.q̃ ſi euincitur pro iure futuro,nõ cõmittitur ſtipulatio:vt l.Lucius.ſupra de euic.& l.j.ſupra de peri.et commodo rei vendi.Sol.ibi loquitur quando ius poſſeſſoris minuitur facto ſuo,vel caſu fortuito: tunc non tenetur ꝓmiſſor.hic quando ius poſſeſſoris non minueretur ꝓpter ius ſupueniens promiſſori,quod añ erat apud alium.Et ſic no.caſum de quo dicam in §.duo fratres.

1 ☞ *Stipulatio iſta habere licere,q̃ committatur contra ſingularem ſucceſſorem.*

Sicut autẽ ex parte. Hæc ſtipulatio cõmittit contra ꝓmiſſorẽ, et eius

1 ſucceſſores et ſtipulatori et eius ſucceſſoribus.h.d. †Quæro vtrũ committat in rẽ contra ſucceſſorẽ,et determino per l.fluminum.§.adijcit.ſupra de dã.infec.q̃ committat ſtipulatio,& eius ſucceſſoribus vniuerſalibus,ſed ſingulari non,ſed ſibi cedetur:vt l.dãni.§.emptor.ſupra de dã.infec.Idẽ eſt in ꝓmiſſore,qd ſucceſſor ſingularis non tenetur:ſed ex eius facto tenet actor:vt l.fluminũ.§.adijcitur.et qd ibi no.et l.iij.§.opus.ſupra de ali.iu.mu.cau.fa. Quæro,an eſt idem,ſi non interſit principalis ſtipulatoris ,cũ de euic.nõ tenetur:quia forte donauit.habes gl.in l.ſi pro re pupilli.§.fi.in gl.ſupra de euic.

1 ☞ *Talia ſunt prædicata,qualia demonſtrant ſubiecta.*
2 *Stipulatio quæ proprie intelligi non poteſt ,trahitur ad improprium verbum.*
3 *Licere, ſeu licitum eſſe,poteſt duobus modis intelligi.*

Hi qui ſunt. Hæc ſtipulatio continet,ſi põt,alias re-

1 fertur ad factũ.h.d. No. q̃ talia ſunt p̃dicata,qualia demonſtrant ſubiecta .dicit Pe.et ſeruus eſt ſub

2 iectũ,ſuper quo ſtipulatio habere licere interponit.Et no.†q̃ ſtipulatio q̃ proprie non poteſt intelligi,trahit ad impropriũ. Opp.de l.ſi à dño vel à patre.§.ſed et à filio.ſupra de pet.hære.Reſpondeo q̃ filius ꝓmittẽs de iure,non poteſt euincere: ſed qñ filio ꝓmittit, tũc debet intelligi de facto:vt l. ſi à dño vel à patre.ſupra de peti.her.ſed in p̃ſona filij hodie de iure debet intelligi cũ poteſt acquirere:vt.C.de bo.quæ lib.l.cũ opor

3 tet. Vlti.no.ex hoc §.,p intellectu totius legis,q̃ licere,ſeu licitum eſſe,poteſt intelligi duobus modis. Primo licet de iure nõ tñ de facto,ſecũdo licet ſeu licitũ eſt de iure,et de facto.Aut ergo verbum,licere,refertur ad verbũ iuris,vel ad verbũ commune,quod ſe habeat ad ius et factũ:vt eſt verbũ,habere:vt infra.§.habere.& tunc intelligit licet de iure,et licet aliquid ſit ĩpedimentum facti,non dr deſinere licere habere: vt §.ſi quis forte.& §.quæſitum.et hoc fallit ſi propter conditionẽ p̃ſonę aliud ſtatuat :vt hic.Si vero refert ad verbũ ſignificatiuũ fa-

cti,vt

Universidad de Deusto Biblioteca

cti:vt ire agere licere:vt Insti. de sti.ser.§.sed cũ factũ. & tunc intelligitur licere de facto,vt hic in versi.cum vero.& j.pxi. §.v ersi.plane. significatio ergo istꝰ verbi,licere,facit istã difficultatem in hac l.Ex his habetur intellectus istius stipulationis,& sequentium.

1 *Verbum possidere,intelligitur ciuiliter.*
Tenere,de facto.
Habere,est commune ad possidere & tenere.
2 *Testis deponens super articulo quod Titius tenuit,& possedit,& interrogatus quomodo scit,respondet quod tenuit,& possedit tanto tempore,probat.*
3 *Si unus testis probat quod Titius possidet:alius quod Seius possidet,intelligitur quod quelibet vidit de facto possidere.*
4 *Reformatio quæ habet verbum,quod potest se habere ad intellectum iuris communis. & ad communem usum loquendi,quod intelligatur secũdum cõmunem usum loquẽdi.*

Hæc quoque stipulatio. Verbum possidere intelligitur ciuiliter nisi cõditio personę faciat intelligi de naturali detentione.h.d.†No.q̃ possidere intelligiꝯ ciuiliter:tenere,intelligiꝯ de facto:& habere,est cõe ad possidere,& tenere:vt videbitis statim. Et illud est quod poniꝯ in libellis,s.quã habet tenet & possidet. †Et gl.inducit in argu.ad quæstionẽ.Rusticꝰ interrogatus super articulo,dicit q̃ tenuit & possedit,&c.rñ. qũo scit q̃ tenuit & possedit tanto tempore &c.& quia rustici nesciunt quid sit possessio,intelligiꝯ de possessione, quæ est facti.& vide istã glo.& adde in fi.gl.ar.ś.de cõdi.& demon.l. quibus diebus.§.dñs.l.nec seruus.ś.de pecu. Dy.& Per.impugnant glo.quia si hoc esset verũ,nullus imperpetuũ vinceret interdicto vti possidetis:in quo nõ sufficit detẽtio:vt l.si duo. §.creditores.vti possidetis.sed secundũ istã gl.nõ ꝓbareꝯ ciuilis possessio.Nõ ob.iste §.quia ideo hoc euenit hic,ne stipulatio irritetur:sed certe rusticus deponit de naturali detentione quæ est facti.[a] & ista gl.bene dicit.Nã cũ testis habeat deponere solũ de eo q̃ sensu percipiꝯ:vt l.testiũ.C.de testa.ś.de tes. l.hæredes palam.§.fi.si vellet deponere de possessiõe iuris,nõ valeret eius dictũ:quia illa nõ ꝓcipiꝯ sensu sed ex alijs factis colligiꝯ iudicio intellectus. Ad rõnẽ Pe.q̃ nunquam probabitur possessio iuris,nõ est verũ:quia ꝑ istã ꝓbationẽ resultat conclusio iuris. Verbi gratia,depono quòd mutuasti cẽtum: & sic testis deponit q̃ mutuasti: ex qua ꝓbatiõe resultat obligatio.Et sic in casu nostro ꝓbata hac detentione facti,præsumitur possessio iuris:vt l.q̃dã.ś.de rei vẽ.& l.j.C.de acq.pos. & ś.de acq.pos.l.j.in prin.j.de sol.l. Titia.Itẽ ista gl.†est bona propter aliud. Plures testes sunt,& vnꝰ probat q̃ Titius possidet,& alius quòd Seius possidet.qũo potest esse? Dic quòd quẽlibet vidit de facto detinere.Item est bona†propter aliud quia camerarij faciũt reformationẽ:& apponiꝯ verbũ q̃ põt se aliquando habere ad intellectum iuris cõis: & aliqñ secundum communẽ vsum loquendi:qualiter intelligitur istud verbum? Credo secundum communem vsum loquendi:quia secundum verba proferẽtis debet intelligi,vt in hac glossa.

1 *Vsusfructus q̃d sit alius in persona hæredis,& alius in persona stipulatoris.& n.3.*
2 *Impersonalitas quando uitiet stipulationem.*
3 *Stipulatio ista,licere uti fru,quod continet factum.*
Stipulatio merè personalis,quòd alia sit in persona defuncti,alia in persona hæredis.
4 *Stipulatio,ire agere licere,quod sit merè personalis,& non transit ad hæredem,nisi expresse dicatur.*
5 *Si promittis Titio,& hæredibus suis,quod ista adiectio,& hæredibus suis,in re transmissibili ad hæredes, nihil operatur.*

Si quis ita. Stipulatio interposita super iure merè personali,ad hæredem non transmittitur,nisi exprimatur.h.d.Et nota bene†q̃ alius est vsusfructus in ꝑsona hęredis,& alius in persona stipulatoris. Oppo.de auth.si quãdo.C.de constitu.pecu.vbi videtur,q̃ impersonalitas vitiat stipulationem.Respon.†q̃ quædã est impersonalitas ex parte promissoris,quę vitiat stipulationẽ:sed ex parte stipulatoris nõ vitiat:qa semper stipulator vult sibi acquiri. Oppo. de l.fi.circa fi.secundũ vnam lec.ś.si cert.peta. Respond.quædã est impersonalitas in verbo obligatiuo:verbi gratia,satisfiet tibi:& tũc impsonalitas vitiat stipulationẽ.Sed si impsonalitas est in verbo executiuo,vt ꝓmitto qd̃ tibi satisfiet: tũc non vitiat stipulationẽ:vt l.illa.j.e.& l.fi.ś.si cer.pet.& ista nobene per Doct.in auth.si qñ.C.de cõsti.pecu. Dicitur hic,licet diuersi sint fructꝰ,&c. Quęro,qd vult dicere.& vna glo.dicit,q̃ fructus,i.vsusfructus: qa in ꝑsona defuncti est vsusfructus:in ꝑsona hr̃dis,alius est vsusfructus. Et istud placet si ponas defunctũ vsumfructuariũ cõstitutũ fuisse,seu sibi ꝓmissum, ꝑ se & hr̃dibus.& erit effectus:qa hæres egebit noua cõstitutiõe vsusfructꝰ.Si verò poneres defunctũ, tm̃ fuisse vsumfructuariũ,nõ habita mentione hr̃dũ:postea fuit stipulatus sibi,hr̃diq; suo,vtifrui licere:tũc ꝓcedit sequẽs expositio glo.qa defunctus ꝓcepit vt vsumfructũ:hęres verò vt cãm:qa est quędã obligatio ad fructus: qa aliud est habere vsumfructũ,aliud habere obligationẽ ad fructus.& vide istam glo.quę incipit,i.vsusfructus,&c.est ergo bona ista sol.& primò, qa in ꝑsona hr̃dis est vsusfructꝰ nouus:vt l.antiquitas.C.de vsufru.Nã alius est vsusfructus in ꝑsona defuncti,& cũ sua ꝑsona finiꝯ:& aliꝰ vsusfructus est in ꝑsona hæredis: & in ꝑsona sua finitur.& simile in l.repe.ś.quib.mod. vsusfru.amit. †Quęro,an ista stipulatio, vti frui licere,cõtineat ius,vel factũ,& sic an cõmittatur propter impedimẽtũ iuris, vel facti. Dico q̃ factum cõtinet,sicut ire agere licere,vt hic,& suprà.§.hi q̃ ꝓbanꝯ. ś.loca.l.ex cõducto.in prin.& l.si fundus. Nõ ob.ś.si vsusfru.pe.l.vti frui.in prin.qa ibi poniꝯ verbũ,ius: vñ si stipulatio esset concepta,promittis mihi ius esse vtifrui: tũc cõmittetur tãtũ,ꝓpter controuersiam iuris.sic no.q̃ in stipulatiõe merè ꝑsonali alia est obligatio ꝑsonalis in ꝑsona hæredis,& alia in ꝑsona defuncti:vt si ꝓmitto te nõ offendere,nec ꝑ hæredes tuos,vt dixi in §.Cato. †Quęro,vtrũ sit differẽtia inter duas stipulationes,de qbus fit mẽtio hic.Dic q̃ sic:vt in gl.sed istud est verũ,si ponas inter actũ cõstitutũ.& sic ista stipulatio ire agere licere,interpretareꝯ secũdũ naturã ipsius:vt j.eo.l.inter stipulãtem.in prin. Sed si ponamꝰ hãc stipulationẽ simpliciter interpositã:tũc continet merũ factum ꝑsonæ,nec trãsit ad hæredẽ,nisi de eo fiat mẽtio,sicut nec ad dñm:vt Institu.de stip.ser.§.sed cũ factũ.& ś.§.hi q.ver.cũ vero.q̃ in ꝑsona hæredis alia stipꝰ esset:vt ś.eo.l.ij.§.fi.si fuit expresse habita mẽtio hæredis.& hoc ꝓbaꝯ.ś.de leg.j.l.apud Iul.§.si quis alicui. Facit ś.de serui.leg. l.pater.& hoc vult dicere hic. †Circa l.istã formo vnã quęstionẽ,quã format Pet.in alijs terminis: Tu promittis aliquid Titio,& suis hæredibus.vtrũ ista adiectio hæredũ,aliqd operet in re,quæ est trãsmissibilis ad hæredẽ. Dicit Pe.q̃ sic,qa poterit agere,& ex stipulatione sua hęres,& ex stipulatione defuncti:vt arg.l.si seruus cõis sibi.j.de sti.ser. Meliꝰ facit,licet ipse nõ alleget,l.recusare.§. Titius.ś.ad Treb.& si istud esset verum,esset multũ vtile,ꝓpter præscriptionẽ:qa in stipꝰone defuncti currit à die stipulationis defuncti:& alia esset præscriptio in ꝑsona hr̃dis.Itẽ alia exceptio posset opponi defuncto,quę ad hæredẽ nõ trãsiret:& in oĩbus instrumentis hodie de hęredibꝰ fit mẽtio.Cõtrariũ credo,primò ꝑ istã gl.secũdo ꝑ tex.in l.eũ qui ita.§.te & Titiũ.j.eo.vbi diciꝯ,q̃ superuacua fit mẽtio de hęrede:nisi ille solus nominatꝰ sit hęres. Præterea ꝑ l.cõtinuus.§.fi.j.e.vbi dicit text.q̃ necesse est oĩbus acquiri. & sic loquiꝯ de stipulatione,quę incipit ĩ ꝑsona defuncti. Secũda ergo stipulatio ex ꝑsona hr̃dis esset inutilis:vt ś.eo.l.qui bis.nec istud interesse tẽporis consideraꝯ,vt dixi in d.l.q̃ bis. posito q̃ dicat verũ Pet.tm̃ ista actio est hęreditaria incipiens ab hr̃de:vt l.j.C.vt act.ab hęre.& cõtra hęre. Aliàs si aliter poneres:tũc sequereꝯ q̃ extraneo posset stipulari,contra l.si tibi decẽ.§.si pactꝰ.ś.de pac. Facit l.hr̃ditariũ.ś.de bo.auth.iud.pos.

1 *An stipulatio pœnalis simpliciter interposita comprehendat factum alienum.*

Si quis dolum malum. Stipulatio doli simpliciter interposita, etiã

a ¶ Quæ est facti. Ad de Inn.in c.cũ olim. de priui.el ij.vbi alle.tex.xix.q.ij.c.j.& not.i c.cum ad sedẽ. de resti.spo.probaꝯ vij.qõ. j.pontifices. Pau.de Leaza.i cõmẽto c.in literis.de resti.spo.vbi allegat istam glo.Bal.in l.j. C.de ser.fug.in l.data opera. qui accus. nõ pos.in xvij.col. & in l.pe.C.de exe. rei iudi.& in ca.j.in verbo recuperauit. de pace Cõstã.& in sua disputatione incipi.accusatus de vi turbatiua.& in l.ij. C.vbi in rẽ actio.et Imo.post Ang.in l. qui vias.§.j.ĩ.de dã. infe.d. Ant.post Io. And.in c.licet causam. de probat. do. Ant.in c.cum ad sedẽ.vbi limitat hanc cõclusionẽ ꝓcedere nisi qualitas ꝑsonæ vel naturæ subiectę materiæ,de qua deponit testis, repugnet:quia tunc non resultaret probatio possessiõis: vt si deponat testis commodatariũ,vel depositariũ possidere, vt hic ꝓbat,& d. Paul. de Lea.in d.c.in literis. bene facit l. ob maritorũ. ne vxor pro mari.& qualiter testes ꝓbent possessionẽ,cõsi.ccxcv. iij.h. Dicit et Bald. consi.cccxxiij.eo.li. q̃ testis habens sciẽtiã iuris probat ea quæ sunt iuris. Et ad Bar.hic adde Fe. in ꝓœ.Decre.col.ij. versi.ex quibus.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶Inter certam. Adde dũ Alex. refert qd Ang. inducit hunc tex. ad q. an hęres qui rogatus eſt reſtituere pauperibus poſt mortem poſsit in vita reſtituere, et ipſe tũ Bar. in l. cum pater. §. a filia. de lega. ij. tenet quod non. quod idem voluit Ro. conſi. cccclij. & Bal. conſi. lxxxv. iij. li. ſed Pet. de anc. conſi. cciij. tenet contrarium. idem tenet Abb. conſi. xj. ij. lib.

b ¶Alteri ſtipulari. Vide Bar. in conſi. xc. inci. Nellus. vbi loquitur quando qs ſtipulatur alteri per inſtrumentum guarentigiatum. vide ibi omnino Bar. cõſ. lxxj. inci. Gellus fuit confeſſus. And. Bar.

↦ POMATES.

b ¶Vide Aret. conſi. xlj. co. ij. & Pau. in c. ex reſcripto. in fin. de iureiu. & Areti. conſi. lxxxviij. col. vij. et Ro. cccxlj. in ij. co. vbi ponit, qd de iure Canonico.

↦ POMATES.

c ¶Ad ſecũdum. Et aduerte, q̃ profecto bene videtur, mirabile, quod no. in d. l. fideiuſſoris. quod etiam non attenditur intereſſe affectionis quæ cauſatur ex ſanguinis coniunctiõe, quod haberet tale intereſſe aliquando faciat, vt detur actio, quæ alias non daretur, vt eſt tex. in l. cũ ſeruus. j. mã. de quo Bar. ſuper gl. in l. j. i. de iureiu. gl. & Bar. in d. l. fideiuſſoris. vi de Nico. de Neapo. in §. alteri. Inſt. eo. et pro ea eſt text. in l. iij. §. ſed & ſi forte. j. iud. ſo. Eſt & aliud, de quo magis atque magis miror: licet enim de hoc vt alter alteri ſtipulari poſsit nõ attenditur qd' interſit ratione ſanguinis, cum attenditur quod interſit rõne amicitiæ. gl. eſt in l. ſi vnus. §. j. in verbo, videmus. i. de pact. & ibi etiã no. Ang. Pau. de Caſt. & do. Alex. Et ſic apparet q̃ fortius operetur intereſſe rõne amicitię, quam ſanguinis: ſed tamen ego alibi, imo quod minus eſt efficax quod fit propter amicitiã, quã q̃ fit ſine amicitia. Nã inter viuos donatio perfecta non reuocatur. §. perficiuntur. Inſt. de dona. mũ ex cauſis de quibus in l. generaliter. C. de reuo. dona. et etiã donatio ĩ amicitia põt q̃nq̃ reuocari. gloſſ. eſt in l. j. in gloſ. ij. in fin. ſ. d preca. de qua ibi ſolut Raph. Cu. no. quod donatio ex amicitia habet ſtatu precarij. et tamẽ eſt contra illam gloſſ. text. in l. iij. §. quamquam. ĩ ver. amicitiorem. ĩ. de condi. ob. cau. Imo cogita, quia neſcio quid voluerit illa gl. niſi vellemus dicere quod loquatur in donatiõe, de qua dicitur in c. cum venieſſent. extra, de inſti. & per gl. in l. h. C. in quibus cau. co. cum ſimilibus. lib. xj.

d ¶Opp. de l. ſtipulatio. Alleg. ibi contrarius in §. Cato. an pactum pœnale naſcatur cohærentia contractus.

e ↦POMATES. ¶In pœna. Adde Bald. conſi. ccxcix.

dolũ hæredis cõprehendit, non extranei: niſi pœna fuerit appoſita. h. d. †Quæro, an pœnalis ſtipulatio ſuper dolo malo interpoſita ſimpliciter comprehẽdat factũ alienũ. & hic videtur caſus q̃ ſic: vt j. eod. l. inter ſtipulantem. in prin. Contrariũ credo, quia tex. ſ. ea. l. in prin. & ver. quare ſi dicit q̃ licet de rigore verborũ extranei cõprehendãtur, tamẽ de æquitate nõ. Modo ad propoſitũ ſtipulatio pœnalis debet limitari ſecũdũ naturã contractus, ſuper quo eſt interpoſita: vt l. ſi is qui ducẽta. §. cũ ita ſtipu. ſ. de re. dub. & l. ſi eũ. §. qui iniuriarũ. ſ. ſi quis cau. Et ſic credo, q̃ debeat expreſse dici de facto alieno: vt ſ. hac l. in prin. ver. at ſi quis. Nec obſtat iſte §. quia adde q̃ debet adijci poſt factam mentionem de extraneo. nec obſtat. l. inter ſtipulantem. vt ibi dicetur.

Suæ perſonæ. Opp. de hære. vẽdi. l. j. Sol. hic intelige de hære. defuncti. Op. C. de pact. l. filius. Solue vt gl. Quæro, an pater poſſit conueniri ex perſona filij arrogat. Et dic, vt gl. qui remittit, & bene.

a **Inter certam.** [a]Debitum in diẽ incertum, põt ſolui ante diem: ſecus ſi in die certa. h. d. Op. ad primum dictũ de l. ſi pupillus. §. q̃ ſub conditione. j. de noua. Soluit gl. q̃ ibi purẽ: hic in diem. Dic vt ibi. Opp. de l. fideicõmiſsi. §. cũ Pollidus. §. de vſu. & l. ſi ita relictum. §. Pegaſus. ſ. de leg. ij. Solue ibi in fauorẽ creditoris: hic in fauorem debitoris. Op. ſ. de l. eũ qui. de annu. leg. Sol. ibi in j. reſpon. fuit dies adiecta in fauorem creditoris: in ij. reſpõ. fuit poſita in fauorem debitoris, et ſic concordat cũ primo. Sed op. e. ti. l. liberto. §. Largius. Sol. ibi fuit ſolutum executori, cui purẽ debebatur. Op. de l. ſed et ſi ante. ſ. ad Treb. ſed ibi de die incerta, et ſic cõcordat cum ij. reſpon. Venio ad ſecũdũ, & opp. de l. poſt mortẽ. C. de fideic. Gl. non ſol. Dic q̃ ibi loquitur de incerta quando, ſed certa an: quia certũ eſt q̃ quis debet mori. Illud nihil eſt dicere, quãtum ad illam l. qa ibi loquitur in vltimis voluntatibus, in q̃bus dies mortis habet pro cõditione. quia fideicõmiſſarius põt ante mori. Breuiter iſta eſt veritas: hic ante diẽ ſi ſoluitur, non fit qd eſt promiſſum, vt fiat liberatio: ſed fateor q̃ ante poſſum accipere, et tu dare ſed non tanquam debitũ ex vigore illius obligatiõis, ſed ex tua liberalitate: poſtea tamen exiſtente conditione conuertetur in ſolutũ. j. de ſo. l. ſub cõditione. Vlterius opp. de l. cũ furti. ſ. de in lit. iur. et inſt. de act. §. plus. Gl. fatetur q̃ plus facit, ſed gl. non bene dicit, quia nõ facit qd debet: ſed aliud prorſus. Quid ergo voluit iſta l. dicere. & dicit, q̃ vult dicere, q̃ in die certa poſſum ante ſoluere: quia poſſum offerre, et cõſignare, vt ad te periculum tranſeat: vt l. obſignatione. C. de ſolu. & l. acceptã. C. de vſur. ſed in obligationibus in diẽ certam, ante offerendo non facis quod promittis, nec me poſſes cogere ſi nolo: nec per cõſignationem tranſit in periculum: licet ſi recipiam ſponte, poſſet. & ſit intelligit iſtum §. Iac. de Are.

1 *Vt Alteri licet directo ſtipulari non poſsit, tamen indirecte ſic.*
2 *Stipulari alteri, quod poſsit ratione intereſſe.*
3 *Stipulatio facta alteri, aut interpoſita ſuper eo quod erat ipſius ſtipulantis, vel ſibi debitum, etiam naturaliter tantum ualet. et nu. 8.*
4 *Alteri per alterum quæritur per actũ naturalẽ numerationis, licet per ſtipulationẽ non. Item poteſt acquiri alia qualitas ad ipſam ſtipulationem vide Bar. in locis in opp. allegatis: quia expreſsè hoc ponit, vt hic per taſ.*
5 *Stipulatio facta alteri, non eſt contra, ſed præter legem.*
6 *Pœna adiecta pacto nudo, non exigitur, niſi interſit: ſecus ſi ſtipulatio. Vſura quando eſt in pecunia numerata, neceſſario requiritur ſtipulatio: in alijs ueròrebus ſufficit pactum nudum.*
7 *Ratio differentiæ inter pœnam et vſuram.*
8 *Ex promiſsione alteri facta quis naturaliter obligatur. Si debitum mihi pacto nudo ſtipulor à te dari tertio, ualet ſtipulatio, & ab illo tertio poſſum repetere.*
9 *Promittens dari tertio pro me, obligatur, et ualet ſtipulatio.*
10 *Stipulatio facta alteri, ſi à principio non interfuit ſtipulatoris, ſed ex poſtfacto, q̃ ſtipulatio ualeat.*
11 *Pœna excedens legitimum modum vſurarum, adiecta in contractu, etiam in non conſuto fœnerari, cenſetur adiecta in fraudem vſurarum.*
12 *Pœna an poſſit excedere quadruplum.*

b **Alteri ſtipulari.** [b]Nõ poteſt quis alteri ſtipulari, niſi filius vel ſeruus. ſed metu pœnæ ei ſtipulatiõi paretur. h. d. Primo ponitur regula. Scũdo exceptio. Tertio ratio regulæ. Quarto cõſuluit contra regulam. Secunda ibi: præterquã. Tertia ibi: inuentæ enim ſunt. Quarta. ibi: planè ſi velim. Opp. j. ea. l. §. ſi ſtipuler. et §. ſi quis inſulã. So. ibi intereſt ſtipulatoris: hic nõ. Op. et vĩ, q̃ quis põt alteri ſtipulari extraneo. Glo. in l. hmõi. in prin. ſ. de leg. j. ſol. †ſi
1 ſtipulor alteri, non valet: vt hic: ſed ſi ſtipulor mihi nomine alieno valet, vt in contrario. & l. pe. ſupra de neg. geſt. et l. quicũ
2 que. ſ. ti. j. cum ſua gl. †Opp. et videtur, q̃ ſemp noſtra interſit. Nã ſi ſoluis alteri, potero repetere: vt l. vero ꝓcuratori. j. de ſol. et Inſti. de inuti. ſtip. §. ſi quis alij. Itẽ intereſt mea, quia habeo obligatũ naturaliter eũ cui ſoluitur: vt in §. conſuluit. l. ſed et ſi lege. ſupra de pe. hære. Reſpondeo ad primum, q̃ nõ poſſum repetere: et l. vero procuratori. & §. ſi quis alij. Inſti. de inuti. ſtipu. loquunt in adiecto: vt gl. determinat in l. j. de pac. in
c gl. mag. Ad ſecũdũ[c] reſpõdeo, q̃ nec cõſideratur intereſſe illud, quod naturaliter eſt obligatus: vt l. fideiuſſoris. ſ. de pact.
3 & ibi no. Sed contra †prædicta videt, q̃ poſſum repetere: vt l. donationes in cõcubinã. §. peñ. & ibi no. ſupra de do. & infra de ſol. l. ſi cũ Cornelius. vbi videtur factus ꝓcurator ſtipulantis. Facit ſupra mã. l. ſi mãdato Titij. in princ. Sol. in illis qs ſtipulabatur alteri, qd erat ipſius ſtipulãtis, vel ſibi debitũ: vñ et illũ tertiũ videt facere ꝓcuratorẽ, ſeu geſtorem negotij fuit: ſed hic debet intelligi de eo qd nullo iure ante ſtipulationẽ debebatur. Vñ cũ ſtipulor alteri, nõ adhibeo eũ in aliquo meo ne
4 gotio. †Op. de l. ea q̃ ciuiliter. de acquir. rer. do. et de l. iij. i pri. ſupra, quod vi aut clã. Sol. in qualibet patet. Op. de l. ſtipula
d tio[d] hoc mõ. infra eo. vbi ſi non valet ſtipulatio, nec pœna. Sol. hic eſt ſtipulatio præter legẽ: ibi eſt cõtra legẽ, vt vidiſtis no. ſ. eo. l. generaliter. & C. de pac. l. pacta q̃ contra. Et quare iſta ſit præter l. rõ eſt: quia lex non vetat, ſed legis rõ nõ aſsiſtit ſibi: quia inuentæ ſunt hmõi ſtipulationes, &c. Et hoc dicit Dy. hic, & ibi in d. l. generaliter. et in c. qui contra. extra, de reg. iur.
5 lib. vj. Op. de l. ſeruus ea. ſupra de ſer. expor. Gl. ſoluit †q̃ ibi pœna adijcitur pacto nudo: hic ſtipulationi. Et hanc Dy. tenet hic, et in l. iij. ſupra. e. Pet. dicit cõtrariũ, per l. in initio. C. de pactis. inter emp. et vẽ. Dico gl. noſtras bene dicere per l. ſeruus
e ea. de ſer. expor. vbi eſt expreſſum: & hoc ĩ pœna. [e]†In vſura
6 verò debet diſtingui, aut ad pœnam in pecunia tenebat: et tũc debet interuenire ſtipulatio: vt l. quãuis. C. de vſur. Aut ſuper alia re: et tunc ſufficit pactũ nudũ incontinenti appoſitũ: vt d.
7 l. in initio. et qd not. in d. l. quãuis. †Sed eſt ne differẽtia inter pœnã et vſurã? Rñd. ſic, quia vſura minutatim colligit: pœna in vna præſtatione, et vna principaliter: vt videbitis infra. e. l.

cum ſti

Universidad de Deusto

cũ stipulati.& iõ vsura est limitata ĩ l.eos.C.de vsur.pœna est magna:& iõ pacto nudo nõ cõmittit : qa in ea vertit magnũ periculũ:in vsur.modicũ. Opp.q̃ cõsideret interesse:vt ś.e. l.iij.solue vt ibi dixi. Opp.j.eo.l.si pupillus.& l.nulla.de reg. iur.dicit gl.fiet litis cõtestatio de facto sup qua cõmittet pœnalis stipulatio.Sed dico q̃ ista gl.nõ bñ dicit,imò cõmittitur ex euentu cõditiõis,sicut si præcessisset valida:qa p̃ morã cõmitteret facta interpellatiõe:ita hic interpellabit,licet nõ cõstituatur in mora:qa nulla petitio cũ existat cõdõ pœnalis stipulatiõis,necesse est ergo vt interpellet:& q̃ hoc sit verũ,dicit tex.ibi:planè si velim,&c.ibi:vt si ita factũ nõ sit,&c.q.d. si nõ obseruarent p̃missa:sec' si p̃cessit stipulatio valida pœna cõmittet:& sic per interpellationẽ extat cõdõ.q̃ aũt debet
8 p̃cedere litis cõtestatio,examinabo ĩ l.ita stipulat'.ś.e. †Quę-
a ro,an ex tali p̃missione qs obliget naturaliter[a]:Gl.hic q̃ sic. Idẽ vt no.ś.de pac.l.j vbi dicit,q̃ est pactũ.& sic cõtrahit natu ralis:vt ś.de pac.l.si vn'.§.pact' ne peteret.Idẽ Cy.C.de pac.l. pacto successorũ. Possetis vos dicere:ergo ille,q̃ recipit mihi debitũ,gerit negotia mea.q̃ est cõtra illd q̃ ś.dixi.Rñ.nõ est obligat' mihi naturaliter ad x.sed est obligat' dare illi tertio,
9 & sic pecunia nõ est mihi debita. †Quęro,qd si[b] exp̃sè dica
b tur,p̃mittis mihi[c] dare illi p̃ me:Dico q̃ sufficeret,sicut cũ sti
c pulor dari p̃curatori meo,vt j.ea.l.§.si qs isulã. †Quęro,qd
10 si ex post facto incipit interesse:vtrũ possit agere. Doc.dicũt q̃ sic,qa ab initio ista cõuẽtio nõ fuit nulla. Pro hoc ś.ea.l.§.q̃ sitũ.ś.mãda.l.si remunerãdi.§.si tibi.nota per Cy.in d.l.pacto successorũ.Sed qd si sup tali cõtractu iuret:dicã j.de fideius.l.
11 si qs p̃ eo. †Quęro,dicit hic,quę sit q̃ntitas inspicit : quid est hoc dictu:Dicũt qdã,vt nõ excedat legitimũ modũ vsurarũ,
d si est vsurarius.Innuit ista gl.q̃ in hoie nõ cõsueto[d] fœnerari, nõ habẽt locũ.ll.quas allegat.qd licet Inno.tãgat,tñ nõ firmat. Canonistæ cõtra hoc tenẽt extra,de pœ.c.suã.quib' in hoc est
12 inhærẽdũ. Alij dicũt,†inspicit quę sit q̃ntitas,vt duplũ nõ ex cedat:licet videat cõtra.ś.de euic.l.si dictũ.Sed dic vt d.l.j.C. de sen.quę pro eo.dicit gl.ibi dr q̃ p̃ noia multiplicatiua non põt excedere duplũ:alias sic.Doct.Vltramõ.dicũt,q̃ hoc est imponere l.verbis,& nõ rebus.vñ dicũt,q̃ pœnæ cõuẽtiona les possunt indistincte ascendere,q̃ntũ ptes voluerint.Dy.te
e net gl.dic aut[e] pœna adijcit certa quãtitate expressa in instro, vt dico,vẽdis domũ p̃ c.& in fi.adijcitur sub pœna dupli,tri-
f pli,quadrupli,[f]vel quintupli,possum p̃ut volo : sicut si certã quãtitatẽ exprimerẽ sub pœna mille.vt d.l.si dictũ.de euic.qa eadẽ est rõ:certa em quantitas exprimit. Aut ponit pœna respectu incerti:vt sub pœna dupli eius,q̃ dicta res valebit,vel dupli eius qd intererit:& tũc p̃ hęc noia non põt ascẽdere duplũ:vt d.l.vnica.C.de sen.quę p̃ eo.& no.ś.ea.l.in prin.in gl. quę incipit,in pœnali.Rõ:qa hoc secũdo casu posset nimium ascẽdere,vltra quã cogitauerit pars:quæ cessat:qñ certa quãtitas exprimitur. Alij dicũt aliter.Instit.eo.§.alteri. Dic vt ibi.

In stipulationibus. Opp.de l.inter stipulãtẽ.§.j. j.e.ti.Sol.ibi cõstabat ab initio de dissensu:hic erat dubiũ. Opp.j.e.l.quoties.Sol illud q̃ dixi est verũ,qñ vtroq̃ mõ põt valere:ibi qñvnũ tm.sed nõne cõstat statim de dissensu,cũ actor dicit se sensisse de vno,reus de alio:Respõde,nõ.Pro cuius euidẽtia est videndũ, qualiter de hoc dubio quęrit.Dico,primò põt actor principaliter petere,vt declaret iudex qs sit ille Stichus debitus, cũ sint duo Stichi:& hoc p̃ officiũ iudicis,vt hic,& l.cũ q̃rit.ś.de re.du.& q̃ dixi in l.si finita.§.elegãter.ś.de dã.infect.p̃bat C.de fideicõmis.l.volũtatis.& põt ĩ hoc iudicio petere simpliciter interrogari testes,de quo fuit sensum.Itẽ posset articulari limitatè sensum fuisse de nigro,vel de albo:& tũc si qdẽ re' diceret se sensisse de alio,& p̃baret:vitiaret stipulatio:qa cõstat de dissensu.Si verò diceret,& nõ p̃baret,& de dissensu nõ cõstat: qa dicto rei nõ stat p̃ se.Esset aũt p̃ eo,qa nõ tenet:tñ qa nõ constat de cõsensu,interpretabit p̃ reo,vt hic. Secundo mõ põt quęri de hoc:dato libello principaliter petẽdo Stichũ,& reus p̃bauit duos esse Stichos.vñ tpe sentẽtiæ quærit,in quo sit condẽnandus. Tertio modo potest de hoc quęri in executione,cùm sententia fuerit lata simpliciter.

1 *Diuersitas quantitatum in stipulatione deductorum,quando regulat diuersitatem stipulationum.*

1 *Dictio,dena,intelligitur de xx.etiam in statuto pœnali:& apposita in stipulatione annua intelligitur de decem.*

Eum qui ita. Oppo.& vr,q̃ de alijs decẽ nõ de eis dem.Inst.de duo.re.in prin.Præterea,nõ ne ĩ l.quinquaginta.ś.de p̃ba.diuersitates scripturę inducunt diuersitatẽ q̃ntitatis,& p̃sonarũ,cuius cõtrariũ dicit hic,& j.eo.l.
c eũ q̃ ita.ĩ prin.Respõ.si†duplex est quã-
1 titas expressa,& vnus actus p̃mittẽdi:vt Titi' x.Seius x.p̃mittis:& tunc de eisdẽ d x.intelligit.Idem ex parte stipulatoris:vt mihi x.& Titio x.p̃mittis:vt hic.Si verò est duplex q̃ntitatis expressio, & duplex act' p̃mittẽdi.vt si dico,Sẽpronio p̃mittis x.& tu Titio p̃mittis x.tũc de vniuersis q̃ntitatibus intelligit,nisi dicat eadẽ:vt Insti.de duo.re.ĩ prin. Dicã in materia de duo.re.in l.reos.§.cũ in tabulis. Quæro vtrũ ista stipulatio valeat in totũ,vel ĩ pte. Et glo.dicit q̃ in parte:qa qñ sub eadẽ cõ pagine verborũ fit p̃missio:tũc p̃ pte valeret:vt dicit glo.& ll.alle.p̃ eã,sed qñ sub diuersitate cõceptiõis verborũ:& tunc in p̃sona vni' valet,& est vtilis:in p̃sona alte f rius est inutilis.nec vitiat vtile p̃ inutile: vt l.j.§.sed si mihi.Sicut dicimus in re cõiũ ctis:vt C.de cad.tol.l.j.§.vbi aũt.& §.seq.
2 facit j.de stip.ser.l.sed & sibi. †Quæro, quid si dixit dena.Dixit gl.q̃ intelligitur g de xx.Probat de leg.j.si qs testõ.Sed qd si ĩ aliqua cõstitutiõe pœnali ponat pœna denarũ librarũ,&c.gloss.q̃ intelligitur de xx.vt in prĩa cõstitutiõe Digestorũ.§.antepe.super verbo, denarũ.Contrariũ no. C.de murilegu.l.qui textrini.lib.xj.arg.l. interpretatione.de pœ.q̃ nõ placet:qa cũ verba sint clara,q̃ viginti significat:vt d.l. si quis testõ.non est locus interpretationi: vt l.ille aut ille.§.cũ in verbis.ś.de lega.iij.Prædicta vera,nisi hæc dictio dena,adijciat p̃stationi annuæ,tunc intelligit, id est x.singulis annis:vt j.eod.l.si ita stipulatus.in princ.& de annu.leg.l.iij.in princ.

1 *Sex modi concipiendæ stipulationis,quorum aliqui validi sunt,aliqui non.*
2 *Sententia vt valeat, verba eius sunt conferenda in procuratorem præsentem,non in dominum absentem.*
Sententiæ etiam de iure ciuili possunt conferri in monasterium,& non in syndicum.
Verba absentiæ executiua possunt conferri in dominum.
3 *Stipulari alteri quando quis possit:ponitur regula cum nouem fallentijs.*
4 *Exceptio acquiritur alteri sine cessione.*

Si stipuler alicui. Qui alteri stipulatur, põt ex ea stipulatiõe agere,si sua interest. h.d.vsq̃ ad §.si quis ita. Opp.q̃ ista stipulatio alteri facta nõ valet:vt l.quęcunq̃.ś.ti.j.gl.quę est hic,dicit,& bene,in modo stipulandi alteri,est differentia:qa qñ confert in personã alterius,verbũ promissiuum,& verbũ obligationis executiuũ:vt
g promittis illi q̃ dabis illi[g]:& tũc non valet:vt l.quæcũq̃.Aut verbũ promissiuũ cõfert ĩ p̃sonã stipulãtis:executiuũ in personã alterius:vt,promittis mihi q̃ dabis Titio:& tũc valet,si
h interest[h] vt hic.Contrariũ dicit gl.in l.quæcũq̃:doc.tenent istã per d.l.quęcũq̃. Opp.de l.eũ qui.§.si actori.ś.de cõsti.pe.vbi cõfert in personã alterius verbũ promissiuum.& valet.Dicit glo.q̃ fallit in tutore,& curatore furiosi,& actore vniuersitatis.dicit ne bene:Ia.de Are.tenet cõtrariũ.& dicit q̃ l.eũ q.loquit qñ verbũ p̃missiuũ cõfert in p̃sonam stipulatoris,verba executiua in personã alterius:vt l.quoties.de admi.tu.vbi videt tex.licet aliter gl.ibi dicat.& gl.in l.j.in princ.ś.de stip.ser. tenet idẽ q̃ hic idẽ Dy.credo tuti' tenere gl.Et rõ:qa tex.in l. eũ qui.§.Iul.& §.si actori.vult facere differẽtiã inter tutorẽ & actorẽ ex vna p̃te,& p̃curatorẽ ex alia:sed in p̃curatore dicto mõ stipulãte valet:vt j.dicã:& sic nulla esset differẽtia. Vt ergo sit differẽtia,oportet nos ponere illud,q̃ dicit gl.& tex. in d.§.si actori.q̃ dicit tutori & curatori cõstitui:debet intelli-

a ¶ Obligeẽt naturaliter. Adde q̃ cũ opi. gl.etiã trãsit Alexã. vide hic per eum.
↠ P. PAV. P.
b ¶ Quæro qd si. Vide Ias.in l.j.col.iij.et seq.ff.de pac.& Ro. consi.cx.col.iij.
c ¶ Promittis mihi dare illi.adde Bart. consil.lxxij.incipiẽ. Gellus promisit.
d ¶ Consueto fœnerari. Adde vltra Alex. vt plene p̃ Ro.cõsi. ccccc. Ang.cõ.iij.et xc.& ccix. inquãtũ ẽt quęrit Alex.vtrũ pœna adiecta ĩ vltima volũtate cẽseat apposita in fraudem vsurarũ:adde Petr. de Anch.cõsil.xciij.
e ¶ Dic aut. Allegatur Bar.sibi contrarius hic,& ĩ.in ea.l.ĩ prĩ. quãdo promitto solvere librum sub pœna quadrupli. Andre. Barba.
f ¶ Quadrupli. Adde vt pulchre per Petr. de Anc.consi.cxlvj. et Bal.cõ.ccclxxvij. iij.lib.vbi dicit tenẽdam glo.& cõsi.l.in fi.ij.lib.idem dicit.
g ¶ Promittis mihi q̃ dabis illi. Add bar. cõsi.lxxj.incip.Gellus fuit confessus.
↠ POMATES.
h ¶ Valet, si interest. Vide Alex.cõsi.lxxij.col.ij.ad fi.volu. ij.& iiij.co.v.vbi dicit.q̃ opi.glo.hic est communis. & vide Ro.consil.cccxlj.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Fallit in tutore et curatore Adde Bal. & Pau.de ca.idē tenentem & Cy. in l. vt inter.C.de inuti. ſti.& ſecūdum Ale. viderur tex.cū gl.in l.caius.in ver. ſtipulatus.ī.deuſu.ſed Ia. de Areti.Ang.Imo. Raph. cu. vt refert Alex.reprehēdūt opi.gl.& Nic.mar.& Bald.ī l.j.C.p quas perſo.no.ac.per tex. in d.l.quoties.& l.q cunque.& cū iſtis vi derur trāſire, Alex.

b ¶ Quod nō. Add q illam gl.ſequtur Bal. Ang.Rap.& Pau.d ca.Ro.hic.& d.Car. & Imo.in c.accedēs. de præbē.qa ſi procuratoris nō interſit nō debet valere ſti. & cum iſtis tranſit Alex. cui adde Ro. conſil.cccexlj.incip. omnipotētis Dei p̄ſens inſtrumentum. larius ibi vid de hac materia, quam per Alex.

c ¶ §. Chryſogonus. Rap. Imo.Pau . de ca.ibi tenēt cū Imo. & Ro.hic per text. in §.ſi quis inſulam. quia verba imperſo naliter prolata in du bio debent intelligi taliter relata, quod actus valeat. ſi aliquo caſu valere pōt: & iſtam opin.videt tenere Cy.in d.l. vt inter abſentes vt refert hic Alex.qui cū ipſo tranſit.

d ¶ Sine dubio in pro curatore. Adde Ro. prædicto cō.cccexlj.

e ¶ Ad dominū. Adde vltra Alexan.hic Pau.de Ca.conſi.mi hi cccxx.in fi.inc.cir ca primum quæſitū.

gi,hoc eſt cū ipſo tutore cōtractū cōſtitu tiōis celebrari. Verba aūt intellige dirigi ad pupillū,& ſimiles. Pro hoc facit qd infra dicam,q Canoniſtæ tenent in ſnia p ferenda in c.ſuſcitata.de in integ.reſt.Sed tu dices idem in tutore,q nō valet niſi interſit,vt hic dicit tex. R ñ.tex.iſte totus loquitur qñ quis ſtipulatur alteri,vt ſibi ſtipulāti q̄ratur actio:ſed ſi ſtipulatio īterponeret,vt alteri q̄reret actio:et tunc loquū tur contraria. † Ad declarādā iſtam glo. dic q multiplex eſt modus cōcipiēdæ ſtipulatiōis. Quādoque cōcipitur tali mō,q verba promiſsionis,& executiōis cōferū tur in alterū:& tūc dic q nulla eſt ſtipulatio. Et hoc tenet gl.et eſt tex.ſ.ti.j.l. quæcūq;.licet gl.ibi no.cōtrariū et malè. Idem videt ſentire gl.C.per quas p.no.acqui. l. j.ſ.de ,pcur.l.qd' ,pcurator ex re.ſed ſemp huic gl.inhæreas. Fallit in tutore,curatore[a],& actore,vt hic in gl.& in l.j.in prin. j.de ſtipu.ſer.et l.quoties,ſupra de admi. tu. Itē fallit in filio.et ſeruo,vt l.j.in princ. in tex.et gl.j.de ſtip.ſer.vbi in perſonā patris,& dñi poſſunt conferri verba:vt infra eo.l.quocūq;.in prin.& in fi. Et prædicta ſunt in veraī contractibus,qui verbis cōtrahunt:in his q̄ cōſenſu,ſi eſſet nūcius poſſet celebrari in perſonā dñi:vt l.qui autem.§.fi.ſ.de cōſt.pec.et Cy.vide in l.multū.C.ſi qs alteri vel ſibi. Secds mod' q verba,,pmiſsionis cōferunt ī p̄ſonā ſtipulatoris,& verba executiua obligationis in p̄ſonā alterius:et tunc eſt videre,an valeat:vt actio ſtipulanti q̄rat .et certe valet,ſi interſit ſtipulantis.vt hic in §.ſi ſtipuler.& §. ſi quis inſulam.ergo ſi nō intereſt,nō valet, vt ſentit hic glo.à contrario ſenſu. Qñq; quæritur,an valeat ad q̄rendū actionē ei in cuius p̄ſonā verba executiua cōferuntur ipſo iure vel p̄ceſsionē:vt j.dicet. & tunc in perſona tutoris,curatoris,& actoris valeret ſine dubio.vt d.§.ſi actori.ſed ī ,pcuratore eſt dubiū,an valeat:ſi ,pmitto ,pcuratori q dabo dño.et gl.in l.j.j.de ſtip.ſer.

b glo.videtur dicere quod nō[b] pro qua facit dicta leg.eum qui. §.iul.de cōſti.pe.ſed gl.q̄ eſt in l.ī oibus. infra de pręto.ſtip. tenet cōtra.qd valeat idē no.infra.e.l.ſi ,pcuratori pñtis.eſt tex. in l.pe.C.ad exhi.nō ob.l.eū qui.§.iu.qa debet intelligi q quis cōſtituat ſe ,pcuratori ſoluturū,nō dño ſubaudi , ſ.cōſtituat ſe ſoluturū.q.d.verba ,pmiſsiōis ,pferantur in p̄ſonā ,pcuratoris. alias iſtud eſſet cōtra caſum.l.pe.C.ad exhi.& ex hoc apparet, q ſi vera eſſet opi.Iac.de Are.nulla eſſet differētia inter actorē.& ,pcuratorē,qd tex.vult.vt igitur ſit differētia,verū dicit gl.& malè Iac.de Are.& idē dico in neg.geſt.q ī ,pcuratore. Nec ob.ſi dicis,q l.pe.C.ad exhi.loqtur in cōtractu qui celebratur verbis:qa ibi nō erat nūcius.& tūc eſt idē qd ſiue verbis ſiue cōſenſu cōtrahat:qa nūquā verba dñi cōferri in perſonā abſentis:vt l.ſi multū.ſi quis alteri vel ſibi.& d.l.q̄cūque. ſ. ti.j.ſed cōtra hoc vī text.j.e.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus. ſed dic q ibi alia fuit ſtipulatiōis cōceptio,vt ſtatim dicā. Tertius modus cōcipiēdi ſtipulationē eſt,q verba obligatiua ex parte ſtipulantis,ſint īperſonalia:verba executiua ſint ad aliū directa:& tūc ſtipulatio eſt nulla: qa ei videmur ſtipulari cui

c debet ſolui.vt §.Chryſogonus.[c] dicit enim ſic,,pmittis q dabis dño meo,vt ibi dicā. Quartus modus eſt, q vtrūque verbū ,pmiſsiuū & executiuū,impersonaliter concipiatur:tunc ſine dubio valet:quia intelligit perſona ſtipulātis:vt ſ.ea.l.§.ſicut aūt.& l.ſi quis ita.§.Chryſogonus. Quintus modus q vtrū que p̄ſonaliter in p̄ſona ſtipulātis ſuo nomine cōferatur:et hoc nō habet dubiū,q valet,niſi in caſu infra de ſtip.ſer.l.ij. Sext' modus eſt,vt vtrūque verbū cōferat ī perſonā ſtipulātis,noīe ālterius:vt ,pmittis mihi dare noīe Titij,& c.et iſta valet ſi

d ne dubio ī ,pcuratore.[d] Itē in neg.geſt.vt l.pe.C.ad exh.l.huiuſ modi.in prin.ſ.de leg.j.no.ſ.ti.j.l.q̄cūq;.facit l.ſi ego.ſ.d neg.

a geſt. Et ex p̄dictis apparet rō l.j.C.de ſentē.& interlo.q̄ dicit ſniam nōvalere,ſi ,pcurator nō cōdēnet ſed dñs,q nō eſt pñs. R ō:quia in ſnia quaſi cōtrahitur:vt l.iij.§.idē ſcribit. ſ.de pec. & ſic verba ſniæ debēt referri ad p̄ſonā ,pcuratoris, qui eſt p̄ ſens,cū quo quaſi cōtrahitur:alias nō valet,vt hic & d.l.q̄cūq; ſ.ti.j.Sed ſi eſſet tutor,actor,vel ſimilis, tūc verba cōtractus pñt cōferri in p̄ſonā dñi:vt d.l.eū q §.ſi actori.ita ēt ſufficeret,

e ſi verba ſniæ referrētur ad dominū[e]. Et iō q̄dā gl.iuris Canonici, extra de in integ.re.c.ſuſcitata.dicit,q ſnia ferī in monaſteriū,nō in ſyndicū:quia ius canonicū de hoc nō curauit. Sed nō bñ dicit:quia de iure ciuili ſnia ferri poſſet in monaſteriū, nō in ſyndicū:vt in d.§.ſi actori. De hoc ēt tāgitur de elec.e.q relā.& hoc circa verba ſniæ cōdemnatoriæ,vel abſolutoriæ. verba vero executiua pñt cōferri in p̄ſonā dñi:vt,cōdēno Titiū tali ,pcuratori ad dādū,& ſoluendum domino:ipſi ēm pro curatori nō eſt faciēda ſolutio , niſi habeat ſpeciale mādatū:

a vt j.de ſo.l.hoc iure.vbi de hoc dī. † Quæro,qñ qs ſtipulat alteri,& valet :quia ſua intereſt:et ſic ſtipulāti eſt acq̄ſitū:an q̄rat actio ſine ceſsiōe illi,cui qs ſtipulatur.et gl.dicit q ſic.ī caſibus no. Inſt.de inuti.ſti.§.ſi quis alij.Cy.p modū diſtinctionis tradidit in l.multū.C.ſi quis alteri,vel ſibi.& minus p̄ecte.

Gul.de Cu.tāgit in l.certi cōdictio.§.ſi nūmos.ſ.ſi cer.pet.vbi ponit ix. caſus exceptuatos,qui ſūt in d.§.ſi quis alij.in gl.et ponit Gul.dictas exceptiōes,quaſi p regulas. Nos examinemus hic quaſdā remittēdo,;et quaſdā hic ponēdo plenē.et dicit Gul.ſtipulari alteri nemo pōt. Fallit primo,vbi eſt p̄ſonarū ídēritas:vt filius,vel ſeruus,q ſunt eadē perſona cū dño,& patre:vt §.ei qui tuo.Inſti.de inuti.ſtip.et illud eſt difficile,qualiter poſsint ſtipulari patri,vel auo,vel dño,vel ecōuerſo. Dicā plenē infra eo.l.qd dī . Secdo,fallit,vbi eſt officij neceſsitas,vt in tutore & curatore:vt l.quoties.§.de admi.tut.et l.eū qui.§.ſi actori.et §.ſeq.ſupra de cōſt.pec.ſed dicit verum in his q̄ pertinēt ad adminiſtrationē ipſorū tutorū ſtipulātiū:alias ſecus:vt l.ſolutū.§.per liberā.ſ.de pig.actio.et acquiritur vtilis. Tertio fallit vbi eſt perſonæ authoritas:vt notarius, vel alius officialis:& vtilis acquiritī:vt l.j.§.exigere.de magt.cōue.l.nō quaſi.infra rē pu.ſal.fo.& l.nō aliter.de ado.an hoc ſit verū in omnibus ſtipulatiōibus,dicā in l.nō quaſi. Quarto fallit,vbi eſt ,ptoria ſoſēnitas,vt in ſtipulatiōibus p̄toris.l.in omnibus.j. de præto.ſtip.et bñ dicit:quia et in omnibus q̄ in iudicio agūtur,& c.vt l.in cauſæ.§.de ,pcu.et gloſſ.j. de præto.ſtip.l.iij.& l.ī omnibus.et ibi dicā. Quinto,vbi eſt rerū cōnexitas:vt qñ ſtipulatio interponit ſup re mea:et in hoc ſemp dubitaui.et ē tex.in l.qd ,pcurator ex re.ſ.de ,pcu.et l.Iul.§.ſi procura. ſ.de act. emp. Pe.idē tenet in l.multū. & gloſſ.in §.ſi quis alij. Inſt. de inut.ſti.ſed de hoc miror:qa vī cōtra tex.in l.ſolutū.§.p libera.ſ.de pi.act. vbi p ,pcuratorē nō q̄rit pignus,qd ſup re mea fit. Breuiter oportet me dicere,q qñque ,pcurator ſtipulat qd eſt meū,et mihi q̄rit vtilis.eſt tex.in l.pe.C.ad exh. Qūque ſtipulat quod eſt ex re mea,vt pretiū,vel fructus : et idē vt l.Iul.§.ſi ,pcura.ſ.de act.emp.et l.qd' ,pcurator.ſ.de ,pcu. Nec ob. C.per quas per.no.acqui.l.j.quia ibi res nō durat domini, ſed in emptorem trāſfertur. Itē nō eſt ex parte domini illa cōuentio l.cōmiſſoriæ:ſed magis in pœnam nō ſoluentis: vt ſtatim dicam in vſura. Aliud ergo crederem in pacto addictionis in diē:quia illud habet inſtar pretij,vt l.qui fūdum.in prin.de cōtrahē.emp.ſed ſi ſtipuleī ,ppter rē meā.non mihi acquirit:vt l.poſſeſsio.§.j.de acqui.poſ.et l.ſolutū.§.p liberā.ſ.d pig.ac.et ſō gl.q̄ eſt ī l.qd ,pcurator.q̄ dicit ī vſura:nō dicit bñ:qa nō ex re,ſed ,ppī rē:vt l.vſura pecuniæ.j.de ver.ſig.et facit q ſtipulatiōe vel alio cōtractu p̄ſonali q̄rit dño,tūc q̄ret acceſſoriū,qd eſſet propter rem,vt l.ij.C.per quas perſo.no.acqui.et not.in d.§.per liberā. Sexto fallit,vbi eſt præſentia perſonæ,& vicinitas,et hoc nō eſt dubiū,vt l.ſi ,pcuratoris præſentis.j.e. Septimo,vbi eſt deficiētis vtilitas actiōis:vt ſi ille q deberet cedere,nō eſt,vel nō reperit,vt l.j.in fi.cū l.ſe.ſ.de inſti. Gl.eſt in l. dāni infec.ſ.de dā.infec.et l.j.C.de ac.& ob.l.ſancimus.§.j.ad Treb. Octauo fallit , vbi eſt perſonarum affectio,& rei, de qua agitur,æquitas:vt l.Caius.ſupra fol.ma.Dicam in l.quod dicitur.j.eo.qualiter ille caſus debet intelligi. Nono & vltimo fallit, vbi eſt poſſeſsio, et proprietas, & vult dicere

Gul.q

Universidad de Deusto Biblioteca

Gul.ꝓ vbicũq; ſup re,q̃ eſt mei ſtipulãtis, ſtipulor, vel paciſcor,alteri acquirietur vtilis ſine ceſsiõe:vt l.quoties.C.de do. q̃ ſub mõ.Ego dubito in intellectu illi[a] l. qa de iure antiquo, dicit ibi tex.qd̃ alteri nõ acquirit:ſed poſtea benigna interpretatiõe Imperator cõcedit vtilẽ.Mihi videt ſic dicẽdũ. Q̃nq; paciſcor ſup re mea,q̃ durat mea:& alteri q̃rit vtilis:vt ſ.de po.l.Publia.in prin.Nec dicat qs,ꝓ ibi ſpeciale ĩ filio.qa imo ius cõe:cũ p matrẽ nõ poſsit q̃ri filio:vt l.debitor.ĩ fi.ad Trebb. Dicã j.eo.l.qd̃ dicit.Facit qd̃ no.ſ.de do.l.donatiões in cõcubinã.§.pe. Q̃nq; ſtipulor ſuper re,quæ eſt mea,tñ non durat mea.& tũc alteri non quærit actio regulariter:vt d. l.quoties. C.de dona.quæ ſub mo.& C.de pac.cõuen.l.pactũ.Fallit fauore exercẽtis liberalitatẽ:vt d.l.quoties.Itẽ fallit propter ſingularia præcepta pecuniæ:vt l.certi condictio.§.ſi nũmos.ſ.ſi cer.pe.Et ſic vides,ꝓ qñ quis ſtipulatur alteri,q̃nq; quæritur actio ipſi ſtipulãti:q̃nq; ei,cui quis ſtipulat. quæ oĩa perfectè ſunt expedita:licet gl.in §. ſi qs alij.hoc inculcet prædicta vera in his q̃ acquirunt per actũ ciuilẽ:ea verò,quæ acqrunt per actũ naturalẽ,& corporeũ,poſſunt q̃ri p alterũ:vt l.ea quę ciuiliter.de acqui.re.do.& C.per quas per.no.acq.l.j.Itẽ prædicta vera,qñ quis paciſcit alteri ad actionẽ.Si verò †paciſcit ad
4 a exceptionẽ[a] in mõ cõcipiẽdi cõuẽtionẽ,eſt idẽ, qd̃ ſ. vt d. l. q̃cũq; ſ.ti.j.& l.& hæredi.§.nos aũt.de pac.ſed in mõ quærẽdi differũt:qa exceptio quærit ſine ceſsiõe vtilis pacti, vel doli: vt l.reſcriptum.§.fi.ſ.de pac.& l.hæredi.§.nos autem eo. titul.

AEdem. Dicit gl.ꝓ Iuriſcõſultus non bene ar. Dy.dicit:ꝓ ſic:qa hic vertitur factum in obligatione non datio. Facit qd̃ no.in l.liberi.ſ.de contrahen. emp. dicetur j.eo.l.liber homo.

39.

DOminus ſeruo. Hæc l.nõ habet locum in aduẽtitijs,quo ad proprietatem. Dicit gl.Dy.dicit hoc verum,quando filius ſtipulatur ſibi,non,quando pater filio. Tu dic vt dicam j. eod.l. quod dicitur,quia credo gl.ſimpliciter bene dicere.

41.

EVm qui calẽdis. Qui ſtipulat calendis,intelligit de proximis, niſi aliud actũ ſit.h.d. Opp.ſ.e.l.ſtipulatio iſta.§.in ſtipulationib[a].So.hoc ideo,ne ſtipulatio eſſet inutilis. Quærit gl. qd ſi dico,,pmittis dare in dieb[a] illis? Gl.dicit de duob[a] intelligit:vt l.ĩter illã.§.fi.j.de ver.ſig.facit l.libertas.§.fi.ſ.de ma.teſt.

Quoties. Si dies in ſtipulatione non adijcitur pręſenti die debet.h.d.Opp.de l.promiſſor.§.j.ſ.de conſti.pe.Gl.dicit.dic vt ibi.& videtur dicere,ꝓ ibi fallit. Sed aduerte:quia alius eſt dies qui ineſt in obligatiõe,& diẽ obligationis impedit venire:vt l.cedere diẽ.de verb.ſigni. & obligationi ſimpliciter cõceptæ,talis dies nõ ineſt,imò ſtatim debetur,vt hic,cum ſi. Alius eſt dies,qui miſerationis cauſa ſolutioni indulgetur:& iſte in cõſtituta pecunia eſt limitatus,ſ.decem dierũ:vt d.l.promiſſor.in alijs tẽpus tale eſt arbitrio iudicis:vt Inſti.de inuti.ſtipu.§.fi.& j.de ſo.l.ratum.& l.quod dicimus.Pro hac diſtinctione facit l.ſi cum militi.§.j.ſ. de compẽ. qui eſt nor.ad hoc.

42.

1 *Quando debeat ſolui illud quod debetur.*

QVi hoc anno. Qñ vna præſtatio eſt faciẽda petit in fi.tẽporis.h.d. l. noſtra & opp.j.e.l.liber homo.§.decẽ.So.ibi tẽpus fuit appoſitũ gratia cuiuſdã demõſtrationis,nõ dilationis,vt hic. Opp. de l.j.C.qñ di.le.ce.& in l.in ſingulos.ſ.de annu.le.vbi in prĩ. anni debet peti.Reſpon.vna ſo.datur Inſti.eo.titu.§.at ſi ita. quod aliud ſi dico annum,& aliud ſi dico in ſingulis annis. Gloſſ.non eſt vera.& eſt contra l.nec ſemel.§.nouiſ.ſ. qñ di. le.ce. Alia ſo.eſt qñ di.le.ce.l.j.ꝓ ibi in vltimis volũtatibus:hic
b in contractibus[b]. Hæc nõ eſt vera,p l.eũ qui ita.§.qui ita.j.eo. l.ſi ſeru[a] cõis Męuij,vel caſtrẽſis peculij.§.fi.j.ti.ij.Quid dicã? glo.tãgit vnũ verbũ,qd̃ eſt verũ,ꝓ aliud eſt dicere,hoc anno: aliud eſt dicere,annuũ.& vide qd̃ dixi in ſummario: quia qñ dixi,anno,eſt vna pręſtatio:& tunc in fine anni debet,vt hic. Q̃nq; ſunt plures pręſtationes,vt qñ dixi annuum,& in principio cuiuslibet anni debetur. Oppo.de l.lecta.ſ.ſi cer.pet. rñdeo,illud debet intelligi,qñ tẽpus eſt appoſitũ cã differẽdę ſolu.qa fuit appoſitũ in executiõe poſt obligationẽ perfectã. Nã p vna ſumma fuit pręſtatio diuiſa:hic vero cã multiplicãdæ obligatiõis:& ideo
1 tũc ĩ prin. †Cũ ergo q̃rit,qñ illud ꝓ debet,in quo tpe debeat ſolui:diſtingue:qa qñq; in ſtipulatione apponit tps cauſa demonſtrationis,ſeu deſignationis: & tunc ſtatim põt peti:vt l.liber homo.§.decẽ.j.e. Q̃nq; tẽpus apponit in ſtipulatiõe cã limitãdæ obligatiõis:& tũc ſtatim illo tpe nõ expectato debet:vt l.eũ q.§.qui ita.j.e.l.ſi fideiuſſor.§.fi.ſ.mã.l. obligationũ ſcrè.§.j. ſ.de act.& obl. Q̃nq; tps apponit cã dilationis,ſeu cã multiplicãdæ obligatiõis:& iſta eſt materia noſtra. Aut eſt faciẽda vna præſtatio,aut plures. Primo caſu,aut tps
c fuit appoſitũ per accuſatiuũ:[c] vt in annos, vel poſt annos:& tũc intelligat in ſi.tpis: vt in l.ſi in annos.& l.nõ putabã.ſ.de condi.& demõ. Q̃nq; tps apponit p ablatiuũ & tũc aut verba ſunt relata ad eũ cui obligatio quęritur vt accipias in anno,vel petes in anno:& tũc in prin.tpis põt peti:vt l.ſi ita fuerit libertas.in prin.ſ.de ma.teſt. Aut verba ſunt relata ad eũ q obligat:vt dabo in anno,vel hoc anno:tũc in fine tẽporis,vt hic. Q̃nq; dubitat:& tunc gratia promiſſoris vĩ appoſitũ:vt l.eũ q.aliàs incipit,Iabolenus.ſ.de an.le.Si vero ſunt faciẽdæ plures præſtationes,& tunc aut tẽpus adijcit cã multiplicãdæ obligationis, quod eſt qñ apponit in tẽpore obligationis:& tunc debet in prin.cuiuslibet anni, tã in cõtractibus,quã in vltimis volũtatibus:vt l.nec ſemel.in prin.ſ.qñ di.le.ce.C. qñ di.le.ce.l.j.& j.eod.l.eũ q ita.§.qui ita. Fallit primò,qñ pręſtatio fit ob aliquam neceſsitatẽ:qa tunc inſpicit tps neceſsitatis:vt l.nec ſemel.§.ſi in habitatiõe.ſ.qñ di.le.ce.Fallit ſecũdò, qñ debẽt pſtari fruct[a] certæ rei.l. Firmio.§.pater.ſ.qñ di.le.ce. Si verò tẽpus apponit cã differẽdæ ſolutionis,ꝓ eſt qñ apponit in executiõe:& tũc ſemp ĩ fi.vt l.lecta.ſ.ſi cer.pe.& l.ſi cui. ſ.de leg.j.d.Gul.de Cu.tãgit in l.lecta.& nõ plenè,maximè in primo membro.d.Cy.in l.j.C.qñ dies le.ce.& Dyñ.alibi.

a ¶Ad exceptionem. Et ꝓ exceptio quęratur alteri ſine ceſsione,adde Bar.in l. iij.C.ꝓ met.cau.& Alex.in cõſil.xl.col. pe.in v.vol.

b ¶Hic in contractibus. Adde, hanc tenet Raph.Cu.dicẽs opi.Bar.nõ ,pbari ĩ d.l.ſi ſeruus communis.tamen Alex.trãſit cũ ſol.Bar.quã dicit tenere cõmuniter doc.hic,in d.l.j.

c ¶Per accuſatiuum. Adde ſecũdũ Alex. & Bald.in d.l.j.qñ dies leg.ce.reprehendit Bart.per l.nec ſemel.§.nouiſsime.ſ. qñ di.le. vbi patet nõ eſſe differẽtiã,an ĩ accuſatiuo an in ablatiuo.Et hãc opinio.dixit Alex.eſſe verioręẽ: pro qua alleg.tex.in l.j.§.ſi intra.cũ ſeq.ĩ.de ſucceſ.edi.& ĩ l.ſi ita fuerit liberras.in prine. iũcto §.fi.ĩ.de ma.teſta. & ibi Bene. de Plum.Imol. & Ro. hic cõcludentes ſolũ fiendã differentiã an in plurali, an ſingulari.Quã opin.dicit Alex.fuiſſe Gul. de Cu.ĩ l. lecta.ĩ.ſi cerpet.Frã.de Ram.in l.ex his.qñ di.leg.ce. & glã l.ſi cui legat.ĩ glo.j.& ibi no.Imo. Et cũ iſtis trãſit Alexan.latius hic vide.

1 *Reductio ad arbitrium boni viri,quod habeat etiam locum in contractibus ſtricti iuris,arbitratore male arbitrante.*
2 *Compromiſſum ſi eſt factum in arbitrium alterius ex contrahentibus,illo non arbitrãte receditur à perſona:ſecus ſi in arbitrium tertij.*
3 *Verba iſta,arbitrio Titij,in contractibus poſita,quod faciunt conditionem, & eo non arbitrante,contractus eſt nullus:ſecus in vltimis voluntatibus.*
4 *Vendito fundo pro centum,pacto appoſito,ꝓ ſi apparuerit fundum emphyteuticum,fieret diminutio pretij arbitrio Titij: Titio mortuo recurritur ad iudicem.*
5 *A perſona arbitratoris quando recedatur.*
6 *Arbitrator non arbitratur,quia ſtat per promiſſorem ſi eſt appoſita pœna,& tunc cõmittitur:ſi non eſt appoſita,receditur à perſona.*
7 *Præſentia partis quod requiratur,quando arbitrator arbitratur.*
8 *Poteſtas arbitrandi quanto tempore duret.*
9 *Si partes non notificarunt arbitratori compromiſſum,& elapſus fuit terminus, videntur ab eius arbitrio receſſiſſe.*
10 *Arbitrator an cogatur arbitrari,notificatione ſibi facta. remiſſiuè.*
11 *Arbitratore mortuo,an poteſtas arbitrandi tranſeat ad hæredem.*
12 *Arbitratore bannito,vel excommunicato poterit arbitrari.*
13 *Cõpromiſſum factũ ĩ arbitratorẽ,an extinguatur altero ex cõtrahẽtibus defuncto,ꝓ ſic ſi aſſumitur ſup cõtractu perficiẽdo:ſecus ſi ſuper cõtractu perfecto,vel aliquo acceſſorio.*
14 *Poteſtas arbitrandi finitur,quando alter ex compromittentibus eſt bannitus,& bona ſunt publicata.*
Arbitratores,qui quotidie aſſumuntur ſuper litibus, videntur aſſumi ſuper contractu perficiendo.
15 *Si factum eſt compromiſſum in Titium,ut arbitretur de conſilio Sempronij, Sempronio nolente conſulere,vel quia mortuus eſt,an arbitrator ſolus poſſit expedire.*

43.

SI quis arbitratu. Arbitratore non arbitrãte,non valet ſtipulatio, & ab eius perſona non receditur.hoc dicit. Oppo.de l. ſocietatem.§.arbitrorum.ſ. pro ſo. vbi reducitur ad arbitriũ boni viri.Gloſſ.dicit,dic vt ibi.hic nullo modo arbitratus eſt:

Universidad de Deusto Biblioteca

sed ibi male arbitratus est. Quæ est ra-
1 tio,† quando arbitrat̃,licet inique, quod
stipulatio valet. R n̄deo: qa iã est firmat⁹
cõtractus:vñ est actio q̃ potest intẽtari,
cui actioni iudicis officiũ seruit:vt redu-
cat̃ ad arbitriũ boni viri l.societatẽ.§.arbi
trorũ.s.ꝑ so.sed qñ nullo modo arbitrat̃,
actio nõ est,sup̄ qua officiũ iudicis posit
implorari:ita ĩ cõtractu stricti iuris:vt l.si
libert⁹.s.de oper.li. Opp.s.de oper.li.&
l.si libert⁹ ita iura.Sol.ibi fuit iniq; arbitra
a tus. Opp.de l.hec a vẽditio.s.de cõtrahẽ.
emp.Sol.ibi fuit iniq; arbitrat⁹:sed ibi po
nit̃ alius casus in quo nõ fuit arbitratus.
2 Dic† q ibi in arbitriũ vnius ex cõtrahẽti
bus fuit cõpromissum:vñ eo nõ arbitran
te recedet̃ a p̄sona:hic ĩ arbitriũ tertij. Ra
tio,si p̄ vnũ ex cõtrahẽtib⁹ stat tũc,cõtra
ctus habet̃ ꝓ impleto:vt l.iure ciuili.s.de
cõdi.& de.& iõ cũ stat p̄ eũ,&c. vt c.im
puberi.extra,de re.iu.li.vj.& est expres
sum j.ea.l.in executione.§.fin.hic ergo cũ
stet p̄ eũ,cõtract⁹ est firmat⁹ & põt actio
intẽtari,& opabit̃ officiũ iudicis.Ita de
betis ĩtelligere.Et hoc intellige qñ ponit̃
in arbitriũ altert⁹ ex cõtrahẽtib⁹ tali casu
quo cõtractũ ab initio nõ facit nullũ:al's
secus:vt l.qd̃ sæpe.§.j.de contrahẽ.emp.
Opp.de l.si.§.sed & si qs.C.cõia de leg.
R n̄.ibi est sp̄ale fauore vltimæ volũtatis.
3 Hic aduertatis:† qa talia verba , arbitrio
titij,&c.in cõtractib⁹ faciũt cõditionẽ:vt
l.si.C.de cõtrahẽ.emp.cũ si.& iõ eo nõ ar
bitrãte cõtract⁹ est nullus.Sed in vltimis
volũtatib⁹,talia verba cõditionem nõ fa
ciũt:vt l.j.in fi.de le.ij.& in hoc est fauor
vltimæ volũtatis:vt l.j.in fi.de le.ij.& in
hoc est fauor vltimæ volũtatis:iõ nõ arbi
trãte recederet̃ à p̄sona.Sed si in vltimis
volũtatib⁹ poneret̃ cõditionaliter p̄ si:vt
si Titi⁹ arbitratus fuerit:tũc eo nõ arbitrã
te nõ valeret:sicut si quis alia cõditio defi
ceret:vt d.l.j.de leg.ij.& ibi no.in fi.mag.
gl.& est tex.de acquir.hære.l.is q hæres.
in prin.licet gl.ibi nõ bene loquat̃. Sed
opp.cõtra p̄dicta de l. si sic in princ.de le.
j.& de leg.iij.l.fideicõmissa.§.q̃q̃.vbi po
nit̃ cõditionalr̃,& recedit̃ à p̄sona.Solu.
ibi fuit collatũ in arbitriũ hæredis , & iõ
eo nõ arbitrãte stat p̄ eũ,& ht̃ cõditio ꝓ
b impleta, b sicut dixi s.ꝓxi.Sec⁹ si in arbi
triũ extranei cõditionaliter apponat̃ , si
cut dixi ĩ cõtractib⁹.Sed op.de l.mulcta.
in prin.s de codi.& de.R n̄d.Pe.soluit,q
ibi loquit̃ in facto,qd̃ nõ habet certos fi
nes limitatos:& Cy.tãgit de cõtrahẽ. ẽp.
l.fi.in fi Certe nec in §.sed & si qs.erãt li
mitati fines.Sol.ergo q q̃tũ ad pœnæ cõ
missionẽ nõ recedit̃ à p̄sona : sed quo ad
4 valorẽ legati sic.† Formo tibi vnã q . quã
habui de facto: Quidã de terra mea vẽdi
dit fundũ alteri ꝓ c.pacto apposito , q si
appareret hũc fundũ esse emphyteuticũ,
fieret diminutio p̄tij,arbitrio Lucij Ti
tij,&c.tp̄e quo apparet fundũ eẽ emphy
teuticũ, Luci⁹ Titi⁹ est mortu⁹,qd fiet de
isto cõtractu? Certe cũ cõtract⁹ fit firma
c tus:ergo est recurrẽdum ad arbitriũ c bo
ni viri,s.iudicis. Do tibi casum in l.domũ,
s.de cõtrahẽ.emp.& l.sue rei.cũ l.seq.e.ti.
Idẽ dico,qñ arbitriũ alicui⁹ adijcit̃ in ali
qua qualitate:vt vẽdo tibi fundũ pro c.&
do tibi vna cũ fundo vnũ de duob⁹ meis
arbitrio Lucij Titij:tũc Lucio Titio nõ
arbitrãte recurrit̃ ad iudicẽ,vt arbitret̃:vt
in.l.si in emptiõe.ĩ pri.s.de cõtra.emp. Et
5 vt† tibi liqueat,vtrũ à p̄sona arbitratoris
recedat̃,vel nõ,distingue. Aut loqmur ĩ
vltimis volũtatib⁹:& tũc quo ad substan
tiã legati,& põt recedi:vt l.fin.§. sed & si
qs.C.cõia de le.qd̃ ĩtellige cũ distinctiõe
aut fuit datũ arbitriũ conditionaliter, aut
nõ,vt s.dixi. Aut quo ad pœnę cõmissio
nẽ & à p̄sona nõ receditur:vt l.mulcta.in
pri.s.de cõdi.& de. Aut loqmur in cõtra
ctib⁹:et tũc si fuit arbitrat⁹ inique,recedit̃
a p̄sona:vt l.si libert⁹.s.de ope.lib.l.socie
tatẽ.§.arbitrorũ.s.ꝓ so . Aut nũq̃ fuit ar
bitratus:& tũc aut fuit vnus de cõtrahẽ
tib⁹:et recedit̃:vt l.hęc vẽditio.s.de cõtra
hẽ.emp. Aut fuit terti⁹:& tunc aut fuit as
sumpt⁹ sup̄ cõtractu p̄ficiẽdo:& nõ rece
dit̃ à persona,vt hic,& dicã.j. ꝓxi.q. Aut
suo cõtractu p̄fecto,& in aliquo accesso
d rio:& recedit̃ à p̄sona: d vt l.domũ.s.de cõ
trahẽ.emp.l.sutæ rei.cũ l.seq.& l. si in em
6 ptiõe.in prin.e.ti.& qd̃ s.dixi ĩ q. † Quæro.p̄ ꝓmissorẽ stat
quò minus arbitrator arbitraret̃:cõmittet̃ ne stipulatio , rece
det̃ à p̄sona, & recurret̃ ad arbitriũ boni viri? Et dico si stat p̄
vnũ de cõtrahẽtib⁹:& tũc pœna cõmittit̃:vt l.dic̃.§.si qs litig.
de arb. Si verò nõ est adhibita:tũc recedit̃ à p̄sona:vt l.hæc vẽ
ditio.s.de cõtrahẽ.emp.& j.e.l.in executiõe.in fin. Et hoc vult
tex.hic,si ꝓmissor fuisset in mora,teneret̃ ad id qd̃ bonus vir
7 arbitraret̃,vel ad pœnã,si fuisset ꝓmissa. † Quęro,qñ arbitra
tor debet arbitrari,an requirat̃ partis p̄sentia? De arbitro non
est dubiũ:vt l.dic̃.§.si qs litigatorũ.s.de arb. In arbitratore Pe.
& Iac.dicũt,q est casus hic. & Cy.ĩ d.l.fi.C.de cõtrahẽ.ẽpt.qd̃
debet p̄te p̄nte,vt hic,qa dicit̃ q si morã stipulator fecerit ap
paret,q eo absente nõ põt:qa si absente p̄te posset:tũc nõ cõ
traheret̃ mora:vt l.dic̃.§.si qs litigatorũ.s.de arb. Vidi quẽdã
e aduocatũ satis solẽnẽ cõsulere cõtrariũ, e q arbitrator nõ de
bet iudicialiter cognoscere:vt no.s.de iud.l.j.s.de arb.l.sed &
si in seruũ.§.si qs iudex.ĩ aut̃.vt dif.iud.ĩ prin.sed ea q̃ causę co
gnitionẽ nõ reqrũt,nõ seqrit̃ p̄tis p̄sentia:vt l. dic̃ ꝓferre . in
prin.& l.sed interpellat̃.§.j.s.de arb.& ꝓ hoc de bo.pos.l.iij.§.
pe.& qd̃ ibi no. Pręterea,talis arbitrator habet nudũ ministe
riũ:ergo &c.vt l.si vt ꝓponis.C.de execu.rei iud. Pręterea si
cut in euẽtu cõditiõis nõ reqrit̃ partis p̄sentia:vt l.ij.de cõd.&
demõ.ita nec in tali arbitramẽto. Nec ob.hæc l.qa hic debet ĩ
telligi,q fuit actũ,q parte p̄sente arbitraret̃. Vel dic q adhi
buit aliud ĩpedimẽtũ mortis,vl' simile,nõ aũt fuit simplex ab
sentia.Ita dicebat ille.Credo Pe.& Cy.simpliciter dicere ve
ritatẽ,p̄ hũc tex.& dictæ solutiões sunt diuinationes. Pręter
ea casus est de ædi.edic.l.qd̃ si nolit.§.si qd ita. vbi suũ placitũ
nõ põt qs p̄te absente declarare. Et idẽ importat placuerit,qd̃
si arbitrat⁹ fuerit:vt l. Thais.§.sororẽ.s.de fideic.lib. Pręterea,
licet iudicialiter nõ cognoscat:tñ p̄tes debet cõuocare , & eas
interrogare:vt l.iij.§.sed si nõ cõstat.s.vbi pu.edu.de.p̄terea,ẽ
exp̄ssum in arbitratore,q debet p̄tes discutere,& eas interro
gare:vt l.si de meis,§.recepisse.s.de arb. Pręterea,vr̃ exp̄ssum
in l.legatũ.de vsuf.leg.vbi iudex,vt bon⁹ vir facit cõmutatio
nẽ legati:& reqrit̃ p̄tis p̄sentia.ꝓ hoc.C.de secũ.nup.l.hac edi
ctali.§.his illud.vbi tales arbitratores tenent̃ iurare : ergo p̄te
p̄sente:vt l.si qñ.C.de test. Hoc ꝓbat̃ rõne naturali:qa p̄nt lę
di, ergo vocãdi:vt l.nã ita diu⁹.s.de adop.& posset trahere ar
bitratorẽ in aliã sn̄iam:vt de arb.l.si in tres.in fi. Nõ ob . alleg.
in cõtrariũ:qa loquunt̃ in his q̃ parti nõ parant præiudiciũ:vt
no.d.l.iij.§.pe.s.de bo.pos. Nõ ob.l.si vt proponis.vt ibi p̄ces
8 sit plena cognitio in cã principali.& ita cõsului.† Quęro,quã
to tp̄e durat p̄tãs arbitrãdi. Spec.in ti de arbi.§.differt.ver. itẽ
vt intra trienniũ.vr̃ dicere q talis potestas nõ finitur triennio,
sed nil boni allegat,& male intellexit. In arbitro tãgit̃ in l.sed
si compromissum.s.de arbi.& p̄ Cy.in l.ꝓperãdũ.§.fin autẽ in
medio.s.de iudi.sed in arbitratore nihil dicitur . Ideo sciendũ
est,q

a Opp.de l.hæc. Vide Bar.ibi cõtrariũ ĩ l. theopõpus.de do.p̄le.& et ĩ alio quã hic dicit,est sibi contrariũ ĩ l.hec cõdõ,la ij. de cõd.& de. qñ o debet ipleri cõditio. et vide iter cõsilia Bar. cõsiliũ Bal.incipiẽs p̄nctus super quo cõsiliũ vbi cõsuluit cõtra Bar. De lapsu anni,vide Bar.ĩ cõs.cclxx.ici. Tholomęus de Spoleto,si arbitrator posit arbitrari de te absente. Andr. Barba.

b Pro ipleta. Adde q cũ Bar.trãseũt cõiter mod.p̄ qbus Alex.dicit facere tex . ĩ l.thais.§.sororẽ.de fideicõ.lib.qd̃ limita secũdũ Paul.de Ca. verũ,si hæres fuit in mora arbitrandi:secus si ante morã decessisset:qa legatum non deberet̃.& hoc idẽ voluit Bar.in l.j. ff.de leg.ij. ver. q̃ro si conferatur legatũ.

c Ad arbitriũ boni viri. Adde secũdum Alex.Ang. Rapha. hoc idẽ tenẽtes, Bal. & Sal.ĩ l.fi.de cõtrahẽ.emp.& ĩ l.p̄sonã. de re iur.Pau. de ca. in l.si merces.s. loca. Flo.de sancto Pe.in §.arbitrorũ. in col. iij.s.ꝑ so.& qd̃ contrarium tenet Bald. Imo.& Roma.hic Pe.& Cy.in l.ĩ vendẽtis.Imol.ĩ l.j.ĩ. iij. col.de leg.ij. p̄ istum tex.et p̄ tex.in si ita. s.ꝓ soc.ꝓ quo Pau. de ca.hic reliquit cogitãdũ:tñ ipse trãsit cũ hac ij.opi. Sed tu dic,q opi.Bar.sequitur Ro.cõs.vij.in fi. inci.oĩpotẽtis Dei, in cã ꝓpositæ cõsultatiõis.vbi cõsuluit q si dico,ꝓmitto tibi id qd̃ debet Ant. & de eo qd̃ Ant.debet,stet̃ declarationi Alberti,q Alberto nõ declarãte , ꝓmissio remanet firma. opi.ẽt Bar.vr̃ sequi Pau.d̃ ca.cõs.cxxv. incip.in Chr̃i nomine,viso libello.in ij. col.ver.quãtũ ad secũdũ.vbi ponit si ꝓ si ꝓmissa sint c.ꝓ dote,& illud plus , qd̃ Titius arbitrabit̃: an Titio mortuo recurrendũ sit ad iudicẽ.& Bart.vr̃ sequi Bal.consil.cccxxiij.ĩ fini.lib.

POMATES.

d Et recedit̃ a p̄sona. Vide Panor.consil. lxxx.col.ij.in ij. dubio.vol.ij.& Alex. ĩ iij.col.iij. vo.j. Ro. cccij.vbi ponit pulchrum exemplum.

e Cõsulere cõtrariũ. Adde q idẽ cõsuluit Pet.de Anch.consil. cclxx.vbi dicit se nũ disse ad fundamenta

Bar.hic.Ro.et cõsil. lxj.incip.in Christi noie, licet mihi magna.tenet q ad p̄bationẽ sn̄iæ nõ reqrat̃ p̄sentia p̄tis , tñ sentit q in discussione reqrat̃ p̄tis p̄sentia, circa mediũ pe.cõsi. Et idẽ vult Pau. de Ca.hic, & Alex. & Bal.cõsi. cclxij.inci. in Christi noie nũqd arbiter.j .li. vide Ro.in d.cõsi.vbi dicit,q Florẽtię seruatur opinio Bart. & Pe. Pisis vero opi. Bal.& Gul.de Cug. Verũ qa ciuitas Pisarũ est subiecta Florẽtię videbat̃ q opi. bar.esset seruãda in casu suo , tñ decidit cõtrariũ:qa ex tacito cõsensu Florentinorũ,ciuitas Pisanorũ vtebat̃ suis cõsuetudinibus. De quo vid̃ ẽt bal.cõ.x.v.li.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Nolle arbitrari. Adde ꝙ cõtrariũ tenẽt hic cõterdoc.vt p Alexã.late hic.cui adde ꝙ ptãs arbitrãdi durat perpetuo, Bal.cõs.alle.s.ccxlij. j.li.iij.de Bal.consi. cxxxviij.lib.iij.dicit, elapso anno ñ durat facultas arbitrandi. Ita eleganter voluit Bar.ĩ l.fi.§.j.C.cõia de le.& ĩ l.si qs arbitraru.de ver.ob. Et si dicas illa lex loqt ĩ vltima volũtate,nõ in cõtractibus. Rñ. ista dr̃ia ẽ falsa,qa l. nõ pbat. Nã lex dicit,ꝙ contractus & testamẽta æqparantur.l.seruũ filij.§.cũ qui chirographũ.de lega.j.pterea fortius deberet durare post annũ arbitriũ ĩ vltima volũtate,quam cõtractus:qa de maiori fauore tractat: ergo magis deberet extendi:sed ita est ꝙ nõ extẽdit ĩ vltima volũtate:ergo nec ĩ cõtractu quare opi. Bal.est ipsa veritas de quo vide & eius cõs.ccccixxvj.iiij. li.

b ¶ Ab eius arbitrio. Adde, Ang.Imo.& Rom.hic dicunt aduertẽdũ esse ꝙ trãseat tẽpus vsq ad ꝙ duraret arbitratoris ptãs,si notificatio facta esset. Allegat gl. in d.l.item si vnus. §.j.de arbi.& dicũt Bart.non aliter intellexisse. Et hoc dicit Alexã.videri rationabile.

c ¶ In excommunicato. Adde quod idem tenet Bar.in l. Pedius.de arbi.& ĩ l.cum pater.§.hæreditatem.el j.de lega. ij.& in l.ex facto.§. si qs rogatus.el ij.ad Treb.& ibi Ange. & in sua disputatione, duo admuicẽ litigantes. Anto. de Butr.in c. Quintauallis.in xxxv.colum.& Imo.in xxij. differentia. Principale fundamentum est, quia excommunicatus potest contrahere:vt c.si vere. de sentẽ.excommu. & ibi Imo.et xiij.q. ij.qm multos.quam cõclusionem limita secundum Ange.in præalle. disputatione:nisi ex forma statuti arbitramẽta haberent execu. paratam,sicut sñia: quia tunc non valet arbitramentum excommunicati: & omnia prædicta seqt Alex. tñ inquantum ipse æquiparat excõmunicatũ & deportatũ nõ videt bona cõparatio:quia deportatus testari non põt, vt habetur in l.j.C. de hære. institu. sed excõmunicatus potest facere testm̃, & valet,& tenet,vt voluit Bar.in l.si quæramus.ĩ.de test. Cõtra hoc late cõsuluit Fed.cõsi.lxxiij.vbi cõcludit,ꝙ ea facere põt, quæ alij vtilia sunt,non sibi.Et per hoc vr̃ posse dici,ꝙ arbitramẽta q̃ habẽt executionẽ ex forma statuti lata p excommunicatũ valeant,si excõmunicato vtile non redundet.

est,ꝙ talis potestas finit eo nolẽte arbitrari:vt s.loca.l.si merces.in prin.& C.de cõtrahen.emp.l.fi. Instit.de emp.§.pretium. Qñ aũt dicat nolle,variãt iura. Ideo dico, ꝙ qñq arbitramentũ confert in aliquẽ ex cõtrahẽtibus in casu permisso:& tũc si cõsistit circa ea quæ sunt de substãtialib⁹ cõtractus,vt circa ipsam rẽ:tunc debet arbitrari intra lx.dies:vt d.l.si nolit.§.si quid ita.Si circa aliqua extrinseca:tũc tenet arbitrari quã primũ poterit:vt l.hęc vẽditio. de cõtrahẽ.empt.facit s.de cõdi.& demõ. l.hęc cõditio.Si verò arbitramẽtũ confert in tertiũ:tũc dico,ꝙ si intra annũ nõ arbi- a trarẽt,videret nolle arbitrari[a]:vt C.communia de leg.l.fin.§.sed & si qs.nec dicat aliqs ꝙ ibi est spãle fauore vltimę volũtatis:qa in eo est spãle quòd recedit à psona nõ in alio:vt ibi no.p gl.vel in alio cõsistit spãlitas:vt s.dixi.Et prædicta in cõtractibus:in vltimis volũtatibus dicam in l.j.de 9 lega.ij. †Quid si partes non notificarent arbitratori:& sic elapsus est dies? Dico ꝙ per hoc partes negligentes vident recesb sisse ab eius arbitrio:[b]arg.d.§.sed & si qs. & ar.eius ꝙ dicit de eo q per annũ negligit præsentare literas iudici deleg.extra de rescrip.c.plerũq.Facit C.de præscrip. xxx.an.l.si qs emptionis.§.sed & si qs.& de app.aut.ei q appellat de suc.edic.l.j.§. 10 Largius.Sed an †arbitrator postq est sibi notificatũ,cogatur arbitrari not.per gl. 11 & p Dy.de leg.ij.l.j. †Nũquid arbitratore mortuo trãseat ad hęredẽ? Dicã j.eo. l.si stipulatus fuerim.in prin.Cy.in l.fi.de 12 cõtrahẽ.emp. †Quid de arbitratore exbannito:an poterit arbitrari? Puto quòd sic:vt l.cũ pater.§.hæreditatẽ.de le.ij.& l. ex facto §.si qs rogatus.s.ad Treb.Idem c puto in excõicato,[c] q prędictis ęquiparat vt no.Insti.de cap.di.§.minor.& qa nõ est actus iudiciarius.dicã j.eo.l.centesimis.in fi.Facit j.de verb.signi.l.illa verba.& qd 13 ibi dicet. †Quid si aliqs ex cõtrahẽtibus mortuus est? Puto si quidẽ fuit assumptus arbitrator sup cõtractu perficiendo,idẽ ꝙ d in arbitro,vt extinguat[d]:vt d.l.diẽ.s.de arbi.Si verò assumit super contractu perfecto,vt super aliquo accessorio:tũc sicut cõtractus transit ad hæredẽ,sic illud arbitriũ:vt s.de acquirẽ.pos.l.fundi venditor. 14 & de offi.dele.c.sup gratia.li.vj. †Quid si aliquis ex cõtrahentibus est bãnitus,& e bona publicata? Dico idẽ ꝙ in mortuo:[e] quia non põt arbitrari,& existẽs cõditio nõ ligaret fiscũ:vt l.quoties.in fi.j.de noua.Facit s.p soc.l.actiõe.§.publicatione. Isti arbitratores, q quotidie assumunt in litibus,vident assumi sup cõtractu pficiẽdo:vt dixi de ope.no.nũ.l.j.§.et post ope- 15 ris. †Formo aliã quæstionẽ: videmus ꝙ in arbitratore nõ recedit à psona.qd in cõsultatione cõmissum fuit Titio,vt arbitraret de cõsilio Sempronij,Semproni⁹ non vult consiliũ dare,vel est mortuus? Dixi vobis in l.j.§.si plures.s.de exerci.et hodie habemus casum,extra ne sede va.c.j.circa fi.lib.vj. Dicam,si deo placebit,in l.Titiũ & Mæuium.in princ.de admini.tuto. 45.

QVodcũque. Opp.Insti. de stipu. ser. §.sed cũ factũ.& s.e.l.stipu.ista.§. hi q.Sol.ibi in stipulatiõe facti.Opp.j.de stip.ser.l.ij.& l.ante.Sol.fallit ibi,vt ibi dicã. Op.de l.cũ oportet.C.de bo.quę lib. Sol.gl.ꝙ aliud ĩ aduẽtitio,hodie. Hoc intellige[f] quòd filius stipulatur sibi: qa si patri stipularetur,scdm Dyñ.& oẽs,ipsi patri quærit.s.eo.l.stipulatio ista.§.alteri.

Sicuti. Filius stipulari põt sibi dari decẽ cũ pater moriet.h.d. An sibi vel patri quærat,dicã in l.si filius.j.e.

Si quis ita. Si stipulatio partis cõfert in tempus existentiæ sui iuris,filio,quærit vtilis actio.h.d. Iste §.ĩtrat materiã illã, qualiter pater q̃rat filio,vel econtra,dicã j.eo.l.ꝙ dicitur. Dyñ.ponit hic additionẽ imperfectam.

Opp.s.e.l.dñs seruo.Sol. Acquirit sibi pater stipulãdo filio:nisi cõferat in tẽpus sui iuris. Opp.s.de pact.do.l.cũ dos.So. vt ibi.& dicã j.eo.l.qd dicit. No.ꝙ directa q̃rit patri,ex stipulatione filij:vt s.eo. §.alteri.l.stipulatio ista.& s.ea.l.in princ. Et quando ex stipulatione patris quæratur filio vtilis:dicã in l.quod dicitur.j. eo.

1 ☞ *Quando sit differentia inter si, & cum.*

Non solum. Inter si,et cũ,nõ est differẽtia,cũ apponit actui extrinseco.h.d. Anteq opponã per l.istã dãno vnã opi.quã ponit Cy.in l.extraneũ.C.de hæredi.insti.ꝙ est differẽtia inter istã institutionẽ,cũ morieris,quę est cõditionalis,cũ est ĩcertũ qñ qs moriatur & illã ĩstitutionẽ,si morieris:qa illa est f cõditio necessaria:vt l.si pupillus.§.q sub cõditiõe.j.de noua.Sed male dicit: p istũ tex.& l.quib⁹ dieb⁹.§.qdã Titio.s.de cõdi.& demõ.Opp.j.e.l.pxi.§.fi. Breuiter ista est so.Qñq si, & cũ,apponunt actui extrinseco: & tũc nulla est differẽtia, vt hic. Aut apponunt actui ĩtrinseco,vt volũtati:& tũc loquit j.eo.l.pxi.in fi.Et vt 1 liqueat,†qñ sit differẽtia inter si,& cũ,qñ apponit actui extrinseco,scdm Pet.& Gul.in l.q pmisit.s.de cõdi.inde.dic sic: Aut ista verba ponunt actui,q tacitè inest de necessitate:& nõ est differẽtia:vt l.iij.s.de le.j.& l.iuito.§. hãc aũt.s.de tut. Aut apponit actui cui tacite nõ inest:& tũc hæc dictio,si,facit conditionem.vt l.si Titius.s.eo.& l.si decẽ cũ petiero.j.eo.& ibi no.probat melius in l.si Titio.s.quãdo dies leg.ce.& de cõdi.& de.l.qbus dieb⁹.§.quidam Titio. Si verò quæris de dictione cũ,tunc aut additur executioni obli- g gationis,aut ipsi obligationi.Primo casu nõ facit cõditionẽ:[g] vt C.qñ di.le.ce.l.ex his.& l.firmio.in prin.s.qñ di.le.ce.Si verò obligationi:& tũc aut verba sapiunt exactionẽ de præsenti in cõceptione sui:& nõ faciũt conditionem:vt infra pxi.l.si decẽ.& l.Titiæ hæredis.s.de cõdi.& demon.Aut non sapiũt exactionẽ in cõceptione sui:& tũc nõ est differẽtia:vt hic, & l.qui pmisit.de cond.inde.qa faciũt cõditionẽ.Si vero apponit in actu intrinseco:vt puta voluntatis,dicam j.l.proxi.§.fi.

Opp.qd non sit bona æquiparatio:cum prima cõditio mortis sit certa, secda sit incerta. Dicit Dy.quia bene differũt in hoc:sed nõ in modo committẽdi, qa quocunq modo veneris,& quãdocũq,stipulatio committit:ita,quocunque modo moriaris.& quandocunq. 46.

CEntesimis. No.ꝙ in obligatione in diẽ,obligatio est præsens.Quid de actione,dicam j.eo.l.ita stipulatus.in quæstionibus.

Id autem quod in facto. Stipulatio facti, q̃ concernit personã promissoris,ad hæredem non transit.h.d. Oppo.de l.veteris.C.de contrahen:& commit.& stip.Sol.ibi in facto quod concernit personam stipulatoris,hic pmissoris.Et distingue, vt ibi per Cy.& tangam.j.eo.l.si sic.

d ¶ Vt extinguat. Adde ꝙ Alex.trãsit cũ opi.Spe.in ti.de arb. in §.finitur.ver.sed nunqd arbitratore. Vbi tenent ꝙ morte cõpromittentiũ cõpromissum nõ extinguatur, & dicit qd cũ opi.Spe.cõmuniter trãseũt Cano.in c.fi. de arbit. Sed tu dic ꝙ Pau.de ca.cõs. xxx.tenet ꝙ morte cõpromittẽtiũ finiatur compromissum.

e ¶ Dico idem qd in mortuo. Adde Bar. cõsi.inci.qd cæchus de Spoleto. Ro.hic Bar.in l.postquã.vt leg. noĩe caue. Ant. de But.& Imol.cap. Quintauallis. de iureiur. Alex.hic.

f ¶ Hoc intellige Dicit Alex.ꝙ opi.gl.in pũcto iuris videtur verior indistincte.

g ¶ Nõ facit conditionẽ. Adde,ĩtellige verum si adijcit tẽpori certo,vt ibi,secus si incerto,vt est gl.in l. Seius Saturninus. ĩ. ad Trebe.larius hic, per Alex.

Universidad de Deusto Biblioteca

✠ ¶Pro cócordia. aduerte q Bart. videt̃ cócludere in l. post dotem.in v.lectu.ff. sol.ma.q fauore dotis moriẽs videt̃ velle,sicut ĩ vltimis volũtatibus.Idẽ videt̃ velle in l.ita stipulatus.in x.co.ff.de verbo.ob.in l.vxorem. §.pe.ff.de leg.iij.sed d.Alexã.in.d.l.post dotẽ.allega.Bar.cõtrariari ĩ hoc §.si ita stipulatus. ĩ vltimis verbis. Sol.ipse do. Alex. secundũ verba.Bal. vide per eũ. Adde ad no.p Bar. & doct.in l.more.ff. de iurisd.omni.iud. ad gloss.in l.iiij.ff.de serui. Alexan.in l.j. colũ. vj.ff.de lega.ij. post Bar.ibidem.

a ¶Voluerit. Adde vt per Alex. consil. xlvij.j.lib.

1 ☞ *Dictio, cum, adiecta futuro indicatiui, facit stipulationẽ non ualere: secus si adijciatur futuro subiunctiui, quia ualet: & qua sit ratio differentiæ.*
Stipulatio cum uolam, an ualeat.
2 *Differentia inter si, & cum, ad hoc ut stipulatio ualeat.*
3 *In ultimis uoluntatibus quis moriendo non dicitur uelle.*
In ultimis uoluntatibus idem est dicere, hæres det, cum uolet, uel cum uoluerit, quod est dicere, det post mortem suam: in contractibus ista uerba faciunt diem, & conditionem.
4 *Dictio, cum, adiecta præterito subiunctiui, idem est, ac si apposita sit futuro subiunctiui.*
5 *Dictio, donec, & quousque, principaliter denotant tempus, secundario conditionem, sicut dictio, cum.*
6 *Stipulatio, promitto tibi dare decem ad tui uoluntatẽ, ualet.*
Præpositiones faciunt conditionem expressam.
7 *In contractibus an idem sit dicere, si uolueris: aut si arbitratus fueris. an uerò distinguatur, ut in ultimis uoluntatibus absit.*
8 *Verbum, uoluerit, importat liberam uoluntatem, dummodo dolus malus absit.*
9 *Iudex ponens aliquem ad confinia, donec uoluerit, uel donec noluerit, iudice mortuo, an confinia sint finita.*
10 *Sententia quæ dicit, pono te ad confinia quo ad reuocauero, an intelligatur secundum naturam contractus, an secundum ultimas uoluntates.*
Sententia æquiparatur ultimæ uoluntati.
11 *Finito officio iudicis, an illa uerba, donec uoluero, posita in banno, censeantur finita.*
12 *Si iudex est excommunicatus, uel quia aliter non potest officium exercere: quod in casu prædicto uoluntas nõ dicitur desinere ipso remanente sana mentis.*
13 *Iudex excommunicatus, durante excommunicatione potest in terminis, de quibus suprà, confinia reuocare, si sibi reuocationem reseruauit.*

Si ita stipulatus fuero.

Aduerte: quia sumus ĩ periculosa materia. & breuiter hoc dicit: Promissio,cũ volueris,valet,si ante mortẽ declaras te velle:secus in promissione,si volueris.h.d. Opp. de l.senatus.§.legatũ.s. de lega.j.& l.si ita legatum.§.illi si volet.Respondeo,stipulatio collata in voluntate promittentis, non valet,vt hic:sed in voluntate eius cui acquirit̃ sic,vt in cõtrarijs:licet cõtrariũ no.per.gl.in l.à Titio.j.e.l. vbi reprehenditur per Dy. Sed oppo.de l.sub hac.s.tit.j.& j.eo.si quis sti-
1 pulatus sit stichum. Breuiter solue,†quando dictio cùm adijcitur futuro indicatiui:nõ valet:vt in contrario aut futuro subiunctiui, & valet: vt hic, si constituas te velle ante mortem. sed per dictionem si,non valet,siue adijciat̃ futuro subiũctiui.siue indicatiui. Dic vt in gloss.& bene dicit. Sed quæ est differẽtia. Rñ.nã futurum indicatiui habet quandã dependentiam:vt.promitto cũ volã.i.volẽs ero cũ dabo:& ideo lex præsumit me nunq̃ velle.Sed cum dico cũ voluero: tunc formatur à præterito indicatiui:licet non permaneat in volũtate,sufficit semel velle:sed tempore traditionis nollẽ:vt j.eo.l.si quis stipulatus sit Stichum:: & ideo verificata est illa ꝓpositio, cũ voluero.& no.s.de cõtrahen.emp.l.hæc venditio.Sed contra hoc s.de leg.iij.l.vxorem.§.pe.vbi videtur,quod valeat,si dico,cũ veller.Solu.ibi dixit,cũ vellet,qđ est præteritũ imperfectum subiũctiui,vel præsentis optatiui.Sed hoc nõ placet: quia ex eo qđ est præteritũ imperfectum,habet quãdã depẽdẽtiã, sicut futurũ indicatiui:& ideo eadẽ est ratio. Dico ergo aliud in vltimis volũtatibus,vt ibi:quia dicta verba cũ volet, vel cùm volã,videntur solùm facere diẽ incertam,vt sic post mortẽ debeatur:vt ibi patet.Sed qa dies incertus, est cõditio in vltimis volũtatibus:vt l.dies incertus.§.de cõdi.& demon. ideo tex.in l.fideicõmissa.§.q̃q̃.de leg.iij.dicit esse cõditiona-
2 lem.Hoc etiã probatur s.de manu.test.l.seruos. †Opp.quia in prin.dicit,q valet si cõstituit in vita.in fi.dicit,q non valet. Rñ.q per si,nõ valet:per cum,valet. Ratio differẽtiæ est secũdum gl.quãdo dictio cũ,adijcitur futuro tẽpori,est aduerbiũ tẽporis:nõ ergo confertur in potestate an velis:sed qñ velles, Sed qñ dictio si,apponitur,est in potestate an,& qñ velles.et illud dicit gl.j.& in gl.ij.magna.sed male dixit:quia si solũ tẽpus esset in potestate sua:tũc trãsiret ad hæredẽ,nec extingueret̃ morte:vt d.l.vxorẽ.§.pe.de reb.dub.l.vtrũ.§.pe.facit optime s.sol.matr.l.post dotẽ.scđm quintã lecturã.Ex hoc dicerẽ q si hæc dictio cũ volam,vel cum voluero,adijcitur executioni:puta,promitto decẽ quæ tibi dabo cũ volã,vel cùm voluero:q me mortuo statim tenetur hæres:vt dictis legibus.facit l.ex his verbis.C.qñ dies le.ced.cõtra istum tex. Quæ est ergo ratio differẽtiæ? dic scđm Pe.dictio cũ,denotat principaliter cõditionẽ,secũdariò tẽpus.tex.est in l.si Titio.s.quãdo dile.ce. Modò,qñ dico,cũ volueris,nõ exprimitur conditio expresse. Sed qñ dico,si volueris,exprimitur expresse.et expressa nocent,nõ expressa nõ nocent:vt l.nonnũq̃.s.de condi.& demonst.Iac.de Are.dat aliam sol.& recidit in idem in l.fideicõmissa.§.q̃q̃.& §.sic fideicõ.de leg.iij.& ibi nota.qui contra dicunt huic tex.vbi dicitur q si moritur,statim tenetur hæres: hic dicit q extinguitur. Dicit gloss.ibi aliud in contractibus, aliud in vltimis volũtatibus: & ista est vera,& aliæ solutio.q̃ ibi dantur,sunt falsæ.contra d.l.vxorem.§.penul.de leg.iij.Et
3 aduerte, †non intelligat q in vltimis voluntatibus quis moriendo videatur velle:quia nulla lege hoc cauetur:licet quidã hoc dicant.Sed dico q in vltimis voluntatibus idem est dicere,hæres det cum volet,vel cum voluerit:quod est dicere:det post mortẽ suam vt d.l.vxorẽ.§.penulti.& ideo debet̃ tanq̃ adueniente die.In contractibus verò ista verba faciunt diẽ,& conditionem:& ideo eo moriẽte anteq̃ velit deficit cõditio. & idem esset in vltimis voluntatibus,si poneremus esse cõditionaliter prolata:vt si volet:vt d.l.si ita legatum.§.illi si volet.
4 de leg.j. †Quæro,quid si dictio,cum,adijciat̃ præterito subiunctiui:vt Titius promittit dare decẽ cùm voluisset.Respõdeo,ista verba quandoq̃ significant futurũ tempus:vt j.eo.l. qui Romæ.§.Augeri⁹.& qđ ibi not. & de tri.vino.& oleo leg.l.cũ cert⁹.& de cõtrahen.emp.l.si emptor.§.verisimile.vbi ponitur verbũ,esset,& tamen significat futurũ. Respõ.q tũc erit idem,ac si apponatur futuro subiũctiui:quia præteritio-
5 nem significat. †Quæro,quid si nõ apponat̃ dictio cum,sed aliud aduerbiũ temporis:vt donec voluero,vel quousq̃,et si. Dico idem qđ in dictione cùm:quia omnia faciunt secũdariò cõditionẽ,principaliter tẽpus:vt dicã plenè de cõdi.& demõ.
6 l.j. †Quid si non appono dictionem si,nec dictionẽ cũ,nec tẽpus alicuius verbi,vt ꝓmittis mihi dare decẽ ad tui voluntatem? Respon.videtur dicere,si tu volueris:vt s.sol.mat.l.post dotẽ.in quinta lect. Pro hoc facit qđ dico in l.j.de cõdi.& demonstra.& tũc scilicet per præpositiones fit cõditio expressa.
7 †Quæro,cũ in vltimis voluntatibus fiat distinctio, an apponãtur hæc verba,si volueris,aut si arbitratus fueris.d.l.fideicõmissa.§.q̃q̃.& de lega.j.l.si sic.in prin.& de fideicom.liber.l.si deicommiss.libertas.an hæc differẽtia sit in cõtractibus? Dico circa ea quæ sunt de substantia contractus,dicta verba nõ attẽduntur:vt l.qđ sæpe.§.j.de contrahen.emp.& C.de cõtrahen. emp.l.fi.Sed circa alia accidentalia,significa.dictorũ verborũ attenditur:vt l.hæc venditio.de cõtrahẽ.emp.Pro ratione co-
8 gita. †Quæro,quanta est virtus istius verbi,voluerit.ᵃrñdeo
a vt posset facere quis volũtatẽ suã,etiã inique:vt l.cum quidã. de leg.iij.dũtamẽ dolus malus absit:vt.s.mãd.l.creditor.§.Lu-
9 cius.semper enim dolus videt̃ except⁹. †Formo hic vnã quæstionem difficilẽ:iudex dicit,pono Titium ad cõfinia: donec voluero,vel donec reuocauero.moritur iudex:an cõfinia sint finita? Quidã dicunt qđ sic,vt dicit Pe.& Cy.refert C.de cõtrahen.emp.l.fi.Ia.de Ra.dixit quòd sententia debet equiparari cõtractibus,non vltimis voluntatibus:qa sentẽtia est stricti iuris:vltimæ volũtates habent instar bonæ fidei:vt l.in minorũ.C.in q.cau.in inte.resti.nõ est nece. Pe.dicit aliter, sicut ibi Cy.refert,quæ verba non recito:quia iuris saporem nõ habẽt. Tu ergo dicas cõsiderãda esse verba,aut iudex dicit,quo ad voluero,vel volã:& tũc ista verba sonãt:vt eatenus durent cõfinia,quaten⁹ durat volũtas:& ideo volũtate cessante finiãtur cõfinia:voluntas verò per mortẽ cessat:ergo &c. Hic est casus s.loca.l.iiij.C.mãd.l.mãdatũ.Inst.mãd.§.itẽ si adhuc.Hic enim nõ requirit̃,qđ contraria voluntas superueniat:sed sufficit qđ prima cesset. Et prædicta vera,si iudex dixerit quoad ipse voluerit,referẽdo ad ꝑsonã suã.Si vero retulerit se ad dignitatẽ,vt quoad Potestati placuerit:qa tũc si dignitas nõ morit̃,morte ꝑsonæ nõ finiret̃:vt l.annua.§.j.de annuis leg.& de iudi.l.ꝓpõebant̃.& est hodie casus extra,de rescriptis.c.si gratiose.li.vj.Et prædicta vera,si apparet ex verbis,qđ confinia fuerint de præsenti:reuocatio fuit collata ĩ prædictũ tẽpus:vt qa dixit,quoad,vel quousq̃:&c.vt dixi.& facit l.sicut ĩ ãnos. in prin.s.q.mo.vsuf.amit.Si vero diceret,pono te ad cõfinia,

ad meam

Universidad de Deusto Biblioteca

2 ad meã voluntatẽ, vel ad meũ beneplacitũ: tũc cõfinatus [a] nõ
esset nisi iudex declarauit, se velle ponere: cùm dicta verba fa
ciant dispositionẽ conditionalẽ, vt dixi in præcedẽtibus quę-
10 stionibus. Quãdoq; iudex † dicit pono te ad cõfinia quo ad re
uocauero: & hic ex propria significatiõe, nõ sufficit volũtatẽ
primã cessare seũ requirit noua voluntas contraria: sed moriẽ-
do ęs nõ videt velle, vt hic: ergo &c. Et ideo hic surgit dubiũ
an ista verba habeãt istũ intellectũ, sicut in cõtractib⁹: an verò
intelligant sicut in vltimis volũtatib⁹: vt sit sensus, pono te ad
confinia, donec vixero, nisi ante reuocẽ: vt d. l. vxorẽ. §. penul.
& videtur q̃ sic, vt in contractibus. Casus est extra de officio
dele. c. si delegatus. li. vj. & idẽ in precario: quia quis moriẽdo
non videtur reuocare: vt ś. de preca. l. j. in prin. cõiũcta. l. quęsi-
tum. §. j. e. ti. Tamen dicerẽ assumẽdã benigniorem interpre-
tationem: vt l. si præses. & l. interpretatione. j. de pœnis. vnde
in casu proposito intelligitur, vt in vltimis volũtatib⁹: vt in d.
c. si delegatus. & ideo assumitur aliter: qa ibi illa interpretatio
est benignior. Ad hoc facit ś. de pig. act. l. nõ est mirũ. vbi sen-
tentia æquiparatur vltimę volũtati. Facit ś. de manumis. testa.
l. si ita fuerit. in fine. vbi verba testatoris, & prętoris pariter in-
terp̃tant. Pro hoc facit gl. in d. c. si delegat⁹. licet illa gl. in alio
malè dicat: qa nõ intellexit differentiã inter illa verba, vsq; ad
11 beneplacitũ, &c. Et donec reuocauero. † Quęro qd si iudex
non est mortuus, sed eius officiũ est finitũ? Rñ. idẽ qd̃ si esset
mortu⁹: qa dicta verba debẽt intelligi: donec voluero: scilicet
ego existẽs in officio. sic finito officio finiatur voluntas: vt l. si.
j. de pe. Causa enim quare reseruauit sibi volũtatẽ, erat officiũ
ergo finito officio finit volũtas: vt ś. de oper. nouí nunciatio. l.
nõ solũ. §. fi. vbi causa nunciationis erat dominium rei, quę fi-
nitur alienata re: & sic cessãte illa qualitate, licet psona duret,
Pro hoc videtur text. ś. de fideicõmis. lib. l. Lucius. la prima.
cum l. sequen. vbi arbitrium datum alicui vt hæredi cessat eo
desinente esse hæres. Facit l. cũ apud. & quod ibi notatur. j. iu-
dica. solui. & quod no. in simili supra de iudic. l. venditor. §. iu-
dices. Sed cõtra prædicta facit ś. de leg. ij. l. cùm pater. §. hære-
ditatẽ, & ad Trebellia. l. ex facto. §. si quis rogatus. sed ibi te-
b stator [b] contulit expresse in tempus mortis electionem: quod
de naturali intelligitur. Secus si simpliciter dedisset electionẽ
quia tunc cũ statim desinit esse hæres, finitur illud ius: vt dicta
l. Lucius. Item facit aliqualiter contra. quod no. per Innocen.
12 extra, de offic. delega. c. licet vndiq; sed nõ curo. † Quid si iu
dex excommunicatus, vel alio modo non põt officium exer-
cere: tamen durat officium? Respõ. non dicitur desinere volũ
tas, si ipse remanet sanæ mẽtis: vt in excõmunicato: arg. eius
quod ś. dictum est in deportato, qui æquiparatur excõmuni-
cato: vt Insti. de cap. di. §. minor. & vt expressum de officio de
leg. c. si is cui. li. vj. & c. j. de offi. vic. eo. li. vbi nõ expirat iurisdi-
ctio delegati, quæ tamẽ expirat morte. Si vero ipse non rema
net sanę mẽtis, vt qa efficit furiosus: tũc licet remaneat iudex:
vt l. cũ furiosus. de iud. tñ vt volũtas cessare: vt ś. de acq. hær. l.
13 si qs alicui. † Quæro, an durante excõicatiõe possit reuocare
c confinia? Credo q̃ sic [c]: cũ hoc nõ sit actus iudiciari⁹: vt d. l. cũ
pater. §. hæreditatẽ. & d. l. ex facto. §. si quis rogatus. & patet,
quia morte finit, quia nõ est actus iudicarius. Prædicta vera,
si iudex sibi reseruauerit reuocationẽ cõfiniũ in sentẽtia, alias
fortè non posset: vt j. de pœn. l. relegati. in fi. dic vt ibi. 47.

Vi sic stipulatur. In stipulatione nouante dies pręcedentis obliga
tionis intelligitur repetita, h. d. De materia ista vtrum
intelligat repetita, dicã in l. in diem. & l. si Stichũ. §. j. j. de no-
ua. vide gl. q̃ incipit, ar. de repetitione. in fi. dic ibi, ne actione.
actio reddatur inutilis: quæ ratio hic cessat.

1 *Facultas denunciandi transit ad hæredem, non facultas conditionis implenda.*
2 *Verbum, petiero, intelligitur per litis contestationem, si refertur ad obligatum, si ad stipulantem de quadam admonitione.*
3 *Stipulatio nõ dicitur conditionalis, si dicitur, decem quæ petiero.*
4 *Stipulatio cõcepta, promittis decẽ si petiero, q̃ cõmittatur per simplicẽ admonitionẽ. nu. 2.*
Sufficit si fiat extra iudicium.
5 *Ius implendi conditionem inter viuos, an transeat ad hæredes.* 48.
6 *Stipulatio habens conditionem casualem, transit ad hæredes: secus si potestatiuam.*

d I decem cum petiero. [d] Facultas † de-
nunciandi trã
sit ad hæredem: non facultas conditionis implendæ.

h. d. Gl. dicit. q̃ ista est cõditiõalis ĩspecta
significatiõe verborũ: sed veritate inspe-
cta nõ: & est aliqñ ecõtra. Oppo. q̃ verbũ
petiero, intelligit de lit. cõte. vt l. amplius
j. rẽ ra. ha. Hic de nũciatiõe extra iudiciũ.
2 So. qñq; † verbũ, petiero, refert ad psonã
ei⁹ q obligat: & tũc intelligit p lit. cõte. l.
ampli⁹. Qñq; verbũ, petiero, refert ad p-
sonã ei⁹, cui acquirit obligatio: & tunc in-
telligit d̃ quadã admonitiõe, vt hic. Quę
ro, qd si dixit, si petiero? Glos. dicit, q̃ tũc
principaliter faceret cõdõnẽ, sed dictio cũ
nõ. & vide gl. q̃ incipit, hæc est cõditiona-
3 lis, &c. † Quæro, quid si dixi decẽ q̃ petie
ro? Rñ. idẽ q̃ si dicerẽ cũ: vt l. si ita qs pro
miserit in prin. j. e. Nec ob. q̃ relatiuũ, qs
vel qui iũctũ verbo futuri tpis facit cõdi-
tionẽ, vt l. Stichũ q meus erit. de le. j. vt di-
4 co ĩ l. j. de cõdi. & dem. † Quęro, qñ appo
nit si, & sic facit cõdõnẽ: qñ cõmittat sti-
pulatio. Gl. vt dicere q̃ p cõtestationẽ li-
tis, dũ alleg. l. si. Titi⁹. ś. eo. & ibi no. C. eo.
l. nuda. & ś. eo. l. stipl'o ista. §. alteri. Tu dic
p simplicẽ admonitionẽ impleri cõdõnẽ,
vt hic patet: qa refert ad actorẽ, vt dixi. &
illæ gl. dicunt verũ, q̃ si ante non sit facta
admonitio p lit. cõte. implet cõdõ, & pro
cedit iudiciũ. Quæro, an ista admonitio
debeat fieri extra iudiciũ? Dic q̃ sufficit
extra iudiciũ: vt no. gl. ĩ l. ampli⁹. j. rẽ ra. ha.
Facit l. si ex legati. §. e. & l. mora. ś. de vsu.
no. j. e. l. q Romę. §. cohęredes. ĩ gl. parua,
ĩ verbo, testato. & de fideius. l. fideiussor.
5 §. fi. & ibi no. Solet † esse q̃ro, vtrũ ĩ cõtra-
ctib⁹ inter viuos ius implẽdi cõditionẽ trã
seat ad hæredes? do. Cy. referẽdo Pet. po
nit istã q. C. de cõdi. infer. l. pe. & facit tria
mẽbra. Qñq; cõditio habet p̃cedẽtem di-
spõnẽ. & tũc aut dispõ: & cõdõ cõfert in
psonã vni⁹: & trãsit ad hr̃des. l. diẽ. §. j. ś. de
arb. & l. q Romæ. §. flauius. j. eodẽ. Verbi
gra, pmitto tibi dare cẽtũ, si cẽtũ nõ dede-
rodabo ducẽta: & tũc hr̃ p̃cedẽtẽ dispõnẽ.
Secũdo casu, qñ cõfert in psonã diuersorũ:
& tũc nõ trãsit ad hr̃des: vt l. fideius⁹sor ob
ligari. in fi. j. de fideius. q̃cqd gl. ibi dicat. et
ibi ego dicã. Qñq; incipit à præcedẽti cõdõne: & tũc cõdõnis
implemẽtũ nõ trãsit ad ipsum hr̃dẽ: vt l. à testatore. ś. de cõdi. et
demõ. sed ibi illa nihil facit: qa ĩ vltimis volũtatib⁹: nõ nimirũ:
vt ĩ §. finaũt. C. de ca. tol. Gul. d̃ cu. facit istã q. ś. de pi. ac. l. si ne-
cessarias. §. de vẽdẽdo. & als. ś. de col. bo. l. ij. ĩ prin. & l. q Ro-
mę. §. Augeri⁹. j. eo. q̃ bñ facit. Vltra Gul. & oẽs allego istã l.
vbi est casus: qa hæc est q̃dã admonitio, iõ trãsit: sed si esset cõ
ditio nõ, nõ trãsiret. Sed cõtra istã doc. ẽ tex. ĩ l. ij. C. d̃ pac. iter
em. & vẽ. & ibi d̃t gl. q̃ supuacuo dr̃ d̃ hęr. &c. Tu posses rñ.
altero de duob⁹ modis q̃ illa gl. dicat male: qa cõtra istã l. imo
optime dicit, & pbat ex eadẽ l. Nã ĩ psona eorũ, in quorũ p-
sona cõdõ debebat ĩpleri, nõ fuit facta mẽtio de hr̃dib⁹: & tñ
in psona eorũ põt ĩpleri: multo magis in hæredẽ eorum, q̃ de-
bẽt cõdõnẽ ĩplere. C. de ca. tol. l. vnica. §. ne aũt cõiũcta l. cũ ita
de cõdi. & demõ. & l. si penũ. ś. qñ dies le. ce. Nã ex pte ĩplen
tis de facili p̃t ĩpleri p aliũ: vt l. Arethusa. ś. de sta. ho. & d. §. ne
aũt. ex pte ei⁹, in cui⁹ psona debet ĩpleri, nõ ita. de facili: vt d.
l. si penũ. qñ dies le. ce. & l. sub diuersis. ĩ fi. & l. cũ ita. de cõd. &
dem. Add ĩ l. ij. ś. de pac. iter emp. & vẽ. recedit a psona, cui de
bet ĩpleri: multo magis ĩ psona ĩplẽtis. Vel ibi p̃cessit dispoſi-
tio. i. vẽditio. Sed ista rõ nõ ẽ vera: qa illud, q̃ est dictũ, qñ ha
bet p̃cedẽtẽ dispõnẽ: est verũ, qñ illud venit in cõditione q̃ est
in p̃cedẽti dispõne: vt in exẽplo ś. posito. sed ĩ l. ij. venit aliud ĩ
cõdõne quã ĩ p̃cedẽti dispõne. Quid dicem⁹? Dico qñq; ille,
q ẽ futur⁹ obligari ex cõdõis ĩplemẽto, p̃cipit aliq̃d vt obligẽt
& tũc tã ex pte ĩplẽtis, quã cui ĩplet. trãsit ad hr̃dem ius condi

a ¶ Confinatus non essẽt. Adde inquantum Alexan. in hac q. et q. seq. tenet contra Barto. vt hic per eum. qd̃ cum opin. Bartol. simpliciter transit Bald. se hic remittendo consilio xxxiiij. iij. libro vbi ponit, quod confinatus sine præfinitione temporis dicitur confinatus ad decẽ an. per singularem. l. sine præfinito tempore. de pœnis & quod confinatus ad decennium, finito decennio absq; alia reuocatione põt redire.

b ¶ Sed ibi testator. Adde quod contra hanc solutio. tenent Imo. Raph. & Ale. quia dicunt non videre diuersitatis rationẽ inter casum quando est collatũ in tempus mortis, vel non.

c ¶ Credo quod sic. Adde quod contrarium tenet Bald. in c. in. de contrahen. emp. qa ista reuocatio consistit in iurisdictione, q̃ apud excõicatũ nõ est quo ad exercitiũ. & hoc sequitur Alex.

d ¶ Cum petiero. Ad de de isto verbo, petiero, vide Bart. in l. libertus. de iure pat. & in l. Titia hæredis. de condit. & demon. Bal. in l. j. C. d̃ lit. conte. Bal. in au. habita. C. ne fil. propa. & in l. fi. de tẽp. app. vbi de verbo, postulauerit. Salic. in l. si quis maior. C. de transac. Bald. in l. ab eo. C. qũo & quãdo iudex.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Ex forma statuti. adde an tale statutũ valeat. Bal. in l. j. C. ne fil. ꝓ pat. & imo. hic decidentes ꝙ sic. An aũt ẽt intelligat̃ de filio illegitimo vt ꝓ illo pr̃ teneat̃ vide Io. an. in addi. ad Spe. in ru. q fil. sint legi. & decisionẽ Bar. hic sequit̃ Bal. ĩ d. l. j. & in addi. ad Spe. in ti. de ꝓla. sen. in xix. col. Bal. & Ang. in l. q repudiãtis. §. j. ĩ. de inof. testa. Ang. in l. ij. ĩ. si ex nox. cã aga. Ro. ĩ l. si filio. so. ma. fal. in l. si filius. C. ne filius ꝓ pat. Et hanc deci. bar. sequit̃ abb. cõs. lxvj. j. li. Ro. cõs. ciiij. Pro qua facit, qđ voluit Bal. cõsi. ccxliiij. j. li. ꝙ ĩ sñia lata sup taxatiõe expẽsarũ, nõ sit necessaria citatio fideiuss. in sol. qa iudiciũ factũ cũ principali, afficit cũ secũdo non citatum. alleg. no. hic.

POMATES.

b ¶Vt C. vbi. Vide Ale. cõs. lxxxiiij. co. j. vo. iij. & col. seq. vbi limita hic qñ sñia valeret ex iure spãli.

POMATES.

c ¶Cautius tñ facit. Are. cõ. lxxiij. co. iij. Et ad hãc doc. vide x. co. Alex. cõs. lxxj. oĩno. vol. iij. vbi ex his verbis colligit̃ ꝙ sñia cõtra vnũ lata præiudicat alteri, q comparuit pro suo interesse.

d ¶Putat iteresse. Adde ꝑ hoc dicit Paul. de ca. cõfundisse magnos aduocatos: qui truffabant̃ cũ faceret citare tertiũ possess. & procederet̃ cõtra absentẽ, cõtra quem ex forma statuti procedi poterat. De quo etiã vide Bar. in l. ꝓuaricatiõis. de ꝓua. Bal. ĩ l. ij. de fide instru. Alex. in l. sæpe. vbi limitat prædicta de re iudica.

e ¶Quarto. Nota ꝙ facta cõfessio nõ trãsit ad hæredẽ vel ad patrẽ. Qđ ego limito, si forte illa fictio confessio resultaret ex morte: qa seipm filius occidisset timore pœnæ: nã tũc illa ficta confessio trãsit ad hæredẽ, vel ad patrẽ, quãtũ ad pœnã pecuniariã. ita singulariter dicit Bald. & ibi oẽs in ij. C. q tes. fa. pos. & idẽ verũ, ꝙ nõ trãsit qñ hæres est paratus ꝓbare ĩnocẽtiã defuncti. Ita elegãter dixit Ang. in l. manifeste. ĩ. de iureiu. & ibi allega. tex. And. Barba.

f ¶Et ad Bar. hic adde tu Abb. in cõs. lxvj. col. j. in ij. vo. & Frãcũ ĩ c. cũ spãli. §. porro. col. iiij. de appel.

tiõis implẽdæ vt l. iij. C de pac. inter emp. & vẽ. Qñq; nihil est lucrat⁹, vt hic: & tũc nõ trãsit ad hæredẽ, vt hic, & l. q Romę. §. Auge. j. e. vbi declaro. vide casum in d. l. ij. Et hoc ꝓbat̃ ĩ l. si ꝑdio. §. de ĩ diẽ addi. Sed sũt cõtra casum. Inst. de ver. ob. §. ex
6 cõdõali. & j. e. l. qd si Titi⁹. Fateor† ꝙ stipula. cõdõnalis, q̃ habet cõdõnẽ casualẽ. trãsit ad hr̃des: sec⁹ in cõdõnib⁹ potestatiuis, q̃ ad hr̃des nõ trãseũt, vt dixi qa vr̃ actũ vt ipa pricipalis ꝑsona ĩpleat, vt hic.

1 *Mora principalis nocet fideiussori, & patri.*
2 *Pater an & in quibus casibus æquiparetur fideiussori.*
Fideiussor non obligatur nisi verbis.
Fideiussor non conuenitur nisi principali excusso.
In fideiussorem contractus non fit executio.
3 *Statuto stante, ꝙ pater teneatur soluere cõdẽnationẽ ꝓ filio vsq; ad legitimã. si filius cõtumax cõdẽnet̃, an pater teneat̃.*
4 *Confessio ficta filij non nocet patri.*

1 CVm filiusfa. Mora† principalis nocet fideiussori, & patri: sec⁹ econtra. h. d. Tota die allegat̃ l. ista, ꝙ pater tenet̃ de peculio, & filius vt principalis pater tãq; fideiussor. cõcor. sunt ĩ gl. Op. de l. seru⁹. s. de his q no. infa. Sol. vt ibi. Op. de l. iij. §. sed vtrũ. s. de mi. vbi pater nõ æquiparat̃ fideiussori. dicit glo. fallit ibi: vt
2 ibi no.† Tu dic lati⁹, an pater æqparet̃ fideiussori: hoc põt intelligi multis modis. Priõ, in mõ cõstituẽdi nõ ęqparat̃ fideiussori: qa fideiussor nõ obligat̃, nisi verbis: vt s. e. l. v. §. satisacceptio. & l. sciẽdũ. & ibi pater obligat̃ de peculio ex edicto prętoris. Scđo in mõ cõueniẽdi nõ ęquiparat̃: nã fideiussor nõ põt cõueniri ante principalẽ excussum: vt C. de fideius. aut̃. ꝑsente. sed pater põt stati cõueniri: vt d. §. sed vtrũ. & de pecu. ꝑ totũ hoc enim nõ reperit̃ mutatũ. Et hic tenet expresse Iaco. de Are. j. e. l. si seruũ. §. an filius. Tertiõ in mõ exequẽdi: & nõ æqparat̃: Nã in fideiussorẽ cõtractus nõ fit executio: vt plenè dicit̃. j. iud. solui. l. j. sed in patrẽ fit executio in peculio: vt l. si filio. la ij. & ibi no. per gl. s. sol. ma. & de noxa. l. & si cõdẽnatus. qđ patet: quia est fideiussor iudicij: vt l. iij. §. idẽ scribit. s. de pecu. Hoc autẽ an ꝓcedat ĩ peculio aduentitio. ibi dixi. s. de dã. ĩfec. l. si finita. §. si de vectigalibus. Quartò, in in mõ recuperãdi à principali: nam pater nõ recuperat à filio, sed fideiussor à principali: vt not. in d. §. sed vtrũ. Quintò, ex hoc alia differentia insurgit: qa beneficiũ restõnis ꝙ cõpetit filio, nõ trãsit ad patrẽ: vt d. §. sed vtrũ. Sextò, in mõ cõmittẽdi, seu ꝑpetuãdi obligationẽ: & in hoc pater æqparat̃ fideiussori: vt hic, & j. e. l. si seruum. §. an fili⁹. In alio etiã æqparat̃: vt sicut actio furti denegat̃ patri, ita et fideiussori: vt j. de fur. l. cũ q. §. an pater. Sed contra ꝑdicta videt̃ ꝙ prius debeat excuti filius, q̃ perueniat̃ ad patrẽ: vt l. libertus. §. j. j. ad muni. cũ simi. & ibi no. C. de decu. l. j. & ibi no. sed ego dixi cõtrariũ. Rñdeo: illud verũ, qñ pater conuenit̃ insolidũ ex gestis per filiũ. Idẽ videt̃ no. in d. l. j. C. de decu. licet gl. aliter dicat, & malè, in l. tria onera. de excu. tu. & ibi reprehẽdit̃ ꝑ Iac. de Are. sed qñ pater cõuenit̃ de peculio:
5 tũc procedit qđ hic dicit̃.† Vltimò Dyn. inducit istã l. in ar. ad qõnẽ istã. Pater ex

a forma statuti[a] tenetur soluere cõdemnationẽ pro filio, vsq; ad legitimã: cõtingit ꝙ filius est positus in banno, & condẽnatus secundũ consuetudinẽ Italiæ: quæ habet contumacẽ pro cõfesso: an hoc sufficiat contra patrẽ: & videtur ꝙ sic, per hanc l. quia mora filij nocet patri. Sed hic pater erat obligatus de peculio ex contractu filij: de quo cõstat in quæstione nostra: de maleficio nõ cõstat. Vnde cõtumacia filij, non debet facere fidẽ cõtra patrẽ: vt l. j. s. qñ ex fac. tu. & hoc videtur tenere Dy.

Ego aũt, cum ista quæstio mihi de facto contigisset in hac ciuitate Perusij disputaui, & determinãdo dixi, verba statuti, q̃ coarctant patrẽ, esse diligẽti⁹ intuẽda: qm̃ certũ est ꝙ de iure cõi pater nõ tenetur. Nã qñq; statutũ simpliciter dicit, pater in casibus maleficiorũ tenetur soluere condẽnationẽ factã de filio. Et isto casu sufficit filiũ cõdẽnatũ esse suæ præsentẽ, siue cõtumacẽ: cũ statutũ nõ requirat maleficium cõmissum, sufficit filiũ cõdemnatũ pro maleficio, ex ipsa condẽnatione pater obligatur ex verbis statuti: iõ verè ęqparat̃ fideiussori iudicatũ solui: vt l. iij. §. idẽ scribit. s. de pecu. & j. iu. solui. l. j. & l. iudicatũ solui stipulatio expeditam. & l. cũ quærebatur. coniũcta hac l. in prin. Et semper intelligatis ex forma dicti statuti ꝓcedere. De iure cõi, an pater teneatur pro filio de peculio? Pro filio condẽnato ob cõtumaciã, dixi in d. §. si de vectigalibus. Qñq; verba statuti coarctãt patrẽ cõditionaliter hoc modo: si maleficiũ cõmiserit filius, pater cogat̃, &c. Ita dicebat statutũ Perusij. Isto casu contingit filium condẽnari quatuor modis. Primò, cõparet filius, & negat, & cõtra eũ maleficium ꝓbat̃: & tũc ad perfectiorẽ intellectũ dic, Quãdoq; ex vno maleficio procedit̃ cõtra plures, tanq; cõtra plures pariter principales: & sñia & ꝓbationes factæ cõtra vnũ nõ præiudicabũt alteri: vt l. denũciasse. §. fi. j. de adul. Qñq; ad vnũ ꝑuenit̃ principaliter, ad aliũ ꝑ cõsequentiã: qa cõdẽnãtio vnius est præambulum executionis fiẽdæ in ꝑsona alterius, & tũc aut hoc respicit priuatã vtilitatẽ: & alij nõ preiudicat: vt l. j. C. de falc. & qđ ibi no. s. ꝙ sñia lata cõtra matrẽ nõ ꝑiudicat filio. Facit C. de fide instru. l. si veteris. & qđ no. ꝑ Cy. C. q accu. nõ pos. l. j. circa fi. Si verò respicit vtilitatẽ publicã, seu publicã bursam: tũc probationes & sñia lata cõtra principalẽ faciũt fidẽ cõtra
b eũ, ad quẽ ꝑuenit̃ ex cõsequẽtia, vt C. vbi cau. [b] fis. l. j. vbi sñia lata cõtra homicidã habet effectũ cõfiscãdorũ bonorũ contra hr̃des. Ita ĩtelligit̃ gl. s. ad Syl. l. in cognitiõe. C. ad l. Iul. ma. l. qsqs. §. j. vbi sñia lata cõtra patrẽ habet effectũ inferẽdæ pœnæ ĩ filiũ, sine nouo processu. ibi: pr̃no em̃ deberẽt perire supplicio, &c. Itẽ habet reuocãdorũ bonorũ alienatorũ à die cõmissi criminis: vt ibi, & l. fi. e. ti. & j. de accu. l. ex iudiciorũ. ex ꝑsius extra, de hære. c. cũ scđm ll. li. vj. Ita & in ꝓposito, cũ hic respiciat bursam publicã, sñia & acta cõtra filiũ ꝑiudicãt pr̃i.
c Cauti⁹ tñ facit[c] iudex, si patrẽ moneat, vt intersit iudicio, si sua
d putat interesse[d] vt s. de inof. test. l. si suspecta. & C. de liti. aut̃. nũc si hr̃s. no. in simili ꝑ Cy. C. de aduo. di. iudi. l. j. circa fi. Hoc tñ nõ põt esse de necessitate, sed magis de cõsilio. Secũdò cõtingit, ꝙ filius cõparet, & negat: & cõtra eũ ꝓbant̃ indicia, ꝓpter quæ ponit̃ ad tormẽta: & tũc cõfitet̃, & cõdẽnat̃: & tũc idẽ puto, ꝑ prædicta iura. Probatur expresse s. de ꝓba. l. cũ ꝓbatio. quæ lex cõfirmat præcedẽtia. Tertiò contingit, ꝙ fili⁹ ab initio spõte confitet̃, & cõdẽnatur: & tũc idẽ multo magis cũ de suo facto interrogatur: vt l. j. §. diuus. j. de quæst. & quod ibi not. & s. de ædi. edict. l. quæro. §. fin. Pro hoc, quia confessio serui, & filij præiudicat patri & domino, in his, in quibus haebt liberam administrationem: vt l. seruus quod detulit. cũ l. seq. s. de iureiu. hoc verum, nisi pater vellet probare contrariũ: vt s. si ex noxa. cã aga. l. ij. §. j. vbi est de hoc glo. no. ad hoc.
e Quartò[e] contingit,† ꝙ filius est contumax, & ex forma sta-
4 tuti habetur pro confesso: & tũc talis ficta cõfessio, & sententia non præiudicat patri: qa talis ficta confessio personã non egreditur, vt l. eius qui delatorẽ. j. de iure fis. Præterea, vbicunq; lata sñia contra vnũ præiudicat alteri: illud fallit quãdo sñia lata est contra contumacem: vt l. qui repudiantis. in fin. & l. Papinianus. §. meminisse. s. de inof. testa. & de euict. l. si ideo. & C. de peri. & com. rei vend. l. j. Pro hoc facit quod not. s. de iureiu. l. duobus. §. j. vbi ficta solutio non sufficit ad dandam actionem contra principalem. Facit quod not. Insti. de noxa. in fin. & hoc tenet Cy. in simili C. vnde vi. l. si quãdo. Necco-

ro hoc

Universidad de Deusto Biblioteca

to hoc casu, vtrum pater sciuerit contra filium procedi vel nō: quia quando contra contumacem fertur sententia, non habet locum dicta distinctio sententię, & ignorantiæ: vt C. de pig. l. præses. & ibi not. quod est menti tenendum.

1 ¶ Fideiussor an teneatur ex mora principalis.

2 Et an priuilegium quod habent cruce signati, ne possint conuenirri intra annum transeat ad fideiussorem.

Si stipulatus sum. Obligatio non faciendi committitur, si contra fiat per principales: secꝰ si per fideiussorem. h. d. Op. q̃ fideiussor prohibēs tenet: vt l. qui pendente. §. de actio. emp. l. qui iniuriarum. §. si quis. j. de iniur. & l. j. §. itē sciendū. §. de aqua plu. arcen. R ñd. q̃ tenet actione iniuriarū, vel negotiorū gestorū, nō tñ ex illa stipulatione. Opp. §. §. proxi. & l. an condēnatione. §. vnicuiq;. j. de regu. iur. Gl. soluit mirabiliter: hic loquitur qñ promisit de facto, &c. Vult gl. dicere quod in obligatione dandi idē promittit principalis & fideiussor: quia quilibet promittit de se. s. q̃ dabit: sed in obligatione facti, principalis ꝓmittit de facto suo. fideiussor promittit de facto principalis, nō de suo fideiussoris: & sic ex facto, seu mora fideiussoris, stipulatio cōmitti non pōt. Hoc etiā sentit gl. hic in fi. & bene. Concor. tex. in l. si libertus morā. de ope. li. Sed contra hoc gl. opp. q̃ fideiussor ꝓmittit factū alienū. & sic nō tenet: vt §. e. l. stipulatio ista. in prin. Sed respon. secūdū R og. speciale in fideiussore. Istud est contra casum l. cum reus. j. de fideiuſ. Vnde alij dicunt, qd hic promisit indēnitatē, & sic interesse. Alij, vt Io. q̃ ꝓmisit se facturū, & curaturū, q̃ principalis faciet. Prima, q̃ indēnitatē promisit, bona est: & secundum hoc non committitur mora ex facto fideiussoris. licet gl. in d. l. si libertus moram. faciat distinctionem inter certa, & incerta: & non bene: p l inter artifices. j. de sol. Itē illa, q̃ ꝓmisit se facturū, & curaturū, est bona nec fideiussor potest teneri, si ipe præstat impedimētū: qa de hoc nō promisit. & ita hic loquit hic. sed bene tenet, si esset in mora curandi: & sic ex sua mora committeret: qa de hoc promisit. Sed cōtra p̄dicta op. p gl. ergo ad aliud tenet fideiussor quā principalis & sic nō tenet: vt lege Græce. §. si qs Stichū. j. de fideiuſ. Sol. dicit glo. circa idē illa duo versant: ergo nō est aliud. Istud est verū: qa casus est j. de fideiuſ. l. stipulatus es. vel dic, dicit gl. q̃ simpliciter ītercessit dicendo, ꝓ tali fideiubeo. & istud etiā puto verum: qa simpliciter intercedēdo videtur promittere de indēnitate, vel se curaturū, vel facturū, qd ipse faceret in casu in quo valeret. vt infra dicetur. Verum, qa de hoc habemus gl. diuersas, scilicet qualiter fideiussor possit accedere obligationi faciendæ habemus gl. in l. si quis pro eo. & in l. sicut reus. infra, de fideiuſ. & in l. inter artifices. j. de solu. &

1 nemo est. j. ti. j. Et oportet nos † hoc videre, vt sciamus an fideiussor teneatur ex mora principalis. Et dic, aut est in obligatione aliquid fieri, aut aliquid non fieri. Primo casu, aut fideiussor promisit interesse, seu indemnitatem: & valet: vt in hac gl. & l. stipulatus es. j. de fideiuſ. & isto casu fideiussor ex sua persona non potest constitui in mora cum teneatur ad interesse, quod est post moram principalis in obligatione: vt l. stipulationes non diui. §. Celsus. Quādoq; fideiussor ꝓmittit se curaturū: & tunc ex sua mora adhibita in nō curādo tenetur, vt §. dixi: & fideiussio valet, vt hac glo. Qñq; fideiussor promittit factū: & tūc aut ꝓmittit q̃ principalis faciet, & nō valet: vt l. sicut reꝰ. j. de fideiuſ. frustra ergo quærit de mora. Quādoq; ipse ꝓmittit q̃ faciet illud qd debet facere principalis: & tunc aut est eiusdē peritię cuiꝰ principalis: vt l. nemo est qui nesciat. j. tit. j. & ex sua persona potest esse in mora: vt in d. l. nemo. & eadem est rō quæ est in quātitate. Aut nō est eiusdē peritiæ: & nō valet: vt l. Græce. §. si quis Stichi. j. de fideiuſ. frustra ergo quæritur de mora. Aut fideiubet simpliciter. & tūc aut est factū qd' potest ab alio explicari: & tunc tenet ex sua persona, & constituitur in mora: vt j. iudi. sol. l. si reus. Aut est tale factū, q̃ nō pōt explicari p aliū: & tunc non pōt cōstitui ī mora ex persona sua: vt l. inter artifices. j. de solutio. & l. si libertꝰ morā. §. de ope. lib. Si vero accedit obligationi nō fieri: & tūc

2 nō ꝓt ex sua ꝓsona cōstitui ī mora: vt hic. ī nro §. difficili. † Et p hoc decidit. q. Datū ē priuilegiū ī multis ꝓtibꝰ oībꝰ cruce signatis, ne possint cōueniri intra annū, mō quærit vtrū priuilegiū cōperat seu ꝓsit fideiussori: Et vī q̃ sic: vt C. de vsuris rei iudic. l. fi. §. fi. nō facit: quia ibi nō est priuilegiū ꝓsonale, sed reale: & ꝓsonale nō trāsit ad fideiussores: vt l. exceptiōes quæ personę. §. de excep. & l. & si fideiussor. §. de re iudicata. vnde in obligationibꝰ dādi, vbi fideiussor ex sua persona pōt in mora cōstitui, sibi non prodest exceptio: sed pōt esse q̃ in obligatiōe facti intercessisset in qua ex sua ꝓsona fideiussor non pōt cōstitui in mora: & tūc trāsiret ad fideiussorem per consequētiam, cū in mora non potest constitui principalis. Istam quęstionem ponit Cy. in vlt. q. C. de preci. Impe. off. l. quoties. & ibi repetit istū §.

a ¶ Pupillus. intellige secundū Iac. de Are. in pupillo nō doli capace, non in ꝓximo pubertati: qa tūc cōmitteret stipulatio ī sua ꝓsona. l. j. §. hoc edicto. §. ne vis fiat ei. & l. impuber. j. de falc. & hoc et sequit Raph. qui dicit hāc limita. primo fuisse Dy. idē sequit Alex.

b ¶ Debet explorare. Adde q̃ cōcordant Ange. Imo. & Pau. de Castr.

P. P A V. P.

c ¶ Hæres succedens. Vide Iaso. in l. ij co. xcvij. C. de iure emphyt.

1 ¶ Hæres conuentus ad pœnam commissam ex stipulatione defuncti, potest aduersus pœnam restitui in integrum, ex clausula generali.

2 Stipulatio quando incipit à defuncto, cui minor successit, cum quo nihil est gestum: minoris persona non consideratur, sed maioris à quo initiū habuit: & ideo minori non competit restitutio.

3 Priuilegiatus succedens non priuilegiato, quando utatur iure suo.

4 Hæres succedens in re emphyteutica, si non soluit canonem, an cadat à iure suo.

Restitutio in integrum non datur minori respectu minoris, pro eo quod habuit initium in persona defuncti, si nihil est gestum cum eo: sed bene potest restitui ex clausula generali, si qua mihi iusta causa. & supra, nu. 2.

5 Contumacia qualiter cognoscatur, quod sit procuratoris, & qualiter q̃ sit dominī.

6 Impedimentum iustum contingens in personam procuratoris, quando habeat excusare dominum.

In hac stipulatione. Stipulatio de nō faciendo, cōmittit si cōtra fiat ꝓ here-

a dē etiā ignorantē: secꝰ si est pupillus. h. d. Opp. de l. q in alterius. j. de reg. iur. Gl. sol. fateor q̃ tenet mero iure: sed de eq-

1 tate restituitur in integrū. Dy. † limit. t istā gl. hic q̃ debet intelligi q̃ restituī, qñ impediuit volentē ire, & agere in fundū possessum ab ipso herede: & sic defendendo. Secus si nō possideret ipse hæres, & faceret impedimētū: ar. j. de reg. iur. l. qui in alteriꝰ. ij. rñ. Hoc tenet Dy. in c. cū qs in ius extra de regu. iur. lib. vj. Sed gl. in l. qui in alterius nō videt facere differētiā. Credo Dy. verū dicere: quia ista restitutio datur ex clausula generali, si qua mihi iusta cā, &c. sed in agēte nō est iusta causa

b quare restituat, cū anteq; agat debet explorareᵇ: vt l. q in alterius, sed in defendēte est iusta ignorātia. Opp. qñ obligatio habuit originē cōtra maiorē nō cōsideratur persona minoris: vt l. apud Iul. in prin. §. ex qb. cau. in pos. ea. & l. j. & ij. C. si adver. ven. pig. Gl. in l. cōtraria, dicit q̃ hic tot stipulationes sunt quot facta. quasi dicat, hic in persona heredis cōmittit ex noua stipulatione, q̃ in persona heredis cœpit. Ista solu. pōt esse vera aliquo casu: vt patet ex his quæ dixi §. eo. l. stipulatio ista. §. si quis ita. tamē nō est generalis: qa si interponit talis stipulatio super eo quod de sui natura trāsit ad hæredē, est vna stipulatio, licet pluries cōmittatur: vt j. e. l. si sic. & ideo gl. melius di

2 cit hic. Qñq; † stipulatio quæ incipit à defuncto, cōmittit propter nō factū: & tūc minor nō vtit iure suo. Qñq; stipulatio debet cōmitti propter factū: & tūc cōsideratur persona minoris cū nō solū ex cōtractu facto à maiore cōmittat: sed etiā ex fa-

3 cto minoris. Et istud vult dicere gl. † Et istā gl. bene no. doc. in aut. quas actiones. C. de sacrosan. ecc. in q. illa, vtrū priuilegiatꝰ succedēs nō priuilegiato vtat priuilegio suo. Sed debes limitare. Qñq; cōmittit ꝓpter nō factū simpliciter, vt quia pecunia nō soluitur debito tēpore posito in cōtractu: & tunc minor vtitur priuilegio suo. Quādoq; propter nō factum, aliquo tamen gesto cū minore, seu cum priuilegiato, & isto casu vltimo vteretur priuilegio suo. Exēplū, obligatio non habet diē: interpello hæredē minorē q̃ solueret: nō facit. & pone q̃ defunctus nō fuerat in mora: tūc qa ex persona hæredis minoris mora cōtrahit, haberet restitutionē ex persona sua. Et gl. videtur facere istā limitationē in l. si cū militātibus. C. de restit. mili. & gl. videtur tāgere in l. qui in alterius. j. de regu. iur. Habes ergo quod quādoq; cōmittitur propter factum: & tūc vtitur priuilegio, vt hic: aut ꝓpter non factum: & tunc aut nihil est actum cū priuilegiato: & nō vtitur priuilegio suo. Aut

4 aliquid est actum: & tunc potest: vt gl. in l. si cū militātibus. C.

c de resti. mi. † Quæro, hæres succedensᶜ in rē emphyteuticā

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Aut vult. de iſta clauſula, ſi qua iuſta cā, vide Bar. in l. Aemilius. de mino. & i l. ſi infanti. C. de iu. deli. & in l. qui duos. ff. de reb. dub. & in l. ij. C. ſi aduer. ven. pig. & q̄ remiſi ad d. l. Aemilius. et in l. ij. C. de iur. emp. vbi tenet gl. & Sal. in d. l. ij. C. de iure emphy. dicit, quod cōmuniter docto, ſequuntur gl. idē voluit i l. ij. ſi aduer. vē. pig. And. Barb.

b ¶ Et notādum. Ad de qd idem no. Bar. in l. ad diē. i. eo. & in l. Aemilius. i. de mino. Ange. in l. ſi inſulam. in vij. fallen. i. e. & l. ſed & ſi ſub cōditiōe. i. de hære. inſti. Bal. in l. ſi. i. ſi pē. appe. mors iter. Pet. de Anch. & Imo. in c. potuit. de loca. & facit ſecdm Alex. qd voluit Bar. & Ang. in l. j. §. ſi quis aūt. i. de iti. actuq; priua. vbi tenent quod licet currat p̄ſcriptio ignoranti: tamē poterit petere reſtit. in integ. ex dicta clauſula gñali: cū ignorātia tribuat iuſtum ipedimētum & idem dicit tenere Spec. in titu. de præſcri. §. illo. verſi. ſed pone colonus Ange. in l. ſi. ſi quis teſt. li. eſſe iuſſue. & in l. ij. de præſcri. Ion. temp. Io. de Imo. in c. ſi. de p̄ſcr. & Abb. in c. vigilāti. eo. ti. Imo. in l. Pātonius. de acq. hære. inquantū ipſe Alex. nō audet firmare q̄ aduerſus pręſc. xxx. ann. vel xl. non deē reſtō. Dic q̄ Romū. cōſi. cccevij. tenet q̄ nō detur reſtō: nec etiam in eccleſia: niſi i aliqbus caſibus: vt ibi per eum. Et idē de priuato voluiſſe vē Pau. de caſt. cōſi. mihi ccxcvij. & q̄ hæres emphyteutæ ignorās nō cadat in pœnā, in effectu voluit Pet. de Anch. cōſi. clxxiij. & dictum Dy. ſequit Bal. cōſi. ccv. & cclxxv. iij. li.

c ¶ Hæc gl. ſuper ver. oportet. nō habet in exēplaribus cōibus. & ideo in perquirendo tempus ne teras. Alex. Loſcus.

d ¶ Sed pone. Si eſt eiuſdē fori reus cū actore, debet ire ad domū. Vide gl. fin. i d. l. item illa. de cōſti. pec. Andr. Barb.

P. F A V. P.

e ¶ In illa ſtipulatiōe. Vide Cō. cōſi. clvj. col. iij. verſ. pro eius declaratione.

non ſoluit penſionē, an cadat à iure ſuo? Et gl. in l. ij. C. de iur. emphy. in vl. gl. dicit quōd cadit: ſed datur reſtitutio. l dē tenet Dy hic, & d. c. cum qs in ius. & Spec. de emphy. §. nūc aliqua. verſ. xvij. Pet. dicit, q̄ non reſtituit: quia cōtractus habuit originem ex p̄ſona maioris: et nihil eſt geſtū cū hærede: ergo &c. vt l. j. & ij. C. ſi aduer. vē. pig. & hoc videt ſentire Cy. in l. ij. C. de iur. emphy. in xij. q. ſed hoc nō placet. Quare dic, Aut enim hæres vult reſtitui priuilegio ſuæ p̄ſonę: quia minor, vel miles: & nō poteſt, ſi nihil eſt geſtum cū eo, vt ſuprà dixi. Aut vult[a] reſtitui ex cā iuſtę ignorātiæ, & ſic ex clauſula generali: & iſtud nō cōtinet priuilegium: quia etiam ipſi defuncto competeret: ſi iuſta ignorātia incideret: & tūc pōt indiſtincte reſtitui, ſiue minor, ſiue maior: vt dixi §. i prio cōtrario. & ſic intelligo d. l. j. & ij. C. ſi aduer. ven. pig. & de mino. l. Aemilius. qd eſt veriſsimū & notādū[b]. Quæro, qūo potuit hæres abſens impedire? Gl. timore hutius dicit, q̄ hæres fuit abſens tempore interpoſitę ſtipulationis: erat tū p̄ſens cum prohibuit. Ita colligit ex duobus gl. ſuper ver. videtur. & ſuper verbo, abſit. Alij dicūt, q̄ verē erat abſens: ſed fortē colonus, vel ꝓcurator eius impediuit, & tenet, qa debuit curare ſtipulator, ne impediret: vt j. l. ꝓxi. & hoc eſt verū, vt ibi dicā. & hoc ſentit glo. ſup. ver. oportet.[c]

4 Quæro: qd ſi pupillus habeat tutorē, et & covolētē ꝓhibuit? Certē ſtipulatio cōmittit: vt §. eo. l. ſi ex legati. cū l. ſeq. ſed dare reſtitutio. I dē in adulto habēte curatorē. qd in nō habētē? dic vt d. l. ſi ex legati.

5 †Vltimō ex p̄dictis apparet cognitio, quę ſit cōtumacia ꝓcuratoris, et quæ dñi. Nā ſi ꝓcurator eſt cōtumax, vl negligēs nullo actu celebrato cū eo dicit cōtumacia dñi. nō ꝓcuratoris. Verbi gratia, citat dñs ipſe, cōſtituit ꝓcuratorē, q̄ non cōparet, certē eſt dñs contumax: quia cū ꝓcuratore nil eſt geſtum, ſicut hic dicim', qñ nil eſt geſtum cū hærede defuncti, dicit mora defuncti. Itē ſi dñs debet ſoluere, vel aliquid facere certa die, facit ꝓcuratorem ad iſtud faciendū, qui non facit: dicit mora dñi, non ꝓcuratoris. Nō enim excuſatur: qa mādauit q̄ ipſe facere debuit: vt l. ſi ꝓcurator. §. ſi tutores. §. manda. vbi eſt tex. no. Sed ſi cum ꝓcuratore eſſet aliqd geſtū: qa ipſe fuit citatus, vel interpellatus: & tūc ex cōtumacia ꝓcutoris, ſicut §. dixi, q̄ ex cōtumacia hæredis: & tūc recurrimus ad illā materiā, an cōtumacia ꝓcuratoris nocat dñō? Tetigi §. de dā. infecti. l. q̄juis. †Sed qd ſi in caſu prędicto qñ cū procuratore nil eſt geſtū, ꝓcurator nō fuit cōtumax: ſed fuit iuſto ipedimēto impeditus? R ñd. ſi cā excuſationis in ꝓcuratore eſſet priuilegiū perſonæ: hoc nō poſſet allegare dñs: vt §. de mino. l. cū mādato. ſicut nec hæres. §. dixi. Sed ſi cā excuſationis eſſet caſus fortuitus, quem poſſet allegare dominus: ſi in eius perſonā contingiſſet, poterit allegare: vt l. cùm à matribus. C. qui pe. tu. & extra de pig. c. ſignificante. ſicut poſſet hæres ignorantiam: vt dixi. & hæc ſunt notabilia.

6

1 *An valeat interpellatio facta die feriata, vel in alio loco, quàm deſtinata ſit ſolutio, ut ſoluat tamen loco conuento: & an etiam valeat interpellatio facta ante diem, ut ſoluat ad diem. nu. 2.*

Si promiſſor. Interpellatio facta nō cōgruo tēpore nō cōſtituit quē in mora. h. d. †Quæro, feci proteſtationē die feriata, vel cū deberes ſoluere Florētiæ, inueni te Peruſij: fui ꝓteſtatus vt ſolueres Florentiæ. De hoc per Cy. in l. in minorū. C. in qui. cau. in inte. reſti. nō eſt neceſ. vbi tenet q̄ valet: qa ſufficit cōferri in tp̄s licitū, vel locū licitū, vt l. in tēpus. §. de hære. inſti. l. ſi. de offic. p̄fecti vrbis. Sed in eo quod dicit de die feriato, nil ad ꝓpoſitū: cū hæc interpellatio ſit actus extraiudicialis, vt dixi §. eo. l. ſi ex legati cā. & l. ſi decē. ergo dies feriata nō curatur: vt C. de ferijs. l. dies. Sed

2 †pone[d] interpellationē factā ante diē, vt ſolueret poſt diē, &

d valet. ſed hic fuit interpellatus vt ſolueret ante diem. De loco puto quod verum dicat: & ſi creditor eſt eius fori, non habet neceſſe dicere, proteſtor quod ſoluas Florentiæ in tali hoſpitio: ſed ſufficit ſimpliciter dicere, quod ſoluat: cum extunc teneatur reus eum quærere in loco ſuæ habitationis. aliàs ſi non eſſet eiuſdem fori, debet exprimi locus ciuitatis & deberet creditor oſtendere ſe illa die ibi fuiſſe: & tutius eſt quod omnia in proteſtatione declaret: arg. infra quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. j. & prædicta probantur de conſtit. pecu. l. item illa. & ibi nota

1 *Non ſufficit abſtinere à malo, niſi fiat quod bonum eſt.*

2 *Faciens quietationem de pecunia ſibi debita, & promittens ulterius non petere ſub pœna, ſi procurator eius generalis non ipſe petit: quēdo pœna committatur.*

Dominus dicitur prohibere re ipſa procuratorem ne petat, ſi non dat ſibi instrumenta neceſſario ad cauſam facientia. 50.

e 1 IN illa ſtipulatione.[e] †Nō ſufficit abſtinere à malo, niſi fiat quod bonū eſt. h. d. Opp. q̄ factū alienū nō videt qs promittere: vt §. eo. l. ſtipulatio iſta. in prin. gloſ. nō ſoluit. Vā dic, q̄ hic videt factū ſuū ꝓmiſiſſe: demū alio impediēte tenetur, ſi eū poterat ꝓhibere. alias nō §. locati. l. ſi fundus. & l. ſi minū. §. q̄jq̄. de dā. infect. ſecdm Pet. & Old. Vide gl. quæ incipit, vt §. de hære. vē. ibi: qui aūt. Sed hic, & in præcedētibus cōcordat in ipſum, cuius acquiſitionē impediuit: futurus erat obligari ex præcedēti cōtractu: in contrario ſecus. Vel loquit in cōtrario de actione, quæ dat cōtra aliū: hic de ea quæ datur

2 aduerſus ipſum nō lucrātē. Pro declaratione huius †l. quæro, aliquis facit quietationē de pecunia ſibi debita, & promiſit vlterius nō petere ſub pœna, ipſe nō petijt, ſed ꝓcurator eius generalis: an cōmittat pœna? Videt q̄ nō: qa nō venit in generali mādato: vt l. ſi ꝓcurator. cū ſi. de cōdi. inde. Et hoc puto verū, ſi qs ageret ad pœnā, tāq̄ dñs petierit, vel petiſſet. ſed ſi qs ageret ex alio capite tacitē intellecto, ſ. qa debuit curare ne peteret, ſ. ab ipſis, quos ipſe poterat ꝓhibere, vt à ꝓcuratore, vel à ſimili: tūc pœna cōmittit, & exigi poſſet. Caſus eſt hic, & §. l. proxi. §. in hac. & ibi dixi. & gl. & Linter ſtipulantē. in prin. ſecdm ſol. Io. j. e. Nā eſt quaſi in culpa q̄ ꝓcuratorem nō monuit, ne à tali peteret. Et idē in ſimili, vt §. mā. l. ſi fideiuſſor. §. j. cū ſi. Et prædicta vera in obligatiōe, vbi ipſe tacitē vel exp̄ſsē eſt obligatus curare, &c. vt hic: alias ſecus. Tūc enim requiritur q̄ habeat facultatē prohibendi eo tpe, quo aliquid illicitū fit: vt in l. in delictis. in prin. & l. iij. de noxa. ſecus ſi nullū haberet mādatū. j. rē ra. ha. l. ꝓcurator. Vel dic ſi eſſet procurator ſpecialis ad hoc, vt non dicat cōtra illū facere, ante cōteſtationē debet dñs ſibi denūciare: vt d. l. ſi fideiuſſor. §. i ſi generalis: & tunc idē in his quæ ipſo facto expediunt: vt §. l. ꝓ

3 xi. §. in hac. In his †quæ expediuntur in iudicio, ſatis videntur prohibere re ipſa, ſi facit ne inſtrumēta ad procuratorē ipſum peruenianr: arg. j. rem ra. ha. l. amplius. & hoc plus placet.

1 *Verba dubia in ſtipulationibus conuentionalibus interpretantur ex mente contrahentium: in prætorijs ex mente prætoris.*

2 *Stipulationes prætoriæ, ſi aliquid additur, vel detrahitur, an dicatur conuentionales, vel remaneat prætoria.*

3 *Stipulatio quæ ab inuito extorquetur, dicitur prætoria.* 52.

IN conuentionalibus. Secundū opinionē quā puto verā

1 rē. h. d. Verba †dubia in ſtipulationibus cōuēctionalib' interpretātur ex mente contrahentiū: in prætorijs ex mente prætoris. h. d. Ibi dāt. ſubaudi. & ideo eorū mens in ambiguo ſermone ſeruatur: vt §. eo. l. eum qui. in prin. de re. iur. l. ſemper.

Ibi

Universidad de Deusto

Ibi:detrahere subaudi,per interpretationem verbi ambigui: quia eorum mens interpretata est à prætore. secundũ qd ex gl.possum colligere,habet duas lect.vnã in stipulatione inter posita:aliam in stipulatione interponenda.secdm primã opp.j. de pto.stip.l.j.in fi.Solu.non licet detrahere sine licentia ptoris viui,vt remaneat prætoria:sed transit in cõuentionalẽ. At hic volebat detrahere per interpretationẽ verbi ambigui, quod volebat interpretari secũdum mentẽ ipsius stipulãtis,vel pro mittentis:qd quidẽ non licet:quia debet interpretari ex mẽte prætoris,vt hic,et in cõtrario. Alius ergo est modus cõclu dendi,quãdo petitur declaratio verbi ambigui in stipulatiõe prætoria,alius in cõuentionalibus:quia hoc posset principa liter peti.dixi in l.stipulatio ista.§.in stipulationibus.s.eo. Se cundo modo legitur in stipulatione interponẽda: tunc opp. de l.j.§.stipulatio duplæ.infra de præto.stip.Sol.non licet ad dere,vel detrahere,vt remaneat prætoria:quia efficitur cõuẽ tiõalis:ar.s.de iust.et iure.l.ius ciuile.alias nõ licet addere,vel detrahere de necessitate:sed ex partium cõuẽtione sic.et hæc
2 est vera. Sed quæro†,cũ additur,vel detrahitur,an remaneat prætoria,vel efficiatur cõuentionalis? Quicqd hic dicat gl. tu dic,aut additur,vel detrahitur aliquid circa id,qd non erat ab edicto prætoris mortui limitatum.vel alia lege:sed erat in iu dicis cognitione positum:et tũc remanet prætoria:qa hoc fit de mente prætoris. Quid enim aliud agit prætor,nisi vt par tes cõponant:vt l.j.§.post operis.s.de ope.no.nun.et est tex.in l.si finita.in prin.supra de dã.infec. Aut additur,vel detrahit, circa illud quod à prætore est limitatum:et tunc aut talis adie ctio.vel detractio,inducit diuersitatẽ in qualitate obligatiõis & tunc efficitur cõuẽtionalis:quia alia res est:vt l.j.§.si qs sim pliciter.supra.e.et qd distinxi ea.l.§.fi. Aut in qualitate non in ducit diuersitatem,sed in quantitate vel alterius rei adiectiõe: & tunc remanet prætoria,vt patet in adiectione pœnę:vt l.fi. infra de præto.stip.facit supra.l.j.§.si stipulãti.et qd distinxi in
3 fi.l.j.†Quæro,qualiter hoc intelligatur,prætoria? Dicit Dy. omnis, quæ ab inuito extorquetur:vt l.j.infra de præto.stip. quod satis placet.

1 *☞ obligatio,qua tenetur uenditor,non continet merum factum,sed mistum.*

Si quis uacuam. Promissio traditionis vacuæ pos sessionis,non continet nudum fa ctum,sed cãm bonorum.h.d.Ibi:causam.subaudi, necessariã consecutiuam traditionis,quæ est dominium,si tradens erat dominus vel vsucapiendi conditionem,si non est dominus. Opp.de l.si rem tradi supra eo. Timore huius cõtrarij ista lex habet plures lec.vna quod hic intelligatur cã bonorum,i. inte resse. Ad istam opp.de l.iij.§.j.de act.emp. Item opp. de l. si stipulatus.s.de vsu.Sol.vt in gl.et plenè dicã infra eo.l.si fi lius.§.j. Secundo modo legitur,q exponatur cã bonorum, i.dominium.vel vsucapiẽdi conditio,tunc ob.cõtrarium. Rñ. quia aut præcedit contractus,ex cuius natura quis tenebatur ad translationem dominij,si est dominus:vel vsucapiendi cõ ditionem vt cõtractus emptionis,et venditionis:vt l. ex em pto.in prin.supra de act.emp.et procedit ista lex. Aut talis cõ tractus nõ pcedit:& tunc secus:vt d.l.si rem tradi. Ex quo no
1 ta†q obligatio qua tenetur venditor,non continet merũ fa ctum,sed mistum,vt hic patet. No.gl.in l.certi conditio.in pri ci.s.si cer.pet.et dicam latè in l.stipulationes non diuiduntur.

STipulatiões cõmodissimum. 53. Clausula generalis non refertur ad specificata. 54.

IN stipulationibus. Stipulatio specierũ diuiditur ĩ quotas:sti pulatio generum diuiditur numero.h.d.

Operarum. Stipulatio plurium operarum diuiditur numero:secus si vna opera.h.d. Opp. de l.stipulationes non diuiduntur.j.eo.Breuiter,opera nõ di uiditur,sed æstimatio sic.et illud contrarium examinabo in l. stipulationes non diuiduntur. 55.

GVm quis sibi. Hæredi adiecto non potest solui.h. d. Et rõ est:quia in e dicto est merum factum:nec aliquid iuris sibi acquiri tur. Videbis in l.Iul.infra eo.tit.Præterea,assimilatur manda to:vt d.l.Iulianus.§.j.et sic morte mandatarij finitur.

FVm qui ita. Qui stipula tur sibi alij & decem, de eisdẽ decem, non de alijs intelligitur.h.d.

Te & Titium. Expressio futu ri hæredis nihil operat:& perinde habet, ac si expressus nõ esset.h.d.iste.§. Vel sic nõ põt cõtrahẽs vnũ ex pluribus hæredibus cõtrahendo grauare.h.d.& habet.§.iste altã materiam nõ explicãdã hic,sed.j. eo.l.cõtinuus.§.vlt. vñ nõ põt cõtrahẽs vnũ ex hæredibus gra uare. Opp.s.de pac.l.auus.So.in cõtra rio multũ glos.in uoluit se. Breuiter ibi in pacto liberatorio:hic ĩ obligatorio. Sed vr hoc cõtra.ibi:& quãuis cõuenisset. &c. dic ibi ex postfacto: hic in ipsa obligatiõe.

Op.de.l.cõtinu⁹.§.fi.j.e.Sol.vt ibi dicã.

1 *☞ Solui quando possit adiecto ad obligationem.*

2 *Solui quando possit monacho, vel procuratori, ex promissione eis facta.*

Qui sibi aut filio. Adiecto ad solu tionẽ etiã post emãcipationẽ potest solui: secus si adijciatur ad obligationẽ.h.d. Opp.de.l.cũ quis.j.de
a sol.Solu.ibi cõditio mutat in deterius:hic in melius.ª Opp. de.l.Caius.in fi.s.sol.mat.vbi adiectus est ad obligationẽ p dictionem aut:& sibi potest solui & sic opp.duobus modis. Pri mo:quia adiecto ad obligationẽ per dictionẽ aut,potest solui: hic secus.Solu.hic adijciebatur ad obligationẽ quærendã alte ri:ibi ad obligationẽ quærendã ipsi adiecto. Secũdo opp.quia p dictionẽ aut,vr adijci ad obligationẽ qd vr contra hunc tex.
1 Sed dic,† qnque stipulator adiũgit sibi aliũ in obligatione,per coniunctionẽ copulatiuã: & tũc pro sua parte valet obligatio: & ille habet ac si non esset adiectus,vt.j.eo.l.si mihi & Titio.& hac.l.in prin. Quãdoq; adijcitur per cõiunctionẽ alternatiuam aut:& tũc aut præcedit persona stipulatoris,& sequitur perso na adiecti:& tũc vr adiectus vt possit ei solui,siue sit filius, siue nõ,vt hic. Aut præcedit psona adiecti,& sequit psona stipula toris:& tũc aut potest sibi quæri actio: & vr tũc ad obligatio nẽ adiectus. Aliàs si non põt sibi quæri: tunc sibi solui põt:vt.l Caius.in fi.s.solu.mat.& j.de stip.ser.l.j.§.pe.& ibi habet,q idẽ est in dictione vel,qd in dictiõe aut,quãtũ ad ppositũ: Opp. j.de stip.ser.l.sed & si ita.Sol.hic primo quis stipulatur sibi. & ali⁹ adijcit p cõiunctionẽ aut:secus si duobus alternatiue stipu let,vt in cõtrario.vide tex.hic. Et opp.qn ex psona filij que rit actio patri:tũc filio põt solui:vt.l.qd seruus.s.depo.de pac.l si vnus.in prin.Solu.Quandoq; ex psona serui,vel filij acquiri tur nobis obligatio,sine aliquo nostro facto:& tũc loquuntur contraria.Quãdoq; acquirit nobis interueniente facto nostro:
2 tũc loquitur hic. Et ex hoc† apparet solutio quæstionis:pro
b misi monacho[b],an sibi possum soluere? Et dic q si facto suo ac quirit obligatio Abbati.sine facto Abbatis, ei potest solui: vt ex prædictis apparet. Idẽ dico in procuratore.Nã si quis pecu niã mutuo accepisset à procuratore,vel cũ eo aliter cõtraxisset, nullo actu domini interueniẽte,posset procuratori soluere:arg. expressum.j.de sol.quod seruus,Sed quando interueniẽte actu domini,puta quia actionem iam quæsitã domino deduxit in iu dicium,& fecit reum condemnari: non potest procuratori sol ui:vt.j.de solu.l.hoc iure.cum simili.

1 *☞ Tempus non est modus tollendæ, vel inducendæ obligationis.*

2 *Tempus appositum in stipulatione,quando dicatur adiectum causa limitandæ obligationis: vel causa differendæ solutionis.*

3 *Si promittis mihi.x.quoad viuã,si sum pauper, videtur facta promissio causa alimentorum,& stipulatio dicitur annua.alias secus.& debetur donec viuam minutatim.*

4 *Exceptio quæ inest obligationi, vel actioni intentatæ, an debeat opponi per partem, an vero satis sit quod in allegationibus deducatur per aduocatum.*

5 *Debitor in die conuentus ante diem,si non apponat,an sibi præiudicet.*

Qui ita stipulatur. Obligatio sui natura est per petua & non finitur tempore
c ipso iure:etiã ex partiũ cõuentiõe.sed ope exceptionis[c]. quod tribus probatur exemplis.h.d. No.q in initio temporis põt
1 peti. †No,q tẽpus non est modus tollendæ,vel inducendæ

a ¶ Hic in melius. Adde qd Alex.contra.p casum in.l.si is q rem.§.Iul.j.de fur. & Instit. man.§. & huic.& in.l.si qs seruo.j.de sol.vbi habe tur,q etiã si mutauit statũ in melius,puta de seruo efficiatur li ber:p hoc reuocatur mandatũ.& hoc di cit tenere Bart. & a lios ĩ.d.l.si qs seruo. Bal. in.l. mãdatum. C.mandati & cum hac opi. transit.

b ¶ Monacho. Limita vt hic per Alexã. POMATES.

c ¶ Ope exceptionis. Aduerte q q emit cũ pacto de retrouẽdẽdo ĩtra certũ tps, qd illo elapso ampliùs nõ tenet illo iu re retrouendere, & est liberatus. tex.est in.l.ij.per quẽ cõsu luit Ang. cõsi. suo

Universidad de Deusto Biblioteca

exceix.inc.fē q emit. C.de pac.inter emp. & vēd.& est bonus text.in.l.si à re, aliis fine.eod.ti.Item aduerte, q partiū conuēctione finiret ipso iure, qū hæredes, ad quos transire debet, desinerent interesse. Iste est tex.quem ibi pōderāt Tortus & Decius in.l.ex conuēctione de pac.& vide Berā.in.c.ad nostrā. in fin.de emptio. & Sozi.cons. ccxlj.col. xv.ad fi.& seq.

P. PAV. P.

a ¶ Sed vnum est dubiū. Vide circa hæc Ange. consil.ccxvj. inci. Titius requirit.

b ¶ Causa differēdę solutiōis. Adde q hic sequitur Ang. Imo. Pau.de ca.& Alex.

c ¶ Moueo . Vide Bar.in.l.recta.si cer. pet.& in.l.exceptione.C.de pba.Bald. ibi addit qd poterit actor cōdemnari ad duplicatas inductas. vide d. Ant.Ioā. de Imo.& d.Abb.in.c. exceptionē.de exce. vbi transeunt cum Bart.sed Sali.in.d.l. exceptionē. aliter loquit.vide oīno Bal. & Sal.& Ang.in d. l.recta. vbi transeūt cū Bart.sed Pau. de ca.& Lu.Ro. ibi cōtradicūt. vide Lud. Ro.in cōs.lxxiiij.inci.i cā notabilis.vbi pulchre loquit quo ad istum casum Bar. vide Lud. Ro.in cōsi.ccxlj. vide Bal. in l. ordinarij. ad fi.C. de rei vēd.vbi dicit idē in replicatiōe.di xi i.e.fi.de ordi.cog.

P OMATE 8.

d ¶ Quia ipsi actioni. Quādo actio habet in se exceptionē, nō est necesse q contra eam opponatur ipsa exceptio. de qua decisione, vide aliquid per d. Alex.in l.qui Romæ .§. duo fratres.& in.ij. solu.gl. ad.l.qui cum tutoribus.j.eo. titu. & ad verbū facit qd not. Bar.in.l.post diuisionem in fin.C.de iur. & fac.igno. & vide Ro. consi.xlij.versi. iij.hoc idē. & Ij,& Barb. xviij. colū.ij. vol.j.& xxxvj. col. viij. vol.j.& Rom. lxxvj.col.fi.& ccxliij.& Imo. cxxxvj. & vide Bar.& quæ ibi posui in l. exceptionē.C.de proba. & do. Alexā. consi. cxix.col.j.volu.j. & etiam Iaso.in l.filiæ. de colla.& vide non ab re Rap.Cu.in.l.j. in princip.j.de oper. no.nun.vbi dicit,q nunquam videt remota exceptio, quæ ex euidētia facti colligi potest. & Fely.

obligationis:vt.l.obligationū fere.§. placet.§.tit.j.& l.nemo potest.§.de leg.j. Habeo istū.§.,p subtili.& aduerte. Opp.§.eo. l.q hoc anno. Solutio.ibi adiectū fuit tempus cā differendæ solutionis: hic causa limitandæ obligationis,eo qd dixi, quoad vitam. Itē causa multiplicādæ obligationis.eo qd intelligit annuū,vel menstruū: vt j.dicam. Et hoc vult dicere glo.sup ver. consestim.& bene. Opponitur de.l. lecta.§.si cer.pet.Solu.ibi tēpus fuit adiectū executioni:hic obligationi. Extra glossam opponitur,dicitur in.l.nostra,post tēpus petere non possum,&c. Contra de.l. si mandato Titij.§. Paulus respōdet.§.māda.vbi post diem videtur posse peti. Dyñ. format illud contrarium,& soluit bene,q ibi tempus fuit adiectum causa solutionis differendæ:hic causa limitandæ obligationis.& illud est verū. Sed vnū † est dubium

a [a] qñ dicatur tps adiectū cā limitandæ obligationis,& qñ cā differēdę solutionis. Dicā latissime. Qñq; dies apponit cōditiōi: & tūc aut dies apponit cōditioni affirmatiuæ:& tunc vt̄ appositū cā limitādæ obligationis:& conditio venies intra tps facit cōmisti obligationē:secus si veniet post tēpus:vt.l.damni.§.Sabini.§.de dam. infec. Quādoq; apponit conditioni negatiuæ: & tunc vtrū videatur adiectū causa limitādæ,vel causa differēdæ,vidistis §.eo.l.in illa.& l.hoc iure.§.eo. Qñq; dies apponit dispositioni: & tunc aut dies apponitur dispositioni,per hanc dictionem ex,vt ex die calendarū:& tunc videtur appositum causa differēdæ solutiōis:vt.l.obligationū fere.§.j.j.rñ.§.ti.j. Aut apponitur p dictionē ad,vel p dictionē quoad, vel quousq;, & si.tūc aut precedit obligatio,in qua adiectū est tempus cā multiplicandæ obligationis:& tūc causa limitādæ obligationis vt̄ facta:vt promittis mihi dare x. annua quoad viuā:vt hic in.§.nō. Aut præcedit obligatio simpliciter,& tūc aut obligatio continet aliqd qd habeat cām successiuā, vt pacti:& tūc vt̄ apponi cā limitādę obligatiōis,vt hic. vlt.rñ.& l.iij.de serui. Aut cōtinet aliqd qd cām habeat momētaneā:

b & tūc cā differēdæ [b] solutiōis vt̄ facta,nisi in cōtrariū agāt contrahentes,q cā limitādæ obligationis fiat:vt l.obligationū fere. §.j.ij.rñ.& ibi no.§.ti.j.& l.si mandato Titij. §. Paulus rñdit.§.mā.& j.,pxi.§.& j.eo.l.ad

2 diē.& C.eo.l.magnā cū si. Quæro, † promittis mihi dare x.quoad viuā:qd est hoc dictū. Intelligitur ne de vna,i.semel.x.tantū,aut de x.annis? Tex.hoc non declarat: sed gl.j.dicit mēstrua.& habemus tex.§.de an.leg.l.legatū.vbi dicit,q debemus intelligere annua. Pet.nō hic, sed alibi dicit, q in stipulatiōe nō debet intelligi de annuo. & sic in l.legatum. est speciale fauore vltimæ voluntatis. Facit.l.pe.eo.tit.de ann.le. & glo. videtur sentire in l.legatum. Quid dicemus? dubito in hoc,sed reducerem me ad tex.in.l.cū hi,§.si in annos.§.de transac. vbi dicitur,si est persona pauper,tunc præsumitur causa alimentorum:sed si non est persona talis,secus. Ex hoc dico, q primo casu,quando pro alimentis,præsumit annuū.aliās secus,sed videtur q aliquid det annuatim,donec viuat minutatim: ita q in summa ascēdat dictam quantitatē: vt.l. si cū præfinitione.in prin.quando di.le.ce. facit quod dixi.§.eo.l.si Stichū.§.j. Mo

c ueo [c] tibi vnum dubium: † hæres egit:non

4 fuit sibi opposita exceptio pacti: modo in allegationibus dicitur allegando, q sibi obstat exceptio:an sufficit? Et hic text.vt̄ requirere,q opponat exceptio. Dico sic. Qñq; exceptio inest ipsi obligationi,vt in pactis incontinēti appositis,vel in pactis quæ tacite intelliguntur:vt l.lecta.§.dicebam,§.si cer.pet.& l.iuris gentiū.§. quinimo.§.de pac.& in his nō est opus, q pars

d opponat:quia ipsi actioni [d] inest [e]:& sic a-

e ctor proponendo actionem, proponet cā cum exceptione,quę sibi inest sui natura. Vnde ipsius actiōis expressio sufficit aduersario. Simile.§.de iureiur.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit. & §. Marcellus. & ideo hic sufficit hoc allegare tēpore allegationis. Quādoq; exceptio nō inest obligationi,sed venit extrinsecus,vt est exceptio pacti postea facti,& oīs exceptio quę partiū cōuēctione nō venit:vt exceptio metus & erroris,& similes:& tunc est necesse q

f opponantur [f]:vt Insti.de exceptio. per totū.& §.mā.l.si fideiussor.§.quædā. cū simi.

5 † Item quero debitor in diem potest cō ueniri ante diem,sed ob. exceptio : an habeat necesse opponere? & si quidē pactum de dilatione fuit factum, post ex interuallo debet opponi:vt Insti.de excep.§.temporales.Si vero ab ipso initio fuit dilatio cōstituta,adhuc debet opponi exceptio, vt l.exceptio.C.de proba.aliās sequeretur cōdemnatio. Et aduerte: quia condemnatio sequeretur ad quantitatem soluendam tempore debito:non statim. Ratio:quia ista dilatio inest obligationi ad differēdam solutionem:vt.l.j.§.diem.§.de edendo.eadem ratione solutio differtur,etiam si non opponatur:sed quo ad impediendum iudicium,quo sequitur absolutio , quasi male agat ante diem hoc non inest: Oppo.enim ad processum, non obligationi.Facit ad prædicta quod not.per Innocen.extra de except.c. pastoralis. Ex prædictis intelligis quid est dictum pactum inesse,vel non inesse,tu, qui nunquam intellexisti ante.

etiam non ab re in c.ad hæc,col.ij.de appel.& Bald. in e. de restitutis.extra de testi.& Ro.consi.cccclxxij.vbi dicit, ponendo pulchrū exēplum,quod nunquā intelligitur remota exceptio,quæ descēdit ex eodem fonte quo descendit petitio.& Barb.in.c. super eo.col.fi.in prin. de offi.dele. vbi etiā ipse tenet hæc. & late etiam ad hoc do. Felis.in c.ex parte.col.iiij.in ver.x. fallit.de offic.dele. vbi etiam ipse,& in pulchro casu Sozi.consi.lxvj.colū.vij. vbi dicit,exceptio simulationis, quæ est in instrumento præsumpta, non est necessaria apponi.

e ¶ Inest. Adde quod per hoc voluit Roma.consi.lj.

f ¶ Quod opponantur. Contrarium tenet Bar.in.l.si vnus. §.pactus ne peteret. ī.de pact.

Qui ita stipulatur, ante calendas.

Opp.de.l.si ita fuerit libertas.§.de manu.test.Glo.dat tres solutiones neutra est bona. Dic,debet intelligi ante calendas,i.finitas,& dic vt dixi in.l.qui ante.§.eodem.

Si a te stipulatus.

Et breuiter hoc dicit.Quod solutum non inducit liberationem, illud promissum non inducit nouationem. Item solutione totius liberatur debitor partis h.d. Opponitur quod fiat nouatio:quia stipulatur partem eius,quod peruenit in primam obligationem:ergo &c.vt Instit.quib.mod.tol obliga.§. præterea. Solue vt in gloss.& plene dicam.j.eodem l.qui vsumfructum.

Secundo opponi. de l.is cui.§. de actio.& obligat. Sol. hic quælibet promissio erat ex causa lucratiua,secus si vna ex causa lucratiua,& alia ex causa onerosa:vt in contrario.hic videtur formari libellus , vt petatur vsusfructus.Contra:quia imo potest petere totum fundum:vt j.eodem.l.Iulianus.§.j.& l. etiam. infra de solutio. Dicit glo.fateor contrarium,quod non possit petere vsumfructum.Contrarium no.supra de leg.ij.l. Meuius. §.fundo.scilicet quod solus vsusfructus petatur.& hoc tenet Dyn.per hunc.§.& per.l. non quocunque.§.fundus. supra:de legatis primo.Ad leg.Iuliam.§.primo. & ad.l.etiam. Dyn. respondet.hic soluta est pars rei,scilicet proprietas: ideo alia pars petitur,ibi tota res erat soluta,sed deficiebat aliquod ius extrinsecum : ideo petitur totum.Simile vidistis in.l.si stipulatus.§.primo.j.de solutionibus. Sed istud dictum videtur contra l.si ita stipulatus.§.Titius.j.eodem.dicit Dyn.quod non contingit liberatio in aliqua parte:sed in parte soluta est in pendenti: ideo petere non possum nisi partem:vt l.secunda.§.primo.§.eodem.

Universidad de Deusto Biblioteca

dem.& l.si nõ sortẽ.§.si decẽ.supra de condict.indebi.& text. hic quia nec soluendo,&c.licet gl.dicat ꝙ contingat liberatio in dicto §.fundus.& malè.Sed quæ est rõ,ꝙ si debeo fundũ, & soluo medietatẽ:tunc cõtingit liberatio in medietate:vt d. l.si stipulatus.§.primo.sed si soluo proprietatẽ nudam,non cõtingit liberatio in aliquo.Ratio est:quia obligatio fundi quo ad solutionem bene est diuidua per quotas:sed diuidendo in proprietatem,et in vsumfructum,tunc est indiuidua. Rõnẽ huius collige ex his quæ dicam in l.stipulationes non diuidũtur.et patet in text.infra eodem.lege,si ita stipulatus.§.primo. quia non affert tantam vtilitatẽ in parte,respectu partis quãtam in toto respectu totius.

1 ☞ *Debitor sub conditione non potest in mora constitui negligendo,sed faciendo sic.*
2 *Stipulatio sequens,quando tollat effectum moræ præcedentis stipulationis.*
3 *Liberato principali acceptilatione,non liberatur ille qui promittit animo nouandi.*

Si hominem. Iste §.solet videri horribilis scholaribus,nec posset extrahi ĩtellectus.Sed aduerte:stipulatio cõditionalis animo nouandi,moram pręcedentem non purgat,& cum certum est secundam stipulationẽ cõmitti nõ posse statĩ potest agi ex prima:et re deficiẽte in conditionis euentum, secunda committi non potest: secus si extat,licet prima obligatio sit sublata.hoc dicit. casum pone sub nube. Opp.stipulatio sequens purgat moram præcedẽtem:vt l.quoties.versic.vnde Marcellus.j.de noua.ergo hoie mortuo promissor non tenetur:vt l.si ex legati causa. ſ. eodẽ. Solu.Huius timore lex ista habet duplicem lecturã. Vna lectu.est, ꝙ mora fuit cõtracta per Titium,post stipulationẽ animo nouandi interpositã.& sic fatetur,quod prima fuit purgata:sed propter nouam moram tenetur.Sed contra de l. pecuniam supra si cer.pe.vbi sub contraria conditione tenet ex prima obligatione:ideo mora post secundam non potest cõmitti:quia ibi nulla potest esse peritio:vt l.nulla.infra de reg. iur.& l.si pupillus. infra eodem.Solu.Dicunt quidam,quod mora non potest contrahi negligendo:sed contrahitur faciẽdo,scilicet occidendo.Contra:quia dicit text. quod decessit post moram:sed si ponis moram præcedere casum:tunc decessit propter moram,& in ipsa mora.Gloss. volendo sustinere dicit quod primo eum vulnerauit, & postea eum occidit.& vide istam lectu.in glos.ibi:alij quod hic,&c.vsque ibi: tertij. & ad hoc tendit infra ea.gloss.ibi:vel dic,&c.in ver.item oppo.quia pendẽte,&c.ibi:vel dic,ꝙ hic postea, &c.Et ista sol. videtur vera in se, sed continet magnam diuinationem. Alij respõdent,quod non potest esse in mora. Verum est,si quidem ipse promittit:secus si alius. Et vide gloss. ibi: versic. illud quando.&c.Sed certè text.est quod non refert siue ipse,
1 siue alius:vt l.pecuniam.supra si cer.pe. Et ex hac lec.†sustinẽda habes notare, ꝙ debitor sub cõditione nõ põt constitui in mora negligendo,sed potest constitui faciendo.et tenemẽti:quia vera est in se,tamen quia continet diuinationem, ideo secundo modo legitur,quod ante secundam stipulationem interpositam fuit mora contracta:contra,stipulatio sequens animo nouandi interposita,tollit et purgat,pręcedentem moram vt leg.quoties.versic.vnde Marcellus. infra de nouat.Modo si est purgata,tunc interitu speciei liberatur:vt leg.si ex legati.supra eodem.Huius timore contrarij ista lect. subdiuiditur in duas.Vna est,quod secunda stipulatio non fuit animo nouandi interposita,vt in prima gloss.parua,super verbo promiserit,& in magna gloss.ibi,tertij quod hic: sed ista est vera in se: sed si non est facta animo nouandi,non refert, siue Stichus viueret,siue non,quia ex prima posset agi. Sed illud esset contra text.istum,qui innuit quod non potest conueniri, nisi post mortem,si non esset nouatio ante conueniretur, vt leg.scire debemus.§.finali supra eodem. Si ergo legitur alio modo quod stipulatio fuit interposita animo nouandi.Et pro solutione contrarij,dicit glossa,quod hic fuit actum tacitè,ne mora præcedens purgetur,cum promittens voluit prouidere creditori,non reo promissori,quia non ratione promissoris fuit interposita.Et vide in gloss.in princip.vsque ibi, alij. & dum dicit gloss.hic pro seipso,&c.colligitur ,quod voluit purgare moram,propter ipsum debitorem,sed propter creditorem,& eius contemplatione. quæ lectu. videtur vera, & notabilis,& probatur ex text.quia si promisisset quasi fideiubendo,primo liberato per acceptilationem liberaretur secundus:qui vt fideiussor intercedit:vt l.& per iusiurandum.§.& si fideiussor.j.de acceptil.& l.iiij.§. nunc de effectu.ſ. de lib. legat. In dubio puto fauore debitoris promitti:vt.l. fideicommis.§. interdum.ſ.de lega.iij.Quod patet:quia habet contra eũ actionem neg.gest.vt l.soluendo.ſ.de neg.gest.& j.de solu.l.solutionem.& quod in eis no.facit.l.stichum.§.fi.j.de noua. Alia solu. est,quod fuit actum expresse,quod non tolleretur prima mora.& vide glos.ibi:quarti respondent,&c.& istam tenet Dyn. quæ licet sit vera in se,continet tamen diuinationem. Quæ est ergo vera sol:dic,ꝙ præcedens.Vel dic secundũ Iaco.de Aret. & Pet.& And.de Pis.& do.Ray. ꝙ sequens stipulatio conditionalis animo nouandi interposita re absente,non purgat effectum præcedentis moræ.secus si esset res præsens:vt l.quoties. versi.vnde Marcellus.j.de noua.& ibi glossa tangit istam solut.

Sed contra de l.parui.ſ.de condi.fur.Solu.ibi fuit stipulatio animo nouandi facta pura:secus si conditionalis,vt hic.Et hoc modo debet intelligi.j.de solu.l.qui decem.§.si cum mihi Sti-
2 chum.& ista solut.est satis nota. Reassume † ergo tria,cum quæris:vtrum sequens stipulatio purget effectum præcedentis moræ:distingue.Aut stipulatio interponitur animo nouandi,aut non.Primo casu aut fuit actum tacite,vel expresse,quod effectus præcedentis morę non tollatur:& non tollitur,vt hic, secundum vnam lec.quam tenet Dyn.Aut nihil fuit actum:& tunc aut erat pura secunda stipulatio:& tunc prima mora tollitur:vt l.parui.ſ.de condi.fur.Aut conditionalis secũda:& tunc aut res erat præsens:& tollitur effectus præcedentis moræ: vt l.quoties.ver.vnde Marcellus.j.de noua.& j.de sol.l.qui decẽ §.si cum mihi Stichum.secundum vnam lec.moder.doct. Aut non erat præsens:& tunc non tollitur,vt hic,secundum veram opinionem. Secundo casu quando non animo nouãdi: Aut est res præsens:& non tollitur:vt l.qui decem.§.si cum mihi Stichum.j.de solu.secundum lec.positam in l.parui.ſ.de cõdi.fur. Et circa hoc plenius distingue vt j.de noua.l.si rem.in princip.
3 † Vltimo no.ꝙ liberato principali acceptilatione, non liberatur ille qui promittit animo nouandi.quod intellige vt ſ. dixi. 57.

Si quis. Effectus obligationis conditionalis transit ad hæredes.h.d. Opp.ſ.eo.l.si decem cum petiero.Solue vt ibi dixi.

1 ☞ *Dictio sed, aduersatur ad præcedentia,*
Nouatio,quando locum habeat:& in eius materia tria iura considerantur.
2 *Vsusfructus,an & quomodo sit pars fundi.*
3 *Totum integrale quid sit,& quid totum vniuersale.*
Dominiũ pro dominio pleno,pro proprietate, & pro Vsufructu & pro Vsu accipi põt.
Omnis habens ius in re,potest dicere,habeo dominium.
4 *Iter an sit pars actus,& quomodo.* 58.

Vi usumfructum. Si secunda stipulatio continet plus quam prima,præsumitur nouatio:secus si minus, nisi actum sit expresse.h.d.ista lex. Opp.j.de fideiusso.l.si à reo.Solue vt in gloss.Oppo.de l.qui bis.ſ.eodem.Gloss.fatetur contrarium ꝙ valet secunda:licet ob.exceptio.Tu dic,vt ibi dixi,ꝙ non valet,nisi sua intersit. Opponitur.C.de noua.l.fina.Instit.quib. mod.tolli.obliga.§.præterea.vbi videtur ꝙ debet fieri nouatio. Sol.Dicunt quidam,fateor,ꝙ fit nouatio quando secunda stipulatio interponitur super eodem iure,vere,vel interpretatiue: vt ibi.secus si super diuerso omnino.Vnde dicunt quidã,quod in primo casu huius.l.quando primo stipulatus fuit fundum.secundo vsumfructum,quia vsusfructus est pars fundi, interpretatiue fit nouatio. Item quando stipulatur primo x. deinde.v. quia ista sunt vere pars,fit nouatio.Secus quando primo actũ, secundo iter:vel primo vsumfructum,secundo vsum:quia ista non sunt vere pars,nec interpretatiue.Ista recitantur hic in vltima mag.glossa.& hoc videtur probari ex tex.ibi:sed qui actũ
1 &c.Natura enim † huius aduersatiue sed.est aduersari ad præcedentem:vt l.ij.& no.ſ.ne quis eum qui in ius voca.& de peti.hęredi.l.sed & si lege.in prin.& ſ.de dam.infec.l.hoc amplius.§.de his autem.& ibi not.Hæc opi.est falsa,primo in exemplo de x. & v.vt hic patet in tex. Item in exẽplo de fundo & vsufructu, est contra casum l. eum qui ita.§.penul.ſ.eo.Item prædicta sunt contra casum.ſ.eo.l.scire debemus.ij.respon.vbi non fit nouatio, si secunda continet tantundem vel minus:secus si plus. & hoc vult dicere iste text. Nec obst. dictio aduersatiua sed: vt

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Nullo mō fit nouatio. Adde Ro. conſi. cxxj. poſt Alex. hic, cui etiā adde inquantū loquit de campſore, vnum verbum per Bal. eius conſil. ccxix. iij. lib. & idē quod hic tenet Alexā. in. d. l. delegare. de nouatio.

b ¶ Morā. Adde Iac. Bur. idem tenentem in. l. mora. ī. de vſur. Bart. in d. l. ſi ita ſtipulatus in iij. q. prī. Bal. in l. quod te. ī. ſi cer. pet. & in l. ſi poſt tres. ī. ſi quis caut. & limita vt ibi.

c ¶ Stipulario. Vide Bar. in conſi. ſuo lxxij. inci. ex facto proponitur q̄ nobiles. vbi pulchre loquitur. And. Barb.

d ¶ Non valet. Adde poſt Alex. q̄ multas concordantias alle. Bal. cōſi. cxxxiij. iij. li. & Pau. de Caſt. cōſi. lvj. Ro. plenius loquētem in hac materia eius cōſi. clxxj. vbi dicit hāc eſſe cōmunē opi. licet Old. conſi. mihi. cxiiij. teneat cōtrariū. & inquātū Alex. ſubdit, q̄ hoc nō haberet locum in legato facto prædicto mō: adde q̄d idē cōſuluit Ro. conſi. cexciij. Et inquātū etiā tangit, an iurās nō reuocare teſtamentum dicatur periurus, adde quod Abb. cōſ. xlix. in vltimis verbis, tenet opi. Bar. Sed Canoniſtę & Bal. cōſ. ccv. tenēt idē in vo. Old. conſil. ccxxvij. dicit laudare, quod qui fecit teſtamentum, & iurauit non reuocare, quod teſtetur inſtituendo filios æqualiter, vt ſe conformet iuramento, & pacto malo præter quam in patre, dicit puto non periculo carere. Pau. de Caſtr. prædicto conſi. videtur tenere q̄ ſit periurus.

glossa hic posita dicit. & bene. Qualiter ergo respondetur ad §. præterea. & ad l. ſi. vbi dicitur, q̄ iſto iure fiebat nouatio. ſi addebat. Et Petrus ſoluit, & male Cyn. refert in d. l. fin. Nec etiam ipſe Cyñ. bene
2 ſoluit. †Vnde dic, quod in materia nouationum tria ſunt iura. Primum ante tempora Digeſtorum: & tunc fiebat nouatio. ſiue addebatur vel non: & de tali iure fit mentio in cōtrario. Secundum ius fuit ius Digeſtorum: & iſto iure fiebat nouatio ita demū, ſi ſecunda ſtipulatio continebat plus: ſecus ſi tantundem, vel minus, niſi eſſet expreſſum: vt hic, & l. ſi pupillus. §. qui actū. j. de nouati. & d. l. ſcire debemus. ij. reſponſo. Item tertium eſt ius Codicis.
a & Inſtitutionum: & tunc nullo modo [a] fit nouatio, niſi actum ſit: vt in contrarijs. Et tangit gloſſ. in. d. §. præterea. Dicā plenius
3 in. l. penul. j. de noua. Vltimo, †pro declaratione iſtius legis & glo. quæro vtrū vſufructus ſit pars fundi: & item ſit pars actus, & ſic glossa tangit hic. & de exceptio. rei iudic. l. ſi mater. §. ſi quis iter. j. de verbo. ſignifi. l. recte dicimus in princ. & videntur ſibi inuicem cōtradicere. Vnde pro huius euidentia ſciendum eſt quod vnum eſt totum integrale, & partes integrales: vt domus, quæ conſiſtit ex ſuis partibus. Item decem cōſiſtunt ex quinque & quinque, & ſic in alijs numeris, & corporibus. Quoddā eſt totum vniuerſale, & partes ſubiectiuæ, ſeu prędicamētales, vt gen', & ſpecies. Nam animal eſt genus: & ſic totum. homo. bos, & ſimilia, ſunt partes, ſeu ſpecies ſubiectiuę: quia ſubijciuntur dicto generi: & prædicātur de genere: quia ſi dico, homo eſt ſequitur, igitur animal eſt. & ſic dicitur pars prædicamētalis. Hoc præmiſſo dominium poteſt accipi pro quoddā genere, pro dominio pleno: vt ſupra, de acquirendo rerum dominio. per totum. Item pro proprietate nuda. Item pro vſufructu ſimplici: item pro vſu omnis enim qui habet aliquod ius in re, poteſt recte dicere, ego habeo dominium illius iuris: vt §. ſi vſusfructus per l. qui vſumfructum. §. de acquirenda poſſeſsio. l. naturaliter. §. nihil commune. Et iſto modo aſſumendo dominium: recte dicimus, vſusfructus eſt pars dominij. hoc eſt, ſpecies: & ſic pars ſubiectiua ſeu prædicamentalis. Ita notaui ſupra de vſufructu. l. iiij. & bene. Alibi dicitur, Vſusfructus eſt pars fundi, vt hic: non dicit dominij. Hic aduerte: quia fundus poteſt accipi: prout eſt quoddā corpus: & iſto modo proprietas, & vſusfructus non eſt pars fundi, hoc eſt illius corporis. Et ita voluit dicere gloſſa hic, non proprie, &c. vt hac vltima gloſſa. Alio modo poteſt intelligi fundus pro dominio pleno hoc eſt, pro pleno iure fundi: & ſic accipimus hic dominium non pro genere, ſed pro vna ſpecie, ſcilicet pro dominio pleno. & iſto modo, ſi vſusfructus accipiatur vt ſeruitus, eſt ſpecies diſtincta à dominio. ſi accipitur vt commoditas: tunc eſt pars integralis fundi, ſeu dominij: quia ex proprietate, & vſufructu cōſtituitur iſtud totum integrale, ſcilicet fundus, ſeu plenum dominium. Ita debet intelligi quod no. in l. recte dicimus. in prin. j. de verb. ſig. Ita debet intelligi hæc glo. & §. eo. l. eum qui ita. §.
4 pe. cum glo. ibi poſita. Eodem modo dico, †q̄ iter ſi accipiatur vt ſeruitus eſt ſpecies ſeparata ab actu. l. j. §. de ſer. ruſt. præd. Sed ſi accipiatur vt commoditas: tūc eſt pars integralis ad actū: quia ex commoditate itineris, & agendi conſtituitur actus. Et ita debet intelligi hic text. & j. de noua. l. ſi pupillus. §. qui actū. & hunc intellectū voluit habere gl. in l. ſi mater. §. ſi quis iter. §.

de excep. rei iudi. licet illa glo. ſit corrupte ſcripta. Idem dico in vſufructu, & vſu. Et ſecūdum prædicta debet intelligi j. de accep. l. & per iuſiurandum. §. j. ij. & iij. & iiij. reſponſo. Prædicta ſic legaliter dicta ſunt, quicquid dicant Logici. &c.

1 ¶ *In æſtimatione quæ venit officio iudicis, inſpicitur tempus moræ.*
3 *Conditionis eueniu, quando & qualiter conſtituat quem in mora.* 59.

1 Voties. †In æſtimatiōe quę venit iudicis officio inſpicit tp̄s moræ. h. d. Opp. ſecūdū gl. §. mā. l. hominē. Sol. intellige hanc ſecundū illā, q̄ inſpicitur dies, & etiā mora. Opp. de l. cū qui. §. ti. prox. Sol. intelligo illā ſecundū iſtā. Opp. ſecundū Dy. j. de noua. l. fundū Cornelianū. Sol. ibi debet æſtimatio iure obligatiōis: hic iudicis officio. Diſtingue de hoc vt in l. in hac §. de triticaria. & p doc. in
2 l. vinū. §. ſi cer. pe. Quæro. an † euētus cōditiōis cōſtituat quē in mora. Et videtur q̄ ſic, vt hic, dū dicit, in diē, vel ſub cōditione, cum æquiparentur dies, & conditio. Iſtā q. tāgit do. Cy. in l. minorū. C. in qb. cau. in integ. reſtit. nō eſt neceſ. Gul. de Cug. ponit in l. q̄d te. §. ſi cer. pet. q̄ breuiter oēs tenēt illud, quia euen
b tus conditionis non conſtituit morā [b]. Et ratio eſt: quia de mente iuris eſt iniquū. q̄ eo pūcto, quo quis obligatur. eo pūcto in mora conſtituat: vt l. q̄d dicimus. j. de ſol. & l. pmiſſor. §. de conſti. pe. & §. fi. Inſti. de inut. ſtip. ſed añ cōditionē nō eſt obligatio: ergo &c. Nō ob. iſta l. qa intelligo q̄ dies obligationis venit p interpellationē cōtracta eſt mora. quæ tñ interpellatio in obligatione in diē fit per curſum diei appoſitæ: in obligatiōe conditionali per verā interpellationē. Nō ob. l. euictis. §. de vſur. quia ibi re ipſa cōtrahitur mora. Non obſtat l. ſi ex legati cauſa. §. eo. cū gl. ſua: quia ibi aliter debet intelligi illa gl. Et induco duas ll. vnā §. eo. l. ſi ex legati cā. cū legatū debeat ſub tacita cōditione, ſi hæres adiret hęreditatē: vt l. iij. §. de leg j. nō tñ conſtituit in mora, niſi interpelletur. Facit l. ſi penū. §. quando di. le. ce. Itē videtur caſus §. de pœ. l. j. vbi pro ſecūdo anno nō conſtituit in mora p aduentū illius anni. Q̄d patet: quia admittitur purgatio vſq̄ ad litis cōteſtationē. Quod nō eſſet, ſi eſſet dies & pœna. Iſtud dicā j. eo. l. ſi inſulā. Sed quædā glo. in. d. l. j. poſita, videt innuere cōtrariū in gl. ſuper verbo, mente. vbi dicit, q̄ ſi teſtator iuſſit dari de fructibus futuri anni, q̄d euentus fructuum cōſtituit in mora: & cōſtat q̄ illud eſt conditionaliter legatum: vt l. j. in fi. §. de cōdi. & demō. & j. eo. l. interdū. in prin. Sed dico q̄ id nō eſt bonum exemplum. Pone ergo ibi exemplū per l. nec ſemel. §. ſi in habitatione. §. quando di. le. ce. Vel melius dic, q̄ glo. intelligit quando fuerunt fructus adiecti cauſa deſignationis: & ſic non conditionaliter: vt dicetur j. l. inter ſtipulantem. §. ſacram.

1 ¶ *Stipulatio, per quam auferitur libera teſtandi facultas non valet.*
2 *Teſtamentum non poteſt fieri irreuocabile, etiam ſi dicatur, ſi contingat me teſtamentum reuocare, Dono tibi omnia bona mea.*
3 *Pactum de ſuccedendo, quia inducit votum captandæ mortis, & eſt contra bonos mores, iuramento non firmatur.*
4 *Pactum de non ſuccedendo firmatur iuramento.*
Filia, quæ fecit fratri pactum de non ſuccedendo patri, & iurauit, non prohibetur ſuccedere ex teſtamento.
An ſit dare modum, quo quis poſſit promittere bona ſua irreuocabiliter.
Donatio omnium bonorum, ſi non adijcitur præſentium & futurorum, valet.
5 *Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum, valet, ſi donans aliquid ſibi reſeruat.*
6 *Vendere quis poteſt omnia bona ſua præſentia & futura, non tamen hæreditatē ſuam.*
7 *Pactum de futura ſucceſsione, quando valeat, & quando non.* 61.

c Stipulatio [c] hoc.
1 modo. Non †valet ſtipulatio, p quā auferī libera teſtandi facultas. h. d. Oppo. ſecundum Dyn. de l. ſi quis ſeruum. de act. emp. & l. iij. §. de illo. §. pro ſoci. vbi valet pactum de futura ſucceſsione. Dy. vt per Cyn. in l. fi. C. de pact. & per Gul. §. de pact. l. & hæredi. Et idem dicunt: tamen quia minus
2 perfecte, ideo ſtatim dicam latius. Per iſtam l. damno †vnam opi. Dy. quam aduocati habent pro canonizata, an teſtamentū poſsit fieri taliter, quod non poſſit reuocari. Dyn. in c. quod ſemel placuit. de regu. fur. lib. vj. dicit, quod non eſt dandum conſilium ſtando in finibus vltimæ voluntatis: ſed ſi tranſeat in cōtractum hoc modo, ſi contingeret me facere aliud teſtamentū, do omnia bona mea, &c. hoc non placet: quia talis donatio auferet liberam teſtamenti factionem: & videtur facta hæc donatio in pœnam mutantis teſtamentum: & ſic tāquam contra bo
d nos mores nō valet [d], vt hic. Et hoc reperio Dy. conſuluiſſe, licet

Universidad de Deusto

a ¶ Pro modica re. Adde post Alexan. Pet. de Anc. consi. xxxviij. incipi in Christi nomine. p clariori Decisione. per Paul. de Cast. consi. clxxvij incipi. in Christi nomine contra superius cõsulta. & cõsi. cccxj. ī. alleg. et ibi an præiudicet filijs iurantis, p Ang. consi. cccij. Et inquantum Ale. subdit q̃ filia renuncians hæreditati paternæ, non prohibetur mortuis fratribus ad illam habere regressum. Adde qd' pulchre consuluit Bal. consi. cccliix. incip. quædã puella. iij. li. Roma. cõsi. clxviij. incip. in Christi nomine. circa primũ. & inquantum dicit Alexan. q̃ si filia iuraret non renunciare hæreditati paternæ, & deinde renunciaret cũ iuramẽto, quod non valeret renunciatio per gl. in c. licet mulieres. de iureiuran. Intellige verum, si pater, vel fratres haberent notitiam iuramẽti primi, alias non: quia esset in potestate sua fraudare personas suo iuramẽto occulto. Et hoc voluit notabiliter Bald. eius consi. cxviij. iij. libr. vbi dicit, q̃ mulier primo iurans non alienare, si deinde alienet, non valet alienatio, si partes habuerũt notitiam primi iuramenti.

b ¶ Præsentia et futura. Adde inquantũ Alexan. post multa residet cum opi. An. de qua eius consilio mihi clxxix. incipi. visis prædictis instrumentis. quod opi. cõtraria, q̃ donatio omnium bonorũ, præsentium, et futurorũ indistincte non teneat, vltra per ipsũ alleg. tenuit Bal. cõsi. clxxxviij. j. li. Roma. cõsi. xxvj. et clxxj. & ccxciij. Abb. consi. xlviij. et consi. cij. ij. libr. vbi refert fundamenta. Ange. in dicta disputa. & dicit, quod non solũ fundamẽtum doctorum est, q̃ auferat liberam testamẽti factionem: sed etiã qa inducit votum captandæ mortis. Nõ obstat quod Ange. dicit, q̃ reperiet hæredem, ex quo rõne dominij potest testari: quia dicit ipse: nã tenet argu. a frequẽter accidentibus c. j. de cler. non resid. sed accidit frequenter q̃ facta in alium donatione omnium bonorum nullus vellet esse hęres frustra. Institu. ad leg. Falc. in princi. nec de dominio est curandũ: tum quia hæres sciens omnia bona ad alium pertinere, statim repudiauit: tum quia in vita posset ipse donator compelli ad traditionem, etiam post acquisitionem, si donatio teneret, ex quo donatio est inter viuos: vt hac lege. Nõ obstat qd' quilibet in re sua est moderator et arbiter: quia illud verũ, nisi disponat cõtra bonos mores: qa interest Reipublicę. ne qs re sua male vtatur: vt §. cogitatio in auth. vt iudices sine quo suffr. §. sed & maior. Inst. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. Et hãc op. q̃ donatio omniũ bonorũ pñtiũ, et futurorũ, nõ valeat, nõ solũ cũ fit priuato: sed cũ fit pio loco, vel ecclĩæ, tenuit Pe. de Anc. cõsi. ccxxxij. inc. In Christi noĩe, de primo dubio. Tñ ĩ eo qd de pio loco dixi, cõtrariũ tenet Abb. all. cõsi. cij. vñ his authoritatibus, et illis q̃ alleg. Alex. scũm Pau. de Ca. consi. mihi cj. et cõ. lvj. ī. alle. de quo Ale. mẽtionẽ nõ facit. et Bal. in d. consi. et vbique ī lect. et Ang. cõ. cvj. de quo ẽt Ale. nõ lotum, vbi tenet q̃ respectu futurorũ nõ tenet: qa auferet liberã testãdi facultatẽ: sed in pñtibus tenet, cuius cõtrariũ hic vult ergo relinqtur clarissime nõ cludẽdũ, qd' a cõi opi. non est recedendũ. Quid aũt si aliquis facit donationẽ omniũ bonorũ suorũ, præsentiũ, & futurorũ, reseruatis omnibus fructibus inter viuos, cum pacto q̃ post mortẽ suã donatarius teneat vẽdere medietatẽ dictorũ bonorũ, & dare pauperibus: an faciẽdo testamentũ, & instituẽdo hæredẽ in prædictis bonis posit reuocare donationẽ? vide Bal. cõsi. cccciij. iiij. lib. & consi. ccxxviij. j. lib. vbi vide ad cognitionẽ, qñ dicat donatio causa mortis: & qñ inter viuos. Et inquãtũ Alex. tãgit de donatiõe omniũ bonorũ facta post mortẽ, in qua iuratur nõvenire cõtra: vid Abba. in d. consi. xlviij. Et inquãtũ licet secus esse, qñ adiecta sunt illa verba. promitto nõ reuocare: vide Ang. cõsi. cclij. Et inquãtũ dicit, cũ promitto nõ reuocare: donatio censetur inter viuos: nisi aliàs actus redderet nullus: vt l. illud. de dona. Dic q̃ ista fuit opi. Pau. de Cast. in d. cõsil. cj. quem ipse Alex. in l. quę dotis. reprobat dicens, q̃ saltẽ valet in præsentibus, cuius contrariũ hic tenet, & ī. visum est, q̃ nõ tenet: & q̃ licet sint adiecta illa verba, si tamẽ fit mẽtio mortis, nõ p hoc desinat esse causa mortis: voluit Bal. consi. cvij. j. lib. inci. Laurẽtius. Ange. in d. cõsi. cclij. clarius vbi dicit, ita tenuisse Ray. quia legatũ & donatio cã mortis equiparãtur quo ad potentiã reuocãdi l. Marcellus. §. Paulus. & l. & si debitor. & l. illud. de dona. causa mortis. Si ergo legata non obstante quocunq̃ pacto possunt reuocari per pœnitentiã: sic & donatio causa mortis. latius ibi vide fundamentũ etiã eorũ, scilicet Baldi & Ange. est quod mens donantis non verba pactorum sit attendenda, in similibus. Inquãtum etiã cum opi. Ange. hic transire videtur, q̃ donatio omniũ bonorum præsentium, & futurorum facta ecclesiæ non valeat: adde vt dixi ī. quod Abb. consi. cij. consuluit cõtrarium sequutus Bald. in authẽ. si qua mulier. C. de sac. san. eccle. per text. in l. iubemus nulli. eod. titu. Item, quia paupertas propter Deum statu seculari non mutato commendata est: vt in Euangelio: vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. & in Actibus Apostolorum legitur, q̃ laici ponebant pretium bonorum suorum ad pedes Apostolorum, vt etiam no. xij. q. ij. in summa. & omnia Dei sunt: vt extra de deci. tua. Et vnaquæq; res de facili redit ad suam naturam. Secus cum fit priuato, vbi omnia hæc cessant. Et inquantum post Bar. tangitur, an valeat donatio omnium bonorum, & concluditur q̃ sic, adde Bal. consi. ccxcv. ij. lib. Old. consi. cxxix. Pau. de Cast. consi. lvj. Et etiam si dicat post mortem, adde Abb. d. consi. cij. Et inquantum tangit, an valeat pactũ. q̃ donatio non posit reuocari prętextu ingratitudinis, adde de veritate valoris dicti pacti, Bal. consi. xviij. iij. lib. vbi aliter distinguit. & vide etiam dictum consi. ccxcv. Et inquantum tangit de statuti validitate loquẽtis de ingredientibus monasterium: & tenet q̃ non valet: adde q̃ idem aperte tenuit Bal. eius consi. ccxvj. incip. In Christi nomine, monialis. iij. lib. Inquantum vltimo tangit Bar. an valeat pactum de certo modo disponenda hæreditate hominis certi viuentis: vide Pet. de Ancha. consi. ccccliij. & Bal. consi. lxxxij. j. lib. & si qua deficiunt, vide in l. fi. C. de pact.

cet sic scripserit in d. c. Facio aliam. q. vtrum hoc † posit iuramẽto firmare. Et videtur q̃ sic, extra. de pac. c. ij. li. vj. et de iureiur. c. licet. eo. li. Dy. salua reuerentia nõ intellexit. c. nõ est obligatoriũ. de reg. iur. li. vj. et dico q̃ nõ firmatur: quia dicit c. iuramẽtum cõtra bonos mores nõ est obligatoriũ: sed istud est cõtra bonos mores, vt hic in tex. ergo &c. Rñd. Ad c. ij. et c. licet. dic q̃ qñque est tale pactũ de futura successiõe, qd' inducit votũ captãdæ mortis, quale est pactum de succedẽdo, vel aufert liberã facultatem faciẽdi testamẽtũ: et tunc nõ valet, nec firmatur iuramẽto: vt l. fin. C. de pac. Et est rõ: quia contra bonos mores. Facit extra de conce. præbẽ. c. ne captãdæ. li. vj. Quãdoque nõ aufert testamenti facultatem, vel votũ captãdæ mortis: vt patet in pacto † de non succedendo patri. sed lex non vult vt sit de futura successione, ea fortè ratione, quia præsumit q̃ pro modica re[a] dimitteret multa: et tũc iuramẽto firmatur: vt extra, de iureiu. c. licet & cap. ij. extra, de pact. lib. vj. vbi loqtur quando pactum fit patri de non succedendo: sed si pactum fieret fratri de non succedendo patri, non impeditur filia iurans ex testamento succedere, ne auferatur libera testandi facultas: vt C. de pact. leg. pactum. Et prædicta vera de iure Canonico, quicquid dicat gloss. de iure ciuili in leg. pactum. C. de colla. Quæro, aliquis † vult facere vt habeam bona sua post mortem eius, quis erit modus? Glo. in l. fi. C. de pact. dicit. quod p̃mittat bona per stipulationẽ post mortẽ suam: vt leg. j. C. vt actio. ab hæredi. et cõtra hæredes. et erit donatio causa mortis, secundum Albe. Sed hoc modicum consilium est: quia si est donatio causa mortis, potest reuocari. Faciat ergo hanc promissionem animo donandi inter viuos: vt leg. vbi mortis. de do. cau. mor. Sed an tunc valeat? Cy. tetigit in dicta leg. fin. Tu dic latius. Aut promittit hæreditatem, & sic ius succedendi, & nõ valet, vt hic, et C. de trãsact. l. cum donationis. in fi. Nec valet etiã pactũ, vt quis instituat aliquem, etiam si sit iuramento firmatũ. Ita no. Innoc. in c. fin. de pact. Aut promittit bona, & tunc aut omnia bona præsentia & futura, & non valet, quia aufert liberã testandi facultatẽ per indirectũ: quia nullus vellet esse hæres sine commodo. Et hoc Cyn. consuluit. Pro hoc facit Insti. ad leg. Fal. in prin. cõiuncta. l. qd de bonis. §. ad leg. Falc. Aut dicit bona oĩa, nõ aũt adijcit, præsentia & futura: & tunc valet: vt l. oẽs. §. Lucr'. §. de his quę in frau. credi. & d. l. j. vt acti. ab hęredi. & cõtra hæredes. & l. hæreditariũ, de bo. auc. iud. pos. Ratio, quia poterit lucrari post vẽditionẽ: qd' lex præsumit: vt l. si defunctus. C. arbitrate. & in illo lucro poterit testari: & sic nõ aufert liberã testamẽti factionẽ. Itẽ, qa à volente fit, nõ curatur: quia non inducit votũ captandæ mortis: vt d. l. fi. C. de pact.

6 Idem † puto si donauit oĩa bona sua præ-
b sentia,[b] & futura reseruata sibi certa quantitate, vel re. Idem dico si vendidit omnia bona sua præsentia & futura. Nam in hoc nõ venit pretium quod percipit ab emptore: arg. l. damni. §. cum parietem. de dã. infec. vnde in illo pretio poterit testari. Secus puto si diceret, vẽdo hęreditatem meã: quia importat ius succedẽdi sibi. quod nõ
7 pot, vt dictũ est. † Vltimo cum quæritur, an valeat pactũ de futura successione. Pleniusq̃ quã docto. distingue, & dic: Aut fuit pactũ p iure successionis seruando, aut p iure successionis amittẽdo seu p̃dẽdo, aut p iure successiõis acquirẽdo, aut de eo qd' acquireret per successionẽ certo mõ disponendo. Primo casu, valet pactum: vt Insti. de leg. ag. suc. §. fi. Secũdo casu, aut tale pactũ est admistũ cũ delicto: & valet: vt l. j. §. si parẽs. §. fi qs à pat. fuc. ma. Aut non est admistũ delictũ: & tũc aut firmat iuramẽto: & valet: vt c. ij. de pac. lib. vj. Aut nõ firmat iuramẽto: & non valet: vt C. de col. l. pactũ. Tertio casu nõ valet: vt hic, & C. de pac. l. pactũ. & C. de trãsa. l. cũ donatiõis. & qd' ibi no. etiã si fuerit iuratum vt est dictũ. Quarto casu aut pactũ fuit interpositũ sup hæreditate hominis incerti: & valet: vt l. iij. §. de illo. §. p sol. Aut hoĩs certi: & tunc aut hoc venit ex consequẽtia prioris contractus: & valet: vt l. si quis seruum. §. de actio. empt. Aut non: & tunc aut venit sub quadam vniuersitate: & valet: vt l. ij. §. illud. de hære. vel act. vend. Aut fit per se principaliter: & tunc aut continet liberationem paciscentis: & valet: vt l. & suũ. §. filiusfami. §. de pact. Aut cõtinet obligationẽ: & tunc aut ille de cuius bonis agit, nõ cõsentit: & nõ valet, etiam si iuret. Aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

consentit, & valet si consensus durat, vt C. de pact. l. fina.

§ Seruus uetante. Seruus acquirit inuito domino h.d.

1 De dictione siue.

63.

Si quis ita stipuletur. Stipulatio semel cõmissa, iterum non cõmittitur: & ad veritatem disiunctiuę sufficit alteram esse
1 veram h.d. De materia huius legis dicitur j. eo. l. si sic. Nota † q dictio siue, est vere disiunctiua, licet propria natura ipsius est, vt disiungat verba, & coniungat sensum: vt Alexander siue Paris: vt no. C. de in litem dan. tut. l. ad protegendam. tamẽ hoc perpenditur, ex natura orationis, vbi apponitur.

64.

Huiusmodi stipulatio. Potest confici stipulatio sub cõditione: vt existente cõditione retro à die interpositæ stipulationis, annua pecunia debeatur. h.d. Oppo. de l. cum quidam. §. de vsuris. Solu. ibi speciale: quia cursus vsurarũ est odiosus. Sed hoc est contra l. lecta. §. fi. §. si cer. pet. Sed ista est vera, q illud est, ne excedatur legitimus modus vsurarum. & ista est vera: verũtamẽ illæ leges modicũ faciũt ad propositũ: quia ibi fuit expressum a die interpositæ stipulationis: hic vero dicit, ex hac die. Et sic potest intelligi de die interpositæ stipulationis: & de die existentis conditionis: sed quia dictio, hac, est demonstratiua de præsenti. vt plene dixi §. de ope. no. nun. l. j. in prin. ideo intelligo de die. de qua loquitur. & hic est effectus huius legis. Secus ergo si dixisset, ex illa die.

1 Error in appellatione nominis non vitiat, quando res demonstratur in præsentia.
2 Stipulatio quod valeat, si dico, promittis mihi sex medaleas: & respondes promitto duos aureos, si tres medaleæ valebant aureum.

65.

Quæ extrinsecus. Verba superuacua, item dissonantia in verbis, si cõsonantia est in mente, stipulationem non vitiat. h.d. Gl. exemplificat istam legem: promittis mihi dare hũc equum, cum est bos in præsentia: q valet. Sed contra de l. si quis in fundi vo-
1 cabulo. §. de leg. j. vbi error † in appellatione nominis vitiat. Dic q istud operatur demonstratio rei, quæ est in præsentia, quæ facit omnem errorem cessare. Et hoc secundum Iaco. de Aret. in duco l. nemo. §. de hære. institu. Item opp. Institu. de inuti. stipu. §. si de alio. Sol. Hic non respondet de alia re, sed de eadem. Adueite ad glos. super verbo, denarios. si ponimus q erant denarij
2 de materia eadem: istud est sine dubio. Pone, tres † medaleæ auri valẽt vnum aureum: vnde interrogaui, promittis dare sex medaleas? respondes, promitto duos aureos. valet: quia ꝓpter idẽtitatẽ materiæ eadẽ res est: vt l. j. in fi. §. de au. & argen. leg. Sed si nõ esset eadem materia: tũc videt omnino res diuersa: vt no. j. de solu. l. Paulus. nisi diceres q erat cõsuetudo regionis, q accideretur vnum pro alio: vt not. C. de dona. l. si quis argentum. facit quod not. j. eo. l. vbi autem. in princ. & dicam in d. l. Paulus.

66.

Si minor uiginti. Quod ego per me nõ possum: neq; ab alio stipulari fieri possum de re ad me pertinente. h.d.

1 An sit differentia si promitto me facturum, vel promitto curaturum.

67.

Illa stipulatio.

Cum qui. Impersonalitas circa verbũ executiuũ obligationis stipulationem non vitiat. h.d. Oppo. §. de leg. j. l. si hæres iussus. Sol. Hic promisit curari: ibi fuit iussus facere: quia tunc videt iuberi quod det. Quandoq; enim ꝓmittit quis dare: & tunc tenetur præcise: vt j. eo. l. vbi autem §. fin. Quandoq; promittit curare: & tunc non tenetur vt det: sed liberatur dando fideiussorem: vt hic. Aut promittit facere vt det: & tunc est casus in l. si hæres iussus. §. de leg. j. q tenet dare. & not. in l. fi. in fi. §. si cer. pet. Et istud cõmuniter tenetur: licet quidam dicant, q ibi est speciale fauore vltimæ voluntatis. Oppo. de aut. si quando. C. de consti. pecu. Solue vt plene dixi §. eodem. l. stipulatio ista, habere licere. §. si quis ita.
1 † Quæro, vtrum alia sit differẽtia, si promitto me curaturum, vel facturum. Glo. q sic. Tu dic aut ista verba referuntur ad merum factum, vt promitto me facturum domum, vel promitto me curaturum q tibi fiet: & inter ista verba est differentia. ita loquitur hic. Idem si simpliciter proferuntur: vt promitto me facturum q fiet, vel curaturum quod fiet. & sic impersonaliter. Si vero referantur ad factum alienum: puta, promitto me facturum q Titius faciet domum, vel promitto me curaturũ: & tunc nulla est differentia: vt j. eo. l. quoties quis. in princi. coniuncta l. inter stipulantem. in prin. & ideo notarij hodie, vt ista dubietas cesset, apponunt vtrunq; verbum, scilicet me facturum, & curaturum, &c.

1 Obligatio ad interesse, quando committitur in obligatione dandi.
2 Interesse extrinsecum venit in numis, non autem intrinsecum.
3 Mutuam pecuniam non potest eam incontinenti reposcere.

68.

Si poenam stipulatus. Obligatio dandi quando mea tota liter non interest, ad interesse committitur. hoc dicit.
1 Oppo. extra gloss. † quia in stipulatione dandi, non succedit obligatio ad interesse: vt l. vbi autẽ. in fi. l. si seruũ. in fi. j. eo. l. promissor. §. de cõsti. pecu. Gl. soluit, q hic nõ promisit dare, sed credere: quod est facti. Ista glo. pessime dicit, & in obligatione dandi non cõmittitur ad interesse: quia interest mea simpliciter inquantum promittis: vt quando promittis mihi dare irreuocabiliter: vt sic promittens cogatur præcise ad dandum. alias nõ cogatur præcise: sed debet dare, reuocabiliter tamen: & tunc mea simpliciter in totum non interest: ideo non possum agere, nisi ad interesse, vt hic: & sic non est differentia, vtrum promisit mutuare vel credere. Hoc dicam j. eod. l. stipulationes non diuidũtur in xij. contrario. Quæro ad quid committatur? Respondet gl. q forte sub pœna tenebatur alij. Sed nonne ista pœna est interesse extrinsecum? ergo non venit: vt l. si sterilis. §. cũ per vẽditorem. §. de act. emp. Solu. † In numis non venit intrinsecum
2 interesse: ideo non venit extrinsecum l. numis. §. de in litem iurã.
3 & ibi no. † Quæro, ꝓmittis mutuare pecuniam, & mutuasti: an hanc repetes incontinenti? Gloss. dicit q sic. Sed non credo, per gl. in l. pe. C. commo. quia debet agi cum diu est in solutione cessatum: vel facilis est solutio.

1 Impossibilitas superueniens excusat à pœna.

69.

Si homo mortuus. Pœna adiecta præcedẽti dispositioni impossibili, non potest committi. h.d. Opp. §. eo. l. stipulatio ista. §. alteri. Solu. ibi non erat impossibilis: hic sic: quia tempore dispositionis Stichus erat mortuus. Quæro, quid si tunc nõ decessit: sed post: ante conditionis euentum. In glo. sunt opi. Glo. tenet primam, per l. si decesserit. §. qui fatisda. cogan. & per l. in
1 illa. §. eo. † Sed veritas est in contrarium: quia superueniens impossibilitas excusat à pœna: vt l. si vehenda. §. idem iuris. §. ad l. Rhod. de Iac. Nec obstat l. in illa. quia ibi Stich° nõ erat in obligatione: sed solum in conditione. vnde pœnalis stipulatio non debebat ibi committi ex mora, sed ex cõditionis euentu. Et hoc tenent Dy. Guliel. Oldra. Cyn. & omnes. & sic tene opi. Ioan. hic positam &c.

70.

M Vlier. Infans stipulari non potest. h.d. Dic vt dixi §. eo. l. j. in princi.

71.

Cum quid. Hic ponitur forma contractus, qualiter pœna debeat apponi facto, vel nõ facto. hoc pro summario.

1 Obligatio dicitur diuidua, vel indiuidua, secũdum id quod in ea deuenit. & nu. 11.
2 Seruitus prædialis ad hoc vt dicatur diuidua, vel indiuidua, quatuor considerantur.
3 Fundus seruiens licet diuidatur, non tamen diuiditur seruitus, sed modificatur.
4 Res propria licet nemini seruiat: communis cum alio sic.
5 Seruitus non retinetur pro parte, sed occasione partis pro solido retinetur contra glossam in l. vnus ex socis. de seruit. rusti. prædio.
6 Vsusfructus est seruitus diuidua.
7 Facta in stipulationem deducta, quando diuidua, & quando indiuidua sint. & latius numer. 8.
Differentia inter facta, & seruitutes, in stipulationem deducta.
9 Obligatio, rem trado, est indiuidua, quo ad obligationem, & solutionem.
Obligatio, rem restitui, est diuidua quo ad obligationem, sed quo ad solutionẽ indiuidua.
8 Ratio differentiæ inter obligationem rem trado, & rem restitui.
10 Obligatio ad interesse succedit in obligatione rem restituire peremptæ.
11 Stipulatio facti qualiter, & quomodo diuidatur inter hæredes.
12 Obligatio ad interesse quod succedit in obligatione faciendi post moram, nõ in obligatione dandi.
13 Ratio differentiæ, quare in obligatione faciẽdi succedit obligatio ad interesse: non in obligatione dandi. Et ponit quatuor rationes.
14 Obligatio ad interesse quod succedit in contractibus innominatis, in quibus est obligatio dandi.
Differentia duæ quo ad propositum inter contractus nominatos, & innominatos.

Obligatio

Universidad de Deusto

15 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi, quando in obligatione est dari rem alteri.*
16 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi, quando quis non propriè, sed ex quadam naturali æquitate tenetur ad dandum, quia effectus fuit locupletior.*
17 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione dandi, quando obligatio, rem dari, habet admistam obligationem, rem restitui: & sic datio participat cum obligatione facti.*
18 *Res corporales qualiter dicantur diuidua, uel indiuidua secundum naturam, et qualiter secundum iure dispositionem.*
19 *Res corporales diuidua secundũ naturam, qualiter diuidantur.*
20 *Vna res an possit à pluribus possideri pro diuiso, ita q̃ remaneat una.*
21 *Incorporalia qualiter diuidua, uel indiuidua.*
22 *Obligatio dandi, si continet quantitatem dicitur indiuidua, etiam quo ad solutionem, & effectum liberationis: sed indiuidua quo ad pœnæ commissionem.*
23 *Obligatio quæ continet certam speciem, dicitur diuidua etiam quo ad solutionem: nõ tamen quo ad liberationem, nec quo ad pœnæ commissionem.*
24 *Obligatio, in qua debetur species in genere, uel alternatiuè, dicitur diuidua quo ad petitionem, & distributionem: non tamen quo ad solutionem, nec liberationem consequendam ex solutione: quia tunc dicitur indiuidua: secus quo ad liberationem consequendam aliter quam per solutionem: quia tunc dicitur diuidua.*
25 *Stipulatio factorum, an dicatur diuidua, uel indiuidua: & quæ facta dicantur diuidua.*
26 *Seruitutes an sint diuidua, uel indiuidua, secundum naturam: & quid secundum iuris ordinem.*
27 *Ratio quare seruitus usufructus sit diuidua, & usus indiuidua.*
28 *Seruitus usufructus etiam quo ad pœnæ commissionem dicitur diuidua.*
29 *Ius feudi an dicatur diuiduum, uel indiuiduum? remissiuè.*
30 *Obligatio ad interesse in obligatione facti qualiter committatur, & quando.*
31 *Ratio quare obligatio ad totale interesse statim committatur, quando factum est explicandum in iudicio: sed quando extra iudicium, tunc expectatur tempus qui potuit fieri.*
32 *Ratio quare ad interesse particulare committitur stipulatio facti, ex clausula, dolum malum abesse: sed ex clausula de defendendo committeretur ad totale.*
33 *Obligatio ad interesse, an in obligatione, rem restitui, committatur, & quando.*
34 *Obligatio ad interesse quare non committatur in obligatione rem restitui post moram, sicut in alijs obligationibus faciendi.*
35 *Stipulatio ad interesse quando committitur in obligatione facti, an reus sit obligatus copulatiuè ad factum & ad interesse: an alternatiuè: id est, aut ad factum, aut ad interesse, ubi q̃ alternatiue.*
37 *Reus quando possit præciè compelli ad factum, uel ad interesse. ubi relatis sex opinionibus ponit suam. nu. 37.*
38 *Obligatus, rem restitui, si habet facultatem rei restituendæ, cogitur præciè, aliter non.*
39 *Obligatus, rem tradi, ex contractu emptionis, si habet facultatem rei tradendæ cogitur præcie: aliàs liberatur soluendo interesse.*
Obligatus, rem tradi, ex alia stipulatione liberatur præstando interesse.
Obligatio rem tradi, in contractu emptionis, non continet merum factum: secus in alia stipulatione.
40 *Interesse commissum in stipulatione facti, qualiter petatur, seu ipsum factum. ubi recitat tres modos præfixandi, nu. 42. & 43.*
41 *Facultas soluendi interesse in stipulationibus facti, quando desinat per litis contestationem.*
44 *Factum si desijt posse fieri, an possit agi ad ipsum factum, an uerò ad interesse.*
45 *Interesse petitur per certi conditionem, non expressa certa quantitate in libello.* 72.

STipulationes non diuiduntur.

Ista lec. vsque ad §. si quis ita. tractat materiam valde difficilem. Ad cuius euidentiam præmitte quod quædam stipulatiões sũt totaliť ĩ diuiduæ ab initio, & ex post facto: vt stipulationes seruitutum. nam pro parte in stipulationem deduci non possunt: vt supra de seruitu. leg. pro parte. Item non præstantur pro parte: & inter plures hæredes promissoris, vel stipulatoris non diuiduntur: vt. supra eodem. l. ij. §. ex his. Quædam sunt stipulationes indiuiduæ, postquam sunt contractæ, sed ab initio possunt pro parte contrahi: vt stipulatio facti, puta, rem tradi. Nam ab initio possum promittere tradere partem rei, vt supra, de acqui. pos. leg. locus. sed postquam promisi, non diuiditur in partes, vt hic. Item præmitto quod regulariter in obligatione facti, post moram succedit obligatio ad interesse, vt infra, dicam. His præmissis lex nostra diuiditur in duas partes principales. Primo tractat de obligatione primitiua seruitutum, & factorũ. Secundo de obligatione subrogata ad interesse, post moram. Secunda ibi: Celsus tamen, &c. Item prima subdiuiditur in tres particulas: quia primo loquitur de stipulatione totaliter indiuidua, vt de stipulatione seruitutum. Secundo de stipulatione indiuidua: ex post facto, vt de stipulatione factorum. Tertio assignat rationem. Secunda ibi: idem puto. Tertia ibi, horum enim. Itẽ secũda subdiuiditur in alias tres. Primo, ponit vnum dictum, scilicet quod post morã subrogatur obligatio ad ĩteresse. Secũdo ponit illationem ex dicto, s. q̃ ista obligatio secũdaria est diuidua. Tertio ponit aliam illationem: quia sicut interesse succedit in obligatione, ita in petitione. Secũda ibi: ideoq̃. Tertia ibi: secundum quæ. Et breuiter h. d. Stipulationes seruitutum nullatenus diuiduntur. Stipulationes factorum, partis præstatione non implentur: sed post moram, succedit obligatio ad interesse, quod diuiditur, & in petitionem deducitur. h. d. Casum in terminis pone per te, vt patet ex prędictis. quo posito expone literam: stipulationes non diuiduntur: id est, pro parte nõ interponuntur. sed si pro solido fuerunt interpositæ partis præstatione non implentur: nec inter hæredes diuiduntur. Idem puto quantum ad hoc quia partis præstatione nõ implentur: nec inter hæredes diuiduntur. Harum enim diuisio, id est, particularis præstatio in stipulationibus deducta, prout refertur ad primũ casum: vel id est, particularis præstatio stipulationem non implet: prout refertur ad vtrunq̃ casum, cętera sunt plana. Notabilia collige per te ipsum. Oppo. primo, & videtur q̃ seruitutes sint diuiduæ: vt patet in seruitute aquæ quæ diuiditur temporibus & mensibus: vt §. de aqua quoti. & æsti. l. Lucio. in fi. & l. seq. §. communi diui. l. arbor. §. fin. §. de seruitu. rusti. prædi. l. si partẽ gl. in d. l. si partem. signat hoc contrariũ, & soluit duobus modis. Quidam dicunt q̃ speciale est in aquæ ductu. hoc est contra l. j. §. si vsusfructus. §. ad l. Falc. vbi excipit solũ vsumfructum: in alijs seruitutibus remanet regula firma: q̃ sunt indiuiduæ. Soluit ergo gl. secundo modo, q̃ non diuidatur seruitus, vt hic patet: sed commoditas aquæ sic, vt in contrarijs. Secundo cõtra istud oppiura dicuntur diuidua & indiuidua secundum naturam eius quod in illo iure continetur: vt patet † in obligationibus, quæ secundum id, quod in obligatione deuenit, dicuntur diuiduæ, & indiuiduæ. §. eo. l. ij. & hac lege, & in actionibus. no. per Dyn. in §. Cato. & ibi dixi. Sed si ipsa commoditas aquæ est diuidua: ergo ipsa seruitus diuidua. Sol. in qualibet † seruitute prædiali debemus cõsiderare quatuor: scilicet fundum seruientem. Item fundum dominantem. Item instrumentum, quo vtitur quis seruitute. Item tempus quo quis vtitur seruitute. Si consideres fundum seruientem, non potest quis ducere aquam, vel ire per partem illius fundi pro indiuiso. Item de prædio dominante nõ potest quis ad eum ire, vel aquã ducere pro parte certa, pro indiuiso: & ideo, vt hic gl. dicit, dominus non potest pro parte seruitutem acquirere, nec imponere: vt §. de seru. l. pro parte. & de ser. rusti. prædio. l. si vnus. in prin. j. eod. l. si sub vna. §. j. Et istud est commune ad omnes seruitutes prædiales: & isto respectu dicuntur indiuiduæ. Aut consideras instrumentum, quo quis vtitur seruitute: & istud vt plurimum reperitur indiuiduum: quia si scindatur, vel diuidatur, in parte nullus est eius vsus. Exemplũ in seruitute itineris, & actus. Nam instrumentum, quo quis vtitur seruitute est homo, vel iumentum. sed si tale instrumentum diuidas in parte pro indiuiso, non potest ire vna pars hominis, vel iumenti quin vadat alia. Si pro diuiso diuidis: nullus erit eius vsus: & tunc etiam respectu instrumẽti dicitur indiuidua. Quãdoq̃ tamẽ tale instrumentũ reperitur diuiduum, vt in seruitute aquæ ductus. Nam ipsa aqua bene potest diuidi, vt in contrarijs: ipsum autem ius seruitutis propter alios respectus supra positos est omnino indiuiduum: licet quædam glo. §. communi di

✠ Pro cõcordia. Aduerte q̃ Bar. voluit in l. fi. ff. si quis ĩ ius voc. non ierit. q̃ interesse venit ĩ petitione. eo enim ipso q̃ quis aliquid petit fieri, vel non fieri, videtur peritũ interesse, iudex potest eum condẽnare, vigore illius petitionis, quasi debitũ interesse insit in ipsa petitione. Sed contra, q̃ imo sit necessaria petitio, voluit Bar. in hac l. stipulationes non diuiduntur. ĩ qua tractat materiam in hoc proposito, maxime in col. penulti. & fi. Tu dic Bart. non firmat pedes in d. l. fi. & sentit potius contrarium, dum subijcit, sed cõtra. imo ad interesse agitur. Præterea, videtur sentire Bal. in d. l. fi. aliam soluti. & idem Bart. in l. j. col. xiiij. in iiij. q. princi. C. de senten. quæ, p eo quod interest. qd aliud sit censendum in interesse, quod venit in obligationibus dandi, & aliud sit ĩ obligationibus mere faciendi: & ita posset concordari. Possent dari aliæ solu. ex dictis Bart. in d. versi. Celsus. dum facit differentiam in obligationibus descendentibus ex contractibus nominatis, & innominatis. sed prima verior. Rectius tamẽ cõsiderãdo Bar. ĩ d. ver. Celsus. in pen. col. circa tertiũ modũ libellãdi in secundo intellectu libelli, & in col. fi. videť tenere quod primo dixit in d. l. j. Et istud videtur melius cõuenire text. in d. ver. Celsus. & melius ipse Bart. seip̃m declarat in vj. q. principi. ibidẽ de materia vide in l. si quis ab alio. ff. de re iudic. & ibi gl. quæ videť cõtrariari alteri glo. in dicta l. j.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

uti.l arbor.§.fi.in fi.magnæ gl.dicat,q̃ ipsa seruitus diuidat̃ cum exponit,iter aquarum,id est,seruitus.sed falsum est:vt ex prædictis patet. Aut cõsideras tẽpus:& secundũ hoc omnis seruitus, i.cõmoditas potest diuidi:vt ś.de ser.l.via.§.j.tñ remanent indiuiduæ ,ꝑpter alios effectus. Diuisio ergo aquæ,vel alterius instrumenti,vel partis nõ est diuidere seruitutem:sed est modificare eam,seu ei modũ adijcere:vt j.de serui.l.iij.in fi. Tertio oppo.cõtra prędicta,diuisio est ,ꝑprie,& vere,q̃ñ fit pro diuiso:vt patet in toto titu.fami.erc.& communi diui.sed ad certã partẽ pro diuiso seruitus potest cõstitui,& remitti,tam respectu fundi dominãtis,q̃ꝫ respectu fundi seruientis.ś.de seru.l.ad certam. & l.si cui.& communia prædio.l.si per certũ.ergo patet q̃ respectu fundi dominãtis,& seruiẽtis seruitus est diuidua.Solu.†Licet fundus diuidat̃,quælibet pars ,ꝑ diuiso potest dici vnus fundus:& cuilibet parti pro diuiso potest dici deberi integra seruitus:debetur enim vni fundo,non parti.hoc dicit tex.ś.communia prædi.l.si quis duas.§.si quis partem. Vnde patet,q̃ ipsa seruitus non diuidit̃:& licet forsan posset possideri pro diuiso:tamen remanet vnus fundus:vt dicam j.in j.q.tamen quantum ad hoc habet̃ loco vnius fundi. Dices tu,hoc non sufficit mihi q̃ñ pro certa parte seruitus remittat̃. Nam si totus fundus debeat seruitutem,si remitto in certa parte certam partẽ seruitutis,in alia remanebit alia pars seruitutis: ergo seruitus diuidit̃.& sic prædicta respõsio nõ videt̃ sufficiens.Sol.Dico q̃ etiã tunc seruitus nõ diuidit̃,sed modificat̃:vt illa eadem seruitus quæ habebat ita largas habenas q̃ poterã ire per totum fundum:illa tota duret modificata,& restricta ad certã partem,qui modus potest adijci seruitutibus: vt l.iij.§.modum ś.de ser. Et de hoc do tibi exemplũ materiale.Theologi,& philosophi dicũt,q̃ anima hominis est tota in toto,& tota ĩ qualibet parte corporis. Ita in seruitute,quæ est tota in toto fundo.& tota in qualibet parte fundi:vt ś.de ser.rusti.prædi.l.via cõstitui §.fi.Modo pone,corpus humanum est diuisum:puta quia oculi sunt separati ab aliquo corpore:erit ne diuisa anima?Certe nõ,sed modificata:quia primo habebat virtutem visiuam,propter instrumẽtum oculorũ: modo nõ habet.Ita in proposito,seruitus modificatur,nõ diuiditur.Non possum vobis dare aliter intelligere.Ista sunt subtilia,& consistunt multum in intellectu. Quarto oppo.si ille, qui est dominus prædij dominantis,efficit̃ dominus prædij seruiẽtis pro certa parte,pro indiuiso seruitus retinetur:vt ś.de serui.l.vt pomum.§.j.plene no.de ser.rusti.prędi.l.si communi sed res sua nemini seruit:vt ś.de serui.vrba.prædi.l.in re cõmuni.& quemadmo.ser.amittat̃.§.& l.vti frui.in princip.ś.si vsusfruc̃.pe. Remanet ergo q̃ pars sua pro indiuiso sibi non seruit: sed pars socij.ergo pars fundi pro indiuiso debet seruitutem:quod est cõ
4 tra prædicta.Sol.Dico†q̃ totus fundus debet seruitutem,licet dominus sit pro parte.Et quod dicit̃,res propria nemini seruit: verum est,propria insolidũ:sed res cũ alio cõmunis potest seruire:vt in cõtrarijs.Sicut enim ab initio seruitus partis indiuiduæ non potest acquiri:ita iam acquisita nõ cõfundit̃,nisi totus fundus seruiẽs sit dominãtis:arg.pro hoc l.tria prædia.de ser.rusti.
5 prædi.gl.†tñ in l.vnus ex socijs.in prin.de ser.rusti.prædi.tenet q̃ seruitus pro parte retinet̃.& male:quia diuisionẽ non recipit: vt hic in tex.& ibi,cũ legibus alle.ibi vbi dicit̃ q̃ retinet̃ ,ꝑ parte.Expone,i.occasione partis retinetur pro solido:vt ibi not.se-
6 cundũ verã opi. †Quinto oppo.dicit̃ hic,cæterarum seruitutum.cõtra ś.ad leg.Falci.l.j.§.si vsusfructus.vbi dicitur,q̃ vsusfructus est diuiduus.Gl.soluit duobus modis.Vno modo,q̃ regula hic tradita fallit in vsufructu.Alia solu.est.q̃ inter hæredes promissoris nõ diuiditur seruitus vsusfructus,sicut ꝗliæ seruitutes:& ita loquit̃ hic.Ista secũda sol.est falsa,& contra casum l.cũ reo.ś.de vsufru.alias l.v.§.reo.& eam reprobant Dy.& Pet.licet Dy.ponat alias rationes:quas non curo recitare.Tene ergo primam quia fallit in vsufructu. Ceteræ sunt indiuiduæ : siue sint reales,siue personales,vt vsus.ś.de vsu & habita.l.vsus pars.& quæ sit ratio inter vsumfructum,& alias,dicam j.in quæstionibus. Sexto opp.ad secundũ dictũ:hic videt̃ dici,q̃ facta sunt indiuidua.Contra,ego possum stipulari partẽ fundi tradi,vt ś. de acqui.pos.l.locus.Item certa pars foueæ potest purgari:vt ś. de aqua plu.arcen.l.ij.§.præterea.ergo sunt facta diuidua:hic autem dicitur q̃ non diuiduntur:quare &c.Solu.dico q̃ ista sunt facta diuidua tẽpore contractus:quia pro parte potest quis stipulari fundum tradi,fossam fodi,& similia: sed postquam pro solido sunt deducta in stipulationẽ,non diuiduntur aliquo modo:& ita loquitur hic,& in hoc differũt à seruitutibus quæ non diuidũtur tempore cõtractus:vt dixi ś.Et ideo text.hic dixit notabiliter aliquid stipulatus,&c.vt ostẽdat solum post stipulationem esse indiuiduam.Et aduerte ne erres inter facta & seruitutes est prædicta differẽtia:quia facta pro parte possunt ab initio deduci in obligationẽ,sed nõ seruitutes.cõueniunt tamen ante stipulationẽ in hoc,quod sicut seruitus imponi non potest ab initio ab vno ex dominis certæ partis pro indiuiso:& si post stipulationem alienat̃ pars fundi,extinguitur stipulatio. Ita in factis quibusdam.Non enim potest stipulari vnus ex dominis in fundo communi insulam ædificari:& si post stipulationem dominus partẽ fundi alienaret,extingueret̃ stipulatio eadem ratione:vt dicit glo.Nec obstat l.cõtinuus.§.fi.j.eo.quia si vni ex hæredibus prełegat̃ fundus,ad quẽ respicit factũ,vel seruitutes:ad eũ trãsit actio:quia potest ad eũ trãsire,cũ sit hæres.secus in successore singulari. Possent etiã esse quædã facta,quæ ab initio nõ possent ,ꝑ parte deduci in obligationẽ:vt non impedire,non offendere,& similia:vt patet ad sensum.Tamẽ prędicta procedũt
8 in exemplis legis nostrę.Reassume†ergo clarius,q̃ quædã sunt faciẽda de solo:vt fundum tradi:& hoc ab initio potest pro parte diuisa,& indiuisa in obligationem deduci:vt d.l.locus.Quædam sunt facienda in solo:vt,fossam fodi,vel insulam fabricari vel destrui : & istud factum pro parte diuisa ab initio potest in obligationem deduci:ar.d.§.præterea.& ar.ś.de dam.infect.l.si finita.§.ex hoc edicto.Pro indiuiso vero,nec respectu ipsius operis,nec respectu fundi,potest in obligationem deduci , sicut nec seruitus,vt dictum est.Quædam facta sunt quæ respiciunt personã:vt nõ impedire,non agere:& istorum quædam sunt diuidua,quædam non,secũdum regulas quæ j.dicentur. Septimo,cõtra hoc oppo.& videt̃,q̃ etiã post stipulationẽ factam facta sunt diuidua:vt ś.eo.l.eadẽ.§.Cato.Sol.dicit glo.q̃ regulariter facta sunt indiuidua,vt hic:sed fallit in d.§.Cato.& quibusdã alijs.Ita nota.ś.eo.l.ij.in glo.quæ incipit,ergo &c earũ,&c.dicit Pet.q̃ per hoc nunc̃ꝫ cognosceremus facta diuidua & indiuidua. Dicendum est ergo,aut est tale factum,quod si pro parte cõpleatur,affert tantam vtilitatem respectu partis,quantam afferret si totum cõpleretur respectu totius:& tũc factũ dicit̃ diuiduũ.Sic loquitur §.Cato.in stipulationibus,agi nõ amplius,& rem ratã haberi.aut si pro parte impleat̃,nõ affert tantã
8 vtilitatẽ respectu partis,quantam affert totũ respectu totius:& tunc dicitur factũ indiuiduũ:vt hic.Ista sunt sua verba pulchra.

Quæro,vtrũ sint verã,& procedãt in exẽplis nostræ legis, dicã j.in iij.q. Octauo oppo.& videt̃,q̃ rem tradi sit factum diuiduũ:cũ quilibet hæredũ teneatur pro parte:vt ś.cõmo.l.iij, §.hæres.& de vi & vi ar.l.si plures.Istud contrariũ habet gl.val de profundã.Nam glo.in l.j.§.si apud duos.ś.depo.fatet̃ hoc q̃, rem tradi,sit factũ diuiduũ:& apud plures hæredes vnius principalis. Nec obstat hæc lex:quia intelligit q̃ hoc fuit expresse actum.Istud est diuinare.& est quædam truffa. Alij vero dixerunt : aut talis obligatio venit ex contractu bonæ fidei:& diuiditur:vt d.§.hæres.& de ædi.edic.l.quod si nolit.§.si plures.aut ex contractu stricti iuris:& tunc est indiuidua:vt hac lege.Eorum opi.reprehendit Cy.C.de duo.re.aut̃.hoc ita.in ij.q.& bene,quia est cõtra d.l.si plures.de vi & vi ar.& cõtra l.in cõditione.ś.de cõdi.fur.Vnde tertij,vt Pet.dicũt,q̃ obligatio.rem tradi,dicitur diuidua quo ad obligationẽ,vt in cõtrarijs. Nam inter hæredes diuiditur obligatio:licet quo ad solutionẽ dicat̃ indiuidua:quia solutione partis nõ cõtingit liberatio:vt l.si duo. ś.deposi.& isto modo accipitur hic.Sic dicimus in obligatione generis j.eo.l.in executione.§.pro parte.& hoc tenet Cy.in d. aut̃.hoc ita.Ista sol.non placet mihi:quia hic dicit̃,q̃ æqualiter sunt indiuidua.fundum tradi,& fossam fodi,& insulã fabricari: sed constat,q̃ insulã,vel aliud opus fieri,est indiuiduũ quo ad obligationẽ:quia quilibet hæredum tenetur insolidũ:vt ś.de lega.iij.l.fideicommissa.§.pe.et j.eo.l.in executione.§.ij.ergo &c.

Quarti ergo dicũt,aut obligatio,rem tradi,vel,rem restitui, cõtrahit̃ re:& est diuidua quantũ ad obligationẽ,qa inter hæredes diuidit̃:quia obligatio re nõ cõtrahit̃ in plus,q̃ꝫ pueniat.Aut

contrahi

Universidad de Deusto

cõtrahitur verbis:& tũc est indiuidua.vt hic.Hoc non placet, p l. in conditione.ſ.de condi.fur.Nam condictio furtiua nõ naſcit ex contractu celebrato verbis,nec re:ſed ex delicto,vel ex varijs figuris cauſarum:vt ſolet dici in l.ſi pro fure.ſ.fin.de condi.furti.
9 Quid dicemus? Credo † Dy.in iſta materia optimè ſentire, ſi bene intelligatur. Ipſe enim in diſtinctione, quam hic ponit, facit differentiam inter rem tradi,& rem reſtitui. Idem in diſtinctione quam ponit in.l.executione.j.eo.ponit omnia facta in vno membro,rem reſtitui in alio membro. Dico ergo,ꝙ facta, de quibus hic fit mentio:vt,rem tradi,& alia,ſunt indiuidua quo ad obligationem,& ſolutionem.Nec obſtant contraria:quia loquuntur in obligatione,rem reſtitui,quod factum eſt diuiduum quo ad obligationem inter hæredes,ſed nõ quo ad ſolutionem:vt d.l.ſi duo. ſ.depo.. Videmus rationẽ prædictorũ.obligatio fundũ dari: vel aliam ſpeciem,dicitur diuidua quo ad omnia. Nam inter hæredes diuidit,& pro parte ſoluendo contingit liberatio:vt j. de ſo. l.ſi ſtipulatus.ſ.j.ſ.eo.l.ij.ſ.ſi tamen hominem. Ratio:quia licet quis ſoluat partem,aliam partem cogetur preciſè ſoluere:& nũquam etiam poſt interitum ſuccedit obligatio ad intereſſe:vt j.e. l.ſi ſeruum.ſ.fi.Item obligatio,fundum tradi, dicitur indiuidua quo ad effectum diſtributionis:quia non diuiditur obligatio inter hæredes.& quo ad ſolutionem:quia ſolutio partis non affert liberationem,vt hic.Ratio eſt vt ſ.dixi:quia in ea ſtatim poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſſe:nunc ergo ne deueniatur ad illud inconueniens,quod detur pars fundi, & pars intereſſe ex natura obligationis,dicitur omnino indiuidua poſt obligationẽ contractam.Item obligatio,rem reſtitui:& iſta tenet medium inter obligationem,rem dari,& obligationem,rem tradi. Nam do nec res extat,poteſt præciſè compelli ad dandum, nec ſuccedit poſt morã obligatio ad intereſſe: & in hoc participat cũ obliga-
10 tiõe dãdi. Itẽ † poſtq̃ res eſt perẽpta,ſuccedit obligatio ad intereſſe:vt ſ.de condi.fur.l.furtiua.licet gl.ibi aliter dicat.de rei vendi. l.qui reſtituere.& depo.l.ſi duo.cum ſi.ſecũdum Dy.vt j.dicam. & in hoc diſcrepat ab obligatione dandi,in qua nũquã ſuccedit obligatio ad intereſſe,& ſapit de natura obligationis facti. Sicut ergo eius natura tenet medium,ita in diuiſibilitate eligitur medium:vt quo ad obligationem dicatur diuidua, ſicut obligatio dandi: quo ad ſolutionem iudicatur indiuidua, ſicut obligatio faciendi.Dices tu.Iſta verba licet habeant colorem, nõ tamẽ habent ſaporem:quia idem eſt in effectu in obligatione dandi:quia quando non poteſt dari res, æſtimatio ſoluetur:vt d.l. ſeruum.ſ. fi.Reſpon.non curo:quia illud nõ contingit ex natura obligationis.ſed in obligatione rem reſtitui contingit ex natura obligationis:& lex vult quod in perſona hęredum non varietur conditio obligationis:vt ſ. eo.l.ij.ſ. ex his.& ex eo iudicat obligationẽ diuiſibilem,& indiuiſibilem.Item poſſes inſtare cum in obligatione,rem tradi,ſuccedat obligatio ad intereſſe vel alternatiuè, vel abſolutè:vt j.dicam,videtur ꝙ debeat dici diuidua quo ad obligationem:ſed non quo ad ſolutionem:vt j.eo.l.in executione.ſ.pro parte.vbi ſic dicitur de alternatiuis.Ad hoc reſpondeo de obligatione dandi,poſito ꝙ ſit in genere,vel alternatiuè nõ variatur natura obligationis penes hæredes,nec penes ipſum principalem ex mora:quia id,quod fuit in obligatione ab initio, illud eſt poſt moram:ideo obligatio dicitur diuidua quo ad obligationem: ſed quia variatio poteſt contingere circa ſolutionem,ideo quo ad ſolutionem dicitur indiuidua:vt d.ſ.pro parte.ſed in dicta obligatione,rem tradi,& in cæteris ſimilibus,& ſi hæres poſsit ſoluere partem rei,& partem intereſſe:cõtingeret variatio, & circa rem & circa obligationem:& ideo dicitur indiuidua,etiã quo ad obligationem. Nonò oppo.hic dicitur, quod obligatio operarum non diuiditur.,cõtra ſ.eo.l.in ſtipulationibus.ſ.operarum.Dicit gl.dic vt ibi. Aduertatis.glo.hic in fin.gl.mag.ſoluit vno modo, videlicet quod hic loquatur ex parte hæredum promiſſoris:contraria loquuntur ex parte hæredũ ſtipulatoris.Et hoc tenet Pet. hic,& in ſ.Cato.& ſic oppo.de l.ij.ſ.j.j.de præto.ſtipu. vbi dicit quod etiã ex parte ſtipulatoris ſit indiuidua.Dicit Pet.Reſpondeo,debes ſcire,quod quædã ſunt facta quæ ſi vni ex hæredibus fiant:proſunt omnibus:vt quãdo eſt in obligatiõe,opus deſtruere:& iſta caſu etiã ex parte ſtipulatoris eſt indiuidua:vt d.l.ij.ſ.j. Quædam ſunt facta:quæ ſi fiunt vni, non proſunt alteri: & tũc diuiditur obligatio inter hęredes ex parte ſtipulatoris:vt d.l.ſi ſti-
11 pula.ſ.j.& l.ſi quando. de ope.lib.Cum ergo † quæritur, vtrum ſtipulatio facti diuidatur inter hæredes, vel non: ſic diſtingue. Aut loqueris de ſtipulatione facti diuidui:& non eſt dubium:vt in ſ.Cato. Aut facti indiuidui,quod eſt regulariter: & tunc aut eſt vnum factum,aut plura facta.Si vnum, aut loqueris de hæredibus promiſſoris:& non diuiditur: vt hic.Aut loqueris de hęredibus ſtipulatoris:& tũc aut ſi fiat vni,prodeſt omnibus:& non diuidit.alias ſic,vt in legibus p̃dictis.Aut ſtipulatio cõtinet plura facta:& tũc aut eiuſdẽ qualitatis,vt duas operas pictorias: & diuiditur numero:vt d.ſ.operarũ.aut diuerſę qualitatis, vt vnã operam pictoriam,& librũ ſcribi:& tũc eſt idẽ,ac ſi vnũ opus eſſet promiſſum,cũ diuiſo numero ibi non bene cadat:argu.d.l. in ſtipulationibus.in prin.ſ.j.& ita dicit Pet.In eo quod dicit,quod ſunt plura facta:credo eum optimè dicere. In eo ꝙ facit differentiam inter hæredes ſtipulatoris,& promiſſoris:credo eum male dicere.Et Dy.hic reprehendit glo.& eum.Nam ea quæ ſunt diuidua ex parte promiſſoris,ſunt indiuidua ex parte ſtipulatoris: vt l.ij.ſ.ex his.ſ.eo.& loquitur ibi in ſeruitute:quæ ſi concedatur vni,non prodeſt omnibus. Vnde diſtinctio Petr.non eſt bona cum opera ſint omnino indiuidua. Qualiter ergo reſpondebimus ad contrarium? Glo.in d.ſ.operarum.dat primo vnam ſol. quod opera poteſt diuidi voluntate ſtipulatorũ,vt ibi:eis volentibus ſecus vt hic.Idem no.ſ.eo.l.ij.in prin.Dy.ibi hanc ſolu. reprobat.Nam cũ hic dicatur,ꝙ harũ diuiſio corrumpit ſtipulationem etiã ſtipulatore volente,nõ poterit diuidi:quia ſi diuiditur, non ſoluitur quod deuenit in ſtipulationẽ,ſed aliud.Vnde bene poſſet contingere liberatio,tanq̃ aliud pro alio ſolutũ creditore volente,licet nõ ſit ſolutum ꝙ deuenit in ſtipulationẽ. Nam per diuiſionẽ eſt alia opera quã præmiſſa. Vnde glo.ponit duas alias ſol.in l.contraria,ſ.ꝙ ibi intelligatur partem operis,i.partem æſtimationis operæ:vel peterur tota opera,& conſequetur partẽ æſtimationis.& ita tenet Dyn.& d.Ray.quod credo verum,per l.ſi quando.in prin.ſ.de ope.lib.vbi loquitur de operis præteritis, in quibus de neceſsitate deuenitur ad æſtimationem.& ſic exponi
12 tur pars operæ.i.pars æſtimationis:ſed in futuris ſecus. † Nunc ad ſecundã partẽ oppo.Decimò hic dicitur,quod poſt morã ſuccedit obligatio ad intereſſe.Cõtra:vt j.eod.l.ſi ſeruum.ſ.fin. vbi homine mortuo adhuc homo petitur. Pro hoc ſ.de conſti. pecu. l.promiſſor hominis.ſ.eo.l.eũ qui.ſ.fi.Timore huius cõtrarij gl. quæ eſt ſ.de re iu.l.ſi quis ab alio.ſ.fin.dicit, ꝙ intereſſe non eſt in obligatione,nec in petitione:vt in contrarijs:ſed venit in condemnatione officio iudicis. Ita intelligitur hæc lex & omnes ſi. Idem videtur tenere gl.j.eo.l.cũ ſtipulatus.ſ.fi.Illę gl. cõiter reprobant,& Dy.reprobat eas hic,& in c.morã.in j.q.extra,de regu.iur.lib.vj.Nã hic eſt rex.in fi.ꝙ eſt in petitione ſbi:dandã eſſe petitionẽ,&c.& gl.hic dicit ꝙ eſt in obligatione.& hoc etiã probatur ſ.eo.l.ſi pœnã.& ſ.de act.emp.& vẽ.l.j.in prin.ſi qs in ius voc.nõ ie.l.fi.j.eo.l.quoties quis in prin.& l.ſi quis ſtipulatus ſit Stichũ.ſ.fi.cũ multis ſi. Ad contraria ſic rndet,quod ibi in obligatione dandi,in qua non ſuccedit obligatio ad intereſſe: hic in obligatione faciẽdi,Nec obſtat l.ſtipulatio.ſ.ſiue autẽ.ſ.de ope. no.nũ.quia illa ſic intelligitur ꝙ factum & intereſſe eſt in obliga
13 tione,ſicut hic.Sed iuxta † prædicta poſſes quærere de ratione, quare aliud in obligatione dandi,quam in obligatione faciendi. Cy.quærit de hoc C.de ſen.quæ pro quod intereſt l.vnica.in iiij. q.prin.circa fi.diſt.& nõ reſpondet.& vt ſcripta referunt, nõ poſſunt dari rationes neceſſario cõcludẽtes:ſed perſuaſionẽs quædã ſatis apparentes. Ecce vna:dare,ſit de leui,& põt explicari vno momento:ſed facta plurimũ habent tractatum longum. Vnde cogere promiſſorẽ ad faciẽdũ eſſet quædã ſpecies ſeruitutis:arg. ſ.de li.ho.exhi.l.j.& ij.& ideo lex ſubrogauit obligationem ad intereſſe. Iſta ratio ſumit ex dictis Dy.in l.ſtipulatio.ſ. ſiue aũt. ſ de no.ope.nun. Iſta ratio non eſt generalis:quia quædã ſunt facta quæ habent cauſam momentaneã,vt rem ratã haberi,& rem tradi,& ſimilia. Vnde alij moderni dicunt ꝙ dare nõ diuerſificat ex tempore,nec ex perſona. Nam ſiue hodie ſiue cras des, ſiue tu, ſiue alius pro te,idem dominium erit eiuſdẽ rei:ſed non in factis:quia vt plurimum diuerſificantur ex tpe. Nam aliud eſt factũ de die,aliud de nocte. Aliter ſanus facit,aliter infirmus:&c. vt l.ſi non ſortem.ſ.libertus.ſ.de condi.indeb. Vnde cum ſemel fuit in mora faciendi,non videtur quod illud poſsit amplius fieri. Vnde lex ſubrogat obligationem ad intereſſe. Et iſta ratio ſatis videtur bona:ſed nõ eſt generalis,quia rẽ tradi non variat ex

pt. forte dici hoc ex ratione & conclusione, quia faciendi obligationibus non tenor precise faceze: indiuidue sunt similes obligationes facti: et iniquum esset ꝙ socius aliquos facere paratus nõ poset liberari misi totum factum impleret. & idcirco equitatis cõsideratione obligatio ad interesse diuidua esse consistat in dando. sic volens facere liberetur solua d. pro sua parte

Universidad de Deusto Biblioteca

ſopore:item rem reſtitui:niſi diceres ꝙ iura adaptantur ad ea,quę frequēter accidunt. Tertiam rationem ponit Pet.dari ſemper intereſt ſtipulatoris:merito ipſa obligatio præciſè continet aliquid dandum:ſed in factis quandoq; intereſt,quandoq; non intereſt. Vnde cum iſtæ ſtipulationes ſint inuentæ vt ſtipulemur quod noſtra interſit in obligatione faciendi ſubrogauit lex obligationem ad intereſſe,ne fortè aliàs quis peteret quod ſua nō intereſſet:quod in dandis non cōtingit. Et iſta ratio videtur generalis: quia in obligatione,rem tradi,poteſt eſſe ꝙ mea nō intereſt:quid erit ſi tradis rem mihi exiſtenti malæfidei? Certè tenebor vero domino ad fructus perceptos & percipiendos:ſed ſi mihi das tranſferendo dominium,iſtud non poteſt accidere. Quartam rationē poſſumus dare: lex curat ꝙ aliquid non ſit in incerto:vt l.j.ſ.de vſuſcap.in obligatione faciendi ipſum factum eſt in obligatione: vel vt proprius loquar,ipſum fieri,ſeu actus faciendi, quod non eſt in rerum natura antequàm fiat,& eſt incertum:vt j.eod.l.vbi autem.§.qui id quod.ideo lex poſt moram ſubrogat obligationē ad intereſſe.quod conſiſtit in quantitate quæ de ſui eſſentia certificata eſt in rerum natura:ſed in dandis ab ipſo initio eſt certū in obligatione,ſcilicet dominium ipſius rei,& eſt in rerum natura:ideo lex nō curauit,quòd cōtraheretur obligatio ad intereſſe.

14 iſtæ poſſunt eſſe rationes. †Vndecimò oppo.& videtur quòd in obligatione dandi ſuccedat obligatio ad intereſſe:vt l.j.ſ.de rerum permu.de præſcrip.verbis l.naturalis.§.j.dicit Dy.illud eſt in contractibus innominatis:quia ſicut ſunt debiles in cōtrahendo obligationem:& ita etiam in contracta exequenda:vt ſ.de cōdic.ob cauſam.l.ſi pecuniam.Iſtam opin.tenet glof.C.de ſenten. quæ pro eo.l.j.& C.de rerum permu.l.cum precibus. Pet.fuit in cōtraria opi.quia l.ſi ſeruum.§.fina.j.eo.loquitur generaliter. ergo idem in contractibus nominatis, & innominatis. Ita refert Cy.in dicta l.cum precibus.& in dicta l.vnica.de ſent.quæ pro eo.in iiij.q.principali circa finem diſtinctionis. Non obſtant dictæ leges allegatæ in contrarium: quia ibi venit intereſſe, dicit ipſe,non in obligatione: ſed fortè venit iudicis officio. Ita credo quòd ipſe voluit dicere. Quid dicemus? Certè dictæ leges multum apertè loquuntur pro gloſ.& Dy. Vnde non audeo tenere cum Pet. Sed de ratione quam Dy. ponit,ego dubito. Nam videtur concludere contra eum.nam ſi intereſſe eſt in obligatione re ſoluta,adhuc poterit peti reſiduum intereſſe: quod non eſſet, ſi officio iudicis veniret intereſſe: vt C.depo.l.iiij.ſ.de eo quod certo loco.l.centum Capuæ.& quod no.de dolo.l.& eleganter. §.non ſolum.in fi.magnæ gloſ.& ſic videtur,ꝙ difficilius tollatur in contractibus innominatis,quàm in alijs nominatis.Solu. contractus innominati differunt à nominatis, quantum ad propoſitum in duobus.Primò,quia debitor non poteſt cogi præciſè ad rem dandam:vt dicta l.cum precibus.ſed in contractibus nominatis ſic:vt l.vbi autem.in fi.j.eo.& iſta ratione contractus innominati dicuntur debiliores in obligatione exequenda. Poteſt enim eſſe quod intereſt rei potius ſoluere intereſſe,quantūcunq; ſit,quàm ipſam rem dare:& iſtud conſiderauit Dy. vide rationē ſuam. Secundò differūt in alio:quia in innominatis intereſſe eſt in obligatione,ſecus in alijs.Et ex hoc reſultat i.l quod ſupra dixi:quia non ita de facili tollitur ius actori competēs ad intereſſe, ſicut tolleretur ſi veniret officio iudicis. Et iſto modo poſſemus dicere,quòd difficiliores ſunt in obligatione exequenda cōtractus innominati. Et huius poteſt eſſe ratio:qa innominatis obligatur quis interueniente duplici actu,ſcilicet proprio pacto. Itē rei traditione ſecuta,ergo cū eo durius agi.arg.C.ad Velleia.l.ſi mulier. †Duodecimò oppo.ad idē ꝙ in obligatione dandi veniat intereſſe:vt j.eo.l.liber homo.§.fi.Sol.illud quādo dandū eſt alij:hic verò dandū eſt ipſi ſtipulatori. Idem dicit gl.in alia materia ſ.de act.emp.l.Iulianus.in prin. Et ratio poteſt eſſe iſta,qñq; dari intereſt ſtipulatoris indiſtinctè:& nō ſuccedit obligatio ad intereſſe:vt qñ dandū eſt ſibi.Qñq; dari eſt ita qualificatū,ꝙ ſtipulatoris poteſt intereſſe,& nō intereſſe:vt quādo dādū eſt alijs: & tunc eadem ratio eſt in dari, quæ eſt in fieri:& ideo ſuccedit obligatio ad intereſſe. Eadem poteſt eſſe ratio in l.ſi pœnam.ſupra eodem.Nam quādoq; ſtipulor mihi dari irreuocabiliter: tūc intereſt mea,nec ſuccedit obligatio ad intereſſe.Quādoq; ſtipulor mihi dari reuocabiliter:vt te crediturū,vel mutuaturū mihi: & tūc quia poteſt eſſe ꝙ mea intereſt,& quod nō intereſt,& ſic eadem ratio eſt quæ in facto:meritò ſuccedit obligatio ad intereſſe. Ita intelligo dictā l.ſi pœnam.licet glo.& doct.aliter dicant.

16 †Tertiodecimò opp.ſ.de condi.indeb.l.in ſumma.§.in frumento.vbi pater,ꝙ erat obligatus ad reddendū,& ſic ad dandum: vt l.verbum reddendi.de verb.ſigni.& ibi petitur æſtimatio: & ſic patet ꝙ eſt in obligatione.Solu.Cy.in repetitione ſua l.vinum. in vlti.q.intelligit illū §.in frumento.ꝙ vbi frumentum petatur & æſtimatio veniet in condēnationem.Sed hoc eſt contra illum §.Vnde tu dicas aliter videlicet ꝙ in condictione indebiti nō eſt quis proprie obligatus ad reddēdum:ſed eſt obligatus ex quadā æquitate naturali,inquātum eſt locupletior:vt.l.nam hoc natura.& l.ſi non ſortē.§.libertus.ſ.de cōdi.inde.Si verò frumentum ſit cōſumptū,remanet quis locupletior,in æſtimatione frumenti:merito illa petitur:vt d.§.in frumento. Eadem poteſt eſſe ratio ſ.quod me.cau.l.ſi ipſa. Nam ipſa actio quod met.cau.datur in extraneum,in quantum locupletatus eſt. Sed ſi rem conuertit in pretium,in ſolo pretio locupletatus eſt:ergo pretium petetur ſecundū Pet.vt ipſe no.in d.l.ſi ipſa in brocardis ſuis.Sed contra ipſum principalē,etiam re perempta petetur res ipſa:vt C.quod met.cau.l.j. An autem poſſet peti æſtimatio, dicam infrà proxi.

17 †Quartodecimò oppo.& videtur, ꝙ ipſa æſtimatio ſuccedat in obligatione,& petitione:vt l.ſi filio.la j.de do.cau mor. & quod ipſa res peti non poſsit,vt ibi,in fi.dicitur.Sol.gl.videtur ibi dicere, ꝙ ad rem agitur.ſed æſtimatio ſolueē:& ideo ad æſtimationē videtur agi.Sed hanc expoſitionē ille text.non patiē,nec l. illud. §.Iulianus eo.tit. Alij,vt Dy.dicunt,ꝙ ibi eſt obligatio rē reſtitui.ꝙ eſt falſum,imò rem dari:vt l.pen.ſ.de condi. ob cau. & ibi no.Potes ergo tētare,& dicere ꝙ ibi agitur ad dandum,ſeu reddendū ex contractu innominato,qui reſultat ex donatione cauſa mortis:vt l.naturalis.§.j.ſ.de preſcri.ver.ſed hoc non placet: quia ibi loquitur quando agiē preſcriptis verbis,vt fiat ꝙ conuenit:& ſic petit ꝙ non eſt,nec fuit ſuū:ſed cū agitur condictione ob cauſam ad repetendū quod fuit ſuū:ipſa res etiam perempta debet repeti:vt.d.l.pe.de cōdi.ob cauſam.Dic aliter,ad d.l.ſi filio. videlicet,quod ibi dicitur,non res:ſubaudi tantum.Nam res vel eſtimatio peti poteſt,ſecundū electionē actoris:vt eo.tit. l. illud. §.Iulianus.Et ſi dicis,imò ipſa res debet peti:vt l.ſi ſeruū.in fin.j. eo.Reſpon.quod illa obligatio ſapit naturam dandi.Item naturam reſtituēdi.Quod patet:quia tenetur vtili in rem:vt l.ſi mortis.& l.qui mortis.de dona.cau.mor.ideo eligit media via: vt cū reus non poteſt reſtituere,fit in electione actoris. Idem dico in actione quod metus cauſa.Idem dicam ſi comperat perſonalis, & vtilis in rem:vt l.metū.§.volenti.ſ.ꝙ met.cau. Idem dicam in actione ex teſtamento pro re legata,pro qua conſueuit dari perſonalis,& in rem:vt cū res præſtari non poſsit,ſi hæres tenetur, poſsit agi ad rem vel eſtimationē:vt.l.ſed ſi res ſ.de leg.j.& l. cū res.§.itaq;.& §.fi.eod.tit.& de leg.ij.l.mortuo.§.j.& ij. Inſtitu.de leg.§.non ſolum.Sic debet intelligi C.de lega.l.cū rē alienā.Si ergo quæriē,vtrum in obligatione dandi ſuccedit obligatio ad intereſſe:diſtingue,aut ex contractu nominato, aut innominato: & tūc aut indiſtinctè intereſt mea dari,aut pōt intereſſe, & non intereſſe:vt patet ex p̄dictis. Veniamus ad materiā diuidui,& indiuidui,quā Pet.latè tractat in §.Cato.& in §.ſi pluriū.et in qbuſdā bene dicit:in qbuſdā malè dicit:in aliqbus minus pfectè.Ego verò pono,quod reputo verū omiſsis improbationibus,breuitatis cauſa. Primò quæriē qualiter res corporales dicantur diui-

18 duę.& indiuiduę.†Secundò qualiter in incorporalibus. Ad primum ſcire debetis,ꝙ primò res dicitur diuidua, vel indiuidua ſecundū naturam:alio modo dicitur diuidua,vel indiuidua ſecundum iuris diſpoſitionem:vt ſ.de leg.j.l.non amplius.in fin. De vtroq; videamus.Dic ergo,aut quæris vtrū ſint diuiduæ ſecundum naturam.& cōſtat ꝙ vnaquæq; res corporalis poteſt in partes diuidi: vt vnus homo vel equus.& hoc patet ad oculum,ſecundum Petr. Hoc fallit quandoq; propter rei modicitatem: vt punctus,qui poteſt eſſe ita paruus,quod ſecundum naturam nō recipit diuiſionem. Aut quæris vtrum ſint diuiduæ ſecūdum iuris diſpoſitionem,ſeu ordinationem: & tunc aduerte:quia nō ſequor ordinem Petr.diuiduum poteſt dici tribus modis. Vno modo diuiduum quod recipit partes multiplicatiuas:puta dimidiam,tertiam,quartam,& ſic pro diuiſo. Alio modo dicitur diuiduum in quaſdam partes iuridicas.ſ.proprietatem,& vſumfructum. Tertio modo dicitur diuidua,id eſt ſeparabilis in partes diſcretas.Primo modo vnaquęq; res dicitur diuidua:iſta ē pars

pro

Universidad de Deusto Biblioteca

pro diuiso ex quocunq; contractu pōt induci: vt j. de stipu. ser. l. seruus cois. & sic s. de acqui. pos. l. locus. j. responso. & patet per totū titu. fam. ercis. & cōi diui. Secūdo modo quælibet res corporalis dicitur diuidua, nisi sit talis quæ vsu cōsumatur: vt s. de vsu. ea. re. quæ vsu. cōsumunt l. j. & ij. Tertio modo dicit Pet. quelibet res corporalis est diuidua regulariter: vt ff. & C. cōi diui. & fallit in casibus secundū eū. Primo rōne incōmoditatis, quæ sequeret ex diuisione: vt instit. de offi. iudi. §. q; si cōmodè. C. cōi. di. l. j. & ij. & de don. l. sancimus. §. sinaūt hoc. Secundo propter legis prohibitionem: vt in prædio pupillorū: vt s. de re. eo. l. si pupillorū. Idem intelligit de prohibitione testatoris, cuius voluntas est lex: vt in auth. de nup. §. disponat. Ad qd facit qd no. C. de condi. ob cau. l. ea lege. Tertio fallit ratione cōuētionis: vt s. cōi diui. l. in hoc iudiciū. §. si cōueniat. Quarto ratione præscriptiōis: vt C. de anna. excep. l. j. §. ad hæc. Ita dicit Pet. hęc sunt verba glos. C. cōi diui. l. si. quę in quibusdā nō sunt vera. Vnde dic vt ibi no. Cy. &
19 in legibus, ad quas remittit. †Iuxta prędicta dubitatur, qualiter fiat ista diuisio, seu separatio. Responde, quædā sunt quæ nō habent certos fines à natura: vt fundus: & in istis fit diuisio destinatione patrisfamilias. Quædā habent certos fines facto hominis: vt domus: & in istis fit diuisio pariete in medio interiecto: vt l. si quis duas. §. si quis partē. cō. prædi. Quędā sunt, quæ habēt fines à natura, vt lignū, & simi. & in istis fit diuisio si arbor scindatur:
20 vt l. rerū mistura. §. de vsusc. de le. iij. l. ligni. Itē dubitatur, † vtrū vna res possit possideri ꝑ diuiso à pluribus, ita q; remaneat vna. Breuiter quicquid dicat Pet. nos habemus gl. j. de verb. signi. l. recte dicimus. §. fin. q; pōt possideri pro diuiso, & remanet vna res ex volūtate diuidētiū. Pro hoc facit de leg. ij. l. Caius. §. j. Hoc sic credo debere intelligi, q; in his quæ recipiūt diuisionē destinatione patrisfamilias, oportet q; constet de voluntate. In his verò, in quibus non fit diuisio nisi pariete interposito, procedit de facili. Pone exemplū. In ampla domo, ego possum possidere vnā partē versus Orientē, tu aliā versus Occidentē: & tamen erit vna domus, nisi paries ponatur in medio: vt s. de dam. infec. l. si finita. §. ex hoc edicto. In eo verò quod nō recipit diuisionē, nisi per scissionē, procedit de facili: vt s. cōi di. l. arbor. s. de acqui. re. do. l. pro regione. Vtrum autem istud sit vna res, vel plures, vtile est scire. Primò ꝑpter acquisitionem possessionis. Nam ad possessionem acquirendā sufficit ingredi partē vnius rei. Sed si sunt plures res, debet ingredi omnes: vt s. de acquir. pos. l. iij. ij. rōnso. quod no. per Dy. extra, de reg. iur. c. j in iiij. q. lib. vj. Itē est vtile: quia si sunt plures res, potest in vna agnosci legatū. & in alia repudiari: secus si esset
21 vna. s. de leg. ij. l. iiij. & v. †Secundò quæro, qualiter incorporalia dicantur diuidua, & qualiter indiuidua, puta in actione, & obligatione, & similibus. Ad quod dico, q; si quæris vtrū sint diuidua secundū naturā, facilis est responsio. Cum enim nō possit videri, nec tangi: per consequens nec diuidi: vt Institu. de re. cor. & incor. §. incorporales. & h. d. Dyn. j. de fideiuf. l. Græcè. §. illud. in fi. magnę additionis. Si verò quęris secundum iuris ordinationem: tunc dico, q; dicuntur diuiduæ, & indiuiduæ, secundū naturam eorum quæ in actione, & obligatione deueniunt. Ita sentit glo. in §. Cato. vt ibi dixi. & ibi per Dy. de hoc. Et quia in obligatione, quandoq; est dare factum: quandoq; seruitutes: ideo de
22 singulis videamus. Et primò, † quando in obligatione est rem dari: tunc quandoq; debetur quantitas: & ista obligatio est diuidua quo ad effectum distributionis: quia diuiditur inter hæredes. Item quo ad effectum solutionis, & liberationis: quia partis solutio affert liberationem: vt s. eo. l. ij. §. j. j. eo. l. in executione. §. j. Sed dicitur indiuidua quo ad pœnæ commissionem: quia pro minima parte non soluta committitur pœna in totum: vt s. eod. l. v.
23 §. fin. Quandoq; † debetur species certa: tunc ista obligatio diui-
a ditur inter hæredes ". Item dicitur diuidua quo ad petitionem, & solutionem: vt j. de solutio. l. si stipulatus. §. j. Hoc tamen intellige si soluatur pars certa pro diuiso: vel certa portio pro indiui-
o. Si verò solueretur certa pars, puta vsufructus, vel nuda proprietas: tūc in nulla parte cōtingeret liberatio: vt j. eo. l. si ita stipulatus fuero, si Titius. §. j. & quo ad hūc modū dicit indiuidua. Itē quo ad pœnę commissionē dicitur etiā indiuidua: quia si pars nō soluitur, pœna committitur insolidum: vt l. in executione. §. pen. j. eod. Mar. tamen dicebat, quod pro parte obstat exceptio quod
24 dic vt plenè dixi in §. Cato. Quandoq; † debetur species in genere vel alternatiuè: tunc dicitur obligatio diuidua quo ad effectū distributionis: quia quilibet hæredum tenetur pro parte. Item quo ad effectum petitionis: quia pro parte tantum debet peti: sed quo ad effectum solutionis dicitur indiuidua: quia nisi tota res integra soluat, non contingit tota liberatio: s. eod. l. ij. §. j. & l. in executione. §. pro parte. & ibi patet ratio. Inter tamen obligationē in genere, & alternatiuè contractā est aliqua differentia: vt not. Dy. in. d. l. ij. §. j. s. eo. Itē aduerte: quia dicta obligatio in genere, vel alternatiua, vel dicitur indiuidua quo ad effectū liberatiōis cō sequendæ per solutionem. Sed si liberatio contingeret alio modo, puta per acceptilationem, vel per sententiā absolutoriam: tūc diceretur diuidua quo ad effectum liberationis: vt j. de accep. l. qui hominem. Ita debet intelligi s. eod. l. ij. §. si tamen hominem. Ratio, quia quādo soluitur, ideo partis præstatione non liberatur: ne partes soluantur in diuersis rebus: vt d. l. in executione. §. pro parte. Sed quando cui accepto fertur, vel in parte absoluitur, cessat prædicta ratio. ideo &c. secundum Pet. licet glo. malè in-
25 tellexit d. l. qui hominem. †Tertiò quæro vtrū obligatio facti dicatur diuidua, vel indiuidua. Ad hoc sciēdum, est videre, vtrum ipsum factum sit diuiduum vel non. Ad hoc dico, aut quæris vtrum sint diuidua secundum naturam: & tunc antequam sint facta, non sunt in rerum natura: & sic nō potest diuidi quod non est: vt s. de iniust. rup. testa. l. nam & si. §. j. et j. eod. l. decem. Si quæris postquam sunt facta: tunc est sublata obligatio: tamen vtrum sint diuidua de natura, dicas. Aut ex facto resultat certum corpus, puta insula ædificata: tunc dicvt in rebus corporalibus, vt s. dictum est. Quandoq; ex facto non resultat corpus certū: vt puta si defendit, si ratum habuerit: tūc qa est incorporale, non diuidit secūdum naturam. Si verò quæris secundū iuris ordinationē: tūc aut sunt plura facta, & diuidūtur numero: vt supra eod. l. in stipulationibus. §. operarū. quod intellige si sunt eiusdem qualitatis: alias secus: vt dixi s. in nono contrario. Si verò est vnum factum: tunc Pet. tradidit talē regulam: Quando est tale factum, quod si pro parte impleatur, affert tantam vtilitatem respectu partis, quantam afferret si totum compleretur respectu totius: & tūc factum diuiduum dicitur: vt rem ratam haberi, amplius non agi: vt in §. Cato. Sed quando pro parte impletur, & non affert tantam vtilitatem respectu partis, quantam totum respectu totius: tunc dicitur factum indiuiduū: vt in lege nostra. Ista regula sine dubio congruit exemplis aliquibus legis nostræ: puta insulam fabricari, fossam fodi, & simil. Nam cum ex sui consummatione recipiant formam s. ad legem Falcidiam l. si is qui. §. quædam. qui non facit totum, nil facere videtur. Item tota domus perfecta defendit à pluuia, & vento. Si faceres partem, puta parietem sine tecto, vel tectum sine parietibus, non defenderet à pluuia & vento. Sed tamen istud videt contra vnū exemplū hic positū, scilicet fundum tradi. Nam si pro parte tradatur tantam vtilitatem afferret respectu partis, quantam totū respectu totius, & tamen hic dicitur indiuiduū factū. Posses dicere q; partis præstatio non affert tantam commoditatem. Nam traditur in communione, quæ cōmunio multa parit incommoda: vt l. cum pater. §. dulcissimis. s. de leg. ij. l. si non sortem. §. si centum. de conditio. indebi. Sed alia ratio est, qrare fundum tradi, dicitur indiuiduum factum: scilicet quia si posset præstare partem fundi, postea præstaretur in alia parte interesse: & sic fieret solutio in diuersis rebus. quod ius nō patitur: vt infra eod. l. in executione. §. pro parte. Vt omnis ergo cesset dubietas, sic forma regulas. Illud factum dicitur diuiduum, quod pro parte impletum non affert tantam vtilitatem respectu partis, quantam totum respectu totius: vt patet in exemplo, insulam ædificari, fossam fodi, Romam iri, & similia. Istud probatur ad textum infra. eodem. l. in executione. §. secunda. ibi: quia operis effectus. &c. Item illud factum dicitur indiuiduum, quod si pro parte fiat, & pro parte interesse præstetur, in diuersis solutionibus fieret. Hoc patet in exemplo, fundum

¶ Diuidit inter hæredes. Adde q; Ang. & Imo. in l. in executione. hic alleg. limitant fore verum, nisi testator legaret mille pro capella cōstruenda: quia tūc quilibet hæredū teneret insolidū, per tex. in l. fideicō. §. pe. de leg. iij. qa dare venit propter factū indiuiduū s. ꝑpter operas capellæ. Tamē Barto. ibi vult, q; si testator dixerit, lego mille ecclesiæ, pro tali operę cōstruendo: q; hæredes solū sint obligati hęreditaria portione: qa non sunt obligati ad factū, sed ad dandū. Vnde dixit Alex. cōsiderādum, an onus faciendi iūgatur hæredi, & procedat opi. Ange. & an iūgatur onus dandi: & procedit opinio Bart. per text. in d. §. penul.

Universidad de Deusto Biblioteca

tradi. Et facit j.eo.l.in executione.§.pro parte.& j.etiam probabo. Et prædictæ regulæ sunt veræ alternatiuę: quia quælibet per se est vera. Sed circa facta diuidua, do vnã regulam copulatiuè: Illud dicitur factum diuiduum, quod pro parte impletum affert tantam vtilitatem respectu partis, quantam totum respectu totius: & si pro parte fiat, & pro parte interesse prestetur, in eadem re contingit solutio. Istam regulam probo. Non est dubiũ quòd qui tenetur ad restituendum, tenetur ad factum. Pone ergo: aliquis tenetur ad restituendum sacculum pecuniæ: istud factum dicitur diuiduũ: quia si pro parte implet, pro parte soluit interesse. semper habeo idem, scilicet pecuniam quæ in suo genere recipit functionem. Sed pone, tenebar ad restituendam certam speciem, non dicitur factum diuiduũ: quia si pro parte fiat præstatio interesse, contingeret solutio in diuersis rebus. Hoc probatur §. depo.l.j.§.si pecunia. & l.si duo.& sic intelligo §.Cato. stipulatio amplius nõ agi, actio ex mutuo, vel alia, quę cõtinet pecuniã si pro parte impleatur: quia nõ agitur ad pecuniã hãc, quia apud me remanet: sed pro parte ago ad interesse: & pecuniã semper cõsequor. Sed si actio continet specẽ, ita q̃ deueniatur ad illud incõueniens, quòd quis haberet partẽ speciei & ptẽ pecuniæ: tũc illam iudicarem stipulationẽ indiuiduam, per ea quæ dicta sunt in l.in executione.§.pro parte.j.eo. Idem per omnia dico in stipulatione rem ratam haberi. Dico ergo quòd illa facta quæ sunt indiuidua ex regula prædicta, sunt indiuidua quo ad obligationem, solutionem, & pœnæ commissionem: & inter hæredes nõ diuiduntur: quia quilibet tenetur insolidum. Fallit in obligatione rem restitui, quæ dicitur indiuidua solum quo ad solutionem: vt plenè dixi in octauo contrario. Illa verò facta quæ apparent esse diuidua, ex regula prædicta dicuntur diuidua, quo ad omnia, scilicet quo ad effectum distributionis inter hæredes, petitionis, solutionis. item quo ad pœnæ commissionem, quantum ad ipsos hæredes: sed quo ad ipsum principalem dicuntur indiui
26 dua commissionis pœnæ: vt in §.Cato. in fine. †Quartò quæro de indiuiduitate seruitutum: Aut quæritur, vtrũ sint diuiduæ secundum naturam: & tunc non sunt diuiduæ: quia incorporales: siue eas consideres per se, siue prout insunt in fundo: quia cũ tota seruitus sit in toto, & tota in parte, vt §.dixi: diuiso fundo, non diuiditur seruitus: licet Pet.dicat contrarium. Instrumentũ autem, quo quis vtitur seruitute, potest esse diuiduũ: vt dixi circa contraria. Si verò quæris, vtrum sint diuiduæ secundum iuris ordinationẽ. Rñ. regula est, q̃ omnes seruitutes sunt indiuiduæ: vt hac lege, excepto vsufructu: vt §.ad le.Fal.l.j.§.si vsusfructus. Sed j.ti.ñ.l.si cũ duorũ. videtur no. q̃ vsusfructus sit indiuiduus: sed illud verũ secũdum naturam: secus secũdum iuris ordinationem, vt ibi in alia opi. & §.dixi. Qualiter autem seruitutes reales
27 dicãtur indiuiduæ, & quare, dixi §.eo.circa cõtraria. †Vnum restat videre, quare seruitus vsusfructus est diuidua, seruitus vsus dicitur indiuidua, cum quælibet sit personalis: vt §.de vsu & habi.l.vsus pars. dicit Pet. q̃ ratio probabilis nõ potest reddi: tamen talem rationem assignat. Vsusfructus est certus: quia continet emolumentum totius rei: & ideo quia certũ diuiditur: vsus verò est incertus: quia debetur secũdũ necessitatẽ personæ: vt §. de vsu & habi.l.plenũ.§.j.& necessitas personæ est incerta: quia hodie egebat vno, cras fortè egebit duobus, ideo vsus dicitur incertus. Ita dicit Pe. hoc etiam sentit gl.in d.l.vsus pars. Ista ratio videtur falsa, per l.vbi autem.§.fundi.j.eo.vbi dicitur, q̃ qui stipulatur vsumfructum, stipulatur incertum: ergo vsusfructus ratione eius incertitudinis deberet dici incertus. Posses tamen dicere, q̃ vsusfructus dicitur incertus habito respectu ad eius vitã: quia nescimus quãto tẽpore duret: vt ibi not. Sed vsus est incertus quo ad vitam, & quo ad rem percipiendam. Licet autẽ dicta ratio sit satis bona: tu melius declara. Vsus ideo dicitur indiuiduus, quia habet omnimodam similitudinem cum seruitutibus realibus. Nam illæ debentur à re alteri rei, & habetur respectus ad necessitatem prædij dominantis: vt §.de ser.rusti.præd.l.j. ergo ita seruitus vsus debetur à re personæ, habito respectu ad necessitatẽ personæ: nec ergo ipsa persona cui debetur, potest pro parte vti respectu personæ: nec potest vti pro parte rei pro indiuiso, quin etiam alia parte vtatur. Vnde sicut aliæ seruitutes dicuntur indiuiduæ & quo ad constitutionem, & quo ad distributionem inter hæredes, & quo ad solutionẽ: nam respectu partis, pro parte solutum non affert commoditatem, quam faceret solutum in totum respectu totius. Nam si homo comederet dimidiam tãtum eius, quod habeat necesse comedere, citò moriretur: ergo debet iudicari seruitus indiuidua secũdũ regulas §. positas. vsusfructus verò nullã habet similitudinẽ cũ alijs seruitutibus. Nam licet sit ius debitum à re personæ: tamen non habetur respectus ad necessitatem personæ: habet tamen similitudinẽ cũ dñio, imò pars dñij est: vt §.de vsufru.l.iij.& ideo sicut potest acquiri dominiũ certæ partis pro indiuiso: ita etiã potest acquiri vsusfructus. Est ergo vsusfructus diuiduus quo ad cõstitutionem: quia potest pro parte constitui, & quo ad effectum distributiõis inter hæredes, & quo ad solutionem: vt §.de vsufr.le. Et hoc apparet ex regulis supradictis. Nã constitutum in parte tantam commoditatem affert respectu partis, quantam totum respectu totius: vt patet ad sensum. Item non potest deuenirì ad illud inconueniens quod pro parte detur vsusfructus, pro parte æstimatio. Nam qui tenetur constituere vsumfructum, tenetur dare: vnde non põt precisè compelli ad constituendum, sicut in obligatione dandi: vt §. de vsufruct.l.iij.in prin. Probatur Institu.de stipula.ser.§.sed cum factum.coniuncta l.si seruus cõis meus & tuus.j.de stipu.ser.no. per Cy.C.de vsufru.l.corruptionem. quod intellige vt dixi §. eo.
28 l.ij.§.j. †Si verò quæras, vtrum vsusfructus quo ad pœnæ commissionem sit diuiduus, vel.non: gloss.§.eo.l.ij.§.j.dicit, quod quilibet vsusfructus dicitur factum diuiduum. Si sic: ergo quo ad pœnę cõmissionẽ diuiditur inter hæredes: licet nõ quo ad ipsum principale: vt in §. Cato. Ego aliter dico: aliquando quis tenetur ad vsumfructum constituendum: & iste tenetur ad dandum, vt modo dixi: ergo idẽ quod in alijs obligationibus dandi: quia nõ sufficit partem dare ad euitandã pœnam. Aliquando post vsumfructum constitutum quis tenetur non impedire: quia tenetur parti. De quo habes casum in.l.harũ.& l.egi.§.si ser.vend. Istam obligationem ego puto omnino indiuiduam: quia non potest p parte impedire: vt §.eo.l.iij.§.fin. Sed contra prædicta posses tu oppo. vsusfructus non potest esse sine vsu: vt §.de vsu & habi.l. per seruum.§.j.ergo vsusfructus ratione vsus sibi adiuncti debet iudicari indiuiduus: vt §.de ma.test.l. si ita fuerit.§.quæstio.hæc
29 cogitabis pro solutione. †Item posses quærere, vtrum ius feudi sit diuiduum vel non: quod dic vt x.colum.de prohib.feudo.alienan. §.præterea. Nunc veniamus ad quæstiones secundæ partis: & qa nos vidimus suprà, quod in obligationibus facti succedit obli
30 gatio ad interesse. †Quinto loco quæro, quando committatur ista stipulatio ad interesse. & videtur quod statim, cum est in mora inchoandi: vt j.ea.l.ver.planè.cõtra, quia tunc cum est in mora perficiendi: vt l.si ita stipulatus essem abs te.§.eo.do. And.recitat vnam distinctionem Pet.in l.si insulã: iudicio meo defectuosam. Vnde tu dic latius: Aut erat in obligatione non fieri: & sic interesse cõmittitur: quia factũ est quod fieri nõ debuit. Aut erat in obligatione fieri: & sic committitur: quia non est factum quod fieri debuit. Primo casu, aut factum est reiterabile, aut non. Si est reiterabile: tunc aut illud factum porrigit suum effectum pro toto tempore futuro: & statim committitur ad totale interesse: vt suprà locati.l.si in lege.§.colonus. Aut non porrigit suum effectum, nisi ad tempus præsens: & tunc statim committitur ad particulare interesse: & si sæpius contra fiat, sæpius committitur: vt infrà eodem.l.si sic.& infrà iudica.sol.l.nouissima. Si verò non est reiterabile: vt statim committitur ad totale interesse: argu.j.tẽ ra.habe.l.si procurator.in fin.& ibi not. Secundo casu, quando committitur, quia non est factum quod fieri debuit: aut erat in obligatione factum momentaneum, puta rem tradi: tunc statim post moram committitur obligatio ad totale interesse: vt hic, & infrà eodem.l.si fundum.§.de actio.emp.l.prima.fallit tamen quãdo est in obligatione rem restitui: in qua die vt dicam j.proxi.qõ. Aut factum non erat momentaneum, puta insulam fabricari, & simi.& tunc aut in obligatione erat apposita certa dies ab homine: & tunc ante diem non committitur, sed statim post diem vt j.pxi.§.si quis ita.j.eo.l.si insulã. Contra hoc videtur §.loc.l.in sulã.§. in operis. Aut dies nõ erat apposita tũc. aut factũ erat explicandũ in iudicio: puta promisit iudicatũ solui: & sic videt promittere de defendendo: & tũc si non facit aliquo tẽpore, committitur statim ad totale interesse: vt j.iud.sol.l.iam tamen.§. in hac. & l.cum quærebatur. Aut factum erat explicandum extra iudicium: & tũc aut quæritur quãdo cõmittatur ad particulare interesse: & tũc statim cum non inchoauit: vt j.pxi.ver. planè. Aut

quæris

Universidad de Deusto Bibliotheca

queris quo ad totale interesse: & tunc cõmittit, cum transiuit tãtum tẽpus quo potuit perficere, & nõ perficit: vt l. si ita stipulatus essem abs te. & j. eo. l. cõtinuus. §. itẽ qui insulam. Fallit in stipulatione noui operis, quæ cõmittitur cum fuerit iudicatũ: vt l.
31 stipulatio. §. habet autẽ s. de no. ope. nuncia. † Sed potest quæri, quę est ratio q̃ quando factũ est explicatũ in iudicio, statim committitur ad totale interesse: sed quando extra iudiciũ, expectatur tẽpus quo potuit fieri? Dicit Pe. in cõtractibus est reperire certũ tempus intra q̃ quis possit: vt si quis promisit scribere librum, vel ædificare insulam: certum tempus est intra q̃ hoc potest fieri: & ideo hoc tẽpus spectat: sed in iudicijs nõ est agrimensor in mundo, qui illud tẽpus posset limitare. Licet enim tẽpus instantię sit certum, quia durat triennio: vt l. properandum. tamen tempus litigij est omnino incertum. Potest enim esse quod durabit anno, aliquando biennio: & aliquando perpetuò: vt in curia Romana. & ideo, quia expectare finem iudicij, esset expectare Regem Saxonum: ideo lex voluit, quod ab ipso initio committe-
32 retur ad totale interesse. † Sed iuxta hoc potest quæri, quare ex clausula dolum malum abesse, ad interesse particulare committitur, vt s. dixi: & probatur in l. nouissima j. iud. sol. Sed ex clausula de defendendo committitur ad totale, cum vtrunq; fiat in iudicio. Item plus delinquit, qui dolum committit, & sic facit quod non debet, quàm ille qui non defendit, & sic non facit quod debet: vt s. de act. emp. l. Iulianus. in prin. & ibi not. Respon. scripta hoc non tangunt. Quando quis non defendit, interest actoris in totum: quia non est, potest peruenire ad sententiam: sed solum in tempore aggrauatur reus, quia statim committitur stipulatio, sine iudicij non expectato, & grauamen in tempore de facili conceditur: vt C. de preci. Impe. offe. l. quoties. Sed quãdo quis committit dolum, non interest actoris in totum: vt puta commisit dolum in hoc, q̃ testes actoris ita citò non fuerunt examinati: vnde propter hoc oportet actorem expendere plus: solum in illis expensis interest sua, & non plus. Ideo lex non vult q̃ interesse nõ committatur vltra quàm interest: quia sic aggrauaretur in ipso negotio principali, quod de iure non conceditur: vt d. l. quoties. in prin. Si tamen cõmitteretur dolus talis, in quo veniret interesse totius causæ, nemo dubitat quin ad totũ committeretur. Ista, vt
33 videtis, sunt subtilia. † Sextò quæro, vtrum in obligatione, rem restitui, committatur interesse, & quando committat. Dy. hic videtur dicere, q̃ donec res extat præcisè agitur ad ipsam rem: si non extat, ad interesse: vt s. de rei ven. l. qui restituere. de cond. in de. l. in summa. §. si seruum. de condi. fur. l. in re furtiua. Pro hoc regula huius legis, quæ vult, q̃ in obligatione faciendi succedat obligatio ad interesse post morã. Gl. in d. l. in re furtiua. tenet contrarium, scilicet q̃ etiam re perempta adhuc debet agi ad ipsam: licet in condemnatione veniat æstimatio, sicut in obligatione rem dari: vt j. eo. l. si seruum. §. fi. Gul. de Cu. in d. l. in re. distinguit, aut obligatio ad rem restituendam contrahitur propriè, & secundũ ius cõmune: & tunc verum dicit gl. q̃ semper ipsa res sit in obligatione, & petitione. Aut obligatio contrahitur contra ius commune, vt in fure: & tunc post interitum rei cõdicatur æstimatio: vt d. l. in re furtiua. Ista opi. procedit sine legibus. vnde de ea non curo. Videamus ergo quæ verior sit opi. vel gl. vel Dy. Cy. C. de sent. quæ pro eo. in iiij. q. principali recitat Dy. simpliciter secundum quod hic scripsit. Nos istud examinemus: & videtur q̃ glo. sit vera, q̃ post interitũ rei res ipsa petatur, & videtur casus s. re. amo. l. si concubina. §. non solum. j. eo. l. inter stipulantem. §. pe. de condi. fur. l. si seruus. §. boue. Pro hoc Instit. qui. mo. re contrahi. obli. §. itẽ is. in fi. §. vbi dicitur q̃ etiam re perempta tenetur de ea restituenda. Pręterea, hoc probatur per rationem: Quod iuris est de toto ad totum, idem debet esse de parte ad partem, & econuerso. Sed si res est restituta deterior, nõ potest agi ad ęstimationem deteriorationis iure actionis: sed debet agi ad ipsam: vt l. iij. §. si reddita. s. commo. ergo idem quando tota res perempta est. In cõtrariũ pro Dy. facit d. l. in re furtiua. nõ cauillãdo tex. sed l. in summa. §. si seruũ. quam ipse allegat, nil facit: quia ibi loquitur in obligatione de re reddenda. & hoc tetigi in vltimo contrario. Itẽ pro eo facit s. de vi & vi arm. l. j. §. rectissimè. C. de pig. act. l. si creditor. in fin. Pro hoc facit regula legis nostræ: quia cum rem restitui, fit factum: ergo succedit obligatio ad interesse. Quid dicemus? scripta non examinant. Ego dico Dy. verũ dicere, scilicet q̃ in obligatione rẽ restitui, non succedit obligatio ad interesse statim post moram: sed cum reus desinit habere facultatem rei restituendę: & hoc per iura s. pro hac parte allegata. Præterea, si nunquam succedat obligatio ad interesse, statim de necessitate sequeretur, q̃ rem restitui sit diuiduum sicut rem dari, quod est falsum, vt hic. Plenè examinaui s. in octauo contrario. & istud multum me vrget.

Ad iura allegata pro alia parte respondeo, q̃ licet succedat obligatio ad interesse: tamen prima nõ extinguitur. Vnde si vult, potest agere ad ipsam rem: & æstimatio fiet in cõdemnatione: vt dictis legibus: Item potest ipsum interesse in petitionẽ deducere, vt modò dixi. Ad §. si reddita. & dico q̃ ibi non est perempta res, nec pars rei: sed ipsa res est effecta deterior: & ideo ęstimatio non peritur iure actionis: sed ipsam rem oportet peti: vt l. Iulianus. §.
34 qui fundum. j. eo. Sed circa † hoc est videndũ vnum, scilicet quare in obligatione rem restitui, non committatur obligatio ad interesse post moram, sicut in alijs obligationibus faciendi. Respõdeo, sicut in obligatione dandi non committitur obligatio ad interesse post moram, quia semper stipulatoris interest dari, vt s. dixi: ita in obligatione rem restitui, semper lex fingit actoris interesse. Hinc est, q̃ non potest reus referre quęstionem dominij: vt C. locati. l. si quis conductionis. s. commo. l. commodare. & l. seq. quia igitur habet aliquam similitudinem cum obligatione dãdi:
35 ideo tardius committitur in obligatione ad interesse. † Septimò quero, qualiter ista obligatio committatur ad interesse: hoc est, vtrum tollat primam obligationem contractam ad factum: an verò vtraq; duret, ita q̃ reus sit obligatus copulatiue ad factũ, & ad interesse: an alternatiue ad factum, aut interesse. De primo certũ est, q̃ obligatio quę succedit ad interesse, non tollit primã. hoc patet legibus s. proxima q. allegatis. Hoc etiam patet q̃ secundum omnes potest agi ad factum, & consequi interesse: vt l. si quis ab alio. de re iud. in fi. & no. C. de act. emp. l. j. in prin. hoc tenet Dy. & omnes. Item certum est, q̃ vtrunq; non est in obligatione copulatiuè: quia secundum hoc posset vtrunq; exigi, quod est contra regulam, bona fides non patitur. Item si dicis obligationẽ cõtrahi alternatiuè: iam libellus & sententia erunt alternatiuę: & sic in executione erit illud inconueniens, quod dicitur in text. & gl. j. eo. l. eum qui certarum. §. j. Pręterea hęc lex vult q̃ solum interesse posit deduci in petitione. Præterea, patet ex l. si insulã. j. eo. vbi dicitur, q̃ purgatio moræ admittitur vsq; ad lit. contest. ergo contestatio litis fit super solo interesse. Nam si alternatiuè vtrũq; esset in obligatione, & vtrunq; peteretur: posset eligere reus etiã post sententiam: vt d. l. eum qui certarum. §. j. Timore prædictorũ dicit Pe. q̃ factum & interesse est in obligatione soluta, & in obligatione soluta electio est actoris quod petat: arg. s. de pact. l. rescriptum. §. si pacto. de act. empt. l. prædia. Ita refert Cyn. C. de sen. quę pro eo. l. j. Præterea, q̃ in obligatione soluta posit vtrũq; peti, videtur probari j. de verb. sig. l. sæpe. §. cum verò dicimus. d. And. de Pis. reprehendit istam opi. & bene: quia solutio licet sit per se orationis species distincta & separata in effectu: tamen est coniuncta, vel disiuncta, secũdum mentem proferentis: vt l. alienationis. §. fi. j. de ver. sig. & si de mente non apparet, vel erit disiũcta secundùm quosdam: vt j. de reg. iur. l. in eo quod. §. vbi verba. vel secundum alios erit coniuncta, per d. l. alienationis. in fin. & l. triplici. §. videamus. secũdum quod oportet nos dicere, q̃ habeat vim coniunctæ, vel disiunctæ: & semper sequuntur inconueniẽtiæ prædictæ. Nec obstat l. sæpe. §. cum verò. quia illud non est ex virtute solutionis: sed ideo, quia quando vnum refertur ad aliud, secundum illud debet intelligi: vt s. de hær. instit. l. asse toto. in §. cùm verò. obligatio soluta, refertur ad obligationẽ certam. Nam promittis mihi q̃ Titium dare, vel facere oportet: certè si Titius tenebatur ad dandũ, agam ad dandum. Si tenebatur ad faciendũ, agam ad faciẽdum. Vnde ibi ideo est, quia habetur respectus ad obligationem Titij. Quid ergo dicemus? Breuiter do. And. dicit, & bene, quòd factũ & interesse sunt in obligatione alternatiuè. Non tamen intelligas quòd sit vna obligatio continens duas res alternatiuè: imò sunt duæ obligationes: vna facti inducta ab homine: alia ad interesse subrogata à lege alternatiuè.

Ad inconuenientias supradictas quomodo respondebimus? d. And. vt narrant scripta circa hoc in l. si insulam. bene per vnam columnam, nil nouí dicit. Tu dic breuiter: Quandoque alternatiua cadit inter res quæ sunt in obligatione: tunc est electio debitoris: vt l. plerunque. in fin. suprà. de iu. do. Quandoque alternatiua est inter actionem: tunc non est dubium, quòd est electio

7

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

actoris:vt ſupra,de tribu.l.quod in hærede.§.eligere. Quandoq; cadit alternatiua inter res,& actiones miſtim: tunc ſimiliter eſt electio actoris:quia ſi dares reo electionē, tolleres actori actionem:vt ſ.de eo quod certo loc.l.iij.§.qui Stichum.in fin.§.ita eſt in propoſito.nam hic eſt miſtim alternatiua rerum,& actionum. Debetur enim factum aut intereſſe: ecce alternatiua rerū. Item factum petitur per actionem ex ſtipulatu: quia eſt incertum: vt Inſtitu.de verborum obliga.in princip. Intereſſe verò, per certi condictionem: vt ſupra, ſi certum petatur.l.certi condictio. in princ.meritò electio eſt actoris. Aduerte tamen: quia cùm talis alternatio fit inter actionē,& obligationem:ſi actor eligit agere ad factum,quantum ad illam obligationem intereſſe eſt in facultate ſoluendi:vt ſ.eo.l.in ſtipulatione.in fin.ſi eligit ad intereſſe, reus poteſt liberari ſoluendo factum vſq; ad lit.conteſt.Hoc au-
36 tem declarabitur j.in ix.q.& ibi videbitis rationem. †Octauò quæro,vtrum reus poſsit præciſè compelli ad factū,vel præciſè ad intereſſe.De iſto intereſſe,certum eſt quòd poteſt peti,vt dictum eſt:& præciſè compelletur ſoluere,niſi moram purgauerit vſq; ad lit.conteſt.vt l.ſi inſulam.j.eo.quod dic vt ibi. Vtrum autē ad factum poſsit præciſè cōpelli: iſta quæſtio iudicio meo eſt multū dubia:& ideo eam diuido in tres partes. Primò,quando eſt in obligatione factum ſimpliciter.Secundò,quando eſt in obligatione rem reſtitui.Tertiò,quando eſt in obligatione rem tradi. Ad primum,dico quòd in hoc ſunt diuerſæ opiniones. Nam quandoq; factum,ad quod quis tenetur,eſt explicandum in iudicio:tunc habemus gloſ.quæ de hoc apertè ſatis loquitur ſ. de procur.l.ſed & hæ.§.præter.quandoque factum eſt explicandum extra iudicium:tunc gloſ. quæ eſt in l.ſtipulatio.§.ſiue autem.ſupra,de operis noui nunciatione,in quæſt.de ſcriptore,videtur dicere quòd ſit in electione actoris,vel præciſè ad factum, vel ad intereſſe. Idem tenet Cyn.C.de ſenten. quæ pro eo.l.j.& hoc tenebat Hugo,vt not.ſ.de re iudicata.l.ſi quis ab alio.in fin. Huic ſententiæ videtur aſſentire do. Mar.de fa.doct. antiquus, qui in hac quæſtione vtitur his verbis:Vtrum quis compellatur præciſè ad factum l.ſtipulatio.§.ſiue autem.videtur velle quòd ſic.hoc enim alijs multis comprobatur exemplis.Ecce enim cogitur quis cauere ſupra, de iudic.l. in omnibus bonæ fidei. de præto.ſtipul.l.Paulus.cum ſimi.Cogitur adminiſtrare.de admi. rut.l.j.in princip.Cogitur actionem cedere.de acquirēda poſſeſ. l.poſſeſſio.in fine.Cogitur diſtrahere.ſ.de act.empt.l.Iulianus. §.idem Celſus.& quod ibi not.Cogitur quis reficere.C.de loca. l.cùm conductorem.Sed gl.ibi poſita innuit quòd liberetur præſtando intereſſe.Cogitur quis defendere: vt dicta l.ſed & hæ.§. præter.Cogitur quis certum reſpondere:vt ſ.de confeſ.l.certum. Cogitur quis reuerti ad patriā poteſtatem: vt C. de pa.pote.l.iij. & iiij. Cogitur quis in certo loco edere: vt l.prætor.§.fina.ſ.de eden.Cogitur quis exhibere hominem,& exhibere tabulas: vt in titu.de tabu.exhiben.& de li.ho.exhiben.Cogitur quis facere apocham,ſeu cautionem de recepto.C.de fide inſtru.l.plures.& de pact.conuen.l.fina.Cogitur quis reponere in priſtinam obligationem:vt ſ.quod metus cau.l.metum.§.fina.& l.filiusl.Cogitur quis manumittere. de fideicom.lib.l.iiij.§.ſi alienos. & per totum.Cogitur quis iudicare:vt ſ.deiud.l.de qua re.& de mu.& ho.l.munerum.§.iudicandi. Cogitur quis dotare filias.ſ.de ritu nupt.l.qui liberos.C.de do. promiſ.l.fina. Quid plura dicam? Ipſa charta deficeret ſi vellem omnia ſcribere. Concludit ergo,quòd quis poſsit compelli ad factum indiſtinctè. Sed quandoque eſt,quòd ille,qui tenebatur facere, non fecit: vnde fortè non poteſt amplius facere,vel actoris non intereſt quod fiat: & tunc cogitur ad intereſſe. Ita intelligit hanc legem,& de re iudicata.l.ſi quis ab alio.§.j.ſupra locati.l.ſi in lege.§.colonus.Certè iſta opinio non eſt vera,per l.in ſtipulationibus.§.operarum. ſupra eodem,vbi factum poteſt fieri: & eſt in electione debitoris, vel intereſſe præſtare,vel factum facere.Qualiter autem prædicta intelligantur, patebit ex infrà dicendis. Secunda opinio eſt, quòd regulariter non poſsit quis præciſè compelli ad factum: ſed reus præſtando intereſſe liberatur. Hoc tenet gloſ. ſupra,de vſuris.l.tertia.§.ne tamen. fundat ſe per legē ſi quis ab alio.in fine,de re iudicata. Hanc opinio tractat gloſ.in dicta lege ſi quis ab alio.ſed non firmat. Sed iſtam opi.ſequitur Dy.vt ipſe hic ſcripſit,dicens:Ad factum non poteſt quis præciſè compelli regulariter, quum reus liberetur præſtando intereſſe: vt lege ſi quis ab alio.in fin.j.de re iudi.ſ.eod.l.in ſtipulationibus.§. operarum. Fallit in caſibus,Primus.C.de fideicom.lib.l.fin. Secundus,de procur.l.filius.§.fin.l.ſed & hæ.§.præter. Tertius.ſ.quod me.cauſa.l.ſi cum exceptione.§. ſed & ſi quis. Quartus,C. de ope.noui nun.l.ſtipulatio.§.ſiue autem.Quintus,ſ.de aqua plu. arcen.l.ſi tertius.§.officium.& l.ſupra iter.§.fi. Et in his caſibus eſt videre rationem diuerſitatis:vt in qualibet earum apparet. Iſta ſunt verba Dy.quem ſequitur Cy.C. de ſentē.quæ pro eo.l.j. in iiij.q.principali. Idem tenet do. And.in l.ſi inſulam. vbi circa hoc leuiter pertranſit. Iſta ſententia non videtur perfecta.Nam multos caſus ſupra numeraui,in quibus quis præciſè compellitur ad factum:quos Dyn.non excipit. Præterea l. fideicom.li. vbi dicit ipſe,q; regula fallit:non loquitur de obligatione facti,ſed de obligatione dandi. Nam ibi debebatur ſeruus legatario,& legatarius tenebatur dare libertatem. Tertia fuit opi. aut quis tenetur ad tale factum,quod non poteſt fieri per alium:& compellitur quis præciſè:aliàs non:arg.C.de cad.tol.§.ne autem. Ita notat gl. in d. l.ſi quis ab alio.licet non firmet. Iſta opin.non eſt vera:vt patebit ex his quæ j.dicam,quando eſt electa induſtria alicuius. Quarta fuit opi.aut quis agit,vt ſibi fiat:& cogetur reus præciſè aut agitur vt fiat alij:& liberatur reus præſtando intereſſe. Ita tenet gl. ſ.de do.l.hæreditatem.quod videtur ſequi Pet. licet diſtinguat latius:vt j.videbitis. Prædicta autem opi.non videtur vera,per d.l. in ſtipulationibus.§.operarum. Quinta fuit opi. Iac.de Are.aut factum eſt in obligatione legali: & quis compellitur præciſè ad factū:vt ſ.quod metus cauſa.l.ſi cum exceptione.§.ſed & ſi quis. & de ope.noui nuncia.l.ſtipulatio.§.ſiue autem.& de procurato. l.ſed & hæ.§.præter. Nam dictis legibus licet quis ſit obligatus ex ſtipulatione:tamen ſtipulatio ſucceſsit in locum obligationis legalis.Sic poſſunt intelligi omnia ſ.allegata per Mar.de Fa.Aut factum eſt in obligatione hominis:& tunc non poteſt cogi præciſè quis:vt l.ſi quis ab alio.& l.in ſtipulationibus.§. operarū.& hic cum ſimi.Ita ſcripſit Iac.de Aret.licet multùm breuiter in d. l.hæreditatem.cuius opi.tenet Old. Certè iſta opi. licet multum proxima veritati ſit:tamen non eſt perfecta. Primò, quia in l. fideicom.§.fi.ſ.de leg.iij.inducitur obligatio ab homine,ſcilicet teſtamento:& tamen hæres præciſè compellitur,niſi diceres,q; illud fauore vltimæ voluntatis,quæ eſt lex, vt ibi dicit idem Iaco. Præterea ſ.de procu.l.filius.§.fi.cogitur quis præciſè ad factum, tamen erat obligatio inducta facto ſuo:nec ſuccedit vlterius in locum alterius obligationis legalis. Sexta fuit opi.Pet.de Belperti.qui in hoc puncto latius diſtinguit:vt in ſuis brocardis reperitur. Si quæritur,an quis poſsit præciſè compelli ad factum: diſtingue: Aut quis de eo,qui eſt obligatus ad factū: Aut de eo, qui non eſt obligatus:vt quando agitur actione reali. Primo caſu,aut factum eſt implendum in perſona alterius q̃ actoris:& liberatur præſtando intereſſe:vt ſ.eodem.l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler. Aut erat implendum in perſona ipſius actoris:& tunc aut affert tantam vtilitatem habere intereſſe quantam habere ipſum factum:vt ſi ſtipulatus ſum mihi mutuanti: tunc ſufficit præſtare intereſſe:vt ſ.eod.l. ſi pœnam. Aut præſtare intereſſe non affert æqualem vtilitatem:tunc aut eſt tale factum promiſſum,quod ex tacito intellectu non cogitur eum implere:vt cùm promittit defendere,vbi ſatis eſt,&c.vt ſ.de in ius vocand.l.ſatiſq;,&c. tunc non compellitur præciſè:vt l.non cogendum.§.Sabinus.ſ.de procu.Fallit vbi eſt actio tempore peritura:vt l.mutus.§.fi.de procu. & not.in d.§.Sabinus. Item fallit vbi frangeret fidem duobus:vt l.filius.§.fi. Item in procuratore actoris:vt l.ſed & hæ.§.præter.& ibi no. Aut eſt tale factum,quod ſecundùm tacitum intellectum poterit compelli complere præciſè: vt cùm ſcriptor locauit operas ſuas:& tunc poteſt præciſè compelli:vt l.ſtipulatio.§. ſiue autem.ſ.de noui oper.nuncia.& ſ.quod metus cauſa.l.ſi cum exceptione.§.ſed & ſi quis. Fallit in l.ſi procurator.§.mandati.ſ.manda.Secundo caſu,quando contra eum qui non eſt obligatus,puta actione reali:tunc aut agitur ad factum, tamen principaliter propter intereſſe:vt cùm agitur hypothecaria, agitur ad reſtitutionem rei:tamen principaliter propter debitum conſequendum: tunc ſufficit præſtare intereſſe: vt ſ.quibus mod.pign. vel hypo. ſol.l. Paulus.in fi.§.j. Aut agitur ad ipſum factum principaliter: vt quia agit rei vendicatione & cogitur præciſè:vt ſ.de rei vendi. l. qui reſtituere. Ita dicit Pet. Iſta diſtinctio non placet. Primo, quia non cōprehendit omnes caſus:vt ex his,quę dicta ſunt, ap-

paret.

Universidad de Deusto Biblioteca

paret. Præterea, ipse videtur tenere, q̃ vbi est electa industria qs
posit præcisè cōpelli. quod sequitur Cy. C. de vsufru. l. antiqui
tas. & qui bo. ce. pos. l. j. in j. q. & idē Gul. quod est contra l. in sti
pulationibus. §. operarum. & contra §. mandati. l. si procura. §. mā
da. & cōtra opi. Dy. positā in l. stipulatio. §. siue autē. & cōtra id
quod no. hic. quod idē Cy. alibi sequitur, vt. §. dixi. Præterea, ipse
facit regulā, q̃ regulariter quis cōpellitur præcisè. sed text. facit
37 regulam in contrarium in d. l. si quis ab alio. de re iudi. † Quid
ergo dicemus? Inter tot, & tantorum varietates dubito loqui: ta
men finaliter sic dico: Aut agitur contra obligatum, aut contra
eum qui non est obligatus, vt cum agitur reali. Primo casu, aut
obligatio facti inducitur à lege, aut à testatore, aut ex conuentio
ne partium. Primo casu, quando inducitur à lege: tunc indistinc
tè potest quis cōpelli præcisè ad factum: vt §. quod me. cau. l. si
cum exceptione. §. sed & si quis. Induci à lege intelligo, quādo
cunq; quis obligatur pręter principale propositū eius qui obli
gatur. Ita loquuntur omnia iura §. allega. per Mart. de Fa. aut
inducitur à testatore: & cogitur præcisè: vt d. l. fideicommiss. §.
a fi. §. de leg. iij. Fallit si induceret perpetuam seruitutē: vt l. Titio
centum. §. ij. de condi. & demon. Si verò inducitur à cōuentione:
tunc aut est subrogata talis obligatio in locū obligationis lega
lis: & idē præcisè cōpellitur: vt l. stipulatio. §. siue autē. Ita potest
loqui l. sed & hæ. §. præter. §. de procu. Aut non est subrogata in
locū legalis obligationis: & tūc aut illud factū est explicandum
in iudicio: & dic, vt no. in l. sed & hæ. §. præter. quæ glos. optimè
dicit. Aut extra iudiciū: & tunc indistinctè dico q̃ non compel
b litur expresè ad factū: b sed liberat solūēdo interesse, vt hic, & l.
si quis ab alio. in fi. & §. e. l. si pœnā. j. eo. l. si quis stipulatus. §. fi. §.
mand. l. si procurator. §. manda. Secundo casu, quādo agitur cō
tra eū, qui nō est obligatus: & tunc dic vt §. per Pe. quia aut agit
ad factū propter interesse principaliter: & liberatur præstādo in
teresse: vt l. Paulus §. j. §. qui. mo. pig. vel hyp. sol. Aut ad factum
principaliter: & tūc cōpellit præcisè: vt l. qui restituere. Idem di
co, qñ agit cōfessoria, vt reus cogatur precisè pati: & sic bene lo
quitur gl. quæ est §. si ser. ven. l. harum. in glo. sup. ver. iubeat. Mo
do videamus rationē prædictorū: In obligatione facti succedit
obligatio ad interesse, nō tantū odio rei, qui est in mora: sed etiā
propter eius rigorē: quod induxit stipulatio, q̃ quis stipuletur,
q̃ sua interfit: vt in §. alteri. Vñ cum in factis qñq; interfit, qñq;
non: ideo reus liberatur præstādo interesse: ne actor consequatur
plus q̃ interfit sua: vt §. dixi in x. cōtrario. & ista sit ratio in obli
gatione hominis. Sed in obligatiōe legis, ex quo lex obligat quē
ad factum: lex hoc inducit ex sua æquitate, vel rigore: nec curat
vtrum interfit: vnde ideo dicit lex, siue iure, siue iniuria, &c. vt §.
de ope. no. nun. l. j. in prin. ideo præcisè cōpellit ad factū. Ex præ
dictis patet q̃ distinctio illorū qui dicūt, aut est electa industria,
vel non in obligatione hominis, malè dicūt: quia ibi est eadē rō,
& scriptor non ponetur in cōpedibus: nisi diceres speciale fauo
re studij, & publicæ vtilitatis, quod nō videt de mente iuris. Itē
quare aliud in testamētis quā in cōtractibus, apparet. Primò: qa
volūtas testatoris est lex, vt in §. disponat. ergo idē quod in obli
gatione legali. Itē fauore vltimæ volūtatis, De his verò qui non
sunt obligati, patet rō: quia cū cogātur ex quadā æquitate à lege
inducta, propter ius quod residet penes agentē, debet iudicari idē
38 q̃ in obligatione legali. † Ad secundum venio, quādo est obliga
tio rem restitui: & istud iam est expeditū. Aut enim habet rei re
stituendæ facultatē, & cogit præcisè. aut non: & tunc succedit
obligatio ad interesse. Et rō patet ex his quæ §. dixi in vj. quæst.
Hoc verū, nisi qñ agitur hypotecaria, tūc indistinctè prior libe
39 rabitur pręstando interesse: vt §. proximè dixi. † Ad tertiū venio.
s. qñ est in obligatione rē tradi: vtrū quis præcisè cōpellat ad tra
dendū: variāt gl. nā §. de act. emp. l. j. approbat opi. Bul. & Ioā. q̃
indistinctè vēditor liberet pręstādo interesse: per d. l. j. in prin. &
C. de act. emp. l. si traditio. sed Insti. de cōtrahen. emp. §. prætiū.
approbat opi. Mar. & distinguit, vtrū habeat facultatē rei tradē
dæ: & cōpellit pręcisè: vt d. §. pretiū. & de acti. emp. l. ex empto. i
prin. Aut nō habet facultatē rei traden. læ, & pręstat interesse: vt
in legibus alleg. pro alia parte. Et istam opi. tenet Iaco. hic Dyn.
& Per. vt dicit Cyn. in d. l. si traditio. de actio. emp. Iaco. de Aret.
tenet quod ad tradendum possit compelli præcisè, si habet facul
tatem tradendi: alias condemnatur ad interesse: sed tamen istud
interesse non venit in petitione: sed est, vt refert Cyn. C. de sentē.
quæ pro eo. in iij. q. principali. Sed alij doct. dicunt, quod interesse est in petitiōe & est casus in d. l. j. de act. emp. Quid dicemus? Dico sic: Aut rē tradi, est in obligatione ex contractu emptionis & vēditiōis: & teneo opi. Mar. vt distinxi: habeat facultatē tradē di, vel nō, per iura §. alleg. quod tenēt cōiter oēs. Aut rem tradi, est in obligatiōe ex alia simplici stipulatiōe: & tūc indistinctè reus liberatur pręstando interesse: vt hac l. si fundum tradi. cōiuncto ver. seq. & j. eo. l. si fundum certa die præstari. Rō, quia quādo qs tenetur ex causa emptionis, non tenetur ad merum factum: imò dicta obligatio participat naturā obligationis dandi. Nā si est dñs trāsfert dñium vēditor, vel vsucapiendi cōditionē: vt §. de actio. emp. l. ex empto. Ex eo ergo q̃ participat cū obligatione dandi, cōpellatur præcisè, si habet facultatem tradendi. Ex eo verò quod factū est in obligatione, succedat obligatio ad interesse. Et quod ista obligatio non contineat merum factum, habes glo. §. si cer. pe. l. certi cōdictio. in iij. glo. & videtur text. §. eo. l. in conuentionalibus. in fin. intelligendo quod ibi præcessit contractus emptionis. sed quando rem tradi est in obligatione, ex simplici stipulatione: tunc merum factum est in obligatione: vt §. eod. l. si rem
40 tradi. † Nonò restat videre practicam præsentis materiæ. s. qualiter factum seu interesse petatur, et exigatur? Circa hoc reperitur triplex modus traditus à glossatoribus nostris. Primus est, q̃ petatur factū in libello: & tēpore sententię interrogetur reus, si vult facere vel nō: & si dicit nō: tunc iudex condēnabit eū ad interesse: ar. §. de re iu. l. si qs ab alio §. si ita. no. §. de actio. emp. l. j. in prin. magnę gl. Nec mirum si aliud petitur, & aliud in condemnationem venit: quia aliàs hoc accidit. §. si cer. pe. l. vinum. de ædi. edic. l. ædiles. §. item sciendum. Idem dicit gl. Pe. & And. za. sequentes eū, reprobant istam practicam. Nam stultus est iudex qui in alio cōdemnat, quàm petitum sit: vt l. fi. C. de fideicom. lib. vnde dicunt ipsi, quando factum simpliciter petitur, aut reus definit posse facere: puta, tenebatur scribere librū, & amputata est sibi manus: tunc de necessitate fiet condemnatio ad interesse: vt §. de condi. furti. l. in re furtiua. & de confes. l. Iulianus. & de consti. pec. l. permissor. cum si. & non erit locus dictæ interrogationi: quam gl. dicit. Aut non definit posse facere: & tunc aut ab initio reus negabat se teneri: & tamen probatum est: & condemnabitur ad ipsum factum: quia fatuus est iudex, &c. Aut ab initio confitebatur se teneri, sed dicebat, nolo facere, quia volo interesse præstare: & tunc non sequitur condemnatio, sed liberatur à petitione facti: cùm præcisè non teneatur, secundum ea quæ §. dicta sunt. Ad l. vinum. & §. item sciendum. quam pro se allegat, respondēt quod ibi loquitur in his, quæ veniunt officio iudicis: quia accidit post li conte. sed hic interesse est in obligatione & promissione. Ita dicunt ipsi. Et sic nullo casu erit locus dictæ interrogationi, quam gl. dicit. Ego sustineo glos. Nam quandoque desij posse facere: & tunc quid iuris, j. dicam. Quandoq; est possibile fieri factum, & interesse præstari: & tunc aut obligatio ad interesse fuit contracta post lit. conte. puta quia antè non erat in mora: tunc certum est glo. bene dicere: quia iudex poterit ad interesse condemnare: quia post lit. contes. accidit: vt d. §. item sciendum. Aut obligatio ad interesse fuit contracta antè: & tunc siue reus neget, siue confiteatur, dico q̃ posset fieri interrogatio, vt dicit glos. quia iudex poterit condemnare ad interesse. Hoc probo primò per l. si quando. §. hæres. §. de leg. j. vbi videtur casus secundum quod gl. intelligit ibi. Præterea, iudex potest sententiare prout conuenit inter partes: vt §. de re iudi. l. si conuenerit. Si ergo partes concordant q̃ fiat condēnatio ad interesse, satis est. Præterea, si petitur factū, & fiat condemnatio ad interesse: non est aliud, sed idem interpretatione iuris. Hoc probatur sic. Fideiussor non potest promittere aliud quàm principalis: vt l. Græcè. §. si quis Stichum. j. de fideiuss. sed si principalis promittit factum, fideiussor poterit promittere interesse: vt j. de fideiuss. l. stipulatus es. ergo patet, q̃ non est aliud. Et per hoc patet responsio ad rationem eorum. s. q̃ fatuus est iudex, qui condēnat in alio, &c. quia dico q̃ nō est aliud.

P. PAV. P.
a ¶ Fallit si inducerer. Vide Fel. i c. cū olim extra de testi.

POMATES.
b ¶ Expresse ad factū. hoc aūt limita pluribus modis, de qbus hic p d. Alexā. cōsil. clxxix. inci. viso & opportune discusso. i viij. & ix. col. & in cōsi. ccxxxiij. incip. visis actis mihi trāsmissis. in iij. colū. & Abb. in cōsi. cxlix. i iij. dubio. i fin. & d. Ias. in l. si pecuniā. in prī. in gl. i verbo. ne cesse. §. de cō. ob cau. & Mathesi. notabi. liij. in v. char. & za ba in repe. c. primi de accu. cxvj. differētia inter ius ciuile et Canonicum. & seq. clxvij.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Sed iuxta. Allegat istud dictum Ludo. Ro. in cõsil. cclxvij. & consuluit secũdũ istud dictum. vide ibi Andre. Barba.

a Sed iuxta prædicta moueo vnũ dubium.
41 Pone iudex nõ facta dicta † interrogatione cõdemnauit reum ad factũ simpliciter: nunquid reus postea liberabitur soluendo interesse? Videt q̃ nõ: quia si ab initio agit ad interesse, reus nõ habet potestatẽ soluẽdi factum: nisi vsq; ad lit. contest. vt l. si insulam. j. eo. ita ecõtra: vbi agitur ad factum nõ habet facultatẽ soluẽdi interesse, nisi vsq; ad lit. contest. Contrariũ dico. Nam debetis scire, q̃ q̃nq; vnũ est in obligatione: aliud in solutione, ex dispositione hominis: & tunc illa facultas soluẽdi desinit per lit. contest. vt j. de sol. l. si quis stipulatus fuerit decẽ in melle. Ita dicit l. si insulam. Nam factum est in solutione, & obligatione ex dispositione hominis. Quandoque vnum est in obligatione, aliud in solutione ex dispositione legali: & tunc durat facultas soluendi, etiam post sententiam, donec fuerit conuentus super actione iudicati: vt supra, de re iudicata. l. miles. §. decem. de petitione hæreditatis. l. item veniunt. §. cum prædiximus. Ita in proposito cum factum petitur, interesse est in facultate soluendi ex dispositione legali: vt supra dixi. ergo etiam post sententiam potest soluere, donec lis contestetur super actione iudicati. quod tene menti. † Secundus modus practicandi est,
42 quod ab initio actor interroget reum: & si non vult facere, statim agatur ad interesse: iste modus no. in d. l. j. in prin. de act. emp. Iste modus est verus omnino. Nam cum ſ. sit pluries dictum, q̃ interesse est in obligatione, & petitione post morã: patet q̃ interesse potest peti, etiam si reus nõ interrogetur: sed reus habebit facultatẽ purgandi moram, vsq; ad lit. cõte. vt l. si insulam. & illud
43 cõmuniter omnes tenent. † Tertius modus est, vt sic petatur: Peto factũ fieri, & si nõ fecerit, peto interesse. Iste modus no. per gl. ſ. eo. l. ij. §. itẽ si in facto. cum d. l. j. de act. emp. & ibi dicitur, q̃ hoc turius est. & hoc tenet etiã Cy. C. de act. emp. l. si traditio. Sed contra hoc opp. hic proponit duas actiones, sed actor cogitur eligere qui agit: ergo, &c. vt in l. quod in hæredẽ. §. eligere. do. Ant. fatetur, q̃ si reus opponit, actor cogetur eligere: sed si non opponit, procedit iudicium. Ego dico, q̃ iudicium omnino procedit & reo opponente actor non cogitur eligere. Nam verba dicti libelli possunt intelligi duobus modis. Primò, vt vtrunq; petat iure actionis: & tunc procederet id quod dicit Anto. Secundò potest intelligi q̃ iure actionis petat factum: interesse autem petat prout est in potestate soluẽdi: sicut cùm peto decẽ aut noxæ deditionẽ: vt l. miles. §. decẽ. de re iudi. & Insti. de offic. iudi. in prin. qui libellus sine dubio procedit: & tamẽ hoc casu non proponit nisi vnam actionẽ: ideo hic non cadit electio. & secũdum istum modum qui magis facit pro actore, debet libellus intelligi: vt de
44 iudi. l. si quis intẽtione. † Sed iuxta prædicta potest dubitari. Pone q̃ factum desijt posse fieri: vtrum amodo factum posit peti in libello? Dy. dicit hic indistinctè quòd non: sed de necessitate petitur interesse: vt supra, de vsufruc. leg. l. si vsusfructus mihi in biẽnium. Istud dictum Dy. videtur cõtra ea quæ dixi §. in vj. q. Nam dixi, q̃ quando est in obligatione rẽ restitui, etiã re perẽpta, ipsa res potest deduci in petitionem: vt probãt multa iura ibi allega. Quid ergo dicemus? Dico q̃ factum est quoddam, quod postquam desijt posse fieri, actor in hoc non potest prætendere ignorantiam, nec potest illud factum in libello colorari per modum possibilem: tunc de necessitate petitur interesse: vt dicta l. si vsusfructus mihi in biennium. Si enim mihi debeatur vsusfructus in biennium à morte testatoris: elapso biennio, ego actor sum certus quòd vsumfructum illius biennij habere non possum: nec possum hoc in libello petere per modum possibilem: cùm semper in libello apparet impossibilitas. Non enim possum dicere quòd facias me fructuarium temporis elapsi, quod est impossibile. Idem est videre, vbicunque quis est obligatus ad non faciendum: tunc stipulatio est commissa ad interesse: quia facit quod non debuit: de necessitate petitur interesse. Non enim possum petere in libello quòd non sit factum illud quod est factum: quia est impossibile. Probatur supra, de euict. l. si ita quis. infra, de regulis iuris. l. verum. Et patet in omnibus legibus quæ ponunt casum in eo qui est obligatus non facere: vt supra eodem. lege secunda. §. item si in facto. & infra eodem lege si sic. Facit textus supra familiæ erciscundæ, lege hæredes. §. in alia. supra, de actio. empt. l. Iulianus. in principio, cum similibus. Quoddam verò est factum, quòd licet desinat posse fieri, actor potest prætendere probabilẽ ignorantiã. Ideo põt peti in libello per modũ possibilẽ: vt si teneris ad rem restituendã quæ est perẽpta: ego actor possum ignorare. Itẽ in libello possum hoc colorare per modũ possibilẽ, talẽ q̃ in libello nõ appareat impossibilitas: quia possum licitè dicere, peto dictã rẽ restitui: tunc procedit petitio, licet fiat condẽnatio ad interesse. & ita loquunt oĩa iura superius allegata in vj. q. Eadẽ ergo ratione si ei, qui debeat scribere librũ, est amputata manus, possum petere in libello: Peto q̃ scribas librũ: licet condẽnatio fiat de necessitate ad interesse. † Decimò & vltimò quærit qualiter petatur interesse. Glos. in
45 l. certi cõditio. ſ. si cer. pe. dicit, q̃ petet p̃ certi conditionẽ: & petet nõ expressa certa quantitate in libello: tũ postea in sententia fiet certũ: vt Insti. de act. §. curare. Doc. nostri cõiter tenẽt cõtra glo. in eo quod dicit, q̃ interesse petet per certi conditionẽ. et hoc est ibi in d. l. certi cõdictio. expressum. Nã ibi dicit, q̃ nulla actio quæ cõpetit ex l. Aql. cõpetit ad interesse: vt ſ. ad l. Aql. l. ij. ĩ pri. & Insti. ad l. Aqui. in prin. ergo &c. qd hic nõ disputo: dicatur vt ibi. In eo vero q̃ gl. dicit, q̃ interesse petet incertũ in libello: sunt contrariæ opi. Iac. de Ra. Pe. & Cy. dicũt enim, q̃ si omnino interesse petit p̃ certi cõditionẽ. qa sperat certificari: eadẽ rõne cõ factũ poterit peti certi cõdictiõe, qa sperat certificari futuro facto: ergo idẽ in omni facto. At istud est falsum: qa p̃ factis agitur actiõe ex stipulatu: vt Insti. de ver. ob. in prin. & j. eo. l. vbi aũt. §. q̃ id qd. Dicũt ergo q̃ interesse petit certi cõditione: & ponet in libello certũ, & taxatũ. Hoc probat: qa q̃ interesse petit, pecuniã dari petit: vt hac l. Sed q̃ petit pecuniã, debebit certam quãtitatem exprimere: vt ſ. de rei vẽ. l. si in rẽ. ergo &c. Præterea, intia debet esse conformis libello: vt ſ. cõi di. l. vt fundus. sed in intia iudex condẽnat ad certã pecuniã: vt l. si quis ab alio. ſ. de re iudi. ergo &c. Ad §. curare. quẽ gl pro se allegat, rñdet: Interesse quoddam est præteritũ, vel præsens: istud cũ sit certũ, etiã natura, debet peti certũ in libello: & istud iure actionis. ſ. p̃ certi condictionem. Quoddã interesse est futurũ. ſ. q̃ põt crescere vsq; ad intiam: vt ſ. si cer. pera. l. vinũ. & l. in hac. de tritica. & istud nõ põt peti iure actionis: vt ſ. de iudi. l. nõ quemadmodum. sed petet iudicis officio mercenario: & huius occasione admittit adiectio incertæ partis hoc modo: dico contra te, tu debes mihi darevinũ, vel aliã rẽ, & fuisti in mora: vñ interest mea in decẽ, quæ decẽ peto: & si contigerit interesse augeri, vsq; ad sententiã, in illud peto te condemnari. Modò dicũt ipsi, Adiectio ista iuncta declarabit per iudicẽ in sentẽtia, cũ de hoc loquit § curare. Ita dicit Cy. C. de sen. quæ pro eo quod interest. l. j. circa. iiij. quæst. principaliẽ & in d. l. certi condictio. in vltr. q. in repetitione sua. & ibi latius hoc declarat. Ego credo gl. Bene dicere. Primò per legẽ. Secũdò per rationem. per l. C de inuti. stipu. l. iij. in fi. vbi est casus. Nam ibi agitur ad interesse, & dicitur obligatio iuncta actioni in factũ, &c. Nõ enim potest dici, q̃ ibi loquat de interesse futuro: quia tũc non diceret ipsa actio incerta, sed officiũ. Loquitur ergo expresse de interesse præterito, quod venit iure actionis: & petitio erit incerta, condẽnatio certa, vt ibi patet. Secundò per rationem sic: Quidocunq; declaratio incertitudinis non est in potestate actoris, admittitur libellus incertus: vt ſ. quorum legat. l. j. §. quia autem. & etiam dicimus in obligatione alternatiua, quando electio est debitoris: vt j. eo. l. vbi autem. §. qui illud. sed declaratio interesse non pendet ex potestate actoris, sed ex subtilitate iudicis: vt C. de sent. quæ pro eo quod interest. l. j. ergo admittitur libellus incertus. Et in hac opi. videntur esse Gul. Iaco. Butr. & cæteri nostri Citramontani. Ad rationes in contrarium respondeo. Primò ad id quod dicunt, quod hac ratione omne factũ poterit peti certi conditione, dico quod falsum est: quia quantum ad interesse est certum in rerum natura, tempore quo petitur: licet non exprimatur in libello: meritò venit incerti condictio: vt l. cum ad præsens. & l. sequen. ſ. si cer. pe. Facta verò, anteq; fiant, nõ sunt certa in rerum natura. Ad l. si in rem. de rei ven. respond. quod debet peti certa quantitas, quando pẽdet ex potestate actoris. alias secus. Ad l. vt fundus. respondeo quia sententia est conformis libello hic: quia interesse petitur, & ad interesse fit condemnatio licet in sententia deducatur certum, in libello sustinetur incertitudo, per rationem quam dixi. Fateor tamen quod si quis libellũ formaret secũdũ opi. prædictorum docto. quod libellus procederet. Sed si de minori interesse probaretur, reus absolueretur ab eo quod est vltra petitum: quod noceret actori, propter condemnationem

Universidad de Deusto Biblioteca

tionem expensarum: sed libello formato secundum glo. non potest illud accidere. Barto.

Si quis ita stipulatus. Pœnalis stipulatio adiecta obligationi facti, cũ adiectione diei, demũ adueniẽte die cõmittit: aliàs cũ cœperit esse in mora inchoãdi, ad particulare interesse cõmittitur. h. d. Opp. de prin. ad fi. R ñ. debetis scire ꝓ declaratione ꝓ ĩ hoc §. differt prin. à fi. Primò: qa in prin. pœnalis stipulatio incipit à præcedẽti cõditiõe: in fine à præcedẽti cõuẽtione. Secũdò, quia in primo casu fuit certũ tẽps adiectũ: in ver. planè. nullum tẽps. & ista est no. differẽtia. Tertia differẽtia est bona: quia primo casu fuit apposita pœna: in secũdo nõ. & iõvt pœnalis stipulatio cõmittat, oportet ꝓ totũ tẽps labat, secus in interesse: quia statim cõmittit ad particulare interesse. Oppo. de l. si ita stipulatus essem abs te. §. eo. Sol. dicũt quidam: ibi pœna fuit apposita, hic nõ. Istud est truffa. Tene istã. Ad totale interesse nõ committit, nisi tm̃ tẽpus transierit ꝓ posit domus fieri: sed ad interesse particulare cõmittit cùm incœpisset esse in mora: vt hic. Et hãc oẽs tenent, quia est tex. in l. cõtinuus. §. item qui insulã. j. eo. Oppo. de l. existimo. §. ex hac. j. eo. Solu. eo modo quo s. proxi. quod ad particulare interesse cõmittitur, dũ est in mora inchoandi, &c. & circa materiã huius §. distingue plenè vt dixi s. proxi. in v. q. Extra gl. opp. & est opi. Pe. & ista lex, prout dixi in primo cõtrario, videt cõtra illam regulam, Expressio eorũ, quæ tacitè insunt, &c. & no. in l. nõ rectè. C. de fideius. & l. iij. s. de leg. j. sed hic sic exprimitur tempus: quia tacitè inest, & aliquid operatur. Sol. aut exprimitur eo modo quo inest: & tũc nihil operat. Aut alio modo quã inest: & loquit hic: quia tẽps, qd exprimitur, est ad arbitriũ promissoris. l. stipulatio ista. §. inter certam. s. eo. si non exprimatur tempus tunc inest ex natura rei: & tunc expressio aliquid operatur.

1 ☞ An ante diem sit nata obligatio. 73.

INterdum. Stipulatio pura, secundùm verba quãdoq; ex natura rei recipit dilationem. h. d. Oppo. & videtur, ꝓ in obligatione in diẽ sit ante nata actio, licet obstet exceptio: vt l. j. s. quãdo di. vsusfru. le. ce. & tũ videt tex. ꝓ adueniẽte die incipit. Sol. gl. exponit, incipit, s. cũ effectu. Pe. dicit ꝓ tex. stat propriè: & tunc est
1 casus pro eo quod ante diẽ non est nata actio. Et † pro declaratione eius quod Pe. dicit, formo dubium, an obligatio sit nata ante diem. Et Pe. dicit ꝓ sic: vt l. centesimis. in prin. s. eo. & secundũ hoc obligatio est pura, quãdo ꝓmitto fructus futuros, licet exactio differat. h. d. Per. probo j. eo. l. inter stipulãtem. §. sacrã. vbi pendet: ergo &c. s. eo. l. ij. §. i. Breuiter Pe. dicit contra casum l. s. de cõdi. & demon. l. j. vbi dicit, ꝓ est conditionalis, & est tacita, quæ impedit natiuitatem obligationis: vt no. s. de pac. l. item quia. Nõ obstat §. sacrã. quia ibi pendet natiui-
a tas obligationis, vt dixi s. eod. l. ij. §. j. Quid dicemus? [a] Dico hic ꝓ si quęram' de obligationibus, in quibusdam exẽplis est nata incontinẽti: vt si promisit domum ædificare, vel dare Carthaginem, & in quibusdam exẽplis nõ est nata: vt in partu ancillæ, & fructibus futuris: vt d. l. j. de condi. & demon. Si vero quærimus de actione, de qua quærit text. & c. tunc in illis exemplis vbi non est nata obligatio, text. stat propriè: in alijs exemplis dico idem: quia cum dies insit ex natura obligationis, seu rei in obligationem deductæ, impedit natiuitatem actionis: vt l. si tutor Reipublicæ. §. fin. de tut. & ra. dis. & hoc non destruendo tex. & s. eod. l. si ita stipulatus essem abs te. & j. eo. l. ita stipulatus. in ij. qõ. princ. dic vt ibi. & sic gl. quæ exponit, s. cum effectu: non bene dicit. Quærit gloss. quæ sint istæ operæ. Dicit quòd incertæ. Aliud si certæ: vt artificiales. Dy. dicit, quod eadem est ratio in operis certis, quæ in incertis. Dyn. bene habuit bonum intellectum, & etiam glo. & quòd iste tex. loquatur de incertis, apparet ex eo ꝓ dicit ꝓ indistincte operæ: quia tunc antequã indicant, sunt incertæ: vt l. si non fortẽ. §. libertus. s. de condi. inde. Item apparet: quia ante non nascit: vt l. quoties. de ope. lib. quãtum ad hoc vt teneatur reus. sed quãtum ad hoc vt mora committatur, eadẽ est ratio in certis & incertis, vt tantum tempus transeat.

Si seruus hæreditarius. Opp. de l. seruus hæreditarius. j. de stipu. ser. Gl. distinguit optimè: qa hæc debet intelligi secundũ illã. & vide glo. q̃ incipit, distinguẽdũ est, &c. a

1 ☞ Mora per oblationem, quando prorogari possit.
2 Ray. & Bar. simul legerunt Pisis, Bar. sequitur opi. Ray. præceptoris sui.

Promissor Stichi. Iste §. tractat materiam purgationis moræ, & hic posset tractari, prout in l. si insulam. & quia Dy. ibi posuit, ideo oẽs docto. ibi tractant, & ibi dicemus: & breuiter dicit, ꝓ licitũ est morã purgare. In prima parte loquitur in specie debita: in secũda parte loquit in quãtitate debita. Opp. & videtur ꝓ nõ liceat offerre. j. eo. l. si insulã. Gl. dicit ꝓ nõ licet post lit. cõte. vt ibi. Cõtra: qa imò semper licet: vt Insti. de ꝓpe. & tẽp. ac. in fin. & l. si
1 reus. §. de procu. R ñ. ad l. si insulã. † Q ñ ꝓ ad purgationẽ moræ offert illud ꝓ petit: & tũc põt semp̃ offerre: vt Insti. de perpe. & tẽp. act. §. fi. vt si peto Stichũ, tu offers: vel peto decẽ, & offers decẽ. & sic loquit hic: & re' tũc absoluet ab instãtia iudicij. Q ñ ꝓ vnũ petit, & aliud offert: vt, peto interesse, tu offers factũ: vel peto pœnã, tu principale debitũ offers, post li. cõte. & tũc nõ licet: vt l. si insulã. j. eo. & hoc tenẽt oẽs doc. excepto do. Ray. & magno tẽpe tenuit istã: postea mutauit opi. per l. sed & si alia. §. de cõsti. pec. Ad §. fi. Insti. de ꝓpe. & tẽp. ac. rñ. ꝓ aut quęrit quãtũ ad euitãdũ periculũ interitus: tũc offerre non possum: vt l. sed & si alia. Aut q̃: tũ ad euitandũ instãtiã iudicij: & possum: vt Instit. de ꝓpe. & tẽp. actio. in fi. hoc nihil est dictũ: quia loquit qñ ab instãtia absoluitur: quia soluit. Q ũo ergo remanet periculũ inte- c
ritus: cũ a toto est absolutus? Postquã di-
2 xi † sibi istud cũ simul Pisis legerem', ipse rñdit, ꝓ iterest actoris, vt pueniat ad sentẽtiã, ne ille posit dicere se soluisse indebitũ. Sed illud est cõtra dictum istud: quia possum euitare iudicium. & tex. est in §. fi. Absoluor enim ab instãtia, nec alia speratur snĩa. Sed dũ legebã Pisis sequendo Cassiũ, qui snĩam magistri sui bene excusat, dixi eũ bene dicere. Nã text. in §. fi. loquit in soluẽte, seu satisfaciẽte: hic loquit in offerẽte tãtum. V ñ dico ꝓ añ lit. conte. sola oblatio purgat morã, vt hic, & l. si seruũ. §. sequitur. j. eo. & l. illud. s. de pericu.
b & commo. rei vendi. sed post lit. contes. [b] non sufficit oblatio: vt l. sed & si alia. §. de constitu. pecu. sed requiritur alia solu. vel quod vicem solutionis obtineat: vt oblatio, & depositio, &
c consignatio: vt l. obsignatione. C. de solu. vel in iudicio [c] offerat: vt l. si rem. in fi. s. de pig. act. & tunc loquitur Insti. de ꝓpe. & temp. actio. in fi. Cætera dic plenè vt l. si insulam. j. eod.

a ¶ Quid dicemus. Et pondera, qa Pau de ca. ĩ l. si ita stipulatus essem abs te. s. e. limitat illã l. j. ꝓ ante tẽps põt stipulator agere contra ꝓmissorẽ ad ædificãdũ domum. Bar. hic sentit cõtrariũ. Ego ibi reducebã ad cõcordiam, ꝓ aut adhuc nõ erat ĩcœptũ tẽps ẽdificãdi & non poterat compelli, aut erat incœptũ, & restabat tm̃ de tẽpe quod possent ædificare, & isto casu procedat dictum Pau. de cas. & videt hic casus in ver. tũc: aliàs secus. Vide q̃ ibi dixi, & ĩ l. fi. §. itẽ si ĩ facto. And. Barb.

b ¶ Post lit. cõte. Adde ꝓ Imo. & Ro. in d. l. si ĩsulam. & Ro. hic tenẽt cõtra p iura q̃ dicunt simpliciter ꝓ oblationẽ morã purgari: vt l. si seruũ. §. sequitur. j. e. & ꝓ l. qd sibi. §. fi. a cõtrario sensu j. de sol. Et ꝓ hac opi. Alex. alle. tex. ĩ l. hominẽ. versic. quominus. ĩ. mãd. & Ange. ĩ l. & si post tres. in antepe. colũ. ĩ. si qs cau. subdens ꝓ si qs vellet sustinere opinio. Barto. posset dicere, quia intellectus moder. non est bonus ad l. sed & si alia.

c ¶ In iudicio. Adde, & limita vt p eũdẽ in l. si debitor. j. de solu. cũ quo dicit Ale. cõcordare Bal. ĩ l. acceptam. de vsur.

1 ☞ Dictio quantum, refertur ad quantitatem, non ad speciem.
2 Vinum optimum dicitur quod est secũdũ regionem, & secundũ cõem usum loquendi.
3 Aurei intelliguntur promissi secundum regionem, & ad pondus regionis. 74.

STipulationum quædam. Vsq; ad l. si. l. seq. breuiter hoc intendit: Q ñ in obligatione venit id, ꝓ non est variabile ex natura rei, vel promissoris volũtate, stipulatio continet certũ: aliàs incertum. hoc dicit. Et assume tibi hoc: qa quãdo certũ deuenit in stipulatione: tũc agitur certi cõdictione: quãdo incertũ, tunc actione ex stipulatu: vt Insti. de verb. obl. circa prin. Item quãdo venit in stipulatione incertum certificandum ex aliquo futuro euentu, stipulatio recipit dilationem: vt s. l. proxi. in prin. Et propter istos duos effectus est facta ista lex cũ seq. Postea venias ad casum. & ad l. nostrã opp. & aduertatis. Nam cùm dico fundum Tusculanum, non ap-
1 paret quantũ. Glos. dicit † ꝓ quantum, refertur ad quantitatẽ, non ad speciẽ. & hoc innuit glo. super ver. aurei, & si bene inspiciatur, est alia gl. magna in prin. l. seq. Pe. dicit ꝓ inquãtum apparet à capite vsq; ad pedẽ, fortè nõ dicit malè. sed gl. habuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Illud. Adde inquirtum Alexand. hic in §. tangit an ſit neceſſe cauſas grauaminis ſigillatim exprimere in appellatione ab interlocutoria, adde q̃ Bald. conſi.cclxij.j. lib. tenet ſigillatim eē exprimendas, nec ſufficiat ſe referre ad acta.

b ¶ Libellus alternatiuus. Adde qd de exceptione alternatiua, vide in ca. nullus pluribus. de re iud. lib. vj. Anto. de Bu. in c. tertio loco. de proba. et i. de excep. l. nemo. Quid d̃ poſitione alternatiua, vide d. Anto. in d. ca. & Inno. in c. ex parte de reſcri. Bal. in l. edita. in xxvij. colũ. ver. quid dicet de practica Vicentina. in repe. Padua. C. de edẽ. & in l. j. in iij. oppo. C. de furt. Quid de decreto iudicis, vide in l. ſi pupillorum. §. ſi prætor. verſ. quid ergo i. de reb. eorũ. Quid in diffinitiua inſtat dicit Alexã. cõclud. q̃ non valeat, per l. fin. C. de ſen. quæ ſi. cert. quãti. & cũ illa glo. tranſit Nico. de Neap. de quo etiam per glo. in c. latores. de cle. excom. depo. mi. & aliquid p̃ bal. l. j. C. de iur. Et ad Bar. hic adde tu docto. maxime Aret. in ca. ex parte B. iij. tio. extra, de foro cõpe. & ibi do. Mariu. in v. not. Et adde ẽt q̃ exceptio alternatiua procedit, qũ in vtraq; parte alternatiuæ concluditur vna & eadẽ intentio. Ita Aretiũ. poſt doc. in c. tertio loco. de probat. & ibi q̃ ſicut libellus alternatiuus procedit. quãdo incertitudo cauſatur facto rei: vt p̃ Bar. in l. j. §. quia autem. i. quorum legata in excipiẽte, l. T.

c ¶ Idem in annuo. Adde Bart. in l. pecuniæ. i. de ali. & ci. le. Ange. i l. cum notiſſimu. de præſcrip. xxx. Ann. Bal. in l. j. C. de ſenten. quæ ſi. cert. quãti. Angel. in l. j. in repe. C. de iudi. Quid de expenſis futuris vide per Ang. hic quẽ ſequitur Alexã. ſimiliter quid de fructibus futuris? & an tractus futuri temporis ſpectent ad iudicẽ, vide per Anto. de Bur. et Imo. in cap. auditis. de præſcriptioni. & & Imo. in capi. pro illorum. de præben. Bart. in d. l. j. de ſentent. quæ ſine certa quãti. & Ang. i d. j. l. prima.

reſpectum ad tex. qui dicit, ex ipſa ꝓnunciatione apparet quãtũ. Dicitur hic q̃ qui fundũ ſtipulatur ſimpliciter, incertũ ſtipulatur. Contra: quia nihil valet, vt l. ita ſtipulatus. j. eo. & §. de iure do. l. cũ poſt. §. gener. Sol. vult incertũ ſtipulari & ideo eſt incerta ſtipulatio an autẽ valeat, hic nõ dicitur. Dico ergo q̃ nõ valet: vt in cõtrario & hoc vult gl. Opp. de l. triticũ. j. eo. Solu. vt gl. quia in frumento fuit adiecta quãtitas, licet nõ qualitas. Venio ad gl. magnã. & ſi hoc eſt verũ, certi cõdictio ex mutuo nõ habet locũ, niſi cũ mutuat optimũ vinũ. Cõtra, §. ſi cert. peta. l. certi cõdictio. in prin. & l. cũ qd. & per totũ. Sol. ibi præceſſit mutuatio, ex qua limitatur qualitas cõtractus: quia debet reddi vinũ eiuſdẽ bonitatis: vt l. cum quid. hic qñ nõ præcedit aliquis cõtract⁹. Extra gl. op. ſi hoc eſt verũ: nulla ſtipulatio certa eſt: quia meli⁹ vinũ eſt vernacia: & in ipſo eſt differentia:
2 ergo †qui promittit vinũ optimũ, promittit incertũ. Sol. Debet intelligi ſecũdũ regionẽ, & ſecundũ communem vſum loquẽdi: vt l. cũ de lanionis. §. aſinã. §. de fun. inſtru. & inſt. & l. ſemper in ſtipulationibus. j. de reg. iu. & pro iſta determinatiõe facit illum quod ſtatim dicam. Opp. hic dicitur quod qui promittit aureos, promittit certũ. Cõtra: quia aurei ſunt de Florẽtia, Genua, de Venetijs & Vngaria, &
3 ſunt varij. † Dic q̃ aurei intelliguntur ſecundũ regionẽ ad pondus regionis: vt ar. l. nundinis. §. de le. iij. l. ſemp. in ſtipulationibus. j. de reg. iur. l. Imperatores. de contrahen. emp.

V Bi autem.

75-

Fundi certi. Vt intelligas ſummariũ me
ꝓ quare vſusfructus eſt incert⁹ propter varietatẽ pecuniæ, ad quã teneris. Itẽ in vino meliori põt ſolutio variari ex voluntate ipſi⁹: ſed qñ nõ poteſt variari, tunc eſt certũ. Opp. §. de vſufru. ear. re. quæ vſu cõſu. l. tribus. Solu. ibi in vſufru. earũ re. quę vſu cõſumunt. Et ratio eſt: qa tranſit dominiũ. Secus qñ ſtipulatur vſufructus rei immobilis: vt in §. qui id quod. Opponit. de lege prima. §. & generaliter §. de triti. Solutio triticaria datur ad incertum.

Illud dubitationẽ reci-

a Pit. Opp. quia non vr̃ q̃ appareat qd, quale, vel quãtũ. Dicit gl. q̃ apparet ex poſtfacto: nam eo ipſo q̃ exprimitur vt ſpẽs, videtur apparere quãtum: vt §. l. ꝓxima. Itẽ q̃ eſt certũ apparet: quia variatio ſolutionis non eſt in poteſtate rei, nec pendet ex natura rei: ideo dicitur certum hic, vt cũ ꝓmitto oleũ illius amphoræ, aliud ſoluere nõ poſſum, & videbitis ſtatim in §. q illu. j. Gl. ſignat ar. cõtra. & vide eã, q̃ incipit mihi. ibi ar. & c. & ibi. l. j. §. j. meli⁹ diceret. l. ait p̃tor. §. j. & ſic eſt certũ: quia p̃ relationẽ ad certũ. Itẽ ibi. l. quod in ſtipulatione. Sol. ibi vſuræ nondum erant in ſe certæ: quia de futuris agebatur: & ibi. l. ita fidei ſolue vt ibi. Item ibi, in prin. §. iſte nõ accedit ad ꝓpoſitũ. ſed magis ẽ cõtra. l. ij. §. icertã. j. de p̃to. ſtip. ſed ibi eſt incerta ſtipulatio reſpectu initij: ſed inſpecto exitu eſt certa: vt ibi. Vel dic vt in primo caſu, qñ ſtipulor partũ Arethuſæ ſi erit natus ex certa. Quæro, vtrũ agat actione ex ſtipulatu, vel certi cõdictõe. Dicit Dy. q̃ actiõe ex ſtipulatu. Iac. de Are. dicit q̃ certi cõdictione, & probat: qa anteq̃ partus naſcat nõ põt agi vt l. interdũ. §. eo. poſtq̃ eſt natus, eſt certũ: ideo agit certi cõdictiõe: vt l. certi cõdictio. in prin. §. ſi cer. pe. ibi: ſiue ex incerto cõtractu, &c. Dy. poſſet dicere verũ in fructu annuo: vt dicam ſtatim in §. qui ſortẽ. Et ſi dicis quare hic dicitur q̃ incertũ ſtipulatur? Reſpon. propter ſecũdũ effectum, quem dixi in princi. l. vt oſtendat interim nõ poſſe agi.

Qui id quod in faciendo.

Obligatio fieri, vel nõ fieri: eſt in certa. h. d. Et plenè examinaui in l. ſtipulatiões nõ diuiduntur.

1 ¶ Libellus alternatiuus qualiter procedat.

Qui illud aut illud.

Obligatio alternatiua, ſi electio eſt promiſſoris, cõtinet incertũ: ſi creditoris, certũ dicit cõtinere. h. d. Et iſtũ §. no.
1 †Et per iſtũ. §. dicũt doc. q̃ in obligatione alternatiua ſi eſt ele
b ctio debitoris, ꝓcedit libellus alternatiu⁹: bvt no. Inſti. de act. §. curare. & j. de iniur. l. prætor. §. qd aũt. Si verò eſt electio creditoris, debet eligere, & vnũ petere: vt hic, & j. eo. l. ſi qs ſtipulatus ſit Stichũ. Et ex hoc dico regulariter, q̃ qñq; declaratio incertitudinis nõ eſt in actoris ptãte, nõ habet exprimere certum in libello: vt l. j. §. hoc interdictum. §. quorum lega. & ſcribo. in l. ſtipulationes non diuiduntur. in vlti. q.

1 ¶ An vſura futuri temporis poſſit peti.

Qui ſortem.

Qui ſtipulatur ſortẽ & vſuras, ſtipulatur certũ quo ad ſortẽ, incertũ quo ad vſuras. h. d. Peteſ ergo ne vſura actiõe ex ſtipulatu, vel certi cõdictiõe? & certè ſi quidẽ vſura, quę currit, peti: & tũc agitur certi cõdictione: licet ex incerto cõtractu: vt §. dixi. Si verò peti vſura futura: & tũc agit actiõe ex ſtipulatu ad incer
1 tũ. †Quęro ergo, vtrũ vſura futuri tẽporis poſsit peti? vr̃ q̃ nõ, in l. j. §. j. §. de vſur. Breuiter qñ aliqd annuũ, vel menſtruũ debet, vtrũ poſsit peti ꝓ futuro tpe, habem⁹ glo. varias. Vna eſt in l. non quẽadmodũ. §. de iudi. quæ dicit q̃ pro futuro tpe põt peti. Idẽ in §. prejudiciales. Inſti. de act. & gl. l. j. C. de fideicõ. Cõtrariũ videt tenere gl. in l. j. C. de iudi. i gl. parua. Quid dicemus? Dñi, ſemper tenui illã opin. q̃ pro futuro poſsit peti nõ ſimpliciter, ſed cũ diſtinctione. qd ſi quidẽ eſt in ptãte mea petere ſtatim totũ, ita q̃ ex futuro non pẽdeat: & tũc pro futuro nõ poſſum petere: vt l. j. §. de vſur. vbi cõdẽnãdo reũ põt facere, vt vſurę nõ currãt exigẽdo. Sed qñ nõ eſt in ptãte creditoris, tũc ſemp ꝓ futuro põt peti etiã in vſuris. l. j. ſecũdũ vnã
c lect. C. de ſen. quæ ſine cer. quãt. Idẽ in annuo legato vt not. glo. in l. nõ quẽadmodũ. §. de iud. l. j. C. de fideicõ. & l. mile agitur. C. de præſcri. xxx. an. Facit. l. iij. in prin. §. de ali. & ci. leg. et circa hoc plenè diſtinxi hoc anno in l. j. C de ſen. quæ ſine cer. quãti. pro fer. Redeo ad §. noſtrũ, qñ eſt in electione debitoris tũc agitur ex ſtipulatu. Facit l. q Romæ. in prin. j. eo. Quęro qd hoc eſt dictũ, q̃ duæ ſunt ſtipulationes: & vide gl. quæ incipit, ſors & vſura, & c. ſed iſta lex. eſt cõtra caſum l. ſi Stichũ. §. ſtipulatio. §. eo. Breuiter aut gl. dicit cõtra illã legẽ. vel dic, q̃ fuit facta expreſſa mẽtio annorũ: vt l. pluribus. §. j. j. eo. ſecũdũ Dyn. Vel dic, q̃ ibi loquit qñ eſt ſtipulatio annua ſimpliciter & ſic habet ſolũ diẽ: hic verò ineſt conditio, ſ. ſi debitor fuerit in mora ſoluẽdi & ſic nõ eſt pura. V ñ quot ſunt anni, tot ſunt ſtipulatiões: vt l. ſi ſeruus cõis Mæuij. §. ſi. j. ti. ij. & ibi dicam.

Hæc ſtipulatio.

Qui teneť ad dãdũ, dare pręciſè cõpellit. h. d. No. hic q̃ dare, eſt accipientis facere. Opp. §. de act. emp. l. j. & l. ſi rẽ tradi. §. e. tit. Dicũt gdã. q̃ ſuccedit obligatio ad intereſſe. Nõ eſt verũ: qa tunc eſſet ſtipulatio incerta: qa variabilis ex poteſtate ꝓmiſſoris, ſicut in ſtipulatione facti. qd eſt cõtra §. noſtrum. Dic ergo q̃ cõtraria loquuntur in obligatiõe facti: hic in obligatione dãdi. Fallit in l. ſi pœnã. §. eo. & plenè dixi in l. ſtipulationes nõ diuiduntur. Opp. de l. ſi ſtipulatus. §. de vſur. Sol. ibi propter naturam præcedentis cõtractus. §. de cuius natura nõ veniebat datio præciſè: vt l. ſi. C. de condi. ob cau.

Facultas

Universidad de Deusto Biblioteca

1 ☞ *Facultas eligendi non transit ad alium præter hæredem stipulatoris.*
2 *Facultas eligendi si competit per modum iuris potest in alium transferri per cessionem.*
3 *Electio quæ sit, quæ cadit in seruum.*
4 *Nomen debitoris alternatiui, cuius electionem habebat creditor, si assignatur ex secundo decreto creditoris, in eum transit facultas eligendi.*
5 *Facultas eligendi, quando transit ad hæredem.*
6 *Facultas eligendi in casu huius §. licet non possit cedi uno stipulatore, tamen potest procurator constitui ad petendum, & eligendum.*
7 *Procurator constitui potest ad petendum restitutionem fideicommissi: licet non possit cedi nec procurator in rem suam constitui.*

70.

1 SI stipulatus. †Facultas eligẽdi non transit ad alium: præter stipulatoris hęredẽ h.d. Opp. quia quicquid quærunt filius & seruus, quęrunt domino & patri: vt l. acquirit. §. de acqui. re. do. & placet. de acqui. hære. Hic dicitur contrariũ, quare male. R ñ. gl. j. eo. l. fi. in prin. ꝙ ista est quædã facultas eligendi, nõ ius: ideo inhęret personæ serui: & nõ quærit per seruũ: vt §. eo. l. stipulatio
a ista. §. hi qui. quod est notandũ. †Nam si hæc electio competeret per modum iuris, posset in alium transferri per cessionẽ vel ius eligendi Episcopum vel Abbatẽ ꝙ competit canonicis, vel monachis: & de hoc sunt plures casus extra, de elect. Sed contra hoc oppo. ꝙ istud eligere, seu arbitrari, sit iuris, & in seruũ nõ cadat: vt l. illa verba. de ver. si. & no. j. de re. iur. l. ꝙ
3 attinet. So. †quædã est electio, quæ cõsistit in mera, & libera voluntate: vt electio in alternatiuis, vel in legato optionis: & istud est facti, & cadit in seruum, vt j. eo. l. fi. in prin. Fallit ĩ seruo pœnæ: vt l. ex facto. §. si quis rogatus. ad Treb. Quædam est electio, siue arbitramentum quod nõ cõsistit in libera voluntate, sed arbitrari debet vt bonus vir, sed si nõ faceret, cogeretur per iudicẽ. Et istud est iuris: & in seruum nõ cadit: vt in contrarijs. Si ergo seruus stipularet aliquid arbitrio suo fieri, non valeret stipulatio quasi sit collata arbitrio incertæ personæ: vt l. si merces. in prin. §. loc. Imo, dices tu, si est iuris, trãsibit in dominum, sicut cætera iura, vt dictum est sed istud est ius inseparabile à persona: vt l. si quis arbitratu. §. eo. Opp. si illa facultas eligendi est facti, ergo non trãsit ad hæredẽ: vt §. e. l. cum quis sibi. sed hic dicitur contra, &c. & sic transiret in dominũ seruo mortuo. R ñ. istud est factũ executiuum iuris prę ambuli: & ideo sicut transit ius: ita & istud factum. Sed cõtra hoc opp. gl. de l. si sic. §. si quis ita. §. de leg. j. Sol. Dicunt quidã ibi fuit verbũ velim, hic voluero. Truffa est. Vel dic ꝙ est ꝑsonalis stipulatore viuo: sed eo mortuo est realis, & transit in legatarium. Videamus rationes istorũ per ordinẽ. Ratio quare est personalis stipulatore viuo, est: quia si alij posset cedi, vel in alium transferri, fieret conditio promissoris deterior. quia ille forte aliter quã prius eligeret: vt l. is qui. de fideicom. lib. & l. generaliter. §. fi. e. ti. sed post mortẽ desijt esse personalis. Ratio: quia hoc videtur esse actũ. vt sicut obligatio ipsa principalis est transmissibilis, ita & ista: alias mortuo eo stipulatio esset inutilis, ꝙ eo viuo non põt cõtingere. Itẽ ideo transit ad hæredẽ: quia præsumitur scire voluntatẽ defuncti: vt l. si quis filio. §. si quis plures. & ibi no. §. de leg. j. & legatarius in hoc habetur loco hæredis: vt §. de vsucap. l. id tempus. §. j. Itẽ alienatio in hæredẽ est necessaria: ergo &c. ar. l. peto. §. prædiũ. de le. ij. Et sic ex prædictis patet, quod natura huiꝰ facultatis est, ꝙ post mortẽ potest trãsire in alium: in vita, nõ nisi fiat ex neces-
a sitate. Sed ad quodlibet istorũ oppo.ª & videt ꝙ transeat etiã in vita: vt l. si Pamphilo. de opti. leg. Sol. ibi seruus erat alienatus vel manumissus, & sic desierat esse eadẽ persona cum domino: hic vero durabat dominium: vt ibi patet. & ideo hic ser
4 uus acquirit domino de necessitate. †Ex quo nota ꝙ si nomẽ debitoris alternatiui, cuiꝰ electionẽ habebat creditor, assignaretur ex secundo decreto creditori creditoris transiret facultas eligendi: tum quia fit ex necessitate: tum qa transit in personam cui stipulator non põt imperare: vt d. l. si Pamphilo. ꝙ optime probatur per l. pro hære. §. si quid tamẽ. de acqui. hær. ibi cum petitio earum etiã creditoribus, &c. & quod ibi not.
5 in fi. gl. Opp. ad secundũ, & videtur † ꝙ talis facultas non trãsit ad hæredem: vt l. si quis arbitratu. §. eo. & C. de contrahen. emp. l. fi. Sol. dicunt quidã doc. quãdoꝙ ius eligẽdi, seu arbitrandi, competit alicui iure suo, & pro se: & tunc transit ad hęredes: vt hic, & l. illud aut illud. de opti. lega. & C. communia deleg. l. fi. & Insti. de leg. §. optionis. Aut iure alieno, & pro alio: & tunc nõ transit ad hæredes. d. l. si quis arbitratu. cum si. Ita refert Cy. C. de cõtrahen. emp. l. fi. in vij. q. Certe prædicta distinctio non est vera in iure arbitrandi, prout iuris est: qa in illo iure, vel nõ recedit à persona: vel si receditur, itur ad iudicẽ, etiam qñ quis habet ius arbitrandi iure suo, & pro se, nec transit ad hæredem: vt l. hæc venditio. de contrahen. emp. & j. eod. l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. sed in facultate eligendi, prout facti est, ꝓcedit dicta distinctio. Nam si competit iure suo, transit ad hęredem, vt hic, cum si. Si iure alieno & pro alio non: vt C. communia de leg. l. fi. §. sed
6 & si quis. † Quæro, licet hæc facultas non posit cedi stipulatore viuo: an posim facere procuratorem simplicẽ ad petendũ & eligendum? Puto ꝙ sic. Nam licet ius petendi restitutionẽ iuris fideicommissi non posit cedi, vel procurator in rẽ suam constitui: vt §. de iure do. l. si mulier. §. ex asse. tamẽ bene põt procurator simplex constitui, vt l. v. §. j. ad Treb. & l. restituta §. j. eo. ti. & ibi no. Pro hoc est tex. §. de procu. l. si is. & j. rem rahabe. l. cum debitore. in fi. & per easdem leges dico, quod ꝓcurator generalis nõ potest eligere, sed oportet quod habeat speciale mandatum, vel quod sequatur ratihabitio. Qualiter autem formetur libellus, vidistis §. l. proxi. §. qui illud.

1 ☞ *Verba præsentis temporis non porriguntur ad futura.*
2 *Clausula codicillaris ut operetur, debet concipi, si non valet, vel valebit.*
3 *Potestas, qui iurauit facere statuta, non intelligitur iurasse de futuris, si multum sibi præiudicant.*
Nec tenetur seruare illicita, impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati.

1 Cum stipulamur. †Verba præsentis tẽporis nõ porriguntur ad futura. hoc dicit. Op. de l. non quemadmodum. §. de iudi. vbi dicitur, ꝙ futura inducuntur in iudicio qñq̃. Dic vt l. non quemadmodũ. hoc anno distinxi in l. j. C. de sen. quæ sine cer. quanti. tetigi in
2 l. vbi autẽ. §. pe. §. eo. Inducitur in arg. † ad q. si testamẽtum dicit, quod si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorũ. Quod si rumpitur agnatione posthumi: tunc ista clausula nõ habet locum: quia tempore testamenti valebat, sed debet dicere, si non valet, vel valebit: vt hic. & sic secundum Dyn. dic, vt
3 plene dico de iure codicillorũ. l. j. † Quæro, Potestas iurauit seruare statuta huius ciuitatis, fit vnum statutum post iuramẽtum, an debeat seruare? Videtur ꝙ non: vt hic. Cõtra. l. si seruitus, de serui. vrba. prædi. Dicunt quidam, aut promisit seruare statuta: & tunc de futuris non intelligitur: vt hic & j. eod. l. si à colono. Aut promisit se seruaturũ: & tunc etiam veniunt futura, vt d. l. si seruitus. licet Canonistæ contra, extra de iureiur. c. pe. Sed hoc nihil est dicere: quia infinitum comprehendit futurum. Breuiter dicerem, prout no. §. eo. l. proxi. §. hæc stipula
b tio. quod seruare statuta intelligatur de futuris, si modicumᵇ præiudicant iuranti. Sed si multum præiudiciũ afferrent tũc ad futura nõ porrigeret: vt ar. l. vlti. C. quæ res pi. ob. pos. Nec obstat de iureiu. c. pe. quia ibi iurauit seruare statuta edita, & sic se ad iam edita restrinxit: hic vero simpliciter, & indefinite iurasse proponitur. Itẽ tale iuramẽtum nõ refertur ad illicita, vel impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati: vt capit. j. de iureiuran. lib. vj.

1 *Pœna quando committatur contra hæredes.*
2 *Pœna quando promittitur, non refert an dicatur tantum nomine pœnæ an dicatur sub pœna.*

77.

AD diem. Etiam hæreditate iacente ex cursu diei appositæ, pœna committit. h.d. Oppo. de l. pecuniæ. §. j. §. de vsu. Dicunt quidam, cõmittitur: sed obstat exceptio. Gl. dicit cõtrariũ, ꝙ ibi hæreditas creditoris iacet: quia non est cui soluat: ideo debet debitori preiudicari: hic vero iacet hæreditas debitoris: ideo creditori nõ debet præiudicari. Pe. dicit, ꝙ nõ est verũ, per l. sciendum. cũ l. sequẽ. §. de vsur. vbi si quis est absens ex causa necessaria, nõ cõmittit mora: & sic pœna nõ põt cõmitti, qñ est cã necessaria, vt est in mortuo. Et ideo dicit ipse: Aut debitor decessit prouisus: &

P. PAV. P.
a ¶ Istorum oppono. Vide ad istam solu. Ias. in l. Iulianus sol. iij. versic. istam doctrinã Bart. ff. d le. j.
b ¶ Si modicum præiudicant. Adde qd Imol. transit cũ opi. Bar. & Abb. in cap. pe. de iureiurã. & cũ horũ opi. dicit Ale. transeundum, licet aliquid contra. An autem qui se submittit statutis, videatur se submittere futuris, vide Abb. consilio lj.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Reſtitutio. Adde quod idem tenet Ang.hic. Angel. & Imo.in l.ſed & ſi in conditione.§.ſeruus 1 3.de hære.inſti. Spe. in titu.de emphy.§. nunc aliqua verſic. xviij.aliã ponit op. vt refert Alexã. ſed videtur q̃ verſ.ſeq. inclinet in hanc partem q̃ detur reſtitutio:vt ibi videri po reſt.licet referat opi. Hoſt.q̃ hęredi ignoranti detur reſtitutio:hæreditati vero iacenti nõ,quia hæreditas iacens repræſentat perſonam defuncti. Vnde cũ defuncto non daretur reſtitutio allegando ignorantiã. l.ſi pro ſuo. ſimiſt nec eius hæredi argu.ca.j.extra,de ſolutio.

b ¶ L.ſi debitori. Ad de ſecundum Alex. quod licet Ange. & Pau.de ca.ſequãtur ſol.Bar.ad l.ſi debitori.quod tñ Raph. & Imo. dicunt, qd non poteſt procedere,rationibus, de q̃bus hic per eos: vnde dicunt quod verior videtur ſolu.ad illam legem,illa quę per ipſum Bart.daſ ad l.ſi vero non remunerandi.

c ¶ Dicit Petr. Adde quod eius opi.ſequitur Bal.Ange.Imo, & Rapha. Paul.de ca.hic,& Alex.

tunc committitur,vt hic. Aut non deceſſit prouiſus:& tunc non committit:vt l. ſciendũ.& do.Cy.tangit in l.ij.C.de iure emphy.in xij.q. Breuiter †iſtæ ſunt imagi nationes. Dixi tibi in l.cum filius.§.in hac ſ.eod.q̃ aut cõmittit ex pacto pœna ſine aliquo hæredis facto:& ita loquitur hic. Aut ex mora:& tunc loquunt contraria. & gl.eſt in l.ſi cũ militaribus.C.de reſtit. mi.tñ Dy.tenet hic q̃ detur reſtitutio hæ a redi,vt l.cum filius.§.in hac.q̃ no.in l.qui in alteri.j.de reg.iu.† Quæro,quãdo pœ 2 na promittit an debeat dici,promitto tñ nomine pœnę:an ſufficit dicere, ſub pœna. Et videt q̃ ſic:per iſtum text.habetis gl.in l.reſcriptum.§.ſi pacto.ſ.de pact. & tex.fa.ercit.l.hæredes.§.idẽ iuris.cum ſi.

1 ☞ *Vtrum quantum ad acquiſitionem inſpiciatur tempus exiſtentis conditionis in ultima voluntate.*

78

SI filiusfamilias ſub conditione. Quantũ ad acquiſitio nẽ,tẽpus cõtractæ ſtipulatiõis inſpicitur. h.d. Opp.de l.quæ legata.j.de regu.iur.& de gl.in l.ſi vxor.C.de cõdi.inſer. Sol.ibi in legatis:hic in cõtractibus. Quæ eſt rõ? Dicit gl in l.ſi vxor.C.de cõdi.inſer.q̃ in legatis nõ vertit factũ filij:ideo inſpicim' tps cõditionis. In contractib' vertit factũ filij:ideo patri acquiritur. Sed certe põt eſſe contractus,in quo nõ põt verti opera filij.l.liber homo.§.j.ſ.de acqui.rer.do. Et rationẽ huius poſui in l.ſi is q̃ pro emptore.ſ.de vſu. Et iſta eſt ratio,q̃ in contractibus cõditione exiſtẽte fingit retro quaſi fuiſſe,& celebratũ eſſe cõtractũ, vt l. neceſſario.§.quod ſi pendente.ſ.de peri. & cõmo.rei vẽ.& l.potior.& l.q̃ balneũ. §.qui poti.in pig.hab.in legatis nõ trahit b retro:vt l.j.§.ij.ſ.ad Sil. Opp.de l.ſi debitori.§.ſi filius.j.de fideiuſ.& l.quidã cũ filiũ.j.eo.gl.& doc.ſoluunt vno modo, & bene:ſed in ratione male:& dicunt q̃ ibi poſt emãcipationem interuenit talis actus.q̃ actus ſufficeret ad pariendã actionem ſtipulatione nõ pręcedente. Illud nihil eſt dicere:quia nos q̃rimus de actione quę naſcit ex ſtipulatione pręcedenti,nõ ex actu ſequenti. Sed quę eſt ratio? Dic,q̃ iſtud quod venit ĩ cõditione poteſtatiua,nõ trahit retro:vt l.potior.& l.q̃ balneũ. & l.j.ſ.qui potio.in pig.ha.& contraria in conditione poteſtatiua loquuntur:ſed hic loquitur in conditione caſuali,quæ retrotrahitur:vt dictis legibus. Opp.de l.ſi vero nõ remunerandi.§.ſi filios.ſ.mã.veritas eſt q̃ ibi loquitur de actione quę dat ex ęquitate:vt in factum:nõ de actione quę naſcitur ex pręcedenti cõtractu.ſimile in l.ſi dubitetur.in fi.j.de fideiuſ.& ibi dicã. Opp.de l.quidã cũ filiũ.ſ.de hęre.inſti. Breuiter gl.tãgit in l.vlti.j.de ſti.ſer.q̃ lex noſtra loquitur in conditione extrinſeca:ſecus ſi in intrinſeca conditione,que reſpicit tẽpus exiſtẽtię ſui iuris. Iſta eſt bona,& optima:niſi talis conditio adijcere 3 tur dolo:vt l.vlti.j.de ſtip.ſer. Accipe †ergo tres caſus, vtrum quãtum ad acquiſitionẽ inſpiciatur tẽpus exiſtẽtis cõditionis in vltima voluntate? Dic q̃ ſic:vt l.q̃ legata.j.de reg.iur.l.ſi vxor.de cõdi.inſer. Sed ſi in cõtractibus:& tũc aut cõtract' talis confert ſub cõditione quadã extrinſeca:& tunc aut illa cõditio eſt poteſtatiua:& tunc inſpicitur tempus exiſtentis conditionis.l quidã cũ filiũ.in fi.j.eo. Si vero erat caſualis cõditio: & tunc quantum ad inquiſitionem inſpicitur tempus obligationis contractę:vt hic. Fallit quando ex ęquitate datur vtilis vel actio in factum,vt l.ſi vero nõ remunerãdi.§.ſi filio.ſ.mã, & j.de fideiuſ.l.ſi dubitet.§.fi. Si vero cõfert ſub cõdõe intrinſeca,quę cõfert in tps exiſtentię ſui iuris:& tunc aut ꝓmiſsio fit ab ipſo patre:& inſpicitur tempus conditionis:vt l.pen.de col.bo.aut ab extraneo:& tũc aut in tpe mortis pris,& ipi pri

acquiritur ſtipulatio:vt l.quodcũq̃.§.j. ſ.eo.cõiuncta.l.vlti.ſ. de condi.inſti. Si verò confertur in tempus poſt mortẽ: & tũc aut ſine dolo:& tempus conditionis exiſtentis inſpicitur.l. quidam cum filium.ſ.de hæred.inſtitu. Aut cum dolo: & tũc tempus ſtipulationis non inſpicitur:vt l.ſi.j.de ſtipu.ſer.

1 ☞ *Fructus in actionibus ſtricti iuris,non ueniunt niſi à tempore litis conteſt.*
2 *Practica libellandi in caſu huius §.*
3 *Fructus quod petatur ut fructus,uel intereſſe,in caſu huius §.quid relewet.*
4 *Fructus quando ueniant à tempore lit.conteſt.& quando à tempore moræ.*
5 *Fructus donec ſunt in fundo,ſunt pars rei,& in rei uendicatione non petuntur ut pars rei,ſed tanquam mei perceptis ex fundo meo.*

1 Cum fundum. Iſte eſt difficilis §. In actionibus †ſtricti iuris nõ veniũt fructus,niſi à tpe lit.cõteſt.h.d.cũ gl.ſua. Ad l.noſtrã opp.de l.ſi fundũ certa die præſtari.eo.ti. Gl.quę eſt hic,dicit q̃ ibi loquit de intereſſe quod cõſiſtit in dãno:hic de eo qd cõſiſtit in lucro. Truffa eſt:alia eſt ſo.q̃ ibi veniũt fruct' vt intereſſe:nõ vt fructus: vt hic. Sed illud nihil eſt dicere quãtũ ad legẽ hãc. Ideo dic q̃ ibi loquit in obligatiõe facti:hic in obligatiõe dãdi:iõ nõ veniũt fruct'. Præterea,ibi nõ dicit q̃ veniãt fruct':ſed q̃ venit intereſſe:vt j.dicã. Opp.de l.in hac.de triti. Dic,q̃ à tpe moræ, licet nõ veniãt fructus,tñ habebit rõ fundi,quãti plurimi à tpe moræ fuerit:vt dicim' in vino:vt no.in l.vinũ.ſ.ſi cer.pet. & l. 2 ſi.de triti.& iſtud eſt vtile ꝓpter practicã. † Nã ſi in libello peterẽ cõdẽnari ad fundũ cũ fructib' ſuccũberẽ ĩ fructib',vt hic. Si vero peterẽ cõdẽnari ad fundũ quanti plurimi fuerit à tpe moræ,vincerẽ:nec eſt dubiũ q̃ pl' valebat, cũ erat fructibus plen':vt l.ſi.§.fructus.de his quæ in frau.cre. Opp.de l.videamus.§.ſi actionẽ.ſ.de vſur. Sol.ibi veniũt poſt lit.cõte.ante nõ: vt hic,& probat ſ.ſi cer.pe.l.cũ fundũ.in prin. Opp.de l.in cõuẽtionalib'.§.fi.ſ.e.vbi qñ eſt rẽ tradi,venit cauſa bonorũ: ergo fruct'. Rñ.illa l.habet plures lec.& ꝓt intelligis in obligatione facti:tũc veniũt fruct' vt intereſſe,nõ vt fruct': per l. 3 ſi fundũ.j.e. Quid ꝓdeſt hoc? † Rñ.qa qñq̃ pl' cõtinet vnũ q̃ aliud. Pone,ruſticus debet mihi doctori prædiũ tradere: pcepit magnos fruct':ſed ego perciperẽ paruos. Si ego peterẽ vt fructus,deberent oẽs quos ipe pcepit,ſi peto vt intereſſe,deberẽtur oẽs quos ego pcepiſſem:in effectu ergo differt. Itẽ in modo practicãdi. Nã fructus petunt officio iudicis:vt l.videamus.§.ex cauſa.ſ.de vſuris. Sed qñ intereſſe petit:tũc venit iure obligationis:vt l ſtipulatiões nõ diuidunt.ver. Celſus. Erit ergo aduertẽdũ in forma libelli.& ꝑ hoc ĩteligis gl.d.§.ex cã. & d.l.in cõuẽtionalib'.in fi. Opp.de l.ſi ſtipulatus.ſ.de vſur. Sol.ibi fuit ſtipulatio rẽ dari,& vacuã poſſeſsionẽ tradi:& hic ſic nõ fuit ſtipulat':& ideo iſta duo ſimul iũcta aliquid operãtur. Vltimo opp.& videt q̃ fruct' veniãt:vt l.Iulian'.§.ſi fructib'.de act.emp. Gl.dicit,ibi in actiõe bonæ fidei:hic ĩ actione ſtricti iuris. Pe.dicit reprehẽdẽdo iſtã glo.nõ video rõnem inter cõtractus bonæ fidei,& ſtricti iuris:ſed dicit ipſe, aut veniũt ex cã lucratiua:& loquit hic. Aut ex cã onerola:& loquitur ibi. Iſta diſtinctio eſt cõtra l.ratio.§.j.de acti.emp. Itẽ cõtra ſecũdũ mẽbrũ eſt ſ.de le.j.l.apud Iulianũ.§.j.vbi eſt cauſa lucratiua,& tñ veniunt fructus:quia illa actio habet inſtar bonę fi- 4 dei. Dic ergo tres caſus. † Aut in obligatione venit rẽ dari tãtũ:& tunc aut eſt cõtractus ſtricti iuris:& nõ veniũt fructus, niſi à tpe lit.cõteſt.vt hic,& l.videamus.§.ſi actionẽ.ſ.de vſur. haberet tñ rõ quanti plurimi fuit à tpe moræ:vt l.vinũ. & l.in hac. Si vero loquimur in cõtractu bonæ fidei:& tũc veniũt fructus à tẽpore moræ:vt l.Iulianus.§.ſi fructib'.ſ.de act.emp.l. videamus.§.ex cauſa.ſ.de vſur. Aut eſt in obligatione, fundũ tradi:& tunc fructus vt intereſſe veniunt à tpe moræ:vt j.eo. l.ſi fundũ tradi. Aut venit in obligatione fundũ dari,& vacuã poſſeſsionẽ tradi:& loquit l.ſi ſtipulatus.ſ.de vſur. Sed opp. 5 de l.fructus pendentes.ſ.de rei vend. Dicit † Pet. c reſpectu iu c ris realis fructus ſunt pars fundi:ſed reſpectu iuris perſonalis nõ,vt hic. Sed iſtud eſt cõtra l. fi.§.fructus.ſ.de his quę in frau. cre.ideo dic,q̃ glo.optime dicit:qa iſtud eſt verũ in fructibus pendentib':hic ſecus Ratio:quia fructus ſunt pars terræ ad tempus:ideo poſtq̃ ſunt ſeparati à terra,non poſſunt peti vt pars. Sed in reali hoc eſt plus:quia quando q̃ etiam ſeparatos poſſum petere vt meos,non vt partem fundi,ſed tanq̃ meos: quia perceptos ex fundo meo.

Si tempore

Universidad de Deusto

1 *Si tempore sententiæ sit præsens procurator & dominus, & verba sententiæ referantur ad dominum, an valeat sententia.*

79.

SI procuratori presentis. Præsentia personę, inducit vt alteri per alterum actio quæratur. h. d. Opp. de l. possessio. §. & si possessio. ś. de acqui. poss. Insti. de inuti. stipu. §. alteri. dicunt quidã, ꝙ hic in prætorijs stipulationibus. Tu dic ꝙ hic operatur personæ præsentia: vt dixi. ś. eo. l. stipulatio. §. si quis insulam. Quæro qualiter verba debent concipi. Et vide glo. quæ incipit, hoc in prætorijs: ibi itẽ hoc in stipulatione, & datione, &c. Et no. istã gl. & alleg. eã in §. si quis insulam. Pe. de Bel. perti. dicit: ꝙ etiã si verba obligationis, & executionis conferuntur in personã procuratoris, valet: & qñq; sine cessione alteri per alterũ quæritur actio: vt nota. in l. j. in prin. j. de stipu. ser. Sed illud non est verũ, & l. j. de stipu. ser. cũ gl. loquitur in filio, & seruo, qui videntur eadẽ persona cũ patre, & domino: vt in §. ei qui. de inuti. stipu. & qd Pe. nõ bñ dicat scitis, ꝙ ex sententia quæritur alteri actio sine cessione: vt l. in causæ. §. fi. ś. de procu. tñ oportet ꝙ verba obligationis: &
a condemnationis, in præsenti[a] persona referantur, vt l. j. C. de
b sen. & inter. om. iudi. Quid si tempore[b] sententię † est presens
1 procurator, & dominus, & verba omnio snĩæ referuntur ad dñm, an valeat? Videtur quod nõ: vt hic. sed hoc ideo: qa dñs non loquebatur. qd in stipulatione requiritur, sed in snĩa sufficit præsentia: nec oportet ꝙ loquat: & sic puto ꝙ valeat si dñs
c erat ibi volens causam prosequi. [c] quod põt sc̃dm ea quæ dicã j. iud. sol. l. si post acceptum, secus si esset ibi assistens procuratori: quia in eum non debet ferri sententia in inuitum, sed si pro se fertur: præsumo eum in dubio voluisse litigare: al's sec[d].

1 *Quomodo verba dicantur ambigua.*

80.

QVoties in stipulationibus. In ambiguis assumimus interpretationẽ, quæ vitio caret. hoc dicit.
1 † Quæro quomodo dicantur ambigua? Et dicit gl. ꝓpter æquiuocationem: sit canis, quæ est quædã stella, & est canis latrabilis, & est canis piscis natabilis. Itẽ propter cõpositionẽ & diuisionem, & c. Opp. j. eo. l. inter stipulantem. §. si Stichũ. Glos. distinguit hic, de quo vidistis ś. eo. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. & plene in l. veteribus. ś. de pac. plenius per Dy. in c. cum sint partium iura de reg. iu. in. vj. No. ex hac lege exemplum: ꝙ dicit gl. de libro Aristotelis, & sic ad significationem genitiui. de qua dixi ś. de ope. no. nun. super rub. Itã no. exemplum de Bononia, cũ sint duæ ciuitates, quæ isto nomine vocantur vna, s. Lombardiæ: & alia vltramontes. qd facit, qa in hac prouincia sunt plura castra eiusdẽ nominis: & variantur p aliqua cognomina: tamen in actionibus criminalibus non potest dici certum, nec licet vagari: ideo debẽt exprimi: alias forte vitiaret: argu. j. de iure fis. l. ita fidei. in principio.

81.

QVoties quis alium. In stipulationib[9] prtorijs simpliciter cõceptis. vt quis promittere se curaturũ. Itẽ in obligationibus facti, succedit obligatio ad interesse. h. d. Ibi nã qui aliũ sisti, &c. Not. bonũ tex. Opp. promissio facti alieni nõ valet: vt l. stipulatio ista. in prin. ś. eo. Sol. hic ꝓmittit factũ suũ, i. se facturũ & curaturũ. Sed oppo. de l. stipulatio ista. in prin. ś. eod. Gl. non respondet hic, sed Insti. de inuti. stipu. §. si quis alij. qd in prætorijs stipulationibus est speciale, quod resoluat se fa
d cturũ, [d] & curaturũ. & illud voluit dicere hic glo. quæ incipit, in iudicio. quia secus est in alia stipulatione, sed non videtur ꝙ bene exponatur: quia seruus non potest esse in iudicio. Fallit in casibus. & tu illos hic debes intelligere. ideo vide glo. & adde ad eam ibi, in casibus: vt l. hos accusare. j. de accu. Itẽ ibi: momentanea: vt C. si per vim vel alio modo. l. j. Itẽ ibi, Cæsaris. vt C. vbi causę fi. l. fi.

Si procurator fisci. Stipulatio procuratoris refertur ad interesse dñi. h. d. Simile in l. si procurator. ś. si quis cau. & facit l. stipulatio. in fi. ś. de ope. no. nun. & vide quod dixi in l. prætor. eo. tit. Tangit Cy. in l. j. C. de procu. in q. j.

1 *An debeat distingui, cum debitor fuit in mora, an res eodem modo esset peritura apud creditorem.*

82.

NEmo rem suam. Si post moram. Periculum interitus spectat ad debitorẽ: vel periculum interit[9] spectat ad morosum. h. d. Ista materia est in l. quod te. & l. incendium. si
1 certũ petat. Non examinabo hic. † Quæro, an debeat distingui si res esset peritura eodẽ modo, vel non? Et vide glossam quæ incipit, non periturus eodẽ modo. et ista q. secundum quod scitis, multũ reuoluitur. ś. si cer. pe. l. ꝙ te. & l. mora. ś. de vsu. Cy. ponit in l. in minorũ. C. in qui. caus. in integ. rest. non est ne. Gul. de cu. ponit in l. quod te. ś. si cer. pe. Dic qñq; ad restitutionem speciei conuenitur quis actione reali: & tũc tene gl. in l. item si verberatũ. in fi. cum l. seq. ś. de rei ven. Quandoq; in actione personali quis tenet ex delicto, quia subtraxit: & tunc indistincte spectat ad debitorẽ: vt l. j. §. rectissime. ś. de vi & vi arma. l. subtracto. C. de fur. & C. quod met. cau. l. j. Fallit in l. si cum exceptiõe. §. quod si homo. ś. ꝙ me. cau. Ratio fallẽtiæ no. in d. l. quod te. Quãdoq; quis est debitor ex cõtractu: & in hoc gl. diuersificant. & Azo tenet qd debet fieri distinctio an esset, &c. lege si plures. in fine supra depositi. & lege si duo. §. finali supra de consti. pe. Io. contra Pet. de bella perti. tenet opi. Azo. aut debitor contempsit tãtum interpellationem: & tũc habet locũ distinctio Azo. in l. alle. per eum. Aut cõtempsit iudicis præceptum: & tunc est ve
e ra opi. gl. vt l. vbi. §. j. ś. de eden. Sed ista[e] opi. est falsa: per l. cum res. §. fi. ś. de lega. j. quare Gul. dat aliam distinctionẽ, & dicit aut contractus fuit celebratus gratia creditoris tantum: & tunc dicit verum Azo. & hic est casus in l. si plures. in fi. ś. depositi. Si vero gratia debitoris, vel cuiusq; fuit celebratus contractus: & tunc loquitur op. gl. arg. l. si seruus leg. §. cum quid. ś. de leg. j. coniuncta d. l. cum res. §. fi. Ista nõ est bona distinctio. Tu debes scire quod fur & morosus æquiparantur: vt j. l. proxi. §. pe. Sed in fure, & raptore, & in si. non adhibetur ista distinctio: vt d. l. j. §. rectissime. & l. subtracto. C. de fur. & sic in moroso. Præterea in contractibus, qui celebrant gratia creditoris tantum, vt depositi: tunc mora rei dicit perfidior, & magis punibulis, quam in alijs contractibus: vt l. j. §. j. ś. de his qui no. infa. & l. furti. §. fi. eod. ti. & ideo periculum interitus debet ad eum spectare. teneam[9] ergo gl. nostram. Ad l. si plures. in fi. respon. vt gl. in d. l. quod te.

a ¶ In præsenti. Adde qd Bal. cõsi. ccxcix. j. li. tenet quod volũtate partium, verba sententię possunt dirigi in absentem.

b ¶ Quid si tempore. Hoc limitat Ange. nisi procurator non cõsentiat. l. mutari. de procu. And. bar.

c ¶ Causam prosequ. Adde quod Angel. intelligit verũ, nisi dominus contradicente procuratore ĩ se assumere vellet in sententia cãm, quia hoc facere non põt per l. post lit. ĩ. de ꝓcur. & no. gl. in cap. pe. in vers. siue post. de procura. in vj. & ꝙ voluit idẽ Barto. in l. furioso. ĩ. de re iud. & in l. procuratoribus. C. de proc.

d ¶ Facturũ, & curaturũ. Adde ꝙ hanc sol. sequitur Bal. consil. ccxcix. j. libr. vbi dicit, quod si quis in compromisso ꝓmittit Titium ratũ habiturum: debet intelligi se facturum, & curaturum: quia ista cautio est redacta ad instar ꝓtoriarum, maxime si sit statutum, quod sententiæ arbitrorum mandantur executiõi, & quod valeat promissio de rato, tenuit idẽ Bal. cons. cccxix. j. lib.

e ¶ Sed ista. Mora nõ debet esse damnosa creditori, nec lucro. vt l. si mora sol. ma. vbi perit tam cito ꝙ non potest aliena re. Pro opi. Mar. in l. fi. §. si ea. ad l. Rho. de iac. & l. si is. de iure doti. Ang. tamen dicit quod in actiõe bonefidei distingui. an pereat naturaliter: vt d. l. si plures. an casualiter: vt l. si ĩ Asia. in fi. depo. Andre. Barba.

2 *Qui promittit habere licere, dicitur alienum factum promittere, quando contractus præcedit, de cuius natura hoc venit, uel de facto eorum, quos potest prohibere.*

2 *Stipulatio ista dolum malum abesse, & habere licere, non continet nisi factum suum et successorum, & quos potest prohibere.*

3 *Simpliciter, id est, sine distinctione.*

4 *Prædicta probandi negatiuam, s. Titium non fuisse in tali loco.*

5 *Dolus tertij, an faciat rescindi contractum, remissiue.*

83.

INter stipulantem. Potest quis factum alienũ ꝓmittere: sed simpliciter promittẽdo videtur promittere se curaturum qñ præcedit cõtractus ex cuius natura hoc venit. h. d. Ibi negotium. l. obligatio. arg. l. Arist. ś. de dona. Examinemus secundam lec. gl. & habet duo contraria. Dicitur hic, stipulatio ista, habere licere, continet alterius factum: contra. ś. eod. l. stipulatio ista. in prin. Respon. & gl. dat quatuor vel quinque

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nono.

✠ Pro concordia. Adtuerte, q̃ gñaliter iudex ſuccedens in locũ prædeceſſoris ſui non poteſt declarare ſniam latũ p prædeceſſorem ſuũ. Ita alle. Bal. in l. ab executore. ff. de appella. Cõtrariũ allegatur p d. Alex. in l. ex facto. col. j. ff. de vulg. & pup. aliter tenere in hac l. inter ſtipulãtẽ. in §. j. Soluit dom. Alex. in d. l. ex facto quã ſol. colligit ex verbis Bart. in hoc §. j. & etiã d. Alexã. ſoluit, dic vt hic per eũ. Adde ad no. in l. Pomponi. §. ſi plures. ff. de rei vendic. in l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iur. in qõ. inj. per Barto. & vbiq̃ concor.

a ¶ Irritaretur. Adde q̃ Imo. aliter intelligit hunc tex. cui adhæret Alex.

b ¶ Facit ad q. Adde inquãtũ Alex. poſt Bart. tangit de teſtibus dicendo q̃ poſſunt reduci ad concordiã, nõ vt ꝓbẽt, ſed gratia euitandi falſum. Adde q̃ idẽ tenuit Ro. cõſi. clvj. & qñ teſtes ad concordiã ſint reducendi, vide Pe. de Anc. conſi. ccclxxxvj. Et q̃ licet teſtis ad concordia reducat, non tñ probet, voluit Bal. cõſi. cccxj. lib. iiij.

ſo. Vna eſt: q̃ hic p̃ceſsit cõtract⁹, ex quo debebat euictio extraneo euincente & iſta eſt vera. Alia ſol. eſt, q̃ promittere vr̃ ꝓ ſe, & eis, quos põt ꝓhibere: vt l. fluminũ. §. quãquã. ſ. de dã. infec. & iſta põt eſſe bona. Tertia ſol. eſt, q̃ differẽtia eſt inter ſtipulationẽ, habere licere, ſimpliciter interpoſitam: quia videor factũ alienũ promittere, ſecus ſi expreſſe promitto. Et hãc tenet Pe. vt recitat Cy. in vij. q. C. de ꝓc. cu. l. j. Sed iſta non eſt bona. p l. ſtipulatio iſta. in prin. coniuncto ver. ſed quatenus.

1 Quarta ſol. eſt Io. †quæ ponit in gl. & eſt veriſsima. & no. ſed debet cõiungi cũ præcedẽtibus, vel altera earũ. & ſic tenet de facto alieno, qñ præcedit cõtract⁹, de cui⁹ natura hoc veniat, vl̃ de facto eorũ, quos poteſt ꝓhibere: tñ tunc nõ formabitur libellus, quaſi per eũ nõ liceat habere: & ſic ipſe cõtrafaciat: ſed quaſi per ipſum non curet, q̃ alius nõ faciat. Quod bene nota. dixi ſ. eo. l. in illa. Aliæ ponunt in gl. & eſt ſent bonæ: ſed nõ haberent dubiũ. Opp. de l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis dolũ. ſ. eo. gl. dicit hic: dic vt dixi in pe. ſol. & ſi habetis penult. tũc nõ põt ad pe. adaptari: ſi habetis antepe. poteſt, vt ſ. dixi. Si poſſet adaptari vltimæ ſol. tũc nõ haberet dubiũ iſta l. Itẽ dicit gl. vel in ſecũda: & iſta eſt bona ibi: & in tertia dicit gl. nõ eſt bona: vt ſ. re probaui: vel tene ſecundã vel primã. Breuiter iſta †ſtipulatio dolũ malũ abeſſe, & habere licere, nõ cõtinet niſi factum ſuum & ſucceſſorũ, & quos ꝓhibere põt: & qñ præcedit contractus ex quo euictio debet: dic vt dixi plene in l. ſtipulatio iſta, habere licere. in prin. Alij volentes euitare cõtraria dicunt, & eſt lectura la. de are.

2 Oldr. & Ray. q̃ in prin. l. nõ variat caſus: ſed in ver. & qui ſpondet. Et pone q̃ qs ꝓmittit dolũ malũ abeſſe: dicit iuriſconſultus, qd̃ nõ vr̃ ſimplex abnegatiuũ promittere: vt de facto oĩm ꝓmittat, ſed de facto ſuo. Et adde ad tex. ſecũdũ Iaco. de Are. & Old. ibi ſimplex abnutiuũ: hoc eſt ſimplex & indiſtincte abnegatiuũ doli, etiã à quolibet extraneo cõmittẽdi: ſed curaturũ vt ad ſe veniẽtiũ: & à ſe abſit: & tũc cõcordat cũ cõtrario. & lect. Iac. de Are. & Oldr. Petr. de bella perti. legit alio mõ: & in idẽ recidit: & format qõnẽ ſic. Pone: q̃ aliquis vult teneri de dolo alterius, qualiter debet ꝓmittere? Certe nõ ſufficit ꝓmittere dolũ malũm abeſſe: ſed oportet q̃ ꝓmittat ſe facturũ, & curaturũ q̃ dolus mal⁹ aberit: tũc de facto alterius tenebit. & hoc mõ legit Petrus. Et aduer

3 te †ad illud ſimpliciter. i. ſine diſtinctione: vt dixi ſ. e. l. j. §. ſi qs

4 ſimpl̃r. Sedo tene †mẽti ad illud, q̃ faciũt aduocati: & ſemper alleg. iſtã l. ad hoc, vult dicere aduocatus, q̃ Titi⁹ nõ fuit ĩ tali loco: & ipſe dicit, ceſſauit eſſe in tali loco: vel fuit abſq̃ eo: & nõ vr̃ negatiua poſtq̃ nõ ꝓponit negatiue. Sed certe quocũq̃ mõ ponit priuationẽ, ponit negationẽ, vt hic: nõ ſimplex abnegatiuũ. Et ꝓ hoc gl. ĩ l. fi. §. fi. ĩ fi. vlt. gl. ſ. de do. exc. & l. actor

5 C. de ꝓba. & ibi Cy. tãgit. Vlteri⁹ ĩducũt †qdã iſtud prĩ. vtrũ dol⁹ tertij faciat reſcindi cõtractũ. & iſte tex. ĩducit q̃ ſic. Sed alr̃ itelligit l. iſta, vt dixi. dic vt l. & elegãter. ĩ prĩ. ſ. de do. ma.

1 ☞ Iudicium redditur in inuitum cauſatiuè.

2 Litis conteſtatio inducitur, quãdo actor petit unum, & eſt dubiũ, an de illo ſenſerit reus: nec reus admittitur ad probandum, ſecus in contractibus.

Reus qui reſpondendo actori petenti unum, errauit: quia de alio reſpondere volebat, reſtituitur ſi eſt læſus.

3 Ius declarandi, quod eſt ambiguum non tranſit ad hæredem.

4 Differentia inter declarationem voluntatis & electionem.

5 Ius declarandi tranſit ad hæredẽ, quando declaratio poteſt ſtipulatori prodeſſe, & ipſi reo nocere.

6 Teſtis, quando depoſuit ambiguè, ad quem pertinet declaratio, & in fauorem cuius fiet an actoris, vel rei.

7 Libellus dubius declaratur ex probationibus, & infra. nu. 9.

8 Litis conteſtatio ſi eſt facta per cõfeſsionẽ dubiam. eius declaratio ſpectat ad reum.

9 Procurator non declarat verba ambigua libelli parrecti per dominum.

Dominus declarat libellum datum à procuratore ſpecialiter conſtituto ad ſic libellandum: alias non.

Libellus quando eſt intertus, articuli debent eſſet certi ad libellum declarandum: & ſic per probationes declaratur, & 7. nu. 7.

Reus obſcurè excipiens, declarat quemadmodum & libellans.

10 Succeſſor iudicis inquirentis obſcurè, non poteſt inquiſitionem declarare.

11 Intertitudo, apparet poſt ſententiam, quis poſſit eam declarare.

12 Declaratio quæ poteſt fieri per veriſimilia, poteſt fieri per ſucceſſorem.

13 Cautela, q̃ quando hominem capitur, iudex vel per confeſsionem eius, vel per probationes, faciat apparere, eſſe illum hominem, & idem corpus.

14 Declaratione ſemel facta, non admittitur variatio.

c ✠ Si Stichum ſtipulatus. Et iſte eſt vtilis §. diſſenſus vitiat ſtipulationem: ſed nõ iudiciũ. h. d. Opp. de l. ſi in emptione. in prin. ſ. de cõtrahẽ. emp. Sol. ibi in quibuſdam acceſſorijs fuit diſſenſus. Opp. ſ. eo. l. quoties in ſtipulationibus. Sol. hic conſtabat: in dubio: dic vt ibi. Opp. dicitur hic q̃ conſenſu ſtipulatio cõtrahit. Cõtra. ſ. e. l. j. in prin. Sol. cõtrahit cõſenſu, verbis expreſſo. Opp. quod iudiciũ reddit in nolentẽ: vt l. ſi reus. ſ. de ꝓc.

1 & l. ſi domus. §. qui confitet. ſ. de leg. j. Sol. †redditur iudicium in inuitũ: ſaltẽ cauſatiue. Sed oppo. iudiciũ ſine lite cõteſt. nõ valet: vt l. j. C. de lit. cõteſt. & l. prolatã. C. de ſent. modo ſi agit de Sticho: & ego rñdeo de alio nõ eſt facta lit. cõteſ. qa nõ ad idẽ. Pet. neſciuit ſoluere cõtrariũ: vel ſcripta male referunt: & dicit ipſe, fateor: ſi cõſtaret de vno actorem ſenſiſſe, & de alio reũ: q̃ tũc nõ valeret: ſed hic loquimur in caſu dubij. Sed illud nõ põt eſſe verũ: quia præmiſit caſum, vbi eſt certũ in contra-

2 ctibus: ergo & hic in iudicio. Quid dicemus? † Et dico ſi ex ipſa cõteſtatiõe cõſtaret, q̃ de vno ſenſerit actor, & de alio re⁹ nõ valeret. Sed ſi eſt dubiũ: in hoc eſt differẽtia inter cõtract⁹ & iudicia: qa in cõtractib⁹ poſſum ꝓbare, q̃ ipſe non ſenſerit de eo, qd̃ ſenſit actor: in iudicijs nõ admittat ad hoc, ꝓbãdũ: qa lex præſumit, q̃ reus ſenſit de eo, quod ſenſit actor. Plus dico q̃ ſi ad ꝓbandũ eſſet admiſſus reus, & ꝓbaret diſſenſum: nõ

a propter hoc irritaretur iudiciũ: & de hoc eſt caſus hic. Credere tñ, q̃ ſi ex hoc iuſto ductus errore omiſiſſet aliquã defenſionẽ, reſtitueret ex clauſula gñali. Opp. q̃ iudiciũ ſit oĩno nullũ: vt l. idẽ Põponius ſcribit, ſi frumẽtũ. §. fi. ſ. de rei vẽdi. vide-

3 te ſing. glo. hic. & ibi dicit vnũ verbũ valde notabile, †q̃ hic actor viuebat, qui volebat declarare: ſecus ſi nõ viueret. & vide gl. q̃ incipit, viuẽti & declarare volẽti. & ſic iſtud ius declarandi nõ trãſit ad hæredẽ, ſecundũ iſtã gl. Pro hoc facit ſ. e. l. cẽteſimis. in fi. & no. etiã in l. cõtraria. ibi, dũ glo. dicit deceſsiſſe. qd̃ bene nõ. Sed nõne eſt cõtra caſum l. ſi ſtipulatus fuerim. in

4 prin. ſ. e. Aduerte, †differẽtia eſt inter declarationẽ volũtatis & electionẽ: quia ſi ꝓmiſiſti Stichũ vel Pamphilum, poſſum eligere, vt ibi: ſed hic loquit de declaratione voluntatis qñ de certo ſenſit. Sed cõtra illud videt l. ſi quis à filio. §. ſi quis plures. de leg. j. vbi hæredis eſt electio & declaratio volũtatis: ſed ibi eſt fauor vltimæ volũtatis. Itẽ ibi, quicqd hæres elegit, eſt ad cõmodũ creditoris: & iõ põt prodeſſe: ſed hic nõ põt elige re aliud: quia obeſſet cõuento, ſi cũ aliũ eligeret reus, nõ feciſ cet defenſionẽ, quã debuiſſet. Et ad hoc facit glo. in d. §. ſi quis plures. in alio dubio. & iſtud plus placet, q̃ p̃cedẽs ratio. Pro-

5 pter †qd̃ dico, q̃ ſi decedit reus eo caſu, quo ad eũ pertinebat declaratio: vt l. ſtipulatio. §. in ſtipulatiõib⁹. ſ. e. & no. in l. quoties. ſi quidẽ ſtipulatio erat ex cã lucratiua, ita q̃ qcqd eligatur prodeſt ſtipulatori: q̃ hæres debebit eligere: arg. d. §. ſi qs plures. Sed ſi ex cauſa onerofa: tũc vitiat ſtipulatio, per ea q̃ dicta

6 ſunt. Facit ſ. loca. l. ſi decẽ. & qd̃ ibi no. † Et iſta l. facit ad q.

b Reperit q̃ teſtis examinatus in iudicio depoſuit ambiguè de Sticho: nõ dicit de quo: q̃ro an debeat interpretari ꝓ reo, vel pro actore dictũ teſtis. Et verba doct. dicũt, aut loquimur de his quæ pertinẽt ad litis ordinationẽ: & fauem⁹ actori: vt l. de die. in prin. ſ. qui ſatiſd. cog. aut de his quæ pertinẽt ad litis deciſionẽ, & tũc fauemus reo: vt l. fauorabiliores. de regu. iur. & l. Arrianus. §. de actio. & obli. Ita dicit Dyn. ſ. de dã. infect. l. fluminũ. §. itẽ apud Iulianũ. & extra, de reg. iur. cũ ſint partiũ. lib. vj. Sed nõne loqtur hic in his, q̃ pertinẽt ad litis deciſionẽ: & tñ fauem⁹ actori, iõ illa verba nõ placẽt mihi. Vñ dic, q̃ aut

in iudicijs

Universidad de Deusto

✠ POMATES.

a ¶ Extra de proba. Vide Alex.cõ.xlv, ĩ fi.vol.ij.& iij.in iij. col.in fi.volu.iiij.& cxlviij.col.j.eo. vol. & xiiij.col.ij.vol.v, & plene Fel.in con pitria.co.vij.& vnũ verbũ ĩ c.cũ tu.col. ij.de testi.ĩ pria conclusio. & xiiij.cõ.in in iij.col.ĩ v.cõsil.& in c.cũ clamor. eod. ti.& in c.fi.col.fi. de excep.& Barb.eõs. v.col.vij.volu. j. & v.colũ. vj. vol.ij.& xlij.colũ.iiij.Et Ro. consi.xcvj.col.iij.& Alex.xcij.col.j.vol. j.& c.col.iij.in fi.co. vol.j.& c.col.j.in fi. eo.volu.j.& cxviij. vol.ij.eo.vo.& Capram.x.colũ.iiij. & cviij.co.ij.vo.ij.vbi dicit, ꝙ testis inductus ad ꝓbãdũ præscriptionẽ seruitutis prędialis,debet dicere ad hoc vt ꝓbet,limitare cui ꝑdio acq fierit ille q eũ producit.& ibi etiã ponit de teste deponente per verbũ,vt s.põt referri ad varia tempora deposuerat. & cxxij.eo.vo.colũ.ij. vbi dicit, ꝙ tũ iudex ex officio suo ꝑt repetere testẽ,vt declaret dictũ suũ ambiguũ.& clxxx.col. pe.vol.ij.vbi ponit de eo, qui probauit formã:sed nõ certi tẽporis:prout oportebat.et cc.eo.vo.vbi alia exẽpla ponit.& iiij.col.j.volu.iij. & lxxxj.col.j.in fin.& seq.col.fi.eo.vo.vbi ponit alia exẽpla.& cxl.col.ij.volu.v.& xvj.col.iij.eo.vo.& xxiij.eo.xiij.eo.vol. vbi ponit alia exẽpla. & xiiij.colũ. ij. volu.ij.& xvj.colũ. iij.eod.vol.& xxiij. vbi ponit de proba.facta per instrumẽtum de quo dicebat quod reliquerat fundũ, &c.vltra & cir. fi.&c.& xxviij. col.iiij.eo. volu.vbi ponit pulchrũ exẽplũ.& xxxix.col.ij. eo.vol.vbi ponit aliud exẽplũ de teste, q deponit alternatiue,& alias etiã ambigue. & loquit in cã fauorabili matrimonij,dotis,& similiũ: & Ro.ccccxix. vbi dicit,ꝙ si volo ꝓbare quẽ mutuasse mihi sub vsuris, nõ sufficit probare eũ solitũ dare alijs in termino:& ꝓbare me de illa soluisse fœnus.vũ etiã ibi dicit,ꝙ si volo probare te vendidisse nõ plus iusto ꝑtio propter dilatã solutionẽ ꝙ nõ sufficit ꝓbare, q alij similes ita soliti sint facere. & Alex. c.col.iij. vol.v. vbi

in iudicijs oritur dubitatio circa verba:et tunc aut sunt prolata ab aliquo ex his, in quorũ persona iudiciũ principaliter sustẽtatur:aut sunt prolata a quodã alio. Si ab vno ex his:semper interpretatur pro eo, vt hic, & l.si quis intẽtione.§.de iud.siue sit actor,siue reus.& no.per Dy.in c.contra eum.de reg.iur.libr.vj. Quãdoq; sunt verba prolata ab alio,nõ ab ipsis litigantibus:vt in teste:vel defunctus est aliqs, qui protulit verba successorẽ habens: & tunc tuvis facere interpretationem causa vitandi aliquam contrarietatem: & tunc potest fieri interpretatio.vt hic est casus, extra,de testib.c.cũ tu.& in prima cõstitutio.Codi.§.quibus. Aut tu nõ vis facere causa euitãdi cõtrarietatẽ,sed vt prosit alij:vel propter aliquã aliam causam: & tunc non põt fieri.Sed illud verbũ dubiũ
a nõvalet:vt c.in prẽsentia.extra,de ꝓbat.[a] & hic in gl.& l.idẽ Põponi[a] scribit,si frumentũ.ĩ fi.§.de rei vẽ.Si vero insurgit dubietas circa aliud,quã verba:et tunc recurre ad dicta doc. Aut loquimur in his,quę pertinẽt ad litis ordiationẽ:& tũc si actor instat,& prosequit,fauemus actori:vt in l.de die.in prin.§.qui satis.cog.Si vero actor nõ instat:& fauemus reo:vt l.si ea.C. q accu.nõ pos.& l.ꝓperãdũ.§.& si quidẽ. & §.sinaũt.C.de iud.Aut in his qui pertinent ad litis decisionẽ: & tũc fit interpretatio pro liberatione: vt l.Arrianus.§.de actio.& obli.& l.lege Iul.§.de manumis.

7 †Ex his dico,ꝙ intẽtio dubia debet declarari in ꝓbationib[a]. Nã si ꝓbatio esset dubia:tũc fieret interpretatio cõtra eũ, vt dixi. Licet eẽ posit dicere, sic intellexi in libello:nõ tũ põt dicere,sic intellexit testis:vel sic debet intelligi instrumẽtũ.Itẽ
8 dico,†ꝙ si litis cõtes.facta est ꝑ cõfessionẽ nõ stabit ei,ꝙ sensit actor:qa cũ contestatio facta est per cõfessionẽ: tũc cõtestatio nõ est solũ ordo iudicij,sed etiã est probatio:& ideo cogit declarare reus: vt l.certũ.de cõfes. Vel si nollet declarare,habet locũ l.de ætate.§.q tacuit.ff.de interg.act. & qd̃ no.per Dy.in d.c.cõtra eũ.Itẽ dico,
9 †ꝙ si libellus est datus per dnm, ꝙ verbũ ambiguũ nõ põt declarari per procuratorẽ gnãlẽ,nisi habeat expressum mandatũ à dño:sicut non põt hęres vniuersalis.Itẽ si est datus libellus à ꝓcuratore, si quidẽ dns mãdauit specialiter sic dari libellum, declarabit dns:aliàs ꝓcurator:vt §.de lib. cã.l.in seruo.& ꝙ no.de ędil.edic.l.cũ mãcipiũ.& si nollet declarare,tenet dño: cũ sequatur absolutio.Hæc enim declaratio ꝑsonalissima est,vtvides.Quod bñ nota: quia si libellus est incertus, ꝓbatiões sunt certæ:debent articuli esse dati ad declarationẽ habendã:vt ex prædictis vides. Itẽ
10 †si reus obscure excipit.Itẽ puto in iudi-
b ce[b] inquirẽte,vt eius successor non posit
11 declarare eadem rõne. Sed quid †si post snĩam appareat incertitudo? Dic ꝙ si q dẽ ex actis apparet certũ:prẽsumit iudicẽ de eo sensisse:vt no.§.de excep.rei iud.l.si quis ad exhib.Idem dico si nõ apparet ex actis,nõ stat declarationi actoris vel rei, de quo sensit:sed debet cõstare per verisimilia, de quo sensit.§.de iudic.l.si iudicis.
12 Oia†enim quæ §.dixi non posse declarari ꝑ successorẽ, vel similes:intelligo quãdo declaratio cõsistit ex mera volũtate: secus in declaratione,quę fit per verisimilia:vt l.semper in stipulationibus.j.de regu.iur.

13 †Et ideo boni assessores,qñ capiũt aliquẽ exbannitũ: quia fortè reperitur alius eiusdẽ nominis & cognominis:faciunt eũ confiteri se esse illũ hominẽ:& illud idem corpus, &c.vt dixi de cõdit.& demon.l. demõstratio.in prin. Vel si nõ posset hãc cõfessionẽ extorquere,habeat ꝑbationẽ, ꝙ hic est ille homo,qui de maleficio inculpabatur:vel qui illud fecit:vel habeat verisimilia de eo, ita ꝙ verisimile sit iudicẽ,
14 qui iudicauit de eo sensisse.Itẽ †postquã
c quis semel declarauerit,nõ poterit postea variare:vt l.quicquid astringẽdæ.in prin. j.eo.secundum vnam lect.& ibi dixi.

Si stipulante. Si alternatiuè interrogãti respondeat de vno,vitiat stipulatio ĩ specie:licet secus in summis.Itẽ sec[v] si præcedat interrogatio copulatiua. Hic distingue plenè, vt dixi §.eo.l.j.§.si quis simpliciter.& §.fi.

1 ☞ *Impedimenta quæ tollunt iam contracta,an impediant contrahenda.*

2 *Stante statuto,quod bannitus elapso termino bãni non possit esse de prioribus,etiam si fuerit rebannitus:& alio quod interficiens rebellem,sit exemptus à bãno,quod incurrisset uel incurrere potuisset ob eius delicta:an si bannitus in termino banni interficiat rebellem,possit esse de prioribus.*

3 *Illud quod operatur oppositum in opposito,idem propositum in proposito:eodem,scilicet concurrente.*

4 *Contrariorum,quòd eadem sit natura,qualiter intelligatur.*

5 *Relatiuum,quis uel qui,adiectum uerbo futuri temporis facit conditionem.*

6 *Fructus,si debentur ex certo fundo,utrum obligatio extinguatur,si non recolligantur.*

7 *Quando inspiciatur,quod euenire potest.*

8 *Frater,an possit esse tutor filiorum fratris defuncti: ex quo inter eos est obligatio conditionalis,si res euinceretur.*

9 *Domus deposita & restaurata, quando sit eadem domus.*

10 *Ratio differentiæ inter domum depositam & nauim dissolutam & reædificatam,quòd sit,uel non sit eadem.*

11 *Ecclesia destructa,& reædificata,quòd non sit eadem. Literæ apostolicæ super beneficio,quòd non porrigantur ad*
d *noua beneficia,& an ad ecclesiam de nouo reædificatam. Ecclesia destructa & reædificata,licet sit alia ecclesia,idem tamen est beneficium.*

12 *Canonicus excommunicatus, si alij sunt positi loco illorum, an illi sint excommunicati.remissiue.*

Sacram rem. §.iste cõsueuit reputari difficilis.Si res à commercio cõi eximatur,sup ea obligatio non contrahitur:& iam cõtracta extinguitur,nec reuiuiscit impedimẽto cessante:secus si fructus nati pereant, vel nauis reponendi animo dissoluatur:ex tunc enim obligatio nõ extinguit,sed cessat:ideo reassumit effectum impedimẽto cessante.h.d.Iste §.diuidit principaliter in septẽ partes.Primo determinat vnã quæstionẽ.Secũdo determinat aliam quę dependet ex antecedentibus. Tertio assignat vna rõnẽ in cõtrarium. Quarto ponit duo dicta,quæ vident esse cõtra præcedẽtẽ determinationẽ. Quinto soluit dicta contraria dissimilitudinẽ assignando inter stipulationẽ hoĩs liberi & vini seu fru
d ctuũ. Sexto ponit differẽtiã inter hominẽ & nauẽ. Septimo[d] ponit effectum prẽsentis inquisitionis. Secunda ibi:nec reuocantur tertia ibi:quoniam quidem. Quarta ibi: nam & si nauem. Quinta ibi:sed hæc dissimilia. Sexta ibi:& nauis si hac. Septima ibi:hic tractatus. Prima subdiuiditur:quia primò soluit q.Secundò rationem dubitationis. Tertiò rationem solutionis.Secũda ibi:quãuis res sacra. Tertia ibi:nam & cũ quis. Et est ratio:talis obligatio iam nata extinguitur,si res efficiatur sacra,vel homo liber:ergo multo magis impeditur cõtrahenda.Sequitur secũda pars ibi:nam reuocantur, &c. Sequitur tertia pars ibi:quoniã quidẽ. Hæc legitur duobus modis. Primò,ꝙ sit rõ præcedẽtiũ: sic prẽmitto & sic secũdũ naturã

loquit de teste deponente per verbum seu,& seq.col.vbi loquitur in deponẽte, per verbum siue:vt aliter ambigue de re,de qua agebat:et cij.col.ij.vol.v. vbi loquitur in eo, qui vult probare se satisfecisse post calculatas ratiões de quadam summa restante,adducendo quædam partita quę fuerunt facta post dictas calculationes.

b ¶ In iudice. Adde ꝙ ipse Bar.tenuit contrarium in l.ab executore j.de appel.& in l.terminato.C.de fru.& li.expẽ. Ang. hic concord. vt per Imo.& Ang.in d.l. ab executore.

✠ POMATES.

c ¶ Item postquã.sententię ergo declaratio nõ potest fieri nisi semel. De quo vide scribentes in d.l. quicquid astringendæ. Bal.in dicta lege ij.C.de sentẽ.ex breui.reci.ĩ ij.eo.in ver. sed nõ quidem si semel.& Cepo.in reper.rub. ff.de ver.si. in vj.qõ.in practica Pap.in tit.de excep. sententiæ.in vers.ꝑ publicum nuncium qui omnes dicunt, ꝙ semel tantum. Et idẽ vult Ang.& Rapha.Cu.in l.qd̃ iussit.§.de re iudi.ꝙ dicit esse verũ Alexã. post Ange.& Imo.ĩ d.l.qcquid.in sententia diffinitiua: secus in iterlocutoria. De quo vide omnino in d.l.quod iussit.& in l.ab executore.

¶ Septimo. Et hic qñ stipulatio continet dari:secus si tra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

di:vt not.Inſtitu.de iniuri.ſtipu.in princ. ſecundũ Rapha.hic. Andre. Barba.

1 ¶ Et iſta ſunt. Qd dicit hic de banno reprobant Bald. & Ang.qa cũ illud bãnũ ſit quoddã pemptoriũ,& p ſtatutũ rollat,circũducit edictũ banni: adeo qd nõ tenet cõparere I termino.de iudi.l.& poſt tres.§.j.de re iudi.l.quæſitũ.& dicit Ang.q; i pũcto quo occidit rebellẽ,cõtingeret eum exbãniri, ſtatutum loquẽs de exbanniris, non de exbanniendis, non prodeſſet ei.de iuriſ. omniũ.iudi.l.ſi quis id quod.§.ſi dum ꝓcurator.& eſt quæſtio de puncto, de quo in l.ſi poſt mortẽ.de lega.j. Adde et clarius cõtra Bar.qa ſtatutũ eximẽs a bãno futuro, intelligit illud ꝓpedire, & hic ponit.vũ nõ eſt nouũ ſimile de ſolutione,que nõ põt impedire obligationem. Andre.Barba.

b ¶ Ad q. Adde quod Ale.refert q̃ Ange. Bal. Raph.cũ qbus ipſe trãſit.tenet contra hanc deciſionem Bart.

de homine viuo poſsit mortuus fieri,et de mortuo non põt fieri viuus: ſic obligatio nata põt extingui,ſed extincta nõ poteſt reſuſcitari,niſi miraculoſe. Nunc ad propoſitũ,q̃ prædicta ſint vera:quia aliàs ſequeret abſurdũ,ſcilicet q̃ eadẽ cauſa eſſet obligãdi & liberandi:hoc eſt,eodẽ modo reuiuiſceret,ſicut extinguit. Quod eſt cõtra naturã,quod de nõ eſſe trãſeat ad eſſe. & hoc vult dicere glo. Secũdo modo põt poni,q̃ ſit rõ contra prædicta hoc modo. Dictũ eſt ſ.q̃ nõ reuiuiſcit impedimento ceſſante. Cõtra:quia cõtrariorũ eadem eſt natura: qa ſicut hic facit extingui obligationẽ,ita ſi ceſſat, facit reuiuiſci.quaſi dicat,iſta rõ eſt ſufficiẽs,vt ꝓpter hoc reuocetur in obligationẽ:& ſic rõ remotiua:vt tangit gl.in ſi.Sequitur:nã & ſi nauẽ.Iſta duo exempla ſunt clara & cõtradicũt præcedenti determinationi. Sequitur ibi:ſed hæc diſsimilia. Volens ſoluere cõtrarium præmittit,q̃ ſicut ſtipulatio liberi hominis nõ valet purè:ita nõ valet ſub conditione:qa res debet eſſe ĩ noſtro cõmercio tẽpore cõtract⁹. Hoc præmiſſo nõ obſtat exemplũ de vino naſcituro:quia illa obligatio cõtinet vinum in genere,quin genere poteſt ſubijci cõmercio noſtro. Itẽ dicta obligatio habet tẽpus, quo fruct⁹ naſcerent,& expectare q̃ fructus naſcãtur, eſt ciuile & honeſtum. Sed liber homo eſt certũ q̃ tẽpore contractę ſtipulationis nõ põt ſubijci cõmercio noſtro. Itẽ expectare q̃ efficiat ſeruus,nõ eſt honeſtum:quia caſum aduerſamq; fortunam, &c. Habes ſolutum cõtrarium de exemplo vini. Sequitur,& nauis. Hoc tollit cõtrariũ de exẽplo nauis ſic. Certũ eſt:q̃ qñ res efficitur ſacra,fit ea mente,vt nũquã efficiatur prophana: & cũ ſeruus efficitur liber,fit ea mente,vt nũquã efficiatur ſeruus,quod patet:quia expectare eius ſeruitutem,eſſet inhoneſtum,vt dixi. ſed in naui ſi reſoluta eſſet animo cõuertendi in alium vſum, & poſtea reficeretur,eſſet alia nauis: nec obligatio tunc reuiuiſceret,& ſic eſſet idem,quod in homine libero:ſed ſi deponitur animo reficiendi animus eſt honeſtus,& ideo tũc videt eadem nauis. Ad hoc facit,quod dicimus de domo,& cætera ſunt clara vſque ad ſi. Nota in prima particula quòd liberum hominem non poſſum ſtipulari. Aliud no.q̃ obligatio ſemel extincta,&c. Oppo.de l.cætera.§.ſi duobus.ſ.de lega.j.& l.ſi quis inquilinos.eod.ti. Solue vt dixi ſ.eo.multum intereſt.

Secundo opp.de l.is cui.ſ.de teſta.& de l.j.§.ſi quis autem.ſ. de bonorum poſſeſsio.ſecundũ tab. Dy.ſignat cõtrariũ illud: hic loquitur quando contingit mutatio circa rem: ibi quando circa perſonam ſine eorum delicto,ſalua reuerentia. Dy.non bene ſignat contraria hic,quia illę leges loquuntur,q̃ ea quæ nõ impediũt iam facta,impediũt cõtrahẽda:vt j.eo.l.pluribus. §.& ſi placeat.hic verò loquimur,qñ ea quæ tollũt iam cõtracta,impediũt contrahẽda. Sed oppo.de l.ij.§.j.de capi.dimi. Sol.quãdoq; impedimentum ſuperueniẽs reddit rem inhabilem in futurũ,& habet locũ regula,vt hic. Quãdoq; in futurũ inhabilẽ nõ reddit,& ĩ iſto caſu habet locũ iſta regula. Simile in l.ſi debitori deportato.j.de fideiuſſo. Oppo.de l.ſub cõditione.j.de ſolutio.& l.quoties.j.de noua.vbi toleranf iam cõtracta,& tũ non impediunt contrahenda. Breuiter ibi loquit de actu,qui principaliter ad liberationẽ tẽdit,& ideo niſi proponat obligatio,nõ põt ſequi liberatio:hic nõ tẽdit ad liberationẽ principaliter:ſed ſecũdario,& p̃ quandã cõſequentiã. Et cũ quæritur,†vtrum ea,quæ tollũt iam contracta,impediant cõtrahẽda. Dic,aut quęris de his quæ reſpiciunt principaliter liberationẽ,& tũc aut talis actus de liberãdo reſpicit tãtũ præterita:& tũc ea.quæ tollũt iam contracta,nõ impediunt cõtrahenda:vt d.l.ſi à colono.& d.l.ſi ſtipulatus fuerim.§.j.ſ.e. Aut reſpiciũt tantũ futura:& tunc aut illa liberatio tendit ad indu-

cẽdã liberationẽ doli:& quę impediũt iã cõtracta nõ tollũt cõtrahẽda:vt l.ſi vnus.§.illud.ſ.de pac. Aut ad liberationẽ doli, non tendũt:& tunc nõ impeditur obligatio cõtrahi, ſed effectus ſic:vt vno contextu obligatio naſcitur,& perimitur:vt l. ſub cõditiõe.j.de ſolu.& l.quoties.j.de noua. Secũdò,qñ quęrimus de his quæ nõ reſpiciũt liberationẽ principaliter: & tũc aut illa qualitas reddit perſonã,vel rẽ inhabilẽ in futuro:& tũc quæ impediunt iam cõtracta,impediunt cõtrahẽda:vt hic, & l.ij.§.deſinere.ſ.vſufru.quẽadmo.ca.de vſufru.leg.l.Sempronius Attalus. Aut non reddit perſonam, vel rem inhabilẽ in futuro:& tunc quæ impediunt iam cõtracta, non impediunt contrahenda:vt ſ.de capi.dimi.l.ij.§.j. & l.ſi debitori deportatio.j.de fideiuſ.& j.eodem.l.exiſtimo. Et iſta † ſunt vtilia ad

a q.[b] Statutum eſt hic, quod ille qui fuerit exbannitus, elapſo

b termino banni,non poſsit eſſe de prioribus,etiam ſi fuerit rebannitus. Alio ſtatuto cauetur,quod qui interfecerit aliquem rebellem,ſit exẽptus,& eximatur ab omni bãno,quod incurriſſet,vel incurrere potuiſſet,propter eius præterita delicta: contingit,q̃ quidã poſt bannum ſibi datum intra terminum bãni,interfecerit rebellẽ quærebat vtrũ iſt: poſſet eẽ de prioribus. Videtur q̃ ſic:quia iſte nunq̃ fuit exbannitus: quia durante termino ſuperuenit cauſa, quæ bannũ perfectũ extingueret:ergo impediuit bãnũ incurrere:ſed certè cũ iſta cauſa tendat directo ad liberationẽ,nec de banno poſſet eximi,niſi ille qui incurrit in eo pũcto,quo terminus bãni currit, eſt exbannitus & exemptus:& ſic verum eſt, eũ fuiſſe exbannitũ: vt d.l.ſub conditione.j.de ſolu.cum ſimi. ſecus ſi ſtatutum de cætero redderet perſonam inhabilem ad exbãniendũ, per ea quæ dicta ſunt. Habetis hic,q̃ non reuiuiſcit cõtractus. Cõtra:quia ceſſante cauſa ceſſat effect⁹:vt l.generaliter.C.de epiſco.& cleri. Dy.dicit.quòd in obligatione quæ omnino non perimeretur,tunc procederet contrariũ:ſecus ſi omnino eſſet

3 ſublatum:vt in l.ſi vnus.§.pactus.ſ.de pact. †Oppon.quod operatur oppoſitum in oppoſito,ita & propoſitum in propoſito:vt l.ſi.de leg.iij.& l.& ſi contra.de vulg.& pup. Reſpon. quòd illud operatur,&c.verũ eſt eodem cõcurrente: vnde cũ ad contrahendã obligationẽ duo requirantur,ſcilicet conſenſus verbis expreſſus,& quòd res poſsit ſubijci noſtro cõmercio:quorũ ſi qd deficit,obligatio eſſet nulla. Eſt ergo rõ quare liberat:quia deſinit eſſe in commercio:ideo extinguit obligatio ipſo iure:ſed non reſtituitur obligatio ipſo iure,cũ verbis cõtrahatur:& licet res reincipiat eſſe in noſtro cõmercio: tamen verba quæ ſunt neceſſaria non ſuperueniũt. Dy. ponit in c.qui ſentit.extra de re.iur.in vj.& gl.in l.ſecundum naturã.

4 j.de reg.iur. †Opp.contrariorũ eadẽ eſt diſciplina:vt d l.ſecundũ naturã.cum ſi.& d.l.& ſi contra.ſ.alleg. Sol. Iſtud,contrariorum eadẽ eſt natura:poteſt intelligi tribus modis. Vno modo,eadem eſt natura quãtum ad cognitionem:quia cognito vno cognoſcis aliud:vt not.ſ.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.l.j. Item alio modo quantum ad iuris diſpoſitionem eſt eadem natura:vt l.diem.§.ſtari.ſ.de arbi. Et ibi ratio eſt: quia contrarietas cadit circa quædam accidentia,nõ circa id quod eſt cauſa eius effectus.de quo loquimur ibi,æquũ & iniquum non eſt cauſa quare debet ſtari, ſed compromiſſum. Tertio modo intelligitur,eadem eſt natura per contrarium: vt contraria eodem modo operentur contrarium effectum:& tunc obſtat ad hanc legem. Sed reſpondeo,verum eſt vbi eſt eadẽ ratio:vt in c.qui ſentit.extra de reg.iur,lib.vj. Oppo.de l.ſi chorus.§.fi.ſ.de leg.iij.Glo.quæ eſt hic,ponit ſolu.& non bonã. Veritas eſt,q̃ ſi talis homo efficiat ſeruus,reſtituatur legatum,ex noua voluntate:vt l.cum ſeruus.ſ.de adi.legat. ponit gloſ.in l.ſi chorus.in fi.& in l.qui res.§.aream.j.de ſolu. Venio ad ver.nã & ſi quis nauẽ.& opp.j.eo.ver.& nauis. Rñd. iſta verba debent intelligi cũ diſtinctione ibi poſita. Venio ad ver.pro quo & illud. Opp.de l.cum certus.de vino, muri.& oleo lega.& l.ſi debitor.§.veriſimile.de contrahen.empt. Glo.hic,& in contra.dicit,q̃ hic adiecit ex illo fundo, ibi: qd natum erit.& vide eam quæ incipit,nõ adijciendo. Quid eſt

5 hoc dictum,quod gloſſ.dicit? Dico quòd ratio eſt,† quia relatiuum,quis vel qui,adiectum verbo futuri temporis,facit cõditionem:vt l.Stichum qui meus erit.ſ.de lega.j.& l. nuper.ſ. de leg.iij.quæ conditio intelligitur de prima vice:vt l. boues.

§.hoc sermone.j.de ver.signi.& ideo deficiente conditiõe nõ debetur.sed si dico,ex tali fundo,non facit conditionem.Sed ista sol.videtur contra l.Lucius.de alimen.leg.Respõ.ibi certus locus adijcitur gratia designationis,non gratia taxatiõis, seu conditionis,quod apparet ex eo,q̃ certus locus ibi adijcit̃ in executione,nõ in obligatione:hic vero adijcitur obligatio ni principaliter,et in eadem oratione.Ista sol.probatur in tex. in l.quidam testamento.in prin.§.de leg.j.ibi:quod in initio
6 pure datũ,&c. †Et vt tibi liqueat ista materia,quando fructus debẽtur ex certo fundo,vtrũ obligatio extinguatur,vel differatur,distinguesic.Aut certus locus adijcitur causa designationis: quod est quando præstationi adijcitur in alia oratione:aut adijcitur gratia taxationis.Primo casu,quod est promissum,debetur statim,vel ex illo loco,vel aliunde: vt l.Lucius.§.d̃ ali.leg.et l.quidã.de leg.j.et l.Paulo Callimacho.§.fi. de leg.iij.Quãdoque adijcitur gratia taxationis:et tũc aut adijcitur per relatiuũ:& ita facit conditionem,& tunc aut est tãtũ vna præstatio,aut sunt plures præstationes annuæ,vel mẽstruæ.Si tantũ vna præstatio,et tunc si primo anno non colliguntur fructus, decætero non debentur:vt l.cũ certus.de vino triti.et oleo leg.et l.si debitor.§.verisimile.§.de contrahen. emptio.Si vero sunt plures præstatiões annuæ,vel mẽstruæ, quod deficit in vno anno, suppletur in alio:vt l. legatũ. §.vini falerni.de annuis leg.l.ex eo.§.de vino,tri.et oleo legato.Si vero non adijcitur relatiuum,et tunc spectãtur fructus sequentiũ annorum,si in primo anno nõ sufficiũt,vt hic,et l.Firmio. in prin.§.quando dies leg.ce.et hæc sunt verba Pet.hic p Cy. recitata in l.si quis argẽtũ.in fi.C.de dona.Quæro,an in tertio anno expectetur.et gl.dicit q̃ non,nisi duo anni expectẽtur: vt l.nemo.de leg.j.sed illa glo.dicit contra istum.§.qui dicit,q̃ cessat,et nõ extinguitur.Præterea obligatio vini,est in genere,quod perire non potest,vt l.in rõne.§.incertæ.§.ad l.falc.et l.incendium.C.si cer. pe.& ideo quandocunque nascitur, debebitur,cũ non pereat,& quod sit in genere,dilata tamẽ ĩ diẽ, dicitur hic in tex.Sed contra,quia imo obligatio fructuũ nascendorum est conditionalis,vt l.j.in fi.§.de cõdi.et demon.et dixi §.eo.l.interdum.Respondeo,quando promitto fructus futuros simpliciter,non exprimendo quãtitatem,et tunc indistincte est promissio conditionalis,vt d.l.j.in fi.ĩ fructibus nõ natis,sine culpa promissoris,primo anno debitor liberatur:vt §.de contrahen.emp.l.nec emptio.& tũc non distinguitur,vtrum apponatur relatiuum,vel non:sed quando certam quan
a titatem [a] fructuũ stipulor: tunc si nõ apponatur fundus conditionaliter,obligatio est in diem,vt hic patet:& sic debet intelligi prędicta distinctio. Itẽ oppone:dicitur hic,casum,aduersam fortunam,&c.contra de l.generaliter.§.si homini libero.§.de fideicõmis.liber.Gl.non soluit hic dicit Dy.q̃ ibi est libertatis fauore. Opp.dicitur hic,q̃ non inspicitur quod eue
7 nire potest.Cõtra l.q̃ bona.§.cũ ĩter ædes.de dam.infec. †Et vt liqueat an inspiciatur qd̃ euenire põt,breuiter dic: Aut id, de quo agitur,respicit tãtum tempus præsens,et nullam habet dependentiam de futuro:et non inspicitur quod euenire potest:vt l.si stipulatus fuerim.§.j.supra.e.& l.si à colono.& l.sciẽdũ.§.fi.supra qui satisda.cogan. Aut respicit futurũ: & tũc aut illud quod euenire potest,est contingẽs secundũ naturam, & hominis dispositionem:& inspicimus quod euenire põt: vt l.hæres meus.§.fi.§.de condi.& demon.& l.fi.§.sinautem auaritiæ.C.cõmunia de leg.& l.si quis domum.§.fi.§.loca.Aut secũdũ legẽ est cõtingens:et tunc aut est contingens de iure spãli,& nõ inspicit̃ quod euenire põt:vt l.iij.circa prin.§.de fidei cõmis.liber.Aut de iure cõmuni:& inspicitur: vt d.l. iiij.& l. & l.sed & si per prætorẽ.§.si feriæ.§.ex quib.cau.ma. Aut est cõtingẽs præter naturam,& præter legem:et tũc aut præsens status rei indicat cõtingentiã de futuro:& tunc inspicimus qd̃ euire potest:vt l.qui bona.§.cũ inter ædes.§.de dam.infec.et l. habitatores.§.fi.§.loca.et l.in hanc.in fi.§.de dam. infect.& l. idem cum eodem.in fi.supra de iurisdi.om.iudi.Aut præsens status rei non indicat contingentiam de futuro: & tunc non inspicitur:vt hic.Fallit ratione culpæ:vt l.diuortio. supra, de neg.gest.et l.eum qui.§.Papinianus.j.de fur.& de tabu.exhi. l.locũ.§.cõdem:ratio.cũ simi.Fallit fauore libertatis:vt l.gñaliter.§.homini libero.supra de fideicõmi.libert.et illud brocar.

tangitur in l.j.de in litem iuran.& ibi per Gul.sed non explicat.Et prædicta faciũt ad multa,q̃ dixi ĩ lege,si qs sub cõditiõe.
8 de testa.tutela. †Itẽ facit frater diuisit cũ fratre,qui mõ moritur relicto filio pupillo:dicitur,q̃ frater non potest esse eius tutor:quia inter eũ & pupillũ est obligatio conditionalis,s.si res euincat̃,q̃ obuenit ĩ diuisione:ergo &c.vt no.in auth.minoris C.qui dar.tut.pos.Dixi,q̃ si præsens status rei ad hoc tẽdit,s.q̃ res euincatur,hoc verũ esset:alias secus,vt ex prædictis patet.Pro hoc induco expresse supra si cui plus quàm per l.falci.l.hæc aũt.in princi.
9 †Venio ad ver.& nauis.& dicitur hic,q̃ nõ est eadẽ domus,si domus deponatur vsque ad fi.Contra supra de serui.vrba.p̃dio.l.seruitutes.§.si sublatum.Dic domus depósita,et restaurata,non est vere eadẽ, vt hic:sed secũdũ fictionẽ:in actiõe personali nõ est etiã eãdẽ:vt hic,et supra de leg. j.l.si ita.§.fi.ibi vide multa pertinẽtia ad istã materiam.Facit,qd̃ dixi in l.dãni.§. si is qui vicinas.de dam.insec. Aut quo ad actionẽ mere realẽ:& tunc intelligitur eadem:vt l.seruitutes.§.si sublatum.supra de serui.vrba.p̃d.et l.Paulus.§.domus.supra de pigno.Aut est in actione mixta: vt in vsusfructu,et tunc nõ est eadẽ,vt l.repeti. supra quibus modis vsusfru.amit. et facit
10 l.qui vsumfructũ.e.ti. †Quęro,quę est differẽtia ĩter nauẽ et domũ.Resp.q̃a domus deposita animo reficiẽdi,nõ est eadẽ nauis sic.Et gl.voluit assignare differentiã,et vide eã quæ incipit,hoc ĩ domo speciale & gl.assignat in l.qui vsumfructũ.ĩ gl.magna.C.de vsufr.q̃ nauis de facili reficit̃,nõ domus.Istud est truffa:q̃a facilius inueniunt̃ magistri p dõ reficiẽda:quã p naui.Dic ergo rõnẽ Mar.verã:q̃a nauis in mẽte eius,qui ædificat,cõsistit,& iõ est eadẽ,sed domus cõsistit ĩ solo: iõ nõ est eadẽ.Et istud forte voluit Mar.sẽtire.Declarato,Incorporalia, vt actiões,sequunt̃ p̃sonã quocũq̃ vadãt,vt l.fi.de p̃scr.lõ.tẽp. ĩmobilia nõ sequunt̃ p̃sonã,cũ sint inseparabilia à solo:iõ animus circa retẽtionẽ ipsorũ,put sũt corpus,nõ põt operari:sed mobilia põt separari à corpore,et seq dñm:iõ animus ĩ eius retẽtiõe facilius operat̃:et iõ qñ quis deponit nauẽ aĩo reponẽdi,illa nauis semp vt retẽta ĩ mẽte,nec vnquã deposita,vt hic
b dicit tex. Quid de ecclesia destructa [b] fũditus, et reedificata†
11 an dicat̃ eadẽ? Goff.dicit idẽ qd̃ hic in domo,ĩ sũma de eccl. ædif.in fi.Qd̃ puto eẽ verũ,si ecclesia accipiat̃ p loco parietib' circũdato:secus si accipiat̃ ecclesia p capitulo toto:vt no.Az in sũma de sac.san.eccl.in prin.Et hoc est vtile,ppter id qd̃ dr̃ extra,de reser.c.fi.in cle.s.q̃ literæ nõ porrigunt̃ ad noua bñficia.Sed puto ĩteresse,an dicat̃ ecclesia:et hñt locũ p̃dicta.an dicat̃ bñficiũ:et illud ẽt durat ecclesia deposita,q̃a nomẽ est oĩa cõtinẽs:vt l.quoties.§.fi.de vsufr. Vñ licet sit alia ecclesia:tñ idẽ bñficiũ est †Inducit Mar.ad qõnẽ:Sũt excõicati canonici quidã:alij loco illorũ sunt positi,an illi sint excõicati? Dicatis q̃ qõ est Canonistarum in c.aduersus consules.extra,de ĩmuni.ecclesi.et per Innocen.in capitu. grauem. extra de senten. excom.

Si rem quam ex causa.

Duæ causæ lucratiuæ non possunt concurrere circa eandem rem,nisi vna sit reuocabilis.hoc dicit Materiam duarum causarum lucratiuarũ habes in repetitiõe mea, l.Mæuius.§.duobus supra de leg.ij.Examino q.glos.hæc res mihi debita ex causa lucratiua,effecta est mea ex causa lucratiua,tamen est recessura à me,an contra primum debitorem potero statim agere? Gl.dicit q̃ sic.Et vide eam quæ incipit,merito hæredi.Pet.dicit contra:vt no.in l.Neratius.supra de cõdi.indebi.Gloss.in l.non quocunque.in prin.de lega.j. ponit ambas istas opinio.et Dy.tenet ibi,q̃ demum existente con-

a ¶Quantitatẽ. Adde quod concordat Bal.in c.j.de na. feu. vbi alleg.gl.in l. hactenus.§.de vsu.quã dicit alle. bona iura.
b ¶Ecclesia destructa. Addẽ an retineat priuilegia sibi cõcessa,vid̃ gl.xvj.q.vij. c.et hoc diximus.& gl.in c. priuilegium. de reg.iur.in vj. & ĩ c.statutum.in versi. collegiatas.de ele.in vj.Inn.in c.ij.de noui ope.nun.& in cã. Abbate.de ver.sig. per Dy.in l.pater.§. Tusculanus.§.de lega.iij.Bar.in l.iij. de colle.illicit. per Bal. in ti.de pa. Cõstan. in ver.nos Romanorũ.et ĩ auth. habita. C.ne fi.p patre.Alexand.dicit,q̃ magis communis cõclusio videtur,quod etiam non reiecta retineat priuilegia:nisi sit destructa superioris authoritate sine spe refectionis, per l.si vsusfructus ciuitati.§. qui.mo.vsusfr. am. Pro quo vide quod de villa destructa cõsuluit.Bal.consi.eccl. lviij.li.j. Itẽ ecclesia destructa non amittit priuilegia,si in alium locũ sit translata:vt est gl.in d. cã. priuilegium. & no. Inno.in d.c.ij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶Si insulam. Vide Io.de Imo. in conſi. clviij.& in conſilio ccxlix.pro iſta lege. And.Barba.

POMATES.

b ¶Niſi factum fieret. Et hoc ſequunt cõiter doct.vt hic inqt do.Alex.i iij.col.in fi.cũ ſeq.in prin. Et cũ iſta cõcluſiõe trãſ eũt oẽs Mod. Senẽ. & do.Iaſ.Ia. de Puteo, vt dixi, me audiẽte, Decius, q & ipſe cũ illis ſentiebat Vnde p cautela ne qs poſſit morã purgare,vide hic Mod. Peru.& do. Alex.in prin.iij,col.d. Alex. in l.ſi poſt tres. §. ſi quis cau.Et pro iſta limitatiõe q nõ põt mora purgari,ſi creditoris iterſit, vltra dicta per dominum Alex.facit: qa illud q poſſit mora purgari ante litẽ cõteſtatã,eſt beneficiũ a lege indultũ,quæ non cenſetur beneficium alicui cõcedere cum alieno dãno.l.impuberi.§.de adminiſtratio.tut.l. cũ filiusfa. §.de teſta.milit.Et vt de Pau.de Caſt.cõſ. lxxiij.in v.col.

POMATES.

c ¶Si ſua interſit. Dico cõtra Bart.transeunt cõiter omnes in iſta quæſtione:de qua vide aliquid per do.Alex.hic.Et pro hoc quod nõ poſſit purgari mora, facit quia lex non admittit caſum impoſſibilem,q cũ eo ædificãdo facias, qd ius in eũ deſinat eſſe deterius:cũ hoc ædificare id ad me nihil ſpectat: cum fundus deſinat eſſe meus alienatione.

d ¶Sed dubitaſ. Ad de Alex.de Imol.ſequẽtẽ Bar.hic in cõſi.xiiij.co.j.in ij.vol.

POMATES.

e ¶Arbitrio iudicis. Ad hoc vide domi. Alexã.in conſi. vij. alias xxx.in ij.volu. in iij.colũ.& conſi. xiiij.col.i.e.vol.Sed iterũ dubitari põt: qa Bar. tantũ dedit formã arbitrãdi qũ ſumus in extraiudicialibus:qd eſſet qũ eſſemus in iudicialibus.Hac differentia mouet hic ſolus Iac. Bur.qui dicit ſpectã dã cõſuetudinẽ loci, in quo iudicũ vertitur arg.l.iij.in fi.ff.de teſtib. Vide tñ circa hoc l.& ſi poſt tres. §.ſi qs cau. & bñ facit qd no.Bar. de eo q eſt conſuetus. l.eũ qui.§.fin.ff.commodatiõe põt agere.& dicit,q caſus eſt in q dam verſi.l.nõ quocũq.Iac. de Aret.dicit cõcordando iſtas opiniones, Aut volo agere ad ſeruum,vel ad æſtimationem debitam:& non poſſum.Ita loquitur qd nota.in l.Neratius.de condi. indebi. Et ita intelligatur opinio Dyn.& Pet.Aut volo agere ad id,quod videor.minus habere:quia eſt dubium ipſam in futurũ eſſe penes me:& poſſum:vt arg.l.j.§.ſi hæres.ad Treb.& ita loquatur alia opinio.

Stichũ qui deceſsit ſi.

Res perẽpta poſt morã poteſt cõdici, & in ſtipulationem deduci.h.d. Not. q in obligatione rẽ reſtitui,re perempta, ipſa res condicitur:vt not.hic,& l.ſi ſeruus. §. boue.§.de cõdi.fur. Dico in l. ſtipulationes nõ diuiduntur.§.e.& l.nemo rẽ ſuam.

1 *Mora purgatio ante litem conteſtatam admittitur, niſi creditoris interſit.& qualiter hoc intelligatur.*

2 *Mora purgatio non admittitur, quãdo promiſiſti facere domum in fundo meo,& fuiſti in mora, & ego fundum alienaui.*

3 *Modicũ tempus intra quod mora purgatur, eſt arbitrariũ. Iudex arbitratur ex qualitate operis,vel temporum, quod dicatur modicum tempus.*

4 *Purgatio moræ non admittitur,ubi eſt dies.& pœna in ſtipulationibus conuentionalibus:ſecus in prætorijs.*
Purgatio moræ non admittitur etiam ubi eſt dies, & pœna,quando dies eſt appoſitus cauſa multiplicandæ obligationis.

5 *Purgatio moræ non admittitur,ubi eſt appoſita dies certa, & pœna.*
Purgatio moræ admittitur de æquitate ubi eſt dies,& pœna:quando promiſſor non potuit præuidere curſum diei.

6 *Mora purgatio admittitur,ubi eſt appoſita dies, & pœna tacita legalis,ſcilicet intereſſe.*

7 *Textum in l ſi ita quis.§.Seia.j.eodem,intelligitur, q licet ſit ibi dies expreſſa,& uſura promiſſa,tamen uſura ut ſors petitur,non ut pœna.*

8 *Nouatio quæ inducitur per appoſitionem pœnæ non impedit purgationem moræ,intellige de quaſi nouatione.*

9 *Mora purgatio q admittatur in deciſorijs,quando eſt appoſita dies & pœna:ſecus in præparatorijs iudicionũ.*

10 *Quando agatur mutuo cum lege,quàm cum homine.*

11 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti poteſt moram purgare poſt multos dies,quando eſt appoſita dies & pœnã.*

12 *Mora purgatio poſt litem conteſtatam non admittitur, quando petitur pœna uel intereſſe,& aliud offertur, ſcilicet ipſum factum,ſed quando idem quod petitur, offertur, & conſignatur,tunc liberatur,& ſequitur abſolutio ab obſeruatione iudicij.*

13 *Purgatio moræ poſt litem conteſtatam,& uſque ad ſententiam,admittitur in ſtipulatione de iudicato ſoluendo, quæ continet clauſulam de defendendo.*

14 *Mora purgatur etiam poſt ſententiam,quando ſoluitur totum quod debetur.*
Obligatio ad intereſſe quando eſt commiſſa:& ſic ad quãtitatem admittitur ſolutio fundi,loco quantitatis æquipollentia:& ſic aliud pro alio ſoluitur.

15 *Mora purgatur etiam poſt ſententiam in pœnis legalibus, quæ committitur ex delicto.*
Idem in actionibus arbitrarijs.

16 *Ratio quare poſt litem conteſta. non admittitur purgatio moræ.*

17 *Purgatio moræ an admittatur,quando in ſtipulatione eſt appoſita clauſula,rato manente pacto:quod ſic.*

18 *Ignorans ſe moram purgare poſſe,ſi ſoluit pœnam uel intereſſe,non poteſt ſolutum repetere.*

19 *Mora purgatio non admittitur executione facta à lege uel ab homine.*

20 *Iuramentum appoſitum ſuper contractu impedit purgationem moræ.*

21 *Mora purgatio non admittitur,quando ſtipulatio eſt commiſſa propter maleficium,& factum eſt momentaneum:ſecus ſi ſucceſſiuum: quæ admittitur intra modicum tempus.*

22 *Res debita ſi peri: intra tempus quo poterat mora purgari,peri̇t periculo debitoris.*

23 *Mora an poſſit purgari quando conuentio eſt collata in perſona unius,& pœna in perſona alterius.*

24 *Actor quando poſſit moram purgare.*

25 *Mora quando poſſit purgari tam ex parte actoris quàm rei,& ibi aſſumendo materiam diſtinguit.*

a **SI insulam.** [a]Iſta lex habet materiam profundã. Gloſſ.tractauit eam in l. & ſi poſt tres.ſupra,ſi quis cau.Dyn.ex dictis Odofre. poſuit vnam diſtinctionem hic.Iac.de Aret.& Petr. de Bella perti. aliter ponunt:vt refert Cy.C.de pact.l.ſi pacto quo pœnam. Ego in appoſitionib' examinabo quaſi dicta omnium. Diuiditur in duas partes. Primò loquitur de tempore ante litem conteſtatam. Secundò de tempore poſt litem conteſtatam, cùm intereſſe commiſſum poſt moram petitur,ante litem cõteſtatam,admittitur purgatio moræ: poſt litem conteſtatam ſecus.hoc dicit. Vel diuide in tres partes. Primò ponitur thema & quæſtio. Secundò reſponſio ante litem cõteſta. Tertiò de tempore poſt litem conteſtatam. Pone ſummariũ,vt §.deinde pone caſum in terminis:& lege literam ibi:potuiſti facere:& ſic commiſſa eſt ſtipulatio ad intereſſe totum:vt §.eod.l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. Queritur modo,an admittat purgatio,ibi conteſtatus:ſcilicet ſuper intereſſe. Nota q ante litẽ conteſtatã admittitur purgatio moræ. Itẽ nota q poſt litẽ conteſtatam non admittitur purgatio moræ. Ad iſta declaranda intendã:licet Pet.de Bella perti.& And.de Piſis,qui repetierũt hanc legẽ, tractãt hic quomodo factum ſit in obligatione & quomodo intereſſe ſuccedat in obligatione.quæ omnia dicõ in l.ſtipulationes non diuiduntur.§. eodẽ. & l. ſi ita ſtipulatus §.eod. †Oppo.ad primum notabile de l.ſi ita quis. §. Seia.j.eo.Soluit glo.purgatio admittitur,niſi creditoris interſit: vt in contrarijs,& probatur in l.ſi cùm dies.§.fin. cum l.ſeq.§. de arbi.Sed contra hoc oppo. Nam hic dicit tex. commiſſam eſſe ſtipulationem ad intereſſe:ergo creditoris intereſt: & ſic purgatio non admittitur.quod eſt contra hunc textum. Solu. dicit Dy.quod glo.dicit,niſi creditoris interſit:debet exponi hoc eſt,niſi intereſſe creditoris excedat æſtimationem facti: tũc enim non admitteretur purgatio. Qd intellige niſi factũ

b fieret,[b]& daretur illud q vltra intereſt:& hoc tenet Dy.hic, & glo.in l.ſi cùm dies.§.fi.& l.ſequen.§.de arbi. Et ſic habetis vnam limitationem,ſ.quod admittitur purgatio ante litem cõteſtatam:niſi creditoris interſit. Sed contra hanc limitationẽ opp.& videtur q debet ſic limitari: Admittitur purgatio moræ, niſi ius actoris ſit factũ deterius:vt l.& ſi poſt tres.§. ſi quis cau.Sol.quando in obligatione eſt aliquod factum,quod ſpectat ad litis ordinationẽ:vt promiſiſti mihi de iudicio ſiſti vel de defendendo:tunc debemus vti illis verbis,quibus vtitur l. & ſi poſt tres,ſ.ſi ius actoris,&c. Nã damna & expenſas proſequitur officio iudicis:vt l.nõ ignoret C.de fru.& lit expen. & C.de iud.in l.ſancimus.& ideo non curamus ſi actoris interſit. Nec per hoc impeditur purgatio:ſed iudex, vt dixi ex ſuo officio nõ audiet,niſi refectis expẽſis & damnis.ſed quãdo factum venit explicandum extra iudicium:tunc ipſe credi

c tor impedit purgationem,ſi ſua interſit,[c]niſi intereſſe offera-

2 tur,vt dictum eſt. †Ex prædictis dico quòd ſi promiſiſti facere domum in fundo meo,& fuiſti in mora, & poſtea fundum alienaui:non poteris decætero moram purgare:quia ius meum eſt factum deterius:vt dicta l.& ſi poſt tres. Nam iſta verba,niſi actoris interſit,comprehendunt etiam quando ius actoris eſt factum deterius. Secundò opp.& videtur quòd ſolùm intra modicum tempus admittatur purgatio: vt l.ſi ita §.Seia.j.eodem.hic verò dicitur,vſq; ad litem conteſtatam.& poſſet eſſe q conteſtatio litis haberet magnam dilationem. Sol.dicit ibi glo.q hæc l.limitatur per illam:ſcilicet q vſq; ad litem conteſtatam admittatur purgatio,ſcilicet q ſi conteſta-

3 tio fiat intra modicum tempus.& bene dicit.†Sed dubitatur[d]

d quid ſit modicum tempus. Gloſſ.in l.& ſi poſt tres.ponit opi-

e Finaliter dicit quòd ſtabitur arbitrio iudicis:[e] & dicit bene, per tex.in dicta l.ſi ita quis.§.Seia.vbi text.hoc dicit expreſse licet gl.& doct.non allegent ad hoc.Sed poſſet dubitari qualiter iudex arbitrabitur iſtud modicũ tempus.Reſpõ.ex qualitate operis vel temporum arbitrabitur iudex tempus:vt j.eodem l.continuus.§.item qui insulam.& ſic habes aliam limitationem.

Universidad de Deusto Biblioteca

4 tionem.†Tertio opp. de l.traiectitiæ.§. de illo ff.tit.j.et C.eod.l.magnam. vbi videtur q nullo modo admittaẽ purgatio. Solu.ibi erat dies & pœna:& ideo nõ admittitur purgatio.hic vero non erat dies nec pœna.Ita videtur velle gloss.in l. et si post tres.et Odof.et Dy.hic in distinctione sua:licet Petr.de bel.pertica contra: vt dicã infra proxi.contrario. Quarto oppo.ad istam solutio.de l.& si post tres.ff.si quis cau.vbi erat dies et pœna,& admittitur purgatio.Sol.Hic loquimur in cõtractibus:& ibi in iudicijs speciale, secundũ gl.& Dy.Sed Pe.dicit quod hoc est trufa.Nam dicere,in iudicijs multa sunt specialia:hoc ergo est speciale.est multũ incõueniẽs.Dicit ergo Petr.q in d.l.& si post tres.est casus cõtra Dyn. Respondet ad §.de illo.q ibi erat talis pœna quæ potest peti vnà cum principali vt vsura.ideo nõ admittitur purgatio:hic vero & in l.& si post tres. non poterat peti vnà cũ principali. Ad legem magnam respondet,q ibi dicitur,q pœna committitur: non autem prohibet,q mora possit purgari. Examinemus verba Petr.dicit ipse,vbi pœna potest peti vnà cũ principali,nõ admittitur purgatio. Hoc est falsum:vt infra dicam ĩ quæstio.illa quando est dictum.rato manente pacto. Item dicit ipse,q vbi nõ potest peti pœna vnà cum principali:tũc admittitur purgatio. a Sed istud est[a] contra tex.de l.traiectitiæ.§.fi.vbi in pacto legis commissoriæ non admittitur purgatio:et tamen non poterit peti vnà cum principali. Qualiter ergo respõdebimus ad l. & si post tres? Dico secũdũ gl.& Dy.speciale in prætorijs & iudicialibus stipulatiõibus. Assigno aliam rationẽ,quàm ipsi:qa prætoriæ stipulationes & iudiciales iudicantur de mente prætoris:sed cõuẽtionales ex mente contrahentium:vt l.in cõuẽtionalibus.ff.eo.Sed cũ prætor habeat æquitatẽ ante oculos:vt l.quod si Ephesi.ff. de eo quod certo loco. Ideo cũ videt ius actoris non esse factũ deterius:id admittit purgationem moræ. Non sic in conuẽtionalibus,quæ ex mente & volũtate cõtrahentium iudicantur.Item contra istam sol.Dyni oppo.do.Ray.de Forli de l.j.ff. de penu leg. vbi dicebat ipse,q erat casus cõtra Dyn.Sed certè imo ibi verè est casus pro Dyn. Nam ibi inter cætera ponitur casus,vbi penus relicta est in annos singulos:& si penũ nõ dederit, decẽ daret. Nam ibi est dies,s.in annos singulos: & pœna:& tamen admittitur purgatio: vt ibi dicit tex.Sed certè Dy.ĩtelligit qñ est apposita dies solutioni,cuius diei euẽtus constituit quem in mora:sed l.j.de penu leg.loquitur de die,qui apponitur gratia multiplicãdæ obligationis:cuius diei euentus non cõstituit quem in mora. Nã cũ ex euentu diei in vltimis voluntatibus nascatur obligatio,nõ põt eodẽ momẽto nasci obligatio & mora:vt infra de sol.l. qđ dicimus.licet secus in cõtractibus eẽt: vt l.ij.de iure emphy. Sed si poneremus q in vltimis volũtatibus esset diei apposita solutiõi:tũc nõ admitteretẽ purgatio:vt l.j.de pe.lega.ibi:nisi alia dies adiecta sit, b &c.vbi est casus pro Dy. Quinto opp.[b] de l.qui Romæ.§.Flauius.j.e.vbi est pœna:et tñ admittitur purgatio.Sol.Dy.ibi erat pœna,et nõ dies:sed qđ.ff. dixi,habet locum quando est pœna & dies.Sed cõ

5 tra hoc dictũ Dy.insurgit dominus†An. de Pisis:quia in obligatiõe saltẽ inest dies tacita,et expressa,operaẽ idẽ:vt Dy.dicit & probatur in dicta l.j.de penu leg. ergo &c.& sic recedit à dicto Dy. Sed certe Dy.loqtur de illo die cuius diei cursum pmissor poterat puidere ex natura obligationis.Nã si nõ potuit puidere:tũc de æquitate admittiẽ purgatio: q purgatio fit ex æquitate:vt l.si seruũ.§.seqtur.j. eo. c Sexto opp.[c]†de l.si ita quis.§.Seia.j.eod.

6 Sol.Dy.q ibi est dies.& nõ pœna:iõ ad d mittiẽ purgatio:sed cõtra hoc ĩsurgit[d] An. de Pisis:qa licet sit dies tãtũ tñ pœna ĩest tacite,s.interesse, qđ post morã succedit in obligatione:vt l.stipulatiões nõ diuidũtur.versi.Celsus.cũ simi.ergo nõ deberet admitti purgatio,sicut qñ est dies, et pœna ex dispositione hoĩs:sed interesse succedit in obligatione,et ex dispositione legis:vnde et eadẽ equitate qua lex illud inducit,eadẽ equitate purgationẽ admittit. Secus qñ homo sibi specialiter prouidit. Illam enim propriam prouisionẽ auferre lex nõ vult. Nã lex suũ,non tibi tuũ denegat auxiliũ:vt not.C.si aduersus vẽ.l.ij.et firmius quis habet qđ quærit sua puisione,quã quod prouisione alterius: vt s. de fideicommis.liber.l.si filius.§. erit.et l. ij.ff. de offi.procon.et de lega.ij.l.quod principi.et l.si Augustæ.Item est alia ratio:quia mitius agitur cũ lege, quàm cũ homine: vt l.Celsus.ff.de arbi.& j.dicã.Item cõtra

7 prædicta†videtur prẽdicta l.si ita quis.§. Seia.vbi videtur dies et pœna,s.vsura. Sed certe ibi soluuntur vsuræ,vt sors,sed nos loquimur in pœna quæ committitur ex cursu diei. Septimo op.de l.j.in prĩ. de penu leg.et quando dies leg.ce.l.cũ sine & l.si penum.vbi licet sit pœna, admittitur purgatio. Sol.dicit Dy.quod ibi est pœna,et nõ dies:ideo mora committitur per interpellatiõẽ,& admittitur purga-

8 tio. †Sed cõtra hoc op.stipulatio pœnalis nouat præcedẽtem:vt l.obligationũ ferè.§.fi.ff.ti.j.et j.eo.l.ita stipulatus.in fi.et ibi dicã.Quõ ergo admittitur purgatio? Sed certe Dy.in l.si seruũ.§.sequitur.j.eodẽ dicit,q ista nouatio nõ impedit purgationẽ,vt dictis legibus,vbi est casus. qđ placet.Nisi enim repugnat,q vnũ sit in obligatiõe,aliud sit in solutiõe:vt l. si stipulatus fuero decẽ in melle.j.de solu. Itẽ contra dictũ Dyñ.arguit domi.Andr.de Pisis. Nam sequitur inconueniens. quid eñ si est cõmissa pœna dupli:nõne actor

a ↦POMATES.¶Sed istud est cõtra. Pactum l.cõmissoriæ est pœnale. & est tex.in l.si & rem et pretium.ff.de peti.hære. de quo p Bald. in l. & si post tres.in lectu.circa mediũ:dũ refert Bart.hic ff.si quis cautionibus.

b ↦POMATES.¶Quinto opp.No.ad intellectum l. qui Romæ. §.flauius.quod ibi erat pœna,& non dies:sed tunc oppo.de l.fi.ff.qui sine manu. ad liber.prout ibi erat pœna,& nõ dies prout ibi dicitur. q imo quando venditur seruus cum hoc, vt manumittatur: q inest ex consuetudine diui Marci tẽpus duorum mẽsiũ, quod est gloss.quod hic dicitur quod in dicto.§.Flauius. nõ erat dies.Solu.dicas quod dispositio l. fi. habet locũ, quoties non agitur inter partes de certo actu manumittendi:sed quoties actum est inter partes de certo genere manumittẽdi, vt fuit ĩ dicto.§.flauius etiam vide ad hæc Alexandrum consilio cv.colũ.ij. Secundo nota quod vbi est pœna & dies etiã tacita,quod nõ possit prouideri,quãdo impeditur moræ purgatio, sicut quando est pœna expressa: contra hoc tenent Angelus & Imola vt refert hic dominus Alexãder quos sequitur dñs Christoforus de Nicel.dicentes quod imo tũc non impeditur moræ purgatio.moti p legem,si cum dies,infra.§.fi.ff.de arbit.licet dominus Alexã. nitaẽ sustinere Bar. allegat pro eo dictã l.j.ff.de penu leg.et respondent ad dictũ §.finalem,quod ibi erat dies incerta: qa ibi statur arbitrio iudicis.vult ibi gl.verbo.modum.in vltima opinione:tamen tu teneas opinionẽ Ange.quæ videtur tutior.Et primo respõdit dominus Alex.quod intellectus quem dat ipse ad §. fi.nõ est bonus,neq; tenetur : sed imo intelligitur tẽpore quatuor mẽsium, quod dicitur indictionis: vt ibi communiter tenent doctores. Et ad legem primam ff.de penu le.versi.nisi forte respõdeo .p. ut respondit Ang. ad dictã legẽ ij.de iure emphy.q videbatur facere p Bart.q ibi pœna & dies oriebatur ex eodẽ fõte, s. ex dispositione testatoris,prout ĩ d. l.ij.oriebatur dies et pœna ex legis dispositiõe.Et pro ista solutione facit qa ĩ materia purgatiõis moræ eqparãtur dispositio legis et dispositio testatoris,vt inqt Bal.in l.& si post tres.ff.si quis cautio. Si ergo vbi est dies & pœna legalis,nõ admittitur purgatio moræ.d.l.ij.C.de iure emphyteu. ergo nec etiam admittitur vbi est pœna & dies ex dispositione testatoris, ex quo æquiparantur.Sed quæritur,quæ põt esse ratio diuersitatis inter l.si cum dies.§.fin.& dictam l.ij.C.de iure emphyteuti.Potest dici q in l.si cũ dies.ibi indulgetur tẽpus quatuor mẽsium miserationis cã. Vnde sicut fuit misericors in illo tẽpore indulgendo:ita etiam voluit esse misericors concedendo qđ possit mora purgari:sed ĩ l.ij.dies est circa ipsam obligationem:imo non est mirum,si non admittatur purgatio moræ.Hæc mihi diuersitatis, ratio nõ placet.Quia licet posset dici,nõ est mirũ, q ex quo lex tempus quatuor mensiũ miserationis causa concessit,voluit etiã cõcedere q possit mora purgari vt cui iã concesserat, et aliud concederet. argum. l.j.C.de fideiussoribus tamen non tollitur quod lapsus diei positi a partibus:vt ego no.ad Bart.in l. ita stipulatus.in xviij.col.in prin.eo. ti.

↦P. PAV. P.

c ¶Sexto oppo.vide Ange.consi. cccxxij.incip.ex themate ex actis & actitatis.

↦POMATES.

d ¶Sed contra hoc insurgit no.quod obligatio contracta ad pœnã,difficilius tollitur,quã obligatio contracta ad interesse. Et ad hoc bene facit quod dicit Barto.in l. cum stipulatus sim a Proculo.in ij.colum.per glo.ibi infra codẽ quod difficilius committitur obligatio contracta ad ĩteresse,quam ad pœnam.Ex his verbis Bar.hic habes inferre secũdum Besũ. q si dies & interesse essent in obligatiõe, ex hominis dispositione,quod admittitus purgatio moræ: quod est de mente Bar.in dicta l.cũ stipulatus.vbi etiã videas. Aduerte tamẽ: quia videtur dicẽdũ quando est dies, & ĩteresse in obligatione, quod non debeat admitti purgatio moræ:sicut quando est dies et pœna : qa interesse succedit in obligatione ex hominis dispositione leg.stipulationes nõ diuiduntur.ver.Celsus supra eodem. Solu.licet hoc sit verum, tamen immediate venit ex legis dispositione propter tacitam voluntatem partium : vt dicit Aret. in dicta l.iiij.§.Cato.in xiij. columna,in fine. & sequen. supra, eodẽ. & fuit de mẽte Barto.in dicta l.cum stipulatus sim. in loco superius allegato.

Universidad de Deusto Biblioteca

a POMATES. ¶ Ratio pōt esse. Aduerte ad istam rationem, quā ponit hic Bar. assignādo differentiā inter l. Celsus. & l. & si post tres. reprehendit Bart. inquit enim ipse, licet expediret officiū iudicis quo ad iudicandū: tamē nō est dubiū q̄ durat quo ad executionē l. intra dies. & no. ibi per Bar. ī. de re iudica. Cogita tū: quia ista impugnatio nō videt mihi satis bona, aliā nihilominus, quam hic, ipse diuersitatis rationē ponit magis fauet sine dubio faciēti actū necessariū quā voluntariū. l. si fideiussor. §. si necessaria. ī. qui satisdare. cog. & l. qui erat hēres. ī. familiē ercisci. & in l. & post tres. fuit actus necessarius, s. promittere de sistendo in iudicio. Imo. l. ij. in princ. & per totū ī. si qs cautio. in l. vero Celsus. fuit actus voluntarius, videlicet cōpromittere. l. diē proferre. §. stari. ī. de arbit. nō est mirū si in d. l. & si post tres. magis ei qui facit actū necessario, quā in l. Celsus. ei qui fecit volūtarie fauerit: quia sibi imputari debeat, qa cōpromisit. Si se etenim in emptore videmus, q̄ si cōpromisit, cū ad hoc non cogatur, non pōt reuicta agere contra vēditorē de euictione. Simile etenim in emptore videmus, q̄ si cōpromisit, cū ad hoc nō cogat. est l. si dictū. §. j. ī. de euictio. Aliā rationē diuersitatis ponit Alberi. in d. l. & si post tres. dic vt ibi p eū. Aliā etiā ponit Bal. in c. j. in ij. col. in tit. quo tempo. mil. in vsibus feudorum. vide ibi per eum.

b POMATES. ¶ Sed certe hoc est. qñ durius agatur cū lege quā cū homine & contra. De hoc ēt vide Bar. in d. l. si libertus minorē. & in l. amplius non peti. ī. rē ratā haberi. Aduerte, q̄ imo potius videretur dicēdū, q̄ non deberet posse purgari mora, quando dies est postposita ab homine: quia nō est dubiū, q̄ grauius punitur q̄ grauius delinquit. l. respiciendū. in prin. ī. de pœ. si quis offendit dignioré hominē: & per consequēs grauius delinqt. §. arrox. Insti. de iniur. vt ī. nō deberet posse morā purgare: nisi diceres q̄ nō fit iniuria aliqua legi, ex quo ipsa hoc permittit, & volenti nō fit iniuria. & cū ibi fit iniuria, nō est mirū si pōt remittere: secus qñ fit bene, l. nō nobis nostrum, sed suum deneget auxilium: vt not. C. si aduersus vendi. l. ij.

c POMATES. ¶ Vltimo oppo. Quod facilius succurratur fideiussori, quam principali, facit bene l. fideiussor euictionis. cū ibi not. de exceptione doli. Et q̄ magis fauetur ei, qui alieno vitio laborat, quam qui suo. est tex. in l. si quis suo. §. fina. C. de inofficio. testamen. & in l. lex Anastasij. C. de na. & in l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiesta.

erit in dāno, si purgatio admittatur? Sed hoc somnium est, vt ipsemet dicit: & ego dico q̄ est contra casum l. si cùm dies. in fi. coniuncta l. non distinguemus. in prin. §. de arbi. Præterea, est contra casum dictæ l. j. in fi. de penu leg. vbi ex cessatiōe quātitatis anni vni°, cōmittitur pœna maior pro toto: & tamē admittit purgatio. Ex his cōcludamus dictū Dy. in omnibus esse tenendū. †Octauo oppo. dixi secundū Dyn. §. quod vbi est dies, & pœna, in iudicijs admittat purgatio moræ: sed cōtra §. de arb. l. Celsus. Sol. dic q̄ l. & si post tres. & q̄ supra dictum est, habet locū in præparatorijs: sed l. Celsus habet locū in decisorijs. Ratio pōt esse: a quia in prętorijs stipulationibus, & iudicialibus, iudicamus secundū mentem prætoris: sed hic non sic, in his quæ pertinent ad litis decisionē, vbi iudex iam functus ex officio suo: vt §. de re iudi. l. iudex. Sed cōtra hoc videtur d. l. si cū dies. §. fi. vbi etiā in decisorijs admittitur purgatio. Solu. dicit gl. in d. l. Celsus. in prin. & Dy. q̄ in d. l. si cū dies. ī fi. fuit apposita dies à lege: in l. Celsus. in prin. fuit apposita dies ab homine: & mitius agitur cum lege, quā cum homine. Sed cōtra hoc opp. gl. in d. l. Celsus. de l. si libertus minorem. j. de iure patro. Idē do. Ant. dicebat dictā solutionē non esse verā: ideo dictū contrariū l. si cū dies. §. fi. quidā soluunt, q̄ durius agit cū homine legis ministro, q̄ cum lege: vt d. l. Celsus. Nec obstat d. l. si libertus. quia ibi loquit de homine non ministro legis. Sed certè hoc b est falsum. Nam arbiter nō est legis minister Nullā em̄ habet iurisdictionē, sed notionē: vt l. ait prętor. in prin. §. de re iudi. & ideo dic, qd Dy. bene dicit. Non obstat l. si libertus. † quia qñq̄ pœna respicit annullationē ipsius act°, de quo agitur tūc durius agitur cū lege: quia facilius lex pōt annullare, q̄ homo: vt C. de legi. l. nō dubiū. Qñq̄ pœna non respicit annullationē ipsius act°, de quo agit: sed venit extrinsecus: vt pœna pecuniaria, quæ cōmittit si aliquid fuerit factū, vel nō factū: tūc durius agit cū homine, q̄ cū lege.

c Vltimò opp. c †ad istā partē, & ea quæ dicta sunt: quia in præparatorijs admittit purgatio post multos dies, vbi est dies & pœna: vt C. de fideiuf. l. sancimus. So. speciale in fideiussore de iudicio sisti: qa alieno vitio laborat: vt dicit gl. ī d. l. & si post tres. †Venio ad secundā partē, dicit hic, q̄ post lit. cōtest. nō admittitur purgatio.

d Opp. primo d de l. interdū. §. fi. §. e. & l. si seruū. §. sequitur. j. eo. & §. de illo. vbi indistinctè dicit, q̄ offerendo rem debitā purgatur mora. Solu. dicit glo. in d. l. interdū quod illa intelligitur secundū istam: scilicet offerendo ante lit. cōtesta. Sed cōtra hoc insurgūt Pe. & And. de Pisis, & quasi omnes doc. dicentes, q̄ hæc lex loquit quādo vnū petitur, scilicet pœna, vel interesse, & ad purgationē moræ aliud offertur, s. ipsum factū. Sed qñ illud qd petitur, offert: tūc semper admittitur purgatio: vt d. l. interdū. in fi. & probatur Instit. de perpe. & temp. act. §. fi. Sed do. Ray. sustinebat glo. per l. sed & si alia. de cōsti. pec. vbi etiā qñ id qd petit, offert nō admittit purgatio post lit. cōte. Nec obstat insti. de perpe. & tēp. act. §. fi. quia aut loquimur quo ad euitandam instantiam iudicij: & loquimur vt ibi. aut quo ad periculum interitus: & tūc secus: vt d. l. sed & si alia. Sed hoc nil est dictū: quia in §. fi. de perpe. & temp. act. solutur ab instantia, tanq̄ alias liberatus solutione: vnde nullus subest timor de periculo interitus. Dicas ergo sustinēdo eū & gl. q̄ qñ idē petitur & offertur, nō admittit purgatio post lit. cōtest. s. per solā oblationē, sicut poterat fieri ante: vt d. l. si seruū. §. de illo. l ta loquitur l. sed & si alia. Sed si post lit. cōtes. solueret, vel offerret, & cōsignaret: tūc liberaretur, & sequerē absolutio ab obseruatiōe iudicij: vt d. §. fi. & hęc est veritas, quod est notādū, & menti tenendū. Secū

e do opp. e †q̄ vsq̄ ad sententiā admittat

13 purgatio: vt l. iij. §. fi. & l. ij. & seq. j. iud. sol. Sol. secundū Pet. speciale est ibi. Ratio: quia in obligatione facti non cōmittitur statim obligatio ad interesse totale: nisi tantū tēpus transierit, quo factū potuerit explicari: vt l. stipulatiōes nō diuidunt. §. plane. & l. cōtinuus. §. item si insulā. j. eod. sed in stipul. iud. sol. statim cū nō venit ad defendendū cōmittit ad totale interesse nō expectato q̄ transierit tantum tēpus, quo iudicium potuerit expediri: & hoc fauore stipulatoris: ideo hic inducitur cōtra eum, vt vsq̄ ad sententiā admittitur

14 purgatio. Tertio oppo. † de l. fideiussor euictiōis. §. de do. excep. vbi etiā post sententiā admittitur purgatio. Sol. dicit Pet. ibi quādo obligatio est cōmissa ad interesse, ppter culpā: hic quando propter moram. & potest esse ratio, dicit Ange. quia culpa sine dolo: mora verò cū dolo cōmit

f titur. Sed hoc est cōtra l. f quod te. §. si cerpe. vbi mora cōmittitur sine dolo. Vnde Gul. de Cug. in l. & si post tres. dicit, q̄ in l. fideiussor. est in obligatione factum momentaneum: hic verò factum successiuū. Sed hoc est contra l. si ita quis. §. Seia. vbi est factum momētaneum: & tamē nō admittitur purgatio, nisi vsq̄ ad lit. cōtesta. Vera ergo sol. est alia, quā ponit Andr. de Pisis: qa in l. fideiussor. nō tractat de purgatione moræ: nam soluit totum qd

d POMATES. ¶ Opp. primo. Nota q̄ debitor speciei morosus, per solā oblationē factā lite contestata non purgat. Hoc idē tenet in d. l. interdū. secūdū do. Iac. de But. & quidā Perusi. Moder. ex no. per Raph. Cuma. in d. l. interdū. sunt in cōtraria opinione, & volunt q̄ imo etiā isto casu per solā obligationē purgetur mora. Mouentur autem primo per dictū. §. fi. Institu. de perpe. & tempo. q̄ iudicio meo nihil facit ppter verbū, satisfacit, in testamēto positū, quod vltra oblationē requiritur cōsignatio vel solutio. Secūdo mouētur per l. hominē. ī. manda. vbi probatur, q̄ vltima mora nocet, etiā post litē cōtest. & ibi hoc clare vult gl. fi. Tertio mouēt per generalitatem l. interdum. Quarto inducūt l. si seruū. §. sequitur. in sui rōne. j. e. Pro ista etiā opinio. facit l. si debitor. ī. de solu. & in l. si reus paratus. ī. de pecu. in generalitate sui. Ad l. sed & si alia. respōdetur inducendo alio modo. Dicūt enim ipsi, ibi primo debitor fuit in mora per lapsum terminī, qui deinde offerēdo purgat moram, & creditorē nō non acceptantem in mora cōstituit, quæ mora nocet sibi vsquequo petat a debitore, litē cōtestando: & sic ibi tractat de mora ipsius creditoris purganda non aūt debitoris. quod supponit Bart. Sed imo de eo f mora cōstituendo. qd no. & vid Imo. cō. xxxvj.

e POMATES. ¶ Secundo opp. Circa istā l. iij. §. §. j. iud. sol. vide quę ego ibi scripsi, & vltra sola. Bart. hic ad d. §. fi. q̄ est cōis: vt ingt ibi Besu. qñ dicit fuisse de mēte But. q̄ imo admittitur in d. l. iij. §. fi. purgatio moræ vsq̄ ad sentēriā, quę stipulatio defendendo nō cōmittit sup interesse, nisi lite sup eo cōtestata l. cū q̄rebat. §. pinde. primo j. iud. sol. secundum quos mora cōtrahit in ipsa lite contesta. etiā admittitur probatio vsq̄ ad sentēriam: vt j. per Bart. in j. quæstione. Alia etiā sol. ponitur hic p d. Ias. quē dicit esse ex ossibus Cuma. vt hic per eum. Ex cuius tamen solu. habes limitare istum textum: vt procedat quoties his esset contestata cum eo, qui habebat domū ædificare, & sic ratione principalis: secus si cum fideiussore. quæ nota.

f POMATES. ¶ Contra l. præter ea ista solutio Pe. alia ratione reprobatur: quia ea attēta sequeretur q̄ venditor qui vendidit rē alienā, & sic fuit in culpa vendendo, fuisset tamen condemnatus ad interesse. qd posset purgari mora. quod tamen est falsum: & contra l. emptori. la ij. §. de euict. reliqua autem circa hoc vide hic per do. Alex. in decima fallen.

debet

Universidad de Deusto Biblioteca

debet. Sed quid est ibi mirabile: quia cum commissa sit obligatio ad interesse: & sic ad quantitatem, admittitur solutio fundi loco quantitatis aequiualentis: & sic aliud pro alio contra leg. ij. §. j. si cer. pet. Sed illud ideo: quia quantitas est in obligatiōe, respectu illius speciei: vnde eius solu. admittitur: vt l. si verò. §. fi. s. sol. matri. & ibi
15 tex. Quarto oppo. quod vsque ad sententiam admittitur purgatio: vt supra, de pub. l. hoc edicto. Sol. ibi loquitur in poenis legalibus, quae committuntur ex delicto. & sic non est materia nostra: sed est materia l. qui ea mente. infra de fur. & l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cleri. Vel dic, quod ibi loquitur in actionibus arbitrarijs, secundum quod dicimus in actiōe qd met. cau. vt l. si cū exceptiōe.
a §. satis clemēter. s. q met. cau. Quīto op.[a] de l. item veniunt. §. cum praediximus. s. de peti. haere. vbi admittitur purgatio vsque ad lit. contest. super actione iudicati. Sol. hic loquitur quando ex mora succedit noua obligatio: ibi quando ab ipso initio vnum fuit in obligatione, aliud in solutione: vnde vsque ad quod tempus duret facultas soluendi, dic vt dicam in leg. si ita stipulatus fuero decem in melle. infra,
b de sol. Veniamus ad quaestiones,[b] ex quibus declarabitur nostra materia.
16 † Quaero primo, quae est ratio, quod post litis contesta. non admittitur purgatio? Respon. quia est duplex mora, quae magis nocet quam vna: & ideo dico, q si ante lit. contest. non fuisset in mora: sed fuit cōtracta mora in ipsa cōtestatione, nō post: vt in l. fideicommis. in princ. s. de vsu. tunc admittitur purgatio morae, vsque ad sentētiā. De hoc est glo. C. de trāsac. l. siue apud acta. & l. si maior. intelligendo eā sic, q facta litis contestatione transegi tecū: & illud quod cōueneras dare nomine trāsactionis, non soluisti in termino: et sic fuisti in mora post lit. contest. ergo psequor primam actionem: & primam instantiam certè habes facultatem soluēdi vsque ad sententiā. Et ita intelligunt illas gl. Pet.
17 & Cy. ibidem quod est notandum. † Secundo, quaero, quid si in stipulatiōe apposita sit poena: & dictum, rato manente pacto: vtrū admittitur purgatio. Istaquestio fuit de facto in ciuitate ista. Et quidā dicebant quod erat gl. j. de sol. l. id quod poenae. alij dicebant quod erat quaestio Dy. in l. qui Romae. §. duo fratres. infra eo. Itē pro hoc facit opi. Pet. qui dicit, q quādo poena potest peti vnā cum principali, nō admittitur purgatio: vt l. traiectitiae. §. de illo. s. de actio. et oblig. Dicebam contra scilicet q admittitur purgatio. Primo per l. iij. §. qui stichū. s. de eo qd' certo lo. Nā certum est, q interesse, quod venit in arbitrarijs actionibus, potest peti vnā cum principali: & tamen ibi dicit tex. q actor habet electionem vbi petat, reus verò vbi soluat ante lit. contest. & sic admittitur purgatio vsque ad lit. cōtesta. licet possit peti vnā cum principali. Secundo, per l. si quis rem. supra de arbi. Nam poena, quae apponitur sic ī compromisso, potest peti vnā cum principali vt ibi: & tamē admittitur purgatio: vt leg. si cū dies. §. fi. su-
18 pra de arbi. † Tertio: quia quando poena est maior, quā ipsum principale debitū potest peti pricipale debitum, & poena in eo quod excedit: vt l. si quis à socio. s. pro soc. & l. praedia. s. de act. emp. & tamē admittitur purgatio morae ad totā poenā: vt s. dictū est, per l. j. supra de penu lega. et j. e. l. qui Romae. §. Flauius. Et si dicis, quid operabitur pactū? dico operabitur quādo mora non purgaretur. Et ita debet intelligi glo. et leges alle. in contrariū: et etiā dictum Dy. & ita fuit determinatum. Prae-
c dicta vera,[c] nisi interueniat aliud impedimentum impediens morę purgationē, vt dictum est. Quaero tertio, quid si ignorās se posse purgare, soluit poenam vel interesse, an possit repetere? Respō. nō Casus est in l. qui ob rem. de condi. inde. Praeterea, solutio habet vim lit. cōtest. vt l. amplius. j. rē ra. habe. sed post lit. cōte. nō admittitur puratio, vt hic: ergo nec post solutionem. Praeterea per solutionē facta est executio: sed executiōe facta nō ē locus purgatiōi: vt dicā j. pxi. q. ergo &c.

a POMATES. Quinto opp. Vltra has duas solu. vide aliā so. Bar. in contrarium, quam tenet ibi Alberic. & Imo. alia est Besu. hic quod illa loquitur in poena legali, hic in conuētionali: vnde succedit regula, q mitius agitur cum lege, quam cum homine. Alia est eiusdem Besut. hic q ibi l. grauaret nimium publicatū imponendo sibi vltimā poenā quadrupli: qa tenetur ex edicto vi bo. rapto.

b POMATES. Veniamus ad quaestio. Videtur mihi, quod ista ratio sit parum bona: quia ea attēta sequeretur q si elapsum esset tantum tempus, in quo potuisti aedificare, et dehinc interpellassem extra iudicium, & sic fuisses in dupli ci mora, q non possis purgare morā. q tamen est cōtra istū text. Vnde cogita. Posset tamē dari alia ratio, q non solet fieri ius actoris deterius per lit. contesta. l. non solet. j. de reg. iur. Et de his vide aliquid per Deciū: & hoc sentiunt Pau. de Ca. & dom. Alexan. Aduerte tamen, docto. & dom. Alex. reprehendunt hic rationem Bar. alio modo dicendo, q ex separatis non infertur. l. Papinianus exuli. s. de mino. hic. Sed ratio Bar. debet esse bona, īfertur ex separatis. bene enim mora contracta sup facto est: alia vero super interesse: et sic cōtra diuersa: quia respōdetur, quod imo fuit contracta super eo. Factum enim & interesse censetur idem ratione iuramēti ex interpretatiōe: vt inquit Bar. in l. j. de act. emp. in ij. col. circa medium. & in l. stipulationes non diuiduntur. in xciiij. s. eo. ti. & sic ex separatis non infertur: et licet posset dici, qd' ista impugnatio satis procederet quando stipulatū esset rē dari: quia tunc fieret condemnatio in aestimatiōe, & sic mora videretur contracta circa diuersa: tamen etiam isto casu diceretur quod non fuit contracta circa diuersa: ex quo videtur falsum fuisse ex mente cōtrahentiū vnum loco alterius succedere. Et vide hic aliqd per do. Alex. in v. fallē.

c POMATES. Prędicta vera. Ista contra Bar. est magis communis: vt hic inquit Besu. & de ea vide hic do. Alexan. in ix. fallen. col. x. & ista quidem conclusio: quia indisputabilis & solennizāda. imo & ordinarij multis omissis procedunt ad primum fundamentum Bart. hic de actionibus arbitrarijs. Respon. per Bal. & declarat ibi Alber. de male. in l. & si post tres. in antepe. col. pria lect. & pulchre hic alios retulit, de quibus hic cū omnibus quae infra subijciam secundo fundamento. d. l. si rem. Respond. vt per Moder. Peru. in d. l. & si post tres. in antepe. col. post Bal. ibi tertio fundamēto, quando poena est maior. & respon. per praefatos doc. Peru. post Bal. in d. l. et si post tres. quod iura Bar. loquuntur in actionibus bonae fidei, &c. Quarto facit pro ista opi. vltra fundamentum Bar. secundum Moder. Perusi. & fuit fundamentum sol. in l. si pacto. in co. xiij. C. de pact. quod actus agētiū ex l. non omnis. s. si certum peta. & quod verba non trahuntur extra significationem. l. non aliter. s. de leg. iij. Sol. dicas quod imo non operatur cōtra voluntatem agentium: quia intentio contrahentium fuit, vt impediret morae purgationem. per adiectionem talis clausulae. Nam a forma pacti nō est recedendum. l. iuris gentium. §. ait praetor. s. de pac. & l. stipulatus es opus. in ratione fui. j. de fideiusso. sed forma pacti est, quod habeam vtrunque, et principale, & poenā. per ea quae no. doc. in l. ita stipulatus. Sed si possit mora purgari, non haberē vtrunque, sed solū principale. Et facit: qa lex respuit actū fraudatoriū: vnde, p primo oppono talē clausulā: volo te ad vtrūque obligare. Vn cū foetus obligationis sit ipsa solutio. Insti. quibus mo. tol. obli. in prin. vnde si obligatus es ad vtrūque, et foetus obligatiōis sit ipsa solutio, si posset morā purgare, non soluisset id, ad qd' esset obligatus. Quinto facit pro ista opi. secundum do. Petruciū in l. cū proponas. C. de transact. qa quando admittitur purgatio morę, est qdam aequitas. l. si seruum. §. seqtur: j. eo. quia cū tibi moram purgem, nihil ppter hoc damni tibi euenturum sit, & mihi sit multum pro futurum: quia aliter magnum damnum sentirem, tanto magis debet admitti qn vtrunque praestarē, cum maior aequitas isto casu militet, cū maius damnum sensurus forem. Solue, quod mihi est imputandum, quod talē clausulam apponere permisi. Vn ex forma pacti non est recedendum vlterius. Vltimo facit: quia clausula, rato manēte pacto: dic, vt hic per eā. Cuius tamē assumptū mihi non placet. Pro cōtraria parte q non possit purgari, facit l. id qd poenę nomine. ī ver. lucro. infra de sol. iūcta gl. hinc respōde ex verbis Bart. ī fi. suae quaestionis. secūdo facit text. in l. cū stipulatus sim a Proculo iuncta gloss. in verbo, de rigore. in fi. j. eo. Solu. ibi erat dies & poena. Tertio facit l. ita stipulatus. in fine. j. e. huic responde, & primo ar. Quarto facit secūdum Besu. vt hic: qa sic l. qui fidē. s. de trāsact. nobis de vento seruiret. Quīto facit secundum Bald. in l. & si post tres. in lec. in antepe. colum. qa a forma pacti. Solu. hoc est verum, nisi aliud ex iuris dispositione iudicetur, & contrahentes censeantur velle vt oēs leges habeant locū ī actibus suis, quae in illis fluunt, nō est mirum si purgatio morae est, & etiam eo casu admittitur. Vltimo pro nunc facit: quia iuramētum habet vim clausulae, rato manente pacto. vt dicit Bal. in l. si quis maior. C. de transactio. Sed quando interuenit iuramentum, impeditur morae purgatio: vt hic per Bar. in v. q. &c. Solu. Dicas quod iuramentum impedit purgationem morae, in odium periurantis, non in vim clausulae, rato manente pacto. Hanc opinio. Bart. communem, & sic defensatā limita, nisi in instrumento facta fuisset mentio de exactione poenę puta quia dictum fuisset. promittis Stichum: & si non dederis, promittis cētum nomine poenae, rato manente pacto: quia commissa statim exigatur. Isto etenim casu non admittitur purgatio morae. Ita dicit egregie Salic. in d. l. promissis. & de mente eiusdem in l. si maior annis. C. de transactio. & tene menti, et sis cautus, vt apponas quando fierent talia instrumenta. Et de ista opi. hic vide domi. Anto. de Prato in consil. quod est insertum in consilijs domi. Alexan. in consilio xlix. col. v. volumine iiij. ver. iij. vbi soluit poenam, vbicunque facta solutio poenae est, vel interesse etiam iuris errore datum, non repetit. Quod videtur habere locum etiam si solutio errore facta sit: per tex. in l. si is cui. & ibi glo. quam allegat Barto. in proxi. quaestione j. de leg. ij. Contra tamen hoc facit: vt inquit Besu. regula l. error. s. de iur. & fac. igno. quod vbicunque tractatur de damno euitādo, etiā iuris error nō nocet: sed hic tractatur de euitādo cum verisimiliter sit quod poena, sit maior quam promissio principalis: ergo talis error nocere non deberet. Sol. dicas quod ergo possum purgare moram aesti. nisi concesso quodam speciali priuilegio contra dispositionem, & rigorem leg. id quod nostrum est j. de reg. iur. vt hic inquit Alberi. Nam id quod nostrum est, a nobis secundum ius commune sine facto nostro auferri non deberet. Vnde sequeretur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

quod cũ tu in pœnam incidiſti propter morã, & illa ſit mihi acquiſita, ꝓ ſecundũ diſpoſitionem iuris cõmunis nõ poſsis purgare moram, ne id, quod meũ eſt: vnde nõ eſt mirum, cũ concederet tibi cõtra ius cõmune, ꝓ poſsis purgare morã: & ſic ex quodã priuilegio ſi ſoluis ꝓ nõ poſsis repetere: cũ facilius tollatur diſpoſitio iuris priuilegiati, quam cõis. l. eius militis. §. militia miſſus. de teſta. mili.

& ſic id quod dicit ꝓ error iuris &c. debet intelligi verum, niſi talis error verſet circa aliquod ius priuilegiatũ: quia tũc bene nocet: vt hic.

19 ✠ POMATES. 2 ¶ Quarto q̃ro. Not. ꝓ quoties fit executio a lege, vel ab homine, eius quod eſt deductũ in ſtipulatiõe nomine pœnæ, ꝓ nõ admittit purgatio moræ. Et vtraq; cõcluſio probatur per d. l. ſi is cui. et ita ibi no. Bart. in fi. Et pro iſta opi. facit vltra adducta p̃ do. Alex. hic, quod vult Bald. in l. ſi plures. in vlti. col. C. de condi. inſer. Et hæc eſt cõmunis opin. doct. vt inquit do. Alex. cõſ. xciij. in j. colũ. in ij. vol. & vlt. in eo. volu. & Are. cõ. xcviij. in penul. col. & Pau. de caſt. conſ. xxxiij. in j. col. Probat iſta opi. ex eo quod in ſimili cõſuluit d. Ab. in cõſi. lxvij. in ij. codũ allegat. c. quãdo. de reſcrip. in vj. in ij. volu. Pro cuius opinione dixit ſe alias conſuluiſſe, dum accidiſſet de facto me audiente Piſis, Decius magiſter meus. Et facit qd not. do. Alex. in l. ſi mihi & Titio. in vij. col. verſi. ſecũdo quæro. dũ alle. Roma. cõſi. lxæ. in eo. reliqua vide hic per do. Alexã. & Roma. conſi. ciij.

b ¶ Si executio. Adde tu quod hoc dictum Bart. dicit cõmune Alex. in conſi. xiiij. colũ. j. in ij. volumi.

20 ✠ POMATES. c ¶ Et iuratum. Circa v. Barto. quæſtionẽ omiſsis multis quæſtio. vide quæ hic dicit Ang. & quæ ego ſcripſi in d. l. ſi quis maior. ſcias ꝓ opin. Bar. eſt communis: vt inquit Beſu. & dom. Bap. de ſan. Seue. in tractatu ſuo de tranſactio. in xvij. quæſtio. Et pro ea vltima ꝓ cõmuniter a docto. hic eũ teneri dicat, ꝓ in d. l. ſi quis maior. veriorem appellat, conſueuit do. Alex. & ipſe cõem appellat in cõſil. lix. ad fi. in ij. volu. Et p iſta opi. facit in ſimili gl. in l. pecuniã. ẽ. de cõdictio. ob cau. in glo. in verbo, neceſſe. tũ cõtra iſtam opinionẽ facit ſecundũ Beſut. hic, ꝓ iuramentũ debet regulari ſecundũ naturã cõtractus, ſuper quo interponitur. l. fi. C. de nõ numo. pecu. Huic poſſes reſpõdere: vt argumẽ. qd in ſuperiori eſt no. vel ex no ta. per me in d. l. ũ. Secũdo facit argumẽtũ Pet. in ſecũdo qd eſt quintũ in ordine. Sed huic reſpõde, vt ibi reſpondet: & quia hoc fuit in odiũ periurãtis. Hãc tũ opinionẽ limita duobus modis: de quibus hic per Alex. & in l. ſi qs maior. An aũt dũ allegat in vltima limitatione de mẽte Bal. gl. in cap. apud miſericordẽ. xxxij. q. j. in glo. Adde ꝓ eandẽ limitationẽ poſuit Roma. p illã glo. in ſingulari ſuo. & vide Alex. in cõſi. cxxxj. in j. col. volu. iiij. & Cardi. cõſi. cxlviij. in ij. dubio. & conſi. ccvj. col. ij. eodem volumine.

d ✠ POMATES. ¶ Sexto quero. Circa ſextã queſtionẽ eſt aduertẽdũ. ꝓ mora cõmiſſa propter factũ, difficilius purgatur quã cõmiſſa propter nõ factũ. Ratio autẽ eſſe põt: quia maior eſt culpa in faciendo, quã omittẽdo: vt eſt gl. in l. ſi mora. ẽ. ſol. ma. Cõtra tũ primum mẽbrũ, ꝓ vbi eſt commiſſa pœna, vel intereſſe, circa factũ affirmatiuũ momentaneũ admittit purgatio moræ, faciũt nonnulla iura, q̃ allegat gloſ. in l. amplius nõ petit. ẽ. rẽ tata haberi. Et facit l. hoc edicto. ẽ. de alio. iudi. mut. rau. fac. & l. quãuis. ẽ. de in ius vocan. & l. hoc edicto. ẽ. de publi. Secũdo aduertẽdũ eſt, ꝓ rario c. primi, nõ dicitur eſſe illa, quã ponit hic Bal. ſed quia ibi ſtatim fit executio a lege. Tertio eſt aduertẽdum, ꝓ imo gl. in d. l. cũ filius. §. ẽ hac. ẽ. eodẽ, nõ debet declarari ſecũdũ l. ſi in lege. §. colonus. ẽ. loca. quia cũ glo. loquatur de cõtractibus ſtricti iuris & ẽ l. ſi in lege. de cõtractibus bonę fidei. in quibus longa eſt differentia, & diuerſa ratio, nõ debet ex ſeparatis inferri. l. Papinianus exuli. ẽ. de mino. Præterea eſt aduertendũ, ꝓ in l. ſi in lege. §. colonus. potius dicitur cõmiſſa mora, propter nõ factũ, quia nõ admiſſo colono, quã propter factũ: nono non eſt mirũ ſi admittat purgatio. His tũ nõ obſtantibus teneas opinionẽ Bart. quæ eſt verior: vt inquit do. Alex. qui pro ea cõſuluit cõſ. ſuo lvij. in pe. co. vo. ij. & Aret. cõſi. clvij. col. fi.

21 ✠ POMATES. e ¶ Septimo q̃ro. Ex hoc colligit Bar. vij. quæſtiones: ꝓ ſi res debita pereat intra tẽpus datũ ad purgãdũ morã, ꝓ perit periculo debitoris. De quo vide Paul. de Caſ. in l. quod te. in j. co. ẽ. ſi cer. pe. Et ad hoc hũ facit text. quẽ not. ibi Bart. in l. doli. ver. diuerſum ẽ. de noua. vbi minor nõ reſtituit aduerſus ea, quæ fecit in quadriẽnũ datũ ad petendũ reſtitutionẽ in integrũ. Facit etiã, quia ſi aliter diceremus, ſequeret ꝓ mora ſua nõ eſſet ſibi nociua, ſed potius lucroſa, contra legem, in condemnatione. §. vnicuiq; ẽ. de regu. iur. & c. mora. de regul. iuris in ſexto. Et ex hoc colligitur, vt dicunt quidam Peruſi. & eſt de mente Imo. hic, quod poſt moram periculum interitus rei debitæ ſpectat ad debitorem morioſum, etiam ſi res debita pereat intra tempora data ad moram purgandam. Et ſic eſt ampliatio ad legem, ſi ex legati cauſa. ẽ. eodem. & l. quod te. quoad periculum interitus, vt ẽ. Rationem autem dubitandi huius decionis ponit Paul. de Caſt. in dicta l. quod te. in loco ſupra alleg. Cui adde gloſ. in l. j. in princip. ẽ. nil no. appel. penden.

f ¶ Dies & pœna. Adde vt p Bal. cõſ. xc. li. iij. & Pau. de Ca. cõſ. xx. circa ẽ mus. C.

Iuriſcõſultorũ hoc eſſe, ꝓ ſi quidẽ diſpoſitio ſic ſimpliciter cõferẽ, ſi Titio nõ deberis, Seio dabis centũ: intelligãt, i. ſi Titio dare non potueris: vt l. iij. §. j. de adi. leg. Nõ enim eſt certũ, ꝓ oĩno volueris à primo auferre propter moram debitoris. Sed ſi ponis verba teſtatoris, vel cõtrahẽtis: certã tũc credo, ꝓ nõ admittatur purgatio per rationẽ l. iij. C. de noua. quia qñ actio facit trãſitũ de perſona vnius ad p̃ ſonã alterius, nõ licet primo creditori ſoluere, ſi debitor ſcit. Facit ſ. de trãſact. l. fi.

24 ✠ Nono quæro: nã ea q̃ ſupra dixi de purgatione, habẽt locum ex parte rei: quero quid ex actoris. an admittãt purgatio moræ? diſtingue ſic: Aut actor vult purgare ad cõſeruandũ actionẽ iam conſtitutã: & põt: vt l. ſi ita qs. §. Seia. j. e. Aut ad actionem de nouo quærendã: & tũc aut principaliter ad querẽdam: & nõ poteſt: vt l. Thais. §. intra. §. de fideicõmiſ. lib. Aut ad quærendam acceſſoriẽ, & põt: vt l. Celſus. §. fi. & l. ſeq. ſ. de arbi. & hoc eſt verũ: quia licet actori purgare morã: tamẽ hæc purgatio moræ ab actore facta nõ egreditur perſonam eius, cuius perſonæ reſpectu fit purgatio: nec valet quo ad alios forte correos, aduerſus quos actor fuerit

25 in mora: vt l. mora. §. fi. j. eodẽ. ✠ Vltimo in materia noſtra eſt diſtinguendum, cũ quæritur an mora poſsit purgari: ſic diſtingue: Aut queris an poſsit purgari ex parte rei: & tũc aut pœna eſt cõmiſſa ꝓpter maleficium aut ꝓpter nõ factum. Primo caſu dic vt ſ. pxime in vj. q. Secundo caſu ſcilicet quando ꝓpter nõ factũ: dic aut eſt facta executio ab homine, vel à lege: & nõ admittitur purgatio vt dixi ſ. in iij. q. Aut non eſt facta executio: & tũc aut in ſtipulatione eſt iuratũ: & non admittitur purgatio: vt l. ſi quis maior. C. de trãſact. & dixi. ſ. in v. q. Aut non eſt iuratum: & tunc aut in ſtipulatione, ſeu in alia diſ-

f ſpoſitione eſt dies, & pœna. aut dies, & non pœna: aut pœna & non dies: aut nec pœna nec dies. Primo caſu, qñ eſt dies & pœna: aut eſt dies cauſa multiplicandę obligationis: & non impedit purgationẽ vt l. j. ſ. de penu leg. Aut eſt dies cauſa limitandæ ſolutionis: & tũc aut loquimur in obligationibus conuentionalibus, & non admittitur purgatio: vt l. traiectitiæ. §. de illo. ſ. ti. j. C. e. l. magnã. Aut de ſtipu. p̃torijs, & iudicialib': & tũc aut pertinet ad litis ordinationem & admittitur purgatio ni ſi ius actoris ſit factum deterius: vt lege, & ſi poſt tres. ſupra ſi quis caudum tamen intra paucos, dies: vt ibi. niſi ſit fideiuſſor in iudicio ſiſti: vt l. ſanci-

Universidad de Deusto Biblioteca

mus:vt C.de fideiusso. Aut pertinet ad litis decisionē & tunc aut est dies apposita ab homine & non admittitur purgatio.si à lege admittitur:vt l.si cū dies.§.fin.& l.sequenti,& lege Celsus.s.de arbi. Secundo casu,quando est dies,& non pœna, non admittitur purgatio:vt l.si ita quis.§.Seia.j.eo.quod intellige cum distinctione,quam dicemus j.quarto casu,quādo nō est dies,nec pœna. Tertio casu,quando est pœna et nō dies, admittitur purgatio:vt l.j.de penu leg.& qñ di.le.ce.l. cū sine. & l.si penū. Qd intellige cū distinctiōe,quam statim dicā j. ꝓximo casu. Quarto,qñ nō fuit dies apposita,nec pœna:et tūc subdistingue: Aut q̃ris an admittatur purgatio ante litē cōtestatā aut post lit.contesta.aut post sententiam.Primo casu admittitur purgatio duobus concurrentibus,s.ꝙ actoris non interfit,& ꝙ sit intra modicum tempus:alias secus vt dixi supra in primo. & sēdo contrario.Secūdo casu,qñ lis est cōtestata: & tūc aut post lit. cōtest.offertur illud idem,qd̄ petitur,aut aliud.Primo casu,per solam obligationem non purgatur nisi vt dicam in sequenti mēbro vt l.sed et si alia.de cōst.pec.Secus si solueret,vel offerret,vel cōsignaret, vt Inst.d̄ pp.et tēp. in fi.& dixi §.in primo cōtrario. Aut sēdam partē aut vnū petit,et aliud offert & tūc aut qs cœpit eē ī mora post lit. cōte.& admittit purgatio,vt dixi §.ī j.q. Aut cœpit esse añ: & tūc nō admittit purgatio:vt hic.Fallit ī l.iij.ī fi.j.iu.sol. Et rōnē dixi §.ī secūdo cōtrario sēcūdæ ꝑtis.Tertio casu,s.post sentētiā: & & nō admittitur purgatio nisi vt dixi §.in tribus vl.contrarijs.

In executione. Vsque ad §.pro parte.breuiter.h.d.Obligatio dādi certam quantitatem est diuidua,quo ad obligationem,et solutionem obligatio faciendi,vel non faciendi est penitus indiuidua.h.d. Quæro,qd in obligatione certæ speciei. Tex. est in l.si stipulatus.§.j infra de solutio.Item in §.ij.no.quod illud dicitur indiuiduum,cuius effectus est īdiuiduus.Dixi plenè in l.stipulationes nō diuiduntur.§.e.Item not.ꝙ in obligatio factorū nō diuiditur quo ad petitionē:vt hic.Quod est cōtra gl.in l.ca.§.fi.ī.eo.sed illa malè dixi,vt ibi dixi.

Pro parte autem. Obligatio generis & alternatiua est diuidua quo ad petitionē interesse:indiuidua quo ad solutionem.No.bene rationē quę hic ponitur in tex.Dici plene §.eo.l.ij.§.j.

Insolidum. Denunciatio debet fieri cuilibet hæredū insolidum.Item defensio non diuidit,sed interesse diuiditur.h.d.No.bene qd̄ dicitur de denunciatiōe Sic infra eo.l.cū ex cā.h.d.intelligatis istum tex.quolibet deficiente id est parte aliqua deficiente:nā vnus posset defendere insolidum. infra eo.l.cū ex causa.& ibi videbitis.

Item si ita. Stipulatio pœnalis adiecta obligationi dādi,etiam certæ speciei,pro solido cōmittit, nisi solidum detur.h.d. Opp.et videtur,ꝙ qui recipit partē, præiudicet sibi,ne pro illa parte committatur pœna:vt l.ij.§. si quis cau.& l.commissoriæ.C.de pact.inter empto.& vendi. & l.post diem. §.de l.commis.gl.dicit fateor secūdum Io.ꝙ hic recipit partem ignorās:secus si sciens.d.Dy.dicit ꝙ non est verum:quia prædictæ leges loquuntur post diē,et post pœnā cōmissam,hic ante:& iō secus:quia iuri futuro nō potest renūciari:vt l.si ita.de leg.ij.& l.is potest.de acqui.hær.et no.in l. j.C. de pact.ergo non videtur renūciari ante pœnā cōmissam ī dubio:nec videtur recipere animo renunciandi:post sic. Quæro,an receptio partis fundi computetur in pœnam.Gl.dicit ꝙ sic:sed non est verum in quacunque parte: quia non admittit cōpensatio speciei ad quātitatē:vt l. si cōuenerit.suprade pig. act. Vult ergo dicere,ꝙ species retinebatur,donec soluat: secus si solueret quātitas,per l.post rē.§.de transactio.& l. qd̄ si stip.§.ꝑ socio. Quæro,qd si vnus hæredum vult soluere,alij non? dic vt dixi in l.ij.§.ex his.§.eo.& ibi gl.tangit Dy. hic distinguit plenius.Dic vt dixi in §.Cato.& l.stipulationes nō diuiduntur.

Quicunque. Oppo. quod liceat quandoq̃,vt in exemplo posito in gl.Respō. illud est ideo:quia videtur tacite actū: vt l. cū quid.§.si cer pe.Hoc ꝓbatur.§.de præscri.ver. l.si gratuitam.in fi.Sed gl.ibi posita videtur contra istam.Dic quandoq̃ impedio plus proijciendo: & licet:quia videtur actū. Qñque impedio,quia nolo proijcere:vt sic nō appareat qs vinceret:et nō licet:vt ibi no.qa hoc est contra illud quod fuit actum. Vltimo materiam huius §. dic per Dy.in cap.cū non stat per eum.de reg.iur.lib.vj. 36.

Quod dicitur. Hanc examina vt supra eo.l. scire debemus.Dy. quærit hic de eo qui percussit eodem tempore bis:an puniatur ꝑ duabus percussionibus? Dic plenè vt l.nūquā.j.de priua.deli.

1 *Actio ex testamento quomodo concurrat cum rei uendicatione.* 37.

Nemo rem suam. Ista lex legitur in gl. tribus modis,si bene intelligatur. Vno modo in gl.parua,super ver.stipulatur. Sed contra istam lec.opp.de l.si is pui §.ti.j.Sol.hic fuit expressa conditio,si erit mea:tunc ab ipso initio est inutilis stipulatio:vt hic,et l.si rem meam supra eod.et hoc ibi no.et Insti.eo. §.item nemo rem.sed l.si is qui stichū.loquitur in stipulatione simpliciter interposita:et tunc adhibetur distinctio,an ex causa lucratiua vel nō. Alia lec.est ꝙ in re quæ debet esse mea sub velamine, si conditio collata in tēpus cū erit mea:et tunc subdiuiditur in duas lec. Vna est,ꝙ in re quæ debet esse mea in euentū conditionis infallibiliter si viuit:vt in re mihi legata sub conditione. Ad istam op.de l. j.§.si quis sub conditione. vt leg.no.ca.Sustinendo istā lec.stipulatio valet:est tamē modicæ vtilitatis:et ideo dicit hic,nemo vtiliter,&c.quasi dicat, stipulari potest,sed sine vtilitate.Sed contra: quia si non habet vtilitatem,non debet interponi:vt l.hæc stipulatio.§.diuus.vt le.no.ca.& facit l.qui bis.§.eo.Sol.dico ꝙ habet vtilitatē ꝑpter fideiussores.Item est alia vtilitas,vt dixi §.eo.l.qui bis.Itē oppo.cū sit futura mea ipso iure ex testamento:ergo quod meū est actione personali amplius petere non potero:vt Inst.de actio.§.sed istæ.et §.vsufr.quemadmo.ca.l.fi.Sol.dic ꝙ stipulor mihi rem tradi,non mihi rem dari. Vel aliter: ibi loquitur in quantitate legata,quæ adueniente conditione non efficitur mea,vel fuit legata res aliena:sed si ponimus in re testatoris:et tunc recidit in illam q.†quomodo actio ex testamento potest concurrere cum rei vēdicatione? Et Cy.ponit in l.j.C.cōia de leg.tres responsiones,s.vt quia ad rem tradendam ago actiōe ex testamento. Vel dic ꝙ si eligit actionem ex testamento,nō potest eligere rei vendicationem:vt in §.nostra autem.Inst.de leg.et ibi no. Alia est opi. Alber.de Sul.quam ponit Cy.in d. l.j.C.communia de leg.videlicet ꝙ ex testamento competit dominium ex iure speciali:ideo non impedit actionem personalem:vt l.in bello.§.si quis seruum.infra de ca.& postlim.Sicut ergo actio ex testamento,quæ personalis est,cōcurrit cū rei vendicatione:ita dicta actio ex stipulatu,quæ eius naturā assumit,vt dicta l.j.§.si quis sub conditione. Alia lectu. est in re,quæ non debet esse mea infallibiliter.et vide gloss. sed nō bene dicit:quia adueniēte conditione potest esse vtilis,si tūc res stipulatoris non esset,vt l.existimo.infra eo.et ideo huic legi non congruit.

1 *Mora rei nocet fideiussori,nisi fideiussor prius constituerit creditorem in mora per obligationem.*

2 *Fideiussor si hominem debitum occidat,quando actione de dolo,& quando actiōe ex stipulatu teneatur.*

3 *Debitor interficiens rem debitm,quando dicatur in mora interficiendo.* 38.

Mora rei. Mora rei nocet fideiussori,nisi creditoris mora quo ad fideiussorem præcesserit:mora tamen fideiussoris ipsi soli nocebit.hoc dicit. Opp.infra de fideius.l.fi.et l.j.§.de in lit.iurā.et l.cētum Capuæ,supra de eo quod certo loco.Dic, qd̄ non nocet quo ad augmentū obligationis:sed quo ad eam producendam sic: & dic plenè vt in leg.centum Capuæ. Oppon. quod vltima mora nocet:vt l.si seruum.§.sequitur.j.e.et de peri. et commo.rei ven.leg.illud.& sic vltima mora rei,nocebit fideiussori.Sol.dicit hug.fateor:sed ego hoc intelligo ꝙ fideiussor obtulit post moram rei, et sic rei purgaui moram: secus si ante obtuisset.Primum membrum est verum in se:et ōes tenent ꝙ nō:quia obligatio fideiussoris purgat moram rei:tamē huic legi non cōgruit:quia ex ordine literæ apparet prius fideiussorem obtulisse,denum reus fuit ī mora. Ad cōtrariū †rñ de ꝙ mora principalis nocet fideiussori,nisi creditoris mora præcesserit quo ad fideiussorem.et hæc est veritas. Hic est casus nor.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Nec eſt alibi. adde Imo. Rapha. Pau. de Caſt. hic, & Alex. licet Ange. aliter.

b ¶ Capias. alle. Bart. ſibi cõtrarius in l. ſi rem aliquam. de no. ua. And. Barb.

c ¶ Quæro. Allegatur Bart. ſibi contrarius § l. ij. de his q̃ pœ. no. & in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ſ. e. & in l. cũ ſeruus. de condi. & demon. And. Barb.

d ¶ Medicos. Adde q̃ poſui in l. ſi ab hoſtibus. §. fi. ſolu. matri.

a nec eſt alibi, [a] vt dicit Dy. Opp. ad ſol. et videt q̃ fideiuſſor, q̃ occidit teneat de dolo. & ſic nõ ex ſtipulatu: vt l. ſi fideiuſſor. §. de dolo. Gl. ſoluit hic tribus modis. Tu dic, & no. in l. cõtraria. tres caſus. † Q̃nq; fideiuſſor occidit poſt morã vtriuſq; ſ. rei & fideiuſſoris: & tũc directa tenet ex ſtipulatu. q̃nq; iterfecit añ morã rei principalis, poſt morã fideiuſſoris: tũc tenet vtili ex ſtipulatu: vt hic, in fin. & l. mora. §. de vſur. Aut añ morã vtriuſq;: & tũc de dolo tenet: & l. ſi fideiuſſor. §. de dolo. ſed q̃ũo ante morã eũ occidendo ſemper eſt in mora, vt l. ſi ſeruũ. j. e. gl. in l. cõtraria dicit aliud in fideiuſſore, aliud in principali, q̃d poſſet eſſe verũ ſecũdm iura hodierna, vbi debet executi prius principalis: vt dicã j. e. l. ſi ſeruũ. §. nũc videam[a]. ſed ſecũdm iſta tpa, ſecũdm q̃ põt cõueniri ante fideiuſſor, nõ video rationẽ differẽtię. Vnde forte, vt de pñti debeat: hic poſt interfectionẽ remanet dies. Propter hoc dicit Iac. de Are. & Old. q̃ in l. ſi fideiuſſor. erat debitor in diẽ, ante quã nõ põt cõſtitui in mora vera: vt l. cũ filius. in fi. §. e. ſic nõ in ficta: & ideo dat de dolo. Opp ad hoc §. e. de l. eũ q̃ ita. §. fi. ſecũdũ vnã lect. ſed ibi in ipſo actu occidẽdi puri
b ficabat obligatio interfectoris. Capias[b] tres caſus. Q̃nq; † de
3 bitor interfecit rem debitã poſtq; venit, & ceſsit dies obligationis: & ſemper eſt in mora, vt l. ſi ſeruũ. in prin. j. eo. & hic in fi. Quandoq; occidit ante diẽ: & tunc ſi in actu interficiendi nõ purificatur cõditio, ſeu dies, nõ eſt in mora interficiẽdo: & ideo cõuenit de dolo: vt l. ſi fideiuſſor. §. de dolo. Q̃nq; in ipſo actu interficiendi purificatur obligatio precedens: & tunc occidendo conſtituitur in mora: vt l. eum qui. §. fi. §. eo.

1 Litis conteſtatio curſum vſurarum non impedit.
2 Pœna ab vſura quomodo differat.
3 Pœna apposita in contractu quando dicatur pœna, vel vſura.
4 Pœna apposita hæredi non ſoluenti per teſtatorem, quando ſit vſura.

1 CVm ſtipulati ſumus. † Litis cõteſtatio curſum vſurarum nõ ipedit. h. d. Circa l. iſtã poſſent dici oĩa, quę dicunt in l. j. C. de iudi. Opp. de l. nouatio. j. de noua. ſol. ibi in nouatione volũtaria: hic neceſſaria, ſ. in cõteſtatiõe: vt l. aliã. j. de no
2 ua. † Quæro, quæ ſit differentia inter pœnã, & vſuras. Hoc tangit Iac de Are. & Pet. hic. Breuiter pœna eſt nomẽ generale, & poteſt cõprehẽdere etiam vſuram: vt l. qui ſine. in fi. §. de neg. geſt. Tamẽ ſi vis accipere ſpecialiter pœnã: & tunc differt ab vſura: quia vſura apponitur quantitati, vel ei quod habetur loco quãtitatis: vt l. in fideicommiſſi. in fi. §. de vſur. Pœna verò etiam adñcitur in obligatiõe facti. Item pœna pro toto tempore cõſueuit apponi: vſura diſtinctis temporibus: vt quolibet mẽſe, vel anno: vt l. traiectitiæ. §. de illo. §. ti. j. Et hoc tenent Canoniſtæ extra. de pœ. c. ſuam. Præterea, debet pœna ex mora: vt j. eo. l. ita ſtipulatus. vſura deberi põt ex ſtipulatione: vt l. lecta. in fi. §. ſi cer. peta. Dicam in l. qui Romæ. in
3 prin. j. eo. Hic dubitatur de vno: † apponitur pœna, an ſit vſura, vel pœna? Et gl. tangit in l. cum allegas. C. de vſuris. & l. Iulianus. §. idem Papinianus. §. de act. emp. Dicerẽ ſic: Quãdoq; apponit pœna dationi: & tunc aut apponit pœna, vel per dinumerationẽ annorũ, vel menſiũ: & eſt vſura, vt hic. Aut apponit vna pœna tantũ: & tũc aut eſt ſolitus fœnerari, aut nõ: vt l. cũ allegas. C. de vſur. & l. Iulian[a]. §. idẽ Papinian[a]. de act. emp. & dixi §. e. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. Aut apponit obliga-
4 tiõi facti: & dixi in l. cũ ſeruus. de cõdi. & demõ. † Quero. [c] qd
c ſi teſtator apponit pœnã hęredi nõ ſoluẽti. Rñdeo, ſi p dinumerationẽ annorũ, vel mẽſiũ, eſt vſura: vt l. iij. ĩ fi. §. de annu. le.

1 Culpa quòd intelligatur in faciendo, & negligendo.
2 Ex negligentia quando quis teneatur.
3 De culpa quis teneatur ſecundum naturam contractuum.
4 Ad impenſam factam in re debita, quando creditor teneatur.
5 Emptor ſi facit nouum opus, tenetur.
6 Negligens quòd quis fuerit in curande infirmum, qualiter probetur.

SI ſeruum Stichum ſtipu. Re perẽpta, vel à cõi cõmercio exẽpta, tenet debitor, ſi mora, vel culpa præceſsit ipſi[a], vel eius, qui ab eo cãm habet. hoc dicit vſq; ad
1 § ſequit. † Nota q̃ culpa intelligit in faciẽdo, & negligẽdo. Opp. de l. qui ſeruũ. j. e. Sol. Ibi occidit ſeruũ debitè. hic indebitè, & ſine iuris promiſsione. Opp. de l. vẽditor ex hæreditate. §. quẽadmodũ. §. de hære. vel acti. vbi de negligẽtia nõ tenetur Huius cõtrarij timore dicunt quidã, q̃ negligendo nõ tenetur. Sed iſta opinio eſt falſa, & cõtra l. q̃d ſi nolit. §. ſi mancipium. §. de ędil. edic. & l. cùm res. §. penul. de lega. j. & l. quid ergo. §. ſi hæres. eo. ti. & l. videamus. in prin. §. de vſur. Glo. nõ reſpondet ad l. vẽditor. Sed dic, quòd eſt quædam negligẽtia circa ipſam rem debitam: & ita loquitur hic. Quædam eſt negligentia fructus rei venditæ, & tunc iſta nõ imputat debitori, vt l. vẽditor. Iſta ſol. videtur cõtra caſum l. videamus. in prin
2 ci. † Dic, Quandoq; aliquis cõuenitur ad rem: & tũc dic, quãdoq; agitur actiõe reali: & dic vt l. ſi quid poſſeſſor. §. ſicut autem. & l. ei qui. §. fina. §. de peti. hęredi. & de rei vẽdi. l. ſi homo. Quandoq; cõuenitur actione perſonali: & tunc ſi creditor eſt in mora debitori, culpa negligentiæ ſpeciei nõ imputatur: vt l. ſi mora. §. ſolu. matri. & l. ſi per emptorem. de pericu. & commo. rei vendi. Si verò creditor nõ fuit in mora: ſi peto actione perſonali quod fuit meum, ſemper tenetur de negligẽtia, ſiue circa rem, ſiue circa fructus: vt l. videamus. in princi §. de vſur. Si verò peto quod nunq̃ fuit meum, ſed mihi debitum: & tũc circa ipſam rem imputatur negligentia: vt hic: & l. quod ſi nolit. §. qui mancipia. §. de ædil. edic. Si verò circa fructus: & tunc ſi nõ eſt mora, & non tenetur de negligentia: vt l. venditor. §. quemadmodum. §. de hære. vel act. vendi. Aut poſt morã: & tenetur vel ad fructus, vel ad intereſſe, ſecundum diſtinctionẽ quam dedi in l. ſi filius. in fi. §. eodẽ. Opp. de l. inter ſtipulantem. §. ſacram. Solue vt in glo. Oppo. §. de lega. j. l. cùm res. §. ſed & ſi alienus. vbi in re aliena cõmittitur negligentia. Solue
3 vt in glo. quæ dicit bene. † Venio ad quæſtionem extra glo. dicitur hic, quòd tenetur de culpa in faciendo, & negligendo quæro de qua? Reſpondeo, de culpa lata, leui, & leuiſsima, ſecundum diſtinctionem contractuum: vt l. ſi vt certo. §. nũc vi-
4 dendum. §. commo. & hoc tenet Pet. hic. † Quæro, an expẽſas factas in curando ſeruum debeat recuperare? Iaco. de Are. dicit, quod repetit. l. Iulianus. §. ex vẽdito. & §. j. §. de act. emp. Pet. dicit contrarium: quia in §. ex vendito. à die venditionis contractæ lucratur fructus: ſi non lucratur, non tenetur, vt hic & ſicut fructus lucratur, ita tenetur. Tu dic, quòd quędam eſt impenſa, quæ fit ad perpetuam rei vtilitatem: & tunc recuperat: ſed factas non ad perpetuam vtilitatem, ſed gratia quærẽdorum fructuum, non repetit: vt l. j. §. fina. cum ſeq. & ſeq. §. de
5 impen. in re. dota. fact. Iſta lex facit † quòd ſi emptor facit opus nouum, quòd tenetur, vt dixi. de hac q. in l. fluminum. §. adijcitur. §. de dam. infec. & gl. in l. iij. §. opus. §. de alie. iudi. mu. cau.
6 fac. † Item quæro, qualiter probatur negligentia, ſufficit ne
d probare quòd non adhibuit medicos.[d] Sed certè nõ: imò debet probari quod medici erant in ciuitate, quos poterat adhibere, & non adhibuit: vt §. pro ſocio. l. idemq;. in princip. quod eſt no. Idem etiam in ſimilibus. Sis ergo cautus tu, qui formas articulos. Sed certè hæc probatio nõ eſt neceſſaria in ciuitatibus, & locis inſignibus: quia ibi eſſe præſumuntur: vt c. ſtatutum. de reſcrip. lib. vj. in alijs locis eſſet neceſſaria.

Item ſi homo. Glo. ponit hic caſum, qui non procedit: tñ dicit tex. ex precedẽti cauſa, ſecundũ glo. nõ eſſet antecedẽs. Itẽ dicit tex. ſeruo promiſſoris ſed ſeruo hæredis nõ põt dari directo libertas: vt no. pxi. §. ergo nõ põt fieri liber ſine ſuo facto: quod eſt contra hunc text. Præterea, factũ defuncti cenſetur factum hæredis, vt l. ſi ſeruus. in prin. §. de condi. fur. Pone ergo caſum, q̃ primo ſeruo erat data libertas, & hæres pmiſit poſtea. Et opp. de l. ſi ſeruus. cũ gl. ſua §. de cõdi. fur. Verũ eſt, ſed hic anteceſsit, ibi fuit ſecuta defuncti voluntas: & ideo nil põt ſibi imputari: ibi ſic.

De illo. Op. de l. generaliter. §. j. §. qui & à quibus. So. gl. q̃ hic erat hæredi. Sed op. de l. hæres. §. qui & à quibus. Sol. ibi ad æſtimationẽ nõ tenet manumiſſor. Opp. de l. in ſumma. §. ſi ſeruũ. §. de condi. inde. Quicquid glo. dicat alibi natura cõdictionis indebiti eſt q̃ nõ tenet ad illud q̃d recipit: ſed in quãtũ factus eſt locupletior: vt l. ſi nõ ſortẽ. §. libertus. §. de cõdi. inde. Seruo ergo manumiſſo in nullo eſt factus cupletior: & ſic nõ tenebit, vt ibi: & ſic ibi in alia actiõe: hic in

alia.

Universidad de Deusto

alia. Sed nonne illud est de iure, ꝙ quãdo debitori nõ potest imputari culpa, vel mora, non tenetur? sed hic non potuit in culpa esse, vel in mora postquã ignorabat, & causam habebat ignorandi. Vna gl. est, quòd hæres debet scire ea quæ sunt in testamento: alias est in culpa: vt §. an seruo hæredis. Insti. de leg. Et alia gl. in l. quidam ita. §. fina. in glo. magna. ſ. ad Treb. & facit gl. in l. cum hæres. de lib. leg. Ista sol. non est perfecta quantum ad primum casum legis nostræ, vbi quis erat debitor non ex testamento. Itẽ quantũ ad secundum: quia erat debitor ex codicillis: cum eos nõ habet necesse scire: vt l. iij. §. j. ſ. de transac. quia hæres non potest adire, nisi sciat se hæredem. Intellige in extraneo: secus in suo: vt ſ. si cer. peta. l. eius qui. in fi. & l. sed & si de sua. de acquir. hæredi. ideo oportet quòd videat testamentũ. quod non est in codicillis: & dicam j. titu. ij. l. si seruus testamẽto. & j. eo. l. qui Romę. §. duo fratres. Ideo prædicta solutio est cõtra dictã l. & rationes. Alia solutio est magis generalis in l. in summa. §. si seruũ. scilicet ꝙ in hę rede est speciale: quia ex persona defuncti sentit lucrum. Et hoc modo potest intelligi iste §. ꝙ in principio erat debitũ nõ ex causa hæreditaria: & tunc nõ licet ignorare. Aut est debitum nõ ex causa hæreditaria: & tunc possent habere locum istæ distinctiones. aut fuit in mora, vel in culpa, vel non. Et hoc est verũ in negligẽte: qui cũ putat se dominũ simpliciter, nõ potest esse in culpa: vt l. si quid. §. sicut autem. ſ. de peti. hære. Idem in faciẽte actũ licitum, scilicet manumissionis, vel aliũ: vt l. qui seruum. j. eo. & hic. sed in eo qui occidit illicitè: tũc tenetur nulla adhibita distinctione: vt hoc §. & hac l. in prin. & j. ea. l. proxi. §.

1 ☞ *Vltima mora nocet.*
In pari causa melior est conditio possidentis.
2 *Mora commissa in faciendo non purgatur: secus si in negligendo.*
Mora purgatur ex æquitate.
3 *Creditor quando possit in mora constitui.*
4 *Si duo promiserunt se non offendere sub pœna: & simul se offenderunt & non apparet quis prior: quòd pœna non sit commissa.*

1 **Sequitur uidere.** † Vltima mora nocet: & in pari casu melior est conditio possidentis, hoc dicit. Nota † quòd mora in faciẽdo commissa non purgatur. Secundò no. ꝙ mora commissa in negligendo purgatur. Tertiò no. ꝙ mora purgatur ex æquitate. quasdam quæstiones
3 Dy. tangit: dicam in l. si insulam. Quæro †, cũ per sequentem oblationem mora purgetur: an etiam creditor in mora cõstituatur, vel remaneat in eo statu, quo esset nulla facta oblatione ab aliqua parte? Effectus est magnus: vt patet ex l. si mora. ſ. sol. ma. & l. si per emptorem. in prin. ſ. de peri. & commo. rei vend. & tex. hic, & ſ. eo. l. interdum. in fi. videtur dicere, ꝙ solum purget moram: & hoc videtur velle glo. ſ. solu. matri. l. semel mora facta. in glo. parua, quæ dicit, sine dolo & culpa, &c. Nam si creditor constitueretur in mora, debitor non teneretur, nisi de dolo: vt dicta l. si mora. cũ similibus. Contrarium credo, scilicet ꝙ ista secunda oblatio moram purget, & creditorem in mora constituat: vt dicta l. si & per emptorem. in prin. & in §. j. de act. emp. & de peri. & commo. rei vend. l. illud. in tex. & glo. Sed si bene aduertatur, non obstat hæc lex, & l. interdum. in fin. quia suppletur per illas. Non obstat glo. l. semel. quia debet intelligi de culpa, scilicet lata: aliàs malè diceretur. Inducitur ad † quæst. Duo promiserunt se non offendere sub pœna: offenderunt se simul: nec apparet quis prior rupit: an ex vtraq; parte sit commissa? Videtur ꝙ non: vt hic, & l. cum par. j. de regu. iur. Facit l. cum pater. §. libertus. ſ. de lega. ij.

1 ☞ *Mora principalis hodie non nocet fideiussori, nisi renunciatum sit, authen. præsente. de fideiussoribus. & certum sit, principalem non posse conuenirì.*
2 *Denunciatio vt constituat debitorem in mora, per quem debeat fieri, remissiuè.*
3 *Negotiorum gestor, an & quando constituat debitorem in mora.*
4 *Procurator actoris, qui est alterius fori, constitutus tantum ad agendum, an posset constituere debitorem in mora.*

Nunc uideamus. Mora principalis obligationem perpetuat quo ad se, & fideiussores, & eorũ successores: mora fideiussoris quo ad se et successores suos. h. d. Opp. & videt, ꝙ mora principalis nõ noceat fideiussori: vt l. mora. ſ. eo. Sol. nõ nocet si creditoris mora quo ad fide-
1 iussorẽ præcesserat, vt ibi: alias sic, vt hic. Opp. † ꝙ fideiussor non põt esse in mora, nisi prius cõueniat principalis: vt C. de fideiuſ. auth. pręsente. Sol. hic erat species debita: ibi quãtitas. Sed hoc est cõtra casum illius auth. Dic ergo si est renũciatũ beneficio illius auth. vel est certũ, principalẽ nõ posse cõueniri: tũc procedit ista lex. als fateor, ꝙ hodie nõ posset fideiussor constitui in mora, si nõ præcedat executio principalis. Facit j. eo. l. decẽ. & ꝙ ibi no. Quæro, an mora principalis hodie noceat fideiussori? Et rñdeo q̃; tũ ad obligationẽ nil hodie est ĩmutatũ, ideo tenet fideiussor: qa in oẽm cãm fideiussit: vt hic dicit tex. sed in mõ exequẽdi est inouatũ. Posito ergo ꝙ spẽs sit perẽpta post morã principalis, fideiussor remanet obligatus: sed nõ poterit pueniri ad eũ, nisi excusso principali. † Quæro, cuius denũciatio facit quẽ esse in mora? Et dic, vt gl. quã vide quę incipit, hos articulos in fi. Et tenet gl. ꝙ gestor negotiorũ perpetuat obligationẽ. Ric. malũ. videtur dicere cõtrariũ: quia negotiorũ gestor non põt solui: quia non habet mandatũ: vt j. de sol. l. verò. & l. hoc iure. l. qui hominem. §. si nullo. Non obstat. l. si quis solutioni. de vsur. dicit ipse quia intelligo in administratore legitimo, tutore, vel curatore, vel simili. Pet. dicit idem quod gl. ratihabitione secuta. Ego
3 verò sic dico: † aut negotiorum gestor interpellauit debitorem, quod solueret sibi gestori: & nõ valet interpellatio: quia sibi solui non põt: vt d. §. si nullo. Idẽ dico in procuratore: qui nõ habet mandatum ad recipiendum solutionem. Aut interpellauit, quod soluat domino. & tunc si debitor & creditor sunt eiusdem fori, ita quod debitor põt accedere domum creditoris: tunc procedit ista glo. & l. si quis solutioni. Aut est alterius fori: & tunc nõ constituitur debitor in mora: quia ipsi, qui nunciat, non potest solui: quia ad domum nõ tenetur ire: vt no. ſ. de consti. pe. l. item illa. ergo &c. In eo verò casu in quo ex parte eius, cui fit nuntiatio. requiritur sola abstinentia: & tunc sine dubio nunciatio, potest fieri per gestorẽ: vt §. ꝙ vi aut clã. l. prohibe. in prin. Quæro, author
4 † est alterius fori: facit procuratorẽ cõtra me tantum ad agendũ: ita ꝙ sibi nõ põt solui ante lit. cõte. factã per eũ: an cõstituat me in mora? Respondeo, si ego fui confessus, & nolui contendere, non sum in mora, per rationem prædictam, iudicium tamen suscipere cogor, nisi obseruem ea, quæ dicũtur in l. si reus. ſ. de procu. moram tamen euitat eo ipso quod dicit, soluerem si haberem cui: vt arg. ſ. de leg. j. l. domus. §. qui confitetur. sed si volui contẽdere, tunc ex hoc sum in mora: vt l. nemo. in fi. ſ. eod. tamen tunc forte finito iudicio, finitur illa mora: vt l. qui Romæ. §. penul. est enim eadem ratio hic, quæ ibi in actore: & ideo est necesse quod interpellatio fieret per personam, quę posset recipere solutionem. Iudex enim condemnat me vt soluam domino, non ipsi procuratori. Prædicta vera, nisi quãdo dominus fuisset presens: cui potuisset solui: tunc enim ad purgandum moram, licet non habeat cui soluat, debet authoritate iudicis deponere & consignare, arg. d. l. si reus. ſ. de procu. C. de vsur. l. acceptam.

1 ☞ *Mora filij perpetuat obligationem contra patrem.*
2 *Pater iubens, licet teneatur quod iussu tanquam intercessor, & de peculio, tanquam fideiussor. tamen conuenitur in excusso principali.*

2 **An filiusfa.** † Mora filij perpetuat obligationem con-
1 tra patrem. h. d. Vide † quod pater iubens
2 tenetur quod iussu, tanquam intercessor, & de peculio, tanquam fideiussor. Iaco. de Are. mouet dubium: nos habemus in authen. præsente. C. de fideiuſſ. quod prius conuenitur principalis, postea fideiussor. Quid in patre, qui est vt intercessor, vt quando iubet, dic quod non est idem in filio, quod in fideiussore, quia pater principaliter conuenitur, vt. l. j. §. j. ſ. quod iussu. de hoc plene dixi ſ. eod. l. cum filius in prin.

1 ☞ *Qualiter formetur libellus, & quomodo sententia, cum petitur homo mortuus.*

Effectus huius. In obligationibus dandi, res perempta post moram durat in obligatione quo ad petitionem, acceptilationem, & nouationem. hoc dicit. Oppo. quod non fit in obligatione, cum ipsa pecunia potest constitui, vt l. si promissor. ſ. de constitu. pecu. Solu. ibi aliud non debitum pro alio debito constituitur. Oppo. de l. si pœnã. ſ. eod. Solue vt ibi dixi. Oppo. de l. eum qui ita. §. final. ſ. eodẽ. vbi non durat obligatio, nec in nouationem deducitur. Dico ꝙ res perempta potest deduci in obligationem cum effectu, si hoc partes sciuerunt, vt hic, & l. inter stipulantem. §. penul. ſ. eod. Sed si partes ignorabant, tunc secus, arg. d. l. eum qui. in fi. Sicut enim obligatio iam contracta extinguitur etiam ibi: hic eadem ratione. Quæro, quæ est ratio quod homo petitur? Respondeo, homo est in obligatione, & per consequens in actione, nõ estimatio, iõ

✠ P. PAV. P.
a ¶ An filiusfa. Vide dom. Francis. consil. xix. col. x.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Libellus. Adde secundũ Alex. ꝙ hic est cõior opi. quã illa quã tenet ipse Bar. in l. si pecuniam. §. de condi. ob cau. & illã opi. quã hic tenet etiam in l. si quando. C. vnde vi. & in l. sancimus. & ibi Bal. C. de sacrosanc. eccle. & Bart. in l. j. ꝙ met. cau. in l. j. §. quia autẽ. ff. quo. lega. & Spe. in tit. de libel. cõcep. §. fi. verũ. hoc aũt. cũ seq. & in tit. de fol. §. sequitur. vers. quid si libellus. Bal. in l. fi. C. de condi. infer. Bar. in l. pe. de cõdi. ob cau. Tu dic, ꝙ idẽ tenet Ro. consi. cclxx.

P. P A V. P.

b ¶ Puto etiam. vide ad Bar. ff. l. Iulianus. ff. de confessis.

Pro concordia. Aduerte, ꝙ ex confessione geminata extraiudiciali oritur actio. Bart. in l. cum scimus. C. de agri. et cẽsi. lib. xj. in fi. cum quo trãsit Abba. in c. si cautio. de fid. instru. Rom. cõsi. cexc. incip. in casu ꝓpositæ consultatiõis. co. iij. Io. de Ana. cõsil. Iv. Cõtrarius allegatur in hac l. triticũ. Tu dic forte speciale in mutuo. in hac l. triticum. suadetur ratione. l. final. ff. si cert. pet. Præterea in verbis suis directis non est contrarius. Adde ad not. in l. in contractibus. C. de non num. pec. do. Ias. in §. in personam. Instit. de actio. Pau. in cõsil. clxxiij. & lxxxj.

c ¶ Quæro. Stipulatio sequens intelligitur de ea quantitate, in qua præcessit mutuum: & vide Bart. in l. plane. la j. de leg. j. §. primo. & l. cum centum. ff de adimẽ. lega. Andreas Barbatius.

POMATES.

d ¶ Sed si. Nota quod Bart. & ita eum põderat Are. hic ꝙ videtur tenere contrariũ eius quod dixit in l. cum scimus. C. de agri. & censi. lib. xj. quod imo ex confessione geminata non oritur actio. Et de hoc vide Alexã. consi. iiij. vol j.

e ¶ Triticum. Adde quid veniat appellatione tritici, gloss. de cano. fru. libr. xj. per glos. in l. frugẽ. j. de verb. sign. & hoc per Ange. qui dicit ꝙ accusatus de furto frumenti, & probatum sit de furto ordei, ꝙ non debet accusans obtinere: quia intelligitur de frumento per excellentiam: & hoc sequitur Imo. hic, & Ioan. de Plat. in l. modios. C. de susce. & Area. libro. x. Alexã. tamen dicit, male dicunt: quia appellatione frumenti venit ordeum cum spicam habeat. d. l. frugem. & ita dicit Barto. determinare in d. l. de aqua oluarcend.

si qs peteret ęstimationẽ, ageret sine actione. Quęro, qualiter † formabitur libellus? a Respõdeo, declarabo si volo iudici, dicens, Peto eũ cõdẽnari ad hominẽ, ad hoc vt cõsequar ęstimationẽ, vt dicit tex. in si. j. eo. l. Iul. §. j. & ibi dicã. & ita sentit glo. & tangit Cy. C. ad exhib. l. exhibitiõis. Quæro, qualiter formabitur sententia? Rndeo, in arbitrio iudicis est dãnare in ęstimatiõe, vt dicit tex. §. de cõfes. l. iij. vel dãnare ad hoiem, & executio fiet in æstimatione, vt not. j. quæ sen. sine appel. re. l. fi. Ex hoc patet, ꝙ procederet hęc cõclusio: quare peto hominẽ, & vt eũ condẽnetis in æstimatione. Et ista videt melior ꝗ ꝓcedens, per legẽ ꝓdictã, de cõfes. quæ multũ ꝓcisẽ loquitur. Puto etiam b ꝙ si quis peteret hoiem simpliciter, nulla facta mẽtione mortis, ꝙ procederet. & si postea in processu apparet Stichũ mortuum, iudex posset condẽnare in re, vel in ęstimatione, secundũ ea quæ dicta sunt. Et dico in simili in l. stipulationes non diuidũtur. dum pono practicas illas.

SI ita stipuler. An esset idem si nomẽ hæredis non est additũ. & glo. dicit ꝙ sic. Petr. cõtra dicit. dic vt dicam. j. eod. l. si sic.

SI sic stipulatus. Electio est creditoris, si verba executiua referantur ad eũ. h. d. Opp. §. eo. l. stipulatio. §. fn stipul. Sol. hic nõ est mens dubia. & per istam legẽ tollit, vel declaratur glos. quæ est in l. Lucio. §. de leg. ij. vbi dicit, aliud in cõtractibus sed non dicit verũ: quia idẽ in cõtractibus, ꝙ in vltimis voluntatibus, ad quẽ verba executiua referunt, ille habet electionẽ: sed qñ verba sunt dubia, est diuersitas inter contractus, & vltimas voluntates.

1 *Vt incertitudo vtiat stipulationem, nisi ex coniecturis probabilibus declaretur.*

2 *Stipulatio sequens intelligitur in dubio de illa quantitate, in qua præcessit mutuum.*

3 *Si mutuaui derẽ tibi, postea reperitur quod per stipulationẽ promisisti x. ex causa mutui: quãdo intelligatur de eisdem.*

4 *Confessus bis se recepisse decem ex causa mutui, quando intelligatur de eisdem.*

5 *Si mutuaui centum, & postea promisisti quinquaginta, an præsumatur promissio facta de illis centum.*

6 *Triticum dicitur omne quod area teritur.*

Bladorum appellatione venit linum, & omne quod area teritur etiam in statuto.

7 *Dominium an transeat si tradidi rem, causam declaraturus quam postea non declarau.*

TRiticum dare. Incertitudo † vtiat stipulationem: nisi ex cõiecturis probabilibus declaretur. hoc dicit. Opp. & videtur, quod illud quod omittitur habeatur pro omisso: vt l. j. §. j. s. eod. l. quicqd astringendæ. j. eodem. Solu. verba quæ sunt de forma stipulationis: vt interrogatio, & responsio, illa debent exprimi: aliavero quæ sunt circunferentia, non debent de necessitate exprimi. Quæro c, quæ sunt illæ probabiles coniecturę: ex quibus hoc declaretur? Gloss. dat duas responsiones, quę recidunt in idem, & bene. Nota † quod stipulatio sequens intelligitur in dubio de illa quãtitate, in qua pręcessit mutuum. Idem credo si quantitas exprimatur, sed non causa: vt promitto tibi dare centum: intelligatur ex causa mutui, vel alia quæ pręcessit, atg. huius l. in glo. & quod no. §. de except. rei iud. l. si quis ad exhibendum. Sed † quid si mutuaui tibi decem: postea reperitur quod per stipulationem promisisti mihi decem ex causa mutui: an intelligemus de eisdem decem: an præsumemus alia fuisse? Respond. si incontinenti hoc fiat, præsumentur eadem vt l. si ita fuero stipulatus. §. fi. & l. cum enim. j. de noua. Si ex interuallo: puto idẽ: vt §. eo. l. si diuortio. arg. de do. præle. l. §. j. sed nisi aliud appareret: præsumeretur accepisse tẽpore stipulationis vt j. eo. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. & ibi dicam. Sed si primo mihi decem promisisti per stipulationem ex causa mutui: deinde per stipulationem decem ex causa mutui: si constaret qd de eisdem decem senserit, inutilis est stipulatio: vt §. eo. l. qui bis. Ideo in dubio intellige de diuersis decẽ: vt l. quinquaginta. aliàs quingenta. & quod ibi nota. §. de probat, ideo tunc necesse est quod adijcitur, ꝙ omnis alia promissio computetur in ista, vel si milia verba ex quibus voluntas appareat pręcedentia vero locũ habent, quãdo simplex mutuum præcessit, vel alius contractus non stipulatione vallatus. Eadem ratione puto, † quod si quis fuerit bis confessus se recepisse decem mutuo. non tamen per stipulationem promisit, quòd intelligitur de eisdem decem. Nam confessio non est noua dispositio, seu probatio: vt l. Publia. in fi. §. depo. Est ergo idem ac si de eodem quis haberet plures probationes: argu. ad hoc de lega. ij. l. Sempronius. Sed si d essent duæ confessiones in iudicio, quæ inducunt dispositionem: tunc fortè aliud esset, nisi exprimatur: quia tunc producit actionem. & sic videntur diuersæ dispositiones: argumen. d. l. quinquaginta.

Quid † si mutuaui centum & postea per stipulationem promisisti quinquaginta, an præsumatur de illis centum: vel intelligatur prorsus alia quantitas? Respon. siue quantitas sequens sit maior, siue minor idem iuris est: vt l. si diuortio. §. eo. & l. Sempronius Proculo. §. de lega. ij. & de adimen. leg. l. cum centum. Quid econtra, si primò promisit per stipulationem, postea per numerationem accepit. Dic vt l. si ita fuero stipulatus. in fi. & l. eũ enim. j. de nouat. Quæro, hic dicit triticum. quid est triticum e? Respõ. † quòd quicquid area teritur, & est generale nomen, sicut seges, siue blada. † Not. istud quod dicit, blada: nam in vulgari dicimus legem non habemus. & semel habui de facto: Dicebat statutum, ꝙ non liceat extrahere bladum, &c. quærebatur an semẽ lini esset bladum. Et hic videtur quòd sic, quia area teritur. De hoc blado fit etiam mentio j. ad mun. l. non debere in glos. Facit quod dixi de aqua pluui. arcenda. l. j. §. de eo opere. Quærit gl. † quid si tradidi rem, determinaturus causam: quam postea non determinaui: an transeat dominium? Glo. dicit quòd non. Pe. dicit hoc verum si actum fuerit, ꝙ dominium non transierit: aliis in dubio videtur translatum: licet repetatur causa non secuta: vt l. j. §. pro dote. & l. dotis. §. fi. §. de iure dotium. Credo glos. melius dicere: quia nulla traditio non facit transire dominium: vt l. nunquam nuda. §. de acqui. rer. do. Sed in d. l. j. & l. dotis tantum erat expressa: licet futura causa habilis: secus quando nulla est habilis: vt hic, in gloss.

QVi insulam. Qui stipulatur opus fieri, debet locum exprimere, vbi: & talem ꝙ intersit stipulatoris. h. d.

1 *Vt Pacem si facio cum meo inimico, & promitto non offendere: an si exbanniatur possim ipsum offendere.*

QVi seruũ mihi. Prouisio legis debitorem excusat. h. d. Similem legẽ habetis in l. quid ergo. §. si hæres. de lega. j. l. eleganter. in fin. §. de pigno. acti. Pet. hoc determinauit † Oldrad. talem q. fecit pacem cum meo inimico, & promisi nõ offendere eum: demum fuit ipse exbannitus, & ex forma statuti poterat impunè occidi, & offendi, quæritur si ipsum offendo, an videar frangere pactũ? Et Oldrad. determinauit quòd non: ar. huius legis coniuncta l. si seruorum. in princ. §. eo. Audiui quod Bononiæ fuit disputatum contrarium per l. si filius. §. j. §. de fideicom. lib. & l. si quis legatũ. in fi. j. de fal. & illę leges dicunt, quòd id quod habeo ex prouisione mea, difficilius perdo, quàm quod habeo ex prouisione legis: sed in lege nostra habet creditor, ne seruus possit occidi ex prouisione legis. Et pro hoc l. ij. C. si aduer. vendi. lex suum non tuum denegat

Universidad de Deusto

denegat auxilium. Sed credo ꝙ illud sit truffa: quia quando pro-
a mitto non offendere, intelligo nisi lege permittente. [a] vt l. qua ro. §. inter locatorem. §. loca. & j. eo. l. quidã cũ filiũ. & ego in termi-
nis conuersis disputaui quæstionem quam pono j. de pœ. l. quidam sunt. dic vt ibi.

1 *Differentia quæ sit quando quis promittit se daturum, & soluturum simpliciter, & Titius & soluturum nomine alterius.*

S Tita stipulatus.

POssum utiliter. Qui promittit se soluturũ pro alio, ꝓmittit factũ: ideo succedit obligatio ad interesse: secus in eo qui se daturũ. h.d. secundũ verũ intellectũ. Opp. de l. iure nostro. C. de fideiuſ. Sol. gl. fateor: sed hic non fuit fideiussor: sed promisit se solutu-
rũ si nõ curauerit, &c. vt in gl. Sed gl. destruxerũt istũ textum: qa hic non fit mẽtio de hoc. & ideo Dy. intelligit, ꝙ hic ꝓmisit se solutu-
rũ qd est facti. vt hic in fin. facit l. consilio. in fi. de cur. fur. & no. gl. j. de sol. super rub. hoc etiã tenet Pet. Secus si dico, fideiubeo pro illo: qa videor ꝓmittere illud qd ille debet: vt §. eo. l. vbi
aũt. §. illud. in fi. sed hic est differẽtia, an ꝓmittat se soluturũ: & vĩ promittere factũ: an promittat se daturũ: vt hic, secundũ Pet. & Dy. sed hoc nõ placet. Nã in larga significatione, etiã dare est facti: vt §. de condi. & demõ. l. in facto. sic & soluere. sed stricte accipiendo, prout dare differt à facere: scire debetis, ꝙ soluere est facere id, quod qs ꝓmisit: vt j. de verb. sig. l. solutionis verbo. in fi. Aut ergo in obligatione erat dari: & qui ꝓmittit soluere, promittit dationẽ: aut erat fieri, & ꝓmittit factũ. & sic non est differẽtia, si ꝓmitto me daturũ, vel soluturũ: quis ergo est intellectus huius
1 §. Rñ. † quãdo ego promitto Titij nomine me soluturũ tibi: ista promissio in dubio videt fieri causa Titij: vt l. fideicõmissa. §. interdũ. de leg. iij. Vnde videris mihi promittere gerere negotia Titij soluẽdo mihi: & sic videor alteri stipulari: merito nõ ago nisi quatenus mea intersit: vt l. stipulatio ista. §. alteri. & §. si stipuler. §. eo. Itẽ natura fideiussoris est, ꝙ possit soluere ꝑ se & obligatione sua. Item ꝙ possit soluere pro obligatione rei principalis: vt l. indebitã. §. de condi. inde. Quando ergo promittit soluere nomine Titij, non est fideiussor. In isto ergo. §. ponitur hæc differẽtia. Aut promitto me soluturum, vel daturum nomine Titij: aut promitto simpliciter me daturum, vel soluturum, &c. non adiecto nomine Titij: sed quod Titius debet: & similia verba.

1 *Quando valeat promissio inter sponsum & sponsam, ex causa lucratiua, cum in tempus matrimonij confertur.*

Si tibi nupsero.

Inter sponsum, & sponsam, nõ valet ꝓmissio ex causa lucratiua, quæ in matrimonij tẽpus cõfertur. h.d. Opp. ꝙ põt ꝓmitti ex causa dotis, & donationis ꝓpter nuptias: vt l. si cõstante. C. de dona. ante nupt. Dicit Ioan. And. hoc verum, si præsumeretur conditio, si nupsero non valet: vt hic. Hoc non placet: quia hoc tacite intelligitur: vt l. stipulatio. §. de iur. dotium. ergo si exprimitur per eum modum, non vitiat. Dic ergo quod hic loquitur quando promissio fit ex causa mere lucratiua: sed dos est causa onerosa. Item donatio propter nuptias ideo fit, quia dotem recipit: vt d. l. si constante. & auth. item æqualitas. Oppo. de l. fi. C. de spõ. Dicit gloss. fallit: quia potest promitti pro arris. Vnde intelligas quod arræ realiter tradantur: & promissio fiat de restituendo duplicatas vel triplicatas: vt d. l. mulier. alias ista gloss. non esset vera. vt dicam plene. j. eod. l. Titia in princip. Oppo. j. eod. l. ex ea. §. j. Dicit gloss. fallit ibi. Tu dic quod ibi non promittitur ex causa mere lucratiua: sed in recompensationem iniuriæ sibi fiendæ. Præterea ibi est causa honesta: vt à delicto abstineat. Oppo. extra gloss. supra de conditio. institu. l. vter ex fratribus. & C. de institu. & substitu. l. j. Solutio. Ab altero ipsorum coniugum non potest quis inuitari ad matrimonium spe lucri, vt hic: quia esset præsumptio, quod fieret causa libidinis: quia ratio non est probabilis, nec secundum bonos mores: vt hic dicit text. Sed quolibet alio promittente esset licitum, vt in contrarijs. & l. Titio. §. primo de conditio. & demonstratio. & dicam infra eodem. l. Ti-
1 tia. in principio. Vnde † dico, quod si constaret quod fieret causa libidinis non valet: sed ideo, quia promittens erat forte vilis
b conditionis: alia pars erat nobilis: [b] vnde faciat causa habendi illam parentelam: vel hoc fiebat causa pacis: tunc valeret: Et hoc est quod dicit text. causa cognita. Facit quod dixi supra eodem l. si diuortio.

1 *An vitietur res, si deuenit ad eum casum à quo incipere non potest.*

c EXistimo. [c] Quando est impedimentũ mista consideratione rei, & personæ, valet stipulatio, si impedimentum cessat tẽpore existẽtis conditionis. h.d. Hæc lex videt difficilis iuuenibus: nõ tamẽ est. Diuide primo ponit dicta. Secundo illa probat per reductionẽ ad absurdum. Et primo reducit ad absurdũ circa primũ dictũ. secundo circa secundũ. Partes patẽt: & casus in terminis patet intelligenti. Oppo. de l. vsusfructus. j. de stip. ser. Solu. Ibi erat defectus ratione personę tantum. Opp. de §. sacrã. Sol. Ibi erat defectus ratiõe rei tantũ: hic mista cõsideratione rei. & personæ: de quo ibi dixi, & l. si rem meã. §. eo. & l. nemo rẽ suam:
1 §. eo. Hic habes † vnum brocardũ, an vitiet res si deuenit ad eum casum à quo incipere non potest? Dicã j. eo. l. pluribus. §. & si placeat. Item habes expressum in hac lege, ꝙ duæ causæ lucratiuę possunt diuersis temporibus circa eandem rem concurrere. Casus est hic: plenè dico in l. Meuius. §. duobus. de leg. ij.

Ex hac stipulatione.

De hac materia dixi in l. stipulationes nõ diuiduntur. in fin.

1 *Ioannes papa non intellexit dictum obscurum, quod fecit quidã cancellarius Bononiæ.*
Notarius si conficit instrumentum per verba obscura, & non intelligibilia, non valet.
2 *Actum tacite quando habeatur pro expresso.*
3 *Promissor si semel elegit, non potest amplius eligere.*
4 *Variatio quando admittatur in electione sine declaratiõe.*
5 *Testis qui deposuit, quod postea variare non potest: potest tamen antequã primũ dictum habeatur pro perfecto.*
6 *Statuta quam interpretationem recipiant.*

QVicquid astringẽ.

Ista lex secundũ lect. gl. non est facilis: secũdum lect. verò quã glo. j. in fi. tangit, & eã tenet Dy. est satis clara. & breuiter secundum Dy. hoc intendit: Obscuritas omnimoda vitiat stipulationẽ: & si põt interpretari, interpretatur pro promissore: sed vbi verba sunt clara. interpretationẽ non recipiunt. h.d. secundũ lecturã Dy. In prima parte fuerunt verba omnino obscura. In secunda fuerunt verba æquiuoca. In tertia fuerunt verba clara pro stipulatione. Secũda: ibi: aut. Tertia ibi: nec rursus. Lect. omnes hic tangã. In prima parte habes ꝙ illud ꝙ non est expressum, habetur pro omisso. Contra, quia iste tex. sibi contradicit: quia primo dicit: quod est dictũ. Secũdo dicit si nõ exprimatur. Sol. Huius cõtrarij timore istud principium habet duas lecturas. Vna est dictũ, id est, dicendum: & tangit in gl. j. & ij. Sed ista repugnat literæ, & est vitiare literã. & est alia lect. quæ ponit in fi. gl. & est vera ꝙ fuerunt dicta verba obscura: & sic fuit dictũ, sed non palã: & hoc tripliciter exẽplificat in secunda gl. post prin. vt promitto fundum: ꝙ non valet: vt l. cum post. §. gener. §. de iure dot. vel promisit triticum non expressa quantitate: vt §. e. l. triticũ. & j. eo. l. ita stipulatus. & ista exempla placẽt Dy. & mihi. Tertio ponitur in fi. secundæ glo. vel pone exemplum, ꝙ cõtrahẽtes dissenserũt: vt eadem gl. sed tunc nõ esset propter obscuritatẽ: sed propter dissens-
1 sum: & sic non congruit literæ. Vel exẽplum pone, † ꝙ est locutus verbis non intelligibilibus: sicut fecit quidã cancellarius Bononię, qui sic fecit dictũ tantum obscurũ: ꝙ Ioan. Papa non intellexit: & sic si notarius faceret instrumentum per verba obscu-
d ra, [d] & nõ intelligibilia non valeret. Facit §. suprà dictus. C. de emen. Iusti. Codic. Alia lect. est, quod in promissione fuit adiectum aliquod verbum speciale: vt promittis brocarda. Nam aliq

a ¶ L. permittẽte. Adde Ioã. And. in regula, frustra. in mer. Bald. An. & Imo. in l. quid ergo. §. si hæres. de leg. j. Bar. Bal. Ange. in l. j. §. nõ aũt. ĩ. de dolo. Bal. in l. ¶ C. si a non comp. iud. Bal. & Ang. ĩ l. iurisgentiũ. §. si paciscar. ĩ. de pac. Bal. & Sali. in l. accusationis. C. ꝙ met. cau. Petr. de Anch. in repetitiõe c. canonum statuta. ver. sed quæro. sicut Ange. in l. si ex legati causa. ĩ eo. Bar. in vulgata qõ. statuto Lucanæ ciuitatis.

b ¶ Nobilis. Adde ꝙ Rap. cõtra, qa matrimonia debent esse libera. l. ñ. de dona. inter vir & vxor. baltñ in l. ñ. §. creditũ. ĩ. si cer. pet. gl. in l. si voluntate. C. de dotis promis. text. in c. ñ. de despõ. impu. & cũ ipso trãsit Alex. Nõ obstat secundũ ipsum l. ñ. quia non facit matrimonium venale, sed nobilitas est illa. q̃ est venalis.

c ¶ Existimo. Allegatur Barto. sibi cõtrarius ĩ l. si qs ꝓ eo. de fideiuſ. And. Barb.

d ¶ Obscura. Adde ꝙ no. Spe. in titu. de instit. edi. §. ostẽso. ver. qd si imbreuiatura. Et ꝙ voluit Bar. in authen. ꝙ sine. C. de test. Ant. de Butr. in c. j. de fi. instr. cũ ibi allega. ꝑ ipsum tex. in l. ñ. ĩ. de his quæ ꝑ nõ scrip. & hoc casu nõ recurrit ad interpretationẽ iudicis, iuxta l. voluntatis. C. de fideicõmmiss. & ad Bart. hic adde Fel. in procœ. Decre. in glo. j. col. ij. circa. princip.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Variare nõ potest. Adde q̃ Ang. intelligit gl. verã nisi qñ declaratio voluntatis spectaret ad interpretantẽ vt est in testatore cuius voluntas vsq̃ ad mortem ambulatoria est nã interpretabitur testator quoties volet. allegat l. hæredes. pa. ff. de test. ex quo infertur idẽ esse in iudice interloquẽte: quia quoties volet poterit suam interlocutoriã interpretari, quousq̃ habet ptãtẽ reuocandi eã, iuxta l. q̃ iussit. de re iudic. Et istud tenet Imo. ibi Bal. vero in l. ij. de sentẽ. ex bre. recit. tenet iudicẽ nõ posse nisi semel interpretari, p hãc gl. Idẽ dixerunt Ang. & Rapha. in d. l. quod iussit. Imo. in l. ab executore. Alexand. dicit qd sibi placet opini. Ang. hic loquẽdo de sterlocutoria: ex quo põt reuocari intelligẽdo etiã vt p Bar. i d. l. q̃ iussit. l. quod bis põt reuocari sententia interlocutoria: cũ qua sua cõiter trãseũt doc. & eo mõ dicendũ vt bis posse interpretari sua interlocutoria: in diffinitiua procedat opi. cõtraria.

b ¶ Si testis. Adde gl. no. in c. præterea. de test. co. & in auth. de test. §. illud. ver. si nõ habebit. Bar. j. l. generaliter. C. de non nu. pe. et in l. eos. C. de fal. & in l. imperator de sta. ho. & bal. in auth. si dicatur. de test. Ro. cõsi. cccv. bar. cõsi. ccclix. li. iij. P. PAV. P

c ¶ Teneo cũ Guil. vi de Pau. de Anna. cõsi. xxxj. in j. dubio.

rationes non cõtinentur: & sic interpretationẽ extensiuã nõ recipit stipulatio. Opp. de l. cũ quid. §. si cer. pe. Sol. ibi ex natura negotij intelligebatur: vt hic not. in contrario dãtur plures solutiones. Vna sol. est, q̃ hic in cõtractibus, qui verbis: ibi re contrahuntur. Ista nõ est vera, per l. triticũ. §. eo. Et aduerte: si verba stipulationis nõ sunt expressa: & sic est tacitum illud q̃ facit peccare in sua forma: & tunc nõ intelligit, si nõ est expressum: secus si habet formã: quia in circũstantijs habet pro expresso, vt l. triticũ. §. eo.

2 Cum ergo † quæritur an illud q̃ tacite agit habeatur pro expresso: dic aut loquimur in his quę depẽdent ex voluntate vnius vt in vltimis volũtatibus: & tunc tacitũ habetur pro expresso: vt l. inter testẽ. §. de aur. & ar. leg. & l. in cõditiõibus: §. de cõdi. & demõ. Aut loquimur in his quæ dependẽt ex voluntate duorũ: vt in cõtractibus: & tũc aut in contractibus, qui celebrantur verbis, & tũc aut est omissum illud q̃ facit cessare formã stipulationis: & stipulatio nõ valet, vt hac l. in prin. secundũ vnã lec. & in l. j. §. eo. in prin. Aut forma stipulationis est expressa, sed aliquid accessoriũ est omissum: tunc dic vt dicã in cõtractibus qui re, vel cõsensu cõtrahũtur. Et si quæris in his cõtractibus qui re, vel consensu cõtrahunt: & tunc aut quæris de his quæ insunt ex natura contractus: & tacitũ habet pro expresso. l. cũ quid. §. si cer. pe. Aut in his quæ nõ insunt de natura contractus: & tunc aut fuit tacite intellectũ ab vno: & nõ habet pro expresso: vt l. si repetẽdi. C. de condi. ob cau. Aut fuit tacite intellectũ ab vtroq̃: & habetur pro expresso: vt l. triticũ. §. eo. & l. si stipulatus. in fi. §. e. l. cũ quid. cũ si. alleg. ibi §. si cer. pet. Fallit in casu l. fi. C. de noua. & §. præterea. Instl. quib. mo. tol. ob. vbi oportet q̃ exprimatur. Sed si dubitat, an fuerit actum ab vtroq̃. Rñ. videt actũ ab vtroq̃ q̃ venit ex natura contractus: vt d. l. cũ quid. in fin. Dicitur in secũdo responso, q̃ verba debẽt interpretari pro promissore. Quæro exemplum in ver. aut certè. & gl. tertia ponit quędam exẽpla bona, vt sensit de Sticho albo, tu de nigro: & illud est bonum. Aliud exẽplum est in obligatiõe generis. Sed nõ est bonũ: quia certa est stipulatio, & contrahentes expresserunt quod voluerunt: nec fuit omissum aliquid q̃ tacite ageret & istæ lect. tanguntur in princ. magnæ gl. Oppo. de l. si mihi & Titio. §. fi. j. eo. Sol. ibi verba erãt clara pro stipulatore, non ambigua. Oppo. de l. inter stipulantẽ. §. si stichũ. §. eo. Sol. ibi in iudicijs: aliud in contractibus. Oppo. de l. de die. §. qui satisda. cogan. Sol. vt ibi: quia in præparatorijs iudiciorũ, hic in decisorijs. Vel dic, vt ibi. Quæro exemplũ in ver. nec rursus. & secũdum exemplũ primũ gl. positũ in gl. magna, clarũ est. Promisi omnia vasa: tunc si dico, intellexi de vasis ligneis, nõ possum illud interpretari. Alia lectura est secundum gl. vt continuetur ad præcedẽtia. Dicebã ego promissor me sensisse de albo, & tu de nigro, interpretatio fit secundũ promissorẽ.

3 & hoc dictũ est in secunda parte. Sed pone, quod semel ego promissor elegi, non potero amplius eligere & dicere me sensisse de alio. & ponit exemplum in glo. magna post princ. Iste casus est singularissimus: ita quod nescio alibi. Oppo. j. eod. l. qui ex plurib.

4 & l. eum qui certarũ. Sol. † quandoq̃ quis habet electionem ex natura alternatiuæ, vel obligationis generis: & tunc ille põt potest variare: & ista est propriè electio. Quędam est declaratio: vt quando non apparet de quo sensit, tamen senserunt de certo

a tempore stipulationis interpositæ: quã si semel declarat amodo

5 variare non põt. Et istum tex. cum ista gl. tene menti. & ideo ex

b hoc dico, † quod si testis[b] deposuit: postea non potest variare & dicere alio modo: quia ipsi habent declarare quæ sciunt fateor tamen in teste, & hic in parte, q̃ si incontinenti antecẽ primum dictum habeatur pro perfecto & cõpleto vult variare, possit quia non videtur declarasse: arg. C. de fide inst. l. contractus. Facit q̃

6 no. Spe. in tit. de teste. §. j. ver. quid si dicit. Vltimo hæc lex. † allegatur quod statuta non recipiunt interpretationẽ: quia hic etiam habes in primo dicto. q̃ declarationem extensiuam non recipit stipulatio. Itẽ secũdo interpretationem declaratiuã recipit, vt ibi aut certè interpretationẽ non restrictiuam: vt ibi: nec rursus: Et sic in statutis dicunt quidã. Dic vt plene dicam j. de munerib. & hon. l. vt gradatim. §. & si l. & dixi in l. omnes populi. §. de iustitia & iure.

Si stipulatus. Habes quod ista conditio negatiua apposita tanto tẽpore, dicitur extitisse finito tempore: sed quantum tempus requiratur ad implendam conditionem potestatiuam: & tunc si tempus apponitur, statur illi tempori, vt hic. si vero non apponitur tempus sed est negatiua: & tũc est locus Mutianę cautioni: vt l. Mutianæ. de cõdi. & demon. in contractibus videbitis in l. ita stipulatus. j. eo. In conditione affirmatiua dic vt not. per Cynum. l. si plures. in v. q. C. de conditio. inser.

Conditio in præteri. Conditio de præsenti, vel de præterito, non suspendit. hoc dicit.

Vberes. An quis possit restitui aduersus naturalem obligationem. Glo. dicit q̃ non. & dicam j. de fideiuf. l. Marcellus.

1 *Vt Venditor qui non promisit emptori sumptus an teneatur.*
Clausula, & promisit reficere omnia damna, & expensas litis, & extra, quid operetur.

2 *Expensæ si debentur ex natura contractus, quare deducuntur in stipulatione, & quis sit effectus.*

3 *Stipulatio quod debet intelligi secundum naturam præcedentis contractus.*
Clausula quæ ponitur in instrumento vendictionis, & promisit expensas, siue lis moueretur de proprietate siue de possessione, quem effectum producat.

Venditores. Qui promisit sumptus factos in lite de re: non tenetur ad sumptus fa-

1 ctos in lite de pretio. hoc dicit. Pone, † quod venditor non promittit sumptus, an teneatur? Et glos. remittit ad l. j. C. de euict. vbi dicit, aut succubuit in proprietate, & repetit sumptus: aut obtinet, & non repetit sumptus. Et ista est l. bona quod sumptus nõ veniunt eo casu quo emptor obtineret: & ita notarij ponunt in instrumentis, & promisit reficere omnia damna, & expẽsas litis. & extra quæ non venirent alias, & hoc faciunt per hanc l. & glo. in l. qui absentem. de procu. sed ibi tenet Guil. contrariũ per l. si fine. §. Marcellus. & §. cum autem. j. rem rat. habe. & l. si vt

c certo. §. idem Labeo. §. commo. Teneo cum Guil.[c] reprobata gl. quam semper reprobaui. Primo per l. si plus. §. mota quæstione supra de euictio. & dicta l. qui absentem. vbi dicitur quod mota lite tenetur defendere venditorem: ergo si non defendat. tenetur ad interesse ob rem non defensam argu. l. cum quærebatur in fin. j. iud. sol. Item probo per rationem: venditor tenetur emptori vt nihil habere liceat vt l. emptorem. §. penulti. in fin. supra de actio. emp. modo in obligatione, habere licere, veniunt sumptus extra litem. vt l. stipulatio ista habere licere. ver. si quis forte. supra eodem. & ibi not. ergo &c. Non obstat l. j. C. de euictionib. quia illud in euictione rei hæreditarię. Itẽ non obstat l. si status. e. titu. quia non possum agere ex clausula de euictione: quia res nõ est euicta: sed ex clausula ob rem non defensam: siue hoc fuit expressum siue non: quia à lege tacitè subintelligitur: vnde potest agere ad interesse. Vnde est aduertendum in modo concludendi in libello. Non obstat. ratio, quod iniuria venditori non nocet: vt l. si per imprudentiam. supra de euictionibus. verum est si per iniuriam iudicis: secus si per iniuriam partis, à qua potuit me liberare suscipiendo litem. Præterea, non potest dici, quod à iudice sit facta iniuria: quia non condemnauit victum victori in expensis, quod debuit quia habebat iustam causam litigandi victus: ideo in expensis non debuit condemnari. Præterea potest esse quod iudex modice taxauit. Ad quod facit quod nota §. de ali. iudi. mu. cau. fa. l. j. in fin. magnæ gloss. Quæro, † si veniat ex natura contractus, quare fit & deducitur in stipulationẽ: & quis est effectus? Dico propter no. in l. nõ solũ. §. de rei vẽd. & l. iij. §. si rẽ. §. de leg. iij. quia plura auxilia interest me habere. Item est

Universidad de Deusto

est differētia in modo agēdi: quia qn̄ est promissum, petā directo sumptus factos in lite: sed qn̄ nō est ꝓmissum, nō petā sumptus directo: sed petā interesse, quia non defendit: in quo interesse veniēt sumptus. Quæro, hic dicit, si promisit sumptus ob litē de proprietate, &c. Quid si hoc non apparet? Dicit gl. parua, ꝙ hoc in dubio pręsumit. † Sed vt arbitror, nō bene dicit: quia ista stipu
3 latio debet intelligi secūdū naturā cōtractus præcedentis: vt l. j. §. si quis sub cōditione. vt leg. no. ca. & l. dāni qdā. in prin. de dā. in se. l. si stipulatus. §. de vsur. sed ex præcedenti contractu in vnoquoq; negotio tenebat. ergo &c. Do tibi text. in l. stipulatio ista. versi. si quis fortè. §. e. & habere licere venit ex natura contractus emptionis, & venditionis: ergo &c. Et vt puto, gl. dicit, ꝙ in dubio pręsumitur, nō vt excluderet litem de proprietate: sed excluderet litem de pretio. Tamen hodie notarij, vt cesset ista opinio, ponunt in instrumentis expresse, siue moueretur lis de proprietate: siue de possessione.

1 ☞ *Papa licite concessit Regi karolo, & successoribus suis regnum Hierusalem.*
2 *Fundus hostium potest concedi sub conditione, si capietur,* 104.

LIber homo. Liber homo, vel fundus hostium, in stipulatione deduci non potest. hoc dicit. Opp. de l. & liberi. §. de contrah. empt. Sol. dicit Rog. aliud in emptione, vt hic, in j. glo. non bene dicit: quia in emptione, nec in stipulatiōe potest homo liber deduci: vt ipse debeatur: sed in præiudicium emptoris sic: vt ipse teneatur de euictione. Idem in stipulatione, si ponerem causam onerosam: vel fuisset in dolo. & hoc tenent omnes Moderni. Oppo. de l. ab omnibus. §. etiam. & l. seruus. §. de le. j. Glo. dicit aliud in legatis, vt ibi: aliud in contractibus, vt hic. Idem tenet j. de regu. iur. l. in testamentis. Et assignat rationem: quia stipulatio assumit vires tempore stipulationis interpositæ: legatum à die aduenientis cōditionis. Sed ista sol. non est bona: quia contra regulam Catonianam: vt l. cætera. §. j. §. de leg. j. Dico idem in legatis, & in contractibus: vt no. in l. id quod. §. de leg. j. Nam fundum hostium qui nunquam fuit noster, non possumus promittere, nec legare modo: quia in eo nullum ius habeo. ita loquitur hic. sed fundum hostium, quia iā fuit noster, promittere vel legare possumus: quia habemus ius postliminij. & hoc voluit expresse text. in d. l. id
2 quod. & d. §. etiam. Et hac[a] ratione, † vt puto, Papa qui concessit regnum Hierusalem Regi Karolo, & suis successoribus, hoc licite potuit: quia illud regnum iam fuit nostrum, licet modo occupatum sit ab hostibus. Sed contra prædicta videtur extra, de re iudi. c. Abbate sanè. lib. vj. vbi Rex Aragonum donauit fun-
3 dum hostium, qui nunquam fuit suus. Respon. purè † concedere fundum hostium non possum, vt hic: sed concedere sub conditione, si capietur, possum: vt ibi: quia expectare istam conditionem honestum est: licet res de præsenti in nostro commercio non sit. Pro hoc facit C. ad l. Faui. de pla. l. in fug. Ista verba in concessione prouinciarum quando occurrunt, sunt dubia, & ponderosa: ideo tene menti.

1 ☞ *Non refert à quo aliquid fiat, dummodo fiat.*
2 *Contractus si impletur, an refert à quo impleatur.*
3 *Præclara articulandi aliquid esse factum.*
4 *Factum in quo requiritur expensa, præsumitur factū ab eo qui tenebatur illud facere. Iudex quas expensas taxet sine probatione ex eius officio.*
5 *Quo ad conseruationem iuris sui, an referat à quo fiat.* 104.

CVm seruus. Sufficit contrarium impleri à contrahente, vel alio eius nomine. hoc
1 dicit. Vel aliter dic. † Non refert à quo aliquid fiat, dummodo fiat. Vt in trem gloss. oppon. de l. ij. §. de condition. & demonstration. vbi refert à quo fiat: quia debet ad hoc fieri. Sol. dicit gl. fuit manumissus ab ipso contrahente, vel ab alio voluntate eius. Oppo. de l. iij. §. si liber homo. §. de condi. ob cau. Sol. hic seruus: ibi liber homo. Oppo. de l. si puellam. C. si manci.
b ita fue. alie. Et si quis vellet soluere illud brocardum: [b] non refert, &c. oporteret totum corpus iuris perquirere: vt non refert à quo iudicium fiat: à quo interrumpatur præscriptio: à quo fiat nunciatio: & sic de similibus. Vnde non potest dari certa regula, sed propria materia est de impedimento contractus: & tunc an referat à quo impleatur? Et Dyn. ponit duo verba hic nota-
2 bilia in materia. Si quæris † vtrum refert à quo impleatur: & tunc aut quæris de obligatione inducenda, aut quo ad pœnæ cōmissionem euitandam. Si de obligatione inducenda: & refert à quo: vt hic, & l. ij. §. de condi. & demonstra. Aut ad pœnæ commissionem euitandam: & tunc non refert à quo: vt d. l. si pupillā. Vide † ergo, quid ha-
3 bes articulare: quia ad actionem consequēdam debes probare factum esse, & per te esse factum, vel tuo mandato: sed quo ad pœnæ euitationem sufficit probari esse factum. Vnde vidi de facto: testator picturā certo loco fieri mandauit, reperitur pictura facta, nescitur per quem. Dico, quod sufficit hæredi quantum ad pœnam euitandā: vt in auth. hoc amplius. C de fideicommiss. Et ad pœnam excommunicationis, quæ cōsueuit apponi ex constitutione episcopi, contra non implentes volūtates defuncto rum. Et aduerte, licet prædicta duo debeāt poni. s. factum esse: itē per se factū esse: ta-
4 men † quandoq; vnū tantum probare sufficit, aliud præsumitur: vt si tale factū requirebat sumptum: tunc eo ipso quod est fa-
d ctum, præsumitur factum ab ipso, & eius
c expensis, ad quem hoc facere spectabat: [c] vt
d C. de ali. pu. prę. l. fi. vbi est casus notabilis. [d] Item quandoq; nec ipsum factum necesse est probare. sed ipsa natura hoc probat: vt pupillum esse alitum: vt ibi patet: quia natura cōstat, quem non posse viuere sine ali alimentis. Eadem ratione dico, cum creditor repeteret expensas factas in equo sibi pignori dato. Nam præsumentur tales expensæ per eum factæ. Idem dico, cū aliquis possessor vellet deducere de fructibus expensas factas, causa quærendorum fructuum: quod tales expensæ præsumuntur esse factę: cum de necesitate sine his, fructus non possent percipi. Item præsumunt factę ab ipso possessore: & ideo sine aliqua probatione iudex ex suo officio hoc habe-
5 bit taxare per d. l. fi. Quæro, † quando tractatur de conseruatione iuris mei: an refert à quo fiat. Dy. hic dicit quod non refert à quo: vt l. qui fundum. §. quemad. ser. amit. l. j. §. quæsitum. de aqua. quoti. & æsti. Istud dictum Dy. est verum in seruitute reali mere. Sufficit enim ꝙ ad vtilitatem fundi fiat vsus, nec curat per quē, cum fundo debeat: sed in iure ꝙ cohæret personæ, vt dominiū & vsusfructus: tūc est necesse ꝙ fiat ꝑ eum e
qui ius habet, vel eius noīe: vt §. quib. mo. vsusfr. amit. l. Pōponius. Quo ad interrūpēdā ꝑscriptionē dicemus §. de vsuc. l. naturaliter. Quo ad alia an refert à quo: dicemus suis locis. Et ꝑdicta secūdū primū modū legēdi. Secūdo mō legit, ꝙ aliqs fuit assumptus vt mediator, seu ꝓxeneta, vt faceret me liberari: et ego ꝓmisi sibi certam quantitatem. Certe à quocunq; manumitor, ipse debebit habere pecuniam: dū tamen hoc fiat opera accipientis pecuniam: vt in prin. seq. gl. Facit ad prædicta j. de proxe. per totum.

1 ☞ *An cum debitor offert vnam ex rebus alternatiuè debitis, quæ post oblationem pereat, sit liberatus ipso iure, vel ope exceptionis.* 105.

STipulatus sum Damam. Vna de rebus alter-
natiuè debitis oblata, post eius interitum debitor liberat.
e h. d. Opp. C. de [e] vsur. l. acceptā. & j. de sol. l. qui decē. Gl. dicit, intellige hic cōtinuo. s. sequuto interitu: & sic verbū ꝑcisum recepit limitationē: qa cōtinuo, est dicere, incōtinēti: & tñ limitat: &
1 sic §. de arbi. l. licet. Quęro, † vtrū liberet ipso iure vel ope exceptiōis? Gl. ꝙ ope exceptionis. Secus in obligatione generis: vt ī gl. patet. cōtra hoc videt §. eo. l. in executione. §. ꝑ parte. & l. ij. §. j. vbi idē iuris est in obligatione generis, & obligatiōe alternatiua. Et hoc videtur tenere Iac. de Are. Tu dic, si electio esset ita facta ꝙ reus nō posset vitiare: vt quia reseruauit sibi expresse ꝑ futurū subiunctiui: tūc ille solus, qui est obligatus, est in obligatione: & eius interitu liberaretur ipso iure. Et hoc voluit hic gl. dum dicit:

a ¶ Et hac. Vide c. Abbate. de re iudic. in vj. & ibi. d. Petr. qui allegauit Barto. hic. Andr. Barba.
b ¶ Brocardū. Adde de hoc brocardo vt ꝑ Bal. cōsil. clxxiij. lib. j. incipien. verba Dy. dicunt.
↦ POMATES.
c ¶ Spectabat. Vide Panor. cōsi. cxvij, in fi. vol. ij. cxvj. ad finem. vol. & Fel. in. c. sicut. col. xix. ver. fallit quinto de re iu. et rex. cū glo. in. c. quatuor. xij. q. ij. et Imo. clxvij. col. v. & Ro. ccclviij. vbi limitat nisi ita præsumendo quis caderet in delictum.
d ¶ Notabilis. Adde & intellige secundū Imo. quem refert & sequitur Alex. quando erant aliquæ conjecturæ pro illo, qui allegat sumptus fecisse, per d. l. finaliter non per ea quæ voluit ipse Bal. in l. qui sub conditione ratio num. v. de cōdi. & de mō. vbi dicit, quod non sufficit expensam esse factam, nisi ille, qui illam facere tenebatur, probet se cisse per l. excellētia. ibi, flagitantibus eis dem erogasse monstrauerit. de erog. milit. anno. libr. xij. Tu dic quod dicta Bart. sequitur simpliciter Bal. cōsi. ccc xxvij. lib. iij. vbi dicit ꝙ si reperiatur hospitale constructum, & nescitur a quo: quod præsumē dum est quod sit constructum ab eo qui construere debebat. Et ad Barto. hic vide Fran. de are. in c. j. col. iij. de iudi.
↦ POMATES.
e ¶ Oppo. C. de vsur. De isto textu meminit Bal. in j. col. C. de cōrrahē. empt.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Verum. Perdit tñ cõtractab. de quo dic vt in l.j.§.si vel parens. si quis a pa. fu. ma. And. Barb.

b ¶ Emancipãdo. Ad de inquantũ Alex. refert Bal. in l. licet. de lib. causa. q̃ sicut emancipatio potest fieri ꝑtio, ita eodem mõ feudũ poterit cõcedi pretio: licet fieri nõ debeat: vt in c. j. de natu. feu. & in c. ad nostrã. de empt. & vendi. & deinde subdit. quod tñ non habet propriã naturã feudi q̃ pulchre in facto cõsuluit Bald. consi. cclviij. lib. j. & cõsi. cclxxxvij. li. iij.

c ¶ A Titio. Adde q̃ Pau. de Castr. dicit hic per hãc legẽ se vidisse terminare Florentiæ, valere cõuentionẽ, quã sæpe Florentini faciunt. s. promitto tibi decem, si Imperator hoc anno morietur: & si non morietur promittis mihi cẽtũ. Nã si moritur, põt agi: ad decẽ: quia sufficit conditio pro cã. Ad cuius cõfirmationem Alexã. hic alleg. not. p Hosti. in c. gẽma. de spõ. l. Titius. & vidẽ hic p eũ.

P. P A V. P.

d ¶ Habeat locũ. Vide Socy. in l. duos. in ij. not. ij. de cõdi. & demonstra.

e ¶ Ius accrescẽdi. Ad de secũdũ Alexã. q̃ cũ Bar. cõiter transeunt docto. nisi qũ sunt adiecta illa verba. q̃ post mortem omniũ reuertatur ad dñm, put vult Speculator. de emphy. ver. lxix. i §. nũc aliqua. quem sequit Pau. de Castr. consilio. mihi clviij. & Rom. cõsi. Tu etiã adde, q̃ idẽ si diceret, p se suisq; hęredibus, seu altero ipsorũ: vt consuluit Bal. cõsi. cxviij. incip. in christi nomine, videt cõsiderandũ. j. libr. Et an si cõtractu emphyteutico habeat locũ ius accrescendi, vide Fede. cõsi. lxxvij. & ccxxviij. Et an quid sit diuersum a feudo, & emphyteusi? & vide Bal. cõsi. cclj. li. iij. vbi pulchre quãdo habeat locũ ius accrescendi: & an si pater decedat relictis tribus filijs, & feudo, si vnus tantum petierit inuestituram intra annum, alij nõ: an portio illorum, qui non petierunt inuestituram, accrescat illi, vel reuertatur ad dominũ q̃ facit ad limitationẽ, de qua p Alexã. hic in hu. iiij. col. qui in quantum dicit post electione sibi reseruata. Intellige vt dixi. Si vero potest variare q̃ est quando tacite habet electionẽ à lege: tunc quia adhuc aliud durat in obligatiõe, liberatur ope exceptionis vt in alio exẽplo obligationis in genere. Et ideo dico, q̃ si offerretur illud, q̃ est in solutione tantũ, non in obligatiõe: tũc eius interitu liberatur ope exceptionis.

106.

Vi ex pluribus. In obligatiõe generis subalterni, est electio debitoris: & põt variare vsq; ad solutionẽ. h. d. Opp. de leg. j. l. qui duos. Sol. aliud in legatis, vbi est electio creditoris: aliud in contractibus, vbi est electio debitoris: de quo plene no. ẽ. de leg. j. l. legato generaliter. & ẽ. famil. ercis. l. hæredes. §. si incerto. Oppo. de l. quicquid adstringendæ. Sol. ibi est declaratio: hic electio, vt ibi plene dixi.

1 *Vt an pater possit cogi emancipare filium cum sibi promissum est aliquid pro emancipando.*

107.

a Trum turpem. Valet promissio facta pro aliquo emancipãdo. b hoc dicit. Nota hunc † casum: an in hunc casum pater possit cogi eum emancipari? Gl. dicit quod sic, officio iudicis: vt l. si cui. §. de condi. & demon. Sed nõ est verũ, nisi pater aliquid reciperet pro eo emancipãdo: vt d. l. si cui. & no. in l. cogi. §. si pater. ad Trebel. Dyn. Præterea, si cogi posset: ergo turpiter acciperet. ẽ. de condi. ob turp. cau. l. pe. Et licet posset quis dicere, non potest cogi iure actionis: non curo: sufficit q̃ possit cogi ad patris petitionẽ, licet iudicis officio: vt l. iiij. §. si tibi iudicium. & quod ibi nota. de condi. ob tur. cau.

1 *Vt stipulatio collata sub conditione, licet non habeat aliã causam, valet.*

108.

c A Titio. Stipulatio concepta sub cõditione, quæ dependet ex facto incertæ personæ valet: & ibi diuersitatis ratio reddi nõ põt idẽ ius est, hoc dicit. Nota † quod stipulatio collata sub conditione, licet nõ habeat aliã causam, valet. Ipsa enim conditio est sufficiens causa: vt hic, & ẽ. l. proxim. & l. quicquid astringendæ in fine. & ẽ. eo. l. hoc iure. infra eodem. l. quidam cum filium. cũ multis similibus.

Nulla. Opponitur de l. si quis Sempronium. ẽ. de hæredibus instituendis. Sol. ibi in voluntate velata, hic expressa. Opponitur de l. centesimis. in fin. ẽ. eodem. Solutio vt ibi. Quæro, an possit cõferri in voluntatem stipulantis? & sic idem quod in promittente? Respondeo sic, eadẽ ratione: vt ẽ. proxim. o tit. l. sub hac. Dynus contra, per legem, senatus. §. legatum ẽ. de legatis primo. & l. si ita relictum. §. illi. eodem titulo. Alij volentes sustinere glossam dicunt quod hæc lex & glossa loquitur in contractibus, in quibus non potest conferri in eius voluntatem: quia statim cum stipulatur, videtur velle, & nota. de donat. causa mortis. l. ei qui. & notatur de leg. secundo. lege cum pater. §. mater. per gloss. Sed prædicta sunt vera, nisi hæc conditio, si voluerit, expresse exprimatur. Nõ enim sequitur, volo decem stipulari modo, quod postea velim, argu. pro hoc ẽ. de sponsa. l. in potestate. in fin.

109.

Si ita stipulatus fuero decem aut quindecim. In alternatiua sũmarũ inspicimus id, q̃ est minus: in alternatiua tẽporis inspicimus quod est longius.

1 *Ius accrescendi non habet locum in contractibus & in quibus.*

2 *Ius accrescendi quod habeat locũ in donatiõe causa mortis.*

3 *Idem in mortis causa capione.*

4 *Emphyteusis si est cõcessa duobus fratribus, & vnus moriatur, an reuertatur ad ecclesiam, vel accrescat fratri.*

5 *Emphyteusis est concessa per ecclesiam patri recipienti pro se, & filijs, qui decessit duobus filijs relictis: & vnus decessit sine hærede, non reuertitur ad ecclesiam.*

6 *Natura huius dictionis vsque, quæ sit.*

7 *Emphyteusis paterna cõcessa per Abbatem duobus fratribus filijs vltimi defuncti, in cuius persona erat finita, quod retineat naturam primæ.*

110.

Si mihi & Titio. In cõtractibus non est locus iuri accrescendi h. d. Oppo. de l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. & §. eũ qui. ẽ. eo. Solue vt ibi. Oppo. de l. fundus ille. de contrahen. empt. Secunda sol. † gl. est vera: & ideo an in contractibus sit locus iuri accrescendi: distingue: aut in vsufructu: & habet locũ: vt l. j. in fin. de vsufr. accres. Aut in proprietate, vel alio iure: & tunc aut in his quæritur quæ indiuidua sunt: & habet locũ ius accrescendi: vt ẽ. cõia prę. li. l. propriũ. q̃ intellige vt ibi no. q̃ est propter ius nõ decrescendi. Aut in his quæ sunt indiuidua: & tunc aut in dispositione Principis: & habet locũ ius accrescẽdi: vt C. si impe. lib. soc. l. j. lib. x. Aut inferioris à principe: & tũc aut interest cõcedẽtis q̃ habeat locũ ius accrescẽdi: & habet locũ: vt l. fundus ille. de cõtrahẽ. emp. & no. hic i gl. Aut cõcedẽtis nõ interest: & non habet locũ: vt hic, & ẽ. de iureiur. l. si duo patroni in prin. & l. aquã ẽ. quẽ ad. ser. amit. Fallit in assignatione libertorũ, quæ licet non sit legatum, vel fideicommissum, vt l. assignare. per assi. liber. tñ habet locum ius accrescendi: vt l. vtrum. eo. tit. Et de his dixi in l. reconiuncti. circa fi. ẽ. de leg. iij. Quæro, † an habeat locũ in donatiõe causa mortis, quę sapit naturã contractus, & vltimarũ voluntatũ? vt l. tam is. §. j. & ibi dicitur ẽ. de donat. cau. mor. Respondeo, locũ habet sicut in legatis. Casus est C. de cadu. tol. §. fi. ibi: nec non in mortis causa donationibus, &c.

Quæro, quid † in mortis causa capione? Respondeo, idem: quia locum habet sicut in legatis & fideicommissis: vt l. Thais. §. Stichus seruus. ẽ. de fideicommis. libert. ibi enim non erat legatum, vel fideicommissum: vt l. plane. la ij. in fi. ẽ. de lega. j. sed causa conditionis implendæ. Et ideo prædicta † inducuntur ad quæstionem. Concessum est duobus fratribus prædium in emphyteusim: moritur vnus: quæritur an eius portio reuertatur ad dominum, vel ad alium fratrem. Et Dyn. scripta diuersimode habentur hic, & l. codicillis. de vsufruct. leg. Speculator. ponit in titulo. de emphy. §. nunc aliqua. versic. lxix. Cynus ponit C. quando non pe. part. l. prima. Breuiter veritas est ista: quandoque conceditur emphyteusis fratribus duobus præsentibus: & tunc altero decedente non est locus iuri accrescendi: quia nec in contractibus: vt hic, cum similib. & quia post emolumentum iam alteri quæsitum non habet locum ius accrescendi: vt l. j. circa fin. de vsufru. accrescen. per text. x colla. de fratribus de nouo beneficio inuesti. capitu. primo de succes. feud. capitu. primo. & sic reuerterentur ad ecclesiam, seu dominum: vt l. Lucius. §. Caio. ad Trebellianum. & l. finali. §. filium. de legatis secundo. quod intellige

Bar. q̃ emphyteusis finita per lineã, et de nuo renouata capit naturã primæ, allegando inter alia Ro. consi. ccxv. dic q̃ est est cxv. & Pau. de Cast. cons. ccxxxij. Tu adde q̃ Paul. de Cast. cõsi. clvj. dicit q̃ si feudũ ad dominum per seloniam reuersum est, & ante latam sententiam dominus renouauit, q̃ non mutat naturam feudi antiqui: sed si lata est sententia: dicit feudum nouum: & dicit ita expresse tenere Dy. in l. q̃ dicitur de impensis. Et inquãtũ subdit limitandũ illud quod dicitur, q̃ fundũ renouatũ tenet naturam primi: nisi sint in renouatione adiectæ nouæ clausulæ, vel aliqua noua qualitas: quia tũc censetur noua cõcessio. al legãdo Pau. in d. cõsi. ccxxij. q̃ nõ idem a ccxxx. vsq; ad ccl. aliquid ad materiã. sed cõsiliũ per me allegatũ clvj. bene dicit, q̃ si in renouatione feudi facta post sententiã, qua declaratũ est fundũ ad dominum pertinere, dicatur tanq̃ de feudo veteri & antiquo, q̃ propter hæc verba hęc renouatio nõ tenet naturam primi, cũ aliud significãtũ possint habere dicta verba, quam q̃ renouatio capiat naturã antiqui, nõ assumet formã antiqui aliquantulum latius ibi vide, qa intelligit gl. in d. l. peculiũ. aliter quã Alex. Et de hac quæstiõe formata p Bar. quãdo duobus fratribus concessa est emphyteusis, vide pulchre Petr. de Anch. cõsi. ccxvj. inci. in Christi nomine. duo prima dubia. & videtur ad Bar. hic Alex. in cõsi. xvij. colũ. ij. in v. volu. & ibi ponit limitationem.

Universidad de Deusto Biblioteca

tellige, nisi fuerit emphyteusis paterna, vt statim dicam. Quandoq; conceditur vni tantum hoc modo: Concedo tibi, & Titio
a fratri tuo absenti: tunc si concessio fit ex causa lucratiua [a] ab initio nõ valet, nisi pro dimidia, vt hic: nec est locus iuri accrescendi. Sed si esset ex causa onerosa, quia concessio fieret pro certa quantitate, quam dabat ab initio pro pensione annuatim soluenda: tunc accresceret ab initio ipso iure: quia in persona alterius nõ valet: vt dicta l. fundus ille. Quandoq; cõceditur sic: Cõcedo tibi recipienti pro te, & nomine Titij fratris tui: tunc ab initio valeret cõcessio in totum: & sic reuertitur ad dominum: sicut si illi Titio præsenti cõcessisset: vt l. fundum mihi cùm venderes. de act. empt. non est ergo locus iuri accrescendi, nisi sit dictum: vt
5 dicto c. j. de fra. de nouo benefic. inuesti. Quæro, † si emphyteusis est cõcessa patri recipienti pro se, & filijs: qui decessit relictis duobus filijs: demũ vnus decessit sine hærede: an eius portio reuertatur ad ecclesiam? Dico quòd nõ: quia est emphyteusis paterna: ergo frater fratri succedit: vt x. col. qui feud. da. possunt. c. cum verò Conradus. & de succes. feu. c. j. & de fra. de nouo be-
b neficio inuesti. c. j. quod fortius probo. Ista cõcessio [b] in persona patris est inter viuos: filij verò capiunt demũ patre moriente: vt dicam j. eodem l. quod dicitur. & sic in eorum persona est mortis causa capio: vt l. qui pretio. & l. mortis causa capitur. §. ij. ibi: sed & do aquam quis stipulatur, &c. de dona. causa mor. & dicam j. eo. l. qui Romæ. §. Flauius. sed in mortis causa capione est locus iuri accrescendi: vt dicta l. Thais. §. Stichus. & etiã in mortis causa donatione: vt dicta l. j. in fi. C. de cadu. tollen. ergo &c. Præterea, idem videmus in stipulatione operarum: licet filij nõ veniãt vt hæredes, sed vt filij: vt l. vt iurisiurandi. §. si liberi. s. de ope. lib. tamen fratre decedente accrescit alteri fratri: vt l. vt iurisiurandi.
6 §. si liberi. de ope. lib. Præterea, ista verba, † stipulor mihi, meisque filijs, vsq; ad tertiã generationẽ &c. ex natura huius dictionis vsq;, important vt statim cũ finita est emphyteusis in persona vnius videatur renouata, seu de nouo concessa, in persona alterius: vt l. repeti. in princip. & l. sicut in annos. supra quibus modis vsusfruct. amit. & sic ex noua concessione videtur alter frater habere: sed quando conceditur duobus fratribus pro se, suisque
c filijs, &c. intelligitur [c] quilibet pro parte sua recipere: pater autem super toto. quod puto verissimum: & sic de facto per
d istam vltimam rationem consului. [d] Sed quid † si Abbas em-
7 phyteusim paternam de nouo concessit duobus fratribus. Respon. licet esset finita emphyteusis in persona patris, & gratia
e esset filijs concedere: tamen eis non concedere erat iniuria [e]: vt l. j. §. permittitur. de aqua quotidiana. Vnde tunc crederem verba contractus debere intelligi secundum naturam præcedentis contractus: vt super toto quilibet sibi suisque filijs videatur stipulatus esse recepisse: vt omnia in hoc repetita videantur: argu. supra loca. l. item quæritur. §. qui impleto. & supra soluto matrimonio. l. penultima. §. vxor. de vsur. l. si stipulatus. & est casus expressus in capi. j. de suc. feud. & de fra. c. j. Sed quid si vnus frater decedit relictis duobus filijs, an erit locus inter eos dicto iuri accrescendi, ex vigore dictæ stipulationis: Si fuerit auita emphyteusis, non est dubium. Si paterna tantum: tunc idem in portione patri eorum contingente: ratione prædicta.

Si stipulatus fuerit.

Quãdo verba sunt clara pro stipulatore, interpretationem restrictiuam non recipiunt. hoc dicit. Habuistis supra eodem l. quicquid astringendæ. Oppo. de l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. supra eodem. Solu. ibi verba erant ambigua: hic clara: vt l. ille aut ille. §. cum in verbis. supra de lega. iij. Oppon. de auro & argento lega. l. inter vestem. Sol. ibi in his quæ dependẽt ex voluntate vnius, scilicet testatoris: vnde eius volũtati statur: hic ex voluntate duorum: ideo non statur voluntati solius promittentis.

1 *Si habeo domum communem tecum, & prohibeam socium tuum, quem duxisti, ne ingrediatur, an ipso ingrediente possit puniri.* 111.

Si stipulatus fuerit.

Contractus stricti iuris recipit interpretationem extensiuã, quando aliàs non habet effectum. hoc dicit, quod nota tetigi s. eo. l. quicquid. Dicã plenius in l. vt gradatim. §. & si. l. j. de mune. & ho. ideo enim extenditur ad alium:
1 quia aliter vti nõ posset. Facit ad q. † tu & ego habebamus domum cõem: tu ducebas sociũ tuũ, ego prohibui: ille fuit ingressus, an puniatur? Videtur q; sic: quia potior est causa prohibentis: vt l. Sabinus. s. cõi di ui. In cõtrariũ, & bene: quia non prodesset mihi habitare, nisi possem ducere amicum. Adhoc facit s. cõi diui. l. si ędes. & q; ibi no. quia res est destinata ad hunc vsum. ergo vnius tantũ sufficit cõsensus: sed si ab alio socio nõ ducebat, sed sua sponte ipse intrauit, sufficit vnius prohibitio: vt l. de pupillo. §. si plurũ. s. de oper. no. nũ. vt ipse solus videat iniuriatus. Facit l. si quis hac lege. §. pe. s. qui & à qui. licet in aliquo videat contra. s. q; nõ põt reuocari in seruitutem, sine omniũ cõsensu: sed nec hic posset solus agere de iure, q; respiceret ipsam rem: sed de iniuria facta sibi per introitum, sic.

1 *In obligatione alternatiua ille solus qui electus est, est in obligatione.*
2 *Electio quando trahit secum executionem, non est locus variationi.*
3 *Differentia inter futurũ subiunctiui, & futurũ indicatiui.*
4 *Hæc lex non corrigitur per auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex.*
5 *Varians condemnatur in expensis.* 112.

Si quis stipulatus.

Qui habet electionẽ per futurum subiunctiui, nõ põt variare: sed si per futurũ indicatiui, sic. h. d. Diuide in partes. Ex
1 prima nota † q; post electionẽ iste solus, qui est electus, est in obligatione. Secũdo nota q; dixi in summario. Ad primũ opp. j eo. l. si duo. & de cõsti. pe. l. illud. Sol. illud ante electionem: hic post electionem. & intellige electionẽ perfectã, ita q; nõ sit locus variationi: vt j. dicã. Opp. de leg. j. l. huiusmodi. §. stichũ. Sol. in legatis demũ facta electione, statim dñiũ est legatarij: in stipulatione secus: & iõ electio trahit secũ executionẽ. Ad idẽ q; no. in d. §. stichũ. & l. statuliberũ. §. stichũ. s. de le. ij. & de op. leg. l. apud Aufidiũ. Ista rõ nõ est vniuersalis: Pone testatorem reliquisse res hæredis alternatiue, vt res alienas: tũc dicta rõ cessaret. & iõ dic ratione gñaliorẽ: qa vltimę volũtates nõ pñt esse ĩ pẽdẽti sicut cõtractus: vt l. fi. s. cõi. p̃d. Opp. s. de peu. l. si is qui. Sol. vt ibi: quia ibi fuit lis cõtest. & sic cõcordat cũ ista. Oppo. j. eo. l. eũ q certarũ. in fi. Sol. ibi habebat electionẽ tacite à lege: hic ab homine: vt ibi di
2 cetur. Ex p̃dictis nota † q; vbicũq; electio secũ trahit executionẽ, nõ est locus variationi: & ideo si poneremus in prin. legis q; vnus solus sit in obligatione, vt tex. dicit, intelligo postq; nõ põt variare: & sic electio est perfecta. & hoc significat illud verbum elegerit: q; rẽ perfectã significat: vt l. j. in fin. s. q; quisq; iur. Nã eo ipso q; alter solus est ĩ obligatione, alter nõ posset ex variatiõe eli
3 gi: vt l. si is cui de leg. ij. † Quæro, quæ est
f differẽtia [f] inter futurũ subiunctiui, & futurũ indicatiui. dicit Io. grãmatici certãt. Vel dic verius secundũ Azo. futurũ subiunctiui: format à præterito indicatiui: ideo cũ semel velit, semper erit verum eũ voluisse: & ideo nõ est locus variationi: quia impleta
f est electio. Sed verbũ volo, format à præsenti. Cũ igitur dico, cũ volã: intelligitur. i.

a ✠ POMATES. ¶ Ex causa lucratiua. Istam doctrinam Bar. sequit Alex. consi. xxiij. col. iij. vol. v. no. ex verbis Bar. q; ad esse contractus emphyteutici non est necesse: quod aliquid a principio cõcedenti detur de quo per Alex. consilio cxvij. in vlti. col. ad fi. vol. iij.

b ✠ POMATES. ¶ Ista conceptio. Hoc sequitur Sozi. cõsi. cxxv. col. iij. vbi pulchre de hoc infert: & etiam hic sequitur Alexã. consi. xxvij. colũ. ij. volumi. v. & sequẽ. eod. volu.

✠ POMATES.

c ¶ Intelligitur. Vide Alex. cõs. cciij. vol. ij. & xvij. colũ. ij. in iij. dubio. vo. v. vbi ponit, quando concessio esset facta per dictionem cuilibet. & dictũ cuiuscũq;, vel esset dictum q; post mortem eorum reuerteretur &c. & xxij. colũ. iij. volu. v. vbi esset recepta per dictionem quilibet. & xxiiij. col. iij. eo. volu. v. vbi etiã Alexan. consi. ij. col. ij. vol. v. & cvij. volu. iij. & vide etiam plene de hoc Alexã. in d. consi. ij. vol. v. col. iij. & seq. & omnino ad hæc consil. xiij. col. fi. vol. v. vbi ponit quãdo emphyteusis esset concessa duobus, & cuiuslibet eorum hæredibus. & cxix. eo. volu. vbi ponit quãdo quis recipit cum vxore, & liberis, & cuiuslibet eorũ, hoc acto tamen q; pars præmoriens accrescat superuenienti.

d ¶ Cõsului. Adde q; istud consiliũ. Bart. est nu. lviij. & incipit ex themate prædicto tria dubia eliciuntur. Et adde Alex. in consi. cxxxvj. in prin. in j. volu. & in cõs. cxxviij. in prin. in v. col.

e ¶ Erat iniuria. Adde post Alexand. q; hanc opi. Barto. tenet Roma. consi. mihi xxij. & ccxij. in princip. Petr. de Ancha. consil. cxxxiij. incipien. in Christi nomine, plene & subtiliter. & cõsilio. clxx. incip. casus talis est, quidam dom. Ricobinus sed. Ro. consilio. lxx. mutauit opin. & ibi dat tres solutio. ad dictũ Barto. in §. permittitur. quarum vltima est, quod non habeat locum in ecclesia. Et huic opinioni videtur adhærere Alexand. tanquã veriori in puncto iuris: aduertendum tamen est, quod Petr. de Ancharan. in dictis consilijs per me allegatis loquitur in emphyteusi ecclesię: & tamen tenet opi. Barto.

f ¶ Quæ est differentia. Adde Alex. cõs. xcviij. lib. j. & Bald. cõs. xxij. lib. iij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

P. PAV. P.

a ¶ Nostra interest. Vide Con. cõsi. lij. ici. Titius vendidit. ad fi. pe. col.

b ¶ Cũ stipulatus sim. Et intellige secũdũ Ang. q̃ nõ perimit res a iure, nec ope exceptiõis, quãdo pœnalis stipulatio incipit a præcedẽti conuentione vestita, & adiecta est clausula rato manẽte pacto. secundũ q̃ dicit Ro. reddit ista lex secundũ istũ intellectũ singularis. And. Barb.

c ¶ Tertio. Et hic habes casum singularẽ quod sicut dies certa nullo mõ variabilis ex forma stipulationis cõceptę interpellat pro homine: vt l. magnã. de cõtra. & cõmit. stip. C. ita ẽt dies a principio certa variabilis in tẽps angustũ, & plixius, ad nutũ stipulãtis, interpellat pro hoie, nunq̃ exeat memoriã tuã. Pro hoc etiã attẽto dicere, q̃ id q̃ dicit, stipulationem pœnalẽ nouare primitiuã immediate, cũ cõmissa est propter morã, nõ vẽdicat sibi locũ eo casu, quo variabilis est dies ad stipulatoris nutũ in forma prædicta. q̃ apparet: qa tũc nõ esset termini progatio, de qua loquit hęc lex: imo esset nouus cõtractus: vt l. cũ in plures. §. lege dicta. ĩ loca. & notã dilationẽ habens cõsiderare q̃ hic erat adiecta dies & pœna: & sic nõ admitte bat purgatio moræ quia ois primitiua, quo ad oẽm effectũ erat trãslata ĩ pœnalẽ. Et illud nõ trãgit doc. Dicã plene in repetitione l. si insulã §. eo. Andr. Barba.

cũ volens ero, seu vosẽ duratuero: ideo licita est variatio vsq̃ ad litis cõte. abinde non est licitũ variare: quia iam posset auferri patri contestanti litẽ, ius defendendi. Quæro, prædicta nõ vident rndere quęstioni propositæ: nã in prin. quis stipulatus est quẽ vellet. & hęc dictio vellet, est præteritũ imperfectũ subiũctiui, & pręsens optatiui q̃ hic in rnsione nõ ponit. Rn. cũ hęc dictio vellet, nõ significet rẽ perfectã: idẽ est q̃ in futuro indicatiui: vt dixi §. eo. l. centesimis. in fi. Quæro, an ista† lex sit correcta p̃ authẽ. qui semel. C. quõ & quãdo iudex. Dico q̃ nõ: quia illa loquit. in differẽte: hic vero loquit in desistẽte à petitiõe prima, & incipit secundã. Sed tũc cõtra: quia renunciare liti videt per pactũ de nõ petẽdo: vt. l. postq̃ liti. C. de pac. Sed pactũ factũ de vna ex rebus alternatiue debitis, porrigit ad aliã: vt §. de pac. l. si vnus. §. sed si stipulatus. Solu. prædicta vera: nisi de mẽte paciscẽtis aliud appareret: vt puta, paciscor ne petã Stichũ: ideo quia volo petere Pãphilũ, vel aliud in pacto expresso de nõ petẽdo: aliud in hoc pacto tacito, q̃ inducitur p̃ renunciationẽ: quia ad aliã rẽ, vel personã nõ porrigit. Rõ quia habet in se cõditionẽ annexã. s. q̃ volo aliud petere, vt dixi: vel ex natura taciti q̃ nõ operat tantũ, q̃ ĩtũ expressum, vt in tacita pupillari, & similibus. Et ex hoc patet, q̃ postq̃ semel variauit, iterũ nõ põt: quia de illo videtur fecisse pactũ de nõ petendo. vt dictũ est. Quæro, † vtrũ variãs condẽnet ĩ expẽsis. Resp. sic: vt not. in simili in l. edita actio. C. de edẽ. in materia de cumulatione.

1 ¶ Idoneus non dicitur litigiosus, nec qui stat in arce munitissima: sed qui est facilis ad conuenendum. vel legalis.
2 Habens possessionem in loco suspecto, ita quod verisimile est quod fiat pauper, dicitur non idoneus.

Si quis ita. Qui promittit satisdare si non satisdat, tenet ad interesse: q̃ est inquãtũ principalis non est soluendo, vel si cõueniri non põt. h. d. In tex. ibi: nisi q̃ plerũq̃, &c. subaudi, determinatiue, nõ correctiue ponit hoc, nisi Dyn. q. d. prædicta vera, † si reus principalis est soluendo, & põt cõueniri, vel est legalis homo: secus si esset soluẽdo, nõ tamen posset cõueniri de facili: quia habet fortẽ rochã, in qua stat: vt l. ṇ. circa prin. §. qui satisda. cog. & ibi no. Idẽ si est homo, qui non solueret sine litigio. Hoc em̃ interesse æstimat: vt l. eũ qui. in fi. §. de in diẽ addic. & legit duobus modis, secundũ vnã lec. Opp. j. de fideiuf. l. qui satisdare. Sol. ibi scienter accepit nõ idoneũ: hic ignorãs. Hæc vera licet gloss.
2 aliter ibi dicat: & ibi dicemus. Opp. quia semp̃ nostra interest habere plures reos, vt l. iij. in fi. de lib. leg. Fateor: sed istud interesse non æstimat de pũti. nisi quatenus principalis non esset sol-
3 uendo. † Quæro, quid si principalis esset soluẽdo de presenti sed habet possessionẽ in loco suspecto, ita q̃ verisimile est q̃ fiat pauper: an huius habebit rõ? Vel pone obligationẽ esse in diem, vl sub conditione, ita q̃ statim nõ põt exigi. Rn. sic: vt no. §. sol. ma. l. ij. §. j. in glo. mag. Sed qualiter fiat æstimatio hic, & primo casu quãdo nõ põt cõueniri, vel nõ est legalis, sed litigiosus. Respon. quãto minus talis actio posset venditi: vt §. ad Treb. l. j. §. si hęres.

1 ¶ Prorogatio termini pœnam committi impedit: sed cõmissam non perimit.
2 Mortuus arbitrari non potest si adjiceretur operi incerto.
3 Pœna quando committatur, licet quis non arbitretur.
4 Pœna adiecta ab homine, si non fiat opus intra tantum tempus statim committitur, cũ certum sit intra illud fieri non posse: secus si adjicitur à lege, tunc non committitur, nisi toto tempore elapso.
5 Banuitus, qui ex forma statuti potest elapso termino banni occidi impune, non potest occidi ante finitum terminum, licet certum sit in termino ipsum comparere non posse.
6 Pœna adiecta facto, si est tali, quæ ipso iure secum trahit executionem: puta quod quis sit insanus: statim cum est commissa executio est exacta.
7 Arbiter quando possit prorogare terminum statutũ parti ad aliquid faciendum, postquam certum est in termino expediri non posse, vt pœnam euadat,
8 Pertum quod qui non fit, si tempus iuramenti est prorogatum, & certum sit quod intra terminum expediri non potest, quod per iuramentum promiserat,
9 In casu huius legis stipulator non potest pœnam petere opus eligendo: nisi sit adiecta clausula, rato manente pacto.
10 Promittens dare centũ Titio in Paschate, & abunde in antea ad Titij voluntatem: absq̃ alia interpellatione aduenente die paschatis, constituitur in mora: quia dies paschatis interpellat.

b 1 Cum stipulatus sim. b Prorogatio † termini impedit pœnã cõmitti: sed commissam non perimit. h. d. Diuide, Primo ponit quęstionem: Secundo, quæstionis solutionem. Tertio, respondet tacitè obiectioni. Quarto concludit ad præmissa. Secũda ibi: Proculus. Tertia ibi: nec ad rem. Quarta ibi: & propemodum. Pone casum in terminis, vt patebit ex sequentibus. Et quia hæc lex est difficilis. lege literam, & eam expone, si opus certæ scilicet formæ. Nec obstat l. mulcta. §. de conditio. & demonstra. in princip. Item ibi non desiderauit. subaudi, non tamen erat necesse quod hic desideraret, vel interpellaret: cum dies apposita interpellaret pro stipulatore. Ibi: superfuisse. sed hoc est falsum: imo bene pœna esset commissa, quia non erat hic conditione opus, si fieri arbitratus fuerit: sed illa verba, arbitratu meo, quando apponuntur operi certæ formæ, etiã si intelligantur. i. desiderio meo: important quandam admonitionem. vt celerius fiat: non conditionem. Et sic non extinguitur mortuo stipulatore: vt §. eodẽ.
2 l. si decem cum petiero. Not. † quod mortuus arbitrari nõ potest, si adjiceretur operi incerto. quod dic vt §. eodẽ. l. si stipulatus fuerim. in princip. Habetis tria. Primo quod pœna committitur, licet quis non arbitretur. Secundo quod pœna committitur ante tempus, statim cum certum est perfici opus ante tempus nõ posse. Tertio. c quod prorogatio termini impedit pœnam commit-
c ti: & commissam non tollit. Ad quodlibet istorum oppon.
3 † Ad primum, quod pœna non committitur, nisi sit arbitratus: nam oppo. de l. mulcta. in princip. §. de conditio. & demonstrat. Solu. ibi venit in dipositione: fieri opus incertæ formæ, certificãdum arbitrio alterius. Vnde illo non arbitrante: pœna non committitur: sed hic fuit opus dictum certæ formę: alias pœna istanõ posset committi. Oppo. quia tu dicis contra hunc textum. qui dicit opus arbitratu meo. si esset opus certæ formæ tunc nihil releuaret arbitrio meo. Dicit glossa quod tam in qualitate operis, quam in opere prorogando, & perficiendo, &c. Quid vult dicere? Dico quod opus certæ formæ fuit expressum secundum qualitatem operis approbandam post opus factum: an sit factum bene, vel male: reseruaui arbitrio meo. Et hoc vult dicere dum dicit in qualitate operis: vel reseruaui arbitrio meo, vt possem prorogare terminum operi perficiendo statutum: vel dic arbitratu meo limitando formam operi datam secundum Iacobũ de Aret. vel dic quod arbitratu meo, quod ĩtra illud tempus ante calendas possum te interpellare si velim. quasi dicat illud tempus sit arbitrio stipulatoris, non promissoris. Et licet quælibet expositio sit vera: tamẽ hæc vltima plus placet & text. Innuit ibi nec ad rem pertinere. Opp. ista verba sunt ambigua, ergo pro promissore interpretantur: vt l. stipulatio ista §. in stipulationibus. §. eodem. Solu. hoc operatur hic ex præsio certæ formæ. Item quia fuit adiectum certum tempus: & ex hoc apparet, quod contrahentes voluerunt facere conditionem: sed stipulatori reseruare prorogationem termini vel approbationem operis vel ponere in sui potestate quod ante possit designare tempus. Oppo. per si, designatur pricipaliter cõditio vt: not. supra eodem. l. si decem cum petiero. & ibi glossa dicit supra eodem l. centesimis. in fine. & quando dies legati cedat. l. si Titio. hic ergo est conditio, non monitio. Responde, quod ista verba si opus factum non erit ante calendas Maij conditionem significant: sed illud, arbitratu meo, non faciunt conditionem, cum iam sit declarata certa forma operis vel ergo facit monitionem: vt intra certum tempus possit moneri stipulator si vult, vel possit terminũ prorogare. vel facti conditionẽ resolutiuã: vt ita demũ nõ teneat, si sibi placuerit formã operis mutare, secundũ diuersas lec. §. positas. cũ ergo nõ mutat formã, videtur durare in prima volũtate expssa: & q̃ non facit, incidit in pœnã. Venio ad idẽm:

hic

Universidad de Deusto Biblioteca

hic dicitur ꝙ pœna est ante diem commissa. cõtra l. in illa stipulatione si calendis. §. eod. glo. soluit, ꝙ ante aduentum diei, ipso iure est commissa: sed ante non potest exigi: vt in contrario.

Contra illud quod ipso iure non sit commissa opp. de l. quicquid adstringendæ. §. fi. §. eo. Sol. illam secũdum istam intellige. Vel ibi erat actus momentaneus, de quo non potest esse certũ, me non ascendere Capitolium intra biennium nisi totũ trãseat: hic non est actus momentaneus. Sed contra illud oppo. ꝙ in opere, quod est certum ante diem perfici non posse non cõmittitur ipso iure: vt l. stipulationes non diuiduntur. §. si quis ita. vbi nõ cedit dies ante elapsum totum tempus. Sol. vt ibi: quia non cedit dies cum effectu vt antea posit exigi: & illa est verior expositio per istam l. Opp. j. eo. l. insulam. Respondeo, glo. tua quæ est hic, dat vnam responsionem not. quæ menti est tenenda, ita ꝙ nullo modo exeat. Dicit gl. ꝙ ibi non fuit adiecta pœna. hic sic. †No. ergo, ꝙ quando adijcitur pœna ab homine si non fiat intra certum tempus: statim ipsa committitur, cũ certũ est intra tempus fieri nõ posse: licet ante diem non posit exigi. Sed si pœna apponitur à lege, sicut est in l. insulam. vbi venit interesse: tunc non committitur, nisi elapso toto tempore. Sed dices tu, Etiam interesse videtur appositum à partibus: vt §. eo. l. stipulationes non diuiduntur. ver. Celsus. & ibi no. Sol. hic loquit quando à partibus apponit pœna expresse: secus si tacite: vt ibi.

Et ista sunt no. ad multa. Pone, dicit † statutũ, ꝙ elapso termino banni impune posit occidi: Potestas exbãniuit quendam, si non venit intra tertiam diem: exbannitus est Florentiæ: terminus est trium dierum: elapsi sunt duo dies, in vno nõ potest venire. an posit occidi ante elapsum terminum? & certe nõ: quia hic pœna imponit à l. nec curo si exprimitur à iudice eo modo quo inest: vt §. de leg. j. l. iij. dicam in l. iiij. §. si quis condemnatus. §. de re iu. Hoc probatur extra de elec. c. cõmissa. li. vj. Posses dicere idem esse si à iudice nõ imponeretur: cũ licet ante tps committatur, nõ tamen ante tps potest exigi, vt supra dictũ est. R ñ. Prædicta vera, quãdo in executione exigit factũ hominis: † sed in executione quæ fit à lege, vt ꝙ quis sit offensibilis, ꝙ sit infamis, vel excõmunicatus, ista statim quãdo est cõmissa, est facta executio: vt l. furti. in princ. §. de his qui no. infa. de pœ. l. qui vltimo. no. si à non compe. iud. l. fi. Item facit: arbiter statuit † terminum parti ad aliquid faciẽdum: an posit terminum proroga re postq̃ certum est partem intra terminum expedire nõ posse, vt per hoc euitetur pœnæ cõmissio. Dic quædã est pœna, quæ infertur à lege: puta, vt ille qui nõ probat intra terminũ, postea nõ audiatur: & quo ad istã prodest prorogatio: quia nõ est commissa. Alia est pœna cõuentionalis: & ista si quidẽ expresse erat promissa in hunc casum, iam erat cõmissa, & prorogatio arbitri in hoc nõ prodesset: vt l. quid tamen. in fi. de arb. Vel forte posses dicere ꝙ eo ipso ꝙ habet potestatẽ prorogandi terminũ, etiã in pœna cõmissa obstat exceptio: ar. j. eo. l. q Romæ. §. Callimachus. ĩ fi. §. sed si nõ erat cõmissa, ꝓrogatio ꝓdesset: vt dictũ est. † Item quid si prorogauit terminum iuramenti postq̃ certum erat intra terminũ te expedire non posse, quod per iuramentum promiseras: an elapso termino eris periurus? Et dicũt ꝙ sic, per istam l. sed non bene dicunt: quia pœna periurij imponitur à lege: & ideo nisi totum tempus transeat, non est periurus. Venio ad tertiũ dicitur, ꝙ termini prorogatio nõ tollit pœnã iam commissam. Opp. † si quis cau. l. ij. et l. post diem. §. de leg. cõmis. & l. cũ in plures. §. ij. §. loca. Glo. tua dicit, fateor contrarium, ꝙ ego qui elegi opus non possum petere pœnam obstante exceptione, nisi esset dictum rato manente pacto. Ita dicit ibi glo. habet ergo locum hæc lex ꝙ vtrunq̃ posit peti, si dicatur rato manente pacto: secus si nõ dicatur. Pet. reprehendit hanc glo. quia opus erat in conditione, non in promissione: vt innuit in princ. legis: & sic non potest dici, ꝙ aliquod pactum pręcessit. Distinctio ergo ista nõ videtur bona, vtrũq̃ ergo habebitur, secundũ quod dicimus in l. centum Capue. §. de eo quod cer. lo. & hic videtur pœna loco cõtemptus posita. Dicit ne bene? Certe nõ. tene istam gl. & intellige ꝙ opus fieri fuit in conditione: sed quia postea opus noluit, exceptiõe repellitur. Vel intellige ꝙ vtrũq̃ fuit in obligatione. s. opus fieri: & sic fuit dictum, rato manente pacto. & vt proben glo. & reproben Pet. habetur in iure istud: Paria sunt post moram commissam stipulationem incœpisse à præcedenti conditione, vel a præcedẽti conuẽtione: vt l. j. §. item

a ¶ Certe non. Adde quod cum Bar. transit Ange. & Pau. de Cast. qui dicit ꝙ alias inducebat ad quæst. de matre, quæ neglexit vsq̃ quasi in finem anni, petere tutorem vel tutelam assumere, ita quod non restabant nisi octo dies intra quos assumere non poterat, propter solennitates quæ requirebantur ex forma statuti: an deberet adire hæreditatem filij mortui, cui in tempore promissionem nõ fecit de tutela, sicut si mortuus fuisset post annum, per l. sciant. C. de legit. hæredi. dicit ipse quod adire poterat: quia est pœna legalis, quæ non imponitur ante tẽpus elapsi anni: quo elapso, dicit ipse, nec sibi auferretur quia acquisitio debet esse perpetua, nõ elusoria. Nõ obstat c. commissa. de elect. quia ibi non acquirebat de nouo sed retinebat quod prius habuerat. Et hanc opinio. tanquã humanam dicit menti tenendam: sed vltra ea quæ consuluit ipse Paul. consil. cccLxxxiiij. vide consil. cclxv. incip. in puncto præscriptionis. vbi tenet quod succedat, sed post annũ priuetur. et dicta hic per Barto. quod termino assignato ab homine ex conuentione ad aliquid faciendũ satis sit quod constet quod in termino fieri non possit limita secundum doni. Anto. de sancto Geor. in c. personas. de appellat. vt si habeat locum in termino assignato ab homine, qui succedit loco terminis iuris: tunc enim sapit naturam termini assignati à iure: ideo tunc vltima dies termini est expectãda: & de hoc dicit esse casum in dicto capitulo personas. secundum Bal. Ioan. Andre. & Panor. ibi.

POMATES.

si ita. j. & ij. responso. §. ad l. Falci. quia post moram illud quod deuenit in præcedenti promissiõe est nouatum: vt l. obligationũ fere. in fi. §. ti. j. Nõ curo ergo de dicto Pet. Pręterea, probo quando vnũ est in obligatione, aliud in solutione: recipiendo vnum præiudicat in alio: & potest purgari mora vsq̃ ad lit. contest. vel vsq̃ ad sententiam: vt l. itẽ veniunt. §. cũ prædiximus. §. de peti. hære. & l. si stipulatus fuero decẽ in melle. j. de solu. & ita hic, posito ꝙ opus nõ sit in obligatione, tñ est in solutione: & sic suscipiendo opus, ꝑiudico in pœna. Et opp. vlterius, dicit ꝙ ante diem est pœna commissa. Cõtra, quia pœna apponit loco interesse: sed ante diẽ nõ cõmittitur interesse totũ: vt l. stipulationes nõ diuiduntur. §. fi. So. nõ sequit: quia in istis pœnis inspicitur quod intersit nõ quãtũ intersit: vt l. fi. j. de præto. stipu. Vltimo, † vnũ dubium for mo: promitto tibi dare centum vsq̃ ad pascha: & abinde in antea ad tui petitionem: quæritur, vtrũ aduenięte die paschatis sim in mora sine aliqua interpellatione: & videt ꝙ nõ: quia nõ ꝓmisi simpliciter vsq̃ ad pascha: ergo debeo ĩterpellari: vt l. si ex legati cã. §. eo. In cõtrariũ est veritas: quia qñ dicit, abinde inantea ad sui petitionẽ: verũ est in ꝓrogatione termini: qa põt ꝓrogare si vult tñ dies ĩterpellat ꝑ hoĩe. Casus est hic: ꝓut illa verba, arbitratu meo intelligunt termini ꝓrogati: vt dicit gl. sup. verbo, arbitratu. & nil ad rem: vt §. dixi.

b ¶ Vltimo vnum dubium. Vide Angel. qui idem tenet in l. si insulam. colum. xxvj. & Imol. ibi ĩ. eodem. Ange. & Imo. in l. ita stipulatus. j. eo. & vide Bal. in c. mandatum. in fin. de rescript. & in c. ij. an ille qui interfecit fratrem domini sui. & Pau. de Cast. consil. clxviij. & vide text. notabilem in l. fin. §. præterea. & ibi ad hoc ponderat Bald. C. de iure do. & Aretin. consil. cxxj. alias clxxj. colum. ij. et Fede. in c. personas. colum. iij. de appell. & Alex. non ab re, in l. nemo potest. ff. de legatis primo. in pen. & vlti. col. & Felj. in c. j. col. pe. de præscrip.

Cum uenderet.

Qui non dat fideiussores, & nõ liberat vt ꝓmisit, tenet ad interesse. h. d. Qualiter istud interesse æstimabit? Et puto ꝙ fiet hoc mõ, ꝙ quãto minus vẽderet, tñ sit interesse: vt l. j. §. si hæres. in fi. §. ad Trebel. Dicũt enim laici, vendas eam ꝑ libris, vel minus: & nõ curo, vt ꝓmittas liberare. Ista glo. quæ hic dicit, ꝙ interesse non est in obligatione: male dicit, vt dixi in l. stipulationes non diuiduntur.

1 ☞ *Promittens simpliciter fundum, intelligitur promittere fundum dari.*

2 *Fundum qui promittit, promittit proprietatem, & vsumfructum.*

3 *Libellus in quo quis petit simpliciter fundum dari, quomodo intelligatur.*

Si fundum.

Oppo. de l. videamus. §. ex causa. de vsu. Dic vt vidisti in l. si filius. §. fina. §. eod. vt ibi dixi. Vltimo nota istam legem ad vnum: Habuisti de stipulatione fundum dari, in l. si seruum. §. fina. supra eodem. & l. vbi autem. §. finali. supra eodem. Item habuisti stipulationem fundum tradi: vt supra eodem. l. si rem tradi. Item habes hic fundum pręstari: quod idẽ est quod stipulatio fundum tradi. Quæro, † quid si promisi fundum simpliciter, non adiecto dari, vel tradi? Respon. intelligitur dari. Casus est supra eodem. lege si filius. in fin. cum gloss. de contrahenda emptione. lege, si ita. in fine. Ratio est: quia fundus non est aliud quam proprietas, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

1 POMATES.
2 ¶ Et iſto caſu. Et ſic hæc erit limitatio ad dictum Pegaſi, vt licet ſit verum ꝙ quando ſtipulatio incipit a præcedenti conuentione, ꝙ debet ſpectari ad hoc vt ſtipulatio cõmittatur pœnalis, quod id quod eſt in pœna promiſſum non poſſet adiplere. et ibi habeat locum, qñ eſſet actum vt vtrũque præſtaretur: qa tunc ſeruabitur opinio Sabini, ratione, de qua hic.

vſusfructus: vt ſupra eodem. l. qui vſusf. Vnde quis promittit fundum, promittit proprietatem. et vſumfructum, & ſic dari. Idem dico ſi quis in libello peteret ſimpliciter Titium condemnari ad fundum, niſi natura præteriti contractus, vel natura narrationis aliud induceret: vt l. ſi ſtipulatus ſupra de vſu. cum ſimi.

1 ☞ *Tacitè actum ab altero ex contrahentibus tãtum, nihil operatur.*
2 *Dies in factis eſt de ſubſtantia ſtipulationis.*
3 *Dies omiſſio quando nitiet ſtipulationem.*
4 *Stipulatio continens incertam quantitatem, quãdo & quibus caſibus ualeat.*
5 *Stipulatio operarum incerta ualet.*
Stipulatio opui faciendi non adiecto certo loco, quando ualeat.
6 *Stipulatio fundi ſimpliciter, nomine non adiecto, quando ualeat. & nu. 9.*
7 *Differentia ratio inter promiſſionem ſeu legatum fundi ſimpliciter, & promiſsionẽ uel legatum domus, ꝙ in domo ualeat, & in fundo non.*
8 *Differentia inter legatum, & ſtipulationem, quando legatum certum, & non conſtat de quo ualet: & declaratio uolũtatis pertinet ad hæredem, ſecus in ſtipulatione: quæ uitiatur.*
10 *Stipulatio de iudicio ſibi interpoſita ſine die ualet.*
11 *Stipulatio collata in perſonam obligantis per futurum ſubiunctiuũ. quando ualeat.*
12 *Stipulatione principali uitiata, quando uitietur ſtipulanti pœnalis.*
13 *Differentia quando ſtipulatio incipit à præcedenti conuentione, & quando à conditione, ut promittens incidat in pœnam.*
14 *In ultimis uoluntatibus non ſit differentia an legatum incipiat à præcedenti conditione, an à diſpoſitione pura, ut pœna committatur cũ potuit fieri, & eſt ceſſatum.*
15 *Duæ cauſæ ſeu rationes appoſitæ in lege, ſi una ceſſat, et alia remanet: remanet etiam uis diſpoſitio.*
16 *Cautio Mutiana, an habeat locum in contractibus, quando conditio confertur in perſonam eius, cui aliquid debetur. remiſſiuè.*
17 *Conditio in non dando, uel in non faciendo collata in perſonam granati, an & quando committatur ad pœnam.*
18 *Perplexitas dicitur cuius diſſolutio non dependet ex facto alicuius.*
19 *Diſparitas conditionis quæ non ſperatur reduci ad paritatem, impedit conſtitutionẽ duorum reorum.*
20 *L. ſi Titius ſupra eo. concordat cum lege iſta.*
21 *Stipulatio pœnalis ſi incipit à nuda conuentione, ex ſola interpellatione extra iudicium facta, committitur, & non requiritur litis conteſtatio, & ibi retitat quatuor opiniões: & ſequitur opinio. Pet. nu. 24. et nu. 53. ubi ſe remittit.*
22 *Conditio quæ de iure exiſtere debet: tamen ſufficit quod de facto exiſtat, ad hoc ut de facto quæ in mora conſtituatur.*
23 *Stipulatio quando interponitur, præſumitur ꝙ partes uelint eam ualere.*
Voluntas contrahentium interpretatur, ut ualeat eo modo quo ualere poteſt.
25 *Titulus de arbitris qui loquitur de pœna inferenda in compromiſſo: & quod arbiter nõ cogitur ſententiare ſi pœna non eſt appoſita: loquitur quando compromiſerunt partes nudo pacto.*
26 *Stipulatio pœnalis ſequens, an nouet præcedentem. & nu. 32. ubi ſummat.*
27 *Contractus emphyteuticus eſt de iure ciuili, et tamen non nouatur pro ſtipulationem pœnalem ſubſequentem.*
28 *Stipulatio pœnalis ſequens, non nouat pactionem liberatoriam præcedentem.*
Pactum de non petendo producit tres effectus.
29 *Stipulatio pœnalis. quando ſurrogatur in loco primo: tunc nouat præcedentem.*
30 *Nouatio an et quo iure inducatur. quando prima: & ſecunda ſtipulatio eſt pariter principalis.*
31 *Stipulatio pœnalis appoſita loco particularis ceſſationis, non nouat præcedentem ſtipulationem.*
33 *Stipulatio ſimplex, & pura, qualiter committitur quo ad obligationem, petitionem, & moram. nu. 37.*
34 *Stipulatio quantuncunque pura qualiter intelligatur habere diem.*
35 *Tempus quod indulgetur miſerationis cauſa, ſi non taxatur à lege, eſt arbitrarium.*
Caſus, in quibus tempus quod datur miſerationis cauſa, ſolutionis exprimitur.
36 *Effectus an tempus indulgetur ſolutionis, miſerationis cauſa, an inſit obligationi. Intra tempus quod indulgetur ſolutionis miſerationis cauſa, licet exigi non poſſit, agi tamen ſic.*
38 *Stipulatio in diem qualiter et quando committitur quo ad obligationem, quo ad actionem, et quo ad moram. nu. 40.*
39 *Stipulatio in diem ſubintellectam à lege, an ſtatim producat actionem, & obligationem.*
Effectus qui cauſantur quærere, an ex ſtipulatione ante diem ſit nata obligatio, & actio.
41 *Stipulatio quæ habet diem incertam, quando committatur, et an ſit nata obligatio, & actio.*
42 *Ratio differentia inter diem certam, & incertam, quo ad natiuitatem obligationis, et actionis ante diem.*
43 *Cursus diei incerta, non conſtituit quem in mora.*
44 *Obligatio, & actio, quando naſcatur ex ſtipulatione habente diem, cauſa multiplicandæ obligationis, ſeu præſtationis.*
45 *Cursus diei appoſita, cauſa multiplicandæ obligationis, quando conſtituat quem in mora.*
Mora non purgatur vbi eſt dies, & pœna cuius concurſus conſtituit quem in mora.
46 *Obligatio & actio ex obligatione habente diem. cauſa limitanda obligationis ſtatim eſt nata etiam quo ad exactionem: licet reo paretur exceptio.*
47 *Ex ſtipulatione ſimplici conditionali, quando naſcatur obligatio, & actio: & primo quid de conditione neceſſaria.*
48 *Conditio impoſſibilis vitiat ſtipulationem, & ex ea non oritur obligatio, nec actio.*
49 *Ex ſtipulatione cõditionali poſſibili, ſeu contingenti quæ ſe habet ad eſſe, & non eſſe ante euentum conditionis, non eſt nata obligatio, nec actio.*
50 *Euentus conditionis poſſibilis, ſeu contingentis, non conſtituit quem in mora.*
51 *Stipulatio ſi habet diem, & conditionem, quando ex ea naſcatur obligatio, & actio.*
52 *Stipulatio pœnalis incipiens à præcedenti conditione, quando committatur: & ex ea naſcatur obligatio, & actio.*
54 *Stipulatio pœnalis incipiens à præcedenti pactione vestita, quando committatur, & ex ea naſcatur obligatio, & actio: & an ſufficiat interpellatio: vbi quod requiritur.*
55 *An ante ſtipulationem commiſſam, poſſit agi ad id quod deuenit in prima ſtipulatione vestita.*

115.

Ita ſtipulatus. Hæc lex famoſa eſt, & vtilis tantum, quantum alia quæ ſit in corpore iuris. & breuiter hoc dicit: Pœnalis ſtipulatio vitiatur ex errore, vel incertitudine quæ principalẽ ſtipulationem reddit inutilem, ſi nautem vtilem conuentionem pœnalis ſtipulatio ſubſequatur: tunc pœnalis committitur: cum ſuper prima mora contrahitur. Quod ſi non conuentio, ſed conditio pœnalem ſtipulationem præcedat: tũc committitur, cum omnino conditionem exiſtere certum erit. Sed in vltimis voluntatibus abſq; diſtinctione, à tempore ceſsionis pœna committitur: quæ pœna ſolummodo exigitur: niſi actum ſit vt vtrunq; petatur. hoc dicit hæc lex ſecundum Dyn. Diuiditur in duas partes. Primo tractat quando pœnalis ſtipulatio committitur. Secundo, quid commiſſa ea exigatur. Secunda ibi: in fi. quod ſi ne dubio. Item prima ſubdiuiditur ſecundum Dyn. in quinq; partes: quia in prima tractatur de quadam prætoria ſtipulatione, quæ incipit à præcedenti conuentione, vſq; ibi: ſed & ſi ita. Ibi ſecunda, in qua tractatur de ſtipulatione conuentionali quę incipit à præcedenti conditione, in non faciendo, vſq; ibi: item ſi quis. Ibi tertia, in qua ponitur dictum Pegaſi, de ſtipulatione quæ incipit à præcedenti conditione in non dando, vſq; ibi: Sabinus. Ibi quarta, in qua ponitur dictum Sabini, quod dicto Pegaſi contradicere videbatur, vſq; ibi: itaq;. Ibi quinta, in qua diſcordantiam Sabini, & Pegaſi ad concordantiam reducit, vſq; ibi: quod ſine dubio. Alij aliter diuidunt, quod notare non tamen curo. prædicta diuiſio placet, præter quam in primo dicto: quod Dy. videtur intelligere tantum in ſtipulatione prætoria. Sed certe imo loquitur, vel de prætoria, vel de conuentionali: vt patet ex ſecunda glo. hic poſita. Quod puto verum, vt ex infraſcriptis apparebit. Caſum in terminis pone per te, & lege literam: & expone vt patebit ex ſequentibus, ſecundum prædicta circa fi. l. ibi quod ſine dubio ponitur quod, pro ſed. & litera legitur, vt in glo. ibi poſita. Poſſet etiam ſecundum Oldr. legi plane, & erit alius intellectus: vt illud, quod, ſit relatiuũ hoc modo, dictum Sabini eſt, quod non expectetur quod deſinat poſſe dari, vel fieri, ſed committatur ſtatim cum potuit dare, & non dedit, quod ſcilicet dictum Sabini ſine dubio verum erit, cum id actum probatur. &c. & ſic plane lege. Ratio huius eſt: quia cum eſt actum, vt vtrunque debeatur, ſi inſpiceretur dictum Pegaſi, inutilis eſt talis ſtipulatio quia cõcepta in caſum,
a in quo vtrunque dari non poſsit: & iſto caſu a ſiue incipiat à præcedenti ſtipulatione, ſeu pactione: ſiue à præcedenti conditione, habebit locum dictum Sabini, per rationem prædictam, ſecundum Oldra. ſecundum iſtam lecturam. Ille verſi. continetur ſub quinta parte. ſed licet lectu. hanc putem veram in ſe, tamen ſecundum diuiſionem prædictam proſequor lectu. præcedentem, & ſecundum eam collige no. per teipſum. Venio ad cõtraria in quibus procedam ſecundum ordinem text. Primo, opponitur de l. cum quid. ſupra, ſi certum petatur. & ſupra, eodẽ. l. triticum. Sol. glo. hic agebatur tantum à ſtipulatore, in illis ab
1 vtroq;. Hæc ſolu. non placet: quia illud † quod agitur tacite ab altero ex contrahentibus tantum, nil releuat. C. de conditio. ob cauſam. l. ſi repetendi. ſupra, eodem. l. quicquid. tertio reſponſo. ſecundum lect. Dyn. & not. in dicta l. cum quid. Secundo ſolu-

uit gl.

Universidad de Deusto Biblioteca

uit gl. q̃ inter nos conuenerat, vt sisteres certa die, & ante diem te certificarẽ. qd̃ cũ proposuerã, per errorem omisi: stipulatio non valet, vt hic. Hæc sunt verba glo. per ista verba sunt dubia. Nã si tũc cũ agebat̃ de stipulatione interponẽda fuit certa dies expressa, puta vsq̃ ad pascha: & tũc in ipsa stipulatione intelligeretur tacitè repetita: vt l. Titia. §. idem respõdet. j. eo. & si ego stipulator deberem te certificare ante illam diem alia certificatione, quã ea quam facit lex per lapsum diei interpositæ, & nõ feci: tunc stipulatio non cõmitteret̃ magis propter defectum cõditionis, quã propter errorem: & non est de mente huius legis. Hanc tamen sol. tene, & eã intelligas hoc modo. & per hoc pone casum in princ. legis. Conuenit inter nos, vt sisterem certa die: expressimus eã, sed in ipsa stipulatione debebat exprimi, & declarari: per errorẽ hoc fuit omissum: certè nõ valet stipulatio. Est autem huius dicti ratio duplex. Primò quia in stipulatione requirit̃ consensus: vt l. j. §. j. ff. de pact. sed hic nõ est consensus propter errorem: vt ff. de iurisdi. om. iud. l. si per errorem. Alia ratio potest esse: certum est qd̃ protestatio, seu derogatio præcedens, declarat in futuro consensum non esse: vt ff. de acquir. hære. l. qui in aliena. §. fi. & de leg. ij. l. si quis in principio testamenti. Sed cum contrahentes ab initio agunt, vt certa die promittatur: videt̃ tacitè agi q̃ si absq̃ die promittatur, non valeat stipulatio: & sic alio modo fieri videtur esse denegatum: vt ff. de le. ij. l. statuliber. §. stichum. de postulã. l. Imperatores. Videtur ergo protestasse, & derogatoriam dispositionem fecisse: & ideo præsumitur deficere cõsensus. Sed contra istam lect. instatur de l. cum pater. §. vicos. de leg. ij. & C. de insti. & substit. l. pe. Solu. dicit dñs Ray. ibi fuit omissa qualitas: hic substantia: argu. ff. de eden. l. j. §. diem. Ita videtur tenere Dy. in d. §. vicos. & Cy. in d. l. pe. Istud dicere, q̃ dies sit de substantia, non videtur verum: quia est qualitas, nõ substãtia: vt j. ti. j. l. ex duobus. & ibi no. licet qualitas secũdum quid faciat videri plus, & minus debitũ: vt d. §. diem. & Insti. de act. §. plus. Sicut videmus in ipso homine, qui scd̃m diuersas qualitates plus et minus æstimatur. C. cõia de lega. l. fi. §. j. non tamen illæ qualitates sunt de substantia. Præterea in d. §. vicos. de lega. ij. & d. l. pe. fuit omissa conditio: tamen certũ est, q̃ cõditio magis debet dici de substantia, cum ex eius existentia, vel defectu dependeat dispositio, qd̃ non est in die. Vnde hæc solu. non placet, quare dico q̃ in legibus cõtrarijs, dispositio fuit perfecta: licet disponẽs pollicetur se aditurum diem, vel cõditionẽ: vnde si nõ adijciat, dispositio remanet de se valida. Sed in casu nostro ante stipulationẽ inchoatam præcessit conuentio de adijciẽda certa die, quæ conuentio habet vim protestationis, seu derogationis: vnde merito facit dispositionem non valere. Sed si vis sustinere sententiam, in casu isto dic † quod in factis dies est de substantia. Nã aliud est factum vna die, aliud alia: sed in datione semper est idem quod datur: vt l. si non sortem. §. libertus. de condi. indeb. in authẽ. de instru. cau. §. j. col. vj. Alij soluunt contrarium. & respondent ad d. l. cũ quid. quod ibi in obligationibus quæ re cõtrahuntur: hic in his quæ verbis. Et hanc solutionem videtur ponere glos. ibidem. & Odos. eam tenet. sed Iac. de Rauẽ. Petr. Cyn. & omnes eam reprehendunt. per l. triticum. ff. eod. j. de reg. iur. l. semper. vnde de ea non curo. Secundo oppo. glos. de l. si finita. in prin. ff. de dam. infec. & glos. soluit tribus modis. Prima non est bona: quia non potest bene reddi ratio specialitatis. Tertia est diuinare: sed secunda est vera, & eam sic declarate: Vos scitis, q̃ error in corpore impedit actum gerendum: vt l. cum in corpus. ff. de acqui. rer. do. & de acqui. pos. l. si me in vacuam. sed error in causa non: vt toto tit. de condi. inde. sed in l. si finita. fuit error in hoc, q̃ credebat promissor debere se promittere in perpetuũ. & ideo promisit: vñ fuit error in cã, ideo nõ vitiat. Hic aũt voluerũt promittere in diem certam, & p errorẽ promiserũt sine die: vnde in ipsa stipulatione, seu corpore stipulationis fuit error, merito nõ valet. Præterea hic deficit consensus: vt ex prædictis patet: ibi non. Tertio oppo. glo. de l. die. in princip. ff. qui satis. cog. d. c. hic & ibi procedũt multum intricate. Sol. illa lex habet duas lec. Nam intelligit̃ primò, de discordia quæ est inter partes de die ponẽda in stipulatione, ante cõtractã stipulationẽ: & secũdum hoc nõ obstat huic legi. Alio modo intelligit̃ primò de discordia post stipulationẽ interpositã, in qua dies fuit omissa: & tũc obstat. et quidã soluerũt q̃ ibi in stipulatiõe iudicialiter: hic in cõuentionali. Et põt esse ratio scd̃m istos: quia in illis iudex se interponit: in cõuẽtionalibus nõ: vt ff. eo. l. in conuẽtionalibus. Sed hæc sol. nõ est bona: qa hoc principiũ loquitur in prætorijs, & cõuẽtionalibus, scd̃m gl. vel in p̃torijs tm̃, scd̃m Dy. præterea si hæc est rõ, q̃ nõ valet, scilicet propter defectũ cõsensus: eadẽ ratio est in iudicialib⁹ & cõuẽtionalibus. Quare dicas q̃ ibi fuit omissa dies, nõ ꝓpter errorẽ, qa ibi nõ agebatur ab initio, vt certa dies poneret̃: nec fuit omissa ex certa scientia: quia de hoc nil fuit dictum: sed omissa fuit partib⁹ nil de hoc cogitãtib⁹: tũc em̃ valet stipulatio. Sed prętor ibi diem limitabat: quia fuit iudicialis. Si em̃ esset cõuẽtionalis, nõ egeremus declarationib⁹ p̃torijs: sed si interpellat⁹ a congruo loco, & tpe, nõ sisteret, committeret̃ stipulatio: vt j. dicã in alijs cõuẽtionalibus. Ad prædicta instat̃, & videt̃, q̃ in prætorijs diem statuat lex, nõ iudex: vt j. rem ra. hab. l. quo em̃. §. j. sol. ibi in stipulatione rẽ ratã haberi, in qua dies declarat̃ a lege, vel à prætore mortuo: sed stipulatio iudicio sibi non habet diẽ declaratã à lege, vel p̃tore mortuo. & ideo declarat iudex: vt l. de die. Et aduerte: qa dico q̃ nõ est declarata dies in qua debeat sisti: sed dies vsque ad quam teneat̃, bene est declarata: vt l. Græcè. §. & post litẽ. j. de fideius. & C. de fideius. l. pe.

Secundo, instat̃ ad prædicta: quia qñ est cõuẽtionalis, nõ cõmittit̃ p interpellationem: vt hac lege ver. quod si ab initio. Sol. ibi dies fuit omissa ex certa sciẽtia, & collata ĩ volũtate ꝓmissoris, vt statim dicã. Ex p̃dictis distingue, † aut q̃rit̃ de die apponẽda in stipulatiõe interposita: & tũc aut est iudicialis, et p̃tor reducit eos ad cõcordiã: vt l. de die ĩ prin. secũdũ vnã lecturã. Aut cõuẽtionalis: & vitiat̃ secundũ materiã l. j. §. si qs simplr. ff. eo. & hæc nõ est nostra materia. Aut q̃ris de die omissa in stipulatiõe interposita: et tũc aut omittit̃ p errorẽ: aut ex certa sciẽtia: aut nec p errorẽ, nec ex certa sciẽtia. Primo casu. aut fuit error in cã, aut in ipsa stipulatione. Secũdo casu serua ver. qd̃ si ab initio. Tertio casu, aut est iudicialis: & tunc aut dies apponit̃ à lege, aut nõ. si nõ, serua l. de die. si cõuẽtionalis: tũc serua qd̃ ff. dixi, & qd̃ j. dicã. † Quarto oppo. ad id qd̃ dicit de põdere, nũero, & mẽsura. d. l. qdã in testõ. ff. de leg. ij. quã gl. alle. p cõcor. de iure do. l. cum post. §. gener. vbi dicit̃ q̃ talis ĩcertitudo nõ vitiat stipulationẽ. dicit gl. in d. §. gener. & ĩ d. l. qdã. q̃ hic ponit̃ regula, q̃ fallit ĩ dote: vt ĩ d. §. gener. & in legato ad refectionẽ viæ: vt d. l. qdã. Itẽ fauore alimẽtorũ: vt l. si cui. de annu. leg. Cy. C. de do. ꝓmis. l. j. dicit q̃ ĩ dictis casib⁹ nõ est spãle: qa põt certificari rõne adiũcti, f. dos, ex qualitate personarũ: expẽsæ viæ ex qualitate viæ. Idẽ de alimẽtis. hoc nõ placet: qa secũdũ hoc oĩs stipulatio q̃ fit ex cã, valeret. Ex cã enim possemus certificare quãtitatẽ. Vñ si promitteret̃ mihi ex cã emptionis, vel locationis, pretiũ incertum valeret: quia certificaret̃ ex qualitate rei qd̃ est cõtra mentẽ huius legis. & cõtra §. gener. & ĩcertitudo, de qua loquit̃ l. cũ duo. de in diẽ. adiecit. non haberet locũ. Præterea, cũ legatũ fiat ob meritũ: vt ff. pro soc. l. nec adiecit. iam nullum legatum esset incertum: sed certificaret̃ ex meritis. quod est cõtra §. gener. Tene ergo gl. & circa hoc dic, quãdo stipulatio cõtinet incertã quantitatẽ: aut certũ est, q̃ contrahentes cogitauerũt de certa quantitate. quod põt apparere vel ex verbis, vel ex cõtractu præcedenti: & tunc valet stipulatio: vt ff. eo. l. triticum. Aut non cõstat: & tunc non valet stipulatio, vt hic. Fallit in dote, via, & alimẽtis. Quinto oppo. ad id † quod dicitur insulã ædificari, non adie-

a POMATES. ¶ Sed si interpellatus. Hic vide q̃ scribũt hic Rapha. Cu. & Pe. Besut. reprehẽdẽtes Bar. & Alex. qnirit̃ bar. sustinere.

b POMATES. ¶ Quinto op. Not. q̃ Bar. hic sentire videt̃, & ita etiã quæ hic ponit Besu. q̃ l. qdam in testõ. ff. de lega. j. in l. si cui. ff. de ann. lega. habet locũ in stipulatione: et sic in contractibus. qd̃ clarius vult Bart. in l. si cui. ff. de ann. leg. & videtur gl. de hoc ĩ l. pen. ĩ vers. p̃stari. circa fi. C. de fac. fau. ec. dum ibi dicit̃, vt cõiter habent libri ĩpressi. secus in alijs cõtractibus, nõ adiecta additiõe: vt habet liber Decij magistri mei, vt ab eo, dũ hãc legẽ interpretaret̃, audiui. tũc cõtra obstaret. Vnde cogita & aduerte verba Bar. hic forte voluit innuere cõtrariũ. & p cõplemẽto istius doctrinæ adde alios duos casus, quos ponit hic Alex. in quibus incertitudo non habet vitiare dispositionẽ, licet in vltimo casu dari ęquiparat relictũ causa studij, relicto causa dotis. contrariũ tenuisse videt̃ Ang. ff. auth. res quæ. C. cõia de leg. Præterea, est aduertẽdũ, quia videt̃ iste casus vltimus nõ bonus: qa tex. in l. stichus liber est. in quo referũt d. Alex. ff. de leg. ij. nõ se fundãt fauore studij, aut alicuius artificij, sed fauore alimẽtorũ, si bene aduertas: et ibi ita sentit gl. vñ fortassis si ille cui tale legatũ relictũ est, esset diues, vitiaret̃ legatũ, ꝓpter incertitudinẽ: cũ tũc nulla possit capi cõiectura, q̃ esset relictũ fauore alimẽtorũ, p ea quæ no. Bar. in l. si cui. ff. de ann. le. & certe q̃ l. Stichus. loquat̃ in causa alimẽtorũ, sentit etiam ibi Bar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

POMATES.
a ¶ L. si domus. Aduerte tamẽ, ꝙ illud quod dicit hic Bar. debet intelligere, ꝙ testator in d. l. si domus. in prin. intellexerat de domo certa. est diuinare: quia imo non est diuinare, sed dicere qd' exp̃sse dicit quã Bart. dicat hic, et in l. si domus. Vnde cogita. fortasis enim Bar. non habuit in text. suo cum de certa domo, &c. quod et gl. sensisse videtur, si ibi inspicias.

POMATES.
b ¶ Decimo procedo. cum Bar. in ista oppo. transeunt oẽs, p̃ter Pau. de Cast. de quo dicit hic p̃ do. Alexan.

cto loco. Nam insulam ædificari est opus sed operas incertas quis pōt stipulari: vt ſ. eo. l. interdũ. versic. item si operas. et de ope. liber. l. quoties. §. et ideo. et l. hæ operæ. Sol. aliud est opera, quæ est diurnũ officium, vt supra de oper. lib. l. j. assumit enim hæc est opera, pro actu personæ, & istas operas quis potest stipulari incertas, vt in contrarijs: aliud est dicere opus fieri. Hoc enim refertur ad ipsum opus factũ prout est certæ formæ, vt supra ad legem Fal. l. si is qui quadringẽta. §. q̃dã. et istud nō pōt promitti, nisi appareat locus ĩ quo vt hic. Sed cōtra istud op. Nã possũ ꝓmittere nauẽ fabricãdã, & sic est op', nō opa. Itẽ possũ ꝓmittere scribere librũ, et silia, et valet nō adiecto loco. vt j. de so. l. inter artifices. et j. e. l. continuus. §. si ab eo. cũ si. Sol. aut opus quod debet fieri, est tale, ꝙ cohæret solo: & tunc exigit certũ locum: vt hic. Aut solo nō cohæret: et tunc nō, vt in contraria: argum. supra de vi et vi ar. l. j. §. si quis de naue. Ratio: quia quando non cohæret solo, vbicunque fiat, mea interest: secus in his quæ loco cohærent: vt supra eo. l. qui insulam. Ex prædictis ergo collige: Aut qs stipulatur operas, ꝓut refertur ad actũ personæ, aut opus certum. & hoc secundo casu, aut est tale opus qd cohæret solo,
6 aut non. Sexto opp. †ad id quod dicitur, fundum, non adiecto nomine, &c. de l. qui ex pluribus supra eo. Glo. soluit duobus modis & bene. & coniunge eas simul: et dic aut cogitauerunt de certo exprimendo, & non expresserunt per errorẽ, et non valet, vt hic: argum. in prin. huius legis. Aut nō cogitauerunt de certo exprimendo: et tunc aut est incertum de incertis: et tunc non valet, vt hic: aut incertum de certis: et valet vt ibi. Septimo op. de leg. j. l. legato generaliter. de op. leg. l. ij. Sol. gl. et bene, aliud in homine qui habet certos fines à natura: aliud in fundo, qui habet certos fines destinatiõe patrisfa. vt patet per leges alleg. in gloss. & no. in d. l. legato generali-
7 ter. et per Dy. in c. in obscuris. de regu. iur. li. vj. †Octauo op. de l. si domus. ſ. de leg. j. dicit gl. Solue eodẽ modo, vult dicere, ꝙ sicut homo nō habet fines certos destinatione patrisfamilias, ita domus habet fines facto hominis, non sola destinatione: vt ſ. com. prædi. l. si quis duas. §. si quis patrẽ. hoc tenet glo. in l. legato generaliter. et l. cum post. §. gener. de iure do. & Dy. in c. in obscuris. de reg. iur. lib. vj. Pet. non tenet istã so. dicit enim ꝙ cum domus ex duobus, seu ex tribus cõsistat, vt l. solum supra de rei ven. et de vsusca. l. eum qui ædes. ꝙ posset quis facere vnam domum ita paruam, ꝙ in ea non posset quis ponere caput. Vnde est eadem ratio in domo, et fũdo. et iõ ipse in vtroque distinguit eodem modo: Aut testator, vel promissor, habet fundos, vel domos in patrimonio: et debetur vnus ex eis: et valet stipulatio, et legatũ: vt d. l. si domus. Aut non habet fundum, vel domũ in patrimonio: & tunc neutrũ valet, vt hic, et d. §. gener. Hanc opi. tangit gloss. licet non approbet, in d. §. gener. in prin, magnæ gloss. Hoc nõ placet mihi. non enim est verũ, ꝙ eadẽ rõ sit in domo, et in fundo. Nã si quis promittit fundum simpliciter, licet plures fundos hẽat in patrimonio, pōt dicere se intellexisse de palmo terræ, et erit fundus, cum hoc in sua nuda voluntate consisteret. Sed si quis promisit domũ, cum plures domos habeat, non potest dicere se intellexisse de ita parua domo, cũ nullã ita paruã haberet. Non enim hoc constat in sua nuda voluntate, sed requirit interiectio parietis: et ideo nō ita de facili vnum dicitur derisoriũ, sicut aliud. Et hoc vult dicere gl. in d. §. gener. tene ergo
a præcedentẽ sol. Tertiã sol. videtur ponere gl. in d. l. si domus in pri. videlicet ꝙ illa lex intelligatur, qñ testator sensit de certa domo, tunc em tã in domo, quã in fundo valet legatũ, licet nullũ exprimat. d. l. legato gñaliter. ij. rñso. Hæc solutio continet diuinationẽ quãtũ ad d. l. si domus. Vñ tene qd ſ. dixi.
8 Verũ tñ †scias, ꝙ ista solutio cõtinet in se veritatẽ in materia legatorũ, q̃ cũ consistant ex volũtate vnius scilicet testatoris, si sensit de certo valet. et eius volũtatis declaratio ꝑtinet ad hr̃ dẽ tãquã eius q̃ melius nouit: vt d. l. legato gñalit. Et notabilit dicit glo. in l. si quis à filio. §. si quis plures. eo. titu. sed in stipulationibus quæ consistunt ex voluntate duorum: si contrahẽtes sentire voluerint de certo: nec cõstat de quo: vitiatur stipulatio: cum non sit per quem declaretur: vt hac lege. & hoc voluit glo. in d. §. gener. si bene aduertatur. Sed contra prædicta opp. de ver. sig. l. locus. §. fi. vbi dicitur, ꝙ ager habet certos fines: sed dic certos destinatione patrisfamilias. licet glo. hic opp. & non soluat. Nono opp. ſ. eo. l. vbi autẽ. in prin. Sol. expone vt ibi not.
9 & concordabit cum ista. †Vt igitur ista materia liqueat, quãdo non est adiectum nomẽ fundi, sic distingue: aut fuit actum. de certo exprimẽdo, & ꝑ errorẽ fuit omissum: aut nõ fuit actũ. Primo casu, aut loqmur in legatis: & valet: vt l. legato generaliter. ij. responso. Aut in stipulatione: & non valet, si non constat de quo: argu. huius legis. Secundo casu aut est incertum de certis: & valet: vt ſ. eo. l. qui ex pluribus. Aut incertum de incertis: & tunc aut loqueris in prædio rustico quod habet fines destinatione hominis: & non valet, vt hic, & l. cum post. §. gener. Aut de fundo vrbano, vt puta domo, quæ habet fines ꝑ interiectionem parietis. & distingue, aut habet domos in patrimonio aut
b non: vt d. l. si domus. Decimo procedo, b & opp. ad ver. quod si ab initio hic dicitur secundum communem modum legendi, ꝙ hic agebatur, ꝙ sisteret quocunq; die: non tamen fuit dies expressa, ꝙ stipulatio valet, & committitur. Contra, quod non exprimitur, habetur pro omisso: vt ſ. eo. l. quicquid astringendæ. ergo videtur ꝙ stipulatio vitietur: sicut quãdo ab initio fuit per errorẽ omissum. Glos. dat duas solu. Vna fuit Otto. & licet obscure loquat hic: vult dicere ꝙ dies habetur pro omissa in principali stipulatione: adeo ꝙ ex ea non possit agi, cum nec valeat. Sed licet principalis vitietur, pœnalis remanet valida: adeo ꝙ committitur perinde, ac si incœperit à præcedenti conditione non præcedente pactione. hæc sol. tollitur. Primo, hic videtur velle facere differentiam inter primũ casum huius legis: & hũc: secundum hoc nulla esset differentia. Sed ad hoc respondet qui voluit sustinere, ꝙ differentia est: quia primo casu neutra valet: hic valet saltẽ stipulatio pœnalis. Secundo tollitur: nam hic sup
10 ponit † ꝙ stipulatio iudicio sisti non valet sine die. Sed hoc est falsum: vt ſ. qui satis. cog. l. de die. in princ. C. de fideius. l. pe. j. de fideius. l. Græce. §. & post litẽ. propter quas rationes do. Ray. non tenet hanc sol. & bene. & hæc ratio concludit, prout hic intelligitur in stipulatione iudiciali. Præterea, vt ſ. vidistis, quãdo principalis vitiatur ratione incertitudinis, & pœnalis: vt patet ſ. in exẽplis politis de incertitudine diei, quantitatis, loci, & nominis, si ergo ponimus hic principalem rationẽ incertitudinis vitiatum: ergo & pœnalis, siue per errorẽ, siue nõ, cum sit peccatum in forma: vt dicam j. proxi. contra d. §. alteri. Præterea, hoc confundit per l. si homo mortuus. ſ. eo. & quod ibi not. quare glos. dat aliam solu. videlicet, quod dies non fuit omissa, sed fuit apposita alia dies, quæ placeret promissori. & secundum hoc vtraq; stipulatio tenet, scilicet principalis, & pœnalis: argu. ad hoc. ſ. eodẽ. l. centelinis. §. fi. quæ sol. placet. Vndecimo oppo. si hic incœpit à præcedenti conuentione: ergo debet committi à tempore moræ, vt j. versicu. itaq;. dicit glo. quod quidam dicunt, quod hic corrigitur per infrascripta. quod non placet: quia non est verisimile quod statim se corrigat: vt supra de condi. & demon. l. non ad ea. Alij dicunt, ꝙ speciale in iudicio sisti. quod non placet: quia quantum ad casum istius legis non est reperire rationem specialitatis. Quid ergo dicemus? Ex veritate solutionis præcedentis contrarij pendet solutio istius. Dicit enim gloss. quod hæc conuentio præcedens non valuit: & ideo est perinde, ac si incœperit à præcedenti conditione. Hanc supra reprobaui. Alij dicunt, quod istud ideo est, quia tempus sistendi fuit collatum in arbitrium promissoris: ideo tardius committitur, scilicet quãdo desijt posse sisti. Istam sequitur domi. Ray. quod puto verum. Sed Gul. de Cu. in dicta l. de die. ſ. qui satisda. cogan. dicit indistincte quod quandocunq; stipulatio de iudicio sisti interponitur extra iudicium sine die, nunquam committitur nisi cum desijt posse sisti, per hanc legem. Sed ipse non respondet ad versicu. itaq;. vnde de suo dicto non curo. Tene
11 ergo præcedentem sol. †Sed contra hoc instatur. Nam licet ista stipulatio valeat, quando confertur in voluntatem obligandi per futurum subinciui, scilicet cum voluerit, tamen si promissor decedat, ante quam voluntatem suam declaret, stipulatio vitiatur, vt ſ. eo. l. cẽtesimis. infi. licet in legato secus: qa mo-

rendo

Universidad de Deusto Biblioteca

riendo videtur velle:vt l.si fideicōmissa.§.sic fidei.de lega.iij.Patet ergo ꝙ in casu nostro cū moriendo desijt posse sistere,vitiat principalis:& p cōsequens pœnalis:vt ſ.eo.l.si homo mortuus. & quod no.per Dy.in c.nemo potest.in fi.de reg.iur.lib.vj.Rñ. Quandoq; quis promittit cū voluerit simpliciter: tūc quia ista dictio cū denotat principaliter tempus,secūdario cōditionē:vt l.si Titio.s.qn dies leg.ced.& de cōdi.& demō.l.si quis legata. in prin.est in sua potestate an velit,& qñ velit:ideo eo moriēte euanescit stipulatio:vt d.l.centesimis.sed hic fuit actum,vt omnino sisteret:sed dies fuit collata in arbitriū promissoris:non est ergo in suo arbitrio,an sistat,sed qñ sistat:& ideo eo moriēte cōmittitur stipulatio.Hoc probo per tex.ſ.qui sine manu.ad li.perue.l.fi.Ex prædictis ergo collige,Aut quis est obligatus simpliciter,cū voluerit:aut promittit pure:sed dies solutionis conferē in volūtatē,& arbitriū ipsius promissoris.Primo casu,aut in stipulatione:& valet si in vita declarat se velle:secus si ante moriatur:vt l.centesimis.§.fi.Aut in legatis,& moriendo videē velle:
12 vt in d.§.sic fideicō.secundo casu serua hunc §. †Duodecimo opp.contra prædicta tu dicis,ꝙ vitiata stipulatione principali, vitiatur pœnalis.cōtra ſ.eo.l.stipulatio ista.§.alteri.Rñ.Quandoq; principalis stipulatio deficit ab initio solū ea ratione,quia nō interest:tūc pœnalis valet:quia in ea deficit ratio prædicta.ſ. quia in pœnis nō consideramus interesse.Quandoq; stipulatio principalis deficit ratione erroris seu incertitudinis:tunc videē esse defectus in forma,& sic in consensu:vt ſ.eo.l.j.§.si quis ita. & non valet principalis,nec accessoria: vt hac lege. Quandoq; principalis stipulatio nō valet,ratione impossibilitatis:& tunc habet locum quod no.per Dy.j.eo.l.quidā cū filiū. Quandoq; principalis stipulatio ab initio valet in cōceptione sui,& sperat cōmitti pœnalis per morā cōmissam in principali:tūc si propter aliquē casum quis liberet à principali,liberat a pœnali,tanq; sibi accessoria vt d.l.si homo mortuus.Nam cum ipsa pœnalis cœperit habere dependētiam a prima:si prima tollitur,& secunda: arg.eius quod no.ſ.de libe.& posthu.l.iij.§.fi.& de iniu.testa.l. nam & si sub conditione. Expediti de prima particula primæ partis,veniamus ad secundam, & tertiam consequenter.

Oppo.primo ſ.eo.l.quicquid.§.fi.Sol.ibi fuit adiecta certa dies.inter quam deberet ascendere Capitolium:hic non. Secundo opp.j.eo.versi.Sabinus.Sol.patet in versic.itaq;.quia hic
13 incœpit à cōditione:ibi à pactione.Ratio †diuersitatis est: quia vbi præcedit conuentio,quis est obligatus ad id,quod in conuētione deuenit.Sed quando præcedit conditio secus est.Nam facilius debet in pœnam incidere,qui nō facit id ad quod est obligatus,quam qui obligatus non est:argu.ſ.si quis omis.cau.re l.si quis sub conditione.Et ita dicit Iac.de Ra.& hoc videtur sentire prima glo.huius legis. Tertio oppo.& videtur,ꝙ imo statim sit cōmissa stipulatio,& posit agi,si reo datur facultas soluendi quod deuenit in conditione:sicut videmus in causa noxali:vt ſ.de re iudi.l.miles.§.decem.de peti.hære.l.item veniunt.§. idem recte.Sol.dicebat l r.fateor contrarium:& Pegasus in illo casu bene dicit,siue incipiat à pactione,siue à conditione:vt habeis in gl.quæ non tenet opi.l r.quia contra tex.in §.itaq;. Nec obstat quod dicimus in causa noxali: quia ibi ab initio æstimatio est in obligatione, licet per legem detur facultas dandi seruum pro noxa:vt d.§.decem.quod non est hic:quia illud quod deuenit in conditione,non est in obligatione: vt d.l.si quis sub conditione.si quis omis.cau.test.Item stipulatio pœnalis est cōcepta sub conditione:ergo ante conditionis euentum, nil est in obligatione:vt l.cedere diē.& de ver.sig.summauit argo hic l r.

Veniamus ad quartam particulam ibi: Sabinus autem, &c. Et oppo.ad ver.idq; defendebat,&c.vbi dicitur ꝙ nō expectatur,ꝙ desinat posse dari:sed stipulatio cōmittitur ex mora, seu cessatione.sed contra ſ.proxi.ver.& j.proxi.ver.itaq;.circa hoc sunt tres opi.Vna Pe.& Iac.de Ra.quam hic tangit gl.licet nō approbet,quod hic legatum incipit à præcedenti dispositione. sed ſ.& j.à præcedenti conditione.Vnde ita distinguunt ipsi in legato,sicut in stipulatione,hoc probant per l.cum sine præfinitione.ſ.quando di.le.ce.do.Ray.hanc reprobat per hunc text. ibi: idq; vtilitatis causa.&c.vbi dicitur velle denotare aliquid specialitatis in legato penoris. Ad l.cum sine respondeo,quod ibi est differentia,vtrum incipiat à præcedenti conditione, vel legato, quantum ad constituenda plura legata, vel vnum. Sed quantum ad hoc,vtrum citius vel remissius debeatur illud legatum, quasi in vim pœnæ nulla est differentia. Credo ꝙ Petr. quantum ad hoc non bene dicat per tex.ſ. ad l.Falci.l.j.§.item si ita.vbi est casus, ꝙ quantum ad hoc nulla est differentia,incipiat à conditione,vel legato. Alia est opi.
14 †quam glo.ponit in l.& si post tres.§.si qs cau.ꝙ fallit in vltimis volūtatibus,in quibus hoc est regulare,ꝙ siue incipiat à conditione,siue à dispositione committat pœna,cum potuit fieri,& est cessatum: vt d.l. j.§.item si ita.& hic de penu.le.li.j.& quando di.le.ce.l.si penum. Quod ergo dicit in penu,gratia exempli ponit: ergo idem in alijs:vt ſ.de dam.infec.l.damni infecti stipulatio pertinet.& huic opi.adhæret Dy.

Sed cōtra istam opi.instatur de hoc tex. qui ponit duas rationes,scilicet ob defuncti voluntatem,& ipsius rei naturam:qua si hoc sit speciale propter naturā penoris.

Propter hoc fuit tertia opi.aliorum,qui dicunt ꝙ hic sit duplex ratio specialitatis, scilicet fauore vltimæ voluntatis. Nam Reipublicæ interest vt voluntates defunctorum exitum habeant:vt ſ.quemad.testam.aper.l.vel negare.Secundo,propter rei naturam,ſ. propter fauorem alimentorum. Nam legatum penoris in alimentis consistit:vt ſ.de pe.leg.l.iij.in quib' maxime fauetur à iure:vt ſ.de trāsact.l.cum hi.de an. leg.l.si cui.de ali.& cib.leg.per totum.Cū enim ista lex loquatur copulatiue,ad eius veritatem requiritur ambas istas rationes cōcurrere.& secūdum hoc erit speciale in penore & alimentis. In alijs vero vltimis volūtatibus erit idē quod in stipulatione. & hanc opi.sequuntur quidam moderni. & glos.hic videtur dicere ꝙ sit speciale in penu.nec de alijs legatis aliquid dicit.

a Quid dicemus? Teneo glo.l.& si post tres.ſ.ꝙ sit speciale in vltimis volūtatibus. quod tenet Dy.& Gul.de Cu.ſ.de cōdi. ob cau.l.dedi.vbi dicit indistincte ꝙ quando conditio in non dando vel non faciendo in vltimis voluntatibus apponitur in persona grauati,sicut in casu nostro committitur,cum est cessatum:nec sit differentia incipiat à conditione vel legato. Pro hoc induco tex.j.de sol.l.ratum.ibi,cū de repellendo,&c.secundum vnam lect.expressius in l.si peculiū.§.fi.ſ.de sta.lib.per quē tex.cōfunditur dictorum opi.nec possunt dicere ꝙ ibi sit speciale fauore libertatis:qa hoc ipsi reprobāt in cōtrario de l.libertas. ſ.de manu.test.vt j.dicā. Præterea,si bene inspiciat,lex illa ,pcedit ponēdo ius cōmune:quod colligit ex mente testatoris. Pro hoc ſ.de cōdi.& demon.l.hæc cōditio.& ista est cōmunis opi. Nec obstat l.ita & si.quæ loquunt solū de penore:ꝙ istud ponitur exēplificatiue,quod patet ex l.si penū. quando dies leg.ced.vbi idē ponit in penu & in fundo.Nec ob
b stat[b] †quòd hic ponūtur duæ rationes copulatiue: quia qñ lex ponit duas causas,seu rōnes finales:si vna deficit,& alia remanet,remanet etiam iuris dispositio:vt Insti.de nup.§.affinitatis. not.in authen.de nup.§.si vero etiā rationabiliter.& no.etiā de priui.cre.l.si vētri.§.in bonis.Nota etiā ſ.de excep.rei iudic.l.si quis ad exhibendum.Vel aliter respondeo quod iste text.aliter intelligit.Nā sunt duæ rationes:nam primo fauor vltimæ volūtatis.Itē rei natura:qa pēdet cōditio de ptāte hæredis,scdm qd gl.exponit.Et si bñ aduertis,istæ rōnes in oī legato habēt locū.

Secūdo cōtra prædicta fortiter instatur de l.si qs ita libertatē.

a POMATES. ¶ Quid dicemus.Ista cōclusio Bar.ꝙ invltimis volūtatibus siue incipiat à præcedenti cōditione siue sit speciale, vt quāprimum potuit dari aut fieri,& cessatum est,ꝙ pœna cōmittitur,nec sit expectandum ꝙ desinat posse dari, aut fieri.& est communis,vt hic inquit Besutius & do. Alex.de quo tamen vide hic per Besu.et Are.ꝙ Bar.cōtradicere videtur.& vide Soc.sequē. Bar.cōsi. cxxxiij.co.pen.in fi. & seq.& ibi eriā loquitur in dispositione legali.

b POMATES. ¶ Nec obstat. Aduerte, ꝙ imo contra hoc videē facere tex. ſ l.dedi tibi pecuniā. ſ.de cōd.ob cau.vbi si donat pecunia alteri duplici de causa,altera non secuta pecunia pōt repeti: & sic nō sufficit vnam adimpleuisse.& ita no. illū tex.do. Alex.addendo tex.in l.si hæredi plures.ſ.de condi.instit.vbi si quis est substitutus sub pluribus conditionibus coniūctim,non sufficit vni obtemperasse: sed requirē ꝙ ad hoc vt posit adire ꝙ omnibus pareat. Et cōtra istā rationē Bar.hic stringit multū text.in l.si hæredi.ſ.sui ratione. & ad hæc bene facit: qa quando papa vel princeps mouet ex duplici cā simul considerata,vna deficiēte,deficit dispositio. text.est in c.qñ frequēter.§. porro.iuncto §.finautē.vt li.et ita notat do. Abb.ſ simili.& consil.lxxvij.incipit.id de iure qrit.& facit qd not. gl.& doct.in Cle.in pleriq;.de elec.& docto.in c.licet cām.de ꝓba.& in c.ij.de rescrip.& Bar.& Moder.in l.diuus.ſ.de re iud.& ibi do.Alex. vide etiā adhæc aliquid per Bald.in l.j. ſ princ.in v.co.ſ ver. octauo quærit.ſ. de eden.& in l.si mater. C.de cōtrahē.empt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

POMATES.
a ¶ Vnde non eſt contraria. Et hæc ſolutio antiquorũ reprobatur etiam per tex. in l. Mutianæ. ī. de condi. & demon. inducendo eo mõ quo inducit Bar. l. hæres meus. §. pe. eo. tit.

POMATES.
b ¶ Sed ad illam legem. Aduerte tamen, qd' videtur potius odiũ quã fauor: quia præſtãdo cautionem ſtatim præſtita libertatẽ conſequeretur: quod non fit eam non præſtando, dum poſſet euenire caſus, quod non aſcendere poſsit Capitolium vſque ad duos menſes, vel ẽt annum, & nõ plus. Vnde cogita. Sed tamen de intellectu. d. leg. libertas. §. j. vide Bart. in l. Mutianæ. in prin. ī. de condi. et demon.

in prin. de ſta. libe. Sol. ibi verba in conceptiõe ſui ſapiũt mortẽ hoĩs expectandã.

Tertio opp. & videt̃ ꝙ qñ legatũ eſt legatũ ſub cõditione nõ faciendi, ſtatim admitti debeat cũ cautiõe Mutiana: vt ſ. de condi. & demon. l. Mutianæ. in fi. Gl. dicit aliud in contractibus: vt hac l. ita ſtipulatus. aliud in vltimis voluntatibus. Iſta eſt truffa. hæc lex nil facit ad materiã cautionis Mutianæ, quæ loquitur quando conditio cõſiſtens in non dãdo, vel nõ faciendo cõfertur in perſonã legatarij, vel alterius, cui aliquid relinquitur: ſed lex noſtra loquitur quãdo cõditio cõfertur in perſonã eius, à quo aliquid relinquitur, vel qui aliquid debet. Et ita ſentit hic glo. & be-
16 ne. An aũt † in contractibus qñ conditio cõfertur in perſonã eius, cui aliquid debetur, habeat locũ cautio Mutiana: hic non inſiſto. Die vt per Gul. de Cu. in d. l. dedi. & Cy. in l. ſiue apud acta. C. de tranſact. p
17 do. Ray. ī l. Mutianæ. Sũma † ergo ita circa vltimas voluntates. Quãdoq; cõditio confertur in perſonã grauati: & tũc aut habet diẽ, & expectatur dies: vt d. l. ſi peculiũ. in fi. Aut non habet diẽ: et tũc aut verba in cõceptiõe ſui ſapiũt ꝙ expectetur ꝙ deſinat poſſe dari, vel fieri: & expectatur: vt d. l. ſi quis libertatẽ. Aut nõ ſapiũt: & tũc debet ſtatim impleri cũ põt: vt hic. Si vero cõferẽ in perſonã eius, cui aliquid relinquitur: tũc aut eſt affirmatiua vel negatiua. &c. vt plene per Gul. in dicta leg. dedi. per do. Ray. in leg. Mutianæ. hic non dico: quia non eſt noſtra materia. Venio ad quintam particulam ibi: itaq;, &c. et dicta particula cõtinet duo dicta. primũ qñ incipit à cõditiõe. ſecũm qñ à pactiõe. Opp. per ordinẽ, licet glo. intricet ad primũ. Primo opp. de l. libertas. §. j. ſ. de manu. teſt. Sol. dicit gl. hic, et in l. & ſi poſt tres. ibi ſpãle fauore libertatis. Iac. Pet. et Gul. d Cu. Lã. de Rãpo. & do. Ray. dicũt: aut vitiat̃ id qd in diſpoſitiõe venit, ſi expectaret̃ ꝙ deſinat poſſe dari vel fieri, et nõ expectat̃, vt ibi. Aut nõ vitiat̃: et expectat̃, vt hic. Vidte dñi, ſalua reuerẽtia prædictorũ nec cõtrariũ mihi placet, nec ſol. Nã lex noſtra loquit̃ qñ cõditio eſt apposita ī ꝑſona grauati ſeu obligati, ſed lex cõtraria loquitur qñ conditio eſt apposita in per-
a ſona honorati, ſeu cui aliqd debetur, vñ nõ eſt cõtraria[a] legi noſtræ. Nec ſol. dictorũ placet. hoc oſtẽdo per caſum legis. ſ. de cõdi. et demõ. l. hęres meus. §. pe. Hoc declaro: Certum eſt ꝙ vſusfructus nõ põt alicui relinqui in tp̃s mortis: vt ſ. de vſufru. l. Titio cũ morieẽ. de vſufr. lega. l. v. Pone ergo, teſtator relinqt Titio vſumfructũ ſi nõ aſcẽdit Capitoliũ, nõ eſt dubiũ ꝙ ſi expectamus cõditionẽ, ꝙ legatarius deſinat poſſe aſcẽdere vſusfructus extingueret̃. nunqd ergo ſufficiat ꝙ legatarius nõ aſcẽdit cũ põt? Certe ſufficeret ſcũm opi. p̃dictorũ, ꝑ d. l. libertas. §. j. ſed hoc eſt falſum, vt d. l. hæres meus. §. pe. Nã nõ hẽ pro impleta, ſed recurritur ad remediũ cautiõis Mutianæ, ſicut ī cæteris legatis: vt ibi. Si ergo opp. de l. libertas. §. j. ad hãc legẽ. ſolue ꝙ hic cõditio fuit adiecta in ꝑſonã grauati, ſed ibi ī
b perſonã honorati. Sed ad illã [b]legem opp. de l. Mutianæ. tũc oportet te dicere ꝙ ſit ſpeciale fauore libertatis. Scũo ad idẽ opp. de l. ſi Titius. ſ. eo. Gl. hic et in l. cõtraria dat circa hanc legẽ quatuor ſolutiones: Vna eſt, ꝙ ibi ſit ſpeciale rõne ꝑplexi-
18 tatis: vt hic late dicit gl. Quidam impugnãt hanc ſol. † Nã dicitur perplexitas, cuius diſſolutio non pẽdet ex facto alicuius: vt ſ. de vulga. et pup. ſubſti. l. fi. §. Titius. et de cõdi. inſti. l. ſi Titius. ſed in lege contraria poteſt diſſolui facto debitoris, ergo nõ eſt perplexitas. Sed hæc ſol. poteſt ſuſtineri. Nam lex imaginatur ipſũ ꝑmiſſorẽ nũquã diſſoluere perplexitatẽ, per quã diſſolutionẽ obligaretur, ſicut dicimus ꝙ nõ valet obligatio in rei voluntate collata, quia lex præſumit eum nunquam velle obligari, vt ſupra. e. l. ſtipulatio non valet. & leg. a Titio. in fi. cum limi. et ſic remanet perplexitas. Alia ſolu. eſt quod illa concordet cum iſta. Cum enim facta eſt ab vno lit. conteſta. deſijt alteri poſſe ſolui. & ſic euenit conditio. & ita concordãt: & hanc tenet Dy. Certe hoc fateor, quia per lit. conteſta. deſijt alteri poſſe ſolui: quia hoc dicit text. in lege contraria. Sed quare iſtud ſit ibi, ꝙ finis illi cõditioni imponat̃ per lit. cõteſta. cũ hic nõ ſit: alias vt hac l. hoc non dicit Dy. nec gl. vñ dicta ſol. non videtur perfecta. Tertiam ſol. ponit glo. aut cõditio confertur in perſonã alterius, & habet locũ lex illa, Aut in perſonã eiuſdem: & habet locũ hæc lex, vt ibi no. glo. Hæc ſolu. hic nulli placet, quia nõ habet rõnẽ. Præterea videt̃ deſtrui, per l. fideiuſſor obligari. §. fi. j. de fideiuſ. Quartam ſol. dat glo. quia ibi cõditio eſt in eadẽ re, in qua eſt diſpoſitio: hic in diuerſis rebus. Et huic ſol. videtur adhærere Gul. de Cu. qui dicit, ꝙ illud eſt in l. illa. ne deueniamus ad abſurdũ. Nam ſi expectaremus ꝙ illa res deſineret poſſe dari, expectaremus caſum in quo diſpoſitio nõ haberet effectũ: quia res eſſet perempta. Hæc ſol. nõ placet, nec etiã dictũ Guli. quia poteſt res deſinere poſſe dari vni, aliter ꝑ ꝑ interitũ rei: vt ꝑ mortem vnius ex illis, in quorum perſona eſt collata conditio. Facit ſ. de cõdi. & demon. l. hoc genus. & l. pater. §. ſocrus. Nec poteſt dicere, dabitur hæredi ſuo, per l. cũ ita. de cõdi. & demõ. Quintã ſolu. dat Pet. vt ipſe refert ī l. ſi Titius. & in l. & ſi poſt tres. & Cy. in l. ſi pacto quo pœnam. C. de pact. et in l. ſi Titius. fuit cõtracta obligatio duorũ reorũ: nec ibi fuit aliqua conditio, niſi ea quæ tacite inhęret in duobus reis: vt l. in duobus. j. ti. j. Nec obſtat dicit ipſe, ꝙ fuerũt ſeparatim accepti, vt l. duos. §. fi. de duob. reis. quia cum vnus cõtrahit ſub commemoratione alterius, videtur ſimul contrahere: arg. j. de ſol. l. Mo-
19 deſtinus. Iſtud ſuum dictum parum valet: nam † diſparitas conditionis quæ non ſperatur reduci ad paritatem, impedit cõſtitutionẽ duorũ reorũ: vt l. ex duobus. & l. eãdẽ. §. j. j. ti. j. nec iſtæ cõditiones in perſona reorũ vtriuſq; poterũt cõcurrere: ergo &c. Nec poteſt dici ꝙ illa conditio tacite inhæreat: quia hoc eſt falſum: quia tacita conditio impedit natiuitatem actionis: vt ſ. de pact. l. item quia. & ibi no. ſed non eſt dubium ꝙ in duobus reis
20 vtraq; ab initio naſcatur. ergo &c. † Quid dicemus? Breuiter dic, ꝙ illa concordat: quia ibi per lit. cõteſt. deſijt poſſe dari ciuiliter. Et eſt ratio: quia ibi ſufficit cõteſtatio rõne perplexitatis, cuius diſſolutionẽ ꝑmiſſor poſuerat in ſua poteſtate. Verum quia lex imaginatur ipſum hãc perplexitatem nunq; diſſoluere, lex introducit modũ ꝙ diſſoluat̃ per lit. cõte. Et eſt ratio, quare hoc modo introduxit: quia illa obligatio habet aliquid ſimilitudinis cum obligatione duorum reorum: licet non ſint duo rei. & ideo ſicut in duobus reis, vnus per lit. conteſt. præoccupat ſibi: iſta voluit lex ꝙ ita fieret. & ſic aliquas ex ſupradictis ſolutionibus ſimul iunge. Tertio opp. de l. fideiuſſor obligari §. fi. ſ. de fideiuſ. Glo. ſoluit optime, ꝙ ibi præceſsit conuentio in perſona principalis, cuius mora nocet fideiuſſori: vt ſ. eo. l. mora ergo &c. & hoc tenet Gul. de Cu. Quarto opp. de l. q Romæ §. Flauius. j. eo. Sol. videt̃ ſentire hic Dy. in quadam additione, ꝙ ibi ſit ſpeciale fauore libertatis, ꝙ non expectetur quod deſinat poſſe manumittere: ſed cõmittatur pœna ex ſola mora: ſed certe ille §. nõ obſtat ad hoc: quia ibi pręceſſerat cõuentio de ſeruo manumittendo veſtita cohærentia cõtractus. Modo habes cõtraria quando incœpit à cõditione. Quinto opp. ꝙ ſit idẽ, qñ incœpit à pactione & cõditione: vt ſ. ea. l. ver. quod ſi ab initio.
21 Sol. vt ibi dixi. † Sexto opp. & videt̃: ꝙ etiã vbi incipit à pactione, non poſsit agi ſtatim, cum eſt ceſſatũ. ſed oportet vt expectetur lit. conteſt. vt C. eodem l. nuda. Solu. dicit glo. hic in præcedenti pactione veſtita: & ideo citius committitur quam per litis conteſt. ibi in præcedenti pactione nuda: & ideo remiſſius cõmittitur, quia ꝑ lit. conteſta. Aduertatis domini: quia iſta ſunt difficilia. Duo ſupponit gl. quod præcedit pactio nuda, & committitur pœna: & hoc primo. Item cõmittitur per lit. cõte. & hoc ſecundo. Ad primũ oppo. fortiter, pœna cõmittitur ex mora, vt hic videtis, & l. ſi penũ. qñ di. lega. ced. & dicã j. proximo contrario: ſed vbi nulla petitio, ibi nulla mora: vt l. ſi pupillus. j. eo. & de re. iur. l. nulla. Sol. Dicit Iac. de Ra. vbi nulla petitio: ibi nulla mora, quantum ad ipſum principale, quod petitur: vt l. ſi pupillus. ſed quantum ad acceſſorium, puta pœnam, ſic, vt in contrarijs. Petr. & omnes hoc reprobant per l. lecta. §. ſed cum ſortis. ſ. ſi cer. pet. vnde circa hoc glo. in l. nuda. & j. de reg. iur. l. nulla. & Dy. & omnes videnẽ tenere, ꝙ ibi committit̃ pœna, nõ ex mora, ſed ex euentu conditionis, ſub qua pœnalis ſti-

pulatio

Universidad de Deusto Biblioteca

pulatio erat concepta:scilicet si promissa non seruetur. Ad secundum quod dicitur,q̃ ista conditio videtur extare per lit. contesta. Opp.nemo sine actione experitur: vt l.si pupilli.§.videamus.de nego.gest.& de admi.tut.l.quoties.§.item si temporali.sed iste non habet actionem,quia pactum est nudum:ergo, &c. Circa hoc sunt quatuor opin. Prima est,q̃ ibi fiat lit.contest.de facto,per quā videatur impleta conditio:sicut alias,cum de iure fieri non potest:vt ſ.eod.l.si Titius.de condi.insti.l.mulier.§.pe.j.eo.l.quidam cum filium. Et ista fuit opin.Ioan.quam sequitur quidā.Super pœnali enim dicunt litem non posse contestari,cum conditio pœnalis stipulationis non extiterit,vt hic, & l.cedere diem.de verb.sig. Alij dicunt,& ista fuit Azo.quod lit.contest.fit super actione pœnali,licet nondum commissa.& hoc videtur probari expresse per l.si pacto quo pœnam.ibi: ex stipulatu,&c. Nec obstat l.cedere diem.quia verum est q̃ quis nō agit ex obligatione nondum nata,nisi per exercitium ipsius quis consequatur actionem.Simile ſ.eodem.l.si Titius.j.rem ratam habe.l.si indebitum.& de act.emp.l.Iulianus.§.si quis colludente.& huic opp.adhæret Gul.de Cu.& Cyn.in d.l.nuda. per talem rationem ex duobus malis minus malum est eligēdū: vt j.de regu.iur.l.quoties nihil.Sed cum contentio nuda pœnalem stipulationem præcedit in agendo,duo sunt mala: quia si agatur ex nuda malum est.contra l.iuris gentium.§.quinimo.ſ. de pact.si agatur ex pœnali nondum commissa malū est,cōtra l.cedere diem.Sed hoc vltimo casu est minus malū. Nam licet non habeat actionem ad pœnam,tamē habere speratur.sed ad illud quod in pactione nuda deuenit,non habet actionem,nec habere speratur.Pro hoc quibus ad li.procla.non li.l.Licinius. quæ lex facit hoc modo:quia ibi idem operatur potentia consequendi libertatem,quod ipsa libertas cōpetens.Facit de fideicō. lib.l.cū vero.§.j.& hāc tenet Iac.But.& Ray.per l.si pacto quo pœnā.vbi dicūt esse casum.Tertia est opi.Dy.in c.nō est in mora.de regu.iur.lib.vj.qui tenet q̃ vtraq; prædictarū opi.sit vera, scilicet q̃ posit ex nuda:vt l.nuda.Itē ex pœnali:vt l.si pacto. & tamen in vtraq; lex dispensatiue procedit:quia nō potest agi de iure communi aliquo prædictorum casuum,vt ibi patet per eum. Quarta fuit opi.Iac.de Ra.& Pet.qui dicunt agi recte ad pœnam commissam,nec agitur dispensatiue,vel de facto,sed de iure communi:cum pœna sit de iure cōmissa. Hanc opi.probat Iac.prædictus,primo per l.fideiussor.§.fin.j.de fideiuſ.vbi dicit esse casum ponēdo in seruo,qui ab initio promiserat, & sic erat naturaliter obligatus.Sed ista ratio nō multum placet: quia est diuinare. Secundo sic probat: Simpliciter promittens,videtur promittere pure,ſ.dare cum ab eo fuerit postulatum:vt ſ.eo.l.eū qui calendis.§.quoties.& l.si decem cū petiero.& l.si ita quis in prin.& solet dici in tractatu moræ.Eodem modo qui promittit per pactum nudum est obligatus soluere eodē tempore,& eadē conditione.Solū in hoc est differētia:quia prima parit actionē: secunda nō:vt l.fideiussor.§.fideiussor.j.de fideiuſ.Sicut ergo ille qui est obligatus ex pactione vestita,interpellatus congruo loco,& tempore nō soluit,facit existere conditionē pœnalis stipulationis,& eam committere:sic qui promisit pactione nuda, si interpellatus nō soluit,incidit in stipulationē pœnalem.Nam cum promittis licet pacto nudo,& postea si nō feceris promittis pœnā,videretur repetitum si nō feceris eo modo,quo in pactione intelligitur: vt l.Titia.§.idem respondi.ſ.eo.Pet.probat hoc etiam alijs rationibus.Nam cum procedit pactio nuda pœ-
22 na committitur per conditionis euentum.Sed posito† q̃ ista cō ditio nō posit existere de iure,tamē sufficit q̃ existat de facto, ſ.q̃ in mora cōstituatur de facto:vt l.quidā cū filium.j.eo.& de condi.& demon.l.Mæuius.& de condi.insti.l.mulier.§.pe.Sic ergo stipulatio de iure cōmittitur:nec in agēdo erit aliqua iuris
23 dispensatio.Præterea† vero simile est:q̃ illi,qui stipulationē interponunt,velint eam valere:vt ſ.de manumissis test.l.si quis locuplex.in fi.& l.hæc stipulatio.§.diuus.vt leg.no.ca.sed voluntatem contrahentium interpretamur eo modo,quo potest valere.Vnde lex dicit,q̃ si testator reliquit Titio fideicommissum si decesserit sine hæredibus,intelligimus de hæredib' suis,hoc est,de filijs:ne alias fideicommissum sit inutile:vt l.ex facto.§.fi. ſ.ad Trebel.ita in casu proposito intelligitur, si non dederis cū petiero eo modo quo peti potest,cū certum sit q̃ per viam actionis petere non possum. Pro hoc facit ſ.eod.l.stipulatio ista.§.hi quoq̃.quod videt tenere Cyn.in d.l.si pa
24 cto quo pœnam. Quid dicemus? † Certe salua reuerentia aliorū,ego teneo opi.Iac. de Ra.& Petr.scilicet q̃ agatur ex stipulatione pœnali cōmissa per interpellationē factā congruo loco,& tempore,etiā extra iudiciū.nec in hoc lex dispēsatiue ꝓcedit. Hoc probo per text.duarū legū,primo in d.l.si pacto quo pœnam.ibi more:iudiciorū,&c.Nā mos iudiciorum est q̃ nemo sine actione experiat'. Præterea hoc probat' per casum expressum:Certū est q̃ sicut ex pacto nudo nō orit' actio,sic nec ex sententia arbitri:vt l.j.C.de arbi.sed si aliquis promisit pœnā si sententiæ arbitri nō staretur, exigeret' ne conte.lit.de facto super actione in factū ex sententia arbitri, vel super actione pœnali ad hoc vt pœna cōmittat'? Certe non:sed tūc cōmittet',cū cōmitteretur si sententia fuisset talis,ex qua oriret' actio:vt l.si cū dies.§.fi.ſ.de arbi.ita in ꝓposito cōmittet' ꝑ interpellationē factā extra iudiciū:sicut si pactio vestita præcessisset.Nec pōt aliquis dicere,q̃ ibi stipulatio pœnalis cœperit à ꝑcedēti pactione vestita:vt puta quia ꝓmisit per stipulationē stare arbitrio:& si non staret,promisit pœnā:quia
25 volo† vos scire,q̃ totus titu.de arbi.qui loquitur de pœna inserenda in cōpromisso,q̃ arbiter non cogat' sententiare,si nō est pœna apposita,loquit' qn̄ partes cōpromiserūt nudo pacto:promiserunt stare sentētiæ:alias etiā sine pœna valeret compromissum,& arbiter cogeretur sentētiare:vt ſ.de arbi.l.diē proferre.§. fi.Et hoc modo intelligo l.stipulatio ista.§.alteri.ſ.eo.ſ.q̃ committatur stipulatio pœnalis,& eo casu,& eo tēpore quo cōmitteretur,si stipulatio fuisset vtilis,ſ.si interpellatus congruo loco, & tēpore nō soluit.Et hoc patet ex tex.d.§.ibi:pœnam stipulari conueniet:vt si ita factū nō sit,vt cōprehensum est,&c.quasi dicat,si nō obseruet' ita sicut teneris obseruare:si de iure obligatus esses,incides in pœnam.& gl.ibi posita quæ ad commissionem dicte pœnæ requirit lit.conte.nō bene dicit:quia imo committitur ex euentu conditionis:vt patet ex fi.d.§.quæ conditio extat,vt dixi ſ. Sed cōtra istam opi.opp.fortiter de l.nuda.quæ videtur dicere q̃ contestetur lis super nuda petitione,& q̃ conditio extat per lit.contest.nō per interpellationem factam extra iudiciū. Ad hoc respōdeo q̃ illa lex nō dicit q̃ cōtestet' sup pactione nuda.& ideo intelligo super pœnali cōcordādo eā cū l. si pacto quo pœnam. Ad aliud vbi dicitur,ſ.cōditionem existere per lit.conte.Respōdet Pe.duobus modis. Primo modo, quia extat ibi conditio per cōte.lit.si ante interpellatus nō erat. Simile ſ.commo.l.iij.§.in hac.& de tri.l.in hac. Vel aliter ante lit.conte.extat conditio,sed purgabiliter:post litem contest.ex-
a tat impurgabiliter,quālibet credo bonam. Septimo opp.[a] & videtur,q̃ nō posit agi statim cum est cessatum:sed sit necesse, q̃ interpelletur congruo loco,& tempore: vt l.si penum.qn̄ di. le.ce.& l.fideiussor obligari.§.fi.j.de fideiuſ.Gloss.j.huius legis fatetur contrarium,ſ.q̃ requiratur interpellatio. Alia glo.hic in ver.Sabinus.dubitat:& videt' tenere contrariū. Prima vera,& eam tenet Dy.vt dicā j.circa vj.q.principalē.& sic quando præcedit conuētio vestita,cōmittit' pœnalis per moram. Venio
26 ad contraria† vltimæ partis.Hic dicit',q̃ si nil est actū,sola pecunia petet'.& sic videt',q̃ pœnalis stipulatio nouet primā.sic ſ.tit. j.l.obligationū fere.§.fi.cōtra:imo videt' q̃ ad vtrūq; posit agi, & vno exacto posit agi ex reliquo,in eo quod plus est: vt l.si quis à socio.& l.duo societatē.ꝑ socio.& l.prædia.de act.emp. Rogo q̃ aduertatis:quia istud est valde difficile:& gl.& doct. variāt.Gl.enim in d.l.si qu.s à socio.videt' ponere in fi.gl.talem solutionem,q̃ in eo q̃ quantitas stipulationis pœnalis concurrit cum quantitate præcedentis obligationis,fiat nouatio:& in hoc concor.cum ista.in eo vero q̃ quantitas primæ obligationis excedit,non fiat nouatio:& in eo bene poterit agi prima actione. Ista solu.est falsa per l.duo societatem.eod.titu.& per l. prædia.que videntur velle,q̃ ad totū posit agi prima actione. Vnde gl.in ea.l.si quis a socio.dat aliā so.videlicet,aut secunda stipulatio continet plus q̃ꝑ prima:& nouatur:vt hic,& l.obligationum fere.§.fin.Aut continet minus:& non fit nouatio:vt in

POMATES.

a ¶ Septimo opp. Aduerte tū,q̃ cū Besu. hic dicit, q̃ vna hic fuit stipulatio cōtra gl.& Bart.q̃ reqrat' interpellatio:qa hoc in text.dixit ibi,quā diu ꝑ ꝓmissorē non steterit:quia tūc demū dicit' ꝑ aliquem stare quo minus det id qd' ꝓmisit.quādo interpellatus dare noluit, vt l.si ex legati cā.ī.eo.nec obstat si diceres q̃ ista verba sunt de opinione Sabini,cuius opinio in distincte nō seruat': qa respondet' q̃ imo approbat' per Papi. ī.in dist.sua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

POMATES.

a ¶ Quid dicemus? p opinione Bartol. an pœnalis diſpoſitio nouet præcedētem, & hæc quidē opinio eſt communis, et in practica ſeruatur: vt inquit Decius in l. ſi pacto quo pœnam. C. de pac. et ibi refert et ſequtur dictus magiſter meus.

b ¶ Lucratiua. Adde Pe. de Anch. tenētē contrariū, cōſ. cc. lvj. et adde q̄ Bene. de Plū. in d. l. ſi quis a ſocio. col. x. reprobata hac ſol. Bart. dat aliā ſolu. videlicet quod ſtipulatio pœnalis nouat præcedētem, quando eſt eiuſdem formæ & rituli cum præcedenti. ſecus ſi diuerſæ formæ. et rituli. Ita intelligit iſtum tex. & tex. in l. duo. et in l. prædia. vide ibi rationes.

contrarijs. Poterit ergo ad vtrunque agi: ſed per exactionē vnius fiet nouatio alterius, in eo q̄d concurrūt. Et iſtā ſol. tenet Ia. de Ra. & appropriat eam ſibi. probat per tex. l. qui vſumfructum. §. e. & j. de noua. l. ſi pupillus. §. qui actum. Iſta ſol. communiter reprobatur, & ſpecialiter p Pe. Nam ſi q̄ratur de ſtipulatiōe pœnali vtrū nouet primam, nō curamus vtrū cōtineat plus vel minus: ſed hoc an in ſecūda repetatur, q̄d deuenerat in prima. Et videtur p̄bari in d. l. duo ſocietatē. Præterea hæc lex. & l. obligationum fere. §. fin. videtur velle indiſtincte q̄ ſola pœna petatur, nō habita diſtinctione vtrū plus vel minus ī pœnali ſtipulatiōe deuenerit: Hoc videt probari §. ad l. fal. l. j. §. item ſi ita. de penu leg. l. j. quando dies leg. ced. l. ſi penū. Hæc ſolu. non eſt bona, vt j. clarius apparebit. Vnde gl. in d. l. duo ſocietatem. in gloſſel ſa ſuper verbo, poſſe. dat tertiam ſol. Aut quis vult agere actione prima ante cōditionis euētum, et ſic ante cōmiſſam ſtipulationem pœnalem: & poteſt. Ita loquuntur illa iura. Aut poſt ſtipulationem pœnalem cōmiſſam: & non poteſt: quia prima eſt nouata. Ita loq tur hic, & l. obligationū. fere. §. fi. Iſta ſol. non continet veritatē. Primo per d. l. ſi quis à ſocio. & l. ſeq. vbi expreſſe dicitur, q̄ etiam poſt cōmiſſam et exactā pœnam pōt agi prima in eo quod plus eſt, idē in d. l. prædia. Præterea, licet glo. dicat poſſe agi prima, donec pendet conditio pœnalis ſtipulatiōis: hoc non eſt expeditum. et gloſ. tenet contra in l. j. §. item ſi ita. §. ad l. fal. quam gl. Dy. ſequitur, et examinabo j. circa vj. q. Vñ gl. dat iij. ſolu. videlicet, q̄ in cōtrarijs fuit actū expreſſe, vt prīa nō nouet per pœnalē. Hoc ſentit glo. in l. p̄dia. circa fi. magnæ gl. idē ſentit in l. reſcriptū. §. ſi pacto. de pact. ſed hoc eſt diuina re. ergo &c. Vñ gl. in d. l. p̄dia. ante fi. magnæ gl. dat quintā ſo. videlicet aut p̄cedit obligatio q̄ cōtrahit cōſenſu: vt emptio, ſocietas, et ſi. et hīnt locū cōtraria. Aut p̄cedit obligatio, q̄ cōtrahit verbis: et ſic nouatio, et ſola pœna pōt peti. Ita loquit hic, et l. obligationū fere. §. fi. Fr. Acc. tenebat hāc ſol. ī l. reſcripta. §. ſi pacto. licet p alia verba. Dicebat em aut p̄cedit cōuētio bonæ fidei et hīnt locū cōtraria. Aut ſtricti iuris: et tunc fit nouatio. Iſtud recidit in idē cū d. gl. Idē tenuit Dy. in l. in puinciali. de ope. no. nūc. ī addi. magna. Idē tenet Pe. vt refert Cy. in l. ſi pacto quo pœnā. C. de pact. Sed q̄ iſta opi. nō ſit vera, probatur ſic: Actio ex teſtō æquiparat actiōi bonæ fidei: vt ī l. in minorū. C. in qb. cau. ī integ. reſt. nō eſt neceſ. ſed actio ex teſtō p pœnalē diſpoſitionē ſequētē nouatur ipſo iure: vt l. j. §. itē ſi ita. ad l. Falc. et l. j. de penu leg. et qñ di. leg. ced. l. ſi penū. ergo ēt cōuentio bonæ fidei per ſequētē ſtipulationē pœnalē. Cuius cōtrarij timore, vt arbitror, Gul. de Cu. dat ſextā ſol. in l. reſcriptū. §. ſi pacto. et vtit his verbis, Aut p̄cedit cōuētio iuriſgētiū: et nō nouatur, vt in cōtrarijs. Aut p̄cedit cōuētio, ſeu obligatio iuris ciuilis: et nouat p pœnalē, vt hic, & d. l. j. §. itē ſi ita. cū ſimi. Nā obligatiōes deſcēdētes ex teſtō ſunt iuris ciuilis: vt §. de teſt. l. iij. & hāc opi. tetigit Dyn. in dicta diſtinctiōe poſita in l. in puinciali. Hoc vī tenere Iac. But. in l. p̄dia. hoc ēt mō tenet do. Ray. Hæc opi. ſalua reuerētia tātorū doct. nō placet mihi. Primo, quia eſt cōtra caſum d. l. prædia. ſcdm vnā poſitionē, tenendo q̄ ibi ſecunda cōuentio fuerit ſtipulatiōe vallata, q̄ eſt iuris ciuilis: et tamen ipſo iure non tollitur per
2 7 pœnalem. Præterea, cōſtat † q̄ contractus emphyteuſis eſt iuris ciuilis à iure gētiū incognitus: vt inſt. loc. §. adeo no. §. de pacto. l. legitima. ſed cōſtat q̄ obligatio et eius cōtractus emphyteuſis per ſequētem pœnalē non nouatur: vt no. C. de iur. emphy. l. ij. in glo. magna. quam gl. oēs ſequūtur: ergo &c. Præterea, prædicta opi. deſtruitur p rationē: nā nulla ratio poteſt aſſignari, quare magis nouetur obligatio iuris ciuilis quam obligatio iuris gentium. Nā licet in modo tollendi per acceptilationē, facilius tollat vna quā alia. j. de accep. l. an inutilis. §. acceptum fieri. et §. fi. & l. ſi acceptolatum. tamen in modo tollendi per ſequētem ſtipulationem, & ſic per nouationem, nulla eſt differentia: vt de trāſac. l. Aquiliana. & l. cū Aquilia. Inſtit. quib. mod. tol. obl. §. ſicut autē. & j. de noua. l. j. Vnde poteſtas iuris in tollendo, eſt par in vtrq̄: nec eſt aliquid, propter quod præſumamus animum nouandi ex voluntate contrahentium magis in vno q̄ in alio. Vnde hæc op. nō placet. Dices tu, reſpōde ad l. duo ſocietatē. §. pro ſocio. vbi videtur tex. q̄ ſi prima conuētio fuit per ſtipulationem, & ſic iuris ciuilis, nouetur: alias non. Reſpondeo, deberis ſcire, q̄ ſecundū iſta tēpora quādo poſt primā cōuentionē adijciebatur ſtipulatio coequalis cōtinēs tantundē, vel plus præſumebatur nouatio: vt §. eo. qui vſumfructū. & l. ſcire debemus. in prin. modo in l. illa, duo ſocietatē. conuenerunt ſocij vt grammaticam legerent, & cōuenerunt pacto nudo, vt quæſtus eſſent cōmunes: ſed huic pacto fuit adiecta ſtipulatio hoc modo, ea omnia dari, fieri ve ſpondes, & c. tūc non pōt agi pro ſocio, ſed actione deſcendente ex ſtipulatione nouante primam. ſecūdū iſta tēpora cum ſit ſtipulatio primæ coæqualis, cōtinēs tantūdem: licet hodie nō præſumeretur nouatio, p l. ſi. C. de noua. & ſic poſt prædictā ſtipulationem coæqualem fuit adiecta ſtipulatio pœnalis: illa pœnalis non nouat præcedentem, nec ibi hoc dicitur: imo contrarium, ſi bene aduertatur. Vnde videamus ſeptimam opi. quam ponit Dy. ſuper hac lege recedendo a prædictis. Dicit enim quod hæc lex debet intelligi ſecundū illas, videlicet q̄ ita demum trāſferatur prima in ſecūdam, ſi actor eligat agere ex ſecūda: nō alias, niſi expreſſe ſecunda eſſet cōcepta animo nouandi. Quod ergo hic dicitur q̄ ſola pecunia petatur, intellige ſi actor eligit hoc. Et quod dicitur in l. obligationum fere. §. fi. q̄ fit quaſi nouatio: intellige, ſi actor hoc eligit. Idem intelligit Iac. de Are. ſi præcederet obligatio ſtricti iuris. ſed ſi præcederet obligatio bonæ fidei: tūc nullo modo fit nouatio, ſecūdum eum. Iſta opi. nullo modo placet, nec aliquis eam tenet. Primo id quod dicit Iac. de Are. de cōtractu bonæfidei, & ſtricti iuris, non eſt verum, vt §. reprobaui. Aliud quod dicit Dy. eſt falſum, per l. ſi quis à ſocio. & l. prædia. qui etiam ſi quis eligat agere ad pœnam. non fit nouatio, ſed poteſt agi prima in eo quod plus eſt. Præterea, iſtud eſt contra caſum. l. j. §. item ſi ita. ad l. Falci. de pe. lega. l. j. & l. ſi penum. quando di. lega. ced. vbi pœna commiſſa primū legatū nullo modo peti poteſt. Quid
a ergo dicemus? dubitabile eſt: tamē mihi videtur ſic dicendum.

Et erit octaua ſol. q̄ aut præcedēs obligatio eſt ex cauſa lucra
b tiua: & tunc commiſſa ſtipulatione pœnali ſibi adiecta nouat ipſo iure, non diſtincto vtrum contineat plus vel minus. Ita loquitur de penu lega. l. j. ad l. Fal. l. j. §. itē ſi ita. quando di. leg. ced. l. ſi. penū. & hæc l. in fi. & l. oblationū fere. §. fi. ſed qñ præcedens obligatio eſt ex cauſa non lucratiua ſed onerosa: tūc non fit nouatio, ſed poteſt ex qualibet agi: & vna exacta poterit agi ex reliqua, in eo quod plus eſt: vt l. ſi quis à ſocio. & l. duo ſocietatē. & l. prædia. Hoc etiā probatur §. de do. excep. l. apud Celſum. §. Labeo. & j. eo. l. qui Romæ. §. Flauius. & §. duo fratres. vbi præceſsit cōuētio per ſtipulationē, nec nouatur per pœnalē. Ratio, quia eſt ex cauſa onerosa, vt dicā, j. in alijs contrarijs p xi. Et iſte videtur proprius intellectus iſtius materiæ. Rationem iſtorum videre eſt facile, quando mihi debet aliquid ex cauſa nō lucratiua: ſi adijcio pœnā, ſi datū, vel factum nō fuerit, non videor per hoc nouare: imo adijcitur, vt metu pœnæ citius cōſequar mihi debitū: vt §. de re iu. l. iij. §. ſed & ſi pignora. Sed quādo ex cauſa lucratiua debetur, tūc videtur agi q̄ ſi non dabit illud, pœna tantum poteſt peti: & in tui promiſſoris fauorē hoc videtur actū: vt §. de leg. j. l. ſi quādo. §. hæres. & hoc probat tex. noſtræ legis, in fi. ſi bene aduertatur. Non enim eſt par eademq̄ cauſa, &c. vt l. ſcimus. §. licētia. C. de iur. delib. & de codi. l. fi. Et ſi opponis mihi: quis reuelauit tibi q̄ hæc lex. obligationū fere. loquat de obligatione ex cauſa lucratiua? Reſpōdeo, ad hoc me vrget ſol. cōtrarietatis prædictæ: quæ alio cōgruo modo ſolui nō poteſt. Præterea, cum non dicatur ex qua cauſa, in dubio, in ſtipulatione intelligitur cauſa donationis, & ſic lucratiua: vt not. §. de do. excep. l. ij. §. circa. & patet in l. Campanus. de ope. liber. Et ſi op. de l. ſi quis à ſocio. quæ videt velle q̄ primo tollatur in eo quod concurrit. Reſpon. primam tolli vi exactionis factæ ex ſecūda: non vi quaſi nouationis. Ita intelligunt eam alij doct. tenentes alias opin. Item ſi dicas, quare tex. in l. obligationum fere. §. fin. dicit fieri quaſi nouationem, cum ſit vera nouatio? Rñ. quia

vigꝫ

Universidad de Deusto

vsq; ad lit. contes. pet. offerēdo quod venit in prima, liberari: vt l.j. de pen. lega. q; nō est in vera nouatiōe. Ita intelligit Cy. in l. nuda. in fi. Secūdo oppo. & vī q; non fiat nouatio aliquo casu p stipulationē pœnalē ipso iure. sed ope exceptiōis. Vñ videt obstare de do. except. l. apud. Celsum. §. Labeo. glo. in l. cōtraria ponit plures sol. Quidā approbāt primā, sed est calūniari illā lucrā. Alij tenēt secundā, sed videt cōtra d. l. obligationū fere. §. fi. cū simi. Alij tenēt alias sol. quę nō placēt: vt ex prędictis patet. Dic ergo q; prima ibi nō nouat ipso iure: quia obligatio prēcedēs erat ex causa nō lucratiua. Promiserat em mihi restituere hominē meū, ad quē mihi erat cōdēnatus, & iō nō fit nouatio: sed actor pōt eligere actionē quā vult. Sed qa ibi ambab' actionibus agebat, scdm vnā lec. iō ibi opponitur doli exceptio. Vel scdm aliā si solū vna ageret, repelleret doli exceptione, quaten' cōcurrūt: vt ibi patet. Tertiò opp. de l. q Romæ. §. Flauius. j. e. vbi videtur, q; prima nō nouetur per sequentē pœnalē. Sol. Dicūt quidā, ibi speciale fauore libertatis. Ita tenet gl. ī l. obligationū fere. §. fi. & ita hic, & ibi tenebat do. Ray. & ita hic innuit Dy. Sed Gul. de Cu. in d. §. si pacto. dicit, q; ibi ideo, qa præcessit cōuētio iurisgentiū, hæc oia ś. reprobaui. Dic ergo q; ibi promissio de manumittendo fuit ex causa onerosa, non lucratiua. Nā licet tu seruū meū habeas ex causa lucratiua: tū ego te habeo obligatū ex causa onerosa: quia seruū meū dedi pro hoc. Quarto opp. de l. qui Romæ. §. duo fratres. j. eo. dicit Gul. ibi præcessit conuentio iurisgentium, hic ciuilis. hoc nil est, vt dixi. Alij dicūt, aut loquimur de exceptione, vtrū nouetur per pœnam. certe nō: vt ibi. Aut de obligatione: & tūc nouatur, vt hic. & hæc posset esse bona, vt statim dicā. Vel dic melius q; ibi præcessit obligatio ex causa non lucratiua, sed onerosa: vt ibi patet: hic ex causa lucratiua. Quintò opp. de l. rescriptū. §. si pacto. ś. de pact. Glo. ibi videtur dicere, q; illa lex loquitur secūdū iura noua, secūdū quę tacitè nō fit nouatio: vt C. de noua. l. fi. vel ibi fuit expresse actū ne nouetur. Gul. vero dicit, q; ibi præcessit cōuentio iuris gē-
28 tiū. Truffæ sunt: vt ś. dixi. Alij, vt Frā. Accur. dicūt, & bñ, † q; ibi prēcessit pactio liberatoria: vnde nō nouatur per pœnalē: hic obligatoria. Ratio, quia fauorabiliores, &c. vt l. Arrianus. de actio. & obli. & hanc sequitur Dyn. in d. l. in prouinciali. & Pet. vt no. Cy. in l. si pacto quo pœnā. & Iac. But. & do. Ray. & est ipsa veritas. vide rōnē. Nouatio est vnius obligationis in aliā transfusio, &c. vt j. de noua. l. j. Illud ergo quod est obligatio, potest nouari: sed pactum de non petēdo habet tres effectus: tollit naturalem, elidit ciuilē, & obligat quem naturaliter nō petere: vt no. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ś. de pact. licet ergo illa naturalis obligatio, qua quis est obligat' nō petere, tolli possit per nouationē: tamen alij effectus dicti pacti, qui pro se sufficiunt ad pariendam exceptionem: non cadunt in nouatione: cum non sit in obligatione. Et ex hoc patet qd' glo. j. j. de præto. stipu. l. j. in fi. secundæ magnæ glo. quæ videtur ponere indistincte, q; exceptio nouetur: nō dicit omnino verū. Sertò opp. j. de stip. ser. l. j. §. fi. Sol. ibi fuit cōllata stipulatio pœnalis in personā alterius: hic in psonā eiusdē: & ideo difficilis ibi fit nouatio. Ita tenet ibi glo. & Pet. in d. l. si pacto. arg. pro hoc j. eo. l. fi. §. fi. in prin. licet Iac. de Ra. dixit, q; ibi loquitur de exceptione facti, vel intentionis. Septimò oppo. de l. qui vsumfructum. ś. eo. & j. de noua. l. si pupillus. §. qui actum. Sol. dicūt quidā. Ista intelligitur secūdū illam: videlicet aut stipulatio secūda pœnalis cōtinet minus: & non fiet nouatio vt ibi: alias sic. Ita loquit hic. Et istā opi. tenet Pet. Iac. But.
29 Sed do. Ray. dicit † aliter, videlicet q; hic loquatur qñ vna stipulatio subrogat' in defectū primæ vt pœnalis stipulatio. cōtraria loquunt', qñ sunt duæ stipulationes pariter principales. Istā solu. credo verā. Videte rōnē, qñ obligatio est contracta, & ius mihi quæsitū: si quærit vtrū per aliquē actū introducta
a sit liberatio: inspicitur mēs liberātis: vt j. de excep. l. pluribus.[a] & l. emptor. §. Lucius. ś. de pact. Ita in proposito, si ego stipulor id quod mihi iam debebatur: vtrum per stipulationem videar recedere à prima: lex inspicit mentē mei stipulantis: vt si stipulor plus videar recedere, si minus secus: sed in ipso actu cōtrahendi stipulationē lex respicit animū promittētis, prout verisimiliter pōt adaptari adverba stipulātis: vt ś. e. l. quicquid astring' dę. Cū ergo simul & semel stipulor dari: & si nō det, stipulor pœnā, inspicit mēs promittentis, quæ est vt si non det Stichū: vt pœna tm petat'. nec inspicit vtrū sit plus vel minus: nā q; eorū solueret in sua ptāte videt reseruasse: vt hac l. in fi. & ś. de leg. j. l. si qñ. §. hęres. Octauo opp. & videt, q; nullo modo per pœnalē stipulationē fiat nouatio. Nā qñ aliud venit in secūda stipulatione quā in prima, non præsumit nouatio: vt j. de noua. l. fundum Cornelianum. Solu. ibi in stipulationibus coæqualibus & pariter principalibus: hic in pœnalibus, quæ in locū alterius surrogātur. & sic rō, vt ś. dixi. Nono opp. C. de noua. l. fi. Insti. qui. mo. tol. ob. §. præterea. vbi nunquā præsumit nouatio, nisi expresse agatur. dicit glo. q; materia hodie corrigitur p dicta iura. Idē dicit in l. obligationū fere. §. fi. & l. rescriptū. §. si pacto. & in l. prædia. qd' videtur tenere Pet. Iac.
30 de Ra. & alij quidā. Sed Iac. de Are. & † Gul. de Cu. & Ray. dicunt aliter, videlicet q; hodie nil fit innouatū hoc casu. Nā qñ prima & secunda stipulatio est pariter principalis: tūc debet fieri vera nouatio: & in hoc est discordia inter iura noua, & antiqua. Sed qñ prima est principalis, secūda pœnalis: tunc
b dicit fieri quasi nouatio: vt ś. dixi. & in hoc per iura noua[b] nil est hodie immutatum: q; credo verū: & de hoc p Cyn. in d. l. si pacto. circa fi. Decimo opp. ego dixi ś. q; qñ non fit nouatio, vna actio tollitur p aliā vi exactionis, in eo qd' cōcurrūt. Contra, imo videtur q; nouatio nō fiat per stipulationē pœnalem: sed ex qualibet exigatur insolidum. Certū est quod vsura est pœna: vt ś. de neg. gest. l. qui sine. circa fi. Sed sequens stipulatio vsurarum, & sic pœnalis nō nouat primā, imo vtrūq; poterit exigi, & pœna, & sors: vt ś. tit. j. l. traiectitiæ. §. de illo. & j. eo. l. qui Romæ. §. Callimachus. ś. de vsur. per totum. Solu.
31 quando pœna † apponitur loco particularis interesse, & loco cessatiōis: vt qa, pmittis sex denarios p libra, p quolibet mēse, quo cessabis soluere: tunc prima nō nouat', sed vtrūq; petit' totū: vt in contrarijs. Hic aūt loqmur qñ pœna apponit loco totalis interesse: & totalis cessionis. Ita tenet Pet. j. eo. l. q Romæ. §. duo fratres. Ita voluit recitare Cyn. C. de transac. l. cum proponas. licet ibi nō bene recitauerit. Pe. Vndecimo opp. ad idē ś. de arbit. l. si qs rē. Sol. dicit ibi gl. aut pœna apponitur loco rei, seu interesse: & habet locū nostra materia. Aut apponit' loco cōtēpt': & tūc nō fit nouatio, sed vtrūq; petit', & exigit' totū, vt in cōtrario. Sed hoc dictū gl. Pet. intelligit esse verū, si agat' diuersis actiōibus: puta, peto pœnā per actionē ex stipulatu: rē vero peto rei vēdicatione: vt d. l. si qs rē. sed si agatur actiōe descēdēte ex eadē causa: puta: peto rē actione descēdente ex snia arbitri emologata: & pœnā actiōe ex stipulatu: quia nō paritū snīæ: tūc nō posset, sed debet altera esse cōtentus: vt ś. de arbi. l. Celsus. Ita dicit Pet. ī d. §. duo fratres. & Cy.
32 in d. l. cū proponas. C. de trāsac. quod satis placet. † Vt ergo liqueat ista materia, qñ stipulatio pœnalis nouet primam do. Cy. in d. l. si pacto. ponit seriatim distinctiones oim, quas videre potes. Ego vero supra tetigi in cōtrarijs. Tu autē secūdū opi. quā teneo, breuiter sic dicas: Aut pœna apponit' loco interesse, aut loco cōtemptus. Si loco interesse: tunc aut loco interesse particularis: & nō fit nouatio, sed vtrūq; exigetur totū vt ś. ti. j. l. traiectitiæ. §. de illo. & de vsur. per totū. Aut loco interesse totalis: & tūc aut præcedit cōuētio liberatoria: & pœnalis nō nouat: vt ś. de pac. l. rescriptū. §. si pacto. j. eod. l. q Romæ. §. duo fratres. & q̄ sit rō ś. dixi. Aut præcedit cōuētio obligatoria: & tūc aut ex cā onerosa, aut ex cā lucratiua. si ex causa onerosa, nō nouat: vt l. si quis à socio. & l. duo societatē. & l. prædia. de do. except. l. apud Celsum. §. labeo. j. eo. l. q Romæ. §. Flauius. & §. duo fratres. Si ex cā lucratiua: tūc aut vtraque dispositio confert' in personam vnā: & tunc nouat ipso iure, vt hic: & l. obligationū fere. §. fi. ś. ti. j. de pe. le. l. j. ad l. fal. l. j. §. itē si ita. cū si. Aut in personā diuersorū: & tūc nouat ope exceptionis: vt l. j. §. fi. j. de sti. ser. Si vero pœna apponit' loco cōtēptus: tunc prima nō nouat': vt ś. de arbi. l. si quis rem. qd' intellige vt ś. dixi. & prædicta vera de stipulatione pœnali. Qñ autē alia stipulatio æque principalis nouet primā, Gui. ponit in l. rescriptum. §. si pacto. ego plenius dixi de pto. stip. l. pe. Et hæc sufficiant quātū ad cōtraria. Veniamus ad quæstiones. & qa hæc

POMATES. a ¶ L. pluribus. Melius facit l. si ex pluribus. j. de solu.

POMATES. b ¶ Et in hoc per iura noua. Nota ad limitationē l. fi. C. de noua. & §. ptereа. Insti. qui. mod. tol. oblig.

Universidad de Deusto Biblioteca

POMATES.

a ¶ Dolo faris. Et nota quod talis diei tacita a lege inducti lapsus interpellat, sicut tempus appositum a contrahentibus. Ista est glo. in l. si mora. quā no. ibi Pau. de Ca. & Alexan. ī. fol. mat. de quo meminit do. Mathesil. notabili suo cxxij. & Alex. in l. si ita essem stipulatus. ī. eo. & Bart. videas in l. promissor. §. si fine. ī fi. ī. de consti. pecu.

lex tractat principaliter de cōmissione stipulationis: et ideo de hoc plene videndū est. & gl. nostra istā materiā expediuit ī l. & si post tres. §. si quis cau. & ibi posuit vnā breuē distinctionē, q̄ cōtinet tm̄ sex casus in se: tō nos examinemus istā materiā per sex q. principales. Primo enim q̄ro de stipulatiōe simplici nō pœnali pura. Secū do, de stipulatione simplici in diē. Tertio, de stipulatione simplici sub cōditione. Quarto, de stipulatiōe nō simplici hoc est pœnali, quę incipit à præcedenti cōditione. Quinto, de stipulatione nō simplici, q̄ incipit à præcedēti pactione nuda. Sexto de stipulatione nō simplici, ſ. pœnali q̄ incipit a præcedēti pactione vestita. Ista sunt mēbra gl. in d. l. &

33 si post tres. † Quæro ergo primo, qn̄ stipulatio simplex, et pura cōmittat? Respōdeo. Aut quæris quātū ad obligationē, et actionē: et tūc regula est ꝙ statim cōmittit: vt l. eū qui calēdis. §. quoties. §. eo. de ver. sig. l. cedere diē. de reg. iur. l. in oībus. Insti. eo. §. oīs. Fallit in obligatione vbi inest tacita cōditio: vt in fructibus futuris, & partu Arethusæ: vt §. de condi. & demō. l. j. et l. interdū. §. e. tūc enim nō nascitur obligatio, nisi aduenīēte cōditione: sicut in cōditione expressa: vt not. §. de pact. l. itē quia. Itē fallit in obligationibus, in quibus inest dies tacite: vt promisit facere domum, & dare Carthaginē, in quo est illud

34 qd̄ j. dicā. de obligatiōe in diē. † Sed circa prædicta dubitatur de vno. Nā videtur ꝙ oīs stipulatio quātūcunque pura hēat diē: vt §. de cōsti. pe. l. promissor. §. j. j. de sol. l. qd̄ dicimus. Inst. de inuti. stip. §. fi. Rn̄. do. Cy. C. de cōsti. pe. l. ij. in j. q. fatetur ī constituto ꝙ an decē dies nō fit efficaciter obligatus: sed in alijs sit efficaciter obligatus. & illud modicū tempus, qd̄ ei daī secūm l. qd̄ dicimus. j. de sol. ei datur à iudice vt interim nō sit ī mora, nō ex natura actionis. Et istud vī sentire gl. in d. l. promissor. §. licet nō ita clare. Alia gl. in d. l. ij. C. de cōst. pe. vī dicere ꝙ id qd̄ est in cōstituto de termino decē dierum, idē sit in alijs obligatiōibus. Quid dicemus? Vos debetis scire ꝙ quod dā est tp̄s, qd̄ inest obligationi, vel ex cōuētiōe, vel ex natura cōtractus: et tale tēpus īpedit diē obligatiōis venire. Est quod dā aliud tp̄s, qd̄ obligationē nō tāgit, sed miserationis cā indulgetur solutioni: vt §. de cōpē. l. si cū militi. §. fi. p̄ quē tex. declaratur ista materia. Modo ad ꝓpositū dico, ꝙ in oī obligatione pura dies statūvenit, & cedit cū effectu, vt p̄dictis iuribus ꝓbatur: sed tēpus in eis, miserationis cā indulgeī solutiōi. qd̄ aūt istud tēpus sit, gl. variāt in d. l. quod dicimus. & de re iu. l. in oī-

35 bus. & Insti. de inuti. stip. §. fi. vbi plenissime. Mihi † aūt videī ꝙ regulariter istud tēpus nō sit limitatū, sed sit in arbitrio iudicis: licet ex consuetudine statuatur à iudicibus decē dierū: vt Inst. eo. §. omnis. et §. de iud. l. si debitori. Sed in q̄busdam casibus tēpus istud est expressum: vt in cōstituto, vbi est tēpus decē dierū. l. vt promissor. Qd̄ aūt illud tp̄s sit miserationis cā īdultū, apparet, quia tribuitur exactiōi. Itē in actiōe iudicati, est tēpus quatuor mēsiū: vt d. l. si cū militi. in fi. de cōpē. Itē in actiōe de dote est tēpus anni: vt C. de rei vxo. act. §. exactio. Qd̄ aūt illud tēpus sit miserationis cā solutiōi indultū, patet: quia tribuitur exactiōi: vt §. exactio. Præterea, si talis dies impediret diē actiōis venire, iā impediret præscriptionē īchoari q̄ nō īchoatur, nisi aduenīēte die: vt l. cū notissimi. §. illud. C. de p̄scr. xxx. an. Sed in actiōe de dote incipit p̄scriptio statim finito mrimonio: vt C. de iure do. l. in rebus. in fi. ergo tale tēpus nō īpedit

36 diē actiōis venire, sed miserationis cā indulgeī. Dicetis † vos, qs est effectus, vtrū tp̄s insit obligatiōi, an miserationis cā indulgeaī solutioni? Rn̄deo, magnus ꝓpter multa. Primo ꝓpter cōpensationē: vt d. l. si cū militi. in fi. Secūdo propter duplicandas inducias, si aī tp̄s agaī. Nā habet locū solū, qn̄ dilatio est ex pacto, vel ex natura actiōis: vt Insti. de excep. §. hodie. sed in tpe indulto miserationis cā, secus puto: cū lex intra illud tp̄s pmittat agere, vt dixi: & statim dicā. Tertio ꝓpter inchoādū curium præscriptiōis: vt patet ex d. l. cū notissimi. §. illud. cōiūcta l. in rebus. in fi. C. de iur. do. Ex hoc patet ꝙ intra illud tp̄s miserationis cā īdultū pōt agi, licet nō exigi: alias non curreret præscriptio. Pro hoc: quia interdum pōt agi, & etiā exigi intra tempus: deducto tn̄ cōmodo medij tēporis: vt §. fol. ma. l. si cō-

a stāte §. quoties. Quarto ꝓpter regulā, dolo facis, quia petis, &c. Nā petēti aliquid qd̄ oporteat eū restituere post tp̄s, nō potest opponi exceptio, dolo facis: vt §. vt le. no. ca. l. fi §. pe. secundum nostros doct. Nā istud dictū est verū in eo qui debet restituere post tempus, qd̄ respicit obligationē, & sic impedit diem actionis venire: secus esset in tempore qd̄ miserationis gratia indulgetur: ar. eius quod. §. dictum est de cōpensatiōe. & est expressum. §. fol. ma. l. nupta. §. fi. et de cōdi. ob cau. l. si donaturus. in fi. quæ lex loquitur in viro petente, cui tempus indulgetur gratia miserationis, vt dixi. Ex quo patet ꝙ leges q̄ loquuntur in actione de dote, nil faciunt ad q. vtrū ante diē sit nata actio, de qua statim dicā. Sed cōtra prædicta vī §. re. amo. l. si mulier. §. rerū. et l. ob res. vbi vir agit ad res dotales ꝓpter interusurium medij temporis, nec ei obijcitur exceptio, dolo facis. Sol. illæ leges habent aliū intellectū, secūdū quem nō obstat. vel melius illud cōtingit propter delictum mulie-

37 ris. Item est videndum quando talis stipulatio † committatur quo ad moræ cōmissionē. Dic ꝙ requiritur ꝙ intelligat, vel intelligere debeat se debere. et sic interpellatus cōgruo loco, et tempore, et absque rōnabili cā recusat: vt §. si cer. pe. l. qd̄ te. de vsur. l. mora. §. eo. l. si ex legati cā. Fallit in casibus, in q̄bus mora re ipsa absque īterpellatiōe cōmittitur: vt plene no. ī d. l. mora. Dic vt ibi, & per Cy. in l. in minorum. C. in qui. cau. in inte-

38 resti. non est necesſ. Secundo principaliter q̄ritur, qn̄ cōmittatur stipulatio in diem. Ista quæstio habet plures dependētias. Nā quandoque stipulatio habet diem causa differendæ solutionis. Et ista quandoque est certa: qn̄ q̄ incerta. Quandoque habet diem cā multiplicandæ obligationis: quādoque cā limitandæ obligationis. De quolibet ergo est videdū. Primo ergo q̄ro, stipulatio, quæ habet diē certā cā differendæ solutiōis qn̄ cōmittatur quo ad obligationē, quo ad actionē, et quo ad morā. Circa hoc sunt opi. Nā gl. vbique tenēt ꝙ statim est nata obligatio, et actio, sed agenti obstat exceptio: sed p̄ euētum diei tollitur obstaculū exceptiōis: vt l. cedere diē. j. de ver. sig. qn̄. di. vsusfr. le. ce. l. j. in fi. no. §. si cer. pe. l. certi cōdictio. in princi. de pac. l. itē quia. et in multis alijs locis. Pet. et Cy. post eum dicunt, ꝙ ante diē est obligatio nata, nō actio: vt plene no. per Cy. C. vt actio. ad hæred. et contra hære. l. j. do. Bartholutius de Pratis disputauit, et tenuit se cū gl. do. And. de Pisis in quadā sua repetitione de l. si insulā. §. e. omnia re assumit, et tenet se simpliciter cum gl. qd̄ hæc recitare esset lōgum et fastidiosum. Mihi autē in ista quæstiōe videtur distinguēdū sic: Aut dies adijcitur post obligationē iā cōtractā, et actionē natā, puta per pactū: et tūc durat obligatio, & actio, licet obstet exceptio: vt Insti. de excep. §. temporales. Aut dies vna cū ipa dispōne ꝓducitur: et tūc aut dies adijcitur ab homine: aut iub intelligitur à lege. Si ab homine: et tūc aut in stipulatione deuenit aliquid, quod nō est trāsitorium ad hæredes: vt vsusfructus et vsus: et tunc ante diē non nascitur obligatio, nec actio vt §. quando di. vsusfr. le. ce. l. j. circa fi. Ratio: quia posset stipulator ante mori: et sic est dubium, vtrum stipulatio habeat effectū. Aut in stipulatione deuenit aliquid quod est trāsitorū ad hæredes: et tunc statim cōmittitur quo ad obligationem, et actionem: vt d. l. j. in fi. quando di. vsusfr. le. ce. §. mā. l. qui mādatum. de ver. sig. l. cedere diē. Et in hoc tantum bene dicunt no-

39 stri glossatores. Rō: quia tunc certum est in debitū iri. Sed o † casu, ꝙ quando sub intelligitur à lege: tunc aut subintelligit ex natura contractus, vel rei in stipulationem deductæ: aut ꝓpter aliquid intrinsecum accidens. Primo casu statim est nata obligatio, sed non actio, hoc probatur in tutore qui est obligatus pupillo ex quasi contractu tutelæ, vel stipulatione rē pupilli saluam fore. Nam est obligatus in diem finitæ tutelæ, q̄ dies est certa, licet ante posset finiri: et constat ꝙ ante obligatur, non tamen ante oritur actio, vt supra de tut. et ra. di. l. si tutor Reipublicæ. §. fi. et rem pu. sal. fo. l. iij. §. hanc stipulationē. qui tex. non potest cauillari. et doc. non allegāt. Hoc idē ꝓbatur, quando dies inest ex natura rei, vt §. eo. l. interdū. vbi est tex. nisi gl. destrueret. Facit §. e. l. si ita stipulatus essem abs te. Si vero dies subintelligitur à lege propter aliquid extrinsecum accidens: tunc statim oritur obligatio & actio, vt d. l. si tutor. in fi. et l. le. prout loquuntur de alijs actionibus quam tutelæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

telæ. Nec obstat prædictis quod dicitur de actione de dote, quæ oritur soluto matrimonio:& tamẽ habet diem à lege:qa ille est dies miserationis cã indultus,vt dixi ſ.in q.proxi. Rõ prædictorum est,qa cũ actio oriat̃ ex obligatione ex potesta te legis,non possunt contrahentes per adiectionem diei im pedire natiuitatẽ actionis,q̃ est à lege:arg.de ope.lib.l.cerdo nẽ.ideo orit̃ actio de stricto iure:sed de ęquitate obstat exceptio:sed ipsa lex bene potest impedire natiuitatẽ actionis.qd facit quando dies tacite subintelligitur:& per hoc reducũtur ad concordiam omnes allegationes hincinde per doc.factæ.

40 Si quæratur qñ†committatur quo ad moram:dico quod in casibus,in quib' ante diem est nata obligatio,mora commit titur per cursum diei appositæ,vt C.eo.l.magnã.de iure em phy.l.ij.Idem in die tacita:vt ſ.eo.l.ſi insulã.Sed in casibus,in quibus ante diẽ nõ est nata obligatio,dico,ꝙ mora non com mittitur per cursum diei appositæ,ne eodẽ tempore cõtrahat̃ obligatio & mora.quod lex non vult:vt l.quod dicimus.j.de sol.& dicam statim circa obligationen conditionalẽ.Ex hoc apparet effectus inuestigationis præmissæ.est etiã alius effectus , quia si quis ageret ante diem,nec à reo opponeret̃ exceptio,eo casu quo ante diẽ est nata obligatio,& actio , reus succumberet,qa nõ opposuit exceptionẽ.si eo casu quo non esset nata actio,etiam reo non opponente absolueret̃ , quia actor sine actione experitur.& isti sunt effectus manifesti.

41 †Secundo iuxta hoc quæro,quãdo committat̃ stipulatio q̃ habet diẽ incertam? Respondeo,aut dies est omnino incer ta,ſ.an & quando:& tunc habetur pro conditione.vt ſ.eo.l. stipulatio ista.§.incertam.Si vero est dies incerta qñ,sed certa an,vt dies mortis:tunc videt̃ quod statim nata sit obligatio & actio:quia certum est in debitum iri:vt ſ.diximus de die certa.Et hoc videtur tenere glo.C.vt actio.ab hæredi.& contra hære.l.j.& ibi Azo in summa.& Inst.de inu.sti.§.post mortem.In contrarium,ꝙ ante diem non sit nata obligatio, nec actio,tenet gl.j.de reg.iur.l.in omnib'.Et hoc tenet Dy. j.de noua.l.ſi pupillus.§.qui sub conditione.& hoc puto ve rum per d.l.j.C.vt actio.ab hære.& contra hære.vbi est casus nisi tex.destruat̃.Glo.contrarias puto falsas.Dices tu, Modo cum certum sit indebitum iri:debet haberi pro pura,sicut in legatis:vt ſ.de condi.& demon.l.hæres meus.Sol.Habet̃ ꝙ pura quo ad transmissionem in casu d.l.hæres meus.Itẽ quo ad hoc vt solutum non possit repeti:vt ſ.de condi.inde.l.nã & si cum.nõ autem quantum ad hoc vt ante diẽ nascatur obli

42 gatio,& actio.†Et est ratio inter diem certam , & incertam, quia in die incerta quid sit in obligatione est incertum:quia incertũ sit quantum est interusurium medij temporis:& ideo ante diem non nascitur obligatio,nec actio,sicut in fructib', & partu Arethusæ:vt ſ.de condi.& demonstra.l.j.in fi.no.ſ. de pac.l.item quia.sed quando dies est certa,interusurium est certum.Possetis dicere,ꝙ etiam in die incerta interusuriũ est certum,per l.hæreditatum.ad l.Fal.sed si gl.d.l.bene conside

43 ras,non est contra.†Ex predictis patet:quod per cursum diei incertæ non constituitur quis in mora,nec eodẽ tẽpore obli

44 gatur & constituatur in mora:vt ſ.dixi,& j.dicã.†Tertio est videndum,quando obligatio habet diem causa multiplicandæ obligationis,seu præstationis,qñ nascatur obligatio,& actio:exemplum in obligatione annua.In hoc dic ꝙ est differentia inter contractus,& legata.Nã in contractibus statim est nata obligatio,& actio pro toto tempore:vt ſ.eo.l.ſi Stichum.§.j.ſ.de dona.cau.mor.l.senatus §.fi.Itẽ pro debito primi temporis põt statim agi quo ad effectum exactionis:sed pro tempore futuro statim nõ põt agi quo ad effectum exactionis,sed condemnationis,secundum ea quæ notã.C.de fideicommiſ.l.j.facit quod no.per Dy.ſ.eo.l.qui hoc anno.& ꝑ Cy.qñ dies le.ce.l.j.in legatis vero pro primo anno statim est nata obligatio,& actio,pro sequentibus non est nata obliga tio,nec actio,sed est conditionalis:vt ſ.de an le.l.ſi in singulos & l.in singulos.& qñ di.le.ce.l cũ in annos.licet tñ pro futuris non sit obligatio:tamen propter obligationem primi anni lex permitrit ꝙ statim agatur pro omnibus annis,vt sequa tur sententia:non vt exigat̃:vt d.l.j.C.de fideicom.licet qui

45 dam contra ꝙ dic vt ibi no.†Et est videndũ,vtrũ cursus diei appositæ cã multiplicandæ obligationis,cõstituat quẽ in mora. Respon.in contractibus certum est quod sic:vt C.de iure emphy.l.ij.in vltimis voluntatibus dico quod non,ne eodem tempore nascatur obligatio & mora:vt ſ.dixi. Præterea hoc probatur per l.j.ſ.de pe.leg.sic inducendo. Vbi est pœna & dies,cuius concursus constituit quẽ in mora,non admittit̃ mo ræ purgatio:vt ſ.ti.proxi.l.traiectitiæ §.de illo.no.per Dyñ. ſ.eo.l.ſi insulã.sed in l.j.ſ.de penu lega.fuit pœna & dies cau sa multiplicandæ obligationis:& tamen potest mora purgari vsq; ad lit.conte.ergo concursus dicti diei constituit quem in mora:quia tunc nõ posset purgari.Fuit ergo ibi in mora alio modo contracta,ſ.per interpellationẽ,& ideo admittitur pur

46 gatio.†Quarto est videndum quando stipulatio habet diem causa limitandæ obligationis,quando nascitur obligatio & actio. Respondeo,statim est nata obligatio & actio : & põt agi intra diem quo ad effectum exactionis,& cursus prædicti diei non constituit quem in mora:sed parat reo exceptionem:vt vltra id tempus non teneat̃.ſ.ti.j.l.obligationũ fere. §.j.ſ.man.l.ſi fideiussor.§.fi.ſ.de dam.infec.l.damni infecti.§. Sabini.& ibi no.per Dy.in solutione contrarij de l.in illa.

47 †Tertio principaliter quæro,quid in stipulatiõe simplici cõditionali,quãdo committatur. Ista q.habet multas dependen tias. Nã quædã est conditio necessaria:quædam impossibilis quædam contingens.Item qñq; stipulatio habet conditionẽ. & diem mixtum.de qualibet est videndum. Primo de stipulatione quæ habet conditionem necessariã.In hac dico ꝙ quę dam est conditio necessaria de præsenti,quæ nullũ habet tractum de futuro.& si quidem est necessaria necessitate facti:vt si cęlum non tetigeris,habetur pro pura:vt ſ.eo.l.impossibilis.ij.rñso.& l.in illa.in fi.Si vero est necessaria necessitate iuris:vt si Stichum non occidero,dabis decem. Ista enim est ne cessaria de iure,cum eius contraria sit impossibilis:& tunc stipulatio non valet:vt ſ.de pac.l.iuris gentium.§.ſi ob maleficium. Alia est conditio necessaria,quæ habet dependentiam de futuro:vt si moriar promitto centum.& in hac videt̃ dicere Pet.aut apponitur per dictionẽ cum,& spectatur euẽtus. Aut per dictionẽ si:& tunc nullã habet suspensionẽ,sed habe tur pro pura:vt l.ſi pupillus.§.qui sub conditione.j.de nouat. Rõ istorum est,quia cum denotat principaliter tempus.ſi ve ro principaliter denotat conditionem:vt ſ.quando dies lega. ce.l.ſi Titio. Ita tenet Cy.C.de hær.insti.l.extraneum.& hoc videtur tenere gl.C.de fidecom.l.post mortẽ.in ij.gl.Istud re puto falsissimum & contra casum l.quodcunq;.§.pe.ſ.eod.& de condi.& demon.l.quibus diebus.§.quidã Titio.vbi appo nitur per dictionẽ si,& habet suspensionẽ.Dico ergo siue per si,siue per cum,idẽ quod dixi ſ.in obligatione quæ habet diẽ

48 incertã.Secundo est videndum de conditione impossibili†. Respondeo,vitiat obligationem:vt ſ.eo.l.impossibilis.licet secus in legatis.ꝙ dic vt no.per Dy.in c.nemo põt.de reg.iur. li.vj.& per Cy.C.de insti.& substi.l.j.& C.de his quę pœ.no.

49 l.j.†Tertio est videndum de conditione possibili,seu cõtingẽti:q̃ se habet ad esse & nõ esse.& in hoc casu oẽs concordãt, ꝙ ante conditionis euentum non est nata obligatio,nec actio vt l.cedere diẽ.de ver.ſi.Idẽ in conditione tacita:vt no.in d.l.

50 itẽ quia.de pac.†Sed dubitatur vtrum euentus cõditionis cõstituat quem in mora.Gul.de hoc disputat in l.qd̃ te.ſ.ſi certũ pet.Cy.C.in qui.cau.in integ.resti.non est necesſ.l.in minorũ in vj.q.& omnes tenent,ꝙ non constituatur qs in mora,ꝑ illã rationẽ præcipue,ne obligeat̃ & constituatur in mora eodẽ tempore,contra l.qd̃ dicimus.j.de sol.Dic ergo vt dicti doct.

51 notant. †Quarto,circa prędicta est videndum , quid est in dispositione quæ habet conditionẽ,& diẽ,& qñ cõmittat̃. Et certum est ꝙ donec pendet conditio,non est nata obliga tio nec actio,vt ſ.dixi.Itẽ certum est,ꝙ si conditio extitit,sed dies superest,ꝙ est nata obligatio,& actio:vt ſ.eo.l.cum stipu latus sim.circa prin.Sed an ante diem possit agi sine obstaculo exceptionis,dubitatur.Et de hoc sunt multæ opinio.in sol. contrarij l.in illa.& l.hoc iure.ſ.eo.Dy.tenet ibi opi.Ioã.quã puto veram,& videtur probari per ca.commissa.de elec.li.vj. licet Pe.aliter dicat:tamen quia per hoc non habet̃ plena notitia:ideo circa hoc distingue plene,tã in contractibus,quam in vltimis voluntatibus. Aut loquimur in his quæ recipiunt diem,vt stipulationes & legata,& similia : aut in his quæ diẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

non recipiũt, vt hæreditas. Primo casu, aut dies adijcitur dispositioni, aut conditioni. si dispositioni, regulariter expectatur dies: vt §. de condi. & demon. l. si ita legatum sit Titio. & l. cũ tale. §. Mæuiæ. ij. responso. eo. ti. & fallit in casu d. §. Mæuiæ. j. respon. & quæ sit ratio ibi no. Si vero dies apponitur cõditioi tũc aut cõditio pẽdet ex facto debitoris, seu promissoris: et expectatur dies: vt d. l. in illa. §. eo. & c. cõmissa. & sic intelligitur §. si quis cautio. l. si eũ. §. j. Nã q promittit hoĩem iudicio sisti, p mittit, se curaturũ, & c. vt §. eo. l. quoties quis. et si promittit factũ suũ. Aut cõditio pendet ex facto alterius, vel viribus fortunæ: & tunc aut fuit adiecta dictio extremitatis tẽporis, significatiua: & expectatur dies: vt supra de cõdi. & demõ. l. iiij. §. j. Aut nõ fuit adiecta: et tũc dies nõ expectatur: vt supra. e. l. hoc iure. Secundo casu principaliter, qñ loquimur in his, quæ diẽ nõ recipiunt, vt hæreditas: tunc aut existẽte cõditione remanet dies simpliciter: & nõ expectatur: vt supra de acqui. hær. l. si quis hæres. no. supra de cõd. inst. l. ij. Aut nõ remanet dies simpliciter, sed cum aliquo facto: vt puta perseuerãtia in societate: & tunc etiã dies expectatur: vt supra de cõd. inst. l. iiij. in princi. & ibi no. Ratio, quia tũc videtur esse conditio. Ex his possunt solui multæ quæstiones de facto. †Quarto principaliter quæritur, quid in stipulatione nõ simplici, sed pœnali quæ incipit à præcedẽti cõditione. Gl. in l. et si post tres. supra si quis cau. facit regulam, et quatuor exceptiões. Regula est q̃ tunc cõmittitur, quãdo desijt posse dari, vel facere illud quod deuenit in conditione: vt in hac lege. et istud dictũ nõ est generale. Nã solummodo loquitur quando pręcessit cõditio negatiua in nõ dando, vel non faciendo. Sed quid si præcessit cõditio affirmatiua: vt si Titiũ emãcipet, vel exhæredet, tunc cõmittitur, cũ factũ vel datũ fuerit quod in cõditione deuenit: & sic cũ extiterit cõditio: vt j. e. l. quidã cũ filiũ. Præcedit gl. & dicit quod istud fallit rõne ꝓplexitatis: vt supra. eo. l. si Titius. Istud qualiter dẽat intelligi, dic vt dixi. §. in iij. op. quintæ particulæ. Itẽ fallit, dicit gl. j. de fideiu. l. fideiussor obligari. §. fi. & ĩ hoc bene dicit, vt dixi supra in ij. op. quintæ particulæ. Itẽ fallit, dicit gl. rõne vltimæ voluntatis: vt ad leg. Fal. l. j. §. item si ta. Circa hoc sunt multæ opi. qd declara vt in prima opp. vltimæ particulæ. Itẽ fallit dicit gl. fauore libertatis: vt l. libertas. §. j. §. de manu. test. Alij aliter dicũt qd declaratur per ea q̃ supra dixi in prima op. quintæ particulæ. Itẽ fallit extra gl. si in cõditione esset adiecta dies, tunc præterea posset agi, vt supra. e. l. l. quicquid adstringẽdæ. in fine. Item fallit si hoc esset actũ, vt vtrunque posset peti, tunc enim nulla esset differẽtia, vtrũ incipiat à præcedẽti conditiõe, vel vtrũ à pręcedenti pactiõe: vt hac leg. vlt. responso. secũdũ lect. domini Oldr. quã supra posui. Ex his apparet dicta qõ declarata. †Quinto principaliter quæritur, quid qñ pœnalis stipulatio incipit à præcedenti pactione nuda. Hunc articulũ plenissime examinaui supra ꝓximę in sexta op. quintæ particulæ. dic vt ibi dixi. † Sexto principaliter q̃ritur, quid in stipulatione pœnali, quæ incipit à p̃cedenti pactione vestita. Gl. in l. et si post tres. respõdet q̃ tũc cõmittit cũ facere vel dare, potuit et nõ fecit, vt hac lege. Tu vero distingue, aut dies dãdi vel faciendi erat collata in potestatẽ ꝓmissoris, et tũc cõmittitur, cũ dare, vel facere posse desijt: sicut quando incipit à p̃cedẽti cõditione: vt hac lege, ver. quod si ab initio, secũdũ verã lec. Aut nõ fuit collata in ꝓmissoris potestate, sed simpliciter ꝓmisit: & tũc ꝓcedit dictũ glo. quia tunc cõmittitur, cũ dare vel facere potuit, & nõ fecit: vt hac lege, ver. sic itaque. Sed circa hoc dubitatur, an hoc solum sufficiat q̃ poterat dare vel facere, et nõ fecit: an requirat̃ iterpellatio? Gl. circa hoc in lege videtur sibi cõtradicere. Nã in prima gl. huius legis tenet q̃ requiratur interpellatio. postea ĩ ver. Sabinus. videtur tenere q̃ nõ requiratur interpellatio. Et q̃ istud vltimum sit verũ, probatur ꝑ hãc legẽ. quæ indistincte loquitur. Præterea, qui certus est, certiorari non debet: vt l. j. in fi. de act. emp. l. in contrariũ videtur casus. j. de fideiu. l. fideiussor obligari. §. fi. Sed posses respondere, q̃ ibi loquitur de diuersis personis. Item videtur casus §. quando dies leg. ced. l. si penũ. Sed posses respõdere, q̃ ibi præcessit debitum ex dispositione defuncti, quã potes ignorare. Item videtur casus §. de col. bono. l. si quis filiũ. §. stipulatio. Sed posses rndere, q̃ ibi erat stipulatio simplex: nec erat adiecta pœnalis. Sed quicquid dicatur, veritas est, q̃ requititur interpellatio. Sicut em̃ ad cõstitutionẽ moræ quo ad periculũ interitus regritur interpellatio: vt §. e. l. si ex legati causa. et quo ad cõmissionem moræ: vt d. l. si quis filiũ. §. stipulatio. ita quo ad cõmissionẽ pœnę. Et ita tenet Dy. qd puto verissimum, ꝑ d. l. si penũ. §. qñ dies leg. ced. Nec est bona rnsio supra scripta: quia nõ põt probabiliter ignorare ea q̃ dependent ex testamento: ar. §. de trãsact. l. de his. & qd no. de lib. l. cũ hæres. †Itẽ circa prædicta dubitatur, vtrũ ante pœnalẽ stipulationem cõmissam possit agi ad id quod deuenit in prima vestita. In hoc aduerte, aut per cõmissionẽ pœnalis nõ sperat̃ nouari prima: et tũc nõ est dubiũ q̃ possit agi. Sed quãdo speratur nouari: tũc ꝓcedit qõ. & de hoc sunt gl. contrariæ. Nã in l. obligationũ fere. §. fi. tenet, q̃ ĩterim posset agi. Idẽ tenet supra pro socio. l. duo societatẽ. ĩ gl. super ver. posse. Cõtrariũ tenet supra ad l. Fal. l. j. §. itẽ si ita. et videtur casus. §. de pe. le. l. j. et quãdo dies leg. ce. l. cũ sme. & l. si penũ. & hanc partẽ tenẽt Dy. et Iac. de Are. per talẽ rõnẽ: Iura volũt lit. cõtestari sup eo, sup quo põt pueneri ad sentẽtiã: sed super eo qd deuenit in prima promissiõe, nõ põt ad sniam p ueniri: cũ ipsa lit. cõtest. cõmitteret̃ pœnalis, et fieret nouatio primæ: nõ ergo debet admitti ꝓpositio illius actiõis, q̃ ꝓposita non releuat: ar. l. hæc stipulatio. §. diuus. vt leg. no. ca. do. Oldr. reducit prædicta ad cõcordã sic: Petitio eius qd deuenit in principali, põt cõsiderari tribus modis. Vno modo quo ad effectũ exactionis: et isto modo nõ est in petitione. Sic intelligitur qd no. in l. j. §. itẽ si ita. et l. j. de pe. leg. cũ si. Secũdo mõ potest considerari quãtũ ad transfusionẽ seu quasi nouationẽ inducẽdã. Tertio modo quo ad purgationẽ moræ impediendã. Et istis duobus modis bene est in petitiõe. Ita loquitur gloss. in d. l. obligationũ fere. §. fi. do Ray. dicit plus, videlicet q̃ cũ in electione rei est qd velit soluere: vt l. si qñ. §. hæres. de leg. j. q̃ si aliqs agit ad id qd deuenit in prima, & reus tacet, nec soluit pœnã, q̃ tunc optime ꝓcedit cõdẽnatio ad id, qd deuenit in petitione. Nã cũ reus eligendo pœnã potuisset sortis petitionẽ eligere, et non fecit, imputet sibi. Ego dico, aut pœnalis stipulatio sequens nouat primã ope exceptiõis: et tũc ꝓcedit dictũ Ray. Nã si reus promisit opponere exceptionẽ, imputet sibi quia sequitur cõdẽnatio: vt §. mãda. l. si fideiussor. Nec enim põt post sentẽtiã talẽ exceptionẽ opponere, nisi in casibus notatis. C. de iu. et fact. ign. l. j. Aut stipulatio sequẽs nouat primã ipso iure: & tũc bene dicit & Old. Nã in quacunque parte iudicij perimatur ius actoris, sequitur absolutio ab instãtia: vt Inst. de perpe. et temp. act. §. fi. etiã si reus nihil dicat. Nã cum iudex videt actorẽ nõ hẽre actionẽ, debet eũ repellere: vt no. C. de trãsactio. l. vbi pactũ: & hoc de primo effectu, s. exactionis. de secũdo vero effectu, s. quasi nouatiõis, seu transfusionis, credo Oldra, bene dicere. Nã alicui permittitur agere vt possit esse certus de actione cõpetitura sibi: vt j. rẽ ratã hab. l. si indebitum. de act. emp. l. Iulianus. §. si quis colludẽte. Circa tertium effectum, s. quantum ad impediendũ purgationem moræ, non videtur mihi bene dictum quod dicit Old. Nã tunc per lit. contesta. impeditur purgatio moræ, quãdo post lit. cõtest. non offert̃ id quod petitur, vt puta, peto interesse: & post lit. conte. offers factũ, nõ potes: vt l. si insulã. vel peto penũ, & post lit. conte. offers penum: nõ potes: vt l. j. de penu leg. cũ si. sed si peto penũ vel factum, etiã post lit. contest. põt mihi solui quod peto vsque ad sententiã: et absoluetur reus soluẽs: vt d. §. fi. Insti. de perpe. & tempo. act. In quo aũt præiudicet reo litis cõtestatio isto casu vltimo, examinaui vobis hoc anno in l. si insulam. vnde hic non repeto.

1 *Priuatio non sequitur, nisi habitus præcedat, quando hoc fit. nu. 6.*

2 *Fideiussor potest conuenirі non excusso principali, quando certum est à principio principalem non esse soluendo.*
Fideiussor Tyranni conuenitur, non excusso principali.

3 *Notorium q̃ quis non sit soluendo probatur per librum æstimi.*

4 *Citatio requiritur in excussione bonorum principalis uel pronunciatione iudicis, qua pronunciatur deuenirі debere ad tertios possessores uel fideiussores, & sufficit generalis.*

5 *Excipiens contra aliquem q̃ erat excommunicatus, & ipse dixit se absolutum: an ex hoc dicatur eius intentio fundata. & nu. 7.*

6 *Pupillus non potest exceptionem liberationis acceptare ad probandum debitum: & postea dicere liberationem nullam: quia facta à pupillo.*

Decem

Universidad de Deusto Biblioteca

DEcem ſtipulatus.

1 †Non ſequitur priuatio,niſi præ-
cedat habitꝰ.h.d. Op.dicit̃ in prin.iudica-
tum,& c.contra in ver.Paul.dic ſecundũ
vnũ modũ legendi ꝙ notat,i.approbat.
vel,i.corrigit:vt in gl.Op.de l.fin.ſi certũ
pe.Gl.dicit,ꝙ verũ eſt,ſi certũ eſt,eũ non
eſſe ſoluẽdo.& vide iſtã gl.& no.ea quæ
2 incipit ſi dubitet̃.†No.ꝙ illud ꝙ dicitur
ꝙ prius debet excuti reus principalis,po-
ſtea fideiuſſor:ẽ verũ,qñ certũ nõ eſt à
principio principalem non eſſe ſoluẽdo:
a ſecus ſi certũ oĩno[a].Et habui in Marchia
iſtam q. Quidã fuerat fideiuſſor Tyrãni,
qui non poterat conueniri,cũ erat rebel-
lis eccleſiæ manifeſtus:& ideo dixi ante
excuſsionẽ ipſius poſſe deueniri ad fide-
3 iuſſorẽ.Sed qualiter fiat†notoriũ iudici:
& dic,ꝙ in ciuitatibus,in qbꝰ eſt æſtimũ
cõe,tunc eſt facile:quia monſtrabo libros
ꝙ tñ apparet eũ habere in bonis.ſi alius
quĩ cõuenit̃ vult dicere ꝙ ſit plus in bõis
ipſe probet:vt no.gl. in l.cũ de lege.ſ.de
4 proba.†Quære,an in excuſsione, & in
ꝓnũciatione,qua ꝓnunciat̃ deueniri ad
poſſeſſores,vel fideiuſſores,debeãt cita-
ri fideiuſſores,& poſſeſſores.Iac.de Are.
dicit ꝙ ſic:arg.C.ſi ꝓpter pub.pen.l.ij.&
de reb.eo.l.magis puto.§.nõ paſsim.Iaco.
but.videbat̃ tenere ꝙ nõ:queãdmodum
legatarij nõ citant̃:qñ pronunciatur teſta
mentũ inofficioſum:vt l.Papinianus.§.ſi
ex cã. ſ.de inoffi.teſt.Allego gl.in contra
riũ in l.cum miles.§.j.ſ.ex quib.cau.ma.&
illam tene menti.Sed aduerte:qa in pro-
poſito puto ꝙ ſufficiat citatio generalis
per tubam,ſ.quicunq; vult defendere ta-
lem,& c.vt moris eſt:arg.aut.ſi oẽs.C.ſi vt
ab hære.ſe abſti.& de remiſ.pig.l.ſi eo tẽ-
b pore[b].†Excepi contra aliquẽ:[c]& dixi ꝙ
5 erat excõicatus,& ipſe dixit,ſum abſolu-
c tus,an intentio mea ſit probata,ſi nõ pro
bat ſe abſolutũ? Dicit Pe.ꝙ intẽtio nõ eſt
probata,per l.nõ vtiq;.ſ.de excep.& c.ex
ceptionẽ obijciẽs.de reg.iur.lib.vj. Non
obſtat iſta lex,ꝙ poſita priuatione,ſequi
tur habitꝰ.hoc eſt verũ ſcdm veritatẽ, vt
hic:nõ ſcdm iuris interpretationẽ.Et qđ
iſta ſo.ſit mala,probat̃ in aut̃.ſi teſtis pro-
ductus dicatur.C.de teſti.probat̃ ꝑ gl.in
ſimilĩ in l.ſi mihi et tibi.§.in legatis.in j.gl.
de leg.j.Facit l.Iulianus.de diuor. Quid
6 dicemus?† Modo do tibi vnã doctrinã,
vtrũ ad ꝓpoſitionẽ priuationis ſequatur
habitus ſecundũ iuris effectum? Dic aut
priuatio ponitur à iuriſconſulto,cuius eſt
proprie loqui,& tũc loquit̃ poſitio habi-
tus,vt hic,& l.Iulianꝰ.ſ.de repu. Aut pri-
uatio ponitur à partibus:& tunc aut vtra
que pars priuationẽ confitetur,aut vna
confitetur,alia negat. Primo caſu,aut hoc
contingit circa id,in quo partis confeſsio
ſibi non præiudicat,vt in ſeruitute.vt C.
de li.cau.l.interrogatam.& tunc ad poſi-
tionẽ priuationis non ſequit̃ poſitio habi
tus. Licet eñ cõſtet me manumiſſum, nõ
tñ ſequitur ꝙ fuerim ſeruꝰ:vt inſti.de in-
ge.§.fi.& C.de inge.ma.l.ij. Fallit in aut̃.
ſi teſtis productus dicat̃.vt j.dicã. Aut in
caſibus,in quibus confitendo quis põt ſi-
bi prẹiudicare:& tunc ſequitur poſitio ha
bitus:qa ſi partes cõfitentur ſolutionẽ,ꝓ-
d ſumitur præceſsiſſe debitũ:[d]niſi cõtra ꝓ-
betur:vt ſ.de proba.l.cũ de indebito.&
in aut̃.q.mo.na.effi.legi.§.qm̃.col.vj. Se-
cundo caſu,qñ alia pars negat.tũc ſi dicta
priuatio nõ probat̃,nõ præſumit̃ habitꝰ,
vt d.l.cũ de indebito.Sic intelligo l.non
e vtiq;.ſ.de excep.& qđ ibi dicã.Si vero[e]
probat̃ tunc ad commodũ negãtis,nõ p̃-
ſumet̃ habitus,ſed ad eius incommodum
ſic:vt d.l.cum de indebito.Prædicta fal-
lunt in authen.ſi teſtis ꝓductus dicat̃.C.
de teſti.Ratio:quia in dicto teſtis nega-
tio vel affirmatio ꝑtis,nõ attendit̃:ſed ſo
lum virtus ipſius dicti. Vnde cum teſtis
dicat ſe manumiſſum,natura huius verbi
importat ꝙ ipſe fuit ſeruus,& in hoc quã
tum ad eũ repellẽdũ ei ſtatur:vt ibi patet.
No.per Inn.in fi.de accu.c.inquiſitionis.
Itẽ importat ꝙ fuit ipſe liberatus,& ĩ hoc
ei nõ credit̃,niſi probet̃,vt ibi patet:quia
quo ad vtilitatẽ perſonæ ipſius teſtis, iu-
dex debet aliter inueſtigare quã ſibi cre-
f dere[f]:vt ſ.de teſti.l.iij.§.j.in gl.ſuper verſ.
inimicitiæ. Nec obſtat ſi dicis,qa circa li-
bertatẽ nõ põt ſibi prẹiudicare:qa ibi hoc
confitet̃ in iudicijs. Vel melius,nõ præiu
dicat ibi ſibi quo ad ſtatũ ſuũ,ſed ſolũ quo
ad eũ repellendũ,vel admittendũ ad teſti
monia. Prædicta circa contractꝰ,& alia q̃
ex noſtra mera voluntate nõ dependent:
in his dic vt in vltimis volũtatibus:vt in
l.cum tale.§.falſam.de condi.& demon.et
g ibi ſcripſi.Ex his apparet[g] ſolutio qõnis
7 propoſitæ †:qa ſi dico me abſolutum[h]ab
h excõicatione.& pars negat,nõ prẹſumor
fuiſſe excõmunicatus:ſi dico,& aduerſa-
rius cõfitet̃,præſumor fuiſſe excõicatꝰ,ni-
ſi probẽ cõtrariũ.ꝙ nõ puto verũ:qa con-
fitendo non poſſum me facere excõicatũ,
vt ſ.dixi.ſed ſi ego peterẽ me abſolui ab
excõicatione:tũc eo ipſo videor me cõfi-
teri eſſe in quaſi poſſeſsione excõicatiõis
& debeo vt excommunicatus euitari,niſi
probem contrariũ,vt extra de elec.c.ve-
nerabilẽ.verſi.ſunt enim.& ibi no.ꝑ Bar.
i niſi[i]dicerẽ me petere abſolutionẽ ad cau-
telã:vt no.plene per Inn.de ſen.excom.c.
per tuas.ſicut cum quis petit remiſsionẽ
nunciationis,vel reſciſsionẽ cõtractꝰ,qua
tenꝰ de facto proceſsit:vt l.ex empto.§.is
qui vina.de act.emp.ſed in caſu præcedẽ-
ti licet dicã me abſolutũ,nõ tñ dico de p̃-
ſenti me excõicatũ:& ſic me euitãdũ.Fa-
cit ad prædicta ꝙ no.de ope.no.nun.l.j.in
8 prin.in gl.magna.Sed pone,†pupillus li-
berauit me:modo petit debitũ.ego dico
ꝙ me liberauit,& ipſe cõfitetur:tamẽ ne-
gat ſolẽnitates debitas interueniſſe:& ſic
dicit liberationẽ nullam,ſed vult ex eo ꝓ
bare debitum,quid iuris? Dico ꝙ ſicut il-
le,qui omnino negat factũ:ſic qui negat
de iure valere,non põt ꝓ ſe præſumptio-
nem aſſumere:vt l.poſt legatũ.in prin.de
his quib.vt indi.& arg.d.l.cum de indebi
to.Prædicta vera niſi expreſſe in inſtru-
mento partes fuiſſent confeſſæ debitum
prẹceſsiſſe. Tunc enim licet nulla eſſet li-
beratio,inſtrumentum probaret illud ꝙ
expreſſe in eo cõtinet̃:vt j.eo.l.ſi ita ſtipu
latus.§.Chriſogonus.

✠ Pro concordia.Ad-
uerte qñ reus confi-
tetur quo ad factũ
intentionẽ agentis:
& dato ꝙ eã ſolum
impugnat quantũ
ad iuris effectum,ꝓ
tale confeſsionem vi-
det̃ cõfeſſata inten-
tio actoris.habet̃ ꝑ
Bar.in l.nõ vtique.
ff.de excep. Contra
rius allegat̃ in hac
l.decẽ.in fin. Tu dic
ſecundum Bar.in d.
l.non vtiq;.aut ille,
contra quẽ agitur,
excipit cõditionalr̃,
puta nego,&c.& ſi
eſſet quatenus appa
reat dico ſoluiſſe,
&c.& tunc proce-
dat opi.negatiua.ſe-
cus ſi ſimpliciter di-
ceret,dico me ſoluiſ
ſe,&c.vel aliter ſecũ
dũ Bart.ibidẽ aliud
eſt fateri ſimpliciter
factum,ſcdm qđ aſ-
ſertiue deducitur:&
aliud eſt in viã poſi
tionum adducere,
& fateatur,&c. Vel
aliter ſolu. in hac l.
decẽ.& hoc attinet
quantum ad inſtru-
menta:aut quis fate
tur inſtrumentum
ꝙ vere aſſerit debi-
tũ præceſsiſſe,& tũc
videat̃ fateri:& pro
cedat prima opinio.
Aut vero fatet̃ exci
piẽs inſtrumentum
eſſe factum,ſed dicit
nõ valuiſſe propter
iuris ſolennitatem
omiſſam:& ĩ eo nõ
aſſeritur expreſſe d-
bitũ præceſsiſſe:&
procedat opi.nega-
tiua ſecunda,de qua
hic.
a ¶ Oĩno eſt.Adde eũ
dẽ Bar.in l.ſi.ſ.ſi cer
tum pe.Pau.de caſt.
hic.Abb.cõſi.xxix.
& lxx.ij.lib.Bal.cõ
ſil.cxlviij.iij.libr.ꝙ
tamẽ bonis confiſca
tis,ſi bona ſint ſoluẽ
do debeat filius ex-
cuti tenuit Bal.con.
lv.j.volu.allegando
Ioã And.& hoſt.in
c.ex literis.de pign.
Idẽ voluit Ro.conſ.
xciij.& ibi an requi
ratur ſnĩa declarato
ria excutionis factę.
& determinat ꝙ ſic
& idẽ cõſi.ccxj.vbi
tenet omnino neceſ
ſariã excuſsionẽ:li-
cet debitor ſoluen-
do non ſit,alle.Iaco.
bu.in auth.hoc ſi de
bitor.& gl.hic dicit
eſſe falſam.& ibi po
nit quid ſi fideiuſſor
promittit libere nul
la exceptione obſtã
te, an nihilominus
ſit fienda excuſsio.
b ¶ Si eo tpe. Adde
Ang.vt refert & ſe-
quitur Pau.de caſt.
tenet contrariũ:qa
in eo ſunt ſpecialiter
citandi ſi ſcit̃ q ſint:
quia iudicium prin-
cipaliter ordinatur
ad præiudicium eo-
rum,ad quos deue-
ri poteſt.

✠ POMATES.
c ¶ Contra aliquem,
Et an excipiens vi-
deat̃ fateri ſibi obie
cta:& ſic etiã repli-
cans vltra dicta hic
per Bar.& alios,vi-
de Bald.in authen.ſi
teſtis dicatur. C.de
teſti.in prin.vbi vi-
detur a Bart.diſcre-
pare.
d ¶ Debitum. Adde
idẽ ĩ eo q obijcit cõ-
penſationem,vt vi-
deatur etiã fateri de-
bitũ:ſecundum Ro.
conſi.lxxvij.
e ¶ Si vero.Scđo ale-
gat Bal.iſtud dictũ
in d.auth.ſi dicatur.
And.Bar.

✠ POMATES.
f ¶ Credere. Vide
Alex.conſil.clxxv.
in fin.vol.ij.& lxiij.
in fin.vol.j.& bald.
in auth.ſi teſtis pro-
ductus dicat̃. C.de
teſti.in ij.colũ. vbi
poſt Bar.hic conclu
dunt oẽs, quod non
creditur teſti an ipſe
ſit idoneus.& Cur.
conſi.lv.in iiij.colũ.

✠ POMATES.
g ¶ Ex his apparet.
Ad hoc vide aliqua
per feli.in ca.literas.
col.iiij.ad fi.de præ-
ſum.& in c.apoſtoli
cæ.col.ix.de excep.
& Panor.in c.cum
contingat.col. fi.ad
fi.de reſcri.& Alex.
in l.j.in prin.in ij.co
lum.ſ.de oper.noui
nun.& vide d.Ant.
per illum text.ibi in
c.ab excommunica-
to.& ibi Panor.in
lec.Parmenſi:de re-
ſcri.qui tñ text.non
probat:quia non pe
tebat ille ſolum ab-
ſolui:ſed imo expreſ
ſe fatebatur excom-
mũicatũ ſe,& iuſte.
h ¶ Abſolutum.adde
an cum dico aliquẽ
excõmunicatum,&
ipſe dicit ſe abſolu-
tum interim tanq;
excõicatus ſit vitã
dus.& ſi vito ipm̃,
an poſsit agere a-
ctione iniuriarum,
Roma.conſilio ccc-
lxxvij.
i ¶ Niſi.vide dominũ
Anto.in c.ab excõ-
municato.de reſcri-
ptis.And.Barba.
¶ Adde tu an ille q
petit veniã videat̃
fateri ſe deliquiſſe,
dic vt per gl.in cap.
exhibita.de homici.
& an per inſtrumẽ-
tum legitimationis
probetur quem ille-
gitimum fuiſſe. De
quo dic vt per Bal.
in l.ij.C.de iur.au-
reo.annu.vbi tenet
ꝙ ſic.& etiã per in-
ſtrumentum eman-
cipationis probat̃
patriam poteſtatẽ
præceſsiſſe. ita Bal.
in fi.C.de ſen.paſ.et
ita per inſtrumentũ
treugæ probat guer
ra p̃ceſsiſſe.ita Bart.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

113.

Liber homo. Liber homo bonę fidei possessori ex stipulatione obligatur. Ex qua causa ab alio stipulando mihi acquirit̃,ex eadem tibi ꝓmittendo nō obligor. Itē ex promissione facta fructuario vel bonæ fidei possessori à seruo,dominus de peculio nō tenetur.h.d. Opp.ꝙ nō pōt obligari,qui suā cōditionē ignorat:vt l.homo liber.de acquiren.rer.domi.Sol.Ibi in his quæ ex mera voluntate disponentis consistunt:hic in his quæ dependent ex voluntate duorū. Facit de test.l.de statu.et de leg. iij.l.j.in prin. Opp.quia pater obligatur filio naturaliter:& tñ patri quæretur, si alius sibi obligatur:vt no.in l.frater à fratre.in gloss.magna.Sol.vt j.dicam de fideiuss.l.si quis pro eo. §.j. Opp.de l.si creditor.§.fi.s.de pecul.duæ sunt sol.& vtra que est bona,ꝙ intelligatur secundum illam.vel aliter vt glo. & bene.

1 *Iudex si dicat parti,hodie eris ad audiendum sententiam:an debeat expectare finem diei.*

Decem hodie. A diectio instantis temporis, exactionem non differt.h.d.Iste est casus no.& singularis. Per istā legē fuit determinata quædā
1 quæstio & disputata per quēdā magnū doc.†dixit iudex ꝓti, ꝙ hodie esset ad audiēdā sententiā:quęritur an iudex debeat expectare vltimū finē diei ad dādū sententiā? Et determinauit ꝑ istā legē ꝙ nō. Istud nō placet. Nā sibi bñ respicis istum tex.iō hæc adiectio,hodie,nō differt executionē:qa istud hodie,videt̃ adiectū vt denotetur tp̄s ipsum,in quo fit ꝓmissio. quasi dicat,ista est dies,ī qua ꝓmitto:vt in fi.apte dicitur.Sed si apponeretur solutiōi,vt ꝓmittis dare x.q̄ solues hodie: tūc nullū eēt dubiū ꝙ deberet expectari tota dies:vt patet hic in tex.Nūc in qōne proposita si intelligeres sic: statuo terminū hodie ad audiendū sententiam.hoc est,hæc est dies,in qua statuo terminū:tūc terminus esset incertus,& sic nō valeret:vt l. aut q aliter.§.j.qd̄ vi aut clā.et sentētia nulla.Sed si intelligas, statuo terminū hodie:hoc est,hodierna dies tibi statuatur pro termino:tūc iudex debet eū expectare vsque ad vltimā horā diei iudicialis:hoc est,vsque ad vesperas:vt §.sedebūt . in auf. de iudi.& no.Insti.eo.§.omnis.vel vsque ad tenebras:vt c.cōsuluit.de offic.deleg.Facit quod dixi s.eo.l.qui ante.

2 *In obligatione dandi succedit obligatio adinteresse,quando est dandum alteri quàm stipulatori.*

Decem mihi. Si datio referatur ad stipulatorē,obligatio cōtinet certum:si ad aliū, continet incertū.h.d. Cōtra,quia interesse petit̃ cōdictiōe certi: vt l.certi cōdictio.in prin.s.si cer.pet.Soluit gl.quod agit̃ cōdictiōe certi ad interesse qd̄ cōtinet incertū. Opp.qñ est electio stipulatoris,tūc continet certū:vt l.vbi aūt.§.qui illud aut illud.s.eo.Sol.verū est qñ in vtraque parte alternatiuæ venit certū:secus qñ ex altera parte incertū.Deinde opp.scdm Pe. qñ quis aliquid stipulatur in faciēdo,nō venit interesse extrinsecū:vt l.si sterilis.§.cū ꝑ vēditorē.de act.emp.sed hic venit:ergo &c.Pe.scdm qd̄ refert Cy.in l.j.C.de sen.q̄ ꝓ eo qd̄ interest.in §.est scda diuisio.in ver.sed cōtra prędicta.dicit ꝙ gl.nō ītelligūt istā legem:qa hic agitur ad decē ꝓmissa,iō qa ītereſt propter pœnā:nō aūt agitur ad ipsam pœnam tanquā interesse.Istud est truffa, vt dixi in leg.si pœnam.supra eodem titul. cum hic non veniat interesse intrinsecum, sed veniat extrinsecum:vt l.nummis.cum gloss.s.de in lit.iur. Op.quia in obligatione dādi,nō venit interesse:vt l.vbi aūt.in fi.& l.si seruum. ī fi.s.eo. Pet.vt refert Cy.in d.l.j.et gl.ibi dicit ꝙ hic factū fuit ī obligatiōe:quia solutio:vt l.si stipulatus fuero.§.j.s.eod.Sed istud nō est verū:quia in persona Titij est datio, non merum fa
2 ctum. Solu.ergo †in obligatione dandi non succedit obligatio ad interesse,verum est quando stipulatori debet dari.Secus si alij:quia tūc venit interesse:cū eadē sit ratio ī obligatione dādi,q̄ in obligatione faciendi:vt d.l.si pœnā.s.e.vbi dixi ī l.stipulationes nō diuidūtur.& ibi plenissime dixi.

2 *An generalis clausula referatur ad specificata,& si testator leget omnibus fratribus capam,et Priori bibliam,an Prior admittatur ad capam.* 119.

Doli clausula. Clausula generalis non refert̃ ad speficata.h.d. Pone exēplū. s.eo.l.stipulatiōes cōmodissimū. Opp.de l.si seruus seruum.§.inquit lex.§,ad legem Aquil.Dicit gl.ꝙ ibi clausula fuit apposita,vt omnia specificata cōprehenderet:hic vt alia. Sed qualiter cognoscā̃ & dic ꝙ duobus modis. Vno modo si hoc exprimitur,vt in omnibus regulis iuris:vt l.j.j.de reg.iuris.& hoc modo forte voluit loqui l.si seruus seruum.§.inquit lex. Alio modo quado oīa specialia sunt specificata:tunc nō fit propter alia. et hoc etiā modo potuit loqui l.si seruus seruū. §.inquit lex.Secus quādo nō sunt omnia specificata:quia tunc ad specificata nō refertur. Vel dic scdm Dy.ꝙ ibi cōprehendit omnia,s.nō specificata.prius dictū satis placet. Op.de l.libertis quos.s.de alimē.leg. Gl.non soluit.Sol. Ibi speciale & generale proferuntur ob eandē cām, & in diuersis scripturis. Nec obstat §.basi
a licæ.& l.Stichus nutricis. eodem titulo.

Op.Dynus de l.j.§.j.supra de oper.nonun.vbi interdictum quod vi aut clā, qd̄ est generale refertur ad casus speciales. Respōdeo,clausula generalis nō refertur ad specificata,qñ in eadē dispositione proferūtur:secus si in diuersis,vt ibi dixi per doc.in l.qui sepulchra.C.de sepul.vio. & tangam in l.sanctio legū.j.de pœ.et idem probatur in solutione præcedentis cōtrarij. Tñ aduerte:quando genus et species circa idem proferuntur in diuersis scripturis,seu dispositiōe à testatore:tunc vltima scriptura venit correctiue ad primā:vt d. l.libertis quos.in prin.sed quando à lege:
1 tūc venit adiectiue,vt dixi in d.§.j.† Formo quæstionem:quidam reliquit omnibus fratribus capam,& priori bibliam:an admittat̃ ad capam prior? Dic vt per Cy. qui in ea distinguit secūdū Pet.C.de leg.l.cum quæstio. in fi.

in l.legata inutiliter. l.de adi. lega.et per Cy.& Bal. et Imo. in l. cum tale.§.fi. i. de condic.& demōstr.et ita etiam per librum in quo describuntur rebanniti ꝓbatur illos fuisse bānitos.ita Salic.in l. moueor.C.de ser.expor.& ibi ponit alia ad propositum quē vide.Stra.

a ¶ Nutricis. Adde ꝙ ex hoc colligitur qd̄ Bart.vult.ꝙ in citatione sit exprimendus dies vel terminus certus.cuius cōtrariū dicit Pau.de ca.velle Spe. in tit. de cita.§.segtur.ver. quod si non præfixi. ꝙ debeat cōparere quam primum potest,arg.c.cū dilecti. de do.et contu. An concordat huic opi. & dicit primam opin.veram, quantū ad hoc vt aliqd̄ possit fieri contra citatū ad instātiā partis aduersæ. Secundam vero similiter esse veram,quātum ad hoc vt possit puniri de contemptu,si nō cōparet. Ad primā partem alleg.l.ij.C.vbi in rem act.&l.fi.C. de iu.dot.in fi.

b ¶ Vendidit. Adde Bald.consil.cccxiiij. iij.lib.

1 *Demonstratio falsa vitiat dispositionem.*
2 *Conditio est proprie de futuro.* 120.

Si ita stipulatus. Conditio de ꝑterito deficiēs reddit stipulationem inutilē ab initio .h.d. Ibi:in gl.j.facta demonstratione, ꝙ ꝑsumitur propter dictionē hāc:ar.de hære.instit.l.nemo dubitat.in prin.Ibi: facit cōditionem:quæ obligationē suspendat. Opp.de l.si seruus.§.qui quinq̄.supra de leg.j.Sol.hic specialiter fuit actum ꝙ conditionalis esset,si vere essent:secus si non
1 fuit actū:quia illud quod est,debetur:vt in contrario. †Ex quo no.ꝙ falsa demonstratio vitiat dispositionem ex volūta-
2 te disponentis.dixi de condi.et demon.l.demonstratio.† Itē nota ꝙ conditio proprie est semper de futuro. Plene dixi in l. j.supra de condi.et demonstr.

1 *Clausula,quòd instrumentum fiat ad sensum sapientis,quid operetur.remissiuè.*
2 *Vendens rem tenetur facere instrumentum secundum consuetudinem ciuitatis.* 121.

EX ea parte. Legitur per gloss. duobus modis. primo vt loquatur in stipulatiōe interposita secundum istā lect.nihil habet vtilitatis. Venio ad aliam lec.qui promisit cauere ad sensum sapiētis, et nō
1 cauet,ad interesse tenetur.h.d. †Opp.ꝙ sapiens non possit dicere vltra illud quod est de iure:vt l.si mandato Titij.in fin. supra mā.hic dicitur quod suppletur pœna:quod est extra ius cōe.do. Ricar. Malum.dicit alibi,ꝙ hoc erat de cōsuetudine, vt stipulatio dupli poneretur. Esset ergo illud dicere,ꝙ operētur illa verba ad sensum sapientis.et dic vt dixi in l.illa institutio.de hære.et inst.& vide in Spe.de emp.et ven.§. sciēdum. ver.sed quid si in instrumento. Pōt legi secūdum aliam lec.et hoc dicit: Qui promissionis nō vult facere instrumentum ,ad
2 interesse tenetur.h.d. Est ne bona ista lec.et sum in ista op.†
b ꝙ si aliquis vendidit[b] rem,vel si dat dotem,debet mihi facere instrumēta secundum cōsuetudinē ciuitatis illius,qui facit instrumentum. Probatur per l.sicut datam.C.de lib.cau.et extra de test.c.significauit. Pro hoc l.si pupillus.ī prin.j.de noua.l. ij. in prin.supra fol.mat.et in qualibet earū no.plene dixi supra,

de dā.

Universidad de Deusto Biblioteca

de dam.insec.l.si finita.§.eleganter.Illud secundum consuetudinem probatur in l.quod si nolit.§.quia assidua.ſ.de ædil. edic.l.si prius.§.j.ſ.de aqua plu.arcen.

1 ☞ *An valeat instrumentum factum amico sub pœna centum, quod si ludet, dabit cẽtũ.*

Mulier ab eo. Nota casum: Quidam ludebat multum: dixit amico suo: volo tibi facere instrumentum quod nunquam ludã: & si ludã dabo tibi cen-
1 tum † nomine pœnæ: an valeat istud instrumentum? Et dic ꝙ est tex.hic.

Insulam. Nõ sufficit ciuiliter factum, cõtra de l.j.§.fin.ſ. de bono.pos.contra tab.& ſ.pro socio.l.actione.§.publicatione. Soluit Dy.per verba longa. Dic tu adden do ad glo.ꝙ in illis ciuiliter factum representat eundem effectum, quod naturaliter, per Cy.in l. Deo nobis.in prin.C.de epis.& cleri.

Ex facto. Do tibi regulam ꝙ quandocunq; dolus purgatur per actionem ex eo contractu, hæres ex dolo defuncti tenetur: vt l.si hominem.§.datur.ſ.depo. Et hoc tangam in locis pluribus, specialiter in l.ex depositi.ſ.de actio.& obliga.

1 ☞ *Tempus si fuit adiectum gratia creditoris, non potest ante tempus solui.*
2 *Debitor si offerat ante tempus pecuniam creditori, cum omni loci & temporis interesse potest, & liberatur.*
3 *Si accepi centum sub usura, & conueni non reddere usque ad annum, non possum ante tempus soluere, nisi totum interusurium medij temporis soluatur.*
Vsuræ duorum mensium ab initio solui possunt.
4 *Si fuit actum ne liceat ante tempus soluere, quando possit ante tempus solui.*
5 *Locus quando est appositus solutioni, eius ratio semper habenda est.*
6 *Fructus prædij si sunt loco usuram, & debitori soluit ante fructus collectos, fit diuisio fructuum.*

122.

Vi Romæ pecuniam. Si tempus adijcitur gratia creditoris, vel vtriusq; : non potest solui ante temp'. hoc primo. Itẽ oblatio facta in congruo loco & tempore, debitorem non excusat. Ista tota nostra lex est no. vide quod quãdo tempus fuit adiectum gratia creditoris, non põt ante solui.

1 † Opp.de l.quod in diẽ.de solu.j.& ſ.tit.j.l.quod quis.dicunt quidam, hoc facit ratio temporis.quod non est verum. Sed rõ est: qa hic habet rõ loci & tpis: & qa ſ.cõtract' gratia vtriusq; que celebratus est: vt dicitur in vlti.gl. † Quæro, quid si vult[a]
a offerre pecuniam cum omni loci, vel tẽporis interesse, an audiatur? Gl.ꝙ sic, in prin.magnæ glo.& hic tex.innuit dũ dicit: detracta ea summa, &c.facit de doli except.l.fideiussor.
3 † Quæro, quid si accepi centum sub vsura: conueni non reddere vsq; ad annum, an possim ante tempus soluere? Et gl.dicit ꝙ non, nisi soluam totum interusurium medij tẽporis. Sed quid si ab initio soluit vsuras duorum mensiũ? Et dicit glo.ꝙ potest. Sed in quo differunt istæ quæstiones à tex. Dico ꝙ in glo.est tempus tantum, in tex.est tempus & locus. Quæro, quid si dedit pignus? Dic in glo.& plene in l.fi.C.de pac.pi.
4 † Quæro, quid si non fuit actum ne liceat soluere ante annũ: an ante tempus possit fieri solutio? Gl.quæ est hic, arguit pro
b & contra: & finaliter determinat[b] ꝙ non: arg.l.si ita relictum. §.Pegasus.ij.de leg.ſ.l.in fideicommis.§.cum Pollidius.ſ.de vsur. Dy.distinguit, si tempus est appositum gratia debitoris ante diem potest soluere: vt l.eum qui.in fi.ſ.e.& l.stipulatio ista.§.inter certam.ſ.eo.cũ simi. Aut gratia creditoris tãtum, vel creditoris & debitoris: & ante tempus non potest solui, nisi offeratur interusurium medij temporis: vt hic. Aut dubitatur, & tunc gratia debitoris: vt l.eum qui. alias l.Iabolenus.
c ſ.de ann.leg. Sed quomodo[c] istud põt esse ꝙ in dubio gratia debitoris: nonne est gratia creditoris, quando apponitur vsura? Et gl.hic videtur dicere ꝙ gratia vtriusq; semper, cum apponitur vsura, vt l.qui pecuniam.ſ.si cer.peta.in glo. Sed verba Dy.sunt vera, quando non apponitur vsura: secus si vsura apponitur. Et tunc capias tria verba: & dic, quandoq; in obligatione apponitur tempus cursui vsurarũ tãtum, non ad sortis solutionem: & tunc ante possum soluere: vt l acceptam.C. de vsur.cum sua materia. Ratio: quia tunc debet solũ ex cessatione solutionis. sic enim videtur actum: vt vsuræ currant, do nec debitor cessauit soluere. Quandoq; apponitur solutioni sortis, & cursui vsurarũ: vt mutuo vsq; ad annum centũ libras ad decem denarios pro libra in mense. Et
a tunc quando apponitur per verba intra, vel ante, vel similia: vt puta, mutuo quinquaginta soluenda intra annũ: & tũc ante debitor põt soluere semper quãdo vult
b vt l.si ita fuerit.la ij.§.fi.ſ.de manu.testam. Qnq; apponitur per verbum ad.vel simile: vt mutuo vsq; ad annum: & tunc non potest soluere ante: vt hic, in glos.& l.qui pecuniam.ſ.si cer.pe.& facit qd dixi in l.
5 qui ante.ſ.eo. † Moueo tibi vnum dubiũ an ista distinctio habeat locũ in loco? Dic quod non, sed indistincte habet rõ loci, siue pro actore siue pro reo, vt l.quod si Ephesi.& l.ij.de eo quod cer.loco. Quid si adijcitur locus & tempus? Dic considerandum vtrunq; , vt hic no.in prin.glos.& ideo dic vt in quolibet ſ.separatim dixi.
6 † Quæro quid si fuit actũ, vt fructus prędij haberent pro vsuris: & debitor soluit ante fructus collectos? Puto fieri diuisionem fructuum secundum formã l.diuortio.& l.de diuisione.ſ.sol.matri.

1 ☞ *Constitutus ad recipiendum solutionem, si data est in prædictis libera, & ampla administratio, potest terminum prorogare.*
2 *Constitutus ad agendum, & defendẽdum cum libera administratione habet administrationem instantiæ nõ causæ.*
3 *Constitutus procurator in causa quam habiturus sum cum tali: si non exprimitur causa necessario dicetur constitutus ad instantiam.*

Callimachus. Quando ponebatur quæstio lõga in scholis dñi Dy.vt audiui à Cyno, dicebat: est longior quã §.Callimachus. & breuiter hoc intendit. Qui est positus ad recipiendum solutionẽ, non potest terminum prorogare, nisi locus, & tempus fuerint in ei' voluntate collata.h.d.Opp. e
de l.fi.§.pe.ſ.de publica.So.vt ibi dicam.
1 † Pone, ꝙ commisi alicui quod reciperet solutionẽ, & addidi ꝙ in prædictis: & circa prædicta haberet liberã, & plenã administrationem: an possit prorogare terminum? Dico ꝙ sic: qa illud quod importat concessio liberæ & gñalis administratiõis quo ad oia, vt ſ. de procu.l.,pcurator, cui gñaliter libera. istud idẽ importat cõcessio liberę: & generalis quo ad certã speciẽ, vel causam. Et hoc vult dicere hic tex.in fin. Facit de admi.tut.l.si duo.& habemus hodie expressum de procur.c.qui ad agendũ.lib.vj.in
d fi.ibi: vel causæ, &c. Sed hic[d] aduerte: si em est dictũ: facio te procuratorem in causa tali, quã habeo, vel habere intendo cũ tali, &c.concedẽs in prædictis liberã & generalẽ administra-
2 tionẽ: & tunc procedit quod dixi. Si autẽ dixi, † facio te procuratorem ad agendum, & defendẽdum, libellũ dandũ, litem cõtestãdam, &c.dãs in prædictis liberam administrationem: tunc nõ esset huic cõcessa libera administratio causæ, sed solũ instantiæ, vt ipsa verba important: & ideo de causa nõ posset transigere, sed solum de instantia. & idem in similibus. Item si
3 dixi, † Cõstituo te procuratorẽ in causa quã habiturus sum cũ tali: nec causam expressi: tunc enim hoc verbum, causa, de necessitate refertur ad instantiam: non ad ipsum ius principale quod est de præsenti: instantia vero est futura. ergo &c.vt j. eo.l.cũ stipulamur.& l.si à colono. Iura in hoc sunt satis aperta, si quis prædictorum inspiciat rationes.

1 ☞ *Donatio facta alicui de aliquo fundo, ut post certum tempus esset ecclesiæ: an per donatorem pactum possit remitti.*

e **Flauius Hermes.** Summo secũdũ meam opinio. Stipulatio pœnalis non nouat
pręcedẽtẽ cõuẽtionẽ ex causa onerosa. Itẽ vbi est pœna, & nõ dies, admittit purgatio morę. Itẽ ex pacto libertatis põt agere seruus dño differente.h.d. Ad primũ casum op.qa manu-

¶ Quæro, qd si vult. Aleg. Bar.sibi cõtrarius in l.is q certo loco.ſ.de eo ꝙ cer.loco. Andre.Barba.

¶ Determinat. Add. de ꝙ Paul.de cas.dicit hãc gl.notãdam ad obuiãdas fraudes debitorum, q intelligũt de diminutione monetæ, & volunt soluere aũ tps: ꝙ valeat pactũ ne liceat soluere, nisi cũ creditori placuerit. Cuius cõtrariũ ipe determinasse videt in l.itẽ quia.ſ.de pact. vbi dicit se dixisse de facto ꝙ nõ valet pactũ factum cõtra publicã libertatẽ: cũ qdã mutuasset frumẽtũ alteri, & pactũ fecisset se soluere non posse, nisi ad ipsius creditoris voluntatẽ: de quo pulchre vide eius cõsil. ccxxxj.incipien.pactum istud.

✠ P. PAV. P.

c ¶ Sed quomõ istud. vide Ias.i l.petẽs.co. vj.in fi.C.de pact.

d ¶ Sed hic. Vide scribẽtes in c.cum olim Abb.de offic.deleg. vbi alle. Bar.hic sentit ꝙ ,pcurator non põt ,progare tps istantiæ, nisi habeat liberam: vt voluit Goffr.& Innoc.ibi, sed contra tenet ibi gl.quã sequitur dñs Cardi. ibi. & vide Io.de Imo.ibi omnino. Andre.Barba.

e ¶ Flauius. Vide Io. de Imo.in suis cõsilijs, cõsi.ix.vbi consuluit contra istã doctrinã Bar.in §.Flauius.ꝙ l.fi.ff.de pac. sed Bart.hic nõ allegauit. Andr.Barba.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ℭ Tu dic cõtra. Ad de ĩquãtũ Ale. post multa videtur trãsi recũ opi. Bar. qđ idem facere videtur Bal. cõsi. ccccij. inci. quedã mulier. iiij. li. vbi consuluit ꝙ donatio facta inter viuos irreuocabiliter omniũ bonorũ præsentiũ, & futurorũ, retẽto vsufructu, cũ pacto ꝙ post mortẽ donatoris donatarius daret dimidiã bonorum, vel æstimationẽ pauperibus, et puellis maritandis, ꝙ respectu dimidiæ dandæ pauperibus poterit reuocari. allegat inter alia no. hic per Bar. in cõsi. cxxviij. in l. similiter. ĩcipiẽ. q̃dã mulier cõsuluit contrarium.

POMATES.

b ℭ Contrariũ. Vide Alex. consi. viij. in iiij. col. vol. iij. in cõsi. cvj. in vlt. col. ad fi. vo. iij. et Bar. xviij. co. x. & seq. volu. ij. Aret. in c. nouit. col. iiij. de iudic. et cõsi. lxxiiij. colũ. iiij. et cxxiij. ad finem. vbi limitat hoc de hærede. & Soci. consi. cxxvj. alias xxiiij.

P. PAV. P.

c ℭ Vnã quęstionem. Istud sequitur Ro. consi. ccxcviij. incip. facio pactum. et cõs. clxxxij. ad fi.

d ℭ Per duos menses. Adde ꝙ Raph. contra: q̃a arbitrio boni viri: ar. l. continuus. §. cũ ita. ĩ. e. dicit Alex. ꝙ cõiter tenetur opi. Bar. cũ qua similiter hic transit Io. đ Imo. An. et Salic. in consi. ccliij. inc. multi consortes in ciuitate Lucana.

e ℭ Extraneo. Adde quid si ab extraneo iste prohibitus inuenit plus quã ille cohæres velit dare: q̃a dicit, ꝙ res nõ valet plus, et offerre iustũ pretium an teneatur minori pretio dare huic cohæredi, vide Pau. de cast. hic post Io. An. ĩ additio. ad Spe. de emp. et vẽd. §. nũc dicendũ. vers. sed pone.

P. PAV. P.

e ℭ Vẽdere extraneo. Vide late Ioã. de Ana. cõsi. ccccvij. in ij. & iij. col.

f ℭ Sed bene. Viđ do. Car. ĩ c. Raynutius. de te. ſ. et cõsului Parmę: testator, phibuit ne hęres recipiat Titium in domo testatoris, quod potuit renunciare illi hæreditati. Andr. Barb.

g ℭ Promissoris. Adde ꝙ Pau. de ca. dicit hunc casum esse notandũ pro curatoribus Florentinis, q faciũt capere debitores, & veniunt amici qui promittũt soluere, & stare pro omni eo quod apparet ipsos debere facto calculo, vt cauti esse debeant ad faciẽdum declarare debitum ipso debitore viuente: quia post mortẽ promissoris non tenentur. Sed quid si aliquis promittit pro aliquo debitore, pro toto eo quod declarabit Titius ipsum debere: an Titio mortuo vel non arbitrante sit liberatus iste promissor. Roma. tenet quod non, eius consilio cccccij.

h ℭ Redire ad eã. Adde an ille, qui impugnat aliquod instrumentum, possit ex illo se iuuare, Bal. consi. clxxvj. sed melius clxxxj. ij. lib. & inquantum Alexã. tãgit, an valeat talis appellatio: appello ad iudicem competẽtem. et concludit ꝙ sic. Adde ꝙ si diceret, appello ad papã, & archiepiscopum, & ad quẽcunque iudicem competentẽ, non valeret. Et ita consuluit quidã archiepisco. Bonon. cõsi. cxx. iiij. li. valet talis appellatio, appello ad sacrum concilium: et si illud audire noluerit, appello ad Papam: quia probabiliter potest dubitari, an sacrum cõcilium audire velit. Ita voluit Roma. cõsilio cclx.

missio nõ fuit in obligatiõe, sed ĩ cõditione: ergo ad id nõ põt agi: vt l. obligationũ fere. in fi. supra ti. j. Sol. hic est adiectũ fuit expresse, ꝙ ꝓmissor manumitteret. Op. q̃a cõmissa pœna est nouata: iõ nõ põt amodo cõueniri ad manumittẽdum: vt l. obligationũ fere. in fi. So. dicũt qdã, ꝙ hic est fauor libertatis. nõ est verũ regularit̃, tenẽdo in l. ita stipulatus. ꝙ stipulatio pœnalis nouat obligationẽ præcedẽtẽ ex cã lucratiua: secus ex cã onerosa: vt hic. Tu posses dicere. Nõne fuit hic donatio? ergo cã lucratiua? Verũ est ꝙ fuit donatio respectu eius, cui seruus fuit traditus: sed ille q recipit ꝓmissionẽ de manumittẽdo recipit ex cã onerosa: q̃a seruũ dedit. & hæc est de qua loquimur, an nouet̃. Op. ꝙ ipso iure cõpetat libertas: vt l. si ea lege & l. si puellã. C. si mãci. ita fue. alie. vt manu. Pro soluẽdo isto cõtrario tãtũ sunt cõtraria in lege nostra tẽdẽtia ad idẽ. et ẽ vera sol. ꝙ hic de actu manumittẽdi fuit cogitatũ, & hanc tenẽt doc. in l. si ea lege. Si aũt de effectu beneficij cogitatũ fuisset, tũc succedit cõstitutio. Hoc vult dicere gl. Et est rõ: quia lex põt repræsentare libertatẽ, qñ de ea sola fuit cogitatũ: sed nõ actũ psonæ. Ista sol. ꝓcedit scđm illã opi. ꝙ hic fuit in mora manumittẽdi: scđm aliã ꝙ nõ fuerit in mora, istud nõ habet locũ. Venio ad sequẽs responsũ, ꝙ vbi est pœna & dies, admittitur purgatio moræ. cõtra l. traiectitiæ. §. de illo. s. ti. j. l. magnam. C. de cõtrah. & cõmit. stip. Sol. vna est, ꝙ hic fauore libertatis. Alia ẽ ꝙ nũquã fuit in mora. Et si op. de tex. liberet̃. expone. i. ne in obligationẽ incidat. Sed est truffa. dic scđm Dy. hic nõ fuit dies, sed pœna tãtũ: in cõtrario pœna & dies: vt dixi plene in l. si insulã. s. e. Op. de l. vl. §. qui sine ma. ad li. perue. Quidã dicũt, ꝙ hic duo menses nõ trãsierũt. Tu dic, ꝙ hic de actu, nõ de effectu cõstitutiõis fuit cogitatũ. Op. de l. Thais. §. j. s. de fideic. lib. Gloss. dicit. Sol. vt ibi. Veritas ẽ, ꝙ ex pte rei admittitur purgatio moræ, vt hic: ex parte actoris ad actionẽ cõsequẽdã, moræ purgatio nõ admittitur Op. de l. mãcipia. §. qui sine ma. ad lib. perue. So. hic fuit cogitatũ de actu manumittẽdi, ibi non. Vlterius habetis hic, ꝙ seruus põt agere vt manumittatur: vt in fi. §. mõ quidã donauit alicũi vnũ fundũ, vt post certũ tps eẽt cuiusdã ecclesiæ: iste donator vult istud pactũ remittere: q̃ritur an possit? Vr̃ ꝙ nõ: quia ecclesię est iã q̃sita actio vtilis: vt l. quoties C. de don. q̃ sub modo. Tu dic contra[a]: sicut hic q̃rit̃ ius seruo. Vñ ista pactio põt tolli volũtate donatoris solius vel vtriusque: vt l. ij. et qđ ibi no. s. de ser. expor. hĩs aũt nõ posset mutare volũtatẽ: vt ibi. Quęro, hoc casu qđ si donator decesserit sine hĩde? Vr̃ ꝙ libertas nõ cõpetat: q̃a istud pactũ habet instar vltimæ volũtatis: quia põt mutari vsq; ad mortẽ. Sed ex volũtate vltima nõ põt deberi ẽt ab intestato, nisi adeat̃ hĩditas: vt s. đ fideic. li. l. ij. et ibi dixi. Cõtrariũ[b] est veritas. Casus est s. q sine ma. ad lib. pue. l. j. Nõ obstat cõtrariũ: q̃a ibi loquit̃ qñ est mere vltima volũtas: hic sapit naturã cõtractus: sicut dicimus ĩ dõatiõe cã mortis: vt de do. cã mor. l. tã is. §. j.

1 *Alienare qui tenetur uni sub pœna, illo in mora existẽte potest alteri alienare.*

2 *Requisitus ut emat ab eo, qui tenetur illi uendere, debet per duos menses expectari, ut uendere possit alteri.*

3 *Alienare prohibitus extra familiam, cohæredibus emere nolentibus potest extraneo uendere, nisi esset prohibitioni adiectum, ut familiæ relinqueretur.*

4 *Denuncians debenti emere, debet alternatiuè denunciare.*

Tutor quando testator iussit rem uendere Titio, an possit uẽdere sine decreto, saltem quando est utile pupillo. ꝙ sic.

Cohæredes cũ prædia.

1 Qui tenet̃ sub pœna vni alienare, illo existẽte in mora põt alienare cui vult. h. d. Et iste est casus multũ no. Et no. gl. quæ dicit ẽt extra ius. et facit l. si ex legati cã. et l. mora. de vsur. & ĩ. de fideiu. l. fideiussor obligari. §. fi. & ibi gl. j. rẽ ra. hab. l. amplius nõ. & ibi no. Hic facit vnã q.[c] † debeo ĩterpel

c

2 lare eũ, cui debeo vẽdere, ꝙ emat facio: sed quãto tpe debere expectare. Et credo ꝙ per duos menses[d]: vt in fin. C. de iur. emphy. l. fi. Sed q̃ro, an sæpius debeãt fieri istæ interpellatiões: quia hic dicit tex. sæpius. Dicã j. ea. l. §. pen. Gl. signat duo cõtraria: et soluit bene †. Itẽ dicit Dy. ꝓ legẽ istã ꝙ prohibitus alienare extra familiam põt vẽdere extraneo[e], cohæredibus nolẽtibus emere: & alibi nõ reperit̃, dicit ipe: sed bene[f] facit l. fi. C. de iur. emphy. qđ puto verũ, si solũ eẽt prohibitus alienare extra familiã: sed si eẽt adiectũ vt familiæ relinqueretur, vel similia verba: vt l. peto. §. fratre. de le. ij. tũc nullo mõ posset alienari, tãquã res q̃ subiacet restitutioni: vt aut̃. res q̃. C. cõia de leg. Itẽ no. formã denunciationis alternatiuæ. Si enim denũciasset simpliciter ꝙ emeret, nõ teneret denũciatio: sicut ab eo qui debet alternatiue petere vnũ tãtũ. † Sed quæro, an tutor ex hac cã posset vẽdere partẽ pupilli? Credo ꝙ nõ. vt s. de reb. e. l. si fundus. in princi. Ad quid ergo fuit hæc denũciatio aut vẽdat, &c. Rñdeo, forte pupillus habebat æs alienũ: propter qđ posset vendere, vel verius, vẽdere poterit, si est vtile pupillo ex volũtate defũcti, qui hoc voluit qñ tale pactũ interposuit: vt l. fi. de reb. eorũ. Nec obstat eo. ti. l. j. §. si defunctus. q̃a hic ĩposuit legẽ sibi, et successoribus suis: ibi secus.

1 *Verba subiunctiui modi licet sint temporis præteriti: tamen ad futurum trahuntur.*

Augerius.

Facultas implẽdi cõditionẽ ad hæredẽ nõ transit. h. d. scđm verã lect. Quæro, an sufficiat de debito cõstare post mortẽ defuncti? Respõdeo, si itelligis cõstitisset in præteritũ, ab initio fuit stipulatio nulla: vt s. eo. l. cõditio in p̃teritũ. et l. si ita stipulatus fuero hãc summã. in fi. Si vero intelligis cõstitisset in futurũ: tũc debet cõstare ĩ vita ꝓmissoris[g]. alias implemẽtũ cõditiõis in personã hæredis nõ trãsiret: vt s. e. l. si decẽ cũ petiero. et hoc vult gl. Quæro, q̃ istarũ sit verior. Et vr̃ ꝙ in p̃teritũ: quia verbũ cõstitisset, est p̃teritũ plusquã pfectũ subiũctiui: vt l. ij. et ibi no. s. si lib. inge. eẽ dica. Cõtrariũ dico, † ꝙ ista verba q̃ sũt subiũctiui modi, licet sint tpis p̃teriti: tñ ad futurũ trahunt̃: vt l. si debitor. §. verisimile. de cõtrah. emp. l. cũ certus. de vino, tritico, et oleo leg. et ita hic. Et ista si cõstitisset defũcto viuo valeret, et ista sũt vtilia ꝓ clausulis q̃ apponũtur in fine testamenti, si nõ valet, &c. Dixi plene de iure codicillorũ. l. j. tangã j. eo. l. cum stipulamur.

1 *Veniens contra transactionem, uel aliam conuentionem, si est uictus, potest ad eam redire.*

2 *Appellans ab interlocutoria, statim ꝙ appellat, an statim cõtumax. ꝙ sic lite pẽdẽte.*

3 *Appellans postquam succubuit in appellatione, debet citari.*

4 *Interpellatio an una sufficiat, uel plures requirantur, ut quis in mora constituatur.*

Seia.

Non currunt vsuræ si creditor est in mora recipiẽdi. h. d. † Nota quod qui venit contra transactionem, vel aliam conuentionem, & est victus, potest redire ad eam[h]. Quæro, dr̃ hic ꝙ creditor fuit in mora: qualiter hoc fuit: Dicit gloss.

Universidad de Deusto Biblioteca

gl.quia debitor obtulit. Tu dic ꝙ statim ꝙ maluit litigare, est in mora: vt l. nemo rem suam. §. j. ś. eo. vnde nō debet sibi fieri
2 alia oblatio. & hoc volunt dicere iste tex. †Et sic facit ꝙ ille qui appellat ab aliqua interlocutoria, statim est cōtumax, nec debet amplius citari: vt extra, de accu. c. ad petitionem. & ibi per Hostien. Nec obstat tex. qui dicit, si Seia nō cessasset of-
3 ferre, quia intelligo postquā ille fuit victus: & sic amplius nō prosequebatur: & sic eius mora cessabat. Prædicta intelligun-
3 tur lite pendēte. & ideo dico †in appellāte postq; succubuit in appellatione debet citari, sicut si renūciasset: vt C. de appella.
4 l. si quis libellos. †Quæro, vtrū sufficiat semel interpellare, vel offerre? & videtur ꝙ sæpius: vt ś. §. cohæredes. ibi: sæpius, &c. & ś. manda. l. si mandato Titij. §. ille. de mino. l. Aemilius. in prin. ś. de pig. actio. l. si cōuenerit. & hic text. videt dicere, si
3 nō cessasset. In contrarium habemus[a] gl. in l. mora. in prin. ś. de vsuris. in glo. paruula. & tex. habetis in l. Titio Seio. §. vsuras. de leg. ij. & l. iij. §. j. quod vi aut clam. & de ope. no. nun. l. cum procurator. §. j. & istud puto verum. Fallit in l. si cōuenerit. de pigno. actio. Non obstat §. cohæredes. cum simi. quia denotat facti accidentiā. Nō obstat hæc lex. nā secundū opi. quā teneo hic creditor fuit ī mora re ipsa eo ipso ꝙ litigare cœpit. Vnde litigio finito est finita mora: argu. d. §. vsuras. ideo debitor debet offerre. sed si mora esset contracta per oblationē, non haberet necesse vlterius offerre: vt ex prædictis patet. Et ideo ex parte rei dicerem ꝙ si lis est contestata cōtra eum lata sententia, nō debet vlterius interpellari: quia actor instādo semper eum interpellat: & sic per interpellationem est contracta mora. secus in actore in casu huius legis: quia licet reus se defendat, non tamen solutionem offert.

1 ☞ *Per diuisionem uidetur transactum de iure fideicommissi.*
2 *Tractatum in uno iudicio, non potest in alio refricari: nam in iudicio ubi pœna petitur, non potest dici male iudicatum super principali, & quando. nu. 7.*
3 *Repellens aliquem exceptione, habet etiam actionem ad pœnam.*
4 *Hæreditas si est diuisa inter fratres, & renunciatum omni iuri, quod sibi inuicem competeret, per hoc non prohibetur petere partem cohæredis: quia uenit priuandus ob non impletam uoluntatem defuncti.*
5 *Promittens non petere reductionem sub pœna: si petijt, & succubuit, quòd pœna sit commissa.*
6 *Ius dependens ex testamento, de facili non tollitur.*
8 *Sententia lata ex falsa causa est nulla, quando est lata dolo aduersarij: aliàs per appellationem rescinditur.*
9 *Sententia lata super eo, de quo sunt opiniones inter doctores, non est nulla, licet iudex eligat malam.*
Opinio doctorum facit rem dubiam.
10 *Per simplicem diuisionem factam inter fratres absque clausula, nil contra diuisionem facturos: an ius fideicommissi uideatur remissum, quod non.*
11 *Ius fideicommissi conditionalis, quòd nō uideatur remissum per diuisionem factam inter fratres, cum clausula, nil contra diuisionem facturos.*
Stipulatio generalis & indefinita limitatur secundum naturam præcedentis contractus.
12 *Clausula generalis refertur ad specificata, si potest salua ratione recti sermonis: & non refertur ad dependentia ex testamento.*
13 *Fratres an præsumantur ignorare fideicommissum habere, quando præsumuntur scire contenta in testamento.*
14 *Practica probandi scientiam testamenti.*
15 *Extraneus hæres quando præsumatur habere scientiam contentorum in testamento.*
16 *Hæres quando præsumatur habere notitiam contentorum in codicillis.*
17 *Fratres diuidentes si dixerunt non uenire contra diuisionem, etiam occasione fideicommissi paterni debiti, uel debendi, uidetur fideicommisso renunciatum.*
Differentia inter uerbum lectis, & uerbum inspectis.
Legi dicitur, quod oculis corporis inspicitur.
18 *Ius fideicommissi futuri an intelligatur remissum, si in diuisione unus remittit alteri omne ius præsens siue futurum, ab intestato uel ex testamento, uere fideicommissi uel substitutionis cuiuscunque.*
19 *Ius fideicommissi quando dicatur remissum si in diuisione dicatur, remisit unus alteri omne ius quod habet, uel habere sperat in dictis rebus: distinguit.*
20 *Ius substitutionis pupillaris, quod non uideatur remissum per diuisionem: licet in diuisione sint uerba generalia, remisit unus alteri omne ius, &c.*
21 *Clausula apposita in diuisione, quod unus alterum, & alter alterum in dictis rebus facit procuratorem in rem suam. uel dicatur, concesserunt inuicem dictas res ad habendū & tenendum, uendendum, & alienandum: quod si alienatio sit secuta, uidetur renunciatum iuri fideicommissi: aliàs non.*
22 *Quando per diuisionem non est remissum ius fideicommissi, nec data licentia de uendendo, & unus fratrum uendidit, postea exiat conditio fideicommissi: an frater posset totum petere ab emptore.*
23 *Habenti ius in re pro indiuiso, an diuisione facta remaneat ius in eo quod debitori pro diuiso obuenit.*
24 *Fratres diuidentes, si habebant fundū communem emphyteuticum, ita quod uno decedente sine liberis portio eius deueniat alterū: & in diuisione remiserunt omne ius quod habebant uel sperabāt habere: an uno mortuo portio illius uadat ad ecclesiā, ꝙ non: quia ecclesiæ nō ꝓdest talis remissio. Emphyteusis ecclesiastica quod possit diuidi inter fratres: & inter se potest fieri alienatio.*
25 *Fratres diuidentes cū altero fratre, si fuit sciens huius fideicommissi, in casu huius §. an frater qui petit fideicommissum teneatur de euictione.*
26 *Si ille, cui restitutio rei erat faciēda, ex fideicōmisso illā emit ab aliquo: an sibi præiudicet, & fideicōmissum habeat locū.*
27 *Actio de euictione qu aliter detur inter diuidentes.*

b **Duo fratres.** [b]Iste. §. habet quotidianā materiā: & multū subtilē. Breuit[c]r h. d. Iniusta snia, ꝑ quā qs cōtra diuisionem facere declarat, facit pœnā cōmitti. h. d. Primo ponit the-
1 ma, & quæstionē, secūdo rnsionē. †Nota ꝙ per diuisionē videt trāsactum de iure fideicōmissi, & sic fuit ꝑnūciatū: vtrū
2 bene vel male. j. patebit. †Secūdo nota ꝙ illud qd tractatū est in vno iudicio, nō potest in alio refricari. Nā in iudicio vbi petitur pœna: nō possum dicere male ꝑ-
3 nūciatū super principali. †Item nota ꝙ ille qui aliquē repulit exceptione, nihilo minus habet actionem ad pœnam: & ad ista tria opponemus per ordinem. Ad primū opp. dicitur hic, ꝙ per diuisionem recessum est à iure fideicommissi. cōtra ś. de transact. l. qui cùm tutoribus. in prin. Huius cōtrarij timore sunt in glo. nostra plures opi. & sol. vna ponitur in l. contraria. quæ hic nō tangit per gl. quia ibi frater fratri successit directo. hic per fideicō missum. quasi dicat. qn directo succeditur nō erat fratris transigentis illa hęreditas: nec re nec spe: & nō potest videri remissa: hic erat spes. Ista sol. videtur mihi verissima quādo frater succedit directo fratri abintestato: qa tēpore transactionis non dicebatur debita re, nec spe. Casus est ex
c pressus[c] ś. de lib. leg. l. post emancipationē. si bene inspiciat tex. cū glo. Sed si frater succederet fratri directo, forte ex vigore substitutionis pupillaris: tūc posset dici spem subesse: vt l. ij. ś. de sta. lib. & de
4 hoc tangam j. per quæstiones. †Et hoc
d facit ad quęstionē[d]: Duo fratres inuicem diuiserunt. & renūciauerūt omni iuri, qd sibi inuicē competeret in parte alterius. Demū vnus nō soluit legata intra annū, scdm qd requirit aut. hoc amplius. C. de fideicō. ꝓpter quid alius vult petere hæreditatē. opponebat sibi de remissione. Certe dixi ꝙ nō potest: quia illius portio nō erat debita nec re nec spe, sed ex legis dispositione: & sic non venit in remissione generali: vt d. l. q cū tutoribus. scdm dictam sol. facit optime ś. de dā. infect. l. dāni. §. j. Secūda lect. est, ꝙ ibi frater fratri successit per fideicōmissum: sicut hic. Tūc obstat cōtra sol. scdm Hugo. hic male fuit iudicatū: vt hic dicit gl. Sed tūc dices, quomodo de hac iniqua sententia fuit facta lex cōtra §. quibus. in j. consti. Codic. Re-
e spō. tenēdo istā opi.[e] q̄ est verissima: vt j. dicet, ꝙ de hoc fuit facta lex, vt solueret vnū dubiū pulchrū, vtrū sentētia iniqua, ꝑ quā declarat vētū esse cōtra diuisionē, faciat pœnā committi. Nā si esset bene iudicatū, nullū esset dubiū ꝙ cōmitteret pœna: & lex debet ītelligi ꝓlata ī casu dubij: vt ś. de Carb. edic. l.
5 qd Labeo. †Hoc facit ad q. quā cōsuluit Dy. qdā ꝓmisit arbitrium nō petere reduci ad arbitrium boni viri, sub certa pœna: petijt, & succubuit: vtrū pœna sit cōmissa? Et cōsuluit ipse ꝙ sic: quia per illā sententiā fuit declaratū ipsum indebitè petijsse. quod placet. & hanc legem induco pro casu scdm istam lectur. siue iustè, siue iniustè succubuerit. facit ś. de oper. noui

a ¶ Habemus. Adde Abb. cōsi. vij. ij. lib.
5 POMATES.
b ¶ Duo fratres. Ratio dubitandi istius tex. videtur fuisse, eo ꝙ snia erat iniusta: vt hic inquit Bar. in summario in oppositione. j. eo. decidendi aūt cā fuit, vt hic inqt Cu. et gl. circa fi. in ver. si autē dicas. qa nō fuerat appellatū a sentētia: ideo illi stādū erat. Aduerte tamen ꝙ teneo summariū Bart. pro tali secundum eum not.
5 POMATES.
c ¶ Casus expressus. Nota ꝙ inquantum Bar. hic concludit ꝙ substitutus pupillo habet spem succedē di, approbat. qd contrarium tenet in l. is pōt. ī iij. col. in versi. sed circa hoc quæro. ī. de acquir. hære. ni velis dicere quod sei psum saluat. j. in iiij. q. vbi videtur tenere idē qd tenuit in l. is pōt. qa ibi alia ratione mouetur.
5 POMATES.
d ¶ Ad quæstionem. vide omnino fac. de Are. Ange. & Imol. in l. dāni. §. j. hic alle. ꝑ Bar. vbi mirabiliter loquit. & Bar. in l. inter quos. in pen. q. e. ti. de dā. infec. & aduerte, ꝙ Angel. Imo. & Pau. de ca. al leg. l. dāni infecti stipu. la. i. §. i. illius leg. ꝑ q. Bar. hic quā no. ipse Bart. ibi ad hoc, & in §. inter quos.
5 POMATES.
e ¶ Tenendo istā opi. ꝙ hic fuit male iudicatū, quā dicit Bar. esse verissimam, tenuit vt restat in l. itē Paulo Callimacho. §. j. ī. de le. iij. est cōmunis, vt inqt ang. in d. l. q cum tutoribus. & Barba. cōsil. xlviij. col. j. vol. j. & Imo. consi. fina.

Universidad de Deusto Biblioteca

nun.l.de pupillo.§ meminisse.ver.toties.
a & istā solu.ego teneo.[a] Tertia sol.est,ꝙ hic fuit bñ iudicatū ex parte iudicis: sed male respectu partis, propter eius defectū: quia nō fuit opposita replicatio:& sic fuit pronunciatū cōtra ius litigatoris. Et hāc videt̃ tenere glo.s.de pact.l.tres fratres. Hæc sol.non est vera: puta per diuisionē nō tollit̃ ius fideicōmissi,nec ipso iure,nec ope exceptiōis:& iō nō est necessaria replicatio. Nā in lege cōtraria dicit̃, exceptione transactionis nō submouet̃: & sic nō obstat exceptio:nec est necessaria replicatio:vt l.ij.de excep. Quarta sol.est:licet in ordine gl.sit tertia secundū Rog.ꝙ hic fuit expresse dictū,ꝙ nō veniet cōtra diuisionē,nec ex fideicōmisso, nec alio modo. Sed ista in se cōtinet diuinationē:ideo nō est vera quātū ad legē: an aūt sit vera in se tangā j.in quæstionibus. Quinta sol.est eiusdē Roge.ꝙ in l. cōtraria,fuit simplex diuisio seu trāsactio hic verò fuit dictū,nihil contra diuisionē facturos,&c. Ex quo verbo videt̃ renunciatū iuri fideicōmissi. Et hac so.tenet hic Dy.& Gul.de Cuneo in l.qui cū tutoribus. Sed ista sol.nō est vera:quia ista verba,nihil &c.nō important hoc. Casus est in l.fi.§.idē q̃stio.de cōd.inde.& falsitas huius opi.j.lati[us] declarabit̃. Sexta solu.fuit Azo.qui dicit,ꝙ per diuisionē nō videt̃ renūciatū iuri fideicōmissi:sed quia in diuisione quis tenet̃ de euictiōe:vt l. si fratres.C.cōia vtri.iudi.& l.si familiæ.C.fami.ercis.ideo iste agens fuit repulsus illa exceptiōe:qa de euictiōe tenet̃:vt l.vēdicātē.de euict.& sic dicit ipse,ꝙ bñ fuit iudicatū in dimidia,& malè in alia dimidia: qa qlibet fratrū medietatē partis suæ habet iure suo aliā dimidiā iure cohæredis. in illa ergo parte, quā ille cohæres mortu[us] habebat iure suo,ei frater superuiuēs nō tenebat̃ de euictiōe:& in hoc fuit malè iudicatū. Hāc tenet gl.hic,& in l.cōtra. Sed ista opi.est cōtra hunc tex.vbi videt̃ ꝙ contra eū pronūciatū fuit,quasi de hoc trāsactū sit. Nō ergo fuit ꝓnūciatū, quasi de euictiōe teneat̃. Sunt etiā aliꝙ rōnes propter quas hæc lec.nō est vera:vt j.dicā in quæstionib[us]. Septima sol.ponit̃ in lege cōtraria:qa hic petit̃ id qđ deuenit in diuisiōe:ibi verò petit̃ illud quod in trāsactiōe nō deuenit:quia solū de parte sua trāsegit,nō de alia.& hæc potest esse bona:& istā tenet etiā Gul.de Cu. Octaua
b sol.[b] ibi ponitur in gl.videlicet ꝙ in lege cōntraria actiuè: hic passiuè. Ista verba sunt obscura.forte hoc voluit dicere, ꝙ ibi frater qui mortuus nō est, non potuit trāsigēdo ꝑimere actionē fratri mortuo cōpetētē:vt l.Stichū.ĩ fi.j.de noua.& hoc vult dicere actiuè:hoc est,alteri non pōt præiudicare.hic verò diuidēdo sibi præiudicauit:& hoc vult dicere passiuè, hoc est,sibi ꝑiudicare. Sed hæc sol.nō placet. Nā hic,& ibi quærit̃ qualiter inuicē sit generatū ꝑiudiciū. Si eñ nō ꝑiudicarē fratri meo,nec frater meus mihi:& sic hoc nihil valet. Teneatis ergo vel primā,vel secundā,ꝙ hic fuit malè iudicatū. & hoc placet plus. Vel tene septimā sol.vt s.dixi. Secūdo opp.s.de pac.l.tres fratres. Sol.hic fuit male iudicatū,& sic cōcordat. & gl.ibi sentit. Tertio opp.de l.Paulo Callimacho.§.j.de leg.iij. Sol.hic fuit male iudicatū.& sic cōcordat,licet ibi ponātur plures sol. Quarto opp.tu dicis ꝙ hic fuit male iudicatū. Cōtra, imo bene:qa ꝑ hāc diuisionē videt̃ ius fideicōmissi remissum vt l.Titius.s.quib.mod.pig.vel hypo.sol. Sol.aliud in pignore:qa sicut solo cōsensu cōtrahit̃,ita facilius tollit̃. Vel melius ibi ius pignoris erat de præsenti:istud fideicōmissum erat de
c futuro. [c] Item †hic dependet ex testamento:& iura dependētia ex testamento non ita de facili perimuntur: vt l.si post
6 diuisionem. C.de iure & fac.& fact.ignoran. & facit quod no.in d.l.tres fratres.s.de pac.& de trāsac.l.de his. Quinto opp.ad scđm nota.& videt̃ ꝙ pœna nō sit cōmissa in effectu. Nā illud qđ semel est decisum in vno iudicio ꝑ viā exceptionis,pōt in alio iudicio refricari:vt s.de euict.l.vendicantē.& l.seq.vnde hic in petitione super pœna poterit dicere,nō veni contra diuisionem:sed hic dicitur contra:ergo male. Solu.lex cōtraria,loquit̃ qñ sup exceptiōe pronunciat̃ cōtra excipiētē in cuius potestate nō erat agere:hic vero pronūciatū fuit per excipientē cōtra actorē.& hoc videt̃ tenere Cy.C.qñ ciui.ac. crimi.preiudi.l.j.vnde ad quędā verba Pet.quæ Cy.refert.C.sentē.rescin.nō pos.l.perēptorias.addēda sunt aliqua mēbra:
7 & dicamus plenius sic:† Aut super exceptione pronunciatur in casu,in quo summaria fit cognitio:& tūc nunquā in alia causa nocet:vt quādo pronunciatur super aliqua dilatoria:arg.de re iudi.l.a diuo.§.si super rebus. Et ita intelligo dicta Inn.extra de ord.cogni.c.super spoliatione.& ibi hoc sentit circa fi. magnæ gl. Si vero ꝓnunciat̃ in causa, ĩ quā cognoscit̃ plene: & tūc aut cōtra agentē pro excipiente:aut ecōtra. Primo casu aut illud iudiciū est accessoriū,& quodāmodo dependens ex primo,vt hic in stipulatione pœnali: & tūc ꝙ semel decisum est,nō pōt ĩ alio iudicio refricari,vt hic: Aut aliud iudiciū est principalius,vel ęquè principale:& tūc iterū poterit refricari: vt s.de except.l.sed si ante.vbi si egi cōfessoria de via, & aduersarius excipit,dicēs me nō dominū:& succubui,nō nocet postea mihi agēti rei vēdicatiōe. Secūdo casu,aut illa ꝓnūciatio respicit fauorem status:& non potest in alio iudicio reiterari:vt l.j.C.de ordi.iudi.& ibi no.in vlti.gl. Aut non respicit fauorem status:& tūc dic,vt dicunt quidam Docto.aut in primo & secūdo iudicio ꝓponit̃ ad eundē effectū:& non potest reiterari:vt l.quod in diē.§.j.de cōpē. Aut tendūt ad diuersos effectus:& potest:vt d.l.vendicantem.in fi.& l.seq.de euict.
d Sexto ad idem[d] oppo.ꝙ talis sententia non facit pœnam cōmitti: quia est lata ex falsa causa:ergo nulla:vt l.qui testamento.de excu.tuto.& l.ij.C.quando prouo.nō est neces. Sol.qdā fatentur cōtra,& dicunt tenendo,ꝙ hic fuit malè iudicatum, quòd contra petitionem obstabit exceptio doli. Ita videtur tenere hic gloss.circa fi.& s.de do.excep.l.apud Celsum.§.itē quæritur.vbi text.videtur hoc probare. Sed hoc non placet:
8 †quia sententia lata ex falsa causa ita demum est nulla, si lata fuit dolo aduersarij:vt no.in l.si prætor.§.Marcellus.s.de iudic. Secus si sine dolo:tunc debet rescindi per appellationem: vt no.s.de acqui.hære.l.si is ad quem. Dic ergo ꝙ hic non fuit expressus error in sñia. Dixit eñ quasi de hoc trāsactū nec expssit
9 trāsactū esse ꝑ diuisionem. Vel melius: †qñ super aliquo[e]
e passu sunt opinio. Docto. tunc si iudex eligit vnam, licet malam,non est sententia nulla:vt l.cum prolatis.& ibi dixi s.de re iudic. Nam opin.Docto.faciunt rem ambiguā:vt no.s.de legi.l.nō pñt & C.de leg.l.cū de nouo.& no.in j.cōsti.Cod.§.quibus.in gl.super ver.certas. Septimò opp.ad iij.no.& videtur ꝙ postq̃ remouit eū exceptione,pœna nō possit peti: vt l.rescriptū.§.si pacto.s.de pact. Solu.dic,ꝙ hic fuit dictum rato manēte pacto.vel si nō fuit dictum,dic ꝙ potest peti pœna quatenus excedit:vt l.si quis a socio.s.pro socio.& l.prædi
f cta.s.de actioni.empti[f]. Alij dicunt, vt gl.hic tangit, ꝙ aliud in pacto,vt ibi:aliud in sententia,vt hic quò non placet: quia etiam hic loquitur in pacto. Octauo oppono, quòd prima con

a ¶Ego teneo. Adde hoc verū,nisi ille qui cōtrauenisset, habuisset,aliquā iustā cām cōtrauenīēdi,scđm Ioā.And.in addi.Spe.in ti.de arbi.§.fin.ver.itē quid si est cōpromissum.quē sequit̃ Pau.de cas.cōs.ccxxx.& inquātū Alex.tāgit,an ꝑ laudo præsumat̃,dic qđ Pau.de Cas.cōsi.lxxij.tenet ꝙ sic. Idē tenet Bal.cōs.x.v.lib.& consi.lxxiij.iij.lib.vbi alleg.Dy.cōsi.v.& cōsi.cxcvij.iij.libr.& consil.cexliiij.iiij.lib.

POMATES.

b ¶Octaua sol. Ego credo ꝙ verba Bar. sunt mendosa: & ꝙ nolit dicere frater mortuus:qa hoc eēt de directo cōtra tex. legis contrariæ, vbi non frater mortuus sed viuus trāsegerat qđ Bar.sentire videtur in d.l.contraria. vbi videas eū. vide Alex.cōsi.iij.ĩ ij.col. vol.iij.& cōsil.cxxj. volu.ij.vbi sequēdo Bar.hic, ꝙ vbi sunt opi.doctor.diuersę, res est dubia:& hoc casu etiā pro quibus iudicādū sit.& vide quæ posui ad Bar.in l.cū ꝓlatis.s.de re iudi.& in l.nō fatetur. in iiij.col.in ver.q̃ro qualiter.s.de confes. Annota post hunc Bar.amplius nō mēdosum:vt qa ex Veneto exēplari egregie hunc locū restituerim,dum dixi legēdū, ꝙ ibi frater qui seruus tuus non est, nō potuit trāsigēdo ꝑimere actionē fratri mortuo cōpetentem. Alex. Losæus.

c ¶De futuro. Adde scđm Alexan. post Pau.de cas.ꝙ ex hac sol.infert̃ vnū notādū,ꝙ ꝑ istā diuisionē de qua ĩ tex.ꝙ ius fideicōmissi p̄sentis, vel futuri purè videt̃ remissum īter ipsos diuidētes, si notitiā habebāt fideicōmissi, iuxta l.de his.de transact.

d ¶Sexto ad idē. vide Ioā.de Imol.in cōsil. cxvj.& etiā in præcedētibus cōsilijs allegauit dicta hic.vid ibi Joāno. And.Bar.

POMATES.

e ¶Sup aliquo. Certe variæ sunt opin.doctorū, licet iudex in iudicādo vnā eligat, quæ mala sit nō tñ per hoc sentētia reddit̃ nulla. Ad qđ vltra hic alleg.ꝑ Alex. bñ facit qđ not.Bal. in l.captatorias. C. de testa.mili.& not. Old.in l.quæsitū.§. j.s.de fun.instru. de quo meminit Abb. in c.j.de postula.prę la.circa vij.colum.

POMATES.

f ¶De actio.empti. Aduerte tñ ꝙ iura Bar.nihil ꝓbare vident̃, qa loquunt̃ de interesse,nō autē in pœna. Vnde potius vident̃ dicere cōtrariū:cū pœnę sint restringēdæ.l.cū qdā. s.de lib.& posthu. Itē quia ad oīa iura dictia sufficere alterū cōsequi. Itē qa cōtra hoc restringit tex.in l.Celsus.ĩ prin.s.de arbi. De hoc vide eū ĩ l.ita stipulatus.in fi.s.e.& Alex.ĩ l.cū ꝓponas.C.de trāsact.& Are.cōs.cxxxviij.

Universidad de Deusto Biblioteca

ma cõuentio fuit nõnata per stipulationẽ pœnalẽ: & sic nõ ex vtraq; agit: vt l. obligationũ ferè. §. fi. ſ. de act. & obli. So. vt plene dixi in l. ita stipulatus. in cõtrarijs vltimæ partis. ſ. eodem.

Expediti de contrarijs examinemus materiam legis nostrę,
10 per quæstiones. Primò quæro, † vtrum per diuisionem simplicẽ nõ adiecta clausula, nil contra diuisionem facturos, &c. videatur inter fratres ius fideicommissi remissum? Dicunt q̃dam, q̃ sic, nõ ipso iure, sed ope exceptio. quia quẽ de euictione tenet actio, &c. vt l. vẽdicantẽ. ſ. de euictio. Et ex hoc dicit Azo, q̃ hoc est verum in dimidia quam quis habebat ex p̃sona istius fratris petentis fideicõmissum. Aliam verò dimidiã quam frater præmortuus habebat iure suo, potest frater superuiuens petere: quia pro ea non tenetur de euictione. Item ille frater superuiuens habet actionem præscriptis verbis ꝓ dimi
a dia, [a] quæ remanet apud se, quã habebat ex p̃sona fratris præmortui: quia cũ sit sibi debita ex causa fideicõmissi, cuius conditio modo extitit, ipse videt sibi euicisse. ſ. de euictio. l. ſi vendideris. & l. non tamẽ. & ista est intẽtio gl. licet quædã alia tangat, quæ j. declarabuntur. sed ista opi. mihi videt falsa. Primò, quia hic non fuit contra petentem ꝓnunciatum: ideo quia de euictione teneretur: sed quasi de hoc transactum: vt tex. dicit. Secũdò est falsa in eo qd̃ dicit, solũ partẽ peti posse iure fideicõmissi: scilicet eã, q̃ apud fratrẽ remãsit iure suo. Quid est falsum: quia pars, quã frater p̃remortu⁹ habuit à fratre viuo, successit loco eius portionis, quã frater viuus habet à fratre mortuo: & sic videt totũ frater præmortuus habere iure suo: & totum venit in petitione fideicommissi: vt l. Imperator. §. fi. & l. seq. ſ. de leg. ij. cum in vniuersali vna res succedit loco alterius: vt l. ſi rem & pretium. de petitio. hæredi. maxime in quotis: vt l. qd ergo. la ij. de leg. j. ad Trebel. l. deducta. §. nũmis. & ibi no. ſ. ſi pars hęre. peta. l. j. in fi. Tertiò, quia si habes aliquod ius personale ad aliquam partem rei pro indiuisio, & fiat diuisio: totum ius meum remanet in illa seu ad illam partem, quæ pro diuiso aduenit debitori meo: vt ſ. de actio. emp. l. Iulianus. §. Celsus. sed in fideicommisso vniuersali nõ est aliquod ius reale ante restitutionẽ: vt l. facta. in prin. & l. restituta. j. ad Treb. ergo illud ius personale, s. actio ex testamento, solũ remanet super illa portione, quæ fratri præmortuo obuenit in partẽ: et sic tota petit iure fideicõmissi. Quartò dicit male, in eo qd̃ dicit q̃ frater superuiuens euincens teneat de euictione. Nam si rẽ, quã habes à me, ego euinco ex tuo facto, vel authoris tui, de euictione nõ teneor: vt ſ. de euict. l. fundũ meum. & de do. præleg. l. licet placeat. et ad legẽ Fal. l. ſi à me. In ꝓposito peto fideicõmissum ex facto authoris illius fratris præmortui. s. ex facto defuncti: qa illud relinqt: vnde videor agere ex facto suo: vt no. ſ. de cõdi. fur. l. ſi seruus. in prin. in gl. iij. Itẽ ex facto ipsius ꝓprio, s. ex suo quasi cõtractu quã iniuit adeũdo: vt ſ. qb. ex cau. in pos. ea. l. apud Iulianũ. §. fi. ergo de euictione non teneor. Ex prædictis habes duas notabiles cõclusiones. Prima, q̃ tota portio quæ obuenit fratri ex diuisione, petit iure fideicõmissi, & sic sufficit vnũ iudiciũ: scdm Are. erãt necessaria duo iudicia: & hoc cũ agat actione p̃sonali ex testamẽto: sed si ageret reali cõtra aliũ possessorẽ: quid iuris sit, j. dicã. Et qd dixi, totũ peti, intellige deducta quarta legitima: & forte Trebellianica, scdm quosdã. Secũdo habes, q̃ ego frater superuiuẽs agẽs nõ teneor de euictione. Remanet ergo vera opi. q̃ p̃ simplicẽ diuisionẽ nullo modo tollitur ius fideicõmissi. qd̃
b tenent omnes [b]. Casus est in l. cũ pater. §. hæreditatẽ. de lega.
11 ij. † Secũdo quæro, pone quod diuisio non fuit simplex: sed ꝓmiserunt inuicẽ cõtra diuisionem nõ facere, vel venire: an p̃ hoc videat renũciatũ iuri fideicommissi? Roge. rñdet sic. & hic est casus nostri §. Et hãc opi. tenent Dy. & Gu. de Cu. Sed Hugo tenet, q̃ fuit male iudicatũ. q̃ videt tenere gl in l. tres
c fratres. Et hoc tenet Petr. [c] & multi alij Moderni, cũ quibus
d ego. [d] Et q̃ opi. Roge. & Dy. non sit vera, probo multis rationibus. Primò sic, scdm omnes: Per simplicẽ diuisionẽ non videtur renũciatũ fideicõmisso: vt l. cũ pater. §. hæreditatẽ. de le. ij. & ſ. dixi. Nũc arguo sic: Stipulatio gñalis & indefinita limitat scdm naturã p̃cedẽtis cõtractus: vt ſ. de vsur. ſi stipulat⁹. de leg. j. l. ſi legati serui noie. vt le. no. ca. l. j. §. ſi sub cõditiõe. de dãno infect. l. dãni infecti qdã. in prin. Sed ex natura p̃cedẽtis cõtractus hoc non venit: ergo hæc stipulatio ad hoc non porrigitur. Præterea probat ex propria verborum significatione. Nã dicit nihil facere contra diuisionem: sed si hoc in diuisio
b ne non venit: ergo hoc petendo nõ facit contra diuisionem: arg. l. damni infecti q̃dam. in prin. & §. cũ parietẽ. Præterea, qd̃ hæc verba hoc nõ importẽt, est casus in l. ſi. §. idẽ quæsijt. de condi. inde. Præterea, est casus in l. ſi de certa. C. de transac. vbi præcedit clausula specialis, & sequitur generalis: & restringitur ad specificata. Et si dicis: ibi loquitur in transactione. Rñ. in transactione non veniũt nisi ea, de q̃bus est lis: ita in diuisione nõ veniunt nisi communia: vt l. j. & ij. fami. ercis. sed ius fideicommissi nõ erat commune, sed cuilibet proprium: ergo &c. Hoc confirmauit gl. in l. tres fratres. ſ. de pactis. Nã licet tex. loquatur in diuisione: tamẽ gl. distinguit sicut in transactione, per illas leges.
12 Præterea †, clausula generalis debet referri ad specificata, si potest salua ratione recti sermonis: vt j. de sol. l. ſi ex pluribus. Præterea, clausula generalis nõ referẽ ad ea, q̃ dependent ex testamento: vt not. in l. tres fratres. ergo non referẽ ad ius fideicommissi. Præterea, pro hoc videt casus in l. Paulo Callimacho. §. j. de lega. iij. vnde opi. Roge. Dy. & sequacium est falsa. Tene ergo quod hic fuit male iudicatũ. Reperio tamẽ q̃ Dy. in quodã consilio determinauit istam opi. q̃ per hæc verba videtur remissum ius fideicõmissi, scilicet à sciẽtibus, hæc autẽ ignorãtia præsumit: vt l. verius. de proba. & hoc autẽ. de admi. tuto. Sed an hoc sit verũ, dicã j. proxi. qõ. Sed licet hoc sit verũ q̃ dicitur de ignorãtia, ergo idem dico in sciente. & per hæc verba ius fideicommissi nõ videat remissum: vt ex p̃dictis patet. Ponam⁹ ergo ex p̃dict⁹ casus indubitabiles scdm oẽs. Primus, q̃ p̃ simplicẽ diuisionẽ nõ tollit̃ ius fideicõmissi. Secũs, q̃ ignorãter nõ vt̃ remissum ius fideicommissi; etiã si sint verba gñalia: videlicet nil facturos contra, &c. Tertius, si non essent substituti inuicẽ, sed frater maior minori: vel masculus mulieri. Nam tunc nõ est verisimile ius fideicommissi remissum ab vno: cũ alius remissionẽ nõ cõsequatur: vt j. de reg. fur. l. semper in stipulationibus. & qd̃ ibi no. in gl. sed si fuerunt inuicẽ grauati, & diuisio non fuit simplex: tunc est opinio, vt vidi
13 stis. † Tertio quæro, an sit verũ q̃ fratres præsumant̃ ignorare fideicõmissum. Dy. videtur tenere q̃ sic: vt ſ. vidistis. In contrarium videt: quia hæres præsumitur scire quæ in testamento continẽtur: vt ſ. de libe. leg. l. cũ hæres. & ibi notat, ad Treb. l. quidã ita. §. ſi quis filiũ. & ibi no. in gl. magna. & ego distinxi: Aut fideicõmissum est relictũ in testõ, aut in codicilis. Primo casu, aut ẽ istitut⁹ hæres su⁹, & nõ p̃sumit̃ scire: nisi probet̃, vt ſ. ſi cer. pe. l. eius qui in prouincia. §. fi. & ita loquitur ſ. de acq. re. domi. l. quæsitũ. quæ innuit hæredes posse ignorare: vt j. de stipu. ser. l. ſi seruus te
e stamento. Aut sunt hæredes [e] extranei: [f]
f & tunc p̃sumitur scientia. Ratio est: qa nõ possunt adire, nisi sint certi de viribus testamẽti: vt l. sed & si de sua. de acq. he. et iõ ex eo q̃ hæres est, p̃sumitur scire quæ

a ¶ Pro dimidia. Et de hoc est tex. apertus i l. ſi fratres. C. cõia vtriusq; iud.

b ¶ Tenent oẽs. Adde Bald. in cõſ. cclxviij. incip. in Christi noie: simplex diuisio. & cõſil. lxxiij. iij. lib.

POMATES.

c ¶ Et hoc tenet Per. & hæc opi. Bart. & sequaciũ, licet a multis ꝓpugnet̃, & maxime ab ang. vt hic refert do. Alexã. de qua opi. vl. p Alex. Vide Ang. in l. Papi. §. meminisse. ſ. de inoffi. test. vbi sibi ipſi contrarius tenuit cum Bartol. & Ioã. de Ana. cõſ. suo xxix. & bene facit Capra consi. suo xxix. & Ale. con. suo. iiij. & consil. suo xl. & cvij. in iij. vol. vbi tenet̃ cũ Bar. et eius opi. cõis esse videt̃, &c. Old. consi. cvij. in ij. col. & Alex. cõ. viij. & maxime in principio. vol. v. & Barb. cõſi. xliij. vol. j. vbi tangit nõnullas q̃ones Bart. hic, & Alex. consi. xxj. col. ii. vol. v.

d ¶ Cũ quibus ego. Adde q̃ Ang. con. mihi cclxxxvj. tenet opi. primã Roge. cõcurrentibus illis, de quibus ibi p̃ est & quia nõ tenet̃ eius opi. nõ refero. sed opin. Bart. tenet Bal. cõſ. lxviij. incires prohibitæ alienari. & consi. ccexeij. inc. quidã tres hęredes instituit, Alexan. etiã alleg. Bal. in cõ. incip. Ioã. brocareli. eu quære.

POMATES.

e ¶ Sunt hæredes. Aduerte tamẽ, q̃ vltra disparitatẽ quã mouent Bal. & Angel. hic dicentes, q̃ opi. Bar. ſatis procedit i hærede extraneo, q̃ alias nõ erat successurus, qa tunc militat ratio Bar. de qua vide hic Alexã. qd̃ imo etiã ista difficultas procedit in hæredе extraneo, qui als non erat successurus qa tunc militat rõ Bart. ab intestato vt voluit Ro. consi. suo cccij. p d. Bart. in Lis potest. de acq. hære. in v. col. & ſe. & Imo. cogita. & vi de etiã Captã consi. xl. colum. iij. & xciij. & Aret. consilio xciij. columna tertia. & Alexã. consil. xxj. col. iij. vol. ij. & consilio xxxix. co. ij. in fi. vol. ij. et Soc. consi. lxxxv. co. ij.

f ¶ Extranei. Baldus hic dicit istud non esse simpliciter verũ, quia potest aliquis esse hæres qui

Universidad de Deusto Biblioteca

non sit suus: & qui abintestato erat successurus: quia obtinebat primū gradū nec constat. ꝙ asseruit se heredē ex testamento, cum possit abintestato succedere, nō præsumet eū habuisse scientiam contentorū in testamēto: & hoc casu est ratio eadē, quæ est in alio: arg. d. l. eius. Et cum hac opi. trāsit Roffre. qui dicit se alias ita cōsuluisse. & Ang. idē sentit, vt refert, & sequitur Alex.

P. PAV. P.

a ¶ Primo casu. Vide Ias. in l. eius qui in prouincia. in iiij. no. vbi late. ff. si certum pet. & Pau. de cast. cōsi. x. in antiq. Abb. cōsi. xvij. vo. ij. & Soc. consi. xxvj.

a ¶ Primo casu Adde ꝙ Ro. cōsi. ccccij. tenet cōtra bar. ꝙ imo sui hæredes, licet dicāt se hæredes ex testamēto, pro hoc nō præsumit ꝙ habuerint notitiā testamēti. Primo p tex. in l. eius. quem dicit non posse cauillari. Secūdo, qa hodierno iure nō est p hæredem maxime suum, adire posse hæreditatem, clausis testamēti tabulis, siue is ex pte, siue insolidum institutus sit: vt C. d iur. deli. l. si fratris. & C. de cadu. tollē. l. vnica. ver. primum hoc igitur est cōsequēs, vt nō possit præsumi ipsum hæredem suū sciētiam habere eorum, quæ in testō sunt ex quo possibile est, clausis tabulis hæreditatē aditatē aditā fuisse: & cōsequēter eius, qđ clausum est, specificā notitiā haberi non potuisse. Tertio adducit notabilē iuris præsumptionē, s. ignorātiam præsumi, vbi scientia nō p̄sumitur. l. verius. de pbatio. regula, præsumitur. de regu. iur. in vj. ad fundamenta Bar. ibi vide responsum: & an ex eo ꝙ suus adeat hæreditatem, præsumat habere notitiā testamēti prni, vide pulchre Ange. inter inter consilia Bal. v. vo. cōsi. lxiiij. & seq. Bal. ipsum & consi. etiam cj. eo. lib.

b ¶ Secūdo casu. Pau. de Ca. consi. x. tenet cōtrarium, maxime quia hodie testamenta fiunt aperta: & tā notarius quā testes, sciūt cōtēta in testamēto: vnde dicit nō esse fiendam differētiā inter suos, & extraneos. tamē cōsilio mihi cxij. tenet simpliciter, quia in suis præsumat ignorātia. qđ etiā tenet Ro. vt ſ. pxime dixi. & Io. And. i addi. ad Spe. in tit. de test. §. in primis. vers. itē quid si duobus. Ange. consi. cclxxxvj. Et an suus simpliciter præsumatur ignorare testamentum patris, vide Bal. pulchre, eius consi. cxviij. v. lib.

c POMATES. ¶ Erat pupillus. Aduerte tamen, imo dicendum est contrarium, ꝙ non præsumatur ignorantia contentorum in codicillis separatis a testamento: quia istud est speciale, quorum sunt prohi. aperiri. l. fin. §. fi. ſ. de leg. ij. Si igitur est speciale, ergo in cōtrarium est ius cōmune. l. ius singulare. ſ. de leg. igitur non est verum: quia hic dicit Bar. ꝙ loquit in legatario. Et Bar. loquitur in herede, qui subtilius debet inquirere gesta, & relicta per testatorem quam alij. Non obstabat etiam l. si seruum. §. de illo. ſ. eo. qa

in testamento cōtinent: vt no. in. d. l. cum hæres. & in. §. si qs filium. Aut in codicillis: & nō præsumitur scire. ſ. de transact. l. nō est ferendus. & ſ. eo. l. si seruum. §. de illo. & ita dicebā olim. Postea vero subtili⁹ inspiciēs propter facti occurrētias, in primo mēbro, in quo dixi ꝙ in suis nō præsumit scientia: puto aduertendum: Aut confitent se hæredes ex testamento: aut cōfitent se heredes simpliciter, vel de hoc
a nil est positū vel probatū. Primo casu[a] p̄sumitur sciētia, sicut dixi & dicā in extraneis: qa eadē est ratio: vt l. cū bonis. de acquiren. hære. cōiuncta d. l. sed & si de sua.
b Secundo casu,[b] qn simpliciter confitent, vel de hoc nil est positū: & nō præsumit sciētia, per dictas ll. nisi pbetur aliqd, ex quo presumatur: vt quia soluit legata, vel cū legatarijs pactus est: quia talia nō pñt fieri, nisi inspectis verbis testamēti, & cognitis: vt l. j. §. j. ſ. quēad. tes. ape. & l. de his. de trāsact. & C. de re. cre. & de iureiu. l. fi.
14 Et aduerte aduocate: † qa oportet te ponere, ꝙ ipsi hæredes erāt ex testō, vel prędicta fecerāt ante diuisionē: & sic præsumatur sciētia tpe diuisiōis. Potest ex alio p̄sumi. Pone, ꝙ erāt duo filij masculi, & duæ filię fœminę: vt duo laici, et vn⁹ clericus: & illi duo diuiserūt hęreditatē, ęqualiter illis filiab⁹, vel clerico dederūt illud qđ defunctus iusserat in testamento, vel nō dederūt: & sic diuiserūt eo mō, quo ab intestato succedebāt: ex hoc præsument hæredes ex testō, & sic scire vires testamēti, vt dictū est, nisi ostendāt quare alij remiserūt: cūm sic æqualiter diuidere non possint: vt sui abintestato. Est ergo eadē ratio, quæ in extraneo. Idē puto, si probaret ꝙ erat fama & cōmunis opi. ꝙ talis eorū pater sic fecerat testm̄: vt ex hoc præsumatur sciētia, vt not. in fi. C. de peti. tut. l. si tutor petitus. Etiā vide alios modos p̄sumendi sciētiā, qui ibi ponuntur in glos.
15 Super secundo † mēbro dicebā, ꝙ in extraneis presumitur scientia. Illud puto verū indubitanter in maioribus extraneis q adiuerūt hæreditatē per se. Sed in minorib⁹ est aduertēdū: nā si fuit infans p quo adiuit tutor, vt l. si infanti. C. de iure deliberā. tūc factus maior nō presumit scire: quia ex facto alieno: vt l. fi. pro suo. & qđ nota. in l. si res. de legatis j. nisi postea factus maior interuenit aliquid ex his, ex quibus dixi sciētiā præsumi. Si verò erat
c pupillus:[c] tūc sine eius sciētia, & facto. nō potest adiri: vt C. de iure deliberan. l. potuit. licet tñ tūc perfecte non intellexerit tñ factus maior intelligit, quæ in pupillari ætate sciuit: vt nota ſ. de testamen. l. ad testiū. & de testi. l. iij. §. lege Iulia. & j. de verborū signifi. l. motionē. §. instrumētorū. ideo si factus maior diuideret, puto ꝙ
16 præsumat sciētia. Idē in adulto. Sup † tertio mēbro dixi, qđ in codicillis nō præsumit scientia. Hoc verū in codicillis separatis à testamento: sed si sunt simul cum testamento. Verbi gratia fuit dictū, si non valet iure testamēti, valeat iure codicillorū: tūc qa nō potuit deliberare, an adiret ex testamento, vel abintestato: nisi inspectis & cognitis verbis illius depositiōis, præsumit illa verba prius inspectarar. de acquirend. heredita. l. illud Facit C. de codicil. l. fi.
17 † Quintò quęro, pone quod in diuisione expresse fuit dictū ꝙ promiserūt nō cōtrauenire etiā occasione fideicōmissi inuicē debiti, vel debēdi. Si enim diceret occasiōe fideicōmissi debiti, nec vltra procederet: ad fideicōmissum debitū sub cōditione nō extēderet. de leg. ij. l. si ita scripsisset. & ſ. eo. l. si stipulat⁹ fuerim. & l. si a colono. Pone ergo ꝙ promisit nō cōtrauenire occasione fideicōmissi debiti vel debēdi ex testamento paterno: an hoc sufficiat vt videat remissum. Videt ꝙ nō, nisi appareat hoc esse factū inspectis & cognitis verbis testamenti: vt d. l. de his. de transac. l. j. §. j. quēadmodū testa. ape. & l. fina. C. de iureiuran. nec vidētur sufficere verba testamēti alias esse cognita. Cū em̄ text. dicat inspectis & cognitis, &c. debet intelligi inspectis & cognitis ad hoc: vt l. ij. §. homines. j. vi bo. rap. cōiuncto prin. eiusdē legis, vbi dicitur, coactis hominib⁹: debet intelligi hominibus coactis, s. ad hoc. Præterea pbat per rōnē. Absoluti ablatiui resoluūtur in cōditionē: vt l. à testatore. ſ. de cōdi. & demō. & ſ. de stat. lib. l. Sticho libertas. in princ.
d ista ergo conditio,[d] ꝙ verba testamēti cognoscātur, & inspiciantur, debet impleri sciēter ad hoc, nō fato seu fortuna: vt l. ij.
e de cōdi. & dem. Sed puto hoc sufficere:[e] vt C. de pac. l. j. & l. cū ppōnas. C. de trāsactio. l. de fideicōmisso. Nec obstat d. l. de his. cū sim. quia illud quod dicit, inspectis & cognitis: intelligit, s. per oculos intellectus. Quid em̄ si esset testamētū sine aliqua scriptura factū? Certè oculis corporeis nō posset inspici. Et hoc pbo p l. iciuile. ſ. de leg. & cōiūcta l. scire ll. e. tit. vbi est casus. Et aduerte, ꝙ aliud esset, si l. vel statutū diceret lectis verbis testamēti &c. quia dicitur legi, quod oculis corporeis inspicitur: vt l. j. in prin. de his quæ in test. delen. Facit ad prædicta, de act. & oblig.

necessario non probat. & bene aduertas.

d POMATES. ¶ Ergo cōditio. Satis dicit quis tpe transactionis inspicere verba testamēti eius mēte: licet revera oculus corporis non videret. Contra istā cōmunionē vltra fundamēta Are. hic facit l. ij. §. inspectio. vbi inspectio intelligitur de lectione. ſ. quēadmodū testa. ape. cū §. seq. & §. sed inspectio. cōstat sol. ibi ex dictione etiā. ad §. seq. constat ibi. item contra. facit l. §. edenda. ibi: ad inuestigan. veritatem. Itē contra facit c. cū olim. de arbi. ibi: inspecto instrumento cognouimus. Itē cōtra facit §. penul. Instit. qbus mod. tol. obli. ibi: ex eius lectione cognomen. et §. si. Instit. de gradi. cog. ibi: oculorū inspectione. His tamē nō obstant. qa facile illis diligēs dictis responderet. Nec recedas ab opiñ. Barto. Quæ est communis, & cū ea omnes transeūt. Et istā rationē allegauit me audiente Decius pceptor meus in vlt. cōcon. de quibus p Alex. Vide ipsum Alex. in cōsi. xj. in iij. co. in ij. volu. & obiectis Bar. responde vt hic p eū in d. l. de his. Vide etiā Alex. cōsi. ij. col. ij. vo. j. & Capra lxxxix. & are. cō. iij. colū. v. & xxxix. co. ij. in fine. & Alex. cōsi. clxxxij. volu. ij. & ij. vbi generaliter dicit per doctrinam Bar. hic, ꝙ quis dicit habere scientiā eius rei, de qua mentionē facit.

e ¶ Sufficere. Adde Ange. consilio mihi lx. Bal. consi. clxxij. iij. volu. vbi dicit, si filia sciebat testamētum, nocet ei iuramentū. Idē si scire debebat alias nec trāsigi, nec pacisci pōt: vt plenissime p bar. in l. q Romæ. §. duo fratres. & dū Alex. refert Angel. consi. xcij. ad limitationē Bart. hic ego habeo xciiij. incipiē. Rosa filia sabbati. vbi et dicit, ꝙ iuramētum nō habebat validare dictā trāsactionē, ex quo de errore apparebat p ostensionem testamēti. & ex quo nihil eidem Rosæ datum fuerat vigore trāsactionis super hæreditate, vel petitione supplemēti legitimæ: sed solū datū fuerat legatū, in quo non erat dubiū, imo certū. Item, quia trāsigēs erat in dolo, & euidenti calūnia, siue dicas testamentum tenere, eo quia prædictæ Rosæ fuerit relictum iure institutionis: quia fuit in dolo nō supplendo ad legitimā. Siue dicas testamentū non tenere, ex eo quia præterita: tūc similiter est in dolo, & calumnia, non dando partem hæreditatis. Vnde concludit ipse, quod quando dolus est notorius, reddat trāsactionem nullam, non faciens vim ex parte actoris. an ex parte rei, sed solum an calumnia sit euidens vel non. & ita dicit sensisse Rog. cui opinioni ibi inhæret. Et ex hoc apparet quod Ioan. Cal. & Francis. de Ramp. quos refert Alexan. non bene per Angelum consulta mordent: quia ipse non facit totale fundamentum, quod fuerit præterita, vt ipsi dicunt.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Quinto quæro. Adde quod Angelus contrariũ hic tenet, vt refert Alexã der: quia sufficit quod in genere cogitauerit de testamento, sicut habetur in simili in l. qui iure militari. ff. de testamento militari. & idem voluit in d. l. q iure militari. quod Iomi de Imola non placet, vt hic refert Alex. Cui adde quod Rog. dicit consi. proxime allegato, qui specifice reprobat opi. Angeli.

POMATES.

b ¶ Ex quo testamento. Nota q̃ verba generalia facientia mentionẽ de testamento in genere, & nõ specifice, nõ inducũt remissionẽ fideicõmissi inter trãsigẽtes, nisi probata eorũ scientia. Et est cõmunis opinio. vt sequit Besurius. Cum eo tñ oẽs transeũt, de quo Alex. hic. de qua q̃dẽ vide Are. & Roma. cõsi. suo ccciij. q̃ melius rñdet fundamentis Ange. quam Alexan. hic.

c ¶ Sexto quæro. ad de secundũ Alex. q̃ cõis opinio est cum decisione Bart. hic. cui etiam adde qd̃ cõsuluit Bal. consil. liij. j. libr. incipi. in Christi nomine, ĩ ciuitate est. vbi tenet q̃ laudũ diuisionis factum specifice sit per hæreditate testatoris grauantis per fideicõ. non præiudicat fideicõmisso relicto post mortẽ: licet sit dictum de omnibus litibus & differentiis hactenus inter ipsas partes ortis & quæ oriri possent in posterum, quãuis causa & occasiõe hereditatis Mæuij vel Rolandi, vt ibi dicit Bal. Nam dicit ipse, hic sunt duæ clausulæ. Vna est de quæstionibus ortis: & illa non habet dubium. Alia est clausula de his, quæ oriri possent in futurũ et de fideicõmisso relicto post mortẽ non põt oriri quæstio: quia interim pendet conditio: vt l. hæres meus. de cõdi. & demonst. Vnde nec ante mortem posset fieri restitutio d. post mortem. C. de fideicõmiss. Itẽ illud verbũ, oriri possent, intelligitur de potẽtia quæ in iure cõsistit: non de potẽtia iniuriosa. Nã de illa non debuit cogitari: vt per Cy. l. si quis. C. de accu. illud ergo verbum debet ciuiliter ĩtelligi. l. nepos Proculo. ĩ. eo. Accedat ad hoc verbum quãuis causa et occasione. Nã ista verba denotant aliquid, q̃ in occasione, vel causa sit de p̃terito. l. demõstratio. §. q̃ autẽ. de cõd. & demõst. sed in fideicommisso relicto post mortẽ, inest aliqua causa causata: nec est aliquod principale. & vbi non est, nõ põt esse dependẽs emergens, vel cõnexum: vt ff. de fundo instru. l. si cui. & hoc dicit ipse, tenet Barto. in d. §. duo fratres. licet non ita plene loquatur.

d ¶ Item quia. Vide Barto. in l. post emancipationem. de eman. lib. & in l. cum dominus de pec. leg. & in l. fin. C. de pac. Bal. in d. l. spẽ. & in d. j. finali. Andre. Barba.

e POMATES. ¶ De præsenti remissione iuris, qd̃ quis sperat habere, & potest illud ius quod quis sperat in futurum ex causa de præsenti, & hæc communis est opin. vt hic inquit do. Alexan. vltra concor. huius adde ipsummet in l. q̃ Seruius. in vlti. col. ĩ. de condi. ob cau. & cõsi. xlvj. in j. col. in fi. in j. vol. & Are. consi. xciij. in pe. col. & vide in simili Barto. & quæ ibi posui in l. aut facta. j. de pœ. & quod scripsi in d. l. quod seruius. §. de condit. ob cau. & Alex. consi. xiij. col. ij. vol. v. & Paul. iiij. colũ. v. in iij. & iiij. dubio. vol. ij. & Barba. xxxvj. col. iiij. vol. j. & xlviij. col. maxime vj. & sequẽ. eo. vol. & Anto. de but. lxxvij. & Are. consi. vj. in ij. dubio col. iij. Capram xiij. col. lxxxix. et Alex. x. col. vij. volũ. ij. & xlviij. col. maxime sexta, & seq. eo. volumi. & Ant. de But. lxxvij. vbi limitare videtur in ij. colum. in fi. volu. iij. & xiij. fere per totum, maxime in ij. dubio vol. v.

f P. PAV. P. ¶ Omnis seruus. Vide Com. consi. cxlj. ad finem.

g POMATES. Videtur remissum. Vide etiã Roma. cõsil. ccccciij. col. ij. ver tertio nota ad limitationem glo. in d. l. tres fratres. ĩ. de pactis vt ibi scripsi. & ad tex. in l. de his C. de transac. Nam q̃ in gl. in l. tres fratres quod in generali remissione nõ veniũt quæ ex testamento pendent debent intelligi, quorum esset aliud ius, q̃ posset remitti, præterquã quod ex testamento pendet, quod possit remitti. illud videretur remissum, tãquã foret nominatim expressum, vt hic per Barto. in quantum vĩ in l. de his. dicere q̃ de his quæ a testamẽto dependent, &c. intelligere secundum verba Bart. hic nisi &c. & vide in simili Bart. in l. Aurelio. §. Caius. in iij. q. ĩ. de libe. leg. & vide pro confirmatione Alex. cõsi. xj. colũ. ij. volu. ij. &c. xxiij. col. in. eo. vo. & ccvij. e. vo. ij.

h POMATES. ¶ Septimo quæro. Aduerte Bar. hic in vij. q. vĩ velle. quod substitutus pupillo dicat habere spẽ succedẽdi ex cã de pñti & idẽ in j. co. ĩ. eo. tenet in vers. sed si frater. q̃ tñ cõtrarium tenuit: vt ibi scripsi in l. si põt. in iij. co. ĩ. de acq. he. vers. circa hoc q̃ro. Reliqua circa istam quæst. vide per Alex. hic.

¶ Improbatum. Ad de Bar. consi. xviij. iij. vol. vbi tenet nõ valere donationem

1 l. non figura. Quinto quæro [a] pone † q̃
18 dictũ est in diuisione, remisit vnus alteri in partem suã omne ius præsens, seu futurũ, ex testamẽto, vel ab ĩtestato, iure fideicõmissi, seu substitutionis cuiuscunq̃: vel ,pmisit nõ cõtrauenire, iure substitutionis, vel fideicõmissi, vel alio quocũq̃: an hæc verba sufficiant ad remissionẽ fideicõmissi? Et differt hæc quæstio a præcedẽti: qa supra expressum fuit iure fideicõmissi debiti ex testamẽto paterno: hic vero fuit dictũ, iure fideicõmissi simpliciter nõ adiecto ex quo testamẽto. In hac quẽstione videtur non valere remissionẽ: qa etiam quo ad intellectum nõ possunt dici inspecta & cognita verba testamẽti. quod requiritur, vt dixi in q. p̃cedẽti. Et ideo dico, si quidẽ isti diuidẽtes non sunt de illis in quib̃ præsumatur scientia, nec probetur, dico remissionẽ nõ valere, quo ad id, quod ignorabat, & ignorare p̃sumitur: vt d. l. de his. cũ simi. de inof. testa. l. mater. Ex his enim verbis nõ præsumit̃ scientia: q̃m dixi, iure fideicõmissi simpliciter: nec dixi: ex quo testamento. [b] Sed si b
esset sciens, vel præsumeret̃ scire, puto q̃ sufficeret: quia ad illud videt̃ se referre. Pro hoc videt̃ casus j. de accept. l. & vno. §. j. vbi dicitur, vel aduersus te persecutio. & gl. exponit, ſ. fideicommissi. Et illa est forma tradita a Gallo Aquilio, per quam patet q̃ nõ est necesse q̃ in illo tunc inspiciant̃, & cognoscant̃ verba testamẽti: sed sufficit cõtrahentes scire. alias ad hoc stipulatio nõ porrigitur: vt ſ. de transac. l. cũ Aquiliana. Et aduerte: qa si verba remissiõis referuntur ad tempus præsens, vel essent ĩdefinita, nõ porrigerent̃ ad istud ius fideicõmissi: qa pẽdẽs ex futuro euẽtu: vt d. l. si ita scripsisset. de leg. ij. & ideo in d. l. & vno. dicitur præsens in diem ve.

19 † Sexto q̃ro, [c] quid si dictũ fuerit, remi-
c
sit vnus alteri omne ius qd̃ habet, vel habere sperat in dictis rebus: an sufficiat vt videat̃ remissum ius fideicõmissi? Et differt hæc q. a præcedẽti: qa hic nulla facta est mẽtio testamẽti, vel fideicõmissi. sed supra sic. R ñdeo, ĩ ignorãte cõstat q̃ nõ, per ea quæ dixi. Si verò loquamur in sciẽte, tũc est dubiũ: quia verba generalia nõ referuntur ad ea, quæ depẽdent ex testõ:
d
vt no. in d. l. tres fratres. §. de pact. Itẽ qa[d] non põt dici in mente verba testamenti cognita & inspecta, cũ de hoc nulla sit facta mẽtio. Ad solutionẽ huius quæstiõis oportet scire, q̃ hæc verba, Remittit oẽ ius q̃ habet, & habere sperat. vl̃ si dr̃, Remittit omne ius qd̃ habet, & habere põt. Nã hoc verbũ, põt. cũ sit extẽsiuũ, trahit̃ ad futura: vt l. si ita qs. de leg. ij. idẽ important, & intelligunt̃ de iure, q̃ qs habere sperat ex aliqua cã subsistente de præsen
e
ti. [e] Probat̃ ſ. de cõdi. ob cau. l. q̃ Serui⁹. vbi dicit̃. donec matrimoniũ cõtrahi põt: intelligit̃ ex causa subsistente de præsenti, vt ex sponsalibus iam contractis. q̃ ibi no. Præterea statuliber dicit̃, q̃ habet spẽ libertatis: vt ſ. de statuli. l. j. Licet ergo oĩs
f
seruus [f] possit sperare libertatẽ: tñ q̃tum ad propositum nõ dicit̃ statuliber, nisi q̃ sperat ex aliqua causa subsistente de præsenti: vt ſ. de statuli. l. ij. Et ista est spes, quẽ põt cedi. C. de do. l. spem. & ideo hac generali remissione: non videtur remissum ius succedendi ab intestato: vt dixi ſ. ĩ prima sol. primũ contrarij. Nunc ad propositum, aut tempore diuisionis erãt aliq̃ causæ, ex quibus contrahentes sperabãt in dictis bonis habere aliquod ius puta ex aliquibus p̃cedentibus cõtractibus: & tũc non refertur ad istud ius q̃ dependet ex testamẽto, per ratiões p̃dictas. Aut nulla alia causa apparebat, nisi istud ius fidei-
g
cõmissi: & tũc istud ius videt̃ remissum [g] quia videt̃ nominatim expressum, cũ nõ sint plura iura. & l. ij. de liber. & posthumis. Et verba p̃missa sunt verissima, et
h
notabilia ad multa. Septimo quero [h] † an
20 per hæc verba generalia videatur remissum ius succedendi ex substitutione pupillari, quod erat inter fratres diuidentes. Quod videt̃: qa dicit̃ subesse spes ex causa de p̃senti, vt d. l. ij. de statulib. Cõtrarium credo. Cum enim per pupillarẽ substitutionem quis sit hẽres pupilli, hoc esset pactũ de futura successione. q̃ est im-
i
probatum. [i] Et hoc videt̃ tenere gl. C. de
k
pac. l. j. Octauo [k] quero, † qd si ĩ instrumẽ-
21
to diuisionis, vt assolet, fuit dictũ q̃ facit vnus alterum, & alter alterũ, in dictis rebus procuratorem tanquã in rem suã: ita vt amodo possit pro dictis rebus agere, & se tueri, & omnia facere, quẽ ipse dominus constituens faceret, vel facere posset, si p̃sens interesset, &c. vel fuit dictũ, q̃ concesserunt inuicem dictas res ad habendum, & tenendum, vendendũ, & alienandum, &c. quid iuris? Responde si quidem alienatio esset secuta, puto quod emptor nõ possit postea inquietari iure fideicõmissi: siue fratres diuidẽtes: fuerint sciẽtes siue ignorantes: vt l. si mã dato Titij.
l
ſ. mã. & l. si fundũ p fideicõmissum in prin-
j
ci. ff. de legatis. j. An autem habeant [l] re-

P. PAV. P.

f ¶ Omnis seruus. Vide Com. consi. cxlj. ad finem.

POMATES.

g Videtur remissum. Vide etiã Roma. cõsil. ccccciij. col. ij. ver tertio nota ad limitationem glo. in d. l. tres fratres. ĩ. de pactis vt ibi scripsi. & ad tex. in l. de his C. de transac. Nam q̃ in gl. in l. tres fratres quod in generali remissione nõ veniũt quæ ex testamento pendent debent intelligi, quorum esset aliud ius, q̃ posset remitti, præterquã quod ex testamento pendet, quod possit remitti. illud videretur remissum, tãquã foret nominatim expressum, vt hic per Barto. in quantum vĩ in l. de his. dicere q̃ de his quæ a testamẽto dependent, &c. intelligere secundum verba Bart. hic nisi &c. & vide in simili Bart. in l. Aurelio. §. Caius. in iij. q. ĩ. de libe. leg. & vide pro confirmatione Alex. cõsi. xj. colũ. ij. volu. ij. &c. xxiij. col. in. eo. vo. & ccvij. e. vo. ij.

h POMATES. ¶ Septimo quæro. Aduerte Bar. hic in vij. q. vĩ velle. quod substitutus pupillo dicat̃ habere spẽ succedẽdi ex cã de pñti & idẽ in j. co. ĩ. eo. tenet in vers. sed si frater. q̃ tñ cõtrarium tenuit: vt ibi scripsi in l. si põt. in iij. co. ĩ. de acq. he. vers. circa hoc q̃ro. Reliqua circa istam quæst. vide per Alex. hic.

¶ Improbatum. Ad de Bar. consi. xviij. iij. vol. vbi tenet nõ valere donationem

factam de spe succedendi fratribus: nisi ipsis consentientibus, & perseuerantibus vsque ad mortẽ. Alexã. aũt in casu q. Bar. transit cum opi. illorum, q̃ tenent q̃ cum iuramento filius ad quem pertinet, possit remitti substitutio pupillaris: aliter non licet Ang. contra hic teneat.

k ¶ Octauo Adde q̃ Alex. dicit, q̃ Ang. transit cum opi. Bar. hic, cum quo ẽt ipse transit. Tu vide Bal. consi. lxxiij. incip. dñs Thomas Asmarius. iij. lib. sed melius, & omnino vide consi. cxvij. lib. v. vbi hanc viij. & vj. ruminat.

l POMATES. An autẽ habeant. Licet Are. hic videatur concludere quod per ista verba generalia, etiam secuta alienatione, nõ fiat aliquod p̃iudicium partibus, vt non poterit emptor inquietari eueniente conditione fideicommissi, siue fratres fuerint scientes siue ignorantes, aliquibus modis

Universidad de Deusto Biblioteca

de quibus hic, dic vt per eũ, tũ firmiter est tenẽda opi. Bar. quæ est vera, vt inquit Alex. hic, & ab ea nemo præter Are. discrepat. & pro ea cõsuluit ipse Alex. cõsi. suo clxxxviij. in iij. col. vo. ij. vbi ampliat opinionẽ Bar. ẽt si hoc modo sonarẽt verba instrumẽti, cõcedunẽ tibi tales res pro te, & quibus tu dederis & concesseris: per no. per Ang. hic: qui mouet p c. primũ de seu. non ha. ppriã naturam seu. & vide ẽt Alex. cõsi. viij. col. ij. volu. v. & Rom. xliij. vbi ponit qñ talis diuisio esset facta p viã laudi, in quo data esset talis licẽtia: & qd si in alieno esset secuta: sed inualide.

P. PAV. P.

a ¶ Nono quæro. Vide Com. consil. xiij. inci. titius instituit Seium. ad fi. Limita vt per Bar. in c. iura uit. in j. & ij. colũ. de proba. & do. Lanci. Dec. in auth. ẽterea. col. j. C. vnde vir. & vxor.

POMATES.

b ¶ L. is qui fundum. Ab ista opin. Bart. hic nemo discrepat, & quę posit esse rõ diuersitatis inter l. Iuli. §. idẽ Celsus. & l. si cõsensit. §. fi. cũ l. is qui fundum. vide per Pau. de Cast. in d. l. Iulianus. Secũdo aduerte, dũ Bart. dicit ius psonæ in certa re melius dixisset ad certã rẽ: qa ius in re sequitur rẽ ipsam, quocũq; vadat: cuius oppositum vult ipse, dũ dicit ius personale, quod qdẽ rẽ ipsam non comitat. Tertio aduerte, q̃ bar. videt sentire dũ dicit iura realia remanẽt in tota re. & de hoc allegat l. is q fundũ. ī. de vsufruct. Ie. q̃ vsufructuarius habet ius ī re. ũ quo ẽt habes tex. in l. eorũ. ī. de dã. infect. & in l. ī noxali. ī. de noxa. Et istã opi. Bar. sequit Raph. Cu. cõsi. iij. in fi. & Alexã. xvj. col. ij. vol. iij. & xv. in fi. vol. v. & vide ẽt Soci. cõsi. lxxv. col. j. & duabus seq.

c ¶ Contrariũ credo. Adde q̃ idem tenet Ang. vt refert Alexand. cum quo ipse transit.

d POMATES. ¶ Fuit renũciatũ. No. plures emphyteutas posse diuidere rẽ datã eis in emphyteusim dño irrequisito: est cõis opi. vt hic inquit Alex. & attestat etiã Are. & p ea vltra adducta per Alex. hic cõsuluit do. Ant. cõsi. xxxvij. inci. Ray. quãquã d. Alex. hic de ista decisiõe parũ hic dicat, sed plus in l. si domus. §. fi. ī. de leg. j. vt hic p eũ. Istã rñ cõclusionẽ intelligũt hic quidã Mod. Perusini, vt ꝓcedat, vt etiã soli possit tota res emphyteutica adiudicari, alteri vero nihil: quod si voluerimus tenere, vt infra subijcit Bar. q̃ etiã possunt inter se domino irrequisito rem vẽdere emphyteuticam. Sed si in hoc Bart. adhærere voluerimus, q̃ tunc istud non procedat, sed ita demum habeat locum opi. Bar. quoties in diuisione pars rei emphyteuticæ vni, & altera alteri assignaret, q̃ nõ. & vide Raph. Cu. lxxx. & Fede. cexxviij. & Flori. l. veniunt. ī. fam. ercis. & Alex. consi. vj. & vij. volu. v. xv. col. & fi. eod. vol. v. & Feli. in c. quæ in ecclesiarum. col. xxxij. de constit. & Bar. cõsi. lviij. in v. dub. & Ant. de But. in cõsi. xxxviij. & Alex. xcj. vol. j. col. vij. & ix. Nota q̃ plures emphyteutæ possunt inter se alienare portionem suam, alter alteri rei emphyteuticæ dño irrequisito, & est cõis opi. vt asseruit Are. quem tamen limita vt per Alex. in l. si domus. §. fi. ī. de leg. j. Pro cuius limitatione est bonus tex. in c. j. §. sed etiam res. in ti. per quos fit inuestitu. qui fuit tex. domini Ange. Are. in d. l. si domus. & no. q̃ distinctio quã facit dom. Alexã. in dicta l. si domus. non est sua, sed Bald. in l. voluntas. hic alleg. Pro cuius doctrina multa ibi exclamat Pau. de Cast. Adde tamen q̃ Barto. in l. j. C. de impo. lucra. descrip. libro x. dicit indistincte opinio. suam esse veram, & sic non procedit limitatio do. Alex. Sed dato q̃ procedat tamen non haberent, vt dicit Decius, leges in terris locum. Eadem infra notãtur per Bar. in l. voluntas. & maxime per Pau. de Cast. not. etiã q̃ superius

gressum contra alienantem: dic vt dicta l. si fundum per fideicommissum. Si vero alienatio nõ est secuta: & tũc illa promissiõe de alienando paratur ei aliquod præiudiciũ: vt l. sicut. §. superuacuũ. & §. pe. quibus modis pig. vel hypo. solui. Vides ergo qualiter verba contractus diuisionis, sunt diligenter intuenda. Nonò quæro[a], †, pone q̃ non est remissum ius
a 22 fideicõmissi, nec data licentia de vẽdẽdo & vnus ex fratribus post diuisionẽ vẽdidit bona sua cuidã extraneo, postea extitit cõditio fideicommissi. Quæro, an frater superuiuẽs possit petere totũ ab emptore? Et videtur q̃ solùm possit petere partẽ quam frater præmortuus habebat iure suo: non illam, quã habuit ab isto superueniẽte. Nam licet ius personale, qd̃ mihi cõpetit in certa parte ꝓ diuiso, remaneat in ea parte, quæ debitori obuenitur ex diuisiõe, vt l. iulianus. §. idem Celsus. de actionibus empti. tamẽ iura alia remanent in tota re pro indiuiso, sicut ante diuisionem: vt l. si consensit. §. fin. §. quibus
b mod. pig. vel hypo. sol. & l. is qui fundũ.[b] §. de vsufru. leg. & no. per Cy. C. si cõ. res pig. da. fuerit. l. j. secundũ Per. Sed contra tertiũ emptorẽ nõ põt agi personali: sed oportet q̃ agat actione in rem: vt l. fin. §. sinautẽ auaritiæ. C. cõia de leg. & not. C. ad Treb. l. penul. §. j. ergo nõ põt agi, nisi ꝓ medietate illarũ rerũ ꝓ ĩdiuiso. Cõtrariũ credo.[c] Nã ab ipso fratre seu eius hæ
c rede totũ petereẽ actione personali: vt dixi §. in j. q. & totũ debet restituere: sed ab emptore petit, ac si restitutio esset facta: vt d. §. sinaũt auaritiæ. no. in d. l. penul. ad Treb. ergo totũ põt vẽdicare, ac si totum esset restitutũ. Præterea, si quis habet ius in re, ꝓ indiuiso, etiam si est ius reale facta diuisione ab eo vel eo præsente remanet ius reale in ea parte, quę ex diuisione obuenit: vt §. cõi diuidun. l. cõi diuidundo. §. si debitor. & §. de iure dotium. l. cùm in fundo. §. penult. Cùm ergo ipsemet, qui habebat ius, fecerat diuisionem, in illa par

emphyteutæ diuidant inter se rem emphyteuticam, & renunciant omni iuri quod inuicẽ habent, vel sperãt se habere, quod tamen per hoc nõ fit præiudicium superuiuẽti, quominus posset habere portionẽ præmortui. & istã opi. vltra adducta per Alex. tenuit etiã Bar. in consi. suo, de quo hic per do. Alex. licet caute nõ meminerit, consi. viij. incipien. ex themate prædicto etiã

te quæ debitori obuenit, remanet ius rea
23 le, & personale. Ex prædictis ergo quãdo qui habet ius in re pro indiuiso: an facta diuisiõe remaneat ius in eo quod debitori pro indiuiso obuenit: sic distingue, Aut erat ius personale, aut reale. Si reale, aut creditor interfuit diuisioni aut non: vt ex prædictis patet clarè. Decimò quæro, †duo fratres habebant fun
24 dum emphyteuticum communem, ita q̃ portio vnius debebat post mortem deuenire ad alium: diuiserunt, & remiserunt adinuicem omne ius quod habebant, vel sperabant habere, &c. mortuo vno fratre sine liberis, alter petijt illũ fundũ emphyteuticũ ex vigore illius instrumẽti, ecclesia domina dicit, q̃ ipse cecidit à iure emphyteutico propter duo. Primò, quia diuisio est alienatio, in qua ecclesia non fuit requisita ergo &c. vt C. de iure emp. l. fi.
d Secundò, quia fuit renunciatum.[d] Circa primum, quod emphyteutæ non possint diuidere inuicem, vel alienare, facit supra de transact. l. cum hi. §. sed si pluribus. & ibi Guliel. hoc videtur tenere. E
e go dico contrarium.[e] Casus est in decima colum. de prohi. feud. alie. per Federi. c. imperialẽ. §. præterea. Itẽ probatur ꝓ l. volũtas. C. de fideic. Præterea ꝓ rationẽ: ratio quare prohibita est alienatio dño ir requisito, est: quia extraneus nõ recognoscit ecclesiã in dominã, vt dicũt doc. ī d. l. fi. C. de iure emphy. & dicã j. de ver. sig. l. in cõuentionibus. sed qñ alienãt inter se,
f cessat dicta ratio. ergo &c. Ad secũdũ[f]
g qd̃ dicit[g] de hac remissione, dico q̃ hoc ecclesiæ nõ ꝓdest: qa pactũ non porrigit nisi ad eũ, ad quẽ vt porrigat paciscẽtis ĩterest: vt l. & hr̃di. §. fi. §. de pac. Sed q̃ istd̃ pactũ porrigat ad ecclesiã, fratris paciscẽtis nõ interest: ergo &c. Præterea si remisi tibi oẽ ius qd̃ habeo in fundo, q̃ tibi nõ q̃rit, remanet apud me remittẽtẽ: vt l. nec vtile. §. ex q. cau. ma. sed ex hoc nil frt, cui facta est remissio, q̃rit: ergo remanet apd
25 fratrẽ remittẽtẽ. † Vndecimò q̃ro, posito,

oriuntur dubia. ad finẽ. & pro ea cõsuluit etiã do. Alex. consi. cvij. incipiẽte in causa Nicolai de Cãmpegio. vol. iij. ad fi. & consi. clxxxviij. incipiente, summi Redẽptoris, &c. viso & mature discusso processu. in ij. & iij. col. in ij. volu. Pro ista opiniõe cũ dictis Barto. hic in omnibus locis præallegatis, & adductis hic per do. Alex. inuenies Flo. in summa nouem fundamẽta, & pro secũdo fundamento Barto. hic circa istã vltimã cõclusionẽ facit, quod dixit Bar. hic in l. qui hominẽ. §. si debitorẽ. ī. de solu. & quod dicitur per ipsum Bar. in præallega. cõsilio per tex. ī l. Paulo Callimacho. §. j. ī. de legatis iij. Hanc tamen cõclusionẽ limito, vt per do. Alex. hic in fi. & vide Alex. consi. ciij. in j. col. in principio, volumi. iiij. & Federic. ccxxviij. & Feli. in cap. cũ causam col. j. versi. secũdus casus. de ꝓbationibus. & Bar. lviij. in secundo dubio. & Alex. xxj. ad finẽ volu. v. cõsũ. ij. in fin. vbi limitat. & Bal. cccxxxj. in secũda parte, & Capram consi. lxxij. in prim. & Alexan. cõsil. xj. col. viij. volu. iij. & xxiij. alias xxv. col. penul. ad finẽ volu. v. Vide etiam Barba. in ca. quæ in ecclesiarum. columna xj.

e ¶ Ego dico contrarium. Et ita consuluit in cõsilio lvij. & ibi plenius, incipit, ex themate prædicto. Vide textum in capitu. primo. de

natu. succes. seu. & Bald. in l. voluntas. C. de fideicommissis. & vide quod not. Barto. in l. inter tutores. ff. de administratione tutorum. Et an diuisio excludat ius accrescẽdi, vide Bal. in l. j. C. quando non pe. part. & vide illũ §. allegari per Barto. in vij. consilio. Vide Federium de Se. in consilio cexxviij. & Ioan. Calde. in suis consilijs, in titulo de loca. & quod in simili notat hic Ioan. Andr. & alij in c. possessiones. de reb. eccle. non alie. Dixi in rubrico. titu. Andre. Barba.

e ¶ Ego dico. Adde post Alex. hic Bal. consi. cxxix. iiij. lib. vbi dicit, quod ita seruatur, licet contrarium teneat Gul. in l. cum hi. ī. de transactio. Et quod possit diuidi, tenet Fede. consi. xxxviij.

f ¶ Ad secundum. Adde quod Paulus de Castro contra: quia imo ex natura rei portio illius defuncti reuertitur ad ecclesiam, postquam iste superuiuẽs a se abdicauit: sicut si haberes vsumfructum in fundo Titij, & mihi renunciares vsumfructum: licet tua non interfit quod Titio acquiratur, tamen quia a te abdicas, ad ipsum Titium dominium reuertitur, & sui natura cõsolidatur cum proprietate: vt Institu. de vsufruc. Et probatur secundum ipsum in c. j. de eo qui finem fecit agna. de seu. pa. vbi fit renũciatio omnino, prodest agnato, licet absenti: tamen Alexander dicit pro opinione Bar. esse gloss. quasi in terminis in capitulo primo in titulo, Imperator Lotharius. quam ibi dicit sequi doctores. & pro opinione Barto. allegat eundem consilio incipien. ex themate. & Fede. consil. lxxvij. & cexxviij. supra per me allegato.

g POMATES. ¶ Quod dicitur. Vide Alexandum consilio xiij. in iij. columna. in secundo dubio, volumine quinto. & Card. cxxxiij. ad finem. & cxxix. in iij. dub. & Aret. iij. ex cuius dictis ibi colligitur pulchra limitatio ad istam materiam.

licet

Universidad de Deusto Biblioteca

licet verũ nõ sit, q̃ iste frater qui petit fideicõmissum, teneat de euictione: vtrum hoc sit verũ, si alter frater, cũ quo diuisit, fuit sciens huius fideicõmissi. Dicit gl. hic nõ, nisi fuerit de euictiõe stipulatus: vt C. de euict. l. si fundũ sciens. Iãc. de Are. reprehẽdit istud: quia etiã sciens habet actionẽ de euictione, saltem ad pretiũ: vt d. l. fi. §. fi. C. cõia de leg. vbi est spãlis casus in
a legato & fideicommis. de quo hic loquimur. Sed certè [a] licet in emptore dicat verũ la. de Are. tñ in diuidẽtibus nõ dicit verũ: qa inuicẽ videntur mutuũ periculũ suscepisse quilibet in sua parte: vt no. C. familiæ er. l. si familiæ. Sed mihi videt q̃ prædicta nõ habeãt locũ in casu nostro. Nã prædicta iura loquuntur q̃ñ cõtrahẽtes sciũt ius tertij in re, quę emitur vel diuidit. Sed si scio te, à quo emo, vel cũ quo diuido, habere ius ĩ re: hoc deberet mihi prodesse, vt mihi quęrat: hoc em̃ agit. Iõ ius superueniẽs tibi, ꝓdesset mihi: vt l. cũ vir. de vsucapio. Ista ergo distinctio sciẽtię & ignorãtię, nõ facit ad ꝓpositũ. Duodecimò
26 q̃ro, † qd si ille, cui faciẽda est restitutio rei ab aliquo, eã emit, an amodo habeat locũ fideicõmissum? Glo. dicit, q̃ ex dictis per eã apparet, q̃ ipse põt agere tanq̃ si ipse sibi euicisset: ar. ś. de euic. l. si vendideris. ad l. Fal. l. fundo. Sed Dy. videtur sic distinguendũ, aut rẽ mihi legatã emo ab alio, aut ab eo, à quo mihi relicta est. Primo casu nõ prejudico mihi in iure fideicõmissi: vt insti. de leg. §. si res aliena. de leg. j. l. planè. §. quod si rẽ emissem. Secũdo casu, aut res erat mihi legata sub conditione, aut purè. Primo casu nõ videor renũciare iuri fideicommissi: siue sciens, siue ignorans fuerim: vt l. fundo. ad l. Falc. & d. l. si vendideris. & hic no. per glo. de lega. j. l. si à substituto. in prin. in glo. quæ incipit, maximè. licet Dy. illã non alleget. Secũdo casu, quãdo erat legata purè: tunc aut fui ignorãs: & nõ prejudico mihi in iure fideicõmissi: vt l. cui res. de act. empt. de leg. j. l. huiusmodi. §. qui seruum. Si verò fui sciens: tunc mihi præiudico: vt ś. quibus mod. pig. vel hypo. sol. l. Titius. & ar. à cõtrario sensu legũ proximè allegatarũ. Ita dicit Dy. Sed in hoc vltimò dubito an verũ dicat: quia lex, Titius, non loquitur in his quæ dependẽt ex testamẽto: hic sic. & ideo nõ præsumitur renunciatio: vt dixi ś. in solu. cõtrarij dicta d. l. Præterea, sicut extraneus emens rem legatam scienter, nõ sibi præiudicat, vt d. l. fi. §. fin. C. cõia de le. quæ lex loquit̃ in legato puro, vel cõditionali: vt patet ex præcedentibus in d. l. fi. positis. & sic est vera prima sol. & glo. ibi posita, q̃ sit speciale in legatis. ergo eadẽ ratione ipse idẽ emens non præiudicat. Præterea si ipse idem emeret ab extraneo non præiudicat sibi, vt dictũ est: eadẽ rõne si emit ab ipso, qui est legatari'. Vnde cogitetis. Ter-
27 tiodecimò † quęro an inter diuidẽtes detur actio de euictiõe. Glo. in l. si familiæ. C. fa. ercis. distinguit. Aut diuisio est facta à partibus seu à iudice, aut testatore: & hoc vltimo casu nõ agitur de euictione: vt l. cũ pater. §. euictis. de legat. ij. & not. C. fami ercis. l. si cogitatione. Sed alij, vt Cy. ibi refert, reprehendunt hoc, dicẽtes q̃ §. euictis. loquitur in prælegatis: secus in diuisione. Et pro hoc ś fa. ercis. l. si paterfa. Sed ego puto glo. bene dicere. Nam diuisio testatoris habet vim prælegati: vt l. quid ergo. §. j. de leg. j. & de hæredi. insti. l. ex facto. C. fa. ercis. l. quoties. ideo & c. vt in §. euictis. Nõ obstat l. si paterfa. quia ibi loquitur quando res euincitur culpa cohęredis. Erat enim res obligata pro debito hæreditario, quod debitum, quia hæres non soluit: ideo agitur hypothecaria. ibi argu. expressum pro hoc ad Trebel. l. j. §. si hæres. Vel dic, quod in dicta l. si pater. hæres hoc sequitur excipiendo, non agendo: sicut in §. euictis. & ideo latius quàm gloss. distingue: Aut diuisio est facta à testatore, aut à partibus, seu à iudice. Primo casu aut euincitur culpa cohæredis: & agitur de euictione: alias non agitur de euictione, sed excipitur, vt ex prædictis patet. Secundo casu, aut post diuisionem vendicat vnus ex hæredibus diuidentibus, aut quidam alius. Primo casu, aut vendicat ex facto alterius cohæredis, seu ex dispositione defuncti: & potest, nec de euictione tenetur. Ita intelligo istam materiã per l. fundũ meum. ś. de euic. & ś. de do. præleg. l. licet placeat. & ś. dixi. Si vero vẽdicat ex alio suo iure: tũc repellit̃ exceptione per l. vẽdicãtẽ. Aut vẽdicat extrane': & tũc aut fuerunt sciẽtes: & nõ tenet̃ de euict. nisi fuerit stipulatus: vt l. si fundũ sciẽs. de euict. & cõia vtriusq; iudi. l. si fratres. Aut fuerũt ignorãtes: & tũc tenetur ꝓ parte, quam cohæres à quo euincitur, habuit ab eo.

1 ☞ *Promitto centum si plagium feceris, an naleat stipulatio. remissiue.*
2 *Promitto centum, quia plagium fecisti: an naleat stipulatio.*
3 *Promitto tibi c. si Titius plagium fecerit, an naleat.*

SI plagii faciendi. Promissio facta de præterito, vel de futuro; ob turpẽ cãm, est ipso iure nulla. h. d.
1 Quæro ergo, † vtrũ valeat ista stipulatio, promitto centũ si plagiũ feceris. Videtur q̃ nõ, vt hic, & l. generaliter. ś. eo. In contrariũ vt ś. de cõdi. ob tur. cau. l. pe. & hoc tenẽt Vltramõ. nõ allegãt vllã l. dic vt di-
2 xi ś. eo. l. generaliter. † Quæro, quid si ꝓmitto, quia plagiũ fecisti. Dicit gl. ista est magis dubia: quia nõ inuitat̃ ad delinquẽdũ. qd̃ secus est ĩ prima. Sed hic est tex. q̃ nõ valet. Pet. tenet q̃ valet quasi sciẽter ꝓmittat indebitum: vt l. j. de cõdi. inde. nõ obst. hæc l. quia ponit exemplũ per l. fi. de cõdi. ob tur. cau. vt hic in fi. gl. Sed certe tunc nõ fiet ꝓmissio cã plagij facti: sed cã restitutionis faciẽdæ. & hoc sentit gl. ś. de condi. ob tur. cau. super rubri. dũ dicit q̃ habet locũ ob cãm de pręterito. licet ibi Cy. teneat opi. Pe.
3 & male. † Quæro, si valeat ista stipulatio: ꝓmitto tibi cẽtũ, si Titi' plagiũ fecerit: tũc hæc quæstio bona põt esse: qa Titius est mihi cõiunctus amicus, vel cõsanguineus, nõ faciet plagiũ ne incidã in pœnã: & tunc valet: & est secundũ bonos mores vt l. ex ea parte. §. j. ś. eo. Si vero est cõsanguineus stipulatoris. nõ valet: qa inuitari posset ad delinquẽdũ, vt stipulator lucraretur. Facit l. hæres meus. §. fi. ś. de cõdi. & demon. & l. conuenire. ś. de pac. do.

INsulam. Stipulatio facti, quæ habet diẽ, nõ cõmittitur ad interesse añ diẽ: licet certũ sit ante diẽ fieri nõ posse. Opp. de l. stipulationes non diuidunt̃. ś. eo. ti. Sol. ibi nõ erat adiecta dies: hic sic. Ideo ante nõ cõmittit̃, quã aduenerit dies. Opp. de l. cum stipulatus. ś. e. Sol. aliud in stipulatione pœnali, vt ibi: aliud in stipulatione vbi pœna ex dispositione legali succedit. hæc est obligatio ad interesse, quę ante diẽ nunq̃ cõmittit̃ in aliquo. q̃ gl. tenet in l. cũ stipulatus. ś. eo. Casus est in c. commissa. extra, de ele. li. vj.

CVm stipulamur. Verbũ pręsens nõ trahitur ad futurũ. h. d. Quidã habent oportet, q̃ est pręsens indicatiui: & tunc hæc l. non habet dubiũ. Alij habẽt oporteret, q̃ est præteritũ ĩperfectũ subiunctiui: & tunc est dubiũ: qa põt trahi ad futura: vt dixi ś. eo. l. qui Romæ. §. Augerius. Dicendũ est ergo secũdũ dictã literã, oporteret, q̃ si aliq̃d reperit̃ debitũ ĩ præterito, illud solum cõprehendet, & nõ futura: & sic interpretat̃ ꝓ promissore. Si vero nihil deberet̃ in præteritũ: tunc intelligatur in futurũ: ne alias stipulatio reddat̃ inutilis: vt ś. eo. l. quoties.

1 ☞ *Pœna adiecta præstationi annuæ, intelligitur de decem singulis annis.*
2 *Tempus unum quod trahatur ad aliud, fit per dictionem ex hac die, uel tunc, prout ex nunc.*

SI ita stipulatus. Existente conditione põt retro deberi pecunia. h. d.
1 No. † q̃ verbũ pœna, q̃ñ adijcitur præstationi annuę, intelligitur de decẽ singulis annis. Dixi ś. eo. l. stipulatio ista. §. eũ qui. Opp. de l. cum quidam. de vsur. Solue vt dixi ś. eo. l.
2 huiusmodi. & hoc facit hæc † adiectio, ex hoc. Secus si dicunt ex illa die: vt dixi ibi. Item idem quod hic, si dicerẽ ex nũc, vel ex tunc, prout ex nunc, & similia verba: vel clarius exprimeretur: vt d. l. cum quidam. & l. lecta. in fi. ś. si cer. pe.

1 ☞ *Differentia quæ sit, si promitto fundum pleno iure, uel proprietatem per se, uel usumfructum per se.*

Titius a Mæuio. Qui promisit vsumfructũ, & ꝓprietatẽ separatim, solutiõe vsusfructus liberatur, secus in eo qui plenã proprietatem promi-
1 sit. hoc dicit. † No. differentiam si promitto fundum pleno iure, vel proprietatem per se, & vsumfructum per se. Oppo. j. de solu. l. si stipulatus. §. qui decem. Gl. soluit optime: dic vt in ea. Sed quid peteret̃? Dic, totũ, perempto vsufructu, vt hic: sed vsufructu durante petit solum proprietatem, vt plene dixi in l. eum qui ita. §. j. ś. eo.

✠ POMATES.
a ¶ Sed certe. No. l. fi. §. emptor. C. communia de leg. nõ habere locũ inter plures diuidentes.
✠ POMATES.
b ¶ Si plagij. Quod ex isto text. notauit Besu. iuncto summario Bar. quod quando lex vel statutum vtitur istis verbis absentis non valet, vel similibus, intelligitur ipso iure, nõ autem ope exceptionis.

Universidad de Deusto Biblioteca

16 ☞ Pro cōcordia. Aduerte, q̄ quæstio posita est per Bar. in l. certi condictio. §. si numos. ff. si cer. pet. An si quis petat in libello cētū, qa mutuauit: deinde pro verificatione producit instrumētū, in quo reus est cōfessus se habuisse centū ex cā mutui, quæ promisit reddere per stipulationē, debeat actor succūbere: quia oritur actio ex predicto casu, ex stipulatiōe nō ex numeratiōe. & Bar. sub dubio forte, vbi s. videt̃ tenere q̄ sustineat̃ libellus: quia illa verba, mutuaui, debēt intelligi, scilicet ciuilter mediāte stipulatione, cōtrariū tenere allegatur in hoc §. Chrysogonus. Tu dic, q̄ aliud est dicere, q̄ actor dicat, quæ mutuaui. & ita procedat opin. q̄ substineat̃ libellus. & aliud est dicere, q̄ numeraui. vt in cōtrario. Aliā solu. sensit Bar. si bene videatur dum dicit nisi stipulatio aliquo modo esset inutilis. de hac materia vide Lanfran. de Oria. in repet. cap. quoniam contra falsam. de ꝓba. in glo. confessiones. colum. vij. & sequē. Panor. Anton. & Imo. in cap. si cautio. de fide instrumē. Alex. hic.

P. P A V. P.

a ¶ Persona liberti. vide Com. cōsi. clviij. colum. ij. in vltimis verbis.

b ¶ Vasallus dño. adde Imo. hic, & Ang. in l. stipulatio ista. §. §. alteri. s. eo. Raph. vero voluit q̄ ciuis possit ciuitati stipulari: quia non minus quis nascitur patrię quā patri. quā opin. Pau. de Castr. dicit tolerari posse. Alex. tenet. opi. Barto. de qua in lectu. per eū.

c ¶ Oppon. qū verba, Allegat̃ Bar. sibi cōtrarius in l. stipulatio ista. §. alteri. de verb. obl. & in l. qđ ꝓcurator ex re. de ꝓcurato. And. Barba.

d ¶ Scilicet patronus. Adde q̄ hunc intellectū etiam approbāt Imo. Rap. Pau. de Cast. & Alexan.

e ¶ Probat. Adde secundū Inn. qđ not. Inn. in c. Pisanis. de re. spo. vbi secundū eū ꝓbat̃, q̄ cōfessio facta in iudicio inualido ꝓbat, dūmō iudex alias sit cōpetēs. Bar. in l. decē. in fi. s. eo. & in l. si quis ita. §. eo. Ange. in l. j. C. de prescri. xxx. ann. vbi dicit hoc esse bñ notandū, qa ex forma statuti q̄ in contractu mulieris debeant adesse ꝓpinqui, & si non adsint quo casu contractus remanet inutilis: tū cōfessio facta in instrumento probat oīa gesta. Et hoc etiam sequitur Alex. cui adde, q̄ idem sequitur Ro. consi. cxciiij. incip. oīpotentis dei. hæc confessio. vbi pulchre consuluit cū creditor ꝓduxisset instrumentū carēs noīe Imperatoris, & debitor interrogatus an vera essent quæ in instrumento continebātur: respondit credere q̄ sic. qua de causa iudex volebat deuenire ad capturā ipsius: respondit illam confessionem confitenti nō nocuisse: quia se retulit ad illud instrumentum nullū ratione solennitatis, licet contineret contractum validū in se. Alle. Inno. in c. cum venerabilis. & rationē assignat, quia pars videtur cōfiteri, prout affectualiter in instrumēto continetur: sed effectualiter nihil continetur in instrumento propter defectū solennitatis, de quo ibi latius. Et an iste debitor poterit capi, mista confessione, & instrumēto. Et concludit q̄ non quia in odiosis sub simplicibus non continetur casus mistus. vt s. eod. l. j. §. si quis simpliciter. Et inquantū s. dictū est de confessione facta in iudicio inualido. & Alex. dicit videndum Bar. s. l. cōfessus. Adde qđ Ang. consil. clxxvij. incipiēte, In Dei nomine, visis actis prædictis. dicit, q̄ in eo qđ Bar. s. d. l. vult q̄ cōfessio facta corā iudice incōpetenti probet, licet ex libello inepto dicit cōtra hoc facere: quia diffinitiua non potest ferri nullo præcedente processu, quantūcunq; emanet confessio: & sic procedatur super quodam notorio in causa ciuili, imo venitur ad præceptū, vt l. si debitori. de iudi. ij. quæstio. j. nunquenquā. Sed in casu quo libellus est ineptus, quicquid sequitur est nullū ipso iure: vt l. si patronus. de iureiur. vbi Gul. de Cug. Si ergo nullus processus haberi debet perinde, ac si cōfessio sine processu emanasset. & ita residet arguēdo. q̄ si hoc in ciuili, multo magis in criminali. concluderis q̄ ex cōfessione facta super inepta inquisitiōe corā iudice cōpetenti, nō debet sequi condemnatio, sed debet absolui reus, & de nouo contra ipsum procedi, si facta largiūtur. Et ita dicit alias etiam de facto obtinuisse Perusij in syndicatu do. Raynerij de Lāfrā. de Pisis. Et inquantū Alex. trāsit cum illa opinio. q̄ Bar. hic intelligendus sit inquātum dicit, q̄ ex numeratiōe posset agi probata ꝑ cōfessionē, q̄ illud sit verum quando est elapsum tempus opponēdæ exceptionis, non numeratę pecunię, etiā dicit velle Raph. Io. de Imo. & Pau. de castro. Adde q̄ opinionē Spe. simpliciter sequitur Bal. cōsi. liij. & ccxxij. j. lib. & cōsi. ccxxvij. iij. li. & cōsi. cclxx. & iiij. lib. Ang. cōsi. xlix. & consil. clv. iñ pro opinione cōtra facit quod cōsuluit Petr. de Anc. consi. cccviij. q̄ confessio dotis receptæ post tempora lapsa exceptionis opponendæ habeat vim verę numerationis, non donationis: quia illa morte, nō temporis cursu cōfirmatur. Et inquantū Alex. hic tangit, an confessio dotis receptæ præiudicet creditoribus, etiam elapso tpe exceptionis apponēdæ, adde quod Ro. cō. cccxlv. tenet q̄ nō, per l. si cui. C. de nō nu. pec. & l. si qs post hac. de bonis proscr. & alia quæ breuitatis causa omitto: quia per te videre potes. Aduertendum etiam quod Bald. consi. allegato liiij. vult, q̄ si stante statuto q̄ exceptio nō numeratæ pecuniæ non possit opponi: q̄ etiam agens ex confessione debet succumbere: & an confessio facta in iudicio nullo absente parte valeat, Bal. tenet q̄ non, eius consi. cxlix. iiij. lib.

1 ☞ *Per personam nobis subiectam ratione dominicæ, vel patriæ potestatis, vel monachationis, vel conuersi nobis acquiritur.*

2 *Actio ex numeratione facta nomine alieno, non datur illi, nomine cuius sit numeratio, nisi hoc exprimatur, & agatur cum eo cui numeratur.*

3 *Numeratio probatur ex verbis in instrumento appositis, cū dicitur, recepisse &c. & stipulationem subsecutam, inutilem tamen.*

Confessio apposita in contractu inutili probatur.

Verbum, recepisse, in contractu dotis, quid operetur.

4 *Dicta vel qualitas apposita in præcedentibus, quando uideatur in sequentibus repetita.*

5 *Clausula, per se, posita in dispositione, an referatur ad præcedentia, an ad sequentia.*

6 *Persona extrinsecus in diuersis stipulationibus non subintelligitur: secus in una: & ibi quando intelligatur repetita.*

7 *Hodie hic §. est correctus per l. ij. C. per quas perso. no. acqui. in hoc doct. communiter tenent contrarium.*

8 *Procurator, qui cœpit agere procuratorio nomine, licet postea faciat actum, & non dicat, procuratorio nomine: tamen uidetur repetitum, procuratorio nomine.*

Cautela ut in libello dicatur, agit, & agere intendit.

9 *Agens ex mutuo, quia centum mutuauit, si producit instrumentum, quo confessus est reus se habuisse & recepisse centum mutuo, an obtineat.*

10 *Qui facit pacem mecum, & promisit me non offendere sub pœna offendendo fratrem meum non incidit in pœnā.*

Chrysogonus.

Per liberā personam nō quęrit̃ nobis actio ex stipulatione, sed ex numeratiōe sic: et q stipulat̃ impersonaliter, sibi videretur stipulari: & nunq; persona extrinsecus subintelligit̃. h. d. Diuidit̃ in tres partes. Primō ponitur cōceptio stipulationis. In secunda declarat quędā dubia emergentia circa stipulationem principalē. In tertia quædā dubia emergētia circa stipulationē pœnalē. Secūda ibi: per liberā. Tertia ibi: sequēs stipulatio. Et secunda subdiuiditur in tres. Primō ponit duas regulas, secūdō ex eis decidit q. descēdentē ex stipulatione secunda. Tertiō quæstio. descēdētem ex numeratione. Secunda ibi: sed qđ. Tertia ibi, superest vt quæramus. Tertia principalis subdiuidit̃ in tres: in vnum dictum, & duas rationes. prima parte ponit̃ factū, qđ nō habet cōtraria. Ponet tamē pro cōstāti, q̄ scriptura hæc priuata nō reuocabat̃ in dubium, ne intres in materiam l. cōparationes. de fi. instrum. & q po. in pig. ha. l. scripturas. Venio ad secūdū, vbi dicit̃ q̄ ꝑ liberā personam non quærit̃ actio. Opponit̃ q̄ persona liberti[a] non sit libera: quia debet reuerentiam &c. vt ff. & de iure patrona. Solutio. 1 † per personam nobis subiectam acquiritur nobis rōne dominicæ, vel patriæ potestatis, vel cōuersionis, seu monachationis eadem ratione: vt aut̃. ingressi. & in aut̃. si qua mulier. & l. Deo nobis. §. j. C. de episc. & cler. non alterius. & ideo libertus nō quærit patrono: eadem ratione nec vasallus dño,[b] nec ciuis Reipublicæ suę ciuitatis. Facit qđ dicit̃ j. de iure fis. l. j. Opp.[c] quādo verba obligationis cōferūtur in personā sui, verba executionis in personā tertij: valeat stipulatio, quādo ipsius stipulātis interest: vt l. si ꝓcuratori præsentis. s. eo. in gl. et l. stipulatio ista. § si quis insulā. s. eo. videbitis s. l. j. in princi. ti. ij. & l. in omnibus. j. de præto. stip. Modō hic verba stipulatiōis sunt adiecta in ꝑsonam Gozæ liberti: & verba executionis in personā illius patroni. Sol. hoc dicitur in tex. sed dic: q̄ libertus fuit stipulatus: qđ intelligo, i. verba interrogationis ipse ꝓtulit, & sibi est respōsum. Cūm ergo nō appareat in cuius ꝑsonā verba obligationis sint collata: intelligo in eius personam collata, in cuius ꝑsonā fuerūt collata verba executionis. et istud est verisimilius, vt dixi in d. §. si qs insulā. alias stipulatio valeret scđm cōmunē opi. glo. per ꝓbat̃ ꝑ l. pe. C. ad exhib. Venio ad ver. superest.

Op. & videt̃ q̄ Iuriscōsultus reuocet in dubiū id, qđ est expressum in iure, s. q̄ ei q nomine alieno mutuat, nō quærit̃ actio nisi in casu l. si absentis. C. si cer. pe. sed hic libertus mutuauit nomine patroni: vt patet hic in prin. §. in gl. super verbo: agēte. ergo &c. Propter hoc Iac. de Are. dicit, q̄ non mutuauit noīe ꝑroni. & tex. dicit: agēte, q̄ erat actor siue castaldio patroni. 2 qđ iudicio † meo est notādū: qa scđm hoc nō sufficit in veritate numerare alterius noīe, nisi hoc exprimat̃, & agatur cum eo cui numeratur: vt l. certi cōdictio. §. si numos. ff. si cert. pet. Vel si vis sustinere gl. dic, q̄ hic mutat casum. Vel expone hic tex. ipse, s. patronus[d] qui cōtraxit, s. per libertū, qui sibi stipulatur, secundū eundē Iac. de Are. vel dic, q̄ hic in tex. nil dicit̃ de numeratiōe in themate. facit C. de sac. sanc. eccl. l. iubemus. C. si vēd. pig. aga. l. j. & ij. & qđ ibi no. C. de præscri. xxx. ann. l. j. & qđ ibi no. sed q̄ ille confessus est se accepisse, & ideo dubiū est, an mutuum istud, quod probatur per hanc confessionem, pariat actionē ei, cuius nomine numeratio facta est. 3 Et respondeo, † ista verba accepisse, &c. innuunt numerationem præcessisse, & stipulationem secutā inutilem: tamen ideo ex numeratione potest agi probata per hanc confessionem. quod est no. quia talis confessio apposita in contractu inutili probat:[e] vt C. de sacr. sanct. eccle. l. iubemus. & C. si vend. pig. aga. l. j. & ij. & de præscri. xxx. anno. l. j. & quod ibi no. Item aduerte, q̄ licet illa verba, accepisse, &c. sint præteriti

plusq;

Universidad de Deusto Biblioteca

plusquam perfecti, tamen in dubio intelligitur, stipulationem secutam esse incontinenti post receptionem. quod est nota. pro instrumentis dotalibus: quia si præsumeretur vir, qui confitetur se dotem recepisse multum ante recepisse, stipulatio non præiudicaret mulieri: et tamen in veritate præiudicat: vt hic. et plene examinaui in leg. post dotem supra sol. ma. tetigi in l. prædia. de acqui. pos. Opp. de l. cũ enim j. de noua. et l. si ita fuero stipulatus. Dic vt ĩ §. quoniã. in l. certi cõdictio. §. si cer. pe. per Cy. in l. si absens. C. si cer. pet. Venio ad versi. sequens stipulatio. h. d. ꝙ conditio & tẽpus raro intel
a liguntur. [a] Et licet gl. ponat exẽplũ per l. interdũ. §. eo. ego credo ꝙ voluit dicere, raro ĩest ĩ virtute repetitiõis. hoc est ex eo qd̃ dictum est in præcedẽtibus, vt sic faciat ad præmissa. Contra, imo regula est, ꝙ q̃ in præfationibus dicũtur, &c. vt infra, eo. l. Titia. §. idem respõdit. Sol. ibi loquitur de his quæ in præfatiõibus dicuntur, hoc est, in his quæ aguntur inter partes, antequam peruenianiatur ad stipulationẽ super eo, de quo actũ est: vt l. itẽ qa. de pact. Et de hoc dic vt d. §. idẽ respõdit. Hic vero
4 loquitur de his † quæ dicuntur in p̃cedentibus: an intelligunt repetita in sequẽtibus. Circa quod dic, ꝙ qnq̃ tẽpus, vel cõditio, vel alia qualitas adijcitur in p̃cedentibus: et dubitatur an videat repetitũ ĩ sequentibus eadem oratione, seu conceptione verborum. & hoc contingit, vel circa res, vel circa personam. Si circa res: intelligitur repetitum: vt l. Seiæ. §. Caio. de fun. instr. et dic vt ibi. Si circa ꝑsonas: vt Titio, si nauis ex Asia venerit, promitto cẽtũ, et Sempronio: et tũc dic vt l. fi. §. Seio. de leg. ij. et de cõdi. et demõ. l. mulieri et Titio. l. Iulius Paulus. e. ti. & ibi gl. et ibi plene scripsi. nõ est nostra materia. Qn̄
b que dubitatur [b] an dictæ qualitates intelligãtur repetitæ ĩ alia oratione, seu conceptiõe verborũ: et tũc aut ista alia oratio, cõtinet dispositionẽ aliam per se principalẽ: & tũc nõ intelligit facta repetitio, nisi hoc induceret natura alicuius dictionis repetitiuæ: vt hoc amplius, vel item: vt l. in repetẽdis. de leg. iij. Dic vt ibi. Qn̄q̃ illa sequẽs dispositio est de accessorijs præcedentiũ: et ista est nostra materia. Dico ergo, aut sequẽs dispositio accessoria tẽdit ad vnũ et eũdẽ effectũ cũ principali: vt obligatio fideiussoris: et intelligitur facta repetitio: vt j. de fideiuſ. l. si vt proponit. et j. e. l. fi. Aut intẽdit ad aliũ effectũ per se, licet accessorie ad primũ: vt obligatio vsurarũ, et similes, et tunc aut illa qualitas respicit actũ personæ cõtrahẽtis, puta cõtrahit ꝑ curatorio nomine: et tũc illa qualitas intelligit repetita, vt hic: quia hic libertus videtur stipulari vsuras noĩe patroni: et cedere cogitur: vt patet ĩ text. et infra dicã. Cũ enim sit eadem persona, merito cũ eisdẽ qualitatibus intelligit repetita. Aut talis qualitas respicit ipsam dispositionem: et tunc nõ intelligit repetita: vt l. si ita qs. in prin. j. eo. et §. de cõtrah. emp. l. qui fundum. vbi dies nõ intelligitur repetita. Prędicta vera, nisi per quandã cõsequentiam, vt si stipulatio pœnalis seu vsurarum cõmittatur ex mora. Tũc enim si differtur petitio circa principalem, et sic cessat mora, et per consequens differtur stipulatio, seu petitio vsurarum: vt supra si cer. pe. leg. lecta. Item prædicta vera in his quæ adijciuntur circa præcedentem dispositionem in diem, non ad ea quæ adijciuntur præcedenti conditioni: an intelligantur repetita dispositioni, dixi supra eodem leg. in illa stipulatiõe, si calẽdis. et plenius in l. ita stipulatus. circa qõnes. Item prædicta vera in dispositiõe contrahẽtiũ. In vltimis voluntatibus, dico latius de leg. j. l. licet. Itẽ in dispositiõe legis seu statutorũ, dico plene in l. iij. vi bo. ra. §. ij. Itẽ an in stipulatiõe nouãte intelligantur repetita. q̃ fuerũt ĩ principali, dicã. j. de noua. l. alia. Itẽ prædicta vera ĩ aliqua qualitate q̃ inest dispositioni præcedẽti ꝑ modũ cuiusdã accessio-
5 nis, et directo eam respicit. Si vero in † dispositione totali ponitur per se quædam clausula nulli annexa: tunc si dubitetur cui referatur, an præcedentibus, an sequentibus, an omnibus, ista est materia per se separata à pręcedenti, & eam ponit Spe. de instr. edi. §. nunc autem. ver. item excipe. ibi text. melius in l. iij. §. filium. de li. & post. & l. talis scriptura de lega. j. Hic omitto, quia longum esset. Opp. hic dicitur, ꝙ persona
6 numquam intelligitur repetita. † Contra, imo videtur quod persona intelligatur repetita, vt leg. j. C. de diuer. rescrip. Solu. ibi rei communitas, præiudicij modicitas, & rationis identitas, faciunt cessare contrarium. Vel verius, in diuersis stipu-

a ✠ POMATES. ¶ Intelliguntur. Hoc limita vt per Bal. in c. iurauit. extra. de proba. circa j. vel ij. col. quæ refert & sequitur d. M. in d. auth. præterea. C. vnde vir & vxor. quod licet regulariter extrinsecus conditiones non subaudiantur, hoc tamen intelligatur, nisi illæ sint cõnexæ, & de importantibus decorem de quo agitur.

lationibus, seu dispositionibus, persona non intelligitur repetita, vt hic: sed in vna & eadem, sic. Quis enim dubitat si interrogo, Promittis mihi dare & Titio. & tu respõdes, promitto. ꝙ quod intelligitur vtrq̃ promittere. Insti. de duo. reis. in prin. & §. eo. l. si mihi & Titio. & hoc cum impersonaliter respondetur: sed si exprimitur persona vnius, vt, promitto Titio: & tunc alteri non videtur promittere: vt j. de duo. reis. l. duos. versic. sed si à duobus. Fallit in d. l. j. de diuer. rescrip. per rationes quas di-
7 xi. Opp. † & videtur, ꝙ non sit necessaria cessio: vt l. ij. C. per quas pers. non acq. Sol. credo hoc verum hodie per illã legẽ.

Vltimo iste §. facit ad multa. Primo ad
c signa, quæ subscribẽtes, [c] partes, testes, vel notarij apponunt in instrumẽtis, vt patet ex glo. super verbo. assignante. Facit C. de assesso. l. fi. in auť. de instru. cau. et fi. §. oportet. quod no. in Spe. de instru. edi. §. j ĩ ver.
8 in fine autem. † Item facit: pone, incipit
d procurator [d] agere nomine domini: & post ea fecit vnum actum: & non dicit procuratorio nomine, vel nomine talis: an videatur fecisse procuratorio nomine? Videtur ꝙ non: argu. huius §. Chrysogonus. Et dico ꝙ hoc videtur repetitum procuratorio nomine: quia hic dicitur, ꝙ conditio, & tẽpus: & istæ qualitates repetitæ intelligantur: persona non. Modo cum reperitur eadem persona: tũc qualitas, s. procuratoris nomine repetita intelligitur: & persona, in qua substantiatur actus nõ intelligit repetita: vt hic est tex. cum glo. ibi plerunq̃. cum gl. quæ incipit, per actionem mandati. Facit, quia actio non potest pertinere ad procuratorem suo nomine: ergo &c. vt d
l. post mortem. & quod ibi no. quando ex facto tutoris. Facit quod dixi §. de ope. nouun. l. j. §. nunciatio. Et ideo consulo, ꝙ ponatur in libello, agit, & agere intendit talis procurator: vt semper ipse tãgat ꝙ tãq̃ procurator agat, vt etiam in futurum cõprehendat: arg. l. cum stipulamur. cum si. §.
9 eo. Item reperitur instrumentũ, † ꝙ ille fuit confessus se habuisse, & recepisse centum mutuo, quæ promisit reddere, & restituere. Modo in libello propono, ꝙ mutuaui tibi centum: quare peto te condẽnari. et ad huiusmodi probationem produco instrumentum, an probet? quia instrumẽtum continet ꝙ fuit cõfessus, &c. Dico ꝙ est casus in isto §. quia hic intẽtas actionẽ ex numeratione. modo si fuit vtilis stipulatio: tunc male intentas actionẽ ex numeratione, quæ non est nata. Sed si stipulatio aliquo modo esset inutilis, tunc bene ageres: quia ex numeratione esset nata tũc, vt hic. Facit l. Publia in fi. §. depo. Tangit Cy.
10 in l. si absentis. C. si cer. pet. † Item Dyn. format quæstionem talem: quidam promisit me nõ offendere sub pœna, faciẽdo pacem: modo non offendit me, sed fratrem
e meum: [e] an teneatur. Et videtur ꝙ sic: vt l. j ij. iij. & iiij §. de lib. cau. In contrarium est veritas: quia persona fratris nõ intelligit,

✠ POMATES,
b ¶ Quãdoq̃ dubitatur. Vide Alex. cõs. xij. in ij. vol. cliij. & cxxvij. in iij. col. vo. iij. & Pan. xxxv. co. ij. vo. ij. et Are. xvij. col. ij. & xcv. co. fi. et Alex. cij. col. ij. vbi ponit pulchrum casum, in ista materia, qui ꝑprie cadit sub vltimo mẽbro Bardũ allegat l. qui fundum. ĩ. de contrahẽ. empt.

c ¶ Subscribẽtes. Adde an subscribens dicatur totã scripturã approbare, Paul. de Ca. cõsil. cccxxx. Et an subscribens non lecto tenore scripturæ, sibi præiudicet, ꝑ eũdẽ cõsi. cccl. de primo vide etiã Ro. cõsi. ccciij. & cõ. ccciij. & ibi an sigillũ indicat cõsensum, & rati habitionẽ. Quis autem præferat in hypotheca, aut habens instrm̃ confectum a notario, aut hypothecam trino teste subscriptam. & quæ sint substantialia in apocha, vide Bal. cõsi. cclxviij. si aũt dominus, cõstituat procuratorẽ ad obligandũ &c. & ꝑcurator faciat apochã trino teste notaram hypotheca bonorum, dñs vero post bona hypotheca. & ꝑ instrm̃ publicum, qs præferatur, vide Petr. de Ancha. consi. xxvij.

d ¶ Procurator. Adde Rapha. & Paul. de Cast. hic, Bal. in l. ꝑcurator qui pro eui-ctione. ad finem, §. de procura.

e ¶ Fratrẽ meum. Adde quod cũ decisione Bart. hic trãsit Ray. Imo. & Alex. an vero cõtra, ꝑ c. j. in tit. An ille qui interfecit fratrẽ dñi. vbi est casus ꝙ offendẽs fratrẽ dñi cã iniuriãdi, priuatur feudo. Sed Imola dicit ibi eẽ casum, ꝑ opi. Bar. quia ibi nõ priuat feudo interficiẽs fratrẽ, nisi constet ꝙ iniuria sit facta dño: ergo non attendit persona fratris. Vnde Alex. dicit ꝙ aut pax est facta simpliciter, & tũc ꝑcedat opi. Bar. aut ꝑ se et familia & tũc ꝑcedat opi. Ange. ꝑ ea q̃ no. Spe. in tit. de treu. & pac. ad fi. Tu adde qd Bal. consi. cxxxvj. j. li. tenet etiã ꝙ fratrẽ dñi occidẽs odio dñi, priuetur feudo. & qualiter probet qd odio dñi, vel qd̃ alias ille non esset facturus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit.ponit glo.notabiliter ĩ dicta l.apud Celsum.in prin.ĩ.de doli excepti.vnũ ẽt dicit non omittẽdũ, ꝙ talis occidens fratrẽ dñi pōt de curia exbanniri,& in executione sentẽtiæ criminalis feudũ auferri.Et hoc ꝓbat in d. c.j.cōsiliũ incipit,mihi cōe. An autẽ ep̃s posit auferre feudũ vasallo, si vasallus præsbyterũ episcopo subditũ occidat. do. Christophorus Castellionis compatriota meus cōsuluit ꝙ sic: vt videri pōt inter cōsi. Bal.consi. vj.j. lib. & ibi dicit ꝙ Odof.ĩ ti.qui.mo. feud.amit. in xv. & xxx.q.ĩ plena disputatione dicit, ꝙ etiã ob iniuriam verbo factam domino,vasallũ feudo priuari.

a ¶ Nec. Adde de hac dictione nec,Bal.cōsil.cccl.xxxiiij.iij.lib.

1 ✠ Aduerte ꝙ Mod.docto.dicunt Bar.contrarium: quia in l.si finita.§. si de vectigalibus.ff.de dam.in sec.col.iij.ver. secundo quæro,&c.& in auth.perpetua.C.de sac.san.eccle.vult ꝙ emphyteusis ecclesiastica posit dari ĩ perpetuum ita ꝙ transeat ad hæredes extraneos. Cōtra dicunt ipsum tenere in hac l.quod dicit.& in l. si tibi decẽ milia.§.si pactus.ff.de pact.& in l.si patroni.ĩ prin. ff.ad Treb.et in l.vt iurisiurandi.§.si liberi.ff.d ope.liber. Tu dic in hac l.quod dicit in specie nil loqt̃ de emphyteusi ecclesiastica, nec similiter in d.§.si pactus.licet ibi dicat ꝙ si stipulatur pro se & filijs de re,quę natura sui nō transit.&c.Sed ĩ hoc casu nō verificatur, vt in d.auth.perpetua. in dicta l.si patroni.& in d.§.si liberi.De emphyteusi ecclesiastica nullũ verbum.Sed de emphyteusi in genere sic.Et quæritur,nunquid quæritur filijs vt filijs,an vt extraneis,vel nominãdo, vel nō,vel bene merito,vt nō.Sed istud nihil contrariatur in d.authẽ.perpetua.in d.vero §.si de vectigalibus.dicit ꝙ ĩ casu quo ex conuentione nō transiret de iure,nihil dicit.Posset dari alia solu.vt per domi. Alexan.in d. §.si liberi.in additio. ad Bar.

b ¶ Ideo. Vide Barto. in aut. perpetua. C. de sac.sanc.vbi est sibi contrarius And. Barbat.

nisi exprimat̃,vt hic.Facit de pac l.si vn°. §.ante omnia.Dy.hic puto verũ:quia certæ sunt personæ,ꝑ quas iniuriamur, inter quas non est frater: vt l.j.in fi.cum l.seq.j. de iniu. Pręterea,tunc dicor offendi,quando ex illo facto possum petere pœnam imponi:vt l.testamento centurio.de ma.test. sed hic non possum petere iure meo,licet possem forte vt quilibet de populo.ergo &c. Non ob.leges alle.de li.cau.quia licet interfit,non tamen dicor offendi. Facit j. de iniu.l.lex Cornelia. 127.

SI pupillus. Interpellatio q̃ non constituit principalem in mora,non nocet fideiussori.h.d. Nota,vbi nulla petitio,ibi nulla mora. Opp.de l.nuda.C.eod.Sol. speciale in pupillo.hæc falsa:vt l.nulla.de reg.iur.Alij dicunt,ꝙ nō est in mora quantũ ad ipsum principale,sed quantũ ad pœnam sic.& hoc tenet Iac.de Ra.ꝙ est cōtra casum l.lecta.§.sed cum sortis.§.si cer.pet. Vnde dic,ꝙ ibi pœnalis stipulatio nō cōmittitur ex mora,sed ex euentu conditionis:vt no.j.de reg.iur.l.nulla.Facit qd̃ no. ꝑ Dy.in c.nō est mora.extra de re.iur.li.vj.

Opp.de l.si quis solutioni.§.mora.§.de vsur.vbi neg.gestor cōstituit in mora: sed negotiorũ gestor nō habet actionẽ:vt l.si pupillus.§.videamus.§.de nego.gest. Sol. hic nulla est petitio,s.respectu causę:secus si respectu personæ,vt in cōtrario. Opp. de l. Marcellus.j. de fideiuf.sed illa secundũ intellectũ gl.concordat cum ista. Opp. de alia,s.de l.is cui.§.eo.et l.si à reo.§.si à furioso.j.de fideiuf.& ad illã bene sequit̃ sol. gl.& dic ꝙ ibi nō pōt accedere fideiussor: quia non obligat̃ etiã naturaliter:hic vero pupillus naturaliter obligatur.De quo pupillo loquatur,dicemus in l.j.j.de noua.

1 ☞ Quando in alternatiuis electio sit debitoris, 128.

SI duo rei stipulan. Si persona vel res ad obligationẽ adijcitur inutiliter,non prodest ad solutionem.h.d. No.ꝙ in alternatiua obligatione,vterq̃ est in obligatione. Item no.ꝙ illud quod adijcitur obligationi,si modo nō valet obligatio,nec solutio.Concordãtiæ sunt in glo.Ratio est in tex.satis notabilis in persona,sed in re non ponit̃. Dic ꝙ eadem est ratio,quia res apponitur vt ꝑ seipsa posit solui,nō loco alterius. Item ratio hic posita non habet locũ.l.eum q ita. §.qui sibi.§.eo.sed ibi est alia ratio,quæ colligitur ex l.hoc iure.j.de sol. Opp.de l.q decem.§.Stichũ.j.de sol.Gl.dicit,hic res desijt esse mea alio mortuo: secus si alio existente viuo.Non bene dicit:quia in obligatione alternatiua,si tempore stipulationis vna est mea,nq̃ potest mihi solui.sed cōtra loquit̃ in obligatione generis generalissimi,vel generis subalterni,vbi nullũ est in obligatione. Idem dixi in l.Stichum.§.eo.

Opp.de l.si ita stipulatus fuero decem, aut quindecim.§.ea.l.vbi minus est in obligatione.hic dicit̃ vtrunq̃ esse.Pet.de Bel. perti.dicit tria verba,quæ refert Cy.in l.cũ quidam.C.de ver.sig. Quandoq̃ alternatiua cadit inter res,inter quas cadit,affectio,vt ĩ specialib⁹:tũc ĩ alternatiua vtraq̃ est in obligatione,vt hic. † Quãdoq̃ alternatiua cadit inter res,inter quas nō cadit affectio,vt in summis: & tunc aut est electio debitoris:& tunc quod est minus,est in obligatione:vt l.si ita stipulatus fuero decem,aut quinq̃.& l.si ita stipulatus fuero decem aut quindecim.§.eod. Aut est electio creditoris:& tunc vtrunq̃ est in obligatione: ar.l.plane.§.pe.§. de leg.j.Et ratio est:quia in speciebus interest mea magis habere vnum quam aliud:in summis nō est affectio.Sed quando est electio creditoris,nō cadit ista præsumptio:quia forte eligit minus.Sed quando debitoris,tunc præsumitur lex ꝙ semper soluet minus:quia maius de facili quis remittit,quã det. Et ex his apparet,ꝙ si soluo quindecim.tunc quinq̃ non fuerunt in obligatione:sed causa donationis videor dare.licet gl.aliter sentiat, & non bene in l.si ita relictum.in fi.de leg.ij.Sed ista verba recipiunt limitationem. Fallit si in summis caderet affectio,vel ratione causæ pro qua quis promisit: vel ratione personæ,cui est facienda solutio:vel ratione loci seu temporis mea interesse posset magis soluere quod plus est:vt l.si is cui.j.de noua.& l.q res. §.mihi decem.& §.seq.j.de solutionibus. 129.

1 ☞ De copulatiua,&, & de dictione,nec, & neq.

SI quis ita stipulatus. Ad veritatem copulatiuæ requiritur vtrunque esse factum. Ad veritatem alternatiuæ, seu
a disiunctiuæ,sufficit alterum tantum.h.d.Not.ꝙ dictio nec, habet in se inclusam copulatiuam.Et nota,id̃ est de dictione neque,quia habet negatiuam inclusam cum copula. Opp.de l.falsa.§.fin.§.de condi.& demon.vbi ad veritatem copulatiuæ vnum sufficit.Ego tetigi tibi in l.scire debemus.in princ.§.eo.ꝙ ista lex debet intelligi, quando hic copulantur respectiue,non principaliter,vt duæ orationes:vt in contra.& tunc sufficit alteram veram.Ita vides in l.j.§.de his qui not.infa.ibi:damnatus in famia qui fuerit,&c.tunc in quolibet eorum verificatur dispo-
1 sitio:nec opus ꝙ vtrunq̃ fiat:† & tunc dictio,&,est magis continuatiua,quam copulatiua. Dicam plene j.de verbo.sig.l.sæpe.

1 ☞ Pater stipulatus filio in causa dotis castrensis, vel aduentitij,quærit filio,nō filio.& nume.4.

2 Pater stipulando filio vt bene merito,quando sibi acquiratur,& valeat stipulatio.

3 Stipulatio in qua pater stipulatur factum filio,an dicatur inutilis quo ad patrem et filiũ. Pater an stipulari,vel pacisci posit filio,ita quod in personam filij,in vsta patris esset ista stipulationis quæratur.

5 Stipulatio,in qua pater stipulatur filio,in potestate existenti,& confertur in tempus existentiæ sui iuris,an dicatur stipulatus filio vt hæredi,vel filio vt filio,vel vt extraneo.

6 Emphyteusis ecclesiastica accepta pro se,& filijs acquiritur filijs vt filijs,non vt hæredibus:& in eos transit,licet non sint hæredes.

7 Pater in illis casibus,in quibus potest stipulari filio in potestate,in illis stipulatur filio emãcipato.

8 Mater non potest filio stipulari.

9 Filius in potestate,an posit stipulari patri,remissiuè.

10 Filius emancipatus non potest patri stipulari,nec ei acquirit. 130.

11 Pater filio monacho stipulari potest.

12 Pater & auus stipulari possunt liberis,qui nascentur,& concipientur post mortẽ eius.

13 Emphyteusis accepta ꝑ mortẽ pro se filijs et nepotibus,acquiritur ipsis filijs & nepotibus.

QVod dicitur patrem. Si pater stipulatur filio quod iuris est,sibi acquirit:secus si illud quod est facti per filiũ explicandi.filius vero quærit patri siue factum,siue ius stipulatur eidem.h.d.Lex ista diuiditur in duas partes.Prima loquitur in stipulatione facta per patrem filio.Secunda,quãdo filius stipulatur patri.Secũda ibi:contra autem.& diuersificatur in hoc: quia supra pater stipulando filio sibi acquirit:hic vero filius stipulãdo patri,ipsi patri acquirit.Contra.§.de legatis tertio.l.vxo-
1 rem.§.testamento.el ij.Solu.† ibi loquit̃ in his quæ filio possunt acquiri:quia dos potest sibi acquiri:vt l.Pompo.Philadelphus. §.fa.ercisc.& tunc sibi filio quæritur,& non patri.& ideo dicit glo.quod si stipulatur ex causa castrensi,vel quasi,vel aduenti-
b tia:non quæritur patri,sed filio. Ideo[b] est intelligendum quod in profectitio pater stipulatur,cum sibi patri statim quęritur,vt l.placet.de acquiren.hæred.l.j.si quis à pa.fu.ma. Et similem gl. habes in l.dominus seruo.supra eodem.Et limitatio Dyni quã ibi ponit,non fuit necessaria. Idem tenet glo.in l.quodcunq̃.in princip.§.eo.& Insti.de inu.stipu.§.ei qui.& C.eo.l.ij.Sed contra hoc videtur expresse §.de pact.l.si tibi.§.si pactus.cum glo. vbi dicitur,quod quando pater stipulatur filio vt bene merito, nisi sibi quærit:sed cum stipulatur vt benemerito:stipulatur ex causa aduentitia,vt probabo:ergo prædicta non videtur vera.

Sed

Universidad de Deusto Biblioteca

Sed hoc probo. Quicquid filius quærit ex opera sua, & ex meritis suis, est aduentitium: vt l. cum oportet. in prin. de bo. quæ libe. & ibi no. ergo &c. Sol. † Quãdoq; pater stipulatur filio benemerito: & tunc quãdoq; merita filij sunt causa, vt pater stipuletur filio: & tũc vt extraneo videtur stipulari, & nõ valet: quia patria potestas debet esse causa stipulationis, vt valeat: sed quando merita filij nõ sunt causa quare quis promittit patri, ꝑ filio: & tunc valet stipulatio, vt filio ꝑ patrẽ quærat vtilis vt j. dicam.

a Opp. quia per filiũ acquirit factũ, quia possessio est facti: vt l. j. §. si vir. de acqui. pos. sed per filiũ acquirit possessio patri: vt l. j. §. itẽ acquirimus. de acqui. pos. Præterea. seruitus habet qd facti: vt l. ij. post princ. cũ glo. ſ. eo. sed acquiritur per filiũ seruitus: vt l. si seruus communis meus & tuus. j. de stip. ser. Glo. quæ est hic, soluit multũ notabiliter. Tu debes intelligere tex. hic, quãdo pater stipulatur factũ filij explicandũ ab ipso filio: secus si stipuletur ab alio fiendum ipsi filio: vt domũ ædificari, &c. & tunc eadem est ratio quæ in dando. & vide glo. quæ incipit, puta aliquid dari, ibi: quid ergo si, &c. & vsq; ibi: item nec omnia. Item ibi: quæritur ergo an hoc valeat. vsq; ad finem. Similem glo. habetis in §. sed cum factum. Insti. de stipu. seruo. licet per minora verba. & bene dixi, per verba huius legis: quia duo possunt concurrere, vt valeat ista stipulatio, quia aut est iuris: & tunc potest filio stipulari, vt sibi quæratur. Vel est factum quod patri potest acquiri: vt hic text. dicit. Sed videtur quod ista verba non procedant, per l. stipulatio ista. §. hi qui. versicu. cum vero. ſ. eodem. vbi venit explicandum factum ab alio: tamen non valet vt patri quæratur. Ideo debuit glo. clarius dicere, si est factũ, quod personæ filij inest, vel cohæret: tunc siue sit explicandum à filio, siue ab alio ipsi filio, non acquiritur patri: vt hic dum dicit: alioquin si factũ, &c. Exemplũ etiã in operis, quas quis stipulatur à liberto: vt l. seruus patroni, cũ tribus sequẽ. ſ. de ope. liber. qui

3 tex. bene declarat prædicta. † Venio ad quæstionem gl. Dicitur hic, quod cum pater stipulatur factum filio, &c. an sit inutilis quo ad patrem, & quo ad filium? Et glos. dicit sic. & incipit glo. filio factum enim filij, &c. Dicit ne bene ista glos. Certe nõ simpliciter, per l. si quis operas. supra de ope. liber. & l. cum patronus. §. j. vbi quæritur vtilis filio. Sed dico, quod quando constaret expresse quod pater stipuletur vt ipsi patri quæreretur: tunc verum diceret glo. Secus si simpliciter: quia tũc filio ex stipulatione patris vtilis quæreretur. & intelligo quod dicit, ꝙ est inutilis patri, nisi sua intersit vt cuiuslibet extranei: vt ſ. eo. l. stipulatio ista. §. si quis insulam. Pro declaranda ista materia, oportet ꝙ formem quinq;, vel sex quæstiones. Primo quæ-

4 ro, † vtrũ pater possit stipulari, vel pacisci filio, ita ꝙ effectus cõferatur in personam filij in vita. In ista quæstione est distinguendum. Quãdoq; pater stipulat filio illud, quod per filiũ patri acquirit: & valet stipulatio & ipsi patri acquirit: vt hic, & l. dominus seruo. ſ. eodem. Quandoq; stipulat illud, quod ipsi filio potest acquiri: & tunc si stipulatur aliquid dari: & tunc aut filio: & valet stipulatio: & filio quærit vtilis: vt l. vxorem. §. testamento. ſ. de leg. iij. cõiuncta l. Pompo. Philadelphus. ſ. fami. ercis. & l. hæredi. §. nos autem. ſ. de pact. Facit tex. in aut. de nup. §. deinceps. Aut stipulatur, vel paciscitur vt legitimus administrator: & potest quærere vtilẽ exemplo tutoris: & no. ſ. de pign. l. si legati. Aut stipulat, vel paciscit filio vt extraneo: & stipulatio est nulla ipso iure: vt l. si tibi. §. si pactus. ſ. de pact. & ibi not. Si vero stipulatur aliquid fieri: & tunc aut est tale factum, quod personæ filij non cohæret: & tunc est idẽ quod in obligatione dandi: vt hac l. cum sua glo. & in §. sed cum factum. Instit. de stipula. ser. cum glo. Aut est tale factum, quod personæ filij cohæret: & tunc aut quæris, an valeat quo ad filium: & valet, & sibi quæritur vtilis: vt l. si quis operas. ſ. de oper. liber. l. cum patronus. §. j. eo. titu. ar. huius legis, in fi. facit l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ꝑ, put loquitur de filijs in potestate. eodem titu. Si vero quæris, an valeat quo ad patrem: & non valet: vt hac l. ij. responso. nisi sua peculiariter intersit. sicut si extraneo stipularetur: vt l. stipulatio

5 ista. §. si stipuler. & §. si quis insulam. ſ. eo. † Secundo quæro quando pater stipulatur filio in potestate existenti: et confertur, stipulatio in tempus existẽtiæ sui iuris. De hoc vidistis in l. quocũq;. §. ij. ſ. eodem. Et in hoc dic, Aut stipulatur filio vt hæredi: & si hæres extat, quærit directa: vt l. auus. ſ. de pac. dot. Aut stipulatur filio, vt filio: & sibi filio quæritur vtilis, siue ad excipiẽdum. siue ad agendum: vt l. quodcunq;. §. j. supra. e. & l. vt iusiurãdi. §. si liberi de ope. liber. et l. hęredi. §. nos autem supra de pac. Si stipulatur vt extraneo: non valet: vt l. si tibi. §. si pactus. ſ. de pac. Si vero est dubium, an vt hæredi, an vt filio: dicit gl. iu d. §. si pactus. Si nec ex verbis, nec ex alia coniectura, id perpendam, præsumo vt hæredi. & optime dicit. Declaro illam gloss. si pater stipulatur filio illud qd non potest pertinere ad eũ, nisi tanquã ad hæredem: & loquitur tunc l. auus. ſ. de pac. dot. ꝙ vt hęredi videt stipulari. Quandoque nõ potest pertinere ad filium, nisi vt ad filium, non vt ad hæredem, vt operę libertorum, quæ nõ transeunt ad hæredes extraneos: & tunc vt filio videtur stipulari, nec inspicitur ex qua parte sit hæres: vt l. vt iurisiurandi. §. si liberi de ope. libe. Quandoque potest pertinere ad filiũ vt filium, & vt hæredẽ: et tũc in dubio vt hęredi. & ita gl. loqtur. et est casus ſ. de pac.

6 do. l. auus. Induco ad q. † pater recepit rem in emphyteusim pro se, et filijs: an videatur vt filijs, vel vt hæredibus acquirere. Et dico quod ista verba intelliguntur ordinate pro me primo: ꝑ filijs meis postea: vt l. Gallus. §. j. cum sua gl. supra de liber. et posthu. et l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ſ. de ope. liber. per Cy. in l. liberti libertæque. C. de ope. liber. et tunc dico ꝙ in emphyteusi ecclesiæ, quæ non transit nisi ad filium: vt in auth. de non alienan. §. emphy. autem. collatio. secũda. tunc vide-

b tur vt filio b stipulari, non vt hæredi: vt in operis. et ideo ad eos pertinet, etiam si nõ hæredes sint: vt d. § si liberi. licet sit argumentum contra. x. col. an agnatus vel filius &c. c. j. sed illud de iure consuetudinario in feudis. Et hoc tenet Speculator de

7 emphy. §. nunc aliqua. versi. clvj. † Quęro, an pater possit stipulari filio emancipato? Et dico ꝙ in illis casibus, in quibus nõ potest stipulari filio in potestate, eisdẽ nõ potest filio emãcipato, per easdem leges. In illis vero casibus, in quibus filio in potestate potest: in illis et filio emãcipato q̃rit vtilis: vt l. vt iurisiurãdi §. si liberi. prout loqtur in filio emãcipato supra de ope. liber. et l. si genero. C. de iure do. Præterea, probo per rationẽ: quia paria sunt aliquid fieri in tempore, & cõferri in tẽpus: vt l. quod sponsæ. C. de do. ante nup. & l. in tp̃s. de hær. inst. Sed si filio potest stipulari in tẽpus sui iuris:

8 vt l. quodcunque supra eo. ergo &c. Quæro, an mater † possit stipulari filio? Et videtur ꝙ sic: vt in l. Publia. in prin. cũ gl. ſ. de posi. In contrariũ est veritas. Alleg. docto. l. debitor. in fi. ſ. ad Trebel. allega tu l. pactũ. C. de pac conuen. & l. Caius. ſ. solu. matri. per locum a speciali. Et responde ad l. Publia. qa sibi non quæritur ex stipulatione matris: quia mater. sed si esset ĩ quocũq; extraneo: vt plene dixi in §. si qs insulã. l. stipulatio

9 ista. ſ. e. Vlterius † q̃ro an ex ista stipulatiõe filij q̃ratur patri,

10 qñ filius est in patria potestate. dixi. ſ. e. l. si filius †. Vtrũ per filiũ emancipatũ quæratur patri. Doc dicũt ꝙ nõ: vt l. debitor. ĩ fi. ſ. ad Treb. alleg. ꝑ hoc l. si stipulatus. §. Chrysogonus. vbi ꝑ liberũ nõ põt quæri, sic nec per emãcipatũ. Sed posses dicere q̃ est rõ, ꝙ filio emãcipato per patrẽ q̃ritur, et patri per filium nõ. Et est rõ, votũ patris ꝙ quærat filio. qd votũ nõ est in filio et Cy. tãgit in l. ij. C. e. per Dyn. in l. qd cunque. §. j. ſ. e. tamen

11 nõ plene explicat. † Sed quæro an pater possit stipulari filio monacho? Rñdeo sic, vt d. l. vt iurisiurãdi. in fi. de ope. li. Itẽ

12 an † pater possit stipulari liberis qui erũt nati et concepti post mortẽ eius, vt nepotibus, & filijs. Et vĩ ꝙ non, vt l. prima. §. si quis proximior. cum si. vnde cogn. Cõtrariũ credo: quia illud

a ¶ Opp. quia. Et vide eiusdem Bar. in l. si tibi. in §. si pactus ff. de pac. vbi est sibi contrarius. Andre. Barbat.

b ¶ Vt filio. Adde idẽ videtur tenere Pau. de Cast. consi. cxxxvj. & dum Alex. alleg. Ange. consi. clxxx. hic quod nihil decidit, sed dicit, hoc non decido, quia nõ sum super hac parte cõsultus. Sed late vide in consilijs Alex. ca. quæ hic explicat in lectura consi. viij. xiij. vol. & cõsi. xliij. j. vol. & inquantum tangit de emphyteusi ecclesiastica an trãsear ad extraneos hæredes, in l. et iã supra fol. mat. conclusum fuit ex mẽte consulentium ꝙ tranit ad quoscũq; descendentes non extraneos. Et an institutus i re certa cũ hoc ꝙ plus petere nõ possit, possit ad bona emphyteutica habere recursum. vide Bart. cõsi. lv. & lx. Petr. de Anch. fuit sibi cõtrarius iã cõsi. cccxx. tenet quod poterit habere regressum ad bona paterna. consi. vero cxlij. incl. pro domina Paula. tenet contrarium. et quando quis accepit in emphyteusim pro se et suis descendentibus tunc illa emphyteusis quod veniat iure hæreditario, et admittat fœmina, tenuit bal. consi. cclxix. iij. libr. circa fin. consilij.

c ¶ Sed quæro. Alle. Bar. sibi contrarius in l. ex facto. §. si qs. ff. ad Treb. Andre. Barba.

Universidad de Deusto Biblioteca

2 Ista q. Limitatio hæc de dupla videf cõtra l.pater.de eui. & §.si secũdus.respõ de q̃ non fuit secuta euictio. Et adde ad dictum Bar.quod dicit Rayn.ĩ.q̃ re euicta à donatario donator agit cõtra suũ donatorẽ de euictione,si donauit animo remunerãdi interesset sua,cũ non sit liberatus ab obligatiõe antidotali rem euictã nõ fore: vt ĩ. mandat.l.idemq̃.§. fi.cum sequen. And. Barba.

solum quo ad hæredes: vt lege Paulus.§. Paulus.de bonis lib vbi est casus. Quid

13 si mater †accepit rem in emphyteusim pro se,et filijs suis,seu liberis. Videtur q̃ eis nõ quæratur,vt dictum est.Sed contra puto: cũ hæc stipulatio interponatur,primo supre quæ est,vel futura est ipsius matris,iure vtilis dominij.ergo &c.vt d.l. Publia.& quod dixi in l.stipu.§.si stipuler.& §.si qs ĩsulã.& phaĩ x.coll.de feudo fœminæ.c.j.

1 ☞ *Donatio quando incœpit à præcedenti conuentione,donans semper tenetur de euictione.*

2 *Quãdo in obligatiõe est dari:obligatus tenetur de euictiõe.*

3 *Libellus in casu euictionis qualiter formetur.*

4 *Soluto facta adiecto in obligatione,quando possit ab eo re peti.*

5 *Si rem emptam,pro qua mihi fuit promissa euictio donau,& à donatario est euicta:an donatarius agere possit de euictione.*

6 *Cautela pro apponenda clausula in contractu emptionis,vt emptor possit denunciare authori authoris sui.& quando hoc possit ibi.*

I Vlianus scribit.

Vi fundum. Si in re soluta deficit aliquod ius, adhuc ipsa res peti potest.h.d.ibi: vt sibi de euictione promittatur. Nota formam libelli. Opp.dicitur hic,q̃ possum petere de euictione mihi caueri.Cõtra: quia cui debetur res ex causa lucratiua,non debetur de euictione:vt l.Aristo.§.fi.ĩ.de dona.& l.ij.C.de euic.Huius cõtrarij timore dicit glo.& Petr.q̃ hic præcessit contractus,ex cuius natura debetur euictio.non dicunt verum,quia quando quis est obligatus ad dandum,tenetur de euictione,vt hic:quia fuit sti-

1 pulatus dari:& hoc est quod dicunt gl. Aut donatio †cœpit à præcedenti conuentione: & semper tenetur de euictione,quia fuit stipulatus dari:vt est glo.not l.ij.C.de euict.& l. Aristo.ĩ. de dona. Opponi.de l.si domus.§.de euict.ĩ.de leg.j.Glo.dicit,hic præcessit contractus,ex cuius natura debetur euictio.

2 Dy.in l.si domus.ĩ.de euictio.reprehendit istam gl.quia †quando est obligatio dandi:semper tenetur de euictione.& non potest peti euictio,sed ipse fundus petitur principaliter : vt de euictione caueatur,vt hic. Vlterius procedo,& videtur q̃ non debeam petere rem,quia eam habeo:sed debeo petere quod mihi deest:vt l.si stipulatus.§.j.de solutio.& l.eum qui ita.§.penul. ĩ.eo.Glo.soluit,& bene. Oppo.de l.& eleganter.§.non solũ. ĩ.de dolo.Glo.soluit.dic vt ibi plene not.per Cy.in l.exhibitio-

4 nis.C.ad exhiben. †Quæro,quomodo formet libellus.Cy. in l.exhibitionis.dat plures formas. Dico tibi,q̃ facias iudicem clarum de eo quod petis fundum:nõ vt fundus detur,sed vt de

4 euictione caueatur,vt hic in tex. †Quæro an ab adiecto possit repeti,& qua actione? De hoc est opi.in gl.Tu dic quãdoq̃ aliquid ad solutionem adijcitur animo donandi:& non potest ab eo repeti,vt hic,in fine.expressius ĩ.de vsufruc.l.sed & si qs in principio,Quandoque adijcitur non animo donandi,& constat:& tunc aut præcessit mandatum,& tenetur actione mandati,vt hic.Aut mandatum non præcessit:& tunc aut est adiectus præsens : & tunc videtur repeti actione mandati.aut non præsens:& tunc actione negotiorum gestorum. Et hoc modo debent concordari opi.glo.& glo.in §.si quis alij.Insti.de inuti.stipu.in dubio donare non præsumitur:vt l.cum de indebito.

5 ĩ.de proba.& hæc not.in glo. †Quæro,vendidi tibi rem:de euictione promisi:istam rem alij donasti,& à donatario est euicta,an de euictione possit emptor agere? & Iaco.de Are.dicit, quod hic in fine est casus q̃ non,& bene.Glo.est in l.si pro re.in vlti.glo.supra de euict.Et quidam voluit istud dictum intellige re distinguendo,aut ille fuit simplex donatarius:& tunc procedit dictum istorum,& glo.Si vero gratia remunerandi:& tunc de euictione tenetur.Adducunt l.idemq̃.§.fina.& l.sequen.&

a l.si vero non re.in principio.ĩ.mand.Istam quæstionem format

6 Iacobus de Are.Et prædicta puto †vera,si simpliciter facta est donatio rei:sed si instrumentum donationis esset pingue, sicut fieri consuluit:vt donauit rem:& omne ius sibi competens,vel competiturum in re,vel eius occasione,faciens eum procurato rem in rem suam,&c.tunc talis donatarius posset illi primo vẽditori denunciare,& re euicta de euictione agere. Casus est no. ĩ.de euictio.l.si res. Quod tene menti pro instrumentis emptionis : quia posset dicto casu emptor directo denunciare authori authoris sui,& euitaretur circuitus : qui not.in d.l.si pro re. Et prædicta puto vera quantum ad actionem ex empto,vel præscriptis verbis pro euictione. Sed in actione ex stipulatu pro dupla : secus quia illa habet conditionem,si euincatur ei vel eius hæredi:quod hic non esset,ideo non committeretur:vt l.si cum venditor.§.si secundus.ĩ.de euictio.Facit quod not.in d.l.si pro re. Item in casu prædicto cum authori authoris sui denunciaret, debet exprimere q̃ hoc facit tanq̃ procurator in rem suam,seu ex iure sibi concesso,&c.non vt simplex donatarius : vt hic,& d.l.si res. Item emptor qui habet bona authoris sui tacite obligata pro euictione , posset ex vigore vtilis sibi competentis pro hypotheca denunciare authori authoris:vt d.l.si res.in fi.quod etiam hodie procedit , si proximus author non est soluendo. Alias est dubium propter discussionem,quæ secundum quosdam debet præcedere,antequam ista via possit intentari:vt no. per Cy.in l.nomen.C.quæ res pig.ob.pos.

1 ☞ *Affectionis ratio habet locum in contractibus bonæ fidei,nõ in contractibus strictiuris.*

2 *Filius potest cogi inuitus emancipari ex causa.*

3 *Emancipatio quando sit honor,& quando sit pœna.*

4 *Redactionem non petere qui promisit in laudo sub pœna,intelligitur nisi iniquè fuerit arbitratus.*

5 *Castrum qui promisit defendere,non tenetur defendere,quando iniustè sibi bellũ infertur.*

6 *Exhæredatio quòd possit fieri de extraneo.*
Parentes à filijs qua ratione exhæredari possint.

7 *Qui non potest facere de iure,quando debeat facere de facto ad euitandum pœna commissionem.*
Conditio impossibilis,si ius ei non resistit sed ei non assistit,non uitiatur.
Ad actionem consequendam sufficit de facto fieri,licet de iure non possit.

8 *Barto.à quo fuerit literis eruditus:& quòd in xiiij.ætatis suæ anno sub Cyno in ciuitate Perusij incœpit in legibus studere:in uigesimo anno Bononiæ disputauit:& in uigesimo primo doctoratus fuit.*

9 *Qui promisit aliquem ut filium alere sub pœna,si expulit eum de domo sine iusta causa,stipulatio pœnalis committitur.*

10 *Promittens aliquem alere ut filium,sufficit ipsum induere arbitrio iudicis,licet non induat ut alios filios.*

11 *Promittens aliquem alere ut filium sub pœna,tenetur eum tradere in disciplinam,si facultates eius patiuntur & conditio personæ pueri non repugnet.*

12 *Promittens aliquem alere ut filium,non potest ipsum exhæredare sine causa,alias pœna committitur.*

13 *Exhæredans eum quem promisit tractare ut filium cum causa,licet non probetur per hæredes:tamen non incidit in pœnam.*

14 *Instituens illum etiam ex modico,non incidit in pœnam.*

15 *Promittens aliquem tractare ut filium,si decedat intestatus,non incidit in pœnam.*

16 *Cautela pro conficiendo instrumento,quando aliquis promittit aliquem tractare ut filiũ.*

17 *Ciuitas si promisit fœneratori tractare ipsum ut ciuem,si postea fecit statutum,ut non possit petere debitum usque ad tres annos:non dicitur contrauenisse promissioni:secus si promisit eum tractare ut alios ciues.*

Vidam cum filium.

Qui aliquem tanq̃ filium tractare promittit,ipsum emancipare,instituere,vel exhæredare tenetur,de iure,vel de facto:alias pœna cuicunq̃ stipulatori cõmittitur.hoc dicit. Ista lex consueuit reputari difficilis:& habet casum singularem qui non est alibi.Primo ponit tres quæst.Secundo vnam responsionẽ generalem,ex qua colligitur respõsio secundæ quæst.Tertio ponitur respõsio tertiæ quæst.Quarto ponitur responsio primæ. Secunda ibi,respondi stipulatio. Tertia ibi,sed videamus.Quarta ibi,in eo autem.In tex.ibi,pro pulerit.subaudi hoc non faciunt partes,sed eos retinẽt,& alũ, vt l.si quis à liberis.in princi.de lib.agno.& ideo hoc casu pœna committitur secundum Iac.de are.ibi committatur.certe sic, vt j.versi.sed & si is.Ibi,agentis fuerit.subaudi,certe nihil.Ibi stipulatio committatur.& certe non committitur,vt ver.sed videamus.Ibi,respondi stipulatio.Sol.quædam generalis ad omnes prædictas quæst.ex qua colligitur determinatio mediæ quæst. secundum Dy.Ibi committetur stipulatio.subaudi à quocunq̃ sit traditus.Sed videamus.Ista subdiuiditur.Primo ponit solutionem tertiæ quæstio.Secunda ibi,quid ergo.tollit vnum dubium circa illam.Tertia ibi , quare dat consilium. Quarta ibi, quo tamen.format vnum dubium circa dictum consilium,& soluit vsq̃ ad versicu.in eo.lege literam.& ibi an victo:subaudi propter probationis defectum vel iudicis ignorantiam vel iniuriam. Iaco.de Aret.vel quia exclusus erat tempore:vt C.de in integ

Universidad de Deusto Biblioteca

integ.rest.mi.l.fi. Venio ad secundã particulã et opp.alteri stipulari,vel pacisci nemo põt.l.stipulatio ista.§.alteri.ĩ. e. sed hic fuit posita q.ĩ qua fuit stipulatus extraneus pro extraneo. Huius timore cõtrariũ dicitur in vtroque,s.primo,& tertio,& non secundo.et vide gl.quæ incipit,i.cũ expulit.Sed ista sol. nõ vĩ vera:quia supra Iurisconsultus posuit duos casus. Vnũ qñ nõ adoptauit,aliũ qñ adoptauit,licet tres fecerit q.sed forte glo.habuit respectũ ad ver.& quid intersit. vbi ponuntur tria dicta,s.si filius,si alũnus,et si cognatus.quare in secõ non ꝓcedit,s.in alũno.Sed non video quare plus in cognato quã in alũno.Propter qd dic vt seq.glo.quia interest mea rõne affectionis:ar.l.cũ seruus supra mãd.et vide gl.q̃ incipit.hoc patet lippis &c.Ista so.nõ est vera:†quia rõ affectiõis hĩ ĩ actiõibus bonæ fidei,vt l.cũ seruus.qd in stricti iuris nõ reperimus cõtrariũ,vt l.fideiussor supra de pact.q̃ est cõtra sol,Dic et bñ secũdm Dy.ꝓ hic sibĩ ipsi stipulatur et nõ alteri & pœna cõmittitur,licet nõ interfit:quia in pœnis interesse nõ inspicitur. Venio ad ver.sed videamus.dicit hic ꝓ exhæredatus habet q̃relã cõtra l.cũ ĩ adoptiuis.§.sed ne articulũ.C.de adop.Sol.illud de iure nouo:hoc de iure antiquo.et vide gl.quæ incipit,olim plane.Op.innuit hic ꝓ filius posit emãcipari inuitus.cõtra ĩ corpore qui.mo.na.ef.sui.§.generaliter.l.nec auus. C. de emã.
a li.dico†ꝓ illæ leges debẽt determinari per istã,ꝓ filius nõ põt cogi emãcipari nisi ex cã,vt hic et sicut pĩ cogitur ex cã eman
2 cipare filiũ: ita filius cogitur recipere,licet cõtrariũ dicat glo. et male.Inst.qui mo.ius pa.po.sol.§.fi.& d.l.nec auus.et d.l.ge
3 neraliter.ĩ auth.qui.mo.na.ef.sui. Op.ꝓ emãcipatio nõ sit pœna,sed honor,vt l.filiofa.vt le.no.ca.l.vtrũ supra eo.Facit l.cũ oportet.§.cũ aũt.C.de bo.quæ lib.Respondeo,et sunt verba Iaco.de are. fateor ꝓ emãcipatio quo ad quid est honor: quia soluitur patria potestas:quo ad quid est pœna,cũ filius adoptiuus priuetur totaliter à successione,vt l.cum in adoptiuis. C. de adop.Itẽ in naturali secũm ista tpa erat pœna,quia admittebat ius agnationis,vt l.tutelæ supra de ca.di. Venio ad versi.quare.Op.stipulatio illa ꝑ quã quis inuitat̃ ad delinquẽdũ, est nulla ipso iure,vt l.cõuenire supra de pact.do.et l.si vnus.§. illud supra de pact.sed hic inuitatur ad delinquẽdũ:ergo &c. Rñdet gl.ꝓ debet intelligi qñ nõ meruerit.& vide gl. q̃ incipit,hoc nõ &c.sed istud vĩ cõtra tex.qui dicit victo in q̃rela.et sic meruit.Et istud tenebat Gui.de suza.ad rõnẽ respondet ꝓ pater potest patriã potestatẽ exercere in filiũ viuens qd̃ sufficit.l.j.et iij.C.de patria potesta.et l.cõgruẽtius.sed illud nõ placet mihi,quia pater in vita et in morte pœnam põt imponere filio.Non ergo pact.contrahentiũ potest remitti,vt l.iuris gẽtiũ.§.si paciscar supra de pact.Et per hoc filius inuitaret̃ ad delinquendũ.et iõ teneo gl.nostrã quæ bene loquitur ꝓ nõ ĩtelligat̃ victus cũ cã, sed ꝑ iniuriã iudicis,vel ꝑ ignorãtiã,vel qa tẽpus erat elapsum,vt dixi secũm Iac.de are. Sed op. si fuit victus per iniuriã in querela:hoc nõ poterit refricari in actione pœnali,vt l.qui romæ.§.duo fratres.supra.e.secũm op.quam teneo.Sol.hoc ideo,quia ista obligatio pœnalis cõmittitur alteri,quã filio[b] victo cui non põt nocere filius.Et si ponis hũc filiũ illi stipulatori successisse.Rñ.quia diuerso iure petit,et sic
4 pœnalis nõ est accessoria ad primã actionẽ.Et sic not.†ꝓ qñ dicitur in arbitrio ꝓmisit nõ petere reduci ad arbitriũ boni viri,intelligitur nisi inique arbitratus fuerit per Dy.plene extra de re.iur.in c.scienti.li.vj.ꝑ Cy.C.de arbi.l.cũ antea.ꝑ Gul.d̃ cu.in l.si vnus.§.illud.de pac.ꝑ Cano.de iureiu.c.quintauallis.
5 hic examinare cõtrariũ esset difficile. Facit ad q̃stionẽ.†Quidã ꝓmisit defẽdere meũ castrũ,cõmisi delictũ ita qd̃ exercitus fit,q̃ritur an iste teneatur defẽdere? Et certe nõ tenet̃ defẽdere qñ iuste sibi ĩfertur bellũ,arg.huius l.& x.col.in tit.hic finitur lex.in c.dño guerrã. Venio ad ver.ĩ eo.aũt et opponit̃,stipulatio q̃ testa.facultatẽ est nulla,vt l.stipulatio hoc mõ supra. e. Gl.tua magna est.q̃ hic trãsit ꝑ aliud,et aliud,et vid̃ gl.mag.ĩ fi.et dico qd̃ magna est dr̃ia inter vnã et aliã,quia aut erat filius adoptiuus,et nõ poterat exhæredari iiuste,et sicut añ tenebat̃ ita et mõ,sed si añ exhæredauit,idẽ:quia põt exhæredare sicut prĩo. In eo vero qui nõ est adoptatus,sed ꝓmisit simplicit̃ tractare eũ vt filiũ,idẽ,qa ita postea sicut prĩo possũ relinq̃re cui volo,licet habeã ĩserere illa verba de facto exhr̃do &c.vt not. hic.Sed si poneremus ꝓ istũ nõ adoptatũ promisisset non exhæredare: tũc faciẽdo testamentũ prætereundo incideret in pœnam,ex vigore primi capitis,vt hic in fin. b exhæredãdo incideret in pœnã ex vigore istius secũdi capitis:& sic metu pœnæ cogeretur eũ instituere. Et ideo tũc dicerem nõ valere:quia auferret liberam testamẽti factionẽ. Venio ad ver.quo tamẽ.Opp. dicitur hic ꝓ habet vtrãq; actionẽ. Opp. Insti.de inoffici.test.§.tam aũt.l.maximum vitium.in medio.C.de liber.præteri.Sol. Ista duo remedia dantur ad diuersa: ideo
c cõcurrũt.Venio ad vltimã partẽ:& quæro de intellectu ver.sed & si is.& iste ver. legit̃ in gl.quinq; modis. Primo in eo qui non adoptauit si emãcipet,vel exhæredet, pœna est cõmissa,licet nõ cum effectu.& vide gl.quæ incipit R.& M.Ista lect.non est vera:qa iste nõ tractauit eum alias quã vt filiũ:qa hoc solet in filio fieri:iõ stipulatio nõ est cõmissa:& sic nõ obst.exceptio. Alia est lect.Hug.& differt à pręcedenti: qa illi dicebãt ꝓ pœna cõmittebatur sine effectu: qa obstat exceptio.hic cũ effectu pœna committit̃:& ista verba licet superuacua aliter exponit.vt patet ex gloss.Sed ista est mala lec.qa patrio iure vtit̃. Tertia lectura est ꝓ quærit̃ an pœna sit cõmissa. Tex.nõ respõdet.sed ipsi sic:& pœna nõ est cõmissa.Et vide gl.ibi, tertij legũt &c. Sed ista lec.vĩ velle ꝓ stipulatio cõmittatur,& sic est cõtra casum ver.rñdi stipulatio:& illi qui volũt hãc tenere dicũt ꝓ ille versi.corrigit̃ per istũ vltimũ.& vide glo. circa prin.huius l.quę incipit.i.cũ expulit &c.ibi,& caue &c.Sed ista nõ est vera:qa nõ est verisimile velle se incõtinẽti corrigere.& secũdũ oẽs istas tres lec.exponit̃ hic q̃ nõ fecit,i.nõ adoptauit.Est alia lect. Azo.& illã tene,& secũdũ illã expone ꝓ hic non fecit, id est non exhæredauit vel emãcipauit &c.expone vt in gl. Quinta lect.est ꝓ loquat̃ in vere adoptato.& expone vt in gl.j.nõ emancipauit.sed de domo expulit,& pœna est cõmissa,sed secũdũ hãc non esset rñsum primæ q.& qa est cõtra mẽtẽ literæ.Tene ergo lec. Azo.secũdũ quã no.ꝓ emãcipatio & exhæredatio est res inepta in extraneo.Secũdo no. ꝓ qui non põt facere de iure debet facere de facto ad euitãdũ pœnæ cõmissionem.

✠ P. P A V. P.

a ¶ Emãcipare filium. Vide Cõ.cõs.lxxxij.inci.casus talis est.

b ¶ Alteri quam filio. Adde ꝓ Pau.de cadicit hãc sol.eẽ notãdã:ex qua ĩfert ꝓ si ĩ cã euictiõis eẽt lata suia cõtra ẽptorẽ q̃ nõ ꝑiudicaret ẽptori qa nõ eẽt denũciatũ &agerẽt ꝑ euictiõe, posset allegari ꝑ vẽditorẽ ꝓ illa suia fuit iniusta & ꝓ sibi nõ habet ꝑiudicare:qd̃ dicit mẽti perpetuo notandum.

c ¶ Venio. Dicit bar. ꝓ ꝓmittẽs aliquẽ vt filiũ tractare nedum teneẽ ei alimẽta præstare, sed ẽt sumptus studij,ꝑ l.qui filiũ.ĩ. vbi pup.Sed add ꝓ hoc ẽ falsum ex suis dictis l. de bonis.§. nõ solũ.ĩ. de Carb. edic.dic vt ibi ꝑ eũ. Ex his infero, ꝓ qñ pĩ vult assignare filio partẽ vt habitet seorsum ab eo forsan seductus nouercalibus ĩstigatiõibus ꝓ habeat iustã cãm q̃relãdi, cũ nõ tractat̃ vt filius. & non est alibi. Andre. Barb.

d ¶ Op.filius.In vers. solet facere. Per hoc determĩat̃ qõ Burgẽsis,quẽ Comes ꝓmiserat manumittere: qa nõ tenet̃ Comes si non defendit eũ,& ꝓtegit iiurias. hoc est ꝓ si liga sit ĩter duas ciuitates, aut dños,et vicissim ꝓmittũt se defendere, vt moris est. Nã si vnus sine cã ĩcipit guerrã contra tertiũ non tenebit̃ colligatus dare subsidiũ in tali guerra. Casus est hic. Ad euitandũ tã scãdalũ moris est in pactis ligę apponere ꝓ nullus teneatur dare alteri subsidiũ ĩ guerra noua q̃ inchoaret̃ per colligatos sine scientia aliorum colligatorum. Andre. Barba.

6 †Opp.quod exhæredatio posit fieri de extraneo,vt l.iij.§.si emãcipatus.de bo.pos.cõtra tab.Sol.hic loquitur in extraneo prorsus cui nullo iure est debita hæreditas: ibi in filio emancipato qui non est oĩno extraneus, vt no.C.de impo.lucra.descri.l.j.§.cæteri.lĩ.x.Rõ:qa exhæredare significat hęreditate priuare,sed ille cui nullo iure debet̃,nõ põt priuari, vt l.decẽ.ĩ.e.sed filio emãcipato debet̃ de iure prætorio,vel hodie de iure ciuili.Facit ĩ. de inof.test.l.cũ ꝓponas.eadẽ rõne pñt exhæredari parentes à filijs,vt l.j.& l.pater filiũ.ĩ.de inoffi.test. & ibi no.& C.ad Tertul.aut̃.in testõ.& idem in fratre,vt l.fratres.C.de inoff.test. Opp.ꝓ ẽt prorsus extraneũ.licet exhæredare,vt ĩ.de hære.instit.l.paterfa.testõ.Solu.ibi extraneus erat institutus:& sic aliquo iure sibi debebatur,vt ibi,& no.de testa. mili.l.si certarũ.§.j.Secus si nullo modo esset institutus, vt hic: adeo ꝓ etiam si postea adoptaretur nõ confirmaretur,vt l.non putauit.§.si quis emancipatũ.de cõtra tab.no.in l.filio.in prin.
d de lib.& post. Opponi.filius[d] potest exhæredari sicut extraneus,vt l.iij.in princi.de lib.& posthu.ergo eadem ratione extraneus: quia ista paria sunt,vt no.ĩ.de pact.l.si tibi.§.si pactus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Quid ſi exhēdat. Adde Pau. de ca. hic q̃ dicit q̃ ſi auderet, diceret determinationem Iuriſcõſulti nõ fuiſſe æquã nec bonam, ſed q̃ debuerit facere dñã an iuſte exhēdet, & nõ incidat ĩ pœnã, ſiue promiſit exp̃ſſe non exhēdare, ſiue dũtaxat vt filiũ tractare an iniuſte: & tunc non tractat vt filiũ, & ĩcidit in pœnam, ẽt ſi dũtaxat p̃miſit tractare vt filium. ſicut cũ p̃miſit nõ exhēdare, & vide p eum.

b ¶ Quid ſi ĩteſtatus. Adde ſed qd ſi fecit teſtũ, & prẽterit, an ſtatim cõmittat pœna. Pau. de caſt. dicit putare q̃ nõ, ſed ita demũ ſi cũ illo teſtõ decedat. & ſic cõmittit cõtra hēdes. Item refert Pau. d. ca. Ange. notare hic qd' pt̃ nõ p̃t filiũ expellere de domo, & ei p̃ſtare alimẽta extra domũ & reſtituere dotem vxoris: qa forte habet nouerẽã quæ ſtat cũ illo ĩ cõtinua rixa: imo dicit quod poſſet iplorare offũ iudicis, vt pt̃ ipſum retineret. Qã limitat Raph. niſi iudici p̃ bono pacis videatur cõtrariũ. q̃ Pau. placet ar. l. æqſimiũ. ĩ. de vſufru. licet ecõtra dicit ipſe Pau. vidiſſe Senis, q̃ filius nõ põt cogere patrẽ p̃ſtare ſibi alimenta extra domũ, nec reſtituere dotẽ ſi offerat alimẽta ĩ domo, & vellet ſuſtinere onera mãimonij, niſi ipm̃ filiũ emãcipaſſet: qa tũc poſſet patrẽ cõpellere ad reſtituẽdã dotẽ vxoris, ſecũdũ Cy. & Bal. ĩ l. ij. C. fa. her. ſubdit ſecũdũ Bal. & Ange. ĩ l. ſi cũ dotẽ. ĩ prin. ſn. ma. idẽ ẽt ſi nõ emãcipaſſet, ſed ſponte ſua receſsiſſet. Cui adde hic vltimo dictũ Pet. de anc. cõſil. ccxxxix.

c ¶ Ad qõ. Adde qd' Pau. de ca. tranſit cũ deciſione Bart.

& dixi, ſ. e. l. q̃ dicitur. So. illud p̃cedit demũ patre ſciẽte, vt ibi not. in d. l. iij. & ideo licet hæc verba dicat de eo vt extraneo: tñ mens exhæredãtis eſt exhęredare eũ propter demerita q̃ contraxit vt filius. Sed in §. ſi pactus. habuit reſpectum ad merita vt extrane'. Ex prædictis collige diſtinctionem per teipſum. †Venio ad vltimũ dubiũ & opp. quãdo ſtipulatio concipit̃ ſub cõditione impoſsibili, nũq̃ cõmittit̃, vt l. impoſsibilis. & l. ſi homo mortuus. ſ. e. hic dicitur contra: quia impoſsibile eſt q̃ extraneus emãcipetur vel exhæredet̃: & tñ tenetur. Dyn. ponit hæc verba. Not. illud q̃ dicit̃ q̃ conditio impoſsibilis vitiatur. Verum eſt cõditio impoſsibilis de natura vel de iure, cui ius reſiſtit. Tunc enim reijcitur: quia turpis, ſecus ſi ius ei nõ reſiſtit, ſed ei nõ aſsiſtit: & tũc ſaltem de facto debet impleri ne pœna cõmittat̃. & iſtud eſt multũ no. No. ergo ad euitãdum pœnæ cõmiſsionẽ ſufficit de facto fieri ſi de iure nõ p̃t. Hoc ſõ hic: qa cõtrahentes hoc ſenſerũt. Nõ enim poterat de iure tractari vt filius qui non erat filius, de facto ergo intellexerunt. Sed pone q̃ promiſi tibi Stichum ex cauſa lucratiua ſub pœna: quia ſtichus effectus eſt tuus ex cauſa lucratiua liberor ſine dubio nec teneor dare tibi de facto, vt ſ. tit. j. l. omnes. & ſ. eo. l. inter ſtipulantem. §. ſi rem. Item quãtum ad actionem conſequendam, ſufficit de facto fieri, licet de iure nõ poſsit. vt l. mulier. §. penul. de condi. inſtit. & l. Mæuius. de conditio. & demõſtr. Vtrum autẽ ſufficiat de facto fieri tangam in l. cõtinuus. §. cum quis. j. e.

8 †Vltimò: qa hæc lex habet materiã ſingularẽ, & ego habui vnũ magiſtrũ qui me primas literas docuit qui vocabatur frater Pet. de Aſsiſio: nunc verò in ciuitate Venetiarũ vocat̃ frater Petrus Pietatis, ſic dictus: quia locũ ibi erexit, qui domus pietatis vocatur: vbi infantes expoſiti nutriẽdi recipiũtur: vir eſt expertus nullius hypocriſis, miræ ſanctitatis, apud me & oẽs q eũ bene noſcunt, cui gratias ago exemplo Aquilij Reguli. ſ. de dona l. Aquilius. qui dũ me rexit, cuſtodiuit à lapſu, & dei gratia, & ſui doctrina me talem reddidit: qd' in xiiij. anno ætatis meæ in ciuitate Peruſij ſub dño Cyno de Piſtorio iura ciuilia audire incœpi: & eius perſeuerãte grã taliter continue ſtudendo profeci q̃ in xx. anno Bononiæ repetẽdo, & diſputando publicè de iure reſpõdi, & demum in xxj. anno doctoratus ſui, & ex multo amore quẽ ad illius fratris Petri bonitatẽ gero: cùm calamus hoc ſcribit cordis oculus lachrymatur: ipſeq̃ vir venerabilis Pet. dixit mihi, quòd plures ex illis pueris expoſitis alijs tradidiſſet hoc pacto q̃ eos non aliter quã vt filios obſer-
9 uarent. †Igitur pro hmõi legis declaratione quæro circa primum caſum quid ſi eũ de domo expulit. Iac. de are. rñdet quod pœna cõmittit̃, vt dixi ſuper tex. q̃ puto verum, niſi hoc fecerit
10 ex iuſta cã, vt l. iij. & iiij. C. de patr. pote. & hic. †Quid ſi eum non induit, ſicut alios filios. Puto ſufficere ſi facit id ad quod tenetur arbitrio iudicis, vt l. ſi quis à liberis. §. ſi vel parens. de lib. agno. hoc eſt q̃ faciat id ad quod filius poſſet eum cogere.

11 †Quid ſi nõ tradidit eũ in diſciplinam? Puto ſtipulationem committi ſi facultates eius patiuntur, & conditio pueri perſonæ nõ repugnet, vt ſ. vbi pu. edu. d. l. qui filiũ. hoc enim puto
12 filium poſſe petere à patre per d. l. †Quid ſi eum exhære-
a dat ſine cauſa? Puto hodie ſtipulationẽ committi: quia eum aliter tractat quàm filium, vt C. de libe. præteri. authẽ. nõ licet.

13 †Quid ſi ingerit cauſam in exhæredatione, & hæredes non probant cauſam. Pœna nõ cõmittitur: quia ipſe eũ tractauit vt filium, ſaltẽ de facto, vt hic probare aũt vel non incumbebat ei.

14 †Quid ſi eum ex modico hæredẽ inſtituit? Reſpõdeo: idem quia cũ tractauit vt filium, vt l. omnimodo. C. de inoffi. teſt. nõ tamen habebit ius agẽdi ad ſupplementum ſicut hic non habet quærelam, ſed ſi oĩno preterijt pœna committitur, vt hic patet.

15 †Quid ſi inteſtatus[b] decedit? Rñ. pœna nõ cõmittit̃. nõ enim
b aliter &c. Sed an hęredes teneãtur ſibi ad aliquid? Rñdeo ſi in promiſsione nulla eſt facta mentio hæredis, hæredes nõ tenentur: qa vti patrio iure cohæret perſonæ. Sed ſi facta eſſet mẽtio teneretur hæres tractare vt filiũ teſtõris ſeu fratrem: aliàs pœna
16 cõmitteret̃. Cõſulo ergo † q̃ faciat promitti expreſsè alicui publicæ perſonæ recipiẽti pro dicto infante, quod ei alimẽta pręſtabit ipſe, & ſui hæredes: & quod eũ doceri faciet artẽ aliquã, prout puer aptus apparebit. Si enim ita ſub nube ſtipulatio cõ-
17 cipiatur. dubitationem recipit, vt vidiſtis ſuprà. Vltimò † hæc
c lex facit ad qõnem quã habui de facto. Ciuitas promiſit cuidã fœneratori eum tractare vt ciuem: demũ ciues fecerunt ſtatutũ quòd illi fœneratori non liceret petere debitum vſque ad tres annos, quærebatur an eſſet factum cõtra pacta. dixi per iſtam legẽ q̃ non: quia eum tractauit vt ciuẽ: quia etiam contra ciues ſuos conſueuit cõcedi exceptio dilatoria l. quoties. C. de preci. impe. offe. Sed quid ſi dixit eũ tractare vt alios ciues? Certè tunc faciendo contra eum legem ſpecialem faceret contra pactum: ita hic ſi promiſiſſet eum tractare vt alios filios. Vnde iis cautus quando talia pacta fiunt.

Filiusfamilias.

Si ſtipulatio ſub conditione poteſtatiua cõcipitur quantũ ad acquiſitionem tempus exiſtentis conditionis inſpicitur. h. d. Oppo. de l. ſi filius. ſ. eod. Sol. glo. vt ibi, & tu dic vt ibi plenè dixi.

1 ☞ *Stipulatio ſemel commiſſa, an ſæpius committatur.*
2 *Promiſsio facta per aliquem ſine expreſsione hæredum ſuorum, quando tranſeat ad hæredes.*
3 *Stipulatio facti affirmatiuè concepta quando tranſeat ad hæredes ſtipulatoris.*
4 *Stipulatio facti affirmatiua quando tranſeat ad hæredes promiſſoris.* 133.

Si ſic ſtipulatus.

Breuiter dicit. Stipulatio ſemel ad intereſſe commiſſa, ſi factum eſt reiterabile iterum committetur quoties contra fiet niſi aliter actum ſit. hoc dicit̃. Expedio gloſſ. magnam, quæ eſt circa finem. Et opp. quòd ſtipulatio non committatur ſæpius, vt l. venditor ex hæreditate. ſ. de hęred. ven. Solu. ſtipulatio non committitur ad idem, ſed ad diuerſa. Opponi. de l. ſi duo. in fin. ſ. de arbit. Breuiter dicit gloſſ. hic, ibi in ſtipulatione pœnali, quę non committitur niſi ſemel tantùm, niſi ſit dictum quod toties &c. hic in intereſſe. gloſſ. in l. contraria loquitur magis intellectualiter, ibi loquitur quãdo eſt pura pœna: quaſi diceret loco contemptus appoſita: hic loquitur quando eſt intereſſe. Idem ſi eſſet pœna appoſita loco intereſſe in caſibus in quibus per commiſsionẽ pœnalis ſtipulationis prima non nouaretur: tunc enim toties committeretur, quoties contra fieret in eo quod intereſſe excederet pœnam, vt l. ſi quis à ſocio. ſ. pro ſocio. & l. prædia. de actio. emp. Oppo. ſ. eod. l. ſi ita quis ſtipuletur. Solu. hic loquitur quando committitur ad aliud quod principaliter in obligatione non deuenit: ibi ad id quod principaliter in obligatione deuenit: & ideo ibi ſemel committitur.

1 Reaſſume ergo † verba Dyn. ſ. eodem. l. ſi ita quis aliquibus additis. Si quæris vtrum ſtipulatio ſemel commiſſa amplius committatur: aut eſt commiſſa ad id quod principaliter in ſtipulatione deuenit, & amplius non committitur, vt l. ſi ita quis. ſ. eodem. & l. venditor. in princip. ſ. de hęredi. vend. Aut committitur ad aliud, vt ad intereſſe: & tunc aut factum eſt reiterabile: & toties committitur, quoties contra factum eſt: vt hic. Aut non eſt reiterabile: & tunc aut fuit commiſſa ad totale intereſſe, & nunquam amplius committitur, vt l. cùm quærebatur. j. iud. ſolu. & l. quia dicitur. de eui. Aut ad particulare intereſſe fuit commiſſa: & iterum poteſt committi, vt l. ſi procurator. j. rem ratã habe. Aut loqueris in pœna: & tunc aut eſt mera: & tunc non committitur: niſi fuerit dictum toties &c. vt l. ſi duo. in fine. ſ. de arbit. Aut in pœna quæ apponitur loco intereſſe: & tunc aut pœna eſt nouata, & amplius non poteſt

committi

Universidad de Deusto Biblioteca

committi:quia sublata est pœna,vt l.obligationum ferè.in fi. ś.titu.j. Aut non est nouata:& tunc sæpius potest cõmitti, vt l.si quis à socio.ś.pro socio.& l.prędia.de act.empt.habetis expeditam gl.magnam. †Restat aliud dubium. dicitur hic promisisti per te hæredemq; tuum:quid si nõ fuerit facta adiectio hæredis? Gloss.parua dicit idem.Idem dicit glo.in l.si ita stipuler.ś.eod. Petrus de bel.perti.& Cy.eum sequendo in l.veteris. C.eo.tenent contra.& dicunt q̃ stipulatio negatiue concepta est personalis,nisi sit expressum de hęrede,vt l.qui in futurum. §.j.ś.de pact.& ideo dicunt q̃ ista gl.non dicit verum.Sed ipsi ponunt tria membra in quibus ista gloss.posset sustineri.Et debetis scire quod quædam stipulatio concipitur negatiue:id est in pacto:& tũc aut præcedit contractus,de cuius natura hæres tenetur,& trãsit ad hęredes vt l.inter stipulantem.in prin.ś.eo. & l.emptorem.in fi.de act.empt. Aut nõ præcessit:& tunc aut est talis stipulatio,quæ non affert cõmodum, nisi transiret ad hæredẽ & trãsit,vt ś.e.l.si ita stipuler. Ibi em̃ si stipulator decedit ante collectam vindemiam nullũ haberet commodum.nisi transiret ad hæredem. Aut afferret cõmodum etiam si ad hæredem non trãsiret,& nõ transit,nisi fiat expressa mẽtio de hærede.vt hic & ś.eo.l.ij.§.item si in facto probatur ś.de pac.l.iuris gentium.§.pactorũ.& l.quæ in futurũ.primum & secundum membrũ est verum,vt l.si necessarias.§.de vendendo.ś.de pig. act.Tertium non videtur verum,vt d.§.pactorum.ij.responso. & de libe.leg.l.non solũ.§.si liberationis verba.ideo Gul.de cu. & Iac.Butr.in tertio mẽbro videntur sic distinguere. Aut persona adijcitur verbo obligatiuo,seu p̃missiuo,vt ego promitto non petere,vel ex parte rei promitto tibi nõ petere : & tunc videtur pactũ seu stipulatio in rem:& persona adiecta ad ostẽdendũ eum cum quo cõtrahatur,& transit ad hæredem,vt d.§. pactorum.ij.rñso. Aut persona adijcitur verbo executiuo, vt promitto non petere à te,vel q̃ non peteretur à me:& tunc pactum est personale,vt d.§.pactorum.& l.qui in futurũ. Ista verba sunt contra casum ś.l.stipulatio ista.in princi.in ver.sed si se. & l.in illa stipulatione per te non fieri.& c.Ideo in primis duobus membris,sto cũ Pet.In tertio dic,aut persona adijcitur solum verbo obligatiuo,seu promissiuo,& est in rem,vt dictum est. Aut verbo executiuo : & tunc aut adijcitur persona tertij, vt promittis non petere à Lucio Titio,vel non impedire Lucium Titium forte filium vel seruum.& est personale : & ad alios non porrigitur nisi sit actum , vt l.& hæredi.§.nos autẽ. de pact.& d.§.pactorum.& ś.eodem.l.stipulatio ista.§.hi qui. versi.cum vero. Aut adijcitur persona ipsius stipulantis seu paciscentis : & tunc si est talis quæ non potest habere hæredem, vt seruus & filius secundum ista tempora:tunc personale est:vt l.acquirent.§.j.coniuncta l.& hæredi.in princip.ś.de pact.Aut potest habere hæredem:& tũc in dubio intelligit̃ persona hæredis:vt d.§.pactorum.& d.l.stipulatio ista.in prin. Nec potes dicere quod illud sit ibi ex natura precedentis contractus : vt ibi patet ex solutione contrariorum:vt d.l.in illa.& l.non solũ. §.si liberationis verba.de lib.leg. Fallit si esset apposita aliqua dictio taxatiua:vt,promitto non petere à te solo,vel à te tantũ: vt d.l.non solum.§.tale de lib.le. Ita intelligo de pac.l.qui in futurum.quia subauditur,tantũ ibi secundũ Fran. Accur.& Iaco. de Bel. Item fallit si ex alijs coniecturis hoc apparet: vt d.§.pactorum. †Quęro,quid de stipulatione factorum affirmatiue concepta:an transeant ad hæredes stipulatoris.Pet.& Cyn.dicunt indistincte quod sic per l.si pactum.de proba.Tu dic, aut præcedit contractus, de cuius natura est vt ad hæredes non transeat:& non transit,nisi sit dictum:vt ś.eod.l.stipulatio ista §.si quis ita. Aut non præcessit:& tunc aut quis stipulatur factum,quod cohęret personæ stipulantis,vt operæ obsequiales, quæ ad hæredes vt ad hęredes non transeunt,nec ad alium,nisi sit commissa stipulatio ad interesse:tunc transiret sicut quælibet stipulatio pecunię creditæ:vt l.à duobus.de ope.lib.& l.fabriles.in fine.& l.operæ in rerum. Aut factum non concernit personam stipulantis,& ad hæredes transit:vt d.l.si pactum.ś. eod.l.qui Romæ.§.Flauius.& ś.eodem.l.stipulatio ista.§.sicut enim. †Quæro an stipulatio facti affirmatiua trãseat ad hęredes,seu contra hæredes promissoris? In hoc Pet.& Cyn in d.l. veteris dicũt satis bene: Aut factum cohæret personæ:& non trãsit ad hæredes:vt ś.eo.l.cẽtesimis.§.j.& arg.C.de cadu.tol.§. ne autem. Aut non cohæret p̃sonæ:vt l. si stipulor domũ fieri,vel librum scribi:habetur magis respectus ad ipsum corpus quod resultat ex facto,quam ad ipsum factum,et ideo dicit̃ non cohærere personæ:tunc aũt stipulatio est concepta in tẽpus mortis,vel post:et transit ad hæredem:vt l.fi.C.e. Aut nõ est collata in tempus mortis:et tunc aut factum non respicit industriam personæ:et trãsit ad hæredẽ:vt C.e.l.veteris. Aut respicit industriam personæ:et non transit :vt l.inter artifices. & quod no. infra de sol. tunc enim videtur cohærere p̃sonæ, nisi esset obligatio contracta ad interesse:vt d.l à duobus. Aut dubitabatur:& in dubio dic vt d.l.inter artifices.

1 *Promissio facta à penitus extraneo se facturum, & curaturum, q̃ Titia cõsentiet in me,valet.secus si extraneus esset coniunctus,vel valde amicus pueri,vel puella. Coniunctus, & valde amicus æquiparantur.*
2 *Pignus pro matrimonio contrahendo dari potest,quando consistit in quantitate,et realiter traditur.*
3 *Stipulatio pro matrimonio contrahendo,an valeat vt interesse,quando pecuniariter interest q̃ non,nisi dolus fuerit commissus:quia tunc actione de dolo tenetur ad interesse.*
4 *Ratio quare datio arrharũ pro matrimonio cõtrahendo tenet,nõ promissio pœnæ.*
5 *Pœnæ legales in matrimonio quæ sint.*
6 *Promissio facta per aliquem se curaturum &c. & si non fecerit,promittit centũ nomine arrharum,non valet.*
7 *Confessio facta ab altera parte se habuisse, & recepisse nomine arrharum:licet non appareat de numeratione,valet.*
8 *Confessio receptionis arrharum utrinque facta,non tenet.*
9 *Datio arrharum hincinde facta ab utraque parte pro matrimonio contrahendo, non tenet.*
10 *Arrhæ si constituãtur in fundo,vel in specie, non tenet constitutio. Datio vel cõstitutio arrharum,in casibus,in quibus de iure non tenet,non firmatur iuramento.*
11 *Promissio q̃ quis monasterium intrabit,vel q̃ Abbas ipsum recipiet,vel datio arrharũ pro intrando monasterium non tenet,*

134

TItia quæ. Stipulatio pœnalis interposita ĩter spõsos et eius parentes super sponsalibus, est ipso iure nulla.h.d. Op.C.de spon l.fi.Sol.aliud ĩ arrhis,aliud in pœna:vt ibi dicitur in tex. Rationẽ.j.dicã. Op. stipulatio contra bonos mores est ipso iure nulla:vt ś.eo l.generaliter.sed hic dicitur,q̃ obstat exceptio doli:Sol.scũm Iac. de Are.dic exceptio doli.i.facti,vel intentionis. Oppo. de l. Titio.§.j.de condi.et demon.Sol.aliud est,quẽ inuitari ad nuptias spe præmij,vt ibi: aliud metu pœnæ,vt hic. Opp.de l. ea quæ.ś.de do.inter vi.et vxo.Sol.ibi erat magis amissio lucri,quã dãnum pati,vt ibi no. Op.q̃ nec in spe lucri liceat:vt ś.eo.tit.l.si ita stipulatus fuero te iisti.§.fi.Sol.non licet spe lucri percipiendi ab altero ex coniugibus.sed ab alio sic:iõ ex p̃ dictis distingue per teipsum. †Quæro,quid si extraneus p̃ mittit mihi sub pœna se facturũ,et curaturũ,q̃ Titia cõsentiet in me,an valeat? Glo.dicit q̃ sic.Glo.alle.nec bene p̃bat.Melius probatur p̃ l.mulieri & Titio.de condi.& demon.cõiunctis legibus alleg.in gl.Tamẽ doc.Moder.in hoc dicunt solẽniter, Aut ille extraneus est cõiunctus,vel multũ amicus sponsi,ita q̃ verisimiliter metu pœnæ puer,vel puella cõsentiũt cõtrahẽti,& non valet eadẽ ratione,qua in patre,vel ĩ matre,vt hic,et l.hæres meus.in fi.ś.de cõdi.& demon. Aut est penitus extraneus,& procedit hæc gl.† Quæro,an. poisit dari pignus? Dic vt in gl.quæ bene dicit,quicqd dicat Cy.in l.j. C. si rec.prouin. Et p̃dicta sunt vera,quãdo pignus datur p̃ pœna,seu pro arrha,sed si pignus dat̃ p̃ ipso matrimonio,tũc est locus arrhæ,vt l.j.C.si rec.prouin.et per Inn.in c.gemma. extra de sponsa.quod est verũ si pignora tradãtur realiter,et cõsistat in quãtitate,vt infra.tangam. †Quæro quid si mea pecuniariter interest? Glo.dicit forte valeat vt interesse vt supra de spon.l.ij.Idem ibi not.contra supra.e l.si ita stipuler.Dy. distinguit. Aut volo petere interesse quod consistit in damno, & possum,quia non est pœna,vt l.si is cui.in fi.de furt. & leg. Proculus.de dam.infect. Aut interesse quod cõsistit in lucro: & tunc secus.Et ita intelligitur glos.supra eod.leg.si stipuler, Pe.et Ia.de ra.tenent indistincte quod non potest agi,quia secundum hoc potest agi ad pœnam,quatenus interest. qd̃ lex indistincte vetat.& Cyn.tangit C.de sponl.leg.ij.Ego idem teneo per hunc tex.qui dicit quod ideo non valet,quia est cõtra bonos mores,ergo nulla,& ex ea nullo modo potest agi, vt supra eod.l.generaliter.sed si ille commisisset dolum, et sic feci expensas,fateor quod teneretur mihi actione de dolo ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo

a ¶ Et ideo. Sed qd ſi qs ,pmittit facturũ & curaturũ ꝙ Berta cõtrahet mãimoniũ cũ Titio, vtrũ excuſet a pœna ſi facit quãtum põt Vide Bar. in ſuo conſi. ccxxvj. inci. Martinus promiſit ſe facturum. Andre. Barba.

b ¶ Nõ põt excedere. Adde ꝙ Ang. contra: vt refert & ſequitur Pau. de caſt. quia illa lex ſi. nõ taxat aliquã quãtitatẽ, vũ põt tranſcendere dotem.

P. PAV. P.

c ¶ Promitto me. Vide in materia Anto. de but. conſil. lxx. & Bar. conſi. xlviij.

POMATES,

d ¶ Reſpondeo ſtari. Vide Soc. in cõtrarium cõſil. iij. col. iij.

e ¶ Stari confeſsiõi. Adde ꝙ Ang. cõtra quẽ ẽr refert Pau. de ca. qa illa lex loquit de arrhis vere receptis. et ẽt dr ꝙ extra diffinitionẽ illius legis non debet pati aliã pœnã. & in caſu iſto patereẽ duplicẽ pœnã, & illa vult ꝙ non patiat niſi vnã. Et ita tranſit Pau. Tu dic ꝙ opi. quam Bar. habuit & Fed. cõ. exciij. & cõſi. clxix. vbi dicit ꝙ nec directo poterit mulier vel vir iplorare auxiliũ iudicis eccleſiaſtici ſup dicta cõfeſsiõe allegãdo illã factã, ſed forte idirecte dicendo ꝙ talis eũ vel eam infamat de matrimonio. & qd petit ſe declarari eẽ liberũ vel liberã, & ꝙ occaſiõe arrharũ ipſam vl ipm amplius nõ moleſter, cũ re vera nihil habuerit. Et idẽ ꝙ Bar. tener Bal. in l. ij. qõ lic. ab emp. diſce.

f ¶ Data nõ vr. Adde qd Bal. ĩ d. l. ij. vt refert Pau. de caſ. dicit ꝙ Bar. ſomniauit: et qd valet confeſsio. Pau. de ca. dicit ſe habuiſſe de facto, et tenuiſſe opi. bar. q̃ verior eſt ẽt ĩ mẽte cuiuslibet diſcreti hominis. ĩ reliqs trãſit cũ Bar. et cõtra bar. ꝙ datio arrharũ ab vtroq; facta valeat, tenet etiam ꝓceptor meus, & Barth. Soc. in ſuo cõſ. ici. ſuppoſitis multis q̃ late & clare ĩ prima charta. ꝙ nõ hr ĩ impſis. et alle. ẽt cõtra Bar. cõſuluiſſe Lau. de Rodul. d. Salluſtium de peruſio. et multos alios doc. florentinos & Peruſi. ĩ ꝓcedenti articulo de arrharũ hincinde confeſsatarũ pariter tenet contra Bart.

POMATES.

g ¶ Repetita ſeruitus. Vide p declaratiõe Alex. cõſ. xxvij. col. ij. volu. iij. & ad hæc Imo. omnino in d. l. quoties. §. ſed ſi cõſi. vide ẽt ad hæc do. Alex. cõſi. xciij. vol. iij. vbi dicit ꝙ ſecundus contractus recipit declarationem a primo etiam interuallo ſecuto. Soci. xxx. col. ij.

h ¶ Promiſit. Adde quod dicit Ang. multas pecunias fuiſſe lucratum de iſto caſu: quia vt plurimum fit ſcriptura priuata in qua eſt ꝙ talis promiſit, vt intelligatur de pnãtia, & per ſtipulationem tamen dicit Pau. Florentiæ vidiſſe dubitari, & propter hoc factũ fuiſſe ſtatutum, quod ſtetur ſcripturæ. Et ſubdit Paul. idem eſſe ſi inſtrumentum diceret talis inueſtiuit de feudo &c. quia præſumitur præſentia: quia inueſtitura non fit niſi præſenti, ſecus

4 intereſſe. †Quæro, quæ eſt differẽtia inter pœnã, & arrhas. Ber. extra de ſpon. c. gemma. videtur dicere ꝙ nulla eſt diuerſitas. ideo idem ius ſecundum canones, ſed ſecus ſecundum leges. Sed Inno. hãc differentiam ibidem admittit. Quæ eſt ergo ratio? Poſt multa doc. dicũt ꝙ de facili quis ,pmittit pœnã quę conſiſtit in verbo ſolo, ſed nõ de facili dat magnas arrhas: & ideo non ſic de facili impeditur libertas matrimonij: & hac ratione attenta dicunt ipſi ꝙ ſi pœna reſpectu perſonarum eſt parua: ita ꝙ veriſimiliter nõ impediretur ,ppter hoc libertas matrimonij quod pœna cõmittatur: & ſi arrhæ ſunt magnæ ita ꝙ veriſimiliter impediretur libertas matrimonij nõ valet, & leges quæ fecerũt differẽtiã inter arrhas, & pœnã, conſideraueruut frequentiam ſicut no. in ſimili ſ. eo. l. ſi ſeruum. circa prin. in ver. ſi autẽ alienus. Ita tenet Iac. de ra. & Pet. & Cyn. in d. l. fin. Et audio ꝙ Io. and. idem ſcribit in d. c. gemma. Ego autem ab opi. gl. noſtrarum, & Inn. non recedo, ſcilicet ꝙ eſt differẽtia inter pœnam & arrhas. Et dico ꝙ omnis pœna conuentionalis quantũcunq; modica non valet. Primo per d. l. fi. in fi. quæ præciſe loquit: nec per aliquã aliã diſtinguit. Item per l. neq;. C. de nup. cũ gl. quæ dicit ꝙ etiã ſi decem ,pmittãtur nõ valet. & iſta eſt modica quãtitas. Item per l. ea quæ. §. de dona. inter vi. & vxo. vbi dicit tex. de viginti quæ eſt modica quantitas: & tñ non valeret, niſi a donatore ,p cederet. Item per tex. §. eo. l. ſi iſta ſtipulatio, vbi cõtenti eſſe debemus pœnis legalibus: & ſic per vnum denariũ eſſet dictũ vltra nõ valet. Item per hanc legẽ non obſtat quod in d. l. fi. permittit paciſci vſq; ad quadruplum: quia illa eſt pœna legalis ex eo ꝙ de mente legis interponitur. Dixi in ſimili ſ. eod. l. in conuentionalibus. Et ideo †pro huius declaratione videmus q̃ ſunt iſtæ pœnæ legales. Reſpondeo qñq; matrimonium eſt perfectũ: & tunc pœnæ legales ſunt expreſſe, ſcilicet amiſsio dotis, & donationis ,ppter nuptias, vt l. conſenſu. de repu. & l. iubemus. eo. titu. Quandoq; ſunt cõtracta ſola ſpõſalia verbo: & tũc nulla eſt pœna legalis, vt l. j. C. de ſpõ. eade ratione, nec aliqua conuentionalis, vt hic. cum ſi. Quandoq; fuerũt cõtracta ſponſalia nõ ſimplici verbo, ſed proceſſum fuit vltra ad realem traditionem arrharũ: & tũc habet locũ pœna legalis ſecundum formam legis ſi. C. de ſpõ. Verum quia nõ eſt veriſimile ꝙ lex voluerit imponere maiorem pœnam dirimenti ſponſalia q̃ dirimenti matrimonium, ſed pariter debẽt ambulare, vt hac l. & d. l. neq;. de nup. ideo dico ꝙ pœna arrharũ, vel dupli vel quadru-

a

5

b pli, circa arrhas non poteſt excedere[b] quantitatem dotis, vel donationis propter nuptias, vel vbi non eſſet dos quantitatem poſitam in d. l. iubemus. Et hoc dico per l. ſi ſtipulatio. §. eodem. &
6 ita debet limitari. d. l. fi. †Quæro, quid ſi dixi ,pmitto me[c] cu-
c raturum &c. ſi non fecero promitto cẽtum nomine arrharum? Reſpondeo non valet ſicut nec pœna: quia in arrhis requirit tra
d ditio corporalis, vt d. l. fi. & quicquid extra diffinitionem illius legis &c. vt ibi patet in fi. Nec obſtat quod no. §. eo. ti. l. ſi ita ſti-
7 pulatus fuero te ſiſti. §. fi. & ibi dixi. †Item quid ſi altera pars
d cõfeſſa fuit ſe recepiſſe nomine arrharum: nec aliter de numera
d tione conſtat? Reſpondeo ſtari[d] confeſsioni[e] contra eã. vt l. Pu
e blia. §. j. §. depoſi. niſi ex aliquo appareat hoc fraudulentũ factũ.
8 †Quid ſi ego cõfiteor me habuiſſe centũ nomine arrharum à Titia: & ipſa tantundem a me vt vidi fieri de facto? Rndeo nõ valet: quia apparet ꝙ ego cõfeſſus fui habere à te: qa tu fuiſti cõfeſſus habere à me, nõ autẽ interuenit numeratio vera. Itẽ pro-
9 pter aliã rationem, vt ſtatim dicam. †Quid ſi in veritate ego numerauí tibi pecuniam nomine arrharũ: & tu mihi eandẽ vel
f aliã eiuſdẽ quãtitatis? Rñd. fraus eſt & data nõ videt, [f]vt l. qui ſic. j. de ſol. Præterea lex vlti. loquitur qñ datio arrharum fuit ab vna parte tantũ: & quicquid extra caſus ibi poſitos &c. vt d. l. fi.
10 in fi. †Quid ſi do tibi fundũ meũ ,p arrhis, & cõſtituo me tuo nomine poſsidere? Rñ. non valet: quia requiritur ꝙ corporaliter tradatur: quia pater: quia ibi dicit, accipit &c. vt no. inſtit. de re. diui. §. item lapilli. facit. C. de ſuffra. l. vna. Plus dico ꝙ ſi fundus vel ſpecies pro arrha traditur, non habet locũ d. l. fi. quia ibi loquit in re quæ poteſt duplari, & etiã quadruplari, ſed ſpecies nõ eſt huiuſmodi, vt l. Lucius. §. impuberem. de leg. ij. & l. plane. §. j. & ij. de leg. j. ergo &c. quia extra diffinitionem illius legis vt
11 ibi in fi. †Quæro an in prædictis caſibus vbi de iure nõ valet, poteſt firmari iuramẽto? Reſpõ. nõ: quia cõtra bonos mores vt
12 hic dicit: ergo &c. vt c. nõ eſt obligatoriũ. de re. iu. li. vj. †Quid in matrimonio ſpirituali? promiſit me curaturum, ꝙ talis ingrederetur monaſterium, vel ꝙ talis Abbas reciperet talẽ ſub pœna, vel traditæ ſunt arrhæ? Rñd. indiſtincte ꝙ non valet: quia ſiue metu pœnæ, ſiue ſpe premij, ſiue arrhæ, quocunq; modo pecunia interueniat, ſymonia eſt, vt extra de ſymo. c. nõ ſatis. & §. de hære. inſti. l. ille autem. & quod ibi no. facit quod dixi in l. Titio. §. j. de condi. & demon.

1 ☞ *An dicta in præfationibus intelligantur repetita in ſequentibus.*

1 **Idem reſpondi.** Quæ in præfationibus dicunt †in ſtipulationibus reperita intelligun-
tur. Opp. C. de vſur. l. per retentionem. Sol. dicit gl. ibi ex interuallo: hic incontinenti, & verũ dicit, vt ſtatim dicã. hic enim loquitur de his quæ dicũtur in præfationibus, hoc eſt, in his de quibus partes cõueniũt anteq; fiat cõtractus, ſeu ſtipulatio ſuper eadẽ, vt §. de pac. l. itẽ quia. §. fi. ibi vero loquitur de his quæ dicuntur in anteriori parte contractus, an intelligantur repetita in poſteriori parte inſtrumenti, ſeu contractus circa alia, de quo dixi in §. Chryſogonus. Opp. de l. ſi tibi liberum. de act. emp. & de ſer. vrba. præd. l. ſi binarum. vbi in traditione nõ intelligit
g repetita ſeruitus. [g] Sol. ibi ex interuallo facta fuit traditio: alias ſecus, vt hic: & ſic eo ipſo quod aliud eſt factum, q̃ fuerit actũ in preſentationibus, præſumitur error, vt dictis legibus. & l. ſed & ſi me putem. §. j. §. de condi. indeb. Idem vltimis volũtatibus, vt l. quoties. in princ. & §. j. & ij. §. de hær. inſti. qui ergo vult cõcludere ꝙ videat actum debet probare in præfationibus actum eſſe. Item contractum intra modicum tempus ſecutum eſſe, vt hic patet. Sed qui vult probare errorem, ſufficit ſolum probare ꝙ in præfationibus dictum eſt, & poſtea omiſſum. Item prædicta vera, niſi repetitio vitiaret. vt hic. Item niſi inter alias perſonas: arg. eius quod no. in l. in repetendis. de leg. iij.

1 ☞ *Verbum promiſit, in ſcriptis redactum, intelligitur per ſtipulationem.*

1 **Idem reſpondi.** † Verbum promiſit, [h]redactũ in
h ſcriptis intelligitur per ſtipulationem. h. d. Quæro an in dubio videatur actum inter præſentes. gl. C. eo. l. j. dicit ꝙ ſic. Alij dicunt cõtrarium per l. ij. §. de ſtatu. & ima. Sol. hic eſt de ſolennitate intrinſeca verbi promiſit, vt dixi §. eo. l. ſciẽdum. quod ibi ceſſat. Itẽ facit pro eis C. eo. l. optimam. & inſti. de inuti. ſtip. §. item verborum. Sol. ibi ad maiorẽ cautelam ſcribitur inter præſentes actum eſſe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Dictio si facit principaliter cõditionem: dictio cum, tempus.*
2 *Dictio quia vel qui, iuncta verbo futuri temporis facit conditionem, & secundario non principaliter.*

Si ita quis promiserit. Verbũ qua die petiero, nõ denotat conditionem, sed magis admonitionem. h.d. Dixi tibi
1 & feci te notare † q̃ dictio si, facit principaliter conditionem: dictio cum, principaliter tp̃s, vt l. si Titio. qñ di. le. ce. dixi in l. centesimis §. fi. ſ. eo. & l. si decẽ cũ petiero. Et scitis q̃ dictio qs, vel qui, adiuncta verbo futuri tẽporis facit cõditionẽ, vt l. stichum
2 qui meus erit. ſ. de leg. j. & l. nuper. de leg. iij. † Sed quæro, an faciat cõditionẽ principaliter, vt si, vel secũdario, vt cũ. Et dico q̃
3 est casus hic quod faciat conditionem vt dictio cum. [a] Idem videtur tenere gloss. parua in l. stichum qui meus erit. & est casus in l. j. de condi. & demonstr. & ibi plene dicam. Idem nota quod hęc dies qua petieris. nõ intelligitur repetita in stipulatione vsurarum, dixi §. Chrysogonus.

1 *Mora purgatio admittitur quo ad actionem conseruandam ex parte actoris intra modicum tempus etiam vbi est dies & pœna.*

Seia cauit. Ex parte actoris ad actionẽ conseruandam admittitur purgatio moræ intra modicum tẽpus si aduersarij non interest. h.d. notabiliter. Casus est etiam
b bonus. Opp. & videtur[b] q̃ alia debent requiri, vt moræ purgatio &c. vt l. si insulam. ſ. eo. Gl. dicit idem q̃ ibi, scilicet q̃ hic non est lis cõtest. dicit ne bene glo? Non ad casum nostri §. quia hic loquitur in actore cui non solet contestatio litis nocere, vt l. nõ solet. j. de reg. iur. & l. aliam. j. de noua. l. si insulam. loquitur in reo. Opp. de l. traiectitiæ. §. de illo ſ. tit. j. & l. magnam. C. de cõtrahen. & cõmit. stipu. Dicit gl. in contrario nõ admittitur: quia est dies & pœna: hic vero nõ est pœnalis. Sed cõtra istam gl. est: quia etiã hic est dies, & pœna: cum est dies in calendis est pœna, scilicet sors cũ vsuris: & tñ admittitur purgatio moræ. Dico qd hæc vsura nõ apponitur vt pœna, sed vt sors apponitur. Simile
2 in l. i dẽq̃. §. ij. ſ. mã. Vel aliter † qñ est dies & pœna, non admittit purgatio moræ ad euitãdũ commissionẽ pœnæ, vt in cõtrario, sed quantũ ad cõseruãdã mihi actionẽ: tũc admittitur purgatio moræ, vt hic. Op. de l. Thais. §. intra. ſ. de fideic. li. tertigi in l. qui Romæ. §. Flauius. ſ. eo. vbi ex parte actoris admittitur moræ purgatio. Solu. ad actionem acquirendam non admittitur purgatio, vt l. Thais. §. intra. Sed ad actionem conseruãdam sic. vt hic. Latius explico materiam in l. si insulam. ſ. eod. tit.

1 *Pactum quod quis non possit alienare rem suam nõ tenet nisi paciscentis interfit.*
2 *Æstimatio rei venit ad interesse.*
3 *Alienatione prohibita in contractu, an prohibeatur alienatio dominij particularis titulo singulari.*
Bar. misit vsque ad pisas pro habenda ex Pandectis uera litera l. si creditor. §. fi. supra de distr. pign. quæ est negatiua.
4 *Alienatio impeditur quando res est vendita sub pœna centũ si alienetur & illa obligetur iure pignoris.*
Idem si in re vendita cũ illo pacto, emptor vult ibi ecclesiam ædificare.
5 *Alienatio si prohibetur à lege, an impediatur translatio dominij titulo singulari.*
6 *Stante statuto quod omnis donatio debeat intra mensem insinuari, alter non ualeat, si donatio fuit facta, & res tradita ab initio, sed intra mensem non fuit insinuata, an impediatur dominij translatio.*
7 *Prohibitio de nõ alienãdo facta à lege uel per testatorem, uel à contrahentibus quando impediat hæredis institutionem.*
8 *Alienatio si est prohibita fieri in forensem per statutum, uel non allibratum uidetur prohibita hæredis institutio.*
9 *Emphyteusis si conceditur ab ecclesia ne alienetur in ecclesiã uel potentiorem: an prohibeatur hæredem instituere ecclesiam uel potentiorem.*
Ecclesia quando habeatur loco filij, remissiue.
10 *Qualiter possit fieri quod in contractu prohibeatur dominij translatio.*

c Ea lege. [c] Prohibitio alienationis in contractu non impedit translationẽ dominij, licet contra faciens ad interesse teneatur. h.d. Oppo. q̃ tale pactum sit nullum ipso iu-
1 re. vt l. nemo. ſ. de pact. Post multa † ista est veritas. Pactum est nullũ, nisi intersit paciscentis vel in donatione rei meæ apponatur, vt l. fi. C de pact. inter empt. & vend. & ibi doct. dicunt. & ſ. de pact. l. in traditionibus. Oppo. de l. ex hoc edicto. §. sed hæredem. ſ. de alie. iu. mu. cau. fac. Gl. non soluit. sed Dy. dicit. Dic vt ibi, & bene, quod ibi non prohibetur alienatio, sed punitur dolus, qui instituendo hæredem non præsumitur. Oppo. de l. quædã. de acqui. re. do. Sol. ibi alienatio prohibetur à lege simpliciter. Vnde institutio hæredis nõ videt prohibita hic de phibitio
ne hoĩs certarũ p̃sonarum: ideo nõ põt in-
2 stitui. † Venio ad quæstiones, & quæro quid venit in interesse. Dic æstimatio rei, vt l. ea lege. C. de condi. ob cau. cum
3 sua gl. Venio vltimo † ad quęstiones magis propinquas. Vna est vtrũ alienatione prohibita in contractu prohibeatur alienatio dominij particularis titulo singulari. Dic quandoq̃ ille qui tale pactũ apponit in re, sibi aliquod ius seruat: & tunc talis prohibitio impedit translationẽ dominij, vt l. fi. C de iure emphy. & l. si creditor §. fi ſ. de distra. pig. secũdum vnã lect. prout ibi est nullam esse vẽditionẽ, quę litera vera est: quia cũ semel mihi expediret propter quęstionẽ de facto, nisi vsq̃ ad Pisas ad Pandectã. & l. vl. C. de re. ali. nõ alie. Aut non seruat sibi ius in re: & tũc aut alienatio est irreuocabilis: & tunc dominij translatio impeditur, vt l. ea quidem. C. si man. ita fue. alie. Aut est reuocabilis? & tũc dominij translatio non impeditur, sed cõtra faciens teneatur ad interesse. vt hic, & l. ea lege. C. de conditio. ob
4 cau. & sunt vtilia. Vendo † tibi rem ne alienes sub pœna centum: & illam rem volo esse mihi obligatã iure pignoris: & tunc alienatio impeditur, secundũ l. si creditor. in fi. ſ. de dis. pig. Vlterius tu habes rẽ emptam pacto prædicto, vis ibi ędificare ædem sacram: ista est non est reuocabilis. Ex prædi
d ctis apparet q̃ impedit dominij trãslatio. [b]
5 † Quæro vtrũ prohibitio legalis impediat dominij translationem titulo singulari. Dices tu sic, vt l. quędam. ſ. de acqui. re. do. & l. j. ſ. de fundo do. no. plene in l. ea lege. C. de condi. ob cau. & bene dicis. Sed illud mo
6 ui † ppter vnũ statutũ q̃ est in ciuitate ista videlicet q̃ omnis donatio debet insinuari intra mẽsem, alias nõ valet: nõ fuit insinuata intra mensem, sed ab initio fuit res tradita: an impediat translatio dominij? Et tunc dic. Quandoq̃ statutũ vel lex præcipit aliquid fieri tempore ipsius contractus: & tũc si nõ obseruat, cõtractus est nullus ipso iure, vt l. nõ dubiũ. C. de leg. Qñq̃ lex dispo nit sup cõtractu tã facto et tũc ipso iure nõ annullatur, sed debet per sententiã reuoca
c ri, vt arg. l. vniuersa. C. de præci. impe. offe. cum sua glo. ideo ex illo contractu est translatum dominiũ. Prædicta vera, nisi statutum diceret expresse contractus sit nullus ipso iure: tunc enim annullaretur ipso iure contractus: tamen vt puto dominium ipso iure non transfertur: & ideo locus est condictioni sine causa, vel ob causam. Et dicã in l. prima. supra de donatio. Facit quod no. C. de fide instru. l. contractus. Proce-
7 do vlterius, & quæro † vtrum prohibitio legis, vel testatoris, vel contrahentium de non alienando impediat institutionem hæredis, seu impediat translationem in hæredes. Et in hoc dubito propter aliquas glos. Sed dicam sic. Quandoq̃ lex vtitur verbo alienationis permissiue: & tunc hæredis institutio continetur, vt. l. si quis prioris. §. certum. C. de secund. nupt. quandoque lex seu contrahentes vtuntur vocabulo alienationis prohibitiue: & tunc aut prohibetur alienatio simpliciter, vt puta fundus dotalis: & tunc hæredis institutio non comprehenditur l. prima. supra de fund. dota. l. quædam. supra de acquirend. re. domi. Ra-
si nesciisset quod posset fieri inter absentes: quia tunc præsentia non præsumitur, nisi probet secũdũ Io. an. in addi. ad Spe. in ti. de emp. & vẽ. §. sciẽdũ. circa fi. & ideo dicit si cõtinet in instrumento talis donauit si non appareat de acceptilatiõe donatarij quod præsumitur absens & donatio nõ valet iuxta l. illud. C. de sac. san. ecc. & dicit menti tenendũ: quia lucraberis, si recordaberis. Tu adde, licet Ioan. sibi attribuat quod fuit snia Oldr. cius consi. ccxvij. & sequitur rõ. consi. ccccix. & de verb. promisit, vide quę posui ẽ. in l. scien dũ. & pro limitatione huius text. vide Are. in c. j. col. iij. de iu. referentẽ Io. an. in addi. Spe. in ti. de emp. & vẽd. §. nunc videndum.

a ¶ Vt dictio cũ. Ad de q̃ Pau. de castr. hic nõ facit conditionem expressam, nec tacitam, nec principaliter nec secundario, sed solum admonitionem qñ addit cum verbo petiero, & sic dicit q̃ Bart. non bene intellexit.

POMATES.

b ¶ Oppo. Et videtur de illa opi. Bart. hic est cõmunis, licet teneat opi. glos. in d. l. si insulã. vbi videas Alex. & do. Iaco. de bu. cũ Decio præceptore meo. Et pro hac opi. facit text. in l. cũ dies. ĩ. de arbit. & in l. mancipiorũ. ĩ. de opti leg. & vide Alex. cons. xxiiij. in vlti. col. volu. iiij.

c ¶ Ea lege. Et de materia huius §. vide Bal. in l. ea lege. de cõditio. ob cau. Andr. Barba.

d ¶ Dominij translatio. Adde alium casum secundum Pau. de cast. si fuisset dictum quod quam cito peruenit ad actũ alienationis: dominium reuertatur ad tradentẽ, & in dictũ casum ẽptor vel donatarius cõstituit se. noie venditoris vel donatoris possidere vt no. Bar. ĩ. l. q absenti. §. fi. de acquirẽ. poss. Sed si non esset constitutum, verba illa q̃ reuertatur dominium non sufficerent, vt no t. in l. j. ĩ. de donat. quia non inducunt pactum legis cõmissoriæ. An autẽ iuramẽtum sit suffic. ẽs ad impediẽdum dominij translationẽ, vide Bald. cõsi. ccclxxxiiij. iij. libro.

Universidad de Deusto Biblioteca

POMATES.
a ¶Est in promptu. Et hoc est adeo verum, vt dicit Ange. consi.lviij.incip.do. Andreas cōdidit testamentū, & suū hæredē fecit quoddam hospitale. q si testator ꝓhibuit heredē, & eius descēdentes, quoquo mō vel quouis titulo: & si secus fecerit q bona deueniant in Titiū, q tñ nō obstāte tali ꝓhibitione poterit instituere hæredē extraneū. Vnde subdas q hoc procederet etiā si expresse ꝓhibuisset talē hæredē extraneū instituere: & idē tenet do. Alexā. cōsi.cliiij.in ij.volu. & sic nota istos velle q talis ꝓhibitio nō valeat: etiā si sit facta contēplatione familiæ. qđ quidem tenet Ang. cōsi. vij. inci. ex dicto themate. & ita se cōsuluisse Iaso. & obtinuisse in ciuitate Paduæ, dicit in l. filiusfa. §. diui. in vij. q. Bart. s. de leg. j. & ibi ab eo audiui, quod nō est tñ aduertēdum circa hoc q verba Barto. hic in sua doctrina tenēt contrariū. & in contrariū facit tex. in l. pater. §. fundū. in fi. s. de leg. iij. a cōtrario sensu idē testator illi hæredi potuit non relinquere: ergo fortius prohibere l. videamus. §. pe. s. de in lit. iuran. Itē prohibitio testatoris cū causa legitima censet l. j. §. dispo nat. in auth. de nup. ergo tanquā lex debet seruari. Cogita vt ibi Pan. consi. xl. col. ij. vol. ij. & Bar. in d. l. peto. § fratre. hic alleg. per Bar. cuius dicta etiā ibi sonāt cōtra opi. Ang. de qua hic. & contra Ang. etiā facit contra Alex. cōsi. lv. colum. ij. in iij. vol.

b ¶Qñq prohibet. Vide p hoc tex. in l. fi. C. de reb. alie. non alie. & in quātū Bar. dicit in l. ea lege. C. de cōdic. ob cau. qđ nō impedit translatio dñij debet intelligi quo ad cōtrahētes: non autē quo ad ꝓhibitionē legis aut testatoris. Andreas Barba.

¶Et ad Bar. hic adde tu Alex. de Imol. in cōsi. xxij. col. pen. in fi. in ij. vol. vbi q communis opin. est cum Bar.

c ¶Vt hic, & l. codicillis. Adde secundū Pau. de Cast. q qui dā disputādo tenuit per hāc glossam iuncto text. quod stante statuto q vir lu-

a tio est in promptu [a]: quia non potest omni
tempore viuere: ideo oportet q habeat hæ-
b redem. Quādoq prohibetur [b] alienatio in
certas personas singulares: & tunc nec per
hæredis institutionē ex testamento, nec ab
intestato potest venire q nō fiat cōtra ꝓhi-
c bitionem, vt hic, & l. codicillis. [c] §. matre. s.
de leg. ij. Sed in hoc est differentia: quia ꝓhi
bitio legis vel testatoris impedit trāslatio-
nem dominij: prohibitio cōtrahentis non,
d nisi vt dixi s. in titulo singulari. [d] Aut est
e prohibita alienatio [e] in certum genus per-
sonarum, vt non alienes extra familiam: &
tunc aut est prohibitus hæres legitimus: &
talis prohibitio ad eum nō extenditur, vt l.
cùm pater. §. cùm inter. de leg. ij. & no. in l.
peto. § fratre. de lega. ij. & l. pater. §. Iulia-
nus agrippa. s. de leg. iij. Aut est hæres testa
mentarius: & tūc videtur prohibita aliena-
tio, vt d. § fratre. secūdum Iac. de Are. quod
8 tenet Dy. & bene. † Per hoc formo tibi
f quæstionē [f] valde nota. Ciuitas ista habet
vnum statutum quod nullus possit aliena-
re rem alicui nō allibrato: modó quidā de
ciuitate ista vult facere vnum hæredem nō
allibratū, an possit? Et habemus glo. C. nō
li. metro. ha. l. j. lib. xj. vbi tenet q possit. Ne
scio quid illa gl. velit dicere: quia si ꝓhibita
est alienatio in certum genus personarū, vt
in forenses: & tūc debet distingui, an sit le-
gitimus, vel testamētarius. Ita dicerem hic,
licet iura quæ allegaui loquātur in vltima
voluntate: tamē plus deberet posse lex ꝓhi
9 bere quā testator. Pone † ecclesia cōces-
sit in emphyteusim ne liceret tibi alienare
in ecclesiam, vel in potentiorē, an liceat in-
stituere ecclesiā & trāseat? Et vide gl. & est
tex. q sit de suis. & tene mēti. videamus an
dicat verū? Et quidā dicūt indistinctè q nō
bene dicit: quia nō reperit q ecclesia habea
tur loco filij, secundū opi. Rich. Malū. quā
recitat Cy. in auth. nisi rogati. C. ad Trebel.
quā puto verā: & secūdum hoc indistinctè
nō trāsfertur dñium. Tamē quidā nō repre
hendūt indistinctè, & dicūt q tūc habetur
loco filij qñ ingredit monasterium. secus si
nō ingredit: quia tūc nō habetur loco hære
dis legitimi, sed testamētarij. Et istam tenet
hic Dy. sed cùm hic nō fuerit facta prohibi
tio in certū genus personarum debemus di
stinguere. Aut ecclesia succesit iure legiti
mo, aut iure testamētario. Illum autē pas-
sum, an ecclesia habeatur loco filij: plenè di
xi in l. si ita quis. §. j. de lega. ij. Et prædicta
vera in prohibitione facta á cōtrahentibus
vel á lege. Si á testatore nō dico modó. dic
vt Dy. in l. pater. §. Iulianus. s. de leg. iij. per
Cy. in l. ea lege. C. de condic. ob cau. & ego
exuberātius scripsi in l. filius. §. diui. de le. j.
10 † Qualiter autem possit fieri q in cōtra-
ctu prohibeatur dominij translatio dicetur
in l. qui absenti. §. j. de acquirē. possess. & in
glos. quam legi ibi, dum dicit, est enim mo
dus in rebus &c. nescio quid voluit dicere.
Oldra. dat plures solu. forté voluit allegare
in authen. de non alienan. § sancimus. vbi
dicit quód in ecclesia optima mensura est
donatarum rerum immensitas. Vel vult al-
legare s. de serui. l. si cui. de dam. infect. l. ex
dāni. in prin. vbi dicit modus honestus &c.
Old. Vel dic q voluit allegare illos versus
cōes. Est modus in rebus sunt certi denique
fines. Vel vult allegare j. eod. l. cōtinuus. §.
item qui insulam.

Filiā quæ de inofficio.

Transactio facta super vna causa non ob-
stat agenti ad eandem ex alia causa. h. dic.
Nota casum legis qui est contra glo. in d. l.
si de certa. C. de transac. licet ibi disputet.

1 *Pactum quod vicinus non prohibeat venire aquam iuxta domum. si domus venditur an istud pactum transeat ad emptorem.*
2 *Pactum non extinguitur si promissor alienet.*
3 *Fundus si est venditus, & cessat actio personalis pro seruitute quando teneat cessio?*
4 *Promittens non prohibere aquam, quando videatur promittere ius reale vel personale?*

136.

Si sub una significatio.

SI quis uiam. Iste §. est sub
tilis & bo-
nus. & breuiter dicit. Ante rem p-
fectā & consummatā vitiatur stipulatio si
deuenit res ad eū casum á quo non potuit
inchoari. hoc dicit. Quæ est ratio. Qui ab
initio siue in illa parte erat dominus, siue
pro parte seruitus non poterat constitui, vt
l. prima. communia prædiorum. l. pro par-
te. de serui. vnde per alienationē deuenit ad
eum casum &c. Quod brocardum soluam
in l. pluribus. §. & si placeat. j. eo. Oppo. de
l. via. § quęcunque. de ser. rusti. prædi. Solu.
ibi erat seruitus constituta, & sic res perfe-
cta: hic secus. Opponitur j. eo. l. pluribus. in
fi. Solu. ibi decessit pluribus hæredibus reli
ctis: hic vero successore singulari. Hoc dicit
glo. & tamē glos. format vnā quęstionem.
1 † Aliquis stipulatus fuerat á vicino quod
nō prohiberet venire aquam iuxta domum
eius: nunc vendidit istam domum: an istud
pactū trāseat ad emptorē? Et gl. dicit q nō
nisi per cessionem. Sed ista gl. videtur con-
tra tex. vbi dicit, quod euanescit stipulatio.
Quomodo ergo potest á modo cedi? Et dic
quandoque stipulor aliquid causa cōstituen-
di ius in re: & tunc p alienationē extinguit
& euanescit stipulatio omnino, vt hoc tex.
Quandoque stipulor aliquid pro re, non ta-
men animo constituendi ius reale: vt volo,
q patiaris q persona tua sit obligata perso-
næ meæ ad patiendum ductionē aquæ: &
isto casu dicit verum gl. tua: vt l. fluminū. §.
adijcit. s. de dā. infec. l. dāni. § emptor. e. ti. et
cogit vēditor. cedere: vt dictis legibus. Et
hoc tenet Pe. frustra ergo formaт hic oppo
sitio, q actio inutilis penes cedētē, efficiat
2 vtilis penes cessionariū. † Quæro qđ si ex
parte ꝓmissoris fiat alienatio? Rñ. nō extin
guit: qa nō deuenit ad eū casum &c. qa etiā
dñs ꝑ pte pōt esse ꝑsonaliter obligatus ad
ꝑstandū seruitutē, vt l. ꝑ fundū. de serui. ru.
5 ꝑdio. † Quęro, quid si vēdidit fundū, & ce
dit actionē illā personalem pro seruitute.
rñ. aut antecedit, & postea vēdidit. & nō va
luit cessio: qa facta dño. Aut primo vēdidit
& postea cedit, & nō valet: qa iā est extin-
cta, vt hic. Aut eodē momēto facit vtrūque,
intelligo vēdit, & dñium trāsfert: qa cōtra
ctus celebraт in fundo, vel cōstituit se possi
dere noīe emptoris, & actionē cedit: tūc nō
extinguit stipulatio eadē ratione: qua non
extinguitur in herede, vt dictū est in gloss.
4 quicquid dicat Pet. † Quęro quid in du-
bio

cretur totā dotē, & vidua habens filios ex primo marito nubar absque aliquo pacto de lucrando q non lucrabitur secūdus vir in ꝑiudiciū filiorū primi matrimonij, contra prohibitionem l. hac ædictali. quia mulier debuit curare, ne ad secundum virum plus perueniat quam per legē dispositum est. De quo vide quæ posui in d. l. hac ædictali.

d ¶Singulari. Adde q hanc decisionē dicit cōem, & illam sequitur Alex. in cōsi. xxiij. col. ij. in fi. in ij. vol. ibi vide.

POMATES.
e ¶Aut est prohibita alienatio. Vide Alex. consi. lvj. in vlti. du. in j. vol. & in consil. lix. in iij. dub. vol. ij. hoc tamen intellige vt hic dicit de hærede testamentario. ni si esset legitimus. i. quod alius erat ab intestato successurus: quia talis bene possit institui. Ita tenet hic Imo. & Bart. in d. § cum fratre. post gl. ibi. & vide ēt ad hoc Ang. consi. vij. inci. ex dicto themate. & Bald. in l. ea. C. de condi. ob cau. in vj. col. & xxxiij. & Imo. & Rap. cu. in d. § cū inter. vbi dicit, quod illa glos. est cōter approbata, q licet quis sit ꝓhibitus alienare extra familiā: tñ non intelligit prohibitus quod possit trāsferre ex testō ad eū qui ab itestato esset alias successurus, licet nō sit de familia. Et ita etiā do. Alexā. in d. cōsi. lix. & consi. lv. col. j. in iij. volu. incipiē. ponderatis his quæ in themate narrantur. Et ad prædicta facit quod vult Bartol. l. iij. in vlti. colum. versi. ij. fallit. s. de leg. j. & vide ēt Alex. consi. ccxcvj. incip. visis & accurate consideratis. in ij. vol. cōsi. dxij. & cx. & xl. eo. vol. Et vide in simili. Fel. in c. quæ in ecclesiarū. col. iij. in prin. de constit. & Are. in l. vētre. § iij. casu gl. col. xiij. in fin. & in l. Pantonius. §. j. colū. ij. s. de acqui. hære. Et vide etiam Are. cōs. xix. col. fin. & Capram lv. col. vj & Alex. xxiij. col. ij. volu. ij. vbi tangit etiā de superiori q̄stione Bar. & Rom. cccclvij. in iij. dubio. & Soc. ccxcij. col. j. in fine.

P. PAV. P.
f ¶Formo tibi quæstionem. vide Com. cōs. cij. post prin.

Universidad de Deusto

bio:an per talem promissionē,& similes, videatur promitti ius reale vel p̃sonale? Respōdeo q̃ñq; ꝓmissor nil concedit,sed solū ꝓmittit se nō impedire:& tūc est obligatio merè p̃sonalis,vt hic in terminis gl.& arg.C.de trāsa.l.si ꝓ fundo.Si verò ꝓmittit cōcedere ꝙ posset ducere aquā, quæritur tunc an videatur promittere seruitutē,vel tantum personale ius.Colligitur ex l.pen.ſ.de serui.vel ex his quæ no.in l.apud Iulianū.§.si quis alicui de leg.j. 177.

Continuus. Quæro quid est dictum cōtinuus. Glo dicit incontinēti.Tu dic, id est in præsentia.C.de legi.l.fi.in prin.& ibi no. Quæro an valeat vt pactum.Respon.nō,vt plene dixi ſ.eod.l.j.§.si quis ita. & materiam huius principij dic vt ſ.eo l.j.§.j.

Si hominem. De hoc habuisti supra.l. inter stipulantem.§.primo.

1 ☞ *Iudex dicitur vir bonus.*
2 *Practica articulandi & assignandi rationem dicti per testes, cum probatur quod ad aliquem locum tanto tempore peruenirí solet.*
3 *Qualitas personæ debitoris inspicitur, licet solutio per alium expedirí possit.*
4 *Arbitrium boni viri non requiritur in declarando tempus pro eundo ad locum vbi solutio conferitur quando miliaria sunt limitata.*
5 *Via securior & magis frequentata inspicitur vt ad locum intra tempus peruenirí possit, licet alia sit brevior.*

Cum ita stipulatus. Si solutio certo loco conferatur stipulatio habet diē qua potuerit ibi commode peruenirí: & vbi est certū cōiecturæ non est locus.h.d.†No.ꝙ vir bonus dicitur iudex,vt hic.& l.sed& si vnius.§.prætor ait.ſ.de iniurijs.& j.iudi.sol.l.vir bonus. & pro
2 soc.l.societatē.§.arbitrorū. Secundo not.†tex.ibi,i.eodem tempore quo plericq; eiusdē cōditiōis homines &c.Ex quo scias qualiter debes formare articulū,& qualiter testes debent reddere rationē.Sufficit enim si dico ꝙ maior pars hominum eiusdē conditionis cuius ipse est ad dictum locū tanto tempore peruenire solet.Et illud quod dico maior pars apparet ex dictione plericq;. Testis autem qui hoc dicit,interrogatus de causa scientiæ dicit: quia scio distantiam loci prædicti,& solitus fui in tanto tempore ire ad dictū locū cum hominibus eiusdē cōditionis,& semper vidi maiorē partem tāto tempore peruenire. Vel clarius dicat:quia scio distātiam dicti loci,& sum cōsuetus per alia itinera similia ire cū hoībus eiusdē cōditionis & multis:& cōiter in tot diebus tantū iter perambulare solent,vt arg.huius.§. Vel putarē standū opinioni vulgi:quia hæc liquido probari non possunt, vt l. non oēs.§.à barbaris. Itē aduerte:quia debet actor probare se habere procuratorē,vel institorē Ephesi cui pōt solui:alias non imputaretur reo si non iuit.arg.ſ.de arb.l.arbiter si calēdis.nisi esset actū quod deberet mittere aliquē cū debitore ad recipiendū,vt ſ.eod. l.qui rom.§.Callimachus.& s.tit.j.l.traiectitiæ.§.de illo.tunc sufficit ꝙ creditor obtulerit se paratum mittere talem cum eo.Item
3 not.†ꝙ licet hoc possit expedirí per aliū:qualitas tamen personæ debitoris inspicitur.Item facit iste text.ad probationem interesse singularis,vt dicam j.titu.j.l.nemo. Sed cōtra hanc l.oppo.
4 quia videtur†ꝙ non sit necessarium arbitrium boni viri, cum à lege tempus est limitatum,vt l.j.ſ.si quis cau.Glo. dicit ꝙ aliud in iudicijs,vt ibi,aliud in contractibus,vt hic. Petr. dicit, nescio quare aliud. Die aut non sunt limitata miliaria,& loquitur hic. Aut sunt limitata,& loquitur lex contraria.Et idem voluisse vi
5 detur hic Ire.ꝙ satis placet.†Sed quid si sunt duæ viæ, vna breuior,alia securior? Respōdeo,debet inspici illa quæ est securior. & magis frequētatur,vt j.de fal.l.eos.in fi.& C.de cur.pub. l. ij. lib.xij.Oppo.de l.is qui.ſ.de eo.quod certo loco.Sol. Possum si soluam interesse tuum alibi,cū sortē.Facit quod not.ſ.eod.l.qui romę in prin.Opp.de l.sed si ante.Sol.ibi in die incerta:hic certa.

1 ☞ *obligatio faciendi & obligatio dandi,quod æquiparentur quo ad moræ purgationem.*
2 *Opus quod fiat solum per promissorem quando videatur actum.*
3 *Si in stipulatione operis fiendi sit apposita pœna,an possit agi ad particulare interesse.*
4 *Fabri quando non sunt in terra,debent ex locis circumstantibus inuenirí.*

Item qui insulam. Quanto tempore opus possit ædificari arbitrio iudicis committitur. Item si non inchoatur ad particulare interesse stipulatio committitur. Item post moram admittitur purgatio.h.d.Nota
1 bene primum dictum. Item ex fi.nota†quod ad purgationē moræ æquiparatur obligatio faciendi & dandi. Oppo.j. de solu l.
2 inter artifices.de leg.iij.l.fideicom.§.fi.Sol.Dicit glo.†hic fuit actum ne per se solum faceret.Hoc autē intelligo agi ex qualitate personæ,vt si promissor non erat artifex.j.ead.l.§.si ab eod.& ex qualitate operis,vt si erat ita opus magnū ꝙ per se nō poterat expediri,nisi in magno tēpore,nō est verisimile cōtrahentes hoc fecisse.ar.C.e.l.fi.facit j.de pollici.l.de pollicitationibus.Opp.ſ.eo. l. insulam.Sol.ibi adiectū fuit certum tempus,hic non. ꝙ dic vt
3 ſ.e.l.cū stipulatus.†Sed quid si esset apposita pœna,an possit interim agi ad particulare interesse? ꝙ videtur propter electionem quæ concedi videtur actori,vt l.rescriptū.§.si pacto.ſ.de pact.& l.prædia.de act.emp. Tamen dicendum est contra:quia hæc stipulatio speratur nouari,vt l.fi penum.& l.cum sine. quando di. leg.ce.& no.in l.j.§.item si ita.ad l.fal. Ideo pendente conditione stipulationis nouantis non potest agi ex nouanda,vt l. pecuniā. ſ.si cer.pet.l.si debitor.& l.antepen.ſ.de iure dot.Dyn.dicit hoc verum si ponamus stipulationem ex causa lucratiua. secus si ex causa onerosa:quia tunc non speretur nouari,vt dixi plene in l. ita stipulatus. Itē de hac materia dic vt plene dixi in l. stipulatio
4 nes non diuiduntur.†Quæro si fabri non sunt in terra an teneat inuenire ex locis circumstantibus.Hic videtur dici quod non:ibi vndiq; &c. Sed illud quando in terra sunt aliqui:alias secus: arg. ſ.de tuto.& cura.da. ab his.l.diuus.

1 ☞ *Difficultas quod nō impediat obligationē. & quando vitiet.nu.4. vbi distinguit.*
2 *Impossibile est quod fieri non potest impedimento iuris vel naturæ.*
Difficile quod propter impedimentum personæ non potest fieri.
3 *Testamentum habet instar bonæ fidei:ideo difficultas in eo expressa remouetur.*
4 *Difficultas quando impediat exactionem.*
5 *Difficultas quando impedit moræ commissionem.*
6 *Difficultas quando impediat pœnæ commissionem.*

Illud inspiciendum. Difficultas nō impedit diē obligationis cedere & venire.secus si est impossibilitas.h.d.Et iste §.est bonus,vtilis & subtilis. Diuiditur in sex partes. Primo format vnam quæstionem Secundo ponit vnam rationem pro vna parte. Tertio illi rationi respondet.Quarto probat illam rationem esse falsam per deductionem ad inconueniens.Quinto concludit & ponit determinationem quæstionis.Sexto probat dictam respōsionem esse veram per reductionem ad inconueniens. Secunda ibi:quid ergo. Tertia ibi,sed hæc recedunt. Quarta ibi,alioquin si quis.Quinta ibi,et generaliter.Sexta ibi:ne incipiat.Lege literā,& subaudi in text.teneatur.id est,in ipso momento responsionis veniat, & cedat dies,vt statim possit agi. Ibi:possit pecuniam. subaudi, & videtur.& sic quid ergo &c. Ibi:inueniat creditorem. videtur ꝙ cesset obligatio:alias dicamus eum teneri ad impossibile. Itē ibi:quæ permittuntur.concluditur ergo ꝙ consestim tenea
1 tur.†Nota ꝙ difficultas obligationem non impedit:vt ſ.eodem.
2 l.ij.§.ex his. †Item nota & signa bene text.& gloss.si vis cognoscere,quæ sit impossibilitas. Dicit quod illud,quod non potest fieri impedimento naturæ,vel iuris,est impossibile. Sed illud dicitur difficile,quod propter impedimentum personæ non potest fieri. Pro declaratione huius legis habemus videre. Primo an difficultas impediat obligationis vigorem. Secundo, an impediat exactionem. Tertio,an impediat moræ commissionem. Quarto,an impediat committi pœnalem stipulationem. Et ista tanguntur per gloss.& docto.minus perfecte. Et quædam examinabo per contraria:quædam per quæstiōes. Ad primum extra glossam oppo.& videtur, quod difficultas vitiet obligationem:vt ſ.de eo ꝙ certo loc.l.iij.§.si quis ita.& Instit. de verborum obligatio.§.loca.Solu Difficultas expressa vitiat stipulationem,vt ibi:secus in difficultate non expressa, vt hic. Oppo.de l.insulam.§.j.ſ.locati.Solu. Si est contractus bonæ fidei,non vitiatur propter difficultatem expressam. In contractu stricti iuris secus si ex hoc apparet difficultas.§. si qs seruos.
3 in l.si mihi & tibi.de lega.primo.Et glo.ibi multum variat:† tamen veritas est quod testamentum habet instar bonæ fidei: vt l.in minorum.C.in quib.cau.in integ.resti non est necess. Ideo difficultas expressa in testamento remouetur. Distinguo ergo,† aut difficultas non est expressa:& non vitiat, vt hic. Aut
4 est expressa:& tunc aut in contractibus bonæ fidei, & idem. Aut stricti iuris:& tunc aut habent instar bonæ fidei; aut non: vt ex prędictis patet. Posset tamen esse tanta difficultas quod haberetur pro impossibilitate:vt j.ead.l.§.cum quis.& ibi not.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Moræ cõmiſsionem. Adde tu circa hoc, & vide late domeum Soci. in cõſil. cclxxxviij. col. ante penulti. verſic. circa v.q. in ij. pte. & ibi plene diſtinguit: quã diſtinctionẽ etiã reaſſumpſit in alio ſuo conſil. quod incipit, ſuppoſitis multis q̃ late & clare. quod non habetur in impreſsis: & dicit, aut promiſsio facti ſui natura non eſt difficilis, ſed difficultas ſuperuenit: & tunc difficultas excuſat a mora, et a pœna: aut promiſsio facti natura ſui a principio eſt valde difficilis: & tũc videtur cuis ad talem rem difficilem voluiſſe ſe obligare: & per conſequens difficultas nõ debet excuſare, per reg. damnum. cũ ſua materia. vide ibi.

→ POMATES.

b ¶ Dicq̃ in omnibus. Vide Feli. in ca. ex reſcripto. col. penul. de iureiur. circa hoc vide quę ſcribit preceptor meus do. Iaſ. in l. nummis. in v. no. I. de in lit. iur. & Paſi. conſi. xc. col. ij. volu. j. in ij. dub. & Fed. cõſi. cxxij. Fel. in c. teſtimoniũ. col. viij. de te. et cõſ. ciij. ad fi. & Bar. cõſi. ccxxxix. & Alex. cõſ. xcij. ad fi. col. fi. vol. j. & Paſi. in c. ſignifi cãte. in ij. no. de pig. et Fel. in c. j. viij. col. ij. de offi. dele. Vide eriã Bal. in c. j. §. porro. col. ij. vbi dicit q̃ impotentia ſoluẽdi excuſat a periurio. in ti. quæ fuit prima cauſa bene. amit.

5 & ibi dicam. & tunc impediret. † Ad ſecundum, an difficultas impediat exactionem. Hic videtur dici q̃ non. Dicit enim, confeſtim, &c. Contra ſ. de iudi. l. ſi prętor. §. fina. cum l. ſeq. & Inſtitu. de inutil. ſtipul. §. fina. & de offic. iudi. §. j. ibi datur dilatio, donec poſsit commodè dari. Et ſic videtur quòd non ſit aliqua differentia, an promittam tibi Stichum dare Epheſi, an promittã ſimpliciter Stichũ qui tamẽ nõ eſt Epheſi. Cuius contrarium dicit tex. & gloſ. Sol. Fateor: ſed vnus habet dilationẽ à lege: alius à iudice, ſecundùm Dyn. Quid eſt hoc dictum? Reſpon. cùm exprimitur locus, habet quis dilationem à lege, ſeu conuẽtione, quæ impedit obligationis diem venire, & ſic ante diem male agit: vt ſ. eadem l. §. cùm ita. Sed quando locus non exprimitur: tunc tempus miſerationis cauſa indulgetur ſolutioni, & ante diem poteſt agi, & in compẽſationem deduci: vt ſ. de compen. l. ſi cũ lit. in fi. qui textus iſta declarat. Sed contra hoc Inſtit. de inutil. ſtipula. §. fina. Sol. Non poteſt agi quo ad effectũ executionis, vt ibi, ſed quo ad effectum cõdemnationis ſic, vt hic in textu. Sed contra: ſecundum hoc, ille, qui non habet pecuniam, non poterit exigi, nec condemnatus in carcerem poterit detrudi: & ſic non erit neceſſaria ceſsio bonorum: contra l. j. C. qui bon. cede. poſ. Reſpon. Prædicta ſunt vera, quando difficultas eſt in p̃ſtatione ſpeciei: ſecus in præſtatione quantitatis. Sicut enim caſus non liberat debitorem: ita nec difficultas impedit exactionem, vltra tempus quod datur iudicatis: vt probatur in l. cùm res. §. j. ſ. de lega. l. j. Facit tamen difficultas, quandoq̃ vt cogatur creditor pro quantitate ſpeciem recipere: vt C. de ſo. auth. hoc niſi. Item cõtra, vt in ſpecie non differatur exactio propter difficultatem: nam debet prẽſtari quãtitas, ſi nõ poteſt præſtari ſpecies: vt l. non dubiũ. in fi. §. de lega. iij. Sol. ſi difficultas eſt temporalis, differtur executio, donec ſupueniat facultas: vt d. l. ſi prætor. in fi. cum l. ſeq. cũ ſi. Si verò eſſet difficultas dubia, ſeu perpetua, tũc deueniẽ ad æſtimationẽ. Cõtra hoc videẽ: quia qñ ſeruus eſt fugitiuus, difficultas eſt dubia: & tñ nõ deuenitur ad æſtimationẽ: vt d. l. cũ res. §. ſed & ſi alienus. & l. cũ ſeruus. eo. ti. Sol. qñ ſeruus eſt fugitiuus, difficultas eſt tãta, q̃ aſsimilaẽ quodã modo caſui fortuito, licet non totaliter: qa eũ habere nõ licet, quãuis aliqua ſpes ſit: vt l. Iulianus. §. j. de act. emp. Facit l. in fuga. C. ad le. Fla. de plag. Sed prædicta loquũtur, vbi non eſt tanta difficultas. Item contra illã differẽtiam, quã feci inter obligationem quãtitatis, & ſpeciei, videtur iſte tex. vbi æquiparaẽ. Sol. fateor q̃ æquiparaẽ cõtractui in ſubſtantia obligationis: ſecus quo ad modum exactionis, vt dixi. Itẽ cõtra hoc: quia eadẽ ſunt tempora executionis, ſiue ſit debita ſpecies ſiue quãtitas: vt l. in fidei cõmiſsi. in prin. ſ. de vſuris. Sol. circa hoc gloſſæ variant. Veritas eſt q̃ idẽ eſt tẽpus exactionis vtriuſq̃ qñ agiẽ actione p̃ſonali, vt l. fi. C. de exec. rei iudi. & ibi plenè per glo. Sed iudex poteſt ex cauſa prorogare & abbreuiare, vt ibi no. et hoc eſt ex cauſa tm̃ quę cauſa eſt ſecũdùm d. §. fi. Inſtit. de inuti. ſtip. Nam eſt euidentior cauſa q̃ in pecuniaria, vt ſi eſt ſpecies Epheſi: tunc iudex ſtatuit diẽ: & ideo ex cauſa põt prorogare diẽ. Sed in actione in rem, tp̃s nõ eſt limitatũ, ſed iudex ſtatuit officio ſuo, vt inſti. de offi. iud. §. j. & ideo diſtingue. Aut q̃ris vtrũ difficultas impediat exactionẽ quo ad effectũ cõdẽnationis, aut quo ad effectũ executionis. Et tũc aut ĩ obligatiõe eſt q̃ntitas aut ſpecies, ſeu factũ. Et hoc ſecũdo caſu, aut eſt difficultas tp̃alis, aut dubia. Et ſi dubia, aut multum magna, aut nõ. Habemus videre tertiũ & quartũ. Et op. ſecũdũ gl. & vr̃ q̃ difficultas pœnę obligationẽ ĩpediat, vt ſ. ad l. Rho. de iactu l. ſi vehẽda. §. pe. Gl. dicit fallit, ibi. Itẽ op. de l. ij. §. ſi qs cau. Gl. dicit, fallit ibi. Dy. vero dicit. Aut eſt in obligatione factũ, et eſt adiecta pœna: & difficultas impedit obligationem in pœna oriri, vt l. ſi vehenda. §. pe. & l. ij. §. ſi quis cau. Aut in obligatione eſt datio: & tunc aut difficultas eſt ex parte promiſſoris: & tunc non impedit, vt l. ad diem. §. eodem. Aut in re: & tunc impeditur vt l. ſi homo mortuus. §. eodem. An bene dicat Dyn. tu habes gl. valde nota. in l. quod te ſupra. ſi certum peta. ſuper verbo, in poſtate tua. vbi dicit quod moram impedit difficultas, etiam ex parte perſonæ, & vbi eſt donatio in obligatione. Pro hoc videtur tex in l. thais. §. j. §. de fideicommiſſ. liber l. cum ſeruus. de leg. j. & l. cum res. in prin. & §. ſed ſi ſtichus. eo. titu. Domini, oportet nos aduertere anteq̃ videamus vtrum impediat pœnę obligationem
6 committi. † Videamus an impediat moræ commiſsionem. Et
a dic aut eſt in obligatione ſpecies dari: & tunc difficultas impedit commiſsionem moræ, vt l. quod te ſupra. ſi cert. peta. & l. cum ſeruus. & l. cum res. ſ. de lega. primo. Aut eſt factum in obligatione: & tunc idem: quia impedit moram committi, vt l. j. §. ſi frater. ſ. de colla. bono. Aut quantitas eſt in obligatione: & tunc ſecus. vt ſupra dictum eſt. Nec obſtat l. thais. §. j. quia ibi reſpectu ſerui factum erat in obligatione, ſcilicet luitio, ſed reſpectu aliorum non. † Ex hoc habemus videre an impediat commiſsio-
7
b nem pœnæ. Et dic quod in omnibus casibus in quibus ex mora committitur pœna: tunc quia mora non poteſt committi propter difficultatem: nec pœna, vt l. ij. ſupra ſi quis cau. & l. Celſus. ſ. de arbi. Si vero committeretur pœna ex conditionis euentu non ex mora: & tunc ſecus: argu. ſ. eodem. l. in illa ſtipulatione ſi calendis. Prædicta vera, niſi eſſet in obligatione quantitas dari, vt ſ. plene dixi.

1 *Qui non poteſt per ſe, debet facere per ſubſtitutum, quando non eſt electa induſtria perſonæ.*
Feudum conceſſum aduocato quando debeatur eius hæredibus.
2 *Seruire per ſubſtitutum quando quis poſſit.*

Si ab eo ſtipulatus ſim.

Poſſum ſtipulari ab eo qui non poteſt facere
1 illud quod per alium eſt factibile. hoc dicit. † Nota quod qui non poteſt facere per ſe, debet facere per ſubſtitutum: hoc ideo: quia non fuit electa induſtria perſonæ. & ſic fuit cogitatum de effectu, qui reſultat ex opere, vt de codice qui reſultat ex ſcriptura, potius quam de ipſo actu, vt dicam plene j. titulo primo. l. nemo. & gloſſ. inducit ad quæſtionem † filij aduocati. Conceſ-
2 ſum fuit in emphyteuſim, vel fundũ cuidam aduocato aliquid: an debeatur hæredibus eius, licet non ſint aduocati cum poſsint per alium ſeruire. Et gloſſ. iſtam quæſtionem format in l. quiſquis. la j. C. de epiſco. & cleri. & ibi per docto. Specu. format in ti de aduoc. §. primo. verſicu. ſed pone Abbas. Non eſt benè declaratum. Ideo primo eſt videndum, an ipſe idem viuens poſsit ſeruire per ſubſtitutum. Dic ſi quidem ipſe impeditur ex cauſa ſuperuenientis dignitatis, vel alterius neceſsitatis: & poteſt, vt C. de decur. l. nullus. lib. x. de princi agen. in re. l. penul. libr. xij. Si vero non impeditur, ſed ipſe ſua ſponte vult ſeruire per ſubſtitutum, & non poteſt: quia videtur electa induſtria perſonæ certæ vt l. inter artifices. infra de ſolu. & hic §. non facit. Non enim poteſt dici q̃ hic fuit cogitatum de facto, ſed magis de ipſo fieri. Si vero ipſe aduocatus eſt mortuus: tũc in hærede eius eſt aduertendum qualiter ſit facta conceſsio. Nam ſi fuit dictum, concedo tibi iſtum fundum vt ſis meus aduocatus, tunc videtur conceſſum iure plenæ proprietatis, & ſufficit defunctum fuiſſe aduocatum donec vixerit: hæres autem in nil tenetur, vt C. de ſuffra. l. j. §. quod ſi prædia. & j de va. & extraor. cog. l. j. §. diuus. Et hoc verum ſi concedens erat priuata perſona. Si vero eſſet eccleſiaſtica: tunc videtur concedi ad tempus, donec aduocatus eſſet: & ſic ad hæredem non tranſiret, vt no. extra de inſtitu. c. cum veniſ ſent. per Ber. Sed ſi ponimus fuiſſe conceſſum in feudum, vt gl. ponit: tunc parcat mihi Iac. de bel. qui ſcripſit ſuper vſibus feudorũ. & in. d. l. quiſquis. D. de epiſc. & cle. poſuit diſtinctionẽ: an in feudis poſsit quis ſeruire per ſubſtitutum, & idem hic recitauit do. Ray. Ego dico quod prædicta nil ad propoſitũ. Nã iſtud eſt feudũ datũ. pro certa mercede: & ideo cõcedens quandocũq̃ poſt annũ poteſt reuocare. vt x. col. de feu. guardię. & caſtal. c. j. cõiũcto tit. ſi de inueſti. inter do. et vaſal. c. j. in fi. & ideo hęres nõ poteſt habere niſi domino volente.

Pœna

Universidad de Deusto Biblioteca

1 Pœna vt committatur non sufficit de facto fieri. & vide nu. 4. vbi remittit.
2 Impossibilitas est quãdo id quod est impossibile per vnũ tantum est explicandum,
3 Venditio rei prohibitæ alienari, etiam inter scientes, quando valeat.
4 Ciuitas quando possit plateam vendere.
5 Impossibile etiam reputatur id quod obtineri non potest, nisi per ciuitatẽ fiat noua lex.

Cum quis sub hac conditione.

1 †Non sufficit de facto fieri ad pœnæ cõmissionem. h. d. Tu dicis quod impossibile est rem sacrã vendere. Cõtra: imò possibile: quia Papa potest. & Imperator, vt l. apud Iulianum. §. fi. ś. de leg. j. Dicit glo. † q̃ id quod est possibile explicari per vnum tantum est impossibilitas. Dy. dicit ista verba in c. semel Deo. extra de reg. iur. lib. vj. Oppo. quod de iure potest vendi res sacra, licet non alienari, vt insti. de empt. & vend. §. fi. & ś. de contrahẽ. emp. l. liberi. Dico quod rei sacræ & religiosæ nulla est emptio, respectu rei simpliciter: quia non transfertur dominium: [a] & qñ prohibetur venditio, prohibetur talis quod inter scientes valet, quod no. hic. Sed istud[b] videtur contra l. cum pater. §. liberis. de lega. ij. vbi prohibitio testatoris impedit trãslationem dominij: tamen vendens incidit in pœnam, & tenetur restituere. Breuiter vbi valet venditio, etiam inter scientes: quia eius rei, cuius est cõmercium nunc, semper potest venditio fieri inter scientes, vt gloss. tenet in l. si in emptione. §. item si emptor. supra de contrahend. empt. licet glo. contra teneat & non bene simpliciter in l. si is qui pro emptore. §. fi. ś. de vsusca. Sed si non est cõmerciũ rei: tunc venditio impeditur inter scientes, & de facto dicitur fieri, nec pœna cõmittitur, vt hic. Oppo. q̃ sufficit de facto fieri ad pœnæ commissionem: vt l. Lucius. §. tres hæredes. supra ad trebel. sol. ibi fuit actum & cogitatũ expresse de facto, hic nõ: ideo in dubio præsumitur de iure. Sed contra C. de transac. l. vbi pactum. Sol. ibi factum de facto affert incommodum: ideo de facto præsumitur cogitatum. hic secus, Sed dices tu. Nonne affert incommodum: quia cogetur vendicare quod prius possidebat ecclesia? Respõ. sola vẽditio non tribuit hoc incommodum, sed
4 traditio, sed hic fuit in conditione sola venditio. Et istud † an sufficiat de facto fieri quo ad pœnę commissionem. dic per Cyn. C. si mancip. ita fue. alienat. l. ea quidem. Si quo ad pœnę euitationem, dic vt l. quidam cũ filium. in fin. ś. eo. Si quo ad actionem consequendam: dic vt l. mulier. §. pen. cum simi. de condi. instit.
5 †Quæro ciuitas ista vult vendere aliquã plateã, an possit? Glo. hic videtur dicere quod non, nisi principe statuente. Sed dico q̃ in istis ciuitatibus quæ non cognoscunt superiorem Papam vel Principẽ: q̃ illę possunt. Ipsę enim suijpsius sunt Principes & & populus liber est, vt l. non dubito. C. de capti. & not. eo. titu. l.
c hostes. Sed si ponimus quod principem recognoscãt, idem[c] dico quia ipsa ciuitas statuendo potest alienare, hoc est prius legem faciẽdo, vt l. prohibere. §. plane. ś. quod vi aut clam. vbi est casus. Preterea probatur supra. ne quid in loco pub. l. ij. §. viã publicã. & ibi gl. quæ in hoc videtur equiparare Principẽ, senatũ & ciuitatem, in faciendo locũ publicũ vel non. Et ideo feci de facto fieri. Primo statutũ q̃ locus ille esset priuatus: postea feci fieri vẽditionẽ soleniter. Satis puto etiã sufficere si fiat statutũ de vẽdẽdo
6 ipsũ locũ publicũ, vt p̃dixi. Hoc † ergo premisso habes hic aliud notabile quod id quod non potest obtineri nisi fiat noua lex p̃ ciuitatẽ: ita difficile est q̃ reputatur impossibile. Facit quod no. per Inno. extra de test. c. filius.

Si ut. Iste. §. ponit formam stipulationis. sic supra eodem. l. cum quid.

1 Ratio quare in dandis non potest quis vni ex hæredibus stipulari.
2 Ratio quare in obligatione faciendi potest vni ex hæredibus stipulari.
3 Vsusfructus si quis stipulatus est sibi & hæredi suo Titio, Titio acquiritur pro parte hæreditaria, alijs cohæredibus non.
Vsum si quis est stipulatus sibi & Titio hæredi suo, Titio insolidum actio acquiritur.
4 Quando quis stipulando possit vni ex hæredibus quo ad actionem prouidere.
5 Factum si stipulatur quis sibi & Titio hæredi, & Titio non interfit, sed alterius illi soli actio competit.
6 Dari quando nõ est in stipulatione hæredes non nominati habent actionem: sed an exceptione repellantur.
7 Hæredes non nominati in stipulatione continente dari exegerunt: an & quando nominato teneantur restituere quod exegerunt actione familiæ erciscundæ.
8 Vni ex hæredibus, an possit prouideri quo ad exceptionem.
9 Vnum ex hæredibus, an quis contrahendo grauare possit.
10 Vnus hæredum quando possit solus grauari ex vltima voluntate.

Præterea sciendum.

Subtilis est. In dandis non potest quis vni ex hæredibus prouidere. secus in faciendis.

Oppo. de l. quod dicitur. supra eodem. Solu. ibi pater stipulatur factum fieri à filio hic ab alio ipsi filio. Vel aliter vt in gloss. quia cum hic stipuletur post mortem valeret etiã si vt filio stipuleẽ, vt l. quocũq; §. ij. ś. eo. Illa lex nil facit ad propositũ: quia ibi loquit an queratur mihi quando filio meo stipulor: hic vero an hęredi agrat. Venio ad legẽ nostrã, & q̃ro q̃ est rõ diuersitatis iter obligationẽ dandi, & obligationẽ faciendi, Gl. dicit q̃ in obligatiõe dãdi pariter inter est vtriusq; secus in obligatione fieri, vt in exẽplis positis in gl. Sed ista rõ videt contra casum l. auus. ś. de pac. et l. auus. ś. de pac. do. sed ibi loqtur in pactis q̃ fiunt ad exceptionẽ, hic in his quę fiũt ad actionẽ. Vel aliter, vt in gl. magna. quã totã recita vt iacet. Et p̃ eius declaratiõe. & totius materię intẽdo examinare istã materiã per quatuor questiones. Primo an qs stipulando possit vni ex hæredibus prouidere quo ad actionẽ. Secundo an possit vni prouidere quo ad exceptionẽ. Tertio an possit vnũ ex hęredibus tantũ cõtrahendo grauare. Quarto an prouidere vel grauare possit vltimã voluntatẽ cõdẽdo. † Ad primũ quęro primo quę est rõ q̃ in dãdis non põt quis vni ex hr̃dibus stipulari. Pe. videt dicere q̃ rõ est: quia obligatio incipit à defuncto, nec eius morte finit: etiã si velit: quia obligatio est perpetua, vt l. eũ qui ita. §. qui ita. ś. eo. & ex l. xij. tabu. diuidit inter hæredes, vt l. ea quæ in omnibus. C. fami. ercis. & si cer. pet. l. j. & de pac. l. pacto successorum. ideo transit ad hęredes. Ex hoc concludit ipse q̃ si obligatio nõ cœpit à defuncto, sed incipit ab hęrede, vt C. vt ac. ab heredi. & contra hære. l. j. q̃ tunc posset quis vni ex hęredibus stipulari: quia cessat rõ prædicta. Et ex hac presumptione ponebat suã distinctionẽ satis longã quã non refero: quia falsa est fundata super dicta rõne: quam probo falsam. Hęres enim representat p̃sonã defuncti solũ, p̃ ea p̃te, p̃ qua est hęres, vt C. de rei ven. l. cũ à matre. no. j. de p̃to. stipu. l. ij. §. fi. in gl. magna. Pro alijs partibus extraneus est, vt dictis legibus. & C. de hęred. ac. l. si adulta. & de bo. autho. iud. pos. l. si vxor. & ad l. fal. licet. cũ si. Posito ergo q̃ stipulatio nõ inciperet à defuncto, sed ab hærede, si dices ei quæri insolidum statim sequeretur quod posit quis alteri extraneo stipulari cum pro alijs partibus sit extraneus quod est contra §. alteri. Præterea licet ab hærede incipiat obligatio: tamen hæreditaria est, vt l. hæreditarium. de bo. authoritate iudic. posiden. ergo etiam secundum eum debet diuidi inter hæredes per l. xij. tabu. vt l. pro hæreditarijs. C. de hære. ac. Dic ergo tu quod est ratio quare ei cui voluit prouidere, non quæritur insolidum: quia pro alijs partibus est extraneus: & sic ei stipulari non potuit, vt dictum est. Si quæris quæ est ratio quod alijs quæritur quibus ipse prouidere noluit. Respondeo ratio est: quia obligatio perpetua est, & transit in hæredes, per legem duodecim tabul. etiam inuitis contrahentibus. vt di-
2 xi. † Item quæro quę est ratio quod in obligatione faciendi potest vni ex hęredibus stipulari? Respondeo, facta sunt indiuidua regulariter, vt l. stipulationes non diuidũtur. ideo cuilibet hęredum competit actio insolidum, vt l. in executione. §. fi. ś. e. Ideo nõ est mirũ si ex stipulatione defuncti competit hęredi nominato insolidum: quia etiã si nullus esset nominatus insoli-

a ¶ Scripta exẽplaria habẽt, & qũ prohibetur venditio, prohibetur talis quę iter sciẽtes valet, qd nõ hic. In venetis ita lego: qa nõ trãsferẽ dñiũ quo ad vẽdentẽ. die aut ignorãt, & valet. aut sciũt, & prohibẽ vẽditio talis: qa inter sciẽtes non valet. quod not. hic. Alex. Losæus.

b ¶ Sed istud videtur. No. q̃ testõr nõ põt stipulari vni hęredũ actionẽ. qd tu limita nisi cessionẽ legaret: qa tũc põt. Casus est fin. ĩ l. j. C. de exce. sed m Bald. ibi quem omnino vide. And. Barb.

c ¶ Idẽ dico. Adde qd Pau. de cast. dicit q̃ ex eo quod recognoscũt superiorem, nõ põt hoc facere sine licẽtia superioris ad quẽ ptinet administratio reipublicæ. Vñ dicit ipse q̃ cõitas Paduę nõ posset alienare sine cõsensu dominorũ Venetorũ apud quos est administratio cõis l. j. de cõst. prin. Item in eo qd dicit Bart. q̃ erit necesse facere statutũ, Raph. reprehẽdit: quia etiã statuto nõ facto posset vendere, & venditio haberet vim legis vel statuti: qa cõtractus factus ab illo q̃ habet vim legis cõdẽdæ, vim legis habet. l. Cæsar. de publi. & l. donationes. C. de do. inter vi. & vxo. no. Bar. in l. ciuitas. ś. fi cer. pe. Et cũ hoc vr̃ transire Pau. qui dicit videndũ Bal. in l. j. C. ne fi. pro pat. Tu adde q̃ Bal. con si. ccccxciij. iij. lib. dicit q̃ cũ contractus emanãt in forma cõtractus, habent vim contractus, & tanq̃ cõtractus sunt seruãdi. Et quãdo cõitas posit vendere res cõitaris, & qualiter, vide Bal. cõsi. ccccxiiij. j. lib.

Universidad de Deusto Biblioteca

8 ¶ Eum qui. Pro hac l. vide Ange. in consil. cxciij. Andr. Bar.

dum sibi competeret. Et si dicis quæ est ratio ꝙ alijs non nominatis non competit? Respondeo: quia eorum non interest, vt in exemplis positis in glo. alias si eorũ interesset omnibus competeret: quia esset eadem ratio quę in obligatione dãdi. Et si poneres hoc in facto diuiduo: tũc idẽ quod in obligatione dãdi: qa cessat ratio prædicta. Idem in facto indiuiduo, si ageretur ad interesse.

3 †Sed quid si stipularet aliquid quod de sui natura nõ est trãsitoriũ ad hæredes, vt vsus & vsusfructus si stipulatus est qs sibi & hæredi suo Titio: tũc illi Titio acquirit, prout põt: qa in vsufructu, qui est diuiduus acquirit, scilicet pro parte hæreditaria, pro alijs nõ: quia qd̃ sibi vt extraneo defunctus stipulari non potuit, ad alios hęredes nõ pertinebit: qa ex persona defuncti finit, & ad hæredes nõ trãsit, nisi sit actũ: vt l. stipulatio ista. §. si qs ita. ś. eo. sed de alijs nõ fuit actũ: ergo &c. In vsu verò qui est indiuiduus: vt ś. de vsu & hab. l. vsus pars. quærit illi hæredi nominato actio insolidũ, sicut alijs indiuiduis: alijs hæredibus nihil, eadem

4 ratione qua supra. †Ex prædictis collige distinctionẽ per te sic: Aut loquimur in his quæ sunt transmissibilia ad hæredes: aut in his quæ cum persona finiuntur. Primo casu, aut continet dationem, aut factũ. & si factũ: aut diuiduũ, aut indiuiduũ. & si indiuiduũ: aut agit ad interesse, aut ad ipsum factum, & si ad ipsum factum: aut omnium hæredum interest æqualiter, aut eius, qui est nominatus tantùm, vt ex prædictis patet. Secũdo casu, quando cũ persona finit: aut continet diuiduũ, aut indiuiduũ: vt ś. plenè

5 dixi. †Quæro iuxta prædicta, quãdo factũ quis stipuletur sibi & Titio hæredi: quid si interest alterius ex hæredibus non nominati, illius autem nominati non interest. Respondeo, illi compe-

6 tit actio soli, per ea, quæ dicta sunt. †Quæro, quando dari stipulatur, an alij hæredes non nominati habeant actionem, vt dictum est, an exceptione repellantur? Dicit glo. hic, quòd sic: qa cõtra defuncti voluntatem agunt. Item no. ś. de pac. l. auus. Ego dico ꝙ defuncti voluntas fuit, vt ita demũ exceptione repellantur si ei, cui voluit prouidere, totũ acquireretur: alias secus. Non enim voluit adimere alijs, quod nominato non quæritur: arg. ś. ex quibus cau. maio. l. nec vtilem. & ideo si illi nominato aliquo casu esset quæsita vtilis pro portionibus nõ hæreditarijs, vt quia fuit interposita stipulatio super rebus ipsius defuncti: vt l. pe. C. ad exhib. vel aliter, vt dixi ś. eo. l. stipulatio. §. si quis insulam. vel quia testator hoc nomen prælegasset sibi tacitè, vt dicam, vel expressè, vt l. ex legato. C. de leg. tunc verum diceret glo. & ita lo-

7 quitur C. de excep. l. j. alias secus. †Sed quæro, alij non fuerũt exceptione repulsi: & sic exegerunt: an nominato restituere teneantur actione familiæ erciscundæ? Gl. hic ꝙ sic. Tu dic latius: Aut testator vnũ nominauit, quem tũc solum hæredem facturũ credidit: & postea habuit plures: & tũc alij petent, nec restituẽt: arg. ś. de pac. l. tale. in fi. tangit glos. in d. l. auus. Aut sciebat se habere debere alios: & tũc nisi testator voluntatem mutauerit, videtur illi nominato tacitè legare: ergo &c. vt l. filiæ. C. famil. erc. secũdùm glo. Sed istud est verũ, quando deuentũ est ad traditionem: aliàs secus: vt C. de cas. pecu. l. j. lib. xij. & l. ij. C. si quis alteri vel sibi. Aliàs morte non confirmaretur, vt arg. ś. de dona. inter virũ & vxo. l. Papinianus. & tangam ś. de dona. l. donationes. §. pater. & l. si pater. in princi. Vnde credo ꝙ actione familiæ erciscundæ non teneatur, nisi ex alijs appareat ꝙ voluit legare tacitè,

8 vel expressè. †Ad secũdum, an vni ex hæredibus possit prouideri quo ad exceptionem: inter glo. nostras fuit opin. Finaliter dicũt idem, quod in actione: cùm ratio diuersitatis reddi nõ possit. Ita no. hic, & d. l. auus. Doc. omnes tenẽt cõtrariũ, ꝙ exceptio vni tantũ possit quæri: vt d. l. auus. de pac. & l. auus. de pact. do. Et ratio diuersitatis est, secũdùm Iac. de Are. quia creditoris interest, ꝙ alij hæredes nõ nominati, nõ possint excipere: sed debitoris non interest, vtrum vnus vel omnes agant. Vel dic, secundum alios, & melius, exceptio vel pacta liberatoria possunt esse personalia: vt l. iuris gentiũ. §. pactorũ. ś. de pact. & l. qui in futurum. Vnde potest facere paciscẽs ꝙ ad hæredes nõ trãseat. Secus in pactis obligatorijs, vt dictũ est: ideo nõ trãsibit, nisi ad nominatũ. Idem in pactis obligatorijs, quæ essent eiusdẽ naturæ, vt ś. vidistis. Sed contra hoc videtur ś. eo. l. eum qui ita. §. j. ibi: & quãuis, &c. Sol. ibi pactũ videtur factũ ob causam, scilicet si hæres nominatus tenetur in totũ. Cùm igitur nõ tenearur nisi pro parte, ideo illud pactum est inutile. Quæro, quid si illũ, cui pactus est, solùm putabat sibi hęredem. Rndeo omnibus proderit: arg. ś. de pac. l. tale. §. fi. no. in l. auus. & quia constat ꝙ noluerunt

9 facere pactũ personale. Venio ad tertiũ, †an vnum ex hæredibus possit contrahendo grauare. Et lex expressè videtur dicere ꝙ non: vt ś. eod. l. eũ qui ita. §. te & Titium. Ratio, quia sicut non possum obligare extraneum, vt Instit. eo. §. si quis alium. ita nec possum hæredem pro illis portionibus, pro quibus nõ est hæres: quia quo ad illa est extraneus, vt dixi. Trãsit ergo in psonã aliorũ hæredum, sicut cæteræ obligationes hæreditariæ. Sed quęro, quid si est talis obligatio. quæ põt finiri ex conuentione in persona promissoris, vt promissio de aliquo non faciendo, vt ś. eo. l. si sic. Rñ. tunc possum tantùm vnũ ex hæredibus grauare quo ad ipsum factum. Sed si agerẽt ad interesse: tũc oẽs hęredes tenerentur pro hęreditaria portione: vt l. Iulianus. in prin. ś. eo. Intelligo enim, ꝙ ibi ex solius Titij facto stipulatio committitur: ex facto aliorum non: qa cõtrahentes nõ voluerũt: quod potuerunt vt dixi. sed postq̃ est commissa, oẽs tenent pro portione hæreditaria

10 ad interesse. Ad quartũ venio †, s. an vnũ possit grauare. s. vltimã voluntatẽ cõdẽdo. Dic aut quæris de obligatione iam contracta, aut de contrahenda ex ipsa vltima voluntate. Primo casu aut vult vni prouidere legando actionem, quã habet: & põt: vt C. de excep. l. j. ibi no. & C. de leg. l. ex legato. cũ si. Aut vult grauare vt sustineat vnus vnius obligationis qua tenebatur: & tũc quo ad creditorẽ nõ põt, vt habeat actionẽ contra eũ solũ. Fallit in actione de dote: vt l. cum ab vno. ś. de lega. ij. dic vt ibi: sed põt vt cohæredibus teneatur actione familię erciscundæ, vt ibi plenè no. Secundo casu distingue, aut grauat vnum ex hęredibus in specie hæreditaria: & tunc non tenet nisi pro hęreditaria portione: vt l. si fundum sub conditione. §. si libertus. de leg. j. & not. de leg. ij. l. Męuius. §. eum. Aut in specie non hęreditaria: & tũc grauat hęres in totum: vt l. si tibi homo. §. j. ś. de leg. j. Aut in quantitate: & tũc insolidũ. l. ab omnibus. in prin. de leg. j. qd̃ dixi in specie hæreditaria tantum teneri pro parte: intelligo, nisi onus iniunctum fuerit indiuiduum: vt l. cum quasi. §. si plures. de fideicõ. liber. & istud vltimum bene tetigit Gul. de Cug. in d. l. auus.

1 ¶ Præfationes contractus probant quæ dicta sunt in contractu: & ex eis à qualitate personarum arguitur.

2 EVm qui certarum, [2] Promissio facta in nundinis intelligitur in die vltima nundinarum. h. d. Quęro, quæ erat ratio dubitationis huiusmodi legis? Et est ratio cum stipulatur quis in nundinis videtur stipulari, vt in nundinis possit expendere: & sic in principio. & hoc pro Sabino. & pro Proculo facit regula l. qui hoc anno. ś. eo. Glo. quærit, si est expressum, vel tacitè actũ, ab vtraq; parte. Et glo. dicit, fortè. sed sine fortè: quia tunc die, & tempore, acto illo detur, vt l. eum qui calendis. ś. eo. Ex præsum-

1 ptionibus †ergo, hoc est, ex his, quæ in prefationibus sunt dicta, debuit hoc probari: vel ex qualitate personarum. Sed Iuriscõsultus inspexit hic solùm verborum significationem. Sed gl. videtur contra istum tex. Insti. de inutil. stip. §. penul. Sed distingue, aut apparet quid actum sit, aut non.

1 ¶ Electionem habens, vel declarationem, quando possit variare. & nn. 3.
Electio quando conceditur à lege, videtur concedi per futurum indicatiuum.
2 Electio in vltimis voluntatibus trahit secum executionem.
4 Remedium quod qui habet electionem, facta executione non possit variare.
5 Dictio, quoties, quando nulla est causa, verificatur in duabus vicibus, aliàs intelligitur de multis.
6 Inter tacitum & expressum, quando sit differentia.

Cum pure. Iste. §. est subtilis. Qui habet electionem à lege põt qñdocunq; variare. h. d. Assumo gl. magnã, & opp. de l. si quis stipulatus sit. vbi distinguit, volã, vel voluero. Glo. soluit ꝙ ibi in creditore, qui habet electionem ex cõuentione partiũ: hic in debitore qui habet electionẽ à lege. Procedit vltra gl. ꝙ idẽ esset in debitore, si exprimeret, quod in creditore, quod post lit. cõte. nõ possit variare, si haberet electionẽ p verbũ volã. Idẽ dicit tertia sol. Idẽ dicit Hug. in alia gl. etiã si tacitè habet electionem. Sed istud est falsum. Nam actor habet eligere in ipso libello: vt ś. eo. l. vbi aũt. §. qui illud. merito sibi perli. cõte. præiudicat: qa iterũ vr̃ eligere. Sed in reo hoc nõ põt contingere: qa qñ rei est electio. fit libellus alternatiue: vt plenè dixi in d. §. qui illud. vñ lit. cõte. nõ eligit. Non potest ergo dici ꝙ prohibetur variare, cũ nullo tpe elegit. Præterea, qñ exprimitur electio p verbũ, volã, exprimit p eũ modũ qui tacitè inest: vt j. dicã

ergo

Universidad de Deusto Biblioteca

ergo nihil operatur: vt l.iij.de leg.j. Nec obstat l.iij.§.& generaliter.ś.de eo qd cer.lo.hic alle.in gl.quia ibi erat electio creditoris: ideo debitor admittitur ad purgādā morā vsq; ad lit.cōte.postea non: vt ś.eo.l.si insulā. Vnde † gl. ponit aliā opi.verā: quia aut tacitè ponit: & potest variare, vt hic. Aut expressit: & tunc aut per verbum voluero: & non potest: vt l.si quis stipulatus.ś.eo. si per verbū volā, pōt variare, ac si nō esset expressum: quia exprimitur per eū modū, per quē tacitè inest. Et ex his nota q̄ qn̄ electio cōcedit à lege, vr̄ cōcedi per futurū indicatiui. Et hæc est glo.p quā pōt rnderi ad q.quæ posset fieri, si creditor habet electionē: vt l. iij.§.& generaliter.de eo qd cer.lo.quod pōt variare vsq; ad lit. conte.postea non: ac si esset cōcessa per verbū, volā. Et prædicta sunt vera, si vtrunq; est in obligatione. Si verò vnum est in obligatione, aliud in solutione: actor postq; semel elegerit, nō potest variare: vt l.si pluribus.in fi.de le.j. Vel illud, quia in legatis: sed prima placet, vt in reo statim dicam. Oppo.de l.huiusmodi.§. Stichum.ś.de le.j.& l.apud Aufidium.ś.de opti.leg.& l.fideicōmissa.§.sic fideicommissum.ś.de leg.iij. Sol.ibi in vltima voluntate: hic in contractibus. Et ratio est hæc: † quia in vltima voluntate trahit secum executionem electio: quia trāsfertur dominiū: vt l.si quis stipulatus.ś.eo.& l.huiusmodi.§.Stichum. & ibi glo. de leg.j.& d.l.apud Aufidium.& ibi gl. Vel secundū Pet. rō est, quia vltimæ voluntates non possunt esse in pendēti: vt l.fi.ś.communia prædio.& ista est magis generalis ratio: vt plene dixi in d. l.si quis stipulatus.ś.eo. Opp.extra glo.de l.quicquid.ś.eo.in medio magnæ gl. Sol. locus est variationi hic in electione: ibi verò in declaratione voluntatis ambiguæ, in qua non licet variare. Opp.de l.si quis stipulatus fuerit decem in melle.j.de solu. Breuiter ibi vnum erat in obligatione, aliud in solutione: ideo post li.conte.non potest variare: hic vtrunq; erat in obligatione. Cōtra istud opp.vltimo loco de l.item veniunt.§.cùm prædiximus. ś.de peti.hære.de l.milles.§.decem.ś.de re iudi.vbi post sententiā admittitur variatio. Sol. In contrarijs vnum erat in obligatione, aliud in solutione ex dispositione legis. Sed quod dixi.ś.habet locum, quando ex dispositione contrahentium. Ex prædictis † ergo collige distinctionem per teipsum: quia aut loquimur in declaratione, aut in electione. Et si in electione, aut in vltimis voluntatibus, aut in contractibus. Et si in contractibus, aut in actore, aut in reo. Et si in reo: tunc aut vtrumq; est in obligatione, aut vnum in solutione, & aliud in obligatione: vt ex prædictis apparet. Venio † ad aliam glo.& aduertatis ad ista: dicitur hic q̄ potest variare quandocunq;: ergo quando fiet executio, semper variabitur: & sic nunquā poterit fieri executio. quod est ergo remedium? Dic q̄ vnum remedium est q̄ fiat executio in æstimatione actionis: cum propter impossibilitatem rei, quæ debet præstari fiet æstimatio: vt l.si seruus.in fi.ś.de condi.fur.l.j.§.si hæres.ad Treb. Aliud remedium dat Pe.& Iac.de Are.& vult quod certū tēpus statuatur, intra quod eligat: vt ar.l.mancipiorum.ś.de opt. leg. C.de inge.ma.l.diffamari.& l.si eo tempore.de dif.pig.cū si. Istud remedium non videtur esse sufficiens. Statuo tempus tibi intra quod eligas: non eligis, quid erit? Videte, alterum de duobus erit: vel q̄ electio transferatur ad actorē: vt l.j.cum l.seq.j.de sol. Facit quod no.in simili in l.hæredes.§.si incerto.ś.fami.ercis. & l.legato generaliter.de le.j. Vel dic, q̄ habeatur electa, quæ deterior est promissori: & magis stipulatori, p̄dest: vt arg.l. scimus. §.pen.C.de iure deli. Tertium remedium datur per gl.quæ est in l.si quando.§.hæres.ś.de leg.j.vt ante sententiam interrogetur reus, quid velit dare: post sententiā mutare nō poterit. Ray. allegat illam legem ad hoc. Pro hoc potest allegari glos.in l.j.in prin.ś.de act.emp.in gl.j.magna. Vel dic q̄ si semel elegit, & iudex pronunciauit in eo faciendam executionem, amplius nō potest variare: sicut nec actor post lit.conte.secus si ante sententiā elegisset in vno condemnari: vt dictum est, ne sit elusorium prætoris decretum: vt l.si prætor.in prin.ś.de iudi.& istud puto verissimum. Sed si ante decretum iudicis semper variaret: & tunc dico q̄ postq; vnam rem bis elegisset, tamen non potest amplius variare: sicut nec actor post li.conte.quod bis elegit, vt dictū est. Ad idem C.ad Vellei.l.si mulier.facit quod non licet tertiò prouocare.& hoc inducit significatio huius dictionis, quoties, hic posita: sicut in dictione rursus: vt l.fideicommissa.§.si quis decē. ś.de leg.iij.& vt leg.no.ca.l.j.§.si cui ita. Sed contra dicit.l. sicut. in princ.ś.quib.mo.vsusfru.amit.& quod no.in d.§.si quis decē.

5 Sed non † curo de dictione quoties, vel rursus, vt l. veluti.§.fina. ś.de eden. Nam dictio, quoties, intelligitur de multis vicibus noua superueniente causa: vt d.l.sicut. sed si nulla esset causa, sed solum alterius damnum: tunc bis tantum, vt dixi. Facit optimè C. de emen. Iusti. Codi.l.j.§.suprà dictis.ibi: cum nemini, &c. Re
6 stat vnum, † vtrum alibi sit differentia inter expressum & tacitū. Et gl. ponit vnum exemplum in l.si cum dies.in fi.& l. Celsus.ś. de arbi.& istud est clarum. Item distinguitur inter mandatum tacitum, & expressum. & vide in gl.ibi: & sic distinguitur, &c. sed leges alleg.in glo. videntur dicere contrarium: quia in mandato expresso videtur posse reuocari: in adiecto, in quo est mandatum tacitum, tunc non potest reuocari. Breuiter, vt saluemus gl. oportet intelligere primum dictū, prout iacet. & intellige in eo, qui non est simplex mandatarius: sed sibi fuit stipulatus, & actio fuit sibi quæsita. In adiecto dic, q̄ post lit.conte.potest prohiberi: antè non. Item an in adiecto sit mandatum tacitum, vel non: dixi in l.Iulianus.§.qui fundum.ś.eod. 139.

CVm ex causa duplæ. In causa euictionis, si pro parte nō defendatur, pœna insolidum committitur. h.d. text. ibi: cæteris subsistere. id est rem venditam à creditore agente hypothecaria pro suis partibus liberare: vt ś.de euic.l.rem hæreditariā. vel cum agente iure dominij pecunia data pro parte transigere: vt ś.de rescin.ven.l.fina.§.j.Iac.de Aret.& Old. dicunt hic quod omnes denunciandi sunt. Vidistis.ś.eod.l.in executione.§.insolidum. Opp.de l.antepe.ś.si ex noxa.cau.aga.vbi si vnus vult, potest pro omnibus defendere. Fateor quod sufficeret: sed hic non pro omnibus. ideo apostillam illam in tex.dedi. Oppo.q̄ in prætorijs stipulationibus, vno ex hæredibus promissoris contra faciente, contra illum tantum pœna committitur. l.pœnales. §.Iulianus.ś.ad l.Falc. hic in stipulatione duplæ, quæ est prætoria: vt l.j.§.stipulatio duplæ.j.de præto.stipu. So. tunc est prætoria, quando super venditione serui interponitur: vt plene dixi in l.stipulationum aliæ.circa prin.ś.eo. Intelligo ergo quod hic non erat prætoria. Item in §.Cato. dixi oppositum: quia si omnes defenderent, si tamen res euinceretur, committeretur stipulatio: vt l.euicta.de euic. Sol. intelligo hic quod defendunt, ita quod rem liberant.& ita apostillaui text. 140.

PLuribus. Istud principium habuistis in l.Titia.§. fin.ś.eo.& eius effectum plenè in l.scire debemus.ś.eo.titu.

De hac. Istum.§.declaraui in l.si Stichum.§.stipulatio.ś.e. in text.ibi: id.i.eiusdem generis: vt decem pondo argenti. Oppon.de l.si Stichum.§.stipulatio.ś. eod. Glos. dat plures solutiones. Tene mediam solu. quia aut fit denominatio annorum, aut non.

1 *Fundo vendito, seruitute detracta, licet seruitus sit amissa tempore: tamen remanet actio personalis ad illam constituendam.*

2 *Actus annullatur, qn̄ res deuenit ad eum casum, à quo incipere non potuit. & nu. 4.*

3 *Assignatio dotis facta in casu l. vbi adhuc. C.de iure doti. an irritetur si diuitiæ vtro superueniant. remissiue.*

Et si placeat. Dispositio nō perfecta, & nō cōsummata, vitiatur si ad eundem casum deuenit, à quo non potuit inchoari: secus in dispositione perfecta. h.d. Primò ponit regulam. Secundò ponit tria exempla, in quibus regula fallit. Opp.& vr̄, q̄ res non vitiet̄, licet deuenerit ad eum casum, à quo non potuit incipere: vt insti.de leg.§.ex cōtrario. Gl dicit, q̄ fallit ibi. Sed Dy. hic & in c.factum legitimè. de reg.iur. lib.vj. dicit: Aut casus superueniens tēdit ad eundem effectum, ad quem ipse actus: & tunc non vitiatur: vt ibi, & l.verbis.ad leg. falc. aut tendit ad alium effectum: & tunc vitiatur. Opp. quia dicitur, q̄ fallit regula in pluribus hæredibus. non est verū, quia vterq; habet actionem insolidum: vt l.ij.§.ex his.ś.eo.& ab initio si duo sunt domini, & quilibet dominorum stipuletur insolidum, valeret: vt l.si vnus.ś.de ser.rusti.prædi. quod est verum in seruitute non constituta: vt l.ij.§.ex quo quidem.ś.eo. licet quidam habeant additionem Dy. quæ dicit aliter. sed falsa est additio. Gloss. soluit, & bene. Sed opp.de l.si sub vna.§.fi.ś.eo. Sol. ibi loquitur in duobus successoribus singularibus: hic in vniuersalibus. Ratio apparet ex his quæ ibi dixi. Oppon. quia hic ponit exempla in seruitute constituta: regula in stipulatione ponitur. Gloss. soluit dupliciter: quia licet Iurisconsultus ponat

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Si ſeruus. Allegatur Bar. ſibi contrarius hic, & in l. j. j. de præto. ſtipul. Andr. Barba.

b ¶ Criminali. Adde Bald. conſil. lxviij. lib. iiij.

regulam in exceptione, intellexit largius. Vel aliter, & ſubtilius: qui conſtituit ſeruitutem, tenetur ad patiẽtiam: nec incõtinenti liberatur ipſo iure: vt not. in l. corruptionem. C. de vſufru. & ibi gloſ. dicit licet Pet. contradicat, vt plenè dixi in l. ij. §. eodem.

1 †Quæro, vendidi tibi fundum detracta ſeruitute: ſeruitus eſt amiſſa tẽpore: an remaneat actio pſonalis cõtra te ad cõſtituendam ſeruitutem? Glo. dicit hic q̃ ſic. & ſecũdum hoc debes ſic habere glo. hinc eſt q̃ ex empto tenetur: quia ſeruitutẽ in vẽdendo fundo retinuit, ſi illo tẽpore eſt amiſſa, &c. q. d. adhuc durat perſonalis. Sed hoc eſt cõtra caſum l. corruptionem. C. de vſufruc. & l. in vendendo. quã alleg. gloſ. in alio caſu loquitur. Alij habẽt glo. hic, q̃ ex empto tenetur, qui ſeruiturem in vẽdendo fundo retinuit. & ſecundũ hoc eſt caſus in d. l. in vẽdendo. §. j. ſed non facit ad propoſitũ: niſi dicas venditorẽ teneri, vt cedat actionẽ perſonalem: quod eſt cõtra d. l. corruptionem.

Venio ad generalia, quæ ponit gloſ. quæ incipit, veluti Sticho. Primũ eſt, q̃ ponitur in tex. ĩ eadem glo. ibi: ſic ecõtra. illud eſt aliud generale, ſcilicet q̃ tractu tẽporis nõ firmatur quod à principio nõ ſubſiſtit. & in iſto dic per Dy. in c. nõ firmatur. extra de reg. iur. lib. vj. †Circa primũ, ſcilicet an vitietur res, ſi deuenit ad eum caſum, à quo non potuit inchoari. Primò debes ſcire, q̃ ſunt quædã quæ veniũt directò ad reſcindendũ: vt querela inofficioſi teſtamẽti: actio quod metus cauſa, & beneficiũ in integrũ reſti. & ſimilia: & in iſtis nõ quæro. Quædã ſunt quæ ad reſcindendũ non veniũt principaliter. & dic, quòd quandoq̃ ſuperuenit defectus cauſæ finalis: & pone exemplum vt intelligas quod habeo dicere. Pone in §. ex contrario. quæ eſt ratio quare legatum valet, quia affert legatario commodũ: ſuperuenit cauſa quæ non affert cõmodum, an vitietur? Et dic aut caſus ſuperueniens tendit ad eum finẽ, ad quem ipſe actus: & tũc nõ vitiatur: vt in §. ex contrario. Inſtit. de leg. & l. verbis. ad legem Falc. & per Dy. in c. factum legitimè. de reg. iur. lib. vj. Aut nõ tendit ad eũdem effectũ: & tunc aut eſt talis actus, qui nõ vitiaret partibus volẽtibus: & tũc caſus ſuperueniẽs nõ vitiat: vt l. ſciendum. §. fina. ſ. qui ſatiſda. cog. Aut vitiaret id, quod agit etiã partibus volentibus: & tunc vitiat, vt l. Vranius. ver. ſed cùm duo. j. de fideiuſſo.

2 ¶ Facultas eligendi cohæret perſonæ.

2 Filiusfamilias in contractibus poteſt eligere, ſine patris conſenſu. ſecus in legatis.

a Facultas † eligẽdi cohæret perſonæ. hoc dicit, & quod cohæreat perſonæ, vidiſtis in l. ſi ſtipulatus fuerim. ſupra eodem, & ibi dixi.

Oppo. de l. Iulianus. de lega. j. Gloſ. hic dicit, aliud in legatis,

Si ſeruus aut filiusfamilias.

Induco † ad qõ. vir vergit ad inopiam, ſoluta eſt dos mulieri, ſecũdum l. vbi. C. de iure do. & l. ſi cõſtante. in prin. ſ. ſol. mat. ſuperuenerũt diuitiæ, an irritetur aſsignatio dotis? Glo. in l. vbi. tenet q̃ nõ vitiatur. Spe. in ti. de do. poſt diuor. reſt. §. fina. ver. quid ſi. tenet contra. Iſtud poſui in repeti. l. ſi cõſtante. in pe. vel vlti. q. ſol. ma. & ex theorica præcedenti apparet ſolutio quæſtionis: quia diuitiæ ſuperuenientes tendũt ad eũdem effectũ, ad quem ſolutio dotis: vt ad conſulendum mulieri ergo ſolutio non vitiatur. Idem per l. ſciendum. §. fina. ſ. de ſatiſda. cog. †Quandoq̃ ſuperuenit defectus cauſæ materialis: & tũc quandocũq̃ ſuperueniens vitiat rem: vt l. inter ſtipulantẽ. §. ſacram. & hic in duobus exemplis gloſ. Quandoq̃ ſuperuenit defectus in cauſa efficienti, vt in perſona: & tũc aut erat actus perfectus, & conſummatus: & tũc nõ vitiat: vt l. patre furioſo. ſ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & l. cæcus. ſ. de iudi. Aut nõ erat res perfecta, aut cõſummata: & tũc aut ſuperuenit defectus cũ delicto perſonæ, & vitiatur: vt l. ſi in metallum. de his quæ pro non ſcri. ha. Aut ſine defectu perſonæ, & non vitiatur: vt l. is cui bonis. ſ. de teſta. Et iſta duo membra ponit glo. in l. j. §. exigit. ſ. de bo. poſ. ſecundũ tabu. Quãdoq̃ ſupuenit defectus miſtim in cauſa materiali, & in cauſa efficienti: vt in caſu noſtro: vbi eſt defectus miſta cõſideratione rei, & perſonæ: tũc aut res nõ erat perfecta, & cõſummata: & tũc aut diſpoſitio reſpicit rem propter rem vt in ſeruitutibus: & diſpoſitio vitiatur: vt l. ſi ſub vna. §. j. ſ. eod. Aut reſpicit perſonã: & tunc diſpoſitio non vitiatur: vt l. damni. §. emptor. ſ. de damno infec. l. ſi ſub vna. §. j. ſ. eo. & ibi gloſ. Aut res erat perfecta, & cõſummata: & non vitiatur. Caſus eſt hic in fine.

1 ¶ Pupillus. Iſte eſt ſubtilis §. & quotidianus. Vbi eſt ætatis defectus, patris authoritas nõ ſufficit ad obligãdũ. h. d. Dicit hic, q̃ patria prãs nõ eſt ſufficiens ad obligandũ. Oppo. de l. pupillus. j. de verb. ſigni. Dic vt in gloſſ. Oppo. de l. obligari. ſ. de autho. tu. & Inſti. de autho. tu. in princip. Sol. gloſ. aliud in patre, aliud in tutore: quia authoritas patris eſt ad corrigendum: authoritas tutoris eſt ad adminiſtrandum. Vel dicit gl. quod contra patrem, actionẽ habere nõ põt: cõtra tutorem ſic. Similis gl. eſt Inſti. de inuti. ſti. §. pupillus. Habes glo. declaratũ: reſpice ad me. & contra iſtã legem videt caſus expreſsus in l. infanti. C. de iure deli. gl. formauit ibi, & ſoluit q̃ ibi ĩ hrditate, quę affert cõmodũ. Sed iſtud eſt truffa: quia ſi hereditas affert cõmodum, ſine tutore poſſet adire. contra. §. neq̃. Inſtitu. de autho. tu. Pe. ſoluit, & dicit q̃ iſta iura ſunt correcta, cum pater ſit legitimus adminiſtrator hodie: vt l. j. C. de bo. ma. & l. cum nõ ſolum. C. de bo. quæ lib. Domini, †iſtud nõ eſt verũ, quando tractatur de pupillo obligãdo mere: & authoritas patris non ſufficit: & §. pupillus. Inſtitu. de inuti. ſtipu. Quandoque tractatur mere de acquirendo: & poteſt tunc etiam ſine patre. Quandoque tractatur de actu, in quo poteſt eſſe vtilitas & damnum. & tũc patris authoritas ſufficit: vt l. ſi infanti. C. de iure deli. Et eſt rõ quia iura noua faciũt patrẽ legitimũ adminiſtratorem, in illis rebus in quibus patri acquiritur vſusfructus: vt l. j. C. de bo. ma. & l. cũ non ſolum. §. vbi autem. C. de bo. quæ lib. in alijs non, vt ibi. & in authen. vt li. ma. & auiæ. §. j. Modo ſi pupillus obligatur, quid habet facere authoritas in illo. ſed ſi tractaretur de alienatione rei in qua pater habet vſumfructum, patris authoritas ſufficeret: vt l. cum non ſolum. §. filijs autem. ſed in perſonali obligatione filij pater nihil habet facere. Sed quando eſt dubium, vt in hæreditate: quia poteſt patri acquiri vſusfructus: tunc poteſt pater authoritatem interponere. †Ex hoc habes practicam cuiuſdam quæſtiõis: Filiusfamilias minor eſt in iudicio, an ſufficiat authoritas patris, vel debeat curator dari. Et dic, q̃ aut eſt ſuper re, in qua poteſt patri acquiri aliquid, vel habere vſumfructum: & tũc patris authoritas ſufficeret. Sed ſi eſſet conuentus ſuper re, quæ non pertinet ad patrem, vt in obligatione perſonali, vel in criminali.[b] tunc patris authoritas non ſufficeret: & daretur curator. Primum probatur C. de bo. ma. l. j. vbi gloſſ. dicit, quod dat procuratorem filius, patre authore: quod intelligitur cuiuſcunq̃ ætatis ſit: vt l. cum non ſolum. §. vbi autem in vnum. vbi eſt text. no. C. de bonis quæ liberis. Secundum probatur dictis legibus, & videtur expreſsum extra, de re iudica. capitulo fina. libro ſexto. Tene menti iſta.

1 ¶ Authoritas patris, quando ſufficiat in ſupplenda ætate filij, ut obligetur.

2 Filiofamilias minori in iudicio exiſtenti, in his, in quibus patri aliquid quæritur, ſufficit patris authoritas: ſi autem ſuper re, quæ ad patrem non pertinet, datur curator.

Authoritas patris eſt ad corrigendum filium, & tutoris ad adminiſtrandum. in prin.

1 ¶ Perſona adiecta, quando intelligitur repetita in reſponſione.

Si ita ſtipulatus fuero.

Dicit gloſſ. ſiue in interrogatione ſit adiectus, ſiue in reſponſione, ſufficit. Credo quod in tota obligatione debet interuenire nominatio, vt l. vero procuratori. j. de ſolutionib. Vel clarius, Si interrogo, promittis mihi vel Titio. & reſpondes promitto, intelligitur repetita perſona adiecta. Sed ſi reſpondes tibi promitto: † tunc perſona adiecta non intelligitur repetita: vt Inſtitu. de duobus reis. circa princ. coniuncta l. duos reos. iij. reſpon. j. tit. j.

Si in

Universidad de Deusto

Si inter eos. Angustia tēporis vitiat stipulationē: nisi in loco destinato, præsentia procuratorū interueniat. Opp. de l. ij. §. si qs ita. s. de eo quod cer. lo. Solu. hic præsentia procuratoris supplet. Oppon. de l. si mihi. §. si quis seruos. s. de leg. j. Solu. ibi in vltima voluntate: hic in contractibus. & plene dixi in l. continuus. §. illud. s. eod.

1 Soluens aliud pro alio adiecto, non liberatur ipso iure.
2 Dicta in persona principali, intelliguntur in persona adiecti repetita.
3 Vitiato principali, accessorium vitiatur: non econtra.
4 Adiecto solui potest inuito creditore.
5 Si stipulor mihi, & adiecto citeriori die, an soluens adiecto liberetur.
6 Si stipulor mihi pure, & adiecto sub conditione, ante conditionem potero agere.

Cum mihi aut Titio. Diuersitas rerū, tēporū, & qualitatū, vel cōditionum, adiectio extranei in stipulatione vtili facta non vitiat, nec ob eiusdē factū valida stipulatio impeditur. h. d. vsq; ad fi.

1 Nota † si soluit aliud pro alio adiecto, non cōtingit liberatio
2 ipso iure. † No. q̄ q̄ dicunt in ꝑsona principalis, in ꝑsona adiecti intelliguntur repetita, nisi aliud appareat. Facit j. de fideius. l. si vt proponit. facit q̄ dixi s. eo. l. si ita stipulatus. §. Chry-
3 sogonus. † Nota q̄ vitiato principali vitiat accessorium: sed nō ecōtrario. Ad primū opp. q̄ liberet ipso iure. Insti. quib. mo. tol. obli. in prin. Sol. illud cū soluitur creditori: secus si alij.

Sed contra hoc, j. de sol. l. solutā. Insti. de inuti. stipu. §. si quis alijs. Sol. dicit gl. idē est soluere creditori, vel alteri, voluntate
4 ipsius. Sed nō per oia idem. Vel dic, † q̄ solui potest adiecto, etiam inuito creditore: vt l. vero ꝑcuratori. & l. aliud. j. de sol.
5 † Quæro, qn̄ stipulor mihi, & adiecto citeriori die: si illi adiecto soluitur, an soluēs liberet. Glo. dicit, imo in obligationē non incidit. Hoc falsum puto. Nā ista obligatio est in diem, ergo fuit obligatus: vt s. eod. l. cētesimis. & est expressum j. de sol. l. q res. §. mihi decē. Nec obstat iste tex. q̄ illa conditio est quo ad solutionem, nō quo ad obligationem: nisi diceres hoc expresse actum: vt d. l. qui res. §. qui stipulat. tunc verum dice-
6 ret glo. † Quæro, stipulor mihi pure, adiecto sub conditione: an ante conditionem agere potero? Respondeo, sic: arg. j. titu. j. l. ex duobus.

2 *De duobus reis constituendis*[a] *Rubrica.*

LEX I.

Cum stipulatur. Gl. quærit vnde dicatur reus. Et rn̄det, & ponit quatuor determinationes. Prima est, & c. non curo, quia de hoc habemus tex. scilicet q̄ reus dicitur à re: vt in c. forus. extra de verbo. signifi. hic non sunt alia.

1 Hæc lex, quòd etiam hodie non sit correcta: quia in modo constituendi duos reos, nihil est innouatum. & nume. 4.
2 Duo rei qualiter constituantur.
3 Duo rei credendi qualiter constituantur.
4 Duo rei qualiter constituantur, quando indiuiduum est in obligatione.
5 Si in obligatione continente indiuiduum, plures insolidum obligentur, quòd non sint correi debendi.
6 Plures promittentes rem indiuiduam, etiam si actum sit, quòd sint duo rei, tamen nō habent beneficium diuisionis.
7 Violentia quod non dicatur probata, si articulatum est, & probatum quod Titius uiolenter Seiam cognouit.
Verba libelli, uel articuli intelligi debent secundum intentionem proferentis.
Verba testis semper in dubio contra producentem interpretantur.

LEX II.

Cum duo. Primò ponit qualiter constituantur duo rei. Secūdò quis est effectus. Hęc adiectio, eadē, facit vt videantur constitui duo rei debendi & credendi, & vnius petitione, & acceptilatiōe tollitur obligatio. h. d. Hic vellē tractare qualiter cōstituant duo rei: & ideo cū hac lege legā. §. cū in tabulis positū in l. reos. j. e. quē vide. Plures intelligūtur in dubio viriliter obligari, & viriliter stipulari, nisi aliud actū sit. h. d. §. cū in tabulis. Oppo. dicit hac l. ij. q̄ duo rei insolidum videntur in dubio. contra. j. eod. l. reos. §. cùm in tabulis. Sol. dicit gl. q̄ hic fuit actū: & sic cōcor. Sed certè hoc nō dicitur in tex. Dic ergo sustinēdo, q̄ intelligitur actum ex eo qd hæc dictio, eadem, fuit adiecta in promissione. Facit Insti. eo. in prin. quod intellige vt statim dicā distinguendo. Secūdò oppo. in aut. eo. in prin. posita C. eo. auf. hoc ita. Gl. dicit, hodie secus. & sic ista
1 lex colligitur. Aduerte, in quo, † qa olim cōstituebātur duo rei, siue tacite, siue expresse agat: hodie requiritur q̄ expresse agat: & in hoc iura antiqua immutantur. Hoc declarat gl. in §. cum in tabulis. quæ incipit, expresse, & c. Et istud tenet gl. & Iac. de Are. j. l. eād. in prin. q̄ §. mā. l. si mādato. §. Paulus. & l. creditor. §. duobus. & Azo in summa huius tit. sed gl. in aut. eo. sup. ver. sustinere tenet, q̄ in mō cōstituēdi nil sit innouatū. & Instit. de fideius. §. si plures. & gl. hoc ponit in hoc. §. cū in tabulis. & sic hæc l. ij. in nullo est immutata. & hoc cōprobat gl. in prin. in aut. hoc ita. C. eo. q̄ tenet Dyn. la. de Bel. & oēs moder.
2 & mihi placet. † Quæro ergo primò,
b qualiter constituant[b] duo rei, qn̄ diuiduū venit in obligatione: siue contrahat obligatio verbis, siue cōsensu, siue testamēto. Hęc hic pono pro eodē. Distingue, aut est actū, & sunt duo rei: vt hic. §. cū in tabulis. & C. eo. aut. hoc ita. siue sit dictū, q̄ teneantur insolidū: siue q̄ sint duo rei. Aut nō est actū: & tūc aut obligauerūt se, siue testator obligauit eos alternatiue: & sunt duo rei: vt l. si ex toto. §. j. de leg. j. & no. j. eo. l. siue. C. de cōstitu. pecu. aut. si qn̄. Aut copulatiue: & tūc aut sunt duo actus promittendi, & duæ rerū expressiones, vt tu ꝑmittis mihi cētum, & Titius promittit mihi cētum: & tūc aut apponit verbū, ea-
c dē: [c] & sunt duo rei. Aut nō apponit, eadē: & nō sunt duo rei, sed sunt duæ obli-
d gationes diuersarū summarum: [d] vt Insti. eo. in prin. & §. duo plures vt rei. & hac l. ij. & j. titu. j. l. si ex re. §. si ipsi. & l. si seruus cōis sic stipulatus sit. & glo. in aut. hoc ita. Aut fuit vnus actus promittēdi, sed duæ rerū expressiones: vt ego decē, & Titius decē promittimus tibi: & erūt duo rei de-
e bēdi, cū intelligat eadē: vt s. ti. j. l. stipulatio ista. §. eū qui. & arg. l. eū qui. in prin. Aut est vnus actus promittēdi, & vna rei ex-
e pressio: & tūc aut est appositū pronomē distributiuū, [e] quilibet, q̄ de sui natura rē cuilibet insolidū attribuit, vel aliud simile distributiuū: & tūc erūt correi: vt l. si pluribus. in princ. s. de leg. ij. & ibi no. Aut nō est adiectum tale distributiuū, sed simpliciter dictū: tunc siquidem est actum, erunt duo rei: alias quilibet tenebit in virile: vt hoc §. cùm in tabulis. & C. e. aut. hoc ita. & in hoc nihil est innouatum per iura Authenticorū.

3 Secundò quæro, † de duobus reis credendi, qualiter constituantur. Circa prædicta dic, quòd aut est actum quod sint duo rei credendi: & non est dubium. Aut non est actum: & tunc aut dispositio est collata in eorum personam alternatiue, aut copulatiue. Primo casu, aut vni tantū potest acquiri obligatio: & alter habetur vt adiectus, nec erunt duo rei: vt s. de constitu. pecu. l. sed & si filio. §. j. & j. titu. j. l. j. §. si fructuarius. Aut vtrique potest acquiri: & tunc aut electio fuit collata in voluntate debitoris: & valet: & sunt duo rei credendi: vt s. de legat. ij. l. si Titio aut Seio. Aut non fuit collata in potestate debitoris: & tunc de iure isto antiquo vitiatur stipulatio: vt j. titul. j. l. j. §. si fructuarius. & l. item si seruus. §. fin. & l. seq. & l. si seruus communis. Ita hodie valet, & alternatiua resoluitur in copulatiuam: vt C. de verbo. signifi. l. cùm quidam. quæ loquitur etiam in contractibus, vt ibi. in fin. Vnde erit idem dicendum, quod statim dicam de copulatiua. Prædicta vera: quando dispositio cōfertur in personam vtriusq; æqualiter, aliàs si vnus tantùm stipularetur sibi, & alteri: semper ille actus haberetur vt adiectus: vt l. eum qui. §. qui sibi. s. titu. j. quod dic vt ibi. Secundo casu, quando dispositio cōfertur copulatiue: distingue per omnia, vt s. dixi circa reos debendi:

a ¶ Circa istū titulū. Vide Bar. in consil. ex. inc. factū tale est. Andre. Barba.
¶ Nullū est Bar. cōsiliū q̄ ad materiam faciat, pręsertim qd incipiat, factū &c. Annota quoque Barr. habere rub. secundū vetusta exēplaria. nostri codices habent, De duo. reis stip. & promit. Idem tamen in effectu esse puto. Alex. Losæus.
b ¶ Qualiter constituat. Et quomodo cognoscant duo rei debēdi, & credendi, vide oino Bart. in l. fi. ad fi. j. eo.
c ¶ Verbū eadē. Adde Bal. post gl. in d. auth. hoc ita. & qd not. Bal. in l. stipu. §. eum. j. de verb. obli.
d ¶ Diuersarum summarū. Ad hoc tex. i l. si pluribus. §. j. de leg. ij. Sed idē videt si nō sint copulatiue grauari, vel obligati: sed solū in ea oratione grauent, cum pūctus ster loco copulæ: vt l. triplici. de verb. signi. & quod no. gl. i l. pretia rerū. j. ad l. fal. ga tunc vt q̄ teneant ꝑ ꝑtibus hēditarijs: sicut qn̄ copulatiue est dictū sēdm do. Io. in d. l. si ex toto. §. j. & idem Bar. in l. siue a certis j. e. & in l. Stichum. §. fi. j. de noua.
e ¶ Distributiuū. Adde ad idem qd not. Bald. in c. j. §. fin. de succes. feu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Tertio quæro. Adde Bar. in l. si vt certo. §. si duobus vehiculũ. in vi. col. ff. cõmo. sed quid si plures fecerunt pacem pluribus, & quilibet insolidum promisit non offendere sub pœnitatis int correi? scripsit remisiue post Bar. in l. si id quod. j. eo. & ad materiam vide etiã quæ not. Bar. in l. hn. in iij. q. cum seq. j. eo.

b ¶ Tacite insunt. Vide Imol. in l. iiij. §. Cato. de verbo. obliga. in x. col.

c ¶ Deberẽt intelligi. Adde Barto. in l. si vxor. in §. si quis vxorem. j. ad l. Iul. de adul. & in l. si ita se. hoc limitat Matesillanus in suis dictis, dicto cij. incipiente, not. ꝓ si testis dicat ꝓ Titius cognouit Bertam &c. nisi cõis vsus loquendi regionis accipiat ista verba in violentia viri actiua, per ea quæ habẽtur in l. Labeo. de supel. lega.

d ¶ Oppo. quod interuallũ. Not. ꝓ interuallum vnius rei, & alterius, non vitiat constitutionem duorum reorum, si hoc agatur: impedit tamen cõstitutionem tacitã, ideo debet expresse dici secũdum Ang. j. eo. in l. si ex duobus. in princip. And. Barb.

e ¶ Plene dicam. Et plenius per Bar. in l. si. in princip. j. eo. in princip. §.

f ¶ Vbi duo rei. In summa omnia quæ ponit Bar. in hoc §. posuit etiã in repetitione auth. hoc ita. C. eo. tit.

g ¶ Eodẽ libello. An plures rei debẽdi possint cumulari in eodem libello, vel debeant cõuenirì separatim: facium quæ not. per Bar. & doc. in l. edita. C. de edẽ. in materia cumulationis. Et qñ plures actiones cõtra vnũ possint eodẽ libello intẽtari, vide text. not. in l. si idem cum eodem. & ibi doc. in prin. ff. de iurisd. om. iudi. & per Innocẽ. & Imo. in c. licet vnde. de offic. dele. & hucadde Bart. in l. si pluribus. in prin. de leg. ij. & Bal. in auth. hoc ita. C. e. & hucẽt an plures rei credendi possint eodẽ libel loagere, & quis possit agere partim nomine ꝓprio & partim nõse procuratorio. die vt in l. C. ti cer. pe. & ibi vide p Cyn. & Bal. similiter qñ possunt plures eodẽ libello cu-

per easdem leges. Et in hoc etiam nil est innouatũ per iura Authenticorũ. † Tertiò quæro, [a] quid si in obligatione veniat aliquid quod est indiuiduũ? Respondeo: quædã sunt indiuidua quo ad solutionẽ tãtũ: & de his dicã j. eo. l. eãdẽ. in prĩ. Quædã sunt indiuidua quo ad obligationẽ, & solutionẽ: vt via, iter, & actus, vel quid simile. & h. d. gl. in hoc §. cũ in tabulis. ꝓ oli cõtrahebãtur in his duo rei, etiã si hoc nõ exprimeretur: hodie verò per auth. idẽ est in indiuiduis, quod ſ. dictũ est indiuiduis. Doct. reprehẽdũt istã gl. quia per iura authẽ. nil est innouatũ ĩ modo cõstituẽdi: sed in modo exigẽdi. & bñ dicũt. Sicut igitur olim in indiuiduis plures tenebãtur insolidũ, etiã si nõ sit dictũ: ita hodie. & in hoc oẽs cõcordãt. Sed an sint duo rei, est opi. † Ia. de Bel. ĩ auth. eo. tenet, ꝓ sint duo rei. putãs forte ꝓ semp, qñ plures tenebãtur insolidũ, dicãtur duo rei. Pet. & Cy. cõtra in d. auth. hoc ita, ꝓ nõ sunt correi debẽdi, licet insolidũ teneãtur. nihil allegãt. Ego puto hoc verũ p casum ſ. de euic. l. rẽ hereditariã. Secũdo p gl. de verb. obl. l. ij. §. si tẽ hoĩem. licet ibi loquatur in his q̃ sunt indiuidua quo ad solutionẽ tãtũ. Tertio p rõnẽ. In duob' reis credẽdi, si vn' est litẽ cõtestat', ali' nõ põt agere: vt j. eo. l. ex duobus. sed in his q habẽt actionẽ insolidũ ex natura indiuidui, vno agẽte insolidũ, ali' põt agere: vt ſ. tit. j. l. ij. §. ex quo qdẽ. & ibi no. ergo nõ sunt duo correi. Plus dico, ꝓ etiã si exp̃sse essent dictũ ꝓ insolidũ tenerẽtur, nõ essẽt duo rei: qa esset exprimere ea quæ tacitè insunt: [b] debuerat exprimi ꝓ animo cõstituẽdi duos reos, sic ꝓmittũt vt C. de fideiuſ. l. nõ rectè. vbi est casus. Et hoc prodest ꝓpter multa iura q̃ in correis loquũtur: vtrũ factũ vni' alteri noceat, vel nõ: vt plenè dicã j. eo. l. ex duob'. Itẽ posito † ꝓ expresse esset dictũ, nõ tñ habẽt bñ ficiũ diuisionis: quia horũ diuisio stipulationẽ corrũpit: vt ſ. tit. j. l. stipulationes nõ diuidũtur. Idẽ dicerẽ in duob' reis credẽdi: vt l. ij. §. ex his. & §. ex quo quidẽ. ſ. de verb. obl. Facit ſ. de serui. rusti. præd. l. via cõstitui. in fi. Alia circa modũ cõstituendi duos reos dicã j. eo. l. eãdẽ. in prin. & l. si id quod. ex qbus iste articulus apparebit expedit'. Circa secundã partẽ huius legis quæro primò qd est hoc dictũ, acceptilatione, & petitiõe, & c. Glo. dicit actiuè, & passiuè. accipe sicut cætera alia noĩa verba lia. qd nota. Quidã aduocat' † volẽs probare ꝓ Titius cognouerat Seiã, inferẑdo sibi vim: formant articulũ, ꝓ Titu' cognouit Seiã violẽter: & sic etiã deposuerũt testes. Dixi ꝓ isti testes nõ ꝓbãt: qa istud adueribũ, violẽter põt ĩtelligi actiue, hoc est violẽtia illata ab ipso Titio: & passiuè, hoc ẽ, violẽtia illata ipsi Titio, p quã cõpulsus est hoc facere. Vũ licet verba libelli vel articuli deberẽt intelligi secũdũ ĩtẽtionẽ ꝓferẽtis: tũ verba testis sp in dubio ĩtelligũtur cõtra ꝓferẽtẽ: vt plenè dixi ĩ l. iter stipulãtẽ. §. j. de verb. ob. Nec obstat p dictis ſ. de manumiſ. testa. l. si ita sit scriptũ, stich'. ibi: diligẽter, & c. Imò facit pro: quia licet ibi verba interpretẽtur secũdũ intentionẽ testatoris, qñ cõstat ꝓ illã aduerbiũ diligẽter, põt intelligi de diligentia quæ est vtilis ipsi seruo: & de ea quę est vtilis dño: & sic in dicto testis interpretabitur cõtra producentẽ. faciũt cõcor. ibi positæ. Secũdò quæro, qũo petitione vnius alter liberet actiuè, & passiuè. Tertiò q̃ro, qũo acceptilatiõe. Quartò, quomodo cõfessiõe. Sed hęc oĩa dicvt dicã j. e. l. ex duobus. vbi placuit oĩa ista & sillia simul ponere. Tu q legis, recita hæc ibi, ꝓut expedit.

LEX III.

IN duobus. Licet prius cõtrahatur obligatio vnius, postea obligatio alterius: non vitiat constitutio duorũ reorũ: & frustra timeret d nouatio h. d. Opp. ꝓ interuallũ[d] vitiet: vt Insti. eo. in princ. Sol. gloss. ibi de reis stipulandi: hic promittendi. Hoc videtur cõtra casum l. dum duos reos. §. fi. j. eo. quare dicit gl. quod ibi interuallum inter interrogationem & responsionem vitat, siue ex parte reorũ credendi, siue debendi: vt in cõtrarꝗ. Sed interuallum vnius rei obligationem, & obligationem alterius non vitiat: dummodo hoc agatur, ꝓ sint duo rei hic: licet gl. de hoc dubitauerit j. eo. l. si ex duobus. in prin. & ibi plenè e dicam[e].

1 ¶ *Plures rei debendi possunt simul cõueniri pro parte, uno uel pluribus libellis.*

2 *Plures rei credendi possunt conuenire plures reos debendi, & quilibet ipsorum eodem uel diuersis libellis.*

3 *Plures rei debendi quod possint insolidum conuenirì, si in libello dicatur, quod vna solutio sufficiat, alias non: & talis libellus non debet admitti.*
Sententia debet esse conformis libello.

4 *Plures rei credendi, quod possint insolidum agere, si protestatur quod vna solutio sufficiat.*

5 *Plures rei debendi, & quando possunt separatim insolidum, & diuersis libellis conuenirì.*
Si vnus ex pluribus reis credendi agit contra plures reos debendi, & lite cõtestata alius agere velit, non auditur.

6 *Vnus ex duobus reis debendi, si insolidum conueniatur, ita quod non alius, an possit conuenirì, & quomodo & quid sit immutatum per ius Authen. & nu. 8.*

7 *Plures depositarij, vel commodatarij, si conueniantur ratione doli, vel culpæ, quod in de iure antiquo habeant beneficium diuisionis.*

9 *In pluribus reis credendi, quo ad conueniendum, an hodie aliquid sit immutatum, remissiue.*

10 *Quid sit immutatum hodie per ius Authẽticorum, quando plures insolidum conueniũtur, simul vno vel diuersis libellis. Vbi quod in modo conueniendi nihil immutatur, sed in modo exigendi.*
Beneficium diuisionis quod habeat locum inter correos, si ambo sunt soluendo.

11 *Beneficium diuisionis potest opponi post sententiam, quando plures rei simul conueniũtur, hoc acto quod vna solutio sufficiat.*
Idem quando conueniuntur commouiter, licet insolidum, alias opponi debet pendente processu.

12 *Hodie circa duos reos credendi nihil est immutatum, tam in modo constituendi, quam in modo exigendi.*

13 *Vnus ex pluribus reis credendi agere potest nomine alterius.*

14 *Creditor agens contra unum ex correis debendi insolidum, incumbit probare alium non esse soluendo.*
Beneficium diuisionis, quod non habeat locum inter plures tutores uel curatores, quando constat ipsos non esse soluendo: & quid si dubitatur.
Beneficium diuisionis concessum duobus reis, est concessum ad exemplum beneficij conuiss fidefussoribus.

15 *Si ad unum ex correis debendi peruenit tota quãtitas, an conuentus possit petere, ut ille prius excutiatur, ubi ꝓ fit, si petit discuti periculo ipsius, & actor cogitur hoc facere.*

16 *Beneficium diuisionis, ut habeat locum, requiritur quod omnes sint præsentes.*
Absens dicitur qui est in alio territorio, & præsens qui est in territorio eiusdẽ curiæ.

17 *Correo non datur tempus ad reducendum correum absentem.*

f Vbi duo rei. ¶ Potest à quolibet correorum solidum peti: & etiam pro parte: & vna solutio sufficit. h. d. Opp. hic dicit, ꝓ vna est obligatio. cõtra j. eod. l. eandẽ. §. fi. cũ si. Soluit gl. & bene. Itẽ opp. j. iudi. sol. l. iam tamen. §. pen. Sol. ibi loquitur in conuẽ. & actor scindere nolebat: hic loquitur in creditore volẽte diuidere, secundũ Dyn. Opp. in auſ. e. §. j. vbi nõ põt exigi insolidũ. Sol. dicit glo. & bene, in hoc iura antiqua determinant per Authẽ. quod statim plenè dicã. Vltimò gl. inducit ad qõnẽ, an videant inuicẽ fideiubere. Dicã j. eo. l. reos. Pro declaratione igitur p̃sentis materię intẽdo hic tractare de modo exigẽdi: hoc est, quaf liter duo rei exigãtur, & exigãt. Et primo † quæro, an possint plures rei debẽdi simul cõueniri. Ad quod dico, ꝓ quando q̃ quis vult plures reos cõuenire, & quẽlibet pro parte virili: & tunc sine dubio põt, vt hic, & j. e. l. reos. in princ. cũ si. Sed dubium est vtrũ possit hoc fieri diuersis libellis, an vno & eodẽ g libello[8]. Et puto ꝓ tã diuersis libellis, quã vno, vt colligitur

j. de

Universidad de Deusto Biblioteca

mulari.ibi etiam vi-
de Bal.remittentem
ad Spe.de libel.con-
cep.§.fin.verſic.ſed
pone dixi in l.edita.
in fi.in ij.col.C.de
edē.Adde, an vnius
creditor poſſit conue-
nire plures debito-
res eodē libello, &
an plures creditores
vnum debitorem,
plene Roma.conſil.
cexliij.

a ¶ Quēlibet inſolidū. Si actor vult conue-
nire plures reos de-
bendi,& quemlibet
inſolidum, neceſſe
habet dicere,& op-
ponere in libello, ꝓ
vna ſolutione erit
cōtentus: ſecundum
no.per Bar.i l.ſi plu-
ribus.de leg.ij. & in
l.j.C.de fi.tut. Adde
tū vnū quod nor.di
xit Bal. in l.fi.in fin.
C.quod cū eo.ꝓ.ꝓ-
cedit libellus ſimpli
citer cōtra dūm de
peculio,licet nō dica
tur,quatenus eſt in
peculio: quia iudex
habet poſtea mode
rari.quod not.& vi
de quod not.gloſ.&
doc.in l.ſemper. §.ſi
in ſepulcro.quod vi
aut clā. Et his adde
l.creditor. in prin.ſ.
man.Et ad Bart.hic
adde Bal.in l.j.in fi.
j.eo.C.ſi plures vna
ſent.Et ꝓ plures rei
debendi,& etiā reus
principalis, & fide-
iuſſor:qui renuncia-
uit cū proteſtatione
poſsit eodē libello
cōueniri:tenēt Bar.
& Bal.poſt gl. in d.
l.j.C.de fideiuſ. tu.
Adde aduertēdo dū
d.Alex.alle. Bal.in
l.ſi pluribus. tenere
ꝓ requiratur prote-
ſtatio,ꝓ vna ſolutio
ne erit cōtētus: quia
Pau.de Ca.hic dicit
ꝓ Bal.ibi tenet con
tra Bar.ꝓ illa prote
ſtatio nō eſt neceſſā
ria:quia tacite ineſt.
quod Pau. de Caſt.
dicit no. pro ſuſten-
tatione libelli: quia
ſecūdū Bar. reiicere
tur libellus tanquā
ineptus,abſq; prote
ſtatione, & proceſ-
ſus agitatus nō vale
ret:& quandocū q;
poſſet opponi de ine
pitudine libelli, &
nō valeret ſentētia:
vt not.Inſti.de ver-
bo.obl.in prin. & p
Bal.in l.actori.C.de
iureiur. quæ omnia
ceſſant attenta opi.
Baldi.

b ¶ Dicit Azo. Hāc
opin.Azo. videtur
gl.in l.ij.ſ. de manu-
miſ.teſt.& gl.in l.pe.
C.de proc.& Abb.
in c.dudū.el.ij.de le.
approbaſſe per ver-
ba Bar.in l. quāuis.
de dā.infec.in pe.co-
lū.ſed hæc opi.Bart.
videtur ea verior.&
ipſam tenet Ang.in

j.de appel.[1].ſi quis ſeparatim.in prin.& §.
2 j.& C.e.auf.hoc ita. Et idē † dico de duo-
bus reis credendi:quia quilibet pōt agere
pro parte:vt j.eo l.duos.§.i.quæ ſic poteſt
intelligi,& debet vt probat ex fi.huius le
gis,& etiā probat per æquiparationē quā
facit ſ.eo.l.ij.puto ꝓ eodē libello ſiue di-
uerſis,arg.eorū quæ dicta ſunt in reis de-
bendi.Et facit optime C.de accuſ.l.ſi ac-
3 cuſatoribus.& quod ibi no. Q̄nq; quis †
vult cōuenire plures reos debedi,& quēli
a bet inſolidum.[a] Hic eſt aduertēdū,ſiqdē
eos volo conuenire ſimul.& eodē libello
4 proteſtando † quod vna ſolutio ſufficiat:
poſſum.C.eod.auf.hoc ita.& in corpore
vnde ſumitur.& probat C.ſi plu.vna ſen
ten.fue.condem.l.j.ſibi innuit ꝓ iudex po
tuit eos condēnare inſolidū:ergo ſic erat
petitum,vt ſententia ſit conformis libel-
lo.Facit ſ.de re iud.l.Paulus.& ſ.man.l.ſi
mandato. Titij.§.Paulus rñdit vnū.& ibi
hoc tenet gl & idē tenet Dy.ſ.de le.ij.l.ſi
plurib⁹.& Jac.de Are.in hac ea.l.§.j.Pro
hoc facit ſ.de ver.ob.l.in executiōe.§.in-
ſolidum.Si vero vult eos conueniri inſo-
lidum,non facta illa proteſtatione,ꝓ vna
ſolutio ſufficit,vel ſimilibus verbis nō ap
positis,quæ habent vicē dictæ proteſta-
tionis,talis libellus non deberet admitti:
vt C.de fideiuſ.tut.l.j.et ideo gl.parua ibi
ſuper ver.agi.exponit ita quod exigitur.
quaſi dicat:ſecus ſi diceret ꝓ vna ſolutio
ſufficiat.Et eodē modo credo duos reos
poſſe agere eadem ratiōe.& facit d.l.ſi ac
cuſationibus.C.de accuſa.Sed contra præ
dicta videt ſ.de aqua plu.ar.l.ſupra iter.§.
Caſsius.vbi dicitur,ꝓ plures nō poſſunt
eodem libello agere,nec conueniri, ſed
debent ſeparatim.Rñ.licet ſibi permitta
tur agi,non tñ prohibet agi ſimul,ſi con-
ſentiāt,imo poterūt:arg.ꝓ hoc ſ.de oper.
no.nun.l.ſtipulatio iſta.§.fi.& probat ſ.fa
mi.erci.l.hæredes.§.ſi inter me.Facit qd
not.per Cy.C.ſi cer.pe.l.eo quod licet.in
eo quod ibi dicit diuerſis actionibus, nō
bene dicit:arg.ſ.de ac.emp.l.nō eſt nouū.
5 cum ſua gl. Quādoq; † quis vult conueni
re plures ſeparatim inſolidū,& diuerſis li
bellis:tunc ſi quidē ſimul & eodē tēpore
contra plures porrigat libellum,ſeu libel
los:puto debere dici idē,ꝓ qñ vno libel-
lo:arg.d.l.ſupra iter.§.Caſsius.Fateor tñ
quod ad petitionē aduerſæ partis, poſſet
agens pars compelli eos conuenire vno
& eodē libello:& eos diuerſis inſtantijs
non moleſtare.argu.d.l.non eſt nouū. de
act.emp.& de leg.j.l.huiuſmodi.§.fin. Si
vero primo datus eſt vnus libellus:ſecun
do offertur alius:tunc ſi quidē loquitur in
pluribus reis credendi:poſt lit.conteſt.ab
vno,alius non audit:vt j.eo.l.ſi ex duob⁹.
& j.dicemus.Si vero in reis debēdi ī hoc
reperio opi.varias. Nam gl.in auf.ea cir-
ca fi.dicit,ꝓ vno conuēto,alius nō pōt cō
b uenirī pendēte iudicio. Idem dicit Azo[b]
in ſumma hui⁹ ti.Dy.vero ſ.eod.l.ij.dicit
c ꝓ gl.dicit verū pēdēte cā[c] principali, p l.
quoties.§.ſi creditor.C.de pec.ſecus pen-
dente cauſa appellationis.vt leg.creditor.
in principo ſ.mandati.Jacobus de Aret.
videtur tenere contra gl.per dictā l.cre-
ditor.in prin.ſ.mandati.& puto eū bene

dicere,cum inter cām principalē, & cām
appellationis nō poteſt reddi ratio diuer
d ſitatis.[d] Non obſtat l.quoties. §. ſi credi-
tor.quia ibi non loquitur de duobus reis
debendi,ſecundum ea quæ dicā j.eo.l.eā-
dem.in prin.in vlti.q.ſed loquitur in his
quorum electione vnius,etiam ſine exa-
c ctione liberatur alius mero iure,ideo in-
terim alius non pōt cōueniri,vt in l.ſi ex
duobus.in prin.& §.j.ſ.de pecu.ſed de eq
tate vno reperto non ſoluendo,poteſt cō
ueniri alius,vt l.ſi ex duobus ſ.alleg.quæ
æquitas non habet locū,niſi ſententia la-
ta,& facta executione contra vnum,cum
peculium poſsit ſemper creſcere:vt l.que
ſitum.ſ.de pecu.ſed nos loquimur in his,
e in quibus electio vnius non liberat[e] aliū
mero iure. Vt no.ſ.eod.l.ij.dicam j.eod.l.
ex duobus.& ideo vno conuento poterit
alter conueniri:vt d.l.creditor.in prine.ſ.
6 man. † Secundo quæro[f], quid ſi vnū tan-
f tū ex duobus reis vult inſolidū conueni-
re,ita ꝓ nō aliū. Breuiter quidā ſunt,qui
non ſunt proprie duo rei:vt plures tuto-
res,& plures magiſtratus,& alij ſimiles,
de quib⁹ dicetur j.eo.l.eādē.in prin.& iſti
de iure antiquo habebāt beneficium diui
ſionis,vt legibus vulgaribus,de his nō lo
quor.Itē plures obligati acceſſorie,iſti ha
bebant beneficium diuiſionis ex epiſtola
diui Adriani.& etiam de his non loqui-
7 mur. Quidam ſunt † quodammodo duo
rei,vt quādo pluribus eadē res deponitur
vel commodatur:& loquimur de obliga
tione ſecundaria,quæ contrahitur ratiōe
doli,vel culpæ,vt dicam j.eod.l.eandē.in
prin.& iſti non habent beneficiū diuiſio-
nis ſecundū Jac.de Bel.quia lex nō cauet.
Contra puto ꝓ etiam de iure antiquo ha-
bebāt beneficium diuiſionis:ſicut plures
tutores:vt ſ.depoſi.l.j.§.ſi apud duos.ibi:
exemplo duorum tutorū. &c.etiā de his
hic principaliter nō loquitur.ſed de his q
ſunt duo rei vere:& proprie de his loqui-
mur.& conſtat de iure Digeſtorū,& Co
g dicis,ꝓ creditor poterat[g] eligere vnū in-
ſolidum.l.j.C.eo.& hac l.iij.§.j.& ſ.loca.l.
cum apparebit.& C.locat.l.ſi diuiſa.cū ſi.
Sed an hoc ſit hodie immutatū per ius au-
f
8 then.hoc ita.C.eo.eſt videndum. Dico †
h ergo[h] aut plures rei debendi ſunt conſti-
tuti ex contractu celebrato cum vno: vt
plures domini ex contractu vnius inſtito
ris,vel exercitoris,vt dicā j.e.l.eandem.in
prin.& tunc nil eſt immutatū.& remanet
firma ratio in l.ne in plures.ſ.de exerci.
Nam auf.hoc ita.C.eo.& in corpore vn-
de ſumitur,loquitur ꝓprie in duob⁹ reis
conſtitutis ex cōtractu celebrato cū pluri
bus:aut plures rei ſunt conſtituti ex con-
tractu celebrato cum pluribus:vt regula-
riter fit:& tunc aut in obligatione erat ali
quid indiuiduū,& per ius Authenticorū
nil eſt innouatū,quia eorū diuiſio corrumperet ſtipulationē:
vt ſ.ti.j.l.ſtipulationes nō diuiduntur.& C.eo.auf.hoc ita lo-
quitur in his quæ ſunt diuidua.licet gl.j.eo.l.reos.§.cum in ta
bulis.dicat contrariū,& male.vt dixi.ſ.eo.l.ij.Aut in obliga-
tione venit aliquid diuiduū:& tūc per iura Authenticorum
eſt innouatū,vt hodie ſi vnus inſolidum conueniſ.habeat be
neficium diuiſionis,niſi alius ſit abſens,vel inops;vt C.eo.au
then.hoc ita.quod eſt verū,qñ per conſtitutionē duorū reorū
inducit alternatiua fideiuſsio:vt patet in corpore eo.aliās pu-

d.l.quāuis.per l.cre-
ditor.hic allega.licet
de Bar.hic nō faciat
mētionē.& eam ibi
etiā ſequitur Inno-
cē.& ibi dicit Ang.
ꝓ illa l. creditor.in
princ.nō eſt alibi.

c ¶ Pendente cauſa. Dū tractat Bart.an
pendente iudicio cō
trauynum ex reis de-
bendi poſsit agi cō-
tra aliū, dic vt per
Bal.per illum tex.in
l.fina.C.de duo.reis
& i l.fi.C.de fideiuſ.

d ¶ Ratio diuerſitatis.
Cum in cauſa appel
lationis nihil debeat
innouari appellatio
ne pendente:et quia
id quod debet,poſſe
fieri in cauſa princi-
pali,debet poſſe fie-
ri in appellatione.&
contra l.poſtquā. §.
Imperator.ſ.vt leg.
no.caue. ſecundum
Ioā.de Imo.in l.hoc
amplius.§. fi.cum l.
ſeq.de dam.infec.

e ¶ Non liberat. Et
idem videtur reſpō-
dere ad d.l.creditor.
Imo.in d.l.hoc am-
plius.§.fi.cum l.ſeq.
de dam.infect. dicit
quod ibi loquitur ī
pluribus obligatis
obligatione præto-
ria, quorum altero
electo alter liberat
de rigore, vt patet
ex notatis ſ. & hic.
Nos autē loquimur
in obligatis obliga-
tione deſcēdente ex
diſpoſitione iuris,
quorum altero ele-
cto alter non libera
tur. Adde ſecundū
Pau.de ca.ꝓ reten-
ta determinatione
Barto.hic pro vera,
neceſſe ē ꝓ opi, eiuſ
dem in l.ex duobus.
j.eo.ſit falſa. Hāc te-
net Paul.& dicit ſe
habuiſſe de facto,&
ita diſputādo deter-
minatum fuiſſe per
Richa. Mai.

f ¶ Secundo quæro.
de quibus dixi j. eo.
l.eādem.vide Ang.
& Imo.in l.reos.j.e.

g ¶ Creditor poterat.
Vide Bal.in l.anti-
qua.C.ad Velle.,&
uo.in l.ſi dubitetur.
j.de fideiuſ.

h ¶ Dico ergo. Per
Angel.& Imol.in l.
reos.in pe.co.j.eod.
& per Barto.in l.ex
duobus.§.fi.j.eo.ibi
in ver.quod eſt ve-
rum,&c. contra te-
net Imo.in d.l.reos.
in pe.col.per Bar.in
l.ex duobus. §.j.j.e.

Universidad de Deusto Biblioteca

to ꝙ de iure antiquo nil sit immutatū: vt dicit ī. eo. l. reos. in princ. vñ p aut. hoc ita. C. eo. solū in modo exigēdi est immutatū non in modo cōstituendi. Tertio quæro,
9 †quid in pluribus reis credendi? Rñdeo per ius aut. in eis nil immutatum reperit. & hoc tenet gl. in aut. eo. circa fi. Quarto
10 quæro, †vtrū in his casib⁹, vbi plures rei conueniuntur insolidū, simul vno, vel diuersis libellis sit aliquid immutatū. Breuiter dico ꝙ sic. Nā olim nō reperiebat̄ phibitū, licet processus simul inchoatus esset contra vnū
a procedere: & contra aliū supersedere, imo permissum: vt ī. de iud. l. non idcirco. hodie vero debet ad partis petitionē cōiter negotiū examinari & cōmuniter terminari: vt C. eod. aut. hoc ita. & in corpore vñ sumitur. & puto ꝙ si aliter fieret sñia p appellationē rescinderet: arg. ī. quæ sen. sine ap. re. l. j. in fin. & sic est immutatū in modo procedendi. Secūdo olim poterāt per sententiā plures rei insolidum cōdēnari: & p cōsequēs poterat fieri executio cōtra quēlibet insolidū: hodie vero posito ꝙ sic essent insolidū cōdēnati: tñ tēpore executionis fieret excussio facultatū vtriusq;: & si vterq; esset soluendo, fieret executio p pte: vel si alter p sua parte non esset soluēdo, fieret cōtra aliū. Et hoc vult dicere tex. in corpore vñ sumit̄. vbi substātiæ eorū qualitas examina-
b bitur. ꝙ est post sñiam, b vt patet ibi ordi-
11 ne literæ. Dices tu †, ergo bñficium diuisionis pōt opponi post sñiam, contra l. si fideiussor. in fi. C. de fideius. & contra id ꝙ no. per Dy. ī. de fideius. l. si dubitet̄. & per Cy. in d. l. fideiussor. & l. excep. in vl. q. C. de proba. Dico, ꝙ in casu isto vbi plures conueniuntur simul, hoc acto, ꝙ vna solutio sufficiat: est verū quod ego dixi: nec est tūc necesse ꝙ talis exceptio opponat̄ qa hic de diuisiōe faciēda ꝑut qsq; soluēdo est, videt̄ agi tā ab actore q̄ a reo, & lex sic disponit. Sed qñ fit cōuētio simpliciter insolidū, imputet sibi, qui exceptionē nō opponit. In hoc ergo est aduertendū, ꝙ si actor vult cōuenire aliquē ex duobus reis separatim: est loc⁹ bñficio diuisionis pēdēte ꝑcessu: vt ī aut. eo. §. j. Aut vult cōuenire eos cōiter, licet insolidū: & tūc nō est loc⁹ bñficio diuisiōis. pēdēte processu. sed eo finito tpe executionis: vt in aut.
12 eo. §. penul. Quintò q̄ro, †qd in plurib⁹ reis credēdi? Certè nihil in his reperit immutatū nec in modo cōstituēdi: nec in modo exigendi. Ita no. in aut. eo. §. si ī vlt. gl. in eo quod dicit l. ex duob⁹. ī. e. nō esse cor-
13 rectā. Sed circa hoc †q̄ro, an vnus ex reis credēdi possit facere aliū procuratorē. Gl. dicit ꝙ nō: vt l. licet. §. porro. ī. de procu. Cōtra puto: qa vnus pōt agere noīe alteri⁹: vt ī. de sol. l. si duo rei. & gl. cōtraria alleg. nō fundat se bona lege, si bñ aduerta-
14 tur. Sexto q̄ro, †dixi bñficiū diuisiōis habere locū inter correos, si ambo sunt soluēdo: q̄ro cui incūbit onus probādi, vel actori vnū soluēdo nō esse vel reo opponēti illū soluēdo esse. Breuiter nō īsisto in alle. Est quoddā bñficiū diuisiōis de iure antiquo, ex epistola diui Adriani, qđ cōpetit fideiussorib⁹: vt Instit. de fideius. §. si plures. & C. de cōsti. pe. l. si. de fideiu. l. ij. & l. fideius. cū si. & istorū exēplo bñficiū diuisionis habēt tutores, curatores, & si. vt dicit tex. de tute. & ra. distra. l. j. §. nūc tractemus. in prin. & in isto bñficio diuisionis est aduertēdū: quia si quidē soluēdo sunt oēs, & hoc cōstat, cōpetit bñficiū diuisionis. Si cōstat ꝙ nō sunt soluēdo, cessat ta-
c le bñficiū: vt dictis legibus. Si dubitat̄, c tūc q petit diuisionē audit̄ si velit aliū cōueniri suo periculo, & de hoc satisdet: vt ī. de fideius. l. si dubitet̄. & sic videt̄, ꝙ ille q petit diuisionē, debet ostēdere aliū esse soluēdo, vel grauat̄ illa satisdatione. Est aliud bñficiū diuisionis, qđ venit ex hac cōstitutione noua de duobus reis: & in hoc videtur ꝙ in casu dubij reus nō possit cōueniri nisi pro parte: vt in aut. eo. §. j.
d & ibi gl. d super verbo, interim. Et sic videtur ꝙ onus sit creditori, ꝙ nō possit agere cōtra vnū insolidū, nisi facta excussione, si alius reperiat̄ nō soluēdo. Ratio de reo est: quia vident̄ inuicē fideiubere: & ideo vnus nō debet cōueniri pro parte alteri⁹, nisi alio discusso: vt. C. de fide. aut. præsente. Quod autē ad exēplū illi⁹ bñficij cōcessi fideiussorib⁹, hoc sit cōcessum duob⁹ reis, apparet ex aut. eo. in pri. qualiter intelligant̄ inuicē fideiubere. ī. di-
15 cā. †Septimò quæro, e pone ꝙ ad vnum
e ex correis peruenit tota quātitas, vtrum posset petere ꝙ ille prius excutiat̄? Rñdeo, si qdē hoc fuit actū ab initio cū creditore, vt ad vnū tantū perueniret pecunia & alius esset fideiussor, verumtñ obligaret se principaliter vt correus: tūc sine dubio hoc posset petere, per tit. in aut. de fideiussorib. §. j. & C. de fideiussorib. aut. præsente. Si verò hoc nō fuit actū cū creditore, sed tñ inter eos: tūc videt̄ prima facie, ꝙ factū eorū creditori nō præiudicet: vt in aut. eo. §. si verò min⁹ idonei ibi: nullū, &c. Finaliter dico ꝙ si alter corre⁹ ostēdit hoc, s. pecuniā ad aliū peruenisse, sed negotiū ad aliū totaliter pertinere: & ideo petit aliū primò discuti ipsi⁹ pericu-
f lo: ꝙ actor cogitur hoc facere: f vt l. vnde quærit̄. in prin. ī. cōmo. & ibi est casus, prout est in litera, conueniri. Pro hoc facit quod dicit̄. ꝙ tutor qui gerit, prius conueniendus est, quā qui nō gerit: quia ad eū negotiū principaliter spectat. Sed contra prædicta facit: quia qñ vnus tenet̄ alio excusso, nō sunt correi: vt l. decē. ī. ti. j. Sed illud verū si ipsa obligatio in illa cōditione differt̄: hic verò obligatio est p̄sens, & excussio est dilata.
g Itē facit cōtra. ī. de cura. bo. dā. l. ij. in fi. Sed dico ꝙ g illa debet intelligi scđm istā determinationē, s. nisi ali⁹, ad quē pricipalr nō spectat, petat aliū cōueniri suo periculo: arg. d. l. vñ q̄rit̄. ī.
16 cōmoda. Octauò q̄ro, †dixi ꝙ ad hoc vt istud bñficiū locū habeat, s. diuisionis, requiritur ꝙ oēs sint præsentes. quæro qua-
h liter debeat intelligi: & qualiter constare debeat de p̄sentia, h vel absentia. Aduertatis: vt ego dixi ī. istud bñficiū diuisiōis est introductū ad exemplū beneficij. quod per aut. datur fideiussoribus. gl. in aut. de fideius. §. j. intelligit præsentes, si sunt in eodē territorio, ita ꝙ facilè possint citari. Et aduerte ꝙ glo. ibi intelligit in eodē territorio, s. eiusdē ciuitatis. Sec⁹ si essent eiusdē prouinciæ, & sub eodem præside diuersarū ciuitatum: & ibi patet quod doct. tenēt: & tex. videt̄ exprimere ibi dum dicit, acerbum est creditorē mittere alicubi, &c. sed eo casu cū sint eiusdem territorij, puto ꝙ ad hoc vt cōtra vnū tñ posset procedi, debet præcedere solēnis excussio de psona, sicut di-
i ctū est de reb⁹, s. vt citet̄: & si nō venerit, mittat̄ familia i ad capiendū & ducendū eum: & si retulerit ipsum non posse haberi, tunc procedetur contra vnum tantū. Ita videtur colligi ex aut. eo. §. penul. Et hæc discussio circa personam probatur de

a ¶Cōtra vnum. Et per Ang. & Imol. in l. reos. ī. eo.

b ¶Quod est post sententiam. Idem tenet Pau. de Cast. hic & Bart. in l. reos. ī. eo. licet Ange. ibi hic, & vide Imo. ī l. Paulus. la ij. de re iudi. §. fina. in fin. & quod ibi Barto. & Imol. in l. reos. ī. eo.

c ¶Si dubitatur. Adde Bar. in proxi. q. & in l. si vt certo. §. fin. ī. cōmo. & quod ibi dixi. & not. Bar. in l. ij. §. fin. ī. de cura. bo. dā. & vide in proxi. q.

d ¶Et ibi glo. no. Vide p Ang. & Imol. in l. reos. ī. eo. in pri. Ang. in aut. de duo. reis. in pri. tenet idē quod Bar. & hic, & idē Bart. in l. si dubitetur ī. de fideiuss. & sequitur ibi Pau. de Cast. cōtra Ang.

e ¶Septimo quæro. Vide Bar. in l. si vt certo. §. si duobus. ī. cōmo. & quod dixi in l. hi qui. in fi. de fideius. Quid econtra, si pecunia huius rei credendi tantum sit mutuata, vide Bart. in l. frater. in xij. col. de cōdi. inde. Et istis adde casum notabilem iunctis ibi notatis in l. si non singu. li. si cer. peta.

f ¶Ibi, & eisdem verbis non sunt. Faciūt ad q. si pater & filius confessi sunt in instrumentis dotis se recepisse dotem, & promittūt illā restituere: an quilibet teneatur insolidū, vel pro parte? De quo per Bal. & Ang. in l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. ī. sol. ma. & bñ facit tex. nota. & quod ibi Bar. in l. fi. C. de do. cau. nō nu. Et videtur quilibet pro dimidia teneri. l. reos. §. cū in tabulis. ī. eo. Et hoc clarū de rigore: sed de æquitate dicebat Cy. ꝙ si pater gubernabat a filio, p̄sumitur totū puenisse ad filiū: & ideo solus filius debebit teneri. secus econtrario, si filius gubernabat a patre: qa tūc pater tenet̄ insolidū, & p̄sumit̄ pecuniā puenisse ad ipm. Bal. tñ dicit hanc æquitatē succūbere rigori scripto, per no. in l. j. C. de legi. & in l. prospexit. ff. qui & a qui. sed secundum Imo. potest concludi secure, ꝙ quilibet tenetur pro parte. d. §. cum in tabulis. tñ si quæritur ad quem pecuniam peruenisse presumo: forte stādum erit distinctioni Cy. vide Bald. in d. l. final. C. de dot, cau. nō nu. Imo. ī d. l. si cū dote. Ad prędicta facit, quod not. Bal. in l. si cōstante. in §. quoties. sol. ma. melius faciūt no. ī l. j. ī ij. col. C. de duob. reis. cū cōcor. & vide Imo. ī. e. in l. reos. in pri. in antepe. col. ī ver. vl. Adde tex. no. cū gl. in l. sed Iulianus. §. ne si duos. ī. ad Macedo.

f ¶Cogit hoc facere. Adde Bart. cōtra in proxi. q. & qđ ibi dixi, & probat̄ in l. cū in plures. §. vestimēta. ī. locati. adde pulchre Ro. cons. cxiij. circa hāc vlt. q. Bar.

POMATES.

g ¶Sed dico ꝙ. Vide pōderata ista verba p Are. cō. xxix. col. iiij. & cō. lxvj. col. v.

h ¶De præsentia. Qñ quis dicat̄ præsens ī alia materia: vide ꝙ no. Bal. in l. testū. de alimē. leg. & quę ibi dixi. & quo ad qōnē Bar. hic adde qđ no. Bal. C. e. in auth. hoc ita. ibi: in eodem territorio. Et cōsiar to. trāsit do. Ant. in cap. ij. de fideius. eo. ibi: vt cōtra vnū bñ posit. adde id quod no. Bar. in l. iiij. §. prætor. de dā. infec. Adde, qñ qs dicat̄ p̄sens Bal. cōs. clxxij. lib. iij. Et ꝙ absens dicat̄, q est in alio territorio, ad de Alexan. de Imo. in consi. c. colū. iiij. in v. volumi.

i ¶Familia. Nota formam faciendi excussionē in personali. & ad Barto. se remittit Bal. in auth. sed hodie. C. de act. & obl. in l. cū nō solū. §. in fi. de bo. quæ libe.

leg. ij.

Universidad de Deusto Biblioteca

leg.ij.l.cum quidam.§.si.cum l.seq. Nono
17 quærit,†vtrū vni correo sit dandū tempus ad reducendum absentē, sicut fideiussori. Gl.tenet ꝙ non. C.eo.aut.hoc ita. & C.de fideius.aut.præsente.& in aut.eod. §.si vero minus idonei. Plura sunt alia q̄renda circa materiam huius l.quæ dicam j.eo.l.si ex duo.§.si a Titio.

DVo rei. Siue vna conuocatione, siue pluribus respondeatur, non vitiatur constitutio duorum reorum.

1 *Operæ, quod ficte sint eædem, quando est eadem peritia in præstatibus. & quæ requiratur copulatiue. & n.4.*
2 *Factum alienū, quando non haberetur respectus ad ipsum fieri, sed ad ipsum factum perfectum, promitti potest. Adde Bar.hic, Are.in c.fi.de iudi.*
3 *Duo rei quādo possint cōstitui in operis eo. & nu.6.& 7.*
5 *Doctor legens, quādo possit per substitutum legere.*
Duo rei debendi qualiter constituātur in obligatione facti.
7 *Plures rei credendi, qualiter constituantur in obligatione facti.*
8 *Interesse singulare qualiter probetur, & quomodo debeāt deponere testes.*

NEmo, est [a] qui nesciat. Obligationi operarum pōt accedere fideiussor: & in ea actiue & passiue possunt duo rei constitui.h.d. Ista est singularis lex.& gl.diuidit eam in gl.quę incipit, i.operā.ibi: patet ergo. Sed ego diuido secundū Iac.de Are. Primo loquit̄ in simplici promissore. Secūdo in fideiussore & principali. Tertio in duobus reis. Partes apparent in litera. Reperio in le-
1 ge nostra duas lec. Vnam gl.† No. ꝙ vbi est eadē peritia, ficte sunt eædem operæ. Oppo.de l.stipulatio ista.in prin.s.tit.j.& l.sicut.j.de fideius.vbi factum alienū promitti non pōt. Gl.videt̄ dicere ꝙ potest, qn̄ sunt eiusdē peritiæ. Iaco.de Aret.dicit
2 aliter.† ꝙ sicut in promissione facti, ita operarum potest cōsiderari, primo ipsum fieri: & tunc nemo pōt promittere factū alienum. Quandoq; non habet̄ respect⁹ ad ipsum fieri, sed ad factum perfectum: vt promittis librum scriptū, & factū manu talis magistri: & tunc quis potest promittere factum alienum. De hoc est casus in l.continuus.§.si ab eo.s.ti.j. Et ita intelligit hanc legem. quæ lec. vera est in se, & tene menti. Sed in proposito credo ꝙ melius dicit gl.per fi.legis, quæ dicit, eiusdē peritiæ. & secundā dictū Iac.de Aret. qn̄ habetur respectus ad opus perfectū, etiā qui non esset eiusdē peritiæ, posset promittere: & sic non bene sua lec. applicatur textui. Op.dicit̄ in ij.rn̄.ꝙ fideiussor pōt adhiberi obligationi operarū: contra l.sicut j.de fideius. Sol.non dico hic.& gl.tetigit in l.cum filius.§.j.s.tit.j.dico in l.si qs
3 pro eo.j.de fideius. Dicit̄ hic,† duo rei cōstituunt̄ in operis. Contra, quia ex mutatione personarū dicunt̄ aliæ & aliæ operæ: vt l.seruus patroni.cū l.se.s.de ope.li. sed qn̄ alia & alia res promittit̄, non sunt eiusdē rei credendi. vt l.si id quod.§.j.j.e. Sol. Contraria loquuntur in operis, quæ cohærent personæ: & tunc in illis nō possunt constitui duo rei: qa aliæ & aliæ sunt quædā, quæ non cohærent personæ: & in his possunt duo rei constitui. Sed opp. ꝙ nō possunt dici duo rei: qa nō possunt debere insolidum: vt l.ij.s.eo.ti. cū iuncta l.qui insulā.s.tit.j. quia si solū est alienū, & stipulamur insulam fieri, nihil interest nostra si est cōe tunc pro parte. Sol.intelligo in operis quæ nō cohærent solo, sed cuilibet insolidum pn̄t attribui, vt hic.ij.rn̄so. Demum op.ad tertium rn̄. Dicitur hic, ꝙ possunt constitui duo rei debendi: quia sunt eædē. Contra: qa eiusdē hoīs operę non dicunt̄ eædem vt l.si non sortem.§.libertus.s.de condi.iude.multo minus si diuersorum. Soluit gl.hic in operis incertis ibi certis. Sed non est verū, quia hic eiusdē peritiæ: ergo certæ operæ: qa aliter nō posset apparere, an essent eiusdē peritiæ. Soluit gl.ꝙ vere nō sunt eædē, sed fictione iuris finguntur eædē. Sed cōtra, qa secundum hoc operæ pn̄t repeti: ꝙ est con-
4 tra dictum §.libertus. Sol.† Dic ꝙ ad hoc ꝙ operæ duorum hominū fingantur eædē, duo requirunt̄ copulatiue ꝙ hoc agat̄ inter contrahentes: & sint eiusdē peritiæ:
5 vt hic dicit gl.& no. Induco ad quę.† Doctor promisit legere librū, pōt ne per substitutum legere. In l.j.§ ne autē.C.de cad.tol.format Cy.istā q.& dicit secundū Pe. ꝙ §.ne autē.non facit, qa ibi loquit̄ in addiscēte, ꝙ non pōt p substitutū addiscere sed docens bene seruire pōt per substitutum, si est eiusdem peritiæ, per hanc legē. sed non placet, quia oportet quod sint eiusdem peritiæ, & quod hoc inter contrahentes sit actum: vt hic. Sed si erat doctor, q ex casu cōsueuerat sæpe hoc facere ex conditione personæ, quæ nō pōt seruire, vt̄ actū.C.de loca.l.excep.& Insti.loca.circa prin.vel si esset consuetudo stu-
b dij:[b] vt l.ꝙ si nolit.§.qa assidua.s.de ædil.edic.& de aqua plu.
6 ar.l.si prius.§.j. Vnde circa† materiā huius legis distingue qualiter duo rei debendi cōstituant̄ in obligatiōe facti. Dic, qn̄q; in obligatione habetur respect⁹ ad opus pfectū, ita ꝙ est explicabile per aliū: vt l.cōtinuus.§.si ab eo.s.ti.j.& isto casu sine dubio pn̄t cōstitui duo rei, vt hic scd'm lec.Iac.de Are. Qn̄q; habet̄ respectus ad ipsum fieri, & ad personæ industriā: & tūc aut pmittētes sunt eiusdē pitiæ: & pn̄t cōstitui duo rei: vt hic.
7 Aut sunt diuersæ peritiæ: & nō pn̄t, vt ibi. Circa reos† credēdi dic, aut in obligatione venit tale factū ꝙ concernit personā stipulātis: vt promitto seruire in camera, vel mensa, vel curare ab infirmitate: & nō pn̄t constitui duo rei: vt l.si id ꝙ.j.eo.iuncta l.seruus patroni.§.fi.& l.seq.de ope.lib. Aut non concernit personam stipulātis: & tunc aut vtriusq; interest æqualiter, & insolidū: vt promitto Titio & Seio insolidū scribere librum vel operas incertas, puta zappatorias, pictorias, vel si. & possunt constitui duo rei, vt hic. Aut non interest æqualiter: vt facere domū in fundo vnius, vel cōi: et ideo pn̄t duo rei constitui; quia non interest cuilibet insolidū: vt l.qui insulā.s.
8 tit.j. Vltimo hæc lex inducit̄ † ad q.qualiter pbetur interesse singulare. quod tangit glo.C.de sen.quæ pro eo.l.vna in glo. super verbo, subtilitatē.in fi. Alij doc.dicūt ibi ꝙ possunt deponere de affectione eorum, si sunt eiusdē peritiæ: et sic videtur affectio actoris, per hac legē. ꝙ non placet: quia ista affectio habet locū demū duobus concurrentibus, vt s.dixi: quæ cessant in testib⁹. Dic ergo ꝙ testes deponent, ꝙ ipsi viderūt homines eiusdē conditionis habere rem illius qualitatis tantī charam: vel nollent pro tanto carere ea: vt probatur s.ti.j.l.cōtinuus.§.cum ita.

DVos. Ex duobus interrogatis, vel interrogantib⁹, qui respondet, obligatur, & cui respondetur quæritur obligatio: & ab vno tantum ex correis pōt accipi fideiussor.h.d. Et gl.assignat arg. contraria: & non soluit.ibi.§.habet sed illud intelligitur ibi ex præsumpta mente contrahentium: quia aliud tempus commissionis non habet annexum. Hic enim extra propositum diceret̄ intelligi Dy. vel aliter ibi verba stipulationis sapiunt vim conditionis, hic non. Ray.

a ¶ Nemo est. Induco ad q.de qua p Bart. in l.pe.de var.& extraor.cogni. Bald.in l.parabolani.de epis.& cle. Vide quod no.per Bart.in l.de functo.de asses. Ita vide Barto.in l.j.de priu.agen.in rebus.lib.xij.& quod not. Cy.de epi.& cle.l.qsquis.& ibi doc. Et adde secūdū Bal.i c.j.§.si qs decesserit.si de feu sue. cōtrouersia inter do.& agn. ꝙ officia solēnia, sicut est officiū Potestatis, & Capitaneatus, per aliū non pn̄t explicari, nisi in causis necessitatis: vt in auth.de colla.§.ad hoc phibemus.& l.j.§.eius rei.de offic. eius cui man. est iurisd.& de q.Bar.hic & similibus vide p Spec.i ti.de salarijs.§.si.versi.qd si doc. cū seq.& in materia qd not.Bald.in l.cū antiqtas.C.de vsufru.& quod not. in l.Arethusa.ff.de stat.ho.ꝙ dixi, nisi i casu necessitatis, p Bar.i l.de pollicitatiōibus j.de pollici.& de materia p Iaco.de Bel. in d.l.qsquis. C.de episcop.& cleri. Et facit an vasallus possit subinfeudare fundū alteri vasallo: de quo vide Bal.in auth.nisi in iiij.col. C.ad Treb.& vide in materia Bal.in c.j.§.mutus. Epm vel Abbatē.& in tub. q feu.da.pos.& qn̄ alicui est iniunctū ꝙ psonaliter exequatur, nō pōt alteri cōmittere, etiā de partiū volūtate. Ita dicit Spe.de iudi.delega.§.excipitur.vers. itē quod iniūcti.& de materia post Ioā. An.in regula. cōtractus.in mercu.& plene per eū in ista q.in regula, qui facit.& vide tex.in l.sciēdū.§.legati.j.de leg.qd legati non pn̄t dare vicarios alios quā filios suos. Et an rector posset facere vicariū. Imo.in l.obseruare.vbi p Bart.& ibi dixi.s.de offi.pcōsul. Adde do. Alexā.tāgit an vasallus possit subinfeudare, quod Bal.cōsil.lxxij.j.refert Mar.de fano in trac.de iur.emphy.q.xxij.quod si de aliquo honorifico castro fuerint inuestiti nobiles, quod ad ignobiles trāsire non poterit.

b ¶ Consuetudo studij. Et sic not. ꝙ contractus censetur initus secundum consuetudinem. & hoc in terminis Barto. hic sequitur do. Abba.in c.ad nostrā.de reb.eccl.nō alie. bene facit quod not. in l.si prius.§.j.de aqua plu.arcen.& quod not.Bal.in l.j.C.pro socio.in iiij.qō. Item cēsetur initus iuxta dispositionem statutorum, iuxta not. in l.vt iurisiurandi.§.si liberi.s.de ope.liber.in versic. sed in isto casu.pro Barto. & Bald.in l.liberti.in xij.colum. C.eodem.ver.sed quid si esset. Et cum Barto. concor. Io. And.in regula, qui facit. in mercu. vbi plus dicit ꝙ idem est si erat consuetudo solum pmittētis. vide Bartol.in l.magistratus j.ad munic.& Bartol.in l.j.§.iudi.j.de var.& extraordin. cog.in vltima quæstio.& vide in l.j.in vltima quæstio.in prin.C.de sentent. quæ pro eo quod interest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Duo rei. Non vitiat. Vide plene per Bart. in repe. auth. hoc ita. C. eodem in xii. q. vide in l. fi. j. e. vbi idē dicit, quod iu d. auth. Et an habeat isto casu beneficium diuisionis hodie, vide Bart. in l. si ex duobus. j. eo.

b ¶ Singularis est. Et eam notanter allegat Bald. in l. in bonæ fidei. in j. colū. Cod. de pact. vide ibi per Salic. plenius ad dicta per Bar. in repe. Alex.

c ¶ Ex duobus reis. Vide per Bar. in repetitio. auth. hoc ita. de duobus reis. in xii. q.

d ¶ His verbis. Pro intellectu huius legis vnde Sali. in l. legem. in iij. qō. C. de pac.

e ¶ Tene. Not. quod lex non pōt fingere id, quod est impossibile in genere: secus si in specie. Vide Bald. j. de solut. l. sub conditione. sed secūdum Angel. fallit. l. ita vulneratus. j. ad legē Aquil. vbi fingit impossibile de natura in suo genere, videlicet hominē bis mori. Sed illud est speciale fauore vltimæ voluntatis, ne delicta remaneant impunita. And. Barb.

1 *Modicum tempus, nec actus contrarius non vitiat constitutionem duorum reorum.*
2 *Longum interuallum inter obligationem vnius, & alterius, non vitiat constitutionem duorum reorum.*
3 *Interrogatus si dicit, facias scribere, & postea respondet: dicitur incontinenti respondere.*
4 *Actus necessarius naturæ intermedius inter interrogationem & responsionem, non vitiat obligationem.*

Duo rei. Modicum interuallū constitutionem duorum correorum non vitiat, a nec actus medius cōstitutionē correorū, nō cōtrari". hoc dicit. 1 †No. ꝙ modicū tps nō vitiat: ergo lōgū tempus vitiat. Itē no. ꝙ actus nō cōtrari" cōstitutioni, nō vitiat. Op. §. e. l. iij. in prin. gl. sol. vt ibi vera sol. est illa. Inter interrogationē, & rñsionē eiusdē, actus cōtrari", vel †longum interuallum impedit constitutionem, vt hic: sed longū interuallū inter obligationem vnius, & alterius nō vitiat. Quæro † qd si instrumento interrogas me, dico, facias scribi: deinde respondeo. Dicit gl. ꝙ incontinenti videor rñdere: tene menti, quia singularis est b. Quæro quid in alio † actu medio interueniēte, qui nō pertinet ad hoc? Et gl. dicit, ꝙ oīs actus dicitur cōtrarius, ab obligatiōe nō pertinēs. Gl. nō bene dicit simpliciter: sed debet determinari p l. cum antiquitas. C. de testa. quia ibi vides, quod actus necessarius naturæ interueniēs, non dicit actus contrarius.

1 *Hodie an interrogatur, vt ille qui est obligatus pure, possit opponere beneficium diuisionis, conditione alterius pendente.*

c EX duobus reis. c Bi spari tas qualitatis quæ speratur reduci ad paritatē, nō vitiat cōstitutionē correorum. h. d. Opp. de l. eandē. §. j. j. eo. Sol. plures dantur hic, tene vltimā. quia hic est disparitas in tempore, ibi in culpa. Et ratio est, quia hic aduenientē conditione reducitur ad paritatē: ibi nunq̄ reduci sperat. Opp. de l. si id ꝙ. Sol. ibi est disparitas in re: hic in qualitate. † Quæro, vtrū hodie sit correctū per ius Authenticorū: vt ille qui est obligatus pure, possit opponere, beneficium diuisionis pendente conditione alterius. Gl. tangit C. e. auf. hoc ita. Dy. tangit hic. Dicam j. e. l. si ex duobus. §. si à Titio.

1 *Dicto, que, quando est coniunctio, debet scribi per e, breue, alias longum.*

d His uerbis. d Si in vnius persona non consistit obligatio, alter tenetur insolidum, si tanquam duo rei se obligabant: alias in virilem. hoc dicit. 1 †Nota quod dictio que, debet scribi per e, breue, quando est coniunctio: alias longum: vt in glo.

1 *Duo rei debendi in mutuo constitui possunt.*
2 *Lex super impossibili, quod in genere potest esse possibile, licet non in specie fingit.*
3 *Duo rei qualiter constitui possunt in deposito, & commodato, tam in primitiua, quam in secundaria obligatione.*
Obligatio, rem restitui, quo ad obligationē est diuidua, sed quo ad solutionē indiuidua.
4 *Duo rei an constitui possint, quando in obligatione est quid indiuiduum, vel factum, remissiue.*
5 *Obligati accessorie, quando teneantur insolidum, si non exprimatur.*
In mandatoribus accessorie se obligantibus hodie nihil est innouatum.
6 *Plures accessorie se obligantes, posito quod insolidum teneantur, an sint duo rei.*
7 *Gerentes aliquod officium, vel aliquam administrationem, an obligentur ciuiliter, vel insolidum, vel sint duo rei.*
8 *Intellectus ad §. duobus. in l. creditor. j. mandati.*
9 *Mercatores plures qui vnam mercantiam gerunt, vel vnam negotiationem, an ex contractu vnus quilibet teneatur insolidū, & quilibet insolidum agere possit, & an sint duo rei.*
10 *Proponens institorem, vel exercitorem, licet possint insolidum conuenirī, sunt institor & exercitor: non tamen dicuntur duo rei: sed vnus teneatur principaliter, alius accessorie.*
11 *Plures domini eiusdem serui, licet de peculio teneantur insolidum, an sint duo rei.*

LEandem. Re, verbis, testamētor consensu pūt cōstitui duo rei. h. d. Opp. in auf. eo. in prin. Sol. dicit gl. aliud olim, aliud hodie. Tu dic, ꝙ in modo cōstituēdi nil est innouatū, vt dixi §. eo. l. ij. Pro declaratione huius legis & † materiæ quæro primo, an in obligatione quæ re cōtrahit̄ ad diuidua, vt rātūdē reddat̄ in gñe, vt in mutuo, possint constitui duo rei? Videt̄ ꝙ sic: vt C. si cert. pet. l. si nō singuli. & C. eo. l. propter. Contrariū dicit do. Mar. Sis. dicēs ꝙ ante possent cadere sydera de cœlo, q̄ obligatio, quæ re cōtrahit̄ vltra quā puenit: vt l. si tibi. in prin. §. de pac. & in legibus cōtrarijs fuerunt cōstituti duo rei verbis. cōiter omnes tenēt cōtrariū, per prin. huius legis. & C. e. l. propter. & C. si cert. pe. l. nō singuli. Ad cōtrariū rñdeo, ꝙ si vni numeraretur aliorū volūtate, omnibus numeratū videt̄ iuris fictione: vt no. p gl. in d. l. si non singuli. Sed cōtra hoc instatur: Id quod est impossibile de natura, nō pōt fieri per legē. l. si pater. in fi. §. de adop. & loca. l. qui ad certū. sed impossibile est secundum naturā, vt eadē pecunia perueniat ad plures insolidum. ergo nō pōt fingi. Huius timore dicit Pet. ꝙ nō fingit̄ ad plures peruenisse insolidū, sed ad oēs simul puenit in veritate: & sic nō nascūtur plures obligationes, sed vna, quæ tenet plures homines: sicut vnus funis ligat plures. Et hoc tenet Cy. in d. l. si nō singuli. & C. e. l. propter. Hoc nō placet: quia in pluribus reis licet sit vna obligatio in effectu, tamen in veritate plures sunt obligationes, quilibet tenet̄ propria obligatiōe: vt hac l.

e §. fi. l. si re". & de fideiuf. l. gñaliter. Tene e ergo solutionē gl. ꝙ fingitur pecunia ad quēlibet peruenisse pro solido. Nec obstat si dicat̄, † ꝙ lex nō fingit̄ sup impossibili: quia verū est super eo, q̄d est impossibile in gñe, vt q̄d filius sit antiquior patre: sed si īpossibile, licet sit impossibile inspē, vt in his terminis, in qbus loquimur: tūc lex fingit. Excēplū. Impossibile est, ꝙ ille qui est filius Titij, sit filius meus: tamen quia in genere possibile est ꝙ habeā vnū filium talē, & eius ætatis, pōt fingi per ius ꝙ talis sit meus: vt d. l. si pater. in fi. cū l. seq. de adop. Sic impossibile est, ꝙ ille, qui fuit apud hostes, semper fuerit in ciuitate: tamē quia in genere suo possibile est, videlicet ꝙ talis semp fuerit in ciuitate: ideo lex pōt fingere ipsum fuisse in ciuitate. Ita hic, possibile est, ꝙ in genere suo talis pecunia puenit ad me. Idē ꝙ peruenit ad te & ad aliū: ideo hoc inducit̄ per fictionē: licet in casu, in quo sumus, s. donec pecunia est apud vnū, impossibile sit esse apud alium. Et ista ego dixi in l. his q pro emp. §. de vsuc. Vel aliter: Impossibile est ꝙ eadē res peruenat ad plures insolidum. Dico, verum est in effectu: sed hic non potest puenire ad plures, sed apud vnū remanet in effectu:

3 quia vna exactio sufficit. Cōcludo ergo † ꝙ plures rei debēdi possunt re cōstitui, si hoc agatur, sine aliqua stipulatione, sicut §. dictū est in alijs obligationibus. & idem dico de duob' res credēdi: vt C. si cert. pet. l. cum te. Secūdo quæro, qd in obligatione, quæ re cōtrahitur, vt eadē species reddat̄: vt in depo. & commodato, & si. Respōdeo, debes scire, ꝙ ex hoc contractu duæ oriunt̄ obligationes: vna primitiua ad rei restitutionem: alia secūdaria ratione doli, vel culpæ commissæ in rem. Aut ergo quæris de illa primitiua obligatione ad rem restituēdā: & tūc ita demum cōstituūtur duo rei debēdi, & si est actū: vt C. loca. l. si diuisa. alias quilibet tenet̄ ꝑ parte: arg. §. cōmo. l. ij. §. hæres. & depos. l. si duo. licet tamen quilibet ꝑ parte teneatur, & sic est obligatio diuidua, diuisa quo ad obligationē tū vnus soluēdo partem non liberatur: & sic est indiuidua quo ad solutionem: vt d. l. si duo. Et de hoc plenius dixi in l. eadē. §. Cato. §. de ver. ob. licet gl. circa hoc nesciat quid dicat. §. depo. l. j. §. si apud duos. Si vero quæris de obligatione secūdaria, q̄ cōtrahitur ratiōe doli, vel culpæ: tūc aut est actum ꝙ sint duo rei, & sunt: aut nō est actū: & tūc aut vnus tantū commisit dolū, vel culpā: & ille solus tenet̄: vt l. j. §. si apud duos. in fi. §. depo. Aut vterq̄ cōmisit: & tūc vterq̄ tenet̄ insolidū tāq̄ duo rei: vt d. §. si apud duos. & l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. in fi. §. cōmo. & l. si duo. §. depos. Et hoc de reis debendi. Rei verō credendi in tali obligatione nō constituuntur, nisi hoc agat̄. §. depo. l. j. §. sed si duo. Tertio quæro, † quid si in obligatione veniat aliquid q̄d sit indiuiduū, quo ad obligationē, & solutionē? Dic vt dixi §. eo. l. ij. Quarto quæro, qd in obligatiōe factū, an possint cōstitui duo rei? Dic vt §. eodem. l. nema.

Quinto

Universidad de Deusto Biblioteca

Quinto quæro, quid in his qui obligant accessorie. Ista quę. habet duo capita. Primo, vtrū teneantur insolidum, etiā si nō exprimatur. Secundo posito ꝙ insolidū teneāt. vtrū sint duo
5 correi siue duo rei debēdi? Circa primū dico † qd̄ qnq; ꝗs obligat accessorie i. ꝑ alio, alienā obligationē princi; aliter suscipiendo: & isto casu non tenet insolidū, nisi sit actum: vt C. ad Velle. l. si paternā. & ibi no. Idē no. §. de fideius. l. si Titi⁹. Qn̄que obligant plures pro alio, cōstituendo plures: & tunc idē quia quiquilibet tenet ꝑ parte, nisi sit dictum ꝙ teneant insolidum, vel obligauerunt se alteruatiue: vt C. de constitu. pec.
a authen. si quādo. Quādoq; aliqui obligant pro alio proprie fideiubendo: & tunc quilibet tenetur insolidū, etiam si nō sit dictum: vt Insti. de fideius. §. si plures. & C. de fideius. l. nō recte. Quandoq; plures obligant pro alio mandando: & tunc diuersæ sunt gl. Nā glo. quæ est §. manda. l. si mandato Titij. §. Paulus respondit. Vnum videtur velle ꝙ hodie requiratur
b quod expresse agatur. expressius in l. creditor[b]. §. duobus. eo. ti. Contrarium, s. quod in mandatoribus nil sit innouatum hodie, no. glo. §. ꝙ iussū. l. j. §. fi. & hic in gl. quæ incipit, & manda to. Et istud puto verius per id ꝙ not in d. §. si plures. Insti. de fideius. & d. l. non recte. Et hoc cōmuniter tenent doct. quia ꝑ auth. nil est innouatū in modo constituēdi, vt §. dictū est. Sed
6 quæ est ratio diuersitatis inter prædictos casus? Circa scd̄m † credo quod primo casu qn̄ principaliter obligationē alterius suscipiunt: si hoc agatur vt teneant insolidū, sunt duo rei: vt vt d. l. si paternā. & qd̄ ibi no. & videt expressum §. ad Velle. l. vir vxori §. fi. cum l. seq. In his vero, qui obligantur cōstituēdo, nō obligantur insolidum, nisi agatur, vel alternatiue promittatur: tunc dicunt duo rei. Et dic vt statim dicā in duobus fideiussoribus, vel mandatoribus: quia eadem est ratio: vt l. fi. §. de consti. pe. In duobus vero fideiussoribus, vel mandatoribus, licet teneantur insolidum, etiā si non sit dictū: & licet dicantur confideiussores, vt j. de fideius. l. Titius. non tamē sunt duo correi. Patet ex diuersitate nominū, & titulorū. Nā si idē esset, quare fecisset per se titulū de duob⁹ reis. & ti. de fideiussor. & manda. Præterea, patet ex hac l. & l. j. C. eo. coniuncta l. vt fideiussor. j. dę fideius. Præterea, licet factum vnius correi alteri noceat: vt j. eo. l. pe. non tamen factum vnius fideiussoris nocet alteri, sed solum sibi, & suis successoribus: vt §. tit. j. l. si seruū. §. nunc videamus. & ibi no. Ad hoc ergo vt iura duorum reorum haberent locū inter eos, esset necesse ꝙ hoc exp̄ſ se ageret, ꝙ tanq; duo rei intercedunt: vt expresse dicit in d. l. vir vxori. in fi. cū l. seq. §. ad Velleia. Plus dico qd̄ ēt si exp̄ſse ageretur quod insolidum tenerentur, hoc casu non sufficeret ad constitutionem duorum reorum: quia esset expressio eorum quæ tacite insunt: vt C. de fideius. lege non recte. Est ergo necesse ꝙ exprimatur ꝙ tanquā duo rei ꝑmittūt. Et hoc de reis debendi: plures vero rei credendi accessorie nō cadūt.
7 † Sexto quæro, quid in pluribus, qui gerunt aliquod officiū, vel aliquā administrationē, an obligent viriliter, vel insolidū & an sint duo rei? A duertatis: an quilibet habeat insolidū administrationem? Dixi in repe. l. j. §. si plures. §. de exerc. nūc dico qualiter obligentur. Circa ꝙ dico, ꝙ qn̄ plures gerūt aliqd̄ negotium sponte, nullo præcedente mandato: & tunc non tenentur insolidū, sed prout quisq; gessit: vt l. cū alicui. in fin. §. de neg. gest. & ꝙ ibi no. in gl. quādoq; præcedit aliquod mandatum à lege, vel ab hoīe: & tunc aut officiū, seu administratio quæ geritur, est publicū authoritate & vtilitate: aut publicum authoritate, sed priuatum vtilitate: aut authoritate & vtilitate priuatum. Primo casu, quilibet tenet insolidū: vt l. Imperator. ad munici. & de ma. conue. l. magistratus. & sunt duo rei debendi, licet non per omnia: vt l. si pupillus. §. de admini. tut. Et hoc dico, siue sit administratio ordinaria, siue delegata arg. l. ex facto in fi. §. de neg. gest. & de man. conue. l. fi. & ꝙ ibi no. in vlt. gl. licet inter hæc sit aliqua differentia in illa materia quā tractam in §. si plures. Secundo casu: quando est munus publicum authoritate, sed vtilitate priuatum, & tunc idē: quia quilibet tenet insolidum, & sunt duo rei debendi. licet non per oīa: vt d. l. si pupillus. §. de admi. tu. & l. j. §. nunc tractemus §. de tute. & ra. distra. & de adm. tu. l. iij. cū fi. & ꝙ dico in tuto
c ribus, idem in actoribus constitutis ab eis: argu. d l. ex facto. in fine, supra de negotijs gestis. Tertio casu, quando administratio est priuata authoritate & vtilitate: & tunc aut sunt institores, aut exercitores: & tunc qa eis vī mandata administratio insolidum, credo eos teneri, & esse duos reos, licet non per oīa: vt l. j. §. si
d plures. §. de exer.[d] cum sua gl. quæ æquiparat eos tutoribus. & l. si pupill⁹. de admiñ. tuto. Aut loquimur in pluribus procura-
8 toribus: & tunc aut fuerūt facti insolidū † & quilibet tenet insolidum, & erunt duo rei, sicut duo tutores, vt l. creditor. §. duobus. §. man. & ꝙ ibi no. in prin. glo. & iste est verus intellectus illius §. quia officiū erat eis cōmissum insolidum, sed erat dubium, qualiter obligatio, quæ contrahit rōne doli, vel culpæ committat. Et dicit ꝙ insolidū. Nā si intelligis ꝙ esset actum ꝙ insolidū tenerent, nullum esset dubiū illius §. nec in hoc est aliquid innouatū ꝑ iura Authenticorū, licet gl. ibi aliter dicat & male: qa in modo cōstituēdi nil innouatur, vt pluries dictū est. & hic est regula: ꝙ qui pñt administrare insolidū, insolidū tenent: vt l. si plures. §. de cura. bo. dan. Si vero administratio nō fuit concessa insolidum, tunc vnus nō pñt contrahere sine alio: & qlibet tenet tm̄ de suo facto, nec erunt duo rei: vt l. cū alicui. in fi. de ne. gest. & arg. de exerci. l. si tm̄ plures. in princ. Et hoc de reis debendi. Plures vero reos credēdi, hoc mō nō admitto posse contrahi: qa quilibet ageret ꝑ suo interesse. Septi-
9 mo † quæro[e] plures mercatores vnā mer-
e cantiam gerunt, vel vnā negotiationem an ex contractu vnius quilibet teneat insolidum? & qlibet possit agere insolidū? & an sint duo rei? Pe. & Iac. de ra. dicunt ꝙ sic. & Cy. sequendo eos §. si cer. pet. l. ꝙ te. ad silitudinē tutorū, & magistratuum. Certe male dicunt, & cōtra casum l. si tm̄
f plures. in prin. §. de exerci. Vñ tu dic[f] qd̄ aliqn̄ à pluribus, q̄dā gerit negotiatio q̄ eis decernit ex publico: & tūc fateor qd̄ sunt duo rei actiue, & passiue: vt l. si vnus in prin. §. de pac. & l. si duo. §. de arbi. & de pac. l. idē in duobus. vbi loqt̄ in pluribus argentarijs, quibus officiū decernebatur ex publico: vt l. argentarius. in princ. §. de eden. & no. in l. quæ dā. §. nūmularios. eo. tit. Et facit quod dixi §. de tuto. & curat. & magistra. Facit §. de lo. publi. fru. l. j. vbi vterq; sociorum insolidū habet actionē. Si vero talis negotiatio propria volunta
g te[g] fuerit assumpta, nō ex publico: tūc aut plures gerūt istā negotiationē & mercantiā ꝑ suos īstitores, seu exercitores, qui in vulgari appellant factores: & quilibet eorū tenet insolidū institoria: seu exercitoria: vt §. de exercit. l. j. in fi. & l. sequē. & de insti. l. habebat. §. fi. & l. seq. & satis arbitror eos esse tanq; duos reos debēdi: qa ad idē, & eadē obligatione tenet vterq;. Constat em̄ ipsos esse obligatos: vt l. j. §. pe. de exerci. & sic talis actio est natiua, non datiua. Itē snīa lata pro vno, ꝑdest alteri: vt d. §. pe. l dē puto ꝙ l. fi. §. eo habeat locum in eis ꝑ illā rōnē, ne in plures, &c. vt §. de exerci. l. ij. Dico ergo ꝙ sunt duo rei debendi. Duo vero rei credēdi nō ita cōstituūt: qa ex cōtractu institoris, seu exercitoris ñ q̄rit actio dñis, nisi cessa actiōe & nili in subsidiū: vt l. j. ī fi. cū l. fe. de insti. & l. si eū. §. j. de exerci. Si vero talē negotiationē gerūt ꝑ seipsos: tunc aut ambo simul: & quilibet tenet ꝑ portione, quā habet in negotiatione vt l. si tm̄ plures. in prin. de exerci. Aut exercēt separatim: puta sunt duo socij: vnus exercet Perusij, alius exercet Florentię:

a ¶ Quandoq; Nam secūdū Ang. est verū, nisi delictū committat circa rē, quæ sui natura est diuersa: vt pecunia l. si duo. ī. deposi. Andr. Barba.

b ¶ In l. creditor. De cuius legis intellectū vide in ꝑxi. qū. ✠ POMATES.

c ¶ In tutoribus. Vide de Raph. Cu. consil. xxiiij. & Are. xxix. col. iij. & vj. i v. dubio. vbi sequitur intellectum Bart. ad l. creditor. §. duobus. alleg. ✠ POMATES.

d ¶ De exerci. Vide Panor. consi. xxj. ad fi. vol. ij. & Are. consi. lxvj. col. §. & seq. cum seque. vbi pulchre tangit dicta Bar. hic, & col. v. in ij. dubio.

e ¶ Septimo quæro. Per Bal. in rubr. C. de exerci. ad fin. in l. prædia. in iiij. col. ī. de acq. poss. vbi remittit se ad not. per Barto. in repe. in l. j. §. si plures. de exerc. Adde qualiter vnus mercator socius obliget socios quando sunt plures. Pet. de Anchara. consi. cccxxxiij.

f ¶ Vnde tu dic. Vide de Bald. in l. cum in Gallia. ñ cert. pet. & quod not. Bald. in l. certum. in ij. col. C. fami. erciscunde per Angel. & Paul. de Cast. in l. si vnus. in princip. §. de pact. & Fulgo. in l. si plures. eod. tit. Et an vnus possit liberare, vide per Ang. in dicta l. si vnus. in prin. & ibi etiam an vnus possit cōpromittere.

g ¶ Voluntate. Quando obligē dñs ex facto istorum administratorum, vide qd̄ no. Bal. post Bar. in authē. hoc ius porrectum. de sac. sanc. eccle. in v. col. & Bal. in rub. C. de constit. pecu. in iiij. col. & ꝙ habetur in l. cuicunque. §. sed & cū fullo. §. de instit. & tex. ibi Barto. in l. ex facto. §. de neg. ge. Ad de qualiter institor obliger domi. Abb. consi. lxxiiij. lib. ij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Non impedit. Et q diuersitas spediat constitutionē duorū reorum, plene vide Bar. in reperi. auth. hoc ita. in xij. qd. C. de duo. re. Et an hodie in casu isto habeat locū bñficium diuisionis, vid. bart. in l. si ex duobus. §. j. j. eo. in fi.

b ¶ De Roma. Vide q dicit Bart. in l. cū qs. circa fi. j. de so. & Bar. j. ea. l. in prin. et Bar. in l. fi. in fine. ij. colū. j. eod. & qd in obliga. & fideius. vi de Bart. in l. Græce. §. si quis Stichum. j. de fideius. Et ad primum vide Paul. de ca. in d. l. si reus. j. eo. vbi tex. videt velle q sint duę obligationes.

c ¶ Reos. Omnia dicta reassumit Bart. in auth. hoc ita. C. e. Istū tex. alleg. Bart. in l. hæres. §. seruo. in prin. j. de fideius. Add vt refert Pau. de Ca. q iste tex. inducit p Ange. ad q. q si duo fuerunt capti p maleficio, pro quo venit imponenda pœna pecuniaria q vnus p altero poterit fideiubere tñ dicit Pau. q iste tex. nō multū facit, & se remittit ad l. penū. de tuto. & curat. da. ab his. Itē inducit p eūdē Ang. cōtra Bar. in l. q seruū. de fur. q dixit q qs non tenetur tantūq̃ fur, & tan quā pstans opem in eodē: quia Ange. dicit eē cōtrariū, q q libet ēt principalis, & qlibet q præstat opem alteri. nec est inconueniēs: arg. huius l. & ita dicit qd practicatur Pau. de ca. q cū ipso trāsit.

d ¶ Inuicē fideiubere. An duo rei debendi adinuicē videantur fideiubere, aliqd p Bal. in d. l. j. C. eo. ti. & vide in l. in duobus. §. vbi duo. j. e. Adde an duo rei dicantur adinuicē fideiubere, vide Bal. consilio clxviij. iij. volumi.

tūc quilibet tenet insolidū. Videntur enim inuicē institores ꝓposiri: arg. §. si cer. pet. l. ei q in ꝓuincia. in fin. C. de fab. l. iure ꝓuisum. li. xj. Facit de acq. re. do. l. traditio. §. fi. Pro hoc facit illa rō, ne in plures, &c. q tenet Iaco. de Are. in d. l. si tñ plures. in prin. licet gl. in l. j. in fi. eod. titu. vacillet.

10 Octauo ꝗquero: institor, & exercitor pñt cōueniri ex eorū cōtractu. Itē ꝓponēs, et qlibet insolidū, an dicantur duo rei? Qd vī, vt l. j. §. peñ. §. de exercito. Cōtra puto q vnus teneat principaliter, alius accessorie & iō magis æqparē eos fideiussori, & principali: sicut dicimus in patre & filio: vt l. cū filiū. in prin. §. de verb. ob. Cōstat aūt fideiussorē & principalē nō eē duos reos: vt no. j. de sol. l. cū quis. §. si qs ꝓ reo. & q

11 not. per doc. C. e. l. fi. Nono q̃ro, ꝗplures dñi eiusdē serui tenent de peculio insolidū: vt §. de pecu. l. & ancillarū. §. si quis cū seruo. cū si. an erūt duo rei? Breuiter dicerē, qñq̃ quilibet insolidū tenet ēt respectu peculij, q est penes sociū: qñq̃ tenet insolidū tñ respectu peculij, q est penes se, vt ꝓbatur §. de pecu. l. si noxali. §. fi. cū l. seq. Prio casu, dicerē eos eē duos reos: quia ad idē, & eodē respectu tenent, & eadē obligatione, sicut duo rei: & sicut supra in pluribus ꝓponētibus vnū institorē. Secundo casu, dico eos non esse duos reos: quia in singulis personis propriū est per se id q debet, ergo &c. vt l. si id. j. eo. Ista enim actio de peculio habet naturā actionis realis: vt l. quæsitum. in prin. de pecu. & no. per Cy. C. q cum eo. l. dominū. sic quilibet per se videtur teneri ad diuersam rem. Alia, quæ circa hanc materiā de modo constituendi deficiunt, dicam in l. si id quod. j. eo.

Sed si quis in deponendo.

Imparitas culpæ, ab initio vitiat cōstitutionem duorū correorū: secus si ex post facto. h. d. Op. q factū vnius ex reis debēdi ꝓdest alteri, si sunt socij. Opp. §. eo. l. ex duobus. & Institu. e. §. fi. Gl. dicit sol. quia hic imparitas culpæ: & ibi diei, vel conditionis, qa posito q ꝓmitto pure: tu sub cōditione, nō est imparitas: qa tu interim nō teneris. Præterea, imparitas diei speratur reduci ad paritatē: imparitas culpæ nunq̃ sperat reduci ad paritatē. & ista est vera. Oppon. quia vitiatur res si deuenit ad eū casum, à quo incipere nō pōt: vt l. plurib. §. & si placeat. & l. si sub vna. §. j. §. titu. primo. & l. si pro patre. §. versum. §. de in rem verso. & l. sufficit. §. de cōdictio. indebiti, & l. si à reo. §. sub diuersis. j. de fideiussori. Sol. Nego maiorē: quod deueniat ad eum casum à quo incipere nō potest, quia si remittatur culpa pacto, ex postfacto: tunc exceptionē parit: & remanet obligatio, quæ ab initio fuit, & nūc est par. Secus si à principio remittatur culpa: quia tūc nō est par obligatio. Dicitur hic quod pactum factum vni ex reis debendi, q sunt socij, alijs prodest si communis culpa interueniat. quero ergo vtrum pactum vnius ex reis debendi prosit alij. Et dic vt plene dicam j. eo. l. ex duobus.

a **Cum duos.** Disparitas locorū nō impedit constitutionē correorū. h. d. Opp. §. ti. j. l. j. in principio. vbi dicitur, q inter absentes nō valet stipulatio. Glo. dicit q fuerunt duo rei constituti cōsensu nō verbis. Vel pōt esse q hodie stipulor hic, & seru meus Florētię, ar. l. fi. §. si inter eos. §. ti. j. Vel aliter stipulor hodie hic ab vno, & alibi stipulor ab alio recto tramite eūdo. Sed nō hoc oportet te ponere: qa interuallū tpis inter vnā obligationē & aliā, nō vitiat, si agatur hic q sint duo rei: vt l. iij. in prin. §. e. & propter hoc inculcatio gloss. nō fuit necessaria. Vel pōt esse q existens Carthagini à duobus fuit stipulatus, ex diuersis locis, hoc est, q vnus moue

b ret se de Florētia, & alter de Roma ad eundum Capuā. & sic primo posui casum, q placet Dy. sed qd supra dixi, pl' placet. Itē hic dicit, q sunt plures obligationes. Oppo. de l. iij. in fin. §. eo. Sol. duæ sunt veræ: in effectu vna. non habetis alia. 10.

SI duo rei. Correus nō socius nō opponit cōpensationē de eo, quod alteri correo debet. h. d. Opp. de l. si quid. §. de cōpē. Sol. Aliud in fideiussoribus vt ibi: Aliud in duobus reis, vt hic. Et ex hoc cō cōcludit Ioan. pro sua opi. quia duo rei nō videntur inuicem fideiubere: vt dicam de hoc j. l. proxima.

1 *Duo rei debendi, an videantur inuicem fideiubere.*
Obligatio duplex oritur ex fideiussione.
Fideiussor potest strictè, & large intelligi.
2 *Plures tutores licet non sint propriè fideiussores, tamen de iure antiquo exemplo fideiussorum conueniebantur.*
3 *Correus qua actione repetat à correo quod soluit.*
4 *Plures tutores curatores, vel administratores ciuitatis, si unus soluit, qua actione repetat ab alijs. remissiuè.*
5 *Si unus ex pluribus depositarijs, vel commodatarijs soluit, qua actione repetat ab alijs.*
6 *Si unus ex correis sub iuramento liberat alium, non potest à correo repetere partem.*
7 *Correus, qui liberat alium acceptilatione sibi facta à creditore, quando repetat partem à correo.*
8 *Correus damnificatus culpa alterius, potest ab illo repetere.*
9 *Alter ex correis credendi qua actione repetat à correo, qui solutionem recepit.*
10 *Alter correus credendi potest à correo, qui liberauit debitorem acceptilatione, repetere eo modo, quo quando solutionem repetiisset.*
11 *Qua actio cedi debeat uni ex reis debendi, & quando, & quo iure, & in quantum cedi debeat. remissiuè.* 11.

c **REos.** c † Duo rei possunt inuicē fideiubere: & pōt
1 actor actionē diuidere quo ad quantitatē, & quo ad pētendi modū. h. d. Opp. in auth. eo. in princi. posita C. eo. auth. hoc ita. Solu. hodie habent beneficiū diuisionis, olim nō. quod plenē dixi supra, eo. l. iij. §. fi. Opp. de l. j. §. nunc tractemus. §. de tute. & ra. distra. Sol. ibi loquitur in pluribus tutoribus. Oppo. Institu. de fideiussoribus. §. si plures. Sol. ibi loquitur in his qui tenētur accessoriè, vt plenē dixi in l. iij. supra, eodē. Restat videre, an duo rei inuicē videantur fideiubere. & ideo pro declaratiōe plena huius materiæ principaliter videndum est, qualiter vni cōtra alium succurratur. & primo circa duos reos debendi. Ad quod inuestigādū primo

d videndū est, an videātur inuicē fideiubere? d Ista quæstio tangitur hoc titu. & C. eo. in multis locis, vt in l. vir vxori. supra. ad Velle. & infra, de fideiussoribus. l. Vrannius. C. eo. l. j. & fuit magna cōtrouersia inter doctores olim, & hodie. Mar. tenuit q videantur fideiubere. Ioan. cōtra, s. q non videntur fideiubere. & Azo distinxit, vt plenē not. in lege, vir vxori. & ibi glo. tenet opin. Azo. & in auth. eo. in prin. sed glo. tenet C. eo. l. j. opinio. Ioan. Sed cōtra opp. fideiussor nō pōt obligari, nisi verbis: vt C. de fideiussoribus. l. blanditus. & §. tit. j. l. v. §. satisacceptio. & mand. l. si hæreditatem. §. j. Sed si duo rei possunt inuicem constitui: vt C. eo. l. propter. & supra, eod. l. eandem. ergo non videntur inuicē fideiubere. Dy. tenet opinio. Azo. Ad hanc rationem respondit, q ista ratio concludit in fideiussione expressa, sed non tacita. Pet. & Iac. de Rauen. & Cy. sequendo eos dicunt, q duo rei nullo modo videntur fideiubere. Nam in duobus reis, quilibet æqualiter debet obligari insolidū, vt principalis: nec attenditur ad quem pecunia peruenit: vt infra, eo. l. penul. & C. si cer. peta. l. si non singuli. sed secundū eos, qui dicunt q videntur fideiubere, hoc non esse: ergo &c. Præterea, non reperies quōd de iure Digestorum, & Codicis, duo rei habeant beneficium diuisionis ergo &c. Item hoc nulla lege cauetur quōd videantur fideiubere: ergo &c. Et in hoc residet Cyn. C. eod. l. j. licet per multa verba. Vides ergo q ex dictis eorum nullam claritatem habes. Quid ergo dicemus? Iaco. de Bel. disputauit istā q. & posuit eam in auth. eo. qui melius attingit veritatem, quā aliquis: tamen multū obscure loquitur. Tu ergo clarius, & melius ad declarationē præsentis materiæ, debes scire, q ex fideiussiōe oritur

Universidad de Deusto

oritur duplex obligatio: vna, quā fideiuſſor obligat̃ creditori: & iſta ſemper cōtrahitur verbis, vt dictū eſt: & talis habet beneficiū fideiuſſorū: vt auth. præſente. C. de fideiuſ. nec eget beneficio huius auth. de duo. re. & iſte eſt proprie fideiuſſor reſpectu creditoris. Alia eſt obligatio, q̃ cōtrahit̃ iter reū & fideiuſſorē: & iſta cōtrahitur cōſenſu. Nā reus videt̃ mandare fideiuſſori ꝙ ſoluat: vt l. indebitā. §. de cōd. indebi. Et de hac loquitur ti. man. & hoc mō conſideratur fideiuſſor reſpectu ipſius debitoris. Itē fideiuſſor pōt intelligi ſtricte, qui alienæ obligationi accedit: vt j. de fideiuſſ. l. j. & l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor. Poteſt etiā accipi large fideiuſſor omnis qui eſt obligatus pro negotio, quod ad alium ſpectat, non ad ſe. hoc modo accipitur in ti. ad Velleia. l. j. C. ad Velle. Si ergo q̃ritur, an duo rei videantur fideiubere inuicē: dic, aut quæris, vtrū dicantur fideiuſſores inuicē reſpectu creditoris. Et dico ꝙ ſic, duobus caſibus tm̄, ſ. ſi hoc eſt actū expreſſe, vt hac lege. Vel ſi eſt color quæſitus: vt ſ. ad Macedo. l. ſed Iulia. §. j. et iſtis caſibus hñt beneficiū de fideiuſſoribus, nec eſſet neceſſe beneficiū de duobus reis. extra iſtos caſus duos nō videntur fideiubere reſpectu creditoris. Hoc expreſſe dicit tex. in d. l. ſed Iulia. §. j. & hoc modo intelligendo, verū dicunt Vltramōtani. Aut quæris vtrū videantur fideiubere inuicē quo ad actionē dandam inter eos, & aſſumēdo fideiuſſores large: & tunc aut duo rei ſunt cōſtituti ex mera liberalitate: & tūc verū dicit Ia. quia videntur fideiubere, ſi ſunt ſocij, non alias: vt l. in lege Falcidia hoc eſſe ſeruandū. ad l. Falci. Aut nō eſt ex mera liberalitate: puta quia vere pecuniā, quam petierat, recepérat: & tunc vera eſt opi. Azo. quia eatenus vī fideiubere alter ꝑ altero, quatenus negotiū ad alterū in veritate ſpectat: vt d. l. vir vxori. & ibi not. ad Velleia. & de in rem verſo. l. ſi pro parte. §. j. & ad Macedo. l. ſed Iulia. §. itē ſi duos. Et in iſtis caſibus non habēt beneficiū de fideiuſſoribus: ſed habēt beneficiū authēticæ, de duobus reis. q̃d expreſſe inducit iſto caſu q̃n talis alternatiua fideiuſsio inducitur, vt ſupra dixi in l. iij. §. fi. eo. Prædicta vera in duobus reis, q̃ obligant̃ expreſſe: ſed in
a his, † qui obligātur tacite, vt plures tutores, illi, licet nō eſſent ꝓprie fideiuſſores, tm̄ de iure antiquo cōueniebantur exēplo fideiuſſorū: vt l. j. §. nunc tractemus. ſ. de tut. et ra. diſtr. ex his apparet veritas huius materiæ. Op. de leg. j. C. eo. vbi dicit̃
e in tex. ꝙ ſi vnus ſoluit, repetit ab alio. Sol. vt in gl. † Quæro qua actione repetat, an indiſtincte hoc ſit verū. Quicquid dicat̃, hæc eſt veritas: Aut duo rei obligantur ex mera liberalita
a te: & tūc aut ſunt ſocij, & vnus ſoluens repetit ab alio [a] partē ꝑ
b actionē ꝓ ſocio. Aut nō ſunt ſocij: et nullo modo [b] repetit: vt d. l. in leg. falc. hoc eſſe ſeruādū. ſ. ad l. Falc. Aut nō obligauerūt ſe ex mera liberalitate: et tūc aut totū negotiū pertinet ad ſoluentē: puta, qa tota pecunia peruenit ad eum, vel alio mō: & tūc iſte nil repetit. Aut negotiū ꝑtinet ad aliū: et tūc ab eo repetit eatenus, quatenus ad eū pertinet: et ſic in totū vel ī partē, vt l. j. C. e. et ſ. de exerci. l. nec quicquā. et de inſt. l. habebat. §. fi. & l. ſe. Sed qua actiōe agit̃? Hic eſt aduertēdū: Aut plures obligātur ſimul ex ꝓpria cōuētione: et ſic vnus p̄ſente altero: & habet locū actio mandati: vt ff. man. l. remunerādi. §. ſi paſſus. et l. qui patitur. Inſt. de verb. oblig. §. j. Aut vnus obligatur altero abſente, q̃d poteſt cōtingere: vt ſ. eo. l. iij. & dixi ſ. l. eandē. §. fi. et tunc aut ſunt ſocij, et repetit alter ab altero actiōe ꝓ ſocio, vt d. l. nec quicquā. de exercito. Aut nō ſunt ſocij, et tūc aut habent bñficiū diuiſionis, et ſic negotiū nō poterat expedire ꝓ parte: et tūc aut debitū fuit cōtractū occaſione alicuius corporalis rei, ita ꝙ cadit in iudiciū cōi diui. et repetit ꝑ actionē cōi diui. vt l. habebat. §. fi. cū l. ſe. ſ. de iſti. Aut fuit cōtractū debitū ſimpliciter: vt qa pecuniā acceptā diuiſerūt, & q̃ libet cōuertit in ſuos vſus, et tūc habet locū cōdictiō ex hac l. j. C. e. cū non ſit cautū quo actiōis noīe agat̃. Si vero habebāt bñficiū diuiſiōis, et ſic negotiū poterat expediri ꝓ pte: & tūc habet locū actio neg. geſt. et hoc mō pōt intelligi gl. j. C. e. arg. ff. de ne. ge. ſi cōes. fam. erci. l. hr̄des. §. itē ſi vnus. cū ſi. ſed ſcdm iſtā diſtinctionē debet intelligi lex, ſi in rē. C. ſi cer. pet. et no.
4 C. loca. l. ſi diuia. † Tertio q̃ro, quid in pluribus tutoribus, curatorib̄ et adminiſtratoribus ciuitatis, ſiv̄ ſoluit, qua actiōe repetit alter ab altero? Dic vt plene no. in l. j. §. nūc tractemus. de tu. et ra. diſt. C. de tranſact. l. j. et ſ. de neg. geſt. l. ex facto. ad
5 munici. l. Imperator ī ſi. cū l. ſe. † Quarto q̃
c ro, qd ī pluribus [c] dpoſitarijs, vel cōmodatarijs, qui in obligatione ſecundaria, quæ contrahitur ratione doli, vel culpæ, tenētur: vt duo rei. Iaco. de Bel. dicit, ꝙ vnus ſoluens nullam actionē habet, niſi ſibi cedatur: vt l. vnde quæritur. §. cōmod. Rō, quia lege cautū non reperitur cōtra. Dico quia in eis fit ſicut in pluribus tutoribus, quibus æquiparantur, vt ſ. depoſi. l. j. §. ſi apud duos. ibi dum dicit, exemplo duorū
6 tutorum, &c. Quinto quæro, † pone ꝙ vnus ex duobus reis ſuo iuramento liberat aliū, an poterit ab alio repetere perinde, ac ſi ſoluiſſet? Videtur ꝙ ſic, quia iuramētum habet vim ſolutionis. Gl. dicit cōtra, & bene. ſ. de iureiu. l. duobus. §. a fideiuſſo
7 re. dic vt ibi. Sexto quæro †, an ille, cui facta eſt acceptilatio, poſsit ab alio, quē liberauit, repetere, ſicut ſi ſoluiſſet? Quod videtur, quia acceptilatio habet vim ſolutionis, vt dictū eſt. Tu diſtingue, an fuerit ei acceptolatum cauſa remunerationis, vel non: vt l. idemque. §. fi. cum l. ſe. ſ. man.
8 Septimo q̃ro, † quid ſi vnius culpa alter ex correis eſt dānificatus: an ille damnificatus poſsit repetere? Credo quod ſic, vt d. l. j. §. nunc tractemus. de tute. et ra. diſtr. & depo. l. j. §. ſi apud duos. et dixi ſ. in iiij.
9 q. Octauo quæro, quid in pluribus reis credendi, vnus recepit ſolutionē, an alter poſsit repetere ab eo partē et qua actiōe? Glo, videtur dicere ꝙ repetere poſsit actione neg. geſt. vt no. ſ. de condi. indebi. l. frater à fratre. in princi. magnæ gl. idem not. de leg. ij. l. ſi Titio aut Seio. Alibi dicit glo. ꝙ ita demum eſt communicandū, ſi ſint ſocij, vt no. infra de ſolutioni. l. qui hominē. §. j. & videtur text. ſupra ad leg. Falc. l. in lege Falcidia hoc eſſe ſeruandū. Breuiter diſtingue: Aut ſūt plures rei credēdi, ex cauſa mere lucratiua: et tunc alter alteri qd̃ exigit cōicare non tenet̃, niſi ſint ſocij: vt d. l. in lege Falc. hoc eſſe ſeruandū. & quod no. in d. l. qui hominē. §. j. & ſic eſt falſa glo. quæ eſt in l. ſi Titio aut Seio. de leg. ij. referendo eā ad tex. Aut ſunt conſtituti ex cā onerosa: & tūc aut negotiū vere ſpectat ad eū, qui ſolutionē recipit in totū: vt qa ſua tota pecunia fuit mutuata, vel alio modo ſuper re ſua tota fuit contractū: & tunc alter nil repetit ab eo: vt ar. dictæ. l. ſed Iulianus. §. nō ſolū. & §. ſeq. ſ. ad Maced. Aut negotiū ſpectat ad aliū, cui non eſt ſolutum in totū vel in partem, & ille quantū ad eum pertinet, repetit ab alio: vt l. ſi in re cōi. ſupra de noxa. per regulā poſitā ſ. ſi cer. peta. l. ſi & me & Titium. et quia duo rei debēdi et credēdi æquiparātur, vt ſupra. e. l. ij. ſed ī reis debēdi hoc eſt, vt C. e. l. j. et ſupra ꝓx. dictū eſt. ergo &c. hoc ēt ſtatim ꝓbabit̃ clarius. Sed qua actiōe repetet, dubitat̃. Dic aut ſunt ſocij, et actiōe pro ſocio. Aut nō ſunt ſocij, et tūc aut tale creditū fuit cōtractū occaſiōe alicuius rei cōis, in qua cōpetit aliquod iudicium diuiſorium: vt cōi diuidundo: et fam. erci. & tunc repetetur: vt d. l. ſi in re cōmuni. de noxa. et fam. erc. l. itē ex diuerſo. ibi: ſtipulatus ve eſt, &c. Aut creditū eſt contractū alias cū de re cōi, et tunc aut fuerūt cōſtituti duo rei credēdi ſimul: et vnus altero pñte: & habet locū actio mādati: quia cū patior te ſtipulari ex re mea, videor mandare vt ad meā vtilitatem ſtipuleris: vt l. ſi mulier. ſupra de iure dot. Facit qd̃ not. ſol. matri. l. q̃ doris. & eo. ti. l. poſt dotē. ſcdm lect. Dy. Aut fuerūt conſtituti duo rei credēdi in abſentia, qd̃ pōt fieri, q̃n vnus ſub cōmemoratione alterius ſtipulatur ēt ex interuallo, vt ſ. e. l. iij. & tūc eū puto repetere actiōe neg. ge. et ſic intelligo gl. l. frater à fratre ar. ſupra de neg. ge. l. pe. facit de ver. obl. l. Iulia
10 nus. §. fūdū. et Inſt. de ver. obl. l. ſi qs alij. et quod ibi no. † Nono q̃ro, quid ſi vnus ex reis credēdi ſuo facto liberauit aliū

a ¶ Repetit ab alio. Sed an creditor exigens ab vno correo inſolidum, repetatur et cedere iura in totum vel pro parte, vide gl. & Bald. in l. j. C. eod.

b ¶ Nullo modo. Sume not. doct. ex d. l. lex Falcidia, hoc eſſe ſeruādum ſupra ad l. Falci. ꝙ vbi ſunt duo rei debendi vel credendi ex cā lucratiua: ſi vnus ſoluit totum, nihil poteſt ab alio repetere: et ſi militer ſi vnus exegit totū, nō tenetur cōicare alteri. Ex quo ſequitur ꝙ ſi ab vno petitur totum, nō pōt ipſe excipere qd̃ ſibi debeant cedi actiōes contra reū. Item etiā nō poteſt vti beneficio dato duobus reis, de quo in auth. hoc ita. C. e. Nam illa authē. loq̃tur ſolum in reis ex cā onerosa. Et hæc omnia ſatis fuerunt de mente Bar. infra eo. l. ſeptimo. Adde Abb. conſi. lx. j. lib.

c ¶ Quid in pluribus. Vide no. in rep. l. ex duobus. in x. col. infra eo. pro d. l. j. l. falcidia. et etiam Bart. no. et vide Bart. in l. ſi vnus. in princ. ſ. de pact. & l. qui hominem. §. j. infra de ſolut. vide Bal. aliter loquētē in l. ſi in rē communem. C. ſi cer. pe. et vnū verbum Bal. in l. j. ſi pri. C. eo. & quod dixi poſt Imolā in l. ſi ex toto. §. j. ſ. de leg. j.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Cũ in tabulis. Et in hoc §. eſt gl. q̃ cõtra ſcriptionem in ſtrumẽti admittitur probatio, ſecũdũ Ang. licet cõiter allegetur gl. fin. ſ. l. iuris gẽtiũ. §. qd fere. ſ. de pact. vide caſum ſingu. ſecũdũ Bar. ſ. l. qcũq; C. de apo. pub. li. x, allegat iſte tex. cũ §. cũ in tabulis. q̃ Bar. in cõſi. icip. dña Pe. nupſit. q̃ ſi vir & vxor. vẽdũt fundũ, et cõfitent ſe recepiſſe ꝑtiũ, qd quilibet tenet ꝓ dimidia, ita q̃ vxor põt agere cõtra hæredes viri ad dimidiũ ꝑtiũ illius fundi dotalis vẽditi & eſt conſil. lij. Andre. Barba.

b ¶ In l. fin. Nota q̃ ſi reſpõdeat die ſequẽti, dũmodo nõ ſiteueniat actus extraneus. nõ vitiat ſtipulatio, ſecundũ do. Io. no. gl. in l. eãdẽ. in §. fi. ſ. e. licet raro eueniat. Andr. Barba.

c ¶ Si ex duobus. Videt q̃ ſi rũdeat die ſequenti dũmõ nõ interueniat actus extraneus, valeat ſtipulatio, ſecdm Imol. & & no. gl. in l. eãdẽ. §. fi. ſ. eo. licet raro eueniat.

d ¶ Si Titio. Nõ impedit. Vide Bart. in repe. auth. hoc ita. in xij. q. & in verſi. decimo quæro quid ſi aliquis. C. eod.

e ¶ Ibi ad l. ſi Titius. in glo. in ver. ſpopõdit. ex opi. Ioã. reſultat vnũ mirabile ſecũdũ Ange. q̃ licetiuus extra cauſam peculij nõ obliget dominum de peculio l. ſeruus. ſ. de fideiuſ. tñ qñ cõſtituit ſe principalem vna cũ alio. Sed certe nõ eſt vera, niſi ponamus negotiũ pariter etiam ad ſeruum pertinere, ſecundum Ange. Andr. Barba.

f ¶ Correctum. Vide Ange. & Imol. in l. reos. ſ. pen. col. ſ. eo.

g ¶ Aduerte tñ. Adde glo. & Bal. in auth. hoc ita. C. de fideiuſ. ſolub. nũquã tñ renũciãdo oĩbus bñficijs vẽ renunciare bñficiis

puta acceptilatione, vel alio modo, an alter poſsit ab eo repete? Reſpõdeo, ſic, eo modo ac ſi ſolutionẽ recepiſſet. Pro hoc eſt tex. optime faciẽs §. de iure dot. l. vir ab eo. & gl. hoc expſsè dicit §. de pac. l. ſi vnus. in prin. ſuper verbo, nouare. dũ dicit vnũ nõ poſſe nouare quin ſocio teneat. Vltimo eſſet videndum de actione, q̃ debet cedi vni ex reis debendi an, & quando, & quo iure. & in quãtũ cedi debeat, & quid ſi cedi non poteſt: & multa alia circa hoc, quæ gl. tãgit in l. j. C. eo. & C. de trãſact. l. j. & vbiq; per Cy. & §. man. Papinianus. de ſol. l. Modeſtinus. et ibi per Dyn, & ibi dicam. & C. de fideiuſſoribus. l. cũ alter. & ibi per Cyn. quæ omitto hic. Plene dicã in l. Modeſtinus. de ſolutionib.

a **Cum in tabulis.** [a] Hũc §. legi §. eod. l. ij. die vt ibi.

1 *Interuallum inter interrogationem & reſponſionem vitiat conſtitutionem duorum reorum: non inter obligationem vnius perfectam, & alterius perficiendam.*

2 *Dictio ab, denotat ſeparationem.* 12.

b **Si ex duobus.** [b] Interuallũ interueniens inter interrogationẽ & reſpõſionẽ, impedit reſpondẽtẽ obligari. h. d. Opp. & videt, q̃ interuallũ nõ vitiat cõſtitutionẽ: vt l. duos reos. §. fi. ſ. e. So. ibi interuallũ modicũ: hic magnũ. Opp. de l. iij. ſ. eo. Glo. quæ eſt hic, dubitat. Breuiter interuallũ inter interrogationẽ & reſponſionem, vitiat, vt hic: ſed interuallũ inter vnam obligationẽ vnius correi pfectã, & alterius obligationẽ perficiendã, nõ vitat, vt ibi: et hæc vera. Vltimo nota, q̃ præpoſitio ab, ſeparationẽ denotat, vt hic in gl. & l. rõ. §. fi. ſ. de act. empt.

c 1 *Diſparitas in ſubſtantia obligationis, non impedit duorum reorum conſtitutionem.*

2 *Correus qui tenetur ciuiliter, & naturaliter, & exigi poteſt inſolidum, an habeat beneficium diuiſionis, ſi alter non poteſt exigi.*

3 *Præſens quis quot modis eſſe poſſit, & ſoluendo, & exigi non poſſit, ut quis non habeat beneficium diuiſionis.*

Beneficium de duobus reis inductum eſt ad inſtar beneficij de fideiuſſoribus.

4 *Beneficio de duobus reis renunciari poteſt.*

Notarij in renunciatione nouarum conſtitutionum, dum ponunt, & beneficio de fideiuſſoribus, faciunt ad euitandam difficultatem, an duo rei videantur inuicem fideiubere.

5 *Correus credendi agens contra debitorem, licet non teneatur cauere de rato pro correo, tamen tenetur cauere de defendendo pro alio.*

d **Si à Titio & pupillo.** [d] Diſparitas in obligationis ſubſtãtia, nõ impedit duorũ reorũ conſtitutionẽ. h. d. Opp. & videtur, q̃ ſeruus nõ poſsit donare: vt l. ſi liberã. C. qd cũ eo. & l. contra iuris. in fi. §. de pact. Solue vt in gl. Opp. de l. iij. §. ſi filius. §. de pac. Sed duo rei non videnẽ fideiubere, vt dictum eſt. Quero, vtrã iſte vnus, qui tenet ciuiliter, & naturaliter, poſsit exigi inſolidum, an habeat beneficiũ diuiſionis, ſi alter nõ poſsit exigi. et tex. in corpore dicit, q̃ ſi alter eſt præſens, & ſoluẽdo, nõ põt agi cõtra aliũ inſolidum. Sed quid ſi eſt præſens, & eſt ſoluẽdo, ſed nõ põt exigi, qd iuris? Et videam' quot modis hoc põt accidere: & ſi quidem non põt alius exigi propter defectum pſonæ: vt quia pupillus, vel minor caret tutore, vel curatore: tũc ſi cauſa faciendi dare tutorem, vel curatorem, habeat neceſſe ire alio loco, vel deberet dari cũ inquiſitione: tũc haberet ꝓ abſente, & ſic ille nõ habet beneficiũ diuiſionis. Gl.

eſt in ſimili in auf. de fideiuſ. §. j. Et hoc haberet locũ maxime, ſi ꝓ petẽdo tutore eſſet neceſſe peregrinari. arg. l. cũ à matribus. C. q pe. tu. qa periculoſum eſt: ideo habet, ac ſi eſſet abſens. Qñq; ꝑſens nõ põt cõueniri, ꝓpter defectũ ex perſona agẽtis: qa nõ habet actionẽ inſolidũ cõtra aliũ niſi naturaliter obligatũ: vt hic in caſu iſto: & videt q̃ inſolidũ: vt in hac l. Cy. vero in auf. hoc ita. C. eo. videt dicere q̃ ſi creditor ſciuit, alij habet bñficiũ diuiſiõis: vt ar. l. Titius. j. de fideiuſ. Credo cõtra q̃ indiſtinctè ille q nõ põt cõueniri, cõueniat inſolidũ. Et ꝓbo: bñficiũ auf. de duob' reis. eſt inductũ ad exẽplũ bñficij qd dat fideiuſ. vt in auf. eo. in prin. & §. j. adeo q̃ ſi nõ eſt tacita fideiuſsio, beneficiũ de duob' reis nõ habet locũ: modo ſi fideiuſſor obligat ſe ꝓ illo. q eſt tm naturaliter obligat': an habeat beneficiũ de fideiuſſoribus? Et Dy. dixit q̃ ſic in l. Marcellus. j. de fideiuſſori. in addi. magna. Idẽ ſi principalis eſt reſtitutus vt l. minor. §. de ꝓcu. & l. j. & ij. C. de fideiuſ. mi. Pro hoc l. iij. §. qd quiſq; iuris. §. ſi is pro quo. Ad l. ſi Titi' rñdeo, ibi in beneficio diuiſionis, qd dat fideiuſſoribus: hic in bñficio de duobus reis. Rõ. qa ſi tu correus peteres q̃ diuideret ꝓ illa parte, illũ nõ poſſet cõuenire, nec te, & ſic mihi nõ remaneret ius cõtra ſeruũ: in l. ſi Titius. creditori remaneret ius cõtra principalẽ. Simile in l. minor. de ꝓcu. & l. ij. C. de fide inſt. Sed ſi poneres principalẽ naturaliter tm teneri: tunc eſſet durũ videre rõnẽ. Tertio põt cõtingere propter diẽ, vel cõditionẽ, vt ſi vn' promiſit purè, alter in diẽ, vel ſub conditione: an ille, qui pure tenet, poſsit inſolidũ cõueniri? Et de iure antiquo nõ eſt dubiũ: vt l. ex duobus. §. eo. & Inſti. eo. §. fi. Sed an ſit hodie correctum? videt ſimpliciter dicere gloſſ. in l. ſi plures. j. de fideiuſ. Glo. tangit C. eo. auf. hoc ita. nec determinat aliqd. do. Dyn. dicit cõtrariũ. q̃ illa l. ex duobus. ſit correcta per l. ſi plures. j. de fideiuſ. cõiũcta auf. eo. & idẽ tenet Cy. Sed nõ credo ſimpliciter iſtud eſſe verũ: quia tex. in corpore eo. videt velle, q̃ tunc habet beneficiũ diuiſionis, qñ inuicẽ ſibi fideiubẽt. Sed impoſsibile eſt q̃ obligatus purè videatur fideiubere pro eo qui ſub cõditiõe tenet: vt l. Græcè. §. illud. j. de fideiuſ. & ſic remanet incorrecta l. ex duobus. §. eo. Sed putarẽ Dy. bene dicere, ſi alternatiua. fideiuſsio inter reos reſultaret, vt §. dixi.

4 Quæro, tan beneficio, quod cõpetit duobus reis, poſsit renunciari. Gio. & doct. q̃ ſic, per regulam generalem: quia licitum eſt renunciare iuri ſuo pro ſe, & c. vt not. Inſti. eo. in fi. & in auf. eo §. j. Aduerte' tñ, q̃ notarij dicunt, renunciãs beneficio nouarum inſtitutionum de pluribus reis debẽdi. & bñ dicunt: nõ enim eſt ſolũ beneficiũ diuiſionis: ſed aliud, ſ. q̃ ſimul fiat examinatio cauſæ; vt dixi §. eo. l. iij. §. fi. Illud aũt quod dicunt notarij ſ. beneficio de fideiuſſoribus, fit ad cautelã propter illam opin. an plures rei videantur inuicem fideiubere.

5 Quæro, an vnus ex reis credendi agens teneatur cauere per alium rem ra. ha. Gloſſ. dicit q̃ non. §. ſol. mat. l. iij. in fi. magnę gl. quod tenent doct. C. eo. auf. hoc ita. Aduerte tñ ſolicite: quia licet nõ teneat cauere de rato, quia non agit nomine alieno, ſed ſuo tantũ: tamen tenetur cauere de defendendo reum, ſi conueniretur ab alio reo non credendi: vt l. fideicommiſſa. §. plerunq; in fi. §. de leg. iij. quod eſt notandum.

Si reus promittendi. Duæ obligationes paris potentiæ, inuicem non tolluntur: ſed magis potens tollit minus potentem h. d. Quæro, ſi habeo iſtas duas actiones, an poſſim vnam intentare ad vnã partem, & aliam actionem ad aliã partẽ? Et dic q̃ actor eas in libello vno proponere poteſt: vt l. non eſt nouum. §. de act. emp. & l. hæredes. §. itẽ ſi plures. fami. ercif. & l. cum duobus. §. pro ſocio. §. ſi plures. Quæro quis ſit effectus. Dic vt videbitis j. de fideiuſſo. l. Vrannius.

Et ſtipulationum. Opp. de l. ij. §. in certã. j. de præto. ſtip. quia refert ſemper quatenus intereſt: vt l. ſtipulatio. §. fi. §. de ope. no. nun. Dicit glo. q̃ cõſtituuntur duo rei promittendi, non ſtipulandi. Et glo. dicit verum, niſi certa quantitas exprimatur: quia tunc poſſunt duo rei conſtitui, ſecundum quoidã. Credo quod ibi doct. non dicant verum, quando diuerſitas cauſæ impedit conſtitutionem duorum reorum credendi: vt vt j. l. proxi. dicam. Sed ponamus quod vnuſquiſq; petit pro ſuo intereſſe: ergo diuerſa cauſa, & ſic impedit.

Ratio

Universidad de Deusto Biblioteca

1 ☞ Ratio, quando plures stipulantur usumfructum, quod non potest deberi tanquam duobus reis credendi.
Vsusfructus alius est in persona mea, alius in persona alterius.
2 Si duo stipulantur à Titio usumfructum fundi ipsius Titij, an insolidum valeat, vel unicuique, an acquiratur, & sint duo rei.
3 RATIO, quare si tu & ego stipulati sumus centum nomine dotis, quòd non simus duo rei credendi.
4 Ratio quod in causa dotis, duo rei debendi constitui possunt, non tamen duo rei credendi.

15.

a ¶ Si id quod. [a] Ista lex est bona & subtilis: et quasi clauis huius materiæ: et breuiter hd. Disparitas rei debitæ, vel causæ debendi, impedit constitutionē duorū reorū. Ad euidentiam præmitto q̃ alius est vsusfructus in persona mea, & alius in persona Titij: vt l. stipulatio ista. §. si quis. ita supra ti. j. Hic habetis gl. multū longas. Opp. de l. ex duobus. s. e. Glo. soluit, ibi disparitas spera-
1 tur reduci ad paritatē, vt dixi supra. e. l. eandē. in prin. † Quæ-
b ro, quæ [b] est rō primi dicti, q̃ quando plures stipulātur vsumfructū, non pōt deberi tanquā duobus reis credēdi. Dicit gl. q̃ fundus erat stipulatoris. Ista est q̃dam diuinatio. Dic ergo, ratio est, quam ponit tex. quia vsusfructus nō potest esse idē ī persona vtriusque: sed est in persona cuiusq̃ proprium. Alius est enim vsusfructus in persona mea, alius in persona alterius vt l. stipulatio. §. si quis ita. supra tit. j. & supra quib. mod. vsusfru. amit. l. repet. & no. j. ti. j. l. si cū duorū. Et sic apparet q̃ diuer-
c sitas in re, impedit cōstitutionē duorū reorum. Sed pone [c] †
2 q̃ duo stipulantur à Titio vsumfructum fundi istius Titij in solidū, an valeat, vt saltem cuique ꝓ parte acquratur. Dubium est, secūdū Io. Ita dicit gl. & non plus. Dy. arguit q̃ non: quia si non valet quod ago vt ago, nō valet vt valere potest: vt C. si quis alteri vel sibi. l. multū. s. de cōsti. pe. l. j. §. eū qui. supra ti. j. l. j. §. si quis ita. sed hic non valet obligatio, tāquā sint duo rei: ergo &c. Econtra q̃ valeat pro parte, vt supra de serui. l. si tam angusti. & de iureiur. l. sed et si possessori. §. sed si rerū. Et istud vltimū Dy. tenet. Tu dic q̃ vterque tenetur insolidū, non tamen tanquam correi: & ideo solutione vni facta ab altero, nō contingit liberatio ipso iure, sed ope exceptiōis: vt hac lege, ī fi. Sed pone, q̃ duo fuerūt stipulati ab initio vsumfructū pro
3 parte dicit gl. q̃ tūc non est dubiū. † Secūdo dicitur hic, q̃ si stipulati tu & ego simus centū noīe dotis: quia non sumus duo rei credendi. Sed quæ est rō? Respondeo, quia licet eadē res debeatur, tamē causæ est diuersitas: cū non possit duobus esse nupta, nō potest esse eadē cā, et sic diuersitas causæ impedit cōstitutionem duorū reorū. Facit gl. supra de inter. actio. l. qui seruū. in gl. magna. & l. si ꝓ parte. in fi. supra de in rē verso. Et
4 ex hoc apparet sol. vnius dubietatis, q̃ est rō, q̃ duo rei debēdi possunt constitui, vt l. fi. C. de dote cau. nō nu. ei qd' no. in l. ij. C. ne fide. do. dentur. et tū duo rei credēdi non possunt cōstitui, vt hic. Respondeo: ratio est, quia duo possunt debere ex eadem causa. idem si dotis causa. Secus in duobus reis stipulādi, si ponis vnū esse virum: secus si essent duo extranei. In secūdo responso huius legis, s. in versic. idemque ait, &c. quæro, q̃ est ratio. Dic vt in gl. Item dicit, q̃ si vni soluitur, alius pōt agere de rigore: licet de æquitate obstet exceptio. Ratio est de rigore: quia non sunt duo rei credendi, ideo factū vnius nō pōt alteri præiudicare. Ratio æquitatis est: quia voluntas contrahentium fuit, & ideo doli exceptio datur, q̃ est ex æquitate: vt lege, qui æquitate. supra, de doli exceptione. Sed quæro, quid de Sticho, si soluitur, an contingat liberatio ab eo, qui Strichum petere non poterat, sed decem? Et glos. dicit quod sic.

1 ☞ Solutio facta uni ex correis credendi, quando tollat actionem alterius.
2 Litis contestatio, & perceptio partis debiti à correo credendi, non æquiparantur ad hoc, ut tollatur actio alteri.
3 Solutione partis facta ab aliquo ex reis debendi, an uideatur facta diuisio, ita q̃ à modo quilibet debeat uiriliter conuenirī.
4 Correus credendi recipiendo partem ab uno ex correis debendi, an alteri correo credendi præiudicet.
5 Acceptilatio facta uni ex reis debendi, an alteri prosit, & facta ab uno reorum credendi noceat alteri, ubi q̃ sit, etiam si non sint socij.
6 Acceptilatio facta uni pro parte non prodest, nec nocet alteri.
7 Acceptilatio si est facta uni insolidum hoc actio q̃ sibi tantum, & non alij prosit, impeditur ad alium porrigere effectum suum.
8 Petitio facta ab uno reorum credendi, quando alijs prosit.
9 Correus credendi si partem petijt, & litem contestatus est, pro ea parte tantum sibi præoccupauit.
10 Correi debendi, quando constituātur in mora ex petitione facta contra unum per alterum ex reis credendi, remissiue.
11 Petitio totius debiti facta ab uno ex reis debendi, quando prosit alteri, ut sit liberatus alter.
12 Diuisio inter plures correos debendi, an uideatur facta, si ab uno tantum pars petatur, q̃ non, nisi omnes pro parte cōueniantur.
13 Correus credendi missus in possessionem ex primo decreto, an uideatur sibi debitum præoccupasse: reliqui cogitandū. Ange. & Imo. q̃ non.
14 Instantia cœpta per alterum ex correis credendi, si perijt, q̃ non permittitur præoccupatio.
15 Litis contestatio facta coram arbitro sine pœna electo, et cuius sententia fuit emologata per unum ex correis credendi, operatur præoccupationē, sicut si esset facta coram iudice.
16 Sententia lata pro uno ex reis debendi, quando alijs prosit.
17 Sententia condemnatoria lata contra unum ex reis debendi, alteri non præiudicat.
18 Sententia lata contra unum, uel pro uno ex reis credendi, nocet uel prodest alteri.
19 Iuramentum uniui ex reis debendi, alteri quando prosit.
Iuramentum in dubio uidetur super facto præstitum.
Iuramentum habet uim solutionis.
20 Iuramentum delatum ab altero ex reis debendi, non nocet correo quantum ad actionem, quæ oritur ex iureiurando, sed quantum ad interruptionem præscriptionis sic.
21 Iuramentum delatum ab altero ex reis credendi nocet alteri.
22 Pactum factum uni ex reis debendi prodest alteri, scilicet in quantum interest eius, cui pactum factum est, siue sint socij, siue non: & distinctionem uide numero 24.
Iura quæ dicunt, siue sint socij, siue non, ad hoc ut pactum unius prosit alteri, de qua societate intelligantur.
23 Pactum unius in eo casu prodest insolidum alij, quo socius contra socium est habituus regressum.
25 Ratio diuersitatis inter acceptilationem, & pactum, et inter sententiam, & iuramentum & pactum.
26 Pactum factum ab uno ex reis debendi nocet alteri, quātum ad præscriptionem interrumpendam.
27 Pactum unius ex reis credendi, an prosit uel noceat alteri.
28 Nouatio facta ab uno ex reis debendi, quando alteri prosit, & facta ab altero ex reis credendi noceat.
29 Pactum tacitum resultans ex acceptilatione inutili facta per alterum ex reis credendi, non habet uim, quam habet acceptilatio in præiudicium correi.
30 Delegatio facta ab uno ex reis credendi, & de uno ex reis debendi, prodest & nocet correo, quemadmodum uera solutio & acceptilatio.
31 Cessio facta uni ex reis debendi, quando prosit, uel noceat alteri.
32 Confessio facta ab uno ex reis debendi, non prodest alteri, nocet tamen quo ad interrumpendam præscriptionem.
Confessio iudicialis facta uni ex reis credendi, alteri nocet sicut sententia.
Confessio extraiudicialis facta à debitore uni ex reis credendi, non nocet alijs, sed inducit probationem, & prodest ad interruptionem præscriptionis.
Confessio tendens ad liberationem, facta uni ex reis debendi, habet uim pacti de non petendo, & tantum præiudicat quantum pactum.
33 Successio unius ex reis debendi, uel credendi, quando prosit alteri.
34 Mora unius ex reis debendi, quando noceat alteri.
35 Creditor si fuit in mora recipiendi ab uno ex reis debendi, qui obtulit, & ablatum petijt, prodest alteri, q̃ sic.
36 Mora unius ex reis credendi, in recipiendo nocet alteri.
37 Mora facta uni ex reis credendi prodest alteri, quo ad interruptionem præscriptionis.
38 Mora creditoris, qui fuit in mora, uno ex duobus reis offerente, non purgatur, licet creditor correum, qui non obtulit, interpellauit.
39 Culpa unius ex correis, quando alteri noceat.
40 Culpa uniui ex reis credendi, quando noceat alteri.
41 Rescissio contractus facta in persona unius, quando noceat alteri
42 Exceptio competens uni ex duobus reis debendi, quando ad alium porrigatur.

cio cedēdarū, secūdū Bal. in l. si diuisa. C. loca.

a ¶ Si id qd'. Hæc est clauis materię huius qualiter possunt cōstitui duo rei: adde quod rei quandoq̃ verbis constituunt. l. si non singuli. et ibi not. C. si certum petatur. et vide nor. in l. ope. ff. de operis liber.

b ¶ Quæro quæ. Et qd si plures fecerunt pacem cū pluribus, & promiserunt quilibet insolidum inimicem nō offendere, et vnus offendat, an insolidū quilibet possit petere pœnam, et quilibet teneatur in solidum tanquā duo rei? Bar. no. in auth. hoc ita. in repet. in xij. q. decidit q̃ non per hanc l. tenementi. et idē Bar. in l. fin. in q. j. eo. tit. et Pau. de Cast. in l. ista. & Barto l. in d. l. ope. et Ang. in l. si seruus. §. si plurium. ad fin. s. si quis cau. Adde qd si sint plures facientes pacem, et vnus promittat pro se, & fratribus suis sub pœna mille, q̃ Titius ab eis non offendet: & deinde pro ipso principali promittē te fideiubeant aliqui cum renunciationibus debitis, contingatque quod vnus ex fratribus prædictis occidat vnū ex illis cum quibus est facta pax: an fideiussores teneantur, & an insolidum, an pro rata: et casu quo aliqui sint absentes, aliqui mortui, qualiter conueniantur, vide Bald. consilio. ducentesimo vigesimo primo. ij. lib.

c ¶ Sed pone. Facit et ad q. si quis concessit Petro et Martino et cuilibet eorū insolidum prædiū in emphyteusim, quid operetur? De quo per Bal. in l. j. in xj. q. C. quando nō petentis partes.

Universidad de Deusto Biblioteca

a EX duobus ªVnus ex reis credēdi lite cōteſtata perimit ius alterius. h.d.

Opp.de l.ſi vnus.in prin.ſ.de pact.Sol. hic in lit.cōteſt.ibi in pacto.& hæc pōt eē bona. Vel dic ꝙ ibi erāt ſocij:hic nō. Nota mirabilē ſol.ꝙ plus pōt præiudicare,ſi nō ſunt ſocij,ꝙ̄ ſi ſocij ſint.qđ eſt verū in aliquibus caſibus,vt infra videbitis, non tamē in caſu legis noſtrę,dicā infra.in iiij.q.

b Et ideo ᵇpro declaratione huius materię,hic principaliter eſt videndū,an factū vniꝰ ꝓſit vni,vel noceat alteri correo debendi vel credendi. & hoc videndū eſt circa multa. Priō,de ſolutiōe.Secūdo de acceptilatiōe.Tertio,de petitiōe.Quartò,de ſententia.Quintò,de iureiurando. Sextò,de pacto.Septimò, de nouatiōe. Octauo,de ceſsiōe.Nonò,de confeſsione. Decimò,de ſucceſsione,ſeu de cōfeſſione. Vndecimò,de mora. Duodecimò de culpa.Decimotertiò,de reciſsione. & in quolibet iſtorū vidēdū eſt,tā ex parte

1 reorū credēdi,ꝙ̄ debēdi. Primò ergo † quæro,an ſolutio facta vni ex correis credēdi tollat actionē alterius. Et dic, ſi ſolutio eſt facta integrè,tollit̄ actio alterius:vt l.ij.& iij.in fin.ſ.eo.& de pact.l.ſi vnus.in prin.de noua.l.ſi in re.& de arbi.l.ſi duo.cū ſi. Et hoc ſi ſolutio eſt facta ſibi vel eiꝰ legitimo ꝓcuratori.Si verò negotiorū geſtori,dic vt l.ſi quis offerenti.in fi.j.de ſolutioni.Si verò pars tantū fuerit ſoluta:tūc poſſet dubitari. Nā ſicut lit.cōteſt. ꝑiudicat alteri correo in totū:vt j. dicā: ita etiā videt̄ per partis perceptionē:arg.C.de noua.l.iij.tamē contra eſt veritas. Qđ apparet:quia parte vna ſoluta,alij pōt ſolui alia pars:vt l.qui homine.§.j.j.de ſolu. Ergo apparet ꝙ alteri non erat perēpta:

2 arg.ſ.tit.j.l.ſi duo rei.& illud arg. † ꝙ par

c tis perceptio ᶜæquiparat̄ li.cōteſta.nō eſt verū in noſtra materia:vt probatur ex l.cū decē.in prin.j.de ſol.cōiūcta l.ſi qs fuerit ſtipulatus decē in melle.eo.tit.Sed vi

d deamus ᵈde reis † debēdi,& hoc certū eſt

3 ꝙ ſolutio facta ᵉab vno de tota quātitate,

e liberat alios:vt d.l.ij.& iij.§.j.ſ.eo.Sed an

f ſolutione partis ᶠab aliquo facta.videat̄ facta diuiſio:ita ꝙ quilibet amodo debeat cōueniri viriliter iure exceptionis pacti. Dic aut erāt duo rei tales, q nō habebāt bñficiū diuiſionis:& tunc recipiendo ſolutionē partis ſuæ ab vno,videor diuidere:ita ꝙ alios iure exceptionis pacti debeo viriliter cōuenire: vt l.ſi creditores. C.de pact. Fallit fauore legatorū.l.ſi ex toto.§.j.in fi,de leg.j.& ibi glo.tangit iſtā ſolutionē. Aut ſunt tales,qui habēt bñficiū diuiſionis:& tūc aut vnus ſoluit exprimendo ꝙ pro parte ſua ſpecialiter ſoluebat:& tunc iſte ſolus liberat̄,ꝑ eo qđ ſoluit ip̄o iure:ꝑ reſiduo ope exceptiōis:vt

g j.de ſo.l.his.§.j.& l.quoties vnꝰ.ᵍ & ibi de hoc Iac.de Are.& j.iud.ſol.l.ex iudicatū.cæteri remanēt inſolidū obligati. Aut ſoluit ſimpliciter nō exprimēdo ꝑ parte ſua:& recipiēdo partis ſolutionē de rigore iuris,nō videor diuidere:& ſic in reſiduo poſſim quēlibet inſolidū cōuenire: ſed de æquitate ille ſoluēs conuētus pōt opponere de bñficio diuiſiōis:& ſic illa

h ſolutio primò facta ꝓficiat:vt l.iter eos.ʰ §.j.j.de fideiuſ.licet enim ibi loquat̄ in fideiuſſoribꝰ,tñ idē ius,& eadē regula hodie eſt in duobus reis habētibꝰ bñficiū diuiſionis. Ratio eſt,vbi nō habet diuiſionis bñficiū creditor,nō tenebat̄ recipere partē:vt l.planè.fam.erciſ.& l.tutor.§.Lucius.de vſur.Si ergo recipit, videt̄ ex liberalitate facere:& ſic inducet̄ pacti exceptio:ſed in eo q recepit ab vno eorū q habēt bñficiū diuiſiōis,hoc dici non pōt: qa hoc facit ex neceſsitate:& tūc nemo liberalis exiſtit:vt l.fideicōmiſſa.§.ſi rē.de leg.iij.de alimē.l.rē legatā.& hoc tenebat Old. Quod aūt ex neceſsitate teneat̄ recipere,habes tex.& glo.in l.in his.§.j.j.de ſol.& l.ex iudicatū.j.iud.ſol.ſed poſſetis dicere,qs eſt effectꝰ huius,cū etiā primo caſu de æquitate ſibi ꝓficiat? Rñdeo,qñ ipſo iure per partis receptionem fit diuiſio:tunc ſi alij efficiantur poſtea non ſoluendo, non præiudicat ipſi primo ſoluenti: vt l.inter §.cum inter.infra de fideiuſ.Sed qñ per receptionē partis nō fit diuiſio ipſo iure,tūc illa ęquitas ita demū habet locū,ſi illo tēpore quo cōuenit̄,cæteri ſint ſoluēdo: vt d.l.iter.§.j.ꝑiudicat ergo ſoluēti ſi poſt ſolut.ſuā alij efficiant̄

4 nō ſoluendo. Iuxta ꝑdicta quæro: † verū eſt ꝙ vnꝰ creditor recipiēdo partē ab vno ex correis debēdi ꝑiudicat ſibijpſi:ſed an alteri correo credēdi ꝑiudicaret? Dico ꝙ ex tali ꝑtis receptiōe inducit̄ pacti exceptio:ideo eo caſu quo pactū vniꝰ ꝑiudicaret alteri correo credēdi,eo caſu ꝑiudicaret talis partis ꝑceptio.Secundo quæro.

5 † vtrū acceptilatio facta vni ꝓſit alteri:vel facta ab vno reorū credēdi,noceat alteri. quædā gl.vident̄ diſtinguere,an ſint ſocij vel nō:vt l.& ꝑ iuſiurādū.§.fi.de accep.& de noua.l.ſi rem.§.ſi duo.in gl.ſup verbo, ſere.& C.e.l.ij. Alia gl. indiſtincte videt̄ dicere,ꝙ vnius acceptilatio alteri noceat: vt ſ.de pac.l.ſi vnꝰ.circa fi. primæ magnæ glo.& de ſol.l.q hominē.§.fi.& facit pro hoc gl.i l.ij.§.ſi tñ hominē ſ.ti.j.& hæc eſt ipſa veritas. Nā acceptilatio fctā vni reorum debēdi prodeſt alij,licet nō ſit ſociꝰ. Expreſſum eſt de li.le.l.iij.§.nūc de effectu. Facit de acceptilatio.l.ſi ex pluribus. vbi etiā videt̄ expreſſum. Idē dico ꝙ facta ab vno correorū credēdi nocēt alteri, etiā non ſocio,eadem ratione quæ eſt in reis debēdi,cum in hoc æquiparent̄:vt l.ij.ſ.e.& qa l.& ꝑ iuſiu.§.fi.loqtur gñaliter: qa l.ſi re.§.ſi duo.j.de noua.æqparat ꝑtē vnius ex reis credēdi circa lit.conteſt.& acceptilationem:ſed ꝑ cōteſt.vnius ꝑiudicat̄ alteri nō ſocio:vt expreſſum habetis in l.fideicommiſſa.§.plerunq.in fi.de leg.iij.ergo &c. Dico ergo breuiter quātū ad hoc idē in acceptilatiōe,& ſolutione,ꝑ d.l.ſi ex pluribꝰ.de acceptila. Prædicta vera,qñ acceptilatio interponitur ſuper obligatione iuris ciuilis. Si vero ſuper obligatione iuris gen-

6 tium,dicam j.in vij.quęſtione. Quid ergo † ſi acceptilatio facta eſt vni tantum,pro ſua parte? Certe in alia parte alteri non prodeſt,nec nocet:vt ſupra dictum eſt de ſolutione.& vide-

7 tur caſus infra iud.ſol.l.ſi ex duobus. Item quid † ſi acceptilatio eſt facta inſolidum vni, hoc acto, quod ſibi tantum, & non alij proſit:an hoc pactum impediat ad alium porrigi effectum ſuum? Glo.tenet quod ſic.infra de accepti.l.& per iuſiurandum.§.ſi legatorum. Ad quod facit de libe.lega.l.ſi quis reum. ſupra de nego.geſt.l.atqui natura. Præterea hoc videmus in ſolutione. Nā ſi vnus ſoluit hoc acto,ꝙ ꝑ ſua obligatiōe tātū ſoluat,

a ¶Ex duobus. Oīa hic dicta reaſſūpſit Barto.in authē. hoc ita. C.eodem titu.

Aduerte ꝙ Bart.in hac l.ex duobus allegatur ſibi cōtrarius. Sed in quo arguat̄ de cōtradictione, & pro ſaluatione Bar. vide concordantiā ad l.inter eos.§.j.de fideiuſſo.

POMATES.

a ¶Ex duob. Ex hoc habes inferre ꝙ Are. hic male loquit̄, dū vult ipſe ꝙ ius alterius elidatur, nō aūt ī totū perimit̄. Cōtra hoc tñ obſtare videt̄: qa lit.cōteſt. vnus ex reis credēdi,tenet̄ cauere debitori de defendēdo eū aduerſus correū l.fideicōmiſſa.§.plerūꝗ in fin. ſ.de leg.iij. Igit̄ apparet ꝙ non eſt in totū ius alterius ſublatū:qa ſi hic eſſet cautio,cū nil dāni debitori euenire poſſit,ex hoc dicas ꝙ licet cōteſtationis iis alterius correi in totū ſublatum ſit, ꝙ tñ ideo alter tenetur cauere:quia ille ſaltē poſsit agere de facto & ſic debitorem dānificare.

b ¶Ideo. Allegatur Bar. ſibi contrarius in l.inter eos.§.j.ſ.de fideiu.An.Barb.

POMATES.

c ¶Quod partis perceptio. Habes not. ex doctrina Bar. ꝙ l.iij. C.de dona.nō habet locū in duobus reis credēdi, neq; quorū alter ſit principalis, alter adiunctus.cum alleg.l.cū decē.j.de ſolu.quæ in his terminis loquit̄. Ratio autem huius vltimo ponit̄ ꝙ imo in d.l.cū decē.ibi videas ex dictis eius ibi poteſt colligi,& vna ratio ī duobus reis credēdi. Alia etiā ratio aſsignari pōt,quia ī l.iij.ego habeo actionē facti tui cedentis, ſed hic ego habeo facto meo,i.ex mea ſtipulatiōe:non aūt ex tua.& ſic non facto tuo. Vnde nō eſt mirū ſi tibi factū tuum magis nocet quā mihi. Præterea actiōes cōpetētes duob.reis ſunt diuerſę numero nō aūt cōpetēs cedēti,vel ceſsiōario: qa cū licet ſit vtilis penes ceſsionariū, quę erat directa penes cedētē, vel ceſsiōariū. vnde nō eſt mirū ſi ibi pars nō ꝑiudicat hic,nō qa licet correo ſoluatur pars: tñ nō tollit̄ niſi mea actio, quæ eſt odioſa a ſua,vt ibi propter magnam ſimilitudinē. Ratio aūt quare lit.cōteſt.tollatur,eſt

vt dicit hic Bald. quia ſic inter nos actum videtur.

d ¶Sed videamus. Et vide Ioan.de Imo.in conſi.xiv.& Ludo. Roma.in cōſi.ccvij. vbi allegant Barto.hic vide omnino. Andre.Barba.

POMATES.

e ¶Qđ ſolutio facta. Not.tamē ꝙ eſt dare caſum,in quo ſolutio etiā ſoluētē nō liberaret.pone ꝙ eſſemus duo rei credēdi,quorū vnus propter partialitates eſſet expulſus a ciuitate,ſic ꝙ bona ciuis fiſco vēdicata eēnt: certe ſi debitor fiſco inſtanti ſoluiſſet,tamen a me liberatus nō eſſet,quin & ego petere poſsim. Ita dicit egregie Bal. in l.falſus.C.de furt.& refert hic Are.qđ tñ dictū credo,procedere ſi iniuſte foret expulſus,ſecus ſi iuſte: qa tūc dico tñ ſoluēti debitori fiſco ... ti. ex quo iſto caſu perſonā hæredis repreſentaret ꝙ liberaret & a me,ꝑ l.ij. C. ad l.Iul.de vi pub.

f ¶Solutione partis. Et nota ꝙ qñ vnus ex reis credēdi agit ſine alio: non habet neceſſe cauere de rato,pro alio etiā ſi agat inſolidū.glo.eſt not.in l.non ſolū.& ibi Bart.& docto.ſ. ſolu.matri.& illā allega.Cy.in auth.hoc ita. C.eod.tñ cauet de defendendo eū,ſi ab altero conueniatur,ſecundū Bart.in d.l.nō ſolū.per text. not.in l.fideicōmiſſa.§.plerunq.in fin. de leg.iij.& not.etiā Barto.in l.ſi ex duobus.§.j.in fin.ſ.eod.

g ¶Et l.quoties vnus. Idem tenent nulla legibus Bar. Bal.& Imo.ſed cōtrariū tenent in l.ſi ex toto.§.primo.

h ¶L.inter eos. Contrarium tenet Bart. in d.l.inter eos.

Universidad de Deusto

a POMATES. ¶Vt Modestinus. Adde, & vide hic Besu. & Decium declarantes & volentes ꝓ opi. Bart. procederet tantum in duobus casibus, videlicet quando essent duo rei ex causa lucratiua, vel etiam ex cā onerosa, sed tātū negotiū ad vnū pertinuisset: ar. in l. Fal. hoc esse seruādū. ī. ad l. Fal.

b ¶Tertio quæro. Vide Pau. de Cast. in l. si vnus. in prin. ī. de pact.

POMATES.

c ¶Alia est so. Aduerte, quia istum intellectum Bar. ad hū. ī. eo. reprobant qdam dicentes, quod est diuinare. De quo tamē vide hic Besutium dicentem opi. Bart. esse cōmunem. & vide Panor. consi. lxxij. ad fi. vol. ij.

POMATES.

d ¶Liberum. Ad hoc vide Imol. in d. l. ij. ī. eo. vbi reddit rōnē diuersitatis inter l. si ex toto. & l. liberū. quam dicit singularem. & vide Are. cōsil. xxxiij. col. fi.

POMATES.

e ¶Sed quid si vnus. In ista q. quidā mod. sen. & Peruf. dicunt ꝓ imo in isto casu tātum operabitur missio in possess. ex primo decreto, quantū lit. contest. vt est gl. in c. j. in verb. absentia. de elect. in vj. & hoc est etiā de mente Are. in d. l. ij. ī. e. vbi videas Besu. tñ dic ꝓ imo ista sit missio in possessionem ex primo decreto nō tantū operabitur, quātum lit. contest. et sic ꝓ per hoc non videtur præoccupasse sibi debitum. et hanc opi. dicit esse cōmunem. & firmatur primo, quia non reperitur iure cautum, ꝓ tantum operaretur missio in possessionem ex primo decreto, quantum lit. contest. Secundo ꝑ tex. nostrū a contrario sensu, qui requirit li. contest. Tertio humanius est primum decretum quam lit. contest. quæ aliis nō prodest. Ad istā tamen q. vide glos. & ibi Bart. circa fi. in l. is qui reipu. causa. ī. ex qbus cau. maio. vbi solu. huius q.

POMATES.

f ¶Cōtra credo. Hāc opinionem etiam tenet Bart. in d. l. ij. C. de fruct. et li. expen. in l. ij. ī. iud. sol. Et ex hoc habes notare, ꝓ illud quod dicit ꝓ cessante causa cessat effectus, nō procederet nisi effectus sit cōsummatus de quo ꝑ Bart. in l. ij. §. fi. ī. de don. & in l. Titia Seio. §. impa. ī. de le. ij.

POMATES.

g ¶Quarto q̄ro. Non te Bar. decipiat, ꝓ imo talis sentētia nō proderit tali correo, nisi sint socij, et sic nisi absoluti iterit, vt hic cōiter tenetur ꝑ doct. Nec obstat qd dicit Bal. hic de fideiussore: quia in eo sentētia lata pro fideiussore nō procedit, præcipue nisi, eius interfit, vt vult ipsemet Bar. sibi contrarius, de quo hic doct. in l. adult. j. de adul. qbus add in d. §. a fideiussore. hic allegato. et vltra fūdamēta doct. hic cōtra Bar. facit tex. in l. adult. §. j. vbi videas Bar. et facit in d. l. si p̄ iprudentiā. §. fi. quāquā posset dici, ꝓ non loquitur ī duobus reis, in sui ḡnalitate, iū cta gl. ī. d euict. Tertio facit tex. ī l. si rē q̄ in rōne d nūciatiōis. e. ti. d eui. Reliqua hic vide ꝑ doct. Ang. Imo. et Besutium & Are. et vid Are. consi. xxix. co. ix. & seq.

a soluat, alter nō liberat: vt l. Modestinus[a]. j. de sol. & ibi tenet Dy. Circa hoc tñ est b plenius videdū: qa subtile ē. Tertio q̄ro[b] 8 de petitiōe. † & si quidē petat ab vno reorū credēdi, vtrū hoc aliis ꝑ sit. & si quidē fuit facta petitio simpliciter, ita qd ad li. nō cōtest. nō ꝑcessit: & facta ab vno pōt alij ꝑdesse, quo ad interruptionē præscriptionis: vt C. e. l. fi. Si vero processum est ad lit. cōte. & ista est materia nostræ legis: & tūc si quidē lit. cōtest. facta est sup toto debito. lex vī velle ꝓ ille q cōtestatur litē totū debitū sibi præoccupet: ita ꝓ alij nō pōt solui: vt hac l. ex duobus, sed de intellectu istius legis in gl. dubitabat: nec per doct. declarat. Nā secdm Azo. hic loquit qñ nō erāt socij. secus si erāt socij. q̄ opi. mirabilis est hic respectu aliarū gl. ꝓ plus p̄ iudicet is, q nō est socius, quā q socius ē, qd vī cōtra oēs alias gl. vt ī. tetigi. et j. dicā. Alij ꝓ vnus egit, & succubuit. & istud licet sit in se verū, tñ quantū ad legē nostrā diuinatio est. Dic ergo simplicit verū ꝓ ꝑ solā lit. cōte. factā ab vno ex correis credē di ille totū debitū sibi p̄occupat, siue sint socij, siue nō: vt ī. de le. ij. l. fideicōmissa. §. plerūq̄ & §. fi. vbi est expressū. 9 Si vero † alter de reis credēdi tātū ꝑtē petierit, lit. cōte. ꝑ ea ꝑte tātū sibi præoccupauit: vt ī. e. l. ij. ī fi. et qd dictū est supra in solutio 10 ne, & acceptilatiōe. ex parte vero † reorū debēdi si ab vno petatur, vtrū ꝑ sit creditori quo ad alios cōstituēdos in mora, infra 11 dicā. Sed † an aliis reis debēdi ꝑ sit, vt de toto debito petitione facta ab vno, alter reus debēdi sit liberatus. Tex. ī l. ij. ī. e. vī dicere ꝓ sic, & de eui. l. si ꝑ iprudētiā. §. fi. sed tex. C. de fidei. l. fi. dicit cōtra. Glo. dāt plures solutiōes, vna est, aut qs peteret ī iudicio, aut extra. Ita no. ī. e. l. ij. q̄ so. ē cōtra casū d. l. fi. C. d fideiu. Alij dicūt ꝓ ī l. ij. ī. e. petijt aīo nouādi: qd nō placet: quia cū petit ab vno ex reis debēdi, agitur cōtra eū ex sua ꝑpria obligatiōe: sed nouatio q̄ fit lit. cōte. tūc fit, cū vnus litē cōtra aliū in choatā alterius noīe suscepit: vt j. de nouatio. l. delegare. Alia est solutio, [c] & illa cō c tinet veritatē, ꝓ petitiōe, & ꝑceptiōe facta ab vno alteri liberatur: vt d. l. ij. secus ī petitiōe tātū: vt infra. e. l. fi. Facit ī. de his qui deie. vel effu. l. ꝑceptiōe. & depositi. l. 12 j. §. si apud duos. Si vero. † ab vno ex reis debēdi pars tātū petitur: an partis petitione videat facta eē diuisio? Gl. C. de pact. l. si creditores. vī dicere ꝓ sic. et d. l. si ꝑ imprudētiā. §. fi. Veritas est: aut vnū tātū cōuenio ꝑ parte: & nō videor diuidere: vt l. ex toto. §. j. ī. de le. j. Aut oēs pro parte cōuenio, & videor diuidere: vt C. de fideiu. l. liberū. [d] Intelligo aūt de petitione, q̄ fit d 13 lit. cōte. vt d. l. paret. Sed quid † si vnus[e] reorum credēdi egit: reus fuit cōtumax, e ꝑpter qd creditor missus est in possessionē ex primo decreto: an ex hoc debitum videatur sibi primo occupasse, cū hic nō 14 interuenerit lit. cōte. Cogitetis. † Ite quid si post lit. cōtest. instātia perijt, an remanebit actio cōis vtriusq̄ reorū credēdi? Qd videt, quia perēpta instātia perimit lit. cōte. et omnis eius effectus: vt l. cū lite mortua. infra iud. so. Facit optime gl. C. d fru. f & lit. expē. l. ij. in fi. j. gl. Cōtra credo[f]. Nā verū est ꝓ instātia perēpta perit litis cōte. et omnis eius effectus, ſ. nō ꝑfectus, sed ꝑficiēdus in futurū, ſ. secuta ſnīa. effectus aūt iā cōsummatus, et iterruptio p̄scriptionis, vel vitiū litigiosi ista durāt: vt no. C. de iud. l. ꝑperādū. §. si quidē. in gl. q̄ incipit, vt nō teneatur. Nec obstat illa gl. C. d fru. & lit. expen. in l. ij. quia illa nō dicit verū, sed effectus acquisitiōis ꝑ lit. cōte. ē iā 15 perfectus: ergo &c. † Sed an ꝑ lit. cōte. factā corā arbitrio, ab vno reorū credēdi, cōsolidet sibi totū debitū? Dico ꝓ nō, vt l. si duo. supra de arbi. Nā ibi sentētia lata cō i tra vnū nō impedit aliū agere, qui socius nō est, sed si per lit. cōte. sibi præoccupasset, alter omnino impediret. Et hoc ꝑcedit de iure antiquo: hodie secus ī arbitrio assumpto sine pœna: vt l. cū antea. §. pe. C. g de arb. Quarto quæro[g], † de sentētia, & 16 hic primo videdū est, an sētētia lata ꝑ vno ex reis debēdi alij ꝑ sit. Circa ꝓ dico. Aut ſnīa est lata sup facto quasi nō debitū, vel quasi nō contractū: aut sup iure quasi persona vnius nō potuerit obligari: aut dubitatur. Primo casu, ſnīa lata ꝑ vno indistī- h cte alteri ꝑdest[h] siue sint socij, siue nō. & hoc ar. legum dicētiū ꝓ sentētia ꝑ fideiussore lata ꝑdest principali: si fideiussoris nō interfit: vt l. duobus. §. d fideiussore. ī. d iureiurā. & de fideiu. l. amissi. §. j. Secūdo casu, aut quasi ꝑsona ipso iure nō teneat: i & nō ꝑdest alteri, quia nō sunt duo rei[i]: vt l. si ex duobus. ī. e. §. j. Aut quasi teneat sed tutus est aliqua personali exceptiōe, vel tenebat saltē naturaliter, vel quia nō probauit creditor: et tunc aut sunt socij, & absolutoria lata ꝑ vno prodest alteri. Aut nō sunt socij: & tūc nō prodest: vt ī fra rem ra. ha. l. j. Et facit ī. de arb. l. si duo. & sic debet intelligi qd no. Ia. de Are. C. eo. l. ij. vbi ista tetigit. Aut dubitat. & ī dubio vī absolutus, quia creditor nō ꝑbauit: vt ī. recte inspiciēdo colligit ex l. Iul. ī prin. supra de cōdi inde. & l. ꝑcura. §. j. infra rem ra. ha. de exce. rei iud. l. si inter me et te. in prin. de lib. cau. l. diui. licet aliud sit in iureiu. vt dicā infra ꝑ xi. q. prin. Secū 17 do videndū † est, vtrum sententia cōdemnatoria lata contra vnum ex reis debēdi, k alteri præiudicet? Ego dico[k] indistincte ꝓ nō, vt colligit ex l. fi. C. d fidei. vbi ſnīa lata cōtra vnū nō mādat executiōi contra aliū licet cōtra eū remaneāt ītegrē actiōes et sic opus est nouo ꝑcessu: et sic absoluto l ria qñq̄ alteri ꝑdest[l], cōdēnatoria nūquā nocet. Simile. ī. si ser. ven. l. loci corpus. §. si 18 fundus. et l. si de cōi. e. ti. † Tertio est videdum de reis credendi. Et hic indistincte dico ꝓ lata pro vno, siue contra vnum, in m distincte nocet[m] aliis. Nā per lit. cōte. sibi

h ¶Alteri prodest. Pau. de Castr. dicit ꝓ hoc sibi non placet: quia Bar. ī l. duobus. §. a fideiusso. ī. de iureiur. vult contrariū: quia aliud est iuramentū qd præstatur volūtate partiū: aliud in sententia, in qua pars non cōsentit, cū ferrtur cōtra eā & ē magis stricti iuris: vt ī distincte nō prosit alteri: & ita disputādo tenuit Ric. Malum. vt ibi Bar. refert & in l. adulter. infra de adul.

POMATES.

i ¶Non sunt duo rei. Aduerte tū & cogita, quid iuris esset, si essent duo socij, licet non essent duo rei: ꝓ Bar. hic non pōt purgare, quia isto casu aliqd interesset. et fortassis solutio huius nouæ difficultatis poterit hic colligi ex dictis Bar. vū cogita. & ad dicta Bar. hic vide Fel. ī. e. pen. co. iij. de except.

k ¶Ego dico. Cōtrariū tenet ipse in l. si adul. §. si eo tpe. ff. d adul. Et an ecōtra sētētia lata cōtra principalē noceat fideiussori, vide Ang. in l. ī cognitione. ī. ad Syllania.

POMATES.

l ¶Quādoq̄ alteri ꝑdest. Et ad hoc facit gl. in c. j. quæ logtur ī fortioribus terminis, de inu. & dā. da. in vj. q̄ reddit quasi indubitabilē qōnē Barto. vide Ale. cō. clxxxv. co. ij. vol. ij.

m ¶Indistincte nocet. Cōtra Bar. tñ tenebat Ray. ī l. Titia. §. Tertio gñō. et ibi do. Io. in ij. co. de cōd. & demōst. et Bar. ibi ꝑ d. l. si duo. de arbit. Imo. ibi se remittit ad hic no. ꝑ Bar. contra Bar. facit tamen l. ij. iūcta gl. j. C. de fi. instr. sed illā gl. reprehēdit Imol. ī l. sæpe. ī viij. col. de re iud. et vid Bar. in l. denūciasse. §. qd tamē. de adu. vel in crialibus dicit eē idē, et bene, qa licet ꝑnūciatū sit vnū cōmisisse falsū vtēdo sciēter falso instrō, vel faciēdo sciēter fieri falsū instrm: nū seqt ꝓ alius sciēter, et dolose vsus ē, vel fieri fecerit: non enim committit falsum sine dolo. l. nec exemplū. C. de fal. et in auth. de fi. instr. in prin. et hic adde in l. loci corpus. §. si fundus. ī. si ser. vend.

Universidad de Deusto Biblioteca

POMATES.
a ¶ Tunc si sint socij. Aduerte q̄d bar. hic distinguit qn̄ iurat super iure psonæ, ꝙ aut sunt socij: & ꝓdest: aut nō sunt: & non prodest. ꝙ imo videt̃ ꝙ indistincte ꝓsit. siue sint socij, siue nō: qa iuramentū equiparatur solutioni. ĩ l. iusiurādū. par. ua. ꝭ. de iureiur. Sed sol. vt ꝭ. in j. q. cōclusum est. prodest siue sint socij, siue nō: ergo & iuramentum. Et ita tenet Pau. de ca. in d. l. duobus. §. ex duobus, reprobādo ibi glo. posses tñ dicit, ꝙ iuramentū habet vim solutiōis est verū, qñ sup toto iurat: vt hic inqt Besutius, allegando no. ꝑ doct. ĩ l. fi. ꝭ. de iureiurā. qd̄ not. qa hoc no. bar. saluabit.

POMATES.
b ¶ Vim solutionis. Aduerte tamen, dū Bar. hic inquit ꝙ in dubio videt̃ iuratū sup facto, qa iuramētū habet vim solutionis, ꝙ hoc est, vt dicit hic Besut. ponere plaustrū ante boues: qa ad hoc vt iuramētū habeat vim solutiōis, necesse est ꝙ primo constet esse iuratum sup facto sit causa, ꝙ iuramētū habeat vim solutionis. Aliā etiā assignat Bar. cōem inter iuramētū & sentētiam, in d. l. §. j. in iiij. col. i ver. de ope.

POMATES.
c ¶ Secūdo est vidēdū. Inquantū autē Bar. hic in ij. membro. vide ꝙ si vnus ex reis debendi alteri iuramētū detulit, ꝙ noceat correo solū quātū ad præscriptionis interruptionem. hoc limita vt per Salice. ĩ d. l. duobus. vbi d. Alex. vide.

POMATES.
d ¶ Nam cū hoc iuramētū. vult circa doctrinam Bar. esse aduertendū, ꝙ Bar. nō tetigit qd iuris esset, si delatum esset iuramētū vni ex reis credendi litē cōtestādo jus alterius: vt hic dicit, ꝙ etiā præstito iuramento perimat, habeat vim lit. contes. vt l. nā postea. §. si is qui temporali. ꝭ. de iureiur. hoc tenet idē Besu. & quidam Peruſ. & Bar. in d. l. dubus. ꝭ. de iureiur. Preterea habes notare ex doctrina Bar, vt hic inquit Besu, in sua generalitate, & hoc qd̄ dicitur, ꝙ juramentum habeat vim litis contestatę, verū ĩ iuramēto extraiudiciali. & est cōmunis doctrina d. §.

præoccupat debitū ille agēs, siue sint socij, siue nō: vt l. fideic. §. plerūq; de leg. iij. & hic ergo &c. & est casus ĩ hac l. ex duobus secundū vnā lect. hic positā in gl. s. ꝙ egit & succubuit. Dices tu, hoc est cōtra casum l. si duo. de arbi. vbi lata snīa cōtra vnū ex reis credēdi nocet alij ita demū si sociꝰ est: sed ibi in snīa arbitri, ex qua nulla orit̃ actio: vt C. de arbi. l. j. & lit. cōtest facta corā arbitro, non habet illū effectū, de quo dixi s. ꝓxi. q. sed solū ius si qd̄ est, orit̃ ex cōpromisso. de quo dicemus j. in
19 vj. q. Quinto q̄ro, †de iureiurando. Et videt̃ quodāmodo dicēdo idē qd̄ in snīa. Nā primo vidēdum est de iuramēto delato vni ex reis debēdi, qui iurauit se nō teneri, an alijs prosit? Et dic, aut iuramētū fuit sup facto quasi nō sit debitū: & indistincte ꝓdest alij, siue sint socij siue nō. ar. d. l. duobus. §. fideiuss. s. de iureiur. Aut sup iure, quasi ꝑsona iurātis nō teneant̃:
a & tūc si sunt socij, [a] ꝓdest alteri, alias secꝰ vt l. duobus. §. ex duobꝰ. de iureiur. & ibi no. Aut dubitat̃, vtrū sit iuratū sup facto, vel sup iure: & in dubio videt̃ iuratū sup facto: vt l. si. de iureiu. & glo. hoc tenet in d. l. duobꝰ. s. de iureiur. & qua. re. ac. nō datur l. j. §. si fideiuss. Et si dicis, quare secus in sentētia, vbi nō videtur in dubio iudicatū sup facto, vt s. ꝓxi. q. est dictū. Rñ.
b qa iuramentū habet vim solutionis. [b] qd̄ secus est in sentētia: & hoc videt̃ de mēte
20 illorū gl. cōtra allegatarū. Secūdo est vi
c dēdū, [c] qd si vnus ex reis debendi alteri detulerit iusiurādū, an correo noceat? Dico ꝙ nō: vt s. dixi in sentētia: vt l. iij. §. pe. s. de iureiur. et l. nā postea. §. fi. cū l. seq. eo. ti. Istud est verū quātū ad actionē q̄ orit̃ ex iureiurādo: sed quātū ad pręscriptionē interruptionis alteri nocet. dic vt C. eo. l. fi. cōiūcta l. nā postea. §. si is qui tpali. s. de
21 iureiu. †Tertio videndū est de iureiurā. delato ab vno ex reis credēdi: vtrū alteri noceat? Et dico ꝙ alteri nocet indistincte siue sint socij, siue nō. Nam quū hoc iura
d mētū[d] habeat vim lit. contest. vt d. §. si is q tpali. & ꝓ cōtest. vnius alteri præiudicat̃, vt dictū est in l. fideicō. §. plerūq;. de leg. iij. ergo &c. Sic loquit̃ l. duobꝰ: in pri. s. de iureiu. & gl. hoc sentit in l. si vnus. in prin. s. de pac. Vñ gl. in l. duobus. quę ibi distinguit, sunt socij, aut nō: male loquit̃.
22 Sexto quæro, †de pacto: & primo an pactū factū vni ex reis debēdi, prosit alij. Et cōis doctrina est, ꝙ pactū vni factū ꝓdest alij, si socij sunt: alias secꝰ. Ita no. s. de pact. l. idē in duobus. & tex. videt̃ s. eo. l. eādē. §. j. de arb. l. si duo. de hoc de lib. leg. l. iiij. §. nūc de effectu. Sed certè text. in d. l. eādē. §. j. videt̃ regrere duo, s. ꝙ sint socij & cōis culpa interuenerit. Itē gl. ĩ d. §. nūc de effectu. videt̃ sentire idē, qñ non sunt socij. Vnde ꝓ isto passu declarādo primò oportet videre, qualiter debet intelligi illud qd̄ iura dicūt, siue socij sunt, siue nō de qua societate hic ĩtelligit̃, de hoc sunt multæ glo. Vna est ad Velle. l. vir vxori. §. fi. in gl. magna quæ dicit, ꝙ licet cōiter cōtrahāt, & in cōes vsus accipiāt, nō tñ dicunt̃ socij. Alia glossella in l. seq. ibi idē dicit ꝙ ita demū sunt socij, si hoc est actum: alias secus. Alia gl. est in l. si duo. s. si quis

cau. quæ dicit, ꝙ debet intelligi de socijs oīm bonorū, vel eiusdē obligatiōis. Sed certè inquātū gl. prædictæ intelligūt de socijs omniū bonorū, bene dicūt: sed inquātū intelligūt de socijs eiusdē litis, vel eiusdē obligationis, etiā bene dicūt. & est casus. j. rē ra. ha. l. si qs vni. Sed debes intelligere hoc acto, ꝙ oē cōmodū, vel incōmodū proueniēs ex illa lite, vel obligatiōe sit cōe: & tūc verè sunt socij: vt s. pro socio. l. si vnus ex socijs. in prin. Ita Iac. de Are. tenet s. e. l. eādē. §. j. & l. si duo rei. Hoc pręmisso dico, ꝙ pactū factū vni ex reis debēdi, prodest alteri, s. quantū interest eius cui pactū factū est, secūdū regulā positā s. de pact. l. & hæredi. §. fi. & hoc siue sint socij, siue nō. declaro primò in nō socijs, si factū est pactū vni de non petēdo: si alter cōuētus & exactus haberet regressum cōtra eū cui pactū factū est in totū: qa fortè tota pecunia ad eum peruenerat, vel in partē, si pars pecuniæ tātū peruenit, eatenus sibi pactū proderit. quatenus eius interest, cui pactū factū est. & hoc tenet gl. in d. l. iiij. §. nūc de effectu. de lib. leg. sed si sunt socij tūc idē: qa si alter cōuētus nō esset habiturus regressum cōtra illū cui pactū factū est: vt puta, si ex propria culpa cōuenit̃, tūc pactū factū vni, nō prodest alteri, si esset habiturus regressum ꝑ actionē pro socio: vt quia ex cōi culpa cōuenit̃. Et hoc est qd̄ dicit tex. in l. eādē. §. j. s. eo. ibi si socij sunt, & cōis culpa intercesserit. quasi dicat, secꝰ si ex culpa propria cōueniat̃. Ad vnū

si is qui temporali. & qcquid dixit ibi Gul. de Cu.

23 †tñ aduertēdū est, quia eo casu quo socius cōtra sociū est habiturus regressum: tūc pactū factū vni prodest alijs insolidū: & in hoc differūt à nō socijs. Ad cuius intelligētiā pono exēplū sunt duo rei socij in viginti, facio vni pactū, aliū nō potero cōuenire in decē: quia si ille solueret quicquā repeteret à cōsocio & eodē mō si vnū minimū denariū peterē, illius partē repeteret ab eo cui pactū factū est: cū omne cōmodū, & incōmodū debet esse cōmune, vt s. dictū est. & ideo quia nō potest alter conueniri quin inquietet̃ ille, cui pactū factū eū: iō pactū sibi prodest insolidū. Et hoc vult dicere tex. si bene aduertat̃, s. de arbi. l. si duo. prout loquit̃ in duobꝰ reis debendi. facit s. si quis cau. l. si duo. in prin. & quod ibi no. Sed cōtra prædicta videt̃ l. si ex duobꝰ. de neg. gest. quæ cōtradicit in duobꝰ. Primò, qa denūciatio vnius ex socijs nō prodest alijs, hic secus in pacto. Sed certè, licet ibi sint cōsocij nō tñ erāt correi: quia quilibet tenebatur ꝓ parte: ideo denūciatio impedit pro parte sua tm̄ actionē oriri, sed hic loquimur cū erāt correi insolidū obligati & cōsocij: ideo pactū factū vni simpliciter, solidā obligationē respicit, cū insolidū teneat̃: ideo alijs prodest: quia paciscentis interest, vt dictū est. Sed si poneres pactū esse factū tantū pro parte eius, cui factū fuit pactū: tunc fateor ꝙ alijs nō proficeret: quia esset eadē ratio, quæ est in d. l. si ex duobus. Secūdò oppo. ad id quod dixi, ꝙ etiam si alius pro parte dimidia conuenitur, haberet regressum cōtra aliū: quia hoc videt̃ cōtra ꝑdictā l. si ex duobus. & qd̄ ibi not. in vltima gl. Sed certè gl. j. illius legis dicit ꝙ illa lex non pōt habere locū in socijs omniū bonorum: & ideo inquātū hic loquimur in socijs omnium bonorum, illa lex non obstat. Sed prout hic loquimur in socijs eiusdem obligationis, illa lex cōtradicit. Sol. fortè illa glo. nō bene loquitur: quia tex. dicit, ꝙ ille, qui prohibuit, non debet damnum pati ex persona alterius, nō autē dicit quòd ex persona alterius lucretur: sed si alius communicaret sibi lucrū ꝓueniens ex gestione, & illud quod soluit gestori nō recuperaret, iam lucraretur. Sed posito quòd illa gl. verum dicat? Respondeo, ꝙ ibi prohibitio habet vim solutionis ꝑ parte prohibentis tantū, hic verò pactum vim solutionis non habet: vt not. in l. si vnus. §. sed si generaliter. s. de pact. ideo quia nihil ꝑ parte sua videtur soluisse ille, cui pactum est factum, alter con
24 uentus ab eo repeteret. Habes ergo †ex prædictis: Quandoq; sunt duo socij nō correi: & loquitur l. si ex duobus. Qñque sunt duo correi nō socij: & loquit̃ gloss. in l. iiij. §. nunc de effectu. & s. dixi. Quādoq; sunt duo socij & correi: & tūc aut pactum fit vni pro parte sua tātū, non alterius: & alius potest pro sua parte conueniri: arg. d. l. si ex duobus. Si verò fit simpliciter: dic vt s. dixi. Sed quæro, quę est ratio diuersitatis in
25 ter pactum, & acceptilationem? †Ratio patet, quia acceptilatio vim solutionis habet. Itē quęro, quare aliter distinguit̃ in sententia, & iuramento, & pacto. Respōdeo, ratio est, qa sen

tentia

Universidad de Deusto Biblioteca

tentia & iuramentū declarant debitum non subesse: secus ī pacto. Item iuramentū habet vim solutionis, vt dixi. Vidimus,
26 vtrū pactū factū vni reo debendi, prosit alteri. † Sed q̄ro, an factū ab vno alteri noceat: Dico quantū ad interrūpendā prescriptionem alteri nocet: vt C. eo. l. fi. quo ad alia non reperio q̄ debeat nocere: ergo &c. vt l. si vnus. §. ante omnia. de pact. Non obstat l. penul. j. eo. quia ibi de alio facto loquitur: vt ibi
27 dicemus. Superest, | vt videamus de reis credendi: an pactū vnius prosit, vel noceat alteri. Et hic est aduertendū, quia quędā sunt pacta, quæ pristinam obligationem totaliter perimūt vt acceptilatio, & de hoc dictū est ś. Quædā sunt pacta q̄ pristinam obligationem nō tollunt totaliter, vt pactū de non petendo. Item pactum de cōstituēdo: vt l. item illa. §. fi. ś. de consti. pecu. Quædā sunt pacta q̄ licet primā obligationē totaliter habeant perimere, tamen reliquę remanēt: vt nouatio. Nā noua obligatio loco primæ cōstituitur. Et ista duo genera pactorū quantū ad propositū videntur esse eiusdē naturę: & sic videtur q̄ vnius pactū alteri non nocet: vt ś. de pact. l. si vnus. in prin. In contrariū videtur q̄ nocet. de cōsti. pe. l. idem est. de noua. l. si rem. §. si duo. Glo. in d. l. si vnus. ponit quasdā solutiones, quæ continent merā diuinationē: sed in d. ś. si duo. ponit alias, inter quas ponit hanc. Aut sunt socij: & pactū & nouatio vnius nocet alteri. Ita loquitur §. si duo. Aut non sunt socij: et non nocet. Ita loquitur l. si vnus. in prin. et ita tenet Dy. Certe ista sol. est cōtra casum dictæ l. si vnus. in princi. vbi expresse loqtur in socijs, licet gl. videatur euadere, sed nō pōt euadere sine magna violentia. Vñ Guliel. de Cu. dicit totū cōtrariū. Aut sunt socij: et pactū vnius nō nocet alteri. Idē in nouatiōe: vt d. l. si vnus. in prin. Aut nō sunt socij: et pactū, et nouatio vnius nocet alteri: vt d. §. si duo. Rō huius est: quia quādo sunt socij, debitū est cōe. Vnde vnus nō pōt pacisci in præiudiciū alterius. Sed qñ nō sunt socij: et tūc debitū est cuiuscū-
a que proprium[a]: vnus potest facere quicquid vult: nec alteri in aliquo tenetur. Pro hoc est tex. ś. ad leg. Fal. l. in lege Fal. hoc
b esset seruandū. [b] Istud idē tenet Iaco. de Bel. in corpore eodē.
c Istam opi. puto[c] verā. Do gl. quæ dicit hāc opi. fuisse Azo. in hac l. si ex duobus. licet iste idē Azo in summa aliter dixerit. Dic ergo latius sic: Aut sunt duo rei credēdi, ex cā onerosa: qa mutuauerūt, vel vēdiderūt: vel alio simili modo. aut sunt duo rei credendi ex cā mere lucratiua: vt puta ex cā legati, vel donationis. Primo casu, pactū vnius nō nocet alteri: quia debitū nō est cuiuscunque propriū, sed cōe est magis si pecunia communiter ab vtroq; processit. Casus est in d. l. si vnus. in princi. prout gl. intelligit ibi in socijs re ipsa, nō cōuētione, vt ibi no. & no. in d. §. si duo. Fateor tñ, q̄ si pecunia ab vno tantū profecta esset, pactū ipsius alteri noceret: quia tūc est debitū suū ꝓ priū: ar. ś. ad Maced. l. sed Iulianus. §. nō solū. et §. fi. Secūdo casu distingue, aut sunt socij aut nō: vt ś. dixi. Et secūdū prædictā distinctiōnē debet intelligi. ś. ad Velle. l. quāuis. §. quāquā. & quod ibi no. in gl. Sed hoc videt cōtra l. si duo. ś. de arb. sed statim apparebit. Et aliud genus pactorū, per qd prima obligatio nullo modo perimit: sed persona paciscētis obligat ad pœnā, si cōtrafecit vt cōpromissum. Nā si arbiter vetuit non petere: ius primū remanet incōcussum sine alicuius exceptionis obstaculo: vt l. j. C. de arbi. sed petens incidit in pœnā si socij sunt: alias secus: vt d. l. si duo. Dicetis vos, quæ est rō q̄ hic magis præiudicat factū eius, qui socius est, quā eius qui nō est socius, cum supra proxi. contrarium dixi in pacto? Respond. iste qui promisit, nō culpa gessit: cū negotia cōia gessit ea diligentia, qua sua gessit: vt l. Iocius socio. ff. ꝓ socio. ió si alius socius petit quicquid egerit, debet ei cōpromittēti cōicare: et sic si petit nomine eius videtur peti ad eius vtilitatē: merito ī pœnā incidit. Et hoc dicit tex. in d. l. si duo. Sed in pacto paciscen-
d ti [d] culpa imputatur, cur debitorē liberauit: ió alius socius pōt pro parte sua agere: nec repellitur pacti exceptione: quia illud quod exigit, socio communicare non debet, propter sui culpā: & sic nomine paciscentis non videtur agi. Sed si poneres q̄ id, quod exegit, deberet cōicare paciscenti: dico q̄ nō obstaret pacti exceptio, per d. l. si duo. et si quis cau. l. si duo. in prin. & ibi no. vbi eis casus. et ista sunt subtilia, & de mente iuris ꝓ-
28 cedunt. † Septimo quæro de nouatione: et primo de reis debēdi. Dic aut vnus promittit animo nouandi, & liberādi aliū: et tūc nō est dubiū q̄ alij prodest: qa hoc posset quilibet extraneus: vt l. si Stichū. §. fina. de noua. & l. si debitor tuus. infra de sol. Aut vnus promittit animo nouandi obligationē qua ipse tantum tenetur, hoc expresso q̄ ad alium non prorogetur: et alius nō liberat, quia idem contingit in solutione, vt supra man. l. Papi. de sol. l. Modestinus. & ibi p Dyn. et licet in acceptilatione idem contingat, vt supra dictū est. Aut simpliciter animo nouandi promittit: et tunc dico q̄ vterque liberatur: vt C. ad Velleia. l. si ꝓ vno. & no. eo. ti. l. quāuis. §. quāquam. De pluribus vero reis credendi, an si vnus stipulatus animo nouādi alteri noceat. ś. ꝓ-
29 xi. q. dictū est. Sed circa † vnum posset dubitari qualiter acceptilatio vnius prodest indistincte, et nocet alteri, sed in nouatione distinguitur, cū nouatio habeat vim solutionis, sicut acceptilatio. vt d. l. si rē. §. si
e duo. de noua. Cogita[e], tu prouecte. Sed pone q̄ erant duo rei credendi ex contractu iuris gentium: vnus liberauit reū per stipulationē, et subsecutā acceptilationē, an alteri correo præiudicet secūdū ea quę dicta sunt? Item acceptilatio in eo qd per nouationē nō perimitur, valet iure pacti, non iure acceptilationis, vt infra de acce. l. si acceptolatū. sed pactū non præiudicat simpliciter, vt dictū est. ergo &c. Est ergo in quæstione, an pactū hoc, qd ex acceptilatiōe resultat, hēat eā dē vim, quā habet vera acceptilatio ī p̄iudiciū correi. et vī q̄ sic, vt l. & per iusiurādū. §. et si fideiussor. j. de accepti. Cōtra dico per dicta l. si acceptolatū. & de pactis. l. si vnus. §. pe. Nec obstat §. si fideiussor. quia ibi fideiussor tenebatur verbis, cū aliter teneri nō posset: ideo id eius personam valuit iure accepti-
30 latiōis. Sed quid † de nouatione quæ e fit per delegationē? Respon. siue vnus ex reis credendi delegauerit, siue vnus ex f reis debēdi fuerit delegatus: dico idē ꝓ omnia quod est in vera solutione, et acceptilatiōe: vt d. l. si rem. §. si duo versi. alioquin de noua. Soluit enim qui delegat, vt g supra ad l. Vellei. l. quamuis. §. interdum. & man. l. inter causas. §. abesse. Item ꝓ hāc delegationem liberatur quis a creditore totaliter, sicut ille qui soluit, & cui acceptū ferē, nec pōt vti exceptiōe cōtra ipsū cui delegatus est, vt l. doli exceptio. de noua. Sed ī nouatiōe qñ ꝓmittit eidē cui tenebat prīo: hoc non
31 cōtigit. Facit de noua. l. aliā do. l. q̄ id qd. ī prī. et §. fi. Octauo †
f quæro[f] de cessione. Circa quod dic, aut cessio fit reo debendi, contra quem fit consentiente eo, et tunc idem quod in delegatiōe dictū est, vt d. l. si rē. §. fi. ibi, vel nuptura ipsa. secūdū vnū ītellectū. Aut eo nō cōsentiēte, et tūc aut fit correo suo, et iste correus, cui ceditur, ista cessiōe est liberatus. Casus est singularis ś. de le. ij. l. q̄ duos. Facit de li. leg. l. si is qui duos. Aut fit cessio extraneo, & tūc hæc q̄stio est dupliciter cōsiderāda. Prīo ex parte reorū credēdi. Si ēm vnus cedit actionē sine alio, ille cessionarius ē loco rei credēdi. et sic iter eos erit locus iuri p̄occupatiōis, & solutiōis recipiēdæ sicut primo, vt l. qd ipsis. et l. hæredē j. de reg. iu. & l. minor. in fi. ś. de procur. Scdo ex parte reorū debēdi, vt si cōtra vnū fiet cessio alio inuito, vel ignorā
g te ꝓ hoc alter nō liberat, sicut nec petitiōe[g] facta ab initio, nec ꝓcuratoris cōstitutiōe: vt C. de fideiu. l. fi. tū si cedēs exigeret ab eo, cōtra quē nō facta est cessio, onerat se, cū facto ei' ali',

a ¶ Cuiuscunque. ꝓprium. Pau. de Ca. tenet cōtra in l. si vnus. ī prī. ff. de pact.
b ¶ Hoc esset seruandum. Vide Barto. in l. reos. et quod ibi dixi. ś. eo.
POMATES.
c ¶ Istam opinionē puto veram. Vide Ro. consi. ccix.
POMATES.
d ¶ Sed in pacto paciscēti. Aduerte: quia Bar. hic tenere videt contrariū, cuius tenuit in l. si vnus. ś. ā pact. vbi vult, q̄ imo alter socius possit in totū agere. Sed certe opinio eius hic est verior: vt p Pau. de Ca. ī d. l. si vnus. licet ipse non faciat mentionem de Bar. hic. Et ex tex. hoc habes īferre, q̄ regula l. si socer. §. Lucius. ī. sol. matri. dolo facis. &c. non solū habeat locum quādo sum restituturus ei, a quo peto: sed ēt alij a quo ille in id quod peto, habeat ea usum. qd not. per doctrinam Barto. hic: licet circa hoc multæ difficultātes a doct. mouēātur vt inquit Imo Are. & Besu. & eam præterea æquam appellat Alber. ī d. l. si vnus. ī. de pact. Quid aūt si ēt transactio: qa Bar. tūm loqtur in pacto: vide hic per Imol. cum quo trāsit Besu. et ad hoc vid. aliquid per Besu. in l. si rem. §. si duo. ī. de noua. & Bart. in l. si vnus. ś. de pact.
e ¶ Cogita. Vide per Pau. in d. l. si vnus. in princ. ff. de pact.
f ¶ Octauo quęro. Vide quæ dixi post Imol. in l. non quocūque. §. qui Cauū. ff. de lega. j.
g ¶ In scripto exēplari legitur: sicut nec p ceptiōe facta ab initio, &c. In veneto autem, sicut nec per cōtestationem factam contra vnum, nec p cur. &c. Ale. Losæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Nono quæro. Vide Ange. & Imo. in l. si seruũ. §. nũc videamus. de ver. obl.

Quid aũt de sciẽtia, an sciẽtia vnius noceat alteri. vide Bal. in l. j. C. ad Macedo.

✠ P. P A V. P.

b ¶ Secũdo casu. Vide Com. cõsi. xxiiij. in ci. testator filio iam nato. in j. & ij. colũ.

c ¶ Vndecimo quero. Cum Bart. concor. Pau. de cast. in l. mora rei. ĩ. tit. j.

d ¶ Duodecimo quero. Adde Bart. in l. si insulam. in v. q. ĩ. de verb. oblig.

e ¶ Vt sic vnus. Vide p Imo. tenẽtẽ cõtrarium in l. pen. ĩ. eod.

f ¶ Noceat alteri. Et facit ad q. Bald. in l. falsus. ad fi. C. de fur. q. si vnus ex reis credendi fuit expulsus, & debitor fuit coactus soluere Reipublicæ, an noceat alteri correo credendi in solutione.

g ¶ Decimoquarto q̃ro. Et ista faciunt ad q. an exceptio litis pẽdẽtię, p̃sit alij correo debendi. Bal. q. nõ, in l. fi. C. eo. per Bar. in l. iij. §. j. ij. colum. ĩ. eo. titu.

contra quẽ facta est cessio, liberatus est
31 vt l. si is qui duos. de leg. ij. †Nono quero [a] de cõfessione: an confessio vnius alteri prosit, vel noceat? Et circa reos debẽdi dic, q' vnius cõfessio põt alteri nocere, quo ad interrumpendã præscriptionẽ: vt C. eo. l. fi. p̃desse aũt nõ põt, sicut nec petitio, nec sententia cõdẽnatoria, vt supra dictũ est. Circa reos credẽdi dic, aut vnus ex reis exigit cõfessionem à reo debẽdi: aut ipsi reo cõfessionẽ facit ad eius liberationẽ. Primo casu, si quidẽ in iudicio: alteri nocet. Cũ em̃ cõfessio habeat vim sentẽtiæ, vt ś. de cõfes. l. j. appropriat sibi totũ debitũ multo magis, quã per litis cõtest. si extra iudiciũ, tunc alteri correo nihil p̃ iudicat: cũ talis confessio solã probationẽ inducat: vt l. Publia. ś. deposi. ĩ fi. p̃desse tamen põt ad præscriptionẽ interrumpẽdam: vt ś. eo. l. fi. Secũdo casu dico, q̃ talis confessi habet vim pacti de nõ petendo: vt l. tale pactũ. in princ. ś. de pact. & no. j. de sol. l. si ex plurib'. in prin. & ideo quæ dixi in pacto, hic eodẽ modo dico. Decimo †quero, de successione. Et hic est ad-
33 uertendũ: aut vnus ex reis debendi succedit alteri correo: vel reus credendi alteri correo credendi: & tũc neutra obligatio extinguitur: sed in vnius p̃sona ¦vtraq̃ obligatio durat: vt ś. eo. l. si reus. & j. de fideius. l. generaliter. & l. si reus. & j. de sol. l. si duo rei. Aut. creditor, q̃ solus erat, succedit vni ex reis debẽdi: & de hoc est casus in l. Vrãnius. j. de fideiusso. Ex qua colligit' talis distinctio: aut illi rei debendi erant socij: & ab alio cui nõ est successum põt solum pro parte peti: vt ibi patet. Aut nõ erãt socij: & tũc ab alio correo de rigore põt creditor petere solidũ debitũ: vt ibidẽ patet in tex. Aut quęris de æquitate inspecto obstaculo exceptionis: & tunc aut fuerũt constituti duo rei ex causa onerosa, q̃a fuit eis mutuatũ: aut ex causa lucratiua, q̃a ex mera liberalitate p̃miserũt, vt duo rei. Primo casu, aut ad correũ, cui creditor succedit, p̃uenit pecunia mutuata ĩ totũ, vel in partẽ: & eatenus creditor agẽs exceptione repellit' has regulas: primo q̃a pro ea parte nõ põt cedere actionem contra seipsum: ergo &c. vt l. Stichũ. §. penul. j. de sol. & no. gl. in d. l. Vrãnius. Secũdo, q̃a si exegisset, tenet' illi ex actio, p̃ parte illã: vt no. C. eo. l. j. & dixi ś. eo. l. reos. vnde dolo facit, q̃a petit, &c. Si vero ad illum reum, qui successit, nil p̃uenit: tũc in illa parte obstat exceptio: cũ causa dandæ exceptionis nõ subsit. Secundo ca-
b su, [b] q̃ñ ex mera causa lucratiua: idẽ, q̃a in nulla p̃te exceptione repellitur, cũ nulla causa dãdæ exceptionis subsit: vt l. in lege Falcidia hoc esse seruandũ. ad leg. Falcid. Idẽ puto, si vnus ex pluribus reis debendi successit creditori, qui solus erat. Nã in modo petẽdi ab altero idẽ iuris est, quod supra dixi. Aut vnus reus debẽdi, qui solus erat, successit vni correorũ credendi: & tunc idem quasi: quia tunc alter correus potest ab eo petere partem, si sunt socij: vel si nõ sunt socij, petat ab eo partẽ, quæ ab eo profecta est. Vel si ex mera liberalitate fuerũt constituti duo rei credendi. alter potest totum petere: arg. eorum quæ dicta sunt. & ś. solu. mat. l. si socer. in prin. Idem si vnus reorũ credendi successit reo debendi, qui solus erat, eadem ratione. Aut vnus vnus ex pluribus reorum credendi successit vni ex pluribus reis debendi vel ecõtra: & tũc quid iuris sit, habes ex prædictis. Sed circa hoc posset dubitari, nõne successio pro solutione est: vt j. de fideius. l. si debitori creditor. & l. Stichũ. §. aliquando. j. de solutio. sed per solutionẽ vnius, vterq̃ liberat', vt dictum est, ergo &c. Sol. patet ex his quæ dixi in l. si his q̃ pro emptore. in penul. q. ś. de vsuca. & tangit' per gl. in d. l. si so
34 cer. ś. solut. matri. & in d. l. Vrãnius. Vndecimo †quero [c] de
c mora, an mora vnius alteri prosit, vel noceat? Et primo videamus de reis debendi. & circa hoc est magna dissentio in glo. Nam in l. mora. §. fina. ś. de vsur. dicit, quod non nocet. C. eo. l. fi. j. e. ti. l. pen. videt' dicere cõtra. & quælibet earũ gloss. variat. Vnde dic, aut quæris vtrum mora vnius alteri noceat quo ad impediendũ cursum præscriptiõis cõtra creditorem, & nocet sicut si vtriq̃ facta esset interpellatio: vt C. eod. l. fi. Aut quæris vtrum noceat quo ad hoc vt quilibet teneatur de interitu: vel ad vsuras: & tunc aut sunt socij: & nocet. infra eo. l. penul. Aut non sunt socij: & non nocet: vt l. mora. §. fi. ś. de vsur. Ita tenet gl. in l. vnicuiq̃. j. de regu. iur. alias est §. in l. in condẽnatiõe. Idem tenet Dy. extra de re. iur. in c. mora. in fi. lib. vj. Ratiõe. Idem tenet Dy. extra de re. iur. in c. mora. in fi. lib. vj. Ratio potest esse: quia sicut pactum vnius prodest alteri, ita no-
35 cet. Sed iuxta prædicta †quero, quid econtra, creditor fuit in mora recipiendi quo ad vnũ ex reis debẽdi, qui ponamus, obtulit pecuniã debitã, quæ postea perempta est. an alteri hoc prosit? Credo q̃ sic indistinctè: q̃a quolibet alio extraneo offerente prodesset vt C. de capti. & postli. reuer. l. cũ & postli-
36 modũ, & c. facit quod no. C. de sol. l. obsignatione. Est etiã †videndũ circa reos credendi, an vnius mora in recipiendo alteri noceat. Et dico q̃d sic indistinctè. Cùm enim quilibet posit solutionẽ recipere, vt l. si vnus. in princ. ś. de pact. & l. si rẽ. §. si duo. j. de noua. & mora eius qui potest solutionẽ recipere, noceat ei, ad quem res pertinet, posito q̃ nullũ ius habeat in re, sed sit nudus minister, vt l. si p̃ te. C. de vsu. & de act. & obli. l.
37 traiectitiæ. in prin. ergo multò magis in casu nostro. Sed †q̃d si mora facta est vni ex reis credendi, vtrũ alteri prosit? Et cõstat q̃ sic quo ad interrumpendã p̃scriptionẽ: vt C. eo. l. fi. Idẽ credo quo ad perpetuandã actionẽ, vt reus teneatur de interitu: quia idẽ esset in quolibet extraneo ĩterpellãte: vt ś. de vsur. l. si quis solutioni. & q̃d no. ś. de verb. obli. l. si seruum. §. nũc vi-
38 deamus. Ite iuxta †prædicta quero: pone q̃ Primo creditor fuit in mora vno ex duobus reis offerẽte. Secdò creditor interpellauit alium reum, qui nõ obtulit: an p̃ hoc videatur purgata mora creditoris. Quo ad primũ dico q̃ nõ: vt l. mora. ś. de
39 ver. obl. Duodecimò †quero, [d] de culpa: an culpa vnius alte-
d ri noceat. Circa q̃d dic: aut duo rei cõstituitur in cõtractu cuius obligatio cõmittit' ratione culpæ ad interesse: & tũc vnius
e culpa alteri nocet, vt sic vn' [e] ex facto alterius teneat: vt C. locca. l. si diuersa. & ś. loc. l. cũ apparebit. & ś. e. l. eandẽ. Si autẽ cõstituũtur duo rei ad aliquã speciem: ad quã statim cõmittitur obligatio sed ratione culpę perpetuet' quia de interitu tenet' & tũc dic idẽ, q̃d supra dictũ est in mora: vt l. pen. j. eo. & ibi est casus scdm vnã lect. Prædicta vera, nisi culpa esset cõmissa in his, de quibus ś. specialiter dictum est: quia tunc dic vt dixi.
40 Sed an †culpa vnius ex reis credẽdi noceat alteri? Respon-
f deo, in acquirẽdo, hoc est, in faciendo cõmitti stipulationẽ nocet si socij sunt: vt l. si duos. ś. si quis cau. In alijs dic vt dictum
41 est ś. de pacto & mora. †Decimotertio quero de rescissiõe, vtrũ recissio facta in persona vnius, cũ omnes essent liberati, ista liberatio in persona vnius rescindat', an alteri noceat. Dic aut liberatio rescinditur in persona eius cui principaliter est facta, & alteri nocet: vt ś. ad Velle. l. si pro vno. & de his quæ in frau. credi. l. fi. circa prin. Idem si ab initio in eius persona ipso iure nõ valuit: vt l. si sponsus. §. j. de do. inter virũ & vxo. Prædicta puto vera, nisi ille actus per quẽ liberatio contingit, dolo creditoris intercesserit ar. j. de fideius. l. si Titius. j. de sol. q̃ res. in prin. Si vero rescissio cõtingit in persona eius, ad quem liberatio porrigit' per quandam cõsequentiam: & tunc alteri non noceret: vt d. l. si sponsus. §. j. de libe. lega. l. si qui duos. & ibi no. Sic debet intelligi de do. causa mor. l. senatus. §. si duo
g bus & quod ibi no. Decimoquarto [g] & vltimo, †quero generaliter de qualibet exceptione: vtrum exceptio cõpetens vni
41 ex duobus reis debendi porrigatur ad alium. de exceptionibus loquor, de quibus supra dictum nõ est specialiter. Et dic aut excepsio est mere p̃sonalis. & ad aliũ nõ porrigit' sicut ad fideiussorẽ: vt l. exceptiones. de exce. cum si. Aut sunt aliæ exceptiones, quæ ad fideiussorẽ porrigunt': & tunc aut quæsitus color: quia in veritate fideiussor erat, & non vt correus ad eum porrigit': vt l. sed Iulianus. §. j. ś. ad Mace. Aut non hic color quæsitus: & tunc aut erant socij: & vnius exceptio porrigitur ad alium: vt ś. eod. l. si duo rei. Aut non erant socij: & tunc si quidẽ obligauerunt se ex causa onerosa qui mutuo acceperunt: & tunc eatenus competit exceptio alteri, quatenus ad eum

a ¶ Nono quero. Vide Ange. & Imo. in l. si seruũ. §. nũc videamus. de ver. obl.

Quid aũt de sciẽtia, an sciẽtia vnius noceat alteri. vide Bal. in l. j. C. ad Macedo.

✠ P. P A V. P.

b ¶ Secũdo casu. Vide Com. cõsi. xxiiij. in ci. testator filio iam nato. in j. & ij. colũ.

c ¶ Vndecimo quero. Cum Bart. concor. Pau. de cast. in l. mora rei. ĩ. tit. j.

d ¶ Duodecimo quero. Adde Bart. in l. si insulam. in v. q. ĩ. de verb. oblig.

e ¶ Vt sic vnus. Vide p Imo. tenẽtẽ cõtrarium in l. pen. ĩ. eod.

f ¶ Noceat alteri. Et facit ad q. Bald. in l. falsus. ad fi. C. de fur. q. si vnus ex reis credendi fuit expulsus, & debitor fuit coactus soluere Reipublicæ, an noceat alteri correo credendi in solutione.

g ¶ Decimoquarto q̃ro. Et ista faciunt ad q. an exceptio litis pẽdẽtię, p̃sit alij correo debendi. Bal. q. nõ, in l. fi. C. eo. per Bar. in l. iij. §. j. ij. colum. ĩ. eo. titu.

Universidad de Deusto Biblioteca

ad eum cui exceptio sine dubio cōpetit, peruenit de pecunia: vt dicta l. sed Iulianus. §. item si duos. ad Maced. Si verò obligauerunt se ex mera liberalitate: & tunc exceptio vni cōpetens non prodest alteri, si non sunt socij: vt dicta l. si duo. §. eodem l. si ex duobus. §. j. §. eodem.

1 ¶ Nominatim fieri dicitur etiam quod fit nomine appellatiuo.
2 Nominati per relatiuum quis uel qui, non uidentur nominati nominibus proprijs. 17.

SIue à certis. Hæredes in dubio videntur proportionibus hæreditarijs grauati. hoc dicit. Oppo. de l. Turpia. §. fi. §. de lega. j. & l. nonnunquā. §. ad Trebel. Glo. dicit, ꝙ nominatim potest intelligi nomine proprio: & sic intelliguntur cōtraria. Item nominatim po-
1 test intelligi nomine appellatiuo: vt hic. Et tene mēti, † quia nominatim dicitur fieri etiā nomine appellatiuo. Facit §. de libe. & posthu. l. Titius testamento. in prin. Item opp. ꝙ quilibet videtur grauatus insolidum: vt l. si ex toto. §. j. §. de lega. j. Sol. dicūt quidam ꝙ ibi testator expressit, sed diuinare est. Alij ꝙ ibi verbum dato, bis fuit expressum, & sic duæ fuerunt orationes. quod nō placet: quia tūc quilibet teneretur ad diuersa decē, nec essent duo rei: vt §. eo. l. ij. & ibi dixi in prima quæstione. Alij dicunt, & ista est vera, quòd ibi alternatiuè: hic copulatiuè. Item oppo. §. eo. l. eandem. in princ. vbi etiam copulatiuè. Sol. ibi testator hoc expressit secūdum verā opi. Vltimò aduerte gl. hic in fi. quæ dicit, si testator dicit duos hæredes, quos primò nominaui, &c.
2 videtur eos nominare nominibus appellatiuis: & sic † nominati per relatiuum quis vel qui, non videntur nominati nominibus proprijs. quod est verum: vt l. si pater filio. §. de vulg. & pupil. licet Cy. & vltramontani contra: vt no. in l. fin. C. de impu. & alijs sub. per l. Lucius. §. Lucius. de leg. ij. Sed illa non obstat, vt ibi dixi. Item scias ꝙ glos. quæ est §. de sta. lib. l. si quis testamēto. facit differentiam, vtrum nominetur pars hæredum, an omnis hæres: quod est contra hanc legem. sed pro illa facit l. turpia. §. fina. §. de leg. j. Sed dic vt ibi p. gl. & plenius ibi dixi: & de quibusdam ibi quæsiui, quæ videre potes, si vis. 18.

EX duobus reis. Factum vnius ex reis debēdi nocet alteri. hoc dicit. Oppo. de l. mora. §. fina. §. de vsur. Plures sunt opi. vna Pla. non est vera. Breuiter hic sunt socij: ibi non. & glo. videtur tenere eam in l. in condemnatione. §. vnicuiq;. j. de reg. iur. Dy. in ca. mora. circa finem. de reg. iur. lib. vj. Oppo. de l. fina. C. eo. Sol.
2 quantum ad interruptionem [a] præscriptionis, factum vnius nocet alij: quantum ad alia nō, nisi cum distinctione, aut sunt socij: & nocet, vt hic. aut non sunt socij: & non nocet: vt l. mora. in fi. §. de vsur. Et ratio est interruptio præscriptionis: quia tractatur in præscriptione de lucro captādo, cum iniuria alterius: vt l. si is cui. §. j. & l. si quis vxo. §. pe. & quod ibi not. j. de furt. & quando sunt socij quo ad alia nocet: & tunc ratio est: quia sententia lata pro vno, prodest alij: vt l. si duo. §. de arbi. & l. eandē. §. eo. & ideo cum commodum habeant, incommodum habere debent. Facit quod plenè dixi in l. duobus. §. eo.

1 ¶ Diuersitas quæ sit, quæ impediat constitutionem duorum reorum.
2 Plures si fecerunt pacem cum pluribus, & promiserunt se inuicem non offendere sub pœna, & unus offendatur: an omnes ex parte offensi possint agere insolidum tanquàm correi, & omnes ex parte offendentis teneantur insolidum.
3 Si plures ex delicto tenentur cuiliter, non sunt correi.
4 Plures qui tenentur ex quasi maleficio non sunt propriè & uerè duo rei.
5 Pater & filius in obligatione ex causa peculij profectitij, quòd non sint duo rei.
6 Plures rei debendi dicuntur, quando plures insolidum debent idem uerè uel fictè ex una eademq; causa principaliter, & ex uoluntate.
7 Plures rei credendi sunt, quando pluribus insolidum debetur idem uerè, uel fictè, ex una eademq; causa principaliter, & ex uoluntate. 19.

CVm duo. Si persona vnius ex correis debendi ab obligatione eximitur, obligatione remanente alter non liberatur, & potest illi obligationi fideiussor accedere. hoc dicit. Oppo. & videtur, quòd per deportationem non liberetur, imò remanet obligatus naturaliter: quia retinet ea, quæ sunt iuris gentium: vt l. quidam. j. de pœ. Timore huius contrarij sunt glos. contrariæ. hæc glos. dubitat, nec se firmat: sed in l. vbicunque. infra, de fideiusso. tenet, quòd remanet obligatus naturaliter. Sed in l. si debitori. eo. tit. tenet, ꝙ nullo modo remanet obligatus. In l. j. C. de fideiuss. tenet quòd vtraque obligatio remanet, sed obstat exceptio. Et dic quòd est veritas, quòd omnino est liberatus, non quòd tollatur obligatio, sed transfunditur in fiscū: quia succedit: vt gl. dicit in l. si debitori. j. de fideiusso. Casus est in l. quoties. in fi. j. de noua. quia si contingeret deportatū obligari naturaliter, tūc sequeretur ꝙ nouaretur prima obligatio, prout gl. ibi innuit, & male: quia cōtra illū tex. Et illud est bonū scire, pro exbannitis, quorum bona omnia publicantur. Opp. hic dicitur, ꝙ potest fideiussor accedere, cōtra l. si debitori. j. de fideiusso. Aut accedit obligationi, qua tenetur deportatus: & non possumus, quia nulla est. Aut pro obligatione illa simpliciter: & tunc quia non est extincta, potest fideius-
1 sor accedere. † Primo, quæro gratia huius, quæ diuersitas impediat constitutionem duorū reorū? Circa quod dico, ꝙ qñq; est diuersitas obligationis contractę tempore: quia vnus obligatur vl' obligat vno tempore, alius alio: & tunc aut est diuersitas modici tpis: & nō impeditur constitutio duorū reorū: vt l. duos. §. fi. §. eo. Aut interuenit interuallū longū: & tunc aut fuerunt duo simul interrogati: vel simul interrogauerunt, & vnus statim, alter ex interuallo respondet, vel alteri ex interuallo responsum est: & vitiatur constitutio duorum reorum debendi, & credendi: vt l. si ex duobus in princ. §. eo. Aut separatim quilibet fuit interrogatus, & quilibet interrogauit: & sic separatim est rñsum ex interuallo respectu obligatiōis præcedētis, sed incontinenti respectu factæ interrogationis: & tūc aut in sequēti obligatione fuit habita mentio primæ, vel expresse hoc actū ꝙ essent duo rei: & non impeditur constitutio duorū reorum: vt l. iij. in prin. §. eo. facit de sol. l. Modestinus. Aut in secunda obligatione non fuit facta mentio primæ: & non erunt duo rei: vt Insti. eod. §. j. Quandoq; est diuersitas in obligationis forma: vt puta, ego emi, & ex causa emptionis promisi pretiū, alius promisit idē pretiū per stipulationē cū ipse nō emeret. tunc vitiatur cōstitutio duorū reorū: quia omnes leges, quæ de duobus reis loquuntur, dicunt quod constituuntur eodem cōractu, vel stipulatione, vel alio modo: vt l. j. & ij. & l. eandē. in prin. §. eo. & probatur de in rem ver. l. si pro patre. §. fi. vbi pater, qui obligatur ꝙ iussu, & filius qui obligatur mutuo, non dicuntur duo rei. Hoc etiā patet in principali, & fideiussore, qui non sunt duo rei, vt dictū est: quia diuersis obligationibus tenentur. Præterea, ex diuersitate formæ obligādi inducitur diuersitas causę: vt patet in exēplo præmisso: sed diuersitas causę impedit constitutionem duorum reorum, vt statim dicam, ergo &c. Non obstat l. reos. §. eo. vbi dicit, diuersis actionibus: quia expone vt consueuit ibi dici, & j. dicam. Quandoq; est diuersitas in obligationis substantia, quia licet eadem forma promittant, vnus obligatur naturaliter, & ciuiliter, alter naturaliter tantū: & tunc non impeditur cōstitutio duorū reorum: vt l. si ex duobus. §. j. §. eod. Quandoq; est diuersitas in obligationis causa: quia licet eadem quantitas sit promissa, tamen causa obligatiōis aliter respicit vnū, aliter aliū: & vitiatur constitutio duorū reorū: vt §. de interro. act. l. qui seruū. & ibi glo. magna. & §. eo. l. si id qd. prout loquitur ibi in dote. Quandoq; est diuersitas in re, quæ in obligationem deducitur: & tunc vitiatur cōstitutio: vt l. si id ꝙ. §. eod. Quandoq; est diuersitas in obligationis qualitate: & hic est aduertendum, aut talis diuersitas superuenit post constitutionem reorum iam factam: & non vitiatur: vt l. eandem. §. sed si qs. ij. responso §. eodem. Aut ista diuersitas fuit ab initio: & tunc aut est impossibile talē diuersitatem reduci ad paritatem: & vitiat constitutio duorum reorum: vt d. §. sed si quis. j. respon. Aut pōt reduci ad paritatem: vt si est diuersitas temporis, vel conditionis, vel loci. Nam in quolibet prædictorum possibile est venire tempus, quo vterq; æqualiter teneatur: & non vitiatur constitutio duorum reorum: vt l. ex duobus. in prin. & l. eandem. §. fi. §. eod. Insti. eodē. §. fi. Et si dices, quę est ratio, ꝙ istę diuersitates impediunt cōstitutionē duorū reorum? Respon. licet obligatio duorū reorū in veritate sint plures obligationes, vt. l. eandem. in fin. §. e. & l. reos. in princ. ibi: diuersis actionibus. & l. si reus. §. eodem. & de fideiuss. l. generaliter. & l. si reus. & Insti. eo. §. j. tamen lex vult ꝙ habeat tantum effectū vnius obligationis: vt Insti. eod. §. j. supra eo. l. iij. §. fi. de solu. l. qui hominē. & ideo quia loco vnius habetur talis diuersitas, quę ad paritatem non potest reduci, non admittitur: quia quādo esset tanta diuersitas, ius nō posset fingere quod loco vnius haberentur: vt supra eodem. l. nemo. Sed posset dici, diuersitas qualitatis in diem, vel conditionem, vitiat sti-

a ¶ Ad interruptionē. Vide aliquos casus enumeratos p Bart. §. l. si cōstāte. in vij. q. §. sol. matri. & adde hic ad Bar. §. l. cū qs. §. si qs. p reo. j. de so.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Secundo quæro. Et de hac qõ. vide Bar. in rede. authen. hoc ita. C. eo. & in l. ope. ī. de ope. lib. & Bal. in l. ij. C. de lib. & eo. libe. circa mediũ. & Ang. ī l. ſi ſeruus. §. ſi pluriũ. ī quis cau. & vide Bar. & q̃ ibi dixi ī l. ſi id q̃. ī. eod. & ibi Pau. de Caſt. adde Bal. cõſi. ccxxj. ij. vol.

b ¶ Tertio dico. Oſa vſq; ī fi. ponit Bart. in d. auth. hoc ita. in repeti.

c ¶ Quarto quæro. Qſi plures ſunt obligati ex quaſi maleficio, an ſint correi, dic q̃ nõ. q̃ ſequit̃ in l. i. C. de cõdic. furti. & Bal. ī l. j. in j. col. C. ſi plures vna ſen. Sed pone. ſtatutũ imponit pœnã hoc modo videlicet, imponimus pœnã Capitaneo & antianis in cẽtũ dicit Bald. poſt Cy. in auth. cã quæ fit cõ monacho. C. de epiſ. & cle. q̃ quilibet habet pro dimidia tantũ. Sed qd̃ in obligatione in ſentẽtia ex maleficio, vide Bal. in l. j. in j. col. C. ſi plures vna ſententia.

pulationẽ: vt ſ. tit. j. l. j. §. ſi quis ſimpliciter. Quare non vitiat conſtitutionẽ duorũ reorum? Rñdeo: quia ibi loquitur in ſtipulatione, quę eſt vna ſecundũ veritatẽ, & ſecundũ fictionẽ: vnde diuerſas qualitates nõ recipit: arg. ſ. de vſuca. l. eũ qui ædes. hic ſunt plures obligationes vere, licet vna in effectu: & ideo potes diuerſas qualitates recipere: vt l. rerũ miſtura. §. fi. de vſuca. †Secundo quero: [a] plures fecerunt pacẽ cum pluribus, & promiſerunt quilibet inſolidũ ſe inuicẽ non offendere ſub pœna mille: vnus fuit offenſus: an oẽs ex illa parte poſſint agere inſolidũ tanq̃ correi credendi? & an omnes ex parte offendentis teneantur inſolidũ, vt rei debendi? Vidi quoſdã, qui ſe reputant multa ſcire, tenere q̃ ſic. ſed hoc falſum eſt. Nã prout in obligatione venit non offendere, cohęret perſonę cuiuslibet ſtipulantis, & promittentis. Alia enim eſt offenſa in perſona vnius, alia in perſona alterius: & ſic nõ ſunt duo rei actiue & paſsiue: qa eſt diuerſitas in re: vt d. l. ſi id. q̃ ſ. eo. Si vero iſtã obligationẽ recipiamus, prout continet pœnã: tunc idem, quia reſultat diuerſitas cauſæ. Nã ei qui eſt offenſus, debet̃ dicta pœna ſuo noĩe, & ſuæ offenſionis nomine. Alijs vero deberet̃ noĩe offenſionis alienę, ſeu alieno nomine: & ſic vitiat̃ cõſtitutio reorũ: vt dicta l. ſi id qd̃. in exẽplo de dote: q̃ eſt verũ, qñ ille prouincialis nõ eſt correus alijs: ſed alij, ſi ſunt plures, & obligatio pœnalis ex vna offenſa eſſet cuilibet. & à quolibet facta inſolidũ: vñ poſſent eſſe correi inter ſe: quia non reſultat diuerſitas cauſæ. Nã quilibet, vel cuilibet debetur
b ex offenſa aliena. Tertio dico, [b] quod ſi pœnalis ſtipulatio fuit ſimpliciter adiecta, quod intelligatur ſecundum naturam præcedentis ſtipulationis. vt quilibet videatur promiſiſſe pœnam pro ſua offenſa tantum, & cuilibet videatur eſſe promiſſum pro offenſa facta in perſona ſua tantum: argu. de vſuris. lege ſi ſtipulatus. & de lega. primo. l. ſi legati ſerui nomine. de dam. infect. l. damni infecti quidam. ſupra. de verbo. obl. l. inter ſtipulãtem. in prin. cũ gl. ſua. Si vero in ſtipulatione fuerit expreſſum, q̃ pro vna offenſa ſit pœna promiſſa cuilibet inſolidũ actiue, & paſsiue: tũc dico q̃ non ſunt correi, per ea quæ dicta ſunt: & de rigore vno ſoluente, alius remanet obligatus: & ſi vni ſoluatur, alteri remanet actio: ſed de æquitate obſtat exceptio: vt l. ſi id q̃
3 in fi. ſ. eodem. †Tertio quæro, plures ex delicto tenentur inſolidum ciuiliter, an ſint correi? Breuiter reſpondeo q̃ nõ: quia nõ tenẽtur ad idem numero, licet teneantur ex eadẽ cauſa. q̃ apparet ex eo q̃ vnius ſolutio nõ liberat aliũ: vt l. ſi quis id q̃. §. fi. ſ. de iuriſdi. om. iud. & l. itẽ Mela. §. ſi plures. ad leg. Aquil. C. de condi. fur. l. j. & ideo nõ põt dici vna obligatio in effectu: q̃ requirit natura correorũ. Item ſententia lata pro vno, prodeſt alteri regu
4 lariter: vt l. denunciaſſe. §. fi. de adul. †Quarto quæro, [c] quid ſi
c plures tenẽtur ex quaſi maleficio, an ſint correi? & iſtud eſt dubium. Videtur q̃ nõ, ſed quilibet teneatur pro parte: vt l. fi. §. plures. & ibi no. nau. cau. ſta. & no. per gl. Inſti. de ob. quæ ex quaſi delic. § fi. In contrariũ videtur. ff. de his qui deie. vel effu. l. j. in fi. & l. ſequenti. & ſequẽ. q̃ no. ſ. de act. & oblig. l. ex maleficijs. §. is quoq; ex cuius. in vlt. gl. §. quid dicemus? Dico, q̃ nõ ſunt proprie & vere duo rei, ſed quodammodo ſicut plures tutores erunt quaſi duo rei, licet non per omnia: vt dixi. ſ. in l. eadem. vj. q. Qd̃ apparet: quia ſicut illi tenẽtur inſolidũ ex quadam neceſsitate legali: ita iſti ex quaſi maleficio. vt d. l. j. in fi. de his qui deie. Item ſicut inter illos eſt beneficiũ ordinis, vt prius conueniatur gerens, quã nõ gerens: ita inter iſtos, qui tenentur ex quaſi maleficio, vt prius conueniatur faciens quã alij. vt l. ſi vero plures. §. interdũ. de his qui deie. vel effu. & no. eod titu. l. ij. Item ſicut inter illos vnus ſoluens habet contra alios beneficium vtilis actionis: ita inter iſtos: vt l. ij. de his qui deie. vel effu. Item ſicut inter illos eſt beneficium diuiſionis: ita inter iſtos, eadem ratione. Ita intelligi debet d. l. fi. licet noſtri doc. hoc non declarauerint. Item apparet quod vnius ſolutio liberat alios: vt d. l. j. in fin. cum l. ſequen.
5 †Quinto quæro, filius acquiſiuit obligationem ex cauſa peculij profectitij: & ſic etiam hodie acquiritur patri, licet apud filium remaneat naturalis: vtrum pater & filius erunt duo rei credendi? Et videtur quod ſic: quia quamq̃; apud vnum ſit ciuilis, apud alium naturalis: ſi tamẽ ad idem ex eadẽ cauſa, non impeditur cõſtitutio duorũ reorũ: vt l. ſi ex duobus. §. j. ſ. e. & hoc tenet gl. ſ. de condi. inde. l. frater à fratre. in prima gl. magna. Pro hoc videtur tex. ſ. de pac. l. ſi vnus. in prin. Cõtrarium credo q̃ non ſunt correi. Primo, quia hic eſt diuerſitas in cauſa. Nam filio debetur ex ſuo contractu, patri ex diſpoſitione legali. Præterea, ſi eſſent correi, debitor poſſet ſoluere filio etiam patre prohibente, argu. l. vero procuratori. §. j. de ſolu. & l. aliud. ſed filio non poſſet ſolui patre vetente, vt l. quod ſeruus. ſ. depo. & j. de ſolu. l. ſi quis ſeruo. ergo. &c. Præterea, quia pactum filij, vel iuſiurandum ab eo delatum patri, non nocet. ſ. de pact. l. contra iur. §. fin. & l. quanto magis. de iureiu. cum ſimi. quod ſecus eſt in duobus reis, vt j. dicam. Non obſtat gloſſ. l. frater à fratre. quia ibi eſt dictio quaſi, quę eſt nota. improprietatis. Idem dico in l. ſi vnus. filius & pater æquiparentur duobus reis credendi: quia vtriq̃; poteſt ſolui ante prohibitionem patris, non tamen ſunt duo rei: ſed magis eos æquiparo cedenti & ceſsionario: vt l. iij. C. de noua. Sexto & vltimo concludo circa præmiſſa duas regulas. Prima eſt, †quod plu
6 res rei debendi ſunt quando plures inſolidum debent idem vere vel ficte ex vna eademq̃; cauſa principaliter, & ex voluntate. Expone iſtam regulam: plures inſolidum, dixi: quia ſecus ſi pro patre: vt l. reos. §. cum in tabulis. ſupra eodem. & C. eodem. authẽ. hoc ita. Idem, dixi: quia ſecus ſi diuerſum. Vere, vel ficte, dixi: propter ea quæ dixi ſupra eodem. l. nemo eſt qui neſciat. Ex vna eademq̃; cauſa, dixi: propter ea quæ dixi ſupra eadem l. in ſecunda quæſtione principali. Principaliter, dixi: quia ſecus in acceſſorijs. vt dixi ſupra eodem. l. eandem. in quinta quæſtione. Ex voluntate, ideo dixi: quia ſi ex neceſsitate, non ſunt proprie duo rei, vt plures tutores: & dixi ſupra eodem l. eandem. in vj. quæſtione vel plures ex quaſi maleficio: vt hac eadem. l. in quarta quęſtione. vel ex natura rei: quia indiuidua, vt dixi ſupra eodem. l. ij.
7 in tertia quæſtione. †Secunda regula eſt, quod plures rei credendi ſunt, quando pluribus inſolidum debetur idem vere, vel ficte, ex vna eademq̃; cauſa principaliter, & ex voluntate. Principaliter, dixi: quia ſecus ſi vni principaliter, alij ex conſequentia vt dixi hac l. in prima ſecunda & quinta quæſtione. Cætera verba ſunt expoſita ſupra. Et hanc materiam, qualiter conſtituuntur duo rei, habes expeditam inter has leges, videlicet ſupra eodem. lege ſecunda. & lege nemo eſt qui neſciat. & lege eandem. & hac lege.

De ſtipulatione ſeruorum. *Rubrica.*

1 ☞ *Procurator debet ſtipulari ſibi procuratorio nomine domini, non domino.*
2 *Tutor vel curator quando ſtipulantur, qualiter concipiant ſtipulationem. remiſſiuè.*
3 *Hic titulus, qui loquitur in ſeruo, habet locum in monacho ſtipulante ſibi, vel monaſterio.*

LEX I.

Cum ſeruus ſtipulatur.

Opponitur infra eodem. lege ſecunda. & lege ſeruus communis Mæuij. Gloſſa dicit, quod hic eſt regulare. fallit ibi. & in alijs caſibus hic notatis. & in quolibet eorum ratio videbitur. †Quæ
1 ro, an ſit differentia ſi procurator ſtipularetur ſibi, vel domino? Et quidam quod ſi ſtipulatur domino, idem eſt, ac ſi ſtipularetur extraneo: ſed ſi ſibi procuratorio nomine, valet. & vide gloſſam. Iſtam gloſſam non tenui vobis ſimpliciter: quia etiam ad hoc vt actio quæratur ſibi, eſt neceſſe quod verba conferantur in perſonam ipſius: vt dixi: in lege ſtipulatio iſta. §. ſi quis inſulam. de verborum obligationibus. & dic vt ibi dixi.
2 †Quæro quid de tutore, & curatore? Dic vt in glo. & bene: tamen plene d. §. ſi quis inſulam. dixi. & iſtam gloſſam teneatis.
3 †Vltimo ad oſtendendam vtilitatem huius materiæ, idem dico in

Universidad de Deusto Biblioteca

a in monacho [a] stipulante sibi, vel monasterio, quod hic titulus di
b cit in seruo [b]: arg. eius quod not. §. de acquir. pos. l. cum hæredes. §. fina. & quod ibi dixi.

Si seruus tuus. Stipulatio inutilis non tollit domino rei vendicationem. h. d. Opp. de l. ij. supra, si certum petatur. Sol. hic in stipulatione inutili: ibi in stipulatione vtili.

1 ☞ An per sequentem stipulationem tollatur obligatio nata ex numeratione.

Si seruus communis meus. Stipulatio facta vni, nõ tollit certi condictionem ex mutuo alteri acquisitam. hoc dicit.

Oppo. de l. si ita fuero stipulatus. & l. cum enim. j. de noua. Sol. ibi fuit stipulatus ille, qui mutuauit: hic alius: vt vidistis in. l. qui Romæ. §. Chrysogonus. Quæro, quare vterq; non potest petere. Et ratio est, ne teneatur soluere vterq;: quia bona fides non patitur: vt l. qui bis. §. de verbo. obliga. Sed quæro, quæ est ratio quare magis datur actio illi, cuius nomine fuit mutuata? Dic ra
1 tionem, per l. bona fides. §. depo. & doc. allegant istũ. §. An † per sequentem stipulationem tollatur obligatio nata ex numeratione? quod dic plenè, vt §. si cer. peta. l. certi condictio. §. quoniam. & plenè per Cy. C. si cer. peta. l. ij.

Communis seruus. Quod vni ex dominis non acquiritur, alteri quæritur, cui solidum quæri potest. h. d. Oppo. de l. si plures. §. de pact. Glos. quæ est hic, non soluit ista contraria, sed tangit. & vide eã, quæ incipit: subaudi, quo ad quid, & quo ad quid non. Et quid sit istud dicere, ponit Dy. Solu. Dic latius: Quandoque habetur respectus ad substantiam personæ: & tunc tantum potest sustinere personam vnius: vt l. si plures. §. de pact. Aut habetur respectus ad officium: & tunc aut sunt officia repugnantia: & non potest vicem plurium personarum sustinere: vt l. quisquis. de postulan. l. nemo. de assesso. Aut non sunt officia repugnantia: & potest: vt l. ij. §. de adop. Oppo. de l. proinde. §. si seruus communis. j. eo. Solue vt ibi in glossa.

1 ☞ Stipulatio alternatiua, quando vterque est capax, est in totum inutilis. & hodie hoc corrigitur.
2 Adiectio fit per uel, sicut per aut.
3 Seruus quando stipulatur domino, & usufructuario, usufructuarius est adiectus stipulationi.
4 Dicta hic in seruo fructuario, habent locum in monacho uniu monasterij posito ad regimen alterius ecclesiæ.

Si fructuarius. Alternatiua inter personas, quibus æqualiter potest quæri, vitiat stipulationem: sed si alteri tantum potest quæri, alius habebit vt adiectus. h. d. Ad euidẽtiam debetis scire, q̃ seruus fructuarius quærit fructuario ex re fructuarij, & opera sua: dño verò suo potest
1 ex quacunq; causa quærere. † Quæro, vtrũ stipulatio alternatiua sit inutilis totaliter. Glo. variat hic. Tu tene q̃ est inutilis totaliter. Et est ratio: quia vterq; est capax obligationis in primo casu §. vt hic dicit tex. prout est litera affirmatiua potuisset, quæ est vera: & hoc tenet glo. j. eo. l. si ex re. in princ. Dy. & hic. Item not. q̃ hic hodie corrigitur: vt dicam j. eo. l. item si seruus. in fine.
2 † Item no. q̃ adiectio fit per vel: sicut per aut. † Item not. q̃
3 vsufructuarius est adiectus, licet sit primò nominatus: arg. contra. fol. ma. l. Caius. in fi. vbi dixi. & §. tit. ij. l. eũ qui ita. §. qui sibi.
4 † Vltimò not. q̃ omnia quæ dicuntur in seruo fructuario, puto quòd habeant locum in monacho monasterij vnius posito ad regimen alicuius ecclesiæ: vt illi ecclesiæ quærat ex re, vel opera sua: monasterio verò proprio quærat alijs casibus.

c **Cum seruus communis.** [c] Si stipulatio principalis conferatur in personam vnius pœnalis in personam alterius: prima per pœnalem nõ nouatur ipso iure, sed ope exceptionis perimit. h. d.

Oppo. de l. obligationum ferè. §. fina. & l. ita stipulatus. in fine supra, de verborum obliga. Sol. dicit glo. ibi quando in personam vnius: hic quãdo in personã diuersorũ. Et assignat rationẽ: quia conditionẽ domini primi nõ potest facere deteriorẽ. Sed ista ratio nõ videtur vera: quia licet pos. acquisitionẽ perfectã nõ possit, tamẽ in ipso actu acquirendi potest: vt s. de pac. l. cõtra iur. §. fina: & l. sequen. & s. de do. excep. & l. apud Celsum. §. in hac. secundum Dy. Sed fortè potest præiudicare, non ipso iure, sed ope exceptionis. Vel dic, q̃ etiam si ipse stipulator conferret stipulationẽ pœnalem in personam alterius, nõ nouaret ipso iure, p hunc §. Ratio, quia nõ est præsumptio voluntatis: ar. pro hoc s. ti. ij l. si §. cũ mihi. Dices tu. imo cõtrariũ: quia interuentu nouæ personæ facilius præsumitur nouatio: vt Instit. quib. mo. tol. ob. §. præterea. Sol. illud verũ quãdo interuenit noua p̃sona ex parte promittentis: hic q̃ ex parte stipulantis, sine cuius volũtate non põt nouari actio: vt j. de noua. l. si Stichũ. §. fi. sed hic inducitur ista nouatio facto debitoris, non soluẽtis. sine creditoris voluntate: sed quia creditor ab initio consensit, inducitur doli exceptio. Et hoc intelligas quando ex causa lucratiua: vt plene dixi in d. l. ita stipulatus. §. tit. ij. Quæro, ista stipulatio pœnalis cui quæratur. Vna glo. dicit, q̃ vtrique, & male dicit, quia contra tex. ideo dic, q̃ vni tantũ: & primo obstat exceptio ex æquitate quã dixi.

1 ☞ Notarius constituens aliquem procuratorem, potest ipsemet instrumentum conficere, & probabit: non tamen procurator releuabitur ab onere satisdationis.
Et quam probationem faciat tale instrumentum.
2 Iudex & notarius an possint scribere acta facta coram se: vbi quod non.
3 Notarius potest scribere, & publicare testamentum suum proprium.
4 Ratio, quare seruus non potest stipulari se sibi, sed domino sic.
5 Tutor si stipulatur à seipso pupillo non valet.
6 Tutor an possit sibimet tradere.

d **Seruus cõmunis.** [d] Inter eum qui sibi stipulatur, & rẽ in stipulationem deductam, debet esse diuersitas. h. d. Glo. ponit casum vsq; ibi: & ratio est, &c. Diuide. Primo ponit dictum Secundo respondet tacitę obiectioni. Secũda ibi: non enim, &c. & subaudi ibi in tex. sic. Sed cum dominiũ quęratur traditione: ergo ipsemet tradetur sibijpsi. quod est impossibile, cum inter accipientem, & rẽ traditã, debeat esse diuersitas. Ad hoc respondetur: non enim, &c. No. q̃ debet esse diuersitas inter accipientẽ. & rem acceptã: stipulantẽ, & rem stipulatã. Oppo. §. eo. l. j. in prin. Sol. fallit hic & est ratio, vt gl. dicit, duplex, ciuilis. et naturalis: naturalis, quia ipso iure quilibet est liber. ergo &c. Itẽ ratio ciuilis est, illud potest quęri seruo, quod posset ei facto libero: vt C. si ser. exte. l. j. sed ei facto libero non posset quæri stipulatio de seipso. ergo &c. Istud vult dicere gl. Cõtra istã rõnẽ ciuilẽ op. j. e. l. si seruus cõis meus. vbi seruus põt stipulari viã, vel iter: licet sibi facto libero non possit quęri, quia nõ habet fundũ. Sol. licet nõ possit sibi quæri, potest tñ quæri alij, vel etiã ipsemet facto libero, si cõtingeret eũ habere fundũ. Contra hoc opp. de l. & si maxime. de ser. leg. Solu. aliud in legato: aliud in stipulatione. Rationem dicam j. eo. l. proinde. §. fi. habes recitatam glos. † Quæro. quidam notarius fecit
1 quendam procuratorem, & ipsemet scripsit f
e instrumentũ publicum, an probet, [e] & sufficiat? Videtur quod non: quia notarius de
f bet esse rogatus [f]: vt in auth. de tabel. §. nos autem. colla. iiij. sed inter rogantem, & rogatum, debet esse diuersitas, vt hac lege: ergo

a ¶ Cum seruus stipulatur. In monacho. Adde Inn. in c. cum olim. el ij. extra, de priui. & facit ad no. p doc. in l. j. ẽ. de vul. & pup. in j. q. in iij. q. prin. Et hac rõne dicit Bal. ĩ l. interpositas. C. de trãsac. q̃ sicut dñs nõ tenetur nec obligat seruo. si enim p stipulationẽ p̃miserit, vt ibi: ita nec abbas monacho putatiuo aliqd. vide p moder. in l. j. §. itẽ acquirimus. de acq. pos. & vide bar. in l. si seruus testamento manumissus. j. eo. & per Bart. & Imo. in ea. l. §. si fru. in fine.
b ¶ Dicit in seruo. Adde q̃ scripsi in l. j. §. p seruũ. ẽ. de acq. poss. & per Pau. de Cast. in d. l. j. §. itẽ aquirimus. & p Barto. & Bal. in l. cũ ꝓponas. C. de hære. insti. Cano. in c. pe. de prob. adde Bart. in l. nõ ad ea. ff. de condi. & demon.
c ¶ Cum seruus communis. Adde ad l. nõ ad ea. de cond. & demon.
✠ POMATES.
d ¶ Seruus cõmunis. Facit tex. in fi. in ca. fi. extra de instit. & ibi Cano. licet in cõtrariũ faciat in l. senatus. §. h. ẽ. de leg. j. vbi inter legatarium, & rem legatã, nõ dicitur diuersitas. Sed ibi vide Paul. de Cast. sol.
e ¶ An probet. An notarius possit esse rogatus de instrumẽto ꝓcuratoris in seipsum, vide aliqua pulchra, quæ dixit Bar. in l. ex insta. ff. de test. tut. & q̃ ibi dixi, & q̃ no. ĩ l. filius. §. sequẽs. & in l. impube. in fi. & in l. vxori. j. de fal. & vide j. ea. l. & ad q. Bart. hic vide Io. And. in regula, cũ qd vna. de re. iu. in vj. in merc. & vide tundẽ in ca. cũ a nobis. de test. & q̃ no. ĩ c. qm̃ contra de prob. & no. Bald. in l. si cõsul. de adop. & ibi Bar. & q̃ nõ possit, tenet Bald. in l. iudices. in fi. de fid. instru. tangit etiam Io. And. in regula cũ quid vna. an instrumentũ notarij procuratoris mei productũ probet. adde qm̃ notarius possit istrumentum publicũ de negotio suo conficere: Bald. consi. cxlij. iij. lib.
f ¶ Debet esse rogatus. Ibi dum dicit q̃ notarius debet rogari a partibus, dicit Ang. ĩ l. fi. p illũ tex. ĩ ver. in test. redegisset. ff. p derelicto. q̃ tabellio rogatus de

Universidad de Deusto
Biblioteca

vna protestatione, ad petitionē solius testāris pōt cōficere publicū instrumētū. alf. no. in auth. de tabel. §. sancimus. & vide Bal. in rub. C. de fi. instr. in iij. col. & Io. An. in ti. de instru. edi. §. postq̄. in addi. q̄ incipit hanc materiam.

a ¶ An posit scribere. Adde Bar. in l. iubemus. §. sane. de sacrosan. ec. q̄ intellige vt ibi per eū. & circa veritatē dictorū p Barto. hic vide tu Are. i c. ex literis. col. iij. extra, de probatio.

b ¶ Dico q̄ sic. p Bar. in l. seruus. i. de test.

c ¶ Itē quæro. Adde Bal. in l. cū ipse. C. de cōtrahē. empt. & vide Instit. de act. §. actionū. in materia tutelæ in xxv. q. & Bar. in l. singularia. in iij. q. ibi. sed si notarius. i. si cer. pe. & per Imo. in l. j. §. fuit quæsitū. i. ad Treb.

d ¶ Quādo q̄ p̄cedit. Adde no. p Ang. & Im. in l. doli clausula. i. de ver. obl. & bar. in l. si cōsul. i. de ado. & ibi. & Gul. in fin. ibi ex hoc apparet hæc sol. quæstionis.

e ¶ Si seruus cōis. Adde Ang. & Imo. in l. cohæredi. in §. discretas. de vulg. & pup. & in l. doli clausula. de verb. obl. in medio per Barto. plene in l. re cōiuncti. ad fi. de leg. iij. Alex.

instrumentū non est publicū. Ego dico q̄ instrumentū procuratorium continet duo principaliter. Primo mandatū factū procuratori: & hoc probat, & ad hoc sufficit tale instrumentū, sicut in literis dñi: vt l. si procuratorē. §. de procu. Itē sicut liber rationū probat cōtra argentariū: vt no. §. de eden. l. quędā. § nūmularios. licet ipse debeat rogari: vt l. si quis ex argētarijs. §. pertinere. §. de edē. & l. nō putauit. §. si qs sua manu. de bo. pos. cōtrata. Nec obstat q̄ nō est rogatus: qa illud verū q̄ debet rogari à partibus vbi sunt partes, vel ab vna vbi est vna tantū, vt no. in d. §. nō autē. sed vbi nulla est pars, sufficit q̄ ipse propria voluntate scribat. A' simili, iudex debet suū officiū & authoritatem interponere parte petēte: vt l. iiij. §. hoc autē. & ibi plene dixi. de dā. insec. sed quando ipse ad sui petitionē authoritatē interponit, non est necessaria alterius petitio: vt §. de adop. l. si cōsul. cū si. Et prædicta vera, q̄ hoc instrumentū probat pro ipso procuratore, hoc inducente ad legitimationē personæ suę. Itē probat pro parte hoc inducente contra ipsum, ad hoc vt factū procuratoris ei præiudicet: sed si ipse cōstituens vellet probare aliquē fuisse procuratorē suum ex instrumēto suo, pro eo fidē non faceret: vt arg. j. de fal. l. vxori. §. j. & q̄ ibi not. & l. de eo. cū l. seq. eo. ti. nisi probaret ante illi instrumēto fidē impositā: ar. C. de fide instru. l. fi. Secundo, cōtinet instrumentū procuratorium stipulationē, per quā procurator releuatur ab onere satisdandi, secundū. §. si vero aliquis. Insti. de satisda. Et in hoc dico, q̄ tale instrumentū non sufficit, quia ipsemet notarius non potest à seipso stipulari: quoniam inter stipulātem, & promittentē, debet esse diuersitas: arg. huius legis, & §. de autho. tuto. l. pupillus. §. j. ver. itē ipse tutor. Pro hoc optime §. de procur. l. licet. §. si

1 plures. † Quęro, pone q̄ aliquis iudex est notarius, an posit

a scribere[a] gesta corā se? Rōdeo, non: quia tractat potius de præiudicio alterius, quam suo: aliū ergo debet adhibere: vt extra, de proba. c quoniā contra falsam. & de test. c. cum à nobis. & ibi per Inno. fallit si esset statutum, vel consuetudo ciuitatis, vel castri: tunc enim illi scripturę staretur: arg. C. de eman. lib. l. j. & videtur

3 expressum extra, de fide instrumē. c. cū dilectus. † Quæro. an notarius posit scribere, & publicare testamētum suum propriū?

b Dico q̄ sic: [b] quia de facto suo proprio tractaretur, & nemini ex hoc damnum auferetur: licet forte lucrum auferatur venientibus ab intestato: arg. eorum quæ supra dicta sunt. Pro hoc l. quoties §. j. de hære. insti. vbi ipsemet testator scripsit: & semper intellige

4 adhibitis testibus. † Quęro circa legē quæ est ratio, q̄ nō potest stipulari se sibi. sed se domino sic. Respon. quādo stipulatur se sibi, quæritur domino per mediam personam ipsius: quod esse nō potest. Sed qñ stipulatur domino, quæritur domino directo, ita q̄ nullo modo per ipsum seruum facit transitum. † Iuxta

5 hoc quæro, si tutor stipularetur vel emeret sibijpsi tutorio nomine à seipso, nō valeret: ar. huius legis, & d. l. pupillus, ver. itē ipse tutor. Sed pone, q̄ stipulatur à seipso pupillo, pōt enim pupillo stipulari: vt no. §. l. proxi. in prin. an valeat? q̄ videtur, vt hic. Cōtrarium credo q̄ hoc casu facit transitū per personā tutoris, cui quæritur directa, & pupillo vtilis: vt l. eum qui. §. si actori. de cōstit. pecu. & q̄ no. §. de admi. tu. l. quoties in prin. ergo est eadem

c rario. Itē quęro. [c] an tutor, † vel alius officialis posit sibimet tra-

6 dere. Videtur q̄ non: vt hic, & extra de insti. c. fi. In contrarium §. de contrahē. emp. l. fistulas. §. j. Dic aut quis sibijpsi tradit, & accipit eodem respectu, & non potest, vt hic: quia hic vt seruus tradebat, & vt seruus accipiebat. Aut diuersis respectibus, vt quia tradit vt tutor, accipit vt ipse: & tunc aut fit ex necessitate præcedentis contractus, & potest fieri: vt d. l. fistulas. §. j. Aut nullus præcessit contractus: & tunc non potest: vt d. c. fi. de institu. & arg. eorū quæ dicta sunt. Horum ratio patet intelligenti.

1 ☞ *Clausula generalis, quando non referatur ad specificata.*

2 *Si testator dicit lego omnibus fratribus capam, & priori bibliam, Prior etiam habebit capam.*

SI seruus communis sibi & uni.

Generalis promissio. refertur etiā ad eū, cui postea specialiter est prouisum. h. d. Opp. de. l. j. §. cōis seruus. §. eod. Solu. Ibi non poterat quærere vtriq̄: hic sic. Oppo. de l. cum quęstio. C. de leg. Glo. dicit aliud in vltimis voluntatibus: aliud in contractibus. Sed non est ratio diuersitatis. Vel aliter vt glo. sed non constat. Tu solue, quando sunt plures nominationes vniformiter, & per eundē modum, nil releuat. Secus si non vniformiter: vt hic. Et hanc solutionē ponit Old. Oppo. de l. alimenta. §. basilicæ. §. de ali. lega. Sol. ibi legatum non est multiplicabile: hic venit in dispositione illud, quod erat multiplicabile. Opp. de l. stipulationes commodissimum. & l. doli clausula. §. de verb. oblig.

1 & l. sanctio legum. j. de pœnis. Sol. † Quando q̄ præcedit[d] clau-

d sula, scilicet specialis, & sequitur generalis: tunc non refertur ad specificata, vt in contrarijs. Quandoq̄ econtra, præcedit generalis, & sequitur specialis: tunc refertur ad omnia etiam specificata: vt hic, & l. Titia. §. qui Marco. §. de an. lega. Ex hoc apparet

2 † solutio quęstionis: Lego fratribus prædicatoribus cuilibet capam, & Priori bibliam: an Prior debet habere capam & bibliam? Certe sic, si clausula generalis pręcessit: secus si secuta est, vt ex prædictis patet, secundū Petr. hic: & ponitur per Cyn. in l. cum quęstio. C. de lega. Sed contra prædictam distinctionem videtur casus in l. sermo. §. de pecu. lega. Sed ibi genus & species cadit inter res legatas: hic vero inter personas, quibus legatur. Ratio patet intuenti.

SEruus communis sic omnium.

Ex stipulatione serui communis, acquiritur dominis, pro parte dominica: nisi fuerit vnus nominatus vel iubēs. Idem in alijs acquisitionibus. h. d. cum l. sequenti. Oppo. de l. si communis seruus ita. j. eod. vbi debet inspici, an nomine proprio, vel appellatiuo. Solu. Intellige istas secundum illam. Vlterius, dicitur quod ei acquiritur qui iussit. Contra. C. per quas perso. no. acqui. l. fin. Intellige, quando vnus iussit, & ei fuit stipulatus. Secus quando vnus iussit, & alteri stipulatur nominatim: tunc procedit illa l. finalis. Sed quæro tunc quid iuris. Gloss. hic videtur distinguere secundum Ioan. ad quem res pertineat. Alia est opi. Azo. sed ista est vera, vt inspiciamus ad quem pertineat, & colligitur ex text. illius l. fina. ibi neque enim, &c. dum dicit, alienū lucrum: & dum dicit, repentinum adducit solatium.

PRoinde.

Oppo. j. eod. l. si communis seruus ita. Solutio. Intellige quod hæc nomina appellatiua præcesserūt: vt in gloss. Sed pone quod partes dominicæ non faciunt totum, vt in gloss. & sic non totum acquiritur. Dicit gloss. quod diuiditur illud, quod acquiritur. Hoc autem esse potest, si alter dominus haberet pro derelicto: vel decesserat hæreditate non adita. Istud dictum non procedit in terminis text. si duo fuerunt nominati, vel iubentes. Nam licet eorū portiones non faciant totum, habebunt totum: vt tex. dicit, & in tot partes diuidetur. Nam si vnus habet tertiam partem, alius quartam, & eorum iussu seruus stipulatus est: fierent de toto, q̄ stipulatus est, septem partes, quatuor habebit vnus, tres alius: vt l. interdum. §. primo. de hæredi. institu. & l. si ita. de libe. & posthu. Sed quæstio gloss. procedit si poneres seruum stipulatum simpliciter: tunc de parte vacante est dubium. Die ergo quod quæritur hæreditati, si hæreditas est: vt l. si seruus communis mę uij. in princip. j. eod. In seruo habito pro derelicto, dic vt no. j. eod. l. quod seruus.

f

Si seruus communis.

[f] Qui stipulatur ab vno ex dominis, si alteri nominatim, vel iubenti, valet stipulatio in totum, vel pro portionibus dominicis aliorum. hoc dicit. Opponitur, & videtur, quod debeat acquiri totum ei: cui potest: vt infra eodem. l. item si seruus. & l. prima. §. communis seruus. Solu. Ponuntur plures ibi: vt in gloss. Sed ista est vera quod hic in persona promittentis valet iure rectæ retentionis. Secus si ad traditionem procederet:

vt l.

Universidad de Deusto Biblioteca

vt l.per ſeruum qui pignori.§.j.ſ.de acquirend.rerum domi. Ita intelligo illam:tunc acquiritur cui poteſt. Oppo.de l.verum. §.ſi ſeruo.ſ.pro ſocio. Dic, ibi ſpeciale fauore liberalitatis : ſed certè & hic fuit liberalitas.dic ergo fauore vltimæ voluntatis.

1 *Ius accreſcendi quòd habet locum in contractibus inter viuos,in coniunctione legali,cur remittit.*
L. ſi mihi & Titio ſupra,de verborum obligatio. loquitur in coniunctis coniunctione hominis.

2 *Procurator plurium dominorum ſi ſtipulatur aliquid procuratorio nomine ipſorum ſi non acquirit vni eorum,an accreſcat alteri? cogitandum relinquit.*

Interdum etiam ſi neque.

Quod vni non pōt acqri,alteri quæritur cui poteſt.hoc dicit,cum l.ſequen.& in prin.l.ſequen.

1 vides † hic caſum, quòd in contractibus inter viuos eſt locus iuri accreſcendi. Oppo.de l.& ſi maximè.ſ.de ſerui.leg. Re-

a ſpon.aliud in legato [a]: aliud in ſtipulatione.Rationem aſsignat Dy.quia in legato non vertitur opera ſerui : in ſtipulatione ſic: vt l.ſi vxor. de condic.inſer. Dicitur hic,in contractibus habet locum ius accreſcendi contra de l.ſi mihi & Titio.ſ.de verborū obliga.Sol. Ibi fuit coniunctio hominis:hic eſt coniūctio legis. Sed contra illum verſic.ſed ſi ſtipulatus.vbi eſt coniunctio hominis.Solu. hic fuit coniunctio hominis,& legis. Nam eo ipſo quòd ſeruus ſtipulatur,coniunctio legis eſt. Sed oppo. quòd minus ex coniunctione legis procedit ius accreſcendi,quàm ex cōiunctione hominis,vt l.& Proculo.ſ.de leg.ij. Sol.& omnes iſtas determinabis per illam:quia hic loquitur quando à principio fuit inualida in perſonam vnius,ſed in contrario fuit inualida & à principio in perſonam vtriuſq; licet poſtea repudiauerit vnus.& ideo ex prædictis & his quæ dicta ſunt ſ.proxi.§.diſtingue.an ex coniunctione legali ſit locus iuri accreſcendi,in contractibus inter viuos. Vide per teipſum,& ego ſcripſi in l.re cō-

1 iuncti.ſ.de leg.iij.circa fi. † Quæro : quid ſi vnus procurator duorum ſtipulatur aliquid procuratorio nomine duorum . cum vni ex his non quæratur,an alij accreſcat.Cogita.

1 *Alternatiua poſita inter perſonas , etiam in contractibus reſoluitur in coniunctam.*

ITem ſi ſeruus.

Sed & ſi cum duos.

Hoc dicit cum quatuor legibus ſequen. Qui ſtipulatur pluribus dominis , quibus æqualiter poteſt quæri alternatiuè: inutiliter ſtipulatur.ſecus ſi ſibi primo:quia tunc domini vt adiecti habentur. Idem ſi vni quæri non poſsit : quia habebitur vt adiectus. hoc dicit. Oppo.de l.j.§.pe. ſ.eodem. Solue vt ibi. Oppo.de l.fideiuſſor obligari.j.de fideiuſſo. Solu.illa concordat. Oppo.quia alternatiua quæ cadit inter duos,facit vt habeantur tanquàm duo rei:vt l.Titio aut Seio.ſ.de lega.ij. Solu. Verba ibi poſita:vterq; eorum,&c.tollunt contrarium:quia videtur quilibet inſolidum:ſecus ſi ſimpliciter. Opp.de lege cū quidam.in fi.C.de verb.ſignifica.Sol.omnes iſtę leges correctæ

1 ſunt,† quia alternatiua poſita inter perſonas,reſoluitur in con-

b iunctam [b].& hoc in vltimis voluntatibus,& in cōtractibus. Et hoc tenet Pet.& ibi patet in textu.

SEruus meus cum apud.

Si ſeruus ſtipulatur nominatim malęfidei poſſeſſori,nec ſibi,nec domino quęritur.hoc dicit iſta lex,ſecundum vnam lectu.Vel aliter. Qui ſtipulatur ei,cui ſeruit,intelligitur ſtipulari ei,cui de facto ſeruit. hoc dicit. Quæro,quod velit dicere tex.quia mihi non ſeruiret.Reſpon.ſi habes illa verba poſt verſic.ſed nec ego,vt cōmuniter habetur:dic ideo mihi non quæritur quia mihi nō ſeruiuit, hoc eſt,mihi non ſtipulabatur : ſed alteri nominatim:ergo,&c. vt j.eo.l.ſeruus alienus.Similis expoſitio.j.eod.l.ſi alienus.& ſic gloſ.magna hic poſita non eſt neceſſaria.& ſic primo modo ſummarium poſui. Si verò haberes prædicta verba poſt dictionem Sabinus:tunc pone caſum,ſicut ſecundo modo poſui q̄ non:& erit ratio remotiua, & procedit ſequens lect.gl.& etiam lect.R. quæ in idem recidit. Alij habent ei,& eſt plana.

SI cōmunis ſeruus meus & tuus.

Ex ſtipulatione ſerui acquiritur ei dño,cui poteſt,ſi indiuiduum ſtipuleť:alias cuilibet inſolidum.h.d. Opp.de l.& ſi maxime.de ſerui lega.Sol.aliud in contractibus,aliud in legatis.Rationē dixi.ſ. eodem.l.proinde.§.fi.Oppo.extra gloſſ. de §. ſed cum factū. Inſti.eodē.Solu.hic ſtipulatur ius: ibi factū. Et ſic qui ſtipulatur viā, ius ſtipulatur.quod dixi.ſ. titulo ſecundo. l.ij.§.j.

1 *Fictiones duæ,quando poſſunt circa idem concurrere. remiſſinè.*

a P. P A V. P. ¶ Aliud in legato. Melius rñdet Io.ſaber l.§.ſed cū factū. inſti.de ſtip. ſeruo.

b ¶ Reſoluit in cōiunctā. Vide Bar.& docto.in l.Caius. ff. ſolu.ma.& idem tenet Ang.in l.eū.q.§.qui ſibi.ā.de verb.obli.

SI ſeruus communis meuii.

Mortuo vno ex dominis ſine hęrede,vel hæreditate nō adita.ex ſtipulatione ſerui quæritur inſolidum ſuperuiuenti domino.h.d. Opponitur de l.in eo.ſ.de acqui.rerum dominio . Sol. vt in gloſ.& bene. Vel dic vt ibi.Et etiam illa bona in ſeruo cōmuni,ergo in totū ſibi quęrit caſtrenſe peculiū. Dic vt ibi. In ſer

1 uo cōmuni,dic vt in hac lege. Vltimo icias,† q̄ in l.ab emptione.ſ.de pac.no.per Gul.de Cugn.q̄ duæ fictiones non poſſunt circa idē eſſe. Ego allego iſtā legē cū gl.ſua cōtra eū,& iſtū paſſum tractaui in l.ſi is qui pro emptore.ſ.de vſuſc.hodie filiusfamilias habet hæredem,per tit.de hęre.quę ab inteſta.

Seruus capto.

Seruus & filius acquirūt patri, & domino reuerſo,quocūq; modo ſtipulantur:ſed ſi ibi decedat,ſtipulatio nominatim concepta eſt nulla, ſimpliciter concepta valet in ſeruo. ſecus in filio.h.d. Vide gloſ. quæ incipit,qui fingitur.in fi.imo eſt ratio quæ ponitur in textu: quia nec tunc &c. Alia dic vt in glo.

1 *Principium cuiuslibet anni,in ſtipulatione annua inſpicitur.*
2 *Actionem in genere quod damus: & ſic quod ſit actio in genere.*
3 *Stipulatio annua quando ſit vna.& quando plures.*
4 *Stipulationis ualor non poteſt eſſe in pendēti,ſed acquiſitio ſic.id eſt an acquiratur.*
5 *Scholaris debet ſoluere penſionem domus in fine anni , licet ſtipulatio ſit commiſſa in principio anni.*
Limitatio ad dicta in l.qui hoc anno.ſupra de verb.oblig.
6 *Vſufructus ſi non duraut niſi pro dimidia anni, uſufructuarius, uel eius hæres tenetur reſtituere proprietario condictione ſine cauſa.*
7 *Promiſſum ſi ſit nomine mercedis omni menſe,uel die,tot ſunt ſtipulationes,quod menſes,uel dies.*
Domus ſi eſt locata,& promiſſa penſio in annos,uel menſes ſingulos, una eſt locatio, ſed plures preſtationes.
8 *Donans id quod Titius ſibi debet,uidetur donare actionem ſibi competentem.*

Cum ſeruus fructuarius.

Iſte §.eſt multum ſubtilis, & diuidi tur in tres partes.Primo:ponit dictum Iuliani.Secundo id declarat.Tertio tacitæ obiectioni reſpondet.Secunda ibi:quę ſententia.Tertia ibi:nam & cum idem ſeruus.hoc dicit: Si ſeruus fructuarij aliquod annuum pro operis ſtipuletur in initio cuiuslibet anni,vſusfructuario quæritur vſufructu durāte: pro futuro

1 tempore domino quęritur iure ſuo.h.d.† Nota q̄ in ſtipulatiōe annua inſpicitur prīcipiū cuiuslibet anni. Dicitur quod ſtipulatio non tranſit de perſona in perſonam.Contra de l.ſed ſi quis. §.ſi operas.ſ.de vſufructu.vbi tex.eſt totaliter cōtrarius huic,& neſcio qualiter poſsit ſolui.Solu.Hęc gl.tranſit quo ad commodum,vt hic:non quo ad ius,vt ibi.Hoc nō placet:quia trāſire eſt de vno ad aliū:vt l.j.j.de nouatio.ſed hoc commodum,quod habet dominus,nunquam fuit apud fructuarium. Alia ſolutio eſt hic quod tranſit in genere,non in ſpecie:& iſta poſſet eſſe bona ſolutio:quia ſtipulatio ſeu actio tranſit in genere: quia actio pro tempore pręſenti eſt penes fructuarium:& actio competit domino pro tempore futuro eodem genere:non illa eadem ſpecie:

2 ſed alia.Et iſtam teneatis pro minus mala. Et ſic vides, † quod gl.tenet hic quod eſt dare,quod actio fit in genere:vt in l.ij. ſupra de nego.geſt.& l.iij.§.fi.ſ.de acqui.poſ.& ibi gloſ.& eſt melior tex.quam alibi,& melius probat.Pro hoc l.dominum .C.de iniu.Pro hoc l.ſed & ſi quis.§.ſi operas.de vſufru. Vltramontani hoc reprobant. Teneatis gl.noſtram.nec curo de dictis eorū. & probatur glo.per §.j. Inſtitu.de actio.& l.actionum genera .ſ. de actio.& obliga.Oppo.extra glo.& iſte tex me facit dubitare, dicit enim quod inſpicimus initium cuiuſcunq; temporis:& ſic quot ſunt anni,tot ſunt ſtipulationes.cōtra l.Stichū.§.ſi ſtipu.de verbo.obligatio.& l.ſenatus.in fin.de dona.cau.mor.domi.Ray. ſoluebat hoc modo,quod ſtipulatio annua eſt vna , quando ſtipulans eſt capax ab initio totius obligationis:vt ibi.Secus ſi non

Universidad de Deusto Biblioteca

est capax ab initio.Sed ista sol. videt̃ mihi
contra d.l.si Stichũ.§.j.& l.senatus.§.fi.Iac.
de Are.dicit,stipulatio annua aut non re-
quirit implementũ ex parte stipulatoris:&
tunc est vna:vt l.Stichũ.§.stipulatio.& l.se
natus.in fi.de do.cau mor.secus qñ ex par-
te stipulantis implementũ requirit, vt hic:
qa fuit stipulatio annua pro operis ex par-
te stipulatoris præstandis.Sed ista sunt ver
ba cõtra l.si à colono.j.de fideiuss. Quid di-
cemus? Dico qñq; est aliquid implẽdũ à sti
pulatore,ꝙ personæ cohæret:tunc tot sunt
a stipulationes[a] quot sunt tempora:vt l.post
duos.C.de aduo.diuer.iu.&.s.de actio.ẽp.
l.si sterilis.§.fi.ibi enim est habitatio, quæ
cohæret personæ: & ideo quot sunt anni,
tot sunt obligationes.Ita intelligit gl. in l.
si ex toto.§.fi.s.de leg.j.& facit s.quib.mod.
vsusfru.amit.l.sicut in annos.§.fi.& loqtur
hic:quia hæ operæ,quę debẽt pręstari, co-
hęrent personæ:sed si nõ cohærẽt personæ
tũc pro toto tẽpore vna est,per l. si Stichũ
§.stipulatio.& l.senatus.§.fi.Et apparet ma
nifesta ratio:quia qñ cohęret personæ,non
est perpetua stipulatio: vt l.centesimis.§ fi.
s.de verbo.obl.& ideo nõ sunt plures, per
d.l.sicut in annos.& pbat bene l.post duos.
3 C.de aduo.diuer.iu.†Ex prædictis distin-
gue,aut stipulatio annua fit per expressas
dinumerationes tẽporũ:& quot sunt anni,
tot sunt stipulationes:vt l.pluribus.§.j.s. ti.
ij.Aut non enumerantur anni:& tunc aut
nil est implendũ à stipulatore:aut debet ali
quid implere. Primo casu,aut stipulatio
omni anno debet cõmitti in euentum ali-
cuius cõditionis,vt si reus fuerit in mora:
& tunc quot sunt anni,tot sunt stipulatio-
nes:vt l.vbi aũt.§.pe.& ibi dixi s.tit.ij.Aut
decet cõmitti indistincte ex solo cursu tẽ-
poris:& tunc est vna pro omni tẽpore:vt l.
si Stichũ.§.stipulatio.& l.senatus.§.fi.Si ve
ro est aliquid implendũ ex parte stipulãtis:
tũc aut cohæret personæ: ꝙ tunc tot sunt
stipulationes,quot sunt anni:vt hic,& d.l.si
sterilis.§.fi.de act.emp.& d.l.post duos.cũ
simi.Aut non cohæret personę.& est vna:
4 vt l.si à colono.j.tit.j.†Oppo.dicitur hic ꝙ
stipulatio põt esse in pẽdẽti:sed cõtra j. eo.
l.vsusfructus.Sol.vt hic gl.tãgit,& melius
soluit quã alibi,ꝙ ipse valor stipulationis
non põt esse in pendẽti,sed acquisitio.i. an
acquiratur:& põt esse in pendenti. & vide
5 glo.quæ incipit.i. tãdiu.in fi.†Vlterius pro
cedo iste.§.videtur esse cõtra doctrinã glo.
& doct.in l.ędẽ.C.loc.vbi dicitur, ꝙ scho-
b laris conducens[b] domũ debet soluere pen-
sionẽ in fine anni.& hoc tenet ibi glo. quã
allegãt docto. sed iste §.videt cõtrarius.&
istud contrariũ tangit ibi Pe.vt refert Cyn.
c & dicũt,ꝙ cõmittit stipulatio in initio[c] cu
iuslibet anni, sed non põt exigi,nisi in fin.
anni.Et ex hoc habes limitationẽ ad id qđ
distinxi in l.qui hoc anno.s.de verb. oblig.
ꝙ oĩa illa sunt vera,nisi sit aliquid implen-
dum ex parte stipulatoris: quia tunc ante
omnia debet impleri.arg.l.Iulia.§.offerri.§.
de act.emp.sed dicitur hic, ꝙ initiũ anni in
6 spicimus.†Quæro,quid si vsusfructus nõ
durauerit,nisi per medietatem anni.Et glo.
dicit ꝙ vsufructuario obligatio quæritur
pro toto anno.pro alia vero medietate cogi
tur ipse,vel eius hæredes restituere proprie
tario conditione sine causa. Et pro hoc l.
diuortio.s.sol.ma.& ista est vera. & sic de-
bet intelligi s.de vsufr.l.si operas.licet qui-
7 dã dixerunt aliter vt ibi not. †Et facit ad
hoc si promittis mercedis nomine aliquid,
pro operis omni mense vel quolibet die:vt
tot sint stipulationes,quot sunt mẽses vel
dies.l.nec semel.§.nouissime.s.quãdo dies
d leg.ced.Et si fiat locatio[d] domus, & pro-
mittatur pensio in annos, vel mẽses singu-
los,vna est locatio:quia nihil est implẽdũ
ex parte locatoris,ꝙ cohęreat personę: sed
plures sunt præstationes, quicquid dicant
doct.in d.l. ędem.C.loca. Sed in omnibus
casibus prędictis,si locatio fieret in decem
annos,vna mercede, vna esset locatio, &
præstatio vna.Sed contra dictũ huius gl.
est l.defuncta.§.fin.s.de vsufr. Sol. ibi fru-
ctus erãt percepti,qui tẽpore præterito vi-
dentur percepti.secus in pẽsione:licet quæ
ratur in initio anni,tamen in fine debetur.
8 †Vlterius dicitur per doc.no.argu.si dono
tibi id,ꝙ Titius debet mihi: videor donare
actionẽ mihi cõpetentẽ ad id ꝙ debet Ti-
tius:vt hic,dum ipsa gl.exponit pecunia,id
est actio de petendo pecuniã. Facit l.si sic,
§.j.de leg.j.l.legaui.de lib.lega.

1 ☞ *Seruus alienus ab alio possessus stipulans aliquid, quã do domino, & quando possessori acquirat.*

SI alienus seruus. Quod vni ex possessori-
bus quæri nõ põt,quærit
alij,cui potest.h.d.De hoc habes tex.in l.qui bona.§.j.s.
de acqui.re.domi. Contra,habes text.in l.si seruus fructuarius.
§.si duo.s.de vsufru.& ibi directe est huic cõtrarius.Et vide glo.
quæ soluit quod hoc est propter rationẽ naturalem: secus est de
ratione ciuili.Et quicquid dicatur,intelligamus secundum glos.
quãdo ex re vnius stipulat̃ aliquid alteri possessori, vel domino
acquiri non põt:quia sua nõ interest:argu.l. si seruus cõis.& ꝙ
ibi not.s.de dã.infect.& ibi in simili vidisti. eo modo intellige l.
qui bona.§.j.Vel intellige eam vt in gl.quia stipulabatur seruus
aliquod indiuiduum:arg.l.si cõis seruus meus & tuus.s.eod.Sic
ergo quæritur possessori,ad quẽ spectat insolidũ, domino autẽ
nil operatur:quia etiam si quęreretur,haberet restituere,& suffi-
cit plene quęsitũ ei,ad quem spectat:alias pro parte quęritur do
1 mino,& pro parte possessori.Habes igitur†ꝙ qñq; stipulatur ex
re vnius possessoris bonę fidei, ꝙ alteri possessori nec dño põt
quæri:& tunc illi totũ quęrit̃,cui stipulabat̃:vt hic,& l.si seruus
cõmunis.s.de dãno infecto. Quandoq; stipulatur quod alij põt
quæri:tũc si est indiuiduũ,idẽ:quia totum quæritur cui stipula-
tur:vt l.qui bona.§.j.s.de acq.re.do.Qñq; stipulat̃ id,ꝙ nõ est in
diuiduũ:& tunc pro parte dño quæritur, & parte quæritur pos-
sessori,ex cuius re stipulatur:vt l.si seruo fructuarius.§.si duos.s.
de vsufr.tamen cogitur restituere:arg.l.pe.j.eodem.

LIber homo. Homo liber bona fide possessus,
ꝙ nõ põt quęrere sibi, quærit pos
sessori:ꝙ nõ põt quærere possessori,quærit sibi.h.d. De
expositionibus gl.tene menti secundam.

1 ☞ *An existentia sui hæredis operetur transmissionem ante aditionem. quod sic.*

Apud Labeonem. Cum tractatur de commodo
filij,existentia sui hæredis eũ
facit hęredẽ,etiã errantẽ,& ius ignorantem.h.d. Oppo.s.eod.l.
proinde.§.si seruus.& l.seruus communis.sic s.eod. Sol. hic fuit
stipulatus simpliciter,non nominatim.Secundo oppo.quod hic
interuenit iussus: ergo &c.vt d.l.proinde.ver.sed & si iussu.Sol.
Dicunt quidam quod inspecto effectu non totum quæritur: qa
habet restituere.Vel aliter,& melius,fuit iussum vt stipularetur
quanta pecunia,&c.& hęc vera.& expone vt in glo. Oppo.de
l.si ex re.§.j.j.eo. Sol.pupilla propter iussum habebit dimidiam.
sed in alia dimidia,qa stipulatio fuit simpliciter interposita,habe
bit dimidiam eius: vt d.l. si ex re.quam tamen restituere tenebi-
tur condictione sine cã: & ideo non videtur sibi quæri:& hoc
vult tex. Vnde ad gl. quæ dicit in fi.ꝙ dimidiã quærit,quia bona
fide

a ¶ Tot sunt stipulationes. Hæc est fuit quęstio, quã sequit̃ Bar.Bald & Ioã. de Imo.ibi.& in d.l.si ex toto.§.fi.sed Iac. de Are. dicebat,ꝙ aut in stipulatione annua veniebat aliquid perpetuum,& censet̃ vna.l.si Stichũ.§.stipulatio.hic alle.secus quãdo tẽporale.l. si sterilis. hic alle.in fi.& opi. Bar.hic fuit Pe.quã sequitur Bar. Bald. & doc. in l.si ex toto.§.fi.

b ¶ Scholaris cõducẽs de materia ista adde no.p Sal.in l.ędẽ.C.loca.& gl.in l.defuncta.j.de vsufru. per Cano.in c. propter sterilitatẽ.de loc.per Iac.But.Bal.& Ange.post gl.in l. si qs emp.C.de præscrip. xxx.an.& adde tex. in l.si in lege.§. si domus.j.locati.qd aũt in emphyteuta, dic vt p gl.in l.ij.& ibi Bal.C.de iu. emph. & Paul. de Lea.in cõmento c. potuit.j vj.colũ.de loca.vbi no.tractat de omni conductore &c.

c ¶ In initio. Qñ pẽsio debeat,adde ꝙ Bal. post gl.Bar. & doc. hic & ibi in l.diuortio &c.in prin.j.sol. ma.dicit ꝙ in dubio quãtũ ad natiuitatẽ actiõis, inspicit̃ tps locationis.l.si a colono.j.de fideiusso.saluo eo ꝙ habet̃ i isto §.Si vero quæritur quo ad interpretationẽ iuris intelligit̃ præcepta pro ea rata,pro quo est pręstita patiẽtia:vt nota. j d.l.diuortio.cũ gl. mag. iuncto tex.ibi si vero,quãtũ ad exactionẽ:& tũc inspiciemus finem anni, quo exigere potest effectualiter: vt no. in l.ędẽ.C.loca. & in l.Iulia.§. offerri. de actio. empt. sed Imo.ibi dicit ꝙ forte põt attẽtari,& ꝙ erit sua noua cõsideratio, videlicet ꝙ p̃dicta essent vera in prædio rustico: in quo patientia tẽporis quæ in parte habetur,nõ affert tãtã vtilitatẽ in parte respectu partis, quãtã in toto respectu totius:secus in prædio vrbano,puta in domo,in qua patientia in parte affert tãtã vtilitatẽ in ista parte,quãtã affert patiẽtia totius tẽporis respectu totius temporis,iuxta not.in l.itẽ quęrit.§. qui impleri.loca.& in l. stipulationes non diuidun tur.§.si quis ita.s. de verb.obli. Vnde in ipsa domo videt̃ ꝙ posset peti pẽsio de iure.pro rata tpis.p quo est præstita patientia.& hoc in dubio:secus quando essemus in casu certo. et hoc procedit in locatiõe rei. Ex qbus etiã satis apparet qđ dicendũ in locatiõe operarũ, de quo per Bald.in d l.diuortio. & vide ꝙ not.j.de furt.in l. si seruus.s. loca.& docto.in l.ij. C.loca.aliquid per Ro.in l.q hoc anno. in fi.s.de ver.obl.& adde pro opin.Imo. ꝙ videtur illa cõtra tex.in l.sed addes.in §.si quis cũ in annũ. j.loca.

d ¶ Locatio domus. Et ꝙ qñ locatur res pro multis annis,& præstationes fieri debent diuersis tẽporibus dicatur vna locatio & non plures: adde tu ꝙ idẽ tenet præceptor meus Se ci.in consil.cxxv.in prima parte,in prin. & ibi allegat Bal.in cõsi.inci.ad euidẽtiã præmittendum.

Universidad de Deusto

1 fide possidet: dic, imò, quia iussus interuenit. †Scitis quòd est opin. an existentia sui hæredis operetur transmissionem ante aditionem. Et quicquid glo. dicat in l. si infanti. C. de iure deliber. & l. fina. §. j. C. de cura. furi. Tene quòd sic, quando de eius commodo tractatur: vt l. apud hostes. C. de su. & legi. & facit l. hæreditate. §. filius. j. de castren. pecu. & l. qui duos. §. cum in bello. ś. de reb. dub. & l. ex militari. cum l. seq. de testa. mili. cum infinitis similibus. Iac. de Bel. in quadam disputatione, quam ponit in authen. de trien. & semis. dicit, q̃ in prædictis legibus non trãsmittit: quia fuit impeditus filius ignorantia facti, vel alio legitimo impedimento, ita q̃ non potuit adire. Sed ipse dicit contra istũ §.
a quia hic fuit ignorantia iuris, [a] quæ non est impedimentum legitimum, imo lata culpa: vt no. in l. liberorum. §. notant. ś. de his qui not. infa. Istam tamen materiam de existentia sui hæredis, plenè scripsi in l. si filius qui patri. ś. de vulga. & pupil. dic vt ibi.

SI seruus communis. Stipulatio alternatiua inter p̃sonas, quibus æqualiter potest quæri, vitiatur. h. d. Et sic apparet quòd vni posset quæri, alij non: tunc quia potest quæri, habetur vt adiectus. Nec curo q̃ præcedat dummodo vni non possit acquiri: vt l. j. §. communis seruus. ś. eodem. & l. Caius. ś. sol. matri. & ibi est speciale, q̃ per alium acquiratur nepoti: vt dixi in l. eum qui ita. §. qui sibi. ś. titu. ij. Qualiter autem possit esse in pendenti, dicam j. eo. l. vsusfructus.

SEruum fructuarium. Cum duabus legibus seq. Opp. de l. per seruum. §. j. ś. de acquir. rerum do. Solue vt in gl. Oppo. de l. j. §. pe. ś. eo. & expone vt ibi. Oppo. j. eo. l. si cũ duorum. Dic vt in glossa.

b SI seruus hæreditarius. [b] Præscriptio currit à die à quo fuit facultas agendi. hoc dicit. Oppo. de l. si seruus. ś. de diuer. & tempo. præscrip. Glos. hic soluit primò: & not. bene. Vel dic, stipulatus est hæredi, &c. Ista potest esse bona: qa habet in se conditionem si adeatur hæreditas: vt l. interdum. §. penulti. ś. titu. ij. Verior est ista solu. quòd lex contraria loquitur quando fuit seruus stipulatus ex ea causa, quam potest in iudicio deducere: vt in momentanea possessione, hic erat alia causa. Oppo. de l. si filius. ś. de verbo. obliga. Sol. Ibi quo ad acquisitionem, hic quo ad stipulationem puram, vel conditionalem.

1 *Hæreditas repræsentata non est capax vsusfructus. & nu. 4.*
2 *Legatum potest esse in pendenti: & nu. 6. & ibi ponit differentiam inter contractus, & vltimas voluntates.*
3 *Stipulatio pura non potest esse in pendenti. & quomodo. nu. 6. & 7.*
5 *Collegium & populus est capax vsusfructus, & ibi de ratione inter hæreditatem repræsentatam, & in alijs personis repræsentatis.*
Collegium repræsentat personam viuentem.
8 *Stipulatio vt valeat, inspicitur initium contractus stipulationis, non tempus existentiæ conditionis. & supra nu. 3.*
9 *Stante statuto quòd quis non possit esse de prioribus, nisi sit de arte: quia tempore imbursationis non erat de arte, sed tempore quo debet administrare, an possit esse de prioribus.*

c VSusfructus. [c] Substantia stipulationis puræ, vel conditionalis, non potest esse in pendenti: sed legatum potest pendere antequàm eius dies cedat. hoc dicit, hæc lex valde not. & tenenda menti. & hæc lex est secundus punctus not. in hac lect. Nota text. ibi: quia ex tempore, &c. Not. text. ibi: legati autem &c. Not. primò,
1 †quòd persona ficta, vt hæreditas repræsentata, non est capax
2 vsusfructus: vt hic, in princip. †Secundò nota legatum posse
3 esse in pendenti. †Tertiò nota, quòd stipulatio pura non potest esse in pendenti. Quartò nota quòd vbi est defectus in persona stipulantis, inspicimus initium, non tempus existentiæ
4 conditionis, vt hic in fine. Ad primum opp. † & videtur, q̃ hæreditas possit capere vsumfructum: quia hæreditas repræsentat vicem personæ: vt j. tit. j. l. mortuo. & l. hæreditas. ś. de acquir. rerum do. dicit glo. hoc verum in persona vera: secus in persona repræsentata. Et est ratio: quia nec vti, nec cauere potest hæreditas. Ita dicit glo. Sed nescio quare hoc casu non sustinet personã defuncti: quia omni casu sustinet. Item potest vti, vt satisdare per curatorem bonis datum: vt l. j. ś. de cura. bo. dan. Sed respondeo ad cõtrarium: personam defuncti repræsentat hereditas, vt in cõtrarijs sed vsusfructus iam acquisitus morte defuncti extinguit: ergo in hoc casu non põt queri defuncto: vt l. Titio cum morietur. ś. de vsufruc. Et hęc est ratio huius legis.
5 Habes †intellectum q̃ in alijs personis repræsentatis, vt collegio, & populo: vt l. proponebatur ś. de iu. & j. de fideius. l. mortuo. cadet vsusfructus: quia repræsentat personã viuã, & finit vsusfructus centũ annis: vt in l. si vsusfruc. ś. de vsufr. leg. & l. an vsusfructus. ś. de vsufr. & in hac lege patet q̃ non statim eius dies cedet. Contra, imo cedet statim à die mortis: vt l. j. ś. qñ dies leg. ced. & l. j. §. in nouissimo. C. de cad. tol. Sol. Illa regularia: sed in vsufructu speciale q̃ cedit à die aditæ hæreditatis. Sed aduerte, qñ legatur vsusfructus seruo hæreditario, requiritur q̃ sit adita hereditas legantis, vel q̃ sit adita illa, de qua est seruus: vt probat ś. qñ dies leg. ced l. cũ ita. §. j. & tunc nõ est dubium quod illi seruo potest acqri: quia illa hereditas repræsentat personam viuentem.
6 †Dicitur hic, q̃ stipulatio non põt esse in pendenti, sed legatũ sic. Cõtra, de verbo ad verbũ ś. com. prædi. l. si vbi cõtractus sunt in pendẽti, sed vltimæ voluntates nõ. Gl. dicit hic speciale. Alij dicũt, actus viuentiũ possunt suspẽdi, vt aliorũ arbitrio cõfirmẽtur, vt l. si quis arbitratu. ś. tit. ij. actus morientiũ nõ possunt ex alieno arbitrio pendere: vt l. in illa. ś. de hære. initi. & ita loquitur l. si. ś. cõ. prædi. Sed quędã dependẽtia est, quę nõ venit ex alieno arbitrio: sed ex ipsius dispositionis natura: & in hac põt prius pẽdere vltima voluntas quã cõtractus, vt hic, & est bona solutio. Vel melius anteq̃ cedat dies legati, põt magis pendere legatũ quã cõtractus: sed postq̃ cedit dies legati, põt magis pẽdere cõ
7 tractus, q̃ vltima voluntas: vt ibi intelligit gl. † Itẽ opp. q̃ stipulatio possit esse in pendenti: vt l. si seruus cõis. Męuij. §. fina. ibi: nã & cũ idẽ &c. Sol. vera est quã gl. ponit ibi: stipulatio. i. stipulationis substãtia. an valeat vel nõ nõ põt esse in pendẽti: vt hic. Sed cui acquiratur, id est ipsa acquisitio potest esse in pendenti: vt ibi dicit tex. & gl. ibi sentit. Cõtra hoc opp. de l. si seruus cõis ita. ś. eod. vbi non põt esse in pendenti cui acquirat. Possumus dicere modo, scilicet q̃ non põt esse in pẽdenti an valeat, & sic cõcordat. Vel ibi dicitur q̃ nõ potest esse in pendẽti. i. acquisitio. q̃ est verũ, qñ à parte stipulatoris nihil erit implendũ: vt ibi. Sed si esset à parte stipulatoris implendum, tunc põt esse in pendenti: vt l. si seruus cõis Męuij & castrensis peculij. §. fi. ś. eo. secũdũ
8 Iac de Are. † Vltimo dicit hic, q̃ ad valorem stipulationis inspicitur initiũ contractę stipulationis. Cõtra. ś. tit ij. l. si rem meam. Dicit glo. ibi loquitur de conditione intrinseca, quæ põt facere stipulationẽ in pendẽti esse: sed hic loquitur de cõditione extrinseca. Et illam appellat gl. cõditionẽ intrinsecã, quæ de necessitate facit stipulationẽ cõmitti. alias dicitur extrinseca. Vide gl. quæ dicit, facit ś. de verb. obl. & in eo q̃ dicit in secundo, vt si Titius. hoc non est verũ: quia & in hoc secundo casu valet, si contingeret q̃ tempore existentis cõditionis res non esset stipulatoris. Sed contra hoc oppo. quia l. si rem meam. loquitur contra hunc casum, vt ibi apparet. Quid dicemus? Gl. plene ibi dicit. & ibi dixi: hic loquitur qñ est defectus personę ex parte personæ: quia inspicimus initium, vt hic. Idem si esset effectus in re ex parte rei: vt l. inter stipulantem. §. sacram. ś. de verb. obl. sed si esset effectus mista consideratione personæ & rei: vt nunc, inspicimus tempus existẽtiæ conditionis, vt l. si rem meam. & ibi dixi. & hic p Dy. Item oppo. ś. de vsufru. l. sed & si quis. §. interdum. Solue vt modo dixi in solutione contrarij. l. si seruus communis Męuij. in fi.
9 faciunt hęc ad q. † Statutum est [d] hic, quod nullus possit esse de
d prioribus, nisi sit de arte: modo tempore quo quis fuit electus, & missus in saculo, non erat de arte: sed tẽpore ipso quo debet administrare est de arte. Si istã electionem æquiparamus cõtractui, potest esse in pendenti: si vltimis voluntatibus, non vt hic: licet hodie habeamus casum quod debet inspici tempus electionis: vt in cap. si eo tempore, extra, de rescrip. lib. sexto. & hoc tangit Dy. in fi. in l. ij. circa prin. ś. de excu. tuto. Non habetis alia.

a ¶ Ignorantia iuris. Tamen secũdũ intellectũ gl. hic fuit ignorantia facti, & sic nõ probat opin. cõem, dato q̃ hic dicat dominiũ rerum hæreditariarũ acqritũ hæredi ignoranti.

b ¶ Si seruus hæreditarius. Ad limitationẽ huius legis vide no. per Bart. in l. j. §. j. ś. de vsucap.

c ¶ Vsusfructus. Rõ huius, & iõ hæc lex nõ habet locũ in monacho: vt not. Bald. in rub. C. de rescin. vend. in prin.

d ¶ Statutũ est. Vide quę dixi post Bart. in l. fratres. de pœ. & vide bar. in l. fi. in fi. de reg. Cato. q̃ vide decidere q̃ æquiparetur vltimæ voluntati. & vide Barto. i l. ij. de in diẽ addic. & Bald. de pac. constã. in x. col.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Illud. Nota quod hic est casus iuncta gloss. q̃ tam famuli defuncti, quam hæredes debent portare vestes lugubres. quod obseruatur in morte virorum insignium: in vilibus vero non est ista cõsuetudo. quod hic videtur decidi q̃ vxori defuncti emenda sint per hæredem vestimenta lugubria: nisi cõsuetudo aliud disposuerit. Et ita no. per doct. C. de infam. exposi. & vide quod not. Bartol. & Ange. in l. vsumfructum. §. dos legata. ad legem Falcid. & not. Instit. de actio. in §. fuerat.

b ¶ Si seruus testamẽto. l. sed & si. vide Barto. in l. sequitur. §. de illo. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verbo. obliga.

** Pro concordia. Aduerte quod Bar. voluit in l. Labeo. la ij. ff. de verbor. signifi. quod contractus propriẽ tũc demum appellatur, quando est vltro citroq̃ obligatorius. contrarius allegatur in hac l. quod seruus. in qua Bartol. vult q̃ statutum dictans, q̃ pro quolibet contractu soluatur gabella, vendicet sibi locum, quando quis habuit rem pro derelicto in fraudẽ, &c. Tu dic q̃ Bart. non dicit simpliciter, q̃ sit contractus talis, sed bene dicit q̃ cõprehenditur sub statuto prædicto, & aliud est dicere q̃ ita cõprehendetur propter fraudem cõmissam: quia dolus nemini debet patrocinari. c. cæterum. c. sedes. c. ex tenore. de rescript. Et aliud est dicere, quod ita sit in veritate: vt dixi in d. l. Labeo. ergo Barto. nullam fapit contrarietatem.

c ¶ Respon. aut. Nota quod si relinquitur seruus languens, fit liber. secus si sanus, nisi seipsum præoccupet in libertatem. quod nota secũdum Ange. quando quis relinquit animalia infirma. quod procedit secundum domi. Io. si non erat spes reconualescentiæ. alias secus l. cum de in debito. de probatio. Andre. Barba.

d ¶ Vltimo no. Vide quod not. in ri. de ec clesi. tit. §. interdicimus. column. ix. sed in ista ciuitate Bonoñ. secundum do. Ioan. fuit seruatum. Andre. Barba.

SI ex re. Quæro, per quæ verba fuit concepta ista stipulatio. Dicit gloss. hoc modo, Promittis mihi pro domino meo dare, vel pro fructuario, Ista positio gl. nõ procedit quia qñ dicit, promittis mihi, apparet q̃ stipulatio valet, & acquiritur domino, & in eo q̃ adijcitur pro dño, vel pro fructuario: tunc adijcitur, tanq̃ negotia eorũ geram: vt l. lineam margaritarum. §. j. in princ. ff. de leg. j. & l. quecunq̃. ff. de act. & obli. & l. pe. ff. de neg. gest. & sic valet stipulatio: & ei acquiritur, cuius negotia gerit. Sed vera lec. est, quã dicimus, q̃ hic fuit concepta stipulatio, Promittis domino meo, vel fructuario. Hæ glo. dicunt rem non valere ratione incertitudinis: imò dic valere ratione certitudinis: quia quæreretur domino, & fructuarius haberetur vt adiectus: vt l. j. §. pen. ff. titu. ij.

Si ipsi. Nota hic, q̃ dictio eadem constituit duos reos insolidum: vt hic, & j. l. proxi. & dixi ff. tit. j. l. ij.

1 *Stante statuto, quod si quis intrauerit rem alterius, soluat centum, si aliquis intrauit rem hæreditate iacente & postea adeatur hæreditas, an possit ille centum petere.*

Illud. a Hæreditatis aditio, retro ad tẽpus mortis trahitur. h. d. Nota tex. ibi: quia quæ postea, &c. concord. ff. de acqui. hære. l. hæres quoq̃. & l. omnis hæreditas. & l. omnia ferè. j. de regu. iur. Aduerte, † dicit statutum, si quis intrauerit rem alterius, soluat centũ domino: modò aliquis intrauit rem hæreditate iacente, postea aditur: vtrum possit hæres illa centum petere ex forma statuti. Habes text. q̃ non, in l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. gest. & illum tex. al leg. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. in il la q. vtrum statuta recipiant interpretationem extensiuam, secundùm id quod est de fictione. Videte ibi. & alio anno ego dixi. Non habetis hic alia.

SI seruus. Nota q̃ dictio eadem, cõstituit duos reos. Vidistis supra l. proxim. §. si ipsi.

1 *Quid est dicere, quod inter fructuarios nulla est iuris communio.*

SI cum duorum. Si seruus vni ex fructuarijs simpliciter stipulatur nominatim ex re, quæ pertinet ad vtrũque, ei soli quærit. h. d. Ista lex innuit tacitè q̃ ex hac stipulatione si interposita esset simpliciter, ex re fructuarij vtriq̃ fructuario quæreretur, & nihil domino. Ad id quod tacitè innuit. Opponitur de l. sed & si quis. §. si duos. ff. de vsufru. alias est sub lege, si seruo. Solu. dicunt quidam q̃ iste intellectus tacitus non debet sumi: quia si stipuletur simpliciter quæreretur domino dimidia. & hæc fuit opi. Io. Ista so. non est vera, vt apparebit ex sequentibus. Soluiturer go aliter, q̃ ibi ex re vnius possessoris tantum fuit stipulatus: hic ex re vtriusque. & ista est vera. Probo per rationem. quam do vnus est possessor, vel fructuarius, & seruus stipulãdo singulariter ex re quæ pertinet ad eum, ei soli quærit: ergo quãdo pertinet ad vtrunque ambobus quæreret: sed quando pertinet res ad vnum tantum ex possessoribus, ex stipulatiõe simplici, non potest ei quæri nisi pro parte. Alia pars quæ de necessitate domino pertinet, alij possessori quęri non potest: quia non pertinet ad eum. Item opp. de l. & si duorum. ff. eo. Sol. intellige illam secundum istam. Item oppo. de l. si alienus. ff. eodem. Solue eodem modo. Vlterius opp. seruus fructuarius non potest quærere fructuario ex re, quæ ad eum non pertinet: vt ff. eo. l. si ex re in prin. & ff. proxi. l. Sed hæc res ad fructuarium non pertinebat, saltem pro dimidia: ergo non quæritur sibi. Dicit glo. q̃ pertinebat ad fructuarium. Item per similitudinem ei quærit. Vel dic. q̃ hic stipulatus est ex re communi: & quod commune est, meũ est aliquo respectu: vt l. illud. ff. de ritu nupt. ¶ Quæro, quid est dictum id, quod dicit tex. q̃ inter fructuarios nulla est iuris communio? Dicunt quidam, q̃ vsusfructus diuidi nõ potest. Hoc est falsum: quia est diuiduus vsusfructus: vt l. j. §. si vsusfructus. ff. ad legem Falc. quia de eo defalcatur. & no. ff. de verb. oblig. l. stipulationes non diuiduntur. Secunda est opi. Io. & vera: inter duos fructuarios nulla est iuris communio. Ita dicit tex. quia alius est vsusfructus in persona tua, alius est in persona mea: & sic quod libet ius est separatum per se: vt l. si id quod. ff. titu. j.

1 *Monachus si stipulatur meo mandato, acquirit monasterio, tamen actionẽ debet mihi cedere.*

SI liber homo. †Nota, si monachus stipulatur meo mandato, acquiritur actio monasterio, non mihi. tamen actionem debet monasterium cedere mihi in totum: sicut hic dicitur in seruo fructuario.

1 *Ex stipulatione, quam facit monachus, quem Abbas scit non iuste professum, non quæritur monasterio.*

SI seruus testamento. Liber homo stipulando non quærit malæ fidei possessori. h. d. Dicitur hic, si modò sciuerunt, quæro quomodo potest esse q̃ hæredes ignorẽt seruum manumissum, cum non possint esse hæredes, nisi cognito de viribus
b testamenti: vt l. sed & si [b] de sua ff. de acqui. hære. & alibi dicitur, q̃ hæres præsumitur scire quod in testamento continetur: vt l. cũ hęres ff. de libe. leg. Dicit Iaco. de Are. & ego dixi alias, quod hoc potest contingere in hęrede suo, qui potest esse hęres, licet vires testamenti ignoret: vt l. eius qui in prouincia. in fin. ff. si cert. pet.

1 †Vltimo not. hanc legem quod si in monasterio sit quidam monachus, quem Abbas scit non esse iuste professum, & vere non esse monachum: quod ex illius stipulatione non quæritur monasterio.

1 *Stipulatio monachi sine monasterio non ualet.*
Monachus sine monasterio dicitur ingrediens religionem regularium mendicantium, qui statim profitetur.
Monachus sine monasterio dicitur etiam ille, qui profitetur in manibus cuiusdam monachi.

2 *Monachi alicuius monasterij capti à Sarracenis, uel inundati æquiparantur seruis hæreditarijs, & acquirunt monasterio.*

3 *Habere rem pro derelicto, est quædã donatio, & ideo occupans tenetur ad solutionem gabellæ, iuxta statuti, quod de qualibet donatione soluatur gabella.*
Donatio quæ fit persona incerta: nõ requirit consensum utriusq.

QVod seruus. Stipulatio serui, qui non habet dominum, non valet. hoc dicit. Not. textũ ibi: nã & hoc genere. Opp. q̃ seruus habitus p̃ derelicto statim fit liber: vt ff. qui sine manu. ad lib. peruel.
c seruo. Rñ. Aut [c] habetur p̃ derelicto seruus languens: & statim efficit liber: vt in cõtrario. Aut seruus sanus: & tũc liber nõ efficitur: vt hic, nisi seipsum in libertatẽ præoccuper: vt argu. l. fina.
d ff. p̃ derelicto. vt hic in gl. Vltimò no. [d] ex hac † lege duo. Primò
1 q̃ si est monachus sine monasterio, stipulatio eius nihil valet. Casus est hic. Diceres tu, q̃ nõ potest esse monachus sine monasterio. Dicit quędã Decre. de reg. lib. vj. q̃ regulares mẽdicantes nõ possunt recipere aliquẽ ad professionẽ illius regulæ, nisi post annum: modò aliquis ingrediens illam religionem statim facit professionem. Dicunt Canonistæ, q̃ ille efficitur religiosus in genere, non quòd sit obligatus illi religioni, vel alicui: & sic est dare monachum sine monasterio: & sic stipulatio non valet: vt hic.

Vlterius dicunt Canonistę, q̃ si quis profitetur religionem in manibus cuiusdam monachi, q̃ ille efficitur religiosus, & monachus: nõ tñ incorporatur isti monasterio, vnde erat recipiẽs: quia nõ habebat potestatẽ ĩcorporãdi monasterio suo. Et sic est dare monachum sine monasterio suo: & sic eius stipulatio non valet,

Universidad de Deusto Biblioteca

a let, vt hic. Sed ponamus [a] vnum caſum pulchrũ [b]: Pone, † q̃
b eſt vnum capitulum ſine monaſterio: quia eorum monaſte-
2 rium eſt occupatũ a Sarracenis, vel à mari, vel ab alia inunda-
tione: qd erit de iſtis monachis? Certè iſtos monachos equi-
parabo ſeruis hæreditarijs, quorum dominus eſt mortuus, &
ſeparatur quod alius eorum locum aſſumat: vt ſic acquirãt mo-
naſterio, & capitulo eorum futuro, quid ſuccedit in locũ pri-
c mi. Vlti. no. tex. [c] hic dicitur: nã & hoc genere quędã donatio
3 eſt. † No. cõtra ĩfinitas fraudes. vnde dicit ſtatutum [d] hic, q̃ de
d quolibet cõtractu ſoluat̃ gabella: ego nolẽs ſoluere cogitaui
hanc fraudẽ. ego volẽs donare tibi, habui fundũ ꝑ derelicto,
& tu occupaſti. Certè illud habere ꝑ derelicto, eſt quædã do-
natio: & ideo ſoluet̃ gabella, tanq̃ ex cõtractu donationis. &
hoc tãgit gl. ĩ l. j. circa prin. §. ſi ex noxa. cau. aga. & eodẽ modo
dicit lex, q̃ pẽdẽte iudicio nõ poſsit alienari: modò habes hoc
ꝑ derelicto. Certè hoc vt̃ quædã donatio, & alienatio. Dices
tu: Quũo eſt donatio, cũ ſaltẽ pactũ nudũ reqrat̃ hodie, & vtri-
uſq; cõſenſus requirit̃: vt l. ſi qs argẽtũ. C. de dona. Reſpõdeo,
e donatio, [e] quæ fit in perſonã certam, requirit vtriuſq; conſen-
ſum, & pręſentiam. ſecus in donatione, quę fit in perſonam in-
certam: vt hic, & l. qua ratiõe. in fi. §. de acqr. re. do. & ibi nota.

1 *Nominatim fieri dicitur, etiam nomine appellatiuo.*
2 *Differentia eſt inter nomina propria, & appellatiua quantũ ad modum ſignificandi, & quando ſeruus communis ſtipulatur per nomina propria, vel appellatiua.*
3 *Seruus plurium ſi ſtipulatur, qualiter acquiratur dominis.*
Inſtitor ſocietatis, in qua ſunt plures ſocij, qualiter acquirat.
4 *Conſuetudine mercatorum ſtante, quod vnus nominatur nomine proprio, & alij appellatiuo, puta Titius, & ſocij, ſi Titius ſtipulatur, qualiter acquirat.*
5 *Seruus, in quo plures habẽt vſumfructum, ſi ſtipulatur, vel acquirat: qualiter acquirat.*
6 *Monachus vnius monaſterij, cui ſint ab Abbate commiſſum regimen alicuius eccleſiæ, ſi acqirit, cui acquirat an monaſterio an eccleſiæ.*
Seruus alterius ab aliquo, vel aliquibus bona fide poſſeſſus, ſi ſtipulatur, cui acquirat.
7 *Monachus vnius monaſterij bona fide ab alio poſſeſſus, ſi ſtipulatur, cui acquirat.*
8 *Liber homo poſſeſſus ab aliquo vt ſeruus, ſi acquirat, cui acquirat remiſſiuè.*

SI ſeruus communis ita. Singularis lex eſt. breuiter. h. d. Si propria nomina exprimãtur, vocantur dñi in viri-
les: ſi exprimant̃ appellatiua, vocãtur in dñicas: ſed ſi vtrũq; ex
f primat̃, in dubio inſpicit̃ [f] q̃ ꝑcedit. h. d. Op. de l. proinde. ij rũ
2 ſo. §. e. So. Intellige † nominatim noĩb⁹ appellatiuis. Vt ſi intel-
ligas ꝑ prijs. dic q̃ ꝑceſſerũt appellatiua. Extra gl. op. q̃ nõ ſit
differentia inter noĩa propria & appellatiua: vt l. certũ. §. ſi cer-
tum pera. Solu. † quantum ad reddendum rem certam, non eſt
a differentia, vt ibi: quia tam per propria, quam appellatiua eadẽ
perſona ſignificatur: ſed quantum ad modum ſignificandi eſt
differentia. Nam per hoc nomen dominus, quod eſt appella-
tiuum, ſignificatur perſona eatenus, quatenus ſibi illud nomẽ
appellatiuum congruit, ſcilicet pro parte dominica: ſed per no-
men proprium perſona ſignificatur integre: quia nomina pro-
pria vtriq; æqualiter congruunt: & ideo æqualiter vocantur.
& iſtud eſt verè, & propriè dictum, quantum ad caſum huius
g legis. Tamen vniuerſaliter dicta ratio non concludit. Pone [g] q̃
ſeruus plurium fratrum ſtipulatur ab alio fratre, hoc modo, ꝑ-
mittis fratribus tuis, vel filijs talis, & ſimilib. Certe iſtud nomẽ
appellatiuum congruit omnibus æqualiter: tamen non vocan-
tur æqualiter. Tex. eſt no. §. ad Trebel. l. Lucius. §. Mæuia. Dic
ergo q̃ nomina appellatiua ſunt omnibus communia: & ideo
præſumitur q̃ reſpectu communionis, quæ erat in ipſo ſeruo
h fuerit ſtipulatus. Sed nomina propria ſunt cuiq; propria: & iõ [h]
puto, quod ſi fuiſſet ſtipulatus per nomina appellatiua, non cõ-
munia in perſona omnium dominorum. Exemplum: promit-
tis filio Titij, & filio Seij: tunc domini vocarentur in viriles: vt
l. nonnunquam. §. ad Trebel. & econtra, quando per nomina
propria vocantur in dominicas, ſeu hæreditarias partes: vt l.
Thais. §. Stichum. §. de fideicommiſſ. liber. Solu. diſtinctio hu-
ius legis habet locum in dubio: ſed ſi apparent alia indicia, pro-
pter quæ pręſumeret̃, diſponentes aliud ſenſiſſe, non ſtaremus
huic pręſumptioni: vt in lege contraria, vbi nõ inſpicimus no-
mina ꝑ pria, vel appellatiua, ſed onus iniunctũ: vt pro quibus
partibus vocantur ad onus, ꝑ illis vocant̃ ad cõmodũ. Et hoc
eſt quod tex. hic expreſſe dicit, q̃ ſunt expſſa ꝑ pria, & appel-
latiua, inſpicere debemus prio cõiecturas, cui⁹ demõſtrãdi grã
&c. id eſt, an ꝑ pria ad deſignationẽ appellatiuorũ, an ecõtra.
vt dt gl. Si nõ apparẽt: tũc inſpicim⁹ quo ꝑ cedit: vt tex. dicit ſe-

a ¶ Sed ponamus. Et not. q̃ hoc multũ facit pro opin. domini mei in l. j. §. hæc quæ. de acq. poſ. an bona illius monaſterij ſint vacantia, & ſic ſint fiſcum de beant reſeruari, donec de nouo fiet monaſterium. Andre. Barba.
b ¶ Caſum pulchrũ. Vide qd̃ no. Bar. in l. inter ſtipulantẽ. §. ſacrã. de ver. obli.
c ¶ Vltimo not. text. Nota q̃ res haberi pro derelicta dicitur quædam donatio. & ſic ex contractu huius donationis ſoluat̃ gabella, ſi ex forma ſtatuti de cõtractu ſoluatur. vi de quod no. in l. j. ĩ. ſi ex noxa. cau. aga. Andreas Barbat.
d ¶ Dicit ſtatutũ. Ad de Bar. in d. l. j. ĩ. ſi ex noxa. cau. aga. & de q. Bar. hic vide Gul. de Cu. de rer. diui. in aliquibus lec. & habeo in libr. meo. Et vide quæ ibi dixi. Sed Bald. in l. mater. in vlti. colum. C. de rei ven. dicit q̃ titulus pro derelicto eſt ſimilis donationi, nõ tamẽ eſt proprie donatio, nec i eo requiritur inſinuatio. Sed vtrũ caſu quo ſit donatio, debet ſolui ꝑ ea gabella, &c. vide per Bald. in l. contractus. in pe. col. C. de fide inſtr. & adde qd̃ ſi habeo rẽ pro derelicta, incõtinenti nõ videtur donata: ſed re ſtegra poſſum pœnitere. l. ij. v bi gl. C. qui bo. cede. poſ.
e ¶ Reſpondeo, donatio. Not. q̃ donatio, quæ fit in perſonam certã reqrit vtriuſq; cõſenſum. ſ. donatarij, & donatoris. Secus qũ fit in pſonam incertã. qd̃ tene mẽti. qd̃ eſt verũ ſcdm Ange. qũ apparet de fraude. alias ſecus: qa tũc nõ eſt dõatio: qa nõ eſt ſtipulatio, nec pactũ q̃ ſunt de forma donationis: ergo adde And. Barb.
f ¶ In dubio inſpicit̃. Quę fit rõ, vide bar. in l. fi. in aũpenul. eo. C. de cõdi. inſer. vbi nota.
g ¶ Pone. Cõtrariũ tenet hic Ang. ſed do. Io. ſequitur Bar. An Barb.
h ¶ Fit ideo. Contrariũ tenet hic Bal. & Ange. quia acquirit̃ eccleſię Romanæ. vi de quæ dixi in c. j. de ſtan. expo. & ibi do. Abb. Andr. Barba.
i ¶ No. ĩ. Adde Bart. in l. ſi vnus. §. fi. §. de pact. bene facit arg. l. j. §. qd enim ſi duo. §. quod ſal. tu. autho.
k ¶ Et iſta ſunt. Si inſitor plurium mercatorũ ſtipulatur eis dari, intelligit̃ ſecundum portiones eorum quod intellige cum acceſione: ſine ceſsione nõ quærit̃. facit l. j. ĩ. de actio. & obli. cũ fi. & ita intelligitur l. j. & ij. ĩ. de inſti. And. Barb.

cũdũ verã opi. licet Old. cõtra: vt ĩ gl. de cu-
ius opi. nõ curo. vñ cõtra ꝑſumptionẽ illi⁹
legis do aliquas notabiles cõiecturas. Pri-
mo, receditur ab hac præſumptione ratio-
ne oneris iniuncti: vt modò dixi. Secũdò
ratione rei, ſuper qua fit diſpoſitio: vt l. ſi
d ſeruus cõmunis. de dam. infect. Simile in
l. cũ poſt. §. j. §. de admi. tuto. vbi ſi tutor cõ-
trahit ſuper re pupilli, videtur tutorio no-
mine: licet præcedat nomen propriũ. Ad
idem. §. de inſti. l. fi. quod not. Tertio ratio-
ne notitię. vt l. qui habebat. §. de reb. dub.
Vnde diſtinctio huius legis habet locum
quando nominantur perſonæ notæ. Sed
ſi incognitæ nominentur in diſpoſitione,
ſemper videntur adiecta propria nomina
ad demonſtrationem appellatiuorum: &
ſic inſpiciuntur appellatiua: arg. d. l. qui ha-
bebat. & hac lege. Quæro, quando ſecun-
dum vnum modum poteſt valere, ſecun-
dũ alium non: & tunc non inſpicitur qd̃
pręcedit: ſed valeat eo modo quo poteſt: vt
in l. quoties. de reb. dub. & §. eo. l. ſeruus hę-
i reditarius. & facit quod not. §. [1] de iuriſdi-
omnium iudic. l. & quia. de pact. l. tale pa-
ctum. in fi. Vltimò gl. ſummat iſtam mate-
riam, de ſtipulatione ſeruorũ, que licet ſit
nobis extranea: tamen quo ad multa põt
eſſe vtilis, ideo examinemus eam plenius.
3 † Et primò quæro, quando ſeruus pluriũ
ſtipulatur, qualiter acquiritur dominis.
Circa quod dic, q̃ quandoq; ſeruus ſtipu-
latur ſimpliciter: & tunc aut omnibus põt
quæri pro portione dñica: & tunc oĩbus
quæratur pro portione dominica: vt §. eo.
l. ſeruus communis ſic. ſi tamẽ ad alterũ ex
dominis pertinuiſſet alteri reſtituere cõge-
retur cõdictione ſine cauſa: vt j. eo. l. pen.
Aut non poteſt omnibus quæri pro por-
tione dominica, & quęritur omnibus
pro ea. portione pro qua poteſt quæri: vt
l. ſi ſeruus communis. §. de damno infe-
cto. Aut non poteſt omnibus acquiri: &
acquiritur eis quibus poteſt: vt ſupra. eod.
l. j. §. ſi ſeruus cõmunis. & l. ſi alienus ſeru⁹.
k in fi. Et iſta ſunt [k] vtilia ad qõ. de vno inſti-
tore vni⁹ ſocietatis, in qua ſunt plures ſo-
cij, & hñt plures partes ĩ ſocietate: vt in eo
q ſimplr ſtipulat̃, vel acqrit qd̃ certũ eſt ac-
quiri dominis: vt in l. j. in fi. & l. ſeq. §. de in-
ſti. acqrit eis ꝑ portionib⁹ dñicis, vel non
ſcdm ꝑcedẽtẽ diſtinctionẽ. Et ꝑdicta ſunt
vera, ẽt ſi ſeru⁹ ſtipulat⁹ eſt dñis, et noĩatim
noĩbus appellatiuis, ſiue ſibi: vt hic, & §. e.
l. ſiue mihi. Qñq; ſeru⁹ pluriũ ſtipulat̃ no-
minatim alicui ex dñis: & tũc illi ſoli q̃rit:
vt l. ſeru⁹ cõis ſic §. e. Aut ſtipulat̃ noĩatim
plurib⁹ dñis vt oĩbus: & tũc aut eos nomi-
nat alternatiuè: et tũc dic, vt §. e. l. itẽ ſi ſeru⁹
cũ ſeq. Aut copulatiuè: & tũc aut oĩbus no-
minatim põt q̃ri viriliter: & oĩbus q̃ritur.
Aut oĩbus nõ põt q̃ri: & tũc q̃rit̃ illis qui-
bus põt q̃ri: vt l. ꝑ inde. §. fi. §. e. & eodẽ mõ
diſtinguendum eſt, ſi iuſſu aliquorũ fuerit
ſtipulat⁹, qa tũc q̃rit̃ iubẽti, ſeu iubẽtibus
pro dñicis tm̃, vel eis, quibus poteſt: vt d.
l. ſeruus cõis ſic. §. e. Fallit in. l. ſeruus duo-
rũ. §. de acquir. hæred. & rõ ibi not. Qñq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo

a ¶ Noiatus teneatur. Et an literæ mercatoris eũ obligent vide no. Specu. de obiect so. §. consequenter. versũ. sed pone in fi. ĩ ea ibi. Et p̃dicta sunt vtilia ad q. videlicet de eo, &c. Vide in c. j. de priui. in vj. qd̃ siue acquirat ex opa sua siue ex re, siue alio quouis mõ, ꝙ acqrit ecclesiæ, cuius est curæ Præpositus: dũ mõ nõ habeat separata bona. Idẽ tenet, licet nõ alleget, ita Fed. de Se. cũ si. xxxv. quẽ sequtur do. Ant. in c. in præsentia. de proba. & idem qd̃ hic tenet Bar. in l. sed et si qs. §. interdũ. ĩ. de vsuf.

b ¶ Et prædicta. not, si monacho est commissa ecclesia, quicquid quęrit respectu illius ecclesiæ: efficit ecclesiæ. si aũt q̃rit extra illã ecclesiam, quærit principali cuius est monachus. And. Bar.

c ¶ Quid in. & nota ꝙ do. Ang. allegaut l. summa cũ rõne. ĩ. de pe. c. q̃ facit fin. ꝙ si qs intricat bona sua, vel libros rõnũ videtur in fraudem creditorũ facere. qd̃ est contra aliquos ꝛ tuscia. Itẽ si alienant meliorem rem quã habent. facit l. oẽs. §. lucius. ĩ. qui in frau. And. Barba.

c ¶ Quid ĩ dubio? Vide ĩ. de verb. obl. in l. si filius in prĩ. et qd̃ no. per Pet. et Imol. in l. qdcunque. in §. si quis ita. eo. titu.

d ¶ Mãdator præcedit. Quid si nõ apparet qs primo et quis post? Barto. in l. ij. §. priuat. de vulga. & pup. et Imo. in leg. Marcellus. j. c. ĩ apostil. mag. vbi habes, qñ nõ apparet quis fuerit obligatus vt fideiussor et de materia. habes gloss. in authen. de fideius. in §. j. vbi de istis et de expromissore, vide text. in l. quod si non soluere. ĩ. de pigu. actĩ. Et fideiussor dicit expromissor. l. in omnibus. et ibi gl. et Bar. j. de sol. Et qs sit fideiussor. et quot oriãtur obligatiões ex fideiussiõe, dic vt p̃ Bar. in l. reos. ĩ prĩ. ĩ. de duo re. vbi etiã ponit de titulo mandati. circa idẽ. in prĩ. Vide bonã glo. in auth. de fideiuss. in prĩ. Quæ aũt sit differentia inter fideiussorẽ & mãdatorẽ, vide ĩ l. stipulationũ aliæ. ĩ §. stipulatio. de vẽr. obl. Et quis dicatur spõsor, vel ꝓmissor idẽnitatis, vide Bar. in l. põt. j. e. Et nũqd fideiussor de iudicio sisti vel de repræsentãdo aliquẽ dicatur ꝓprie fideiussor, vide in rubr. post gl. ij. C. eo. et ibi dicit, ꝙ oẽs isti habent beneficiũ diuisionis. Ant. in leg. v. §. j. supra de verbo. oblig. in l. si quis ex his. ff. qui satisd. cog. Et an in dictis constitutionibus habeat locum beneficiũ diuisionis dic vt l. si. ĩ. de cõsti. pec. Vnũ adde quod dixi in l. Lucius. ĩ. e. Et de modis ĩtercedẽdi, vide tex. et ibi Pau. de Ca. in l. Lucius. ĩ. e. alleg. gl. in l. in p̃sonam. ĩ. de pact.

vnus iubet, et aliũ nominat: & tũc dic vt dixi in d. l. seruus cõis sic. supra eo. Et idẽ dicerẽ ĩ institore pluriũ mercatorũ vnius societatis, vt si nominati respectu aliquorũ ex societate cõtrahit, vel interueniente spãli iussu aliquorũ, ꝙ illis solis q̃rat. Qñ que seruus stipulatur nominatim nominibus ꝓprijs & appellatiuis: & tũc aut exprimũtur nomina ꝓpria et appellatiua eorũdẽ, aut noia ꝓpria quorundã, & aliorũ appellatiua: aut quorũdã ꝓpria, et omnia appellatiua. Primo casu habet locũ distinctio huius legis, vt distinguamus qd̃ p̃cedat, nisi interueniat aliqua de p̃sumptiõibus supra dictis. Secdo casu, nominato noĩe ꝓprio acqrũtur viriles: noiato noĩe. appellatiuo acqrunt ꝓ portiõib' dñicis: arg. ś. e. l. proinde in principio. Tertio casu quando aliquibus nominatim nomine ꝓprio, & alijs noiatim noĩe appellatiuo: & tũc fiet diuisio eo mõ quo dicitur ś. e. l. si seruus cõis. ꝙ noiati hnt suas ꝑtes viriles, et oẽs dñi hnt vnã virilẽ, ad quã vocabũtur ẽt noiati ꝓ portiõibus dñicis, vt ibi patet. Et ista faciũt ꝗ ad qõnẽ secũdũ cõsuetudinẽ et fere totius Italiæ ĩ libris, cũ lrĩs mercatorũ vn' noiat' noĩe ꝓprio, oẽs alij noĩe appellatiuo hoc mõ: Titius & socij talis societatis, &c. Nã vĩ ꝙ ex virtute taliũ verborũ, ille noiatus teneatur[a], & sibi acqratur ꝓ dimidia, alijs omnibus proportiõibus societatis. Tñ puto sic dãmꝙ ex virtute dictorũ verborũ quatenus cõtinet cõtractu, ex quo dicti mercatores d̃ beãt obligari: si quidẽ agerẽt istitoria, q̃ libet tenet insolidũ, quasi ꝑ illũ oẽs negotiationes exerceãt: vt supra de exer. l. iiij. ĩ prĩ. sbi: sed si plures &c. Si vero in dicta scriptura cõtinet totũ, ex quo eis mercatoribus debet obligatio q̃rĩ: tũc rigor verborũ ĩportat illud qd̃ ś. dixi in seruis stipulatoribus: æqtas tñ. et vsus cõis suggerit cõtrariũ. Nã ille vnus qui noiatur, non ad hoc nominat' vt sibi magis q̃ratur, sed vt ostẽdatur ꝙ ille societatis caput obtinet. Et ideo forsam dicendũ est ꝙ omnibus q̃rerẽt ꝓportiõibus societatis. † Secdo q̃ro qñ est vnus seruus, in quo habẽt plures vsumfructũ, qualiter stipulando, vel aliter acquirẽdo acquirit? Dic, aut acquirit ex opera sua. aut aliunde. Primo casu, aut acquirit simpliciter nemine iubẽte, et nemĩnẽ nominãdo, et idẽ qd̃ supra dictũ est in pluribus dñis. Si vero stipulat' noiatĩ, vel aliquo iubente: dic vt in gl. Si vero vnus iubet, et alium nominat: dic vt supra dixi in pluribus dominis. Si vero stipulat' vel acquirit ex re domini, vel aliũde, nõ ex re fructuariorum: similiter dic vt in gl. Et p̃ dicta[b] sũt vtilia ad qõnem de monacho, cui commissum est regimẽ alicuius ecclesiæ ab Abbate suo. Nã illẽ qd̃ dictus monach' q̃rit ex re ecclesiæ quã regit, vel ex opa sua, q̃rit illi ecclesię quam regit: cũ p̃dicta ecclesia posit dici quodã modo fructuaria dicti monachi. Ipsi enim ecclesiæ debet monachus operari. Si vero quæreret aliũde: tũc quæreretur ecclesiæ principali, cuius est monachus, & sub cuius obedientia durat. Et si esset præpositus regimini duarum ecclesiarũ: dicerẽ idẽ quod in seruo, in quo habẽt plures vsumfructũ. Et probat' extra. de offi ordi. c. præsenti. lib. vj. nisi ex causa authoritate Abbatis posset eõuerti in vtilitatẽ monasterij: vt extra. de offic. ord. c. quãto. Et prædicta intelligas vera, nisi trãsferat' ad regimẽ alterius ecclesię, taliter ꝙ liberaret' ab obedientia primi monasterij, & Abbatis ipsius: tũc enim illi ecclesię, in quã trãsferi, omnino quærerẽt: vt extra. de priui. c. cũ olim. & ibi per Innoc. & alios doc. & xviij. q. j. c. statutũ. Tertio quæro, quid si seruus vnius, ab aliquo, vel ab aliquibus bona fide posidet: & aliquid stipulatur, vel acquirit: cui acquiret. Dic vt in gl. hic, & l. si alienus seruus. ś. eo. & l. liber homo. in princ. ś. eo. Et prædicta sunt vtilia ad q. de eo qui vere est monachus vnius monasterij: & ab alio monasterio bona fide tanq̃ monachus retinet: vt eodẽ modo acquirat ea quæ quærit: secundũ quod dicimus in seruo bona fide possesso. Omnia enim quæ de acquisitione seruorũ dicũtur, possunt intelligi de acquisitione quæ fit ꝑ monachũ: vt no. Inno. in d. c. cum olim. extra, de priui. Si autem mala fide detineretur: tunc absq; dubio detinenti non quæreretur: sed monasterio quæreretur, cuius vere est monachus: vt ś. eod. l. si seruus testamento. & l. seruus meus. Quarto quæro, quid in libero homine, si ab aliquo posideatur vt seruus? Dic vt in l. liber homo. ś. eodem. Et idem dicerem de eo q̃, vere non est monachus, tamen vt monachus ab aliquo monasterio detinetur, per ea quæ dicta sunt. Quinto quæro, quid de eo qui est monachus, tamen nullius monasterij? Respondeo qualiter potest hoc contingere: & quid iuris sit: dic vt dixi supra l. proxima.

1 *Donatio, vel venditio facta ab aliquo de omnibus suis bonis, qui postea cõmisit delictum, ob quod bona debent publicari, præsumitur fraudulosa.*

Quicquid. Licet stipulatio serui, & filij cõferatur in tempus existẽtiæ sui iuris, nihilominus patri & domino quæritur. h. d. Opp. de l. quæ legata. j. de re. iur. Sol. Aliud in legatis: aliud in cõtractibus. Dicit hic: si tamẽ dolo malo, quid in dubio[c]? Dicit glo. ꝙ in dubio
c pręsumitur dolo malo. Facit ś. de pecu. l. summa cum ratione. in
1 prin. Et per istam legem dico, † ꝙ si vendo tibi, vel dono omnia bona mea, si cõtingat me cõmittere aliquod maleficiũ ꝓpter qd̃ bona publicari debeant: certe præcedens donatio vel alienatio videt' facta dolo, vt hic. Dico plene in l. post cõtractũ. ś. de don.

Vlti. quæro, qũo potest esse ꝙ nõ sit facta dolo malo. Et ꝙ dolus non præsumitur, habes l. in l. quidã cum filiũ ś. de hære. insti-

De fideiussoribus & mandatoribus. *Rubrica.*

1 *Fideiussor & mandator in quo distent.*

1 † Quærit glossa quæ differentia inter fideiussorem & mandatorem. Dicit glossa quod fideiussor semper sequitur: manda-
d tor præcedit[d]: vt in glossa. Sed hoc videtur contra l. penul. & l. stipulatus. j. eo. sed Dy. sustinet hoc modo, Si consideras modũ obligationis contrahendæ: & tunc ante, & post potest accipi. Si consideras conuenienti effectũ: & tunc non potest, nisi post effectum obligationis principalis cõueniri. Quæ est ergo differentia? Et dic, fideiuf. ante & post: mandator ante: vt in auf. eo. post princi. & l. si vero. §. si post creditam. ś. manda. Item fideiussor obligatur verbis tantum: vt l. si hæreditatem. §. j. ś. man. & l. blanditus. C. eo. & l. v. §. satisacceptio. ś. de verb. obli. Item mandator consensu: vt l. si hæreditatem. §. j. ś. mand. Item fideiussor actione stricti iuris ex stipulatu tenetur: mandator vero ex bonæ fidei iudicio: vt in dicta differentia apparet. Quæro, quid vult dicere rubrica dum dicit, de fideiussoribus, & mandatoribus. Dicebat Roge. j. de fideiussoribus mãdatorum. quasi dicat de fideiussoribus, & de his, pro quibus quis fideiubet: qui dicuntur mandatores. Sed glo. non stat in ista: & merito: quia de contractu mandati inter fideiussorem & principalem tractatur in ti. ś. man. non hic. Vnde dic vt in glo. & probatur j. eo. l. si mandato meo. & l. Vranius.

1 *Fideiussor potest accedere obligationi, quæ ex maleficio nascitur.*
2 *Obligationi naturali fideiussor accedit, nisi sit penitus extincta.*

Ciuili

Universidad de Deusto Biblioteca

Ciuili obligationi quando possit fideiussor accedere.
Ciuilis obligatio tantum quod nascatur ex sententia.

LEX I.

OMni obligationi. Omni obligationi.& ciuili & naturali potest accedere fideiussor.h.d.cum l.seq. Opp.j.eo.l.cum leg. & l.non dubium.C.de legi.Sol.Ibi nulla est obligatio:quia lex resistit:hic subest obligatio secundum gl.& Iac.de Are. Oppo.de l.j.C.ne fideiuſ.do.den.Solue quod ibi fallit.& hic ponit genera singulorum,nō singula generum:quia omni obligatio-
1 ni accedit,non singulis obligationibus. †Quæro,an obligationi quæ ex maleficio nascitur posit fideiussor accedere. Gl. dicit quod sic,nō allegat.Probatur in l.Græce.§.sed & si ex delicto.& l.si à reo.§.fina.j.eo.titu.Glos.not.in §.j.Institu.eodem.
2 †Secundo quæro,an obligationi naturali tantum posit accedere fideiussor? Certe sic,vt hic.& l.ij.& l.fideiussor.§.ij.& l. Marcellus.j.eo.quod intellige,nisi esset talis naturalis,cuius ef-
3 fectus esset extinctus: vt j.eo.l.si quis postquam. †Quæro,
a an ciuili[a] obligationi posit accedere fideiussor. Et glos.dicit ꝙ sic.C.de non nu.pec.l.si cui.Contrariam glo.habes in l.si stipulatus.j.eodem.Aduerte,do.Dyn.dicit melius quam Pe.Quædam est obligatio ciuilis,quæ habet effectū exactionis,vt obligatio ex sententia:ista habet vinculum ciuile,non naturale:vt l. Iulianus.de condi.inde.licet quidam dicant ꝙ etiam naturale, si non appellatur vt l.ab eo.C.quomodo & quando iudex.Sed communis opi.est ꝙ ciuilis tātum nascatur:& in hoc potest interuenire fideiussor:vt l.iij.§.si ex conuentione.§.de re iud.& .j eo.l.Græce.§.& post litē.Quędam est,quæ nō habet actionē: quia reus habet exceptionē non numeratæ pecuniæ:& nō pōt accedere fideiussor:vt l.si stipulatus.j.eo.ti.& ibi nota ꝙ intelligе in effectu:quia ipso iure teneretur:sed habet exceptionem,sicut ipse principalis:vt no.gl.j.eo.l.fideiussor.§.fideiuſ.& Insti. eo.ti.§.j.et ibi gl.exprimit ꝙ fideiussor habet illam exceptionē, quā habet principalis.Sed contra prædicta opp.quia videt cōtra l.iij.§.j.§.de cōsti.pecu.Sol.Si actio ciuilis subest,naturalis vero de iure prætorio est sublata:pōt fideiussor accedere per stipulationem:sed ei cōpetit exceptio,quæ & principali:sed constitui non potest. Ratio est:quia constitutio fuit inducta ex edicto prætoris:sed vbi non est debitum de iure prætorio,tūc constitui non potest:vt in cōtrario.Facit §.de cōsti.Instit.de actio.

Quæro an pro eo qui tenetur officio iudicis,posit accedere fideiussor. Dicam j.eo.l. Marcellus.

1 *Pupillus ex contractu commodati & depositi qualiter teneatur, & fideiussor accedat.*
2 *Seruus obligatur naturaliter in omnibus casibus,in quibus liber obligatur ciuiliter & naturaliter.*

LEX II.

3 ET commodati. †Quæro, qualiter ex cōtractu depositi:& commodati, teneatur pupillus? Et dicit glos.ꝙ si dolo fecit,ꝙ tunc teneatur naturaliter,& ciuiliter:vt l.j.§.an in pupillum.§.depo. & si est factus locupletior:vt l.iij.in princ.§.commo.& indistincte fideiussor tenetur.Sed quid si nō dolum,sed culpā cōmisit? Et dicit gl.ꝙ in cōmodato tenetur naturaliter propter culpam in deposito non tenetur naturaliter propter culpam,nisi ex dolo.Quid vult dicere ista gl.Vos habetis vnā regulā,ꝙ in quib⁹ maior tenet naturaliter & ciuiliter,ī illis pupillus tenet naturaliter tm:vt j.ti.j.l.j.& dicā ibi,ꝙ in cōmodato maior tenet de lata & leui culpa ciuiliter,& naturaliter:ergo minor tenetur de lata.& leui naturaliter tantum eodem modo:sed fideiussor tenetur ciuiliter:in deposito maioris nō tenetur nisi ex dolo: & per consequens fideiussor:sed certe in deposito venit etiam culpa latior & culpa lata:vt §.depositi.l.quod nerua.& C.depositi.l.j.& istis casibus pupillus tenetur naturaliter,& etiam fideiussor ac-
2 cedit. †Quæro quid de seruo? Respon.idem secundū glo.regula est,ꝙ in omnibus,in quibus liber homo obligatur naturaliter,et ciuiliter,seruus obligatur naturaliter tantū. Probatur de pecu.l.non solum.§.fi. Quæro,quādo commodum est pupillo,qualiter tenetur fideiussor? Rn in cōmodato duæ contrahuntur obligationes.Vna est principalis ad rem restituendā: & in ista principalis tenetur,si rem habet:quia in hoc locupletior dicitur.l.iij.in princ.§.commo.& l.depositi.§.de pecu. Item dolo facit,si rem,quā habet nō reddit l.j.§.fi.de po.& eodē modo tenebit fideiussor. Quędam est obligatio,quæ cōtrahitur secūdario,ratione doli,vel culpæ admissæ, circa rei deterioratione:& in ista principalis tenetur naturaliter,ratione doli vel culpæ: merito etiā fideiussor eadē ratione tenebitur.l.fideiussor obligari.§.j.j.eo.in deposito vero circa obligationē principalē ad rē restituendā,idē quod §.per easdē leges.sed in obligatione accessoria principalis depositarius solum de dolo,& lata culpa tenetur:eodem modo fideiussor:quia non pōt teneri in plus,q̄ principalis:vt l.Græce.§. illud.j.eo.Bar.

1 *Conditio,quæ non potest de iure impleri,sufficit si de facto impleatur.*
2 *Fideiussor qui de facto conueniri non potest,de iure sic,dicitur de iure conueniri non posse.*
3 *Actio de peculio ex facto serui datur,si fideiussit in causa peculiari.*
4 *Actio de peculio quibus casibus detur propter contractum filiifamilias, & quid sit hoc dicere.*
5 *Mulier fideiubens non iuuatur Velleiano ipso iure,sed ope exceptionis.*
6 *Retinens ignoranter fideiussorem inhabilem,sibi non præiudicat.*
7 *Dans fideiussorem inhabilem,vt dicatur satisfecisse,an distinguatur siue sciuerit siue ignorauerit, & nu. 9.*
8 *Ignorantia iuris, & non facti,an hoc casu toleratur.*
10 *Mulier potest Velleiano renunciare.*
11 *Qui tenetur dare fideiussorem,dando clericum liberetur, dummodo non det de iudicio sisti.*
12 *Qui dedit fideiussorem,qui effectus est non soluendo, tenetur iterum satisdare.*

LEX III.

b VI satisdare. [b]Qui dat reum illū, qui non potest conueniri,vel non est spes vt fiat idoneus,statu mutato non videtur satisdare.alias secus.hoc dicit. Dicitur hic ꝙ non sufficit satisdare de facto. Contra de l.Meuius.§.de cōdi.& demō.
1 Gl.nō soluit.Sed dic,†ibi erat talis condi tio,quæ de iure impleri non potest: vnde sufficit si de facto fiat.l.mulier.§.pe.§.de condi.insti.hic poterat impleri de iure.Dyn.hic dicit ꝙ debet dari fideiussor qui posit
2 conueniri,& obligari. †Quæro quid si dat aliquē,qui posset de iure,sed non de facto conueniri? Gl.dicit ꝙ videtur,ac si de iure non posset conueniri:vt l.ij.in princi.§.qui satisda.cogā.&
3 ibi gl. †Quæro,in quibus casibus detur actio de peculio ex facto serui? Breuiter,si in causa peculiari fideiubet,tenetur:alias
4 non:vt l.licet.§.ij.§.de peculio. †Quæro,in quibus casibus actio de peculio detur,propter contractum filij.dic vt in gloss.

Sed quæro,quid hoc est dicere? quia video ꝙ filiusfami.obligatur ex contractu suo ciuiliter,& naturaliter:vt l.filius.C.eo. & l.licet.§.si filius.§.de pac.quid ergo ad rumbum,si non habet peculium:quia idem est in eo quod in debitore,qui non est soluendo.breuiter,Iaco.de Are.dicit ꝙ aliud est in filio q̄ in alio debitore:quia rōne pristini status non potest præsumi ꝙ posset effici diues:cū secūdū ista tēpora acquireret patri hodie quo ad vsumfructū:in alio est spes ꝙ fiet diues:vt l.si defunctus.C.artu.l.cur.§.deficiētium.j.de muneri.& ho.Dicitur hic,ꝙ mulier
5 iuuatur Velleiano. †Quæro,an ipso iure sit tuta? Gl.dicit ꝙ tenet:sed ope exceptiōis fiet tuta. Vide gl.quæ incipit,hæc nō tenet.cōtrariā gl.habes C.de repu.quæ fiunt in iudicio.l.j.Ista gl.hic est vera. Probat per tex.l.si mulier in iure.ad Velleia.& l.Stichū aut Pamphilū.j.de solu.§.aliqñ.Hodie fallit in casibus
6 positis in l.antiquæ.C.ad Velleia. †Quæro,hic dicitur comprobauit,&c.an idem sit si sciuerit,siue ignorauerit. Et glos.di-
d cit hic,maxime si sciuit[d].quasi dicat,siue sciuerit,siue ignorauerit,idē.Cōtra no.& melius in l.inter causas.§.abesse.§.mā.& in l.si is à quo.§.fi.§.vt in possessio.leg.& tex.& gl.in l.si quis stipu

a Quæro an ciuili. Vide Bal.ī d.l.si cui. & quæ est ratio quare nō potest quis cōstituere ciuiliter tantum,debitū habes l. j.§.debitum.de constituta pecunia.vide ipse no.

b Qui satisdare. An idem sit,& an sit verū siue scit,siue ignorat. An autem ista distinctio habeat locū, vide elegāter Bar.in l.si cū dotem.§.si mulier.j.sol.mat.& Ange.in l.qui debitorē. post gloss.Imo.vero sub dubio ī dicto §. si mulier.dicit,quod ista differētia procedit in fideiussore: secuius delegāte per l. iter causas.§.abesse. ī.māda.Forte tamē ī causa dotis,dicit locū habere illā legē. vel dic, §. si mulier. bene dixit,ꝙ ex iusta ignorātia posset pati restitutionē in integrū ex clausula, si qua mihi.arg.l.j.in fi.& in l.sed & si per prætorē.§.hæc clausula. ff.ex quib.causis maiores. Sed teneas opin.Bar.per l. promittēdo.§.si à debitore.ī verbo,sciēs. à contrario sensu de iure dotiū. Sed Pau. de Cast.fuit ibi in alia opi.quā vide ibi per eū.quæ parū valet.Idem tenet Bart. in l.Mæuia.in prin. sol.mat.

c Si sciuit. In dubio tū præsumitur creditorem sciuisse illum fuisse inopem;argu. text.in l.qui cū alio. ff.de reg.iur. Et hoc no.voluit Ang.in l. j.§.fi quis cau.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Hic sunt opi. Sed qd si mulier vel minor accepit fideiussorē inhabilem sciēter, qualiter succurretur. Gloss. formauit hoc dubium, & nō decidit, in l. de die. §. si seruus. ī. q sat. cog. & ibi vide Bar. & hic. et no. in gl. l. l. minus. infra de re. iur. Et ista faciunt cōtra debitores, qui dant expromissores mercatores quos sciūt ī proximo decocturos æs alienū, seu, vt dicitur, fallituros: vt nō prosit eis ꝓpter dolū, sed remanent obligati prima obligatione, vel saltē cōtra ipsos datur actio de dolo. Ita dicit no. Bal. & Ang. per illū tex. cū ibi no. in l. si cum dotē. §. si mulier. sol. ma. Sed limita not. secundum I. mo. vt ibi per eum, nisi iste delegans debet habere tantūdē ab eodē mercatore ī pecunia qui delegauit: quia tunc cessat, licet ēt isto casu posset succurri, vt ibi ꝑ eum, isti creditori. Adde barto. in l. singularia. si certum petatur. Et dicta hic ꝑ bar. intelligas secundum casum notabilem in l. si pupilli. in §. soror infra de sol. & quod ibi Bar. in ea. l. §. fin. nisi inopia superuenerit post delegationem vel cessionem: quia tunc indistincte est periculū eius, cui delegatur vel ceditur: vt ibi. quod no. et no. Bar. in l. prætoriæ. la. ij. d præto. stip. & adde Bal. et An. in l. si qs. ff. si quis in ius vocatus non ierit.

b ¶ Adde quod ꝑ hāc legem Bal. consuluit in ciuitate Ancong, cum datia licitarentur vltimate duo licitassent, sed vltimus plus obtulisset: & tempore venditionis fiendæ iste vltimus non fuit repertus in patria, & reperiebatur nō idoneus conueniēdo, penultimus licitator dicebat se liberū ꝑ vltimam licita. ipse respōdet penultimū teneri: quia paria erant non subesse licitatorem, & esse non idoneū. vide eius cōsiliū cxxiij. j. libro.

b ¶ Sed contra. Idem vult Ang. in d. leg. quoties.

c ¶ Quæro. Idē dicas in eo q fideiusit cū iuramento: vt dixi post Barto. in l. j. §. si quis in ius voc. non ierit.

d ¶ Quæro. quid. Vide gloss. in d. l. j. vbi gl. videtur mihi lo-

latus sit Stichū aut Pāphilū. §. fi. s. de ver. obl. s. q nō præiudicatur ignorāti. & hoc tenet Dy. Facit supra sol. ma l. si cū dotē. §. si mulier. et s. de iur. dot. l. ꝓmittēdū. §. si à debitore. Et hoc cōiter tenent oēs doc.

7 qd qualiter ꝓcedat, dicā statim. † Quæro, vtrū primo casu huius legis, qn̄ dedit fideiussorē inhabilē conueniēdi facultate debeat distingui, an qs accepit sciēter, aut

a ignorāter? De hoc in gl. Hic sūt opinio.[a] Nā gl. q̄ incipit, sic. s. &c. dicit, maxime si ignorāter accepit talē. quasi dicat, idē siue sciēs, siue ignorās acceperit. et idē siue errauerit in iure, siue in facto, & hoc in primo casu legis secūdum quosdā, vt dicitur

8 in vl. gl. hic. † Et no. hic duo mirabilia, q tolleratur ignorātia iuris, sed facti nō. quasi dicat, in primo casu errās in iure, nō sibi præiudicat, in secūdo errans ēt in facto, ꝓiudicat sibi. Sed hoc vltimū nō est verū, secundū opi. Dy. et aliorū, vt supra dixi, et j. declarabo. Alij dicūt q ēt in primo casu lex debet intelligi de errante in facto, qd dic, vt in gl. quid dicemus? Certe gl. quæ est in l. j. si quis in ius voca. nō ierit. in fine secundæ gl. tenet, quod in primo casu huius legis ēt in sciente sibi nō ꝑiudicet. Sed quæ posset esse rō? Dicūt quidā Rō est, quia in primo casu offenditur lex: in secūdo casu homo, argu. de iure patrona. l. si libertus. supra de pactis l. ius publicū. Sed certe pōt bene offendi l. ab eo, in cuius fauorē est inducta: vt C. de pac. l. pe. præterea est expressum, quia recipiendo non idoneū eo modo quo dicitur in prima parte huius legis possum mihi præiudicare, vt l. si Titius infra. e. ti. Vnde posses assignare aliam rōnem, quæ colligitur ex l. si nomen. supra de hære. vel actio. vēd. Nā in primo casu huius legis: qui dat talem fideiussorem, nil agit, nec debitorem cōstituit, vt l. debitor. j. de verborum signifi. secus si est idoneus facultatibus: quia debitorem esse certum est vt d. l. si nomē. Sed hoc vī contra prædictā l. si nomē. ibi dum dicit, nisi aliud cōuenit. et cōtra l. si Titi'. j. e. Quid ergo dicemus. Rn̄deo: q principium huius l. pōt intelligi ī sciēte, et ignorāte. & eodē mō finis princ. prout loquiť in ignorāte, planum est prout loquitur in sciente intelligas de sciētia simplici, absq dolo creditoris recipiētis. Nā si eius dolo talis fideiussor intercessisset, sibi præiudicaret, vt d. l. si Titius. vel si specialiter fuerit actū. alias simplex sciētia non noceret: vt d. l. si nomē. Itē finis pōt intelligi in sciente, et secūdū hoc nō cōtineret dubitationē: vt l. si ab arbitro supra q satis. co. vbi hoc est expressū, vt hic. Itē pōt loq in ignorāte, & tūc dico q vī eū approbare quo ad hoc, vt amplius nō possit agere vt satisdeť, vt hic, quia ꝓmissionē impleuit: sed pōt agere ad interesse, quatenus fideiussor datus nō est soluēdo: vt d. l. si qs stipulatus. §. fi. supra de ver. obli. Sed con-

b tra ꝓdicta vī l. si is à quo. §. fi. in prin. vt i

9 pot. ie. Sol. † Aut quis teneť satisdare iure actiōis: et tūc dādo nō idoneū facultatib' liberať à prima obligatiōe: et teneť ad interesse, vt dictū est. Fallit s. so. ma. l. si cū dotē. § si mulier. fauore dotis: vt ibi not. Sed qn̄ qs teneť satisdare officio iudicis tūc si dedit idoneū ignorāti, nō liberatur: quia adhuc durat æquitas, quæ officiū iudicis mouet: vt d. l. si is à quo. § fi. & d. l. si ab arbitro. §. fi. & sic debet ītelligi l. quoties. & l. de die.

c §. j. qui satisdare cogantur. Quæro,[c] qd

10 † si mulier renunciat Velleiano? Puto q sufficiat secūdū opi. cōmunem, quæ tenet q possit renūciare: arg. ꝓ hoc s. si qs in ius

11 voca. non ie. l. j. † Quæro,[d] quid si dede

d rit fideiussorem clericum? videť q nō valeat: vt in primo casu huius. & d. l. j. s. si qs in ius voca. nō ie. & quod no. in l. quoties. s. qui satisda. cogan. Sed credo q illud sit verum in fideiussore de iudicio sisti: quia oportet q sit eius fori, in quo agitatur iudicium. Secus in simplici fideiussore. Sufficit enim quod possit sine exceptione con

12 ueniri. † Quæro, an si talis fideiussor datus efficitur postea non soluendo, debitor debeat iterum satisdare? Rn̄deo, nō. per l. si nomen. s. de hære. vel act. vē. & j. de sol.

e l. pupilli. §. soror.[e] Nec obst. l. si is à quo. in fi. & l. si ab arbitro in fi. s. qui satis. co. & l. prætor. §. antepe. s. de ope. no. nū. quia ibi loquitur quādo quis tenetur satisdare officio iudicis. Vnde statim cum desinit esse cautum: superuenit æquitas, ex qua oritur officium iudicis. Sed quando debetur iure obligatiōis quæ est extincta satisdatione: non potest propter superuenientē inopiam reuiuisci.

1 ☞ *Fideiubens pro alio, quod habeat actionem mandati & negotiorum gestorum.*

2 *Fideiubens pro alio non accipit fideiussorem, sed promissorē de indennitate.*

4.

1 POtest. † Nota q fideiussor habet quādoq; actionem mandati: quandoq actionē neg. gest. quod dic vt in gl. Item aduerte,

2 † q hodie non est quasi in vsu: q talis fideiussor accipiatur: sed magis accipitur pro

f missor,[f] qui de indemnitate promittit: qui promissor differt à fideiussore: vt C. si mater in lem. promiserit. l. i. & ij. & s. ad Velleia. l. tutor. in prin.

Fideiussor. Hunc §. intellige qn̄ actio est trāsitoria, de sui natura cōtra hæredes. alias secus: vt no. Insti. eo. §. fideiussor.

1 ☞ *An fideiussor, qui succedit principali, sit tutus beneficio inuentarij.*

5.

GEneraliter. Obligatio principalis extinguit accessoriā, si in eadem persona cōcurrāt: secus si in duab' obligatiōib' paris potētiæ. h. d. cū l. seq. Opp. de l. hæres à debitore. §. qd si hic. j. e. Sol. Fideiusso

g ria extinguiť[g] ꝑ principalē qn̄ principalis est valida. alias secus:

2 vt in cōtrario. Et ex hoc arguiť. † Fideiussor succedit reo princi

h pali, & inuētariū fecit:[h] modo creditor cōuenit fideiussorem ex obligatione principali, cōtra quā opponit beneficiū inuētarij: si ex obligatione fideiussoria cōuenire vult eū creditor: tunc dicit fideiussor perempram esse ex cōfusione. Sed Dy. dicit q est cōfusa inquantū pōt cōsequi ex bonis debitoris. alias nō: vt d. l. hæres à debitore. §. quod si hic seruus. & l. debitor. s. de separa. & ibi de hoc. Et hoc vult, ne beneficium fideiussoris in alterius præiudicium vertatur: vt l. nec auus. C. de emā. lib. Dicā plenius in l. Stichum aut Pamphilum. §. quod vulg. j. de sol.

1 ☞ *An cum duæ obligationes principales resident in vna persona, electione vnius alia tollatur.*

6.

1 SI reus stipulandi. Nota † q natura duarum obligationū residentiū in vna & eadē ꝑsona hęc est, vt ꝑ cōtestationē litis vna electa, alia tollať. Cōtra de l. itē illa. in fi. s. de cōsti. pe. Sol. Secūdū Dy. hic sunt ambæ principales: ibi vna pricipalis, & alia accessoria. Sed nō placet. Quare dic, duæ principales obligationes ꝑfsiuæ non tolluntur electione: vt ibi, & l. ij. s. de duo. reis. lic. obli

qui secūdū vnā sol. Vide temissiue Alexā. in l. ij. in §. prin. qui satis. cog.

e ¶ s. soror. Et ibi vide qn̄ cedo tibi actiones cōtra aliquē, nū qd illud periculū illius nominis pertineat ad cessionariū.

f ¶ Accipiť ꝓmissor. Nota de ꝓmissore idēnitate: & ille proprie appellať sponsor. qū nota de quo vide in l. i. C. de con ue. fisci debitoribus. lib. x. & l. de duobus reis. in l. aij. in princ. & ibi dixi.

g ¶ Fideiussoria extinguiť. Adde q regula huius legis videť limitanda vltra hic no. nisi sup fideiussoria sit lis cōtestata ꝑ tex. no. in l. seruus. j. ti. de inta. secundum Ang. hic. & ī d. l. seruus. & ibi Bal. & vide Pau. de Cast. hic. Et quid in cessionario succedēte postq. cōtest. cedenti, vide Bald. in l. i. in pe. col. in viij. q. C. de act. et obli. & ibi etiam qd econtra. in v. q.

h ¶ Inuētarium fecit. Si fideiussor succedit principali cū bñficio inuētarij: adde Cy. in l. si. in §. in cōputatione. C. de iure delib. & alios doc. in l. debitori. C. de pac. Et de hac materia ꝑ Bald. in l. si vxor. de bo. aut. iud. pos. et cū Bar. trāsit Sal. in d. l. debitori. C. de pac. & ibi ꝑ Pau. de Ca. in fi. & vide ī l. si mādato meo. j. eo. & ibi Pau. de Cast.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Iudicio sisti. Sed quid in fideiussore de defendẽdo, dic idẽ ꝙ non tenet̃ post sñiam. l. cũ quærebat̃. & ibi Bar. an si. princ. j. iud. solui. & vide Pau. de Cast. hic, qui dicit, ꝙ qui ꝓmittit defendere, ꝓmittit sistere, &c. circa prin. ibi non tenet̃ post sñiam. quod est verũ, etiã si promisisset eum exhibere parere mãdatis curiæ: vt tenet Bal. in addi. Spec. in ti. de no. ope. nun. in j. col. licet indeciũm relinquat in l. cũ neque. ṡ. de in ius voc. & Oldra. Alexã. & vide in l. ij. §. fi. qui satisda. cog.

b ¶ Nõ tenet̃. Hoc verũ nisi ꝓmisisset eũ repræsentare toties quoties sibi videbitur. De quo i l. si qs. j. de custo. reo. & no. i l. ij. §. fi. ff. q sat. cog.

POMATES.

c ¶ Post sñiam. Vide ꝓ limitatione Feli. i c. in noĩe dñi. ij. col. de test. & vide Alexan. in l. ij. §. fi. ṡ. qui satis. cog.

d ¶ Non reperitur alibi. Adde similem casum in d. l. j. in princ. si ex noxa. cã aga. iũcta glo. parua in verbo, iudiciũ. & adhoc vltra tex. vide Bar. in l. vltima. C. eo. ti.

e ¶ Gl. multũ. Itẽ hic tenet Bar. in l. siue. ṡ. qui satis. cog. & vide in ista materia oĩno Alex. in l. ij. §. fin. eo. titu.

f ¶ Tunc tenetur. Limita quod hic dicit̃, nisi iam esset cõmissa stipulatio quia licet peruentum sit ad sñiam, nihilo minus stipulatio iam commissa dicat̃. Ita dicit Ange. in l. si vero. in prin. qui satis. cog. et ibi remittit. Alexã.

g ¶ Durat lis. Quid si dixi, promitto præsentare toties quoties opus fuerit? Dicit Ang. in l. ij. §. qui exhibẽdi. j. de custo. reo. et in l. si finita. in prin. ṡ. de dam. infec. ꝙ liberabit̃ exhibendo bis: licet multi illud dictũ nõ sequantur. Quid si ꝓmisi aliquẽ præsentare simpliciter: & eũ semel ꝑsentaui, an sim liberatus? Dic ꝙ sic glo. est mẽti tenẽda in l. duobus. §. si ei q. de iureiur. in gl. in ver. exhibuerint. q̃ fuit ex inuẽtionibus do. Bene. de Plum. pro quo bene facit quod no. ꝑ Bar. in l. doris. ṡ. de iur. do. & in l. cũ qui calẽdis. de verb. obl. in l. boues. §. hoc sermone. de ver. sig. ꝑ Bar. in l. ij. j. ad leg. Iul. maiest. De cuius intellectu vide Alex. in l. ij. §. fi. q satisd. cog. ṡ. Et qd si ꝓmisit sistere quoties placuerit, vsq; ad quãtũ tẽps durat ista ꝓmissio, vide Bar. in d. l. si qs reũ. j. de cust. reo. & qđ ibi no. Bar. de dispositiõe toties. et Ang. in d. l. si finita. i prin. & no. gl. in l. cũ quæstio. C. de lega. & Bal. i l. j. C. de his q̃ pœnæ nomi. Et ꝑ prædicta videt̃ tex. intelligi hic qñ ꝓmissio facta est de iudicio sisti, ꝓ præsente in iudicio: secus si est facta ꝓ eo qui non venit ad iudiciũ, sed dedit fideiussores de præstãdo. Nã ꝑ primã præsentationẽ fideiussor est liberatus. Ita loquit̃ ti. ṡ. si qs in ius voca. nõ ierit. & ita declarat Bar. in l. j. in prin. ṡ. si qs in ius voc. nõ ierit. Et dicũt doc. in d. l. ij. §. fi. q satis. cog. Et ad ꝑdicta adde quę dixi ṡ. in d. l. si qs reũ. de custo. reo. & per Ro. in rub. C. de carb. edi. in ij. char. Adde ꝙ ꝓmittens præsentare toties quoties non liberetur præsentando, tenuit idẽ Alex. cõsi. xcv. & cxliij. ij lib. & Ro. consi. xv. sequit̃ Ang. Quid si quis promittat ad omnẽ requisitionẽ iudicis præsentare aliquem, an liberet̃ præsentando non requisitus, vide Roma. consi. cxxxvij.

h ¶ Cursu temporis. His etiã secundũ Ang. in l. ij. §. fi. cum l. seq. qui satis. cog.

obligationibus quæ actiue dantur. Oppo. de l. si is qui Stichum. ṡ. de act. & obli. Sol. Hic pariter erant duæ obligationes principales, & contra eundem: ibi vero duæ principales & contra diuersos. 7.

Stipulatus sum à reo. cõtinuatur cum l. seq. Quæro, an pro obligatione ciuili posit accedere fideiussor? Et gloss. dicit ꝙ non. Dic vt dixi ṡ. eo. l. j.

1 ☞ *Fideiussor de iudicando soluendo, an teneatur perempta instantia: & an post appellationem.*

G Ræce. 9.

Et post. Post litis contestationem potest accipi fideiussor: fideiussor † de iudicio sisti [a] non tenetur [b] post sententiam [c]. h. d. & hic est casus, qui bene nõ reperitur alibi. [d]

Opp. C. eo. l. pe. gl. multum [e] se inuoluit. Pe. dicit, & bene, ꝙ quãdoq; actor est solicitus in prosequendo litem: & tũc tenet̃, [f] donec durat lis: [g] vt hic. Aliquando vero actor est negligens: & tunc liberatur spatio duorum mẽsium, nisi in causa publica, vel in scriptis sit fideiussor. Quæro, qd si nõ est sentẽtia lata, sed cursu temporis [h] est perempta instãtia. Dic ꝙ non tenet̃: vt no. gl. in l. pen. C. eo. l. si seruus. ṡ. de diuer. & tempo. pręscri. l. cũ lite mortua. j. iudic. solui. Quæro, quid si est appellatũ, an teneatur post appellationẽ fideiussor iudicatũ solui? Est gl. in l. cũ apud. j. iudi. sol. In fideiussore de iudicio sisti [i] glo. habemus in cor. de his qui ingre. ad app. col. v. in princ.

Quæro, vtrũ fideiussor de iudicio sisti patiat̃ executionẽ? Dicã i l. j. j. iudic. solui.

1 ☞ *Fideiussor non potest teneri in grauiorẽ causam, quam reus principalis.*

2 *Fideiussor qui promisit viginti, cum principalis decẽ promisisset, non obligatur.*

Negatio postposita signo vniuersali, & facit æquipollere suo contrario.

Dictio omnimodo sine non: quid operetur remissiue.

3 *Vtile per inutile quando vitietur.*

Obligatio dicitur diuidua, & indiuidua secundum rem, super qua interponitur.

4 *Indiuiduum dicitur altero de quatuor modis.*

Illud cõmune. Iste §. est subtilis. Fideiussor non potest teneri in grauiorem causam, q̃ reus principalis: sed in leuiorem sic. h. d.

Opp. de l. ij. ṡ. eodẽ. & l. proxi. Rñdeo. 1 † Fideiussor nõ potest accedere in causam grauiorem, altero de quatuor modis: scilicet re, loco, tempore, & causa: vt Instit. de actio. §. plus autem. & gl. hoc dicit, & melius in l. si pupillos. ṡ. de ver. obli. † Quæ-

2 k ro, principalis [k] promisit decẽ, fideiussor viginti, an in aliquo teneat̃ fideiussor? Et glo. hic, & omnes communiter tenent, ꝙ in nullo teneatur: & hoc probat̃: quia hic dicit omnimodo eos non obligari. Et format Dy. q. Negatio postposita signo vniuersali, facit æquipollere suo contrario: vt l. legitimos. §. an ergo. ṡ. de leg. tut. & l. in bello. §. j. j. de capti. sed hic postponitur signo vniuersali: ergo &c. Iaco. de Aret. dicit omnimodo non. id est, nullo modo. Et probatur per l. iij. §. primo. in fin. ṡ. de administra. tutorum. & l. iiij. §. j. j. rem pupil. sal. fore. De significatiõe omnimodo sine nõ, habes in tex. in l. si cum exceptio. §. quatenus. ṡ. quod metus cau. in duabus glos. Secundo, probatur opinio. Ioan. Fideiussor non potest plus teneri tempore. in l. proxima. & l. fideiussor obligari. §. j. ergo nullo modo tenetur in quantitate. & gl. tenet in l. pecuniæ fœnebris. in fin. ṡ. de vsur. & Institu. eod. §. fideiussor. & ista est vera opi-

l nio. [l] Ad cõtraria † respondeo. Primo facit

3 contra: vtile per inutile non potest vitiari: vt l. sancimus. C. de dona. & capi. vtile. extra, de reg. iu. lib. vj. & l. j. §. sed si mihi. ṡ. de verb. oblig. Dyn. dicit, quod obligatio est res incorporalis: & per consequens indiuidua: vt l. j. §. si vsusfructus. ṡ. ad leg. Falc. Si indiuidua, vtile per inutile vitiatur: vt l. j. §. illud. ṡ. de aqua quoti. & æsti. & l. pecunię. ṡ. de vsur. Istud est nihil dicere: quia obligatio censetur diuidua, & indiuidua, secũdum rem, super qua interponitur: vt dicit ipse Dyn. in l. eadẽ. §. Cato. ṡ. de verb. obli. sed res, super qua interponit̃, est diuidua: ergo &c. Gulel. de Cug. in l. certi conditio. §. quoniam. ṡ. si certum peta. dicit ꝙ hic erat indiuiduum ratione formæ: quia tex. disponit hic super forma ipsius obligationis, qualiter fiat: & hic actus dicit̃ indiuiduus: & ideo vtile ꝑ inutile vitiat̃. Hoc tenet Iac. But. sequẽdo opi. Gul. & sol. huius brocardi. vtile ꝑ inutile: ponit Dy. i c. vtile ꝑ inutile extra, de re. iur. li. vj. Cy. in l. sancimus. C. de don. & Gul. hic in d. §. qñ. Tu dic tenẽdo glo. in l. pecuniæ. ṡ. de vsur. aut loquimur in indiuiduis, & nõ separabi-

m lib⁹: & vtile ꝑ ĩutile vitiat̃. Aut loqmur [m] in indiuiduis, & separabilib⁹: & tũc nõ vitiatur. & probatur i l. j. §. illud. & §. Trebatius.

adde glo. Insti. de fideius. in §. sed hodie. Adde Bal. cõsil. cclxxij. incip. ꝓponitur. ij. lib. vbi ponit, an fideiussor, qui promisit expensas, si actor succumbet in causa, teneatur, si instantia pereat.

i ¶ Iudicio sisti. Adde Bar. in l. ij. in j. col. j. iudi. solui. vbi vide.

k ¶ Illud cõmune. Quæro principalis. qd si principalis ꝓmisit decẽ, fideiussor viginti, an in aliquo oblige t̃? Bal. i l. si vltra. C. e. secũdũ vnũ ĩtellectũ inducit illã l. cõtra opin. Dy. Et aduerte, quia accessorie bñ põt se obligare fideiussor in plus, q̃ principalis: puta ad pœnã. vide i l. hi q. j. eodẽ. vel ad vsuras: vt l. centũ. & ibi Barto. ṡ. de eo quod cert. loc. & infra eodẽ. l. sicut reus. in fine gl. in l. ij. §. fi. & ṡ. qui satis. cog. & ibi Bal. & Paul. de Castro hic.

l ¶ Vera opi. Facit ad q. no. ꝑ Bal. i d. l. sancimus. in princip. & Ang. & omnes in l. j. §. pe. de ver. obli. & ibi vide. de qua per Bart. in l. si nõ sortẽ. §. si centum. de cõdi. indebi.

POMATES.

m ¶ Aut loqmur. Imo ex his q̃ sũt diuidua, aliqñ vitiat̃ vtile ꝑ inutile. et est tex. quẽ singulariter ponderat ibi Sal. solus ad hoc volens per illũ tex. ꝙ si maritus donet vxori vltra qngẽtos aureos non facta insinuatione per iudicẽ, & de hĩc moritur vxore superstite, quod talis donatio non cõfirmabit̃, etiam in summa promissa, & morte mariti: volens per inutilẽ adiectionem vitiari id, quod confirmatũ ẽ et vtile fuisse morte mariti. quod tamẽ ego credo falsum, & extra tex. in l. si quis pro redemptione. §. fi. ver. cæteris. in versicu. sine vlla distinctione. C. de donat. vbi vult Imperator, ꝙ omnes donationes valeãt, etiã si nõ sint insinuatæ vsq; ad qngẽtos aureos: & sic vsque ad summã præmissam. Nec obstat si diceretur ꝙ illa lex debet intelligi secundũ istam: qa loquitur generaliter. & ideo non huic derogare debet: qa loquit̃ specialiter, secundũ glo. in l. sciendum. ff. de ver. obli. & est textus in l. hac consultissima. C. qui testamen. face. pos. iuncta l. præposteri. cum sequen. C. de test. & ibi gl. quia dicitur quod imo solum loquit̃ generaliter, sed etiam dicit tex. sine vlla distinctione, ita ꝙ cõprehẽdit oẽs donationes: & etiã illã, de qua fit mẽtio in l. donationes quas parẽtes. in ver. non amplius. C. de dona. inter virũ & vxo. & ꝙ imo donationes nõ probãt hoc: quia bene est clarũ, ꝙ dicit, donationes factas vltra quingẽtos aureos, & sine insinuatione infirmari, quod intelligitur vltra præmissam sententiam. nota in summa promissa, cũ nõ dicat̃ in totũ. Et quod ita intellectũ sit, est text. i l. ista sancimus. §. si quid aũt. & ibi Bal. C. de dona. quod nõ: quia est magna Sal. authoritas. Quid autem sit in dictis testiũ, vide Old. cõsi. xxxvij. & vide vnũ verbum Alex. consi. xvij. in ij. col. volu. iiij. & Roma. consi. lxvj. & Capr. consi. xxj. col. pen. & Ro. cexlv. & Car. cõsi. xxvij. & Imo. cxxxiij. & Bald. in c. ad audientiã. col. ij. de rescri. cũ his quæ ibi scripsi & tex. in c. si quis. & Feli. in c. cũ super. col. ij. & seq. de offi. deleg. & ibi Barb. in iiij. colum. & quatuor seq. & Roma. sing. dccxv. & Panor. in c. j. col. iiij. de re iudi. & glo. in Cle. j. de testa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo

& gl.& ibi Bar.in l. de his.ff.de transa.& Bar.in l. iuris gẽtiũ. §.ſi paciſcar.ff.d pactis.et A re.cõſi.cvj. co.x.ad fi.ĩ x.dubio. & Bal.xxvj.co.fi in prima parte et Ale. xxxviij.col.ij.volu. ij.et lxxij.co. penul. ad finẽ eo.vol.ibi loquit,an ſi fiat diſpoſitio duplex annexa circa vnam perſonã q̃ non fuit capax vnius ex illis diſpoſitiõibus, videtur & alia.Panor.in c.cum I.et A.in vl.notabili de re iud.vbi ponit quãdo in aliquo ſint teſtes ſimiles inhabiles.et Ale. vol. iij.vbi loquitur in libello et cõſi.cv.in fi. et Bal.conſi. xlij. in prima parte,vbi loqtur q̃ ĩ cõpromiſſo eſt admixtus ĩhabiliscũ habili.et quãdo eſset per talẽ etiã laudatum cõtra formã compromiſsi.& Rom.cccclliij. in iij. coll.vbi loquitur in miſsione facta ex primo decreto , debito partim vero et partim falſo.& Ancha. primo vbi declarat hunc tex.et loqtur ĩ ſententia arbitri. & Bal.omnino conſi. cccclxxv.vbi plene loquitur in duobus procuratoribus cõſtitutis,an ſi cõſtitutionõ valeat quo ad vnum,ſaltem valeat quo ad aliũ. lxxxv. col.iiij.

a ¶ §.ſi quis Stichũ. Textus innuit. An ſit vna obligatio principalis et fideiuſſoria vide qd dicit Bart.ĩ l.cũ quis ſibi aut Titio.circa fi.j.de ſo.et text.in ea.l.§. fi. ibi, ſuam obligationẽ.

¶ Pro cõcordia. Aduerte,q̃ põt opponi poſt litem cõte.excepcio diuiſoria ex epiſtola diui Adriani ſecundum Bar. in hac l.ſi dubitetur.contrarium tamen tenere alle.in l.inter eos.in §.fi.infra.e.ti.tu dic quod dicit in hac l.ſi dubitetur.poſt multas opi. relatas, ſua concluſio non cõtrariatur in d.§.fi.quia dicit,q̃ poteſt opponi ante lit.cõte. ſecũ dũ opi.Petr. Sed eius diſcuſsio,et examinatio debet reſeruari poſt lit.conteſt. quia aliter non eſſet poſsibile ſciri,an eſſet ſoluendo tempore lit.conteſt. prout ibi exigitur.et ita intelligatur prima op. Item illud verbum poſſe,quod non inducit neceſsitatem l. ſæpe audiui.vbi gl. & doc.ff.de oſſi.præſi.cum ſint.

4 tius.§.de aqua quo.& æſti. Et dicitur ſindiuiduum altero de quatuor modis. Qd dam eſt indiuiduũ,hoc eſt ĩſeparabile de natura: vt d.§.illud. et §. Cato. Quoddã eſt indiuiduũ rõne voluntatis cõtrahẽtiũ: vt l. Pædius.§.de arb. Quoddam eſt indiuiduum rõne dependentiæ:vt principale,& acceſſorium:vt l.tũc inutile.de pec. leg. Quoddã eſt indiuiduũ rõne formæ: vt hic.et iſta erant verba lac. But. Opp.ſecundo de l.hactenus.in fi.cũ l.ſeq.§.de cõſti.pec.Sol. Aliud in conſtituta pecunia: vt l.ſi vero.§.ſi poſt creditã.s.mand. Op. de leg.pecunię.ſupra de vſur. Sol.ibi in ſeparabilibus. Opp.de l.rogatus ſupra mãda.Sol.ibi interceſsit in maiorẽ quantitatem,quã ſibi mandatum eſſet:non in maiorem,quã principalis teneatur. Op. de l.ſi à reo.j.reſponſo.j.eo.Sol. Ibi pendente cõditiõe nulla eſt obligatio:et ideo durior iudicari non poteſt. Oppo.de l.iij. & iiij.ſupra manda.Sol.Ibi in his,qui inuicem tenentur,et tenentur actione mandati,non principaliter,ſed acceſſorie.

Si quis Stichum.

Alternatiuę obligationi nõ poteſt accedere fideiuſſor. h.d. Gloſ. hic nihil dicunt. Tex innuit hic,q̃ vna et eadem ſit obligatio principalis.& fideiuſſoria:vt in verſic. ſed quia in alia,&c. tex. in l. generaliter ſupra.e.videtur dicere q̃ ſint diuerſæ.Sol.dic,q̃ ſunt duę:ſed reſpectu plurium eſt vna:ar.l.iij.in fin.ſupra de duobus reis. et l.nemo eſt q̃ neſciat. Quæro, quid vult dicere glo.quæ incipit,quia hæc de toto.et vult innuere q̃ fideiuſſor in toto,principalis in parte.non eſt verum in parte:quia teneor ad exhibendum:vt l.Stichum.de ſol.ſed vult dicere alia:vt l.j. §.ſi quis ſimpliciter ſupra de verb.obli.& ſic alia dicitur,quia fideiuſſor alternatiue, principalis pure:& non eodem modo eſt in obligatione res eadem.

Idem Iulianus ait.

Quo ad electionẽ fideiuſſor,nõ põt in cauſam duriorem accedere,ſed in cãm leuiorẽ ſic.h.d. Opp. de l.ſi Stichum j.eo.in prin.Sol.Ibi erat electio rei:hic creditoris. Nã ſi eẽt electio debitoris, accipitur fideiuſſor:tunc eſt alia obligatio:quia vnum volet debitor,et aliud fideiuſſor,vt in contrario,hic vero eſt electio creditoris,ideo non eſt alia.

1 *Beneficium diuiſionis nõ põt opponi poſt ſolutionem.*
2 *Beneficium diuiſionis quando poſſit opponi ante.*
3 *Beneficium diuiſionis poteſt opponi poſt litem conteſtatam, & ſic ante ſententiam.*
Exceptio diuiſionis eſt uerè peremptoria.
Exceptio diuiſionis quæ cõpetit tutoribus: quia exẽplo diuiſionis de fideiuſſoribus opponi põt poſt litẽ conteſtatam.
4 *Exceptio diuiſionis põt opponi poſt ſentẽtiã, niſi ſit appellatũ.*

Si dubitetur.

Si dubitetur an fideiuſſor ſit ſoluendo,non poteſt opponi beneficium diuiſionis ſimpliciter.hoc dicit. † Quæro , vtrum beneficium diuiſionis poſsit opponi poſt ſolutionem. Et dicit Dy.q̃ non:vt l.ſi in teſtamẽto. §. ij.ver.ſed verior.j.e.† Quæro,an bñficiũ diuiſionis poſsit opponi ante lit. conteſt. Et Dy.dicit. Quandoque eſt certũ.fideiuſſorẽ eẽ ſoluẽdo:et tũc indiſtincte põt:

vt l.ſi.C.eo.& § ſi plures. Inſti.eo.ti. Fallit, in caſibus ibi notatis. Q̃nq̃ eſt certũ q̃ fideiuſſor nõ eſt ſoluẽdo:& tũc nõ põt opponi:vt l.inter fideiuſſores.j.e. In dubio ſtamus huic legi. Ita dicit Dy.Sed nõne prĩ debet excuti vnus,& per talẽ excuſsionẽ debet ꝓbare creditor illũ non eſſe ſoluendo,vt dicit in duobus reis:vt ĩ aut.de duobus reis.§.j.ſed nõ põt aliud dici,niſi q̃ ſecus fit ĩ iſto bñficio,q̃ in beneficio de duobus reis:vt colligit ex verbis l.nã epiſtola. ita demũ cõcedit bñficiũ diuiſionis,ſi cõfideiuſſorẽ eẽ ſoluẽdo,vel ſatiſdare:vt hic. Sed ꝑ aut.de duobus reis.diuiſio debet fieri ſimpliciter. Excipitur,ſi apparuerit,correũ eſſe abſentẽ,vel nõ eſſe ſoluẽdo. Vnde reus habet exceptionẽ ſine aliqua cõditione:actor vero ſi vult illã excludere,debet oſtẽdere de diſcuſsiõe,ꝑ quã appareat inopia,vel abſentia correi:& ſic debet docere id,quod eſt cã ſuæ replicationis. † Quæro,an poſt lit.cõteſ.poſsit oppõi exceptio diuiſionis ex epiſtola.Gloſ.q̃ Inſti.eo.§.ſi plures.et hic dicit,q̃ eſt exceptio anomala, vt ibi no. Sed Pe.dicit idem q̃ añ litis cõteſtationẽ debet opponi : tñ dicit q̃ eſt dilatoria:quia nõ principaliter opponit ad perimẽdũ,ſed ad dirimẽdũ:vt d.§.ſi plures.& idẽ tenet Cy.C.de ꝓba.l.exceptionẽ ĩ vltima q.& C.e.l.fideiuſſor.Sed tex.& gl.in l. fideiuſſor.C.eo.dicũt:q̃ põt opponi ante ſniam.& idẽ tenet Dy.et idẽ Spe.de renũ. & cõclu.§.j.ver.ĩ primis.& ver.ſe.qd puto verũ:[b] quia hæc exceptio vere eſt perẽptoria. Nã facta diuiſione fideiuſſor ꝑ altero nõ põt teneri : vt j.e.l.ĩter eos.§.cũ ĩter.vñ idẽ eſt,petere diuiſionẽ,& petere pẽptionẽ actionis ꝑ parte cõfideiuſſoris. Vñ nõ eſt verũ qd dicit Pe.Nec obſtat §.ſi plures & j.e.l.ĩter eos.§.j.q dicũt inſpici,an ſit ſoluẽdo tpe lit.cõt.qa faciũt ꝑ iſta ꝑte. Q̃ño em poſſet ſciri,an ſit ſoluẽdo tpe lit.conteſtatæ niſi lis eſſet iã cõteſtata? Vñ qd ſ.dixi q̃ añ poſsit opponi,cõcedo : ſed debet reſeruari poſt. Nec obſtat ſi dicat q̃ in litis cõteſtatione negauit:vt j.dicã ꝑximo §.de exceptione diuiſionis,q̃ cõpetit tutorib⁹, idẽ dico,qa hmõi exẽplo eſt ĩtroducta : vt l.j.§.nũc tractemus.s.de tu.& ra.diſtra.ſaluo eo qd dicã in l.inter eos.§.j.j.e. De bñficio vero diuiſiõis.qd cõpetit duob⁹ reis: dic idẽ,qd in bñficio aut.de fideiuſſoribꝰ: vt dicã ĩ l.exceptionẽ.ſ.de exceptio. † An aũt poſsit opponi poſt ſniam exceptio ex hac epiſtola.Dy.dicit q̃ nõ.qd intelligo, niſi ſit appellatũ:vt l.fideiuſſor.C.eo.titu. & ibi no.& in Spe.ti.de renun.& conclu.

11.

1 *An negãs ſe fideiuſſorem perdat beneficiũ diuiſionis? & quid operentur illa verba,nego narrata ꝑ narrãtur.*

Ita demum.

Dicit q̃ fideiuſſor, qui negat,amittit beneficiũ[c] diuiſionis. Et ex hoc tex.cõcludũt quidã.q̃ poſt lit.cõteſt.nõ poſsit opponi: quia litis cõteſtatio vt plurimũ fit ꝑ negationẽ.Sed dic,q̃ mẽdacium circa illud,qd eſt cã bñficij,facit perdere bñficiũ : vt ſi ſocius negat ſe ſociũ ꝑdit bñficiũ ſocietatis: vt l.ſi vnus.§.fi.s.pro ſocio.Simile in filio, qui eſt in poteſtate:ſi negat ſe eſſe vel fuiſſe in

b ¶ Puto verũ. Nota ſingulariẽ caſum, q̃ beneficiũ diuiſionis põt op. poſt lit.cõte. qũ dubitat,ſi fideiuſſore an ſit ſoluendo, &c.cõtrariũ vt ſentire Bar.ĩ l.ſiter eos.l §.fi.j.eo.& vide Bal. ĩ d.l.exce.ĩ v.q.vide legem bonã j.de tut. fil.ponit etiam Bal.ĩ d.l.exceptionẽ.quod in bñficio excuſsionis,de quo p Bal.in aut.hoc ſi debitor.ĩ fi.de pig.Et ad Bar. hic adde Bal.in l.ſi. C.de cõſt.pec.qd de exc.cedẽdarũ Bal.in auth.ꝓſente.C.de ſ. deiuſ.& limita vt p Bar.in l.iij.§.fin.de duo.re.& adde q̃ exceptio cedẽdarũ põt opponi añ ſniam ad ipſam impediẽdũ & ſi nõ fuerit tũc oppoſita, an põt opponi poſt ipſam ſniam,vide oino per Pau.de Caſt.in l.ſi mãdato meo.j.eod.& qd ibi de exceptiõe diuiſionis q̃ orit ex ſententia:vt in caſu l.Paula ij.de re iu.op.pẽ poſt ſniam ſi ſimpl renũciant bñficiũ diuiſionis.nõ vt renũciare beneficio diuiſionis qd mihi eſpectet ex ſententia.

c ¶ Admittit bñficiũ. Adde tñ q̃ tale negãs,vt recuperet bñficiũ ſi pœnitet ab lit.cõteſt.l.decẽ.§.ſi qué,cũ ibi not.& ibi Bal.l.de nov.& Ang.& imol.l.ſed hoc ita.§.j.de re iud. & Ang.hic.item ſi eũ pœnitet negationis, añq̃ agãs eũ ꝓbet eẽ fideiuſſorẽ. l.de ęrate.§.fi.et Bal. de inter.actũ.Fauri. fi.s.de reiuẽ.et ibi vide q̃ dixi poſt Bar. Et nota quia ꝑ iſtũ tex.no. Bal.in auth. cõtra eũ q̃ ꝓprũ in ij.col.C.de non.nu. pe.q̃ negãs ſe fideiuſſore fuiſſe perdit bñficium excuſsionis,& cedẽdarũ.et nota qd opponitur iſta ver.nego narrata.ꝑ narrãtur. & etiã nota iſtud ſi cũ: qa Imo.dicit fuiſſe alias bñ fuiſſe lucratum de hoc dicto & qd no.Bar.ĩ l.ſi.§.i cet t.ſol.ma.& ſequitur Imo.ĩ d.l.ſed hoc ita.§.j.et qd no.Bar to.in l.ſi prius.in v. oppo.primæ partis de ope.no.nũ.& qd no.Inſtitu.de act.§. æque.in ij.char.per A rett.& ſic vide hic Bar.q̃ per talẽ negationẽ non vt negat libelli circunſtantia. Idem dicit Barto.in reſpondente poſſeſſorib⁹ in d.l.ſi cui.§. de legatis primi.de legat. Speculũ.& vide Bal.in l.p.C.de ſ.ſ. act.in iij.co.& hic

se in potestate tunc amittit beneficium l.sed si ex parte.& l.j.ſ. quod cum eo. Ita hic in fideiussore, † si negat se fideiussisse, perdit beneficium diuisionis: quia negat id quod est causa beneficij, vt l.sed hoc ita.§.fi.ſ.de re iudi.sed in lit.contestatione nego narrata, prout narrantur esse vera non dico me non esse fideiussorem: ideo non perdo beneficium.

1 *Filiusfami. fideiubens pro patre, tenetur in solidum, licet habeat exceptionem.*
2 *Exceptio contra filiumfami. qui fideiussit pro patre: & condemnatus in solidum fit durante patria potestate.*
3 *Pater quod possit principaliter, & accessorie obligari pro filio.*
4 *Filius soluens pro patre ex necessitate præambuli contractus, non videtur donare.*

Filiusfami. Filiusfami. ꝑ patre vtiliter fideiubet: & ex hac causa pater quod iussu, & de in rem verso tenetur: & filio emancipato soluenti de peculio castrensi subuenitur. h.d. vsq; ad fi. Opp. ꝙ filius non possit fideiubere pro patre, qui censetur eadem persona. C. de impub. & alis. substi. l. fi. Solu. censetur eadem persona quo ad quid, & non per omnia.

a † Quæro, an[a] sit verum ꝙ filiusfamilias teneatur inquātum facere potest. Hic videtur dici ꝙ sic. contra, per dictam l. pen. ſ.
1 quod cum eo. † vbi insolidum tenetur licet habeat exceptionē: & ex hoc habemus formam libelli ꝙ insolidum potest agere,
b ipse vero potest exceptionem opponere. Quæro, dicitur[b] hic
2 † ꝙ filius durante patria potestate potest insolidum condemnari: sed an durante patria potestate potest fieri executio? Et glo. in l.iij.§. sed vtrum.ſ.de minori. in glo. super verbo, conueniri. tenet ꝙ non: vt l.quod si minor.§.si seruus. eodem titu. Docto. ibi tenent contra: quia posito quod non possit fieri executio tamē potest cedere bonis: vt l.cum & filij. C. qui bo. ce. pos. & Insti. de nox.§.fi. cum sua glo. Sed si filius non cederet bonis, deberet detrudi in carcerem: & sic patet quod fit executio. & hoc tenet gl.
3 ſ. sol. mat. l. si filio. la ij. Ad ver. sed an. † oppo. obligatio principalis & accessoria nō possunt concurrere in eadem persona: vt l. generaliter. ſ. eodem titu. sed hic dicitur quod tenetur pater vt principalis & quod iussu: ergo &c. Sol. Iaco. de Areti. dicit hic quod filiusfamilias fideiussit principaliter animo nouandi promittēdo: merito tenetur quod iussu. Ad aliud quod dicitur de in rem verso, dic quod tenetur alteri mutuanti filio secundū glo. vel filiusfa. intercessit animo nouandi: & sic nunquam reperitur quod teneatur principaliter, & accessorie. Tu dic, quod nō potest teneri principalis, & fideiussor ꝑ seipso: sed bene potest teneri principaliter pro se, & accessorio ꝑ alio, vt pro filio: sed illæ duæ obligationes tenderent ad idem: argu. ſ. de duo. reis. l. reos. in princi. Venio ad ver. plane. Opp. quod debemus inspicere tempus contractus: vt l. fi. ſ. titu. j. & l. si filius. ſ. de verb. obliga. & sic non haberet filiusfamilias actionem. Glos. soluit quod hic interuenit nouus contractus. Sed hoc nō placet: quia hic nō quæritur de actione, quæ oritur ex illa solutione, sed ex veteri contractu. Item hic non posses dicere quod sit conditio potestatiua: nam retro trahitur: quia hic soluit ex necessitate: & sic retro trahit: vt l.j.ſ. qui pot. in pig. hab. Vera est ergo solutio, & hic dicitur, ꝙ datur vtilis ex æquitate, vel in factum, non ex præambulo contractus, sed ex lege, ratione præambuli contractus. Ita dicit tex. in l. si vero nō remunerādi. §. si filiofa. ſ. māda.

Opp. secundum Dy. quia ab initio tenetur pater filio naturaliter tantum: ergo non potest confirmari: vt ſ. de act. & obliga. l. obligationes. & l. quod in initio. j. de regu. iur. Solu. hic interuenit nouus contractus. Vel dic, vt dixi, quod non datur ex præcedenti cōtractu: sed à lege, vtilis. Opp. de l. liber homo. ſ. de verb. obli. vbi dicit, ꝙ ex qua causa quæris mihi, ex eadem causa non possum tibi obligari. Solu. dicit Dy. hic fideiubendo pro patre, non obligat illum, apud quem fideiussit sibi: & ideo non posset quærere patri. Primo obligat se ei: & ideo pater obligatur sibi. Hoc non placet: quia hic non quærimus de obligatione quæ oritur ex promissione facta a filio creditori: sed de obligatione quæ oritur ex mandato, quod videtur fieri à patre ipsi filio fideiussori, quod soluat: vt l. indebitam. ſ. de cōdit. inde. quo casu si filio mandaretur ab alio, quæreretur patri: & sic obstat contrarium. Dic ergo quod hic pater non tenetur ex cōtractu,
4 sed vtili data à lege. † Opp. quod filius soluens pro patre videatur donare: vt C. de nego. gest. l. si filius. Dicit Dy. solue vt ibi. Tu dic, quod ibi filius soluit spōte: hic ex necessitate præambuli contractus, & sic nemo in necessitatibus liberalis existit: vt l. rem legatam. ſ. de adi. leg. facit l. hæredes. §. si filius. ſ. fa. erc. & facit ad ea quæ dicam in l. Stichus. de pe. leg.

1 *Dispositio huius legis hodie non habet locum ex quo filiusfa. habet hæredem.* 12.

Qui contra. Vbi nulla subest obligatio, non potest accedere fideiussor. hoc dicit. Opp. ꝙ pater dando fideiussorem, videtur approbare contractum: vt l. sed Iulianus. §. pe. & l. sequen. ſ. ad Mace. a Solu. Dyn. dicit, quod hoc debet intelligi quādo pater errauit. secus si sciuisset: quia tunc videtur approbare, vt l. sed tu. §. pen. & l. sequen. ſ. ad Mace. Alij docto. dicunt contra. & bene. & idem Ray. de for. quia dicit Dyn. contra istum tex. cum nulla est obligatio post mortem, ergo pater nō posset eam approbare: contraria loquuntur filio viuente. † Quæro, an hæc lex habeat
1 locum hodie: & dic ꝙ non: quia filius habet hæredem hodie, qui eius personam sustinet: vt in auth. de hære. ab intesta. & ita tenet glo. ſ. ad Macedo. l. creditorem. Oppo. quod pater non tenetur de peculio filio accipiente mutuum: vt l. pen. C. ad Macedo. Sol. dicit glo. intelligo hoc alio celebrato contractu. & sic non referas ad mutuum. Vel aliter dicit glos. in d. l. creditorē. quod contra patrem datur actio, licet obstet exceptio: & ideo dando fideiussorem videtur approbare obligationem de peculio: & hæc solutio magis placet, & videtur probari in tex. d. l. penulti. C. ad Macedo.

Si mādato meo. 14 Gloss. oppo. & non soluit. vide eam & incipit, vt & supra ibi, si reus. sed ibi erant pariter principales, & contra eundem, hic contra diuersos. Dyn. 15.

Cum reus. Dicit glos. quod hæc lex debet intelligi quādo exceptio competēs fideiussori erat personalis, ita quod sibi tātum cōpetebat. quod placet: quia si competeret principali, opponeret eam in persona sua. Præterea, sicut obligatio fideiussoria non confunditur per principalem, quando noceret actori: vt j. eo. l. hæres. §. quod si hic seruus. ita quando noceret debitori: vt hic, cum glo. quod tenementi. 16.

c Si stipulatus esses a me. [c] Fideiussor potest opponere exceptionem ex persona rei eo inuito. hoc dicit.

1 *Pactum vnius ex fideiussoribus non præiudicat creditori contra alium fideiussorem agenti.*
Modus adiectus in vltimis voluntatibus inducit dispositionem, idem in contractibus.
2 *Fideiussores plures si intercedunt diuersis temporibus, vnus non videtur intercedere contemplatione alterius.*
3 *Beneficium cedendarum, quando obstet creditori agenti contra fideiussorem.*
4 *Exceptio cedendarum, an obstet creditori, quando ille, contra quem est fienda cessio, nō est soluendo.*
5 *Creditor si restituit pignus debitori, & agit contra fideiussorem, an ei obstet excep.*

1 Si ex duobus. † Pactum vnius ex fideiussoribus, non præiudicat creditori contra alium fideiussorem agenti. Oppo. fideiussori debet cedi actio: vt l. vt fideiussor. j. eod. sed si creditor non potest cedere, repellitur exceptione cedendarum, vt l. Stichum. §. si creditor. j. de sol. & l. si pupillus alterum. ſ. de admi. tu. Timore huius cōtrarij, sunt plures solutiones. Vna est, ꝙ ille qui primo liberatur, non tenetur in effectu: vt l. quāuis. §. Marcellus. & §. si mulier. ſ. ad Velle. & l. si Titius. j. eod. & illa est vera in se, licet sit diuinare. & est vera, per l. si ꝑcurator. §. si liber homo. ſ. manda. Secūda solutio est ꝙ fideiussor cōsensit liberationi alterius: & tūc nō pōt opponere exceptionē cedendarū. Ita gl. tenet in l. ij. C. eo. & ibi tenet Cy.

quod dicit Inn. in c. sup literis. de reseri vbi dixi qd si vnū narrat & aliud concluditur tali casu cōclusio reiciit. & contra Barto. vt tenere Bal. C. de lit. cōte. l. j. cum opi. Barto. hic transit simpl. Pau. de Cast. & vide quę scripsi post Imo. i d. l. sed hoc ita. i. alleg.

a ¶ Quæro an. Adde Bart. in l. maritū. & ibi Sali. i. sol. mar. & in l. ex diuerso. §. fin. eo. ti. & in l. sunt qui in id. i. de re iud. Ad de l. ij. i. quod cū eo. & l. eius rei. & in l. si ex alio. C. qd cū eo.

b ¶ Quæro dicit. Ad de Bar. in l. quoties. la fi. de nox. & Bal. i l. si ex alio. C. quod cum eo. quod no. hic pro filiofami. mercatoris si nolunt detrudi in carcerē faciant se emācipare. & vult hoc dicere: qa filius emācipatus & sui iuris non tenet nisi inquātū facere potest. Secus in filiofami. q tenet insolidū: vt in l. ij. & ibi no. i. quod cum eo. An autē possit fieri executio i bonis patris, quatenus sibi debetur ꝑ legitima, Pau. de Cas. hic ponit. & Gul. in l. si quæ pœna i. de his q sunt sui vel alie. iur. Spe. de exec. sen. §. fi. versi. quid si filius in solidū. dic vt i l. ij. & ibi no. quod cum eo.

c ¶ Si stipulatus esses à me. Et ad hāc l. bñ facit tex. no. i l. si cui. C. de non nu. pe.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Obſtat excep. Vide de iſta materia no. per Spe. in ti. de ceſsio. actio. §. j. ver. ſed q̃ debitor meus. & ibi Io̅. An. Cy. in l. §. in iij. et iiij. q. C. de pig. et Cy. & Ia. But. in d. l. iubemus. C. ad Velle. & Spe. de renun. et conclu. verſ. ſed pone eius domū. et ver. qd ſi creditor cõſenſit.

b ¶ Quæro, liberaui. Adde no. p Bar. & Cy. in l. j. C. de trãſact. et Bartol. in d. l. eadem.

c ¶ Quæro an. Vide in l. cũ notiſsimi C. de præſcri. xxx. an. ſi gl. quæ inci. ſed cũ p ſonalis. et ibi Bal. in iij. colum. et Ang. & Bal. in l. fi. de hæred. vel act. vẽ. Sed an ceſſa pſonali videat ceſſa hypothecaria, vide Bar. in l. ſi hæres pecuniã. j. ad Trebel. et in l. hæres a debitore infra eo. et nota p Bal. in l. ſi in ſolutum. C. de act. & ob. Iſtis adde glo. & Bar. in l. ſi pignori. ã. famil. erciſ. et vide Bal. in l. hæreditatẽ in. ij. col. de hære. vel act. et gl. in d. l. ſi hæres pecuniã. Bal. alleg. pro ſingu. in l. cũ oportet. §. fin. C. de bo. quæ lib. & ibi in d. §. fi. habes text. & gl. & Bald. q hypothecaria contrahitur antequam obligatio perſonalis contrahatur. quod no.

POMATES.

d ¶ Sine principali. Et vide Ale. con. xlvij. in ij. col. vol. iij. vbi in omnibus ſequit̃ dicta Bart. hic.

e ¶ Quandoque perſonalis. Vide Bar. in l. ſi conſtante. in pe. q. iij. q. prin. et quod no. infra ea. l. §. fi.

dicẽs q Dy. eo audiente tenebat eã. Hãc etiã tenet gl. in l. niſi de pac. & iſta eſt vera in ſe, licet ſit diuinare. Tertia eſt, q illũ liberauit ad tp̃s. Illa nõ eſt bona: qa ad tp̃s obſtaret exceptio: vt l. ſi mandauero tibi. in prin. ſ. man. Alia eſt, q ille, cum quo trãſactũ fuit, fideiuſſor fideiuſſoris fuit. Truffa eſt, licet ſit vera in ſe. Alia eſt, q beneficio cedẽdarum renũciauit. Iſta eſt no. Gl. tenet eã in l. niſi. ſ. de pac. tñ licet vera, nõ bene congruit literæ. Alia eſt, q ibi de rigore, hic de æquitate. et gl. in l. ij. C. e. eam tenet. Sed nõ placet: quia tex. dicit hic nullã exceptionẽ: ſed omnis exceptio eſt de æquitate: vt l. qui æqtate. ſ. de excep. do. Ex hoc apparet, q nulla æquitate repellitur creditor. Alia ſolutio eſt q pactũ non interceſsit: ſed datio vt nõ peteret qd̃ gl. reprobat. et bene. qd̃ not. † quia ex hoc p
2 batur, q ſicut in vltimis volũtatibus, modus adiectus ĩducit diſpoſitionẽ, et ex eo põt agi: vt l. fi. C. de his q̃ ſub mo. ita in cõtractibus qd̃ no. Alia ſol. eſt Mar. quã tenet Azo. & illa eſt vera: et Iac. de Are. tenet eã, et dicit. Qñque fideiuſſores fideiubẽt reſpectu mutui periculi: quia nõ fideiuberẽ ſine te, nec tu ſine me, et tũc habet locũ beneficiũ cedendarũ. Qñque fideiubẽt nõ reſpectu mutui periculi, vt prĩo fideiuſsi, poſtea tu, et ſic nõ cõtemplatiõe alterius primus fideiuſsit, et tũc ĩ caſu iſto ſi liberaui ſcd̃m fideiuſſorẽ, nõ poſſũ opponere bñficiũ cedendarũ. Et iſta videtur probari p l. ſi Titius infra eo. et iſtã tenet Oldra. et mihi placet. Alij dicũt q in contrarijs liberauit principalẽ, hic liberauit fideiuſſorẽ: & ita dicũt Dy. diximſſe. Ratio eſt, quia liberato principali nullũ remedium habet fideiuſſor: ar. eius qd̃ no. infra eo. l. vt fideiuſſor. Sed nõ placet, qa eadẽ eſt rõ in cõfideiuſſore, q̃ eſt ĩ correo: ergo &c. vt l. ſi pupillus. ſ. de admi. tuto. Præterea: ſupereſt aliud remediũ, ſ. actio mandati contra principalẽ. vnde tene primam.
3 Et iõ † pro declaratiõe diſtingue: Qñque creditor nõ poteſt cedere actionẽ ex natura obligationis, quia ſibi nulla competit actio: et tunc nõ obſtat exceptio cedendarũ. l. quãuis. §. ſi mulier. et §. Marcellus. ſ. ad Vellei. et l. ſi ,pcurator. §. ſi liber hõ ſupra manda. et hic in prima ſolutione. Qñque nõ põt cedere facto debitoris, et idẽ: vt l. in his. §. ſi duos. ĩ fi. infra de ſol. et hic in fi. gl. Qñque nõ põt cedere facto ipſius creditoris: et tunc aut ille alius, qui petit ceſsionẽ, cõſenſit liberatiõi, et tũc imputet ſibi vt hic. et C. e. l. ij. in ij. gl. magna. et l. niſi ſupra de pac. Aut nõ cõſẽſit liberatiõi, et tũc aut fuit renũciatũ beneficio cedẽdarũ, et ſecurus eſt creditor, vt hic, ſecũdũ vnã ſolutionẽ. et no. ſupra de pac. l. ij. Aut nõ cõſenſit, et tunc aut fideiuſſerunt ſimul, aut diuerſis tẽporibus. Primo caſu ob
2 ſtat exceptio [a] cedẽdarum: vt l. Stichum. §. ſi creditor. infra de ſol. et l. ſi pupillus. ſ. de admi. tut. Ratio eſt, quia videntur fideiubere rõne mutui periculi. Secũdo caſu, aut fuit liberatus ille fideiuſſor, qui interceſsit poſtea: et agitur contra primum, aut econtra. Primo caſu, non poteſt opponi exceptio cedẽdarum creditoris, quia ille non interceſsit contemplatione illius vltimi fideiuſſoris: vt hic, ſecundum ſol. Mar. et Azo. quæ vera eſt, niſi ab initio erat conuentus quod alius daretur, quia tũc videnẽ ſimul dari: vt infra de ſol. l. Modeſtinus. Scũdo caſu obſtat exceptio, quia ſecũdus fideiuſsit cõtẽplatione primi, ſed in pignore hoc nõ haberet locũ: quia ſemper quis videt̃ intercedere contemplatione obligationis bonorum præſentium, et futurorum: vt C. quæ res pign. ob. poſſunt. l. fi. et obligatio pignoris debet cedi, ſicut obligatio cõtra fideiuſſorem: vt l. ij. C. eo. & intelligẽ q ab initio fuit contracta obligatio perſona-
4 lis cũ obligatione bonorum: vt no. per doct. C. eo. l. ij. † Quæro, pone q in eo caſu, in quo debet fieri ceſsio, ille cõtra quẽ debet fieri. non eſt ſoluendo: & dico, ego liberaui eum, quia non erat ſoluẽdo: an obſtet exceptio? Et videtur q nõ: quia teneor ad factum: ſi nõ facio quod debeo, teneor ad intereſſe: vt l. ſi qs ſtipulatus. in fi. ſ. de verbo. obli. modo facis dolo petere id quod tua nõ intereſt: ſed tua nõ intereſt quod tibi cedatur actio: ergo &c. Et hoc videtur tenere gl. in d. l. niſi. ſ. de pac. Sed cõtra hoc facit: quia videtur liberando eum accipere pecuniam, & ſibi donare. ſ. de iure do. l. vir ab eo. Præterea potuiſſet effici ſoluẽdo:
5 & hoc placet. † Quæro, liberaui [b] fideiuſſorem: ſed principa-
b lis eſt ſoluendo: an fideiuſſor modo cõuentus poſsit opponere exceptionem cedendarum? Et videtur quod non: quia ſua non intereſt. Dico, ſic in pignore, ſi creditor habeat pignus apud ſe, & reſtituit cum debeat illud tradere fideiuſſori: tunc obſtat ſibi exceptio: quia intererat potius eius non ſoluere, & pignus retinere. quam in perſonam agere: vt j. de fur. l. itaq; fullo. ſed ſi habebat ſolum bona ſibi obligata, tunc ſufficit, ſi cedat actionem, & promittat debitorem eſſe idoneum: ſed in fideiuſſore puto ſi creditor eſt paratus ei dimittere, quantum eſt deterius nomen debitoris, propter fideiuſſorem liberatum, quod tunc ſibi non obſtat exceptio: argu. eius quod no. ſ. de arbi. l. vtiq;. Cætera q̃ liberauit pignora, dic vt C. eo. l. ij.

1 ☞ An hypothecaria poſsit cedi, ſine principali quòd ſic: & quis ſit effectus. Vi.

Fideiuſſor obligari. Seipſam ſummat. Oppo. ſ. eodem. l. ij. Soluti, dicit glo. fallit ibi. Tu dic, q ibi eſt naturalis obligatio, quæ eſt principalis. Opp. de l. item ſi ſeruus. in fi. ſ. de ſtip. ſer.
1 Solue vt ibi. † Quæro, an [c] hypotheca poſsit cedi ſine princi-
c pali? arg. q non, vt hic, & j. eadem. l. §. fideiuſſor. & l. ſi mihi aut Titio. arg. contra l. ex ſextante. §. Latinus. ſ. de excep. rei iud. ad Treb. l. debitor. C. de lui. pig. l. ij. Dicit Dyn. credo q nõ poſsit cedi ſine principali: arg. legum primo allegatarum. Ad contrarium reſpondeo, q in caſibus illarum legum ſupererat naturalis. ſecũdum verum intellectum earum legum. ſecundũ Dy. ſed in l. debitor. fuit cõfuſa ciuilis & naturalis. Tamen pro eo eſt gl. C. de hære. vel act. ven. l. fi. In contrarium eſt glo. C. de pigno. l. vſuſcapio. & ſ. de pigno. l. j. §. cum prædium. Cy. in d. l. fi. dicit, q Dy. ſe audiente concordauit illas gl. quia hypothecaria nõ poteſt cedi extraneo: vt l. fi. C. de hære. ven. ipſi principali debitori ſic: vt l. vſuſcapio. C. de pig. Iſtud idem tenet Specu. in ti. de ceſſio. act. §. j. verſ. ſed quid ſi ceſsi. Ego dico q indiſtincte põt cedi
d hypothecaria ſine principali: [d] vt ſ. de lega. iij. l. Iulianus. in prin. de pig. l. grege. §. cum pigno. C. ſi pig. pig. da. fit l. ij. Nec obſtat hæc lex: quia fateor q non poteſt conſtitui ab initio hypothecaria, ſeu fideiuſſoria obligatio ſine principali: vt hic, cum ſimilibus. ſed bene cõſtituta poteſt ſeparari: vt dictis legibus. Nec obſtat quod no. C. de hæred. vel act. ven. l. fi. vbi dicitur, q ſequeretur q ſi cedens ageret perſonali, q ceſsionarius perderet hypothecariam: quia per hoc non concluditur, q ceſsio non valeat: ſed q poſsibile eſt, quod erit ſine effectu. Huius ergo gratia videndum eſt, quis eſt effectus huius ceſsionis, ſ. quando cedit̃ hypothecaria, ſine principali. Ad hoc reſpondeo: quia quando ceditur hypothecaria ſola, quia perſonalis non ſubeſt: vt l. ij. C. de lui. pig. & tunc habet effectum, quia aliter agere non poteſt perſonali. quod etiam contingit, quando ceditur ipſi debitori vt d. l. vſuſcapio. de pig. & ſ. de pig. l. j. §. cum prædium. Quan-
e doq; perſonalis [e] ſubeſt, & fit ceſsio extraneo: & tunc aduerte, aut ceſsio fit ex cauſa meræ donationis: & tunc habet effectũ vt poſsit pignus retineri, donec ſibi donatario ſoluatur: vt l. Iulianus. ĩ prin. ſ. de leg. iij. Et puto, q ſi donator, vel hæres eius ageret perſonali, q tenetur ipſi donatario, vel legatario, niſi ipſius dolo factum ſit: vt res donata, vel legata intereat: vt not. ſupra de tranſact. l. fina. Si vero ceſsit ex alia cauſa, puto inſpiciendum cauſam, quare ceſsit. Si enim ceſsit ex cauſa emptionis, idem: vt l. ij. §. non tantum. & §. feciſſe. ſ. de hæredi ven. Si vero ex cauſa pignoris, idem: cum debitor ſoluendo debitum faceret ceſſare præſumptionem doli: vt C. de cri. ſtel. l. j. Item talis creditor nõ poſſet agere hypothecaria, niſi vſq; ad quantitatem ſui debiti.

1 ☞ Debitor proprie dicitur, à quo inuito extorqueri poteſt.
2 Actio quando naſcatur ex naturali ſola.

Qui

Universidad de Deusto Biblioteca

Qui certo loco. Non potest obligari fideiussor in duriorem causam.h.d.vsq; ad
1 §.cum fideiussor.† No.istum tex.q̃ debitor proprie dicitur a quo inuito potest extorqueri. alias debitor dicit abusiue vt
2 j.de verbo.signi.l.debitor.quod facit ad multa.† Quero vtrũ ex naturali sola nascatur actio? Gl.dicit q̃ sic. Aliquando ex nudo pacto:vt l.si quis arg.C.de dona.& de do.promis.l.ad exactionem. Contra no.ſ.de actio.& ob.l.naturales. Vltramontani dicunt:quod in obligatione quæ consensu contrahitur,ex sola naturali nascatur obligatio,nec est ibi vinculũ ciuile.Ita no.in l.legẽ.C.de pac.Tu dic,quandoq; lex fouet pactum gratia ipsius pacti,vt in contractibus bonæ fidei:tunc pactum dicitur vestitum consensu:& tunc oritur actio ex eis & sic non oritur ex nudo pacto:vt in contractibus qui contrahuntur consensu.& ita est in contractu dotis,de iure antiquo:vt d.l.ad exactionẽ,hodie vero est ibi tacita stipulatio p titu.de rei vxo actio. Quandoq; lex fouet pactum ratiõe p̃sonæ:& tunc pactum remanet nudũ:& ex hoc pacto oritur actio:vt l.etiã.ſ.de vsur.Et isto casu posset dicere verum ista gl.Quandoq; lex fouet pactum,sed propter pactum producit actionem:vt C.de dona.l.si quis ar.tunc pactum remanet nudum,& non oritur actio ex pacto,sed ex lege propter pactum.Et sic hæc gl.in exẽplo quod ponit,non bene dicit.Ita dicit Iac.Bu.in d.l.legem.C.de pac.

Stipulatione in diem. Nota quod ista obligatio dicitur in pendenti contra.ſ.ti.j l.vsusfructus.Sol.lex illa habet locum quãdo ab initio vitium stipulationis est certum,vel ex parte rei,vel ex parte personæ stipulantis:vt ibi plene dixi.

1 ☞ *Conditio non impleta per defunctum,quando possit per hæredem impleri. Diabolus reuelauit gl.id quod dicit secundum Petrum de bella perti.*
2 *Promittens ad certum tempus soluere, & si non solueret,promisit pœnã,si est mortuus antequam interpellaretur,an facultas soluendi transeat ad hæredes.*
3 *Obligatio fideiussoris concepta si reus non soluerit,quod si conditionalis.*

Cum fideiussor. Fideiussoribus obligatio concepta,si reus principalis non soluerit,ex mora rei principalis,vel ex ei morte committit.h.d.
1 ad primum quod dicit,ex mora committitur.† Oppo.de l.ita stipulatus.ſ.de ver.ob.Soluit gl.& bene,hoc ideo,quia præcessit dispositio in personam rei,cuius mora nocet fideiussori:secus si simpliciter incœpisset à præcedenti conditione negatiua.Secundo habetis notare ex lege nostra,q̃ si per defunctum reum non est impleta,non potest eam implere hæres. Sed contra id opp.quia idem permitti debet hæredi, quod defuncto.l.diem.§.j.ver.nec vtimur.& l.quãuis.ſ.de arbi.Gl. dicit q̃ hic decessit sine herede.Pe.de bella perti.C.de condi. insti.l.pe.ĩ iij.q.dicit:credo q̃ huic gl.diabolus reuelauit id q̃d dicit & pessime dicit. Ad contrarium respondet:ius implendę conditionis transit ad hæredẽ ad euitandam pœnã.hoc est verum,quando in eadem persona præcessit dispositio & cõditio:vt in contrario.hic in persona vnius præcessit dispositio, in personam alterius conditio:ideo transit ad hæredem. Dy.hic videtur tenere glos.istam. Quid dicem? Credo Pet. melius dicere.primo per legẽ istam,secũdo per l.qui Romę. §.Augeri.ſ.de ver.ob.Tertio probo per l.postquã.in princ. ſ.vt le.no.caue.vbi dicit,q̃ si conditio obligationis fideiussoriæ existit,cum persona principalis non subest,non committitur.Ratio est:quia tunc non est persona,in qua cõsistat obligatio.modo si ponis istum decessisse sine hæredibus:tũc nõ est persona,in qua possit cõsistere principalis obligatio:ideo fideiussor non põt esse obligatus:cum ista conditio impleat post mortem:quia post mortem verum est,eum non soluisse. Sed contra hoc facit.ſ.de admi.tu.l.si sine hærede.in prin.& l. Stichum aut Pamphilũ circa prin.j.de so.Solut.qñ fideiussor est iam obligatus,põt remanere obligatus etiam principali decedente sine hærede:sed qñ non est obligatus.sed obligandus,requiritur quod persona sit tempore existẽtis conditionis.Item posses dicere quod in l.postquã.loquitur in captiuo qui decessit sine hærede.& quod sic intelligatur,habes glos. no.in l.j.§.idem Pomponius.in fi.ſ.depositi.sed hic est hæreditas iacens:quæ repræsentat personam, pro qua potest accedere fideiussor:vt j.eo.l. mortuo.Sed dico,quod tunc hæreditas dicit,quando est spes vt addeatur:sed cum oẽs deficiunt, de quibus est spes adeundi: tunc dicunt bona vacantia:vt l.j.in prin.& §.an bona. de iure fis.& l.nõ possunt.C.de bo.vacã. per totum.sed hic decessit cum hærede.
a & teneo opi.Pe.a† Quæro,q̃dã p̃misit
2 soluere:q̃ si non solueret,tũc p̃misit pœnã.mortuus est antequam interpellaret, an transeat ad hæredem facultas soluẽdi ad euitandam pœnam.Dic vt in glos.ſ.q̃ non teneat,quia sine hærede:imo cũ hærede,& incœpit à præcedenti conuẽtiõe in eadẽ persona: & debet interpellari, si dies nõ est expressa,vel tacita:vt l.ad diẽ. ſ.de ver.ob.& l.diem.§.j.ſ.de arbitr.quia tunc dies interpellaret pro homine.Quero,an debeat ĩterpellari in iudicio,vel extra? Gl.dicit,alterutrum sufficit.Similem d gl.habuistis in l.qui Romę.§.cohæredes. ſ.de ver.ob.& l.amplius.j.rem ra.habe.
3 † Quæro,an sit conditionalis obligatio fideiussoria? Et gl.dicit q̃ non:sed male: quia hic fuit apposita dictio si,quæ conditionem facit:vt l.si decem cum petiero.ſ. de verbo.obliga.& no.ibidem per glo.

a ☾ Opi.Petr.& vide Pau.de ca.hic in fin.
b ☾ Fideiussoribus. Adde l.si is cui.§.flauius.& quod ibi habetur.
c ☾ Qui debitorem. Adde q̃ Pau.de ca. refert hic consuluisse,q̃ si creditor confiteẽ se recepisse debitum a fideiussore, nec de vera solutiõe appareat,q̃ ista confessio sufficit fideiussori,vt possit repetere a principali debitore:licet Bar.cõtra eum teneat in l. duobus.§.a fideiussore.ĩ.de iureiuran. vide cõsil.Paul.cccxxx.& cccxc.& ita dicit fuisse consultũ per Fran.rega. Gl.tenet.Et not.hic gl.quã do.Io.ita clarã dicit alibi reperiri non posse,q̃ sicut dominus errans in soluẽdo,nõ trãsfert dominium,imo reperit per torum, de cõdi.inde.ita & administrator. Andr. Barba.

18.

1 ☞ *Confessio debet fieri pro rata.*
2 *Hypothecaria est illa quæ debet cedi.*
3 *Fideiussor sponte soluendo,uel offerendo debitum,an possit creditorẽ cogere ut soluat.*

b **Fideiussoribus.** b Quæro,† an cessio debeat fieri insolidum,an pro rata? Et dic q̃ p̃ rata. Aliæ gl.aliter dicunt in l.j.C.de duo
1 bus reis.& in l.si plures.de admi.tu. Dicam in l.modestinus.j.
2 de sol.† Quæro,an hypothecaria debeat cedi.Certe sic:vt C.
3 eo.l.ij.† Extra gl.q̃siuit Huber.de Bobio,& Dy.hic creditor non egit contra fideiussorem,sed fideiussor sua sponte vult cogere creditorẽ,vt cedat soluendo prius,& offerendo debitum:an possit? Ponit Cy.in l.ij.C.eo.determinationẽ Dy.de verbo ad verbum,& bene. Dic vt ibi dicit & hic non scribo cã breuitatis. Quæro,quo iure petat cessio? Dicam j.de sol. l.Modestinus.

19.

c **Qui debitorem.** c Intellige hanc legem vt l. inter causas.§.abesse.ſ.man. & tetigi in l.iij.ſ.eo.ti.Gl.signat argu.contraria,& nõ soluit:vide eam ibi.§.qui reprobos.sed ibi ignoranter recepit ideo non præiudicat sibi hic scienter,& ideo nocet:argu.ſ.de
1 iure dotium.l.promittendo.§.si à debitore.Dy.

☞ *Seruus fideiubens,non obligatur etiam naturaliter.*

20.

Seruus inscio. Si pro serui fideiussione soluatur pecunia dominica, vendicatur:si peculiaris pro debito,nõ repetitur, pro indebito condicitur:sed si dominus soluat,ipse ab eo,cui soluit, repetit. hoc dicit. Ad euidentiam,seruus extra peculiarẽ cãm non potest fideiubere,vt l.licet.§.sed si filius.ſ.de pecu.Opp. nemo condicit rem suam præterquam à fure,vt l.fin.ſ.quẽad. vsufru.caue.sed istius pecuniæ,non est translatum dominii: ergo potest vendicari. Quod non sit translatum,patet:qa nõ est causa habilis transferendi dominium,ipsum non transferẽ l.nunquam.ſ.de acqui.re.do.sed hic fideiussio fuit nulla,& sic non erat causa habilis. Præterea,licet concessa sit sibi administratio,non tñ videtur per hoc concessum habere vt donet, vel alienet in hãc causam:vt l.contra iuris.in fin.ſ.de pactis.& d l.si is.§.flaui.j.de so.Glo.tenet d hic q̃ potest cõdici hic à fure: vel conditione triticaria à possessore.Sed hoc non placet mihi:quia secundum hoc non esset differẽtia,an de peculiari:vel dominica soluat.quod tex.requirit. Teneo ergo quod est trãslatum dominium:quia erat administrator,credẽs causam subesse.hoc tenet Roge.nihil allegat Dy.vt ſ.de condi.inde.l.cũ in debitum.in prin.& ibi no.& istam teneo. Venio ad l.sequẽtem.& oppo.de l.si seruus alicuius.j.eo.dicit gl.quod hic dominus errauit:alias videtur approbare,quod nõ placet:quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶Item opp. Dic p Bart.in l.si hæres pecuniam.ad Treb.et Bald.in l.j.ver.quæro, testator legauit mihi.C. communia de leg.& Imo. aliqd in l.dotale.solu.matri.

b ¶Seruo tuo. Not. q'non pōt quis esse debitor &,fideiussor sed an vno respectu posset quis esse debitor, alio fideiussor, Bal.tangit in l.mandator.C.quod cum eo.& dicit ibi esse casum de hac q. q.sic & in l.in eū.§.taber. ne.ſ.de insti. Sed simile est in l. Romanus Apulus.de tut. & cura.da.ab his.et quod ibi Bar. Item simile est in l.reos. ī princ.supra de duo. reis.& l. Romanus. allegat Bald.in d.l. si mādator infra. C. qd cū eo.vide in ſ.l.si dubiteтur.§. filiusf. ī.e.facit quod not. Bar.de iuribus directis & vtilibus in l. si hæres . supra ad trebel.

c ¶Not.q. missio in omnia bona debitoris & cessio bonorū per debitorem non liberat fideiussorem Imo dicit Bald.in l. consentaneum . C. quō & qn̄ iud.q. licet sit vnus modus exequendi:puta per tenutam. non tamē impeditur alius modus etiam extra casum istum de fideiussore,sed imo regulariter ita est in quolibet.Pro quo facit tex.& gl.in l.iiij.§.si ex conuentione. de re iud.& dixit Bal. in l.j.ad si.si quis iusdicen.non obſt.q. si teneo debitorē mcū in carceribus, tamē possum tenutam bonorum accipere:qa vnum remediū non excludit aliud. Ad qd bene facit c. qm̄ frequenter . §.si.vt lit. nō cōte.et ē no. multū secūdū Bal. ibi.& no.Bar.in d. l.consentaneū.in fi. bene facit l.qui legati.C.vt in pos. leg. & quod no.Bar. in l.quamuis.de pign. act.et hic add Bal. in l.etiā.C. de fideiuſ.cū ibi no.vbi licet actum sit hypothecaria ,contra debitorem,vel alium, nō liberatur fideiussor.Itē pendente lite contra fideiussorē nō impedit executio cōtra principalem.ecōtra tex .est ī l.si.et qd ibi Bal.C. de fideiu.qd bn̄ no. licet cōtra prædicta videat qd no. Bal. ī l.creditor.ff.si cert. petatur.& ibi retuli illud dictū Bal.& cum obligatio sit nulla,non pōt approbari:vt l. obligationes.§.de act. & obliga. vel ibi agebat mādati,hic nō.q nō placet eadē rōne. Dic ergo secūm Dy. sic,q hic solut dns ,p fideiussoris obligatiōe,q̄ est nulla:merito repetit ibi ,p obligatiōe prī cipalis, q̄ ē aliqua:qa vī mādasse seruo q ,p eo solueret:vnde dns soluēdo approbat contractum illū mandati. † Quæritur vtrū ex cā fideiussionis seruus obligetur naturaliter? Et gl.tenet q nō hic ī duabus gl.& idē tenet in l.in personam.§.qui pecuniā.in gl.sed cū naturaliter,& c.§.de pactis.quod puto esse verū:quia lex resistit obligationi:& iō nō oritur nec ciuilis,nec naturalis:vt l.si nō sortē.in prin . §. de cōdi.indeb.& quia talis fideiussio cōtinet donationem,quæ aliena est à seruo: vt supra,quæ res pig.oblig.pos.l.ij. Quæro,vtrum consumptione:secuta liberetur debitor principalis? Et gl.dicit quod sic, sed male dicit:quia secuta consumptio illud operatur qd' à principio dnij trāslatio,vt l.si filius §.si cer.pe.sed dnij translatio nō liberat,vt hic:ergo nec cōsumptio.

1 *Actiones quæsita hæredi,facto suo non transeunt in fideicommissarium.*

2 *Cessione facta contra principalem,quando videatur facta contra fideiussorem.*

3 *Pactum factum à possessore,quando prosit euincenti.*

Haeres à debitore. †

Actiōes q̄sitę hr̄di ex suo facto ñ transeunt in fideicōmissarium,vel in eū q venit per cōtra tab.nisi facta cessione . h. d.Opp.extra gl.de l.j.& per totū ti.j.§.ad Treb.vbi transeūt sine cessiōe.Solu.Dic q ibi trāseūt actiones hæreditariæ ad hęredē:hic in fideiussore:q̄ nunquā fuerūt penes hæredē ex persona defūcti, sed ex persona sua. Et istud probatur in l.si hæres pecuniam. ad Treb. †Item opp.[a] q cessione facta cōtra principalē,videt facta cessio cōtra fideiussorē:vt C.de hære. vel act.vē.l.ēptor.& l.si ī solutū.C. d act. & obl.& l.ēptori.§.de hr̄d.vel act.ven.& ibi no.ergo cū hic trāseat principalis,debet trāsire fideiu.So.ex Trebel.trāseūt actiones cessiōe legali:ī cōtrarijs ē cessio hoīs: et iō transeūt actiones contra fideiussorem etiā facto hominis. †Opp. secundū gl.de l.si tibi.§.cū possessor.§.de pact. vbi euincēti nō ,p deest pactū factū à possessore.Sol.ponit multas gl.nec ponit veram. Dic qn̄q possessor est verus hæres , sed ab eo euincitur per cōtra tabulas,vel alio mō:& tūc ,p deest pactū euincēti,vt hic cū simi. Aut nō est hr̄s: et tūc nō ,p deest euincēti,vt in cōtrarijs. Fallit si cōstaret q voluerit ,p deesse cuilibet q est hr̄s,vt l.aūpeñ, ñ.de pact.et ille qui recepit vī negotiū gerere hr̄ditatis. Facit §.de pact.l.sed si tm̄.

Non est nouum.

Duæ obligationes fideiussoriæ possunt cōcurrere in persona vnius.h.d. Op.de l.qui bis.§. de verb.obl.l.dic vt ibi. Vid gl . quā recita vt iacet.

b Seruo tuo. Nō potest quis fideiubere ,p seipso, secus pro alio.h.d.et hic est notabilis tex.

Quod si hic seruus.

Iste est bonus tex.Si debitor succedit fideiussori extinguitur accessoria si principalis est vtilis:secus si inutilis.h.d.Cōcordat §.de separa.l. debitor.in prin.& l.stichū.§.qd vulgo.j.d sol. Op.q duæ ciuiles possunt esse simul vt l.generaliter.§.eo.ti.Sol.quod dicit in tex.ciuilis subaudi quarū vtraque est efficax. et subaudi et inæqualis, vna fideiussoria , alia principalis.alias nō esset bona rō,vt supra eo.l.generaliter.Dy. et facit ad id qd dixi de inuentario.§.e.l. generaliter.& dicam j.de sol.l.Stichum.§.aliquando. Quæro dī hic sit obligatio ciuilis pereat qūo pōt perire.Gl.dicit acceptilatione vel tpe,sed ī eo qd dicit de acceptilatione nō dicit bn̄:qa tūc extingueret principalis,vt l.et ,p iusiurādā.§.si fideiussor.j.d acceptil. Aliud exemplum de tpe est bonū.

1 *Missio in possessionem in omnibus bonis debitoris non liberat fideiussorem.*

Quod si stipulator.

Si principalis reus succedit creditori : omnis obligatio extinguitur.si fideiussor, sola fideiussoria obligatio extinguit.h.d.lex ista cum se.§. qui sequēs §.est subtilis.In tex.ibi,debitoris.subaudi latitātis.Dy.alias est in glo.& tūc subaudi tibi.vel dic cedētis bonis, vt

c innuit gl.mag.No.[c] †q missio in omnia

1 bona nō liberat fideiussorē,vt hic:et inst. de replicat.in fi. Quæro qualiter adaptatur ad casum istud argumētū qd fit in tex. Gl. prio ponit qn̄ est facta missio in oīb' bonis eius qui cessit bonis:quo casu licet liberet cedēs bonis:nō liberātur fideiussores:ita hic ecōtra liberat fideiussor & nō debitor.Sed secūm hoc innuit q ,p cessionē bonorū debitor liberet qd nō ē verū, vt l.is q bonis.§.de ces.bo.qd examinabo infra eo.l.vbi cūq. Vel dic,dicit gl.q refertur ad §.qd si hic seruus.et ,p cedit sine scrupulo,sed nō est verisimile q retulerit se ad ita remota. Vñ dic tertio,vt dr̄ ī se. gl.qn̄ fit missio ī bonis debitoris latitātis per quā nō liberat fideiussor:idē si cedat bonis,vt dictū est:& etiā ,p batur inst. de repli.§.fi.& iste casus nō sic reperitur alibi. De eo vero cuius bona publicantur, dicam infra eo.l.debitori deportato.

Cum tu.

Pōt vnus esse fideiussor duorum correorū.h.d.

1 *Successio quando habeat ius solutionis.*

Cum fideiussor.

d Successio nō hr̄d loco

1 sol. †ad lucrū hr̄dis.h.d. Op.de l.si ei.§. fi.§.de eui.gl.q̄ est hic ponit casuū diuersitatē.Sed aduerte,hic est q̄dā fictio: qa a seipso dicit exegisse:et inducit ,ppter æqtatē ne hæres remaneret in dāno:vt l.si ei. §.fi.§.de euic.Sed si hæres vult istud īducere ad suū cōmodū,nō pōt,vt hic.eēt em̄ sibi cōmodū:qa haberet actionē mandati,q̄ est bonæ fidei,cū obligatio,qua tenebat principalis,erat forte stricti iuris.Itē si eēt hr̄di dānū,successio nō habet vī so.vt s. px.§.put ītelligit qn̄ creditor successit vni correorū,secūm qd habet vī solu. ad hoc vt dānū euitet. Dicā.j.c.l.vrānius.et casus ēī l.Stichū aut Pāphilū.§.aliqn̄.j.de so.tāgā ī repetitiōe l.si is q ,p emptore.d. de vsu.in q.q incipit,q̄ fuit causa fictionis.et ibi plenius dicā.

1 *Curia,societas, & collegium repræsentant personam suorum.*

e Mortuo. [e] Si obligatio consistit in persona repræsentata, potest accipi fideiussor.h.d. Quidam ita dictū Bar.in d.l. cōsentaneum.all.Pau. de cap.in l.si Stichū. §.i.ſtit.i.vbi induit tex.ibi. Adde quod Rom.consi.cxxxiij. consuluit,q si vigore instrumēti guarentigiati possum ī cipere a capitura & faciam ribi statuere terminum xv. dierum,quod nō prolibet redire ad capturam.

d ¶Nō habet. Vtrū successio habeat locum,seu vim cōfusionis,vel solutōis tantum.Adde Bar. in l.post gl.l.eo.l.si debitorem.la ñ.& l. si socer.in princ.& gl.c.sol.ma.

e ¶Mortuo.Facit l.i a te.ī.vt leg. mo. ca. et vī ,pbari hic, q appellatione personæ veniat vniuersitas.Ita dicit Bald.i l.merum.§.aut mad uertendum.ī. quod me.cā.et vide ibi Bald. in l.quoque.in vi col.C.de iur.fisc.vbi idem dicit.& subdit q venit tā nō iuris quā fœminæ.per Bal.in Omnes populi.in pe.co. supra de iust.et iur.& per Bal.ī ru.C.ad Trebel. vbi quæritur,an appellatiōe personę veniat ciuitas,Reipublica,et collegiū,et instituto procuratore contra omnem personam mūdi,& venit tū fiscus appellatione hōis,vt est gl. in l.eos.in verbo hominis.C.d vsu.qd dicit sing.Anan in tract.de inuentario.Dixit tamē d.Anan.c. grauc.de præbē. q statutū loquens de psona,nō habet locū in ca.sed in c.i.§. cōuēticulū.de pan iu.fir.vī probari q appellatione personæ non venit collegium, seu vniuersitas. Fallit tamen in casu qn̄ iurat ē defendere contra oēm personam vel hominē mūdi.quo casu venit collegium,vel vniuersitas, secūdū Bald.in c.i.de noua forma fidelitatis. vbi tūc oēs cōprehendūtur,excepta persona, q ēsita post tempore,sicut mutat potētior et prior accidēte:et etiā excipitur ,ppetua Imperator,et superior, pa-

damla

Universidad de Deusto Biblioteca

a Princeps: vt ibi latius. Adde an appellatione psonæ, veniat vniuersitas & collegiũ, vide Ro. cõsi.cccxxxvj. Et quid in statutis, qñ statutum est, q nulla psona teneatur ad cõpromissum, vide p eũdem, cons.cccc.

a ¶ Lucius Titius.no. hic tex.quod qs põt vt mandator intercedere absq stipulatione:licet non vt fideiussor: vt l.blanditus C.de fideius. &.bar.in rub.s.eo.

P. PAV. P.

b ¶ De literis. Vide Panor.in c.fraternitatis.&c. de clericis non resid.

c Literæ credẽtiæ.nota hic de literis credentiæ.& per Bald. in d.l.fi.C.qñ cũ eo. & in rub.C.de constitu.pec.Et dicunẽ credentiæ seu secreta ea q̃ vulgus ignorat.ar.de his q deie. vel effu.l.j.§.summa cum vtilitate. scdm Bal.de pa.cõstan.in verbo,in noĩe Christi. Alibi dicitur secretum q dñs non vult sciri,iuxta illud: Nescit seruus qd facit dñs suus.vt no.i l.eius qui.in fi.ff.cer. peta.Ita refert Bald. in c.j.qui.mod.feud. amit.Et adde hic q̃ no.per do.Anto.in c.post cessionẽ.de pba.Et ad Bar.hic adde Bar.in l.si pupilli in §. si procuratori. s.de ne.gest.& bald. in addi.Spe.in tit.de solu.in ver.si mercator.No.i l.si mei cã. s.cõmo. & quod ibi Bal.& Iaco.burrig. Et quid de literis cõmendatitijs,an obligent,vide q not.de iure patrona.in ca.j. in cle.j.in gl.diœcesanis.in fi.vtrum autẽ literis priuati credaẽ vide in cle.j.i gl.literis.de procu.& in c. ij.de sol.& de literis cõmendatitijs,adde Bal.in l.si literas.C. mandati.Et de literis credentiæ etiã vide Bal.& Imo.in ca. fraternitatis. de cle. non resi.& de literis commendatitijs. et vide Bal.in l.si vero in §.cum quidam.in reportatis antiquis. s.manda.etiã Bald. in l.institor.de insti. & in l.j.§.j. s. quod iussu.vbi gloss.adde Bal.in rub.C.de cõstitu.pec.in vers.venio ad sententiã. & melius in iij.col.i fi. vers.deinde quæro. Adde an literæ cambij mercatorum, qbus mãdatur quod tali soluat quis centum,an faciat fidem contra ipsum scribẽtem? Vide Bal.con- si.lij.j.lib.

dam habent in tex.vice defuncti. & quidam non.& in hoc differt hæreditas a cu-
1 ria & societate & collegio, †in quibus repræsentatur persona viuens, vt dixi s.ti. j.l.vsusfructus. 24.

SI mihi aut Titio.

Adiect' fideiussorem recipere non potest. h.d. Ratio est,quia in eius persona nõ cõsistit obligatio.

1 ☞ *Literis credentiæ quando credendum sit.* 25.

LVcius Titius.

a Pro parte hereditaria tantum confusione extinguitur obligatio:& heredes fideiussoris,vel mandatoris nõ tenentur insolidum.h.d.
2 †No.ex ista l.quod literæ istæ præiudicãt scribenti.quod nõ est dubiũ, quando continẽt certum,vt hic fuit.Sed quid de literis [b] quæ dicunẽ in vulgari literę credentiæ [c].Circa eas est sciendũ. Nam qñq sunt multum generales:vt tali latori præsentium in his,quæ vobis dixerit dabitis plenã fidẽ:tunc vigore earũ nil poterit agere talis lator in præiudiciũ scribẽtis:qm̃ istæ literæ sunt magis commendatoriæ. quasi dicat.Istæ lator est fidelis persona, potestis de ipso confidere:& sic nõ obligãt scribentẽ.C.q cum eo.l.fi.s.de dolo. l.& eleganter.§.fi.s.man.l.si vero non remunerandi.§.cum quidã.Fallit si ex qualitate personæ scribentis appareat aliud, ex quo generalitas illa certificaretur:vt si ille,de quo scribebat,erat factor,seu institor scribentis in aliqua mercantia:qa tũc vr̃ dicere,quod ei adhibeat fidem in negotio illius mercantiæ. Casus est de hoc no.s.de insti.l.cuicunq.§.sed & cum fullo.ver.plane.ar.s.de ver.ob.l.triticũ.& ibi not.Itẽ fallit si dixit in epistola,& adhibete ei plenã fidẽ sup me,vel meo periculo: vt s.man.l.si vero non remunerandi.§.si qs mandauerit.in fi.§.Quandoq istæ lrę sunt magis speciales:vt puta,tali latori p̄sentium,de intẽtione nostra plenarie iformato dabitis plenã fidẽ:vel super tali negotio dabitis plenã fidẽ. Et hic aduerte: qa mandaẽ tm̃,vt tali credatur id,qđ ei refert:non autẽ mandaẽ vt cũ eo aliqs contractus celebreẽ.aliud enim est credere referenti:quia hoc nullam dispositionẽ continet:aliud est contrahere. Si ergo cũ tali aliquis celebretur contractus,non obligat mãdãtẽ:qa excessit fines mãdati:vt s. mã.l.diligẽter.et q no.de pc.l.q pcurator.i prin.j.de sol.l.hoc iure. Fallit rõne psonæ:vt si esset institor,vt dixi fateor tñ q si sum passus dãnũ occasione illius credulitatis, possum recuperare per actionẽ mãdati:puta:ille lator literarum dixit mihi ex parte scribentis,q si ergo vellem librũ pro tanta quãtitate,mitterẽ: ego credẽs misi,& in hoc expendi:dñs non vult dare librũ.istud dãnũ repeterẽ:vt s.mã l. l.si tibi mandauero.§.fin.Sed pone,q ille lator literarũ dixit,talis fecit me pcuratorem ad contrahendũ tecum: ego credidi, & tanquã cũ pcuratore cõtraxi:an preiudicet dño? Dico q nõ. Non enĩ debet ei credi.qñ narrat aliquid q spectet ad ipm referentẽ,per q ei acqrat cõmodũ,vel officium,nisi quatenus literis esset expressum:ne detur materia malignãdi:vt d.l.fi. q cum eo. Vñ est necesse,q in literis per-
d mittaẽ q possit cũ tali nũcio [d] contrahere gñaliter,vel specialiter:vt d.l.fi.& s.q iussu.l.j.in prin.Sed q̃ro an tali latori debeat credi sine iuramento? Et videẽ qđ non.l. Theopompus.s.de do.præleg.Sed puto contra:quia fides huiusmodi est approbata ab vtraq parte,s.ã mittẽte,& ab eo qui recipit.ergo &c.vt no.s.de ser.l.j.Sed contrarium loquiẽ.d.l.Theopompus.

1 ☞ *Fideiubens pro pupillo naturaliter obligato non habet actionem contra pupillum:secus si pro pupillo ciuiliter, & naturaliter obligato,uel facto locupletiore.*
2 *Pupillus naturaliter tantum obligatus,non restituitur aduersus naturalem obligationem.*
Pupillo inducto dolo ad naturaliter obligandum,succurritur per actionem de dolo.
3 *Fideiussor intercedens pro minore,quando teneatur utiliter, & quando non.*
4 *Fideiussor potest intercedere pro eo qui tenetur officio iudicis.*
5 *Falsa est opinio illorum,qui dicunt,q quando fideiussor accedit naturali obligationi,habet exceptionem.de qua.l.q enim.supra eodem.*
6 *Fideiussor intercedens pro pupillo tutore authore,habet actionem mandati contra pupillum.licet pupillus habeat restitutionem in integrum aduersus dictam actionem.*
7 *Fideiussor intercedens pro furioso, & prodigo,an teneatur: & si teneatur,an restituatur.*
8 *Fideiussor potest conueniri principali non discusso,quando principalis de iure,uel de facto non potest discuti.*
9 *Declaratio ad legem iij.§.si is pro quo.supra quod quisque iuris.* 26.

MArcellus.

Qui fideiubet pro pupilllo,furioso vel prodigo naturaliter obligatis, efficaciter tenetur,nec contra eos per mandati actio-
e nẽ regrediẽ. [e] h.d. Diuido tibi gl.Ista prima pars gl.tractat de fideiussore p pupillo.Secũda de fideiussore p prodigo & fu-
1 rioso.Scđa ibi,q aũt.†Op.cõtra primũ:ideo vr̃ q fideiussor pupilli habeat actionẽ mandati vel neg.gest.vt l.si pupilli.in prin.s.de nego.gest.& l.at si quis.§.qui mãdato.s.de reli.Timore huius contrarij dicit gl.q ista loquitur de pupillo naturaliter tm̃ obligato:& in quẽ non habet fideiussor regressum. Secus si esset naturaliter & ciuiliter pupillus obligat':vel qa locupletior effectus vel alio modo:& tũc haberet regressum.
2 & vide gl.†Opp.pupillus nõ obligatur naturaliter nec ciuiliter,vt l.pupillus.s.de auth.tu.& l.pupill'.s.de act.& ob.Sol. Intellige qñ naturaliter tm̃ obligatur q quãdo sit,dicam j.ti.j.
3 l.j.†Opp.qa sic succurritur minori,& fideiussori succurritur, vt l minor.s.de proc.& C.de fideius.mi.l.j.& ij.hic text cõtradicit.Gl.dicit q fideiussori non succurritur,nec p restitutionẽ in integrũ,nisi sicut si intercessisset p quolibet maiore vel p adulto.Et sic gl.innuit q hoc casu qñ pupill' obligatur naturaliter tm̃ restituaẽ:& tũc talis restitutio aliqñ pdest fideiussori. Pro quo facit s.de condi.inde.l interdũ.Sed veritas est q pupillus tm̃ naturaliter obligatus aduersus illam obligationẽ naturalẽ nõ restituiẽ:ergo etia nec fideiussor,vt glo.melius dicit in l.si pupillus.s.de arbi.& l.minor.s.de procu.in glo.mag.& insti.q.mo.tol.ob.§.præterea.& s.de ver.ob.l.puberes.& probat in l.in causæ.la ij.s.de min.Nec ob.s.l.interdũ.qa ibi restituitur aduersus solutionem,nõ abuersus obligationẽ naturalẽ,vt C.si aduer.sol.l.fi. Vel si diceres eũ restitui aduersus obligationem naturalẽ,est verũ quando per eã pupillus lęditur qa iam soluit vt ibi aẽs secus.Sed fateor q si dolo esset inductus succurrereẽ p actionẽ de dolo ex psona sua.Principium ergo gl.& istã partẽ summo sic, Aut fideiussor intercessit pro minore ciuilr̃ & naturalr̃ obligato:& tunc fideiussor tenetur vtiliter,nisi restituaẽ ex psona minoris.dic vt l.minor.s.đ pcu.& l.ij.C.de fideius.mi. Aut fideiussor intercessit p pupillo naturaliter tm̃ obligato:& nõ iuuaẽ aliquo mõ,vt hic,& s.eo. l.ij. Aut intercessit p eo q nullo mõ erat obligatus:& tũc nõ põt aliquo modo teneri,vt s.eo.l.sed si serui dñs.& l.si fideius-
4 sor obligari.in prin.†Quęro qd p eo q nulla obligatione te-
f neẽ,sed põt officio iudicis [f] exigi,an possit accedere fideius-

d ¶ Cum tali nuncio. Contrarium tenet ipsemet Bartol.in l.& licet. de constitu. pec.dixit Bald.i tractã.de constitu.pec. in v.q.principali.in fi.quæ incipit,venio ad casum.

e ¶ Regreditur. Quid si statuto caueẽ q filiusfamilias nõ possit obligari i contractu:an fideiussor obligetur Vide Bald. in l.j.s.eo.q sic,& q no.Cy.in l.dñm.C. q cum eo.

f ¶ Officio iudicis. Fideiussor potest interuenire pro eo, q iudicis officio põt conueniri. Adde Bal.in l.pe.C.q cum eo.& ibi refert quod Cy. tenet quod reali actioni non potest accedere fideiussor sed ipse tenet contra:qa saltem largo modo dicitur obligatus:facit quod idem not. d l.fi. C.de compẽs.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ §.fin. Et aduerte q̃ ille tex. in d.l.pecuniæ. in §.perſecutionis. optime probat hoc mõ. Nã fideicõmiſſum illo iure Digeſtorũ petebatur officio iudicis, nõ iure actionis. Inſt. de fideiuſſo. in prin. & d.§.perſecutiõis. ſed ꝓ fide accedit fideiuſſor, per totũ ti. vt lega. no. cau.

b ¶ No. iſtud. An furioſus & prodigus reſtituãtur in integrũ ſicut minor, adde Bar. in l.j. ſupra de bo. poſ. furi. et infan. dela. et Bald. in l. fin. C. qui admit. et Bar to. poſt Cy. in l. ſi infanti. C. de iu. deli. et Bal. in l. ſi procuratorem habẽs. de in integ. reſti. min. vbi alleg. bonam gl. et Io. And. in addi. Spec. ſuper ru. de præſcri. & Pau. hic.

c ¶ Tã op. No. limitationẽ auẽ præſente. C. de fideiuſ. Adde Bar. in d.l.iij.j. de fo. & in leg. eũ qui. §. ſi quis ꝓ reo. e. ti. Add tamẽ aliã limitationẽ. ſ. vbi fideiuſſor iuraſſet ſecũdũ Bal. in c. ex reſcripto. de iurei. Itẽ ſi fideiuſſor vt principalis ſcriberetur: tamẽ fideiuſſor eſt, vt in l. fideiuſſor. §. de pact. qd ibi Barto. et qd dicit Ia. de are. in l.j. §. nõ auẽ. j. de exerc. et quãdo fideiuſſor obligetur vt principalis, non vt fideiuſſor, et quibus caſibus nõ niſi vt fideiuſſor: & de modis ſtipulandi ꝓ alio, habes gl. magiſtram iunctis dictis Bar. in l. in perſonã. §.j. in gloſ. mag. i. de pact. Vnũ adde qd quoties ſunt plures obligati, et dubitaẽ de quibuſdã ipſorũ, an ſint obligati vt fideiuſſores, vel vt principales, et ſunt hinc inde plures pecuniæ: dic q̃ vbi cõſtat ad quos ex illis legatis peruenerit pecunia mutuata a creditore et tũc illi ad quos aliqd de illa pecunia nõ peruenit, p̃ſumũtur obligati, vt fideiuſſores. Ita fuit obtentũ et gl. ibi. ſed Iulianus. in §. itẽ ſi duos. i. ver. peruenit. i. ad Mac. & ꝓ hoc et allegabatur quod no. in l. vir vxori. ad Vellei. Ad hoc adde nota, per Bar. in l. iij. in ver. ſe primo quæritur. i. de duo. re. et i l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculũ. ſupra cõmo. facit l. vnde quæritur. e. ti. Pro hoc facit l. ſi nõ ſingulis. et ibi gl. et doc. C. ſi cer. petatur. et in dicta l. ſed Iul. in prin. ver. non ſolũ et prædicta adde ſingulariter Bar. in l. antiquæ. C. ad Velle. et Spe. de dolo et cõtu. §. h. ver. cum ita. in prin. cũ ver. ꝓcedenti. Bal. et gl. in l. fideiuſſor. §. ſi quis. qui ſatiſfa. cog. & vltra iſta vide poſt Barto. in rub. infra, iud. ſol. Adde vt per Ro. conſi. cxiij.

d ¶ Põt diſcuti. Qd intelligẽ, niſi principalis nõ poſſet diſcuti de iure ſuo facto creditor. ſ. vt eſt gl. ibicõiter approbata in l. iuſ. i. de pact.

ſor? Videtur q̃ nõ: quia nõ præſupponit obligationẽ, vt l. q̃ per colluſionẽ. §.j. ſ. de act. emp. & vẽ. & l. cũ poſtulaſſem. ſ. d dã. infe. Ego dico q̃ accedit fideiuſſor. et eſt caſus in l. pecuniæ verbũ. §. ſi. [a] cõſũcto §. pe. eiuſdẽ l. infra de ver. ſig. expreſsius. j. d ſol. l. cũ quis. §. ſi quis pro reo. & de officio iudicis mercenario eſt expreſſum. §. de eo quod cer. Io. l. centũ capuæ. & l. ſi. et loca. l. q̃ro. & ĩſtra rẽ pupil. ſal. fore. l. ſi poſtea & patet ex hac l. q̃ falſa ſit opinio illorũ, q̃ dicũt q̃ qñ fideiuſſor accedit naturali obligatiõi habet exceptionẽ, de qua tãgit gl. ſ. e. l. qd enim. † Quero qd ſi fideiuſſor intercesſit pro pupillo authoritate tutoris. Et videtur q̃ ſit aliud: qa ſi authoritas tutoris, interceſsit in cõtractu mãdati, fideiuſſor repeteret à pupillo: & tũc videtur debere ſubueniri. & gl. hic innuit in ſecũda pte gl. ſed nõ eſt verũ: quia licet habeat regreſſum cõtra pupillũ: poteſt tamẽ pupillus reſtõnẽ in integrũ poſtulare aduerſus actionẽ mandati: q̃ datur fideiuſſori. Caſus eſt in l.ij. C. de fideiuſ. mi. † Quæro qualiter ponit in tex. iſta rõ, qñ his &c. Gl. dicit põt eſſe rõ recta & remotiua. hoc eſt dicere, recta rõ per quam dictum probatur hoc mõ: iõ fideiuſſori nõ ſubuenit: qa rei principalis nõ intereſt. Et q̃ ipſius rei nõ interſit, ꝓbatur: quia cõtra eũ non datur actio mãdati. Secũdo mõ põt intelligi q̃ ſit rõ remotiua: hoc eſt rõ q̃dã per quã tollitur: & remouet id qd in contrariũ dici poſſet: & hoc mõ vt q̃ ſubueniat fideiuſſori ſicut principali. Ad qd reſpõdeo q̃ illud eſt verũ quãdo principalis intereſſet: ſed hic nõ intereſt: ergo &c. Et q̃ nõ interſit probatur: quia nõ eſt habiturus regreſſum &c. et ſic in idẽ recidit. Venio ad ſecũdã partẽ gl. et dicitur hic q̃ ſi fideiuſſor interceſſerit ꝓ furioſo & ꝓdigo tenetur cõtra l. is cui. ſupra de ver. ob. & l. in negotijs. j. de re. iu. Huius timore ſũt quatuor ſol. Vna eſt fateor q̃ nõ reſtituit: qa nõ tenetur. Si enim teneretur tũc reſtituretur. No. iſtud [b] qd furioſus et prodigus ſi ſunt læſi ex contractu eo quod ſunt obligati cum effectu quod reſtituuntur: quia ſi reſtitueretur fideiuſſor: multo magis et ipſi furioſi. Et hãc tenet Dy. hic. Cõtrariũ tenet Cy. in l. ſi infanti. C. de iur. doli. Sed truffa eſt: quia ſi reſtituitur abſens et pupillus q̃ habẽt intellectũ quare nõ furioſus ex gñali clauſula. ſ. ex quibus cauſa, l.j. Et iſta ſol. eſt bona in ſe tota, ſed nõ placet ad l. quia qñ vna diſpoſitio referẽ ad duas pſonas debet intelligi æqualiter, vt l. iã hoc iure §. de vul. & pup. ſubſt. et l. hæreditatẽ. C. de impu. et ali. ſubſt. Secũdo ſoluitur q̃ iſti fideiuſſores interceſſerunt pro furioſo vel prodigo obligatione contracta, ante vel poſtea contracta re ipſa. Iſta ſol. etiã eſt vera in ſe, ſed nõ quãtũ ad l. quia tũc fideiuſſor teneretur cũ effectu, et poſſet actiõe neg. repetere, vt l. iij. §. et ſi furioſis. §. de neg. geſt. l. ſi pupilli. in prin. e. ti. Alia ſol. eſt quod hic nõ interuenit fideiuſſor in præiudiciũ ꝓdigi vel furioſi. Sed in præiudiciũ ipſorũ fideiubẽtiũ ſed iſtã reprehendit gl. et bñ. Datur quarta ſol. quã teneo: tamẽ oportet q̃ diuinemus. et dicit q̃ hic loquitur in furioſo, et prodigo naturaliter obligato. Quo aũt accedere poſsit naturali obligationi, Dic q̃ nudo pacto promiſerãt antequã eſſent furioſi, vel ſucceſsit cuidã naturaliter obligato dũ erãt ĩ furore. Iſtã tenebat Ray. de For. et iſtã teneo ꝓ vera. Ex p̃dictis ſumemus

7 quãdoque interceſsit ꝓ furioſo & † ꝓdigo: et nullo mõ tenet. Qñq̃ pro furioſo ciuiliter, et naturaliter obligato: et tũc tenetur natura, ſed cõtra eos habet regreſſum, ſ. ꝓ actionẽ mãdati, vt l. ſi à reo. §. ſi à furioſo infra. e. Quãdoque interceſsit ꝓ obligato naturaliter tantũ: et tũc tenetur, ſed nõ habet regreſſum ꝓ actionẽ mãdati. Vlterius op. hic Dy. et videtur q̃ nõ poſſit teneri in plus quã principalis, vt l. Greçe. §. illud cõe. et §. ſi quis ſtichũ. Sol. Non tenetur in plus, ſed efficacius, vt l. ſi pu

c pillus. §. de verb. oblig. et ibi tibi dixi. ¶ Tamẽ op. [c] q̃ lex iſta nõ

8 poſsit † ꝓcedere ſecũdũ iura hodierna: quia prius debet diſcuti principalis, vt in auth. præſente. C. de fideiuſ. ſed hic nõ pũ diſcuti principalis: ergo nõ diſcutietur fideiuſſor. Soluit Dy. q̃ hæc auth. debet intelligi quãdo de iure vel de facto poteſt

d diſcuti. [d] qd hic nõ eſt: iõ remanet hæc lex. ꝓ hoc §. de duob. re. l. ſi ex duobus. §.j. Et per hoc habes declaratã l. ſi. §. ſi is pro quo. ſupra quod quiſque iur. quæ lex patitur eadẽ cõtraria tenẽ mẽti. Op. de l. idẽ. §. generaliter. §. mã. vbi ſi eſt aliq̃d bñficiũ q̃ cõpeteret principali, et nõ fideiuſſori: tũc principalis debet ſumere iudiciũ in ſe, et opponere exceptionẽ ex perſona ſua: et ſic ſuſcipiet pupillus inuito creditore: vt l. ꝓcurator ad exhibendũ. §.j. infra rẽ ra. ha. et d. l. idem. §. generaliter. Dy. ſoluit, q̃ contraria loquũtur in eo qui eſt habiturus regreſſum cõtra principalẽ: et ſic qñ principalis defẽdit de neceſsitate: quia fideiuſſor habet regreſſum cõtra eũ. Et p̃dicta faciũt ad q̃onẽ quam diſputaui: de qua dixi in l. procurator ad exhibendum. §.j. infra rem ra. hab. Vltimo Dyn. diſtinguit in materia: qd dic vt l. hi qui acceſsionis. infra eo.

27.

INter fideiuſſores. Si ante diuiſionẽ vnus fideiuſſorum efficiatur non ſoluendo, vel ſine hærede decedit, ad periculũ cæterorũ ſpectat. h.d. Cõtra, qd nõ pertinet ad periculũ cæterorũ, infra eo. l. intereos. §. cũ inter. Sol. Ibi diuiſio facta erat, licet exactio nõ ſecuta: hic vero debet intelligi ante diuiſionẽ factã. Quæro, quid ſi ipſo iure eſt diuiſa? Et gl. dicit q̃ nõ erit idẽ. Dy. allegat l. cũ ita. §. idem reſpõdit, legatorũ. ſ. de le. ij. alias incipit, lex legatorũ. Pro hoc ſupra ad l. Rho. de iact. §.j. §. antepe. vbi probat iſtam diſtinctionem.

1 *Fideiuſſores etiam ſeparatim accepti habent beneficium diuiſionis.*

2 *Diſpoſitio huius legis an habeat locum in duobus reis, remiſſiuè.*

3 *Si vnus ex fideiuſſoribus ſub conditione obligatus non eſt ſoluendo, actio in alios reſtituitur per reſtitutionem in integrum.*

Exceptio diuiſionis eſt peremptoria.

4 *Exceptio poſtquam venit ad conflictum, an perimat actionem ipſo iure.*

SI plures. Fideiuſſor qui tenetur ſub conditione facit locũ beneficio epiſtolæ: ſed ſi tũc ſoluẽdo nõ eẽt, in alios fideiuſſores actio reſtituetur.

1 h.d. Circa legẽ noſtram formantur tres q̃ones. Vna eſt, an iſta lex habeat locũ ſi interceſſerũt ſeparatim. Glo. dicit q̃ non: quia tunc non habẽt beneficium diuiſionis, vt infra. e. l. ſi à Titio. et hãc tenet Spe. de renun. et cõclu. §.j. domi. Dy. et lac. de Are. tenent cõtra. et bene, per l. ſi Titius. infra. e. vbi videt caſus, et ibi dicã. Nec obſtat l. ſi à Titio. quia ibi fideiuſſores erãt accepti à diuerſis. et hoc tenet. Cy. in l. fideiuſſor. C. eo. in fine.

2 † Quæro vtrũ illud quod hic dicitur in duobus fideiuſſoribus, habeat locũ in duobus reis. Et gl. dicit q̃ nõ. Allegat l. ex duobus reis. non diſtinguit quo iure vel veteri, vel nouo. Gl. in auth. hoc ita. C. de duo. re. dubitat Dyn. et determinat in l.

3 ex duobus. dic vt ibi. Quærit gl. † an ipſo iure, vel reſtitutione in integrũ reddatur actio. Et gl. dicit q̃ reſtitutione in integrũ. Sed quare non ipſo iure, vt §. l. proxima. Et gl. dicit q̃ vt liberatus per epiſtolam, et abſoluitur per ſententiam, quia cum eſt con

Universidad de Deusto

a ¶ Ia. de are. An adit p iurament̃ ipso iure, an p exceptionẽ, vide Bar. in l. Iulianus. ī. de cōdi. in de. in Ovn. col. & ibi dixi.

b ¶ Cōputant̃ vires. In bonis principalis cōputant̃ vires fideiussoris, secū dū Bal. in acc. sed hodie. C. de act. & obli. & in l. mulier. C. de iur. dot. vbi dicit idẽ econtra. Sed an in bonis alicuius cōputant̃ bona alienata in fraudẽ, vide not. bal. in d. l. bona. §. eum. de iure fisci. j.

POMATES.

c ¶ Si contendat. Not. sing. gl. q̃ possunt agere, vt fiat diuisio. Vide tex. Instit. eo. §. si plures. &. j. eo. l. inter eos. Cano. in c. cū sit. de so. cōp. Bal. in l. qui illicitam. C. vt lite pēdente. nec alibi ita reperit. Bald.

d ¶ Si cōtendat. Officium iudicis. Et hic nota, q̃ beneficiū diuisionis perit officio iudicis. & idẽ in beneficio cessionis: vt no. an. l. si. res obligata. ī. de legat. j. Adde Bart. in l. iij. §. nunc de effectu. ī. de lib. lega. & ī. pro socio. in l. societatem. §. arbitrorum. ī iij. col. vbi quærit, qs in isto casu erit iudex adeundus: vt p̃nunciet exceptionẽ mihi cōpetere, & aduersario silentium imponere. Et dicit quod iudex mei rei petētis apud quẽ me habuisset necesse trahere, & iura quæ hic allegantur, non bene probāt, si bene quæres, forte istud dictū nō ponitur alibi. sed ipsum refert do. Anto. ī c. si clericus laicum. de so. compet. facit qd̃ no. ipsemet Bar. in l. cū hi. §. trāsactiōes. ī. de trāsac. & q̃ no.

e ¶ Silentium imponatur. q̃ not. Bal. in l. ij. C. ne fi. p patre. & in rub. C. de cōd. ex l. in j. co. & Bald. in l. j. eo. ti. in iij. q. & in l. sicut. de præscri. xxx. ann. per Bal. & Sal. in l. iij. C. de ces. bo. vbi gl. quam nota vt ibi per eum. & ibi tex. q̃ vbi qs timet grauari, pōt petere vt silentium imponatur. domi. Ant. in c. si autē. de rescri. vbi allegat istā glo. & per dictum Io. de Imo. ī c. significauit. de testi. vbi etiam distinguit istā gl. Adde secundū Paul. de ca. Inno. in. c. Abbate. post prin. de ver. sig. vbi dicit, q̃ si essem in possessiōe, alicuius rei, in qua non haberem ius, & dubitarem in ea molestari a te, sciens q̃ ēt tu non habes ius in eadem, quod nō possum agere ad declarandum te nullum ius habere in illa re, sed tunc demū possum agere, quādo prætendo me ius habere, vt illud declaretur, q̃ dicit Pa. singu. no. quia limitat & declarat illud, an qd̃ allegatur hæc l. pro quo dicto dicit videri casum in l. j. circa prin. ī. si pars hære. pe.

f ¶ Instantia causæ. Adde tamē super verbo, instantia. q̃ licet instātia trāseat ad hæredē cum suis apparentijs, vt hic: attamē dico q̃ vbi quis veniret cōdēnādus in expensis rōne cōtumaciæ & moriat̃ añ cōstēnationē dictarum expensarū, q̃ hæres suus nō pōt dānari. Tex. est in l. j. §. fi. iunxa gl. in verbo pœnam. in prin. secundum primam lec. ī. si quis ius dicen. nō obtem. Et pro hoc facit: quia cōtumacia delictū est. alibi dicitur q̃ ex delicto defuncti hæres non tenet̃. q̃ not. quia forte dixisses contrarium, si non vidisses. Sed contrarium tenet Bal. in l. si pater. si pendente appellatio. C.

¶ De hoc, vtrum & quomodo transeat instātiam in successorem, vide Cy. in d. l. j. C. si pendē. ap. per do. Ant. in c. quia V. extra. de iu. & Pau. de Ieaza. in disputatione sua incipien. lata sententia: & ibi plene prosequitur, an trāseat in successorem, & in dignitate. et q̃ not. Bar. in l. post finitam. ī. de susp. tut. & in l. ij. §. fi. de pto. sti. & Bal. in l. ij. C. de vsur. & fru. leg. p Imo. in l. pœnales. in prin. ī. ad l. Falci. Et adde per Cy. in l. j. ī fi. ī. ne ex deli. defun. & ibi trāgit qd de ī stantia criminali: de quo in l. diui fratres. j. de accusa. & aliqd p Bal. in d. l. seruus. de infami. Et an ista īstātia vel acta trāseant cōtra hæredem añ lit. conte. vide p Bar. in d. l. pœnales. Alexā. Et quot modis transeat instātia de vno ad aliū, vide Bar. in d. l. j. ī fi. ī. ad trebe. Et an instātia trāseat, si quis ingrediat̃ monasteriū, vide Bal. in d. l. j. C. si penden. ap. Adde tamē q̃ licet instantia cœpta cū defuncto ad hæredem trāseat illud est verum, si facta est corā iudice, secus est tamē corā arbitratore, secūdum Imo. in ca. ex parte. & de arbitris. Et sic est rō in l. diem proferre. in §. j. de arbitris. Sed an mortuo dño posset procurator litē prosequi? Iaco. But. dicit q̃ sic, ī l. nulla. vbi est text. C. de p̃curator. Sed vtrum iudicium nō dū cœptū deē cōtra hæredē: vt puta, pone, impetratū est rescriptū, per q̃ datur vnus iudex contra Titium: Titius moritur, antequā sit citatus: hæres eius nō poterit cōueniri. Facit l. Neratius. cū ibi not. de regulis iuris. Inn. tamē innuit cōtrariū in ca. significasti. de rescr. qui dicit q̃ qū nomen rei fuit expressum, transit: secus si nō fuit expressum, licet contineret̃ sub illa clausula, & quoscūq̃ alios. Et sequuntur docto. in l. si decesserit. qui satisdare cogantur. Adde, quod vbicunque res, super qua pēdet iudiciū inchoatū cōtra defunctū, nō est transitoria ad hæredē vniuersalē: ibi nū quā iudiciū pendēs est transitoriū ad hæredē. Casus est multum nota. in lege, si operarum. supra de oper. liber. Et dicit Ioan. hic hanc esse suam nouam regulā. Adde Bal. in l. j. C. si pendē. appella. & in l. seruus. de infami. & domi. Ant. in c. quia V. de iudic. Et nunquid sola citatione dicatur instantia cœpta, vt transeat ad hæredem, vide Bal. quod sic in. d. l. j. C. si penden. appella. mors interue.

g ¶ Op. Insti. Adde q̃ voluit bar. ī l. hęc aūt. §. fi. qbus ex cau. in pos. eat̃. & late p Bar. ī rub. j. iudic. fol. & ad hoc vide Bal. in l. ij. C. de pactis quando actiones passiuæ transeant.

h ¶ Siue super personali. Adde quod not. Bal. in l. ij. C. ne fi. pro patre. & vide Bar. in l. j. in iij. col. j. de condi. ex lege.

1 gl. † Quæro, qd implicat ista dictio ēt. Gl. dicit, q̃ implicat q̃ nō solū cōpetit exceptio, sed ēt iudicis officiū, & q̃ nō solū poterit agi vt fiat diuisio, sed ēt excip. q̃ multū no. & habeo istā gl. p multū no. qa secūdū istā possū agere cōtra te, vt diuidat̃

2 actio. & hoc ex epistola diui Adriani. †

d Itē. officiū iudicis[d] vt fiat diuisio & silētiū

c imponat̃:[c] & de isto habes gl. no in l. Aurelius. §. centum. de lib. leg. plenius dixi in l. si finita. §. eleganter. ī. de dam. infect.

1 *Obligatio nec ciuilis, nec naturalis oritur ex promissione sub conditione impossibili.* 30.

SI sub impossibili cōdi-

1 tiōe. † Nota vbi aliquid p̃mittit̃ sub cōditione impossibili, nec naturalis, nec ciuilis obligatio cōtrahit̃: qa nō pōt fideiussor accedere, vt hic. & q̃ nō nascat̃ ciuilis, nec naturalis, determinat Dy. in c. impossibilium nulla est obligatio. extra, de regu. iur. lib. vj. 33.

EX persona. Vide gl. quæ incipit, vt mandatoribus, ibi: & in compensat. vt ī. de cōpē. ī. si qd à fideiussore. Ibi: taciti tēporis. vt j. eo. l. si testamento. §. fina.

1 *In actione reali satisdatur de iudicato soluendo: non autem de iudicio sisti.*

2 *Instantia causæ ciuilis continuatur in hæredem vniuersalē, non criminalis, & quando causa appellationis.*

3 *Instantia cœpta cum defuncto transit in fideicommissarium: non tamen cœpta cum hærede.*

4 *Instantia quādo trāseat in singularem successorem?*
Instantia potest cedi.
Instantia transit in eum, ad quem res, vel actio de necessitate transit: secus si non transit de necessitate. 34.
Clausula de defendēdo nō cōmittitur hæreditate iacente.

SI eum hominem. Instā-

f tia causæ[f] trāsit ad hæredē quo nō defendēte cōmittit̃ stipulatio cōtra fideiussorē, datū à defuncto iudicatū solui nisi

1 hæres seruus fuerit petitoris. h. d. † Quæro, quæ satisdatio fuit ista. Et dicūt quidā q̃ de iudicio sisti. et debet intelligi, q̃ sistatur in iudicio ille seruus, qui petit: alias si ipse reus, tūc morte rei esset extincta: vt l. si decesserit. ī. q̃ satisda. cog. et sic gl. nō bñ diceret. Alij dicūt de iudicato soluēdo. & hoc puto verū, p tex. j. q̃ dicit, ob rē nō de

g fensam. Opp.[g] Institu. de satisda. §. sed hodie. & ī. q̃ satisda. cog. l. Iul. Gl. dicit q̃ hodie nō satisdat de iudicato soluēdo: olim secus. Et vide in gl. ea. ibi: sicut ꝛarū legū tēpore, & cætera. habemus gl. varias: qa j. iudica. solu sup rubrica est gl. quę dicit: q̃

h siue super reali, siue sup p̃sonali[h] debebat satisdare de iudicato soluēdo. Cōtraria gl. est. q̃ satisda. cogan. l. Iulia. vbi dicit, qd̃ in

1 Ista lex habet vnā singularē

s I contendat.

b principalis cōputant̃ vires[b] fideiussoris. h. d. q̃ no. Gl. assignat argu. cōtra et nō solu it. & vide eā quæ incipit, sic C. ad Velleia. & c. ibi. ī. soli. sed ibi est bñficiū mere personale. sic ī. sol. ma. l. maritū. cū l. seq.

1 *Dictio, etiam, est implicatiua.*

2 *Officium iudicis imploratur, vt silentium imponatur.*

c

Ll iij

a ¶ Oppo. de l. Alia fuit opinio, quã posuit Bar. in d. l. si constante. §. fi. Iacob. de Aret. sed Bal. & Angel. ibi fuerũt in alia opinione quã ibi reprehendit Imo. et ipse ponit aliã opinionem, de qua ibi late. Et nunquid illa materia habeat locum moriẽte reo sicut moriente actore, vide p docto. in l. si constante. §. fi. vnum tamen dicunt Bald. et An. ibi, quod quoties succeditur bonis, et nõ personæ, nunquam instantia transit i hęredem. per hoc dicũt q in casu auth. bona damnatorum, instãtia non transit in hęredem: quia non succeditur personæ, sed bonis, qd not. si est verum: quia psona fuit annihilata. Nec obstat opi. in d. §. fi. quam reprehendũt doct. ibi, & merito, per rationẽ p eos allegatam: & ibi vide Ludo. quo ad intellectum. §. fi. & vide Bald. in l. si post finitam. de suspec. tuto.

b ¶ Iudicium perit. Istam approbat Iac. de Are. & Cy. in l. j. C. si pen. appella.

c ¶ Habet iudices. Hanc sol. etiã sequit Bar. in d. l. si constante. §. fin. et Anto. de Bur. et Imo. in c. qa V. de iudi. et Bal. in l. j. C. si pẽden. app. & Ang. in l. tam ex contractibus. s. d. iudi. Et per hoc infert do. Ant. et Bal. in locis prealleg. q in clericum succedentem nõ transibit instantia inchoata cũ laico quod pendet a veritate harum solutionum: de quibus per doct. hic. et in d. §. fi. quẽ ibi reprehendit Imo. sed ipsemet posuit aliam: et alia fuit Lud. et ibi vidẽ late.

d ¶ Tanquam hæredi. Adde Bar. et docto. in d. l. cũ hæreditas. Et vide not. per Bar. in l. post finitã. s. de susp. tuto.

e ¶ Nõ committitur. Adde quod no. An. & doct. in l. iij. §. ptor. s. de dã. infect. et Ludo. hic. Sed an instantia transeat, & continuetur in hæreditate iacente, vide Bal. in l. fi. C. si pen. app. mors interue.

f ¶ Est acceptus. Vid et tene mẽti gl. no. i l. sicut. s. e. l. si fi. glos. ma. Adde inquãtũ Bar. i. pxi. dicit q obligatus ex præcepto guarẽtigiæ dr obligatus efficacius nõ in plus. qd idẽ sequit Ro. cõs. cxxj.

POMATES.

g ¶ Videte, fateor.

reali tantũ satisdabatur de iudicato soluẽdo. & illa est vera, vt hic dicit Dy. & in l. j. et super rubrica, iudicat. solui. & p l. sed & hæ. §. defendere. s. de procu. & l. si plurium. ver. primo. s. de noxa. l. hæc aũt. in fi. s. ex qui. cau. in posse. eatur. Oppo. de
a l.[a] si constante. §. fi. s. solu. matri. vbi mortuo reo perimitur instantia & non trãsit ad hæredem. Iaco. de Are. dicit q ibi loqtur in fisco nõ est vere hæres. Probatur i l. quoties. in fi. j. de noua. & gl. j. eo. l. inter eos. §. fi. Istud dictum non videtur verũ, per l. tã ex contractibus. s. de iudi. vbi instãtia trãsit ad patrẽ, qui nõ est hæres, sed occupat iure peculij. & ideo do. Ray. dicebant in l. si constante. in fine, iudicium
b perit.[b] subaudi, quãtũ ad mulierem: sed in fiscum transiuit. sed tex. ibi non patitur iõ põt dici, q spãle est ibi i fisco, qui habet
c iudices[c] suos speciales. vt coram eis iudi
2 ciũ agitetur. † Et ideo pro huius declaratiõe quæro, vtrũ instãtia i hæredẽ vniuersalẽ possit continuari? Rñdeo q instãtia causæ primæ criminalis nõ trãsit, causa appellationis transit non præcise, sed cũ distinctione q est in leg. fi. si penden. appell. mors interue. & l. iij. si reus vel accu. mor. fue. sed instãtia causæ ciuilis trãsit passim, & sine dubio ad hæredes: vt hic, & l. seruus. s. de his qui no. insa. l. si in rẽ. s. de rei ven. & l. ij. in fi. j. de præto. stip. C. si pen. apel. mors interue. l. j. & tãgitur ibi p Cy.
3 fallit in fisco: vt s. dixi. † Quæro, an trãseat in fideicõmissarium vniuersalẽ? Rñdeo, instãtia iudicij, quæ erat incœpta cũ defuncto, transit ad eum: sed ea quæ erat incœpta cum hærede, non transit ad eũ: vt l. j. §. j. s. ad Trebel. & l. cũ hæreditas. eo. tit. & pro hoc habui qõnẽ: Quidã hæres defuncti egerat cõtra quẽdã, & dederat libellũ, & cessit illam actionem alij hoc modo: Cedo tibi illã actionẽ, quã habeo contra Titium, & quę mihi cõpetit, tanquam
d hæredi.[d] cessionarius fuit prosecutus instãtiam incœptam per hæredem. Consului, q non poterit sequi cõdemnatio: quia actio solũ competebat sibi tanquã hæredi & iure hæreditario: instantia vero competebat sibi suo iure, et suo facto ideo non trãsit i fideicõmissariũ: vt d. l. cũ hęreditas. s. ad trebel. hic aũt fuit facta cessio solum de eo, qd cõpetebat sibi, vt hæredi. Quæ
4 ro, vtrũ instantia trãseat † ad singularẽ successorem? Ista qõ potest dupliciter intelligi. Primo, an instantia possit cedi. Respõdeo sic: vt l. in causæ. §. si ex parte. s. de pcur. hoc verum, nisi esset vitiũ litigiosi: de quo tit. de litigio. loquitur. Secũdo modo potest intelligi, vtrũ ad eũ in quẽ transit res, vel actio, transeat instãtia super re vel actione? Respõdeo, q si res vel actio trãsit de necessitate: tũc instãtia transit: vt l. in hoc iudicio. fami. ercis. et no. per Iaco. de Are. inter quos. §. j. s. de dam. ĩte. Sic loquitur. j. de iniur. l. sed & si vnius. §. filio. in fi. C. de rei vxo. act. l. j. §. et hoc ex rei. Aut non transit de necessitate: et tũc instantia non transit: vt l. ij. §. nõ solũ. s. de hær. vẽ. & l. si pig. in fin. supra fami. ercisc. & l. ij. C. de hæredi. ven. & no. in fi. q iacẽte hę
e ditate non committitur[e] clausula de defendendo.

1 *Disparitas inter obligationem fideiussoris & principalis, quando uitiet obligationem, ut fideiussor non teneatur.*
2 *Disparitas in efficacia obligationis inter fideiussorem & principalem, quando uitiet obligationem fideiussoris.*
3 *Diuersitas in re inter obligationẽ principalis & fideiussoris, si in obligatione est dari, uitiat obligationem, si est facere, remittit.*
4 *Diuersitas in qualitate obligationis principalis & fideiussoris propter appositionem cõditionis quando uitiet.*
5 *Diuersitas qualitatis obligationis contingens propter alienationem quando uitiet.*
6 *Diuersitas qualitatis obligatione contingens propter generalitatem & specialitatem, quando habeat uitiare.*
7 *Diuersitas qualitatis obligationis cõtingens propter personam adiectam in solutiõe, quãdo uitiet obligationem.*
8 *Diuersitas in quantitate inter obligationem principalis & fideiussoris, quãdo uitiet, remittit.*
9 *Diuersitas in tempore inter obligationem principalis et fideiussoris, quando uitiet.*
10 *Loci diuersitas in obligatione quando habeat uitiare obligationem fideiussoris.*
11 *Obligatio fideiussoris non uitiatur, licet principalis sit obligatus pure, & fideiussor per instrumentum guarentigiatum: quia dicitur efficacius obligatus.*
12 *Obligatio fideiussoris qui promisit pœnam principalis qui erat obligatus simpliciter, nõ uitiatur si promisit pœnam pro mora sua. secus si rei.*
13 *Fideiussor in obligatione facti, in quibus ex sua mora teneri non potest, non potest pœnã promittere.*
14 *Fideiussor si renunciauit exceptionibus sibi ex persona sua competentibus, tenet renunciatio: secus si competunt ex persona principalis.*
15 *Fideiussor quando in ueritate est principalis, & ad eum principaliter negotium spectat, quando possit in plus teneri.*
16 *Promittens pro alio principaliter in se obligationem suscipiendo, potest in plus teneri.*

SI qui accessionis. In cãm leuiorẽ põt quis intercedere, non in grauiorem. h. d. Op. q nõ debeat attendi mors. s. de trãsact. l. cũ hi. §. fi. Sol. hic attenditur id ad qd res naturaliter tendit: ibi secus, licet gl. nõ soluat Dyn. Op. de l. Græce. §. si qs stichũ. versi. Marcellus aũt. s. e. tit. Gl. neutrobi soluit. Iac. de Ra. dicit, ibi ponitur casus ecõuerso, quia hic reus alternatiue fideiussor pure: ibi ecõtra reus pure, fideiussor alternatiue: & iõ
f ibi fideiussor in cãm grauiorẽ est acceptus.[f] Videte, fateor[g]
g quãtum ad istã regulam de causa grauiori solutũ est cõtrariũ, sed alia regula seu rõ ponitur in l. cõtra. ppter quã obstat contrariũ, s. quia alia est obligatio fideiussoris, alia principalis: & sic fideiussio nulla: qd aliquãdo mihi visum est verũ: arg. s. de verb. oblig. l. inter stipulantẽ. § si stipulãte. mihi nõ vr aliter: qa verũ est q talis diuersitas inter interrogationem & rñsionẽ vitiat: qa alia obligatio est. Nã in obligatiõe simplici res est i obligatiõe simpliciter: in alternatiua vero licet sit in obligatione: tamẽ soluẽdo aliã creditore inuito liberaretur: & sic aliter est in obligatiõe: merito vitiat. licet talis diuersitas nõ vitiat obligationẽ fideiussoris: quia si principalis pmittit Stichũ aut Pãphilũ, & fideiussor pmittit Stichũ simpliciter: in dubio pmittere vr eo mõ quo principalis, vt soluẽdo Pãphilũ liberet, vt j. e. l. si vt pponitur. Sed si hoc eẽt expresse actũ, q soluẽdo Pãphilũ nõ liberetur: tũc videtur adiectus in aliã obligationẽ, & in duriorẽ causam. Ita loquit lex cõtraria: quia cũ fideiussor pmittat alternatiue, & principalis pure: tũc põt dici q fideiussor teneat eo mõ quo principalis: imo expressum est in
1 cõtrariũ. † Vt ergo liqueat ista materia sciẽdũ est q circa istã materiã Dy. posuit vnã distinctionẽ s. e. l. Marcellus. quæ nõ est perfecta: et iõ prout mõ est mihi possibile, dic sic, Quãdoque in obligatiõe principalis et fideiussoris est oĩno paritas: tũc sine dubio valet, vt s. eo. l. j. & quasi per totũ. Qñq; i obligatiõe disparitas, & hic ẽ aduertẽdũ. Qñq; est disparitas i tpe cõtrahẽdę obligatiõis, et tũc nõ vitiat, siue pcedat siue sequat, s. e. l. si stipulat. §. adhiberi. et hoc dicebat Dy. Si vero est disparitas i efficacia obligatiõis: aut i re i obligationẽ deducta, aut in qualitate, aut in quãtitate, aut in tpe, aut in loco. De quoli
2 bet videamus. † Primus casus est quando disparitas est in obligatiõis efficacia, tunc si quidem obligatio rei est efficacior, vt quia principalis vtroque mõ est obligatus: fideiussor vero obligatus sit naturaliter tantũ, & valet, vt insti. quib. mod. tol. obl. §. præterea. j. ti. j. l. j. in fi. Si vero ecõuerso obligatio fideiussoris est efficacior, idem: vt supra de verb. oblig. l. si pupillus. supra eo. l. ij. et l. Marcellus. et l. fideiussor obligari. §. fideius
3 sor. s. e. † Circa scdm quãdo est diuersitas in re deducta i obligationẽ tunc aut loquitur in obligatiõe dãdi, et nõ teneretur fideiussor, vt j. eo. l. si ita. et ibi no. Aut in obligatione faciẽdi

& dic

Universidad de Deusto

& dic vt j.e l.si quis pro eo.in prin.† Circa tertiũ qñ est diuer
a sitas in qualitate, istud pũt cõtingere multis modis. Nã qñque contingit ꝓpter appositionẽ conditionis: qñq; ꝓpter alienationẽ: qñque propter generalitatẽ & specialitatẽ: qñq; ꝓpter adiectionẽ ꝑsonæ ad solutionẽ. Primo casu qñ ꝓpter cõditionẽ, aut principalis promittit pure fideiussor sub conditione. vt i.s.l.si a reo.§.j. Aut principalis promittit in diẽ fideiussor sub cõditione est in pendẽti, vt ś.e.l.fideiussor obligari.§.pe. aut econtra, principalis sub cõditione fideiussor pure, & non tenet, vt d.l.si à reo.§.j.j.e. & intelligo fideiussorẽ obligari pure, si expresse hoc actum est: alias simpliciter promittẽdo, videtur ꝓmittere sub ea cõditione qua principalis, vt l.si vt ꝓponitur.j.e. Aut vterq; ꝓmittit sub conditione: & tunc si qdẽ esset eadẽ cõditio nõ est dubiũ. Si vero diuersæ sunt, dic vt l.
5 si à reo.in prin. & §.j.j.e.† Secũdo casu qñ diuersitas qualitatis contingit ꝓpter alternationẽ, & tũc aut principalis promittit pure plures res. & fideiussor alternatiue illa res: & valet, vt l. Græce.§.pe.ś.e. Aut re' ꝓmittit vnũ simpl'r: defensor plura alternatiue: & nõ tenet. vt.l. Græce.§.si qs Stich.ś.e. Aut ecõtra re' plura ꝓmittit alternatiue, fideiussor vnũ ex his simpl'r & tũc aut fuit actũ vt nõ posit aliud soluere, & nõ tenet, qa alia obligatio est durior cõdõ, aut ꝓmisit simpl'r et valet, ꝗa melior ẽ ei' cõdõ, vt hac l.ĩ fi. & ś.dixi. Aut vterq; ꝓmittit eadem res alternatiue, sed est diuersitas in eligendi ptãte: & tũc aut in obligatione rei est electio creditoris: in obligatiõe ipi' est electio fideiussoris, & obligatio valet: quia in cãm leuiorẽ, vt ś.eo.l.Græce.§.pe.nec videt alia obligatio: quia illum vt eligere creditor quẽ elegerit fideiussor. Aut in obligatione rei est electio rei: in obligatiõe fideiussoris est electio creditoris: & nõ valet: qa in cãm duriorẽ: vt d.l.Græce.§.idẽ Iul.aut in obligatione rei est electio rei in obligatiõe fideiussoris est electio fideiussoris: & nõ valet: qa possunt discordare, vt j.e.
6 l.si Stichum.in prin.† Tertio casu qñ hoc cõtingit ꝓpter generalitatẽ, & specialitatẽ: tũc qa hoc nõ habemus expressum in tex. secundũ eũdẽ per rationes, & ideo si principalis promittit Stichũ fideiussor hoiem ĩ genere nõ valet: qa cã durior arg.d.l.Græce.§.si quis Stichũ.aut ecõtra. & valet arg.huius l.in fi. & arg.j.e.l.si à reo.§.si reo. Sed si vterq; ꝓmitteret gen'
7 & esset diuersitas in electione: dic vt ś.dixi.† Quarto casu qñ diuersitas cõtingit ꝓpter illã personã adiectã in solutiõe: tũc aut in persona rei nõ adꝗcitur in persona fideiussoris adꝗcit, & valet aut econtra, & non valet vt hic. Aut in persona principalis adꝗcit vnus in persona fideiussoris alius, & tunc idẽ: quia non valet. Eo enim ipso ꝙ non habet facultatẽ soluendi illi personæ, cui põt principalis soluere, durior cã est, vt hic. Debet enim persona rei inspici, vt l.si testamẽto.in fi.j.eodẽ.
8 † Circa quartũ quãdo est diuersitas in quãtitate, dic vt ś. Gre
9 ce.§.illud.ś.e. † Circa quintũ qñ est diuersitas in tpe, dic aut fideiussor promittit tempore longiori, & valet, vt insti.eo.ti.itẽ ſt ille. Aut promittit tẽpore breuiori, & non valet, quia videtur acceptus in duriorẽ cãm. Fallit si fideiubeat cõstituẽdo, vt
10 l.sed & si creditores.ś.de cõsti.pe.† Circa sextũ qñ est diuersitas in loco & tũc aut ẽ diuersitas ĩ loco in quo fit ꝓmissio: aut ĩ loco in quo debet stari solu. Prio casu valet & habet rõ loci ex persona vtriusq; vt l.si testõ.§.fi.j.e. secdo casu credo ꝙ non valet fideiussio. Nam eo ipso ꝙ fideiussor põt conueniri alio
11 loco quã principalis est eius causa durior: & sic non valet, vt hic, & in d.l.si testõ.in fi.j.e. Quæro circa prędicta: pone principalis est obligatus simpliciter, fideiussor vero est obligatus publico instrumento continente in se capitulum guarentigię ita ꝙ habet paratam executionẽ sicut snia, an valeat? Et videtur quod nõ, quia in duriorẽ causam: ergo &c. Contra credo. non em est obligatus in plus sed efficacius, vt ś.e.l.ij.& l. Mar
12 cellus.& ś.de ver.ob.l.si pupill'.& ibi no.† Quæro secundo pone ꝙ principalis est obligatus simpliciter fideiussor ꝓmi-
b sit pœnam, [b] an teneatur? Et videtur quod non: quasi eius causa sit durior: ergo &c. vt hic. Dico sic. Aut fideiussor promittit pœnã pro mora rei cum ipse reus non promisit: & tunc nõ tenet: qa cã durior, vt hic. Aut promittit pro mora sua: & tenetur: quia non est incongruum quod ex sua mora teneat in plusquã principalis: vt l.mora.ś.de ver.ob.& l.si seruũ.§.nũc
13 videam'.e.ti. Et † ex hoc cõcludit' ꝙ in obligationibus facti,

Vide Lu.ro.in con.cxix.vbi reprehendit dictum Bar.hic de guarenti.

a ✠ POMATES. ¶ Circa tertium. Adde secũm Ang.ꝙ si fideiussor iurat licet in plus intercedat, tenet obligatio per casum singularem in l.cũ pater.§.filius matrem.de le.ij.qd est singulariter notandum cum in quolibet contractu in fine apponatur iuramentum.

b ¶ Promisit pœnam. Vtrum fideiussor ꝓmittere posit causam seu pœnã quã nõ ꝓmisit principalis: adde gl.in.& ibi Ang.& Imo.ĩ d. l.si cut.j.e.q dicit ꝙ sic quã sequit Bal.ĩ l.si pro ea.ĩ vj.q.C.mã. vide ꝙ no. Bal.in l. si testõ.§.fi.j.eod.& idẽ tenet Bar.ĩ l.cẽtũ.in fi.ij.co.ĩ.de eo quod cer.loco.

c ¶ Concludit. Vide Ang.in l.fi.ĩ.de eo ꝗ quem factum est.

d ¶ Renũciauit. Vtrũ posit renunciari no uæ constitutioni de fideiuſ.& epſtæ diui Adriani, & de alias renunciationibus vide per Spe.in tit.de renũ.& conclu.post medium.

e ¶ L.si fideiussor.per glo.in auth.de fideiuſ.in prin.& Bart. sentit ꝙ sic in l.cum quis.§.ti qu's.ad fin. de solu. De istis est gl.ordi.& ibi doct. in l.miti.ĩ.de pac.& de beneficio de duobus reis, no.gl. Bal. in auth.hoc ita.C.d duo.reis. & licet sit renunciatum oibus beneficijs, nõ tũ intelligitur renunciatum esse beneficio cedendarũ. Bal.in l. si diuisa.C.loca.

f ¶ Quinto quæro. Quid in eo qui pro alio promisit suscipiendo obligationẽ in se, an posit ĩ plus teneri: adde quod d hoc dicto est glo.nota.in aut.de fideiuſ. §.fin.facit l.sicut. & ibi dixi ĩ.eod. Vide tamẽ ꝙ no.in l.si paternã. C.ad Velle. & ꝙ ibi singulariter gl.mag.vbi bal. in l.pe.in v.colũ.C. de exec.rei iudi.& ſ l.dictantibus. C.de testa. Sed an cõstitutus pro alio, & etiã mãdatarius habeãt beneficium de fideiussoribus, vide bal. in rub.de fideiuſ.C. Cy.in auth.præsente.co.ti.& de eo qui constituit se principalem. Vide Spe.de renun.& cõclu.ver. sed si fideiussor.et gl. in corpore, d fideiuſ soribus, in prin.quã sequitur d. Abba.in c.ñ.de fideiuſ.& per Imo.hic. Et an habeant principales se obligantes beneficium diuisionis, vide Cy.in l.si diuisa. C.loc.in x.q.& vide Bal.in l.cum fidẽ de non nu.pec.& in auth. hoc amplius.

c in qb' fideiussor ex sua mora teneri non põt, secũdũ ea quæ dixi in l.cũ filius.§.j. de ver.ob.ꝙ tunc fideiussor non põt promittere pœnã.si principalis nõ promittit licet posit promittere interesse: quia ad illud etiã principalis obligatur. vt j.e l.stipulatus es.& no.j.eod.l.si quis pro eo.in
14 prin.† Tertio quæro, quid si fideiussor
d renunciauit [d] quibusdam exceptionibus, quibus non renunciauit principalis, an teneatur? R ñ. Aut sunt exceptiones prouenientes ex persona fideiussoris, quæ ad principalẽ nõ trãseunt: & istis potest renuncia
e ri: vt l.si fideiussor'.§.quædã.& ibi no.ś. man. Si vero sunt exceptiones, quæ competebant principali: tũc si quidẽ sunt exceptiones dilatoriæ, non valet fideiussio: quia secundum hoc debetur plus tẽpore, vt dictum est. Si vero essent peremptoriæ in totũ vel in partẽ: & tunc idẽ: quia nõ valet fideiussio: quia sic tenet in plus: vt ś.de duo.re.l.eadẽ.§.j.& ś.de consti.pe.
15 l.iij.§.j.† Quarto quæro, quid si in veritate fideiussor est principalis, et ad eũ principaliter negotium spectet, an posit teneri in plus? R ñ. quædam sunt q̃ respiciunt effectum: & in istis illud, ꝙ est in veritate, inspicit, vt l.sed & Iulianus.§.j.ad Macedo. & ad Velleia.l.sed si eũ.& l.aliqñ.& ś.de pac.l.sed si tm. Quędã sunt quæ respiciũt formam fideiubendi: & in istis non curo quid sit in veritate, semper inspicim' formã. hoc est, qs assumatur vt principalis, qs vt fideiussor. Vnde cũ hoc sit de forma, ꝙ fideiussor nõ obliget in plus, vt dixi in l. Græce.§.illud.puto quod obligationem vitiaret: & hoc est ꝙ hic dicitur: hi, qui accessionis loco accipiunt, &c. Sufficit em si accipiat loco accessionis: nec curo quid
16 sit in veritate. Quinto † quæro, quid ĩ eo
f qui pro alio promittit principaliter in se suscipiendo obligationẽ, an posit teneri in plus? Gl. dicit ꝙ nõ.ś.eo.l.Græce. §.illud.per illũ tex.q gñaliter loquit de oib'. qui pro alijs intercedũt. Ego contra puto aut enim quis promittit pro alio aio nouã di: & tunc cõstat, quod potest obligari in plus: vt j.titu.j.l.in diem. Idem si ab initio suscepit obligationem pro alio eadẽ ratione. Idẽ si principaliter promittit pro alio remanente in obligatione: vt patet in eo qui pro alio constituit se soluturũ, vt l.sed & si citeriore.ś.de consttuta pecunia. Et hoc est quod hic dicit tex. hi qui accessionis loco, &c. quasi dicat, sec' in his q principaliter assumuntur.

1 ☞ *Fideiussor soluens videtur actiones emisse.*
Actio mutuis cedenti est utilis cessionario.
2 *Exceptio quæ obstat cedenti, quando obstet cessionario.*
3 *Creditor, cui solutum est per fideiussorem, cogitur cedere officio iudicis, vel per conditionem indebiti.* 37.

CVm is Fideiussori soluenti, debent actiones cedi: quia soluendo videtur eas emisse. hoc dicit. Nota quod soluens videt eme-

in pe.col.C.de fideicom.quod ille qui vt principalis cum alio obligatur, nõ habeat hoc beneficium diuisionis Bal.in l.pe.C.de exec.rei iudi.& in d.l.di

Universidad de Deusto Biblioteca

dictantibus.

a ¶ Cũis. Actio inutilis. Et vide Bar. in l. qui se debere. de condi. ob cau. viũ barto. in l. & hæredi. in §. nos autẽ. supra de pac.

a ¶ Nõ. quod actio inutilis cedenti est inutilis cessionario. Vide Bal. in l. fin. C. de iur. do. And. Barb.

b ¶ Tãgit hic gl. Adde qd Pau. de Cast. in ghusdã lect. dicit in leg. si nomen. ff. de hær. vel act. vend. q̃ creditor debet se ostendere creditorẽ: & sic ostẽdere ĩstrumẽtũ principalis debiti: alias nõ põt petere executionẽ sententiæ. et iõ si nũquã sẽtentiã obtinuit cõtra fideiussorẽ non poterit petere executionẽ illius cũ nõ habeat qd cedat. Et ita dicit tenere Albertũ Galeoti ĩ margarita qd ẽ no. refert ergo ĩ l. sciẽdũ. de ver. ob. q̃ bonũ esset si in instrõ fideiussionis fieret mẽtio de debito principali: qa tunc iõ habebit necesse ostẽdere principũ ĩstrumẽti. Adde qd Bal. et An. in d. l. sciẽdũ dicũt q̃ si petit executio ĩstrumẽti cõtra fideiussorẽ nõ oportere ostẽdere instrm principalis, dũmõ fiat de eo declaratio ĩ instrõ fideiussoris. Nõ obst. quod no. in auth. si qs ĩ alt quo de edẽdo. qa ibi loquitur, qñ pducitur instrm cõfectũ ĩter alias psonas, seu inter easdẽ de quorũ partiũ voluntate cõfectũ est instrm, p l. optimã. C. de cõtrahẽ. & cõmi. sti. & cũ hac opin. ibi trãsit Imo. Pau. de ca. et Ang. in authen. vt spõsalitia largi. §. et hoc insuper.

c ¶ Oppo. de l. Adde Bal. per illũ tex. ĩ d. auth. pñte. C. e. vide aliqd p Bar. et Pau. de ca. ĩ l. inter. e. tu. §. fi. ĩ. eo. Adde secũdũ Pau. de ca. licet An. dubitet hic, vt ipse refert q̃ si statutũ dicat q̃ instrumenta mittãtur executiõi sicut suiæ diffinitiuę nõ obstante aliqua exceptiõe q̃ opponi nõ poterit bñficium diuisiõis: qa spedit sentẽtiã, sed bñficiũ cessiõis sic: qa nõ impedit executionẽ ter insolidũ, dũ mõ cedat. Sed si statutum nõ diceret, nõ obstãte exceptiõe tũc etiã poterit opponi bñficium diuisiõis: licet post sniam obiicinõ possit. latius hic vid.

d ¶ Tex. vt. Nõ q̃ fideiussor pmittit aliud quã principalis. Adde l. e. l. si stipulatus. & gl. in l. cũ filius. §. ĩ. in fi. de ver. ob. q̃ videtur sensisse in multis verbis illud quod sentit gloss. et Bar. hic.

re actiones. Item nota quod actio inutilis cedẽti, est vtilis cessionario. †Oppo. q̃ post solutionẽ nõ possit cedi: vt l. Modestinus. j. de sol. Glo. dicit, q̃ hic cessit in cõtinẽti: vel soluit actio q̃ cederetur, vel dixit, soluo vt cedas. qd idẽ est. Glo. diceret verũ in his q̃ principaliter tenẽtur: vt d. l. Modestinus. sed in his q̃ tenẽtur accessorie, semp soluẽs p suis obligationibus vt soluere: vt l. si filius. §. de in rẽ. ver. & l. Papinia. §. mã. & per Dy. ĩ l. Modestinus. j. de sol. Opp. de l. nemo ideo. j. de re. iu. Sol. ibi est regula à cõtrario sumpta. †Oppo. q̃ exceptio q̃ obstat cedẽti: & cessionario: vt l. apud Celsum. §. de authoris. §. ĩ do. exce. sed hic cedẽs poterat repelli exceptiõe: ergo &c. glo. dicit, q̃ istud ideo: qa iste cessionarius ẽt sine cessiõe soluẽs erat habiturus actionẽ. Sed ista rõ cõcludit cõtra reũ principalẽ, nõ cõtra fideiussorẽ: vt l. fideiussor. j. e. iõ dicit Dy. inhærẽs rationi tex. Sed certe p rõnẽ tex. non tollit cõtrariũ: iõ dic, q̃ qñ illud. qd est cã exceptiõis, purgat, & tollit facta cessiõe tũc exceptio q̃ obstat cedẽti, nõ obstat cessionarius: vt hic, & l. fi. ĩ prin. C. de iur. do. alias secus. vt l. apud Celsum. §. de authoris. †Querit gl. pone q̃ creditor nõ vult cedere actionẽ, quo iure põt agi. Et remedia sunt q̃ iudicis officio, vt l. modestinus j. de sol. per Dy. in l. si res. §. j. s. de le. j. Gl. hic dat remediũ q̃ potest cõdicere tãquã indebitum, quod not. et si opponeret creditor q̃ est debitum: tunc dic qd non cessit. Quæro an in partem vel insolidum: et dic vt dicã in l. Modestinus. j. de sol.

An ille qui tempore est liberatus, sit liberatus à ciuili & naturali.

38.

SI quis postquã. Quæro de quo errore? Et gl. dicit facti. Dy. dicit vel iuris, vt l. j. §. vt in pos. le. Quæro quid si ex certa scientia? Et gl. dicit q̃ teneret, vt l. sed et si qs. §. fi. §. si quis cau. Secũdũ hoc intelligas qd hic dicit fideiussio est nulla, s. in effectu: qa liberatio põt cõdici: quia cõdictio hic cessat ppter sciẽtiã. Sed si ĩtelligeres q̃ est nulla ipso iure, qd vt verius, vt j. dicã: tũc fideiussor ex certa scientia nõ teneret: qa nõ est obligatio cui accedat. †Quæro, vtrũ ille qui est liberatus tempore, sit liberatus à ciuili & naturali, vel à ciuili tãtũ. Et hic videtur casus q̃ à naturali & ciuili: quia si à ciuili tantum tunc teneretur fideiussor. quod hic negatur. Iu contrarium est veritas, vt l. obligationum fere. §. placet. supra de act. & obli. & l. si pupillus. §. de admi. tut. & leg. at qui naturali. in prin. supra de neg. gest. Gl. tangit. & per Dy. in l. vit. j. rem rat. ha. & ibi plene dicã. & p Cy. in l. cũ quis. C. de iur. et faci. igno. sed hic fuit error & per errorem intercessit. Sed istud facit me plus dubitare. quia si est naturalis: tunc si defuisor debet teneri & debet condici liberatio, vt l. j. in prin. supra vt in pot. leg. Sed respõdeo q̃ obligatio est aliqua, sed non in effectu. Sed glo. in dicta le. j. super verb. exceptione. tenet q̃ hic ipso iure est nulla. Vnde oportet nos intelligere hanc l. eo casu quo tẽpore tollit naturalis obligatio, vel oiseius effectus: quod dic, vt plene dicam infra, rem ra. hab. l. fi.

39.

SI Stichũ aut pãphilũ. Ibi vtrum pmissor voluisset, sed simpliciter bene possum fideiussorem accipere: quia tunc non posset eligere alium quam principalem. supra eo. l. Græce. §. si quis Stichum. Ray.

A Titio qui mihi. Si tẽpore existentis cõditiõis nõ est res vel persona quæ in obligationem deducitur fideiussor nõ obligatur. h. d.

40.

VT fideiussor. Fideiussori contra fideiussorẽ non datur actio nisi cessa. h. d. Opp. q̃ imo sit dãda, vt §. e. l. fideiussoribus. C. e. l. cũ alter. Sol. nõ datur à lege, sed cedit à creditore, vt ĩ cõtrario. qd qñ fiat, tãgit hic gl. b Sed dic vt dixi §. e. l. cũ is. Op. imo q̃ sine cessione agat, vt de tu. et ra. dis. l. j. §. nũc tractemus. Solu. aliud in tutoribus & similibus. Sed q̃rit q̃ est rõ diuersitatis. Gl. assignat vnã rõnẽ: quia illi ex necessitate, hi ex volũtate obligãtur. Sed hoc nõ cõcludit: quia secũm hoc nec cõtra reũ principalẽ debẽt dari: quia voluntarie fideiubet. Item vnus de correis habet actionẽ cõtra aliũ, licet volũtarie se obligent. vt leg. j. C. de duo. reis. Dat alia rationem gloss. quia fideiussor habet regressum contra illum, sed tutor & magistratus non. Et ista ratio non concludit: pone quod principalis nõ est soluendo, vel non datur regressus contra principalem, vt l. Marcellus. supra eo. Quare dicunt docto. quod ratio est: quia fideiussor soluens negotium principale gerit, nec spectat ad confideiussorem in veritate: ideo contra eum non datur actio nisi cessa. Contra fideiussores non subuenit, sed ĩ tutoribus duobus reis secus: quia æqualiter ad vtrũque spectat. Et gl. tãgit in fi. magnæ gl. l. si ex duobus. §. de neg. gest. in l. j. magnæ gl. C. de transa. et per Cy. in d. l. cũ alter.

41.

SI fideiussores. Si fideiussor in defectũ principalis accipitur eo existente soluendo fideiussor non tenetur. h. d. Opp. & videtur quod non sit curandum an hæres sit soluendo vel nõ, sed statim potest conueniri, vt leg. fideiussor. §. final. supra eodẽ titul. quod soluit gloss. quod ibi decessit sine hærede. quod non placet, vt ibi dixi. Dic ergo quod hic debet discuti hæres sicut defunctus: quia fuit habitus respectus ad rem. Quod apparet: quia discussio debet fieri ipso volente soluere, vt leg. decem. in fi. supra de verb. oblig. sed in l. si fideiussor. in fine fuit habitus respectus ad personam. Quod apparet: quia eo ipso quod est in mora, stipulatio impletur, licet sit soluendo.

Exceptio quæ non impugnat sententiam, potest opponi post sententiam.

Idem respon. †Exceptio quæ nõ impugnat sniam, potest opponi post sententiã. Op. de

c l. c peremptorias. C. sentent. rescin. non poss. gloss. dicit quod speciale est hic. Sed illa est veritas: quia ideo opponi põt: quia nõ impugnat sententiã: alias non posset opponi. Ista fuerunt verba Dy. relata per Cy. in d. l. j. C. de iur. et faci. ign. Op. de l. fideiussor. §. e. Sol. ibi impugnat sentẽtiã beneficii diuisiõis.

Principalis si promittit decem corbes frumenti & fideiussor æstimationem, an valeat.

43.

SI ita fideiussorem. Si principalis promittit pecuniam, fideiussor aliam quantitatem, nõ tenetur. h. d. Sed dĩ hic, fideiussor non põt obligari in aliã rẽ quã principalis. Oppo. de l. j. §. antepe. §. de cõsti. pe. Sol. illud in cõstitutore: aliud in fideiussore. Rõ, qa qui cõstituit nõ ita accessorie tenetur. †Quærit gl. pone q̃ principalis promisit decẽ corbes frumẽti, fideiussor æstimationẽ. tex. videtur[4] innuere q̃ valet. Gl. dicit cõtra in l. Græce. §. si qs Stichũ. supra eo. Sed cõtra istam gl. alia gl. est in l. si quis pro eo. in princ. j. eo. et videtur casus j. l. stipulatus es. Dic quãdo q̃ venit in obligatione quid dari, & tunc loqtur ista gl. Sed si principalis, pmisit factũ tunc fideiussor põt promittere pecuniã, vt in cõtrario. Et rõ est: qa in obligatione dari nõ venit interesse, sed in obligatiõe facti sic, vt l. stipulationes

Universidad de Deusto Biblioteca

tiones nō diuiduntur & ideo: quia est spes vt deuenisatur ad æstimationem, fideiussor potest pecuniā promittere. 44.

SIa Titio. Fideiussores diuersorū non recipiunt beneficium diuisionis.

1 *Fideiussor potest promittere æstimationem quando principalis promittit factum.*
2 *Conuentus qui non potest non facit committere stipulatorem.* 45.
3 *Aduocatus in causa propria, quando possit petere salariū quod alteri aduocato daretur.*

STipulatus es. Cōtractus cui nō statur cōditione nō impleta non inducit pœnæ cōmissionem. h. d. Tu habes hic tria notabilia multum. Primū † q̄ si principalis promittit facti ū, fideiussor pōt
1 promittere pecuniā. & no. in l. cū filius. §. j. de ver. obli. Secūdo
2 no. † q̄ cōtractus cui nō statur, nō facit cōmittere stipulationē.
a Itē nota q̄ est par, si ego facio ac si alteri locassem. Et facit ad
3 quæstionē † q̄ si emi domū, & fuit à me euicta: & ego fui ad-
b uocatus, an possem petere salarium meū[b]? Et videtur hic casus q̄ nō. Sed ista lex nihil facit: quia hic tenet fideiussor sub illa cōditione, qua fuit stipulatio concepta, scilicet quanti alij locassem &c. Quidam tamen istud idem tenent per l. q̄ si domus. in fine. & l. habitatores. C. locati. Spec. tangit istam quæstionē in titu. de expen. §. postremo. versi. quid si victor. & determinat idem per l. sed & si lege. §. qd aūt. in fi. de peti. hære. quæ nihil facit: quia ibi expensæ verè erant factæ: in quæstione proposita nō erant factæ expensæ: ideo illa coniectura hic non habet locum. Sed determino sic. In istis obligationibus empti & venditi venit interesse: ideo agam cōtra te ad interesse: quia desijt propter hoc lucrari ex alia aduocatiōe, in qua non potuit esse propter hanc causam. & ideo vincā §. de actio. emp. l. j. in prin. & C. de euictio. l. si cum quæstio. Aut ego volo petere salarium meum proprium, & non possum, vt C. de fru. & li. expen. l. fi. secundum secundam lectu. facit ad prædicta. l. non ignoret. C. de fruct. & lit. expen. 46.

1 *An fideiussor possit statim agere cum se obligauit per instrumentum guarentigia.*

RIdeiussor pro uenditore. Fideiussor postquā est condemnatus, potest agere. hoc dicit. Nota conclusionem libelli alternatiui, licet text. in l. Lucius. §. manda. videatur dicere q̄ possit agere simpliciter[c] vt liberetur,
c sed illa suppletur per istam, vt §. manda. l. si mandato meo. cir-
1 ca princip. Et hic est argumen. † quòd quando fideiussor obli-
d gat se per instrūmentum[d] confessionatum vel guarentigiatū, quod habet paratam executionem sicut sententia ex forma statuti q̄ statim possit agere.

1 *Fideiussor accedens uenditioni rei sacræ, uel liberi hominis quando obligetur. Et quando uenditioni rei minoris. in prin. legis.*
2 *Fundo dotali uendito si in uenditione detur fideiussor quando obligetur.*
3 *Obligatio naturalis an oriatur ex cōtractu cui lex resistit, & fideiussor accedere possit. Quatuor species contractus scilicet contractus, obligatio, actio, & executio.*
4 *Contractus si prohibetur fieri respectu personæ, ex eo non oritur naturalis, nec ciuilis obligatio.*
Contrahens contra legum præcepta peccat mortaliter.
5 *Statutum prohibens certis personis contrahere, impedit naturalem obligationem nasci.*
6 *Statutum quod mulier uel minor non possit uendere sine consensu consanguineorum impedit ortum obligationis naturalis.*
7 *Lex disponens aliquem ex aliquo contractu obligari, impedit ciuilem & naturalem obligationem.*
8 *Lex disponens quòd aliquis contractus inter aliquos non ualeat, si ab initio impeditur naturalis & ciuilis.*
Lex si annullat contractum factum inter aliquos, si aliquid non fuit obseruatum non impeditur obligatio, sed paratur exceptio.
Statutum quod instrumenta donationum insinuari debeant intra sex menses, alias non ualeant, non irritat donationem ipso iure, sed parat exceptionem.
Lex cassans contractum ex postfacto non tollit ciuilem obligationem.
9 *Lex disponens quod ex aliquo contractu actio petitiōue non detur uel quod aliquis nō audiatur, quod non impediat ortum actionis, si aliter de iure communi oriebatur, sed iudicis officium si ex illo actu oriebatur.*
Clausula, petitio non detur, in criminalibus inducit quod ipso iure non audiatur.
10 *Lex quando prohibet aliquid non alienari, & sic executionem resistit, impedit tacitè contractum, obligationem, & actionem.* 47.

CVm lex. Vbi lex resistit venditioni nō tenetur fideiussor. hoc dicit. Oppon. de l. & si is. C. de prædi. mi. Solut. hic loquitur qn̄ lex resistit

a ✠ POMATES. Et facit ad q. Nota si emi domū, & fuit mihi euicta, & fui aduocatus, an possim petere salarium aduocationis. Vide Bal. in l. fi. C. de fruc. & lit. expen. & ibi Ang. dicit q̄ non procedit qn̄ agitur de interesse, si forte aduocatus istā aduocationē ñ potuit interesse alijs aduocationibus.
b ¶ Petere salariū meū. l. fi. ad fi. de fru. & li. expē. & ibi bar. ī fi. vbi et Ang. dicit q̄ nō ,pcedit qn̄ agitur ad interesse si forte aduocatus propter istā nō potuit interesse alijs aduocationibus. Et vide Bar. in l. si qs domū. ī. lo. Et adde q̄ not. ad id Bald. ī l. omnē honorē. C. quā. prouoc. nō est ne. Contrariū tñ tenet Cy. in l. Arethusa. ī. de sta. homi.
c ¶ Agere simplr. Vide Bald. ī l. facere. ī. fol. ma. & p Spe. ī ti. de iudi. §. sponsalia. versic. fideiussor. per Bal. in l. si pro ea. C. man. d. & ī l. Lucius. ff. mā. in re. antiqua. & in l. fi. C. de vsu. rei iu. & ibi q̄rit qd si fideiussor tm ē cōdēnatus qm̄o debeat formare libellū. et d forma libelli qn̄ fideiussor agit antequā soluat. Adde Bar. in l. si p ea. ī iij. quæ. C. man. & l. si diuersa. C. eo. & l. si mādato meo. §. si iudicio. ff. mandati.
d ¶ Per instrm. Circa eādē l. not. q̄ qn̄ fideiussor obligat se per instrm guarentigiatū habet executionem paratā: qa pōt incōtinēti petere a principali se liberari. Idē tenet Bal. in l. si pro ea. C. mā. ī ij. q. Sed Lud. hic tenuit contrariū. q̄ no. ad limitationē d. l. Lucius. hic alle. & opt. Bart. Tegē Bal. & ibi Cy. in l. certū. in iiij. col. C. fa. erc. vbi idē dicit si est obligatus p scripturā mercatorū q̄ scdm formā statuti habet executionē paratā. & vide q̄ not. Bal. in l. Lucius ī. man. in repet. antiquis. Cū Bart. tenet Aug. & Imo. Et de hac q. hr̄ in trac. guaren. ī vj. q. ij. ptis principalis. Add q̄ Paulus de cast. hic refert ang. reprobare bar. in eo q̄ vult q̄ qn̄ fideiussor ē obligatus p instrm confessionatū posuit statim agere: qa sciebat fideiussor a principio posse incipi ab executione: & nihilominus fidem dedit de soluendo, vnde decipereē debitor si statim ab eo posset molestari ipso a creditore adhuc non molestato: ideo concludit non posse agere nisi diu steterit ī obligatione. quod paulo placet, licet dom. Alex. alle. Ang. pro opt. Bar.

odio emptoris, vt qa dolo vel metu extorsit venditionē: ibi vero resistit personę priuilegio. & hæc est vna lec. scdm quam debet hic intelligi q̄ ab initio fideiussor tenet ipso iure, sed liberat per actionē qd' met' cā. vel de dolo habet exceptionē, vt §. qd me. cā. l. si cū exceptione. §. Labeo. & l. metū. §. sed quid prætor. & §. de excep. l.
e exceptione. §. rei. Vel soluit[e] gl. hic loqt quando lex resistit propter naturā rei cuius nō est commercium, vt quia res sacra vel religiosa, vel liber homo. In contrario vero propter priuilegiū personæ, vt insti. de cōtrahen. emp. §. fi. & scdm istam istā lec. q̄ hic dicit liberetur: expone, i. ab initio nō tenet. Vel dic vt ibi dicit glos. Sed nō curo de so. quæ ibi ponunt. Tu potes dicere q̄ in l. & si is. lex nō resistit venditiōi, sed resistit alienationi: hoc est trāslatiōi dominij, quæ nō pōt fieri: ideoq̄ obligationi personali pōt accedere fideiussor cum per hoc nō prejudicet minori. l. ta tenet Pet. & Cy. refert. C. de legibus. l. nō dubiū. q̄ satis placet, vt j. dicam, licet etiā prædictæ solu. placent. Opp. ad rationem huius legis nā & quod cōfideiussori succurratur cōtra principalē, fideiussor nō liberat, licet liberet principalis, vt l. j. C. de fideiusio. mi. Dicit gl. fateor q̄ per istā rō nē fideiussor nō semper excusatur. q̄ non placet: quia secundum hoc ratio nō esset generalis. Dic ergo q̄ in lege cōtraria minor potest in integrum restitui cōtra fideiussorem, sicut cōtra reum principalē: nō fideiussori nō succurritur: quia ī effectu nō
3 habet regressum cōtra minorē. † Op. contra secundā lect. supra positā, & videt q̄ valet venditio rei sacræ vel liberi hoīs: vt l. liberi. & l. & liberi. §. de contrahen. emp. Si ergo tenet principalis non excusatur fideiussor, licet possit habere regressum cōtra principalē. Sol. dicit gl. fateor cōtrarium nisi poneres vēditorē ignorasse: als fideiussor nō potest excusari propter reū sed propter se sic: si ex persona sua haberet aliquam exceptionem. Sed contra istā gl. op. & vī q̄ licentia, vel ignorantia venditoris nō debet attendi, vt d. l. & liberi. & l. & liberi. So. dicit Dy. q̄ nō debeat attēdi q̄ tū ad emptionē cōtrahendā, vt ibi, sed quātum ad hoc vt ea cōtracta teneat venditor & ad interesse curat, vt hic. Sed certe saltem ad restitutionē pretij tenet, vt l. emptorem. §. fi. de actio. emp. ergo ad illud saltem tenet fideiussor: & sic hæc solu. non placet. Dicit ergo quod hic dicit in glos. venditorem ignorasse: subaudi & emptorē sciuisse, vt ll. contrarijs: tunc ,pcedit hæc lex sine scrupulo. † Quæro quid
2 in fundo dotali? Respondit gl. forte idē q̄ ī minore, scdm Ir. & sic innuit q̄ teneatur, sicut tenetur pro prædio minoris vendito. vt C. de præd. mino. l. & si is. In contrariū videtur gl. §. de test. mi. l. dotalē. quę vī velle quod rei dotalis nō sit cōmerciū

e ¶ Vel soluit. Colligе ex hac no. glt. qn̄ dicitur res esse in commercio & qn̄ non, q̄ optime declarat Bal. in l. & si dous. in vlti. col. C. de iure do.

a ¶Non tenet. Sed gl. & Bal. in d.l. prędium. hoc intelligūt qñ emptor sciuit fundū esse dotalē. secus si ignorauit. & ibi vide Bal. qñ interuenit consensus viri, an validet vēditionē. ad Bar. hic vide, & pōdera verba Bal. in d.l. si prędiū. in ij. q. in ver. nunc succedit alia qō. & ibi in fi. quid si interuenit iuramētum contrarium, tenet Bal. in l. fi. C. in quib. cau. in inte. resti. non est neces. l. j. ſ. de li. & posth. in gl. & gl. in c. statutū. sup verb. cōmittit. circa med. de rescrip. in vj. gl. in d. cle. j. allegaui tibi in ij. co. & ibi post Bar. in l. vniuersa. C. de pci Imp. of. & gl. i l. placitā. C. de sen. quā glo. et singularē facit Pet. de anc. in c. statutū. in fi. de rescri. li. vj. Ad quā gl. facit qđ dicit Bal. in l. placit. ij. col. C. de sent. Idē in ordine dato a principe. & vide Bal. in d.l. certa. q vbi statutū annullat, nec dat formā annullādi actus nō est statim nullus, nisi petat annullari. Et dicit Inn. in c. cū dilecta. de rescri. q vbi datur certus ordo a Papa, & ille nō seruat: actus est ipso iure nullus.

sicut nec rei sacræ vel religiosæ. Item no. C. de iur. do. l. si prædium. Cy. ibi tāgit et bene dicit, q fundi dotalis nō est prohibita vēditio, sed alienatio fauore mulieris: & ideo si ipsa mulier vēdit, nō tenet [a] ipsa nec fideiussor haberet regressum contra eam, quod esset cōtra hāc legē. Ita debet intelligi qđ no. in d.l. si prædium. & C. de legi. l. nō dubiū. Aut vendit maritus vel extraneus, & tūc tenet ipse, et fideiussor. Ita loquit hæc gl. & pbatur ſ. de vsu. l. cū

3 vir. cū. si. †His pmissis pclaratione tex. & gl. videamus generaliter quādo lex resistit [b] cōtractui, vtrū ex illo cōtractu nascat naturalis obligatio: & vtrū posset accedere fideiussor: & ex his apparebit declarata hæc lex, & materia tota. Pro cui' euidentia debes scire, q quatuor sunt species cōtractus, s. contractus, obligatio, actio, & executio. Vnde lex quādoq resisit contractui præcipiēdo ne fiat, & hoc

4 fit †qñq dirigendo preceptum ad psonas ne cōtrahant: & tunc nō valet: nec oritur obligatio ciuilis: nec naturalis, nec pōt accedere fideiussor, vt C. quæ res ven. non pos. p totū. C. de sac. san. ec. l. iubemus. & aut. hoc ius porrectum. & C. de agri. & cen. l. quēadmodū. li. xj. & non lice. ha. metro. lo. l. j. li. xj. de cupr. ex luco Daph. l. j. & ij. li. xj. Et q tali casu obligatio naturalis non nascatur, probatur in l. eos. §. j. C. de vsu. cōiuncta l. si nō sortē. in prin. de cōdi. indebi. & hoc casu poterit loqui hæc lex, & C. de legi. l. nō dubium. idem si prohibitio fiat ex parte vnius contrahētiū tantum: tunc enim nō potest queri obligatio etiā naturalis, vt C. si quis alteri, vel sibi. l. fi. & ſ. de contrahend. emptio. l. non licet. & hoc casu etiā poterit intelligi hic, & dicta l. nō dubium. Ratio prædictorū est: quia obligatio naturalis dicit de iure gentium, vt l. Stichū. §. naturalis. ſ. de solutio. & l. cū amplius. in fi. de re. iur. sed de iure gentium debemus obedire maioribus, vt l. veluti. ſ. de iusti. & iure. Ille ergo qui cōtrahit cōtra præcepta legum, facit contra iusgētium, merito nō obligat naturaliter. Pro hoc facit: qa peccat mortaliter: & sic de iure naturali non obligatur, vt dicā j.

5 eodem in l. si quis pro eo. in prin. †Et prædicta tene mēti, p statutis terrarum, quæ prohibent certas personas cōtrahere. Nā impedit cōtrahere naturalē obligationē. Pro hoc ſ. de contrahend. emptio. l. si in emptione. §. j. ibi: mores ciuitatis &c. Præterea, si interdictum iudicis hoc operat, vt l. is cui bonis. ſ. de verbo. obliga. ergo

6 eadem ratione interdictū legis. †Sed iuxta prædicta quero, qd si statutū dicit [c] q minor vel mulier nō possit vēdere sine cōsensu cōsanguineorū: an p hæc verba videat eis præceptum factū ne vendant, vt sic impediatur obligatio naturalis. Videt quod nō. nā lex dicit quod alteri stipulari nemo pōt, vt ſ. de verb. oblig. l. stipulatio ista. §. alteri. & Insti. de inuti. stip. §. alteri: & tamē nō impeditur [d] obligatio naturalis, vt ibi nota. Cōtra puto, vt d.l. j. & ij. C. quæ res vendi non poss. Præterea dicere quod nō possit cōtrahære, nil est aliud, q auferre ptātem & facultatē vendēdi. Sed qñ aufert facultas cōtrahendi, impeditur obligatio naturalis, vt C. de sac. san. eccle. l. iubemus. cōiuncta l. nō dubiū. C. de legi. ergo &c. Non obstat §. alteri. qa ibi loquitur de presenti, s. alteri stipulari nemo pōt: & sic declarat q ius non assistit illi obligationi: nō autem aliquid phibet in futurū, nec aliquam facultatem aufert, sed dicit q nō potest: sed in qone præsenti aufert potestatē in futurū, dū dicit, non possit, &c.

7 †Secūdo dixi, q qñq lex resistit obligationi: qa dicit lex aliquē ex aliquo cōtractu nō obligari: an ex hoc impediat naturalis obligatio? Videt q nō: qa dicit l. q pupillus obligari nō pōt: vt l. si pupill'. in prin. & l. obligari. in prin. ſ. de auth. tut. Sed pdicta nō faciūt: qa loquunt p verbū pōt, qđ præsentis tēporis est: & sic nō resistit, sed nō assistit: vt dixi ſ. proxime. Dic ergo q qñ lex resistit obligationi, impedit ciuilē, & naturalē obligationē: vt ſ. e. l. sed & si serui. & ibi no. & ibi dixi: & pbatur, expresse. C. ad vell. l. antique. §. fi.

8 †Sed pone q lex dicit, q talis cōtract' inter tales nō valeat, qd importat [e] hoc verbū, nō valeat? Rñdeo, si quidē dicit q nō valeat ab initio: tūc videt prohibita naturalis, & ciuilis obligatio. Hoc pbat. ſ. de do. inter vi. & vxorē. l. j. vbi dicitur donationē inter virū & vxorē nō valere. qđ intelligitur etiā quo ad naturalē obligationē. Qđ patet: qa ei nō pōt accedere fideiussor, vt l. v. §. si vxor viri. ſ. de do. inter vi. & vx. Sic debet intelligi C. ad velle. aut. si qua mulier. & in corpo. vnde sumitur. Si vero cōtractus ab initio valet, sed si ex post facto aliquid nō obseruet, lex dicit q nō valeat: tūc nō impedit obligatio, sed paratur exceptio. quasi dicat nō valet in effectu, vt C. de pci. Impe. off. l. vniuersa. & ibi est expressum: & ideo statutum hui' ciuitatis quod dicit q instrumēta donationum debeant insinuari intra sex mēses: alias non valeant, non irritat donationem ipso iure, sed pducit exceptionem: sed si lex diceret ex postfacto, tales cōtractus cassamus, &c. tunc tolleretur ciuilis tantū, & remaneret naturalis: vt dicam in

9 rescripto principis. j. eo. l. vbicūq. †Tertio dixi, [f] q lex quandoq resistit actioni, seu petitioni: vt quia lex dicit: q ex tali cōtractu actio petitio ve nō det: vel talis nō audiat: & tūc si ille act', sup quo lex sic loquit, erit talis, ex quo al's de iure cōi oriebat actio: tūc p dicta verba nō impedit actio oriri, sed parat exceptio: vt ſ. ad vellei. l. ij. j. & ſ. ad Mecedo. l. j. prin. & ſ. ad Treb. l. j. i prin. & §. j. q sunt multū notanda pp ter statuta. Si vero ex illo actu non oriebat actio, sed solū officiū iudicis: [g] tūc dicta verba iducūt, vt nullo mō audiat: C. q & aduersus quos. l. fi. quod patet: qa cū nulla sit obligatio, sed solū sibi det audientia

b ¶Qñ lex resistit. Ad infra dicta per Bar. vide d. Ant. in c. cū cōtingat. de iureiur. & ibi p Imo. in viij. mēb. prin. & in xlviij. char. cum seq.

c ¶Statutū dicit. Vide de hoc qđ hř in l. j. ſ. de noua. per Bar. in vi. col. & Bal. in l. nō dubiū. i pe. q. C. de legi. vbi oīno vide in x. col. in ver. ea q supra dicta sunt. et ibi etiā in pe. col. all. Bar. hic cōcor. Bal. in l. cū qs. C. de iur. & fact. igno. Sed q oriatur naturalis obligatio, vř i discursu tenere Bal. in l. fi. C. de do. pmis. & p Imo. in c. cum cōtingat. in viij. mēbro. de iureiu. Adde ad qō. formatā p Bart. cōsilio ccccxxxvij.

d ¶Nō impeditur. Et ad materiā adde q si testor dat certā formā actui fiēdo, & nō vltra pcedit annullādo actū forma nō seruata, nihilominus tenet cōtractus, qñ alias talis actus valeret de iure, dicta forma non seruata, scdm Bald. in l. si testator. de leg. ij. secus si lex daret ipsam formā: qa tūc licet lex ipsa vltra non pcedat annullādo actū nō pptere a valebit cōtractus. p d.l. non dubium. quā limita singulariter p gl. in clem. j. de iurepa. de hoc vide no. i l. certa rōne. & ibi Bald. C. qñ puo. non est nec. & Bal. i l. cōparationes. C. de fi. instru. i iij. op. & vide q plenius. Bar. in l. si ita qs. in §. ea lege. ſ. de ver. ob. & l. vniuersa. C. de pci. Impe. offe. adde qđ dixi de l. nō dubiū. C. de legi. Qđ limitat p glo. in d. cle. q idē tenet gl. in c. tuæ. de spō. duo. videlicet q vbi lex nō vltra pcedit annullādo actū: actus est ipso iure nullus, forma iuris nō seruata d.l. nō dubiū. hoc est verū, si ille actus habeat perpetuam cām phibitionis: secus si tpalē: qa tunc nō tenebit nisi apponat annullatoriū decretū. Ita dicit d. glo. no. sed ad ea quę ſ. dixi secūdū Bal. vide glo. no. in d. cle. j. de iurepa. & Io. an. in c. fi. de resti. spo. q glo. tenet forte cōtrariū adde q no. Bar. in l. ſtor. in prin. de ope. no. nū. & Ro. hic, & Imo. hic, & qđ not. Bal. Ang. & Imo. in

e ¶Quid importat. Adde Bar. & qđ ibi dixi i d.l. vniuersa. adde no. Bal. in l. j. i §. vbi autem. in penul. col. de cadu. tollen.

f ¶Tertio dixi. Adde Bar. in d.l. j. §. j. ſ. ad Trebel.

g ¶Officiū iudicis. Et sic poterit tūc iudex ex officio cōpellere. Et vide Inn. in c. [illegible] li. de accus. Et ad hoc vide Bal. in l. nō dubiū. in vltima q. C. de legi. circa fi. legis vbi exemplū lex dicit: quæ res minoris, &c. Aduertēdū quia qñ minor vendit prædiū suū, sine decreto, & sine authoritate curatoris licet contractus sit nullus in præiudiciū minorū. l. si ad recindendā. C. de prędi. mino. & tūc an ex illo obliget naturaliter. vide Bar. in l. j. de noua. tū ex dicto cōtractu ligatur maior cōtrahens cū eo. Vnde si minor factus fuerit plene etatis, pōt cogere alterū satisfū implere illū cōtractū: & idē si adhuc minor paratus sit facere solēnia, & necessaria ad ipsum interuenire. & ita tinēti, p tex. in l. Iulianus. in §. si qs colludente. cū seq. de actio. empt. & Insti. de autho. tut. in princip. Item dicunt Cano. in ecclesia alienāte rem sine debitis solennitatibus: vt not. Innoc. in cap. j. de his quæ fi. a maior. par. ca. Adde quod de hoc expresse glo. in cap. j. ne sede vac. & in l. cum hi. §. cum transactionem. ſ. de trāsac. licet ibi Bar. & But. teneant contrarium: & nota bene. Pro quo adde gl. in l. iuris gentium. §. prætor ait. in verbo dolo. & ibi Ange. de pact. & Bald. in l. j. in iij. col. C. plus valere quod agitur. Idē gl. in l. a diuo. de ritu nup. quā singu. not. Bal. in l. nō dubiū. in pe. col. C. de legi. & gl. & do. Bal. i l. iubemus. §. sancimus. el j. C. de sacr. sanct. eccles. Sed quid si contractus ex parte minoris non potest

Universidad de Deusto Biblioteca

dictia p officiū iudicis, ea audientia denegata denegabit sibi totū. Et ideo bene dicit Iac.de Are.qui dicit, q̃ in criminalibus dicta verba, videlicet sibi nō det petitio: inducūt q̃ ipso iure non audiatur. & bene dicit: quia accusatores nō fiūt per actionē, & obligationē, sed per accusationē: vt Insti. de pub. iud.in prin.l.igitur cū denegetur audientia, denegat totū. Facit C.de his qui ad eccle.confu.l.si seruus. †Quarto dixi, q̃ lex aliquando resistit executioni. Exēplū.lex dicit q̃ res minoris non alienet per tutorem, vel res dotalis. Ex eo enim q̃ interdicit alienationē, nō interdicit cōtractū, vel obligationē vel actionē: sed effectū, hoc est trāslationē dñij.quod sequitur ex traditione, quæ est executio obligatiōis. Sed licet p̄dicta nō ꝓhibeantur expresse, tñ videnī prohiberi: quia sunt prēambula ad alienationē: arg.l.oratio.s.de spon. & ideo est aduertendum. Nam tacitè videtur prohibitus cōtractus, obligatio, & actio, quatenus se extēdit ratio legis, vnde in re minoris eius fauore est prohibita alienatio: & per cōsequēs videt prohibitus contractus, obligatio, & actio, & ideō si minor [a] se obligaret, non teneretur ciuiliter, nec naturaliter, nec posset accedere fideiussor: vt hic. sed si extraneus promittit de euic. & daret fideiussorē tenereť: vt d.l. & si is. idē ī muliere: vt s.dixi.

1 *Debitor deportatus, liberatur ab obligatione, & ciuili, & naturali.*
2 *Fideiussor pro fisco intercedere potest.*
Fideiussor pro reo deportato accedere potest.

48.

SI debitori deportatio. Pro deportato ex maiori obli-
1 gatione, non pōt accipi fideiussor. h.d. †Quæro, an liberetur reus obligatione ciuili, vel naturali. Et dic q̃ sic, vt hic: & iure trāsfusionis: quia in fiscum est translatum. dicā j.e.
2 l.vbicunq;. Opp.de l.fina.s.de duobus reis. †Solutio. Pro fisco potest intercedere, vel pro alia obligatione simpliciter: vnde potest accedere fideiussor pro ipso reo deportato.

Si filius. Si filius numerat post emancipationē, acquirit sibi actio, licet tēpore patriē potestatis fuerit stipulatus. h.d. De illo casu dixi plenè in l.si filius, & in l. quidā cum filium. §.fi.s.de ver.oblig. & l.si dubitetur. §.filius.s. eo.

1 *Fideiussores si intercedunt diuersis temporibus, unus non uidetur intercedere contemplatione alterius.*
Duo fideiussores ex interuallo fideiubentes habent beneficium cedendarum, quando alter potest effectualiter conuenirī.
2 *Fideiussores quando simpliciter intercedunt, qualibet tenetur insolidum, etiam si non sit dictum.*
3 *Minor si primò fideiussit, secundo maior, an uideantur inuicem fideiubere, & habeāt beneficium cedendarum.*
4 *Inter fideiussores quando sit locus diuisioni.*

49.

SI Titius. Fideiussor, qui non pōt effectualiter conueniri, facit locum beneficio diui-
sionis, nisi cōfideiussor fuerit sciens, vel errās iniustè,
b vel ex interuallo intercesserit, nisi his casibus fuerit in dolo creditor. h.d. Et hic est tex. ex quo fundo vnā opi. [b] in l.si stipu-
1 latus. in fi.s.e. †q̃ si diuersis temporibus intercedunt fideiussores, vnus contēplatione alterius non videtur fideiubere, & ideo non habet beneficiū cedendarū. Item fundabatur ex illo tex. s.eo.l.si plures. q̃ si duo ex interuallo fideiusserunt, q̃ ha-
2 bēt † beneficiū diuisionis, quādo potest alter effectualiter cōueniri: secus si nō posset effectualiter conueniri: vt hic. Opp. C.ad Velleia.l.si paternā. vbi muliere subducta de medio alī fideiussor tenet pro parte tanta. Soluit gl.ibi intercesserunt principaliter obligationē suscipiēdo: & sic quilibet tenet pro parte, cū nō fuerit dictū insolidū: hic intercesserūt fideiubēdo & sic tenent insolidū, etiā si non sit dictū. Oppo.C.de repu. quæ fiūt in iudicio.l.j.Sol.fallit hic in odiū dolosi creditoris.

Oppo.de l.q̃q̃.s.ad Vellei.Solu.ibi nō fuit in dolo: hic sic.

Quærit gl.qd vult dicere tex. ꝓpter incertū ætatis, &c. Dic
3 vt in ea. †Quæro, qd si minor primo, secūdo maior intercessit ex interuallo. Et gl.dicit q̃ idē vult dicere: qa dubitabā de minore ne restitueret: iō secdm fideiussorē accepi. Secō qñ simpliciter fuit accept: qa tūc respectu mutui periculi vī intercedere: & haberet bñficiū diuisiōis, sicut si simul fuissent accepti. Quero, q̃ est differētia iter mulierē, & minorē. Dic q̃ mulierē valere, an saltem in eius persona valeat? dic q̃ sic: vt no.Bal.in l.non dubiū. C.de leg.in decima col.in xj.opp. & est tex.in l. & si is. & ibi Bar. C.de præ dñs mino. Et p̄dicta intellige etiā in doloso cōtrahēte: vt no.dominus Ab. in c.dilecti.de emptio. & vendi.nisi cōtractus esset a lege ꝓhibitus: vt no. per gl.in d.l.a diuo. & adde gl. & Bar.in d.l. & eleganter.de dolo.ī.in principio.et ideo dicit bal. in l.neq; tutoris. C. de cōtrahē. & cōmit ten.stipulatio. q̃ statuta nolentia cōtractū mulieris valere sine solēnitate, intelligunt de contractu alicuius solutionis: secus in lucratiuo, vt no.docto.in d.l.ij.de noua. Primā partē videtur expresse tenuisse Ioan.de hg.iu c.cōstitutus. de rescrip. Vnde potes illud dictū limitare, vt ibi per Imo. & istud dictū refert, & sequit Bal.in prælud̃ns feudorū. Itē vide q̃ scripsi post bar. in l. p̄tor.in princip. s.de ope.no.nun. & quę dixi post Bar.in l.oēs populi.in q.an statutū iuratū reuocet. Itē facit glo.fi.in c.venerabilem.de elect. Adde q̃ statutū ꝓhibēs cōtractum mulieris sine solēnitate, nō debet intelligi de lucratiuo, Roma.consi.cclxxx. & de minore.ccccliij.

c quis scit, vel scire debet nō posse intercedere, vel errat in iure: sed in minore [c] pōt esse error facti: & sic probabiliter errat fideiussor. Vnde si in muliere poneremus iustū esse errorē, esset idē q̃ ī minore. si in minore, ponerē errorē īprobabilē qa oīb' aspectu videbat minor, esset idē, quod in
4 muliere. Vnde distingue, qñq; fideiussor nō pōt cōueniri effectualiter: & tunc aut hoc cōtingit ꝓpter eius inopiā, & nō est locus diuisioni: vt s.e.l.inter, aut alias: & tunc aut vnus fideiussor fuit accept' propter timorē hūc, ne alius iuuaret: & nō est loc' diuisioni: vt hic in gl. Aut nō fuit sic accept': & tūc aut intercesserūt simul, aut vnus post aliū. Primo casu, aut cōfideiussor sciuit aliū nō posse intercedere cū effectu, & nō est locus diuisioni. Aut ignorauit eū: & tūc aut fuit iusta ignorātia, aut supina. Primo casu, est locus diuisioni, vt hic, prout loquitur de minore. secdo casu non: ꝓut loqt hic de muliere. Secūdo casu, qñ vnus fideiussor intercessit primo, alī' possea: tunc ille, qui primo intercessit, nō habet beneficiū diuisionis, vt hic: ille vero, qui intercessit secdo, habet eodē mō quo qñ simul intercesserūt, p̄ hāc legem. Vbicūq; dixit diuisionis beneficiū nō habere locū, fallit si dolo creditoris alius fideiussor fuit acceptus: vt hic, in fin. quod no.facit j.de sol.l.res.§.huic.

50.

SI testamento liberatū. Exceptio, quæ cōpetit principali cōpetit fideiussori. h.d. Opp.de l.si qs reum.s.de lib.leg. Sol.ibi fideiussor non habebat regressū cōtra principalē: hic sic.

1 *Obligatio naturalis ad antidora, quando impediat repetitionem indebiti.*

Ex duobus. Vbi solutū pōt repeti, vel redditū retineri, talis solutio nō parit liberationē. h.d. Ibi: ꝓpterea q̃ creditor, & c. iste versi.
1 nō reperit alibi ita bene. Et hic vī casus, † q̃ naturalis obligatio, qua qs tenet ad antidora, impedit repetitionē indebiti soluti: sed gl.s.de iusti. & iu.l.ex hoc iure. circa fi.gl.magnæ, dicit q̃ nō impedit semp: vt l.si nō sortē. §.libertus.s.de cōdi.inde.q.d. regulariter impedit, casualiter nō: sed certe in §.libertus. illa naturalis erat redacta ad p̄standi necessitatē, secundū gl.ibi posita. Vnde circa hoc sic dicas: Aut talis obligatio est redacta ad necessitatē: & tunc aut talis obligatio est redacta per ius ciuile ad necessitatem: & tunc aut talis obligatio respicit præstationē certæ rei, vel facti, vt est liberatus, qui naturaliter tenet ad operas obsequiales: & isto casu impedit: vt d.§.libertus. secdm alios q̃ itelligūt, q̃ ibi operæ obsequiales erant omnino indebitæ. Nā si essent debitæ, frustra tractaret de cōdictiōe īdebiti. Facit s.d cōd.

vide & no.Bal.in l.de ætate.in iij.quæstio.prin.de minori.

a ¶ Et ideo si minor. Hoc idē tenet dom. Christopho.de Castelliōe in. l.pacta q̃ cōtra. C.de pact. & Are.cōsi.ij.colū.iiij. ad fin. & xxviij.col. iij. & cxxix.co.ij. vide Soc.cō.ccxxxv.

b ¶ Vnam opi. Et vide Barto. & alios omnino. in l.si ex duobus. §.j.ī.de duobus reis. Circa idē ibi: alius fideiussor tenet pro parte tantū: adde quod not. Bal.in l.antiquæ. C.ad vel Ieia.

c ¶ Sed in minore. Ex his not. p glo. & doctor. collige, an contrahens cum minore præsumatur eum scire minorē? & not. in l.qui cum alio. de regu.iur. Et ad hæc not. se remittit Bal. in l.j.in fi. C.si aduersus creditorē. Adde no. per gl. & doct. in l.j. C.si minor se maiorē dixerit. Et adde q̃ hñs curatorē, habet p̄sumptionē pro se q̃ sit minor, vt no. Bal.ī l.ij.§. q̃ obseruari.de iur.calū. Tu oīno vide in l.ij.§.si a pupillo. vbi p bar. ī.pro empto. sed qd' nullus p̄sumatur minor nisi ꝓbet ē tex. & ibi Bal.in fi.in l. si maior. C.cōmuni diui. Tu late vide p Bal.in l.cum te. C.d proba. Quando qs dicatur minor, vel maior: & cui incumbat onus probandi

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Diuidi potest. vide Bar. in l. j. §. de cõdic. inde. in vj. col. & i d. l. cũ qs. C. de iure & fac. igno.

b ¶ Opp. de lege. adde no. o Bar. i l. hi q. in vers. ex his cõcluditur. i. eo. Pro cõcor. Aduerte. reuocatur in dubium. Plures sunt fideiussores, q̃ habẽt beneficiũ diuisionis ex epistola diui Adriani. Vnus soluit partem eũ tãgentẽ. dicẽs expresse, ego soluo ꝓpter meam liberet ope exceptionis. facti pacti præsidio. Bar. videt cõcludere ꝙ sic, in l. ex duobus. ff. de duobus reis. la ij. Cõtrariũ allegat tenere in hac l. inter eos. in §. j. Tu dic si videatur Bar. in hoc §. j. loquitur secũdũ iura antiqua secũdũ quę iura nõ cõpetebat beneficiũ diuisionis. Ideo dicit ipse in hoc §. j. videt facere diuisionẽ. Sed hodie qa necessitat creditor recipere partẽ ab vno quoque: ideo non liberalis. l. rẽ legatã. ff. de adi. lega. & sic secũdũ diuersa tempora ergo in contrariũ sentit hodie: et sic cõcordat cũ d. l. ex duobus. & cũ his quæ dixi in l. si ex toto. §. j. ff. de leg. j. & in l. si creditores. C. d pac. & vbiq; dũ loquit de hac materia.

c ¶ De equitate. Vide in materia not. i. eo. Si Titius. & omnino Bar. in l. ex duobus reis.

inde. l. cũ is. §. pe. ꝓut loquit ibi in matre. Pro hoc, qa si naturalis ꝓcedẽs ex pacto nudo impedit, multo fortius ea quæ ꝓcedit ab ipsa natura, quæ fortior est, adeo ꝙ pacto non põt tolli: vt l. iura sanguinis. j. de reg. iu. & de pac. l. ius agnationis. Aut nõ respicit certã pstationẽ: sed stat in suo genere: vt bñfaciẽti bñfaciam⁹: tũc aut indebitę soluit illud idẽ, vel tãtũdẽ: propter qd fuit cõtracta obligatio naturalis, & impedit repetitio. vt hoc versi. Aut soluitur aliud, & nõ impeditur repetitio: quia talis effectus non reperit in iure. Facit l. sed & si lege. §. cõsuluit. §. de peti. hæredi. cum gl. & gl. d. l. ex hoc. Cum enim ista obligatio contineat incertũ, non est efficax: vt l. triticũ. §. de verb. obli. de iure do. l. cum post. §. generi.

1 ☞ *Vnus ex pluribus hæredibus quãdo posit soluere partem suam. remissiue.*

2 *Exceptio epistolæ diui Adriani non facit locum repetitioni, & sit fauorabilis nu. 4.*

3 *Diuisum semel, iterum diuidi potest.*

5 *Ius diuisionis respicit modũ, & formam agendi, nõ ipsam obligationem perimendo effectualiter.*

Quod si duo fideiussores. Lex xij. tabularũ diuidit obligationẽ

inter hæredes ipsos iure: ideo quod soluit vltra debitum, potest condici: secus in diuisione, quæ fit ex epistola. h. d. Iste §. est subtilis & singularis: nunqd † possit vn⁹ ex hæredibus soluere partem suam. Dixi in l. ij. §. ex his. §. de ver. ob. & doc. i l. iij. C. de neg. gest. & l. pen. de condi. inser. Secũdo. no, † ꝙ exceptio epistolæ diui Andriani non facit locũ repetitioni. No. ꝙ † semel diuisum iterum diuidi põt: ⁴ar. contra ad hoc l. fi. j. rem pu. fal. fore. & ibi dicam.

Opp. tutus exceptione fauorabili soluẽs indebitum, repetit. l. qui exceptionẽ. §. de condi. inde. sed hic est tutus exceptione fauorabili: ergo &c. Sol. hic † est fauorabilis, sed nõ perpetua: qa põt esse ꝙ alter non est soluẽdo. Sed Dyn. dicit. ꝙ est dubia: & ideo perpetua: vt l. sufficit. §. de condi. inde. non dicit plus Glo. Insti. eo. §. si plures. dicit ꝙ nõ est sic fauorabilis, ꝙ posit repeti: & sic innuit ꝙ sit odiosa. Sed si illa gl. esset vera: tunc non posset beneficio diuisionis renũciari: vt l. tametsi. §. ad Mace. sed huic beneficio potest renunciari: vt in auť. de duo. reis. & auť. hoc ita. C. de duobus reis. l. si stipulatus. §. eo. ergo est fauorabilis. Quid dicemus? Dici §. eo. l. si dubitetur. ꝙ exceptio diuisionis respicit modũ exigendi, non ipsam obligationem: ideo illa exceptio non parit indebiti repetitionẽ: quia lex vult, vt tuum recipias, nõ venit principaliter perimẽdo ius actoris effectualiter. Et ratio est in l. si dubitetur. §. eo. quia non est facilis nominis emptio: ideo diuiditur: sed hic cessat illa rõ. postq̃ eũ soluit, videbat facilis emptio: vel hoc erat exp̃ssum in epistola, vt hic. Et ꝑ hoc † habes ꝙ ius diuisiõis respicit modũ, et formã agẽdi: nõ ipam obligationẽ pimẽdo effectualiter.

1 ☞ *Fideiussor in his quæ emergunt tempore stipulationis contracta ex persona sua non potest in plus teneri quàm principalis: sed in his quæ emergunt postea, sic ex sua mora.*

Quæsitum est. Ex persona rei principalis & fideiussoris. habetur ratio taciti tempo-

b ris propter locũ. h. d. Extra gl. oppo. de lege, ᵇmora. in fi. §. de verb. oblig. vbi fideiussor tenetur ex sua mora: hic dicitur contra. Sol in his † quæ veniunt tempore stipulationis contractę, non potest teneri fideiussor ex persona in plus q̃ principalis, vt hic: sed in his quę emergũt postea, potest fideiussor amplius teneri ex sua mora, sed non propria obligatione fideiussoria tenetur, sed vtili: vt ibi dicit tex. secundum Oldra.

1 ☞ *Quando successio habeat vim solutionis.*

SI debitori creditor. Pro qua quantitate creditor debitori

succedit, pro ea parte solutionis obligatio extinguit. h. d. Opp. de l. Vranius. j. e. Sol. successio, & solutio æquiparantur, non per omnia: vt hic. Eodẽ modo respondetur ad l. si socer. in princi. §. sol. ma. Dixi tibi in l. hæres à debitore. §. fi. §. eo. † ꝙ successio habet vim solutionis, vt hæres euitet dãnum: vt l. si ei. §. de euic. nõ habet vim solutionis, vt hæres habeat lucrũ: vt l. hæres à debitore. §. fi. §. eo. Itẽ nõ habet vim solutiõis, si hæres incideret in dãnũ, vt l. Vranius. j. eo. Sed qñ nõ affert damnũ vel lucrũ, haberet vim: tunc vtrunq; potest dicere iure cõfessionis, & potestate solutionis: vt l. Stichum aut Pamphilum. §. aliquando. j. de solu. & istud vltimum est verius, vt hic.

INter eos. Inter fideiussores, qui tenentur insolidũ, est locus epistolæ: secus si inter-

cesserint in virili. hoc dicit.

1 ☞ *Diuisio præiudicat creditori, electio non.*

2 *Creditor quando videatur diuidere, vel eligere.*

Fideiussor. Iste §. est subtilis, & nõ habet glo. h. d. Qd est solutum, nõ venit in diuisionis rationẽ

c ex epistola de rigore: secus de æquitate. ᶜh. d. No. ex isto tex. & Institu. eo. §. si plures. ꝙ beneficiũ diuisionis non potest opponi post litem contestatã, vt quidam dicunt: & dixi §. eod. l. si dubitetur. Opp. C. de probat. l. iij. Sol. In fideiussore, qui tenetur ex voluntate, inspicitur tempus litis contesta. vt hic: in pluribus tutoribus, qui de necessitate tenetur, inspicitur tẽpus quo prius conueniri poterit: vt l. iij. C. de proba. per Cy. Quęro: quæ est ista exceptio, de qua tex. loquitur. Gl. dicit de exceptione descendente ex epistola, vel doli, propter electionem. Primum non est verum: quia contra id quod dixerat §. Item secundum quod dicit, doli propter electionem, non bene dicit: quia electio non præiudicat: vt C. eo. l. re vs. licet diuisio præiudicaret: vt l. liberum. C. eo. Cõiungas ergo, quia ista exceptio oritur ex epistola cõjuncta cum æquitate. tu dicas mihi, ꝙ diuisio bene parit exceptionẽ: sed hic nõ fuit diuisio, sed electio. Cõtra, quia recipiendo partem videor diuidere: vt l. si creditores. C de pact. sed hic. partẽ recipit: ergo &c. Iac. de Are. dicit, & soluit, ꝙ hic soluit fideiussor simpliciter: secus si dixisset, soluo pro obligatione mea: vt l. si creditores. Sed non placet, ꝑ istũ tex. q̃ dicit. qui partẽ suo noĩe, &c. Old. soluit ꝙ hic in duobus fideiussoribus: ibi in duob⁹ reis. Et hoc ideo: quia necessariè habebam istud facere, scilicet partem accipere: quia habebam beneficium diuisionis: & ideo non videor diuidere, ex quo inducatur tacitum pactum: quia nemo in necessitatibus, &c. arg. l. fideicommissa. §. si rem. §. de leg. iij. & l. rem legatam. de adi. le. sed in duobus reis secũdum ista tẽpora possum insolidũ petere: ideo videor diuidere: vt d. l. si creditores. C. de pact. hodie in istis casibus in quibus duo rei haberent beneficium diuisionis, creditor partem recipiendo nõ

2 videt diuidere, sed eligere. Ex prædictis † habes ꝙ diuisio ꝑiudicat, electio non, secundùm veram opi. Io. in l. reos. & l. liberũ. C. eo. Sed † cùm quæritur, an videatur diuidere creditor

2 vel eligere: & sic distingue, aut creditor cõuenit in iudicio, aut pecuniã recipit extra iudiciũ. Primo casu, aut cõuenit omnes pro parte, & videtur diuidere: aut cõuenit vnũ tantũ pro parte, vel insolidũ: & nõ vr̃ diuidere, sed eligere: vt l. reos. & l. liberũ. C. eo. Et ex hoc apparet gl. in l. si creditores. C. de pact. non bene in omnibus dicere. Aut recipit partem extra iudicium, & tunc aut recipit ab eo, à quo poterat cogi partem recipere per beneficium diuisionis: & tunc videtur eligere, & non diuidere: vt hic. Aut ab eo, à quo non poterat cogi partẽ recipere: & tũc vr̃ diuidere partẽ recipiẽdo: vt l. si creditores. C. de pac. Fallit fauore vltiq; volũtatis. §. de le. j. l. si ex toto. §. j.

1 ☞ *An cùm plures fideiussores intercesserunt pro pluribus reis, an habeat locum beneficium diuisionis.*

2 *Et an fideiussores habeant diuisionis beneficium, ex persona principalis rerum.*

Duo rei. Inter fideiussores diuersorũ, nõ est locus diuisio-

1 nis beneficio. h. d. † Quæro vnũ: pone, ꝙ plures fideiussores intercesserũt simpliciter pro pluribus reis, an sit locus bñficio diuisionis? Et Iac. de Are. ꝙ sic: vt l. si duo. in

2 prin. §. de admi. tu. † Sedò quæro, secundũ Dy. duo rei habẽt hodie beneficiũ diuisionis; an fideiussores habent ex persona princip

principalium reorum? Et Dy. dicit ꝙ sic: vt l. pupillus. §. de fideiuſ. tu. coniuncta l. si rem pup. sal. fo.

a **Creditor.** Non cogitur quis prius pign^a distrahere^a ꝙ ad fideiussores venire. h. d. Quæro, an corrigatur per aut. de fideiusso. Et gl. ibi dicit ꝙ nõ. do. Dy. distinguit, aut pignus non potest vendi sine magna difficultate: & ita loquitur ibi. Aut potest vendi sine difficultate: & dicit Dy. ꝙ prius debet vendi. probo ꝑ rationẽ: quia fiscus debet prius excutere bona debitoris, antequam venire ad fideiussores: vt l. Moschis. j. de iure fiſ. sic prius cogi pignus vẽdere: vt l. fideiussores magistratuum. §. j. j. eo. & hodie est ius cõmune, vt prius principalis quam fideiussor discutiatur: ergo prius vẽdẽtur pignora. Sed credo distinctionẽ Dy. verã eẽ.

Cum inter fideiussores. Post factã diuisionẽ, periculũ ꝑtinet ad creditorem. hoc dicit.

1 ☞ *Fiscus ut hæres fideiussoris beneficium diuisionis implorare potest.*

2 *Exceptio diuisionis, an possit opponi post appellationem. remissiuè.*

3 *Fiscus qui successit fideiussori damnato, conuentus à creditore, debet condemnari; non reus damnatus.*

Fiscus quod non habeatur per omnia loco hæredis.

b **Bonis damnati.** [b]† Fiscus vt hæres fideiussoris, beneficiũ diuisiõis implorare potest. h. d. ibi: dãnati. propter delictum: & secũdũ hoc vno modo legit hic. Alia lec. est quæ hic nõ habet, sed ponit C. e. l. fideiussor. ꝙ fuit damnatus in causa fideiussoria: & postea bona denerunt ad fiscum: vnde cum fiscus conuenitur iudicati, petit diuisionẽ Ad istam lec. opp. C. eo. l. fideiussor. lac. de Are. dicit, ꝙ speciale est hic, priuilegio fisci: sed gl. in l. fideiussor. C. e.

2 dicit ꝙ hic appellauerat. Sed hoc† non procedit, quia post appellationem nõ possunt opponi exceptiones, quæ debẽt opponi ante litis contestationem: vt l. ita demum. C. de ꝑcu. Sed hæc est de illis secũdũ opi. quam tenui in si dubitetur. §. eo. Tene ergo ꝙ ex causa delicti, nõ fideiussoria erat damnatus: &

c ista sine scripulo procedit. Quæro, [c] an † damnatus debeat

3 damnari, vel fiscus? Et gl. dicit, ꝙ ille, & non fiscus: quia nõ ꝑ omnia fiscus habet loco hæredis, & in hoc ꝙ fiscus nõ habet ꝑ omnia loco hæredis: bene dicit gl. vt videbitis in l. quoties. in fi. s. tit. j. sed in eo quod gl. dicit fideiussor si damnatus fuerit: non est verum: quia postquam est in totum liberatus, non potest damnari: vt l. si debitori. §. eo. nisi esset restitutus: vt l. si debitor. C. de senten. paſ. & restitu. 53.

Amissum ruina. Damnum amissi pignoris ad creditorem non spectat. hoc dicit.

d **Inter fideiussores.** [d] Ibi damnum dabit nec restituetur minor, cũ vsus sit iure communi: vt §. l. ꝑxi. §. cũ inter. Opp. de l. etiam. C. si tut. vel cur. interue. Sol. & hic nõ fuit lęsus, sed vsus iure cõi: quia fuit facta diuisio eo tempore quo fideiussores erãt soluendo: sed tutores tenenẽ, si fuerunt nigligentes in exigẽdo: sed quando fideiussores non essent soluendo tempore diuisionis: & tunc minor esset læsus, & restitueretur.

Fideiussores à colonis. Iste §. habet duplicem lec. & hoc breuiter dicit secũdum vnam lect. Fideiussor simpliciter acceptus: tenetur ad pretium instrumenti fundi.

Plures eiusdem pecuniæ. Absolutoria lata ꝑ vno ex mãdatorib^s, alijs nõ ꝑdest. h. d. Iste §. debet ĩtelligi secdm distinctionẽ l. duob^s. §. à fideiussore. & l. vl. §. de iureiu. & l. j. §. si fideiussore. §. qua. re. ac. nõ da. An absolutio fuerit facta tãq̃ debitũ, vl qa nõ ꝑbatũ est, & c. dixi plenẽ ĩ l. ex duob^s. §. de duo. reis.

1 ☞ *Pace facta inter duas familias, si fideiussores hinc inde dati sunt de non offendendo sub pœna, & unus offendat: & ob hoc banniatur: tamen ad pœnam contra fideiussores agetur.*

2 *Fiscus bonis publicatis habetur loco hæredis.*

Fiscus ad pœnam sibi promissam contra fideiussores non agit, quando bona principalis sunt confiscata: secus si non sunt confiscata. 54.

3 *Fideiussor de iudicio sisti reum damnatum in una causa, non tenetur sistere in alia.*

1 **Capitis.** Fideiussores tenentur, licet capite principalis sit damnatus. h. d. Dyn. † dicit qd^ quæstio fuit Mutinæ: duæ erãt domus, q̃ habebãt inimicitias simul: fecerunt pacem, & dederunt inter se fideiussores de nõ offendendo: vnus ex vna domorum interfecit duo decim ex alia domo; modo illi^s de domo interfectorum fecerunt exbanniri illum interfectorem: deinde volunt petere à fideiussoribus pœnam, fideiussores dicũt, non potestis: quia vestro facto fuit dam-

e natus talis. determinatũ fuit^e ꝙ possit exi

2 gi pœna: vt hic. Sed quid † si fiscus ageret ad pœnam sibi promissam? R ñdeo, fiscus habetur loco hæredis, quando sunt bona publicata fisco: vt l. inter eos. §. fi. s. eo. l. ij. C. ad l. Iul. de vi. quia quando fiscus succedit debitori, fideiussor nõ tenetur: vt l. hęres à debitore. §. fina. s. eo. & l. in fraudẽ. §. si principalis. j. de iure fiſc. Secus si bona nõ sunt publicata: quia tunc potest à fideiussore petere pœnã. l. in fraudẽ. §. si principalis. j. de iure fiſ. Et hoc est verũ de fide

3 iussore de iudicato soluendo: secus † de fideiussore de iudicio sisti: quia in vna causa damnatus, in alia non tenetur sistere: vt l. sed & si quis. in principio. & §. ij. §. si qs cau. secundũ Dyn. quod dic, vt dixi. §. eo. l. inter eos. §. fi. & hoc multoties vidi, qd^ quãdo fiunt paces, dicũt sub pœna tanti: cuius medietas sit partis: alia sit fisci. 55.

f **Si in pignore.** Qui fideiussit ĩ principali, nõ tenetur^f in eo quod venit in pignoratitia. hoc dicit. Vide gl. quæ incipit, interest autem ibi. l. qui autem. §. j. Et de hoc interesse plenè dic vt §. de pigno. act. l. cum debitore. & ibi per gloss. 56.

Si ita stipulatus. Si ꝓba sunt apta ad infinitatem, toleratur infinitas. h. d. Vide gl. quæ incipit sic, ibi. §. hoc sermone. Sed hæc verba erant apta ad in infinitatem. ibi secus. Et de hoc distinxi §. de dam. infec. l. qui bona. §. fi.

1 ☞ *Iuramentum nõ est modus inducendæ obligationis in libero homine: in liberto sic. & quando ex iuramento oriatur actio. nu. 3.*

2 *Fideiussor in obligatione facti accedere potest, si principalis esset obligatus, & hoc modo intelligatur.*

3 *Triplex iuramentum: quia quoddam litis decisoriũ: quoddam introductoriũ obligationis: & quoddã cõfirmatoriũ.*

4 *Actio de iure Canonico oritur ex iuramẽto, & etiam exceptio.*

5 *Ex iuramento solo de iure ciuili, non oritur naturalis obligatio.*

Iuramentum non habet vim pacti.

6 *Iuramentum non confirmat contractus, qui sunt contra bonos mores.*

Pactum futuræ successionis non confirmatur iuramento.

Item pactum, per quod aufertur libera testamenti factio.

Item pactum, per quod aufertur libertas matrimonij.

Contractus dolo vel metu factus, an firmetur iuramento. remissiuè.

7 *Iuramentum non confirmat contractum reprobatum, principaliter fauore publicæ vtilitatis.*

Venditio rerum affixarum ædibus, non firmatur iuramento.

Pactum, per quod instantia prorogatur, non firmatur iuramento.

Statuto, per quod statuitur, vt ciuitas abundet hominibus, quòd qui tenetur reddere frumentum, liberetur dando pecuniam, renunciari non potest, etiam cum iuramento.

8 *Contractus prohibitus ratione publicæ vtilitatis secundario, firmatur iuramento.*

Alienatio fundi dotalis cum iuramento facta, valet.

9 *Iuramentum non confirmat contractum prohibitum à lege, fauore publicæ vtilitatis secundario, si lex præcipit personæ ne alienet: puta quòd mulier non alienet, vel quòd aliquis non emat.*

Facienti contra præceptum legis factæ ab habente authoritatem, peccat mortaliter.

Mulier, quæ primò iurauit se non alienare fundum dotalem, postea alienauit, & iurauit de non veniendo contra, non obligatur, & alienatio secundo facta non valet.

Fideiussio præstita de dote conseruanda non firmatur iuramento.

a ¶ Creditor. Pignus distrahere. Vtrum debeãt vẽdi pignora antequã deuenia tur ad fideiussores, adde Bal. ĩ vno verbo. l. omissis. C. eo. & Cy. in auth. præsente. tenet opi. Dy. hic, & Cy. alleg. gl. ĩ corpore de fideiuſ. ſ auth. Add ꝙ Pau. de ca. hic dicit dictũ Dy. singulare ad limitationẽ ipsus aut. quia licet principalis sit soluẽdo, & bona ĩmobilia nõ possint cõmode vẽdi, ꝙ poterit cõuenirĩ fideiussor cuius pecunia debet creditori. & ꝙ alibi nescit istud.

b ¶ Bonis damnati. ad ea quæ habent, vide oĩno Bal. in l. si vero pro cõdẽnato ĩ. qui satisda. eo.

POMATES.

c ¶ Quæro an. not. fiscum nõ haberi per oĩa loco hæredis. vide q̃ notaui in l. quoties. j. de nouatio.

d ¶ Inter fideiussores. Circa. l. faciũt no. ꝑ Bar. ĩ. l. j. j. de iure fiſ.

e ¶ Determinatũ fuit. Contrarium tenet Bar. in. d. l. si dubitetur. circa prin. l. sed & si aliquis. in prin. Et no. Dyn. in d. l. inter eos. & in. l. si vero. in prin. qui satisda. cogan. Adde ꝙ Paul. de Ca. tranſit cũ decisione ista. Ad de ꝙ Pau. de Ca. dicit mirari de Bar. qa ipse contrariũ tenet in l. si. de iureiur. et in l. adul. §. si eo tẽpore. de adul. qa aliud in sentẽtia, quę ferẽ cõtra vtilitatẽ partis. aliud ĩ iuramẽto qd̃ fit voluntate partis. Et ita disputãdo tenuit Richar. Malũ. etiã in cã criminali vt absoluto malefactore principali, nõ fit absolutus mãdãs vel alius accessorius.

f ¶ Nõ tenet. Sed an fideiussor q̃ ꝓmisit in cõtractu teneat ad resultationem cõtractus, vide Bal. ĩ l. si ꝓdium. ad fin. de ædil. actio.

Universidad de Deusto Biblioteca

Renunciari non potest titulo, ne fideiuss. do. dentur.

10 *Iuramentum interpositum super contractu prohibito in odiū creditoris est seruandum, licet contractum non confirmet: & ibidem quis sit effectus?*

11 *Cōtractus prohibitus fauore debitoris firmatur iuramēto.*

Contractus fideiussionis à muliere factus, firmatur iuramento.

Iuramentum non firmat contractum mulieris, uel minoris quando lex prohibet personam contrahere, non odio creditoris, sed fauore debitoris.

Iuramentum non confirmat contractum prohibitum ex parte debitoris: puta, nullus minor, uel mulier contrahat sine tali solennitate: & fiat contractus sine solennitate.

Contractus factus ab eo, cui bonis, ut prodigo, fuit interdictum, an firmetur iuramento.

12 *Contractus, cui lex non assistit, sed non reprobat, firmatur iuramento.*

13 *Contractus, qui reprobatur ratione solennitatis reprobatoriæ, non firmatur iuramento, si talis solennitas deficit.*

Iuramentum interpositum super contractu habet unam clausulam, si non ualet quod ago ut ago, ualeat ut ualere potest.

14 *Iuramentum interpositum super contractu prohibito ratione defectus solennitatis, non ualidat contractum.*

15 *Fideiussor qui non obligatur, quia in duriorem causam se obligauit, uel aliud promisit uel qui intercessit in casu, quo principalis non tenetur: si iurauit, tunc obligatur.*

Iuramentum non extenditur ultra consensum.

16 *Iuramentum interpositum super contractu prohibito ratione rei, uel materiæ, cuius commercium non est, contractum non firmat.*

17 *Contractus prohibitus propter utilitates subditorum firmatur iuramento.*

Donatio inter uirum & uxorem firmatur iuramento.

¶ Si quis pro eo. Iuramen-
tū non est
modus inducēdi obligationē in
ingenuo: ideo ei nō pōt accedere fideius-
sor, h. d. Et aduertatis ad nobilē legē. No
1 ta, qđ dixi in summario, † q iuramētū nō
est modus inducendæ obligationis in li-
bero homine, sed in liberto sic: vt l. fi. s. de
li. cau. & l. vt iurisiuran. in princ. s. de ope.
2 lib. † Secundò no. q in obligatiōe facti
pōt cedere fideiussor, si principalis esset
obligatus. Nā hic ideo nō tenet: quia pri
cipalis nō tenebatur. Ad hoc vltimū op
po. à diuisione, vt in gl. quæ incipit, di-
cit ibi: stipulatio ista. in principio. & j. eo
dem. l. sicut. Solue vt in gl. quæ hanc sol.
ponit magis perfectè quā aliqua alia: &
dic ibi, qui per alium facit. Pro hoc est ca
sus s. de verb. obli. l. continuus. §. si ab eo.
De ista materia vos habuistis vnā glo. in
l. cū filius. §. j. s. de verb. obli. sed illa princi
paliter loquitur, qñ principalis tenet ad
non faciendum: hic loquit quando tenet
facere. Aliam glo. habuistis s. de duobus
reis. l. nemo est. Alia glo. j. eo. l. sicut. Alia
est in l. inter artifices. j. de solu. sed hæc est
melior aliqua alia. Pro cuius declaratiōe
quando principalis tenetur ad faciendū,
an fideiussor possit accedere, distingue:
aut fideiussor accedit simpliciter dicendo
fideiubeo: & valet, & intelligit fideiube
re omnimodo quo valere pōt: vt l. quo
ties. s. de ver. obl. & no. in l. cū filius. §. j. eo
ti. Aut in fideiubēdo exprimitur illud q
promittit, & tunc aut promittit interesse
aut ipsum factū. Primo casu, valet: vt l. si
stipulatus. s. eo. & no. hic in fin. glos. Nec
obstat s. e. l. si ita. & quod ibi not. quia ibi
in obligatione dandi, vt ibi dixi. Aut p
mittit ipsum factū, & hic aduerte: & tūc
aut habetur respectus ad ipsum factum
perfectū: hoc est, ad id, quod resultat ex
facto, puta, promitto tibi dare librū manu talis scriptoris scri-
ptum: & tunc valet: quia potero facere q per ipsum fiet & da
bo: vt l. continuus. §. si ab eo. s. de verb. obl. & sic intelligo gl.
hic: ibi, in secundo minime, &c. Si verò habetur respectus ad
ipsum fieri, seu ad ipsum actū faciendi: tūc aut fideiussor pro-
mittit q principalis faciet: & non valet: vt j. eo. l. sicut. & hic
no. in gl. Aut promittit se facturū, & curaturū q principalis
faciet: & valet: vt l. inter stipulantē. in prin. s. de verb. obli. &
l. stipulatio ista. §. si quis dolum. eo. titu. & l. quoties quis. Aut
promittit se facturum id, quod principalis promisit: & tunc
aut sunt eiusdē peritiæ: & valet, vt l. nemo. s. de duo. reis. alias
nō valet: quia diuersum videtur promittere, & sic vitiatur fi-
deiussio: vt l. si ita. s. eo. Ita debetis intelligere istam materiā.
3 Sumus expediti de gl. Extra gl. oppo. † dicitur q iuramen-
tum non est modus inducendæ obliga. contra. s. de iureiur. p
to. Sol. Quædam sunt iuramenta litis decisoria, vel alicuius
dubietatis: & ex istis oritur actio, & obligatio, sicuti ex sen-
tentia, ex ti. s. de iureiuran. Sed iuramētū introductū, per qđ
volo vnam obligationem de nouo inducere, quā cōstat nūq̃
fuisse, nō est modus obliga. inducēdæ: vt hic, cum simili. Sed
contra istud oppo. C. si aduer. vend. auth. sacramenta. Solu. Ibi
est iuramentū confirmatoriū contractum inualidi fauore iu-
rantis. quod potest fieri vt ibi: non autem potest per se obli-
ga. inducere, vt hic: cum simi. & ideo glo. ibi dicit, q non ori-
tur actio ex iureiurando. sed ex contractu, quasi cum iuramē
to cōtraheret. & sic habes tres casus. Iuramentū quoddam est
declaratorium, & litis decisoriū: quoddam est introductoriū
obligationis per se principaliter: quoddam est confirmatoriū.
Examinemus aliqua circa ista. Primo dixi q quoddam est iu
ramētū declaratoriū, & litis decisoriū: de hoc nihil dico: quia
habet titu. per se. Secūdò. est iuramētū introductoriū obliga-
tionis: istud de iure ciuili non est modus obligationis inducē
4 dæ, nisi in liberto: vt vt hic, cum simi. † Sed quæro, quid de
iure Canonico. Inn. videtur dicere q idē. extra de iudic. c. no-
uit. & c. cū venissent. de insti. Audio q Ioā. An. in d. c. cū ve-
nissent. tenet cōtra. secundū Host. & hoc plus placet. Cum enī
dicatur in cano. omne iuramentum esse seruandū, nisi vergat
in dispendiū &c. vt extra de pac. c. quāuis. li. vj. & in c. cū con-
tingat. extra, de iureiur. & ca. licet. eo. tit. li. vj. cum si. ex eo q
dicit seruandū esse: patet q oritur actio. & exceptio ex illo ca
su: vt l. status. s. de acquir. rerum domi. & no. in d. auth. sacramē
5 ta. in gl. super verbo, custodiātur. † Secūdò q̄ro, vtrū de iure
a ciuili tale iuramentū obliget, [a] saltem naturaliter. hic videtur
tex. q non. Nā si naturaliter obliget, huic naturali posset acce-
dere fideiussor: vt s. eo. l. ij. & sic teneretur hic. & sic oporteret
te dicere, q nulla præcessit pmissio, etiam ex nudo pacto: sed
fuit simplex iuramentū. Nam si pactū præcessisset, saltē illi na
turali obligationi accederet fideiussor. Et ex hoc patet q iura
mentū non habet vim pacti. Nō enim iurando promitto par
ti sed magis deo: & ideo nō est pactum, qđ est duorum cōsen
sus in idē: vt l. j. s. de pact. merito non orit naturalis. Et hoc cir
ca secūdum. Venio ad tertiū, dixi q tertium iuramētū est cō
firmatorium contractus inualidi. Aduertatis: quia quod di
cam alibi non inuenietis: sed aliqualiter dixi in l. Seius & Au
gerius, supra ad l. Falc. sed dicam nunc plenissimè. Quando
que enim, & Primò contractus reprobatur, quia est contra
bonos mores, quandoque & Secundo. ratione publicæ vti
litatis principaliter. Tertiò, ratione publicæ vtilitatis secun
dario. Quartò, in odium creditoris. Quintò, in fauorem de
bitoris. Sexto, quia lex non assistit sibi, non autem repro
bat. Septimò, ex defectu solennitatis probatoriæ. Octauo
ex defectu solennitatis formalis. Nono ex defectu rei vel ma
teriei, super qua contrahitur. Decimo propter alias vtilita
b tates subiectorum. Videamus de quolibet. [b] Primo † dixi,
6 quandoq reprobatur contractus, quia contra bonos mo
res. Isto casu non validatur iuramento: vt in ca. non est obli
gatorium. de regu. iur. libr. vj. ideo pactum futuræ successio
nis, per quod inducitur votum captandæ mortis alterius, non
confirmatur iuramento: quia contra bonos mores: vt l. fi. C.
de pact. Item pactum, per quod aufertur libera testamenti fa
ctio, vt supra de verbo. obligat. l. stipulatio hoc modo. & ibi
dixi. Item pactum, per quod aufertur libertas matrimonij: vt
l. Titia.

¶ Pro concordia. Aduerte, stante statuto q nullus audeat cōtrahere cū minore, sine presentia duorū suorū parētū: minor cōtraxit cū iuramēto sine hac præsentia parētū. Bar. dicit q nō valet, in auth. sacramēta puberū. C. si aduer. ven. co. q. in fi. seq. Cōtrarius tñ allegat in hac l. si qs pro eo. versi. quinto prohibet. & in l. oēs populi. ff. de iusti. & iure. Tu dic secūdū Bar. in d. auth. q est differētia, an statutū phibeat cōtractum valere: et pcedat prima opin. Aut vero statutū prohibeat psonā contrahere, & sic fauore certæ personæ: & tūc non teneat seruare iuramētū. Et ita loquit alia opi. sed ī effectu, vel petēdo absolutionē a iuramēto, vel repetēdo, vel qñ dolo cōueniri possit: & sic ī effectu cōcordat cū dictis in d. auth. vbi Bar. ipse assignat rationē differentiæ, an statutū phibeat cōtractū, an vero fauore certæ psonæ. Hec addi possunt ad cōs. Ang. clvj. incip. dña Catherina. in tertio mēbro. Feder. de Senis consi. lxxj. & in ca. cum contingat. de iureiuran. Lud. Ro. cōsi. xij. Alexā. cōsi. xxij. & lix. & ī cōsi. xxv. in j. volu.

a ¶ Obliget. Adde an ex iuramento oriat obligatio tā de iure Canonico quā ciuili. vide no. ī c. nouit. de iudi. & in c. cū venissent. de insti. & in ca. Quintauallis. de iureiur. Ant. de Bu. in c. cū contingat. & in c. j. de pact. Arch. in c. iuramenti xxij. q. v. et etiam no. i. q. vij. quoties cordis oculis. Legistas vide in l. iusiurādū qđ ex cōuētione. s. de iureiur. & in l. iurisiurādi. de ope. li. & in l. seruū. de ma. te. & in l. i. C. de ope. lib. & ī c. i. §. sacramēta. de pact. iur. fir. in vsib. feu. & in l. cū antea. C. de arbi.

POMATES.

b ¶ Videamus de quolibet. Et de hoc vide aliquas concordantias in l. alia causa. §. eleganter. in primo notabili. s. solu. matri. & ibi nonnullas remissiones in ista materia. Qualiter autem itelligitur istud contra bonos mores, vide Panor. cōsi. xcv. col. iij. vol. ij. & vide ad hæc Barba. consi. j. colū. xxiij. volu. j.

sacramenta pub. n° 29. C. si ad ... vendi:

Universidad de Deusto Biblioteca

l.Titia.in prin.ſ.de ver.obl.& idē dico.de qualibet cōuētione turpi:vt l.generaliter.& l.ſi plagij.ſ.de ver.ob.& ibi dixi,de cōtractu qui cōtinet turpe.ſi vero eſſet turpiter factus,vt dolo,vel metu:dic vt extra,de iureiuran.in cap.quemadmodum.

7 †Secundo.quādo reprobatur cōtractus fauore publicę vtilitatis principaliter:tūc nō cōfirmatur iuramento:vt extra,de fo.cōpetē.c.ſi diligenti.circa fi.& C.de agri.& cenſi.l.ij.& l.quemadmodū & ibi not.lib.xj.Et per hoc dico,ꝙ venditio rerū,quæ ſunt affixæ ædibus,nō cōfirmat iuramēto:quia ratione publicæ vtilitatis eſt ꝓhibitum:vt l.cætera.ſ.de leg.j.& l.ſenatus.ſ.de cōtrahen.emptio.Idē in pacto,ꝑ quod prorogatur inſtantia litis:quia non confirmatur iuramento:quia contra vtilitatem publicam:vt l.properandum.§.& ſi quidē.& ꝙ ibi not.C.de iudi.Idem in l.iuris gentium.§.ſi paciſcar.ſ.de pac.Et ꝑ hoc dicebā,in ciuitate iſta erat ſtatutum,quo cauebatur ſic ad literā:Vt ciuitas iſta abūdet hominib⁹,qui poſsint ſoluere collectas,& laborare prędia:ſtatuimus qđ ſi quis teneret dare frumentum,liberaret certam dando pecuniam ꝑ quolibet corbe:ꝙ ſi per pactum huic ſtatuto renuncietur,non valet renunciatio,etiam cum iuramēto : quia ob publicā vtilitatē principaliter hoc fuit ſtatutū.Pro hoc eſt quaſi expreſſum in d.l.ij.cum ſua gl.C.de agri.li.xj.

7 Tertio dixit† ꝙ quandoq; cōtract⁹ non valet ratione publicæ vtilitatis ſecūdario:vt in alienatione fundi dotalis,cum dos ſit fauorabilis ratione publicæ vtilitatis ſecundario.l.j.ſ.ſol.ma.tunc iuramēto confirmatur ſecundum ius canonicū.extra de iureiuran.in c.cum contingat.& c.licet.co.ti.li.vj.Et aduerte,licet illa capitula non dicant contractū confirmari,ſed dicant ſolum iuramentum eſſe ſeruandum:tū ſatis puto contractū remanere validū,quaſi iurando liceat alienare.vt in aut.ſacramenta.in glo.ſuper ver.kuſtodiantur.Hoc inueſtigare eſt magni effectus:vt j.dicam.

9 Aduerte tū†,quia prædicta ſunt vera,quando lex prohibet contractū,vel alienationē tantū:vt l.Iulianus de fundo do.& ſic nullū præceptum dirigitur ad ꝑſonam. Sed ſi lex præciperet[a] perſonæ,et diceret ꝙ mulier non alienet,vel ꝙ aliqs non emat:tunc talis cōtractus non poſſet iuramento confirmari.[b] Probo hoc:qui facit cōtra præceptū legis factæ ab habēte authoritatē,peccat mortaliter[c]:quoniā ſcriptum eſt:Qui non obedierit principi morte moriatur.vt extra,de ma.& obe.c.ij.Siue igitur alienando,vel recipiendo ille peccauit mortaliter[d]:iuramentū igit interpoſitū ſuꝑ obſeruatiōe peccati pecti mortalis eſt nullū:quia ita demū debet ſeruari,ſi ſeruatum nō vergit ad diſpēdiū ſalutis æternæ.Pro hoc induco vnum dictū Hoſtiē.[e] & Io.an.qui dicunt quod vbi inutiliter primo iurauit ſe nō alienaturā fundū dotalē poſtea alienauit,& iurauit de nō veniēdo cōtra:nō valet ſcđa alienatio.[f] Ita no.in d.c.licet.de iureiur.li.vj.Et ſcđm hoc dico,ꝙ ſi fideiuſſor ꝑ dote cōſeruanda daret cōtra tit.ne fideiuſ.do.dē.ꝙ talis fideiuſsio iuro nō cōfirmaret.[g]

Nam ibi ꝓhibitio dirigitur ad perſonā,ſcilicet ne mulier det,nec vir recipiat:igitur ſi fieret cōtra,eſſet factū cōtra præceptū legis.Et hoc videt ſentire ibi gl.dicēs,ꝙ illi legi non pōt renūciari Et hoc volo te multū notare ꝓpter ſtatuta diuerſa,quę ſunt per modū:vt ſemper inſpicias,an ſtatutū ꝓhibeat perſonas cōtrahere:vt puta nullus contrahere audeat cū muliere:vel mulier nō cōtrahat,niſi ſic:& tūc non confirmaretur iuramento:alias ſecus.

10 †Quartò,dixit ꝙ ꝓhibetur cōtractus in odium creditoris.Iſto caſu videtur ꝙ iuramentū ſit ſeruandum:vt extra de pigno.c.ſignificante.vbi videtur ꝙ pactū legis cōmiſſoriæ[h] in pignorib⁹,quod eſt reprobatū odio creditoris,ſi iuramētū ibi apponatur,eſſet ſeruandū.Et aduerte:dico ꝙ iuramentum eſt ſeruandum,nō dico ꝙ pactum cōfirmetur per iuramentū vt videtur tenere Innocē.in eo.c.hoc eſt magni effectus propter multa.[i] Primò,quia ſtātim cū ego obſeruaui iuramentū meum,ego ſum abſolutus à iuramento meo:& apud creditorē remanebit res ſine cauſa:& ideo poterit ille qui iurauit,petere ꝙ liberetur,vel abſoluatur à iuramento ſi remaneret obligatus:vel poterit agere cōtra creditorē cōdictione ſine cauſa.Exemplū qn̄ quis iurauit ſe ſoluturū vſuras,ꝙ pactū eſt ꝓhibitū odio creditoris:ſi iſtud pactū pōt impleri ſoluēdo,& ſi impleatur poterit debitor repetere.Sed ſi nō haberet implementū,vt ſi iuraſſet ſe nō repetiturū:ſi nō pōt impleri totaliter,peteret debitor ſe abſolui à ſuperiore ab illo iuramento:vt in c.debitores.extra,de iureiuran.Et ideo dico,ꝙ ſi filiusfa.renunciaret Macedoniano,ꝙ ipſe poſſet ſoluere propter timorē iuramēti:& poſtea condiceret,vel poſſet petere ſe abſolui ad cautelā.Idē dico in omnibus cōtractibus prohibitis odio vnius partis tantū:vt in officiali qui prohibet emere durāte ſuo officio:vt l.nō licet.de cōtrahen.emp.& l.fi.C.ſi qs alte.vel ſi.Et iſta ſunt notabilia ad ſtatuta,quæ ſunt in ciuitatibus,quæ quādoq; ꝓhibent vnā partē tm̄:vt prohibēt notabiles certos contractus facere,& ſimilia. †Quintò prohibetur cōtractus fauore debitoris:tunc dico ꝙ cōtractus cōfirmat iuramento:vt in aut.ſacramenta.C ſi aduer.vend.& in cor.vnde ſumitur.Et ideo dico ꝙ cōtractus fideiuſsionis[k] factus à muliere cōfirmatur iuramēto:arg.d.c.cū cōtingat.Nā ſenatuſcōſultū Velleianū,ſi verba ei⁹ inſpicias,non iubet mulieres nō intercedere ſolū dicit,ꝙ ſi intercedūt,nō teneāt:vt l.ij.§.verba.ſ.ad Velleia.Sed ſi verba legis prohibētis ꝓhiberēt ꝑſonā:tūc aliud eſſet.Nā pōt eſſe ꝙ prohiberēt perſonā cōtrahētis creditoris,nō eius odio,ſed fauore alterius,ſcilicet debitoris:vt puta,ſi dicit.Nullus audeat contrahere cū minore,vel cū muliere ſine cōſenſu conſanguineorum.iſto caſu iuramentum minoris,vel mulieris nō pōt cōfirmare cōtractū,quātū ad commodū[l] ipſius creditoris:qa ipſe ꝓhibit⁹ eſt recipere ēt à volēte.Pro hoc facit optimè gl.ī l.inuitus.§.fin.circa fi.j.de regu.iur.& hoc caſu eſſet illud idē

a ¶ Lex pręciperet. Et ad materiā adde ꝙ licet ſtatutū non ꝓhibeat perſonam,ſi tamē inualidat cōtractū non ſeruata forma,certū eſt ꝙ iuramentū validarē ſi interueniat enormis læſio,pōt peti abſolutio a iurō.Ita firmat Pe.de an.ī c.canonum ſtatuta.in ver.qd dices ď iurō.Faciunt ad hoc no.p Imo.in l.q ſuſpitus.de acq.hæred.& plene per Imo.in ca.Quintauallis.de iureiuran.in c.cū contingat in āſpe.charta.& per Bal.in ru.ī.de iureiuran.

b ¶ Iurō confirmari. hoc reprobat cōmuniter ꝑ Mod.ī aut.ſcrā.& ibi ꝑ do.Bene.Adde ꝙ Paulus de ca.in authen.ſcra puberum.& hic reprehēdit Bar.ibi & dicit ſe ſæpius conſuluiſſe:de quo ī l.Seius & Augerius.ꝑ ipm Bart.ff.ad l.fal.& in l.is cui bonis.ſ.de ver.ob.& in l.Modeſtinus.de noua.& in l.cum hi.ſ.de tranſactionibus.Bald.in l.ij.C.de reſcinden.ven.& ī l.j.de conditio.furtiua.& in l.fi.§.filijs.C.ď bo.quæ lib.Bart.in l.j.ſ.de ſolut.& in l.pe.C.de donat.Ioā.an.in titu.de ſent.in addi.īcipiēte.ad hęc quæ præmiſſa ſunt in §.vt aut.& ti.de inſtru.edi.§.porro.in vltima additiōe.per Federi.de ſenis,cō.cclxv.& cclxxij.& cōſi.xxx.ꝑ Lud.Roma.conſil.xij.& cccxxxvij.Ab.cōſ.viij.j.lib.& conſil.xij.j.libr.Pet.de ancha.conſi.ccxxxvij.Paul.de ca.conſilio clxj.& conſi.clxvij.& ccxv.& ccxviij.Ang.cōſi.clx.Alex.cōſi.xlij.& lix.j.lib.& cōſi.liij.iiij.li.bal.cōſ.clxxxj.iiij.lib.et conſi.clxxxiij.iij.li.

c ¶ Peccat mortalr. Vide Bart.ī l.nemo martyres.C.de ſac.ſanc.eccle.

d ¶ Peccauit mortalr. Adde ꝙ no.Bart.in aut.decernimus.C.de arbi.& ibi nota.bal.& Bar.in l.iuris gētiū.§.& gnalr.de pactis.Rayn.tū hic ſimplr tenet contra Bar.ꝑ l.j.§.& cū lex C.de rei vxo.actio.iūcto c.cū cōtingat.de iureiuran.& vide Bal.in l.fi.§.filijs aūt.C.de bo.q̄ libe.& cōtra Bart.tenet Fulgoſ.in d.aut.ſacramenta puberū.& Abb.in d.c.cum cōtingat.& Bal.in rubr.ff.de iureiur.

e ¶ Dictū Hoſt.Vide qđ ſcripſi poſt Bar. in l.ſi prædiū.C.de iure dotium.& not. Imo.in l.ſi ęſtimatis ſ.ſol.ma.in fi.& in l.cū vir.ſ.de vſuca.

f ¶ Secunda alienatio De hoc dixi in l.j.& in l.ſi æſtimatis.ſol.matri.Adde ꝙ illud quod hic dicit Bart.ꝙ non valet alienatio facta propter ſecūdū iuramētū,obſtante primo,eſt verū qn̄ emens habet notitiā primi iuramenti:alias ſecus,ſecundū Bal.conſilio cxviij.tertio libro.

cuius prohibitio tangit in ipsas p[er]sonas, vel in con...

g ¶ Non cōfirmaret. Contrariū tenet hic Pau.de caſ.Vide ꝙ ſcripſi in titu.C.ne fideiuſſo.do.dentur.vide Imo.in d.c.cū cōtingat.ī x.mēbro in xj.charta.Adde qđ Pau.de caſt.conſuluit cōtrariū,eius cōſi.clxix.cū ſequē.

h ¶ Pactū legis cōmiſſoriæ.An pactū legis cōmiſſoriæ validetur iuramēto,vide qđ dixi poſt Bal.in l.fi.C.de pact.pigno.Et de materia,vide Bal.in rubri.ī.de iureiuran.

i ¶ Propter multa. Sed qđ ſi aliquis iurauit ſoluere vſuras,poſtea ſit abſolutus ab epiſcopo a vinculo iuramenti,an intelligat per illā abſolutionē abſolutus a vinculo ſolutionis,adeo ꝙ ꝑ illā poſsit obtinere,vide Bal.& Imo.in l.hæc ſcriptura.in prin.de cōdi.& demō.Itē in actore nō procedit libellus,dicendo,peto me abſolui a iuramēto,& aduerſariū cōdēnari ſecundū Bal.in l.edita.ī xxxj.col.de edē.Et no.ꝙ ſi peto me abſolui a iuramento vt dicā inſtrumentū vſurariū,vel furtiuū,ſi obtineo abſolutionē,debeo poſtea petere executionē inſtrumētorū corā eodē epiſcopo,ſecundū Bal.in l.ordinarij.in j.co.C.de rei vendic.Adde an iurans ſoluere vſuras poſsit petere abſolutionē ab epiſcopo,Pau.de Caſt.cōſi.ccxvj.

k ¶ Cōtractus fideiuſſionis.Similiter intercedat cū iuramento,tenet.qđ ſi mulier eſſet minor.Vide ꝑ Inn.in c.cū cōtingat.in x.mēbro.ī iiij.q.de iureiu.ī lvj.char.& hic adde tex.in c.ex reſcripto.& ibi doc.de iureiu.& do.Ant.in c.ſi diligenti.de foro cōpe.

l ¶ Ad cōmodū.vide bar.ī aut.ſcramēta.& ī cōſi.inci.qro:dicit ſtatutū ꝙ minor,

Universidad de Deusto Biblioteca

a quod dixi[a] s. proxi. qñ contractus prohibet odio creditoris. Si verò phibitio fieret ex parte debitoris, vt null' minor, vel nulla mulier, vel similes personæ possint aliquē contractum facere sine tali solēnitate: tunc cōtract' nō cōfirmaret tali iuramēto, ppter peccatū mortale, qđ ex tali iuramēto resultat, vt dixi: & hoc tene mēti bene, ppter multa statuta terrarū. Sed quæro, quid de cōtractu eius, cui interdictū est bonis tāq̃ pdigo: an confirmetur iuramento: dixi in l. is cui bonis. s. de ver.
12 obl. †Sextò dixi,[b] q prohibet cōtract':
b quia lex nō assistit sibi, nō aūt reprobat: & hic aduerte, exēplū pone ī §. alteri. l. stipulatio ista. de verb. obl. tūc qa ex tali cōuētione orit obligatio naturalis: vt ibi notaui. Itē in pacto nudo, puto q de iure canonico per tale iuramētū talis cōuētio validatur sicut pœnalis stipulatio super ea apposita valet: vt d. §. alteri. & C. de contrahen. & committē. stipu. l. nuda. cū simi.
13 †Septimò prohibet[c] ratione solēnitatis
c pbatoriæ: & isto casu dic, q iuramēto nō pōt firmari si talis solennitas deficit. Ratio est: istę solēnitates sunt introductę ob publicā vtilitatē, nec possunt pacto, nec iuramento priuatorū tolli: vt l. ius publicū. s. de pac. l. nemo pōt. de leg. j. & qđ s. dixi in ij. q. qñ cōtractus prohibetur rōne publicæ vtilitatis. Ad vnū tñ aduerte, q iuramentū interpositum super aliquo actu, importat idē, ac si diceret, si nō valet isto modo, quo agit, valeat omnimodo, quo melius potest: & ideo si super testamento iurat, & ibi nō est solēnis numer' testiū, perinde est, ac si diceret, si nō valet iure testamēti, valeat iure codicillorū: vt
d l. cū pater. §. filius matrem.[d] s. de leg. ij. qđ
14 nota. †Octauò prohibet ratione defectus solēnitatis formalis. Exēplū: in stipulatiōe, in qua debēt esse verba ex vtraq; parte, si ex altera parte nō rñdeat, nō valet: vt l. j. §. qui præsens. s. de verb. obli. tūc puto idē, q iuramento nō firmetur, vt sit stipulatio, put agebat: quia deficit forma quæ dat esse rei: ideo non potest esse sti-
e pulatio:[e] tamen cū ibi nō valeret iure pacti nudi: tamen iuramento videtur valere omni modo, quo melius pōt, vt s. dixi:
15 †ideo puto q in toto tit. de fideiuss. in quo sumus, vbi dicimus fideiussores nō teneri, quando intercesserunt in duriorē cām, vel qñ promiserūt aliud, vel qñ principa-
f lis[f] non tenetur: q istis casibus iuramento teneatur, nō vt fideiussor: quia deficit forma fideiussiōis: sed vt principalis promissor: quia iurando videt velle teneri omni modo quo pōt. Prędicta, quę dixi de defectu solēnitatis formalis intellige vera ni
g si sit defectus[g] circa cōsensum. Nam tūc si consensus deficiat totaliter, vel est limitatus certo modo, vel certa cōditione eodem modo intelligatur iuramētū. Nō em se extēdit nisi vsquequo consensum est: vt l. fi. C. de non nu. pecu. & l. fi. qui satisd. cogan. l. si libertus. s. de ope. lib. & l. fi. in
16 prin. j. ad muni. †Nonò, dixi q cōtract' prohibetur ratione rei, vel materię, super qua contractus interponitur: vt si cōtrahitur super re, cuius non est cōmerciū: tunc puto q nō validetur iuramēto, nec iuramentū obliget: quia videtur cōtinere impossibile de facto, vel de iure: vt l. apud Iulianū. §. fin. s. de leg. j. & in l. inter stipulantē. §. sacrā. de verb. oblig. & quia cōsensus priuatorū nō pōt supplere defectum
17 rei. †Decimò, prohibetur[h] propter alias
h subditorum vtilitates: exemplum in l. cū hi. s. de transactio. vbi prohibet trāsactio
i super alimētis. Item prohibet pactū:[i] per quod quis renunciet successioni futuræ: vt l. pactum. C. de pact. & l. pactū. C. de colla. Et istis casibus puto, q cōfirmaret iuramento de iure Canoni. vt in c. q̃uis. extra. de pact. lib. vj. Nō em sunt prohibita ista, quia sunt contra bonos mores: sed ideo, quia de facili pro modico remitteret illud ius futurū: ideo lex volens vtilitatib' subditorū prouidere, hoc statuit non principaliter ob fauorem publicum.
k Idem in donatione[k], puta inter virū & vxorē, quæ prohibita est ne vnus efficiatur ditior, alter pauperior propter nimiū amorē, quem habent adinuicem. Hoc tenet Guliel. de Cu. in l. j. ff. de do. in vir. & vxo. & in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. s. de iureiuran.

1 *Pater obligatur filio naturaliter: ita & dominus seruo.*
2 *Obligatio ciuilis, an hodie possit esse inter partem & filiū ex causa aduentitia, ita q fideiussor accedat, quòd sic.*
3 *Mutuum inter patrem & filium in pecunia aduentitia, quando contrahatur.*
Emptio & venditio, quando consistat inter partem & filium si pecunia est aduentitia.
Quid in locatione & societate.
Pater potest donare filio ob benemerita.

Item si filius à patre.

Quęro primò, quæ est ratio huius §. dicit glos. q qñ filius stipulat à patre, illa obligatio, qua pater obligat filio, acquiritur ipsi patri: vnde ipsemet esset sibimet obligat': ideo nō pōt intercedere fideiussor. Idē in ser-
1 uo. Istud † dictū non videtur verum. Nā pater obligatur filio, & dominus seruo naturaliter, quæ naturalis non quæritur ipsi patri: vt no. in l. frater à fratre. s. de cōdi. inde. l. j. gl. magna circa fi. & l. si id q. e. tit. Propter q debes scire, quod gl. ista nō dicit verū, prout refert se ad naturalē obligationē, sed prout refert se ad ciuilem, dicit verum. Sed contra hoc op. quia si naturalis quæsita filio, vel seruo remaneat apud seruum: ergo ei potest accedere fideiussor: & sic nō erit obligat' eidem p eo. Contra istum tex. respondeo, obligatio naturalis, qua tenet pater ipsi filio, nō q̃ritur ipsi patri: vt in d. l. frater à fratre. sed obligatio naturalis & ciuilis, qua tenetur alius, bene quæritur ipsi patri, vt no. in lege. frater à fratre. per regulam, quæ vult, q qcqđ q̃rit fili', q̃rat patri: vt l. j. s. si qs à pa. fu. ma. l. placet. de acq. hære. & iō obligatio, qua tenet fideiussor ciuilis, & naturalis

a ¶Quod dixi. Adde q contractus non confirmantur: tamen tenetur obseruare iuramentum, vel petere nullationem: vt s. dixi.

b ¶Sexto dixi. Sed cōtrariū tenet Bar. in auth. sacramēta. vide quæ dixi post Bar. in d l. stipulatio ista. §. si quis insulā. & quod dixi s. ea. l. secundum Bal.

c ☞POMATES. ¶Septimo phibetur. Vide Alex. cōs. xcv. in fi. vol. j. et lxviij. vo. iij. vbi p hec verba bar. hic dicūt q statutū phibēs p testes fieri pbationem de aliquo cōtractu, est īductū fauore publicæ vtilitatis: imo q habet locū tā in reo quā actore: & imo talis cōtractus non seruata forma ipsius statuti mitius non firmaret iuramēto: vt colligi pōt ex verbis Bart. hic, & Alex. ibi: & idem dicit cōsi. xxx. colum. ij. volu. v.

d ¶Filius matrē. adde iuramētū habere vī clausulę codicillaris, Adde Bar. ī l. fi. C. d fideic. li. & qđ ibi dixi. et vtrū cōtractus factus a minore sine decreto: vide no. per Barto. in l. j. C. si aduer. ven. & in auth. ibi posita C. eodem.

e ¶Esse stipulatio. Et ad hoc faciūt an renūciari possit legib. puidētibus de insinuatiōe: de quo vid p Bar. in l. Modestinus. ī fi. & qđ ibi dixi ī. de do. adde an iuramētū suppleat defectū īsinuatiōis, & ī casu quo suppleat, possit peti relaxatio iuramēti, vid Abb. cōsi. x. ij. lib. Bal. cōsi. xcvij. & xcix. j. li.

f ¶Qñ pricipalis. Vide Bal. in l. si pdiū. in vlti. col. ver. sed pone. C. de iur. do. & vide gl. in c. ex rescripto. ī gl. fi. de iureiu. & sequit Bal. & Ludo. ī l. j. §. si qs ita. de ver. ob. vide Ang. ī l. hi q s. e. Et adde tu Alex. de Imo. in cōs. cij. col. j. ī pri. ī v. vo.

g ¶Nisi sit defectus. No. q iurm nō opat vt ea q̃ agunt trahāt ad incogitata & icognita. Adde Bar. ī l. sciēdū. s. de ver. obl. & ē gl. ī c. ad nostrā. el ij. de iureiu. & per Inn. ī c. debitores. de iureiu. In iuramētis aūt assertorijs nulla subintelligit cōdō: vt no. in d. c. quēadmodū. Sed an prædicta intelligant in iuramēto pmissionis de futuro no. ī c. quēadmodū. de iureiur. & p Inn. in d. c. debitores. Et ad primū adde q ipē no. ī l. iiij. §. q̃tū. ī fi. si qs cau. & Bal. ī l. j. C. cōmo. & Inn. ī c. veniēs. & ibi est tex. de iureiu. Et oībus tacitis cōditionib. in iuramēto late Bal. ī. l. fi. C. de non nume. pecu.

h ☞POMATES. ¶Decimo, phibet. Sed pone q ego iuraui non fideiubere pro aliquo, an tenear ad obseruationē talis iuramēti: vide Old. cōs. xc. & vide Alex. ī l. si donatiōe. co. iij. C. de colla. vide Ale. cōs. clv. aīs clvij. ī iij. col. vo. ij. & Ang. Are. col. iiij. & Ale. cōs. xxviij. col. pe. vo. iij. vbi tāgit illud de factura, & cessiōe. & xlj. co. ij. ad fi. vo. v. vbi dicit ppter dicta Bar. hic q statuta inducentia aliquid propter vtilitatem subditorū, dicuntur iurabilia

i ¶Prohibet pactum. Adde Bar. ī l. stipulatio hoc mō. de verb. ob. & in ca. l. ī q. i. e. ☞P. PAV. P.

k ¶Idem in donatiōe. vide Iasō in l. pacta q̃ cōtra. ī ij. not. C. de pact. vbi dicit Bar. esse contrarium.

k ¶Idē in donatione. Bal. tenet cōtrariū ī l. si qs inquilinos. §. s. de leg. j. vide Bar. ī l. Seius & Auge. ad l. Falc. sed sibimet vr cōtrariari Bar. ī l. si qs. §. pe. de leg. ij. Ad de Bar. ī l. j. s. de do. īter vir. & vx. & ibi Bal. sequit opi. cōtra Bar. idē Bald. C. de do. aū nup. ī l. cū multa. ī pe. col. & ibi tenet q nō firmet. Sed cū Barto. hic simpliciter trāsit Raph. respōdēs rōnē Ang. cōtra Bar. & qr dicit hic Raph. ī instīo matrīus cōstante matrimonio cōstet dote: qa valeat vt donatio. Prohibet no. Bar. si iuramētū īteruenerit Bal. in pe. l. ij. ī pri. C. de rescin. vēd. tenet cōtra Bar. & Sal. & sequit d. l. j. s. de do. īter vir. & vxo. Io. an. ī addi. Spe. ī rub. de do. īter vir. & vx. ī vlti. q̃bū īspiciat semp q iuramētū cōfirmat. idē tenet do. Cardi. Cle. j. §. porro. ī v. q. de iureiu. & Bar. ī dicto cōsi. ici. q̃ro. dñe statutū. Ang. ī l. pe. §. mulier. ī fol. maxime opi. bar. Hoc idē tenet Pau. de cas. ī l. pacta q̃ cōtra. C. de pactis. vide plōs repēri. in d. l. cū m. & x. char. s. de iureiur. & vide Imo. ī d. l. si qs inquilinos. & Bar. ī cōsi. inci. est dicto q̃rit. & cōsilium Ang. in cōsi. lnj. cōcordat vt p Imo. ī d. c. cū cōtingat. in vi. mēbro. de iureiur. put tenui ī d. l. si donatiōe. C. de colla. et ibi vide oīno. Adde q donatio inter virū & vxo. firmet iuramēto: tenet Abb. cō. xcv. ij. lib. vbi dicit esse cōem opi. Et ita dicit consuluisse Fede. idē tenet Pau. de Cast. cōs. xcvi. in fi. Contrariū cōsuluit Bald. cons. xxix. iij. lib. vbi declarat qualiter debet intelligi, q iuramentū seruandū est, qđ seruari pōt sine interitu salutis æternę: adde tu vide Alex. cōsi. viij. col. j. in ii. volu. & vide no. ī ad l. Fal. in l. Seius & Augerius.

turalis q̃ritur ipsi patri: vnde remaneret fideiussor obligatus eidẽ pro eodẽ. qd̃ esse nõ põt, vt hic. Itẽ contra prædicta op. q̃ ex eadẽ cã qua stipulãdo ab alio mihi quæritur, ex eadẽ cã ego promittẽdo tibi nõ obligor: vt l. liber hõ. in prin. ſ. de ver. obl. Modo ad propositũ, naturalis, qua tenet alius ipsi filio, q̃ritur patri, ergo eadẽ obligatiõe pr̃ promittẽdo filio nõ obligatur. Respõdeo, regula posita in l. liber hõ. habet locum ĩ ciuili obligatiõe, nõ in naturali, secũdũ Dyn. Quæro † an hodie ex cã aduentitia posit esse obligatio ciuilis inter patrẽ, et filiũ: ita q̃ fideiussor accedat. Gl. hic dicit q̃ sic: sed allegat arcõtra. Inst. de inuti. stip. §. ei q. Sol. loquit secũdũ iura antiqua: sed secũm iura hodierna, orit obligatio ciuilis ĩter patrẽ et filiũ. Casus no. ĩ l. iubemus. §. j. C. ad Treb. et no. in auth. vñ & si parẽs. C. de inoff. test. et l. pactũ. C. de pac. cõuen. et no. in l. frater à fratre. circa prin. magnæ gl. ſ. de cõdi. inde. Sed qũo pr̃ obligetur filio ex cã aduẽtitia, discutiamus per aliquos cõtractus.

Et primo † videamus in cõtractu mutui. Gl. fatetur hoc in l. fr̃ à fratre. q̃ mutuũ cõsistit ĩter patrẽ et filiũ, ĩ pecunia aduẽtitia. Hoc dictũ debet intelligi qñ patri non quæritur vsusfructus illius pecuniæ, vel quia hac lege peuenit ad filiũ: vt in auth. ex cipit. C. de bo. q̃ lib. vel pater renũciauit vsui fructui: vt l. cum oportet. C. de bo. q̃ lib. Nã si patri quæritur vsusfructus, cũ pecunia sit res q̃ vsu cõsumit, pater haberet dominiũ et ꝓprietatẽ pecuniẽ: quia aliter vsusfructus cõstitui nõ potest: vt habes per totũ titulũ de vsufr. earũ re. q̃ vsu consu. ideo nõ cõsisteret mutuum: quia acciperet pater à filio pecuniã suam propriã patris. Idẽ dico in contractu emptiõis et vẽditiõis. Nã si filius emeret à patre, videndũ est de qua pecunia soluit. nã si soluit de pecunia aduẽtitia, cuius dominium pertinet ad patrẽ, nõ esset soluere, cũ patri deberet quæri tanquã ex cã profectitia: vt ſ. titu. j. l. si seruus cõis Mæuij. §. fi. Et per hoc potes quasi discurrere ꝑ oẽs contractus, in quibus ex parte filij venit soluẽda pecunia: vt in locatiõe, in societate, et similibus. In alijs aũt contractibus quibus interponuntur super re, quæ vsu nõ cõsumitur, ꝓcedit ista gl. sine scrupulo. Cõtrahitur enim inter patrẽ & filium ciuilis obligatio. quod est verũ præterquã ex cã donationis. Nã pater ita demũ potest donare filio, si præcesserunt merita filij digna illa remuneratiõe, etiã si cuilibet extraneo hoc fecisset: quia tũc dicitur quæri ex causa aduẽtitia, ex operibus suis: vt in auth. vñ et si parẽs. C. de inoffi. test. licet aliter videatur no. et non bene in l. si donatione. C. de collationi.

1 ☞ *Certi conditio oritur ex numeratione, quando pecunia aliena est mutuata, & secuta sit consumptio.*

2 *Executio sententiæ, an possit fieri contra fideiussorem remissuè.*

a **Sinumos.** [a] No. tex. ibi: in omnẽ enim cãm, &c. Gl. † q̃rit in l. si à furioso. in prin. ſ. si cer. peta. quãdo pecunia aliena mutuatur secuta cõsumptiõe, vnde oriatur certi condictio: vel ex cõsumptiõe, vel ex numeratiõe præambula: Et dicit q̃ tex. est hic, q̃ ex numeratione. ita dicit gl. Op. ſ. eo. l. si in pignore. Sol. Hic de obligatione q̃ oritur ex ipsa numeratione principaliter: ibi secundario. Item op. de l. Lucius. §. pe. infra ad muni. Solue eodem modo, quod plene dic vt in l. quæro supra loca. et l. centũ Capuæ. ſ. de eo quod cer. lo. † Vltimo hic. §. inducitur ad q. an cõtra fideiussorẽ posit fieri executio sentẽtiæ? Et facit hic tex. q̃ sic, ibi dum dicit, in omnẽ enim causam, &c. Dic vt dixi. j. iud. sol. l. j.

1 ☞ *An populari actione possit accedere fideiussor.*

Pro furti actione. Opp. de l. si cui. infra. de verb. signi. Sol. In popularibus actiõibus † distingue duos casus. Nam aut quis agit populari actione pro priuato commodo, et potest accedere fideiussor: ar. l. licet. supra de procu. alias ante lit. contest. non poterit recipere fideiussorem: vt hic, quia non est creditor: sed post lit. cõtesta. potest recipere fideiussorem: vt in contrarijs. 59.

Ià colono. Dixi de hoc supra tit. j. l. si seruus cõmunis Mæuij. §. fin. & l. Stichũ. §. si stipulatio. supra de ver. ob. dic vt ibi dixi.

Cum facto. Habuistis in l. si seruum. §. sequit. supra de verb. obligatio. 60.

Paulus. Hanc legem habetis. C. de dolo. lege prima. & dic vt ibi.

1 ☞ *Obligatio ciuilis sola, an tollatur præscriptione? remissiuè.*

2 *Sententia absolutoria an tollat ciuilem, & naturalem.*

3 *Iuramentum quando tollat ciuilem, & naturalem obligationem.*

4 *Pacto an tollatur obligatio naturalis & ciuilis.*

5 *Obligatio ciuilis & naturalis tollitur deportatione, & in fiscum transfertur quando bona confiscantur.*

6 *Relegatio nullam tollit obligationem.*

7 *Arrogatio non tollit ciuilem nec naturalem obligationẽ: quia ex edicto prætoris restituitur.*

8 *Per cessionem bonorum non tollitur naturalis, nec ciuilis: licet exceptio paretur.*

9 *Per impetrationem iuris iniqui, quando tollatur naturalis & ciuilis, & fideiussor non conueniatur.*

10 *In casu. l. primæ. C. de fideiuss. mu. ciuilis obligatio tollitur per restitutionem.*

11 *Pactum personale non tollit, nec ciuilem, nec naturalem obligationem.*

12 *Pactum tacitum resultans ex tempore, quod tollat naturalem obligationem.*

13 *Alternatiua lege semper est certa.* 61.

b **Vbicunque.** [b] Lex ista est multũ vtilis, & subtilis: & hoc intendit. Si debitor liberatur à ciuili, fideiussor eũ effectu tenetur: secus si prima iure nouationis tollatur. h. d. Habetis ergo duas regulas. & ad primam, propter quã est facta gl. magna. j. scripta. Op. & videtur, q̃ vbi ciuilis tollitur, & naturalis remanet, q̃ fideiussori cõsulatur: vt l. exceptiones. §. rei. ſ. de except. Huius contrarij timore sunt hic duæ opi. Vna est in fi. gl. q̃ tenet, sed non cum effectu. & vide gl. ibi quartò posset dici, &c. Sed ista sol. est cõtra text. quia esset idẽ in primo quod in secundo, quando ope exceptionis liberatur: q̃ tex. innuit contrarium per aduersatiuam, quæ ponit in tex. Dicit ergo gl. in prin. q̃ tollitur ciuilis beneficio personali, & cohærenti personæ, non cohærenti rei. Et vide in gloss. & sic gl. ponit quatuor exempla, in quibusquis liberatur à ciuili, & remanet naturalis tm̃:

c & oritur exceptio cohærens rei. Quæ exempla [c] examinemus:

1 vnum est † quãdo est liberatus per prescriptionem. & sic innuit

d q̃ sola ciuilis [d] præscriptione tollatur: non dico hic. Tetigi ſ. eo.

3 l. si quis postq̃. dicã j. rem ra. ha. l. fi. Secundũ † exemplum est in sententia absolutoria, per quã tollitur ciuilis: vt l. Iul. ſ. de cõdi. indeb. sed ibi dicit verum tex. quãdo debitor erat obligatus

e vtraq̃ obligatione sed si erat obligatus ciuiliter tantũ, [e] vt ex causa iudicati, de qua dubitabatur, & sic agebatur, & fuit lata sententia absolutoria: tunc tollitur omne vinculum obligationis ciuilis & naturalis fictæ, seu intellectæ à iure. Vel erat obligatus per rescriptum Principis: tunc sententia tollit omne vinculum: qa est paris potentiæ: arg. l. de quibus. in fi. ſ. de legi. Itẽ intelligo illam legem quando absolutoria sequit, quando non probat: sed si sequereẽ absolutoria exceptionis perẽptoriæ obiectę, tunc tollit omne vinculũ: vt dixi ſ. eo. l. si plures. & ꝑ doc.

3 in l. exceptionem. C. de proba. Tertium † exemplũ [f] est in iureiu-

f rando [g] innuit q̃ tollat ciuilis, & naturalis remanet, non est ve-

g rum, imò naturalis tollit, & ciuilis eliditur: vt l. Stichum. §. naturalis. j. de solutio. & l. antepen. ſ. de iureiur. & l. ij. eo. ti. Sed dicit Dy. verũ in iuramento volũtario, sed si loquimur in iuramẽto necessario delato à iudice parte inuita: tunc tollit ciuilem. & naturalis remanet. Ita intelligit Iacob. & Gul. in l. ij. de iureiuran.

4 † Quartum exemplum [h] est in pacto, sed non potest dari exem

h plum quod tollat ciuilem: quia causat extra cõsensum, & ideo tollit naturalem: sed bene potest tollere pactum vtrunq̃: vt l. si vnus. §. pactus. & l. si tibi decem. §. quædam. ſ. de pact. & eo. tit. l. ab emptione. Non ergo reperio quando tollat ciuilem, & remaneat naturalis: debet ergo intelligi hæc lex, quando tollitur ciuilis & remanet naturalis, & oritur exceptio merè personalis.

5 † Quæro exemplũ. Gl. quæ est hic, dat multa exẽpla ꝑ maiori

a ¶ Si numos. No. tex. Ad istum text. vide no. q̃ Bal. in fi. C. ad Mace.

b ¶ Vbicunque. Ad hãc legem vide not. Bal. in l. tã mãdatori in princi. C. de non nume. pecunia.

✠ Pro solutiõe Bar. in l. hac vbicũq̃. & in quo allegat cõtrarius, vide concordiã positam ad l. Iul. verũ debitorem. ff. de condi. indebi.

c ¶ Quę exempla. An præscriptiõe sola naturalis tollatur. vide Bart. & Bald. & do. Benedi. de Plũ. in repet. l. cũ quis. de iur. & fac. igno. Ang. ĩ repe. l. j. C. de iudi. Moder. in l. j. ĩ. de cõdit. indeb. And. Barba.

d ¶ Sola ciuilis. q̃ reus præscribit, an prosit fideiussori, vide Bal. in l. tam mandatori. C. de non nu. pecu.

e ¶ Ciuiliter tm̃. Adde Bal. in d. l. tã mandatori. ini iij. colũ. in ver. quero fideiussor itercessit. & ibidem in ver. d vnoquoq̃.

✠ POMATES.

f ¶ Tertium exẽplũ. an iureiurando tollatur naturalis, & elidat ciuilis, vide Ange. in l. j. C. de iudic. in repe. & mod. in l. j. de condi. indeb.

g ¶ In iureiurã. Dic vt per Ang. in repe. d. l. j. C. de iud. & Mod. in d. l. j. ĩ. de cõd. ide.

h ¶ Quartum exẽplũ. Adde Bald. in d. l. tã mandatori. in versi. de vno quero.

Universidad de Deusto
Biblioteca

parte non vera. Primum est in deportato.
a Nec obstat l. si debitori. [a] quia ibi postea
fuit acceptus. Ita dicit gl. dedi vobis gl. di-
scordantes in l. fi. ṡ. de duo. re. Sed ista glo.
est contra casum l. quoties. §. fi. iuncta l. j. j.
de noua. Remaneat ergo istud exemplū
nō bonum, cū omnis obligatio tollatur re
spectu personæ debitoris, & transfundat̄
in fiscū: vt dixi in d. l. fi. de duo. re. & d. l. fi
6 debitori. Secundum exemplū† est de rele-
gato: quod Dyn. reprehendit: quia nulla
tollitur per relegationē: vt l. relegati. j. de
7 interdi. & relega. †Tertium exemplum est
in capite minuto: quia dedit se ad arrogā-
dum, remanet naturalis, & tollitur ciuilis:
vt l. ij. §. hi qui. ṡ. de capi. dimi. Sed istud ex
emplum nō est bonum: quia de iure ciuili
licet tollat̄: tamen ex edicto prætoris capi
tis diminu. restituit̄ in eū vtilis. Sed tu pos
ses dicere, quòd non in totum restituit̄, sed
inquantū facere potest: per ti. ṡ. quod cum
eo. ergo in eo, qđ non restituitur, adapta-
bitur huic legi. Sed dico, ꝙ totum restitui
tur: nec per tit. quod cum eo. tollitur ciui-
lis in aliquo, licet condemnatio moderet̄:
vt l. pe. eo. tit. & sic non potest adaptari il-
8 lud exemplum. Quartum† exemplum [b] in
b cedente bonis quod tollitur ciuilis & re-
manet naturalis, sed tu habuisti gl. in. l. hę-
res a debitore. §. quòd si stipulator. ṡ. eod. ꝙ
vtraq; tollitur. Sed non est verū: qa nulla
tollitur, sed parat̄ exceptio: vt l. ex contra
ctu. de bo. autho. iudi. poss. Idem apparet,
ꝙ de postea acquisitis potest conueniri, p
l. is qui. & l. is qui bonis. ṡ. de cessio. bo. no.
per Cy. in l. j. in viij. q. C. qui bo. ced. poss.
9 Quintum exemplum † est in debitore, q
ius iniquum impetrauit. Dy. Iac. de Aret.
& Ray istud exemplum tenent tanquam
verum: sed videtur quòd non sit verū: qa
c priuilegium [c], per quod absorbetur in to-
tum ius alterius, non valet: vt l. quoties. C.
de preci. Impe. offe. nisi dicas ꝙ in priuile-
gio fuit positum non obstante tali lege. ſ.
l. quoties. & l. rescripta. & gl. sic soluit in l.
iij. §. si is pro quo. ṡ. ꝙ quisq; iuris. Item op.
quod si hoc est verum: tunc fideiussor ha-
bebit regressum contra me: vt l. cū lex. ṡ. e.
& sic priuilegium nullius erit vtilitatis mi
hi. Mar. autem dicit, ꝙ opponā exceptio-
nem contra fideiussorem: quia impetraui
ꝙ à nullo creditore possit conueniri: & sic
erat priuilegium. Sed si ponis vt gl. innuit
quòd contra creditorem habeam tantum
priuilegium: tunc ex persona mea subibo
iudicium pro fideiussore: vt l. idemq;. §. ge
neraliter. ṡ. man. & sic erit bonum exēplū.
Et hoc sentit gl. dum allegat §. generaliter.
Item hoc intellige, qñ in obligatiōe est da
tio, ita ꝙ fideiussor potest cōueniri ex per-
sona sua: & esse in mora: secus si esset tale
factum ꝙ stipulatio non posset committi,
nisi ex persona principalis: vt l. cū filius. §.
j. ṡ. de verb. oblig. & quod notatur per do
10 cto. C. de vsur. rei iud. l. fi. Extra glo. †Po-
test dari exemplum in l. j. C. de fideiuss. mi
no. vbi per restitutionem, ciuilis tollitur.
hoc verum est: tamen quidam dicunt con-
tra, & remanet naturalis, cui accedit fide-
11 iussor, & ipse tenetur. Dat sextum† exem
plum gl. ꝙ pactum personale sit factum.
quod gl. nō placet: qa tunc naturalis tolle
d retur. Non credo [d] ꝙ glos. bene dicat: quia
nulla tollitur per illud pactum personale:
sed est dilatoria ad tempus incertum: &
ideo non credo ꝙ aliqua tollatur: imò sub
est naturalis, & ciuilis. cui opponitur illa
dilatoria: vt Instit. de excep. §. temporalis.
naturalis tamen remanet quod exemplū
non est bonum. Item nō procedit hoc ex-
emplum: per l. si tibi. §. pactum. ṡ. de pact.
vbi inuito reo prodest fideiussoribus. Se-
ptimum exemplum gl. est quia quidā sunt
qui ponunt exemplum quando sublata
est ciuilis naturali remanente cui acces-
sit fideiussor: & tūc tenetur. Et differt ista
à præcedentibus: quia ṡ. primò fideiussit.
postea est secuta liberatio à ciuili, remanē-
te naturali: hic verò primò fuit liberatus a
ciuili, postea accessit fideiussor naturali.
Sed opp. ṡ. eo. l. si quis postquam. Solutio.
12 ibi erranter intercessit. Octauum † exem-
plum gl. est, quòd fuit liberatus tempore,
non præscriptione, sed pacto quod gl. non
placet: quia tunc esset exceptio cohærens
rei non personæ. Preterea Dy. dicit, quod
istud tacitum pactum tollit naturalem, si-
cut expressum pactum: vt l. eum qui ita. ṡ.
de verb. oblig. vbi dicitur, post tempus ex
ceptio taciti pacti obstat: & sic eandē rō-
nem impedit illud tacitum, qua ratione ex
pressum: vt l. cū quid. ṡ. si cert. peta. Quæ-
ro, quæ pars est vera istius alternatiuæ? Et
dicit gl. quod prima gloss. non bene dicit:
13 quia† alternatiuæ legis vtraq; est vera. di-
xi in l. si is qui ducenta. §. vtrum. ṡ. de reb.
dub. & docto. dicunt in l. cùm quidam. C.
de ver. signifi. per l. Quintus. in fi. ṡ. de au-
ro & argen. leg. & l. j. ṡ. quod vi aut clam.
Est ergo vtraq; vera in suis casibus: quia
nouatio quandoq; tollitur ipso iure, quan-
doq; ope exceptionis: vt l. penul. j. de prę-
to. stipu. & ibi dicam.

1 *Mandando quòd mutues, videor mandare quòd conuenias cum debitore de loco solutionis.*

2 *Existens in aliquo loco si mādat homicidiū cōmitti in alio loco, an possit conueniri in loco commissi delicti? quòd sic. Mandans committi delictum, an puniatur ex delicto, vel ex mandato: vbi quòd ex delicto.*

Ratum habens delictum, punitur ex delicto, non ex ratihabitione.

62.

SIut proponitur. Mādās simpl'r, vr̄ māda
re in eū locū, in quē prin-
1 cipalis, pmisit se soluturū. h. d. †No. ꝙ simpliciter mādā
do tibi ꝙ mutues, videor mādare ēt ꝙ cōuenias cū debitore de
loco solutionis: & ibi ego videor cōtrahere. & sic tale mādatū
nō restringit̄ ad certū locū: sed vr̄ referri ad locū. i quo cōtrahit̄
2 verè, vel fictè, vt hic. †Et hoc facit ad qōnē [e]: qdā existēs in ciui
e tate ista, mādauit qbusdā vt interficerent quēdā in ciuitate Flo
rētiæ: secutū est homicidiū. Quæro, an ibi, vbi est cōmissum de
lictū. s. Florētiæ, ille mādās possit accusari, & cōueniri. Et Iac.
f de Are. formar istā q. hic, & dicit ꝙ sic: [f] arg. de cōtractibus ad
delicta: vt l. tā ex cōtractib'. & l. oēm. ṡ. de iud. Pro hoc vr̄ casus
in auf. qua i puincia. C. vbi de cri. agi oportet. secūdū vnā lec.
Idē vr̄ tenere Richar. Ma. Sed qdā referūt Dy. dixisse, & cōsu
luisse, ꝙ nō pōt cōueniri, nisi in loco, i quo fuit mandatū. Et as-
signant rōnē, qa ibi fuit cōmissum delictū: ergo, &c. sed nō cre
g do fuisse Dy. Sed aduerte, [g] vt hāc qōnē intelligas: oportet nos
scire, vtrū mādās delictū cōmitti puniat̄ ex delicto, vel ex māda
to. Et gl. ṡ. de ser. corru. l. j. §. psuadere. dr̄ ꝙ al's p̄terq; in actione
serui corrupti, mādās punit̄ pp mādatū: sed i actiōe serui corru
pti punit̄ ex mādato, seu psuasione. Idē no. Insti. de ob. q̄ ex de
lict. nas. §. ope. & hoc est qđ lex dicit, ꝙ ille, qui præstat opem
h furto, tenetur furti: vt l. is qui opem [h]. j. de fur. quasi dicat. tenet̄
ex furto

a ❡ L. si d'bitori. vtrū in deportato & bannito remaneat naturalis obligatio, adde Bar. i l. j. C. eo. & vide Bal. in l. cū qs in viij. col. C. de iur. & fac. igno. vbi allegat hāc gl. in exemplo, qñ bona sunt publicata. Et adde Bal. in d. l. tam mandatori. & in l. si vero. i prin. qui satisda. cogā.

b ❡ Quartū exēplū. Idē tenet gl. i c. sicut dignū. extra, de homi. sed hoc est falsum vt hic, p Bar. & Ange. i l. nemo carcerē. de exact. trib. lib. x. circa finē. vbi ponit vnū not. ad hoc. & idē Bal. in d. l. cū qs. in viij. colū. C. de iu. & fact. igu. & Bald. in d. l. tam mandatori. in pen. colū. C. de non nume. pecu.

c ❡ Quia priuilegiū. Adde bal. in d. l. tam mādatori. in iiij. col. & vide tex. & gl. & ibi no. i l. si vnus. i §. si cū reo. de pact. per quā decidit̄ ꝙ si reus erat obligatus ad soluēdū debitū, itra tēpus datū fideiussori, demū creditor prorogauit terminū reo, nunqđ fideiussor remaneat obligatus? Et vr̄ ꝙ nō, per tex. in d. l. itē queritur. §. qui ipleto. loca. Hos. tū & cōiter doct. in c. cōstitutus. de fideiuss. dicunt aut fideiussor obligauit se ad tp̄s. & nullo modo tenet̄ post tēpus. Aut obligatio erat pura & solutio erat dilata ad tēpus, tunc remanet fideiussor obligatus, p rogato termino ēt eo ignorante: qa etiā absq; prorogatiōe teneba tur: arg. c. dilecti. de dolo & cōtum. & in l. Celsus. de arbi. Et ita trāsit ibi gloss. & Ab. Sicu. & ibi vide Spe. i tit. de ap. §. j. in vers. illud autē qrit. aliās est §. de fideiussore. & ibi vide per Io. And. & Bal. i addit. Et facit qđ not. Bar. in l. Labeo ait, si arbiter. aliās icipit arbiter. §. i. ṡ. de arb. & quod not. Bar. i l. Luci. §. Paulus. al's, Labeo. ṡ. de admi. tutor. vbi ponit qōnē de Castellano.

d ❡ Nō credo. Vide ṡ. in pxima col. in apostil. q̄ icipit, adđ bal.

e ❡ Facit ad qōnem. Quidā existēs Bononię mādauit vni vt iterficiat quēdā in ciuitate Florētię secuto homicidio an mādās possit cōueniri Florētię, vid Bal. i l. fi. in prin. C. si à non cōpe. iu. & i l. nō solū. §. si mādato. j. de iniur. & in l. p̄tor. §. hoc autē edicto. j. vi bo. rap. per do. Ant. in c. fi. de foro cōpet. per Gemi. in c. fi. de homi. i vj. per Bart. in l. si annua. j. de an. leg. & Bald. in l. non ideo. C. de accu. Vide quę dixi in l. libel lorū. j. de accus. & in l. quod ait lex. j. de adul. vbi videt̄ tenere opi. Richa. de qua hic. Adde Paul. de Cast. hic. & Bal. cons. cccxj. iiij. lib.

f ❡ Et dicit ꝙ sic. quid si potestas Bononię committit potestati Florētino examinationem testis Florētini, corā eo dicit falsum, qa cognoscet? Bal. in l. nullū. C. de testib. dicit, ꝙ Ptās Bononiæ, & ēt vter que. & ibi ēt subdit quid si nūcius refert se citasse, & nō citauit, vbi debet puniri. Adde tu circa dicta Bart. hic, i ista quęstiōe, & vide do. Maria. Soci. in cōsulasti. de fo. cōpet. ver. circa secundam quęstionē, & in cas audientiā. de homi. art. vij. princi. q. ix. viij. & sequen.

g ❡ Sed aduerte. Adde ꝙ si ego existens Imolę, vēdo tibi existenti Bononię, per nūciū, vel per epistolam, vbi contractus dicatur celebratus, Bal. per illum tex. in l. mulier. in prin. C. si qs alteri, vel sibi. dicit ꝙ Bononię. Adde an delinquens primum in vno territorio, & finiens in alio, debeat puniri per iudicē, vbi est cœptū. vide Bald. cōsi. ccc. xix. iiij. lib. Et mandans puniat̄ sicut faciens. p eundem, cons. fi. iij. j. lib.

h ❡ Is q opē. Cō Bar. trāsit Pet. de Anch. in Cle. i. vt lit. pen. ad quod mādaui ibi.

Universidad de Deusto

ex furto ꝓpter opẽ.et hoc est qd dicit lex,ꝙ tũc incipit teneri,cũ delictũ cõmissum est:vt l.si qs vxo.§.neq; verb.j.de fur. & l.qui seruo.§.j.eo.ti. Vnde ex delicto tenet,non ex mandato.Idẽ videmus in ratihabitione:qa ex ea nõ oritur actio:sed ex negotiis gestis propter ratihabitionẽ.secũdũ verã opi. vt dicit tex.in l.si pupil.§.itẽ q̃ritur.§.de neg.gest.licet gl.ibi aliter dicat.Facit supra de vi et vi ar.l.j.§.deiecisse.et §.seq.Vnde sicut ratihabitio trahit ad me negotiũ,et delictũ,ita mandatũ. Sed cõtra hoc:quia videmus in cõtractibus,vbi quis obligat ex mãdato.Sol.illud est verũ in obligatiõe quæ oritur inter mãdãtẽ et eũ cui mãdat.vt in toto ti.mãdati.sed ĩ obligatiõe qua tenet alteri:vt puta mãdasti Titiovt gereret negotia mea licet inter te & Titiũ cõtrahatur obligatio ex mãdato:tamen inter te et me oritur obligatio ex negotio gesto ꝓpter mandatũ,vt l.ita aũt.§.gessisse.supra de admi.tu.Sed in delictis inter mandantem,et eũ cui mãdatur,nõ oritur actio mãdati:qa est nullũ.j.e.l.si à reo.§.fi.et l.si remunerãdi.§.rei turpis.§.mandati.cõcluditur ergo ꝙ ex delicto punit. Itẽ cõtra prædicta facit infra de pœ.l.aut facta.ĩ prin.Sed solue vt ibi.Hoc præmisso cũ teneat ex delicto,et delictũ est cõmissũ Florẽtiæ:ergo ibi debet puniri:quia ibi deliquit.Dicã j.de iniur.l.nõ solũ.§.si mandato.

1 ☞ *Hæc lex hodie est correcta.*
2 *Creditor si differt agere in necem fideiussoris contra debitorem,sibi nocet.*
Remedium pro fideiussore,quando creditor differt agere contra debitorem.
3 *Fideiussor si denunciat creditori ne numeret,quando creditor posit numerare,ut noceat fideiussori.*
4 *Promittens centum sub spe futuræ numerationis,si creditor vult numerare,tenetur recipere si creditoris interest:et creditor dare,si debitoris interest.*
5 *Obligatio qua creditor tenetur numerare promittenti,spe futuræ numerationis,unde nascitur.*
Promissa non obseruare,non est verecundia,quando debitor mutauit statum. 63.

SI fideiussor. Si ad denũciationem fideiussoris debitor idoneus non exigit, creditori nõ imputatur.h.d. Opp.de l.fideiussoribus.supra.e.Sol.ibi fuit acceptus in eo ꝙ à reo exigi non posset:hic simpliciter scdm gl.Rõ qa qñ est acceptus simpliciter,tũc pricipalẽ eẽ idoneũ,vel nõ:nõ est cã dãdæ actiõis ĩ fideiussorẽ: iõ nõ est qd imputetur creditori.Sed in cõtrario pricipalẽ nõ esse soluẽdo,est cã dandæ actiõis ĩ fideiussorẽ:iõ eius denũciatiõi debet credi. Op.supra de euic.l.si cũ vẽditor.Gl.nõ soluit Dy.soluit ꝙ ibi habebat emptor cãm à vẽditore,hic non.Sed Old. soluit ꝙ ibi nõ fiebat denũciatio ad exigendũ:sed cũ ad hoc tẽderet fiebat vt aliã actionẽ intentaret.Sed istud est diuersificare casũ:sed scdm rõnẽ adhuc durat cõtrariũ.quare eũ ibi debet sibi denuncianti credi,hic non.Dic ergo quod illud ibi agere erat causa dandæ actionis contra denunciantem:iõ
1 debet sibi credi. †Quæro,vtrum hæc lex sit correcta .glo.tãgit,& nõ perfecte.Puto ꝙ ista lex sit correcta,quia hodie reũ esse idoneum,vel non: est causa dandæ actionis,vel denegandæ contra fideiussores.per authen.de fideiusso.nisi esset renũ
2 ciatum illi beneficio. † Sed quæro, quid si creditor differt agere in necem fideiussoris? Respondeo nocet sibi:vt supra de aqua plu. ar. leg. j. §.denique. de rei vendi.leg.in fundo. secundum gl.Sed puto quod tunc videatur facere in fideiussoris necem quando hoc est causa dandæ actionis contra fideiussores, vt dixi:alias non:quia vtitur iure suo,sed eo casu posset vti fideiussor remedio leg.fideiussoribus. supra eodẽ. scilicet quod offerat,& petat sibi actionem cedi, vel vtatur remedio leg.fideiusso.infra eodem.scilicet, offerre. Quæ-
3 ro.fideiussor †denunciauit creditori,ne numeraret, an credi-
a tor posit numerare,[a] ita quod non noceat fideiussori.Gloss. dicit quod ista quæstio est sabbatina. Ista quæstio tangitur per gloss.supra de procura.leg.Titius.et C.de non nume.pe-
b cu.leg.tam mandatori.[b] & ibi Cyn.nihil dicit.et in Specu. de fideiusso.§.j.vers. quid si fideiussor. Quidam dicunt talem denunciationem valere : vt leg.j.§.sed ego.supra quod iussu.Alij distinguunt, an fideiussor habeat iustam causam denunciandi,an non,vt supra mand.leg.si hominem.secundum Vber.de Bobio.Alij dicunt,aut res erat integra,aut non. Tu dic aut creditor erat obligatus numerare, & tunc denunciatio non prodest aliquid fideiussori.Aut non erat obligatus: & tunc secus:argument. pro hoc supra de pub. leg.si quis

a ¶ Si fideiussor.posit numerare. Vide Bar.ĩ l.nõ solũ.ĩ §.morte.ĩ fi.q.princ dũ tractat de ꝓtestatiõe inhibitoria.& maxime ĩ xiij.col.ff.de op.po.nũ.& Bald.in dicta l. Titius.inhærendo illi literæ : nec facit mentionem de opin. Bar.hic & per Bald.in d.l.tam mandatori. ad finem.
b ¶ L.tã mãdatori.Et faciũt hæc ad q.fideiussor denũciauit creditori vt ageret cõtra debitorem qa forte dissipabat bona sua & aliter teneri nolebat nunqd creditor teneat agere?doct.cõiter ĩ c.eũ ꝓ quo.extra eod.tenẽt ꝙ nõ, ꝑ istũ tex. nisi fideiussor esset acceptatus in id qd nõ posset exigi à debitore pricipali: ar.l.si fideiussores.ĩ.eo. sed secundũ Abb.ĩ d. c. eũ pro quo.istud dictũ hodie ꝑ auth. ꝑsẽte. C.d fideiussor. vbi fideiussor hodie non põt cõuenirĩ nisi in eo quod nõ põt exigi à principali:iõ eadẽ est rõ ĩ fideiussore expresse non acceptato in eo qd exigi nõ põt: ideo intelligit dictũ doct. qñ fideiussor renunciasset priuilegio , scdm eũ.Et vide Paul. de Ca.in l. si fideiussor. in prin.ĩ.eo. Adde ꝙ Pau. hic dicit ꝙ si cã superuenit de nouo, ꝙ creditor debet abstinere à numeratione ꝑmissa ad denunciationem fideiussoris:qa ẽt ũ non denũciasset,deberet abstinere:ne fiat ꝑiudiciũ ipsi fideiussori,q censetur fideiussisse animo recuperãdi à pricipali,non fideiussurus si cõtrariũ sciuisset: scilicet rebus sic stãtibus. Si vero cã non superuenit , sed ipse fideiussor fuit negligens inuestigare de qualitate illius. Si creditor sine verecũdia põt abstinere, debet facere:qa sibi nõ nocet,& alteri ꝓdest aliàs ipse sentit ꝑputandũ fideiussori , q diligẽter ꝓuestigauit.

prohibuerit.& de consti.pe.l.vtrum. cum
4 l.seq.& hoc cõmuniter tenetur.†Sed tũc quæro promisisti mihi centum sub spe futuræ numerationis:an sis obligatus reci-
c pere[c],& ego tibi dare? Text. Videtur ꝙ non:vt §.si cer.pe.l.qui pecuniam.Sed dico ꝙ si creditoris interest,debitor tenetur recipere,vel interesse pręstare:vt §.de ver. obli.l.qui Romæ.in prin.& quod ibi no. Nam tempore quo se obligauit , videtur actum quod recipiat: sed in creditore puto quod teneat numerare , si debitoris interest.vel interesse pręstare:vt l.si pœnam.
5 §.de ver.obli.†Sed quæro vnde oritur obligatio , qua creditor tenetur. Responde, ex stipulatione si intercessit : vt d.l.si pœnam. aliàs licet tempore promissionis sit actum quod numeraret, tamen hoc pactũ est nudum: nec potest vestiri ad cõmodũ
d debitoris cohærentia promissionis, [d] quæ est facta pro aduersario:puto tamen ꝙ creditor posit soluere, & fideiussorem obligatum habebit:quia cogitur numerare,vt vercũdiã euitet,quæ esset ei non obseruare promissa,vt l.Quintus.§.man.& de alle.l.pecuniæ.in fi.& no.§.de publi.l.si quis prohibuerit. Quod puto verũ, si debitor est eiusdem conditionis. Secus si mutauerit statum:vt quia factus est nõ soluendo: tunc non esset sibi verecundia:argu.l.si is à quo.in fin. vt in posses.leg. 64.

INter creditorem, & debitorem. Ex verbis contractus colligitur,fideiussorẽ teneri in id,qd minus ex venditione pignoris posset redigi.hoc dicit. 66.

e SIcut reus. [e] Etiam fideiubẽdo nõ potest qs factum alienũ promittere.h.d.Gl. quæ est hic,non eget alia recitatione , nisi vt dixi.§.eod.l.si quis pro eo.in princi. vbi est bona glossa.

1 ☞ *Iniuria facta vni,quando noceat alteri.*
2 *Culpa qualiter fuit commissa à fideiussore in casu huius legis.*
3 *Sententia iniuriosa lata contra fideiussorem sui culpa non nocet debitori:secus si sine sui culpa.*
4 *Sententia iniusta lata contra vẽditorẽ,non nocet emptori.*
5 *Sententia lata contra vnum per iniuriam,an noceat alteri,quo ad actionem dandam contra alium.*
6 *Culpa fideiussoris ut ei noceat,intelligitur de culpa, quæ nititur ex natura contractus.*
7 *Culpa in dubio non præsumitur.*
8 *Exceptio de qua hic,intelligitur de ea,quæ proueniebat ex persona rei.*
9 *Reus tenetur dare fideiussori probationes ad huiusmodi excepitionem.*
10 *Fideiussor succumbens in actione mãdati,recuperabit sumptus litis à reo: & iudicio pendente poterit pecunias pro expensis petere.* 67.

EXceptione. Iniuriosa sententia lata cõtra fideiussorem sui culpa non prejudicat debitori.h.d.In textu ibi:iniuria iu-

c ¶ Obligatus recipere. Qũ debitor teneatur recipere pecuniã vide Bal.ĩ d.l. si voluntate.C.de do. ꝓmiss.Facit ꝙ no.bar. ĩ l.ij.§.mutui.ĩ.fi.cer. pera. Adde tũ ꝙ qũ aliqs debet recipere aliqd , ꝙ cursu tẽporis põt deteriorari , vt vinũ , vel granũ ꝙ non cogit recipere ante rp̃s. Et istud est dictũ Gul.d Cu. in l.comparationes. C. de fide instrumẽ.
d ¶ Cohærẽtia ꝓmissionis. Et sic nota casum, in quo pactum nudũ est efficax. Ad de Bar.in d.l.Quintus. Alexan.
e ¶ Sicut reus. Nota tex.pro cõi practica notariorũ dicẽtium in ĩstrumẽto fideiussionis,talis ꝓmisit se facturũ,& curaturũ ꝙ Titius soluet : ꝙ licet ꝓmittat factũ ꝓpriũ.nihilo minus vt fideiussor habebit hodie executiõis bẽficium. Pro quo vide qd notat Bar.ĩ l.hi q.ĩ.eo.in fi. Vide gl.j.hic. Adde quod legitur & no.in l.h.in fi.ĩ.fi certum pet. Vide Bar.in rub.j.iud.sol.prope finem.

dicis:quē ꝓuocasti cōtra te dicēdo sibi vi
1 tuperiū. Ia.de Are.†Opp. ꝙ iniuria facta
vni,noceat alteri:vt l.si fundus.in fi.§.loca
l.ad eos.§.cōmo.gl.nō soluit. Tu dic,ꝙ hic
nō nocet alteri,quo ad actionē dandā cō
tra alterū:sed ibi nocet ad exceptionē pa
rādā cōtra aliū: sed nec etiā ad exceptionē
ꝓdesset,si ipse fuit causa iniuriæ:vt l.si mer
ces.§.culpæ.§.loc. Et hic de hoc Cy.ponit
distinctionem in l.si de fundo.C.loca. Et
an quo ad exceptionem alteri noceat iniu
ria,dic vt ibi. Sed an quo ad actionē dan
dam,ipse non bene dicit : ideo dicam hic.
Oppo.C.quando prouo.non est neces.
l.ij.Sol.hæc sententia nō continet expres
2 sum errorem. †Quæro, quomodo fuit
cōmissa culpa à fideiussore. Dicit glo.quia
damnatus fuit,& non appellauit. Et istud
exemplum est bonum in se:non tamen in
ista lege:quia non appellare,non est causa
damnationis iniustæ:sed est causa non fa
ciendæ reuocationis. Sol. Dicit glo.quod
exceptionem non opposuit.quod verum
est in se,per l.si fideiussor.§.manda.sed nō
in hac lege : quia text.dicit , ꝙ exceptione
vsus. Aliud exemplum est : ꝙ non proba
uit,vel ꝑ minus idoneos testes. Sed istud
non est bonum:quia sic sententia esset iu
sta:quia secundum probata respectu iusti
tiæ humanæ. Dat ergo exemplum Iaco.
de Are.ꝙ fuit iniuriatus iudici,& dixit si
bi vituperium. Vel dic , ꝙ exceptionē op
posuit,sed inepte. Vel dic,ꝙ conduxit ad
uocatum minus peritum:qui nesciit allega
re iura partis,vel nullum conduxit:argu.
eius quod no.§.sol.mat.l.si ab hostibus.§.j.
3 †Secundo q̄ro,dicitur hic,si culpa tua:
quid si sine tua culpa? Glo.dicit idē,& hic
subaudi maxime, secundum Iac.& idem
Dy.contra videtur tenere glo.in l.si ꝑ im
prudentiam.in prin,§.de euict.& glo.in l.
si quis prohibuerit.§.de public.& Iaco.de
Are.dicit quod glo.contrariæ sunt veræ.
& ista nota.alleg l.ij.§.solet.§.de hæred.vē
di.& idē Oldra.sed in istis dictis duo sunt
inculcata. Vnum est,vtrum iniuria facta
a fideiussori noceat principali.[a] Secundum
est,vtrum iniuria facta emptori noceat vē
ditori? Et in fideiussore & principali,tene
opi.Iaco.de Are.cōtra istā gl.per istam le
gem sumptam à cōtrario sensu: & per l.si
procurator.§.si ignorātes,§.mand. Probo
per simile. Negotium illud non pertinet
principaliter ad fideiussorem,sed ad reum
principalem. Modo sententia lata contra
eum,ad quem negotium non spectat prin
cipaliter,non nocet sibi,sed domino,licet
iniuriosa:vt l.etiā.C.manda.& sic in fide
4 iussore & principali. †In alio,videlicet de
emptore,& venditore,male dicūt gl.con
trariæ,& Iac.de Are.& Old.quia dicunt
contra l.si per imprudētiam.in princ.Nam
qualiter potest poni,ꝙ culpa partis sit im
prudentia iudicis. Certe non,sed culpa ip
sius iudicis.& eius qui fecit eū esse in illo
officio:& ideo nō datur regressus ipsi em
ptori : quia periculū casus fortuiti pertinet
ad emptorem facta emptione:vt l.necessa
rio.§.de peri.& commo.rei vē.& l.j.C.de
pericu.& commo.rei vē. Sed illud quod
b fecit iudex,fuit casus fortuit'[b] quo ad par
tes:ideo ad emptorem spectat. Facit quod
doct.tangunt in l.emptor.C.de euict.nō
tamen dicunt ista ad l.ij.§.solet.§.de hære
di.vend. Respondeo,ꝙ ibi est casus con
uersus ad l.si per imprudentiam.quia ibi
fuit lata sententia contra venditorem, ad
quem non spectabat periculum rei. Quæ
5 ro,& reuoco in dubium,†an sententia cō
tra vnum lata per iniuriam,noceat alteri
quo ad actionem dandam contra alium.
Doct.in d.l.si de fundo.C.loca,dicunt in
distincte ꝙ non. Tu vero dic,aut quæris,
an noceat alteri:hoc est,ei pro quo est la
ta:an cuidā extraneo? Primo casu aut est
lata pro eo,& ad eius vtilitatem & cōmo
dum , & potest ei nocere , vt contra eum
actio detur:quia non potest dicere senten
tiam iniquam,vel nullā:vt l.si seruus plu
rium.§.j.§.de leg.j.& no.§.de verb.oblig.l.
stipulatio ista.circa princ.l.in glo.magna.
Aut est lata pro eo,sed non ad eius vtilita
tem,vel in causa criminali:& tunc iniurio
sa sententia non potest accusatori præiudi
care vltra id,quod per eum petitum est,vt
cōtra eum possit dari actio ex vigore eius
sententiæ:vt §.de bo.lib.l.qui cū maior.§.
is demum.ver.si tamen quis. Secundo
c casu[c] dic,aut sentētia fuit iniusta culpa par
tis:& alteri non nocet,vt cōtra eum detur
actio,vt hic.Sic debet intelligi l.pro ea.C.
man. Aut pars non fuit in culpa:& tunc aut ad illum,cōtra quē
est lata sententia,nō pertinebat negotium principaliter,sed ad
alium,& tunc potest alteri nocere:vt contra eum,ad quem prin
cipaliter pertinebat,detur actio,vt hic à contrario sensu.& C.
man.l.etiam.& §.man.l.si procurator.§.si ignorantes.nisi ei pos
sit opponi culpa ꝓuocationis omissæ: vt d.§.si ignorātes. Aut
negotium pertinebat principaliter ad eum,contra quem est la
ta:& tunc aut ad eum,contra quem est lata,rei periculum perti
nebat:& tunc sibi nocet,& non alteri:vt l.si per imprudētiam.
§.de euic. Aut ad alium pertinebat periculum : & tūc illi nocet:
6 vt l.ij.§.solet.§.de hæred.vel actio.vend. †Quæro dixi,si cul
pa sua hoc accidit,imputet sibi:de qua culpa intelligat? Respō
deo,de illa,quæ venit ex natura contractus,de quo tractam.
7 †Quæro secūdo,an in dubio præsumatur culpa? Glo.ꝙ nō.
& bene.& licet alias dicatur,ꝙ in dubio præsumitur pro senē
tia:vt l.Herennius.§.Caia.§.de euic.tamē hic ponitur pro con
stanti sentētiam esse iniustam : sed dubitabatur de culpa partis,
an ille,qui dicit , debeat probare. & sic sit cautus aduocatus.
8 †Quęro,de qua exceptiōe loquit hic? Rn̄deo,de ea, q̄ pro
ueniebat ex ꝑsona rei,vel ei reo poterat ꝓdesse: alias secus vt
9 no.in l.si fideiussor.§.q̄dā.§.māda.†Quæro,an reus teneat di
re fideiussori ꝓbatiōes ad huiusmodi exceptionē? Rn̄deo,sic
d vt §.de act.emp.l.creditor.C.de fideicom.l.istrumēta. Quęro[d]
10 qn̄ †fideiussor succūbit,an actiōe mādati recuperabit sumptus
litis? Rn̄deo,sic.ar.C.manda.l.etiā.&.§.mand.l.si mādato meo.
§.si fideiussor.poterit ēt,vt puta pendente iudicio,petere à reo,
vt sibi pecuniam ꝑ expensis det : quia eius negotium gerit:vt
l.si verò non remunerandi.§. fin.§.manda.

1 ☞ *Stante statuto quod pro vulnere quis soluat centum, & pro homicidio mille, si accusatus de vulnere dedit fideiussorem de iudicio sisti, & iudicato soluendo, postea vulneratus moriatur, an fideiussor teneatur in mille.*

Fideiussores magistratuū.

Qui inter
cedit ꝑ of
ficiali simpliciter,videt intercedere in interesse,non in
pœnā ex maleficio impositā.h.d.Not. facit.j.ad muni.l.libert'.
§.fi.& iō fiūt hodie stipulationes magis largę,vt ꝓmittat inter
esse,& pœnā,& soluere omnem cōdemnationē.quę de eo fie
1 ret,&c.† Quærit hic Dy.statutum[e] est,ꝙ pro vulnere quis sol
e uat centum:pro homicidio qs soluat mille:contingit ꝙ accusa
tus de vulneribus dedit fideiussorem de iudicio sisti,& iudica
to soluendo,postea vulneratus est mortuus,& reus est conde
natus in mille,an fideiussor teneatur? Hic videtur ꝙ non,§.j.
eo.l.fi.& §.de in lit.iur.l.j.de eo ꝙ cer.lo.l. centum Capuæ.&j.
pro.

a ¶Noceat principali. Vtrum iniuria facta fideiussori noceat principali : & vtrum iniuria facta emptori noceat venditori,vide plene in c.si.de emp.& vēdi. Cy.in l.si de fundo. C.loca.& quæ not. in l.si.C.de act.emp.& vē.limitat hoc,nisi vēditor fuisset pręsens in iudicio,secundū gl.no.i l.emptor. C.de euict. Et de fideiussore , vide Bal. post gl.in l.si pro ea. i fi.C.mā.& Io.and. in regula, dānum.in mercuria.vbi tenet opi.Iac.de Are.contra istam gl. Pau.de Leaza.in cōmēto.c. si venditori.in fi.de emp.& vendi.in emptione tenet istā gl. securus Cy.in l.emptor.C.de eui.Et de fideiussore,vidē Bal. in l.pignus.in iij.co. C.de pign.vbi videtur tenere idē quod glo.hic. Adde quod opi.gl.hic tenet etiā Pau.de Ca.in consi. cxxxvi.co.iiij.i prin in j.parte.in antiqs. secundū meā impressionē.et incipit,visis & cōsideratis omnibus superius.

b ¶Casus fortuitus. Et ibi iniuria iudicis appellat casus fortuitus.adde Bal.in l.pignus. C.de pig.act. & ibi vide. Et gn̄aliter ad quem talis casus spectat.add Barto.in l.si ꝑ imprudētiā.de euic.& Bal.in l.falsus.in pen.co.C. de fur.& qd si qs ꝑmittit ꝙ etiā si ꝑ iniustitiā fuerit euicta res,vult teneri,& iudex tulit sentētiā nō seruato ordine iudiciario, vtrum ille teneatur. Ang.in cōsi. xxvj.inci.sciēdū est. dicit ꝙ nō.ꝑ istā rationē:qa vr̄ se ad solita obligare.l. sistulas.§.frumenta.§.de contrahē.empt.Dat etiā cautelam Ang. ꝙ si quis stipulatus fuisset de euictione, & fecit in instrumēto poni hæc verba, et quocūq; modo,et qualitercūq; , ꝙ tūc vēditor teneret etiā si res fuisset euicta ꝑ compromissum quo casu licet nō veniat euictio. l.si dictū. §. fi.§.de euict.tū si fuisset dictū,vt supra dixi,tunc veniret euictio. Glo.est sing.in l.cū pœna.§.de arbi. de qua etiā meminit Bal.in l.si domus.in §.de euictione.§.de legatis primo.

☞POMATES.

c ¶Secundo casu. Vide Bar.in d.§.si ignorantes.& cōsulo nūc Parmę secundū istā, & aliam doctrinā.

d ¶Quæro. Si fideiussor succubuit in lite, an recuperet sumptus, & an pendēte lite petere possit sumptus ꝑ lite à reo.adde quod not.Bal.in l.in testamēto.de testa.milit.

☞Pro cōcordia.aduerte,ꝙ fideiussor datus sup delicto de soluēdo i oēm cōditionē, nō tenet ad ea,q̄ veniūt extrinsecus ad pœnā, puta statuto, ꝙ de quolibet delicto aliquid soluat, vel ad pœnam quadrupli. Instit.de act. §.quadrupli. Ita Petro.i l.j.ff.de i lit.iur. Sed cōtra allegāt tenere i hac l.fideiussores.& in l.quæro.in prin.& §.j.ff.loc. Tu dic illud,quod dici in d.l.j.intelligi ꝙ simplr fideiubet , in hac vero l.fideiussores.& in d.l.q̄ro.q̄ gn̄aliter fideiusse,et i oēm casum & ita sensit ipse Bar.i d.l.j.

e ¶Statutum est. Per Bal.in l.si.cum lite. ff.qui satisda.cog.& ibi etiam Roma.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

proxi.§.facit.de peti.hære..l.itē veniunt.§.cū prædiximus. E-
a contra vī ꝙ teneatur:quia tunc videtur mortuus cum fuerit
vulneratus: vt ſ. ad legē Aquil.l.ait lex.& l.huic ſcripturæ.&
b de dam.infe.l.dāni.§.Sabini.Itē,quia habetur [b] pro facto,qd
de proximo fiendum eſt:vt ſupra de teſt.nul.l.pe.et de excu.
tu.l.nō tantū facit ſ.ea.l.ſi quis pro eo.§.ſi nummos. Cōiter cō
ſueuit determinare. Aut tpe,quo fideiuſsit,apparebat vulnus
mortale,et teneat,vt ſ.quorū leg.l.fi.in prin.ſi nō apparebat,
nō teneatur:ar.ſ.ad legē Aqui.l.qui occidit.et l.in lege.ſecūdū
Dyn.ſed mihi videtur ꝙ debeamus aliter dicere. Nā fideiuſ
ſores iudicatum ſolui,& ſimiles,nō tenentur,niſi cū eſſet iudi
catū,ſeu cum proceditur ſuper illa actiōe ſeu accuſatione, in
qua interceſſerunt:vt l.cū quærebatur.j.iud.ſol. Eſt mō vide
re an ſuper eadem actione ſeu accuſatione ſit mō cōdēnatus,
in qua fideiuſſor interceſsit:et de iure cōi bene diceret verum
Dyn.vt l.dāni.§.Sabini.ſ.de dā.infec.quia fuit intentata accu
ſatio ex lege Cornelia,cū mortaliter vulnerauit. Tenetur em
ſiue ſequatur mors,ſiue nō,et tūc eſt vera opin. Dyn.qa tunc
dicitur mortuus à tēpore vulneris.Sed de iure ſtatutorū quia
vna eſt pœna vulneris,& alia occiſiōis:fideiuſſor interueniēs
ſuper illo vulnere,de homicidio.nō tenetur:quia nō ſuper ea
dē accuſatione eſt dānatus:vt j.iud.ſol.l.cū q̄rebatur. Dixi ī l.
dāni.§.Sabini.ſupra de dā.infec.et ibi vide. Et prædicta vera,
ſi interceſſerit accuſatiōe iam propoſita:ſed ſi nulla eſſet ꝓpo
ſita accuſatio,ſed ſolū ſuper vulnere promiſit de iudicio iſiſti,
& iudicatum ſolui:tunc tenetur:quia tunc videtur fideiuſsiſſe
in omnem caſum,qui ex vulnere deſcenderet:vt l.ſi quis pro
eo.§.ſi nummos.ſupra eo.

c **Pro Aurelio.** [c] Qui intercedit in ſummā, non tenet
ad vſuras.h.d. Dic de hoc vt l.quæro.
ſ.loca.& l.centum Capuæ.de eo quod certo loco.

1 *Actio una in alium transfunditur.*
Causa inspicitur non titulus actionis.& nu.3.
2 *Tutor non potest liberare se principaliter authore,sed in consequentiam sic,& principaliter per solutionem.nu.4.*
5 *Liberatio fideiussoris facta à tempore,quia fideiusit ad tempus,non porrigitur ad reū.*
6 *Actio quare hic non mutetur ex mutatione tituli actionis. sed secus in l.iij.§.idē scribit supra de pecul.*

Tutor datus. Si obligatio fideiuſſoris tēpore
tollitur,in aliam trāsfunditur, et
principalis remanet. Solutio fideiuſſoris liberat princi
palem,et mandati actionem contra eum parit.h.d.et eſt diffi
cilis in tex.et diuido eā:quia primo format vnam quæſtionem
inter tutorem,& pupillum.Secundo ponit quæſtionem inter
principalem,& tutorem,eūdemque fideiuſſorem,quando ſo
lutio eſt facta finita tutela. Tertio,quæſtionem ponit inter tu
torem,& principalem,& ſoluit durante tutela.Secūda ibi:&
quāuis. Tertia ibi:licet enim. †No.ꝙ vna actio in aliā trāsfū
ditur:vt l.quoties.§.ſi temporali:ſupra de admi.tut.& l.diuor
tio.de neg.geſt. Secundo nota quod inſpicitur cauſa, non
2 titulus actionis. Item not.ꝙ tutor non poteſt ſe liberare: ſe
3 authore principaliter:ſed per quādam conſequentiam.† Op.
de l.iij.§.idem ſcribit.ſupra de pecu.vbi inſpicitur titulus,et nō
cauſa.Gloſſ.non ſoluit.Cy.C.ad Mace.l.ſi filius.dicit ibi,ꝙ i
bi titulus nouus trahit originem ab obligatione noua: hic ab
antiqua.Sed illud eſt nihil dicere:quia hic etiā in obligatione
noua,ſcilicet contractu tutelæ. Tu dic quod in contrario, ex
mutatione tituli, mutatur ratio legis:ſed hic ex mutatione ti
4 tuli non mutatur ratio legis.quod declara vt infra dicam† Op
po.de l.ſi.ſupra de autho.tuto.Sol.hic videtur text.reſponde
re quod ſua authoritate principaliter non liberatur:ſed p quā
dam conſequētiam.Sed cōtra hoc videtur l.quoties.§.ſicut de
admi.tut.Gl.dicit ibi,cū iudice. Dy.dicit hic vt l.fi.ſ.de autho.
tuto.vbi gl.dicit,quod ſe authore,tutor ſoluendo pōt ſe libe-
rare indiſtincte à pupillo:vt l.quoties.§.ſicut.alio modo quā p
ſolutionē non poſſet principaliter,ſed per conſequentiam ſic:
vt l.j.ſ.de autho.tuto.& hāc tene. Et quod hic dicitur,ꝙ ſua
authori tate efficere nō poſſet, &c.intellige,ſ.alias quam per
ſolutionem.Glo.tamen.ſupra ſi cer.pet.l.ſingularia.in prima
gl.dicit qd eſt ſpeciale in cauſa mutui.quod eſt falſum:vt l.fi
5 ſtulas.§.j.ſ.de cōtrah.emp. †Quæro,qualiter eſt fideiuſſor li
beratus tēpore? Reſpondet gl.quia ad tēpus fideiuſsit.Et in-
tellige ꝙ talis liberatio non porrigebatur a
ad reum:aliàs hæc lex nō procederet. Fa
cit.ſ.de admi.tut.l pupillus. in fi.& qd ibi
6 no.† Quero,quare hic non mutat ratio ex
mutatione tituli actionis:ſed ſecus in l.iij.
§.idem ſcribit.ſ.de pecu. Reſpondeo, pa
ter concedendo peculiū videtur velle qd b
filius cōtrahat.& ſic æquum fuit eum ob
ligari ex eius contractibus de peculio:ſed
non vult ꝙ delinquat,ideo actione ex de
licto nō tenetur. Vnde ſi contingit qd illa
actio,quæ eſt ex delicto cōuertat in actio
nem deſcendentē ex contractu, vel quaſi
ſuperuenit ratio æquitatis,quæ vult patrē
teneri de peculio,quę ratio nō erat prius,
ſed in hac lege non mutatur ratio: quia iō
tutor incidit in ſecundam obligationem:
quia tenebatur ex prima. Item ſoluendo
ex hac ſecunda liberat reum.vnde equitas
eſt eadem contra reum dari actionem mā
dati,ſicut ſi ſoluiſſet ex prima. 7.

Si à reo. Pro obligato ſub con
ditione poteſt accipi
fideiuſſor ſub duabus conditioni
bus copulatiue conceptis.ſi verò diſiūctiuè,inſpicitur quod prius extiterit.h.d.Op
po.ſ.eo.l.Græce.§.illud.Solu.Dicit gl.re
fert in quantitate,vel tempore,vel in qua
c litate ſit plus vel minus quaſi dicat hic eſt
plus qualitate,ibi in quātitate, vel tempo
re quod non placet: vt ſ.e.l. hi q acceſsio
nis.Dic ergo ſecundū Dy.quod hic cū pē
det cōditio, nullo tempore eſt obligatus
in plus.

Sub diuerſis. Si inter obligatio
nem principalis &
fideiuſſoris eſt diuerſitas conditionis, in
ſpicitur quæ præcedit. hoc dicit. Oppon.
glo.de l.verbis.ſ.ad legem Falci.& non
ſoluit. Dic ꝙ hic euentus inſpicitur quo
ad impediendam actionem naſci ex hoc
contractu, non quo ad tollendam aliam
actionē ad eūdē effectum tēdentē:vt not.
per Dy.ī c.actus legitimi.de reg.iur. li.vj.

Si reo. Si reus promittat fundum,po
teſt accipi fideiuſſor in vſufru
ctu. hoc dicit. Dicitur hic, quòd ſi principalis promittit fun
dum, &c. Sed textus videtur dicere contra. in lege & per iuſ
iurandum.j.de accep.§.illud.Glo.non ſoluit. Dic quod in acci
piente vſusfructus eſt pars fundi: in remittente non, vt ibi.Et
ratio eſt: ſi teneris mihi ad vſumfructum formalem, qui tradit
mihi à te,& ab alio habeo proprietatem:tūc ille vſusfructus for
malis penes me efficiet cauſalis,& erit illud idem. Sed ſi in re
miſsione hoc non poteſt contingere, teneris mihi ad fundum:
& libero te ab vſufructu:tantū remanes mihi obligatus ad pro
prietatē,qua tradita remanet apud te vſusfructus formalis,qui
nunquam fuit debitus. & ſic eris liberatus ab eo quod non de
betur.ideo non valet:quia alia res eſt: vt in contrario. Facit ſ.
de ver.obl.l.ſi ita ſtipulatus fuero,ſi Titius.§.j.& quod ibi dixi.

Adeo. Opp.quia ſi ipſe ſeruus interrogat,videtur fideiuſ
ſor teneri pro eodem apud eūdem. contra l.hęres.
à debitore.§.j ſ.eod.& j.l.proxi.Solue vt in gloſſ.

Si à furioſo. Opp.ſ.eo.l. Marcellus. Sol.vt ibi.Quæ
rit gl.qd ſi ſciēter itercesſit? Dicūt quidā
eū teneri. Gl.cōtra:qa nō eſt principalis cui accedat.qd placet,
niſi iuraſſet:qa tūc vī actus vt valeat oīmodo,quo melius pōt:
vt dixi ſ.eo.l.ſi qs,p eo.in princi.& ideo tenetur vt principalis.

1 *Non valet promiſſio indemnitatis facta vt maleficium cōmittatur: nec valet pactū inter conſortes,quod uno condemnato omnes teneantur.*

d **Id quod uulgo.** [d] Pro maleficijs non poteſt accede
re fideiuſſor,ſed pro obligationib⁹

a Ecōtra videt. Pro quo eſt gl.ſingu.in l. q Stichū.ſ.de confeſ. ſecūdū bal.ī l.trāſige re.C.de trāſa.& vid Bal.ī c.j.q.mod. feu. amit.an homicida in totū puniri debeat.

b Itē qa habet. Add ꝙ no.bar.ī l.ſenatus j.de accuſ.ī pe.q. Ad de Pau.de Caſt. hic, q dicit iſpiciēdā eſſe inquiſitionē, ſi loqē de vulnere ſimplicit- er: vt fideiuſſor nō non teneat. Si vero loqē de vulnere mor tali:tūc pp illā additionē, cēſet inquiſitus etiā de morte, & fi deiuſſor tenebit. Et dicit cōſuluiſſe ī ciui tate Brixiæ, & ita fuiſſe iudicatum.Sed qd ſi aliquis fideiu- beat,p aliquo,q vul nerauit aliquē,et vul neratus moriat, ille vero aufugiat: nunquid in aliquo tenea tur fideiuſſor, vide Bal.cōſil.cciiij.lib.j. & vide quod voluit Io.And.in add.Spe. in rubr.de fideiuſſo.

c Pro aurelio. vide Bal.ī l.fideiuſſor.C. eo.titu.

d POMATES. Id ꝙ.Nota nō va lere fideiuſsionē vt qs teneat,p alio ma leficiū cōmittēre:vi de Bal.ī l.vt vim.ad fin.ſ.de iuſti.& iure. Quid de iudice ſi,p mittit ſibi ſidēitas: per hāc l.vī ꝙ nō va leat.Vide Bart.ī l.ſi qs vxor.de fur.ang. hic addit, qd ſi dns expulſus à ſuo caſtro cū vaſallis recte pro mitteret illis indēi- tatē armorū & equo rū qa iuſtū bellū.vi deSpe.in tit.de iudi. iiij.reſpon.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Pro Syndicis. Syndicus nõ põt petere ſibi caueri de indẽnitate, ꝙ tene mẽti. & vide bar. in auth. nouo iure. C. de pœna. iu. q ma. iud. ſecus tñ in iudice: vt ſing. dixit Bar. ſi l. ſi qs vxori. in §. ſi fugitiuũ. j. d̃ furt. Adde qd̃ Paul. de Caſt. inducit etiã cõtra ſocios, q faciũt pacta, ꝙ ſi de maleficio veniẽt cõdẽnandi, ꝙ quilibet cõtribuat qa tale pactum non valet. Et qñ valeat ꝓmiſsio indẽnitatis ꝓ delicto, vide Bal. conſil. cliij. li. iij.

b ¶ Bona. lex Vide gloſ. notabilem in l. debitori. de pact.

✠ Pro concordia. Aduerte, qñ audiri non debet i iudicio bãnitus, vt vſurarius manifeſtus vigore ſtatuti. Bart. ſentit in l. elegãter. §. ſi qs poſt. ff. de condit. inde. qd̃ iſta exceptio põt opponi poſt lit. conteſ. Cõtrarius tñ alle. in hac l. vra. circa fi. Tu dic, in ꝓprijs terminis nõ loquit Bar. in hac l. Vranius. ſicut loquit in d. §. ſi quis poſt. qa hic q̃rit, nũquid poſsit ꝓſeq accuſatio ꝓpoſita ꝓ illũ, q poſtea exbãnit. Et cõcludit ꝙ ſic, cũ ſit iã cœpta, nõ tñ d̃ nouo fieri. & ſic hic licet poſt lit. cõteſta. hæc forte allegẽt: tñ nõ ob hoc repellitur ꝙ poſt lit. cõte. &c. Sed qa fuit accuſatio ꝓpoſita aũ bãnũ nec de directo loq̃t, nec ſe fundat ſup lite conteſt. ergo nõ contrariat. Adde ad materiã, de qua ꝓ Paul. de Caſ. ſuo cõſ. cxlj.

✠ POMATES.

c ¶ Sed iſtud. Et tene mẽti, ſi reus debẽdi ſuccedit fideiuſſori, licet extinguat obligatio, non tñ extinguitur hypotecaria. tex. eſt ſingu. ſecundum Angel. hic in l. cũ quis. §. qui pro te. j. de ſolu.

1 deſcendentibus ex maleficio. h. d. † Nota quod ſi promitto tibi ſoluere pœnã, ſi cõmiſeris tale maleficium, non valet talis ꝓmiſsio quod maximè eſt notandũ ꝓ ſyndicis [a] cõmunitatis, qui ad petitionem potentum non denunciant maleficia, & recipiunt promiſsionem de indẽnitate: qa non valet. Sed an valeat pactũ quod inuicẽ faciũt cõſortes in Tuſcia. ſ. quod ſi quẽ eorũ contingeret condẽnari ꝓ maleficio, omnes cõtribuerent. Et videtur quod nõ: vt hic: quia inuitantur ad delinquendum.

1 *Succeſsio habet vim ſolutionis, & eximit perſonam ab obligatione. & nu. 3. Et habet vim ſolutionis, quando hæres nullum incommodum patitur. & nume. 4.*

2 *Quis apud eundem pro eodem non poteſt eſſe fideiuſſor.*

3 *Quæ impediunt contrahenda, impediunt iam contracta.*

5 *Fiſcus ſuccedens debitori, & fideiuſſori, ipſo iure liberatur mandator.*

Liberatio ſuperueniens vni ex correis, non nocet mandatori, quando habet reum obligatum actione mandati.

6 *Mandator tenetur inſolidum quando duo rei, pro quibus mandauit inſolidum promiſerunt, & contra eos inſolidũ habet actionem mandati.*

7 *Mandator contra fiſcũ, qui ſucceſſit creditori contra ipſum agentem, quod etiam hodie poſſit opponere beneficium diuiſionis ſibi competens ex perſona reorum.*

8 *Culpa alterius, ex qua quis lucrum ſentit, quando poſſit ſibi opponi, tam agendo, quam excipiendo.*

9 *Confeſsio non habet vim ſolutionis.*

10 *Duo rei debendi, an videatur mutuẽ fideiubere? remiſsiuè.*

11 *Accuſator ſi ſuperuenit inquiſitione pendente, an debeat ſuperſedere in inquiſitione. remiſsiuè.*

12 *Accuſatore bannito, propoſita accuſatione, reus non poteſt de banno opponere: licet ex forma ſtatuti querimonia bannitorum audiri non debeant.*

b ✠ VRanius. Iſta eſt bona lex, [b] et ſubtilis, & . h. d. Per confuſionem, perſona ab obligatione eximitur, & eius acceſſoria obligationes. ſecus in correis principaliter obligatis: quia in obligatiõe remanẽt. h. d. vſq̃ ad §. ſi ponamus. Et diuide. Primò, ponit thema & q. & alleg. pro vna parte. Secundò, ponit quædam conferentia ad deciſionem q. Tertiò oſtendit Iuriſconſultus dubitationem & ponit deciſionem q. Quartò cõſuluit mãdatori de ęquitate. Quintò, loquitur qualiter contra correum põt agi. Sextò ponitur nouus caſus, ſ. ſi creditor fideiuſſori ſuccedat. Secunda ibi: & quid. Tertia ibi: ſed cũ duo rei. Quarta ibi: planè. Quinta ibi: cum altero autẽ. Sexta ibi: quod ſi creditor. † Nota vnam regulam: ꝙ ſucceſsio habet vim ſolutionis. † Item, ꝙ apud eundẽ quis pro eodem nõ poteſt eſſe fideiuſſor. † Itẽ nota ꝙ ſucceſsio eximit perſonã ab obligatione. Item nota quod quæ impediunt contrahenda, impediũt iã cõtracta. Nota iſtum tex. qui dicit, aut ſunt ſocij, aut non. Et extra gl. op. † quia in verſi. & quidem. dicit quod ſucceſsio habet vim ſolutionis. in ver. ſed cũ duo. ꝙ iure confuſionis eximitur perſona. Sol. ſucceſsio vim ſolutionis habet qñ ex hoc nullum incommodum patitur hęres: vt in ver. & quidem. Sed cũ eſſent duo rei, haberet incommodum, ſi haberet vim ſolutiõis ſucceſsio: vt in ver. ſed cũ duo. & l. ſi ei. §. fin. ſ. de euict. Venio ad glo. dicitur hic: ꝙ quæ impediunt contrahenda, &c. Oppo. de l. patre furioſo. de his qui ſunt ſui vel alie iu. & l. pluribus. §. & ſi placeat. ſ. de ver. oblig. Sol. hic fuit defectus cauſæ finalis. in cõtrarijs ſecus: vt plenè dixi in d. §. ſi placeat. Opp. & nunc venio ad op. ſortes. Dicitur hic, ꝙ fideiuſſor, ſeu mandator poteſt eligere fiſcum inſolidum. contra: quia fiſcus non poteſt intelligi obligatus eſſe, cum ſucceſsio eximat perſonam ab obligatione. tic talis mandator nõ ſoluit pro eo. Huius † timore dicit gl. ꝙ fiſco ſuccedente debitori, fideiuſſor ipſo iure nõ liberatur, ſed ope exceptionis. ſed hoc non eſt verum per l. in omnibus. j. de ſol. vbi dicitur ꝙ obligatio ipſo iure tollitur ſucceſsione. Veritas eſt, dicit Iaco. de Are. fateor, ꝙ ille non eſt obligatus, & pro eo non ſoluit: ſed pro alio. ſi ſoluit: tamen contra illũ habet actionem mandati, vt j. proxi. §. & liberatio ſuperueniens vni ex correis non nocet mandatori, qñ habet eum obligatum actione mãdati inſolidum. † Op. ꝙ mandator non poſsit agere contra quẽ habet inſolidum: quia non fuit actum: ergo &c. vt l. reos. §. cum in tabulis. ſ. de duo. re. Sol. dicit gl. eo ipſo ꝙ ipſi promiſerunt inſolidum, apparet pro eis mandator tenteri inſolidum: & ſic inſolidum contra eos habet actionem mandati. quod not. Extra gl. opp. † hic dicitur, ꝙ poteſt fiſcum eligere inſolidum contra: quia duo rei habent beneficiũ diuiſionis: vt in corpore de duo. re. & perſonæ eorum mandatores: vt l. inter eos. §. duo rei. & §. creditor. §. eod. Facit no. per Dy. in l. ſi pupillus. ſ. de fideiuſſ. tu. Sol. dicit Dy. & quidam habent, & quidam nõ. ꝙ hoc procedit ſecundum iura antiqua: ſecus ſecundũ iura hodierna: quia imputet ſibi, ſi non oppoſuit beneficium diuiſionis. ſed iſtud eſt verum, ſi mandator vellet agere contra correum, cui fiſcus non ſucceſsit: ſed contra ipſum fiſcum ſecus: quia fiſcus non poteſt obijcere culpam: ex qua lucrum ſentit: vt l. cum in fundo. ver. ꝙ ſi mulier. ſ. de iur. do. Non enim poteſt dicere, debuiſti mihi opponere beneficium diuiſionis. Sed gl. in d. verſ. quod ſi mulier. dicit quod agendo non poſſum culpam obijcere, ex qua lucrũ ſentio, ſed excipiendo ſic. Et ita fiſcus poteſt opponere excipiẽdo ꝙ non petijt diuiſionem: ſed non eſt verum, per l. vendicantem. & l. ſeq. ſ. de euic. & quod ibi no. † Vt aũt intelligas, capias breuiter tria verba. Quando ꝙ culpa alterius, ex qua lucrũ ſentio, eſt cauſa actionis meæ: & tunc non poſſum ſibi opponere agendo: vt l. cum in fundo. §. qd̃ ſi mulier. ſ. de iure dotium. l. mupta. §. j. ſ. ſol. matri. Quando ꝙ culpa eſt cauſa exceptionis meæ & tunc aut eſt commiſſa circa illam actionem, contra quam volo ſibi exceptionem opponere: & tunc poſſum opponere vt d. §. quod ſi mulier. in gl. quæ ſic debet intelligi. Aut eſt cõmiſſa illa culpa circa aliud, quam circa actionem ex qua agis: & tunc non poſſum obijcere culpam, ex qua lucrum ſentio, vt l. vendicantem. ſ. de eui. Vel verius & breuius dic aut culpa ex qua lucrum ſentio volo obijcere alicui ad conſequendum: vel retinẽdum illud lucrum, quod inde percepi: & poſſum: vt in vſucapione, & præſcriptione, quæ perimunt actionem, & exceptionem. Et ita loquitur gloſſ. in d. l. cum in fundo. Aut habito illo lucro occaſione illius culpæ, volo ad aliud contra te agere, vel excipere, & non poſſum: vt dicto verſi. quod ſi mulier. & glo. in dicta l. vendicantem. & ſic debet intelligi quod ſ. dixi. Venio ad gloſſ. magnam: & contra illud quod dicitur, inſolidum agi, ſi non eſt ſocius, obſtant tres regulæ. Prima eſt: quia bona fides non patitur quod bis idem exigatur. Modò fiſcus habebat ſolidum ſuccedendo. Item nunc habebit à ſocio ſolidum: habebit ergo bis idem. Alia eſt regula, quod tenetur cedere actionem cõtra correum, cui ſucceſsit. quod non poteſt: ergo repellit exceptione: vt l. Stichum. §. pe. & l. Modeſtinus. j. de ſol. & iſta tiguntur in gl. Extra gl. eſt alia regula, ꝙ ſi ſoluo ſolidum, medietatem repetam à non ſocio, actione negotiorum geſtorum: vt l. j. & ibi no. C. de duo. re. ergo obijciã fiſco ꝙ non poteſt me conuenire inſolidum, cũ poſſum à te repetere. Huius cõtrarij timore dicit gl. ꝙ de rigore dicit verum tex. ſed de ęquitate obſtat exceptio. Sed cõtra hoc op. quia ſi hoc eſſet verũ, tunc idẽ eſſet in caſu, qñ ſunt ſocij: qa de rigore tenent inſolidũ. ſcilicet quia ſocij, & poteſt repetere: tũc de ęquitate pro parte cõuenit. Huius contrarij timore dicit Roge. ꝙ non eſt differentia, niſi quia magis aperte habet actionem ſocius, quam ſi nõ eſſet ſocius. Quid dicemus? Certè durum videtur mihi, ꝙ tantus homo quantus Paulus Iuriſcõſul. q fuit author huius legis loqueret ita ſtultè. Et ideo dico, ꝙ hic loquit qñ erant duo rei debendi ex cauſa lucratiua. & ſic nulla regula obſtat. Nam non obſtat prima: quia per ſucceſsionem non videt habere ſolidũ: quia non habet vim ſolutionis, vt dixi. Itẽ nec ſecunda: quia non debet cedi actio: vt dicam j. tit. ij. l. Modeſtinus. Item nec tertia regula: quia non poteſt repetere: vt l. in lege Falcidia hoc eſſe ſeruandum. ſ. ad leg. Fal. ſed huic obſtat iſta lex in prin. quæ loquitur, quãdo duo rei ſunt ex contractu mutui, ergo non ex cauſa lucratiua. Sed reſpondeo, quod licet quæſtio proponatur in duobus reis ex cõ

mutui

Universidad de Deusto

mutui:tamen ab illo ver.sed cum duo.loquitur generaliter in duobus reis ex causa lucratiua:& sic non refertur ad casum ꝓ positum. Et si vis dicere,ꝙ ad propositum primũ casum refertur:dic,ꝙ hæc pecunia tota peruenit ad illum correum,cui fiscus non successit:& sic dictæ regulæ nõ obstant eadẽ ratiõe.

Vlterius,contra prædicta op.nam legata liberatione acceptilatio facta vni ex duobus reis socijs,ꝓdest alteri ĩ totũ:vt l. iiij.§.nunc de effectu.ſ.de lib.leg.quare nõ successio,quæ loco solutionis habetur.Item sententia absolutoria prodest alteri
9 vt l.si duo.supra de arbi.& sic confusio.Sol.dicit†gl.ꝙ cõfusio
a non habet [a] solutionis vim.sed istud nõ declarat:quia pactum factũ vni nõ habet vim solutiõis:& prodest alij in totũ:vt l.eãdẽ.§.j.ſ.de duo.re.et l.iiij.§.nunc de effectu.ſ.de lib. leg. Vñ aduerte,dixi tibi ĩ l.ex duobus reis.ſ.de duob.reis.ꝙ eatenus. quatenus socius põt repetere à socio liberato,eatenus sibi ꝓdest pactũ:vt l.eãdẽ.§.j.ſ.de duo.reis.et facit d.l.iiij.§.nũc de effectu.de lib.leg.Mõ ad propositũ qñ sunt duo socij,si vni,est factũ pactũ,siue ab alio petatur dimidia,siue etiã vnus denarius,partẽ istius quod soluit repetet à socio:quia omne cõmodũ,& incõmodũ,debet esse cõe:siue sint socij omniũ bonorũ,siue illius obligatiõis tantum.& illud verũ quando accidit durante societate:hic vero ista cõfusio fit post mortẽ:et sic societate finita:merito partẽ petet à socio.Nã cũ societate finita,nõ põt cogi cõmunicare id qd exegerit.Solum enim illud exigit qd ipsi,qui cõuenitur,soluẽdo in diuisione obuenit.& iõ puto,ꝙ si facta diuisione ĩter correos vni fiat pactũ,illud nõ
10 prodest alteri in parte,q̃ sibi obuenit soluenda. Vltim.hæc lex inducitur ad plures qõnes.Primo inducitur per gl.an duo rei debẽdi videantur inuicem fideiubere,dixi vobis.ſ.de duo.re.l.reos.in prin. Quærit Dyn.†hic si pendẽte inquisitiõe superueniat legitimus accusator,an debeat supersederi in inqsitione?Et videtur ꝙ sic,ꝓ istã legẽ ibi,vt quẽadmodũ,&c.Et de hoc per Dy.in c.factũ legitime.alias actus legitimi.de reg. iur.lib.vj.et dicã in l. si maritus.§.j.de adul.et per Cy.in l. eaq
11 dem.C.de accusa.†Deinde quærit Dy.quidã accusauit [b] alte
b rum:deinde fuit exbannitus.mõ iste accusatus dicit,ꝙ sup accusatione sua facta per exbannitũ,nõ debet procedi ꝓ formã statuti,quo cauetur ꝙ querimoniæ exbannitorũ nõ audiãtur: & videtur ꝙ nõ possit procedi,per istũ tex.ibi:vt quemadmodũ incipere,&c.et l.post finitã.ſ.de suspect.tu.et l.hos accusare.§.hoc beneficium.j.de accu.et l.iij.§.pen.ſ.de lib.agn.Econtra videtur ꝙ possit procedi,postquã iudiciũ est iã inchoatũ: vt supra de iurisdi.om.iud.l.cũ q̃dã puella. Et ita quidã hñt istã q̃stionẽ insolutã:tamẽ videtur mihi,ꝙ sit casus in l.negãda. C.qui accu.nõ pos.et l.is qui reus.j.de publi.iud.vbi accusationẽ de nouo non potest dare deportatus:sed antiquã ꝓsequi. Ad cõtraria respondeo.Primo non obstat lex ista:quia hic superuenit defectus ĩ cã finali.in qõne proposita superuenit defectus in persona,id est in accusante,non in cã finali:quia nõ desinit delictum esse,licet accusator sit exbannitus.Nec obstat l.hos accusare.§.hoc beneficio.infra ad accu.quia ibi superuenit beneficium accusato, quo potest vti:sed in quæstione proposita vtitur ex banno accusantis:quod non licet,per iura.supra allega.Non obst.leg.iij.§.fina.supra de lib.agn.et leg.post finitam.supra de suspec.tuto.quia ibi superuenit defectus in cã fi.vel materiali:vt dixi supra eodem de ver.obl.l. pluribus. §.si placeat.

Si ponamus. Pactũ factũ vni ex correis,non præiudicat mãdatori.h.d. Op.quia imputet sibi mãdator si soluit:vt l.fideiussor.ĩ prĩ.supra mãd.So.dicit gl.hic mãdator,seu fideiussor fuit ignorãs:secus si sciẽs,vt ĩ cõtrario. vl'fuit pactũ ꝓsonale.Sed.tex.aliter soluit.Dic ergo ꝙ hic fuit factũ pactũ vni ex correis debẽdi:ita ꝙ nõ ꝓdest alteri reo,& fideiussor soluit ꝓ eo,q remanet sic obligat?:et habet actionẽ et cõtra liberatũ,ꝓ rõnẽ ĩ tex.qa nõ poterit auferre actionem mãdatori,q cõtẽplatiõe vtriusq ĩtercessit:vt ſ.ꝓxime dixi.

1 *Mandatum potest per alium impleri,si in eo uenit dari.*

Placet. Iste §.habet duas lecturas.Nota secundam,quod mandatum† potest impleri per alium.quod procedit in casu §.nostri,quando in mandato venit dari,quod per alium potest explicari.C.de cadu.tol.l.vna.§.ne autem.secus si

a ¶ Cõfusio nõ habet. Adde gl.& Bar.ĩ l.si socer.sol.mat.& in l.hæres q à debitore.§.fi.ſ.e.dũ quærit,an successio habeat vim solutionis vel confusionis tantũ:& qñ successio habeat vim solutionis,& q̃ sit ratio,vide Bar.in l.si is qui ꝓ emptore.de vsuf.in xxiij.col.hẽ fallit ĩ rei vẽdicatione,q̃ cõperit hæredi cõtra defunctum:qa nõ cõfundit secundũ Bal.not.j.l.si vxor.C.de bo. autho.iud.pos.& ibi an cõfundãt quo ad fideiussores,& hypotheras,& qñ successio habeat vim solutionis,vide Paul.de Cast.consi.cclvij.in ci. notandum est ad euidentiam.

fieri: vt ibi.

Si fideiussori. Acceptilatio facta fideiussori, qui in obligationem nõ incidit,non prodest debitori.hoc dicit.

1 *L.j.supra de in litem iuran. quod non habeat locum in stipulatione iudicatum solui.*

Cum procurator. Cõtumacia rei non auget obligationẽ fideiussoris.h.d.Lex loquitur in fideiussore rem ratam haberi:quid in fideiussore iudicatum solui,& an si iuratur in litem contra eum,an intelligatur in eo quod crescit illa accusatio propter iuramentum. Gl.in l.j.ſ.de in lit.iuran.dicit, quod sic.Ego re-
1 prehẽdo gl.† per l.iudicatum solui stipulatio.expeditam j. iudi. sol. Sed sustinendo eam,dic quandoq; iuratur in litem ĩ actione bonæ fidei: & tunc non datur nisi vna sententia:& tunc ad id quod in illa prima deuenit,tenetur fideiussor: vt d.l.iudicatũ solui. Facit qd no.de act.emp.l.j.in prima gl.magna. Quandoq; feruntur duę sentẽtiæ: & tunc fideiussor tenetur ad id quod deuenit in prima, nisi forsan intercesserit, etiam in secundo iudicio.

b ¶ Quidã accusauit. si Titius accusauit Seiũ, postea Titius fuit bãnitus post accusationẽ: vtrũ possit ꝓcedi sup accusatione, stante statuto ꝙ bãnitus nõ audiatur:& Bar. hic tenet ꝙ põt ꝓcedi. & per cõsequẽs tenet,ꝙ exceptio ista ꝙ bannitus nõ debet audiri, nõ põt opponi post iudiciũ ĩceptũ:vt in q. ista: secus añ.Sed aduerte qa Bart. tenet cõtrariũ,ſ.ꝙ possit ĩ quacunq; parte iudicij opponi.ĩ l.ele gãter.§.si qs post.de cõdi.indebi.ĩ versic. qñq; exceptiõ non purgat ꝓ cõtestatione.qd no.& reperit in hac materia notabile cõsiliũ Fran.de Alb.ccxxx.& ũ hac q.ꝓ ang.ĩ l.is q reus. in princ.de pub.iud. & ꝓ Imo.ĩ j.char.& ꝓ Bal.ĩ l.j.in xvj.co. C.q accusa.non pos. Et vide q̃ no.bar.in l.hos accusare.§.j.d accus.& Bald. ĩ l.cũ mulier.ĩ vlti.col.& solu.matri.Et caue ad Bar.ĩ d.l.hos accusare.§.j. sit contrarius hic dictis. adde qd Pe.de Anch.ĩ c.cum inter. de excep.dicit idẽ in excõmunicato esse,ꝙ dicit Bart. hic ĩ bãnito: sed iecũ dũ Io. An. forte diceret cõtrariũ esse verius. Nihil tñ allega. Ita dicit esse in c.j.de accus. & ibi ꝓ Abb. Adde quod Petr.de Anch.consi.ccccvij. tenet,ꝙ stante statuto ꝙ steẽ dicto denũciatoris,ꝙ si post denũciationẽ fuerit bãnitus denũciator,qd vno dicto nõ sit dãda fides,alle.ĩter alia hãc. Et ad hoc vide Io.and.ĩ add.ad Spe. in tit. de accusatore. ver. excipitur.

De nouatio.& delegatio. Rubrica.

1 *Pupillus sine tutoris authoritate obligatur naturaliter: & qualiter hoc intelligatur.& nu.7.*
2 *Præcedens obligatio quando possit nouari per ciuilẽ tantũ.*
3 *Nouatio præcedentis obligationis potest fieri, nedum per stipulationem,sed etiam per alium contractum.*
4 *Seruus promittere potest animo nouandi, quando promitteret ex causa peculiari,& non esset intercessio.*
5 *Actio ciuilis tendens ad eundem effectum, ad quem obligatio iuris gentium, illam tollere potest.*
6 *Proximus pubertati in masculo dicitur, qui est in decimo anno cum dimidio,fœmina in nono anno cum dimidio.*
8 *Ratio,quare infans,nec infantiæ proximus,nec pupillus cõtrahens cum tutore,nec prodigus,cui bonis est interdictum, nec minor,nec mulier prohibiti per statutum cõtrahere obligantur naturaliter.*
Adultus contrahens, quando obligetur ciuiliter & naturaliter.
Adultus non obligatur ciuiliter, nec naturaliter, quando à iudice est interdicta administratio.

LEX I.

c **Nouatio.** Primo dicit, quid sit nouatio. Secundo vnde dicatur. Tertiò qualis debet esse obligatio nouata. Quarto qualis debet esse obligatio nouans. Secunda ibi:nouatio enim. Tertia ibi:illud. Quarta ibi:dummodo.Prima & secunda pars non egent summario. Tertia:& quarta breuiter hoc dicunt:Per sequentem obligationem etiam naturalem tantum, nouatur præcedens, qualiscunq; obligatio fuerit.hoc dicit. Nota primò quid sit nouatio. Secundò vnde dicatur. Item nota quod naturalis nouat præcedentem. Itẽ
1 nota † quod pupillus sine tutoris authoritate naturaliter obligatur. Oppo. primo, quia nouatio est stipulatio : ideo debuit diffinire nouationem,prout stipulationẽ: vt l.v.§.stipulatio.ſ.de verb.obli.Sol.No-

c ¶ Nouatio. Et do textum de cuius ĩtellectu vide Bar. ĩ l.singularia.ff.si cer. pet. & alleg.Imo.ĩ l.scire debemus. de verbo. obli. Adde tñ ꝙ nõ videt posse fieri nouatio per pactum nudũ ex iteruallo ĩterpositũ.l.si ex pretio. & ibi Bar.C.si cert. pe.licet hic dicat qd sufficiat ꝙ oriri possit naturalis obligatio.& ad Bar.hic,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ad p̃dicta adde Pau. de Ca. in l. delegare. la. j. eodem.

a ¶ Cõtrariũ ego dico. & ꝙ nouatio fiat p aliũ cõtractũ, ſeqt̃ Barto. hic. Hoc ẽt tenet Lud. Bolo. ĩ cõſ. lix. col. iij. ver. addit ẽt aliud. & do. Ma. Soci. in conſ. xxj. co. iij. verſ. nec obſtat ſi diceret̃ quod Barto.

b ¶ Quid ſi ſeruus. Ad de text. in l. in perſonam §. j. cum ibi no. ĩ. de pactis.

POMATES §.

c ¶ Cõtraria loquũt̃. Quis dicat̃ proximus ſi antiq̃: & qd in cã delicti, vide Bal. & Mod. in l. excipiũtur ĩ. ad Sylla.

d ¶ Proximus infantiæ. Quis dicat̃ proximus pubertati, vl̃ infantiq̃, vide de deſpon. impube. ĩ c. cõtinebat̃. per Bal. in l. ſi qs in tantam. in. ij. col. C. vñ vi. glo. & ibi Bal. in l. fin. C. de infan. expoſi. & cum theorica. Bartol. huc trãſit Ang. in l. ꝓperãdum. §. & ſi quidẽ. C. de iud. & ibi etiã Bal. in j. col. hoc ſeqt̃ per Bal. ĩ rep. c. ſi pr̃. in viij. col. vbi pulchre de teſt. li. vj. Et dicta ꝙ Bar. hic limita vt ꝙ Bald. & Ro. ĩ l. excipiunt̃. ad Syllani. per illum tex.

e ¶ Nil facit. qa ibi dr̃ quis ſit ꝓximus pubertati. & ibi nota. Barto.

f ¶ Aliã ſol. vtrum ex contractu minoris abſq; decreto naturaliter obliget̃, adde quod ipſe no. in l. cũ lex. §. de fideiuſſo. & quod no. Bal. in l. nõ dubiũ. C. de legi. in xj. col. ꝙ Cy. ĩ l. j. C. de inuti. ſtip. & tex. & ꝙ ibi Bart. in l. ſi pupillus. ĩ. de condi. inde. quod no. Add quę poſui in authẽt. ſacramenta puberũ. & in d. l. cum lex.

uationem vocat hic non ipſum contractũ ſcilicet in modo ſciẽdi: ſed effectum ipſi̊, ſecundũ gl. & iſtud diffinitur hic. Op. j. e. l. aliam. Sol. ibi loquitur de nouatione neceſſaria: hic de voluntaria. †Quæro, vtrũ
2 præcedens obligatio poſsit nouari per eiuſdem tantum. & gl. dicit ꝙ non: quia ciuilis fit ex ſtipulatiõe, quę habet cõſenſum, & ſic naturalem parit. l. j. in fi. §. de pactis. Sed glo. non bene dicit: quia poſsibile eſt, ꝙ ciuilis tantũ nouet̃: quia teneris ad centum ſub ſpe futuræ numerationis. & inde eſt ante biennium obligatio ciuilis tantũ, ſecundum gl. noſtram: vt not. C. de iur. & fact. igno. l. cũ quis. & §. de condi. inde. l. j. & ideo ſi interim promitto illa centũ ſub ſpe futuræ numerationis, etiam per ciuilẽ nouatur prima, & nihil repugnat. Dat gl. aliud exemplum per quod lit. conteſta. fit nouatio. per ciuilem obligationem tantũ: vt j. eo. l. delegare. Sed certẽ per lit. conteſta. inducitur nouatio neceſſaria, & de illa nõ loqt̃ hic. Sed dicam j. eo. l. aliam. Qñq; fit per litis conteſtationẽ nouatio voluntaria: quia voluntarie conteſtaris litẽ. de qua loquitur. j. e. l. delegare. In iſta etiã eſt conſenſus. & ſic etiã naturalis obligatio ſubeſt: vt doct. dicunt in l. j. C. de iud. Sed
3 †quæro, an per alium contractum poſsit fieri nouatio præcedentis obligationis cũ; per ſtipulationẽ? & videtur ꝙ non, per l. itẽ illa. in fi. de cõſt. pe. vbi interuentu nouæ perſonę in conſtituto non fit nouatio.
a Cõtrarium̊ ego dico, & do tex. quẽ neſcio alibi vt l. ſi mandato meo. §. fi. §. mãd. tamẽ hic eſt plus: quia per ſtipulationem præſumebatur nouatio in alijs. alias nõ pręſumebatur, niſi hoc ageretur: vt l. item illa. in fi. §. de conſt. pec. & l. ſi mandato meo. §. fi. §.
4 mand. †Quæro, quid ſi ſeruus̊ promittit
b animo nouãdi, an nouet̃ prima? Gl. dicit ꝙ non: quia cum ſit interceſsio non obligatur ciuiliter. nec naturaliter, vt §. titu. j. l. ſeruus inſcio. & l. ſeq. De hoc habes text. iſti. qui. mo. tol. obl. §. pręterea. Vnde puto ꝙ ſi non eſſet interceſsio vt quia ꝓmitteret ex cauſa peculiari, ꝙ tunc fieret nouatio. †Quæro, qtomodo ſtipulatio quę eſt
5 actio ciuilis poteſt tollere obligationem iuriſgentium: vt j. tit. ij. l. an inutilis. §. acceptam. & l. ſi acceptolatum. Dic ꝙ actio iuris ciuilis, quę directe tendit ad perimendũ obligationem, non põt eam tollere: ſed actio ciuilis tendẽs ad eundẽ effectum, ad quẽ obligatio iuriſgentiũ, bene põt tollere: & ſic eſt mirabilis ꝓditio: vt no. inſti. qui. mo. tol. obli. §. item per acceptilationẽ. in fi. §. ꝓ gl. Venio ad ver. illud. Op. §. de cond. ind. l. quod pupillus. & l. pupillus. de act. & obli. Huius contrarij timore ſunt in gl. plures ſol. Vna eſt: ꝙ hic loquit̃ in pupillo, q eſt proximus
c pubertati: ſiue ſit locupletior vel non cõtraria loquunt̃. ſi eſt ꝓ
d ximus infantiæ, d̊ vel infans & dic, † ꝙ ille dicit̃ proximus pu-
6 bertati qui habet decem annos & dimidũ. Quod intelligo in maſculo. In fœmina verò in ix. annis cũ dimidio dicitur proxima pubertati. Nam cũ infantia duret vſq; ad vij. annos: vt C. de iure deli. l. ſi infanti. illud quod ſupereſt ad pubertatem, diuiditur per medium. & ſic apparebit an ſit proximus infantiæ, vel proximus pubertati. Ita dicit glo. j. de regul. iur. l. pupillum. in prin. & Inſti. de inuti. ſtipu. §. ſed quod diximus. Alibi videtur dici aliter: vt l. non tantũ. §. de excu. tuto. ꝙ proximus pubertati, eſt proximus per ſex menſes: ſed in alio caſu ibi loquit̃. Starem huic gl. aliud text. eſt in l. iij. §. pe. §. de libe. exhi. quæ prima
e facie videtur contra prædicta: ſed ſi bene inſpiciatur, nil facit.e
Dicit gl. in hoc bene: ſed in ſolutione contrarij non bene dicit,

per l. pupillus. §. de auth. tu. vbi etiam proximus pubertati non
f obligatur naturaliter. Dat gl. aliam ſolu. f quia aut peruenit aliquid ad eum, & tenetur naturaliter: alias ſecus. qd̃ non placet: quia tunc tenetur ciuiliter & naturaliter: vt l. ſi pupilli. j. de ſol. & commo. l. iij. Alij dicunt vt Mar. quod vtrunq; requiritur. ſ. ꝙ debet eſſe proximus pubertati, & locupletior: Sed non bene dicunt: qa tunc teneret̃ ciuiliter & naturaliter: vt d. l. ſi pupilli. & l. iij. in prin. §. cõmo. Alij dicũt aliter: Aut pupillus habet tutorem: & põt obligari naturaliter, cũ diſtinctione tñ. Aut non habet tutorem: & non poteſt naturaliter obligari. Ita no. C. de inuti. ſtip. l. fi. ſed nõ placet: qa qñ non habet tutorẽ, facilius debet poſſe obligari: arg. l. ſi curatorẽ. C. de in integ. reſtit. Vñ alij antiqui aliter dixerunt, ſ. ecõtra: Aut pupillus habet tutorẽ: & nõ poteſt ſine eo naturaliter obligari: vt dictis leg. Aut non habet: & põt obligari naturaliter, vt hic: arg. d. l. ſi curatorẽ. Iſtam opi. ſibi appropriat Iac. de Are. ſed fuit antiquorũ: vt refert gl. in d. l. pupillus nec velle. j. de regu. iur. Sed iſta opi. eſt cõtra caſum l. fi. in prin. §. de iureiur. Nõ obſtat ꝙ dicit̃. ꝙ æquiparat̃ pdigo, vt d. l. ſi curatorẽ hñs. qa nõ eſt verũ in oĩbus. Non obſtat quod dicit̃, ꝙ ſecundum hoc contractus poteſt valere iure retentionis ſi ſolueret̃: qa in hoc pupillo ſuccurritur per l. interdum. §. de condit. inde. Non obſtat ſi dicis, ꝙ dando ſibi curatorem
7 videtur ſibi interdicta adminiſtratio, vt. j. dicã. Vera ergo † ſol. eſt quam ponit gl. tua hic, & in d. l. pupillus nec velle. j. de reg. iur. vt diſtinguat̃ ſic: Aut pupillus eſt infans, & non obligatur ciuiliter, nec naturaliter, etiam ſi aliquid peruenat ad eum: vt l. contraria, ſecundum gl. ꝙ intellige, ꝙ nõ tenet̃ actiõe ex eo cõtractu, ſed cõdictione ſine cauſa: vel ad exhibendum: vt §. commo. l. iij. & quod ibi no. Item ꝙ dico de infante, intelligo de ꝓximo infantiæ: vt inſti. de inuti. ſtip. §. ſed quod diximus. & no. in d. l. pupillus nec velle. Si vero eſt maior infante, proximus pubertati, tũc ſi promittat ſuo tutori, nec ciuiliter. nec naturaliter obligat̃: vt l. pupillus. de autho. tut. ſecundũ gl. quod intellige, niſi ſit locupletior, vt ibi patet: Aut ꝓmittit alijs ſine tutoris authoritate: & tunc obligatur aliter, vt hic. & inſtit. quib. mod. tol. oblig. §. præterea. ſecundũ gl. quod intelligo indiſtinctẽ ſit locupletior, vel non: habeat tutorẽ, vel non: vt §. de iureiur. l. fi. §. ad leg. Fal. l. ſi pupillus. qñ di. leg. ced. l. cum illud. §. j. ad treb. l. ſi eius. j. ti. j. l. in numerationibus. Et ſi eſſet locupletior, obligaretur ciuiliter, vt dicit hic glo. in fi. Si autem promiſit cũ tutoris authoritate: & tũc obligatur ciuiliter, & naturaliter, ſed põt reſtitui, ſecundũ gl. vt l. impuberes. §. de auth. tut. ſecundũ gl. prædictã: quę dixit pupillũ teneri ciuiliter, & naturaliter. Intelligo niſi ꝓmiſsio ſit facta de re, cuius alienatio ſit interdicta: qa tunc nec ciuiliter nec naturaliter obligat̃ ſine decreto: vt l. ſi ad reſol
8 uendã. C. de prędi. mi. Rationem j. dicam. † Quero de rõne ꝓdictorũ? Rñdeo: infans & infantiæ ꝓximus nõ obligat̃ naturaliter: qa deficit cõſenſus. Pupill̊ ſi ꝓmittit ſuo tutori, nõ obligat̃ naturaliter: qa ꝓhibitus eſt tutor talẽ ꝓmiſsionem recipere, imò punit̃: vt l. nõ licet. de cõtrah. emp. & no. C. de cõtrah. ẽpt. l. cũ ipſe. Vñ lex reſiſtit cõtractui: & non naſcit̃ ciuilis, vel naturalis obligatio: vt l. ſi nõ ſortẽ in prin. §. de cõd. ĩde. Et iſta eſt rõ quare ille, cui eſt interdictũ bonis, non obligat̃ naturaliter: qa ei eſt interdictũ. & ſic lex reſiſtit huic contractui, ſeu præcriptum iudicis factum authoritate legis: ſed pupillo non eſt interdictũ contrahere per legem, vel per iudicem: ſed lex eorum contractibus non aſsiſtit. Item iudex ſibi dando tutorem non interdicit ei adminiſtrationem, ſed ſupplet defectum ætatis: & hoc principaliter agitur, vt ſuppleat defectum, qui eſt natura: non vt interdicat ei. quod naturaliter poteſt: vt. §. de tute. l. j. & ideo in caſibus, in quibus lex reſiſtit eorum contractibus, vt in alienatione, conuentione, & promiſsione rerum immobilium, dico quod naturaliter non obligatur: quia hoc eis interdicitur: vt dicta l. ſi ad reſoluendam. C. de prædio. min argum. ſupra de conditio. indebi. l. ſi non ſortem. §. fina. & ideo dico, quod ſi ex forma ſtatuti alicuius ciuitatis eſſet prohibitum, ne pupillus vel alius minor contraheret ſine ſolemnitate certa: vel ſi eſſet facta prohibitio ex parte contrahentis cum eo: vt ſi ſtatutum eſſet. quod nullus contrahat cum minore, niſi tali modo quod tunc ex tali contractu pupillus vel minor non obligatur naturaliter, per ea quæ dicta ſunt, quando pupillus contrahit hic cum tutore: & per alia de contractu interdicto a lege. Præterea

Universidad de Deusto

terea, prædicta probantur alia ratione: quia quando in stipulatione, vel contractu venit id cuius commercium est interdictũ ei, cui promittitur, non contrahitur obligatio naturalis: vt §. de actio. & obliga. l. j. §. si id quod. & ibi gloss. Idem si est interdictum cõmerciũ, hoc est, alienatio ex parte promittẽtis: vt d. §. si id q. & in gl. & q dixi, an prodigo: nõ obstat l. multũ. cum si. §. de verb. obli. quia ibi loquitur quãdo promissori non est cõmercium: hoc est, nõ põt emere, nec sibi acquirere: eadẽ ratione si est prohibitus vendere. Ad qd facit: quia faciẽdo cõtra præceptũ legis peccat mortaliter: & sic non tenet id obseruare de iure naturali, & diuino: vt dixi §. titu. j. l. si quis pro eo. in prin. Idẽ dico in mulieribus, & alijs, quibus ex statutis terrarũ interdictũ est contrahere. Vnde est aduertẽdũ qualiter verba cõcipiantur: vt §. tit. j. l. cũ
9 lex. † Quæro, quid iuris in adulto? Gl. dicit, aut habet curatorẽ: & idẽ q in pupillo: aut nõ: & tũc tenetur ciuiliter, & naturaliter licet posset restitui: vt l. puberes. §. de verb. obl. Sed cõtra. C. de in integ. resti. l. si curatorẽ. vbi æquiparat ei, cui bonis est interdi
a ctũ. q quidã tenẽt. q mihi non placet q plus obligetur [a] pupillus q̃ adultus curatorẽ habens. Dico ergo q per dationẽ tutoris vel curatoris, non interdicitur alicui administratio, & potestas administrandi, quã habet de iure naturali, vt §. dictũ est in pupillo: sed tollitur fomentũ q dabat à iure ciuili. Sed quando bonis expresse interdicitur, tũc tollitur omnis potestas: vt d. l. is cui bo
b nis. Nec obstat l. si curatorẽ. [b] quia equiparat prodigo, quantum ad ciuilẽ obligationẽ: puto tamẽ quia si iudex interdiceret pupillo, vel adulto administrationem ex causa: q tũc nõ obligaretur ciuiliter, vel naturaliter. Vidimus qualiter obligetur pupillus ex cõtractu: quid si ex dolo: & nõ est dubiũ: vt l. j. C. si aduer. delic. & l. j. §. an in pupillum. §. depo. Quid in culpa? dic vt glos. habuisti in l. ij. §. titu. proxi.

1 ✠ Nouatio hodie fit ope exceptionis, vbicunque olim fiebat tacitè.
2 Instrumentum si continet quod Titius promisit Seio centum pro tali causa, computato omni alio instrumento, tunc inducitur nouatio.
3 Nouatio qualiter tacitè fiat remissiuè.
4 Actio in rem, an possit nouari? remissiuè:

LEX II.

Omnes res. Omnis obligatio potest nouari, si tamẽ hoc agatur. Dicitur hic, dũmodo hoc agatur: qualiter intelligitur, agatur. Dicit glo. siue tacite: siue expresse: vt Insti. quib. mod. tol. oblig. §. præterea. sed
c contra, C. [c] eo. l. fi. Sol. dicit gl. † q hodie expresse debet agi. Dic.
1 tamen q vbicunq; olim fiebat nouatio tacite, hodie fit ope exceptionis. Istam glo. habeo pro vera. Idem tenet glos. C. eo. l. fi. & Azo in summa huius titu. Dicitur hic, q erunt obligationes duæ. Quæro, an vtraq; sit efficax? Dic vt dixi in. l. qui bis. §. de verb. oblig. per Iaco. de Are. & qualiter fiat nouatio: dabo mate-
2 riam in l. pe. j. de præto. stip. † Hic tamen quæro: dicitur in instrumento, Titius promisit Seio centũ ex tali causa, computato in hoc omni alio instrumẽto: vtrũ ex hoc videat facta nouatio p̃ce
d dentium? Puto q sic, [d] per d. l. fi. C. eo. & arg. §. de leg. iij. l. Paulo
3 Callimacho. §. j. † Sed quæro, qualiter fiat tacite. Dic vt dixi de verbo. oblig. l. qui vsumfructum. & dicam in d. l. penul. j. de præto. stip. †
4 Quæro, vtrum actio in rem possit nouari. Dic quod sic: vt j. tit. ij. l. & vno. §. j. Quæro, nunquid id, quod venit per officium iudicis, nouetur. Dicam j. eod. l. emptor.

1 ✠ Pupillus, vt conueniri, & exigi possit, requiritur quod sit effectus locupletior.

LEX III.

Si bonis interdictum. Quæro, quid si nec meliorem, nec deteriorem suam conditionem facit? Gloss. dicit q valet: vt j. de sol. l. in pupillo. & §. de dolo. l. non debet. Cõ
e tra glo. [e] habetis j. eo. l. nouare. Dy. tenet istam per l. quã allegat. Sed contra istam determinationem facit glos. §. eod. l. j. Sol. aut:
1 † quæritur de pupillo conueniendo, exigendo: & tunc requiritur quod vere sit locupletior: alias si quid ab eo exigeretur, efficeretur pauperior: & ita loquitur illa gloss. Aut quæritur, an sit locupletior quo ad alia: & tunc sufficit quod non sit pauperior: vt hac glos. & l. alleg. in ea.

1 ✠ Qui non debet petere, ad cuius contrarium non esset postulaturus.
2 Vsusfructus non potest delegari, nec cedi actio.

a ¶ Plus obligetur. Vide Cy. in d. l. si curatorem habens. & quod not. Bald. in l. potuit. in x. q. C. de iur. delibe.
¶ Adde an inter pupillum & curatorem possit fieri compromissum: & an inter adultum, & curatorem, Bal. cõsi. cccxliij. lib. j.

b ✠ POMATES. ¶ L. si curatorem. Nota ex istis verbis Bart. q minori xxv. annis prodigo non est interdicta administratio bonorũ ipso iure, dũ dicit, q si ei p iudicem interdictũ est, q nõ obligat: ergo si non esset interdictũ, bñ obligaret. Et hãc ẽt opinio. tenet Bal. i c. j. §. itẽ sacramenta. in vlt. verbis de pa. iur. fir. Et pro ea consuluit Fede. cõs. suo xxxj. Et est pro ista opi. tex. in l. patri. p filio. in prin. ff. de mino. ibi dũ dicit, si vocatus sit, cũ merito debeat interdici: ergo. si debeat interdici, nõ erat iterdictũ. & dũ dicit etiam q ista est præsũs in integrũ restituto: ergo valebit contractus.

Iusfructus debi.

Ista lex est subtilis. In obligationibus: quæ cõtrahũtur sup rebus inseparabilibus à psona, nõ cadit vera delegatio. h. d. In fi. ibi: cohęrẽti. i. cõtracta super re quę p-
1 sonæ cohęreat. † Nota q debeo id petere, cuius contrarium non essem postulaturus. Item nota q idem in alijs rebus, quæ personæ cohærent. Oppo. de l. si mulier. §. ex asse. §. de iu. do. quam glo. alleg. Pro concordanti, vide glos. quæ incipit, improprie ponitur, &c. in fin. & concordat in eo q ibi dicitur, q nõ potest fieri delegatio. In alio discordat: quia dicit quod nõ est liberatus debitor: hic dicitur quod est liberatus, saltem ope exceptionis. Dic q ibi delegato nihil aberat: & illi, cui facta est delegatio, nihil aderat: hic aderat, secũdũ Iac. de Are. Opp.
f Insti. [f] de vsufr. §. finit. qa nõ põt delegari,
1 vel cedi. Gl. dicit, q hic est speciale. † Sed certe non video rationẽ specialitatis. Vnde gl. soluit aliter, q hic nondũ fuerat vsusfructus cõstitutus: & sic actio ceditur. Gl. nõ dicit verũ: quia sicut vsusfructus nõ potest cedi, ita nec actio: vt l. corruptionẽ. C de vsufru. & l. omnes. §. desinere. §. vsufru. quẽ admo. ca. & l. Sempronius Attalus. de vsufru. leg. nec põt delegari ipso iure, vt hic: quia alius est vsusfructus in persona delegãtis: aliud in psona eius, cui facta est delegatio: vt l. stipulatio ista. §. si quis ita. §. de verb. obli. tñ propter cõsensum debitoris, & creditoris, liberatur ope exceptionis, vt hic. sed cessio nullo mõ valeret: quia nõ cõcessit debitor: & ideo si exigeret ab eo, cui facta est cessio, cogeretur soluere aliud pro alio inuitus. Sed contra hoc videtur, q etiã in delegatione non liberetur: vt §. de oper. liber. l. operæ in rerum cũ. l. seq. & seq. Sol. d non liberaretur ipso iure, vt ibi: sed ope exceptionis, vt hic, & l. fi. §. cũ mihi. §. de verbo. obli. Item cõtra, q nullo mõ liberetur: vt d. §. ex asse. Respondeo, ibi delegatus nõ liberatur à creditoribus, & legatarijs hæreditatis: quia illi non cõsenserũt delegationi sed cõsensit solũ ille, cui debebat fieri restitutio. Item nõ liberatur ab illo fideicõmissario: quia ei, cui est delegatus, nihil quęritur. Nã in dicta restitutione operat authoritas senatusconsulti Trebelliani, quæ non habet locum in eo cui facta est delegatio. Opp. & videt q vsusfructus finiat ex persona cedẽtis: vt l. necessario. §. fi. §. de peri. et cõmo. rei vẽdi. Sol. Ibi nõ fuit cessus vsusfructus, sed cõmoditas vtẽdi: hic vero fuit actio delegata, & vsusfructus fuit cõstitutus in persona eius cui facta est delegatio: ideo ex eius persona finitur. Facit glo. §. solu. matri. l. vsufructu.

IN diem obligatio.

Obligatio pura potest nouari ad

c ¶ Sed cõtra, C. De veritate huius gl. vide q̃ dixi i l. q vsumfructũ. de verb. obl. Adde tu q contra Barto. hic tenet. do. Alex. i cõs. x. col. iij. ver. & eodẽ mõ. i. ij. vol. & i cõs. xiij. maxime in ij. col. e. vol. & do. Maria. Soc. in cõs. xxi. colũ. ij. ver. verũ tñ p̃dictis non obstantibus, nisi ex aliqbus coniecturis appareret ptes hic voluisse: et q fiat nouatio ope exceptionis, i casibus in qbus olim fiebat ipso iure qñ verisimile est qd voluerint nouare, tenet Cor. i cons. xxxiij. co. v. ver. & theorica est. in ij. volu.

¶ Puto q sic. Facit q no. Bar. i l. plane. ed j. §. j. ff. de leg. j. & cũ bar. trãsit ang. i l. q vsũfructũ. de ver. obli. vide ibi. Vtrũ aũt hypotheca nouetur, dic vt in l. creditor. i prin. & ibi per bar. ff. q po. i pig. ha.

e ¶ Contra gl. Et ista forte glos. videt verior: qa tex. hic dicit q stipulator debet facere meliorẽ cõditionẽ suã: q̃ nõ põt dici facere, nisi lucretur. Itẽ renẽdo istam gl. nõ debet subaudiri ad textũ maxime. Nõ obst. tex. i. l. i pupillo. qa ibi solũ est naturale remediũ ordinariũ ad tollendã omnẽ obligationem et iuitocreditore, vt i l. q sic. i. de solu. vñ nõ est verũ, q plus faueamus soluẽti, q̃ nouãti obligationẽ. ita dicit Fra. de Rãpo. i l. certi cõdictio. §. quoniã. i. ii cer. pe.

f ¶ Oppo. Insti. Not. an & quando per alienationem mei vsusfructus formalis vel rei, in qua vsumfructum, habeo, amittam vsumfructum. & finiatur. Vide Bal. & no. Bar. in l. res quarũ C. de iur. dot. & hic in fi. & Bal. in l. j. C. si. pig. pig. datũ sit. Adde Bal. consi cclxxxv. lib. iij.

Universidad de Deusto Biblioteca

P. PAV. P.

a ¶ Cum pecuniam. vide Soci. in l. ſingularia. columna iij. & iiij. ſi cer. peta.

b ¶ Si Stichum. Vide no. per Bar. in l. tritici cum. ī. de verb. obli. in l. ſi ſtipul. in vltimis ver. prin. eo. tit. in ea. ibi. l. ſi prior. hoc ſimpliciter ſequitur Pau. de caſt. quē vide in l. ī. alle. in fi. Iſtud ſequit Pau. de Caſt. ibi dicēs. q̃ in ſtipulatione tūc neceſſariū videtur, q̃ dies ſit repetita. l. j. §. ſi quis ſub conditione. vt leg. no. ca.

c ¶ In l. qui ſic. Quia ibi fuit facta expreſſa &c. vel ibi nō fuit expreſſa quātitas in ſecūda: vt patet ex prædictis, ſecūdum Pau. de Caſt. ibi.

d ¶ Si ab alio. Videt obſtare. an debitor ſoluens creditori, creditor ſit liberatus. Vide text. in l. ſolutum. de pig. act. & ibi Bal.

e ¶ Reſpondet Gul. Adde quæ dixi ī. in l. in rem. §. tignum. ī. de rei vendi.

diē, & ante diem nō ſit exactio. h. d. Hic eſt amphibologia: quia verba poſſunt dupliciter intelligi. ſed vera lectu. eſt in ſummario. Quæro, ſi obligatio in diem nouatur in puram: an ſtatim poſsit agi? Et glo. hic dicit q̃ ſic. Contra gloſ. eſt j. eo. l. ſi Stichum. §. j. & ibi videbitis. & Dy. hic tangit.

SI ita fuero ſtipulatus. Obligatio fideiuſſoris non nouat principalem. hoc dicit.

1 *Quando vna cauſa venit ad implementum alterius, agitur ex impleto, non ex implente.*

2 *Incontinenti dicitur fieri, quod fit antequàm partes habeāt contractum pro abſoluto.*

3 *Numeratio facta ante, vel poſt ſtipulationem, in dubio videtur facta, cauſa implendæ ſtipulationis.*

4 *Si dixi me ſtipulaturum, & numero, & poſtea non ſtipulor, ex numeratione naſcitur actio.*

Cum pecuniam. [a] Si vna † cauſa venit ad implementum alterius, agitur ex impleto, non ex implente. h. d. Oppo. de l. certi cō dictio. §. quoniam. ī. ſi cer. peta. Sol. ibi fuit inutilis ſtipulatio. Oppo. de l. j. §. ij. ī. de ſtipul. ſer. Sol. Ibi nomine vnius fuit ſtipulatus, & nomine alterius numerauit. Oppo. de l. quidam cum filium. ī. de verb. obli. & de l. cōtra. ī. ad Macedo. Gloſ. ſoluit qd' numeratio fuit facta ex interuallo ibi: hic incontinēti. Sed nihil eſt dicere. Dic ergo, quòd contrariæ leges non vetant q̃ ex ſtipulatione non naſcat, ſed quęritur cui acquiratur. Et dic vt dixi in l. quidam cum filiū.

1 †Quæro, qualiter intelligatur incontinenti. Et glo. in diuerſis partibus dicunt, vel parum ante, vel parum poſt: vt l. iij. C. de ædil. actio. l. iuris gentium. §. quinimo. & l. in bonæ fidei. C. de pact. Iaco. de Ra. dicit hic, q̃ incontinenti intelligitur antequàm partes habeant contractum pro abſoluto: vt l. contractus. C. de

3 fide inſtru. dicam de hoc j. de ſolu. l. j. †Quæro, quid in dubio: an numeratio videatur facta cauſa implēdæ ſtipulationis: vel vt ex ea oriatur actio. Dic vt glo. Sed doct. dicunt, q̃ in dubio ſiue ante, ſiue poſtea fiat ſtipulatio, fit ſemper cauſa implendæ ſtipulationis numeratio: & nō verè, nec fictè ex numeratione naſcitur actio. Et iſtud eſt vtile ſcire propter formationem libelli: an intētantes actionem ex numeratione, vel ſtipulatione. Dixi in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ī. de verb. obli. & per doct. de hoc in l. certi condictio. §. quoniam. ī. ſi cer. peta. & plenè dixi ibi. &

4 per Cy. in l. ſi abſentis. C. ſi cer. peta. †Quærit glo. quid ſi dixi me ſtipulaturum, & numero: & poſtea non ſtipulor: an naſcatur ex numeratione actio? Et certè ſic: quia in vtili ſtipulatione interpoſita, naſcitur actio ex numeratione: vt l. certi condictio. §. quoniā. ī. ſi cer. peta. multò magis vbi eſt nulla ſtipulatio. Illum modum arguendi ſequitur Imperator in l. j. poſt princ. C. de rei vxo. actio.

1 *An pœna, vel mora præcedens videatur repetita in obligatione nouante.*

b SI Stichum. [b] Stipulatio nouans tollit primam obligationem, & purgat morā. h. d. Quæro, vtrum in ſequentem obligationem tranſeat mora præcedens? Quidam q̃ ſic, niſi expreſſe agatur contrariū. Illud eſt verum: quia iura iſta ſunt immutata in hoc: quia hodie

1 debet expreſſe agi, vt præſumatur nouatio. †Sed circa hoc, an pœna, vel mora præcedēs videat repetita in obligatione nouante, an ſit immutatū, dicam j. eo. l. quoties. & plenius in l. ſi rem aliquam. j. eo. dixi in l. eum qui ita. §. fi ī. de verb. obli.

1 *An ex ſtipulatione nouante obligationem in diem ſtatim agi poſſit.*

Legata. Obligatio in diem, vel pura, poteſt ſtatim nouari: ſed conditionalis demum in conditionis euentum. hoc dicit. Hic dicitur, quòd obligatio in diem ſtatim nouatur. †Quæro, vtrum ex ſtipulatione nouante, poterit ſtatim

1 agi? Gloſ. dicit quòd non: ſed expectabitur dies. Ita dicit gloſ. ſed ſupra eodem lege in diem. notat contra. Dicunt quidam, quòd hic loquitur in lege noſtra, quando expreſſe fuit dies repetita: in lege in diem. loquitur gloſſa, quando eſt dubium: vt ſic in dubio nō intelligatur repetita: arg. l. alle. in gl. 1a dic-

c bat do. Oldr. Contra iſtum dictum videtur caſus in l. qui ſic. [c] de verb. oblig. vbi in dubio dies repetita videt. Mihi videtur q̃ debeamus dicere in dubio ſic: Aut in ſequenti ſtipulatiōe nulla fuit deducta quantitas: ſed ſic dictum, quod ex prima ſtipulatione debes, promittis: & tunc dies intelligatur repetita. Aut fuit expreſſa quantitas: vt centum, quæ mihi debes, promittis: tunc dies non intelligit repetita. Hoc probat ī. de re iu. l. Neſennius. cum ſua gl. in l. ſi prior. cum ſua glo. ī. ſol. mat. Non obſtat l. qui ſic. quia ibi fuit facta expreſſa commemoratio diei.

Si quis ita. Cōceptio ſtipulationis nouantis poteſt præcedere ſtipulationem nouatam. h. d. Opp. eo. tempore non poteſt quid oriri, & extingui: vt l. Titio cum morietur. ī. de vſufru. Sol. Quod hic dicit, eodem tēpore, non intelligas in eodem inſtanti: ſed præcedit primò obligatio Titij, & ſequitur poſtea obligatio nouans.

Idem Celſus. Actio iudicati non nouatur per ſtipulationem iudicatum ſolui.

Si decem. Si debita à duobus alternatiuè promittantur, nouatio non contingit. hoc dicit. Opp. gl. del. ſi is cui decem j. e. Sol. Solue vt ibi. Itē contra. j. e. l. à te. Solue vt ibi. Circa iſtam legē quæruntur duo. Primo quis fuit iſte Titius. Sol. Poteſt intelligi de ipſo debitore, vel de quodam extraneo: & ſic erūt duę lectu. Secundum hoc quæritur, quid in dubio. Dicit gl. in dubio præſumo vt j. titu. j. l. & magis quod meo. vel ſecundū quoſdā, vt innuitur j. eo. l. à te. & l. ſi is cui. Iſta gl. eſt difficilis. Nam ad hoc vt prima reſponſio procedat, oportet te ſic formare quęſtionem: Quid ſi iſte Titius ſoluit ſimpliciter, non exprimendo pro quo ſolueret: & intellige q̃ iſte Titius erat ille idem debitor: non erat extraneus: & tunc procedit reſpōſio prima: quod in dubio videtur ſoluere nomine ſuo: vt d l. & magis. j. ti. j. ſed ſi ille Titius fuiſſet quidam extraneus, & dubitaretur in quam cauſam caderet. ſol. dic vt l. j. & ij. j. ti. j. Secundo modo poteſt intelligi iſta quæſtio q̃ in dubio hoc eſt, vtrum iſta ſtipulatio præſumat̄ facta animo nouandi, vel non: & tunc bene procedit ſequens reſponſio: dic vt j. eo. l. ſi is cui. & l. ſi à te.

1 *An quando aliquis liberat me inuitum, habeat contra me actionem negotiorum geſtorum? quòd non.*

Si ab alio. Poteſt alius me inuitum liberare, non aūt inuito mihi actionem auferre. h. d. Dicit hic, quod erant duo obligati: ſed vno ſoluente liberatur alter: vno videtur ſumma duplicari. Quid enim prohibet q̃ tu debeas mihi centū nomine doris & vxoris meę, & vxori alia centū? vnde videtur

d obſtare [d] Inſti. de duo. re. in prin. & ī. de actio. & oblig. l. Lucio. Sol. intelligas quod hic fuit dictum in promiſsione eādem pecu-

1 niam: & ſic apparet quod ſenſerunt de eadem pecunia. †Quæro, quando aliquis liberat me inuitum: an habeat cōtra me actionem negotiorum geſtorum? Gloſſ. hic dicit quod non. contrariū tenet gloſſ. in l. ſoluendo. ī. de nego. geſt. Alia gloſſ. in l. ſolutionem. j. titu. primo. intelligit illud, quando ſoluitur pro ignorante: ſecus ſi pro inuito. Gul. de Cug. dicit quod tunc quando ſoluitur pro inuito habet actionem negotio. geſto. quod probat per l. at ſi quis. §. Labeo ī. de relig. Item probatur per l. ſi quis mancipijs. §. ij. ī. de inſti. act. & quia non eſſet æquum, vt quis locupletaretur cum aliena iactura: vt l. nam hoc natura. ī. de condit. inde. & ſic æquum eſt, actionem dari, vt l. quoties. ſupra de præſcrip. ver. & hoc tenet Cyn. in l. fin. C. de nego. geſt. Ad l. in de

e de nego. geſt. reſpōdet Gul. [e] q̃ quādoq; prohibitio fit ſuper tali geſtione, quod propter eam geſtor incidit in delictum: vt puta, prohibeo ne labores fundum meum, nec intres cauſa laborandi: tunc ſi intras, delinquis: vt l. tertia. ſupra de acquir. re. do. merito non debes habere actionem negotiorum geſtorum. vt l. ſiue hæreditaria. ſupra de nego. geſt. ſed quando prohibitio non facit geſtorem delinquere: vt puta, prohibeo tibi ne ſoluas pro me: ſi ſoluis, tunc habebis contra me actionem negotiorum geſtorum, per dictas rationes: quicquid dicat Gul. ipſe dicit contra caſum l. ſi pro te. ſupra manda. & ſic iſta gloſſ. dicit verum. Facit l. ſi ex duobus. ī. de neg. geſt. & ſic iſta gl. verū dicit. & gl. quæ eſt in l. ſoluēdo intelligat̄ in eo q̃ ſoluit pro ignorante: alias male diceret. Nō obſtat lex, at ſi qs. §. Labeo. qa ſpāle eſt in expenſis funeris. Nō obſtat l. ſi qs mancipijs. in fi. ī. de inſti. actio. quia

ibi

Universidad de Deusto

a ¶ Si pupillus. Et hic est casus vnicus, & singularis, ꝙ iudex nõ debet cõdẽnare reũ q̃ cõueniri poterat pluribus actionibus nisi prio actor liberet reum ab alijs formaliter. Similiter qũ pluribus teneor, debeo seruari indẽnis p cautionẽ legitimã ab eo cui soluo: vt no. Bald. ĩ d.l. cũ seruũ. ad fi. C. de ser. fugit. Et ad istũ tex. adde l. non solum ĩ. de rei vendi.

b ¶ Qui sub conditione. De intellectu huius §. adde no. p Bar. in l. si cõstante. §. j. ĩ. solu. ma. & ibi indistincte tenet, ꝙ conditio q̃ omnino est extitura, ita demum impedit natiuitatẽ obligationis, si est incerta an & qũ: secus si est certa an, & incerta qũ. Hic est bonus tex. vltra quem addũ bonũ tex. ĩ. l. Iulianus verũ debitorem. versic. similẽ. & ibi no. gl. in ver. solutionis. in fi. de condi. inde. Bene facit tex. in l. nisi finita. de tutel. & rat. dist. in prĩ. vbi licet certũ sit tutelã finiri morte, vel pubertate, tũ nõ oritur actio, nisi finita ea tutela: vt ibi. & plene p Bart. in l. ita stipulatus. in ij. qõ. j. de ver. ob. Et ad prẽdicta adde Bar. ĩ l. cẽtesimis. eo. tit. & vide Barto. in l. hæres meus. de mino.

†† Pro concordia. Aduerte ꝙ Bart. videt velle in l. singularia. ff. si cer. peta. ꝙ in stipulatione incontinẽti: vel ex interuallo cõtinente tantũdem quantum primæua obligatio, olim præsumebatur nouatio. Cõtrariũ tenere videtur expresse ĩ hoc. §. fin. in l. si pupillus. & l. q̃ bis idem. in l. scire. in l. q̃ vsumfructũ. ff. de verb. obli. & in l. pe. ff. de præt. stip. Sol. est apertissima ex suis distinctionibus in dictis legibus, & multiplex esse potest, vt stelligatur in d. l. singularia. & in alijs pluribus locis: vbi dixit præsumi nouationem: intellige quando aliqd plus continebat vtilitatis. Vel aliter intellige, scilicet ope exceptionis: vt in d. l. pe. dixit Bart. plures solu. dat ipse bar. vide per eum in dictis suis distinctionibus.

†† POMATES.

c ¶ Delegare. Licet ista opin. communiter teneatur per doc. in l. singularia. quod d. l. fi. non habeat locũ in delegatione. ff. si cer. pet. & eam teũnuit Bal. ĩ l. pecuniã quã. eo. ti. & Imo. in l. pe. ĩ. de præto. stip. contrariũ tũ tenuit Ro. ĩ d. l. singularia. Pro quo facit, quia ope nouationis venit nouatio in specie & delegatio: vt est gl. in rub. ĩ. eo. & tenuit Cy. in rub. ĩ. e. Sed nũc sic habeo ꝙ bonũ est argu. ĩ correctorijs, de stricta significatione ad latã. Gl. est ĩ c. de prima. in ver. alle. extra de leg. cũ ergo ibi dicat in d. l. fi. ꝙ hodie nõ presumitur nouatio in specie sumpta, nisi expresse agat: ergo eriã debet extendi ad nouationem ĩ genere sumptã per superiora. & sic ad delegationem quę sub ea continetur: & sic eriã habebit locum d. l. fi. ĩ delegatione. vide Alex. consil. x. in ij. volu. & Barb. xix. col. vj. vol. j. & xxxvj. col. vj. eod. vol. & are. consil. v. ad fin.

d ¶ Non videt. Nota pro eo qd dicit Bar. ĩ l. singularia. ĩ. fi cer. pet. de campsore: qa istud facit cõtra. Et ita tenent alij doct. in d. l. qui vsumfructum. ĩ. de ver. obli. Et pro ista parte audio ꝙ Bar. consuluit videlicet ꝙ nunquã fit nouatio prĩę obligationis necessario in præiudicium creditoris: sed tunc demum cum sua interest: p tex. not. in l. cũ duobus. §. idẽ respõdit. ĩ. pro socio. & ꝙ ibi Bart. & Bal. in l. commissoriæ. C. de pact. inter empt. & vendi. & in l. j. C. de his quæ pœnæ no. & qd ipse not. in l. si quando. in fin. C. de inoff. test. & in l. j. in ij. cel. de pub. iud. vide Bart. in l. j. §. j. de præto. stip. & in d. l. singularia. habet an ius excipiẽdi possit nouari: & ad Barto. hic vide gl. in l. ij. C. eo. & Bal. in l. pecuniã. ĩ. si cer. pe. & expresse glo. in l. uij. in glo. ibi. C. eod. adde pulchre Bald. consil. ccxix. iij lib. & cõsi. ccxxxvij. eod. lib.

†† POMATES.

e ¶ Sifibus modis. vide ale. cõs. lxxv. alis xcv. vol. iij. vbi dr̃ tenere qd ad hoc vt dicat delegatio, requirit ꝙ debitor, q̃ delegat, pmittat per stipulationem ei, cui fit delegatio: alias dicetur simplex cessio & consilio sequent. vbi dicit, quod delegatur alias non liberaretur.

ibi ideo, quia seruus põt obligare dominũ inuitum de peculio. Ita respondet gl. in d. l. fi. C. de nego. ges. Non obstat ꝙ non debet locupletari cũ aliena iactura, & quia æquũ est actionem dari: quia imo non est æquum propter probationem sibi factam: vt dictis legibus.

1 *Debitor potest petere, vt sibi fiat instrumentum liberationis, quando soluit.*

a **SI pupillus.** [a] Vide gl. quæ incipit, videt superflua. ibi: sed dic ꝙ non. † Not. arg. quod possum petere, vt fiat mihi instrumentum liberationis, vt magis de facili possim liberationem ostendere: vt hic, & l. plures apochis. C. de fide instrumen.

1 *Promissio, si digito cœlum tetigero, est pura: secus si dicitur, cum moriar, vel cum Antichristus nascetur.*

b **Qui sub conditione.** [b] Quæro exemplum. Gl. ponit exemplum, si stipulor, si Antichristus nasceẽt: nam certum est quod nascetur. † Secundo modo ponit exemplum gloss. si stipulor centum cum moriar. Nam ista stipulatio est pura. Imo non est pura: quia licet hoc sit certum ꝙ moriar, non tamen est certum qũ ideo debet expectari dies. Ita nota. in l. in omnibus. de reg. iur. Quare gl. ponit exemplum, quãdo promitto decem, si cœlum tetigero digito. Nam est certum ꝙ nunquam cœlum digito tangam: ideo est pura: vt l. in illa. in fine. ś. de verbo. obligationi.

1 *Quando primo stipulor iter, secundo actum, an nouatio præsumatur: quod sic.*

†† **Qui actum.** Si secunda stipulatio continet minus: nõ præsumitur nouatio: secus si contineat plus. h. d. Quæro, quid est hoc dictum, qũ secundo stipulor minus, nihil agit. Dicunt quidam ꝙ non fit nouatio, etiam si est hoc actum: hoc est falsum: vt l. qui vsumfructũ ś. de ver. obli. Alij dicunt, ꝙ sequens stipulatio nullum habet commodũ. Tu dic, nihil agitur: quia nouatio non presumitur. Ita debemus intelligere, cũ sumus in materia nouationis. † Quæro: quando stipulor primo iter, secundo actum: an nouatio præsumatur. Glo. dicit ꝙ non: quia aliud est ꝙ in secunda stipulatione deducitur. videtur ꝙ imo sit nouatio: vt probatur in l. qui vsumfructum ś. de verb. obli. secundũ verum, & cõmunem intellectum: & ita debet intelligi hic, vt faciat ad tit. Non obstat quod hic dicitur, ꝙ stipulatur aliud: quia intelligo ꝙ stipulatur aliud, scilicet plus.

1 **SI rectè.** Op. gl. de l. seruo. j. eodem. & l. non ideo. Solu. dicit gl. hic dicitur ꝙ fallit in adiectis. Fallit etiam in quibusdã alijs. Roge. verò vt ista contraria soluat, addit regulam, cui rectè soluitur, scilicet vt sibi debitum: tunc ista regula non comprehendit alios casus enumeratos in gloss. Et verum dicit Roge. tamen formando sic regulam, exceptio non bene adaptatur ad regulam. Item in quibusdam casibus ille. cui potest solui nomine alieno, potest nouare: vt in tutore, in curatore, & procuratore habente mandatum cũ libera infra eodem l. nouare. & l. fin. j. eodem.

1 *Hæc lex quod hodie nõ corrigatur p l. fi. C. de nouat.*

2 *Delegatio quo ad delegantem, & delegatũ, fit nuda scriptura: sed quo ad delegantem, & eum, cui fit delegatio, per stipulationem.*

3 *Delegatio qualiter dicatur fieri litis contestatione.*

4 *Quæ actio detur contra delegatum per litis contestationẽ, vbi quod vtilis illius directæ, quæ dabatur cõtra debitorẽ.*

5 *Litis contestatione facta contra delegatum super instantia facta contra debitorem, fiet contra eum condemnatio. & ibi ponitur practica.*

c **DElegare.** [c] Dicitur hic, delegare, est vice sua alium reum dare creditori. An hæc lex sit hodie correcta per l. fi. C. de nouatio. & Insti. quib. mod. tolli. ob. §. præterea. Certè non videtur: [d] quia illa lex non facit mentionẽ, nisi de nouatione, nõ de delegatiõe. Et si tu dicis, imo facit ibi mentionẽ de delegatione, dum corrigit iura antiqua, quæ dicebant ꝙ interuentu nouæ personę noua nascitur obligatio, & inducebatur nouatio quod ad delegationem propriè videbatur referri: quod non obstat: quia noua persona posit interuenire absq; iussu, & delegatiõe debitoris: sed si debitor delegat eũ, vel dat alium expromissorem, fortè nouatio non inducitur. non pono hoc p cõstanti. † Venio ad secundum passum: dicitur hic, quod fit delegatio per stipulationem & per lit. contesta contra j. eod. l. delegare. So. In delegatiõe est duplex actus: vnus est inter delegãtem, & delegatum debitorem: & iste talis actus fit nuda scriptura, & similibus modis: [e] vt j. eod. l. delegare. Quidam est actus qui fit inter delegantem. & eum cui fit delegatio: & iste actus solum fit per stipulationẽ & lit. cõtestat. contra: qa solũ stipulatione fit: vt l. j. C. eo. Solu. subaudi ibi, vel contestatione. † Quærit gl. primo, qualiter fiet ista delegatio per contestationem? Respõdeo, quando alius suscipit iudicium pro me animo nouandi: tunc ego liberor: & ille incipit teneri. Vel ponamus alio modo, dicit gloss. quod ego cedo tibi actionem cõtra debitorem meum, & tu litem contestatus es cum eo: ipse incipit teneri tibi, & liberatur à me. Exemplum istud non est bonum: quia magis est exemplum cessionis, quam delegationis. vnde tene primum.

4 † Sed quæro, quæ actio dabitur contra debitorem sic delegatum per contestationem. dicit gloss. quod datur illa vtilis, quæ contra debitorem dabatur directa. Istam gloss. tenet Dyn. Iacob. de Areti. & Cyn. in lege prima. C. de iudi. & non allegat aliud, nisi istam glossam. † Quæro, facta contestatione vtrum procedatur super eadem instãtia contra debitorem? Respondeo. Videtur quod non: quia tempore dati libelli, ista actio non competebat: sed incipit competere in ipsa litis contestatione: ergo &c. vt l. non potest supra de iudi. contra, dico qd ex eadem instantia sequitur condemnatio: & procedit iudicium hoc modo: quia oẽs actus formabuntur contra illum debitorẽ sic delegatum, & suscipientem iudicium defensorio nomine rei principalis, seu tanquam contra defensorem animo nouandi rei principalis. Probatur in l. liberto. § fina. supra de nego. gest. Ita debet intelligi l. soluendo. eo. tit. & infra ti. j. prima l. solutionẽ.

1 *Remittere exceptionem, est donare.*

Procurator non potest exceptionem peremptoriam remittere, nisi sit dictum in instrumento.

1 *Delegatus quando præsumatur scire exceptionem sibi competere.*
Ignorantia in facto proprio præsumitur, quando factum est multum de longinquo, vel valde intricatum.

SI quis delegauerit.

Ista est bona lex. Delegatus sciēs sibi exceptionē cōpetere. eam videt̃ remittere. Ignorans nō potest excipere cōtra eū, cui facta est delegatio, sed cōtra delegantē sibi succurritur. h.d. Nota tex. ibi[a]: similis ei videbitur qui donat, quoniā remittere exceptionē videt̃, &c. sic no.† ꝙ remittere exceptionem est donare. quod tene menti. Vnde aduerte in instrumētis ꝓcurationis, & in instrumētis factis à procuratoribus, in quibus renūciant tali, et tali exceptioni. Nam videtur ꝙ nō possint remittere: quia renūciare exceptioni peremptoriæ est donare: nisi haberēt mandatū ad renūciādum.

Opp. de l. Iulianus. ſ. de doli excep. Solu. hic loquit̃ quando delegatio est facta vero creditori: ibi quando est facta creditori putatiuo, vel animo nouādi. †Quærit glo. quid in dubio si nō est certū, vtrū sciuerit, vel ignorauerit? Glo. respondet solenniter: Aut exceptio competebat ex facto suo: & præsumit̃ scire: Aut ex facto alieno: & p̄sumitur ignorare[b]. qđ tene mēti. Simile no. in l. si res. de leg. j. Primū dictū, ꝙ ex facto suo præsumitur scire, intellige nisi factum suū esset multū longinquū:[c] vt l. peregrè. in prin. ſ. de acquir. pos. & no. per Dy. in c. præsumitur ignorantia. extra, de regu. iur. lib. vj. Item intellige, nisi factum esset valde intricatum: ita ꝙ memoriæ de facili retineri non potest: vt l. emptor. §. Lucius. ſ. de pac. & l. cum fidei cōmissus. ſ. de confes.

1 *† Mora commissa in præcedenti stipulatione, quòd purgetur per secūdam factam animo nouandi, si reus fuit præsens, & remittit se.*
2 *Fiscus habetur loco hæredis in obligatione iam contracta: secus in contrahenda, quanquàm ex causa de præterito.*
3 *Deportatus quando obligetur ciuiliter, & naturaliter: vbi quòd non in obligationibus de nouo perficiēdis in contrahendis naturaliter, & in cōtractis fideiussor liberatur.*
4 *Conditio existens trahitur retro ad tempus stipulationis contractæ, si tempore existentis cōditionis reperiretur extremum habile ad obligationem contrahendam.*

QVoties.

Ista est multū solennis lex, & diuidit̃ in duas partes. Primò quando stipulatio conditionalis interponitur ad nouandam puram. Secundo, quando stipulatio pura interponitur ad nouandam conditionalem. Secunda ibi: sed si id quod. & breuiter hoc dicit. Stipulatio conditionalis nouat puram in conditionis euentum, sed statim moram præcedentis obligationis purgat. Item stipulatio pura nouat conditionalem, in conditionis euentum: si tunc existat persona, in quam obligatio cadat. h.d. in summa tex. ibi: egisse videatur: quia per eā recessum videtur à conditionali obligatione, secundū mentē contrahentiū. & habes idem quod hæc lex in l. pecuniā. ſ. si cer. pet. Ad ver. vnde Marcellus. Opp. fortiter de l. eū qui ita. §. fina. ſ. de verb. obli. vbi per stipulationem cōditionalem nō tollitur mora præcedēs, Solue vt ibi dixi. & dicam in proximo cōtrario. † Item oppo. de l. si rem j. eo. Glo. dicit ꝙ ibi fuit expresse actum, vt mora non purgaretur. Istud est diuinare. vel ibi loqtur, qn̄ reo absente fuit facta stipulatio secūda animo nouandi: & hic reo p̄sente. & ista est vera, & notabilis solutio. & istā tenui in l. eū qui ita. §. fi. ſ. de verbo. oblig. & eam tenet Iac. de Rauē. & oēs Moder. licet Iac. de Ra. in l. eū qui ita. §. fin. istā sol. sibi appropriet & probatur ista solu. in l. qui decē. §. idem responsum est. j. de solu. Venio ad secundā[d] partē. & videtur, ꝙ licet persona sit deportata, quod nouetur obligatio. Nā fiscus est hęres. ideo est persona quæ potest obligari. vt l. nouatio. j. eod. Sol. Dicūt quidā, hic loquitur quādo post deportationē bona non erāt adhuc à fisco agnita: & sic nondū erat hæres. Hoc nō placet: quia idē est hæreditatem iacere, vel aditam esse: vt d l. nouatio. vel aliter, & istam tenet Dyn. aliud est, quem esse mortuum naturaliter: aliud, quē esse deportatum. Et si tu dicis, fiscus habetur loco hæredis: dico quod non est verum per omnia. Ita habuistis nota. ſ. titu. j. l. inter eos. §. fina. quæ glos.

2 probatur per hanc legem. vt ibi dixi. † Ex quo no. quod in obligatione iam contracta fiscus habetur[e] loco hæredis: sed in obligatione contrahenda, quamquam ex causa de præterito nō habetur loco hæredis: vt hic.

3 †Vlterius q̃ro, dicit̃ hic, ꝙ deportatus non est ꝑsona, q̃ obligat̃: q̃ro an deportatus obligetur naturaliter, & ciuiliter? Gl. hic dicit, ꝙ non obligat̃ ciuiliter, sed naturaliter sic. hoc nō est verū in casu nr̄æ legis: qa si obligaret̃ naturaliter, prima obligatio nouaret̃: vt ſ. eo l. j. ꝙ est cōtra istū tex. Dico ergo ꝙ in casu nostrę legis obligat̃ ciuiliter, vel naturaliter. Et ideo aduerte tria.[f] Nā quædā sunt obligatiōes de p̄terito cōtractę, & ab illis ꝑ deportationē liberat̃ fideiussor à ciuili & naturali, & transfunditur in fiscū: vt ſ. ti. j. si debitori deportatio. Quæ sunt obligatiōes de nouo cōtrahēdę, et ī illis obligat̃ deportatus naturaliter: vt l. qdam. j. de pœ. qm̄ retinet ea q̃ iurisgētiū sunt: vt ibi. Quædā sunt obligatiōes de nouo ꝑficiēdę, tn̄ ex cā de p̄terito: & in illis nullo modo obligā-

4 tur: vt hic. Vltimo nota † istā legē[g] ꝙ licet existens conditio trahatur retro ad tēpus stipulationis contractæ, vt l. qui potior. & l. qui balneum. ſ. qui po. in pig. hab. tamen

a ¶ Nota tex. ibi Remittere exceptionem peremptoriā, est donatio: ideo procurator eā remittere nō potest. quod intelligit Bar. in l. fi. ſ. quæ in frau. cre. & Inno. in c. cū olim. de offi. deleg. Et ideo nō potest ꝓcurator in instrumento renunciare exceptioni peremptoriæ. ꝙ tamen intellige vt singulariter per Bar. in d. l. fi. & Bal. in l. pactum curatoris. C. de pac.

b ¶ Et p̄sumit̃ ignorare. Limita vt per Bar. in l. si tutor. C. de peri. tut. & in l. q fūdū. §. seruus meus. ſ. de vsuca. ꝓ empto.

c ¶ Longinquū. Intellige si certat de damno vitādo: secus si de lucro captando. Ita dicit Bart. & ibi vide post eū aliquid in materia in l. q fundū. §. seruus meus. ſ. pro emptore. Adde Bart. in l. Celsus. de vsucap. & in l. nō fatet̃. de cōfes. & Bal. in l. j. in xiiij. col. C. de cōfes. vbi sing. limitat. Sed in cōtrariū contra primā limitationē facit l. magnā. de cōtrahen. & cōmit. stip. & quod not. Bal. in l. cū rem alienā. C. de legi. & vide Ange. in d. l. q fundum. in §. seruus. Et ad primā limitationē vide Alex. in cōsi. cxxxiiij. col. ij. ver. & potissime. et col. v. versi. & hæc opi. in j. vol. & ibi, quod tēpus decē annorum dicit̃ longinquū. & vide Soci. in cōsil. cclx. in ij. colū. versic. & ad probationes. vbi quod ex multitudine negotiorum post mēiem præsumitur.

d ¶ Venio ad secūdā. Et de intentione huius tex. in parte disputat late Bal. in l. j. in ij. col. de exec. rei iud. & in l. fi. ī vij. q. C. de contrah. emp.

e ¶ Fiscus habet̃. Et hoc sequit̃ hic Ang. Imol. et Pau. de Ca. sed Roma. in l. si marito. in prin. ſ. sol. matri. tenet cōtrarium per illū tex. Pro quo facit: qa fiscus subit onera legatorū, seu fideicōmissorū sub conditione relictorum. l. Statius. §. fi. ſ. de iure fis. Itē nō videtur posse reddi bona differētia. Ratio quare potius ad eū trāseāt actiōes actiuę q̃ passiuę. vt statim dicā: ideo Bal. tenet l. fi. C. de cōtrahen. emp. ꝙ obligationes oēs actiuæ, et passiuæ trāseāt in fiscū. et ibi ad hūc tex. r̄ndet: vt etiā r̄ndet in d. l. si marito. & prout ibi r̄ndet Bar. & gl. in ver. cōditioni in sol. quā approbat hic etiam Raynec ob. d. l. nouatio, per quā Bar. ſ. reprehēdit dictā sol. gl. quia ibi loquit̃ in hæreditate iacēte: hic in bonis iacētibus inter q̃ est differētia: arg. eorū q̃ no. Bar. in rubr. ſ. de acqui. hære. Itē adde ad Bar. hic Bal. in l. si cōstāte. §. fi. ſ. sol. ma. & in l. tutoris. C. ad leg. Iul. de vi. & vide Bar. in cōsi. inci. Calamanus. & ibi no. hūc tex. & in l. pe. C. de exc. rei iud. ī v. co. & vid ꝙ p istū tex. dicit Bar. ī d. l. si qs arbitratu. §. fi. cū cōcor. ſ. de ver. ob. Itē adde gl. no. ī l. nō ad ea. C. de cōdi. et demō. q̃ vult, ꝙ obligationes cōditionales nō transeant in fiscum, quam sequitur ibi Bar. qui dicit illud ibi verū intelligi in iuribus prouenientibus ex vltima volūtate: secus in iuribus conditionalibus ex contractu, per l. inter socerum. §. fina. supra de pact. dota. ad hoc allegat per Bartolum in dicta l. finali. C. de contrahend. emptio. & in l. j. C. de pac. cōuē. licet Ange. & Imo. hic contrariū teneant, & illam glos. dictæ l. non ad ea. reputat singularē in l. etiam C. ad l. Falcidiam. Et quid si fiscus accipit bona tanquā vacantia, vide quæ dixi post Baldum in l. iij. §. cum ex causa. j. de iure fisci. Et ad de ꝙ ad eū non transeunt, nisi quæ ad hæredem extraneum transeunt, secundū glo. in l. j. vbi doctu. maxime Bart. C. de ope. lib. Item nō habet ius accrescendi, vt habet verus hæres fisci. Bal. in l. j. in iiij. q. C. qn̄ nō petē. par. et vide per Bal. in l. iubemus. §. j. in ij. col. C. ad Trebel. & in repe. c. cū patri de test. ī vj. in xviij. col. & iura naturalia transeunt in fiscū hoc est, obligationes naturales, secundum Bal. in l. tā mandatori in ij. col. C. de non nume. pecu. dixi in d. l. si marito. Itē an in fiscū transeāt bona futura, id est quęsita post publicationem: vide Bart. in l. j. de bo. dam. & dixi in l. iij. §. pen. l. quisq; iur. vbi Bal. & Ang. Et nota ꝙ quicqd prohibetur est in aliquē trāsferri id in eū non pōt per cōfiscationē trāsire. vt dixi in l. si finita. §. si de vectigalibus in ij. col. ſ. de dā. inf. & ibi dixi probando ꝙ secus esset, si ꝓhiberetur vendere illud alicui: quia illud bene in eum ex cōfiscatiōe trāsire. Itē nūquid commoditates concessæ alicui ad tempus, trāseant ad fiscū ex publicatione: vt dixi in d. §. si de vectigalibus. Itē adde quod fiscus, qui succedit in locū filij banniti, nō pōt dicere testamentū patris sui nullū, ī quo p̄terit ipse pater: vt no. volunt Bal. ī l. si qua pœna. ſ. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. ꝙ dictū non puto verū: vt dixi l d. §. si de vectigalibus. Adde an fiscū trāseāt bona acquisita post cōfiscationem: Abb. cōs. xrj. ij. lib. Et an in legitima filij banniti, fiscus mortuo patre, vel matre habeat ius: & an monasterium & fiscus æquiparētur? vide Paul. de Cast. consi. xxxij.

f ¶ Aduerte tria. Quid si fiscus accipiat bona tanquam vacantia, an teneatur legatarijs? vide in lege tertia. §. cum ex causa. infra de iure fis. & quæ ibi dixi.

g ¶ Nota istam l. Et hic dixit Bart. se in facto cōsuluisse. de qua in l. postquā. in prin. ſ. vt lega. no. caue.

hoc

Universidad de Deusto Biblioteca

2 hoc est verum, [2] si tempore existētis conditionis reperiretur extremum habile ad obligationem contrahendam: secus si reperitur inhabile, vel ex parte rei, vt hic. ij responso. vel ex parte personæ, vt hac l. vltimo responso. Tene menti perpetuo.

Si creditor. Non intelligitur pœna repetita in stipulatione nouante. h. d.

Delegare. Opponitur supra eodem. lege delegare. Solue vt ibi.

Nouatione. In stipulatione nouante nō intelligitur repetitum pignus, vel vsura. hoc dicit.

1 *Exceptio quæ obstat deleganti, non obstat ei cui facta est delegatio. & nu. 13.*
2 *Mulier velleiano de iure renunciare non potest, licet consuetudo seruet contrarium.*
3 *Minor non potest renunciare beneficio restitutionis.*
4 *Contrahens post xxv. annos intra illud quadriennium, intra quod potest restitutionē petere, non restituitur.*
5 *Curiosus de negotijs alienis quis esse non debet. & quomodo hoc intelligatur. nu. 7.*
6 *Exceptio doli videtur remissa per eum qui secundo promittit.*
8 *Mutuans procuratori constituto ad accipiendum pecuniam mutuo, & ad conuertendum in aliquam causam, quando debeat esse solicitus vt conuertatur.*
9 *Exceptio quæ obstat deleganti, an obstet ei, cui facta est delegatio, quando aliquis est delegatus creditori putatiuo.*
10 *Delegatio quando est facta vero creditori, an exceptio quæ obstat delegāti, obstet ei, cui facta est delegatio.*
11 *Exceptio compensationis quæ obstaret deleganti, quando obstet ei, cui facta est delegatio.*
12 *Exceptio excommunicationis, vel banni, quæ obstat cedenti, quando obstet cessionario.*

Doli mali. Ista est notabilis lex: & profunda. & breuiter. h. d. Exceptio, quæ obstat de-
b leganti, non obstat ei[b], cui facta est delegatio: nisi cōtra eum eadem ratio cōcedendæ exceptionis subsistat. h. d. Nota
1 †ibi tex. diuersum est, si iam excesserit, &c. quia non habes alibi ita expressum. Ex hac lege nota q̄ exceptio quæ obstat delegan-
2 ti, nō obstat ei, cui facta est delegatio. Secundo nota † ver. diuer-
c sum, [c] per quem dicunt doc. vltramontani: q̄ mulier nō potest renuntiare beneficio velleiani. Nam eodem modo quo decipit intercedēdo: eodē modo decipitur recunciando: licet gloss. dicat contra. & consuetudo se habet ita. Sed credo q̄ vltramontani dicunt verū de iure, per hanc legē. de quo per Cy. C. de epis. & cle.
3 l. si quis in conscribendo. & in l. vlti. ad velle. Tertio nota † versic. idemq̄. q̄ minor non potest renunciare beneficio restitutionis: quia in renūtiatione eodem modo decipitur. De quo est gl. in l. si intra C. de in integ. resti. & l. si iudex circūuento. s. de mi-
4 no. Quarto nota versi. diuersum est si iam. † q̄ in his, quæ quis contrahit post xxv. annos, intra illud quadrienniū, intra q̄ pōt petere restitutionē, tamē nō restituitur. Ita habes hic. Fallit in ca-
5 su, quem habes C. de repu. hęre. l. fi. † Vlti. no. q̄ quis non debet esse curiosus de negotijs alienis. Oppon. de l. apud Celsum. §. pe. s. de do. excep. Sol. Aliud est in exceptione metus, vt ibi quia est scripta in rem aliud in exceptione doli, quæ est in personam,
6 vt hic, secundū Azo. quē † glo. reprehendit: quia etiam exceptionem metus quis videtur remittere promittens secundo: vt C. q̄ met. causa. l. ij. vt s. eodem l. si quis delegauerit. Ista reprehensio glo. est verissima. Nam ille, cui facta est delegatio: nō agit ex prima obligatione contracta per metum, sed agit ex secunda interposita sponte. Item opp. de l. sed Iulianus. §. non solū. s. ad mace. Sol. vt ibi. Vlterius oppo. de l. q̄uis. §. si mulier. s. ad Velle. Solu. Ibi loquitur secundū opi. Marcelli, quæ non approbatur. Item
d oppo. [d] ad fi. huius l. † & videtur q̄ quis debeat esse curiosus de
7 persona eius, cum quo contrahit: vt l. iij. §. pe. s. de in rem verso. & l. qui cum alio s. de regu. iur. Glo. dicit, ibi in mutuando hic aliter contrahendo. Nil est dictum. vel dic, ibi volebat aliū obligare ex alterius contractu, hic secus. Ista est optima, si bene intelligatur. Nā in præiudiciū ipsius, cum quo cōtraho, non debeo esse solicitus & curiosus quid ipse egerit. Sed si ex illo actu volo alium mihi obligari, vel alteri præiudicare: tunc debeo esse curiosus: vt l. contra. & hoc modo debet intelligi illud, quod dicitur, q̄ imputatur ei, qui nimis fuit credulus: vt s. de eo per quem fa-
8 ctum est. l. j. in prin. Et per hoc † induco tibi ad q. [e] aliquis est
e procurator ad accipiendum pecuniam mutuo & eam conuertē dam in emptionem instrumenti, vel in fabricam talis domus procurator venit ad me, & accepit pecuniam mutuo: vtrum debeo esse solicitus q̄ illa pecunia conuertatur in illam causam? Respō. si habet speciale mandatum ad recipiendū pecuniam mutuo, ob hanc causam sufficit procuratorem causam asserere: vt l. j. §. non autem s. de exerci. Secus si nō habeat speciale mandatum, vt l. fi. eod. titu. & Azo tenet in summa illius ti. & Inn. in c. fi. extra, de fideius. Vltimo ad plenā probationem huius materiæ Dyn. posuit hic vnam summariam distinctionem satis plenam, quæ tamen in aliquibus deficit ideo examine-
9 mus eam per quæstiones. Primo † quæritur, quando aliquis est delegatus creditori putatiuo, vtrum exceptio quæ ob. delegati, obstet ei, cui facta est delegatio. Dyn. dicit indistincte q̄ sic: vt s. de do. excep. l. Iulianus. j. respon. & de dona. l. ij. §. item si ei. Mihi videtur sic dicendum, Aut exceptio quę obstat delegāti, erat talis. ex qua soluit per errorē daretur repetitio: & verum dicit Dy. per dictas leges. aut non daretur repetitio: vt quia exceptio erat odiosa: & tunc non obstat exceptio ei cui facta est delegatio sed ei soluetur, & ab eo delegans repetet, nisi aliud obstet sibi, sicut si sciēter promisisset: vt s. de condi ob cau. l. qui se debe-
10 re. versi. sed si cū sciret. † Secundo quero, quid si delegatio facta est creditori vero. Dyn. distinguit, aut delegatus sciebat sibi cōpetere exceptionē: vt videt eā remittere, & nō pōt eam opponere: vt s. eod. l. si quis delegauerit. in prin. Aut ignorabat & tunc aut fit delegatio ex causa lucratiua, aut onerosa. Si lucratiua, tunc aut exceptio, quæ ei cōpetebat, erat in personā delegantis & delegati: & non obstat ei, cui facta est delega-e tio: quia non egreditur personā: vt s. de do. l. id q̄. §. si eū primus. Ita dicit Dy. Sed hoc debet intelligi: q̄ delegatus promisit expressa certa quātitate. Si vero promisit simpliciter illud q̄ debet tūc secus: vt no. s. so. mat. l. si prio. & de re iud. l. Nesennius. in princi. Prosequitur Dyn. aut exceptio erat in rem ex parte opponentis, in personam: aut ex parte illius cui opponi. vt exceptio doli: vt s. de do. excep. l. ij. §. j. vel in rē ex parte vtriusq̄, vt exceptio quod met. cau. vt l. apud Celsum. §. pe. s. de do. exce. & tūc obstat exce. ei cui facta est delegatio: vt s. de do. excep. l. Iul. j. rñ. de don. l. ij. §. itē si ei. j. rñ. Ita dicit Dy. quod intellige qū promisit ignorāter tali errore, & tutus tali exceptione, ex qua ipsi delegāti solutū posset repeti, & p̄mis sum condici: vt l. iij. §. j. & ibi no. s. de const. pe. Prosequitur Dy. Aut fit ex causa nō lucratiua: & tunc aut subest eadē cā concedendæ exceptionis cōtra eū, cui facta est delegatio, quæ suberat contra delegantē: & obstat exceptio ei, cui facta est delegatio: vt hac l. versi. diuersum. & versi. deniq̄. vt s. ad Velleia. l. quātuis. §. si mulier. secundū opi. Ioan. quæ ibi approbatur in glo. Ita dicit Dyn. Sed aduerte hic: quia ista exceptio, quæ obstat ei, cui facta est delegatio, non est eadem numero, cum ea quæ obstabat deleganti. Est enim noua exceptio, quæ de nouo tempore secundæ p̄missionis oritur, licet sit eadē gñe. Prosequit Dy. aut nō subest eadē causa cōcedendæ exceptionis: & tūc aut res est reditura ad delegantē dolosum: & tūc obstat exceptio ei, cui facta est delegatio: vt l. apud Celsum. §. apud Iulia. & l. purè. §. si eū qui. de doli except. ibi nisi iā diuerterit. Ita dicit Dy. quod intellige si promisit tali errore, ex quo si promisisset ipsi deleganti, competeret condictio, vt dictum est. Prosequitur Dyn. aut non est reditura ad delegantem: & non obstat exceptio: vt s. de doli excep. l. apud Celsum. §. sed & si mulier. & §. de authoris. & §. si eū legitima & j. e. l. pe. & s. eo. l. si quis delegauerit. & hac l. de condi. ob cau. l. si donaturus. & hoc in exceptionibus personæ cohærentibus: in exceptionibus verò rei cohærentibus videtur dicendum, q̄ debeāt obstare, etiam habenti titulū non lucratiuum: vt in l. in hoc iudi-

a ¶ Tamen hoc est verū. No. limitationē ad dictā l. potior. & ad l. q̄ balneū. bene facit ad hoc q̄d not. Bar. in l. sub cōditione in ij. co. j. ti. proximo in q. j. de confirmatiōe donationis.

b ¶ Obstat ei. Et q̄ñ exceptio actoris noceat successori quo ad agendū, vide gl. no. & ibi bal. in l. vitia. C. de acq. posses.

c ¶ Nota ver. diuersū. an mulier posset renūciare beneficio velleiani, & minor restitutionis, de hoc vltra not. hic not. etiā in c. si diligēti. in gl. de foro competē. Adde quod per istū tex. dicit no. Bar. in l. fin. §. pe. de cōdi. in de. & vide ad materiā Ioā. And. in Spe. de rest. in inte. §. qualiter. versic. sed nunqd minor. & Ioā. an. de emp. & ven. in c. cū dilecti. & Barto. i. l. cū minor. j. rē ra. ha. Cōis opin. est q̄ posit renūciare velleiano. Ita Bart. in l. ij. circa fi. i. tit. j. Ad. de Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de renun. §. j. ver. cui autem iuri.

d ¶ Item oppo. ista faciunt ad no. quęstio. de qua j.

e ¶ Adde quæstionē. Pro ista quæstione vide tex. in l. liberr. s. de neg. gest. & ibi Ang. & Bar. i l ciuitas. s. fi cer. pera. do. Anto. in ca. j. depo. Inno. & doc. in c. q̄ quibusdā. de fideiussoribus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Quærit Dyn. Et an exceptio quę obſtet ceſsionario? vide Bart. in l. & hæredi. §. nos autem. ī. de pact.

b ¶ Si debitorem. Ad hanc legē, vide Cy. in l. falſus. in ij. col. j. de furt.

c ¶ Non credo. Adde ꝙ idem tenet Io. an. in addi. Spec. in tit. de teſt. §. j. verſi. ſed pone egi. in fi. Idē tenet do. Ant. & Ab. in c. ſi cautio. de fide inſtr. Idē tenet Bar. & Bal. in l. ō. §. fi. ī. ſi cer. pet. & Bart. in l. nō abſtulit. C. de noua. Idē tenet Ange. in l. ij. §. fi. C. de quadri. præſcr. & Ro. in l. prædia. ī. de acqui. poſ. Licet contrariū teneat Ang. in l. a diuo. §. ſed ſi emptor. ī. de re iudi. quē ſequitur Imo. hic, & in dicto §. ſed ſi emptor. Idē tenet Federi. de Seſi. in cōſi. iij. quod incipit, Titius fecit procuratorē. Vide Bal. in d. l. nō abſtulit. & Bal. in l. pecuniæ. C. de ſol. Adde quod Paul. de Caſt. hic refert Ang. ſentire cōtrariū, & illū ſequi, tamē eius cōſil. ccxcvij. tenet primam opi. Bal. conſi. cccxxiij. j. li.

POMATES.

d ¶ Confiteri recepiſſe. Vide Abb. conſi. iiij. & Alex. xcv. volu. iij. vbi dicit, ꝙ talis etiam non poteſt renunciare, nec alius niſi cōſentiente eo, qui dedit mandatū.

cio. §. ſi inter ſocios. ſ. communi diui. & l. idemq; §. fina. §. pro ſoc. l. ſi ſuperatus. §. per iniuriam. de pig. & in l. fi. de excep. rei vendi. de excep. l. exceptiones. de reg. iur. l. inuitus. §. pe. Ita dicit Dy. Iſta determinatio nō eſt vera in delegatione: quia cōtra hanc l. ibi, idemq; eſt, & in cæteris ſimilibus: & ibi per glo. & apparet ex his quæ ſuprà dicta ſunt de exceptione quod metus cauſa, & leges allegatæ per Dyn. non loquuntur in delegatione, ſed in ceſsione. Ratio differentiæ patet ex his quæ dixi in primo contrario: & ſic indiſtinctè dixit eis hoc caſu exceptionē non obſtare. Proſequitur Dy. Si verò eſt dubiū, vtrum ſciuerit, vel ignorauerit. Dicit gl. ꝙ ſi exceptio ei competat ex ſua perſona, præſumitur ſcire: quia in facto ſuo non eſt tolerabilis ignorantia: vt ſ. ad Velleia. l. quanq; j. Si ex perſona alterius, præſumitur ignorare: quia in alieno facto, &c. j. de reg. iur. l. qui in alterius. pro ſuo. l. fina. & not. ſ. eo. l. ſi quis delegauerit. Dyn. Sed hoc intellige vt dixi in dicta l. ſi quis

11 delegauerit. Quærit † Dyn. quid in exceptione compēſationis? Reſponſio patet ex præmiſsis. Eſt enim exceptio rei cohęrens: vt patet in l. ſi quid à fideiuſſore. ſ. de compenſa. & de excep. l. exceptiones. Dyn. Sed illud non procedit in delegatione, vt ſuprà dixi. Item, quia in exceptione cōpenſationis tutus non habet repetitionem indebiti, niſi prout no. in l. qui inuicem. ſ. de condic. in deb. Sed iſtud procederet in ceſsione actionis, de quo per Dy. extrà de reg. iur. in ca. ſi quis in ius. lib. vj. Cyn. C. de compē. l. eius. dic vt ibi. † Quærit Dyn. [a] quid in

a exceptione banni, & excommunicationis, quę poterat opponi cedenti? Reſpon. patet ex prædictis: quia tunc habent originē ex delicto cedētis: nec eſt delictum circa rem, de qua agitur, in acquiſitione commiſſum, videtur diſtinguí, an ceſsio fiat ex cauſa lucratiua, vel non lucratiua: vt dicto §. de authoris. & §. ſi cum legitima. & §. ſed & ſi mulier. & d. §. ſi quis autē. Ita dicit Dy. in dicto ca. ſi quis in ius. Iaco. de Are. tenet ꝙ indiſtinctè obſtet. Sed de hoc eſt gloſ. in dicto §. ſi cum legitima. vt ibi dicam. Quæro, vtrum † exceptio, quę obſtat deleganti, obſtet ei, cui eſt facta

11 delegatio? Gloſ. dicit quòd circa hoc eſt adhibenda diſtinctio, quæ colligitur ex quibuſdam legibus: ſed Dy. ponit longam diſtinctionem, quæ eget aliqua ſuppletione: ſed cauſa breuitatis omitto, &c.

NOuare.

Pupillus. Oppo. quòd pupillus poſsit nouare: vt ſ. eod. l. iij. Solu. verum eſt ſi ſibi expediat. Sed tunc oppo. ergo idem erit in pupillo habente tutorem: & tunc tutor ita demum poteſt nouare, ſi pupillo expediat, & ſic inter eos nō eſt differentia. Dicit gloſ. tutor poteſt nouare quando eſt dubiū, vtrum pupillo expediat, vel non: ſed in pupillo oportet quòd ſit certum, quòd faciat meliorem conditionem ſuam. Et hanc tenet Dy. Sed Iaco. de Are. dicit aliter. & quod dicit tex. ſi pupillo expediat, exponit, id eſt expedire putat, & ſic faciat bona fide: vt l. cum plures. §. quæ bona fide. ſ. de adminiſtra. tut. ſecus ſi faceret mala fide animo donandi: vt l. tutor ad vtilitatem. ſ. de adminiſtra. tuto. & l. ſi præſes. C. de tranſac. ſecundum eum. Et prædicta intellige, quando iſta nouatio interponitur ſuper aliqua obligatione, in qua veniebat aliquid, quod ſeruando ſeruari non poterat: ſed ſi poterat ſeruari, non poſſet nouari dicta obligatio: ſicut nec res alienari ſine decreto. Ita not. per gl. C. ſi aduer. trāſac. l. j. & ij. Facit C. de prædi. mino. l. ſi ad reſoluendam. Quæro, quid ſi pupillus nouando non facit conditionem ſuam meliorē, nec deteriorem? Gloſ. videtur hic velle, quòd hoc non poſsit facere pupillus, ſed tutor. Cōtrariū no. ſ. eo. l. iij. & illā tenet Dyn.

1 ☞ *Habens mandatum ad ſolutionem recipiendam, vel mutuum, non poteſt obligare mandantem confitendo.*

b **SI debitorem.** [b] Ratio eſt, dicit Iac. de Are. qa hæc ſunt inter ſe diuerſa, & ſic

1 eſt arg. ꝙ † qui habet mandatū ad recipiendā ſolutionē, non habet mandatū ad remittēdā ſolutionē. quod not. licet enim

c procurator ſit cōſtitutus ad ſolutionē recipiendā, nō credo [c] ꝙ ſufficiat ſi cōfiteatur ſibi ſolutū, vel ſolutionem recepiſſe. Aliud

d eſt enim recipere, aliud eſt confiteri recepiſſe. [d] Idem in eo qui habet mandatū ad recipiendū mutuū. Nā non ſufficit ꝙ confiteatur ſe mutuum recepiſſe. Differunt enim inter ſe, vt hic, & l. ij. in fi. §. ſi cer. pe. & eſt tex. cum gl. in l. j. §. ſi mutuam. ſ. ſi quid in frau. pat. & ſic debet dicere in inſtrumento, quæ dedit, & numerauit in præſentia mei notarij.

NOuatio. Quid ā dicunt, ꝙ hic eſt tex. ꝙ hęreditas ſuſtinet perſonam hęredis: vt ibi: cuius ſuſtinet &c. ſed nō dicit hoc hęc lex: quia debes exponere ad hęredē illius, ſ. defuncti, cuius ſ. defuncti perſonā interim &c.

NOn ideo. Nota ꝙ filio, & ſeruo poteſt ſoluiillud, ꝙ ipſi mutuauerunt: vt hic, & j. tit. j. l. ꝙ ſeruus. & de pac. l. ſi vnus. in prin. & depoſi. l. quod ſeruus. ſic & in monacho: Nā monacho poteſt ſolui illud quod ipſe mutuat, vel deponit: non tamen poſſet nouare, vel alio modo remittere. tex. eſt hic, quod nota multum.

1 ☞ *Minor ſumma quādo videatur promiſſa in obligatiōe alternatiua ſummarum, id quod ſemper, niſi in ſummis cadaret affectio.*

SI is, cui. Ad iſtū finem oppo. ſ. e. l. Stichū. §. ſi derē. & j. eo. l. à te. Sed reſpōdeo, hic loquitur qū

1 fuit expreſſe actū, vt alternatiua pro copulatiua poneretur: alias ſecus, vt in contrarijs. Secundo oppo. † fortius, in alternatiua quātitatis minor tantum ſumma debetur: vt l. ſi ita ſtipulatus fuero decem aut xv. & l. ſi ſtipulatus fuero. ſ. de ver. obl. ergo minor ſumma videtur nouata. Gl. reſpōdet, & male. Dicit enim, minor ſumma eſt in obligatione. Verum eſt, niſi eligatur maior. Videte, in alternatiua ſummarū, minor ſumma non inest in obligatione, & etiam ſi obligatur, non poteſt ſolui tanq; debita: ſed ex cauſa donationis ſoluetur: vt l. ſi ita relictū in fi. de legat. ij. & in legibus, alleg. pro contrario. Quod eſt verum, quando in ſummis non cadit affectio: quia promiſſæ ſunt ſimpliciter: ſemper enim videtur velle quod minus eſt. Sed quando propter aliquam adiectionem in ſummis caderet affectio: tunc vtrūq; eſt in obligatione, ſicut in ſpeciebus: vt hic eſt caſus in lege noſtra. ſorte intereſt mea magis ſoluere xv. quę debet Titius, q̄ decem quę debet Seius. Idem ſi caderet affectio ratione loci, vel perſonæ adiectæ: vt j. tit. j. l. qui res. §. qui ſtipulatur.

1 ☞ *Vſura ratione præteriti temporis, quando debeantur.*

2 *Quod venit in officio iudicis, poteſt in nouationem deduci.*

EMptor. Duas lecturas ponit gloſſa. hanc gloſſam lege, & vtraque eſt notabilis. & ſecundū primam. hoc dicit. Curſus vſurarum ex natura actio-

1 nis procedens in ſtipulatione nouante, non intelligitur repetitus. hoc dicit. Secundum hanc lecturam. † quæro, an vſuræ ratione præteriti temporis debeantur. Gloſ. quę eſt hic, videtur dicere quod ſic, non tanquam vſura, ſed tanquam ſors: cum enim promitto quod Titio debeo ex cauſa emptionis, promitto quod debebam pro ſorte, & vſuris: & ideo illæ vſuræ debentur vt ſors. Iſtud probatur infra rem pupil. fal. ſo. lege cum pupillus. & lege ſequen. & quod ibi not. Alio modo legitur hæc lex, & breuiter hoc dicit. Vſuræ quæ debentur officio iudicis, in ſtipulatione nouante non videntur deductæ. hoc dicit. Aduerte, iſta opinio poſſet eſſe vera, ſi poneremus iſta verba nouationis eſſe concepta, quicquid actione ex vendito te dare facere oportet promitto. Sed ſi poneremus verba cōceptain rem, quicquid occaſione venditionis, vel quicquid ex vendito dare facere oportet, tunc debentur vſuræ præteriti temporis tanquam ſors.

2 † Quæro, an id quod officio iudicis venit, poſsit in nouationem deduci. Puto quod ſic: vt infra titulo ſecundo. lege & vno. §. primo.

1 ☞ *Nouatio non præſumitur quando ſecunda ſtipulatio continet aliud quam prima.*

2 *Aeſtimatio quando debetur iure actionis, inſpicitur tempus contractū obligationis, ſecus ſi debetur officio iudicis.*

Fundum

Universidad de Deusto

Vndum Cornelianum.

1 Si secũda † stipulatio cõtinet aliud q̃ prima, nouatio nõ præsumitur. Itẽ quãdo æstimatio debetur iure actionis, tẽpus cõtractę obligationis, qñ officio iudicis tẽpus petitionis inspicitur. h. d. Opp. de l. si seruũ. §. fi. ś. de verb. oblig. Solu. Bene potest fieri nouatio, si hoc est actũ, vt ibi: sed in dubio non præsumitur actum, vt hic. Item opp. de l. si pupillus. §. qui actũ. ś. eo. secundum opi. quam tenui, vbi aliud stipulabatur, & præsumitur nouatio. Sol. Ibi nõ stipulatur aliud omnino: sed est idem respectu
a cõmoditatis. Vlterius opp. [a] ad ver. itaq;. de reg. iur. l. bona fides. & l. locũ. §. cõdemnatio. ś. de tabu. exhi. Solue vt ibi per glo. & p
2 Dyn. in c. bona fides. de reg. iur. lib. vj. Tertio oppo. † ad fin. de l. vinum. ś. si cer. pet. & l. in hac. ś. de tritica. Sol. hæc lex distinguit omnes illas: quia aut æstimatio debetur iure actionis, & obligationis: & inspicitur tempus cõtractę obligationis: vt hic, & l. hominem. ś. man. Aut venit æstimatio officio iudicis, & habent locum distinctiones, quæ in lege contraria ponuntur.

1 *Quæ nouatio fiat per litis contestationem.*
2 *Et an priuilegia primæ actionis intelligantur repetita in stipulatione nouante.*

b Aliam. [b] Per litis contestationẽ non fit deterius ius agentis. Item in stipulatione nouãte intelliguntur repetita priuilegia, quæ fauore agentis, vel cãæ erant in prima, nisi aliud sit actũ. h. d. & ista lex est multũ no. & no. eam circa fin. & aduertatis. Oppo. de l. aliqñ. §. de pigno. ś. ad Velle. glo. signat eam pro cõtrario: sed istud cõtrariũ non debuit
1 signari hic, sed j. l. proxi. & ibi dicam. Quæro, † quæ. [c] nouatio
c fiat per litis contest. Rñdeo, tu debes scire quod triplex nouatio est. Quædã est, quæ est vnius obligationis in aliã transfusio: vt ś. eo. l. j. & ista fit per stipulationem, & per cõtestationẽ factã à vo
d lentibus animo nouãdi: vt ś. eo. l. delegare. Quædã est [d] nouatio, hoc est, ad veterẽ actionẽ nouę qualitatis adiectio: & ista dicitur fieri per litis contesta. quæ fit necessario ab actore, vt hic. Nõ eñ tollit prima actio: sed ei noua forma adijcitur. q̃ prima non tollatur patet ś. de verb. obli. l. cũ stipulati sumus. & C. de iud. l. j. q̃ noua qualitas adijciat, patet: quia si prima erat tẽporalis, per contestationẽ efficitur perpetua, & trãsitoria ad hæredes: vt hic, cũ simi. Quædã est nouatio, hoc est, nouæ actionis ad veterẽ adiectio: & ista fit per sententiã. de hoc loquitur l. fi. C. de vsu. rei iud.
3 & hoc tangitur per doc. C. de iudi. l. j. Quæro, † vtrum priuilegia primæ actionis intelligantur repetita in stipulatione nouante. Tex. cum glo. videtur hic dicere q̃ sic, nisi sit actũ in cõtrarium. Tu dic circa hoc, q̃ in actione prima nouata qñq; insunt aliqua ad cõmodũ rei: vt dilatio. & ista intelligant repetita. Dixi in l. si
e Stichũ. §. j. ś. eod. Quædam insunt ad commodum actoris: [e] & tunc aut ista talia insunt ex cõuentione, & dispositione contrahentiũ: vt fideiussores, pignora, & pœnæ: & ista non intelliguntur repetita: vt ś. eo. l. si creditor. & l. nouatio. & C. etiam ob chi
f ro. pecu. in l. j. Quædam insunt ex legali dispositiõe: [f] & tũc aut ista insunt fauore creditoris, vel causę: & intelliguntur repetita, nisi aliud actũ sit: vt hic. Quãdoq; insunt odio debitoris morosi vt vsuræ: quę veniunt in contractibus bonæ fidei: & istæ non intelliguntur repetitæ, vt ś. l. emptor. & in l. nouatione.

Paulus. Opp. de l. aliquando. §. de pignoribus. ś. ad Velleia. Solue vt ibi: quia non tenuit nouatio cum effectu.

1 *Quando præcedit obligatio, & mora, an per sequentem stipulationem purgetur mora, & sequens stipulatio committatur.*

Si rem aliquam. Non est aliqua lex in corpore iuris, quæ habeat fortiora contraria quã ista. & habet ista lex quatuor lect. in glos. & vnã extra glo. Dy. & Iac. de Are. tenent tertiã lecturã positã in glo. quę licet in se vera est, tamẽ ego teneo quintam lecturam quę non est in glo. Et diuido istud principium in tres partes, vt patet ex litera. Et secundum lectu. tertiã positã in gl. h. d. Stipulatio cõditionalis nouat purã in conditionis euentum, si tunc res existat, vel ante secundam stipulationẽ post moram desierit, vel post secundã facto debitoris perierit. h. d. Oppo. ad literam l. quoties. versicu. vnde Marcellus. ś. eod. Huius timore sunt hic quatuor lect. Vna Roge. qui dicit, quod hoc fuit actum, vt per sequentem stipulationem non nouetur mora præcedens. Sed contra ista Oppo. ex prima stipulatione non potest agi pendente conditione: vt l. pecuniã. ś. si cer. peta. Itẽ ex secunda ante cõditionis euentum, & sic nõ poterit agi. dicit Roger. hoc esse verum nisi esset actũ. Sed opp. si res non existat tẽpore existentis conditionis, non potest cõmitti stipulatio. Dicit Roge. verum est, nisi sit actum quod mora non purgetur. Videte, ista lectura est vera in se, tamen diuinationem continet. Alij ergo, vt Ioan. timore huius soluunt aliter, quod hęc res perijt facto promissoris: vnde habetur perinde, ac si res extaret. Contra istam lecturam oppon. quia secundum hoc isti duo versicu. scilicet versicu. nisi per promissorem. & versicu. & si prius quam repeteretur. bis idem dicit Ioan. fateor tamen secundum suum dictũ, est causa maioris declarationis, & euidentię, & ita ponit gloss. tua in fine, qui debet iungi cum dicto Ioan. Vide gloss. quę incipit, hoc totum. ibi: licet Io. aliter. dixit. & ibi: si tamẽ dicatur prius, &c. & ita lege istam gl. Ista opin. Ioan. est vera in se, tamẽ est diuinare. Item ibi est absurdũ q̃ bis repetat idem, cũ non declaret magis in secundo dicto, quam in primo. Legũt alij tertio modo, q̃ ver. nisi per promissorem. loquatur quando res perijt post moram, ante secundam stipulationem. Nam hic potest deduci in stipulationem animo nouandi: vt l. inter stipulantẽ. §. pen. ś. de verb. obli. & l. si seruum. §. fin. eo. tit. sed ver. & si prius. loquitur quãdo perijt post secundã stipulationẽ facto promissoris. & sic in illo versi. & si prius. tenet opi. Ioan. in præcedenti non hãc opin. tenet Iacob. de Aret. & Dyn. & Oldrad. & multi Moder. & est in se verissima: tamen quia gloss. inter istam lecturam intellexit quandam aliam: ideo vide gloss. & eam iungas prout debes. Vide glo. ibi: vel potes primam partem. vsq; ibi: alij dicũt. & omitte ver. alij dicũt. & assume versi. q̃ aũt sequit, &c. Ista lect. in se est vera: tamen continet diuinationem in se, quare alij dicũt totum econtra ad istam lecturam, quod in lege contraria erat mortuus post morã ante stipulationẽ: hic vero erat mora ante stipulationẽ: sed nõ mortuus. Et ꝗ gl. q̃ est veritas. Certe ista lec. est omnino falsa in qualibet sui parte. Nam in prima parte, quãdo erat mortuus post morã ante secundam stipulationem non potest loqui lex contraria: quia tunc mora non purgaretur: vt l. inter stipulantem. §. pen. ś. de verb. obl. quia non potest dici ficta obligatio, cum iam esset mortuus: & sic non erat res, super qua posset fingi: vt l. qui decem. §. idem responsum. j. de solu. Item secunda pars, qua dicitur hic, loquitur quando mora erat ante stipulationem secundam, sed non erat mortuus: non est vera, quia tunc mora purgatur, & desinit periculum pertinere ad promissorem: vt dicta l. si Stichum. in princi. & dicta l. quoties. Quid ergo dicemus? Breuiter glo. dat aliam lecturam in dicta l. quoties. ver. vnde Marcellus. quæ est verissima. ibi loquitur quando quis fuit stipulatus post moram sub conditione re præsente, meritò potest habere vim obligationis, & intelligitur mora purgata. Hic verò debet intelligi re absente, vt l. qui decem. §. idem responsum. de sol. Et hanc tenebant Iacob. de Are. Per. Andr. de Pisis, & do. Ray. & puto quod sit vera: & licet contineat aliquam diuinationem, tamen hoc facimus ex distinctione quam facit tex. in l. qui decem. §. idem responsum. de sol. & hãc teneatis. Circa prædicta op. de l. parui. de cõdi. fur. Sol. Stipulatio interposita animo nouandi pure, purgat moram indistincte, siue res sit præsens, siue non: vt in contrario. Sed quando interponitur sub conditione, habet locum distinctio presentiæ, vel absentiæ. Item opp. mora purgatur quando per creditorem noua dilatio conceditur: vt l. mora. ś. de vsur. sed hic conceditur noua dilatio in cõditionis euentũ: ergo &c. Sol. Illud est verũ, qñ conceditur noua dilatio principaliter: hic principaliter agebatur, vt liberaretur à prima obligatione in euentum conditionis. Vnde dilationem habebat per quãdam cõsequentiã: al's nõ. Oppo. de l. eũ qui. §. fin. ś. de verb. oblig. vbi licet mora non

a ¶ Vlterius opp. per Bar. in l. plane. §. j. de leg. j & in l. ij. §. Mela. de do. præle.
b ¶ Aliã. Vide Bart. in l. j. C. de iudic. an post litem cõtestatã fiat nouatio.
c ¶ Quero, quę. Vide Bar. in l. j. ś. de iudi.
d ¶ Quædam est. An dicta in primo contractu videantur repetita in secundo, ad de not. per Bar. in l. licet. de lega. j. ad fi. Adde an dictum in primo cõtractu videatur repetitũ in secũdo, Pet. de Anch. consi. cclxiij.
e ¶ Commodũ actoris. De istis p An. in l. j. C. de iudi. in rep. eriã in lect. & ibi reprehendit. Bart.
f ¶ Legali dispositione. vide q̃ not. moder. Insti. de actio. §. fuerat. ĩ vij. chiar. in ver. an autẽ & qñ. & Imol. in rub. solu. mat. in iij. col. versi. itẽ aduerte q̃ priuilegiũ, &c. Et hic adde nota. Bar. in l. si quis cũ aliter. ver. q̃ro circa secundũ. de verb. obligatio.

POMATES.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Vnam diſtinctionem. An per ſequentem ſtipulationem conditionalem purgetur mora præcedens: & quãdo prædicta ſtipulatio cõmittatur: adde Bar. in l. eum qui ita. §. fi. de ver. obli. & dicit Raph. vt dicit dña meus in l. ſcire debemus. §. fi. de ver. oblig. q̃ ſtipulatio purgat morã. vide ibi.

b ¶ In ſumma. Vide quod conſuluit Ro. conſi. cccccij.

✠ Pro ſolutione, Bart. in hac l. & in qua arguatur de cõtrarietate, vide cõcordantiam quã poſui ad §. quinimo. in l. iuris gentium. ff. de pac.

purgetur, tamen ſtipulatio cõditionalis animo nouandi interpoſita non committitur, re perempta. Sol. Ibi loquitur quando vnus erat debitor, & ab alio ſum ſtipulatus rem animo nouandi: hic quãdo ab eodem debitore: vnde quantũ ad eum videtur res extare, cum interijt poſt eius moram non purgatam: ſecus quo ad alium. Vltimò Dy. † ponit hic vnam diſtinctionem [a] imperfectam ſatis: ideo eſſet repiloganda, vt recolligamus prædictas lect. Ideo pro declaratione diſtingue, quãdo præcedit obligatio, & mora: an per ſequentem ſtipulationẽ purgetur mora, & ſequens ſtipulatio cõmittatur, ſic diſtingue. Aut ſecũda ſtipulatio interponitur non animo nouandi: aut animo nouandi. Primo caſu aut res erat præſens: & purgatur mora. Aut erat abſens: & tunc ſecus: vt l. qui decem. §. idem reſponſum. de ſolutio. ſecundùm quod gloſ. intelligit illũ §. & l. parui. §. de condic. furti. Aut fuit interpoſita animo nouandi: & tunc aut purè: & purgatur mora indiſtinctè: vt dicta l. parui. Aut ſub conditione: & tunc aut res deſierat eſſe ante ſecundam ſtipulationem, poſt moram tamen, aut extabat. Primo caſu, mora non purgatur, & nouatio fit: vt l. inter ſtipulantem. §. pe. §. de verbo. obli. & l. ſi ſeruum. §. fina. eo. tit. Secundo caſu, aut res fuit præſens, aut abſens. Primo caſu, mora purgat, & ſequẽs ſtipulatio non mittitur, ſi res non extat tempore cõditionis: vt l. quoties. verſi. vnde Marcellus. §. eo. Fallit ſi eſſet actum q̃ mora non purgaretur, vt hic ſecundùm lect. Roge. Secundo caſu, q̃ res nõ erat præſens, aut res perijt poſtea facto promiſſoris. Item fallit, ſi res periret facto promiſſoris: quia tũc ſtipulatio cõmitteretur: vt hic ſecundũ lect. Io. & ſecundũ lij. lect. quã tenuit Dy. & Ia. de Are. quod eſt verũ, quãdo ab ipſo eodem debitore erat ſtipulatus animo nouãdi: ſecus ſi ab alio. Tunc enim licet mora non purgetur, tamen ſequens ſtipulatio non cõmittitur: vt l. eũ qui ita. §. fi. §. de verb. obli. Secundo caſu, quãdo res non erat præſens: tunc mora non purgatur, & ſequens ſtipulatio cõmittitur: vt hic, ſecundũ lect. quam tenet glo. in l. quoties. ver. vnde Marcellus. quam tenent Moder. Doct. & probatur in l. qui decem. §. idem reſponſum. j. de ſolu. Intelligendo q̃ ibi ſecunda ſtipulatio fuit animo nouandi. Quod dixi, q̃ ſecunda ſtipulatio cõmittit, intellige ſi ab eodem fuerit ſtipulatus: ſecus ſi ab alio: vt dicta l. eum qui ita. §. fi. §. de verb. obli. Item in hac lege habetis glo. quę ponit caſum, & non bene, vt ex prædictis apparet. Et credo q̃ fuit additio ſerotina, ideo de ea non curo.

Si duo. Vnus ex reis credendi poteſt in alterius præiudicium nouare, delegare, & nomina debitoris cedere. hoc dicit. Contra hanc opp. de verbo ad verbum §. de pac. l. ſi vnus. in prin. Dicunt quidam, ibi in pacto: hic in nouatione. Non eſt verum: quia tex. ibi loquitur de nouatione. Alij dicunt, id quod ibi dicitur de duobus reis, non refertur ad omnia præmiſſa. Truffa eſt hoc dicere. Alij dicunt, q̃ ibi nõ erant ſocij: hic ſic. Truffa eſt: quia ibi dicit de argentarijs ſocijs. glo. dicit, ibi loquitur de alia ſocietate. Et hãc ſolu. tenet gl. hic, & ibi, & vbiq̃. Dy. & Iac. de Are. & Oldr. & omnes excepto Guli. de Cu. qui dicit totũ contrariũ, ibi loquitur in duobus reis ſocijs: hic in duobus reis nõ ſocijs. Vide rationem, quãdo ſunt duo rei ſocij, quicquid ab vno recipitur in ſolutum, deberet inter eos cõmunicari. Nam vides q̃ vnus nõ poteſt alteri præiudicare recipiendo ſolutionem: eodem modo nec nouatione, nec pacto. ſecus quãdo nõ ſunt ſocij: quia tunc poteſt præiudicare ſolutioni: & eadem ratione, nouatione, & pacto, vt hic, & l. lege Falcidia. hoc eſſe ſeruandũ §. ad legem Falc. & hæc opi. fuit renouata per Gul. q̃ fuit antiqua opi. Azo. in l. ex duobus. §. de duob. reis. Cõtra iſtã ſolutionẽ facit l. ſi duo. §. de arb. Dic vt ibi dixi, ĩ materia de duo. reis.

SI Titius. Exceptio cohærens perſonæ, quæ obſtabat deleganti, non obſtat ei, cui facta eſt delegatio. hoc dicit.

DVbitari. Qui habet liberam peculij adminiſtrationem, poteſt nouare, niſi animo donandi faciat. hoc dicit.

b **In ſumma.** [b] Vna ſtipulatio poteſt nouare plures ſtipulationes. h. d.

De ſolutionibus & liberationibus. *Rubrica.*

1 *Solutio differt à liberatione, quia ſolutio eſt facti, & liberatio iuris, & quidam intelligatur quod ſolutio ſit facti.*

Hic titulus loquitur tam de liberatione quæ contingit ope exceptionis, quàm de illa quæ contingit ipſo iure.

Iſta rubrica continuatur hoc modo: Dictum eſt §. de nouatione obligationum: verum quia nouatio æquiualet ſolutioni, vt i. titul. j. l. ſi rem. §. fin. ideo ponitur hic rub. de ſolu. Quærit gloſ.

1 † quid differt ſolutio à liberatione. Et gloſſ. reſpondet, q̃ ſolutio eſt facti: & ſic ponitur pro ipſo actu ſolutionis: liberatio eſt quidam effectus iuris, quando quis abſoluitur ab obligatione.

Contra iſtud opponi. primò dicit, q̃ ſolutio eſt in facto, contra imò ſolutionis verbum generale eſt: vt j. eo. l. ſolutionis. Dicit gl. fateor, q̃ quandoque ponitur largiſsimè: ſed hic ponitur ſtrictè ad differentiam alterius liberationis: quod qualiter intelligatur, dicam in lege contraria. Secundò opp. hic dicitur quòd ſolutio facti eſt: contrà, imò eſt iuris, hoc eſt, dominij translatio. Nam ſi dominium non transfertur, non diceretur ſolutio: vt j. eo. l. quod ſi fortè §. fin. ſed translatio dominij dicitur eſſe iuris: vt l. vbi autem. in fin. §. de verbo. obliga. ergo &c. Solu. Si nos accipimus ſtrictum largiſsimè, vt comprehendat dationem: tunc iſta glo. procedit ſine ſcrupulo: vt l. in facto. §. de condi. & demonſtra. Si verò accipimus ſtrictè, prout eſt ſpecies diſtincta à datione: tunc vtrum ſolutio ſit facti, vel non, dic vt l. ſi ita ſtipulatus. §. poſſim. & ibi dixi §. de verbo. obliga. Et quod ſolutio ſit facti, vide in l. conſilio. in fi. §. de cur. furio. tamen debet intelligi dictus tex. ſeruandum prædicta habetis examinatam primam opinio. & verũ. Alij verò dicũt aliam differentiam inter ſolutionem & liberationem: quia dicitur q̃ ſolutio eſt, quãdo obligatio tollitur: liberatio eſt, quando ab obligatione eximitur remanente obligatione in ſui natura: vt in deportato: vt vidiſtis in l. ſi debitori deportato. §. ij. quod glo. non multum placet, ſed ſatis poteſt ſuſtineri. Quæro, vtrum iſte ti. loquatur de liberationibus, quæ contingũt ipſo iure, an de his quæ contingunt ope exceptionis? Glo. dicit q̃ de vtraque, & bene.

1 *Soluto facta ſimpliciter, non expreſſa in quam cauſam ſit facta, videtur facta magis in uſuras, quam in ſortem. & nu. 9.*

2 *Soluens circa electionem cauſæ, ob quam uelit ſoluere, poteſt dicere quid uelit.*

3 *Creditor ſolutionem à debitore factã, quando non eſt dictum, in quam cauſam, ſu poterit eligere quod fuerit facta in debito, cuius probationem non habebat.*

4 *Creditor poteſt eligere ſolutionem factã in cauſam leuiorem, dum tamen ſic eligat, prout in re ſua eligeret.*

Culpa in rebus communibus æſtimatur, ſi aliquis non facit illud in communibus, ſicut in ſuis.

Culpa in rebus alienis æſtimatur, ſi non facit illud, quod deberet facere diligens paterfamilias.

5 *Quando res aliena eſt commiſſa arbitrio alterius, ſufficit quod faciat illud, quod diligenter faceret, etiam ſi minus diligenter.*

Factum in re preſenti, dicitur factum parum ante, uel poſt.

6 *Incontinenti dicitur factũ, quod fit ante quam cõtractus, uel actus ſit habitus perfecto.*

7 *Creditor debet incontinenti eligere, in quam cauſam ponat ſolutionem, ſicut debitor, & debitore præſente.*

8 *Creditor & debitor ſi ſunt in controuerſia in quam cauſam cedat ſolutio, arbitrabitur reddere pecuniam debitori.*

10 *Soluere quis videtur magis ſuo nomine, quam alieno: & ita actum geret.*

LEX I.

QVoties. Iſta lex continuatur vſque ad l. in his. §. ſi duos. Et conſueuit videri difficilis, tamen clara eſt. & diuiditur in quatuor partes. Primo loquitur quando debitor ſolutum eligit. i. quam cauſam ſoluat. Secundo, quando nõ eligit debitor, ſed creditor. Tertio, quando debet fieri iſta electio. Quarto, quid iuris ſit nemine eligente. Secunda ibi: quoties vero. Tertia ibi: ſed conſtituere. Quarta in l. cæterũ verſicu. quod ſi forte. & durat vſq̃ ad §. ſi duos. † Opp. C. e. l. j. & de vſur. l. ſi vitas. vbi prius videt ſolutũ in vſuras q̃ in ſortẽ. Gl. dicit, intelligo iſtud principiũ ĩ pluribus cãis principalibus: ſecus ſi vna eſt principalis, alia vſuraria: vt ĩ cõtrarijs. Hoc nõ eſt verũ q̃tũ ad principium huius legis, ſuper quo poſita eſt gloſſ. Nam quando debitor elegit, in illam cauſam eſt ſolutum, in quam elegit, non habita diſtinctione cauſarum. Sed dictum gloſſ. eſt verum, quãdo ſolutio

Universidad de Deusto Biblioteca

solutio est facta simpliciter electione a nemine facta. Secundo opp. j. l. proxi. Sol. q̃ hic dicitur, quod est in arbitrio solue-
tis, est verũ, nisi creditor contradicat, vt dicam statim in l. ij.
1 Tertio opp. † videt quod solues nõ possit dicere legẽ, quã ipse vult soluendo: vt l. in traditionibus. & ibi glo. ś. de pac. Solut. Soluens põt dicere legem quã velit circa electionẽ causæ, in quã soluit: alias vero legẽ non posset dicere si soluit debitũ ciuiliter: & naturaliter: vt no. in d. l. in traditionib'. ś. de pac. q̃d tene menti, q̃a singularis est gl. Venio ad secũdã partẽ, & videtur q̃ arbitrium datum creditori nihil importet: quia debebit semper eligere cãm grauiorẽ, sicut elegisset debitor: & sic hæc lex vr̃ frustra posita. Huius timore sunt in hac lege duæ glo. vna est hic: alia in l. cæterũ. in gl. mag. q̃ ponit multas sol.
2 dicunt † quidã q̃ p̃dest in hoc, q̃a poterit eligere debitũ, cuius probationẽ nõ habebat. Istud nõ est verũ scdm glo. & oẽs modernos: q̃a hoc faciendo non faceret negotium debitoris vt suum. Præterea istud debitũ est in controuersia: ergo istud non põt eligere: vt hic in tex. Præterea, nõ esse, aut esse nõ apparere, paria sunt: vt l. in lege. ś. de contrahẽ. emp. & hoc tangitur per Cy. in l. j. C. eo. in j. opp. Dat ergo gl. alias solutiones, ostendendo quid hoc p̃dest creditori, & in oib' glo. bñ dicũt.
4 Tñ † vnum' nota inter cætera, q̃ ista electio' prodest credito-
a ri in hoc, q̃a põt eligere in causam leuiorẽ dũ tñ sic eligat, put in re sua eligeret. Quid em̃ si est homo ita curialis, & nobilis, q̃ ipse citius solueret creditori sine vsuris, quã ei creditori qui est cum vsuris? sufficit em̃ quod faciat negotium debitoris, vt suũ negotium gereret. Itẽ opp. de l. cæterũ. j. eo. vbi dicitur q̃d semper videt debere computari in cãm deteriorẽ. Sol. Illud est verũ in dubio. Sed si constat, vel per confessionẽ partium vel per alias probationes sic ipsum gerere negotia sua, & sic pro se facere, & soluere, si haberet soluere, satis est. Sed opp. fatuitas creditoris non debet obesse debitori: vt l. nõ debet. de re. iur. Sol. Imputet sibi debitor, qui cum potuerit ab initio eligere, nõ elegit: vel cum potuerit creditori eligenti in talem cãm, non resistit vt l. q̃ quis. de reg. iur. Itẽ opp. de l. si constante. §. maritus. ś. sol. ma. vbi culpa quæ in rebus propriis tolerat
b in alienis punitur. R ñ. b aduerte: quia hoc est multũ notandũ.
5 Culpa † in rebus cõibus æstimat, si alis nõ facit illud in cõmunibus, sicut in suis: vt l. hæredes. §. non tantum. ś. famí. erci. & l. si socius socio. ś. pro socio. in rebus alienis æstimatur culpa: si non facit illd quod deberet facere diligẽs paterfamilias. vt d. l. si constante. §. si maritus. & ś. de actio. & obli. l. j. §. is quoque. Quod verum est, nisi res aliena sit cõmissa eius arbitrio. Tũc enim ista verba eius arbitrio hoc important: vt faciat illud q̃d
c in re sua faceret, etiã si minus diligenter faceret. T ex. est hic, cum sua glo. quod est valde notandũ. Vide text. ibi: quoties vero non dicimus id, quod solutum sit, in arbitrio est accipiẽtis, &c. Aliud est ergo deponere, commodare, vel locare vnã rem simpliciter: aliud est committere in arbitrio tuo: q̃a tunc excusaris, licet male facias, si ita facis, sicut faceres ĩ tuis. Vide gl. quæ incipit, hæc exempla, &c. Itẽ vide glo. in l. cæterũ &c. quæ incipit, nec à creditore, &c. Vlterius p̃cedo, hic text. vr̃ innuere, quod debet eligere in id, q̃ pro alio quis fideiusserat aut cuius dies nondum venerat. Sed istæ non sunt causę graviores: vt l. & magis. j. eo. ergo &c. So. huius timore quidã intelligunt hunc tex. vt dicat, non debet eligere debitum quod est liquidum, sed debitum quod est in controuersia. Vnde cũ tex. dicit: nõ eligat debitum q̃ non est in controuersia, bene sequitur: Aut illud q̃d pro alio quis fideiussit: aut cui' dies nõdum venit, quasi diceret, ista nõ eligat. & sic non obstant contraria. Ista lec. nõ placet: quia debitũ, q̃ est in cõtrouersia, non potest eligi, donec liquidet. ar. C. de cõpen. l. fi. & argu. ś. de re iud. l. à diuo Pio. §. si sup rebus. & §. seq. & ideo debet eligi affirmatiue, vt dicamus indebitum, q̃ non est in controuersia. Sed si est liquidũ, debet eligere solutũ. & quod sequitur, aut in illud: pro quo, &c. ponatur, aut, pro non, & sic cũ aspiratione, vt sic haud, pro non ponatur. & quid sequit, aut cui' dies &c. illud aut, stet proprie. Veniamus ad tertiam particulã: sed constituere videtur, q̃ ista litera sibi contradicat. Nam primo dicit, quod debet fieri statim cum soluta est. & sic re perfecta. deinde dicit cum in re agenda. & sic videt q̃ debeat fieri ante rem perfectam. Huius timore gl. supplet hic, q̃ dicitur in re agenda, supple, quæ fuit. Alij aliter dicũt q̃ apparebit ex declaratione sequẽtis qõ.
d Quæro qualiter d intelligatur † in re præ-
6 senti. Quidã dicũt, parũ añ, vel parũ post. Et istud est satis bene dictũ: vt l. iij. C. de ædil. actio. & l. Modestinus. j. eodem con iuncta l. vt iurisiurandi. circa principium. b
ś. de ope. li. & l. in bonę fidei. C. de pactis. tñ Iac. de are. dicit magis intelligibiliter. Ea omnia dicuntur incõtinenti fieri, quæ fiunt antequam contractus, vel alius act'
e sit ã partib' habitus pro perfecto d & absoluto, vt l. contract'. C. de fi. instr. Et hoc idẽ dicã in solutione hic: anteq̃ solutio sit habita, pro pfecta, & absoluta, debet fieri ista electio. Cy. hoc refert. C. e. l. j. in j. qõ. §. c
& sic tex. qui hic dicit statim atque solutũ est: id est, hoc est antequã res sit habita p̃ absoluta, & quod requiritur in re agenda & c. eodẽ modo intelligo: quia res agenda dicitur antequã sit habita pro perfecta & absoluta à partibus, posito q̃ numeratio
7 sit perfecta. Secũdo † quęro, video quod debitor debeat eligere incontinenti, quid de creditore, an possit eligere ex interuallo? Gl. mag. in hac l. cæterũ. in prin. gl. magnę videtur dicere q̃ sic: q̃ creditor posset eligere, donec viuit, non postquã est mortu': quia non transit ad hæredẽ. Alia glo. in hoc ver. sed constituere, super verbo, constituere, tenet contrariũ. Istã puto verã per tex. q̃ dicit se alio nomine exsolutum quis eorũ velit. ergo videtur quod quilibet eorum debeat incontinenti eligere: debet tamẽ aliquãtulũ expectare creditor debitorem eligentẽ. cum prius electio e
f ad eum pertineat. Item pono f q̃ creditor debeat facere illam electionẽ præsente debitore, quia licitum est sibi contradicere: & ex hoc potest lędi: ergo debet esse p̃-
8 sens: vt l. nã ita diuus. ś. de adoptio. † Tertio quæro, pone quod cum iã pecunia eẽt in manibus creditoris, ipse dixit, ergo adscribam tibi in talẽ causam: debitor cõtradicit. imo adscribas in talem causam, nec concordant, an creditor teneatur reddere pecuniam debitorem volente? Certe puto quod sic. & si non reddit, vr̃ eum spo- f
liare per vim illa pecunia: ar. l. iij. ś. de pig. actio. & hoc videt sentire glo. quæ est hic in l. j. super verbo, debitũ. in fi. glo. Venio ad quartam particulam ibi, q̃d si forte. & opp. quod non credat in cãm duriorẽ: vt j. eo. l. in his. §. Imperator. So. ibi loquitur in pecunia redacta ex pignore vendito:
g hic in pecunia soluta. Item op. ō de l. j C. e.
9 & de vsuris. l. si vsus. Sol. dicunt † quidam istud debet intelligi quãdo vtraque causa est principalis: secus si vna est principalis, alia vsuraria: quia tunc prius cedit in vsuras, quã in sortem. Et ita dicit prima glo. parua antiqua, q̃ est super l. j. hodie est super pricipio legis primæ. Vna gl. magna, quæ fuit additio, quæ ĩ fine sui ponit aliã solutionem ad ista contraria, & dicit, q̃ non obstant illæ leges: quia vsura est grauior causa: quia debitores tenaces quãdo solũt vsuras videtur sibi extrahere oculos. & ideo est melius quod cedat in solutionem vsurarum, ne decætero teneãtur soluere vsuras. Alij dicunt, q̃ hoc non est verum: quia sors parit vsuras: sed vsura non parit vsuram. Tu tene primam sol. quia licet causa sortis sit durior: tamen videt prius solutũ in vsuras, &

POMATES §.
a ¶ Tamen vnũ notet. q̃ arbitrari vti velet, q̃ in se iudicat. ecc istum tex. allegauit Bal. in l. j. C. eod. & in l. j. C. de his quæ pœ. no.
b ¶ Respondeo. Tenementi, licet culpa in alienis rebus commissa punienda sit vt in §. si maritus. fallitinisi esset commissa arbitrio alicuius: quia videt tunc posse facere id quod in re sua. quod valde no. And. Bar.
c ¶ Si minus diligenter. Quando commissa ẽ res arbitrio alicuius, adde Bald. in l. j. C. eo. facit tex. & quod ibi glo. in l. in venditione. §. j. ff bo. auth. iud. pos. & ibi Bar. vbi qui habet arbitrium, non tenetur de leui culpa secundũ Imo. hic tenentem expresse cõtrariũ: vide Bald. in l. j. in ij. oppos. C. de his quæ pœ. no. Et per hoc posset limitari l. si vt certo. §. nunc videndum. ī. commo.

POMATES.
d ¶ Quæro qualiter. Qualiter intelligatur in re præsenti, vide quod no. Bart. in l. ab hostibus. §. j. ś. ex qui cau. maio.
e ¶ Pro perfecto. Sed Bart. in l. in bonę fidei. C. de pact. tenet cõtrarium, & ibi dixi. Et adde Bar. in l. iuris gentium. §. quimo. ī fi. ī. de pac. Et de hac dictione incontinenti, Et vide gl. & Bart. & quod dixi in l. iij. §. cũ igitur ī. de vi & vi ar. Adde de dictione ī continenti, Bal. con si. ccclix. iij. lib.

POMATES.
f ¶ Itẽ pono. Nota q̃ creditor cũ eliger, debet eligere præsente debitore. Et per hoc potest decidi q̃ cum legatarius eligit, eligere debet p̃sente hærede, vel eo citato, cum in re legata videt esse creditor, quod sub dubio reliquit. l. scyphi ī. de opti. leg. vbi vide omnino.
g ¶ Item opp. De hac materia, vide vnũ bonum verbum p Bal. in l. j. C. eod. hic alleg. & vide textũ no. & ibi Bar. in l. si ex pluribus. §. j. in fine. ī. eo. & in l. cũ ex pluribus. ī. eod. vbi plene.

Universidad de Deusto Biblioteca

ROMATES.

¶ Vltimo no. Nota tex. notabilē, q̃ i dubio quis videtur cōtrahere nomine proprio. Vide legē, post mortē. et ibi Bar. qñ ex fac. tu. Bar. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nun. gl. in l. sciendum. §. tutores. C. q̃ satisd. cog.

b ¶ Suo nomine facere. An præsumat̃ q̃ magis suo nomine facere quam alieno, Vide Bart. in l. post dotem. in iij. & vj. lect. Dy. ī. sol. matri. & q̃ Bar. in l. j. §. nūciatio. ī. de oper. no. ui nuncia. Et quādo q̃s dicat̃ magis suo nomine soluere quā alieno, vide Bar. in l. si pœnæ. ī. de cōdic. indebi. & limita, vt q̃ Bar. in l. mater. in ver. extra glo. de rei vendic. & ibi vide Bal. in fine, an & qñ quis vēdit rem meā, videat̃ vendere nomine proprio, adde his vltimis verbis Pau. de Cast. consi. cxxxvj.

c ¶ Si duos. Hic §. legit̃ hic, nō est alibi, secūdū Bal. in l. q̃ hēditariis. in j. eo. C. de hered. acti. q̃ licet quis nō possit cogere creditorē ad recipiēdū partē, tamen fallit qñ q̃s dedisset duos fideiussores, nō insolidum: quo casu licet debitor eius nomine, non possit soluere, partem tñ poterit nomine fideiussoris. Ita Bal. in l. acceptā. C. de vsur. ī vij. oppo. alias viij. col. Imo. ī l. si stipulatus. §. j. ī. eo.

d ¶ Vlterius opp. Vide qd̄ dixi post bar. in l. ex duobus. in j. col. ī. de duo reis.

e ¶ Famosa. Adde & intellige quādo non insurgūt cōtrariæ diuersæ actiones, sed vbi ex vna causa insurgūt diuersæ actiones, quarū vna sit famosa, alia nō, intelligitur soluere ex illa quæ non sit famosa, vt volunt Spe. & Io. An. in ti. de act. seu. pe. §. sequit̃. ver. qd̄ si ille satisfecit.

f ¶ Qui decē. Limita istū tex. in casu d. l. si ita stipula. fuero. §. Titius. d ver. ob. & no. Bar. in l. stipulationes nō diuidunt̃. in ij. q. ī. de ver. obl. Itē dū litera dicit solutione ptis cōtingere liberationē, limita hoc verū, si stipulor Stichū dari: secus si stipulor Stichū mihi tradi, vel restitui: qa solutione ptis nō contingit liberatio. ita Bar. l. stipulationes nō diuidunt̃. in viij. op. ī. de ver. ob.

hoc expressa cōstitutione principū: vt in legibus contrariis. Quod est verū, si vsura esset debita ciuiliter, & naturaliter: secus si naturaliter tantū: vt d. l. in his. §. Imperator. Et potuit esse ratio, odiū debitoris, qui passus est vsuras cōcurrere sua mora. De hoc no. in l. si vsuras. C. de vsur. Vltimo habemus hic distinguere. Nam de ista materia habetis glo. nouam positā in princ. l. quæ distinguit. & habetis glo. antiquam super l. cæterum. in fi. gl. magnæ, quæ similiter distinguit. Dyn. etiā de hoc ponit vnā suā distinctionē. & Cy. C. eo. l. j. quas omitto hic. Dicam fortè in processu tituli: quia illæ sunt imperfectæ. Vltimo no. [a] hanc l. & magis, † q̃ in dubio magis videtur quis soluere, vel alium actum suo nomine [b] facere, quàm alieno. Tetigi in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ī. de verbo. obligatio.

10 a
b

5.

IN his uero.

Hic §. non procedit in fideiussoribus, non habentibus beneficium diuisionis.

c

Si duos.

[c] Op. plures fideiussores tenētur insolidū: vt Instit. de fideiuss. §. si plures. ergo si pro vno soluit̃ insolidū, alter liberatur: vt l. ij. & iij. in fi. ī. de duobus re. Huius timore hic §. legit̃ duobus modis. Vno modo q̃ fideiusserunt quilibet pro parte, hoc expresso: & hæc eit clara. Alio modo q̃ fideiusserunt simpliciter: & tūc obstat cōtrariū. Sed rñdetur duobus modis. Primo q̃ fuit facta particularis solutio creditore volēte. Ista nō placet: vt dicam j. Alio modo q̃ solutio fuit facta particularis creditore inuito: qa cū quælibet esset soluēdo, poterat q̃ beneficium epistolæ petere diuisionē: ideo creditor cogebatur admittere particularē solutionē q̃ fideiussore. & ista est vera. Vlteri' opp. [d] si vnus fideiussor est liberatus, creditor alteri fideiussori, qui remāsit in obligatione, nō poterit actionē cedere, secundum quod tenetur, vt l. fideiussor. & l. cū is. de fideiuss. & sic q̃ cōsequentiā alter videt̃ liberatus: vt l. Stichū. §. pe. j. eo. Sol. illud verū qñ creditor non potest cedere actionē facto suo: secus si facto debitoris eo inuito: vt hic. ita intelligit gl. hūc §. ī. ti. ij. in l. si stipulat'. §. fi. in fi. gl. magnæ. & ideo nō procedit illa solutio, q̃ hoc contingit volūtate creditoris, † Itē nō procederet istæ §. qñ fideiussores nō haberent beneficiū diuisionis, vel qa alter nō esset soluēdo, vel qa esset illi beneficio renūciatum: quia tūc particularis solutio nō admitteretur inuito creditore.

d

Imperator.

Istę §. diuidit̃ in duas partes: quia primo loquit̃ in pecunia redacta ex vēditione pignoris. Secūdò in pecunia soluta. Secunda ibi: sed si forte. Itē q̃libet pars diuidit̃ in alias duas particulas: vt patet in tex. vide tex. ibi: nō habebūt̃. & dic imo cedere debet pri' i vsuras naturalr, & ciuilr debitas, vel in sortē, nō i vsurā debitā naturaliter tm̄. Op. q̃ solutio cadat ī diuersas cās vsurarū pro rata: vt j. e. l. pupilli. §. pe. Sol. hic summę debiti pricipalis erāt equales, licet sūmę de vsuris diuersę ibi nō erāt eq̃les sūmę debiti pricipalis. Ita ītelligit dñs Oldra. licet gl. non soluat. Itē opp. de l. si finita. §. cum autem ī. de dam. infec. Sol. illa magis cōcordat quā, discordat. Et qualiter intellīgatur verbum equaliter, dic vt ibi. Tertio op. j. l. Paulus. Sol. hic loquitur quando creditor non elegit, quod poterat: vt l. contraria Vltimo tene menti hunc §. in fin. qui distinguit l. j. C. e. & l. si vsuras. C. de vsur.

Ordo non attenditur, quando mens disponentis est certa.

Apud marcellum.

Quando mens legis est certa, de ordine nō curatur. h. d.

Nota tex. in l. nec enim. Vide gl. † quæ incipit, nota ordinem. in fi. gl. dic secundum Dy. Solutio. Vbi certa est intentio disponentis, vel iuris communis, non attendit̃ ordo; vt hic, & §. de legatis secundo. l. cum pater. §. fidei tuæ. alias secus, vt in contrariis. Tu dic latius vt dixi tibi in l. secunda. §. si prius. de vulg. & pupil. substitu.

Causa grauior dicitur famosa, & quod debetur ex instrumento guarentigio, dicitur deberi ex causa grauiori.

e

SI quid ex famosa.

[e] Nota † quō illa dicitur causa grauior, quę est famosa. & ideo si est aliquod debitū, quo nō soluto quis incideret in excōmunicationē ex constitutione Episcopi: ista diceretur causa grauior. Item illud quod est debitū ex instrumento, quod habeat paratā executionē, dicitur deberi ex causa grauiori quā illud, quod debetur per libellum, vt hic, prout loquitur de causa iudicati, quod tene menti.

ILlud.

Quæro, quid si vna summa est maior altera? Glo. dicit non esse curandū: vt l. si in duobus. j. de regu. iur. Tu dicas hic, vt dicam in l. pupilli. j. penulti. j. eod.

SI stipulatus.

Si seruus est adiectus, nō potest solui domino. h. d. Et ratio huius est: quia seruus adijcitur ad simplex factū solumōdo recipiendæ: ideo non transit in dominū: vt l. qui hæredi. in pri. §. de condi. & demon.

f

Qui decem.

[f] In obligatione quantitatis, vel speciei certæ solutio partis liberat a parte: secus in obligatiōe generis, nisi in eadem reliqua pars soluatur. hoc dicit no. tex. ibi: denique homo &c. Opponit̃ ad principiū, quod nō admittatur solutio partis: vt l. tutor. §. Lucius. suprā, de vsuris. Solutio, verum est creditore inuito sed hic volens recipit. Itē opp. qñ deficit aliquid in re debita, nō contingit liberatio: vt l. Iulianus. §. j. suprā, de verbo. obliga. Solut hic pars rei erat soluta perfectē: ideo in illa parte cōtingit liberatio: sed in lege contraria, tota res erat soluta imperfecte: ideo potest peti tota res. Tertio oppo. q̃ totus homo peti nō potsit, ano obligatio fit in pendēti: vt l. ij. §. j. ī. de verbo. ob. et ibi no. Solue vt ibi plene dixi. & ibi examinaui bene materiā huius §. ī.

QVod stipulatus.

Nota qd̄ adiectus nullo modo pōt liberare: nisi recipiendo solutionē: vt hic, & l. cui recte. ī. titu. j.

SI stipulatus.

In solutiōe, quæ ad cōmodū pupilli non cedit, tutoris authoritas nō requiritur. hoc dicit. Opponitur j. eodem. l. pupillo. Solu. ibi pupillus erat creditor: ideo non potest sibi solui sine tutoris authoritate: quia reum liberare nō potest sine tutoris authoritate: sed erat adiectus non creditor. Ad hoc opponitur quia etiam quando nō est creditor, requiritur tutoris authoritas: vt j. eodem, lege, si seruus decem dare. coniuncta l. si quis sub conditione. supra, si quis omissa causa testamen. Solutio licet ibi non esset creditor: tamen solutio sibi facta debebat cedere ad eius cōmodū: ideo tutoris authoritas requiritur, vt nō pdat pecuniā: hic solutio cedebat ad cōmodū alterius: ideo dicerē si esset adiectus ad sui pupilli cōmodū, requiritur tutoris authoritas. Quærit gl. de quo pupillo loquatur. Dicit glos. de proximo pubertati. Quæro vtrū tutori possit solui. Habes hoc in l. Stichum. §. vsumfructum. j. eo. dic vt ibi.

Procurator omnium bonorum potest solutionem recipere.
Procurator omnium bonorum sine libera, non potest alienare.
Coniunctæ personæ quæ potest sine mādato agere, solui non potest.
Forma libelli quando aliquis agit coniunctorio nomine circa hanc formam. Vide tu quæ ponit dominus Maria. Socin. in capitu. primo de libel. oblati. articulo (15. 4. x).
Adiectus an videatur habere mandatum. remissuē.

Vero

Universidad de Deusto

Eadem tenet in l.si ditio.ī.depositi.

a ¶ Est alienare. Adde Bar.in l.iij.ī.sol.matri. vbi allegaut alīū text. Idē dicit in trāsactiōe p ea, quæ nomīa l.oc.ī.aduert. trāl. Idē in reuocatione, vt in l.magis puto. §. fundū. ff.de reb.eo.

POMATES.

b ¶ Secūdo q̃ro. An cōiunctę psonę possint recipere solutionē, vide text.sing.in l.filiæ.j.eo.& Mod. in l.iij. ī. sol. matri. Ang.in l.si procurator.ī.de procu.

c ¶ An cōiūctis personis. Hoc etiam firmat Bar.p illū tex. in l.nō solū.ī.so.ma. & licet nō posset ei solui, tū poterit impetrare cōtra debitorē, vt res debita sequestretur. Ita dicit Iac. de Are.ī l.sinautē.in prin.ī.de neg. gest.alle.in argu.l.si reus paratus.ī. de proc. Bal.ibi referēs Guli.de Cu.reprehēdit Ia.de Aret.& dicit, qd d.l.si reus. nō phar.ga loqf in debitor spōte offerē te vnde putat cōtrariū, pregulā l.j.C.de phi.seque.pe.nisi debitor esset suspectus quia tūc ꝓcedit dictū Iac.de Are.ar.d. l.fideiussor. §. fi.ī.q satis.cog. & l.Imperatores. in fin.ī.de app.quia tūc magis dicitur agere.quā sibi solui. Ad ꝓ vide ꝓ scriptos in d.l.nō solum.sol.ma. vbi limito quod dicit hic Bar.& ad Bar. hic ad no.l.qui aliena.§. quāquā.ī.de neg.ge. vide l.iij. §. j.ī.iud. sol.& ibi Bar.Idem dicas de affine, per l. cū maritū.C.de sol. cōiuncta l.maritus. C.de peu.cū ibi no. posset etiā hęc regula limitari, vt not.in prin.d.l.patri pro filio.videlicet si sua interesset, licet videat cōtra d.l.nō solū.ī. sol.mat. Et ad materiā adde Bart.in l.j. C.de peu.& vltra prædicta adde Bar. per illū text.sequentē opi.bar.in l.hlius. C.de pact.& Ang. in l.itē magistri.ff.e. Itē posset forte dicta regula limitari in cōiuncta psona furiosi ga tūc cōiuncta persona potest facere ea quæ requirūt specialę mādatū.l.iij.cum ibi no.sol.ma.& videt text.in d.l.patri psilio.ī.de mino. & qa filia tua nō pōt cōtradicere.& idem p cōiūcto minore, vel prodigo, per d.l. patri pro filio. Et ꝓ coniunctæ personæ nō posset solui regu-

Vero procuratori. 12.

Hæc est bona l.& ponit in princ. duo dicta.& incipit iurisconsultus tractare, cui solui possit,& ponit multum clare. Quæro, dicitur hic, quod procuratori omnium bonorum potest solui. Quæro,† an requiratur quod habeat liberā. Gl. dicit quod non, per l.alleg.in ea. Vide eam quæ incipit & libera.secundum quosdā, &c. Aduerte.& alij dicunt contra.quorū opi.tangit gl.in prin. Nam recipere solutionem est alienare, a vt Inst.qui.alie.licet vel non.§.nunc admonendi. Sed procurator omnium bonorum non potest alienare, nisi habeat liberam, vt l.procurator cui generaliter libera.& l.procurator totorum.& mandato generali.ī.de procu. ergo &c. Respon.quod hec alienatio fauore liberationis est admissa: vt l.ei q in prouincia.ī.si cer.pe.† Secundo quæro b an coniunctis personis, c qui possunt agere sine mandato posit solui. Dicit glo.ꝓ non: vt l.iij.§.sed & si forte ex liberis.j.iudi.sol. Ista sol.est verissima.& est casus in l.ij.ī.vt leg.no.ca.& ī.sol.ma.l.iij.& l.qui hominem.§.si gener.j.e.tit. Et ex hoc debes perpendere formationem libelli, quādo quis agit tanquam cōiuncta persona. Nam concludet hoc modo: Peto eū condemnari mihi tanquā coniunctæ d personæ talis ad dandū, & soluendum illi pro quo agit, vel altero pro eo legitime recipienti. Nam si diceret, Peto eum condēnari ad dandum mihi coniunctæ personæ, non procederet e. Et hoc tangam in l.hoc iure.j.e. Vlterius iste versi.interdū. videtur contra eos, qui dicunt ꝓ adiect' †videtur habere mandatum: licet sit absens. Nam hic apparet quod non est ꝓcurator.& sic non habet mādatū.de quo dic vt l.Iulianus.§.j.ī.de ver.ob.

1 ☞ *Mandatum potest reuocari: sed facultas soluendi adiecto non: nisi eius conditio sit mutata. nu. 3.*

2 *Si mandauī tibi quod Titio soluas, si prohibes te præsente Titium accipere, videor prohibere ne tu soluas.*

Sed & si quis.

Hic ponunt etiā alij duo casus: & hoc dicit: Mandatum † potest reuocari: sed nō facultas soluēdi adiecto.h.d.† Nonum, quod si mandauero tibi, ꝓ Titio soluas, nō est necesse quod ego prohibeā te ne ei soluas, sed sufficit quod prohibeā Titium accipere te sciente. Nam ex hoc videor ꝓhibere ne tu soluas. Contra hoc opp.ꝓ scientia debitoris non requiratur: vt l.si pater.ī.de manu.vin. Solue vt ibi p Dy.& Cy.C.man.l.mandatum.licet glo. non soluat. Opp.& videtur, quod posit prohiberi ne soluatur adiecto, vt l.cū qs. j.eo.& l.si quis stipulatus fuerit decem in melle.j.eo. Sol.hoc quod † hic dicitur, fallit si cōditio primi adiecti sit mutata vel lis sit contestata, vt in contrarijs.

1 ☞ *Ratihabitio quando mandato comparetur.*

2 *Ratihabitio sequens quo ad liberandum soluentē sufficit.*

3 *Legatum quod incipit à præcedenti conditione negatiua, statim committitur, cum quis est in mora faciendi, nec spectatur quod desinat posse fieri, uel non.*

Sed & si non uero.

Op. de l.qd ergo.in prin.de his qui no.infa. Gl.non soluit. Tu † dic, Quādoq; est limitatū tēpus certum, in quo debeat certus fieri: tunc in illo tempore debet haberi ratū, alias non valet: vt d.l.quid ergo.& l.obligari.§. tutor.ī.de autho.tu. Quandoque est determinatum certum tempus, intra quod debet aliquid fieri: & tunc quandocunque potest haberi ratum, dum tamen intra illud tempus ratum habeatur: vt l.bonorū. j.rem ra.habe.& l.si quis alicui.ī.de acq. hære. Quandoque nullum tēpus est determinatum: & tunc procedit ista regula, ratihabitionē retrotrahi, & mādato cōparari. q̃ declara, put declarat Dy. in c.ratihabitio.extra, de reg.iur.lib.vj.& Cy.in l.vlti.C.ad Mace. Vlterius dicit hic, ꝓ ratū habere debet domin' cū primū certior factus est, imo videtur ꝓ quandocunque ratihabitio sequitur, inducatur liberatio: a vt l.dispensatorem.j.e. Sol.† Quantū f ad liberandum soluentē sufficeret sequēs ratihabitio, sed quantum ad hoc ne cōmittatur stipulatio de rato, loquitur hic. Quod dic vt dicā in d.l.dispensatorem. Item dicitur hic. Quod dic vt dicam in d.l.dispensatorem. Item dicitur, sicut in legato cum de repellēdo quæreretur, & c.quid hoc est dictū. Gl. ponit duas principales lect. Prima, ꝓ intelligatur de legato relicto a testatore, & sic neutraliter. Secūda, qd loquat de legato misso ab aliqua ciuitate. Primus intellectus subdiuidit in duas: quia potest intelligi de legato repellendo, id est, de repellendo legatario à petitione pœnæ, in quam primum legatum transfunditur: vt l.j.§.item si ita.ī.ad leg.Falci. Vel dic de repellendo legato, id est, de repellēdo legatario à petitione legati sibi facti, & trāslati in alium, si ipse non accepit: vt l.iij.§.si quis Titio.ī.de adi.leg. Alij dicunt, quod hic debet intelligi de legato repellēdo: id est, repudiādo. quasi dicat, quis legatū debet repudiare statim cum sciuit: alias videtur agnoscere: arg.ī.de leg.j.l.si fundum sub cōditione.§.si Titius. Sed hic nō placet: nō enim videt agnoscere, nisi aliquē actū faciat, qui nō potest fieri citra ius & nomen legatarij: vt l.pro hærede.§. Papinianus.ī.de acqui.hære.cōiuncta l.si quis ita.cū sua gl.ī.de cōdi.insti. Nota ergo g se 3 cūdum primā lect.† quā posui hic, super isto verbo, qd hic est casus, ꝓ legatū ꝓ incipit à p̃cedēti cōditione negatiua, statim cōmittit, cū qs est in mora faciēdi, nec spectat ꝓ desinat posse dari, vel fieri. & est hoc generale in hoc legato nō solū in pœna, vt hic, & l.si peculiū.in fi.ī.de sta.li.licet aliter quidā dicant vt plene dixi in lata stipulatus.ī.de ver.ob. Itē allegat tua gl. ad ponēdū exēplū hic l.si hæreditatē.§.j.ī.mād.quæ nihil facit scūm Iac.de Are. Alia lect.est, qd hic loquat in legato misso ab vna ciuitate: q̃ lect.est clara. vide gl. q̃ incipit, neutraliter. Venio ad l.ꝓ si forte. hic dicit ꝓ cōpetit cōditio vl' prescriptis verbis actio, vt fiat ꝓ est promissum: vel condictio ob cām l. si procurator. falso.ī.de cōdic.ob cau. Nō habetis hic alia.

1 ☞ *Administratio sui concessa, quando denegata uideatur alijs.*

Tutores honorarij dicuntur dati causa honoris sui.

2 *Tutores honorarij non coguntur administrare: possunt tamen si uolunt.*

3 *Tutori accusato de suspecto, est interdicta administratio.*

4 *Cautela, ut tutor impediatur administrare.*

5 *Administratio quod non sit interdicta tutori postulato suspecto, quando est coniunctus, sed datur ei adiunctus.*

Prælato postulato suspecto non interdicitur administratio: sed datur ei adiunctus.

Vodsi forte.

14.

h ¶ Sunt quidam. Hic est valde magistralis §.h Oppo.de

lariter, est text. & ibi Bal.in d.l.cū maritū. C.de sol.& vide Guid.no.& Bal. in d.l.sinautē.ī prin. ī.de nego. gest. & Bal.in l.j.quibus res iudi.nō nocet. Vide p Ange.hic, et Imo. videlicet an cū cautiōe de rato debeat sibi solui. Itē ꝓ coniunctæ personę non posit solui, tenet Spec.in ti.de cōiuncta persona.in princip.in versi.an coniunctæ psonæ.per l. j.in prin.cum seq.ī. vt lega. no.caue.& dū allegaui l.filiæ.ad de l.si cū filio.in §.j. secūdū intellectum do.ī.de cōpē.ꝓ no.

d ¶ Tāquā coniūctæ personæ. Nō aūt debet dicere, tanquam procuratori talis secūdū Bal.& do.Benedictū in l.j.C.de procura.

POMATES.

e ¶ Nō pcederet Vide Areti. cōsi.cxxxvij.colū.ij.& Alex. iiij.colū.ij. volu.ij. vbi hoc sequitur.& xxxvij.col.j.vol.iij. vbi loquit in matre.

f ¶ Sol. Quātū. Nota intra quantū tēpus quis debeat ratū habere.& dicit Bal.in l.si tutor. C.in quibus cau.in integ.resti. per illū tex.ꝓ dictū tps a die sciētiæ incipit. adde intra quātū tēpus debeat quis ratū habere. Federi.de Senis consi. cccxxviij.

POMATES.

g ¶ Nota ergo. No.legatū ꝓ incipit a cōditione negatiua, cōmittit statim cū qs est in mora Vide Bar.in l.j.§.itē si ita. ad leg. Falcid.

h ¶ Sunt quidā. Magistralis §. Bald.in l.

Universidad de Deusto Biblioteca

j.in §.vbi autem.C. de cadu.tol.allegat istam legem.
a ¶ Quæro verũ. Sed Bal.in l.cũ quę.post Bar. C.de suspe.tuto.indistincte tenet, ꝙ ipso iure administratio tutori accusato de suspecto sit interdicta. Et vide Pet.de Anch. in c.omnipotẽs.de accusa.in versi. quid in eo qui est certus de crimine.
b ¶ Quero ergo vtrũ requirat̃. Vide qđ legit̃ et no.in l.illud. de tuto. & cur.da.ab his.
c ¶ Pupillũ. Iste §.nõ habet locũ in adulto scđm glos.not.in l.j.§.fuit quæsitum.ad Trebelli.
d ¶ Multum subtilis. Vide ꝙ per istã l.decidit bal.ad pulchrã q.in l.inter stipulantẽ.§.sacrã. de verb. obl.& in l.cõtraria.
POMATES.
e ¶ Retro liberatus. Vide Alex. cõsi.cxvij.vo.v.vbi idẽ dicit in ratihabitione, & ibi etiã est appel. quæ dicit,nota vnũ singularẽ intellectũ ad l.fin.s.si cer.peta.
f ¶ L.sequẽs q̃o. Adde glo.in l.talis scriptura. ff.de leg.j.& ibi Imo.dicit,qđ vr̃ posse defensari opi. gl.d.l.sequẽs q̃o. qa non vr̃,qđ etiã quo ad fructus trahi possit retro, cũ iudicet malæ fidei pos.qa iure ꝓhibẽte acceptauit donationẽ.l.si vxor filio.de do.inter vir.& vxor.& iure ꝓhibẽte non posset malæ fidei possessor fructus suos facere.l.qui scit.§.fi.de vsur. Vnde videt̃ ꝙ non posset trahi retro, quoad fructus ꝑꝑ iuris ꝓhibitionem sic, nec trahit̃ retro ad dñium ꝑpter iuris ꝓhibitionẽ,sed tñ secũdũ eundẽ põt dici ꝙ trahat̃ retro quo ad vtrũq;:quia in fictione trãslatiua de tpe in tp̃s sufficit extremum termini a quo,etiã in essentia, & extremũ ad ꝙ in potẽtia:vt est videre in fictiõe l.Corneliæ:quia fingit mortuũ apud hostes fuisse mortuũ prima hora captiuitatis:vt in l.si is q ꝓ emptore.p Bart.s.de vsuca.& ideo licet dñium nõ fuerit trãslatum ab ipso initio:istud propterea erat,qa ius ꝓhibebat: qa potuisset etiã statuere oppositum. Vnde sufficit ꝙ potuerit ex iuris dispositione trãsire dñiũ. Videt̃ aũt hoc ius velle ꝙ adueniente conditione cõfirmet̃ donatio ꝑ

1 l.& si pluribus.s.de auth.tuto.Sol.† Quãdoq; vni cõcedit̃ administratio, ita ꝙ ipse solus administrat.& nõ alij:& tũc alijs videt̃ interdicta administratio. Qñq; vni cõcedit̃ administratio:ꝑ hoc nõ videt̃ interdicta alijs administratio:vt hic,& plenius distinguit in l.cõtraria.dic vt ibi.Itẽ dicit̃
2 hic,tutores honorarij. Quæro,qui sunt† isti tutores honorarij. Dicit gl.qui sunt dati causa honoris sui. Alij dicũt,dati à prætore:sicut dicit̃ ius honorariũ, ius prætoriũ:ita isti vocant̃ tutores honorarij. Glo. tenet primã,ꝙ honorarij dicunt̃ honoris sui causa.q intellige sui hoc est,pupilli.Ita intelligit glo.in l.iure nostro.§.j.s.de test.
3 tut.et illa verior. Quęro† scđo,qđ possũt facere isti tutores honorarij. Dicit gl.non cogunt̃ administrare, possunt tñ,si volũt vt hic,& l.iij.§.si parẽs.& §.tantũdẽ.s.de
4 admi.tut. Quæro,† dicit̃ hic,& tene mẽti ꝙ ei,qui est postulatus suspectus,est interdicta administratio. Et alleg.gl.cõcor.quę reperiunt̃ in l.cũ quę.C.de suspec.tut.& Insti.eo.§.si qs. Et hoc faciũt malitiosi aduocati:qa qñ volũt impedire tutorẽ administrare,faciũt eum accusari de suspecto. Nã interim pendẽte cã de suspiciõe, non
5 põt administrare.† Quęro vtrũ[a] hoc sit ve
a rũ simpliciter,ꝙ ei,q est postulatus suspectus sit interdicta administratio? Gl.dicit ꝙ sic. Et dicũt idẽ in p̃lato:vt no.in d.§.si qs.Institu.de suspe.tut.Sed tex.habemus in cõtrariũ,extra de offi.deleg.c.venerabili.vbi dicit̃ ꝙ adiũgit̃ sibi ali⁹ cũ quo administret. Ratio hui⁹ põt esse:qa p̃lat⁹ ꝑ suspicionẽ ẽt ꝓbata nõ remouet̃,sed ali⁹ sibi adiũgit̃:vt in c.licet Heli.extra,de simo. merito interim nõ debet sibi administratio interdici.& ideo dico,ꝙ si est talis tutor,q accusat̃ suspectus,qui ꝑꝑ suspicionẽ ẽt ꝓbatã nõ debet̃ remoueri,sed debet alius adiũgi sibi,vt puta,si est cõiũcta ꝑsona,vt l.si tutor aliquo.s.de suspec.tu.scđm distinctionẽ ibi positã:tũc nõ esset sibi interdicta administratio pendẽte lite:sed deberet sibi alius adiungi, ne sit deterioris cõditionis,qui est in casu dubij,quàm qui est in casu certi:vt l.ordinata.de lib.causa.

1 Tutoris præsentia an requiratur, quando curator substituitur in locum eius, remissiuè.
2 Præsentia pupilli requiritur, quando curator in locum tutoris substituitur, & ipse petit.
3 Tutori solui potest, quando sibi est datus substitutus.
4 Procurator substituens alium, non potest amplius gerere.
Cautela vt procurator substituens possit eam gerere.
Curatori pupilli potest solui.

Quid ergo si ei. Nota tex.ibi si modo nõ ẽ ali⁹,&c. Itẽ no.tex.in ver.ibi,sed & pupilli,&c.& tene mẽti hũc casum. Quæro,†
1 hic dicit̃ ꝙ curator substituit̃ in locũ tutoris q̃ro vtrũ ad hoc reqrat̃ p̃sentia tutoris? Gl.dicit ꝙ sic:vt l.curator.s.de tuto.& cura.dat.ab his. Tu dic meã vt ibi no.† Quę
2 ro,vtrũ reqrat̃[b] p̃sentia pupilli. Gl.dicit ꝙ
b sic:qa ipsemet debet sibi petere,& sic debet esse maior infante.allegat gl.l.ij.s.qui pet.tuto.meliorẽ tex.habetis in l.q habet.
3 §.si pupillus.s.de tutel. Vlterius nota† ꝙ postquã est aliquis substitutus in locũ tutoris,nõ põt tutori solui:sicut si ꝓcurator q habet mandatũ ad substituẽdũ ꝓcuratorẽ,substituit ꝓcuratorẽ,ipse ꝓcurator substituens non potest amplius gerere,& desinit esse procurator: vt hic est casus in c.is qui.extra, de procura.lib.vj & ideo cautela est,quod in mãdato ponantur ista verba,ꝙ possit substituere,& ẽt cũ substitut⁹ remaneat ꝓcurator.Idẽ forsan si dicit̃ in mãdato ꝙ possit substituere semel,& pluries.Nã ꝑ hoc qđ dicit̃ pluries,videt̃ velle constituens quod ꝓcurator substituẽ
4 do nõ desinat esse procurator. Vltimo no.† ꝙ curatori pupilli potest solui, & vt hic.in ver.curatori.in fi.quod tene menti.
c **Pupillum.**[c] Op.dicitur hic,sed si dederit.per ꝙ innuit̃ trãslatum dominiũ.postea sequit̃, vendicari poterunt.& sic contradicit sibi. Sol.expone dederit,i.tradiderit. Secũdo opp.de l.interdũ.de condi.inde.sol.ibi soluit pupillus tantum debitũ naturale,hic soluit debitum ciuile.Et ista vera. De hoc.dic,vt ibi no.& l.ij.si aduer.solut.

1 Dominium pecuniæ solutæ, statim efficitur accipientis, licet liberatio contingat vere tempore existentis conditionis.
2 Lex fingere super impossibili quando possit.
3 Fictiones duæ possunt simul concurrere, quãdo una uenit in consequentiam alterius, uel concurrunt circa diuersa, uel ex diuersis fontibus oriantur.
4 No. in l.antepe.C.de dona.inter uirum & uxorem.qualiter intelligantur.
5 Dispositio huius l.ꝙ quis fingatur retro liberatus, quando habeat locum in debitore conditionali.
6 Vtilitas resurgens ex hoc, quod aliquis fingatur retro liberatus.
7 In casibus, in quibus quis non fingitur retro liberatus, quando erit locus Pauliana, uel communi diuidundo.
8 Dictio, ut, iuncta cum dictione, si, uel cum ablatiuis absolutis, facit conditionem.
9 Traditio sine causa transfert titulum pro suo.
10 Conditio apposita quando impediat translationem dominij. 16.

d **Sub conditione.** Ista l.est multũ subtilis[d]. Debitor cõditionalis solutione vera vel ficta,tũc liberat̃ vere,qñ cõditio extiterit:retro tñ fingitur liberatus.h.d. Et diuiditur in duas partes. Primo loquit̃ in vera solutione:secũdo in acceptilatione.
1 No.ꝙ retro fingitur qs liberatus. Secũdo no.ꝙ† dñium pecunię statim efficitur accipiẽtis,licet liberatio contingat vere, tẽpore cõditionis existentis. Opp.ille qui nõ est obligatus,nõ põt liberari:vt l.decẽ.s.de ver.obl.& l.quoties.s.tit.j.& l.qđ in diem.j.de accep.Sol.dicit gl.fateor ꝙ vere liberat̃ tẽpore existẽtis cõditionis,ante non põt liberari:qa non erat obligatus, sed fingit̃ retro liberatus.Ita loquit̃ iste tex.& secũdũ hoc nõ cõtradicit sibi primus casus cũ secũdo. Nã in primo loquit̃ secũdũ fictionem,in secũdo loquit̃ secũdũ veritatẽ:vt apparet ex litera. Et rõ huius fictionis est:qa qs fingitur retro obligatus:vt l.potior.in prin.& l.q balneũ.s.qui po.in pi.ha.eadẽ ratione fingit̃ retro liberatus. Sed cõtra hoc op.fingit̃ impossibile ꝙ qs fuerit obligat⁹,& liberatus illo tpe quo non erat. Gl.fatet̃ istud qđ fingit̃ impossibile,circa finẽ primæ gl.istud nõ videt̃ verũ. Nã l.non põt fingere impossibile:vt l.si pater.in fi.& l.seq.s.de adop.& s.loc.l.q ad certũ.& l.certe.s.de pre
2 ca.no.in l.iij.s.ꝓ soc. Dicendũ est ergo,† ꝙ lex nõ potest fingere impossibile in suo genere,vt qđ filius sit antiquior suo patre,vel qđ furiosus cõsentiat:vt in cõtrario.tamẽ bene põt facere illud quod in illo casu particulari,de quo loquimur,nõ est possibile:vt ꝙ filius Titij sit filius meus.licet hoc non põt esse verũ,tamẽ põt fingi,sed tñ in genere suo est possibile:vt qa tãtę ætatis,ꝙ possit ẽẽ filius me⁹. Dixi plene in l.si is q pro emptore.s.de vsuc.ita in proposito possibile fuit retro quem fuisse obligatũ. Erat enim capax ꝑsona obligati:ideo fingitur
3 retro liberatus. Sed cõtra hoc opp.† secundũ hoc duę fictiones concurrũt hic,qđ videt̃ cõtra gl.l.j.C.de do.ꝓmis.& l.cũ post.§.gener.s.de iure do. Rñ.qñ sunt duæ fictiones, quarum vna venit in consequẽtiã alterius,bene possunt cõcurrere:vt Insti.quib.mo.ius pa.po.sol.§.si ab hostibus.& l.cũ duæ.j.de cap.ita hic,ex eo ꝙ fingit̃ retro obligatus,in cõsequẽtiã fingit̃
e retro liberatus.[e] Vel aliter istæ duæ fictiones concurrũt circa diuersa:vna circa obligationẽ,& alia circa liberationẽ. Simile in l.singularia.s.si cer.peta. Vel aliter istæ duæ fictiones habẽt originẽ ex diuersis fontibus. Vna enim causat̃ fauore creditoris:alia fauore debitoris. Facit ꝙ habuistis in l.si seruus cõ
4 munis Mæuij.circa prin.gl.de sti.ser. Subdit† gl.vnũ verbũ, ꝙ eodẽ mõ põt intelligi ꝙ dicit̃ in l.antepe.C.de do.inter vi.& vxor.vt fingat̃ domina fuisse à tẽpore collatę donationis in
f eã. Idem no.in l.sequens quæstio[f].s.de lega.ij.cõtra nota.in l. ij.C.de

Universidad de Deusto Biblioteca

inoff.do.& in d.l.ante pe.scilicet ꝙ illa fictio nõ procedit, nisi quo ad fructus.& illæ sunt veræ:ista nõ. Ratio:qa tẽpore cõstantis matrimonij mulier nõ põt esse domina rei donatæ.& per cõsequẽs nõ põt fingi retro eã fuisse dominã, eo tempore quo est inhabilis. Deficit enim habilitas extremorum. Ita no. in l.ij.C.de inof.do.facit l.quoties.ś.titu.j.ex quo ibi dixi vo-
5 bis.† Quæro,vtrũ hoc principium habeat locum in quolibet debitore conditionali. Respondeo,nõ nisi sit debitor sub cõditione casuali. Nam si est debitor sub conditione potestatiua,sicut existente conditione non fingitur obligatus retro: vt d.l.potior.vt l.qui balneũ.ś.qui po.in pig.ha.& l.ij.eo.titu. eadẽ ratiõe nõ potest fingi retro liberatus.Idẽ dico si esset debitor ex causa legati.Nã cũ non fingatur retro obligatus:vt l. si mater.§.eandẽ.ś.de excep.rei iudic.& l.j.§.j.ad Syl.& dixi in l.si is qui pro emptore.ś.de vsuc.eadẽ ratione non potest fingi
6 retro liberatus. Quæro,†ad quid est vtilis hæc inuestigatio vt sciamus vtrũ retro fingatur liberatus vel nõ.Dicit gl.propter duo.Primò ꝓpter Paulianam actionẽ reuocatoriam. Secũdo propter cõmunicationem pecuniæ fiendam inter credi
7 tores missos in possessionẽ.quod dic vt in gl.† Quæro,quid in illis casibus,in quibus nõ fingitur retro liberatus,vt in conditione potestatiua,vel ex testamento:an erit locus Pauliane vel cõmuni diuidũdo.innuit gl.ꝙ sic.qd nõ placet: quia l.respicit factũ an sit factũ in fraudẽ,& ideo tẽpus facti debet inspici:vt l.si minor.ś.de ser.expor.& l.j.C.de iure fis.li.x.nisi ponas illud factũ esse causa fraudandorum futurorũ creditorum vt no.gl.C.de do.ante nupt.auf.sed iam necesse.Facit ś.qui & à qui.l.sed si maritus.in fi.Venio ad secundã partẽ: dicitur hic in fi.dominiũ esse translatũ incontinenti.In cõtra.cõditio apposita suspendit trãslationẽ dominij in cõditionis euentũ: vt l.qui absenti.§.j.ś.de acqui pos.hic dicit cõtra.ergo malè. Hujus timore sunt in glos.plures solu.ꝙ illud ꝙ hic dicit,an eius pecunia facta est,i.facta fingit.Ista est contra istũ tex,qui vult expresse.vt ante trãsferat dominiũ quã liberetur.Si intelligeres de ficta translatione,eodẽ modo retro fingit liberatus: & sic esset idẽ in translatione dominij & liberatiõe.Alij dicũt cõtra,ꝙ verè statim transfert dominiũ tempore traditionis,ꝙ in cõtrario dicit de tempore existentis cõditionis,intellige secũdum fictionẽ.Istud est cõtra leg.l.cõtra.Alij dicũt ꝙ fuit data hic pecunia sub modo,scilicet per vt,ibi sub cõditione.Et istã tenet Iac.de Are.Nec obstat iste tex qui dicit ea cõditiõe,&c. quia si sequit postea dictio vt,per hæc verba nõ inducit cõditio,sed modus:vt l.ij.§.fi.ś.de dona.& l.Mæuia.ś.de ma.test.
8 sed hoc nõ placet.Nam illud est verũ,nisi qñ † cũ dictione vt, immiscetur dictio si:ꝙ tũc facit cõditionẽ:vt d.l.qui absenti.§. j.idẽ si immiscet dictio vt,cũ ablatiuis absolutis:vt l.si ego.§.j. ś.de iure do.Cũ ergo hic dicat ea cõditione:vt si, &c.apparet ꝙ fuit cõditio,nõ modus.Soluit glo.aliter,ꝙ hic nõ fuit adiecta cõditio translationi dominij,sed cessioni in solutũ: quasi dicat solutio fuit facta simpliciter: sed fuit dictũ ꝙ cederet in solutũ sub cõditione.Ista est vera.& hãc tenet Dy.do.Old.&
9 omnes moder.Aduertatis,†cõtra prędicta opp.traditio facta sine causa nõ transfert dominiũ:vt l.nunquã nuda.ś.de acqui. rer.do.sed hic pendente conditione nõ habet causam,vel titulum:ergo nõ potest transferre dominiũ.Sol nõ habet tit.proprium,& specialẽ,sed habet titulũ pro suo.Est enim effectus dominus propter spem futuræ obligationis cõmittendæ: & sic habet interim titulũ pro suo:vt l.ij.§.fi quis sub cõditio.pro emp.& l.j.& l.ij.ś.pro dote.& hæc vera.Vlterius opp.& videtur ꝙ cõditio apposita titulo impediat translationẽ dñij:vt l.si ergo.§.j.ś.de iure dot.Sol.dicit glos.hic fuit soluta pecunia,in qua magis de facili transfert dñiũ:ibi verò alia species.Istã reprehẽdit gl.per l.ij.§.fi pecuniã.ś.de do.tu.Sustine eã.Nec ob. §.fi pecuniã.qa ibi fuit apposita conditio translationi dñij,nõ tit.speciali.Itẽ cõtra p̃dicta extra gl.opp.& videt, ꝙ simplex traditio dñium nõ trãsferat in dubio:vt l.cũ pater.§.pater pluribus.& ibi gl.de leg.ij.Sol.ibi nulla suberat causa legitima, re,vel spe.de trãsferendũ dominiũ:vt hic sic.Item oppon.de l.si ego.§.fina ś.de iure dot.vbi causa suberat:& tamen in dubio dominiũ nõ videt trãsferri.Sol.Hic fauore accipiẽtis suberat causa.Simile vides in deposito.Nam in dubio non videtur transferri dominiũ:licet possibile sit trãsferri excedendo terminos depositi: vt l. Lucius. ś. depo.
10 Reassume † ergo predicta: Quãdoq; apponit cõditio trãslationi dñij: quãdoque opponit titulo,nõ trãslationi dominij:qñ que nõ apponit nec titulo,nec trãslationi dominij,sed soluit simpliciter.Primo casu,impedit translatio dominij:vt l.qui absenti.§.j.ś.de acqui.pos.et l.ij.§.si pecuniã. ś.de don.Secũdo casu,aut soluit pecunia aut alia res.Si pecunia,nõ impeditur trãslatio dominij:vt hic.Si alia res,tunc impeditur:vt l.si ego.§.j ś.de iu.dot.Tertio casu,aut nulla causa suberat translationi do-
a minij re,vel spe:& in dubio non videt[a] transferri dominium:sed magis tradi causa custodiæ:vt l.cũ pater.§.pater pluribus. ś.de lega.ij.Aut suberat aliqua causa re, vel spe:& tunc aut illud suberat fauore dãtis,aut fauore accipientis.Primo casu, nõ videtur transferri dominiũ:vt l.si ego.§.fi. ś.de iu.do.Facit ś.depos.l.Lucius.Secũdo casu dominium videtur transferri in dubio:vt l.sed nisi.ś.de iu.do.& ś.pro dote.l.j.nõ habetis hic alia. 17.

CAlsius. Opp.de l.si qs vxorii.§.Iul.j de fur. Sol. Cõperit actio mandati,vt hic: & etiam furti.vt l.cõtraria.Itẽ op.de l.si tibi. ś.de dona.Solu.dicit gl.antequã cõsumat possum habere ratũ ego mãdator:vt l.cõtraria:& proderit mihi.Tu dic,ꝙ ratihabitio mandatoris quãtum ad liberationẽ ipsius mandatoris nil operatur: quia suo nomine nõ est gestũ:sed bene operat quãtum ad cõmodũ mandatarij qui soluit suo nomine,& in præiudicium mãdantis: vt l.mater.C.de rei vendi.& l.si fundus.§.j.ś. de pigno.sed l.si tibi.ś.de dona.loquit in creditore,qui antequã consumat, potest illam pecuniã sibi solutã retinere pro debito domini. Quæro dicitur hic, si eos, consumpsit sine dolo malo: quid si eos consumpsit dolo malo? Respondeo,tunc habẽtur pro extantibus:vt l.parẽ.j.de regu.iuris. 18.

1 *Mandatum quod videtur reuocatũ per manumissionẽ.*

SI quis seruo. Si ad reuocationẽ mãdati sufficit vnum, illud ignorari oportet a debitore soluẽte.Si requirũtur duo,sufficit ignorari vnũ vt liberatio cõ-
a petat:licet recipiens scienter furti teneat.
1 h.d.†Oppo.ꝙ per manumissionem non sit reuocatum mandatum, sicut nec per emancipationem:vt ś.de verb.oblig.l.cũ qui ita.§.qui sibi.coniuncta l.cum quis.in prin.j.eo.& videtur expressum in l.in eũ. §.j.de instit. Quidam fatentur, quod per manumissionem non videtur reuocatum mandatum.Contrarium est veritas:vt hic
b & j.de furt.l.si is qui rem.§.Iulianus.[b] Nõ obstat quod dicitur de emancipatione: quia aliud in filio,aliud in liberto. Est enim tanquam coniuncta persona, quod mandati reuocatio non præsumitur.Non obst.l.in eum.§.j.quia ibi ideo,quia apparebat durare domini voluntatem. Vlte-
c rius opp.[c] dicitur hic, furtum facit domino.Contrà:imo facit furtum debitori, q̃ erat dominus pecuniæ, vt l.si vendi.dero. §.si Titius.j.de fur.& l.si rem.§.fi.ś.de p̃scrip.ver.Sol.dicunt quidam,fateor con-

mortem donantis, & ex nunc censeatur res ipsius donatarij: retro etiam fingitur ipsius fuisse sicut etiã si alicui daretur fundus sub cõditione interim non esset eius dominium cum posset conditio suspendere ipsum & possessionẽ.l.qui absenti.de acqui.posse. & tamen adueniente cõditione incipiet tunc esse suum:& retro fuisse suũ fingit. Vide Imo.in d.l.talis scriptura. Adde ꝙ no.Bar.in d.l.si is qui pro emptore in v.colũ.Et adde late post glo.in l.j.ff.pro do.Et per prædicta vt dicendum, quod si mulier.vel vir putauerit donationem valere, trahitur retro quo ad fructus. Secus si malæ fidei essent. Ita probatur in l.ex anno.l.j.& ibi no.& in l.de fructibus.cum ibi not. & in l.si vxor filio ĩ. de do.inter virũ & vxo.& in l.fructus. ff.de vsu. Secunda autẽ opi. nullo modo vt posse procedere,pertũc no.& per id qd leg.& no.in d. l.pro emptore.& in l.cum pater.§.pater filiæ.de lega.ij.Bene facit l.si minor, de ser.expor.qa ibi lex resistit,nũquã retrotrahitur, Ita in l.ista dixit Oldr.Nec ob. quod dicitur de mala fide in pos.qa isto casu non diceretur donatarius esse i mala fide contra possessorẽ tanquã lex resistat:quia est falsum: & quantum ad possessorem saltẽ tenet donatio:vt in l.j.§.si vir.ff.de acqui. pos. cum simili.Et ad materiã vide Ange. & Imol.in l.si filius.de ver.obli. vltra not. hic.

a ¶ Non videtur. An traditio facta simpliciter,intelligatur facta animo transferẽdi dñium,adde Bar. in l.si constante.in prin.ĩ.sol.ma.

b ¶ Iulianus. Et in l. eius qui in puincia. & ibi Bart.in j.opp. ij.partis.fi cer.pe. & est gl.in l.eum q ita. §.qui sibi.in vertic. emãcipato.ĩ.de ver. ob.licet doct.ibi reprehendant eam, & male.& no.Bal.in l. mandatum.C.man. vj.col.Adde alle.ibi in d.l.eum qui ita. vbi plenius.

c ¶ Vlterius opp.ad de no.bar.i l.Aristo. §.Labeo.de donat. & in l.si quis aliam. j.eo.& Bar.in d.l.cũ quis.§.qui hominẽ. j.eo.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Intellige. Adde q̃ no. Bar. in l. Aristo. §. Labeo. 2. de dona. & in l. si quis aliam. j. eo. & Bar. in l. cum quis. §. qui hominē. j. eo.

b ¶ Et hæc differētia. Et vide in l. libera. C. de sen. & j. eo. l. si alienū. & in l. etiā. et in l. si domus. §. de euic. 2. de lega. j.

c ¶ Solutionē. Et dū dicit hic, quod quis posit me inuitum defendere: videt cōtra l. fæpe. 2. de re iudi. vbi ille, ad quem primo loco spectat defensio, pōt illū, ad quem secundo loco spectat defensio, prohibere defendere. Solue q̃ quis nō potest inuitū defendere, si velit se defendere, vel procuratorē cōstituere, vt ibi. et no. Inno. in c. cum super in glo. mag. & in c. pe. vbi tex. de re iu. Secus si se non defendat. vt hic. Item intellige, nisi renūciaret liti, vel confiteretur, secūdū Raph. in d. l. fæpe.

d ¶ Liberat debitorē. q̃ no. & adde Bald. in d. l. obsignatione. per Ange. in l. tale pactū. §. pe. de pac.

trarium. & quod hic dicit, domino furtū facit, intelligo domino, scilicet pecuniæ, & sic debitori. Alij dicunt, & melius, vt glo. refert, quod debeat inspici quali animo ab initio acceperit: vt in gl. Iuxta hoc posset dubitari qualiter potuit acquiri dominium pecuniæ per istum, cuius mandatum erat reuocatum. Dicā. j. e. l. cū qs. §. j.

1 ☞ *Dominium per seruum fugitiuum acquiritur: non possessio.*

Soluens alteri de mandato serui non liberatur ipso iure. 19.

2 FVgitiuus. Ista est satis pulchra l. Solutio facta seruo fugitiuo ab ignorante, eum liberat, si pecunia soluta efficiat dominii. h. d. Op. de l. j. §. sed & per eum. §. de acqui. pos. Sol. † Per seruum fugitiuū nō

1 acquiritur possessio: vt l. contraria: sed dominium sic: vt hic, & etiam ibi no. Itē op. j. eo. l. qui hominem. §. si nullo. in fi. §. in gl. ponuntur plures sol. teneas alterā de duabus. Vna q̃ ibi scribat fugitiuum: hic nō. Vel aliter: Liberatur hic de æquitate, nō de rigore. Tene quā vis ex istis. Item opp. de l. si mandauero. §. fugitiuus. §. manda. Dicit gl. Aliud in venditiōe, vt ibi: aliud in mutuo, vt hic. quod non placet. Dynus dicit quod lex illa per omnia concordat: & ista vera, si dominus agat mandati contra eum, cui est facta solutio, mandato serui liberatur debitor: quia dominus agendo videtur habere ratum. §. de fideiuss. l. si seruus alienus. Et ita loquitur primum responsum l. contrariæ: sed si non agat mandati, non videtur habere ratū & propterea debitor non liberatur, vt hic, & in ij. responso l. cōtrariæ. Vel dic secūdum Iac. de Are. qd' ibi soluebat mandato serui alteri recipiēti pro seruo, & procuratorio nomine ipsius serui: ideo videt soluere ipsi seruo: hic soluebat alteri recipienti pro seipso, non pro seruo. Et hoc etiam tenet Old. Item op. de l. cū fundus. §. seruū tuum imprudens. §. si certum peta. Sol.

2 dico † q̃ soluens alteri de mandato serui nō liberat ipso iure: vt hic. sed cedendo actionem domino sic: vt in contrarijs.

1 ☞ *Debitor soluens rem creditori, quando liberetur.*

2 *Ratio quare in emptione, & venditione re tradita vendens non liberatur: non sic in alijs contractibus.* 20.

1 SIrem. Si res non efficit perfectè creditoris, debitor non liberat. h. d. Opp. de l. si seruum. §. sed & si sic. de verb. obl. Sol. † Aut debetur aliqua res in genere, aut in specie. Si in genere, debet fieri accipiētis perfectè sine dubio: vt l. cū quis. §. qui hominem. j. eo. & l. qui decem. §. fi. j. eo. l. si a substituto. §. hæres. §. de lega. j. Aut debetur in specie: et tūc aut causa, propter quā potest auocari, præcessit obligationem, & liberatur soluendo eā talē, qualis est: vt d. l. si seruum. §. sed & si sic. Aut sequitur illam causam obligationis: & tunc nō liberatur: vt hic. Quod intellige, si sequatur facto debitoris: vt d. l. si seruū. §. j. §. de ver. ob. Itē prædicta intelli

2 ge[a] qñ p̃cedit obligatio ex cā lucratiua: secus si ex cā onerosa, vt ex cā emptiōis. & vēditionis: & tunc indistinctè de euic. te

3 netur per tit. §. de euictio. Itē aduerte: † quia inter venditionē & emptionem, & alios contractus, quibus quis tenetur ad

b dandum, est hæc differētia: [b] quia in emptione re tradita quis liberatur, vt no. in auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vēdi. & tunc incipit teneri de euictione re euicta: vt l. euicta. §. de euictio. Sed in alijs contractibus nunquam liberatur, nisi ita etiam faciat accipiētis, quod euelli ab eo non posset: vt hic cum simi. & ideo hic non agitur de euictione quasi re euicta: sed agitur pristina actione, quasi ab ea nunquam sit liberatus.

21. SI decem stipulatus. Gloss. hic quærit de vno quod solue vt in glo. & materiam huius l. plenè dixi in l. decem. §. de verb. oblig.

1 ☞ *Si filius liberat debitorem paternum, an si patri hæres existat, obstet exceptio si agat.*

1 FIlius. No. istā l. Concor. sunt in gl. Quærit Dyn. † filius liberauit debitorē paternū: postea hæres extitit patri nunquid filio postea agenti obstabit exceptio? Videtur q̃ nō: quia liberatio ab initio non tenuit: ergo ex postfacto non conualescit: vt in reg. iur. quod in initio. In cōtrariū q̃ filio obstet exceptio, probat. §. ad Treb. l. filiam fratribus. & l. cū dominus. §. fi. de pecul. lega. & l. cū vir. §. de vsuca. & de fun. dota. l. pen. Et istud est veritas, dicit Dy. Mihi videtur q̃ debemus sic dicere, Quandoq; filius liberat debitorem ex causa lucratiua. ita q̃ si debitor conuenitur, nulla habeat actionē contra filiū: & isto casu filius pōt eum cōuenire, nō obstante q̃ sit hæres patris: arg. ad hoc §. qui & a quibus. l. si seruo. & no. in l. rem alienā. §. de pig. actio. Quandoq; liberauit debitorē filius non ex mera liberalitate, sed aliquid recipiendo, vel aliter promittendo, ita q̃ ipse est obligatus: si a debitore aliquid peteret, tūc sibi obstat exceptio. Ita loquūtur ll. alleg. per Dy. Plenè dico in l. cū. vir. §. de vsucap. prædicta vera, cū filius remisit debitū patris, in quo nullū ius filius habebat: secus si haberet ius in eo, vt in dote quę est cōmunis patris & filiæ: quia tūc filia remittendo sibi præiudicat: vt l. j. §. quod si in patris. §. sol. mat. & l. & hęredi. §. filia. §. de pactis.

1 ☞ *Debitor soluens, ut consequatur liberationem, an requiratur voluntas creditoris in solutione recipienda, quod non. & quod sufficit depositio.*

Obligatio & depositio facta ab extraneo liberat debitorem.

2 *Soluens pro alio, an repetat actione nego. gest. remisiuè.*

3 *Debitor per solutionem liberatur ipso iure.*

4 *Debitor non liberatur inuito creditore, quando extraneus suscipit iudicium pro ipso.*

5 *Defensor, uel procurator non admittitur, quando dominus est legalior, uel scient meliu ueritatem.*

6 *Creditor an cogatur recipere defensorem pro debitore uenente animo nouandi, q̃ non.*

7 *Debitor an liberetur ipso iure, uel ope exceptionis per susceptionem iudicij facta ab extraneo ubi distinguit.*

8 *Iudicium quando suscipitur animo nouandi, an sit necesse quod hoc agatur expressè.*

Nouatio, quæ olim fiebat per litis contestationem, ita etiam hodie fit, & nihil immutatum.

9 *Nouatio, quando fit per susceptionem iudicij, quis iuraboit de calumnia. remisiuè.*

10 *Suscipiens iudicium pro alio ignorante, repetit, si hoc fecit eo animo: secus si pro suo.*

11 *Actio utilis illius directæ, quæ competebat contra principalem, intentatur contra suscipientem iudicium pro alio.*

12 *Procurator seu defensor suscipiens iudicium pro alio, an ante litem contestatam potest alium defensorem constituere. remisiuè.*

13 *Defensor, qui satisdedit pro debitore, potest ante litem contestatam defensionem recusare.*

14 *Practica agendi contra defensorem suscipientem iudicium pro alio animo nouandi & forma sententiæ.* 22.

15 *Executio an fiet contra talem defensorem. remittit.*

c SOlutionem. Hęc est subtilis lex & summa seipsam: & de duobus tractat. de solutione & de iudicio. Tex. ibi: pro nobis, f. liberandi. q. d. hoc acto q̃ per hūc modū liberemur. In textu, accipiendo. id est, alium actum solutionis implente, vel iudicium suscipiente. Oppo. in auth. vt omnes obediant iudi. prouin. §. si verò alteri. Sol. Ibi loquitur in procuratore simplici, qui non liberat nos: hic in eo loquitur qui suscepit iudicium animo nouandi. Item contrà, infrà de regu. iur. l. inuito. Solutio, ibi loquitur in priuilegio: hic in liberatione. Ita dicit glo. De hoc etiam habetis in l. hoc iure. §. non potest. §. de donatio. l. seruus vetante. §. de verbo. obliga. & per Dyn. in c. inuito. de regu. iur. His contrarijs præmissis venio ad quæstiones.

Primò quæro, circa solutionem: dicitur hic, quod solutio

1 ne debitor liberatur inuitus. † Quæro, an sit necesse creditorem esse volentem. Glo. dicit quod nemo potest eum cogere recipere solutionem: sed potest offerri, & cōsignari, & deponi: & sic inuito creditore debitor liberatur solutione: vt C. de vsur. leg. acceptam. Et tene. menti istam gloss. quæ firmat hic, q̃ oblatio & depositio facta ab extraneo, liberat debito-

d rem[d] ipso iure. De quo glossa dubitat, C. eod. l. obsignatione. tamen ista glossa dicit veritatem. Casus est expressus j. eod. l. qui decem §. si cum mihi. ver. quemadmodum si quolibet &

2 C. de capti. l. cum postliminij. † Quæro, vtrum iste qui soluit pro alio, possit repetere per actionem nego. gest. Dixi de hoc vobis §. titu. j. l. si Stichum. §. fi. dic. vt ibi. Quæro, vtrū

3 † solutione liberetur debitor ipso iure, vel ope exceptionis. Gloss. dicit, & bene, q̃ ipso iure: vt insti. quib. mod. toll. oblig. in princip. Venio ad iudicium, dicitur hic quod iudicium

Universidad de Deusto Biblioteca

a suscipiendo [a] liberamur inuiti. † Quero, vtrum hoc possit fieri
4 creditore inuito. Glo. dicit ꝙ nō: quia nemo cogitur agere. C.
b vt nemo inuitus, &c. Sed circa hoc quærit Dy. [b] quid si credi
tor vult agere, an eo inuito admittatur defensor? Et arguit ꝓ
& cōtra. Et primò videtur ꝙ admittat: vt l. plane. in fi. ſ. fami.
ercis. & ſ. de peti. hære. l. sed & si l. §. item si rem distraxit ĩ ver.
quid tamen. vt ſ. de noxa l. de illo. §. fi. cum l. seq. In contrariū
quod non admittatur ista duo sunt paria, fieri nouationem, et
per stipulationem, & per contestationem: vt l. delegare. ſ. ti. j.
Sed per stipulationem non potest quis cogi nouare, vt l. j. C.
de noua. & l. nec creditoris. ergo, &c. Pro hoc videtur text. in
5 l. si actor. ſ. de procura. Dicit Dy. † quod debet distingui, Aut
principalis est legalior, aut non. Ita no. glo. in d. l. plane. in fi. ſ.
fami. erciscund. q. d. si persona domini est legalior, non admit
titur talis defensor, alias sic: vt d. l. si actor. de procu. C. de ꝓc.
l. fi. Adde, quia etiam si domin⁹ sciret veritatē melius, & esset
melius informatus, posito ꝙ non esset legalior, non deberet
admitti procurator, vt l. ij. §. defendi, & quod ibi no. ſ. ex qui
bus cau. in pos. ea. Ita debēt intelligi verba Dy. Videte domi
ni, pro examinatione huius q. duo sunt vidēda. Primò, an cre
ditor cogatur recipere defensorem venientē animo nouandi.
Et hoc nō tetigit Dy. si de isto intellexisset, determinatio sua
non esset bona, vt j. dicā. Secūda quæstio: an creditor cogatur
admittere defensorē, qui vult defendere tanquā procuratorē
in rem suam, ita ꝙ fiat contra eum executio nō animo nouan
di, & liberandi debitorē: vt l. Plautius. ſ. de procur. & in isto
6 secūdo ꝓcedit determinatio Dy. cū addi. quā feci. Circa † pri
mum sunt opin. Nam in l. liberto. in fi. ſ. de nego. gest. gl. tenet
qđ cogatur inuitus admittere: sed in l. nō solū. in princip. circa
fi. gl. magnæ. ſ. de procurato. videtur tenere contrariū. Et hoc
videtur verū per tex. in l. si mandato. §. j. ſ. mand. Et hoc tenet
Pet. & aliqui Moder. & Cy. refert C. vbi in rem act. l. j. Præ
dicta vera sunt in defensore, qui venit ad defendendū cū man
dato: sed quid si venit defensor ad defendendū sine mādato?
Respondeo, si venit ad suscipiendū iudiciū animo nouandi.
idē ꝙ ſ. per easdem leges. sed si vult suscipere tanquā procura
tor in rem suam, nō animo nouandi. tunc ab initio potest cre
ditor eū non admittere, ex causis supradictis, si nō est perso
na ita legalis, sicut dominus, vel dominus scit melius veritatē:
sed postquā eum admisit, non posse eū repellere: arg. l. Pom
7 po. §. rati. ſ. de procu. Quæro, † vtrū per susceptionem iudicij,
quis liberetur ipso iure, vel ope exceptiōis? Old. dicebat qđ
ope exceptionis: vt l. post venditionē. C. de pactis. & de in
ter act. l. qui ex parte. Gl. dicit ꝙ ipso iure liberatur, si ab vtra
que hoc agatur: quia ista duo, scilicet solutio, & litis susceptio
ponūtur vt paria hic, & ſ. titu. j. & l. delegare. & l. si pro parte.
circa prin. ſ. de in rem verso. Ita dicit gl. Ad cōtraria respōdet
Dy. Nam in l. qui ex parte. non agebatur à creditore, qđ ali⁹
liberetur, quē ipse ignorabat esse hæredem. Vel dic ꝙ ibi nō
determinatur vtrū liberetur ipso iure, vel ope exceptionis: &
magis innuit ꝙ ipso iure. Ad l. post vēditionem dic ꝙ ibi fuit
acceptū iudiciū animo nouandi volente creditore: & tunc nō
est dubium ꝙ liberetur ipso iure debitor: vt hic, & l. delegare.
ſ. tit. j. Quandoq; iudiciū suscepit vt procurator, seu defensor
in rem suam, nō animo nouandi: & tūc aut libellus datur con
tra principalem, & ille se offert defensioni: & tūc nullo modo
liberatur debitor: vt l. si rem. ſ. eo. & d. l. Plautius. ſ. de procu
ra secundum vnum intellectum. Quādoque ego do libellum
contra illum procuratorem, vel defensorē ab initio l, tanq; cō-
tra defensorē in rem suam: & tunc principalis debitor liberat
ope exceptionis. Hic est casus, in l. post venditionem. C. de
8 pac. † Quæro, quando iudiciū accipitur animo nouandi, vtrū
sit necesse quod hoc agat expressè? Glo. dicit quod olim prę
sumebatur nouatio, sed hodie requiritur ꝙ agatur expressè:
vt Instit. quib. modis tol. ob. §. præterea. Videte domini, in no
uatione, quæ fit per litis contest. nihil est hodie immutatum.
Nam olim præsumebat nouatio, hoc est, nouę qualitatis adie
ctio. vt fiat de actione temporali perpetua, de non transitoria
fiat transitoria in hæredes: vt l. aliam. ſ. tit. j. & hoc ita hodie, si
cut olim: & ita olim, sicut hodie: sed nouatio, hoc est, vnius ob
c ligationis ad aliam transfusio, non præsumebatur [c] nec olim,
nec hodie: vt d. l. aliam. ſ. tit. j. & de reg. iur. l. non solet. & C. de

a ¶ Iudiciū suscipiēdo. Adde quod no. Bal. post Bart. in l. j. C. de iud. vide ibi.
b ¶ Quærit Dy. Vtrū inuito actore possit comparere fideiussor rei, animo no
uandi, adde quæ no. post Bar. & Bal. in l. j. in vl. col. C. de sent. Vide Pau. de.
Liaza. in cōmento c. si venditorem. in j. col. de empt. & vē. & Ang. in l. Iu-
lianus. in ij. colū. qui satisda. cog.

iudi. l. j. Et ista inuestigatio est magni effe
ctus. Nam si esset verum quod olim præ
sumebatur vt glo. dicit: ergo hodie fieret
nouatio ope exceptionis: vt no. in l. ij. j. ti.
j. & C. de noua. l. fi. Tene ergo quod ĩ no
uatione quæ fit per litis contest. nihil est
9 hodie immutatū. Quærit † glo. quando fit
nouatio quis iurabit de calumnia? Dicit
iste procurator in rem suam: vt l. ij. §. sinau
tem reus. C. de iuramen. calum. Hoc exa
mina, vt plene no. in l. non solum. in j. glo.
10 mag. ſ. de procur. Quærit gl. † an ille, qui
subijt iudiciū pro alio. repetebat ab illo?
Dicit glo. ꝙ sic. si accessit eo animo vt re
peteret, per l. qui seruum. ſ. de inter. actio.
Quod intellige quando suscipit iudiciū
pro ignorante secus si pro inuito. secūdū
ea quæ dixi in l. Stichum. §. fi. ſ. tit. j. Sum
11 expeditus de gl. Quærit † Dy. quę actio
intentabitur contra eum. qui subijt iudi
cium animo nouandi? Dyn. dicit, vtilis, q̄
contra principalem competebat directa:
vt no. in l. delegare. ſ. ti. j. Item quęrit Dy.
12 † an talis defensor [d] possit cōstituere aliū
d defensorem ante lit. contestatio. Et videt
quod non: vt l. neq;. & l. nihil. C. de ꝓcur.
Præterea, cum per lit. contestatio. fiat hęc
nouatio, vt d. l. delegare. ante litis cōtesta
tio. nō potest facere defensorem: quia ā
non est dominus litis: & non domin⁹ nō
constituit procuratorē: vt l. j. ſ. de procur.
In contrarium determinat Dy. per l. Ti
tius. ſ. de procu. vbi dicit, quod eoipso ꝙ
satisdedit, loco domini habetur, De hoc
in Spec. de procu. §. j. ver. sed nūqd defen
13 sor. Item quærit † Dyn. an iste defensor.
post præstitā istam satisdationē ante litis
contestationē possit defensionē recusare,
seu renunciare. Videtur quod sic: quia po
test à domino reuocari ante lit. contestat.
procurator, qui satisdedit: vt l. ante litem.
& ibi no. ſ. de procu. Contrarium deter
minat Dy. per d. l. Titius. ſ. de procurato.
14 † Quæro, qualiter formabūt acta & sen
tentia contra talem defensorem? Respō
deo, debet dici, Ego ago contra talē de
fensorē talis defensorio nomine pro eo.
Et eodem modo in sententia, Condēno
talem defensorem talis defensorio nomi
ne pro eo. Ita videtur velle tex. in l. liber
to. §. fi. ſ. de neg. gest. Ita no. Inn. in ca. cau
sam. ante fi. magnæ gl. extra qui fil. sint le
15 giti. Vlterius quæro †, an contra defenso
rem talem fiat executio. Dic vt l. Plauti⁹.
ſ. de procu. Ex prædictis habes declaratā
hanc l. & etiā l. soluendo. ſ. de nego. gest.

1 *Stante statuto quod exbannitus à centum libris supra possit impune offendi, an si quis habet plura banna, unum in quinquaginta aliud in vigintiquinque aliud in quinquaginta an possit impune offendi: & si una sententia habet plures condemnationes, an fiet cumulus.*

e VBi fideiussor. [e] Quæro vtrum in
ter decē, & decem, & viginti sit ali
qua differentia. Glos. dicit quod sic. Vide
glo. quæ incipit, id est, vna decem. in fi. ex
1 hac glo. determinaui quęstionē. Statuto †
ciuitatis Lucanæ cauebat, quod exban

c ¶ Nec presumebat. Cōtrariū tenet Bal. in l. post vēditionē. & ibi Paul. de Ca. C. de pact.

d ¶ An talis defensor. Vide Barto. & Bal. in l. quod quis. C. de procu.

POMATES.

e Vbi fideiussor. Not. optimā gl. ꝙ nūquā fit cumulatio quantitatū, vt pœna infligatur: vide Ang. in proœ. Digestorum. vide quæ remisi ad Bar. ĩ l. fi. §. quoties. ff. de publ.

e ¶ Vbi fideiussor. Adde tex. ibi Barto. & Bal. in l. si testamento. §. fi. de cōdi. insti. & l. si separatim. §. j. de ap. & ꝙ no. doc. in l. scire debemus. de ver. ob. faciūt plene no. ꝑ bar. et doct. in l. q fundū. §. colliges. ſ. ad l. falci. & ꝙ no. Ange. & Imo. in l. quoties in stipulationibus. de verbo. oblig. & in terminis Ange et Imo. in d. l. si separatim. §. j. & Bal. in l. sancimus. §. si qs aūt. el j. C. de noua. Ang. per istā gl. in l. scire debemus. de verb. obli. tenet ꝙ oīs bānitus in eodem bāno, in his qnquaginta, non dicit in cētū damnatus. et ibi ēt Pau. de Cast. Adde Imo. in l. si qs testamēto. in fi. prin. de leg. j. & Bart. in l. Lucius. §. qui habebat. ſ. ad Trebel. & adde Ang. & alios in l. si idē cū eo. ſ. de iuri. om. iud. & Bal. in l. nā & si fur. §. j. ſ. si cer. peta. et Pet. de Ancha. & Imo. in c. primo de donatio. scripsi aliquid post Ro. ĩ dicta l. scire debemus. de verb. obli. & Ang. de Are. in tract. maleficiorū. in ver. dictū Sēproniū in ducentis libris. in princi. in d. l. scire debemus. limitauiista, sed qd si ꝑ pluribus summis darē vna actio: tunc vna snīa est. Secus si pro qualibet darē actio de per se: quia tūc erūt plures snīæ: vt notat Bal. in libel. in l. editā. in xxix. col. in ver. xviij. & ſe. C. de eden. qa a pari ꝓcedūt sententia, & libellus. l. vt fundus. ff. cōi diuidū. & l. fi. de fideicom. lib. Istis adde gl. in l. etiā. §. ex causa. in ver. audiendus. quę dicit ꝙ tot censenē esse snīe quot sunt causæ ipsius ꝑ d. l. scire. Nec cōclusioni de bannito

Universidad de Deusto Biblioteca

ob.l.fi.in prin.ĩ ver. q ſæpius.ſtra.de abigeis.qa punitur tanquã abigeus ille,qui oues ſurripuit: eodẽ mõ, qũ vel ſæpius vnam,vel duas cõmune ſtudium exercens in eo,vt ibi notatur eũ ibi, ſæpius abegerit. & dictio, ſæpius, verificat in hino actu. l. mariti. §.qui queſitum.j.de adul. Et in hac qõne vide Ang.& Bal.p illũ tex.in ſimili in l. ſi plures.ĩ. de pact. Et ad Bart.hic adde q ponit do. Maria. Soci.ſ c.j.dilecti.art. xxix.de libel.oblat. Verſic.quartus effectus.& d.Nellus in tracta.bãni.in j. parte ſecundi temporis q.viij.& q.ix.

a ¶ In ſnia dicat. Add Ang.& Bal.per illũ tex.in l.ſi plures.ĩ.d pact.quã cũ ibi notat videas. p cuius intellectu vide Bar.in l.ij.j.de pub.iudi.& q ibi dixi. & adde Imol.in l.ſi qs te.ĩ fi. princ.ĩ.de leg.j.vno addito,q ſi iudex dicat,cõdẽno Titium in quinquaginta, q ſi non ſoluerit intra x.dies cõdẽno ipm in centũ,q iſto caſu ſi nõ ſoluerit eſt condẽnatus in centũ.& ſic poterit ipune offendi de quo ẽt per doc.in l.ij.§.j.de excuſ.tut.& in l.j.C.q nu.tu.Et ad iſtud facit no. p Bar.in l.ij. j.de pu.iu. & q ibi dixi.et his add Imo. ĩ d.l.ſi qs te.ĩ fi.prĩ. Adde ſecũ Paul.d ca. q hæc limitatio Ang.nõ eſt vera:qa illa cẽtũ,q veniunt, nõ ſunt pœnæ maleficij,ſed contumacię in ſoluendo,p l.j.de in li.iurã.Et ad Bar. hic adde &vide quę põit Cep.ĩ cõ.xiiij. vbi intelligit Bart. hic qũ vulnera illata fuere ex interuallo:ſecus ſi in vna rixa:qa tũc fieret coaceruatio . Allegat gl.in l.j.in gl. ma.in fi.C.vñ vi.vide ibi. & Alex.in l.inficiẽdo.§.infans.j.de fur. in additio.

b ¶ Si debitor. Non placet.Not.q oblatione facta ĩ iudicio nõ liberat ipſe debitor.Sed ipſe Bar.vĩ cõtrariũ tenere in l. rẽ.§.ii.& q ibi dixi de pig.ac. Vide bal. ĩ l.acceptã.C.d vſu. in iij.col.& cũ Bar. hic Rap.ĩ d.l.ĩterdũ §.h.j.de fur.& Ray. concor.

c ¶ Inter artifices. hãc l.limita p text.ĩ l.de pol.j.de pol. & qd ibi dixi & no.Bart ĩ l.veteris.C.de cõtrahẽ.& cõ.ſti.vbi no.

nitus à centum libris ſupra poſsit offendi impune. Modo quidã habebat plura banna,vnum in quinquaginta, aliud in quadraginta,aliud in quinquaginta,bene cumulata excedunt centum,ſed nullũ per ſe efficiebat cẽtũ:q̃rebat, an poſsit impune offendi: Ego dixi q non: qa qnquaginta & qnquaginta non ſunt cẽtum. Aliud eſt eũ qnquaginta,& qnquaginta:aliud cẽtum:vt hac l. Quid ſi in ſententia dicat:[a] condemnamus eum in centum libris, videlicet in quinquaginta pro percuſsione in facie,& in quinquaginta pro percuſsione in brachio,& ſic de ſingulis:an iſte dicetur condemnatus in centum? Si conſideras ſummas per ſe ſingulariter nominatas,non eſt condemnatus in centũ,vt hic. ſi conſideras cumulum primo nominatũ eſt condemnatus in centum:puto quod ille cumulus non debet attendi.Ita videt tex.cum gl.in l.ædiles aiunt.cum ſua glo. §.de ędi.edi.& facit optime l. Luci[a].§.quę habebat.§.ad Treb.

EXparte. Vidiſtis in l.ſi teſtamento.§.j.§.de fideiuſ.& dic vt ibi.

SIcreditor. No.hunc text. quod ſi pretiũ pignoris ſoluatur creditori vere, vel ficte,debitor liberatur:ficte per acceptilationem,& perſtipulationem animo nouandi.

VTiam. Si ĩ re ſoluta deficit aliquod ius liberatio nõ contingit.h.d. No.q res petit, licet res habeatur. De hoc per gl.& l.elegãter.§.non ſolum.§.de dolo.& per Dy. in l.huiuſmodi.§.ędiles.§.de le.j.& p Cy. C.ad exhi.l.exhibitionis.& dixi in l.Iulia.§.j.§.de ver.ob.

CVm Stichus. Obligatio ſpecierum diuiditur per quotas obligatio generis,vel quantitatis, diuiditur numero.h.d. Vidiſtis de hoc in l.in ſtipulationibus.de ver.ob.

1 ¶ Oblatiõe ſola facta in iudicio,quãdo liberetur debitor.

SIdebitor. Opp. Sola oblatione non liberatur debitor:vt j.e.l.qui decem.in prin.& C.eo. l.obſignatione.Solu.huius timore hæc lex debet intelligi altero de tribus modis,ſecundum gl. Primo, quod hic obtulit, & depoſuit,vt in contrario. Secundo,q hic obtulit tantum:tamẽ hæc oblatio fuit facta in iudicio,per quã oblationem debitor ipſo iure liberatur,vt l.ſi rem.§.fi.§.de pigno.ac.& l.aliena.§.ſi per creditorẽ. eodem ti.Sed certe iſte caſus non placet,[b] quia licet per oblationem facta in iudicio,pignora liberentur,ita q poteſt agi pignoratitia: tamen creditori non denegatur petitio pecuniæ debitæ, per ſolam oblationem, vt l.acceptam.C. de vſuca. Fallit in duobus caſibus ibi no. ſecundum gl.quos caſus examinabo in l. qui decem.j.e.in princ. Alio modo poteſt legi q hic pecuniam obtulit,& perdidit abiq dolo,& etiam culpa.& ſic concordat cum l.qui decẽ. Et hæc poſſet eſſe bona,& etiam prima. Item oppo.gl.duobus mo.ĩs.& dic vt in ea habetur.

1 Induſtria perſonæ in dubio videtur electa.
2 Fideiuſſor quando poſsit accedere in obligatione faciendi, vel non faciendi.remiſsiuè.
3 Doctor an poſsit legere per ſubſtitutum.remiſsiuè.

c INter artifices. Dicit q debet facere per ſe nõ p aliũ. Quæro[d],vtrũ in dubio videatur electa induſtria p ſonæ.Gl.quę eſt hic vĩ dicere q ſic, niſi ex qualitate perſonæ aliud apparcat. Si enim aliud appareret,liberaret faciendo p aliũ.Primũ qd in dubio videat actũ q faciat p ſe,cũ promittit ipſe facere, p batur in fideicõmiſſa.§.fi.de leg.iij.Secũdũ p bat in l.cõtinuus.§.ſi ab eo.§.de ver. obl. Quæro,qualiter in obligatiõe faciendi,[e] vel non faciendi,poſsit accedere fideiuſſor. Dixi in l.cũ filij.§.j.de ver.ob. & in l.ſi qs p eo.in pri.§.de fideiuſ. & in l.nemo eſt q neſciat.de duo.re.& gl. hoc tãgit.dic vt ibi. Vltio[f] facit ad qõnẽ, an doctor poſsit legere p ſubſtitutũ:de qua queſtiõe dixi in d.l.nemo eſt qui neſciat.

SI ſeruus. De hoc habuiſtis in l.ſi quis ſeruo.§. eodem,&c.

OVi ſibi. Dicit hic,in prio dicto,q habet actionẽ ſi euincit.cõtra,imo nunq̃ fuit liberat[a]:vt l.Iulia.§.j.§.de ver.obli.& l.ſi rẽ meã.§.e.Sol.cõcedo cõtra.& qd hic dicit habet actionẽ,ſ.primã,q̃ nũq̃ fuit ſublata. Ad ſecũdũ dictũ opp.de l.ſi ſeruũ.§. j.§.de ver.obl.Sol.dico,q hic fuit promiſsus homo in genere,vnde nõ liberat dãdo ſtatuliberũ:ſed ibi fuit p miſsus,in ſpẽ quo caſu debet diſtinguĩ:vt ibi dicitur.

1 Solutio,vel oblatio rei deterioratæ facto debitoris non liberat eum.
2 Locator equi non tenetur recipere equum deterioratum,niſi offeratur æſtimatio.
3 Creditor recipiens deterioratum,quando poſsit poſtea petere æſtimationem.

QUi Stichum. Hic eſt notabilis §.& breuiter.h.d. Soluti[o] vel oblatio rei deterioratæ facto debitoris eũ nõ liberat.h.d. Oppo.& videt,q talis debitor libereť:vt l.& eleganter.§.nõ ſolũ.§.de dolo.Solu.dico q liberatur ab actione prima,nõ ab actione de dolo.& ita loquitur hic.Et ſic cõcordat cũ illa.Iſta eſt vna ſolut. Contra iſtã ſolu.opp.de l.iij.§.ſi reddita.§.cõmodati.& l.j.§.ſi res.§.de po.Sol.ibi loquit in cõtractibus bonę fidei,in quibus nõ liberatur à prima:hic in cõtractib[a] ſtricti iuris.qd dic vt d.l.Iul.§.j. §.de ver.ob.& fuit tractatũ per gl.§.eo.l.etiã.Secũdo mõ ſoluitur hoc cõtrariũ,q hic nõ ſoluit,ſed ſoluere volebat, creditor aũt noluit recipere vulneratum:quia nõ offerebatur æſtimatio deterioratiõis:vt in gl.Et ſic reſpõdet ad cõtrarium, q ibi creditor recipit:hic nõ. Vide gl.quæ incipit:hic,& inferioribus caſibus.ibi vel aliter quã gl.tene mẽti, quia eſt caſus notabilis. & ſecũm hãc lectu. habes caſum: Locator equi qũ vis ſibi reſtituere equũ deterioratũ,ſine pretio deterioratiõis, poteſt non accipere. Caſus eſt hic ſecũm hanc lect. Soluit etiã alio modo hoc contrarium,de quo hic nõ curo. Quæro,qd ſi creditor recepit rem deterioratam,an poſsit poſtea petere pretium deterioratiõis? Gloſſ. hic videtur dicere q ſic. Ita not.in d.l.& eleganter.§.non ſolum.§.de dolo.Sed Cyn.in l. exhibitionis.C.ad exhi.referendo dicta Pet.videtur aliter dicere. Tu vero dic latius, [b] Aut debitor deterioratit rem per dolum,& in perniciem creditoris:& tunc indiſtincte tenetur de dolo:vt d.l.& eleganter.§.non ſolũ.§.de dolo.Si autem nõ in perniciem creditoris:& tunc aut vitium erat latens:& tunc recipiẽdo nõ videtur remittere:& põt adhuc petere æſtimationẽ:vt no.in l.in hac.circa prĩ.§.de trini.Si vero vitiũ erat patẽs:tũc aut eſtimatio deterioratiõis venit petẽda iure actionis:& poterit peti. Aut iudicis offõ mercenario:& nõ põt peti.ar.C.d po.l.iiij.& de eo qd cer.lo.l.ſi.Ita debet itelligi q no. in d.l.

POMATES.
d ¶ Quæro. An in dubio ſit electa induſtria perſonæ, vide Bald.in l.j.§.ne aũe. C.de cad. tollend.
e ¶ Obligatione faciẽdi. An & qũ videatur electa induſtria perſonæ,& quid in mãdatario,& procuratore, vide in l.mãdatũ diſtrahẽdorũ. & qd ibi Bar. ĩ.mã. & q ibi dixi videas.
POMATES.
f ¶ Vltio. An doctor poterit legere p ſubſtitutũ,vide Bal.plene in d. §.ne autem. & in d.l.nemo.
g ¶ Dic latius. Et ad qd no. Bar.ĩ Lopus, quo ad uerſione. ĩ loca.& Bar.in d.l.exhibitionis.Et hãc diſtinctionẽ facit Pet. in l.huiuſmodi.§.j.ĩ. de leg.i.dicet non ita p ſecte.Et vide Pau. de ca.hic,& ſequitur Io.de Pla.Inſti.de obli.in l.cẽtũ.ĩ fi.ĩ.de eo qd cer.lo. vbi dicit,q id qd dẽ, poſt ſolutionẽ non potest interesse, ſtellige ſecundũ Bar.in q.cet in l.Iul.de ver.obl. in l.in hac. in ij.q.ĩ. de tri.& Leleganter. §.nõ ſolũ.in pe.q.ĩ. de dolo.& in l.ſi pe. & vl.op.ĩ.de eo qd cer.loca.plene in d. l.exhibitionis.in fi. C.ad exhibẽ.& vi de Cy.in d.l.ex tep. C.de vſur.

Universidad de Deusto Biblioteca

in d.l. & eleganter §. nõ solũ. facit l. supra iter. §. Cassius. ſ. de aqua plu. ar. licet Pet. dicat aliter in d.l. exhibitiõis.

a **Qvi hominem.**

1 *Vnus ex reis credendi si recipit totum debitum, quando teneatur alteri communicare.*

2 *Gloss. in l. Titio aut Seio supra de leg. ij. non bene loquitur: quia ibi sunt duo rei ex causa lucratiua.*

3 *Vnus ex reis credendi recipiendo partem, non sibi appropriat totum.*

b **Si duo** No. tex. ibi: qa obligatio cõis efficit, &c. Aduerte, [b] quæro si vnus † ex reis credẽdi recipit totũ debitum, an teneatur alteri cõmunicare? Gl. q̃ est hic, dicit ꝙ sic. Vide eam, quæ incipit, ideo quia cum sint, &c. idem videtur tenere glo. in l. frater à fratre. in prima magna gl. ſ. de condi. in de. Idẽ tenet in l. si Titio aut Seio. supra de leg. ij. Idẽ videtur tenere Dy. C. de duo. re. l. j. in auth. hoc ita. In contrariũ videt casus in l. in lege falc. hoc esse seruãdũ. ſ. ad leg. falc. dic aut sunt socij omniũ bonorũ, vel illius obligationis: & tunc debet cõicari, vt hic. Aut nõ sunt socij: & tũc si quidẽ sunt duo rei credẽdi ex causa non lucratiua: puta qa mutuauerũt pecuniam communẽ: tunc debet cõicari. Ita loquitur gl. quæ est in l. frater à fratre. Si vero sunt duo rei credẽdi ex cã mere lucratiua, quia debitor volens donare duobus promisit insol. dũ tanquã reis credendi: tunc nõ debet cõmunicari quod exactum est ab vno. Casus est in l. in lege fal. hoc esse seruandum. Et iõ † gl. quę est in l. si Titio aut Seio. prout se refert ad tex. illius, nõ bene dicit: quia ibi sunt duo rei credendi ex cã lucratiua. † Vltimtu habuisti, ꝙ per lit. cõtest. factã ab vno ex reis credendi, ipse appropriat sibi totũ debitũ: vt l. ex duobus. ſ. de duob. reis.

c Quæro, an partis perceptione [c] appropriet sibi totũ debitũ? Videtur ꝙ sic: quia litis contest. & partis perceptio æquiparãtur: vt l. iij. C. de noua. In contrarium habuistis casum hic. Licet enim vni soluatur pars, alteri poterit solui alia pars. Ad cõtrarium respondeo, quia ad aliud procedit illa æquiparatio.

Stipulatus. Hoc, qd' hic dicitur, ꝙ liberat ꝓmissor: intellige hoc ope exceptiõis: vt l. fi. §. fi. ſ. verb. obli.

1 *Qui facit procuratorem ad solutionem recipiendam, videtur debitoribus mãdare: et qualiter notificari debeat reuocatio procuratoris.*

d **Si Titiũ.** Hic est notabilis §. Reuocatio mandati [d] nõ nocet debitori soluenti, in cuius notitiam nõ peruenit. hoc dicit. No. tex. no. ibi, nam is qui, &c. Ex quo habet, ꝙ ille, † qui facit procuratorẽ ad solutionem recipiẽdã, videtur mandare debitoribus, quod ei soluant: quod tene mẽti. Quæro, quomodo [e] potero ego, qui reuoco procuratorem notificare hoc omnibus debitoribus? Respondeo, modus erit [f] faciendo proponi edictũ in aliquo publico loco, vel faciẽdo præconizare: ar. l. sed & si pupillus. §. proscribere. ſ. de insti to. Circa hoc tamen dic vt no. Cy. C. mandati. l. mandatum.

2 *Solutio facta procuratori falso, quando liberat debitorem.*

g **Si nullo.** [g] No. hanc distinctionẽ, Aut soluitur † procuratori penitus falso, quia nunquã habuit mãdatum: & debitor nõ liberatur: vt hic. Aut habuit mandatũ, sed fuit reuocatum: & tũc distinguitur. Aut peruenit in notitiam debitoris soluẽtis, aut nõ, vt debitis ꝑ multas leges huius titu.

1 *Solutio facta coniunctæ personæ, non liberat debitorem.*

2 *Societas quæ dicatur contracta inter patrem & filium. remissiue.*

1 **Si gener socero.** Hic habes casum † ꝙ solutio facta coniunctæ personæ non liberat debitorẽ. Quis enim est magis coniuncta persona quã pater filio? & tamẽ nõ põt sibi solui? Certe nullus. † Quæro quæ societas dicatur inter patrem & filium? Et in dote dic vt no. per glo. et Dy. in l. ij. supra sol. mat.

Si debitorem. Quærit gl. cuius sint interim isti nũmi. Et videt ꝙ nullius: vt gloss. dicit. Sed postea cũ dominus ratũ habet, vel pecuniã recipit, efficit sua: & fingit retro fuisse. De hoc etiã habetis glossam in l. si ego. ſ. de neg. gest. Veritas est, ꝙ interim pecunia remanet solutentis: quia dominiũ nõ perditur, nisi ei, cui fit traditio, acqratur: vt l. cũ quis. §. si debitorẽ. infra, eo. & ſ. ex qui. cau. ma. l. nec vtilem. Et ita tenet Gul. in d.l. si ego. Nõ ob. l. qd meo. §. si à furioso. supra de acqui. pos. quia aliud in possessione, quæ facilius perditur, quã dominium: vt l. si quis vi. §. differentia. supra de acqui. pos.

1 *Hæreditas quod non remaneat momento penes filium intelligitur quando tractatur de iure inter patrem & filiũ: secus si inter extraneos.*

Quidã filium. Opp. ꝙ nõ liberetur qa hæreditas nõ extat momẽto penes filium: vt l. placet. supra de acquir. hær. Sol. ista est vera. Filius est hæres, et per eum pater, vt l. cum filio. de le. j. Et istud † quod dicitur, ꝙ hæreditas nõ remanet momẽto penes filium, est verum, quando tractatur de iure inter patrem & filium. Secus inter extraneos: quia ius concessum patri, nõ debet conuerti in perniciem aliorum: vt leg. nec auus. C. de man. libe.

Qui perpetua. Eadem solutio non potest parere liberationem, & repetitionem. h. d. Opp. de l. in numerationibus. j. eo. Solue vt ibi.

1 *Præpositus ad contrahendum, videtur præpositus ad solutionem recipiendam.*

h **Qvod seruus.** [h] Not. text. ibi videt enim voluntatem domini, &c.

1 No. † ꝙ ille qui præponitur ad cõtrahẽdũ videtur præpositus ad solutionẽ recipiẽdam. Tene menti. Quæro, dicitur hic, nisi aliqua iusta causa intercederet. quæro quæ est iusta cã? Respon. si scit eum alienatũ, vel si scit peculium ademptũ cũ eẽt manumissus: vt supra, de contrahen. emptio. l. quoties. & l. si quis seruo. ſ. eo. tit.

1 *Sententia lata contra unum ex hæredibus, quando præiudicet sibi in toto.*

i **Si pater.** [i] Quæro, quid si nemo nascitur: vtrum † sentẽtia sibi præiudicet in totũ.

1 Gl. quæ est hic, dicit ꝙ sic, sup ver. egisse. Sed ista gl. vt contra tex. & ideo dic. Aut certũ est neminẽ nasci, antequam feratur sentẽtia: & tunc præiudicabit super toto: ar. l. si rẽ. §. fi. ſ. de pig. Aut non fuit certũ: & tunc aut sententia non præiudicat, nisi in parte. Casus est hic.

1 *Solutio fideiussoris plurium, quando omnibus prosit.*

Qvoties. Fideiussor soluens noĩe rei, ꝑ parte sua se solũ liberat. h. d. Opp. et videt

1 ꝙ solutio fideiussoris † prosit omnibus ꝑ rata: vt l. inter eos. §. j. ſ. de fideiu. Glo. hic ponit duas solutiões: neutra tamẽ ponit veritatẽ. Iõ dic, ante solutionẽ nullus fideiussorum liberatur ipso iure, sed per exceptionẽ descendentem ex epistola, si sunt soluendo: vt ſ. eo. l. inter fideiussores. Aut post solutionẽ: et tũc aut fideiussor soluit ꝑ parte sua tantũ hoc exprimendo, aut k soluit simpliciter [k]. primo casu ꝑ parte soluta liberatur ipso iure Casus est hic. Pro alia parte, quæ respicit fideiussorem, liberatur ope exceptionis taciti pacti. l. si creditores. C. de pac. supra eo. l. in his. §. j. Si vero soluit simpliciter, tunc loquitur l. inter eos. §. j. ſ. de fideiuſ.

1 *Adiecto, qui mutant conditionem suam in deterius, non potest solui.*

2 *Adiecto, qui monasterium intrauit, solus non potest.*

3 *Mandatum procuratoris an videatur reuocatũ, si procurator est effectus unus ribaldus.*

Cvm quis. Ista lex est Africani Iurisconsulti & ideo difficilis est, & subtilis tota: & in principio hoc dicit, Si conditio adiecti mutatur

a ¶ Qui hominẽ. Nõ bũ dicit. Vid Bart. in d.l. ex duobus. ff. de duobus reis.

POMATES.

b ¶ Aduerte. An socius qui totũ recepit teneatur cõicare alteri socio, vide Bar. in l. si a Titio aut Seio. de leg. ij.

c ¶ An partis perceptione. An partis perceptio, & lit. conte. æquiparantur, et qd add. Bart. in l. cũ de eem. infra eo.

d ¶ Si Titium. Reuocatio mandati. Vid no. per Bar. in l. mãdatum. in vlt. & peco. supra mã. et Pau. de ca. hic, qui limitat hunc tex.

POMATES.

e ¶ Quæro, qũo. No. debitor si nõ habuit notitiam reuocationis mandati, liberat tẽpore quo reuocet. Vide do. Abba. ſ. c. ex parte. de rescrip.

f ¶ Modus erit. Not. ad reuocandũ mandatũ: adde Bart. in l. j. C. de satisda. & in l. non solũ. §. morte. de ope. no. nũ. & vbique dixi. Vid l. si procuratori falso. ſ. de cõdi. ob cau. in iij. q. princ. Et ad istũ §. vide qd not. dicit Bal. in l. cũ fundus. §. seruum tuum imprudens. in vl. eo lum. si cer. pet.

g ¶ Si nullo. Limita sing. per Bart. in d.l. si procuratori falso. in x. q. de cõd. ob cau. Sed quid si debitor per sententiam fuit coactus soluere falso procu. vide nota. Bald. in leg. falsus. in xiiij. co. C. de fur.

POMATES.

h ¶ Quod seruus. Tene mẽti istum tex. qꝙ positus ad contrahẽdũ, videtur præpositus ad recipiendũ solutionem ex illo contractu. Et multũ facit ad hoc l. hoc iure. infra eo. titu.

h ¶ Quod seruus. No. vide Bar. in l. cũ qui ita. §. qui sibi. ad fi. ff. de verbo. obli.

i ¶ Si pater. Qũo stel ligatur ista l. et q. posita hic, vide Ang. in d.l. sed & si restituatur. §. fi. ſ. de iud.

k ¶ Soluit simpliciter. Idem tenet Bar. in l. ex duobus. in j. col. supra de duo. reis. & ibi dixi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Mutaſ ſ deterius. Not. q̃ adiecto pōt ſolui, niſi mutauerit ſtatū in peius. Qd̃ li mita, niſi vna res eēt ſoluēda principali, alia eſſet ſoluēda adiecto, quo caſu licet mutet ſtatū in peius tñ poterit ei ſolui. Ita eſt no. tex. ſ l. Stichū. §. vſumfruc. Itē hic alias, ſcd̃m vnū intellectū Old. hic et ibi Ang. & Inn. limitāt hæc, niſi ſit ꝓcurator ciuitatis cōſtitutus ab adminiſtratorib. ciuitatis, vel vniuerſitatis: qa ꝓpter mutationē ſtatus nō tollit, neq; deſinit eſſe ꝓcurator: vt in l. qd̃ ſi forte. ſ. eo. & adde Bal. in l. mandatum. C. man. in vj. colum.

POMATES.

b ¶ Opp. de l. Quod ſi cōditio fuit cōuerſa in deterius, vt reuocatū mandatū. ſecus qñ in melius, ſcd̃m Bar. ſed cōtra eſt caſus in l. eius qui. ſ. ſi cer. peta.

c ¶ Si debitorē. Et an iſte §. poſsit habere locū ſ ꝓcu. in rē ſuā, adde Bar. ſ l. ſi ꝓcu. poſt gl. ſ. de cōdi. ob cau. Et dū hic dicit q̃ eſt opus q̃ reuocatio perueniat in notitiā creditorū, &c. Intellige ſi fuerit reuocatū p mādantē. Secus ſi facto mādatarij, vel qa effectus ſit vnus ribaldus: quia tūc & ſi nō ſit factū notū creditorib. nō tñ liberat. Ita dicit Bal. in l. rogaſti. ſ §. ſi fugitiuus, ſi cer. peta. Et qñ debet fieri notificatio reuocati. vide per Bar. in l. ſi pupilli. §. j. ſ. eodē.

d ¶ Quæro qd ſi. Adde Barto. in l. falſus. C. de fur.

e ¶ Qui hominē. vltimo q̃ro. Adde no. p Bar. ſ l. nō quocūq; ſ prī. de le. j. & ſ l. inter ſtipulātē. §. ſi rē. de ver. ob. circa fin. iſtius §. vide Bar. ſ l. ſi qs aliā. in ij. eo. ſ. e. & q̃ ibi dixi videas.

1 in deterius, [a] ei nō pōt ſolui. h. d. Oppo. de l. [b] eū qui ita. §. qui ſibi. ſ. de ver. ob. Dicunt † quidā, ibi poſt mutatā cōditionem pōt ſolui ſtipulatore volēte: ſecus eo inuito. Vel melius ibi mutauit conditionē in melius: hic loquitur quando mutauit ſuā conditionē in deterius. Hæc vera. Item opp. de l. Stichū. §. vſumfructū. j. eo. Solutio, vt ibi videbitis. Quæro, † qd ſi adiectus ingreſſus eſt monaſterium: an pōt ei ſolui? Videtur q̃ ſic: quia mutauit ſtatum ſuū in meliorē cōditionē: vt d. l. eū qui ita. §. qui ſibi. In cōtrariū determināt omnes doctores per tex. iſtum, ſiue iam in adoptionē, &c. Nā tranſit in poteſtatē alterius cū intrat monaſterium. Nā quātum ad exactionē reſpectu creditoris, tranſit in deteriorē cōditionē: licet reſpectu ſui tranſeat in meliorē conditionē. Ita tenet Dy. Iac. de Are. Ray. in ſua diſputatiōe.

3 Vltimo hæc lect. † facit ad quæſtionē de procuratore qui mutauit conditionē, & fact[a] eſt quidā ribaldus, & barator ſeu exbānit[a]: vtrū videat reuocatū mādatū. De qua q. dicam j. eod. l. ſi cū Cornelius.

1 *Dominium quōd in caſu huius legis quæratur creditori, & debitor liberetur. gl. in l. acceptam. C. de uſur. male dicit.*

2 *Dominium non perditur, niſi alteri quæratur: ſecus eſt in poſſeſſione.*

3 *Condictio & uendicatio competunt contra furem.*

4 *Debitor ſoluens falſo procuratori liberatur, ſi non conſtat de animo procuratoris.*

5 *Animus procuratoris falſi recipientis ſolutionem ex ſequētibus apparet.*

6 *Condictio furtiua uiro contra uxorem non competit, ſed extraneo ſic, aua poteſt uiro cedi.*

c **Si debitorem.** [c] Hic eſt valde ſubtilis, & notabilis §. & breuiter. h. d. Poſt mandatū reuocatum, debitor ignorans ſoluendo liberatur: ſpo iure, ſi recipiens bonum animū habuerit: alias ope exceptionis ſi ſoluens condictionē ſit paratus cedere. h. d. Hic innuitur in prima parte, q̃ p falſum ꝓcuratorē recipientē animo bono q̃rat dominiū ei, cuius dicit ſe procuratorē: iō contingit liberatio. Cōtra, in l. ſi ego. ſ. de neg. ge. & l. cōis ſeruus. §. j. ſ. de acquir. poſ. Sol. dicit † gl. hoc cōtingit hic propter præcedens mandatū: vt l. ij. §. ſi a furioſo. ſ. pro emp. & l. ſemper. de reg. iur. & l. cū putarē. ſ. fa. er. Hoc nō videt verū: qa minus pōt nobis acquiri per procuratorem reuocatū, q̃ per procuratorē q nūq̃ fuit: vt videbitis j. eo. l. diſpenſatorē. & l. hic alle. in gl. hoc non probat, quare dicit quædā gl. quæ eſt in l. acceptā. C. de vſur. q̃ in caſu huius §. nō quærit dñium creditori, licet cōtingat liberatio. Quæ gl. eſt expreſsè contra iſtū §. vt apparet in ver. ſicut, &c. quod tenet gl. in l. ſi qs ſeruo. ſ. eo. in glo. quæ incipit, i. debitori. & hoc eſt veritas qa dñium quērit creditori. Nō ob. cōtrariū, qa hoc eſt ſpeciale ꝓpter præcedēs mādatū & fauore liberationis. Cū em̄ lex voluerit debitorem liberari, p cōſequēs voluit dñiū quēri creditori, ſed in ll. cōtrarijs, nec mādatū præceſſerat, nec erat fauor liberationis. Vlterius opp. ad ver. alioqn, † & videt q̃ numi nō remaneāt debitoris: qa habuit animū perdendi dñium. ergo &c. vt l. quod meo. §. ſi a furioſo. ſ. de acqui. poſ. Hæc gloſ. ſoluit notabiliter: aliud in dñio, vt hic, qd̃ nō perdit niſi alij quærat: vt l. nec vtile. ſ. qb. cau. ma. aliud in poſſeſsione: vt in l. cōtraria. Iſta eſt vera. & facit qd̃ no. in l. vir vxo. ſ. de do. inter vir. & vxo. licet aliter ſentiat gl. & male, ſ. eo. l. qui hominē. §. ſi debitorē. & ibi dixi. & l. ſi ego. ſ. de neg. geſt. Item opp. ſi pecunia remāſit debitori: ergo nō habet cōdictionē furtiuā: qa nemo condicit rem ſuam: vt l. fi. ſ. vſuf. quemad. ca. Dicit gl. intellige q̃ hic erat pecunia cōſumpta: alias deberet pecuniā vendicare, non cōdicere. Vel verius † cōtra furē cōpetunt iſtæ duæ actiones, ſ. cōdictio & vēdicatio: vt Inſti. de act. §. ſic itaq;. & l. ſi pro fure. ſ. de condi. fur. Venio ad ver. ſicuti. opp. de l. vir vxori. in fi. ſ. de do. inter vi. & vxo. Dicit gl. ibi mulier accepit bona fide, credēs donationē valere: ſed hic recepit mala fide. Et eſt ſatis bona. Item opp. de l. iij. §. fin. ibi cæterum debitorē, & c. ſ. de don. inter vi. & vxo. Sol. gl. eodem modo: ibi mulier recipiens credebat donationē valere. Tu dic melius, ibi mulier recipit pecuniā viro præſente. Vnde viro videtur ſoluta, meritò liberatio contingit, vt ibi: ſed quādo fuit ſoluta viro abſente, habet illa diſtinctio, an habuerit recipiens bona fidē, vel nō: vt l. vir vxori. ſ. alle. † Quæro, quid ſi[d] non cōſtat qualē animū procurator falſus habuerit: vtrum debitor liberatur? Rñdeo, ſicnā iſte tex. requirit q̃ habuerit animū lucrandi ſibi. Sed tunc † quæro, qualiter probat iſte animus? Rñ. ex ſequētibus. Nā ſi noluit domino reſtituere, pręſumptio eſt q̃ receperit animo lucrādi ſibi, vt l. ſed Iul. §. pinde. ſ. ad Mace. Vltimo † quæro circa fi. §. dicit q̃ cōdictio cedit cōtra mulierē: quæro, quæ cōdictio? Dicit gl. cōdi. fur. Quidā reprehendūt iſtā glo. qa contra vxorē nō datur cōdictio furtiua: vt l. ij. & ibi no. ſ. re. amo. Vnde intelligunt hoc de cōdictione ſine cauſa. Et ita videbat hic dicere Ia. de are. Tu potes dicere q̃ cōdictio furtiua nō cōpetit viro cōtra vxorē cōſtāte mrimonio: vt l. cōtra. ſed extraneo cōtra vxorē bñ pōt cōpetere, quā cedit viro: vt hic, & probat ſ. re amo. l. iij. §. j. Vl. ſcias, q̃ iſte §. eſt quaſi fūdamētū materiæ l. falſus. C. de furt. & l. ſi ꝓcuratori falſo. ſ. de cōdi. ob cau.

1 *Impedimentum proximum, quando ceſſat, requiritur rem extare.*

2 *Liberatio an cōtingat qñ res ſoluta poteſt à creditore auocari, & in obligatione rī dari.*

De peculio. Eadē ſol. ꝓdeſt ad diuerſas cauſas obligatiōis tollendas. h. d. Ver. & magis diſsimile. eſt aliquātū difficilis, prout eſt in litera, ſimile: ſed ꝓut habetis, diſsimile, litera eſt clara. Opp. de l. q hominē. in fi. ſ. e. Sol. Eadē ſolutio prodeſt ad diuerſas cauſas liberatorias, non ad vnam obligatoriam, & aliam liberatoriam, vt in contrario quod dic, vt dicam ſ. eodem l. in numerationibus. Venio ad fi. quæro, quæ diſsimilitudo ſit inter ver. primum. & fi. cum videatur diſsimilitudo. Dic vt in gloſſ. & clare.

Qui hominem. Iſte §. eſt etiā ſubtilis. Qui hominē debet in genere, ſoluēdo ſtatu liberū nō liberat, niſi cōditio libertatis eo viuo defecerit: ſec' ſi eo mortuo. hoc dicit. In tex. ibi: quod ſi interim, i. anteq̃ creditor agat: vel eo agēte ante finitū iudiciū, cōditio, ſ. libertatis. alioquin dixit ſ. q̃ ſi qd̃ obſtaculū eſt impediens liberationē tempore liberationis, oportet q̃ tollatur re exiſtente in rerū natura, vt contingat liberatio: nō autē re perempta. alioquin, i. ſi quocunq; tpe impedimētū ceſſans faceret retro liberationē inductam, prope erit, &c. vt in tex. videbitis: quia tunc eo mortuo deſinit vſusfructus alienus eſſe, cū rei interitu finiat: vt Inſti. de vſufru. §. finitur. Et ſic videtur ſublatum, qd̃ tēpore ſolutionis, & liberationis obſtabat. Ibi: deceſsiſſet. nā ex hoc interitu ſerui finitur communio, quæ liberationi obſtiterat q̃ nullo modo probandum eſt: vt ſ. proxime dixi. Not. † quōd qñ impedimentum proximum ceſſat, requiritur rem extare. Facit ad id qd̃ dixi in l. quoties. ſ. de nouatio, & plene examinaui in l. ſi is qui pro emptore. ſ. de vſu. Item opp. de l. Neratius. ſ. de condic. inde. Solu. ibi homo debebat in ſpecie, hic in genere. Itē opp. de l. ſtatuli. medio. §. pe. ſ. de ſtatulib. Solue vt plene no. in l. Neratius. ſ. alleg. Vltimo, quæro[e] vtrū † hoc ſit verum ſimpliciter, quod quando res a creditore poteſt auocari, liberatio nō contingat. & loquor qñ in obligatione eſt rē dari. Breuiter dico ſic, ſi res poteſt auocari re vel ſpe, ratione dominij, vel vſusfructus, qui pars dñij eſt, caſus hic eſt, vt vidiſtis in l. ſi ita ſtipulat[a]. §. j. ſ. de ver. ob. ſed qñ res pōt auocari p aliquā actionē ꝓſonalē, vt p Saluianā, vel Caluiſianā, vel forte p actionē hypothecariā: tūc tex. videt dicere idē, qd̃ nō cōtingat liberatio: vt ſ. eo. l. ſi rē meā. Quod intellige qñ res ſimpliciter ſoluitur. & de euictiōe nō caueē Na ſi de euictiōe caueat, tūc liberatio cōtingit. Tex. eſt q facit hāc diſtinctionē in l. fi. ſ. d̃ cōd. ob cau. facit ad hoc j. e. l. q res circa prī. ver. diuerſū.

Fideiuſ

Universidad de Deusto Biblioteca

1 Fideiussor potest accedere pro eo, qui solo iudicis officio conueniri potest.
2 Fideiussor potest accedere pro eo qui est restitutus ex mera iustitia, non pro eo qui est restitutus ex mera misericordia.
3 Res facilius conseruatur, quam quod res extincta resuscitetur.
4 Actio per dationem fideiussoris perpetuatur, quando etiam per litis contestationem. Cautela, quando fiunt protestationes, ut apponatur clausula, nisi & quatenus apparebit eum tenere.
5 Debitum dicitur confiteri ille, qui dat fideiussorem simpliciter: secus si dat in eo quod apparuerit eum debere.
6 Interruptio præscriptionis facta contra principalem, non interrumpit præscriptionem cõtra fideiussorem, & quando.nu. 8.
7 Interruptio præscriptionis facta contra unum ex tutoribus, nocet alijs, si contra eum actio iam erat mota.
8 Interruptio facta contra unum tutorem, non interrumpit contra magistratum. Præscriptio interrupta contra eum, qui tenetur directa, censetur interrupta contra eum, qui tenetur utili.
9 Exceptio excussionis non habet locum quando principalis non potest conueniri.
10 Dispositio huius §. hodie procedit si est renunciatum beneficio cedendarum, & beneficio de fideiussoribus.

Si quis pro reo. Hic est ita solennis §. sicut aliquis qui sit in hoc tit. Pro eo, cõtra quẽ potest ĩ integrum restitutio postulari. põt accedere fideiussor & cursus tpis, qui prodest reo præsenti, nõ prodest reo absenti. h.d. Et diuiditur. Primo ponit dictũ. Secũdo determinationem dicti. Secũda ibi: et quidẽ, &c. Op. de l. si quis postquã. §. de fideiuſ. vbi pro liberato tpe nõ põt accedere fideiussor. Sol. Potes dicere, ꝙ hic intercessit sciẽter, ibi ignorãter. Vel verius, secũdũ gl. hic poterat restitui actio contra debitorem.
1 quod no. † Nã ex hoc habes casum, ꝙ pro eo qui solo iudicis officio põt cõueniri, potest accedere fideiussor. Dixi in l. j. §. de fideiuſ. Sed contra hoc opp. de l. si debitoris. §. de fideiusso. Nã cõtra deportatum põt actio restitui, per tit. C. de sen. paſ. & resti. ergo pro eo põt accedere fideiussor. quod est cõtra illã l. R ñ. † quædã est restitutio quæ debet concedi ex mera iustitia, ex vigore l. scriptæ: vt ea quæ conceditur ex ti. de minoribus. et ex qui. cau. ma. & tunc pro tali potest accedere fideiu. vt hic. Quædam est restitutio q̃ nõ potest cõcedi, nisi ex quadã mera misericordia: & tũc ꝑ tali non potest accedere fideiussor: vt l. cõtraria. Itẽ opp. dicitur hic, ꝙ post datum fideiussorem restitutio nõ põt peti, nisi intra annum tm̃. Cõtra ꝑ dationem fideiussoris interrũpitur pręscriptio: vt l. cũ notissimi. §. sed & si quis. C. de præscri. xxx. anno. Dicũt quidã, hæc cor
2 rigitur per illã: sed certe euitãda est legũ correctio. Alij dicũt, ꝙ ibi[a] loquitur, qñ fideiussor datur ante præscriptionem finitã
3 hic quando ꝑscriptione finita. † R õ, quia res facilius cõseruat̃ quam res extincta resuscitetur. No. hãc solutionẽ, quia quotidie allegatur hæc lex ad hoc Et hanc tenet Dy. et eam sequebatur Old. & vera est in se: et per hæc nõ soluit contrarium. Nam prout respicimus actionem primam, extincta præscriptione procedit solutio. Sed prout respicimus officium iudicis, per quod impetratur restitutio in integrum solutio non procedit: quia istud officium adhuc non erat extinctum, sed pẽdebat: vt apparet ex tex. Et ex his q̃ dixi in primo contrario dat gl. aliã sol. ꝙ hic fideiussor intercessit ignorãte debitore: ideo nõ interrũpitur præscriptio. hæc est vera ĩ se: sed cõ
4 tinet diuinationẽ. Dat gl. † quartam sol. [b] notabilẽ in immẽ
b sum, ꝙ illud qd̃ dicitur in l. cõtraria, ꝙ per dationẽ fideiussoris perpetuatur actio, est verum, qñ per lit. cõte. ꝑpetuatur: sed ea quæ nõ perpetuatur contestatione, non perpetuatur fideiussoris datione. casus est hic. Nã restit. in integ. ꝑ lit. cõte. nõ ꝑpetuatur. & l. fi. C. de tẽp. in integ. resti: et est notabilis sol. Pe. tenet eã, & est verissima. Alij dant quintã sol. ꝙ hic dedit fideiussorẽ ꝑtestãdo, ꝙ nolebat teneri ꝑ hoc in plus, quã apparebat eũ teneri: & ꝑ hoc nolebat sibi in aliquo ꝑiudicare. Hęc est notabilis solutio ad protestationes, quæ tota die fiunt: licet cõtineat aliquam diuinationẽ: quare tene solutionem præcedẽ-
5 tẽ. Ex hac vltima † sol. no. illud qd̃ dicitur in l. cũ notissimi. quod dando fideiussorem cõfitetur debitũ: verũ est, qñ dat fideiussorem simpliciter. Secus quãdo dat in eo qd̃ apparuerit eum debere: vt in hac sol. no. Item opp. vtilis annus non currit absente eo, cum quo debet agi: vt l. j. supra de diuer. & tempo. præscrip. sed hic fideiussor erat absens: ergo vtilis annus non currit. tex. tamẽ dicit cõtra. huius cõtrarij timore est facta gl. quæ est hic. Dicũt quidã, ꝙ in ver. et q-
dẽ. Iurisconsultus mutat casum suum. & sic Iul. in præcedẽtibus male dicit. Sed certe nõ est verissimile ꝙ Iul. male dixisset. Vñ non placet hæc sol. Alij dicũt, hic dr̃ ꝙ annus præterit, s. continuus. Nã annus vtilis non potest præteriri, si nõ est potestas conueniendi fideiussorem. Et hæc fuit so. Azo. quã sequebatur Old. vide gl. ibi: alij vt Azo. Ista Azo. solutio nõ placet: quia
c secũdum hoc hæc l. nullũ haberet dubiũ: quia nemo dubitat ꝙ si annus vtilis non est elapsus, et sic restitutio nõ põt peti, ꝙ fideiussor nõ liberatur. Dico ergo sic ꝙ reerat præsens: ideo currit annus vtilis: quia est potestas cum eo experiẽdi: fideiussor vero erat absens: iõ respectu fideiussoris non currit: quia cõtra eum non poterat agi, nec cursus tpis poterat cõtra eũ iterrũ-
6 pi. Sed cõtra hoc opp. † quia imo agẽdo cõtra principalem videor interrumpere[c]
c præscriptionẽ cõtra fideiussorem: vt l. vl. C. de duo. re. & sic est qd̃ imputetur mihi. Sol. Huius timore qdã recedũt ab eo qd̃ ſ. dixi, & dicũt ꝙ de necessitate debet poni quod hic nõ erat potestas experiẽdi cũ
e reo, nec cũ fideiussore: alias conuentio facta cũ reo induceret interruptionẽ ꝑscriptionis etiã contra fideiussorẽ: vt l. cõtra. & tenet hoc ista gl. mag. in fi. et idẽ tenet gl. in l. si fideiussor. §. fi. ſ. mã. Alij dicũt ꝙ interruptio facta cõtra principalẽ, non interrũpit præscriptionẽ cõtra fideiussorẽ. Casus est hic secundũ lec. quã tenui vobis. Nec ob. l. fi. C. de duo. re. quia aliud in duobus reis, aliud in reo & fideiuſ. Istã sol. tenet sequẽs gl. q̃ incipit, etiã ꝑ fideiussore. quam vide, q̃ est multũ no. nec est alibi. Et hãc sol. puto verã per tex. istius l. Et hanc solu. tenet Cy. in l. contra. & de hac gl. nõ facit mẽtionẽ. R õ est: quia duo rei tenentur eadẽ specie obligatiõis: secus in reo et fideiussore. Nã fideiussor obligat̃ semper verbis, sed reus potest alio mõ teneri. Itẽ semper differunt in hoc, quia vna obligatio est principalis alia accessoria: sed obligationes correorũ sunt æquales: vt l. si reus. supra de
7 duo. re. et l. generaliter. de fideiu. Et ꝑ hoc † ego dico ꝙ iterruptio facta cõtra vnũ ex tutoribus præiudicat alijs, si cõtra eũ actio iã erat mota, qa tenẽtur eadẽ specie obligationis: vt l. si pupillus. et ibi no. ſ. de admi. tu. Secus esset in interruptiõe facta cõtra vnũ tutorẽ. Nã nõ interrũpit cõtra magistratum, ad quẽ deueniṫ in subsidiũ: qa nõ tenet̃ eadẽ spẽ obligationis: vt l. j. ſ. de magist. conue. Ita intelligo d. l. si pupillus. ſ. de adm. tu. Per hoc dico, ꝙ interruptione facta cõtra eũ qui tenetur directa interrũpitur præscriptio cõtra eũ, q̃ tenet̃ vtili, & ecõtra: qa actio vtilis et directa videtur eadẽ: vt l. acti. de ne. gest. et est tex. l. cũ hæreditas. ſ. ad Treb. Sed cõtra prædicta op. Nã vr̃ contra casum l. vbi dicit̃ ꝙ interpellatio facta cõtra reũ, ꝑpetuat actionẽ cõtra fideiussorem: vt l. si seruũ. §. sequit̃. & §. nũc
8 videamus. ſ. de ver. obl. R ñ. † qñque actio dicitur ꝑpetuari respectu rei, q̃ est in obligatiõe: vt re ꝑempta reus nõ libereṫ: & tũc si ꝑpetuatur cõtra principalẽ, ꝑpetuat̃ cõtra fideiussorẽ: qa ad eãdẽ rẽ tenent̃: vt l. si ita. ſ. de fideiuſ. Ita loquit̃ lex contra. Qñq̃ loquit̃ de perpetuãda actiõe respectu ipsius actiõis & obligatiõis, & tũc interruptio facta cõtra principalẽ nõ ꝑiudicat fideiussori, quia diuersis actiõibus, et diuersis obligationi-
d bus tenẽtur. Casus est hic. Itẽ cõtra ꝑdicta[d] op. qũo tractamus hoc de ĩterruptiõe, vel perpetuatiõe, cũ officiũ iudicis, de quo hic loquitur, nõ recipiat ꝑpetuationẽ? R ñ. fateor ꝙ nõ ꝑprie hic loquitur de interruptione, sed per quandã similitudinem: quia si habeo potestatem experiundi cum reo: videor habere potestatẽ experiũdi cũ fideiussore, vel non videor, secundum prędicta. Item contra prædicta opp. si ponimus reũ liberatũ, fideiussor poterit opponere exceptionem descendentem ex
e authen. [e] præsente. C. de fideiussori. hoc modo conuenias principalem: sed principalem conuenire non potes: ergo &c.

a ¶ Si quis ꝑ reo. Alij dicũt qd̃ ibi. Vide Bar. in l. fin. C. ex qui. cau. ma. et ibi Bal. alleg. hoc.
b ¶ Quartam solu. Et hanc pro sing. alle. Bal. in l. quoties. in iij. co. C. d preci. Impe. offe. et vide quod no. de reg. iur. in l. nemo. §. temporalis.
c ¶ Videor interrũpere. An interruptio facta contra principalem videatur facta contra fideiussorem dic vt dixi i d. l. si fideiussor. §. fin. su pra mand. adde Cy. Ang. & Bald. in d. l. fin. in prin. C. de anna. exce. et Ang. & Imo. in l. si seruum. §. nunc videamus supra de verb. obli. & Ang. in l. grege. §. fi. ſ. de pigno.
d ¶ Itẽ cõtra prædicta. Vide Bal. in authẽ. sed hodie. C. de acti. & obli.
e ¶ No. ꝙ auth. præsẽte. nõ habet locum quando principalis non potest conueniri. Vide quæ notaui in l. decem. supra de ver. obliga.

POMATES.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Cõiter cõfidissent. Et intellige in deposito facto in iudicio, put in casu huius j. Alias credo q̃ non sufficeret. l. ij. cũ gl. C. de vsu. et no. Bar. in d. l. acceptã. ĩ fi. & qd ibi Bal. ĩ j. co. sed qd etiã in extraiudiciali, pcedat, no. Bal. in d. l. acceptã. ĩ viij. q. allegãdo Bart. hic & Adde Ang. in d. l. si a bonæ fidei. ĩ. de rei vẽd. & vide Bal. in l. & ita. §. j. ff. naut, caup. stab. vbi ponit in simili singularem decisionẽ. & ẽt vide q̃ not. in l. iudicia. C. de rei vend.

b ¶ Secũdo no. Vide de potestate bonoũ. in l. si bonæ fidei. ĩ. de rei vẽ. vide tex. quẽ Ang. alle. p sing. C. de pig. ac. ĩ l. pignus.

5 POMATES.

b ¶ Secũdo no. Vide etiã Ale. cõsi. viij. co. iij. vol. ij. vbi dicit, q̃ nõ dicit legitima oblatio q̃n offert aliquid, ad qd nõ tenet ille, cui fit oblatio.

1 P. PAV. P.

b ¶ Secũdo not. Vide Jas. in l. mora. col. ij. ff. de fer. Alex. consi. ccccccciij, co. ij. vo. j.

c ¶ Obligatio debet fieri. Vide Bal. ĩ d. l. acceptã. maxime in x. q. C. de vsu.

d ¶ Quæro q̃n. Vide do. Io. in c. ij. de se. vi de q̃ dixi in c. in tũ. de simo. And. Barb.

e ¶ Quero. Vide Bal. in d. l. acceptã. C. de vsur. in x. q. circa fi. adde Bal. in d. l. accepram. in iiij. q.

f ¶ Reo. Vide istum tex. alle. per Bart. in rub. C. deposi. adde Bar. in rub. C. depo. in ix. quæst.

9 Sol. † Exceptio ex auc. præsente. non habet locũ q̃n principalis nõ põt cõueniri: scdm ea quæ dixi, secundũ Dy. in l. Marcellus. §. de fideius. Itẽ opp. fideiussor poterit opponere exceptionẽ cedendarũ actionũ: sed actor nõ poterit cedere: ergo excludetur: vt l. Stichũ. §. pe. j. eo. tit. Solu. hoc est verũ, nisi cũ põt fideiussori aliqd imputari, vt hic erat. Nã posset dicere creditor: hoc cõtingit mihi propter factum tuũ: quia si fuisses præsens, cessissem tibi actionẽ: sed quia nõ fuisti præsens, nõ potui cõuenire eo tẽpore, quo poteram tibi actionẽ cedere: & sic tibi ĩputes. Sed hoc hodie creditori nõ prodest: quia fideiussor põt dicere, Etiã si fuissem præsens, nõ potuisset me prius cõuenire: vnde imputes tibi quare reũ prius nõ cõuenisti. Vñ

10 hæc † lex hodie pcederet si esset renũciatũ beneficio cedẽdarũ actionũ vel beneficio de fideiussiõe, vt cõiter sit. Vlteri' ad fi. huius §. op. de l. si fideiussor. §. de dolo. Sol. vt in glo. & plenè dixi in l. mora. §. de ver. obl. Vltimò esset videdũ, qualiter in hac restitutione, quæ impetrat, cõtra fideiussorem esset formãdus libellus. quod vide per tex. vt ex tex. colligitur.

1 *Obligatio fideiussoria extinguitur, si fideiussor debitori succedit. secus in pignore, & ibi rationem diuersitatis.*

Qui pro te. Si fideiussor debitori succedit, oĩs obligatio fideiussoria extinguit. secus est in pignore. † hoc. d. & est singularis casus.

1 Quero, rationẽ diuersitatis inter primũ casum & scdm. Dicit gl. Ratio est, qa hypotheca habet suas cõditiones, vt duret donec debitũ sit solutũ, vel alias factũ: vt l. grege. §. etiã. §. de pig. Pro hoc optimè facit. l. debitor. in princ. §. ad Treb. & l. ex ex sexãte. §. Latinus. §. de except. rei iud. Istas autẽ conditiones non habet fideiussor. fideiussoris. Et hæc est vna ratio. Itẽ pignus potest retineri ob pecuniam chirographariã: vt l. j. C. etiã ob chi. pe. multò magis poterit retineri hoc casu. Quæ ratio cessat in fideiussore. Sed ratio ista procedit quando pignus est constitutum traditione, Sed prima ratio est magis generalis.

1 *Eligens malum depositarium dicitur in culpa, & eius est periculum.*
Eligens in depositarium numularium, quem omnes communiter elegissent, excusatur.
2 *Obligatio debet fieri congruo loco & tempore.*
3 *Emptor & uenditor quando inuicem non confidunt, fit depositum.*
4 *Periculum depositionis cuius sit, an uenditoris, an emptoris.*
5 *Depositione pecuniæ facta à debitore animo abdicandi dominium à se, creditor potest accipere, & liberat debitorem.*

39.

SI soluturus. Ista lex diuiditur in quatuor partes. In prima imputatur creditori culpa in malè eligendo. In secunda imputatur culpa ad probationẽ retractandã. In tertia parte imputatur culpa sine causa obligationẽ recusando. In quarto & quinto casu nulla culpa sibi imputat. Secunda ibi: cũ tñ. Tertia ibi: nã tũc perinde. Quarta ibi, in qua specie. Quinta ibi: his cõsequẽs esse.

1 In tex. ibi: numularium à te cõsignãte electũ. † No. q̃ electio mali depositarij est in culpa: & ideo est periculũ eligẽtis, ideo est tutũ, q̃ fiat depositio apud ædẽ sacrã, vel apud aliquẽ, quẽ declarauerit iudex, secundũ formam l. acceptã. C. de vsur. puto tñ q̃ si qs elegerit numulariũ talem de quo omnes diligen-
a ter cõiter confidissent: [a] q̃ satis sit, vt nõ possit imputari culpa.
4 Facit ad hoc l. eũ. §. fi. §. cõmo. † Secũdò no. [b] q̃ obsignatio de-
b bet fieri [c] congruo loco & tpe. De hoc habetis in l. mora. §. de
c vsur. facit qd habuistis in l. cũ filius, in fi. §. de verb. obli. Tertiò no. qñ emptor, & venditor inuicẽ nõ confidunt, deuenitur ad depositum qd qualiter intelligatur dicã j. Opp. de l. creditor-
3 j. eo. Solue vt ibi. † Quæro, qñ [d] emptor & venditor inuicem
d nõ cõfidũt, quid est faciẽdũ? Gl. in l. lul. §. offerri. §. de act. emp. dicit, q̃ ille prius debet adimplere cõtractũ ex parte sua, qui vult agere. Sed ego intelligo adimplere adeo, q̃ se non ponat in periculo perdẽdi. Si enim est persona, de qua nõ cõfidit, nõ debet sibi tradere: vt hic. Et pro hoc habetis tex. t. in l. sed alienare. in prin. §. de fideic. li. Alibi habetis tex. in quo dicitur, q̃ emptor ante omnia debet adimplere ex parte sua quicqd de-
e bet: vt ædiles. §. fi. cũ l. seq. §. de ædi. edic. Intellige tamẽ implere tradendo, vel deponendo, si de venditore nõ cõfidit, vt hic.
4 Quæro [e], facta ista † depositione cuius sit periculum? Rñd. si deponenti nõ potest imputari culpa malæ electionis, debem' aduertere, vtrũ sibi alia culpa possit imputari: vt puta qa venditor nõ cauebat emptori de euictione, secundũ quod debebat ideo contractus non perficiebatur traditione: tunc est periculũ venditoris: vt hac l. ij. Rñ. & eadẽ ratione ad eum venditorem spectaret periculum rei, quasi ipse esset in mora. Sed qñ neutri possit imputari culpa, tũc periculũ pecuniæ est emptoris: & etiã periculũ rei quod spectat ad eũ tẽpore cõtractus: vt
5 l. j. §. de peri. & cõmo. rei vẽdi. & l. id qd. & l. necessario. & hac l. in fi. Sed oppo. † nonne facta depositione pecuniæ, debitor est liberat': vt C. eo. l. obsignatione. & C. de vsu. l. acceptã. Sol. Verũ est, qñ deponit animo abdicandi à se dominiũ: vt creditor possit accipere qñ vult: sed hic nõ deponit animo abdicãdi à se dominium, sed ita demũ si res sibi tradat. Vnde nõ habuit animũ trãsferendi dominiũ: arg. l. nõ oĩs. §. si cert. peta.

1 *Actio quando nobis quæratur per factum liberæ personæ.*

40.

SI pro me. Opp. scdm hoc, q̃ liberã personã acquiritur nobis actio. contra l. possessio. §. & si possessio. §. de acqui. pos. Solu. † Per liberam
1 personã nõ quæritur nobis actio, sed per factũ liberæ personæ sequitur, vt creditor iniustè retineat, propter quã detẽtionẽ nobis actio cõpetit. tex. est in l. phibere. circa princ. §. qd vi aut clã. Vnde ex cõtractu nostro, & ex facto istius detinentis indebite, quæritur nobis actio, propter factum tertij soluẽtis: non q̃ ex solutione tertij oriatur actio.

1 *Alienatio necessaria non interdicitur reo criminis.*

41.

f REo. [f] Alienatio necessaria non interdicitur reo cri-
1 minis. hoc dicit. † Oppo. de l. fi. in fi. j. de requi re. Sol. ibi reus erat contumax, hic verò cõperauerat. Materiã huius l. examinaui plenè in l. post cõtractũ. §. de don.

1 *Liberatio quibus casibus contingat ipso iure, remissiuè.*

42.

IN omnibus. Tex. ad promissores, id est, fideiussores. Opp. de l. & hæredi. §. fina. cum l. seq. §. de pact. Solu. hic loquitur quando
1 † liberatio contingit ipso iure, quod contingit multis modis. Dicit gloss. vt not. in summa Azo. Institu. quib. mod. tollit. ob. circa fi.

1 *Vna solutio potest parere diuersos effectus, non contrarios. & nu. 3.*
2 *Remissio debiti habet uim numerationis.*
4 *Condemnatus locare domum sub magna pœna, si locauit sub modica pœna, & contra fecit, non incidit in magnam pœnam.*

44.

1 IN numerationibus. † Vna solutio potest parere diuersos effectus non contrarios. hoc dicit. & est not. text. in fine. Oppon. quia in princip. dicitur, in numerationibus. & in primo casu non ponit exemplum de numeratione, &
2 sic incongruè loquitur. Respondeo, fateor † quòd de numeratione non ponit primum exemplum: sed de remissione, quæ habet vim numerationis. Item opponitur, del. qui hominem. §. finali. §. eodem. Solu. Possumus dicere, quòd ibi ponitur regula: quia vna solutio non parit diuersos effectus: sed hic ponuntur exceptiones. quod patet: quia in principio dicitur ali-
3 quando. Vel aliter: Vna solutio † nõ potest parere diuersos, seu plures effectus similes, & eandẽ rationẽ habentes: vt l. cũ quis. §. de peculio. §. eo. Item potest parere plures effectus habẽtes diuersas rationes, nõ tñ cõtrarias, vt hic: sed plures effectus

Universidad de Deusto Biblioteca

ctus cõtrarios nõ põt parere: vt liberationem & repetitionẽ, eodẽ respectu: vt liberet tãquã solutum sit debitum, & repetet tãquã indebite solutũ: vt lege cõtraria. Vlt. habui † quæ
4 a stionẽ de facto: Semel quidã in laudo fuit cõdẽnatus locare alicui vnam apothecam, & in cõpromisso erat apposita maxima pœna, mõ ille locauit, et in locatione fuit apposita modica pœna, postea venit contra locationẽ: quæritur an cõmittatur pœna compromissi, an pœna apposita in instrumẽto locationis? Determinaui per hanc legem in fi. ibi, tantũdem, &c. ꝙ locando fuit liberatus à pœna compromissi: vt hic, in fi. Sed ista determinatio habet multa contraria difficilia, de quibus dixi supra de leg. j. l. fideiussor. in fi.

1 *Pactum de dando pignore in solutum, non præiudicat creditori possidenti: & quãdo ualeat, & quando non.*
2 *Pactum de dando uxori in solutum rem mortis pretij, quam sit dos constante matrimonio, non ualet: secus si soluto matrimonio.*
3 *Ratio differentiæ quãdo pactũ de dando in solutum apponatur ab initio, uel ex post facto*
4 *Pactum de dando pignore in solutum, quando non ualet, an firmetur iuramento remissiue.*
5 *Pignora & fideiussores possunt dari pro dote reddenda.*

45.

b Vamuis. [b] Pactum de pignore dando in solutũ, non præiudicat creditori possidenti. h.d. Ista est notabilis lex, quã nõ credo esse alibi. Op. de l. Titius. §. de pig. ac. So. gl. dicit hic, quando ille, qui promisit dare in solutũ, possidet, iõ non præiudicat sibi: ibi quando possidet creditor, & sic tale pactũ nõ valet ad actionẽ, sed ad retẽtionẽ sic, secũdũ istã gl. no. Possumus aliter soluere hoc cõtrarium, ꝙ ista promissio fuit hic facta cõstãte matrimonio, iõ inquantum continet speciẽ donationis, nõ valet ad actionẽ. & hæc. sol. tangitur in gl. parua, super ver. spopõderit. Sed ista sol. nõ placet, quia hic nõ distinguitur vtrũ matrimoniũ fuerit solutũ morte, vel diuortio, quia si morte solutũ esset, tũc donatio esset cõfirmata: & ideo tũc posset cogi dari in solutũ. ideo
c tene præcedẽt. sol. Cõtra hoc opp. de l. j. [c] C. de pac. pig. quã hic alleg. gl. ꝙ cõcor. vbi tale pactũ indistincte nõ valet. R ñ. ibi pactũ de pignore dãdo ĩ solutũ fuit appositũ ab ipso initio, ideo nõ valet: qa est simile pacto legis cõmissoriæ: hic fuit appositũ ex interuallo: ideo valet: vt d. l. Titius. §. de pig. act. valet, dico, ad retentionẽ, vt ibi, nõ ad actionẽ, vt hic. Et ita ĩtelligo hãc legẽ, quãdo pactũ ex interuallo fuit appositũ. Cõtra †
d hoc [d] op. de l. si fundus. §. fi. §. de pig. Huius timore debetis scire, qñ opponit pactũ de dãdo pignore in solutũ, vel de pignore vendẽdo creditori iusto pretio: tũc tale pactũ indistincte valet: vt l. si fundus. in fi. §. de pig. Iustũ aũt pretiũ æstimabit bonus vir, id est, iudex: vt l. fi. circa fi. C. de iure do. impe. Quan-
e doque apponitur pactũ [e] de vendẽdo, seu dando in solutũ pro debito: & tũc si apponitur ab initio tempore cõtracti debiti, tale pactũ est nullũ: quia est simile pacto legis commissoriẽ: vt l. j. C. de pact. pig. et hoc si agitur de dãdo solutũ ipsi creditori. secus si fideiussori: vt l. fi. in prin. de cõtrahẽ. emp. & no. in d. l. j. §. de pac. pign. & per Gul. in l. Titius. §. de pig. actio. Quan-
f doq; apponitur ex ĩteruallo: & tũc tale pactũ valet: [f] vt l. ij. C. de pac. pig. secũdũ vnã lec. valet, dico, quo ad retẽtionẽ: vt l. Titius. §. de pign. act. nõ quo ad actionẽ: vt hic. Quãdoq; fit promissio de vendẽdo, vel de dando in solutũ simpliciter: nõ adiecto iusto pretio, vel pro debito: tũc si quidẽ fiat ꝓmissio de vẽdendo, vel dicatur, pignus sit emptũ, vel similia verba: intelligitur iusto pretio: vt l. si fundus. in fi. §. de pig. si vero dicitur dabo tibi pignus in solutũ, vt habeas in solutũ: intelligit tunc
g pro debito: & tunc an valeat [g] vel nõ recurritur ad præcedẽtẽ
2 distinctionem. Casus est hic. Quæro, † quid si vir faciat pactũ de dãdo vxori in solutũ aliquid nõ obligatũ ꝓ dote, et est pretij maioris quã dos? Respõdeo, tũc illud pactũ nullã habet similitudinẽ cũ pacto. l. cõmisso. & ideo si quidẽ fieret sol. mat. valeret: vt l. si diuortio. supra de verb. ob. Si vero fieret cõstãte matrimonio, cõtineret donationẽ, iõ non valeret, nisi mor
3 te cõfirmaretur illa donatio: vt ibi plene dixi. Quæro † quæ est ratio vtrum pactum de dando in solutum, apponatur ab initio, vel ex post facto? Respond. ad initio debitor promitteret, quicqd vellet creditori, vt pecuniã haberet: et sic quasi violenter, vt habeat pecuniam, istud pactũ facit: quæ rõ, qñ pro-

a ¶ Habui q. Adde q. idẽ notat in simili. Bar. in l. sicut. §. superuacuũ. ff. q. mo. pig. vel hypo. sol. et Bar. in consi. quod incipit, ꝑcepit arbiter. vide Bal. in l. si qs ita. C. de pac. inter empt. & ven. vide Ange. et Ful. in l. si qs hæredẽ. C. de cõdi. inst. & Spe. in tit. de arbi. §. sequtur. versic. sed pone arbiter. & Bal. in d. l. si quis hæredẽ. & in l. Titio centũ. in prin. j. de cõd. et demõst. in d. l. j. C. de his q̃ pœ. no. & in x. co. et quæ no. Bar. in l. permisceri. in fi. ĩ. de acq. pos. et Bar. in l. si fideiussor. §. fi. ff. de leg. j. Et cũ Bar to. etiã trãseũt Bal. Ang. & Pau. de Ca. in d. l. si fideiussor. §. fi. et Bal. ĩ l. debitor. in pe. col. C. de pac. Bene facit qd̃ no. gl. in l. si cũ fundũ. et §. fi. in l. fi. §. de pact. & gl. magistra. in l. ab emptione. eo. tit.

4 mittit ex post facto, cessat. Quæro, † an illis casibus, quibus dixi pactũ nõ valere, confirmetur iuramẽto? Dic vt dixi ĩ l. si quis pro eo. in prin. §. de fideius. Vlt. vides hic, † quod pignora possunt dari [h]
h pro dote reddenda. Et eodẽ mõ dicunt q dam, quod possunt dari fideiussores ꝓ dote reddenda: licet non possint dari ꝓ dote conseruanda, per tit. C. ne fid. do. dẽ. & ibi tãgit per gl. et per doctores. Ego teti gi plene in l. si constante. §. quoties. §. solu. matri.

1 *Practica ꝙ quando aliquid datur in solutum, apponatur pactum, ꝙ si contingat rem euinci, ꝙ a prima obligatione non discedatur, est utilis & notabilis.*
2 *Si res soluta euincatur quando detur prima actio, & quãdo agatur de euictione.*
3 *Denunciatio an fiat et qui dedit rem in solutum, quæ euincitur, sicut fit uenditori.*
4 *Venditione facta à duobus cũ pacto de retrouendẽdo, intra certum tempus, uno nolente recimere, emptor nõ tenetur reuendere partem.*

b ¶ Quamuis. Nota hãc legẽ, q̃ nõ est alibi. et ipsam allegaui in l. fi. C. de pac. pig. Et ad hoc not. vide quæ ibi dixi. et An. in l. si insulã. in ix. sallentia regulæ negatiuæ. et ibi Imo. in ix. sallen. dictæ regulę. ĩ. de verb. obliga.

c ¶ Oppo. de l. j. Vide Bar. in l. iij. C. d pig. col. iij. ver. vlterius. iuxta prædicta. q̃ro.

46.

S I quis aliam. Si species ꝓ specie soluta euincatur in totum, vel in partẽ liberatio nõ cõtingit. h.d. Op. ꝙ debeat agi de euictione, nõ actiõe prima: vt l. si p̃diũ. C. de euict. et de pig. act. l. elegãter. ĩ prin. Sol. Hic non fuit facta res accipiẽtis: & fuit euicta ꝓ hypothecã. Hæc sol. non
i placet, [i] licet Pet. teneat. C. de sen. l. libera. Rõ quare non placet, qa eodẽ modo nõ liberatur soluens rẽ alij obligatã, sicut solues rem alienam: vt l. rem meã. §. e. ti. A-
1 lij dicunt, † ꝙ hic soluit eo pacto, vt à prima obligatione nõ discederet. Hoc tangit gl. hic, & in d. l. libera. quod est verisi-
k mũ [k] in se, et est notabilis practica, quãdo tibi aliquid datur in solutum. apponas pactũ, ꝙ si cõtingat rem euinci, ꝙ à prima obligatione nõ discedatur: qd̃ est vtile propter fideiussores, qui sunt ĩ prima obligatione, qui forte nõ sunt in secũda. Itẽ propter hypothecã antiquiorem tẽpore, & ꝓpter multa: tamẽ ista sol. licet sit vera ĩ se continet donationẽ. Quare gl. sol. tertio modo, ꝙ hic soluitur spẽs ꝓ specie: sed in cõtrario soluitur species pro pecunia. Et hæc est vera ratio qñ soluitur spẽs ꝓ specie, est q̃dã permutatio, in qua qs tenet
l ad dãdũ, et ad rẽ accipiẽtis faciẽdã [l]: vt §. d re. permu. l. j. Vnde si rẽ accipiẽtis nõ faceret, non fuit à prima obligatiõe liberatus, sed qñ soluit ĩ species ꝓ pecunia, est q̃dã emptio: vt l. ij. §. ꝓ emp. et l. fi. §. de bo. aut. iud. pos. in qua quis tenetur tradẽdũ: vnde eo ipso ꝙ tradidit, fuit liberatus, iõ si euincatur tenetur vtili ex empto de euictiõe, nõ prima. Sed cõtra p̃dicta opp. de l. qui res. in prin. j. eo. gl. neutrobi soluit hoc cõtrarium. Dyn. dicit, ꝙ fuit ibi soluta species pro specie sicut hic, ideo non obstat prædictis. Hæc sol. est contra tex. & glos.

d ¶ Cõtra hoc. Nota singulariter, q. si apponitur pactũ de vẽdẽdo rẽ iusto pretio, valet. Vide do. Ioã. ĩ l. sciendũ. ĩ. de verb. oblig.

e ¶ Apponit pactũ. Adde gl. in c. j. et qd̃ ibi Bal. de feu. da. in vicem legis cõmissoriæ. & in d. l. fi. C. de pact. pig.

f ¶ Valet. Vid q̃ dixi in d. l. ij. de pac. pign.

g ¶ An valeat. Vide ĩ l. a diuo Pio. §. si pignora. de re iudi.

h ¶ Possunt dari. Sed cõtrariũ tenuit Lu. in l. si cõstante. ĩ pri. sol. ma. ĩ. Adde l. res. ĩ. de pign. & l. quid aũt. §. j. ĩ. de do. inter vir. & vxo. Sed contrariũ tenet Bal. in d. l. si cõstãte. & Ro. vt dixi ꝓ rex. in l. ij. C. ne fideiu. do. den. ibi: nulla satisfactiõe sed verior est opi. gl. & Bar. ꝓ l. vnicã. §. sed vt plenius. C. de rei vxo. act. Et sicut pẽ põt fideiubere ꝓ dote filij, iuxta nor. ꝓ Bar. in d. l. si constãte. §. quoties. ira & vir põt dare pignus

i ¶ Non placet. Vide Bar. & doc. in l. libera. C. de sentẽ. & qd̃ no. in l. sicut. infra. e.

k ¶ Est verisimum. No. bonã cautelam, quãdo accipis rem in solutũ, vt serues tibi ius tuũ saluũ ĩ casu euictionis. Sed an dicta reseruatio extẽdatur ad casũ rei nõ traditæ vide ꝓ Bal. & doct. in l. libera. supra alleg. & vide no. in l. si rem. supra eo. & in l. non quocunque. ĩ. de leg. j. in prin. vbi dixi. Adde an reseruatio extendatur ad casum rei non traditę. Bald. consi. clxiij. j. vol.

l ¶ Accipientis faciendam. Vide Bart. in d. l. libera. C. de senten.

POMATES.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Contra prędicta. Vide plenius ibi p Bar.& ibi plene dixi poſt Bal.vbi Sal. & Bal.contra Bart.

b ¶ Liberatus eſt. Sed aduerte: qa Ro. & Imo.in l. Ariſto.§. Labeo.de do.ſequē do.d.Frā.de rūp.i d. l.vlti.ī.de condi.ob cau.tenēt qd p cautionē de euictiōe nō ſit liberatus a prime ua obligatione.et di cūt hoc nō ꝓbari in d.l.vlti.& ſic tenent cōtra Bar. Ad qd vi de l.ſi rē meā.cū ibi no.ī.e. & latius per Imo.& Ro.in d.l.§. Labeo.adde Bar.in d.l.cū qs.in §.q hominem.ī.eo.

POMATES.

c ¶ Vltimo nota. Si plures vēdiderint cū pacto de reuēdendo: ſi poſtea vnus offerat ptē ſuā, emptor nō tenet reuēdere ni ſi omnibus. qd' eſt not. Vide Bart.in l. cui vſumfruct.j. de vſufru.lega.

POMATES.

d ¶ Per hanc l. Vide Bar.cōſi.cliij.& clxxxviij. & Areti. cxiiij.in iij.dubio.et cxxx.& in l.qd dicitur.in ix.co.ī.de verbo.obli.& vide pulchrū caſum p Alex. cōſi.cx.i ver.pterca. vol.v.

e ¶ Intra illd. De quo p Bar.in l.cui vſufructus. in princ.de vſufru.le. vbi plene refert ſe conſuluiſſe Spoleti. & idē dicit Bal. in l.j.in fi.C.de pact. inter emp.& ven.ibi vide i l.ij.in l.cui vſufructu. ī. de vſufr.le.p Bar. Add Bal.cō.cccxxx.iij.li. et Bar.eius cō.cxcv,

f ¶ In pupillo. De hac l.vide Cy.in l.fi. C. de in integ.reſti. & gl.do.in l.fi.C.de filioſa.mino. vbi per Sali. adde qd no.in l.ij. C. de neg. geſt.

g ¶ Titia. Hęc l.eſt no, vide quod dixi poſt Bart.in l.neq. ī.de cōpē.& poſt Bar.in l.q vniuerſas.§. qd per colonū, de acq. poſ.Sed an p dilatio nē in ſolutū probet poſſeſsio & dūium, vide p Spec.in ti.de loca.§. nunc aliqua. vers.lij.& lviij.et qd no.Bar.i l.j.ī.de vſuca.& i terminis bar. in l.legata.de adi.lega. bonus tex.ēt eſt i l.filiuſa.§.diuus.et ibi Ange.& Imo.de leg.j.& facit qd no. Bar.i l.ij.ī.de noua. et limita hāc l.niſi iu re familiaritatis fructus pcepit.& ſic ex cōiunctis apparet, vt no.Bar.& Imo.i l.q iure.de acq. poſ. Et de materia vide qd dixi ꝗ Bar.in l.ad ibi poſitam.vnde Iac.de Are.videtur dicere.ꝙ poteſt agere priſtina actione: vt hic & d.l.q res.i prī.& ēt vtili de euict.lvt d.l.ſi prædiū & l.eleganter.in princ. præ alleg.Iſtud dictū eſt contra tex.in d.l.eleganter,in prin. vbi dicitur, ꝙ tollitur actio prima:ideo dico ad l. qui res.qd eſt ſpeciale ibi fauore dotis, vt ſpecies p pecunia ſoluta liberationē non pariat ab actiōe prima.Simile in l.ſi cū dotē §.ſi mulier. & qd ibi no.ſ.ſol.ma. Cōtra[a] prędicta op.de l.ſi pro fundo.C.de trāſact.vbi ſpecies ſoluta pro ſpecie & re euicta nō pōt agi actione prima.Sol. Quicquid dicat Pet.veritas eſt ꝙ ibi ſpeciale eſt fauore minuēdarū litiū.Simile in l.quāuis. C. de trāſa.vbi licet tranſactio ſit cōtractus innominatus, tñ nō habet locū cōdictio ob cauſam, ſed agit actione præſcriptis verbis,vt cōtractus impleatur fauore minuendarū litiū.Et ideo,vt cōprehendam quoſdā caſus,quod in prędictis nō nominaui.&,vt †plenè liqueat hæc materia,di ſtingue: Aut vnū ſoluitur pro alio ex cā tranſactionis,aut ex alia cauſa. Primo caſu re euicta nō agit actione prima, fauore minuēdarū litium: vt d.l.ſi pro fundo. Secundo caſu,aut ſoluit ſpecies pro ſpecie:aut genus pro genere:aut ſpecies pro genere,aut genus pro ſpecie. Primo caſu aut euincit ſpecies ex cā dominij: & ſine dubio poteſt agi actiōe prima,ſiue ab initio nō fuit facta accipiētis,ſiue ex poſt facto deſinat propter alicuius conditionis euentū:vt hic,& ſ.eo.l.cū qs.§.qui hominem.& C.de ſen.l.libera. Aut euincitur per hypothecariā, vel aliqua alia actione perſonali:tunc aut ille,qui ſoluit, de euictione promiſit,& liberatus eſt[b] actione prima:& debet agere de euictione:vt l.ſi. ſ.de condictio ob.cau. Aut de euictione nō promiſit:& debet agi actione prima, à qua liberatus nō fuit:vt ſ.e.l.ſi rē. Si vero datur genus pro genere, idē: quia debet agi actione prima,ſecūdū diſtinctionē præcedentē:vt l.deferre.§.fi.& l.ſeq.j. de iure fiſci. Tertio caſu,qñ ſpecies p genere:aut illud gen' cōſiſtebat in pecunia numerata:& re euicta nō pōt agi actiōe prima,ſed vtili ex empto: vt l. ſi prædiū. C.de euictio.& l.elegāter.in prin.ſ.de pigno.act. Si verò nō cōſiſtebat in pecunia tūc nō poſſet eſſe emptio:ideo agerēt actione prima,à qua nō fuit liberatus:vt l. qui cōcubinā.§.ſi hæres.de leg.iij. Quarto caſu,qñ ſoluit genus pro ſpecie,tūc indiſtincte tenet facere rē accipientis:vt l.ſi à ſubſtituto.§.hæres.de leg.j.& d.l.qui cōcubinā.§.ſi hæres.ideo ſi nō fecit, debet agere actione prima. Prædicta,quæ dixi ꝙ actio prima tollit,& agit de euictione fallūt in duob' caſibus fauore dotis: vt l. qui res.in prin.j.eod. Itē ſi eſſet actū vt actio prima nō tollat,vt hic, ſecūdū vnam ſol.poſſet eſſe vnus caſus dubitabilis, qd ſi ſoluitur ſpecies pro ſpecie, & pecunia ſimul & ſemel,& ſpecies ſoluta euincat. Cogitabitis. Quæro, † qñ illud qd eſt datū inſolutū, euincit, vtrū debeat fieri denūciatio ei,qui dedit in ſolutū,ſicut vēditori. De hoc habes tex.in l.libera.C. de ſent.& d.l.qui cōcubinā.§.ſi hæres. de legaſ.iij. Vltimo opp.ad hāc l. & videt ꝙ vna re euicta nō debeat agi prima actiōe in totū:vt ſ.de euict.l.cū plures. Solu. ibi fuit contractus emptionis.& venditiōis: vñ tradita re actio erat extincta,quia ſolū ad tradēdū tenebatur,merito nō pōt agi niſi pro re euicta tantū:hic vero actio prima nō erat extincta. Vltimo[c] p hāc † l.[d] determinaui,nō erat diu vnā quæſtionē. Duo vēdiderūt cuidā fundū hoc pacto, vt ille teneat reuēdere eis vſq; ad certū tēpus:intra illud[e] vnus ex vēditorib.voluit re emere partē ſuā.Ego determinaui ꝙ ille nō teneatur reuendere partē illā: quia emptor ille ab initio nō emiſſet, niſi inſolidū habitur' fuiſſet.Et p hoc eſt tex.in l. qd aūt.§.fi.& l.ſeq ſ.de in diē addictione.

Sed & ſi quis. Iſte ver.pōt intelligi duobus modis.Vno mō cū dolus fuit adhibitus à creditore:quia creditor induxit dolo debitorē ad dandū in ſolutū. Iſte modus legendi nō congruit literæ,quia ſi dolo creditoris interceſsiſſet datio in ſolutū valeret, & etiā debitor eſſet liberatus,ſi vellet ratam habere dationē in ſolutū:vt ſ.de dolo.l.& eleganter.in prin.& quod ibi not. Ideo melius eſt.ꝙ hic intelligamus in dolo adhibito ab ipſo debitore, in faciendo æſtimari rem vltra quam valeret.

Vtrū locupletem eſſe aliquem vt detur actio vel exceptio, quod tempus inſpiciatur,an litis conteſtationis, vel condemnationis. 47.

f IN pupillo. [f]Qñ aliquē eſſe locupletē, eſt cā actionis dandæ, vel denegādæ lit.cōteſt.tēpus inſpicit.& ille dicit locupletior,q nō eſt pauperior h.d.† Oppo.ꝙ inſpiciat tēpus ſnīæ,vt ſ.de peti. hęre.l.ſi à dño,vel à patre.§.quo tēpore. Dicit gl. Fateor ꝙ inſpiciat tēpus quo petit. & quo iudicat:& ſic vtrūq;. Tu dic,qñq; aliquē locupletē eſſe vel nō eſt cā dādæ,vel deneg.tūc inſpicitur tēpus lit.cōteſt.vt hic,cū ſimi. Qñq; ex cauſa condemnationis moderādæ:& tūc inſpicit tēpus ſententiæ:vt l.cōtra.& l.rei iud.in prin.ſ.ſo.ma.

An recolligens fructus, & vtens re vt dominus, præſumatur dominus.

g TItia. [g]In prætorio pignore,fructus extenuāt debitum.h.d. Dicitur hic in prī. oīa pro dño egit. Iſtū tex.inducūt qdā,† ꝙ ſi aliquis recolligit fruct' vt dñs,& vſus eſt re vt dominus,ꝙ dñs præſumat.[h] Pro quo vide text.in l.litibus.C.de agri.& cenſi. De quo dic vt dixi in l. quidam in ſuo.in fi.ſ.de condi.inſtitu.

i SOlutam. Ver.ꝙ ſi[i] accepto latū.ſubaudi,i.debitū.qd,i.propter qd ſtipulationis nomine,i.ꝓpter modum ſtipulationis,ſolutionis naturalis. De quo dixi in prin.licet glo.intelligat aliter. Oppon.ad princ.de l.fi.§.fi.in prin.ſ.de ver.ob.So.vt ibi ad fi. Oppo.de l.ſolutionis.j.eo.Sol.vt ibi dicam.

An ſoluens indebitum videatur donare. 50.

k SI cùm aurum. Indebitum ſolutum ſcienter contra agentem,ex eadē cauſa,ope exceptionis repetitur.hoc dicit. No.quod[k] dixi in caſu.Et eſt ſimile in l.eleganter. §. qui reprobos.ī. de pigno.act.† Oppon.qui ſciens ſoluit indebitum, videtur donare:vt l.cuius per errorem.j.de regu.iur. hic videtur contra. Dicit gloſſ.quod ibi dicitur donatio.& expone, id eſt reuocabilis datio.q.d.non eſt proprie donatio.Hunc paſſum an ſit proprie donatio,examinaui tibi plene in l.j. ſ. de dona. ideo hic omitto. Ad cōtrarium autē qualiter reſpondemus.in ſeq. contrario. Oppon.indebitum ſolutū ſciēter non repetitur: ſed hic fuit ſolutū ſcienter:ergo nō poteſt repeti. Dicunt quidam

ꝓbationē.C.loca.et Cy.& Bal.in Lindicia.de reivēdi. Adde huic apoſtillę meius p Bar.cōſi.cxxj.incip. in cauſa ꝗonis Domini cioli.

POMATES.

h ¶ Præſumat. Vide quæ poſui, & vide Barb. cōſi.xj.col.v. & ſe.vo.ij. & xviij. col. xxvj. vol.ij. & lvj.col.ij.vol.ij.lxx. col.ix.vo.ij. & Ro. cxxvij. & Alexan. cxxxiij.col.iij. vo.j. & cxxxvj.co.ij. eo. vo.et Are.lxxxvij. ad finem.& Alex.l. xxv.col.ij.ad fi. vo. v.& col.iij.vbi dicit,quod pceptione fructuū cognoſcitur an poſſeſsio ſit eius, vel domiū alicuius rei.& Soci.cxxxvj. col. vj. vbi declarat hoc no.& ccxvj. co. vj.vbi etiā declarat.

i ¶ Ver.ꝙ ſi. Hāc l.dicētem debitorē ſolutē creditori creditoris ipſo iure liberari,limita vt no.p gl. & Bal.i l.j.C.de excep.& p Bar.in l.ſolutū.§.ſolutā de pig. act. Iſta nō eſt alibi ſecūdū Bal.in l.ā.in antepe.co.C.d pac. & i l.ſi tibi.§.de pig. ff.eo.& vide ad materiā tex.cū glo.in l. cum iuſſu.l.cod.

k ¶ No.ꝙ. An donatio quam quis facit ſcienter ſoluendo indebitū, dicat ꝓprie donatio:vide Bar. & do.Io.in l.j.ī.ſol. matri. Andr. Barb.

dam, q̃ per viã actiõis nõ potest repeti: sed per viã exceptionis sic. Casus est hic. sed hoc non est bene dictũ. Nã q̃ncũque solunt scienter id debitũ, est vera donatio: vt dixi in l.j.§.de don. Quare doc. dicũt, q̃ q̃ncq̃ potest alia præsumptio, propter quã animus donãdi deficiat, & põt habere locũ repetitio. Ita tangũt doc. in l. fallus. C. de fur. in magna dist. quã ibi refert Cy. in lec. De hoc tangam infra eo. l. dispẽsatorẽ, tamẽ quantũ ad propositũ dico q̃ hic cessat animus donãdi: quia apparet q̃ dedit animo dissoluendi obligationẽ. et iõ si ex eadẽ causa agit ex qua soluit, solutũ repetet ope exceptiõis. Secus si ageret ex alia causa: qa tũc exceptio nõ obstaret. Itẽ secus si ab initio sciuisset nullam causam subesse, quia tũc nullo modo repetet: vt l.j.§.de condi. inde. Itẽ opp. de l. si id quod. §. de ver. ob. et de pig. act. l.j. Solue vt in qualibet earum dixi. Quæro, vtrum istius æris soluti trãsferatur dominium in accipientẽ? Rñde, sic: quia consensus est in corpore: vt d. l. §. de pig. act. 51.

Dispensatori. Hãc legẽ intellige, vt habuistis ĩ l. cũ quis. §. si debitorem. §. eo. ti. 52.

2 **Satisfactio.** [a] Opp. quia aliud pro alio solui nõ potest creditore inuito: vt l. ij. §. j. §. si cer. pet. Sol. Intellige creditore volente, vt dicit glo. 53.

Soluere. Opp. C. de iure deliberã. l. nec emere. & supra de regu. iur. l. inuito. Solu. Per obliquum hic cõfertur beneficium in inuitum. quod dic vt no. in l. hoc iure. §. ij. §. de dona.

1 *Verbum solutionis quando comprehendit acceptilationem, & omnem aliã liberationem.*

2 *Promittens decem si usque ad Calendas non soluerit quod debet, si liberatur acceptilatione, an incidat in pœnam, ex quo naturaliter non soluit.* 54.

b **Solutionis.** Ista lex est aliquãtulũ difficilis[b]. Opp. † de l. solutã. in prin. in fi. §. e. vbi verbum solutionis, nõ cõprehendit acceptilationẽ: hic dicitur cõtra. quare male dicit Dy. verbũ solutionis accipitur large quãdoq̃: & ita hic. Q̃ncq̃ accipitur stricte: vt ĩ lege contraria. Istud dictũ, nisi magis declaret, nullius est effectus. Ideo dico sic: Quãdoq̃ verbũ solutionis nõ ꝓfertur simpliciter, sed cũ adiũcto. Verbi gratia: tu promittis soluere pecuniã: vel dicit statutũ, si non solueris pecuniã, & similia: tunc accipitur stricte, & requiritur naturalis solutio rei adiectæ ad verbũ solutionis. Ita loquitur l. solutã. §. eodẽ. Quandoq̃ adiungitur verbũ obligationis. Verbi gratia: si soluta fuerit obligatio, & cõsequatur aliquid: dicit lex vel ꝓmissio: & isto casu refertur ad omnẽ omnino liberationẽ. Ita loquitur hic. Idẽ si verbũ solutiõis sine aliquo adiũcto, ꝓfertur: qa referr̃ ad obligationẽ: & quocũque mõ sit soluta obligatio, sufficit. Et hic est casus in lege nostra. † Quærit Dy. [c] tu promittis mihi dare decẽ si vsque ad Calẽdas nõ solueris illud, qd̃ mihi debes: interim libero te per acceptilationem: an si non solueris, naturaliter incidas in pœnã? Dy. dicit q̃ nõ: quia verbũ solutionis, accipitur large, vt hic. Pareat ipse mihi, quia ipse nõ intellexit hãc legem. Quare ergo dico, fateor q̃ nõ incidit in obligationem, seu in pœnã: quia creditoris facto illud, quod debebat, desijt esse in obligatione, & eo volente non est solutum: vt l. in executiõe. §. fi. §. de verb. obli. & l. ij. circa prin. §. si quis cau. nõ autem liberatur ideo, quia soluisse videatur: quia in proposita quæstione verbũ solutiõis, fuit appositum cũ adiũcto, l. si non soluerit id quod debet: ideo eius naturalis solutio requiritur. Secus si fuerit appositum simpliciter: vt si non soluerit, vel si obligatio non fuerit soluta, vt dictũ est: & ista sunt multum notanda.

1 *Soluens, vt recipiat, an transferat dominium.* 55.

d **Vi sic.** [d] Ista lex est subtilis, & notabilis. Oppo. de l. qui id quod. §. ea lege. supra de dona. et l. si tibi. §. si certum peta. Dicunt glo. solue vt ibi. Ia. de

2 Are. in l. seruus dotalis. §. sol. mat. † soluit vno verbo: quando soluo eo pacto vt recipiã, an trãsferatur dominium. dic: Aut ille, qui est redditurus, nullũ est habiturus cõmodũ ex traditione sibi facta: & tunc dominiũ nõ transferr̃. Casus est hic. Aut est habiturus cõmodũ: & tũc trãsfertur: vt in contrario. & patet in d. l. seruus dotalis. §. sol. mat. Si velles dicere latius, ꝓ maiori declaratione, dicas sic: Aut soluẽs debet recipere post tẽpus: aut statim. Primo casu, transfertur dominium: vt l. si tibi areæ. supra de præscrip. verb. Et est ratio: qa accipiens, qui est redditurus, põt habere cõmodũ medij temporis. Secundo casu, aut ille primo dans ex redditione sibi facto debet remanere obligatus reddenti: aut nõ debet remanere obligatus reddẽti. Primo casu transfertur dominiũ de æquitate, vt d. l. si tibi supra si certũ pet. et l. quid quod. §. ea lege. §. de dona. Rõ, quia reddens consequitur commodũ. Secũdo casu, aut ille, qui statim reddit, ex illo momentaneo dominio consequitur aliquod cõmodũ: et trãsfertur dominiũ: vt l. seruus dotalis. supra sol. mat. aut nullũ cõmodum cõsequitur: et dñij translatio impeditur. Casus est hic. Cõtra hoc op. infra eo. l. si quis duos. Sol. Prædicta omnia quæ dixi, habẽt locũ quando ille, cui soluitur, tenetur reddere ex pacto. Sed si statim ipse reddit ex sua liberalitate, translatio dominij non impeditur: vt lege contraria.

1 *Si stipulor decem in melle, vel in frumento: decem sunt in obligatione: mel frumentum in solutione.*

2 *Litis contestatio tollit facultatem soluendi, quando unũ est in obligatione, aliud est solutione.*

3 *Si promitto dare decem in tali fundo, vel in melle, ad rationem unius floreni pro quolibet cado, vel in tantis florenis, uterque est in obligatione.*

4 *Instrumentum guarentigiatum si continet unum in obligatione, aliud in solutione, facultas soluendi durat, donec petatur executio, vel quasi contestetur lis super executione.*

5 *Libelli forma contra obligatum quando unum est in obligatione, aliud in solutione.*

6 *In obligatiõe legali, quando unum est in obligatione, aliud in solutione, facultas soluendi durat, donec iudicati conueniatur.*

Intellectus ad tex. in l. si uerò. §. fi. supra sol. matrim.

7 *Facultas soluendi adiecto tollitur litis contestatione.* 57.

e **Si quis stipulatus.** [e] Ista notabilis lex: et nunquam credo me intellexisse eo modo quo nũc: et huic legi nescirem dare concor. Nam leges, quas gloss. allegat pro concor. sunt cõtrariæ. Contestatio litis tollit facultatem soluendi circa rem adiectam ad solutio-

1 nem, & circa personam. hoc dicit. † Nota hic duo. Primo si stipulator decem in melle, vel in frumento, & similia decem sunt in obligatione, mel in facultate soluẽ-

2 di. † Secundo nota quod per litis cõtestationem quis perdit facultatem soluendi. et hoc nescio alibi, licet gloss. alleget ꝓ concor. quasdam leges, quæ vere sunt cõtrariæ. Ad primum dictum oppo. et videtur, quod posit promittere soluere speciem pro pecunia, vel aliud pro alio, et est in obligatione: vt l.j. §. an potest. supra de consti. pecu. et l. si fundus. in fi. supra de pign. Gloss. vt arbitror, huius timore dicit, quod hæc verba stipulationis fuerunt aliter concepta quam text. sonat: quia fuit dictum, promittis decem, aut mel: & [e] istud est bonum simile, quod ponitur in fin. leg. Ita dicit gloss. Quidam reprehendunt hanc solutione quia vtrunque est in obligatione, & per consequens deberet dari libellus alternatiue, & etiam sententia debet fieri alternatiue: & potest etiam post sententiam soluere quod vellet: vt leg. eum qui certarum. §. fina. supra de verbo. obl. Ego sustineo gloss. Quandoque vtraque pars alternatiuæ est ita sufficienter composita, quod ad obligationẽ sufficeret vtrũque esse in obligatiõe, & tunc ꝓcederet cõ-

a ¶ Satisfactio. q̃ sit differentia inter satisfacere, & soluere, vide doc. in l.j. qui satisda. cog. et facit ad q. de quibus ibi per eos.

b ¶ Solutionis. difficilis. Adde quæ notat Bar. in l.j. & qd̃ ibi dixi ifra de cust. reo. Et cõtra theoricam Bar. hic videtur facere tex. in l. iiij. §. si l. uisse referendo istũ §. ad §. ait prætor. in ea. leg. de re. iu. secũdm Ang. hic. Sed ꝓ contrario posset referri ille §. ibi ad §. si quis cõdẽnatus. Aliquid per Bal. in l.j. supra, q̃ satisd. cogã. et qd̃ not. Bart. ĩ l. itẽ liberatur. §. j. qui. mo. pig. vel hypo. sol. q̃rit et Bal. in l. fi. C. ad l. Falc. iussus dare ex cã cõditionis implendæ, dat argentariũ promissorẽ parte volẽte, et accepãte, an videatur ipsesse conditionẽ. Et de verbo solutionis, vide Bal. no. loquẽtẽ ĩ l. i. ĩ. qui satisf. cog. & Ang. hic. & contra Bar. hic vide Bal. in l. ij. ĩ. de iurisd. om. iu. Bar. et Bal. in l. item liberatur. §. j. ĩ. quib. mo. pign. vel hypo. sol. Abbas in ru. extra, de solutioni.

c ¶ Quærit Dy. No. de verbo solutionis, vide Bal. in l.j. ĩ. qui satisda. cogã. An. hic qui allegauit l. iiij. §. prætor. & §. fi. ĩ. de re iud. contra Barto. vide Bal. in l. ij. ff. de iur. om. iu. Barto. et Bal. ĩ l. itẽ liberatur. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. Vide quæ dixi late in rub. extra, de sol. vbi allegati contra Angel. in d. §. prætor ait. & in d. §. soluisse. vide q̃ ibi dixi. Andr. Bar.

d ¶ Qui sic. Et ad hãc l. vide Bald. in auth. ei qui. in ij. co. C. de bo. auth. iud. pos. & Bar. iri l. fin. C. de vsuc. et Bar. in l. singularia. supra si cer. pet. & no. per eũ in lege, Titia. de verb. obli. verb. obl. versi. qd si in veritate. et Bal. in l. fin. in j. co. C. de spõsa. Et quid ĩ possessiõe, vid̃ no. Bar. in d. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acqrẽ. possessio.

e ¶ Si quis stipulatus. Vid̃ Bal. in l. si qñ. §. j. in fi. ĩ. de leg. j. & in l. stipulatiões nõ diuidũtur. & in l. insulam. de ver. obl.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Venio ad secūdū. Adde qd not. Bar. in l. stipulationes nō diuiduntur. de ver. ob. ibi, nono restat. ver. iuxta prædicta. & vide in materia quod cōsuluit Bart. in consi. inci. Bar. de Tuderto, &c. adde quæ voluit Bal. cōs. eccvij. j. li.

b ¶ Nō ob. Adde bar. in l. si maior. C. de trāsac. & in l. stipulationes nō diuiduntur. vers. nono restat. & vers. iuxta prædicta moueo vnū dubiū. ī. de ver. ob. & qd notat bal. in l. p hāc. C. de tēp. ap. Et qd si cōpetat ex dispositione testatoris, dic vt l. si qū. §. hæres. de lega. j. & ibi Bar. Pau. de Ca.

c ¶ Tertio habetis. vt de spe. i ti. d ob. et so. §. j. ver. qd si. & qd no. in l. si fundus. §. si plures. ī. de pigno.

d ¶ Si creditor. Adde no. Bar. in l. si proc. falso. ī iij. q. de cōdi. ob cau. per istū tex.

trarium. Sed quando vna pars est rectè cōposita, quæ cōtinet certū: alia nō: quia continet incertū: tunc procedit ista gloss. Nam promittis dare decem, in x. cōsistit obligatio: cum adiecto, aut mel. in melle, non etiā expressa quātitate: ideo obligatio est nulla in melle: vt l. triticū. §. de ver. obl. & l. ita stipulatus, circa prin. & ita debet intelligi, aut mel, ſ. soluēs pro illis decem. Quandoq; ad obligationē mel, nō potest intelligi adiectum propter incertitudinē: & tunc procedit exemplū de adiecto: quia adiectus non potest videri ad obligationē, cū sibi nō poterit quæri per liberā personā: & ideo videtur adiectus ad solutionem: & ita loquitur gl. nostra, & est notabilis casus. Tamē quia ista lec. cōtinet aliquā diuinationē. ideo gl. intelligit hāc l. prout litera iacet, vt exponam' promittis x. in melle: hoc est decem quæ mihi debes, dabis in melle: vel eorū solutionē facies in melle. Aduertatis, ponēdo casum hoc modo remaneret cōtrariū primo signatum: quia potest promitti solui aliud pro alio: sed ad cōtra. Responde, q̄ ista verba non fuerunt adiecta, seu relata ad verbum obligatiuum, hoc est, promittis facere solutionē in melle. Sed ad verbum obligationis executiuū, vt posses facere solutionē in melle, vel liceat tibi facere solutionē in melle: & similia verba. ita apostillabat hic do. Old. quæ verba mihi satis placent: tñ aliquantulū faciunt violentiā tex. ideo intelige simpliciter, prout iacet, q̄ aliquis stipulatus fuit x. in melle: intelligitur mel adiectū ad solutionē tantū. Ratio, quia nō continet interesse agentis, sed magis interesse rei. Qd apparet: quia mel promissum est in genere. Itē, quia non est taxatū certum pretiū mellis: ideo debebitur iusto pretio. Meritò nō continet meum, i. creditoris aliquod interesse: sed solū debitoris, qui facilius pōt soluere. Sed si †poneremus q̄ esset pro-
3 missa certa aliqua species: vt ,pmittis dare x. in tali fundo: tunc quia mea interesse pōt habere fundū etiā pro iusto pretio propter aliquā affectionē: tunc totū esset in obligatione, ſ. dare decem in illo fundo: vt l. & si equo. §. de leg. j. Ita loquuntur contraria. Idem puto, si esset taxata quātitas in melle: vt puta, promittis mihi dare decē in melle, ad rationem vnius floreni pro quolibet cado seu mensura: tunc qa potest mea interesse: quia venderem plus, dicerem totū esse in obligationē: vt pręallega. l. contra. Pro hoc facit quod dicimus de loco adiecto, si ,pmitto soluere in certo loco: quia mea potest interesse solui in illo loco, nō potes mutare locū: vt l. ij. & per totū tit. §. de eo quod certo loco. Facit l. qui Romę. in prin. de ver. ob. & ideo si promitto tibi dare c. libras in florenis, floreni nō sunt in solutione tantū, imò etiā in obligatione. Ratio, quia floreni habēt communē æstimationē. Vnde promitto dare tantū in florenis secundū communem estimationem. Et de ista æstimatione limitata, cōtingit quandoq; lucrari. Sed pone q̄ dixi, promitto tibi dare centum in pecunia minuta: quid releuat istud? Certe videtur q̄ nihil releuat: quia in obligatiōe est pecunia minuta: vt l. numis. de leg. iij. ergo adijcitur ad solutionē illud idem. Puto tamen q̄ aliquid operetur. Nam cum secundū cōsuetudinē potest solui pro pecunia minuta florenus: vt no. in l. si argētū. C. de do. & dicā. j. e. l. Paulus. operabitur illud cap. in pecunia minuta: hoc est, non liceat tibi soluere pecuniā grossā ,p illis cētū. sicut enim per lit. cōtest. possum mihi præiudicare in eo quod est in facultate soluendi: ita possum mihi præiudicare per expressionem istorū verborum. Expedito primo casu, venio
2 ad secundū[a]. Dicitur hic, q̄ per lit. cōtest. quis perdit facultatē soluendi aliud pro alio. cōtra. §. de peti. hære. l. itē veniunt. §. cū prędiximus. & l. miles. §. decē. §. de re iud. vbi durat facultas soluendi, donec iudicati agatur: sed hic sufficit lit. contest. facta superprincipali. Istæ ergo ll. quæ hic alle. per gl. pro cōcor. sunt directo cōtrariæ. & sic ista l. remanet singularis. Solu. Dicunt quidam, q̄ in ipsa sententia deduciturq̄ habeat facultatē soluēdi. Ista solu. est vera in se, sed nō quantū ad illas ll. Et per hanc
4 †sol. dico q̄ in instrumentis confessionatis, & continentibus guarentigiā, quæ habent executionem paratā, sicut sententia: si ibi vnum venit in obligatione, aliud in solutione, durat facultas soluendi, donec petatur executio illius instrumenti: vel magis proprie, donec fiat lit. contest. vel quasi contesta. super illa
5 executione: arg. prædicti §. cum prædiximus. & §. decē. †Item ex prædictis dico q̄ libellus debet formari in casu nostræ l. & in cæteris similibus conuentionibus, hoc modo, vt petatur illud tantū q̄ est in obligatione: nec habeat necesse actor dicere quòd ille alius soluendo liberetur. Si enim illud peteret actor q̄ condemnaretur ad x. soluēda in melle, quis dubitaret q̄ etiā post sententiam posset soluere in melle, cum hoc deuenerit in sententia. x. ergo sunt petēda simpliciter. Vel si quis vellet aduersarium reddere certiorē, posset dicere, peto reum condēnari ad decē, & paratus sum recipere ante lit. cōtest. illa x in melle. vnde solutionē prædictam factam ad contratam in se verā
6 puto. †Sed quæro, quid si in casu ll. contrariarum, hoc in sententia non fuisset dictum? Respondeo, idem quod noxæ deditio esset in solutione quoad conueniretur iudicati: vt dictis ll. & ar. pro hoc expressum §. de doli excep. l. fideiussor eunc.

b Non ob. [b] hæc l. quia loquitur quando vnum est in obligatione, aliud in solutione ex dispositione hominis: secus si ex dispositione legis: quia tunc non præcluditur facultas soluendi, nisi donec iudicati cōueniatur vt prædictis ll. Ratio eorū est, quia mitius agitur cum l. q̄; cum homine: vt dicam in simili j. rem ra. ha. l. amplius. Et secundū prædicta intelligo l. si verò. §. fi. sol. matr. Sic etiam possemus dicere in hypothecaria, in qua quis condemnatur ad rem restituendā, licet habeat facultatē conuentus offerendi debitum principale: vt l. mulier. §. qui pati. in pig. & l. Paulus. in fi. §. quib. mo. pig. vel hypo sol. & idem
7 in multis similibus: quā rene mēti perpetuē. Tertio †habemus
c hic q̄ facultas soluendi adiecto tollitur per lit. contest. & hoc est clarum.

SI quis offerenti.

De materia huius l. dixi ibi in l. falsus. §. j. j. de furti.

1 ¶ Successor an possit habere ratum quod factum est nomine prioris prælati & aliuis possit habere ratum, quod est factum nomine defuncti.

d Si creditor.

[d] No. ex primo dicto q̄ pater arrogatus pōt ratū habere illud quod gestum est no
1 mine, filij arrogati antè arrogationem. hoc facit ad q. †vtrum successor posit habere ratum id quod est factū nomine prioris prælati. Item an hæres posit habere ratum id quod est factum nomine defuncti. De quo plenè vide per domi. Dyn. extra de regu. iur. c. ratum. versicu. quæri potest & videbitur in l. si is cui. j. rem rat. hab. in secundo responso. Nota q̄ ego possum habere ratum eo tempore quo non posset mihi solui. Simile videbitis. j. eodem. l. cum decem. §. ij. Sed oppon. j. rem ra. ha. l. bonorum. Solue vt tibi dicam.

SI ita stipulatus.

Per constitutū non tollitur facultas soluendi adiecto. Item adiecto à filio potest soluere pater, & quod adiecto soluitur, potest condici à domino. h. d. Opp. q̄ differentia sit vt l. aliud. j. eo. & l. vero. §. j. s. eo. Sol. Quod hic dicimus nihil interest: dic quantum ad ea quæ hac l. dicuntur: sed quantum ad alia bene interest: vt legibus contrarijs.

IS qui.

Vsucapio creditoris pro soluto liberat debitorem soluentem. h. d. Vel breuius: Soluto reconciliatur vsucapione. h. d. Concor. sunt in glos.

QVoties.

Duæ causæ lucratiuæ non possunt esse idem concurrere. h. d. Opp. del. si is qui Stichum. §. de act. & oblig. Solutio intellige q̄ erant duæ causæ, quarum vna non erat lucratiua: hic ambæ erant lucratiuæ.

1 ¶ Soluens scienter procuratori renocato, videtur donare, nisi agat expressè, ut sciat eum à domino liberari.

2 Approbare non possum quo ad actionem consequendam, quod semel reprobaui. An quo ad exceptionem remisiue.

DIspensatorem.

Ista lex est multū no. & breuiter hoc intēdit: Debitū in seruitute contractū minuit peculiū: secus si est contractum

Universidad de Deusto Biblioteca

ctum in libertate. Item quod semel reprobaui, postea approbare non possum ad actionē consequendam. h. d. Et diuiditur in duas partes. Prima quando debitores liberantur solutione. Secunda, quando non liberantur solutione. Secunda ibi: si verò non liberantur. Item prima subdiuiditur: quia quādoq; soluitur actori reuocato post libertatem: quandoq; ante libertatem. Secunda ibi: cùm verò ante ver. si verò non liberantur. & est no. tex. Circa primum dictum glo. format vnā q. dicitur in tex. si debitores liberantur. quæro, quando est verum. Rñ. quādo ignorant creditorē mortuū esse. quod dic, vt declarat tex. optimè in l. si quis seruo. §. eo. †Vlterius quæro, quid si aliquis soluit sciens mandatū reuocatum esse? Dicit glo. nō potest repeti à domino: sed ille procurator recipiens ex actis personis tenetur in eo quod glo. dicit, dispensatorem nō teneri dño. intellige, quādo nō recipit nomine domini, & sic ab initio habuit malum animum. aliàs dñs posset habere ratam illam solutionem factam suo nomine: vt in fi. istius legis. Item illud quod dicitur, q̄ iste dispensator tenetur exactis personis soluentibus scienter videtur contra l. j. §. de condic. ind. quia ille, qui scienter soluit indebitū, non repetit. Iac. de Are. C. de fur. l. fi. circa princ. distinctionis magnæ, dicit q̄ illud est verū q̄ solutum non repetitur, quando animus donandi præsumitur: sed quando soluitur falso procuratori, animus donandi nō præsumitur: ideo potest repeti. Et dicit ipse q̄ est opi. sua: tamen vt videbitis, hoc tenet gl. hic. Sed cōtra glos. habemus in l. si procuratori falso. §. de condic. ob cau. Et istam parīē tenet Dy. & probatur per tex. in l. qui fundum. §. seruus meus. ver. quod si scierit. §. pro empto. & de lega. ij. cùm pater. §. Mæuio. Pro hoc etiam. §. de condic. ind. l. si non sortem. §. si filio. Sed ista glo. posset dicere verum, quando quis soluit falso procuratori sciēter, hoc acto q̄ eum faceret liberari. Sed si quis solueret sibi tanq̄ dispensatori, seu tanq̄ procuratori, cùm sciret mandatum esse reuocatū, tunc donare videtur. Ita loquuntur contraria. Expeditus † de primo passu, venio ad secūdum. Dicitur hic, quod semel reprobaui non possum postea approbare.[a] contra in l. quo enim. §. j. j. rem ratam hab. Glo. soluit optimè, quod semel reprobaui, nō possum postea approbare, quantum ad actionem consequendam, vt hic: sed quantū ad exceptionem sic, vt l. contraria. Ita dicit glos. quæ incipit. j. rē ra. hab. &c. quā glo. multum no. Spec. ī ti. de defenso re. §. j. versi. sed pone egisti. format istam q. si semel nō habui ratū factum à defensore meo, an possum postea ratum habere. Dicit ipse q̄ nō, quantū ad mei cōmodum per le. istā: & sic quo ad exceptionē videtur q̄ nō proficiat ratihabitio, si semel reprobaui, secūdum eum. Quid dicemus? Hunc passum dimitto nūc, dicā vobis cras. Vlterius dicitur hic, q̄ reprobādo tollitur actio nego. gest. cōtra in l. Pomponius scribit. §. de neg. ge. Sol. dic actio tollitur. i. eius natiuitas impeditur. & sic cessat contrarium.

SI pupilli. Pupillus nō obligatur facto suo, nisi in quantū est factus locupletior. h. d.

Ex eum do, & tu reddis statim, præsumatur pactum præcessisse. 67.

SI quis duos. Vna res pōt solui ex duabus causis lucratiuis. Item in quantitatibus non habet locum regula de duabus causis lucratiuis. hoc dicit, ibi: quam dedisse. Sed ecōtra potius dedisse, quam soluisse ex alio pretio præcedente. Oppo. duæ causæ lucratiuæ non possunt concurrere circa idem: vt lege Mæuius. §. duobus. §. de lega. ij. dicit glos. ibi de stricto iure: hic de æquitate. Vel ibi debebatur idem ex duabus causis lucratiuis: hic ex vna. Sed certè hic possunt duæ causæ dici: quia quot sunt homines, tot sunt stipulationes: vt l. scire debemus. §. de verbo. obliga. Vel sustinendo glo. dic. q̄ hic est tantùm vna causa: quia dixit duos homines, non dixit Stichum & Pamphilum: vt l. si ex toto. §. fina. §. de lega. j. Sed instatur. si vna res non potest solui ex duabus causis lucratiuis, multò minus debet posse solui ex eadem causa. Quare tenerem primam solutionem: quia illud verum de rigore: hic de æquitate: vt dicam infra eodem l. qui decem. §. Stichū.

Item oppo. de dicto §. duobus. Solu. illa regula de duabus causis lucratiuis, non habet locum in quantitatibus. Casus est hic. & plene dico in §. duobus. Item opp. de l. qui sic. §. eo. Sol. ibi ex post facto se astrinxit ad reddendū: hic verò dabat ex mera libertate: vt ibi plenè dixi. †Quæro, qd in dubio,[b] qñ ego tibi do, & tu statim reddas: vtrū in dubio præsumat̄ p̄cessisse pactū? Quidā q̄ sic: ar. l. si hæres pecuniā. §. de sta. li. Sed certè lex illa nō facit: & puto contrariū verū per hanc legē, in fi. quē loquit̄ quid sit præsumendū in casu dubio, ex eo q̄ dicit videri. Contra hoc tamen facit l. sed Iulianus. §. proinde. §. ad Macedo. Solu. fateor q̄ si ego statim reddidi, præsumitur q̄ ego ab initio habuerim animum reddendi, non tamen q̄ præsumatur pactum cum creditore. & ita loquitur q̄ dixi suprà.

SI seruus.[c] Ista est notabilis lex, & breuiter. h. d. Cōditio consistens in dando in p̄sona pupilli, sine tutoris authoritate, vel curatoris nō implet̄: secus si in faciendo cōsistit. h. d. Opp. de l. si stipulatus fuero mihi. §. eo. Sol. scūm verā lect. ibi pupillus erat adiectus: & ei soluebat̄ ad vtilitatē alterius nō ad vtilitatē ipsius pupilli: hic vero soluebat̄ ad vtilitatē pupilli. Itē opp. de l. Mēuius. §. de cōdi. & demō. Sol. ibi. cōditio nullo modo effectualiter poterat adimpleri: hic sic. Quæro, hic loquitur de curatore furiosi, & tutore pupilli: quid de curatore adulti?[d] De hoc habetis no. tex. in l. Lucius. §. de ma. test. dic vt ibi.

Lex in dubio debet intelligi de actione, quæ tractatur in titulo, sub quo est situata. 68.

SI hominem. Non liberatur quis dando seruū pro noxa pignoratū: vel in quo habetur vsusfructus. h. dicit. Ista lex est aliquātulū fortis. Ad legem istam opp. de l. si oleū. §. & si tu. §. de dolo. Sol. quod ibi dicitur de dolo: dic, id est iudicati nomine doli. Ista solutio nō est bona: † quia lex debet intelligi in dubio de actione, de qua tractat titulus, sub quo posita est: vt no. in l. fi. in prin. §. de cōdi. inde. probatur. in l. imperator. §. de in diē addict. ergo debet intelligi ibi de actione de dolo. Sol. ibi quia reus dedit seruū pro noxa, fuit absolutus ab obseruatione iudicij: & sic cū nō fuerit lata sñia condēnatoria nō potest agi iudicati: sed hic dedit seruū pro noxa post latā sñiam cōdēnatoriā. Opp. quia per hāc dationē præiudicat̄ creditori, & vsufructuario, vt l. si ex duobus. §. fi. §. de noxa. & l. si noxale. eo ti. Gl. ponit duas solutiones. accipio vltimā. Dico q̄ in contrarijs creditor & vsufructuarius erat præsens tpe quo fuit iudiciū agitatū, & secuta condēnatio: merito sibi prēiudicat. hic vero non fuit præsens. Ista solutio est vera. Probat̄ in tex. & gl. in l. is qui. §. de dā. infe. & l. si finita. §. si qua sint iura. & §. si de vectigalibus. eo. tit. Sed cōtra prēdicta opp. de d. l. si noxale. §. fi. eo. ti. vbi præiudicat̄ creditori etiā absenti: vt cōtra eū detur exceptio. Sol. Ad hoc vadit proprie prima solutio posita in glo. quia illud verū est, qñ dñs agit cōtra creditorē, vel fructuariū, vt aut cōferat ad estimationē litis, aut dimittat ius qd habet: hic vero qñ contra tales nō egit. Ista Solutio nō videt̄ vera: qa finis d. l. si noxale. loquit̄ ēt quādo cōtrā eos nō est actū: & tñ cōpetit exceptio contra eos. Vnde Iac. de Are. dicit, q̄ verū est q̄ exceptio cōpetit contra vsufructuarium, & cōtra creditorē: tamē hoc non obstāte pōt agi iudicati: vt hic dicitur, ideo, quia ille, qui debet dare seruū pro noxa, tenet̄ rē accipientiv facere. Hic ergo licet accipiens habeat exceptionē, donec dānā sibi emendet̄: nō tñ res est facta pfecte accipiētis: merito agit iudicati. §. de acq. poss. l. nō videt̄. Cōtra istud dictū opp. quia si habet exceptionē contra creditorē, & fructuarium: ergo perinde est ac si illi non haberēt actionem: vt l. si quis obligatione. §. j. j. de reg. iur. Respō. sustinendo Iac de Are. q̄ hic nō cōpetit huic, cui seruus est datus pro noxa, exceptio simpliciter, vt possit retinere: quia posset ille emendando dānum seruū auferre: merito: quia sibi habere non licet, pōt agere iudicati, ac si traditus nō esset. cōtrariū loquitur, qñ quis habet exceptionem, quæ omnino perimit actionem aduersarij. Vel aliter dico, q̄ ille, cui seruus est datus pro noxa, habet exceptionē contra creditorem, & fructuarium: verum est. si probet de delicto contra eos. Nam probatio facta cōtra dominū ipsis absentibus non præiudicat: vt d. l. is qui. & l. si finita. §. si qua sint iura. & §. si de vectiga

a ¶ Postea approbare. An q̄ semel reprobaui, possum postea approbare: vide per Bar. in l. Pōponius de neg. gest. & ideo dicit Bal. p illū tex. in l. falsus. in j. col. C. de fur. q̄ factū p procuratorē reuocatū nō possum ratū habere. De quo dixi post Bar. i l. si tutor. in qui. cau. in integ. restit. & melius per Bald. in d. l. falsus. in ver. ij. quærit̄ nōqd factū. circa fi. Intelligе vt p Bal. in l. si absentis. C. sicer. pet. Adde Federi. consi. ccxxviij.

b ¶ Si qs duos. Quid in dubio, vide per Bar. in l. singularia. si cer. pet.

c ¶ Si seruus. No. cōditio existēs in dando nō pōt p pupillū impleri, nisi authoritate tutoris: secus in faciendo. Facit tex. in l. cōditiōibus pupillus. de cōd. & demō. And Barb.

d ¶ Si seruus. Quid de curatore adulti, vide Bar. & doct. in l. cōditionibus pupillus. §. de cōdi. & demonstra.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Qui decē. Adde q̄ hæc lex fallit in debitore generis limitari quoad solutionē: q̄a tūc etiā ipso iure liberatur, sc̄dm Bald. in l. acceptā. in j. col. C. de vsu. vbi habetur ēt q̄ oblatio cū cōsignatiōe semp̄ liberat ipso iure. q̄ no.

b ¶ Res oblata. Sed quid si post oblationē factā a debitore, ipse debitor cōsignauit eam, & postea eam recipit: postea perijt? dic q̄ perijt periculo debitoris. Tex. est no. in d. l. acceptam. i fin. & vide Bar. in l. cui fundus. de condi. & demon. Sed quid si debitor nō obtulit, sed extraneus pro eo: an debitor liberetur, vide Bal. in l. obsignatione. & ibi glo. C. eo. & Bar. j. ea. l. §. fi.

c ¶ Sed cōtra hoc. Et per id q̄ dicitur hic in tex. in ij. responso. probatur q̄ vbi aliquis qd debet alteri cōferre ad finē vt cōsequatur actionem, vel nō incidat i morā, vel se purgat requiritur oblatio verbalis rei in præsentia nō extantis nihil habet obstare: vt in l. seruus si hæredi. §. fi. ff. de sta. lib. & no. in l. prætor. § si quis paratus. ff. de oper. no. nūcia. & ibi not. Barto. & q̄ ibi dixi post gl. quia vbi opus est facto: ibi verba nō sufficiunt. c. j. de eo qui mit. i pos. cau. rei seruā. sed illa regula forte limitari pōt, nisi quis debeat offerre rē. quæ momento non expeditur, vt est probatio: q̄a tunc sufficit q̄ verbo offerat se statim probaturū. l. si is a quo. in prin. j. vt in pos. leg. & hoc videtur de mente Inno. & Hos. in c. post electionē. de cōcessi. præben. & do. Ant. i c. ex parte. licet Io. And. videat̃ sentire cōtrariū in c. interposita. in prin. de appellatio. q̄ no. & adde q̄ no. Bald. in l. j. C. ne lic. ter. p̄uoca. in l. j. & ij. colū. & q̄ no. gl. & Bar. in l. ij. C. de edi. diui. Adri. cū simi. Et de veritate huius dicti, aliqd p̄ Imo. in l. si dubitetē in prin. j. de fideiuss. Et quid si mulier nō vult dotari a fratribus, vel a patre, ne p̄ statutum excludat̃ a successiōe, vide bal. dicentē q̄ sufficit offerre dotē in l. fin. in iiij. colū. C. de pact. Ad prædicta vide omnino Pau. de cas. in d. l. si dubitetur. in prin. & id quod no.

libus. §. de dam. infect. merito potest agere contra dominum iudicati, ne grauetur bonis probationibus, & nouo iudicio cōtra illos. Item opp. extra gl. de l. statuliberū medio. in prin. & §. illud. §. de statuli. vbi nō fecit perfecte accipientis, & tn̄ dando pro noxa liberatur. Sol. Ibi causa, ex qua sperabat̃ seruū auferri ab eo, cui erat traditus, erat talis quæ habebat cōsummare actionē noxæ, & etiam dominium, vt libertas, quæ sperabatur: sed hic nō erat talis causa, quæ actionem noxæ extingueret: ideo durat actio iudicati. Pro hoc facit. l. prætor. in princip. §. de noxa.

Qvod in diem. Opp. de l. si ita relictum. §. Pegasus. §. de leg. ij. & l. in fideicōmissi. §. cū Pollidius. §. de vsur. Solu. Illud, cū tēpus apponit̃ gratia creditoris. Itē opp. §. de vsufr. leg. l. si vsusfructus mihi in bienniū. Soluit gl. q̄ ibi biennium erat taxatū causa limitandæ obligatiōis, nō causa differendæ solutionis: merito potest agi ante illā diem. Satis est bona ista solutio vel aliter, ibi tēpus nō fuit adiectū obligationi: sed fuit adiectū ad limitandum tēpus quoad vsusfructus durare debebat.

1 ☞ *Partis perceptio, & litis contestatio, non æquiparantur.*

Cvm decem. Bona lex est ista. Et not. † ex hac. l. coniuncta l. si quis stipulatus fuerit decē in melle. in fi. §. eo. q̄ partis perceptio & lit. cōtesta. nō æquiparātur. Simile habetis in l. qui hominē. §. j. §. eo. coniūcta l. si ex duobus. §. j. §. de duob. reis. Cōtra hoc facit l. iij. C. de noua. Sol. Alius casus est diuersam rationem habens. in quo cogita.

Si fideiussor. No. q̄ ratihabitio sequens post liberationem fideiussoris, reconciliat solutionem factam falso procuratori. Sed contra j. rē ra. ha. l. fi. §. fi. Sol. licet fideiussor hic esset liberatus tēpore, tamē reus remanserat obligatus: & sic eo tēpore quo negotiū ratū habitū fuit, poterat rei nomine solui: & ab eo repe. & sic non obstat l. bonorū. j. rē ra. ha.

1 ☞ *Actus medius interueniens facto hominis qui impedit negotium geri, non impedit ratihabitionem retrotrahi.*
2 *Si obligasti primò rem meam, ego secundò alteri obligaui, tertio ratam habeo obligationem primam, quis præferatur: remissiuè.*
Si ex cōcubina habeo filiū, & postea ducam vxorem, ex qua habui filium, & vxore mortua concubinam vxorē duxi: quis erit primogenitus. remittit.

1 Item si ignorans. † Actus medius interueniens facto hominis, qui impediret negotium geri, nō impedit ratihabitionē retrotrahi. h. d. Et est not. casus. Facit ad prædi-
2 cta. §. eo. l. si quis offerenti. † Opp. de l. bonorū. j. rem ra. ha. Sol. vt ibi dicam. Iaco. de Are. inducit hunc §. ad duas q. Primo, si tu obligasti rem meam primo: ego secundo alteri obligaui: tertio ratum habeo obligationem tuam: quis est potior. De hoc dicam. j. rem ra. ha. l. si indebitū. alias incipit, cū indebitum. §. j. vbi gl. tangit hanc q. secundo inducit ad aliā q. Ego habui filiū ex concubina: postea duxi vxorem, ex qua habui filiū: tertio moritur vxor: illam primam concubinam in vxorem duxi mihi: quæro quis tāquam primogenitus præferatur in regno, vel in ducatu: an natus ex concubina, quæ postea effecta est vxor: an natus ex prima vxore. quam q. disputauit Richard. Malū. & postea Io. And. posuit eā in mercu. suis, forte sub c. ratihabitio.

1 ☞ *Per oblationem qua culpa quis liberetur.*

a Qvi decem. [a] Re perēpta post oblationem debitor generis liberatur ope exceptionis: speciei debitor ipso iure. Idem in debitore generis ex causa dotis. h. d. Aduertatis opp. de l. si soluturus. §. eo. Solu. ibi nō fiebat oblatio congruo tēpore, & loco: hic sic. Opp. C. de vsur. l. acceptam. vbi non liberat̃ debitor post oblationē. Solu. ibi res
b oblata [b] nō perijt, sed erat apud debitorem: hic erat perempta. Contra hoc oppo. C. de cōd. inser. l. fi. Gl. dicit, fallit ibi vbi per solā oblationē debitor liberatur. Certa ibi, domini, nō erat debitū sed erat in vim cōditionis soluēdæ: ideo oblatione facta si ille, cui debebat solui, recusauit, habetur cōditio pro impleta: vt l. iure ciuili. §. de cōdi. & demō. j. de reg. iur. l. iure. ille vero, cui debebat solui, actionem nō habebat: vt l. si quis sub cōditione. ff. si quis om. cau. tes. Item opp. de l. si ex legati causa. §. de verb. obli. & l. in seruum. in prin. eo. tit. vbi videtur q̄ debeat liberari ipso iure. Sol. ibi erat species debita:
c hic erat debitum in genere. Sed cōtra hoc [c] oppo. de prin. huius l. versi. & sane ibi: aut nūmos, &c. Plures sol. ponuntur ibi in gl. tene illam q̄ ibi fit speciale fauore dotis: vt quis facilius inuitetur ad offerendū. & ista placet. Vel dic, q̄ ibi erat pecunia debita in specie. hoc nō placet: quia diuinationem cōtinet. Item opp. de l. creditor. j. eod. Solu. vt ibi. Item opp. de l. Celsus. in fi. §. de arb. Sol-
1 ue vt in gl. † Vltimo quero, [d] hic dicitur, si
d ea sine culpa sua perdiderit. quæro p̄ oblationē à qua culpa liberetur quis. Respondeo, si quidem ante oblationē qs tenebat̃ de casu fortuito, vt debitor generis: tunc p̄ illā oblationem ab illo casu fortuito libera-
e tur, & de omni culpa tenet̃ [e]. Casus est hic. Si vero ante oblationem tenebat̃ tantū de culpa: tunc per oblationem liberatur à leui culpa: & solum de dolo, & lata culpa tenetur. Probatur hoc in tex. & gl. §. solu. matri. l. si mora. quod perpetuo tene menti.

1 ☞ *Offerre rem, & per stipulationem promittere, idē est.*
2 *Oblatione facta per alterū quod debitor liberetur.*

Si cum mihi. Stipulatio conditionalis animo nouandi, non tollit effectum moræ. si res erat præsens: alias secus. h. d. & est nota. §. forte
1 non habes hoc alibi. in tex. Nota † ex hac [f]
f l. idem esse, rem offerri, & per stipulationē
2 promitti. † Secundo nota, q̄ alius pro debi-
g tore offerēdo liberat [g] ipsum debitorē sicut si ipsemet debitor obtulisset. & sic est hic casus quæstionis no. C. eo. l. obsignatione. q̄ dixi vobis §. eod. l. solutionem. Facit C. de capti. l. cū postliminij. Vltimo no. distinctionem, quæ hic ponitur in tex. Aut seruus est præsens, aut ignorans, quam nō habes alibi in text. de qua quæstione dixi supra. de nouationi. l. quoties. versicu. vnde Marcellus. & l. si rem. in princip. eod. titu. Oppo. de l. parui. supra de conditio. furti. Gloss. soluit hic vno modo: sed ibi dicit melius. & in gloss. illius l. declaratur iste §. Nam ibi stipu

Bar. in l. iam tamen. §. nunc videamus. j. iudic. sol. Vide Bar. in d. l. si mora. & in d. l. acceptā. Adde q̄ posui in d. §. si quis paratus.

d ¶ Vltimo quæro. Bal. tamē in l. acceptam. in vj. q. C. de vsur. & in l. si mora. j. sol. mat. aliter dicit videlicet q̄ vbi q̄s tenetur in genere offerendo liberatur a duobus, scilicet a casu fortuito, & leuissima culpa, per istum textū, in verbo, culpa: quia in dubio debet intelligi de leui, vt est glo. licet nō allegetur, in l. venditione. ver. de temp. de bo. authori. iudi. poss. sed teneo opin. Bar. per no. in §. per gl. in l. si vt certo. §. commo. ff. cōmo. & in l. j. de æstima. act. dicerē tamen in puncto iuris sustineri posse opi. Bald. quia ratio, quare offerendo speciem quilibet rat̃ a culpa leui, est quia illam oblationem nō recipiendo videtur esse in culpa leui: ideo vna culpa in alia cōpensatur. l. si ambo. de cōpen. secus in leuissima: quia nō debet cōpensari cū leui. Vnde si aliquis tenet̃ de omni culpa, & casu, offerendo, cōstituit alium in leui culpa: & ipse offerens debet liberari a leui, & multo magis a leuissima, q̄ esset minus vt no. idem Bal. in d. l. acceptam. C. de vsuris. neq̄ de lata ad leuē fit cōpēsatio: vt no. gl. in d. l. si mora. & ibi vide Bar. & Bal. in d. l. acceptā. vj. q.

e ¶ Culpa tenet̃. Quid si sola mora est causa, vt quis teneatur de casu: an oblatio liberet ab aliqua culpa vide Bar. in l. fal. legata lege si mora.

f ¶ Si cū mihi. No. ex hac l. Et adde q̄ stipulatio ēt nulla sequens purgat morā p̄cedentē: vt scripsi post Imol. in l. si fort debemus. §. ista vbi Rap. not. Vide simi rationē p̄ Ang. in l. si seruū. §. fi. de verb. obl. p̄ tex. ibi, quem dicit singularem.

g ¶ Offerendo liberat. An si extraneus offert pro debitore, liberetur debitor sicut si ipse offerret. Adde Bald. post glo. in d. l. obsignatione. C. eo. & Bart. & Bald. in l. cū postliminij. C. de cap. & adde qd notat Bald. in l. solennibus. de rei vendi. & in l. arboribus. §. quid tamen. l. de vsufructu.

Universidad de Deusto Biblioteca

stipulatio fuit interposita animo nouandi purè: hic sub coditione. Et ideo hic distinguitur, aut fuit seruus præsens, aut ignorans. Item potest hic intelligi quando stipulatio fuit interposita simpliciter, non animo nouandi. De quo dixi in dicta l. si rem. in princip. de nouat.

Stichum. Iste §. diuiditur in tres partes. Prima loquitur in obligatione alternatiua. Secunda in obligatione generis generalissimi. Tertia in obligatione generis subalterni. Secunda ibi: sed ei. Tertia ibi: at si is, &c. Principium loquitur in obligatione alternatiua. Secundum responsum loquitur in obligatione generis. Contra hoc opponi. de l. Mæuius. §. duobus. ś. de legatis secundo. Glo. dicit, quòd ibi erant duæ causæ lucratiuæ: quia duo hominem in genere legauerunt: hic erat tantùm vna causa lucratiua. Ista solutio est contra text. illius §. Dic ergo quòd hic de æquitate potest solui, de rigore nō: vt ibi. Sed in obligatione alternatiua non liberatur soluendo, neque de rigore, neque de æquitate: vt in principio huius §. Ratio, quia in obligatione alternatiua sunt duæ regulæ impedientes. Vna est, quia vtraque res adijcitur ad obligationem. Et regula est, quòd res, in qua non consistit obligatio non consistit solutio: vt l. si duo rei. ś. de verbo. obliga. Alia regula est de duabus causis lucratiuis, quæ non possunt concurrere circa idem, licet in obligatione generis nihil adijciatur ad obligationem: ideo non est ibi nisi vna regula impediens, scilicet de duabus causis lucratiuis: meritò cōtra illam regulam de æquitate dispensatur, vt hic. Sed contra hoc facit tex. qui dicit, nisi quidem ipsa. & glos. exponit, ego etiam dixi, id est ipso iure. Respondeo, non est incongruum quòd ipso iure liberetur. & de æquitate. Dixi de hoc plenius in dicta l. Mæuius. §. duobus. Venio ad tertium responsum, & oppo. de princ. huius §. Solutio. Dicunt quidam quòd in princ. huius §. seruus ille desijt esse stipulatoris altero iam mortuo: & sic obligatione iam extincta. vnde cōcordat cum vltimo. Et hæc fuit opi. Hugo. quam recitat glos. in princi. huius §. Alij dicunt quòd in isto tertio responso, illi duo sunt mortui ante stipulationem interpositam. Sed, vt gl. dicit, illud videtur cōtra tex. Soluamus ergo sic: Principium loquitur in obligatione alternatiua. finis in obligatione generis subalterni, in qua nullum adijcitur ad obligationem: sicut in obligatione generis generalissimi: vt ś. dixi. & ideo in qualibet cadit solutio. Et hanc solutionem videtur hic ponere glo. in fi. Azo. quæ solutio est bona, licet cōtra videatur dicere gl. in l. Stichum. in princ. ś. de verb. obli.

Qui hominem. Qui soluit rem, quam habere creditori non licet, nō liberatur: secus si habere sibi licet, quamuis vilem. hoc dicit. Oppo. ad fi. de l. legato generaliter. ś. de leg. j. & quod ibi not. Sol. quod dicit vespertilionem, aut turpem: intellige de persona vili, non autem vilissima, ita quod haberi non expediat: tunc enim non liberaretur talem soluendo: vt no. in l. contraria.

1 ☞ *Qui debet par caponum, debet dare viuos.*

a **Promissor.** [a] Per istum tex. determinat Gul. de Cug. q̄ si tu debes mihi dare omni anno vnum par
1 caponum, † quòd debes dare viuos: nec liberaris dando mortuos. Tales enim debes dare, quòd possum ad libertatem producere eos. Ita determinat per hunc §. Gul. in l. quod te. ś. si cer. pet.

73.

QB triginta. Pecuniam redactam ex venditione pignoris, potest creditor in quam causam vult conuertere. hoc dicit. Opp. de l. in his. & de l. magis. ś. eo. cum suis cōcor. Dicit glos. ibi debebatur ex vna causa tantum. Tu dic quòd contraria loquuntur in pecunia soluta: hic in pecunia soluta ex venditione pignoris redacta: vt l. in his. §. Imperator. eo. titu.

74.

ID quod poenæ. Oppo. de l. prædia. ś. de actio. emp. & pro socio. l. si quis à socio. & l. apud Celsum. §. Labeo. ś. de doli excep. Sol. id quod hic dicitur, id quod pœnæ nomine, intelligo de pœna legali: & sic non obstat cōtraria & probatur hæc lect. ś. de pign. act. l. si pigno. & j. de fur. l. si debitor. Secundo modo potest intelligi de pœna conuentionali: & tunc dic, q̄ fuit dictum rato manente pacto: nec obstant contraria,

1 ☞ *Cessio actionis facta post solutionem non valet.*

2 *Paria sunt aliquid fieri ab initio, uel fieri ex postfacto si ab initio præcesserit pactum de faciendo.*

3 *Obligatio plurium mandatorum, vel fideiussorum non dicitur vna: & unus soluens non uidetur soluere contemplatione alterius: & non perimit omnem obligationem: secus in pluribus correis, uel tutoribus.*

4 *Quando plures sunt obligati, & unus soluit, an actio post solutionem possit contra alios cedi.*

5 *Cessio an sit facienda inter plures obligatos, quod sic: & si renunciatum sit beneficio diuisionis, unus ex pluribus obligatis conuentus dolo proprio, non habet beneficium cessionis.*

Idem si propria culpa.

Cessio non fit inter plures obligatos, si est huic beneficio cessionis renunciatum.

Idem si sunt plures correi ex causa mere lucratiua.

6 *Cessio quando fit facienda inter plures obligatos, quo iure fieri debeat, & quo iure petatur.*

7 *Cessio quando fit inter plures tutores, in quantum fieri debeat.*

8 *Cessio si facienda sit inter plures reos: in quantum fieri debeat.*

9 *Cessio inter plures fideiussores, an fieri debeat insolidum, uel pro parte.*

10 *Si ex tribus correis, uel tutoribus, uel fideiussoribus, unus soluit insolidum, quod cessio fiat insolidum pro duabus partibus cæterorum.*

11 *Ille, cui est facta cessio contra alios correos insolidū, si agit cōtra unum insolidum ex actione cessa, tenetur ille cedere actionem sibi cessam contra alium.*

12 *Cessio quando fieri debet, quæ actio cedatur.*

13 *Solennitas de qua in l. per diuersas. C. man. & in l. ab Anastasio. quod non habeat locum in hac cessione.*

14 *Creditor quando actionē cedere non potest, quid agendum, remistuè,*

a ¶ Promissor. Adde Bar. in l. j. in fin. ś. si quadru. pau. fe. dica. & vide Bart. in d. l. quod air.

b ¶ Modestinus. actionis cessio. Hic habes materiā cessionis, et modū cōsequēdi cessionē post solutionē vide p Ang. in l. cū is q. ś. de fideiusso.

76.

MOdestinus. Non valet cessio facta post solutionem contra correū pariter obligatum, nisi pactū de cedendo præcesserit. h. d. Et diuidit in partes duas. Primo quādo cessio fit post solutionē nullo præcedente pacto. Secūdò quando antè vel post fit præcedente pa-
1 cto. Secūda ibi: qd̄ si ante. † Nota post solutionē nō valet actio-
b nis cessio. [b] Secundò nota q̄ paria sunt, aliqd ab initio fieri, vel
2 fieri ex post facto, si ab initio pactū de faciēdo præcesserit. † Op. & videt q̄ tutor habeat contra tutorē actionem, sine aliqua cessione etiā post solutionē: vt l. j. §. nunc tractemus. ś. de tut. & ra. dist. So. concedo. Oppo. q̄ vtilē habet à lege, non autē sibi pōt cedi à debitore. Vide gl. quæ incipit, scilicet actori. & quod dicit in rem vtilem: dic, i. actionem vtilem. Est enim hæc glos. corrupta vitio scriptoris. Op. q̄ ex interuallo possit fieri cessio: vt l. si minoris. ś. de admi. tu. Sol. ibi fuit actum tempore solutionis qd̄ cederet. & ita concor. cū ista. Sed hoc est diuinare. Quare dicas, q̄ ibi loquit de duobus dispariter obligatis. Nam vnus tenebat, quia gesserat tutelā: alius, quia gesserat curā. Hic verò ambo, qa tutelā gesserant. Hæc solu. no. in gl. j. eo. l. Stichum aut Pamphilum. §. si mandauero. & est vera solu. Secundò op. de l. Stichum. §. si mandato. j. eo. Sol. ibi soluit pro sua obligatione tm̄: & hoc cōstabat. Ista est vera sol. sed est diuinare. Vel ibi actum fuit de cedendo. Certè & hoc diuinare est. Dic ergo vt no. in contrario: quia ibi loquit in pluribus dispariter obligatis: sed hic erant obligati pariter, & vna actione. Itē op. de l. dns Sticho. ś. de pecu. legа. in prin. sol. dicit gl. Soluitur eisdem modis. Tu dic q̄ hic loqtur de duobus pariter obligatis: ibi loquitur de duobus, quorum vnus erat obligatus, alius nō: sed ex alia actione soluebat: vt puta causa conditionis implēdæ. Vel si diceres ambos obligatos, erant obligati dispariter. Itē op. de l. alterius. ś. de tu. & ra. dis. So. eodem modo, q̄ ibi loquitur in dispariter obligatis. Item opp. de l. Papinianus. ś. manda. Sol. dicit gl. ibi loquitur in mādatoribus vel fideiussoribus: in quibus dic vt ibi. hic loquit in pluribus tu-
3 toribus & correis, q̄ tenent principaliter. Certè ibi gl. † in oibus membris dicit verū, pręterq̄ in vno, in eo qd̄ dicit, q̄ mandator, vel fideiussor soluendo simpliciter perimit omnem obligationē, adeo q̄ non pōt fieri cessio: non dicit verum, per l. cū is. ś. de fideiusso. non violando literam. & per. l. si filius. ś. de in rē verso. Ratio diuersitatis est: quia plurium tutorum, & correorum vna videtur obligatio, licet verè sint plures: vt ś. de duo reis. l. iij. in fin. & l. eadem. §. fi. eo. ti. sed plurium mandatorum, vel fideiussorū, non dicitur vna obligatio nec vnus soluens videtur contemplatione alterius soluere: vt ś. de fideiussorib. l. vt fideiussor. & ibi dixi. & hoc tenent cōmuniter omnes docto. Item oppo. de l. si res obligata. in fi. ś. de leg. j. Dicit gl. ibi fuit facta cessio ante solutionem. Sed istud est contra illum tex. ideo dicas q̄ ibi loquit ī duobus reis, quorū vnus erat obligatus, alius nō, sed soluebat causa liberandæ & retinendę rei suę: sed hic loquit in pluribus pariter

Universidad de Deusto
Biblioteca

obligatis. Pro declaratione igitur materiæ
4 †Dy. posuit hic vnam distinctionem suam
bonã. Tu tamen magis perfecte, & magis
late dic, aut soluẽs soluit noĩe illius, contra
quem fit cessio, aut illius & alterius: & tunc
cessio est inutilis, siue fiat ante solutionem,
siue in ipsa solutione, siue post ipsam solu-
tionem interueniente pacto, vel non: quia
per solutionem tollitur omnis obligatio: vt
Insti. qui. mo. tol. ob in prin. & d. l. Papin. §.
mã. & hic in prin. Aut soluit noĩe ipsius sol
a uentis [a] tm̃, & hoc constat: & tunc valet ces
sio facta post solutionem nullo interueniẽ-
te pacto: quia actiones cõpetentes contra
debitores principales nõ extinguuntur: vt
l. Stichum. §. si mandato. j. eo. & d. l. Papin.
Si vero dubitat̃ cuius nomine sciuerit: tũc
b aut loquimur [b] in pluribus obligatis princi
paliter, aut in pluribus, quorum vnus obli-
ligatus est pricipaliter, alius accessorie: aut
in pluribus obligatis tantũ accessorie: aut
in pluribus, quorũ vnus est obligatus, alius
non, sed ex alia causa soluit. Prio casu, aut
plures sunt obligati principaliter eadẽ spe-
cie actionis, & ex eodem cõtractu, vel qua
si, vt plures tutores, & correi: & in his serua
distinctionẽ istius legis: Aut cessio fit ante
solutionem, vel in ipsa solutione, vel post
incontinenti, vel ex interuallo præceden-
te pacto facto: & valet cessio, vt hic. Aut
fit ex interuallo nõ præcedente pacto: & non valet: quia in dubio
præsumit̃ soluere pro tota obligatione: vt hic in princ. Aut sunt
obligati dispariter: quia vnus vna actione, alius alia actione, vel
vnus ex vno quasi cõtractu, alius ex alio: tunc in dubio præsu-
mit̃ soluere pro obligatione sua: & valeret cessio statim post solu
tionem: vt l. si minoris. ff. de admin. tu. & l. alterius. ff. de tut. & ra.
dist. Secundo casu, qñ loquimur in pluribus, quorum vnus est
obligatus principaliter, alius accessorie: & in dubio videtur vel-
le obligatus accessorie, pro obligatione sua soluere: vt j. eo l. Sti-
chum. §. si mandato. & ff. de in rem verso. l. si filius. & d. l. Papinia
nus. ff. man. & ideo cessio posset etiam fieri ex post facto: princi-
palis vero soluẽs, videt̃ soluere pro tota obligatione: vt l. cũ qs.
§. de peculio. ff. e. Tertio casu, quando loquimur de pluribus obli-
gatis accessorie, soluẽs in dubio videt̃ soluere ꝓ sua obligatiõe
& ideo cessio potest sibi fieri ex interuallo: vt d. l. Papinianus. ff.
man. & ff. de fideiuss. l. cũ is. nõ violãdo literam. Quarto casu, qñ
sunt plures quorũ vnus est obligatus, alius non: sed ex aliqua cã
soluit tũc idem, quia pro cã sua, & ad eum pertinente videt̃ solue
re in dubio vt l. & magis. ff. eo. & ideo ẽt ex post facto potest fieri
sibi cessio: vt l. dñs Sticho. in prin. ff. de pec. leg. & l. si res obligata
in fi. ff. de leg. j. Expediuimus primã gl. quæ tangit contraria: ve-
niamus ad qõnes. Et hic habemus videre primo, an inter prædi-
ctos debeat fieri cessio. Secũdo, quo iure debeat fieri cessio. Ter-
tio, qñ debeat fieri cessio. Quartò, in quantũ est facienda cessio.
5 Quintò, quarũ actionũ. Sextò, quid si cessio non põt fieri. † Pri-
mo casu, quæro an cessio sit facienda? Quædã gl. in l. vñ quærit̃.
in fi. ff. cõmo. dicit, ꝙ si est renunciatũ bñficio diuisionis, non põt
peti cessio. Doc. istam gl. reprehendũt. Nã qui renunciat vni bñ
ficio, nõ videt̃ renunciare alij: vt l. si domus. ff. de serui. vrb. prę. iõ
qui renũciat bñficio diuisionis, nõ per hoc videt̃ renũciare bene
ficio cessionis. Prętera, ego ꝓbo: Inter correos nõ erat olim bñ
neficiũ diuisionis: & tñ vnus postulat cessionẽ cõtra aliũ: vt no.
in. l. j. C. de duob. re. Vñ dicendũ est, ꝙ inter prędictos est facien-
da cessio: vt hic, & l. si fideiussoribus. ff. de fideiuss. & l. Stichum. §. si
mandato. j. e. & C. de fideiuss. l. ij. & l. cũ alter. cũ multis si. quas ll.
alleg. j. in alijs qõnibus. Fallit si conueniat̃ ex dolo proprio, vel
cõmuni: vt l. si plures. ff. de ami. tut. Secundò fallit si vnus conue-
niat̃ ex propria culpa: vt l. vnde quærit̃. ff. cõmo. Tertiò fallit, si es
set huic bñficio renunciatũ. vt l. si quis in cõscribẽdo. C. de pac.
& est expressum secundum vnã lect. in l. si stipulatus. §. j. ff. de fi-
deiuss. Quartò fallit, si sunt plures correi ex causa mere lucratiua
6 vt l. in l. falcid. hoc esse seruandum. ff. ad l. fal. & j. dicam. † Secũ-
c do quæro, vtrum de iure debeat fieri: & quo iure [c] debeat fieri: &
quo iure petatur. Dy. dicit hic. Aut inter eũ qui postulat cessio-
nem, & eum, à quo postulatur, procedit aliquis contractus, vel
quasi, ex quo possit creditor obligari soluenti: & agit̃ ex illo: vt l.
Stichũ. §. si mandato. j. eo. alias autem postulabit̃ officio iudicis:
vt j. de iure fis. l. in fraudẽ. §. qui pro alio. & ff. de leg. j. l. si res obli-
gata. in fi. Ita etiam refert Cy. C. de fideiusso. l. cũ alter. Tu vero
dic clarius: Quandoq; cessio postulatur ante solutionem: qñq;
post. Primo casu, aut hoc petitur à creditore agente ad suum de-
bitũ: & petitur ope exceptionis: vt l. si fideiussores. §. fi. ff. de fide-
iuss. Aut petitur à creditore nõ agente: & tunc petit̃ officio iudi-
cis, vel condictiõe ex l. fideiuss. ff. de fideiusso. Aut petit̃ hoc post
solutionem, in casibus, in quibus põt peti, vt dictum est: & tunc
aut præcessit aliquis contractus, ex quo creditor posset obliga-
ri soluendo, & illo põt agi, vt l. Stichum. §. si mandato. j. eo. Aut
talis contractus non præcessit: & tunc, aut illud, ꝙ soluebat̃, cõ-
sistebat in pecunia numerata, aut in alia specie, vel quãtitate. Pri
mo casu, poterit agi actione ex empto: qa emisse videtur illas a-
ctiones: vt hic in fin. & l. cum is. ff. de fideiuss. & l. si dubitetur. in
prin. eo. tit. Si vero cõsistebat in alia re: tunc non potest esse em-
ptio, sed erit quidam contractus innominatus: & ideo puto qđ
possit agi actione præscriptis verbis: vt l. j. §. si quis seruum. ff. de-
positi. Posset etiam hoc casu condici illud qđ est solutũ cum sit
solutum ob certã cãm, quæ non est secuta. Pro hoc habuistis gl.
in d. l. cum is. ff. de fideiuss. Et prædicta vera, quando loquimur in
plurib⁹ obligatis principaliter, vel accessorie, nõ curo: sed qñ est
vnus tantũ obligatus, sed alter non, qui tamen soluit ex aliqua
causa: tunc illi officiũ iudicis cõpeteret, vt sibi cessio fieret: vt d. l.
si res obligata. in fin. ff. de leg. j. & l. in fraudem. §. qui pro alio. j. de
iure fis. Prædicta omnia habent locum in casu præsentis. l. quan-
do soluens postulabat sibi fieri cessionem contra alium. Alias au-
tem ex diuersis causis, & contractibus cessiones postulantur, vt
l. is qui in puteum. §. si postea. ff. ꝙ vi aut clam. & l. quod sæpe. §.
si res. ff. de contrah. emp. Et sequitur etiam quis quandoq; cessio
nem per quandam consequentiã: vt l. cum quis. §. si debitorem. j.
eo. & l. si vendidero. §. si Titius. j. de fur. sed non est nostra mate-
ria. Tertio quæro, quando debeatur fieri cessio. Respondeo, vt
apparet ex his quæ dixi circa contraria. Quarto quæro, in quan-
tum est facienda cessio. Istam quæstionem disputat hic glo. & in
l. j. C. de duob. re. & l. si plures. ff. de admi. tu. Quidã faciunt diffe-
rentiam inter tutores ex vna parte, quibus debet fieri cessio pro
parte. Ratio. quia vnus habet actionẽ contra alium, vt dictũ est,
& plures correos ex alia parte, quibus debet fieri cessio insolidũ.
Sed gl. dicit, hoc nihil est verum dicit, quia etiã correis datur a-
ctio sine cessione inuicem: vt C. de duo. reis. l. j. & ibi no. p gl. Est
ergo eadem ratio, quæ est in pluribus tutoribus. Alibi dicit gl.
Aut est renũciatũ beneficio diuisionis: & debet fieri cessio inso-
lidum. Aut non est renunciatum: & debet fieri cessio pro parte.
Ita no. in l. si plures. supra de admi. tut. quam gl. Dy. reprehendit
prout loquitur in pluribus tutoribus, vel in pluribus correis. Nã
cũ vnus habeat actionem contra alium ꝓ parte sua non posset
agere insolidum cõtra eum: quia posset sibi conuentus obijcere
quomodo petis à me solidum qa si soluissem à te possem repete-
re partem: vt l. dolo. supra de doli except. & ita loquitur lex, cum
cum pupillus. supra de tuto. & ra. di. & d. l. si plures. supra de ad-
minis. tuto. Sed in pluribus fideiusso. Dyn. approbat illam gloss.
quia vnus non habet actionem contra alium: vt l. vt fideiussor su-
pra de fideiussor. Cyn. C. de duob. reis. l. j. dicit, quod etiam in fi-
deiusso. forte illa glo. non bene dicit. nec dicit plus. & verum di-
cit: vt j. dicam. Alia est opin. Io. quæ communiter per glo. tenet,
quod pro parte tantum cessio fiat: vt hac gl. per l. alle. in ea. doc.
tamen. C. de duobus reis. l. j. distinguũt circa hoc tamen quia im-
perfecte distinguunt: ideo ego examinabo hanc qõ. per tres quę
stiones. Prima in quãtum cedatur vni ex pluribus tutoribus. Se-
cunda in quantum vni ex pluribus correis. Tertia, in quantum
7 vni ex pluribus fideiuss. vel mandatoribus. † Circa primum [d] aut
d conuenitur ex dolo proprio, vel communi: tunc non debet fieri
cessio in aliquo: vt l. si plures. ff. de admi. tuto. Aut conuenitur ex
culpa: & tunc aut ex culpa propria tantum: & in nullo fit cessio.
Aut ex culpa alterius tantum: & in totum fit cessio. Aut ex cul-
pa communi: & fit cessio pro ea parte quæ contingit contutorẽ
tantum: vt ff. cõmo. l. vnde quæritur. & l. si plures. supra de admi.
tuto.

a ¶ Ipsius soluentis. Sed an tũc fideiussor possit agere mãdati contra reũ, Bal. ꝗ sic. i. l. pro ea. in ij. colũ. C. mandati.

b ¶ Aut loquimur. an qs ꝑsumatur soluere noĩe ꝓprio. vide qđ no. Bart. i l. si pœnæ. §. quãuis. ff. de con. si. inde. & vide ẽt in l. j. §. nũciatio. de oper. no. nũ. i ꝓposito gl. in l. Pap. ff. man. ꝗ est melior de iure, scdm Bal. i l. j. i ij. co. C. de act. & ob. & ibi posuit duo verba ad illã gl. ibi i vers. ij. op. quod ipse subdit.

c ¶ Quo iure. Sed an fideiussor, ꝗ soluit pro cõdẽnato possit petere ab eo, cui soluit, vt caueat de conseruãdo ipsum fideiussorẽ indemnẽ. vide Bal. i l. cũ cont. C. d sentẽ. & iter. l. cũ vẽdente. C. vbi causæ fis. in iiij. col. ver. iiij. q̃ro in quãtũ est. Vide gl no. in l. j. i fi. C. ad legẽ Rho. de iac.

d ¶ Circa primũ. Itẽ no. Bar. & Bal. i l. j. C. de trãsa. post Cy.

Universidad de Deusto Biblioteca

tuto. & l. cum pupillus, supra de tutel. & rati. distrahend. Facit l. cum possessor. infra de censi. & l. quæsitum §. de peculio. & ad
8 le. Rhodiam de iac. l. j. & ij. §. æquissimum. † Circa secundum, scilicet circa duos reos: dic, aut ipsi sunt obligati ex mera liberta-
re: quia nihil ad eos pro illa obligatione peruenit: & tunc in illo fit cessio, nisi sint socij: vt l. in lege Falcidia hoc esse seruandum supra, ad legem Falcidiam per quam l. tenet hoc Guli. Aut sunt obligati ex alia causa: & tunc aut sunt plures correi ex cõtractu, vel quasi, in quo venit dolus vel culpa: & de illa obligatione tra ctatur: & tunc idem dic quod supra proximè dixi in pluribus tu toribus. Aut sunt obligati aliàs, vt puta: quia acceperunt pecu niam mutuo, vel quia promiserunt ex causa emptionis, vel simi li: & sic de tali obligatione primitiua tractatur, non de ea, quæ descendit ratione doli, vel culpæ: & tunc aut negotium pertinet in totum ad conuentum: & in nullo fit cessio. Aut in totum ad alium correum: & in totum fit cessio. Aut pertinet ad vtrosque communiter & fit cessio tantùm pro illa parte, pro qua pertinet tantùm ad illum correum, per leges supra allegatas. & per id quod not. in glos. in l. vir vxori. §. fina. supra ad Velleianum. & quod dixi vobis in l. reos. in principio supra, de duobus reis. re probata in omnibus prædictis distinctione glos. posita in dicta l. si plures. videlicet an sit renunciatum beneficio diuisionis vel
9 non, per rationem Dyn. suprà dictam. † Circa tertium casum, scilicet circa plures fideiussores. Dynus tenet illam distinctio nem, scilicet si est renunciatum beneficio, fit cessio insolidum: aliàs pro parte. Puto quòd ista dictio non sit vera. Nam posito quòd beneficio diuisionis sit renunciatum, si opinio Dyni es set vera, ista actio, quam creditor habet contra fideiusso. habe ret in se illud onus annexum, quòd actionem insolidum renere tur cedere contra alios. Cùm ergo ista causa transiret ad fideius so. cui facta esset cessio: vt l. Pomponius. §. cùm quis. de acqui renda possessione. & l. apud Celsum. §. de authoris. & quod ibi nota. de doli exceptio. Si igitur fideiussor ageret ex actione sibi cessa insolidum contra alium fideiussorem, diceret iste secundò conuentus, cedas mihi actiones insolidum contra alios: & sic haberet necesse cedere cõtra seipsum: & sic peteret pro parte sua quod redditurus esset: contra l. dolo facit. supra, de doli exceptio. Et sic est eadem ratio in pluribus fideiussoribus, quæ est in plu ribus tutoribus. Dico ergo quòd fideiussori contra principalem ceditur insolidum: contra fideiussorem verò fit cessio pro parte fideiussoris, vt dicam infra proxi. Quod hoc sit idem in fideius soribus, quod in tutoribus quasi, tenet glossa in dicta l. cùm is.
10 & l. cum fideiubeat. supra de fideiussori. † Quæro, iuxta hoc pone, quòd sunt tres rei, vel tres tutores, vel fideiussores. & vnus soluit insolidum: an saltem pro duabus partibus cæterorum fiat cessio insolidum? Glos. quæ est hic, dicit quòd sic, & bene. Et est ratio, quia tale ius debet cedere, quale est apud eum: vt l. Stichum §. penultimo. infra eodem, & l. ij. C. de fideiussoribus. & hoc etiam tenet gl. & Cyn. ibidem. C. de duobus reis. l. prima. Attamen Iaco. de Are. hoc intelligit, quando alij duo sunt solu endo. Nam si alter eorum soluendo non esset: tunc deberet in uicem periculum communicari: argumẽ. l. verum. §. si cum tres. supra pro socio. & l. si plures. supra de administra. tuto. secũdum intellectum Azo. Ita etiam tenet Oldra. & Cy. tangit in l. ij. C.
11 de duobus reis. † Sed quæro, quando ille, cui facta est cessio contra alios duos insolidum, agit contra vnum insolidum ex ac tione cessa, an debeat illi actio sibi cessa cedi cõtra alium. Dicit Dy. ꝙ sic: quia etiam vtilis cessa potest cedi: vt s. ad Trebel. l. j. §. de illo. & l. ex asse. & ibi not. eodem titu. & l. emptor. & ibi nota.
a C. de hæreditate vel act. vendi. Quæro quinto[a] quæ actio de
12 beat cedi? † Respondeo, personalis, & hypothecaria cõtra prin cipalem, & cõtra fideiussorem. C. de fideiuss. l. ij. & l. cum alter. & supra de fideiuss. l. fideiussoribus. & l. cùm is. Item debet cedere officium iudicis, quod cedi potest: vt l. si minoris. §. de admini stra. tut. & l. quod si minor. §. fina. §. de min. Idem puto ꝙ debeat cedere naturalem obligationẽ tantũ, si illam solam habet: quia
13 cedi pōt: vt l. si eius. §. ad Treb. Sed quæro, iuxta p̄dicta, † an in hac cessione requirantur illæ solẽnitates, quæ ponuntur in l. per diuersas. & in l. ab Anastasio. C. man. Rñ. nõ, vt expressè di
14 citur in tex. in d. l. per diuersas. Sexto † quæro, quid si creditor dictas actiones non potest cedere? Respondeo vt plenè dixi in dicta l. si stipulatus. §. si ex duobus. §. de fideiuss. Non sunt alia.

1 *Solutio non reconciliatur commistione numorum, qñ sunt excepti mala fide.* 73.

SIalieni. Commistione numorum reconciliatur solutio. h. d. Opp. ꝙ mistione non efficiantur recipientes: vt. l. idẽ Pompo. si frumentũ. §. de rei vend. & Inst. de re. diui. §. ꝙ si frumentũ. Sol. speciale est ꝙ in numis propter singularia præcepta: vt l. singularia §. si
1 cer. pet. † Quero, hic loquitur qñ bona fide accepit: quid si accepit mala fide? Rñ. commistione non recõciliari solutionem, ne dominium sibi acquiri: argument. l. de eo. §. si quis. §. ad exhiben. & l. rogasti. in fi. §. si certum petatur & l. sed & si pater. in fin. §. ad Macedo. 79.

PEcuniam. Per aspectum q̃ritur dominium rei solutæ. hoc dicit. 30.

PRout quisque. Quælibet obligatio dissoluitur eo modo quo ligatur. h. d. Op. de l. sicut. & l. in omnibus. §. eo. Sol. quod hic dicitur, potest dissolui: nõ negat quin & alijs modis possit dissolui: vt puta confusione vel alijs modis.

1 *Solutio, quæ confertur in personam adiecti, est facti merè: & ideo hæredi eius solui non potest.* 31.

SIstipulatus. Hæres adiecti nõ potest solutionem recipere. h. d. Quero, q̃ est rõ. Dicũt quidam, ꝙ morte adiecti videtur reuocatũ mandatũ. qd̃ gl. reprehendit,
b & bene: vt habes ī gl.[b] Dic ergo, ꝙ ratio est
1 ista † quia solutio prout in persona adiecti confert, est merè facti: ideo ad hæredem nõ transit: vt l. qui hæredi. in princ. §. de condi. & demon. Dixi in l. eum qui. §. qui sibi. §. de verbo oblig t o.

c Si lancem. [c] Res in liuidua quo ad solutionẽ, p̄t quibusdã ex hæredibus solui, mandato iudicis h. d. Et est pulcher casus & mẽti tenẽdus. Quidam dicũt p̄ hunc text. ꝙ actio depositi nõ nascitur, nisi dolo cõmisso. Sed gl. dicit, & melius, ꝙ obligatio & actio ad rei restitũẽ statim nascitur facto deposito: sed actio ratione doli non oritur, nisi dolo commisso. Quod dic vt habes in glos.

1 *Procurator censetur reuocatus, si post mandatum effectus est ribaldus.* 32.

d SIcum Cornelius. [d] Pactum de soluendo tertio ex iter uallo appositũ idem operat ꝙ simplex mandatum. h. d. singularis lex et menti tenenda,
e quam nescio alibi. No. tex. ibi: nec eãm[e] habuisse, &c. Not. ꝙ dixi in summario. Facit ad hoc §. de do. l. hoc iure. §. si quis dederit. Opp. §. eod. l. vero procuratori. Sol. Aliud in edicto tempore stipulationis contractæ, aliud in isto pacto ex interuallo apposito. quod dic vt dixi in d. §. si quis dederit. Item oppo. §. de iure dot. l. ij. & l. cum maritus. §. fi. §. de pact. do. Sol. ibi ille cui debebat solui fuit stipulatus: hic secus. Vltimo ex hac l. nota duo. Primo habes hic casum qõ. nota. §. de pact. l. j. quod si promittis quod mihi dabis, illi tertio nullum ius quæritur.[f]
1 Item † per fin. huius legis determinat Dy. & alij doc. quod si post mandatum factum

Oo iij

a ¶ Quinto quæro. Vide quę dixi post bar. in l. per diuersas. C. mandati.

b ¶ Habes in gl. Adde gl. & doc. in l. j. §. fi. C. de anna. excep.

c ¶ Si stipulatus. §. fi. Lãc. Istum tex. tenementi singulr in fin. ad id ꝙ no. Bal. p illum tex. in auth. dos data. C. de dona. ante nup. de depositario, q in iudicio fecit inqrere deponentẽ, cũ vellet ei restituere depositũ, vtrũ expẽse facte in iudicio debeãt restitui depositario. vbi dixit ꝙ sic. Et facit ꝙ nota. Bart. ī l. si reus paratus. §. de peur. scõm Imo. hic, & oẽs: sed Bal. ī auth. cõtra qui ꝓpriã. §. fi. de nõ nupe. tenet ꝙ si in pria citatiõe cõfiteat, reus nõ cõdẽnat in expensis: vt ibi patet ī corpore. Ad ꝙ vide no. p Bal. ī l. nõ ignorat. C. de fructu. & lit expen.

d ¶ Si cũ Cornelius. Limita hãc l. scõm Io. And. ī addi. Spe. in tit. de deposito. in rubrica, nisi creditor iã acceptauit illũ debitorẽ: qa tũc nõ potest mãdãs illud mãdatũ reuocare, per l. si ego §. do neg. gest. Adde ꝙ idem tenet Pau. de Cas. hic. Ange. & Alex. in l. qui vsũfructũ. §. de ver. obl. Bal. in l. fi. C. de noua.

e ¶ Ibi nec cãm. Not. ꝙ pactũ inutile opatur idem ꝙ simplex mãdatũ. ꝙ no. scõm Bal. in l. pen. in vna col. C. de ac. & obl. Sed cõtra illum tex. Bal. in l. ij. C. de cõtrahẽ. & cõmit. stip. inducit illũ text. ad de Bart. in lege si cũ fundũ. de pac. Et ad hanc legẽ vide omnino. Bar. in d. l. j. §. de pact. hic alleg. & tex. in l. si cũ pec. C. de contrahẽ. & commit. stip.

POMATES.

f ¶ Ius quærit. Vide Fel. in c. ceterũ. col. xv. de rescri. & Alex. cõs. xviij. ad fin. vol. ij. vide ibi doct. & intellige ꝙ illi tertio nullũ ius quærit sed videt ir adiectus ad recipiendum solutionẽ. vt per alex. cõsi. xcv. vol. iij. & ibi ponit per quæ verba videatur quis magis adiectus ad recipiendũ solutionẽ, q̃ sibi aliqua quæratur obligatio: & ibi ponit an possit renouare sine nouo mandato eius, cui quæsita est obligatio, nec aliud facere exemplificãdo vt ibi per eum.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Vel inimicus. Ad de Bal. & Imo. in l. qui ita. §. q sibi. ī. de verb. oblig. & oīno Bar. in l. in cōfirmādo. ī. de confir. tuto. Bar. in l. falsus. C. de fur. Bal. in l. mandatū. & in l. cū mandati. C. mādati. et Bal. in l. pater. §. fi. ī. de testa. tu. & ibi Cy. & Bal. & facit q̄ no. in c. j. de procu. lib. vj. & Bar. in l. liberto. §. Largius. ī. de annu. leg. Et limita nisi debitor habeat facultatē soluēdi dño vnū. & ꝓcuratori seu adiecto aliud: qm̄ p mutationē status in personā ꝓcuratoris vel adiecti, nō intelligit̄ mutata voluntas dñi: & sic nec potestas soluendi illi. Casus ē notabilis ī l. Stichū. in §. vsufructu. vbi hoc no. Ange. ī. eo. Et dicēt vt habes post Bar. ī. eo. in l. cū qs. & q̄ dixi in d. §. qui sibi. & ad Bar. hic p istū text. adde Bal. ī d. l. pr̄. vbi istud itelligit̄ esse verū quo ad debitores sciētes cōditionē deterioratam: sed qd si effectus fuerit furiosus? Idē dicas secūdū Bal. in l. j. in vl ti. colū. C. de sen. & adde q̄ si mutat statū incōpatibilē mandato, vel in quo pōt dñs minusq̄ prius reuocaī mādatū, secundū Bal. in d. l. mādatum. in vj. col. & ibi ponit multos casus.

b ¶ Hoc iure. Iaco. de Aret. Itē cū Barto. cuius opi. est verior. tenet Bal. in l. falsus. in ij. colū. C de furt. & in l. j. ī. qui. res iu. nō no. in l. q̄ quis in prin. C. de pc. & in l. nā & nocere. et ibi Ang. ī. de pac. Et ad de tex. in l. solutū. §. solutā. ī. de pig. act. & no. in l. fideicōmissa. §. fi rē. ff. de leg. iij. Contrarium tenuit Spe. in tit. de ꝓcu. §. vtaūt. versi. verum ad euitādas. per tex. & glo. in d. l. iij. sed opi. Bar. est verior. & facit l. verbū exactæ. de verb. signi. & vide Bald. in l. itē magistris. in lectura antiqua. ī. de pactis. & ibi Alex. Et adde q̄ exigere ēt verificaī in spōte soluēte: vt in d. l. si cū dotē. §. si post. sol. mat. vide ibi Imo. & videbar. in l. j. ī vl. colū. C. de sententijs. & hāc. l. limita nisi procurator habeat liberā administrationē illius causæ: quia tunc poterit trāsigere, & fortius solutionē recipere: vt in cap. qui ad agēdum. de ꝓcurat. lib. vj. in fin. Secus si in procurator est factus quidam ribaldus vel
a ininsicus[a], vel alias cōditionē mutauit in deterius: q̄ videtur eo ipso reuocatū mandatū: vt hic, & l. cū quis. in prin. §. eo. titu. Et hoc tenet Cyn. C. de fur. l. falsus. in prima quæstione.

SI tuo seruo. Qui soluit debitū naturaliter tantū, non repetit. h. d. 84.

EGisti. Opp. de l. cū quis. §. de peculio. §. eo. Sol. Intellige principiū huius legis q̄ lis pēdet, vel absolutus est dominus: qa in peculio nihil erat: vel soluit certā partē non sufficientē ad debitū, Secus si soluisset totum, vt in contrario. 85.

SOlidum. Ibi non minus quātitate, q̄ die. dic ideo si offeratur post diē, nō teneor recipere sine interesse, secūdum Iac. de Are.

1 *Procuratori litis solui non potest, nisi aliter esset generalis. nu. 3.*
2 *Procurator constitutus ad exigendum, quando possit solutionem recipere.*
3 *Procurator ad lites quod habeat actionem iudicati directam, & dominus vtilem sine cessione. Item habet actionem iudicati, si habet mandatum generale.*
Tutor habet administrationem generalem, etiam ad lites.
4 *Procurator ad lites potest executionem sententiæ, in qua fuit procurator, petere, si in mandato dicitur, ad lites præsentes, & futuras, non virtute simplicis mandati.*
Procurator ad lites simpliciter cōstitutus, potest petere executionem sententiæ ante mandatum latæ.
5 *Forma libelli quando procurator ad agendum constitutus, non ad solutionem recipiendam agit.* 86.

HOc iure. Procuratori litis non pōt solui, nisi ad hoc datus sit. h. d. not. lex. Not.
1 q̄ †procuratori litis nō pōt solui. Simile in l. sed si tantū. §. de pactis. Secundo nota q̄ procuratori non datur actio iudicati. Ad primū dictū opponi. de l. iiij. C. de dona. &
b de solutio. l. inductū. Soluit Iaco. de Are.[b] ibi fuit datus procurator ad exigendū. qd verbū importat ab inuito extorquere: vt l. fideicommissa. §. si rem. §. de leg. iij. ideo ei potest solui. Hic fuit datus simpliciter ad agendum: secundū eum quod satis placet.
2 †Tamen contra hoc opp. de l. iij. §. sol. mat. & q̄ ibi no. vbi verbū exigēdi nō continet q̄ possit recipere solutionē. Rei pō. mandatū de exigendo q̄ncq̄ fit seruo vel alij qui in iudicio esse nō pōt: & tūc sine dubio referī vt solutionē possit recipere. Nam ad actū iudicialē nō pōt referri: quia seruus nō pōt experiri in iudicio: vt §. eod. l. si quis seruo. Aut refertur ad liberū: & tunc aut refertur simpliciter, aut cū adiuncto. Primo calu, intelligitur q̄ posset agere, & solutionem recipere: vt l. iiij. C. de noua. & inductū. de solu. Aut proferī cū adiūcto: & tūc aut adiūgitur actui experiundi. in iudicio: vt si dico facio procuratorē ad agendū, exigēdū, &c. & tunc sine dubio importat vt solutionem possit recipere: alias nihil importaret. Aut adiungitur verbū recipiendi solutionem, vt facio procuratorem ad exigendū, & solutionem recipiendū, &c. tunc sine dubio verbum, exigendi, non cōtinet q̄ possit solutionem recipere: quia propter expressionem alterius apparet proferentem noluisse sub illo verbo, ad exigendum, comprehendi q̄ possit solutionem recipere. & ita loquitur
3 l. iij. §. sol. matrimo. †Item oppon. de l. cū quis. §. si debitorem. & l. vero procuratori. §. eod. Sol. ibi loquitur in generali procuratore omnium bonorū: hic loquitur in procuratorem ad litem tantum. & ideo dico, q̄ si procurator esset ad lites, & alias generalis, ei non posset solui ex vigore illius mandati, q̄ habet ad lites: sed ex vigore generalis mandati ei posset solui: vt in contrarijs. Hoc etiā apparet in tutore, cui licet litis exercitium sit mandatum, tamen ei potest solui ex vigore generalis administra-
4 tionis: vt l. q̄ si forte. §. j. §. eo. †Venio ad secundum dictum: dicitur hic, q̄ procurator nō habet actionē iudicati: imo habet, licet ope exceptionis repellatur: vt l. si procurator. §. de procu. vbi dicitur, q̄ habet actionē iudicati, licet exceptione repellatur. Potes dicere q̄ ibi loquitur de exceptione facti. vel intentionis. Vel dic, q̄ procurator habet actionem iudicati directam, vtilis autē competit domino sine cessione: vt l. in causæ. in fi. §. de procu. ideo procurator agens iudicati exceptione repellitur. Et q̄ hic dicitur q̄ ei actio iudicati non datur, intelli-
c go ope exceptionis. & hoc plus placet[c]: qa reperio econtra quando procurator est condemnatus, q̄ ipse tenetur directa, & dominus vtili: vt l. iiij. §. fi. ex cōuentione. §. de re iudi. & ibi no. in vlt. gl. supra. & tamen constat q̄ in procuratorem actio iudicati non
5 datur: vt d. l. iiij. in prin. de re iud. †Contra hoc oppo. de l. ij. & iij. §. de admi. tu. Solu. Tutor habet administrationem generalem non solum ad lites: & ideo pōt actionem iudicati intētare ex vigore generalis administrationis sibi concessæ. Idem dico in procuratore qui habet mandatum ad lites & alias haberet generale mandatū. Nam ex vigore istius mandati generalis posset actionem iudicati intentare. & hoc perpetuo tene mēti. Nam semel in ciuitate ista dicebam, q̄ procurator ad lites non poterat petere q̄ sententia mandaretur executioni: hoc tamen intelligo verū, quando petit executionem sententiæ, in qua ipse fuit procurator. nam sententia lata finitum est eius mandatum. Ita loquitur hic: & iam noua lis incœpit esse. Sed sententias latas ante mandatum sibi factum non video quare non posset petere mandari executioni: vel quare actionem iudicati intentare non possit, cū istud aliquo respectu possit dici lis: & litis exercitiū est mandatum. Et idem dico si esset factus procurator ad lites præsentes, & futuras, quod petere possit executioni sentētiam mandari, & actionem iudicati intentare ex vigore mandati ad lites futuras, non ex vigore simplicis mandati. Pro hoc facit quod not. gloss. & ego clarius dixi in l. damni. §. si is qui vicinas. supra. de damnu. infect. & hæc sunt multum vtilia †ad formationem libelli.[d] Nā
6 d procurator, qui est ad agendum, & non potest solutionem recipere, debet concludere in libello, reum condemnari sibi: vt l. j. C. de senten. & dandum & soluendum domino, vel alij legitime recipienti pro eo. Nam si peteret reum condemnari ad dandum sibi non procederet libellus, nisi in casu, in quo posset solu-
e tionem recipere[e]: vt dictum est supra. & eodem mō quādo procurator intentaret actionem iudicati, vel peteret executionem sententiæ. Sed si sibi non potest solui, debet petere cogi ad soluendum domino. Pro hoc facit quod dixi in coniuncta persona in l. vero procur. §. eod. titu. 87.

instrumento cōtinetur: Cōcedimus in prædictis plenam et liberā administrationē: quia tūc intelligetur liberā solū sup. in statū, nō sup. cā. Nec pōt solutionē recipere vt singulariter dixit Bar. in l. qui Romæ. §. Callimachus. de verb. obl. Et prædicta vera quando habuit administrationē certæ cāe specialiter nominatæ. Secus si fuerit cōstitutus ꝓcurator ad causam, q̄i talis est habiturus cū tali: qa tūc intelligit̄ solū de lite seu instantia: & quod ad illa tantū dicitur talis habere liberā administrationē, secundū Barto. in d. §. Callimachus. q̄ bene nor. & pūgit Rapha. hic tamē nō firmat. Adde an habēs mādatū ad apēdū et exigēdū posit recipere a spōte soluēte, Pau. de ca. cōf. xlvij.

c ¶ Plus placet. Adde q̄ habetur in. l. §. procurator meus. & q̄ ibi no. Bar. ī. de procura.

d ¶ Formationē libelli. Vide in gl. in l. scriptū. ī. de pact.

e ¶ Solutionē recipere. Idē tenet Bar. in l. sed si tātū. ī. de pac.

1 *Extraneus non tutor acquirens ex re pupilli, ipsi pupillo acquirit in subsidium.*
Negotiorum gestor quādo solui possit.
2 *Procuratori constituto ad vendendum solui potest.*

Pupillo

Pupillo acquiritur indistinctè per tutorem ex re pupilli, etiam si nomine pupilli non contrahat. 88.

a ¶ Filiæ. Vide ad hujus legis intellectū l. vero. & quod ibi scripsi ī. eo. Bal. in l. qui aliena. §. quāq;. ī. de nego. gest.

POMATES.

a ¶ Filiæ. Istum text. allegat do. Alex. cōsil. xxxvij. col. j vol. iij. q̃ mater & auia non est legitima administratrix bonorū filij, vel nepotis.

b ¶ Notabilis lex. Et nota hic tex. q̃ mater non est legitima administratrix bonorū: vt allegat Bal. in l. qui alienā. C. de procur. Et de intellectu huius legis vide Bal. post Bart. in l. si vt proponis. C. de rei ven. bene potest esse cōmissoria, id est sibi committi administratio bonorum, tā per tutores, quā per alios l. si mater. & ibi Bal. C. ad Velleia. & vide ī d. l. q aliena §. quāq;. de nego. gest. Adde quod pulchre consuluit Bal. cō. cccxxix. iij. lib. pro quadam ducissa.

c ¶ Vna glos. Adde Bar. in l. si in stipulatione. de do. et quod ibi dixi. et vide Bal. in l. in cōtractibus. in iij. q. in princi. C. de non nu. pec. & in l. pecuniæ. C. de sol. & ibi inter alia dicit, q̃ talis confessio probat naturalē numerationē, si nō potest opponi exceptio nō nume. pecu. ervide Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ī. de verb. obli. & Pau. de Ca. hic qui clare loquit, & distinguit.

d ¶ Cuius acceptilatio. Facta acceptilatione nō potest opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. & circa ea quæ hic dicit Bar. videt forte cogitādum per id quod ipsemet no. in l. Aurelius. §. Cato. de lib. leg. in ver. idē pro declaratione. & vide Bar. & Imo. in d. l. si acceptolatum. §. j. titu. j. hic allega. vide eum.

e ¶ Lucius Titius. Vide not. Bal. in l. j. C. eod. titu.

f ¶ Lucius Op. Vide Bal. in l. Impator. d sta. ho. q allegat glo. istū p̃ singulari. Et no. q̃ in instrumētis si opus est debet apponi hora, ne vageē in incerto. Et ita alleg. Bal. in l. præscriptione. in viij. colū. C. si contra ius vel vti. pu. Vide q̃ not. Bal. in l. petēs. in x. col. C. de pac. q̃ si reperiuntur aliqua instrumenta consecta in eodem die, & cū eisdē testibus, præsu

a ¶ Et ex re pupilli per extraneum non tutorē sibi non quæritur, nisi in subsidiū. h. d. & est notabilis lex.[b] † Opp. de l. qui aliena. §. quanq̃. de neg. gest. & l. qui hominem. §. si nullo. ś. eo. & l. si quis offerēti. in prin. ś. eo. Solu. dicunt quidam, hic ignorauit debitor soluēs istum esse negotiorum gestorem: in contrarijs sciuit. Sed certè iste tex. loquitur etiā in sciēte, vt in fi. legis patet. Quare gl. soluit aliter q̃ hic solutū ē negotiorū gestori ex posteriori cōtractu: ibi ex præcedenti. Ita dicit glo. sed quid vult dicere glos. ista? Respon. hic solutū est ex posteriori cōtractu, scilicet celebrato cum merè negotiorū gestore: ibi ex præcedente cum gestore negotiorum non contracto. Ista est vera solu. quā not. Nam de procuratore an sibi possit solui, habuistis multa specialiter in l. hoc iure. ś. eo. tit. † Item habuistis q̃ procuratori dato ad contrahendū potest solui ex vigore illius cōtractus. Qui enim mandat q̃ cōtrahat, videtur mandare q̃ recipiat solutionem. ś. eo. l. quod seruus. & ideo qui habet mandatū ad vendendū, habet mandatū ad solutionē recipiēdam: sed de negotiorū gestore in nulla parte habes expressum, sicut hic. Aut enim soluitur negotiorum gestori illud, quod aliàs debebatur dño absq̃ facto sui gestoris: & non potest solui ei: vt d. l. ei qui aliena. §. quanq̃. ś. de neg. gest. & l. qui hominē. §. si nullo. ś. eo. cū simi. Aut debebatur dño ex cōtractu celebrato cum ipso gestore: & tūc aut soluēs ignorabat hoc ad dñm pertinere: & indistinctè liberatur, vt hic. Aut sciebat: & tūc aut gestor est soluēdo: & liberatur. Aut non est soluēdo: & nō liberatur, vt hic. Et hanc doctrinam nescio alibi ita bene, sicut habemus hic. Vltimò oppo. quòd isti argētarij indistinctè tenean tur pupillæ: quia ex re pupilli quæritur sibi actio per alium: vt l. si vt proponis. C. de rei vend. ergo fuit illi pupillæ quęsita actio incontinenti. Quidam hoc fatentur. Alij dicunt, & hoc tenet glos. † hic, quòd illud est verum in tutore, per quem quæritur pupillo ex re sua indistinctè. etiam si pupilli nomine non contraheret: sed per extraneum non quęritur pupillo, nisi in subsidium. hic est not. casus in lege nostra. Hoc etiam tenet Iaco. de Are. C. quando ex facto tu. l. ij. & ibi ipse hoc notat q̃ tene menti.

1 ☞ *Clausula generalis quòd referatur ad specificata tantum, si hoc fieri potest salua ratione recti sermonis.*

2 *Clausula ista, confiteor me habuisse, & habere quid importat.* 89.

S I ex pluribus. Ista est bōa lex. & breuiter. h. d. Clausula gñalis restringit̃ ad specificata tantum, si hoc potest fieri salua rōne recti sermonis. h. d. not. lex.

1 Opp. † q̃ clausula gñalis referat̃ ad oia: vt j. tit. j. l. pluribus. Sol. Hic pōt referri ad specificata tm̃, salua rōne recti sermonis: ibi secus. Ita debet intelligi quod not. in l. emptor. §. Lucius. ś. de pac. & ibi plenè dixi in l. Aurelio. §. Caius. ś. de lib. leg. † Vlterius

2 quero, istaverba, cōfiteor me habuisse et habere, &c. qd importēt. Vna gl.[c] hic dicit, q̃ importāt remissionē p̃ pactū. Et est gl. sup ver. Caio. Alia gl. ī hoc eo. §. dicit, q̃ ista verba habēt vim cuiusdā cōfessiōis factæ sub spe futuræ numerationis: & ideo intra triginta dies posset opponi exceptio nō numeratæ pecuniæ. & est fin. glo. huius prin. Quid dicemus? Rñdeo, & dico q̃ in casu nostri. §. nō videt̃ facta spe futuræ numerationis. quod apparet: quia dixit accepto tu

d lisse: cuius acceptilationis[d] natura est, vt quis cōfiteatur se accepisse, licet non acce- g perit, nec pōt opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. Casus est j. de accept. l. si acceptolatum. & ideo dicit donationē per acce h ptilationem fieri: vt l. mortis causa capitur, in fi. ś. de do. cau. mor. secus esset in alia simplici confessione.

e Lucius Titius. [e] Ille, qui habet mādatum recipiendi solutionē ex certa causa, non pōt ex alia causa recipere. h. d. Opp. quia debitor posit eligere in quam cām vult: vt ś. eo. l. j. Dicit gl. illud verū in creditore præsente: sed hic miserat procurator in vnam causam tantū: ideo in aliam causam non potest sibi solui. Ista sol. est optima. Vel dic, soluēs volebat causam eligere ex interuallo, q̃ nō licet. Cum em̃ præcessisset petitio limitata vt solueret in certā cām, & fuerit secuta indeterminata, solutio debet limitari secundū præcedētē petitionē: vt l. si defensor. §. j. ś. de interrog. actio. & Insti. de inuti. stipu. §. præterea.

Lucius. Simplex solutio refertur ad causam antiqorem, si vtraq; est vsuraria: licet vna grauioribus prægra-

f uetur. h. d. Opp.[f] q̃ debeat inspici causa grauior: vt ś. eo. l. j. cū l. seq. Respon. hic vtraq; causa erat vsuraria: nec attenditur q̃ vna prægrauetur maiori pondere vsurarū q̃ est no. Item oppo. q̃ hic nulla sit causa vetustior: quia quælibet est contracta eadē die: vt hic dicitur. Sol. Non debet inspici dies obligationis contractæ, sed dies solutionis. quod tene menti. 90.

S Ilius. Solutio facta ei hæredi, qui postea per in integrum restitutionem est absolutus, liberat debitorem. hoc dicit. 91.

1 ☞ *Qui promittit mihi pro alio me mandante, est tutus contra me doli exceptione.*

S I debitor. Per nominationem debitor inuitus & contradicens poterit liberari. h. dic.

1 Nota q̃ † ille qui promittit mihi pro alio[g] me mandan-

g te, est tutus contra me doli exceptione. Tene menti. 92.

S I mihi. Manumissio similis est morti. h. d. Opp. de l. si hominē. ś. de ædi. edi. Sol. Manumissio non est similis morti per omnia, vt ibi. Item opp. de condi. inde. l. Neratius. Solue vt ibi.

1 ☞ *Pactum vnius ex duobus reis, quando noceat alteri. remissiuè.*

2 *Cessionarius quando agit, si non apparet ex libello, an agat actione vtili, vel directa, debet exprimere qua actione agit.*

Exceptio quædam potest opponi contra directam, quæ non potest opponi contra vtilem.

3 *De instrumento cessionis quando fieri debeat copia ante litem contestatam.* 93.

h S I duo rei. [h] Obligatio principalis per confusionē extinguit accessoriā: secus in alia eque principali. Item cui ad idem cōpetunt duæ actiones, de-

1 bet exprimere quam intentat. h. d. Opp. de l. si duo. ś. de arb. † vbi pactum vnius alteri nocet. Sol. hic non erant socij: ibi sic. Quod dic vt plene dixi ś. de duo. re. l. ex duobus. Circa hanc legem for-

2 mant quidam quæstionem, † vtrum quando cessionarius agit, debeat exprimere vtrum agat vtili, vel directa. & Vber. de Bobio dicebat q̃ debebat exprimere, per hanc legē. Idem tenet Dy. in l. si mihi. in prin. ś. de lega. j. & assignat rationem: quia poteit esse quod contra vtilem obstaret exceptio quæ non obstaret cōtra directam, & econtra. Hoc vltimum quod potest esse, quod exceptio, quæ obstaret directæ actioni, & non vtili, & econtra, ponit Dyn. in cap. pro possessore. de regu. iur. lib. vj. Et no. per gloss. in lege. quoties. circa princip. supra de administratio. tuto. probatur per text. in gloss. in l. cum mancipium. circa fin. supra de ædil. edict. de qua quæstio. habes in Specula. de procuratori.

munē facta incōtinē tivnū post aliud. Et ad hāc gl. bene facit q̃ no. Bal. ī d. l. si qs cū. de vulga. & pup. Et de hoc an expediat in instrumento apponere horā, vide Io. And. in additiōe Specu. de inst. edi. §. breuiter. in addi. incip. hora &c. q̃ not.

¶ Si debitor. Mihi pro alio. Vide q̃ no. Bal. in l. fi. C. de consti. pecu.

¶ Si duo rei. Formāt quęstionē. Qū alicui cōpetūt duæ actiones, an cogat̃ exprimere qua agit: adde q̃ Bar. in l. naturaliter. §. nihil cōe. in vj. col. ī. de acq. pos. all. Cy. in l. fi. C. cōia de lega. & vide Bar. in l. Gallus. in §. si eius. ī fi. ī. de lib. & posth. & in l. j. in prin. in fi. ī. de edē. et q̃ debeat exprimere, tenet bal. in l. j. in fi. C. de act. & obl. & in l. si quis in rem. ī. de procu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Inſtrumẽto. Vide Bar. in l. qui ſtipendia. C. de proc. Adde tu, & vide de hoc late p Aret. & moder. i c. j. col. fi. extra de probatio.

b ¶ Flauius. Vide no. Bar. in d. l. j. circa fi. i. ſi cer. peta.

c ¶ Vltimo nota. Vide tex. in l. hoc iure. §. ſi quis ſeruo. 3. de dona. Fallit vbi debitũ nõ poſſet verificari, niſi in naturali debito. l. quibus diebus. §. dũs. de condi. & demõ.

d ¶ Facit ad q. Si teſtator mãdat ſolui oia debita, an veniãt debita preſcripta, vide Bal. in l. id q̃ pauperibus. C. de epi. et cleri. & illud etiã tenet & ſeqẽ Ludo. in d. l. fideiuſſor. obligari i. de fideiuſ. Ad cuius veritatẽ eſt videndũ, an preſcriptio tollat ipſo iure actionẽ. de quo p Bal. & Ange. in l. j. C. ſi aduer. cre. & q̃ ibi dixi. & hic adde Imo. in c. fi. de præſcri. in xx vij. col. & xij. col. ibi. vbi tenet cõtra bar. & Per. de Ancha. in d. c. ſi, ꝓpter tua debita. de reſcri. in vj. & ſequitur idẽ in c. ad noſtrã. el ij. de iureiu. et vide in c. ad aures. el iij. de ꝓſcri. & dic, vt p Aug. in l. ſequtur. §. ſi viã. i. de vſufca. & Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in ver. ſine fig. in fi. adde q̃ cum teſtator mãdat ſolui debita, q̃ debet intelligi de efficacibus, Paul. de Caſtr. cõſi. ccxlv.

§. ſequitur. verſic. ſed quæritur. & verſicu. ſequen. Ego tamen conſuetus ſum dicere, q̃ ego nõ video qualiter hoc poſsit procedere. Nam ille qui intentat directas actiones intentat eas procuratorio nomine cedẽtis: vt plane. §. fami. ercif. ille qui intentat vtiles, licet narrationẽ fundet ex perſona alterius, tamen concludit reum cõdẽnari ſibi vel ſimpliciter, vel ſuo nomine, q̃d eſt idẽ. Quod probatur C. de procu. l. qui ſtipẽdia. Vnde non poſſum videre, q̃ ex libello nõ appareat q̃ intentet directam, vel vtilem: ſed ſi ex libello nõ apparet, tenerẽ opin. præ
3 dictorũ. Sed poſſet quæri † an de inſtrumẽ-
a to cesſionis debeat fieri copia ante litis cõteſtationẽ? Iſtã quæſtionẽ diſputauit Iaco. Butri. & determinauit ſic: Aut agit directo nomine cedẽtis: & tũc quia agit procuratorio nomine, debet ante omnia facere fidẽ de inſtrumento ceſsionis: ſicut alius procurator ſimplex quia alias ſua perſona nõ eſt legitima. An agit vtili nomine ſuo: & tũc nõ debet facere copiã. Et iſtã q. ponit Spe. videt mihi in tit. de ceſsio. & actio.

94.

S I is cui. Numeratio pecuniæ alienæ liberationẽ vel obligationẽ nõ parit, niſi ea cõſumpta, vel domino ſatisfacto: creditor tamen agens id reſtituere tenetur. h. d. Oppo. §. eo. l. ſi alieni. Sol hæc ſupplet per illã: quia hoc eſt verum, niſi numi eſſent cõmiſti. Itẽ oppo. q̃ fideiuſſor poſsit agere ante q̃ conueniatur: quia id ſibi abeſſe videtur, in quo eſt obligatus: vt l. ſi mandato. §. j. §. mand. Sol. illud verũ eſt, q̃ mediante obligatione fideiuſſoris debitor eſt liberatus: vt lege cõtraria, & l. ſi is qui negotia. §. manda. ſed hic p talem obligationẽ fideiuſſoris debitor non liberatur ergo &c.

1 ☞ *Debiti appellatio ſimpliciter, refertur ad id, quod exigi poteſt.*

2 *Mandatum de ſoluendo ſimpliciter, refertur ad debitum, quod exigi poteſt.*

3 *Teſtator mandat reddi cuicunque debenti recipere, non intelligitur mandaſſe de eo qui exceptione repelli poteſt.*

b Flauius. [b] Solutum ſimpliciter, videt ſolutũ in cauſam efficacẽ: & mandatũ de ſoluẽdo, ad cãm efficacẽ vi-
1 det directũ. h. d. iſta lex. Not. tex. ibi: qa nõ veriſimile, &c. † Nota q̃ appellatio debiti ſimpliciter facta refertur ad debitũ quod poteſt exigi: aliud nõ dicitur debitum proprie, ſed abuſiuẽ: vt l. fi-
2 deiu. §. fideiu. §. de fideiu. † Vltimo nota q̃ mãdatũ ſimpliciter de
c ſoluendo, refertur ad debitũ q̃ põt exigi. Contra primã oppo. de l. quibus. § dũs. §. de condi. & demon. Sol. Ibi verbũ debiti, referẽ ad ſeruũ, qui nõ poteſt teneri ciuiliter: vnde de neceſsitate debet
3 intelligi de naturali, Vltimo iſte tex. in fin. † facit ad quæſtionẽ
d de eo qui mandauit in teſtamento ſuo reddi cuicq̃ debenti recipere: q̃ ex illo teſtameto nõ debet audiri creditor, qui exceptione poterat repelli: forte propter curſum decennij, ex forma ſtatuti huius ciuitatis. Pro hoc l. legaui. & ibi dixi. §. de libe. lega.

1 ☞ *In obligatione alternatiua, quando electio eſt creditoris, vna peremptaꝛ illa, quæ ſupereſt, quando peti poſsit.*

2 *Debitor propter culpam ſuam priuatur facultate eligendi, & tranſfertur in creditorem.*

3 *In obligatione alternatiua ſi res, quæ periit, erat pretioſior, quid petatur.*

4 *Mora commiſſa in vna ex rebus alternatiue debitis, non videtur commiſſa in alia re.*

5 *In obligatione alternatiua, ſi electio eſt debitoris, & vna res periit, quando creditor poſsit petere ſuperexiſtentem vel æſtimationem mortuæ, & cuius ſit periculum. Et quid quando vtraque res periit.*

6 *Fideiuſſor debitoris decedentis ſine hærede, quod teneatur de æquitate, quãdo deſiit eſſe ſpes aditionis, & de rigore hæreditate iacente.*

95.

S Tichum. In obligatione alternatiua, ſine culpa debitoris altera re peremptа, in ſuperſtite obligatio tantum durat. Idem ſi viliior periit eius facto: & per interitum alterius poſtea contingentem liberatur debitor à directa: ſed ad æſtimationem prioris vtiliter conuenitur. hoc dicit. Iſta lex diuiditur. Primo, quando erat erat electio creditoris. Secundo, quando erat electio debitoris. Secunda ibi: quod ſi promiſſoris, &c. Item ſecunda ſubdiuiditur in tres partes. Prima, quando vna ex rebus alternatiue debitis periit ſine culpa promiſſoris. Secunda quando periit culpa promiſſoris. Tertia, quando vna periit culpa promiſſoris, alia ſine culpa. Secunda ibi: enimuero. Tertia ibi, tamen ſi alter. Tert. ibi non commiſerit ſtipulationem. id eſt, non fuerit in mora.

Examinemus hoc principium per particulas. Ex primo dicto nota quod quando eſt electio creditoris, vna re peremptа, illa, quæ ſupereſt, poteſt peti, niſi mora præceſſerit: quia tũc mortuus tantum poteſt peti. Oppon. quod poſsit peti etiam mortuus: vt lege ſi ſeruum. §. finali. ſupra de verborum obligatio. Solu. ibi loquitur quando deceſsit poſt moram. Sed iſtud principium quando ante moram deceſsit. Secundo oppon. quod quando deceſsit poſt moram, poſsit creditor petere eum qui ſuperuenit: quia licet variare: vt lege ſi quis ſtipulatus ſit Stichum. ſupra de verborum obligatio. Solu. Iſtud debet intelligi quãdo præceſsit electio, & debitor fuit in mora per litis conteſtationem, ita quod creditori variare non licet: alias poſſet variare & eligere viuentem: vt l. contraria. Poſſet etiam intelligi hoc quando aliquis eſſet creditor ex teſtamento, quo calu facta electione variare non poteſt: vt lege huiuſmodi. §. Stichum. ſupra
1 de legatis primo. Habes ergo hic † quando electio eſt creditoris: aut vna ex rebus periit ante electionem, & ante moram: & ſolus, qui ſupereſt, poteſt eligi: vt hic innuit. Aut poſt electionẽ, & poſt moram: & tunc aut creditor habebat facultatem variandi: & tunc adhuc poterit variare petendo viuentem, vel mortui æſtimationem: vt lege ſi quis ſtipulatus fuerit Stichum. ſupra de verborum obligationib. Aut non habebat poteſtatem variandi: & tunc ſolus ille, qui eſt mortuus, poterit peti: ſicut ſi ſolus fuiſſet in obligatione: vt in hoc princip. Venio ad ſecundam partem. dicitur hic, qui ſupereſt, æque poteſt peti contra, in alternatiuis vtrunque debet peti: vt lege vbi autem. § qui illud. ſupra de verborum obligatio. Solu. ibi quando vtraque res ſupereſt: hic quando vna erat interempta. Contra hoc oppon. de lege cum res. §. qua ratione. ſupra de legatis primo. Solu. fateor quod ille tantum, qui ſuperuiuit, debet peti, vt dictum eſt: tamẽ ille promiſſor, cuius erat electio, liberatur ſoluendo mortui æſtimationem: vt lege contraria. Item opponitur & videtur quod debitor ſit liberatus per vnius interitum abſque ſui culpa, per l. huiuſmodi. §. Stichum. §. de lega. primo. & l. ſtatuli. §. fin. §. de leg. ij. Glo. dicit hic. quod hoc eſt verum, quando vna ex rebus periit añ electionem debitoris: ſecus ſi poſt: vt legibus contrarijs. Aduertatis, leges contrariæ loquuntur in vltima voluntate, qua electione facta ſtatim fit executio à iure, & tranſfertur dominium in legatarium: merito ad eum ſpectat periculum interitus. Sed in contractibus non ſic: & ideo re peremptа debet perire ipſi debitori, cuius eſt dominium: vt C. de pig. act. l. pignus. Facit. §. de legatis ſecundo. lege ſi is cui. Suſtinendo tamen gloſſ. dico, quod loquitur gloſſ. quando res periit poſt electionem debitoris, & moram creditoris: & ſic merito ad eum ſpectabat periculum: argu. in princip. huius legis. & lege ſi ſeruum. §. ſequitur. ſupra. de verborum obligatio. Venio ad verſiculum enim vero. & in iſto verſi. eſt quædam gloſſ. ſuper verſiculum interim. quæ intricat iſtum textum. qui de ſe procedit clare & plane: ideo de illa gloſſ. non curo. Oppon. ad textum. nam ſecundum hoc ſequeretur iſtud inconueniens: quod ſi mortuus eſſet longe pretioſior, non poſſet peti eius æſtimatio: & ſic delictum debitoris cedet ad commodum eius quod eſt contra hoc princ. in fin. Breuiter, gloſſ. intelligit, vt iſta abſurditas euitetur, q̃ eo calu, quo mortuus erat maioris pretij, illo caſu poterit peti. Et hoc colligitur ex ratione textus: quoniam id pro petitore in pœnam pro-
1 miſſoris, &c. Ex quo nota quod † debitor propter culpam ſuam priuatur facultate eligendi, & tranſfertur in creditorem. Secũdo oppo. de lege cum res. §. qua ratione. ſupra de legatis primo. Solu. ibi res periit abſque promiſſoris culpa. Quero circa
3 iſtum verſiculum † quando mortuus erat pretioſior, quid petet creditor. videtur quod poſsit petere ſolum viuentem: vt hic in textu ibi: quamuis interim non alius, &c. Secundum hoc

Universidad de Deusto

hoc sequitur istud mirabile, ꝙ petendo vnum consequetur æstimationē mortui. Vel melius, dico ꝙ petā mortuum, vt eius æstimationē cōsequar. Simile in l. si seruū. in fi. de verb. oblig. & qd hic dicitur in tex. ꝙ potest peti solus ille qui viuit: intellige quādo mortuus erat vilior. & istud placet. Venio ad ver. tametsi alter. Opp. & videt ꝙ alia re mortua absq; sui culpa, mero iure possit cōuenirī propter culpā admissam in prima: vt l. si seruum. in prin. §. de ver. obli. Sol. Istud est verū, qñ vna res tantū debe-
4 bat: hic qñ plures debebantur alternatiue. † Ex quo nota ꝙ mora cōmissa in vna ex rebus alternatiue debitis, nō videtur commissa in alia re. quod tene menti. Vlterius ad hūc ver. opp. dicit hic ꝙ datur de dolo. cōtra in l. mora, §. de ver. oblig. Solue vt
5 ibi. & l. si fideiussor. §. de dolo. † Reassume ergo, qñ est electio debitoris: aut perijt vna de rebus alternatiue debitis: aut vtraq;. Primo casu, aut perijt ante electionē, vel post. Si ante: aut absq; sui culpa: & tūc creditor pōt petere solū eum, qui superuiuit, vt hic: debitor vero pōt soluere æstimationē mortui: vt l. cū res. §. qua ratione. §. de leg. j. Si vero sui culpa, tunc aut res, quæ perijt, erat vilior: & solū per illū, qui superest, pōt peti & solui: vt hic in vers. enimuero. Aut erat ptiosior: & tūc potest peti etiā mortuus, vt eius æstimationē consequatur: vt ex ratione huius tex. colligit. Si vero perijt post electionē: tunc aut erant res debitæ ex testamēto: & pereūt periculo creditoris, cuius erāt iā factæ: vt l. huiusmodi. §. Stichū. de leg. j. & l. statulib. §. fi. §. de leg. ij. & l. apud Aufidium. de op. leg. Idem intellige, nisi culpa debitoris perierit: & tūc tenetur lege Aquilia: quia rem alienā interemit. Si vero erat debitor ex cōtractu, tūc aut post electionē creditor fuit in mora recipiendi: & idē quia perijt periculo creditoris: vt hic not. in glo. quod intellige nisi debitoris culpa intercesserit: vt dixi in l. qui decē. in prin. §. eo. Si vero creditor nō fuit in mora: tunc perijt periculo debitoris. cuius erat: vt §. dictū est. Secūdo casu, qñ ambæ res perierunt: tūc aut vtraq; perijt culpa debitoris: & tunc transferī electio in creditorē: vt hoc §. enimuero. Aut vna perijt sui culpa, alia sine culpa: & tūc aut fuit culpa cōmissa in re, quæ vltimo loco perijt: & illa tantū debebit de stricto iure peti, sicut si sola fuisset in obligatione: argu. huius legis coniuncta l. si seruum. in fi. §. de verb. obliga. Si vero culpa commissa fuit in re, quæ primo perijt: tunc re secūdo casu perempta debitor liberatur mero iure: sed actione de dolo tenetur: vt hic,
6 in fi. Vltimo, vos habetis hic in fi. huius §. † ꝙ fideiussor tenetī de æquitate, quādo debitor sine hærede decessit. Contra: imo videtur ꝙ teneatur de rigore: vt l. mortuo. §. de fideiuſ. Sol. illud est verum. hæreditate, iacēte q̄ sustinet personā defuncti: merito de rigore fideiussor accedens tenetur. Sed hic loquitur, quādo desijt esse spes aditionis, quo casu dicunt bona vacantia, nec est persona vera, vel ficta, in quā obligatio sustentetī: ideo dicit de æquitate teneri: vt l. si sine hære. in prin. de admi. tu. Facit ad hoc quod no. per doct. in l. intelligere. C. de lui. pigno. Quæro, dicit hic ꝙ qñ debitor decessit sine hærede, fideiussor tenetī. Quæro, an de nouo possit intercedere fideiussor, q̄ añ nō intercesserat. Et dic vt dixi in l. postq̄. in princ. vt lega. nomi. cauea.

1 *Aditio hæreditatis extinguit obligationem iure confusionis, quando hæres per hoc non damnificatur.*

2 *Successio quod extinguat obligationem iure solutionis, & habet vim solutionis.*

3 *Quando ille, qui tenetur directa inefficaciter, succedit ei, qui tenetur vtili efficaciter, prima directa confirmatur.*

4 *Exceptio Velleiani extinguitur, quando mulier, quæ intercessit, succedit reo principali.*

Aditio. In isto §. ponūtur tres effectus aditionis hæreditatis. Nam quandoq; obligatio extinguitur iure confusionis. Quandoq; enim extinguitur iure solutionis. quādoq; obligationem confirmat. Ex primo dicto nota † ꝙ aditio extinguit obligationem iure confusionis. quod est verum, quādo per hoc hæres nō damnificat, nec est necesse ei vt habeatur loco solutionis ad euitandum dānum: vt dixi §. de fideiuſ. l. Vranius. & l. hæres a debitore. §. fi. eo. ti. Ex secundo dicto
2 not. † ꝙ successio extinguit obligationem iure solutionis. quod est ideo, quia hic tractabatur de ponēda ratione inter hæredes & legatarios pro deducēda Falcidia vel Trebellianica, & ideo nisi vim solutionis haberet, hæres damnificaretur: quia natura-
a lis obligatio alias effectū habere nō potest, nisi fiat solutio, merito loco solutionis cedit: vt l. si ei. §. de euic. & quod dixi vobis
3 in l. Vranius. † Ex tertio dicto nota † ꝙ quando ille, qui tenetur directa inefficaciter, succedit ei qui tenetur vtili & efficaciter, prima directa cōfirmatur: sicut enim principalis extinguit accessoriam, vt l. si duo. in fi. §. eo. & l. generaliter. §. de fideicom. ita directa extinguit vtilem: vt hic, & l. si hæres. in princip. §. ad Trebel. Ratio autem, quare illa exceptio extinguitur, est: quia cessat eius æquitas.

a ¶ Naturalis obligatio. adde qd not. voluit Bar. i l. is cui hæredi. de condi. inde.

b ¶ Quod vulgo. Et no. gl. hic in ver. dum taxat, q̄ vult ꝙ appellatiōe: rei veniāt fideiussores quā dānat Ludo. in l. j. §. de fideiusso.

4 Vlterius nota † ꝙ quando mulier intercedens succedit reo principali, extinguitur exceptio Velleiani. Ratio, quia cessat eius æquitas. Ad istud opp. imo quādo fideiussor succedit principali, extinguitur accessoria, & remanet principalis: vt l. si duo in princi. §. eo. & l. generaliter. de fideiuſ. Sol. Intellige ꝙ mulier hic intercessit principaliter in se obligationem suscipiendo: vt glo. dicit. Item oppo. quod ab initio nō valet, tractu temporis non confirmatur: vt l. quod in initio. de reg. iur. Glo. soluit, vel melius dic vt no. per Dy. in c. non firmatur. extra, de reg. iur. lib. vj.

1 *Propter beneficium restitutionis in integrum quod principali competit, conseruatur obligatio fideiussoris, ne extinguatur successione.*

2 *Obligatio fideiussoris ita demum successione extinguitur, quando per hoc conditio creditoris non fit deterior. & quomodo hoc procedat. nu. 3.*

Beneficium restitutionis in integrum, competens principali quando transeat ad fideiussorē.

4 *Fideiussor succedens fideiussori beneficio inuentarij, quod non possit vti beneficio inuentarij. & obligatio non sit extincta.*

b Quoduulgo. b Iste est difficilis §. multum. & iste §. in versicu. & econtrario. habet duplicem literam. secundum vnam est ibi vna tantum negatio. secūdum aliam est ibi negatio duplex. Prout est vna negatio, iste §. diuiditur in duas partes. Prima loquitur, quando fideiussor succedit debitori efficaciter obligato. Secunda loquitur, quando fideiussor succedit debitori tuto exceptione transitoria ad hæredes, non ad fideiussores. Secunda ibi: & econtrario, &c. & secūdum istam pone casum, & lege literam tex. ibi dūtaxat. dicit gl. j. omnimodo. subaudi, ita ꝙ nulla obstet exceptio: vt in fin. eiusdem glo. Venio ad ver. & econtrario. prout est vna negatio tantum, tex. dicit sic, econtrario non potest dici tolli fideiuſ. ob. &c. secundum quam litera ista pars diuiditur in duas partes. Prima ponit dictum. Secunda exemplum. Secunda ibi: nam si minori, &c. sed secundum aliam lect. prout est hic duplex negatio, dicit sic, econtrario non potest dici tolli fideiuſ. obli. &c. & secūdum hanc lect. legitur duobus modis. Vno modo ꝙ primo loquatur iste versi. & econtrario. quando fideiussor succedit debitori tuto exceptione personali non transitoria ad hæredes, nec; ad fideiussores. Secundo, istud probatur per simile, quando fideiussor succedit debitori tuto exceptione personali transitoria ad hæredes: non tamen ad fideiussores, vt beneficium restitutionis in integrum. Ista lect. tangitur in gl. paruula, super verbo, defensionem. Alio modo legi potest ꝙ totum loquatur vno casu, & primo ponat dictum in genere, secūdo exemplū. & ista lect. tangitur in gl. super verbo, econtrario. tex. ibi: retinere, idest cōseruare, secundum Io. vel, impedire quo minus sortiatur effectū suum. sicut dicitur in vulgari, teneas ipsum, ne faciat tale quid, idest impedias ipsum. Secundum Roge. Ita apostillabat dominus Oldra. Aduertatis ad primam lecturam, prout est vna negatio tantum. Et Ro. ex qua not. † quod propter beneficium re-
1 stitutionis in integrum quod competit principali, conseruatur obligatio fideiussoris, ne extinguatur successione. Contra istam lect. opp. de litera, quæ dicit retinere fideiuſ. obliga. sed Rog. exponit retinere, idest impedire quo minus sortiatur effectum suum: vt dixi. Item contra istam lectu. oppo. de litera, quæ dicit in fine, quod auxilium restitutionis fideiussori competit. dicit Rog. verum est, si conueniatur vt hæres: secus si conueniatur vt fideiussor. Item contra istam lectu. est alia lectu. huius §. prout est hic duplex negatio. Sed ad istam lecturā respondet Rog. quod non est bona. Alij tamen per hanc literam, prout est duplex negatio: damnant opinio. Rog. & etiam propter verbum retinere, & propter finem huius §. & sic tenet opin. directe contrariam, quod beneficium restitutionis, quod competebat principali, non impedit quin extinguatur obligatio fide-
2 iussoris. † Ad hanc lectu. oppo. & videtur quod beneficium restitutionis non transeat ad fideiussores: vt l. minor. §. de pro-

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Nõ tranſeat. Hoc bene not. pro limitatione d. l. j. ſupra de fideiuſſo. ſecundum Pau. de Caſt. ibi: ſed hic tenet contrariũ.

b ¶ Formo quæſtionem. Adde quæ no. dixi poſt Bartol. in d. l. generaliter.

¶ Pro ſaluatione. Bar. in hoc §. naturalis obligatio. & in quo arguatur de cõtradictione, vide cõcordantiam, quam poſui ad l. Iulianus verum debitorem. ff. de condi. indebi.

c ¶ Naturalis obligatio. Limita & intellige vt per Bar. in l. qui exceptione. §. fi. de condi. indebi.

d ¶ Tollitur ciuilis. Vide. Bart. et not. ĩ l. vbicunque. de fideiuſ. Sed Bar. contrarium tenet in l. Iulianus. de condi. indebi. in xij. col.

curato. & C. de fideiuſſ. in l. j. & ij. Soluũt quidam, quod illud verum eſt, niſi fideiuſſor ſuccedat minori. Et iſtã opi. tenet gl. & quaſi oẽs. Alij dicunt ꝙ hoc debet intelligi in illis caſibus, in quibus beneficium tranſit ad fideiuſſorẽ: vt ſi dolus creditoris interceſsit, vel alias: vt no. in legibus cõtrarijs. Si iſta lect. eſſet vera ĩ ſe, tñ nõ haberet dubiũ. quid dicemus? Cõmuniter tenẽt opi. glo. Mihi vero videtur ꝙ quælibet opi. põt eſſe vera ĩ ſuo caſu. Nã tu debes ſcire, ꝙ tunc demũ ſucceſsione extinguitur obligatio fideiuſſoris, qñ ꝑ hoc conditio creditoris deterior nõ fit: vt l. hęres à debitore. §. qd̃ ſi hic ſeruus. ſ. de fideiuſ. et l. debitor. ſ. de ſeparatio. Ad ꝓpositum licet beneficiũ reſtitutionis non trãſeat[a] ad fideiuſſorẽ: tñ ſi fideiuſſor eẽt habiturus regreſſum cõtra minorẽ. minor poſſet aſſumere defẽſionẽ pro fideiuſſo. ſuo. et vti contra creditorẽ inuitũ beneficio reſtitutionis: vt l. idemque. §. generaliter. ſ. man. Secus ſi non eſſet habiturus regreſſum. Et iſto caſu intelligo opi. gloſſ. & aliorum, qui dicunt obligationẽ fideiuſſoris extingui, qa per hoc conditio creditoris non fit deterior: quoniã ipſemet. vel eius hæres, poſſet creditorẽ eius excludere ab actione in tẽtata cõtra fideiuſſorẽ. Sed ſi poneremus ꝙ fideiuſſor nõ erat habiturus regreſſum cõtra minorẽ: tũc minor nõ poſſet aſſumere eius defenſionẽ, et vti ſuo beneficio: vt dixi, ſecũdum Dy. in l. Marcellus. ſ. de fideiu. Et iſto caſu ſit vera opi. Rog. ꝙ fideiuſſoris obligatio nõ extinguatur, et ꝙ nõ habet beneficiũ reſtitutiõis vt fideiuſſor, rõ, ne per hoc fiat deterior conditio creditoris. † Reaſſume ergo ſic: Aut fideiuſſor ſuccedit debitori efficaciter obligato, et ſine dubio extinguitur fideiuſſoria, vt hoc §. in princ. cum ſimi. Aut ſuccedit debitori naturaliter tãtum obligato, & ſine dubio nõ extinguitur obligatio fideiuſſoria, vt l. hæres à debitore. §. qd̃ ſi hic ſeruus. ſ. de fideiuſ. Aut ſuccedit debitori obligato naturaliter et ciuiliter, ſed tuto exceptione, tunc aut erat exceptio, quæ tranſit ad fideiuſſorẽ, & hæredẽ, et ſine dubio extinguit obligatio fideiuſſoria, quia per hoc nõ fit deterior cõditio creditoris.. Aut erat exceptio quæ non tranſit, neque ad fideiuſſorẽ, neque ad hæredem, et idem, quia extinguitur acceſſoria: quia ꝑ hoc nõ fit deterior conditio creditoris, vt hic in verſic. et econtrario. ſecundum vnam lect. Aut erat exceptio, quæ tranſit ad hæredem, non ad fideiuſſorem: vt beneficium reſtitutionis: & tunc in hoc ſunt opi. quas concorda vt ſ. dixi. † Vltimo formo quæſtionem[b], fideiuſſor ſuccedit debitori efficaciter obligato, & fecit inuẽtarium: nunc ſi cõuenitur vt fideiuſſor, dicit ꝙ obligatio fideiuſſoria eſt extincta, quia ſuccedit principali. ſi conuenitur vt principalis hæres, dicit, hæreditas nõ eſt ſoluendo, et fecit inuentarium. Quæritur quid iuris? Dyn. poſuit hanc quæſtionẽ. ſ. de fideiu. l. generaliter. et determinat ꝙ fideiuſſor nõ poſsit vti iſta exceptione, ꝙ eius obligatio ſit extincta. Nã per hoc fieret cõditio creditoris deterior. qd̃ eẽ nõ debet, vt d. l. debitor. de ſepara. & l. hæres. §. quod ſi hic ſeruus ſ. de fideiuſſo. & hoc §. Præterea. beneficiũ vni conceſſum nõ debet ad alterius iniuriã extẽdi, vt l. impuberi. ſ. de admi. tut. Hoc idem tenet Cy. in l. ſcimus. §. in cõputatione, circa princ. C. de iure delibe. & Spe. in tit. de fideiuſ. §. j. ver. item pone.

1 ☞ *Obligatio naturalis pacto & iureiurando tollitur ipſo iure.*

2 *Iuramentum neceſſarium tollit ſolũ obligationem ciuilem, & habet illam ſim, quam habet ſententia.*

3 *Reſtitutio in integrum ꝙ tollat obligationem ciuilem, non naturalem: & quando per eam tollatur obligatio fideiuſſoria.*

4 *Obligatio naturalis ꝙ ſi inducta de iure gentium.*

c **Naturalis obligatio.** [c]Naturalis † obligatio pacto & iureiurando tollitur ipſo iure quod prodeſt fideiuſſori. h. d. Oppo. ſecundum gloſſ. de l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ſupra de pact. Solutio. Pactum obligatorium contrario pacto tollitur ipſo iure, ſecus in pacto liberatorio. Ratio, qa prõptiores &c. vt l. Arrianus. ſ. de act. & oblig. Contra hoc extra glo. opp. & videtur ꝙ per iuramentum ſola obligatio ciuilis tollatur, ſicut per ſententiam: quia eiuſdem poteſtatis eſt: vt l. ij. ſ. de iureiuran. conjuncta l. Iulianus. ſ. de condi. indeb. Sol. intelligo iſtam de iureiurando voluntario delato à parte parti: & ſic habet cõſenſum.

a Facit l. qui iuraſſe. in fi. de iureiuran. Secus † in iuramento neceſſario: quia tunc haberet eandem rationem, quam habet res iudicata. Item opp. ſ. proxime, vbi beneficium reſtitutionis nõ prodeſt fideiuſſori. Sol. Aliud eſt in beneficio reſtitutionis, vt ibi: aliud in pacto vel iureiurando, vt hic. Et hoc voluit dicere Iuriſconſultus cum hic poſuit hunc §. poſt præcedẽtem. quod apparet: quia etiam hic loquitur in minore, cui factum eſt pactũ.

3 Sed contra hoc † fortiter opp. Nam per reſtitutionem in integrum cogitur quis liberare pupillũ: & ſic deuenitur ad pactũ: ergo per conſequens fideiuſſor liberatur, vt hoc §. Iac. de Are. & Cy. C. de fideiuſ. mi. l. ij. circa fi. variant multum in ſolutione huius §. dicentes, ꝙ per reſtitutionem in integrum non tollitur obligatio: ſed perſona eximitur. Quod non placet, cum tale beneficium ad hæredes porrigatur: vt l. non ſolum. ſ. de in integr. reſti. ergo perſona tantum non eximitur. Vel dicunt ipſi ꝙ hoc caſu erit idem, quod eſt quando principalis ſine hærede deceſſit: quo caſu fideiuſſor tenetur, licet principalis non ſit: vt ſ. ea. l. circa fi. principij. Quicquid ipſi dicant, tex. habemus hic, qui ſoluit hanc cõtrarietatem. Dico ꝙ per reſtitutionem in integrum

d tollitur ciuilis[d] obligatio, & remanet naturalis: ſed per pactum tollitur etiam naturalis, quod prodeſt fideiuſſori. Et hoc volunt dicere iſti duo §. & hoc probatur in l. iij. §. ſed vtrũ. ſ. de minor. Et ſi dicis ꝙ per reſtitutionem deuenitur ad pactum: ergo &c. Reſpon. ꝙ in pacto hoc debet exprimi, ne porrigatur ad fideiuſſorem: vt d. §. ſed vtrum. De hoc dicam j. de acceptil. l. & per iuriurandum. §. ſi legatorum. Item poſſes dicere, nonne beneficiũ reſtitutionis eſt ex æquitate ſicut pactũ: vt l. j. ſ. de mino. Solu. Illa æquitas eſt limitata quatenus ſe porrigit ad maiorem: non quatenus porrigitur ad fideiuſſorem, vel ad patrem. Ita etiam pactum quando limitaretur ſic, nõ porrigitur ad fideiuſſorem,

4 vel ad alium. Vltimo † dicitur hic, naturalis obligatio. quæro, quo iure ſit inducta naturalis obligatio. Glo. dicit de iure gẽtium. Iac. But. diſputauit de hoc, Inſti. de act. in princ. Breuiter pro iſta gloſ. habemus caſum j. de regu. iur. l. cum amplius. in fi. licet ipſe non alleget hanc glo. nec illum textum.

1 ☞ *Filius ſi ſtipulatur ſibi, aut patri, in caſu, in quo patri acquirit, ſtipulatio valet.*

2 *Pater ſi ſtipulatur filio eo caſu, quo patri non poteſt quæri, ſtipulatio valet filio, & quæritur titulus.*

Quæſitum. Tunc pater adijcitur à filio ad ſolutionẽ, cum patri actio nõ quæritur: ſed filius indiſtincte à patre adijcitur. h. d. Circa princ. ꝙ quæro, quando eſt hoc per filium ſtipulantẽ non quæritur actio patri. Rõdeo,

1 quando filius in caſtrenſi peculio ſtipulatur. † Quæro, quid ſi filius ſtipulatur ſibi aut patri in caſu in quo patri acquirit. Quidam dicũt ꝙ ſtipulatio nõ valet. Glo. dicit ecõtra, & bene,

2 vt habes in ea. Item quæro † qñ pater ſtipulatur filio, eo caſu, quo patri nõ põt acquiri, an ſtipulatio valeat? Gloſ. dicit ꝙ nõ. Sed nõ dicit verũ: imo illo caſu filio acquiritur vtilis, vt l. quod cunq; §. j. ſ. de verb. oblig. & dixi plene in l. quod dicitur. eo. tit.

1 ☞ *Ratio quare cum vſumfructũ eſt ſtipulatus quis ſibi aut Titio, quod Titio capite minuto ſolui poſſit.*

2 *Vſufructus iam conſtitutus, an tollatur capitis diminutione. remiſſiuè,*

Vſumfructum. Iſte §. eſt aliquantulum intricatus. Primo loquitur, an poſsit ſolui adiecto capite minuto. Secundo, an poſsit ſolui vel cauſa conditionis implẽdæ dari ei, qui repræſentat perſonam adiecti, ratione adminiſtrationis. Tertio, an hoc poſsit fieri in perſona eius, qui repræſentat perſonam adiecti, ratione dominij. Secũda ibi: nam & ſi furioſi. Tertia ibi: cæterum qui ſeruo. tex. ibi: erit dari. ſi ergo in id tempus poteſt cõferri: ergo talis caſus ſuperueniẽs non eſt de modis tollendæ obligationis, vt ſ. de vſufru. l. Titio,

1 de vſuf. le. l. vſumfructum cũ moriar. Ad primũ dictũ † oppo. de l. cum quis. in princ. ſ. eo. Dicunt quidam, ꝙ hic fuit ſpecialiter actum ꝙ pro capite minuto poſſet ſolui: ſed illud eſt diuinare. Item eſt contra text. qui dicit, ſtipulari poſſumus, &c. & non dicit quod ſic fuerit factum: ſed quia ſic poteſt fieri. Vel dicit gl. ꝙ eſt ſpeciale in vſufructu. Iſta non placet. Aduerte ꝙ quando ſtipulor

Universidad de Deusto Biblioteca

stipulor vsumfructum mihi, aut Titio, alius est vsusfructus in persona Titij: et alius in persona mea: vt l. stipulatio ista. §. si quis ita. ſ. de verbo. oblig. & ideo ne auferatur facultas soluendi aliã rem: ideo durat facultas ꝙ possit sibi adhuc solui. Itẽ est alia ratio fortior. Nam vsusfructus non quæritur domino per mediã personam procuratoris: vt l. qui ita. §. j. & ibi not. ſ. ad Trebe. & ideo cum stipulor mihi aut Titio vsumfructum, non videor stipulari sibi vt procuratori meo: ideo capitis diminutione ista facultas soluendi non tollitur. Vel dic[a] ꝙ hic fuit minutus capite per emancipationem: & sic statum suum mutauit in melius.

2 †Quæro, vtrum vsusfructus iam constitutus tollatur capitis diminutione? Glo. dicit ꝙ sic secundum Hug. Tu dic vt habes hodie in l. corruptionem. C. de vsufruct. Venio ad secundam partem, & oppo. de l. Lucius. §. tutelæ. & §. fi. ſ. de admini. tuto. So. Aliud est soluere tutori debitum: aliud est, dare causam implendæ conditionis, vel ei soluere vt adiecto. Item oppo. de l. si seruus. ſ. eo. Sol. illa intelligitur secundum istam.

Si creditor. Sola peruentione rerum facta ad creditorẽ non liberatur debitor, nec fideiussor. h. d.

Opp. & videtur ꝙ liberetur fideiussor, vel debitor saltẽ ope compensationis: vt Insti. de actio. §. in bonæfidei. Quidam fatẽtur istud contrarium ꝙ non liberatur ipso iure, sed ope compensationis. Tu potes dicere ꝙ non liberatur ope compensationis, eo ꝙ illud, quod ad eum peruenit, apud eũ non durauit: sed coactus fuit restituere.

Dolo. Perceptione rei, omnes liberantur, sed perceptione pretij non liberatur possessor rei. h. d. Ad istam legẽ facit ſ. de pet. hæ. l. etiam. §. pe. quod dic vt ibi. Facit etiam quod dixi in l. locum. §. condemnatio. ſ. de tab. exhiben.

1 *Ex interuallo agi potest, vt actio cedatur.*
Cessio an petatur fieri iure actionis.

Si mandato. Quando obligationes sunt dispares, soluens etiam ex interuallo potest petere ꝙ sibi actiones cedantur. h. d. & habet multum de fundamento l. Modestinus. hæc l. tex. ibi: tutori qui neglexit conuenire debito

1 rem pupilli. Not. † ꝙ ex interuallo agitur, vt actio cedatur. Nota secundo, ꝙ iure actionis cessio petitur. quod plene examinabo in l. Modestinus. ſ. eodem. Item oppo. de l. Modestinus. ſ. eo. vbi dicitur, quod ex interuallo non potest fieri cessio. Solu. Hic obligationes sunt dispares, ibi pares. Ista sol. est vera. & plene ibi dicam.

b **Si creditor.** [b] Iste §. est bene nota. Si creditor nõ potest cedere actiones mandatori, vel fideiussori, exceptione cedendarum actionum repellitur. h. d. Oppo. de l. si stipulatus. §. si ex duobus. ſ. de fideiuss. Solue vt ibi plene dixi. Quæro, dicit hic, sua culpa. Quæro, quid si sua culpa accidit, ne possit actionem cedere? Solu. si hoc contingit per sententiam iniustam, quam creditor haberet contra se: idem, quia exceptio rei iudicatæ transit ad mandatorem, & fideiussorem: vt l. exceptiones. ſ. de excep. non ergo debet opponere exceptionem cedendarum actionum, sed exceptionẽ rei iudicatæ. Sed si alias sine culpa sua accidisset sibi, tunc ei non imputatur: vt plene dixi in d. §. si ex duobus.

Si inter emptorem. Glos. opponit de l. cum emptor. ſ. de rescin. ven. Solue vt in glossa.

1 *Debitor soluens pupillo, licet ipso iure sit liberatus, tamen pupillus, si est læsus, restituitur.*
2 *Pupillo contra tutorem in casu huius legis. subuenitur actione tutelæ.*
3 *In casu huius legis. qualiter subueniatur pupillo contra debitorem.*
4 *Contra creditorem pupilli, qui in fraudem participauit cum tutore, in casu huius legis succurritur pupillo per interdictum fraudatorium.*
Interdictum fraudatorium, de quo hic, est speciale interdictum, & non accipitur pro interdicto, de his quæ in fraudem creditorum.
Interdictum fraudatorium, de quo in l. si postulante. supra ad Trebellianum. accipitur pro interdicto, de his quæ in fraudem creditorum.

Pupilli. Delegatio tutoris liberat debitorem pupilli ita demum. si fuerit facta bona fide. hoc dicit. & bona lex, & eius principium est singulare, & ne-

1 scio alibi. † Oppo. & videtur, quod debitor soluens sit ipso iure liberatus: vt l. quod si forte. §. j. supra eodem. & l. Lucius. §. fina. & §. tutelæ. supra de administra. tutorum. Solu. Illud est verum, quando soluit bona fide: secus si mala fide, vt hic. Contra hoc opponi. quia si bona fide soluit debitor: subuenitur pupillo, per tit. C. si aduer. solu. Solu. dicunt quidam, quod ibi loquitur, quando soluitur pupillo cum tutoris authoritate: secus si ipsi tutori. Trussa est per l. etiã. C. si tutor vel curator inter. Vnde fateor contrarium: quia licet ipso iure liberetur, tamen pupillus potest restitui, si

2 est læsus. † Quæro in casu huius legis qualiter subuenitur pupillo contra tutorem. Certe per actionem tutelæ: & hoc sine dubio. Secundo quero † qualiter sub

3 ueniatur pupillo contra debitorem? Respon. vel ipso iure, quasi prima obligatio non sit sublata, quando debitoris superuenit dolus, vel quando bona fide per resti-

4 tutionem in integrum. Tertio quæro, † [c]

c qualiter subuenitur pupillo contra creditorem pupilli, qui fraudem participauit? Hic dicitur, quod subuenitur interdicto fraudatorio. Sed quod interdictum istud sit, dubitatur. Nam quidam dicunt ꝙ hoc interdictum non reperitur alibi: & dicunt hoc interdictum sic olim fuisse. Glos. reprehendit, & dicit, hoc inuenimus in l. si postulante. in princip. ſ. ad Trebel. licet de hoc aliquis titulus non reperiatur. Alij dicunt, quod istud interdictum fraudatorium per se non est interdictum: sed est titulus supra de his quæ in fraudem creditorum. Ioan. in arbore videtur voluisse, quod istud sit interdictum per se: & huic interdicto fecit specialem cellulam. Rofr. etiam in libellis suis prosequitur interdictum hoc specialiter. Vnde ego puto ꝙ istud interdictum sit speciale: nec alibi reperiatur q̃; hic. Nec obstat, si dicis ꝙ hic loquitur de interdicto, de his quæ in frau. cre. quia istud habet locum, quando quis alienauit res suas: sed hic tutor alienauit rẽ pupilli. Nec obstat l. si postulante. quia fateor quod ibi interdictum fraudatorium accipitur pro interdicto de his quæ in fraudem creditorum. & hoc videtur tenere etiam Iac. de Are. Si igitur vis intelligere hanc legem, ꝙ creditor participauit fraudem cum tutore, & propter illam fraudem conueniatur: de necessitate dicemus quod est speciale interdictum: quod est hic, & nõ est alibi in tex. sed in glo. C. si ven. pig. ag. l. j. & C. de iure fisc. l. iij. in glo. magna. Sed si velimus dicere, ꝙ creditor participauit fraudem cum debitore soluente: quia & ille debitor in fraudem alienauit res suas: posset hic accipi interdictum fraudatorium pro illo: scilicet de his quæ in frau. cre. & isto respectu illa lect. procederet: sed præcedens lect. plus placet.

a [a] Vsumfructũ. Vel dic ꝙ fuit diminutio capitis. Per capitis diminutionẽ tũc dicitur status mutari, qũ obuenit propter emãcipationẽ. j. eo. ſ. si. Et nq. ꝙ ſ casu isto pupillo solui nõ poterit. qd Bald. dixit esse fin. quod not. Et ad istũ tex. dũ videẽ velle ꝙ ita demũ possit impleri cõditio ſ personam tutoris, si in vtilitatẽ pupilli fuerit versum, vide Ro. post Bart. in d. l. Iulianus. ſ. de condi. indebi. q dicit ꝙ hic debet subaudiri, maxime.

b [b] Si creditor. Adde Bal. cõsi. cccvij. j. lib.

c [c] Pupilli. Tertio. q̃ro. Nota de interdicto fraudatorio. & adde Bal. in d. l. j. C. si vẽ. pig. aga. & ibi ponit libellum.

1 *Transactio facta à tutore non potest à pupillo rescindi parte inuita: parte volente sit quo ad omnes effectus.*
2 *Transactio, in qua pupillus est læsus, rescinditur etiam parte inuita.*
3 *Actio extincta non potest resuscitari, scilicet directa, sed vtilis sic.*
4 *Quando à transactione receditur, an agi possit actione prima: & qualiter.*

Si cum pupilla. Transactione rescissa, ex qua inducebatur exceptio, tollitur exceptio-

1 nis effectus per trãsactionẽ inductus. h. d. † Nota hic ꝙ trãsactio facta à tutore nõ põt rescidi à pupilla aduersa parte inuita.

Secundo nota ꝙ parte volẽte potest rescindi quo ad oẽs eius

2 effectus. Aduertatis, † opp. ꝙ ista pupilla possit istã trãsactionẽ rescindere: vt l. j. & ij. C. si aduer. transf. Sol. Verũ est, si esset læsa: quia haberet in integrum restitutionem. sed hic non fuit læsa, imo negotium fuit vtiliter gestum: ergo &c. vt l. nam postea. §. si minor. ſ. de iureiu. Et licet glo. dicat, ꝙ hoc sit ideo, quia ipsa non fecit, sed tutor: tamen ista ratio non est bona: quia eodẽ modo restitutio datur, siue tutor interueniat, siue non: vt l. etiã. C. si tut. vel cura interue. Dic ergo ꝙ est ideo, quia non fuit læsa.

3 Ad secundum opp. ꝙ † actio non comperat: quia actio semel extincta, nõ potest amplius resuscitari. l. qui res. §. aream. j. eodem. Dicit gloss. quod hic actio prima sublata est exceptione, non ipso iure: quia si ipso iure, non posset resuscitari: vt in cõtrario. Glo. mouet hãc quæstionem. C. de transactio. l. si diuersa. Mihi videtur quantum ad casum legis propositæ, quod gl. non dicat verum. Nam hic magistratus tenebatur ex delicto: & actiones descendentes ex delicto tollunt per pactum ipso iure: vt l. si tibi.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Si cũ pupilla. Actiõe prima. Si de cõsensu partium receditur a transactione an agatur actiõe prima: adde Bar. in d. l. si diuersa. et scripsi post Salic.

b ¶Soror. Vide Bar. per istum text. no. ĩ l. præterea. la ij. de præto. stipu.

¶Pro saluando Barto. in hoc §. soror. vide cõcordiam, quã posui ad l. prætoriæ. la. ij. ff. de preto. stip.

c ¶Qui res. Vt dixi in l. Hæc est speciale fauore dotis. et etiã idem tenet Bald. in l. libera. C. de sen.

→ POMATES.

d ¶Ad contrariũ respondeo. No. ex ista doctri. ꝙ ĩ omnibus casibus in integrum restitutio minoris nõ nocet, et prodest alteri: quia illa nocet & nõ prodest, quando læsio causatur ex dolo illius tertij. & vide Ale. ĩ l. i. §. nunciatio. ĩ fi. ff. de op. noui nũciatio. Pro cõcordia. Aduerte: tertij persona quãdo ĩ personã suã collata est pœna adiecta dationi quãtitatis opatur, vt nõ censeatur adiecta in fraudẽ vsurarũ. Ita Bar. ĩ hoc §. qui stipulatur. ĩ l. liber hõ. la ij. ff. de verb. obli. Contrariũ innuitur secũdũ do. Alex. in addi. in l. cũ seruus. ff. de condi. et demõ. in l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pet. Solu. plures dari possunt: quia satis ampla est materia. Sed breuiter in d. l. cũ seruus. et ĩ d. §. si tibi. nõ loquitur quãdo obligatio cõfertur in personã tertij, vt hic Bar. Vel aliter omnia amplectẽdo: aut illa pœna nõ concernit aliqđ cõmodũ stipulatori seu creditori: sed solum cautius eidẽ est ne sit ĩ dãno rei mutuatæ: et tunc procedat prima opi. Exẽpla ponit Bart. in d. §. si tibi. et in l. cũ seruus. Aut aliquid accedit creditori puta promittis dare decẽ vel aliquid simile, et procedat secũda opi. Et hãc distin. quasi vbiqꝫ sentit. Bart.

e ¶Qui stipulaẽ. Habet eandem naturã. Et sic nota cautelam singularem, si vis facere ꝙ vsura possit excedere sortẽ. Et ꝑ ista limitantur not. ꝑ Bar. in d. l. stipulatio ista. in §. alteri. ff. de verb. ob. & ea quæ no. Bar. ĩ l. cũ seruus. de cõdi. & demõ. & in leg. rogasti. §. fin. ff. si cer. peta. & hoc sequitur Ange. licet

§. quædã. et l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. Dico ergo ꝙ tex. voluit directo soluere, ꝙ actio vtilis restituitur, q̃ prius fuerat directa: & sic qđ dicit ꝙ actio extincta non resuscitatur: fateor, eadem: sed vtilis sic vt hic, & videbitis in d. §. aream.

4 Dic ergo tria †verba, quando receditur à trãsactione, an possit agi actione pria[a], vel qualiter. Dic aut per transactionẽ fuit sublata actio ope exceptionis, aut ipso iure. Primo casu, potest agere prima actione, vt hic secũdum istam glo. quæ dicit verum in se. Aut fuit sublata ipso iure: et tũc aut est talis actio quæ non potest partiũ conuentione restaurari, vt actiones descẽdẽtes ex delicto: & tunc à lege restituiẽ prima, vt hic. Aut potest restaurari partium conuentione: et tunc debet agi condictione sine causa, vel ob causam: vt se reponat in pristinã obligationem: vt l. si quis accepto. & quod ibi no. supra de cõdi. causa da.

1 *Periculum nominis cessi pertinet ad cessionem, si superuenit post cessionem: si tempore cessionis, ad cedentem.*

Periculum nominis venditi ad quem pertineat. remissiue.

b **Soror.** [b]†Periculũ nominis cessi pertinet ad cessionariũ. h. d. Opp. ff. so. ma. l. si cum dotẽ. §. si mulier. Dicit gl. Speciale est ibi in dote. Tu dic, aut loqueris de periculo inopiæ subsecutæ post cessionẽ. & loquitur iste §. Aut loqueris de periculo inopiæ subsistẽtis tẽpore cessionis: et loquitur contraria lex, et quod plene dixi in l. qui satisdare. ff. de fideius. in nomine vero vendito, cuius sit periculũ, dic vt in l. si nomẽ. et l. se. ff. de hær. vel act. vẽ.

Cum in eodem. Dicitur hic, ꝙ pretiũ cõuertitur pro rata ĩ quolibet creditore. cõtra. supra eod. l. in his. §. Imperator. Solue vt ibi. et dic vt ibi dixi.

1 *Euicta re pro pecunia in solutum data, agitur prima actione, & hoc fauore dotis.*

2 *Limitatio ad titulum de repu. quæ fiunt in iud. restit. in integ. ut non habeant locum. quando minor fuit circũscriptus dolo creditoris.*

Casus in quibus ex futuris præteritum æstimamus.

Vires. Euicta re pro alio debito in solutum data, prima actione agitur: nisi dolus creditori imputetur. Item ad liberationẽ sufficit rem ꝑfecte solutam ex post facto creditoris fieri. h. d. Valde singulare principium est hoc. et diuiditur ĩ quatuor partes. Prima quando res data in solutũ euincitur, et recipiẽti eã ĩ solutũ nõ põt dolus vel culpa imputari. Scđo, qñ põt ei imputari culpa. Tertio, qñ põt ei imputari dolus. Quarto, qñ res data in solutum ab initio creditoris perfecte nõ efficitur. Scđa ibi: diuersum. Tertia ibi: huic applicatur. Quarta ibi, rẽ aũt.
1 †No. ex primo dicto quod euicta re pro pecunia in solutũ data agitur prima actione. contra in l. si prædiũ. C. de euict. & l. et eleganter. in pri. supra de pign. act. huius timore dicit Dy. ꝙ glo. quæ est hic, intelligit ꝙ fuit data in solutum res pro pecunia, non dicit verũ, sed Dy. intelligit quod dos erat in specie: & sic fuit soluta res ꝑ re. Sed hoc vr̃ contra
c tex. Iac. de Are. aliter dicit. vt dixi in l. [c] si quis aliã. ff. eo. Tu dic hic esse spãle fauore dotis arg. eius quod no. in l. si cum dotẽ. §. si mulier. ff. sol. matri. Ideo dixi, ꝙ iste est casus singularis, nec credo esse alibi. Istã materiam tractaui plenius in l. si quis aliã. ff. eo. Venio ad ver. diuersum. Oppo. ꝙ qs teneaẽ re euicta extraordinario iure: vt ff. de euict. l. minor. & l. si cũ vẽditor. §. si is. Huius timore glo. intelligit hũc ver. qñ libertus donauit alicui fundũ: ideo re euicta nõ teneẽ de euictione: quia fuit donatio: vt l. ad res donatas. ff. de ędil. edi. Certe secundũ hoc iste ver. nõ haberet dubitationẽ, nec faceret aliquid ad præmissa: nisi sustinendo gl. velis dicere ꝙ donatio hic incipit à ꝓmissione, & soluit libertus. vnde re euicta alias teneẽ de euictione: vt no. in l. Aristo. in fi. ff. de dona. sed qñ reuocatur ꝑ Fauianã, de euictione non teneẽ. Et hic est sing. casus. tñ licet hæc lect. in se possit sustineri, nõ tñ cõgruit literæ in ꝓposito. Nam secundũ hoc res: quæ debeẽ, soluiẽ. Sed materia huius legis est qñ soluiẽ aliud ꝓ alio. Ideo alij ponũt hic casum, ꝙ libertus suo creditori, cui debebat decẽ, dedit in solutũ rem valentẽ viginti in fraudẽ patroni. Vnde illud: quod valet vltra decẽ, reuocat patronus actione Fauiana, & tñ creditor non põt agere actione prima: vt hic. Sed cõtra hoc op. de l. si quis aliã. ff. eo. vbi parte euicta agiẽ actione prima. Sol. Fallit illud, qñ euincitur ꝑ actionẽ Fauianam: vt hic. Ratio potest esse, secundũ quod dicit Dy. quia creditori põt imputari culpa in eo ꝙ recepit a liberto rẽ maioris prætij ꝑ minore. Vnde ꝓpter sui culpã hoc cõtingit. Nam sciẽdo suas cõditiones, hoc debuit cogitare: vt l. q cũ alio. ff. de regu. iu. & ideo dico. si creditori nõ põt imputari culpa, quia ꝑ hoc nõ debebat verisimiliter credere patronũ fraudari: tũc duraret prima actio re euicta: vt d. l. si qs aliã. ff. eo. vel agere de euictione si est ꝓmissum: vt l. fi. ff. de condi. ob cau. Venio ad ver. huic applic. hic habes ꝙ licet minor restituaẽ, nõ tñ restituitur actio creditori. cõtra. C. de repu. q̃ fi. in iud. in integrũ resti. l. i. & l. in causæ. la i. in fi. & l. seq. ff. de mino. Huius timore qdã dicunt ꝙ illud, qđ hic dicit in tex. huic applicaẽ, &c. applicaẽ prin. legis nõ præcedẽti rñ. & sic cõtrario cõcor. Certe hoc nõ videẽ de mẽte Iuriscõsulti. Est enim violare literã. Vñ dic secũdũ gl. ꝙ applicatur præcedẽti rñ.
2 d Ad cõtrariũ †respondeo[d]. ꝙ hoc ideo, quia minor fuit circũscriptus dolo creditoris. quod nota: quia per hoc limitatur tota illa materia de repu. quæ fi. in iu. in integ. rest. Nec habes hũc casum ĩ terminis nisi hic. Sed rationẽ habes in multis locis: arg. ad hoc l. si Titius. ff. de fideius. Facit l. propter veneni §. neptis. ff. ad sylla. Venio ad ver. rẽ aũt. dicit hic ꝙ soluendo rẽ castrẽsis peculij, vr̃ soluere rẽ alienã. cõtra. ff. de cast. pe. l. hæreditate. §. pater. ĩ prin. & §. & fi. Gl. nõ soluit. Dy. dicit, ꝙ in prin. illius §. libertas tenuit ꝓpter præsens ius patris. in fi. vero debet intelligi secundũ istã legẽ. Item op. de l. q rẽ. in fi. C. de euict. Sol. ibi in vẽditione, in qua nõ requiriẽ ꝙ quis faciat rẽ accipientis, sed sufficit ꝙ tradat nisi esset in dolo: vt l. seruus quẽ ĩ fi. ff. de act. emp. Quæro vtrũ sint plures casus, in quibus ex futuris in præteritum æstimamus. Glo. multos enumerat. dic vt in glo.

Mihi decem dari. Causa leuior, vel durior adiectionẽ non vitiat. h. d. Opp. non potest esse plus in accessorio q̃ in principali: vt l. hi qui accessionis. ff. de fideius. & l. Græce §. illud. eo. tit. Sol. nõ potest esse plus in accessoria obligatione, vt in contrarijs. sed hic loquiẽ in adiecto, in quo nulla obligatio fundatur.

1 *In alternatiua summarum id, quod minimũ est, est obligatione, & ibi de ratione.*

2 *Pœna in obligationibus quãtitatis nõ potest esse maior sorte, nisi datio cõferatur in personam alterius: quia tunc non est mera datio: sed habet naturam obligationis [illegible].*

c → **Qui stipulatur.** [c]Iste est difficilis. Primo loquiẽ qñ ꝓpter adiectum stipulatio est cõditionalis: & hoc colligitur ex dictione si. Secũdo, qñ est cõditionalis: & hoc apparet ex mẽte expressa. Tertio, qñ de hoc nihil apparet. Quarto ponit vnũ casum, qñ adiectus adijciẽ ad maio

rem

do. Io. hic distinguit in consuetto fenerari vel nõ. vnde quod no. Moder. Instit. de act. §. oẽs autem. Tu de hoc vide Bald. restringẽtẽ in l. cũ allegas. ĩ v. eo. & in ver. op. C. de vsuris. Cũ quo cõcordat Ro. in d. l. stipulatio ista. §. alteri. Raph. ĩ d. §. alteri. tenet opi. Bar. hic, nisi stipulatus esset dare ꝓcuratori meo: quia videor stipulari, mihi d. l. stipulatio ista. §. si quis insulã. & vide in gl. ibi ĩ ver. hæres habebit. Ro. ĩ l. sed & si. si qs cau. tenet opi. Bal. in cõsuetto fenerari. Et ꝑ hãc cautela est tex. in l. si in. C. de cõtrahẽ. emp. iũcta li. C. de pac. pi.

→ Pro concordia. Aduerte, ꝙ rñ interesse cõsistit in lucro cessante in nummis, propter morã haberi potest. Ita bar. & cõtra alij ĩ l. numis. ff. de lit. iur. Cõtra tenet ipse Bar. ĩ hac l. Paulus. circa mediũ. Soluit hic do. Alex. in de eum.

Universidad de Deusto Biblioteca

rem quantitatem quã principalis. Secunda ibi: & ideo. Tertia ibi: at vbi. Quarta ibi: contra. Oppo. ad fi. quia in accessorio nõ potest esse plus: vt l. Græce. §. illud. ſ. de fideiuſ. & Insti. de fideiuſ. §. nec plus. Solue vt dixi ſ. proxi. Nã hic in adiecto, q̃ nõ
1 apponitur ad obligationem. Item opp. †quãdo alternatiua cadit inter ſummas, ſemper minor eſt in obligatione: vt l. inter ſtipulantem. §. ſi ſtipulante. & l. ſi ita ſtipulatus fuero decem aut quinq;. de ver. obli. Sol. Ibi eidẽ debebãt ſolui decẽ aut quinq;. hic diuerſis. Ita dicit gl. & bene. Ratio, in alternatiua ſummarũ, ideo minimũ eſt in obligatione, quia inter ſummas nõ cadit affectio. ſed vbi affectio caderet, vtrũq; eſſet in obligatione: vt ſ. tit. ſ. l. ſi is cui decem. & ibi dixi. Sed hic ratione adiecti poteſt mea intereſſe. Forte facilius ſoluerem vni alteri decẽ, q̃ tibi quinq;, vel propter affectionem quam habeo ad perſonã adiecti: quia anteq; reſtituat tibi aliquod commodũ ſentiet, vel ꝓpter aliã rationẽ. ſed vbi eſt eadẽ perſona, iſta affectio non cadit. Extra
2 glo. †opp. ad ſecundum reſponſum, & videtur q̃ in quantitatibus non poſsit pœna eſſe maior ſorte: quia ſic eſſet in fraudem vſurarum: vt l. cum allegas. C. de vſur. hic dicitur cõtrariũ: quia ſi non ſoluo quinq;, promitto dare decem. Sol. Illud in obligationibus dandi mere: ſed iſtud non videtur mera datio, quãdo confertur datio in perſonam alterius. Vel ſi dicas q̃ ſit mera datio, tamen habet eãdem naturam: quam habet obligatio facti: vt vidiſtis in l. liber homo. in fi. ſ. de ver. obl. & l. ſi pœnam. eo. ti. Et per hoc poſſunt vſurarij facere fraudem, vt dicãt ſic: promittis dare Titio decem hinc ad paſcha: & ſi nõ dederis, promittis mihi viginti nomine pœnę. Nam tunc non videtur adiectũ in fraudem vſurarũ, per hanc legẽ, vlti. reſpon. Quæro, poſtq̃ quinq; ſunt ſoluta adiecto, reliqua quinq; qualiter petẽtur? nã
3 adiectus non habet actionem †principalis, ſtipulator nõ videt habere actionem: quia illa q. inq; vltra videtur ſtipulatus alteri, nõ ſibi. R ñ. ſtipulator principalis hoc petet: quia intereſt ſua vt ſoluatur ſuo procuratori, ſi conſtat hunc adiectum eſſe procuratorem ſuum. quod apparet, quia eum conuenit actione mãdati: vt l. liber homo. §. fi. de ver. ob. & l. ſtipulatio iſta. §. ſi qs inſulã. eo. ti. Sed ſi nõ eſſet ꝓcurator ſuus, haberet maius dubium.

Mihi Romæ. Iſte §. diuiditur in tres partes. Prima loquitur in obligatione miſta dãdi, & faciendi. Secunda, qñ in obligatione mere dãdi. Tertia, qñ in obligatione mere facti. Secunda ibi: liberaretur. Tertia ibi: aut vbi.

Si ſeruus. Hũc §. habuimus in l. prima. ſ. de ſtipulatione ſeruorum.

1 ☞ *Aliud eſt, obligationem extingui: & aliud, obligationem ceſſare.*
2 *Obligatio extincta nunquam ſuſcitatur. & nu. 3. remiſſiuè.*
Area promiſſa, cui ædificiũ eſt ſuperimpoſitũ, poteſt peti, licet æſtimatio debeat præſtari.

Aream. Hunc §. habuiſtis expeditum in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ſ. de verbo. oblig. Nam hic habetis eadem argumenta, & eaſdem rationes, quas habuiſtis ibi: & breuiter h. d. Exemptio ſpeciei debitæ rerum natura, vel communi commercio, obligationem perimit, nec reuiuiſcit impedimento ſubmoto: translatio vero in corpus integrale obligationem non perimit: ſed res ipſa debet peti: æſtimatio vero præſta-
1 bitur creditori. h. d. †Nota aliud eſt, obligationẽ extingui: aliud eſt, obligationem ceſſare. De hoc dixi in l. ij. §. j. ſ. de verb.
2 obli. Secundo nota q̃ †obligatio extincta nunq̃ ſuſcitatur.

Tertio nota q̃ area promiſſa, cui ædificium eſt ſuper impoſitum, poteſt peti: licet æſtimatio debeat præſtari. Oppo. q̃ ſi iterum factus eſt ſeruus, iterum poſsit peti: vt l. ſi chorus. §. fi. ſ. de leg. iij. Solu. Poteſt peti ex noua voluntate non ex prima. &
3 iſta eſt vera. Item opp. †q̃ actio extincta reſuſcitetur: vt l. pupilli. §. j. ſ. eo. tit. & l. quãuis. §. ſi mulier. ad Velleia. & l. ij. §. fi. ſ. ſi ex nox. cau. aga. & l. ſi cum quis. §. fi. j. de fur. Dicit gl. iſta eſt regula: cõtraria ſunt ſpecialia. Tu dic vt plene dixi in repetitione l. Mæuius. §. duobus. de leg. ij. Item opp. de l. ſeruum filij. §. ſi areæ. ſ. de leg j Solu. Aliud in legato areæ, vt ibi: aliud in ꝓmiſſione areæ, vt hic. Vltimo, quia gl. alleg. hic quædam pro cõcordantia, quæ ſunt contraria: ideo vide gl. & eam corrige, quę incipit, poteſt determinare: vt ibi: vt j. de fur. l. ſi cum. §. fi. Dic q̃ iſta contradicit: ideo debuit eam ponere cũ alijs, in quibus fallit regula. Item ibi: de ſer. vr. prædi. l. ſi quis ædes. in iſtis duabus legibus de capi. di. & in l. ſi quis ædes. non fallit regula. vnde debuerunt poni ſub concordantijs, quæ faciunt regulam.

1 ☞ *Pecunia, quæ cõmuniter in ciuitate currit, in dubio videtur promiſſa.*
2 *Si in ciuitate ſunt duæ monetæ quarum reſpectu dicitur ſolidus & libra, & alia ſit moneta antiqua alia noua, quod intelligatur promiſsio facta ex qualitate rei iuxta conſuetudinem ciuitatis.*
3 *Vna pecunia pro alia ſolui poteſt, dũmodo creditor aliquod damnum non patiatur.*
4 *Debitor in pecunia minuta, poteſt ſoluere in florenis. ita ſtãte conſuetudine quæ ſeruanda eſt, licet de iure non.*
5 *Expenſis communibus ſcilicet ſoluentis, & creditoris, debet moneta approbari.*
6 *Moneta ſi eſt mutata, & ſolutio debet fieri, de qua moneta fieri debet.*
7 *Exiſtens in mora nõ ſoluendi, nõ tenetur de intereſſe, quod conſiſtit in damno.*
8 *Pecunia groſſa per minutam æſtimatur.*
9 *Augmentum, uel diminutio monetæ, quæ modico tempore durauit, non attenditur.*
10 *Si mutuaui, uel in dotem dedi libras cẽtum in florenis, & uenit tempus reſtitutionis, quod tempus attendatur in æſtimatione, an tempus ſolutionis, an tempus dationis.*
Depoſitum ſi eſt factum apud te de centum libris in florenis, cum teneris reddere, ubi quod ſub eadem æſtimatione tenerũ reddere ſi fuit dictum, alias in communi æſtimatione.

Paulus reſpondet. Alias incipit creditorem. Quæro
1 †quando promitto tibi centum libras: de qua pecunia videor promittere? Rñdeo, de moneta quæ currit in ciuitate, cuius reſpectu dicitur ſolidus & libra: vt l. numis.
2 de lega. iij. Sed quæro, †quid ſi in ciuitate ſunt duæ monetæ, quarum reſpectu dicit ſolidus, & libra: vt eſt Florentiæ? Nã quãdoq; dicitur ſolidus & libra, reſpectu florenorum minutorum antiquiorũ, de quibus valet florenus auri xxix. ſolidos. Item
a eſt alia moneta[a] eorũ noua, vt floreni nouui: de qua valet florenus tres libras: de qua intelligetur ſi promitto tibi cẽtum libras?
b Rñ. ſecundũ conſuetudinem[b] ciuitatis, & veriſimilitudinẽ, iudicabuntur iſta. Quod dico ſecundũ conſuetudinem: ideo dico, quia eſt ibi conſuetudo, q̃ in pannis, & in ſerico appellatio ſolidi, & libræ, referatur ad florenos minutos antiquos, & ĩ alijs rebus intelligat̃ de florenis nouis. Itẽ quod dixi, & veriſimilitudinem, dico quia ſi intelligeremus appellationẽ ſolidi, & libræ, referri ad monetã nouã, cõtingeret q̃ res magni prætij daret̃ ꝓ modico, vel ecõtra, ſi intelligerem[9] de moneta antiqua, cõtingeret q̃ res vilis ꝑtij daret̃ ꝓ magno. Vñ ſemp̃ debem[9] inſpicere hãc veriſimilitudinẽ ex qualitate rei: vt l. ſemp̃ ĩ ſtipulationib[9]. & ibi no. de reg. iur. q̃ facit ꝓ hoc l. Imperatores. ſ. de cõtrahẽ.
3 emp. Secũdo q̃ro, †vidi q̃ pecunia intelligat̃ ꝓmiſſa: vtrũ poſſit debitor vnã pecuniã pro altera ſoluere? Hic Iuriſcõſultus vt̃ velle q̃ nõ, ſi creditor eſt ex hoc ſenſurus aliquod incõmodũ: ergo a cõtrario ſenſu, ſi nullũ incõmodũ eſt ſenſurus creditor, vt̃ velle q̃ debitor poſsit ſoluere vnã pecuniã ꝓ alia. Sed cõtra: q̃ aliud ꝓ alio inuito creditore ſolui nõ põt: vt l. ij. §. j. ſ. ſi cer. pet. & l. eũ a quo. C. eo. ti. Vñ dixerũt quidã, vt gl. dicit q̃ ſemp̃ cum creditor nõ vult dicit̃ ſentire incõmodũ: quia fit cõtra voluntatẽ ſuã: ideo ſibi ſolui nõ poterit: arg. Insti. de act. §. præterea. Certe nõ credo q̃ Iuriſcõſultus ſenſerit hic de tali incõmodo. Præterea. Iuriſcõſultus dicit hic dãnũ, quod eſt diminutio patrimonij: vt l. ij. & iij. ſ. de dam. infec. Sed licet nõ impleatur voluntas creditoris, nõ tñ pro hoc minuit eius patrimoniũ: ergo &c. Vn
c de alij dicũt, q̃ cogit̃ recipere? ſi aliquod damnum non patitur. Ad id quod dicitur, q̃ aliud pro alio, &c. reſpõdeo q̃ nõ videt̃ ſolui aliud pro alio fictione huius legis, imo idẽ videtur ſolui, licet alia ſit forma: arg. l. ſi quis argentum. in princi. C. de dona. & l. j. in fi. & l. Titiæ amicæ. de auro & argẽ. le. Declaro, hæc pecunia debet eſſe talis, q̃ præbeat ſuam vtilitatem in forma æquali

P. PAV. P.

a ¶ Paulus reſpondet. Vide de materia Iaſo. in l. ij. §. j. col. pen. & vlti. ff. ſi certũ pe.
a ¶ Paulus reſpõdet. Alia moneta. An autẽ qs teneat̃ accipere monetã ꝓ ea æſtimatione q̃ eſt taxata à publico. dic q̃ ſic, alꝫ puniẽ: vt no. Bar. ſ. l. q̃ falſum. de fal. Allegat text. in l. j. C. de fal. moneta. vbi vide qd ſit moneta falſa, & qua pœna puniat̃ eã expẽdẽs, vide l. lege Cornelia. eo. titu. de fal.
b ¶ Secundũ conſuetudinẽ. Adde Bar. in l. ſemper. de regu. iur.
c ¶ Cogitur recipere. Adde quod no. Bal. poſt Petrũ in l. non amplius. §. fi. de leg. j. Quid ſi relinquo alicui viginti libras Bologninorũ Bononiẽſiũ, quia iſtud eſt genus ſub certa ſpecie incluſum, nõ põt fieri ſolutio de Murinẽſibus, licet ſint eiuſdẽ valoris & materiæ. Idem de argẽto, niſi ſe alter habeat conſuetudo, ꝓ no. in d. l. ſi qs argẽtũ. ſecũdũ Imo. Item ſi pecunia currit pariformiter, hoc nõ erit de iure, ex quo eſt paritas materiæ, & nõ interest̃ creditoris: per l. q̃ extriſecus. de verb. ob. Et huic legi adde qd̃ not. Bar. in d. l. j. ſ fi. de aur. & arg. leg. & dicit Bart. in l. talis ſcriptura. ĩ fi. principio. referẽdo ibi Dy. de le. j. q̃ ſi pecunia, debetur vt ſpecies, vt pecunia, quæ eſt ĩ tali ſacco, vel burſa, non põt fieri ſolutio alterius pecuniæ: licet eriã eſſet eiuſdẽ materiæ, & formæ. quod bene nota.

Universidad de Deusto Biblioteca

ter,ſicut in materia:vt l.j.§.de contrahen.
4 emp.†Et ideo ſi tu debes mihi Bologni-
nos de argẽto : & tu dares mihi aliam mo
netã argenteã eiuſdẽ ligæ,hoc eſt, eiuſdẽ
bonitatis in materiã,licet eſſent diuerſæ
formę :tñ idẽ videtur ſolui:vt legibus cõ-
trarijs.Sed ſi tu dares monetã alterius ma
a teriæ, [b] q̃ nõ eſſet eiuſdẽ ligæ:de iure poſ
ſet creditor licite refutare:quia aliud pro
alio ſolui nõ põt,vt dictum eſt.Vñ quod
hic dicitur in tex.in aliã formã, ĩtelligatis
tñ de eadẽ materia.Igiť ſi tu,q debes pe-
b cuniã minutã,velles dare florenos, [b] vel
ecõtra licite poſſent recuſari de iure:licet
de cõſuetudine obſeruetur cõtrariũ in ci-
uitate iſta,et in multis alijs:vt no.in l.ſi qs
argentũ.C.de dona.cui conſuetudini de-
bemus ſtare:vt l.Imperator.§.de cõtrahẽ.
5 emp. †Quæro.qñ moneta approbať ab
his qui appoſiti ſunt à cõi,oportet ꝙ ali-
qd expendatur:quæro,cuius expẽſis de-
bet fieri,vel ſoluentis,vel creditoris? Re-
ſpondeo:expẽſis cõibus:vt l.iiij.§.j.§.fi.re
6 gun. Quæro,†quid [c] ſi moneta eſt mu
c tata:de qua moneta debebit ſolui? Rñ. [d]
d hæc mutatio põt duobus modis contin-
gere:vel ꝙ mutetur materia,vel forma ita
ꝙ in bonitate aliqua mutatio cõtingit.vel
quod nõ mutetur materia,vel forma:ſed
mutatur eius bonitas,ĩ hoc ꝙ florenus au
ri,vel alia moneta ď argẽto groſsior,vale
ret plus hodie,quã cõſueuerat.Prio mõ
dicũt noſtri doct.et bene,ſi quidẽ de mo-
neta antiqua reperiatur,et eius curſus nõ
eſt reprobatus, poterit et debebit de illa
moneta antiqua ſolui.Sed ſi non reperiať
vel eius curſus eſt totaliter reprobatus,
debet ſolui æſtimatio illius monetę anti-
quæ:vt l.elegãter.§.qui reprobo.ſupra de
pig.actio.et eſt expreſſum in c.olim cãm.
de cenſi.et not.per Cyn.in l.minori.C.in
quib.cau.in integ.reſtit.non eſt neceſſ.Se
e cundo mõ [e] cõtingit mutatio:vt dixi, &
hic eſt aduertẽdum,ſi quidem debitor nõ
eſt in mora:tunc liberatur ſoluendo illam
monetã abſque dubio:quia variatio nul-
la contingit circa bonitatẽ rei intrinſecã.
Nam in eadem forma, et materia reddi-
tur, ſecundum quod debet: vt leg. res in
dotem.ſupra de iure do. et leg. cum quid.
ſupra ſi cer. peta. ſed contingit mutatio
reſpectu æſtimationis: quod non impu-
tatur debitori, qui non eſt in mora: vt
leg.vinum.ſupra ſi certum peta, Sed ſi de
bitor fuiſſet in mora, diceres tu, inconti
nẽti oẽ detrimẽtũ inde cõtingẽs à tẽpore
morę ptinet ad eum:vt d.l.vinũ.Et iſtud
7 eſt ſubtile,et difficile videre. †Aduerta
tis:nã vos ſcitis ꝙ quãdo quis eſt in mora
in non ſoluendo,ipſe non tenetur de inte
reſſe,qđ conſiſtit in lucro:ſed de intereſſe
qđ conſiſtit in damno:vt l.ſi ſterilis.§.cũ
per venditorem.de actio.emp.Mõ videa
mus in caſu propoſito vtrum creditor ſit
dãnificatus, quaſi pecunia minuta ſit mi
nus bona ĩ ſui æſtimatiõe,an vero ꝑdide
rit lucrũ,quaſi ſi ab initio habuiſſet illam
pecuniam,emiſſet ex ea plures florenos,
quam poſſet emere mõ:et ſic fuiſſet lucra
tus tantũ.Nã ſi hoc eſſet, intereſſe non at
tenderetur:vt d.§.cũ per venditorem.Ad
uertatis,res diciť deteriorari,qñ eius æſti-
matio reſpectu pecuniæ eſſet vilior:vt d.
l.vinum.§.ſi cer.pet.& ideo in cæteris ſpe
ciebus,quæ æſtimantur per pecuniã, vt l.
ſi ita.§.de fideiuſ.illud eſt facile videre:ſed
in pecunia,quæ nõ ęſtimatur per res vt d.
l.ſi ita.eſt videre, vtrum vna pecunia per
8 aliã æſtimetur.Breuiter †mihi videtur qđ
pecunia auri,vel argenti groſſa ęſtimetur
per minutam. Et hoc apparet ad ſenſum.
minuta autem nunꝗ̃ æſtimatur per groſ-
ſiorem.Non enim poſſum dicere, qđ per
florenum æſtimetur vnus numus paruus:
& per cõſequens nec duo,nec tres: & ſic
de ſingulis in infinitum. Aceruus autem
numorum,vel vna ſumma numorum,be-
ne poſſet æſtimari per florenum : ſed ipſi
numi ſingulariter conſiderati. & hoc pa-
tet ad ſenſum.Itẽ probatur:Illa res dicitur
æſtimare aliam, quæ eſt conuertibilis &
permutabilis in aliam quancunꝗ̃:vt l.j.§.ď
cõtrah.emp.ſed moneta parua eſt permu-
tabilis in omnem maiorem:ergo per illam
æſtimať maior : ſed moneta magna nõ eſt
conuertibilis in õmnẽ minorẽ:ergo ꝑ mo
netam maiorẽ nõn æſtimatur minor. Mo
do ad propoſitum: ſi debes mihi centum
lib.pecuniæ minutæ : dico quod pecunia
mutata nõ diciť deteriorata reſpectu æſti-
mationis ſuæ : qa non habet aliquid quo
æſtimeť : ideo creditor diceretur amiſiſſe
lucrũ,non paſſum fuiſſe damnum:merito
hoc nõ imputabiť debitori:vt d.§.cũ ꝑ vẽ
ditorem.Nec obſtat l.numis.de in li. iurã.
quia licet in numis veniat intereſſe extra
rẽ,verũ eſt in eo quod nõ cõſiſtit in lucro.
Sed ſi tu poneres ꝙ ego deberem tibi da-
re centũ florenos auri in Calendis Ianua
rij,& florenus valebat tũc quatuor libras,
nunc cum ſoluis,valet minus:dico ꝙ à tẽ-
pore morę pertinet periculũ ad debitorẽ:
vt d.l.vinum. Ratio:qa cũ florenus æſti-
meť per pecuniã minutam, & æſtimatio
floreni eſt mutata,apparet ꝙ florenus eſt
deterioratus in ęſtimatione:ſicut dicimus
in vino,& in alijs ſpeciebus.Idem dico de
qualibet moneta groſſa, quæ per minutã
9 æſtimať.Vnũ tñ volo†te ſcire,ꝙ augmẽ-
tũ vel diminutio æſtimationis floreni,vel
alterius monetæ,quæ modico tẽpore du
rauit,vt vna die, duobus,vel pluribus die
bus,vel quandoꝗ̃,non eſt attendenda:vt
l.pretia rerũ.circa finẽ,& quod ibi nota.§.
10 ad leg.fal.†Sed q̃ro,quid ſi ego mutuaui
tibi,vel in dotẽ dedi tibi cẽtũ libras ĩ flore
nis:nũc vis mihi reddere:an ego cogar re-
cipere,vel tu dare ĩ eadẽ ęſtimatiõe,q̃ erat
tũc:an in ea q̃ eſt nunc tẽpore ſolutionis?
Rñ. Iſta verba,ſoluo centũ libras in flore-
nis,hoc eſt dicere,iſtos florenos do tibi in
ſolutũ ꝓ cẽtũ libris:vt l.ſi qs ſtipulat⁹ fue-
rit decẽ in melle.§.e. & iõ nõ pñt peti niſi
cẽtũ libræ:ſicut ſi aliqua res eſſet data ĩ do
tẽ ꝓ ęſtimata:vt l.cũ dotẽ.C.de iure do.&
l.ſi ęſtimatis.§.ſol.ma.& dãnũ & lucrũ flo
renis cõtingẽs ꝑtinet ad eũ, q recipit:iõ il
la verba nõ operãtur aliqd.Sed qd eſſet in
depoſito,ſi depono apud te centum libras
in florenis : quid teneris reddere? Breui-
ter dico idem.Nam hic ego videor tibi il-
los florenos vẽdere pro illis centum libris
& pretiũ apud te deponere:vt l.certi cõdi
ctio.§.fi.& l.ſeq.§.ſi cer.pe.Facit l.ſi ex pre
tio

a ¶Alterius materię. Adde Bald.in l. diuortio.in §.ob donatiões.ff.ſol.ma.et qđ no.Bald.in d.l.fin.in iiij.q.C.de cõpẽ. cũ Bar.hic ad literã trãſit Pet.de Anchar. ĩ Cl.ſi.beneficiorũ.ad fi.de deci.quã omnino vide:vbi multa, & diuerſa ponit in materia.& ad qõnẽ de pœnis legalibus, v[?]ſtatutorũ,quã ibi ponit Pet. videlicet de qua moneta ſolui debeãt, vide Bald. poſt gl.in l.qcũque. in vlti.co.C.de ſer. fug.et in d.l.fi.in prĩci.C.cõia de leg. et ibi etiã quid in contractibus. De iſta materia vide ꝑ Ol. in cõſ.xiij.& in conſ.xxxviij.et conſil. clxviij.text.in cle.ſi. de deci.Bal.in l.illud in fi.C.de ſacroſan. eccl.Spec.in ti.de ſolu.§.nũc aliqua. verſ.ſi .et ibi Ioã.And. Ant.de Bu.in c.quãto.de iureiurã.& Alberi.de Roſa.in l.cũ quid.§.ſi certũ peta. ¶Adde ꝙ Ro.tenet contrarium eius qđ conſuluit Oldra in dictis conſilijs, eius cõſ.cxxiij.de quo ẽt vide Abb.cõſ.lvij. in ij.lib.De quo valore monetæ debet ſolui officiali,cũ moneta tẽpore dati officij valebat vno pretio,& tempore ſolutionis alio.vide Bal. cõſ.cxxxvij. primo volu.

POMATES.

b ¶Dare florenos. Not.de cõſuetudine obſeruari,in multis ciuitatibus, qcquid ſit de iure,ꝙ diuerſa pecunia in forma ſolui poſſit,aurea ꝓ argentea:& ecõtra: et minuta pro groſſa. Et adde ꝙ nõ ſolũ multæ ciuitates: ſed gñalis totius mundi cõſuetudo ita obſeruatur.Ita not. dixit Bal.in l.lib.C.de ſẽtẽ.ẽt de mente eiuſdẽ.et ĩ l.ij.§.j.§.ſi certũ per. Qđ intellige verũ,niſi creditor ꝓpter hoc eſſet paſſurus dãnum:forte qa eſſet profecturus in longinquas,et remotas partes:per textũ noſtrum hic ſecundum Laudẽſ.in tractã. ſuo monetæ. & in l.ij.§.j.et in l.cum quid.§.ſi certũ petatur.quod nota.

c ¶Quæro quid. Et adde no.per Bar.et Bal.in d.l.ſi quis argentum.in iiij.colũ. C.de donat. & per Bartol. in leg.acceptum. in xvij.quæſtio.C.de vſur.

d ¶Reſpondeo. Vide in leg.cum quid. & in leg.quod te. ff.ſi cer. peta. & de materia in d.l.vinũ.per Bal.ĩ l.illud. in §.C. de ſacroſan.eccleſ.& in l.ij.C.cõia de leg. ꝑ Canoñ.in c.quanto.de iureiur.& in c. cũ olim. de cẽſibus. & in Cle. ſi bñficio. de deci. Et vide qđ ipſe Bar.not.in l.numis.de in li.iuran.& Spe.in titu.de ſol.§. nũc aliqua.verſ.ſed & hic per Angel.& pulchre in c.peru.de cenſi. & vide quod no.Bar.in l.vbi a[...] nõ apparet.in §.pri. de ver.obl.& qđ notat ĩ materia Bal.in l.volũtas.C.de fideicom.vbi ſi aliquis ſe confitetur habuiſſe centũ libras,an intelligať de groſsis vel minutis.& qđ ſi tibi do centũ libras ĩ pecunia,minuta.§.e.in d.l.ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle.in iiij.col. vide etiã no Ang.in l.æris ꝑ tia.C.de colla.lib.x. & quæ not.Bal.in l. quicunꝗ̃.ad ſi.C.de ſer.fug.& de hac mutatione monetæ qđ tempus inſpiciaľ, vide no.per Dy.l.vari ſuę.in prin. de leg. iij.Pone,mercatores ementes pecunias ꝑ certa quantitate pecunię,ſi pro iſta mercantia volunt ſoluere florenos ad illam rationem quam valet florenus in mercantijs ſecundum cõſuetudinẽ regionis, an debeant audiri, licet mercantiam pro pecunia emerint. Angel.dicit qđ ſic.in l. æris.C.de colla.lib. x.& ibi adde quod not. Bal.in l.ſ.C.de non numo.pecu.Sed quid ſi debitor alicuius in certa quantitate pecuniæ currentis in loco ſit, & illa poſtea per ſuperiorẽ ſit reprobata,& alia noua fiat: an liberetur debitor? Dy.per illũ tex.in addi. in d.l.in ratione.§.diſpẽſatiõ.ad legem Falcid. tenet qđ ſic.ſed Roma.in vna additiõe dicit,quod communiter tenetur contrarium.& ita tenet contra Cy.& add quod not. Bart.in d.l.cum quid.& Iaco.But.in ſua diſputatione incipiente, iuris quæſtio eſt talis,quidam colonus.

POMATES.

e ¶Secũdo modo. Et de iſta materia quando mutetur valor pecuniæ in plus,vel minus, vtrum attendi debeat tempus initi contractus,vel ſolutionis, vide Franciſcum de Are.cõſ. ſuo xj.vbi pulchre tractat hanc mate-

Universidad de Deusto Biblioteca

tiam. Videas præterea Bal.in fin.C.de non nume.pecu.& Old.cõs.suo clxviij.ad intelligentiã horũ quę dicunť hic p Bar.& s.per eũdem in l.qd re.in prin.vers.ista hoc moueo vnũ dubiũ.s.si cert.pet.vbi aliter q hic locutus est.& vide et Aret.consi.lxxxiij.& cij.& Socin.vj.

a ¶ Ad locũ. An possit fieri progatio de loco ad locũ, adde q no.in c.litigãtes.ĩ gl.de off.or.in vj. Et de materia progatiõis, vide Inn.ĩ c.secundo requiris.de off.dele. Spe.ĩ tit.de obl.§.prorogari.& §.fi. Et cõtra istud tenet Bal.ĩ l.i.C.de iuris.om.iu.per Bart.& alios ĩ l.fi.de iustit.& iur.& Cy.& Bal.in l.fi.de iuris.om.iud.& Bar.in l.ij.in fi.princi.de iud.Bart.& alios in l.fi.de execu.tuto.

b ¶ Non inspiciť. Adde q etiam poterit cõueniri in loco contractus, si ibi domiciliũ habeat. Text.est expressus secũdum Bal.ibi in l.heres absens.in §.fi.ff.de iud.& ibi ĩ gl.de hoc ĩ c.j.§.pe.de fo.cõpet.in vj. Facit qd no.ĩ l.j.ĩ.de eo qd cer.loc.& ad Bar.hic vid Cy.in l.j.C.vbi de cri.agi opor.vbi Cyn.plene.& Bart.& ibi dixi in l.ij.s.de bon.author.iudi.poss.& glo.in c.Romana.§.contrahentes.de fo.compe.lib.vj.& gl.in l.j.de eo quod cer.lo.& adde qd rõne destinatæ solutionis sortiť quis forũ etiã quo ad consecutiua contractus, vt dãnorum datorũ, & expẽsarũ quæ veniũt accessorie: vt in c.dilecti.de foro compet.& ibi Abbas.

POMATES.

c ¶ Ad qõnẽ.vide aliquas remissiones p Alex.in l.liberta.in prin.ĩ.solu.matr.& vide Alex.cõsi.lvij.ad fi.ĩ j.vol.& Pan.xxj.col.j volu.ij.& Barb.xlij.colũ.iiij.vo.j.& Fel.in c.j.co.vij.de sponsa.& col.x.Barb.in c.j.col.v.de offic.deleg.& ibi Fel.in.j.& Pari.consi.lx.& Anch.consi.lxiiij.& Aret.lxxxvij.& Bal.cclj.col.iiij.in v.parte. vide etiam ad hæc Bal.in l.nouissime.ff.quod fal.tu.autho.& Ancha.consi.lxiiij.ĩ iij.colũ.in ij.dubio.& Paul.de Cast.ibi limitãt cõsil.cccxxix.in iiij.dubio.

d ¶ Debitores sint liberati. Et facit text.in l.si maritus ĩ.solu.

tio.C.si cer.pet.Sed qd si fuit dictũ, depono apud te centũ libras in florenis. hoc pacto q reddas in florenis sub eadẽ æstimatiõe: tũc sub eadẽ ęstimatiõe debet reddi. pbať in l. pe.§.mãcipia.s.sol.ma.Sed si nõ esset dictũ in eadẽ ęstimatione, puto q debeat reddi in ęstimatione cõi, quę esset tẽpore quo debet fieri solutio: vt l.si qs stipulat⁹, fuerit decem in melle.s.eodem titul.

1 ☞ *Prorogatio iurisdictionis de loco ad locum quod fieri possit.*

2 *Locus contractus non inspicitur, vt quis conueniri possit. sed locus destinatæ solutionis.* 100.

Q Væro. Solutio pertinet ad illos, qui habent administrationem loci, vbi est facienda: nec locus contractæ obligationis inspicit:
1 nisi aliud actum sit h.d. Per † istam legem fundanť duæ opi.doct. Prima est: Multæ sunt species prorogationis iurisdictionis, quæ ponunť in l.ij.§.sed si iudex.s.de iudi. sed dubitatur an possit fieri prorogatio de
a loco ad locum? [a] Doct.inducunt hãc legẽ q sic. Ita refert Cy.C. de epi. audi.l.si qui ex consensu.& vide Gul.de Cug. in d.l.ij.
2 §.sed si iudex. Secũdo inducitur † ad aliud: Vos scitis q ibi quis videtur contraxisse, vbi est fienda solutio, & ibi potest conueniri: vt l.contraxisse.s.de act.& oblig. Sed dubitatur vtrum in loco contractus possit cõueniri. Glo.videtur velle q non.C.vbi conue.qui cer.lo.da.pro.l.j.s.de bo. autho.iud. pos.l.iij. Alibi gl.vacillat in l.eum qui.§.Iulianus.s.de const.pec. Veritas est ista, q in
b loco contractus non inspicitur, [b] & ibi non potest conueniri, sed solum locus solutionis faciendę inspicitur: nisi aliud actum sit. Casus est hic. Et hanc legem allegat ad hoc Pet.de Bella perti.in l.contraxisse.de acti.& obligatio. 101.

P Aulus. Solutum, quod potest reperi, non parit liberationẽ.h.d. Quæro, vtrũ hoc, quod hic dicitur, sit verum, siue pignus sit obstrictum pro illa naturali obligatione, siue nõ. Gl.ponit opi. Veritas est q hoc debet intelligi, quando pignus erat obligatũ pro illa naturali obligatione, vel non. Ita videtur probari.s.eo.l.si pupilli.

1 ☞ *Creditor non cogitur recipere oblationem factam in congruo loco, & tempore.*

2 *Debitor creditoris expulsi de ciuitate propter partialitates, si exigatur ab illis, qui in ciuitate remanserunt, quando liberationem consequatur.*

3 *Debitor exactus ab existentibus in ciuitate, si posteà conueniatur à creditore, quod satis est ostendere ordinationem ciuitatis factam super exactione facta.* 102.

C Reditor. Si creditoris, vel tutoris culpa, nõ præcessit, periculũ pecuniæ perti-
1 net ad debitorẽ vel pupillũ.h.d. † Op.post obligationẽ est periculum creditoris: vt l. qui decem.in prin.s.e.Sol. Hic creditor noluit recipere: quia congruo loco, & tempore non offerebatur. Ista est vera sol. Alij dicunt q istud est speciale, cum Respubl.au-
2 fert. Prima placet. Ista † lex inducitur per
c doct.in arg.ad quæstio. [c] quotidianam. Expulsa est vna pars de ciuitate: illi, qui remãserunt, exigunt omnes debitores illorum exititiorum: vtrum per hoc debitores soluentes sint liberati? Et videť q nõ, per hãc legem, & per l.si hominem.§.si nullo.s.eo.

ti. Item quia periculũ casus fortuiti pertinet ad debitorẽ: vt l.incendiũ.C.si cer.pet. In contrariũ videť q sint liberati: vt l. Paulo Callimacho.in fi.s.de leg.iij.& l.liberto.§.Lucius.s.de annu.leg. Istam quæstionẽ mouerunt doct.antiqui.s. Vber.de Bobio & Alber.Papien.& Dy.etiam ponit, & dicit debitorem liberari facta solutione communitati: p d.l.liberto.§. Lucius. de annu. leg.& l.Paulo Callimacho.in fi.de leg.iij. Non obstat hæc lex quia hic fuit accepta pecunia, vt debitoris: sed in quæstione ꝓposita fuit accepta pecunia ĩ iniuriam creditoris: ergo non debet nocere debitori: vt l.si merces.§.culpę.s.loca.& l.pe.in prin.s. sol.matr.& hoc quando bona non sunt publicata: aliàs non esset dubium, per l.bonorum.de verb.sig. Ita dicit Dy. Spec ponit hanc q.in tit.de ob.& solu.§.ij.versic.illud autem.in princip.& ibi videtur se referre. Aut Respublica habebat bona debitoris
d obligata, vel nõ. Tu verò dicas sic: [d] Aut Respublica habebat bona illius creditoris cuius debitor est exactus obligata ex aliquo contractu, vel ex aliqua causa: & tunc non est dubium q solutione facta Reipublicæ debitor liberatur: vt l.nomen.C.quæ res pigno.obli.poss. Si verò non habebat obligata: tunc aut bona illius creditoris erãt publicata ex aliqua iusta causa: et idẽ: quia non est dubium quod creditor soluẽs liberatur: quia fiscus habetur loco heredis vt l.si debitori deportatio.s. de fideius.& l.ij.C.ad leg.Iuli.de vi. Si verò bona non erant publicata, vel erant publicata iniustè: tũc aut Respublica exegit in iniuriã debitoris, aut ĩ iniuriã creditoris, aut simpliciter exegit non habita contemplatiõe ad iniuriam alicui⁹. Primo casu est periculum debitoris: vt hic. Secundo casu est periculum creditoris: vt l.si merces.§.culpæ.s.loca.& l.penul.in princi.solut.matri. Ita loquitur l.Paulo Callimacho.in fi.de leg.iij.& l.liberto.§.Lucius.de ann.leg. Si verò accepit simpliciter, quia accepisset cuiuscunq; fuisset: tunc aut erat species debita, aut quantitas. si species, est periculum cre-
e ditoris. [e] si quantitas, est periculum debitoris. Hoc probatur in l.lectos.& l.seq.s.de peri.& commo.rei ven.& in gl. Ad idem l.si in fi.de pig.ac. Facit l.Luci⁹.s.de euict.& l.itẽ si verberatũ.§.j.s.de rei ven. Item q̃ro, an sit idem si pecunia exigereť ab aliquo priuato. Certe nõ: quia tunc debitor non liberaretur. Rõnem collige ex l.ij.in
3 fi.cũ l.seq.s.si qs cau. † Tertio quęro, [f] vtrũ
f debitor qñ hanc exceptionẽ opponit creditori, q ipse fuit exactus à Republica debeat probare se exactũ p vim: an verò sufficiat ad executionem debitoris ostendere ordinamentũ ciuitatis factum sup hoc pœnale, & graue. Certè puto q sufficiat ordinamẽtum ostendere. Est enim iustus timor: vt l.si.§.j.& §.seq.s.q met.cau.et l.j.§.quæ onerandæ.s.qua.re.ac.non da.ver.& in summa. Facit q not.s.de transact.l.interpositas. Ad idem optimè facit s.quib.ex cau.in pos.ea.Fulc.§.qd aũt sit latitare.

1 ☞ *Sententia in causa appellationis quod valeat, licet nõ dicatur bene iudicatum, vel male.*

Cũ de sorte. Pecunia cedit ĩ causam expĩsã à soluẽ-

mat.& not.Bal.in l.falsus.circa finẽ.C.de fur.& no.Bart.ĩ tractatu de tyrãnide.in vij.qõ.& quod not.voluit Bal.in l.ij.C.qd met.cau.& Bal.in l.non prius.C.quã fis.vel priua.p Gui.de Suza.in q.ici.pone q de facto qdam de parte eccle.&c.& per Cy.in l.cũ te.la.j.C.qd met.caus.& p Bal.ĩ l.si te bonis.C.de iure delibe.

d ¶ Dicas sic. Ad materiã adde quod notat Bal.per illũ text.de pa.Constã.ĩ ver.sententię quoq;.vbi dixit, q sentẽtiæ per imperatorẽ latæ cõtra rebelles occasiõe rebellatiõis, rescidũtur facta pace. secus non occasiõe rebellationis, sed aliter iuste sunt latæ, puta ex cã mutui, vel depositi.& ille §.est valde not.ad exititios ciuitatũ, vt sciamus q.p cessus cõtra eos facti rescindanť eis ad ciuitatẽ reuersis: vtrũ dicti tales expulsi possit cõueniri ĩ domicilio, de quo sunt expulsi, vide p Bal.in l.ij.C.de iur.om.iud. Et prædictis adde Bal.no.in l.fin.de in integ.restitu. Et eo casu quo teneanť dicti exititij cõparere, an possit cõparere p procuratorem vide Ang.plene in q.Bono.&c.in iij.& iiij.q.ĩ prin.& adde hic quę no.Imol.& mo.in l.recusare.ĩ §.si ps ali.ff.ad Treb. Addẽ an exititiorũ vel bãnitorũ debitores liberenť soluendo fisco, vide Bal.consil.ccxcix.ij.li. Et an bãnitus possit citari ad ciuitatẽ ad quam est exbãnitus: vid bal.cõsi.cccxxviij.j.li.

e ¶ Periculũ creditoris. ad hoc faciũt optime no. p Dy.in l.si qs vxo.§.apud Labeonem.de iniur.& ibi Bar.

f ¶ Tertio q̃ro. No.p debitoribus bãnitorũ q soluũt fisco, vel cameræ: & contigit pluries de facto. Adde qd si iussu magistratus soluit, p̃sumitur coactus soluisse.s.ac.re.do.l.liber hõ.& ibi ang.p Dy.ĩ l.liber hõ.in prin.ĩ.de hære.inst.faciũt no.ĩ l.cũ te.C.q me.cã.& q no.voluit bar.in l.si mulier.§.j.ff.rerũ amota.& Bal.in l.falsus.in pe.col.C.de furt. Et qd istud statutum inducat iustum metum, tenet Bald.in l.omnes.in fin.ĩ.ad Trebell.& vide Host.& Mod.in capit.j.de offic.delega.

Universidad de Deusto
Biblioteca

POMATES. 1 te.h.d. †No.nouum modũ pronũciandi in causa appellationis. Nã nõ pronunciauit hic bñ iudicatum, vel male, scdm formam datam in l.eos.C.de appel. Sed aliter dixi. Ad hoc facit qd dicam in l.cum apud Sempronium.j.iu.sol. Facit l. Ausidius.et ibi glo.s.de leg.iij.

a ¶ In causam grauior rẽ. Vide Alex.cõsi. ij.in vlti.co.vol.iij. Et ad hoc vide Bar. consi.xxxvij. colũ. xvj.et tribus sequẽ. volu.j.et Are.v. & Alex. lxxxv.volu. iij.vbi ponit,et pulchre declarat hoc Soci.consilio.ccxciij.

2 *Liber & scriptura recipientis solutionem probat, in quam causam ipse recepit.*

P. PAV. P.

b ¶ Restat videre.vide Ange. hic Imol. Pau.de Ca.Alex.& Ias.in l.ij. de hæred. instit.

Valerius. Solutum in dubio cedit i causam antiquiorẽ. h.d.

1 No.istum §.†q ex libro,et scriptura recipientis solutionem probatur in quã causam ipse recepit,si aliud non apparet.

c ¶ Nõ impedit. Vide Bart.et Imol. in l.ita stipulatus.i prĩci.et quæ dixi supra de verb.obli.in j.q. Barto.

Titius mutuã. Qd in causam indebitam est solutum,cedit in debitum.h.d. Vide glos. quæ incipit,facit C.ibi supra de fideicommissis.l.j. Sed ibi spãle fauore vltimę voluntatis,& alimentorum:hic aũt in odiũ vsurarũ. Itẽ no.ibi.l.cũ de in rem verso.s.de vsur. Solue vt ibi.

1 *Solutio pecuniæ in quam causam dicatur facta.*
2 *Causa dicitur grauior sex modis.*
3 *Pecunia redacta ex uenditione pignorum, in quam causam dicatur facta.*
4 *Creditor debens pecuniam suo debitori, an possit illam compensare, in quam causam vult.*

102.

CVm ex pluribus. Ego dixi vobis s.e.l.j.q Dy.ibi summabat istam

1 materiã. Sed †ego ,p declaratiõe præsentis materiæ,et eorũ quæ no. glos.in l.j.s.e.et qd ibi no. Dy.pro declaratione eorũ quæ no.C.e.l.j.debes videre,q qñq; dubitaĩ in quã causam debeat cõuerti pecunia soluta:qñque dubitatur de pecunia ex pignorũ vẽditiõe redacta. Circa primũ dico. Aut sunt plures causæ principales,aut plures causæ vsurariæ,aut est vna cã principalis:et vsuraria in seipsa. Primo casu aut debitor soluẽs soluit p procuratorẽ,aut p seipsum. Si p procuratorẽ: aut habebat mãdatũ limitatum ad soluendũ in certã cãm: & ĩ aliã cãm nõ põt intelligi solutũ:vt s.e.l.si ex pluribus.§.j. Aut nõ habebat mãdatũ limitatũ:et tũc idẽ qñ soluit per seipsum. Si vero soluit per seipsum,et tunc aut elegit in quã cãm soluit & creditor cõsensit vel tacuit:aut non elegit. Primo casu,si q dẽ cã,quã elegit,cõtinebat debitũ,in illã cedit:vt s.e.l.j.ĩ prin. & l.,pxima in princ. Si vero cõtinebat ĩ debitũ,,pinde est,ac si nõ elegisset:vt s.l. ,pxima.in fi. Si vero nõ elegit:tũc aut creditor ipse elegit in quã cãm accipet debitore cõsentiẽte:et in illã cãm cedit:vt s.e.l.j.§.j.& hoc si cã est certa:sed si electio causæ esset dubia,recurrimus ad cãm antiqorẽ pinde,ac si nulla electio esset facta:vt s.l. ,pxima.§.pe. Si vero vnus elegit,et alter cõtradicit,et tunc ĩpedit solutio:vt supra eo.l.j.in fi.cũ l.seq.et tũc debitor habebit offerre,et cõsignare in quã cãm vult,vt liberetur:vt l.obsignatione.C.e.ti. Aut neuter aliquid dicit,&

a tũc aut vna cã est grauior altera:et cedit in cãm grauiorẽ: [a]vt

2 supra eo.l.ĩ his. Cã aũt grauior †cõsiderãda est circa quatuor. Nã q̃dã cã dicitur grauior quia lædit statũ,vel famã nostrã:vt cã famosa:et in ista in dubio semper primo intelligit solutũ:vt supra eo. l.si qd ex famosa.& l.cũ ex pluribus. et dico plus q si inter istas cãs esset vna grauior altera,qa p vnã solutionẽ qs custodit famam suam,per aliam custodit membrum,vel vitã: certe intelligitur solutio facta in grauiorem causam argu. l.j. infra de bo. eorum.qui mor.sibi consci. Quandoque dicitur causa grauior,quæ respicit nostrum patrimonium:vt quia est pœnalis,vel vsuraria,et in ista post præcedẽtẽ prius intelligit solutũ,vt supra.e.l.cũ ex pluribus.tñ in hoc aduertẽdũ,qa si vna cã cõtinet maiorẽ pœnã pecuniariã quã alia,vel maiores vsuras: ista grauitas,q̃ est in maiori,vel minori quãtitate,nõ inspicit:vt l.si ex pluribus.§.fi.supra eo. Tertio,dr cã grauior respectu validioris obligationis:vt puta,quia vna debet sub pignorib' et hypotheca:et alia sine,et ista vr soluta post illas: vt d.l.cũ ex pluribus supra.e.ti. Itẽ si debeo cũ fideiussore:vt l.et magis.supra.e.ti. Quarto dr cã grauior respectu affectionis, quia in vna cã teneor ,p me,in alia ,p alio. Certe in illa,qua teneor ,p me,vr solutũ post p̃cedẽtes,vt supra.e.l.cũ ex plurib'. & l.& magis.s.e.ti. Quinto,dicit cã grauior respectu facilioris exactionis:quia vna potest exigi incontinenti: qa habet fortem paratam exactionẽ,alia nõ. & in ista videt prius solutum post præcedẽtes:vt l.si qd ex famosa.& hac l.Sexto,dicit cã grauior hoc est,grauioris q̃ntitatis:et istud nõ attendit:vt l.si in duab', j.de reiu. Si vero nulla cã est grauior altera: tũc aut vna est antiquior,& cedit in antiquiorẽ: vt s.e.l.in his.§.fi.& l. cũ ex pluribus:in fi.s.e.l.,pxima.§.pe. Et intelligo cãm antiquiorẽ, nõ respecto tpe contractus:sed tempore quo debet fieri solutio:vt l. si ex pluribus.§.fi.s.e.tit. Si vero nulla est antiquior:tunc in quãlibet cãm ,p rata cedit:vt s.eo.l.illud.& l.pupilli.§.pe. dũmodo ĩ cã quæ cõtinet debitũ naturale tñ:in dubio non videatur solutũ vt l.si is cui.§.fi.s.eo.tit. Secundo casu,principaliter qñ sunt plures causæ vsurariæ:aduerte,aut ex vna cã debet naturaliter et alia ciuiliter:aut vtraq; ciuiliter. Primo casu videtur in dubio solutũ in cãm quæ ciuiliter debet:vt l.in his.§. Imperator.s.eo.Secundo casu,qñ ex vtraq; cã ciuiliter debebat:tunc aut vna causa erat antiquior alia:& in illam prius cedit: vt l.si ex pluribus. §.fin.si non erat antiquior,tunc cedat in quãlibet cãm pro rata: vt d.l.illud.s.eo.tit. Tertio casu principali, quando est vna causa principalis,& vsuraria:tunc si vsuræ debent ciuiliter & naturaliter,prius videtur solutũ in vsuras,q̃ in sortẽ:sed si debet naturaliter tñ, prius in sortẽ:vt d.l.in his.§. Imperator.s.eo.& l.si

1 vsuras. C.de vsuris.† Restat videre[b] de pecunia redacta ex ven-

b ditione pignoris. Isto casu distingue:aut creditor vult illam cõuertere prius in debitum, pro quo pignora non sunt obligata: & non potest:vt s.e.tit.l. Paulus,§.i.& ibi no.in l.pupilli.§.pe.eo. Aut vult conuertere in cãm pro qua pignora sunt obligata:& tũc aut vna cã est antiquior altera:& in illã debet cõuerti, conuertendo prius in vsuras q̃ in sortem:vt s.eo.l.pupilli.§.pe. Si vero vna causa non erat antiquior altera:tunc aut istæ cãs erant æqualis summę in sorte,aut disparis. Primo casu cedit in quãlibet cãm ęqualiter,non attenta disparitate vsurarũ:vt d.l. in his.§. Imperator.s.e.Si vero quantitates erãt dispares:tũc cedunt pro rata quantitatis sortis:vt l.pupilli.§.pe.s.eo.ti.semper tamen conuertitur dicta quantitas prius in vsuras,quam in sortem,etiam si vsuræ essent debitæ naturaliter tñ: vt d.l.in his.

4 Imperator.† Quæro,circa hanc materiam quid de pecunia,quã creditor debet suo debitori:an possit sibi eam cõpensare in quã causam vult. Respondeo,si quidẽ creditor habebat bona debitoris obligata,per consequens nomen sui:tunc potest ipse soluere sibi ipsi:& puto q̃ potest imputare in quã causam vult: sicut dicimus in pecunia ex vẽditione pignoris redacta:& idẽ dicerem in pecunia exacta à debitore debitoris, cuius nomen erat obligatum:vt l.nomen.C.quæ res pig.oblig pos.Eadẽ eũ est ratio. Sed si nomẽ obligatum non erat:tunc illa pecunia nõ cedit in solutum,nisi opposita compensatione:vt not.in l.iij.s. de compen. Et sic erit in electione debitoris, in quam causam compensationem opponat.

104.

ANte restitutam. Op.de l.fi.§.fin autem ratitiæ.C.communia de legata. Respon.hic loquitur in alienatiõe necessaria: non voluntaria:arg.ad hoc. s.e.l.reo. Vel aliter spãle est istud fauore dissoluendarum obligationum : vt l. Arria.s.de act.& obliga.

1 *Tempus quod datur à lege miserationis causa soluere debentibus, est arbitrarium præterquam in tribus casibus: scilicet in re iudicata, in constituta pecunia, & in debito cum conditione non constituit quem in mora.*

105.

QVod dicimus. No.tex ibi:nec enim cõsenco,&c. dicitur hic cũ aliquo: scilicet temperamento. Quæro,quid sit istud temperamentum. Dicit gl.q̃ est decem dierum:vt l promissor.s.de constit.pecu. Vr est tempus arbitrio iudicis,quod magis intellectu percipitur,quãm exprimi possit:vt s.eo.l.ratum.& l.j.§. item si ita.s.ad leg.falc.& ista est vera. Vñ deberis scire,quod est quoddam tempus quod inest obligationi:& illud ,p ducit exceptio-

1 nem,sic vt ante diem male agatur. Quoddam † est tempus quod

c miserationis gratia indulget solũ:& istud non impedit quem agere,nec compensare:vt l.si cum militi.§.fina.s.de compensis quia tex.facit istam distinctionem. De isto vltimo deberis scire quod à iure reperitur limitatum in duobus casibus,vel forte in tribus. Primus.in re iudicata:vt l.fi.C.de vsu.rei iudic.& s.de iurd.l.iiij.§.si quis cõdemnatus. Secundus,in cõstituta pecunia vt l. promissor

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Aliud est. Adde Bar.in l.si cũ fin.dũ §.de pac.et l.hoc iure.§.pe.ī. de donat. vbi limitat hanc legẽ nisi fieret pactũ gratia creditoris. Et d.l.hoc iure. §. si qs dederit.

b ¶ Item oppo.ī.ad de Bald.in l.fi. C.de cõsti.pec.qd si cõstituit soluere id q̃ Titius reliquit in testamento: si Titius reuocat testm̃, non teneor. in d.l.cũ qs decedens.§.j.

c ¶ Quidã scholaris. Et facit q̃ si fœnerator in testõ promisit vsuras restituere deinde recõualescit, & eas vult retinere: an possit? Tex.in l. si pater.de iu. do.facit q̃ sic. De quo per Cy.in l.gñaliter.C. de nõ nu.pe.& vide Bart.in l.cum qs.§. codicillis.de lega.iij. & ad quæstionem Bar.hic vide Bal.in l.mandatum. in iij. col.C.manda.

d ¶ Mortis. Adde Bar.ī l.ij.§.sed si qs §.de donat. & vide Bal. in l.mãdatum. in x.col. C.manda.

e ¶ Post mortẽ. verũ mandatum conferri posit post mortem meã, & de hoc vide late per Ange.in repe.huius l.per eũdẽ in disputatione sua. A stẽfis miles.in j.dubio.& ibi dicit qd' sic.et dummodo mãdans cũ hærede decesserit: alias extinguitur: qm̃ cũ hæc sint bona vacantia, nõ repræsentant p̃sonã defuncti, sicut hæreditas. l. j. §. an bona.ī.de iure fi. Et sic talis procurator nec nomine domini veri, nec dñi putati ui repræsentati p hẹ rediratẽ posset actũ gerere. Casus ẽ fin. secundum eũ in l. j. secundum vnã lect. C.de acti.& ob. Itẽ dicit de facto fuisse iudicatũ Florentiæ in fauorem egregij militis dom. Pau.de Serui. Et vide Bar. in l.j.ī.de donatiõ.

f ¶ Acceptilatio. An acceptilatio probet solutionẽ, vide in l. Aurelio.in fin.de libe.le.& bar.& bal. in l.j. C.de reuo.his quæ in frau.cred. Et an acceptilatio per appositionẽ dieī vitieī, per Bart.in l.in diẽ.ī.eo. An acceptilatio facta p procuratorem nõ habẽtẽ speciale mandatum habeat vim pacti: Bar.q̃ sic in l.an inutilis.in prin.ī.cod. Ista verba cõfiteor me habuisse, acceptũq̃ tuli, nõ pbãt numerationẽ, & videẽt potius dicta ad solennizandum acceptilationem, quã ad aliud: vt no.bar. in l.si in stipulatiõe. ī.de donat. & vide Bart.in l.si ex pluribus.in prin.ī.ti.px.

vt l.promissor.§.de cõsti.pe. Tertius.ī dote: vt l.j.§.exacti.C.de rei vxo.acti. In cæteris casibus istud tps est arbitrio iudicis: vt hic,& Insti,de inuti.sti.§.fi. Vltimo p hanc l.eius rationẽ nos dicimus,q̃ euentus conditionis nõ constituit quẽ in mora,quia absurdũ est dicere,q̃ ī eo puncto quo quis obligatur,teneat soluere: vt hic. De hoc dixi in l.quoties in diem.de ver. ob.& scripsi in l.sta stipulatus.eo.ti.in qõ. illa,stipulatio incipit ā præcedenti conuẽtione,quæ non habebat diem.

1 ☞ *Facultas soluendi adiecto non tollitur per simplicem renunciationem, nec per partis receptionem.*

Facultas soluendi adiecto, adiecta ex post facto tollitur simplici reuocatione unius. 106.

a ALiud est.[a] Ius quæsitũ ex conuentione, nõ tollitur vnius partis reuocatiõe,† secus in mandato. De hoc dixi §.eo.l.vero procuratori. Opp.ad primũ dictum de l.si quis stipulatus fuerit decẽ in melle.§. eo.ti. Sol.† Per litis contestationẽ põt tolli facultas soluendi adiecto, vt ibi not.per simplicẽ renũciationẽ non, vt hic nec ẽt per partis receptionẽ, vt l.cum decẽ mihi in prin §.eo.ti. Secundo opp.ad idẽ de l.si cum Cornelius.§.eo.ti. Responde q̃ ibi loquitur, quando conuentio de soluendo alteri fuit facta ex postfacto: sed hic quãdo inest in ipso tempore contractæ obligationis.

1 ☞ *Si scholaris veniens ad mortem, pecuniam, quã habet ad campsorem, faciat alicui monasterio promittere, ipso conualescente reuocatur promissio.* 108.

EI qui mandato. Duas partes habet & finis eius est aliquãtulũ fortis. Pręterea, in primo casu huius l.fuit mandatũ alicui q̃ stipularet, & stipulatus est: in secundo fuit mandatum q̃ sibi solueretur, nec fuit solutũ. Contra primũ dictum opp.de l.si cum Cornelius.§.eo.tit. Res.ibi fuit factum pactũ inter creditorem, & debitorẽ, q̃ tertio solueretur: vñ illi tertio nullum ius fuit quæsitũ: sed hic ille tertius fuit stipulatus: vnde ius fuit sibi quæsitum. Item opp.§.[b] de le.iij.l. cum quis.§.j.So.& aduerte, quia est difficile et vtile contrarium. ibi ille tertius addit[9] fuit stipulatus sibi contemplatione legati: qd' sibi faciebat testator, vel contemplatione donationis causa mortis: & ideo sicut legatum & donatio potest reuocari: sed hic fuit stipulatus simpliciter, non contẽplatione legati, vel donationis causa mortis. Et per hoc põt determinari qõ, quæ fuit Bononiæ contra fratres prædicatores,† Quidam scholaris[c] veniẽs ad mortẽ habebat pecuniã penes campsorem, & fecit eã promitti fratribus prædicatoribus. modo ille euasit. fratres prædicatores volebant pecuniam. Pro eis facit hæc lex in princi. Contrariũ est veritas, quia eis fuit facta promissio contemplatione cuiusdam relicti, quod scholaris facere volebat si decederet: quo relicto finito, finitur promissio: vt l.cum quis decedẽs.§.j.§.de lega.iij. Venio ad secundã partẽ. Opp.de l.si ego. §.si res.§.de iu.do. Dicit gl.speciale in dote.& dic plenius vt ibi. Item opp.§.de do. cau.mor.l.mortis[d] cã.§. Titia. Gl.soluit ibi mandatum fuit collatum post mortẽ: hic vero fuit collatum in vita. Et ista est vera. Sed cõtra hoc vī tex.iste ad literã: sed gl. legit tex.transpositiue, vt verba illa post mortem meã, determinẽt verbũ soluitur. quasi dicat, nisi q̃ sibi solueretur in vita: ei non recte soluitur post mortẽ meã. & secundũ hoc nõ obstat aliud cõtrariũ de l.si vero non re.§.fi.& l.seq.§.man.Itẽ op. de l.cum pater.§. Mæuio.de le.ij.dicit gl. ibi fuit mandatum collatũ in vita, tñ effectus eius extẽdebatur post mortem[e] ideo ibi eligitur quædam media via: vt ibi patet. quam gl.tene menti. Sed licet istæ solu. verę sint in se, tñ faciunt violentiã literæ: quia illa verba post mortem: videntur determinare verbum soluere. Vnde quidam alij dicunt, quod licet mandatum cõferatur post mortem: tñ morte finit. Ad contraria respon. Primo ad §. Titia. quia ibi speciale est in donatiõe causa mortis. Et eodem modo respondeo ad legem, si vero non remunerandi.§.fin.& l.seq. Sed istæ sol. non sunt bonæ: quia regula est q̃ mandatum collatum post mortem, non finiatur morte vt legib. contrarijs. Quare dic, quod iste tex. voluit dicere, quod si mandaui alicui solui post mortem meam, ei non recte soluitur me inuito. quod apparet: quia finita est voluntas: sicut in alijs mandatis simplicibus, mandatum morte finitur, quia finitur voluntas. Et sic est ratio hic posita in fi. quia, mandatum morte dissoluitur, nõ refertur ad mandatum, de quo §. proxime dixerat, sed ad subauditum, vt dixi §.

De acceptilationibus. *Rubrica.*

Continuationem huius rubricæ collige ex l.prima supra titulo primo.

LEX I.

f ACceptilatio.[f] Dicitur hic, per mutuam interrogationẽ: contra imo non est nisi vna interrogatio, & vna responsio, vt l.& vno §.j.j.eod.tit. Glo. dicit: interrogatio, scilicet interrogantis, & interrogati: vult dicere mutuam interrogationem: scilicet per mutuam verborũ expressionẽ, & interrogantis, & interrogati. Vel dic quod hoc dicit inspecta nouatione, quæ regulariter acceptilationem præcedit. Et sic est duplex interrogatio: vna creditoris in nouatione: alia debitoris in acceptilatione. Item dicitur hic, ab eodẽ nexu. & sic innuit quod liberentur debitor & creditor. Contra creditor non est obligatus: ergo ei non contingit liberatio, vt §.de verb.ob.l. decem.& §.ti.j.l.si decem. Dicit gl.in debito est quædam obligatio, qua vnus tenetur, & alius tenet. Vnde statim cum liberaretur ille, qui tenet, dicitur liberari ille, qui tenet. Alleg.l.cũ antiquioribus.C.de iur.delibe.sed ista lex cum antiquiorib[9]. non facit aliquid, sed bene faciunt aliæ leges, quas alleg.glo. videlicet l.j.§.non autẽ.§.de exerci.& l.quoties.§.sicut de admi.tu.& eas allegat Azo in summa huius ti. Alij dicũt, quod vterque inuicem debebat. Dicit gl.q̃ hoc non placet, quia essent duæ acceptilationes. Iaco.de Are.dicit quod in vno debito quilibet tenetur. Nam debitor tenetur dare, creditor accipere, vt l.fideicommissa.§.si rem.de leg.iij. Et isto respectu potest dixi, quod vterq̃ est debitor, & vterq̃ liberatur.

1 ☞ *Pupillus in eo quod concernit suum commodum potest obligari.*

2 *Pupillus soluendo liberatur consumptione secuta.*

Acceptilatio æquiparatur solutioni, cui postea secuta est consumptio.

LEX II.

g PVpillum.[g] Op.gl.cum debeat præcedere obligatio per Aquilianam stipulationem quomodo poterit obligari pupillus? Dicit glos. q̃ poterit obligari cum fiat ad suum commodum. Et sic nota

1 †q̃ pupillus potest se obligare, quando esset commodũ suũ. Gl.tamen videtur alibi dicere, q̃ ex tali obligatione pupillus obligatur naturaliter tantum: quia naturalis est efficax ad tollendas præcedentes obligationes, quæ naturalis postea tolle

POMATES.

¶ Pupillum. Et pro cõfirmatione huius gl.facit tex.in l.cum hi.§.eam transactionem. ff. de transact. & facit in proposito glo. quam ibi sequitẽ Bald.in l.contra iuris ciuilis regulas.in prin.ī.de pac. Facit etiã cõtra Ro.ccc. liij.& Ange.vlp.q̃ quidẽ sua dicta ponit Barba.in cõ.suo xxxv.in ij.vol.vbi de forma sua alle.gl. in l.quæcunq̃.C.de boñ.q̃ liber.& vide etiã Barba.in rubr. de reb.ecc.non alie. col.viij.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ An inutilis. Vide Bal. in l. non codicillum. C. de testa. per Canoni. in c. significasti. de homicid.

b ¶ Item opp. Acceptilatio nõ perimit obligationem iuris gentium, nisi deducatur in stipulationẽ animo nouandi factam. Et de ratione vide Bald. post glo. in l. fi. C. eo, & vide Salice. post glo. et Ia co. But. in l. actione. C. de trãsac. in prin.

c ¶ Et per iusiurãdũ. Adde Bar. in l. qui iurasse. in prin. de iureiur. in versi. possumus et soluere, &c. Vide Barto. in l. qui vsumfructũ. de ver. oblig.

tur per acceptilationẽ. Ita no. in l. obligari. in prin. supra de autho. tu† Op. pupillus non liberaretur soluendo: vt l. quod si forte. §. fi. s. ti. j. ergo nec per acceptilationem: vt infra eo. l. in diem. Respõdeo, pupillus non liberaretur soluendo. verũ est: nisi consumptione secuta. Acceptilatio ergo æquiparatur solutiõi: cui solutioni se cuta est postea consumptio. ita debet intelligi hic.

1 *Acceptilatio facta per procuratorem uel procuratori requirit speciale mandatum, nec sufficit generale.*

2 *Procurator non potest facere, nec recipere acceptilationem.*

LEX III.

PEr procuratorem.

1 Quæro† qd mãdatũ requiratur? Respõ. quidã dicunt spãle mandatũ. & ista est vera. Alij dicũt q̃ sufficit gñale mãdatũ cũ libera. & ista non est vera. Nã tutor habet generale mandatũ cũ libera: vt no. in l. mandato generali. §. de procu. & tñ nõ potest accepto ferre, vel ei accepto ferri: vt l. et per iusiurandũ. §. tutor. j. eo. Sed quæro quæ est

2 rõ† q̃ per procuratorẽ nõ potest nobis quæri liberatio p̃ acceptilationẽ? Dicã j. eo. l. et p̃ iusiurandũ. §. tutor. j. eo. ti. Itẽ q̃ro, vtrũ acceptilatio inualida propter defectum procuratoris habeat vim pacti. Dicam infra eo. l. an inutilis.

1 *Solutio non potest fieri sub cõditione: conditio tamen potest apponi effectui solutiõis. Acceptilatio põt fieri sub conditione quando conditio apponitur effectui ipsius acceptilationis.*

2 *Acceptilatio per appositionem diei q̃ sit nulla.*

IN diem.

Opp. de l. quod in diẽ. j. eo. ti. Sol, acceptilatio nõ recipit diem, vel cõditionẽ expressam: vt hic: sed tacitam sic, vt in cõtrario. Sed o opp. solutio põt fieri sub cõditiõe: vt l. sub cõditione, §. ti. j. ergo eodẽ mõ acceptilatio, quæ eius exẽplo est inducta. Aduer

1 te. dicas, sic: † Solutio, prout est actus, nõ põt fieri sub cõditiõe s. quia vere statim soluitur: sed effectus liberatiõis põt cõferri, sub cõditiõe: vt lege cõtraria. Ita hæc verba acceptilatiõis nõ põt esse cõditionalia, vt habeo acceptũque fero, si Impator venerit in Italiã: vt gl. exẽplificat. sed si dicerẽ sic, habeo acceptũ que fero pure, hoc acto q̃ ista acceptilatio liberet te, si Impera tor venerit ĩ l. aliã. Certe credo q̃ ista acceptilatio valeret, exẽ plo solutiõis: vt lege cõtraria. Vñ debes inspicere vtrũ conditio apponat ipsi acceptilatiõi, an effectui: vt videmus in solutiõe. Nã ipsi solutiõi vel acceptilatiõi nõ põt apponi: quia sibi sit repugnantia, seu cõtradictio. qd enim ego receperim in pñti, vel in præterito: et q̃ hoc idẽ pẽdeat ex futuro euẽtu, est cõ tradictio: iõ nõ recipit cõditionẽ vel diẽ: sed effectus liberatio nis hñ põt pendere ex futuro, vt §. dixi. Quæro, dñ hic q̃ ac

2 ceptilatio nõ recipit diẽ. q̃ro † vtrũ acceptilatio sit nulla p̃ appositionẽ diei: an annullet appositio diei, et acceptilatio remaneat valida. Dicũt quidã acceptilationẽ remanere validã: exẽ plo solutionis. Alij dicũt, aliud in acceptilatiõe, aliud in solutiõe quantũ ad hoc. Rõ: quia in solutiõe creditor habet vere: merito contingit liberatio incontinẽti: sed in acceptilatiõe nõ habet vere. Et ista placet mihi rõ: quia quando in acceptilatione apponitur dies, vel conditio: est peccatum in forma, quia ĩ ipsa forma est conditio: vt supra dixi merito nullam liberationem parit, vt infra eo. l. an inutilis. in prin.

1 *Verba liberationis generalia referuntur ad omnes obligationes.*

PLuribus.

Acceptilatio generalis refertur ad omnia, nisi appareat esse sensum ĩ certis. h. d. † No. quod verba liberationis generalia re

1 ferantur ad omnes obligationes: vt hic. et dixi supra ti. j. l. si ex pluribus. §. j. Plenius dixit in l. Aurelius. §. Caius. §. de lib. leg.

1 *Acceptilatio peccans in forma, q̃ non habeat uim taciti pacti: secus si peccat in materia.*

peccatum in forma est maius quãm in materia.

2 *Acceptilatio facta per procuratorem non habentem speciale mandatum habet uim pacti, nisi scienti scire non uelere.*

a AN inutilis.

a Hic est duplex lfa. Vna negatiua alia affirmatiua. et secundũ vtrãq; h. d. Si acceptilatio peccat in forma, nõ habet vim pacti secus si peccat in materia. h. d. Secũdũ vnam lec. habet vim pacti. se

1 cũdum aliam nõ. Quæro, quæ est verior lec. † Gl. hic disputat finaliter, & bene, secũdũ omnes determinat: aut acceptilatio peccat in sui forma, quia sub conditione, vel in diẽ, vel interabsentes: & non habet in se tacitũ pactum: vt hic. Aut peccat in materia: & tũc habet in se tacitũ pactũ: vt infra eo. l. §. acceptũ ferri. & l. si acceptolatum. j. e. No. ergo q̃ maius est pec

2 catum in forma quã in materia. Quæro, quid † si est peccatũ ĩ causa efficienti: quia facta est per procuratorẽ nõ habentẽ speciale mandatum: vt supra eo. l. iij. Certe puto q̃ vim pacti habeat. Pro hoc induco supra de ꝓcu. l. quacunq; rõne. Et prædicta intellige nisi faciens acceptilationẽ fuerit prudens, sciẽ que non valere, nõ facturus si sciret valere. & de hoc oportet q̃ cõstet. Nã licet nõ præsumatur ignorare ius: tamen qa ius vult hanc conuentionem in casibus prædictis, saltem valere iure pacti, præsumitur hoc sciuisse, et quod voluisset hoc modo valere, prout valere potest. De hoc dixi plenius de verborum obligatio. l. j. §. si quis ita.

Seruus communis.

Seruus cõis, qui quærit obligationem, potest quærere obligationis liberationem. h. d.

Acceptum fieri.

Opp. de l. si acceptolatum. j. eo. & l. cum emptor. §. de reicin. vẽ. Solu. Nõ potest tolli per acceptilationem potestate acceptilationis: sed vt pacti sic, vnde habet vim pacti. Item opp. j. e. l. per iusiurandum. §. & si fideiussori. Solue vt ibi. Item opp. C. de transactio. l. vt responsum. Dic vt ibi.

1 *Acceptilatio tollit obligationem ciuilem.*

2 *Acceptilatio, dicitur de iure gentium per fictionem.*

Filiusfamilias.

Obligatio ciuilis tollitur per acceptilationẽ non prætoria. Itẽ sublata principali, tolluntur accessoriæ, vndecunque inductæ. h. d. Opp. d. h. si quis rerũ. §. idem Iulianus. de libe. leg. vbi pater potest liberari per acceptilationem. Sol. verum est iure pacti: non iure acceptilationis. Ratio, quia non tenetur ciuiliter, sed de peculio. Sed contra hoc op. infra proxi. responso. vbi dominus liberatur per acceptilationem, licet dominus teneatur de peculio. Sol. Dominus accepto ferendo ipse sibi non potest liberari iure acceptilationis: sicut nec pater, vt hic. sed p̃ acceptilationẽ factam a seruo, liberato seruo, qui tenetur verbis: & consequentiã quandam liberatur dominus: vt hic. Idem esset pa

1 tre: vt supra proxi. responso. † Item oppo. b q̃ actus ciuilis tol

b lat obligationem iuris gentium, vel de iure prætorio: vt videmus in nouatione: vt supra de noua. l. j. Sol. Nouatio tẽdit ad eundem effectũ, ad quem tendit prima obligatio, scilicet ad obligandum: ideo quælibet obligatio patitur se perimi, et nouari per aliam obligationem, sed acceptilatio directa tẽdit ad perimendum. Vnde non potest perimere, nisi obligationem, quæ de iure ciuili est verbis inducta. Ita no. hic, et Insti. quo

2 mo. tol. obl. §. j. Dicitur hic, † q̃ acceptilatio est de iure gentium. cõtra imo est de iure ciuili introducta à Gallo Aquilio vt l. et vno. §. j. j. eo. tit. Sol. Dicunt quidam iure gentiũ approbato. Hoc non placet. Non enim potuit approbare ius gentium, id quod non cognouit. Vel dic, dicit gl. q̃ est iure gẽtiũ propter pactum quod habet in se. Ista est satis bona, vel aliter est iure gentium per fictionem. Nam acceptilatio est imaginaria solutio, sed solutio de iure gentium est: vt §. de cura. furio. l. consilio. in fi. et supra ti. j. l. penul. ergo &c.

PArs.

Istam legem et sequentem declara vt dicam infra eo. l. et nec iusiurandum. §. j.

QVod in diem.

Opp. de l. acceptilatio. et l. in diem. §. eo. So. Hic habet diẽ vel conditionem tacitam, secus in die expressa: vt ibi.

1 *Iuramentum non inducit obligationem, præterquam in libertis, sed per iuramentũ obligationem iam inductam cogitur obseruare.*

c

ET per iusiurandum.

c Opp. quod non est cõtractum verbis, non potest tolli verbis: vt supra eo. l. an inutilis. §. acceptum fieri. Sol. Obligatio quæ contrahitur iureiurando, contrahitur verbis. Ita dicit glo. Iac. de Are. videtur dicere, q̃

1 hoc non sit verum: † quia iuramentum obligationem non in-

duci-

Universidad de Deusto Biblioteca

ducit:sed obligationem iam inductam quis per iuramentum cogitur obseruare. Sed hoc puto verum in omnibus præter quam in liberto. Nam libertus solo iuramento obligatur:vt plene dixi ſ.de fideicom.l.ſi quis pro eo.in princ.

1 ☞ *Actus poſt quam eſt promiſſus,uel conſtitutus,ab itinere ſeparari non poteſt acceptilatione.*

2 *Vſufructus formalis dicitur pars fundi,non uſufructus cauſalis.*

3 *Item dicitur pars fundi integralis.*

Acceptilatio quando valeat, & quando non,tam in obligatione diuidua quam indiuidua,ponit regulas.

Si id quod in ſtipulationē.

Legam text. vſque ad §.eū qui.& poſtea tradā vobis regulas,ꝑ quas apparebit declaratio iſtius materiæ. Opp.de l.loci.§.j.ſ.ſi ſer.vend.& l.qui ſella. in prin.ſ.de ſer.ruſti.prædio.†Sol.ab initio poteſt ſeparatim conſtitui iter ab actu:ſed poſtquā actus eſt cōſtitutus,vel ꝑmiſſus,non poteſt ab itinere ſeparari per acceptilationem:vt hic.Vlterius oppo.ad §.illud.& videtur†quod vſusfructus ſit pars fundi:vt ſ.de vſufru.l.iiij.ergo videt quod poſsit per acceptilationem tolli.Sol.Lex contraria loquitur in vſufructu formali,qui dicitur pars fundi:hic loquitur in vſufructu cauſali,qui erat in obligatione,qui vſusfructus cauſalis non dicit pars. Præterea cum acceptilatio fit de vſufructu,fit de vſufructu formali,prout eſt ſeparatus à proprietate:ſed ille non erat in obligatione:ſed erat in obligatione vſusfructus cauſalis. Sed contra hoc opp.extra gl.ſ.de fideiuſ.l.ſi à reo.vbi fideiuſſor poteſt accedere in vſufructu,licet principalis promiſerit fundum,ergo apparet ꝙ non eſt aliud.Sol.Aliud eſt in actu obligationis:quia promittēdo vſumfructū habetur reſpect' ad cauſalē, vt vniatur cū proprietate,qui cauſalis erat id obligatione:ſed in actu liberationis cum tractatur de ſeparatione & proprietate,de neceſsitate habet reſpectus ad formalem,q̃ in obligatione non erat. Poſſumus etiam ſoluere alio modo contrarium de d.l.iiij.ſ.de vſufru.& dicamus quod vſusfructus eſt pars fundi,ſcilicet integralis:quia ex vſufructu, & ꝑprietate cōſtituitur fundus:ſicut cæmēta,& paries eſt dom': vt hic dicitur.Sed illud quod tex.hic dicit, quod qui accepto facit,debet totum,vel partē accepto facere:debet intelligi de parte diſcretiua:vt tertia,quarta,quinta,& c.vt ſ.ea.l.pars.vel de aliqua parte certa:vtputa de tali dimidia à tali parte ſic cōfinata.Sed contra hoc videt,quod hic dicitur in tex.parietem vel diætā.in eo quod dicit diætam,eſt quædā pars diſcretiua. ergo videt quod poſsit accepto ferri.Sol.Intellige de diæta, quæ per ſe non conſiſtit,nec cohæret ſolo:ita quod partem diſcretiuam non faciat:ſed magis eſt quædam acceſsio ſeu ſuperficies:vt vidiſtis in l.ſi duo.§. Labeo.ſ.vti poſſi. Venio ad § ſi quis vſumfructum.Opp.de præcedenti §.Nam ſicut ſe habet vſusfructus ad fundum totum:ita habet ſe vſus ad vſumfructum.ergo iſta acceptilatio hic non debet valere:ſicut in præcedentibus dictum eſt. Præterea ſecundum hoc remanet fructus ſine vſufru.quod eſſe non poteſt,vt l.per ſeruum.§.j.ſ.de vſu & habi.Huius timore dicit gl.ꝙ licet tollatur vſus per acceptilationem,tamen remanet eius commoditas.Certe ſecūdum hoc iſta acceptilatio nihil releuaret.Quare gl.dicit, qd' iſta remiſsio valet ad hoc ꝙ proprietarius poſsit alijs conſtituere vſum:& ego,qui prius habebam vſumfructum,habeo commoditatem vſus,& vſusfructus in eo quod ſupereſt:alſ nihil habeo ſi nihil ſupereſt.Sed ſecundum hoc nō tenebit iure acceptilationis extinguentis vſum:ſed magis iure cuiuſdā permiſsionis permittendo alium præferri mihi.quod fatis placet.Sed de vno dubito,an idē ſit in præcedentibus,vt videar permittere debitori meo,ꝙ alij conſtituat vſumfructum,vel iter,per acceptilationes prædictas.Dicunt quidam ꝙ ſic.qd' mihi vt omnino contra mentē tex.qui facit expreſſam differentiā inter iſta.& ideo la.de are.dicit,ꝙ ſit aliud hic,& aliud in præcedentibus. Ratio:acceptilatio fit verbis:iō in ea verba multum attenduntur.Sed quando ego promitto vſumfructum,& poſtea tu liberas me ab vſu,ſaltem acceptilatio cum obligatione concordat cū verbis:quia vſus erat in verbis obligationis,ſicut in verbis acceptilationis:ſed in præcedētib' ſecus.Nam ſi promiſiſti mihi fundum,ſecundū verba vſusfructus in obligatione non venit.Itē ſi promiſiſti viam,ſecundū verba iter in obligatione non eſt.Ita dicit la.de Are.Venio ad §.ſi is quis hominem. Opp.de l.ſi vnus.§.ſed ſi generalr. ſ.de pac.Sol.Dicunt quidā,hic voluit in totum renunciare obligationi:ibi non.

3 Alij†dicunt,aliud in acceptilatione: vt hic.Aliud in pacto,vt ibi.Et iſta vera ratio:quia acceptilatio eſt imaginaria ſolutio.Vnde ſicut per ſolutionē vnius tota obligatio ſoluitur:ita per acceptilationē, vt hic. Item op.de l.homine.ſ.de op.lega. Sol.Aliud in repudiatione:vt ibi.Aliud in acceptilatione:vt hic,per rationē prædictam.Vltimo ex predictis in materia acceptilationis collige aliquas regulas negatiuas,& aliquas affirmatiuas.Prima videlicet,quod valet acceptilatio partis in obligatione diuidua:vt hic,in ver.plane. Secunda,quod valet acceptilatio qñ fit de omnibus partibus integralibus:vt hic,in ver.ſi autem iter & act'.Tertia,quod valeat acceptilatio,ſi fit de toto integrali,vt in §.illud.Quarta ꝙ valet acceptilatio,ſi fit de eo quod non eſt in obligatione:tamen poteſt ſolui creditore inuito: vt in §.ſi is qui hominem.Do regulas negatiuas.Prima,Non valet acceptilatio partis in obligatione indiuidua:vt hic,in §. j.Secunda.No.valet acceptilatio eius,quod non eſt in obligatione:vt in §.illud.Tertia,Non valet acceptilatio vnius partis integralis eius,quod eſt in obligatione:vt d.§.illud.in quo tamen diſtingue.Aut acceptilatio concordat cum obligatiōe ſaltem verbis:& non valet:vt ſ.dixi.

a ☾ Satis placet. Pōt acceptilatio fieri principali cum hoc qd' nō tranſeat ad fideiuſſorem.& hoc ſequitur Imo.in l.ſi hęres pecuniam.ad Treb. vbi etiam Roma.licet Ang.ibi contrariū tenuerit,ſed Ful. in l.j.ad fi.C.de trāſaction.tenet contra iſtam glo.cōtra quā etiam hic tenet Cuma.per tex.in l.ſi qs reum.ſ.de li. leg.ſed reſponde vt ibi per Bar.& adde glo.& Bar.in l.ſi cū excep. §.Labeo.ſ.qd' met. cau.& Bar.in l.a ſententia.in princi.j.de appel.

Eum qui fundum.

Oppo.de l.ſi vnus.§.illud ſ. de pac.Sol.Aut dolus eſt cōmiſſus:& pōt accepto ferri:vt in contrario.Aut loquitur de dolo committendo:& non poteſt accepto ferri per rationem poſitam in tex.& quia eſſet contra bonos mores.

Si Stichum.

Si acceptilatio non valet in expreſſo,nō valet in tacito.Opp.de l.ſi vnus.ſed ſi ſtipulatus.ſ.de pac.Reſpondeo:ibi ſtipulatio erat pura:& ſic acceptilatio valet in expreſſo.Hic vero in expreſſo non valuit: quia in rerū natura non erat tempore exiſtentis conditionis.

Et ſi fideiuſſori.

Acceptilatio interpoſita ſup obligatione verborum, per conſequentiam tollit obligationē alio modo contractam.h.d. Op. ſ.e.l.an inutilis.§.acceptum fieri.Sol.hic conſequitur reus per alium,quod per ſe non poſſet:& ſic per conſequentiā principaliter non poſſet.Opp.j.proximo.§.Solue vt ibi videbitis. Item op.j.ea.l.§.qui ita.Sol.vt ibi videbitis.

1 ☞ *Acceptilatione poteſt liberari vnus,ita quod ad alium non porrigatur.*

2 *Acceptilatio facta fideiuſſori,quando proſit principali.*

3 *Ratio quare acceptilatio facta fideiuſſori non porrigatur ad fideiuſſorem.*

4 *Acceptilatio facta reo in caſu huius 5.non porrigitur ad fideiuſſorem,licet fideiuſſor liberetur per aliam regulam.*

5 *Fideiuſſor,qui eſt liberatus acceptilatione ita quod ad reū principalem porrigatur à reo, non repetit,ac ſi ſoluiſſet.*

Si legatorum.

Qui ita.

Gl.variat in intellectu iſtorū §§. Acceptilatio facta fideiuſſori pendente cōditione,cuius exiſtentia non fingit qtē retro obligatum,non prodeſt principali.h.d.Op.ſ.proximo.§.vbi acceptilatio facta fideiuſſori prodeſt principali.h.d.Opp.ſ.proximo §. vbi acceptilatio facta fideiuſſori prodeſt principali. Dicit gl.hic in perſona fideiuſſoris tantum.vult dicere: Hic fuit actum ꝙ acceptilatio eēt ꝑſonalis,nec porrigatur ad reum principalem. Iſtā ſol.tene mēti. Nam in ti.de libe.leg.l.iiij.§.j.habes ꝙ ſemper cum quis nō vult acceptilationem porrigi ad principalem,debet liberare

1 fideiuſſorem pacto,non acceptilatione.Sed hic habes†quod etiam acceptilatione poteſt liberari vnus,ita quod non porri-

a gatur ad aliū. Quod fatis placet[a]: quia hoc video in ſolutiōe quæ fieri pōt vni,ita ꝙ non porrigatur ad alium,vt l.in his.§. j.ſ.ti.j.ergo idem in acceptilatione, quæ eſt imaginaria ſolutio:vt j.e.l.ſi ex pluribus.& ſ.de noua l.ſi rem.§.ſi duo.Sed li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Eius rei. Vide qd̃ no. Bart. poſt gl. in l. Aurelius. §. Mauia. ff. de li. leg.

b ¶ Sed Scæuola. Adde glo. & ibi Barto. in l. vt reſponſum. C. de tranſact. quod nor.

cet iſta ſolutio ſit vera in ſe: tamen nõ cõgruit huic literæ, quæ eſt hic, in §. qui ita. Aliam rationẽ aſsignat, ſ. ne reus liberet̃ aceptilatione antiquiore, quam ſit obligatio. Dat ergo glo. aliam ſol. vt ponatur caſus hic, prout ponitur in l. pe. §. de fideiuſ. Sed iſta caſus poſitio non eſt bona: qa ſecundum hoc acceptilatio eſſet inutilis. Quare glo. dicit, ꝙ eſt ſpeciale in legato cõditionali. Videte, hoc nihil eſt dicere: vt infra proximo §. qui ita. ergo vera eſt iſta: reus nõ põt liberari per acceptilationẽ fideiuſſoris antiqo rẽ obligatiõis: ſed in legatis quis dicitur obligari exiſtẽte cõditiõe, nec retro fingitur obligatus: vt l. j. §. j. ad Syllania. & l. ſi mater. §. eãdẽ. de excep. rei iu. merito acceptilatio facta fideiuſſori ad reũ nõ porrigitur. Idẽ in §. qui ita. Nã obligatio q̃ pendet ex cõditione poteſtatiua, nõ trahitur retro cõditione exiſtẽte: vt l. potior. in prin. & l. j. §. qui po. in pig. hab. ſed hic loqtur in cõditiõe poteſtatiua, ſ. qd̃ Titio credidero, dare ſpõdes. merito cũ hodie ſit obligatus reus, nec fingitur retro obligatus, acceptilatio antiquior nõ põt ꝓdeſſe. Secus eẽt in cõditione caſuali: quia tũc retro fingeretur obligatus, & liberatus: vt l. ſub cõditiõe. §. de ſol. Ita debetis intelligere iſtã materiã: & eodẽ mõ intellige j. eo. l. ſi ex pluribus. iõ aſſumite hic tria verba, † quãdo acceptilatio ſit fideiuſſori: aut acceptilatio eſt nulla, & principali nõ prodeſt: vt l. pe. de fideiu. Aut eſt aliqua: & tũc aut tẽpore factæ acceptilatiõis principalis, erat obligatus vere vel ficte: vt quia ſi ſi ſub cõditiõe quæ retrotrahitur: & acceptilatio prodeſt principali: vt §. ꝓximo §. & j. e. l. ſi ex pluribus. quod intellige, niſi contrariũ actũ ſit expreſſe, vt hic ſecũdũ vnã ſolutio. Aut nõ erat tũc obligatus vere vel ficte, vt in legatis, & in cõditiõe poteſtatiua: & ad eũ nõ porrigitur liberatio. Caſus eſt hic. † Quæro, q̃ eſt rõ ꝙ porrigatur ad ipſum fideiuſſorem, cui eſt facta, & nõ ad alium. Dicit Oldr. quia nõ eſt tãtæ potentiæ acceptilatio reſpectu eius, ad quod ſolet porrigi per cõſequentiã, quantæ eſt reſpectu principali. & iõ dr, ꝙ quandoq; principalis liberatur ipſo iure: ſed ille, ad quem porrigitur per cõſequẽtiam ope exceptiõis: vt l. reſcriptum. §. plerunq; §. de pact. Itẽ eſt ratio naturalis: quia actus violentus nõ eſt tãtæ potentiæ, quantæ actus naturalis: ſed vt fideiuſſor liberet̃, cui eſt facta acceptilatio, eſt actus naturalis: ſed vt porrigatur ad reũ, eſt actus violentus: iõ non eſt tãtæ potentiæ.

4 † Sed quæro, quid econtra. ſi facta eſſet acceptilatio reo in caſu iſtius §. an porrigatur ad fideiuſſorem? Reſpõdeo, nõ virtute acceptilatiõis, ꝓ rõnes prædictas: ſed puto ꝙ fideiuſſor liberaretur per aliã regulam: quia fideiuſſor nõ põt teneri ꝓ eo qui nullomõ eſt obligatus: vt l. fideiuſſor obligari. in prin. §. de

5 fideiuſſo. † Quæro, quid ſi fideiuſſor eſt liberatus acceptilatiõe, ita ꝙ porrigatur ad reũ principalẽ: an ipſe põt repetere à reo, ac ſi ſoluiſſet? quod videtur: quia acceptilatio habet vim ſolutionis. Certe de hoc habetis tex. qui diſtinguit in hoc: vt l. idẽque. §. fi. cum l. ſeq. §. mãda. Ad rõnem, cum dicis, acceptilatio habet vim ſolutionis: reſponde vt gl. dicit in ſimili in, l. ſi duobus. §. à fideiuſſore. §. de iureiur. vbi dicitur, ꝙ iuramentũ habet vim ſolutiõis: & ideo iuramentum fideiuſſoris prodeſt principali: et tamen non poterit repetere. Dic vt ibi in gl. quia eſt notabilis ad hoc multum.

1 ☞ *Quæ ſit ratio ꝙ tutor, curator, & ſimiles, non poſſint accepto ferre.*

Tutor. Nunquã potui videre q̃ ratio mouit Iuriſconſultum ad dicendum hoc. Sed quæramus, q̃ eſt rõ † ꝙ tutor, & curator, & ſimiles nõ poſſunt accepto ferre, cũ eis poſsit ſolui: vt l. vero procuratori. §. ti. j. & l. qd̃ ſi forte. §. j. e. tit. Poſſumus dicere, hęc acceptilatio eſt imaginaria ſolutio: et ſic eſt q̃dã ſolutio ficta. Alia fictio eſt, ꝙ tutor, et curator, et ꝓcurator habentur loco dñi: vt §. ꝓ empto. l. qui fundũ. §. ſi tutor. Itẽ debes ſcire, ꝙ aliquid fieri poteſt ad fictionẽ, q̃ illud fieri cõmode poteſt ar. l. quia ratio. §. de cõd. inſti. et dixi hoc in l. ſi is qui pro emptore. §. de vſuc. ſed iſti poſſunt nouare: & ſic non erunt tot fictiones: merito lex non permitut eis acceptilationem, niſi prius noueut. Secundo quæro, quæ eſt ratio ꝙ tutor & curator non poſſunt liberari acceptilatione? Poſſumus dicere, ꝙ acceptilatio eſt actus ciuilis: ideo alteri ꝓ alterũ nõ poteſt quæri directio: vt l. ea quæ ciuiliter. §. de acqui. re. do. Sed videmus, ꝙ procurator nõ q̃rit domino directo: vt l. reſcriptũ. in fi. §. de pact. nec tutor pupillo, vt l. quoties in princi. de admi. tuto. Iſta rõ nõ placet, per l. iij. §. eo. vbi per ꝓcuratorẽ poteſt quæri per acceptilationẽ, ſi habet procurator ſpeciale mandatum: et tamẽ per procuratorẽ non põt quæri actio directa. Quare potes dicere ꝙ eſt ratio, ne duæ fictiones cõcurrant, vt ſupra dixi. Sed iſta eadem ratio non impediret ꝓcuratorem habentem ſpeciale mãdatũ. Quæ ergo eſt rõ? Rñ. qa ſic placuit Iuriſcõſulto. Nã nõ video aliquã rõnẽ vrgentẽ.

Ex pluribus. Iſtum §. declara vt dixi in leg. ex duobus. ſupra de duo. reis.

NIſi conſentiat. Si in acceptilatione venit aliud, quam ſit in obligatione: non valet. h. d. De materia huius legis dic vt dixi ſupra l. proxima. §. j.

SI is qui Stichum. Adiectio vltra debitũ acceptilationem non vitiat. hoc dicit.

SI ex pluribus. Acceptilatione facta vni ex pluribus reis debendi, ceteri liberantur, ſicut ſolutione. h. d. Opp. gl. de l. ij. §. ſi tamen. ſupra de verb. obli. Dicit gl. hic fuit facta acceptilatio in rem: ibi in perſonam. Sed dic vt ibi: quia ibi non ſunt duo rei. ibi nota.

Si iudicati. Opp. de l. & per iuſiurandum. §. ſi legatorum. ſupra eo. Gl. ſoluit duobus modis. Tu dic vt ibi dixi.

DVi hominem. Pars vnius ex rebus alternatiue debitis poteſt per acceptilationem ab obligatione ſubduci. h. d. Aduerte: qa eſt difficilis. Opp. quia quinque ſoluris in nulla parte cõuagit liberatio: vt l. ſi ſtipulatur. §. qui decẽ. ſupra titu. j. & l. ij. §. §. de verb. oblig. & l. ſi non ſortem. §. ſi decem. §. de condict. indebi. Huius timore hæc lex legitur duobus modis. Primo, quia hæc ſit alternatiua legis, non hominis: & ſic loquatur in obligatione ſimplici, non alteruatiua, vt quia debes mihi hominem ſimpliciter, vel debebas decem ſimpliciter, et ſecũdũ hoc non obſtãt contraria, quæ loquuntur in obligatione alternatiua. Alio modo legitur, et iſta cõgruit magis huic literæ ꝙ hic loquatur in obligatione alternatiua. Sed gl. non ſoluit hoc cõtrarium bene, nec hic, nec alibi: ideo dic, ꝙ aliud in ſolutione, vt in contrarijs: aliud in acceptilatione: vt hic. Rõ: ſolutio partis nõ parit liberationẽ, ne ſi ſolueretur pars in alia re, ſequeretur inconueniens, quod ponitur in l. in executione. §. pro parte. §. de ver. ob. quod inconueniens non poteſt habere locum, q̃n quis liberatur per acceptilationem, vt hic. Idẽ in eo, qui à parte abſoluitur per ſententiam: vt l. ij. §. ſi tamẽ hominem. §. de verb. obl. et ibi Pet. hoc tenet. et ibi dixi.

1 ☞ *Officium iudicis, & actio in rem nouari poteſt.*

2 *Obligatio & acceptilatio, quando hoc agitur, nouari poteſt.*

3 *Verba ſuperflua apposita in contractu ad maiorem declarationem, non iuuant contractum.*

ET uno.

a **Eius rei.** [a] Not. ex hac lege † ꝙ officium iudicis, et actio in rem poteſt nouari. quod qualiter intelligatur, infra dicam ti. j. l. j. Secundo not. † ꝙ obligatio, et acceptilatio quando hoc agitur, poteſt porrigi ad omnes obligatiões, etiam quas quis ignorauit, ſi hoc agatur. Op. † ꝙ hic ſunt aliqua verba ſuperflua. Gl. Inſt. quib. mo. tol. obli. §. j. hoc fatetur. tã non eſt congruum, ꝙ in contractibus apponantur aliqua verba ſuperflua ad maiorem declarationẽ: vt l. quæ dubitationis

b infra de reg. iur. Sed Scæuola[b] reprehendit Gallum Aquilij de ſuperfluitate et breuitate in illa forma teſtamenti, quã dedit in l. Gallus. de lib. et poſth. Op. ꝙ res mea nõ poteſt promitti mihi, vt l. nemo rem ſuam. de verb. oblig. Dicit gl. hic nõ promittitur res mea, ſed pretium rei meæ.

SI acceptolatum. Opp. §. eo. ti. l. an inutilis. in princip. Solue vt ibi dicitur.

1 ☞ *Non requiritur numeratio, ubi acceptilatio interponitur & ei non poteſt opponi exceptio non numerata pecunia.*

Si acce

Universidad de Deusto

a ¶ Item opp. Et vide omnino Barto. post gl. in l. si conuenerit. Falle. per Bar.

b ¶ Vltimo no. Nota qd statutū loquens de venditore habet locū in emptore. vide Bart. in l. fi. C. de indi. vidui. Bal. in l. nemo. C. de sacrosa. ec. & l. si conuenerit. ī. de pact. hic est qd si naturalis non succedit patri: nec pater filio naturali, vide tex. & ibi Bal. in l. fin. & alias pen. C. de sa. sanc. eccle. Andreas Bar.

c ¶ Cauetur statuto. Adde Bal. in d. l. fin. C. de cadu. tollen. & ibi dixi. & l. nemo martyres. C. de sacrosanc. eccle. Adde ꝙ do. Abb. Sicu. in prin. in cap. j. loca. in gl. super ver. sub cōditione dicit: Colligе ex gl. ꝙ pœna apposita in vno ex correlatiuis: nō extenditur ad reliquū. vbi gl. vult quod pœna apposita in vno ex correlatiuis: s. conductori, non extendat ad locatorem. Et ad idē est alia gl. iuncto tex. in Cle. j. de consang. & affi. vbi apponitur pœna contrahenti matrimonium cū inoniali, & eadē pœna replicat ī ipsa moniali, quasi pœna apposita i masculo nō habeat locum in ipsa fœmina cōtrahente. Et vide ibi gl. in ver. cōtra. refert tñ ꝙ hic Bar. & in d. l. fi. tenet contrariū. Vñ facit distinctionē no. & cōcludit idē Abbas ꝙ aut nō est oīno eadē ratio in correlatiuis & non debet pœna extendi: vt patet. & no. in ca. sup. de vsu. vbi pœna apposita mutuanti ad vsuras non tamē extendit ad recipiētem: quia non est eadē ratio: vt ibi nota. & sic refert qd voluit Bart. in d. l. fi. licet hic simpliciter loquat. Aut est eadē ratio, puto vt frumentum, vel simile, non venduē sub pœna: & tūc eadē fit emptori. & vēditori &c. vid. ibi p eum. & vide q dixi post Bar. in l. nemo C. dfu. san. ec. & vide Pet. de Ancha. in Cle. j. de hæretic. & vide Baldū in l. prima. C. de seru. com. ma. vide Barto. in l. bona fides. ī. de act. emp. & Bal. in l. dolum. C. de pericu. & commo. rei vend. & Bal. in aut. q senel. C. qūo & quando iudex. & vide post Sal. quæ dixi in l. p perandum. §. j. de iu di. adde an correlatiuorum sit idem ius, Bal. consi. xiiij. li. ij.

d ¶ Pone. cōtraxi tecum. Adde Bar. in l. procurator qui pro eunctione. ī. de pcu. & ibi Bal.

1 SI accepto. †No. quod vbi apponitur acceptilatio, non requiritur numeratio, & ei non potest opponi exceptio nō numeratæ pecuniæ. Et adde hanc legem pro casu ad id. quod dixi s. ti. j. l. si ex plurſbus. in prin. & ibi adde hanc legem.

1 *An stante statuto quod nullus possit emere frumentū sub pœna: an idem de uenditore statutum intelligatur.*

SI ego. Resoluta vna parte cōtractus: totus cōtract⁹ resoluitur. h. d. Opp. de l. cum emptor. s. de rescin. vend. Dicit gl. hoc nō cōtingit natura acceptilatiōis, sed magis potestate conuentionis. Item opp.[a] de l. si cōuenerit. s. de pac. Soluit gl. hic erat res integra: ibi non. Vel tu dic breuiter, ꝙ ibi remisit pretium animo donandi, hic non. Et eodem modo solue contrariū de l. si tibi habitationē. s. loca. Item oppo. de l. sed Celsus. §. si fundus. s. de contrahen. empt. Solue vt in gl. Vltimo nota[b] hanc l. ad q. †cauet statuto[c], quod nullus possit emere frumētum sine licentia officialis: de vēditore nihil dicit. an idem videatur statutum in venditore. Hic tex. cum si. facit qd sic. Pro hoc. C. de indi. vidui. l. fi. vbi statutum in muliere intelligitur de viro. Pro hoc videt expressum. C. de cupres. ex lu. daph. l. j. lib. xj. In contrarium facit C. si qs alte. vel sibi. l. vlti. Sed si rationes legis cōsideras, non est contra.

De prætorijs stipulationibus. *Rubrica.*

LEX I.

PRætoriarum.

Hæc lex diuiditur in partes quatuor. Primo ponit diuisionem stipulationum. Secundo quālibet partem diuisionis prosequit. Tertio, dicit qualiter debent imponi. Quarto, ad cuius, iurisdictionē spectat cognitio super eis. Secūda ibi: iudiciales. Tertia ibi: stipulationum. Quarta ibi, qd si sit. Oppo. hic ponitur prætoria vt gen⁹: iudicialis vt species. sed istæ sunt species coæqueuæ: vt l. v. §. de ver. ob. & Insti. de diui. stipu. ergo male dicit hic. Et eodem modo oppo. de cōmunibus huius tl. Dicit glo. diuersimode accipitur iudicialis, & communis hic, quā ibi gl. hic, & in d. l. v. de ver. ob. & Insti. de diui. stip. prosequitur suum errorem. Nō enim bene intellexit diuisionem stipulationum, vt dixi in d. l. v. Sed quantum ad propositum dico, ꝙ eodem modo accipit prætoria stipulatio hic, & ibi: scilicet quæ est introducta ab edicto prætoris. Ad cōtrarium, dum dicis: ergo est species coæquæua ad iudicialem: respondeo ꝙ ibi ponitur diuisio stipulationū in genere: sed hic diuiditur solum illa species diuisionis stipulationum prætoriarum: & iudicialis ibi accipitur vno modo, scilicet inuenta à Iurisconsulto vel ab alijs peritis viris, nō à prætore: sed hic loqtur de iudiciali, hoc est, de inuenta à prætore vt iudiciū sit ratum: merito est quædam species istius generis subalterni: quia est prætoria stipulatio, & eodem modo dico de cōi. Item op. ꝙ species stipulationum sunt quatuor: vt hic. ibi dicitur ꝙ est vna tantum. quare male. Respondeo, ibi diuiduntur omnes stipulationes: hic vna tantum.

1 *Stipulatio iudicialis debet dici omnis stipulatio prætoria, quæ respicit effectum sententiæ.*
Item stipulatio de nouo opere demoliendo.
2 *Cautionalis stipulatio large potest dici omnis stipulatio.*
3 *Stipulatio cautionalis à iudiciali in quo differat.*
4 *Stipulationes prætoriæ seu cautionales habent instar actionum, quia ab inuito extorquemus, & principaliter peti possunt, ita etiam stipulatio rē ratam haberi.*
5 *Contrahens tanquam procurator, cogitur uel ostendere mandatum, uel cauere de rato.*
6 *Stipulationes prætoriæ non nouat primam actionem, sed illam nouationem faciunt, quā facit litis contestatio & sententia.*
Stipulationes, quæ ex necessitate interponuntur, non nouant, nisi expresse agatur.
7 *Stipulatio legatorum interposita hoc actu ut nouatio fiat, quid nouetur.*
8 *Stipulatio, rem pupilli saluam fore, interposita, nouat actionem tutelæ.*
9 *Stipulatio, rem ratam haberi, nouat condictionem indebiti, quæ competeret contra procuratorem.*
Condictio indebiti non datur, quando solutio fit in iudicio iudice præcipiente.
10 *Stipulatio damni infecti interposita animo nouandi, nouat interdictum, ꝙ ui aut clam.*
11 *Exceptio an nouetur.*
12 *Stipulationes de iudicio sisti, & aliæ, quare dicantur communes.*
13 *Facere quem securum, & facere quem cautum, idem importat.*
Promittens facere quem securum, liberatur promittendo per simplicem stipulationem.

Iudiciales. Op. ad primū dictū dicit hic ꝙ stipl'o iudicialis dr q interponit, vt sit ratū iudiciū, vel iudicatū solui, & c. cōtra, stipl'o iudicatū solui, īterponit, vt sit rata snia: nō vt sit ratū iudiciū. Dicit gl. cōcedo ꝙ hic accipitur
1 pro snia †& iō oīs stipl'o ptoria, q respicit effectū sniæ, debet dici iudicialis: & ideo stipl'o de no. ope. nun. interponit de opere demoliend o quaten⁹ p sniam apparebit iniuste ædificatum; & ideo quia respicit esse effectū sniæ, iō dr iudicialis: vt
2 l. stipulatio. §. habet aūt. s. de no. ope. nun. †Itē dicit hic cautionales, & c. cōtra, cōis stipulatio pōt dici cautionalis: vt j. ver. & sciēdū. Solu. Cōcedo ꝙ largo mō sumēdo oīs stipl'o pōt dici
3 cautionalis: sed hic accipit stricte. †Quarto, in quo differt cautionalis à iudiciali. R ñ. qa cautionales non interponunt respectu alicuius snie, sed iudiciales sic. †Itē dicitur hic, ꝙ istæ cau-
4 tionales habent instar actionum. Quæro, qd est hoc dictum. Dicit glo. qa sicuti p actionē agim⁹, vt qd nobis det vel fiat, & ab initio extorquem⁹: ita istas stipulationes exigemus ab inuitis. Fallit in stipulatione rē ratā haberi, q nō exigat ab inuito: vt l. inuit⁹. §. pœna. s. de pe. vbi causatiue cogit cauere qs de rato, si vult admitti: nō pcise. Dy. reprehēdit hāc gl. Nā nec alie stipl'ones, de qb⁹ hic loqt, exigunt ab inuito, vt patet ī stipulatione legatorū, quā nō cogit præstare ille, q vult pati immissionē in possessionē. Idē stipl'one dānt infecti: vt l. ptor. in pri. s. de dā. infe. quare Dy. sustinēdo gl. dicit ꝙ gl. habuit hūc intellectū, ꝙ oēs stipulatiōes, de qb⁹ hic loqt, pñt principal'r peti: & iō hnt instar actiōis, pterq; stipl'o rē ratā haberi, q non petit principaliter: sed p modū exceptiōis qs eā cōseqt. Ita voluit dicere gl. Credo ꝙ gl. habuerit hūc intellectū: tñ ego puto ꝙ idē sit in stipulatione rē ra. hab. ꝙ ī alijs, vt possit principal'r peti. Nā hic nō loqt ī stipl'one rē ra. ha. q interponit ī iudicio. Illa em vel esset iudicialis, qa respicit effectū sniæ: vel esset cōis qa respicit pcessum & sniam, sed loqt de ea, q interponit extra iudicium, vt puta qñ soluit pcuratori, vel qñ interponit super alio actu, q fit extra iudiciū, vt apparebit ex eadē gl. Po
5 ne, †cōtraxi tecū[d] tanquā cū pcuratore, vel solui tibi tanquā
d pcuratori, possum agere cōtra te, vt ostendas te pcuratorē vl caueas de rato. Casus est hic, vbi dr, cautio habet instar actiōis hoc est, pōt exigi ab inuito p officiū iudicis. Probo: ille, q vendidit tanquā creditor, debet docere se creditorē esse, vt l. j. C. credi. euic. pi. nō de. ita q cōtrahit vt pcurator, oportet docere se pcuratorē esse, & ibi Iac. but. hoc tenebat. Itē ille, q vēdidit nomē vt creditor, debet pbare se creditorē esse, vt l. si nomen s. de hære. vel ac: ven. Itē ille, q locat vt vsufructuarius, debet docere se vsufructuariū: vt l. si qs domū §. j. s. loca. Ergo eodē modo pcurator, q cōtrahit vt pcurator, debet docere se procuratorē, vt hic, vel caueat de rato, vt hic & l. j. C. de pcu. & iō nō est dicēdū ꝙ id, ꝙ dicit hic, fallat in stipl'one, rē ratā haberi qa esset dicere ꝙ Iurisconsultus male diceret hic. Itē dicit hic
6 †vt fiat nouatio. qro, q nouatio fiat p istas stipl'ones. Duplex

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ An ſit verum. Verum exceptio poſſit nouari, vide hic & no. Bar. in l. ita ſtipulatus. in v. oppo. vltimæ partis. de verbo. obl. et Ang. in leg. ſi inſulam. eodem tit.

b ¶ Deinde. Vide Alex. in l. j. qui ſatiſd. cog. An ſi promitto liberare fideiuſſorē ab obligatione quā recepit pro me, erit remediū, Vide ſing. Bal. in l. C. de ſen. q̄ ſine cer. quanti. Et quid eſt ſecuritas, vide Bal. in auth. agricultores. C. quæ res pig. obl. poſ. et hic ad de Bal. i l. ſancimus. C. d ver. ſig. et Spe. de emp et vendi. §. j. ver. ſed quid ſi in inſtrumēto. vide An. in l. Papinianus. in §. ſi quis mortis. ſ. d inof. teſ. et Paul. de Ca. et Bal. in l. j. ſ. q ſatiſd. cog. Et adde q̄ ſi promitto te facere ſecurum, an liberet per ſimplicem p̄ miſsionem. Adde q̄ tex. in l. j. ſ. qui ſatiſ. cog. videtur probare q̄ teneor dare fideiuſſores, vel pignora quod intelligit An. verum, quādo poſt promiſsionē factā p̄ aliquē, ego promitterem te facere tutū & ſecurū: quia tunc intelligitur cū fideiuſſore, vel pignore: alias nihil importaret. l. qui bis idem. ſ. de ver. ob. de quo ibi vide p̄ eū. Et hoc etiam tenet An. hic, & eſt text. in l. p̄tor. §. hoc interdicto. in fine. ſ. de ope. no. nū. vbi per Ro. quē vide. Adde qd ſi ſtatutum dicat, inter aſſines fiat compromiſſum, recepta ſecuritate: an debeat intelligi cū fideiuſſoribus, vel pignoribus. Bal. conſi. cliij. lib. v.

c ¶ Oppo. q̄ requiratur. Qñ debet cauēri de euictione, adde etiam vltra hic not. per Bar. aliquos caſus no. per gloan l. q̄ rem. C. de euic.

eſt opi. Quidā dicunt, q̄ fit nouatio, hoc eſt, nouæ actionis adiectio, q̄ prima non tollatur, ſicut in nouatione quæ fit p̄ litis cōteſtationē, et p̄ ſn̄iam: vt dixi i l. aliam ſ. d noua. Alij dicūt, q̄ fit nouatio p̄prie. Prima opi. eſt vera. Nā iſtæ ſtipulatiōes, quæ ex neceſsitate interponūtur, nō nouāt, niſi expreſſe agatur: vt l. pe. j. eo. pbatur i l. ſi Stichū. §. legata. ſ. de noua. Quæro, poſito q̄ eſt actū, q̄ interponatur animo nonandi: qd nouabitur per iſtas ſtipulatiōes.† Et primo quæro de ſtipulatione legatorū, quid nouet, qñ hoc agitur? Rñ. nouat actionē ex teſtamēto in euentū cōditionis, vel diei: vt d. l. Stichum. §. legata. ſ. de noua. Gl. dicit verū, q̄ nouat in euētu cōditionis, qñ legatū erat conditionale. Itē in euentu diei, qñ hoc eſt actum. Pōt em̄ agi vt obligatio i diē̄ nouet̄ ī cōtinēti: vt dixi ī d. l. ſi Stichū. §. legata. Itē hęc ſtipulatio poteſt interponi ſup legato puro, vt l. hæc ſtipulatio. in prī. vt l. etiā. ſ. vt le. no. ca. & tūc nouaret incōtinēti ſine dubio. †Secūdo hic videamus in ſtipulatione de tutela, quid nouet, ſi hoc agit̄. Rñ. iſta eſt ſtipulatio, rē pupilli ſaluā fore, q̄ nouat actionē tutelæ, quæ debet oriri tutela finita: vt l. ſi pupillus. ſ. de noua. qd dic vt ibi fuit dictū. †Tertio videamus in ſtipulatione rē ratā haberi, quid nouet. Dicit gl. q̄ nouat condictionē indebiti, quæ cōpeteret contra ſuū procuratorē, ſi ſtipulatio nō eſſet interpoſita: vt l. ſine. ī prīn. j. rē rat. hab. Ex hac habes q̄ nō loqtur de ſolutione, quæ fit in iudicio iudice præcipiente. Nā tunc non haberet locū cōdictio indebiti: vt videbitis in d. l. ſi ſtipulatione. et probatur in d. l. j. C. de cōdi. inde.† Quarto, videamus de ſtipulatiōe dāni infecti, qd̄ nouet, quia hoc agit̄. Gl. dicit q̄ per hāc nouatur interdictū quod vi aut clā, cōpetēs, aut competiturū, ſi facias opus quod mihi noceat. pro quo illud ītердictū cōpeteret. & iſta eſt bona opi. Alij vt Mar. Ioan. Azo. & Hug. dicunt nouari actionem legis Aquiliæ vel in factū, q̄ cōpeteret. ſi illa ſtipulatio nō eſſet interpoſita quod nō videtur verū. Nā ſtipulatio damni infecti nō porrigitur ad ea dāna, pro quibus poſſet agi lege Aquil. vt l. fluminū. §. præterea. de dā infec. Alij dicūt q̄ nouatur quædam exceptio. quæ cōpetit dānū paſſo, contra dominū domus ruinoſæ: vt non aliter dominus tollat, niſi omnia tollat: & de damno futuro, & præterito caueat: vt l. prætor. in fin. & leg. ſequen. ſupra de dam. infecto.† Not. mirabilem gloſſ. ſecūdum quā habes q̄ nouatur exceptio. Examinemus hic an ſit verū: Nouatio eſt vnius obligationis in aliā transfuſio: vt ſ. de noua. l. j. ergo exceptio nō nouatur: quia nō eſt vnius obligationis in aliā transfuſio. Gl. in l. reſcriptū. §. ſi pacto. ſ. de pact. dicit, q̄ pactum producit iſtos effectus. Nā tollit naturalē, et elidit ciuilem, & obligat quē naturaliter non petere: vt l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ſ. de pact. Mō illa naturalis obligatio, q̄ ineſt in pacto pōt nouari. Ita dicit gl. ī l. reſcriptum. §. ſi pacto. Aduertatis. licet illa naturalis obligatio poſsit trāsfundi in aliam obligationem per nouationem: tamen alij effectus reſultantes ex pacto: non poſſunt transfundi in aliam obligationem. Præterea ponamus quod eſt exceptio, quæ non oritur ex pacto, ſed ex alia æquitate: vt l. qui æquitate. de doli exceq̄ modo nouabitur iſta. Videre, dico quod non poteſt proprie nouari: hoc eſt, in aliam obligationem transferri: ſed pōt

per ſtipulationem cōtractam tolli illa æquitas, quæ exceptionem producebat: vt in exemplo poſito hic in gl. habebam exceptionem, vt dominus non tolleret rudera, niſi omnia tolleret & caueret de damno præterito & futuro. Certe interpoſita ſtipulatione dāni infecti, tollitur illa æquitas, qua inducebatur illa exceptio: & iſta dicitur nouatio. Vnde in ſimili habebat maritus exceptionem ne conueniatur, niſi in quantum facere poteſt, promiſit ſoluto matrimonio animo nouādi: certe tollitur æquitas quæ exceptionē producebat. Idē in muliere quæ cauit ſecundo, quæ perdit exceptionē. Velleiani. Idē i hærede qui cauendo perdit exceptionē legis Falcidiæ: vt l. vlti. C. ad leg. Fal. Et eodem modo dico in eo quod dixi ſ. tit. j. l. & vno. §. j. quod officium iudicis, & rei vēdicatio nouatur. nō proprie q̄ ſit vnius obligationis in aliā trāsfuſio: cū officiū iudicis, et rei vendicatio nō præſupponāt obligationē. ſed dicit̄ nouari. hoc eſt, nouam actionē induci, per quā illa æquitas p̄ quam officium iuducitur, perimitur. Et idē dico in rei vēdicatione. Alij vero dicūt q̄ nouatur quoddā interdictū, quod datur ei, qui damnū paſſus eſt: per quod dominus cogitur aut ruderа tollere, aut ædes pro derelicto habere. quod vocatur interdictum de ruderib. tollen. de quo habes in leg. prætor. in fi. ſ. de dam. infect. Et iſta poteſt eſſe ſatis bona. Venio ad §. cōmunes. dicitur hic, q̄ cōes ſtipulationes ſunt, q̄ fiunt in iudicio ſiſtendi cauſa. †Quæro, quare vocantur cōes. Gl. rēdet tribus modis. Primo, quia partim reſpiciunt proceſſum iudicij: partim reſpiciunt ſentētiā. Iſta eſt bona: vt patet in exemplo hic poſito de iudicio ſiſti. Alij dicunt, q̄ dicitur cōis ideo, quia interponitur tam ab actore quā à reo. De hoc poſſumus ponere exēplū per auth. generaliter. de epi. & cle. et de li. cōtes. auth. libellū. Sed hoc non placet, q̄ hæc lex exēplificetur per illas: quoniam illæ nō ſunt cautiones prætoriæ à prætore indictæ, de quibus tractat hic ti. Sed poſſumus ſuſtinere, vt dicantur prętoriæ, quia ab inuitis extorquentur: vt intelligit prima gl. huius legis. Alij dicunt, q̄ dicuntur cōes, quia interponuntur in iudicio, quā extra iudiciū. Sed nō placet: quia illæ, q̄ interponuntur extra iudiciū, non ſunt prætoriæ: de quibus hic tit. tractat. Venio ad verſic. et ſciēdū, dicitur hic, †vt quis cautior ſit et ſecurior. vides q̄ idē vid ētur importare iſta verba, facere me cautum, et facere me ſecurum. & ſubjicitur in text. interpoſita ſtipulatione: et ſic fideiuſſor nō requiritur. Alibi verbum cautionis cum fideiuſſore accipit̄: vt l. prætor. §. donde. de ope. no. nun. & ſ. qui ſatiſd. cog. l. j. Et ex hoc dicit lac. de Are. in q. illa, ſi promiſi te facere ſecurum, liberor promittendo per ſimplicem ſtipulationem, quia verba cautionis in dubio intelliguntur de eo quod minus eſt, ſed hic verificatur in ſola ſtipulatione: ergo &c. Habes de hoc glo. in l. ſi mandato Titij. in fi. ſupra mandati.

1 ¶ Sex caſus, in quibus pro euictione requiritur ſatiſdatio cum fideiuſſore.
2 Euictio quando imminet, fideiuſſores non ſolum pro illa dantur: ſed generaliter pro quacunque alia euictione.
Cautela, per quam vendator cogitur ſatiſdare, quod emptor faciat ſibi mouere quæſtionem.
3 Fideiuſſor an principaliter petatur, quando euictio imminet, an verò ope exceptionis.

Stipulationem.

Oppo. de l. prætor. §. deinde. ſ. de ope. no. nuncia. Solue vt ibi. Item oppo. de le. j. in prin. ſupra de ripa muni. Solue vt not. eadem l. §. j. Tertio opp. de l. ſi finita. §. de cæteris. ſ. de dam. infec. Solu. quod hic dicitur de ædibus, intellige de ędibus priuatis: locus de publicis: vt in lege contraria. & ideo gl. quæ hic intelligit de ædibus publicis, vel priuatis, non bene loquitur secundum Dy. Venio ad §. ſtipulatio duplæ. †Opp. quod requiratur ſatiſdatio cū fideiuſſore: vt leg. ſi poſt. C. de euic. Dicit glo. illud verum, quando in limine contractus imminet euictio. Et ſic ſunt duo caſus. Vnus quando hoc conuenit, vt hic dicitur in text. Alius, quando euictio imminet in limine contractus: vt leg. ſi poſt. C. de euic. & leg. pe. ſupra de peri. et commo. rei ven. Item eſt tertius caſus in l. j. in fi. C. de bo. mater. q̄ pater vendit de bonis filij: licet quidam doc. aliter intelligant. Quartus caſus eſt, quando venditio per reſcriptum Principis confirmaretur: ar. l. vniuerſa. C. de preci. Impe. offe. Quintus caſus eſt: quia debet ſatiſdare, ſi eſt conſuetudo: vt l. quod ſi

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Quod aſſidua. adde l.ſi fundus.ſ.de euic.ſecundum glo.i.§.quod autē.in aut. de fideiuſſo.& ibi in tex.ponitur alius caſus in quo ſatiſdat q̃ euictione qui notatur in l.ii poſt.C. de euic.

b ¶ Tenent doctor. Adde Bald.in l.non idcirco.C.de cōtrahen.empt.& Bar.in d.l.ſi poſt plectam.

c ¶ Secundum hoc.nota fraudē contra vēditorē,vt ſatiſdet de euictione antequā euincatur. Vid tex. & ibi Bald.i.de euictio.l.euic. Andreas Barbatias.

d ¶ Pulchrum tractatum. Quomodo intelligat̃ ſummatim, vide plene Barto.in extrauagā.ad reprimendum.in verſicu. ſummarie. & plene in d.l.a diuo Pio.in §.ſi ſuper.de re iudi. & per eundem in l. iudices.C.de iud.& in l.ſi conſtante in j. q.i.ſol.ma.Poſt præ dicta adde ꝙ vbi requiritur libellus,ibi non requiritur ꝓceſſus ordinarius,ſecūdum Bal.in c.i.§.inſuper.& in c.cū ſup. de prohi.ſeu alie. ꝓ Fed.& vide qd̃ no. Bar.in l.nec quicq̃. §.de plano.i.de offi. ꝓcon.& lega.& ibi dixi.Et add̃ ꝙ i iſtis cauſis ſummarijs i q bus proceditur ſine figura iudicij,publicatio atteſtationum eſt neceſſaria.c.fin.a cōtrario ſenſu.de hereti.li.vj.ꝙ no.ad ra q̃ not.in d.l.prolatā. C.de ſenten. qd̃ tū intellige qn̄ ille,contra quē ſunt producti teſtes, hoc petit. ſi autē hoc non petit non videtur neceſſaria: quia ſemper videtur nota iudici dicta teſtium: vt not. gl.in d.c.fi.de hæret. & in c.qualiter.§.de ber.de accu.& quod hic per Bar.dicitur, ponit Spe.in ti.de offi. iudi.§.poſtremo. ver.v.& in ver.vj. & ſe.quod not.Bar. in l.iij.§.ſciēdum i. ad exhi.Et ſi a ſtatuto fit mentio ꝙ cauſa cognoſcatur ſummarie,quę probatio requiratur:& an tunc in ſummarijs requiratur plena probatio:& ad materiam vide Bal.ſi l.j.C. vt in poſ.lega.

e ¶ Tu dic. Allegat̃ Bar.ſibi contrarius in l.a diuo Pio. §. ſi ſuper rebus.de re iudi.& in extrauagā. ad reprimendum.in ver.ſummarie.& in leg.ita ſtipulatus.de ver.ob. And. Barb.

f ¶ Iuber ſatiſdari. an

a noſtit.§.quod aſſidua.ſ.de ædi.edict.& l.ſi pri.§.j.ſ.de aqua plu ar. † Sed quæro, qn̄ imminet euictio,an detinebunt̃ fideiuſſores tantum pro illa euictione,quę imminet:an generaliter quocunq̃ modo euinceretur. Dy.dicit,quocunq̃ modo euinceretur:arg.l.ſi.§.j.ſ.de reſcin.ven. & idem

b tenēt doc.[b] in l.ſi poſt.C.de euic.licet glo. nō declaret in d.l.pe.§.j.de peri.& cōmo. rei ven. Secundum hoc[c] inuenta eſt fraus per quā venditor cogeret ſatiſdare:qa emptor facit ſibi moueri quæſtionē:tūc non cogeret emptor ſibi ſoluere pretiū,niſi ſibi ſatiſdet pro omni euictione:ſed an cōtra iſtā fraudē ſit aliquod remediū,dicā cras.

3 † Vltimo q̃rit gl.qn̄ immīet euictio:vtrū fideiuſsio petat̃ prīcipaliter,an vero ope exceptionis contra petentem pretium. ꝙ vltimum eſt verum:vt in glo.

1 *Summatim cognoſci quando dicatur.*

2 *Sententiæ latæ quod poteſt addi,vel detrahi à prætore viuo quatenus procedit de mente prætoris.*

3 *Sententia.qua quis iubetur ſatiſdare,vel non ſatiſdare,quādo ſit interlocutoria,& quando diffinitiua.*

In his,quæ expediuntur officio iudicis, officium ita durat poſt latam ſententiam,ſicut ante.ſi æquitas ſubeſt.

4 *Sententia interlocutoria poteſt per iudicem reuocari,quando non ſit executa ,vel quando non trahit ſecum executionē.& tūc poteſt partibus uolētibus,vel ex iuſta cā cognita.*

Quod ſi ſit aliqua. Hic ponit̃ tertia pars,in qua ponitur,cui[a] ſit iuriſdictio ſuper iſtis ſtipulationibus: & diuidit̃ hic §. Primo loquit̃, qn̄ mouet̃ controuerſia tempore ſtipulationis interponendæ: & an debeat interponi: Secundo,qn̄ mouet̃ poſt ſtipulationē interpoſitam,vel ante,ſ. qualiter debeat interponi. Secūda ibi: ſed & ſi quid. Dicit̃ hic,ꝙ ſummatim p̄tor cognoſcit,contra:imo plene:vt l.iij.§.ſi forte.ſ. de dam.infec. Dicit gl.quidam dicūt, hic fallit,qn̄ fit miſsio,ex ſecundo decreto vel aliter.Ibi non querit̃,an ſit ſatiſdatum vel non:ſed quia non eſt ſatiſdatū,dubitatur an miſsio ſit facienda. Et bona eſt iſta ſolutio.Circa ſummariam tamē cognitionem,dic vt no.in l.iij.§.ſciendū.ſ.ad exhi. Ita dicit glo.Sed certe per id,ꝙ dicit̃ ibi, nullum intellectū habetis.do.Io.Fagioli de Piſis,fecit de hoc vnum pulchrū tra

d ctatum[d],quem Specul.ponit de verbo ad verbū in ti.de offi.iudi.diicatis vt ibi.Dy. dat hic vnā ſuam doctrinam in duob' verbis:& dat talem regulam,& dicit ꝙ regula eſt,ꝙ vbicunq̃ agitur de cā,ſuper qua ſnīa lata tribuit ius finale,& aufert plenū ius vni:& dat alteri:ibi deſideratur plena cauſæ cognitio.ſed vbi econtra non deſideratur plena cauſæ cognitio,ſufficit ſemiplena:vt l.ij.ſ.quis or.in bo.poſ.ſer.& l.iij.§.ſi cauſa cognita.ſ.de bo.poſ.ita dicit

e Dyn. Tu dic[e] ſi † lex dicit ſummatim co

1 gnoſci in caſu,in quo ſententia lata nō parat plenum præiudicium:& tunc ſummatim intelligitur tam in ordine,quam etiā in probatione:quia ſufficit ſemiplena ꝓbatio,forte etiā per iuramentū:vt l.theſaurus.ſ.ad exhib.Et ideo in primo decreto non requiritur plena ꝓbatio:vt no.i aut. de exhib.& intro.reis.§.ſuſcepto.I dē dico in cauſa alimentorum,in qua cognoſcitur ſummatim,ſed remanet cauſa filiationis & idē in ſimilibus.Sed ſi lex vtit̃ iſto vocabulo ſummatim,in cauſa,quæ plenum prēiudicium parat:& tunc intelligit̃ ſummatim,quo ad ordinē,ſed probationes requiruntur plenæ,vt l.de ſubmerſis.C.de naufra.l.ſib.xj.Et ita intelligitur c.ſæpe.de ver.ſig.in Cle.& ideo in ſecundo decreto,quod parat plenum præiudiciū, requiritur ſummaria cognitio:tamen probationes debent eſſe plenæ,vt l.iiij.§.ſi forte.ſ. de dam.infec.& plene dixi in l.ſi finita.§. Iulianus. & l.Fulcinius.§.j.quib' ex cau. in poſ.ea.& hoc modo debet intelligi d. l.iij.§.ſi cauſa cognita.ſ.de bo.poſ.& l.ij.ſ. qui.or.in bonor.poſ.ſerue. Qn̄q̃ lex nihil dicit circa cognitionē:& tunc intelligitur de plena cauſę cognitiōe:vt l.iudices.C. de iudi.niſi eſſent cauſæ breuiores:vt in aut.niſi breuiores.C.de ſen.ex breui.reci. Ad ſecundum dictum opp. & videt̃ qd̃ poſtquā ſnīa eſt lata,iudex eſt functus officio ſuo,nec pōt addere,vel detrahere:vt l.iudex.& l.Paulus.de re iu.huius timore iſte ver.legitur duobus modis. Primo qd̃ hic dicat̃ addi vel detrahi ante ſtipulationē interpoſitā,& ante iuſſum factū de ea interponenda.& dicat̃ addi vel minui.addi ꝙ prætor mortuus dixit.& ſic non obſtat contrariū.Sed ad iſtā lec.op.de l.in cō

2 uentionalibus.de ver.ob.Solu.† Verū eſt ꝙ nō pōt addi vel detrahi,ſcilicet ab alio quā à prætore,ſed à prętore ſic. Vel aliter & melius,non pōt addi vel detrahi,etiā à prætore viuo,niſi quatenus ꝓcederet de mente prætoris mortui:vt l.ſi finita.i prīc. ſ.de dam.infec.Et ita pōt intelligi hic.Secundo modo pōt intelligi,ꝙ hic addatur, vel detrahat̃ poſt iuſſum factum à præto

3 re, ante ſtipulationem interpoſitā † Ad cōtraria rn̄deo,ꝙ functus eſt officio ſuo: verū eſt,in ſnīa diffinitiua:ſed iſta eſt iter

f locutoria, per quā iudex iubet ſatiſdari[f] vel nō ſatiſdari:ergo &c:vt l.quod iuſsit. ſ.de re iu.ſecundum hoc videt̃ ꝙ iſte verſ. debet intelligi qn̄ ſatiſdatio petitur incidēter. Nam ſi peteret̃ principaliter,iſta eſſet ſnīa diffinitiua,quæ decideret illā cām:tn̄ etiā ſi eēt diffinitiua,putarē idē:qa in iſtis q̃ expediunt̃ mero iudicis officio,ita durat officiū iudicis,poſtquā ſemel iudicauit,ſi ſubeſt æquitas,ſicuti primo:vt apparet hic,& j.e.l.pe.& dixi plene in l.quod iuſsit.circa fi.ſ.de re iudi. Tertio mō pōt intelligi ꝙ hic addat̃,vel detrahat̃ poſt ſtipulationē interpoſitam. Sed tunc opp.quia videtur ꝙ hoc iudex nō poſsit facere: vt l.ſed & ſi qs.§.fi.ſ.ſi quis cau. Sol.dico ꝙ nō pōt poſt ſtipulationē interpoſitam niſi volentib' partibus,vel niſi cā cognita ꝓpter iuſtū errorē.vel aliā iuſtā cā:vt l.ſed & ſi qs.§.fi.& j.

4 e.l.pe.ꝙ no.† multū.Habes em̄[g] ꝙ ſnīa interlocutoria pōt per

g iudicē reuocari[h] antequā ſit executioni mandata:vt l.ꝙ iuſsit.

h ſed poſtq̃ eſt executioni mandata,nō pōt reuocari,niſi volentibus partib',vel niſi cā cognita ex iuſta cauſa.Ita no.hic. Vide gl.q̃ incipit,aditur ante eā.ibi:itē quid.quā gl.no.multum. Plenius dixi in l.ꝙ iuſsit.ſ.de re iudi.ꝙ hic dicit̃,ꝙ qn̄ interlocutoria eſt mandata executioni,facto hoīs:idē puto qn̄ ſecū

i trahit executionē,vt puta iudex ꝓnūciauit[i] te nō audiendum vel nō eſſe te admittendum ad ꝓbandū,& ſimilia, quæ hoīs executionē nō requirunt.Cū enim à lege fiat executio,nō poterit reuocari,niſi,ſicut hic,cā cognita vel partib' volentibus: vt l.ſi is.ſ.de leg.ij.& l.apud Aufidium.in fi.de op.leg. Quarto pōt intelligi hic,ꝙ iudex addit,vel detrahit:addit ꝙ dicit aliqua partium,quod ſatis pōt procedere:arg.l.de die.in prīc. ſ.qui ſatiſda.cog. Quæro,quid ſi mutata eſt in aliam formam quam prætor dixit. Reſpon.tunc non erit prætoria:vt hic dicit gl.& plenius dixi in l.in conuentionalibus.ſ.de ver.ob.

ſnīa qua pronunciatur ſatiſdādum eſſe vel non eſſe,interlocutoria ſit,vel diffinitiua.& ad not.hic per Bart.bene facit ꝙ no.doc.in c. fi. de re iu.in illo articulo an ſnīa ſup poſſeſsione ſit diffinitiua: & no.Bal.in rub.de re iudi.C.

g ¶ Habes em̄. Nota ſnīam interlocutoriam poſt executionē nō poſſe reuocari,vide cōtra l. pe.j. e.vbi ſcipit iudex, ꝙ importat neceſsitatē.l.i. §.j.qd̃ iuſſu ergo non requiritur conſenſus partium. Andr.Bar.

h ¶ Reuocari. Tenemēti.q̃ interlocutoria poteſt reuocari &c.& facit qd̃ hic dicitur ad no.in l.ad principē.i fi.j.de appel.& no.hanc gloſ. ꝙ ſnīa interlocutoria lata q̃ alias non pōt reformari, nec corrigi pōt tamē de cōſenſu partium:vt alle.Bal.in l.ſi diuerſa.de tranſact. ſecus tn̄ in diffinitiua: vt ibi per glo.

i ¶ Iudex pronunciauit.Sequitur Pau.de ca.in l.ꝙ iuſsit.de re iud.Et per hoc dicit ꝙ non pōt reuocari interlocutoria, qua ꝓnunciat̃ nō eſſe ꝓcedendum ſuper libello tanquam inepto: vel ſi abſoluit̃ pars ab inſtāria.Nā trahunt ſecum executionem:qa faciūt vt non ſperetur amplius diffinitiua ſup cauſa illa,ſicut qn̄ ē facta executio ꝓ hominem. Adde Bart. in d.l.quod iuſsit in quibuſdam lec.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Idē est ꝓmittere. Adde Imo.in l. si qs ita.ad fi.ff.de ver.ob. & Bal.in l.Iul.ff. qui satis.cog. vbi quærit an sit idē, promittere soluere cōdemnationem, qd' esset, si ipse idē promitteret soluere iudicatū.

b ¶ Finaliter cōcludemus. Sal.in l.pro hereditarijs.in xj. op. C.de hære.act.dicit ꝙ lit.cōtest. conueniūtur pro parte hæreditaria, & illo quasi contractu: sed instantia.

c ¶ Res puenit. Circa ista vid An.& Imo. ff d.l.si eū hoīem. ff fi. ff.de fideiu.dixi ff l.j.ff prin.ff.ad Treb.

1 ☞ *Factū in diuiduum quando venit in stipulatiōe, stipulatio transit ad quemlibet hæredum insolidum.*

2 *Stipulatio quæ continet quantitatem, diuiditur inter hæredes promissoris.*

Dictio, quamuis, aduersatiuè ponitur.

3 *Stipulatio iudicatum solui ante sententiam continet quantitatem incertam, sed post sententiam certam.*

4 *Promittere iudicatum solui, & solui iudicatum idem est.*

LEX. II.

Rætoriæ. †No.ꝙ qn̄ in stipulatiōe venit factū indiuiduū, ad quēlibet hæreditū trāsit insolidum: vt l.ij.§.ex his.ff.de verb.obli.& l.ea.§.fi.& l.in executione.§. secunda species.e.ti. †Secundo no.ꝙ stipulatio, quæ continet quantitatē, diuidit ĩter hæredes ꝓmissoris: vt l.ij.§.j.ff.de ver. obli.& l.eadem.§.fin.& quod hic dicitur, quamuis posit dici, aduersatiue ponitur, nō correctiue. †Op.& videtur ꝙ stipulatio iudicatū solui, cōtineat certā quantitatē: vt l.iud.sol.j.ti.ij.Sol. Cōtinet incertā quātitatem ante sn̄iam: sed post sn̄iam certā quātitatē: vt ibi.

4 †Vlti.no.ꝙ idē est promittere[a] iudicatum solui, & ꝓmittere solui iudicatum: vt hic secundū diuersas literas. Nam quidam habēt iudicatum solui: & quidam, solui iudicatum. Hoc tenet Pe.& Cy.refert.C.vnde legitimi.l.fi.in j.q.

1 ☞ *Aduersatiua natura, est aduersari præcedentibus.*

2 *In iudicijs tam in litis contestatione, quam in sententia contrahitur.*

3 *Hæres repræsentat personam defuncti pro ea parte, pro qua est hæres.*

4 *Conuentus rei uendicatione, si decedit pluribus hæredibus relictis, & unus solus possideat, an & quando ille solus conueniatur.*

5 *Reo defuncto ante litem contestatam, quando solus possidens conuenitur super libello contra defunctum porrecto, proceditur liquidato in processu quomodo solus possideat.*

6 *Vnus hæredum possidens insolidum post litem contestatam cū defuncto: sicut potest insolidum ex eadem instantia contra defunctum condemnari: ita actor potest nouam instantiam reincipere.*

Sed & si unus. Iste §.est subtilis: & diuiditur in partes tres secūdū lecturam veriorem, & cōmunem. In prima decidit quis rei vendicatione cōuētus ante litis cōtestationē: & q̄ritur qualiter hæres, qui totā rē possidet, in rei vendicatione cōdēnetur. In secunda, qualiter hæres cōdemnetur in stipulatione iudicatū solui. In tertia, decidit reus post litem contestatam in rei vendicatione, & quæritur qualiter condemnetur hæres: qui totum possidet in rei vēdicatione. Secunda ibi: inquantum. Tertia ibi: sed si lite. Lec.quā. §.posui fuit lectura Marti.Ioan.& Azo.& hi discordant à p̄dictis: & dicunt ꝙ etiā post litē cōtestatam possessore defuncto ille solus hæres tenetur, qui possidet. & hunc versi. sed si lite. intelligunt in stipulatione iudicatū solui. Et iō pro ista q̄stione declaranda videamus rationes pro vtraq; parte: & finaliter cōcludemus[b] id, quod nobis videbitur. Mar.& alij dicunt, quod si possessor conuentus rei vendicatione decedit ante litis cōtestationē, ille solus hæres tenetur, qui possidet. Si post litis cōtestationē, quilibet tenetur pro hæreditaria portione, licet vnus possideat. Et ita intelligunt hanc legem, ꝓ eis vt casus in l.si possessor.§.de rei ven.vbi tex.no.dicit, ante iudicium acceptū. Præterea hic tex.dicit, sed lit.cōte.& † sic ponit distinctionē aduersatiuam, sed cuius natura est aduersari p̄cedentibus: vt l.ij.§.ne quis eum qui in ius voca.& ibi no. et l. hoc amplius.§.de his aūt.§.de dam.infect. ergo in præcedēti §. dixi quando decessit ante litis contestationē, vt aduersatio sit bona. Præterea actiones hæreditariæ transeunt ad hæredes ꝓ hæreditarijs portionibus: vt l.pro hæreditarijs.C.de hær.act. Vnde si possessor decedit ante litis contestationem, solus ille hæres, qui possidet, tenetur: quia defunctus nulla obligatiōe tenebat, cū nulla obligatiōe sit obligatus, q rei vēdicatiōe cōuenit: vt inst.de act.§.j. Sed cū decedit iā lite cōtestata, cœpit teneri defunctus ex illo quasi cōtractu, q celebratus est in illa cōtestatione: vt l.ij.§.idem scribit.§.de pecu.merito ad hæredes transibit pro hæreditarijs portionibus. Ita dicunt Mar.et Al. Sed opp.† quod ista ratio non sit vera. Nam in §.idem scribit. dicitur quod quasi contrahitur in iudicio per sententiam, non in contestatione. Respondet ista gl.& ista dicit verum: nā per litis contestationem quis obligatur ei quod in sententia deuenit. et sic in vtroque casu quasi cōtrahitur, vt probatur hac gl. coniuncta cū illa, quod no. Quarto probant ipsi in eo, qui dolo desijt possidere, distinguitur, aut decessit ante litis contestationē, aut post: vt supra de rei ven.l.cū autem.et hæredes post litis contestationē tenentur oēs: licet nullus possideat: ergo eadem rōne hic, illi, qui nō possidēt tenebūtur. Istæ rōnes sunt eorum. Ad leges in contrariū allegatas rn̄de, quod oēs illas intelligo in eo, qui decedit ante litis cōtestationē: vt in gl. Tamen ista responsio est imperfecta, vt ostendam allegando istas leges pro alia parte, vt infra dicā. Alij, vt Io. Azo et Hugo dicunt, ꝙ etiam si decedit post litis cōtestationē, ille, q possidet, solus tenetur. Pro eis facit supra de rei vendi.l.si possessor. Certe ibi decidit ante litis contestationē, vt ibi dicitur in tex. Item pro eis facit §.cōmo.l.sed mihi.§.hæres. Dicit Martinus et Al.ibi decedit ante litem contesta. Ista non est bona solutio. Nam ibi in §. hæres. defunctus erat obligatus ad rem restituendam ex contractu: ergo quilibet hæredum debet teneri pro parte, sicut Mar.dixit in eo, qui decedit post litem cōtestatam. Sed pro Mar.respondeo, ꝙ illud ibi speciale in contractibus bonæ fidei: sed rei vendicatio non est de istis, ergo &c.nec obligatio, quæ oritur ex illo quasi cōtractu, qui celebratur in iudicio. Hoc tetigi in l.eadem.§.Cato. supra de ver.obli.et doct.tangunt in l.pro hæreditarijs.C.de hære.ac. Tertio facit pro Ioan.in l.si plures.supra de vi et viar. Sol. Dicit Mar.ibi decessit ante litis contestationem. Non videt vera ista sol.eadem ratione: quia ibi defunctus tenebatur obligatiōe, & actione personali, hoc est, interdicto vnde vi: ergo debuit transire ad hæredes: sicut Mar.et sequaces dicunt in eo qui decedit post litem contestatam. Sed respondeo pro eis ꝓ ea quæ notantur per Dyn.in l.qui fundum.§.si tu ex parte.ff ad l.Falc.vbi dicit, quod ibi ideo: quia actio personalis habet concomitantiam cum rei vendica.& ideo trahit ad ea, vt contra illum detur īsolidum, qui possidet: sed nos non possumus sic hic dicere in illa obligatione, quæ oritū ex litis contestatione. Nā ista habet ortum per se separatū & distinctum à rei vendi. nec oritur simul cum ea. Item facit pro Ioā.et sequacibus: qa si possessor litis contestata desijt possidere sine dolo et culpa, est absoluēdus: et econtra si incipit possidere est damnandus: vt l.sinaūt.§.j.ff.de rei ven.per quod videtur ꝙ hæres, qui est eadē persona cū defuncto, qui desijt possidere, nullo mō teneatur: & ille, q incœpit possidere, teneatur insolidū. Ad hoc respondet gloss.† pro Marti. multum notabiliter, quod illud, quod dicitur, hæres est eadem persona cum defuncto: est verum pro ea parte, pro qua est hæres: pro alia parte dicitur extraneus: vt probatur in leg.cum à matre.C.de rei vendica. Simile dicimus in seruo qui repræsentat personā domini pro partibus dominicis, pro alijs est extraneus: vt l.seruus cōis sic omniū.supra de stipula.seruo. Et ideo si ad vnum ex hæredibus peruenit tota possessio: est perinde, ac si peruenisset ad extraneum pro portionibus, pro quibus non est hæres: & ideo ex illo iudicio teneri nō potest. Vnde gl.tenet opi. Mar.et Al. idē Dy.hic, et Cy.in l.pro hæreditarijs.C.de hær.act. Sed cōtra prædicta facit: quia si ad vnū ex hæredibus peruenit tota possessio facto testatoris, videtur sua culpa desijsse possidere q̄ culpa venit post litem cōtestatā: vt l.si hō.§.de rei ven. Sed si peruenit sine facto testatoris, non videtur ꝙ aliquid sit hæredibus imputandū: quia desierūt possidere absq; sui vel defuncti culpa, per ea q̄ dicta sunt supra. Videte gl.magnā, quæ vltimo videt istud probare. Mihi vero vī, ꝙ quando res peruenit[c] ad vnū facto testatoris, vel hæredū: ꝙ nō debeamus distinguere: vtrū lis fuerit cōtestata vel non maxime secūm iura hodierna, iuxta q̄ per solā libelli oblationē fit res litigiosa: vt in auth.litigiosa.C.de lit. iō si testator legaret vni rē, adhuc tenetur hæres: vt l.ij.& auth.nūc si hæres.C.de liti. Idē ergo si vni ex hæredibus prælegat: quoniam pro alia portione dicitur extraneus: vt dixi. Quando vero peruenit ad vnū absque facto defuncti vel hæredum, & tūc fateor ꝙ illi, qui non possident, non possunt conueniri. desierunt enim possidere absq; dolo, vel culpa. Sed tamē ille, qui possidet insolidum, ex eadē instan

Universidad de Deusto

instantia insolidum conueniri non posset, secundum quod illa obligatio instantiæ non tenet eum, nisi ꝑ hæreditaria portione, vt §. dictum est. † Reassume igitur prędicta sic: Quãdo conuentus rei vendicatione decedit relictis pluribus hæredibus aut cõueniebatur vtili quasi dolo desijsset posidere: aut cõueniebat, quia vere posidebat. Primo casu aut decedit añ litis contestationẽ: & hæredes tenentur in factum. Aut post: & tunc quilibet tenet vtili: vt l. cum autem. §. de rei vend. cum l. præceden. Secundo casu, si possessio peruenit ad quemlibet ex hęredibus ꝑ hæreditaria portione, nõ esset dubiũ: sed si peuenit ad vnũ tm̃ seu ad aliquos: tunc dic, aut ille reus decessit añ litis cõtestationẽ, aut post. Primo casu aut peruenit ad vnũ tm̃ facto testatoris: & quilibet ex hæredib⁹ tenet vt d. l. iij. & aut. tunc si hæres. C. de litigio. Aut absq; testatoris vel hæredum facto: & tenet solũ ille, qui posidet: vt hoc §. in princ. & de rei ven. l. si possessor. Si vero decedit post litem contestatã: tunc aut possessio peruenit ad vnum facto testatoris vel hęredum: & quilibet tenet pro parte hæreditaria: vt hac glo. & d. l. ij. & aut. nunc si hæres. Si vero peruenit absq; facto testatoris vel hæredum: tunc ille, qui posidet ex eadem, tenet ꝑ parte hæreditaria tantum. Alij, qui non posident, absoluuntur: vt
a §. dictum est. Quæro, dixi * † q̃ ante litis contestationẽ reo de-
5 functo ille solus, qui posidet, tenetur aliquo casu: an super eodem libello procederet porrecto contra defunctum. Videt q̃ nõ: qa pro alijs partibus personam defuncti non repræsentat: vt dictum est supra. In contrarium vr̃: qa iste tex. alias nullam contineret dubitationẽ. Puto q̃ super eodẽ libello procedat: tm̃ debebit in processu liquidari quomodo ipse posideat insolidũ: licet ipse sit hæres pro parte: & hoc modo cũ eo fiet
6 litis contestatio, per istum tex. † Secundo quæro, dixi q̃ post litis contestationem pro defuncto ille, qui posidet insolidũ, condemnatur, solũ ꝑ hæreditaria portione eadem instantia.
b Quero qd ᵇ si actor velit nouam instantiam reincipere? Dyñ. videtur tenere q̃ possit. In contrarium facit C. qõo & quãdo iudex. aut. qui semel. & in corpore, vnde sumit. Puto Dynũ verum dicere. Nam qui semel actionẽ proponit, cogitur in ea persistere contra eundem: sed nihil prohibet contra alium dirigere petitionẽ suam, & renunciare primæ, vel nõ renunciare: vt l. iij. in fi. §. de duobus reis. ita in proposito, cum libellũ do cõtra posidentem insolidũ, do libellum tanquã cõtra possessorem, non tanquã contra hæredem: vt l. de eo. in fine. ff. ad exhi. & sic conuenio eum tanquã extraneum. Venio ad secũdum dubium de stipulatione, vt ponitur in tex. Quæro, qualiter isti hæredes conueniantur ex stipulatione? Iurisconsult⁹ hic non determinat. Vna gl. dicit, quod reus principalis & fideiussor tenẽtur insolidum: hæredes vero pro parte. Et istud dicit glo. parua sub verbo, non committatur. Alia glo. magna in fi. dicit aliter. Aut ꝑmissor decessit ante litis contestationẽ & ille, qui posidet, tenet insolidum: sed condemnatur ꝑ parte: alij qui non posident, tenentur & condemnantur ꝑ partibus tantum: post litis vero cõtestationẽ omnes tenẽtur ꝑ partibus tantum. Et dicit glo. q̃ in hoc omnes cõcordãt. Mihi vero videtur aliter, quod hæc stipulatio eaten⁹ teneat quĕlibet ex hæredibus: quatenus tenet ipsa actio principalis: & inquãtum in primo iudicio quilibet hæredum condemnatur in tm̃ hac stipulatione tenent̃. Tex. est in l. pœnales. §. Iulianus. §. ad l. Fal. Rationem huius dixi in l. eadẽ. §. Cato. §. de ver. obli. Facit in depositi. §. depo. Secundũ hoc totus iste §. loquitur in cõuento rei vendicatione. Licet prædicta sint vera, posset aliter intelligi: q̃ hic §. loquatur secundum præcedentia, quando qs conueniebatur int interdicto, de operis noui nun. in quo venit res, hoc est, operis restõ. q̃ actio cũ sit in rẽ scripta, vt l. fi. de ope. no. nun. eadem ibi dicenda erunt, quæ dicta sunt in rei vẽdicatione.

1 *An qui satisdedit, & fideiussor effectus est non soluendo, iterum teneatur satisdare. quod non.*

c Rætoriæ. ᶜ Concor. sunt in glo. † Quæro, quid in eo qui tenet satisdare ex ꝑmissione, & satisdedit: & fideiussor est factus non soluendo, iterum teneatur satisdare? Certe puto q̃ nõ: quia periculũ ino
d piæ subsecutæ pertinet ad creditorem: vt pupilli. §. soror. ᵈ §. de sol. Aliud est in istis prætorijs stipulationibus, que interponuntur officio iudicis. Nam finita prima fideiussione adhuc subest æquitas, quę inducit officiũ iudicis ad faciendũ eã iterũ interponi: sed quando promisi satisdare, & satisdedi, finita prima obligatione nulla remanet actio, per quam posim cogi ad iterum satisdandum.

1 *Quid uertatur in causa cognitione ad hoc ut domino quæratur sine cessione.*

In omnibus præto
rijs. Ex stipulatione prętoria per procuratorem quæritur actio domino sine cessione, causa cognita, sicuti ex contractibus institoris. h. d. Oppo. & videtur q̃ indistincte in prætorijs quæratur domino sine cessione: vt l. in causæ. in fi. §. de procur. & l. si procurator. eo. tit. Sol. Dicit Iaco. de Are. illud est verum in stipulatiõibus interpositis in iudicio: secus si essent interpositæ extra iudicium: quia tunc non datur domino sine cessione, in
1 causa cognita. Ita loquitur hic. † Quæro, qd vertatur in causæ cognitione: intellige, si ꝑcuratoris copia haberi nõ posit, ita q̃ non potest cedere ꝑpter eius absentiã, vel mortẽ: sicut dicimus in institore: vt l. j. in fi. §. de insti. & hic, in fi. & l. damni. & no. §. de dã. infe. & C. de act. & obl. l. j. & sic vides q̃ inter prætorias stipulationes iterpositas extra iudiciũ & alias quãtũ ad acquisitionẽ nõ est differentia. Secundo q̃ro, qualiter hæc stipulatio fuit cõcepta. Dicit gl. itellige q̃ ꝑcurator fuit stipulatus dño ad instar tutoris, vel curatoris: sec⁹ si sibi noĩe dñi: qa tũc indistincte sibi quęrit: sed domino cedere tenet per actionẽ mãdati. Videte, si ꝑcurator stipularet ipsi dño, stipulatio eẽt ipso iure nulla vt no. §. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. si qs insulã. & ibi dixi. Facit qd not. in l. j. §. de stip. seruo. Simile vides ĩ snia, q̃ nõ valet si cõferẽ in ꝑsonã dñi absentis: vt l. j. C. de sen. Vñ intellige hic qñ ꝑcurator est stipulat⁹ sibi nomine dñi: alias non valeret.

c In omnibus præto
rijs. Vides hic, q̃ licet de natura prætoriarũ sit, vt cõmittat̃ ad interesse: vt l. ij. §. incertam. §. eo. tm̃ si pœna apponitur, cõmittitur ad pœnã: nec desinit esse prætoria: quia pœna apponitur loco interesse de mẽte prætoris: vt hic & j. e. l. fi.

1 *Satisdare qui tenetur de iure ꝓtorio, põt dare pignora.*
2 *Satisdare qui tenetur uel fideiubere, arbitrarium est iudici, an obliget bona sua.*
Consuetudo obseruat quòd qui satisdat, uel fideiubet obliget bona sua.
3 *Fideiussorem, dans qui non posidet bona immobilia an liberetur? remissiue.*
4 *Promittens idonèe cauere non satisfacit promissioni, obligando omnia bona sua.*

Rætoriæ. Hęc l. legit̃ ĩ gl. duob⁹ modis secũdũ vnã lec. dicit, in ꝓtorijs stipulationibus nõ põt quis dare pignora, vel depositum facere loco fideiussoris, sed fideiussores tenet̃ dare. scdm aliã lec. dicit, q̃ non cogit̃ qs dare pignora, vel facere depositũ ꝑ fideiussore. Põt tm̃ si vult. text. ibi, fungit̃, i. fungi põt, scdm vnã lec. vel fungit̃, i. fungi cogit̃. põt tm̃ si vult secũ-
e dũ aliã lect. Oppo. ad primã lect. ᵉ de l. ꝑmissor. §. fi. §. de con
1 sti. pec. Solu. aliud, † cum promitto satisdare: & sic teneor ex

a ¶ Quæro, dixi. Vide Ange. qui tenet huc contrarium.
b Quæro qd. Vtrum defuncto reo post litis cõtestationẽ possit actor de nouo incipere cõtra hæredẽ & illi primo iudicio renunciare, qd tenementi ad no. in l. edita. et addũ no. ꝑ Imo. in l. pœnales. §. ad l. Fal. in prin. Et facit ad ea, quæ habẽtur in l. si eũ hominẽ. §. de fideiusso. & vide Bal. in l. seruus. §. de infami.
c ¶ Prætorię. vide Alex. remissiue in l. ij. in prin. & ibi Ang. & Ang. in l. si ab arbitro. qui satisd. cog.
d ¶ Soror. Idem tenet Ang. in l. si ab arbitro. qui satis. cog. & Bart. in. l. iij. circa fi. de fideiuss. Et qd in fideiussore tutoris, vel curatoris, vide gl. et ibi ꝑ bal. ĩ l. mulier. C. de iure dot.
e Pro concordia. Aduerte, mouetur quęstio ꝑ legatariũ cõtra hæredẽ: deuentũ est ad trãsactionẽ, in qua legatarius cõtẽtat̃ de quadã delegatione nois cuiusdã debitoris hr̃dis. Sed ponamus q̃ iste debitor efficiat̃ nõ soluẽdo, an periculum nois ꝑtineat ad legatariũ? Bar. q̃ sic, ita summando l. pupilli debitor. §. si soror. ff. de solu. Cõtra tenere allegat̃ in hac l. ꝓtoriæ. Tu dic, regula est, de qua in d. §. soror. sed speciale in hac l. ꝓtoriæ. & hic per Bart. assignatur ratio specialitatis. & ideo nõ meretur argui de cõtradictiõe.
f ¶ Oppo. ad primam lect. Qñ quis tenet satisdare, vtrũ liberetur si vult dare pignora, & nõ fideiussores. Gl. sunt cõtrarię, vt hic ꝑ Bar. ĩ d. l. si quas. tm̃ doct. ibi post Bar. vident̃ cõcordare, videlicet q̃ gl. hęc, & similes ꝑcedãt qñ simpliciter proferẽ verbũ satisdare, a l. vel ab homine: secus si dicat̃, satisdet̃ cum fideiussore: qa tũc forma est seruãda. & tũc ꝑcedũt glo. cõtrariæ. facit l. Paulus. C. de sol. & l. deteriorẽ. de vsu et habitatione. vel hic loquit̃ qñ creditor velit cõtraria loquũtur qñ creditor nolit Cogita. vide ẽt Bal. in d. authẽ. offerat̃. ĩ v. col. & dicit sing. Bar. q̃ si ꝑtãs rene-

Universidad de Deusto Biblioteca

tur satisdare ante introitū officij, ꝙ si est idoneus, soli cautiōi cū hypotheca bonorū creditur. Ita dixit in l. quicūq; C. de fun. patrimo. lib. xj. dicit etiam fin. Bal. in l. sciendū. j. quorū appel. ꝙ si statutū dicit satisdationē præstari secundū qualitatē personæ, qd nō est honestæ viræ & ꝓbatæ fidei, sufficit sola cautio & ad quæstionē Bar. hic, an in satisda. ꝓtorijs partes possint facere ꝙ detur pignus, ꝓ fideiussore, vide gl. in l. j. C. de fideiusso. & ibi Bald. in ij. col. ꝙ sic. et tūc nō erit ꝓtoria: sed dicetur cōuētionalis: vt ꝓ glo. & Bar. in l. j. in fi. & in l. f cōuētionalib. ff. eo.

¶ An aūt pte inuita hoc fieri possit, Iac. Bu. in d. l. j. de peur. & in d. l. j. qui satisd. cog. tenet ꝙ nō. vide Cy. i d. l. j. C. de peu ra. & ibi etiā Flo. q limitat, qū lex vtere tur verbo satisdare, seu cauere. sed vbi lex expresse diceret de fideiussore: tūc secus esset. quæ limita tio fuit Sal. ibi in fi.

a ¶ Debet exponi. Idē tenet glo. in l. j. C. de procu. Vide ibi etiā quod dixi in l. j. qui satisda. cogan.

b ¶ Approbat consuetudo. Idē Bar. in l. si prius. in ij. q. ī. de ope. no. nū. & Imo. & Pau. de Cas. in l. diuortio. §. interdū. ī. solu. ma. etiā Ange. in l. j. ī. qui satisd. cogan. Facit tex. in §. si qs autem pro pecuniaria. authen. de sanc. epis. Sed cōtra tenent Mod. in d. l. si prius. & hoc quia per text. in d. l. filio. vt leg. no. ca. apparebat illam cautionem mediocrem, & non nudam, & primā opin. tenet Bar. in d. l. j. qui satisd. cog. & vide ibi Alexan. & quis teneatur cauere cum pœna, vide gloss. in d. l. ij. §. si dubitetur. ī. de iud. & dixi in l. sancimus. C. de verb. sig. post Bal. & Bart. ī. eod. l. fi. & dixi post Bar. in d. l. j. in fi. qui satisda. cogan.

c ¶ An sufficiat. Vide Alex. in l. fi. in prin. qui satisda. cogan.

d ¶ Nō puro verum. Hoc tenet Spe. de pignorib. & alijs cautiōibus. & ibi ꝓ Io. Ca. & Bal. in l. executorem. C. de execu. rei iudi. Paul. de Ca. in cōsi. xxxviij. inci. in Christi nomē, ꝓfatū testm. & vide i cōsi. ccxxxvj. circa fi. legis, qñ dicatur cōgrua cautela, qñ debet cautio ꝓstari arbitrio iudicis qualr debet arbitrari, vide Bal. in l. fi. in iiij. col. C. de pe. here. et l. sancimus, C. de ver. sig. Add Ol. cōsi. lxviij. vbi dicit, ꝙ Papa semel i cōsistorio dixit, quod cum dicitur idonea cautio, non sufficit obligare fundos.

mera cōuentione: vt ibi. Aliud, cū teneor ex edicto ꝓtoris: vt hic. Istā lec. tenet prima gl. Istud idē tenet j. de re. iu. l. in eo. §. nemo. ꝓ glo. & C. de lit. cōte. auē. offerat. vbi tenet ꝙ qs nō pōt dare pignora, vl facere depositū si vult. Et qui tenēt hoc, assignāt rōnē: qa ꝓtorię stipulationes sunt ita limitatæ & ita certa forma est eis data, a qua nō est recedendū. Et hoc vidi qñq; tenere Ia. Bu. Hęc opi. nō est vera, ꝓ l. j. §. iubet aūt prętor. ī. de colla. bo. quorū le. l. fin. §. si legatari'. quę ll. exp̄sse loquunt in prętorijs stipulationib'. ꝓ hoc videt tex. in l. habere. §. j. j. de ver. sig. nec ob. hęc l. qa debet exponi[a] fungit, i. fungi cogitur. Et istud tenet secūda gl. hic & ī. qui satis. co. l. j. & in aut. de exhi. & intro. reis. §. suscepto. & hoc tenebat Mart. Sil. quod puto verū, ꝓ l. plus cautionis. j. de reg. iur. Vlterius opp. ꝙ nō requirat fideiussor: vt ī. e. l. j. §. stipulationū. So. Regulariter requiritur fideiussor: fallit in casibus vt ibi. Itē opp. ꝙ qñq; pignora de necessitate requirātur vt inst. de satisd. §. si vero aliquis Dicunt quidā ibi speciale, qñ dominus satisdat, ꝓ suo procuratore: vel vlterius ibi nihil dicitur de pignore qd tradat sed dicitur de hypotheca: vnde cogit bene quis obligare bona, nō tamē pignora tradere: vt hic. †Quæro, an hoc sit verū indistincte ꝙ quis cogatur obligare omnia bona sua cū fideiubet, vel dat fideiussorē. gl. nō determinat. Puto hoc esse arbitrio iudicis remittendū: vt ī. e. l. ij. in fi. qui iudex arbitrari decet qñ dominus pro suo procuratore satisdat: vt in §. si vero aliqs. Itē, qñ quis nō tenetur nisi ad simplicē cautionē: vt l. filio. ī. vt le. no. ca. Et hoc indistincte approbat cōsuetudo,[b] vt semper bonorū obligatio interserat. Quæro. † qd si dat fideiussorē aliquē, qui nō possidet immobilia, an sufficiat[c] Dy. remittit ad notata in aut. de exhib. reis. §. sancimus. dic vt ibi. An † autem sit idē si aliquis ꝓmisit cauere idonee: vtrū tūc sufficiat nuda promissio cū hypotheca bonorū? Gl. paruula videt dicere ꝙ sic, in l. si mādato Titij. in fi. ī. mā. Sed nō puto verū: [d] quia promissio cū hypotheca dicit nuda promissio vt d. l. filio, & qui tenetur ad nudā promissionē, tenet ad hypothecariā: vt ī. dixi. Debet ergo verbum, idonee, aliqd operari. Aut ergo gloss. illa non bene dicit: aut aliter debet intelligi.

a ¶ Debet exponi

b ¶ Approbat consuetudo

c ¶ An sufficiat

d ¶ Nō puro verum

PAulus. Ad euidentiā debetis scire, ꝙ hæres institutus sub cōditione, pēdēte cōditione pōt petere bonorū possessionē: vt l. ij. §. si sub cōditio. ī. de bo. pos. secūdū ta. Opp. de l. inter omnes. ī. qui satis. cog. Huius timore hæc lex legit duobus modis. Primo Paulus notat approbādo qd sequitur. Alio modo Paulus notat reprobādo quod sequitur: vt gl. clare dicit, quæ dicit bene in omnibus, præterq̄ in fi. ibi dū dicit, ꝙ ibi agnouit bonorū possessionem, non satisdat, &c. quæ glo. est contra l. inter omnes. nam sine dubio tenetur satisdare: vt ibi.

IN prætoriis. Opp. de l. de die. in princi. ī. qui satis. cog. Dicunt quidam, ꝙ ibi loquitur in stipulationibus interponendis: hic in stipulatione iam interposita. Tu dic siue sit stipulatio interposita, siue interponenda, ꝓtoris est interpretatio: tamen in his, quæ pertinēt ad præparatoria iudiciorū, interpretatur pro actore: vt d. l. de die. in alijs interpretatur prout ei suggerit æquitas.

Opp. ī. de pac. l. veteribus. & l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. ī. de verb. obl. Sol. Aliud in conuentionalibus stipulationibus, vt ibi: aliud in prętorijs, vt hic: vt dicit tex. in l. in conuentionalibus. ī. de verbo. oblig.

1 Stipulatio secunda, quando continet idem quod prima, non valet.
2 Nouatione facta an prima obligatio tollatur ipso iure vel ope exceptionis.
3 Nouatio qualiter, & quando præsumatur tam in stipulationibus prætorij, quàm conuentionalibus.
4 Nouatio quod fiat ope exceptionis, si promitto tibi dare decem in foro Maij: & postea promisi dare decem in foro Augusti.
5 Nouatio non dicitur facta, si post datos fideiussores alios dem: nisi prima obligatio sit nouata. & de ea facta mentio.

VAlerianus. Ista lex est difficilis, & subtilis, & alias incipit, Valerianus: & alias incipit, præses. & hoc dicit: In stipulationibus prætorijs interuentu nouæ personæ, nouatio non præsumitur ipso
1 iure, sed ope exceptionis, h. d. Oppo. † quod secunda stipulatio non valeat: vt l. qui bis. ī. de verb. obl. Dicit glo. non valet ambæ: quia ex vtraq; non potest exigi insolidū: tamen vtraq; valet, & habet effectum. Tu dic verius vt ibi dixi, secundum Iaco. de Are. quia secunda non valet, quando continet tantū, quātū prima: hic vero continet aliud: ideo valet secunda. Itē opp. de l. iudex. ī. de re. iudi. Sol. hic loquitur in sententia interlocutoria: ibi in diffinitiua. Certe idē puto, si ista esset diffinitiua, secundum quod dixi in l. j. in fi. eo. titu. Oppo. † & nunc
2 intro materiam nouationum, quā materiam promisi me dicturum hic. & videtur quod per nouationem tollatur prima ipso iure, nō ope exceptionis, prout hic dicitur: vnde videtur obstare l. j. ī. de noua. & insti. quib. modis toll. obli. §. præterea. dicit gloss. hic prætor voluit facere istam nouationē, & nō contrahentes: nā si contrahentes voluissent, prima esset ipso iure sublata. Contra hoc oppo. quia imo stipulator hoc voluit, cum interuentu nouæ personę, secundū ista tempora præsumebat nouatio: vt C. de noua. l. fina. & Institu. quibus modis tolli. obligg. §. præterea. Sol. Dicit glo. distingue tres casus, aut agitur expresse quod non fiat nouatio, & fit. Aut agitur expresse ꝙ non fiat: & vtraq; obligatio remanet, vt non fit nouatio: vt l. iiij. §. si ex conuentione. ī. de re iudi. Aut agitur tacite: & tunc remanet vtraq;: sed prima ope exceptionis reijcitur, vt hic: nisi fit actū quod remaneat: argumen. l. fideiussor. in princip. ī. qui satisda. cogan. Istud quod glos. dicit, quod quando tacite agitur, non fit nouatio ipso iure: est contra tex. & glo. ī. de nouatio. l. j. & ij. prout loquimur secundum hæc tempora. Et ideo Gul. de Cu. dicit hanc gloss. dicere verum in stipulationibus prætorijs. nam in cōuentionalibus, siue agatur tacite, siue expresse: fiebat nouatio. Ita notat ipse in l. rescriptum. §. si pacto. de pact. quod satis placet. Petr. tamen, vt refert. Cyn. C. de noua. l. vlti. dicit, quod hoc est ideo, quia stipulatio interponitur cum alijs personis: ideo nouatio ipso iure non præsumitur qd non placet: quia interuentu nouę personæ magis de facili deberet præsumi nouatio: vt d. §. præterea. institu. quibus mod. tollit. obligat. & l. vlti. C. de noua. & j. dicam. Item oppo. ꝙ nullo modo fiat nouatio, nisi agatur expresse: vt l. vlti. C. de noua. & dicto §. præterea. Glo. quæ est hic, dicit vnum mirabile, quod in modo faciendi nouationem nihil est immutatum: quia tacite, & expresse poterat fieri olim & hodie: sed in modo præsumendi nouationem fieri tacite, est immutatum. facilius enim præsumebatur olim, & difficilius hodie. Et hoc tenet Iacob. de Rauen. & dicebat esse suam opinionem, vt refert Cynus in l. vltima. C. de noua. tamen quicquid dicat, est contra casum d. l. vlti. & d. §. præterea. & contra id quod tenet glo. in l. ij. ī. de noua. & ideo dico quod hodie est immutatum:
3 quia nouatio non fit, nisi expresse agatur. † Et ideo pro declaratiōe præsentis materiæ si quæris qualiter, & quādo præsumitur

Universidad de Deusto Biblioteca

a ℭ Præſumiť nouatio. Qualiter & quando ſit nouatio, vide quod no. Bar. in l. pecuniã. ſi cer. pe. in fi. & q̃ no. Bar. in l. pacta nouiſsima. in v. co. C. de pac.
b ℭ Loquimur in ſtipulationibus. Et adde quod ſemper ex conſenſu partium poteſt reſtringi effectus ſtipulationis nouantis, & nouatæ: videlicet, nõ fiat ipſo iure nouatio, vel ſimilia, ſecundum glo. not. quam ibidem no. Bart. in l. in perſonam. §. j. ſ. de pac. & ibi eſt ſingu. glo. volens q̃ ſtipulatio nouans tollit primã ipſo iure, qñ ſimpliciter in perſonam transfunditur: ſecus ſi cum alia miſceatur per iſtũ tex. ſed Barto. ibi tenuit contrarium.
c ℭ Præſumebať nouatio. Bartol. idem tenet in l. q. bis idẽ. & i l. ſcire debemus. in prin. ſ. de ver. ob. & Bar. in l. ita ſtipulatus. co. ti. in oppo. vltimæ partis. text. ad itellectum l. duo ſocietatẽ. & in l. ſingularia. ff. ſi cert. pet. in iiij. col. & vide in materia q̃ remiſsiue ſcripſi in l. delegare. ſ. de nouatio.
d ℭ Hodie nouatio. cõtrariũ tenuit bar. in l. certi cõditio. §. ſi nũmos. in duobus locis, ſi cer. pe. & forte melius Iac. d bel. in ſua diſputa. quę incipit, in Chriſti nomine caueť lege municipali. & l. poſtq̃ liti. C. de pactis. & Iac. but. in l. ſi. C. de noua. & Ray. in l. ſi pacto quo pœnã C. de pac. et Gul. de cu. & Bal. in l. reſcriptũ §. ſi pacto. ſ. de pact. & Ful. i d. l. ſi. et bal. in d. l. reſcriptũ. Idẽ tenet Imo. & Cum. & Pau. de ca. hic, & idẽ tenet Imo. in d. l. delegare. et de noua. & Fulg. i d. certi cõditio. & Cy. et Ray. in d. l. ſi. & Imo. Cuma. & Pau. de Caſt. in d. l. ij. ſ. de noua. et vide omnino Ang. in repe. l. j. C. de iud. & quod dixi q̃ per interuentũ nouæ pſonæ, non fiat nouatio tacite, probať ſecundũ quoſdam per d. l. fin. ibi: vel aliam perſonam adhibuerit. & ibi: nihil penitus prioris cautelæ innouari. Nam dictio nihil, eſt vniuerſalis negatiua. l. ſi is qui ducenta. §. vtrũ ibi: nihil ſupra de rebus dub. & in l. ij. ſ. communi diui. & dictio penitus, importat idem quod omnino. l. ij. C. de edict. di. Adria. tol. Arch. in c. j. de ſupplen. negli. prælato. li. vj. ſed ita eſt. quod negatiua iuncta dictioni omnino, idẽ eſt, qđ nullo modo. lege. in naue Sauſeli. cũ glo. in verbo, omnino. ſ. loca. ergo & c. l. qui vſumfructum C. de verborum obligatione.

ſumatur nouatio, [a] dic, Aut loqueris ſecũdum iura antiquiſsima ante tẽpora Digeſtorum: & tũc ſiue addebať, ſiue detrahebatur, interuentu cuiuslibet nouæ perſone præſumebať nouatio. Et de iure iſto fit mentio in l. ſi. C. de nouatiõ. & in d. §. præterea. & ibi gloſſ. Aut loquimur ſecũdum tempora Digeſtorũ: & tunc in ſtipulationibus prætorijs non fiebat nouatio ipſo iure, niſi expreſſe ageretur hoc à partibus: vt hic: ſed fiebat ope exceptionis.
b Si vero loquimur in ſtipulationibus [b] cõuentionalibus: tunc aut ſecunda continet plus quã prima: aut minus, aut tantundẽ, aut illud prorſus. Primo caſu præſumebať nouatio. Secundo caſu non præſumebať vt l. qui vſumfructum. ſ. de verb. ob. & l. ſi pupillus. §. qui actum. ſ. de noua. qđ intellige quando ſecunda continebat min⁹ re. Si vero continebat minus tempore: dic, vt dicam infra in quæſtionib⁹. Tertio caſu, quando continet tantundem: tunc aut interueniebat noua perſona: & præſume
c batur nouatio, [c] niſi eſſet actum q̃ eſſent duo rei, vt l. iij. in prin. ſ. de duob. re. Aut non interueniebat noua perſona: & non pſumebať nouatio, vt l. ſcire debemus in prin. ſ. de verb. ob. Quarto caſu, non pręſumebať nouatio: niſi expreſſe hoc ageretur: vt l. fundum. Cornelianũ. ſ. de nouatio. Si vero loquaris ſecundũ iura hodierna Codicis: nunq̃ pſumitur nouatio, niſi hoc actum ſit expreſſe: vt l. vlti. C. de noua. & d. §. præterea. tamen vbicunq̃ olim pſumebatur nouatio tacite, hodie noua
d tio [d] fit etiam ope exceptionis vt l. ij. de noua. Prædicta omnia ſunt vera in ſtipulationib⁹ coæqualib⁹. Sed ſi vna eſſet ſtipulatio principalis, alia eſſet pœnalis, an fiat nouatio? Dixi plene in l. ita ſtipulatus. circa cõtraria vltimę partis ſ. de ver. obliga.
4 † Quæro, quid: ego promiſi dare decem in foro Maij: poſtea promiſi dare decem in foro Auguſti, an poteris agere ex prima ſtipulatione? Dicit glo. quod nouatur prima ope exceptionis contra cum ſecunda continet minus tempore, cum promittať in tp̃s longi⁹, ergo nõ pſumiť nouatio: vt l. q. vſumfru. R ñ. illud verũ qñ continet minus re: ſed ſi cõtinet minus tp̃e: quia pmittiť in tp̃s longius, ſemper vř fieri termini porrigatio, vt l. cum ſtipulatus ſim mihi à Proculo. ſupra, de ver. obl. merito nouatio fit ope exceptionis. Vlti
5 mo † q̃ro aliqs dedit fideiuſſorem de iudicio ſiſti, & iudicatum ſolui, poſtea iterato
e dedit alios fideiuſſores: vtrum videatur [e] à prima obligatione receſſum, vt primi fideiuſſores ſint liberati. videtur q̃ ſic ope exceptionis, per hanc legem. Sed non puto. Nã hoc debet intelligi, quando obligatio principalis eſt renouata, & noui fideiuſſores dati: & ideo puto q̃ ſi ille, qui mo reſpondet accuſationi, & dedit fideiuſſores, ſi iterato reſpõdeat, & pmittat, & iterato det alios fideiuſſores, primi ſunt liberati ope exceptionis per hãc legẽ. Sed ſi poſt primos fideiuſſores datos alios daret, & iterũ alios daret nulla facta mẽtione primæ obligationis, tũc primi fideiuſſores nõ eſſent liberati, & ſecũdi eis accederent: arg. l. ſi Titius. ſ. de fideiuſ.

e ℭ Vtrũ videať. Qñ primæ obligationi adijcitur, vel addũtur fideiuſſores noui, an ſit facta nouatio: adde q̃ pro opi. Bar. eſt tex. cũ gl. l. iiij. §. ſi ex conuentione. in gl. in ver. pig. ſ. de re iud. & ibi limitat Pau. de Caſt. niſi in ſecũda datione fideiuſſoris diceret, do iſtos fideiuſſores, vel iſta pignora, ſecũdũ quod prius erãt, per l. ſi rẽ. §. omnis. de pig. ac. & vide Bal. in l. nouatiõe. C. de fideiuſ. et Imo. hic in xij. limitatione. et vide quæ dixi in d. l. iiij. §. ſi ex cõuentione. ſ. e. Adde quę ſenſit Bal. per no. in hac l. cõſilio. cxliiij. lib. j. & vide Rom. conſi. cxxj.
f ℭ Quærit gl. Adde Bar. in d. l. ij. §. ſi. per Bald. in l. ſancimus. C. de ver. ſigni.
g ℭ Pœnã promittere. Vide Bal. in l. iij. in prin. de condi. ob cauſam. & in l. vniuerſa. C. de preci. Impe. offe. & in l. ſancimus. de ver. ſig. & in l. executorẽ. in v. col. C. de exe. rei iudica. ang. & Imo. & Pau. de Caſ. in l. diuortio. §. interdũ. ſol. ma. & Imol. in l. ſi prius. de ope. no. nun. Bar. in d. l. ij. & §. ſi. Inſti. de actio. §. actionũ. per Mod. glo. in l. ij. §. ſi dubitetur. ſ. de iudi.
h ℭ Arbitrio iudicis. Vide Barto. in d. §. quãuis. & no. Bald. in l. vniuerſa. in ij. colũ. C. de pre. Impe. of. & Bal. in l. ſancimus. de ver. ſig. & in l. iiij. in prin. de condi. ob cau.
i ℭ Dicit gl. Et eſt alia gl. in l. ij. §. ſi dubitetur. de iud. quæ eſt ſingu. ſcdm Ang. & Imo. in l. diuortio. §. interdum. ff. ſo. mat.
k ℭ Quęrit Dy. ſecunde. Adde Bal. l. j. C. de ſen. q̃ p eo qđ intereſt. i iij. co. et Bal. in auth. iubemus. C. de iud. et qđ no. bar. in l. Theopõpus. de do. pſe. Ia. bu. et Bal. i d. l. iuſiurãdũ qđ ex cõuẽtione. & p do. Bar. i cõſi. incip. qdã habẽs bona cõia. & aliqd p Imo. in l. cuſtodias. §. j. & §. ſi. in ſi. de pub. iud. & Anto. de But. in c. ſinẽ litibus. in pen. col. de dolo. & contu. & in c. ij. de ſi. iſtr. & Spe. in titu. de teſte. §. reſtat. ver. hoc tñ. ibi, xxiij. Sed an iſtud pactũ trãſeat ad ſingularẽ ſucceſſorẽ, vide Gul. de Cug. in l. cũ debitores. C. de iud. in ſi. Et quid in ſucceſſore vniuerſali, per Ro. in l. ſed eximendi. §. finali. ſ. ne quis eum qui in ius voca. eſt. Et iſtud facit, an valeat pactũ quod ſtetur priuatæ ſcripturę: de quo per Imo. in c. cũ P. tabellio. de fid. inſtru. per Bal. in l. Impator. de ſta. ho. & quod dixi poſt Bald. in l. nuda. in iij. colum. ſ. de donatio. Et illud dictum innocẽ. refert

1 *In ſtipulationibus prætorijs, an quis cogatur pœnam promittere, eſt arbitrarium.*
2 *Iudex quibus caſibus arbitretur pœnam promittendam in ſtipulationibus prætorijs.*
3 *Promiſſio facta de ſtando de expenſis iuramento vel dicto tuo, an valeat: vbi quod non obligat, niſi declaratione ſecuta, quæ debet ad arbitrium boni viri reduci.*
Reductio ad arbitrium boni viri non datur, quando aliquid eſt commiſſum in liberam voluntatem, niſi dolus interuenerit.
4 *Intereſſe an ſit triplex, vel unum tantum? remiſſiue.*

IN huiuſmodi. Opp. de l. nõ autẽ. ſ. de arbi. Gl. dicit q̃ iſta lex cõtinet conſiliũ, q̃ certa pœna inferatur, non autẽ q̃ ſi omitteretur, ſtipulatio vitietur. Facit ad hoc ſ. eod. l. in omnibus. la ij.
f Quærit gl. [f] vtrum † quis cogatur pro
1 mittere pœnam. & arguit glo. pro & contra, & multũ ſolẽniter, vt in ea patet: finaliter determinat, q̃ quis pœnam promit
g tere [g] non cogatur, niſi velit: vt l. ij. §. fin. ſ. qui ſatiſda. cogan. & l. ſed & ſi quis. §. ſi. ſ. ſi quis cau. Idem tenet gl. in d. l. ij. §. ſina. ſ. qui ſatiſda. cogan. Mar. Sil. dicebat indiſtincte cogendum certã pœnam promittere hodie: propter conſuetudinẽ: vt l. qđ ſi nolit. §. quia aſsidua. ſ. de ædil. edi. & idẽ tenebat la. But. Alij dicebãt diſtinguendũ, an hæc ſtipulatio interponatur ſuper re inæſtimabili: & loquitur iſta glo. an ſuper re inæſtimabili cogatur pmittere certam quantitatem: vt l. procurator ad exhibendum. §. ſi. j. rem ra. habe. & l. iiij. j. de cuſto. reo. Alij, vt Oldra. dicunt, hoc totum
h relinquendum arbitrio iudicis: [h] vt l. j. in fine. ſ. e. ti. Mihi videtur q̃ omnes bene ſentiant. Vnde dico ſic, an pœna debeat inferi vel non: hoc eſt arbitrio iudicis relin
2 quendum: vt l. j. in fi. ſ. e. ti. hoc † autem debet iudex arbitrari in caſibus. Primo, ſi interponatur ſuper re inæſtimabili: vt d. l. procurator ad exhib. §. ſi. Secundo, quando ſufficit nuda cautio ſine fideiuſſore: quia habere fideiuſſorẽ eſt difficile. Ita di
i cit gl. [i] no. in l. iij. §. quãuis. ſ. ſi cui plusquã per l. fal. Tertio, quãdo hæc ſtipulatio interponitur ad purgandã morã ſeu ad euadendã aliquã pœnã, vel obligationem, in quã incidat: tunc æquũ eſt, q̃ certa pœna promittatur, & magna. Ita dicit gl. not. in l. iiij. in fi. ſ. de ali. iu. mu. cau. fac. Quarto, ſi eſt cõſuetudo, vt l. qđ ſi nolit. §. q. aſsidua. ſ. de ędi. edic. & l. ſi pignore. in fi. ſ. de pig. actio. & l. ſi prius. §. j. de aqua plu. arcend.
3 Quærit † Dy. ſecũdo [k] qđ ſi in ſtipulatio
k nibus pmiſi ſtare de expẽſis, & intereſſe tuo dicto, vel tuo iuramẽto, an valeat: & qđ operať talis ſtipulatio. Certe valet: et ſi arbitrabiť. bene ſtabiť ſuo dicto: alʼs reduceť ad arbitriũ boni viri: vt l. hęc vẽditio. j.

de con

de cõtrahen.em.& l.in personã.§.generaliter.j.de re.iur.Ita dicit Dy.Spe.de proba.§.videndũ.ver.quid si tibi dicitur.videtur dicere q talis couẽtio nihil operetur. Do.Cy.in.l.si quis in cõscribendo.C.de epis.& cle.dicit quod talis conuẽtio non valet:quia per hoc quis inuitaretur ad delinquendũ:vt l.couenire.s.de pact.dota. Non obstat l.iusiurandũ quod ex conuẽtione.s.de iureiuran.quia post debitũ contractũ bene possum alicui deferre iuramẽtum:licet de debito cõtrahendo iuramentũ deferri nõ potest:arg.eius qd' dicimus de pacto legis commissoriç, s.an interponatur ab initio,vel ex postfacto:vt l.quãuis.alias incipit Calipodius.s.de sol. Nõ obstat l.Theopõpus.de dote præle.quia illud in vltimis volũtatibus.& hoc tenet Pe. Alij dicunt,q id,quod dicit Dy.qd' reducatur ad arbitriũ boni viri,non procedit,propter verba stipulationis:pmitto stare dicto tuo,vel simplici verbo tuo, vel tuo iuramẽto quç verba importãt meram volũtatẽ:ideo nõ est locus reductioni ad arbitriũ boni viri:vt l.cũ quidam.de leg.ij.& l.fideicõmissa.§.quãquã.de leg.iij.& l.vtrum.§.j.s.de re.du.& l.fideicommissa.in fine.s.de fideicom.lib. Quid dicemus? Puto quod si promitto stare simplici tuo dicto.seu verbo,vel tuo iuramẽto:

a q istud me nõ obliget,[a] quin ego possim hoc reuocare antequã tu declares. Casus est in l.si quis iusiurandũ.C.de reb.credi.& iureiurãdo.vbi erat facta declaratio in iudicio,quæ habet vim stipulationis:vt l.cũ ostendimus.§.fi.s.de fideius.tuto.& tamẽ potest reuocari:multomagis si hoc est factũ extra iudicium.Sed postquã quis declarauit,dico q valet eius declaratio: tamen debet reduci ad arbitriũ boni viri: vt l.si libertus.s.de ope.lib.& no.in l.penul.s.de arbi.& l.si cũ ea.C.de dote promis.& quod ibi no.per gl.& per doc. Nõ obstat si dicis q per hoc inuitaẽ ad delinquendũ:quia arbitriũ boni viri tollit contrariũ. Non obstat si dicis,q quãdo confertur in simplicẽ voluntatẽ,non habet locum arbitriũ boni viri:quia semper intelligitur dũ tamen dolus absit:vt l.creditor §.Lucius.s.manda.sed dolus præsumeretur,si plus debito arbitraretur:ergo &c.

4 Vltimo hæc†lex facit secundũ Dy.[b]

b q sit triplex interesse scilicet singulare,commune,& couẽtionale. Videtis hic,q promittitur certa quãtitas pro interesse. Alij dicunt,quod hic est casus in contrariũ.s.q non est nisi vnũ interesse:hoc autẽ æstimatur diuerso modo:quãdoq æstimatione singulari,quandoq cõmuni:quãdoq æstimatione couenta:vt hic. Et hoc Pla.cõsueuit tractare.C.de sentẽ.quæ pro eo quod interest.& Dy.ponit in c.mora de re.iur.lib.vj.& gl.ponit in l.j.in prin.s.de actione empti.

c *Rem pupilli,[c] vel adolescentis saluam fore. Rubrica.*

1 *Actione tutelæ agitur tutela finita.*
2 *Tutor datus a iudice maiore non satisdat secus si datus à minore.*
3 *Requisita vt tutor possit administrare.*

LEX I.

Cum pupillo.

1 Quæro† quãdo potest agi tutelæ actione.Glo.dicit q tutela finita:vt l.nisi finita.

2 s.de tut.& ra.distra. Quæro,†an omnis tutor teneatur satisdare.Gl.dicit q sic,nisi sit testamẽtarius,vel datiuus ex inquisitione:vt insti.de satisd.tut.& cura.§.j. Alibi videtur glo.velle,q indistincte omnis tutor satisdet: vt no.C.de tuto.& cur.qui satis nõ dedit l.j. Alibi glos.distinguit,& melius: Aut quis est datus ex inquisitione a iudice maiore,& non satisdat. Aut a iudice minore:& tunc sic,vt no.in auth.vt hi qui ob.ha.perhi.res mino.§.fina. De hoc per Cy.C.de tut.vel cur.qui satis nõ

3 dedit super rub. †Quæro,quæ requirũtur ad hoc vt tutor possit administrare. Dicit gl.q satisdet in casibus prædictis. Itẽ q iuret bene administrare:vt in auth.hi qui obli.hab.perhi.res mi.§.fi. Certe & alia plura requiruntur:vt no.s.de legi.tut.l.legitimos.eo addito q defensionẽ promittat secundũ formam legis vlt.§.defensionẽ.C.de admi.tut.& ibi de hoc p doct.

1 *Melius est proprium quàm commune.*
2 *Actio vtilis acquiritur pupillo ex stipulatione notarij,sine cessione in stipulationibus prætorijs.*
3 *Actio vtilis,quod nobis quæratur sine cessione in stipulationibus conuentionalibus per notarium,vel alium officialem publicum.*
4 *Notarius quando stipulatur nomine alieno,debet dicere,promittis mihi notario,tanquam publicæ personæ stipulãti nomine,& vice omnium.*
Notarius præsumitur stipulari tanquam publica persona,& nomine omnium,quorum interest.

LEX II.

Si pupillus.

Cum l.sequenti. No.†melius

1 est propriũ,quã cõmune: & ideo hoc fit vt stipuletur pupillus p se,vel per seruũ,vt sibi quæratur directa. Nã quando stipulaẽ per aliũ,quæritur sibi vtilis,

2 & apud aliũ est directa. Quæro,†vtrũ

d ex stipulatione notarij[d] detur pupillo vtilis sine cessione. Et tex.hoc nõ exprimit. Dy.dicit,q sine cessione.& nihil alle.ha-

3 bes tex.in l.j.C.de ma.coue. Quæro,†cũ hoc sit verũ in stipulationibus prætorijs, & iudicialibus,q ex cõtractu nobis quç-

e ritur vtilis:quid in couentionalibus[e]. De hoc sunt opi.Inn.in c.dudũ.de couer.coniug.tenet q hoc nõ habeat locũ in conuẽtionalibus:quia omnes leges,quæ de hoc loquũtur,loquũtur in prętorijs,& iudicialibus:vt hic,& l.nõ enim aliter.in l.his verbis.s.de adopt.Idẽ videtur tenere gl.Ioã.And.in c.quanquã.de vsur.lib.vj.Gl.nostra videtur contrariũ tenere q indistincte per notariũ quæratur dũ ponit hũc casum inter alios,quibus quæritur vtilis & not.Insti.de inu.stipu.§.si quis alij.Idẽ tenet Dy.in l.j.§.exigere.de mag.coue.Idẽ tenet Gul.de Cu.i l.nõ enĩ alir.s.de adop.& alle.l.Cai⁹.s.de vsu.quç lex põt facere vno modo intelligendo. Quid dicemus? Teneo indistincte,q per stipulationẽ no-

f tarij,[f] vel cuiuscũq alteri officialis publi-

g ci[g] possit queri nobis actio vtilis. De notario cõstat hic,& l.nõ enim aliter.& l.his verbis.s.allega. De alijs officialibus probatur in authen.vt sine prohi.ma.cre.& debi.§.quia vero.& ibi nota.& in authen.de executio.ne lis

etiã Bal.in l.de quibus.C.de legib.& Angel.in l.pactum inter hæredem.de pact.s.& vide Roma.in l.j.s.de iureiurand.& in l.j.§.fina.s.de verbo.obli. Et istis Adde Bal.in l.sed & si quis.§.quesitum.s.si quis cautioni.& Bart.in d.l.iusiurandum quod ex couentione.§.fi.& l.si quis in conscribẽdo.C.de pact.& Io.Andr.in titu.de proba.§.fi.versi.quid si de hoc.

a ¶Me non obliget. Ro.in l.j.ne qs eum qui in ius vocan.& in l.qui bona.§.quidam.de dam.infect.& ante eum Gul.de Cu.in l.cum debitoris.in fin.C.de iudi.in discursu videtur tenere q ista couentio non transeat ad hæredem.Et nota q Papa nõ potest facere,quod stetur dicto partis contra aduersarium.text.est iij.quæstione ix.indicas.Et ad Barto.hic adde domi.Maria.Sozi.in ca.dilecti in glo.iij.de fo.compe.Et adde q inquãtũ Bar.hic dicit q promittens stare dicto vel iuramẽto alicuius super expensis,promissionẽ reuocare ante factam declarationem:qđ do.Alex.in consil.cxxx.col.fi.ver.nec etiam pdictis.in j.vo.dicit cõem opinionẽ esse cõtra Bar.s hoc,quẽ vide.& adde d.Sosi.in cõsi.xxiiij.col.vj.vbi q dictũ Bar.hic circa istã reuocationẽ q põt fieri,qñ iusta causa superuenit.& vide Alexã.in d.consil.cxxx.& ibi an requiratur in dicta reuocatiõe/Stra.

b ¶Facit secũdũ Dy. Nota quod arbiter præsumitur in dolo,si enormiter lædit.Et sequitur Bald.in l.j.in viij.colum.C.de his quæ pœ.no.& in rubri.C.de pœna iu.qui ma.iu.per Bar.in l.societatem.§.arbitrorum.s.pro socio.Et cum Bart.transit in hoc domi.Anto.de Bu.in c.finẽ.in pe.col.de dolo & cõtuma.& Bald.in c.j.§.itẽ sacramẽta.in iij.colũ.de pa.iur.fir.Allegat no.p Bald.hic,q si enormiter lædit,præsumitur in dolo.

c ¶Pupilli.Nota q paria sunt pmittere tutelã saluã fore,& rẽ pupilli fore saluã:vt l.iij.C.de tut.& cu.q satis nõ ddit.& Bal.in l.j.eo.titu.

d ¶Si pupillus.Stipulatione notarij.Ad- de Bald.in l.pe.in v.colũ.de exe.rei iudi.Facit l.quoties.in princ.de admi.tutẽ.

e ¶Quid in conuentionalibus.vtrũ in cõuẽtionalibus quærat vtilis p notariũ sine cessiõe,sicut in prætorijs,vide etiã per doc.in l.pen.s.si qs cau. Et adde de hoc gl.sing.& meliorem de corpore iuris,secũdũ Ang.s l.huiusmodi.in princ.ff.de leg.j.& Insti.de inu.ti.stipula.§.si qs.& in l.pe.s.de ne.gest.& facit quod no.gl.in l.inuitũ.C.si quis alte.vel sibi Bal.in l.j.in vj.co.C.p quas pso.nobis acquirẽ dicit q si est cõsuetudo q notarius stipulet,pcedat opi.Bar.alias non.Et dicit Bal.in l.si quis emãcipatũ.C.de don.q si notarius recipit cõtractũ,& cõstitutionẽ precarij p me acqrit mihi directũ dominiũ,per l.j.C.per quas perso.nob.acquiritur. Et adde Imol.in l.stipulatio ista.s §.alteri de verbo.obli.q tenet opi.Bar.& Imo.in l.huiusmodi.de leg.j.& p An.de Bu.i proœ.Grego.in vlti.[illegible]

f ¶Per stipulationem notarij.Quid in arbitro stipulante pœnam pro parte parẽte lando,an valeat.Gl.tenuit q sic in l.litigatores.§.q m prætor.s.de arbi.qđ sequitur Ange.in l.v.§.fi.de verbo.ob.& ibi plene tenet idẽ Imo.hic.& in c.dilecti.de arbi.Sed Spe.tenuit cõtrariũ in ti.de arb.§.j.versi.sed qđ si stipulatus est.quia eius non interest:ergo &c.de vt s l.stipulatio ista.§.alteri.s.de verbo.obli.cum simi.Sed opi.sequiẽ Imo.in d.c.dilecti.de quo vide in d.l.v.§.fi.p Alex.

g ¶Officialis publici.per stipulationẽ notarij,vel alterius publici officialis,nobis acqrit stipulatio vtilis.Et quid de notario,iudice,vel sacerdote,vide Bal.post Bar.i l.j.§.huius edij.de iusti.& iur.& Bal.in auth.generaliter.C.de episc.& cler.in viij.col.& in v.& Bal.i l.pos.C.de pac.vbi etiã vide Barto.in l.possessio.§.j.de acqui.pos.& Imol.in d.c.j.de eo qui mit.in pos.cau.rei ser.Facit c.quãquã.d.vsu.

Universidad de Deusto

his qui conue. & reconue. §.j. & ibi no vnde ſumitur auf. libellum. C. de litiscontest. & ibi etiã no. & in auf. de litig. §. ad excludẽdas. vnde ſumitur auf. generaliter. C. de epiſco. & cleri. & ibi etiã no. & in auf. de hære. quæ ab inteſ. deſc. §. ex his. vñ ſumitur auf. matri & auiæ. C. quando mulier tute. offi. fungi poteſt. & ibi etiã no. Præterea, q̃ idem ſit in conuentionalibus, probo. Nam in modo acquirendi non eſt differentia inter ſtipulationes conuentionales, & prætorias interpoſitas extra iudicium: ſed in prætorijs interpoſitis extra iudiciũ nobis quæritur per notariũ: vt Inſtit. de ſatiſdatio. §. ſi vero aliqs. ergo idẽ in conuentionalibus. Et hoc puto verũ. Puto tamen q̃ conſilium ſit, q̃ ſi notarius eſt præſens, facias tibi cedi: quia ad hoc cogetur, vt l. poſſeſsio. §. & ſi poſſeſsio. ſ. de acquirend.

2 poſſeſsio. li vero non poſſet haberi tunc ſine dubio competeret tibi vtilis ſine ceſsione, vt l. j. in fine. ſ. de Inſti. & l. j. C. de actio. & obligatio. & no. in l. damni infecti. in fine. ſ. de dam. in-

4 fect. & dixi ſ. titu. j. l. in omnibus p̃torijs. la j. † Quæro, quãdo notarius ſtipulatur, vtrum eſt neceſſe q̃ dicat promittis mihi notario tanq̃ publicæ perſonæ recipiẽti nomine omniũ, quorum intereſt, &c. rñ. fateor q̃ ſi non ſtipularetur tanq̃ publica perſona, non poſſet alij quærere. Sed ego præſumo q̃ ſi ſtipularetur tanq̃ notarius, q̃ præſumitur ſtipulari tanq̃ publica perſona & nomine omnium, quorum intereſt: vt l. cũ poſt. §. j. de admini. tuto. & l. vlti. de Inſti.

1 ☞ *Ea, quæ ſunt ſtricti iuris, non recipiunt extenſionem.*
Adde in proiſta nota. & inde Arct. in c. at ſi clerici. §. de adulterijs. colli. iij. in fi. de indic.

2 *Tutor quare cogatur gerere.*

3 *Tutor, qui non geſſit, poteſt conuenirj hac ſtipulatione.*

1 ON quaſi. §. Illud. Nota hic, † q̃ ea quæ ſtricti iuris ſunt, extenſionẽ non recipiunt. Nam hic vides q̃ qui promittit rem pupilli ſaluam fore, non tenetur niſi ad id, quod venit in actione tutelę, directa: non ad id, quod venit in actione vtili. Facit ad hoc l. ſi prægnans. & l. vaccæ. ſ. de euictio. & de leg.

2 j. l. nõ quocunq̃j. §. Iulianus. cum ſua gl. † Secundo nota text. eius quod quærit Dy. in l. j. in princip. ſ. de admini. tu. quare cogitur tutor gerere: quia etiam non gerens tenetur vtili. Vbi dantur plures rationes: vnam habes hic. & ad hoc, vt poſsit teneri ex ſtipulatione rem pupilli ſaluam fore, quærit gl. an teneat vtili ex ſtipulatione. Quidam dicunt q̃ ſic: vt

3 Mar. & glo. dicit contra & bene. Quæro, quid † ſi tutor quędam geſsit, quædam non: an pro non geſtis teneatur hac ſtipulatione. Puto q̃ ſic: quia tenetur directa: ar. l. ſi tutor. in principio ſ. de autho. tu. coniũcta. l. j. in prin. ſ. de admi. tuto. & hoc §. tene menti hunc §. quia notabilis eſt.

b Hanc ſtipulationem. [b] Nota q̃ tutor poteſt conueniri, demum finita tutela, ſed curator ſtatim. contra, de admini. tuto. l. aduerſus. Dic vt ibi plene, quia eſt longa materia.

Si tutor. Quæro, contra quem agetur. Dicit glo. cõtra defenſorem eius, vel contra curatorem datum bonis. Et hoc vltimũ placet. Id vero, quod dicitur de defenſore, qui venit in iudicio rei nomine capti ab hoſtibus, procederet, ſi ille captus reuerteretur. Si vero ibi moreretur, quod geſtum eſt, non valeret: vt j. quæ ſen. ſine appel. re. l. j. in fi. argu. ad hoc in l. ſi ſeruus communis Męuij. §. ſeruus capto. ſ. de ſtipula. ſeruo.

1 *Vna actio in aliam deuoluitur, quando actoris intereſt.*

Si quis curator. Opp. q̃ etiã ſi non gerit, teneatur: vt l. ij. in fi. ſ. de cu. bo. dan. Glo. dicit aliud in curatore dato bonis, vt ibi: aliud in curatore adulti vt hic. Vel dic ſecũdũ Dy. ibi geſsi ex voluntate, hic ex neceſsitate, argu. l. ij. §. in eum. alias eſt ſub l. iiij. de admini. rerum ad ciuitatẽ perti. Quæro, quæ eſt ratio differentiæ inter tutorẽ & curatorem? dic vt in glo. Quæro, quid eſt hoc dictum, in ſe reuoluitur. Duæ ſunt opin. vna: id eſt, ſępius ſtipulatio committit: ſcilicet quoties male regit. & iſta eſt vera. Alia vt dicamus reuoluitur: id eſt, obligatio vna deuoluitur in aliam vltimam. Verbi gratia, pro mala admiſtratione tenebar tibi dare centum: ſtatim cum non exigo illa centum: prima obligatio conuertitur in illam ſecundam: quia non exegi, & ſic de

1 ſingulis. Sed hoc non placet: † quia vna actio deuoluitur in aliam ita demum, ſi actoris intereſt: vt l. diuortio. ſ. de neg. geſ. ſed hic actoris nõ intereſt: ergo &c. quare tenet primam. Sed ad illam oppo. de l. ſi duo. ſ. de arbi. Solu. ibi mera pœna: hic intereſſe.

c SEruum. [c] Opp. de l. j. in prin. ſ. de ver. ob. Solu. fallit hic: vt hic dicitur per gl. & dixi plene in d. l. j. in prin. ſ. de ver. ob.

1 ☞ *An curator ad lites teneatur ſatiſdare, & an inuentarium facere.*

d ET ſi ad ſpecies. Quero, vtrũ curator datus ad litem [d] teneatur ſatiſdare. Gloſſ. dicit q̃ ſic, per hanc legem, quam tene menti. † Sed an teneatur facere inuentarium? Gl. tenet quod non, in l. de creationibus. C. de epi. audi. arg. ad hoc l. nulli. §. cũ autẽ. C. de epi. & cle. & argu. l. hoc iure. ſ. de ſol. Nam cum curator ad lites non poſsit ſolutionem recipere, vt d. l. hoc iure. ergo non debet facere inuentarium. quod fit poſtquam receperit, vt d. §. cum autem. Alij dicunt, q̃ tenet facere inuentarium: quia ſaltem ad eum peruenũt inſtrumenta cauſæ: argu. huius legis, & l. chirographis. in prin. ſ. de admi. tutorũ. & l. tutores. C. de admi. tuto. & illa inſtrumẽta debet ponere in inuentario. Alij diſtinguũt. Aut loquimur in curatore actoris: & tũc quia ad eum debent peruenire inſtrumenta pupilli, debet facere inuentarium. Aut loquimur in curatore ex parte rei: & tunc quia non habet aliquando aliquid facere, niſi legare: & tunc non debet facere inuentarium. Hanc diſtinctionem ponit Old. ſed non placet: quia quandoq̃ ex parte actoris non ſunt inſtrumẽta, ſed ſolum teſtes producuntur, & fiunt interrogationes: ex parte rei ſunt quandoque inſtrumenta: ſed de conſuetudine non faciunt inuẽtarium. De hoc in Spe. de actore ab vniuerſitate. verſic. quid ſi minor. & ver. ſeq.

1 ☞ *Nomina debitorum ſunt in patrimonio.*

GVmpupillus. Innuit hic quod nomina non ſint in patrimonio. Contra. ſ. de verbo. ſigni. l. bonorum. Sofateor q̃ † nomina ſunt in patrimonio: ſed

1 ea, quæ a debitore debent exigi, non ſunt in patrimonio: & eo reſpectu ſic loquitur hęc lex. Quæro vtrum vſuræ veniant in hac ſtipulatione. Quidam quod non. Tu dic contrarium: vt in duabus legibus ſequentibus.

1 ☞ *Fideiuſſor ſimpliciter acceptus tenetur in vſuras: quæ veniunt officio iudicis ex natura actionis.*

1 SI poſtea. Cum lege ſequẽti. Nota † quod ſi fideiuſſor ſimpliciter acceptus tenetur in vſuras, quæ veniunt officio iudicis ex natura actiõis. De hoc in lege quero. ſupra locati. & lege centũ. Capuæ. ſupra de eo quod certo loco. & ibi dixi.

lib. vj. & in c. cũ pridem, de pac. & q̃ notat Bal. & Ang. in l. eã pro quo. per illũ tex. ſ. de in ius vocã. Et qd ſi iudex ibi ſtipuleť, an acqrat partibus, vide Guid. de Suza. i l. ſi qs major. C. de tranſ. & q̃ ẽt q̃rat abſenti, tenet gl. in auth. matri & auiæ. C. qũ mulier officio tu. fun. po. in verbo, velle. & dixi in l. in cauſæ. de pro. & vide oino Bald. qũ iudex ſtipulat, in l. j. C. per quas pſo. no. acqrit. in pe. col. Petr. de anc. in c. j. de nun. dicit q̃ illud gereretur in pſentia iudicis, aduerſario nõ præſente, ita demũ præiudcat gerenti offiũ, ſi iudex ad hoc tendat, vt ſuum impẽdat officiũ: & nõ alias. Allegat not. p Cy. in d. auth. ẽ. ſcra. Et cũ Bart. etiã hic tenet Cal. in l. ſi aliter. de adop. & in l. j. §. exigere. de magi. conue. per Lud. in l. ſtipulatio iſta. §. fiſti puler. de ver. oblig. Bal. in l. ij. in fi. vt in poſſeg. & d. Anto. in proœmi. Decr. in vlt. col. per Bar. in l. ſi quis vxori. §. fi. furtiuũ. j. de fur. Sed ad iudex q̃rat non ſubdito, vide in l. j. §. ſi quis. de ver. ob. & vide Spe. in ti. de arbit. §. j. ver. ſed qd ſi ſtipſatus. & q̃ no. Ange. & Imo. in l. j. §. hna. & ibi dixi de verbo. ob. Quis aũt poſsit tabellionem creare, vide per Ion. in ca. cũ P. tabellio. & Spe. in ti. de inſt. edi. §. reſtat. ver. qs aũt poſſet. & nota. Bar. in l. necnon. de adop.

¶ Adde quis poſsit creare notarios, Ol. cõſi. lxxv. & an eius ſtipulatione agi poſſit ſine ceſsione. & qd qñ in inſiſo ẽ iuramentũ, & p̃ceptũ guarẽtigię, vid Ro. conſi. lxxvj.

a ¶ Si vero. Vide late d. Ant. in proœ. Decretalium. Andreas Barba.

b ¶ Hãc ſtipulationẽ. Add hũc tex. vide Bar. in l. ita ſtipulatus. in ij. q. de verb. ob. Et de iſto tex. facit feſtum Barto. in d. l. ita ſtipulatus.

c ¶ Seruum. Non eſt alibi, ſecundũ Bald. in l. donatarũ. de acqui. poſ.

d ¶ Et ſi ad ſpẽs. Datus ad litem. Curator ad lites an ſatiſdet, & faciat inuẽtariũ, vid q̃ dixi poſt Bart. i d. l. cautionibus. & Bal. in l. nulli. hic alie. Bal. in l. q habet. §. ſi pupillus. ſ. de tut. & Bart. in l. ſi hæreditas. in prin. C. de teſt. tut.

SI plures. Hæc lex diuidit. Primo ponit vnũ dictũ, qđ fideiussor vnius tutoris non habet beneficiũ diuisionis. Secũdo, respondet cuidam tacitæ obiectioni, quare secus sit in pluribus tutoribus. Tertio, format vnam obiectionẽ, & ei respondet: quare secus in fideiussoribus aliorum. Secunda ibi: nec quisq̃. Tertia ibi, cæterũ. & est pulchra & notabilis l. ista. Opp. ṡ. de fideiusso. tu. l. pupillus. So. Ibi erant plures fideiussores diuersorũ tutorũ: hic erat vnius tantum tutoris fideiussor.

Iudicatum solui. Rubrica.

1 *Stipulatio iudicatum solui interponitur ante litem contestatam: potest quandoq; procurator interponi post.*
2 *Cautio iudicatum solui, præstatur à quocunq; conuento nomine alieno.*
3 *Procurator non cauet iudicatum solui, quando habet mandatum, & dominus eum in mandato releuauit.*
Procurator non cauet de rato, quando est certum de mandato.
Fideiubere quòd possit quis pro absente, & ignorante.
4 *Procurator releuatus à domino debet tamen nuda cautione promittere iudicatum solui: licet consuetudo nõ obseruet.*
Fideiussor iudicatum solui, an accipiatur sine principali.
Per litis contestationem quis obligatur instantiæ, non aũt ad id, quod venit in sententia.
5 *Quando procurator, & principalis fideiubet pro eo, cõtra dominum fit prius executio: nisi sit procurator in rem suam.*
6 *Dominus, qui releuauit à satisdando, si non est soluendo, procurator tamen cauet de iudicio sisti.*
7 *Procurator in instrumento procurationis, an possit releuari à cautione de defendendo.*
Promissio de defendendo in prætorijs stipulationibus resoluitur, ut uideatur se promittere facturum & curaturum.
8 *Promissio iudicatum solui facta per procuratorem non prodest substituto ab ipso, nisi dicatur q; promittit pro procuratore & substituto ab eo.*

Glo. cõtinuat: Dixit de prætorijs stipulationibus in genere, & prosecut⁹ est vnã speciẽ: nunc prosequitur aliã speciẽ. Et circa rubricã quærũtur plura[a]. Primo † quã-
1 do debet interponi ista cautio. Dicit glos. ante lit. conte. vt l. de dic. §. si seruus. ṡ. qui satisd. cog. Idẽ no. Insti. eod. ti. §. si vero. qđ
b intellige[b] nisi ꝓcurator interueniret post litis contestationẽ: quia tunc etiã interponeretur: vt l. ij. C. de consor. eiusdẽ litis & & no. in l. Põponius. § rati. ṡ. de procu. Se
2 cundo † quæro. a quo debet præstari ista cautio. Dicit glo. olim à quocũq; suo, vel
c alieno nomine[c] conuentio reali, vel personali actione: hodie nõ pręstatur ab eo, qui suo nomine cõuenitur. vt Insti. de satisda.
d in prin. & §. sed hodie[d] in eo quod dicit, q; olim præstabatur à cõuento suo nomine personali, nõ dicit verũ: vt dixi vobis secũdũ Dy. in l. si cũ hominẽ. ṡ. de fideiussori-
e bus. Tertio quæro[e] vtrũ † præstetur ista
3 cautio à procuratore, qui habebat mãdatũ. Gl. dicit q; sic: vt C. de satisda. l. j. in fin. & fideiubet pro suo ꝓcuratore dominus, si est præsens. si vero esset absens, procurator inuenit sibi fideiussores. Primũ qđ dicit siue habeat mandatũ, siue nõ: est verũ: licet sit secus in cautione de rato, quæ nõ præstatur, cũ est certũ de mandato: vt C. de procurato. l. j. & j. tit. j. l. ne satisdatio. Rationẽ dic vt l. nõ solũ. §. qui alieno. ṡ. de procuratorib⁹. & per doc. in l. j. C. de procuratoribus. secundũ quod dicit, si absens est dominus, procurator sibi inueniat fideiussores. dicit Dy. est verũ, nisi esse à do-
f mino releuatus[f] per promissionẽ factã notario recipienti nomine quorum intererit prout consuetudo est. & tex. dicit Institu. de satisdatio. §. si vero aliquis. & isto casu dicitur dominus fideiussor: quia etiã pro absente et ignorãte potest qs fideiubere: vt l. fideiubere. ṡ. de fideiussoribus. & l. ex
4 mandã. §. j. ṡ. manda. † Sed circa hoc quæritur an saltẽ nuda cautione teneatur procurator promittere, licet sit à domino releuatus. Specu. in titu. de satisdation. §. expedito. circa prin. §. tenet quod non. Sed cõtra hoc facit: qa obligatio fideiussoris nõ potest esse sine principali: vt. l. fideiussor obligari. in princi. ṡ. de fideiussoribus. sed hic nõ est in principalis: ergo dominus nõ potest dici fideiussor. Quidã volentes sustinere istam opin. dicunt q; hic fideiussor accipitur sine principali: vt nota. in l. ij. §. j. ṡ. qui satisdare cogantur. Et ita loquitur l. si Barsatorẽ. C. de fideiussoribus. sed hoc non est bene dictum: quia speciale est in cautione de iudicio sisti: vt dicatur fideiussor sine principali: vt not. in l. ij. §. j. ṡ. qui satisdare cogantur. & ita loquitur dicta l. si Barsatorem.
g sed nostra lex loquitur in cautione[g] iudicatum solui, in qua requiritur principalis, & fideiussor, vt supra, titulo secundo l. prætoriæ. Vnde alij volentes hoc sustinere dicunt, quod procurator est principalis, qui obligatur per litis contestationem in qua quasi contrahitur. vt l. iij. §. idem scribit. supra, de peculio. & nota in lege ij. §. fina. supra, titulo secundo. Hoc non est bene dictum. Nam per litis cõtestationẽ quis obligatur instantiæ, non autem obligatur ei, quod in sententia venit: quod apparet. quia in procuratorem nõ fit executio, vt l. plautius. ṡ. de procuratoribus. hic autem loquitur in cautione iudicatũ solui in qua nullo modo procurator reperitur obligatus: & sic esset fideiussoria sine principali. Alij volentes hoc sustinere dicunt quod hoc non est mirum, quod fideiussor sit sine principali, sicut alias quando principalis sine hærede decedit: vt l. Stichum aut Panphilum. circa finem prin. in ver. tametsi. supra, de solutionibus. & l. si sine hærede. supra. de administratione tutorũ. Sed hoc non est bene dictum: quia ab initio non potest contrahi obligatio fideiussoria sine principali, licet ex postfacto possit quandoq; sustineri. Ita nota. supra, depositi l. j. §. idem Pomponius. Probatur in l postquam. in principio. vt leg. no. cau. Dyn. hic non bene se firmat, dicit tamen quod est argum. quod procurator ipse debeat cauere nuda cautione. supra, de vsufructu earum rerum quæ vsu consu. l. tribus. & argumen. l. filio. & l. si quãndo. § j. ṡ. vt leg. no. ca. dum Cy. in l. j. C. de satisda. mouet istam quæstionem, & dixit me audiente, q; ista fuit prima quæstio, quæ fuit sibi commissa postq; rediit de Bononia, & determinauit quod procurator debet cauere iudicatũ solui: vt sic ipse sit principalis dominus fideiussor. Hoc ꝓbat per dictũ. §. si vero aliquis. Insti. de satisda. vbi dicit quod dominus fideiubet pro procuratore suo: ergo ꝓcurator est principalis. Pro hoc supra. de procurato. l. minor. vbi dicitur, minori, & fideiussoribus succurritur: ergo apparet q; procurator est obligatus. Iac. de Are. tangit hanc quæstionem infra, eodẽ titulo, l. si ad defendendũ. & ibi dixit, sic modus releuandi pro-
h curatorem potest esse duplex. Vnus modus[h] q; dominus promittat procuratori suo notorio recipiẽti nomine eorũ quorum intererit, & det vnũ fideiussorem ipsi notario: tunc sufficeret, q; esset principalis, & fideiussor: vt d. l. si ad defendendum infra eodem. melius facit, licet ipse non alleget, l. si defunctus supra, de procuratoribus. Alio modo releuatur q; dñs ꝓmittat simpliciter, nec det fideiussores: tunc nõ sufficit: sed procurator debet cauere nuda cautione: vt l. j. §. exigere. ṡ. de ma. conue. quod mihi placet: vt dicta l. tribus. de vsufruct. earum rerum quæ vsu consu. & l. si quando. §. primo. supra vt leg. no. ca. hoc sentit gl. in l. iij. §. quamuis. supra, si cui plus q; per l. falcid. licet ita sit de iure: tamen etiam in multis partibus consuetudo obser

a ℭ Queruntur plura. In quo differat ista cautio, et clausula de re defendẽda, ab illa de iudicio sisti, & nũquid ꝓcurator rei teneatur eã ꝓstare, vid q dixi post Bar. ĩ l. filius. q satis. cog. Et quõ debeat fieri instrumentũ in hac cautione, vide Bar. ĩ l. j. de in lie. iur. Sed qd in forensi q recessurus est insalutato hospite, si nihil possidet, an habeat hanc cautionẽ pręstare, vide Bal. in auth. ei q. in princ. de bo. aut. iu. pos.

b ℭ Quod intellige. An autẽ sit differentia inter stipulationẽ iudicatũ solui, & stipulationẽ solui iudicatum, vide Bar. & ibi dixi in l. ij. in prin. de ꝓro. sti. & de clausula iudicatũ solui, de re defendenda & de iudicio sisti, vide not. ꝓ Bar. & ibi omnino Paul. de ca. in l. cum hominẽ. ĩ. de fideiussori. & dixi in l. Græcei prin. ĩ. de fideius. vbi dixi q; q; ꝓmittit defendere, ꝓmittit sistere. & adde Pau. de Ca. in l. iudicatum solui. l. j. ĩ. eo.

c ℭ Alieno nomine. Secus si aliũ defendat suo nomine. nã tunc nõ tenetur satisdare tex. & exẽplũ habes ĩ l. si cũ vno. si ex noxa. causa aga. ĩ.

d ℭ Sed hodie. Adde gl. & qđ ibi no. in l. si procu. ĩ. de procu.

e ℭ Tertio q̃ro. Sed pone q; aliquis promisit sistere iuri, vtrũ videat̃ promittere iudicatũ solui. dic q; sic. etiã sistere ꝓmittere videt̃. Gl. est, quã ibi multum no. An. in l. ij. cõmissa. ĩ. rẽ ra. ha. Quid si ꝓmisit parere mãdatis curiæ: an sit idẽ: vide Bal. in l. eũ pro quo. de ĩ ius vocãdo.

f ℭ Releuatus. Nota tũ cautelã quam tradit Ange. ĩ l. si filius. q satis. cog. q est q; si dñs est multũ lõginquus a loco iudicij, q; poteris opponere q; ille dñs q fideius. ꝓ ꝓcuratore, nõ possidet immobilia: & si et possidet in loco lõginquo a iudicio. & eũ reuocit ĩ l. sciendũ. §. possessor. e. ti. quod no. qa de facili poteris euadere iudiciũ, si petis a ꝓcuratore actoris præcaueri de iudicio sisti, & iudicatum solui in causa recõuentionis. vide Bart. circa pe. col.

g ℭ Loquit̃ in cautione. Sed quid si procurator cõparet, & ad vnũ articulũ in vna

cã, an debeat satisdare allegat̃ gl. q; ... in l. dece. in princ. de re. iur. quã allegant doctores in d. l. si filius. qui satisda. cog.

h ℭ Vnus modus. Modũ releuãdi ꝓcuratorẽ de satisdatione, vide ĩ. ... in d. l. si defunctus. §. j. Quid aũt si datur releuatiõe fideiussorem alterius ... ꝓmitteret ꝓ iudi. seu notariũ alterius ... Vide ... Cy. & per ... ij. C. per quas pers. nob. acquir. Et de isto modo releuã. vide Angel. l. fideiussor obligari. in princi. de fideiuss. & Ful. in d. l. si filius. q satis. cogã. Adde ... And. in addi. Spec. de ꝓcura. §. vt ... ver. sed nunqd ...

Universidad de Deusto Biblioteca

a ℭ Quærit Dyn. Qñ principalis fideiussit procur. de iudicato soluendo: an habeat beneficium excussionis. Et add. ꝙ tales personæ ꝓ prie dicuntur expromissores: vt notat glos. in l. in eo. in princ. de reg. iur. & no. in l. ij. in prin. q satis. cogã. vide q̃ not. j. proxi. & quod dixi i rubr. post bar. s. de fideiu. Et an habeat locum beneficiũ excussionis in fideiussore iudicatum solui: Bal. in l. cũ eorum. C. de sen. vbi dicit, ꝙ non requiritur excussio. Contrarium tenuit ipse, & rectius, in l. fi. C. de vsu. rei iudi. Quid i institore: gl. tenet ꝙ habet locũ §. si quis igit. in aut. de fideius. Adde q̃d licet pater conuentus d peculio habeatur loco fideiussoris iudicatum solui, tñ non habet in eo locum beneficium excussionis, vt no. bar to. & doc. in l. cum filius. in prin. de ver. oblig.

b ℭ Respondeo. Add Bar. in d. l. sciendũ. i fi. prin. & ibi Bar. et in l. prætoriæ. la vltima, ad fin. de præto. stipul. bene facit l. j. s. de in ius vocã. per Ange. in l. si filius. ff. qui satis. cog. & in l. si defunctus. de ꝓcu. & vide i. in j. col. i fi.

c ℭ Spe. in titu. Adde Bar. in l. j. in fi. C. de satisdat. & quod ibi dixi: & qd hoc operet, vide Bart. in l. si defunctus. s. de procur. Adde an stante statuto quod nullus procurator defensor rei audiatur, nisi primo satisdet, debeat admitti procurator, pro quo dominus fideiussit, Rom. consi. lxij. & ibi vid ad apostillam Alex. s. i verbo, vnus modus.

d ℭ Quæro vtrũ. An snĩa lata cõtra principalẽ: posset postea fieri executio cõtra fideiussorẽ: & quid econtra, an si sit lata cõtra fideiussorẽ, videat cõdẽnatus principalis, vide Bal. in d. l. fi. in ij. colũ. C. de vsu. rei iud. Adde q̃ no. in l. cum filius. de ver. ob. & in simili. qd in fideiussore rẽ ratam haberi, vide Bart. j. ti. j. in l. si fine §. cũ aũt. ad fi. Quid in fideiussore de defendẽdo, vide j. e. l. si quis. §. si plures. & Guydo de Suza in d. l. ꝓsenti. C. de his qui ad eccle. consu, & Bal. in l. duobus. in §. igitur qui iurauerit. s. de iureiuran.

do obseruat contrarium: nec vidi vnquã
5 obtineri super ista exceptione. † Quærit
a Dyn.[a] quando promittit procurator, &
principalis fideiubet pro eo, in quẽ pri⁹
fiet executio. Dicit Dy. re vera dominus
est principalis: & ideo contra eũ fiet prius
executio, et cõtra fideiussorẽ in subsidiũ:
vt in aut. de fideiussori. in prin. & §. j. Facit ad hoc s. de pactis. l. fideiussoris. cum l. seq. & l. de die. §. q mulierem s. qui satisdare cogantur. Quod intellige, nisi esset ꝓcurator in rem suam: ar. prædictarũ legũ.
6 † Quærit, quid si dominus, qui procuratorem suũ sic releuauit, non est soluendo,
b nec possidet imobilia. Respondeo,[b] non videtur idoneus fideiussor: vt not. in aut. de exhi. & intro. reis. §. sancimus. & saltẽ non potest releuare procuratorem suum à cautione de iudicio sisti: quia ipse dominus, si esset præsens, cogeretur eam præ-
7 stare: vt l. sciendũ. s. qui satid. co. † Quæro, vtrũ possit releuari procurator in instrumento procurationis à cautione de defen
c dẽdo: Spe. in ti.[c] de satisd. §. expedito. ver. item quęrit videt dicere ꝙ nõ: quia si dñs promittit de defendendo, quod debebat facere procurator, promittit factum alienũ, ꝙ nõ põt. debet ergo dicere sic, Promitto me facturũ & curaturũ ꝙ defendet & sic ꝓcederet cõtrariũ, puta ꝙ ꝓmittendo de defendẽdo simpliciter sufficit. Nã in prætorijs stipulationib⁹ talis ꝓmissio resoluit, vt videat ꝓmittere se curaturũ, & facturũ: vt dixi in l. quoties. s. de verb. ob. & l. stipulatio ista. in prin. e. ti. Sed quę-
8 ro, † vtrum ꝓmissio ista facta p ꝓcuratorem, sufficiat substituto ab ipso procuratore. R ñ nõ: vt l. si ante acceptum. j. e. tit. & ideo consuetudo est. vt dicatur q̃d ipse promittit pro ipso procuratore, & ꝓ substituto ab eo, &c.

1 *☞ Sententia lata contra principalem, quod non exequatur contra fideiussorem contractus sine nouo processu.*
2 *Sententia lata cõtra principalem, quod exequatur contra fideiussorem iudicatum solui sine nouo processu.*
Dictio, statim, significat summariam cognitionem sine ordine iudiciario.
3 *Executio sententiæ latæ contra principalem, quod fiat contra fideiussorem de iudicio sisti, si stipulatio sit facta in iudicio: & nisi steterit tẽpore debito. secus si per sententiã. n. 6.*
Instrumenta guarentigiata quod exequantur, etiam si contineant incerta quãtitate, declarata tamẽ prius quantitate.
Clausula de defendendo, si habet certum & limitatũ tempus, meretur executionem.
Clausula de dolo ꝙ mereatur executionem. & remittit.
4 *Stipulatio, rem ratam haberi, an mereatur executionem. remissiue.*
5 *Fideiussor iudicatum solui executione contra ipsum facta, potest contra principalem impetrare executionẽ sine processu ordinario.*

LEX I.

IN stipulatione. Opp̃ p l. cedere diẽ. j. d ver. si. Dicit gl. fateor ꝙ dies cedit: sed ñ venit. gl. nõ dicit, verũ. Nã tp̃s ꝙ dat iudicatis miserationis grã, indulget solutioni: nec ĩpedit diẽ obligationis cędere, & venire: vt l. si cũ militi. §. fi. s. de cõpẽ. sed l. cedere diẽ. loqt de die q̃ inest obligationi. Op. ꝙ ante snĩam cedat dies, vt l. cũ quærebatur. j. eo. So. hic loqt cũ stip̃lo cõmittit ex clausula, ꝙ verbum sonat. Sed clausula de defendẽdo, vel de dolo malo põt cõmitti añ sentẽtiã, vt l. cõtraria. & probat j. e. l. iudicatũ solui. Quęro, dicit hic, sed exactio in tẽpus reo prin-
1 cipali indultũ differt. † Quero, vtrũ[d] sen-
d tẽtia lata cõtra principalẽ possit mandari executioni cõtra fideiussorem, sine nouo ꝓcessu. gl. in l. vlti. C. de vsu. rei iu. simpliciter dicit qd sic. Itẽ Ia. de Are. s. de fideiusso l. si quis ꝓ eo. §. si numos. tamẽ secũdũ omnes, illud nõ habet locũ in fideiussore cõtractus, sed in fideiussore iudicij. & quod in fideiussorẽ contractus nõ fiat, probatur in l. grege. §. cũ defensore. s. de pig. & l. à sentẽtia. in principio. j. de app. & C. de his qui ad eccle. cõsu. l. præsenti. §. adijciẽtes. Hoc tenet Oldra. & Spe. in ti. de execu. sentẽtiæ. §. sequit ver. quid si sententia. Hoc tenuit Garsias & domin⁹ Io. And. in c. primo. de iniur. & dã. da lib. vj. & Cy. in d. l. vlti. de vsur. rei. & iu. Gul. de Cu. in l. ij. in fi. s. qui satisd. cogant. Vnde teneo hoc pro vero, quod in fideiussorẽ cõtractus nõ fit executio sine nouo ꝓcessu. Sed an in fideiussorẽ iudicij: de hoc sunt opin. & ideo hoc reuoco in dubium.
2 Et quæro, † an in fideiussorem iudicatũ solui fiat executio. Gl. dicit, qd sic, in dicta l. vlti. de vsu. rei iud. et videt tex. hic in hac l. Præterea, si aliter diceres, sequeret istud qd res abiret in infinitũ. Nam cõtra fideiussorem dares de nouo libellũ, & ipse responderet p procuratorẽ, & daret fideiussorem iudicatũ solui: & tunc iterũ haberet necesse dare libellũ contra illũ fideiussorem. & sic de singulis vsq; in infinitũ, & nunquã fieret executio. & ista est vna opinio. Alia fuit opinio Odofre. ꝙ i fideiussorẽ iudicatũ solui, ex clausula qd verbũ sonat, fiat exceptio sine nouo ꝓcessu: vt hic in dicta l. vltima. §. fi. C. de vsur. rei iud. sed ex clausula de defendẽdo, vel de dolo, nõ possit fieri executio sine nouo processu. Quod apparet: qa nõ habet expeditam quãtitatem: sed cõmittit ad interesse ꝙ est incertũ. qd secus est in clausula iudicatũ solui: vt j. eo. l. iudicatũ solui. la ij. Et hoc tenet Gul. de Cug. in l. secunda in fine. & l. sequẽti. s. qui satisda. cogã. per illũ tex. Alij sunt, q dicũt simpliciter, ꝙ in fideiussorem iudicatũ solui, non fiat executio. Et hoc dicebat Ia. Butr. p l. duobus. §. igitur si quis iurauerit. s. de iureiurando. vbi ipse dicebat esse casum. Præterea, potest esse quod fideiussor habeat
e aliquas exceptiones,[e] quas non habet principalis: vt l. idem. §. generaliter. s. mand. & plene not. in l. fideiussor. §. quædam. & eod. titulo. Præterea, res inter alios acta &c. vt C. res inter alios acta, &c. & hoc tenebat dominus Rayn. & dicebat esse casum in lege ista: vbi dicitur, quod cedit dies stipulationis: nõ dicit quod sententia mandetur executioni. Quid dicemus? puto quod contra fideiussorem iudicatum solui, acceptum in iudicio, ex clausula quod verbum sonat, fiat executio sine nouo processu. hoc probo per text. dictæ leg. vltimæ. §. fina. C. de vsur. rei iudi. vbi dicit statim, ex quo verbo
f sic arguo: Verbum statim,[f] significat summariam cognitione, absq; ordine iudiciario; vt C. vñ vi. l. momẽtariæ. ergo apparet ꝙ nõ debet fieri nouus ꝓcessus ordinarie. Præterea, verbũ statim, seu confestim, importat vt nõ requiratur noua snĩa, vt in aut. de incest. nup. §. j. colla. secunda. & ibi not. ergo &c. Præterea non est dubium ꝙ confessio facta corã iudice mere-
g tur executionẽ[g] absq; noua sententia: vt l. j. C. de confes. ibi:

& in l. grege. s. de pigno. hic alle. & vide glo. in c. j. de iureiur. lib. vj. & Arch. xj. q. j. c. qdã. & Imo. in l. a snĩa. in prin. de appel. & aliqd p eũ in l. in duobus. in iiij. col. p e duob. reis. & plene p Bal. insti. de satisda. §. fi. vbi tandẽ residet cũ Bart. p Bal. no. in addi. Spe. in tit. de sent. in xvj. col. & Bal. in l. fideius. als ẽ l. ij. i §. fi. cũ l. seq. s. qui satis. cog.

e ℭ Habet aliquas exceptiones. No. ꝙ fideius. põt opponere ex persona sua aliquas exceptiones. quas nõ põt principalis. Tene menti hoc. & qd possit opponere fideiussor cõtra exceptionẽ sentẽtiæ, tenet Bald. post Iac. Bu. in d. l. fi. §. j. in ij. col. ver. quæro nũquid in ista. cum sequen. de vsur. rei iudi.

f ℭ Verbũ statim significat summariã cognitionẽ, &c. Idem dicas de verbo illico, & quanto citius, & quã celerrime, vt l. si qs. & ibi Bar. C. depo. Et de dictione statim, vid bar. tex. & ibi Imo. in d. l. diuortio. i ij. col. ff. sol. mat. Illis adde omnino Ange. in auth. de litigio. circa prin. ad de Bar. in l. Imperator. s. de iure fisci. Quid de verbo, primus, vide not. in l. ij. per Bald. C. vt li. pendẽ. & ibi quid si in instrumẽto apponit verbũ, primus, et instrumẽtũ istud sit pœnale, iudex illico ꝓducto eo poterit sine aliquo ꝓcessu, & solẽnitare illũ cõdẽnare. Et d ista dictione est tex. i l. iij. §. in aduertẽda. de acqui. pos. Adde an fideiussori d iudicio sisti sit offerendus libellus, Ioã. in addi. ad Spe. in tit. de fideius. §. sequitur. in j. addi.

g ℭ Meretur executionẽ. Adde Bar. in l. j. ad finem. s. de cõfes.

cũ & soluere cogeris. & l. si debitori. s. de iudic. Sed iste, qui in iudicio promisit iudicatũ soluere, iam est confessus se debere illud, quod iudicabitur: ergo &c. Praeterea, debitum est liquidũ iudici vt iudici ergo meretur executionẽ: vt l. ij. C. de executio. rei iudic. l. nõ obst. l. duobus. §. igitur si qs iurauerit. nec illud quod dicitur q̃ fideiussor posset habere exceptionẽ, quã nõ habebat principalis: quia hoc cõcedo: tñ hoc examinabitur in illa summaria cognitione, quae fit tẽpore executionis: vt l. a diuo. §. si super rebus. supra, de re iudica. & sic fideiussor nõ laedetur. Nõ obstat qd dicitur, res inter alios acta, &c. quia hoc nõ est verũ indistincte, specialiter qñ actũ est cũ alio te volẽte, & cõsentiẽte: vt l. saepe. de re iud. Nõ obstat haec lex, quae dicit, in stipulatione, &c. qa fateor q̃ sñia lata contra principalẽ, nõ mãdatur executioni cõtra fideiussorẽ: sed stipulatio, qua fideiussor obligatus est iudicatũ soluere, declarata per sententiã, illa meretur executionẽ[a] sicut sentẽtia. Et iste est casus in l. nostra. Vnde aduerte modũ quo executionẽ petes: vt patet ex praedictis. Quaero
3 † an[b] in fideiussorem in iudicio sisti fiat executio? Gul. de Cu. q̃ nõ in d. l. ij. in fi. s. qui satisd. cog. Reperi qd do. Io. Fagiogioli de Pisis in quadã sua disputatione tenuit contra, per l. sancimus. C. de fideius. qd mihi satis placet duob[us] cõcurrentibus. Primo, q̃ certa poena sit pmissa, si non steterit iudicio. & sic stipulatio habet certã quãtitatẽ, & liquidã. Secundo, q̃ sit apposita certa dies sistẽdi in iudicio. Ita loquitur d. l. sancim[us]. Quod probo: qa tex. ibi dicit, statim: ergo &c. vt s. dixi de verbo, statim. Itẽ tex. ibi dicit oĩmodo psoluat. quae denotãt executionẽ. Si verò haberet diẽ limitatã: tñ nõ haberet certã poenã, sed cõmitteretur ad interesse: adhuc dico idẽ, q̃ mereatur executionẽ, per rõnes quas dixi s. in fideiussore iudicatũ solui: quia videtur cõfessus se debere interesse, si nõ steterit. Et si dicas quõ meretur executionẽ, cũ qñtitas nõ sit certa? Rñd. in ipsa executiõe certificabitur, et declarabitur istud interesse: sicut apparet qñ fertur sñia incerta in vniuersalibus iudicijs: quia certificabitur in executiõe, vt not. in l. j. in pri. in j. gl. magna. s. de edẽ. & sic debet intelligi l. j. C. de sen. quae si. cer. quãti. Et ita etiã practicamus quotidie in instrumẽtis guarẽtigiatis, seu cõfessionatis, quae merentur executionẽ ex forma staturorũ Italiae. Nã si nõ cõtinẽt incertã quãtitatẽ, merentur nihilo minus executionẽ, declarata prius et limitata quãtitate. Si vero nõ cõtineret diẽ sistẽdi in iudicio, nõ meretur executionẽ. Casus est in l. iij. in fi. j. eo. Rationẽ ibi dicã incontinẽti. Idẽ dico de clausula[c] de defendẽdo. Nã si habet certũ & limitatũ tẽp[us], in quo debeat defendere: mereatur executionẽ: alias nõ: vt j. eo. l. iij. in fi. & ibi dicã. In clausula vero de dolo, dico simpliciter mereri executionẽ: vt dicã statim j. eo. l. iij. in fi. In oĩb[us] casib[us] pdictis, in quibus dixi executionẽ mereri, intelligo[d] si sit talis stipulatio interposita ĩ iudicio corã iudice. al's secus: ar. l. ij. C. de execu. rei iud. et l. minor xxv. annis, cui fideius. s. de mino.

Ratio, qa tũc nõ est liquidũ iudici: nec videtur cõfessio facta corã iudice. Quaero,
4 † qd de stipulatione rẽ ratã haberi, an meretur executionẽ? dicã j. rẽ ra. ha. l. si sine. §.
5 j. Quaero, † qñ fideiussor iudicatũ solui, est exact[us] facta cõtra eũ executione: vtrũ ipse habeat necesse agere cõtra dñm via ordinaria, scilicet actione mãdati: an vero posset cõtra dñm impetrare executionẽ? Rñ. sic, [e] sine pcessu ordinario. Tex. est
6 in l. fi. C. de vsur. rei iu. id † quod dixi, in fideiussorẽ iudicio sisti fit executio: intellige si nõ sisterit tempore debito iudicio: non si per sententiam fuerit iudicatum: quia per sententiam liberatur: vt l. Graece. §. & post litem. s. de fideiusso.

1 *Fideiussio iudicatum solui, quòd perit instantia perempta.*
2 *Acta pertinentia ad litis decisionem, q̃ non pereunt instantia perempta.*
Acta pertinentia ad litis ordinationem, vide j. nu. 3. & 8.
3 *Acta pertinentia ad ordinationem litis instantia perempta pereunt, quo ad effectus futuros: secus quo ad effectus consummatos.*
4 *Acta facta in uno iudicio, quando faciant fidem in alio.*
5 *Testes examinati in una instantia, non faciunt fidem in alia, si non sunt publicati.*
Testes examinati in una instantia, si non sunt publicati, possunt per iudicem alterius instantiae publicari: in casibus, in quibus fidem facerent, si essent publicati. & j. nu. 10.
Testes recepti coram arbitro, faciunt fidem in alia instantia, seruata distinctione l. fi. C. de arbitr.
Testes examinati coram iudice in una instantia, faciunt fidem in alia, si tendatur ad eundem finem inter easdem personas.
6 *Testes examinati in una instantia, faciunt fidem in alia instantia, inter diuersas personas in illis casibus, in quibus sententia lata inter alios praeiudicat.*
7 *Testes examinati in una instantia, quando possunt in alia produci, & examinari.*
8 *Acta pertinentia ad litis decisionem, ut sententia, an pereant perempta instantia remissiue.*
9 *Aliquo accusato de crimine publico, & testibus examinatis tam ad defensam, quam ad offensam: si instantia sit perempta, accusator superueniens si utatur testibus ad offensam, tenetur etiam recipere testes ad defensam.*
10 *Testes examinati in una instantia parte praesente, & publicati in contumaciam in alia instantia, contra easdem personas praeiudicant: secus quo ad alias personas, licet per alium iudicem possunt publicari.*
11 *Tertius appellans pro suo interesse an poterit iterum testes producere, remissiue.*

LEX II.

1 Cum lite. Perẽpta † instantia, liberatur fideiussor iudicatũ solui. h. d. Quaero, qualiter lis perierit. Dicit gl. lapsu triennij. & istã tene. Vlterius
2 dicit gl. † q̃ finita causa triennio, prima acta[f] nõ valẽt. Doctores dicũt, aut sunt acta ptinentia ad decisionẽ causae, vt cõfessiones, & attestationes, & similia: & tũc non pereũt, sed psunt ẽt in secũda: vt l. iubemus. C. de li. cã. & l. cũ ante. §. fi. C. de arbi. & l. vlti. de testi. & no. in l. pperãdũ. §. fi. C. de iudic. hoc in attestationib[us] videtur esse verũ, secũdũ Ia. de are. si in prima instantia dicta testiũ fuerũt publicata: al's secus: vt l. gesta. C. de re iu. Et ita intelligit ipsa gl. q̃ est s. de his quae in frau. cre. l. iij. circa fi. Et ita refert Cy. C. de iud. l. pperãdũ. §. fi. Inn. tñ videtur velle cõtrariũ, extra de test. c. Alberic[us]. sed j. dicã. Aut sunt acta pertinẽtia ad litis ordinationem: vt libelli oblatio, citatio, & fideiussorũ datio: & ista pereũt. Ita loquitur hic & ita debet intelligi qd not. in l. si vt pponis. C. quomodo & qñ iud. & ibi per
3 doct. & hoc tenet Inn. extra de testi. c. causam. el. j. Sed † quaero, licet acta pertinẽtia ad litis ordinationẽ pereant, an pereat effectus eorum. Verbi gratia, per li. cõte. qs efficitur malae fidei actio perpetuatur. Item transit in haeredem. Item si litigetur perempta instantia pereant omnes isti effectus. glos. in l. ij. C. de fruct. & lit expen. dicit q̃ sic. sed in l. properandum. §. j. dicit contrarium. & ista est vera, quã etiã tenet Inno. in d. c. causam. Probatur ergo ex praedictis, quod acta pertinentia ad ordinationem litis pereunt perempta instantia quoad effectus futuros, licet quo ad effectus iam perfectos & consummatos remaneant illa acta, & eorum effectus, & ista p huius l. lectura scholasticis sufficiant. Vt aũt praedicta omnia clarius intelligantur quaero, vtrum[g] acta facta in vno iudicio, faciant fidem in alio. de quo per glo. & Cy. C. de eden. l. is apud quẽ & l. si vt proponis. C quomodo & quando iud. Tu dic q̃ aut quaeritur an actum sit: qñq; quaeritur de effectu actorum. Primo casu, cum quaeritur an actum sit: & acta facta in vno iudicio

a ❡ Meretur executionẽ. Ange. hic & etiã Bal. in l. duobus. §. igitur si qs iurauit. de iureiu. Adde tu, & limita hoc dictũ Bar. vt habes per d. Maria. Soci. in c. dilecti. ij. q. j. de foro cõpet. & in c. j. e. ti. so. xxij. & Petr. de Anch. in repe. regulae, ea quae, q. xxij.

b ❡ Quaero an. Vide Bal. in l. qui crimẽ. in vj. q. C. qui accu. nõ possunt. Plene p Iaco. de Bel. in disputatione quã ponit in l. sancimus. in ij. q. C. de fideius. & vide q̃ no. in l. eũ p quo. de in ius vo. & ĩ l. ij. §. fi. qui satisda. cogan.

c ❡ De clausula. Vide Bar. in l. proinde. §. not. ĩ. ad l. Aquil.

d ❡ Intelligo. Adde Bart. & qd ibi dixi in l. tale pactũ. §. qui puocauit. ĩ. de pact.

e ❡ Rñdeo sic. An aũt si fideiussor capiatur p debito, posset p eũdẽ iudicẽ facere capi principalẽ incidẽter licet al's nõ eẽt suus iudex, Bal. videtur velle q̃ sic in fideiussore iudicij, nõ aũt cõtractus. scdm eũ no. vt ĩ l. eũ eorũ. C. de sen. & in l. fi. C. de vsur. rei iu. & quod ibi dixi post Bald. in fin.

f ❡ Prima acta. Quae acta pereãt perẽpta instãtia, vide Bal. in l. ij. C. de edẽ. & in l. pperãdũ. p Cy. C. de iudi. Et qd si finita est iurisdictio delegati, qa reuocatus est, an acta pereãt & de nouo ordinarius cognoscat: & an ex eisdẽ actis: Vid Bal. in l. edita. in viij. & ix. qõ. C. de eden. & vide no. verbũ Bal. in l. ij. C. de fruc. & lit. expẽ. & in d. l. gesta. ĩ j. co. & vid Bal. in ti. de pa. cõstã. in ver. in causis. & ibi de citatiõe, an pereat. & cum ibi oĩno videas, vide q̃ dixi ĩ l. j. C. de fruc. & li. expẽ. Et an iurisdictio delegati pereat perẽpta instãtia, vide gl. & doc. in c. pe. de iudi. & Ang. & Imol. in l. iudex. in prin. de re iudi. vide Bart. in l. ij. §. j. ff. vi bo. rap. Vide Inn. in c. quãquis. de re iud. & in c. cũm. de test. & quod no. Bal. ĩ l. eos. C. de fal. Add Bald. in d. l. pperandũ. §. & si q. dẽ. & Inn. in c. cõsuluit. de of. dele. Quid aũt si ppter ineptũ libellũ secuta est absolutoria, dic q̃ oĩa pereunt secũdũ Bal. in l. ij. C. de fruct. & lit. expẽ. Et adde q̃ semper acta & sñia lata inter alios cõtra tertiũ aliquale prae-

iudiciũ inferũt, lic[et] nõ plenã probation[em], secundũ gl. in l. duo patroni. in pri. de iureiu. & in l. ... & in princi. de ap... Bar. in l. admonẽ... in xj. col. de iureiu...

g ❡ Quero vtrũ. Materiã istã plenissime tractaui in l. ij. C. de eden.

P. PAV. P.

g ❡ Quaero vtrũ acta. Vide Iaso. in l. ij. C. de edendo.

Universidad de Deusto Biblioteca

tio faciunt fidẽ in alio quocunq;. & inter
quascũque personas. Postquam enim no
tarius reduxit in publico instrumento sic
libellũ datum, sic lit. cõtesta. sic respõsum,
sic iuratum, sic sententiatũ, & similia, in
quocunq; iudicio et inter quascũque per/
sonas. De hoc quæritur publicum instru/
mentum, facit fidem: vt C. de re iudica. l.
gesta. & de proba. cũ res. extra, de proba
tio. ca. quoniam cõtra. & isto respectu nũ/
quam perẽpta instantia pereunt acta: sem
per enim probant sic actũ esse. Quãdoq;
quæritur de effectu actorum: & tũc scias
q quædam sunt acta, quæ pertinẽt ad li/
tis ordinationem, quædam ad vtilitatis in
dagationem: quædã ad litis decisionem.
Primo casu, dico q dicta acta habẽt quos
a dam effectus, qui respiciũt [a] ipsam instan/
tiã: & isti effectus siue sint perfecti, siue p
ficiendi pereunt perempta instãtia. Et ita
loquitur hic. Exẽplũ, datio libelli, & litis
contestatio, et datio fideiussorum, et simi
lia, habent effectum q ex his põt perue/
niri ad diffinitiuam: & hic effectus est de
futuro, et perit, vt hic. Nec obstat qđ di
xi §. de re iud. l. cũ quærebatur. quia ibi in
stantia non perierat: quia sententia erat
nulla. Item habent effectum q amplius
dilatoriæ, vel declinatoriæ nõ possunt op
poni: vt l. fi. C. de exce. l. Pomponius. §. ra
ti. §. de procu. et iste effectus erat pfectus:
nihilominus perit: vt l. hos accusare. §. hoc
beneficio. j. de accu. Habent etiam quos/
dam effectus, qui respiciũt potius causam
quã instantiam, vt q actio perpetuetur:
q res fiat litigiosa, q possessor sit malæ fi
dei, et isti effectus remanẽt: vt supra dixi.
tamen isti effectus se non extendunt ad a/
lias personas, vt l. cũ notissimi. §. sed & si
quis. C. de præscriptio. xxx. anno. & ibi
no. C. de præscript. lon. temp. l. j. Item nõ
extendunt se ad instãtiã, q̃ fit ex alia cã:
vt l. fiscus i qõne. j. de iure fisci. & ibi est ca
sus, et ibi dicã. Extendunt ergo se solũ ad
aliã instãtiã, ex eadẽ cã, et inter easdẽ per
sonas, vel quæ habebant loco eiusdem.

Quædam sunt acta, quæ pertinent ad ve/
ritatis indagationem, vt testes, & confes/
5 siones. Videamus primo † de effectu te/
b stium. [b] Et dic, q si non sunt publicati, non
faciunt fidem in alia instantia, secundum
Iac. de Are. vt l. gesta. & ibi no. C. de re iu.
veruntamen in his casibus, in quibus si es/
sent publicata, facerent fidem, vt statim di
cam in illis casib9 potest peri etiam à iudi/
c ce alterius instãtiæ, vt illa dicta publicet. [c]
Et ita intelligo dictum Innoc. in c. Alberi/
cus. nisi esset aliqua iusta causa impediẽdi
publicationem. extra, de testi. c. cõstitutus.
in præsentia. & ibi est casus. Si vero testes
sunt publicati, tunc habent duplicem effe/
ctũ. Primo, q eis credatur. Secundo, q alij
testes nõ recipiant. Primus effectus durat
d in alia instãtia [d] inter easdẽ personas, secun
dum glo. C. de eden. l. is apud quẽ. nõ inter
alias, nisi loco eiusdẽ habeat: vt ibi no. Tu
dic: aut sunt recepti ab arbitro: & tunc fa/
ciũt fidẽ in alia instantia: vt l. cũ antea. in fi.
de arbi. seruata distinctione quæ ponit C.
de testi. l. fi. Si vero sunt recepti coram iudi
ce: tunc faciunt fidem inter easdẽ personas
in causa ciuili, nõ seruata distinctione. l. fi.
C. de test. & l. gesta. de re iudic. & ita tenet
Inn. extra de test. c. cũ in tua. licet gl. videa
tur dicere cõtra. in l. properãdũ. in fi. C. de
iudi. Et hoc tenebat Iac. Bur. quod intelli/
e ge [e] si alia causa tendit ad eũdẽ finẽ alias
dic vt dicam in l. ij. §. j. j. vi bo. rap. & bene.
f & hoc in ciuili. In causa vero criminali [f] an
faciant fidem: dicam in l. ij. præalleg. §. j. vi
6 bo. rap. Si vero quæris, † an faciant fidẽ in/
ter alias personas, do regulam q in illis ca
sibus, in qbus sententia lata inter alios alijs
præiudicat, in illis præiudicant illæ proba
tiones. Casus est §. de iureiu. l. sed & si pos/
sessori. §. fi. & l. seq. & hoc tenet Inn. extra.
de test. c. causam. & idem consuluit Dy. &
dixi in l. si mater. §. fi. de excu. rei iud. & idẽ
dico de cõfessione: vt l. iubemus. C. de li.
7 cau. Sed † contra prædicta facit de excu. tu.
l. spadonem. §. qui absolutus. & de vac. mu.
l. j. §. qui excusat. Ideo quidam limitãt præ

a ¶ Qui respiciunt. Et ad materiam adde qđ licet confessio domini, in vna cã præiudicet in alia: secus est in confessione procuratoris, secundũ Cõpost. & Io. An. in c. per inquisitionẽ. de elect. sequitur Inn. in c. j. in iiij. col. vt lit. nõ cõte. cõfessio in vno iudicio, non præiudicat allegãti cõtrariũ in alio. Gl. est no. in auth. itẽ possessor. & in corpe. C. q po. i pig. ha. et vid Bar. et Bal. in l. ij. C. de eden. et id qđ ibi dixi. An confessio vnius in vno iudicio præiudicet alteri in casu quo sñia lata cũ vno nocet alteri: vide Bar. j. pro xi. et per do. Ant. in c. quãuis. de re iudic. & ibi p Abb. pe. colum. et vide Bar. in l. si plusorio. §. j. de appel. et vide q dixi in l. sæpe. in ij. q. de re iudi.

¶ Pro cõcordia. Aduerte q dicta testiũ examinatorum redacta i scriptis p tabellionẽ, sed non publicata possunt publicari corã alio iudice corã quo noua instãtia est inchoata. Ita Bar. in hac l. cũ lite. & Bar. in l. solã. C. đ test. post gl. Contrarius allegatur in l. gesta. C. de re iudi. Tu dic ipse Bar. secũdũ suas distinctiões vbique se saluat. Nã i hac l. cum lite. dicit, aut sunt tales testes, qui in certis casibus facerent fidẽ in alia instantia coram alio iudice, quo ad alias personas: et tũc possunt publicari per illum: et ita procedat opinio affirmatiua. Extra autem illos casus procedat opinio negatiua: vel et secũdũ quod ipse dicit in d. l. gesta. opi affirmatiua pcedit, quãdo corã successore, & sic in eodẽ tribunali. Secus quando coram alio prorsus separato, et diuersa iurisdictione. Posset etiam fieri saluatio faciendo differentiam iter receptos per arbitrũ, et iudicem, vt sensit. Bar. Hanc vide per subtilem doct. do. Franc. Are. in c. causam quæ de testi. in ij. colum.

b ¶ De effectu testiũ. Vide Bal. in addi. Spe. in tit. de instru. edi. in vlt. colũ. in ver. acta. & per doc. in c. Albericus. de testi. vbi tenet cõtra Bar. et plenius per eũ in d. c. cãm. el. j. circa pe. col. eo. ti. videlicet, q iudex alterius instantiæ non possit iudicare ad finẽ, vt in alia instãtia fidẽ faciat, sed debẽt testes iterũ produci, nisi mortui essent, secũdũ distinctionẽ l. fi. C. de test. et c. in præsentia extra. e. ti. pro quo alle. tex. in c. cũ cãm. e. ti. in fi. cũ gl. in verbo, iure voluerunt. et tenent Bal. et Saly. in l. gesta. in j. co. C. de re iu. per d. l. fin. de test. do. Abb. in d. c. cũ causam. tenet opi. Bar. hic: & dicit q tex. ibi intelligitur i arbitro. & adducit alia satis leuia. Idẽ tenet Imo. in d. c. cũ causam motus ratione, ne facultas probationum angustetur. per l. quoniam. in fi. C. de hære. Sed Bar. in d. l. gesta. tenet cõtrariũ eius quod hic. Nã vult ibi q attestationes nõ publicatæ, nullo mõ faciãt fidẽ in alia instãtia: nec possunt publicari p iudicẽ alterius instãtiæ. et idẽ videt velle Cy. post Iac. de Are. in d. l. pperandum in §. fi. et Bar. in l. j. cũ duabus se. s. q in frau. cred. q ita intelligit glo. ibi in l. ij. Facit qđ notãt gl. et Bar. i l. solã. C. de test. & Bar. i l. ij. C. de edẽ. et expresse hic tenet Ia. de Ma. & Bal. in d. l. fi. C. de test. et Cy. ibi trãsit cũ Bar. hic placet mihi opi. do. Ant. & sequaciũ, p d. c. cũ cãm. cũ gl. Bñ facit q no. gl. & Bar. in l. admonẽdi. in xiiij. co. de iuret. in ver. qro qđ si dicta testiũ. Ex quo infertur, q qñ attestatiões nõ sunt publicatę, illud qđ dr in arbitro in d. l. fi. habet locũ in iudice ex idẽtitate rõnis q maioritate. Sed qñ nõ publicatæ corã iudice, nõ habet locũ qđ dr in d. l. fi. qa attestatiões idistĩcte faciũt fidẽ in alio iudicio. c. cãm. el. j. de test. et d. l. gesta. secũdũ Ia. Bu. et Bar. i d. l. fi. et Bar. i l. p hũc. ad fi. C. de tẽp. ap. et i d. l. ij. C. de edẽ. et hic Io. an c. cũ i tua. đ te. et i d. c. cũ cãm. Ful. et Pau. đ Ca. i l. ij. C. de edẽ. et Bal. i d. l. fi. vbi assignauit bonã rõnẽ drĩe. licet ipsemet Bal. et An. i l. ij. i ij. c. C. đ edẽ. et i d. l. pperã

dum. §. fi. teneant contrarium. s. q habeat locũ distinctio d. l. fi. vt no. gl. in d. l. properãdũ. §. fi. & nõ bene: vt ibi etiã per Cy. & Ang. & ita intelligit not. per Cy. in d. l. ij. C. de edẽ. & hoc etiam tenet late Bar. in d. l. ij. §. j. ff. vi bo. rapto. Sed an attestationes nõ publicatæ in causa principali faciant fidẽ coram iudice appellationis: dixi post Saly. in d. l. ij. C. de edẽ. & tenuit q sic. & dicit Bal. i l. si qs i hoc genus. C. de epi. & cle. q cõfessio spõtanea de crimine non facit fidẽ in alio iudicio, si i primo cõfessus fuerit absolutus. alle. Inno. in c. mulieri. de iureiurã. Facit qđ dixi in l. interdũ. §. j. in j. col. ff. de fur. Et quid in testibus examinatis i loco lõginquo: vide Bart. in l. ij. C. de naufra. lib. xj. & qđ no. in l. cũ ab initio. & in l. sed si quis ex signatoribus. quẽ admo. test. ape. vide Innoc. in c. cũ in tua. de test. & Bal. in d. l. ij. C. đ edẽdo. et istis adde Bart. in l. admonẽdi. in versi. qro qđ si dicta testiũ. s. de iureiur. q dicit q dicta testiũ recepta cõtra alios faciũt semiplenã pbationẽ, si modo nõ pñt examinari. a. alias secus. & in materia vide glo. & Bar. in l. res. j. de cri. expil. hære. & Bal. i d. l. gesta. in j. col. & i materia adde glo. & no. ibi p doc. in c. cũ dilectus. de ord. cog. & ibi an acta facta i iudicio summario faciãt fidẽ in plenario. & Inno. in c. si. eo. ti. an pbationes factæ in dilatorijs probẽt in principali: Et videt dicere q nõ, nisi in cõfessiõe. Ad qđ vide do. Ant. in c. j. de proba. & not. per Bart. in l. ij. ff. vi bo. rap. & quod dixi In stit. de act. §. sequens.

c ¶ Dicta publicet. Ista sing. limita in casu pprio, p Bar. in l. eos. circa. princi. j. de falsis. & adde Bart. in l. fina. & Bal. in j. colũ. C. de testi. Vide quæ dixi ad ea q dixit hic Barto. post Abba. in c. causam de testi.

d ¶ In alia instantia. Et mutato statu personæ: vt est gl. not. ibi Bar. in l. si filio. la ij. ã. sol. mat.

e ¶ Quod intellige. Alias secus: vt dicit Ang. & Fulg. in l. ij. C. de eden. per c. veniens. el ij. de testi. & domi. Anto. in c. causam. el primo. de test. sed Barto. in d. l. ij. §. j. infra vi bo. rapt. hoc reprehendit, & respondet ad d. c. veniens. & propter hoc Cy. & Bal. in prima col. l. ij. C. de eden. dicunt, & melius, quod acta in vna causa faciunt fidem in alia, inter easdem personas, vt ibi per eos: alias secus, quando præcedens causa sic se habet ad secundam q lata sentẽtia in vna parit exceptionem rei iudicatæ in alia: secus in confessione, vt ibi per Bal. & istud etiam probant iura allegata per Bar. in d. l. ij. vi bo. rapt. in ver. quæro vtrum. iunctis hic not. per eum in ver. venio ad lect. Placen. & istud teneo: quia regula est q cui nocet sentẽtia, nocent acta: vt hic etiam per Bar. tamẽ Abb. dicit, q probatio facta in causa desperata, & sic iniqua, in alia sententia non parit exceptionem rei iudicatæ. sed non placet ex prædicto c. veniens. & vide Abb. in d. c. causam.

f ☞ POMATES. ¶ Criminali. Sententia inter alios lata alijs præiudicante, præiudicant & acta. De quo Bar. in l. ij. C. de eden. & Ro. & Fulg. in d. l. si possessori. & facit bonus tex. in d. l. Iulia. §. de manu. quẽ no. ad hoc Bal. in c. dño guerrã. §. ad hoc. in ti. hic finit lex. Ex hoc habes inferre q cum sentẽtia lata super nullitate processus, vel instrumentorum, faciat fidem quo ad omnes, vt dicit Imo. in c. ad nostram. de proba. do. Anto. in c. pe. in versi. secundus principalis casus. de re iudi. q ita etiam omnia illa acta nullitatis faciunt fidem quo ad omnes alios, actio ex quo procedit argumentum à sentẽtia ad acta. Reliqua circa hoc vide per do. Alex. & vide Mathesil. not. c. xv. & seq. & dum Bart. hic dicit idem in confessione. vide Alexan. consi. xix. in prin. vol. iij. & xcvj. in prin. volu. j. & vide quæ posui in d. l. si mater. §. fina.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Quod preiudicat. & ꝑ hoc vr ꝙ testes ꝓducti cõtra Titiũ sup nullitate processus, vel instrumenti, aut similium, ꝓbent quo ad oẽs sicut prodest oĩbus sñia contra Titiũ lata secundũ no. ꝑ Inno. & Io. And. in c. in nostra. de procu. & expressius ꝑ Ant. de Butr. in c. pe. secũdus principalis casus de re iu. & in c. causam quæ. el ij. in pen. col. q fil. sint legi. & Imo. in l. sæpe. in vij. col. de re iud. & est tex. in c. inter dilectos. et quod ibi nota. Abb. ad id quod dicit hic Bart. de fi. instr. Et an confessio in vno iudicio ꝑiudicet in alio vide q̃ dixi s. proxi. & in princ. huius legis. In cõtrariũ facit l. si per lusorio. §. j. i ver. quare his. & qđ ibi not. de app. & l. a sñia. §. j. Et ꝓ solutiõe dic, ꝙ aut qui cõfitet, erat principalis i cã qua litigabat, & ꝓcedit dictũ Bart. hic, & in d. l. ij. in fi. C. de edẽ. videlicet ꝙ præiudicat quo ad oẽs eos q bus ꝑiudicasset sñia. facit l. posthumus. §. si q̃s ex his. s. de inoffi. test. & qđ no. in d. c. cãm. q fil. sint le. Sed si quæris an cõfessio sua preiudicet alteri: tũc ꝓcedit opi. Bar. i d. l. si perlusorio. Et ita vt dixi voluntdo. Ant. & Abb. i d. c. pe. de re iu. quicqd dixerit Cy. i d. l. vnica, in vij. q. C. de cõfes. Si aũt ille, q erat i lite, nõ est principalis, ad quem cã pertineret, exẽplũ in casibus l. sæpe. de re iud. tũc videt ꝙ cõfessio sua præiudicet scientibus, et patiẽtibus eũ esse in lite nõ cõfitendo ꝑ modũ cõtẽtiosæ iurisdictionis. d. l. sæpe. & ibi dixi in q. Et ꝑ hoc vr clarum qđ dixi s. eo. i apostil. in princi. de testibus productis &c.

b ¶Coniuncta ꝑsona dicit procurator. sed improprie, secũdum gl. in l. sed & hæ. &c. & ideo bñ dicit Bal. in l. j. C. de ꝓcu. ꝙ cõiũcta persona nõ potest agere tanq̃ ꝓcurator, ꝑ istũ text. & ibi no. Bal. i l. j. i vij. col. C. de acti. & statutũ loquẽs i ꝓcuratore nõ verificat in cõiũcta ꝑsona. vide Bal. i l. j. C. q. res iud. nõ nocet. & an ꝓcurator in rẽ suã dicat ꝓprie ꝓcurator, vide glo. in l. j. in prin. C. de ꝓcu. & Bal. in l. qui stipẽdia. C. eo.

POMATES.

c ¶De iure. Et vide Bal. in l. post mortẽ.

dicta vera esse in his, quæ cursu temporis non mutantur: alias & inter easdem personas nõ faciunt fidem: vt dictis legibus. & ita dicit Dy. in d. §. qui absolutus. & Cy. in l. si vt proponis. C. quomodo & quãdo iud. sed non bene loquuntur. Nam ibi in primo iudicio probatur tunc liberos viuere: & ideo si in secundo quęreretur, an illo tẽpore liberi viuerent: illa prima acta probarent inter easdem personas: vt dictum est. Sed quia in secundo iudicio quæritur, an tunc viuant liberi: & sic de alio quã fuerit dictum in primo: ideo in hoc non probant. Imo & si in eodem iudicio testis diceret, ꝙ vidit iã sunt anni, viuere liberos: nõ sequeretur, ergo hodie viuũt: vt dictis legib. Secundus effectus. s. an in alia instãtia possint de nouo produci super eodem, non obstãte publicatione facta in prima, dicã j. vi bo. rap. l. ij. §. j. quia aut testes producuntur ad eundem finem: & non possunt, aut ad alium finem: & possunt, vt ibi

8 dicam. Quædã sunt † acta pertinẽtia ad litis decisionem: vt sententiæ. & istæ vtrum alijs prosint, vel noceant, nõ est nostra materia hic, sed s. de re iudi. & C. qui. res iudi. non no. l. j. Iuxta præmissa quæro. Aliquis fuit de publico crimine accusatus: & fuerunt recepti testes ad offensionẽ & defensionem: deinde perit instantia. superuenit de nouo ad accusandum quidam, qui suam iniuriam prosequit, & docet se ignorasse: an testes recepti in prima faciant hic fidẽ. Et videtur ꝙ testes ad offensam prosint: quia condemnatoria si fuisset lata in primo, sufficeret huic secundo accusanti. testes vero ad defensam videntur nõ posse induci: quia absolutoria lata huic non præiudicaret: vt l. si cui. §. ijsdem. de accusa.

9 † Sed dico, si accusator vult vti testib' ad offensam: cogitur admittere testes ad defensam: vt l. petẽdæ. C. de temp. in integ. rest. & quia nõ potest pro parte ratum habere, vt l. in causæ. in prin. s. de procura. & quia debet vti adminiculo authoris, cũ sua causa: vt l. Pompo. §. cũ quis. de acq. pos.

10 † Secundo quæro, certum est ꝙ in illis casibus, in quibus sententia est lata contra vnum alteri nocet: est verum, si est lata cõtra præsentem: secus si contra contumacẽ: vt l. Papi. §. meminisse. in fin. & l. qui repudiantis. de inoffi. testa. C. de pig. l. præses. Pone ergo ꝙ testes sunt recepti parte præsente quando iurauerunt: sed in illa publicatione pars fuit contumax, qd erit in alio iudicio? Certe quantum ad easdem persoa nas nõ est dubiũ ꝙ præiudicant,[a] sed quãtum ad alias personas videtur ꝙ examinatio præiudicet: sed non publicatio: quia facta parte contumace sicut non præiudicaret sententia, secundum ea quę dicta sunt: et sic esset necesse ꝙ quo ad istas partes iterum publicentur. quod potest fieri etiã ab

11 alio iudice, vt dictum est. Prædicta † faciũt pone ꝙ tertius, cuius interest, appellat: an poterit iterum testes producere: forte tangam in l. a sententia. j. de appel.

LEX III.

Si quis apud aliquẽ.

Ista lex qualiter debeat intelligi, declarabitur j. eo. l. cum apud Semproniũ. ideo non insisto.

1 *Actio vtilis nobis quæritur per negotiorum gestorẽ, ratihabitione secuta in illis casibus, in quibus quæritur per procuratorem.*

2 *Coniuncta persona non est procurator, & factũ per eum non præiudicat domino, nisi ratihabitione secuta.*

Stipulationem. Hic §. diuidit. primo dicit. quod possunt istam stipulationem vtiliter exigere procurator, tutor, & curator. Secũdo, format aliquas quæstiones circa procuratorem. Tertio, format quæstiones circa tutorẽ. Quarto format quæstiones circa curatorem. Secunda ibi: procuratorem. Tertia ibi: sed & quod de tutore. Quarta ibi: sed & curatorem. In text. ibi, stipulari possunt dic, id est exigere vtiliter: ita ꝙ vtilem ex stipulatione acquirãt ei, cuius personam in iudicio repræsentant: vt s. de procura. l. in causæ. §. vlt. & l. si procurator. ita

1 dicebat Oldra. Nota † in §. procuratorem. ver. sed & si ratum. ꝙ in illis casib', quibus per procuratorem quæritur vtilis, in eisdẽ quæritur per gestorem ratihabitione secuta. Item in ver. sed & si for æ. ibi: vir vxoris nomine. dic, s. interuenit, & cautionem iudicatum solui recepit. No. tex. ibi, quod enim eis, &c. tex. ibi cauendũ. quasi nunq̃ fuerit cautũ: secus si verus procurator cautionem recepisset, & dominus litẽ inchoaret. Nam tunc cum transiret cautio in dominum, nõ esset denuo cauendum: vt s. de procuratoribus. l. in causæ. §. fi. & l. si pro-

2 curator. Nota etiam † ex isto ver. ꝙ coniuncta persona[b] non

b est procurator: & sic facit ad id quod dixi vobis ꝙ coniunctæ personæ non possunt solui: vt dixi in l. vero ꝓcuratori. s. de sol.

Oppo. de l. si ante acceptum. j. eo. titu. Solue vt ibi. Secundo opp. ꝙ coniunctæ personæ possunt agere sine mãdato: ergo videtur idem in eis, quod in procuratore: vt l. sed & hæ. in prin. s. de procu. & l. maritus. C. de procur. Sol. licet mandatũ nõ exigatur: tamẽ eorũ factum non præiudicat domino: nisi mandet vel ratũ habeat: vt C. quib' res iudic. non nocet. l. j. & hic in tex. & ideo cautio recepta per eos nõ transit in dominum: quod secus esset in vero procuratore: vt dixi super textu.

1 *Tutor, an & quando tutorio nomine dicatur facere, ad hoc vt pupillus teneatur.*

2 *Index actum faciens, an requiratur quod sciat se iudicem, remissiue.*

3 *Tutor habetur vt extraneus in his, quæ non sunt de administratione.*

c Sed & quod de tuto. Ibi administrabat. i. administrare poterat de iure.

1 Et no. † notabilem casum ver. sed & si quidem. ꝙ illud quod facit tutor est necesse ꝙ faciat tanq̃ tutor, vt pupillus teneat. Cõ-

d tra hoc opp. de l. post mortem[d]. §. j. & quod ibi no. s. quando ex facto tuto. & l. cũ post. §. j. s. de admi. tut. Sol. quãdo tutor ignorat se tutorem: tunc sine dubio nõ facit vt tutor. l. ante pe. s. de eo qui pro tuto. nego. gessit. Sed quando scit se tutorem datum, si quidem facit mentionẽ officij: vt quia dixit talis tutor: licet non dicat, tutorio nomine: facere videtur tutorio nomine: vt d. l. cum post. §. j. de admi. tu. l. vlt. s. de insti. Si vero non facit mentionem de officio, si quidem contractus celebratus super re pertinẽte ad pupillum, videtur in dubio facere tutorio nomine, si vterq; contrahentiũ sciret ipsum tutorem: vt d. l. post mortem. §. j. quod ibi no. s. qñ ex facto tu. Secus si alter cõtrahẽtiũ ignoraret, vel aliud exprimeretur: vt hic. Tutius ergo est ꝙ semper in oĩbus actibus apponatur, tutorio nomine. Facit ad prædicta quod dixi in l. j. §. nũciatio. s. de no. ope. nũ. & l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de

2 de ver. obli. In † iudice[e] autem, an requirat ꝙ sciat se iurisdictio-

e nẽ habere, dic vt dixi in l. multũ. s. de cõdi. & demon. Ex ver.

3 si tutor. nota † ꝙ quo ad res, quæ nõ sunt de administratione tutoris, ipse habetur vt extraneus. Facit ad hoc s. de admi. tut. l. vel in partes. & l. si duo. & s. de solu. l. quæro. Contra hoc opp. de l. inter tutores. s. de admi. tut. Solu. aliud ex parte cõuenti, vt ibi: aliud ex parte agentis, vt hic.

ff. qñ ex fact. tu. agn.

d ¶De l. post mort. Vide Bart. in l. q in aliena. §. diis q. de acqui. hær. qñ tutor & similes ꝑsumant facere nomine officij, vl ꝓprio. Adde q̃ not. Bal. in l. post dotẽ. in iij. & melius i v. lec. so. ma. & in l. j. §. nunciatio. de oper. noui nũ. Vide Bar. in hac materia hic, et in d. l. post dotẽ. in v. lec. i l. post mortẽ. qñ ex facto tu. & in d. l. j. §. & nũciatio. i l. q mihi donatũ. s. de don. & Bal. in l. si q̃s tã. variat de quibus oĩbus. vide Ro. in d. l. post dotem. q tenet opi. Dy. cõtra quem tenet Bar. ibidẽ i v. lec. & i oĩbus aliis locis ꝑdictis, dic vt ibi dixi, & adde tu ad Bart. hic do. Mar. Soci. in c. j. de libel. obla. artic. vij. q. xij. & ibi ꝙ tutor agendo ꝓ pupillo debet libellũ tutorio nomine pupilli ꝓponere, vide ibi.

e ¶In indice. Et vide tex. & ibi Ang. in l. ij. §. j. s. de iudi. Ale. Barba.

Dicto

Universidad de Deusto Biblioteca

1 ¶ Dictio potest, ꝙ magis actum quã potentiam denotet.

Si reus. Vsque modo Iurisconsultus tractauit de personis, quæ possunt istam stipulationem recipere. q̃ stipulatio habet in se tres clausulas: vt infra eod. l. iudicatũ solui. Hic incipit tractare de prima, scilicet de clausula de defendẽdo, et de hac tractatur hic: et in duabus legibus seq. Oppo. ad ver. ob rem. secũdum hoc ista stipulatio nũquam committeretur: quia semper existeret aliquis, qui eũ defenderet, cũ qlibet extraneus admittatur ad defendendũ: vt infra eo. l. iam tamẽ
1 §. nunc videamus. Respon. Illud, † quod hic dicitur, existere põt: intelligatis, id est existat de facto: vt sic verbũ põt, denotet actum magis, quã potentiam: vt l. iij. §. si quis sic acceperit. ſ. de sta, libe. Vel aliter, & melius, dico ꝙ tunc videbitur non posse extare, quãdo facta solenni requisitione cõsanguineorum, & amicorum nullus est, qui eum defendat, secũdum formam l. item ait prætor. §. fin. et l. seq. ſ. ex quib. cau. ma. et l. hæc autem. §. j. supra qui. ex cau. in pos. ea. et hoc sentit glos. & doc. tenent.

1 ¶ Mora commissa in non defendendo, quòd potest purgari usque ad sententiam, & ibi de ratione.
2 Noua instantia, ꝙ opus sit contra fideiussorem de defendẽdo.
3 Facultas purgandi moram permitur post solutionem.
Mora non purgatur executione facta à lege, sine ab homine.

Si plures. Mora cõmissa in non defendendo, põt purgari vsque ad sententiã: post sentẽtiam vero, vel solutionẽ purgari non potest. h. d. Et est iste valde notabilis §. et allegaui ipsum multum fortiter in materia l. si insulã. ſ. de ver. obli. in tex. in l. is autem. ibi: absoluidebet. dic scilicet ab obseruatione iudicij. Item l. iam tamẽ. ibi solutũ est, quod est fal
1 sum, & iniquum. † Not. primo quod post litem contesta-
a tam potest purgari mora. Contra hoc oppon[a]. de leg. si insulam. de ver. obl. Gl. non soluit. dicunt quidam, ibi in contractibus, hic in iudicijs: vel ibi loquitur in principali cõuento, hic ĩ fideiussore. Truffæ sunt. Sol. ergo, dicit Pe. et idẽ sequebatur
b do. And. de Pisis in repetitione l. si insulã. [b] hoc ideo, quia stipulatio citius cõmittitur quam debeatur: ideo in alio releuaretur, vt vlteriori tempore admittatur purgatio. Declaro hoc quando quis tenetur ad factum. non cõmittitur stipulatio ad totale interesse, nisi cũ transierit tantum tempus quo factum illud perfici potuerit: vt l. si stipulatus essem abs te. & l. stipulationes non diuiduntur. §. plane. de verb. obli. vnde hic non de
c beret stipulatio [c] ob rem nõ defensam cõmitti, nisi trãsierit tãtum tempus quod iudiciũ potuerit perfici: sed quia istud est incertum, vel forte expectare esset longum, iõ committitur stipulatio ab ipso initio ad ĩteresse totale: et quia reus in hoc graiatur, ideo admittitur purgatio longiori tpe. ſ. vsque ad sentẽ
2 tiam. Secundo no. † ꝙ contra fideiussorem de defendendo, opus est noua instantia. Nã hic vides ꝙ contra eũ fit de nouo litis contestatio. Cõtra hoc oppo. de eo quod dixi vobis. ſ. eo. l. j. Sol. hic non erat limitata certa dies, qua deberet sistere, et defendere: ideo cum citius committatur stipulatio longiori tempore, admittitur purgatio: vt dictum est. Ne ergo auferatur reo facultas purgandi moram suam secundum beneficium huius legis, requiritẽ ꝙ de nouo fiat processus. Auferretur enim sibi: si hæc stipulatio haberet paratam executionem. sed si esset limitata certa dies: tunc putarem ꝙ haberet executionẽ, & non admitteretur purgatio vltra litẽ cõtestatam: vt dixi ſ.
3 eodem. l. j. Tertio, in l. iam † tamen. in prin. no. ꝙ facultas purgandi moram perimitur post solutionem factam: et ideo dico quod postquam facta est executio, siue à iure, siue ab homine: tollitur facultas purgandi moram: vt hic: & l. qui ob rem. supra de condi. inde. quæ concor. cum ista. & plene dixi in l. si insulam. supra de verb. obli.

IAm tamen.

In hac stipulatione. Stipulatio semel cõmissa ad interesse totale, vlterius nõ cõmittit. h. d. Op. j. e. l. si. So. intellige hic qñ est cõmissa ex vna clausula ad totale interesse. et qd̃ totũ exigat. Secus si nihil exigat, qa pria purgetur: vt ſ. l. iij. ĩ fi. vel si nõ exigat nisi ꝑ parte: vt dicta l. fi. j. e. ti. Tũc enĩ alia clausula poterit cõmitti ĩ alia pte.

1 ¶ Fideiussor quando venit ad defendendum, tenetur satisdare.
2 Non sufficit quẽ dicere se paratũ defendere. & satisdare, sed debet cũ effectu satisdare.

Nunc uideamus. Nota tex. ibi: si vero extrinsecus, &c. quia est notabilis text. Itẽ nota casum in versi. quod si quis eum, &c.
1 † Quæro, quando fideiussor venit ad defendendum, vtrum debeat satisdare. Tex. dicit hic ꝙ non: & hoc videtur tenere Roge. j. proxi. §. si ex fideiussoribus. Gl. tenet hic contrarium, & etiam ibi, quod placet, quia tales fideiussores non habent mandatum de defendendo sed de soluendo: vt j. ea. l. §. in hac. ideo tanquã extraneus debet satisdare. Sed quæro, hic tex. distinguit, aut offert se defensurum cum satisdatione,
2 aut sine. † Quæro, vtrũ sufficiat ꝙ quis dicat se paratum defendere, & satisdare: an verò est necesse ꝙ habeat fideiussores ad manus. Et puto ꝙ sic: nec sufficiat verbo tãtum offerre: vt lege, seruus si hæredi. in fi. ſ. de statuli. ar. ſ. de sol. l. qui decem. §. idẽ responsum. in fi. §. circa qd̃ dic vt ſ. de ope. no. nun. l. prætor ait. §. si quis paratus. Item dicitur hic, istius stipulationis nullã partem committi. Quæro, quare dicit, nullam partem. Dic vt in glossa.

✠ P. PAV. P.
a ¶ Cõtra hoc op. Et not. ꝙ dispositio huius §. habet etiã locũ in reo principali: vt vult Bar. in l. si insulã. in ij. opp. vltimæ partis. ſ. de ver. obli. & ita enim ibi tenẽdum. & põdera ibi. Alias do. Pet. de Besu. & sensisse vt̃ hic Bart. dũ dicit transfertur.
b ¶ L. si insulã. Et ibi Bar. ſ ij. op. ij. partis.
c ¶ Nõ deberet stipulatio. Adde Bar. in l. stipulationes. ĩ v. seu x. quæstio. ſ. de ver. oblig.
d ¶ Repetit sumptus. an defensor succedẽs repetat sumptus, adde Bart. in l. ij. C. de nego. gest. & in l. ij. §. pen. ſ. de contrario iudicio tutelæ.

Si ex fideiussoribus. Quæro, quid est hoc dictũ cæteraq; eadẽ esse. hic sunt tres opin. vna Hug. secunda Ioan. & quælibet istarum est vera. Tertia fuit Roge. & illam reprobaui ſ. proxime. & de his tractatur j. eodem. l. si ante acceptum.

1 ¶ Defendens aliquem sine mandato, & succumbens, an & quando expensas repetat.
2 Defendens aliquem cum mandato, an & quando sumptus factos repetat.
3 In casu huius §. quando defendens obtinet, recuperat expensas à principali actione mandati vtili.

In hac stipulatione. Iste est notabilis §. & ĩ multis locis allegaui in vers. qd tamen, &c. & est glo. multarum legum, & est male intellectus iudicio meo. Nota tex. ibi quasi iuxta[a] mandatum &c. dicitur hic, ꝙ si succubuit, repetit quod soluit, nõ tamẽ repetit sumptus. Contra: quia etiam illud quod soluit, non videtur posse repetere. Nam sententia non ligauit dominum: vt j. eod. l. si ante. & l. Plautius. ſ. de procu. & l. iiij. in prin. ſ. de re iud. Sol. non repetit quasi eũ liberauerit ab obligatione pristina, qua tenebatur: sed repetit negotiorum gestorum actione: vt l. de qua re. §. fi. ſ. de iudi. Ita debetis intelligere hic. Item dicitur hic, si obtinuit, repetit
d sumptus: [d] secus si succubuit. contra. C. manda. lege, etiam. & ſ. de procura. l. qui proprio. §. litis. Dicit glo. ibi loquitur de habẽte mandatum: hic de eo qui mandatum nõ habet. Contra hoc iterum opp. quia etiam si non habet mãdatum, facit negotium vtiliter esse cœptum: vt l. sed iam vltro. §. j. ſ. de nego. gest. Solu. glo. hic non bene exprimit: sed alibi dicit, aliud in contractibus: aliud in iudicijs. Ita not. in l. ex parte. in prin. ſ. famil. ercisc. Pervero in d. l. etiam. videtur tenere ꝙ idem sit quod in iudicijs, nõ
1 tamen vltra declarat. Nos † tamen declaremus istam materiam sic: & primo videamus de eo qui defendit sine mandato, gerendo negotia alterius. Dic, quandoq; constat quod vtiliter defendit, licet succubuerit. quod potest esse, quia interest rei, vt sentẽtia condemnatoria detur propter stipulationem. de euictione: vt l. vtiq; ſ. de rei vendi. & l. at qui natura. §. cum me. ſ. de nego. gest. Isto casu sine dubio sumptus repetentur: quia vtiliter gestum est vsq; ad finem: vt d. l. sed an vltro. §. j. Item potest cõtingere si expediebat reo magis defendere q̃ sentẽtiam pati in non defensum: vt in causa noxali. & damni infecti: isto casu similiter repetentur expẽsæ: vt l. prætor. §. his verbis. ſ. de bo. aut. iud. pos. Et idem dicemus hic, si forte erat pœna promissa, si nõ defenderetur, longe maior, quam sit id quod est iudicatũ. Nam constat quod vtiliter gessit. licet succubuerit. Quãdoq; vtiliter gessit ab initio, sed inutiliter finiunt, quia succubuit: & hoc potest contingere si ab initio propositæ actionis nõ debebat reus condemnari: sed pendente iudicio aliquid superuenit. propter quod reus fuit iuste condemnatus. quod cõtingit in casibus nota. in l. non potest. ſ. de iudic. & isto casu expensæ factæ vsq; ad id tempus quo vtiliter gerebatur, repetũtur: sed expensæ factæ

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Op. de l. osum. sed an quis posset agere p plures procuratores, & an iudex debeat ipsos admittere, vide Bal. in l. j. in xxiij. co. C. de cõfes. & Inn. i. c. in nostra. de procu. & Bar. hic adde Bal. in l. fi. C. si plu. vna sentẽ. & in l. ij. §. de exer. & in l. nõ tñ. de procu. Sed qd in rẽpore, si actor velit cõstituere procu. solum p duobus mẽsibus, & nõ ad totã causam: an reus debeat audiri. Gui. de suza. qd nõ. l. iij. C. de ꝓcu. vtrũ aũt possit qs accusari de pluribus criminibus vnico libello vide. l. libellorũ. §. fi. de accu.

b ¶ Coguntur hæredes. Ad ista adde Bal. in l. si prediũ. in iiij. col. C. de edi. act. & q̃ no. Bar. in l. iiij. §. cato. in x. q. de ver. ob.

c ¶ Non debeat admiti, facit qd not. Bar. i l. si maritũ. j. de adul. & vide Bal. i l. si qñ. C. de test. & vide in l. pluribus. de ꝓcur. & glo. not. ij. q. vj. c. forma.

d ¶ Si ante acceptum. opp. de l. in causæ. cõrariũ tenet Pau. de ca. in d. l. iu. in princ. iiij. col. in ver. & qñ cõtingit mutatio ex parte rei &c. qd singulariter limita secũdum Ange. in d. l. iu. qui satis. cog. qñ agetur actione famosa per tex. no. in l. seruus. in fi. ij. de insa. vi de ibi latius per eũ.

postea non repetuntur: ar. l. si quis inficiatus. §. deposi. Quando q̃ constat q̃ inutiliter cœpit, & inutiliter finiuit, quia succubuit: & tunc expensæ non repetuntur. Casus est hic. Et si diceret iste defensor q̃ ab initio ipse habebat iustam causam ignorãtiæ: non propter hoc diceretur vtiliter cœpisse. Nam debuit considerare antequã ad defensionem accederet diligẽter: vt l. qui in alterius. §. j. j. de regu. iur. Nam licet iste aliũ defendat, & tamen finaliter tendit ad actionem quærendam sibi contra alium: & ideo debuit sibi ab initio diligenter prospicere: vt dicta lege, qui in alterius. §. j. In dubio ergo sententia declarat ipsum non vtiliter ab initio cœpisse. & ita loquit hic.

Secundum hoc si quæris an differentia sit inter iudicia & contractus: dico q̃ non in effectu: sed in iudicijs est hoc plus q̃ apparet sententia, ex qua declaratur inutiliter ab initio gestum: quod nõ est in extra-
2 iudicialibus. Secũdo quæro, † de eo: qui defendit cũ mandato, an repetat sumptus litis? Breuiter dic, aut iste defendit vtiliter, quia obtinuit, & sine dubio repetit expensas. Casus est hic: sed si inutiliter, quia succubuit: tunc aut habuit speciale mandatum ad defendendum in tali causa, & repetit: vt l. etiam. C. mãda. & l. qui proprio. §. litis. §. de procurato. & §. manda. l. qui mutuam. §. fi. & ibi not. & l. j. §. si procurator. supra si quis ius dicen. nõ obtempe. Si vero habebat mandatum ad soluendum nõ ad defendendum: tũc est idem quod si nullum habebat mandatum: vt hoc §. Si vero habebat mandatum ad defendendum, & ad soluendum: tũc si quidem assumpsit ab initio defensionem iniustam calumniose, & euidẽter, sumptus litis nõ repetit, alias repeteret: vt l. nõ est ignotum. C. de admi. tuto. Facit §. de leg. ij. l. qui solidum. §. etiã.

Ratio, quia ex eo quod habebat necesse soluere, incumbebat sibi de necessitate quod iustitia debiti examinaretur. & sic nõ videtur se defensioni sponte offerre, sicut in præcedentibus casibus. Sed si habuisset mandatum ad defendendum generale tantum, tunc puto esse idem quod quando mandatum non habet. Nam in hoc mandato generali nõ venit vt inutiliter defendat: vt l. si procurator. §. de condi. indeb. Sed contra prædicta op. Nam quando vincit, recuperat expensas à victo, per l. properãdum. §. siue autem. C. de iudi. ergo non videtur posse agere contra principalem. Solu. Intellige hic quando non potuit recuperare expensas, forte quia aduersarius habebat iustam causam li
3 tigandi. Quæro, in casu huius §. † quãdo obtinuit, qua actione expensas repetet. Glo. innuit q̃ vtili mandati, quasi iuxta mandatum fecerit: licet mandatum non fuerit: vt dicit text. quod est notabile verbum: ar. pro hoc §. manda. l. fi. §. fi.

1 *Iudex officium suum non impartitur in pertinentibus ad partis vtilitatem: nisi parte petente.*

2 *Defensores plures quòd admittantur, quando quis conuenitur pluribus actionibus.*

Procurator accusati de pluribus criminibus, inter quæ erat vnum quo ingerebatur pœna sanguinis, admittitur in alijs.

3 *Hæredes plures succedentes pro iudicio cœpto cum defuncto, tenentur dare vnum defensorem.*

4 *Hæredes plures creditoris non coguntur simul agere nisi natura negotij aliud exigat.*

5 *Procuratores plures si constituantur ex parte rei cum clausula, quod non sit melior conditio occupantis an vnus admittatur? remissiuè.*

Si tamen plures. Hic est notabilis §. not. tex. ibi: desiderãte, scilicet actore. Nota tex.
1 in eo † quod dicit, desiderante hoc. s. actore. q̃ in his quæ pertinent ad vtilitatem partis, iudex non debet interponere suũ officium, nisi ad partis petitionẽ. Facit §. de iudi. l. ad peremptoriũ. Pro hoc §. de dam infec. l. iiij. §. hoc autem iudicium. & ibi hunc passum plene examinaui. Secundo no. q̃ ex parte rei defensio non potest diuidi in plures. Tertio nota q̃ ex parte actoris actio potest diuidi. Opp. de l. omniũ. a §. de procu. Solu.
2 dicit glo. mirabiliter, † quando aliquis cõuenitur pluribus actionibus, tunc possunt interuenire plures defensores pro qualibet actione. sed si conuenitur vna, tunc defensio illius nõ debet scindi in plures. Ita loquitur hic, quod tene menti ad quæstionem, quam vidi de facto. Vnus accusabatur de pluribus criminib', inter quæ erat vnum, quod ingerebat pœnam sanguinis. Comparuit procurator: iudex pronunciauit ipsum non esse admittẽdum propter illam pœnam corporalem, secũdum materiã quã dixi j. de pub. iu. l. pe. §. ad crimen. Certe male fecit. Nam debuit eum admittere in alijs criminibus, quæ pœnam sanguinis non ingerebant: quia ista defensio potest scindi: ar. d. l. omnium. & i
3 ad Turpil. l. j. §. si plura. Secũdo † opp. §. de procu. l. si quis cõ procu. §. vnius. Breuiter si iudicium est cœptum cum defuncto,
b coguntur hæredes b dare vnum defensorem, vt hic: alias non viderentur defendere. Sed si non est cœptum cum defuncto, sic cum per l. xij. tab. diuidatur actio inter hæredes, poterit iudicio diuidi: vt lege contraria. & ita ibi glo. videtur sentire. Tertio
4 oppo. † ad id quod dicit de hæredibus actoris, opp. q̃ coguntur simul agere: vt §. de ædi. edi. l. quod si nolit. §. si plures. & i. fa. ercisc. l. si familiæ. Sol. Istud est verum, nisi natura negotij exigat q̃ per vnum agatur: vt in legibus contrarijs: licet gl. alleget istas leges pro concor. Item opp. de l. huiusmodi. §. fi. §. de leg. j. Sol. plures hæredes non coguntur agere vna actione: vt lege contraria. Vltimo iste §. facit q̃ si ex parte rei constituantur plures
5 procuratores in solidum, ita q̃ nõ sit melior conditio † occupan-
c tis, vt moris est, q̃ talis procurator non debeat admitti. Cum quod dic, vt determinatur hodie per Cano. in c. si duo. de procu. lib. vj. vt tangam j. eo. l. si ante acceptum.

IVdicatum. Istam materiam de re defendendi habuistis expeditã §. l. pxi. §. pe. vsq; huc materia de re iudicata incipiet statim j. l. pxiij.

1 *Procurator, pro quo fuit satisdatum potest reuocari.*

Satisdatio pro procuratore, non facit rem non esse integram.

2 *Ratio quare stipulatio iudicatum solui facilius cõmittitur, quando contingit mutatio personæ ex parte actoris, quam ex parte rei.*

3 *Mutatio conditionis defensoris ex parte rei, an possit fieri post litem contestatam.*

Procurator post litem contestatam sine causæ cognitione non potest reuocari rem.

4 *Mutata conditione defensoris ex parte rei fideiussores dati per defensorem liberantur.*

5 *Fideiussores dati per conuentum suo nomine, si postea facit procuratorem in idem liberantur.*

6 *Mutatio iudicij qualiter fiat, quando mutatur, mutata cõditione defensoris, vbi quadtero de tribus modis.*

7 *Procurator qui satisdedit, si alium substituit virtute mandati, satisdatio extinguitur: si virtute iuris sibi quæsiti substituit, tunc non extinguuntur satisdationes.*

Procuratores plures si sunt constituti à domino, cum clausula, quod non sit melior conditio, &c. Et quod unus cœpit, &c.

Si unus cœpit causam, & satisdedit, alius illam terminet, extinguitur satisdatio.

d SI ante acceptum. d Ista est difficilis lex, sicut est aliqua, quæ sit in isto libro. & diuiditur in partes tres. Primo, ponit vnum dictum bimembre. Secũdo ponit rationem. Tertio, ponit duas illationes ex ratione. Secunda ibi: nam vt cõmittatur. Tertia ibi: & ideo. Et breuiter hoc dicit in summa: Mutata conditione defensoris & rei habente mandatum ad non habentem, vel contra, vel in ipsum principalem actore sciente stipulatio iudicati solui cõmitti non poterit: secus actore ignorante. hoc dicit ista lex valde notabilis & subtilis. Opp. & videtur, q̃ postquam
1 pro procuratore fuerit satisdatum, † nõ possit reuocari: quia res non est integra: vt l. si defunctus. §. de procur. Sol. satisdatio impedit reuocationem tacitam, quæ fit morte: vt l. si defunctus. & quo ad illam reuocationem facit rem non esse integram: sed nõ impedit reuocationẽ expressam. Ita not. in l. ante litem. §. de procura. & quantum ad hoc satisdatio non facit rem non esse integram. Nam satisdatio est quid præparatorium ad iudicia: & præparatoria non faciunt rem desinere esse integram: vt l. si pecuniam. de condi. ob cau. Secundo oppo. dicitur hic in princ. stipulationem committi. contra argu. à diuisione, aut dicit stipulationem committi ex clausula de re iudicata: & male dicis. quia res sententia non ligat dominum: vt l. Plautius. §. de procur. & per consequẽs, nec fideiussores datos ab eo. Aut dicis committi ex clausula de re defendenda: & male dicis: quia fuit defensum, vt hic dicitur in tex. Aut dicis committi ex clausula de dolo: & ma

Universidad de Deusto Biblioteca

Ie dictum est: quia nullus dolus interuenit. Huius timore lex ista tribus modis itelligit. Quidã, vt Rog. dicũt q̃ cõmittit ob rẽ nõ defensã. Alij, q̃ cõmittit ob clausulã de re iudicata. Hu. ob clausulam de dolo. Istæ lect. tanguntur in gl. magna seq. Ro. dicit, q̃ hic committitur stipulatio ob rem non defensam. Nec obest quod hic dicitur, q̃ hic res fuit defensa: quia verũ est, sed mutata fuit cõditio personæ. Ideo non videtur defendi. Ista opi. est falsa: quia extraneus penitus veniens ad defensionem impedit istam stipulationem committi: vt lege, iam tamen. §. nunc videamus. §. eo. ergo multo magis si idem defendat, licet qualitas mutetur. Vnde legitur alio modo secundũ Ioã. quod hic cõmittatur ex clausula iudicatũ solui. Ad hoc, quod dicitur, quod hæc sententia non ligat dominum: dicit Ioan. hoc est in odium reuocantis, qui nõ certiorauit actorẽ. Ista opi. Ioan. placet, sed non responsio. Nam hæc sententia lata contra talem procuratorem reuocatũ actore ignorante, ligat reũ, sicut si non esset reuocatus: vt l. si procuratorẽ. de procu. et ibi no. eo. l. j. C. qui satis. cog, et ibi no. & ista est vera op. secundum omnes. Tertia opinio. fuit Hu. qui dicit q̃ hic committitur ex clausula de dolo. Ad illud, quod dicitur, q̃ hic nullus dolus interuenit, respondetur q̃ dolus est, procuratorẽ reuocare, nec certificare de hoc actorẽ. Sed hoc nõ placet. Nam hæc stipulatio ob clausulam de dolo cõmittit ad interesse, vt l. iudicatum solui. et ibi no. j. eo. et l. nouissima. Sed cum sententia liget eum eodem modo, quo ligaret, si procurator reuocatus non esset, vt supra dixi: ergo non interest actoris. Præterea, cum ista stipulatio committatur ad totale interesse ex clausula iudicati, vt supra dixi: non potest committi ex clausula de dolo: vt infra eodem leg. cum quærebatur. Vnde datur alia responsio, quod hic fuit commissus dolus ex parte rei, vt pro se daretur sententia. Nec hoc multum placet. Nam hic dolus non habuit effectum, si ponamus secundum præcedentem lec. esse latam sententiam pro actore. Præterea, ratio quę hic ponitur in text. nam vt committatur, &c. locum non haberet. Teneamus ergo opin. Ioan. quod hic loquatur de clausula iudicati. Sumus expediti de primo verb. venio ad ver. quod si quis. Oppo. de principio. huius legis. Solutio. dicit Rog. quod quando actor fit, stipulatio non committitur ob rem non defensam, quamuis non defendatur: quia non est illud iudicium, in quo fideiussores se obligauerunt: & sic istud, non defendi, committitur in alio iudicio, quam in eo, in quo fuit facta promissio. sed in principio licet sit aliud iudicium tamen est quod imputetur reo: qui procuratorem reuocauit. Ista gloss. Rog. prosequitur opi. suam. quam supra reprobaui. ideo dicas quod supra in princi. Legis sententia tenet eas personas, quas teneret si reuocatio secuta esset: secus in hoc ver. quando actor sciuit: quia tunc sententia reum non ligat: ideo fideiussores non tenentur. Quid autem velit dicere Rog. cum dicit, q̃ est aliud iudicium, declarabo vobis. Venio ad ver. nã vt cõmittatur. opp. de principio huius vbi mutatur cõditio personæ, tamen stipulatio cõmittitur. Sol. dicit gl. q̃ illa rõ non est sufficiens, sed est ratio, quia quando actor fuit sciens, reus qui reuocauit procuratorem, non fuit in dolo: sed ĩ princ. l. fuit ĩ dolo, secũdũ Hug. Ista gl. prosequitur lect. Hug. quã. §. reprobaui: ideo dicas q̃ in prin. nõ videtur mutata conditio procuratoris: cum eodem modo reus ligaretur p̃ sententiam sicut primo. Venio ad ver. et ideo. oppo. supra de his qui no. infa. l. seruus. vbi est idem iudicium, et tenetur si fideiussor. vel procurator succedit domino. Sol. Gloss. non sol. Alij dicunt quod remanet idem iudicium quo ad principales personas, vt ibi: non quo ad fideiussores vt hic. Tu dic, quod licet sit idem iudicium, tamen non est eadem conditio personæ: quod requiritur ad hoc, vt hæc stipulatio cõmittatur. Venio ad vltimum responsum: et hic pendet totum. Oppo. de l. Iulianus. §. qui satis. cog. vbi si contingit mutatio de nõ habente ad habentẽ mandatum, stipulatio non extinguitur. Dicit gl. secũdum quosdã, q̃ hic mutatio contingit ante litis cõtestationẽ. qd̃ probatur per tex. qui dicit, hic ante acceptũ: ibi post & eodem modo soluatur. §. de procu. l. in causæ. §. fi. nec so. nõ est vera. Nam post litem contestatã maior dicitur mutatio fieri, quam ante: & ideo facilius deberet extingui secundum gloss. in dicta leg. Iulianus. Præterea dicit Dy. in leg. Iulianus. dicitur petiturus fundum. & sic apparet, q̃ lis non erat contestata, cum vtatur participio futuri temporis, sed erat contestanda. Præterea hæc solutio erat cõtra casum l. j. §. fi. §. quib. mod. pig. vel hypo. solui. Soluamus ergo istud contrarium eodẽ modo, quo soluemus. j. proxi. Oppo. de l. in causæ. §. si ex parte. §. de procura. & d. l. Iulia. Solu. ad dictam l. Iulia. secundum quosdã ibi loquitur in stipulatione de iudicio sisti: hic in stipulatione iudicatũ solui. Quæ lectura an sit vera, quantũ ad illã legem examinetis vt ibi: tamen quantum ad istam legem nõ est bona solutio. Nam cautio de iudicio sisti facilius extinguit, q̃ cautio iudicatum solui, vt l. Græce. §. & post litem. §. de fideius. Vnde si ista extinguitur mutatione personæ: multo magis extinguitur illa. Sed prout illa lex intelligitur in cautione iudicatum solui, procederet oppositio de illis duabus legibus. Sol. glo. ibi loquitur quando contingit mutatio ex parte actoris: hic quando contingit ex parte rei. Istam tenet glo. hic, & ibi omnes tenẽt eam: sed videre rationẽ est difficile. Glo. ponit hic duas rationes principales. Prima quia in lege nostra persona mutata non defenditur legitime: in legibus contrarijs legitime est in iudicio. Ista ratio est falsa per versi. & ideo. in eo q̃ loquitur de ꝓcuratore, qui hæres extitit domino. Item est contra vltimum responsum, cum sit mutatio de nõ habente ad habentem mandatum, vel cum defensor succedit domino: in omnibus istis casibus legitime defendit: & tamẽ stipulatio nõ committitur. Vnde glo. assignat aliam rationem: quia in legibus contrarijs non potest imputari domino vel eius procuratori quare iterum non exigit cautionem: quia esset minus graue reo q̃ toties ab eo exigeretur ex facto ipsius actoris. Sed hic potest ei imputari: nam mutata persona debet petere cautionem de nouo, cum mutatio personæ contingat facto ipsius rei. & sic est quid reo imputetur. Ista nõ est vera: nam prout hic loquitur de morte, cum procurator reo hæres extitit, nõ est quid imputetur reo, quando decessit. Vnde glo. in l. Iulianus. ponit duas alias rationes. Prima, quando mutatio proprie contingit ex parte actoris, non dicitur mutatio proprie. Nam quando nullum habebat mandatum, non poterat agere: & sic iudicium nullum, merito quod nullum est nõ potest mutari: sed ex parte rei potest fieri defensio, etiam sine mãdato: & ideo valet iudicium: & ideo superueniente mandato dicitur mutari iudicium quod erat aliquod. Hæc ratio sic intellecta non videtur vera, per l. iij. §. sed & si forte ex liberis. §. eod. vbi ex parte actoris erat aliquod iudicium: quia coniuncta persona agebat: & tamen superuenĩte mandato vel ratihabitione non extinguitur.[a] Vnde nõ placet ista ratio, licet glo. videat illã velle sustinere[b] in d. l. Iulianus. do. Mar. Sili. intelligit istam rationẽ alio modo: vt dicamus sic, ex parte actoris nõ potest quis venire in iudicio, nisi actoris nomine: & ideo superueniente mãdato vel ratihabitione retrotrahitur,[c] & fingitur negotium semper ad actorẽ pertinuisse: vt l. si pupilli. §. item quæritur. §. de neg. gest. merito stipulatio cõmittitur, quia nulla variatio. sed ex parte rei potest quis venire ad defendendum alium suo nomine, vnde superueniente mãdato eũ defendit alieno nomine, & sic contingit mutatio, nec potest retrotrahi, cum eius nomine non sit gestum. secundum istã rationem sequeretur q̃ lex ista[d] non haberet locũ, nisi cũ aliquis venit ad defendendum sine mãdato suo nomine animo nouãdi. secus si veniret vt ꝓcurator, licet nõ esset: vel si veniret ad defendendum tanq̃ gerẽs negotia rei: quia tũc superueniens ratihabitio vel mandatũ rei traheret retro, & nulla contingeret mutatio secundũ eũ, quod tenet Gul. de Cu. in d. l. Iulia. Hoc non placet mihi per istũ tex. qui loquit generaliter. Pręterea, q̃ aliquis defendit sine mãdato per sententiã contra eũ latã. ipse solus defensor obligatur & ꝓ illa fideiussor intercessit. Sed q̃ superuenit mandatũ, sentẽtia ligat dominũ: vt l. Plautius. §. de procu. Et ꝓ ista obligatione fideiussor nõ intercessit, merito nõ debet tene-

a ¶ Nõ extinguit. Et male, secundũ Ang. ibi, quem videas.

b ¶ Sustinere. Tu adde secundũ Ang. ibi dẽ dicentẽ se nescire quis spiritus reuelauerit illi gl. hoc vide per eum.

c ¶ Retro trahitur. Et sic no. in d. l. Iulia. cũ gl. per quam colligit quod p̃ dationẽ legitimi, ꝓcuratoris, dũs videtur ratũ habere quod gestũ fuit p̃ falsum procuratorem.

d ¶ Sequeretur q̃ lex ista. Et hoc etiã clarius tenet Ang. in d. l. Iulianus. reprobando gl. ibi, q̃ ea quę dicit Bart. hic. Nã illa glo. videt velle q̃ in ꝓcuratore rei eo qa iudiciũ tenebat, etiã si agat sine mãdato, q̃ si post ratificet nõ trahat retro. Nã dicit Ang. hoc esse cõtra gñalitatẽ l. licet. ĩ. de iudi. vide Bald. in d. l. Iu. in fi. princi.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Ratio vera eſt. Et de hoc eſt not. glo. in d. l. Iulianus. in addi. quã ibi cõiter tenẽt docto. Addũt tñ q̃ põt alia rõ aſsignari, videlicet q̃ oĩs ꝓcurator veniens ex parte actoris ſemꝑ allegat mandatũ: & venit tanq̃ ꝓcurator, ideo mandatum ſuperueniẽs nõ alterat cõditionẽ perſonæ, imo ipſam veriſicat, ſi ex parte rei venit, ſine aliquo mandato, & nõ tanq̃ ꝓcurator mandatũ ſuperueniẽs bñ alterat eius cõditionẽ, & iõ extinguit ſtipulatio fideiuſſoria. qd̃ ſatis placet: ſed non videt de mente Mar. Sili. vt refert Bart. ĩ. proxime.

b ¶ Duo ſunt videda. Vide Bal. in l. iij. C. de appel.

c ¶ Hoc modo. Adde quod no. Bar. in l. ꝓcurator preſentis. de ver. ob. & Bar. in d. l. mutari. ĩ. de ꝓcura.

d ¶ Non extinguitur. Sed qd̃ ſi fiat mutatio rei, eo qa ingreditur monaſteriũ, vel der ſe ĩarrogationẽ: vide p doc. in d. l. Iulianus. q ſatiſ. cog. ad hoc bene facit l. ij. & qd̃ ibi no. de cur. bo. dan. An aũt iſte ſubſtitutus poſsit reuocari à ꝓcuratore. vide Bar. in d. l. poſt litẽ. in fi. ĩ. de procura.

e ¶ Hoc adiecto. Adde Bar. in l. ſi quis. in fi. ĩ. eo.

f ¶ Iudicatũ ſolui. Sed an iſta lex debeat intelligi de obſeruatione, & obligatiõe, vide in d. l. ſi reus paratus. de procur.

g ¶ Si ad defendendũ. Adde Ang. ĩ l. filius. vbi notabilẽ practicã tradidit. ĩ. q ſatiſ. cog. And. Barba.

ri: nec curo ſi ipſe defenſor interuenit tanquã geſtor negotiorũ: quia fideiuſſor nullum habuit reſpectũ ad illã obligationẽ: q̃ oriẽ ex illo negotio geſto, ſed ſolũ ab obligatione, quæ oriẽ per ſententiã, quę muta tur ꝓpter ſuperueniẽs mandatum. Dic ergo † q̃ ratio vera eſt: [a] quia q̃ñ contingit mutatio ex parte actoris, non mutatur ille reſpectus, cuius reſpectu fideiuſſor interuenit. Nã ipſe ſemper ꝓmiſit reſpectu iuris quod eſt, vel erat apud actorem, et ſiue iudiciũ exerceat per actorẽ, vel eius procuratorẽ, vel per eius cõiunctã perſonã: ſemper illud ius actoris in iudicio deducitur: ſed q̃ñ cõtingit mutatio ex parte rei, mutatur iſte reſpectus, cuius reſpectu fideiuſſor promiſit. Ecce in exẽplis legis noſtræ, q̃ñ habens mãdatũ dedit fideiuſſores, promiſerunt fideiuſſores reſpectu ſententiæ, q̃ ligaret dominum, & refertur in procuratorem ſecuta reuocatione mandati, ſi iſte reſpectus non mutatur: quia actor ignorauit, nõ extinguitur ſatiſdatio. Secus eſt ſi mutaẽ: quia actor ſciuit: quia tunc ſentẽtia nõ tenet niſi illũ defenſorẽ ſine mandato. Idem in alio exẽplo, q̃ñ procurator hæres extitit domino. Nam reuocatũ eſt mandatum: cũ ipſe idẽ rei ſuæ procurator eſſe nõ poſsit: & ſic in eũ, tanq̃ in procuratorẽ factum ſentẽtia ferri nõ poteſt. Idem in tertio reſponſo, quando dedit fideiuſſorẽ defenſor ſine mandato, nõ interceſſerunt fideiuſſores reſpectu ſententiæ, quæ ipſum defenſorem tantum ligaret, ſecuto mandato ligat dominum: & ſic nõ eſt illa ſententia ꝓ qua interceſsit, merito ſatiſdatio extinguitur. Ad vnũ tñ aduerte, q̃ illa verba ſolutionis glo. q̃ in contrarijs cõtingat mutatio ex parte actoris: hic ex parte rei ſunt bona quantũ ad caſum legũ cõtrariarũ. Sed tu potes loqui gñalius ſecũdũ Pet. vt dicamus, ibi cõtingit mutatio ex parte recipiẽtis ſatiſdationẽ: hic ex parte ſatiſdãtis. Per hoc volo dicere, q̃ ſi actor dediſſet ſatiſdationẽ ſecundũ formã auẽ. generaliter. C. de epiſ. & cle. ſecundum formã auẽ. libellum. C. de lit. cõte. ſi ex eius parte cõtingeret mutatio, extingueretur datio fideiuſſoris: quia mutaretur reſpectus. † Vlterius opp. de l. iij. §. ſtipulationem. ſ. eo. Sol. eodem modo ibi ex parte actoris contingit mutatio: hic ex parte rei. Item opp. ſ. de iurdi. l. licet. Solu. ibi de ſatiſdatione nihil dicit. Expeditus de cõtrarijs venio ad quæſtiones. & primo quæro, hic dicitur ſi ante iudicium. Quæro, quid ſi poſt lit. conteſtatam contingat hæc mutatio? Gl. dicit idem, per rationem, quæ poniẽ in tex. Alij dicunt cõtra: quia poſt ꝓhibere nõ poteſt. Ita diciẽ in gl. j. pro cu

b ius declaratione duo ſunt videnda. [b] Primo an poſt litẽ conteſtatam poſsit fieri ex parte rei iſta mutatio. Rñ. q̃ q̃ñ incipit defendere procurator poſt litẽ cõteſt. non poteſt reuocari eo inuito ſine cauſæ cognitione, ſed eo volẽte poteſt reuocari etiã ignorãte actore vt no. in l. ſi ꝓcuratorẽ. in fi. ſ. de ꝓcu. in fi. vlti. gl. Sed q̃ñ ab initio defendit aliqs ſine mãdato, tũc puto q̃ aduerſario inuito nõ poſsit fieri poſt litẽ cõteſtatã iſta mutatio. Nã cũ ille defenſor cœpit eſſe obligatus actori, iſta actio nõ põt offerri ab in

4 uito: vt l. ſi Stichũ. in fi. ſ. de noua. † Hoc p̃miſſo venio ad illud, vtrũ ſi cõtingat mutatio ex parte rei poſt litẽ cõteſt. liberentẽ fideiuſſores. dicit q̃ ſic: vt hic dicit glo. & eſt tex. in l. j. in fi. ſ. qui.

5 mo. pig. vel hypo. ſol. † Quero qd̃ ſi dñs ſatiſdedit pro ſeipſo in caſibus in quibus ſuo noĩe cõuent? olim ſatiſdabat: vt dixi vobis in l. ſi eũ hoĩem. ſ. de fideiuſ. ſi poſtea dat ꝓcuratorẽ, an fideiuſſores teneaẽ? Gl. hic in vltima parte legis ſup ver. ſatiſdederit dixit ſtipulationẽ nõ extingui. & bene dicit, qa nõ mutaẽ ille

reſpectus, cuius reſpectu interceſsit fideiuſſor. Nã ipſe interceſsit ꝓ ſententia quæ teneret dñm: ſed ſentẽtia lata in ꝓcuratorẽ tenet dñm: ergo ſecus ſi ſuperueniſſet defenſor ſine mandatu.

6 † Vlterius quæro, nos habemus hic in plurib. gl. q̃ per talẽ mutationẽ mutatur iudiciũ. Ita no. in prima gl. mag. quæ eſt ſuper verbo, acceptũ. poſt prin. Idẽ dr̃ in alia gl. mag. q̃ eſt ſup ver. cõmitti. quæ incipit, quãuis. idẽ dicit vlti. mag. circa prin. quid dicemus? aduertatis, iſta mutatio põt fieri altero de tribus modis, & hoc nõ declarãt doc. alicubi. Vno modo ſecundũ qd̃ no. ĩ l. mutari. ſ. de procur. quaſi omnia acta de nouo fiant, licet vno momento. & ſic recipio libellum, prout receptus fuit, & ſic lit. conte. & ſi. Reſpond. iſto caſu dicitur mutari iudiciũ, hoc eſt, inſtantia: & hoc caſu extinguerentur ſatiſdationes, tam ex parte actoris, q̃ ex parte rei: vt l. ij. §. eo. & l. iij. §. ſed & ſi forte ex liberis. in fi. Deberet ergo iſto caſu ex integro promitti: vt dictis legibus. Quandoq; fit iſta mutatio per ceſsionem iuris inſtantiæ: vt no. in d. l. in cauſæ. §. ſi ex parte. ſ. de procura. Et rõ huius ceſsionis eſt: quia ad hoc vt ſententia valeat, requiritur q̃ procedat libellus, & lit. conteſt. vt l. prolatam. C. de ſent. Vnde ſi vnus eſt effectus dominus inſtantiæ, ſententia non poteſt ferri, niſi ad illum alium pertineret ius inſtantiæ: & ideo fit iſta ceſsio iſto caſu. Si ex parte actoris fiant, nõ extinguuntur ſtipulationes quas ipſe recepit, vt ibi: ſecus in ꝓmiſsionibus quas feciſſet vt ſ. dixi. ſed ex parte rei extingueretur ſatiſdatio, vt hac l. tamen diceret idẽ iudicium, & eadem inſtantia. Et quod in iſtis gl. dicitur, q̃ non eſt idem iudicium, debet intelligi: hoc eſt, non eſt eadem ſententia, propter diuerſitatem effectus, vt dixi ſ. Tertio modo fit ſta

c mutatio hoc modo. [c] Procuratori competit directum ius inſtantiæ, domino cõpetit vtile, poteſt dominus proſequi eandẽ inſtantiã, reſpectu iuris ſui vtilis, abſq; aliqua ceſsione ſibi facta. l. Paulus. ſ. de procur. & l. dñs litis. C. de appel. ex parte vero non poteſt ꝓſequi etiam quilibet, ſi ad eũ ius inſtãtiæ non pertinet: quia quilibet poteſt venire ad defendendũ: vt l. iam tamẽ. ſ. ſic videamus. ſ. e. & iſto caſu etiã dicitur idẽ iudiciũ: hoc eſt, eadem inſtantia. Et q̃ hic dicitur, qd̃ eſt aliud iudiciũ, debet intelligi

7 alia ſententia, propter diuerſitatẽ effectus. † Vlterius quæro, ſi contingat mutatio hoc mõ: quia ꝓcurator, qui ſatiſdedit ſubſtituit alium, an extinguentur ſtipulationes? Rñ. Aut procurator ſubſtituit aliũ, ex virtute mandati ſibi facti de ſubſtituendo & tunc ille ſubſtitutus videtur conſtitutus a domino: vt l. ſi ita fi. ſ. de procu. & ideo ſicut mutatione perſonę procuratoris, extingueretur ſatiſdatio: ita hic. Sed ſi procurator ſubſtituit, non virtute iuris ſui ſibi quæſiti per cõteſtationem, tunc non extin

d guitur: [d] ſicuti q̃ñ reus ſatiſdedit pro ſeipſo, & ipſe idẽ dedit procuratorẽ: vt no. hic in gl. & dixi ſ. Et ideo dico, quando reus de

e dit plures procuratores hoc adiecto [e] q̃ non ſit melior conditio occupãtis: ſed quod per vnũ cœptum fuerit, alius poſsit proſequi: et ſi lis fuerit cœpta per vnũ, qui dedit fideiuſſores. ſi poſita fuerit per aliũ terminata, extinguitur fideiuſſoris datio: quia ille alius ſuperueniens eſt datus à dño nõ à procuratore: & ideo eſt ſatiſdandum pro alio ſuperueniẽti. Vltimo circa iſtam materiã, quæ mutatio faciat extinguere iſtam ſtipulationẽ diſtinguo, vt dicam plene). eo. l. cùm apud Sempronium.

f I Vdicatum ſolui. [f] Hanc legem declarat in gloſſa.

1 ☞ *Præſens quod dicatur, qui eſt in ciuitate, vel in hortis.*

2 *Procurator quando tenetur ſatiſdare, poteſt petere dilationem ad faciendum comparere dominum, vt pro eo ſatiſdet, ſi dominus eſt præſens.*

Defenſor non impetrat dilationem ad faciendum comparere dominum, ſed ipſemet debet ſibi inuenire fideiuſſorem.

g ¶ Si ad defendendũ. [g] Iſta eſt bona lex. Quæro, q̃ñ hoc eſt q̃ dñs teneaẽ ſatiſdare pro ſuo ꝓcuratore? Rñ. † q̃ñ dñs eſt præſens in ciuitate, vel in hortis, ſecũdũ gl. vt l. qui in foro. de ꝓcu. Secus ergo ſi dominus eſſet abſens. Sed quero quid ad ꝓpoſitũ, vtrũ dñs ſatiſdet, vel alius. Aduerte. † hoc eſt vtile ꝓpter dilationes. Nam ſi procurator cũ mandato peteret dilationẽ ad faciẽdũ cõparere dñm, vt ꝓ eo ſatiſdet, dareẽ ſibi iſte terminus, ſi aſſereret dñm eſſe p̃ſentẽ: alias ſecus. Defenſor vero ſine mandato nõ poteſt iſtã dilationẽ impetrare: quia ipſemet debet ſibi inuenire fideiuſſorem. Ita intelligit hãc legem Iac. de Are. Quæro, an ſufficiat illa ſatiſdatio, quam dominus facit in inſtrumen

10 pro-

Universidad de Deusto

to procurationis: dic vt dixi §.eo.super rub.

SI seruus. Opp.glo.de l.si quis tibi seruum. C.de euict. So. Ibi discessit ante litis cõtestationẽ, hic post. Et eodẽ modo soluitur.l.si seruus. §.de euic. Rõnem huius vide, vt no.in gl.§.de rei vẽ.l.vtiq;.

SIreus. Opponitur.infra eodẽ l.vir bonus. Dic vt ibi videbitis.

1 ☞ *Stipulatio semel commissa ad totale interesse, non potest amplius committi: secus si ad particulare.*
2 *Stipulatio ob rem non defensam, quando committatur, & impediatur committi: & mora possit purgari usque ad sententiam.*
3 *Quæ exceptiones impediant litis ingressum.*
4 *Practica opponendi exceptiones impedientes litis ingressum.*
5 *Stipulatio de defendendo, quod extinguatur lata sentẽtia: sicut fideiussio de iudicio sisti.*

2 CVm quærebatur. [a]Ista lex diuiditur ĩ partes quinque. Primo.ponit vnã q. Secundo, ostẽditur dubiũ quæstionis. Tertio, facit vnã allegationẽ in qõne. Quarto, quæstionẽ determinat. Quinto ponit vnã nouam quæstionẽ. Secunda ibi: dicebã. Tertia ibi: ecce enim. Quarta ibi: proinde videndũ. Quinta ibi: proinde & si forte. vsque ad §.fi.et breuiter h.d. Diffinitiua lata contra contumacem, extinguit actionẽ competẽtem ob rem non defensam: nisi super ea fuerit prius lis contestata. Item quocunque mõ desinat actio cõpetere, vel lis fuerit terminata, stipulatio ob rem non defensam finitur. h.d.ista lex. No.tex.ibi vnam clausulã.dic, id est vnam verborum conceptionẽ. Itẽ ibi: vna clausula, id est ad vnũ interesse cõmittatur. Dyn.vel dic vna clausula: id est vna verborũ conceptio. Item ibi: cõmitti posit, & videtur ꝙ non, ecce enim, &c. vt sequitur. Itẽ tex.ibi cœperit non defendi: et ideo cũ non videat commissa ex clausula ob rẽ nõ defensam, cõstat cõmissam esse ex clausula iudicati. Opp.C.de secũ.nup.authẽ.sed et si qs. Sol.ibi obligatio sæpius cõmittitur à lege, non ex pacto. Item op.infra ti.j.l.si procurator. & l.non quasi.§.si quis curator.§.ti
3 tu.j. Sol. †stipulatio semel commissa ad totale interesse nõ potest amplius cõmitti, vt hic: secus si esset commissa ad interesse particulare. Quod dic vt plene dixi in l.si sic.supra de ver.ob. Tangã prout ad præsentem legẽ pertinet.j.e.l.fi. Itẽ op.dicitur hic, ꝙ ob rem nõ defensam stipulatio cõmittitur, cũ super ea fuerit lis cõtestata.contra, imo cõmittitur statim, cũ non defenditur: vt §.eo.l.iij.§.si reus. So.vere cõmittitur, sed secuta sẽtentia creditur non cõmissa fictione iuris, nisi fuerit lis conte-
2 stata & ita loquitur hic. Sed opp. †contra hoc.litis cõtestatio non impedit purgari morã stipulationis ob rẽ non defensam, imo quocunque defendente, vsque ad sententiã extinguitur: vt l.iij.§.fi.et l.iam tamen.§.nunc videamus.§.e.sed ille, in quẽ fertur sentẽtia ex heremodicio, videtur cõparere, & se defendere: quia eius absentia Dei repletur præsentia: vt l.properandũ.§.sinautẽ reus, C.de iud.ergo.et post litẽ contestatam secuta sententia extinguitur stipulatio. Sol. Quãdoque post rem non defensam quis non cõparet ad defendendũ, vel vere, vel ficte: et tunc stipulatio committitur cum effectu: vt d. l. iij.§.si reus.§.e. Qñq; cõparet ad defendendũ ficte, & tũc extinguitur stipulatio ita demum, si lis nõ fuerit cõtestata, vt hic. Qñque cõparet ad defendẽdũ vere, & stipulatio ob rẽ nõ defensam extinguitur, nisi super eã fuerit lata sententia, vel solutio facta: vt l.contra alias, iã tamẽ.in princ. Quæro, hic dicitur ꝙ requiritur litis contestatio: quæro, super quo requiritur litis contestatio? Glo.vacillat.dic ꝙ requiritur litis cõtestatio sup
3 stipulatione ob rem non defensam, vt patet ex tex. Vlti. †aduerte ad vnum dicitur in c.j.de lit.conte.li.vj.ꝙ exceptio rei finitæ impedit litis contestationẽ: sed in hac l.in ver.proinde et si forte colligitur ꝙ exceptio solutionis, transactionis, et acceptilationis, est exceptio rei finitæ: ergo litẽ contestari impedit.et de exceptione transactionis nõ est dubium, vt l. eleganter.§.si quis post.supra de condi.inde.et l.fratris.C.de transac.Item puto de exceptione solutionis, et acceptilationis, et de qualibet alia, per quã concluditur actori actionem nõ cõpetere.hoc probatur. Primo ꝙ istã legẽ quæ dicit istas esse exceptiones rei finitæ. Secũdo probatur per l.si pupilli.§. videamus.§.de nego.gest. vbi dr, sine actione nemo experitur: impedit ergo lex ipsum experiri. & sic impedit ne quis experiat ne agat, impedit ergo cõtest. Simile videtis ĩ l.nã postea.in prin. §.de iureiur. vbi prętor dicit, actionẽ nõ dabo: idẽ est dicere, ꝙ non patiar eũ agere, & ideo exceptio iurisiurandi impedit litis cõtest. hoc tñ ita demum est verũ, si istæ exceptiones possunt probari incontinẽti: alias si requirerent altiorem indaginem, reseruarentur post litem cõ-
4 test. Ita not.in l.nam postea.in princ.§.de iureiur. Est †tñ aduertendũ in modo proponẽdi istã exceptionẽ. Nam debet quis dicere: Dico ꝙ nõ potes agere, quia nõ habes actionẽ: secus si diceret. Dico ꝙ non foues iustitiam, quia solui: quia tunc non opponeretur ad processum, sed magis ad merita causæ. Vltimo
5 no. †hic, ꝙ sicut fideiussor de iudicio sisti extinguit lata snia, vt l.Græce.§. & post litẽ.§.de fideiuss.ita fideiussio de defendẽdo.

Si fuero. Mutatio actionis, vel rei, impedit stipulationẽ iudicatum solui cõmitti.h.d. Oppo.ꝙ postq; vna actio fuit semel proposita, nõ potuit alia proponi: vt in aut. qui semel. C.quomodo & qñ.iu. Sol. Dic ꝙ ista stipulatio fuit interposita ante libellum. Vel dic, ꝙ post libellum productum fuit interposita. Et loquitur hic secundum iura antiqua, secũdũ quæ licebat mutare vsq; ad lit.conte.vt l.edita actio. C.de eden. Vel dic, ꝙ actio non fuit mutata, sed fuit alia actio cumulata secundũ materiã in d.l.edita. & super actione cumulata fuit iudicatum merito non committitur stipulatio. Item opp.de l. & an eadem.§.actiones.§.de except.rei iu.vbi variatio actionis nihil operat. Sol. Dic ꝙ hic fuit variata actio, & res: vel fuit variata actio & causa: licet nõ res, secundũ gl. Vel vlterius, sufficit si fuit variata actio tantũ, si super ea nominatim fuerit interposita stipulatio: secus si stipulatio fuerit interposita simpliciter super causa: quia tunc procederet illud quod dicit glo.

SI ex duobus. Oppo.j.ea.ex clausula. Sol. Fateor ꝙ contra quẽlibet fideiussorem stipulatio committatur insolidum, tamen ipsi habent beneficium diuisionis.

Quoties. Bonus §.est. Et nota ꝙ qñ fideiussor repetit à domino id quod soluit, debet dicere dominũ liberatum, vel cauere de eo defendendo. quod nota.

1 ☞ *Qui paratus est soluere, non cogitur suscipere iudicium.*

EX iudicatum. Not.ꝙ qui paratus est soluere, non cogitur suscipere iudiciũ,
1 †vt hic, & l.si debitori.§.de iudic. & l.si reus.§.de ꝓcura. Quæro, quid est hoc dictũ: neq; enim est æquũ aut iudicio, &c. Glo.se inuoluit. Ista est veritas, vt dicas, non est æquum iudicio astringi, scilicet iam incœpto: aut ad inficiationem cõpelli, scilicet noui iudicij.

EX clausula. Opp. & videtur ꝙ ex clausula doli nõ committatur insolidum: vt j.eo. l.nouissima. Solu. quod hic dicitur insolidũ. declarat in tex. quia pro parte litis potest committi, & pro parte non. Item dicitur insolidum respectu fideiussoris: quia quilibet tenetur in solidum, licet habeat beneficium epistolæ. Nõ autem intelligas insolidum, hoc est, ad totale interesse: quia istud non habet locũ in clausula de dolo, licet habeat locum in alijs clausulis: vt vidistis in l.cum quærebatur.

1 ☞ *Exceptio quæ competit patri, & patrono, ne conueniatur actione famosa, impedit litis ingressum.*
2 *Exceptio quæ competit contra aliquem, propter rem, quam habere sibi non licet, impedit litis ingressum.*
Et qualiter nu.5.
3 *Exceptio solutionis, & acceptilationis, quod impediat litis ingressum.*
4 *Exceptioni fori quod non videatur renunciatum per satisdationem iudicatum solui præstitam.*

b VIr bonus. [b]Ista est notabilis lex. Oppo.§.eod.l.si reus. Huius timore sunt hic plures opinio. seu lect. Prima, ꝙ ibi loquitur, qñ quis non cogit̃ se defendere priuilegio personali competenti ipsi reo: hic vero qñ quis non cogitur se defendere, propter naturam actionis intentatæ: vt quia contra patrem & patronum intentabatur actio famosa. Vel ratione rei petitæ: vt quia Iudæus petebat mancipiũ Christianum, vel petebatur liber improbatæ lectionis. Ista sol.

→ POMATES.
a ¶ Cũ quærebat. Vltimo quæro. & adde Bar.in l.post quã liti.C.de pac.Io. And. in ti.de execu. sen.
b ¶ Vir bonus. vide qd not. Bar.in l.non vt̃.de iudi. & l.j.§.de re iud. & ibi vide.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Impedit litis contestatio. Nota de exceptio.litis ingressum impedientibus. adde no. Bal.in l.excep.ad fi.C.de probat. Et ad materiam adde quod exceptio transactionis,excep.fol.excep.accepti.& exceptio rei finitæ. Item quãdo cautum esset hoc modo videlicet,non detur actio,& similia. Item exceptio iurisiurandi impedit.quod vltimum limita & amplia,vt dixi in l.ij.in fi.ff.de iureiuran. Itẽ limita vt ibi dixi,qñ impedit litis ingressus,ĩ l.postq̃ liti.C. de pactis.qd duplici ter etiam limita:Primo, quando nõ fuit facta mentio litis pẽdentiæ:vt consulunt Pet.de Ancha.apud Ferrariam in consil. vj. incipiente apud Ferrariam.Item nisi exceptio peremptoria esset notoria: qa in notorio non attẽdit iuris ordo.c. vestra.de coha.cleri.& mulie. Ita tenet Archi.& sequitur Lapus & domi.Cardi. in c. super literis.de rescrip. Item ibi oppono,quia statutum est obscurũ. Ita not. tenet Inno.in c.cum inter.de consue.& sequit Bal.ĩ d.l.postq̃ liti. Item si opponit exceptio, tua nõ interest.secundũ Bart. in l.posthumus.in §. si quis ex his.ĩ.de inoffi.test.& vide quę ibi dixi. Item si opp. exceptio,tibi nõ cõpetit ius agẽdi,secũdum Bal.in l.mater. ĩ.de inoffic.test.Item si statuto sit cautum, quod nõ soluens collectas non audiatur. c.qa frustra.de vsur. & not.Bar.in d.l.nã postea.& Ang.in l.scire.C.de bo.vacan.lib.x.post hoc tamẽ videbitis omnino Bar.in l.sequit.§.si viã.de vsufr.Item,exceptio solutionis vt dicit text. & Bar.in d.l.semel.C.de apo.pu.li.x. Itẽ exceptio cessionis bonorũ. Ita Alberi.& Ange.in d.l.ex contractu.C.de bo.autho.iu.pos.alleg.tex.fing.in l. item si vnus.de arbit.in princi.Item exceptio quod quis allegat contraria:vt dixi.no. Ang.in l.fi.C.de codi.facit c.solicitudinem.de appel.Item exceptio inuentarij.Pro hoc alleg.do. Bar.in l.cum fideicommis.ĩ.de confes.& Bal.in l.j.C.de iur.& facti igno. Item exceptio pacti de nõ agendo vt dixit Inn. in c.j.de lit.contest.in vj.Item pactum de non adeundo iudicẽ.l.dedi.in princi.de condi.ob cau.Item exceptio loci non tuti.c.ex parte.de appel. Itẽ exceptio quia tutela est finita:& sic non poterit conueniri vt tutor.c.ex parte de appel.Item exceptio,ex qua patet actionẽ nõ cõperere actori. Ita dicit Bar. in l.cũ quærebat ĩ.eo.& ita dicit debere intelligi c.j.de lit.contest.lib.vj.Itẽ exceptio laudi emologati.Ita no.Pet.de Ancha.in d.c.j.de lit.conte.p tuas. de arbitri.& per l.cũ antea.C.eo.ritu.Item dicit in l.laudo arbitratoris q̃ habet vim:vt in aut.vt disse.iudi.§.si vero.c.Quinta auallis.de iureiurãdo.Item exceptio banni.Ita dicit Bal.in l.aditus.C.ne de sta.defun.& vide Bald.in l. fi.C.de edi.diui Adria.tol.in xuij.col.& in l.exceptionẽ.ad finem.C.de proba.& in d.l.postq̃ liti.& ibi connumerat decem de quibus per Petr.de Ancha.in d.c.j.& no.dictũ Arch.in c.vt circa.de elect.in vj.vbi dicit,q̃ omnis exceptio peremptoria,etiã nõ notoria,impedit litis ingressum si opponens offerat se incõtinẽti probaturũ:vt l.ij.§.ibidẽ.ĩ.ad exhibẽ.de quo dicto do. Abb.in d.c.super literis.de rescrip.facit maximũ sestũ. Vtrum autẽ præscriptio impediat litis ingressum:posuit Bar.in l.fi.ĩ.pro suo. Et adde quod in l. j.§.fi.ibi longo.ad Tertul.Host.q̃ fic.Io. And.cõtra. Allegat Gul.in Specu. dicentẽ,curiã Roma.contrarium seruasse.Et licet do.Dominicus multa verba effundat potest sic cõcludi q̃ aut præscriptio apponit ad ,pcessum,& opponẽs offert se probaturũ:& tũc procedit opinio Host.Ita tenet Bar.in l.fi. pro suo.Et adde no.tex.& ibi Bar.in l.j.§.fi.ibi lõgo,&c.C.ad Tertul.alias procedit opi.Io.And.per l.emptor.C.de præscri.lon.tempo. Quid autem in sentẽtia præcepti,reus cõfessus est debitũ coram iudice,& recepit præceptũ de soluẽdo:vtrũ possit opponere exceptionẽ lit.siue post decẽ dies ĩtra quos nõ fuit appellatũ? Do.de Ro.in cclxxxij.conclusione cõcludit q̃ nõ: quia ex sniia præcepti oritẽ actio:vt no.in l.fi.§.necessitate.C.de bo.q̃ lib. Vtrũ autẽ procedat in cã matrimoniali:doc.tenẽt q̃ nõ:quia sniia in talibus causis non trãsit in rẽ iudicatã.c.lator.&c.confanguinei.de re iud. Quod limita quo ad partẽ:quia nedũ diffinitiua,sed etiã interlocutoria transit in rẽ iudicatã,quo ad partẽ respectu probationis factæ in alia causa. Do. Ant.in c.cũ dilecti.de elect.dicit esse ibi casum meliorẽ de iure.quod dictũ limita nisi emanassent tres sententiæ. Gl.est prægnãs secundũ Abb.in c.fraternitatis.in ver.fornicatio.de frigi.& maleff.& quod dictũ gl.ea sic intellecta,nõ est verũ,& eum reprehẽdit do. Ant.ibi & est ratio:quia nullũ vinculũ potest facere q̃ illud, quod non est matrimoniũ,sit matrimonium. Vnde forte posset dari alius intellectus:quia licet dixerit gl.q̃ post tres sententias in causa matrimonij nõ posset appellari:nihilominus poterit querelari,maxime si esset notorium de iniustitia:vt est glo.in c.fraternitatis. Quæ omnia tene mẽti: qã vrsia sunt. Item adde ad prædicta,quod dicit Bal.in c.j.de controuer.inter do.& vasallum.q̃ exceptio præiudicialis ad processum,quæ respicit nõ solũ merita causæ,sed merita iurisdictionis,litẽ impedit cõtestari:quia oppositũ eius infert hoc quod not.Itẽ adde quod no.Bal.in ti.de pac.Constan.in verbo,& volũtibus.per illũ tex.dicit q̃ exceptio pacti iuramẽto firmati impedit litis ingressum. Idem si nõ sit iuratũ, sed factũ lite pendente.arg.ĩ.de pact.in l. tale pactũ.q̃ pauca.& ĩ l.postq̃ liti.C.eo.ti.& C.de ĩ deiuf.l.iij.& qd not. in c.j.de lit.cõtest.in nouella.in vj.Itẽ ad. de quod Io. And.in c. fi.de libel.obla.videtur velle post Inno. videlicet,q̃ licet exceptio perẽptoria non impediat litẽ cõtestari, nisi sit de priuilegiatis,de quibus c. j.de lit.cõte.in vi.& ĩ.dictum tibũ istud fallit ,qñ esset notoria,sicdem volunt Speculu.in ti.de exce.vet. vt autẽ.& quærunt do. Ant.in c.fi.de libel. oblat. Posset tã dici secundũ Io.And.de Imo. ibi,q̃ hoc procedit exceptione excusationis:quia ista concedit ius agendi nõ cõpetere: ideo pũt opponi ad processum, q̃ no.per Bal.in l.cũ quærebat.ĩ.e. Sed qñ nõ cõcluderet de ipso iure actionẽ si competere.Et p hoc respõdetur ad prædictũ dictũ Io. And. & etiã dico q̃ Spec. nõ videt illud firmare:quia contra dictũ arguit de d.c.i.de lit.conte.in vi. dictũ tamen Imo.in se est æquum.& vide quæ dixi in d.l. de præsen.C.licẽtra ius vel vtil.pu.& dixi in l. Arethusa in fi.de sta.ho.q̃ allegatio iuris civi, vel municipalis impẽdit cõtestat.litis:quia nõ indiget ,pbatione.Secus vbi est quæstio facti.c.i.de lit.cõte.& istæ excepciones impediũt litis ingressum, si opponẽs offert se incõtinẽti ,pbaturũ,alias nõ,secundũ Gul.de Sutra.in l. j.C.de iur.& facti igno. His etiã adde qd no. Bar.in l.si seruus.C.de his q̃ ad eccle.confu.videlicet q̃ vbi est permissum homicidiũ à lege vel statuto,vel aliquid aliud,talis exceptio impedit litis ingressum,& accusationẽ recipit. qd no.Itẽ dicit Bal.in l.ij.C.de forma.q̃ exceptio ineptitudinis,& nõ exceptio,quæ nõ requirit ,pbationẽ,impedit ,pcessum qd no. Bar.in l.i.in ij.col. C.de lit.conte. Itẽ dicit Bal.in l.perẽptorias.in iij.col.C.sententiã rescindi nõ pos.q̃ exceptio laudi impedit ,pcessum.Itẽ in exceptione.de qua l.aut. præsente.C.de fideiuf.secundũ Bal.ibi: eodẽ etiã nõ exceptio,tu frater non cõfers bona,q̃ habes in cõmuni:ideo agere nõ potes.impedit ,pcessum,p l. posthumo.& qd ibi no. Bal.C.de colla. Adde ad id qd dixi ĩ.referendo opi. Io. And.& d. Ant.in c.fi.de libel.obl.qd idẽ sequit do. Ant.ĩ c.sup lis.de rescri.& ĩ c.ex parte.de fo.cõp.& in c.j.de ordi.cog.& in c.exceptionẽ.& in pastoralis.de exce.& Lud.Rom.in d.l.si vero.§.de viro.in xxxij.fallẽta.ĩ.fi.lma.In cõtrariũ facit:quia si speciale est in exceptiõe rei iudicatæ d.c.j.de lit. contest.in vj.cuius probatio est prõptissima,resultãs ex sententia quæ indicit notoriũ:ergo in contrariũ debet esse ius cõmune:quia tamẽ nullus tenet cõtra dictam opi.ideo illa sequẽda est secũdũ Lud.in d.§.de viro.Item exceptio,quod ego sum accusatus ab alio de quo crimine,vel absolutus,impedit litis ingressum:vt l.senatus.secundum Barto.ibi de accusa.& de exceptione inuentarij,de qua dixi ĩ.&c. Adde Bald.in l.fin.§.& si præsatã.C.de iur. deli. Et quid si opponatur exceptio quod durat tempus conficiendi instrũ. an impedit litis ingressum vide Barto.in d.l.fin.§.donec. Quid in exceptione,quem de euictione tenet actio,&c. Dic vt per Bart.in l.instrumenta.C. de fide instru.& iur.ha.fis.lib.x. Quid de exceptione,quod continentia causæ non potest diuidi. Dic q̃ impedit litis ingressum.vide in l.nulli.in ver. audientia præbeatur.secundum eum ibi.C.de iud.Item vbi lex prohibet, & annullando procedit,vel à lege,aut à statuto fuit tempus præfixum ad agendum iam elapsum,vel vbi præscribitur iudicio, semper resultat exceptio impediens litis ingressum,secundum Bald.in l.j.in iij.oppo.C.de ediciu diui Adria.tollen. Adde,an elapso termino assignato ad opponendum omnes exceptiones dilatorias,possit quis opponere ante litis contestationem exceptiones litis contest.impedientes.de quibus in dicto cap.j.Speculu in titu.de dila.§.j.versi.Item quæritur.& ibi Ioan. And.& Abb.in c.pastoralis.extra de excep.do. Alex.allegat Pet.de Anch.consi.vj.ego habeo xvj. incip.viso processu.in consi.vi.vide de exceptione inuentarij.Et de istis exceptionibus,vide Pau.de Cast.consi.clxiij.& exceptio rei finitæ,cũ differat ab exceptione rei iudicatæ,& transactionis, vide Feli.consi.clxv.& cc. lxxxiij.Et quod exceptio requirẽs altiorẽ indaginẽ,debeat admitti,cũ quis offert se incontinenti illã probaturum,voluit Roma.consi.cxliij.

Universidad de Deusto

reo principali. & hoc secundo casu, aut superuenit exceptio ex natura actionis intentatæ, vel rei petitæ: aut superuenit ex priuilegio personali competenti ipsi reo. & hoc secũdo casu, aut tale priuilegium cœpit cõpetere ex post facto: aut competebat ab initio, vt ex prędictis patet.

NOuissima. Hęc lex diuidit in tres ptes. Primo loquit ad quæ tempora porrigatur stipulatio doli. Secundo, ad quas personas. Tertio ponit declaratio primi dicti. Secunda ibi: itaq;. Tertia ibi: doli autem. h. d. Clausula doli committitur propter dolũ cõmissum ab initio stipulationis vsq; ad finẽ iudicij, ex dolo principalis, & hæredis eius, & etiam extranei, si pœna fuit adiecta h. d. Tex. ibi: factum demonstrat. quasi diceret. continet dolum futuro tempore cõmittendum. Vel dic secundũ Iaco. de Are. demonstrat cessationem doli perpetuo permanentem, quasi nec nunc in futurum cõmittatur dolus. Itẽ ibi ad principiũ stipulationis, & nihilo minus ad medium, & ad finẽ. vt §. dictum est. Oppo. & videt, quod si hæc stipulatio pro vno dolo sit cõmissa, pro alio futuro committi non possit: vt l. cum quærebatur. §. eo. Sol. Ibi loquit in stipulatione ob rem non defensam, quæ ad interesse totale cõmittitur: hic in stipulatione doli, quę committitur solum ad illud quod interest in præsenti, dolum non esse commissum. Vnde si propter tuum dolum aliquo tempore res est dilata, vel aliquas expensas feci, ad istud solum interesse committitur stipulatio doli. Vltimo vide glos. quæ incipit post stipulationem. ibi. l. verbum erit. Solu. Hic factum pręteritum erat finitum: ideo sub futuro non comprehenditur: ibi non erat finitum, vt ibi not. per Dy. Item opp. quod stipulatio simpliciter interposita nunquã cõmittatur pro facto extranei: vt l. stipulatio ista in princ. §. de verbo. oblig. Solue vt ibi. in ea. l. § si quis. & ibi dixi. Et ita intelligas hanc legem.

1 *Sententia debet ferri in defensorem quando defensor comparet.*

2 *Iudex appellationis reo absoluto, & actore appellante, qui fouet causam iniustam, debet actorem condemnare, & nõ simpliciter dicere bene iudicatũ, & male appellatum.*

3 *Cautio interposita coram iudice prima causa, non committitur coram iudice appellationis.*

4 *Si in cautione interposita coram iudice prima causa, non est expressum nomen, iudicis an committatur in causa appellationis? quod non.*

Instantia causa appellationis, dicitur alia instantia à prima.

Actio oritur ex sententia appellationis cõfirmãte, non ex prima confirmata.

5 *Stipulatio iudicatum solui, interposita coram vno iudice cuius successor iudicauit, quando committatur.*

6 *Stipulatio præstita coram ordinario, proprio nomine non expresso, durat coram eius delegato.*

7 *Stipulatio de iudicio sisti, mutato iudice, ita extinguitur, sicut stipulatio iudicatum solui.*

8 *Stipulatio de rato, quod à mutato iudice extinguatur, nec durat in causa appellationis.*

9 *Stipulatio interposita secundum consilium Claudij positum in fine huius legis, quod non comprehendat iudicem appellationis, nec collegam, sed successorem sic.*

10 *Defensor, qui promittit iudicatum soluere, nõ cogitur promittere in causa appellationis, sed pro substituto sic.*

11 *Satisdatio iudicatorum, qua mutatione extinguatur: vbi quid de mutatione rei, si actio mutatur de iudice, & de personis litigantium: ac etiam de mutatione instantiæ.*

a ¶ Cum apud. Adde q̃ hæc lex secundũ Bal. in l. ñ. in x q. C. de cõtrahẽ. emp. nõ procedit in iudice, corã quo petita esset reductio ad arbitriũ boni viri. Et etiã p intellectu huius legis, vide in Spec. de offi. dele. §. fi. ver. sed quæritur. & in titu. de accu. §. qũ aũt. & Cano. in c. quærelã. de elect. & in c. cãm quæ. de testibus.

POMATES.

b ¶ Actor appellat. Vide Fel. in ca. cum cãm. col. j. in fin. & seq. de re iud. & Imo cõs. lxxxvj. in fi. vo. v. vbi limitat nisi prima sententia foret condemnatoria.

c ¶ Simpliciter pnũciare. Põt aũt iudex appellationis reformare sententiã male latã: vt no. Cy. in l. oẽm. C. qũ prouoc. nõ est necẽ. & in l. j. C. ne liceat tertio p uoc. ad materiã adde Bar. in l. eos. C. de appel. & qa Bart. allegat contrariũ, vide Moder. in d. l. fi expressim. j. de appel. in q. q incipit, quero de forma snię. & late Io. And. in Spe. in ti. de sen. §. vt aũt. et no. Lud. in l. j. ad fin. de re iud. Dixi post Bar. in l. j. in fi. C. qũ puo. nõ est necẽ. Et p hoc l. Aemilius. de mino. & c. significauit. de excep. Facit l. fi. q cũ eo. & q scribit p Imol. in l. in summa. j. de re iud. in prin. & ibi gl. & adde Bart. in l. eos. C. de appel.

d ¶ Tenementi. Adde hic tex. quẽ ibi ad hoc no. Abb. in ca. cũ Io. de fide instr. & ibi dicit Abb. in vl. col. q iudex põt reformare sniam: nõ solũ ad petitionẽ appellãtis, sed ẽt ad petitionẽ appellati. Sed videt dicẽdũ, ipsum appellatũ per taciturnitatẽ cõfirmasse sententiã: vt in l. fin. C. de sen. q̃ sine cer. quãti. q no. Adde q Panor. in c. cũ cãm. extra de re iud. dicit cõtra Bar. esse gl. in l. p̃ses. C. de sen. q̃ dicit q iudex appellationis infirmãdo sniam a qua reus fuerat absolutus, videtur taciteillũ cõdẽnare, ita q nõ est opus alia cõdẽnatione. Et illam gl. dicit secutũ Cal. in c. significauit. extra, de excep. & in c. Raynaldus. extra de testa. latius ibi vide.

e ¶ Quæro ergo. Et no. gl. valde no. vj. q. iij. c. j. q bene dixit p istã legẽ, q etiã si fideiussor iurasset, nõ tenetur in cã appellacionis, secundũ

a GVm apud. [a] Fideiussor acceptus in pria causa, non tenetur in eo q iudicat in causa appellationis, nisi aliud actum sit. h. d. Ista notabilis lex. et habeo hanc legem pro singulari lege. vide tex. Nota sententiã

1 †esse ferendam in defensorem: vt hic, & l. liberto. §. fi. §. de neg. gest. & l. j. C. de senten. Item nota ex eodem verbo, q reo absolu-

b to si actor appellet, [b] & fouet iniustam cau-

2 sam, †iudex appellationis debet reum con-

c demnare, nec debet simpliciter pronũciare [c] male appellatum & bene iudicatũ: secundũ formam l. eo. C. de ap. Hoc probatur hic, & no. in l. Offidius. §. de leg. iij. & l. chirographis. §. j. & ibi no. §. de adminis. tut. Facit ad hoc. §. de sol. l. creditor. §. j. quod tene men-

d ti. [d] Tertio no. †quod cautio interposita co-

3 ram primo iudice primæ causæ, non com-

mittitur coram iudice appellationis. Quæ-

4 ro †ergo [e], pro huius declaratione quid si in

e stipulatione non est expressum nomen iudicis, an committatur in causa appellationis? Mar. Sili. disputauit hanc q. & determinauit, quod committatur: quia quãtum ad ista, quæ respiciũt dilatorias exceptiones, causa appellationis videtur eadem cũ pria: vt l. ita demum. C. de procu. Sed dare istos fideiussores, respicit exceptiones dilatorias: vt l. Pomponius. §. rati. §. de procurat. ergo, &c. Ista fuit opinio Marti. Silima. sed dominus Gul. de Cug. dicit, quod ista lex loquitur quando reus, qui satisdedit, fuit absolutus, & actor appellauit. secus si ipse fuit condemnatus, & ipse appellasset: quia fideiussor ipse teneretur, ne sit in sua potestate se & suos fideiussores liberare: vt l. ne i potestate. §. de arbit. Ita notat Gulielmus in l. Iulianus. §. qui satisda. cogan. Domini, gl. ordina. in l. iij. C. de procurato. tenent indistinctè quod in causa appellationis nõ committitur. & hoc ibi textus videtur probare, qui simpliciter loquitur. Pro hoc videt textus Institu. de satisdationibus. §. si vero aliquis. in fin. §. probatur per rationem. Per mutationem instantiæ liberantur fideiusso-

f res: vt l. ij. §. eod. tit. Sed causa appellationis [f] dicitur alia instantia à prima. qd apparet: quia post publicationẽ noui testes recipiũtur: qd non posset fieri, si esset eadẽ instantia: vt colligit ex l. vltima. C. de test. & l. p hanc. C. de tẽpo. ap. & ibi per doct. Non obstat qd dicit Mar. Sil. qa quantum ad exceptiones dilatorias vt eadem cã appellationis cum principali: quia hoc fateor, & ideo qui hoc nõ petijt in prima, nõ põt hoc petere in secunda: sed non quantum ad ipsas satisdationes. Separata enim est exceptio, seu

g petitio satisdationis ab ipsa satisdatione. [g] Nõ obstat l. ne in potestate. quã Gul. allegat: qa imputet sibi actor, qui non petijt de nouo satisdari in causa appellationis, in quã defensor non adiret sine noua satisdatione: vt d. l. ij. C. de procura. & in d. §. si vero aliquis. Insti. de satisd. Hoc apparet per rõnem. Nam si iudex appellationis cõdemnat, oritur actio ex ista sententia condemnatoria, non ex prima, quantuncunq; confirmata, vt l. furti. §. de his q no. infa. & no. in l. eos. C. de app. sed pro illa sententia non satisdedit ergo, &c. Fateor tamen quod si reus victus appellasset, & appellationem non fuisset prosecutus, q fideiussores tenerentur: quia tunc ex sentẽtia prima orit actio, nõ ex secunda, in qua iudex cõfirmat primã: quia appellationem non est prosecutus: vt l. fi. Co.

5 de temp. appel. † Quæro, pone quod coram vno iudice fuit satisdatum: iudicauit successor eius, an stipulatio committatur? Videtur quod non: vt l. iij. in princip. supra eodem. & hic. Tu dic breuiter. Quandoque post interpositam satisdationem est receisum à primo iudice, & itur ad alium iudicem alterius tribunalis: & tunc stipulatio non committitur: vt in dicta lege tertia in princip. supra eodem. Quandoque itur ad alium iudicem eiusdem tribunalis, fortè ad collegam, vel successorem. Tunc est aduertendum, an in stipulatione fuerit adiectum proprium nomen iudicis: & tunc stipulatio non committitur, nisi

Bal. in l. Iulianus. §. qui satisd. cogã. Andre. Barba.

POMATES.

f ¶ Sed cã appellationis. Bald. aũt distinxit i d. l. Iulianus. q aũt iudex appellationis simplr cõfirmauit sniam primã: & tũc tenet. Aut addit & tũc ñ tenet. & est vtile sedm eum, i cã criminali, in qua dat fideiussor. An in cã appellatiõis fiat executio in fideiussores, vide eũ oino in d. l. Iulianus. §. q satis. co. & vide Bart. q allegat sibi cõtrarius in hoc, an noui testes possint recipi super nouis capitulis, in l. per hãc. hic allegata.

g ¶ Ab ipsa satisdatione. in ñ. col. An satisdatio debeat pstari i cã appellationis, adde Bal. in l. eos. §. cautione. q est § fi. i pri. C. de appel. q idẽ tenet q Bar. hic, præterq; in satisdatione de cã appellationis, psequẽda, p illũ tex. & Sal. in l. ñ. C. de, p cu. secutus verba Ia. But. q ibi tenet idẽ, q Bar. hic. Adde Io. And. i addi. ad Spe. i ti. de satisdãdo. §. expedito. versicu. hoc autem.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Quæro, posito. Sed hoc consilium Claudij nõ facit ad propositũ legis: & sic scæuola male & inepte hoc allegasset. quod non est credendum. ideo nõ credo ꝙ Bart. hic verũ dicat. Postea reperi quod ita tenet hic do. Franc. Tig. quẽ omnino vide. And. Barba.

b ¶ Vltimo. Adde Bal. qui notanter loquitur in l. Iulianus. qui satisd. cog. & gl. ordi. Insti. de satisd. §. j. Andr. Barba.

c ¶ Distingue. Et ad intellectum istorum hic vide aliqua per Cyn. in l. ij. C. de p̃cur. & vtrum extinguatur virtus iuramenti calumniæ, & de materia plene p̃ Bal. & Ange. & ibi de materia. ī. qui satisda. cog.

d ¶ Cum quis. Quomodo debeat cauere procurator rẽ ratam haberi, vide bonum tex. in l. non solum. §. qui alieno. de procur. Et ad materiã ratihabitionis, vide Bal. in l. obseruare. §. post hæc. ff. de offic. procõ.

e ¶ De rato. Vide differẽtiam inter ratũ, & firmum, & p̃ Bart. & Sali. in l. id qd' pauperibus. de epis. & cleri. & vide quę dixi in l. si quis maior. C. de trãsac. Et formã huius cautionis vide p̃ Bart. in l. procurator cum peteret. j. eo. & Cy. in l. j. C. de procura. & alleg. ibi. & not. ꝙ ista stipulatio committitur, qñ promittit potius facere, q̃ curare ꝙ dñs habeat ratum, & non facit. Ita not. Bal. in c. j. §. ad hæc. in tit. hic finitur lex, deinde incip. cõsue. quod not.

esset adiectũ, quive in eius locũ successit, vt hic. Si verò propriũ nomen non fuit expressum, tũc stipulatio committetur: quia idem iudex videt. & idẽ iudiciũ: vt l. proponebat. §. de iudi. & hoc videt tenere Spe. in tit. de offi. iud. deleg. §. excipi. ver. sed qd si plures. 6 Quæro, † satisdedi apud iudicẽ ordinariũ proprio nomine nõ expresso, qui demũ causam delegauit: an fideiussores teneantur? Rñdeo, sic: quia videt idẽ iudiciũ: vt l. vbi acceptũ. §. de iudi. & quod ibi not.

7 Quæro, † hic loquit de stipulatione iudicatũ solui. Quid de stipulatione iudicio sisti, an mutato iudice extinguatur? Rñ. idẽ quod in ista: vt in authẽ. de his qui ingre. ad appel. circa prin. col. v. Tetigi in l. Grecè. §. post litẽ. §. de fideiuſ. 8 Quæro, qd † de stipulatione de rato, vtrũ mutato iudice extinguat. Dy. cõsuluit, ꝙ extinguit, nec durat in causa appellationis, per legẽ istã, et Insti. de satisda. §. si verò aliqs. & probat per tex. in d. l. ij. C. de p̃cur. quæ lex loquit simpliciter de qualibet satisdatione. 9 Quæro, † posito [a] ꝙ esset cõcepta stipulatio secundũ consiliũ Claudij positũ in fi. huius legis, an cõmitteret stipulatio in causa appellatiõis? Rñdeo, ista verba dicũt, quive in eius locũ substitutus erit. credo ꝙ nõ cõprehendant iudicẽ appellationis, qui est maior, nec collegam, sed solũ successorem vel delegatũ in eius locũ positũ: arg. l. verbis ciuilibus. §. de de vulg. & pup. 10 Quæro † vtrũ defensor, qui satisdat, cogat adijcere in stipulatione, promitto soluere iudicatũ per hunc iudicẽ, vel per iudicẽ appellationis? Videt ꝙ sic, nec alias esset frustra cõsilium huius legis. Breuiter, de substituto cogit promittere: vt ☞ instit. de satisd. §. si vero aliqs. sed de iudice appellationis nõ, sicut nec cogit causam appellationis p̃sequi: vt l. inuitus. C. de p̃cur.

b †Vltimo: [b] qa vidistis hic ꝙ iudicis mutatione qñq; extinguit stipulatio iudicatũ solui: & de multis alijs mutationibus. §. vidistis. c Pro declaratione huius distingue [c], cũ quęritur, qua mutatione extinguit satisdatio iudiciorum. distingue: Aut cõtingit mutatio rei petitæ, & extinguit satisdatio: vt l. cũ quærebat. in fi. secũdum vnã lect. §. eo. tit. Aut cõtingit mutatio actionis p̃positæ: & tunc aut fuit mutata actio tantũ, & nõ causa: & tunc aut fideiussor fuit datus simpliciter, aut expſſẽ in illa actione: vt dixi in illo fi. §. Aut cõtingit mutatio iudicis: & tũc aut mutatio contingit per modũ cuiusdã recessus: quia recedo ab vno iudice, & vado ad aliũ: aut p̃ modũ appellationis, aut p̃ modũ cuiusdã surrogationis. Primo casu, stipulatio extinguit: vt l. iij. in prin. §. eo. ti. Quod intelligo, si vado ad aliũ iudicẽ alterius tribunalis. Secus si irẽ ad collegã primi: quia tũc dic vt dicã in tertio casu, qñ per modum surrogationis. Secũdo casu, qñ per modũ appellationis: idẽ, quia extinguit satisdatio, nisi aliud sit expressẽ actum: vt in auth. de his qui ingre. ad app. in prin. & ibi not. & C. de p̃cur. l. ij. & Insti. de satisda. §. si verò aliqs. reprobata distinctione Gul. de Cug. & Mar. sil. vt §. dixi. De quo etiã tãgit Cy. in d. l. ij. Tertio casu, aut fuit expressum nomen propriũ: & extinguitur datio fideiussoris. Aut nõ fuit expressum: & non extinguitur quia idẽ est iudiciũ: vt d. l. proponebat. §. de iudi. & l. vbi acceptum. & ibi no. eo. tit. quod no. in Spec. de iudi. deleg. §. excipi. ver. sed quid si plures. Qñq; cõtingit mutatio circa p̃sonas litigãtium: & tũc aut cõtingit mutatio circa substantiam personæ, aut circa qualitatẽ. Primo casu, aut illa p̃sona repræsentat eandẽ, quæ prius litigabat: vt quia eius hæres, vel eius procurator: & stipulatio nõ extinguit: vt l. ij. in fi. de p̃to. stip. & quod no. in l. si ante acceptũ. in gl. sup. verbo, satisdederit. §. e. ti. Si verò illam personam non repræsentat, tũc satisdatio extinguitur: vt l. iam tamen. §. nunc videamus. & §. seq. & §. eo. tit. Secundo casu, qñ contingit mutatio circa quãtitatem, dic aut contingit mutatio eius, qui recipit satisdationẽ: & non extinguit satisdatio: vt l. in causæ. §. si ex parte. §. de procu. & l. Iul. §. qui satis. cog. Aut cõtingit circa personam satisdantis: & tunc ex tali mutatione cum mutat effectus snię satisdatio non extinguitur: vt l. si añ actũ. j. rñ. §. eo. ti. Aut mutat effectus sententiæ: & tunc extinguit satisdatio: vt d. l. si añ acceptũ. ij. rñ. & p̃ oẽs alios casus illius legis, & l. j. in fi. §. quib. mod. pig. vel hypo. sol. Quandoq; cõtingit mutatio instantiæ: & tunc datio fideiussoris extinguitur: vt l. q. §. eod. tit.

1 ☞ *An stipulatio iudicatum solui semel commissa iterum committatur.*

SIunus. Lex nostra primo ponit duo dicta. Secũdo respondet cuidam tacitę obiectioni. Secunda ibi: qm̃ ī vnius, &c. In fi. huius legis summat seipsam hoc modo: Hæc stipulatio ex duabus clausulis põt committi cõtra diuersos: sed contra eundem non, sed prẽualet causa iudicati. h. d. Op. de l. cum quærebat. §. eo. Sol. tex. in fi. vult soluere: quia contra eundem non possunt committi istæ duæ clausulæ, vt ibi licet cõtra diuersos sic, vt hic. Et ideo vt ista materia tibi liquet, 1 distingue: cum quæritur, † vtrum stipulatio iudicatum solui semel cõmissa iterum cõmittat: aut quærit de iteratione ex eadem clausula, aut ex diuersis. Primo casu, non cõmittit amplius qui semel: vt §. eo. l. iam tamen. §. in hac. Fallit in hac clausula de dolo: vt §. eo. l. nouissima. Et est ratio: quia cõmittit ad particulare interesse. vt ibi vidistis. Secundo casu, aut quærit de iteratione cõmissionis quo ad effectum exactionis: aut de iteratione secundũ rigiditatem iuris. Primo casu. aut contra eundem: & semel cõmissa iterum non cõmittitur, vt hic; & l. cum quærebat. §. eo. Aut cõtra diuersos: & tunc aut consecutus est totũ interesse: et amplius non committitur, & commissa non exigetur: vt §. eo. l. si ex duobus. §. quoties. Aut est consecutus partem: & tũc potest plures committi, vt d. l. si ex duobus. & l. ex iudicatum. & hac l. in pri. Secundo casu, quando quæritur de iteratione secundum rigiditatem iuris: & tunc dico ꝙ potest sæpius committi: vt hic, in fi. Sed dubitatur quæ prævaleat. Et in hoc est aduertendum, postquam clausula ob rem non defensam est commissa, aut res incipit defendi postq; super ista clausula est iudicatum vel solutum, vel ante. Primo casu prævalet clausula ob rem non defensam: vt l. iam tamen. in prin. §. eo. Si ante: & tunc aut post litis contestationem, aut ante. Si post: aut incipit defendi ficte: & prẽualet clausula iudicati: vt hic, in fi. & l. iij. in fi. §. eo. Aut incipit defendi ficte & prævalet clausula ob rem non defensam: vt l. cum quærebatur. Si vero ante litis contestationem defenditur, sine dubio prævalet clausula iudicati: vt d. l. iij. in fi. §. eod. titu.

Rem ratam haberi, & de ratihabitione. Rubrica.

Duas partes habet hæc rub. Primò rem ratam haberi, hoc est de illa stipulatione rem ratam haberi: & secundo dicit de ratihabitione: hoc est, qualiter possit habere ratum.

LEX I.

d CVm quis. [d] Quando cõuenitur ille, cui exceptio rei iudicatæ competeret: si verus procurator exegisset, stipulatio de rato committitur. h. d. Tex. ibi: pro domino exponit Dy. i. pro eo e qui stipulatus fuit de rato [e]. Op. ad id quod dicit de confideiussore. stipulatio ista cõmittitur ad interesse: vt l. si commissa. j. eod. & j. l. proxi. sed cõfideiussoris non interest, si alter fideiussor conuenitur: vt d. l. vt fideiussor. §. de fideiuſ. ergo hęc stipulatio nõ cõmittit. So. intellige, ꝙ isti fideiussores erant socij: & sic ꝙ in simili dicitur de duobus reis, referatur ad vtrunq;. Vel aliter dicas ꝙ tex. & gl. hic habuit respectum: quia si fideiussor conuenit, deberet sibi cedi actio: ideo molestaretur ille, qui prius fuit absolutus secundum Dy. sed præcedens solutio magis placet. Et prædicta sunt vera, put ponimus hic, ꝙ iste cõuẽtus fuit absolut. Itẽ possumus ponere, ꝙ iste conuentus fuit cõdẽnatus, & soluit: tũc sine dubio interest eius, ne fideiussor cõueniat. Nã fideiussor conuentus haberet regressum cõtra principalẽ debitorẽ. sed iste fideiussor prio cõuentus, q̃ soluit, ad hoc vt possit repetere p̃ actionẽ mãdati, debet principalẽ debitorẽ defendere: vt §. ti. j. l. si ex duobus. §. quoties. & sic eius interest, fideiussorẽ non cõueniri. Non habetis hic alia.

Lex

Universidad de Deusto

LEX II.

IN stipulatione. Vos habetis vnam magnã gl. quæ non tendit, nisi ad positionem casus: & habet hic tex. duas lect. principales. Secunda ibi: circa fi. gl. ibi: secundo pone casum. tamen secundũ primam expositionem literæ, lect. huius legis variatur quatuor, vel quinq; modis. tamen tu tene secundam expositionem literę, quæ est clara, & plana.

1 *Minor qui non habet curatorem, potest procuratorem constituere.*

2 *Procurator minoris siue verus siue falsus ad iudicia satisdans dominum ratum habiturum, non cogitur satisdare, quod si minor peteret restitutionem in integrum, dabit quanti ea res erit: secus in procuratore recipiente solutionem.*

Minor non potest renunciare beneficio restitutionis in integrum.

3 *Minor compromittens, & promittens pœnam si non parebit sententiæ: petendo restitutionem in integrum non incidit in pœnam.*

Promittens sententiam arbitri habere ratam, si petit eam reduci ad arbitrium boni viri non incidit in pœnam.

CVm minor. Ista est no. lex. & diuidit in partes quatuor. Prio, loqt i ꝓcuratore vero minoris. Secũdo i ꝓcuratore falso minoris. Tertio, dat cõsiliũ circa verũ procuratorẽ. Quarto, dat consiliũ circa falsum ꝓcuratorẽ. Secũda ibi: idẽq;. Tertia ibi: & iõ. Quarta ibi: mãdato vero &c. Tex. ibi: alioqn si non cõueniat. dic, i. si hæc clausula de præstando interesse, si restitutio petatur, non apponeretur. Item ibi: consentiat. i. ratum habeat. Item ibi: dari oportebit. de iure cõ
1 muni minore non habente ratum, nec petente restitutionẽ. † Oppo. & videtur, q̃ minor non possit constituere procuratorẽ: vt l. neq;. C. de procu. Dicit gl. dic. q̃ hic constituit cum authoritate tutoris, vel curatoris. Vel dic, q̃ illa in iudicio, sed ista extra iudicium. dicit gl. hæc potest esse vera, si ponis minorem non habere curatorem. Nam sicut ipse posset solutionẽ recipere: vt l. si curatorem. C. de in integ. resti. eodem modo poterit ad hoc procuratorem constituere: arg. l. diuus. & quod ibi not. ſ. qui pet. tuto. & l. etiam. §. absens. ſ. de manu. vindi. & quod no. extra de resti. spo. c. ex parte. Quæro duo. Primo quid velit dicere tex. ibi: alioquin si non conueniat, &c. Gl. vacillat. tu expone secundum quod di-
2 xi circa text. † Secundo quæro, an cogatur procurator falsus, & etiam verus cauere cum hac adiectiõe, q̃ si minor petit restitutionem in integrum, dabit quanti ea res erit. Quidam, vt Old. dicũt procuratorem falsum non debere cauere, nisi consentiat, vt hic. & secundum hoc verus procurator astringitur plus q̃ falsus, secundum eum. Sed Roge. dixit, minus intelligũt qui hoc signãt. quasi dicat, malus intellectus est q̃ plus astringatur verus procurator q̃ falsus. Io. vero posuit hic gl. suã breuẽ sic, nõ p oĩa rectũ cõsiliũ dat Io. quasi dicat, nõ est ratũ ꝓcuratore nolẽte cauere, cũ non cõpellatur. Vnde glo. dicit procuratorem verũ & ꝓcuratorem falsum posse cogi præstare istam cautionem. si minor petat in integrum restitui, & causatiue. vt ei aliter non soluatur. nisi caueat. Prædicta vera, nisi debitor non curet cauere sibi: quia tunc non cauetur, nisi conueniatur, &c. & ita loquitur iste tex. Alij dicunt, q̃ ista est mala litera, & corrupta. Glo. tamen residet in præcedenti. secundum quã habes notare q̃ ꝓcurator minoris verus, vel falsus cogatur cauere si minor petit restitutionem in integrũ quod nota: quia hæ oppositiones faciunt adhuc ad mille instrumenta. & hoc probatur per Dyn. & Specu. de procurato. §. ratione quoque constituentis. versi. item quod constituens. Iacob. de Are. tenet contrarium. Nam non debet defensor vel procurator cogi ad illud, ad quod non cogeretur principalis, præterquam quo ad illam cautionẽ, de qua loquitur l. sed & hæ. §. defendere. procu. & l. minor. §. quoniam. eod. tit. sed ipse minor non cogeretur renunciare beneficio restitutionis: imo non valet si renunciaret: vt l. si intra. & ibi no. C. de in integ. rest. & l. si iudex circũuento. ſ. de mino. & l. doli exceptio. versic. diuersum. ſ. de noua. Ego puto quod glossa ista dicat verum in casu suo, ſ. in solutiõe. Nam non cogitur quis soluere procuratori, nisi caueat præstita cautione. Ratio, quia minori possit taliter soluere quod bñficiũ restitutionis cessaret, scilicet soluendo iudicis authoritate: vt l. ait prætor. §. permittitur. supra de mino. Vnde per aduentum procuratoris non debet eius conditio fieri deterior: vt vidistis in l. ij. §. defendi. supra ex quib. cau. in pos. ea sed in procuratore, qui venit ad litigandum, puto quod verum dicat Iacob. de Aret. quod non cogitur præstare istam cautionem, quam non cogeretur præstare principalis. q̃ dico in procuratore vero, idem intelligo in procuratore falso. † Vltimo Dyn. inducit hanc legem in argu. qd
3 si minor compromittit in arbitrum, & promittit pœnam, si non parebit sententiæ: qd petendo restitutionem in integrum non incidit in pœnam. Idem dico si aliquis ꝓmittit se habiturum ratam sententiam arbitri: & eam petit reduci ad arbitrium boni viri, non incidit in pœnam. Nam ratam habet,
a qui hoc petit: & ideo debet expresse adijci[a] quod non petet reduci ad arbitrium boni viri. Quæ clausula quid operetur, not. per Dy. in l. quidam cum filium. supra de verb. oblig. & c. scienti. de reg. iur. lib. vj.

1 *Appellans habet sententiam ratam, & illam confirmat tanquam sic latam, non tanquam bene latam.*

b Falsus.[b] Nota notabilem text. † quod
1 ille qui appellat, habet ratam sententiam. Ratio, quia alias non competeret sibi ius appellãdi, nisi sententia esset aliqua: vt l. si expressim. j. de appell. vnde confirmat sententiam tanquam sic latam, non tanquam bene latam. Facit l. Pomponius scribit. ſ. de neg. gest. An autem appellando videatur quis approbare sententiam nullam: dic vt d. l. si expressim. Dicitur hic, cum ad auxilium commune. Quæro quid vult dicere auxilium commune. dicit gl. commune omnium cõdemnatorũ, vel commune rei: & procuratoris. Quæro, quid si decursum sit ad auxilium speciale restitutionis in integrum. Dicit gl. idem vt supra proxi. quia illud auxilium est contra ius commune. secus si esset secundum ius commune: quia peteret in iudicio vel extra iudicium. Glo. non habuit malum respectum: sed verba sua non sunt generalia. Ideo est aduertendum, an aliquis venit contra ea ratione, qua posset, etiam si verus procurator litigasset: & non videtur improbare, vt hic: & in princ. huius legis. secus si venit contra ea ratione quasi verus procurator non sit.

1 *Dominus videtur habere ratum, quando facit illud quod non potest facere, nisi qd factum est à procuratore ratum sit.*

PRocurator. In hac lege glo. ponit casum duobus modis. Oppo. quod cautio de rato hodie non possit committi: quia dominus iurat de calumnia: vt in authen. principalis. C. de iuramẽ. calum. ergo videtur habere ratum factum à procuratore. Gloss. respondet, certè post iuramentum potest procuratorem reuocare, & ei contra dicere. Tu dic vt no. & melius in l. Pomponius. §. & si is. ſ. de procura. & vide gloss. quæ incipit, qualiter quis. ibi: sed argu. cõtra. sed in omnibus est reperire fauorem, vel aliam iustam causam.
1 † Quero, quando dominus videatur habere ratum. Respon. qũcunque facit illud, quod facere non potest. nisi illud sit ratum, q̃ factum est à procuratore: vt in exemplo hic posito. Facit l. ꝓ hærede. §. Pampinianus. ſ. de acquiren. hæred.

TVtore. In causa suspecti procurator ex parte rei cogit cauere de rato. hoc dicit. Opp. & vide-
c tur[c] q̃ ex parte actoris præstetur ista cautio: sed ex parte rei sufficiat cautio iudicatum solui: vt l. non solum. §. qui alieno. & §. seq. ſ. de procu. Sol. Speciale est in causa suspecti tutoris: & in quibusdam alijs, qui ponuntur in §. si status. & §. seq. in d. l. nõ solũ. Ratio, quando per cautionem iudicatum solui, est cautum actori, non debet interponi cautio de rato. Quid enim interest sua dominus habeat ratum, vel non. si sibi soluitur? Certè nihil. Sed quando domino non est cautum, vt in causa status vel suspecti, vt hic: tunc etiam ex parte rei debet caueri de rato, vt hic.

SIis, cui. Hæres nõ põt ratũ habere qd factũ est nomine defuncti, in his quæ ad hæredem non trãseunt. h. d. Op. de l. si qs offerẽti. §. fi. ſ. de sol. Sol. ibi in his q̃ ad hęredẽ trasseunt: hic in alijs: vt no. per Dy. de reg. iur. c. relatum. in pen. q. l. ſb. v. & l. Pantonius supra de acquiren. hæredi. Dicam plenius j. eodem. l. bonorum. Item oppon. de d. l. Pantonius. Sol. speciale in restitutione in integrum.

PRocurator. Propositio actiõis, cõtra quã exceptio rei iudicatę nõ obstaret, si dñs verus egisset, non facit stipulationẽ de rato cõmitti. h. d.

Defenso-

P. PAV. P.

a ¶ Expresse adijci. vide Cur. cõsi. xc.

b ¶ Falsus. de intellectu huius §. vide Imo. ſ. d. l. nemo põt. de leg. & Bart. post Bal. in l. j. C. de arb. & ſ. l. posthumo. C. de colla. p Barto. & Bal. & vide Bar. & doc. in l. si tutor. C. in qui. cau. in integ. resti. & Bart. in l. ij. C. si ex fal. instru. & ibi per gl. & Bal. & an appellãdo videat fateri iudicẽ a quo, fuisse iudicẽ meũ, vide Bal. ſ. l. eos. in prin. in vl. col. C. de app.

c ¶ Oppon. & videt. Quãdo procurator rei, nõ tm procurator actoris. adũ bar. in l. de pupillo. §. memmisse. ſ. de ope. nouncia.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Defensor ex necessitate. Et vide quod nota. dixit Bal. in l. quoties. ad fi. C. de preci. Impe. offe. & in l. tam mãdatori. C. de non nu. pec. in v. col. Et quis dicat defensor ex necessitate, vide Bal. in l. ij. C. de pact.

b ¶ Competat. Adde glo. & Bar. in l. cum his. §. fideiussor. & in l. interdum. & ibi Bal. de condic. inde.

c ¶ Determinaui. Ad hanc quæstionẽ vide Bal. in l. j. C. vbi in rem actio. & post Bald. ibi quæ dixit Bart. in d. l. vẽditor. per Bal. in l. emptori. C. de euic. Pet. de Anch. in c. significasti. de foro cõpe. An autẽ clericus defendens actorem possit declinare forũ, glos. ponit xj. q. j. c. clericum. Spec. in tit. de primo decreto §. restat. ver. quid si dñs. & Guil. de Cug. in d. l. cũ clericis. C. de episc. & cleri. Adde quod dicit Bal. in l. si qua. ẽ. de his q̃ sunt sui vel alie. iur. q̃ pater in casibus, in quibus ex delicto filij potest damnũ pati, poterit impune declinare forum, licet filius forte clericus hoc non posset. De quo per eũdem in l. reos. C. de accus. & Bar. in l. pe. §. ad crimen. de publi. iudic. in vj. col. & ad Bal. hic vid Gul. de Cu. in auth. clericus. C. de episc. & cle. & gl. x. q. j. c. clericum.

☞ Quæstio quã Bart. adducit, als incipit, Pisanæ ciuitatis cõsiliũ decreuit. & est secunda in ordine. Alex. Losæus.

d ¶ Exceptio doli. Sed hoc nõ videẽ verũ, per no. p Bal. in l. ij. C. si aduer. solu.

e ¶ Oppo. q̃. Vide in l. iusiurãdum qd ex conuentione. cum duabus seq. in glos. magn. ad fin. de iur.

f ¶ Qualiter cõstituatur. Vide aliqd per Bar. in l. si actor. C. de appel.

g ¶ Sequatur decretũ. Adde quod legitur & not. maxime per Bart. in l. omnes. C. de episco. & cle. Sed ad quẽ pertineat inuenire actorẽ, seu curatorẽ, an ad minorem, an ad aduersariũ: & an ad iudicẽ spectet illũ dare adulto ad lites, nemine petente: & qñ tutor habet cũ pupillo lites, vide de istis per Bal. in l. mutus. §. is qui. ẽ. de procura. & actor a tutore constitutus debet producere actoriam, & cu

1 ☞ *Defensor ex necessitate potest exceptionẽ ex sua persona proponere. intelige de necessitate causatiua.*

2 *Coniunctus meus si petijt rem ab extraneo cui ego vendidi, & teneor de euictione: ego possum comparere & petere compromissum vigore statuti, quòd inter coniunctos fiat compromissum. remisitue.*

3 *Compensatio ex debito naturali, quòd non possit opponi.*

Si procurator.

Hic est multum singularis §. & hoc dicit. Defensor † ex necessitate[a] potest exceptionem ex sua persona opponere. hoc dicit. Aduerte. Opp. & videtur, q̃ postq̃ dñs recepit pecuniam à procuratore videatur habere ratum factum ab eo: vt l. quidã. §. de euic. & l. indebitum. C. de condic. ind. & sic postea nõ potest improbare. Sol. Intellige hic quòd post improbationem factã fuit sibi solutum. Item opp. q̃ ista exceptio doli, quæ competit principali, cõpetat etiam ipsi procuratori: vt l. quo enim. §. Iulianus. j. eo. Sol. Dicunt quidam, vt Iaco. de Are. hoc esse verum, q̃ etiam procuratori competat[b]. quod mihi nõ placet. Nam exceptio doli, quæ cõpetit ex ratihabitione facta postea post improbationem, competit ipsi procuratori, sicut dño, vt l. eõtraria. & no. in l. dispensatorem. circa fi. §. de sol. Sed hæc exceptio doli nõ causatur ex ratihabitione. Non enim potest habere ratum: quia termini sunt mutati: vt l. si indebitum. j. eo. & l. bonorum. sed causatur ista exceptio ex debito naturali, quod ipsi dño, nõ procuratori cõpetit. Cõtra hoc opp. si cõpetit dño, & non procuratori. ergo dñs qui defendit procuratorẽ, non poterit vti ista exceptione, cũ non debeat melior conditio esse procuratoris seu defensoris q̃ dñi: vt l. minor. §. quoniã. s. de pcur. Rñ. ibi loquit in defensore voluntario: hic loquitur in defensore necessario, necessitate tamen causatiua: qa si procuratorem nõ defenderet: procurator haberet regressum cõtra eum, vt hic dicitur. Vnde potest exceptionem proponere ex persona sua. Simile in l. idemq̃. §. generaliter. s. man. & facit l. sed & si lege. §. item si rem. s. de peti. hære. quod not. per Dy. in l. Marcellus. & ibi dixi s. de fideius. † Per hoc ego determinaui[c] quòd si coniunctus meus petijt rem ab extraneo, cui ego vendidi, & cui de euictione teneor, q̃ ego cõparens possum petere, quòd fiat compromissum ex vigore statuti loquentis de quęstionibus compromittentis inter coniunctos. In contrarium fortiter facit l. venditor. s. de iudi. quod dic, vt in disputatione mea, quæ incipit, consilium ciuitatis Pisanæ decreuit. ☞ Quæro, dicitur hic, quòd stipulatio committitur: quæro ad quid committatur. Dicunt quidam ad sumptus litis est: vt l. si sine. §. cùm autem. & §. Marcellus. j. eo. Gl. dicit q̃ committatur ad totam quãtitatem & ad totum interesse: & hoc videtur velle tex. hic: tamen plenius dicam in d. §. cũ autem. & §. Marcellus. † Secundò quæro, certum est quòd secuta absolutoria à verò debito remanet debitum naturale: vtrum ex tali debito possit opponi compẽsatio. secundũ gl. quæ est hic, videtur casus, q̃ cõpensatio possit opponi in glo. super verbo, excepti. hoc tenebat Dy. docto. omnes nostri tenẽt contra, per d. l. quo enim. & quod ibi no. Ad hãc legẽ respõdent q̃ hic est exceptio doli,[d] non compensationis. Nam compensatio est debiti & crediti contributio: & sic oportet q̃ actor & reus inuicem sint debitores. & creditores: hic autem est vnum debitum quod petitur, & de quo exceptio opponitur. Ita tenẽt doct. C. de cõpen. l. ex causa. & ibi plene vide Cy. Quæro vtrum dominus ille possit suscipere defensionẽ istius procuratoris eo inuito. Glo. quæ est hic, dicit quod non. Sed contra hoc oppo. de l. solutionẽ. §. de sol. Respon. ibi loquitur quando suscipiebat animo nouandi, & volẽte actore, reo inuito secus. vt ibi dixi. Item contra hoc oppo. gl. de l. si procurator. §. de procur. Glo. non soluit. Dicas q̃ ibi ambo cõcurrunt in iure iam quæsito domino: hic loquimur in iure quærẽdo quod procuratore inuito non potest quæri domino. Ita intelligitur dictum Ioan. Quæro, an isto casu cum procurator non patitur dominum defendere, possit agere conditione indebiti, vel sine eã cõtra dñm. Rñdeo, non: quia damnum illud sentit sua culpa. & damnum, quod quis sua culpa, &c.

torią simul. & quando vtrũq̃ simul oppo. pro parte, vide Bal. §. de neg. gest. in l. qui alieno. §. quãq̃. Itẽ an possit minor ad curatorẽ & actorẽ perẽdũ cogi p debitores vel creditores. vide Bal. in l. ait prætor. §. i. ff. de mino. vbi dicit q̃ sic. Et an actor posset cõstituti ad futura vi de Bar. in l. itẽ emũ. §. sed si ita. ff. q̃ quid que vni. nomi. & ibi Bar. in iij. col. intelligit prædicta, q̃ aut est datus ab vniuersitate, & pũ quia intelligitur actor i. syndicus. Aut est datus a priuato: & nõ poterit. Si autem dicat ad causas simpliciter, intelligitur ad ad pręsentes.

Si quis a procuratore.

Nota textum ibi: sed Labeo, &c. Oppo. q̃ procurator ex parte rei non caueat de rato, sed ex parte actoris: vt l. non solum. §. qui alieno. §. de procu. Solu. Speciale in causis status: vt dixi. §. eo. l. tutore. Oppo. quod[e] in cautione de rato non cogatur quis inserere certã summam: vt l. fi. §. de præto. stip. Sol. hic speciale: quia interponitur super re inæstimabili. Vltimo nota, quod ista stipulatio committitur eo ipso, q̃ dominus rati non habet. de quo dicam. j. eo. l. quo enim. §. j.

1 ☞ *Actor uniuersitatis si constat de mandato non cauet de rato. & nu. 11.*

2 *Actor pupilli potest constitui, uel quod tutor ipsum constituat, & iudex decretum interponat: uel quod iudex ipsum constituat ad tutoris petitionem.*

3 *Causa requiritur in actoris constitutione.*

4 *Actor pupilli non cauet de rato si constat de mandato tutoris, decreto iudicis: & qui causa sit legitima.*

5 *Actor pupilli quando est constitutus à tutore, cauet tutorem ratum habiturum, quando à iudice, cauet pupillum ratum habiturum.*

6 *Pupillus factus adultus potest ratum habere factum ab actore.*

7 *Bona actoris constituti à tutore sunt tacitè obligata ipsi pupillo.*

8 *Actor uniuersitatis quando constituitur, non requiritur decretum superioris: nisi in pertinentibus pariter ad superiorem & uniuersitatem.*

9 *Actor uniuersitatis constitutus decreto superioris, & procurator constitutus à pupillo cum authoritate tutoris, reuocatur sine superioris decreto: & procurator à solo tutore.*

10 *Decretum superioris in constitutione actoris, quod præsumatur interuenisse, quãdo constat uniuersitatem fuisse de mandato superioris congregatam.*

Curator datus bonis absentis debet dari à iudice: à creditoribus datur bonis, quando ab quis cessit bonis.

Actor.

In hac lege Iurisconsultus facit mentionem de quatuor personis, quarum prima tenetur cauere de rato, tres nõ. † Oppo. de iam eorum. §. actor. i. quod cuiusq̃ vniuer. Sol. si constat de mandato actoris vniuersitatis, non cauet de rato, vt hic: secus si non constat, vt in contrario. † Venio ad quæstiones, & primo circa actorẽ tutoris, quæro qualiter constituatur.[f] Respondeo, debet constitui solenniter, & cum decreto: vt Institu. de cura. §. fina. & ita dicit hic gl. circa princip. infra in eadem gloss. circa medium dicit, quod modus constituendi est quod præcedat mandatum tutoris, & sequatur decretum[g] iudicis: hoc est, quod tutoris mandatum interueniat. Et quod tutor ipse constituat actorem cum decreto iudicis, videtur probari in text. hic dum dicit, actor à tutore datus quasi ipse tutor. De hoc videtur probari in lege solet. supra de tute. vbi tutor dat permittente iudice. In contrarium videtur, quod ipse iudex debet dare ad petitionẽ tutoris: vt lege si actor. C. de appellationibus. licet glossa ibi aliter sentiat. & dicto §. finali. Institu de cura. & hoc sentit hic glossa parua, super verbo, datus. dũ dicit, i. dari petitus. quasi iudex det ad petitionẽ tutoris. Veritas est q̃ vtraq̃ practica est bona: vel q̃ tutor ipse cõstituat actorẽ, et iudex ĩterponat decretũ: vel q̃ iudex ipse cõstituat ad pe-

ad petitionem tutoris:vt no.gl.in l.neq; .C. de procu.eo aũt absente nõ posset cõstitui: vt C.qui da.tut.pos.l.curatorem. Secundo
3 †quero,vtrũ requiratur causa in constitu-
a tione actoris: Dico q; sic,[a] vel causa necessaria propter infirmitatem, vel absentiam necessariam:vel causa voluntaria,probabili tamen,vt propter honestatẽ,vt in muliere,vel alia egregia persona : vt l. decreto. §. de admi.tut.& d.§.fi. Insti. de cura.& q; no. in prædicta l. curatorem.C.qui da.tut. pos.
4 †Hoc præmisso quæro, vtrum talis actor debeat cauere de rato. Gl. dicit hic, q; quando constat de mandato tutoris tantum, & non de iudicis decreto:tunc omnino debet cauere. Ita loquitur hic, dum dicit tex. actor à tutore datus. nec aliquid dicit de decreto. Si vero de vtroq; cõstaret, tunc nõ caueret: arg.l.j.C.de procu.& l.ne satisdatio.j.eo.ti. Roffr.in libellis suis in tit.de actio. ex stip. rem ra.ha.dicit,q; actor omnimodo debet cauere, etiam si constet de decreto.& dicit q; hoc tenuit quidã suus doctor, qui vocatus fuit Karolus. Pro hoc facit iste tex. qui dicit, oĩmodo. Et rationẽ dicit inter actorẽ & alios, q hic nominãtur: qa actor cõstituitur à nõ dño, alij à dño. do. Old. dicit idẽ q; etiã si constat de mandato, & de decreto debet cauere actor. Ratio, quia in constitutione actoris requiratur causa, vt dictũ est. Vnde si causa esset surreptitia, decretum esset nullum: vt l. cum vero. §. subuentum. ʃ. de fideicõ.liber.& l.j.§.hæc verba.j. ne vis fiat ei. Vnde adhuc est dubium de mandato, an sit validũ mandatũ actoris licet constet de decreto, & de mandato: innuit ergo q; si de causa constaret legitime, q; tunc nõ caueret. et ista sua opi. placet mihi multum.
5 †Quæro, de quo [b] cauet iste actor tutoris?
b Glo. dicit q; debet cauere q; minor ratum habebit. Et secundum Rog. debet promittere certam summam pecuniæ, si minor restitutionẽ petat: vt l. iij. in prin. ʃ. eo. tit. De hoc secundo dic, vt dixi ibi: Tamen de primo dubitatur, & videt̃ q; nõ debeat cauere q; pupillus ratũ habeat, sed q; ratũ habebit tutor, qui eũ cõstituit. l. ij. in princi. de cura. bo.dan. Pro hoc facit, quia nõ dicitur ipse actor agere: imo tutor agit per actorẽ: vt l. j.C.de acto.à tu.dã. Videte, dubito in hoc. Tamen finaliter pro modo dicerẽ aduertendum ad modum constituendi. Nam si quidem tutor ipse cõstituit sibi cũ decreto iudicis: tũc teneatur cauere rẽ ratam tutorẽ habiturum: vt d.l.ij.§.j.de cura.bo.dã. nisi forte esset dubium de tutela: nã tunc sicut ipse tutor tenetur cauere: vt l. vulgo. ʃ. de admi. tut. ita actor cõstitutus ab eo: quia tantum durat officiũ actoris, quãtum durat officiũ tutoris: & eisdẽ modis regulatur: vt nota in d.l.neq;. si vero actor esset constitutus à iudice petente tutorem: tunc ipse gerit negotia pupilli: & pro pupillo, tutoris periculo: tunc puto q; ista glo. procederet q; caueret rem ratam habiturum pupillum. Hoc est vtile scire: quia quando tutor vult releuare in instrumento actoris actorem ab onere satisdandi: tunc non promittit pupillũ ratum habiturum, quod faciet actor: cum debeat promittere se ratum habiturum. Tutius tamen est q; promittat se, & pupillum ratum habiturum, vt sic comprehendatur
6 tam tutor q̃ pupillus. †Quæro, qñ poterit pupillus ratum habere? Respondeo, factus adultus: vt l. si pupillus. in princ. de noua.
7 †Quero, vtrum bona istius actoris sint o-
c bligata [c] pupillo pro administratione? Respon. siquidem est constitutus à tutore: tũc ipse gerit cõtemplatione tutoris. non pupilli: vt d.l.j.C.de acto.à tu.dã.& ar.l.mandasti.ʃ.de neg.gest. ideo bona tũc essent tacite obligata, sicut bona tutoris: vt C. de admi.tut.l.pro officio. Pro hoc facit ʃ.de priui.credi.l.dabimus.§.j.& quod ibi nota. Facit C.de iudi.l.properandũ.§.fi.& hoc sufficit
d circa primũ. Venio ad actorem [d] ciuitatis.
e Primo quæro [e] qualiter constituatur. Glos. dicit, q; in istis nõ requirit̃ solẽnitas. quasi dicat, decretum superioris non exigitur: vel si exigitur, præsumit̃ intercessisse: q; est no
8 tabile dictum. Videamus† primum, dum dicit q; decretum non requiritur. cõtrarium no. in l. nulli. §. q; cuiusq; vniuersi. not. l. j. C. de ser. Reipu. ma. & illud tenet Dy. Gul. de Cu. in d.l.nulli. tenet cõtrariũ, scilicet quod non requiritur decretum superioris: sed sufficiat ipsum decretum decurionũ: hoc est, ipsa ordinatio, & constitutio decurionum. vt l. item eorũ. §. si decuriones. & §. actor. q; cuiusq; vniuer. no. & ita loquitur ti. de decre. ab or. fa. & C. de decre. decurio. Preterea, dicit ipse, ea, quæ requiruntur ad constitutionem alicuius actus, requiruntur ad destructionem: vt in authen. de defen. ciui. §. interim. & l. si vt proponis. C. de nup. & de diuor. authentic. contra si filij. Sed ego video q; in reuocatione actoris vniuersitatis sufficit solum decretum decurionum: vt d. l. item coram. ergo & in constitutione. Non obstat l. j. C. de ser. Reipu. ma. quia ibi loquitur in actu odioso, scilicet in alienatio-
f ne rei proprię [f], in qua requiritur decretum superioris. Ita dicit ipse. & hoc puto verum. quod tenet Inno. extra de procu. c. vlti. de iura. calum. cum causam. & est magni effectus. Nam si supe-
g rior esset excommunicatus [g], non posset constitui actor, seu syndicus ab vniuersitate: imo plus, quod si interponeret decretum suum superior excommunicatus, licet non fuerit necesse de iure: tamen non valet constitutio talis actoris, & syndici: vt d. ca. vlti. de procu. & ibi per Innocen. Prædicta vera, quando constituitur syndicus, seu actor ad ea, que pertinent ad vniuersitatem tantum: secus si pertinent pariter ad vniuersitatem, & ad superiorẽ: vt not. in Specu. de syndic. §. primo. ver. item quod est constitu-
9 tus. Facit extra, de rescrip. c. edoceri. Sed iuxta† prędicta formo vnum dubium. Pone quod est constitutus syndicus, vel actor decreto superioris. Vel pone in alia materia quod pupillus constituit procuratorem authoritate tutoris secundum formam. l.
h neq;. C. de procura. an tutor solus [h] poterit reuocare, vel vniuersitas sola. Guil. de Cugn. secundum rationem suam, quam supra recitaui, videtur tenere quod non posit reuocare. Et pro hoc facit optime text. in lege si quis mancipijs, §. si impub. supra de institu. tamen ibi idem Guil. dicit aliter, videlicet quod solius tutoris reuocatio sufficiat, per legem si per epistolam. de acquirẽ. hæreditate. Non obstat. §. si impubes. quia ibi loquitur in institore, cuius mandatum non finitur. Hoc etiam tenet Innocen. extra, de testib. capitu. ad hæc, quæ erat olim extrauagans, posita hodie in capitu. præsentium. de testib. libro sexto. vbi dicitur quod Abbas solus potest reuocare syndicum constitutum ab eo vna cum capitulo. Ratio, quia etiam ipse solus habet exercitium actiõis, sicut & tutor: vt dicta lege si per epistolam. Et ideo, in hoc aduerte an ille, qui reuocat, haberet solum exerci-
10 tium: & tunc solus reuocare potest: alias non. †Vlterius venio ad secundum. dicitur hic in gloss. etiam si decretum requiratur,
i quod præsumitur decretum [i]. dominus Oldra. dicit contrarium, quia est solennitas extrinseca: vt lege quæcunq;. supra de publi. & dixi in lege sciendum. supra de verborum obligationibus. Et pro ista glo. videtur casus extra, de his quæ fi. à pla. c. ea. noscitur. vbi dicitur, q; illud, q; facit prelatus, presumitur facere cũ cõsen-

a Dico q; sic. Cõtrariũ dixit Barto. in l. neq; tutores. C. de proc. & ibi dicit, q; cã nõ est necessaria.

POMATES.

b Quæro de quo. Et adde q; no. Bar. in l. solet. ff. de tutelis.

c Sint obligata. An bona actoris sint obligata pupillo, vel administratori: vid Bal. in l. properãdũ. §. fi. C. de iudi.

d Venio ad actorẽ. Qualiter instruatur actor vniuersitatis: vide do. Abb. in c. j. de syndi. vbi allegauit Barto. hic, & l. ij. C. de dec. lib. x. vid Io. de Imo. in c. fi. de procu. Bal. in l. j. C. de ser. reipub. Andr. Barba.

e Primo quęro. Qualiter cõstituat̃ actor ciuitatis, vide Bald. per illũ tex. in l. oẽs. in fi. prin. C. de epis. & cle. & vide Bald. in l. neq;. C. de pcu. ad fi. Et de hoc an requirat̃ decretũ: vide per Bald. in l. j. C. de ser. reipu. ma. & dicit bal. in l. si cautiones. in iij. col. C. qui accu. nõ pos. q; vbi fit syndicus alicuius collegij psonarũ, nõ requirit̃ authoritas iudicis: qa est mãdatum priuatũ, nõ publicũ: secus in syndico ciuitatis, vel castri: qa est publicus. Adde bar. & Imo. ĩ l. j. §. finaũt collegiũ. pillũ tex. ad Tre. & Imo. in ca. petitio. in gl. de pcu. & bal. refert in d. l. nulli. ĩ pe. col. Imo. in c. fi. de pcu. & bar. in l. ij. C. de lega. lib. x.

f Rei propriæ. Item de rebus quæ seruando seruari nõ pñt: secundũ Bal. ĩ d. l. nulli. & Imo. in l. j. in §. finaũt collegium. ad Trebel.

g Excõicatus. Vtrũ si superior est excõicatus posit decretũ interponere: & vtrũ habeat vocẽ in numero decurionũ, vide Inn. in c. nulli. de elect. & in c. cõsuluit: de procu. & reassum psit Bal. in l. itẽ §. actor. ʃ. q; cuiusq; vniuer. & no. Bart. in l. oẽs populi. circa fin. j. q. pri. de iust. & iu.

h Tutor solus. Si pupillus cõstituit pcuratorẽ cũ authoritate tutoris, an solus tutor posit pcuratorẽ reuocare: adde q; no. Bar. in d. l. per epistolã. & bar. in d. l. neq;. adde Inn. in c. bonæ. in glo. tenere. de postu. prala. vbi ponit an procurator constitutus a capitulo, posset reuocari p singulos: de quo etiã p Bal. in l. ij. in xvij. q. C. de ser.

i Præsumitur decretũ. Vtrũ decretũ psumatur intercesisse: adde tñ q; Bal. in d. l. non enim aliter. de adop. dicit not. q; vbi decretum, q; est necessariũ ad cõfirmationẽ actus, reperit̃ iterpositũ, semper psumit̃ q; cognitio & ordo iuris pcesserit, nisi cõtrariũ probet̃ ĩ decreto fori cõtentiosi: vt not. l. j. C. de fide instru. & iure hastæ fis. lib. x. Et vide doc. in d. c. cũ dilectus. de consue. & q; no. Bar. in l. j. C. de eden. & dicit Bald. in l. præses. C. quomodo & quãdo iudex. q; decretũ præsumit̃ solenniter cũ cãę cognitione interpositũ. alleg. hic no. Et an decretũ psumat̃ interpositum ex iustis causis, vide Bal. ĩ l. fi. C. de prædi. mino. & q; ibi dixi. Et adde Bal. in l. quecũq;. §. j. de pub. adde quæ posui in l. sciendum. j. de verb. obliga.

a ¶ Consensu capituli. Fede. de Senis in cōsi. cciiij. & Compostel. in c. cum dilectus. de cōsue. tenet illam gl. dicit tñ hic Cōpost. pcedere si partes referāt qōnē an cōsensus interuenerit: alias secus. Innoc. & Aegid. quos videtur sequi Io. an. dicūt, q aut fit contradictio ante inuestiturā: & nō præsumitur cōsensus. aut post: & p̄sumiť: vt l. j. cum ibi no. C. de fide instr. & iure hastæ fis. lib. x. nisi contrariū probeť. Idem dicit quādo opponitur cōtra procuratorem cōstitutum ab abbate: q̄a ante sententiā nō præsumiť cōsensus: secus post. do. Anto. ibi etiā dicit, q si in instrumēto continetur q interuenit cōsensus: & tunc pręsumiť. l. j. cū ibi no. C. de fide instru. & iur. hastæ fis. & videtur tex. in c. tertio loco. de prob. Si vero in instrumēto nihil contineť, & nihil opponitur: tūc præsumiť cōsensus, secūdū qd' dicit Cōpost. Si vero negat, tūc aut sumus in actibus, in qbus sufficit tacitus cōsensus: & p̄sumiť: vt in c. ea nosciť. Si vero regritur expressus cōsensus: et dicit tūc, q in actibus, in qbus est dare quasi possessionem, præsumiť pro possessore, si sit tanquā reus: ar. c. cū venissent. de insti. Sed si stat tanquā actor: non præsumitur nisi possessio sit ātiqua. facit c. illud. de præsump. In alijs autem actibus dicit, q non pręsumiť consensus, ni forte factū sit antiquū: iuxta no. p Inno. in c. innotuit. de eo qui furti. or. susce. Cōtra tamen istā distinctionē multum facit text. in ca. j. & ij. de his quæ fi. a p̄la. vbi expresse subscriptio requiritur. Itē tex. in c. j. de reb. eccle. non alie. in vj. vbi tractatus non præsumiť, secūdum quod dicūt doc. antiqui ibi si, modo contradicāt illi de capitulo debito tēpore vt in c. ij. eo. titu. Si vero cōtradicať ab extraneo, tūc secus. Sed Abb. in d. ca. ea nosciť. aliter dixit. Ideo ad hoc. vide omnino Abb. sicu. in d. ca. ea nosciť. & ad materiā vide qd' no. Bar. in authē. si quis in aliquo. C. de edī. et vide Lud. in d. l. sciendum. de verbo. obli. in iiij. charta.

a su capituli [a] secūdum gl. & Inno. ibi tamē audiui q doct. Moderni aliter hodie illud capitulum intelligūt, vt non præsumatur. quod placet magis. Possumus tamē sustinere istā gl. isto modo. Vos scitis q vniuersitas nō debet coadunari, nisi de mandato superioris: vt l. ij. C. de decur. & de leg. l. si qd extraordi. lib. x. Vnde si apparet vniuersitatem esse coadunatā, & hoc de mandato superioris, posset dici q præsumatur decretum: imò ipsum coadunare ad hoc, & hoc permittere, est ipsum decretum: arg. de l. solet. s. de tute.
11 † Hoc præmisso quæro, an talis actor debeat cauere de rato, vel syndicus? Respondeo, aut cōstat de mandato: & non tenetur cauere, aliàs secus: vt d. l. item eorum. §. actor. An autē in instrumēto syndicatus requirātur nomina constituentiū: dicam vobis infra, de albo scri. l. j. Venio ad tertium, scilicet ad magistratum, seu magistrum vniuersitatis. Et breuiter in eo dico idem per omnia quod in actore, & syndico ciuitatis: vt l. ciuitas. & quod ibi no. s. si cer. pet. Qualiter autē posſit esse vniuersitas, vel ciuitas, vel collegium sine actore: tangam vobis infra, de colla. illici. l. j. Venio ad quartum: dicitur hic, quòd curator datus bonis consensu creditorū nō cauet.
12 † Quæro vtrum in tali curatore requiratur decretum superioris. Glos. hic in fi. dicit quòd nō. In contrarium videtur tex. in l. ij. circa prin. s. de cur. bo. dan. Pro ista glo. facit l. vlti. s. de cura. bon. dan. Sol. quando curator datur bonis absentis requiritur quòd detur à iudice: vt l. ij. s. de cur. bo. dan. & ibi dixi. Sed si datur bonis alicuius, qui cesſit bonis: tunc potest dari à creditoribus: vt dicta l. fina. de cura. bo. dan.

INterdum. Dicit hic, q extraiudicium præstatur ex conuentione. quasi dicat, in iudicio ex necesſitate. hoc vult dicere, quòd extra iudicium ex parte eius, cui cauetur, & cauentis, dicitur ex conuentione: quia quantumcunq cauetur de rato, nō tenetur vendere vel contrahere: sed in iudicio est quædam necesſitas causatiua ex parte cauentis: quia non auditur nisi caueat. Item ex parte eius cui cauetur: quia habet necesse se defendere, vel pati.

1 *Si geritur actus me absente, & ego cognoui, & taceo quando videor approbare.*
2 *Ratum habere quis potest absente parte. Adde hoc, & vide Alexan. in consilio. cxxvi. circa finem in quinto volumine.*

QVo enim.

b **Rem haberi.** [b] Quæro, quomodo fiat ista proba-
c tio [c]. Dicit Roge. nō improbare, ratihabitioni par est. Contra istam glo. videtur tex. in l. procurator ad exhibendum. in fin. s. eo. titu. vbi non approbare est improbare. Ad
d idem infra proxi. §. Tu dic sic. [d] Quandoq geritur aliquis actus me pręsente: & in hoc vtrum pręsens videatur consentire: vel dissentire, non est nostra materia: sed de ea habes per glos. in l. filius. §. inuitus. s. de pcur. & l. Caius. s. de pigno. actio. et per Dy. in c. is qui tacet. de regu. iur. lib. vj. & per Cy. C. de procuratori. l. inuitus. & ego plenius
1 in l. quæ dotis. s. solu. matri. Quandoq † geritur aliquis actus me absente: tunc si ego cognoui, & taceo, an videar approbare, vel improbare, est nostra materia: in qua dic, Aut geritur aliquis actus pertinens ad acquisitionem, & ad mei commodū: & tunc
e nō improbare est approbare. [e] vt l. si absentis. C. si cert. pet. & ibi per gl. & doc. & hoc casu potest verū dicere Ro. Quandoq geritur actus, qui potest respicere meum præiudicium, vel respicit: & tunc quandoq superuenit simplex scientia: & eo casu nō ap-
f probare est improbare. [f] vt l. procurator. in fi. s. e. ti. & j. proximo. §. Quandoq superuenit scientia cū aliquo actu: vt cū præsentatione literarū, vel instrumēti, & dominus
g recipit: & tunc [g] non improbare est appro-
h bare: [h] vt l. si filius. s. ad Macedo. facit extra de procura. c. j. & j. fur. aduer. nau. cau. sta. l. j. §. fi. prædicta fallunt in l. fi. s. qui & à quibus. & l. in sponsalibus. s. de sponsali.
2 † Quæro, vtrum quis posſit habere ratum absente parte. Respon. sic, vt no. in l. Pomponius scribit. s. de neg. gest.

Iulianus. Oppo. de l. dispensatorem. in fi. s. de sol. Sol. Ibi quo ad actionem non potest haberi ratū, quod semel reprobaui: hic quo ad exceptionem sic. quod plene dic vt ibi dixi.

SI commissa. Oppo. imo videtur in interesse non habetur ratio lucri: vt l. si sterilis. §. cum per venditorē. s. de actio. emp. Sol. Ibi petitur interesse propter non factum: hic propter male factum: male enim fecit agere tanq procurator cum nō esset. Ita no. secundum Gul. de Cug. ibi.

SI quis uni. Hic habes q ęquiparať stipulatio rem ratā haberi, & amplius nō peti, quoad ea q̄ hic dicūť: quo ad alia tñ differūt, vt videbitis j. l. pxi. Secundo habes hic qualiter accipiť quasi p totū corpus iuris,
i vbi diciť de duobus reis, [i] si sunt socij. Nā intelligiť socij in hoc tex. q sufficit si sunt eiusdē obligatiōis: & q omne cōmodū, & incōmodū quod contingit ex obligatione, fit commune: vt hic.

1 *Verbum peti, quando verificetur per simplicem petitionem, & quando requirat litis contestationem.*
2 *An mitius agatur cum lege quam cum homine.*
Arbiter de iure Digestorum nō est minister legis.
3 *Promittens non contrauenire, vel controuersiam non mouere, quoquomodo contrauenias, vel controuersia fiat, stipulatio committitur.*
4 *Promittens non petere, vt stipulatio committatur, quid requiratur.*
5 *Qui tenetur quæstionem non mouere, si ex dispositione legis intelligitur per litis contestationem, si ex dispositione hominis, etiam ante litis contestationem.*
Verbum quæstio, quandoq pro propositione dubitabili, quandoque pro tortura accipitur.
6 *Promittens causam vel litem non mouere, qualiter intelligatur remisſiuè.*
Promittens in ius non vocare, per solam citationem contrauenit. Adde Maria. Soci. in c. significantibus. in princ. de libel. obla.
Promittens habere licere, contrauenit per solam controuersiæ motionem.
7 *Maritus si legat vxori multa, si dotem non repetierit si ipsa recipit dotem ab hærede sponte soluente, & sciente, quod conditio videatur defecta.*
8 *Promittens soluere certā quantitatem, & iurās si cōpésat*

P. PAV. P.
b ¶ Rem haberi. vide Soci. in l. q agnita. ff. de excep.
c ¶ Probatio. Quid si litē incœpisti absq mādato. deinde litē pēdēte dedi tibi mādatū: an videar ratū habere ante gesta. Tex. cū glo. q sic. in l. iulianus. si. qui satisda. cog. & ibi vide. Adde qd si mandato reuocato partē procuratorē agere an videar de nouo ipsum cōstituisse, vide Ro. cōs. lxxvj.
d ¶ Tu dic sic. Quādo cōmittať stipulatio rē ratā haberi, vide gl. sing. & ibi Bart. l. id q pauperibus. C. de epis. & cleri.
e ¶ Est approbare. Istis adde quæ dixi post Bart. in l. j. de proc. secundū Inn. & no. etiā Bald. in l. si tutor. C. in quib. cau. in integ. rest. nō est neces. Istis adde l. ne in arbitris. de arbit. & q ibi no. Bal. post Bar. Ista laura nota. p l. si filius. & ibi Bal. in fin. C. de hęre. & ista sequitur dñs Abb. in c. nōne. de præsump. ad fin. Istis adde no. p Io. And. c. j. ad fi. de despon. impub. lib. vj.
f ¶ Est improbare. Sed si quis producit scripturā, quæ dicit me obligatum: ego nihil cōtra ipsam oppono: an videar approbare? Ia. de Are. dicebat q sic, vt refert Bal. in l. fin. C. si cer. pe. sed Bal. ibi videtur tenere contrariū. & vide Bal. in l. si ex cautione. in iiij. q. q nota bene. C. de nō nume. pecu.
POMATES.
g ¶ Et tunc. Cōcord. Titius. s. de pig. & vide Math. notabili xxij. in iij. char. & Panor. cōs. vij. i vl. col. in j. dubio, vel ij. & Fel. in c. cū M. Ferra. col. xvj. i ver. fallit tertio. de cōst. & Alex. cōs. cxv. colū. pen. vel an. & Cep. cau. sua xxv. char. iij.
h ¶ Est approbare. Cautela tamen est in hoc casu Math. de Matte. in xxj. no. literæ p̄sentes cū testibus, qui sciāt tenorē literarū, & testes ibi stent, donec ille apparuerit, nihil tamen alleg.
i ¶ Duobus reis. Qualiter in iure intelligatur duo rei. adde gl. & ibi Barto. in d. l. si duo. in prin. si quis cau. & hic est signandus casus, & notandus. secūdum Ang. Et adde quæ no. Ange. in l. iij. expressim. l. de app.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Verbū peti. Nota ad q. positā p Bal. in l. j. in pri. C. de li. cōte. & ibi de verbo postulare, vide Bar. in l. eū. & in l. si libertus. ff. de iure patr. Bal. in auth. habita. ad fi. reprobat opi. Bar. & dicit, q aut verbū petere, profertur respectu obligationis: & tūc habet locū lex, si decē. aut respectu iudicij: & tūc habet locū ista lex. & dicit Bal. no. in l. ab eo. C. quo & quādo iud. in ij. colū. q qn verbū petere apponit in obligationis vel admonitorijs, nō reqritur litis cōtestatio: & ideo si pmittis mihi vbicūq; fuerit petitū, nō reqrit litis contestatio. De verbo postulare, per Bal. in fi. in §. illud. i prin. de tēpo. app. & Bal. dicit etiā in l. fi. in vlt. col. C. de bo. auth. iud. pos. q quādo verbū petere, ordinatur ad interlocutoriā, intelligit per libellū. vbi vero ad diffinitiuā, reqritur litis cōtestatio. Adde Bar. in l. Titia. de cōdi. & demō. & dicit Sal. in l. si qs maior. de transac. respōdens solutioni Bart. q verbū petere, semper videt referri ad creditorē. ideo dicit, q si verbum petere, negatiue proferi, habet locū l. decē. cum distinctione. de qua ibi p eū. et dicitur instanter petere ille, q cū aliqua importunitate petit, secundum Bal. in l. eos. §. apostolos. C. de ap. ver. ex hoc. &c.

b ¶ Mitius agitur. An mitius agatur cū lege. q̄ cū homine, ad de quæ no. Bar. in l. si insulā. de verbo. obl. in fi. j. partis. & q opi. Bar. sit vera, probatur in l. si quis maior. C. de transactio. ibi: vel interpellādo iudicē. iūcta l. qui cū maior. ff. de bo. lib. & no. Bar. in d. l. si quis maior. cōtra aūt Bar. videtur tex. in d. l. si qs. scdm Ray. in d. l. i seruitutē: videt dicereq est speciale odio deterātis. Vel ibi nō dixit, petere, &c. hoc placet licet Bal. & Sal. in d. l. si qs maior. teneāt aliā solutionē. s. q lex, si quis maior. loqtur qn pmisit nō cōtrauenire. Pet. i d. l. si qs maior. dicit q ibi speciale est rōne periurij. vt ibi dicit Cy. Et hic adde. d. Ant. in c. si diligēti. de fo. cōpe. vide quę in materia no. Bar. i l. in criminali. C. de iu. om. iu. & illud q dicit mitius agatur, &c. limita vt p Sal. i l. j. i iij. q. C. de isa.

c ¶ Respicit annullationē. Hoc dictū pōt pcedere respectu iudicis superioris inhibētis, qa durius agit in alienatiōe rei quo ad nullitatē actus, cū lege q̄ cū hoīe: iuxta no. in c. Raynaldus. de testa. & in l. illud sa. §. diui. de leg. j. sed

totum non incidit in falsum.

9 *Excommunicatus non potest compensationem opponere.*

AMplius non peti.

Ista est valde solēnis lex, et est mul
tum singularis. No. tex. ibi: hic enim nō pe
tit, &c. Et breuiter, h. d. Petitio cū cōtesta-
tione, solutiōis receptio, & cōpēsatio stipu
lationē amplius nō peti, cōmittere faciunt
secus si neutrū eorū interuenit. h. d. Oppo.
q sine cōtestatione & solutione hæc stipu
latio cōmittat: vt §. eo. l. pcurator. in fin. &
l. quo enim. §. j. & §. fi. eo. tit. Solu. Aliud in
stipulatione, rem ratā haberi, quę citius cō
mittit vt in contrarijs. Aliud in hac stipula
tione, quę cōmittit tardius. Nec obstat §. l.
proxi. vbi æquiparāt istæ stipulationes: qa
quo ad aliud ibi loquitur. Opp. q verbū pe
ti, verificet p simplicē petitionē factā extra
iudiciū: vt l. si decē cū petiero. §. de ver. obl.
Sol. Dicit gloss. aliud ibi: & aliud hic. Ex
1 hoc † non haberes intellectū. Quare dico
a sic, Qnq; verbū peti [a] refertur ad eū, cui ex
petitione debet acquiri: & tūc verificat ex
simplici petitione extra iudiciū: vt in lege
contraria. Qnq; refert ad eū, qui ex petitio
ne debet obligari: & tūc requiritur litis con
testatio, & aliter non verificat nisi ex litis
cōtestatione, vel aliquo actu, & ex his quæ
hic ponunt. Itē opp. §. de in ius voc. l. q̄uis.
Sol. Ibi libertus tenet in ius nō vocare. vn̄
ex simplici citatione pœna cōmittit: hic au
tē tenebat nō petere: & sic illa l. q̄uis. quā
gl. allegat, vere nō debebit assignari pro cō
traria. Itē opp. C. de transac. l. si quis maior.
Gl. dicit solue vt ibi fuit promissum nō cō
trauenire, quo casu stipulatio cōmittit quo
cunq; modo veniat cōtra. hic autē fuit pro
missū amplius nō peti. Item opp. cōtra de
solu. l. cū decē. §. j. & §. fi. Gl. nō soluit. dicit
Dy. q ibi ignorans factū falsi procuratoris
fuerat litem cōtestatus: hic sciens. Ita dicit
Dy. q nota: quia scdm hoc totū hoc q di-
citur in hac lege, intelligitur in sciente, q
satis placet. Vel dic quantū ad contrariū, q
ibi nō agit de stipulatione cōmittēda: quia
non fuit ibi promissum amplius non peti,
sed agitur ibi de debitore non liberando.
Item opp. de l. Papinianus. §. meminisse. §.
de inoff. test. & de bo. libe. l. in seruitutem. §.
petijsse. & l. qui cū maior. §. accusasse. & C.
de his quib. vt indig. l. alia. in quibus videt
q requirat, vt quis persistat vsq; ad sniam,
ad hoc vt incidat in pœnam. Glo. non sol-
2 uit. Dyn. dicit, † Illę leges habent locum in
pœnis legalibus: hic autem in pœnis con-
b uētionalibus. & sic mitius [b] agitur cū lege
quam cum homine: vt l. Celsus. §. de arbit.
Ita etiam dicebat domi. Oldra. Quidam
doct. reprehendunt hanc: imo dicunt quod
durius agitur cum lege, quam cum homi-
ne: vt lege si libertus. supra de iure patrona.
Nec obstat l. Celsus. quia mitius agitur cū
lege, quam cum homine ministro legis. Nā
ibi loquitur de iudice, vel de arbitro, qui
est minister legis: & ideo cum eo agitur du
rius: quia quando ipse offenditur, offendi-
tur lex, & homo. Secus in homine simpli-
ci. Ita refert Cyn. in l. si quis maior. C. de
transactio. & lege in criminali. C. de iurisdi.
omnium iudicum. Istud dictum non pla
cet. Nam arbiter non est minister legis
secundum tempora Digestorum: cum ex
eius sententia non oriretur actio, neque
exceptio. Nec obstat lege si libertus. quia
debes scire quod est quædam pœna quæ
c respicit annullationem [c] ipsius actus: & in
hoc durius agitur cum lege, quam cum ho
mine: quia lex potest facilius annullare,
quam dispositio hominis: vt dicta lege si
libertus. & quod nota. in lege ea lege. C. de
conditione ob causam. Quædam est pœ-
na extrinseca, in ista durius agitur cum
homine quam cum lege: vt probatur ex
hac lege. & in contrarijs. & sic teneo so-
lutionem Dyn. Sed contra hoc facit for
titer C. de plus petit. lege prima. vbi est
pœna legalis: tamen petere dicitur vsque
ad litis contestationem. Solutio specialis ca
sus est ibi ideo, quia deliquit in duobus, sci
licet in exigendo cautionem de dolo. &
plus petendo. Item oppo. supra de ver-
borum obligationibus. lege stipulatio ista.
§. primo. ibi: sed quatenus, &c. vbi sufficit
qualis qualis controuersia. Solut. Aliud
in stipulatione habere licere: vt ibi. aliud
in stipulatione, amplius non peti, vt hic.
3 Habes expeditam istam glossam. † Et
ideo, vt tibi liqueat ista materia dic cla-
rius: Quandoque interponitur stipulatio
rem ratam haberi: & tunc quando com-
mittatur, vidistis supra eodem. lege procu
rator ad exhibendum. §. finali. & lege
quo enim. §. primo. & §. Iulianus. Quan
doque quis promittit non contrauenire:
& tunc committitur quoquomodo con-
trauenīendo: vt lege si quis maior. C. de
transactionibus. Quandoque quis pro-
d mittit controuersiam non mouere: [d] &
tunc quoquomodo fiat controuersia com-
mittitur stipulatio ante litis contestatio-
nem, siue post: vt lege diuus. & lege sed
& si. §. si ante litem. supra de petitione hæ-
reditatis. siue agendo, siue excipiendo: vt
lege non solum. §. si status. supra de procu-
ratoribus. Facit lege si controuersia. C. de
e euictionibus. [e] Quandoque † quis pro-
4 mittit non petere. quod dic vt hac lege.
Aut verbum peti refertur ad creditorem,
aut debitorem. Aut hoc venit in obliga
tione legali, aut in conuentionali. supra di-
xi. Fallit in casu l. prim. C. de plus peti. qa
ibi propter duplex delictum. Quandoq;
5 † quis promittit quæstionem non moue-
f re [f]. & istud est dubium. Nam glossa in
lege tertia & quarta. C. finium regundorū.
videtur intelligere quæstionem per litis
contestationem alibi in lege qui fidem. su-
pra de transactionibus. videtur intellige-
re quocunque modo moueatur contro-
uersia, etiam ante litis contestationem.
dubito. Finaliter possumus dicere, quod
qn verbum quæstionis profertur à lege, tūc
intelligat p litis cōtetestationē: vt d. l. iij. C.

respectu mādati pricipis, ita annullat illud. sicut lex: vt not. Inn. in c. fi. de accu. & idē no. in d. c. Raynaldus. & Io. And. in c. cōstitutus. de cōces. præbē. p quo c. vt nr̄m. de ap. & c. si soli. & c. si cap. de cōces. pb. li. vj. & gl. i c. si co tpe. de ele. li. vj. & ita p pdicta tenet Ab. limitādo bar. hic, i c. dilec. de pben.

d ¶ Nō mouere. Qn qs promittit cōtrouersiā non mouere, Adde l. Lucius. §. tres heredes. ad Trebel. & ibi Bar. & in l. j. C. si aduer. ven. Et quid importet vide Bar. in l. cū postea. C. de pact. & adde l. j. & ibi Bal. C. de test. & in l. j. i pri. C. de pscrip. lōgi. tēpo. & do. Ant. in c. si diligēti. de fo. cōpeten. & p Bal. i l. causas. de trāsac. & vide in seq. apostil. vt plene p Sali. in l. q fidē. de trāsac. & Bart. in d. l. j. adde & vide late p Alex. cōs. clxxvij. col. j. in v. vol

e ¶ C. de euic. Et est gl. in l. j. §. si vero. per illū tex. ff. de li. exhi.

f ¶ Questionē nō mouere. Adde Bar. in l. j. C. de pscri. long. tēpo. & ibi ēt de querimonia, plene vide p Sal. in d. l. si qs maior. & ibi de eo q pmisit se nō moturū questionē vel imbrigaturū, vide Bal. in l. nō solū. §. si status. ff. de procu. & nota. q si promittis questionē, vel cōtrouersiam nō mouere: semper poteris petere omnia q̄ veniunt ex natura cōtractus: vt in l. quæro. §. inter locatorē. ff. loca. Adde Bal. in l. j. in vlt. col. C. de vsufru. Et qd si promisit nō turbare: dic q cōtrauenit etiā cōtra resistendo vt no. in l. extat. ff. q met. cau. & no. Bal. i l. j. C. de test. Quid autem si promisit firmū, vel ratū habere, vide singu. Bar. i. d. l. id q pauperibus. C. de epis. & cle. Et qd si promisit molestiā nō inferre: vide Bal. i l. j. C. de nūdi. & in l. j. in vj. col. C. de his q̄ pœ. nomi. et in l. j. C. de vsur. & Pau. de cast. i pposito huius q̄stionis in cōs. cxc. & Imo. in l. Lucius. §. tres heredes. ff. ad Treb. Et qd si pmitto cū agere, vide Bald. i l. si qs maior. C. de trāsact. & d. Ant. i c. si diligēti. de fo. cōpe. quē oīno videas. Cy. & Frāc. Tig. i d. l. si qs maior. & q̄ ibi scripsi remissiue. Quid aūt si pmisi defēdere de iure, et d̄ facto: vide bal. i l. stipu. ista. i pri. de ver. ob. Et adde. q si qs pmittit n̄ cōtrauenire, cōmittit stipulatio: ēt si excipiat: vt ē gl. in terminis i l. q bōa. §. cū iter. & ibi no. de dā. infec. bar. i l. si vnus. §. pactus. i. v. col. ff. de pact. in c. constitutus. de præscrip.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ✠ POMATES. ¶Si proferat &c. Vide Rapha. Cu.cõsi.xvij.cõsi.lj. & lx.& Alex.cõsi.xj.in iij.dub.col.ij.vol.j.& de istis verbis q̃stionẽ,& cõtrouersiã, vide tex.in l.si tibi. C.de lib.cau.& in l.cui necessitas.ī.de lib.cau. Et ad hoc etiã vide Barba.cõsi.xij.col.vij.vol.j.vbi ponit de verbo,molestia,cõtradicere,cõuenire,& defendere.& Alex.cõsi.cxxxviij.col.vj.vol.j. & pulchre Feli.in c. cũm quæ. col.xij.& seq.de rescri.et Pan. cõsi.xliij.col.ij.vol. j.& in c.in nostra.in iij.no.de rescrip.& Alex.cõsi. lij.vol.ij. vbi ponit de verbo molestia,& controuersia.& Pan.in c.j. de appel. vbi ponit de verbo,querimonia.& in c.sæpe.co. tit.vbi ponit de verbo lis.& in ij.col.in vlti.nota.& Feli.in c.in pẽtentia.col.ij.de proba.vbi ponit de verbo,molestia,f ij. colũ.in vlti. not.& Alex.cõsi.clj. col.fi. vol.ij.& Alex.cõsi. clxij.eo.vol.ij.col.fi. & Pan.& q̃ ibi addidi in c. querelam. col.ij.de iureiurã.& ibi Feli.ī iij.col.vbi ponit de verbo,q̃rela.et Alex.cõsi.xxxiij. vol.j.vbi ponit an per solã supplicationẽ, vel citationẽ dicat quis cõtrauenire.& Feli.in c.j.in fi.de appel.& Alex. cõsi.ix.col.ij.vol.iij. vbi loquit,q̃ statutum prohibẽs mouere quæstionẽ,intelligit tam excipiendo, quã agẽdo. & vide etiã ipsũ cõsi.lxxxij. volu. iij. col. iij.vbi sentit secus esse,si statutum loqueret per verbũ peto. & Parid.in trac.de syndi. char.xij.colũ. iij. in ver.in ca.quidã.vbi ponit de verbo,molestia.& Rom. cõsi. cccxij. vbi ponit de verbo quæstio.

b ¶Ab homine. Vide de his verbis, & quã plurimis similibus per Cy. Bal.& Sali.in l.si qs maior. C.de transac. & ibi quã plurimas remissiones dedi.

c ¶Motionẽ. Quid si promitto nõ agere, vide gl.ī l.si postea. ff.de pec.& in c.si diligẽti.de foro cõpe. Bal. & Sali. in d.l.si qs maior.C.de trãsact.& Bal.in l.nam postea. in prin.ff.de iureiur.et Bar.in discursu in l.si prius.in viij.opp.j.ptis.ī.de op.no.nunc.vbi vt tenere q̃ idẽ sit in pacto nudo de non agendo, quod est in pacto de non petendo.

d ¶Quæro. Adde Bal.in contrarium in l.j.C.de legi. Andr. Barba.

e ✠ P. P A V. P. ¶Pro declaratione. vide Ias.in l.j.de legib.Paul.de Cast.consi.ccxlviij.

e ¶Quæro pro declaratiõe. Bal.hãc q.mouet in l.j. C.de leg.& in l.j C.de his quæ pœnæ no.in x.col.in q.incip.pone testatorẽ.& in q.inci.qd tũ si hęres. & vide q̃ no. Bar.in l.inuitus.ī.de reg.iur. Ang.hic dicit q̃ opi. Bar.est vera, si vxor nõ p̃dixit se paratã accepto stere hęredi:sed si p̃dixit,& nihilominus hæres soluit,vera est opi. Bal.& vide Bar.in aliqbus lect.in repe.au:hẽ.hoc locũ C.si fec.nup.mulier.vbi q̃rit qd si in terminis huius q.mulier alteri cessit actionẽ de dote an dicat exegisse,& ĩcidat in pœnã?& cõcludit q̃ nõ:vt in l.debitor.& in l.verbũ exacte.de verb.sig. Adde q̃ Pau. de ca. nõ placet opi. Ang.sed dicit esse distinguẽdũ:aut p̃cessit petitio vxoris etiã extraiudicialis:et tũc si hẽdes spõte soluũt, vxor p̃dit legatũ, per istũ tex.ita ĩtellectũ. Aut non præcessit petitio vxoris,sed oblatio hæredũ:& tunc secure poterit repetere,etiã si nõ fuerit protestata.& etiã si nõ obtulit se hæredes liberturã,non perdit legatũ.& ita dicit consuluisse Florentiæ.de quo eius consilio.ccxliij.

f ✠ POMATES. ¶Venio ad ver.nã & si quis. Et hic iuratur.& ad hoc vide Ro.in l.ũ qui.§.j.ī.de iureiur. & do. Alex.consi.cl viij.incip. visa thomate.in vlti.col.ij. vide Matthe. [illegible] suo liij. in chan. [illegible] alias consi.d. Alex. est xij.in ij.vol.ij.& in c.veniens.Feli.in c.no.de testi.& aliqd per Barba.cõsi.ij. col.ix.in fi.iij.dub. volu.ij.& Pan. in c.ad nostrã.col.ij. de iureiur.& in c.ũ dilectus.col.viij.de ordi.cog.& Ang. in fi.c.& Alex.ut.col. ij.vol.ij. vbi reprobat Bal.& Fel. in c.ad nostrã.col.iij. & seq.& vide Ang. in l.ũ debitor. & q̃ ibi posuit l.qm pot. in pig.hab. Et multa de exceptione compensationis, vide per Fel.ī c.suberta.col. j.& ij.de iudi.

g ¶Liberatur a periurio. Verũ [illegible] uere si cõtentus [illegible] beret a periurio [illegible] de q̃ hic erũt [illegible] tex.in ca.ex parte ij.de cle.nõ resid. [illegible] bi ficte retinendus [illegible] dicitur periurus [illegible] de Imo.post Bar. [illegible] l.Iulianus.h.j.de [illegible] di.& demõ.Prin. [illegible] facit:qa virtute [illegible] mẽti agit,& non [illegible] stat exceptio.dolo [illegible] cis,ca. debitores.& ibi docto. de nunc. Bal.in auth.& q̃ [illegible] fi.in pe.co.C.de [illegible] autho.iud.pos. Sed certe cõtra Bart. [illegible] detur tex.in c.ad nostrã.& ibi doc. [illegible] de iureiur. Pro [illegible] facit q̃ dicimus q̃ [illegible] aliqd iacere [illegible] ex iuramẽto, [illegible] mus præcise [illegible] li:nec liberatur [illegible] uẽdo interesse,vt [illegible] pli post Bar. [illegible] cunã.ī.de cens. [illegible] cau. Et ad q̃ [illegible] hic Barto. vide [illegible] der.ī l.ī.j.a qua [illegible] nõ licet.m q. [illegible] turum permittit [illegible] poni exceptio [illegible] lutiõis,an posit [illegible] pont exceptio [illegible] priationis.Sed [illegible] Faber in ij. [illegible] fidei. Iofri. de [illegible] videtur tenere [illegible] presse opi. Bart. [illegible]

ciare se paratã liberare hẽdẽ acceptilatione, vel cauere de nõ petẽdo: vt l.mulieri.ī pri. ś.de cõdi.isti.& l.Mutianę.ś.de cõd.& demõ.Venio ad ver.nã & si qs.hic habes q̃ il le q̃ cõpensat, videt soluere. Itẽ ille qui cõ
8 pensatur,videtur petere. †Iuxta primum quæro,aliquis promisit tibi soluere certam
f quantitatem,& hoc iurauit:f nũc cõpensat
g totũ,nũquid per hoc liberatur à periurio:g Breuiter videtur dicere q̃ non,extra de iureiur.c.ad nostrã.quia iuramentũ debet impleri in forma specifica.Ego puto cõtrariũ. Nã conditio debet impleri in forma specifica,sicut iuramẽtũ,vt l.qui hęredi.in prin. & l.Męuius.ś.de cõdi.& demõ. Sed ego video,q̃ iussus dare,seu soluere implet cõditionẽ cõpensando:vt l.si peculiũ.§.j.ś.de sta.lib.ergo &c. Præterea,si ego impedior iusta de causa facere q̃ promisi,nõ sum periurus:vt l.vlti.ś.qui satisda.cogã. sed si ego non soluo tibi,quãdo tu debes mihi tantum dẽ,ego impedior à te:quia ideo tibi nõ soluo,quia tu nõ soluis mihi:vnde quasi facto tuo impeditus nõ debeo esse periurus. Hãc rationẽ facit tex.in l.iij.circa prin.ver
9 si.inde quæritur.ś.de statu.lib. †Circa secũ
h dum h quæro, i excõicatus non potest pete
i re,sed põt excipere,vtrum possit compensationem obijcere? Hic videtur text. q̃ nõ: quia qui cõpensat,petit. Pro hoc facit l.qm Alexandrum.C.de adulte.hoc tenet Old. & Iac.de Are.& Inno.& Ber.extra de excep.c.cũ inter. Possumus etiam dicere per hanc legẽ q̃ ille,qui opponit cõpensationẽ debiti soluti,incidat in pœnam statuti loquentis de eo qui petit debitum solutum: vt hac lege probatur.

SI indebitum. Quæro, quãdo p̃misit procurator rem ratam dominum habiturũ.ad quid possit agi cõtra eũ. Rñ.si quidem transiuit tantum tẽpus, quo dñs potuit habere ratum, potest agi ad interesse.vt l.procurator.in fi.eo.tit.& l.quo enim.§.Iulianus.& l.si commissa. Et hoc si est certũ.Si vero est dubiũ:tũc põt agi cõtra p̃curatorẽ,q̃ dñs ratũ habeat & tũc lit. cõte.sup hac stipulatiõe erit cõmissa stipulatio ad ĩteresse:& poterit agi cõtra ipsum procuratorẽ ad interesse.& hoc modo põt intelligi hic,vt dignoscatur quid sit faciendum:nõ q̃ hæc sit cõclusio libelli, sed venit cõsecutiue.Nam si dominus ante lit.cõtest.ratũ habeat ipse cõuenit:alias si nõ habebit ratũ,certũ est cõmissã esse stipulatio-

nõ incurrat periuriũ,nec excõicationẽ quoad pœnę cõmissionẽ [illegible] sit cõpensatio ipso iure absq̃ eo q̃ opponat: vt in l.ũ ambo.de cõpẽs. [illegible] debito vsurarũ: vt in l.cũ aurẽ.ī.de cõpens.& no.in l.si qs eo.tit.qa [illegible] la petitio,ibi nulla mora.l.lecta.in fi.ī cer.pe. Adde circa hoc vbi q̃ habet in l.iiij.§.soluisse.ī.de re iudi. Adde an excõicatus possit compensare. Feli. de Sens.consi.cxiij.& cxvj.

h ✠ POMATES. ¶Circa secũdm. An excõicatus possit &c. vide [illegible] cõs.xij.vol.ij.col.pe.& q̃ cõpẽsans dicat petere.vide Alex.cõs.xxx [illegible] vo.iiij. Adde tñ bal.ī d.c.cũ iter.vide q̃ posui in l.ũ.C.de edẽ.& vide [illegible] c.cũ iter R.col.xj.ī fi.& vide Ro.cõs.lxxj.col.ij & caprã.consi.xix.col. [illegible]

i ¶Quæro. Adde bal.ī l.cũ Papi.C.de sen.ī fi.sed bar.cõtrariũ tenet [illegible] cep.& Bal.ī d.l.qm. Alex.ī prĩ.vlt.col.& vide Pau.de cast.hoc,& in [illegible] lxiij. vbi parificat agere,& compensare.

¶Adde q̃ cõpẽsatio nõ sit ꝓprie exceptio, Ro. cõs. lxxvj. & ad [illegible]

Universidad de Deusto Biblioteca

nem cōtra procuratorem. Eodē modo pōt intelligi ſ.de act. em.l.Iulianus.§.ſi quis colludente.vbi tex.videtur ponere ſimilem modum petendi.

1 ☞ *Si dominus rem, quā procurator alienauit, ipſe ignorans vendidit: an dominus poſſit venditionem procuratoris ratam habere, & ratihabitio retrotrahi.*

Si procurator. Bonus §.eſt Factū eius, qui cauſam habet à me, cenſet factū meum. h.d.

1 iſte §. Nota quod dixi in ſummario. †Quæro quid ſi dñs ignorās vēdidit: & poſt factā alienationē à procuratore ſciuit, & habet ratum: an iſta ratihabitio ſufficiat? Glo.dicit videtur ꝓ nō. Nam non debet nocere ei cui prius vendidit. In cōtrariū videtur ꝓ ſic, cū ratihabitio retro trahat. & non allegat aliquid. Nota iſtā glo.multū: quia iſta quæſtio eſt quotidiana. & quod ratihabitio retro trahatur nō obſtāte actu medio, ſ. venditionis, videtur probari in l.ſi quis offerenti.§.fi.ſ.de ſol. & l. cū decē.§.j.& ij.eo.ti. & ibi per Iac.de Are.tangit iſta q. In cōtrariū ꝓ retro nō trahat, facit: quia act' medi' interueniēs impedit ratihabitionē trahi retro. Nā tunc debet ratū haberi, cū ille actus poſsit celebrari: vt j.eo.tit.l.bonorū. & de ap.reci. l.j. §.j. Sed poſtq̄ res erat effecta dñij alterius, nō poſſet talis act'

a geri per dñm in prēiudiciū alterius: ergo &c. Et hoc tenebat[a] do.Old. & do.Ray. & Gul.tangit hanc q.in ſimili in l.aliena. in prin.ſ.de pig.act. Et determinat idē, ꝓ ratihabitio nō præiudicat ei, cui res prio erat vēdita, vel pignorata: vt l. ſi patrē. in fi.quēadmo.ſer.amit. & l.potior.in fi.ſ.q pot. in pign. hab. Hanc partē teneo. Ad l.ſi quis offerēti. & l.cū decē. nemo rñdit, ſed ego reſpondeo j.eo.l.bonorum. & dic vt ibi. Quērit glo.quid ſi dñs vendidiſſet ante ſnīam latā inter procuratorē, & eū cui vendebat. Dicit gl.idem, & bene Nam idem eſt dicendum quod dixi ſ.proxima quæſtione.

Cum debitore. Opp.de l.in cauſæ.in princ. ſ.de procu.vbi non pōt pro parte haberi ratū, & pro parte nō. Gl.nō ſoluit. Dicūt quidam, ibi loquitur in vero procuratore, hic in falſo. Vel dic,

b non poteſt pro parte[b] ratum haberi procuratore inuito: vt lege contraria.ſed eo volente, & ad eius commodum ſic, vt hic.

1 ☞ *Stipulatio quæ ad particulare intereſſe committitur, poteſt ſepius committi.*
2 *Expenſas quiſquis fecit in aduocatis poteſt repetere.*
Quis repetit id, in quo damnificatur.

Si procurator. Stipulatio, †quæ ad particulare intereſſe cōmittitur, pōt ſæpius cōmitti.h.d. Opp.ꝓ ratū, p parte haberi nō poſſit: vt l.ea.§.Cato.in fi.ſ.de ver.obli. Glo.ponit hic plures ſol. dic vt ibi. Itē opp.ꝓ ſtipulatio ſemel cōmiſſa, amplius cōmitti nō poſsit: vt l.ſi duo.ſ.de arbit. & l.cū quærebat. vt ſ.ti.j. Solu. hic cōmittit ad particulare intereſſe, in contrario ſecus. quod

2 dic vt dixi in l.ſi ſic.ſ.de verb.obli. †Vltimo ex hoc tex.nota

c ꝓ quis[c] reperit expenſas quas facit in aduocatis. & hoc prout exponitur, aduocat, i.aduocatis miniſtrat. Item not.ꝓ quis repetit id in quo damnificatur, ex eo quod à ſuis negotijs aduocatur, ſecundum aliam expoſitionem eiuſdem literæ.

1 ☞ *Procurator conſtitutus apud acta, non debet cauere.*

d **NE ſatiſdatio.** [d]Cautio de rato nō interponit, cū eſt certū de mandato: ſecus in cautione iudicatum ſolui.h.d. Ratio eſt in promptu: quia cautio de rato interponitur ex parte agētis. vnde reo eſt cautum, cū eſt certū de mandato: quoniā ſi eſt abſolutus, poſſidet, & habet exceptionē. Secus eſt in procuratore ex parte rei: quia licet actor vincat, adhuc tamen actor vadit quærendo quod petit. De hoc per doct.in l.j.C.de procu. & vide glo.

1 in l.non ſolum.§.qui alieno.ſ.de procu. †Vltimo nota quod procurator conſtitutus apud acta non debet cauere. De hoc in l.j.C.de ſatiſdan.

1 ☞ *Indebitum ſolutum per ſententiam, non poteſt repeti per condictionem ſine cauſa.*

Si ſine. Hæc lex vſq; ad §.ſi procuratori. diuiditur per Dyn.in duas partes. Prima loquitur in procuratore falſo exigēte vſq; ad §.cū autem.ibi in procuratore vero. Item hæc prima pars diuiditur in quatuor partes. Prima loquitur de procuratore falſo exigente indebitum extra iudicium. Secunda loquitur de falſo procuratore exigēte debitum extra iudicium. Tertio de procuratore falſo exigente indebitū in iudicio. Quarto de procuratore falſo exigē te debitū in iudicio. Secunda ibi: ꝓ ſi procurator. Tertia ibi: quod ſi procurator p iudicē. Quarta ibi: ꝓ ſi debitā. Opp.j.e. l.§.cū autē. Sol.quod hic dicit de procuratore, intelligas ſcilicet falſo vel ad alia cōſtituto, ita ꝓ non habebat mādatum: ſed in §.cū autē. loquitur de procuratore vero. Itē opp.ꝓ cōtra procuratorē nunq̄ datur cōdictio indebiti, ſed cōdictio ob rē: vt l.falſus.C.de furt. Sol.intellige hanc legē ſcdm diſtinctionē quæ ponitur in l.falſus.§.j.j.de furt. & l.cū quis.§.ſi debitorē. ſ.ſolu. & hæc no.in gl. Itē opp.ꝓ nouatio nō fiat niſi hoc exprimat: vt l.vl.C.de noua. ergo cōdictio indebiti nō tollitur p iſtā nouationē. Quidā fatentur cōtra hodie. Tu dic, ꝓ hæc cōdictio indebiti nouatur, hoc eſt, eius natiuitas impeditur. Ita etiā intelligitur l.j.poſt princ.ſ.de prēto.ſtip. & ſic de hac lege nihil hodie corrigitur. Itē dicitur hic, ꝓ agit ex ſtipulatu: cōtra, imo certi cōdictione ex ſtipulatione. dic vt in gl. Venio ad ver.qd ſi procurator per iudicē. op.de tex.ad ſeipſum. Nā primo dicit, nō agi. ſcdo dicit contra ſolutionē. dicit gl.primo loquit de rigore ſecundo dicit de æquitate. Sed eſt videndum vnde deſcendit iſte rigor: vnde iſta æquitas? Gl.dicit, rigor apparet ex rationib' poſitis in tex.quia negotiū pertinet ad dñm: ideo non poteſt ratū habere: & qa nō intereſt ſtipulatoris ꝓ ratū habeat. Nā cū ſit ſoluta authoritate iudicis ēt dño ratū habēte nō poſſet repetere vt l.j.C.de cōdi. īde. Aequitas vero ſurgit ī hoc: qa licet nō hēat cōdictionē īdebiti cōtra dñm habētē ratū: tñ haberet cōdictionē[1] ſine cā: vt l.ſi fideiuſſor.§.in omnibus.ſ.māda.

1 Ita dicit gl.hic. Tenet †ergo iſta gl.ꝓ indebitum ſolutū per ſententiā poſsit repeti per condictionem ſine cauſa. Idē tenet in dicto.§.in omnibus. & l.j.C.de condi. inde. doct.tenent contra, & bñ: quia tūc pōt repeti cōdictione ſine cauſa: quia qñ per hoc nō infringitur ſnīa, ſed eius cauſa deuenit ad nō cauſam: vt l.ſi fullo.ſ.de cōdi.ſine cau. Nā ſi lui tibi condemnatus & ſolui, quia rem nō reſtituebam: ſi res poſtea peruenit ad te: tunc cauſa deuenit ad non cauſam, & agendo non dico ſnīam nullā, vel male iudicatū: imo dico bene iudicatum: tamen cauſa illa deuenit ad nō cauſam. Idē ſi dolus actoris interuenerit: vt l.ſi prætor.§ Marcellus.ſ.de iudic. Item ſi illa exceptio, per quam apparet indebitum, non potuit examinari in primo iudicio: vt dixi in l.j.§.ij.ſ.quod vi aut clam. hoc tenēt doc. in l.j.

e C.de condic.inde. Hoc eſſe verum probo per hunc tex.[e] Nā ſi verum eſſet ꝓ dñs ratum habens tenetur condictione ſine cauſa, de rigore committetur ſtipulatio: quia intereſt ſoluētis ꝓ dñs ratum habeat. Vnde iſta ratio gl.nō eſt vera. quæ ergo eſt ratio iſtius æquitatis? R ñ. quia procurator, qui obtinuit, nō pōt allegare illā pecuniam fuiſſe indebitā: & ſic ſe obtinuiſſe per iniurioſam ſententiam: vt l.ſi ſeruus.§.j.ſ.de leg.j. Expe-

f diui principium omiſſo ver.quod ſi debitam. vnde venio[f] ad verſi.quod ſi debitam. dicitur hic, ꝓ fideiuſſor tenetur inſolidum. idem dictum eſt ſ.proxi.ver.quod fideiuſſor teneī. Quero, ad quantum. Gl.dicit, in id, quod ſtipulator actori p̄ſtiterit, vel circa iudicium expenderit, quod quidam exponunt, actori, i.procuratori falſo. ſcdm Iac.de Are. & Old. Certe iſta expoſitio vera eſt in ſe, tamen huic glo.non cōgruit: quia j.dicitur ꝓ hæc eſt opi. Rog. ſed exponendo hoc modo eſſet cōtra opi. Rog. quam habuiſtis in l.procurator ad exhibendum. §.j.ſ.eo.vbi dicitur ꝓ ſolū in expenſis cōmittit ſtipulatio. Vnde alij exponunt iſtā glo. ſic in id quod ſtipulator actori præſtiterit, i.dño poſtea agenti ſecundū hoc poſſet eſſe opi. Rog.

adde Alex.in conſil. xij.col.pe.verſ. præterea.in ij.volumi.

POMATES.

a ¶ Et hoc tenebat. Et p iſto dicto Bar. bene facit qd nō. Ange. & ibi ſequuntur oēs ſ.l.petēs.ad limitationē gl.ibi. C.de pac.ſ pri.qd licet facto declaratorio &c. vide ibi per eos, quę no. & facit quod no. Pau.de Caſt.in l.q a latron.§.j.in ver. ītē per iſtū tex.in ij. col.ſ.de teſta. & vide Ater.in conſi. clxxij.col.j.vol.q. vide Alex.etiam in l.j. col.iiij.ad fin. & ſeq. C.qui admit.

b ¶ Pro parte. An qa poſsit pro parte tm habere ratū, vide aliquid per Bar.in l.cū quæritur.ſ.de adminiſtra.tuto. per Bar. ſ l.obſeruare. §.poſt hæc.de oſſi. proconſul. & leg.vbi plene habes per Bal. materiam ratihabitōis.

c ¶ Nota de hoc per Bar.poſt gloſſ.in l.j. ſ.d alie.iud.mu.cau. fact. & vide hic per Pau.de Ca.quæ no.

P. PAV. P.

d ¶ Ne ſatiſdatio. Vide Roma.ſingu.cccliiij.inci. reuerendus dominus. & cō.lxiij.

e ¶ Probo p hūc tex. Adde oīno quę dixi poſt Bart.in l.Iulianus verū debitorē. I.de condi.indebi.in fin.v.colum.

f ¶ Vnde venio. ſed an iſto caſu, quia falſus procurator per ſniam exigit debitū vt liberetur debitor vide Bal. in l.falſus. in xxiiij.col.de furt.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Cũ autẽ. Non põt solui. Vtrum possit solui ,pcuratori cauẽti de rato, de cuius mãdato dubitaẽ, vide p doct. maxime Moder. in l. 1. C. de ,pcu. & ibi Bal. in fi. dicit q̃ nõ. & ibi plene dixit Bal. in l. nõ solũ. §. qui alieno. ff. de procu. aliquid p Imo. in l. apud Iulianũ. §. vtrũ ff. ad treb.

b ¶ Et deo credo. Bartolus hic tenet cõtra cõmunẽ opi. vide licet qd̃ posset solui procuratori, d cuius mãdato dubitatur cum cautione de rato. & pro sua opi. facit qd̃ no. Specu. in tit. de cõiuncta persona. et quod retuli §. in l. vero ,pcuratori. de sol.

tamen tex. congruit magis præcedẽti opi.

1 ¶ *Procurator de cuius mandato dubitatur, cauet de rato.*

2 *Solui potest procuratori, de cuius mandato dubitatur, si cauet de rato.*

Exactori publico non creditur, nisi ostendat mandatum, & literas.

3 *Procurator falsus si egit & succubuit, postea dominus egit, & obtinuit, stipulatio committitur ad totum quod dominus exegit & nu. 10.*

4 *Procurator falsus quando egit, & succubuit retento eodẽ themate, stipulatio de rato cõtra ipsum, & eius fideiussorem ad quid committatur. & nu. 11.*

5 *Stipulatio de rato cõmittitur ad sumptus litis tantum, quando uerus procurator egit, & succubuit: postea dominus egit & obtinuit.*

6 *Procuratore uero agente & qui obtinuit, si dominus postea egit, & obtinuit: stipulatio non committitur, nisi procuratori fuisset solutum.*

7 *Procurator uerus qui egit, & obtinuit: si postea dominus egit, & succubuit: si procuratori fuit solutum, stipulatio cõmittitur ad expensas litis tantum.*

8 *Procurator quando egit, & succubuit: sic & dominus: stipulatio committitur ad expensas litis.*

9 *Procurator si egit & obtinuit, postea dominus egit, & instantia peremptа est: stipulatio committitur ad expensas litis.*

10 *Procurator falsus quando egit, & obtinuit, & dominus egit & succubuit: ad quid stipulatio committatur.*

11 *Stipulatio ad quid committatur, quando procurator egit, & obtinuit. Et dominus egit, sed litem ad finem non perduxit.*

12 *Actio descendens ex stipulatione rem ratam haberi, quod sit similis, licet per prætorem inducta.*

13 *Stipulatio rem ratam haberi, si est interposita in iudicio, habet executionem paratam: si extra iudicium, est opus nouo iudicio.*

Cum autem. §. iste diuiditur in duas partes. Primo loquit, quãdo nõ habẽs ratũ factũ veri procuratoris obtinuit. Secũdo, qñ succubuit. Secunda ibi: Marcellus. & quælibet istarũ partiũ habet duas lect. Primo qñ procurator verus egit, & obtinuit. Secũdo, qñ procurator verus egit, & succubuit: dñs vero non habẽs ratũ egit, & obtinuit in istis duobus casib'. Secũda pars similiter habet duas lect. qñ procurator verus egit, & succubuit, vel quãdo egit, &

1 obtinuit: sed dñs postea agens succubuit. † Antecẽs intrẽ gl. opp. tu intelligis hũc §. in vero procuratore. cõtra, verus procurator nõ cauet de rato: vt l. ne satisdatio. §. e. Sed hic dicit q̃ cauet de rato: ergo: & c. Sol. licet hic esset verus procurator: tñ dubitatur de mãdato: ideo fuit prestita cautio. Ita intelligit gl. hunc §. j. & §. eo. l. procurator ad exhibendũ. §. j. §. de iureiur. l.

2 alias. † Secundo oppo. procuratori, de cuius mãdato dubita-

a tur etiam cũ cautione de rato non põt solui: a vt in aut. de collatio. §. eos. ita tenet gl. in l. non solũ. §. qui alieno. §. de procu. et Cy. C. de procu. l. j. in viij. q. sed hic dicitur, q̃ procuratori cauenti de rato fuit solutum: ergo & c. Respõdeo, possumus dicere q̃ nõ cogitur quis soluere procuratori, de cuius mandato dubitabat, vt ibi: sed spõte bene potest soluere, vt hic. Ad hoc quod facit. §. eo. l. interdũ. breuiter istud videtur contra princ. istius legis, ver. quod si procurator per iudicẽ. ibi loquitur qñ exegit ab inuito, non à sponte soluẽte. & contra l. iij. §. j. §. eod.

b & contra l. procurator ad exhibendum. §. j. & ideo credo b q̃ posit solui procuratori, de cuius mandato dubitatur, si de rato cauet. Non obstat §. eos. quia ibi loquitur in exactore publico, cui nõ debet credi, nisi ostendat mandatũ & literas publicas: vt l. j. C. de man. prin. Nec obstat quod ibi dicit in tex. ex priuatis negotijs &c. quia ibi loquitur in exactore publico ad exigendũ id, quod pertinet ad publicũ, vel ad priuatũ. Vñ mandatũ publicum prætendebat. & sic debet intelligi in dicta l. nõ solũ. §. qui in alieno. secus quando prętendit mandatũ priuatũ: vt hic, cũ simili. Item oppo. & tunc intro glo. de l. procurator ad exhibẽdum. §. j. §. eo. vbi dicitur q̃ stipulatio committitur ad totum. Solut. secundum Roge. Illa intelligitur secũdũ istã: vt ibi no. secũdum Io. dicit aliter & melius, & ibi cõmittitur ad totum, vt patet in tex. legis contrarię. in ver. sed cũ debitor. Nec obstat lex: quia ibi loquitur in procuratore falso cui põt imputari cur exegit ab initio: hic loquit in procuratore vero, cui nõ potest imputari si dominus obtinuit: quia contingit, vel culpa debitoris, vel iudicis iniuria: sed solum litis impendia possunt sibi imputari: qa iste debitor euitare nõ po-

3 tuit. † Quæro de duab' quæstionibus quæ sunt in glos. super verbo hoc casu. Primo qñ falsus ,pcurator egit, & succubuit, dominus postea egit & obtinuit, ad quid cõmittat stipulatio. Dicit gl. ad totũ q̃ dñs exegit, & nihil allegat. probat in l. §. fi. §. eo. † Sexto quæro. retento eodẽ themate: ,pcurator fal-

4 sus egit, & succubuit, ad quid committitur stipulatio de rato contra falsum procuratorem, & eius fideiussorẽ. Io. dicit q̃ similiter cõmittitur ad totũ interesse. quod probat per tres rõnes hic in gl. Primo simpliciter, qñ ver' ,pcurator egit, postea dñs nõ habẽs ratũ egit: tunc siue obtineat dñs, siue succumbat ad tantundem cõmittit stipulatio: vt hic, in §. cum autem. & §. Marcellus. ergo eodẽ modo in falso procuratore. Sed cõtra q̃ si dñs obtinuisset, cõmitteret stipulatio in totum, vt dixi. in proxi. q. ergo & c. Præterea, sufficit ab initio interesse: vt l. qui autẽ. §. j. §. fi quis cau. Sed pone q̃ debitor, qui fuerat absolutus vere erat debitor in centũ: statim dño agente incipit interesse sua in centum: ergo licet dñs postea succũbat, ad totũ tũ debet agi. Præterea, iniuria facta vni, alij nõ debet prodesse, vel obesse, vt hic. §. cum autẽ. & l. excep. §. de fideiuss. sed hic dñs qui postea egit succubuit per iniuriam iudicis. ergo istam iuria nõ debet prodesse, procuratori, vt teneatur ad min'. Istæ rationes gl. quã gl. vide q̃ incipit, §. cum debitor. ibi: sicut ergo non agitur, & c. Istud tenet gl. §. e. l. procurator ad exhibendũ. §. j. in fi. primæ gl. magnæ, put ibi dicit maxime. hoc tenet expresse in l. alias. §. de iureiur. Doc. cõiter tenent cõtrariũ, & tene. Nam stipulatio de rato nõ cõmittit, nisi ad id quod interest: vt §. e. l. si cõmissa. & in l. in stipulatione. sed si ego sum absolutus a' domino, & à vero, procuratore, non interest mea nisi in sumptibus: ergo solum ad sumptus committetur. Pro hoc videtur casus j. eo. l. fi. in prin. Præterea, si reus fuit absolutus à domino, nõ põt dicere se absolutũ per iniuriã iudicis, vt l. seruus plurium. §. j. §. de leg. j. & quod not. in l. stipulatio ista. §. j. si quis forte. §. de ver. ob. & sic nõ põt allegari cõtra ,pcuratorẽ sua interesse in toto debito. Præterea, qñ ex postfacto desinit interesse, & cessat damnũ de præterito, nõ sufficit ab initio interesse: vt l. si eum. §. qui iniuriarũ. in fi. §. si quis cau. sed hic locuta absolutoria cessat damnum de præterito: ergo &c. Et per hoc apparet responsum ad omnes rationes Io. Non tamen obstat prima ratio: qa nõ procedit illa similitudo inter procuratorẽ falsum, & verũ, propter diuersitatẽ rationũ. Non obstat secũda ratio: quia non potest reus docere sua interesse in toto debito: quia diceret contra sententiam pro se latã: & qa cessat damnũ de ,pterito vt dixi. Et eodẽ mõ non obstat tertia ratio: quia nõ põt allegare sententiã latã pro se esse iniuriosam. Nec obstat l. procurator ad exhibendũ. §. j. §. e. per quã gl. hoc tenet in l. alias. §. de iureiur. quia ibi loquitur qñ falsus ,pcurator continuit, & exigit, & dominus succubuit: merito interesse debitoris in toto eo quod soluit procuratori. quæstio nostra loquitur, qñ falsus procurator succubuit: & etiam dñs. Sed si velis intelligere qõnẽ istius gl. ibi dũ dicit, quæ æque insolidũ debet cõmitti, etiã vbi ego dominum iniuste superaui, & eq̃ procurator falsus me vicerat, tunc ista gl. diceret verum, per dl. procurator ad exhibendũ. §. j. Et ideo ero declaratione huius materię debes assumere quatuor cõbinationes in procuratore vero, & quatuor in falso. In vero † procuratore prima combina-

5 tio est, qñ verus procurator primo egit & succubuit: dñs postea egit & obtinuit: certe cõmittit stipulatio ad expensas litis

6 tm: vt in §. eum autẽ. secũdm vnã lec. † Secunda cõbinatio cũ ipse verus procurator egit, & obtinuit: & dominus postea egit & similiter obtinuit: tũc vr idẽ, q̃ solũ ad expensas litis committatur stipulatio ista: vt in isto §. cũ autẽ. secundũ vnã lec. Hoc tm intelligo, quando illi procuratori fuerat solutũ: quia habebat mandatum ad solutionem recipiendam: & sic sentit gl. alias in nullo committeretur stipulatio. Nã etiã si ipse dominus egisset, & obtinuisset, non facta solutione non obstante ibi exceptio rei iudicatæ: vt l. euidenter. §. de except. rei iudicatæ non debet nocere si egit verus procurator, & obtinuit, & stipulatio non committitur: vt j. eo. l. §. si procurator. Idẽ fecisset illi vero procuratori non habenti mandatum ad recipiendam solutionem. Nam tunc hæc stipulatio nõ posset cõmittere ideo quia dominus egit & iudicatum & sententiam rati non habet

Universidad de Deusto Biblioteca

habuit,per eandē rationē:sed bene pōt cōmitti,quia nō habet
7 ratā solutionem,si super hoc fuit cautū. †Tertia combinatio
est,qñ procurator verus egit,& obtinuit,& dominus egit &
succubuit:& tūc cōmittit̃ stipulatio ad expensas litis tantū:vt
hic,in versi.Marcellus.secūdū vnā lect.quod intellige si ꝓcu-
rator fuit solutū,& habebat mādatū ad hoc.alias secus,vt ś.di
8 xi. †Quarta cōbinatio est,qñ ꝓcurator verus egit,& succu-
buit:& dñs similiter egit & succubuit:tūc nō pōt cōmitti sti-
9 pulatio,nisi ad litis expensas:vt hic in versi.Marcellus. †Pos
sumus addere quintā cōbinationē,qñ ꝓcurator verus egit,&
obtinuit,siue succubuit,nō curo:& dñs postea egit,nec obti-
nuit,nec succubuit,sed lis pendet,vel perēpta est instātia, vel
alio modo finita rei interitu:isto casu cōmittitur stipulatio,nisi
ad expēsas. Ita pōt intelligi hic,versi.Marcellus.secūdū vnam
10 lect.quam tāgit hic gl.super verbo,amiserit. †Videamus de
falso ꝓcuratore:& in eo prima cōbinatio est,qñ falsus ꝓcura-
tor egit & succubuit,dñs egit & obtinuit:cōmittit̃ stipulatio
ad interesse totale,ad id,qd̄ dño est solutū:& ad expēsas:vt l.
11 iij.in fi.ś.eo.titu.& no.hic in glo. †Secunda cōcubinatio est,
qñ falsus procurator egit,& obtinuit,dominus etiam egit &
obtinuit:& idē quia ad totum interesse cōmittitur:arg.d. l. iij.
in fi.ś.eo.titu. Tertia cōbinatio est,quādo falsus procurator
egit & succubuit,domin' egit,& similiter succubuit.& in hoc
sunt opi.vt vidistis super hac gl.Ego tenui ꝙ solū ad impēsas
12 committitur:vt in l.fi.in prin.eo.titu. †Quarta cōbinatio est,
quādo ꝓcurator falsus egit,& obtinuit:dominus egit,& suc-
cubuit:ista subdistinguitur in duos casus. Aut iste falsus pro-
curator exigit indebitū,& stipulatio de æquitate cōmittitur
ad totū interesse,sed de rigore ad nihil:vt ś.hac lege.versi. qd̄
si procurator per iudicē. Aut iste procurator exegit debitū:&
tunc sunt opi.in l.procurator ad exhibendū.§.j.ś.eo.titu. Ve-
ritas est ꝙ ad totū interesse cōmittitur,& ad totū id qd̄ illi fal-
so procuratori est solutū:vt d.l.,ꝓcurator.ad exhi.§.j.& ś.vers.
13 proxi.quod si debitum. †Quinta combinatio est, qñ falsus
procurator egit & obtinuit, siue succubuit dñs: postea egit,
nec ad finem litem perduxit:isto casu si quidē procurator ege
rat,& exegerat,statim cōmittitur stipulatio ad totū: qa in to-
to interest rei statim cū nō habetur ratū:vt l.procurator ad ex-
hibendū.in fi.& l.quo enim.§.j.& §.Iulianus.ś.eo.titu.In casu
tamen nō pōt ex ea stipulatione agi,nisi post ĩniam:vt d. l. ꝓ-
curator ad exhibēdum.in fi.ś.e.ti.sed si procurator egit, & nō
exegit:tūc statim cū dñs agit,cōmittitur stipulatio ad litis im-
pensas.& si postea plus impendet,vel dñs exegerit, ad plus
comitteretur:vt l.si procurator.ś.eo.ti.quod dixi in dño agēte
idē intelligas in eo q haberet ab eo causam:vt l.si indebitū. in
fi.ś.eo.Secus si ageret alius qui ab eo causam nō haberet: vt j.
eo.l.ꝓxima. Restat in gl.vna quæstio:ꝓcurator verus egit
& exegit:dñs similiter egit & exegit:vtrum dñs posset repe-
tere à vero ꝓcuratore illud quod ipse exegerit.Glo. hic super
verbo,iniuria,in fi.tenet ꝙ non:qa si dñs hoc consequeretur à
debitore,& à ꝓcuratore esset iniuria:& sic quidā intelligunt
istum tex.Ista lect.reprehēdit ꝓ l.si negotia.ś.de nego. gest.&
per l.qui proprio.§.,ꝓcurator vt in cæteris.ś.de ꝓcur. & per l.
a ex mādato in prin.ś.man. Cōtra oia[a] prædicta oppo. venire
contra de facto nō facit stipulationē cōmitti:vt l.continuus.§.
cū quis.ś.de verbo.obl.Sed si verus ꝓcurator egit,dñs nō pōt
postea agere de iure:ergo egit de facto.vñ non debet cōmitti.
Glo.hæc quæ est posita super verbo impensas,fatetur ꝙ hæc
stipulatio est huius naturæ,ꝙ cōmittit̃, etiā si aliqs solū de fa-
cto agat. Mihi videtur ꝙ hic nō agat̃ de facto,imo de iure: qa
res iudicata cū ꝓcuratore nō perimit actionē dño cōpetentē
ipso iure,sed ope exceptionis. Prætera, posito ꝙ esset actio
perempta solutione,adhuc agit de iure:qa valet et tenet instā-
tia,licet non habeat actionē:vt l.cū putarē.ś.fami ercis. & ex-
tra de re iudi.c.Abbate sane.libr. vj.Nō tñ per hoc impugno
quin etiam si agat̃ de facto tm̄:vt corā iudice incōpetenti, vel
alia causa,ꝙ cōmittat̃ stipulatio saltē ad sumptus:vt l. vbi. C.
de transa.Non obstat l.cōtinuus.§.cū quis.ś.de ver.obl. vt ibi
dixi. Item opp.ĩnia contra ĩniam est ipso iure nulla:vt l.j.C.
qñ prouo.nō eit.necef.sed hic licet ꝓcurator primo obtinuit
vel succubuit,nō pōt valere sententia lata postea cū dño,con-
tra primā,vel etiā secūm primā,secūm alios modernos in d. l. j.
C.qñ prouo.nō est necef.Sol.debet intel-
gi qñ ex eadē instantia ferunt̃ duæ ĩniæ:
qa tūc prima tm̄ valet.Secus si ex duabus
instantijs:quia tunc pōt valere vtraq; : vt
hic,& ś.de excep.rei iud.l.duobus.& qd̄
14 ibi no.in glo. †Pro declaratione huius
materiæ quæro duo. Primo,vtrum actio
descendēs ex hac stipulatione sit præto-
toria,vel ciuilis. R offr.in libellis suis super hoc titu.dicit,ꝙ est
ciuilis,s.certi condictio ex stipulatione,vel actio ex stipulatu.
& ideo dicitur prętoria hęc stipulatio:quia per prætorē est in-
ducta,eo ꝙ qs cogatur eā præstare:nō ꝙ actio sit ꝓtoria. Pro
15 hoc facit ś.de pos.hære.pe.l.j.& qd̄ ibi no. †Vltimo quæro,
an stipulatio rē ratā haberi, habeat paratam executionē cōtra
fideiussorē. Videtur ꝙ sic,sicut in stipulatione de iudicio sisti:
vt dixi ś.tit.j.l.j. In contrarium videt̃ ꝙ debeat nouo iudicio
agi ś.eo.l.procurator ad exhibendum.§.j.ibi:sed cum debitor
ex stipulatione agere cœpit,&c.& ś.ea.l.circa princ.ibi:existi-
mo actione hac cū eo agendū.& sic innuit nouum iudiciū esse
inchoādum.Breuiter dico aut ista stipulatio interponitur ex-
tra iudiciū:& est opus nouo iudicio.Ita loquitur ś.ea.l.in prin
ci.nec potest fieri executio:arg.pro hoc.ś.de iudi.l.à diuo Pio.
§.sed si emptor.Sed si esset interposita in iudicio:tunc puto ꝙ
haberet paratā executionē,per rationes,quas dixi in stipula-
tione iudicatum solui.ś.titu.j.l.j.& per rationes quas dixi in sti
pulatione de iudicio sisti,& similibus.

1 ☞ *Factum nomine defuncti,potest ratum haberi per hæredem.*

1 **Si procuratori.** †Nota ꝙ factum nomine defuncti
pōt haberi ratū per hæredē.cōtra.ś.
eo.l.si is cui.Solue vt ibi dixi,& dicā j.eo.l.bonorū. Oppo si
iste fuit verus procurator,stipulatio non potest committi,nisi
ad impensas:vt ś.proxi.§.Sol.Intellige ꝙ procurator erat fun
ditus falsus:vel si erat verus,erat reuocatus morte dñi: & sol-
uens sciebat eum mortuum.alias esset liberatus:vt l. cū quis.
§.j. & l.dispensatorem.ś.de solutio.

1 ☞ *Stipulatio simplex,intelligitur de hæredibus.*

1 **Si in stipulatione.** Hunc finē intelligit gl.qd̄ per
imprudentiam stipulatoris cō-
mittebatur promittente cōmittente dolum. Et intellige ꝙ do
lus fuit in hoc cōmissus:quia fuit in stipulatiōe adiecta dictio
1 tantum:vt Lucium Titium tantum ratū habiturum. Nam †si
hoc nō esset dictum,simplex stipulatio de hęredibus intellige-
retur:vt vidistis de verb.obli.l.stipulatio ista.in princi. Vnde
propter hoc clausula doli non posset committi.

Si procurator. Nota istam regulam quæ ponitur
hic,ibi plerunq; autem,&c.

1 ☞ *Mutatione personæ extinguitur cautio de rato.*

1 **Qui patris.** †Mutatione personæ extinguitur cau-
tio rē ratam haberi,& ideo in stipulatio-
ne sunt cōprehendendæ personæ, ad quas verisimiliter iudi-
ciū debet transire.h.d. Ad euidentiā scias ꝙ ex iniuria facta fi-
lio competit actio iniuriarum patri seu auo , qui eum habet in
potestate & ipsi filio:tamen pater seu auus habet exercitium
vtriusq; actionis.Secūdo scias,ꝙ patre mortuo seu filio emā-
cipato instātia istius actionis iniuriarū trāsit ad filium,q̃q̃ nō
sit hæres:vt j.de iniur.l.sed & si vnius.§.filio. Hoc præmisso
pone casum in terminis,vt litera iacet.Nota ꝙ ex mutatione
personæ cauentis extinguitur cautio de rato.& ideo de necef
b sitate debet alia persona cōprehendi[b]. Opp.de l.nō solū.§.si
pater.ś.de procu.Sol.ibi agebat ipse pater:hic alius procurato
rio nomine pro patre,de cuius mandato dubitabat̃.Ista est ve
ra sol. Quæro circa hanc legem,quā actionē intentabat iste
procurator. Dicūt quidā,ꝙ intentabat actionē iniuriarū præ-
toriam cōpetentē patri,pro iniuria facta filio. Alij dicunt, ꝙ
intentabat actionē iniuriarum ex l.Cornelia,quæ cōpetit ipsi
filio.Primam opin.tenet glo.ij.huius §.& glo.magna sup ver
bo filij. Nam cū hic procurator ageret nomine patris,non po
test dici quod intentet actionem ex l.Cornelia,quæ patri nō
competebat secundum istam glo.Vel verius dico,ꝙ hic intē-
tabatur actio ex l.Cornelia competens filio:sed quia pater il-
lius actionis habebat exercitium:ideo procurator patris intē-
tabat illam actionem,sicut poterat ipse pater. Et istam puto

a ¶ Contra omnia.vi de etiā oīno hic,quę habes per me in l. ij qs maior.C.de trāsactio.vbi nota.

b ¶ Qui patris.Comprehendi.Vide glo. Bal.Ange. & Imol. in l.ij.§.n.ff.sol.mat-

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Scribi literis. Et vide quod per hanc legē dicit do. Anto. in c. cum veniſſet in fi. de reſtit. ſpol. & limita vt per Bal. in l. Labeo. de iureiu. & aliter vt per Ang. & Pau. de ca. hic & Iac. Bu. & Bar. in l. j. C. qui admit. & aliter vt per Ange. in l. ſi is qui pro emptore. & ibi Imol. in xvij. col. de vſuc.

b ¶ Ratihabitionem. Vtum ratihabitio retro trahatur, & mandato cōparetur, vid. Bar. & bal. in l. obſeruare. j. de offi. procon. & limita vt per Bar. in l. ſi vxor. §. ſi qs vxorē. j. de adul. & vide ange. in l. ſi ego. v. de nego. geſt. Sed vtrum mandatum ſuperueniens poſt actū cœptū & non perfectū retrotrahat ad geſta text. eſt no. ꝓ hic, i l. Iulianus. vbi not. ꝓ gl. & doc. j. qui ſatiſ. cog. ſecus ſi actus eſſet iam conſummatus: vt in l. ſi vero nō remunerandi. in §. ſi poſt creditam. j. mā. & voluit Bar. in d. l. ſi vxor. in §. ſi quis vxorē. de adulte. & voluit Ang. & bal. in d. l. Iulianus. q d' ſignanter mandant notari. Item adde, ꝓ mandatum ſuperueniēs ita demū trahit retro, vt j. dixi, et ratificatio inducit, qñ mandās ſciuit iudicium inchoatū noſe ſuo. aliasnon vī ratificare, ſi ignorat. per l. ſi quis ita. §. fi. ff. de teſta. tu. ſcdm ꝓ voluit ſingu. Io. An. in in addi. Spe. in ti. de ꝓcu. §. j. vbi etiā alle. d. l. Iulianus. Et in iudicijs qualiter rati habitio poſſit operari, vide not. per Angel. in l. ſi defunctus. j. de ꝓcura. Et an hæc ratihabitio retro trahatur etiā in caſibus, in quibus requiritur ſpeciale mandatū, Io. Andr. dicit ꝓ ſic, i c. cupiētes. de electione. i vj. probat per tex. in c. j. de homici. eod. lib. & not. doc. in l. licet. j. de iudi. & in l. fina. C. ad Mace. Et ad mandatum adde q̄ dixit Arch. in c. conſtiturus. de verboſi. lib. vj. ꝓ ſi authoritas epiſcopi, q̄ debet in eſſe ſtatuto. per capitulū facto a principio, fuerit, ꝓ eā notificando ſtatutū capituli illud nō confirmat: qa t̄ diminutū omne id quod requiritur ad ſolennitatē. Ita refert Bal. in c. j. in prin. de ali. feu. ad hoc vide melius no. per Bal. in l. ſi qs mihi bona. §. iuſſum. d̄ acq. hæred. & in ſupradicta materia vide q̄ ibi dixi ad limitationē huius regulæ, vide Barto. in l. ſi pecuniā. d̄ ne. ge. C. ſed vtrū reprobatio retrotrahat, et reprobationi æquparet, vide bar. i l. pōp. la. j. ī. de ne geſt. Et an ratihabitio retro trahitur in præiudiciū tertij, vide no. per Bar. & Bal. in l. ordo. in §. C. de execu. rei iudi. & Bar. hic. & Adde ꝓ vbi lex requirit mādatū pro forma, non æquiparat ratihabitio mādato, ſecūdum Bal. no. in l. pe. in v. col. de execu. rei iudi. & nota ꝓ ratihabitio nō trahit retro in præiudiciū iuris tam quæſiti ex ſententia, ſecūdū Bal. in authē. ci. C. de tēp. appel. & vide not. in materia per glo. Bart. & quę ibi dixi in l. ſi tutor. C. in quib. cau. in integrū reſti. non eſt neceſ. per ſtat. in l. ſi vxor. C. de cōdi. inſer. & vide p alia legē in materia no. glo. in c. ratihabitio. j. de iureiu. i vj. vbi bonum not. & vide plene Iac. de belle. l. per fundum. i. de ſerui. ruſt. prædi. & per Io. And. in regula, ratihabitio. de regu. iur. Sed quid de illo brocardo ſentiæ: an ſint partes principio ſcire, & poſt ſcire & peri. vide Bal. in l. cū amplis. in fi. C. de incoſti. nup. & quantū temporis requiratur ad ratificandum, vide in l. ratū. i. de ſol. Vtrū ratihabitio trahat retro, vide Bar. in l. aliena. in princ. j. de pig. acti. & Bar. in l. ſi fundus. §. j. j. de pignori. & i l. q d' erga in prin. de his q̄ in ſa. Adde in ratihabitio retrotrahatur, & quādo tempus ſit præiudicare. Bal. in conſil. xx. j. lib.

c ¶ Nā tacendo. Nota quod tacēs & patiens labi tempus, videtur tacite renuere iuri ſuo. l. j. C. in quibus cau. Quod intellige verū in re quærēdo, ſed in re quæſito curſus præſcriptionis nō indicit cōſenſum renunciantis. Vt no. in l. j. eo. & no. Bal. in l. j. C. de in integrum reſti. & etiā vide quæ dixi poſt Bar. in l. ſi qua arbitratu. de verbo. obl. & eſt tex. in l. alienationis verbo. d̄ ver. ſig. quod primū dictum hic al legat Bart. l. ſ. ff. in quib. cau. in integ. reſti. & l. ſi cta. §. ſi qs bonorū. i. ad Trib. quam ad hoc alleg. Bal. in l. j. in vvl. C. qñ nō pet. vbi dicit ꝓ in iure obtinēdo curſus temporis habet vim efficiēdi.

d ¶ Dico ꝓ. Et addit Bal. qui hanc materiam limitat, nota l. ſi. C. ad Mace. et in l. obſeruare. §. ſ. ff. de offic. procon. & Andr. Barba.

e ¶ Habetur tempore quo. Limita vt per Bart. in l. j. C. qui admit. in pen. col.

f ¶ Determinare quæſtionem. Vide Bal. in c. cum quis. C. de nat. libe. & Imo. & Bald. in l. plane. §. vxor. ſolu. matri. Vide tex. no. in c. tanto

1 Forma ſtipulationis interponendæ de rato.

PRocurator. Iſta eſt nota. lex & clara: breuiter. h. d. Factū falſi ꝓcuratoris non facit cōmitti ſtipulationē de rato ab alio interpoſitā. h. d. No. text. ibi: nā in ſtipulatione caueī &c. nota ꝓ dixi in ſummario. Secundo no. †formā ſtipulationis interponendæ de rato: licet Cy. de hoc diſputet in l. j. C. de ꝓcur. allegat bene hāc l. debet tñ in hac forma ſtipulationis adijci clauſula doli, ꝓ promittat dolū malū abeſſe abſuturūq; eſſe: vt ſ. l. ꝓxi. §. ſi in ſtipulatione. Itē debet adijci qñq; perſona alterius, ad quē iudiciū pōt veriſimiliter trāſire: vt ſ. l. proxi. §. fi. Quærit gl. vtrū hoc caſu ſaltē hæc ſtipulatio cōmittatur ad expēſas. Gl. dicit ꝓ nō. & aliud eſt in vero procuratore, vt vidiſtis ſ. eo. l. ſi ſine. §. cū aūt.

1 Defectus ſuperueniens quando impediat ratihabitionē.
2 Ratihabitio non impeditur, quando defectus impediens ratihabitionem ſuperuenit, & poſtea ceſſauit.
Qui habuit filium ex concubina, & poſtea duxit vxorem: qua mortua vult ducere concubinam, poteſt, & matrimonium primum non impedit legitimationem filij nati.
3 Factum nomine defuncti, an poſſit haberi ratū per hæredē.
4 Abbas poteſt rata habere geſta nomine alterius, qui poſtea ingreſſus eſt religionem.
5 Geſta nomine prælati tanquā prælati poteſt ſucceſſor in prælatura habere rata: ſecus ſi nomine prælati tanquam priuatæ perſonæ.
6 Geſta nomine uniuſ canonici, non poſſunt haberi rata per ſucceſſorem in canonicatu.

a BOnorum. Hæc lex deberet ſcribi lris aureis. Breuiter hoc intendit: Si ſuperuenit defectus ex parte ratū habentis ratihabitio impedit: ſec' ſi ex parte gerentis. h. d. Nota legē, & nota bene, & mē ti tene verſiculū, an aūt, & c. Op. de l. cum decem. §. j. §. de ſol. Gl. non ſoluit. Tu dic ibi tēpore quo ratū habebatur, poterat geri negotiū: qa poterat ſolui ꝓ reo obligato: licet fideiuſſor eſſet liberatus. Secūdo oppo. C. ad Mace. l. ſi. & l. ſi filius & de alijs legibus quæ dicunt ratihabitionē retrotrahi, & mandato comparari. Sol. Dicit Dy. hic & in ca. ratihabitio. de reg. iu. lib. vj. & Cyñ. in l. vlti. C. ad Macedonia. quod iſtud eſt ideo, quia poteſt hic ratum habenti imputari culpa tacitæ repudiationis: nam tacendo per centum dies videtur repudiare: vt l. prima §. ita autē. ſ. ſi tateſt. nu. extra. facit qd' no. in l. ſi ego. ſ. de neg. geſt. Iſtud nō placet mihi. qd enim ſi mortuus eſt iſte, cuius nomine petita eſt bonorū poſſeſsio? certe nulla culpa pōt ſibi imputari: tamē hæres non pōt habere ratum: vt l. ſi is cui. ſ. eo. Præterea, hic ſunt duo. Primū eſt ius petēdę bonorū poſſeſſionis: & de hoc loquit Dy. quia videtur tacite repudiare. Secūdum eſt agnitio facta per iſtū geſtorē, & iſta nunquā fuit repudiata: qa de hac nō dicitur. Cōſtat eām ꝓ ſi ſemel repudiaſſet, non poſſet poſtea ratū habere: vt l. diſpenſatorem. in fi. ſ. de ſol. Sed ego video qñ quis expreſſe repudiauit primū ius, ſup quo act' eſt celebratus, nō impedit ratihabitio: vt l. cū decem. §. ij. & l. ſi quis offerenti. §. fina. ſ. de ſolut. ergo hoc nō impeditur propter tacitam repudiationem. Solu. ergo quantū ad ſignata contraria dico, ꝓ ratihabitio retro trahit, qñ ratum habetur tempore quo negotiū pōt geri: ſecus ſi defectus ſuperueniat. ita loquit hic. Sed cōtra hoc opp. de dicta l. cū decē. §. ij. & l. ſi quis offerenti. §. fi. ſol. licet dubitem, hic ſuperuenit defectus ex legis diſpoſitione, ibi ex diſpoſitione hominis. Ratio: qa in his quæ reſpiciūt nullitatē ipſius actus, durius agitur cū lege, quam cū homine: vt l. ſi libertus. de iure patrona. & dixi in l. amplius. ſ. eo. tit. †Et ideo, pro declaratione huius materiæ diſtingue: qñq; ſuperuenit defectus ex parte gerentis, qñq; ex parte ratū habentis: qñq; ex parte rei. Primo caſu, ratihabitio non impedit: vt hac l. ij. rñ. Secūdo caſu, aut ſuperuenit defectus ex legis diſpoſitiōe, & ratihabitio impedit: vt hac l. j. rñ. & l. ſeq. in fi. Aut ſuperuenit defectus hominis facto: & tunc aut quis vult ratum habere in præiudiciū eius qui geſsit illū actum: qa ratus habet: & tunc nō impedit ratihabitio. vt l. cum decē. §. ij. ſ. de ſol. Aut præiudiciū tertij: & tūc aut ille tertius fingit vna perſona cū gerenti: & idem qa poteſt ratū haberi. Exēplū in duob' reis in l. ſi qs offerēti. in fi. ſ. de ſol. Aut eſt perſona prorſus extranea: & in eius præiudicium non pōt ratum haberi: vt l. ſi partē. §. fi. ſ. quemadmo. ſer. amit. & l. potior. in fi. ſ. qui potio. in pig. habe. Ita intelligit ꝓ dixi in l. ſi indebitū. §. fi. ſ. eo. tit. Tertio caſu, qñ ſuperuenit defect' in re, ſuper qua aliquid agit, ratihabitio impedit: vt l. neceſſario. §. qd' ſi pendēte. ſ. de pericu. & cōmo. rei ven. & l. eum q ita. §. fi. ſ. de verb. obli. & l. quoties. ſ. de noua.

2 †Sed quæro, qd ſi defectus impediēs ratihabitionem ſuperuenit, & poſtea ceſſauit: an impedit ratihabitio? Reſpōdeo, nō. Sufficit enim extrema eſſe habilia: nō curo de medio: vt l. exiſtimo. ſ. de verbo. obli. & l. ſed & ſi in cōditione. §. ſolemus. ſ. de hęre. inſtit. facit quod dixi in materia fictionis translatiuæ, in l. ſi is qui pro emptore. ſ. de vſuca. & per hoc poſſumus determinare quæſtionem. Aliquis habuit concubinam. & filium ex ea poſtea accepit vxorem, quę mortua eſt: nunc vult ac

Universidad de Deusto Biblioteca

cipere cōcubinam in vxorem:an matrimoniū inter medium impediat legitimationem filij primo nati? Et per prædicta videt̃ dicēdum ꝙ nō:& ita videt̃ ponere ꝑ constāti in quadā sua disputatione Richar. Malū.quā disputationem ponit Io. And.in mercuria.suis,s.in c.sine culpa.de
3 reg.iur.lib.vj. †Quæro vtrū factum no
a mine defuncti[a] possit haberi ratū per hæredē. Dy.tractat in c.ratū.in penulti.quæstio.de reg.iur.lib.vj.& ibi determinat ꝙ aut fuit gestus actus,qui nō solet transire ad hæredē:& non pōt per hæredem ratus haberi.l.si is cui.s.eo.et arg.huius legis.in prin. Aut est actus trāsitorius ad hæredē: & potest ꝑ procuratorem ratus haberi:vt l.si is cui.s.eo.& l.si sine.§.si ꝓcuratori.ita
4 dicit ipse,& bene. †Quæro,vtrū gesta nomine alterius possint haberi rata, per Abbatem monasterij qd̃ ingressus est postea. Rn̄deo,sic:sicut dicimus de patre arrogatore.s.de sol.l.si quis offerēti.§.si cre
5 ditor. †Quæro,vtrū [b]gesta nomine prę
b lati possint rata haberi per successorē in prælatura. Dy.dicit ꝙ sic,not.d.c.ratū.in vlti.q.si fuit gestū nomine prælati tanꝗ̄ prælati,& sic contemplatione ecclesię,vł dubitatur: arg.eorū quæ supra diximus de hærede,qui repræsentat defunctū:vt l.annua.§.vlti.de annu.leg.secus si nomine prælati tanꝗ̄ priuatæ personæ:quia ratū alius habere nō pōt qd̃ ei⁹ nomine nō est gestum:vt l.si pupilli §.sed si ego.s.de
c nego.gest.qd̃ satis placet. Quęrit vltra[c] Dyn.vtrū gesta nomine vnius canonici, possint rata haberi per canonicum, q ei postmodum successit.Inn.dicit ꝙ nō. Nā in iuribus canonici succedit capitulum, licet alius succedat in prębēda.Ita no.per Inn.extra de elect.c.qd̃ sicut.in glo.sup verbo,consentire. quod est notabile.non habetis hic alia.

PAter. Ista est notabilis lex,et breuiter hoc intendit, Quādo quis succedit ei quē promisit ratū habiturum,successio pro ratihabitione habetur.h.d.notabilis lex,& mēti tenenda. Et facit ista lex ad ea quæ dixi in l.cum vir.circa fin.s. de vsucapionib.

1 *An tutus præscriptione xxx.annorū soluēs repetat.*

Procurator. Defectus superueniēs ex parte ratum habentis ex legis dispositione impedit ratihabitionē.h.d.& est aliquantulum diffi
1 cilis. †Nota hic arg.scd̃m gl.ꝙ tutus exceptione præscriptione xxx. ann.si soluat,repetere pōt:ar.ff.de admi.tut.l.si pupillus.vbi dicitur, ꝙ præscribens similis est soluenti.cōtra:liberatus tēpore adhuc
d remanet obligatus[d] naturaliter:vt l.obligationū fere.§.placet.de actio.et oblig.de fideiuss.l.vbicūꝗ.& ibi no.s.de neg.gest. l.at qui natura.in prin.& ibi no.ergo soluens non repetit.Sol.dicit Dy.ꝙ licet tēpore non tollatur naturalis, tollit̃ tamen omnis eius effectus:& sic potest repeti solutum,vt hic.Idem tenet Dy.C.de iur.et fac.igno.l.cum quis. Sed Gul.de Cug.in in l.j.in fi.quod quisꝗ iur. videtur dicere simpliciter,ꝙ remanet naturalis cum suis effectibus.Specu.tangit de hoc de præscrip.§.j.versi.ij. Mihi videtur circa hoc dicendum,quandoꝗ quis liberatur tempore ex cōuentione:quia voluit esse obligatus vsꝗ ad tātum tempus nō vltra:& tūc ista cōuentio habet vim pacti:vt l.cum q ita.s.de verb.obli.merito naturalis obligatio tunc tollit̃,& ciuilis remanet, sicut per pactū:vt l.si vnus.§.pactus.s.de pactis. Quādoꝗ quis liberatur tēpore: qa tenetur actione temporali: tunc dico ꝙ tollitur ciuilis tātū,& remanet naturalis: vt d.l.at qui natura.in princi.& quod ibi no.s.de neg.gest. Quandoꝗ quis tenet̃
c actione perpetua,sed liberatur [e] xxx.vel xl.anno.præscriptione:tūc dico:ꝙ liberatur à ciuili:naturalis vero remanet,quam ius ciuile tollere non potest: vt Instit.de iure natu.gē.& ciuili.§.sed naturalia quidem. tollitur tamen omnis effectus eius obligationis naturalis:vt l.sicut.& l.oēs. C.de præscri.xxx.ann.vbi dicit,sit plenissima munitiōe securus.& sic omnis effectus naturalis obligatiōis tollitur. Et hoc vltimū tenēt Vltramōtani,vt refert Cy. in l.vlti.C.ex qui.cau.ma. Nec obstat prędictis l.si quis postquā.s.de fideiuss.quia eam intellige,vt ibi dixi. Qualiter ergo hanc legem intelligemus? Dico ꝙ pos
f sumus[f] eam intelligere secundum primū modum, quando liberatus est tempore ex conuentione:tunc cum tollatur naturalis, non impeditur ciuilis: sed competit repetitio. Sed contra istam lec.oppo. quia actus medius impediens superueniens facto hominis non impedit rationem,vt dixi s.l.proxi.Sol. Quæ ibi dixi habent locum quando superuenit actus medius post celebratū actum, de quo rato habendo tractatur: hic factum hominis, hoc est conuentio ipsa præcessit illud, quod postea secutum est solum ex iuris effectu.Secūdo modo potest intelligi hoc, quando quis liberatur tempore actione temporali. Sed tunc obstat quia cum remanet naturalis obligatio: ergo repetitionem impedit indebiti. Solue vt l.error.C.ad l.fal.et l.cum quis. C.de iur.& fac.ign. Respondeo,hic non repetit:quia fuit solutum falso procuratori,cui nullo modo debebatur. & ideo concedo ꝙ si dominus superuenit,& defensionem istius procuratoris sibi soluentis susciperet:posset doli exceptionē op
g ponere:vt l.ꝓcurator ad exhi.§.j.s.eo. Tertio modo [g] potest intelligi ꝙ si est liberatus tempore præscriptionis xxx.vel xl. anno.tunc potest repeti,cum omnes effectus naturalis obligationis sint sublati. Et hoc prout habetur respectus ad iura hodierna:tamē illa lect.nō congruit bene huic legi:quia secūdū hæc tempora Digestorū præscriptio xxx.anno.erat in cognita:vt no.in l.qui occidit.§.j.s.ad leg. Aquil.& l. Iulianus.alias incipit,nō solū.s.ex quib.cau.ma.in aut.vt eccle.Ro.gaud.ꝑscrip.centum anno.§.j. Facit quod dicam in l.in omnibus.s.de diuer.& tempo.præscrip. Non sunt hic alia.

De priuatis delictis. *Rubrica.*

Glo.cōtinuat:dictū est supra de obligationibus descendentibus ex cōtractib⁹: sequit̃ videre de actionibus descēdētibus ex delictis:quia ex delictis qn̄ꝗ oriunt̃ actiones et obligationes ad priuatā vtilitatē. Itē oriunt̃ qn̄ꝗ accusationes priuatę: qn̄ꝗ oriunt̃ accusationes publicæ. Præmittit hic de priuatis delictis:quia maiorē cōformitatē habent cum præcedentibus. In sequentibus libris dicit de publicis iudicijs.

1 *Actio descendens ex delicto, quando non detur contra hæredes, licet dolus committatur ex contractu sine delicto.*

2 *Condictio furtiua, quod oriatur ex delicto, non ex varijs figuris causarum.*

Condictio furtiua datur cōtra hæredem etiam in eo quod ad eum non peruenit & est speciale.

3 *Actio pœnalis quando detur contra hæredem, in actionibus descendentibus ex delicto.*

4 *Actio pœnalis descendens ex quasi delicto, eodem modo datur contra hæredem, quo datur descendens ex delicto.*

qui filij sint legiti.vide Pau.de Cast.in l. Pomponius.& in §.quæsitū.s.de acq.pos.& ibi dixi post Imol. facit qd̃ not. Bar.in l.cum q.s.de stadu.& vult allegare Io.And.i mercu. in regu.sine culpa.

a ℂNomine defuncti. Et vtrū hęres possit ratificare pro defuncto:& quod possit, est tex.& ibi Bal.in l.si ab vno.de neg.gest.

b ℂQuæro vtrū. Adde no.i l.si tutor.C.in quib.cau.in integ.resti.nō est necessa.

c ℂQuærit vltra. Vide Bal.in l.generaliter.C.de reuo.dona. vbi illud dictū Inn.& Bar.hic alleg.vide quæ dixi in d.ca.quod sicut. Andre. Barba.

d ℂRemanet obligatus. Vide late Bal.in l.cum qs.in vij.col. C.d̃ iur.et fac.igno. in q. statuto cauet̃.& in c.si qs ꝑ triginta.si de feud.fue.cōtrouer. inter do.& vasal. Imo.in d.c.si.de præscript. tenet cōtra dicta ꝑ Barto. hic:de quo plene per do.Anto.& Imo.in c.ad aures.de ꝑscrip. Et vide hostie.in c. significauit. de cen. vbi dicit,ꝙ si cōtra cēsū fuerit ꝑscriptū, poterit nihilominus de nouo induci census,quasi non fuerit in totū sublatus. Vide Mod.de hoc, vt per Imo.in c.fi.de ꝑscrip.& i c.ad aures. eo.tit.& Bal.i auth. ad hæc.in v.colū.C. de vsur. Et limita secūdū Bald.& Ang. in l.bene a zenone. C.de quadri.ꝑscri. nisi statutū diceret, oīs obligatio & actio. Ad hoc vide Bar.in l.sequitur.in §.si viam de vsur.& ibi dixi referendo Bal.in d.l.si quis.& per Ang.in repe.l.j. post medium. C.de iud.& in statuto inducente præscriptionē,an tollat naturalē:vide no.Bal.in c. ecclesia sanctæ Mariæ.de constitu.

e ℂSed liberat̃. Adde Bald.in l.si pœnæ.s. de cōdi.inde.qui dicit.ꝙ licet in contractibus præscriptio. i.lapsus præfixi tēporis a iure non tollat naturalē obligationē,vt hic: tamen dicit ipse secus in delictis in quibus præscriptio ipso iure perimit obligationē: qa lex dicit causam in totum aboleri.d. l.sed & si vnus.§.si ante.de iniur.

f ℂDico ꝙ possumus. Nota etiā ꝙ præscriptio non tollit ius ipso iure ope exceptionis:vt no. Bal.& Ange.in l.j. C.si aduer.credi. vide q̄ ibi dixi.& ꝑ Bal.in l.fi.in ij.oppo. C.de edi.di.Adria.tol.

g ℂTertio modo. Adde Bal.i l.cum quis. C.de iu.& fac.igno.& in q.statuto cauetur.& c.j.§.si quis ꝑ triginta.si d̃ feu.fue.cōtro.in vsi.feud.& vide Io.de Imo.in c. fi.de præscrip.vbi tenet cōtra illa quę hic Bart.dicit,plene per Ang.i repeti.l.j. C. de iudic. & per do. Ant.& Io.de Imol. in c.ad aures.de pręscrip.Bal.in authen. ad hæc. C.de vsur. vide do.Abb.i rub.de præscri. Et vide Host.in c. significauit.de cēsi.vbi dicit, ꝙ si census fuit impositus, & postea fuit præscriptum:ꝙ poterit de nouo induci,quasi nō ex toto fuerit extinctus. et vide quę ibi dixi. Andr.Barba.

a ℭ Ciuilis.§.quod autem. Adde Bald.in rub.de priuil. do.in pe.col.ad istum tex. limitantem istã materiam in fi.& sentit gl.in fi.& Ange.ibi pro intellectu huius materiæ.

b ℭ Tũc.Et vide quę dixi in c.fi.de sepul. & ibi domi. Abb. & Bald.in l.j.C.de dolo.& de fur. Andreas Barb.

c ℭ Ad l.Iul.repe.Itẽ limita,nisi pœna veniret imponẽda per viam exceptionis. tex.secũdum vnum intellectũ in l.iij.§. quod aũt.quod quisque iuris.

d ℭ Successorẽ ꝑlati. Vtrũ successor in ꝑlatura teneaꝰ, adde qđ notatur in c.cũ dilectus.de ord.cog. & Bal.ĩ l.j.C.ne ex delic. defun.ꝑ Ant. de But.in c.j.§.quibus.de priuile. Cy. in l.j.§.si ꝓcurator. si quis ius dicen.non obtem.per Io.And. in c.j.vt lite non cõtestata.

e ℭ Quæro,qd si fuit. Et vide Bald.in l.ij. C. qui accusa. non poss.& l.j. C.ne ex delict.defun.& l.si is apud quẽ.C.de edẽ. Andreas Barba.

f ℭ Fuit confessus. Et sic no.quod si latro confiteꝰ se mihi subtraxisse,& ante condemnationẽ moriatur:talis cõfessio nocet hæredi: Adde Bal.in l.vnica.in iij. co.C.ne ex delict.de fun.vbi dicit, ꝙ idẽ erit sine confessione, si sit cõclusum ĩ causa.Et vide Imo.in l. defun.de publi.iudi. & q̃ dixi post Bart. in l.iterdũ.§.q furẽ. j.de fur.Itẽ adde qđ sola oblatio libelli absque litis cõtestatione videtur facere pœnam transire ad hæredẽ.Gl.est sing. secundũ Ange.in §. pœnales.Insti.de ꝑpe.& tẽp.actio.Adde post Spe.Io.and. in addi.ĩ tit.de accu. in quarta parte.§.j. in versi.qd si latro.

g ℭ Vlterius quæro. Allegauit istud dictum Pau.de Ca.in rub.ff.de acq.hære. vide quæ ibi dixit. And.Barba.

h ℭ Hęredes vsurarij. Vtrũ hæredes vsurarij teneantur ad restituendas vsuras: dic quod sic.& vide Bal.in l.j.in vj.colũ. C.ne ex delic.defun. & in authẽ.ad hæc. C.de vsuris. in vij. co.ver.quid dicetur habere. & qđ sing. consuluit Fede.cõsi. xj.Et qđ dixi in l. quãuis. C.si pendẽ. app.ꝑost Bar.vbi di[xit], ꝙ inquiritur cõtra vsurarium post mortem.Et adde ꝙ Io.an.sing.in tit.de confes.in §.postremo.vers.sed nunquã confessus. dicit ꝙ si defunctus confessus fuit se mille habuisse per rapinam,& promittat episcopo soluere illis quibus apparuerit debere, qđ absq; ordine iudiciario potent Episcopus declarare creditores, & quantitatem a quo nõ potent appellari, nec decentmitate dici: & talis declarata confessio poterit exequi contra hæredẽ, licet nihil ad eum peruenerit,quia non ex delicto agitur,sed ex cõfessione.Et sic limita.c.ti.de sepultu. & hoc sequitur domi. Anton.in c.cum speciali.§.j.de appel.& ꝙ not.Bal.in l.iurti. C.de fur.dicit tamẽ ꝙ de iure canonico tam iudiciali quam pœnitentiali, hæres defuncti teneꝰ intra vires hæreditatis ꝓ delicto defuncti, licet nihil ad eum ꝑuenerit.Adde an hæredes vsurarij teneantur ad restituendas vsuras,Abb.consi. cxiij.secundo libro. Et an bona vsurarij sint obligata illis,q soluerunt vsuras,[illegible] de Fed.cõsi.ccxj.

5 Actio pœnalis descendens ex delicto datur contra successorem prælati,si prælatus tenebatur nomine dignitatis:si vero nomine proprio, non datur,nisi in quantum ad eum peruenit, & prælatura est locupletata.

6 Hæredes iure naturali tenentur satisfacere de delicto defuncti,quando actio est pœnalis ex parte rei,& rei persecutoria ex parte actoris: & quid quando est pœnalis ex vtraque parte.

7 Confessio defuncti vera in criminalibus notet hæredi:secus ficta,nisi in casu.

8 Hæredes vsurarij quod teneantur etiam de iure ciuili ad restitutionem vsurarum.

9 Interpositio primi decreti quod habeat vim litis contestationis ad hoc vt faciat actionẽ transitoriam cõtra hæredes.

10 Actio ad exhibendum an possit intentari in eodem libello cum rei vendicatione.remissiue.

LEX I.

a Ciuilis. [a] Hęc lex diuiditur in tres partes principales.Primo, loquiꝰ qñ accusationes ex delicto trãseunt cõtra hæredẽ. Secũdo,qñ trãseunt ad hæredẽ. Tertio, qñ transeunt cõtra hæredẽ mutata cõditione.Secũda ibi:hæredẽ. Tertia ibi:non tãtũ.Hęc prima pars diuidiꝰ in duas partes Prima loquiꝰ de actione pœnali. Secũda de persecutoria.Secũda ibi:sed quamuis.

Opp.s.de nauti.fœno.l.fina.Sol.ibi de actionibꝰ pœnalibus,quæ descendũt ex cõtractu,hic vero ex delicto. Secundo oppo.de l.ex cõtractibus.s.de actionib. & obligationib.Sol.dicit gl.ibi loquiꝰ qñ delictum cõmittiꝰ circa cõtractũ: loquiꝰ hæc lex qñ delictũ cõmittiꝰ extra cõtra-
1 ctũ.Ita dicit gl.Aduerte.†videte gl.C.ne ex deli.defun.l.j.quæ ponit quosdã casus speciales,in quibꝰ dicit actiones descẽdẽtes ex delictis nõ dari cõtra hæredes:licet dolus cõmittaꝰ ex contractu seu delicto. Itẽ no.in l.si hominẽ.§.daꝰ.s.deposi. Veritas est ista:si quidẽ delictũ venit purgãdũ ꝑ actionẽ descẽdentẽ ex cõtractu,trãsit cõtra hæredẽ.Ita loquiꝰ l.ex cõtractibus.& l.ex depositi.s.de act.& obli.et d.l.si hominẽ.§.daꝰ.cũ simili.si vero dolus venit purgãdus ꝑ aliã actionem, quã ex cõtractu:tũc siue dolus sit cõmissus in cõtractu,siue extra,nũq; daꝰ cõtra hæredẽ. Ita loquiꝰ Instit.de perpe.& tẽp.§.actio. §.aliquãdo.& omnes casus enumerati in d.l.j.C.ne ex delict.defun.& ĩ d.§.datur.

Itẽ opp.& videꝰ,dictũ hæredẽ teneri:vt C.ne ex deli.defun.l.j.So.post lit.cõtest. nõ teneꝰ:nisi de eo qđ ad eũ peruenit.& hoc modo loquimur hic:& sic concordat cum illa. Sed cõtra hoc.j.ad leg.Iul.repetun.l.ij.Sol.fallit ibi secundũ diuersas lec.
2 †Itẽ opp.de l.si ꝑ fure.ĩ fi.s.de cõdi.fur. vbi cõdictio furtiua daꝰ etiã in eo quod nõ ꝑuenit.dicit gl.ibi,ꝙ cõdictio furtiua non oriꝰ ex delicto: sed ex varijs figuris causarũ.qđ est falsum:vt l.si mulier.§.fi.s. re.amota.& l.si ambo.§.quoties.s.de cõpen.Dicẽdũ est ergo, ꝙ fallit ibi ꝓpter frequẽtiã furtorũ:vt arg.j.de pœnis.l.aut facta.§.fi.& hoc tenet Dy.Iac.de Are.& omnes, Itẽ extra gl.opp.s.ad Syllania.l. Caius.Sol.dicunt quidã:ibi loquiꝰ,qñ de
b lictũ cõmittiꝰ in nõ faciẽdo: tunc [b] pœna trãsit ad hæredes:hic qñ delictũ cõmittiꝰ in faciẽdo,ego puto ꝙ sit truffa:quia hoc nõ habet rationem:quare veritas est ista: ibi propter non vindicatã mortem defuncti fuit inflicta pœna ipso iure.quod apparet:quia possessor conueniri põt a fisco petitione hæreditatis:vt l.j.C.de his qui. vt indi.& no.in l.in cognitione.s.ad Syl. & sic non agitur ad pœnã imponendam: sed ad pœnam a iure impositam exigẽdã merito trãsit contra hæredem. Simile habetis in l.cõmissa.s.de pub.& l.iij.§.quod
3 autem.s.ꝙ quisque iur.† Et ideo reassume breuiter: Aut pœna interponitur ipso iure a lege:& transit contra hæredẽ,vt dictum est. Aut imponitur ab homine: & tunc aut delictum cõmittitur circa cõtractum,aut extra contractum.Si circa contractum,aut purgatur per actionẽ descendentem ex contractu,aut per aliam:vt dictum est.Si extra contractum,tunc aut lis erat contestata:& datur contra hæredes: vt l.j.in prin.C.si ex delict.def. Fallit in l.ij.j.ad leg.Iul.rep.secũm vnã lec.Aut lis nõ erat contestata,& tunc daꝰ cõtra hæredẽ in id,quod ad eum peruenit:& nõ vltra.Fallit in cõdict.furt.Itẽ fallit in d.l.ij.j.
c ad leg.Iul.repe. [c] secũm aliam lectur.tamẽ in hoc est differẽtia,qñ lis nõ est cõtestata cõtra defunctũ.Si quidẽ actio,quæ competebat cõtra defunctũ,erat ciuilis,illa eadem dabiꝰ contra hæredẽ:vt d.l.si pro fure.ĩ fi.Si vero erat prætoria,si quidẽ actio denominabatur a delicto:vt vnde vi,& vi bo.rap.& similes:& non dabunꝰ cõtra hæredẽ illæ actiones,sed actio in factum vt l.ij.in fi.j.vi bo.rap.& de vi & vi arma. l.j.in fi.Sed si non denominantur a delicto:tunc datur contra hæredẽ in id,quod ad eum peruenit. d.l.j. C. ne ex delictis
4 defuncto. † Circa hoc habemus aliqua quærere:dixi ꝙ non datur actio pœnalis contra hæredem in actionibus descendentibus ex delicto.quid in descendẽtibꝰ ex quasi delicto? Respon,idẽ:vt s.de iudi.l.si filius.in fi.cũ l.se. Quæro quid in delictis quæ purgantur per officium iudicis, quod deseruit actioni intentandæ? Dic vt s.de rei ven.l.si in
5 rem actum sit.† Quæro,vtrũ detur contra successorẽ præla-
d ti [d] ista actio pœnalis? Videtur quod nõ. Nã hic dicit,cæteros successores quidem &c. Veritas est ista,si quidẽ prælatus tenebatur ex delicto suo nomine:nõ dignitatis nomie,vel prælationis:puto ꝙ in sequẽtẽ non deꝰ,nisi in quãtum ad eum peruenit,& quatenus est locupletata prælatura sua.Ita habes in l.licet.§ ex furtiua cã.s.de pecu.sed si prælatus tenebaꝰ nomine dignitatis:tunc successor tenebitur insolidũ:quia est eadẽ dignitas.Ita intelligo extra de ordi.co.c.cum dilect.& quod
6 ibi no per Inn.†Itẽ hic dicitur ciuilis constitutio est.Quæro, quid de iure naturali? Dicit gl.idẽ.Contra hoc videꝰ ꝙ de iure naturali teneanꝰ hæredes satisfacere de delicto defuncti vt extra de rap.c.j.Sol.Quædam sunt actiones pœnales ex vtraq; parte,& illę nõ transeunt cõtra hæredes aliquo iure,nisi secundũ distinctionẽ præcedentẽ.Quædã sunt actiões pœnales ex parte rei,sed persecutoriæ ex parte actoris:tunc hoc casu differt ius ciuile a Canonico.Nam de iure ciuili non datur,nisi quatenus ad hæredẽ peruenit,sed de iure Canonico
7 datur insolidũ:vt d.c.j.de rap.& quod ibi per doc.no.†Itẽ quæ-
e ro,dixi,nisi sit lis contestata cũ defuncto.Quæro,qd si fuit [e]
f cõfessus in iudicio. [f] Certe vꝰ idẽ,etiã si hoc eẽt cõfessus in iudicio criminali.ita tenet Spe.in ti.de acc.§.j.ver.qd si latro.Quod satis puto verum in confessione vera:nam in cõfessione ficta secus regulariter:vt l.eius q delatorẽ.j.de iure fi.fallit in casu
8 l.iij.ĩ prin.j.de bo.co.q mor.sibi cõsc.† Vlterius quæro [g],vtrũ
g de iure ciuili hæredes vsurarij [h] teneanꝰ ad restituẽdas vsuras.
h Videꝰ ꝙ nõ,nisi quantũ ad eos ꝑuenit,quia ex delicto agitur,vt hic.contrarium est verum.Nam vsuræ nõ reperiuntur

per

Universidad de Deusto

per actionē descendentem ex delicto.sed per condictionem indebiti,vel sine causa:vt l.si nō sortē.in prin.ſ.de condi.inde.
9 & no.per Inn.extra de vsur.c.Michael. †Vlterius quero,qd si nō est lis cōtestata:sed ꝓcessum est cōtra cōtumacem ad primū decretū:an habeat vim cōtestationis,vt faciat actionē trāsitoriā cōtra hæredes? Videt ꝙ nō vt l.j.in fi.j.de requi.re.sed ibi loquit in delictis publicis,in quib⁹ nō sufficit contestatio, sed requirit ſnia:vt l.ex iudiciorū.j.de accu.Sed ī actionib⁹ ciuilib⁹ puto ꝙ sufficeret ad faciēdū actionē trāsitoriā cōtra hę
a redes,per l.vt perfectius.C.de ann.exceptio.[a] vel saltē ad faciendum ꝙ possit petere restitutionē in integrum:qa per de
b functum stetit quominus[b] lis contestaret:vt l.j.ſ.ex quib.cau.
10 ma. †Vlterius in ver.sed quamuis.dicit,rei vendicatione tenebunt re exhibita:& sic innuit,ꝙ actio ad exibēdum, debet præcedere rei vēdicationē,ne possint ꝓponi in eodē libello. De quo dic vt ſ.ad exhi.l.j.& l.qui de inofficioso.in fi.magnæ gl.ſ.de inoffi.testa.& l.j.de interro.actio.& per Cy.C.de rei ven.l.ordinarij.in prima quæstione.

1 *Actio iniuriarum non intelligitur esse in bonis nostris ante lit.contestationem: quia competit ad uindictam.*
2 *Actiones pœnales competentes defuncto,tanquam uni de populo nō transeunt ad hæredes,nisi lite contestata.*
3 *Actiones pœnales si competunt ad uindictam,nō transeunt ad hæredes,nisi lite cōtestata. Si uero competunt ad rem familiarem:tunc transeunt ad hæredes.*
4 *Iure accusandi criminaliter ex delicto priuato,an transeat ad hæredes.remissiue.*

1 **Hæredem autem.** †Quæro, quæ sit ratio differētiæ inter actionē iniuriarum,& alias. Gl.dicit ꝙ actio iniuriarū non intelligitur esse in bonis nostris,ſ.ante litis cōtestationem:vt l. iniuriarū actio.j. de iniur.Sed quæro,quare nō est in bonis nostris,sicut aliæ actiones pœnales? Respondeo,quia cōpetit ad vindictam:sed aliæ pœnales prosequunt rē familiarē,non vindictam. Quomodo aūt hoc cognoscat,dicet j.vi bo.rapto.l.j.ſ.j.vbi de hoc
2 per Dy. †Circa istam regulam dicas sic:[c] quædā sunt actio-
c nes pœnales, quæ competebant defuncto, tanq̄ cuilibet de populo:& illæ nō trāseunt ad hæredem:nisi lite cōtestata : vt
3 vt l.si cui.j.de verbo.signi. †Quædam sunt quæ cōpetebant sibi tanq̄ propriæ,& illæ siquidē cōpetunt ad vindictam,nō transeūt ad hæredes,nisi lite cōtestata,vt hic,in fine.& l.iniuriarum.j.de iniur.Si vero competunt ad rem familiarē:tūc regula est ꝙ trāseunt ad hæredes:vt hic,& Insti.de perpe.& tē-
4 pora. actio.ſ.j.Fallit in l.hæc actio.ſ.de calum. †Possumus hic quærere,quid de iure accusandi criminaliter ex delicto priuato:vtrū transeat ad hæredē? Vidistis in l.ex iudiciorum.j. de accusa.sed an transeat ad hæredem,dicam j.eo.l.fi.

Non tantum. Quæro,in quo sequit noxa caput? Respōdeo vt cōtra eum agat actione illa apud quē seruus est,vel contra ipsum eundē,si liber est effectus:vt Instit.de noxa.ſ.omnis autē. Sed in criminalibus, quando contingit mutatio personarum de vno statu ad aliū, dic vt l.j.j.de pœnis.

1 *Quis an debeat puniri pro pluribus delictis,quando sunt plura delicta ex parte inferentis, & recipientis in personam.& nu.5.*
2 *Iudex qui facit citari aliquem ad respondendum positionibus sub certa pœna,& iterū facit citari,non potest eum nisi ter punire.*
3 *Si sunt plures actiones ex vno tantum facto descendentes, quando ex vna solum agi possit? remissiue.*
4 *Delictorum quædam nominata,quædam innominata.*
Vulnerans pluribus vulneribus,ex quibus sequitur homicidiū,potest accusari de vulneribus:& iudex hoc pati debet,si maior pœna imponitur ꝓ vulneribus quā ꝓ homicidio.
7 *Quando plura delicta tendunt ad eundem effectum,vt in insultu,& percussione, quis non punitur nisi de insultu.*
8 *Percussione secuta statim nata est actio iniuriarum cum insultu,quæ tamen confunditur cum percussione.*
9 *Si pro insultu imponitur maior pœna quam pro percussione,in eo quod plus excedit delinquens punitur.*
Ratio,quare punitus pro vulneribus,non potest puniri pro homicidio,uel econtra.
10 *Coadunans gentem si mittit illam ad certum locum,non punitur nisi pro uno actu.*
11 *Percutiens aliquem uno ictu,uel simul pluribus alapis,uel percussionibus,an pro una, an uero pro omnibus debeat puniri.*

LEX II.

Vnquam plura. Hęc est vna notabilis lex, & gl.hanc legē diuidit in duas partes. Primo, ponit regulā. Secūdo, probat eā octo exemplis,sed in veritate non ponit octo exēpla:quia vnū ponit dictū hic,qd non est exēplū regulæ : sed est vnū dictū circa ꝓdicta:ideo diuide in quatuor partes. Primo, ponit regula. Secundo, ꝓbat eā quatuor exēplis. Tertio,format vnam quæstionē circa prædicta. Quarto, redit ad regulā,& ꝓbat eā tribus alijs exēplis. Secūda ibi:qui ergo hominē. Tertia ibi: itē quæsitū. Quarta ibi:itē si quis. Circa istā materiam intēdo tenere hunc ordinē. Quādoq; plura delicta committunt ex parte inferentis,& recipiētis,circa personā.& de hac materia tractabo hic. Quādoq; plura delicta cōmittunt ex parte cōmittentis circa rē.& de hoc nō dicam hic principaliter, sed dicā j.tit.j īficiādo.ſ.infans. Quādoq; committunt plura delicta verbo.de hoc dicā ī l.itē apud Labeonē. ſ.cōuiciū.j.de iniur. Quādoq; cōmittitur vnū delictū ex parte inferētis,sed est plu-
d ralitas[d] ex parte recipientis:vt si aliquem percutio cū bidente, vel forcipe.de hoc dicā j.arborum furt.ce.l.si gemina. Qñq; cōmittunt plura delicta, ꝓpter plures personas cōmittentes. De hoc dixi j.de sica. l.si in rixa. Qñq; cōmittunt plura delicta ꝓpter plures personas recipiētes. De hoc dicam l.plures.j.arb.fur.cæ. Qñq; cōmittitur vnū factū tantū:ex quo resultāt crimina plura. De hoc dixi in l.senatus.j.de accu.& l.si adulteriū cū incestu.j.de adul-
1 te. †Modo ad ꝓpositū redeam[9],quādo sunt plura delicta ex parte inferētis in ꝓsonam. Opp.de l.fi.C.de modo mulcta. vbi dicit,ꝙ nō pōt imponi pœna nisi ter. dicit gl.ibi ī extraordinarijs criminibus: hic in ordinarijs. Hoc nō placet:nam crimē furti,de quo loquitur hic punit extra ordinē,& crimē iniuriarū,et quasi omnia priuata delicta:vt j.l.ꝓxi.& j.tit.j.l.fi.& l. fi.j.de iniur. Vnde dicit gl.alibi,ꝙ ibi loquit in mulcta. Hoc dicit gl.in l.quicūq; C.de ser.fugi.& illā tenet Ia.de Ra.ideo, quia si iudex haberet in mulcta nimis lar d gas habenas,posset partem multū graua re. Dyn.vero aliter soluit,& dixit,ibi loquit in delicto,qd non vertit ad alicuius iniuriā:sed habet tātū coertionē morum. Iac.de Bel.in quadā sua disputatione dicit aliter,ꝙ debet intelligi quando cōtumacia cōtinuat circa idem:tūc iudex non pōt mulctare vltra ter. secus si circa diuer-
2 sa:argumē.huius legis et ideo† si iudex facit citari aliquem ꝙ compareat in iudicio ad respondendū positionibus sub certa pœna:& iterū facit citari:nō pōt imponere pœnā nisi ter. Sed si ex diuersis causis fuerit citatus:quoties delinqueret, posset imponi pœna. Istæ tres solutiōes placēt mihi,si cōiūctim accipiant:vt dicam[9] sic: ibi loquit in mulcta,quæ imponit ꝓ delicto,ꝙ nōvertit in alterius iniuriā principaliter:quæ nō pōt imponi,nisi ter,qñ illd delictū cōmittat idē.ita loquit ibi.alias quoties deliquerit, toties puniat,vt hac lege. Secūdo opp.de l.nemo ex his.ſ.quoties.ſ.de reg.iur.& l.qui seruum.& l.plura.ſ.de actio.& obli. Sol.hic plures actiones descēdūt ex diuersis factis:ibi ex vno facto:ideo vna tātum agi pōt. Cōtra hoc opp.de l.cū ex vno.
3 ſ.de act.& obli.& l.j.j.vi bo.rap.So.†ꝙ dixi ex vna tantū agi, intelligi pōt,nisi quatenus plus sit in vna quā in alia.Ita dicit gl.ꝙ an sit verū,dic vt dixi in l.j.ſ.dixerit aliquis.ſ.de publi.et ibi plene ꝓ Dy. Itē opp.ſ.loca.l.si vulneraueris.& de actio. & obliga.l.q seruū.ſ.si is. Ista gl.soluit ꝙ ibi est vna ex delicto: alia ex cōtractu:hic ambę ex mero delicto. Pręterea ibi ambę

POMATES.

a ¶ De anna. excep. Et hoc facit tex.in l.cōstitutionibus.ī. de acti. & oblig.de quo Ioā.Fab.ſ.pœnales.Insti.de actio.

b ¶ Quo minus. Et sic nota ꝙ si quis est in mora vel subterfugio litē contestandi, perinde est, ac si lis esset cōtestata: adde tex.i l.si eū.ſ.qui iniuriarū.si qs eau.ff.et qd no.in c.j.de elec. li.vj. Pro hoc facit, quia si ꝓ factum,& cauillationes aduersarij, fit quod tēpus labatur,nusquā prescriptio currit.l.contra minores.C.de inoffi.test.in l.si trauticle.de mino.& in l.si cū ipse istitueret. de excusa. tuto. Et ita no.Guido de Suza. in l.sancimus. C. in quibus causis ī interesti.nō est necess.& in l.petendæ. C. de in integ.test.pe.& ī d.l.si cū.ſ.q iniuriarū.& Bal.j d.authē. habita.in vlti.co.& etiam cū Bar.hic cōcordat Bal.in l.j. in ver.vlti.C.ne ex delict. defun. facit qd no. Bart.in l.j.ſ.sed & Aristo.&c.qd vi aut clam. Vide quæ dixi post Pau.de ca. in d.ſ.q iniuriarum. Adde an cū instātia labitur dolo aduersarij, det restitutio, Ro.consi.ccxx.

c ¶ Hæredē. Dicas sic. Vtrū actiōes ex delicto trāsmittant ad hæredes actiue, vide Bal. in l.j.in fi. viij. co.cū seq.& et vltima col.C.ne ex deli. defun.& Bar.no. in l.fi.ī.eo.

d ¶ Est pluralitas. Et si qs fuit cū vna comitiua, quā coadunauit ad occupandū castrū,& ī pugna interuenit homicidiū, an coadunator tenea tur duplici pœna,ſ. lege Iulia de vi,& de homicidio, vide in l. qñ.& ibi Bal.C.ad leg.Iul.de vi.vbi omnino vide in j.q.

a ¶ Item oppo. Adde Bart. & quæ ibi not. in l. vulgaris. ff. de furt. vbi, omnino vide & quæ ibi dixi.

b ¶ Punitur toties. Adde ꝙ Bal. in l. qs nõ dicã. in iiij. col. de epis. & cle. dicit no. ꝙ pœna cõstitutionis ex multiplicatione actus, multiplicatio pœnarum nõ resultat. secus in pœna ministerio iudicis imponẽda. facit ꝙ habetur in d. l. inficiãdo. §. infans.

ambabus, vide Bar. C. de primi. in l. præclarũ. lib. xij. vbi tenuit ꝙ sic per gl. ibi. Sed adde ꝙ ipse no. in l. vulgari. ff. de fur. & ad materiam Bar. hic vide Io. And. in Spe. de sen. ver. sed pone. & Bar. in l. senatus. & in l. seq. ff. de acc. Adde an qui vno ictu plura infert vulnera, pluries debeat puniri, Bal. cõs. clxvj. v. lib. Et an præstans auxiliũ pluribus teneatur vna pœna, vel pluribus, vide Bar. consi. cxxxiij.

c ¶ Pro mille ageret. Et ad materiã vide Bart. in consi. incip. Antonius commisit adulterium, &c. & post eũ Cyn. et vide Pet. de Anch. in cle. j. §. quibus. de priui. latè distinguentẽ post Iac. de Aret. & Iac. But. et ponit verba fere omnia illius cõsi. Bar. ꝑ longã & latã distinctionẽ & dicit sic, ꝙ aut sunt plura facta, aut plura facta, aut plura delicta respiciẽtia diuersas species dlictorũ: & habet locũ C. de fur. l. aduersus. Idem si respiciũt diuersas ꝑsonas, quæ idẽ cõsiliũ nõ participauerũt, idẽ etiam si respiciãt diuersas res: vt in l. agraria. de termino mo. Factũ autẽ est vnum & delicta plura: & habet locũ C. de accusa. l. q de crimine. cũ no. ꝑ doctor. ibi autem sunt plura facta, & vnũ delictũ: & hoc contingit qñ primo durante secundũ sequitur iterato circa idẽ, & eadẽ specie criminis: & tunc vna tantum pœna imponitur: vt in l. ei q. ff. de furt. & ita intelligiẽ gl. i d. l. vulgaris. eo. tit. Istud est verũ secũdũ Bart. & Salic. nisi pœna esset soluta ex primo delicto, vel saltẽ lis esset cõtestata ante delictũ. hoc enim casu iterãdo nouũ adulteriũ: iterat pœna. l. si diuturno. ff. de pœ. Ex quo cõcludit cũ glo. in d. l. vulgaris. & istud est verũ, etiã si pœna pecuniaria interponat. et de materia etiã per Bart. & doct. in l. qd ergo. §. pœna grauior. de infa. Adde ꝙ Bal. in l. si qs nõ dicã rapere. in iiij. col. C. de epis. & cle. dicit, ꝙ in pœna cõstitutionis ex multiplicatione eiusdẽ actus nõ resultat multiplicatio pœnarũ. secus in pœna ministerio iudicis infligẽda. Facit qđ habetur i l. inficiãdo. §. infans. ff. ti. j. Et qñ ex vno facto resultant plura crimina, vel vnus lædit plures, quot pœnis teneat: vide in q. gñaliter vrgeri. in regula, delictũ. de reg. iu. in vi. & Pet. de Anch. in d. cle. j. & vide Bar. in dicto consi. Et si statutũ dicat ꝙ puniat pœna manus, an debeat itelligi de

sunt ꝑsecutoriæ: hic saltẽ altera est pœnalis. Tu dic veri⁹ ꝙ ibi ambæ dant ex eodẽ facto: hic ex diuersis factis: vt dictũ est in solutiõe præcedentis cõtrarij, secũdm Dy. & Old. a Itẽ opp.[a] de l. inficiãdo. §. infans ff. ti. j. Sol. dicit gl. ista lex loquitur qñ sunt diuersæ species delictorũ: sec⁹ si sunt plura delicta eiusdẽ speciei: quia nõ puniunt nisi pro vno: vt in cõtrario. Istud dictũ gl. reprehenditur ꝑ Dy. per l. quicũq;. C. de seruis fugi. ff. ti. j. l. iter oẽs. §. fi. quare Dicit Dy. qñ sunt diuersę species delicti, punit b toties[b], quoties delinquit: vt hic. Sed si sunt eædẽ species, ita demum agi põt pro qualibet vice, si sæpius agẽtis interest: vt d. l. qcũq;. & l. inter oẽs. i fi. alias generaliter ageret pro vna vice tñ: vt d. l. inficiando. §. infans. Mihi videt qđ Dy. & gl. dicãt cõtra illã l. inficiando. §. infans. Nã ibi est vnũ furtũ tãtũ: merito pro vno agitur: sed si essent plura furta, etiã si essent mille c pro mille ageret[c]: vt hic & in l. inter oẽs in fi. & in l. qcũq;. Sed ꝑ Dy. & gl. ꝙ sint plura furta, videt tex. in l. quãuis. ff. ti. j. cir-

4 ca princ. ꝑ† quarũ legũ solutione debes aduertere. ꝙ sicut in cõtractib⁹ sunt qdã cõtractus nominati, & quidã innominati: ita in delictis sunt quædã delicta nomi d nata[d], qdã innominata: vt no. ff. ad Turp. l. & in priuatis. quædã em̃ delicta habent nomina à iure, vt furtũ. Nã ex animo lucrandi, & ex cõtrectatione colligit vnũ qđ appellat furtũ. Itẽ homicidiũ ex ꝑcussione secuta exanimatione vocat homicidiũ. Itẽ de adulterio: nã ex illa fornicatione habito respectu ad matrimoniũ colligit hoc nõmẽ, qđ appellat adulteriũ. Alia sunt delicta innominata: vt percutere, verberare, domũ introire, & similia: vt l. lex Cornelia. ff. de iniur. Ista enim sunt nomina actus, nõ delicti: quia possum ꝑcutere etiã sine delicto: & ingredi domum etiã sine delicto: sed nõ possum cõmittere furtum, vel adulteriũ sine delicto. Hoc præmisso, licet pluries ego cõtrectẽ rem tuã, accipiendo furtum, ꝓut est nomen iuris, vnũ furtũ est. Ita loquit l. inficiando. §. infans. Sed tu acciperes furtũ pro cõtrectatione sola, fateor ꝙ sæpius contrectat. Et hoc modo dicit fieri sæpius furtũ, hoc est sæpius fit ille actus, ex quo sequit furtũ: tamẽ quia anim⁹ est magis cõtinuatiuus, quã reiteratiuus, proprie debet dici vnũ furtum. Ita debet intelligi l. quãuis. ff. tit. j. Itẽ opp. de l. sed si surripuit. ff. tit. j. Solue vt ibi. Itẽ opp. ff. ad leg. Aquil. l. illũ. §. fi. Sol. dicit gl. hic fuerunt ista plura delicta cõmissa ex interuallo: secus si simul & semel. Vide hanc gl. quæ esset notanda, si esset vera. Ista glo. si esset vera, destrueret totum mundum. Nam si percuterem aliquem pluribus percussionibus simul, nõ teneret nisi de vna. quod est contra tex. hunc in prin. ibi dum dicit, plura delicta concurrentia: ergo fuerunt simul plura facta. Ad l. illud respondet Dy. & bene, ꝙ ibi plura delicta tẽdũt ad vnũ finalẽ effectum hoc est plura vulnera ad vnum homicidium. Secus si quolibet delictum per se tenderet ad suũ effectum: vt percussisti aliquem pluribus percussionibus: nã ex pluribus percussionibus teneberis. Ita dicit Dy. & bene. Venio ad secundã partẽ, & oppo. de l. qui seruum. in fi. ff. de act. & obli. Quidam dicunt, ꝙ hic põtest agi actione legis l. Aqui. in eo quod plus est i ea, q; in cõdictiõe furtiua. Alij, vt Hug. dicunt, quod hic agitur insolidũ ex vtraque: qa ex diuersis factis descendunt. Pręcedẽs opi. cõiter tenet: vt no. Insti. si quadru. pau. fe. dica. §. fi. & j. licet §. fina. ff. naucaup. stab. Secundo opp. & vĩ, ꝙ in condictione furtiua inspiciatur quanti plurimi fuerit a tẽpore furti facti: vt ff. ti. j. l. inficiando. §. infans. dic vt in glo. † Venio ad ali-

5 quas quæstiões, quando plura delicta cõmittuntur ab eodẽ contra eãdem in persona: dixi ꝙ si tendunt ad eundẽ effectum e vna pœna tantum imponitur. exemplũ in pluribus vulneribus, ex quibus sequit homicidiũ. Hoc dictum glo. intelligit si fiat eodem tempore: secus ex interuallo. Puto ꝙ glos. bene intellexit: sed male locuta est. Imo debemus dicere: aut oĩa ista fiunt eodem impetu, aut non: vt d. l. illud. ad l. Aquil. Per hoc concludo si ego vulneraui te ex proposito nolẽs plus facere, tamẽ propter aliquod dictum vel factũ a te superuenit impetus, propter quẽ te occidi: tenebor de vulnerato & de occiso, qa nõ eodẽ impetu licet incontinẽti, & ecõtra, si te vulneraui & persecutus sum te ꝑ plures horas: & finaliter occidi: teneor de occiso tantũ: licet ex interuallo: qa eodẽ impetu, vt l. ꝙ ait. §. fi. ff. de adul. & sic debes

6 intelligere oĩa exẽpla huius legis. † Quę

e ro circa[e] hoc, qd si volo te accusare de vulneribus, nõ de occiso: dico ꝙ possum facere: vt l. prætor edixit. §. j. ff. de iniur. tamen iudex nõ debet hoc pati: vt ibi dr: quia si esset punitus de vulneribus, nõ posset postea puniri de homicidio; & iõ puto ꝙ si esset maior pœna de vulneribus, quã de g homicidio: vt pluribus contingit in ciuitate ista: tũc iudex pati debet, ꝙ accuset de vulneribus. Nõ em̃ vnũ delictũ ad aliud delictũ debet minuere pœnam: vt hic, in

7 prin. † Secundo pone exemplũ, quãdo tẽ

f dũt ad eundẽ effectũ[f], vt in insultu & ꝑcussione. Nã nõ punit nisi de percussiõe tm̃: vt not. in l. qui de crimine. C. de acc. &

g d. l. illud. † Iuxta hoc quæro, vtrũ[g] secuta ꝑcussiõe declaretur ex insultu actionẽ natã nõ esse: an vero fuerit nata, sed confundr percussione? Videt ꝙ nõ fuit nata ex isultu: vt l. verũ. ff. ti. j. Sed certe ibi nõ fuit nata actio furti: quia ad illam requirit limitat⁹ anim⁹ lucrãdi, q ibi nõ fuit: sed ad accusationẽ sufficit adesse simpliciter aĩm iniuriãdi. Et iõ statim facto insultu, nata

h est actio iniuriarũ[h], quæ tñ confunditur secuta percussione tãq;, accessorium cum suo principali, vt l. generaliter. ff. de fideiu.

9 Et † ex hoc dico, quod si de insultu esset ma

d ¶ Delicta noiata. nota ꝙ quædam sunt delicta noiata, & quædã innoiata, sicut in cõtractibus no. Bar. in l. senatus. ff. de acc. & in l. j. §. vnde quæritur. de publi. & in l. j. in xxiij. col. ff. ad Turpil. & Bal. in l. nõ iõ. in fi. v. col. de accu. C. Bart. in l. si quis id quod. §. j. & l. si familia. ff. de iuris. om. iudi. in iij. col. in ver. per hoc concludo ꝙ si ego vulneraui te ex ꝓposito qñ dicat vnum delictum, & quando plura: vid ff. pri. co. & q no. Bal. in aut. sed nouo iure. in fi. & iij. col. C. de seru. fugi. & Bald. in l. aduersus. C. de furt. & vide j. eo.

e ¶ Quæro circa. Bene faciunt no. ꝑ Bar. in l. senatus. de acc. & in l. prætor edixit. ff. de iniur. & vide Spe. in ti. de acc. §. versi. sed si vulneratus. cũ seq. & in terminis tenet Bald. l. qcũq;. in fi. co. C. de ser. fugi. Idem sequitur Bal. in l. cum accillis. in fi. col. C. de incest. nup.

f ¶ Eundem effectũ. Not. ꝙ si ꝑditiones, & instrumenta falsa in probatione vnius causæ, nõ dicitur cõmissum nisi vnũ delictũ falsitatis, secũdm Bal. in l. quicunq;. in fi. co. C. de ser. fugiti. Et si Titius tũ punit portãs arma, & Titius percussit te cũ armis an puniatur de delicto armorũ, & de percussione: Bal. ꝙ nõ in l. aduersus. C. de fur. vbi vide.

g ¶ Quæro vtrũ. Et an quis puniatur de insultu, & percussione. adde tñ ꝙ si insultus sequitur post ꝑcussionẽ, punit pro vtroq;. secũdm Bal. in d. l. aduersus. C. de fur. & ibi quid si in cõgnitione dr, ꝙ q ꝑcussit, & insultũ fecit ita ẽt testes dicunt, nec appareat q prius & posterius, an poterit puniri de vtroq;? Et dr ꝙ nõ, nisi ẽt si cẽnt ista verba, postea vulnerauit, nõ sufficit secũdm Bal. & Imo. in l. quoties. §. si qs. de hæredit. ꝙ sing. no. est.

h ¶ Actio iniuriarũ. Addẽ quod no. Bal. in ca. j. §. si ꝑ quibus mo. feu. amit. & per Bal. l. respiciẽdũ. §. delinquunt. ff. de pœnis.

Universidad de Deusto

set maior pœna, quã de percussione, ꝙ posset puniri de insultu. Nã principale nõ extinguit accessorium in eo, ꝙ accessoriũ affert plus vtilitatis, quam ipsum principale: vt l. hæres à debitore. §. quod si hic seruus. ſ. de fideiuſ. & l. debitor. ſ. de separa. Puto ꝙ hoc possit fieri in eadẽ instantia vel diuersis: qa si est accusatus de vulnere, põt accusari de insultu in eo, quod plus est: qa in eo nõ est facta cõfusio. Dices tu, hoc est cõtra id qd̃ dixi: quia si qs est punitus de homicidio, nõ põt puniri de vulneribus, vel cõtra. Rñdeo: qa si punit̃ de homicidio, homicidiũ tãquã genus cõprehẽdit oĩa vulnera p̃ce dẽtia: nõ puniret̃ decætero: & si est punitus de vulneribus nõ puniet̃ d̃ homicidio, qa homicidiũ nõ est actus separatus à vulneribꝰ sed d̃ vulneribꝰ oĩbꝰ ẽ punitus: ergo illa vulnera amplius ĩ iudicio deduci nõ possũt. Sed si ĩsultus esset separatus à p̃cussiõe, merito licet pœna sit secuta ex eo, põt ex alio seq, quatenus nõ est facta cõ-
10 fusio. Possent † dari plura exempla: puta si quis coadunauerit gentem, & miserit illam ad aliquã locum: certe cum isti actus tendant ad eundem effectum, non punietur nisi ex vno: vt l.
11 iij. ĩ. ad leg. Iul. de vi. † Sequitur videre, qñ sunt plura delicta tẽ-
a dentia ad diuersos effectus. Circa quod quæro, [a] quid si aliqs percussit aliquẽ vno ictu, vel simul pluribus alapis, vel pluribus percussiõibus: an debeat puniri pro omnibus, an ꝑ vna? Et secundum gl. hic videtur, ꝙ pro vna tãtum: quia sunt plura delicta eiusdẽ speciei: vt no. hic in gl. magna, circa fi. Sed illam gl. reprobauit: ideo de ea non curo. Præterea, ꝙ vna pœna tãtum inferatur, videtur velle alia gl. quæ est hic super verbo. occiderit, quæ dicit, aut fit hoc eodem tempore, aut ex interuallo, sed illam glo. reprehendit Dy. vt dixi: & ideo dicit ipse, ꝙ cũ ex pluribus istis delictis seqũtur plures effectus: ꝙ plures pœnæ veniant imponendæ: vt l. iij. ĩ. de termi. mo. Nec obstat infra de iniu. l. prætor. §. si mihi plures. quia recte intelligendo facit pro: nã debet illas plures iniurias, quis coniungere in eo libello: tamen ex qualibet per se pœna imponitur: vt l. nõ est nouũ. ſ. de act. empt. & dicitur in d. §. si mihi plures. Pro hoc l. si adulteriũ cum incestu. ĩ. de adulte. Si enim ex vno facto sequũtur plura delicta, punitur ex quolibet: vt ibi. multo magis si ex pluribus factis sequuntur plura delicta. Nec obstat l. illud. ſ. ad leg. Aquil. vt ſ. responsum est: quia ibi plura facta tendebant ad eundem effectũ. Et ita tenebat Dyn. Iaco. de Are. dicit aliter in l. item apud Labeonẽ. §. conuicium. infra de iniurijs. vbi dicit ipse aduertenda esse verba statuti. Nã aut dicũt puniri pro quolibet vulnere, & pro qualibet alapa, seu ꝑ qualibet percussione: & tũc fateor dictum Dy. Aut dicũt, si quis alapauerit, vel percusserit: et tũc pro omnibus imponitur vna pœna: quia est vnus actus alapandi, seu percutiendi: licet sint plures alapę: vt d. l. item apud Labeonẽ. §. cõuiciũ. vbi ex plu-
b ribus verbis fit vnũ conuiciũ. [b] Ego teneo opinionẽ [c] Dy. per
c iura allegata per eũ. Nec obstat §. conuiciũ. quia quæstio nostra loquitur in legibus seu statutis, quæ puniunt delictũ sub nomine alicuius actus, vt pro percussiõe, pro vulnere &c. seu si quis percusserit, &c. nõ curo. Sed §. conuicium. loquitur in quodã delicto, quod recipit nomẽ à iure. Appellatur enim cõuicium aliqua oratio seu vociferatio significatiua iniuriæ alterius, vt ibi. Vnde omnia verba ibi prolata tẽdũt ad eundem effectum: secus si tenderent ad diuersos effectus: vt ibi dicã.
d Nec obstat ratio, [d] quæ mouit eũ quando statutum dicit, si qs alapauerit, vel si quis percusserit, ꝙ vna sit p̃cussio: imo in veritate sunt plures p̃cussiones. licet simul factæ: vt l. ter enixa. ĩ. de verb. signi. & l. lex Cornelia. §. fi. infra de iniurijs. Ad qd̃ facit l. scire debemus. ſ. de verb. obli. cum suis simili. & hoc obseruat consuetudo. Prædicta vera nisi per impositionẽ vnius pœna consumatur: vt puta, si essent duo crimina simul cõmissa, & ex quolibet illorũ deberet imponi pœna mortis. Non enim posset occidi, nisi semel: & ideo semel tantum punietur: vt l. vulgaris. in prin. infra ti. ĩ. & ibi dicam. Cætera aũt pertinẽtia ad hanc materiam, dicam in locis consuetis.

1 Hæc lex loquitur de priuatis delictis.
2 Pro furto agi potest criminaliter.
3 Pœna ordinaria pro delictis, in quibus pœna certa non est apposita, dicitur illa quæ cõsueta est apponi.
4 Iudicium criminaliter dicitur, quando quis agit ad pœnam applicandam fisco, uel inferendam parti in corpus.
5 Actio ciuilis an tollatur per criminalem remissiue.
6 Quilibet extraneus, quando poterit accusare de istis criminibus priuatis.
7 Extranei qui dicantur in hac materia: & qui possunt accusare in criminibus priuatis.
8 Ius accusandi in priuatis delictis, non transit ad hæredẽ ut hæredem: sed hæres pro suo interesse bene poterit.
9 Pro damno dato, ubi habeat locum lex Aquilia, quis poterit criminaliter accusari.
10 Accusatio priuata pro rapina, ꝙ habeat locum uno casu.

LEX. III.

SI quis actiones. In hac l. non
1 sunt cõtraria. † Sed quæro de quibus maleficijs loquatur hic? Rñdeo, de priuatis. de publicis enim nõ est dubium ꝙ quis se subscribit: vt l. si cui. in prin. & l.
2 libellorũ. in prin. & §. ĩ. ĩ. de accu. † Quæro, an ꝑ furto possit agi criminaliter. Gl. dicit ꝙ non, nisi contra furem nocturnũ. Sed contrarium tenet gl. ĩ. de furib. balne. in l. ij. et bene. Nã contra furem nocturnũ augetur pœna: vt l. aut facta. §. tempus. infra de pœnis. tamen de vtroque põt accusari: vt infra ti. ĩ. l. fi. Quæro, hic dicitur, ad ius ordinariũ remittendus est. Sed qd̃ est istud ius. Gl. dicit, ꝙ id, qd̃ olim erat ĩ tit. de formulis. Vel dic ad ius ordinariũ, id est, ad pœnam ordinariã dupli, vel quadrupli. Tu dic, & verius, id est, ad ordinẽ
3 qui est in publicis iudicijs. † Quæro, quid in crimine iniuriarum, et in alijs, in q̃bus non est certa pœna apposita, quæ sit pœna ordinaria. Dicit gl. arbitrio iudicis: vt no. l. iniuriarum æstimatio. infra de iniur. Et puto ꝙ sit ordinaria pœna illa, q̃ ꝑ illo delicto cõsueuit apponi: vt d. l. quid ergo. §. pœna grauior. ſ. de his qui notan. infa. et
4 l. hodie. infra de pœnis. † Quæro quomodo cognoscã vtrũ sit iudiciũ ciuile: vel criminale? Rñdeo, aut quis agit ad pœnã applicãdã sibi: et ẽ iudiciũ ciuile. Aut agit ad pœnã applicãdã fisco vel iferẽdã parti ĩ corpus: et tũc est iudiciũ criminale. Ita nota. hic, et l. iij. in prin. ĩ. de sepul. vio. Quæro, qualiter fiat ista subscriptio? Dic vt dixi. in l. si cui. in prin. infra de acc. † Quæro an ciuilis actio tollatur per criminalem? Dic vt dicitur in l. ij. §. ĩ. ĩ. vi bono. rapto.
6 † Quæro, vtrũ [e] de istis criminib⁹ priuatis
e posit accusare quilibet extraneus. Glo. q̃ est hic, videtur dicere ꝙ nõ. Dy. intellexit hanc gl. qñ ex delicto venit pœna imponẽda pecuniaria: alꝰ qlibet d̃ populo posset accusare. Ita dicit Dy. ita no. gloss. ĩ. de popu. actio. super ru. et notatur etiã in l. fi. C. de litig. Quod qualiter intelligatur, dicam super rub. ĩ. de popu. actio. † Quæro
7 dicit gl. ista, ꝙ extranei non admittuntur. Quæro qui dicantur extranei? Respondeo, intelligo quantum ad propositum ꝙ admittantur omnes illi, qui propter illam iniuriam videntur iniuriam pati: vt cõsanguinei, & affines, qui ponuntur in l. lex Cornelia. circa princi. infra de iniur. & qd̃ ibi not. in glo. Vel dic aliter. omnes illi admittũtur, qui in eum inuiti testimonium dicere nõ cogunt̃: vt l. ĩ. et qd̃ ibi dixi. infra
8 de acc. Et ꝑ hoc † apparet soluta qõ, an ius accusandi de priuato crĩe trãseat ad hrdẽ. Et dico ꝙ non transit ad hæredem vt hæredẽ: quia nõ erat in bonis defuncti: vt l.

a Circa quod q̃re Vide quæ no. Bald. in d. l. aduersus. C. d̃ fur. et l. quoties. C. vbi sena. vel cla.
b Vnum cõuicium. Vide Bart. in l. item apud. §. sed quod ad ĩcitur.
c Ego teneo opini. Et idẽ voluit idem Bar. in l. si gemina arbor. arbo. fur. cæsar. ff. & vide Io. Andr. in c. delictum. li. vj. ĩ mercu. vbi disputat. & vide eũdem post Spec. in ti. de sen. pro la. §. ij. vide quæ remisi ad Bal. in l. quicunq̃. C. de ser. fug. And. Barba.
d Nec obstat ratio. Et ad materiam ad de Bal. in cõsi. ine. In christi nomine eiusque beatæ virginis Mariæ et Michaelis archangeli, ex insultu & percussione. in quo consuluit quòd Titius fecit insultũ cũ bastono contra B. et eum percussit, propter qd̃ rumor factus est in ciuitate ꝙ punitur de vulnere. Item punitur de concitatione rumoris, ex forma statuti volentis quẽcũque concitantem homines ad rumorẽ, seu clamantem ad armatali pœna puniri, eo quia non confunditur vnum crimẽ cũ alio, per hanc l. nunquam. et C. de accusa. l. qui de crimine. & allegat. C. de sepul. vio. l. qui sepulchra. ibi geminũ facinus. & quæ no. Bar. in l. senatus. de accu. & vide quæ dixi in l. si quis ingenuam. ĩ. de capt. Item dicit Bal. in d. l. aduersus. per illam legem, ꝙ si statutũ imponit pœnam deliga, et tractatum: et plures fecerunt ligam et tractatum: postea ex interuallo processerũt ad actũ, ad quẽ finaliter intẽdebant, ꝙ puniũtur de vtroque, propter interuallum temporis. faciunt not. per Bart. ĩ. co. l. iiij. in v. colum.
e Quæro, vtrũ. Vtrũ de istis criminibus priuatis posit accusare quilibet extraneus, late ꝑ Bal. in rub. C. de accusa. in iiij. et v. colũ. vbi tenet contra Barto. et Bal. in l. aduersus. C. de fur. Et ibi an accusatio furti, et vtrũ ius accrescendi transeat ad hæredẽ, vide Bal. in l. ĩ. vlti. co. C. ex delic. defũ. vide in l. ĩ. §. fi. ĩ. e. & Bald. ad hoc in d. l. ĩ. in vl. col. et ibi tenet contra Bart. hic.

a ¶ Accusari criminaliter. An ista accusatio sit publica, vel priuata: et qd si accusans de crimine priuato non probat de interesse suo, adde Io. And. in addi. Spe. de accusa. Vide omnino Bal. in c. j. §. iniuria. de pace iur. fir. & Bald. no. in l. ea quæ. in iij. col. C. de condi. indebi. dicit q pro damno dato vi, aut clam, agitur criminaliter. Dic gl. esse notabi. & ibi subdit: q ista pœna criminalis non crescit per inficiationem.

b ¶ De furtis. Circa istam rubricam vid Bart. in consilio ccxcj. incipiente, videtur dicendū. vbi dicit quod accusans d furto debet dicere rē ad se pertinere, & illam posidere. vide ibi. Et vtrum posit committi furtū in re immobili, & vt det inquisitio, vide Ludo. Roma. in cōsilio cxlij. & vide eundē Ludo. Ro. in consil. cclxxiij. de eo q furatur lapides palatij si dicatur committere furtum.

POMATES.

b ¶ Furtis. Vtrū furtum etiam capitale dicatur priuatū delictum: dicit gl. quod sic, in l. pe. de condi. ob cau. Vide q dixi in l. ij. ĵ. de bon. dā. in fine apostillæ magnę. & no. Bal. in l. j. in pe. colū. C. ne ex del. defun. Quæ aūt dicatur robaria, & quis sit deprędator, dixi post Barto. in l. capitalium. §. famosos. de pœnis. ibi ēt quis sit prædo, & similia.

c ¶ Ab etymologia. Quādo procedat argu. ab etymologia, adde Bar. in l. j. de acqui. pos. i d. l. omnes populi. in rub. solu. matrimo. & scripsi post Bar. in d. l. j.

d ¶ Diffinitio furti. Et quia hic dicitur, inuito domino. limita in casu not. l. si qs seruo. C. eo. Idem intellige sane. per not. per Bal. in l. mala fide C. de condit. ex l. in Rub. C. de cond. ob tur. cau. & in l. incēdum. C. si cer. pet. & q scripsi in l. eos qui. C. de fur. & pulchre declarat Arch. xiiij. quę. v. pœnale. vbi oīno pvide. Et ibi quid in dubio p Bar. in l. inter oēs. §. recte. ĵ. eod. Et quis sit fur manifestus, vide ĵ. eo. l. si quis in seruitute. & per Cy. et Bar. in d. l. falsus. & quod ibi Bald. in iij. oppo.

iniuriarum. j. de iniur. sed bene potest accusare hęres, tanquā persona, cuius interest. & quis prosequitur propriā vindictā cū psequitur iniuriā defuncti: vt l. j. §. ij. j. d iniurijs.

9 † Quærit gl. an pro damno dato vbi habet locū actio legis Aquiliæ, posit a quis accusari criminaliter[a]. Et cōstat q si damnum est datum per vim, habet locum accusatio legis Iuliæ de vi pub. Sed quæstio nostra debet intelligi qn dānū est datū leuissima culpa, q venit in l. Aq. vt l. in l. Aq. s. ad l. Aq. vtrum tūc posit accusari criminaliter. Cy. in l. si qs nō dicā rapere. circa fi. C. de epis. & cleri. Videt tenere q non. Sed habuistis contrariū no. in l. respiciendū. §. delinquunt. j. de pœ. & ibi dixi vobis. Probatur. s. de legi. l. j. ibi: sponte, vel ignorantia, &c. & quod ibi no. in glo.

10 † Quæro, an pro rapina habeat locum accusatio priuata? De publica constat. j. ad legē Iuliā de vi pub. & priua. Glo. nō declarat istud. Veritas est ista, quod in casu potest esse pro rapina accusatio priuata: vt l. si quis ex domo. j. tit. j. & no. in l. infamē. j. de iudi. publi.

b *De furtis.*[b] *Rubrica.*

Dixi supra de priuatis delictis in genere: sequitur videre in specie. sed quia delictū furti frequentius cōmittitur: ideo de furtis præmittit.

1 *Furtum ex sola cogitatione non committitur.*
2 *Argumentum ab etymologia uocabuli, quod non ualeat. & remißiue.*
3 *Contrectare, est rem de loco ad locum remouere.*

LEX 1.

FVrtum. Ponit tres deriuatiōes furti. Prima est a tempore. Secunda est ab aīo. Tertia est ab actu corporeo. in ver. sola cogitatio. pone casum.

1 † Quæro, vtrū ex sola cogitatione qs cōmittat furtū? Videt q sic: qa furtum dicitur a fraude. & sic ab aīo. Iurisconsult[us] determinat contrariū.

2 No. † ergo q ar. ab e- c tymologia[c] vocabuli, nō est validū. Et p̄t esse ratio: qa huic repugnat diffinitio sequētis. Simile ī l. prima. s. de tu. & l. ij. §. appellata. s. si certū petat. & Instit. de testa. in prin. Dixi in l. j. s. de testamētis. in principio. In versi. furtum: ponitur diffinitio d furti[d]. Dicit hic, q furtū est contrectatio.

3 Quæro, quid est cōtrectare? Rn̄deo, est

rarios. Et adde q consuluit Ange. in consi. quod incipit, in cā prædicta, et ratio. quod ille etiam dicitur manifestus vsurarius, qui per diœcesanū pronunciatus esset publicus vsurarius. Et pōt hoc facere quando vsurarius est testibus superatus de tali crimine, aut vsurarius confessus est etiam coram episcopo ipsum crimē, vel contra ipsum laborāt notabilia argumenta. fama concurrente extra de vsur. in c. cum tu. Et hoc tenet Gulie. extra, de vsur. c. j. li. vj. alias rē si diœcesa nus istis non concurrentibus pronunciaret, non esset vsurarius manifestus secū dum eum. Item ille est vsurarius manifestus, secundum eū. Item ille est vsurarius manifestus, qui tum ad hoc vt testari: non posit, si corā sacerdote, & testibus publibus fateatur se vsurarium, & vsuras mandat restitui, forte libellum rōnū tradens. Et pro hoc facit quod dicit Io. An. in c. quīquā. de vsur. in vj. in versi. manifeste. Nemipē sufficit ista extraiudicialis confessio coram testibus tamē facta, vel etiam corā sacerdote, nisi mandatum intercederet de restituendo vsuras, saltem per assignationem librorū rationum. Sed ista tria requiruntur copulatiue, vt appa[ret] ex prædicta gl. secūdum Ange. Item dicit Ang. in d. cōsi. q ad hoc vt manifestus vsurarius non possit testari, requiritur q tempore quo testat, fuerit manifestus vsurarius, et si ante & post ipse pœnituit: aut ante mortē fuerit occultus fenerator, & post mortē incœpit esse palam, q testamentum valet, & probat per text. in d. quīquā. dicētem q nullius manifestorū vsurariorū intersit testis. postea subdit quod testamenta vsurariorū manifestorū facta non valeāt. Vnde qualitas videtur dari iuncto ver. ... mo significat secundum tempus ... ff. de nova. l. in delictis. §. si extraneus. & in l. j. §. quod ait. ĵ. quo. le. secundū gl. q not. in prædicta. Adde q no. Bal. in l. j. in vj. col. C. de ...

de loco ad locū amouere: vt l. iij. §. si rē. s. d acqui. possessio. Item dicit hic, lucri faciē di. quid si non intendat lucrari sibi, sed alteri? Respondeo, sufficit, vt l. si quis quid perferēdum. in prin. j. eo. Cętera circa hāc diffinitionem dic vt in gl.

1 *Delictum dicitur manifestum, quando quis deprehenditur in ipso delicto uel aliquo actu propinquo ad delictū.*
Adulterium dicitur manifestum, quando quis deprehenditur in domo alicuius pulchræ mulieris.
Homicidium dicitur manifestum, quando aliquis reperitur mortuus, & quis fuerit uisus effugere cū gladio euaginato.
2 *Fur ut dicatur manifestus, non requiritur eius captura: sed sufficit quod fuerit uisus cum re: & fuerit acclamatum.*
3 *Vsurarius manifestus, qualiter quis dicatur.*
4 *Famosus fur, qualiter intelligatur? remißiue.*
5 *Initium dicitur illud totale tempus, quo ducis ad locum destinatum.*
6 *Stāte statuto, quod Potestas teneatur aliquid facere in principio sui officij, qualiter intelligatur principium. ubi quod prima pars, id est primus mensis.*
7 *Fieri aliquid in principio plateæ, dicitur quod fit in prima parte, ea diuisa in duodecim partes.*
Communis usus loquendi attenditur.
8 *Principium rei, dicitur à patre superiori, pars ad quam descendit cursus aquæ, dicitur finis.*

FVr est manifestus.

Ex hac † lege nota q delictum dī esse manifestum, quando qs deprehendit in ipso delicto, vel aliquo actu ppinquo ad delictū. Ita vides hic, si deprehenditur quis cum re furtiua, licet non fuerit visus furari, est manifestus fur. Idem dico, si aliquis deprehēditur in domo alicuius, vbi pulchra mulier est: certe facit hunc adulte- c rum manifestum.[e] Ita debet intelligi l. capite quinto. j. de adult. Item si aliquis fue- f rit visus effugere cū gladio euaginato,[f] & reperitur aliquis mortuus: certe ex hoc est homicidium manifestum q talis fecit.

2 † Secūdo quæro, an ad hoc q fur sit manifestus, requiratur apprehensio, seu captura. Quidam dicunt q sic, per hāc. l. Sed cōtrarium est verū: quia sufficit, q fuerit visus cum re, & contra eum acclamatum: vt l. si quis in seruitute. §. j. j. eo. not. per Cyn. C. de fur. l. falsus. in ij. opp. Ista lex facit ad quæstionē. Dicit decretalis q non valet testamētū vsurarij manifesti.

5 † Quæro qs g dicatur vsurarius manifestus[g], vī q regratur apprehēsio, vel accumulatio contra eū in ipo actu, vt hic. Gl. tn̄ dicit alr extra de vs. c. vsurarū. & c. q̄ q̄. li. vj. vbi dicit, q ille ē vsurari[us] manifest[us] q tenet altare patū ad

e ¶ Adulterium manifestum. Per Bar. in l. ij. in fi. de adulte. vide ĵ. eod. l. si quis in seruitute. per Cy. in l. falsus. ĵ. eo. & ibi etiā Bar. in prin. & seqē etiā Bald. in d. l. falsus. in iiij. oppo. vbi idem tenet quod Bar. Bene facit quod habet in l. si quis adulterium. Et Spe. in ti. de præsump. §. j. & Bal. in authent. quas actiones. C. de sacrosan. ec. in fi. & in terminis. Io. and. in titu. de probat. §. j. ver. xiij. de quo Imo. in l. fi. ĵ. de hæ. inst. & per Bal. in l. fi. in iij. col. C. de pb.

f ¶ Gladio euaginato. Hoc approbat Bal. in l. neque natales. in fi. j. col. de pb. Et quod dicit Bar. hic de gladio euaginato, reprehendit Ang. in l. fi. in prin. quod me. cau. C.

g ¶ Vsurarius manifestus. Quis dicatur vsurarius manifestus, adde pulchrū dictum Bar. in l. j. §. apud Iulianum. ĵ. de ædil. edic. & in materia vide qd no. Bar. post gl. & quæ no. post Bal. in l. cū allegas. C. de vsur. Et ad hoc vide Bal. in l. j. C. de test. & in l. j. C. de fal. cā adie. leg. & no. Moder. Institu. de act. §. ex maleficijs. & §. quadrupli. & de multis fraudibus, quas excogitant fœneratores ad hoc, vt sui contractus non dicantur fœneratitij: tetigit Io. And. in c. ex literis. de iureiur. & in c. ad nostram. de emp. & vend. ideo quia infinitæ sunt constitutiones synodales. prouidetur de modo cōuincendi vsu

rei iudi. & in l. posthumo. in fi. de contratab. & in l. j. C. de fal. cau. adie. l. ... an ille qui probatur per coniecturas vsurarias, dicatur vsurarius manifestus: & dicatur satis probatum, licet non per dictas probationes. Bal. ... ibi in l. cum proponeretur. de leg. ij. tenet quod sic. Allegat quod habetur in capitulo vltimo de suc. ab inte. Tu etiam potes secundū Imo. ibi allegare ... habetur in c. cum in diœcesi. de vsuri. & per glos. in capi. j. & ij. eo. ti. Quis dicatur vsurarius manifestus, per Ang. in q. Astensis. in l. charta. & Bal. in l. ... C. de sacrosanc. eccle. in lec. & in repeti. & Cy. dicit in l. ea quidem. C. de accusatio. quod vsurarius manifestus dicitur ille, qui in pręsentia decem ... fœnerauit. Et vide no. per Bar. in l. interpositas. C. de transac. Et qualiter per famam & argumenta probetur quem esse vsurarium: vide tex. cum glo. in l. cum in diœcesi. de vsur. & no. per Federi. consi. xj. Et no. quod licet probetur quem esse vsurarium, non tamen per hoc potest rescindi contractus factus cum eo, nisi probetur vsurarium fuisse in illo cōtractu. secundū Bal. in l. interpositas. in prin. de transa. & dicit Bal. & Cy. in l. j. C. de probat. si vnus, qui erat consuetus fœnerari viginti pro centenario, quod ... mihi centum quæ sibi solui: an præsumatur vsuras habuisse & dicunt ... non. Et quomodo probetur quē vsurarium, adde Bal. in l. cū allegas ...

Universidad de Deusto Biblioteca

col.C.de vsur.et in l.j.§.similique modo.C.de Lat.lib.tol.et in l.scripturas. C.qui pot.in pig.hab.et in materia vide Bal.in l.j.C.de test.vbi no. loquitur.Et an per solam confessionem, quia in iudicio quis confessus est se vsurarium, probetur vsurarius manifestus, vide Bal.no.in l.j.ad fi.de confe.Sed qđ per coiecturas nõ probetur qs esse vsurarius,no.in l.duos.C.de ap.Sed an in genere si sibi ꝓbanti resultet cõmodum, admittetur, q testificatur talem sibi mutuasse sub vsura, vide Bald.in l.dictanctibus.C.de testa.et ille qui mãdat restitui vsuras, si reperiatur aliquas habuisse,non conuincitur vsurarius.all.Fede.in consi.lxij. Adde quod cõsiliũ Ange.est x.in ordine,de quo etiã per Bal.cõsi.xvij. tertio libro. Et ibi an possit pronunciari manifestus a iudice laico. et cxxxj.ij.lib.et cõsi.xxv.et cclxxv.primo lib.per Fede. consil. viij.Et an per cõfessionem de restituendis vsuris quis probetur vsurarius, vide per eundem cõsi. lxiiij.per Abb.consil.cxiij.Et de eo qđ tenuit Bar. quomodo intelligatur principium,vide Pet. de Anch.consil.xcviij. vbi approbat doctrinam Bar.

a ¶Dicit statutũ. Vide aliquid per Bar.i l.iiij.in fi. de tempo. appel.per Bal.in ru. ff.de re.diui.in ante pe.col.& Alex.in l. j.ff.si quis ius dicen. non obtem.

b ¶Vlterius opponi. In omnibus casibus, quibus potest capere furem, vide Bart. in l.j.C.vnde vi. & ad intellectum huius legis vide.s.eo.l. fur est manifestus.

c ¶Iuxta hoc quæro vtrum laicus posset capere clericũ delinquẽtem,et ipsum ducere ad Potestatem: adde Bal. in l. si qua per calumniã. C. de episc. et cleri.et dixi post Bar.in d.§.si debitorem.et no.Bar.i l.si miles. de exhib. reis.et per Cano. in c.cũ nõ ab homine. de iud. Lapus alleg. cxxvj.alias cxxij.vide not.per Ange. & doct.in l.j.§.ne quis eũ.et quod not.Inn. in c.si qñ.de offic. de le.Adde q Bald . in c.j.§.si quis.de pa.iu.fir.dicit,q capi possunt clerici delinquẽtes, vt præsentẽtur episcopo.et ibi eũ oĩno videas.All.In.& Ioã.An.in ca. vt famæ.de sent.excom. & hoc in ipso actu delinquendi, vel immediate post.sed ex interuallo nemo põt eos ca pere, nisi ex concessione episcopi:vt no.extra,de iudi.c.cum nõ ab homine.Sed dñs Antonius in dicto cap.cũ non ab homine.in hoc tenet contra Ho.in dicto c.vt famæ.sed Inno.tenet cõtra d.An.adde tamẽ q clerici,vel monachi in sacris cõstituti,nõ possunt capi,et per iudicẽ ecclesiasticũ ꝓ debito ex contractu vel quasi,no.Io. An.in c.si clericus.de sentẽ.excõicatio.in vj.Ad qđ allegatur tex.in c.lator.de pigno.& in c. vt famæ.de sentẽ.excõicatio.Secus si sit debitor ex delicto,vel ex contract u ratione doli,vt in c.j.de deposito.&

mutuandũ,vel de hoc est ꝯfessus vel cõuictus. Tu de hoc dicas:quandoque quæritur,vtrũ quis dicatur delinquẽs,seu peccator manifestus,vt fur, vsurarius,vel alio modo respectu certi,& limitati delicti:& tunc requiritur apprehensio,seu acclamatio cõtra eũ non in ipso actu delinquẽdi,vel in his quæ sunt proxima delicto:vt in istis legibus. Quandoque q̃ritur,vtrum aliquis sit manifestus peccator alicuius delicti in genere:& tunc non sufficit q faciat semel,aut bis illđ delictũ,sed requiritur q stet publice paratus ad istud delictũ faciendũ:vt facit meretrix in prostibulo,vel vsurarius ad banchũ:vt l.palã in prin.s.de ri.nup.& quod no.in d.c. vsurarũ.Item si non faciat ita palam,sed quasi:vtputa mutuat ĩ camera sua,cuilibet volenti:ar.d.l.palam.& l.iij.circa princi.s.ad Mace.Ita intelligo hãc materiam. Famo-

4 sus † aũt fur qualiter intelligatur,vidistis ĩ l.capitalium.§.famosos.infra de pœ.et sic est differẽtia inter manifestũ,et famosum.

5 † Vlterius no.in l.quãuis.illud quod dicit gl.initium,appellatur illud totale tempus,quo ducit ad locũ destinatum. Istud

6 facit † ad quæstionẽ:dicit statutũ [a] q Po-

a testas teneatur aliquid facere, seu aliquã inquisitionem in principio sui officij.

Quæro quomodo intelligitur in principio sui officij. Hic videtur gl. q principiũ intelligat̃ prima dies:vt hic,et l.quo destinauerit.j.eo.Et pro hoc videtur tex.s.de aqua quo.et æsti.l.j.§.æstatem.et §.seq.In contrarium videtur,q principiũ dicatur vsque ad mediũ sui officij:à medio retro dicatur finis:vt no.s.si quis ius di. nõ obten.l.j.Breuiter puto dicẽdum sic,q principiũ dicatur prima pars rei:et ideo si res, de qua agitur,habet diuisionem,et distinctionem partiũ,intelligo in principio,i.in prima parte:vt C.de iud.auth.ad hæc.Nã iudiciũ diuiditur in tres partes:Principiũ vsque ad cõtestationem inclusiue : mediũ vsque ad cõclusionẽ causæ:post cõclusionem vsque ad sententiã intelligitur finis. Vnde in principio intelligitur,i.in prima parte Facit l.si quis in principio testamẽti.de leg.iij.Nã ibi intelligitur in principio,i.in primo capite.Eodem mõ si quis diceret:in principio seculi,intelligitur de prima ætate,q̃ fuit ab Adã vsq; ad Noe: quia sic est diuisum seculum ꝑ ętates.Sed quandoq; res,de qua agitur nõ, habet partes,vt in casu proposito:vt quando fit furtũ.Nã quanto tempore fuit furtũ,ignoratur:& quãto tempore duret fur cũ furto, ignoratur:ideo intelligitur de prima die. Ad propositum,cui statutũ dicat,q Potestas teneatur facere aliquid in principio officij sui:et officiũ Potestatis duret sex mẽsibus,intelligã in primo mẽse,quia habet sex pricipales partes.Itẽ si duraret anno:intelligerẽ in principio,i.in prima parte,i.in primo mẽse:quia habet partes duo-

7 decim. † Sed quid dices in re corporali,ad quã refertur hæc appellatio principij? Respondeo,quælibet res corporalis diuidit diuisiõe legali in partes duodecĩ: vt l.seruũ.§.hæreditas.s.de hære.instit. iõ dicã fieri in pricipio plateæ illud,quod fit in prima parte ea diuisa in duodecim partes:et in fine dicã fieri id,quod fit in vltima parte. Prædicta vera,nisi communis vsus loquẽdi aliter se haberet,q certã partem appellaret principiũ,tunc standũ est

8 cõi vsui,vt l.j.in prin.s.de flu. † Sed quæro,à qua parte faciemus principiũ? Certe à parte superiori,inferior autem pars ad quem descendit cursus aquę,dicitur finis: ar.l.j.in fi.s.de aqua plu.arc. Vlterius op. j.l.proxi.Solue vt ibi videbimus.

1 ☞ *Quilibet potest occurrere ad capiendum delinquentẽ.*

4 *Laicus potest capere clericum delinquentem,ut eum ducat ad iudicem:non ut ipsum detineat.*

3 *Defendere aliquem offensum, & eum iuuare quilibet potest.*

7.

SI quis in seruitute.

Hic ponitur nouus casus secundũ glo.Opp.ad principiũ.s.l.ꝓxi.vbi videt̃, q sufficiat,aliquẽ capi tota illa die antequã pferat ad locũ destinatũ.Duę sunt solutiones,Vna q hic loquit̃,quando quis isto medio tp̃e mutauit statũ.et hoc tenet gl.in l.præcedẽti.Alij dicũt q istud principiũ corrigitur per ver.idem Põpo.ita dicit gl.hic.et hanc so.tenet Dy.quasi mutatio cõditionis personæ nil releuet:vt l.j.j. de pœ.Possumus sustinere gl.vt illud qđ facit mutatio diei,faciat mutatio status ꝑsonæ.Nõ obstat.l.j.j.de pœ.quia ibi loquitur in pœna iã cõmissa:in qua non nocet mutatio status:hic in pœna cõmittenda,

b seu alterãda. Vlterius opp.[b] de l.in omnibus causis.infra de reg.iur.glo.non soluit. Dy.dicit hic, q potest aduersario imputari culpa,quia fuit nimis timidus :ibi non. Vel ibi vis infertur ab alio:quod hic fur non facit. Vltimo no.fi.huius legis ibi:

1 quilibet transiens &c.Ex quo habes † q quilibet potest occurrere ad apprehendẽdum delinquentẽ.Simile vidistis s.eod. l.

2 iij. † Iuxta hoc quero [c] vtrũ laicus posit

c capere clericũ delinquentem,quod sic,vt eũ ducat ad iudicẽ,nõ vt ipse eũ detineat: ar.l.ait prætor.§.si debitorem.de his q̃ in frau.cred.& l.capite quinto.j. de adul.& quod no.Insti.de act.circa princ.hoc tãgit Inn.in c.vt famæ.extra de sen.excom.

hoc ibi tenet do. Ant.sicut etiã videmus in doctoribus in l.medicos.C.đ ꝓfess.et medi.li.x.& eorũ filijs et vxoribus.& iõ dicit Bal.An.& Imol.in l.qđ ergo.§.si hæres.de le.j.q pater inueniẽs clericũ adulterantẽ cũ filia,si ipm̃ occidit,nõ incurrit pœnã canonis. Vide c.si vero.el.j.ad fi.et de sen.excõ.et ad de no.Bar.hic vid no.ꝑ Mod.i l.đ pupillo.§.meminisse.đ no.ope.nũ.Et in hac materia ad Bar. hic addđ,q ꝓ bõo publico qlibet põt capere fugiẽtẽ:vt l.gñali.đ decu.lib.x.et bene facit tex.in l.fi.C. de male.et ma.et no. ꝑ Bart.in l.neminẽ. C.de exhib.re.sed interest Reipublicę vt delicta nõ remaneãt impunita.ergo quilibet põt capere clericũ,vt eũ præsentet suo iudici:vt ĩ auth. de defen.ciui.§.nos igitur.et ĩ auth.vt iudi.sine quoquo suff. §.necessitatẽ.Sed aduerte:qa contra doctrinã do.Ab.in ca. cũ nõ ab homine.facit tex.in d.c.si vero in fi.de sen.excõ.vbi expresse dicitur, nõ licet clericum inuẽtũ in adulterio, vel stupro capere,& ei violentas manus imponere: nisi sint personæ quædã cõiunctæ,q̃ ibi notantur. Et quãuis posset ad illum tex.respõderi, q procedat qñ clericus nõ est ĩ fuga, vel non est verisimile q fugiat:hoc tamen multũ restringit illã rõnem,cũ in dubio manifestũ est seu verisimile q deprehensus ĩ maleficio, timore ne captus ponat̃ ad torturã,q ipse fugiet,vt est casus notabi.in c.vt famæ.s. alleg.et ad hoc facit tex.in l.j.ff.de bo.eorũ q morte sibi consciuerũt.et ibi ꝑ Barto.vbi ꝓbat̃,q accusatio ẽ iustus metus accusato, si fugit ꝓpter quẽ ille,q fugit ꝑsumitur fugisse.eadẽ rõne faciet q verisimile sit accusatũ debere fugere , et si custodiat̃ : qa iustus timor ꝑsumit̃ mouere quẽlibet ad faciẽdũ,vt euadat a ꝑiculo:vt patet ĩ toto ti. qđ me.cau. Vñ qa đprehensus in crĩe ꝑsumitur fugitiuus,et legis dispositio faciẽs regulã debet adaptari ad ea, quæ cõiter cõtingũt:vt ĩ l.nã ad ea . ff.de leg. Vnde si tex.ille in d.c.si vero voluisset in illo casu, quo clericus nõ posset fugere,vel nõ esset verisimile q fugeret,non liceret eũ capi.nã erat simpliciter ponenda regula negatiua . cum iste casus cõtingat đ facto,et sic quodã mõ cõtra naturã đprehẽsiõis ĩ delicto ꝑsonali:sed debet poni regula affirmatiua cũ ista exceptiõe sic,vt fit cõiter in delictis ꝓhibitis. Vnde nõ placet ĩtellectus ille ad illã decretalẽ,et vr̃ potius distiguẽdũ.vt distiguit Ab.in d.c.si vero,vt dicamus,aut clericus repertus in delicto cõtinuat delictũ,siue nõ desisteret a delicto:nisi caperet̃ per laicũ: & tũc liceat vnicuique laico capere eũ,et ligare,si alias nõ posset ꝓpulsare, iniuriã,scđm.In.ibi.Pone exẽplũ:quãdo clericus fugeret cũ re quã surripuit. nec ex solo clamore dimitteret rẽ:tũc etiã laico licet capere eũ: qa cõtinuat

Universidad de Deusto Biblioteca

delictum. Vnde tũc sola captura non est pro maleficio puniẽdo: sed dicitur fieri p defensione rei, vel p sonar. & hoc semper fieri potest, vt 3. dictum est. Et ista rõne põt concedi ꝙ si familia inueniat clericum de nocte, possit ipsum capere, & præsentare epo secũdum Abba. in loco præal. & in ca. vt famæ. e. ti. Potest etiã assignari alia ratio: quia si clericus permitteretur abire noctis tpe, malũ remaneret ĩpunibile: qa nõ posset postea cognosci: vt l. si is q rẽ. in prin. & ibi no. 5. e. Aut clericus deprehensus in delicto desistit ab eodẽ: & tũc probabilior videt esse opi. Hosti. quantus fugiat: vel sit verisimilis fuga, ꝙ nõ posset capi per laicũ & sic p laicũ puniat & illa conclusio probatur forti ratione: quia rex. in c. vniuersitatis. de sent. excõ. dicit ꝙ prælatus nõ posset verberare clericum per se, quãtũcunq; subsit veritas verberandi, p alium põt: sed non põt executio committi laico per prælatum. Si ergo non permittit laico verberare clericum de mandato prælati, etiã qñ aliter crimen non põt puniri: multo fortius laico non permittit clericum capere propria authoritate, nõ est tũ verum ꝙ si clericus fugiat, delictũ remaneat impunitũ quia contra ipsum, licet absentẽ, poterit procedi multiplicĩter iuxta ea, quæ habentur in ca. Veritatis. de do. & contu. Item habebit locũ remissio ad peritionem iudicis, in cuius loco deliquit, iuxta not in Cle. pastoralis. de re iudica. vel si clericus alibi constituat domicilium, ibi poterit de hoc delicto accusari. l. j. et ibi habetur. C. vbi de cri. agi opor. & not. in c. fi. ĩ. ti. pxi. Non ob. dictũ Inn. in d. c. si vero. & do. Abb. hic in secũda ratione adducta per eũ qa dico ꝙ termini non sunt pares. Nã illud argumentum bene valet: licet defendere priuatum: multo fortius publicum, vel circa publica. xxiij. qõ. iij. c. fortuito. &c. non infesenda. Sed non valet istud arg. licet defendere priuatũ, ergo licet ad vtilitem publicã capere, vel lesa factorẽ, vt puniat: quia per hoc Reipublica non defendit sed potius procurat vtilitas publica, impiendo defensionem proprie, id est, qui repellit iniuriam, ꝙ inferri vellet.

3 † Vltimo ex hoc tex. dico, ꝙ quilibet potest iuuare, & defendere aliquẽ offensum nam si quilibet potest me iuuare ad defensionem rerum, vt hic dicit tex. multo magis põt me iuuare ad defensionẽ psonę.

1 *Condictio furtiua quod extinguitur ipso iure, re furata restituta, & dominus sit ipsam consecutus.*

2 *Si factum est pactum de non agendo furti, ex noua contrectatione nascitur actio furti.*

3 *Qui fecit furtum Florentiæ, si reperitur hic Mediolani cũ furto, an possit puniri. remissiue.* 9.

EI qui furti. Hæc ẽ multum notabilis lex, diuidit in tres partes. Primo ponit vnũ dictũ. Secũdo ponit aliud scilicet quod sit officium iudicis, quando primo agitur contra furem rei vend. Tertio, quod sit officium iudicis, quando prius fuit actum cõdictione furtiua: & tunc agitur rei ven. Secunda ibi: sed si eam. Tertia ibi: ꝙ si ex cõdictone. Tex. ibi, decreuisset. i. decrescẽdo peruenisset, seu permansisset: secundum Iacob. de Are. de ꝓprietate cognoscit, s. in qua licet iudici, quod ex arbitrio æquum videbitur decernere: vt insti. de ac. §. preterea. Ibi, quod si ex cõdictione. vbi nullum iudex potuit exercere: arbitrium, cum non sit arbitraria: & sic non coegit petitorẽ ad remittendã rei vẽdicationẽ, vbi sustulerit, nunc autem conuenitur rei vendi. quæ est arbitraria in ea erit officium iudicis. quod sequitur, vt autem, &c. Opp. ad principiũ de l. inter oẽs. §. fi. & l. si dominium. j. eo. Sol. Hæc intelligitur secundũ illam, scilicet nisi res ad dominum sit reuersa vel dominiũ mutatum.

1 Item videt † ꝙ restituta extinguit condictio ipse iure, vt j. eo. l. si pignus. §. cũ furti. Sol. verũ est, si consecutus fuisset qs rẽ. secus si æstimationẽ, vt hic. Vlterius opp. & videt ꝙ ista cautio sit superuacua, seu ista remissio, cum habeat exceptionem. Solue vt in gl. Vltimo oppo. ad fi. de l. eiꝰ rei. §. de rei ven. vbi videtur, ꝙ ille, qui soluit litis æstimationẽ, efficiatur dñs, adeo ꝙ nõ possit conueniri rei vendi. Sol. Hic in fure, & sic in malę fidei possessore, qui nõ habuit causam ab actore: ibi secus. Et intelligo hic: ꝙ tempore solutæ æstimationis non erat possessio penes furem alias secus, vt no. per Dy. in c. ꝓ possessore. extra, de reg. iur. lib. vj. in v. q. Vel si dicis qd erat penes furem intelligo actore ignorãte. Ita dicit Iac. de Ra. vt no. per Cy. C. de condi. fur. l. j. in iiij. q. dixi in l. litis æstimatio. §. pro empto. † Vlterius quærit gl. pone quod feci tibi pactũ de non agẽdo furti: vtrũ ex noua contrectatione oriatur actio furti: videtur quod non: vt hic. Cõtrarium determinauit gl. quia non esse natã actionẽ, vel esse natam & sublatam esse, paria sunt: vt l. si dari. §. de ver. ob. sed si nõ esset nata ab initio, nasceretur furti actio ex noua contrectatione: vt l. j. C. de noxa. & l. serui & filij. j. eo. ti. & l. iij. §. re. amo. ergo &c, Præterea, pro hoc videt casus. j, e. l. si quis vxori. §. si quis iurauerit. Ita dicit gl. Cõtra istã gl. videt alia gl. in l. eum qui §. in popularibus. §. de iureiuran. & l. q iurasse. §. ij. eo. ti. & l. si a te. de excep. rei iud. Dicunt quidam hanc gl. dicere veritatem & alias gl esse falsas. Tu dic illas, & istam esse veras. Nam hic loquitur quãdo post factum interuenit nouas actus, scilicet cõtrectationis, & animus lucrandi: merito actio furti nascitur, sed gl. cõtrariæ loquitur quando nullus actus de nouo superuenit: sed durat qd antiquitus erat. Pro hoc

3 induco. d. §. si quis iurauerit: † Vltimo hęc lex facit ad quæstionẽ: quod si aliquis fecit furtum in ciuitate Florentiæ. & hic deprehendat cum furto: quod hic non possit puniri: quia assidua contrectatione actio furti non nascitur, postquã in principio nata fuit. Dicam infra eo l. si dñium.

11. IS, cuius. Istam regulam glo. hic Iurisconsultus, & in legib⁹ seq. Sed gl. limitat hãc regulam, & declarat in l. manifestissimi in prima gl. C. eo. Dic vt ibi.

1 *Nemo ex iniquitate sua consequitur actionem.*

2 *Rapina vel violentia quod sit delictum, quod committitur in personam, furti uero non.*

3 *Actio triticaria quod competit furti.* 12.

1 ITaque fullo. † Nota qd ex iniqta-

a te sua nemo cõsequitur [a] actionẽ. Op. de l. j. §. si prædo. & l. bona fides. §. j. ẽ. depo. l. ita vt si fur. ẽ. commo. Gl. soluit qd ibi ex contractu suo, non ex iniquitate: et sic non est causa proxima actionis, sed remota causa iniquitatis. Item opp. [b] l. j. §. qa

b me vi. ẽ. de vi & vi arma. Gl. magna nota-

c biliter soluit. & sic innuit [c] † quod rapina,

2 vel violẽtia sit delictum quod cõmittit in personam, furtum vero non committitur in personam: vt no. de quo plene dicã in l. licitatio. §. quod illicite. ẽ. de pub. Istud dictum licet sit verum in se, tamẽ solutio cõtrarij non est vera: quia idẽ est in violẽtia quod in furto: vt l. ij. §. & generaliter. j. vi do. rap. Ideo gl. in d. l. j. §. si prædo. dat aliã solutionẽ: quæ licet habeat apparentiam, tñ non congruit rationi positę hic. s. ne ex improbitate sua consequeretur, &c. Et iõ alibi soluit aliter. Et sic quod in §. qui a me vi agitur furti ad possessionem, quæ sibi vi arrepta est. quod põt, ne habeat actionẽ ex improbitate sua, sed auferentis: hic nõ põt agere fur furti actione ad duplũ, vel quadruplũ: quæ actio furti datur ad ĩteresse agentis, vt legib. cõtrarijs: sed hoc

3 interesse nõ est sine sua improbitate: ergo &c. Et ideo si fur vellet possessionẽ repetere actione triticaria, posset, vt l. j. de triti. Et ita intelligunt quidam l. inficiando. §. infans. j. eo. ibi aliquid tangam. Hanc sol. ponit gl. de reg. iur. l. cum pa. j. Cy. tangit, & non ita clare. C. eo. l. h. in prin.

13. IS cui ex stipulatu. No. ꝙ id ꝙ dicit i. eo. l. is cui⁹ interest. intelligitur q interest rõne possessionis: vel iuris realis, sed si ratione actionis personalis. Ita gl. istam legẽ intelligit. vtl aũt hic debitor actionem cedendo liberet. Dic vt in gl.

1 *Actio furti, quod non detur ei, cui ius interest ratione actionis personalis.*

3 *Emptor licet nõ possit rem accipere propria authoritate, etiã pretio soluto, & habetur bonæfidei possessore, tamen non tenetur actione furti.*

2 *Quando periculum est uenditoris, an actio furti debeat cedi emptori. remissiue.* 14.

EVm qui. Hæc est multũ nota. l. dñ hic, ꝙ emptor actionẽ furti nõ habet: cõtra sua interest nõ surripui: ergo &c. vt l. is cui⁹ inter-

1 est. ẽ. e. Sol. † Hic interest rõne iuris personalis: non rõne iuris

2 realis: vel possessionis: vt dixi ẽ. l. proxi. † Secundo opp. ad ẽ. de l. si ex stipulatione. ẽ. de acq pos. vbi dicitur, quod nõ licet accipere rẽ ꝓpria authoritate, etiã ptio soluto. Sol. cõcedo qd

d licet [d] accipere, & nõ dicitur bonæ fidei possessor: imo ꝑdo vt ibi

Universidad de Deusto Biblioteca

ibi:tamen furti actione non tenetur,quia non interest vendi
toris:vt hic. Item dicitur hic,q̃ emptori debet cedi actio,quia
3 eius periculum est,quæro†quid [a]si est periculum venditoris.
a Dic vt in l.venditor ex hæreditate.in fin.supra de hære .vel
acti.vendi.

1 *Colonus quod sit dominus fructuum postquam sint percepti, & à terra separati.*

1 **Præterea.** †Oppo.q̃ colonus sit dominus fructuum vt l.si apes.§.fi.et l.fullo.§.frugibus.j.eo. Gl. dicit,hoc est verum.postquam fructus sunt percepti.et separati à terra:vt in contrarijs,ante autem secus,vt hic. Et hoc dicit gl.in l. colono partiario,et in colono qui colit numis. Quod an sit verum,dicam infra eo.l.si apes.§.fi.

1 *Depositarius licet teneatur de lata, & latiori culpa, habet tamen actionem furti, pro re deposita sibi furata.*

Is autem,apud quem. Ex improbitate ergo sua depositarius actionem furti non consequitur:contra.infra eo.l.qui vas.§.si ego. Gl.dat duas sol secunda est vera,quia hic depositarius cõmisit furtum, vtendo re,vel interuertendo possessionem domini, per vsum eius, in contrario cõmisit furtum alij cedendo,ita q̃ domino retinebat possessionem.Ista est veritas, vt dicam in
1 contrario. †Quæro,cum depositarius teneatur de lata culpa,& latiori:vt l.quod Nerua.ś.deposi.& C.depositi.l.j.an illo casu ipse habeat actionẽ furti:videtur q̃ non:quia dolo cõparatur.Contrarium est veritas:nam verus dolus furis præponderat culpæ depositarij:vt l.item si obstetrix.in fi.ś.ad l. Aqui. Ita tenet Iaco.de Are.

1 *In odiũ furis inspicimus quod euenire potest: licet verisimiliter res ad hoc nõ tendat.*

2 **Papinianus tractat.** †No.quod in odium furis inspicimus illud,quod euenire potest:licet verisimiliter res non tendat ad hoc. Facit l.diuortio.supra de nego.gestis. Brocardum istud bene solui ś.de ver.obli.l.inter stipulantem.§.sacram.

Idem scribit. Circa hunc §.quærit gl.dicitur hic, q̃ creditor poterit agere actione furti.

Quæro ad quantũ,vtrũ duplicabitur creditum;an æstimatio rei subtractæ.Glo.circa hoc distinguit hic plene:& vide eã, q̃ incipit,insolidum.& nota eam. Secundo quærit glo.quomodo potest hic agi actione furti ad decẽ,cum essent decem debita.Et videtur q̃ debeat agi ad duplum,l.ad viginti.gl.fatetur:quia qui petit viginti,petit decem. Vel dic q̃ seruus valebat tantum quinque:ideo agebatur ad decẽ actione furti.nã illud quod dicitur duplari debitum,est verum,quando res subtracta valet plus,quã debitum valeat.& ita videtur hic sentire do.Oldr.

1 *Vnum furtum dicitur,quantum ad actionem pœnalem: licet plures res simul subtrahantur.*

Statutum q̃ pro primo furto quis fustigetur:pro secundo auricula amputetur, pro tertio suspendatur,non verificatur in subtrahente plures res.

Idem dicit. Oppo.q̃ occasione cuiuslibet in totum agat:vt ś.ea.l.j.§.Papinianus. Sol. hic simul factũ fuit:& ideo dicitur totũ furtum vnum.ita dicit glo.
1 quam no.& menti tene.† Not.q̃ si plures res simul subtrahũ-
b tur dicitur vnum furtum quantum ad actionem pœnalẽ.[b] Et hoc facit pro statuto quo cauetur:vt pro primo furto fustigetur:pro secundo amputetur auricula:pro tertio suspendatur. quod si plures res furetur quis,totum hoc dicatur vnũ furtũ. Vlterius quærit gl.quare non tantũ operatur ibi in §.Papinianus.tantum alter retentus,quãtum & hic alter amissus:vt ś. ꝑ parte ibi agatur. Respondet gl.quia ibi ille,qui remãsit, remanet periculo creditoris:hic vterque transit in periculum furis. Ista ratio non est semper vera:quia periculo creditoris perit ita demum,si perit sua culpa,vel si hoc esset actum:vnde rõnẽ assigna:quæ ponitur in tex.dicti §.Papinianus.

Idem Pomponius. Quæro quid si commodatarius non fuit in dolo,vtrum habeat actionẽ furti.Dic quod est electio domini,contra quẽ agat:vt l.fi.§.j.C.eo.titu.

1 *Actionem furti non habet ille,cuius interest ratione obligationis personalis.*
2 *Pater æquiparatur fideiussori.*

1 **An pater.** Not.†vbi interest ratione obligationis personalis,qui furti actionẽ nõ habet,vt hic,& supra ea.l.in principio & ś.l.proxi. Secũ
2 cundo not.†pro patre,qui æquiparatur fideiussori:vt hic,& habetis ĩ l.cum filiusfa.in prin.ś.de verb.obl.

1 *& Pater habet quasi dominium in filium, & ideo ei datur vendicatio.*
2 *Filiofamilias furto subtracto patri datur actio furti ad æstimationem operarum perditarum, & hæc duplabitur.*
3 *Mater non potest agere actione furti pro filio furto subtracto: & ibi rationem.*

Si filiusfamilias. Oppo.pater non habet in filium dominium, nec possessionem: qa liber homo non possidetur:ergo &c. Respondeo,dicit gl.huius timore quod habeat actionẽ furti pater,hoc est,accusationem criminalem,non ciuilem. Ita no. Insti.de ob.quæ ex delic.nascũ.§.interdum. Ista sol.est contra tex.qui expresse dicit, de actione furtiua. Ad contrariũ respon-
1 deo,sic:†pater non habet dominium vel possessionem:cõcedo,sed habet quasi dominium:ideo datur vendicatio patri:vt lege prima.§.per hanc.supra de rei vendica
2 tio.† Item opp.q̃ non possit agi furti, cũ liberum corpus nõ recipiat æstimationem:vt l.liber homo.ś.ad legem Aquil. ergo non reperitur qd̃ dupletur,vel quadrupletur. Dicunt quidam,q̃ duplicabit illud, pro quanto furauerit se nolle carere illo filio.Et istam sol.tenet gl. in l.vt tãtũ. ś.de ser.corru.tamen hæc gl.reprobat eã, & bene:quia in actione furti non habet ratio lucri,vel affectionis:vt dicit gl.quare soluit aliter,q̃ duplabitur æstimatio operarum perditarum à patre propter furtum. Istam sol.tenet Dy. istam etiã tenet Cy.C.eo.l.si quis seruo.& istam teneatis.
3 Item opp.j.eo.l.mater.Sol.†non potest agere actione furti,vt ibi:sed pater sic. Et ratio est duplex:quia mater nõ habet ius potestatis in filium.item matri operæ nõ debentur:secus in patre.

1 *An vendito equo videatur vendita sella.*

Non solum. Quærit glo.vtrum possit per cõdictionem incerti commodatarius repetere illã suam detentationem? Dicit gl.q̃ sic:hoc, quod dicitur de condictiõe incerti:reprehenditur per gl.C.eo.l.fi.§.sed cũ in secũda.& illa verior. Dixi in l.Aquilius.ś.de
1 don.& l.rem quæ nobis.ś.de acqui.pos.†
c Iste §.facit ad q.si vendo tibi equum videor tibi[c] vendere frenum,& sellam,et similia.Hic videtur q̃ sic,vt in l.ædiles aiũt. in princ.supra de ædi. edi.& per Guliel. de Cu.in l.si vt certo.§.vsque adeo.ś.commo.

1 *Nuncius quod quis possit esse in re sua.*
2 *Accipiens rem perferendam tenetur de periculo rei.si suscepit custodiam, & pretium accepit.*
3 *Mandatarius, quando teneatur de leuissima culpa.*
4 *Fideiussor quando est sibi factum mandatum q̃ soluat,non tenetur nisi de dolo, & lata culpa.*

d **Si epistola.** [d]No.tex.et ibi,et si custodiã,et in vers.finge, &c. No.qd̃ dr̃ in prin.de dñio epistolæ ad quẽ ꝑtineat.cõc.sunt in gl.Scdo no.in ver. sed & si iter-
1 fuerit,†q̃ qs põt eẽ nũcius in re ꝓpria:nã hic vides q̃ qs portat literas ad sui vtilitatẽ.Hoc tãgit ꝑ Ia.de Are.in l.j.§.nũcia tio.ś.de no.ope.nũ.et ego dixi in l.iuste.ś.de iacq.pos. Tertio
2 no.†q̃ ille,q̃ accipit rẽ ꝑterẽdã,tenet de periculo rei,ĩ duobus casibus si suscepit custodiã, et si accepit pretiũ.Ita vides hic.
e Cõtraqd̃ op.[e] q̃ mãdatarius teneat etiã de leuissima culpa[f]:
f vt l.à ꝓcuratore.C.mã.So.†qcquid dicat,ista est veritas. qñ-
3 que in mãdato venit aliquid,qã req̃rit exactissimã diligẽtiã:

a Quæro quid. Vide Bar.in l.si quis vxori.§.itẽ apud Labeonẽ.j.eo. vbi hoc colligitur. Et adde quæ no.in d.l.ex stipulatiõe.Et quis dicatur prædo vel fur: vide q̃ habes post Bart.in l. capitaliũ. §.famosos.j.de pœn.

b Actionẽ pœnalẽ. Vide Bal. in authẽ. sed nouo iure. in iij. col.C.de ser.fug. & vide Bar.in l.si familia.supra de iuri.omn. iud.& Bal.in l.quid ergo.§.quod ait prætor.de his qui no. infa.Itẽ quid si eodem tpe quis ĩterficit plures homines,an debeat puniri pœna statuti punientis facientẽ plura homicidia.vide quæ ibi no. dicuntur per Bald.

c An videor tibi. Vendito equo videtur vendita sella.Et adde q̃ non solũ veniet sella sed ornamẽta quæ erãt in equo tẽpore venditionis, & ante ꝑ duos dies. d.l.ædiles.§. vẽdidi. quod bene no.et vide quæ dixi in di §. vsque adeo.supra cõmo.Istis adde quod no.bal. in l.ij.in fi. j. col. de ædi.actio.

d Si epistola. Vide doct. in c.cum dilecti. de do. et contu. vbi dicit, q̃ citatio põt cõmitti proprio nuncio rei,& potest cõmittiparti.allegat Bar.hic,& in d.l.iuste.vide d.c.cũ dilecti. vbi papa cõmisit nuncio rei. Andr. Barbar.

e Cõtra quod opp. Quid in mero executore,vide Bal.in l.si seruus legatus.§. eũ qui.de lega.j. Andr. Barbat.

f Leuissima culpa. De qua culpa teneatur ꝓcurator, et qd in nuncio,vide Bal. fl.a procuratore.C. mand.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Leuissima culpa. Vide Bal. in d. l. qd Nerua. ff. depositi. versic. tertio quæro. in antepe. col.

b ¶ Serui & filij. Vide hic q inter dominum & seruum non oritur obligatio. qd inter Abbatē & monachum. vide Bald. in l. cū affirmes. C. de li. cau.

c ¶ In processu declaretis. In processu potest & debet libellus ambiguus declarari: vide Bar. in l. iter stipulantem. §. j. de ver. ob. & in l. nō solum. §. sed vt probari. de per no. mū.

d ¶ Nihil operat. Ista ba plus minus apposita in libello. nihil operantur. vide oīno tex. & Bald. in l. Publia. §. Titius. de positi. Et de libello vide in simili de hac incertitudine Imol. in c. ex parte Abbatissæ. de priui. glo. in c. cū interdū. de versigni. De ista autem dictione plus. vide Bal. in l. ab hostibus §. sed quod simpliciter. ex quib. cau. ma. & ff. si qs cau. in l. & si post tres. Adde an procedat libellus, q talis surripuit, & celauit aīo furandi, & contrectandi res, & bona quæ ascendūt ad æstimationē centum, saluo errore calculi. Bal. cō. cv. j. li.

e ¶ Vulgaris. Pœna ponet. Adde not. in l. inficiādo. §. infans. j. eo. vide Io. Calde. & Io. de lig. in cons. inci. vnum an multiplicanda pœna. & alio incip. in q. huius thematis rei, &c. & no. Bar. in l. nunquā plura. & ibi Imol. i. de priua. delic. vide gl. et ibi Bal. in l. mariti. §. sex mēsium. j. de adul. & gl. et bar. in l. diuortiū de pœnis. & glo. & Bar. in l. mariti. videlicet q tot dicunt delicta, quoties luxuriatum est. & sequit bal. in c. j. §. quibus. de priui. quē videas. & vide Bar. in l. ei q. i. eo. & quæ dixi in d. l. nunquā plura. & vide gl. ij. q. vij. muran te. & xxvij. q. j. cap. virginibus. adde vt per Bald. cō. ccxlvj. j. li. & melius consil. ccclxxiij. ij. li. vbi ponit de intelligen. statuti, q p tribus furtis quis damnet ad furcas.

vt facere procuratorem ad iudicia: tūc p curator tenet de leuissima culpa[a] quia vī asserere se peritū in illa peritia, quæ in iudicio requiritur suscipiendo mandatū. Ita loquit l. à procuratore. & quod no. p Dy. in c. imputari. de re. iu. lib. vj. Quādoq; mādat aliquid, quod requirit diligentiā non tantam: & tunc tenet de lata & leui: quia ita diligenter videt se asserere prout illa res cuius mādatum suscepit, requirit: vt l. in re mandata. C. man. Quandoq; mandatur aliqd, q nullā reqrit diligentiā: qa oēs scirent facere: vt portare vnam literā, seu epistolā, vel aliquid aliud de vno ad aliū: & tunc non tenet, nisi de dolo & lata culpa, nisi pretium susceperit, seu custodiam in se receperit: vt hic. Simile in mandato,

4 †qd videt fieri fideiussori q soluat: Nam fideiussor non tenet, nisi de dolo & lata culpa: vt l. fideiussor. circa prin. §. man. Facit bene l. ij. §. de pig. contra istud vltimum ita deberis intelligere hanc legem. 15.

Creditoris.

Dominus. Nota quod dicit, ēsi pignoris loco. Quæro circa hoc, quid si cadat à possessione, vtrū habeat hypothecariam? Certe nō, quia tex. dicit, quasi pignoris, non pignus proprie. ad quod facit §. de le. j. l. domos. la picola. cum l. seq. 16.

Nec cum filio. Opp. q sit ciuilis cōstitutio, vt in §. hi qui. Insti. de ob. q ex deli. nas. Solue vt in gl. Item opp. in l. si quis vxori. §. sed si filius. j. eo. Sol. ibi de castrensi, vel quasi castrensi. 17.

b **Serui & filii.** [b] Vide qd non potest agi furti ciuiliter: sed an possit agi furti criminaliter: dic vt in l. respiciēdum. §. furta domestica. j. de pœnis.

Illud quæsitum. Iste §. legit duobus modis in gl. Primo in Bonæ fidei possessore & pro ista lec. faciunt multę sol. contrario rum, & pro hoc facit etiam tex. qui dicit de vsucapione: quæ vsucapio in dño vero non caderet. Secundo modo legitur hæc lex in vero domino: pro qua facit tex. qui expresse in domino loqtur. Ponamus ergo casum, vt litera iacet: & in contrarijs expediemus. Op. C. eo. l. apud antiquos. §. finautē desinat. Sol. hic loquitur in bonę fidei possessore. q apparet ex eo q dixit de vsuca. ibi vero loquitur in vero domino: & q hic dicitur in tex. pluribus locis domino, expone, i. bonę fidei possessore. Ita intelliguntur quasi omnes gl. hic positæ: sed prout intelligeres hanc legem in vero dño, ad l. apud antiquos. rñd. put hic dicitur in ij. sol. qa ibi seru' fuit postea reuersus apud verū dñm: hic nō. Secūdo opp. j. ad le. Aquil. l. si seruus seruum. §. serui. scdo responso. Sol. hic gl. vno modo, q aliud in Aquilia: aliud in actione furti: per rationē, quā hic asignat: ibi soluit aliter & melius: ideo tene illam sol. Itē opp. §. ea. l. in prin. vbi dicit, q dns nō habet actionem furti, pro furto serui. Sol. prout intelligis hic in bonę fidei possessore, non ob. contrarium, prout intelligis hic in vero domino, tūc gl. soluit q intelligat de furto q commisit, dū esset apud scdm bonæ fidei possessorem: tunc enim cum dns nō posset eū seruum coercere: cessat rō q ponit in prin. legis.

1 ¶ Æstimatio rei furatæ, furto probato probatur per iuramentum actoris.
2 Vas argenteum quando petitur, debet poni in libello de qua liga. 19.
3 Libellus procedit, quādo in eo aliquid certū ponitur, licet adjciatur clausula, & plus.
Clausula, & plus, adiecta in libello, nihil operatur, nisi postea probetur aliquid certum.

In actione. Nota modum formandi libellū, qualiter res certa debet poni in libello. Opp. §. de leg. j. §. si quis argentū. §. depo. Dicit gl. aliud in deposito: vbi deponēs potuit sibi prouidere, q nō est in furto. Sed tūc op. quō poterit duplari, vel quadruplari si nescitur pondus alicuius vasis. Rñdeo, q hic dī, sufficit quantum ad dandū libellū: nō quātū ad condēnationē ferendam:

c nisi postea in pcessu declaretis[c] de pondere, vt not. i. d. §. si qs argentū. vt hic in vlt. gl. In prin. hui' l. sup ver. debet. puto q licet in actione depositi pcederet q dictū est: tñ † contra furem

1 probato furto de æstimatione statur iuramento actoris. C. vñ vi. l. si qñ. dicā in l. quidam tabularū. j. eo. Vlterius quæro, † cū

2 materia argentea sit diuersarū specierū: alia est enim liga perusina, alia liga Senēsis, & alia est liga Venetorū: vtrum debeat ponere in libello de qua liga sit. Rñdeo, sic hoc eīm totū pertinet ad declarationem materię, & si hoc ignorat: nō pōt scire

3 æstimatio: vt l. cum aurū. §. de au. & ar. leg. † Vltimo no. q hic dicitur in tex. aureos tot, plures ve, q admittat libellus, quando pono aliqd certū, & adjciā clausulā illā, et plus: tñ ista clau

d sula, plures ve, nihil operat, [d] nisi postea probetur aliquid certum: vt l. cum furti. §. de in li. iuran.

Qui rē. Op. de l. si rem §. fi. §. de præscrip. ver. & l. si vendidero. in fi. j. eo. So. q hic dicit: nō possidebat: intellige si aliquo tēpore creditor cœperit possidere, debitor tamē postea rogauit à creditore precario, & sic creditor fuit ciuiliter possidebat. Alij, vt Irn. dicunt, etiā si nunq; creditor possedit cōmitti furtum debito: quod potest procedere qdo specialiter erat obligatus. & videbitis. j. eo. l. si is q. in pnt. 20.

Cum æs.

Si bona. No. casum, in quo fit furtum, & cōpetit actio furti, & nō est res furtiua. De hoc vide gl. in l. seqt. §. si rē. §. de vsuc. Op. d. l. si de eo. § fin. de acq. pos. Sol. alio casu ibi loquitur: ita dicit glo. q declaratum ibi dicit q rei pprie, qs nō est clādestinus possessor, nec dicit clādestina possessio: ita q hic nō dī furtiua possessio, nec res furtiua, et ideo si cōueniret interdicto vti possidetis, vel vtrubi, iste dominus nō posset sibi obijcere, q possessio ista sit clādestina, sed bene teneretur furti. Op. de l. ij. §. hac actione. j. vi bo. rap. Sol. ibi non fuit in dolo, qa putauit sibi licere. Op. j. c. l. qui iniurię. §. fi. Rñ. ibi habebat ex causa lucratiua ille, cui res est subrepta, ita q sua nō intererat, si res est subrecta. Secus si sua interesset: vt ibi patet. Vlterius opp. q vsucapio hic sit interrupta propter naturalem interruptionē, vt l. naturaliter. i. de vsucap. Sol. hic non interrumpitur vsucapio, qa res fit furtiua: sed propter interruptionem possessionis. posset ergo de nouo incipere possidere, & vsucapere.

1 ¶ Qui pluries ad uxorem alicuius accedit, una tantum pœna tenetur.
2 Actio furti quod nascatur ex assidua contrectatione, quando res iterum reuertitur in potestatem domini.
3 Statuto stante, quod si quis percusserit aliquē cum sanguine in platea manus sibi amputetur: aliqui percussit Titium in platea cum sanguine pluribus percussionibus, an sibi debeant ambæ manus amputari. 21.

e **Vulgaris.** [e] Hæc lex diuidit in tres partes principales. primo ponit qō. secundo responsio Offilij, & eius ratio & illatio. Tertio ponitur responsio Iuriscon sulti authoris huius legis. & probo per exempla. Secunda ibi Offilius. Tertia ibi, sed verum. Nota text. ibi: qui autem &c. Pro declaratione huius tex, quæro, qualiter iste ver. num & q inducitur ad probationē determinationis Iurisconsulti. Rñ. quod secundum quod sentit gl. & Dy. cū iste tex. dicat, eidem rei manifestus fur erit, & non manifestus: videtur dicere quod de alijs non est fur, vt lege cum prætor. §. de iudicijs. Opponi. de dicto Officij ad dictum Vlpiani. Soluit q Offilius loquitur de rigore: sed Vlpianus loqt de æquitate

Pu

Universidad de Deusto Biblioteca

Puto q̃ Ossilius nõ dixerit verũ, nec de rigore, nec de æquitate. Non obstat ratio sua: quia qui aurẽ alicuius tetigit, &c. qa illud loquitur in toto integrali, quod cõsistit vno spũ, seu vna elementatiõe, nec diuiditur. sed qõ nostra loquitur in toto qd cõsistit in partibus separatis: & quod diuideturvt aceruus frumenti. Ad idẽ oppo. j. de incen. rui. nau. l. ij. §. senatus. Solu. ibi est alius ratus præterea ibi in toto perijt domino: vnde de toto interest. Itẽ opp. dicitur hic in fi. q̃ eiusdẽ rei est fur manifestus, & nec manifestus: cõtra, imo ex prima cõtrectatione rãtũ tenetur: vt l. ei qui. §. eo. Dici glo. fateor q̃ ex prima tantũ cõtrectatiõe tenetur: sed tũ plura furta sunt. Nã ex qualibet cõtrectatiõe est vnũ furtũ: sicut plura sunt adulteria, si pluries accedis ad vxorẽ alterius: tamẽ vna pœna tantũ imponẽt reo. l. ta dicit gl. q̃ incip. imo vr q̃ tantũ ex prima cõtrectatiõe, &c. Ista sol. duo dicit, primo q̃ plura furta sunt, sed illud est cõtra casum l. inficiando. §. infans. j. eo. Nec obstat l. quãuis. §. eo. vbi dicitur q̃ sæpe furtũ fit: quia intelligo, i. sæpe cõtrectat: tamẽ vnũ furtum est: vt dixi §. tit. j. l. nunquã. dicã in §. infans. †Secũdo
1 a dicit[2] gl. q̃ si pluries ad vxorẽ alterius accedis, vna tantũ pœna imponetur. cõtra hãc habes gl. in l. mariti. §. sex mensium. j. de adul. & si diuino. infra de pœnis. Respondeo, fateor q̃ ex quolibet coitu nascitur accusatio. l. Iul. de adul. quia nũquã plura, &c. vt §. ti. j. l. nunquã. Sed qa pœna nõ est reiterabilis, quoniam pœna capitis imponitur pro adulterio: vt l. quãuis. in fi. C. de adul. pro tanto dicit gl. q̃ vna tantum pœna imponitur. Ita debet intelligi ista gl. Licet ergo gl. ista in ista parte dicat verũ, tamẽ sol. in se ad cõtrariũ nõ est vera: vt patet ex prædictis. Vnde gl. soluit †alio modo, quæ incipit, eiusdẽ rei: cũ dicit
2 q̃ assidua cõtrectatione non nascitur actio furti: verũ est, nisi res iterũ reuertatur in domini potestatẽ: vt infra eo. l. inter oẽs. in fi. sed hic fuit cõtrectatio facta, & res dimissa in dñi ptãte, postea iterũ cõtrectata: merito ex qualibet nascitur actio furti: ar. l. sequitur. §. item Labeo. §. de vsur. & hoc tenet Dyn. & hoc vos teneatis. Opp. cũ omnes res hic fuerint cõtrectatæ: ergo p̃ omnibus cõpetit actio furti, cũ furtũ sit, &c. vt §. e. l. j. in fi. Respõdeo: licet oẽs res fuerint cõtrectatæ, nõ tũ fuit animus lucrandi, nisi in vna re tantũ, s. in exportatis: vt j. l. pxima. §. j. requiritur enim animus lucrãdi: vt cõpetat actio furti: vt l.
3 j. in fi. §. eo. † Quæro statutũ est in hac ciuitate, q̃ si quis percusserit aliquẽ cũ sanguine in platea, amputetur sibi manus: modo quidam percussit aliquẽ pluribus percussionibus cum
b sanguine: an debeant amputari[b] plures manus? Habui hanc quæstionẽ de facto. Ista gl. facit q̃ non: sed intellecta, vt dixi vobis, q̃ hoc ideo fuit, quia pœna non recipit reiterationem, non faceret: quoniam manus sunt duę, vita aũt est vna. Vnde videtur dicendum, q̃ si quidem statutũ dicit, amputetur manus simpliciter, & indefinitiue, non dicit quæ manus, s. dextera, vel sinistra: & tunc poterũt amputari ambæ. Sicut enim genus generalissimũ, vt pœna quæ est in quantitate, recipit multiplicationem: ita hic genus subalternum recipit multiplicationẽ, donec durat: ar. l. in ratione. iij. §. diligenter. §. ad l. Fal. Sed si dicit manus dextera: hic est aduertendũ: si quidem illa plura delicta præcesserunt, antequã de aliquo fieret condemnatio: tũc sufficit amputari vnam manum pro omnibus, sicut hic dicitur: ar. eius quod dicitur. q̃ si vnus seruus cõmittit plura de-
c licta, vna datione[c] illius indiuidui, dñs liberatur: vt l. si quis à multis. §. de nox. §. tit. j. l. nunquã plura. ver. sed si seruus. Sed si primo facta esset condemnatio de vno delicto, postea cõmitteret ille aliud delictum: tunc posset iudex alterare pœnam, vt amputaretur altera manus: cũ illa pœna amputationis manus dexteræ non posset amplius imponi: vt in l. hos accusare. §. omnibus. j. de accusa.

Si is qui. Differt iste §. à præcedenti: quia. §. fuit exportatio tantum in parte: hic fuit exportatio in toto: tamen animus furandi fuit in parte. Opp. infra proxi. §. Solu. vt statim videbitis.

1 *Veritas circa eandem rem magis inspicitur, quã opinio: secus si circa diuersas res.*
2 *Ex contrectatione rei, quando fiat furtum totius vel partis.*

Si quis æs. †Dicitur in §. si quia æs. quod inspicitur potius veritas quam opinio: [d] sed in §. præcedenti, & seq. dicitur contra. q̃ inspicitur potius opinio, quam
d veritas. Sol. dicunt docto. hic, in §. si quis æs. inspicitur potius veritas: quia est circa eandem rem. in d. §. præce. & sequenti inspicitur potius opinio, quia est circa diuersas res. Ita dicũt docto. C. ad l. Iuliã de vi. l. quoniam multa. Dixi in l. diuus. j. de sica. vel secũdũ gl. magis rationabiliter in §. si quis æs. fuit error circa qualitatem, q̃ error non facit cessare animũ furandi: sed in §. præcedẽti & seq. fuit error circa dominiũ, & facit cessare animũ furandi. Contra hoc op. de l. in actione. in fi. §. e. So. ibi sciebat ius alienũ esse, licet suum crederet: & eodem modo respõde §. l. pxi. in fi. Item op. in ver. sed si causam. vbi error in dominio non impedit furtum. So. ibi loq tur in toto integrali nõ diuiso de se, nec p̃ furem: ideo pars accedit, et error in dominio nõ excusat ab illa parte. Et iõ est ad-
2 uertendũ †pro declaratione materiæ quãdoque totum cõtrectatur, sed pars exportatur: tunc illius partis tantũ fit furtũ, siue sit totum qd consistit ex partibus separatis: vt hac l. in prin. & hic ĩ ver. sed & si de naui, &c. siue sit totum integrale cõsistẽs ex partibus cohærentibus: vt §. l. proxi. in fi. Quandoque totum exportatur, sed animus non est in toto: tunc aut animus errat in qualitate rei, et totius fit furtum: vt in §. si quis. Aut errat in dominio: & tunc aut erat totum integrale: & totius fit furtum: vt in ver. sed si causam de naui. Aut illud totum consistebat ex partibus separatis: & illius partis tantum, in qua animus fuit, fit furtum, vt in istis §§. dicitur.

1 *Regula q̃ affectus punitur, etiam si non sequatur effectus, habet locum ad actionem criminalem, non ciuilem.*
2 *In casu huius legis quis nõ potest puniri criminaliter pro furto: sed extraordinarie intrans domum alicuius animo furãdi simpliciter, & non cum affectu furandi aliquam rẽ præcise punitur extraordinarie.*

Qui furti. [e] Opp. q̃ delictum habeatur pro facto: vt l. si quis non dicam rapere. C. de epis. et cleri.
1 Sol. illa materia, †scilicet punitur affectus etiam si non sequatur effectus: habet locũ quantũ ad accusationẽ criminalem, vt in cõtrario: non quantũ ad ciuilem actionẽ: vt hic. Ita no. secũdum Iac. de Ra. et Pet. vt refert Cyn. in d. l. si quis non dicam rapere. in iij. opp. et in l. si quis ad se fũdũ. in
2 iiij. q. C. ad l. Iul. de vi. †tamẽ in casu huius legis nõ crederem quod posset puniri criminaliter de furto, quia non habuit affectum furandi aliquam rem præcise, sed intrauit animo furandi simpliciter, ideo punitur extra ordinem[f], tanquam de extraordinario crimine: vt l. pe. in prin. infra de extraordi. cri.

Item si quis. Gl. intelligit q̃ totius est fur, quando contrectauit vt omnes tolleret. Ista expositio videtur contra tex. ibi, licet soluerit vt singulas, &c. Puto gl. dicere verum. & quod dicit, licet soluerit: intelligo vt tolleret singulas. hoc est, singulariter quamlibet rem, nõ omnes simul, forte quia si omnes simul portare viderentur, &c.

Si duo. Simile habetis in lege, ita vulneratus, in fine, supra ad legem Aquil.

1 *Qui coloni habeant conditionem furtiuam.*

a ¶ Secũdo dicit. addo. Bal. in d. l. quicũque. C. de ser. fu. vbi singulariter loquit: vide Barto. in l. j. §. vnde quæritur. de pub. gl. ĩ l. pen. de acti. & obli. super gl. in c. inuitare. vj. q. j. tex. in cap. sicut. de rest. & ibi do. Abb. & ibi dixi tex. ĩ ca. ad apostolicæ. de re. iu. li. vj. & ibi Arch. Bar. in consi. incip. Ant. commisit. do. Pet. de Ancha. in cõsi. iiij. vbi singulariter segtur do. Abb. in c. sicut dignũ. de homicid. Dy. in leg. nunquam plura delicta. de priua. deli. Io. de Imol. in d. §. vnde quæritur. And. Bar.

b ¶ Debeant amputari. Vide q̃ no. Bart. in l. si gemina. j. arb. fur. cæsa. & per doct. in l. si fugitiui. et seq. C. de ser. fugi. & vide quod no. Bar. in l. sanctio. ĩ fi. j. de pœnis. & quod notat Bal. in l. vlt. co. in fi. ver. sed nunquid. C. de senten. quæ pro eo quod interest.

c ¶ Vna datione. Vide q̃ dixi post Bar. in l. nunquam plura. in princ. iiij. col. ĩ. ti. j. Sed quid si statutũ dicat, q̃ amputans manum dexteram, puniatur in manu dextera, quæ in delinquente postea nõ reperitur, an poterit iudex mutare pœnam? Bald. videtur dicere q̃ sic, in c. j. §. iniuria. versi. furtũ. de pa. iur. fir. in q. in ci. quæro qualiter debeat puniri ille qui abscindit alicui manum. & vide Bar. et quæ ibi dixi in l. hos accusa. §. omnibus. ĩ. de accusa. Sed quid si statutum punit eruẽtem oculum nõ videtẽ? dic q̃ nõ includitur in statuto, secundũ Bal. in l. cõuẽticulam. in iij. col. de episco. & cleric. cum Bart. hic trãsit Imo. et Ange.

d ¶ Quã opi. An in delictis inspiciatur potius veritas quã opinio, & econtra, adde pulchram distinctionem Bald. in l. si qs seruo. C. de fur.

e ¶ Qui furti. Allegat istum tex. Bal. in l. si quis ad se. in ij. col. et seq. ij. not. & in vlti. col. C. ad l. Iuliam de vi. & adde gloss. no. in materia. et Bal. in l. si cõsist. C. ĩ. regũ. dorum.

f ¶ Extra ordinẽ. Vide quæ dixi in l. pe. de extraordin. cri.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Qui tabulas. Ad. de tex. in c. cum dilecta. de confirm. vtili vel inutili. vbi fuit scriptũ priuilegium in papyro. vide ibi do. Abb. post alios. And. Bar.

b ¶ Vltimo habetis. Adde do. Pe. de Ancha. in c. cum pridẽ. d pac. vbi dicit tex. oppo. quem allegauit Bar. hic. & adde Bal. in l. pecunia. C. de sol. & quæ ibi remisi. And. Bar.

c ¶ Per instrumentũ. No. ꝙ instrumentũ cancellatum probat olim debitum fuisse & præsumitur satisfactum. Adde Bart. in l. in offerendis. C. de app. & etiam no. Bal. in rub. C. de fi. instru. in xiiij. colũ. ver. iuxta hoc quæro. not. Bar. in l. pluribus. ¶. de his quę in test. delen. ꝙ Bar. latius. in l. fullo. §. q tabulas. ¶. eo. et facit ꝙ no. Bar. de sen. cãcellata, in l. acta. de re iudi. & Bal. in l. emãcipatione. C. de fid. instru. Tu vide oĩno Bar. in l. j. §. simili. de Latili. to. Adde quod voluit bar. cõs. ccxx. quod liberationum mercatorum cãcellatus dicatur cõis inter ipsum & creditores: & debitores quia licet sit cancellatus, tamẽ ꝓbat debitum pręcessisse.

d ¶ Vlterius quæro, An debitor posit cogi instrumentum facere, vide Bart. in l. si finita. §. elegãter. de dam. infec. & in l. ij. ¶. solu. mat. & in l. dedi. in prin. de cõd. ob cau. & quod no. d. Io. in d. l. huiusmodi. §. si ita. de leg. j. vt de Bart. & Bal. in l. nostram. in iiij. co. d testa. C. de no. extra de test. in c. significauit. & 7 cap. Albericus. & l. sicut datam C. de libe. cã. & dixit Bal. per illũ tex. in l. si. C. de pac. conuen. ꝙ qñ procurator edidit instrumẽta domino, cogit dominus ipse facere instrumẽtum de suscepto. & hic adde qd dicit Bal. in l. plures apochis. & sequitur ibi Bal. C. de fid. instru. & vide Bar. & Bal. in d. l. nostram. C. de test. adde ꝙ et debitor põt cogere hæredes creditoris, vt faciãt sibi instrumentum quietationis. de solutis defuncto, vel ꝙ reddant instrumenta cãcellata. vide Bal. consilio cxlix. et an creditor teneatur facere generalem liberationem

26.

SI apes. Item constat. Oppo. de l. cũ ĩ plures. §. messem. ¶. loca. Huiꝰ timore gl. distinguit inter colonum qui colit numis & colonũ partiariũ. Vide gl. quæ incipit, hoc est: & ibi dum dicit, ipse solus: dic vt ¶. diximus. In eo quod gl. dicit, ꝙ fructus percepti à fure sunt coloni qui numis colit. dicit male: nã tales fructus ita demum efficiuntur coloni, si sunt percepti ab eo, vel ab alio eius nomine: vt j. e. l. si seruꝰ cõmunis. §. locaui. sed fur non percipit iure coloni: ergo &c. Præterea, fructuarius habet plus iuris q̃ꝫ colonus: & tamen fructꝰ non efficiuntur sui percepti à fure: ergo nec coloni: vt l. si fur. ¶. de vsufruc. Ex hoc sequitur ꝙ colonus talis conditionem furtiuam non habet: & sic male dicit gl. Nõ obstat iste tex. hic: quia hic nõ dicitur qd fructus percepti a fure sunt coloni: sed dicit ꝙ colonus habet actionẽ furti: quia sua interest. Interest autem coloni hoc: quia si fur nõ accepisset, quã primum fructus fuissent percepti à colono, vel ab alio suo nomine: fuissent sui: vnde est impeditus colonus per furem: & istud est suũ interesse. & ista est vera rõ tex. quã tenet Iacob. de Are. In eo vero quod intelligit glo. de eo qui conduxit ad non modicum tempus, dicit verũ: quia ille habet vtile dominiũ. Item in eo quod glo. intelligit §. messem. in colono partiario hic, & ibi, non dicit verum: quia ibi dicitur ꝙ agit ex locato: ergo loquitur in eo qui colit numis. Nã partiariꝰ ageret actione pro socio: vt l. si merces. §. vis maior. ¶. loca. & l. cum duobus. §. si in coeunda. ¶. pro socio. Præterea gl. alibi non facit differentiã inter colonũ partiarũ, & eum qui collit numis: vt l. eũ qui §. præterea. supra, eo. ti. Sed illa gl. non dicit verum in eo ꝙ dicit fructus, qui percipiuntur per furem, effici coloni. † Pro huius igitur declaratione debes scire, ꝙ reperiuntur coloni quadruplici temporis. Quidam conducunt ad non modicum tẽpus: & isti sine dubio habent actionẽ furti, & condictionem furtiuam: quia habẽt vtile dñiũ. Quidã conducunt ad tp̃s modicum: & isti q̃ñq̃ numis colunt, q̃ñq̃ dãt pensionẽ in alia materia: vt tantum de frumento, vino, & oleo, non inspecto eo qd percipitur ex fundo. Q̃ñq̃ est colonꝰ partiarius: & inter istos est differẽtia: quia primus agit locati: secundus præscriptis verbis agit, quasi ex contractu innominato: licet quandoq̃ appelletur locatio: vt l. si olei. C. loca. tertius agit actione pro socio vt d. §. vis maior. Itẽ duo primi nullo modo faciunt fructus suos, nisi ab eis vel eorum nomine sint percepti: vt l. si seruus. §. loca. j. eo. & ideo si surripiantur non hñt condictionem furtiuam, quia non efficiũtur domini, sed habent actionẽ furti: quia sua interest: vt hic. Tertius eodem modo si haberet actionẽ furti, non condictionẽ furtiuam: tamen differt à præcedentibus: quia non habet actionem furti, nisi ꝓ parte sua, quia pro illa dimidia sua interest: alij habent actionẽ furti insolidum.

1 ¶ Notarius potest scribere instrumentũ in tabulis de cera, vel de ligno, & facit idẽ.
2 Statutum quod habens instrumentum à decem libris supra, teneatur illud insinuare, ꝓprehendit instrumentum de decem libris, licet non sit exigibile.
3 Debitor põt petere à creditore, ut sibi reddat instrumentum debiti soluti.
4 Actor quod teneatur edere reo, ad exceptionem fundandam.
5 Instrumentum cancellatum, & inane, quod probet debitum præcessisse.
6 Creditor tenetur liberare debitorem per acceptilationem, si debitor poterit sibi reddi instrumentum debiti soluti, & creditor non haberet ipsum.
7 Creditor qui reddit instrumentum debiti soluti debitori, potest cogere debitorem facere instrumentum, per quod appareat debitum præcessisse, & debitum soluisse. 27.

a QVi tabulas. [a] Not. tex. ibi: quid si iam erãt in anes: quia solutũ &c. Pro declaratione legis & gl. quæro primo, qd vult dicere tex. or ca principium dum dicit, si tanti interfuit. Rñ. dicũt quidã, forte ꝙ pars debiti erat soluta: & sic pro illa parte interest hoc ẽ falsum: qa etiã toto debito soluto dicitur interesse: vt in versi. ꝙ si iam. dicendũ est ergo ꝙ hoc iõ, quia dicit, quia si forte aliæ probationes essent de parte vel de toto, non interest in tantũ. Itẽ intelligit gl. ꝙ an sit verũ, dicam incontinenti in seq. §.

Quæro qñ debitum est solutum, quid duplat? Gl. respon. & bene, ꝙ totum: quia posibile est sua interesse in totum qd
1 ibi continetur: vt j. e. l. fullo vel sarcinator. in fi. † Hoc præmisso habes notare. Primo quod si notariꝰ scriberet instrumentũ in tabulis de ligno, vel de cera, ꝙ faceret fidem, vt hic in prici. & l. j. in prin. ¶. de bo. pos. secũdũ tab. & l. in cõmodato. §. sicut.
2 ¶. commo. & ibi per Gul. de cu. † Secundo not. hoc arg ad statutum cõis Perusij, quo cauetur, si quis habet instrumẽtũ donationis testamẽti, vel codicillorũ à decem libris supra, teneatur insinuare, vt intelligatur etiã à decẽ libris, si tanta quantitas est promissa: vel legata: non inspecto, vtrũ debitor sit soluendo, vel non soluẽdo, vt videbitis hic. Licet enim debitor soluendo nõ esset, posibile est ꝙ peruenire ad pinguiorẽ fortunam, & sic verũ est, ꝙ instrumentũ est de tanta quantitate,
3 quanta ibi contineatur. † Tertio, tu habes hic, ꝙ debitor põt à creditore petere sibi reddi instrumẽtum debiti soluti, vt hic
4 & C. de cõdi. sine causa. l. dissolutæ. † Ex hoc habes casum cõtra Azo. qui dicebat ꝙ actor non edit reo ad exceptionẽ fundandam. Ita no. in l. j. §. edenda. ¶. de eden. & l. fina. C. de eden. Certe hic est casus ꝙ reus petit ab actore sibi reddi instrumẽtum debiti, vt posit fundare exceptionẽ suã, ſ. se soluisse. Vl
b timo [b] habetis hic, † ꝙ per instrumentum, [c] quãquã cancellati
5 & inane, ꝓbet debitũ præcessisse: nã hic ideo retinet creditor
c instrumentum, vt posit probare fuisse debitum. Et videbitis
6 j. e. l. fullo vel sarcinator. † Quæro: circa hanc materiam quãdo debitor petit sibi reddi instrumentũ debiti soluti, & creditor non haberet ipsum: ad quid condemnabitur creditor? Certe vt eum liberet per acceptilationẽ: vt l. ab omnibꝰ. §. j. ¶. de le. j.
d Vlterius quæro, [d] quando creditor reddidit † instrumentum
7 debiti, vtrum posit cogere debitorem facere instrumentũ, ꝓ quod apparet debitum præcessisse, & debitum soluisse? Certe sic: alias esset captio creditoris, vt hic videbitis. Probat C. de fide instr. l. plures apochis.

2 ¶ An debeat æstimari quãto minus creditor uenderet nomẽ debitoris propter instrumentum subtractum, quod habebat exceptionem paratam, & tunc non potest nisi per testes probari.

Inde potest quæri. In hoc ver. forma casum. Dictum est ¶. proxime. ꝙ duplatur illud ꝙ continet in instrumento, si modo tantum interest inde quæro &c. No. ergo, ꝙ si sunt aliæ probationes debito, non videt interesse: cõtra hoc oppo. quia aliæ ꝓbationes possunt deperire, ergo videt in totũ interesse, vt ¶. eo. l. eum. §. Papinianus. dicit Hug. ista verba Iurisconsulti, quæ dicuntur nil videt, &c. ꝙ male sibi videt. Ita dicit Hug. Rationes ergo præcedentes sunt meliores. Alij, vt Pla. dicunt, ꝙ bene videt Iurisconsultus locutus: & quicquid est dictum ¶. est dictũ philosophice, & disputando: hic vero loquitur determinãdo: sed nihil videtur, &c. Dy. & do. Ol. videntur tenere opi. Hug. gl. tenet opi. Pla. hic, & ¶. in iij. gl. l. Ego credo gl. dicere eventaliter. Primo per tex. huius legis. Secundo per casum in l. quidã tabularum. j. eo. vbi est expressum, ꝙ si tempore furti essent aliæ probationes, non videt interesse. Non obstat §. Papinianus. l. eum. ¶. eo. quia ibi agitur de æstimando iure, quod habet in

Universidad de Deusto Biblioteca

debitori, vide per eundem consil. cccxlix. co. volu.

a ¶ Homicidio. Tene menti pro statuto, an præstans opem homicidio dicatur homicida. Adde quod no. dixit Bar. in l. nihil. j. de sica.

b ¶ Qualiter puniatur. quæro qualiter puniatur præstans opem, vide Bar. in l. in furti. §. ope. j. eo. & quod no. Bar. in l. non solum. §. si mãdato. maxime ad fin. j. de iniurijs. & Bar. in l. nõ ideo minus. in vj. col. C. de accusa. Sed qualiter debet in accusatiõe dici, vide omnino Bart. in l. omnes. de agr. & censi. lib. xj. vbi dicit, ꝙ debet dici ꝙ sciẽs fecit. Itẽ nota qd' Inno. in ca. continentiã. de cler. percus. dixit, ꝙ illi q sint simul, videtur vnus alteri dare auxilium. quod est no. & reassumpsit Bal. in ca. j. de beneficio fratris. & dicit ibi Inno. ꝙ qui stat armatus cum alijs, licet nullum actum faciat, dicitur facere opẽ. quod dicit Bal. menti tenẽdum in l. raptores. C. de epis. & cle. & in l. j. in ij. colum. C. de ser. fug. Et vide Bal. in l. j. in vlti. charta. C. vnde vi. in repe. in qbus locis tenet idẽ quod Inno. vbi i. & statutum dicens, si qs occiderit, nõ verificabitur in dãe opẽ. l. nihil interest. & ibi Bald. j. de sica. adde etiam hic, ꝙ ille dicitur opẽ præstare, qui suis verbis robur præstat, & adversarijs minorẽ incutit, secũdũ Inn. in c. j. de homi. & generaliter vide Bar. in l. in furti. §. ope. et in l. si is qui rẽ. §. si tu. in fi. j. eo. & Bal. in l. si familia. i. de iurisdi. om. iudi. & in l. j. C. de ser. fugi. Et an distinguatur an faciẽs facturus esset, vide Ang. in l. j. de eo per quẽ fa. erit. Et quis dicat præstare fauorẽ, vide Bal. in l. ob hæc verba. i. de infa. Et quid si in principali pœna ex post facto augmẽtatur, vel minuit. Quid in præstante opẽ: vide qd' no. Bar. in l. libertis. ia. ij. §. posthumis. de ali. leg. & dicit Bar. in d. l. raptores. C. de epis. & cle. & ibi Bal. & Bar. in l. j. C. de rap. vir. in qbusdã lect. ꝙ si aliqs accusat de auxilio, debet deduci ꝙ pe delicti pbuit auxiliũ. sed qd si pstat auxilium nõ crimini, sed criminoso? dic vt in cle. j. de pœnis. & qd si statutũ dicit: si qs suis manibus occidit: an puniat opem præstãs? habes ꝙ nõ in d. c. cõtinentiã. & adde ꝙ tñ diceret pstare opẽ secũdũ bar. in l. cuiusq. j. ad legem Iul. maiesta. Et quid si in accusatione dicatur alter alteri præbuit auxilium, de quibus intelligatur. vide Bald. in l. ancillæ. C. de fur. & faciunt not. per Barto. hic, in fine. & an quis associando simpliciter dicatur præstare auxilium: vltra prædicta vide l. prima. C. de his qui latro. & tex. in d. l. j. de rap. vir. & Bal. in d. l. raptores. ad fi. & quod habet in Cle. j. de pœn. & qualr punit q præbet auxiliũ, cõsiliũ, & fauorẽ. & vide bonũ text. xiij. q. v. cũ hõ. & in c. si qs. cũ seq. & xxiij. q. vl. q aliorũ. & tex. de pœ. dist. j. in c. periculose. & si occidi aliquẽ, an socij puniant q mecũ erãt: vide Inn. de homi. in ca. sicut dignũ. & Host. c. tit. §. qa pœna. ibi: qd ergo. p Io. An. de cle. in c. cupiẽtes. alias cęterũ. i vj. add ꝙ no. Bart. i l. si vẽdidero: §. raptor. i. e. & l. fi. j. de sicar. & in l. fullo la. ij. j. eo. Et an pstãs testimoniũ, p aliquo dicat præstare auxiliũ, vide Bar. i l. post legatũ. §. his vero. in fi. de his q. vt idi. Et i. dictis adde, ꝙ licet aliqs sit præsens, & assistat alicui simpliciter, nõ dicit opem præstare: vt i l. j. §. si in eo. & ibi Bar. i. ad ad Syll. & si statutũ punit certa pœna cõmittẽtem maleficiũ: an verificet in pstãte consiliũ, & auxiliũ, dic vt per Guil. de Suza. in sua q. incip. pone qui sunt de facto: statutũ dicat, ꝙ qui facit. & adde ꝙ etiã ille qui mecũ stat à remotis armatus, si p eũ efficiar audacior, & offensus timidior, dicit præstare opem mihi. Bal. in l. non ideo minus. in ij. col. C. de accusa. An præstãs opẽ teneat pœna pacis rupręę, sicut pricipalis, vide Io. An. in addi. Specu. in. titulo. de treu. & pa. §. j. in vlt. add. & Imo. in l. si stipulatus fuero. d ver. oblig. Et ad materiã vide oĩno Ang. hic: q limitat in hoc materiã. & Bal. i l. j. C. C. de Nili agge. non rũpen. & Angel. & Sali. in l. j. C. de rap. virg. & requirit vt opem præstans sit in dolo. Bart. in l. sæpe. in fi. de ver. signi. & dat Ang. practicam in auth. de teste. in §. si vero absint. ad probandũ me non præstitisse opẽ: quia debeo producere testes qui deponãt se fuisse præsentes in homicidio, & non potuisse me pstare opẽ quin ipsi vidissent. Facit qd no. p Cano. in c. ex tenore. d test. Ad de qõo qs dicat opẽ pstare, Bald. cõsi. ccxx. iij. li. Et quasi tenearis, si qs venit ad te dicẽs, volo Titiũ interficere: & tu rñdeas, facias cito, alter res tibi non bene succedet, vide Ang. cõsi. xxij. Et an assistens cũ armis dicat opẽ ferre, vide Ro. consi. cxvij. Et qualiter qs dicat dare auxiliũ bannito, vide Pau. de Cast. consil. ccxcvj. Et qualiter puniat parãs venenũ cã occidẽdi, vide Bal. cõsi cxxj. v. lib. Et qualiter puniatur associãs ad delictum, licet ipse nihil commiserit: per eundem consil. ccccxxxvj. j. libr.

hic de iure æstimãdo quod habet extra rẽ. Præterea ibi inspicit quod euenire potest, scilicet mors serui, quæ põt cõtingere sine culpa creditoris, sed ꝙ aliæ probationes pereant, nõ potest cõtingere sine culpa creditoris, qui habet in sua potestate agere contra suum debitorẽ. Quæro, † quid si habebat instrumentum & testes: subtractum est instrumentũ, quod habebat paratam executionem secũdum formã statutorũ: vel saltẽ habebat probationem paratã de iure cõmuni: nonne creditoris interest? Certè puto ꝙ sic, ꝙ debeat æstimari sua interesse, quanto minus vẽderet illud nomẽ, ꝓpter illas ꝓbationes subtractas: arg. l. j. si hæres. ad Treb.

Delens instrumentum animo lucrandi sibi, vel alteri, tenetur furti: si animo iniuriandi, & nocendi creditori, tenetur damni infecti iniuriæ.

Projiciens aquam, vel oleum in loco vbi est instrumẽtum tenetur lege Aquilia.

Interdictum de tabulis exhibendis, est præparatorium interdicti quorum bonorum.

Sed si quis. Dicitur hic ꝙ qui corrumpit tabulas, tenet actione furti: contra. §. ad le. Aquil. si quis testamentũ. §. fi. sol. dicit Rog. hic subaditur ꝙ nõ amouit, scilicet tantũ: & hãc tenet Dy. Alij dicunt, † ꝙ quando quis delet instrumentum animo lucrãdi sibi, quia erat obligatus in illo instrumẽto, vel animo lucrandi alij quem diligebat, arg. l. si quis qd perferendum. j. eo. tit. tunc tenetur furti: qa deletio illa non potest fieri sine contrectatione: sed si non fecit animo lucrandi, sed animo iniuriãdi, & nocendi creditori: tunc nõ tenetur furti, sed damni iniuriæ. Ita debetis intelligere. Ista enim est vera: puto etiam † ꝙ si quis sine cõtrectatione deleret, vt quia deiecerat oleum, vel aquã, in loco vbi instrumẽtum iacet, ꝙ tunc nõ tenetur furti, sed lege Aquil. secũdum præcedẽtem solutionẽ. Secũdo dicit hic, delẽdo nihil ad pœnã adijcit: cõtra. §. tit. j. l. nunq̃. Sol. glos. duobus modis, & bene. Primò hic duo facta fuerũt eodem momento: ibi separatim. quod satis placet: qa illa duo tẽdũt ad vnũ, & eundem effectũ. Vel dic, ꝙ nihil adijcit, scilicet ad pœnã: bene tñ tenet noua actione, s. ex lege Aql. & est etiã bona sol. † Itẽ habetis hic, ꝙ põt agi interdicto quorũ bonorũ: cõtra, interdictũ quorũ bonorũ non cõpetit cõtra debitorẽ: vt l. vlti. §. quorum bo. Sol. expone quod dicit quorum bonorum, id est interdicto de tab. exhib. quod est præparatorium illius interdicti.

In instrumẽto deleto, in quo erat debitũ cõditionale, an agetur ad totum, an fiet executio statim? remissiue.

Quando damnũ datur culpa, modus probandi interesse habetur in hac lege & in l. argentarius. §. cũ autẽ. i. de edẽ.

Interesse probatur per iuramentum, quando damnum est datum dolo, vel furtum factum.

Vidã tabularũ. Ista est notãda lex, & pulcherrima: in hac lege habes casum expressum quod si tempore furti facti sunt aliæ probationes, nõ dicitur interesse. † Quæro, qñ deletũ est instrm, in quo erat debitũ conditionale, vtrũ agetur ad totũ, an fiet executio statim? Dic vt l. in l. Aqui. si deletum. §. ad l. Aqui. & dixi in l. locum. §. cõdemnatio. de tab. ex hi. † Quæro, vtrum sint alij modi probãdi interesse, quã illi qui ponũtur hic: & in l. argẽtarius. §. cũ autem. §. de eden. Respondeo, in l. Aquil. si ponimus damnum esse datum culpa, non puto ꝙ sint alij modi probandi, nisi illi qui ponuntur his legibus. Sed quando furtum est factum, vel dãnum esset datũ dolo: tũc crederẽ ꝙ probato furto probaret interesse per iuramẽtũ: vt no. in l. j. §. hoc interdictũ §. de vi et vi arma. & C. vnde vi. l. si qñ. quę probatio aduersus principalem debitorem non sufficeret.

Actio furti manifesti est prætoria, & nõ datur cõtra opem præstantem furi: nec talis est fur manifestus.

Homicida quod non dicatur, qui præstat opem homicidio, licet puniatur de homicidio: licet dicatur homicida de iure Canonico: nu. 4.

Percussor non dicitur, qui præstat opem percussori, licet teneatur de percusso.

Præstans opem ad maleficium qualiter puniatur.

Is qui opem. Ista est notãda lex: & aduertas vt intelligas ar. ꝙ hic facit iuriscõsultus, debes sic itelligere. † Actio furti manifesti est pętoria: vt Insti. de ꝓpe. & tẽpo. ac. §. j. & edictũ requirit: vt si quis teneatur illa actione, ꝙ sit fur manifestus: sed ille q præstat opẽ, nunq̃ est manifestus: imo ꝙ plus est, nunq̃ est fur: quia non contrectat: vt hic dicit gl. & probatur Inst. de ob. quæ ex deli. §. interdũ. merito nunq̃ potest teneri furti manifesti. Dico etiam ꝙ si comprehendatur in illo actu pręstandi opem, ꝙ non est fur manifestus: imo nec fur, vt dixi: merito illa actio non competit contra eũ. Ad hoc op. de l. hæc verba. j. de adul. Rñd. vt dixi, verba edicti sunt concepta in persona, vt fur manifestus teneatur illa actione furti manifesti: non aũt dicebant illa verba, pro furto manifesto: sed dicebant, fur manifestus: sed præstans opem non est fur: ergo &c. facit l. aut qui aliter. in fi. §. quod vi aut clam. l. si seruum. §. amouisse. §. de acq. hære. merito ille qui præstat opem, non punitur illa actione, sed ista. † Et ex hoc sequitur ꝙ ille, qui præstat opem homicidio, non est homicida: licet teneatur de homicidio. † Itẽ qui præstat opem percussori, non est ꝓcussor, licet puniatur de percussione: vt manifeste probatur in gl. huius l. † Canonistę tñ quantum ad repellendum aliquem à ministerio altaris, appellant homicidam illum, qui præstat opem homicidio: quod exploretis ab eis. † Quæro circa hãc l. in casibus, in quibus præstans opem comprehenditur vel quia verba essent pręscripta in rem, vel hoc esset l. expressum: qualiter puniatur præstans opem. Cyn. tangit C. de Nili agge. non rumpen. l. j. ibi nil determinat: tamẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Opem præstãs. An præstãs opẽ teneatur de dãno dato ab alijs, vide Bar. post gl. in l. j. §. si his qui non homines. ff. vi bo. rap. Et de materia huius legis vide p Imo. Inn. in c. sicut dignũ. de. Hosi. & gl. in cle. j. de pœnis. in verbo, defensant. & vide omnino Bal. in l. ob hæc ver. de insa. Itẽ an procedatur vt contra prestantẽ opẽ si quis consentiat in maleficio: tractat Bar. in l. si is qui. in fine. ff. eodem.

POMATES.

b ¶ Itẽ fallit. Itẽ limita nisi sequerẽ strages multorũ. Ita Ange. hic. & Barb. ff. c. j. de offi. dele. col. xj. Item limita, quãdo præstitissem simplicẽ opẽ: vt pura, qa omnino illi fine me fuissent sufficientes ad faciẽdum delictum, & sic per me nõ est auctũ delictũ. Ita Ang. hic & ff. l. in furti. §. ope. j. eod. & Barb. ibi ff. col. xij. & do. Ange. de Are. in addi. ad Ang. in tracta. male fi. ff. gl. in verbo, semper assistit dicto maleficio. & Cep. cõsi. xxvij. limita & alio modo, vt p do. Ange. ibi ff. post Bald. in l. j. C. de castrẽ. pecu. et opi. Bar. hic tenẽt cõmuniter Cano. in c. j. de offic. delega. in iij. mẽbro. gl. ibi: s. d. Ant. de But. Car. & Imo. et Cep. & Pau. Fel. & Mod. Panor. ibi: et Fel. ff. c. sicut dignũ. col. iij. de homi.

c ¶ Reperiũtur diuersæ. An qualitas quę est in faciẽte, dicatur etiã esse in præstante opẽ: qd in mandãte, vide Bar. in l. nõ solũ. §. si mandato. ver. qro vnde oritur j. de iniur. & omnino Bar. in l. verũ. ff. de parri. & Bal. in l. non eo minus de accu. C. in vj. colũ. Et qñ pœna talis minoratur propter talem qualitatẽ, an videaẽ inesse in præstãte opẽ. vide Bar. in l. qui seruo. §. itẽ placuit. j. eodẽ. Et istis adde Bal. in l. j. in iij. contrario. C. de rapto. virg. & vide Barto. in l. ob hæc verba. ff. de insa. & in l. cũ mulier. in iij. col. sol. matri. Et vide Moder. in c. j ff. xx. col. de offi. iud. delega. Adde an mandãs ita puniatur sicut executor, stante statuto qp nullus corporaliter puniatur: nisi lege municipali caueat: & alio statuto caueatur, quod occidens occidatur, ita quod statim moriatur. Bald. consi. lij. iiij. lib.

d ¶ Opem præstãs. An qualitas quę est in faciẽte, dicatur etiã esse in præstante opẽ: qd in mandãte, vide Bar. in l. nõ solũ. §. si mandato. ver. qro vnde oritur j. de iniur. & omnino Bar. in l. verũ. ff. de parri. & Bal. in l. non eo minus de accu. C. in vj. colũ. Et qñ pœna talis minoratur propter talem qualitatẽ, an videaẽ inesse in præstãte opẽ. vide Bar. in l. qui seruo. §. itẽ placuit. j. eodẽ. Et istis adde Bal. in l. j. in iij. contrario. C. de rapto. virg. & vide Barto. in l. ob hæc verba. ff. de insa. & in l. cũ mulier. in iij. col. sol. matri. Et vide Moder. in c. j ff. xx. col. de offi. iud. delega. Adde an mandãs ita puniatur sicut executor, stante statuto qp nullus corporaliter puniatur: nisi lege municipali caueat: & alio statuto caueatur, quod occidens occidatur, ita quod statim moriatur. Bald. consi. lij. iiij. lib.

referunt quidã, quod Dy. cõsuluit, qp opẽ
a præstans[b] puniat media pœna eius qua puniretur principalis, per hãc legẽ. quæ determinatio est mala, p l. is cuius ope. j. de adul. & per l. nihil j. de sica. facit. l. j. § incidit. j. ad Turpil. Ray. dicebat aut agit ciuiliter: & est verũ dictũ Dyni, vt hic. Aut agitur criminaliter: & tũc eadẽ pœna puniat: vt dictis legibus: & l. si quẽ cũ. C. de epis. & cle. qp nõ placet. Pone in casu nostræ. l. qp principalis fur nõ fuit deprehẽsus: certe in tantũ teneẽ opẽ præstans, cũ tum principalis: vt l. sæpe. circa fi. de ver. sig. Quid ergo dicemus? Videte dñi: ego dico qp regula est, qp prestãs opẽ punit eadẽ pœna, qua principalis puniatur: vt legibus s. alleg. Fallit in casu l. raptores. C. de rap. vir. & in d. l. j. C. de Nili agge. non rumpẽ. qa sic est ibi expressum. Itẽ fallit,[b] qñ qualitates, ꝓpter quas pœna debet
b augeri, vel minui, reperiuntur diuersæ[c] in
c persona facientis, & opẽ prestantis: vt hic. qp tñ intellige vt statim dicã ad hoc vt cessant cõtraria. Pro cuius declaratiõe debitis scire, qp quædam sunt qualitates, ex quibus augent quę superuenerũt prẽter propositũ delinquẽtiũ, ex postfacto extra ipsum delictum, vt deprehensio, de qua hic dicitur: & tũc quilibet punit secundũ qp illa qualitas inest in eo, vt hic: propter qd dico qp si principalis offendẽs est cõdẽnatus in plus, quia negauit, vel quia fuit cõtumax: certe si opẽ præstans fuit cõfessus, vel præsens, nõ cõdẽnabitur in plus, propter cõtumaciã principalis: qa in eo istæ qualitates cessant. Quædã sunt qualitates, quę insunt ab ipso initio tẽpore delicti, secundũ propositũ delinquẽtium: & istæ quidẽ insunt in pẽsonis delinquẽtiũ. Exẽplũ: principalis occidens erat filius: opẽ præstans[d] erat extraneus. isto casu opẽ prestans punitur in plus propter qualitatẽ inhærentẽ ipsi filio principali: vt l. vtrũ. ad l. Põp. de parricidijs. & ideo, qp si popularis præstaret opem nobili, quod punitur in plus secundum statuta huius ciuitatis: vel si ciuis præstaret opem forensi, qp puniretur in plus, propter qualitatem inhęrentẽ principali delinquẽti. Quædam sunt qualitates, quæ insunt tempore delicti, ratione loci, vel temporis, vel personæ eius, in quem deliquerunt. Exemplum, ergo præstiti tibi arma ad homicidium cõmittendum de die, tu commisisti de nocte: vel ego præstiti tibi opem stando ad tui securitatem extra plateam, vel extra ecclesiã: & tu commisisti in ecclesia: vel ego præstiti tibi opem, hoc est, arma ad interficiendũ Titium quando erat priuatus, tu interfeci-

d POMATES. ¶ Opem præstans. Vide Pau. & docto. in capitu. j. de offi. delega. in tertio membro. gloss. ibi: & ibi Barba. & Fel. in c. sicut dignum. columna iij. de homici. & vide quod per istam decisionem decidit Ioan. Fab. in §. aliæ. Institu. de publi. iudi. tenet contra. tamen aduerte Are. in §. ope. Institu. de obliga. quæ ex deli. & in tracta. maleficiorũ. in gloss. in ver sicu. Sempronium mandatorem. An autem contra administrationẽ attendatur qualitas, quæ est in delinquente: dic quod non: vt per Bartol. in lege qui seruo. §. j. j. eodem. & Aret. vbi supra. & Felin. in l. j. C. de rapto. virgi. Quæ autem sit ratio diuersitatis, cogita. Mihi videtur, quod neutro casu, id est, quod neq; ad augendum, neq; ad minuendũ debeat attendi qualitas, quę insit personæ delinquentis. Nec obstat l. vtrum. quia qualitas ibi non inerat personæ: sed inerat delicto. Et ita sentit Bald. in d. l. j. in iiij. notabi. C. de rap. virgi.

d sti eum quãdo erat in dignitate positus: vtrum opem præstans[d] puniatur in plus, propter illas qualitates inhærentes ipsi delicto. Ista quæstio facet in hoc an præstãs opẽ obligeẽ ex delicto tunc cum opẽ præstat, an tũc cũ delictũ perficit? Certe tunc cũ delictũ perficitur: vt j. eo. l. qui seruo. ver. plus Pompo. & l. si quis vxori. §. neq; verbo. j. eo. & videtur gl. velle alibi qp obligetur ex delicto propter mandatum, seu propter præcedentẽ opẽ. Ita sentit glo. in l. j. §. persuadere. s. de ser. cor. & Insti. eo. §. ope. Si ergo tunc obligetur: ergo in præstãte opẽ insunt illæ qualitates: quia de nocte incœpit obligari ex delicto, & in platea & in homine, & in dignitate videtur deliquisse sicut principalis: & ideo equali pœna punietur. De hac ope dicam aliqua j. eo. l. in furti. §. ope. & l. qui seruo. §. fina.

35.

SI quis quid perferendum. Videt hic, qp si duo delinquunt circa idẽ, & in vno subest qualitas augmentandi pœnã, in alio cessat: in vno augmentatur qualitas, in alia non. Oppo. & videtur, qp ille, qui rem perferendã, non tenetur furti: quia non facit animo lucrandi: ergo &c. vt l. j. §. fi. s. eo. Sol. non facit animo lucrandi sibi, sed alij: vnde sufficit qp faciat animo lucrandi alteri.

36.

QVi seruo. Qui prestat opem furto irregulari, nõ teneẽ furti: nisi furtũ regulare sequat. Nota tex. ibi: tunc tamẽ incipere teneri. Ad primũ dicũ opp. de l. Neratius. §. cũ quis. s. de ser. cor. dicit glo. qp ibi secuta fuit fuga: hic non. hoc nõ est verũ, vt patet ver. plus Põponius. Veritas est qp ibi fuit secuta fuga, & ille qui persuaserat recepit seruũ fugientem: vnde furtũ regulare commisit retinendo eũ, meritò furti tenetur: arg. l. eos. C. eod. Item oppo. de l. consilij. j. de regu. iur. Sol. gloss. tunc de malo consilio quis obligatur de dolo, qi non cadit in spãle nomẽ maleficij: & interest eius cuius consilium est datũ. Sed hic nõ interest eius: quia fuga non est secuta & si fuisset secuta, daretur alia actio specialis. s. seruij corrupti: merito nõ cõpetit de dolo. In eo qp glos. dicit hic qp fuga nõ est secuta dicit male vt patet in versi. plus Põponius. Sol. ergo sic: ibi loquitur quando ipse cui datum est cõsiliũ malum, vult agere contra datem: hic vero quando vult agere alius, in cuius pernicie est datũ cõsiliũ. Facit ad hoc l. qp si cũ scires. s. de dolo. Itẽ oppo. seruus fugitiuus facit furtũ sunpsius: ergo illi q persuasit videtur præstare opem furto: & sic obligatur l. j. C. de ser. fugi. Gloss. soluit multis modis. Primo verũ est qp seruus fugiendo facit furtũ sui, si alius eũ apprehẽdat: alias secus. Cũ enim nõ sit qui principaliter teneatur nõ põt qs teneri accessorie tanq; præstans opem. Ista sol. non est vera in se: per §. itẽ placuit. j. proxi. Illud tñ qp dicit gl. qp præstans opem teneẽ accessorie, qualiter procedit, dicã in seq. §. Secũdo mõ soluit qp sit furtũ ad impediendã vsucapionẽ, non quo ad alia. Tertia solu. est qp ideo hic nõ sit furtum: quia seruus hic nõ aufugit: & sic cõtrectatio non est secuta. Hanc reprobaui: quia fuga fuit secuta, vt in ver. plus Põponius. quare sol. secundũ Ia. de Are. qp seruus fugiendo facit furtũ sui: tamẽ hoc vocatur furtũ irregulare: quia inter furẽ & rẽ subtracta debet esse diuersitas, sed in seruo fugitiuo est vnũ & idẽ, fur & res furata: ergo furtũ irregulare est: & ideo qui præstat opẽ nõ tenetur furti. Secus si esset furtũ regulare, vt in ver. sed si alius. & in ver. plus Põponius. vbi dicit qp ille qui persuadet vel mandat maleficium cõmitti nõ obligat, nisi tũc cũ maleficiũ cõmittit. Facit l. si quis vxori. §. neq; verbo. s. eo. qp tene mẽti. Quæro quãdo quis persuadet alicui qp fugiat, vtrũ est necesse qp habeat animum qp capiatur ab alio. Glo. hic videtur dicere, qp nõ sufficit qp sit secuta rapina vel furtum ab alio. Ista opinio videtur probari in l. verum. j. eo. tit. & ideo gl. videtur velle qp quis habeat animũ qp rapiatur ab alio non dico ab alio certo, sed ab alio in genere. Ita intelligitur glos. j. l. proxi. & l. in furti. §. ope. j. eo. titu.

1 ☞ *Præstans opem dicitur teneri accessorie: quia factum accedit facto.*

2 *Qualitas præstantis opem maleficio: cuius vigore augetur pena non principalis malitia attenditur.*

Item placuit. Habes quod licet principalis nõ teneatur: punietur tamen præstans opem. Contra, præstans opem accessorie tenetur, vt habes supra in princip. l. & probatur. in l. non ideo minus. C de accus. Si sic: ergo nõ potest teneri, nisi teneatur principalis, vt l. Græce. §. illud supra de fideiusso. Solu. Quantum ad istum. §. dico quod principalis

palis tenetur naturali obligatione, vt l. sed si damnũ. alias l. peculium. §. siue autẽ. & §. seq. ẽ. de pecu. ergo ei potest accedere obligatio, vt teneat quis accessorie efficacius, vt l. pupillus. ẽ. de ver. obli. & hoc videt innuere tex. in l. si quis id quod. §. fi. de iur. om. iudi. vbi nullo modo tenet principalis: & tamẽ præstans opem
1 tenetur. † Pro cuius declaratione [a] debetis scire q̃ præstãs opem
2 dicitur teneri accessorie, nõ quod obligatio accedat obligationi: quia quælibet obligatio est per se principalis. quod apparet: quia vno soluẽte alter nõ liberatur, vt d. l. si quis id quod. §. fi. & l. seq. & potest in plus teneri vnus quã alius, vt l. is qui opem. ẽ. eo. sed dicit teneri accessorie: quia factũ accedit facto. Non enim q̃s potest præstare opẽ alteri facto, nisi illud factum fiat, vt l. si is qui. §. si tu Titium. j. eo. & ideo merito sufficit principaliter fecisse illud factum ad hoc vt præstãs opem teneatur: nec requirit principalẽ esse obligatũ. Non enim obligatio accedit obligationi, sed factũ
3 facto. † Iuxta hoc pone q̃ in cõmittente maleficium est quædam qualitas propter quam pœna est maior in præstante opem, & quædam est qualitas propter quã pœna est maior. Exemplũ, nobilis præstitit opem populari delinquenti, vel forensis præsti
b tit ciui opem, tenebitur [b] ne in minus præstans opem? Certe nõ: imo qualitas quæ est in persona eius semp inspicitur, nec minorabitur ꝓpter personã principalis delinquẽtis, vt hic, & l. si quis id quod. in fi. & probatur j. ad le. Pompo. de parri. l. j. vbi si aliqua de cõiunctis personis mãdaret extraneo, vt interficeret cõiunctã personã similiter tenetur de parricidio, vt ibi patet: dum dicit, cuiusve dolo malo &c. & differt hæc quæstio ab eo quod dixi heri in l. is qui opem. ẽ. eo. quia ibi dixi quãdo in principali delinquẽte erat qualitas quæ augebat, hic quando in principali est qualitas quæ minuit. Ista tene menti.

Idem Pomponius. Oppo. de principio huius legis. Respondeo: hic aufugit cum rebus: & sic est secutum furtum regulare: quia aliud est cõtrectans, & aliud res contrectata. & hoc est quod dicit text. quia opem & consilium contrectatori tulerit &c.

1 *Si duo interfecerunt vnum, an quilibet teneatur de homicidio.*
2 *Practica formandi accusationem vel inquisitionem, & vt aliquis teneatur de auxilio & de vulnere.*

Si duo. Not. §. quod q̃s tenetur de ope, & auxilio inuicẽ
3 præstito. Facit ad quæstionem. † Duo interfecerũt vnum: quæritur vtrũ quilibet teneatur de homicidio, & auxilio inuicem præstito? Hic videtur esse tex. q̃ sic: Breuiter ergo determinaui per hunc modum: Quando q̃ plures committunt vnum maleficium & vnũ homicidium, vel furtũ vnũ: & omnes simul subtrahẽdo trabem: tunc quilibet tenetur vt principalis: vt ẽ. eo. l. vulgaris. §. pe. & l. ita vulneratus. circa fi. ẽ. ad le. Aquil. & ideo
c non potest teneri accessorie, vt l. generaliter. [c] ẽ. de fideiuſ. Et licet posses dicere, duo facta fuerunt, & homicidium & auxilium: dico q̃ omnia ista tendunt ad vnum effectum: & ideo vna pœna imponitur, vt l. illud. in fi. l. ad le. Aquil. Quando q̃ plures committunt maleficia diuersa, vt puta furantur diuersas res, vel vnus facit vnum vulnus in capite, & alius in brachio: tunc potest te-
d neri [d] vt principalis de vulnere, vel de furto suo, vt opem præstans vulneri, vel furto alterius: & hic est casus in nostro §. Ad-
2 uerte † tamen hoc secundo casu qualiter formetur accusatio vel inquisitio. Nam si ego dicerem Titius percussit Caium in capite, & Martinus in brachio: & ad prædicta committenda præstiterunt adinuicem auxilium, & fauorem: ex hac accusatione non potest sequi condemnatio de auxilio: quia non exprimitur qualiter præstiterunt auxilium vel fauorem: & ideo cum verba debeant intelligi in benigniorem partem, vt l. si præses. de pœn. intelligetur q̃ percutiendo præstitisti mihi opem seu auxilium: & ego tibi præstiti similiter auxilium percutiẽdo: & sic actus meus fuit auxilio tibi: & tuus mihi, sed cum de isto actu ego puniorvt principalis, non puniar tanquãm præstans opem, sed debet dicere accusatio vel inquisitio quod vnus præstitit opem alteri assistendo vnus alteri vt habilius committeret: & sic præstitit opem per alium actum quãm per illum de quo principalis accusatur: ergo &c. vt hic. Sed si in accusatione vel inquisitione diceretur auxilium præstitit: & consilium, & fauorem: ex eo q̃ dicit consilium posset puniri tanq̃ præstans opem: quia persuadens videtur præstare consilium, quod est præstare opem, vt probatur

a ¶ Pro cuius declaratione. Ang. in l. j. C. de Nili ag. nõ rũ, dicit dictũ Bar. verũ i se sed est qualitas maleficij. facit q̃ ipsemet Bar. no. in l. j. ff. de in lit. iurã. vbi dicit cautelã. vt fideiussor intercedat i oẽ id qd venit ex processu: ergo illud q̃ crescit ꝓpter cõtumaciã venit ex processu. & vide q̃ idẽ Bar. no. in l. libertis. §. posthumus. ff. de ali. lega. And. Barb.

per totã hãc legẽ, licet tex. videat inter opẽ & consiliũ facere differẽtiã, vt j. eo. l. in furti. §. ope. & §. cõsiliũ. & ibi dicã: & istud cõsilium de necessitate pręsupponit aliũ actũ quã illũ, de quo accusatus merito põt puniri. Ita debetis intelligere. Tene menti. 37.

Si pauonem. An autẽ requirat q̃ ille qui persecutus est supposuerit eũ qui cepit? dic vt in glo. & ibi dixi. ẽ. proxi. §. item placuit. 39.

Mater. De materia huius l. mater. & l. si filius. dic vt dixi. ẽ. eo. l. eũ qui. §. si filius.

1 *Animus & non factum quando inspiciatur.*
2 *Coitus cum meretrice de iure est impunitus.*
3 *Rapiens per vim meretricem, non tenetur titulo de raptoribus.*
4 *Faciens pacem cum aliquo & promittens eum non offendere sub pœna, si cõmittit adulterium cum eius vxore non incidit in pœnam.*
5 *Qui fecit furtum ei, cum quo pacem fecerat non dicitur pacem rumpere.*
Furtum non est iniuria in personam.
6 *Retinens mulierem causa libidinis circa viginti horas, non tenetur de plagiario, nec de priuato carcere. secus si vltra viginti horas.* 40.

e **Verum est.** [e] Dicit hic q̃ inspici debet animus [f] nõ factũ. Cõtra ẽ. eo. l. vulga
1 ris. §. si quis ęs. † Solu. ibi præter animũ suũ incidit in eandem speciẽ delicti grauiorẽ quam cogitaret: ideo inspicitur euentus: hic vero incidit in aliã speciem delicti quã cogitaret, ideo non inspicitur euentus, vt dixi in l. diuus. j. de sica. Secundo oppo. glo. j. eo. l. fullo. §. qui ancillã. Plures solu. dantur. illa est vera, hic erat meretrix, ibi non: i ideo hæc causa quare istud faciebat, licet esset mala: tamen erat à iure impunita: quia
2 coitus † cũ meretrice à iure est impunitus. [g]
g vt l. j. de cõcub. sed cã ꝓpter quam furripuit est punibilis de iure: ideo si facit vltra cũ ab initio daret operã rei illicitę, tenebit. Quæro pro rebus subtractis: & non tenet furti: quæro an actiõe l. aquil. teneat? Rñdeo q̃ sic: quasi videat dedisse occasionẽ dãni, vt l. qui occidit. §. in hac. ẽ. ad legẽ aquil. Hæc
3 lex facit ad tria. † Primo q̃ ille qui rapuit per vim meretricẽ non teneat pœna illius tituli h de rap. vir. & no. in l. j. in prin. C. de rap. vir
h gi. Secundo facit [h] q̃ si † tu fecisti pacẽ cum
4 aliquo, & promisisti eum nõ offendere: & postea cõmisisti adulteriũ cum vxore eius,
i an incidas in pœnã? [i] Guid. de suz. determinauit q̃ nõ, ꝓ hãc legẽ: quia nõ facit animo iniuriãdi, sed cã libidinis: & sic nõ facit cã vindicandi, seu retractandi inimicitiã iã so-

b ¶ Tenebitur ne. De ꝓstãte opẽ, an teneat vt principalis, vel accessorie, dic per ꝓ Bar. ẽ. l. sed si vnius. ẽ vl. q. j. de min. & ibi qd in mandante. Et idẽ tenet Sal. in d. l. j. de rap. virgi.

c ¶ L. gñaliter. An dãnatus ꝓ furtũ seu ꝓ fracturã ostij, videat cõdẽnatus ꝓ violẽtia cõpulsiua. Paul. de cã. ẽ cõs. xxxiij. incip. In Christi nõse, visa q. &c. Adde qñ plures cõmittũt maleficiũ qualr teneantur, Bal. cons. xxix. iiij. lib. & cõs. cccx. iiij. lib. per Alex. cõs. xv. j. lib.

d ¶ Tunc põt teneri. Et addẽ q̃ no. bar. ẽ l. si ẽ rixa. ẽ pe. col. ver. datur his regula. j. de sic. & vidẽ q̃ no. bal. ẽ l. nõ iõ minus. de accu. ẽ xiiij. col. ẽ versi. sed iuxta hoc venit q. cũ sequẽ. et limita no. vt dixi not. post bar. ẽ d. l. si ẽ rixa. per Ang. ẽ l. si reos. ẽ prĩ. de duo. reis.

e ¶ Verũ est. Et quõ ꝓbat animus, vide gl. ẽ l. apud celsum. ẽ prin. ẽ. de do. excep. & l. Fulcinius. §. prętor. ex qb. cau. ẽ pos. ea. & Vide ibi bart. vbi dedit remissiones. bal. Ang. ibi. & vide Io. an. ẽ c. frustr. de re. iur. li. vj. ẽ mercu. And. Barba.

f ¶ Inspici debet animus. Vide bal. ẽ l. si qs nõ dicã rapere. in vj. col. de epi. & cle.

g ¶ Est ꝓnitus. Et an & qñ coitus cum cõcubina sit licitus, vide tex. no. ẽ l. si vxor. ẽ prĩ. de adult. j. Et qd si erat nupta, et hic addẽ gl. & bar. ẽ l. j. C. de rap. virg. vide no. gl. & Bart. in l. q adulteriũ. C. de adul. vbi ponit d meretrice nupta.

h ¶ Secũdo facit. Addẽ d. P. ẽ c. petitio. de iureiu. bal. ẽ c. j. ẽ prin. de pa. tenẽ. ibi allegauit dictũ Hos. ẽ c. fi. de ĩmu. eccle. vide Ange. ẽ l. si cũ exceptiõe. §. satis clementer. q. me. cã. Ange. hic tenet cõtra Bar. Io. an. ẽ regula frustr. li. vj. tenet idẽ q̃ hoc dicit Bar. licet Bart. nõ faciat de eo mẽtionẽ. Bal. ẽ c. j. §. fi. de pa. tenẽ. Lu. Ro. ẽ l. licitatio. §. quod illicite. ff. de pub. vbi tenet cõtra bar. & idẽ seqt d. Io. & Ange. ẽ rub. ff. de adul. & vide eũdẽ ẽ c. j. de fur. alle. ẽ ru. vide Ludo. Ro. ẽ cõs. cclv. vbi allega. Bar. hic. And Barba.

i ¶ An incidas in pœnã: an adulterare vxorẽ alicuius sit offensa? & hoc ĩtelligit hic Ang. qñ cõstat q̃ solũ ad finẽ libidinis: alias secus: qa ꝓsumptio degenerat cõtra libidinẽ facientẽ: arg. l. j. C. de sic. vbi cũ actus ad plura delicta põt se habere odio delinquẽtis fit ĩterpretatio cõtra eũ ẽ partẽ durioẽ. Allegat no. ꝓ Dy. ẽ reg. ẽ obscuris. de reg. iu. ẽ vj. & hic addo bonũ ar. ẽ c. cũ volũtate. de sen. excõ. & Bal. ẽ c. j. in prĩ. in pe. col. q mo. seu. amit. Et de ista q. vide ꝓ Io. an. ẽ reg. frustra in merc ꝓ Pau. de ca. ẽ l. q seruũ. de verb. obl. ff. dicit hic Ang. q̃ credit bar. intelligere, qñ detinet cã libidinis: & q̃ nihilominus:

Universidad de Deusto Biblioteca

dicto Bar. vt cõtrariari. l. pe. iuxta fin. ff. de plagia. Adde q̃ dicit Bar. sequitur Ro. cons. clxxxiij.

a ¶ Cõtra insti. Ad intellectũ ti. de formulis, vide Bal. in edita in prin. C. de edẽ. & no. bal. i l. si prædiũ. in pen. col. C. de ẽdi. actio.

b ¶ Dicendũ sic. Idem dicit bart. in l. qm̃. ff. de cõdi. furt. facit ad materiã l. falsus. C. de fur. & l. si ꝓcuratori falso. de cõdi. ob cau.

POMATES.

c ¶ De cõdi. inde. Not. ad declarationẽ totius ti. de cõdi. inde.

POMATES.

d ¶ Ista distinctio. No. ad intelligẽtiã l. si ꝓcuratori falso. ff. de cõdi. indeb.

POMATES.

e ¶ Vel q̃ dñs habeat. Sed si quis retinuit scripturas debitorũ, vel postea ẽt ab illis expertit, an cõmittat furtũ. vide Rapha. cu. cõs. xlj.

f ¶ Sed et si is. Per istũ tex. bar. i cõs. inci. in qstione ꝓposita solũ &c. qd si vnus testis deponat Titiũ centũ mutuasse Sẽpronio: alius deponat q̃ Titius de mãdato Sẽpronij numerauit alteri q̃ isti testes sunt cõtestes ad probandũ esse numeratũ Sempronio.

pitam, sed si faceret cã vindicãdi: quia forte ipse passus est similẽ iniuriã, de qua facta est pax: tũc sine dubio incideret in pœnã. Cõtra istã determinationẽ facit x. colla. quę fuit prima cã bene. amit. §. præterea. & §. sequẽ. vbi vasallus perdit feudũ, ꝓpter adulteriũ cũ vxore vel cũ filia dñi, sed in vasallo q̃ promittit dño fidelitatẽ. Isti vero facientes pacẽ nõ promittũt nisi solũmodo nõ offendere occasione præcedẽtis brigæ. Facit qd̃ dixi in l. aut facta. §. cã. j. de pœ. † Et eodem mõ facit si aliquis facit furtũ ei cũ quo fecerat pacẽ: q̃ non incidat in pœnã: quia non facit animo vendicãdi, sed animo lucrandi. Pro hoc facit: qua licet furtũ sit iniuria, seu offensa, nõ est offensa in personã, vt no. in l. itaq; fullo. §. e. et dixi plene. §. de pub. in l. licitatio. §. q̃ illicite. † Itẽ facit hęc lex q̃ si aliquis liberã mulierẽ tenuerit cã libidinis nõ posit accusari de plagio, seu de priuato carcere, sed hic loquitur de meretrice, sed in alia muliere libera per vim detẽta putarẽ aduertendũ vtrũ detinuerit eã per viginti horas vel nõ, vt l. capite quinto. j. de adul.

Vi iumenta. Gl. quærit si sic facit furtum, quid duplicabit̃ vel quadruplicabitur? vtrũ pretiũ rei vel pretium vsus? Hic sunt opinio. Quidã dicũt pretiũ rei: quidã pretiũ vsus: & ista secũda opi. est vera. & gl. tenet eã hic, & instit. eo. in prin. Pro hoc facit q̃ no. §. de cõdi. fur. l. qui furtum. circa fi. gl. & hoc tenet Cyn. C. de ser. fugi. l. j. in j. q. Quæro vtrũ res efficiatur furtiua? videtur q̃ nõ: quia nõ sit furtũ rei, sed vsus ipsius. Præterea res nõ desinit esse in potestate dñi: ergo nõ incipit esse furtiua, vt l. sequitur. §. Labe. §. de vsuf. quia per istum cõmodatariũ dominus possidet. sed si postea interuerteretur possessio: tunc inciperet res furtiua esse: & nõ procederet vsuscapio, vt dicto §. Labeo.

a Si seruus. Dicitur hic q̃ actio est vulgaris formula. Contra, Instit. de actio. in prin. dicũt ibi qdã. & ita dicit ibi tex. aliud erat olim actio: aliud hodie. q̃ nõ est verũ: quia actio erat idẽ olim q̃ hodie, vt l. nihil. §. de actio. & obli. Sed solẽnitas & forma impetrãdi est sublata hodie per tit. C. de formu. & respectu illius solennitatis ista actio appellatur formula vulgaris. Item opp. actio descẽdens ex delicto non datur de peculio, vt l. j. §. cũ seruus. §. de his qui deie. vel effu. hic dicitur cõtrariũ. Sol. ex hoc habetis intellectũ huius legis debetis scire q̃ ex edicto nau. cau. stab. descendit actio q̃ñq; ex recepto: & sic ex cõtractu, vt qñ est perditũ aliqd absq; facto exercitoris nautę vel cauponis: & ideo tũc datur actio de peculio q̃ durat intra annũ, etiã seruo manumisso, vt hic. Qñq; illa actio descẽdit ex delicto. vt si res perijt facto nautę cauponis: & tunc non datur actio de peculio, sed noxalis: quæ actio sequit̃ caput serui. Ita loquit̃ hic. Probant̃ prædicta. §. nau. cau. stabu. l. licet. §. possumus.

Falsus. Lex ista in sui principio est subtilis. Opp. de toto titulo de cõdi. inde. vbi soluens ꝑ errorem habet cõditionẽ indebiti: & sic transfertur dñium: quia nemo rẽ suã cõdicit. Dicit gl. hoc debet intelligi qñ quis labitur in pson̄ã: asserebat em̃ se esse Titiũ cũ nõ esset, vt j. e. l. siqs vxori. §. cũ Titio. Dicit Dy. ista sol. nõ est necessaria: imo siue labitur in personã, siue nõ, nũq; trãsferẽ dñiũ in falsum creditorem scientẽ, vt hic, & l. qm̃ in prin. §. de cõdi. fur. Nõ obst. tit. de cõdi. inde. Nã nemo cõdicit rẽ suã præterq; a' fure, vt l. si. §. quẽ ad. vsu fru. ca. sed cõtra furẽ degenerat ois actio: & sic cõtra eũ poterit dari cõditio indebiti. Sed gl. cõiter tenet q̃ prius dixi, vt hic not.

b & dicta l. qm̃. Mihi videtur dicendũ^b sic. Qñq; falsus creditor simulat se creditorẽ: & sic suo facto inducit debitorẽ ad soluendũ indebitum: isto casu facit furtũ pecuniæ, vt hic dicit text. & d. l. quoniam. in prin. de condi. fur. Videtur enim soluere sub conditione si est creditor. Quandoq; ipse nõ simulat se, sed debitor erat absq; facto creditoris: & soluit ei indebitũ sua sponte nõ creditoris suggestione: isto casu videtur soluere pure & simpliciter, & transfertur dñium. Et hoc modo põt loq̃ alia opinio. & sic intelligitur totus tit. de cõdi. inde.

c Vltimo vide gl. quæ incipit, videtur enim sub quadã &c. ibi. l. q̃ meo. §. j. Sol. vt ibi. & d. l. si me vacuam.

1 ☞ *Solutio facta falso procuratori quando liberet debitorem: & ipse solutionem recipiens teneatur furti.*

Falsus. Hic est no. §. Opp. de l. qui. mihi donatum. §. de don. Solue vt ibi patet. † Quæro quãdo fiant numi procuratoris. Gl. quę est hic: dicit in duobus casibus. Primo quando credo eũ procuratorẽ in rẽ suã. Secundo, quãdo hoc agitur vt fiat: & ipse facit me liberari. Et ex istis gl. in l. si procuratori falso. §. de condi. ob cau. & l. falsu s. C. eo. distinguit sic. Quandoq; soluitur falso procuratori, vt ipse portet creditori: & tũc sine dubio fit furtũ cõtrectãdo, vt hic. & isto casu habet locũ actio furti, & cõdictio furtiua. Quãdoq; soluit̃ falso procuratori credens eũ procuratorẽ in rẽ suã: & tũc habet locũ condictio indebiti, vt. creditoris. C. de cõdi. inde. Quandoq; soluitur falso procuratori vt faciat liberari debitorẽ: & tunc habet locum condictio ob causam. Et ita intelligit̃ l. si procuratori falso. Ista distinctio^d vera est est in se: tamen q̃ hic sit intellectus illius l. si procuratori. non est verum. Nam hæc distinctio loquitur quando dat̃ condictio ob causam. ideo quia non fecisti me liberari, secundũ q̃ promisisti. Ita loquitur hęc distinctio, sed l. si procuratori. loquitur quando quis soluit procuratori falso, vt procuratori simpliciter. quo casu videt̃ agi inter soluentẽ & procuratorẽ recipiẽtẽ q̃ debitor intim liberetur, si recipiẽs est procurator vel q̃ dñs habeat^e ratum & sic liberet̃ ratihabitione, nec transfertur dñium in procuratorem, sed creditur ꝑ procuratorẽ transferri in dominum, vt l. qui mihi donatũ. §. de dona, ideo ratihabitione nõ subsecuta competit cõtra procuratorẽ cõdictio ob causam: quia nõ fecit dominũ ratũ habere, secũdũ q̃ tacite conuentũ fuit. Itẽ põt agi furti: quia illam pecuniã inuito debitore cõtrectauit. Ita loquitur d. l. si procuratori falso. Oppo. de l. ij. §. ij. §. pro emp. Sol. ibi soluit falso procuratori sciens eum esse falsum. q̃ examina vt ibi, & l. disperiarum. §. de sol. Cætera quę pertinent ad hanc materiã nõ dico hic, dic plene per docto. in l. falsus. §. eodem. & in dicta l. si procuratori. falso.

f Sed & si is. ^f Quæro quæ est ratio huius legis. Dicit gl. quia breui manu. videtur enim solutum ipsi creditori qñ soluit̃ alteri eo mãdante: & sic videtur ipse connectare. q̃ tene menti. Ista autẽ fictio non potest̃ habere locũ cõtra absentẽ, vt l. qui decẽ. §. idẽ responsum. §. de sol. Facit q̃ not. in l. singularia. §. si cer. per.

Si quis. Oppo. de l. si quis vxori. §. cũ Titio. j. eo. Sol. ibi nõ titus est circa sententiam personæ: hic circa qualitatem. Item dicitur hic in fine, si alia actio non sit. contra, semper est alia actio generalis, vt l. certi condictio. in prin. §. si cert. peti. Solu. non intelligitur de alia actione generali: sed de alia specialis. Item oppo. quia competit alia actio: scilicet certi condictio specialis ex mutuo. Dicit glo. quod potest̃ esse quod non competat vt in seruo & filio. alij dicunt, quod non reperitur certi cõdictio specialis ex mutuo: quod dic, vt solet dici in rubrica. supra si certum petatur.

1 ☞ *Statutum puniens intrantem rem alienam, punit illum qui scuit rem alienam, hoc ignorauerit dominum.*

2 *Furtum non fit in re, quæ non habet dominum.*

3 *Ad hoc vt quis non teneatur furti, sufficit quod putet non esse dominum.*

4 *Recipiens reditum, si nescit cui reddat, licite retinet, si pro derelicto habere putauit, si autem non putauit, tunc tenetur dare pro anima.*

5 *Animus manifestatur per protestationem.*

6 *Pretium inuentionis rei, quando quis petere possit?*

Qui alienum. Quandoque res aliena iacet in publico, absque custodia perdita casu, vt hoc §. Quandoque iacet in publico proiecta sponte: vt in §. si quis sponte. Quandoque iacet proiecta voluntate coacta: vt

1 § si iactum. Nota text. ibi: nec enim furtum fit, &c. † Item nota text. ibi: nec hic videtur. not. in princip. § pro statutis diuersis, quæ dicunt, si quis intrauerit, vel occupauerit rem alterius: qd̃ non

Pœnitentia an habeat locum in delictis non consummatis in contractibus, in vltimis voluntatibus remissiue.

a QVi ea mente.[a] Breuiter hoc intendit: Qui tenetur ex delicto actione pœnali originaliter, nō liberatur pnīa. h. d. in l. si quis nō dicam rapere. C. de epis. & cle. Doc. solebant tractare de hac materia: ego hic tractabo an sit locus pœnitentiæ. Opp. de l. sequitur. §. item Labeo. ī. de vsuca. dicit gl. ibi vendidit: & sic non tradidit & sic non contrectauit: vnde delictū non fuit ibi perfectum: hic sic. Hoc est falsum quantum ad legem illam. Dic ergo vt ibi no. quia ibi ex pœnitentia purgatur vitiū rei: quia desinit esse furtiua, si redijt in domini potestatem, non autem liberatur fur ab actione pœnali furti. Secūdo opp. ī. de ser. fugi. l. j. §. j. Soluit gl. ibi ignorauit ipsum esse fugitiuum qui receptauit: & sic fuit in culpa: hic in dolo. hoc est contra casum illius legis, in prin. vbi dicit q est fur. Alij dicunt qđ ibi loquitur in mulcta: hic in pœna. quod non placet: quia cum ibi sit certa quantitas statuta, non potest proprie dici mulcta: vt l. aliud. j. de verb. sign. Quare dic, q ibi delinquit quis incitatus à re, super qua delinquitur: qa seruus fugitiuus fuit ad eum, vt eū retineret. & ideo dicerem,
1 † q si in domo tui scholaris veniunt pulli alieni: & tu retineas eos mala fide animo comedēdi, postea pœnitētia ductus reddis: quod admittitur pœnitentia. Item opponi. ī. de in ius vocan. l. quamuis. Sol. ibi speciale. Ratio specialitatis est, vt quidam dicunt: quia ibi pater vł patronus nō læditur. Vel melior est ratio ista, quod cū statuatur ibi aliquod speciale cōtra filium vel libertum, facilius admittitur pœnitentia. ista potest esse ratio. Item opponitur[b] de l. si conuenerit. supra de iurisdictione omnium iudicum. Solu. Illa lex nihil ad propositum: nam ibi loquitur in facto inualido, in quo locus est pœnitentiæ: hic vero loquitur in delictis perfectis, & consummatis. Vlterius oppo. de l. j. C. de crimi. stellio. Glossa, quæ est hic, dicit: fallit ibi. Tu dic melius quod ibi non fallit: sed sequens pœnitentia facit cessare præsumptionem præcedentis doli. Nam primo videbatur decipere: nunc cum omnibus satisfaciat, apparet quod nō habuit animū decipiendi. Item opponi. de l. si adulteriū cum incestu. §. primo infra de adulter. Solue eodem modo: quia ibi pœnitentia sequens declarat ab initio delictum non fuisse: vt ibi dixi. Item oppon. C. ne tutor. vel curato. vectiga. condu. l. prima. Solue eodem modo: ibi pœnitentia sequens facit cessare præsumptionem doli in præterito. Vel aliter: ibi statutum est specialiter contra tutorem aliquid: ideo facilius admittitur pœnitentia: vt supra dixi de filio & liberto. prima tamen placet. Opponi. de l. prim. §. dixerit. versic. quod si fecerit. de publica. Dicit gloss. fallit ibi: & hoc satis placet. Ratio fallendi est: quia ibi remanent aliæ actiones, per quas actori est consultum: vel actio ex illo edicto de publicanis, non est ab origine pœnalis, vt ibi patet. Item oppo. ī. quod metus causa. l. si cū exceptione. §. satis clementer. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic, quod ibi loquitur in actione quæ ab origine non est pœnalis: & ideo satisfaciendo, & pœnitendo potest quis facere ne in pœnam īcidat: hic vero actio quæ ab initio est pœnalis: & est commissa commisso furto. Item oppo. de l. cogitationis pœnam. j. de pœn. Sol. hic loquitur in delicto perfecto, & cōsummato: ibi in eo qui
c cogitauit[c] tantum, & nō perfecit: & sic nō est nostra materia. Item oppo. C. de summa trinitate. epistola, inter claras: vbi dicit quod ecclesia nunquam claudit gremium redeunti. Solu. Dyn. in c. peccatum. extra, de regul. iur. libro sexto. dicit, quod aliud est de iure diuino in foro cōscientiæ: aliud de iure nostro in foro seculari. Ratio, dicit Dyn. quia de iure diuino facilius delinquitur, scilicet sola cogitatione, & deliberatione: & ideo quia facilius delinquitur, facilius ei remittitur. Sed de iure nostro quis non delinquit cogitando. Item oppon. de aposta. l. hi qui sanctam. Solu. licet ibi loquatur in delicto ecclesiastico: tamen ibi loquitur in delicto puniendo in foro ciuili, non in foro conscientiæ: merito non admittitur ibi pœnitentia. Præterea,
2 debes scire † quod aliter accipitur pœnitentia hic: aliter in foro conscientiæ. Nā hic accipitur pœnitentia, quando res potest reponi in pristinum statum: sed in foro conscientiæ accipitur pro sola animi contritione. Sed pœnitentia, de qua hic loquitur, non habet locum in l. hi qui sanctam. vbi res ad pristinum statum reduci non potest. Item opponi. de l. ex hoc edicto. §. penultim. supra de alienat. iudi. mutan. cau. fac. Solutio. Dicit gloss. ibi loquitur in extraordinarijs criminibus: hic vero in ordinarijs. hoc est contra l. prima infra de extraordinarijs criminibus. Dicit gloss. quod ibi actio, quæ oritur ex delicto, oritur ad interesse: sed quia ex pœnitentia desinit interesse, merito pœnitentia admittitur: hic vero loquitur in delictis, in quibus oritur actio ad pœnam. Item oppo. in authen. vt iud. sine quoquo suffra. §. hic igitur. alias, sciat enim. colla. ij. Glo. dicit, q ibi fallit. Mihi videt q ibi nihil sit speciale: nā ibi dicitur q nisi admoniti se emendent, puniuntur: vñ ibi delictū non est pfectum, nisi cū admoniti nō emēdauerint: merito est locus pnīæ. Item opp. C. de non numerata pecunia. authent. contra qui propriam. & in corpo. vnde sumitur. de trien. & semis. Solut. Dico eodem modo quod delictum ibi non fuit consummatum, nec in pœnam inciderat: quia pœnituit antequam partem aggrauaret probatione. Item opponi. supra de inofficioso testamento. lege. Papinianus. §. meminisse. & C. de his quibus vt indign. l. alia. Rñdeo: ibi delictum omnino non est per-

quā rē titulo legati, debet pbare quāto tpe mortuus sit ille, q sibi legauit: vt per domi. Alexan. consi. xlvj. ad fin. volumi. iij.

a P. PAVL. P. ¶ Qui ea mente. Vide ad hanc l. do. Anto. consil. xxxiiij.

b ¶ Itē op. Adde ī materia, qđ si statutum punit faciētē actū cū exercitio, nō cōprehēdit facientē actū, & illū nō exequētē: vt est gl. ī c. auaritię. de elect. in vj. quā ibi ita declarat d. Domi. sed ī materia pone q lex punit conatū: an puniatur sicut & factū pricipale. vr p Spe. ī ti. de acc. §. j. ver. qđ si. & ī materia est text. ī l. j. §. fi. & ibi p ang. ī. q qsq iuris. & ī l. j. ī extraor. crimi. & qđ hī ī l. aut facta. §. euētus. j. de poe. Cui adde ī crīe lęsę maiestatis, & patriā ipugnare volētis punit solus conatus: secūdm Ang. ī d. l. j. in fin. qđ quisq iur. qđ reassumit Arch. xvij. q. j. si ergo. & not. ī l. siqs nō dicam rapere. de epis. & cle. ibi late p Bal. et ī materia vid Cy. ī l. is q cū telo. de sica. Adde qđ Spec. in locis pallega. videt sing. dicere, q oīa iura, & leges puniētes conatū, tāq factum principale, sunt hodie correcta p gñalē cōstitutionē: de quo p Bar. ī l. j. §. diuus. ff de sicarijs. & p Inno. in materia ī ca. pperuo. de elect. lib. vj. Et tene mēti mīrū gl. no. & ibi Bart. ī l. fi. ī. de re. diui. Adde an stāte statuto q q adulteriū nixus fuerit, capite puniat: & aliquis sentiēs rumorē aufugiat, debeat capite puniri, Bald. consil. cccvj. iij. lib.

c ¶ Qui cogitauit. Qñ in delictis habeat locū pnīa, de qua ī hac l. ad qđ vide Bal. ī l. j. C. de plus peti. & ī l. si qs in suo. de ioffi. test. & Io. And. de iure patron. c. cū laici. sup. j. gl. ī qua ponit casus ī qbus nō consūmato delicto pœnitēdo qs euadit pœnā. Et sunt qdā casus in qbus pnīa nō pdest: vt ī hæretico, ff hæret. c. ad abolēdā. & in c. excōicatus. §. credētes. in crīe læsæ maiesta. l. qsqs. C. ad l. Iul. maiest. In cōsciscēte sibi mortē. ff. de bo. corū. l. iij. j. rñso. In extrahēte fugiētē in ecclīam. C. de his q ad eccles. cōfug. ī. l. fi. §. fin. Itē ī casu huius legis, q est nouus casus. adde q pœna, q imponit ipo facto vel ipso iure nūquā iponit p actu iperfecto, sed p cōsummato: nec sufficit iperfectus actus ī atrocioribus, secūdū Pau. de Leaza. in Clem. j. de statu mona. ī gl. & similiter no. ī c. perpetuo. de elect. libr. vj. & est argu. cōtra ī l. j. §. remouet. ff posituan. & not. in l. sed & partus. q met. cā. Vide Bal. ī l. j. C. de cōdi. inde. ponit Bal. ī l. si quis nō dicā rapere. C. de epis. & cle. Qñ autem dicat imponi pœna ipso iure, vel ipso facto, vide ī l. j. ī. de infami. Et adde q l. is q cū telo. cū simi. nō habet locū ī pœnis statutorū, secundū Bal. in l. j. §. diuus. ff. de sica. & Bal. ī l. si fugitiui. C. de ser. fugitiuis. in l. si qs nō dicā rapere. & in materia vide gl. & ibi Bal. ī l. si cōstiterit. C. finium regūdorū. vbi dicitur q quando agit ciuiliter, requirit factū cōsummatū. Et nota q si statutum puniat volentem violare: ītelligit, id est voluntarie violātē, secūdum gl. in l. fi. & ibi Bar. ī. de rerū. diuisi. qđ no. & ibi dixi. & dixit Bald. in l. dara opera. in xxiij. colū. C. qui accu. non pos. qđ vbi iponit psonalis pœna, requirit actus cōsummatus: secus in minori pœna, qa tūc sufficit actum inchoatum esse. Et vide qñ dicat actus inchoatus, & qñ cōsummatus: & an mādās teneat de attētatis mādatarij, p Bald. in l. nō iō minus. in pen. col. de accusat. & adde tex. & ibi Bar. ī l. q seruo. ī. eo. Et an accusator, vt euitet pœnam talionis, posset pœnitere, etiam in crimine hæresis, vide Baldū in l. fi. C. de accus. & statutum dictans, si quis accesserit ad castrum, non comprehendit illum, q est in via, & non peruenit ad castrū secundum Bald. in l. cum te. de dona. añ nupt. Et de ista materia plene p Iac. de Belui. in d. l. si qs nō dicā rapere. & Ioan. Andr. in dicta regula, in pœnis. in mercurialibus. & dominum Anto. de eo qui mit. in poss. cau. rei seruan. in cap. j. in vltima chart. Et qđ si statutū punit euntem ad ecclesiam capiendam: an comprehendat euntem prope ecclesiā, & metu aduersariorū recedētem, & non audentem capere, vid bal. in quæstione incipiente: accusatus de vi turbatiua. in fin. Itē qñ est pœna īposita ipso iure, nūquā habet locū pnīa. Ita dicit Bal. ī auth. habita. in vltima col. C. ne filius p patre. gl. in d. Cle. j. de statu mona. Adde tex. gl. & Bar. ī l. si fugitiui. ī ver. deprehendātur. C. de ser. fugiti. Adde quod voluit Ioan. Andr. in additionibus ad Spec. in rub. de consti. q stante statuto qđ si quis fuerit inuentus portare bladū extra districtū, illud amittat & animalia: q si qs inuētus fuerit reuertēdo, quia pœnituit, quod debet minus puniri.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Nomen iuris. Adde quod legitur & notet ibi per doct. in d. l. j. §. fecisse. supra de eo per quem factum est.

b ¶ Nã siue dolo. Adde quod in simili no. Bar. in l. si quis obrepserit. in j. q. j. de fal. Et ad ista vide Bal. & Imo. in l. cum mulier in iij. col. fol. ma trimo.

c ¶ Qd prius cõster. Ita quando iudex procedit cõtra aliquem tanquã auxiliũ pstãtẽ, debet primo in ipso processu cõstare principalẽ deliqsse. Et no. bene istud dictũ: quia oẽs sequuntur. Et ista tenet, & practicaẽ, maxime id, qd dicitur in fi. & concorda. l. j. §. itẽ illud sciendũ. ad Syll. Item adde, q tũc nõ sufficeret cõfessio principalis, secũdũ Bal. i suo cõsilio qd scipit, in Christi noie de accenso delicto. Et hoc repetit Ang. & docto. ante Sal. in l. C. de rapt. virgi. quãuis enim esset facta probatio contra principalẽ, nõ habet obesse opẽ pstãti, nec sententia lata cõtra eũ. l. si veteris. de fide instr. Est ergo necesse cõtra ipsũ probare furtum principale et opẽ. Et hoc vltimum tenet Bal. in l. iuris. in fi. C. q bus res iud. nõ no. Vide Pe. de Anch. i cons. ccvj. in fi. et Sali. in dicta. l. j. C. de rap. virg. in pe. col. et vide Bar. in cons. ccxlv. Et an absolutto principali posset quis cõdemnari de auxilio in fauorẽ: vide Bart. in l. adulter. §. si eo tempore de adulte.

¶ Adde an cõfessio principalis delinquẽtis noceat accessorie delinquenti, Bal. cõsi. xxxv. li. v.

d ¶ Vnũ furtum est. Et ita faciunt ad q̃stionẽ, q si qs sit dãnatus ad standũ in carceribus, etiam vltra decẽ dies possit appellare: qa grauamẽ est cõtinuum. Ita dicit Bald. in l. ij. de epi. audiẽ. alle. Spe. i ti. de appel. §. restat. vers. sed qd tu dices. cum verti. seq. Bene facit l. ij. ff. quib. ex caussis maiores. Ita no. Bal. q illã gl. magnã ibi in l. ij. C. de ser. et aqua. Idẽ no. Bal. per illã glo. mag. ibi in d. l. ij. C. de epi. audien. Bene facit qd no. Bar. in l. ptor. §. fi. de oper. no. nũcia. Idẽ tenet Ioã. An. in c. dilectus. el. ij. de rescri. &c. vbi dicit q quoties interlocutoria habet actũ executiuũ, vt in casu illius c. qa tũc semp grauatus appellare

fectũ, antequam sit deuentũ ad sententiã: merito est locus pœnitentiæ. hoc pbatur in l. qui cũ maior. §. accusasse. ẽ. de bo. lib. & l. in seruitutem. §. petijsse. eodẽ ti. & sic debet intelligi C. loca. l. cõductores. & l. nõ ab re. C. vnde vi. Vlti. op. de authẽ. nouo iure C. de pœna iud. qui male iudi. Sol. est ibi speciale. Rõ, quia illa delicta corrũpendo iudicẽ, cõmittuntur ita occulte, q expedit Reipublicæ concedere veniã alicui, vt producat ea in lucẽ. Et eodẽ modo responde ad l. edicto. j. de iure fisci. & C. de his qui se defe. per totum titulũ. libro decimo. Reassume ergo breuiter † quantum pertinet ad materiã nostrã, an delicto perfecto et cõsummato sit locus pœnitentiæ. Distingue: aut loquimur de iure diuino, et consciẽtiæ, aut humano. Primo casu est locus pœnitentiæ: vt in epistola, inter claras. et per Dyn. in ca. peccatũ. & hoc indistincte. Sed cõtra, nõne dicit Apostolus, qui peccauerit in Spiritũ sanctũ nũquã ei remittetur. ergo et ĩ foro cõsciẽtiæ est aliquod delictũ, quod ex pœnitentia nõ remittitur? Respondeo: & dicũt Theologi, et etiam magister Sententiarũ, q peccare in Spiritũ sanctũ est nunquã velle pœnitere: & sic est vltima desperatio: merito non remittitur, cũ nunquam pœniteat. Secũdo casu, aut ex pœnitẽtia declaratur in præteritum non fuisse delictũ: et admittitur pœnitentia: vt l. j. C. de crimine stelliona, et l. j. C. ne tuto. vel cur. vectiga. condu. et l. si adulteriũ cũ incestu. §. j. infra de adulte. Si vero nõ declaratur: & tunc aut est tale delictũ, qd per pœnitẽtiã nõ põt reduci in pristinũ statum: vt homicidiũ, & similia: et sic in dubio pœnitẽtia nõ admittitur: vt d. l. hi qui sanctam. C. de apost. Si vero potest reduci in pristinũ statũ, et tunc aut quis delinquit incitatus à re, super qua delinquit, & admittitur pœnitẽtia. l. j. §. j. ẽ. de ser. fug. Aut delinquit alias: & tũc aut ex tali delicto oriebat actio ad interesse, aut ad pœnã. Primo casu locus est pœnitentiæ si per eã desinit interesse: vt l. ex hoc edicto. §. pen. ẽ. de alie. iudi. mutan. caus. facta. Aut oriebatur ad pœnã, et tũc aut illa actio erat pœnalis ab origine: et non admittitur pœnitentia: vt hic cũ simi. Fallit in l. quãuis. ẽ. de ĩius vocã. et in auth. nouo iure. C. de pœna iud. q male iudi. Rationes dixi ẽ. Aut actio nõ erat pœnalis ab origine: et tunc locus est pœnitẽtiæ: vt l. j. §. dixe. vers. qd si fecerit. ẽ. de publ. et l. si cũ exceptione. §. satis clemẽter. §. quod metus cã. Et prædicta ĩ delictis iam consummatis. † In delictis vero nõ consummatis, dic vt dicitur p Cyn. C. de epis. et cleri. et l. si quis non dicã rapere. Sed an in contractibus sit locus pœnitentiæ, dic vt per Cy. et gl. in l. sicut. C. de actioni. et obl. In vltimis volũtatibus, dic vt plene dixi in l. si quis in principio testamenti. ẽ. de leg. iij. et per Dy. in c. qd semel placuit. extra, de reg. iur. lib. vj.

Si is, qui rẽ.

Dr hic spãlir. Quero, vtrũ d actiõe furti requirat spãlis obligatio. videt q sic, vt hic, & leg. ab eod. C. de ser. pign. da. manu. Alij dicunt, q sufficit generalis obligatio. Hoc tenet hic gl. & quod hic dicitur specialiter pactione, id est, expressa. & hoc placet. tacita autem non sufficeret: vt dixi in l. si seruus communis. ẽ. eodem. §. locaui. Dic plene in l. si dominium. ẽ. eodem titu.

Si is, cui.

1 ☞ Furtum est nomen iuris: & non est furtum, nisi sit animus furandi in faciente: & ideo fieri faciens non tenetur furti.

Faciens corrumpi album prætoris, licet principalis non sit in dolo, tenetur: & ibi pone rationem.

2 Quando proceditur contra aliquẽ de auxilio, vel ope ad maleficium, oportet quod prius constet de maleficio.

Contumacia principalis delinquentis, quod non nocet auxilianti.

Si tu Titium.

Videtis hic, quod si ille, qui accepit, nõ est in dolo ille, qui facit accipi, non tenetur furti. Contra hoc oppo. ẽ. de iurisdi. omnium iud. l. si quis id quod. §. fi. Sol. est † ista, vt alias dixi: furtum est nomẽ iuris[1] quia est contrectatio rei alienæ, &c. & ideo nisi sit animus furandi in faciente non est furtum: si furtum non est factum, non potest dici opem præstitam esse furto. Sed in contrario est nomẽ actus vt puta, si quis corrumpit album prætoris, &c. Nam sine dolo, [b] siue sine dolo album corruptũ sit, vere corruptum est: & ideo potest quis teneri faciens corrumpi, tanquam præstans dolum ad corrumpendum album vel tanquam faciens corrumpi: licet principalis faciens non sit in dolo. Contra hoc oppo. infra ad legem Corneliam. de sica. l. nihil. cum sua gloss. Nam ibi homicidium est nomen iuris: & principalis faciens ibi non fuit in dolo: & tamen tenetur tanquam præstans opem. Respõdeo licet ibi faciens non sit in dolo: tamẽ non impeditur, quin sit homicidium: sed hic propter defectum doli impeditur quod non est furtum: vnde non potest quis teneri tanquam præstans opẽ. Nã, vt dixi vobis, ille, q pstat opẽ, tenet necessario: qa est necesse q factũ accedat facto, licet obligatio obligationi non accedat. dixi. ẽ. e. l. q seruo. Itẽ op. de d. l. qui seruo. §. item placet. ẽ. e. & l. si quis vxori in prin. ẽ. e. Sol. ibi cõmittitur furtum, sine non nascat actio, vel obligatio furti: vnde potest teneri tanquã præstans opem: hic vero furtum non committitur. Vltimo ex isto §. nota † practicam maleficiorum, quando proceditur contra aliquem q ipse præstitit opem, vel auxilium ad aliquod maleficium, oportet q prius constet [c] de maleficio principali & oportet quod constet in processu, qui fit contra auxiliantem. Licet eẽ principalis sit contumax, vel alio modo contra ipsum de maleficio constet, tamen hoc nõ nocet auxilianti: vt l. denunciasse. §. fi. j. de adulte. & ibi dixi. Tene menti.

Si stipulatus.

Vidistis ẽ. e. l. is, cuius interest. & l. ipse fullo. & l. sequen.

INficiando.

Opp. ad fi. & videtur q requiratur contrectatio omnimodo: vt l. si rem. supra de acquiren. possess. Sol. fateor contrarium & quod hic dicitur in fin. pro suo habere destinauit. intelligo & contrectauit. Hæc est vera solutio. aliæ solutiones dantur in gloss. quæ veritatem non continent, & contrariantur dicto. l. si rem.

Si tibi.

In actione furti habetur ratio interesse, quod est extra rem. hoc dicit. De hoc dixi in lege furti in princip. supra eodem.

1 ☞ Fur, quòd possit recuperare possessionem ab alio fure de iure, remissiue.

2 In delictis, quæ committuntur negligendo extra personam circa rem, quæritur ergo sint an sint plura vel vnum.

3 Delicta plura si cõmittantur circa rẽ extra personam in faciendo, an puniatur pro vno delicto, vel pluribus.

4 Vendens vinum vltra prohibitionem vna die pluribus personis, pro pluribus delictis punitur.

5 Stante statuto quòd ludens ad azardum puniatur, si vnus vna die lusit cum pluribus personis, & pluries uicit, & pluries perdidit, punitur pro uno delicto.

Ludus dicitur perfectus, & habetur pro absoluto, quando lusores recedunt.

6 Stante statuto quòd quis non possit ducere vltra tres famulos, quod si ducit vxorem punitur pro uno delicto.

7 Statutum disponens quòd nemo possit ducere ad conuiuium vltra decem personas sub pœna, si habuit triginta, unum est delictum.

8 Statuto stante quòd ad nuptias non possint inuitari nisi duodecim domina: si quis ducunt uxorem simul, non poterunt inuitari uigintiquatuor.

Infans.

Hic est bonus. §. & breuiter hoc intendit. Pro tempore furtum vnũ est, [d] nisi fuerit possessio interrup

Universidad de Deusto

nō est necesse ꝙ quis sciat dñm. Sufficit enim rem scire alterius esse. Facit ad hoc l. aut qui aliter. §. si qs dum putat. ſ. quod vi aut clam. † Secūdo nota ꝙ rei quæ nō habet dñm, nō fit furtū: qa
1 repugnat diffinitio: cum nō posset fieri inuito. Tertio nota † ꝙ
3 sufficit, ꝙ quis putet nō subesse dñm. Ratio est tūc: quia contrectatio nō est fraudulosa. Sed istū tex. intelligo ꝙ quis dicat se putare, motus aliqua rōne: alias ei nō crederet, cum iuris p̄sumptio sit cōtra eū: vt C. vnde vi l. cū quærebat. dicā j. eo. l. inter omnes.
4 §. rectè. & j. ea. l. §. si iactū. Vlterius no. † ꝙ ille qui accipit reditus, nō tenet furti. Sed circa hoc quero, quid si nō reperit cui reddat: an pōt sibi licitè retinere eā? Rndeo: si quidē putabat eā habitam pro derelicta, pōt licitè retinere & vsucapere eam titulo pro derelicto: vt ſ. pro dereli. per totū. Sed si nō putauit hoc, debet eā
a dare pauperibus pro anima [a] eius, cuius fuit: arg. in auth. omnes
5 peregrini. C. cōia de suc. Vlterius † habetis hic de libello qui
6 ponitur ꝙ per protestationē manifestat animus. Vltimo † habes hic, ꝙ quis nō potest petere pretiū inuētionis. quod no. contra hoc videt tex. in l. idē & si. §. si tibi iudiciū. ſ. de cōdic. ob tur. cau. Sol. Quādoq; res perdita est iam inuēta: & tunc nō possum petere pretiū inuētionis: vt hic: cū enim debeo facere gratis, accipiendo pecuniā, turpiter facio: vt l. pe. ſ. de condic. ob tur. cau. Si verò non est inuenta sed inuenienda: tunc possum petere pretiū inuentionis: vt l. ij. §. fi. ſ. ad le. Rhod. de iact. & d. §. si tibi indiciū. Puto etiam quod si pro re tua inuenienda aliquid expēdi, tenearis mihi ad illud reddendum actione negotiorum gestorum.

1 *Quando per iactum præsumatur, quod quis rem habeat pro derelicto.*

1 **Si iactum.** Notabilis est iste §. Nota ex §. isto † ꝙ qñ qs scit rē, quā proiecit, periturā, habere ꝑ derelicto videtur. Opp. ad hoc ſ. de acquir. re. do. l. qua rōne. §. fi. & l. qui leuādæ. & l. ij. §. fi. ſ. ad le. Rho. de iac. Sol. gl. no. hic ex qualitate proiciēdi apparet animus: vt puta, quia proiecit librū apertum: sed si proiecit inuolutū in pannis cereis, nō præsumeret habuisse illum animū. quod tene menti: quia est multum notabile.
b Itē opp. rei quæ nō possidet, non fit furtū: [b] vt l. hæreditariæ. j. eo. sed res ista iactata nō possidet: vt l. rem quæ nobis. de acquir. pos. ergo &c. Sol. rei, quæ nō possidetur, nec vnq; fuit à dño possessa, nō fit furtū, vt rei hæreditariæ: vt ibi. Sed hic dominus habuit iam possessionem, licet nunc nō habeat. Ad hoc facit quod no. per doct. in l. si abducta. C. eo. Vltimo nota fi. §. ibi: ꝙ si putans, &c. ex quo nota ꝙ si aliquis interrogatur, quid cogitasti, putasti ne rem habitam pro derelicto? potest respondere, Circa hoc nihil tunc cogitaui. quod est notandum ad multa.

1 *Socius vtens re cōmuni aliter, quàm ad vsum destinatū, dicitur furtum facere.* 46.

1 **Si socius.** Oppo. de l. merito. ſ. pro socio. Sol. † Dic ꝙ in dubio non præsumitur furtū facere rei communis: licet hoc posset facere. hoc quod dixi, ꝙ non præsumitur, est verum, quando vtitur re ad eum vsum, ad quem est destinata: secus si vteretur aliter, ita quod socio auferretur commoditas partis suæ: vt d. l. merito. & l. Sabinus. & l. si ædes. & quod ibi not. ſ. communi diuid. 47.

Inter omnes. Actio noxalis nō extinguitur, licet ex post facto desinat interesse. h. d. Aduertatis: opp. & videtur ꝙ si desinit interesse, extinguatur actio: vt l. vbi. ſ. de eden. & l. qui autē. in princip. & quod ibi not. si quis cau. Sol. Hic in actionibus meré pœnalibus, ibi in actionibus quæ dantur ad interesse. Opp. & videtur, ꝙ non sint similia manumissio, & mors: vt l. si hominem. de ædil. edic. Sol. quo ad quædam sunt similia: quo ad quædam dissimilia. Item oppo. & videtur, ꝙ sit idem in cōdictione furtiua: vt l. siue. §. fina. & l. & ideo. ſ. de condic. fur. Sol. quod hic dicitur in tex. re extincta durare condictionem furtiuam: intellige sine facto domini furtum passi: aliàs secus: vt in cōtrarijs. Oppo. vltimo de l. fullo si actione. j. eo. Solue vt in glossa.

Si seruus. Iste §. vsque ad §. rectè. hoc dicit. Pluribus cōpetit actio furti, si plurium interest. hoc dicit.

Glos. oppo. vide eam, quæ incipit, ita pluribus. ibi l. si plures. expone vt ibi.

1 *Ignorantia in delictis ad commodum ignorantis allegari potest non ad incommodum. & nu. 4.*

2 *Iudex si inquisiuit contra aliquem de furto, & dominus rei subtractæ comparet coram iudice, & dixit furtum fuisse factum eo volente, an inquisitus liberetur ab actione furti?*

3 *Fur inquisitus si dicit quod putabat dominum permissurū quando liberetur.*

4 *Occidens hannitū non habet necesse docere se scimisse ipsum hannitum.*

Positionibus in maleficijs non est respondendum per verbum credit, sed de veritate.

Recte. Hic est notandus §. & breuiter. h. d. In delictis licet allegare ignorantiā ad cōmodū ignorātis nō ad incōmodū. h. d. tene mēti. Op. de l. si qs seruo alieno suaserit. C. eo. Sol. ſpāle est in casu illo. Itē op. de isto tex. ad ſeiſpm: dicūt q̄dā ꝙ Pōponius corrigit p̄ finē nostri §. & hoc placet. Alij dicūt ꝙ Pōponius loquit in casu d. l. si qs seruo. ꝙ nō placet: quia illa est cōstitutio noua quā Pōponius ignorauit, vt ꝓbat insti. de ob. q̄ ex deli. nasc. §. placuit. Alij dicūt ꝙ furtū sit, sed nō habet locū actio furti. Nec hoc placet: qa repugnat diffinitio. Nō em̄ fit inuito dño: ergo nō est furtū licet j. gl. teneat istā opin. & male, sed melius dicit insti. eo. §. placuit. Quæro circa hāc legē prio de volūtate dñi, vtrū in dubio p̄sumat volēs vel cōtradicēs. dicit glo. & bene ꝙ in dubio p̄sumit cōtradicere, vt
1 j. eo. l. qui vas. §. vetare. † Iuxta hoc q̄ro, iu-
c dex [c] inquisiuit cōtra aliquē de furto, cōparet dñs rei subtractæ corā iudice: & dicit illud factū fuisse ex volūtate: vtrū ꝓpter hoc ille liberetur ab actiōe furti? vt ꝙ sic: p hūc tex. & hoc disputādo tenuit Iac. But. & dicebat sic: Officiū iudicis ingrētis succedit in locū ptis, vt l. ꝓperandū. §. et si quidē. C. de iud. & l. si ob cām. C. de euic. sed furtū ē delictū priuatū, vñ nō posset accusare alius inuito dño, eadē rōne iudex qui representat p̄sonā dñi: nō poterit inquirere dño inuito & contradicēte. Breuiter quicquid ipse dicat, vos debetis scire ꝙ ex eo ꝙ fit priuato, q̄rit ius reipublicæ ad vindictā, vt l. licitatio. §. ꝙ illicite. ſ. de pub. sicuti ex facto serui & filij q̄rit patri & dño, vt l. veluti. ſ. de iust. & iu. & l. postliminiū. §. filius. j. de capti. Modo ego video ꝙ cōfessio serui vel filij in his q̄ dependēt ex factis eorū non nocet patri vel dño, si appareant alia iudicia, vt l. quero. in fi. ſ. de ædil. edi. & l. cū ꝓbatio. ſ. de prob. & ibi no. facit ꝙ no. in l. ij. ſ. si ex nox. cau. aga. Ita confessio istius dñi non
d præiudicat [d] iuri publico nisi appareāt aliqua iudicia de suo cōsensu: vt quia erat sibi consanguineus, vel amicus, & res erat parua, vel cōsuetis erat talia concedere & si milia: alias quis de facili euaderet vnū furē. ꝙ esset absurdū. Ad id ꝙ Iac. But. dicebat ꝙ iudex inquirens assumit officiū partis, cōcedo: non tamē officiū partis principaliter iniuriatæ, vt dixi in l. ij. §. si publico. j.
2 de adulterijs. † Quæro circa voluntatē furis, quid si fur dicit se putasse dominum consensurum. Glo. dicit hic quod credit furi q̄ tum ad hoc, vt liberetur ab actione furti, sed ad hoc vt teneatur actione alia, inspicimus vtrū debuerit credere. Pro hac glo. facit Insti. de actio. §. aliæ. vbi in his quæ depēdent ex volūtate nostra stat dicto nostro cum sacramēto, sed secundū hoc nunq̄ puniretur aliquis fur de furto: quia semper diceret, crēdebā dominū pmissurū. Breuiter gl. insti. de ob. quæ ex deli. §. placuit dicit melius. Aut quis habuit rem ab initio domini voluntate: vt quia dominus sibi commodauit equum vsque ad villam: tunc de facili potest credere dominus permissurum in iter longius. sed si ab initio subtrahit domino ignorante: tunc
e non est credendum furi. Hoc satis placet. Tamen breuius [e] possumus dicere quod contra furem est præsumptio iuris quod ipse

a ¶ Pro anima. Adde ꝙ voluit Fede. consi. cvij.

b ¶ Nō fit furtū. Qualiter rei nō possessæ fiat furtū, no. plene p̄ Bar. i l. sed nec legatarius. de cōdi. furt. & in l. si abducta. & ibi bal. C. de furt. & & qd in suscipiēte rē q̄ mihi cecidit. an faciat mihi furtū, vide Imo. in l. interdū. §. j. de acq. pos. ff. & vide ꝙ no. Bald. in d. l. fi. C. vnde vi.

c ¶ Iudex. No. istā q. j. adde bar. in l. trāsigere. C. de trās. i inj. co. Bū facit ꝙ no. bart. i l. j. §. & post opis. de ope. no. nū. & q̄ i similino. bar. i l. j. §. vl ꝙ adeo. in pri. i. de iur. & ꝙ ibi dixi. & cū dictis bar. vī satis cōcordare bal. i l. falsus. in iij. col. C. eod.

d ¶ Nō ꝓiudicat. Add ꝙ no. bal. in l. falsus. in iij. op. C. eod. & q̄ no. bal. & Ang. in l. q̄ iure familiaritatis. i. de acq. pos. & bal. in l. si fine. i iij. q. C. ad vell. & oino bal. in l. j. in vl. col. C cōmunia d̄ leg. ver. itē si testōr. & l. trāsigere. C d̄ trās. & vide oino Sal. in d. l. si nō cōuicij. C de iniur.

e ¶ Tū breuius. Vid Inn. in c. ij. de cōstit. vide bal. i d. l. falsus. et no. ꝙ licet iuramētū sufficiat ad ꝓbandū ignorātiā, vel ea q̄ pēdēt ex aio nro, add tū post bar. hic, ꝙ istud fallit, nisi aliqua p̄sumptio iuris eēt cōtra iurantē, vt no. Io. an. post Inno. i d. c. ij. de cōst. faciūt no. in reg. p̄sumit. in vj. & p Paul. de Iea. in cle. cōstitutus. de elec. & vid gl. in cle. j. ad fi. in ver. cōmode. de pœ. & vid Io. an. in d. c. ij. & Barr. in l. ij. §. si a pupillo. ꝓ emp. & plene no. in c. significasti. el j. de homicid. & dicit bal. in l. ij. §. pe. in fi. ſ. si qs cau. ꝙ si notificatio dilationis fuit facta ad domū, stat iuro tuo, ꝙ ad tui notitiā nō puenit. add glo. in c. dudū. extra de elec. in ver. furtū.

a ¶ Vtrum habeas. Vtrū occidēs exbannitū debeat habere prætiū statuti, licet nesciret occisum bannitū esse, vide bar. in l. oēs populi. de iust. & iu. in v. q. prin. vide q̄ no. bar. in l. genero. ff. de his qui no. infa.

b ¶ De veritate. In maleficijs debeo rūdere de veritate: sic est vel nō est. Facit q̄ no. bal. in l. de ætate. §. nihil. in vlti. dicto. ff. de interro. act.

C. de fur. & omnino adde Bal. in capit. j. §. iniuria seu furtum. de pace iura. fir man. quæsiuit aliquis cum armis fecit rapinam Perusij: postea cum re rapta captus est Mediolani, vtrum debeat puniri tanquam latro, an tanquam simplex fur: cum ibi non fecerit rapinam, an nullo modo? vide ibi omnino Bal. vbi etiam quærit an iudex qui habet ius commune. & statuta possit serua re ius commune cer tum. Et adde quod opin. Bartol. hic se quitur domi. Ant. in cap. primo. de rapto. & tenebat Fed. de Alber. de Are. p l. inficiādo. §. infans. j. eodem. & idem Sallusthius de Per. alleg. l. verū. in princip. de mino. & in l. j. C. de noxa. & l. in princip. j. re. am. & glo. in l. de his. C. de fur. & quod no. Barto. in l. fin. C. m. & per Ang. de Are. ti. in tracta. malef. ciorum. in ver. & vt fit cœlestem. quod est verum, si contr ctarem non pretium ex ea. l. qui vas. §. j. eodem. per Cast. in capitu. primo. de rap. cap. fina. de fur. vide omnino Ang. hic. Adde quod op. Barto. dicit Bal. de iure veram sed facto non seruari. eius consilio. d. v. libro.

c ¶ Sed cōtra tibi dico. Adde q̄ contrarium consuluit Ioan. de Lig. Barto. de Sal. Bald. Gaspa. Calde. adde Bald. in l. prima. de confess. in xij. colū. qui tenuit cū barto. si res nō est vēdita, & eā secū habet. q̄ no. bal. i l. cūctos populos. in xviij. colū. ver. iuxta hoc tertio q̄ro, dicit statutū. C. de sum trin. & fi. catho. & dicit Ang. q̄ vidit disputari opi. Bar. hic p̄ plures assessores: & est vtilis reipub. tū dicit q̄ huiusmodi opi. de rigore iuris cōiter reprobat. Nā si per mutationē territorij i cōtrectatione cōtinua cōmitteret nouū furtū variari posset ex mutatione locorū et furti qualitas: & sic respectu vnius loci esset fur manifestus, si ibi dep̄hēsus esset respectu alterius nō cōtra iij. §. fi. cum tribus seq. §. col. nisi sustinendo bart. dicas scdm eū q̄ iterū conditio furis fuerit mutata, vt de seruo liber factus sit i itinere, vel nisi dicas q̄ imo furti actio non sit nata: vt in dictis iuribus: vel quia in ipso initio fur fuerit eo animo vt se i alio territorio trāsferret suæ securitatis cā in his tribus casibus tenet opi. suā An. sed opi. bar tenet bal. in l. si abducta. C. eo. et Spe. de cōpe. iu. adi. §. j. in vl. & pe. col. i ver. sed pone. quidā Lucanus. ibi. præsertim si spolia. & Gul. & Bal. in d. l. qui furere. ff. de statu hominū. Cōtrariū consuluit Ol. & Collegiū Bononiense, pro q̄bus vide text. in c. j. de rap. & l. inficiando. §. infans. j. eod. & no. bar. in l. nūq̄ plura. in iij. & iiij. colū. in ver. itē oppo. de l. inficiādo. §. ti. j. & q̄ dixit glo. no. in l. j. §. nemo. C. de anna. exceptio. & verior videtur hęc opinio nisi in vagabundis. l. iiij. §. ait prætor. & q̄ ibi bar. de dam. in fect. & q̄ no. in d. l. si abducta. vel nisi p̄rogauerit iurisdictionē. Item nisi per contrectationem primo loco factā, non esset nata actio furti priuato. Exēplū l. falsus. §. qui alienū. in l. inter oēs. §. recte. j. eo. Itē nisi eodē die furti in aliud territoriū contrectasset, per l. quid enim. i. eo. q̄ no. Cy in d. l. vulgaris. i. eo. & in l. j. de crimi. fal. tamen pōt puniri de cōtrectatione: quia celare res alienas est delictū in l. iij. §. sed & si qui merces. i. de crimi. stellio. & hoc casu est delictum inominatum, secundū Bar. in l. nunq̄ plura. i. de priua. deli. Idē tenet bar. in l. sed nec legatarius. de condict. fur. licet bal & Sal. teneant contrarium. in d. l. si abducta.

credit dominū non permissurū: cum nemo præsumatur iactare rem suā et pecuniā suā, vt j. eod. l. qui vas. §. vetare. & ideo nisi fur ostendat aliqua indicia verisimilia, propter quæ sit credēdū ipsum putasse dn̄m permissurū non crederetur ei. Nec obstat glo. in §. aliæ. quia illud verū est in his in quibus nō est iuris præsumptio contra asserentē: arg. C. de iniu. l. si nō cōuicij. Vltimo hūc §. alle

4 go ad duo valde notāda. † Primū est q̄ tu interfecisti aliquē bannitū quē licet occide

a re, vtrū habeas[a] tu necesse docere te sciuisse ipsum esse exbannitū tēpore quo occidisti: puto q̄ non: imo etiā si ignorabas iusta ignorantia: & credulitas tua nō potest tibi allegari ad incōmodū tuū. Casus est hic, & insti. eo. §. placuit. Facit l. genero. §. de his q̄ no. infa. Sed econuerso, ad cōmodū tuum potest allegari dicendo: putabā eū exbannitum cū ipse nō sit: q̄ dic vt l. pe. j. de adul.

5 Secundo dicebā per hanc legē † q̄ in maleficijs non debet responderi positionibus p̄ credit & nō credit, sed debet responderi de

b veritate[b] sic est vel nō est. Nam vides q̄ in maleficijs credulitas non inspicitur ad incommodū accusati, sed veritas, vt dicit tex. ibi, se facere sciuit: & ibi per contrariū &c. Et sic debet respōderi de veritate nō de credulitate, de hoc dixi plene in l. Marcellus. §. rerum amo.

Si furtiua.

Opp. §. eo. l. ei qui. Solu. Ibi fuit asidua cōtrectatio nō interrupta: hic vero fuit interrupta.

1 *Actio furti quod nascatur ex assidua contrectatione si contingat mutatio dominij.*

2 *Faciens furtū Florentiæ si reperitur hic Mediolani cū furto quod potest hic puniri.*

3 *Arbitratores si cœperūt cognoscere tanquam arbitri & postea assumpserunt tertium, cuius interuentu videtur nouum compromissum quod poterunt redire ad viam arbitratoris.*

4 *Tertius si eligitur ab arbitris non dicitur nouum compromissum, nec dicitur arbiter. secus si eligitur à partibus: quia dicitur arbiter, & est nouum compromissum.*

SI dominiū rei.

Interuētu. noui domini asidua contrectatione nascitur actio furti. h. d. in summa. Opp. & videtur q̄ asidua contrectatione non nascatur actio furti, vt l. ei qui. §. eo. Solu. Dicunt quidam hic ideo: quia ex prima cōtrectatione nō habeat actionē: & sic hæc lex procedit clare in legatarijs: prout vero loquitur in heredibus, & bonorū possessoribus, & in patre adoptiuo, non habētactionem ex noua contrectatione, sed ex veteri. Ita intelligit Roge. hic, cuius opi. tenet gl. in l. si abducta. C. eo. Sed ista opi. Rog. est cōtra mētē huius l. & gl. reprehēdit eā hic, & etiam in l. sed nec legatarius. §. de cōdi. fur. Ad cō

1 trariū rn̄deo, † asidua contrectatione non nascitur actio furti noua. verū est, nisi contingat mutatio dominij, vt hic. Ista vera est. Habebit ergo hæres bonorum possessio. et pater duas actiones furti pro eadem re: vnā pro contrectatione facta in vita defuncti: aliam pro ea quæ est facta postquam ad eū peruenit dominium: & istud est valde no.

2 Et aduerte: Aliquis † facit furtum Florentiæ reperitur hic cum re subtracta: poterit ne puniri hic? Communiter diceretur q̄ non de iure: quia asidua cōtrectatione nō

c nascitur actio furti, sed contra, tibi dico[c] p̄ hanc legem. nam sicut mutatione dominij nascitur noua actio furti ad pœnam applicandam parti: sic mutatione territorij, & iurisdictionis noua nascitur actio seu accusatio furti ad vindictam publicam per istam legem notabi. & tene menti. Oppo. rei non possessæ non fit furtum: vt l. hæreditariæ. j. eo. sed istam rem nunq̄ possedit hæres ergo nō fit furtum. Rn̄deo. Qn̄q̄ quis nunq̄ possedit rē facto furis: & tūc non impedit nasci actio furti, vt hic & l. si abducta. C. e. & ibi gloss. Qn̄q̄ nūq̄ possedit rem: ratio quia non apprehendit absq̄ facto furis: & tunc non nascitur actio furti: vt d. l. hæreditariæ. Vlti. Dy. inducit in arg. hanc l. ad q.

3 † quod si arbitratores incœperūt cognoscere tanq̄ arbitri de iure: & postea assumpse

d runt tertiū q̄ interuētu[d] nouæ personæ videatur nouum cōpromissum: & ideo possunt redire ad vias arbitri. vel arbitratoris: & eligere aliā viā procedēdi. sed lex ista facit multum à longe. De hoc ponit Dyn. & ibi dixi in l. iij. §. de test. mi. & in Spe. titu. de arbi. §. sequitur. ver. quid si compromissum.

4 † Vtrū aūt assumendo tertiū, videatur no

e uum[e] compromissum esse: vos debetis scire q̄ quādo tertius assumitur ab ipsis arbitris vel à iudice q̄ non est nouū cōpromissum: certe nec ille tertius est arbiter, sed est quidā tertius assumptus ad concordandū eos: adeo q̄ ipse non debet sententiare, sed

f arbitri[f] cogent sententiare scdm cōsilium suū, vt l. nō distinguemus. §. pe. §. de arbi. et q̄ no. in gl. & clarius in Spe. titu. de arbi. §.

g fi. vers. sed nunqd iste tertius. Si vero ille[g] tertius assumeretur à partibus: tūc satis puto, q̄ ille tertius sit arbiter, & nouū cōpromissum videatur: arg. l. Pedius. in fi. §. de ar

h bi. facit ad hoc[h] §. de iusti. & iur. l. ius ciuile. hoc autem est verū de iure cōi: iura tū municipalia in quibusdā locis dicunt assumendū tertiū arbitrū: tūc q̄a est ius municipale, appellat eū arbitrū. dicendū est q̄ est arbiter & cogetur sententiare.

d ¶ Quod interuentu. Sed quod in assumpto tertio possint arbitratores redire ad viam arbitramenti videtur velle Bar. in dicta l. neq̄ natales. in fin. C. de probatio.

e ¶ Videatur nouum. Vide quæ dixi in l. si vnus. §. principaliter. i. de arbi. Adde quod Bald. in l. in x. quæstio. C. de contrahen. emptio. dicit, licet tertius assumatur: tamen pœna compromissi tantam eo locum habet & an ille tertius dicatur arbiter, not. p Bald. in l. j. in §. oppo. C. de his qui pœnæ nomi. Et al Bald. hic adde Bar. in l. societatem arbitrorum. ff. pro socio. in tracta. ad reprimendam. in versicu. possit per Bar. ma. in rubric. de arbit. in x. charta. & not. Bald. l. necnd cillum. i. C. de ed. & no. Bald. in l. i. C. de fur. et Ang. in l. ij. i. de iudi. & Ant. de bu. in ca. Quo uallis. de iureiur. & Guido. de Suzari. si qui ex cōsensu. de epi. audiē. & nam q̄ ēt assumpto tertio possunt arbitri redire ad viā arbitramenti. vt videtur velle Bal. i l. neq̄ natales in fin. C. de probatio.

1 *Dominus, auferendo rem suam à fure non amittit actionem furti.*

2 *Licet quis dicat rem maioris ponderis, & reperiatur minoris. quod nihilominus sequitur condemnatio in minori.*

3 *Vas de quo est conuentio debet exhiberi testibus vt illud recognoscant.*

¶ Addē an tertius assumptus dicaē arbiter, Pe. de anc. cōs. cclxxvij. Et an tertius electus habeat eandē potestatē quā alij duo, vide Bal. consi. x. v. lib.

f ¶ Sed arbitri. Vidē istud dictū allegari i c. suspiciōis. de off. dele. And. Barba.

g ¶ Si vero ille. Adde Bar. in l. itē si vnus. §. principaliter. de arbi. And. Barb.

h ¶ Facit ad hoc. Pondera: quia imo videtur q̄ sit ordinarius vel quasi, per quod voluit gl. in d. c. suspicionis. And. Barba.

Qu

Universidad de Deusto

Viuas. Oppo. videtur ꝙ dominus auferendo rem perdiderit ius suũ, vt l. extat. §. quod metus cau. & l. si quis in tantam. C. vnde vi. Glo. dat multat so lu. sed vltima sol. est vera. Nam hic dicitur ꝙ non obstante violentia furti debet cõdemnari ad pœnã: circa quã nullum delictũ cõmissum est auferẽdo rem, sed secus esset in cõditione furtiua: circa quã delictum fuit cõmissum auferẽdo rẽ: quia cõdictio fur
1 tiua est ex re: † & ideo auferẽdo rem amisit ius suũ, sed actio furti est extra rem. Et hanc opi. tenet Cy. C. vnde vi. in d. l. si quis in tantam. Item opp. ꝙ quis non teneatur dicere pondus, vt §. eo.
a l. in actione. Sol. hic sponte dixi. † Ex hac l. not. duo. Primum est ꝙ si quis dicat rem maioris ponderis: & reperiatur minoris, ꝙ nihilominus debeat sequi cõdemnatio, prout reperitur, sicut cũ peteret decẽ: nõ probat, nisi in quinq; debeat in parte cõdemnari. & in parte absolui: vt l. si aduer. rem iudic. l. j. & quod ibi not.
2 † Quæro quando est contentio de aliquo vase vtrum actor possit petere vt illud vas exhibeatur vt testes illud recognoscãt, & videatur de pondere vasis, & qualitate materiæ. Textus iste facit quòd sic. Tu dic vt dixi in l. cùm si exhibuissent. §. secũdo. supra de publica.

1 *Qualiter teneatur celans furem: & an illum indicare teneatur.*

Qui furem. Quæro qualiter teneatur celans furem. Aduerte qñq; quis celat furem, hoc est seruum fugitiuũ: & tunc nõ est dubiũ quin teneatur furti, cũ distinctione tamen de qua j. proxi. §. facit. l. j. in princi. §. de seruis fugi.
1 † Qñq; qui celat alium furem: tũc aut celat eum cum re furtiua: & tũc tenetur furti tanq; præstans opem furto. C. eo. l. eos. sed si celat furem simpliciter non tenetur furti, sed tenetur pœna illius
a titulí. §. de recepta. Vltimò videtis [a] hic, ꝙ quis nõ cogitur indicare furem, hoc est verum, ꝙ non cogitur à parte, vel à lege, vt hic, sed à iudice potest cogi, vt not. in l. ciuile. C. eo. l. idem & si. §. si tibi indicium. §. de condic. ob turpem cau.

b Vetare. [b] Non consentire est vetare: ista materia tangitur hic per glos. & plenius in l. filiusfamilias. §. inuitus. §. de procura. plenius per Dy. in c. qui tacet. de reg. iur. lib. vj. & per Cynum in l. inuitus. C. de procurato. Dixi plenissimè in repet. l. quæ dotis. §. solu. matri.

Si ego. Opp. de l. eum. §. is autem apud quem. §. eo. tit. & §. idem Pomponius. Glos. nititur soluere ibi. Tu dic vt statim dicam. Item opp. §. nau. caup. stab. l. sed & ipsi. Glos. soluit vno modo: tu dic, & aduerte ꝙ quando res peruenit ad furem ab initio cõtra dñi voluntatẽ: & tunc nunq; habet actionem furti: occasione illius rei, vt l. itaq; fullo. §. eo. Qñq; res peruenit ad furem ab initio dñi voluntate: vt quia est sibi commodata, locata, vel simili modo cõcessa: & tũc aut ipse est fur eiusdem rei, respectu proprietatis eiusdẽ: quia dñm priuare voluit proprietate: & tunc actionẽ furti nõ habet: & ita loquitur l. eũ. §. is autem apud quẽ. & §. idẽ Pomponius. §. eo. sed si est fur respectu vsus: vt quia alij cõmodauit: & tũc poterit agere furti. Casus est hic. Ratio: quia hoc secũdo casu cõmodatarius nõ priuat dominum possessione, vt l. qui vniuersas. §. fi. §. de acquir. pos. Et ita tenent doct. C. eo. l. fi. circa princ. facit quod no. Insti. de ob. quæ ex del. §. furti. Opp. dicitur hic, idẽ & in pecudibus. cõtra imò fœtus
c pecorũ statim efficiũtur [c] bonæ fidei emptoris, vt j. proxi. ver. ex furtiuis. Respond. illum versic. idem & in pecudibus, referas ad prin. §. non ad proximum præcedentem casum. Item opp. de l. si aliena. §. fi. §. de vsuca. Sol. Quidã dicunt ꝙ illa colligitur per istam. Tu dic ꝙ ibi fuit conceptum apud furis hæredẽ, qui erat bonæ fidei: hic fuit conceptum apud ipsum furem. Quæro quæ est ratio quando partus est natus apud bonæ fidei possessorem, conceptus apud furem, est furtiuus, sed non nascitur actio furti? Rñdeo qui est in vtero quantum ad sui commodum habetur pro nato, vt l. qui in vtero. §. de statu hominum. sed de commodo partus est ꝙ non possit vsucapi: & sic dñium nõ immutat, vt l. generaliter. §. fina. de fideicõ. lib. ideo est furtiuus & à fure erit contrectatus. Sed quod actio furti competat: hoc non est ad cõmodum partus: ideo quãtum ad actionẽ furti nõ videt cõtrectatus. Circa pertinẽtiam ad hãc materiã, dic plenè, vt per gl. & doct. in l. si ego. §. partus. §. de publi. & C. eo. l. ancillæ.

1 *Pretium in vniuersalibus quod succedit loco rei.*

Cum fur. Opp. de l. res. §. de iure do. Glo. nõ soluit. Dicunt quidã: ibi speciale, vel ibi ponit casus cõ
d tra. Dic tu [d] ꝙ in vniuersalibus † iudicijs pre
1 tiũ succedit loco rei, sicut in petitiõe hæreditatis, & in fideicõmissis vniuersalibus, vt l. si rẽ & pretiũ. & ꝙ ibi no. de pe. hære. §. & l. Imperator. §. fi. cũ l. seq. §. de le. ij. sed dos est quoddã vniuersale, sicut hereditas, peculiũ, & similia, vt l. ꝙ dicit. §. de impẽ. & ibi no. dixi plenius §. so. ma. super rub. in q. illa quid sit dos.

In furti. Oppon. de l. si quid fur. §. qui lancẽ. & l. q tabulas. §. e. Gl. dicit subaudi hic tantũ. quasi dicat sit in electione actoris ꝙ
e dupletur. Dic tu ꝙ duplat interesse [e] verũ & cõmune, nõ singulare, hoc est affectiõis. Pro cuius rei gratia debitis scire, qñq; quis vult agere furti rõne dñij rei subtractæ: & tũc fit duplatio, vel quadruplatio respectu veri dñij vt hic. Itẽ respectu interesse, vt l. q tabulas. & l. si qs vxori. §. pe. & l. si vẽdidero. ī prĩ. Qñq; qs vult agere furti respectu alterius interesse: & tunc semp duplat, vel quadruplatur. illud interesse, vt d. l. si vendidero. §. j. Sed si querat ꝙ est illud interesse ꝙ duplat? Rñdeo, nõ loquimur de interesse singularis affectionis, vt hic, sed de alio interesse, & extra rem: & etiã cõsistente in lucro sine alterius iniuria: quia bene venit duplandum, vt d. l. si quis vxori. §. pe. licet quędã opi. sit hic in gl. quę innuit contrarium, & male.

1 *Auxilium maleficio, qualiter quis dicatur præstare.*
2 *Opem præstare maleficio dicitur qui præstat auxilium ante maleficium, & tenetur eadẽ pœna qua delinquens.*
3 *Præstans auxilium in ipso actu quo maleficium committitur, dicitur opem præstare, & eadem pœna punitur.*
4 *Præstans auxilium post maleficiũ, non tenetur tanquam opem præstans, sed tenetur ex illo titu. C. de his qui latro. nisi prius præstiterit consilium. nu. 6.*
5 *Impediens familiam capere malefactorem, tenetur lege iulia de vi.*
7 *Cõsilium præstans dicitur opem præstare largè non strictè.*

Ope. Ad id ꝙ hic dicitur, inimicitiarum tñ causa. Oppon. de l. qui iniuriæ. j. eo. Sol. hic sciebat alios facturos furtũ: certos vel incertos nõ curo: ibi secus. Simile habuistis §. eo. l. qui seruo. §. plus Põponius. & l. si pauonẽ. Circa legẽ istã essent quærẽda duo. Primo de consilio. Scdo de ope. Materiã de cõsilio ponit Dy. in c. nullus ex cõsilio. extra de reg. iur. lib. vj. & glo. in l. cõsilij. j. de reg. iur. dicã plene in l. non f solũ. §. si mãdato. j. de iniur. & de auxilio & f ope dicã hic aliqua. Aduerte [f] debetis scire
1 † ꝙ lex punit quandoq; opem, & consiliũ simpliciter datũ alicui non cõtemplatione certi actus, vt puta, dicit statutũ. Quicũq; dederit opẽ vel auxiliũ exbãnito puniatur in tantũ. Qñq; punitur auxiliũ respectu certi actus, vt puta. Qui dederit auxiliũ ad maleficium cõmittendũ. Primo casu auxiliũ intellígitur multũ late pro quolibet adiutorio, siue mutuetur pecunia,, siue pariter associetur, siue qd aliud faciat, ꝙ ad eius vtilitatem pertineat. Hoc probatur in l. iiij. in princip. j. ad legem iul. maiest. ibi, cuius ve opera &c. Tamen circa hoc est aduertendũ quia qñq; nõ prohibetur tali auxiliũ sciente superiore, implorando simpliciter misericordiam, vt si procuro. hic, ꝙ aliquis rebanniatur, istud est licitũ regulariter, vt l. quidã. §. de reb. dub. & l. in metallum. j. de pœnis. & l. diui. Fallit in eo qui esset dãnatus pro crimine læsę maiestatis, pro quo non licet supplicare, vt l. quisqs. §. deniq; C. ad l. iul. maie. Quandoq; hoc fit coram superiore in via iustitię, vt quia peto pronunciari bannum nullum, vel peto cassari allegans aliquem casum iustitiæ: & pone quod succumbam: an ego qui fui procurator vel aduocatus in curia vi-

a ¶ Vltimo videtis. Adde bar. in d. l. ciuile. & doc. in c. q cum fure. de fur. & gl. j. q. iij. c. ex his. An. bar.
b ¶ Vetare. Et istum tex. limita nõ habere locũ ī filio vel alia pſona rõne cõiũctionis, secũdm bal. in l. si sine. C. ad velleia. & ibi late de materia: et vide bar. in l. si cũ dotẽ. §. pe. so. mar. & bar. in l. j. ī. de eden.
c ¶ Statim efficiũtur. Adde bar. & ꝙ not. dicit bal. in l. ancillę. C. de fur. in v. colũ.
d ¶ Dic tu. Hic est argu. p dicto bar. in l. j. in viij. col. C. de cõfes. vbi vide.
e ¶ Duplat interesse. An in maleficijs interesse possit excedere duplũ, vide bart. ī l. j. in x. col. C. de sententiis q. p eo. ī §. ope. ī j. col. in ver. qñq; puniť auxiliũ respectu certi actus. ibi in l. iiij. post prin. ad leg. iul. maie. &c. in l. si sciente. & ibi bar. j. ad l. põpe. de parri. p illũ tex. & ibi dicit ꝙ ẽt mutuans pecuniã nõ dicit pręsta reopẽ, seu fauorẽ. Idẽ dicit bar. in d. l. iiij.
✠ Pro concordia. Aduerte a bãno vt extrahat bãnitus qũ aliquis instat, an dicat præstare opẽ, & sic puniat pœna q imponit præstantibus fauorẽ vigore statuti? bar. ꝙ hic in l. qs. qs. C. ad le. iul. maie. Cõtra allegat sentire in hoc. §. ope. Tu dic regulariter q solũ supplicat principi, vt extrahat a bãno nõ delinqt: fallit in crimĩe lęsæ maiestatis. Et ita illã specialitatẽ alle. Bar. in hoc §. ope. ꝓpter enormitatẽ crĩs. Adde ad bar. in l. post legatũ. §. sunt qui. ff. de his qui. vt indi.
f ¶ Aduerte. Adde An ge. ī l. j. C. de Nilitag. nõ rũp. vbi reprehẽdit istã distinctionẽ Bar. vide Sali. in l. j. C. de ra. vir. vidę quę dixi ī c. sicut dignũ. de hom. And. Barb.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Videor præſtare. Et aduerte: qa Bart. ſi l. poſt legatū. §. ſūt q/ de his q. vt indig. tenet q aduocatus, vel fideiuſſor bāniti dicit pſtare auxiliū, vel opem.

b ¶ Præſtat ferramēta Adde tū, q ſi concedo arma vel famulatū tibi dicēti te ire ī villā, & iuiſti ad occidendū hoſtem, non teneor: vt præſtans opē: ideo oportet cōſtare de ſcientia l. qui cunq;. & ibi Bal. in pe. co. C. de ſer. fugi. & vide Bar. in l. oēs. C. de agr. & cēſu. lib. xj. Et de materia pſtans auxiliū, vide plene Sal. in l. j. C. de rap. virg.

c ¶ Poſt maleficiū. Add de bar. q illā l. ſi l. iij. §. ſi qſq;. ad Syl. & adde Bald. in l. nō iō minus. in pen. col. de accu.

d ¶ Impediret familiā. vid bar. in l. furti. j. eo. bal. et Ang. ſi l. ij. C. de his q latro. & in l. nō iō minus. C. de accu. ſi pen. col. & qd de receptāte rē furatā, vel ipm furē. vide bar. in l. furtū. j. e.

e ¶ Quæro vtrū. An pſtās cōſiliū videat pſtare opē. Sal. ſi l. j. ſi j. col. C. de ſer. fugit. & habes ibi qūo & qū qs teneat de cōſilio, Add Bar. ſi l. nō ſolū. §. ſi mādato. de iniu. ſi ver. q̄ro vtrū in pſuadēte. & in fi. illius §. Adde an pręſtās cōſiliū dicat pręſtare opē, bal. cōſi. ccxx. ij. lib. & Bar. cōſi. clxv.

f ¶ Sigs vxori. §. apd Labeonē ſine culpa. Add bal. ſi l. falſus. in fi. ix. col. C. eod.

g ¶ Vlterius iſta. Et vide glo. ſing. ſcdm Mod. in c. ſignificauit. de appel. vbi iudex. citat p priuatū nūciū ſi eidē dat ſigillū. et ibi d. Ant. dicit no. q̄ is q mittit annuliū. q̄ limitat niſi ille q portat, potuiſſet ſibi ſubtrahere l. j. C. de la. liber. tol. c. eccleſia. el ij. vt lite pē. Item limitat qū mittētes erāt ſoliti talia facere: alias ſecus ſcdm eū q̄ moderni ibi limitāt, niſi eſſet cōſuetudo loci: qa tūc nō attēderet cōſuetudo vnius ar. l. q̄ ſi nolit. §. qa aſſi dua. de ędi. edic. Andre. Barba.

h ¶ Poſuit in ſcholis. Sed qd ſi ſcholaris ad domū ꝓpriā doctoris ſui legentis librū portauit, & ibi relaxauerit, nec aliter cuſtodiri mandauit, & ſit qdritus, an doctor teneatur: Dic q̄ nō. Ita tenet bal. ſi auth. habita. adſi. C. ne ſi.

a deor præſtare[a] auxilium? Ad hoc facit q̄ ponit multū late Inn. extra de ſentē. excō. c. quantę. in gl. magna. Quandoq; præſtatur auxilium extraiudicium ignorāte ſuperiore, vt mutuādo pecuniā vel aliud adiutoriū & tunc punitur, vt d. l. iiij. j. ad legē iuliā maieſt. Et hoc de primo. Venio ad ſecundū & debes ſcire † quādoq; quis præſtat auxiliū

b ante maleficiū, vt ſi præſtat ferramēta,[b] vel ſchalam cauſa faciendi furtū. vel pecuniā cauſa inueniendi aſſaſinum vel domū. vbi ſtet ad talia faciendū, & ſimilia: & tunc videtur pręſtare opē maleficio, vt j. eo. l. ſi pignore. §. q ſerramenta. & l. vtrū. j. ad l. Pompe. de parrici. & j. de adul. l. qui domum. & iſte punietur ea dē pœna qua principalis delinquens: habita tamen diſtinctione qualitatis, ſecundū q̄ dixi in l. is qui opē. ſ. eo. In accuſatione tamen quæ fieret de tali auxiliante nō eſt neceſſe q̄ ponatur tēpus illius auxilij antea præſtiti: ſed ſufficit tēpus delicti, & locus delicti: qa illo tunc obligatur. vt §. l. qui ſeruo. & ibi dixi, & j. eo. l. ſi qs vxori. §. neq; vero. Quādoq; † quis præſtat

3 auxiliū in ipſo actu, quo maleficiū committitur aſsiſtendo malefactori, vt habilius cōmittatur: & tunc idē punitur tanq; præſtās opem, et eadem pœna, ſemper cū diſtinctione quam dixi in l. is qui opem. ſ. eo. probatur in l. j. C. de rap. virgin. quæ eſt notabilis lex ad iſta. Qnq; præſtatur † auxilium poſt

4 c maleficium:[c] vt puta, qdam præſtitit auxiliū homicidæ ad euadendum. vidi iam aliquos aſſeſſores illis punire, tanq; præſtantes opem homicidio: arg. d. l. raptores. Sed mihi non placet: nā ſi bene reſpicis hanc legē reqritur q̄ pręſtet auxiliū ad ipſum homicidiū, ſeu maleficiū cōmittēdū, ſed in q. noſtra non fuit præſtitū auxiliū ad cōmittendū, ſed ad euadendū: & ideo puto q̄ teneat ex illo tit. C. de his qui latro. & c. l. j. &

5 vlt. Vel ſi impediret † familiā[d] capere, teneē

d lege iulia de vi. vt in l. lege iulia. ī. ad l. iul. de vi publi. & in auth. vt oēs obe. iu. §. pe. dixi in l. ij. in fi. j. ad l. Cor. de ſica. Hoc probat d. l. raptores. quę punit aliter iſtos qui pręſtāt auxiliū ad euadēdum quā eos qui præſtāt auxilium ad maleficiū cōmittendū. Prædicta † vera niſi pręceſsiſſet conſiliū ante: puta facias: qa ego adiuuabo te ad euadendū:

6 qa tūc illa ſpes data eſt ī auxiliū ad maleſi-

e ciū cōmittendū, vt hic dicit. Quęro vtrū[e]

7 ille † q dat cōſiliū videat pſtare opē. reſp. tex. in l. q ſeruo. ver. idē pompo. ſ. eo. videt dicere q̄ ſic, ſed hic videtur dicere contra. Breuiter large ſumēdo omnes qui dant cōſilium, dant opē: eſt enim quoddā adiutoriū, & quædā cōfortatio: iſta talis impulſio & cōſiliū, ſed ſtricto modo loquēdo differt cōſiliū ab ope, vt hic, & l. ſępe. j. de ver. ſig. Alia plura circa opem dic vt dixi in l. is q opem. ſ. eo. & l. qui ſeruo. per totā legem.

1 *Actio in factum pro furto facto per patrem filio datur in patrem, non actio famoſa.*

2 *Filius ſubtrahens patri, an puniatur pœna corporali ſi pro furto imponitur pœna corporalis.* §§.

f SI quis uxori.[f] Oppo. dicitur hic q̄ vxor teneē rerum amotarum. Contra C. eodem l. fina. §. fin. Sol. Intellige rerū amotarum hoc eſt in factum, propter res amotas, ſecundum Iacob. de Are. & not. in lege contraria. Item oppon. de l. & ideo. ij. reſpon. ſ. rer. amota. Glo. ſolu. quod ſeruus ibi nō commiſit furtū: quia erat bonæfidei: ideo tanq; pręſtans opem mulieri, nō pōt teneri: hic vero fecit furtū. Item op. ad id q̄ dicit de cōſilio: & videtur q̄ tex. ſibi ipſi cōtradicat. Sol. dicūt quidā q̄ ſequens reſpōſum corrigit pręcedens. Vel verius primū loquitur qn filius caſtrēſe peculiū non ha-

1 bebat, ſecundū quando habebat. † Oppo. q̄ in patrem actio famoſa non detur, ſol. fateor q̄ non datur actio furti: nec alia actio famoſa, ſed datur actio in factum. Vltimo tene menti diſtinctionem poſitam in gloſſ. & in l. ſequitur. §. ſi rem. ſ. de vſuſca. circa q̄ vide, q̄ no. Cy. in l. j. in viij. oppo. C. de ſer. fug. & q̄ dixi in d. §. ſi rē. Principium huius

2 legis † inducebant quidam ad quæſtio. qd quando pro furto imponit pœna corporalis puniatur filius ſubtrahens patri: quoniā habet vnde ſoluat, ſcilicet corpus ſuum, ſicut cū habeat caſtrēſe peculium. ſed de hoc habuiſtis tex. in l. reſpiciēdum. §. furta. j. de pœnis.

Si ſulphurariæ. Circa materiā huius §. dic vt habuiſtis ſ. eo. l. ſi apes. §. j.

1 *An teneatur bidellus ſi alius quā famulus ſcholaris ea pat librum dimiſſum?*

Apud Labeonem. Hic § eſt ſingularis, nec reperitur alibi. Circa §. noſtrū quæ ritur vtrū iſte venditor ſiliginis liberetur cedendo actionē. Quidam dicūt q̄ ſic, vt roge. nec aliquid allegat, ſed pro eo allegat Dyn. ſ. eo. l. eum qui. in prin. & l. cum quis. §. ſi debitorem. ſ. de ſolu. & l. ſi quis ſeruo. Alij dicūt cōtra. nam ſi iſte ſiliginarius erat debitor in genere: ergo nō liberatur interitu. Ita dicit gloſſ. Ad leges contrarias reſpodet Dyn. quia in lege eum qui. erat debitor ſpeciei, merito interitu liberatur ſi ſine culpa deſinit poſsidere. Ad §. ſi debitorem, & ad legem ſi quis ſeruo. reſpōdet certæ perſonæ: hic autem fuit mandatum generale, vt quia non deſignata certa perſona cui ſolueretur. Iſta opin. eſt gloſſ. & Dyn. & iſta ſatis placet. argu. pro hoc ſupra de

1 ſolu. l. qui hominem. §. ſi nullo. † Vlterius iſta[g] lex inducitur

g in argu. pro ſcholari, vt ſcilicet ſi alius quam famulus ſuus vadat ad bidellum pro libello: & ipſe ſibi tradit, non liberetur bidellus. Ita dicit Dynus & non plus dicit. ſed certe hic § loquitur in eo qui eſt debitor generis, ſed bidellus eſt debitor ſpeciei certæ. Et ideo eſt aduertendum: quandoque ſcholaris recedit & aſsignat librum bidello ſpecialiter: & tunc videndum eſt cui bidellus reddidit. Aut enim reddidit famulo conſueto: aut ſocio conſueto: ita quod ſibi culpa non poteſt imputari, & non tenetur, vt lege eum qui. §. finali. & lege argentum. ſupra commodati. & idem puto eadem ratione, ſi reddidit alteri apportanti aliquod ſignum cui deberet bidellus veriſimiliter credere. Sed ſi libellum non aſsi-

h gnauit bidello, ſed ſimpliciter poſuit in ſcholis:[h] an teneatur bidellus? textus videtur quod ſic in lege prima. in fine ſupra nautæ caupones ſtabularij. Sed certe ille titulus loquitur contra nautas caupo. ſtabularios, ſpecialiter contra ius commune, vt lege tertia in fine eodem titulo. & ibi nota. & habuiſti ſupra eodem. lege qui vas. §. ſi ego. Vnde cum bidellus non ſit de illis, de iure communi non tenetur, ſed magis dicerem in eum debere dari actionem, ſecundum diſtinctionem l. dominus horreorum. in princip. ſupra locati. lege ex diui. C. locati.

1 *Cuſtos carceris qui dimittit aliquem de mandato rectoris non tenetur ſed ipſe rector.*

2 *Promittens vel dans aliquid iudici, vt pro ſe ferat ſententiam, tenetur pœna falſi, ſicut ſi promittit de cōſeruando eum indempem.*

Rector

Universidad de Deusto Biblioteca

3 *Rector potest licite relaxare carceratum, quem facto bannimento non reperit, ad cuius instantiam: & pro qua causa esset carceratus.*

Si fugitiuum. Hic est etiam bonus & singularis casus. Aduerte circa † legē istā, primo no
1 ta quod custodes carcerū q aliquos dimittūt de mādato rectoris, no tenetur sed tenetur rector cuius mandato dimittitur. sed si qua actio dari debeat, dabitur contra ipsum qui facit dimitti, vt l. ne quis. j. de iusto. reo. Vlterius dicit hic quod datur actio in duū viros, vt ipsi cedant actionē. Contra, imo actio competit ipso iure ex stipulatione istorum officialium sine cessiōe, vt l. j. §. exigere. ſ. de magist. cōuenien. Sol. Dicit gl. concedo de vtili, sed hic loquit de directa. Docto. dicūt & bene, q lex contraria loquitur qñ officialis stipulatur nomine alterius, & ad vtilitatem alterius. secus si stipuletur ad cautelam & defensionē sui: tunc nulla actio cōpetit nisi cedatur. ita loquitur hic. Sed quæro: quæ cautio fuit ista quam duumuiri receperūt? gl. dicit quod ista fuit cautio de rato: potius puto quod ista fuit cautio de conseruando duumuiros indemnes. vel de defendendo eos, vt l. cū idem. ſ. de petitio. hæredi. quā gl. allegauit in l. is à quo. ſ. de rei vendi. & secundum hoc habes hic casum satis pulchrum: tu ha-
2 bes † quod qui iudici dederit aliquid vel promiserit sibi ad hoc vt habeat sentētiam incidit in pœnam falsi. vt j. ad l. Corneliam de falc. l. j. §. j. Sed illud debet intelligi quando promittit aliquid per quod sibi acquiratur. Ita loquitur l. j. & ij. ſ. de calum. Sed si
a promittitur tantum defensio de conseruando [a] eum indemnem: tunc non incidit in crimen falsi, vt in hac lege. Tertio vos habetis hic in fin. quod si duumuiri non receperunt fideiussores, qd ipsi duumuiri nullo modo teneantur. Contra qui incaute dimittit seruum alienum detentum in carcere tenet ei cuius interest: ar. in l. mancipia. circa fin. C. de ser. fugi. & l. fi. in fi. j. de cust. re. Sol. debes hanc legem intelligere q iste seruus, vt fugitiuus detinebatur in carcere & ignorabatur cuius esset. vt l. limen archæ. ſ. de serui. fug. & sic cuidam reposcenti fuit redditus tanq̄
3 proprius, cum alius contradictor, vt dominus non apparet. † qd no. pro rectore, qui quando aliquem reperit in carceribus, nec reperitur causa quare sit ibi: si factis bannimentis nō reperitur aliquis, qui faciat eum detineri, poterit eum licite relaxare, vt hic: etiam ego pluries fieri feci.

Si quis de manu. Quod hic dicit, alius: intelligas siue alius sit ab eo suppositus, siue non: vt l. in furti. §. ope. ſ. eo. & ibi dixi.

Si quis massam. Quę erat ratio dubitandi, dicit gl. ratio est, quia videbatur quod desisset esse dñs per specificationem. Sed hoc non est verum: qa non specificauit bona fide. Et ista ratio est generalis ad totum. §. præterea. in massa, & in poculo est alia ratio: quia potest reduci ad aliam rudem materiam: vt l. adeo. §. cum quis. supra de acquiren. rerum domi.

Neque uerbo. Dy. ponit casum per l. si is qui simulabat. j. eo. de hac lege vidisti. ſ. eo. l. qui seruo. in princ. & in §. pius Pōponius. tene menti.

Si quis asinum. Ibi: furandi animo id est, nō solue di q pro tali vsu consueuerat dare.

Cum Titio. Hoc est verum, si erratur in persona: sec in qualitate personæ: vt l. falsus. §. si quis nihil. supra eodem.

Si maiora. Hanc materiā habes ſ. de dolo. in l. arbitrio. §. dolo cuius. ſ. de dolo.

Si linea. In hoc, quod dicit hic de margaritis, quod debet dici numer: debes itelligere de margaritis grossis, quæ venduntur ad numerum: sed de margaritis minutis debet dici pondus, vel mensura: sicut in vino, frumento, & similibus: quia est eadem ratio.

b **Si quis iurauerit.** [b] Intellige hunc §. secundum ea q dixi supra eodem lege ei qui.

1 *In actione furti non habetur ratio lucri percipiendi, cum alterius iniuria.*

Si seruus. Hic est bonus. §. Oppon. quod in actione furti non habeatur ratio lucri, vt l. si is cui. §. pri-
1 mo infra eodem Gloss. soluit hic multum not. † non habetur ratio lucri percipiendi cum alterius iniuria, vt in contrario: sed hic percipitur sine iniuria alterius. Hoc tenet Dyn. supra de damno infecto leg. Proculus. & omnes. Et sic gloss. quæ est in lege prima. C. de sentē quæ pro eo qd interest. quæ dicit, q hodie indistincte habetur ratio lucri: non dicit verum: imo hodie distinguitur, sicut & olim.

1 *Conditio existens non trahitur retro in legatis.*

2 *Verum pretium rei, dicitur quanti vendi potest scienti cōditionem, & qualitatem eius.*

Si statuliber. Opp. de l. inter oēs in princi ſ. eo. Sol. hic extitit conditio ante aditā hæreditatē: & sic non potuit cōmitti furtum: & hæc est vna lectu. & secundum hanc lectu. hæc lex non haberet dubium, ideo dicunt alij, q hic fuit res subrepta post aditam hæreditatem: ante tamen quam adiretur iudex, conditio extitit, vel res perijt: & sic obstat contrarium. Sed gl. respondet q hic extinguitur actione furti. i. cōdictione furtiua: sed lex contraria loquitur in actione pœnali. Alij, vt Cy. sequendo Vltramon. qd hic loquitur qñ desijt interesse ex causa, q retro trahitur: ibi vero secus: vt argu. pro hac solu. j. l. si vendidero. §. si Titius. ver. q si pecunia. Ita not. per Cyn. C. de fur. l. fin.
1 circa prin. Hoc non placet, † quod in legatis conditio existens trahatur retro: vt l. si mater. §. eandem. ſ. de excep. rei iu. & l. j. §. j. ſ. ad Silla. ideo tene sol. gl. Item oppo. de l. si vendidero. §. cum autem. j. eo. Solu. fa-
2 teor, † q consideratur verum pretium rei: sed verum pretium est quanti res vēdi potest homini, qui sciat conditionem, & qualitatem eius: vt hic, & l. mortis causa capimus. §. fina. ſ. de dona. cau. mortis. 54.

c **SI quis ex domo.** Hæc est singula. lex. [c] nec habet concordantem. Oppon. infra vi bonorum raptorum. lege prima. & institu. vi bonorum raptorum. in princip. vbi qui rapit vi, tenetur furti dicit Placent. Solutio. speciale in ista rapina quæ committitur sine violentia personæ, cum persona non inuenitur. Hoc non placet gloss. & ideo dicit quod hic dicitur, actionem furti tolli: intellige per actionem quæ est facta per exactionem vi bonorum raptorum: alias secus. Item scias quod Placen. per hanc legem fundabat vnam suam opinionem quod raptor non tenetur furti manifesti, etiam si ipse dicit contra casum leg. si vendidero. §. cum raptor. infra eodem. Vlti-
d mo scias quod glos. dicit quod hic est casus specialis, [d] in quo rapina est priuatum crimen. Ita habuistis in notabi. infra de publicis iudi. lege infamem. 55.

QVi iniuriæ causa. Opponi. de l. in furti. §. ope. supra eodem. Solu. ibi habuit animum, vt furaretur res ab alio certo, vt ibi dixi: alias secus.

Si seruus. Hic §. est aliquantulum difficilis. Dicitur hic quod actio furti euanescit si desinat actoris interesse: contra. de leg. inter omnes. in princip. ſ. eod. dicit glo. expone furti actione, idest conditione furtiua. Ista expositio non potest sustineri. Nam condictio furtiua datur solum domino, non commodatario, vt l. j. supra de condi. furti. & l. fin. §. sed cum in secundam. C. eodem. Dicendum est ergo prout nota. in l. contraria, quod ibi loquitur, quando agitur actione furti ratione dominij. secus si ratione alterius interesse, vt l. fullo si actione. infra eodem. Rationem autem diuersitatis cogitetis per vos: hodie autem istud procedet, & sine scrupulo, cum commodatario non detur actio furti, nisi conueniatur commodati, vt dicta lege. fin. C. eodem. Vnde si dominus est paratus actionem remittere. nunquam videtur nata actio furti commodatario. Item opponi. quod istæ actiones inuicem tolli debeant compensatione quatenus concurrunt, vt l. j. & ij. ſ. de compensa. So.

a ¶ De conseruādo. Iudex anteqū sniam ferat pōt petere sibi cauēri de indēnitate: ītelligas nī secūdum Bald. ī l. j. C. de cōdi. ob tur. cau. vt ibi q eū. q sing. tene mētī. Et qd ī syndico, vid Bar. ī l. si à reo. §. fi. ff. de fideiuss. & ī auth. nouo iure. C. de pœna iud. & Bar. ī l. j. in fi. de cal. p Bal. ī l. cōstitit. de pœ. iud. vbi ōt dicit, si dederit pignus. Adde glos. & & Bal. ī l. j. C. de magi. conue. vide Paul. de Castr. in l. eū pro quo. ad fin. de in ius vocā. & ibi Bald. in lec. antiqua.

b ¶ Si qs iurauerit. vt de Bal. in l. fin. in iij. oppo. in prin. C. eo. & in d. l. ei qui.

c ¶ Hęc ē sing. lex. Habes hic an robabaria posset fieri abñti ad quā legē se ita remittit Bald. ī c. j. §. si duo. de pace tenē. & vide Bal. ī l. si qs ī tā tū. ī viij. col. C. vnde vi. & Bald. ī d. l. j. vi bo. rapt. Et hāc legē allegat gl. & Bar. ī l. infantem. in prin. de pub. iu. vtrū raptor teneat furti manifesti, maximæ si deprehendatur. vide glos. in leg. Marcellus. de verbo. significatio. quę dicit quod rapina requirit raptorē: rapina est: & rem rapram.

d ¶ Casus specialis. Vide casum specialē ī quo rapina est crimen priuatū. & vide de Barto. not. in l. fi. in fin. ſ. ti. j.

Universidad de Deusto Biblioteca

hi clicet ex vtraque parte debeatur quãtitas: tamẽ ex vna parte est datio pro noxa in solutum: et ideo quodã mõ species videtur deberi cũ sit in electione debitoris: merito cõpensatio non põt obijci. Vide gl. quæ incip. id est cõdictionẽ ibi, sed quare &c. Cõtra hoc videtur tex. ĩ l. si seruus cõis. §. j. j. eo. ideo intellige hanc glo. vt ibi dicam. Circa secũdũ responsum quærit glo. siue est ratio quod ex cõtrectatiõe seruæ cõmodatarij nõ nascatur actio furti, sed ex cõtrectatiõe ipsius cõmodatarij oriretur. Gl. non respondet. sed dic ꝙ põt esse ratio secundũ doc. quia quando commodatarius contrectat, est persona q̃ põt obligari cõmodanti, cui danda est actio, sed quando seruus contrectat non est persona, et quę potest obligari cõmodatario domino suo: cui tunc daretur actio. Certe ista rõ procedit secũdũ hæc iura hodierna, & cũ non debeat dari actio cõmodatario, sed ipsi cõmodanti, si vult, vt dicta l. finali. C. eodẽ, dicẽdum esset hodie obligari cõmodatariũ ex persona sui.

Si pignore.

Qui ferramenta.

De materia hui' §. dixi. s. e. l. in furti. §. ope.

Cum creditor.

Hæc est etiam notanda lex. Contra hanc l. opp. C. vi bono. rap. l. iij. Dicunt quidã, hic loquitur in dubio, arg. l. merito. s. pro socio. sed ibi loquitur in casu certo: quia constabat quod habebat animũ lucrãdi. Videte: ista sol. est vera in se, quãtũ ad actionẽ furti, ꝙ in dubio non videtur auferre animo lucrãdi sibi sed vt icũbat pignori suo: sed
a quantum ad pœnam. l. si quis in tantã[a]. vel ad pœnam edicti diui Marci. in l. extat, quod met. cau. & l. creditores. infra ad legẽ iul. de vi. priua. Ista solu. non est bona: quia nõ licet sibi ius dicere, etiã vt pignori incumbat: quare dicit glo. ꝙ hic accepit ex cõuentione vel iudicis authoritate. Et hanc solu. tenet Cy. in l. si quis in tantam. in vj. contrario. C. vnde vi.

Interdum.

1 Fur nocturnus potest propria authoritate capi, & ad iudicem duci.

2 Liber homo non potest dare alteri, ut eum torqueat ad inueniendum crimen contra gloss.

3 Ciuilis actio quando tollatur per criminalem. remissiuè.

4 Iudex maleficiorum quod possit cognoscere incidenter de causa ciuili descendente ex eodem facto de quo criminaliter cognoscit.

5 Libellus pro damno dato peto eum puniri & condemnari & rem mihi restitui procedit: quia uidetur intentata accusatio criminalis, & incidenter imploratum officium iudicis.

Qui furem.

Iste ẽ not. §. et nõ est alibi. Habes hic[b] ꝙ †
1 licet capere furem et ducere eũ ad iudicẽ. Contra, nemo debet sibi dicere ius, vt lege extat. s. quod me. causa. et l. si quis ĩ tantã. G. vñ vi. et l. vlt. C. de exhibẽ. reis. Sol. spãle est hic: quia si non liceret capere ipse ipse aufugeret. et ꝓ hoc facit s. e. l. si qs ĩ seruitute. §. fi. et l. capite qnto. j. de adult. & l. ait prætor. §. si debitorẽ. s. de his q̃ in fraudem cre. et C. de iudę. l. nullas. Ista est vna so. et
c vera. Alij dicũt[c] ꝙ hic fuit datus domino, vel ipsemet se dedit si erat liber, vt eũ torquerẽ & crimen inquirerem: non qđ darẽ iudici, sed ego dedi, vt l. cũ seruus. s. de cõdi. ob cau. inquãtum glo. dicit de seruo, verũ dicit per d. l. cũ seruus. sed inquantũ di-
2 cit † de libero homine, videt mirabile qđ ista gl. tenet ꝙ liber homo potest se dare alteri, vt eum torqueat ad crimẽ inueniẽdũ. Nã videtur contra: quia nemo est dñs mẽbrorum suorũ, vt l. liber homo. s. ad le. aql.
d Præterea potestas torquẽdi[d] est meri imperij, vt. l. defensores. C. de defen. ciui. & in aut. de testi. §. sancimus. qđ tenet Gul. de Cu. in l. imperium. s. de iuris. om. iu. sed ea quæ sunt meri imperij non possunt pactis priuatorũ concedi. vt l. priuatorũ. C. de iuris. om. iud. ergo male dicit gl. Pręterea quis non potest se cõmittere priuato, vt sibi faciat iniuriam, vt l. j. §. vsq; adeo. j. de iniur. & ibi dicam: vnde in libero homine puto ꝙ ista gloss. non dicat veritatem. Se-
3 cundo habetis notare † ꝙ per criminalem accusationem tollitur ciuilis. contra. C. qñ ciui. act. cri. præ. l. j. Glo. dicunt speciale in casu huius. §. quando sic ciuiliter, & extraordinario modo duxit ad iudicem. Ita tenet glos. hic. & vbiq;. Dicam in l. ij. §. j. j. vi bo. ra. Tertio habetis. dicitur hic quod pecunia subrepta fuit restituta de mandato iudicis: hoc est præsidis, vel præfecti vigilium: inquantum loquitur de præside est planum: sed inquantum dicit de præfecto vigilium, videt contra: quia de re ciuili cognoscere non potest,
e vt l. iij. §. j.[e] s. de offi. pręfe. vigi. Rñdeo in hoc est mirabilis §. iste
4 † ꝙ iudex maleficiorũ cognoscat de re ciuili qui de re ciuili cognoscere non põt, vt l. solemus. §. latrunculator. s. de iudi. tamẽ incidenter poterit cognoscere de quæstione ciuili descendente ex eodem facto: de quo criminaliter cognoscit iubendo rem restitui: hic est tex. & in l. iiij. §. si dicatur. s. finiũ regun. Et per hoc
5 dico † quod quando formatur libellus seu accusatio de damno dato, vel de robaria facta dicendo: pero eum puniri & condemnari. & rem mihi restitui, seu damnum emendari, quod talis libellus procedit: nec videtur intentari ciuilis & criminalis in eodem libello. contra l. interdum. j. de publ. iud. sed videor intentare criminalẽ tãtum, & incidẽter implorare officium iudicis, vt
f incidenter faciat[f] rẽ mihi restitui, seu damnum emendari, secundum formam huius §. & d. §. si dicatur. Sic intelligo l. medicus. s. de var. & extraord. cog. & l. penul. & s. de calum. & l. quod euitandi. C. de condi. ob tur. cau. cum multis simi. Facit ad hoc qđ no. per Cy. C. ad legem Iuliam de vi. l. si quis ad se fundum. Sed contra hoc opp. de l. defuncto. §. j. de pub. iudi. Respondeo, contra ipsum delinquentem, contra quem iudex maleficiorum potest criminaliter cognoscere: contra eundem potest cognoscere in ciuili incidenter, vt hic, sed contra tertiam personam non. vt lege contraria. quod tene menti.

Si is qui rem.

Opponitur de lege in actione. §. qui rem. supra eodem. Gloss. non soluit. solu. ibi habebat retentionem occasione debiti: idem & hic quando habet retentionem ob aliquam causam occasione debiti. Item opponi. supra eodem lege cum gl. §. sed ibi habebat causam ab alio quam à fure, secundum Dynum puta ibi intererat sua retinere propter actionem de euictione facit quod no. s. eo. l. qui iniurię. §. fi.

Si seruus communis.

Hæc lex diuiditur in sex partes. Prima loquitur in seruo communi surripiente. Secunda de seruo pignorato. Tertia de seruo redhibito. Quarta de seruo certo empto mandato alicuius. Quinta de seruo deposito. Sexta de seruo cõmodato. Secũda ibi, his etiã &c. Tertia ibi, idem dicendum. Quarta ibi: quod vero ad mandati actionem. Quinta ibi, idque euidentius. Sexta ibi, circa commodatum

datum

a ¶ Si quis in tantam. Vide ibi gl. et Bar. & doc. qui hoc tenẽt & vide omnino Bar. in d. l. iij. in princ. C. de pig. ĩ sua lectura.

b ¶ Habes hic. Vide quę per istum text. dicunt Bar. et Bal. ĩ l. si ab hostibus. sol. ma. §. j. et scripsi insti. de act. §. fuerat. ĩ iiij. char. Et vtrũ iudex inquirens possit dãnare inquisitũ ad restituendum dãnũ passo, vide An. in l. si vacantia. in vl. q. C. de bo. vacã. li. x. & vide Barto. in l. si defũcto. ĩ fi. j. đ pub. iud. et l. pe. ĩ. đ cal. & Bal. in l. ij. ad fi. C. đ eden. Adde qđ no. Bal. in l. quod euitãdi. de condi. ob tur. cau. et ĩ l. si qs ad se fũdũ. ĩ vl. co. C. ad l. iu. de vi. et q̃ ibi dicit.

¶ An quilibet possit capere malefactorẽ: dic ꝙ sic, si cõmisit crimẽ publicũ, ꝓ quo quilibet posset accusare, vt l. generaliter. et ibi bar. C. de decu. li. x. Sed pone, latro accusatus confessus est se palã furtũ, et plura delicta fecisse: deinde suspenditur, an ista confessio prosit alijs tãquã accusatori quo ad bona furto subtracta. Io. an ĩ addi. Spe. in ti. de accu. in iiij. ꝑte. §. j. versi. quid si latro. videtur dicere ꝙ solũ accusatori si ꝑ viã inqsitionis. De quo dic vt ꝑ Bal. ĩ l. ij. ad fi. C. de edẽ. & Ange. in l. j. ĩ. ti. j. & Bal. in l. j in iiij. col. C. de iud. in l. pe. & ĩ in l. mercalem. C. de iud. in l. pe. et in leg. merca. C. đ cõd. ob. tur. cau. ꝑ Bart. ĩ l. j. iij. co. ĩ. de priu. deli.

c ¶ Alij dicũt. Adde d. Pet. de anc. ĩ c. fi. đ rapt. vbi mulier cõtrahit cũ raptore. alleg. no. hic, et Cy. in l. neminẽ. C. de exhi. re. Cyn. ibi remittit se ad Dy. insti. de acti. ĩ pri. Tu salua istã glo. vt intelligat ꝙ iudex torqueat, et nõ priuatus. An. B.

d ¶ Prãs torquẽdi. Bene facit qđ no. Bar. in l. alia. §. j. s. so. mat. vbi Bal. et An. reprẽhẽdũt istã gl. qđ no.

e ¶ Vt l. iij. §. j. Et per Sal. ĩ l. si qs ad se fundũ. C. ad l. Iu. đ vi. et ibi no. ꝑ Cy. & Bal.

f ¶ Vt icidẽter faciat. Iudex maleficiorum põt icidẽter cognoscere de cã ciuili, facit l. quoties. C. đ iudi. facit qđ ecõuerso no. in l. nullũ. C. đ testi. & ibi Bar. & no. In. in c. cũ oporteat. de accu. & dicit hic Bar. ĩ eo. libello. addẽ eũdẽ ĩ l. j. C. qñ actio ciui. & adde qa Bal.

in l. si đ possessione. C. vñ vi. tenet cõtra Bar. dicẽs ꝙ in criali nõ venit icidenter iteresse nisi ĩ casu huius §. Et adde ad materiã Bald. ĩ d. l. si qs ad se fundũ. & ĩ l. electos populos. ver. incidẽter iuxta hoc §. to, an ex vi statuti &c. vltra medietatẽ repetat. C. de sen. tri. & fi. cat. & pen. dẽ ĩ l. j. ĩ vl. col. C. đ nõ cõpe. iu. in l. fi. j. hoc edicto. ĩ. vi bo. rap. ꝑ Bar. & Bal. in l. q de cris. ĩ vlti. col. C. đ accu. q dicit ꝙ in criali nõ põt venire cõdẽnatio ad restituẽdũ rẽ ablatam nisi qñ de maleficio cõstat ꝑ cõfessionẽ & non aliás: & qñ iudex inquisitionis potest icidẽter cõdẽnare ad restitõnẽ secũdũ Bal. ĩ l. ea qđẽ. ĩ xv. col. C. de accu. & de materia adde tex. ĩ l. pe. si aduersũ. & ibi no. Bart. ĩ l. si liberi. C. de admi. tu. Et ad de ad materiã ĩ l. j. fi. regũd. Et an contra iudex incidẽter possit cognoscere incidenter de cã criali, de Bart. ꝙ sc ĩ l. hoc iure. §. fi. đ aqua quoti. & æstiua.

Universidad de Deusto Biblioteca

datum vsq; ad §. locaui. no. tex. ibi cõmuni diuidundo contineri, &c. quia no. est tex. Opp. de l. falsus. §. fi. ſ. eo. Sol. actio furti non nascitur: imo nata extinguitur, si aliquis dominus efficeret partis, vt l. contraria. sed nascitur actio communi diuidundo, vt hic. Contra hoc videtur iste tex. secundo rñso. vbi dicit q̃ si partem suam alienauit, remanet actio. Sol. intellige q̃ partem suã alienauit socius, non ille cui erat furtum factum. Nam si ille alienaret, non haberet communi diuidundo: quia alienauit: nec haberet actionem furti: quia fuit dominus partis, vt dicta l. falsus.

His etiam illud. Hoc est verum nisi sciens dederit, vt j. in versicul. quod si sciens.

Idem dicendum. No. tex. ibi nisi quod in his amplius sit. aduerte. Opp. de l. si hæres generaliter. ſ. de leg. j. Sol. gl. dicit aliud hic: qa hic sua spõte hæres se obligauit: aliud in cõtrario: quia obligauit se de necessitate vt hæres. Sed certe idem est ibi, quod hic, vt ibi nota. Quę
a ro qd vult [a] dicere illa litera dum dicit, nisi quod in his, &c. Pro cuius declaratione debetis scire quod quandoq; in æstimatione damni, vel datione pro noxa est plus quam sint fructus: quia seruus valet plus quam sint fructus: tunc non cogit restituere fructus opposita compensatione: idẽ & si tantum sit in sola noxæ deditione quantum sint fructus, & plus est in æstimatione damni. si vero sit tantum in æstimatione damni, quantũ est in fructibus: minus autem est in noxæ deditione: tunc non potest obijcere compensationem propter facultatem quam habet dominus dandi pro noxa. Ita dicit gloss. hic. Contra istam glo. & tex. videtur alia glo. in l. qui iniuriæ. §. j. ſ. eod. Possumus dicere quod illa intellig̃tur secũdum istam, videlicet quod noxæ deditio tunc impediat compensationem, quando in æstimatione serui est minus quam sit debitum. Certe istud non videtur verum: quia speciei ad quantitatem non admittitur compensatio, vt l. si conuenerit. de pigno. act. & ideo non est curandum quantum sit in æstimatione serui, siue modicum, siue multum. Quare Iac. de Are. dicit: q̃ ista gl. non dicit verum simpliciter. & quod hic dicitur in tex. nisi qd in his amplius: exponit in his scilicet negotijs: quia sciens furem dedit, vel furem non esse promisit: vt j. sequitur. Ita intelligit Ia. de Are. Videte, credo q̃ ista gl. posset sustineri quando ex vna parte est debitum quantitatis simpliciter, ex alia parte est debitum quantitatis: & speciei alternatiue: vel est debitum quantitatis, sed est species in solutione: vt in causa noxali. Si quidem quis vult obijcere compensationem simpliciter, & vult compensare inuito tali debitore, nõ potest. Ita loquitur gloss. in l. qui iniuriæ. §. j. Sed si vult obijcere compensationẽ conditionaliter hoc modo, si eligeres mihi soluere quantitatem, oppono tibi compensationem: tunc non potest opponi. Et ita loquitur ista gloss. Hoc probatur per duas leges not. ad hoc. Prima est in l. si debeas. ſ. de compen. vbi loquitur in debito alternatiuo. & C. C. si ma. fact. alie. fact. l. j. vbi loquitur in debito quantitatis, quando species est in solutione.

1 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*
2 *Leuissima culpa quid veniat in actione mandati contraria.*
3 *In actione depositi cõtraria quæ datur depositario cõtra dominum, venit leuissima culpa.*
4 *In actione commodati contraria, non venit nisi dolus solum.*
5 *Ambasiatoribus communitatis captis, vel mortuis, communitas tenetur ad emendã, si ambasiata non fuit procurata: & portauerit res necessarias ad ambasiatam: & alias periura non fuisset.*

1 **Quod uero ad mandati.** † No. tex. ibi: iustissime enim, &c. Primo no. q̃ officium suũ nemini debet esse damnosum. Ad hoc
2 opp. gl. C. de dolo l. j. Solue vt in gl. Secundo no. † & tenemen
b ti: quia alibi nõ reperies q̃ in actione mãdati [b] contraria, venit
3 leuissima culpa. † Tertio habes hic, q̃ in actione depositi cõtraria q̃ dat depositario cõtra dñm, venit leuissima culpa: qd alibi non reperies. Et q̃ veniat leuissima culpa, probat: quia dñs ad id tenet, ad quod tenent homines diligentiores: istud autem, vt sciris, est leuissima culpa. & plene dicam in l. quod Nerua. ſ. depositi. & dicam in l. contractus. j. de reg. iur. Quarto no † qd in
4 actione cõmodati contraria, non venit nisi dolus tantũ: vt hic,
c & habetis in. l. in rebus. ſ. cõmo. Vltimo [c] hæc lex inducitur in
5 argumẽ ad q. † de ambasiatoribus, [d] qui fuerunt capti vel in iti-
d nere mortui: an commune teneatur ad emendam. Hæc quęstio fuit bononię de facto in p̃sona Io. An. tpe legati, qui missus ad curiam in reditu fuit captus & derobatus: tunc legatus voluit scire, vtrum de iure teneatur emẽdare damnum. Et omnes doc. dixerunt q̃ sic de curialitate, nõ de iuris rigore: vt l. inter causas. §. non omnia. ſ. mãda. & ibi nota. Sed alius antiquus doctor reperitur, qui tetigit istam q. multum solẽniter. vt Io. Fasioli de Pisis, cuius additionem habui de libro dñi C y. & dicit, primo videtur quod non debeat fieri emenda de iure: vt l. inter causas. §. non omnia ſ. manda. Præterea, ambasiatores habent certũ salarium ergo, &c. vt l. idemq;. §. idem. ver. sed & si ad vecturas. ſ. manda. Præterea, cũ debeat facere istas operas suo sumptu, & suo periculo: vt l. suo sumptu. de operis libe. Præterea, debuit cogitare hoc posse euenire: vt l. si quis domum. §. primo. ſ. loc. In contrarium: quia officium suum non debet esse sibi damnosum: vt hic, & ſ. quem admo. testa. aper. l. si quis ex signatoribus. Præterea, officium legationis est munus necessarium: vt l. j. §. j. supra de muneribus & honori. & l. munerum. §. legati. ergo nõ debet ei esse nociuum in aliquo: vt l. post legatum. §. aduocatum. ſ. de his quib. vt indig. & l. cum postulassem. in fi. supra de dã. infect. Et per hoc videtur esse responsum ad omnia iura contraria, quæ loquuntur de procuratoribus, cuius officium est voluntarium. Finaliter distinguit sic do. Io. Aut illa ambasiata fuit procurata: & tunc non debet sibi emendari, sicut nec procuratori: vt d. l. inter causas. §. non omnia. Pro hoc induco supra de excusatio. tut. l. tria o-
e nera [e]. ibi: non affectata. & quod ibi not. Si vero non fuit procurata ista ambasiata: & tunc aut portabat res non necessarias ad ambasiatam: vt puta, propter pompam sui duxit plures equos, quam deberet, vel alias res, tunc non debet sibi emendari: vt hic: quia est quod sibi imputetur: vt hic in versicu. hæc itaque puto vera. Si vero portauerit res necessarias ad ambasiatam: tunc ista debent sibi emendari: vt lege cũ duobus. §. damna. & §. quidam sagariam. supra pro socio. qui tex. probant istam distinctionem. Ita determinat ille solemnis doctor: sed hoc est verum, si dictę res perierunt, non alias periturę: secus si alias periturę fuissent naturaliter: vt in dictis legibus probatur, secundum eundem dom. Ioan. Fasioli de Pisis.

a ¶ Quero quid vult. Adde qd no. voluit Bar. i d. l. fi. ſ. de conditio. indebi.

b ¶ Actiõe mandati. Idẽ vẽ. phari i actione mãdati cõtraria: vt notat Bart. i l. qd Nerua. ſ. depositi. ver si. viij. & vers. sed q̃ro. i ver. nono principaliter q̃ro. vide i l. iij. §. miratur. ſ. nau. cau. stabu.

c ¶ Vltio. Adde Angel. i. exorta guerra. q. vide doc. in c. cũ, p cã. de p̃cu. vide quæ allegaui i facto, iudęi sancti Ioan. vbi fuit passus furtũ i pignoribus: q̃ licet capiãt vsuras ex mutuo, tñ nõ tenent de periculo casus fortuiti. An dræ. Barba.

d ¶ De ambasiatoribus. An ambasiatoribus captis vel derobatis debeat emẽdari dãnũ: adde q̃ dixi post Bar. in l. legatum. ſ. de adi. leg. Ad de qd Bald. in c. j. an agnatus vel filius in fi. quæ fuit, si dũ vasallus vadit ad seruitia dñi derobat i itinere: an dñs teneat i si bi de emẽdãdo? Dicit q̃ nõ: quia in hoc cõtractu nõ cõuenit casus fortuitus: sed discretus dñs bñ faceret cõpatiẽdo sibi in emẽdãdo dãnum: iuxta glo. l. inter casus. §. nõ nosa. hic allega. & vide p Odo. in l. j. C. de lega. & p Inn. i c. sicut. de iure iur. sicut si lucrareť, domino lucrareť. Et ad hãc q. bene faciũt no. p Bar. in l. j. C. d sentẽ. quę pro eo qd interest. in viij. colũ. in q. an habẽda sit rõ iteresse extrinseci: p Specu. in ti. de iud. §. specialiter. ad fin. & facit qd no. doc. in l. qñ. C. ad leg. Iul. de vi. Vide ad hãc q. l. sociũ qui in eo. ff. p socio.

e ¶ Tria onera. Facit tex. i l. vnjuersi. C. d de leg. lib. x. & j. qui data opera. ex quib. cau. maio.

1 *Dominũ ex cõtractu emptiõis, & uenditionis, qd nõ trãsfertur, nisi pretiũ sit solutũ vel habita fides de pretio. Item an sit in contractibus innominatis: & in eis habetur fides de pretio.*
2 *§. Vendita. Insti. de rerum diu. quod habet locum in omni contractu.*
3 *Dominus permittendo colonum fructus percipere ante solutam pensionem, videtur fidẽ habere de pretio, seu de mercede.*

Locaui. Solẽnis. §. est iste. Op. dicit hic, q̃ cõuenit q̃ fructus essent pignori: cõtra: imo ẽt sine cõuentione sunt pignori: vt l. in prędijs. ſ. in quib. cau. pig. tac. cõtrahitur. Sol. Dicunt quidam, quod verum est, q̃ fructus sunt tacite obligati p mercede: sed tñ ista tacita obligatio nõ sufficeret, vt ei[a] causa dñs haberet furti actionẽ. Requirit enim q̃ res fuerit expresse obligata: vt l. si is q. j. eo. & ideo hic ponit q̃ fuit expresse conuentum. Gl. hoc reprobat, & dicit q̃ tacita obligatio sufficit ad hoc vt cõpetat actio furti. l. qui seruum. §. si is cui. ſ. de act. & obligatio. & quod hic dicit, conueniat: scilicet causa dubitationis tollendæ. Idem tenet in dicta lege. si is qui. Contrarium videť tenere supra eodem. in lege. in actione. §. fin. ſ. quod requiratur expressa obligatio. & istam opinio, veram puto per d. l. si is qui.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Tertio opp. Add ſing. gl. de qua Sali. facit feſtum in l. tradiciõibus. C. de pac. ex qua not. ꝙ colonus, qui numis colit nõ facit fructus ſuos niſi ſoluat, vel hẽat fidem de pretio. Andre. Barba.

b ¶ An dicat. Not. ad illud quod hic dicit, an in contractu innominato habeatur fides de pretio, vt in venditione, qd̃ ſi tenemus ꝙ in vẽditione in dubio transferatur dominiũ inter contractus nominatos, et innominatos. nulla eſt differentia. ſi tenemus ꝙ in dubio non videtur velle transferre dñium: vt in hoc. §. videtur probari, tunc procedit differentia. And. Barba.

c ¶ Innominatis. Fallit in contractibus innominatis, ſecundũ Bar. in l. traditionibus. in j. col. C. de pactis. Et adde glo. & Bar. in leg. j. ĩ. de rer. permuta. et Bald. in dicta leg. j. C. de re. permu. licet Bal. teneat contra Bart. ibi et Sali. in d. l. traditionibus. et hic per text. in d. l. Sabinus. de contrahen. empt.

d ¶ Et inquãtum. Eſſet videndũ qd̃ no. ĩ l. æde. C. locati. per illum tex. et in d. l. ſi ſeruus Mœuij. §. fi. d̃ ſtip. ſer. et Bal. in l. traditiõibus. in j. co. C. de pac. et Bald. in l. ij. C. de re. permu. tenet contra iſtã gl. etiã quoad caſum huius. §. ſed Bal. in l. licet. in iij. opp. C. loca. tenet iſtam gl. videlicet, ꝙ fructus efficientur coloni, niſi mercede ſoluta, vel habita fide de ea.

e ¶ So. illud. No. ad intellectum l. eos. C. e. et ideo punitur recipiẽs rem furatã, ſicut ipſe fur. l. crimen. et ibi Bal. C. ad leg. Iuliam.

f ¶ Niſi cauſa. Vide Bar. in l. certi conditio. in princi. ſi cer. pe. vbi ponit remedium quõ poſſet fur euitare infamiam.

g ¶ Conſueuit quæri. An cõdemnatus ex lege municipali, vel inquiſitione ſit infamis: die vt dixi in l. ĩ famẽ. j. de pub. iud.

h ¶ Directa via. Et licet dominiũ trãſeat, nõ tamẽ trãſit poſſeſsio gloſ. eſt & ibi Bart. in l. j. §. veteres. ff. de acq. poſ. in donatiõe cã mortis, ĩ qua tranſit a die mortis dominium ipſo iure. tex. eſt ibi video no. p Barto. infra eo.

POMATES.

i ¶ Tempore mortis &c. volens ꝓbare, quod per aliud tempus poſſedit ali-

in prin. Et ꝙ tacita obligatio nõ ſufficiat, eſt tex. in l. interdũ accidit. §. eo. vbi apparet, ꝙ vxor non habet actionẽ furti pro re dotali, licet ſit ſibi tacite obligata. Nõ obſtat. l. qui ſeruum. §. ſi is. §. de acti. et obl. vbi dicit, ꝙ colonus furripuit aliqd ex fundo. et tenetur furti. Nã ibi intelligo ꝙ furripuit aliquid ex fructibus pertinentibus ad dñm. qd̃ apparet, qa ibi ſubijcit de actione legis Aquiliæ, quæ dño nõ dæret pro fructibus, qui eſſent effecti coloni. Ita intelligo legẽ iſtã ſecũdum iſtã gl. quæ dicit tacitã ſufficere ad actionẽ furti. Et gl. quæ eſt infra. e. l. ſi is q. in prin. nõ dicit verũ. Itẽ op. dicitur hic, in verſ. ſed & ſi tu. ꝙ ſi emptor fructus ꝓcipit, incidit ĩ cauſam furtiuã: contra emptor percipit bona fide, & iuſto titulo: ergo nõ facit furtum: quia non contrectat animo furandi: & ſic fructus non ſunt furtiui. Huius timore dicit quædam gl. hic: dic vt §. e. l. falſus. §. ſed is. Et vult dicere ꝙ hic emptor percipit ꝑ ſente colono: et ſic colonus ipſe videt percipere: vt d. §. ſed ſi is. Hoc nõ placet: qa ſecũdum hoc tã in primo caſu, quã ſcdo fieret furtũ ab ipſo colono reſpectu pignoris. Sed tex. et gl. hoc hic non vult: quia primo caſu fit furtũ reſpectu pignoris, in ſecundo reſpectu dominij. Dicendũ eſt ergo, ꝙ ipſe emptor ſciebat fundũ locatũ, et fructus percepit obligatos. Et ita intelligit Iac. de Are. Tertio opp.[a] dicitur hic ꝙ colonus ꝓcipiẽdo fructus facit eos ſuos cõtra. non ſoluto pretio: vel mercede, nõ trãsfertur dominiũ: vt Insti. de rerũ diuiſione. §. vẽditæ. Sol. Intellige etiã ꝙ hic erat ꝑtiũ ſolutũ, vel fides habita de pretio. Iſta dicit gl. quã vide, et no. bene. Videamus an iſta gl. dicat verũ in ſe. Secũdo an dicat[b] verũ quo ad iſtũ §. in ſe innuit ꝙ nõ ſolum quo ad contractũ emptionis et vẽditionis, ſed etiã in alijs contractibus debeat ꝑtiũ eſſe ſolutum, vel fides de eo habita: vt hic vides in cõtractu locatiõis, idẽ in cõtractibus innominatis[c] tenet gl. in l. cũ proponas. C. de dolo. in gl. ſuper verb. remãſit. contrariũ tenet gl. C. de pac. l. traditiõibus. in j. gl. C. de re. permu. l. j. ꝙ ſolũ in contractu emptiõis & venditiõis hẽat locum. §. venditæ. alle. in gl. in alijs trãsfertur dominiũ, pretio etiã nõ ſoluto, vel fide de pretio non habita. Puto iſtã gl. dicere veritatẽ reprobatis alijs, per tex. in l. iij. §. de pign. acti. vbi ſi reddit res pignorata nõ recepta ſolutiõe, vel habita fide de ea, non remittitur pignus, et ſic nõ trãſſertur ius quod erat apud dãtẽ. Nõ obſtat. §. vẽditæ. † quia intelligo ibi venditionẽ large pro quolibet cõtractu, ex quo debet trãſferri dominiũ, et ſic large: vt l. ſtatuliberi a cæteris. §. fi. §. de ſtatu lib. Ad prædicta facit l. procurator. §. plane. §. de tribu. et qd̃ no. per doct. in l. in ciuile. C. de rei. vẽ. Secũdo videamus, an iſta gl. dicat verũ quo ad §. et inquãtũ.[d] glo. dicit ꝙ merx ſit ſoluta: nõ dicit verũ, quia illo caſu iã dñi nõ interest: et ſic nõ haberet actionẽ furti. ſed ĩ eo qd̃ dicit, vel de pretio fides habita, dicit bñ, † quia dñs permittebat, colono fructus ꝓcipere antequã ſibi penſionẽ ſolueret: & iſtud permittere eſt habere fidem de pretio, ſeu de mercede: vt no. in d. §. venditæ. & in d. §. plane. Quarto op. dicit hic ꝙ qñ fructus percipiũtur ab alio quã à colono, non efficiuntur coloni. Cõtra. §. eo. l. ſi apes. §. j. vbi fructus percipiunt̃ à fure, & efficiũtur coloni. Sol. gl. dicit hic, alius ꝓcepit ex volũtate coloni: ibi contra voluntatẽ. Videte, ſecundũ hoc colonus efficeret̃ citius dñs, qñ fructus percipiunt̃ contra eius voluntatẽ, q̃ qñ fructus percipiuntur eius voluntate. quod eſt abſurdũ. & ideo dico ꝙ in l. ſi apes. fructus non efficiuntur coloni: vt ibi dixi. Quinto opp. ꝙ fructus efficiantur emptoris: nã cũ colonus haberet ius percipiẽdi, & faciẽdi ſuos, põt hoc ius in aliũ transferre: vt l. in edibus. §. j. §. de dona. & l. in venditione. in prin. & §. §. de bo. autho. iud. poſſi. Reſpondeo, illud eſt verũ, quando colonus haberet ius percipiendi fructus ſimpliciter, & eſſet merces ſoluta, ſed mercede non ſoluta, non videtur ꝙ habeat poteſtatem vendendi fructus alteri, cum debeant remanere in fundo obligati domino pro mercede. Ita debetis intelligere legem iſtam.

1 ☞ *Præſtans opem furto irregulari non tenetur actione furti.*
2 *Præſtans opem ad euadendum delinquenti, & ſic delicto iam conſummato, non videtur opem præſtare maleficio.*
3 *Receptans furem cum re, dicitur opem dare furto: & tenetur furti: quia ſemper fur furatur donec contrectat.*

64.

FVrtum. Oppo. §. de ſer. corru. l. j. in prin. & §. perſuadere. Gl. dicit, intellige ꝙ hoc fecit in odiũ dñi, vel vt eius iram euitaret: non vt ſeruus aufugeret. Hoc eſt truffa: quare dic, † ꝙ hic iõ, quia hoc ſcilicet aufugere, eſt furtum irregulare: ideo præſtãs opem huic furto irregulari, non tenetur furti, niſi furtum ſit ſubſecutum: vt ſupra eod. l. qui ſeruo. Et facit iſte tex. ad id quod dixi §. e. l. ĩ furti §. ope. † ꝙ ille, qui præſtat opem ad aliquẽ euadendum, non videtur præſtare opem maleficio iam facto, vt dixi. Sed contra hoc videtur l. eos. C. e. vbi receptauit eum poſt furtum factũ, & tenet̃ tamẽ præſtans opem. Sol. Illud,[e] quod dixi, habet locum in delicto iam conſummato, perfecto, & finito. † Sed l. eos. loquitur in furto. quod delictum, licet ſit conſummatum, tamen adhuc durat: quia fur ſemper furatur, donec rem contrectat: vt l. inficiando. §. infans. infra eodem. ideo recipiendo furem cum dat opem furto: quia illo tempore cum furem recipit, facit furtum: ideo tenetur.

1 ☞ *Sententia ſola ſine cauſa an infamet. remiſſiuè.*
2 *Condemnatus ex lege municipali uel inquiſitione, an ſit infamis, remiſſiuè.*

65.

NOn poteſt. Hoc intellige niſi cauſa[f] cognita, pœna fuerit aucta vel minuta: vt l. quid ergo. §. pœna grauior. §. de his qui no. infa. † Quærit̃, an ſententia ſola ſine cauſa infamet. Gl. tangit hic & in l. fin. j. de publi. iudi. dic vt ibi. Conſueuit quæri[g] an † condemnatus ex lege municipali, vel ex inquiſitione ſit infamis. Dic vt dixi in l. infamem. de publi. iudi.

1 ☞ *Dominium rei legatæ recta via, quòd tranſeat in legatarium fictè à tempore mortis: uerè à die aditæ hæreditatis. nu. 3.*
2 *Legato facto de re hæredis, quòd eius dominium non tranſeat in legatarium, niſi traditione facta.*

66.

ATitio. † No. ꝙ dñium rei legatę, directa via[h] trãſit in legatariũ. Cõtra hoc op. de l. cũ vero. §. fi. §. de fideic. lib. Solue vt ibi. Itẽ opp. de ſeruitu. l. Papini. † Dicit gl. ſolue vt ibi: quia ibi teſtator legauit rẽ hæredis, non ipſius teſtatoris: tunc eã non tranſit dominium in legatarium, niſi traditiõe facta, vt ibi: & in l. ſi quis inquilinos. §. cum ſeruũ. §. de lega. primo. & not in l. ſi hæredis ſeruus. eodem titul. & ibi plene dixi: licet gloſſ. aliter dicat in l. ij. C. commu. de leg. tamen reprehenditur per doct. † Quæro, dicitur hic quod dominium recta via tranſit in legatarium. quæro a quo tempore tranſit. Reſpondeo: ficte à tempore mortis,[i] vt lege prima & ſecunda. C. communia de lega. vere à die aditæ hæreditatis: vt l. ſi ibi homo. §. cum ſeruus. §. de leg. j.

1 ☞ *Scholaris, qui retinuit pullos alienos animo comedendi: ſi pœnitentia ductus reddidit, non tenetur.*
2 *Pœnitentia in foro conſcientiæ, accipitur pro ſola animi contritione: ſed in foro uero, quando res poteſt reponi in priſtinum ſtatum.*
3 *Delicto conſummato, an ſit locus pœnitentiæ, plena diſtinctio.*
Peccatum in Spiritum ſanctum niquam remittitur: quia eſt nunquam pœnitere.

Pœnitentia

Universidad de Deusto Biblioteca

potest: sed illud dicit esse verũ do. Petr. de Ancha. qũ quis gravaret pluries sup eo dẽ p diuersas seu plures interlocutorias: quia tunc à quolibet semp poterit appellare. Alias secũdũ eũ sequeret absurdum: qa si qs est dãnatus ĩ perpetuũ, vel ad tps ad standũ in carceribus, q̃ semp posset appellare. qd nõ est dicendũ. Sed aduerte: qa Bal. post Spe. expresse tenet cõtrariũ vt ĩ. dixi. sed post cogitaui, q̃ illud dictũ Bald. nõ vr oĩno verũ. Namvidemus qd si qs est dãnatus vltio supplicio, statim efficit seruus. & sic semp grauat: vt in l. q vltimo. de pœnis. & tm̃ solũ intra decẽ dies põt appellare. vt patet ex ibi no. p Bart. Et similiter est in dãnato de furto, qui efficit infamis l. nõ põt. ĩ. eo. & in l furti. in prin. ĩ. de infa. potest tm̃ solum appellare ĩtra decem dies: vt not. doct. ĩ d. l. furti. facit qd not. in l. fin. si à non cõpetent. iud. C. & c. pastoralis. §. j. de appel. ideo dicemus quod neq̃ à sentẽtia lata expresse. q̃ aliquis sit infamis possit semp appellare. & iõ vr opido. Pet. mihi verior, q̃ opi. Bal. Cũ Spe. trãsit Ange. in auth. hodie. de ap. & Mar. Silia. in suo tractatu concor. & Matthes. in suo trac. de carcere. Bal. ẽt in l. j. ad fi. C. sententiam resci. non pos. Et pro sntia Bald. bñ facit quod idẽ no. in l. ius. C. de probatio. Tu intelligе vt p Bal. in d. l. j. C. sen. resci. non pos. Adde qd no. An. de But. in c. fi. ĩ iij. col. de fur. Add q̃ Ang. consil. cclvj. dicit. qd sntia perpetui carceris est nulla. & à iure ciuili reprobata: & q̃ taliter damnatus põt agere iniuriarũ cõtra magistratum, ẽt si habeat arbitriũ plenum.

a ¶ Exẽplũ ĩ auth. Ista facit ad nota. ĩ d. l. si qs id q̃. eũ simi. in l. si familia. d iurisdom. iud. et quod no. Bar. j. de sepul. viola. in l. iij. §. fi plures.

b ¶ Exẽplũ est: aliqs. Quid ĩ accedẽte pluries ad vxorem alterius: vt in l. vulgaris ĩ. eo. Dic qd ponitur vna pœna tm̃. Et si statutum dicit, qd retinẽs vxorem alicuius puniatur in centum: vnus retinuit per duos menses, cõtinue multiplicabatur vna pœna secundum Bald. ĩ l. si duo. ad fi. §. j. ĩ. q̃ arbitris. Itẽ ad materiam vi de Barto. in l. libellorũ. de accusa. & Bart. in l. Põponius. de nego. gest. & quod dixi post Bar. ĩ l. nũq̃ plura. in iij. colũ. de priua. delic. Vide q̃ dixi post Bar. in d. l. vulgaris. Adde qd oĩa commissa ĩ vna rixa, puniũt p vno maleficio, et quo ad oẽs: vt not. Bar. in l. hoc accusare. §. lege. de accu. & Barto. in l. j. in fine. C. vnde vi. & Bald. in l. cum rationibus. in iij. & iiij. q. C. qui accusa. non pos. vt nota. hic Angel. & ĩ. retulit ad id quod dicit hic Barrol. de producente plures testes falsos.

¶ Adde Bal. in l. qui cumq̃. in ti. col. C. de seru. fugi. & ibi quid si cũ testibus producit instrumẽta falsa, & ibi ẽt quid in muliere reperta cũ vestibus prohibitis.

c ¶ Plures terminos. Hoc ĩtelligit verum hic Ang. si eodẽ tpe terminos euulsit, seu testes p duxit: qa idẽ titas tporis facit idẽ esse delictũ: vt no. gl. in l. j. C. vñ vi. Secus si diuersis tpibus: qa diuersæ erũt pœnæ: & plures. l. vulgaris in prin. ĩ. eo. optime ad leg. Aqui. l. illud. §. fin.

d ¶ Cãm successiuã. Dicit hic Ang. q̃ dr̃ vnũ delictũ quo ad pœnã: sed sunt plura respectu tpis p ducẽdi, & aliorum: vt not. Bar. reprobãdo gl. in l. eũ q. §. ĩ popularibus. d iureiur.

¶ Adde ibi, animus plurimũ operatur, Petr. de Anch. consil. v.

interrupta. Item in actione furti, inspicit quãti res primi fuerit à principio, à tempore furti facti h. d. Op. ad hãc legẽ, videt q̃ plura furta sunt: vt l. quãuis. §. eo. circa princ. & gl. in l. vulgaris. in princ. §. eo. Respõdeo, plura furta sunt hoc est, plures contrectationes: tamen in veritate vnum furtum est continuatum per plura tẽpora. Sic expresse patet in hoc §. in prin. & in fi. ideo semel potest agi furti. Item dicitur hic, quod duo furta plura sunt, quãdo possessio fuit interrupta ab alio fure: & tamen semel tm̃ potest agi furti. contra. §. titu. j. l. nunquam plura. Respondeo, secundum veritatem sunt plura furta: quia vere fuit possessio interrupta, sed secundum fictam possessionem nunquam videtur perdidisse: quia eam poterat recuperare: vt lege. si quis. in princip. & lege. non videtur. supra de acquirend. pos. & ideo videtur vnum furtũ: merito semel tantũ potest agi: sed in contra
1 rio sunt plura delicta vere, & ficte. † Iuxta hoc quero, dixi quod fur potest recuperare possessionem ab alio fure: quæro quo iure. tex. hic dicit, quod eam recuperat ab altero fure: nec dicit quo iure. Gl. j. eo. l. qui re. §. j. dicit quod recuperabit de facto. Ego dico quod etiam dictum de iure potest recuperare, vt ibi dicam. Modo circa istum. §. quia vos videtis hic, q̃ continuatio temporis, non sequitur pluralitatem delictorum: ideo quæro circa hanc legem, quando fiunt delicta circa rem extra personam quomodo possum cognoscere an sint plura delicta vel vnum: & sic an veniant imponẽdę plures pœnæ, vel vna. Circa quod debes aduertere: quia quædam delicta cõmittuntur negligendo, quædam faciẽdo.
2 † Circa primum scias, quod in delictis, q̃ negligẽdo cõmittuntur, si quidem præcesset dispositio seu præceptum de faciendo: & si non fiat, imponatur pœna: tunc dicit esse commissa negligentia, quando est elapsum tempus statutum in dispositione, vl' si non est appositum: quando est elapsum tempus tãtum, quod commode potuit explicari. Sed si inciperet à conditione, tunc diceretur esse commissa negligentia, quando desijt posse dari, vel fieri: vt l. ita stipulatus. supra eodem de verbo. obligatio. & l. si ita stipulatus essem abs te. l. insulam. & & l. continuus. §. item qui insulam. cum simi. eodem titu. Hoc tenet Innoc. extra, de prẽben. c. extirpandæ. hoc etiam probatur per iura infra scripta. Hoc præmisso dico, quod si aliquis fuerit negligens per longissimum tempus, totum hoc est vna negligẽtia: & meretur vnam pœnam, nisi ex pluralitate terminorum statutorum induce rentur plures negligentiæ. Probo primũ, aliquis negligit vindicare mortem defuncti, vel negligit petere curatorem patri furioso, vel negligit redimere patrem captũ ab hostibus: totum hoc est vna negligentia: vt l. j. C. de his quibus vt indign. & C. de episcop. & cleric. authenti. si captiui. & C. de episco. audien. authenti liberi furiosi. & ideo si syndicus comitatus qui maleficia tenetur denunciare, staret per plures menses, non dicerentur tot negligentiæ commissæ, quot menses fuerunt: sed vna tantum negligentia. Dixi prædicta vera nisi pluralitas terminorum statutorũ aliud
a induceret. Exemplum in authent. [a] credentes. C. de hæret. vbi per primam contumaciam excommunicatur postea, si fuerit contumax per annum plus punitur. Simile in missione in possessionẽ, quæ fit in actione reali. Nam pro prima contumacia fit missio: si est postea contumax intra annum, non auditur postea, nisi de p prietate: vt l. si quis. §. sed & si quis. C. de præscri. xxx. ann. & ideo si per iudicem, vel per legem essent statuti certi termini ad aliquid faciendum, pro quolibet termino posset dici vna negligentia: & vna contumacia: & pro qualibet imponitur no-
3 ua pœna. † Quandoque committuntur plura delicta faciendo. Hic est aduertendum: quia quædam sunt delicta momentanea: quædam sunt delicta successiua. Mo
b mentaneorum exemplum est: aliquis [b] p duxit plures testes falsos, vel euulsit plu-
c res terminos: [c] punietur ne pro quolibet? Dy. tangit hoc in l. nunquam plura. supra titul. primo & ibi dicit, si quidem plures testes producantur ad vnum effectum, vna est productio, & pro vno tantum delicto punietur: arg. l. illud. §. ad l. Aquil. & quod dixi in d. l nunquam plura §. ti. ĩ. Sed si pro c
ducantur ad diuersos effectus: tunc p quolibet punientur: argu. l agraria. j. de termino. & in d. l. nunq̃ plura. §. tit. j. Item dico si testis dixerit falsum, super diuersis articulis: si illi articuli tendũt ad vnã conclusionem, & vnam victoriam, vnum delictũ est: si tẽderent ad diuersos effectus, essent plura: Idem dico de euellente terminos, si quidem essent plures lapides ĩ vno loco, vnus terminus diceretur euulsus: tm̃ pro vno termino tantũ puniretur: quia tendũt d
ad eundem effectum. Sed si illi lapides essent in diuersis locis, tunc pro quolibet puniretur: quia tenderent ad diuersos effectus: vt dicta lege. agraria. Quædam sunt delicta, quæ habent causam succes-
d siuam. [d] & hic aduerte: quia istorum delictorum quædam sunt in quibus animus plurimum operatur. Exemplum, vt in hæretico: vt ĩ dicta authentic. credentes. Item exemplum in furto, vbi requiritur animus lucrandi. Item exemplum in retentione possessionis, vbi requiritur animus: vt lege. tertia in princip. supra. de acquiren. poss. In istis pro toto tempore vnum maleficium est. Casus est hic, nisi possessio interrumpatur. Ad idem facit. §. de vsufr. l. si is qui pro emptore. §. pe. & l. qui bona fide. §. fi. de acquirend. possessio. Et ideo si ego accusarem te, quod tu occupasti, vel tenuisti per vim aliquam meam possessionem, vel tenuisti per vim aliquam ciuitatem, vel castrum, contra dominum: vel tenuisti seruum meum: si per plures annos eum tenueris, vnum delictum est, nisi ista retentio esset interrupta: vt hoc §. & le. quicunque. C. de seruis fugitiuis. Quædam sunt, in quibus animus non tantum operatur: sed magis actus corporeus: vt portare arma, vel portare vestes sericas, & similia: & quæ actum personæ mere concernunt: tunc puto quia ista naturaliter interrumpantur: & tunc debeamus dicere, quod pro quolibet die fit vnum delictum: vt lege foramen. supra de seruit. vrbano. prædio. Facit supra eodem titulo. lege quod destinauerit. & de operis lib. lege prima. Quidam sunt actus, qui
4 † habet quandam successionem ex reiteratione. verbi gratia: prohibitum est, ne vinum vendatur vltra octo denarios p quolibet foglieta, seu mensura: tota vna die vendidisti. Certe puto quot personis vendidisti, & quot mensuras singulariter vendidisti, tot sint delicta: vt lege cum mancipium. supra de

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Dicatur vnus ludus. Fallit nisi vnus a bancho ludi recesserit, q̃ mutato p̃ posito redeat: licet incontinenti dicitur his delinquere: vt l. j. §. si rem. ff. depositi. secundũ Ang. hic Idem in deponente arma mutato proposito, & ea reassumente, secundum eum. Idem dicit si statutũ non punit ludentem, vel arma ferentem, sed inuentum cum armis, vel ad ludũ: quia tunc si quis pluries inuenitur, pluries punitur, licet sit continuatus ludus: quia ad inuentum fit relatio: vt l. quid ergo. in princ. de insa. ff. facit C. de seruis fu. l. si fugitiui serui. Adde hic Bald. in l. quicũque in ij. col. eodem titu.

b ¶ Respondeo licet. Adde quod An. hic contrariũ tenet. quẽ videas.

c ¶ Quæro. Vide no. p̃ gl. Ang. et Bar. in l. fi. C. vnde vi. et q̃ no. Bar. post gl. in l. sed nec legatarius. ff. condi. fur. vbi omnino videas.

d ¶ Alterius iniuria. Nota quod non dicitur interesse meũ, si ego lucrum, quod capiebam cum alterius iniuria, omitto. Adde gloss. in l. si qs vxori. §. pen. ff. eod. quam ad hoc no. alleg. Bart. in l. parentes. in prin. C. de testi. vbi dicitur, quod quis non dicitur nocere fisco, licet q̃rat ipsum priuare lucro sibi aduenienti cum damno, vel iniuria alterius. Et ad hoc adde no. per Bar. in l. j. in x. colũ. ver. venio ad vltimam partem. de senten. quæ pro eo quod interest. Adde tamen, q̃ qũ lucrum est radicatũ, priuatio lucri, dicitur damnum, secundum Bal. et Cyn. in l. cum te. in j. colum. C. de don. ante nup. Et ad not. hic adde Bal. in l. fi. in princi. in ij. oppo. C. eo. & priuare fiscum pœna sibi debita, non dicitur læsio, sed sola duritia dicitur, secundum Bal. in l. milites. in fi. C. de testi. mili. Adde gl. Bart. & doct. in l. iij. §. Labeo. de acqui. pos. & quod dicitur hic de lucro radicato, adde quia verius not. in l. j. §. si quis. ff. de itine. actuque priua.

e ¶ Duæ sunt glo. Vide Bal. in l. j. et l. si ea. C. qui accusa. non pos.

f ¶ Si quis alteri. Bal. not. in l. ab Anastasio. in ver. extra quæritur, C. manda. alleg. hunc text. secundum eum valde nota. quod fur habet remedium ad recuperandum possessionem contra furem. Adde etiam Bal. in d. l. fin. in j. co. C. eo. & ex tex. in e. in litteris. de resti. spolia. ad de Sali. & Cy. in l. j. C. de condi. furti.

g ¶ Cũ raptor. Quæ-

ædil. edic. et l. scire debemus. §. de verb. obli. † Sed pro huiusmodi declaratione q̃ro, dicit statutũ si quis luserit ad azardũ, puniatur ad tantũ. modo lusi vno sero cũ pluribus, & plures vici, & perdidi, an videantur plures ludi, et plura delicta? Respondeo ex pluralitate vincendi, et perdẽdi, non sunt plura delicta: sed puto quod totus iste dicat̃ vnus ludus[a], donec sit habitus pro completo, et absoluto, recedentibus lusoribus: vt l. contractus. C. de fun. instru. Nec enim possum dicere perfecte vicisse, donec ludus non sit perfecte completus: quia adhuc superest spes perditionis. Multa enim possunt accidere, per q̃ pecuniam, quam vici, perdã, et recedat a me: vt l. naturalem, et l. in laqueũ. §. de acq. ren. rer. do. facit l. qui cũ maior. §. accusasse. §. de bo. liber. et l. in seruitutem. §. petijsse. eo. tit. et ideo aliud est hic, quã dixerĩ. supra in venditione vini: quia ibi in persona cuiuslibet: et in qualibet mensura, est perfecta venditio: nec superest spes rescindendæ illius venditionis. Item circa ludũ dico, quod ex pluralitate personarũ cũ q̃ bus vna simul ego ludo, non dicũtur plura delicta. Nam ille personæ, cũ quibus ego ludo, non dicuntur offensæ a me, sed magis offenditur Respublica, ideo vnũ est delictum, vt l. si plures. j. arbo. fur. cæ. † Eadem ratione dico, dicit statutum, q̃ nullus posit ducere vltra tres famulos: et aliquis duxit viginti. Certe vnum delictũ est: nõ autem est vnum delictum pro quolibet famulo vltra numerum debitum ducto: sed pro omnibus est vnum cum ipsi non offendantur ex tali ductione: sed magis Respublica, quæ est vna, offenditur ab vno ducente vltra numerum. † Et eadem ratione, si statutum dicit q̃ nemo possit habere ad conuiuium vltra decem personas, sub certa pœna: certe si habuit xxx. vel xl. vnum delictum est pro omnibus, q̃ excedunt numerũ, vt dictum est. † Iuxta hoc quæro de quæstione quam vidi de facto Pisis. Dicebat statutum quod ad nuptias non possunt conuitari, seu inuitari nisi duodecim dominæ: modo quidã ducebat vxorem, ipse & filius: vtrũ possint inuitari xxiiij. dominæ, tanquam sint duę nuptiæ, an xij. tantum. Respõdeo licet[b]. duo sint matrimonia, et isto respectu possint dici duæ nuptiæ: tamen quia fit vno tempore simul quo ad solennitatem, vni eæ nuptiæ dicuntur: vt l. patris et filij. §. de vulgari et pupillari. et quod ibi no. Et hęc sufficiant.

70.

Hæreditariæ. Non habet quis per alium, quod per se habere non potest hoc dicit cum duabus legibus seq. Opponi. de leg. eos. in fin. C. de vsu. Gl. hic dat duas sol. vt in ea habes. Aliam solutionem dat gloss. in leg. Labeo. in fin. supra de vsuscapio. De hoc per Dyn. in capit. quod alicui non licet. de regu. iur. lib. vj. Quæro[c], quæ est ratio quod rei hæreditariæ non fit furtum, nisi in istis casibus. Respondeo, furtũ est contrectatio rei alienæ inuito domino, &c. sed res hæreditaria non habet dominũ: ergo &c. Sed in istis casib⁹ est persona cõmẽdatarij, creditoris, & vsufructuarij, qui repræsentant personam: & ideo fit furtum in his casibus rei hæreditariæ.

73.

Si is, cui. Oppo. de l. rei communis. §. pro soc. & l. qui seruum. §. si is. §. de actio. & oblig. Sol. quod hic dicit, furti: dic, id est, cõdictione furtiua. Nam actio furti pœnalis non tollitur per persecutoriam: licet hodie forte secus, vt glo. dicit. Quæro, quæ sit ratio, quod actio cõmodati tollatur per condictionem furtiuam ipso iure: sed condictio furtiua per actionem commodati ope exceptionis. Respondeo, quia condictio furtiua est plenior, vt gl. dicit.

Eius rei. Hic est. §. notandus. & est gl. multarum legum. Oppo. de l. cum æs. §. j. §. e. Sol. bene potest agere actione furti bonæ fidei possessor, sed non quod æstimatur dominium, ac si res esset sua. Item oppo. & videtur, quod etiam habeatur lucri ratio: vt l. si quis vxor. §. pe. §. eodem. Solu. Ibi loquitur in lucro quod percipitur sine alterius iniuria: secus in lucro quod percipitur cum alterius iniuria: d vt vsucapiendo, vt hic, quod est notabile multum.

74

e **Sempronia.** Quæro, quid continebant isti libelli. Duæ sunt[e] gloss. Prima dicit quod erat libellus, repudij. Alij dicunt quod erat libellus quo continebatur quidam debitor Semproniæ, qui postea aufugit propter hanc appositionem. ista secunda placet. Secundo quæro, vnde nascatur actio ista furti. Glo. dicit ex eo quod legit istum libellum. Hoc non est verum, vt l. si quis vxori. §. neque verbo. supra. eodem. Dicendum est ergo, quod ista actio furti nascatur ex furto, & ex contrectatione ipsorum libellorum.

72.

Vire sibi.

Si quis alteri. f Dicitur hic, q̃ fur prior nõ potest agere contra. §. e. l. insiciendo. §. infans. Dicit gl. q̃ ibi recuperauit de facto. Videte domini. imo potest fur possessionem recuperare de iure, vel condictione certi, vel triticaria. §. de condi. tritica. l. ij. Circa hoc vide quod no. per Cy. C. eo. l. fi. circa prin. not. ibi: si honesta, &c. Vlterius dicitur hic in fi. quod potest agere contra vtrunq; condictione furti. cõtra C. de condi. furti. l. j. So. gl. dicit, quod hic debet distingui, aut prius fuit consecutus rem à primo: & non tollitur condictio furtiua contra alium: Aut fuit prius consecutus æstimationem. & tũc condictio tollitur. Vide hanc gl. quæ incipit, cum alterius iniuria. Ista gl. est corrupta scriptoris vitio: & vult dicere totum cõtrarium: & debet dicere sic: Aut prius fuit consecutus æstimationem: & non tollitur condictio furtiua: Aut prius consecutus fuit rem: & tunc tollitur.

79.

Vi saccum. Opp. furtum non committitur sine animo: vt l. j. §. j. §. eod. hic dicit contrarium: ergo male. Rñd. licet hic non sit animus principaliter furandi saccum: accessorie est tamen talis animus. Simile habetis §. eodem. l. eum qui. §. non solum. Item istam legem habetis canonizatam in decretis. l. dist. c. qui saccum. Vltimo nota casum, in quibus sine effectu committitur furtum. Vide glossam.

81.

Si debitor. Puto tamen circa hãc legem quod debitor antecq̃ condemnetur, paratus fit soluere debitum quod liberetur ab actione furti, vt l. sullo. §. qui ancillam. j. eod. l. qui iniuriæ. §. j. §. eodem.

1 *Quando agitur furti ratione dominij æstimatur dominium: & quando ratione interesse, æstimatur interesse.*

82.

1 **Si uendidero.** Ibi: cum autem. Nota † quod qũ agitur actione furti ratione dominij, æstimatur dominium: quando agitur ratione interesse, ipsum interesse æstimatur. Tene menti. De hoc plene di supra eodem. l. in furti.

1 *Raptor dicitur fur manifestus, si contra eum clametur, seu occurratur.*

2 *Opem præstans raptori, non dicitur fur manifestus nisi deprehendatur.*

g **Cum raptor.** g Hic est bonus, & singularis text. ibi furti. scilicet manifesti. † Quæro, vtrũ omnis raptor sit fur manifestus. Quidam dicunt quod sic: quia publice

Universidad de Deusto Biblioteca

publice & manifeste rapit. Veritas est in cõtrariũ: quia ad hoc vt quis sit fur manifestus, requiritur ꝙ deprehẽdatur, vel post eũ clametur: nec sufficit sola visio: vt ſ.eo.l.iij.& l.si quis in seruitute. Vnde raptor ita demum erit fur manifestus, si cõtra eũ clamatur, & deprehẽdatur.† Vlterius hic dicitur ꝙ ille, qui præstat opem raptori, nõ tenetur furti manifesti cõtra.j.vi bo.rap. l.j.Gl.dicit, fateor ꝙ tenetur furti nec manifesti: licet Placen. dixerit cõtra. sed furti manifesti nõ tenetur, nisi deprehendat. Istud vltimum ꝙ gl.dicit, nõ est verũ. Nam etiã si deprehẽdatur opem præstare, nõ est manifestus fur: vt dixi ſ.eo l.is qui opem. Non habetis hic alia.

Si Titius. Iste §.est notandus. Primo loquitur quando falsus procurator indebitum recipit. Secũdo quando recipit debitum. Tertio ponit quasdam quæstiones circa prædicta. Secunda ibi: quod si pecunia. Tertia ibi: falsus autem. vide literam. Hic dicitur ꝙ noſe eiusdẽ quantitatis habet locum condictio indebiti, & condictio furtiua. Contra. condictio indebiti præsupponit dominium esse translatum: vt l.si.ſ.vsufru.quẽadmo.caueat.vbi nemo condicit rem suã, &c.sed condictio furtiua præsupponit dominiũ non esse trãslatũ: vt l.j.ſ.de cõdi.fur. Sol. condictio furtiua nascit tẽpore solutionis, quo tempore soluens erat dñs: sed condictio indebiti nascitur tempore ratihabitionis, quo desinit esse dominus. Sed contra hoc oppo. si desijt esse dñs: ergo extinguitur condictio furtiua: vt l.& ideo.ſ.de condi.fur. Sol. hic desinit esse dominus absque suo facto: ergo non extinguitur dicta condictio furtiua: vt d.l.& ideo. Itẽ opp. dicitur hic in secundo responso, quod per ratihabitionẽ extinguitur actio furti. contra in l.inter omnes. in prin. ſ.eo. Sol. Hic desijt interesse ex causa quæ retro trahitur: ibi non. Vltimo, circa materiam huius legis dic vt ĩ l.falsus.ſ.eo.& l.si ꝓcuratori falso.ſ.d cõdi.ob cau.

Qui rem Titii No.tex.ibi: dominium non fuerit, nec ꝗ possessio. Opp. ꝙ ille, qui non habet dominium, vel possessionem, habeat actionem furti: vt l.si is qui. in prin. ſ.eo.& l.rem inspiciendam.ſ.eod. Sol. fateor quod hic tex. debet suppleri, ꝙ non habebat ius in re, nec ad eum pertinebat periculum ratione custodiæ. Vltimo quæro. dicitur hic ꝙ habet locum cõdictio indebiti, & condictio furtiua. Quæro, ad quid dẽtur illæ actiones. Azo in summa de condi.inde. in §.datur. dicit quod cõdictio indebiti tantum datur ad possessionem, quæ statim fuit translata in illum falsum procuratorem: sed condictio furtiua datur ratione dñij ipsi solueuti. & sic diuersis respectibus istæ condictiones dantur. 34.

Vllo.§.qui ancillam. De hoc dic vt in l.verum. ſ.eodem.

1 *Instrumentum debiti si reperitur cancellatum, quod probet debitum præcessisse, & solutum.*

2 *Condemnatio, licet reperiatur cancellata, & pecunia soluta, tamen præsumitur quod condemnatio præcesserit.*

Qui tabulas. Hic est bonus §.& no. No.tex.ibi: qa ex his debitum, &c. Ex quo habes† quod per instrumentum cancellatum probatur debitũ solutũ.

a Quæro, an hoc sit verũ? Respondeo, si quidem tabulæ cancellatæ reperiuntur penes creditorem: illæ tabulæ probãt debitum præcessisse, & solutum esse. Hoc modo potest intelligi hic. Sed si reperiuntur penes debitorem: tunc si debitor esset persona domestica creditoris, non probaret debitum solutũ, nisi probaret illud sibi redditum: vt l.j.§.ille autem.C.de Lat. liber.tol. Sed si non esset domestica persona, probatur debitũ solutum, vt l.si chirographum.ſ.de proba.& no.per Iacob.de Are.& Cy.in l.si de possessione.C.de proba. eadem ratione si instrumentum cancellatum reperitur penes tertiam personam, præsumitur debitum præcessisse, & solutionem esse factam.ſ.eo.l.qui tabulas. Et† per hoc iam dixi duo verba. Primo ego solui pro Titio condemnationem: & reperitur cõdẽnatio cancellata, & pecunia soluta in camera communis. Certe, licet sit cancellata condemnatio, tamen præsumitur condẽnatio præcessisse. Præterea, tota die in curia episcopi per instrumentum cancellatum redditum debitori, probatur debitum esse solutum. 35.

Si quis ex bonis. In fi. ibi: vna facti, id est iudicij facti sup furto siml' cõmisso.

IS, cuius interest. 37.

Item is, cui. Op. dicitur hic, ꝙ, is qui habet ex testamẽto actionẽ, non habet actionẽ furti. Contra ſ.e.l.si dominium.& l.si is qui.§.j. Sol. intellige hic, ꝙ res erat sibi obligata sub conditione: vel non erat res hæreditaria: vt no.in l.si is qui.§.j.ſ.eo.

1 *Actio furti non oritur contra domesticos furantes, si res est modica quæ subtrahitur.* 39.

Creditori. De hoc dic vt plene habuistis no.in l.eum qui.§.idem scribit.ſ.e. 91.

Si libertus. Not. istam legẽ quod si isti domestici furantur, non oritur actio furti.† quod est verum, si res modica subtrahitur: vt l.respiciendum.§.furta domestica.j.de pœnis. 92.

Vllo. De hoc dic, vt l.omnes ſ.eo.& l.qui iniuriæ.§.j.ſ.eod.tit.

b **Nemo.** b Exemplum ponit gl. per l. impuberem.§.j.ſ.eo. Opp. j.de parrici.l.vtrũ. Respondeo, hic debes intelligere in eo, qui nõ potest facere furtum, propter defectum consilij & intellectus, & ideo non potest teneri tanquam præstans opem furto: quia non est talis ꝑsona, quę posset fingi ꝙ faciat furtum: sed in l.contraria, alia ratione non poterat cõmittere parricidium.

1 *Pro furto agitur criminaliter: & quæ pœna imponatur, remissiue.* 94.

c **Meminisse.** c Hæc lex est bona, ex qua habes† qd pro furto agitur criminaliter. Et qualiter imponatur ista pœna criminaliter, vidistis j.de pœnis.l.capitalium.§.famosos.

De tigno iniuncto. *Rubrica.*

d Glo. continuat rubricam. d Dic vt habetis in ea. Supra dictum est de furtis in genere: sed quia quędam sunt in specie: ideo ponit tit. de tigno iniuncto. Item dicit gl. quod rub. ponitur materialiter. Vel potes dicere, & adde de furto, pro tigno iniuncto. Et hæc est verior: & patet princi. l.j.j.eo. quod est vtile propter ea q̃ j.dicã.

1 *Quot actiones dentur contra eum, qui dolo malo iniunxit tignum alienum in muris suis.*

LEX I.

Ex xii. tabularum. Oppo. de prin. huius l. ad fi. Respõdeo nõ potest vendicari res tanquã à possidente: vt in prin. sed tanquã ab eo q̃ dolo desijt possidere sic, vt in fi. Item nõ possum te conuenire, vt omnino restituas: vt in prin. sed vt contra te iuretur in litẽ sic: vt l.qui res. in fi.ſ.de sol. † Quæro, quot actiones dentur contra istũ, qui dolo malo iniunxit tignum alienũ in ædibus, vel muris suis. Gl. dicit, quinque, scilicet actio furti, cõdictio furtiua, actio de tigno iniũcto, & actio ad exhibendum, & rei vendicatio. Sed quæro, an vna istarum ꝑ aliã tollatur? Dicam j.l. proxima.

1 *Vna ex quinque actionibus competentibus pro tigno*

rovtrũ raptor sit fur manifestus, vide ſ.e. l.si quis ex domo.

a ¶ Respondeo, si qdẽ. Quomodo ꝓbetur instrumentũ cancellatum, vide in l.L.Labeo.ſ.de pact.& ibi dixi.& qd ibi not. bar. in l.qui tabulas. ſ.eo.& qd ibi dixi. Bar. hic sentit, ꝙ illa sit plena probatio, videlicet si instrumẽtum cancellatũ reperiatur penes debitorem qui nõ sit domestica persona, ꝓbet debitũ esse solutum. Idẽ sentit bar.& expressius Ful. in d.l. Labeo.& d. Ant. in c.clerici.el. ij. vt lite pendente.& Cy. in d.l.si de possessione. Contrarium sentit gl. in l. postquam. in fi. gl. magnæ de pac. quam ibi sequitur Gul. de Cug. Bald. Iac. But. et tenent, ꝙ si debitor erit persona suspecta, poterit deferri sacramẽtum in supplemẽtum ꝓbationis: vt not. gl. & Bald. in d.§.ille. Pau. de Cist. in l. Labeo. Aliter puto opin. Bar. esse veriorem per istum tex. et d.l. si chirographũ. in versi. liberatus. vbi præsupponitur, quod ista præsumptio sit tanta, vt inducat liberationem in effectu. Et ad prędicta adde ꝙ notarius non tenetur reddere instrumentum debiti debitori, sed creditori, per glos.& doc. in l. prætor. circa prin. in ver. mei. ff. de eden.& debito soluto creditor tenetur dare instrumentum debiti debitori. l. dissolutę. C. de cõdi. sine cau.& hic ad de Ang. in l. si vnus. post Cy. C. de test. & discrepat Angel. ibi ab his quæ dicit Barto. vide Io. An. & do. Anto. in c. acmus. de fi instru. Ad de quod Bar. sequit Bal. consi. cclxxxj. li. j. de quo vide per eũdem consil. ccij. lib. iiij.

b ¶ Nemo. Nota qd intelligitur de furt. consilij. vide Bal. in l.j. C. de ser. fugi. Andre. Bar.

c ¶ Meminisse. Nota hic, quod pro furto potest quis extraordinarie puniri criminaliter. Bald. in l. si post. in gl. ſ. tit. j. Ad de Pet. de Ancha. cõsilio cix. in vltimis verbis.

d ¶ Rubricam Practicam huius titu. vide in Spe. in tit. de consc. eccle. vel alta. versicu.& quod, &c.& ibi videas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quæro quid. Vide in l.ij.C.de rei vẽdicatio.

b ¶ Gl.cõtinuat. Formam autẽ libelli vide in Spec.de furtis.§.j.versi.pone plerũque.

c ¶ Vltimo not. Cõtra præfectum, adde quod not. per Bart. post Gul.in l.cõtra.j.de leg. contra eos, qui sciunt edictũ futurum, & incontinẽti vendunt frumentum: vt teneãtur. vide vt ibi cum no. vide text. et ibi dixi in c.pe.de exces. prælat. tex.in l.& qui data.j.ex quib.caus. ma. & remisi in tex. An. Barb.

d ¶ Item facit. Adde Lud.in l.si vero.§.d viro.in xxij. fallen. fol.mat.

e ¶ Lata culpa nõ æquiparat dolo. Adde Barto.in d.l. qd' Nerua. & quod ibi dixi, & quæ habentur in l. respiciendũ. §.delinquũt.j.d pœnis. Est etiã alius casus not.in l.ij. cũ ibi no. supra quod quisque iur.

f ¶ Aut lex expresse. Ita etiam tenet Ange.in l.si mora. solu. matrimo. & ibi etiã vide per Baldum.

alieno iniuncto, qualiter per aliam tollatur.

2 *Actiones plures quando se habent tanquam excedentia et excessa, una per aliam non tollitur.*

3 *Tignum alienum iniunctum ædibus, licet ab ædibus separari possit sine difformitate, vel damno: tamen agi non potest ut separetur.*

LEX II.

Sed si proponas. Op. §.l.p

xi.in princ. Sol. non potest vendi cari, vt eximatur, vt ibi: sed vt iuretur in litem sic: vt hic, & l.qui res.in fi.§. de solut. Secundo opp. extra glo. q̃ per actionem tigni iniuncti tollatur rei vẽdicatio: vt Institu. de re. diui. §. appellatione. Gl. ibi soluit, quod hic fuit actum, non tamen exactum: & sic non tollitur electiõe vna istarum actionum per aliam, sed perceptione. †Quæro, cũ quinque actiones cõpetant contra istam: vt vidistis supra eo.l.p xi. quomodo tollatur vna per aliam. Glo. in l. in rem. §. tignum. §. de rei vẽd. tractat plenius istam materiã quã aiibi: & etiam i d.§. appellatione. dicit q̃ rei vendicatio, et actio ad exhibendũ, & condictio furtiua tollũtur adinuicem: quia sunt rei persecutoriæ. Item tollitur actio tigni iniuncti, in eo quod in isto duplo cõtinet ipsam, rem non in pœna: actio vero tigni iniũcti tollit persecutorias perceptione, cũ in illo duplo insit res, vt dictum est. Actionem vero furti non tollunt actiones dictæ rei pse cutoriæ: nec actio de tigno iniuncto tollit actionem furti: nisi in eo simplo qd est pœna: eodẽ mõ actio furti cũ sit mere pœnalis, non tollit persecutorias: sed tollit actionẽ tigni iniuncti in eo q̃ est pœnalis. Pe. de Bel. perti. in eo quod dicitur de istis actionibus pœnalibus, dicit contra gl. Nam quando sunt duæ actiones pœnales, quæ habẽt se, vt genus & species: tũc verum diceret gl. quod vna tolleretur per aliã, quatenus con-
2 currunt: vt l.j. infra vi. bo. rap. †Sed quãdo se habent vt excedentia & excessa, tũc vna per aliam nõ tollitur in aliquo: vt l.j.§. in tutela. §. de tute. & ra. distra. & l. si adulteriũ cũ incestu. j. de adulte. & dixi in l.j.§. dixerit aliquis. §. de publi. Sed actio de tigno iniuncto ad actionẽ furti, habet se tanquã excedẽtia & excessa. Nã potest esse tignum iniunctũ, & furtũ non esse commissum: & potest esse furtũ cõmissum, et tignũ nõ esse iunctum. Ita dicit ipse. Tu tene gl. Nã ista actio nõ est pposita, nisi pro tigno iniuncto furtiuo, seu pro furto de tigno iniũcto: vt patet in princ. huius legis, cũ gl. super rubri. & sic habẽt se vt genus & species. Nã furtum est genus: furtũ tigni iniuncti est species. Sed cõtra hoc opp. Nam ego video q̃ ille, qui iniunxit bona fide, & sic non commisit furtum, vt ille, qui habet iniunctum, tenetur: vt no. hic, in gl. & d.§. tignũ. ergo nõ est verum, quod semper requiratur furtum factum. Et respõdeo, de natura actionis tigni iniuncti, secundũ verba l.xij. tabularũ, requiritur furtum factum, vt hic patet: & illud qd glo. no. est ex extensione, & interpretatione propter alias leges, non ex verbis l.xij. tabu. Cætera circa istam materiam dic vt
3 no. in d.§. tignum. †Quæro, quid si tignum potest à domi
a bus vel à muris separari sine difformitate vel sine damno, an posset agi vt separetur? Pe. dicit quod sic, quia cessat rõ huius legis: ergo &c. arg. l. adigere. §. quamuis. supra de iure patro. Mihi videtur contra: vt supra eo.l. proxi. §. tigni vbi dicitur quod tigni appellatione continentur regulæ. &c. Et quis dubitat, quod regula posset accipi sine difformitate, & alia poni. Certe nemo. Ad suam rationem, cum dicit, cessat ratio, dico quod non cesset ratio. Est enim alia ratio, quia regulæ per se non censentur: vt leg. rerum mistura. supra de vsucap. & l. eum qui ædes. eo. tit.

Si quis testamen. liber esse iussus fuerit. *Rubr.*

b Glo. continuat, [b] vt in ea habes. Item dicit gl. quod hæc rubrica non ponitur materialiter, sed significatiue: vel ponit verba edicti. Hoc non placet: vt infra eod. leg. j. §. non autem. vel ponit summarium tituli. De istis duabus tene quam vis, vt dicam in d.§. non autem.

1 ☞ *Præfectus Romanus non liberatur à debitis dolo contractis per incoronationem breui fiendam de Imperatore: nec illi qui festinant ad delinquendum propter pacem fiendã de proximo, debent gaudere beneficio pacis.*

LEX I.

Si dolo malo. §. hæc aũt actio.

Quæro, quæ est actio. Dicunt quidam, actio in factum, quæ descendit ex quolibet edicto: vt l.iiij.§. an tamen. supra de dã. infe. & l.fi.§. de eo per quẽ fac. erit. Alij dicunt, q̃ est condictio ex lege: vt §. de cõdi. ex lege. l.j. quod non placet: qa illa lex intelligitur qũ actio introducitur noua lege. scilicet ciuili. secus si prætoria: quia tunc semper cõpetit actio in factum in dubio, vt dictum est. Quæro, vbi est prætoris edictũ in hac materia. Dicunt quidam, quod est in rubrica. quod non placet, vt dixi super ea. Alij dicunt, q̃ non habemus verba edicti, sed eius mentem: vt hic in principio. quod satis placet. Quæro, dicũt q̃ pro tali furto cessat actio furti ciuilis. quid in actione furti manifesti, quæ est prætoria. Gloss. dicit idem: licet Marti. dixerit contrariũ. Vlti. [c] not. †istum tex. cõtra do
1 minum præfectum de vrbe, qui coronat Imperatorem. Nam de consuetudine Imperator tũc satisfacit omnibus creditoribus suis, et eum à debitis liberat: et ipse præfectus quãdo sentit aduentum Principis audacior factus contrahit multa debita, propter spem liberationis fiendæ à Principe: vt ab istis de
d bitis non debeat liberari. Item facit [d] iste text. contra eos qui sentiunt pacem promulgandam de proximo, et propter festinant ad delinquendum, propter spem immunitatis.

1 ☞ *Lata culpa dolo non æquiparatur in maleficijs, ubi tractatur de pœna corporali. & etiam ubi tractatur de pecunia: & lex expresse dolum requirit: secus si non requirat dolum.*

2 *Statutum imponens pœnam pro aliquo facto, quando requirat dolum, vel latam culpam.*

Vocabula quæ habent in se dolum.

3 *Accusatus de turbata possessione, accusatione inducta ex forma statutorum, an absoluatur, si doceat se ingressum aliqua ratione, ita q̃ dolus malus absit.*

Non autem. No. tex. ibi: sed culpa dolo &c.

Ex quo no. q̃ lata culpa æquiparatur dolo in maleficijs. Sed cõtra. infra ad leg. Corne. de sica. in l. lege Corne
1 lia. Pro huius declaratione †sunt gl. varię. Vna est in l. in actionibus. §. de in litẽ iurã. quæ dicit, q̃ vbi tractatur de pœna cor
e porali lata culpa [e] nõ æquiparetur dolo: vt lege cõtraria. aliàs secus: vt hic. Ista nõ est perfecta solutio. Nã etiã vbi tractatur de pœna pecuniaria, lata culpa non æquiparatur dolo: vt §. ne vis fiat ei. l.j.§. si quis iõ. et quod ibi no. et j vi bo. rapt. l.ij.§. hac actione. Vnde gl. in d.l. Corne. dicit q̃ in criminalibus lata culpa non æquiparatur dolo: vt ibi. in alijs secus: vt hic, cũ simi. Hoc non placet: quia etiam hic in criminalibus loquitur, licet agatur ciuiliter. Ad idẽ l.j.§.j. supra si men. fal. mo. dixe. et l. fin. C. de eden. vnde gl. alibi dicit veritatem in l. magna negligentia. j. de verb. sig. quam gl. coniungas cum gl. d.l. in actionib'. et dicas sic, vbi tractatur de pœna corporali, lata culpa nõ æquiparatur dolo: vt l. in lege Corne. infra ad legem Corne. de sica. et no. in l. in actiõibus. supra de in lit. iurã. Vbi vero tractatur de pœna pecuniaria, siue sit criminalis accusatio, siue ciuilis actio: dic aut lex expresse [f] requirit dolum, et lata culpa nõ
f æquiparatur dolo: vt infra vi bo. rapt. l.ij.§. hac actione. et l.j.§. si quis ideo. supra ne vis fiat ei et no. in d.l. magna negligentia. Aut lex expresse dolum non requirit: et tunc lata culpa æquiparatur dolo: vt l.j.§.j. supra si mensor fal. modũ dixe. Sed hæc solutio videtur contra istum text. Nam expresse hæc lex requirit dolum, vt patet in rubrica, et in principio eiusdem legis, et in principio huius §, et tũ lata culpa æquiparatur dolo. Sol. Dico, quod nõ habemus verba edicti in hoc titulo: et qd in verbis edicti non fiebat mentio doli: licet Iurisconsultus referendo mentem edicti, dixerit hoc: alias oportet te dicere q̃ hoc procedit ex extensione Iurisconsulti magis, quam ex natura
2 verborum edicti. †Iuxta hoc quæro, quid si pro aliquo fa

Universidad de Deusto

a ¶ Per statutũ imponitur. Qõ statutũ imponit pœnã pro aliquo facto, an sufficiat lata culpa, vide Bal. in l. j. ff. de legi. vide Ang. in l. in actionibus ī. de in litem iur. vbi tñ dit Bar. quia si statutũ nõ fecit mentionẽ de dolo, dicit Bar. ꝙ subauditur. Cõtrariũ ibi tenet ipse per tex. in l. si quis aliquid. §. qui abortiõis. de pœnis. & ita secutum fuit collegiũ Paduanum.

b ¶ An requiratur dolus. Vide remissiue quę dixi in l. iij. §. fi. ī. ne quis eũ q̃ in ius voca. Et dicta hic p Bart. sequit̃ præcise Bal. in l. j. C. de noxa. adde Bal. in l. data opera. C. q̃ accu. non pos. ver. itẽ statutũ præcise punit homicidiũ. & quę dixi post Bar. in l. qd' Nerua. depositi.

c ¶ Infertur principaliter. Ad hoc bñ faciunt no. per glo. & doc. in l. iij. §. fina. in verbo, cesset. ī. ne qs eũ qui in ius vocaliceat bal. in l. in actionibus. de in lit. iurã. & in repeti. c. ij. de constit. li. vj. teneat cõtrariũ, scilicet qd' tam lata culpa, quã dolus debet puniri. cogita. & Bal. videt̃ sequi Roma. in d. l. in actionibus. vide docto. in d. c. ij. de cõstitu.

d ¶ Et per hoc dico. Hãc quæstionẽ format Bart. in l. iuste. in fi. de acq. pos. Et ideo dixit Ang. ibi ꝙ requirit̃ dolus, & ignorãtia iuris quæ est iniusta: vt in. l. libellorũ. §. notantur. cũ ibi no. de infa. nõ facit eum puniri. Ita dicit ibi no. Ang. in l. si quis id. per illum tex. in §. doli. de iurisd. om. iudi. & bar. Ange. in l. sicut. in fi. de præscri. xxx. annorum. vide gl. in l. plagij. la ij. C. de plagi. qui vult ꝙ quælibet causã, etiã iniusta, excuset a dolo p̃sumpto. et ibi Bal. et Bart. in l. penul. j. de adul. Si autẽ lex non requirit dolũ, vide quæ notã. Instit. de act. §. pœnales. & id ꝙ tenet Bart. in d. l. iuste. in fin. de misso in possessionẽ. & cõsinci. in quæstione vertente in curia. & Pet. de Anch. in cõsi. cxvij. Et qd' not. Bar. in l. in actionibus. de in litem iurã.

a cto per statutum imponitur [a] pœna: vtrũ pro illo facto requiratur dolus, [b] vel sufficiat lata culpa? Respondeo, si statutum facit expressam mentionem de dolo, non sufficeret lata culpa. Idem si tractaretur de pœna corporali, vt dictum est. Sed si loquimur simpliciter, hic est aduertendum. nam quædam sunt vocabula, quæ important dolum: vt puta dicitur: si quis fecerit furtum, vel falsitatem, vel similia, quæ habent in se dolum, vt l. j. §. de fur. & l. nec exemplum. C. de falsis. tunc lata culpa nõ sufficeret. Quædam sunt vocabula, quæ non important dolum in se. Et hic aduerte: aut statutum punit actum qui infertur
c principaliter [c] in personam: vt si quis percusserit aliquẽ: tunc requiritur dolus: quia talis iniuria non potest inferri in personã sine affectu facientis: vt l. iij. j. de iniur. Si vero ponit actum qui infertur in re: tunc puto quod lata culpa æquiparatur dolo: vt hic, & l. j. §. j. §. si mensor fal. modũ dixe.
3 cum similibus. † Et per hoc dico [d] in accu-
d satione de turbata possessione inducta ex forma statutorũ: & an debeat quis absolui, si doceat se ingressum esse aliqua ratione, ita quod dolus malus absit. Assessores communiter dicunt, siue iustis, siue non iustis rationibus absoluendus est: quia cessat dolus: vt l. j. in fin. j. de abigeis. & l. igitur. §. j. §. de libe. cau. Sed in legibus illis est ratio: quia requirebatur dolus: ideo putarem aduertenda esse verba statuti. Nam si dicunt si quis turbauerit aliquem in possessione sua, vel molestauerit aliquem: vel per similia verba, quæ denotant actum illatum in personam, vt molestiam, vel turbationem illatam in aliquem, tunc requiratur dolus, per ea quæ supra dixi: & tunc veniet absoluendus, nisi probetur dolus. Sed si punit actum illatum in re, vt puta, si quis ingressus fuerit in possessionem alterius: vel si quis occupauerit possessionẽ alterius, vel turbauerit: & tunc non requiritur dolus: sed sufficeret lata culpa, per ea quæ supra dicta sunt. Pro hoc Institu. vi bon. rapto. §. quia tamen. & per l. si quis in tantam. C. vnde vi. Aliud est igitur dicere, si quis turbauerit aliquem in possessione sua: & aliud est dicere, si quis turbauerit possessionem alicuius: & ideo tunc nõ

esse factus cum dolo, & sine dolo, quod tunc quælibet causa iuiusta excusat a dolo. vnde tit. quæstio. Bar. hic est an accusatus de turbata possessione inducta a statuto debeat absolui, si dicat se ingressum aliqua ratione, ita quod dolus absit. Et dicit quod sic, si statutũ loquatur in personam: vt quia dicat: si quis turbauit aliquẽ in possessione, &c. Et ad no. per Bar. hic vide plo. in l. j. ff. de itine. actuq; priuat. super ver. vsus fit. quæ videtur velle, qd' ad hoc, vt qs excusetur a vi, sufficit probare se aliqua causa motũ esse, quę si vera foret ipsum releuaret a lata culpa: & per consequẽs a dolo: & per consequens a pœna. Sed dic ꝙ ad illam glossam posset responderi, ꝙ in pœnis pecuniarijs tantũ procedit arguendo de lata culpa ad dolũ. l. in l. & ibi Bar. ff. ad legẽ Cornel. de sica. sed vbicunque imponitur pœna pecuniaria, sufficit nedũ lata culpa, sed etiã leuis, ad hoc vt cadat in pœnã: vt visum fuit in præcedẽti apostilla. Ergo illa glo. nõ facit aliquid ad propositum. Bar. dicit, qd' stante statuto ꝙ homicida occidatur, intelligatur de doloso, & culpabili, non casuali: quia statutum debet glossari secundum ius commune. Et remittit ad not. per se in l. ij. C. de noxa. Ad idẽ quod not. de dolo. in c. lator. de homicid. vbi refert accidisse de facto, quod duo in vna naui erant, et alter cum ligno, in quo erat ferrum ad trahendum ramos arborum, casu percussit socium et mortuus est. dicebat statutum quod de homicidio puniatur. dicit fuisse consultum, & bene, quod non tenetur de homicidio, si alias sibi adhibuit diligentiam: qa statutum debet intelligi de homicidio doloso, & culpabili. Allegat not. in d. l. ij. de noxalibus. & in ca. in nostra. de iurij. addendo qd' dixi in l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. & not. hoc expresse Cyn.

excusaretur, si nõ esset motus rationibus iustis.

1 ☞ *Actio introducta in subsidium, non habet locum contra eum, qui de iure ordinario potest coerceri.*

Dominus non potest concedere repræsalias contra vniuersitatem sibi subditam, quam potest iure ordinario coercere.

Communitas non potest concedere repræsalias propter factum sui subditi quem potest iure ordinario coercere.

Habet itaque. Iste est pulcher text. Not. hic in
1 versi. quid tamẽ. † quod actio introducta in subsidium non habet locum contra eũ, qui iure ordinario potest coerceri. & ideo puto quod de iure communi dominus non posset concedere repræsalias contra vniuersitatem sibi subditam, quã potest iure ordinario coercere: eadem ratione non potest ciuitas seu commune cõcedere repræsalias propter factũ sui subditi: quẽ potest iure ordinario coercere. In arg. hoc inducto, non determino. Ad hãc legem oppo. j. e. l. fi. solue. vt ibi.

Si seruus pure. Op. Insti. de noxa. §. si seru'. Solu. contra dominum non potest agi actione ordinaria: ed hac actione sic. Itẽ cõtra. ista actio non est introducta, nisi contra eum qui liber esse iussus est: vt hac lege in prin. Sol. etiam contra eum, qui est legatus, inducitur per extensionem Iuriscõsulti, vt hic.

Ante aditam. Supra exposita sunt verba, si qs testamento liber esse iussus fuerit: tunc exponuntur verba, ante aditam hæreditatem.

2 ☞ *An actio subrogata sapiat naturam eius, in cuius locũ subrogatur.*

Hæc actio. Nota hunc text. ibi: nam & si in locũ, &c.
Quæro, vtrum hoc sit verum indistincte,
2 † quod actio subrogata in locum alterius sapiat eius naturam. Istam materiam tetigit Iacob. de Are. in l. quid quod. in princip. §. de don. et modicum dixit. do. Cyn. tetigit eam C. de rei vxo. act. l vnica. §. iij. Glo. aliquantulum dicit in l. certi condictio. §. si cer. pe. in j. gl. magna circa fi. Quidam alij extraordinarij doctores etiam distinxerunt: mihi videtur latius, & clarius
e dicendũ sic, Quandoque vna [e] actio sub-

& Bald. in dicta. l. ij. C. de noxa. & Bald. in l. data opera. in v. colum. C. qui accusa. non pos. in vj. colum. Ange. in malefi. in versi. quas si non soluit intra decem dies, amputetur sibi manus. Sed vtrum procedat libellus, accuso te, eo quod culpa occidisti talem. Bal. in l. quæ fortuitis. in v. colũ. C. de pigno. actio. tenet, quod sic: quia intelligitur de latissima, hoc est, dolo. & dicit Bal. ibidem in vltima colum quod si statutum punit delictum, nec doli facit mẽtionem, quod nec nos facere debemus: vt in l. prospexit. qui & a quib. nisi per statutum atrox pœna imponeretur. quo casu saltem lata culpa requiritur. Vide tamen not. per Bar. in l. j. C. de sta. lib. xij. & Bald. in l. quicũq;. C. de ser. fugi. qui videntur concordare huic dicto, vt apparet ī. eo. l. Labeo. in apostilla magna. circa princi. Et ad materiam adde Bar. hic in fi. quod nedũ lata culpa, sed leuis sufficiet ei, vbi esset pœna pecuniaria, secundum Bald. in d. l. data opera. in fin. v. colum. vide Bald. & Pau. de Castr. in l. j. de litigio. & Bald. in l. iij. §. quod prætor. ne quis eum qui. & do. Anto. in c. ij. de constit. per Bald. in l. j. & in l. & si seuerior. in iij. col. C. de infa. & limita per Sali. in l. ij. C. de noxa. Adde an iusta causa excuset a pœna turbationis possessionis Pet. de Anchar. consi. cxxvi. Bal. consi. ccclxxxj. lib. j. Et an homicidium requirat dolum, si statutum dicat, quod occidens occidatur: vide quæ posui in l. j. C. de seruis fugi.

e ¶ Quandoque vna. Adde quod not. in l. certi condictio. §. si cer. peta. per Bar.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ange.et Cy.in l.C.de rei vxo.act. Andr.Barba.

a ¶ Qñque vna actio subrogat. Et hanc materiã sequitur Cy.in lege, si creditori.post gl.de leg.j.& per Dy.i l.quod debitori.ff.de do.cau.mor.et Ang.& Bar.etiam ponit ista Pe.in d.l.si creditori,& Bal.in l.si eũ.§.qui iniuriarũ. si quis cau. Et ad materiã q subrogatum debet esse eiusdẽ naturæ &c. vide no.per Bald.in l.parabolani.C.de epi.& cle.vbi dicit, qd' nõ põt in locum iudicis subrogari iudex, qui eligi nõ potest ad illud. Vtrũ aũt inhabilis posset cõstitui ad substituendũ, vide in cle. religiosus.de procu. & ibi per doct.& facit ad quæstionẽ. Passagiũ debetur ponti, q postea fuit destructus, & remittitur: an nouo ponti debeatur? de quo p Bald. in l.ij.C.de priuil.fis. Itẽ facit ad quæstionẽ, an episcopus succedens in executiõe in locũ executoris negligentis debeat seruare formã impositã per executorem primi executoris? De quo vide Bal.q sic, i l.fin.C.si manci.ita fue.alie.& no.Bald. in l.fi.i vij.col.C.vnde legi. Quod si potestas ẽ aliquo casu substitutus capitanei, q tamẽ debebit seruare tempora assignata Potestati per statutum: nõ tẽpora assignata capitaneo. quod not.bene.

b ¶ Secundo casu. Et vide vnũ singulare dictũ, quod dicit gl. in ista materia in l. certi cõdictio.si cer. pe.Bal.in l.j.§.j.C.d rei vxo. And.Bar.

b ¶ Secundo casu. Dicas q quando succedit per locũ a remotis, nõ potest assumere naturam iam extinctæ actionis: qa quemadmodũ illa ẽ extincta: ita ista. dicit Bald.in l.pactũ qd' dotali.in xviij.q.C. de colla.

** POMATES.

c ¶ Vt l.cum in fũdo. No.quod subrogatum nunquam sapit naturam eius: in cuius locum subrogatur quando in eo est diuersa qualitas. Et vide Alex.cõsi.clx. col.ij.vol.iij.

d ¶ Si vero. Etiã pro hoc est glo.in l.certi condictio.in j.gl.ff.si cer.peta.quam Bar. dicit ibi not. & non reperi alibi ita expresse.

e ¶ Scæuola ait. Vid Bald.in l.iij.C.fam. ercifcun. nam hæreditas bene continet in se iura, & dominia.l.j.§.j...e & no. Bal.in rubri.C.fam. ercifcun.

f ¶ Labeo. Si statuit terminus accusatoruet post terminum tantum venit in notitiã eius, an adhuc accusare possit, vide

a rogatur a i locũ alterius per modũ suppletionis: quia actio producta certis casibus nõ cõpetebat, vnde suppletur alia in illis casibus in locũ deficientis actionis. Qñque hoc fit per modũ substitutionis: quia in locũ alterius actionis extinctæ alia introducitur. Quãdoque fit p modũ cumulationis: qa actioni iam inuẽtæ, et natæ, alia actio cumulatur i eodẽ casu, & ad idẽ. Primo casu, aut quæris vtrũ sapiat eadẽ naturam, circa id quod actio trahit ex natura efficiẽtis, seu introducẽtis eã: et tunc ita demum sapit eandẽ naturam, si sunt idẽ effectus: secus si diuersi. Exemplum, in hac lege ista actio est itroducta ad supplendam actionem furti ciuilem: vt s.eo. l.j.§.j.tamẽ ista est prætoria, vt hic: illa est ciuilis, et hæc parit diuersos effectus, propter inuẽtores varios. Nã vna est perpetua, alia est tẽporalis. Idem in similibus legibus allegandis infra. Aut quæris, an sapiat eãdem naturã quo ad alia: & dico q sic regulariter: vt hic, & l.ij.§.fi.s.si quadru.paupe.fecisse dica.et l.quemadmodũ §.magistratus.s.ad l.Aquil.C.ad le.Aql. l.de pecoribus. Fallit primo in his, propter quæ prima actio non cõpetebat, vt apparebat i hac lege, cũ si. Nã hæc lex habet locum in casu, in quo non habebat locum actio furti. Item fallit in his quæ in actione subrogata specialiter sunt expressa: vt probatur in hac lege, & s.ea.l.§.j. cũ sua gl. Nã hic specialiter est statuta pœna dupli: ideo nõ habet eandẽ naturã, quã habet actio furti: vt si deprehẽdatur, sit pœna quadrupli: quia hic pœna specialiter est expressa, vt no.supra §.j.in gloss.super verbo ciuilis.quod no.propter multa statuta.

b Secundo casu b principali, quando actio subrogatur p modũ substitutiõis in locũ actionis extinctæ, hic aduerte. Aut ista substitutio fit a lege, aut ab hoĩe. Prĩo casu, aut fit cõtra ius cõe: & non habet eãdem naturam specialem quo ad vitã: vt apparet in actione vt illi rescissoria restituta: vt in l.in honorarijs.ver.sed cũ rescissa. s.de act.et obl.& l.fi.C.ex qui.cau.maio. Sic intelligo leg.j et ij.C.si aduer.trãsact. Aut substituitur scdm ius cõe: et tunc aut ad idem, et sapit eadẽ naturã: vt C. de rei vxo.act.§.j.ij.& iij.et Insti.de actio.§.fuerat. Aut circa diuersam rem: et tũc non sapit eandẽ naturã, si rei diuersitas diuersitatem rationũ inducat: vt l.cũ in fundo. c §.si fundũ.s.de iure do. Aut substituitur per hominem: & tũc aut quæris, an capiat eãdẽ naturam quo ad executionẽ: & dico q non sapit eadẽ naturã, si prima hẽbat executionẽ paratã: vt C.de execu.rei iudi.l.si causam.et l.iiij.§.si ex cõuentione.s.de re iud. Si vero q̃ris quo ad alia: dic vt not. in l.aliã.s.de noua. Tertio casu principali qñ subrogatur per modũ cumulationis: tũc aut accumulatur accessorie, aut principaliter. Primo casu, sapit eius naturã: vt l.si eũ.§.qui iniuriarũ.s.si quis cau.& l.j.§.si qs sub conditione, vt leg.no.ca. Aut accumulat principaliter: & tũc aut ex diuersis principijs, aut ex vno. Si ex diuersis principijs: tũc nõ sapit eadẽ naturã regulariter & diuersa principia intelligo, siue oriãtur ex diuersis factis: vt l.iij.§.idẽ scribit.s.de pecu.et l.tutor.s.de fideiusso. siue ex eodẽ facto, diuersis tñ obligatiõibus: vt l.rei cõis.s.pro soc.et l.duobus.§.colonus.s.de iureiu.cũ sit prædicta vera, qñ cumulatio ista fit per legẽ. Idẽ si fiat ab homine: vt l.item illa.§.qd' adijcitur.s.de cõstitu.pecu. & d.l.iiij.s.ex cõuentione.C.de re iud.& l.si creditori.de le.j.et l.fideicõmissa.§.plerũque.s.de le.iij. Fallit in l.q id qd.s.d do. Rõ est, ne ex liberalitate sua, &c. vt l.ne liberalitate.de re.iud.

d Si vero d descẽdit, seu accumulat ex eisdẽ principijs: tũc aut vna accumulat propter aliã: aut q̃libet per se principaliter. Primo casu, illa q̃ propter aliã accumulatur, sapit eius naturã: vt l.vt tãtũ.in princ.supra de ser.corru. qd intelligo de natura quã ipsa actio primordialiter habebat: nõ de ea q̃ superuenit ex accidẽti, vt l.itẽ veniũt.§.cũ p̃diximus.supra de peti.hæredi. Itẽ præterquã quo ad infamiã: vt no.in l.certi condictio.in princi.in fi.magnæ gl.primæ.supra si cer.pet. Si vero q̃libet pp̃ter se principaliter cumulat: tunc nulla sapit naturã alterius: vt l.cũ filius.§.varijs.de leg.j.et l.j.et ij. C.cõia de le.& Inst.de le.§.nostra aũt.vbi tres actiones accumulantur pp̃ter legata principaliter: & quælibet habet propriam naturã.

e **Scæuola ait.** e Dictũ est supra p xi.§.q ista actio ptineat ad furta.mõ q̃rit, vtrũ pp̃rie ad furta pertineat.et rñdet vt in tex. Opp.q rei nõ possessæ nõ fiat furtũ: vt l.falsus.§.si iacẽtiũ.supra de fur. Sol.vt ibi. Itẽ opp.q actio transferat possessionẽ in hæredẽ: vt l.cũ miles.supra ex q.cau.maio. Sol.vt ibi. Item opp.de l.qui a seruo.in fi.supra de acti.et obl. Sol.ibi hæreditas nõ possidet pp̃rie, sed ĩproprie. qd dic vt dixi supra de vsuc.l.si is qui p emptore.sup ver.qd si seruus. Quæro, vtrũ ista actio hẽat locũ in cõmissis post aditã hæreditatẽ, añ apprehẽsam possessionẽ. hic videt q sic. Contrariũ est veritas, cũ statim seruus sit liber adita hæreditate: vt supra ea.l.§.an adita. qd' est verũ, si libertas sit relicta pure, secus si sub cõditiõe: vt infra.eo.l.fi.et supra ea.l.§.sed si fideicõmissaria. Vlt.quæro, ad quid Scæuola hoc dixit hic. Rñdeo, quia dictũ est supra istã actionẽ ptinere ad furta: hic declarat, quod improprie dixit furta. vnde magis proprie dixisset pertinere ad intercepta: quoniam iacente hæreditate non fit proprie furtum.

1 *Stante statuto q Potestas possit procedere de maleficijs cõmissis retro per annum, an poterit cognosci de maleficio secreto quod in notitiã peruenit post annũ. relinquit cogitãdũ.*

2 *Ignorantia excusat aliquem a pœna: sed an conseruet ius alicui est dubium.*

f LEX III.

Labeo. f Op.supra proxi.de l.si paulo ante. Solu.

Alexan.post Bal.in l.si.C.de dolo.et vide quod no.Bal.in l.genero.ff.d his qui no.infa.vbi tenet quod nõ: quia paria sunt, præscripsisse, et absolutũ esse: vt probatur in l.sed si vnius.§.si ante.de iniur. Pro qua facit ista lex quod no.in d.l.genero. Nec obstat q delictum remanet impunitum: quia omne delictum non punitur, per l.j.de infa. Nec obstat §.hoc interdictũ.hic alleg.qa ibi nõ agebatur ad vindictam, sed de infamia. Actiones aũt ad vindictã sunt magis odiosæ, ideo restringendæ: vt in l. auxiliũ.ff.de mino. Itẽ quia actiões ad vindictam non sunt i bonis nostris a principio: ideo non est aliquod incõmodũ: vt in l.cũ emancipari.§.emancipatus.de collatio. et vide qd' notat Bar.in l.eũ q. §.in popularibus.in vl.qõ.de iureiur. Et faciunt ista ad no.p Bald.in l.j.si qs [illegible] vbi quærit, quid si iudice datus est terminus parti, an currat a tẽpore dati termini: an vero a die notificationis, et scientiæ: & dicit q a die scientiæ. Facit qd' notat Bar.in l. Labeo. s.de iureiur.et facit text.in l.de pupillo. §.meminisse.et ibi p Lud.de ope.no.nũ. Et ad q.Bar.hic vide Barto.in l.j.C.de strato.lib.xij. Et facit quod dixit Bald. in l.quicũque.C.de ser.fugi.vbi dicit, q statutum puniẽs aliquem de delicto, debet intelligi si sciẽter deliquit, non si ignoranter. Vide ad ista Bal.in l.fi.C.de dolo. Et facit tex.in l. quod vi aut clam.& habetur in l.si quis [illegible] graui.ad Sylla.et vide in l.cura.qui mil. non pos.lib.xij.et in l.j.C.de effra.lib.x. et Ange.hic.l.distin. ca.nulla.et Bal.in [illegible] sil.clij.qui alleg. [illegible] xj.di.ca.quicunque. et vide Bald. in l.si quod pauperibus.C.de epis.et cle.in iiij.col. vbi dicit, quod tempus statutum executori non currit ignoranti: in quo etiã tenuit Bar.quod nõ, in l.quinquaginta.C. de execu.tuto. In termino vero præsto a statuto hoc modo videlicet, quod de delicto non possit cognosci post sex menses, intellige siue delictum fuerit occultũ siue manifestum: qa a die delicti cõnumeratur tempus, nõ a die scientiæ. Tex.est in l.fi.et ibi Bald.C. de dolo. Istis adde Bal.in l.si quis nõ dicam rapere.C.de episc.et cleri.quæ dixi in l.iij.de calumniatoribus quod dixi post Bar. in l.fin.de præscrip. long tempo. Adde Paul.de Ca.et quosdam alios Doc.quos ipse alle.in consil. [illegible]

Universidad de Deusto Biblioteca

cipien. Potestas non habet in syndicatu suo. Et dicunt, qd' quædam sunt crimina, quæ per diligentẽ inuestigari potuissent, seu per inuestigationẽ generalẽ potuissent in notitiã Potestatis deuenire: qa nõ fuerũt occulte facta: tũc si iudex in hoc nõ fuerit diligẽs ignorãtia nõ impedit tẽpus statuti currere: qa cũ potuit scire, &c. imputaẽ sibi. l. qui potest. ĩ. de reg. iu. c. fi. de electi. Quędã sunt crimina occulte cõmissa, vt est crimẽ falsi, quæ non potuissent per generalẽ inquisitionẽ reperiri: & tunc talis ignorãtia conseruat ius inquirendi, l. semper. §. si qs. hic alleg. & est bonus tex. in c. fi. qui matri. accu. pos. sed per do. Frã. de Albergo. de Aretio in cõsilio suo, qd' incipit. sup infra scriptis dubiis cõsultus. distinguiẽ: Aut delictũ erat respectu personæ delinquẽtis & delicti incognitũ vt in crimine falsi: tunc nõ currit terminus. Aut delictũ erat notũ, sed persona ignorabatur delinquẽtis & tũc currit terminus. Et hanc distinctionẽ dicit probari in hac l. cũ hic not. p bar. & Lud. de vr. in l. j. §. occisorum. ĩ. ad Syllanianũ. dicit qd' licet Bar. hic nõ decidat, q ipse decidit in d. §. in pupillaribus. q a die currit tẽpus secũdũ Bal. ibi: & in d. l. genero. tenet cõtrariũ: qa in producenda libertate currit præscriptio etiã in ignorante: vt l. si parẽ. §. si per fundũ. quẽadmo. ser. amit. & qa paria sunt, quẽ esse absolutum, vel præscriptũ: imo fortius etiã si post tempus fieret confessio, nõ posset fundari inquisitio. Sed de hoc vltimo scripsi ĩ l. absentẽ. ĩ. de pœnis. & in l. sed & si vnius. §. si ante. de iniur. quẽ text. alleg. Bal. p se. Lud. in dicto §. occisorũ. respondet ad c. si per fundũ q ibi loquiẽ in præscriptiõe extraiudiciali: secus in præscriptione facti: vt ibi tenet Bal. & Pet. de Ancha. in c. canonum statuta. ver. sed si alij habẽt. Bar. tenet q ista tẽpora currãt a tẽpore sciẽtiæ. Vide Bal. in l. quandiu. C. qui admit. & not. per eũ in l. iuris. in fi. eo. tit. & similiter in statuto dicẽte qd' instrumenta debeãt intra

ibi diu in seruitute post furtũ factum, licet
dñs ignorauerit: hic aũt statim furto facto
1 peruenit ad libertatẽ. † Quæro, dicit statu
tum q Potestas possit procedere de male
ficiis cõmissis retro per annũ: cõtingit qd'
fuit cõmissum quoddã maleficiũ occultũ:
vt puta fuit factũ vnũ instrumẽtũ falsũ se
crete, q in notitiã peruenit post annũ, an de
hoc possit pcedi: videẽ de hoc text. q sic ĩ
l. ann'. §. q vi aut clã. l. semp. §. hoc interdi
ctũ. In cõtrariũ videẽ hæc lex pxi. præce
dẽs, quæ incipit, si paulo ante. Pro quo fa
cit §. de diuer. & tẽ. pscri. l. fi. in fi. vbi igno
rantia nõ impedit currere præscriptionẽ.
In hac quęstiõe dubito. et est de facto, mo
do in his terminis dimitto nũc, quia volo
2 melius cogitare. Ad vnũ tñ aduerte: † qa
an ignorãtia excuset aliquem à pœna: de
hoc nõ est dubiũ qd' sic: vt dixi in syndico
in simili, ĩ d. §. hoc interdictũ. Sed an igno
rantia conseruet ius alicui, de hoc loqui
tur quæstio nostra: & de hoc est dubium.

Furti aduersus nau. caupo. stabu. Rub.

1 ☞ *Tres differentiæ inter hũc titulũ & tit. nau. cau. stabu.*
2 *Actio in factum oritur ex hoc edicto.*

Gl. quærit, quę est differẽtia inter hũc tit.
& ti. §. nau. cau. stab. Quidã ponũt hic vnã
differẽtiã. quã differẽtiã gl. reprehẽdit: vt
habes in gl. sed in rub. illius tit. gl. ponit a
1 lias tres differentias. Prima est, † qa ibi tra
ctaẽ de actiõe in factũ, quę ex cõtractu, s.
ex recepto, & de ea quæ ex quasi malefi
cio: hic de ea, quæ est ex maleficio tantũ:
hęc est bona differẽtia. preterea ibi loquiẽ
qñ arguiẽ factũ certæ personæ vt l. penul.
§. j. eo. tit. hic qñ factũ certę personę nõ ar
guiẽ. Itẽ ibi totũ duplũ est pœna: hic ĩ isto
duplo simplũ est rei psecutio. Ita dicit ibi
gl. Sed certe puto q gl. potius voluit dice
re cõtrariũ, qd' hoc totũ sit pœna ad instar
actiõis furti: ibi in vno duplo cõtineẽ sim
plũ. Rof. in libellis suis sup hoc ti. dicit, q
inter titulum istũ, & illũ, nulla est differẽ
tia. Et si dicas, quare fecit duos ti. Respõ.
qa hic tractabat de quibusdã furtis specia
liter: & ideo voluit facere titulum specia
lem: quę in alio ti. ponunẽ incidẽter. Hæc
opi. mihi multũ placet: sed opi. gl. cõmuni
2 ter teneẽ. † Quęro, quę actio oriaẽ ex hoc
edicto? Quidã dicũt actio furti manifesti
vel nõ manifesti, aduersus nautas, caupo
nes, stabularios. Dy. & Roffr. intelligunt
hic, quod agatur actione in factum aduer
sas nautas caupones &c.

1 ☞ *Actio ciuilis furti quod potest cõpetere aduersus nautã, vel eum qui conuenitur ex suo furto: sed agens ex hoc edicto semper est prætoria.*

LEX vnica.

In eos. Primo, ponit mẽ
tem edicti, vsque
ibi ad ver. nauigandi. Quæro,
quæ est illa actio. Dicit gl. pri
mo casu, quando ipsi faciunt
furtum, est actio ciuilis: quia ex eorum fa
cto conueniuntur. Secundo casu, quando
conueniuntur ex facto alieno, est præto
ria actio ex quasi delicto: vt Inst. de ob. q
1 ex quasi delicto. §. pe. Gloss. † dicit verum
in se quod actio furti ciuilis potest compe
tere aduersus nautam, vel eum, qui conue
nitur ex suo furto: sed si quis ex hoc edi
cto vult agere, semper erit prætoria: arg.
pro hoc l. j. in prin. et §. dixerit aliquis. §. de
publ. & §. nau. cau. stabu. l. & ita. §. ex hoc
edicto.

1 ☞ *Caupo quod non teneatur de facto viatorum.*
2 *Non improbare est approbare.*
3 *Qui non tenetur hospitare, nisi in casu aduenientis multæ militiæ.*
Hospes postquam posuit signa hospitij, tenetur hospites recipere, nisi ex causa multitudinis, vel alia.
Notarius excusatur à confectione instrumentorum, propter multitudinem contractuum.
4 *Hospes, qui intrauit hospitium, si in mane dicit sibi pecuniã subtractam in hospitio: quando credatur sibi, & quod contra hospitem non iuratur.*
5 *Hospitatus qui dedit valisiam hospiti: & dicit ibi subtractum de valisia: an ei credatur? & de remedio.*

1 Serui. Gl. signat vnũ cõtrariũ. Dic vt
in gl. † No. qd' de facto viatorũ
caupo nõ teneẽ. cõtra in l. j. §. fi. & l. sicut. §.
nau. cau. stabu. Sol. ibi recepit saluũ fore:
hoc ẽ, fuerũt sibi assignatæ & ipse recepit
2 hic nõ. † Secũdo no. hic, q q nõ ĩprobat ap
probat. q dicvt dixi ĩ l. quo em. §. j. §. rẽ rat.
habe. Itẽ dicitur hic, q quis nõ põt repelle
re[a] inter agentes. cõtra l. j. in prin. §. nau. sta.
vbi diciẽ, q est ĩ eorũ arbitrio nõ recipere.
Solu. dicit Gul. de Cug. q ab initio est in
eorũ arbitrio nõ retinere hospitiũ, vel sta
bulũ vel similia, vt lege cõtraria. Nõ enim
3 qs cogiẽ † recipere hospites regulariter, ni
si in casu aduenĩẽtis multæ militiæ: vt l. j.
C. de meta. li. xij. et l. ij. & facit. C. de Epi
sco. & cleri. l. j. sed postquã qs cœpit tene
re hospitiũ, & quis posuit signa hospitij:
tunc hospites cogitur recipere: vt hic & fa
cit l. in commodato. §. sicut. §. cõmoda. nisi
ex causa recusaret: vt propter multitudi
nem hospitantium: sicut dicimus de nota
rio, qui licet cogatur facere[b] instrumenta:
vt C. de colla. fund. pa. l. placuit. li. xj. tamẽ
excusatur[c] propter multitudinem contra
ctuũ: vt in authen. de tabel. circa med. col.
4 iiij. † Quæro quid si hospes intrauit hospi
tium & in mane dicit subtractam sibi esse
pecuniã, vel alias res, sed probationẽ non
habet? Hãc quæstionem & sequen. ponit
Roffred. in tit. §. nau. caupo. stabu. & Gu
li. in l. j. §. nau. caupo. stabularij. licet non al
leget Roffred. sed Iaco. de Rauen. & di
cunt ipsi, quod in quibusdam partibus est
consuetudo quod credatur hospiti: & tũc
illud est seruandum. Sed quando consue
tudo non apparet, est videndũ de condi
tione hospitantis. si est homo male condi
tionis vel non: & de conditione hospitati
vt si est quidam peregrinus[d] qui vadit Ro
mã, vel ad sedem sancti Iacobi: & de quan
titate pecuniæ quã, dicit se amisisse: & de
modica quantitate creditur suo iura men
to propter prædictas presumptiones. Est
enim verisimile quod tantam pecuniam
portauerat q sibi sufficiat pro eundo, &
redeundo: arg. l. admonendi. §. de iureiu
ran. et in l. in bonę fidei. C. de iureiur. Mi
hi videtur, q hoc non sit verum. Nã cau
po, vel stabularius non tenetur nisi de fa
cto suo, & eorum quos in naui vel caupo
na sua habet, quando non recepit saluum
fore: vt hic. Vnde posito, quod sint oẽs il
læ præsumptiones, tamen nulla præsumptio est quod magis
fecerit hoc caupo, vel alij familiares sui, quã alij viatores. Vn
de contra eum non video quod possit deferri iuramentum.

certũ tẽpus insinuari, intelligiẽ a tẽpore scientiæ, & ignorantia præsumitur: vt declarat Bal. in l. pẽ. de peri. tuto. Et vide quę dixi post bal. in l. quandiu. C. qui admit. & ind. l. fi. C. de dolo. & Mod. in c. tua nos. §. j. de homi. Adde q licet dicat in fin. huius legis dubiũ esse, tamen in l. quinquaginta. de excu. tuto. tẽpus pręseruaẽ ignoranti: & ius. qd' etiã ibi tenet gloss. Adde an terminus currat officiali ignoranti crimen cõmissum, Petpe Anch. consi. v.

a ¶ In eos. §. serui. Nõ põt repellere. Caupo. tenetur recipere hospites. nisi ex causa. Vide q dicit Bar. in l. mariti. §. j. de adul. & multas fallentias vide in l. j. vel ij. in apostilla magna. §. eodem.

b ¶ Cogaẽ facere. Adde Bar. in l. munerũ. §. iudicãdi. j. de mu. & ho. Itẽ limita vt dicit Bar. in l. j. de stabu. li. xj. & ipse not. post gl. l. fi. §. fi. de eo p quẽ fac. est & Bar. in l. semper. §. si in sepulcro. ĩ. qd' vi aut clã. per Cyn. in l. fi. ĩ. ne quis eũ qui in ius voc. per Ang. Bald. & Pau. de Cast. in l. si duo. §. fi. ĩ. si quis cau. Et an notarius nolens facere instrumentũ possit priuari officio, Bald. videtur velle qd' sic, in l. prouidẽdũ. C. de postulan. & Io. An. in c. sicut. ne cleri. vel mona. & vide no. p Bar. in rub. de fid. instru. in ij. colũ. Adde gl. in l. argẽtarius. in prin. ĩ. de eden.

c ¶ Tamẽ excusaẽ. Limita nisi notarius esset adeptus dignitatẽ, secundũ Bal. in l. nec patronis. C. de ope. lib. & vide Io. An. in add. Spe. ĩ ru. de inst. edi. in v. col.

d ¶ Quidam peregrinus. vide Bar. in l. j. §. si cista. ĩ. depositi. & quod ibi dixi. & quod not. Doct. cano. in c. j. de commoda. & Bar. in rubri. C. depositi. & q no. Bart. in l. in actionibus. ad fi. ĩ. de in lit. iur. adde qd' hospes nõ teneẽ, nisi probeẽ q eo sciente imposita est in hospitio: vt est gl. l. j. in verbo in nauẽ. ĩ. nau. caup. sta & Bal. in l. certi. C. loca.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Secundo quæro. Et qñ hoſpitator, vel nauta teneatur ad res perditas, & an contra eũ præſumatur, vide Bal. in l.j.C.loca. & vide d omnibus in Spec.in tit.de fur.§.j. verſic. pono.et ibi videas.

b ¶ Eius iuramento. Vide Bald.in ru.C. depoſi.et l.j.C.loc. & no.in d.l.l.§.ſi ciſta.ff.depo.et poſuit Lndo.in l.in actiõibus.C.de in litẽ iuran.et Bald.in l.certi.C.loca.

c ¶ De facto obſerua ui. Not.quia quotidie ſeruatur, tormentãtur familiares caupoum adde Bar.in l.j.in prin.de offic. p̃ ſe.vigil.facit qd̃ no. Bar.in l.domini horreorũ.ſupra loca.ſed Spec.videtur tenere contrariũ in titulo de fur.§.j.ver.pone. ¶ Adde videndum Pet.de Ancha.con. ſil.cclxxxix. Aduerte quod Barto.allegatur contrarius in hac leg.j. Sed in quo videatur cõtrarius, et pro eius ſaluatione, vide concor.poſitam ad §. omnibus autem.in l.hos accuſare. infra de accu.

d ¶ Non cadit in ſeruum. Vide Bart. in l. hos accuſare.§. omnibus.infra de accuſa. Contrarium videt ipſe tenere, cp pœna pecuniaria cadit in ſeruum: licet ipſe contrarium hic teneat.

e ¶ Omnibus qualitatibus. Adde quod no.in l.j.in princ.infra de receptato.

Quod autem ſit remedium, dicam infra.

Secundo quæro[a], quid ſi † hoſpitatus dedit cauponi valiſiã, et fardellũ: & in mane dicit hoſpes' aliqd ſibi ſubtractum de valiſia? Dicit R of. ſi quidẽ valiſia fuit data ſignata, & ſigillata, & redditur ſigillata, non habet hoſpes de quo conqueraſ. Si vero nõ fuerit data ſigillata, vel reperitur nõ ſigillata: tunc eodẽ modo recurrẽdum eſt ad præſumptionẽ: vt §. imo plus hoc caſu, cũ cõſtet de maleficio, ſtabitur iuramento hoſpitis: arg.l.ſi quãdo.C.vnde vi.Ita dicit R of. et Guliel. hoc ſentit, ar.l.ſemper.§.in hoc intellecto.§.quod vi aut clã. Mihi vero videtur cp quando valiſia reddit ſigillata, cp ipſe dicat verũ. Ceſſat enim omnis ſuſpicio qñ ſigna nõ ſunt mutata: vt l.vltima.C.de edic.diui Adri. tol. Sed qñ reddit diſſigillata: tũc non credo cp ſtetur eius iuramẽto.[b] Nam l.ſi qñ. & l.ſemper.§.in hoc interdicto. loquãtur in eo qui dolũ cõmiſit, et hoc cõſtat: vt p batur extra, quod met.cau.c.vl.ſed hic nõ cõſtat, vtrũ ipſe caupo fecerit, an alius: & ſic nõ conſtat an cõueniatur ex facto ſuo, vel ex quaſi maleficio ex facto alterius: vnde leges illæ nõ habẽt locũ. vnde probari debet recte quid ſit in valiſia: vt l.j.§. ſi ciſta.§.depoſi.& ibi no. Sed qualiter poterit fieri iſta probatio: in hoc dico cp dat cõſiliũ a' lege quia iudex habet ſup hoc poteſtatem tormentandi familiares domus, & alios, qui erant in domo, & procedendi ſuper hoc ſummatim: vt C.de naufrag. l.quoties.& l.de ſubmerſis.eo.ti. Et ita de facto obſeruaui[c], cum Piſis mihi occurriſſet de facto.

Si familia furtum feciſſe dicatur. Rub.

Ad euidentiam debes ſcire, quod iſte titulus non inducit nouam actionem: ſed eſt quædam additio, per quam pœna minuitur: vt infra videbitis.

1 ☞ *Dominus qui ſciuit delictum fuiſſe commiſſum per familiam, quando teneatur ſuo nomine.*

2 *Ratio huius edicti, quod non habeat locum in liberis hominibus non habentibus dominum.*

3 *Hæc lex non habet locum, quando plures ſerui de una familia accuſantur criminaliter.*

4 *Si plures homines liberi accuſantur criminaliter, non habet locum hoc edictum.*

5 *Plures domini, ſi iuſſerunt uni ut faceret aliquod maleficiũ, una pœna an præſtari debeat ab omnibus.*

LEX I.

Vtiliſsimũ. Oppo.de l.ſi familia. & l.quoties in fi.infra eo.vbi dominus delinquit: & tñ habet beneficiũ huius edicti. Glo. non ſoluit. Sol.hic loquitur quãdo dominus deliquit circa ipſum maleficium cõmiſſum: ibi qñ ex poſt facto deliquit definiendo dolo poſsidere. Itẽ op. de l.ij. §.j.et l.ſi ex duobus.§.de noxa.et l.iiij.§. cũ dominus.e.ti. Solue vt ibi. Circa hãc legem quæro † primo, quãdo dominus ſciuit, vtrum ipſe teneatur ſub nomine. Glo.reſpondit. Aut dñs iuſsit: & tunc ẽt ipſe tenetur ſuo nomine, etiã noĩe ſeruorũ: vt l.ij.§.j.& l.ſi ex duobus.ſupra de noxa. Aut ſciuit tantũ: et tũc ſuo nomine nõ teneť, ſed tenetur nomine ſeruorũ: nec habet beneficiũ huius edicti: & ita loquitur hic. Intellige hoc, niſi in illis caſibus in quibus ex ſola ſcientia quis punitur, de quibus vidiſtis infra ad l.Pompe.de parri.l.vtrũ.in fi. Quæro, hic loquit de furto, et dãno. quæro quid de iniuria illata in pſonã. Certe videt ſecus: vt l.ſi familia in fi.ſupra de iuri.om.iud. vel verius ibi iniuria: vt ibi patet. et tex. expone vt ibi: quod hic tenet Dy. Quæro extra gl. quid ſi vna familia hoĩm liberorũ deliquiſſet, an ſufficeret tantũ præſtari, quãtũ ſi liber feciſſet. Dy. cp ſic: vt ipſe no. in l.ſemp.§.j.§.qd̃ vi aut clã. Cõtra dico, † cp iſtud edictũ eſt ſtatutũ in fauorẽ dominorũ. Vnde in liberis hominibus, q nõ habent dñm, ceſſat rõ huius edicti. Hoc etiã apparet: quia ſi eſſent plures ſerui diuerſorũ dominorũ, pro quolibet deberet præſtari ſolida pœna: vt infra de iniur.l.ſi plures.et no.in d.l.ſi familia.in fi.glo.magnæ.§.de iurſ. om.iud. † Quæro, vtrũ iſta lex habeat locũ qñ plures ſerui de vna familia accuſantur criminaliter. R ñ deo cp non. Primo per d.l. ſi familia. Nã qñ agitur ad vindictã publicã, nõ habet locũ edictũ iſtud: vt ibi dicitur. Secũdo, pbo per rõnẽ: accuſatio, ex qua ponereť pœna pecuniaria, non cadit in ſeruũ: vt l. hos accuſare.§.omnibus.infra de accu.ſed deberet illa pœna alterari in corporalem, quæ cederet: vt d.§.omnibus.in fi. Sed qñ tractatur de pœna corporali, nõ habet locũ iſtud edictũ, qd̃ eſt introductũ in fauorẽ domini, ne cogať nimiũ ſoluere: et ſic vbi de ſolutione nõ tractatur, nõ habet locũ. Ex prædictis ẽt † apparet, cp qñ plures homines liberi accuſantur criminaliter, non habet locum iſtud edictũ: quia agit de vindicta publica: vt d.l.ſi familia. Tu habes hic cp, qñ dominus ſciuit, et iuſsit, tenetur inſolidũ ſuo nomine pro vno iuſſu. † Quæro, quid ecõtra, ſi plures iuſſerunt vni vt faceret aliquod maleficiũ: an debeat vna præſtari pœna ab oĩbus? quod videtur, per tex. in d. l.ſi familia. Sed certe ibi loquit tantũ in familia ſeruorũ. Sed ſi plures liberi iuſſerũt vni, quilibet tenetur inſolidum: nec vnius ſolutio alium liberaret: vt l.ſi plurium ſeruus.et ibi no.ſupra de noxalib.

1 ☞ *Si pœna imponitur reſpectiue ad aliam, intelligitur cum omnibus qualitatibus illius pœnæ, ad quam fit relatio.*

Cum plures. Si ſecũdũ iudicium ita ſe habet ad primũ cp cõdemnatoria lata in primo, & exactione ſecuta tollatur, ſcũm interim differť, cumulatio impediť. h.d. No. nouam regulã, impediendæ cumulatiõis, quã dixi in ſummario, quẽ Dy. nõ ponit in c. nullus pluribus. de regu.iur.lib.vj. nec Pet. in l. edita actio. C. de edẽ. De hac regula feci mentionẽ in l. naturaliter. §. nihil cõe. §. de acq. poſ. in repetitiõe quã feci de illo §. Quæro, dicitur hic, pœnæ nomine duplũ, et cõdictiõe ſimplũ. quæro quid ſi familia fecit furtum manifeſtũ? dicit gl. debet præſtare quadruplũ, ſicut ſi liber homo feciſſet. † Ex hoc tex. cũ gl. no. cp qñ vna pœna iponitur reſpectiue ad aliã, intelligiť cũ omnibus qualitatibus illius pœnæ, ad quã fit relatio, et per hoc erat hoc anno qõ. Dicit ſtatutũ, cp nobilis puniať pœna quadrupli eĩ, ĩ quo puniret popularis. cõtingit cp nobilis deliquit de nocte, vt in platea, q̃ritur vtrũ debeat quadruplari pœna ſimplicis maleficij: an vero pœna maleficij ſic qualificati? Et hic eſt caſus cp pœna maleficij ſic qualificati quadruplicetur: quia ad illã refertur cũ oĩbus ſuis qualitatibus.[c] In contrarium facit l. in furti. in prin. §. de furt. De hoc plene ſcripſi in l. ſanctio legũ. j. de pœnis.

1 ☞ *Quando unus ex pluribus debet pœnam, alius rem, alius æſtimationem ex diſpoſitione legis, an ſolutione unius alij liberentur.*

LEX III.

Qvoties. Hæc lex eſt difficilis, et diuidiť in duas partes. Primo, an ſolutio domini pſit habentibus cãm à dño. Secũdo, an ſolutio habẽtiũ cãm à domino pſit domino. Sed ibi: qd̃ ſi prius. Nũquã legi iſtã lege cp non daret mihi laborem. Op. et vť cp ſolutio dñi nõ pſit manumiſſo: qui habet titulũ lucratiuũ, vt infra ſequiť in eadẽ lege. Sol. dicũt quidã, cp hic fuit manumiſſus data pecunia. Certe non placet: quia ſeruus cũ ex ſuo facto. et ex ſuo delicio cõueniatur, nõ põt habere regreſſum cõtra dñm: et iõ non video qd operetur datio pecuniæ, vel nõ. Alij dicũt, cp iſte ver. idemcp, et ſi refertur ad caſum ſubauditũ, quaſi diceret, ſolutio domini pſit emptori dũtaxat. ſubaudi. nõ donatario. et qd̃ ſequitur, idẽ erit in manumiſſo ſubaudi, qd̃ in donatario. Et i hoc gl. reſidet. Tu potes dicere cp in prin. legis loqtur qñ dñs ſoluit, cuius ſolutio prodeſt manumiſſo. Sed pars legis loqtur quãdo manumiſſus ſoluit, cui ſolutio nõ pdeſt domino. Sed cõtra hoc facit qd̃ dicitur in hoc prin. cp prodeſt emptori dũtaxat. quaſi diceret, nõ habẽt cãm lucratiuã: ſed manumiſſus habet cãm lucratiuã: ergo &c. Vnde ſic dicerẽ: aut dñs ſoluit antequam alienaret: et tunc cum illa ſolutione oẽs ſerui ſunt liberati, proderit poſtea manumiſſo, vel alienato quocunque titulo. Si vero dominus ſoluit poſt alienationem, tũc nõ pdeſt niſi cum

Universidad de Deusto

nisi emptori duntaxat. Ita intelligo hãc legẽ. Non enim factũ dñi prodest ei, qui habet causam ab eo, si ipsius dñi nõ interest vt no. in l. rẽ alienã. §. de pig. act. Venio ad secũdã partẽ. Opp. q̃ solutio manumissi p̃sit dño: vt §. de noxa. l. de illo. in fin. & l. seq. Solu. ibi cũ vnus seruus delinquit: hic q̃ delinquit tota familia. Ratio, q̃ vnus delinquit, a quocũq; soluat, illius delicti & personæ nomine, seu cõtẽplatiõe soluit, secus q̃ delinquit a familia. Ita loq̃t hic. Et eodẽ modo respõde ad l. si seru' nauem. §. fi. §. de fur. ad q̃ facit l. qui seruum. §. de interrog. act. Opp. de l. etiã. §. pe. §. de peti. hære. Vna glo. dicit hic, solue vt ibi. Alia gl. magna intrat in vnã distinctionẽ satis lõgã. Timore huius cõtrarij qd' nec clare nec bene expedit: ideo tu dicas: Quandoq; quis tenet ad rem, & ad pœnã promissam ex conuentione: tũc aut solutio vnius tollit obligationẽ alterius. Nõ est nostra materia hic: licet gl. tangat. Sed plenè examinaui in l. si ita stipulatus. in cõtrarijs vltimæ partis. §. de ver. obl. Quãdoq; †vnus debet rẽ, & alius pœnã, vel alius æstimationẽ ex
1 a dispositione legis: & ista est materia nostra: in qua dic, Aut actio est realis, vel mista cũ illa, qua vterq; tenet: & tũc aut primo cõsequor rẽ, & postea nõ possum agere ad æstimationẽ: vt l. Stichũ. §. dolo. §. de sol. & l. etiam. §. pe. §. de pet. hære. Aut primo cõsequor æstimationem ab vno: & tunc aut ille, à quo exactũ est, fuit conuentus, & exactus ratiõe doli: aut fuit exactus rõne doli sed nõ cõuẽtus: aut fuit cõuentus rõne doli, sed nõ exactus: aut neque cõuẽtus neque exactus rõne doli. Primo casu, q̃ fuit cõuentus, & exactus rõne doli. puta quia dolo desijt possidere, fuit cõuentus, & exactus: & tũc aut possessor, qui postea conueniret, esset habiturus regressum contra ipsum soluentẽ: & iterũ ad rem nõ poterit agi: arg. huius legis & no. in d. l. etiã. C. de pe. hære. Aut nõ esset habiturus regressum, & poterit agi ad rem cõtra possessorẽ: vt d. l. etiã. §. pe. & l. Stichũ. §. dolo. §. de sol. Secũdo casu, q̃ fuit exactus ratione doli, sed nõ conuentus. exemplũ. egi cõtra possessorem: & sic fuit cõuentus ratione possessionis: sed quia nõ restituebat, fuit facta exactio æstimationis: & sic fuit exactus propter dolum & tũc ad rem nõ poterit agi: vt d. l. Stichũ. §. dolo. Tertio casu q̃ fuit cõuentus ratione doli, sed non exactus: exẽplũ egi cõtra eũ qui dolo desijt possidere, non fuit exactus per sentẽtiã, sed deuenimus ad transactionẽ, vel pactũ: & tũc proderit possessori, vt nõ possit cõueniri, si haberet cãm à me: siue esset habiturus regressum cõtra me, quia emptor: siue nõ: quia donatari': vt l. si tibi. §. pactũ cõuentũ. §. de pact. Si vero nõ haberet causam à me, tunc secus: vt l. si vnus. §. ante omnia. §. de pact.
b & l. nã postea. §. fi. & l. seq. §. de iureiurã. Quarto casu, [b] q̃ nec cõuentus, nec exactus ratione doli, sed forte soluit ratiõe culpæ, vel alias: & proderit possessori, si habet causam ab eo: alias secus, per iura præalleg. Q̃nque cõtingit, qd actio, qua vterq; cõueniẽ, est actio personalis: & tunc aut cõpetit ad speciem: & eadẽ est adhibẽda distinctio: vt no. C. de cõdi. fur. l. j. per gl. licet Cy. aliter ibi dixerit. Aut cõpetit ad quãtitatẽ: & tunc aut quantitas debet simpliciter, aut respectu certe speciei. Primo casu, à quocũq; soluat non põt ab eo vel ab alio peti: vt §. de reiud. l. si quis dolo. §. j. Secũdo casu aut quãtitas debet respectu vnius speciei determinatę: & solutio facta ab vno liberet omnes: vt l. de illo. in fi. §. de noxa. & l. si seruus nauẽ. in fi. §. de fur. Aut debet respectu pluriũ specierũ: vt vnius familiæ: & tunc aut quæris, an vnius solutio facta ab vno prosit alijs: & habet locũ materia legis nostræ, in qua dic, aut ille alius, contra quẽ vis agere est eiusdẽ cõdictiõis, cuius erat primus soluẽs: vt puta, quia est alius dñs socius ignorãs, sicut primus illi p̃derit: vt l. si familia. j. eo. & ibi videbitis. Aut nõ est eiusdẽ cõdictionis: vt quia est alius dñs socius, qui soluit sciẽs, licet primus eiusdẽ cõdictionis fuerit ignorãs: & dic vt d. l. si familia. Aut est alius habẽs causam à dño: & tũc distingue. Aut primo soluit, antequã eũ alienaret, vel manumitteret: & p̃dest omnibus habẽtibus cãm ab eo, etiã si haberet titulũ lucratiuũ, vt hac l. in princ. ver. idẽq; est. Aut soluit postq; eũ alienauerat vel manumiserat: & tũc nõ prodest nisi ei qui haberet titulũ nõ lucratiuũ. vt hac l. in prin. Si vero ille primo soluit, qui habet causam à dño quã ipse dominus: tũc aut soluẽs erat talis qui habebat regressum cõtra dñm, & eius solutio prodest domino aut nõ: & tũc secus: vt hac l. ver. q̃ si prius. Quãdoq; cõtingit q̃ vnus ad estimationẽ cõuentus est actiõe personali, & exactus, & cõtra aliũ agitur ad rem actione p̃sonali: & tũc aut ille, qui conueniẽ ad rẽ, habet causam à primo conuento: & nõ põt conueniri: vt l. illicite. §. de re. eor. Aut nõ habet causam ab eo: et tũc secus. Exemplum: si ego egi cõtra cõmodatariũ, & habui æstimationẽ: potero agere contra possessorem rei, licet postea habita re, tenear illi reddere estimationem: vt l. si fullo. §. de cõdi. sine causa. & l. in cõmodato. in fi. §. cõmo. & per Dyn. in c. pro possessore. de regul. iur. li. vj. Vltimo in gl. magna est quædam gl. corruptavitio scriptoris: vide eam & corrige eam ibi: in non socijs. si ab vno rem peto, debet dicere si ab vno pœnam peto, & ab alio rẽ nihilo minus peto. Nõ habetis hic alia.

c

SI familia cõmunis.

Ista lex diuidit in tres partes. Primo loquitur q̃ familia pluriũ delinquit vno sciẽte, nõ tñ iubente. Secundo, q̃ delinquit vno iubẽte. Tertio repetit q̃ dixerat in principio. & circa illud determinat vnam quæstionẽ. Secũda ibi: & si seruus. Tertia ibi: si ergo. ver. quod ille. legitur in glo. duobus modis. Tene ẽ̃ vis. qa vtraq; est bona. Oppo. ad prin. & videtur quod ille qui sciuit, nil repetat à socio: vt l. si ex duobus. §. de noxa. Solu. ibi loquit in iubente, hic in sciẽte simpliciter. Venio ad secũdam partẽ: dicit hic simodo cũ eo quoq; ex l. Aquil. vl' ex l. xij. tabu. agi põt. Quærovtrũ aliquo casu possit seruus delinquere, quo non agat in dominũ sociũ ignorãtem. Gl. hic se inuoluit circa hoc, & ponit multos casus, & notabiliter loquitur sic. Aut ille, qui est ignorãs nõ possidet, nec dolo desijt possidere. & non tenetur: vt l. quoties. §. prætor. §. de noxali. & isto casu si soluisset, repeteret: qa sponte soluit nõ ex necessitate. Aut possidebat eum: et tũc aut seruus deliquit coactus ab altero et domino inuito: ita q̃ aliter facere nõ poterat & tunc dominus ignorans non tenetur, quia nullum est delictũ serui. Aut potuit aliter euadere: & tunc aut deliquit delicto leui: & idem: quia aliter socius non tenetur: cum seruus in hoc deberet domino parere. Si vero cõmisit delictum atrox, tunc tenetur seruus: quia deliquit seruus, quoniam parere nõ debuit seruus in hoc: vt l. ij. §. is q. §. de noxa. Ita colligitur hic ex glo. nostra.

d *Arborum furtim cæsarum* Rubrica.[d]

LEX I.

e SI furtim. [e] Hãc legem declara per ea quæ dicta sunt in l. j. §. dixerit aliquis. §. de publica. tangam in l. j. j. tit. j. Bar.

CEdere. Vide gl. quę incipit, sed qualis. ibi: sic eẽ prętor. Dic, imo fuit lex xij. tabu. vt §. eo. l. j. & j. eo. l. furtim. §. si quis radicitus. Itẽ vide gloss. ibi: sed certe prætor intelligebat. Nota istam gl. qd' licet lex vtat verbo præsentis temporis in puniendo actum, intelligitur de tempore præterito & plusquam perfecto.

1 *Emphyteuta, & feudatario, competit hac actio.*

IS cuius. Opp. de l. itẽ Mela. §. fi. §. ad leg. Aquil. Solu. ibi habet vtilẽ: ita hic vsufructuarius haberet istã actionẽ vtilem. Sed tunc oppo. de eo q̃ hic dicitur de emphy
1 teuta. †Respon. emphyteuta, qui habet dominium vtile, habet istam actionem directam quod tene mẽri: quia actio legis
f Aquiliæ directa: & ista actio directa competit emphyteutæ[f], & feudatario, & similibus. quod not. Bar.

a ¶ Quoties. Quando que vnus. Quando vnus debet rẽ, & alius pœnã: an p̃ executionẽ factã cõtra vnũ, alius sit liberatus: sed quid si vnus tenebat ad interesse alius ad pœnã, vide Bar. not. post glo. in l. fi. §. fi. ¶. de eo per quẽ fact. est. & vide bar. in l. semp. §. si in sepulchro. ff. qd' vi aut clam.

b ¶ Quarto casu. Et faciunt ista an iudex faciẽdo litem suam si soluit liberet principalẽ, vide quę dixi post Angel. in l. pe. §. fi. ue quis eum qui in ius vo. &c. & in l. si qs dolo. §. j. ¶. de re iudic.

c ¶ Si familia. Gl. hic, & per istã gl. videt limitãda gl. in l. liber homo. ad leg. Aquil. vbi in atrocioribus filius vel seruus non tenent parere domino vel patri. alias si pareant, tenent. hoc est verũ, nisi alias essent parituri si nõ fecissent. Ita videt gl. multũ not. hic. adde q̃ no. Bar. in l. si seruus. §. de noxalibus.

d ¶ Arborum furtim cæsarum. Rub. Practicã huius tit. vide per Spec. de iniur. §. ñ. ver. itẽ qui incidit vel decidit arbores plures.

e ¶ Si furtim. Et q̃ est sylua incisa. & ligna exportata, an competat remediũ huius titu. vel legis Aquiliæ, vide Bal. in l. j. C. ad l. Aquil.

f ¶ Cedere. §. is cuius. Competit emphyteute. Adde tex. in l. sed & proprietas. ad l. Aqui.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Facienda. Cum emptor.§.fi.Idem dicit Bar. in d.l. cū emptor.§. fi. supra de dam.infect.
b ¶ Si gemina. Ad hūc tex. vide qđ no. scribit Bar. in l. vulgaris in fi. de fur.
c ¶ Vtrū veniat. De hac q. per Io. And. in addi. Spe. in ti. de senten. §. spēs. ver si. sed pone. Cy. et Bal. in l. quicūque. in iij. co. C. de ser. fugi. et Bal. in l. si familia. de iurif. om. iud. & Spec. de contu. §. nūc dicemus. ver. sed pone iudex. et Ioan. And. in regula, delictum. in mercur. Sed quid, si aliqs ꝓijcit aquā putridā, & in facie, & in gula: an puniatur de facie et gula? Bald. in d.l. quicunque. in iij. colū. quod sic. & per Dy. in l. quod dicitur .ia j. de verb. oblig. et i simili per Paul. de Liaza in q. incip. episcopus monuit.
d ¶ Aut dicit. No. cōtra Iaco. de Are. vid Barr. & quæ ibi remisi in l. nunquam. de priua. delic. vide ibi Ang. vbi tenet opi. Io. And. in ca. delictum. de regu. iur. li. vj. in mercu. And. Barba.
e ¶ Ego puto. Sed Flor. in l. iiij. i. ad l. Aquil. dicit ꝙ communiter tenetur op. Ia. de Are. et mod. vide Ia. de Bel. C. vt intra certū tempus. in iij. q. princ. in q. quæ inci. ꝗo disputata est lege municipali cauetur, &c. Adde vidēdū An. cō. l. xxc.
f ¶ Quæro quid si te fugaui, & dū fugeres cecidisti, & cadēdo te vulnerasti: an tenear: et quomodo? & idē dicit Bald. in l. de pecoribus. C. ad l. Aquil. dicit ꝙ si de percussione facta cū sanguinis effusione nō potest fieri cōcordia: et ego te proieci in terrā, ex quo super lapidē capite læso fregisti caput cum sanguinis effusione: ꝙ de hoc poterit fieri cōcordia. Et de hoc no. per Bar. in l. sed si vnius. i iij. col. infra de iniu. Ad de quid si cum equo quē calcaribus premebā te fugientē cadendo pessundaui, exiuit sanguis, eo qa pede ferrato equi facta sunt duo vulnera: an hoc erit vnū maleficium vel plura. vide Bal. consil. cix. ij. col.
g ¶ Quid si accusator. Si dico ꝑcussisti me pluribus percussiōibus, de quo intelligitur? Quid si dicatur multis percussionibus, vide Bar. in l. j. §. hoc rescriptum. ad Syl. qui dicit, qđ verificatur in duabus vel tribus. De quo glo. i c. ad nostrā. de reb. eccl. non alie. vide tex. in c. Christiano. xxxiij. di. vbi no. ꝙ licet duo dicantur plures, nō tamen plurimi sunt. Ita not. Abb. in d. c. ad nrām. ꝙ libellus, in quo fit mentio ꝙ me pluries ꝑcussisti, intelligatur de duobus vulneribus. tenet Bald. per illum tex. in l. fideicō. §. si quis decē. de leg. iij. & in l. & si post tres. in x. co. C. si quis cau. & dicit Ange. per illū tex. in auth. de triē. et semis. in §. qđ sæpe. cū gl. in ver. filiorū. ꝙ si testis dicat ꝙ plurimis vicibus percussit, intelligitur de tribus. Si vero dicat de pluribus, intelligitur de duabus. Et vide quæ scripsi in l. iij. §. ex plurimis. ff. de acquir. pos.

SI plures. Not. secūdū Dy. † ꝙ ex pluralitate delinquentium pœna delicti multiplicatur. Quod dic vt plene dixi in l. si in rixa. j. ad leg. Corne. de sica. & dixi supra ti. j. l. j. Secundo no. ꝙ ex pluralitate eorū, in quos delinquitur, pœna non multiplicabitur, quod non dico hic, quia hora nō patitur. Dicam in l. iij. §. si ad plures. j. de sepul. violato.

Si quis radicitus. Circa hoc & istis radicibus, dic vt in l. j. C. de interdic. Facit qđ dixi in l. de pupillo. §. meminisse. de no. oper. nuncia. Ad fin. huius legis opp. Insti. de re. diui. §. si Titius. & l. adeo. §. fin. ff. de acqui. re. do. Glo. ponit multas solu. Tene primam vel secundam.

1 ☞ *Statuto stante ꝙ si alicui est domus diruta, sibi damnū emendetur, damnum non dicitur probatum, licet probetur domus diruta, & ꝙ tantum valebat.*
Damnum domus dicitur quod superest deducto valore soli, & deductis cæmentis.

FAcienda. Nota hūc text. i prin. Pro hoc dicebam in quadā q̄stione: dicit statutum Castriplebis, ꝙ si alicui est diruta domus, ꝙ sibi damnū emendetur: modo
1 quidam, cui erat domus diruta, † probauit domū esse dirutam. Itē ꝓbauit ꝙ domus tantū valebat: ego dixi, quod iste nō probabat quantum erat damnum: quia non est damnum totus valor domus, seu rei: sed illud, quod superest deducto valore soli, & deductis cæmētis, dicitur damnū, vt hic. Et habes similem text. in l. cū em-
a ptor. a §. fi. ff. de dam. infect. quod nota ad formationem articulorum.

1 ☞ *Si delictum ex parte inferentis est vnus actus, & ex parte recipientis resultant plures: an vna pœna, vel pluribus puniatur.*
Percutiens cum bidente, vel forcipe, an vna vel pluribus pœnis puniatur.
2 *Percutiens vno ictu aliquem in capite, si postea descendit in brachio, postea in crus, pro pluribus punitur.*
Percutiens aliquē vno ictu in pluribus digitis, pro pluribus percussionibus punitur.
3 *Osse fracto, si exinde sequatur vulnus in alia parte corporis pro duobus vulneribus punitur delinquens, si agitur de vulnere: secus si de osse fracto.*
4 *Insequens fugientem, si fugiens cecidit, et in cadendo se vulnerauit, tenetur quasi eum fecerit vulnerari.*
5 *Percutiēs aliquem in cerueleria, si repercussio ceruelleriæ fecit vulnus in fronte, vel in capite, videtur vulnerasse.*
6 *Percutiens aliquem cum cultello bis in eodem loco: si statutum considerat percussiones, punitur pro duobus: si vulnus, pro vno vulnere.*
7 *Accusatus pro pluribus percussionibus condemnatur pro duabus: si pro pluribus, et pluribus, pro quatuor.*
Cautela ꝙ in accusatione ponatur pluries.

SI gemina. b Quærit gl. quare fuit facta ista lex. Dicit gl. est vtile scire propter legē saltui datā: vt ꝓ arbore succisa certa pœna præstetur. Quid vult dicere ꝓpter legē saltui datā. Dic hoc est, ꝓpter statutū factū sup̄ saltubus, seu p̄
1 dijs. & isto vocabulo vtitur l. ij. C. de noxalib. † Venio ad tractandū materiā nostrā, quando ex parte inferētis est vnus a-
c ctus, ex parte recipientis resultant plures: vtrū veniat c imponenda vna pœna, vel plures? Exēplū, aliquis percussit te cum bidēte, vel forcipe: an puniatur vna pœna vel pluribus. Et vi ꝙ vna, per hāc legē. In cōtrariū videtur ꝙ pluribus: qa actus debet cōsiderari respectu recipiētis: vt l. j. in fi. infra de iniu. & l. si adulteriū cū icestu. j. de adul. & l. quoniā multa facinora. C. ad l. Iul. de vi. Præterea resultant plures effectus: ergo ꝓ pluribus punitur: vt l. nūquā plura. ff. de priua. delic. So. Licet dubitetur, tamē est aduertendū. Q̄nque lex, vel statutū punit actū nō illatū in alterū: sed prout fit seu agitur ab agēte. Verbi gratia. Statutū dicit, qs si ꝙ sagittauerit in iure, puniat̄ in decē: & si quis admenauerit alicui, puniatur in quīdecim. tūc si vno ictu semel aliquis sagittauerit plures sagittas, si vno icto admenaret cū bidente, vnus esset actus, et ꝓ vnico actu puniretur: qa solū actū agentis lex respicit: ar. ꝓ hoc l. tria onera. ff. de ex cu. tuto. Q̄nq; punitur actus à lege, ꝓut in alio inferī, vt dicit statutū, si quis ꝑcusserit aliquē in hoc est dubium, propter opi. Iaco. de Are. de qua feci mētionē in l. nunquā plura delicta. ff. de priua. delic. qui distinguit: Aut statutum dicit, ꝙ ꝓ percussione seu pro vulnere: & tunc quot sunt vulnera, ꝓ tot punie-
d tur. Aut dicit, d si quis percusserit: et punietur pro vna tātū: qa
e vnus est actus percutiēdi. Sed ego puto e qđ puniatur ꝓ pluribus: quia cū lex puniat actū, qui infertur in alterū, non pōt considerari ex parte agentis, quin ēt cōsideretur ex parte patientis: et ideo pro pluribus punietur, per iura ff. alleg. facit ad hoc l. Titia. §. fi. ff. de verb. obli. et l. pluribus. in prin. Et prædi-
2 cta vera, † si ista fiant vnico ictu. Sed si fierēt successiue: vt ꝑcussit aliquē in capite, et descēdit in brachiū, & postea in crus: plura sunt facta successiue, licet nō vno momento, ar. l. ter cum xa. j. de verb. sig. et l. Arethusa. ff. de stat. ho. in fi. Itē dico, ꝙ si vno ictu percussit in pluribus digitis. nā ex diuersitate locorū dicuntur percussiones diuersæ: vt l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de ope. no. nun. et facit l. si seruus seruum. §. rupisse. ff. ad l. Aql.
3 Sed si percussi † aliquē in vno loco, & fregi os, et os fractū fecit vulnus in alia parte corporis: an puniar pro vno vulnere, an pro duobus? R n̄. duo vulnera sunt, vnum primo, aliud subsequenter: vt l. si seruum. §. si vulnus. ff. ad leg. Aquil. Hoc fatigatur de vulnerato. Secus si de osse fracto ageretur: quia tunc nō posset puniri de vulneribus: qa vulnera præcedētia tēdūt ad illū effectū, s. ad frangendū os. & ideo de solo illo punirer:
4 vt l. illud. ff. ad leg. Aql. † Quæro, qđ f si te fugaui, et cū fuge-
f res cecidisti, et cadēdo vulnerasti te i aliqua ꝑte corporis an tenear, quasi vulnerauerim? R n̄deo, nō: sed quasi vulnerari fecerim: vt l. qua actiōe. §. proinde. et l. si obstetrix. §. si seruū. et l. si
5 ex plagis. §. fina. infra ad leg. Aquil. quod nota. Quæro, † quid si ego percussi aliquem in cerueleria, et ꝑcussio cerueleriæ fecit vulnus in fronte, vel in capite: an videar vulnerasse? Puto quod sic: vt l. item Mela. in princi. supra ad leg. Aquil.
6 quod apparet: quia teneor directa Aquilia. Sed quæro, † qd econuerso, percussi aliquem bis in eodem loco cum cultello vno impetu: an puniar pro duobus vulneribus, vel pro vno? Respondeo, consideranda sunt verba statuti. Aut statutum imponit pœnam pro vulnere: et tunc veritas est, quod vnū vulnus est, et vna scissura, licet ampliata per secundam percussionem. Aut imponit pœnam pro percussione: et tunc quia plures sunt percussiones, et plures ictus, pro pluribus pu-
7 nietur: vt l. nunquā plura. ff. de priua. delict. Quæro, † quid si
g accusator g dicat, quod percussit aliquem pluribus percussionibus: de quot intelligatur? Certe de duobus ad minus: vt lege, vbi numerus. supra de testa. nec possumus intelligere de pluribus, vt leg. si præses. et l. interpretatione. infra de pœnis. Sed si diceret, pluribus et pluribus percussionibus, punietur pro quatuor: argu. dictæ legis. Et hoc communiter obseruatur. veruntamen magis proprius modus loquendi esset, vt diceremus percussit pluries: quia cum dico pluribus, intelligitur vno impetu, et vno ictu: sed cum dico pluries, intelligitur de diuersis ictibus.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶L.si qs ex domo. Et quo fit rapina, vide text. in d.l.si quis ex domo.quæ est singularis.

b ¶Quero statuto.an per pœnã statutariã sit sublata pœna iuris cõmunis, Adde Ioã. An.de pœna te.stiu.in fi.& Bal.in l.j.in xj.oppon.C.de sum.tri.& Bal.in l.data opa.C.q accusa.& in l.placet.C.de sacrosan.eccle.& in l.& si seuerior.C.de infa.& qd no.Inno.in c.j.de cõsti.& qd Bar.in l.sanctio.ff.de pœ.& qd no.In sti.de act.§.quadrupli.& ibi vide q dixi.& in l.quicũq.C.de ser.fu.post Bar.et Bald.in l.si eos.C.de fur.& dicit Bal.in re pe.l.qd ergo.§.pœna grauior.ff.de ista.& in l.nõ est nouũ.ff.de leg.q indistincte pœna statuti est sequẽda,& non pœna iuris cõis.Et est rõ q a ptãs iurat seruare statuta,& iuramẽtũ obligat in forma specifica:vt inc.ad nostram.el j.de iureiu.& vide Specu.& Io.and.in addi.Spe.in ti.de pœna te.stiu.§.fi.& de hoc vide p Sal.in l.q de crie.C.de accu.no.q Bar.in l.sanctio legũ.in pri.de pœnis.& Bal.i d.§.pœna grauior.vnũ verbũ p Imol.in l.ij.in fi.charta.de publicis iu.& pœna statuti faciat cessare pœnã legis cõis,tenet Bal.in d.l.data opera.cuius opi.sequit etiã Pet.de Anc.in c.canonum statuta.versi.ẽro vtrũ sicut statutũ scdm.& vi.p Imo.i l.cũ mulier.ff.sol.mat.in ix.colũ.versi.itẽ non obstat.& Io.And.in addi.spec.in titu.de fur.& vide no.& Bart.& doc.in l.j.in iij.colũ.de ope.no.nũ.Adde q iudex qui iuramt seruare statuta,põt moderari pœnã in minorẽ,quam sit imposita a statuto:put cõsuluit Roma.cõsi.ccccxxix.Et an per pœnã statutariã sit sublata pœna iuris cõis,vide Bal.consi.ccxx.in pe.colũ.iij.volu.

POMATES.

c ¶Cauetur q p.Sentit ergo Bart.q tale statutũ valeat.et idẽ sentit Panor.in c.de causis.co.fin.de offi.deleg.Sed contrariũ sentit idẽ in c.licet.co.iij.de pœ.& in c.fi.col.iiij.de cõsti.& ibi vide addita,& vide etiã Felin.in rub.extra.de homici.& Seueri.in l.oẽs populi.col.lv.ff.de iusti.

Qui agrum. Vide glo. quę incipit, de arborib. i fi. imo dicas q ibi cõpetebat actio de dãno futuro:ideo transit ad emptorẽ.hic pro damno præterito ante venditionẽ:& ideo remanet penes vẽditorẽ.

Vi bonorum raptorum. Rubrica.

1 Stante statuto,quod pro homicidio imponatur pœna cẽtum,si aliquis sit punitus per statutum:an possit per legem Corneliam accusari? Et an per statutum sit sublata pœna iuris communis,& an imposita pœna statuti imponi possit pœna iuris communis? quod non.

LEX I.

Qui rem. Quãdo duo delicta ex eodẽ facto descẽdentia se habẽt vt genus & species, bene tolluntur inuicẽ,quatenus cõcurrũt.h.d. Opp.q pro rapina agaĩ furti manifesti.ff.de fur.l.si vendidero.§.cũ raptor.sed hic dicitur contrarium:quare male.Sol.intellige q hic in rapina nõ fuit deprehẽsus:vt quia fuit coadunatis gentibus ad domũ alterius,& neminẽ inuenit:vt l.si quis ex domo[a].ff.de furt.p quã legem debet poni casus hic.Item oppo.de l.prætor.§.j.ff.de iniurijs.Solut.ibi quælibet actio cõpetebat ad vindictam.vnde vna per aliã tollitur simpliciter.hic vero vtraq persequebatur rẽ familiarẽ.Quod plene dic per Dyn.in l.j.§.dixerit aliquis.ff.de publica.& plenius ibi dixi.

Quæro statuto[b] cauetur q pro[c] homicidio sit pœna centum:modo aliquis est punitus pœna statuti:vtrũ poterit accusari lege Corne.de sica.vt puniatur in eo qd plus est Dy.ponit istam quæstionẽ hic:& Cyn.ponit eam in l.qui sepulchra.C.de sepul.viola.Breuiter ista quæstio habet duo dubia.Primo,an per legẽ nouã[d] s.an per statutũ sit sublata pœna iuris cõmunis?quod quidam dicunt:argumen.l.qui cũ vno.§.qui post desertionem.in fi.ff.de re mili.& arg.ff.ad leg.Aqui.l.j.vbi p leg.Aquil.fuit omnibus legibus anterioribus derogatũ.Ita hic fiet p statutũ.Sed cõtrariũ est veritas:vt l.quoties.ff.de act.& obli.Non enim videĩ à lege veteri recessum,nisi nominatim sit dictum.Facit C.de noua.l.fi.Idem si apparet aliquibus præsumptionib' tacite voluisse à lege antiqua recedi:quia tunc accusatio ex lege antiqua tolleretur,saltẽ ope exceptionis:vt habuistis notatũ ff.de noua.l.ij.Facit ff.de adi.leg.l.iiij.Et ideo cum in multis ciuitatibus Italiæ sint statuta,quę dicunt q vbi pœna non est determinata in statuto procedatur de similibus ad similia:& vbi nõ reperitur simile,recurratur ad ius cõmune.Ex hoc apparet q volunt pœnam iuris cõmunis in subsidiũ imponĩ.Vnde putarem tunc pœnã iuris communis esse sublatam per legem nouam,in qua pœnam expresse imponit.Sed dubium est,vtrũ postq̃ imposita est pœna[e] per statutũ,possit imponi pœna iuris cõis?Et in hoc oẽs cõcordãt q nõ.Nã vtraq actio tendit ad vindictã:& iõ indistincte vna tollitur per aliã:vt l.pretor edixit.§ j.j.de iniurijs.Nec obstat hæc lex,cum simili.quia istæ actiones persequuntur rem familiarem vt dixi.

LEX II.

Prætor. Quæro,quot capita habet istud edictũ?[d] Respõdeo,tria.duo ponunĩ hic,tertiũ in l.prætor.§.j.j.e.Quero,q est differẽtia inter ista capita?Et respondeo differentiã inter primum caput,& scdm,dic vt hic in gl.tertium differt ab istis manifeste.Quæro,vtrũ in quadruplo insit simplũ?Respondeo,sic indistincte:licet quidum aliter dixerint.

1 Actio ciuilis,& criminalis,quando procedunt ex eodem fonte,nõ possunt simul cõcurrere,nec etiã si competunt ex diuersis factis ratione maioritatis.

2 Accusatio criminalis principaliter,& restitutio rei ablatæ ciuiliter vel expensarũ per officiũ iudicis,põt simul intẽtari. Actio ciuilis principaliter,& accusatio criminalis incidenter,non potest simul intentari.

3 Sententia lata in causa ciuili,quando faciat præiudiciũ in criminali,vel econtra.

4 Sententia absolutoria lata in causa criminali super vno facto,nõ prohibet accusationem super eodẽ fiendam à tertio.

5 Probationes factæ in instãtia causæ ciuilis,an prosint in causa criminali,vel econtra.

6 Testes producti in causa ciuili,an possint produci in causa criminali super eisdem articulis,vel econtra,& an alij.

Hoc edicto. In hoc §.iacet tota lectio nostra. Primo ponit vnũ dictũ.Scdo ponit opinionẽ quorundã circa vnũ dubiũ descendens[e] ex edicto.Tertio ponit determinationẽ illius dubij.Secũda ibi:neque debere.Tertia ibi:sed vtilius.& legitur iste §.in gl.tribus modis.Prosequamus primo lecturã Io.tanquã veriorẽ,secundũ quã breuiter h.d.Quãdo ex eodẽ facto oritur ciuilis & criminalis,phibiĩ quis eas simul intẽtare:sed vna peracta poterit ad alia redire.hoc dicit.& pone casum:Quęsitum fuit,quare prætor fecit hoc edictũ,cum cõ[f]tra raptores cõpeteret accusatio legis Iulię de vi.Respondetur q ptor p hoc edictũ introduxit actionẽ ciuilẽ.licet ei cõpeteret,cuius bona sunt rapta,accusatio criminalis,per leg.Iuliã de vi.In ver.neq debere.quæritur vtrũ proposita actiõe ciuili impediaĩ quis pponere actionẽ criminalẽ per legẽ Iuliã de vi.Quidã dicebant q nõ.In ver.sed vtilius.Iurisconsultus respondet,q interim donec penderet actio ciuilis,nõ põt qs intẽtare criminalẽ accusationẽ:tñ post latã sentẽtiã sup ciuili non phibeĩ intẽtare actionẽ criminalẽ.h.d.Vide text.ibi:cõsuluit ptor.Dic actionẽ ciuilẽ inducẽdo:licet accusatio criminalis antea cõpeteret,vt statim sequiĩ.Itẽ ibi:experiri.dic,s.criminaliter.Itẽ ibi:neq debere.dic criminaliter.Itẽ ibi:publico iudicio dic q est casus datiui.Vide text.ibi:piudicari.Dic ẽt interim.Ibi:priuata fiat.dic si interim pẽdẽte actiõe vi bo.rapto.pposita.Ibi:denegãdã actionẽ.dic,id est,accusationẽ.Ibi,priuatã psecutionẽ.dic,id est,actionẽ vi bo.rapto.ciuilẽ,& hoc ea finita,scdm Io.Opp.eligẽdo[f] ciuilẽ interim nõ p iudicaĩ ĩ criminali vt l.rerũ amotarũ actio.
1 ff.rer.amo.Sol.scdm Dy.†hic loquiĩ qñ ciuilis & criminalis actio descendũt ex eodẽ facto:ibi qñ ex diuersis.Hęc nõ videnĩ vera,p l.j.C qñ act.ciui.piu cri.put ibi loquiĩ de liberto:q cõueniĩ ciuiliter de operis,et accusaĩ ex l.Viscelia.q iudicia oriunĩ ex diuersis factis etiã contra l.præses.C.de plagia.Possumus dicere sustinendo

& iure.& Are.cõsi lviij.co.v.in fi.& se.

POMATES.

d ¶An per legem nouam.Vide ad hæc Panor.consi.xcj.co.iij.& seq.vol.j.& Cep.xiiij.colum.ij.& Bar.xxv.colũ.xv.vol.primo & Ro.cxvij.Anch.in c.canonũ statuta.co.lxij.de cõstit.& Panor.in c.de causis.co.pe.& seq.de offic.deleg.vbi sequitur Barto.& ibi vide alios.& vide Alberi.de Rosa.in j.parte statutorum.q.viij.vbi dicit,q tota mũdi obseruantia est,q per legẽ nouã sit sublata antiqua.et tenet etiã hoc Angel.de Are.in tracta.in gl.& caput eius a spatulis amputetur.& ibi do.Ang.de Arimino.& Ang.Are.in §.quadrupli.Insti.de actio.colũ.v.in versic.an aũt pœna.etiã Moder.Papi.in d.c.de causis.

POMATES.

e ¶Postquã imposita est pœna.Idẽ tenet in omnibus Panor.in c.de causis.col.fi.offi.delega.limita tñ istud,q dicitur quãdo imponiĩ ad vindictã,&c.& non seruaĩ,quoties vna pœna maior pter impotẽtiã iudicis q nõ poterat imponere maiorẽ.Ita Are.i c.de his.co.iij.de accu.

f ¶Oppo.eligẽdo.Si pro crimine agitur ciuiliter,an possẽt pro eodem agi criminaliter.adde Imol.in l.interdũ.ff.de pub.iud.& not.Bar.in l.prætor.§.fi.ff.de iniur.& q not.glo.& Barr.in l.ex morte.C.ad legem Aquil.& vide Barto.in l.si ab eo.ff.de calum.& in l.qd' eutãdi.C.de cõdi.ob tur.causam.Adde tamẽ qd si agatur ciuiliter nõ pro delicto,sed pro debito poterit pro eo q acciderit in dicta causa ciuili agi criminaliter,& interim supersedeĩ in ciuili:puta,si ad probandũ pduxi testes quos tu accusas de falso.Ita dicit Bald.in l.si quis testibus.C.de testib.i penul.col.& not.in l.satis aperte.per Cyn.C.de fal.& in l.j.C.qui accusa.Et de hac materia quando ciuilis actio possit accumulari cũ criminali,vide Bal.i l.j.i ij.col.versi.sed cõtra hoc.C.de appellatiõib.& ibi ponit nouam cõclus.vbi qs venit

Universidad de Deusto Biblioteca

damnādus ad mortē, procedit ciuilis & criminalis accumulata. & ibi etiam
in iij. col. dicit, ꝙ illa regula quando ciuilis accusatio, &c. nō habet locum in
iudice inqrēte. & vide Bal. i l. edita. i repe. Perusina. in xxxiij. co. ibi. Quidđ
vult prio libello renūciare. C. đ edē. vid Bar. et ibi dixi post eū i d. §. si furē.
a ¶ Absolutoria lata. An absolutoria lata i ciuili pariat exceptionē i crimina
li & cū bar. hic et cy.
cōcordat Bal. in l. ex
morte. C. ad leg.
Aquil. gl. & Bald. in
d. l. j. C. ad leg. Fauiā
de pla. dicit ꝙ absolu
toria in ciuili nō prę
iudicat in criminali,
nisi in ciuili īcidēter
fuisset deductū cri-
men, & fuerit lata
absolutoria exclusi-
ua criminis. De quo
ꝑ Imo. & Io. And. in
c. de his. de acc. & ꝑ
alios i c. dilectus. de
pur. ca. alias de iure
pat. alias de iura. ca.
ꝑ Imo. in d. l. iterdū.
de publi. iud. Vide
aliqđ per Bar. in l. si
duo. §. idē Iulianus.
š. de iureiuran. Adde
an absolutoria lata,
quia nō ꝓbatū, pa-
riat exceptionē rei
iudicatæ, si de eodē
crimine accusetur,
Roma. cons. ccxxiij.
vbi dicit, ꝙ iura q̄
allegat Bar. nō pro-
bant intentionē suā.
b ¶ Quæro vtrū. Cō-
fessio de ciuili pręiu-
dicet in criminali, vi
de Specu. de cōfes. §.
nunc videndū. ad fi.
vbi etiā dicit idē qđ
Bar. hic ꝑ do. Anto.
in c. cām quę. de test.
& vide Bal. in auth.
nouo iure. i fi. de pœ.
iu. qui male iu. & ꝙ
acta facta in ciuili cā
faciāt fidē i causa cri
minali, vide Bald. in
l. quod euitādi. C. đ
cōdi. ob turp. cau. ꝑ
Bar. in l. j. C. de edē.
per Imo. i l. interdū.
de pu. iud. per Cyn.
in l. j. ad finem. qn̄ ci-
uil. actio præiu. cri.
Bal. in l. neganda. in
xj. col. C. q accu. nō
pos. & vide Abb. in
c. at si clerici. in prin.
de iudi. & limita per
Bar. & dixi ibi post
eū, in l. pe. C. de cal.
& Abb. in d. c. at si
clerici. de iudi. dicit,
ꝙ cōfessio facta in
iudicio ciuili pręiu-
dicat in criminali: al
leg. Inno. in c. inqui-
sitiōi. de elect. Cōfir
maī ex his quę tra-
dunt Inno. & doct.
in c. cū dilectus. de
or. co. vbi dicit Inn.
ꝙ confessio facta in
iudicio summario, fa
cit fidē in plenario,
facit optime gl. & ꝙ
ibi ponūt doc. mod.
in c. veniens. el ij. de
testi. hoc est verū si
cōfessio fiat pricipa
liter in iudicio ciui-
li. Sed quid econtra
si fiat incidenter, declarat Bal. sing. in l. mercalē. in fi. C. de condi. ob tur. cau,
vide ad materiā qđ ipse scribit in d. l. j. in fi. C. de re iudic. & vide Abb. in c.
causam, quæ. el ij. de testi. & vide Bal. in d. l. si quis ad se fundū. C. ad leg. Iul,
de vi. & facit tex. & ibi Iacob. But. in l. ij. C. de eden. & quod not. Bart. in l.
locum. §. si quis duo. de tab. exhi. Et an acta facta in vno iudicio faciant fidē
in alio in criminali, adde quod no. Bal. in l. nam postea. in §. si minor. ff. de iu-
reiur. & Bar. in extrauagan. ad reprimendam, in versi. summarie ad fin. De
hic latius dixi in d. l. ij. C. de edend.

Dy. ꝙ ille leges loquunī quādo sunt duo
facta se inuicē cōtingentia, ita ꝙ sentētia
lata in vno pareret exceptionē rei iudica-
tæ in alio. Sed solu. Dy. loquitur qn̄ sunt
duo facta penitus separata. Videte, dn̄i,
ciuilis & criminalis prohibeī proponi eo-
dē tēpore ratione præiudicij: quia absolu
toria lata in vno potest parere exceptio-
nem rei iudicatæ in alio. Ita intelligit do.
Dy. in c. nullus plurib'. de reg. iur. lib. vj.
& j. dicā. & isto respectu verū dicit Dy.
quia qn̄ oriuntur ex diuersis factis sepa-
ratis, ista regula nō est impedimēto. Pro-
hibetur etiā concursus ciuilis & crimina-
lis ratione maioritatis: vt l. per minorē. š.
de iudi. & l. fi. C. de or. iu. & isto respectu
nō dicit verū Dy. quia ciuilis & crimina-
lis nō possunt cōcurrere, vt dictis legib'.
Non obstat l. rerū amotarū. quia intelli-
go eam secūdū aliam lectu. ibi positā. Se-
cundo oppo. ꝙ possunt simul intētari: vt
C. qui accus. nō pos. l. quī crimē. vbi simul
& semel peto quē puniri, & condemnari
mihi in expēsis: & sic ꝓponitur crimina-
lis in eo ꝙ venit pœna applicanda fisco:
& ciuilis in eo ꝙ pœnæ veniunt applicā-
dæ parti: vt no. in l. iij. j. de sepul. vio. Sol.
dicunt quidā, ꝙ ibi loquitur qn̄ ciuilis &
criminalis oriunī ex eadē lege, tunc pos-
sunt simul intentari: alias secus. Et ita di-
cebat do. Iaco. But. Hæc solut. nō placet.
Nam cū regula sit, ꝙ ex quocunq; male-
ficio potest quis accusari criminaliter, ex
eodē potest agi in factū ciuiliter: vt l. q no
mine. j. de fal. & š. ꝓ socio. l. nec quicq;. er-
go semper posset proponi ciuilis et crimi
nalis: qa ex eadē lege. Preterea prædictę
rationes, quia absolutoria lata in vna, pōt
parere præiudiciū in alia: & etiā ratione
maioritatis habent locū siue ex eadē lege
2 siue ex diuersis. Vnde dico †sicut alias di-
xi, si aliquis vellet intentare ciuilē actio-
nē, & criminalē accusationē, nō potest: vt
hic, & l. interdū. j. de pub. iudi. Sed si velit
intentare accusationē, criminalē principa
liter, & petere restitutionē rei ablatæ inci
dēter per officium iudicis, vel restitutio-
nē expēsarum: bene posset. Ita loquiī C.
qui accu. nō pos. l. qui crimē. & l. interdū.
§. qui furē. & ibi dixi. š. de furt. & l. quod
euitandi. C. de cōdic. ob. tur. cām. l. iiij. §. si
dicanī. š. si. regū. & l. pe. š. de calū. & l. me-
dicus. j. de var. & extraordi. cog. Sed si qs
vellet principaliter intentare ciuilē, & cri
minalē accessorie, non posset, cū in ea re-
quiranī probationes lucidiores: vt l. sciāt.
C. de prob. Vlterius opp. dicitur hic, ꝙ
peracta vna pōt ad aliā redire. contra in l.
prætor edixit. §. j. j. de iniur. Sol. ibi vtraq;
cōpetit ad vindictam, s. ciuilis & crimina
lis: hic vero ciuilis prosequiī tantū rem familiarē. quod qua-
liter intelligatur, dicā ibi. Sumus expediti de lectura Io. ve-
nio ad lecturā Plac. secūdū quā hoc breuiter dicit: Absoluto-
a ria lata[a] in ciuili, parit exceptionem rei iudicatæ in criminali
causa. secus ecōtra. h. d. In prima parte non mutaī casus: sed in
scđa & tertia est variatio. Videte, est ne vera lect. Pla. Certè
nō: nec reperio aliquē qui teneat eā: qa est contra oēm rōnem.
Nā si absolutoria lata in ciuili parit exceptionē rei iudicatæ in
criminali secūdū eum: multo magis absolutoria lata in crimi-
nali, in qua fit examinatio plenior, pariet exceptionē in ciuili.
& sic magis deberet ecōtra. tenet ergo lecturā Io. Tamē pro
3 †declaratione lect. Pla. quæro vtrum sentētia lata in vna, pa-
riat præiudicium in alia. Respondeo, aut vtraq; tam ciuilis ꝙ
criminalis tendit ad vindictam: & sententia lata in vna parit
præiudicium in alia, siue fuerit condemnatoria, siue absoluto-
ria: vt l. prætor edicit. §. j. j. de iniu. Si vero ciuilis actio proseq-
tur rem familiarem: & tunc aut super vna fertur absolutoria,
super facto, quasi crimen non sit commissum: aut super iure,
quasi non sit probatū, aut est lata absolutoria simpliciter. Pri-
mo casu obstat exceptio rei iudicatæ: primo per text. in l. præ-
ses. C. de pla. Secundo per rationem: quia qn̄cunq; illud qđ
est examinatū, & decisum in vno iudicio, venit examnādum
in secundo, obstat exceptio rei iudicatæ: vt l. si quis cū totū. §.
plane. & §. si ancillam. š. de excep. rei iudi. Et hoc tenet Dy. in
c. nullus pluribus: de reg. iur. lib. vj. & etiā alij doc. Si verò ab-
solutoria fertur super iure quasi nō probato: non obstat exce-
ptio rei iudi. argu. š. de iureiur. l. duobus. §. a fideiussore. & §. si
quis iurauerit. & l. fi. eo. titu. & hoc etiā tenēt dicti doct. in di-
ctis locis. Dy. in d. c. nullus pluribus. & Cy. in l. j. C. qn̄ ciui. ac.
cri. præ. Aut dubitatur: & tunc videtur prima facie iudicatum
esse super facto: vt no. in l. fi. š. de iureiur. & l. j. §. si fideiu. š. qua-
rum re. act. nō datur. Sed certè istæ leges loquuntur in iuramē
to. Tamen in sententia mihi contrarium visum est. ꝙ in dubio
quis videatur absolutus, qa nō probatū, per l. Iulianus. in prin.
& qđ ibi no. š. de condi. indeb. vbi videī casus in l. procurator
ad exhibendū. §. j. š. rē ra. ha. & l. si inter me & te. in fi. š. de ex-
cep. rei iud. Ratio differentiæ inter iusiurandum & sentētiā
est: primo quia iusiurandū habet vim solutionis. qđ non est in
sententia. Secūdò qa ille qui iurat, iurat de eo qđ scit, & de fa-
cto suo: vnde pōt recte scire, & iurare esse factū, vel non esse
factū, vel esse cōtractum, vel nō cōtractū. Iudex vero iudicat
de facto alieno: ideo nō pure pōt dicere factū esse, vel nō esse
factū, vel esse contractū, vel nō esse cōtractū: arg. l. cū falsum.
š. de acqui. hære. Si vero sequeretur sn̄ia cōdemnatoria super
vna: tūc nullo modo prohibeī ad aliā redire. Casus est hic se-
cundū lect. Io. & vera: vt C. qn̄ ciui. ac. præ. cri. l. j. Prædicta ve-
ra, qn̄ iudiciū est finitū sn̄ia diffinitiua: sed si esset finitū aboli-
tione, tunc nullo modo impedireī intentare aliā actionem: vt
l. j. C. de gene. abo. facit C. de fi. instr. l. ij. & l. si docueris. C. de
fal. Quæro, absolutoria lata super facto, parit exceptionem
4 rei iudic. in alia accusatione, vt š. dixi. Quæro, †an hoc sit ve-
rum, etiam alio agente, seu accusante? Videī ꝙ sic: vt l. qui de-
nunciasse. §. fi. j. de adul. Sed ibi specialis est casus in muliere.
vnde contrariū puto alio accusante: vt hic. & est casus C. de ac
cu. l. qui de crimine. cū gl. sua. in eo ꝙ permittit, ꝙ accusatione
intentata ab vno super vno crimine, pōt intentari accusatio ab
alio super alio crimine, ex eodē facto, nō ab eodē. Ratio, quia
qn̄ ab eodē absolutoria lata in prima pōt parere exceptionem
rei iudicate in secunda: ꝙ nō habet locū qn̄ ab alio. & illa est ra
5 tio illius legis. †Quæro vtrū[b] probationes factæ in vna ista-
b rū causarū prosint in alia. Breuiter, aut probationes sunt factę
ad absolutionem: & prosunt in alia: vt l. p̄ses. & l. j. C. de plagi.
Aut factæ sunt ad condemnationē: & tunc aut probationes
sunt factæ in cā ciuili principaliter circa delictū: & nō prosunt
in cā criminali. Ita tenet gl. in l. si qs ad se fundū. C. ad leg. Iul.
de vi. & probatur in l. iij. §. idē diuus. š. de test. ibi: testib' nō te-
stimonijs. Et est ratio: qa in criminalib' reqruni ꝓbatiōes lu-
ce clariores meridiana. quod dico, nō faciunt fidē: intelligo, s.
plenam: tn̄ adminiculantur: arg. l. quæro. in fi. š. de ædil. edi. &
l. capite quinto. j. de adul. Aut ꝓbationes sunt factæ in cā ciui-
li super aliquo adminiculo ad crimen: vt sup. dn̄o: & faciunt fi-
dē in criminali: vt l. j. & l. p̄ses. C. de plagiar. Aut ꝓbationes
sunt

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Contraria loquuntur. Adde Lco. But. in l.fi ex falsis.C.de transact.et in l.5.C. si ex falsis instrumētis.et sequitur Imol. in d.l.diuus. in xvi. colū.de re iudicata. q. an viuente illo.q principaliter falsum commisit, possit primo & principaliter agi cōtra illum qui vsus est falso instrumēto. qd tenuit Bal.in d.l. fi.C.de fide īstrumē. ad fi.

✠ Pro concordia. ¶ Aduerte. Transactio facta sup dependentibus ex testamēto alicuius nō valet, nisi in ea dicatur, visis & cognitis verbis testamenti. Bar. in hoc §. homines. Ang.in l.q Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo.oblig.col.xj. allegat Bar.contrariari in l.de his.ff. de trāsac. Et idē tenuit Bar.in d.§.duo fratres.in iiij.q. Et istā opi.sequit Ang.cōs. xciiij.col.ij.& ista secūda opi.est cōmunis,secūdū do.Alex. in §.duo fratres.primam tenuit Ludo. Rom.cōsi. cccciij.in ij.& iij.colū. Tu die Bar. debet intelligi in hoc §.homines. secūdū quod se declarat ī d.l.de his.& in d.§.duo fratres.qa ille saris dicit īspexisse,& cognouisse,qui vere scit,et intelligit mēte,& oculo intellectus. Posset ēt subtiliter dari alia solutio, quam sentit domi. Alex.in cōsil.xj. col.iiij.in illo verbo quandocunque,&c.

b ¶ Homines. Et non dicitur,ad hoc. Vide Bar.in l.hæredes palam.§.in testamētis. de testa.

c ¶ Sed si vnus. Statuto caueat. Vide Bar. ff.iij.§.negotia.ff.de neg.gest. Idem tenet Bal.ī l. Gallus.§.qd si is.de libe.et posth. & p gl.ibi in fi.deinde in fi.adde Bar.in d.l. negotia. de neg. gest.& l.j.s.de pcura. Per. Anch.in c.relatū.el ij.de testi. & in c.j.de li.cōtest. & vide gl. in Cle.ij. de rescrip.Et ista faciūt si testator mādauit bona sua distribui inter pauperes per Titium, q. Titius posset distribuere in vnum tantum. Sed contrarium voluit Bar. per ea quæ ibi habentur in l. ij. de optio. lega. Item faciunt ad id quod dixi post Bar.in simili de ptestatione facta corā vno vicino tm, ff l.de pupillo.§.si qs ipsi tutori.in ij. col. de ope.no.nū. Adde

sunt factæ in criminali:& tūc psunt in ciuili. qd intelligo inter easdē psonas: vt l. is apud quē.C.de eden.& ibi no.et l.cum antea.circa fi.C.de arbit. Itē inter alias psonas,qbus præiudicaret sentētia:vt dixi in l.ij. §. iudi.sol. Sed vr q debeat distingui aut secūdū iudiciū tendit ad eūdē finē cū primo,et faciūt fidem. Aut ad aliud:& tūc nō faciūt fidem, nisi de nouo examinent:vt extra,de testibus.c.venēs.& notatur p glo.& Inn.extra,de ord.cog.c.cū dilectus.vbi pbationes factæ super exceptione nō psunt sup actiōe,nisi de nouo pbeē. Dico q illa distinctio,an ad eūdē finem tēdāt,an ad aliū,mihi nō placet in ppositra quæstione.Sed puto sic dicendum, aut primæ pbationes fuerūt factæ in cā,vbi sufficit summaria cognitio, vel fuerūt factæ non seruato iuris ordine:vt ante litē cōtestatā super aliqua dilatoria: & tūc nō faciūt fidem in alia cā,etiā inter easdē psonas.hic est casus in d.c.veniens. & ita pōt intelligi qd no.in d.c.cū dilectī. qa illæ exceptiones fuerūt dilatoriæ.Secus puto in pbatione facta sup exceptione peremptoria.Pro hoc, quia etiam victoria super exceptione qñ.p facit fidem in actione:vt dixi in l.qui Romæ.§.duo fratres.s.de ver. obl.& ita videē intellige re Innocē.extra de or.cog. c. super spoliatione.circa fi.gl.magnæ. Quero,†qd si ille,q pduxit testes in vna causa, velit eosdē vel alios pducere in alia cā super eisdem articulis:an debeat audiri? Videē q non inuito eo,cōtra quē pducunt: vt l.fi.C.de test.& qd no.in l.pperādū.circa finem.C.de iud. Aduerte in vna & eadē instantia post didicita testificata, nō pnt testes pduci sup eisdē articulis:vt in auth. qui semel.C.de pba.& in auth.de testi.§. quoniā vero.Si vero est alia instātia,si qdem est sup eodem, & ad eundem finē: tūc aut testes fuerūt primo recepti coram arbitris,& est locus distinctioni.l.fi.C.de test.Si vero fuerunt recepti coram iudice ordinario:tūc in distincte primis attestationib' esset standum,dimissa distinctione l.fi.C.de testi.qa dicta taliū testiū semper faciūt fidē:vt l.gesta.C.d re iu. Et ita tenebat Iac. But.& Inn.tenet extra, de testi.c.cū in tua.licet gl.aliter sentiat in d. l.pperādū.in fi.C.de iudi.Si vero alia instātia tēdat ad aliū finē,vt in casu legis nostræ: tūc indistincte pōt quis producere nouos testes, & etiā testes antiquos sup eisdē articulis:vt extra,de test.c.veniens. & in d.c.cum in tua.& ibi not.per glo.& per Inn. Venio ad tertiam lect.antiquorum,secundum quam breuiter.h.d. Donec potest agi criminaliter, nō potest agi ciuiliter.h.d.Ista lec.ponit in gl.superver. putat.& hæc lect. non applaudet literæ. Præterea lex vī velle ī distincte q qs possit eligere q̄ vult,s.vel pri' ciuilē vel pri' criminalē:vt l.j.qñ ciuilis act.crim.pīudi. &l.interdū.j.de pub.iud.vbi prius ciuilis pōt intētari.& sic ista lect.nō videē vera. Sed cōtra:qa p ista lect.videē casus in l. ptor edixit.§.j.j.de iniur. R ñ.secundū qd glo.ibi exponit tex.nihil facit. Vel dic q speciale est in l.Corne.de sica.vt nō possit fieri pīudiciū p actionē ciuilē iuriarū, vt ibi dicā.Itē p ista lect.videē casus in l. j.§.fiet.l.ij.s.ad Car.C.vbi cau.fis..l.j. Res pō.hic loquit qñ ciuilis & criminalis cōpetūt cōtra eundē delinquentē. quo casu possum eligere quā volo:sed contraria lo

a quuntur[a] qñ volo intentare ciuilē contra aliū,quam cōtra delinquentē.quo casu nō possum viuo delinquente,secūdū Iaco.de Are.& nota.Cyn. C.de fide instrumen. l.fina.

Vr An testes presumātur rogati, si dicitur, vocatis & rogatis: licet non dicatur ad hoc: & cum dicitur, inspectis & cognitis verbis testamenti: debet intelligi, ad hoc.

1 **Homines.** Notabilis est §. iste :& facit qd †qñ in instrumento dicit, testibus vocatis,& rogatis:et

b nō dicit ad hoc,[b] nō valet: quia debēt esse rogati ad hoc. Sed dic, q præsumunt esse rogati ad hoc:vt scripsi in l.sciendum.s.de ver.obliga. Item facit ad hoc l.de his.s.de transact.quæ dicit q nō pōt transigi, nisi inspectis & cognitis verbis testamēti: debet intelligi,ad hoc. Et hoc examinaui in l.qui Romæ.§.duo fratres.s.de verb.obligatio.quod est notandum ad multa.

1 *Vr Stante statuto quod si quis produxerit falsos testes punitur, habet locum in producente unum.*

Sed si unus. Nota argu.secūdum Dyn.qd si statuto ca

c ueatur,[c] q † si quis produxerit falsos testes &c.habeat locum etiam si vnū falsum tātum testem produxerit:vt hic, & j.ea.l.§. q ait prætor.& s.de nego gest.l.iij.In eo q dicit,negotia.id est negotiū.facit s.de liber.ho.exhi.l.iij.§.hæc verba.& de leg.iij. l.qui concubinā.§.si Stichus. secūdū Dy.

1 *Vr Ad positionem generis, non sequitur positio speciei, sed contra sic.*

Doli mali. Nota hic,quod genus cōtinet in se suam speciē. Nam dolus est genus:& cōtinet in se dolum,qui fit vi,& qui fit sine vi. Secun

1 do nota†quod ad positionem generis,nō sequitur positio speciei: sed ad positionē speciei,sequitur positio generis: vt l.si qd. §.interemptū.s.de lega.iij.& l.inter agnatos.s.vnde legitimi.

1 *Vr Principalis, qui coadunauit homines, tenetur de damno quod ipse dedit, & de eo quod dederunt alij.*

2 *Qui est inter coadunatos, non tenetur etiam in foro conscientiæ, nisi de damno per ipsum dato.*

d **Si quis nō homines.** [d] Nota† q

1 ille qui est principalis,& homines coadunauit,tenetur de dāno quod dedit ipse &

2 de damno quod dedit alius. Item no.†[e] q

e ille,qui est inter coadunatos,non tenetur de damno,nisi quod dedit ipse,non de eo quod dederunt alij.quod tene menti in foro cōsciētię.Et sic dicit gl.hic est ar.q Comes Albertus nō teneat de damno dato a bannitis:si ipse nō dedit damnū. Ratio

f qa ipse nō coadunauit,sed dedit eis opē.[f] Vltimo opp.gl.de.iiij.§.sed & q.s.ad leg. Iuli.de vi publi.Dic quod ibi est factum tantum,quod sufficit ad naturam accusationis.Sed hic non est factum tantum,qd sufficiat ad naturam istius edicti,secundū Dynum.

In hac actione. Istud quod dicitur q interesse non quadruplatur,intelligas de interesse affectionis:vt l.in furti actione.s.de fur. quæ no.Bald.in l.ij. C.de condi.infer.& Bal.ī l.iubemus.§.si aūt.C.ad Treb. & vide no.p Bal.in l.q cūq.ī ij.co.C.de ser. fugi.vbi no.q̄rit in casu q.Bar.hic,qd si pduxit testes,& instra falsa, an sit vnū falsum? & tenet qd sic. Et ad Bar.hic ad de Imo.idē dicētē in d.c.relatū. vbi allegat Albe.de Ros.in ij.pte statutorū.ī q. xxvj.et idē dicit ecōtra,p illū text.& vi de Bar.in l.fi.in versi sed q̄ro.j.de quest. Adde q contra hec facere videtur q cōsuluit Old.cōsi.exlij. q si testator istituat posthumū, vel post humos , & deinde substituet, & casu quo cōtingat eē plures,& moriantur in pupillari ætate, sup uiuēte præmorienti substituto: & si oēs mori cōtigerit in pupillari ętatevel alias qñcūq; sine hærede ex suo corpore.ta.A. & B.sorores suas eiusdē posthumis substituo æquis portionibus:et cōtingat q vnus solus nascat,et moriat, q substitutio euanescit,nec resoluit plurahtas in singularitatem.

d ¶ Si quis non hoies. Ille,qui coadunauit hoies si dederit damnū,tenet de dāno suo,& coadunatorū quos adunauit.Sivero coadunatus det dānū tenet de dāno tūi suo.& vide per Inno.in c.fi.q met. cā.& in c.in nra.de iniur.& de dāno dato.& vide Bal.ī l.nō ideo minus. in x.q. C.de accusa. & ad Bar.hic adde Barto. glo.text. & doct.in l.quoniā. C.ad leg. Iuli.de vi.& Bal.in l.j.in vj.co.C.de ser. fugi.& ibi qs dicat caporalis,& principalis. & adde l.j.in hoc.& ibi no.de ser. corrupt. An autē si aliqd damnū passus est coadunatus, possit ipse illud repetere a caporali,vide in d. l.quoniā. Adde quomodo teneat coadunator Bal.cōs.xxix. iij.lib.

✠ POMATES.

c ¶ Item no. Vide Alex.cōs.ciij.co.ij.volu.j.vbi pluchre loqtur declarās materiā huius ti.q per totū.

✠ POMATES.

f ¶ Dedit eis opē. Vide bal.cōs.cxxxviij. f.iiij.pte.& pulchrū cōsi.Petr.de Ancharaclviij.īcip.ex narratis.vbi pulchre ponit,qua pœna teneā tur tales raptores, maxime rerū eccle.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Plus delinquit. An puniat qs delinquẽs palã, plus quã clã, & qd dicat crimẽ occultũ, vide tex. hic, & Arch. in 11. de hæreticis. ca. in fide. in lib. vj. & doctores in l. nemo clarius. C. de sum. tri. & Arch. in c. ppetua. de electiõe. lib. vj. & qd ibi habes qd de maleficio cõmisso de nocte &c. Et facit ad declarationẽ eius qd dicit Bar. in l. fi. si quis testa. liber. esse iuss. fue. Istis adde Iaco. de Bel. in l. fi. de ritu nupt. & vide q̃ not. Bar. in l. non intelligitur. §. tacite. j. de iure fisci. Adde qd ibi iudicis, vel supioris authoritas requiritur semper, & tali authoritate non interueniente, dicitur fieri clã. Et casus est secundũ Bart. in l. ij. C. de his qui ex putario. lib. x. & ibi vide. Et de dictiõe clã, & de palã, vide in lege, si adulteriũ cũ incestu. infra, de adulteriis. Et ad eãdẽ materiã vide Bald. in l. ea quidẽ. in viij. col. C. de accusationi. & quod ibi dixi q̃ Moder. in rubrica extra de eo q̃ fur. ordi. suscep. & no. in l. j. j. ad leg. Iul. de ambitu. & quod not. Bal. in l. cum fratrem. C. de his quib. vt indig.

Conuncto §. & generaliter. j. eadem lege.

Hæc actio. Istum §. & sequentem examina vt in gloss. Barto.

1 ☞ *Occidens bannitum, cuius bannum non tenebat, excusatur à pœna homicidij: sed aliter mulctabitur.*

Hæc actio. Nota tex. ibi: sed aliter mulctabit, &c. facit ad id, qd dixi ś. si quis testa. lib. esse iuss. fue. l. j. §. ij. Item facit ad † questionẽ de exbannito, cuius bannum nõ tenebat: vt licet quis excuset à pœna homicidij: tamẽ aliter mulctabit: vt dixi in l. pe. j. de adult.

1 ☞ *Genitiuus de necessitate importat dominium.*

2 *Aliud est dicere, in bonis: & aliud, ex bonis, remissiue.*

In hac actione. Dictum est in edicto, siue cuius bona rapta, &c. modo quæritur vtrũ genitiuus, cuius, denotet dominiũ. & hoc intendit hic Iurisconsultus. Ex quo nota † q genitiuus de necessitate non significat dominium. Habes de hoc in l. ij. ś. de religio. & sum. fu. & ś. nau. cau. stab. l. ij. in prin. & §. ait ptor. Dixi de hoc ś. de ope. no. nun. super rub. Secundo † nota differẽtiam inter in bonis, & ex bonis. de quo habes in l. rem in bonis. ś. de acquir. re. domi. & Institu. eodem. titulo. §. sane in hac actione.

1 ☞ *Quando plus puniatur clam faciens, quàm palam.*

2 *Familiaris pro modico furto non potest conuenirs actione furti, sed actione vi bonorum raptorum.*

3 *Conuentus actione non potest referre actori quæstionem dominij.*

Et generaliter. Gl. signat vnũ ar. in cõtrariũ.

a Dicitur hic: quod plus delinquit qui facit palã, quã qui facit clam. contra, in l. fi. ś. de ritu nupt. & l. pupillus. §. sane. supra de autho. tuto. & l. nõ intelligitur. j. de iure fisc. & l. nõ existimo. ś. de admini. tut. Gl. nõ soluit. Dyn. dicit, † Aut id, qd fit, est omnino prohibitum per legẽ: vt furtum, et similia: & tũc magis punitur palam faciẽs quàm clam: vt hic. Aut non est omnino prohibitum: vt matrimonium, & vẽditio: & tũc magis punitur clam faciẽs: vt in cõtrarijs, secũdum Dy. Tu dic latius vt no. Cy. C. de summa tri. l. nemo clericꝰ. in fi.

Opponitur, hic innuit quod p̃ re deposita, etiã si nõ intersit, habet locum actio vi bonorũ raptorũ: sed j. statim in ver. si quis igitur. innuit quod ad hanc actionẽ requirit quod intersit agentis saltem modice. Huius timore iste §. ibi: vtilius dicẽdum est, &c. legit duobus modis. Primo qd hic loquat, qñ actio furti cessat pro re deposita: qa non interest tũc. Ad versi. si quis igit. Respon. dum dicit, interest sua, vel modice: subaudi, maxime. Ista est vna lectu. gl. Secũdo modo legit, quod dicit i isto ver. vtilius. tamẽ si cesset actio furti ob rem depositam, intelligas † ratione p̃sonæ, vt quia libertus, vel familiaris, qui pro modico furto non potest conueniri furti, sed actione vi bonorum raptorum potest conueniri pro modico interesse. Ista secunda est vera simpliciter. Sed posset ne prima sustineri? Videtur quod non: quia si non interesset sua, nõ esset qd quadruplet: & ista actio datur ad quadruplũ: vt ś. eo. l. j. in prin. ergo nõ cõpetit si simplum nõ repetitur. Sed possumus dicere q̃ simplũ est æstimatio rei: vt ś. eo. l. §. in hac actione. Nec † põt conuentus referre actori quæstionem dominij: vt l. si quis emptionis. §. sed hæc cõtra super illis. C. de præscript. xxx. an. & hoc modo procedit ista lectu. Sed si poneres quod actor confitetur rem sibi depositam et non interesset sua: non video qualiter ista actio posset competere sibi.

1 ☞ *Actio ex delicto, quæ denominatur ab eo, non datur contra hæredes.*

Hæc actio. Nota † quod actio ex delicto, quæ denominatur ab ipso delicto, non datur contra hæredes, etiam in eo quod ad eos peruenit. quod dixi in l. j. de priua. delic.

1 ☞ *Quando una actio datur contra plures, negligentia adhibita contra unum, quando præiudicet contra alios.*

LEX III.

SI seruus. Quando vna actio dat cõtra diuersos, negligentia adhibita contra vnum præiudicat cõtra alium. hoc dicit. Nota tex. ibi: quia cum quocũq̃, &c. sed dicitur hic, si actũ est cũ dño, nõ põt agi cum manumisso. an hoc est verũ, siue dñs fuerit cõdẽnatus, siue absolutus Dicit gl. q̃ si dñs fuit cõdẽnatus, & soluit: siue dubio hoc est verũ. quod dic vt dixi in l. quoties. ś. si fa. fu. fe. di. Idẽ si fuit absolutus vt l. licet. §. fi. ś. nau. cau. sta. Opp. C. de inoffi. testa. l. cõtra maiores. Gl. nõ soluit. dic, ibi nõ erat negligẽs: sed prosequebat illud ius, qd credebat sibi competere. Præterea ibi erant plura remedia: hic vnum tãtum: licet cõtra diuersos.

Secũdo opp. de l. itẽ. in prin. ś. de alie. iu. mu. cau. fa. vbi negligentia cõtra vnũ, nõ præiudicat cõtra aliũ. Huius timore dicitur verba, quãdoq̃ est † vna & eadem actio numero q̃ cõpetit cõtra diuersos: tũc negligẽtia adhibita cõtra vnum præiudicat cõtra aliũ, vt hic. qñq̃ sunt actiones diuersæ: & tũc aut cõpetũt cõtra diuersos ex dispositione cõtrahentiũ aut ex dispositione legis. Primo casu, vtrũ negligentia b adhibita cõtra vnũ præiudicet contra alium: dic vt dixi in l. cũ quis. §. si quis pro reo. ś. de solutio. Secundo casu aut negligentia adhibita cõtra vnũ, tollit illud, quod erat causa dandæ actionis cõtra aliũ: & tunc cõtra alium præiudicat: vt l. fin. C. de his qui à nõ do. mu. Aut nõ tollit illud, quod est causa dãdæ actionis cõtra alium & nõ præiudicat: vt l. itẽ. in prin. ś. de alie. iud. mu. cau. fa. & ibi de hoc p̃ gl. Ex hoc patet q̃ falsa est gl. C. qd me. cau. l. ij. quæ dicit, q̃ si est emptor liberat ꝰ præscriptio. nõ põt agi cõtra metum inferẽtẽ. Nam cum dominium non sit causa actionis qd met. causa sed metus: nõ debet tolli actio quod metus causa, præscriptione dominij: vt d. l. item. & ita tenent doct. in d. l. ij. & bene.

1 ☞ *Tres homines faciunt collegium, & etiam uniuersitatem.*

2 *Turba fit ex centum hominibus: multitudo potest esse maioris uel minoris numeri.*

3 *Duo homines faciunt congregationem.*

4 *Decem homines faciunt populum.*

5 *Gens dicitur ex minori numero decem, & uerificatur in quatuor uel quinque.*

Gens & populus est idem.

Statutum puniens coadunantem gentem, habet locum in coadunante quinque.

c **PRætor.** Hic ponitur tertiũ caput edicti prætoris. Nota quot homines faciũt turbã. Oppo. de l. Neratius. j. de verb. sig. Sol. † ibi loquitur de collegio, qd fit ex tribus. Et idem dicit gl. in vniuersitate, per illam legem in l. sicut. §. fin. ś. quod cuiusque vniuer. no. & in familia ita not. in l. de testatio. §. fina. j. de verb. signifi. hic loquitur de turba. Secundo oppo. Instit. de iur. perso. in fi. Gloss. non soluit. Tu dic, † q̃ hic exponitur, quid sit turba: ibi vero exponitur quid sit multitudo, quæ põt esse maioris & minoris numeri: vt ibi no. Quæro, quot hoies faciunt cœtũ? Certe hic habes in text. quod idem est dicere cœtũ hominũ, & turbã hominũ. Quero, quot † hoies faciũt cõgregationẽ. Gl. q̃ est extra, d̃ ele. c. j. dicit q̃ duo hoies faciũt cõgregationẽ. Quero quot

¶ Faciunt turbam. Quot hoies faciant turbã, vel collegiũ, de quo in rubri. j. de colle. illi. adde Inno. in c. j. de elect. qui tenet q̃ duo congregationẽ: tres collegiũ: decem, populũ: viginti, turbam: quatuor vel quinq̃ porci, gregẽ: decẽ oues, gregem. & ibi vide quot faciũt vnionẽ. & est glo. in d. cap. j. Quid est ppls, vide Bal. in l. etiã. in ij. col. C. de execu. rei iudic. & quot faciãt cœtũ, vide Cynum & Bald. in l. j. & qd ibi Bal. de tu. & cu. illustrium personarum: & decem faciunt parochiã. xij. quæstio. j. cap. vnio. vide Bart. in l. sicut. j. quod cuiusq̃ vniuer. no. & quid in familia, vide Bald. in l. iubemus. §. sinautem. C. ad Treb. & glo. no. x. qõ. l. c. j. ponit de his quæ hic dicuntur, & vide Barto. in l. j. supra de p̃bat. Quot faciant gentem. & quod faciant exercitum vel legionem, vide gloss. & doc. in l. secunda. C. de insa. Et quot faciant gentem, vide Bald. in l. j. in fi. ff. de iust. & iure.

Universidad de Deusto Biblioteca

POMATES.
a ¶ Quæro. quot homines. Primo vide ad hæc aliquid per Alex. in l. fi. consi. ij. C. de testa. mil. vbi ponit quot homines faciunt villã.
b ¶ No. q licet. No. q offenso licet clamare, succurrite. Quid de clamãte ad arma, vide eum in l. capitalium. §. solet. j. de pœ. & ad bar. hic facit q ipse notat in lege vt vim. de iust. & iur. & adde Bar. in l. prohibitũ. C. de iur. fisc. li. x.
c ¶ Repetita. An dicta in præcedẽti capite intelligãtur repetita in sequẽti, facit l. si quis filiũ. §. fi. ff. de inof. test. & ibi p doct. & vide Bar. no. in l. fi. de re. du. p d. Anto. in Cle. j. de sup. negli. præla. & omnino Bar. in l. doli. in prin. de ser. corru. vbi qualitas sequens refert ad oĩa præcedentia. domi. Anto. & Imo. in d. Cle. j. approbãt oĩa dicta per Bar. hic. & adde que no. gl. in c. cum singula. in ver. prioratibus. de præben. lib. vj. Et qñ dictum in vno intelligatur repetitũ in alio, vide aliquid per Bal. in l. j. de le. hære.
d ¶ Contra hoc opp. Pondera q a do. Gulie. de Perusio rñdit ad partes in quodã cõsi. incip. duo sunt principaliter inquirẽda, q dictũ Bar. p cedit in dictionibus seu capitibus, statutis separatis nõ connexis nec se cõtingẽtibus. And. Barba.

POMATES.
e ¶ Aut inserunt. Vide Alex. consil. suo. cij. in princi. vo. ij. et Imo. cxlv. & Alex. lvj. colum. j. vo. ij. vide etiam Are. consi. lxxij. & cxliij. & seq. & vltimo ad fi. vbi limitat, quando non esset eadem ratio. ver. Iac. de Bel. Ad hæc vide Aret. in d. l. talis scriptura. Alex. consi. xlij. in ij. alias iij. vo. Pau. de Ca. consi. cccxcij. incip. nota primo ad euidentiã. in penul. col. & Pau. de Cast. consi. j. colum. j. in fi. vol. ij. & Fel. vol. vj. in prin. de cõstit. & Alex cõsi. xlviij. colũ. j. volu. j. & columna iij.
f ¶ Et per hoc posset. Adde bonã gloss. in Cle. j. in ver. curan. de sup. neg. præl. & ibi vide d. Ioan. Et quando sñia debet ferri cum consilio sapientis, vide que plene not. remittendo tamen in l. j. C. ne lic. in vna & eadem cã tertio prouo. Ad Bal. vide Old. q ita disputauit. Facit qd no. Bar. in l. j. §. ij. ff. ad l. Fal. & l. oẽs populi. de iustit. & iur. in x. q. sexti articuli pricipalis. An. Bar.
g ¶ Intelligunt repetita. Et hoc est verũ i his, q̃ sunt expsse disposita. Secus si sunt subaudita: vt not. Bald. in lectu. antiqua, in l. j. in princ. in gl. in verbo, si qs. & ibi remisi. ff. qd quisque iur.
h ¶ Oldra. disputauit. Vide bonam glo. in Cle. j. in ver. curã. de sup. neg. pla. & facit quod no. Bart. in l. j. §. ij. ff. ad l. Fal. & in l. oẽs populi. in iij. q. vj. articuli principalis, Contrariũ videt velle Bal. & Ange. & Imo. in l. cohæredi. §. q patrẽ. de vul. & pup. qui si bñ cõsiderẽtur, nõ obstãt. Tu vide no. Bal. in l. j. C. ne lic. tertio puo. & d. Ange. & Imo. in Cle. j. de sup. neg. pla. vide glo. in Cle. sæpe. in ver. nõ obstãtib. de ver. sig.

4 † quot homines[a] faciũt populũ? Credo q ad minus requirant decẽ. Ita no gl. extra, de electio. c. j. Pro hoc ista l. & l. oues. j. de abig. cõiuncta l. rerum mistura. ff. de vsucapio.
5 † Quæro, quid de gente, quot homines faciunt gentẽ? Nã vidi questionẽ de facto in ciuitate ista. Dicebat statutum si quis coadunauerit gentẽ. Respondeo, est idẽ, q populus. qd probat ff. de iust. & iur. l. omnes populi. cõiuncto §. oẽs populi. Instit. de iure natu. gen. & ciui. Nam in vno loco dicitur gẽs: & in alio dicitur populus: & ponũtur pro eodẽ. ergo &c. Puto tñ quod si quis coadunauerit homines equites minori numero: diceretur gens, forte quatuor vel quinque armati dicta l. oues. j. de abigeis.

1 *Locus vbi maleficium est cõmissum inspicitur, non mandati delicti.*

Hoc autem edicto.

No. ad istud q
1 dixi tibi †, qd' debet inspici locus, vbi est maleficiũ cõmissum: nõ locus vbi quis mãdauit committi maleficiũ: vt hic. Facit l. si vt proponitur. ff. de fideius. & ibi dixi. Dicam in l. non solũ. §. si mandato. j. de iniur.

1 *Stante statuto, quod si quis coadunauerit gentem, puniatur habet locum, etiam si per spatium distet vnus ab altero.*

Hoc edicto.

Dicitur hic, si intra turbam fuerit, &c. contra ff. §. proxi. vbi sufficit, etiã si est absens. Gl. dicit, q turba potest cõtinere magnum spatiũ: vñ requiritur quod quis sit in turba, licet non sit in eodẽ loco, vbi dãnum datur. aduerte, & tene menti. Dicit
1 statutũ, si quis † coadunauerit gentẽ, requitur ne q omnes sint coadunati in vno loco, vel in vna domo, vel in vna ecclesia? Respon. non. Sufficit enim si sint coadunati, licet distent per magnũ spatiũ. Ita videbitis hic in hac gl. & ideo si vnus famulus staret in vna domo, & alius in alia, & sic de singulis: esset coadunatio, licet sint in diuersis locis. Sed licet glo. soluat istud cõtrariũ multũ notabiliter: tamen Iaco. de are. soluit istud cõtrarium aliter & sic. ff. §. proxi. loquit de eo qui cõmisit dolum in coadunatione turbę: hic cũ esset in turba dolo fecit vt damnũ daretur. Fateor tñ, q idem locus nõ debet sic stricte accipi pro eo puncto: vt latius examinabo in l. j. §. ex incendio. j. tit. j.

1 *Offenso licet clamare, succurrite, succurrite.*
2 *Quando plures determinationes respiciunt verbum, quaslibet per se determinat verbum.*

Si quis aduentu.

Nota † qd' li-
1 b cet[b] misericordiam dare offenso, dicendo, & clamando,
2 succurrite, succurrite. † Itẽ nota q qñ plures determinationes respiciũt vnũ verbũ, q̃libet per se determinat verbũ: nec se determinãt inuicẽ istæ determinatiões. Declaro, dicit in edicto prætoris, Prętor ait, cuius dolo malo in turba damnũ, qd' datũ vel factũ esse dicet. Istud participiũ datũ vel factũ esse, habet istas duas determinatiões, q sit datũ i turba, q sit datũ dolo malo: tñ nõ reqrit q turba sit coadunata dolo malo: vt hic. Qd' tene menti ad multa.

1 *Dicta in vno capitulo, quando intelligantur repetita in sequentibus.*
2 *Statuto stãte, q iudex teneatur dare quãlibet sententiã cũ cõsilio sapiẽtũ: licet per aliud statutũ dicatur q in certis causis p cedat summarie: in illis etiam tenetur dare cum consilio.*

Eritque hæc differentia.

Nota hic q dicta in præcedenti capite, in subsequẽti nõ intelliguntur repetita.[c] Nã verbũ, coactis hominibus, nõ intelligitur repetitum, vt hic: vel raptum etiam nõ coactis, &c. Cõtra ff. ad l. Aquil. l. quẽadmodũ. in fi. & insti. ad l. Aquil. §. ex hoc tñ capite. Respon. dicta in præcedenti capite, quæ pertinent ad dispositionẽ, in sequenti intelligũtur repetita: vt in cõtrarijs. Sec' in his quæ pertinẽt ad facti narrationẽ: vt hic. Contra hoc oppo.[d] quod etiã ea, quæ pertinẽt ad facti narrationẽ, intelliguntur repetita in sequẽti: vt j. titu. j. l. j. in princip. cõiuncta l. iij. §. qd ait prætor. eo. tit. Breuiter dic, quãdoq lex disponit circa plura in diuersis orationibus & tunc dictũ in vna oratione nõ intelligitur repetitũ in alia oratiõe circa facti narrationẽ: vt hic. Quãdoq lex disponit circa plura in eadẽ oratione, ita q omnia illa regunt ab eodẽ verbo: tunc dictũ in vno intelligitur repetitũ in alio. Ita loquitur l. j. §. j. cõiuncta l. iij. j. ti. j. §. quod ait prætor. Nam cũ omnia ab eodẽ verbo regũtur, qualitas, quæ respicit illud verbũ, respicit vnũ vniformiter quo ad omnia. Ita debetis intelligere hunc articulũ. Pro hac solutiõe ff. de fun. instr. l. Seia. §. Caio. Latius
1 † ergo in ista materia distingue sic: vtrũ dicta in vno capite intelligantur repetita in sequentibus. Dic, aut est vna lex habẽs plura capitula: aut sunt plures leges separatæ & distinctæ. Primo casu aut quæris de his, quæ pertinẽt ad facti narrationem: aut de his, quæ pertinẽt ad iuris dispositionẽ. Primo casu aut illa plura capitula inseruntur sub diuersis orationibus: & non intelliguntur repetita in sequẽtibus: vt l. ij. in prin. ff. eo. & hoc §. Aut inseruntur[e] sub eadẽ oratione: & intelliguntur repetita: vt l. j. in prin. coniuncta l. iij. §. ait prætor. j. ti. j. arg. l. Seiæ. §. Caio. ff. de fundo instructo. Secundo casu, qñ quæris, q̃ pertinent ad iuris dispositionẽ: & tunc aut dicta in præcedentibus sunt contra ius cõe, & exorbitãt à iure cõmuni: & non intelliguntur repetita in sequẽtibus: argu. ad hoc l. vxori. §. vxori de leg. iij. quod no. per glo. in l. talis scriptura. in fi. de leg. j. Facit extra, de reg. iur. c. quæ à iure cõmuni. lib. vj. & l. qd vero. & l. in his. ff. de leg. & p hoc posset[f] determinari questio, quã disputauit Iac. de Bel. in vno capitulo statutorũ, quo cauetur q habeat locũ in præteritis & futuris. Certè hoc exorbitat à iure cõi: cũ natura legis sit dare formã futuris negotijs: vt l. leges. C. de legi. & ideo in sequẽtibus nõ intelligeretur repetita. Et ita determinat Iac. de Bel. licet p alias rõnes. Et eius dispositionẽ habetis in aut. vt cũ de ap. cog. circa prin. Si verò nõ exorbitant à iure cõi: tunc aut quæris, vtrũ intelligantur repetita in sequentibus capitulis p ximis: & intelligũtur repetita:[g] vt l. quemadmodũ. in fi. ff. ad l. Aquil. & Insti. ad l. Aquil. §. ex hoc tamen capite, & j. de adul. l. mariti. §. hoc quinquennium. Aut quæris vtrum intelligantur repetita in alijs capitulis distantibus mediatis à pluribus alijs capitulis: & non intelliguntur repetita: vt Institu. de re. diui. §. item lapilli. & ibi not. per gl. quam nota bene. & hoc est verum, nisi prout statim dicam in diuersis legibus separatis. Secundo casu principali, quando sunt diuersæ leges, seu diuersa statuta: aut vna lex procedit per modũ regulę: & in omnibus alijs intelligitur repetita: ar. l. regula. circa fin. de iur. & fac. igno. Exemplũ in l. de vnoquoq ff. de re iud. vbi ponitur regula, q in vnoquoq negotio debet pars citari. superueuenit postea l. ij. C. de ex breui reci. q̃ tradidit formã, qualiter feratur sententia, & nõ repetit de citatione partis: & certè illud intelligit repetitũ: quia in alia lege p mo-
2 dũ regulæ est traditũ. Et per hoc Old. † disputauit[h] vnã quæ-
h stionẽ: Dicebat primũ statutũ, q iudex teneat dare quãlibet sententiã cũ cõsilio sapientũ. Demũ aliud statutũ dicebat, q in

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Cauſam proximã. Idem dicit Bar. de dictiõe ſi, quæ denotat cãm pximã, vt dictio vero ab, denotat remotã. Ita dicit Bart. in l. nõ dubiũ. C. de legib. vbi videas. & Bald. in l. ex hoc iure. ī. de iuſt. & iur. & Ancha. in c. ſi ppter tua. de reſcri. lib. vj. & gl. in c. pe. §. fi. de offic. deleg. in vj. & not. in l. qua actiõe. §. Celſus. ī. ad l. Aql. Adde de iſtis dictionib. Old. conſil. xlviij. plene.

b ¶ Ad quęſtionẽ. Nota quæſtionẽ equo vulnerato in ſtipendio, qui poſtea moritur in ciuitate, an debeat emẽdari, ſicut ſi mortuus eſſet in bello: facit qd no. Bar. ī l. qd ait lex. de adul. qd nota bene. & ad hãc quæſtionẽ vide in l. in bello amiſsi. ī. de exc. tut. in lec. antiqua. & ibi Bal. no. loquẽrẽ. Idem in c. j. quib. mod. feu. amit. & quod no. Bal. in l. j. C. de nũdi. & in l. trãſigere. C. d trãſa. & in l. dãni. §. Sabini. ī. de dã. infect. & Bar. in l. itẽ Mela. §. ſi plures. ī. ad l. Aql. & in l. nõ ſolũ. §. ſed vt probari. ī. de oper. no. nuncia.

c ¶ Item ait prætor. Iſtud ꝓbari. Adde Bar. ī l. nõ ſolũ. §. ſed vt ꝓbari. de ope. no. nũ. et ibi allegat iſtũ tex. & no. Bar. in l. j. in prin. de aleato.

d ¶ Ablatiui abſoluti. Vide l. ſi qs id qd. verſi. qd ſi dũ. & ibi doc. de iuriſ. om. iud.

e ¶ Puniat nobilis. an puniat magis nobilis, ꝓ Bal. ī d. l. fi. poſt Cy. & plene in c. cũ quidã. de iureiu. & ꝓ Iac. de Bel. in d. l. ꝓbyteri. ꝓ gl. xlv. diſtin. non coganẽ. & vide Bar. & gloſſ. in l. fi. ī. de re. diui.

f ¶ Rei valor ponat. Nota ꝓ in inquiſitione debet apponi eſtimatio rei furatę: adde Ro. in l. ſi qs id qd. ī. de iuriſdi. om. iud. in l. magiſtratibus. eo. ti. Adde Bal. cõ. cv. lib. j. vbi ponit, an ꝓcedat libellus, in quo narrat ꝓ talis aiõ furãdi ſubtraxit tot res, & bona, q̃ aſcendũt ad valorẽ centũ, ſaluo errore calculi. & concludit ꝓ nõ ꝓcedat.

g ¶ §. de eo quoq. Facit iſte text. ad q. de qua dixi in l. iij. §. armis deiectum. ī. de vi & vi arma.

quibuſdã caſibus iudex debeat procedere ſummariẽ. Certe intelligit repetitũ, ꝓ iudex det ſententiã cũ cõſilio ſapiẽtũ: qa illud primũ ſtatutũ ꝓcedit per modũ regulę. Si verò nõ procedit ꝑ modũ regulę & tũc aut vna lex venit ad interpretationẽ alterius: & tunc oĩa quæ dicuntur in lege interpretata, intelliguntur repetita in lege interpretante: vt l. nihil. ſ. de coniun. cũ emã. lib. & in auth. de filijs añ inſtr. dot. na. §. j. Si verò vna lex nõ procedit ad interpretationem primæ: tunc dicta in vna, non intelliguntur repetita in alia: vt l. j. §. meminiſſe. & §. quid tñ. ſ. de vent. inſpi.

Hæc autem actio. Aduerte gl. in hac lege ſignat cõtrariũ & nõ ſoluit. Vide gl. quæ incipit, ſic j. ibi: ſed argu. contra & c. Sol. hic agit ratione dñij: ibi ratione alterius iuris, quod quiſq; habet in re: arg. l. ſi vẽdidero. §. j. ſ. de fur. Nõ habetis hic alia.

Docere quæ. Facit ad ea q̃ dixi in l. denũciaſſe. §. quid tamen. ſ. de adult. & dic vt ibi.

NOn prodeſt. De hoc dic vt l. qui ea mente. ſ. de furtis.

QVod ui. Oppo. & videtur, ꝓ ſufficiat reuerti in poteſtatẽ violẽtiã paſsi: vt l. certe. §. Iulianus. ꝓ ſ. de preca. & ibi no. Sol. intellige, ꝓ hic fuit vi poſſeſſum aliquid mobile, ita quòd cadit in vitiũ furti. aliàs ſecus, vt in contrarijs.

De incendio, ruina, naufragio. Rubric.

LEX I.

PRætor. Dicitur hic, ꝓ damnũ dediſſe dicetur. Quęro, vtrũ ſufficiat dicere tantũ, vel requiratur probatio. Rñdeo, ꝓ dicit, dicet. ſubaudi, & probetur, vt not. in l. prætor. in prin. ſ. ti. & l. j. in princi. ſ. ſi quadr. pau. fe. dic. quod eſt verum: & tene menti ad multa.

1 *Dictio ex, denotat cauſam remotam: licet regulariter denotet cauſam proximam.*
Idem in dictione de.
2 *Equo vulnerato in bello, licet poſtea moriatur in ciuitate, debet emendari ac ſi mortuus eſſet in bello.*

1 **Ex incendio.** Nota † ꝓ dictio ex, hic ſignificat cauſam remotam: exponitur enim ex incẽdio, i. propter incendiũ. regulariter eſt cõtra: quia denotat cauſam proximã: vt l. nõ dubiũ. C. de legi. & l. j. C. ſi ſeruus exter. & l. eo tẽpore. in fi. ſ. de pec. Idẽ de dictione de: vt l. j. §. nunc videamus. ſ. de cõiun. cũ emanci. lib. eius. Simile in dictiõe de, ꝓ denotat cauſam remotã: vt l. ſi finita. §. j. ſ. de dam. infec. ibi: de eo opere, & c. cum gl. ſua, licet regulariter denotet cãm proximã: [a] vt ſ. dixi. † Vltimo iſte verſi. quẽadmodũ. cõſueuit indici ad quæſtionẽ [b] de equo vulnerato in bello, qui poſtea moritur in ciuitate, an debeat emendari, ſicut ſi fuiſſet mortuus in bello, ſecundũ pactum factũ cum ſtipendiarijs. Et hic eſt argu. ꝓ ſic. Facit l. ait lex. & lex, huic ſcripturæ. ſ. ad l. Aquil. & l. damni infecti. §. Sabini. ſ. de dam. infect. Ita dicit Dy. Vltimo vide gl. ſuper iſto ver. ſi ſuſpicio.

a
b

que incipit, non ergo, & c. ibi. §. is quoq. Solu. dic vt ibi: quia ibi in odiũ denunciatoris ſuperueniẽtis. Item ibi. §. qd dicitur Sol. dic vt ibi. Itẽ ibi. l. ſi hi qui. & l. cũ quis. ſed ibi eſt legis ſuſpicio, hic hominis non habens adminiculum iuris. & j. de pœ. l. abſentem. Dy. Item ibi: ſed ibi ſolues. dic ꝓ loquitur in accuſatione criminali: hic in actione ciuili.

1 *Quando ad actum requiritur certus locus, & certum tempus, illud debet probari.*

1 **Item ait prætor.** In fi. cũ l. ſeq. Nota † ꝓ quando ad aliquem actum requiritur certus
c locus, & certum tempus, debet iſtud probari [c] vt hic. quod tene menti.

1 *Ablatiui abſoluti verificantur in præſenti.*

LEX III.

QVo naufragium.

1 **Deinde.** † Nota ꝓ ablatiui abſoluti, [d] licet ſint præteriti
d temporis, verificantur in præſenti: nam dicitur hic, rate, naue expugnata. & tamen ſufficit ſi fiet, dum expugnatur. quod tene menti.

1 *Receptans bannitum ignoranter non tenetur pœna ſtatuti.*

1 **Non ſolum.** Nota ꝓ iſte, qui recipit exbannitum ignoranter, † non tenetur pœna ſtatuti, vt hic. Pro hoc j. de receptat. l. ij. de pœnis. l. Metrodorum. & quod ibi dixi.

Quod autem ait prætor. Iſtum §. intelligatis ſecundũ quod habuiſtis in l. ſi alius. §. eſt & alia. ſ. quod vi aut clam.

Senatus. Vide gloſſ. quæ incipit, & merito.

1 *Maleficium æſtimatur leuius, & ſæuius, reſpectu rei & perſonæ.*
2 *Nobilis qualiter puniatur plus quàm ignobilis.*
3 *Proceſſus quando fit contra rapientem ex naufragio, debet apponi de ualore rei: ut poſſit certificari de pœna.*

PEdius.

1 **Diuus Pius.** Nota textũ ibi: † ne quid aut durius. Nota ex hoc §. ꝓ maleficium æſtimatur grauius & leuius reſpectu rei raptæ. Idẽ reſpectu perſonæ recipientis. Oppo. circa primũ, † videtur ꝓ
2
e plus puniatur nobilis [e] quã ignobilis: vt C. de epiſ. & cle. l. preſbyteri. Glo. non ſoluit. Tu dic vt per Cy. de ſumma trin. l. fi.
3 & dixi j. de pœ. l. quædam delicta. Quæro, factus † eſt proceſſus contra iſtum rapientem ex naufragio ꝓ abſtulit rẽ: & tamen de rei valore non apparet: quæ pœna erit imponenda?
f Certè conſilium eſt, ꝓ rei valor ponatur [f] in proceſſu: vt ſimus certi vtrũ pœna maior, vel minor debeat imponi. Nam ſi valor rei apponitur, tũc aſſumimus pœnã, quæ eſt minor: vt j. de pœnis. l. præſes. & l. interpretatione. & l. hę enim. ſ. de ſuſpectuto. quod tene menti propter ſtatuta huius ciuitatis, quæ limitant pœnam actionis furtiſecundum valorẽ rei ſubtractę.

SI quis.

g **De eo quoque.** [g] Nota hunc §. tu habes ꝓ ex naufragio dicitur fieri quod fit trepidatione naufragij: & ſic parum ante naufragium: vt ſ. & proxi. l. in prin. Item quod fit in ipſo naufragio, vel ſtatim poſt: vt hic. Et eundem intellectum habent iſta verba rate, naue expugnata: hoc eſt participium præteriti temporis, & tamen requiritur quòd fiat in ipſo actu inſtantis expugnationis, vel modicum ante, vel modicum poſt, vt hic, quod eſt mirabile. Non dico nunc plus. Iſta ſufficiant ad præſens.

1 *Dominus ex delicto famulorum non tenetur, niſi quando delinquunt in miniſterio, in quo eorum opera utebatur.*
2 *Dominus quãdo teneatur de robaria facta in ſuo territorio: & quid de uilla uel caſtro.*
3 *Quando agitur contra uillam, uel contra dominum pro robaria commiſſa in territorio qualiter probabitur damnum contra eum.*
4 *Quilibet de uilla an inſolidum teneatur, quando uilla tenetur de robaria commiſſa in territorio.*
5 *Collecta ſi debet imponi uniuerſitati pro robaria commiſſa in ipſius territorio, imponitur pro uiribus patrimonij.*
6 *Rapiens ſæpius ex incendio, ruina, uel naufragio, punitur tanquam latro.*

Teſtes

7 *Testes in casu huius tituli examinantur ante litē cōtestatā.*

NE quid. In prima parte hu-
ius rescripti dicit̄, ꝙ
possessores locorū, vbi fit naufra-
gium, nō debet aliquid recipere: & ab eis
potest repeti. Quæro, in quantum contra
eos datur iudicium istud? Gl. dicit, qđ in
quadruplū si sibi rapuerint: vt s. eod. l. j. in
a prin. Quero, quid[a] si illi, quorū opera vtit̄
vt coloni, & alij positi ad custodiam illius
agri vel villæ, recipiunt: qualiter domini
locorū tenebūtur? Gl. dicit, ꝙ forte eodē
modo: arg. Insti. de obli. que ex quasi de-
1 lic. nas. §. fi. Istud non placet mihi. † nā do-
mini nō tenētur ex delicto suorū famulo-
rū, nisi quādo ipsi delinquūt in ministerio
in quo eorū opera vtebat̄ dominus: vt si
publicanus præposuit familiam ad exigē-
dum vectigal, de delicto cōmisso circa ex
actionē vectigalis tenetur, nō de alio: vt s.
de public. l. j. §. familię. Itē, ille qui propo-
suit aliquē caupone, tenetur de delicto fa-
cto in caupona, si circa illud delinquit:
per titulum furti aduersus nautas, caupo.
Vnde puto, ꝙ de facto colonorū non te-
neatur dominus sed si poneres aliquē esse
præpositū ad custodiā totius territorij, ne
furta & robariæ cōmittantur: & tūc tene-
tur de facto istius rapientis: qa delinquit
circa id, ad ꝙ præpositus est. Secūdo quę-
b ro[b] an dominus loci teneat̄ de robaria fa-
c cta ibi per extraneū? Gl. dicit[c] ꝙ sic, si fuit
sciens, tenetur in simplū: quia dominus te
nebatur ad custodiam sui loci: vt l. j. §. fi. C.
de fal. mo. & de his q latro. occul. l. ij. §. dn̄i
etiā prædiorū. Vide istā gl. quæ est multū
2 notabilis, quæ incipit, rapiētibus. † Quæ-
d ro, & reuoco[d] in dubiū, vtrū dn̄s tenetur
de robaria facta in territorio suo. Itē quæ-
ro, de villa, vel castro, & comitatu, an te-
neatur. Text. & gl. in aut. vt nulli iudi. §.
quoniā verò. colla. ix. dicit ꝙ nō tenent̄. &
ibi etiā hoc videt̄ tenere do. Iac. de Bel. In
cōtrariū facit iste tex. gl. hic videtur distin-
guere mirabiliter ꝙ sciēs teneat̄ in simplū
ignorās nō, quasi teneat̄ ad custodiā, vt di
ctū est. ꝙ examinemus. Primò in eo ꝙ di-
cit dn̄m teneri: de quo dn̄o loquat̄ hic: an
de domino possessiōis vnius, fortè de quo
dā rustico: an de dn̄o vniuersali: vt de dn̄o
castri, vel villæ, vel de ipsa vniuersitate.
Tex. hic videt̄ dicere de dn̄o agri, dum di
cit, inter fines agri: et j. sequit̄ à dn̄o quoq;
possessiōis, &c. Credo, ꝙ de vtroque pos-
set intelligi de dn̄o agri, si ipse est sciēs. in-
tellige, prohibere valens, vt s. si fami. fur.
fe. di. l. j. §. pen. Et ideo si ipse erat homo ita
modicæ potentiæ, quod hæc prohibere
non poterat, non tenebitur. & eodem mo
do dico de domino vniuersali castri, vel
villæ, vel de ipsa vniuersitate, si factum es-
set ipsis scientibus, & prohibere valenti-
bus, quod teneātur in simplum: vt hic not.
quod est mirabile: quia alias sola scientia
non facit quem teneri de maleficio, nisi
interueniat iussus: vt l. prima, supra si fa.
fur. fe. dic. & ibi dixi. & l. si sciente. de par-
ric. & quando delinquitur, sua sola scien-
tia faciet ipsum teneri ciuiliter: criminali-
ter verò non tenetur, nisi in casibus, quos
dixi in l. sciendum. infra de præuari. Facit
ad hoc C. de hær. authentica si verò domi-
minus temporalis. Et intelligo vniuersi-
tatē hoc scire, qn̄ maleficiū factū est ita pa
lam, ꝙ sciuit maior pars vniuersitatis: vt
l. quod maior. j. ad muni. & l. aliud. j. de re-
gu. iur. §. refert. Sed tu dices, qualiter re-
spōdebis ad tex. q dicit, intra fines agri?
R n̄deo, agri, id est villæ. simile in l. scien-
dū. ij. rū. qui satisd. cog. Vel accipias pro-
prie: & sic cōgruit vtriq; dicto. Vides er-
go qualiter tenet̄ de iure cōi. Sed in mul-
tis partibus Italiæ sunt statuta de hoc, ꝙ
cōia comitatuū teneant̄ emēdare dānū in
3 territorijs eorū. Quæro tūc, † qn̄ agitur
cōtra villā, vel cōtra dn̄m, qualiter proba
bit̄ dānū cōtra eū. Dicunt quidā ꝙ per iu
ramentū: vt l. si quando. C. vnde vi. Doc.
determināt cōtrarium: quia illa loquitur
qn̄ agitur contra ipsum delinquētē: secus
qn̄ alius cōuenitur ex quasi maleficio ꝓ-
pter alteri⁹ delictū: vt l. j. s. qn̄ ex facto tu-
to. & ibi per Dy. & ꝑ Cy. d. l. si qn̄. C. vn̄
vi. Dixi vobis in l. j. s. fur. aduer. nau. cau.
stab. Probabit̄ ergo eodē modo, quo ibi
4 dixi. Quæro, † qn̄ tenetur villa, vtrū te-
neatur quilibet de villa insolidū. Et vide-
tur ꝙ sic: qa in delictis qlibet de villa in-
solidū tenet̄, vt d. l. si qs id quod. §. fi. & l.
seq. s. de iuris. om. iud. cū si. Dy. determi-
nauit cōtrariū: quia vno soluēte omnes li
berant̄: qm̄ ex delicto alterius tenent̄: vt
l. ex maleficijs. §. is quoq;. s. de act. & obl.
e Sed quæro[e] in vniuersitate † debet impo
5 ni collecta pro soluēda ista cōdēnatione:
qualiter imponetur, an imponet̄ per soli-
dū, & librā, an per capita. Et videt̄ ꝙ per
capita: quia vniuscuiusq; par delictū est.
ergo &c. vt l. si quęcq;. C. de epis. & cle. In
cōtrariū, ꝙ imponatur pro quantitate pa-
trimonij, facit l. j. C. de muner. pa. lib. x. &
l. fi. C. de naufra. lib. xj. & hoc dicit Dy. esse verius. Idē videt̄
tenere Spe. in tit. de rap. §. j. ver. sed pone, vniuersitas alias in-
ter. Tetigi in l. aut facta. in fi. j. de pœnis. Plenius examinaui in
6 l. iiij. §. actor. s. de re iudi. Venio ad ver. † de his aūt. & oppo.
de l. Pedius. s. eo. R n̄deo, ibi loquitur in eo qui semel tm̄ tale
delictū cōmisit: ille vero qui pluries cōmisit, puniretur tanq;
latro: vt hic, & j. de pœ. l. capitalium. §. famosos. Itē dicit̄ hic,
vt facilior sit ꝓbatio de hoc apud præfectū debet testari. quę-
ro qualiter fiet ista testatio. Dicit gl. ꝙ debet hoc corā testibus
notificare. Hæc expositio nō videtur vera: quia per notifica-
tionē factā præsentibus testibus, maleficiū non probatur: vt l.
metū. C. quod me. cau. sed tex. hic dicit debere hoc fieri, vt sit
facilior probatio. & ideo alij intelligūt hoc testari, id est, apud
eos testes producere, & sic casus erit specialis, in quo testes ꝓ-
ducuntur ante litis contestationem, quod satis placet: arg. l. de
submersis. C. de naufra. libr. xj. vbi dicit, ꝙ istæ causæ debent
f examinari leuato velo,[f] hoc est, summariè. Dicitur hic, vel vin
7 cti, vel sub fideiussoribus ad præsidē mittantur. † Quæro de
quo præside hic loquatur. Dicit glo. de præside, cui subest a-
ctor: vide glos. & sic est casus specialis, in quo reus sequitur fo
rū actoris. Doc. dicunt contra istā glo. ꝙ imò mittitur ad prę-
sidē eius prouinciæ, in qua deliquit, secundum Iaco. de Ra. &
Pet. & Cy. & refert C. vbi de cri. agi opor. aut̄. qua in prouin-
cia. in iiij. q. quod magis placet. tamen tenendo lect. glo. allega
g bam istum text. ad q.[g] Ciuitas ista facit statutum, ꝙ quicunq;
h offenderit Perusinum[h] in quacunq; parte mundi, posit puni-
ri hic: an valeat tale statutum. Determinaui ꝙ non: quia facit
statutum de eo, quod ad suam iurisdictionē nō pertinet. Fallit
in casu huius legis, secundum lect. gl. Facit quod no. per Inn.
extra, de foro compe. in c. significasti. Tu dic, prout dixi plene
in repetitiōe mea l. cūctos populos. C. de sum. tri. & fide cath.

a ¶ Quæro qđ. Nota qualiter teneatur dominus de delicto familiæ suæ, vel colonis sed nunquid quis tenet̄ de facto sui domestici? Dic quod nō: vt extra, de resti. spo. in ca. cum ad sedē. & ꝙ no. Bart. in l. j. C. de epis. & cle. doct. in l. ad mundiā. ꝙ met. cā. Istis adde Bar. in l. si seruus seruum. §. Proculus ꝑ illū text. & ibi Flo. s. ad l. Aqui. Nam ꝑ istū tex. & gl. videamus. s. loca. limitantur hæc dicta, nisi famulus deliquisset in re, cuius custodia spectabat ad do. Et de omnibus vide dom. Ant. in d. c. cū ad sedē. de resti. spo.

✠ Pro concordia.

¶ Aduerte, nūquid iudex huius territorij posit punire testē alterius territorij & Bar. in l. nullum. C. de testib. videtur ꝙ sic, ibi: semota fori præscriptione. & in hac l. ne quid. in fine. Contrarium videtur determinare i l. cunctos populos. in viij. qō. C. d summa trinita. & fide catholi. Solu. dat Bar. inferendo etiā ad statuta in d. l. cunctos populos. vt regulariter sit cōtrariū. fallit aūt in pluribus casibus specialibus. dic vt per eum.

b ¶ Secundo quæro. Adde quod notat Bal. in c. j. in §. conuenticula. de pace iura. fir. vbi dixit, qđ exigentes pedagia, debent tenere itinera tuta. Vnde secundum eum si fiant aliquæ robariæ in eorū curia, territorio, seu districtu ab eis possesso, vbi exigūt pedagia a transeuntibus, tenentur restituere, & malefactorem exhibere. Allegat glo. cum text. & Archi. ita not. xxxiij. q. v. si quis peregrinos, quod est no. secūdum eum. Adde quod not. scribit Inn. & doc. in c. fi. ꝙ met. cau. quod dictū allegat Bald. in l. qui accusare. C. de eden. & retuli secundum Bart. in l. iniuriarū. de iniu. Et istud dictum Innoc. notat Bald. in l. fina. C. de pœna iudi. qui male iudi. & dicit Bald. in l. fi. de capti. quod si fiat robaria prope castrum, obtinēs castrum tenetur succurrere, & prohibere ne fiat. Adde Ludo. Ro. in l. j. §. j. s. de publi.

c ¶ Gl. dicit. Adde Io. And. in regula, non debeat. in mercuria.

d ¶ Quæro & reuoco. An villa & castrū teneant̄ de dāno dato. & dicit Bal. ꝙ sic in l. si qs nō dicā rapere. s. iiij. eo. C. de episc. & cleri. nisi qn̄ villa nō posset custodire: vt qa de nocte damnū fieret ꝑ vnū ostium. quod nota.

e ¶ Sed quæro. Vide Innoc. in c. grauem. de sent. excom.

f ¶ Leuato velo. Et de istis causis q̄ debent examinari leuato velo, vide Bald. in l. ij. de spor.

g ¶ Ad quęstionē. adde do. Ant. & Mod. in c. postulasti. de foro cōpe. Bal. in l. cūctos populos. prealegata. & in l. fi. ff. de iuris. om. iud. & vide aliā fallentiā in l. nō dubito. j. de cap. quę est sing. secundū do. Ioā. in ca. postulasti. Idē in defectū denegatæ iustitiæ, vide Bar. in l. cūctos populos. And. Barba.

h ¶ Offenderit Perusinū. An valeat statutū ꝙ occidēs puniat̄ in qualibet pte mūdi. Adde gl. no. in c. j. de priuile. i vi. ver. ex empto. & Bal. in l. fi. s. de iurisdi. omn. iud. & no. Bar. in l. fi. C. de Iudæ. & vide Bar. in l. cū vnus. §. pe. s. de bo. autho. iud. pos. & ꝑ d. Ant. in l. postulasti. de foro cōpe. & Bal. in l. cunctos populos.

1 ☞ *Quis consequitur iure retentionis, quod iure actionis consequi non potest.*
2 *Dominus agri non potest retinere animal inuentum dare damnum in agro.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Ratis. alleg. istam l. glin c. excoicationi de rap. sed eam allegat C. q ti. nō reperitur in C. vide ibi doc. Andre, Barba.

b ¶ Dic vt ibi. Larius p Bart. in l. hoc amplius. §. de his. de dā. sfec. vbi videas Bal. in l. ij. C. de ser. fugi.

c ¶ Qui ædes. Circa legē istam vide do. Ant. in c. vij. de constit. vbi allegat istum rex. & ibi do. Abb. et p Bar. in l. sing. de offi. præse. vigilum.

d ¶ Iniuriā. Formā libelli vide in Spe. de iniur. §. iuria. & no. Insti. de act. in prin. & Bal. ī l. iniuriarū. j. eo. de pœna leuis iniuriæ, vide Bal. in l. athletas. §. item si quis. de insa. j.

e ¶ Accusari criminaliter. In quo est veritas per istum text. si remissa est iuria, an an posset iniuriam criminaliter accusari. Facit ad not. j. de fur. ī l. inter oēs. §. recte. & ibi Bar. & vide Bar. in l. j. §. si ea de ven. in pos. mit. et quod not. Bart. post Bart. in l. transigere. C. de trāsac. in l. j. C. de abolitio, & qd ibi Bar. et faciūt no. in l. non solum. §. j. e. tit. Et an per reconciliationem & pactū factū inter dōm & fideles ciuitatis ī telligant cassata dāna, & cōdēnationes, vide Bal. in l. filius a patre. j. de liber. & posth. in §. fi. & qd ibi dixi, & in l. j. de iur. fisci. vbi videas j. no. per Bart. in l. si qs in hoc genus. C. de episco. & cler. Ad de in materia huius aposti. Ange, consi. cclvj.

f ¶ Quæro. Et faciunt in simili no. in d. l. inter oēs. §. recte. de fur. & vide Cy. de epis. & cle. & l. raptores, & vide in l. inter dū. §. j. de furtis. Et an fiat iniuria in volentē, adde quod dixit Bald. in l. oēs populi. in vrj. co. in questione de barbitonsore. Et adde l. lege Corne. §. plane. j. de sica. Et qd si aliquid deficit, vel aliquis fecit se toxicari, vide Bal. in l. ij. C. qui testa. face. pos. vide ad materiam Bar. in d. l. interdū. §. j. & qd no. Ang. in l. quamtuis. j. de in ius voc. & Do. in c. veniens, de iureiur. Bal. in c. j. §. si autē inter pares, de lege Conrad.

g ¶ Permittit tibi rusticus. An valeat pactū quod facit rusticus, q̄ si inuenio eū ī vinea mea, possim eū verberare: adde

a Ratis. [a] Opp. & videt q̄ de dāno præterito teneri nō debeat, cū nō fuerit in culpa: sed hic fuit casus, cui nō potest, puideri: vt l. cōtractus. j. de reg. iur. ergo &c. Sol. † hic consequit retinēdo iure retētionis, quod iure actionis consequi nō posset secundū Dyn. Facit qd not. in l. Celsus. §. sed & si ratis. §. ad exhi. Et ratio: quia cū quilibet sit in pari causa, potior est cōditio retinētis, &c. vt l. si seruū. §. sequit. §. de verb. ob.

Vltimo † est in arg. ista lex q̄ si inuenio pecus tuum dans mihi dānum in meo, q̄ ipsum possum retinere. Sed de hoc habes casum, q̄ nō potest retineri in l. Quintus. §. ad l. Aquil. Et est ratio: qa dno prędij est consultum alia actione, quam per retentionem. Dic vt ibi. [b]

b c Vi ædes. [c] Opp. j. eo. l. si fortuito. Solut. Intellige hoc casu, culpa tamē præcedente. Circa materiā huius legis qualiter imponatur pœna incendiarijs. Cy. ponit vnā distinctionē satis lōgam. C. qui accu. nō pos. in l. data opera. dic vt ibi. Vltimo no. quod p culpa pœna criminalis imponit. De hoc dixi in l. respiciendum. §. delinquunt. j. de pœnis.

De iniurijs & famosis libellis. Rubr.

LEX I.

d Iniuria. Iniuriam. [d] Opp. & videt, q̄ actiones ex delicto semper oriātur ex re, nō ex verbis: vt Inst. de ob. quæ ex delic. na. in prin. Sol. qd ibi dicit, ex re dic, i. ex ipso maleficio.

1 ☞ *Infamare defunctum, est iniuria hæredis.*

1 Et si forte. Nota q̄ † quando aliquis īfamat defunctū, est iniuria hæredis.

1 *Iniuria licet sit per partem remissa, tamen iniuriam potest accusari, & condemnari criminaliter ad pœnam imponēdam, fisco applicandam.*

2 *Iniuria quando possit fieri in uolentem, ad hoc ut iniuriam non puniatur.*

3 *Pactum factum per rusticū quod si inueniatur in uinea, quod possit percuti: non ualet.*

4 *Consuetudo quæ est Pisis, offendens debeat se ponere in manu inimici est contra ius.*

Vsque adeo. Notabilis est §. Oppo. q̄ iniuria fiat in volētē: vt C. de rap. virgi. l. j. ibi: siue volētibus, &c. Sol. ibi ideo, quia præsumit subducta & decepta: vt no. p Dy. in c. scienti. de reg. iur. lib. vj. Quæro, pone q̄ † iniuria est remissa p partē: vtrū poterit accusari criminaliter, [e] vel iudex inquirere, vt imponat pœnā applicādam fisco? Videt q̄ non: vt l. nō solū. §. j. j. eo. & Insti. de iniur. §. fi. §. ad Syl. l. ij. In contrarium est veritas, per istū tex. qa ista remissio p dest tm̄ quo ad actionē cōpetentem ipsi remittenti: secus quo ad vindictā publicā. Facit j. ad l. Iul. de vi publi. l. qui cœtu. §. qui vacātē. & de pac. l. iuris gentiū. §. si paciscar. & ita tenet Dy. Sed q̄ro, † p xime dixi qn̄ iniuria est remissa: quæro [f] qd si ab initio quis recepit alapam, vel aliam percussionem voluntarie, an poterit ex hoc accusari ad pœnā applicandam fisco. Et videt q̄ nō: quia in volentem non fit iniuria: vt hic, & l. iij. j. eo. In cōtrarium facit iste tex. in prin. Videte dni: ista est veritas: Quādoq̄ quis patitur inferri in corpus suum id, quod de iure pati nō potest: vt aliquid, p quod corpus suū scindatur, vel os frangat, vl similia. hoc enim si ipse sibimet faceret, puniret: vt j. de bon. eo. q mortem sibi consci. l. fi. §. si quis autē. Eodē modo non potest alij permittere hoc: quia nemo est dominus mēbrorum suorum: vt §. ad l. Aquil. l. liber homo. isto casu poterit criminaliter accusari: vt hic, ar. dictarū legum. Quādoq̄ quis permittit id, quod sibi licet pmittere, scilicet vt sibi detur alapa, vel aliquid, per quod corpus non frangat, neq̄ destruat: tunc nullum esset maleficium: ideo nō posset accusari ad vindictam publicā: vt l. fi. j. eo. sed consensus eius sibi præiudicat quo ad ciuilē actionem iniuriarum. Ita loquit hic. Permisit enim filius se hic vendi, qd non poterat. Facit q̄ no. p Gul. de Cug. §. de pactis. in l. si vnus. §. pacta quæ turpem. Prædicta vera, si voluntas adest tēpore quo

3 percutitur. † Sed quid, si in initio adest volūtas: sed tūc cum percutit, abest volū-

g tas. Verbi gratia: permittit tibi rusticus [g] q̄ si eū inuenies in vinea tua: q̄ posses eū verberare: certe tēpore verberationis nō adest volūtas: ideo tale pactum nō valet: vt l. nō est singulis. j. de reg. iur. & l. generaliter. §. de verb. obli. quoniam continet turpe, scilicet q̄ maleficiū posset cōmitti. Et per hoc apparet, q̄ quædā cōsuetudo,

4 quæ est Pisis, est contra ius: videlicet † q̄ offendens debeat se ponere in manibus inimici, & q̄ inimicus posit ei facere signum in manu, vel in vultu. Nā non pōtest de iure committere in manibus inimici, & pati hoc in corpus suum. De quo est expressum extra, de sen. excom. contingit. el. j.

Quoties. Opp. Insti. de perpe. & tempo. actio. §. non autem omnes. Solue vt in glossa.

1 ☞ *Si fiat iniuria clerico, famulo, uasallo, ciui, an competat actio episcopo, domino, uel ciuitati?*

Item ait. Nota q̄ hic licet filiafam. sit nupta, adhuc remanet in potestate patris: vt hic, & l. si vxor. C. de cōdi. infer. trāsit enim in potestatē mariti quo ad opera & seruitia maritalia: vt not.

1 Insti. ad Tertu. in fi. prin. Quero, † qd si fiat iniuria famulo, an cōpetat actio domi-

h no: vel si fiat iniuria clerico, [h] an cōpetat actio episcopo: vel si fiat iniuria ciui, an cōpetat actio ciuitati? Et videt q̄ sic: qa domini iniuriā patiunt per tales, vt extra de re iudi. c. ad apostolicę. lib. vj. & ibi gl. super ver. offendere. In cōtrariū videtur determinādū, q̄ aut fit iniuria famulo in contumeliā domini: vel clerico in cōtumeliam episcopi: vel ciui in cōtumeliā ciuitatis: & tūc domino competit actio iniuriarū ciuilis, quasi pro iniuria illata sibi: vt j. eod. lege, item apud Labeonē. §. pen. & fina. sed si non fit in contumeliā domini: tunc secus vt ibi. Criminaliter autem dominus bene posset accusare, qa sua interest. Idē si fiat iniuria colono. De hoc p

Inno.

qd dicit Bal. [i] auth. sacramenta. C. si adu. ver. vēdi. dicēs, q̄ nō valet pactum q̄ liceat vindictam facere, vel rumpere pacē: quod not. & vide qd no. in l. cū donationis. de trāsactio. & ibi Bal. in l. an valeat consuetudo qd offendens debeat se ponere in manibus inimici, vide Bart. in l. sed & si vnus. §. prætor. j. e. & glo. & ibi Bart. in l. penul. vbi dixi. j. de arbi. valet tamen statutū permittēs competentem vindictam, secū dū Bal. in l. is penes. C. deposi.

¶ Adde, an valeat statutū permittens vindictam, Angel. consi. cclv.

i ¶ Iniuria clerico. Si fiat iniuria clerico, an competat actio episcopo. & sic de famulo. Sed qd si fit iniuria colono vel vasallo: an cōpetat domino? dico q̄ duplex iniuriarū actio oritur, scilicet quę fit vasallo ad burile cōmodū eius: & ista nō cōpetit dō sine mandato. Alia est iniuria quæ concernit dōm de interesse applicando sibi domino: & istam ibi potest intentare. Ita tenet Inn. in collecta. de app. Bald. in in. c. j. §. iniuria. de pa. iu. fir. & vide no. gl. de prin. i. caccedētibus. An aliq̄ latus posit remuneratione iniuriā illatā suę ecclesię, vide Bar. l. q accusare. C. d. ēpi. gl. in fi. & c. accedētib. Can. & ibi maxime abb. ī c. parochiā. & in c. cōtingit. d. sent. exc. dū tradit hic q̄ de iniuria viri nō dicitur accusatio vxori, &c. dic q̄ fallit in vxore accusante de morte mariti: vt no. Bal. in l. ij. ī xxij. q. ver. super tertio. C. q̄ accu. nō pos. & si fiat iniuria vni consortii, videt toti consortarię facta: vt no. Bar. C. de agn. & cā. in l. cū scimus. & no. ī l. lex Cor. ī prin. & qd ibi dixi j. eo. & ī fe. §. si qs. j. eo. & vide in l. aut facta. de pœ. et ad materiā hū no. ī c. licet. de pbā. Adde ad quē pertineat actio iniuriarū facta monacho, an ad abbatē monasterij, an ad superiorē. Fe. cō. cxxij. & cxx. An iniuria facta fratri dicatur facta fratri, & e cōtra. vide Alex. cōsi. lxxxix. n. vo. & cōsi. xxij. an iniuria facta vni de agnatione cēsetur facta omnibus, &

Universidad de Deusto Biblioteca

est.etiã exij.ii.vol.
a ¶ Cũ enim. Vid in l.aut facta. d pœnis. & Imo.in l.respicie dũ.eo.ti. An aũt pla tus potest remittere iniuriã sine ca. vide Bal.ĩ d.l.q accusare.
b ¶ Tali edicto. Cum fit iniuria vni de cognatis, adde qd dixit Bal.in l.j.in ij.co. C.de rap.virgi.q si fiat iniuria vni de domo, intelligit facta iniuria toti casatæ:et ideo nullus de casata poterit testificari. Vide Bal.per illum tex.in l.j.C.si quacũque pdi.pote. ĩ duobus locis.Bar. In l.cũ scimus.C. de agri.et censi. lib. xj. Et vide Bar.in l.si ita stipulatus.§.chry sogonus.de ver.ob. & quod no.Bar.ĩ l. iij.§.si tutor.ĩ.de suspec.tut.et dixi in l. de pupillo.in §.si.qs ipsi prætori.ff.de ope.no.nun.et quid d iniuria facta vni ex transuersalibus:vid Bal.in c.j.§.similiter. quibus mo.feud . amit.et quod dixi in d.l.tutor in §. si tutor inimicus.ĩ.de excu.tuto.
† POMATES.
c ¶ Facta iniuria. Vi de Ale.cõsi.cxv.co. j.vol.iiij.et Feli. in c.literas.co.iij.de p̃ sump.et aliquid per Barb.cõsi.ij.co.xiiij. vo.ij.et Ale.lxx.co. iij.in fi.vol.j.et cõsi. xcix.co.ij.e.vol.j.et Bal.in c.nõnulli.co. iij.de rescrip.et cõsi. xlj.in v.parte.et Ana.in c.petens.col. j. de homici.et Ale.x xiiij.co.v.vbi idem dicit in cognatis.vo lu.ij.& xiiij.colum. j volu.iij.vbi ponit de eo qui est offesus in propria persona, & vult deponere q sit ẽt ĩ articulo mortis cõstitutus.et vid Ale.consi.xcviij.co. ij.vol.iij.vbi dicit q si qs stuprat aliquã, quod facit iniuriam familiæ.eius.
d ¶ Vltimo facit. Adde Cy. latius in l. j. C.ne quis in sua cã. et tra ditur in l.q iurisdictioni.ĩ.de iur. omn.iu.
e ¶ Domus . An appellatiõe domus habitationis veniat cã pana, vide quæ dixi in l.plerique.ff.de in ius vocan.
f ¶ De familia . Quilibet de familia põt prohibere:ne quis ĩ grediatur domum. et si interim ĩgrediatur,potest agi actione iniuriarum. text. infra.ea.l.in versi. attamen dicendum.& infra eo.in l.si iniuria.et ĩ.de fur.in leg. vulgari.§.q furti.

Innocen.extra, de appella.c.dilecti.& extra, de senten.excommu.c.contingit.

LEX III.

ILlud. Not.tex.ibi:cũ enim [a] &c. Item nota tex.ibi: aut dum certat,&c.Istã l.habes canonizatã xv. q.j.c.illud. No.hic licere hominibus inuicẽ certare.et habes .supra ad l. A quil.l.qua actione.§.si quis in colluctatione. Quærit gl.vtrũ in dubio p̃ sumatur fieri per locũ.Glo.dicit q nõ,nisi probetur.Habes in l.si non conuicij.C.e.

† SIcum seruo. Not. istum casum, qui quotidie euenit p̃manibus. Est rõ quia non habui animum p̃cutiendi te.Itẽ quia dabã operã rei licitæ,quia percutere volebã seruũ meũ. Sed quid si volens p̃ cutere illum,quẽ non licebat mihi percutere et percussi te? Cogitabis super hoc.

¶ Consanguineus an possit esse testis de iniuria facta consanguineis.

Et an potestas possit esse iudex de iniuria facta familiæ nume. 2.

§. LEx Cornelia. Opponi. et videtur q habeat locũ actio iniuriarũ in istis casibus,vt infra ea.l.§.illud.gl .fatetur cõtra.q ista,& illa actio hẽat locũ. Sed tunc opp.ergo ista est superflua,vt in prima consti.Codi.§.quibus.So.Ista nõ est superflua:quia inter illã et istã multæ sũt differẽtiæ:vt gl.dicit. Vlterius venio ad secũdũ caput,ad ver.qua l.dicitur,hic proprior ve eorũ.Cõtra in l.iuriscõsul.§. gradus.ŝ.de gra.solu.qd hic dicitur proprior ve eorum nõ referas ad affines,in quibus nõ est gradus:vt gl. dicit. Itẽ opp. supra de iud.l.in priuatis.de arbi.l.quinetiã.So. Dicũt quidam,hic in criminali:ibi in ciuil.Certe ista actio est etiã ciuilis:vt videbitis.infra eo.l.prætor.§.j.Dic ergo q hic loquitur quando agitur de delicto commisso circa personã,quo casu siue criminaliter,siue ciuiliter agatur,nõ potest esse iudex consanguineus, vel affinis vt hic:ibi quando de tali delicto[b] nõ agitur. Et est rõ secũdũ gl.quia quando iniuria fit vni d cognatione toti cognationi videtur fieri, Pro qua gl.facit l.j.cũ l.seq.de libe.cau.qd no.et † p̃ hoc dicemus,q licet cõsanguinei possint eẽ testes pro cõsanguineis:vt no. in l.parentes.C.de test.et ŝ.de test . l. lege Iul.tñ ĩ tali crimine testis esse non põt: qa videtur esse testis in cã propria:qa oĩbus vĩ esse facta iniuria [c] per hũc tex.nõ tamẽ dicitur fieri iniuria toti cognationi, vt p̃ hoc cuilibet cõpetat actio iniuriarũ ciuilis quia non competit,nisi ei q habet ipsum in potestate,vt l.j.ĩ fi.ŝ.e.sed quia propter hoc admitteretur ad criminaliter accusandum licet sit priuatum crimen,tetigi in l. fi.supra de priua.del. Opp. de l.senatus. supra de offi.præsi.Solu.ibi in subsidium vsq; ad lit.cõte.potest esse iudex, ne actio pereat. † Vl.facit[d] hæc lex q potestas nõ põt eẽ iudex de iniuria facta familiæ: qd dic,vt dixi.j.d pœ.ĩ l.si qs forte.§.j. Qualiter aũt formet libellus ĩ actiõe iiuriarũ ex l.Cor.dicem[e] ĩ l.iniuriarũ estimatio.j.eo.

¶ Quilibet de familia potest prohibere aliquem ne domũ ingrediatur. & si ingreditur habet actionem ex l.cor.

Lex itaque. Opp.dicit hic,hospitio cõtra j. proxi. §.in fi.Solu.intelligas hic receptus,non tñ ad momentũ,sed vt ibi habitaret per tẽp[o].

1 Ex quo nota, † q non solum dominus domus[e] hoc est,principalis habitator domus
e & caput familiæ : sed quilibet de familia[f]
f potest prohibere aliquem, ne domum ingrediatur,& contra ingredientem eo inuito habet actionem ex lege Cornelia.Op. ad id q dicit de colo.l.proxi.Solu.hic loqtur quando colonus habitabat in fundo cõducto:secus si non habitaret:vt j.px.§.

1 *¶ Scholaris quando constituat domicilium in studio. vbi quod quando habet animum reuertendi, nunquam cõtrahit:in dubio,per decennium*

2 *Habitatio perpetua quod dicatur etiam, quando est ad nõ modicum tempus.*

3 *Actio legis Cornel. de qua hic : quando detur habitanti partim in vna domo, partim in alia.*

4 *Statutum puniens fatientem insultum ad domum alterius: domus intelligitur vt hic.*

5 *Citatio si debet fieri ad domũ, facta ad apothecã nõ tenet.*

Si tamen in fundum. Iste §. diuiditur. Primo ponit dictum Labeonis. Secundo responsionem dicti. Tertio ponit vnam determinationem generalem circa præmissa.Secunda ibi:ego puto.Tertia ibi:tantũ tangitur. Primo oppo.ad rationẽ Labeonis:videtur q quis possit habere domiciliũ in pluribus locis:vt l.assumptio.§.iuris prudentibus.j.ad munici.& l. si quis à pluribus. Sol. dico q Labeo, qui dicit quem non posse habere domicilium per oẽs villas suas:intellexit de habitatione:qa quis non potest habitare in plurib[9] villis.non intellexit de domicilio,prout accipit in tit.ad muni. vel si de illo intellexisset,male dixisset.& de hoc fuit reprehensus ab Vlpiano:vt patet in exemplo de eo q est Romę causa studiorũ.Item si intellexisset de habitatione.sil'r reprehẽdit de hoc, vt patet in fi.§. Ad secundũ dictum opp.& videt q male reprehendat Labeo:quia dñs fundi locati non habeat actionẽ ex lege Corne.vt ŝ.proxi.§.Sol.Dicunt quidam,hic fundus colebatur per operarios suos,quos mittebat in fundũ dierim:ar.ŝ.colebatur per colonũ perpetuũ. Vel ibi loquitur de colono partiario:hic de eo qui nũmis colit.Et istæ sol.ponunt in gloss.super ver.colebat.q̃ solutiones nõ habẽt in se rõnem. Alij dicunt, qd Labeo reprehendit in rõne sua:non in dicto. Alij dicunt q hic dominus colebat per se.ŝ.proxi.per alios.Et istæ aliæ sol.ponũtur in gl.sup ver.non possit.Tu dic secundũ Iac.de Aret.non refert per quẽ colebat: sed ŝ.proxi. loquit qñ colonus habitabat in fundo:merito sibi cõpetit ista actio.Sed hic loquit, qñ colonus nõ habitabat ĩ fundo:sed ibi dñs qñq; habitabat. Venio ad

1 versi.ponamus.† oppo.q scholaris habeat[8] domiciliũ:vt l.ij.C.
g de inco.Sol.Dicit gl.cõtrarium.loquitur qñ scholaris stetit per decẽnium.Dy.dicit,q hoc non est verum:quia etiã si per mille annos staret, semper habet animum reuertendi ad domũ: & sic nunq; ad locũ studij videt constituere domicilium: arg.ŝ.de leg. iij.l.quæsitum §.j.& l.nihil.j.de cap. Videte domini,Spec.videt tenere gl.nostram in titu.de reo.§.j.vers.porro scholaris.Tu dic q quandoq; est certũ qd scholaris figit sedes suas, nec habet aĩm recedẽdi:tũc sine dubio cõstituit ibi domiciliũ vt l.domiciliũ.j.ad muni. Quandoq; est certũ,quod habet animũ redeũdi & tunc si per mille annos staret,non contraheret domicilium: secundum Dyn.& bene. Quandoq; est dubium:& tunc ex cursu decem annorum præsumitur quod inde noluerit recedere, & quod ibi domicilium contrahat.& hoc teneatis. Vlterius venio ad vltimum dictum:& videtur quod in vltimo dicto Labeo bene dixerit:nam habitatio perpetua nõ potest esse in pluribus locis:sed hic requiritur habitatio perpetua,ergo,&c.Sol.

2 † Intellige habitatio perpetua hoc est,nõ ad modicum tempus. Ita exponitur,supra fur.aduer.nau.cau.stab.l.j.§.penul.Ex hoc

¶ Scholaris habeat. Adde Bal. ĩ l. q̃sitũ. de lega.iij.& qd no. Ange.ĩ cõsi.qdã victor d castro.vbi dicit q sola habitatio nõ facit quẽ de foro, nisi appeat q ibi habitãs vero animo,vt p̃sumpto scolatũ cõtrahat.Et de vero animo dĩ cõstare,vbi stetit p decẽniũ : vt no.gl.ĩ l.est verũ.C. de incol.lib. x. Item p̃sumit ĩ ibi habitaret cũ maiori parte suarũ fortunarũ : vt in l. hæres absens.& ibi gl.magna.de iud. & in l.ciues.C.de inco. & videt hic voluisse not. Cyn.ĩ l.ij. vbi sena. vel cla.qd no.Inn.de fo. compe.ex pte. De hoc aliqd p Io.And.ĩ prin. Decreta.& latius hĩ in c.si qs cõtra.de fo. cõpe.vide Bar.ĩ l. ij. vbi de cri.agi op. & do.Anto.ĩ c.q clericis.de fo.cõpe.& vide Cano.et maxime Abb.ĩ c. fi. de parochia. & vide Bar. in l.prædia.de fund. instru.& vide Imol.in d.l.ex facto. la grande de hęre.instit.do. Anto.ĩ c. qd clericis de foro competenti. ¶ Adde an qs dicat sortiri forũ rõne incolatus, Bald.consi. cexij.iiij.lib.

Universidad de Deusto Biblioteca

concludo, quod si quis ĩ quibusdam locis habitat in æstate, in quibusdã in hyeme, in quibusdam in vno anno, et in quibusdam in alio: & sic per introitum in illam habitationem habet actionem ex lege Cornel. Oppo. quia istud videtur contra id quod hic dicitur, quod ad meritoria vel stabula non pertinet: quia in his qs habitat ad tẽpus. Respondeo, in meritorijs, & stabulis, non videtur quis stare causa habitandi, & quiescendi ibi: sed magis causa lucrandi
3 & laborandi. Et † ideo reassume sic: quædam est domus, in qua quis perpetuo habitat: & pro ista sine dubio habet locum lex Corneli. vt in §. domum. ver. & si dominus competeret tamen ista actio alteri inhabitanti colono, vel simili, vt ibi. Quædam est domus, in qua quis habitat ad tempus, & ad tempus non habitat: & dic aut habitat ibi causa laborandi & quærendi, & non tamen ibi quiescit cum familia: & tunc non habet locum ista actio: aut ibi cum familia sua quiescit aliquando: licet non tunc quiesceret cum ibi est introitum & habet locum ista actio: vt §. isto. Vlti-
4 mo † ista materia inducitur in argumen.
a ad duas quæstiones.[a] Prima dicit statutum, si quis fecerit insultum ad domum alterius: puniatur certa pœna. Certe domus intelligitur vt hic dicitur. Facit infra de adul. l. qui domum. & ſ. de alea. l. j. §. domũ.
5 Secunda quæstio est, † permittitur in quibusdam casibus à iure, & etiam à statutis
b quod citatio fiat ad domum.[b] Modo quæritur, vtrum citatio facta ad domum, vel ad apothecam valeat. Hic videtur esse tex. quod non. in versi. tantum igitur ad meritoria, & est text. expressus in leg. prima. §. primo. ſ. de lib. agn. In contrarium facit j. eod. l. item apud Labeonem. §. conuitium autem. sed ibi soluetur.

1 ☞ *Iuramentum quando possit referri in criminalibus?*
2 *Positionibus in criminalibus quod quis teneatur respondere. remissiuè.*

c Hac lege.[c] Quæro, vtrum re[us] possit hoc iusiurandum sibi
d delatum referre?[d] Et videtur quod non in lege Marcellus. §. fin. supra rerum amo.
1 Solu. Quædam sunt delicta, de quibus potest esse certus reus, & non actor: vt de furto: & isto casu reus non potest referre actori: vt dicta lege Marcellus. Quædam sunt delicta, in quibus vterque potest esse æqualiter certus: vt in iniuria facta de die in facie: & tunc potest æqualiter referri: argumen. l. delata. C. de iureiu. Sed si iniuria diceretur facta de nocte, vel de retro, vel per proiectionem lapidis, et sic à longe, ita quod actor non potest esse certus: tũc nõ nõ permittitur relatio: vt dicta lege Marcellus. De hoc, vtrum in criminalibus possit iuramentum deferri: notatur per gloss. in lege tertia. supra de iureiu. & vidistis in lege maritus. infra de quæstionibus. Vlti-
2 mo hæc lex facit, † quod in criminalibus debeat quis respondere positionibus. Tetigi in l. inter omnes. §. recte. ſ. de furt. Plenius dixi in l. Marcellus. ſ. rerum amota.

1 ☞ *Indicare dicitur quis accusando.*
2 *Quando crimen non committitur in certam personam, tunc accusatio competit cuilibet de populo.*

e Si quis libellum.[e] Hic incipit tractare de secunda parte rub. ſ. de famosis libellis. & primo ponit verba senatusconsulti. Secundo exponit aliqualiter illa verba in l. ꝙ senatus. Oppo. in isto §. dicitur, vti de ea re agere liceret. & sic innuit, ꝙ est actio ciuilis. sed in l. quod senatus. dicitur qđ est accusatio criminalis. Solut. exponit agere hic, id est, accusare secundum Iac. de Aret.
1 † Quæro circa istum §. si quis libellum. dicitur hic, ei qui indicasset, datur pręmium: qualiter quis debet indicare, sufficit ne ire ad iudicẽ, vel ad notariũ, & dicere sibi. Cer
f te non. Nam indicare[f] dicitur quis accusando: vt l. indicasse. j. de ver. sign. quod tene mẽti propter multa statuta. Ad l. quod senatus op. dicitur hic, ꝙ est publica accusatio ex hoc senatusconsulto. contra: quia non iuratur in litem: vt j. de publi. iudi. l. j. Solue vt ibi dixi, Itẽ op. ꝙ actio ciuilis per criminalẽ non tollitur: vt l. fi. C. de or. iud. Sol. Ibi intentabaĩ vicissim, hoc est vna ab vno, alia ab alio: sed hic vtraq; ab vno & eodem. Item op. C. qñ ciui. ac. cri. pręiu. l. j. et l. ij. §. j. ſ. vi bo. rap. secũdũ lec. Io. Sol. hic loquitur, quando ciuilis, & criminalis per-
g tinent ad vindictam:[g] ibi quando ciuilis ꝓsequitur rẽ familiarem. Hoc probatur j. l. proxi. §. j. & ibi statim dicam. Vltimo not.
2 † ex hac lege ꝙ quandocunq; est crimen, quod non cõmittitur in certam personam
h tunc accusatio cõpetit cuilibet[h] de populo: vt si dicat statutum. Quicunq; maledixerit Deo, vel portauerit cultellum vel de nocte iuerit, vel similia, quæ non committuntur in certam personam dixi, in lege. j. infra de publi. iud.

1 ☞ *Quando de delicto agitur ciuiliter, an debeat inseri locus, & tempus secundum formam. l. libellorum.* 7

i PRætor edixit.[i] Opp. qđ ꝓcedit libellus incertus, vt ſ. l. prox. Solu. Fallit ibi. vbi nõ cogitur dicere personã passi iniuriã, sed persona inferentis iniuriã semper debet dici, vt hic. Ista est vera. Alij dicunt, ibi in accusatione criminali, hic in actione ciuili. Trufa est. Nã multo magis in accusatiõe criminali debet quis ponere certum: vt l. libellorũ. j. de accu. Alij dicunt, ꝙ debet dicere certũ
1 ſ. genus iniuriæ: ꝙ in idem recidit cum prima. † Quæro vtrũ qñ delicto agiĩ ciuiliter, debeat inseri locus & tempus, secundum formã in l. libellorũ. j. de acc. Rof. qñ format libellum sup actione iniuriarum, non ponit locum, vel tempus. Spe. in tit. de iniu. & dam. da. cum format libellum in actione iniuriarũ ponit locũ & tps: sed cũ format libellũ in actione legis Aquil. de dãno dato nõ ponit. Do. Cy. in l. si non conuicij. C. co. nihil tetigit, vbi ponit materiam de iniur. Tu dic ꝙ quandocunq; agitur ciuiliter aliqua actione, quæ infamat, tunc debeo ponere certum, ponendo tempus & locum: vt hic, & l. item exigit. ſ. de dolo. & in
k c. tuæ. extra, de procu. Et intelligo siue infamat[k] de iure. siue de facto. Hoc dico per iura, quæ volũt ꝙ etiã exceptionibus continentibus delictum, inferatur locus, & tempus: vt c. præsentiũ. extra, de test. lib. vj. dixi in l. j. ſ. de except. Sed si est actio ciuilis, quæ non infamat: tũc nõ cogiĩ quis dicere locũ, & tempus: qa tunc cessat ratio huius legis, & l. item exigit. ſ. de dolo. Nã tex. dixit, qui famosam actionem, &c. Et sic eadẽ ratio est, quando non est famosa: quæ in alijs ciuilibus descẽdentibus ex contractibus, in quibus non inseritur locus & tempus: vt ſ. de eden. l. j. in prin. & ibi no. in gl. mag. Et ex hoc seqĩ, ꝙ cũ actiones descẽdentes ex quasi maleficio nõ infamẽt, non est necesse ꝙ inseraĩ locus & tps. Probo fortius. Certũ est, ꝙ persona delinquentis debet exprimi in libello, vt hic: quasi agatur ex delicto quod infamat. sed si agiĩ ex delicto, nõ cogor certã personã delinquẽtis exprimere: vt l. licet. §. fin. ſ. nau. cau. sta. & quod ibi no. facit ad hoc. l. si cum exceptione. §. in hac actione. ſ. quod met. cau.

Actio

a ¶ Ad duas qõnes. Nũqđ habebit locũ ĩ domo cõi, vide bal. in duabus primis q̃stionibus, & ibi dixi ĩ l. j. C. q test. face. pos. vbi etiã vid, qđ si est offensus filius, vł vxor: de quo per Bal. & Ange. ĩ l. j. §. dñi. ff. ad Sylli. adde Bar. in d. l. domũ. & ꝙ dixi in l. j. ſ. de cloacis. Et an verificeĩ in domo conducta tex est in d. §. domũ. Et quid si statutum dicit, qđ non possit capi in domo: an possit capi in apotheca, vide Paul. de cast. in consi. incipi. in Christi noĩe amẽ: viso pũcto prædicto, &c. & quod est xlj.

b ¶ Ad domũ. Vtrũ citatio facta ad stationem valeat, vide Bar. in l. iiij. §. toties. de dã. infec. & quod no. Bart. in l. plerique. ſ. de in ius voc. & in l. j. de lib. agn. et bar. in l. meminisse. de offic. procõ. in prin. et Bar. in. l. cũ quidã. đ fun. instr. & Bal. in l. iusiurãdũ & ad pecunias. ſ. de iureiur.

c ¶ Hac lege. Aliqui allegant istum text. contra gl. in c. tam literis. de testib. q̃ voluit ꝙ in cã criminali ciuiliter mota non deferĩ iuramentum. sed hic dicitur cõtra. respõde pro solutione. Andr. Barba.

d ¶ Delatũ referre. qñ hoc iuramentũ possit referri, &c. vide Bart. in d. l. iusiurandum. & ad pecunias in §. ꝓtor. post prin. ſ. de iureiur.

e ¶ Si qs libellũ. Ad intellectũ huius §. & eius materiæ vide q̃ dixi in l. diuus. in iij. col. j. de custo. reo. & allegaĩ iste text. cum gl. in c. tum ex literis de in integ. rest. ꝑ aliquos ꝙ in causa criãli ciuiliter mota nõ defertur iuramentũ.

f ¶ Nã indicare. Nota ꝙ dr̃ indicare q accusat. qđ facit ꝓ statuto. Adde qđ no. ſ. de condi. ob tur. cau. in l. iij. §. fi. Et facit l. si Barsatorem. C. de fideiuss. & l. si pignore. ſ. de fur. in §. furẽ. Et de cuius substantia debent solui ista præmia an malefactoris, an rei cõmunis, dic vt ꝑ Angel. hic ĩ reporta. & bar. in l. lege Cor. in fi. ꝑ illũ tex. l. ad Sylla. dixi in l. diuus. in ij. co. j. de custo. reo.

g ¶ Ad vindictã. Qñ actio ciuilis & criminalis tendũt ad vindictã, vna tollit aliã ꝙ intellige si integra pœna fuit imposita: alias secus, secũdum Bal. in l. nullum. C. de testi.

h ¶ Cõperit cuilibet. Adde tex. ĩ l. Manichæos. C. de hęre. & vide in l. itẽ apud §. cõ. & ibi Bart. Leo. & ibi videas.

i ¶ Prætor edixit. Facit ad qõ. de qua per Ang. in l. j. de lib. & posthum.

k ¶ Siue infamat. Adde Bart. & doc. in l. edita. C. de eden. in ij. colum. & Bart. in l. an eandem. §. actiones. ff. de except. rei iudi. & qđ no. Bart. in l. per ꝓcuratorẽ. ff. de obseq. & in l. viro sol. & in l. j. §. hoc interdictũ. in iij. col. l. vti possit. & adde Bal. in d. l. edita. i vj. col. in iiij. op. & etiam xxviij. q. & oĩno in c. j. in princ. in vj. eo. qui mod. feu. amitt. & Bar. ĩ l. Neratius. ad l. Aquil. & ꝑ do. de Ro. deci. xxvj. Et adde ꝙ aliq dicebãt ꝙ iura, ꝑ quæ se fundat Bar. hoc non ꝓbant, sed potius possent retorqueri contra eum. & ad c. tuæ. de ꝓcur. rñdet quod ibi cõstabat delictũ esse mere criminale, videlicet in crimine adulterij, ex quo perueniebaĩ ad separationem thori. In cõtrariũ etiam videas quid ꝑ Fulgo. in l. j. in prin. in antep. col. de eden. & Bal. ĩ l. licet. ff. nau. cau. stab. Adde an in libello, in quo ĩtentaĩ actio famosa, debeat apponi tempus. Bal. consi. cccxvij. lib. j.

Universidad de Deusto Biblioteca

1 ☞ *Actio ad vindictam, quando dicatur competere, & quando ad rem familiarem.*
Titulum C. quando actio ciui. præiudicet criminali: an habeat locum in priuatis criminibus.
3 *Differentia inter actionem legis Aquil. et actionem iniuriarum.*
4 *Agens ad interesse non tenetur exprimere in libello certam quantitatem.*
5 *Iudex potest libellum continentem certam quantitatem reijcere.*
Contra agentem actione iniuriarum potest opponi, q iniuria non est atrox.
6 *Pater qui secit atrocem iniuriam filio, potest accusari criminaliter.*

a **Si dicatur.** [a] Iste §. bonus est, et solēnis: et diuiditur in partes quatuor. Primo ponit duas q̃stiões & respōsiones. Secundo opponit, et soluit. Tertio ponit aliā quæstionē, & respōsionē. Quarto similiter ponit aliā q̃stionē & responsionem. Secunda: ibi at qui. Tertia ibi: quid ergo de lege. Quarta ibi: quid ergo si quis. Prima pars legitur vno mō secūdum gl. alio mō secundū Iac. de Are. in secunda et tertia parte legitur vniformiter secūdum oēs. in quarta parte legit duobus modis secundū gl. tertio mō secūdū Ia. de Are. Et secūdum gl. iste §. h. d. Si actū est actione ciuili, q̃ cōpetit ad vindictā. tollitur accusatio criminalis: secus si ad rē familiarē ciuiliter sit actum. h. d. Op. ś. vi bo. rap. l. ij. §. j. et C. qñ acti. ci. cri. præiudi. l. j. Sol. haberis in tex. hic loquitur quādo vtraque cōpetit ad vindictā ibi. quādo altera ꝓsequitur rem familiarem.

1 Pro hac † sol. est videndū, qñ actio[b] dicatur cōpetere ad vindi-
b ctā, et qñ ad rem familiarē. Dy. ś. l. proxi. dicit sic: nō est dubiū ꝙ accusationes criminales sunt proditæ ad vindictā: vt l. licitatio. §. quod illicite. supra de pub. & l. fi. ś. de priua. delic. & l. fin. ś. de fur. & j. eo. l. vlt. sed de actionibus ciuilibus dubitatur. Sed dic, aut agit pro delicto circa rē æstimabilē cōmisso: & non dr̃ ꝓdita ad vindictā, sed ad ꝓsecutionē rei, vel dāni rei familiaris: licet rōne delicti detur: vt in actiōe bonorū raptorū, et l. Aq. l. & furti. Aut agitur pro delicto circa rē inæstimabilem cōmisso: et tunc dicitur ad vindictā prodita: vt in actione iniuriarū: vt hoc §. & ś. l. prox. & l. pœnales. ad l. Falci. Ita dicit Dy. hoc displicet in primo membro: quia videtur contra casum huius §. Nā hic agitur de delicto circa seruū cōmisso: et tñ si agit in iuriarū, dicitur cōpetere ad vindictam. Item displicet in secundo membro: quia pro furto filij potest agi actiōe furti: vt l. eū qui. §. si filius supra de fur. & tamē constat ꝙ actio furti prosequitur rem familiarem: vt l. j ś. vi bo. rap. Contra Dy. facit ēt ś. de li. bo. exhi. l. iij. §. j. Dicā igitur vt dicit gl. nostra notabiliter in l. ij. §. emancipatus filius. ś. de colla. Nam quando q; ago ad æstimationē cōtumeliæ & iniuriæ: quia dico pro tanto nolem esse passus talem iniuriā, et tunc dicitur prodita ad vindictam. Aut agitur ad æstimationē dāni simplicem, vel peto illā æstimationem duplari, vel quadruplari: et tunc dicitur quis ꝓsequi rē familiarē. Hoc probatur expresse hic, in ver. quid ergo de lege. Nā cū damnum sit diminutio patrimonij, et rei familiaris, vt ś. de dam. infe. l. dānū. merito q prosequitur emēdationem dāni, prosequitur rem familiarem. Op. ad ver. quid ergo. et videtur ꝙ in actiōe iniuriarū, veniat æstimatio dāni: vt C. eo. l. dominū. Sol. vt dicā. infra eo. l. itē apud Labeonem. §. si quis seruo. Ista est lect. quā tenet gl. In vltimo responso huius §. gloss. ponit vnam aliam lec. quam non prosequor: quia nullius est effectus. Ista lect. glos. licet in se sit vera, tamen nō applaudit literæ. Nam litera hæc non quærit vtrum si actum est vno iudicio posit agi alio: imo pro constanti ponit, quod non posit agi alio: sed per vnum alteri præiudicatur. Sed quę stio tex. est, an prætor debeat hoc permittere, quod proponatur accusatio iniuriarum, per quam præiudicetur accusationi
c legis Corneliæ. & ideo secundum Iaco. de Are. [c] lex ista breuiter hoc intendit. Non debet prætor permittere actionem ciuilem proponi, per quam præiudicetur accusationi criminali ex lege Cornelia de sica. descendenti hoc dicit secundum eum. ver. at qui solemus. in hoc ver. potes legere vniformiter secundum omnes, vt dixi. Item potest mutari prosequendo lecturam Iac. de Aret. et sic pone casum contra. nonne est licitum intentare primo quam vult, ciuilem vel criminalem: vt supra leg. proxi. et leg. ij. §. j. supra vi bo. rap. et C. quando ciui. actio. crimi. præiu. leg. j. Ad hæc respondet Iurisconsultus vt in text. vide text. ibi publicam executionem. id est, ad vindictam hominis occisi. Iac. de Aret. in ver. quid ergo de lege, non mutatur casus. Opponi. & videtur quod posset intentare primo quam vult: vt leg. ij. §. j. supra. vi bono. rapto. & C. quando ciui. act. cri. præiu. l. j. Respon. ibi quando ciuiles non præiudicant ad inuicem nisi interim, quia altera prosequitur rem familiarem: sed hic quando præiudicant inuicem. Contra hoc opp. ś. l. proxi. Sol. dico ꝙ speciale est in lege Cornel. de sica. & veneficis, vt prætor non debeat permittere intentare actionem ciuilem, per quam ei præiudicetur: secus si esset alia accusatio criminalis. Et hoc probatur expresse hic in fi. huius §. vbi innuit, ꝙ alij accusationi posit præiudicari, præterquam accusationi legis Corneliæ de sic. & hanc lect. puto veram, & verissimam. Pro declaratione
2 primo quero, † an ille titu. C. quando ciui. act. crim. prēiud. habeat locum in priuatis criminibus? hic text. facit quod non. Sed tu dic vt no. in d. l. j. C. quando ci. act. crim.
d præiu. Quæro, quæ[d] differentia † est inter
3 actionem legis aquil. & actionem iniuriarum. Gl. dicit, differentia est in formatiōe libelli: quia quando ago actione legis aql. debeo exprimere certam quantitatem dāni: sed quādo ago actione iniuriarum, nō debeo certam quantitatem exprimere. Vide gl. quę incipit, & ideo cessat. quam no. Si ista gl. esset vera, destruerentur multi libelli, cum in eis dicatur, peto mihi damnū emendari, cum damnum non est, æstimē in libello. Videte id quod gl. dicit de actione legis Aquil. nō puto esse verum de necessitate. Nam actio legis Aquil. competit
4 ad interesse: † & qui agit ad interesse, non cogitur certam quantitatē exprimere in libello: vt l. certi condictio. & ibi no. ś. si certum peta. Et ego tenui in l. quidam. & in l. stipulationes non diuiduntur. ś. de verb. oblig. sed quod dicitur de actione iniuriarum, an debeat exprimi certa quātitas, dicā. j. eo. l. iniuriarum æstimatio. Præter
5 ea † nota hic, in ver. nec enim prætor ferre debet, ꝙ iudex potest istum libellum sua authoritate reijcere. Facit ś. de iure doti. l. si extraneus. & l. si seruus. C. de his q ad ecclesi. confu. Item not. quod ista exceptio, quod iniuria non est atrox, potest opponi ante litis contestationem. Circa fin. huius.
6 §. quæro, † quid si pater filio in potestate
e constituto facit atrocem iniuriam. [e] Certū est quod non potest agi ciuiliter, vt hic: an criminaliter poterit accusari? & puto qd sic. argu. j. de pœnis. l. respiciendum. §. furta domestica. & infra ad legem Pompe. de parricid. per totum.

2 ☞ *Alternatio quod inducat incertitudinem: & incertitudo vitiat libellum.*
2 *Libellus & sententia alternatiua admittuntur, quando actor non potest certum exprimere.*

1 **Quod autem.** † Nota quod alternatio inducit incertitudinem. Secundo nota quod incertitudo vitiat libellum. Op. ꝙ valeat stipulatio alternatiua: vt l. vbi autē. §. qui illud. ś. de verb. obli. & l. inter stipulantem. §. si stipulante. eo. tit. Sol. istud verum in his quę procedunt ex voluntate contrahentium. Idem in legato, quod cōsistit ex mera voluntate legantis: hic in libello qui datur inuito. Item contra: † quia libellus & sentētia alternatiua admittuntur: vt l. eum qui certarum. in fi. ś. de v̄. obl. & Inst. de act. §. curare. Sol. illud est verum, quando actor non potest exprimere certum, quia nō est eius electio: sed hic potest exprimere certum:

a ¶ Si dicat. Istū text. limita vt ꝓ Barr. ī l. nō impossibile. ī. de pact. & limita oīno vt ꝓ Moder. in c. de his. de accus.

b ¶ Sed dic. Qñ actio dicat ꝓdi ad vindictā, & qñ ad ꝓsecutionē rei vl dāni, per Imol. ī l. sterdum. de publ. iud. ꝙ Bar. ī l. j. C. qñ ciuilis actio p̄ iuri. Imo. & ibi gl. ī l. p hærede. §. fi. in gl. fi. de acquir. hære.

c ¶ Ia. de Are. Not. ꝙ iudex non pōt pmittere aliquē agere iniuriarū ciuiter, ne tollatur accusatio legis corn. de sica. & adde bar. ī l. qd ergo. §. pœna grauior. ad fi. ś. de sfa. ī l. j. C. qñ ci. act. cri. p̄iu. ꝙ Imo. ī l. interdū. ff. d publ. iud. vbi Imo. & glo. hūc text. volunt ītelligi, qñ finito iudicio primo intētato ad vindictā nūq̄ ī ppetuū posset agi crialiter. ꝙ not. & adde Imo. ī d. l. p hærede. §. fin. vbi est alia gl. in fin. de acquir. hære.

d ¶ Quæro q̄. Adde Bald. ī c. j. §. iuria. de pa. iu. fir. q dicit, ꝙ iuria q̄ nō cadit ī speciale nomen delicti, tñ cadit ī atrocitatē facti, poterit dupliciter puniri. Et ibi tu oīno videas. & vide Cy. ī l. dūm. C. e. Et an posit cedi actio iniuriarum, vide ī l. fi. C. de hære. vel ac. vē. Et an dicat ī bonis nostris: dic vt in l. ij. §. emancipatus. de col. bono.

e ¶ Atrocē iniuriam. Quę aūt dicat atrox iniuria, vide not. ī c. solet. & ibi ꝓ Imo. d sen. exc. & qd no. in c. ꝙ lfas. de resti. spo. & legit et no. ꝙ Gu. in l. sed si hac. §. ptor ait. de ī ius voc. & vide ī. l. pxi. Instit. e. §. atrox. & adde quod no. Bar. ī l. nō solū. §. fi. ī. eo. An aūt ꝓcussio manu vacua sit atrox iniuria, vide Inst. de act. §. pœna. Sed qd si aliqs occidit aliquē manu vacua, an teneat, sicut de gladio. Dic ꝙ sic, dum tamen cum dolo. l. qua actione. §. j. ad l. Aquil. secundū Iac. & Bal. ī c. j. de iur. ppe fi. de pa. iu. fir. & bal. ī l. neq; C. q accu. nō pos. vbi tamen dicit, ꝙ vulnus est grauior offensa.

Universidad de Deusto Biblioteca

vt l. vbi autem. §. qui illud. ff. de verb. obliga.

1 *Si ex pluribus actibus vnus effectus sequitur, ille solus punitur: si plures, ex quolibet punitur.*

2 *Accusatus in vno libello de pluribus delictis, potest pro omnibus vna sub summa cõdẽnari, et et distincte, p quolibet.*

3 *Si ex pluribus iniurijs factis vna tantum prosequitur, potest aliam prosequi si reus non opponit: & cogitur actor omnes ponere in vno libello.*

Si mihi. Opp. de l. non est nouum ff. de act. emp. Gl. non sol. Tu dic q cogitur omnes proponere in vno libello, tamen ex qualibet sequitur condẽnatio, ac si proponerentur in diuersis libellis: vt in d. l. nõ est nouum. & quod ibi no.
1 Opp. de l. illud. §. j. ad l. Aquil. Sol. aut † ex pluribus actibus sequitur vnus effectus: et solus ille punit, vt ibi. Aut sequũtur plures effectus: & tunc ex quolibet punitur. Ita loquitur hic. & per hoc §. iste inducat ad illam questionem de eo qui dedit alicui plures alapas simul. de qua dixi in l. nunq;
2 plura. ff. de pri. delic. † Quæro, aliquis est accusatus in vno libello de pluribus delictis: an cuilibet delicto sit attribuenda distincta summa in condemnatione: an pro omnibus vna summa? Cyn. ponit hanc quæstionem C. eo. l. si non conuicij. in xij. q. Breuiter quicquid ipse dicat, puto esse verissimum, quod vtrunque iudex potest facere. Hoc probatur expresse in. l. j. §. j. j. q̃
3 sen. sine app. re. Secundo † quæro, cum plures iniuriæ essent simul factæ, tantum vnã quis est prosecutus, postea vult prosequi aliam, an possit? Respon. quod omnes iniurias ponere cogitur ĩ vno libello. hoc est faciendum reo postulãte: sed si reus nil diceret: tunc iudicium procederet, & in diuersis libellis hoc posset petere: argu. pro hoc supra iudi. solu. l. iam tamen §. penul.

1 *Vulnus dicitur quando scissura, seu separatio fit in corpore.*

2 *Tumefactio dicitur vulnus, quãdo eius cã est facta scissura.*

Rem atrocem. Dicitur hic in
1 fin. † si vulnus illatum sit, quid dicatur vulnus? Respon-
a deo, vulnus [a] dicitur, quando fit scissura, seu separatio in corpore. hic est tex. ad literam in l. si seruus seruum. §. rupisse. ff. ad l.
2 Aquil. Sed quæro, † quid si factus est tumor, seu tumefactio: vtrum dicatur vuln⁹. Respond. si quidem est tumor, cuius causa sit facta scissura, seu separatio intrinsecus, licet non appareat, vel oportet quod rumpatur, quia facit saniem: tunc etiam dicitur vulnus: vt dicto. §. rupisse.

1 *An scindere vestes sit iniuria in corpus.*

Sed est quæstionis. Nota hunc tex. q quando scindit vestimẽtum, dicitur iniuria fieri in corpus.
1 † contra. ff. de his qui deie. vel effu. l. j. §. hęc autem verba. Solu. in illo dicto requiritur quod sit nociuum corpori, quod non sit scissis vestimentis. hic autem sufficit iniuriam fieri corpori, quod fit scissis vestimẽtis. De hoc plene dixi in l. licitatio. §. quod illicite supra de publi.

1 *Qui mandauit aliquem percuti, quod teneatur lege Cornelia de iniurijs. directa.*

2 *Statutum loquens de faciente, an loquatur in fieri faciente.*

Non solum. [b] Oppon. qd ille q fecit mãdato alterius, non teneatur: vt l. liber homo ff. ad l. Aquiliam. Solutio. ibi in persona, quæ habebat necesse parere: & delictum erat leue. statim dicã. infra in §. si
1 mandato. † Quero, vtrum iste, qui mandauit percuti aliquem teneatur iniuriarum l. Corn. vel teneat iiuriarũ pretoria. Gloss. dicit, quod teneatur prætoria: quia non facit directe, sed per consequentiam, vt l. lex
2 Corne. § illud. ff. eo. † Nota gl. quod si statutum loquitur de faciẽte, non porrigitur ad fieri facientem. Quidam tamen reprehendunt istam glossam per l. sed & si vn⁹. §. seruus meus. infra eodem. Breuiter Cy. tractat hoc in lege non ideo minus. in. v. q. C. de accu. quantum ad quæstionem dico, quod ista gl. non dicit verum: quia imo tenetur lege Corn. l. directa: nam si verba legis Cornel. respicis, sunt scripta in rem ex parte offendentis: in personam ex parte offensi. Sed in eo quod dicit, pulsatum, impersonaliter, apparet quod est in rẽ ex parte offendentis: vt l. aut qui aliter. §. penult. & fin. supra quod vi aut clam. & l. hęc verba. infra de adulter. sed ex parte iniuriam passi, non continetur quod patitur iniuriam per consequentiam: vt l. lex. Corne. §. illud. supra eodem. dicam tamen de hoc plenius. j. eadem lege. §. si mandato meo.

1 *Obligatio ex delicto est de iure gentium, & in ea est obligatio naturalis.*

2 *Remissio iniuriæ, quod nõ requirat partis præsentiam: quia ex bono & æquo introducta est actio: ita eadem æquitate remittitur.*

3 *Iniuria non videtur remissa ex eo solo, quòd quis tanquam bonus Christianus fuit cõfessus peccata sua.*

4 *Absolutio ab excõicatione si est facta cum pacto, quòd si de cætero fuerit inobediẽs, reincidat in excommunicationẽ quod illud pactum non teneat.*

Iniuriarum actio. Oppo. qd actio iniuriarum sit ex delicto, nõ ex bono & ęquo. Insti. de obli. quæ ex delic. nascun. in prin. Sol. ibi loquitur ex parte rei: nam causatur ex delicto: sed ex parte actoris ex bono & æquo. Vel dicas, q ex parte rei est æquitas q ipse puniaf. & per
1 hoc dico † q in obligatione ex delicto inest obligatio naturalis vel est de iure gentium: qd apparet: quia est ex bono & æquo:
2 vt hic vides. Op. † q non sufficiat [c] remissio patientis tantũ: sed
c requiraf vtriusq; consensus, vt l. Pomponius scribit. ff. de nego. gest. Sol. illud qd hic dicif, est verũ ab ipso initio, quo tpe sufficit dissimulatio sola non reuocare ad animũ ex post facto vero requiritur remissio aliter. s. cũ penitentia partis. Ita no. isti c. circa fi. Vel aliter: Sicut ex bono & æquo ista actio est inducta ita eadẽ æquitate sola remissione, & dissimulatio etiam sine partis penitentia tollif actio iniuriarũ ab initio, vel ex post facto. Ita
d videf velle hic tex. [d] & per hoc dicit gl. in d. §. fi. Inst. eo. [e] q si ali
e quis in testõ suo remisit iniuriam, & postea cõualuerit, non põt
3 agere actione iniuriarũ. Quæro † iuxta hoc, ego conuentus actione iniuriarum facio ad mei defensionẽ talem positionẽ qd tu post illam iniuriam receptam fuisti confessus, tanquã fidelis christianus peccata tua: tu confiteris hoc: an ex hoc sit probata iniuriæ remissio? Gul. de Cug. tangit in l. si tibi. §. quidã ff. de pact. Veritas est, q nõ videf remissa actio iniuriarum: qa de necessitate ad salutem animæ suæ non tenef remittere actionem
f iniuriarum, sed bene tenef remittere rancorem [f] quem habet in animo ad offendendũ. Ita dicit Gul. ego reperi in libro sententiarũ: dicif in oratione Dominica. Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, &c. Ex hoc colligif q sicut mihi nõ dimittif nisi petã. ita nõ teneor dimittere inimico meo, nisi petat. Tñ vtrũ hoc sit verũ, vel non, nõ affirmo: tñ si esset verũ, esset determinatio prædictæ q. quia nõ teneor tibi
4 remittere. si à me nõ petis. Vltimo, iste §. facit † ad q. Isti officia-
g les [g] ecclesiæ consueuerunt facere pacta, & conuentiones cum rebellibus

a ¶ Vulnus. Quod dicaf vulnus mortale, vide Bal. ĩ c. j. q. mo. feu. in princ. & vtrũ appellatione vulneris veniat vulnusculũ, vel fractura, dixi post bar. ĩ l. denũciaf ff. §. qd tñ. de adulte. ff. Et de scindẽte vestẽ alicui, vide Bar. ĩ l. Gallus. §. ille casus. de lib. & posth. & q hr p Inn. ĩ c. nup. de sen. excõ. vbi ponit de capiẽte frenũ eq clerici, seu de scindẽte vestem, an sit excommunicatus?

b ¶ Nõ solũ. §. iniur. actio. Inest obligatio naturalis. vide Bar. ĩ l. j. de cõdi. ĩde. ĩ iij. co. & ĩ l. cũ quis. C. de iur. & fact. ign. Sed qualiter cognoscaf an quis reuocet ad aĩm iniuriam sibi factã: dr Bal. ĩ l. qm. C. de tes. q ex verbis & signis, iuxta gl. ĩ l. apud. ĩ prin. ff. de doli exc. nec est, necesse q tũc dicat, ad animũ meũ reuoco iniuriã: scdm Gofr. & Host. & do. Anton. in d. c. cũ te. de re iudic.

c ¶ Nõ sufficiat. vide circa hoc Bal. ĩ c. j. §. iniur. ĩ ij. colũ. de pa. iur. fir. & ĩ l. ij. ad Silla. & ĩ l. ĩ ipsius. C. fa. ercis. Et an remissa iniuria videantur et remissa dãna, vid dy. ĩ l. sed et si vnius. §. si añ. j. e. & Bal. ĩ l. si tibi. §. qdã. de pac. & vtrũ remissio possit fieri abñti. vid Bal. ĩ l. ij. ĩ pe. col. C. de li. & eo. lib. & ibi qd ĩ pte: & quañ remittaf iniuria: vide bal. ĩ c. j. ĩ alle. & plus dicit Bal. no. ĩ d. l. filio quẽ pr. d lib. et posthu. videlicet q si aliquis salutauit inimicũ suũ qd vr facta recõciliatio. alr. c. cum oẽs. xiij. q. j. & vide Bald. in l. ĩ ipsius. C. fa. ercisũ. p tactum palmarũ: vt est glo. quã ibi bñ põderat Bal. ad hoc ĩ l. j. ĩ pri. ff. de pac. & ibi Ang. idẽ dicit si fuerit pbatũ q biberint simul: itẽ p cõfessionẽ factã sacerdoti, remissio facta et ĩ foro pœnitẽtie: vr remitti actio iniuriosa. d quo vide Io. an. ĩ ti. de instru. edi. §. nũc vero aliqua. & Anto. de Bu. & Imo. ĩ c. d his. de accus. & Bal. ĩ l. ij. ad Syll. & ĩ l. ij. C. de lib. & eo. lib. vide te missiue de alijs modis remittẽdi iniuriã q dixi ĩ l. j. circa pri. ff. d pac. & ad primũ adde Bar. ĩ l. si tibi. §. qdã de pac. & gl. Insti. eo. §. si. quã alle. in auth. si dicaf. C. d testi. ĩ v. col. & ĩ l. j. ad finẽ. C. cõia. de leg.

d ¶ Hic text. Et facit

ad no. ĩ l. j. ff. eo. Et p quos actus pbetur pax, vide ĩ l. athlete. ff. de excu. tu. l pri. & gl. alle. p Bar. sequit Bal. ĩ l. id qd pauperibus. ĩ xj. col. de epi. & cleric.

c ¶ Instit. eo. Istũ tex. alle. Bal. ĩ auth. si dicaf ĩ iij. col. C. de testi. & in l. j. ad fin. C. cõmunia de leg.

f ¶ Remittere rãcorẽ. Et ad Bart. hic adde Bald. hoc not. distinguẽtẽ. Aut est facta plena remissio in foro pœnitẽ. & cũ iuramento: & pdest ĩ foro iudiciali: quia potuit psbyter palio acqrere: vt ĩ l. j. § ius publicum. & qd ibi Bar. de iust. & iur. et maxĩe lib. iuxta no. ĩ gl. ĩ l. nõ solũ. §. libera. de lib. legat. Aut tñ rancor est remissus: & tũc actio iniuriarũ q daf ad pœnã & ad interesse nõ dr remissa. Aut dubitamus: & tũc dr q ĩ dubio sufficit q alterũ remittaf: ar. ff. de ser. vi. pd. & ibi bar. ĩ l. si mihi & ĩ l. si domus. & ad q. bar. hic vid le. And. ĩ addit. Spe. de instr. edit. §. nunc aliqua. & gl. ĩ l. ij. ad Sylla. & dicit Bald. in l. in ipsius. C. fa. ercis. q per grata seruitia dr iniuria remissa. & ibi vid vtrũ sufficit remissio facta verbis generalibus.

g ¶ Isti officiales. vide Ang. in sua q. q incipit, exorta guerra. et Bart. in cons. incip. videtur mansor frater minor.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Quę sit differentia. Et vide Bar. j. e. §. fi. in fi. Qui autē dicantur consiliarij, socij, vel aliter participes in delicto, vide in Cle. j. de pœ. in glo. magna. & quod habet in l. j. C. si rector prouin. et plus delinquit mandās quā cōsulens: vt dixit Bar. in l. j. in col. ij. C. de ser. fugi. Et vide ad prædicta Bald. in l. ob hæc verba. supra de infa.

b ¶ Quid si aliquis. Si aliquis mandat, nec secutum est maleficium, an teneatur? Quid autē si mandatarius solus attentauit, an mādans teneatur. Vide Bald. in l. nō ideo minus. in vlti. co. C. de accus. Et quid si excessit formā mandati. Et ad Bar. hic adde Bald. ī l. si quis id quod. §. fi. et ibi glo. et Bart. et doc. de iur. om. iudi. Et hic adde Bal. in l. j. in iij. col. C. de ser. fugi. Et quid in persuadente, vide bar. j. eo. §. fi. Adde an teneatur mandans de maleficio quod non est secutū. Bal. cōsil. cccxxiij. lib. iiij.

c ¶ Sed quæro. Quādoq; excusatur ratiōe causæ, si est talis cā, quæ a iure sortiatur effectū: licet puniatur: vt est tex. et Bar. ibi et oēs doc. in l. iij. §. j. qđ quisque iur. Et facit ad q. de qua ibi An. Et faciūt hęc ad q. an procurator teneatur tanquā principalis ad vsuras restituendas. vide de hoc alex. in d. l. iij. §. j. qđ quisque iuris. vbi plene de oībus alijs et faciūt hęc ad q. si statutū permittit alicui se vindicare: an possit alijs mādare. Et videtur q̄ nō, per ca, quæ habes hic, quod videt̄ tenere Bal. ī l. accu. C. quod met. cau. et in ca. j. §. si vero. de pac. iura. fir. et ī d. l. ad officium. in fi. C. commu. diuid. & in l. vt vim. de iu. et iure. et in rep. l. j. C. vñ vi. licet Bal. contrariū dixerit in l. Gracchus. per illū tex. C. de adul. per Pet. de Anch. in reperti cap. canonum statuta. đ consti. ad fin. ver. & hic subiungi. p Pau. de cast. in leg. si cum dotem. §. transgrediamur. sol. ma. per. Ludo. in leg. iij. §. si mari. ff. ad Syl. & in leg. j. §. fina. in additio. de oper. noui nū. c. ī. adde et in primis qđ punitis occisoribus tenetur mandans, secūdum Baldum in lege ij. ad

rebellibus, et redeuntibus ad obediētiam hoc modo: liberam* et remittimus vobis omnia delicta et omnes sentētias omnes pœnas spirituales et temporales, quas incurristis vsque in præsentem diem, hoc acto quod si de cætero similia attentabitis reincidetis in omnes istas sentētias. Quæro, an valeat ista adiectio, vt possint in dictas sententias reincidere: et videtur qđ nō: nā istæ obligationes ex delicto bene pñt tolli pacto, sed non possunt reuiuisci pacto, vt hic, et l. si vnus. §. pact* ne peter. supra de pac. vidi magnam q. de hoc. Non examino modo.

1 ¶ Mandatum rei turpis non producit actionem inter mādatarium & mandantem, conducentē & conductum.
2 Mandator dicitur, qui mandat delictum committi propter seipsum mandantem, ad satisfactionem uoluntatis suæ nulla data pecunia.
Conductor, qui facit hoc data pecunia.
Persuasor, qui persuadet alicui propter seipsum, cui fit persuasio.
3 Ex mandato in atrocibus etiam delicto non secuto, quis extraordinariè tenetur, non si delictum est leue.
4 Mandans mandato secuto tenetur.
5 Mandatarius an excusetur ratione ignorantiæ.
6 Mandatarius quando excusetur ratione mandantis, cui tenebatur obedire, & excusatur in leuibus.
7 Delictorum quædam leuia: quædam grauia: quædam grauiora: quædam grauissima.
8 Mandans et mandatarius an teneantur eadem lege: et an sit idem delictum remissiuè.
9 Obligatio, qua tenetur mandans, an teneatur ex mandato, an ex delicto postea subsecuto: & ex delicto.
10 Locus et tēpus cōmissi delicti apponitur in accusatione quādo proceditur contra mandantē, non tempus mandati.
Locus et tempus delicti commissi inspicitur, quo ad augendā uel minuendam pœnam.
11 Si mandaui tibi ut mandares an tenearis remissiuè.
12 Mandatarius si diu stetit post mandatum sibi factum ad cōmittendum delictum, an mandans teneatur. quod sic, nisi tacitè, uel expressè: mandatum sit reuocatum.
13 Quæ sit differentia inter mandantem, et conducentem.
Delictum dicitur magis atrox quando fit mediante pecunia & pœna augetur, ut in assassinis.
14 Persuasor à mandatore in quo differat.
16 Persuadens ut teneatur pro delicto facto à persuaso, an debeat distingui, an delinquens esset aliter facturus uel non?
17 Persuadere: & dare consilium, est opem præbere,
18 Persuasio seu consilium quando fit circa id, quod non cadit in delictum, adhibetur distinctio, an dolo fecit, an non: et an erat aliter facturus uel non.
19 Distinctio an erat facturus an nō, habet locū in mādatore.
20 Persuadens seu dans consilium an puniatur eadē lege qua sciens remissiuè.
21 Persuasio et consilium quare non possint reuocari sicut mandatum & consilium: quod persuadens non teneatur.
22 Inter persuasionem, consilium, instigationem, & instructionem: non est differentia.
Omnis actus, qui fit uerbis gratia tantum facientis, potest dici consilium.]

Si mandato meo.

Istę §. ē no. et diuidit ī partes quatuor. Prīo, loquit̄ in eo q mādauit extraneo q̄ delictū cōmitteret. Scđo loquit̄ ī cōducēte. Tertio, ī mādāte subditis sibi psonis. Quarto loquit̄ in psuadēte. secūda ibi: Proculus. Tertia ibi, ideq;. Quarta ibi, Attilicinus.
1 Op. et vr̄, † q̄ mādans, nec cōducēs teneat̄, quia rei turpis nullū ē mādatū, et nullus est cōtract*, vt l. si remunerādis. §. rei turpis. s. mā. et l. si ā reo. §. fi. s. de fide. So. Nullā est mādatū, vel cōtract* ē nullus quātū ad actionē pariēdā īter mādātē et mādatariū, cōducēte et conductū, sed quātū ad actionē pariēdā ei, ī cui* pnīciē mādat̄, vel aliqs cōducit, sic vt hic. Op. ī eo q̄ dicit de filio, de l. liber hō. s. ad l. Aq. Sol. ibi in leuibus: hic in grauibus dicā j. Oppo. dicitur hic in fin. alias nolenti. contra in l. j. §. persuadere. s. de ser. cor. Solu. dicunt quidam, subaudi hic, maxime. Alij dicunt, ibi loquitur in delicto, qđ sola corruptione animi committitur: hic in his, in quibus requiritur factum, quod satis placet quantum ad legem contrariam. j. tamē
2 plenius dicam. Venio † ad materiam §. &
a pro ei* declaratione quæro, q̄ sit differentia[a] inter mandantem & conducentem & persuadentem, de quibus loquitur iste §. Respond. mandator dicitur ille, qui mandat delictum committi propter seipsum mandantem, & ad satisfactionem voluntatis suæ nulla data pecunia. Conductor dicitur ille, qui hoc facit data pecunia. Persuasor dicitur ille, qui persuadet alicui propter ipsum cui fit persuasio. Et ideo non curo quibus verbis vtatur, siue mando, siue rogo, siue quibuscunque verbis si hoc sit gratia eius, cui fit mādatum, seu persuasio: istud non dicitur mandatum, sed dicitur persuasio seu consilium: ar. pro hoc in
3 l. ij. s. mand. Hoc præmisso quæro † circa mandatum, seu circa personam mandato-
b ris. quid si aliquis [b] mandat, nec secutum est maleficium, an teneatur? Et videtur q̄ non: vt infra eodem leg. item apud Labeonem §. si curauerit. & infra de verbor. sig. l. sæpe. in fin. & quod ibi not. & §. ope. Insti. de ob. quæ ex delict. nas. In contrarium videtur quod sic, in lege prima in princip. infra de extraordina. criminibus. Breuiter, aut est delictum atrox: & tunc ex solo mādato quis teneatur, vt extraordinarie puniatur, vt infra de extraordina. crimini. leg. prima non vt puniatur ex ipso delicto qđ mandat fieri. Aut est delictum leue: & tūc non tenetur, vt dicta lege item apud Labeonem. §. si curauerit. & ibi per Dynum.
c Sed quæro, [c] quando † est, secutum de-
4 lictum, an teneatur mandans? Respond. certum est quod teneatur tam ipse qui mādat, quā q mandatum suscipit, vt hic: nisi ille, qui mandatum suscipit, excusetur. Ista autem excusatio contingit, quandoque ratione personæ eius cui mandatur: quia mandatarius non putabat delictum. Quādoque ratione mandantis, cui debebat o-
5 bedire. Circa primum dic, † aut illud, quod mandatur, poterat esse simpliciter licitum: & mandatarius excusatur. Verbi gratia: mandaui tibi vt labores in tali fundo vel in tali domo, seu vinea, quam tu putabas esse meam. Certe excusaris: vt not. in l. in rem. §. tignum supra de rei vendica. Quandoq; illud, quod mandatur, non est licitum: nisi certæ personę eius priuilegio: vt puta maritus potest occidere adulterū vilem inuentum cum vxore. Certe cum hoc sit ex priuilegio concesso personę. nō
d potest hoc mandare alteri: [d] nisi forte filijs suis: vt l. Gracchus. C. de adulte. Circa se-
6 cundū, † qn̄ mandatarius pręrendit excusationē, qa habebat necesse parere, hoc est verū in leuibus. secus in grauibus: vt l. liber homo. s. ad l. Aquil. & quod ibi no. & l. seruus s. de act. & oblig.
7 Sed gratia huius † [e] quæro, quæ dicantur [f] delicta leuia, & quæ
f grauia. Gl. tāgūt in d. l. liber homo. & l. auxilium. §. in delictis. s. de mino. & j. de acc. l. leuia. & de reg. iur. l. fere in oībus. l. ad ea. eo. ti. Tu vero dic clarius, q̄ quædam sunt delicta leuia quædā

finē. C. quorū ap. & no. q̄ bal. ī l. j. ī iij. co. C. đ ser. fug. đt, q̄ in quadā inquisitione, in qua cōtinebat̄ qđ famulus mandauerat dño, &c. fuit manifesta falsitas deprehēsa. & idē dicit in similibus: vt q̄ filius pr̄i, &c. & an mādatarius, cui fuit mandatū, vt iret ī fundo mādantis, q erat tūc alicuius alterius, excuset̄, vide Bald. ī l. nō iō minus. ī princ. C. de accu. & viđ eū in q. sua, accusatus de vi turbatiua. & adđ q̄ dicit Ang. ī l. liberorū. §. excusant̄. s. de infa. q̄ si prās mādat alicui de familia qđ torqueat aliquē ī casu illicito: q̄ licet teneat̄ mādās, nō tn̄ teneat̄ mādatarius: qa facit vt executor. Facit q̄ not. Dy. ī reg. q̄ qs mād. ī vj. In cōtrariū facit q̄ no. In. ī ca. pastoralis. ī verbo, iustā. de off. de. et q̄ no. ī c. cū in iure. e. tit. & in l. si qs vxor. §. si fugi. s. de furt. Et istis adde q̄ dixi in l. si sciente. s. de parri.

POMATES.

d ¶ Mādare alteri. vide Feli. ī c. q̄ ī ecclīarū. co. iiij. de cōsti. & in c. ad nostrā. col. ij. de pba. & Rom. cōsil. cccclxxxiiij. vbi pōit alia multa sīlia.

POMATES.

e ¶ Sed grā huius. q̄ dicat̄ crīa leuia, et q̄ grauia, vide Cepo. cōsi. xj. colū. v. q. vj. & Alex. ccij. vo. ij. vbi ponit aliqd circa q̄ dicat̄ grauis iniuria. de quo j. p Bar. & q̄ dicatur leue crimen.

f ¶ Quęro, q̄ dicant̄ delicta leuia, & q̄ grauia. Adde q̄ dixi s. e. l. ptor. §. pterea. post Bar. & q̄ no. Bar. in d. l. leuia. & de grauibus, viđ ī l. iij. C. de epi. aud. & secūdum Io. And. ī c. sedes. de rescript. & in c. at si clerici. de iud. & ī gl. in l. ad ea. de re. iu. Et adđ q̄ licet qs nō teneat̄ parere ī grauibus, tn̄ si paret, mitius punit̄. Ita dicit Bald. no. & Sali. in l. seruos. p illū tex. C. ad l. Iul. de vi. & viđ sing. An. ī l. iij. §. j. q̄ qsq; iu. Et ad materiā viđ Bal. ī l. j. C. q accu. non pos. in viij. co. cū se. & dicit bal. ī l. si magnū. C. q ac. non poss. q̄ vulnus est grauis offensa.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Quæro an. Vide Bal.in l. oēs populi. de iusti. & iur.
b ¶Debes scire. Et nota ꝙ semper oportet ꝓbare mandatū, vł cōsiliū ꝑcessisse delictum in tpe, vt not. Bal.ī l.j.C.đ ser.fug.
c ¶Non ex mandato. Et sic qualitas q̄ est in mandāte, non est in mādatario:ꝑ Bal. in l.nō iō minus.C. de accu. & ibi qd in præstāte opē. & vid in l.si is q̄ opem.š.de fur.quod not.Bar.in l.verū.de parricid.
d ¶Cōmissi. Adde q̄ dixi in l.si vt ꝓponitur.š.de fideiuss. Per. de ancha.ī rep.c.postu.de for. compete. & in materia vide no.ꝑ Bal.in l.metū.ī fi.C. qđ met. causa.
e ¶Semp teneaī. Sed Paul.de Cast.ī l.sancimus.C.de testi.dicit cōtrariū eē benignius,& æquius ꝑ l. vtilitatē.de cōfir.tu. vide l. si mādassem. š.māda.& ad hoc facit ꝙ ī simili no.bar. in l.ij.§.vñ q̄ritur š. đ manu. In cōtrariū vī gl.ī.§.ope.Insti.đ obli. q̄ ex malefi.nascū.& ī l.j.§.ꝑsuadere.de ser.corrup.& limita dictū Bar. vbi mādatū nō fuisset acceptatū: secundum Bal.in l.si lras.in fin. C.mād.vbi vide.et Bal.ī l.non ideo minus.ff.C.de accu.
f ¶Dicunī assasini. no.cōtra assasinos an aūt cōtra eos posset agi ad pecuniam quā acceperunt:vid Bal.ī lect.& Paul.đ Cast.i l.j.§.fi.ff.đ eo ꝑ quē fac.erit. et ibi Alex.& vide ī l.Cicero.j.de pe. & q dicantur assasini: vltra Bar. hic vide archi.& Petr.de Anc. & Do.ī c.j.de hom. in.vj. & Alb.in suo Dictio. in ver.assasi.& vide Ange.in l. q sepul.C. de sepulc. viol. Et aliqd de assasinis vide ꝑ Bal.ī l.j.§. hæc verba, qđ qsq; iur. Add, Assasinus quis dicaī bar. consi.lxxxiij.vo.iij.
g ¶Quęro vtrū.Et dicit Bal.ī l.j. in ij. col. C.de serui. ꝙ magis delinquit mādās q̄ cōsulens. Et de persuasore, instigatore, hortatore, authore, & fautore, vide pulchre Bald.ī l.ob hæc verba. de infami.& ī l.cū qs.đ dolo.& đ suggerēte, vide tex. in l.j.§. si curatores. & ibi Bal. ī summario.š. de magi. cōue.
h ¶Debeamus distinguere. Vide Bal.in l. data opera. ī xxxij. co.C.de actio.& ibi quid ī dubio ꝑsumatur.et in l.j.C.de ser. fugi.& vide Bart.in l.fin.eiusdem tit.vbi limitat.
i ¶Alias facturus. Et quaī cognosci possit an mādatarius esset alias facturus seu non:vide l.an vltim. apost.in fi.huius qō. super ver.nō erat facturus.Et vide Bal. in l.metū. C.ꝙ met. cau.vbi dicit, quod si mādatarius fuisset alīs facturus,si tñ mādatarius fecit noīe mādantis, mādās teneī.alleg.c. cū qs.de sen.excō.libr.vj.& vide Bal.in l.ob hęc verba.š.đ infa.& vide Sali.in l.j.C.de raptu virg.in ver.quęro,an persuadens.vide ꝙ dixi ī l.is q opē in fi.magnæ.apostā. de fur.& vide Imo. in c.quærelā.de elec. in gl.subtractam.ad de qñ qs aliter erat facturus, q̄ posui ī l. j.C.de ser.fugiti.
k ¶Ego tenerē. Sed aduertēdū est qa cōtra opi.Dy.& Bart. videī mīrū obstare ille sing.tex. ī §.ope. & ibi gl. tenet cōtra Bart. Inst.de obli.q̄ ex delic.naī.Sed opi. Bar.videī seq lo. de lig.in c.mulieres.extra de sen.excō. quā ēt retulit Mathesilanus ī suis not.dictis, no.lxxvj.plene ēt in d.l.j. de raptu virg.
l ¶Persuadetur illud. Quid si dixi famulo meo,ꝙ talis fuit mihi iniuriatus:nūquā redeas domū,nisi aliquid sentiā iste famulus interfecit iniuriātē: an ꝑ hoc videaī mādasse, vide Bart. in l. si qs mihi bona. §.sed qd si mandauit de acquiren. hæred.
m ¶Si tibi. Vide tex. & Bal.in l.j. de eo ꝑ quem fac. erit.

grauia: quædam grauiora: quædam grauissima. Leuia delicta sunt illa, in quibus non requiritur dolus vt damnum iniuria datum: vt dicta lege liber homo. & ibi no. & š.hac e.l. in princ. & ibi glo. Item est delictū leue illud, in quo requiritur dolus: tamen cōmittiī circa modicā rē: vt furtum rei modicæ: vt l.ad ea. & ibi not.j. de reg.iur.facit.l.si libertus.š.de fur.j.de pœ.l. respiciendum.§.furta domestica. Sunt etiā crimina leuia, de q̄bus poniī exemplum. j.de acc.l.leuia. Quædam sunt delicta grauia: vt crimina priuata: q̄ requirunt dolum & magnum ꝑiudicium pariūt, & merenī magnam pœnam, vt furtum rei magnę d. l.respiciendū.§.furta.d.l.auxilium.§.in delictis.š.de mino. & no.in d.l.ad ea.j.de reg. iur. Idem puto de qualibet iniuria q̄ infert personę.ꝙ dicatur grauis, vt hoc §.in eo ꝙ dicit teneri filium, licet obediat patri, ex quo sequitur ꝙ est maleficium graue. Pro quo facit: quia quęlibet iniuria personalis est grauior quauis reali: vt l.in seruorū.in fin.j.de pœ. Quædam sunt delicta grauiora: vt delicta publica, pro quibus non imponitur pœna mortis. Quędam sunt delicta grauissima: vt delicta publica: pro quibus īponitur pœna mortis. & in istis duobus loquitur gl.ī d.l. auxiliū.§.in delictis.
8 š.de mino. † Quæro, dixi ꝙ tenetur man-
a dans & mandatarius: quæro an [a] teneanī eadem l.an sit idem delictum vtriusq;. De hoc tetigi š.ea.l.in princip.dicam in l.sed si
9 vni[9].§.seru[9] me[9].j.e. Quęro, † vñ oriī obligatio, qua tenetur mandās, an ex mādato an ex delicto postea subsecuto. Et videī ꝙ ex mandato ad similitudinē contractuum vt in toto ti.š.man. Ad idem in l.j.§.persuadere.š.de ser.corru. In contrarium est veri
b tas. pro cuius declaratione debes scire [b] ꝙ nos non loquimur hic de obligatione q̄ oritur inter mandantem & mādatariū an nulla est: vt dixi š.in contrarijs. & ita titul[9] mandati nil ad propositum: sed hic loquiī de obligatione, qua quis tenetur ei, in cuius perniciem mandatur: vt sicuti cum mādo cum aliquo contrahi: celebrato cōtractu illi obligor propter mandatum, nō ex
c mandato: [c] ita hic obligor ex delicto propter mandatum non ex mandato. Hoc tenet gl.in d.l.j.§.persuadere.š.de ser.cor.per quā apparet responsio ad illum §. Idem tenet Insti. de ob.quę ex deli.na.§.ope. Hoc probatur in l.si qs vxori.§.neque verbo.š. de fur. & l.qui seruo.§.j.eo.tit.vbi apparet, ꝙ tunc tenetur cum maleficium est cōmis-
10 sum. † Et ex hoc sequitur, ꝙ in accusatiōe debet poni locus & tēpus cōmissi maleficij: non autē locus & tempus mandati ꝓbatur š.vi bo.rapt.l.prætor ait.§.hoc autē ædicto. Sic ēt inspiciī locus & tempus cō-
d missi [d] delicti quo ad pœnam delicti augēdam, vel minuendam: vt d.§.& apparet ꝙ ibi debet puniri vbi delictū est cōmissum. vt dixi in l.si vt ꝓponis.š.de fideiuss. Quę
11 ro, † quid si tibi mandaui vt alij mandares: an tu tenearis? Dixi in d.l.j.§.incidit.j.ad Turpil. & l.aut qui aliter.§.fin.š. quod vi
12 aut clam. Quæro, mandaui † tibi, vt tu delinqueres: & diu postea tu cōmisisti delictum: an ego tenear? Inn.ponit istam q.extra de homic.c.ad audientiā. & dicit ꝙ sem
e per teneatur [e] mandans, nisi mandatum sit reuocatum tacite vel expresse: vt qa fecit pacem cū inimico suo: vel parētela: argu l. iiij.š.de adimē.lega. & hæc sufficiant circa
13 mandatū. † Venio ad cōductorem, quæro vtrū inter conducentem & mandātē sit aliqua differētia. Respondeo. Prima differētia est quia in cōductione datur pecunia: in mandato non tamen quantum ad eius personā, in quam delinquitur, nulla est differentia: sicut dicimus in mandato licito. Si ego mando tibi aliquid non interueniēte mercede, est mādatū & oritur actio mādati inter te & me: si interuenerit pretium est locatio & conductio, & actio locati & conducti inter te & me: vt š.man. l.j.in fi. sed quantum ad eū, cum quo contrahitur, vel cum quo agitur, nihil ad propositū. eodem modo obligatur per vnū, sicut ꝑ aliū & eodem modo acquiritur nobis ꝑ vnum sicut per alium š.de præscript.verb.l.naturalis.§.pe.vel antepe.in hoc tamē est plus.
14 † quia quādo aliquis facit, vł fieri facit mediāte pecunia, dicitur delictū magis atrox & propter hoc pœna posset augeri: & de facto videmus augeri in istos qui ī vulga-
f ri dicuntur assasini: [f] argu j. de pœ.l.cicero. & l.vęnales. C.quando prouo.non est neces. & videtur expressum hodie extra de homi.ca.j.lib.vj. vnde hoc excepto oīa quæ dixi š.in mādante & mdatario, intelligas repetita in cōducente & conducto.
15 Veniam[9] † ad persuasorē, & quæro vtrū [g]
g differat a mādatore. Certe sic, vt dixi in j. quæstione. Nam persuadere est propter
16 ipsum, cui sit persuasio. † Quæro, vtrum
h in persuadēte debeamus distinguere, [h] an ille, cui facta erat persuasio, erat alias facturus, vel non. Glos. hic videtur tenere quod non: dum subaudit hic maxime. Idem in l.consilij.j.de reg.iur. Idem tenet Dy. in c. nullus ex consilio.de reg.iur.lib.vj.contrarium no. Instit.de ob.quæ ex delict.naī.§. ope. & š.de ser.cor.l.j.§.persuadere. & l.sæpe.in fi.j.đ ver.sig. Quid dicemus? Quidā dicunt ꝙ in maleficijs leuibus debet distin
i gui, vtrū erat alias facturus [i] vel nō. Et ita loquiī hic text. & gl.s.allegat.in grauibus secus. Et ita intelligitur dictum Dy. & glo.hic. Hoc nō placet: quia hic loquiī in maleficijs grauibus: qđ apparet: quia iussus partis non excusat filium: & ideo non est bonus iste intellect[9]. Alij dicūt: Aut loquimur in maleficijs, quæ cōmittunī circa rē: vt in furto: & tunc habet locum dicta distinctio, erat alias facturus vel non. Et ita loquunī gl.contrariæ. Aut in maleficijs quę committunī circa personam: & ista distinctio non habet locū. Et ita loquitur ista gloss. quæ videtur præsupponere hoc. Vide glo.quæ incipit, alias nolenti, &c. ibi dum dicit: vt in furto. & sic pręsupponit ꝙ in furto illa distinctio sit adhibēda: in alijs nō.
k Ita videtur sentire gl.ego tenerem [k] indistincte opi. Dyn.ꝙ ista distinctio, sit alias facturus vel nō: non habeat locū. Istud ꝓbaī j.ad Turp.l.j.§.incidit ibi: aut qui instigat, &c. & j.de adulte.l.
17 hæc verba.ibi.suasit, &c. Præterea, † persuadere, & dare cōsiliū est opē præbere: vt l.qui seruo.versi.plus Pomponius.š. de fur. Sed in præstante opem absq; dubio non adhibetur distinctio
l prædicta: ergo, &c. Prædicta vera, qñ persuadetur illud [l] quod
18 cadit in delictum. Si † vero persuasio siue consilium fieret circa aliud quod in delictū non cadit: tunc adhibeī illa distinctio: aut facit dolo, aut non. & an alias erat facturus, vel non: vt l.quod si cum scires. supra de dolo. & supra. manda. lege secunda.in fi.
m & lege si remunerandi.§. si tibi. [m] supra manda. Ista autem
19 † distinctio, an erat alias facturus vel non: non habet locum in mandatore: quia pro certo præsupponitur quod non erat facturus

a ¶ Nisi gratia mandantis. Vnde si fuisset alias facturus, videretur, et diceret persuadere. q probatur ipsum alias facturum, si minatus fuerit se tale quid facturū ante mādatum. Vide q̄ dixi in l.metū. C.q̄d me.cau. Et quō cognoscatur, an esset alias facturus vel nō, vide Ang.in l.j.ī.de eo per quē fact.erit. Bal.in l.data opa.in xxiij.co.C.qui accu.nō pos.et in d.l.metum.et vide ī. in apostil. in praecedentium.

b ¶ Posint reuocari. Qualiter persuasio, consiliū, et mandatū possint reuocari, adde gl.in c.cum qs.de sen.exc.li.vj.et nota. p Pe.de An.in cle.j. de renū.et q̄d no.ī l.j.ī fi.de cōtrah.ēp.et P.de An.in d.cl.j.sequitur opi.Bar.hic & Inn.in dicto c.ad audientiā.& vide ī c. mulieres.de sen.exc. et Bal.in l.nō iō minus.C.d accu.q no. ēt an si mādatarius executus ē mādatū, post multū tps, intelligatur deliqsse vigore mandati, et an tale mādatū possit reuocari. Et se remittit ad In.ī d.c.ad audiētiā.et ad Bal.hic, et ī l.mādatū.C.mā.ad fi.et ī l.ob hæc verb. ī.de isa.et vide bal.ī auth.sed nouo iure. C.de ser.fugi. Et qd si aliquis instigat, vt pcutiat clericus: an percussiōe teneatur ex canōe, si qs suadēte.xvij.q.iiij.Bald. Ang.et Cy.et Imo. in l.qd ergo.de,l.j.tenet q sic.ad p q̄ no. Bar.ī.ea.l.ver.quæro vnde oritur, &c.

c ¶ Persuadeam contrariū. Aduerte tamē secundum Bal. ī l.nō ideo minus. C. de acc. q nō debeo sibi denunciare personā, quæ debet ipsū offendere, ratiōe scādali.et Bal.idē dicit in l.mādatum.ad fi. C. manda.et adde Bar.in l.si pecuniā. §.si seruum.de cōdi. ob causam.

d ¶ Quæro, statuto. Si statuto cauetur, q q non soluit collectas, non audiatur. si alicui denegatur audiētia in ciuilibus, et in crīalibus videtur denegata inquisitio iudici, q̄d est ppetuo not.& adde q no.in l.j.in prin.ī.ad Treb.idē quod Bar.hic tenēt doc.in l.j.ī.d his q sūt sui vel alie.iur.per gl.ibi in ver.acqritur.et ibi quo ad cōmodū &c.et probatur in l.dominum.C.de iniu. Nō obstat q quādoque pmittitur iudici inqsitio ī casibus, in qbus non cōpetit actio: vt patet ex rōne.l.querelā.C.d falsis.qa pōt dici, quod illud ex post facto nō euenit, sed ab origine. Et ita trāseūt doc.in d.l.j.et ita ponūt doct.in d.l.q̄situm.de in ius vocā.et Bar.post glo.in l.j.C.si tutor nō gesserit. Sed cōtra hāc doctrinam videtur facere tex.in c.ad nostrā.el ij.de iureiur.quē in proposito allegāt doct.in d.l.de pupillo.§.fi. & ibi dixi post Bar.ī.de ope.noui nun. Itē limita hoc dictū, vt p Ang.in l.iuris gētiū.§.si pacisicar.de pac. Itē contra Bar.vī tenere Iac.But.in l.q adulteriū. C.de adul.et An.in l.si vacātia C.de bono.vacantibus.libro decimo Salicetus in lege, ea quidē.C.de acc.vbi distinguitur per Bar.facit q̄d ipse no.in d.l.querelā.C.de falsis.et cōtra Bar.vī gl.expresse in l.falsi.et ibi Bal.C.d fal. & in l.j.C.de cal.et in l.j.C.q acc.nō pos.p Bal.ī l.j.ī iij.co.C.si a nō cōp.iudi.plene p An.in d.l.vacātia.in vl.q.et dixit Bal.in c.j.in prin.in ti.hic incipiūt cōst.regni.q licet bānitus nō posset audiri: tamē cōtra eū posset īquiri de delicto per eū cōmisso: vt no.in l.j.C.si tutor nō gesse.et facit q̄d no.Bal. ī l.nō dubiū.C.de leg.scdm Ia.de Bel.ī q.ic.statuto cauetur.q dicit q si adulteriū cōmittatur in vxorē illius talis nō soluētis collectas, hoc nō obstāte poterit inqri et talis remissio pœnæ ī casu isto nō pōt fieri p pactū: vt ī l.trāsigere.C.de trāsac.ergo nec per statut ū, imo etiā si statutū diceret bānitū posse impune offēdi, nō posset offendi per modū adulterij: p tex.ī auth.de leno. §.j. Et rō est: qa ex hoc nō tm̄ iniuriaf maritus, sed cōsanguinei et Respublica: vt l.j.§.vsque adeo.et in l.ij.cū ibi no.ī.e. Vnde cū inqsitio fiat ob vindictā publicam.§.q si delinquētes.in auth.de man.pri.l.et ,pter iniuriam factā Reipublicæ: vt l.licitatio.in §.quod illicite.de publ.poterit inqri et puniri.et si diceref: ergo idē eēt in quolibet maleficio: q̄d est absurdū, et contra mētē statuti. Rñ.q̄d speciale est ī adulterio.d.auth.de leno.§.j.et vide Bar. in con.incip.à dño Cy.de ca.sancti Pet.& cū Bar.hic trāsit Ang.qñ statutū faceret delictum impunibile: secus si solū remoueret bānitū querelādo, p gl. in l.querelā.in gl.mag.C.de fal.& vide Bal.in l.cū mulier.in vl.char.sol.ma. per Pet.de Anch.in c.nulli.de accu.vbi transit cū Bal.hic. Adde q op.Bar. secutus est Ro.cōsil. ccxiiij.incip. Venerabilis.limitans nisi talis fuerit percussus ante tēpus solutionis fiēdæ de collectis. & effectus fuerit malpagus tempore quo iudex debebat inquirere: qa iā ius erat acquisitū fisco. q̄d malpagi negligētia tolli nō pōt alle.bal.in d.l. cū mulier. Et ibi vide aliquas remissiones vltra hic positas. Et cōtra Bar.est gl. quā sequit Panor.de eius dicto faciens mētionem in c.nulli episcoporum.extra, de accu.qa ex delicto acqritur ius priuato, & reipublicæ, licet priuatus nō possit agere. Pro hoc alleg. q̄d idem Bart.in l.inter oēs.§.recte.ī. de fur. allegat etiā quod voluit gl.in c.j.de iud.libro. vi. quod iudex ex officio suo debeat repellere procuratorē in criminali.et aīs parte non opponente valeat iudicium.

facturus.nisi gratia mandantis[a], vt supra dixi. Quæro, †an puniatur eadem lege fa-
20 ciens, et persuadēs, seu dans consiliū. Dicam infra eodem.lege sed & si vnius.§.ser-
21 uus meus. †Quæro, quare ista persuasio, & istud consilium nō possint reuocari[b]. Videte, mandatū sola volūtate, et ,p hibitione reuocatur: quia est verisimile cū gratia mei facias, quod statim cessabis cū prohibuero. Sed persuasio & consilium fit gratia tui: & ideo si ex meo consilio, et ex mea persuasione, solum concepisti hoc facere, oportet quod tibi persuadeam cōtrarium,[c] q̄d sim certus te mutasse propositum: alias debeo denunciare ei, in cuius personam debet maleficiū cōmitti, q̄d se custodiat, ne offendatur. Ita tenet Inn. in cap.ad audientiam, extra, de homi. Quæ-
22 ro, vtrum †aliqua differentia sit inter persuasionem: consilium, instigationem, & instructionem, & si. Certe nō. Omnis eñ actus, qui fit verbis tantum, & fit gratia facientis, non gratia consulentis, seu instruentis, potest dici consilium: vt probatur. supra de fur.l.in furti.§.cōsilium. Sed quando peruenit ad actum, tunc dicitur quis præstare opem, & auxilium: vt d.l. ī furti.§.ope.et ibi plene dixi de ope, et de auxilio. Prædicta vera, quando tractatur de aliquo puniendo, de maleficio cōmisso mandato, vel persuasione præcedēte: sed si tractaretur de punienda ipsa persuasione: tunc distinctiones & opiniones prædictæ non habent locum, sed simpliciter puniretur: vt supra de seruo corrupto. l.j.§.persuadere.

1 *Stante statuto, q bannitus nō audiatur ciuiliter nec criminaliter, an si sit percussus iudex posit inquirere.*

Quanquā.

Quæro, statuto[b] caue-
1 tur † q qui nō soluerit collectā, non audiatur, neq in ciuili neq in criminali: modo contingit q non soluens collectā fuit pcussus: de qua percussiōe iudex inquirit: quærit vtrū possit. q̄d videtur: quia statutum denegat sibi audiētiam,[e] non autem denegat iudici quin inquirat: arg. pro hoc l.j.§.vsq adeo.ī.eo. In contrarium videtur casus hic: nam si non potest ipse conqueri: nec respublica conqueri potest. Et ita disputando determinauit Iacob.Butrig.

INiuriarum actio.

Is qui iure.

No. q id quod fit ex præcepto iudicis, nō cadit in actionem iniuriarum.

Idem Labeo.

Nota hunc text. &c. Opp.ī. eadē l.§.si quis per iniuriam. So. ibi loquitur de parte quæ procurat animo iniuriandi, vt aliquis vocetur ad tribunal iudicis, vel aliter: ibi constabat quod iudex sibi faciebat animo iniuriandi, quod in dubio non præsumitur. Vnde debet conueniri actione in factum ex quasi maleficio, non actione iniuriarum.

1 *Pro violentia turbatiua, non est prodita accusatio criminalis publica.*

2 *Veneti ex longa consuetudine dicuntur habere iurisdictionem in mari eorum.*

3 *Interdictum vti possidetis, competit illi qui turbatur in iuribus, & iurisdictionibus suis.*

Si quis.

f [f]Doct.dicunt †quod pro vio-
1 lentia turbatiua non est prodita aliqua accusatio publica. Ita dicit Iac. de Aret.j.de reg.iur.l. hoc iure. sed actio iniuriarum ciuilis, & etiam criminalis, vt hic. Vltimo in l.sane si maris. Nota † pro
2 Venetis qui dicunt ex longa consuetudine se habere iurisdictionem in mari eo-
g rum.[g] Nota etiam †quod quando aliquis
3 turbatur in iuribus, & iurisdictionib' suis competit sibi interdictum vti possidetis: vt hic expresse dicitur in textu.

1 *Admenatio punitur ex utili lege Cornelia, quæ pertinet ad omnem iniuriam manu factam.*

Item apud.

Si quis pulsatus.

h [h]Nota hic †
1 de admena-
i tione:[i] quod tene menti: quia nescirem

e ¶ Audientiā. Facit q̄d no. Bar.in l.trāsigere C. de trāsac.& in l.inter oēs.§.recte ī.de furt.& Bal.in l.si qs ī hoc genus.C. de episc.& cler. & latius per Bal.in l.non dubium.in vltim.q. C.de legi. & Bal. in l.j.§.Offilius.ī. ne qs eum qui in ius voca. & Bart.in l.quæsitū de in ius.& ī l.j.§. q autē.de aleato. tenet idem quod hic. Vid Alex.in.d.l.quæsitū ī.de in ius vocā. vbi videas omnino. Et ad hoc an statutum denegans audientiā in ciuilibus, videaf denegare inqsitionē iudici, adde q̄ no.in l. in prin. ī.ad Trebel.

f ¶ Si quis. Pro intellectu istius §. est nota. quod pro violentia turbatiua non est ,pdita actio publica. Et vide in l.itē apud.in §.si quis bona.ī.eod. sed quod turbās dicif maleficium cōmittere, qñ dolo, vel lata culpa. facit q̄d no. Bal.in l.fi.C.finiū regundo.& q ciuiliter puniaf, alle.l.seruus non in oībus.ff.de act.& obli. Et q iniuriam faciēs dicaf cōmittere maleficiū, habes in l.sed si vnius.§.quædā.ī.eo.& Bal.in authen.sacramenta puberum.in vlti.col.C.si aduer.vendi.tractat multū notab. Bal.in l.si quis in tantā.C.vñ vi.qui dicit, quod statutum volēs, q de maleficijs non cognoscaf inter coniunctas personas, debet intelligi de maleficijs commissis circa personas, non circa res: vt in violentia possessionis, & in furto. quod not. Et quod pro vi turbatiua sit prodita actio publica, tenet Bald.in l.momentaneæ.C. vñ vi. & sic contra Bar.hic Bart.in l.extat.ī.quod met.cā.in pen.col.tenet idē q̄d hic. Et idē Ang.& Imol.in l.cum filius.§.j.in prin.de ver.obli.& sic remanet magis cōmunis opinio, q ,p vi turbatiua non est ,pdita accusatio de vi publica: cuius est alia pœna quam in actione iniuriarū: vt in l.qui dolo in fi.cū ibi nota ī.ad leg.Iul.de vi.iuncta.l.fi.ī.eo. Si qs autē vellet tenere opi. Bald. in d.l.momētaneæ, posset allegare tex.in l.hoc iure.in princ.ī.de reg.iur.vbi vide Bar.plene & p Bal.in quæstione incipiente, accusatus de vi turbatiua.

g ¶ In mari eorum. Sed an in mari possint imponi passagia: vide Bal.in l.pe. in penulti columna.C.de nau.fœno.& Angel.in l.fina.ī.de vsur.& Ioan.de Pla.in l.diligenter.C.de aquæ ductu.libr.xj.

h POMATES. ¶ Si qs pulsatus. Pro declaratiōe huius ad hæc vide aliqd p Cep.cōsi.lxxvij.& pulchre Bar.cōsi.cvj.et Fe.ī c.cū te.col.ix.de re iu.

i ¶ Not.hic de admenatione. Vide Ang.hic.& Ang.de Are.in tractatu maleficiorū.in versi.admenauit.dicit Imol.in l.his verbis.§.illa institutio de hæredibus instituendis. quod per statutum puniens maledicentem Deo: & si quis ex communi vsu loquendi proferat verba in despectum Dei omnipotentis: tamen punitur: quia talis vsus dicitur abusus.

a ¶ Dicit statutū. Nota de statutis punientibus verba iniuriosa. & per Bar. in l. nunquam plura. in penulti. col. ſ. de priu. delictis. & Bar. in l. si quando. C. de ho. vacan. lib. x. & Ange. in l. si non conuicij. C. de iniur.

b ¶ Verbum iniuriosum. Vide Bart. in cōsil. incipien. in causa vertente inter do. Nico. & Saram eius filiam. & ad hoc per Bart. dicta, adde Albe. in simili in ij. parte statutorū x. q. & quæ habes in l. si familia ſ. de iurisdictione omni. iudi.

f ⟶ POMATES. ¶ Est verbum iniuriosum. Imo hoc est verum, etiā si diceret tu mentiris saluo honore tuo. Ita dicit Barto. in l. si quis extraneus. in princ. ſ. de acqui. hære. de quo Alexā. in d. l. in j. col. j. & hic in apostil. in l. turpia. colū. ij. ſ. de lega. j. & Albe. in ij. parte statutorum. q. xliij. & Alberi. in c. cum te. de re iudi. & in c. cam te, extra de iureiuran. Idem tenet, licet consentiant Specu. in titu. de aduoca. §. ea nūc. in versicu. sed hic tamen caue. & domin. Præposi. i c. necq. distinctione ix. & vide etiā Feli. in c. quæ in ecclesiarum. colum. xxx. in fi. de consti. Aliqua etiam in c. dilecti filij. col. vj. in fi. & tribus seq. de except. & Bald. consil. xlv. i j. parte. vbi ponit an hoc sit verum si dico tu mētiris. tamē ad meā defensionem. cum tu improperas mihi aliquod delictum.

c ¶ Verbum iniuriosum. Et vide aliqua verba iniuriosa per text. & ibi Bar. in l. iiij. ſ. de libe. & posthu. & in l. turpia. in prin. de leg. j. & vidē omnino Azo. i summa C. de infa. in j. colū. vbi dicit, ꝙ si dixi te non esse de legitimo matrimonio natum vel calūniatorē, qd dicor te infamare in famia facti. l. obligatione. C. de infa. Et vide qd sit diffamare, in d. l. turpia. de le. j. in prin. Adde an iniuria, quæ fit per scripturam, dicat verbalis, Roma. consi. ccclxxviij. Et an inculpans aliquē de eo ꝙ non est verū, scilicet ꝙ portauerit aliquas merces non bonas, teneat actione iniuriarū, p eūdē consil. xcvij. Et an si qs aliquē citari fecerit tanquā cessantē, & fugitiuū, cū nō sit, teneat actione iniuriarū, p eundē consil. ccviij. & vitans aliquē tanquā excōicatū, q de pluribus fuerat ligatus, & doceat vna sētentia absolutū, non potest ab ipso recuperato excōicato cōueniri actione iniuriarum: vt p eūdē cōsil. ccclxxxvij.

⟶ POMATES.

d ¶ In genere dicā. Dicit do. Are. in l. iij. ꝙ licet hoc sit verū, qd tñ grauior ē iniuria qñ deueniūt ad speciē, qꝫ q est in genere dr p tex. & ibi bart. in l. non debet. ſ. de dolo. Sed certe hoc mihi non placet: qa qñ i genere dicit, tu es fur, obijcit quædam qualitas, quę videt inesse personæ, et cōsuetudine, et habuit: qd nō sequit, si dicat i specie, tu subtraxisti furto vestē Sempronio: p aret. tñ facit ꝙ plus creditur tribus testibus i specie deponētibus, quā pluribus in genere. Ita Nic. de Neapoli. i l. turpia. i pric. ff. de lega. j. & sequit Alex. cōsi. suo. cxlviij. col. j. volumi. ij.

e ¶ Tu mentiris. Et si sit dictū, saluo honore tuo, vt dicit Bar. i l. si quis extraneus. in princi. de acquirē. hære. Sed quid si dicatur, tu dicis falsum an sit verbū iniuriosum? Sal. ꝙ non, in l. de tutela. de in integrū resti. min. & ibi limitaui hoc, nisi dixerim, tu mētiris: qa prius mihi dixisti ꝙ erā homicida: vt not. Bar. l. quę omnia. ver. sed si aduersarius. de p cura. Adde ꝙ dicere, tu mentiris, non est iniuria qñ ille qui dicit, facit ad defensionem suæ innocentiæ. Ita dicit Bald. consilio xlv. iij. lib.

forte ibi dare concordantiam: dicitur hic vtili iniuriarū. Quæro, qua actione? prætoria, vel ciuili? Gl. quę est hic, dicit prætoria: certe prætoria tenet directa. vnde deberet exponi vtili: id est, efficaci. Vel dic proprie quod tenetur vtili ex lege Cornelia, quæ pertinet ad omnem iniuriam manu factam: vt l. lex Cornelia. §. apparet. ſ. eodem secundum Iacobum de Aret.

1 *☞ Multa verba iniuriosa faciunt vnum conuicium, & vnam uociferationem.*
2 *Statutū ꝙ pro quolibet uerbo iniurioso quis puniatur, qualiter intelligatur uerbum: & qualiter iniuriosum.*
Verbum intelligitur una oratio significatiua.
Oratio idem significans, si pluries repetatur, unum est uerbum: secus si orationes sunt diuersæ.
Vna oratio continens plura tendentia ad diuersos effectus, dicuntur plura uerba.
Vnum nomen continens tantum unam significationem, dicitur unum uerbum.
3 *Verbum iniuriosum quod dicatur.*
Verbum iniuriosum dicitur, quando dicitur, tu mentiris.
4 *Blasphemare & maledicere qualiter differant,*
5 *Blasphemia quòd sit verbum iniuriosum.*

1 **Ait prætor.** Not. hic † ꝙ licet sit verborū pluralitas: tamen vnam vociferationem, & vnum cōuicium facit, sicut multa verba faciunt vnā stipulationem: vt l. Titia. in fin. ſ. de verbo. obliga. ita dicit Iac. de Are. Et per hoc, dicit ipse, quando aliquis dat plures alapas simul debemus aduertere qualiter statutū loquatur: vt recitaui tibi in l. nunquā plu-
2 ra. ſ. de priuatis delictis. Pro huius † de-
a claratione pone, dicit statutum[a] quod pro quolibet verbo iniurioso quis puniatur in certa quantitate, qualiter intelligatur verbum, & qualiter intelligatur iniuriosum. Ad primum dico, ꝙ verbum intelligatur vna oratione significatiua, hic est casus, & ſ. e. l. j. §. verbis. Et ideo puto ꝙ si illa oratio idem significans pluries repetatur, ꝙ vnū verbum sit: vt ſ. de test. l. vnum. & l. cum filius. §. cum. ſ. de lega. ij. & C. de test. l. testamentum. Sed si sint diuersæ orationes significantes diuersa: tunc dicuntur plura verba iniuriosa. Vel si esset vna oratio continens plura tendētia ad diuersos, effectus: vt d. l. Titia. §. fi. de ver. obli. & l. pluribus. in prin. eo. ti. Idem puto, quādocunqꝫ apponat vnū nomen tantū significatiuū: vt nomē meretrix, vel latro: certe debet intelligi, tu es: vt l. j. ſ. de hæredi. institu. & l. verbum volo. C. de fideicō. Sed si in oratione apponeret aliqua dictio ad qualificationē alterius, non credo ꝙ faciat verbū iniurio-
b sum[b]: vt puta, dico ꝙ interfecisti aliquem proditorie. Videamus quid sit verbum in-
c iuriosum.[c] † Respōdeo, qñcunqꝫ tibi re im-
3 propero aliquod maleficiū p te cōmissum, vel aliquod crimē cōmissum per te, vt probatur in l. j. in fi. ſ. de obsequi. patro. præst. Idem si tibi re improperat aliqua iniuria, in te vel in tuos cōmissa: vt l. si inimicitiæ. ſ. de his qui, vt indig. & ibi no. & hoc puto verum, siue exprimatur maleficium, seu in-
d iuria: siue in genere dicam[d] latro, homicida, fur, & similia: vt no. in l. iij. in princ. ſ. de libe. & posthu. & ideo puto ꝙ si dicitur ti-
e bi, tu mētiris[e], ꝙ est verbum iniuriosum:[f]
f quia tibi re improperat maleficium. An tamē hoc sit distinguendū: an illud quod improperatur sit verum vel nō: dicam j. eo. l.
4 eum qui nocentem. in princ. † Quæro, vtrum inter blasphemare & maledicere sit
g aliqua differentia[g]? Respōdeo: prout ista verba referuntur ad Deum, vel ad sanctos Dei, omne maledictum de his est blasphemia: vt probatur extra de male. c. ij. & in Euangelio, quando princeps sacerdotum scidit vestimēta sua, & dicit, Audistis blasphemiā: quia filiū Dei se fecit. Sed prout ista verba referunt ad homines in vsu cōmuni, maledicere est dicere aliqd mali de præterito vel p̄senti, blasphemare est optare aliquid malum in futuro: & iste est vsus
5 cōmunis loquendi. † Sed quæro, vtrum blasphemia sit verbum iniuriosum? Et puto ꝙ sic. primo, quia dicitur contra bonos mores ciuitatis: vt hic. Item propter hunc tex. qui dicit ad infamiam, vel ad inuidiam alicuius spectaret in eo quod dicit, ad infamiam, loquitur de eo qui dicit malū de præsenti, vel de præterito: sed i eo quod dicit ad inuidiam, loquitur de eo qui optat malum in futuro, propter inuidiā, quam ei habent.

1 *☞ Ad domum dicitur uenire qui iuxta domum uenit.*
2 *Statutum puniens facientem insultum ad domum, qualiter intelligatur.*
Pertinentiæ domus quæ sint.
Ad domum dicitur fieri, quod fit per quinque pedes.
Circunstantiæ ecclesiæ sunt triginta pedes circuncirca.
3 *Citatio facta ad apothecam, seu ad stationem, non ualet: quia facienda est ad domum: & ibi rationem.*

1 **Conuicium.** Dicitur hic, ad domum. † Quæro qualiter intelligatur, ad domum. Certe nō debes intelligere quod domū intrauerit: quia tunc tenetur lege Cornelia non actione prætoria: vt l. lex Cornelia. ſ. eo. sed sufficit, ꝙ venerit iuxta domum. Et per hoc
2 dicit Iaco. de Aret. † ꝙ statuta quæ dicunt
h de faciente insultum[h] ad domum, verificātur in eo qui venerit in pertinētijs domus: vt ſ. quod vi aut clam. l. si vitem. §. si ad ianuam. & facit l. qui filium. §. j. ſ. ad Trebellian. Glo. tñ alibi videtur dicere, ꝙ illud fit ad domū qd fit prope per quinque pedes: vt no. in l. quidam Iberus. de ser. vrba. prædio. facit ad hoc scilicet quæ sint pertinentiæ domus. l. vlti. ſ. finium regun. Decretistæ tamen habent vnum decretum, quo contineatur quod de circunstantijs ecclesiæ sunt triginta pedes circuncirca ecclesiam. Venio ad finem §. in eo quod dicit de statione: facit quod valeat citatio ad

g ¶ Aliqua differētia. Quid sit blasphemare, vide post Bart. in l. turpia. de leg. j. Ange. in l. his verbis. de hære. instit. & vide xxiiij. q. v. c. qui capit. & de cle. male. c. j. & ij. & do. Bald. in l. fin. C. de rebus credi. qui dicit ꝙ faciēs iuramenta scelerata, dicitur blasphemare. Et vide eundē in l. ignorātia. ad fi. C. de crimi. stellio. Et adde quod Bal. no. i consi. incip. in Christi nomine amen. an dicatur male dicere, vel blasphemare ille, qui dicit, maledicto sia dio: vel a despecto de dio. &c. vide ꝙ sic, per tex. i auth. vt non luxu. contra naturā. & in c. ij. de maledi. & in l. j. C. si quis Imper. maledi. & xxv. distinc. in c. qualis. Contrarium videtur ex communi vsu loquēdi: quia sunt ista verba potius iniuriosa, quam maledica. argumē. supra de hæredibus instituen. l. quoties. §. si quis nomen. secūdum intellectū Ange. Non ergo omnis contumelia est blasphemia, rei maledictio: maxime secundum cōmunē vsum loquēdi istius patriæ Bononiensis, in his sermonibus sceleratis. & vide Imo. i d. l. his verbis. §. j. Quæ autē sit pœna percutiētis imaginē Dei, aut sanctorum, aut scindentis imaginē ligni, vide text. in c. fi. §. cæterum. de officio ordinarij. li. vj. & Cyn. etiam in l. quisquis. C. ad legē Iuliam maiesta. plenius in l. ex senatusconsulto. ſ. de sicarijs. & etiā puniri possit pœna mortis. Quæ autem sit pœna blasphemātis Deum, vide de male. i c. statuimus. & xxij. q. j. si quis per capillum. vide quæ dixi in l. damni infecti. vbi vide ſ. de damno infecto.

h ¶ Faciente insultum. Quis dicatur facere insultum ad domum, vide Iaco. de Are. Bart. & Bal. in l. cætera. §. hoc senatus. de leg. j. & ibi post Bar. dixi.

stationem.

Universidad de Deusto

POMATES.
a ¶ Si curauerit qs. Facit l. si qs nō dicā rapere. C. de epis. & cle.
POMATES.
b ¶ Si quis virgines. adde plene Bal. i. l. ibi qua p. cathniam. C. de epis. & cle. & Bal. in l. qm̄ multa facinora. C. de vi pub.
c ¶ Qui verberat clericū. Qui percutit clericū nō incedētē i habitu, non tenet. Idē tenet Dy. i l. gerit. ā acq. hære. Et prædicta vera, nisi percuriēs sciuisset eū fuisse clericū: qa in pœnis præponderat culpa: vt in lege, q occidit, alias l. si fructus. & in l. qui victū. § fi. ff. ad legem aqui. Sed quid si verberauit portātem habitū & tonsurā, tamen non erat clericus, vtrum teneatur? Dy. vbi i. teneto non, arg. l. fi. de crimi. ex pila. hære. & l. eū q. §. si iniuria. j. e. & ideo dicit in c. j. quib. mod. feu dū amitt. & ibi bal. post gl. q si quis ī sul tat dominū quē nesciit esse dñm suū, nō perdit feudū suū, nisi ēt ignorātia crassa, & supina: qa paria sunt scire, vel scire debere. l. quod te. si certū petatur. Idem dicit ibi gl. q si concubuit cum vxore dñi sui, nesciēs eam vxorē q nō perdit feudū. Itē q cognoscēs monialē, nesciēs eā monialē, non punit tanq̄ de stupro monialis. Quā glos. tene menti secundū Bald. & facit lex, si ignorans. i. loca. & j. de adulteriis. l. pen. & quod dixi ibi, & quod dixi de seruis fugitiuis. in l. qcūq; Et adde not. i l. j. supra de legibus. & q notat bal. in l. nemo. ī de in ius vocan. & per Bal. in lege, si qs nō dicā. in fine quinte colūnę C. de epi. & cle. & cū bar. concordat etiā Bal. in l. si quis per calūniā. i prin. vbi oīno vide C de epi. & cler. qd habitus faciat præsumptionē, tenet ēt Bal. in l. directis. C. de manumissis testamento. Et ad istam materiā vide Ioan. And. in regula, cum quis. in mercurialibus. Et qualiter probetur virginitas vel non virginitas vide Abb. in c. proposuistis. de probationi. Et vide bonam glo. xxx. qō. v. quæ instruit patrē puellę, ad probandum virginitatem: vt in ca. hæc imago, quæ dicit, q si prima nocte reperta sint linteami

stationem. Cuius contrarium tibi dixi in l. lex Cornelia. §. si tamen. ſ. eo. Ratio, quare † citatio est facienda ad domum, in qua habitat: quia est verisimile, quod ibi sit familia, quæ ei referat. quæ ratio cessat in statione. sed hic siue conuicium fiat ei ī domo, siue ad stationem: eadem ratio est: quia non debet ei denunciari.

1 *Conuicium etiam quando nō fit certa personæ quod puniatur si apparet quod sit dictum de aliquo, licet non expriimeret.*

1 **Cui non sine.** †Nota q si conuicium nō fit certæ personæ, nō punitur. Contra: in lege, lex Cornelia. §. fi. ſ. eodem. Solu. Ibi in famoso libello: hic in cōuicio. Puto tamen q si apparet q diceret de aliquo, licet non expriimeret, vel diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc appareret, puniretur: vt dicta lege lex Cornelia. §. fi. ſ. eod.

1 *Ex solo mandato effectu non secuto in leuioribus: quis non tenetur: secus in grauioribus.*

a **Si curauerit quis.** [a] No. q ex †solo mandato, nō secuto effectu, quis non tenetur. Quod est verū in leuioribus: secus in grauioribus vt l. j. j. de extraordi. crimi. Dixi in l. non solū. §. si mandato meo. ſ. eo. Vltimo vide gl. quæ inci. non sufficit. ibi l. iij. §. sufficit. sed ibi in quasi contractu: hicī delicto. Item ibi. j. tit. j. l. j. sed hic in delicto leui: ibi in atroci, vt ſ. dixi.

1 *An uerberans clericum in habitu laicali, sit excommunicatus: quod non.*

b **Si quis uirgines.** [b] Talis quis esse præsumitur, in quali habitu reperitur. h. d. Facit ista lex, † q ille qui verberat clericum, [c] quē credit laicum, quia vadit in habitu laicali, qd nō tenetur: vt no. in l. si ignorās. ſ. loc. & est tex. qui allegat hanc legem, extra de sen. excom. c. in audientia.

Aliud est. Nota tex. ibi: assidua et enim frequentia, &c.

Hoc edictum. Nota tex. ibi: ea enim quæ notabiliter, &c.

1 *Propositio libelli, in quo continetur delictum alicuius est infamare.*

1 **Si quis libello.** † Nota q quando tu proponis libellū cōtra aliquem, in quo continetur delictum alicuius: propositio libelli est infamare eum. Tene menti.

Idem ait. Nota q iniuria quę fit officiali vt officiali, pōt vindicari per seipsum. Tetigi in l. lex Cornelia. in prin. ſ. eodem vide ibi.

1 *Pro violentia ablatiua, vel turbatiua, competit actio iniuriarum: & in ea venit restitutio.*

d **Si quis bona.** Not. † q pro violē tia [d] ablatiua et etiā turbatiua, pōt agi actione iniuriarū. Ita etiā vidistis in l. iniuriarum. §. si quis. ſ. eo. Item aduerte cū ista iniuria, de qua loquitur hic, habeat causam manentem: cum semper detinens rem meā, mihi facit iniuriam: venit in actione iniuriarum restitutio rei, per quādam consequentiam: quia debet ab iniuria desistere: sicut in interdicto retinēdæ possessionis, per quandā consequētiam venit restitutio: vt no. in l. clā possidere. §. qui ad nundinas. & l. naturaliter. §. nihil ſ. de acq. possessio. & not. per Innocen. extra, de sen. excom. c. contingit.

1 *Verbum, video, potest referri ad oculum intellectus,*
2 *Et an iudex de omni iniuria inquirere possit: quod sic.*

1 e **Si quis sic fecit.** † Not. verbū, video, [e] referri ad oculū intellectus. sic l. si mihi & Titio. de leg. ij. & l. videamus. in princ. supra de vsur. l. videamus. supra de in lit. iurand. cum si. & ſ. de acq. pos. l. antepen. circa fi. Item no. distinctionem huius §. aut quis verberatur in iniuriam domini, aut in iniuriā propriā.
2 Item allegant quidam hunc §. † quod iudex potest de omni iniuria inquirere per officium suum: vt hic, & ibi: multa à prætore relinqui, &c. infra. §. proxi. & dicitur ibi, inuicem debere inquirere. Tu dic circa hoc, vt dixi in lege secunda. §. si publico. j. de adulte.

1 *An in actione iniuriarum habeatur ratio damni.*

Si quis seruo. Oppo. & videtur q in actione iniuriarū habeatur ratio dāni: vt l. qui seruum. ſ. de actio. & obliga. Solutio. Ista intelligitur secundū illam. Item opp. de l. si colonus. ſ. arbo. fur. cæ. Solue vt ibi. Item oppon. de l. dominiū. C. e. Sol. Dicunt quidam, q ibi loquitur in actiōe legis Aquil. hic iniuriarū. & sic est simplex ratio. Alij dicūt, q loqtur ibi in actione iniuriarum, in qua damnum venit secundario. Quod glo. reprehēdit: quia tunc agendo vna, repelleretur alia.
1 Mihi videtur, † q in actiōe iniuriarum habeatur ratio dāni: tamen diuersimode quā in actione legis Aquil. Nam si iniuria habet actum manentem, habetur ratio damni, q alias non potest desisti ab iniuria: vt dixi ſ. §. si quis sic fecit iniuriam. Item si nō habet causam manentem, potest haberi ratio damni, per quandam cōsequentiam, cū hæc actio detur ad æstimationem iniuriæ, hoc est, ad id, pro quanto quis nollet esse passus talem iniuriam: in hoc potest considerari damnum. videlicet intrinsecum: vt debilitatio serui, & expensæ factę in curando seruum: sed in actione legis Aquil. venit etiam plus: quia veniunt damna extrinseca vt si hereditatem amisit: vt l. inde Neratius. §. idem Iulianus. ſ. ad legem Aquil. & supra de condi. furti. l. si condicatur. ideo licet sit sit actum actione iniuriarum, potest agi lege aquilia in eo quod plus est. & si est actum lege Aquilia, potest agi iniuriarum in id quod plus est: vt l. qui seruum. ſ. de actio. & obliga. vbi est casus.
f Vltimo glo. oppo. [f] de l. illud. de acqui. hære. vbi eligendo vnum ius, videtur alij renunciare. Solutio. Ibi sunt iura prorsus contraria. hic diuersa.

Item si liberum. Quero, qd si fuit facta iniuria p curatori, vel gestori negotiorum meorum, vel familiari meo libero: an competat actio iniuriarū? Rossre. tangit hoc in libellis suis. Cyn. tangit in l. si non conuicij. in iij. quęstione. C. eodem & Innocen. in capi. dilecti. extra de appella. & in capi. contingit. extra, de senten. excommu.

Si seruum. Opponi. Insti. eo. §. si communi. Gloss. ponit plures solu. vera est. Aut fit ad suggillationē dominorum: & loquitur lex contraria. Aut non fit ad suggillationem dominorum: & loquitur hic. Facit ad id quod dicam in lege tertia. §. si plures. infra de sepulc. viola.

na sanguinolenta: probatur virgo: vt ibi. & alia ratio in verſi. sequenti: quæ dicit si non fuerint reperta sanguinolenta, nō præsumit virgo. Dic vt ibi &c.

d ¶ Nota quod pro violentia, An autē pro violentia turbatiua, & ablatiua agi possit iniuriarum, vide in l. qui pendentem. ſ. de actionibus empt. & nota q ex vi expulsiua potest agi iniuriarum, vt ī l. vulgaris. in 5. qui furti. j. de furtis. & nota. Bald. in lege, si quis ad se. in secūdo notabili. C. ad legē Iuliam de vi. vbi videas ea quæ dicta sunt.

e ¶ Verbum, video. Facit ad no. per Bar to. in simili, de teste, in l. j. in princip. de no. ope. nun.

f ¶ Vltimo gloss. oppon. adde quod not. Bald. in l. j. in fin. supra eod. in 5. idem si liberum. & quod in iuria facta familo, vel pastori, intelligatur facta domino, tenet gl. & Bald. in l. si quis homicidij. C. de accu. Quid autem de iniuria facta socio itineris, Bald. in l. quoniā. C. de testib. videtur velle, q socius possit agere si ī iuriam reuocauit ad alium. alle. hanc l. & no. bar. in l. iij. §. si tutor. de suspect. tutoribus supra.

1 *Ille qui fieri facit, an teneatur lege Cornelia, vel prætoria.*
2 *Mandans delictum, facto secuto an dicatur ipse vere facere, vel interpretatiuè.*
3 *Statutum quod producens actionem contra instrumentū, & non probans, puniatur, comprehendit dominum producentem per procuratorem, & non probantem.*
4 *Canonistæ considerant magis animum, quam effectum.*
5 *Delictum mandantis, & facientis, an sit idem numero.*
6 *Mandans fieri delictum, an teneatur vt principalis: vel vt præstans opem.*

Universidad de Deusto Biblioteca

17

Sed & si unius.

Seruus meus. Oppo. dicit hic in fi. q agitur de damno dato. contrà: in actione iniuriarum nō venit damni æstimatio: vt l. item apud Labeonem. §. si quis seruo. s. eo. Sol. Intellige hic in fi. q agitur lege
1 Aquil. †Vltimò scias q quidā dicūt, q hic est casus cōtra glo. quam habuistis in l. nō solum. in prin. s. eod. vbi dicit, q ille qui fieri facit, nō tenetur Cornelia, sed tenetur prætoria, quod videtur contra hanc legē in eo quod dicit, q agitur inquantū iudici videbitur: & sic ex lege Cornel. vt l. constitutionibus. in fi. j. eo. Si enim agerēt prætoria, ageretur in quantū pars æstimaret: vt not. in l. iniuriarū. j. e. Veritas est q hic agit̄ prætoria. qđ apparet: quia hic agit dominus nō iniuriā passus in se: vt l. lex. Corne. §. illud. s. eo. Ad id quod dicitur, q tūc deberet agi in quantū pars æstimaret: dicam j. e. l. iniu-
2 riarum. †Quæro circa hanc legē vtrū ille qui mandat aliquid fieri: secuto facto, dicat̄ ipse verè facere: vel dicat̄ facere interpretatiuè. Videt̄ q verè faciat: sicut ille, qui aliquē percutit cū pila, vel sagitta: et verè pcutit: vt l. itē Mela. in prin. s. ad l. Aquil. qđ apparet, quia tenet̄ directa legis Aquil. vt ibi. ita eadē ratione ille q te per illū pcutit, verè pcutit. pro hoc videt̄ tex. s. de vi & vi arma. l. j. §. qđ ergo. ibi: cæterū si iussit, ipse vi deiecit, &c. licet gl. videat̄ illū tex. destruere. pro hoc s. de ma. vin. l. pater. in fi. ibi: cæterū ipse manumisit. Pro hoc in l. si quis id qđ circa fin. s. de iuris. om. iu. expressè extra de sen. exc. c. mulieres. in cōtrariū facit s. de vi & vi ar. l. j. §. deiecisse. ibi: facere videt̄. & l. si pater. s. de his q in frau. cre. et ibi no. expssum s. ad le. Aquil. l. itē si obstetrix. in prin. §. j. vbi ille, qui per aliū facit, nō dicit̄ facere: sed dicit̄ causam præbere qđ dicemus. Istam materiā aliàs tetigi in repe. l. si is qui pro emptore. s. de vsucap. in qōne illa de fictione trāslatiua de psona ad personā. Modo tn̄ latius & intelligibilius dico: quidam sunt actus, qui nō possunt expediri p instrumentū separatū ab ipso corpore, vt adulteriū: tūc quia per aliū facit, ipse verè nō facit. & hoc voluit dicere gl. in d. l. j. §. quoties. s. de vi & vi arma. C. de cad. tol. l. j. §. ne autē. interpretatiuè bene pōt cōmitti per alium: vt ibi dixi. Idē dico in falso testimonio: cū enim requirat actū personæ testificātis, nō pōt propriè cōmitti per aliū, eadē ratione. Quædā sunt facta, q possunt explicari per instrm separatū à corpore: vt pcussio homicidiū, & simi. quæ possunt perpetrari sagitta, vel lapide emisso. Et hic aduerte: qnq; illud instrm, quo mediāte talis actus perpetrat̄, agit de necessitate, nec pōt nō agere: & tūc qui fecit mediāte tali instrō, verè facit. Ita loquit̄ l. itē Nela. in prin. s. ad le. aql. Qnq; illud instrumentū, quo mediāte per-
a petrat̄ actus, agit in virtute [a] libertatis suę: vt si mādo homini habēti intellectū, percutias, vel occidas talem: tūc ille liber occidit: meritò ipse verè facit: sed ego qui mando, dicor præbere causam: quia mandatum meum non est causa necessaria illius actus. Ita loquitur d. l. item si obstetrix. & multæ aliæ leges. s. ad legē Aquil. Modò ad propositū, quādo ego mando tibi aliqd quod e est post susceptum mandatū: tu habes necesse facere necessitate ciuili, quia es obligatus ad hoc: vt puta, si mādat̄ tibi aliquid, quod est honestū: vt si dn̄s mandat seruo aliquid, quod nō cadit in graue delictū: & tunc ille vere facit, cuius mādato fit. Quādoq; instrumentū, quo mediante agitur, de
b necessitate agit, dico de necessitate ciuili.[b] Hic est casus in l. pater. in fi. s. de ma. vindi. & s. quod quisq; iur. in l. iij. §. si procur. Licet enim verba illius edicti loquant̄ in personā quod quisq; iuris statuerit, &c. tamen habent locū in eo qui impetrauit per procuratorē. Cum enim mandatū de impetrādo sit licitum, ille procurator de necessita-
c te[c] impetrauit: & sic dn̄s vere impetrauit. & est casus s. de administra. tu. l. ita autē. §.
3 gessisse. Per hoc dicebā † in quæstione de facto. Assisij statutū dicebat, si quis produxit exceptionem aliquā cōtra instrumentū confessionatū, nec probauerit, puniatur in tantū. modo quidā produxit exceptionem contra instrumentū per procuratorē habētem mandatū ad hoc, nec probauit: dico q
d ex verbis statuti dn̄s punit̄:[d] quia vere dominus produxit: quia procurator tanq; instrumentū hoc fecit de necessitate, s. ciuili. Nec tunc debet inspici: vtrū verba statuti loquantur in personam vel in rē. Sed si mādatum non esset licitum: & ideo ille p quē qs fecit, nō fecit hoc de necessitate naturę: quia liberū habet arbitriū: nec ex necessitate legali: quia rei turpis nullum est mandatū: tunc ille, qui mandat, non facit vere, sed interpretatiue. Ita loquitur l. j. §. deiecisse. de de vi & vi arma. & s. de his quæ in frau. credi. l. si pater. & d. l. item si obstetrix. s. ad legē Aquil. & omnes leges quæ hoc dicunt, debent intelligi secundum modum prædictum. Non obstat. c. mulieres. extra, de sen.
4 excō. vbi dicit, † q vere facit. Dicunt quidā Canonistę, vere facit, scilicet quantū ad peccatum. Vult dicere, quia Canonistę magis considerant animū q; actū: sed nos magis actū quā animū: vt no. per Dy. in c. peccatū. extra. de reg. iur. lib. vj. & ideo quantū ad peccatū mortale, in foro cōscientiæ. ille vere facit: quia consistit in animo. sed respectu actus, quem nos inspicimus vere non
5 facit. Quæro, vtrum[e] mandantis, & fa-
e cientis, sit idem delictū numero. Istā quæstionē consuluit Dynus, & determinat q sic. Cy. refert in l. non ideo minus. C. de accusa. per l. j. C. si re. vel accu. ꝑmor. fue. Mihi videt̄ dicendū, q ista q. pōt cōsiderari primo sic: vtrū sit idē delictū: hoc est vtrū ex eodem delicto teneatur mādans & faciēs. & dico faciens immediate, fieri faciēs propter mandatū: vt dixi s. eo. l. non solum. §. si mandato. Secundo modo potest intelligi, vtrū sit idem delictum numero, hoc est, vtrum sit eadem obligatio. Et ad hoc respondeo q non. Nā tot sunt obligationes, quot sunt personę delinquentiū: vt l. si plures. j. eo. & l. si quis id quod. § fi. cū l. seq. s. de iuris. om. iudi. cū si. Tertio pōt intelligi, vtrū sit idē delictū: hoc est, vtrū eadē accusatiōe, vel actione puniat̄. Et hic est aduertēdū: aut loquit̄ in casibus in qbus ille: q mādat fieri vere facit: & tūc sine dubio eadē lege punit̄, nō attēto, vtrū verba sint scripta i rē, vel in psonā loqmur in casibus, in qbus ille, q mādat fieri nō facit vere: & tūc distingue: aut verba sunt scripta in rē, aut in personā, vt l. hęc verba. de adul. & l. v. ī fi. s. qđ vi aut clam.

a ¶Agit in virtute. Vide quod no. Bar. in l. si gemina. s. arb. fu. cæsa. ibi: quæro quid.

b ¶Necessitate ciuili. Not. ad tit. s. ad legē Aquil. & vide hic q no. per Ang. & qđ not. Bart. in l. j. §. diuus. de sica.

c ¶De necessitate. Adde not. p Bar. in l. iij. §. si procurator. quod qsq; iur. & in l. si is qui p emptore. in xiij. col. s. de vsuca. & Bal. in l. j. in vlti. col. C. de sentē. & Bald. in d. l. iij. §. si procurator. qđ qsq; iur. & Bald. in l. non ideo minus. C. de accusa. in vij. quæst. vide omnino Bar. in l. diuus. §. scribere. de fal. & vide Bal. in l. si familia. in aliqbus lectu. s. de iurisdict. omnium iudi. Ang. hic, & Bal. in d. l. iij. §. si procurator. & ibi Ang. & Pau. de Cast. & dicit Bald. per illū tex. in auth. eo decursum. C. de do. ante nup. q illud dicitur fieri in persona mea, qđ fit meo nomine.

d ¶Dominus punit̄. Limita tamen hoc esse verum, nisi lex vel statutū diceret, quicunq; per se, seu personaliter opposuerit, &c. quia tunc non cōprehenditur faciens per aliū. Gl. est nota. in cle. j. in versicu. publice. de vi. & ho. cle. & no. Bald. in c. j. §. si quis decesserit. in tit. li de feu. sue. cōtro. inter. do. & agna. & Bal. in capi. j. in fin. prin. in titu. quibus mo. feu. ami. & in cap. j. §. iniuria. de pa. iur. fir. & per Bart. in l. per hanc. C. de ero. mili. an. lib. xij bene facit tex. in l. j. §. ne autem. in versic. suis manibus. C. de cadu. tol. Pro hoc facit quod notat Io. and. in ca. sicut dignū. de homi. vbi dicit, q si statutum punit homicidiū factum manibus suis, non punitur mandans, bene facit tex. de pœ. dist. j. cap. periculose. Et dicit Bar. in l. quemadmodū. C. de agri. & censi. lib. xj. quod statuta punientia facientem delictū, habent locum in mandante vigore extensionis, ne delictum remaneat impunitū. Adde quod stante statuto, quod homicida decapitetur, ita qđ statim moriatur, quod mādās nō decapitabit̄. Idē cōsuluit Bal. cōs. iij. iij. lib. Mediolani, vbi est tale statutum.

e ¶Quæro. vtrū. vid. text. in d. l. certe. §. j. de preca. per Ange. clare in trac. maleficiorum. & gl. in versi. Semproniū mandatorē. & vide j. de adul. in l. hæc verba. & adde quæ dixi in l. nō solū. in §. si mandato. qa hic debebā ponere. s. eodē. Sed quæro pone accuso te q me a possessiōe deiecisti: & ī veritate eiici fecisti: an sufficiat? Dicit Inno. q nō. q est verū: si dicō q per te fecisti: secus si simpliciter secundū Ioā. Mo. qui ita no. in c. qui p aliū de regulis iuris libr. vj. vbi omnino videas. & vide oīno Bal. in c. j. §. iniuria. in fi. de pa. iur. fir. & vide Bal. de pa. Cōstan. in ver. opizoni. & adde not. per bal. in l. j. C. de ser. fu. & in auth. sed nouo iure. c. ti. & in l. qcūq. eo. ti. Vide Bal. in l. j. §. ne autem. C. de cadu. tol. & Bal. in l. si familia. s. de iurisd. omnium iudi. & no. in l. non eo minus. C. de procura. An autem statutum cōcedens pacem fieri percussori. verificetur in mandante, vide no. per Bald. in l. transigere. in fin. C. de transactio. Istis etiam adde quod nota. Bal. in l. accusationes. q mer. cau. Pro cuius intellectu vide etiā Bal. in c. j. ti. § si vero. de pa. iur. fir. & Lud in l. si qs ī graui. §. si maritus. s. ad Sylla. & Cyn. in l. ij. circa vlti. qō. C. vnde vi. & dixi post Barto. in l. cum fundus. de vi & vi arma. & Barto. in l. vt vim. de iusti. & iure vide Bald. in l. ad officium. in fin. C. communi diuid. Et vide Bald. in authen habita. in vij. colū. C. ne ne fi. pro parte. p tex. in l. qđ sæpe. §. si qs animo. de contrahē. emp. & vide in l. Gracchus. C. de adulte. & ibi Bald. Ad materiam vide Barto. in l. verum. s. de parricid. & Bal. in fin. in princip. C. si a non cōp. iudice. & Bald. in l. perēptorias. in v. col. C. senten. rescindi non pos.

Universidad de Deusto Biblioteca

clam. & §. de acqui. heredi. l. si seruum. §. amouere. Quæro, vtrũ
6 † ille, qui mãdat fieri, teneatur vt principalis, vel vt præstãs opẽ. Hanc quæstionem tangit Cy. in l. non ideo minus. C. de accusa. finaliter nil est dictũ. Nam faciens est principalis: mandans tenetur vt mandans: præstans opem tenetur vt præstans opem. Et omnia ista sunt distincta, & separata: vt dixi tibi in l. non solum. §. si mandato. §. eo. Et aduerte: quia obligationes quibus isti tenẽtur, quælibet per se est principalis: nec obligatio accedit obligationi: licet factum accedat facto. Quod dic vt l. qui seruo. §. j. §. de fur. Sed quid de eo qui præstat opem: an videatur vere facere? Dic vt dixi in l. is qui opem. §. de furtis.

Quidam iniuriæ. Nota ꝙ inspicimus personam facientis iniuriam.

Cum seruus. Oppo. ꝙ quãtitas sola sit in obligatiõe: noxę deditio sit in solutione: vt §. de re iudica. l. miles. §. decem. ergo non est in potestate domini eum tradere verberandum, Solu. Dicit glo. hoc est verũ actore postulante. Alibi habet gl. quæ indistincte tenet, quod in qualibet actione noxali sit in potestate domini tradere seruum verberandum, vt liberetur à noxæ deditione. Ita §. de mino. l. quod si minor. §. si seruus. Sed Azo in summa. C. eo. ti. dicit, & melius, ꝙ in qualibet actione noxali, quæ prosequitur vindictam, dominus habet eã potestatem, de qua hic dicitur: scilicet eũ tradere verberandũ vel dare eum pro noxa. Et hoc vult iste tex. dum dicit: sed & in arbitrio domini &c. Si enim requireretur, ꝙ actor hoc peteret, non esset in domini arbitrio. In alijs vero noxalibus actionibus, quæ non prosequuntur vindictam, sed rẽ familiarem, nõ habet dominus illam potestatẽ: sed debet soluere, vel dare pro noxa. vt d. l. si miles. §. decẽ. §. de re iudi. & sic glo. quæ est in d. l. quod si minor. §. si seruus, nõ bene dicit. Habes ergo notare inter actiones, quæ dantur ex facto serui noxaliter ad vindictã, & aliã noxalẽ duas differentias. Prima est illa, de qua modo dixi, Secunda differentia est: quia in alijs noxalibus absente domino peruenitur ad primum, & secundũ decretũ: vt d. l. ij. §. j. §. si ex noxa. cau. aga. In ea vero, quę prosequitur vindictam absente domino peruenitur ad diffinitiuam sententiã: vt l. sed est quæstionis. §. si atrocem. supra eodem.

1 *Iudex vir bonus dicitur, & an valeat cõsuetudo Pisana quod offendens ponat se in manibus offensi: & an si offensus excedat modũ in vindicãdo, possit puniri.*

2 **Prætor ait.** [a] Nota quod iudex dicitur bonus vir: vt hic, & l. continuus. §. cũ ita. §. de verb. obli. & no.
1 in l. societatẽ. §. arbitrorũ. §. pro socio. & est iste §. in argu. † Consuetudo est Pisis. ꝙ ille, qui facit alicui iniuriã, ponat se in manibus iniuriati, vt de eo sumat vindictã, etiã in personam: quæ consuetudo, licet non valeat de iure, vt l. j. §. vsq; adeo. §. eodẽ. tamen posito ꝙ valeat, si ille excedit modum in vindicando, potest puniri: quia arbitrio boni viri debet hoc facere: argu. huius textus.

b **Si ante iudicem.** [b] Format Dy. talẽ quæstionem hic: Fecisti mihi furtũ, demũ posuisti te in manibus meis, & mihi rem restituisti: an per hoc tollatur actio furti in duplum, vel quadruplum. Certe nõ, vt l. qui ea mente. §. de furtis. Nec obstat lex ista: quia hęc actio prosequitur vindictam. illa prosequitur rem familiarem.

1 *Furiosus loco absentis habetur. & remittitur.*
2 *Pater potest remittere iniuriam factam filio.*
3 *Pater vilis non potest iniuriam factam filio remittere.*
4 *Pater vilis: nõ potest filio substituere pupillariter.*
5 *Quando iudicium transfertur de persona patris in filium, super eadem instantia procedatur.*
6 *Actio quod competat patri pro iniuria facta filio emancipato.*

1 **Filio familias.** † In primo dicto habes quod furiosus habetur loco absentis: cõtra. §. de procu. l. ij. §. j. Sol. vt ibi, & l. ij. §. voluntatem. §. sol. matri. Venio ad
2 ver. plane. Nota ex isto ver. † quod pater potest remittere [c] iniu
c riã factam filio. Quod nota propter statuta huius ciuitatis quæ minuunt pœnã propter pacem seu concordiã. Oppo. quod pater non possit remittere in præiudiciũ filij: vt l. j. C. de bo. mater. Solu. Ibi ideo quia magis videtur iniuriam pati pater quã filius: vt l. isti quidem. §. quod met. cau. Item opponi. §. de inofficio. testa. l. Papinianus. in princi. Solu. Ibi erat iniuria soli filio, quæ nõ

a ✠ POMATES. ¶ Prætor ait. Bar. in ver. finaũt. dicit nõ alibi vẽ. p bari ꝙ q nõ põt soluere, iuar in corpus: si postea veniat ad pmguiorẽ sortunã, non tenetur soluere. Facit gl. no. in c. sicut dignũ. de homi. & vide glo. no. in l. fi. de arbi.

b ¶ Si ante iudicẽ. No. mirabilẽ tex. ꝙ istigãs iudicẽ vt iniuriãtẽ sibi torqueat, ex hoc vẽ remisisse ĩ iuriã: facit l. interdũ. §. q iurẽ. §. de fur. & vid bal. & doc. in l. ab hostibus. §. j. §. sol. matri.

transibat ad patrem: ideo per patrem non potest remitti. & vide circa hunc §. quod nota. per glo. §. de pact. l. in personã. & per Inn. extra, de sentẽ. excom. c. non dubium.

d Venio ad vers.[d] interdum. † Nota quod
3 quando pater est vilis persona, non permittitur ei quod remittat iniuriam filij. per hoc ego dicebam in l. ij. §. de vulga. & pupilla. in materia substitutionis pupillaris, quãdo pater est vilis, non potest filio pupillariter substituere. Sicut enim ei aufertur administratio bonorũ filij in vita: ita in morte, vt hic, & l. fi. C. de senten. passis. Venio ad
4 ver. sed & si pater dicitur hic, † ꝙ transfertur iudicium de persona patris ad filium. Quæro, an super eadem instantia debeat procedi? Gloss. determinat ꝙ sic, l. tam ex contractibus. §. de iudi. & l. ij. §. videamus. de reivxo. actio. & bene dicit, per hunc tex. & l. sciendum. §. de actio. & oblig. Venio ad fi. glo. intelligit hunc tex. quando filius fuit emancipatus post iniuriam sibi factã.
5 Quæro, † quid[e] si iniuria erat facta à tem
e pore, quo erat emancipatus: vtrum ex tali iniuria competat actio iniuriarum patri? Gloss. videtur ꝙ sic Insti. eo. §. patitur. Cy. hoc tractat in l. si nõ conuicij. C. eo. in iiij. q.

1 *Procurator omnium bonorũ potest agere, licet in mãdato non sit dictum.*

f **Procuratorem.** [f] Nota tex. ꝙ curatorẽ autẽ,
1 &c. Nota † ꝙ procurator omnium bono
g rum potest agere[g] licet in mandato nõ sit dictum, ad agendum, & defendẽdum &c. vt hic, & l. iij. §. j. §. iudic. solu. Et de hoc est casus extra de procura. c. qui generaliter. li. vj. facit. §. de procurato. l. qui proprio. §. fi. & l. nam & nocere. §. de pact. & per Inno. extra, de fide iusso. c. fina. circa princip. magnæ. glo. De hoc in Spec. in tit. de procu. §. j. ver. item generaliter.

1 *Cum aduocatus est absturus, alius est quærendus, nõ danda dilatio.*

Quod autem. Tene menti. iVos scitis ꝙ propter absentiam aduocati datur dilatio parti: vt l. ait prætor. §. fina §. ex quib. cau. maio. Hoc autem intellige si aduocatus est
1 reuersurus de proximo: vt hic. Secus si † esset longo tempore abfuturus: tunc deberet sibi alium aduocatum quærere, argumen. huius text. Pro hoc §. de vaca. & excu. munc. l. penulti. §. fina. Demum no. tex. ibi: ad cuius inquit officium &c. & in ver. idẽ Iulianus. no. ibi: omnibus enim qui, &c.

1 *Proferens verba quæ Reipublicæ manifestari non expediunt, tenetur actione iniuriarum.*

h **Eum, qui nocente.**[h] Nota rationem huius text. Et per hoc dicunt docto. ꝙ si non expediret Reipublicæ talia quæ per iniuriam dicuntur manifestari, deberet proferens talia verba puniri. Verbi gratia: aliquis dixit

c ¶ Quero qd. Adde bal. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ĩ. ad Trebel.

f ¶ Procuratorẽ. Ad istũ tex. vide bal. ĩ l. reos. C de accu. ĩ xij. col. in q. an requiraẽ spãle mãdatũ ĩ crimi nalibus: vt ĩ l. seruũ. §. publice. ff. de ꝓcu.

g ¶ Põt agere. l. in ꝓuinciali. §. ego. de ope. no. nũ. & imo. in c. fi. extra d ꝓba. facit tex. ĩ l. cũ clericis. circa medium. C. de epi. & cleri.

✠ POMATES.

h ¶ Eũ q nocentẽ. Ad hæc vid d. Alexã. in l. iij. in ij. col. ĩ. de lib. & posthu. qui dicit opi. Barto. hic esse communem. & vid Ro. Cu. cõs. lxxxiij. c. ij. & Old. cons. lxij. & dominus Præpositus in c. figens. distin. lvj. & Paul. de Cas. ĩ procemio Codic. colũ. ij. & Fel. in cap. j. colũna fina. de exceptioni. & in capitulo dilecti filij. col. septima de excepti. & Romanus cõsilio xcvj. & seq. & vltimo cõsilio xliij. & ibi addita. Ad hoc vide Romanũ in lege finali ff. qd quisque iuris. vbi dicit, quod quando obijcitur alicui causa quod interest Rei publicæ fieri: & est verum quod si obijcitur in iudicio nunquam poterit agi actione iniuriarum. Allegat glossam in capi. si peccauerit. in secunda q. Quãdo vero

Universidad de Deusto Biblioteca

obijcitur extra iudicium dicit q si obijcit animo corrigēdi, q nō tenet. Alle.c.illa. xij.dist. Si vero non habet cām obijciendi: vt puta, quia hoc ex rixa post & tunc licet sit verū, tamen tenet actiōe iniuriarum: qa licet sit bonū, hoc tū est male dictum: sicut fuit bonū Christū occidi, tū fuit male factū. & vide ad hoc Ang. in l. vestē. j. eo. & Alb. in ij. pte statutorū. inci. itē statuto, &c. & qui dixerat verba iniuriosa, &c. & vide tex. in c. cū te. de re iud. vbi p minima re agit actiōe iniuriarū. An autem puocatus, q dixit, iniuriarū teneatur, tex. in d. l. fi. ff. quod quisq; iur. videt facere q nō. & ita tenet Spe. tit. de acc. §. j. versi. sed quid si te vocaui latronem. & ibi Ioā. and. in addi. magna: sed Abb. in ca. j. extra eo. q imo prouocatus teneat: sed q mitius puniat. Et vid ad hoc Ang. in l. vt vim. ff. de iusti. & iure. & Bal. in repe. l. j. C. vnde vi. & vide plura in materia i l. turpia. ff. de le. j. in j. dicto. Abb. in d. c. olim. j. de rest. spol. q. ille q occidit aggressorē puocantē, etiā si fugere poterat nō debet puniri vt dolosus pœna homicidij: sed mitius, vt culpabilis. Et vide Bal. in d. l. si nō cōuicij. & Anch. cōs. ccxxv. & vide etiā Ro. i l. cū mulier. ff. sol. ma. & vide etiā Ang. in l. item apud Labeonē. §. qd' ait. s. e. & in l. iniuriarū. §. si qs. s. eo. & Feli. i d. c. cū te. ad fi. vtuo. vide ad hęc Soc. cōs. cxviij. col. iij. et seq.

¶ Eū qui nocētem. Vide de hoc p Cy. in l. iij. de li. et posth. & Hosti. in summa. de iniu. §. cōtra nos. & per Cano. in cap. accedens. de pur. cano. p Oldr. plane cōsil. liij. inci. cōsueuit dubitari. per Azo. in summa. C. de isa. & vide Bal. in j. cōstit. Codi. in prin. in iij. oppo. Et qn possit impune iniuria dici, vide remisiue p Alex. in l. fi. qd' qsque iur. Et qd si dico: tu es piurus, per Ang. in l. iij. de libe. & posth. & quę no. Bar. & Ange. in l. q oia. de pcu. s. & no. Gul. de Cu. & Pau. de ca. et Bal. et Ang. in l. fi. qd' qsq; iur. et Old. i d. cōsi. And. d Iser. i c. j. §. ptereа. q fue. pri. cā bnf. amit.

1 tibi: tu es cæcus, vel claudus: † tunc teneret actione iniuriarū: quia Reipublicæ nō interest. a Sed qd si dixit [a] alicui: tu fuisti mitratus pro falso: vel es spurius. Certè puto, q si est verum, non teneatur: quia interest Reipublicæ q infamia illius manifestetur, ne admittat ad testimoniū: item ne spurius admittatur ad dignitates, quarum non est capax. Circa hoc vide Cy. C. eo. l. si nō conuicij. in viij. quæstione.

b **Si iniuria.** [b] Quando iniuria cōfertur in aliquē principaliter, inspicitur potius veritas, quā opinio. at cùm infertur in aliquem per consequentiā, inspicitur potius opinio quàm veritas. h. d.

Oppo. j. proxi. §. Sol. habetis in summario. Item opp. de l. illud. §. fina. s. eo. Solu. Ibi non habebat animum inferendi iniuriā alicui: hic sic. Item oppo. s. ex quib. cau. in possess. eatur. l. Fulcinius. §. quod si aduersus. Glos. non soluit. ibi latitatio non erat fraudulosa, cōtra illas personas, quas fraudare nolebat: sed hic erat animus iniuriādi contra eum, qui fecit iniuriam. Item opponi. C. de hæredi. instit. l. si pater. Glossa non solu. Tu dic: licet ibi testator errauerit, hæres institutus nullum passus est damnū: vnde contra testatoris propositū agere nō potest. Hic verò, licet inferens iniuriam errauerit, tamen iniuriatus passus est damnū & iniuriā: & ideo agit, ne alterius error sit sibi damnosus. Item opponitur d. l. si per errorem. s. de iurisdi. om. iudi. Sol. glo. ibi loquitur in actu, in quo requiritur consensus duorum: hic non. Venio ad §. cū aliquis. Et oppon. de l. item apud Labeonem. §. interdum. s. eo. dicit glo. aliud in seruo, vt ibi: aliud in filio, vt hic. Nam in seruo requirit quòd quis sciat cuius seruus sit. quod est verum si dominus vult agere tanquā sibi sit facta iniuria. Et est ratio: quia ad hoc vt cōpetat domino actio suo nomine, oportet q ad iniuriam domini seruus sit pulsatus: vt s. e. l. item apud Labeonem. §. si quis sic fecit. sed si iniuria fiat filio vel vxori, etiam si non fiat ad iniuriam patris vel viri: patri & viro cōpetit actio suo nomine.

1 *Tempus illatæ iniuriæ debet in libello inseri.*
2 *Æstimatio iniuriæ qualiter fiat, ubi q p iuramētū actoris.*
3 *Actor, qui agit iniuriarum, an debeat se referre ad damnum an ad lucrum.*
4 *Certa quantitas, an debeat exprimi in libello iniuriarum.*

21

INiuriarum. Facit hæc lex ad ea q̄ dixi in l. j. infra, de pœn. Item facit 1 † quòd in libello debeat inseri tempus factæ iniuriæ. Dixi de hoc in l. prætor edixit. in princip. s. eodem. 2 † Quæro qualiter fiet ista æstimatio iniuriæ? Glos. dicit, q aut agitur prætoria: & fit æstimatio per iuramentum actoris. Aut agitur lege Cornelia: & fit æstimatio officio iudicis: vt l. constitutionibus. §. fina. j. eodem. Istam opi. tenet gl. in l. lex Cornelia. in prin. s. eo. & Insti. eo. §. pœna. Idem tenet Roffre. & Cy. in l. si nō conuicij. C. eo. in x. q. Contra hoc videtur expressē s. e. l. sed & si vnius. §. seruus meus. vbi agitur prætoria: & tamē æstimat iudicis officio. Sol. illi, qui volunt sustinere hanc opi. dicunt, q in prætorijs æstimatur iniuria per iuramentū actoris, taxatū tamē per iudicē: sicut diximus in iuramēto in litem vt l. videamus. circa finē. s. de in lit. iur. Azo in summa tamē huius ti. videtur dicere q idē sit in prætoria, q in ciuili. & istam opi. putarē veriorē de iure per d. l. sed & si vnius. §. seruus meus. & per l. itē apud La- c beonē. §. q ait prætor. Secundo quæro, [c] re- 3 tenta illa opinione † q æstimetur iniuria p iuramentū actoris: vtrū actor debeat se referre ad dānū: hoc ē, q dicat, potius voluissem esse passus tantū dānum, q̄ pati tantā iniuriam. vel debet se referre ad lucrū: vt dicat, noluissem esse lucratus tantū: & pati tā tam iniuriā. Quidam dicunt, q non debet referre se ad lucrū: per. l. si sterilis. §. cū per venditorem. de act. emp. sed nō obstat. Cū enim hic agatur propter maleficium, habetur ratio cuiuscunq; interesse etiam extrin- 4 seci. vnde teneas gl. † Tertio quæro, vtrum certa quantitas debeat exprimi in libello, cam agatur iniuriarum. Quidam dicūt q sic: per istum tex. cum glo. Sed gl. habuistis contrariā. s. eod. l. prętor edixit. §. j. in gl. super ver. sarciatur. Bræuiter puto sic dicendum: Eo casu quo debet fieri æstimatio per iudicē, non debet poni certa quantitas in libello: quia pars nō debet ponere pro certo illud q nō est in ea: sed si æstimatio debet fieri ab ipsa parte, tūc in libello debet poni certa quātitas: vt l. vbi autē. §. qui illud aut illud. s. de verborum obligatio. & l. j. §. quia autē. s. quorum lega. Vltimo vide glo. quæ incip. alias actio, ibi. s. mandati. sed ibi actio datur ad interesse: quo variato, variatur actio. hic vero agitur ad vindictam, quę nō variatur ex varietate personæ. Item ibi. §. diui. fratres. sed ibi ex augmētatione rei crescit æstimatio futura: sed hic ex augmentatione dignitatis non crescit æstimatio iniuriæ iam factæ.

1 *In, ponitur pro iuxta, causa euitādæ contrarietatis.*
2 *Testes, quorū vnus dicit factum in ostio, alius iuxta ostiū, probant.*

27

d **SI statuta.** [d] Oppon. j. de sep. vio. l. iij. Solu. Ibi erat in monumento: hic iuxta monumentum. & sic ponitur in, pro iuxta. Et 1 sic nota † q cā euitandæ cōtrarietatis in, ponit pro iuxta. & ideo facit ad concordiā te- 2 stium, quorū vnus dixit: hoc † fuit in ostio alius dixit iuxta ostium. De hoc dixi in l. Gallus. §. ille casus. s. de liberis & posthu.

1 *An actio iniuriarum posit cedi.*
2 *Et an quod non est transmissibile, sit cessibile.*

28

INiuriarum. Opponitur quod sic in bonis nostris: quia eā excercemus per procuratorem supra eodem. lege sed si vnius. §. idem ait & si nepoti. Solu. quantum ad transmisionem non est in bonis 1 nostris: quantum ad alia sic. & † sic actio iniuriarum potest cedi: vt hic not. & not. e in l. [e] si nomen. supra de hæred. vel actio. vendi. & lege vltima. C. de hęred. vel actio. vendi. per glossam & etiam ibi Cy. tangit. 2 Sed oppon. illud † quod non est transmissibile, non est cessibile: vt lege ex pluribus. supra de administratione tutorum. sed actio iniuriarum non est transmissibilis: ergo non est cessibilis. Solu. lex contraria loquitur in eo, quod non est transmissibile simpliciter: sed hic loquitur in eo, quod sit transmissibile per contestationem.

Nec

Cy. & Pe. & alios i in l. si nō cōuicij. C. eo. gl. ij. q. j. i primis. p Abb. & alios in c. cū te. de re iud. adde post cōs. Old. Pe. & Anc. cōs. ccxxvj. & & Ro. cons. cxvj.

POMATES.

a ¶ Si dixit. Add Cy. Pe. & Sali. & alios i l. si nō cōuicij. C. de iniu. Glo. in c. ij. q. j. Io. And. in Spec. de iniur. post prin. Sali. in d. l. si nō cōuicij. d. Abb. & ibi dixi i c. cū te. de re iud. Lud. Ro. in cōs. xciiij. do. Pe. in c. ij de or. cog. vbi all. Ol. i c. Quintaualis. de iureiur. Ol. i cōs. liij. Ost. ic. ij. de renū. Gul. bal. & Ang. in l. fi. ff. q qsq; iur. Ioā. and. in addi. Spe. tit. de iniur.

b ¶ Si iniu. vide no. p bal. in l. si qs nō dicā rapere. in j. col. C. de epi. & cle. & in l. diuus. j. de sica.

c ¶ Secūdo quero. Nā ca formā libellādi in actione iniuriarū, vide Sal. i l. si nō cōuicij. C. e. Et qd i partialibus iniustis seminiuriātibus, nūqd teneātur ad restitutionem dānorū, & æstimatiōis iniuriæ: dic q sic: vt extra, de iniu. in c. vl. p Imo. & bal. in c. j. §. iniuria. d pac. iu. fir. & de libello, vid Spe. i ti. de iniu. § iniuria. no. Inst. d iniu. in princi. Et ad dictū Bald. vide qd scripsi post bar. i. l. j. & ij. de incē. rui. nau. & d. Cy. in l. si non cōuicij. C. e. q dicit, q debet dici i libello q verba plataseruit aīo iniuriandi. Ang. dicit q etiā sine illo valet, si non opponat. l. fi. C. dāna. exce. Pro quo facit q no. bar. in l. cū exēplū. C. de sal. & dixi in l. j. si qs test. esse iuss. fue. & ad formā huius libelli add Bal. i l. ij. in fi. de sen. quæ si. cer. q̄. & ibi Sal. & p Sal. i l. actore. C. eo. p. Spe. in ti. de iniu. circa princ. Adde an in libello iniuriarū requirat locus & tempus, Alex. cōs. fi. ccx.

d ¶ Si statuta. Adde bar. in d. §. ille casus.

e ¶ Et no. in l. Nota p Cy. i l. fi. C. d hęre. vel ac. vēd. sed an p iniuria illata Abbati agat successor, vide bal. i l. fi. §. j. C d bo. quæ liber. vbi oīno vide bis. Vide gl. Insti. de actio. in princi. in ver. deberet. in ver. itē oppon. de l. iniuriarū. adde Ioā. And. in tit. de act. et peti. in §. iuxta. ver. vtrū agens. vbi ponit an actio iniuriarum posit cedi.

Universidad de Deusto

a ¶ Nec magistratibus. Hanc legē limita vt dixi in l. pars literarū. i. de iudic.

POMATES.

b ¶ Quidā sunt. adde doc. in c. lege. extra. de ma. & obe.

POMATES.

c ¶ Vlti. Quod bene nota, ppter saluādos testes. vid gl. i. l. i operis. i. doc. vid ibi bar. vide glos. in cle. j. de appel. & ibi d. Ant. & Ioā. de Imo. & d. Ant. illā allegat ī facto testis cuiusdā, q̄ tū fuit mitratus Florētiæ: vide gl. ī. c. bonæ. in gl. fi. de ele. vide q̄ dixi ī c. cū tu. de test. & in d. c. bonę. vide bal. in l. pactus. C. de pac. ī pe. folio. ver. nūc venio ad gl. vide ad saluandū testes, q̄ dixit d. Ant. ī c. trālato. de cōsti. vide ca. j. de mu. petit. & ibi d. Abb. q̄ ad hoc allegat illum tex. cū gl. vide ca. cū dilectus. de cau. pos. & bal. et alios ibi, vide d. Ab. ī c. ēterea. de testi. vbi allegat gl. in c. nihilominus. iij. quæstio. ix.

d ¶ Diuus. Et hic habes q̄ dānatus actione iniuriarū est infamis, vt in l. decuriones. C. de infa. q̄ est verū si fuit atrox, alō nō. c. cū te. de re iud. & no. bal. ī d. l. decuriones. adde bar. in l. si qs in prin. test. §. ij. de leg iij. & in d. l. ex militari. ibi vide.

e ¶ Quæro vtrū. Adde bar. in extraua. q̄ sint rebelles, & vide quę dixi post bal. ī l. reos. in ix. col.

f ¶ Solicitatores. Vide in hac materia q̄ dixi in l. j. in fi. q̄ qsq̄ iu. & ēt materiam huius leg. hoc est de effectu siue conatu Bald. in lege. si fugitiui. C. de ser. fugi. & ī l. arboribus. §. de vsu fru. ī l. data opa. C. q̄ acc. nō pos. ī xviij. vol. vel circa. & ī l. q̄ aūt opas. de infa. et vide d. Ant. in c. j. in vl. char. de eo q̄ mit. ī pos. cau. rei ser. Spe. ī ti. de accu. §. j. vers. q̄d si post. & Ange. in l. j. in fi. q̄ qsq̄ iu. & vide bar. in l. j. §. diuus. & in l. fi. ff. de sic. & bal. in c. j. §. iniuria. in vlt. colū. de pac. iura. fir.

g ¶ Colloquia. No. ēt de colloquiis & basiis: clericus tū amplectens mulierē, cē sēt facere cā bēdicēdi, xij. q. iij. ca. abūt. Ad hoc vide no. per bal in l. si qs nō dicā rapere. C. de epi. & cle. in iij. col. & glos. in c. perpetuo. de elec. li. vj. & bal. in d. l. si qs nō dicā rapere. tenet istā gl. quā repre hendit bar. hic pōt dici q̄ si solū osculū interuenit ceedit illa gl. et bal. secus aūt si interuenit amplexus. & ita loquitur bar. & vide bal. ī. d. c. j. q̄. mo. seu. amit.

h ¶ Qui puero. Alleg. iste §. p bal. ī l. fi fugitiui. C. de ser. fug. in ij. col. q̄ delictū non cōsumatū nō punit.

¶ Collegiū dissoluere. No. q̄ ppter mala statuta licitū collegiū pōt cassari. Et hoc dictū sequitur bal. in c. j. §. cōuēticulā. de pace tur. fir. vbi ēt dicit q̄ cogēt ēt isti edere sua statuta episcopo, & episcopi cōtra malas cōuēciones hīnt iurisdictionē a re. vt d. §. cōuēticulā. q̄ no. scūm bald. ibi. & cū bar. trāsit bal. ī l. j. C. d. mono po. & ī l. collegiū. C. de hæred. insti.

POMATES.

¶ Collegiū dissoluere. Adde bal. in c. ij. de pba. vbi dicit q̄ pōt iudex revocare statuta dolosa sine superiore. alle. l. j. ff. de do. exc. & l. ambitiosa. de decre. ab or. sa. sed nō alle. istū text.

32.

a NEc magistratibus. Opp. C. ad le. Iul. repe. l. iubemus. Sol. Quidā sunt magistratus sola dignitate sine administratione: vt quidā qui vocātur Comites, Marchiones, & si. & isti sine dubio possunt cōueniri: vt l. ij. C. vbi sena. vel cla. Quidā sunt b habentes dignitatē cū administratione: isti si quidē deliquunt † in officio, possunt cōueniri: vt l. iubemus. C. ad le. Iul. repe. & in auth. vt diff. iudi. §. si tamen. & in authen. vt iudic. iudi. sine quoquo suffra. §. necessitatē. Aut nō del inquūt in officio: & tūc distingue vt hic. Et de hoc per doc. in l. si prēsens. C. de epi. audien. & plenius in l. senatus. §. de offi. præsi.

33.

QVod Reipublicæ. Pone exemplum in ciuitate, in mitratis ob falsitatem

1 ☞ Simul fieri dicitur, quod fit successiuè.

34.

SI plures. Nota text. ibi imo etiā. Opp. de l. si familia. §. de iurisd. om. iud. Sol. Intelligę hic, qñ erant serui pluriū dominorū. Si enim essent vnius domini, tunc haberent beneficiū. §. ti. si fam. fur. fecis. dicatur. quod dic vt no. in d. si familia. Vltimo c no. tex. ibi dū dicit, ceciderit simul. q̄ dicit fieri simul † q̄ dicitur fieri simul, q̄ fit successiue vnū post aliud. Quod facit ad dicta testiū: & intelligitur actu successiue continuato tamē vt l. antiqui. §. si pars hære. pet. & C. de test. l. testiū. & ibi per Cy. de hoc in v. quæstiōe.

35.

f SI quis iniuriam. Quæro vtrum debeat ad hoc fieri vnus processus tantum, vel duo, vt sic ferantur duæ sententiæ. Respōdeo, videtur q̄ duæ sententiæ. Prima in qua fiat cōdēnatio pecuniaria. Secūda, in qua cōuertatur pecuniaria, in corporalem: & ideo quia soluere nō pōt vel hoc fiat vno processu vt cōdēnet ī pecunia quā si soluere nō pōt, fustiget. Pro hoc C. vnde vi. l. nō ab re. & l. cōductores. C. loca. De hoc per Cy. C. eodē. l. si nō conuicij. in xv. & xvj. quæstione.

1 ☞ In casibus, in quibus patri non competit vsufructus, non est legitimus author, minori filio.

36.

SI filii nomine. Quæro quæ est ratio huius legis, q̄ pater, & eius filius cogitur satisdare. Dicit glos. quia pater nullum vsumfructū habet. † Et per hoc dico q̄ in casibus, in quibus patri nō cōpetit vsusfructus, nō est legitimus author filio minori. Dixi in l. fi. §. j. §. de ver. obl.

37.

CONstitutionibus. Etiam. De hoc ver. dic vt dixi in l. iniuriarum. §. eo.

40.

1 ☞ An valeat reseruatio quam fecit iudex, quod notarius possit conficere instrumenta, an valeat cum eū dimat.

d DIuus. d Opp. de l. & si seuerior. & l. si posidonium. C. de his qui no. infa. Solu. ibi fuit pœna minuta causa cognita: hic sine causæ cognitione. Et per hoc dicimus † quod si iudex reseruauit notario ius faciēdi instrumēta, si quidem facit causa cognita valet: alias si sine causæ cognitione: tunc non valet. Pro hoc in l. si quis in princip. testa. §. miles. de leg. iij. & l. ex militari. de milit. testamen. C. & ibi per Cyn.

1 ☞ Quando agitur criminaliter actione iniuriarum, pœna imponitur alternatiuè.

2 Procurator non admittitur vbicunque potest imponi pœna corporalis.

3 Qui non dicitur obligatus quando ei infertur pœna ad vindictam publicam: largè tamē dicitur obligatus.

45.

1 DE iniuria. † Not. quando agitur criminaliter actione iniuriarū quæ est pœna, & videtis quod hæc pœna ponitur alternatiue secundum qualitatem personarum. Ex qua lege coniuncta l. final. C. eod.

2 † No. quod vbicunq̄ est posibile pœnam corporalem imponi, non admittitur procurator. † Quæro, vtrum e ad pœnam quæ fertur alicui ad vindictam publicam quis dicatur obligatus. dicam in sequen. lectu. Ad hanc quæstionem respondeo quod nō: qa illa pœna infertur officio iudicis, vt insti. eodem. §. in summa. & sic nō prēsupponit obligationem, vt l. cum postulassem. in prin. §. de dāno infec. & l. qui per collusionem. §. j. §. de actio. emp. Veruntamen largo modo sumendo obligationem, potest dici obligatus. & ita not. gloss. l. rescriptum. in princip. supra de pactis. in gloss. super verbo. hypothecas.

De extraordinarijs criminibus. Rub. Glossa continuat rubricam duobus modis vt habes in ea.

LEX I.

f SOlicitatores. f Oppo. imo debent puniri quatenus si perfecissent, vt l. si quis non dicam rapere. C. de epsico. & cleri. licet gloss. alleg. eam pro concord. Solu. secundum Pet. ibi peruenit ad actum facti: hic peuenit solum ad actum verbi secundum hoc glos.

g quæ est hic, quæ dicit quod peruenit ad colloquia, g vel ad basia. male dicit in eo quod dicit Basia: quia tunc puniretur ac si esset perfectum delictum: per dictam legem si quis non dicam rapere. quia peruenit ad actum facti. Item oppon. de lege qui autem. de his qui notan. infam. Solue vt ibi. Item oppo. de. l. j. in fin. supra quod quisque iuris. Dicit gloss. ibi in atrocioribus. hic. in leuioribus, vel aliter ibi loquitur in eo quod delictum nō continet circa hoc vide Cyn. in dicta lege si quis non dicam rapere. in secunda oppo. Item opponi. de lege cogitationis infra de pœnis. Solu. ibi non peruenit ad aliquem actum, sed hic peruenit ad actum verbi. Vltimo distingue, vt doc. distinguūt in d. l. si quis non dicam rapere. C. de epi. & cle.

h Qui puero. h Opponitur & videtur quod pro stupro mulieris non sit pœna capitis, vt institu. de publicis iudicijs. §. item lex Iulia. Solu. Intellige quod hic interuenit aliqua violentia interpellando, vel conducendo eam, vel committendo. alias secus, vt ibi secundum Iacobum de Aretio.

1 ☞ Capitanei terrarū possunt videre statuta disciplinatorū: & si viderint aliquid, quod non spectat ad religionem dissoluere collegium.

LEX II.

SVb prætextu. Per hanc legem puto quod Potestates & Capitanei terrarum possunt videre statuta: & ordinamenta istorum disciplinatorum: & † si repererint ibi aliquid quod non spectat

i ad religionem: possunt illud collegium dissoluere i.

1 ☞ Partus quando dicatur animatus.

DIuus. Opponi. & videtur quod teneatur lege Pompe. de parrici. quasi suum filium interfecerit vt lege prima. infra. ad legem Pompe. de parricid. Solu.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Solu.dicit glo. No. de pœna faciētis abortū: & est gl.ij.q.v.cōsului.& gl. ij.q.j.missas.xj q.j.c.si quis nō naturalis.& in l.dicere.j.de pœ.et p Bal.in l. quod dicit ī.de lib.& posth.& adde q etiā tenet le. A ql.vt in l.si seruus.§.si mulier.ī.ad le. A ql.vide plene in l.pe.vbi late.C.de sica. Adde qualiter puniatur pbēs & recipiēs poculū,licet nō sequat abortus.Bar.cōsi.xxiij.lib.ij.

b ¶Annonā. Not.qñ quis cogat vēdere. & vide in l.nec emere. C. de iu. deli. & qđ ibi dixi plene in c.j.de emp.& vē. & p doc.maxime Bal. in l.j.C.de episc.au. & tex.cū gl.no.in c. sicut. xvij.distin. & no. Bar.in l.j.§.cura carnis.de offi. pf.vr. & vid gl.Bar.& docto.in l.iij.ī.de his q sunt sui vel alie.iur.

c ¶Ex prin. No.q q ingredit domū animo furādi, & nō furat. punit extra ordinem nec alibi est melius quā hic, secundū Bal.in l.si qs nō dicā rape.in j.colū.C. de episco.& cleri.& Bar.in d.§.qui furti.

POMATES.

d ¶Ex secunda. Adde Bal. in l.si quis non dicam rapere. C. de episco.& cle.

e ¶More pvinciarū. Not.text.in eo.&c. q delicta puniantur secūdū cōsuetudinē: adde Bal.in l.si quis nō dicā rapere.in iij. col. C.de epis.& cle. & in l.et si seuerior.ī iij.col.C.de īfa.et ī l. qđ ergo. in §.pœna grauior.ff.de his qui not.infa.& in l.ij.in fi.de noxa.

f ¶Secundū morem. Vid Bar.in l.j.C.de sum.tri.& fide cath. & Bar. in auth.qua in prouincia.C.vbi de crim.agi opor.& Bal.ī l.j.C.de aduo. diuer.iud.in l.qcunque.C.de ser.fugi.

POMATES.

g ¶Prætor ait. Pro hoc vide clare Io.de Imo.in rub.de pub. iudi.& do. Abb.in rub.de iudi.& ibi dixi.& vide text.in c. per tuas.de simo.& in l. Caius. ī.ad Sill.

h ¶Pœna criminalis. Adde q do. Abba. Sicu.in rub.de iudi. credit cōtraria, videlicet q etiā qñ pœna applicat parti, iudiciū dicat criminale semp: p c. p tuas. extra de simo.& ī c. sup his.de accu. vnde ipse aliter dicit: videlicet q aut agit pœna ī ordinaria delicti, ita q p illā puniat delictū maiori pœna quā sit pœna statuti: & tūc semp dicit agi criminalr: siue pœna applicet fisco, siue parti. Sive ro agat ad pœnā delicti inordinariā sed accidentalē: & tunc semp iudiciū sit ciuile, etiam si pœna applicetur fisco.& inducit alia de quibus ibi. Sed ista sua doctrina aliquo modo nō procedit: eo quia quādo pœna applicat parti, agit de cōmodo priuato. Ex hoc patet, q iudicium est ciuile. Ita videt dicere tex. in l.infamē.in vlt.rñso de pub.iu.& bene facit tex.ī l.qđ senatus.ff.de iniu. Vnde cōtra naturā attributā legibus est, q vbi pœna applicat pti, & principaliter agit, ipsum iudiciū sit criminale. Vnde puto dictū Abb, nō esse verū. nec est verū scdm eū dū dicit, q si pœna venit applicāda fisco, dummodo nō sit ordinaria pœna delicti, dicit agi ciuiliter: qa hoc est cōtra l.si qs cū falso.in prin.ff.ad legē Cor.de fal.vbi patet, q si qs cōmittit cōtra iudicē q habet potestatē ciuilē, & nō criminalē, q licet remitti ad iudicē criminalē. ergo patet q vbi punit pœna extraordinaria: vt est in casu huius legis non agit ciuiliter. Nō obstat d.c.p tuas. quia possumus rñdere dupliciter, videlicet q ibi verbū dupliciter. Fiat īproprie. vel voluit sentire q illa pœna non applicat fisco: neq parti in remoto ab offerenda illa: qa ibi est pœnæ species. Ita dicit tex. formaliter inequaliter & qñ in princi. de accu.& in Euāgelio ibi allegat ad quā pœnā agitur ciuiliter. vt ibi dicitur. etiā pbat tex. in l.iij.§.tutor. quiada limēta.ff. de suspec. tuto.& no.Bar.in l.j.C.vbi cau.fis. & adde Bal.in l.j.C.de legi.p gl.ibi dicit q istud q hic dicit verū est qñ pœna venit applicanda fisco ex delicto. secus siue niret applicanda ex illicito cōtractu qa tunc nō dicit accusatio. Dic vt ibi.

a dicit gl.[a] hic fuit factum anteq partus esset animatus. & procedit hæc lex, & j.ad legē Cor.de sica.l.si mulierē.quod intellige nisi hoc fecisset per pecuniā: quia tunc puniret capite, vt l.Cicero.j.de pœ. Si verò post partum animatum, tūc teneretur lege Pompe. de parri.vt j.ad le.Pompe.de parri.l.j. Istā distinctionem de partu animato habes extra de homicid.c.sicut.el.ij.

1 † Quæro in quanto tempore dicatur partus animatus. Glos.hic videtur dicere, q post quadraginta dies. quod est verū in masculino partu. Aliās audio q animatus partus dicit post xl.dies, hoc relinquo naturalibus.

1 ☞ *Homines locupletes an cogātur vendere frumētū.*

b ANnonam.[b] Quæro

1 † quæ est pœna hominum locupletum qui frumentum nolunt vendere. Glos.dicit nulla. nec enim vendere cogūtur: nec puniuntur si nō vendunt. Alij dicūt q homines locupletes nō puniuntur, si non vendunt prætio iniusto, vt l.ij.j.ad legem Iul.de an.sed iusto prætio coguntur vendere, vt hic.l.j.§.cura carnis.ī.de offi.præfec.vrb.& si pręcepto nō parerent possent puniri: & hoc puto verū. De vltimis, scilicet de adulterinis statutis, dic vt no.in l.arbitrio.§.de eo.ī.de dolo.

1 ☞ *Qualiter puniatur expendens monetam falsam.*

2 *Et qui animo furandi iuit: & non furatus est.*

c SAccularii. Ex princ.[c] huius l.no.

1 † q ille qui expēdit monetā falsam, nō punitur le.Corn.de fal.sed punitur pœna extraordinaria. Casus est hic secūdū vnā lect. quod est verū in casibus enumeratis in l.lege Corn.j.de falc.& ibi dixi.

2 † Ex secunda[d] parte l.nota q ille qui vadit animo furandi, & nō furatur, licet ciuiliter nō teneatur, vt l.vulgaris.§.qui furti.ī.de fur.tamen extraordinarie punitur. Casus est hic.

1 ☞ *Delicta debent puniri secundum morem prouinciarū, vbi fiunt.*

Sunt quædam. Not. tex. in eo quod dicit more prouinciarū[e] &c. Nota in hoc §.q delicta debēt puniri secundum morē[f] prouinciarū, vbi delicta cōmittūtur:

1 † nō secundū morē loci, vbi de delicto cognoscit, vt hic habuisti per Dy.in l.si cui.in fi.j.de accusa.& per Cy.in l.cunctos populos.C.de sum.trin.j.q.& ego plenius in repe.illius legis.

De sepulchro violato. *Rubrica.*

SI sepulchra. Oppo.de l.si statuta.ī.de iniu. Solue vt ibi.

1 ☞ *Quando dicatur ciuiliter vel criminaliter agi.*

g PRætor ait.[g] Oppo.q dicta pœna sit decem pondo auri: vt C.eo.l.q sepulchra. Sol. dicit gl. ibi quādo agit criminaliter, ad pœnam inferendam fisco: hic quando ciuiliter ad pœnā inferendā parti.

1 † Nota ex hac glo. q tūc dicitur ciuiliter agi, qñ parti debet applicari id qđ petitur: sed qñ debet applicari fisco, tunc dicitur pœna criminalis,[h] Aliter videtur dicere gl. q ciuiliter dicitur agi, quādo imponitur pœna pecuniaria, criminaliter quando imponitur pœna corporalis.

2 Ita † no.[i] in l.si qua p calūniā. ī.de episc.& cle.& l.qui sepulchra.C.eo.et l.j.C.quādo ciui.acti.cri.præiu.in gl. super ver.ciuiliter, & C.de his q ex pub.ra.l.fi.li.x.l.obseruare.§.pficisci.in fi.magnę gl.ī.de offic.procon.& legat. Alibi videtur velle gl.[k] q quādocunq agitur de crimine, siue ad pœnā applicandā parti, siue ad pœnam applicandā fisco, dicatur agi criminaliter: quia de crimine agitur. Ita nota ī l.lex Corne.circa prin.ī.de iniur.licet ibi reprobauerim. Sed veritas est, q in hac gl.[l] dicitur omnes tenēt hoc.& pro hoc c.tuę.extra de pcu. Item aduerte: quia hoc est verū quando pœna infertur alicui ex accusatione: & sic applicat fisco[m] secus si fisci nomine aliqua actio moueretur: vt petitio hæreditatis, & similia: quia tunc diceretur ciuilis: vt l.j. C. de his quibus vt indi.l.j.& l.deferre.& quasi per totum tit.j.de iure fisci.

Si quis in hæreditariū. Nota q testator pōt iura sepulchrorū vni hæredū applicare. Facit.C.d le.l.momēta.

1 ☞ *Lex generalis quòd tollat præceptū speciale præcedēs.*

Diuus Adrianus. Nota ver. qđ tñ Nota

1 † q lex generalis corrigit statutū[n] speciale pręcedēs. Facit ad idē.C.de testa.l.fi. licet illa cū violentia ad hoc inducatur. Ibi enim dicitur q rustici obseruēt cōsuetudinē eorū in testamētis suis ordinādis. quasi innuat q per l.hac cōsultissima.esset ei cōsuetudini derogatū, nisi specialiter esset pro ea statutū. Cōtra hoc tñ videtur casus extra de cōsti.c.j.lib.vj. Sol. istā quęstionē examinat Cy.in l.fi.circa finē.C.de testa.& l.ij.C. q̄ sit lon.cōsue.i vlt.q.principali, circa prin. Cōmuniter tenemus, q debemus intelligere: q hic Imperator specialē mētionē fecit de illis statutis: vt no.in d.cap.j. de consti. libro vj.

Qui de sepulchri. Oppo.et videt q ista actio non detur ad interesse, sed ad vindictam: vt l.de sepulchri.& lege, quęsitum j.eo. Sol.nō datur ad interesse, sed datur ad vindictam, propter id, quod interest.

1 ☞ *Plures possunt accusare in publicis accusationibus si eorum interest: uel si non fuerit appositum.*

2 *Delictum si committitur in plures, an quilibet possit accusare, ut pœna inferatur insolidū ex persona uniuscuiusque.*

3 *Plures si inferunt iniuriā vni, omnes tenentur.*

4 *Si decem homines contra decē homines faciunt insultum, an dicantur plures insultus? quòd sic.*

i ¶Ita nota. Adde ad materiā do. Ant.in rub.extra de iudi.et & ibi Imola.post gl. & vide.in l. trāsigere. C.de trāś.& Cy. & Bald.in d.l.si qua p calūniā.in prin.hic alle. Et si imponatur pœna pecuniaria applicāda fisco, & alia applicāda parti: dic pro parte quæ applicatur parti dicet causa ciuilis, vt colligit secūdū Bal.ī l.j.in. col.C.de iudi.& secūdū d. Ant.ī dicta rub.de iudi.appellat cā mista, vt est tex. & ibi no.in c.tuæ.d pcura. & ibi scripsi post Imo.& vide l. in apost.posita.l.ifi & cognoscere an qs ciuiliter agat vel criminaliter ex forma conclusionis libelli, vt si dico, accuso te. Abb.in ca. series.de testi.et ad hoc no.vide d.glo.in l.fi.C.de priua.deli.

k ¶Velle glo. Et pro glo.est tex.quem pōderat ibi Bar.in d.l. licitario.in §.quod illicite.de publi.

l ¶Hac gl. Et est similis gloss. in l. prima. de sepul.vio. & in l. aut damna.in princ. de pœnis.

m ¶Fisco. Adde quod no.in l.si mihi & tibi.§.fi.ff.de le.j.& Bar. latius in extrauag.ad reprimendū.in ver. non obstātibus.ad fi.vbi omnino vide.

n ¶Statutū. An lex gñalis tollat statutū spāle pcedēs, adde Bar.in l.si qs id q ī.de iurisdi.om.iud.& q no.Bar.in l.inficiando.§.infans.de furt

1 Si ad plures. Glo. hic format vnam quæstionē: quam solue vt in gl. Per istā legē† ego dico [a] q
a licet in accusationibus publicis non admittantur plures: vt l. si plures. j. de accu. hoc est verum, nisi plurium intersit æqualiter, per hunc tex. Item dico q si plures accusauerunt: & non fuit apposita exceptio q accusatio procedit, vt l. si accusatoribus. C de
2 accu. & ibi no. Iuxta hanc legē quæro, †quando delictū cōmittitur in plures, vtrum quilibet posset agere vel accusare, vt pœna inferatur insolidū ex persona vniuscuiusq;: hic videtur text. & gl. q non, sed inter omnes vna pœna. Pro hoc facit l. si plures. in prin. s. ar. fur. ce. Mihi videtur sic dicendū. Quandoq; delictū cōmittitur pricipaliter in iniuriā eorum, in quos committitur: et tunc quilibet habet actionem per se insolidum, vt l. j. in fi. s. de iniur. & l. ei qui nocentem. §. si nupta. eo. tit. Quandoq; delictum cōmittitur principaliter circa res: & tunc omnes quorū interest habentur loco vnius, vt hic. & d. l. si plures. s. ar. fur. ce. & l. item apud labeonem. §. fi. cū l. seq. s. de iniur. Per hoc reducamus in practica: dicit statutum, plures sunt possessores vnius fundi, aliquis ingreditur possessionem illam, & turbat illam possessionē, vtrum quilibet ex dominis possessoribus possit agere per se, vt imponatur pœna insolidū ex persona vniuscuiusq;. Puto aduertenda verba statuti. Aut denotant actum: prout infertur personæ, seu in personam: quia dicit statutum, si quis aliquem turbauerit in possessione sua, vel si quis turbauerit alicui possessionē &c. & tunc cum verum sit quemlibet esse turbatū: quilibet poterit accusare insolidū: sicut cum vnus seruus verberatur in iniuriā plurium dominorum, quilibet actiōe iniuriarū agit suo nomine, vt d. l. itē apud Labeonē. in fi. & ibi no. s. de iniur. Si vero statuta denotant actū, prout infertur in rē non habito respectu ad personā, vt quia dicit statutū si quis intrauerit in possessionē, alterius: tunc oēs dñi vnius personæ vicē representant, vt hic, &
3 d. l. si plures. s. ar. fur. cæ. † Quæro, quid econtra: qñ plures inferunt iniuriā vni. Certe sine dubio oēs tenētur, vt in l. si plures. s. de iniur, q plene examinaui tibi in l. si in rixa. j. ad l. corne. de sic.
4 †Quæro quid si plures pluribus fecerunt iniuriā. & pono vnū exemplū: Decem homines fecerunt insultum cōtra decē homines: punientur ne insultantes de tot insultibus: quot sunt personæ insultantes? Credo q sic. Certum est q quilibet insultātiū facit insultum contra quēlibet eorum qui sunt insultati, vt dicta l. si plures. s. de iniur. coniuncta l. si quis in graui. §. si cum omnes domini. ad sylla.

1 *Pœnitentia in hac actione admittitur ante litem contestatam.*
2 *Actio iniuriarum quando tollatur dissimulatione.*
3 *Actio iniuriarum an tollatur si quis expressè renunciat huic actioni: quod sic.*

1 Si is cuius. Nota† q admittitur pœnitentia ante litem contestatā. cōtra. j. de adul. l. si maritus. §. si negauerint. Sol. vt ibi. Item oppo. C. qui accu. non pos. l. accusatio. & l. si ea. eo. tit. Veritas est q ibi destitit postq; accusationē proposuerat. vnde postq; destitit non pōt postea accusare, vt l. qui destitit. j. ad Turpil. hic vero accusationē nō proposuit. Item oppo. de l. postq; liti. C. de pac. Sol ibi litem inchoauit, & ei expresse renunciauit: hic autē solū dixit se nolle accusare. Item oppo. de l. nō solū. §. j. s. de iniur. Sol. dicit gl. aliud in actiōe iniuriarū quæ facilius remittitur. Nō placet quia eodem modo tollitur actio iniuriarum, sicut aliç actiones ex delictis, vt l. si tibi. §. quædā. s. de pec. Nō obs. contraria: †quia fateor q actio iniuriarū tollitur dissimulatione, hoc est eius natiuitas impeditur, sed postq; est nata,
2 tollitur sicut aliæ actiones criminales, vt insti. de iniu. §. fi. †Quçrit glo. vtrum si quis renunciat expresse huic actioni, an tollatur. Ioan. dicit quod non: imo postea volens agere auditur, vt supra. de pact. l. iurisgentium. §. si paciscar. Alij dicunt contra quos puto verum dicere: quia actio iniuriarum non competit principaliter ad vindictam, sed ad priuatum commodum: & sic non obst. §. si paciscar. De hac materia huius §. dic plene vt dixi in d. §. si negauerint. Vltimo vide gloss. quæ incipit, siue dicas. in fi. ibi: ar. contra. s. de fur. l. qui ea mente. & vi bono. rap. l. non prodest. Solu. ibi in delicto ne maleficia remaneant impunita, non est locus pœnitentiç ex parte delinquentis: hic ex parte eius qui petit puniri. Item vide glo. ibi: §. Stichum. Solu. ibi fuit statim ius quçsitum ex sola electione: hic non nisi secuta renunciatione.

1 *Si alicui est concessa securitas veniendi, videtur concessa securitas recedendi.*

a ¶Ego dico. Et ista faciūt ad no. in l. si quis. in fi. §. fi. cū l. seq. s. de iur. om. iud. & q no. Bar. in l. inficiendo. §. infans. de fur.

b POMATES. ¶Vtimur. Vide do. Præpo. in c. disciplina. dist. xlv. in prin. & Panor. in c. ego N. col. iij. & ibi addidit de iureiu. Alexā. consi. j. xlvj. col. j. vol. ij. vbi quærit an immunitas data cōducendi res ad talem intelligatur data & reconducēdi. & col. fi. vide Fel. in d. c. ego N. col. pe. in fi.

c ¶Securitas veniendi. Ad materiā salui cōductus vide in l. si ex lege. ad l. iul. de Adul. Adde q not. Bart. in l. j. s. ad l. iul. maiesta. & no. bart. in l. j. C. de naufra. li. xi. & p illū tex. & q no. in c. si. de treu. & pace. in c. statutū. §. j. de rescri. in vj.

d ¶An exceptionem. An reus contumax possit opponere exceptionē litis pedentiæ corā alio iudice, vide per Iac. de bel. disputātē i l. j. vbi d cri. agi opor. & bal. in l. j. de leg. j. & vid quç dixi post Bart. in l. vbi acceptum. de iudi. & in l. q̄uis. in pe. col. de dam. infect. & quæ no. Bar. in l. cūctos populos. C. de sum. trini. & Bal. in d. l. j. in ij. col. C. vbi de crimi. agi opor. Et qñ opponi debeat exceptio litis pendētiç, vide Bar. in l. perēptorias. ad fi. C. sentē. rescin. nō pos. Et ad Barto. hic adde Bal. in d. l. senatus. C qui accu. non pos. q idē tenet: et q ista exceptio prçuentionis debeat opponi ante lit. cōt. tenet Bal. in auth. sed nouo iure. C. de seruis fug. in iij. col. & disputauit Iaco. de bel. in d. l. j. vbi de crim. agi opor. & Bald. in l. si pluribus. de leg. j. et ibi qd si in casu isto pœnam subijt in vno loco. an teneatur in alio. & hic ad de Imo. in capitu. de his. de accusat. vbi transit cum Barto. & adde quod Bald. in capitu. sancimus. in titu. quo temporemiles inuest. petit. Dicit q sic: oīa reuocantur attentata appellatione pendente ita attentata dolo omnia reuocantur, vl male a partibus acta pertinent ad officiū iudicis, vt illa corrigat, & reformet. nec est speciale in causis appellatiōis, secūdū ipm, q est no. Et ad de q pēdēte lite i curia seculari sup cōtractu. possū hēre recursum sup obseruatiōe iuramēti, scdm bal. i l. j. C. d re. cre. De materia vid p bal. i c. j, d cōtro. feu. apd par. ter. p Pe. d anc. i rep. c. postula. d fo. cōp. i vj. et ēt vid doc. i c. cū clericus laicus. de for. compe.

b VTimur eo iure. [b]Not. istā gl. quæ incipit, l. circuitus vel ambi-
1 tus &c. q† si cui cōcessa est securitas venie-
c di [c] videatur esse concessa securitas recedendi. Et hoc puto verum: non autem venit secure ille qui non potest recedere, vt l. sciendum. §. j. j. de lega. & l. de ætate. s. ad trebel. De hoc terigi in l. relegati. j. de pœnis.

1 *Condemnatus de maleficio in minus propter qualitatem omissam, & soluit, an possit de nouo accusari occasione illius qualitatis remissæ.*
Perusinus delinquens in ducatu si in ducatu conuenitur, et contumax sit, an primo processu pendente possit Perusij cōtra eum procedi.
2 *Perusinus delinquens in ducatu, & ibi conuentus sit contumax non potest coram iudice Perusino inquirente opponere exceptionem præuentionis.*
3 *Iudex ducatus qui incœpit primo procedere contra Perusinum in ducatu delinquentem, an possit contra iudicem Perusinum pariter procedentem opponere exceptionem præuentionis.*
Interdictum Vti possidetis, quod competat quando aliquis turbatur in sua iurisdictione.
Remissio in delictu quod non fiat secundum consuetudinem Italiæ.
4 *Accusans Perusinum delinquentem in ducatu coram iudice ducatus: an possit opponere exceptionem præuentionis coram iudice Perusino pariter procedente: quod non.*
5 *Reus delinquens qui in primo iudicio fuit contumax si comparet, & contumaciam purgat: potest exceptionē præuentionis coram secundo iudice opponere,*
6 *Perusinus delinquens in ducatu si fuit contumax & condemnatus, an contra eum possit per iudicem Perusinum procedi non obstante dicta sententia. quod sic.*
7 *Qui duobus locis fuit cōtumax, & pro eodem delicto fuit condemnatus potest cogi vtranque condemnationem soluere.*

SEpulchri uiolati. Opponitur quod absens reuersus possit iterum accusare, si doceat se ignorasse, vt l. si. cui crimen. §. ijsdem. j. de accusat. Solu. ibi loquitur quando fuit reus absolu-
1 tus: hic qñ fuit condēnatus, & soluit. †Hçc lex est argumētum q si de maleficio est aliquis condēnatus in minus propter aliquā qualitatē omissā, & soluit occasione illius qualitatis nō possit de nouo accusari. Q d patet: qa ista accusatio datur ad plus quando datur domino quam quando extraneo, vt supra eodem l. iij. §. qui sepulchri. & tamē hic simpliciter domino denegatur, si semel facta est cōdemnatio. De quo plene dixi. j. de accu. l. senatus. Itē est arg. ad quçstionem in qua pluries consului. Aliquis Perusinus comisit maleficium in ducatu: proceditur ibi cotra eum, & est cōtumax: demū accusatur hic: quæritur an possit? Ista quçstio habet duo puncta principaliter. Primo an pendente primo processu possit procedi hic in loco originis. Secūdo an lata sententia condemnatoria ibi contra contumacem
2 obstet hic exceptio. †Circa primū est vidē-
d dum, an exceptionem [d] litis pendentiæ vel præuentionis possit opponere ipse reus cōtumax. Et dico quod non. Cum enim coram eodem iudice coram quo contumax est, ipse non potest vti illa instantia, nisi suā contumaciam purgauerit, & expē-

a ✠POMATES. ¶Multo minus poterit. Vide etiam Feli.in ca.cum sit Romana.col.j.de appel.in fi.& Alex. consil.xxiij.vol.iij.& Soci.xlj.col. ij.nota ꝙ regulariter conuentus sub vno iudice, si postea coram alio conueniatur super eadem re potest opponi exceptio litis pendentiæ. quod tamen hoc facere non poterit si fuit contumax corã primo iudice.quod no. & idem
voluit Bar.in l.quã-
uis.§.de dam. infec.
& vide Alex.consi.
xj.col.ij.in v.dubio.
vol.j.& Feli.in c.cũ
M.Fer. colũ.xiij.de
consti.& Pan.in ca.
ex tenore.in fi.et ibi
addi.de rescr. & Fe-
li.in c.qualiter.col.j.
de iudi. & in c.cum
sit generale. colũ.v.
de foro cõpe.in ver.
quarta declaratio.et
in ca.j.col.fi.eo.titu.
b ¶Secundo est vidẽ-
dum. Adde quod di
cit Bald. in l.si quis
non dicam rapere.in
iij.et v.colum.C.de
epis.& cle.in l.ij.C.
vbi de cri.agi opor.
& in l.nullum.ad fi.
C.de testa.& in d.l.
senatus.C.qui accu.
nõ pos.et quid si per
duos iudices inqui-
ritur de eodem deli-
cto. vtrũ vnus de-
beat remittere co-
gnitionem ad alte-
rũ,vbi non apparet
de præuẽtione? Bal.
in l.nullum.C.de te
sti.determinat quod
sic:alias se ĩpediunt.
Quid si vnus iudex
præuenit in citatiõe
verbali,alius in rea-
li:quia cœpit eũ per
sonaliter ꝓpter deli-
ctum: quis erit po-
tentior? Ad istam
questionẽ vide Bar.
in l.iij.§.de cust. reo.
& in l.j. de pœn. &
Bal.in l.j.C.vbi de
crimi.agi opor.facit
quod not.Io.and.in
c.j.de obli.ad ratio.
& Bart.in l.diuus.§.
ad Turpil. & quod
no.Bal.in addi.Spe.
in titulo de cõtuma.
§.sequitur.in versic.
sed pone:& omnino
Bal.in auth. sed no-
uo iure. C.de seruis
fugi. versi. sed pone
in ciuitate Perusij.
Et videtur ꝙ potẽ-
tior sit iudex qui ha
bet reum captum:
quia potest ad libi-
tum executionẽ face
re:maxime si est pœ
na corporalis:& ma
xime cum hodie de
cõsuetudine nõ fiat
remissio, vt notat
Barto.§.proxi.& ita
etiã determinat An-
gel.de Are. & doct.
Moder.in tract.ma-
leficiorum.versi. iu-
dex commisit quod
Caius.& vide quod
dixi in l.si qs postea.
de iudi.& Bald. in l.
senatus.C.qui accu
sa.non pos. & quæ-
rit Bal.in dicta l.nul
lum.in vlti.colũ.C.
de testi.quid si testis
de crimine falsi po-
test puniri in duo-
bus locis,an si fuerit
punitus in vno loco
excludatur alius lo-
cus. Et ibi tenet qd'
sic.facit quod not. Bal.in l.pe.in vj.col.de exce. rei iudi.& bal.& doc.in l.si pluribus.de leg.j. Adde ꝙ secundum formã inquisitionis sine citatione non dicitur præuenire.Bal.in l.j.in viij.col.C.de cõfes.Sed per confessionẽ factã non formato processu dicitur præuenire. Bal.in d.l.si domus.§.j.per illũ tex. de leg.j. Et de materia plene per Pet.de Anc.in repetiti.c.postulasti. de for.
cõpet. vbi omnino
vide quæ habentur
in d.l.si pluribus. in
materia inquisitiõis,
de leg.j.et in l.de die.
§.iubet.q satis. cog.
Adde quis sit po-
tior, si duo iudices
præuenerunt ad con
demnationẽ de vno
delicto,s. iudex ori-
ginis.& iudex com-
mis.delicti.bal. cõsi.
exc.libr. iiij.& vide
Ioã. And in titu.de
compe.iudi.
c ¶Remissio non fit.
No.ꝙ secundũ con-
suetudinẽ Italiæ non
fit remissio in deli-
ctis. Limita tñ vt p
Bal.in l.ij.C. de ser.
fugi. Adde gl.in c.
pastoralis. de re iu-
di.alle.Bald.in l.j in
xj.colũ.C. de exce.
rei iudi.& cũ Bart.
hic concordat Bal.i
d.l.j.i x.col.C.de he
re.insti.
d ¶Circa scd̃m. Vide
ꝙ not.Bar. in l.& si
amicis.§.de adul.Sed
quid econtra si fuit
punitus & conde-
natus in loco origi-
nis, an posset pu-
niri in loco delicti
Bald.ꝙ sic in l.pe.in
vij.col.C.de exce.
rei iud.& ibi et vid
in viij.col.vel circa.
Adde d. Ant.in c.
de his.de accusa. &
Imo.ibi quẽ videas
vbi etiã ponit si vi-
gore statuti loci de-
licti, contumax ha-
beatur pro confesso,
an possit virtute di-
cti statuti, & virtu-
te dictæ confessionis
in alio loco puniri.
Et istis adde Bald.
l.& si seuerior.in v.
col. C.de infa.adde
ꝙ Bald. in proxime
allegato consilio te-
net quod punitus in
loco delicti non pos-
sit puniri in loco ori-
ginis. & vide etiam
quia contrarium sen-
sit eius quod hic di-
cit Barto. quod si
duobus fuerit conde-
natus in contuma-
ciam quod ambo
poterũt exeq. ga
se Bar.aliter sentit.
e ¶Puto ꝙ sic. Non
mirabile ꝙ qs põt p
eodẽ delicto bis con-
dẽnari,& bis fit exe
cutio.vide nota.per
Bal.& Bar. in l.si
reus.ad fin.de publ.
iud.Cõtrariũ videtur
velle Bal.in l.j.in fi-
co. C.vbi de cri.agi
opor.Bal.de hoc du-
bitat i l.si pluribus
de lega.j.adde aliũ
casum per Barto.in
l.j.in fi.C.vbi de cri-
mi.agi opor.
f ¶Pone statuto. Vide
de Bar.in l.filius qui
patri.de vulg.&

sas reficiat,vt l.sancimus.C.de iudic.mul-
a tò minus poterit[a] vti beneficio illius instã-
tiæ coram alio iudice: & sic non potest vti
beneficio illius l.vbi acceptum.§.de iudic.
Præterea si hoc esset, sequeretur quòd in
eius potestate esset eludere pœnam. Nam
hic non posset cõueniri: quia processus est
alibi cœptus:ibi nunquàm compareret: &
sic pœnam eluderet:quod esset absurdum:
3 argumen.§.de arbit.l.ne in potestate. †Se
b cundò est videndum,[b] an istam exceptio-
nem possit opponere iudex,qui primò in-
cœpit,vt dicat per secundũ non posse pro-
cedi,cùm ipse præuenerit:Respondeo iudi
cibus concessum est iurisdictionem suam
defendere,vt l.j.§.si quis ius dicen.non ob-
temp. Etsi quis turbatur in sua iurisdictio-
ne habet interdictum vti possidetis,vt di-
xi in l.vlti.§.vti pos.facit l.sanè si matris.§.
de iniur.& extra de offic.delega.c.j.vnde si
per processum secundi iudicis, processus
primi impediretur quoquo modo ipse pos-
set opponere & impedire:impedimentum
autẽ est manifestum de iure cõmuni, secũ-
dum quod fit remissio reorum,vt in authẽ.
vt nul.iudi.§.si verò quis comprehensorũ.
vt l.si cui.§.fi.j.de accu.sed secundũ cõsue-
tudinẽ Italiæ,secundum quã remissio non
c fit,[c] nõ video ꝙ impedimentũ primus iu-
dex patiatur:& sic primus iudex impediri
nõ posset.Liberè enim procedit nõ obstã-
4 te processu secũdi. †Tertiò est videndũ,
an ille qui corã primo iudice accusauit,pos
sit istam exceptionem opponere corã secũ
do iudice,ne coram eo procedatur,cũ corã
primo in accusando pũenerit. Respondeo,
idem quod §.si per hoc processus eius quo-
quo modo impediretur haberet istam exce
ptionẽ.aliàs secus.arg.ad hoc j.de adul.l.ij.
§.fi.cũ l.seq.Sed nõ video ad quid ꝓcessus
eius impediatur,cũ in primo iudicio ille sit
5 contumax. Fateor tamẽ ꝙ si reus in † pri-
mo iudicio cõpareret,& cõtumaciã suam
purgaret:tũc posset istam exceptionem op
ponere:quia cessarent rõnes præcedentes:
& interest sua ne de eodem delicto sæpius
cõtra eũ quæratur,vt l.pe.§.fin.§.nau. cau.
6 stabu.& l.senatus.j.de accu. †Circa secũ
d dum[d] quãdo est lata sententia contra eum
tanq̃ cõtumacem,an procedi possit coram
secũdo iudice? Istam quæstionem disputa-
uit Iac.de Belui.& eã ponit in solutiõe cõ
trariorũ in l.j.C.vbi de cri.agi opor.et deter
minauit ꝙ possit iterũ ꝓcedi & condẽnari:
arg.huius legis vbi dicit ꝙ litis æstimatio-
nẽ sustulerit. Si ergo primã cõdemnationẽ
soluisset,haberet exceptionẽ ex ea. Sed ille
qui fuit vt cõtumax cõdemnatus nõ soluit
cõdemnationẽ ex ea:ergo &c.Pro hoc etiã
j.de cust.reo l.diuus.ver.sic et diuus.vbi ap
paret ꝙ nõ obstãte ꝙ qs sit cõtumax exbã-
nitus,ꝓ maleficio:nihilominus debet de ma
leficio iterũ cõstare,sed ibi loqt̃ d̃ iure cõi,
scd̃m qd' absens nõ põt cõdẽnari in cribus
grauioribus,vt l.absentẽ.j.de pœ.sed d̃ iure
municipali,scd̃m qd' absens hr̃ ꝓ cõfesso,
et põt cõdẽnari,nõ eẽt ꝗcesse facere nouũ
ꝓcessum,vt ibi dixi.tñ puto verã determi-
nationẽ d. Ia.primo ꝑ l.euidẽter.§. de exce.
rei iudi.vbi nõ prodest exceptio rei iudica
tæ,nisi ei qui condẽnationẽ solueret.Secũ-
do arg.l.qui repudiãtis.§.de inof. testa. vbi
sñia lata contra absentẽ non põt præiudica
re alteri nisi absenti.Ita hic per hanc cõdẽ-
nationẽ nõ preiudicatur alteri iudici, quin
possit procedere:& ita pluries de facto iu-
7 dicaui assistendo & consulendo. †Quæro
iuxta prædicta quid si in duobus locis fue-
rit cõdemnatus tanq̃ cõtumax de eodem
maleficio:an possit cogi vtrãq; cõdemna-
e tionem soluere? Puto quod sic,[e] & impute
tur sibi cur hoc passus est:argu.ad hoc §.rẽ
ra.hab.l.si sine.§.cum autẽ.in eo qui condẽ
natus est domino & ꝓcuratori,vt ibi dixi.

1 *An filius accipiendo pecuniam de morte patris occisi videatur adire quod non.*

Q Væsitum. Facit ad quæstionẽ si filius fe
cit pacẽ de morte patris accepta pe
1 cunia † vtrũ per hoc videatur adire hæredi-
f tatem. Vel pone statuto[f] huius ciuitatis ca
uetur ꝙ occidens condẽnetur in certa quã-
titate cuius medietas applicetur filio.an fi-
lius accipiendo illam medietatem videatur
adire. Et habetis hic tex.ꝙ non,& l.pro hę
rede.§.fi.§.de acquiren. hære. vbi est idem
casus.

R Ei sepulchrorum.
Oppo.ꝙ puniatur in decem pon-
do auri,vt C.eod.l.qui sepulchra.Sol. quã-
doq; pro sepulchro violato agitur ciuiliter:
quãdoq; criminaliter.ꝙ dic vt hic in glo.&
l.qui sepulchra.C.eodem.

De concussionibus. *Rub.*

LEX I.

S I simulato.
Glossa ponit exemplum
in nuncijs cõmunis. Quęro
quis teneatur hoc crimi-
ne. Dicit glo.ꝙ quicunq; cõ
cussionem intulit,habens officium,vel etiã
sine officio j.l.proxi.quæro quanto tempo
re duret hæc accusatio? Certe quidã habẽt
hic in tex.omni tẽpore:& tunc est hic spe-
ciale ꝙ ista accusatio est perpetua contra re
gulã positam in l.quærelã.C.de fal. Alij ha
bent huiusmodi tempore:& tunc nullũ cõ
tinetur speciale.tenerem primã lectu. scd̃m
quã habes aliquid singularitatis. Quærit
glo.quæ est pœna huius criminis.Dicit gl.
ꝙ est pœna extraordinaria. Tu dic qd̃ est
pœna secundum modum quo dicetur j. l.
proxima.

1 *Opinio propria Accursij reperitur in paucis locis glos.*
2 *Statutum si punit aliquod maleficium publicum an accusatio sit publica.remissiuè.*

LEX II.

C Oncussionis. Gloss.po
nit duas
lecturas. Vna est Azo. Io. Hugo.
1 & aliorum glossatorũ. Alia est accur.† &
est

Universidad de Deusto Biblioteca

est ꝓpria opi. Accur. quã nota: qa in paucis locis reperies suas
1 proprias opin. Vide gl. j. huius l. quæ incipit, Facit † ad q. statu
tum punit aliquod maleficiũ publicũ, vtrũ accusatio ex illo sta
tuto sit publica vel priuata: secundum Azo. videtur ꝙ sit pu
blica: secũdũ Accur. secus. qd dic vt l. j. de publ. iudi. & ibi dixi.
Quæro, quot modis puniatur, qui hoc crimen cõmisit. Dic
vt hic in glo. & plenius in l. j. §. de calum.

De abigeis. *Rubrica.*

Quidam habẽt de ambigeis, alij habent de abigeis. & ista
melior. descẽdit em̃ ab abigo abigis, id est subtraho subtrahis.

LEX I.

DE abigeis.

Quanquam. Videtis hic ꝙ magis punitur ignobilis ꝙ nobilis quod dic vt j. de pœnis. l. quædam sunt. & in l. Pedius. §. de incen. rui. nau.

2 Qui pecora. [a] Quæro quid si iniustis. Gl. dicit idẽ: arg. §. de libe. cã. l. igitur. §. ij. Ad hoc op. inst. vi bo. rap. §. quia tamen. Solu. hic ideo: qa ista accusatio requirit dolum, ibi secus. Et dic vt dixi §. si quis testa. li. esse iuss. fue. l. j. §. j.

1 ☞ *Abigeus qualiter quis dicatur.*
2 *Oues decem faciunt gregem.*
Porci quinque, equi quatuor, uel quinq.
Quatuor uel quinq, homines faciunt gentem.
3 *Porci numerantur inter bestias minutas.*
Equi, boi, & mulus inter grossas.

LEX III.

QVes. Opp. ꝙ subtrahendo vnum, nõ est abigeus,
1 vt §. eo. l. j. §. j. Sol. Quandoq; † quis surripuit
totum gregem: & tunc sine dubio est abigeus, vt hic.
Quandoq; surripuit vnum vt alterum animal: & tunc aut sur
ripuit sæpius quasi artem de hoc faciendo: & est abigeus, vt
hic, & l. j. §. eo. Aut non surripuit sæpius: & tunc aut surripuit
vnũ ex animalibus grossis, vt equũ vel bouẽ: & tunc abigeus
est, vt hic. Aut surripuit vnũ ex animalibus paruis: & tũc non
b est abigeus, vt §. eo. l. j. §. sed & qui porcũ. Vltimo [b] no. † ꝙ in
2 ouibus decẽ faciunt gregẽ: [c] in porcis quinq; faciunt gregẽ: in
c equis nõ dicit̃ hic, sed glo. dicit idem ꝙ quatuor, vel quinq; fa
ciunt gregẽ. qd tene menti ad id qd dixi in l. prætor edixit. §. j.
§. vi bono. rap. ꝙ quatuor vel quinq; homines equites faciunt
3 gẽtẽ, sed in peditibus requirerent̃ plures, vt ibi dixi. † Vlti
mo nota hanc legem cõiuncta l. j. §. sed & qui porcũ. §. eo. ad
statuta quæ distingunt bestias minutas à grossis. Nã vides ꝙ
porci numerãtur inter bestias minutas, sed equus, bos, & mu
lus, numerantur inter bestias grossas.

Receptatores. Oppo. de l. prima, infra titulo. ij. Solue vt ibi dicam.

De præuaricatoribus. *Rubrica.*

1 ☞ *An aduocatus qui accepta pecunia uidit instrumenta unius partis: deinde cum alia facit pactum de quota parte litis, & animo, & corpore illi assistit. an teneatur crimine falsi uel præuaricationis.*

LEX I.

d PRæuaricator. Quidã aduocatus [d] Florentinus promiserat prę
stare patrocinium in quadã causa: & pro hoc ac
cepit certam quantitatem, & vidit instrumenta
1 omnia partis. † demum habuit aliam partem,
& omnia secreta primæ partis reuelauit secundæ parti: & fa
cto pacto de quota litis cum secundo, qui in veritate non fo
uebat iustitiam, & fuit cũ eo palã corã iudice, & coram eo pe
titionẽ dictauit: & produci fecit, & sententiã obtinuit: quæri
tur vtrum iste aduocatus cõmiserit crimen falsi. Dicebatur ꝙ
nõ, sed crimẽ præuaricationis. Consului cõtra. Nã crimẽ præ
uaricationis est qñ tu es cum vna parte corpore: cũ alia animo,
vt hic, & l. athletas. §. præuaricator. §. de his qui not. infa. sed in
q. ꝓposita in totũ primã partẽ dereliquerat, & cũ secunda erat animo & corpore: ergo nõ est præuaricator, sed crimẽ falsi cõmisit per tria. Primo, quia pecuniã accepit vt faceret falsam accusationem cum prę sciret se nõ fouere iustitiã, vt l. j. §. j. ad l. cor. de fal. Secũdo qa faciendo pactũ de quota litis cũ sciret iustitiã eũ nõ fouere, facit societatẽ in necẽ innocẽtiũ. ꝙ incidit l. cor. de fal. vt d. l. j. §. j. j. ad l. cor. de fal. quę videtur habere locum, siue hoc fiat in accusatione criminali siue ciuili actione, vt l. ex senatus. j. ad l. iul. de vi priua. licet cõtra hoc facit C. ad l. Iul. repe. l. iij. Facit ad hoc ꝙ no. in l. j. §. j. §. de calũ. vbi disputat etiã glo. an hoc sit verũ, siue ista societas fiat in actione ciuili, siue in actione criminali. Tertio incidit in crimẽ falsi: quia reuelauit secreta partis, vt l. j. §. is qui deposita. ad l. Corne. de fal. & de pœ. l. si quis aliquid. §. si quis instrumentũ. Itẽ incidit in l. Cor. de fal. quia per obreptionem impetrari fecit, & obtinuit sententiã: & sic incidit in l. si quis obrepserit. j. de falsis.

1 ☞ *Præuaricationis crimen est publicum quando accusator est præuaricatus in crimine publico.*
2 *De crimine præuaricationis cognoscitur per replicationẽ.*
3 *Item per accusationem.*
4 *Primus accusator si accusatur de præuaricatione, & conuincitur, hæc reo præiudicat si fuit citatus, ut illi iudicio adesset.*
Sententia lata contra notarium de falso non præiudicat parti, si non fuit citata.
5 *Accusatore absoluto de præuaricatione amplius non poterit super præuaricatione redargui.*

LEX III.

PRæuaricationis.

1 No. † qñ accusator est præuaricatus in crimine publico, crimẽ: est publicũ alias est priuatũ. Item not. ꝙ super replicatione præuaricationis debet pronũciari. Opp. † super incidenti nõ pronunciat̃, vt C. de ord. iud. l. j. hic dicitur cõtra. ergo
2 male. Dicit gl. Speciale est hic ꝙ super incidenti pronunciat̃. Tu dic ꝙ ista non est
e incidens, licet emergens. [e] Nã opponitur ad processum. cũ em̃ me accusas ego excipio nõ esse ꝓcedendũ super accusatione: quia sum absolutus de eodẽ crimine. Tu g replicas ꝙ fui absolutus per prę uaricationẽ. Vnde hic disputabatur: an sit procedẽdũ vel nõ. Nõ enim disputabatur de meritis causæ, sed de ꝓcessu. Et hic est vnus modus quo de præuaricatione cognoscitur, s. per modũ replicationis. Item est ali' modus, s. per accusationẽ hoc mõ, tu accusas me, ego excipio ꝙ fui absolutus: tu dicis me fuisse absolutũ per prę uaricationẽ & vis accusare primũ accusatorẽ de præuaricatione: certè pendẽte illa accusatione ꝓuaricationis supersedebit̃ super ista accusatione scda. Istos duos modos po
4 nit glo. hic q̃ incipit, hoc spãle est. † Quę
f ro qñ [f] primus accusator accusatur de prę uaricatione, & cõuincitur, vtrũ hoc præiudicet reo. Respõ. ꝙ nõ, nisi ipse fuerit citatus vt illi iudicio adesset, vt l. denunciasse. §. fi. j. de adul. Pro hoc optime facit gl. l. cum miles. §. ex qb.
g cau. ma. Pro hoc quod dicimus [g] de sententia lata contra notarium de falso, ꝙ nõ præiudicat parti, si nõ fuit citata, vt l. veteris. C. de fid. instru. Pro hoc quod no. ꝑ Cy. qui acc. nõ pos. l. j. in vlti. q. facit quod no. per Cy. in l. j. C. de aduo. diuer. iudi. &

s POMATES.
a ¶ Qui pecora. Not. mirabilẽ gl. in iusta cã: si tũ habet in se credulitatẽ, excusat a dolo, & facit ꝙ ẽt excusat a periculo mortis, put est gl. sing. in l. in hac. §. de cõd. triti. & vid aliã no. gl. in rub. de arb.
s POMATES.
b ¶ Vltimo. Adde q̃ dixi l. c. ij. de ordi. co. & adde bar. i l. sicut. §. j. ff. qd cuiusq; vniuer. Ang. i l. sicut. §. in decurionib. ff. qd cuiusq; vniuer. no.
c ¶ Faciunt gregem. Quæ aũt sit differẽtia inter gregẽ & armẽtum, vide Bart. i l. fi. C. de mil. vestel. li. xij. vbi oĩno. vide & his adde no. i c. ij. ij. de ordi. co. & Bar. in l. sicut. §. j. i. quod cuiusq; vni. no.
d ¶ Aduocatus qua pœna punitur Aduocatus qui iustitiã sui clientuli reuelat alteri parti, sub pacto de quota litis, vide in l. sicut. la ij. de extra ordi. cri. & qd no. Gui. de suz. in l. ꝓuidẽdũ. de postu. Et an ti. iste habeat locũ in ꝓcuratore, vide glo. & Fulg. in rub. C. de procu.
e ¶ Sed emergẽs &c. Vide Cy. & Barto. l. si quis homicidij. C. de accu.
f ¶ Quæro qñ. Qnd in aduocato cõdẽnato de ꝓuaricatione an noceat principali, vt illæ defensiões ꝓbent cõtra principalẽ, vide Bart. in l. j. in fi. C. de aduo. diuer. iud. vbi dicit ꝙ nõ, & i l. cũ filius. de ver. ob. plene, & ita in d. l. j. ꝑ Iac. de are. Cy. & Bald. in d. l. si qs homicidij. C. de accu. & ibi ẽt qd in aduocato corrupto.
g ¶ Qd dicimus. Vid Bar. & Bal. in l. j. de fideiuf. & Bar. i l. denũciasse. §. fi. d adul. & tãgit Cy. in istis locis qd de sniã lata cõtra falsos testes. & vide i l. Lucius. ff. de infami. & Inno. in c. eãm. post mediũ. q fil. sint leg. Idẽ tenet Bal. in l. h. in vlti. colum. C. de fi. instru. Sed an sniã lata contra aduersarium faciat fidẽ cõtra mandantẽ, vide Bal. in l. j. in fi. C. q. res in. Et an sniã lata pro mãdatario ꝓsit mandadãti, vide Dy. in regu. ratihabitio. per Bar. in l. adult. ff. de adult.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Si ideo qs. Adde Bal.in rubr.C.q accu.non poſ.

b ¶ Pœna turpiliani. De pœna accuſantis,& poſtea deſiſtẽtis,vide late ꝑ Bar.ſ l.j.j.ad Turpil.§. ſi quis autem.

c ¶ Peſsimũ genus. Adde Bal.in l.ſi. C. de ope.lib.vbi dicit ꝙ recipiens vel occultãs delatorẽ, vel bannitum ne capiat non tenetur ſoluere pro eis. Qñ autẽ & qualiter puniatur receptator delinquentis,vid̃ plene ꝑ Flo. in qõ.ſua inquiſitus. in ij.dub. Caupo autem dãs bannito ad comedẽdum non tenet̃ l.ſciæ.ſ.de fund. inſtru.in §.idẽ q̃ſijt. Et iſta pœna receptatoris eſt canonizata de pœ.diſ.ij.ca. aut facta.& vide q̃ hñtur in l.eos.C.de fur.Et qs dicatur receptator, vide text. in l.j.§.ꝙ autẽ ait ꝑtor.de ſer.cor.& no. in d.l.fin. Adde quæ not.in rub.ſ.ne quis eum.

POMATES.

d ¶ Similitudinẽ. Et vide ad iſtũ titulũ Old.cõſi.xxxvj.

e ¶ Pœnę duplicẽtur. Si ſtatutũ dicat qd̃ pœnæ duplicent̃ de nocte,vide Bar.in l. hoc genus.ſ.de cõd. de.& in l.j.§.lex falcidia.ſ.ad l.fal.& in extraua.ad repri.in ver.proinde.& Ange.in l.ſi finita.§.j.d̃ dam.inſec.

f ¶ Intellige in eo. Vide Bart.in l.oẽs. C. de agri.& cenſi.lib. xj.& in l.j. C.de eſſra.li.xij.& in l.j.C. de colleg.illi.eod. li. & in l.j.§.ij.de incẽ. rui.& nau.& ĩ l.metrodorũ.ff. de pœn. & Bal.in l.data opera.C.q acc.non poſ. & Ange.in l.j.C. d̃ Nili agge.nõ rũpẽ. & Do.ĩ c.qcunq;. d̃ hęre.li.vj.& ꝑ Bar. in l.legibus.C.de li. to.& iti.cuſto.libro xij.& Bal.in l.ij.C. de his q latro. & in l.qcunq;.in ij.co. C. de ſer.fugit. Adde ꝙ ſtatutũ puniens receptatorẽm incẽdiarij vel fugitiui, non habet locum in receptatore ignorante, vt etiam voluit Ro. conſi.cccclxxiij.

POMATES.

g ¶ Quæro an hoc ſit verũ. Vide Soci.cõſi.clxij.col.pen.ubi limitat etiam in eo q coacte recepiſſet, & ſine culpa.

POMATES.

h ¶ Sed qualiter probabitur. Vid̃ Alex. cõſil.cxv.colũ. vlt. vol.iij.& Feli.in c. ij.in prin.de except. per Cy.in l.ſi quis homicidij.C.de accu. Quæro,qd ſi primus accuſator de prẽuaricatione fuit abſolutus. Gl.dicit hic indiſtincte ſi pronunciatur non præuaricatũ ſiue ſuper replicatione,ſiue ſuper accuſatione,decætero non poterit redargui de præuaricatione. Ita dicit glo.& nihil allegat. De hoc habes caſum ſ.de collu.de te. l.ſi.in prin.

3 ☞ *Publicũ crimen non dicitur niſi aliqua lege caueatur. Si aliquis accuſatur ex aliquo ſtatuto,an dicatur accuſatus de crimine publico. remiſſiue.*

2 *Pœna Turpiliani eſt quinque aureorum.*

3 *Accuſatus & non proſequens accuſationem, qualiter puniatur.*

a Si ideo quis. [a] Duobus modis legitur iſte §.† No.ꝙ

1 crimen publicum non eſt,niſi aliqua lege caueatur. Facit ad qõnẽ ſi aliquis accuſat̃ ex aliquo ſtatuto,vtrũ dicat̃ accuſatus de crimine publico,vel non. de quo dixi in l. j.de pub.iudi.† Secũdo no.ꝙ pœna Tur-

2 b piliani[b] eſt quinque aureorum.contra.j. de cuſto.reo.l.iiij.Sol.ibi loquit̃ de pœna conuẽtionali cõtra eũ,q reũ nõ exhibuit, hic de eo qui deſtitit.Secundo oppo.C.q accu.non poſ.l.qui crimẽ.Sol.Ibi loqtur in eo q nõ cõparuit in termino ſtatuto à iudice,hic in eo qui renunciauit expreſſe, Item op.C.vt intra certũ tẽpus qõ cri.ter. l.j.Sol.Ibi loquitur in eo q paſſus eſt labi tempus tacite:& ideo vt ibi liqueat iſta materia,ita diſtingue. Aut quis nõ accuſauit,& nullo mõ punit̃,vt hic ſcdm primã lect. Fallit in caſibus in quibus tenet̃ vlciſci mortem defuncti,vt l.j.C.de his quib. vt indig.& l.cũ mortẽ.cum ſi.j.de iure fiſ.

3 Aut† accuſauit:& tũc aut expreſſe deſtitit nõ impetrata abolitione:& punit̃ pœna qnq; librarũ auri.vt hic. Aut tacite:tũc aut patiendo labi tẽpus ſtatutũ à iudice,& punitur extraordinarie, vt.l.qui crimen. C.qui accu.nõ poſſ. Aut patiendo tẽpus labi legale,& tũc punitur pœna poſita in l.C.vt intra certũ tempus cri.quęſtio termi punitur etiam quandoq; pœna conuẽtionali, vt l.iiij.j.de cuſto.reo.

De receptatoribus. *Rubrica.*

1 ☞ *Stante ſtatuto quod fugiens ante familiam punitur perinde ac ſi inuentus fuerit cum armis, & pro armis eſt ſtatutum quod pœnæ duplicentur de nocte,an fugienti de nocte pœnæ ſint duplicandæ.*

LEX I.

c Peſsimũ genus. Op.de l.ſi.ſ.de abig.So. dicit glo.Speciale eſt in recipiẽte abigeũ,hic ĩ eo q recipit alios fures. Vel dic ꝙ iſtud perinde nõ inducat omnimodam ſimilitudinẽ.[d] quaſi dicat ſicuti punitur delinquẽs:ita receptator:nõ tñ eadẽ pœna.qd̃ eſt notandũ.dicit ſtatu-

1 tũ† ꝙ q fugerit añ familiã puniat̃ ꝑinde ac ſi inuẽtus fuerit cum armis:& ꝑ armis

e eſt ſtatutũ ꝙ de nocte pœnæ duplicent̃[e] vtrũ huic fugienti de nocte pœnæ duplicentur.Et videt̃ ꝙ nõ.vt hic:qa dictio ꝑinde,nõ refert̃ ad qualitatẽ.vt eodẽ mõ puniat̃,tñ hoc nõ puto verũ,qa iſtę dictiões referũt̃ ad oẽs q̃litates:vt l.à filio.§.peñ.ſ. de ali.le. Nõ ob.hic:qa hoc eſt verũ cauſa tollendæ contrarietatis.Simile de dictione perinde,habes j.ad l.iul.pecu.l.ſacrilegij.§.is autẽ.& ibi gl.mag.dat multas concordantias.

1 ☞ *Qualiter quis teneatur ſi non accepit latronem.*

2 *An ignorans teneatur reprehendere latronem.*

1 In pari. No.† ꝙ in duobus caſib⁹ qs tenetur ſi non apprehendit latronẽ cũ poſsit,videlicet ſi accipit pecuniã,vel partẽ rerũ ſurreptarũ.Sed quid ſi gratis dimiſerit eũ ire:dicit gl.tunc ſecus. iſtã gl.intellige in caſibus in quibus quis non tenet̃ defendere territoriũ ſuũ ſcdm ea q̃ dixi in l.ne qd.§.j.de incẽ.rui.nau.Itẽ

f intellige ĩ eo[f] q nullo mõ receptauit: qa tũc ille teneret̃ qui receptauit ꝑ l.j. C. de his qui latro.& ſ.proxi.§.in prin.legis dimiſi vnã quęſtionẽ hic,in prĩ.habes ꝙ re-

2 ceptator &c.quæro,† an hoc ſit verũ[g] in

g ſciente & ignorãte. Dicit gl. in ſciẽte tm: quã glo. nota. & pro ea eſt caſus in l.iij.§. nõ tm.ſ.de incẽ.rui.nau.et j.de pœ.l. Me-

h trodorũ.Sed qualiter ꝑbabitur[h] ꝙ receptator hoc ſciuit? Dicit gloſſ.ꝙ hoc probabitur,ſi eſt notorium per cõtratam. qd̃ tene menti pro ſtatutis loquentibus de receptantibus exbannitos.

1 ☞ *An ſtatutum puniens receptantem bannitum, puniat eum qui recepit bannitum agnatum.*

LEX II.

E Os apud. Aduerte dicit ſtatutũ:qui receptauerit exbannitũ,puniat̃ in cer-

i ta quãtitate:an habeat locũ[i] in receptãte exbãnitũ agnatũ,vel cognatũ ſuũ? Et hic videt̃ ꝙ nõ. Videte domini.ſi quidẽ exbannitus eſt talis,qui põt impune occidi ex forma ſtatuti:tũc dicit̃ hoſtis ciuitatis: & ſicut perdit eũ ciuitas,ita eũ agnati, &

1 cognati† perdũt:vt l.poſtliminiũ. §.filiꝰ.j. de cap.facit qd̃ dixi in l.ſi adulteriũ cũ inceſtu.§.liberto.j.de adult.ꝙ ſi nõ põt impune occidi,& ſic non eſt hoſtis ciuitatis tũc ſi quidẽ ꝑ ſtatutũ eſt determinata pœpa certa:illa eſſet imponenda pœna. Nec obſtat iſta lex.qa hic loquit̃ de iure cõi, quo nõ eſt limitata certa pœna:tñ iudex ſi vellet vti arbitrio per legem ſibi cõceſſo,ſecundum legem, quid ergo. §. pœna grauior.ſ.de his qui not.infa.cauſa cognita poſſet pœnam minuere.

De furibus balnearijs. *Rubrica.*

1 ☞ *Lex quando dicit aliquid fieri extra ordinem,intelligitur officio iudicis.*

Iudex ex officio poteſt inquirere contra fures nocturnos, & balnearios.

LEX I.

E Vres nocturni. Hic habes duplicẽ literam: vno modo extra ordinẽ, audiendi ſunt,hoc eſt,per offi-

1 ciũ iudicis.Scitis† em̃ ꝙ vbi lex dicit̃ extra ordinẽ,intelligit̃ iudicis officio:vt l.ſi cui.ſ.de cõdi.& demõ.& ſecundũ hoc habes ꝙ cõtra fures nocturnos, & balnearios põt iudex inquirere ex ſuo officio.

Venio ad l.ij.dicit̃ hic,ꝙ remittit̃ ad ius ordinariũ,quid eſt hoc dictum? Dicit gl. j.ad actionẽ ciuilẽ vt puniatur in duplũ, vel in quadruplũ.Sed an grauius puniatur criminaliter? Gloſ.dicit quod ſic:vt l. fina.ſupra de priuat.del. Tu dic plene, vt dixi & Bar.in l.oẽs.C.d̃ agri.& cẽſi.lib.x. & Barb.cõſi.xlvj.col. xiiij.vo.ij.& Fel.in c.cũ cõtingat.col.ij. in ver.& quo ad incurrendũ.de reſcrip. & Bal.cõſi.xij.col. ij.in v.parte.Barba. in c.cũ vicelimũ.co. ij.& ibi Fel.in prio notabili, de officio delega.& Areti.cõſ. cxxj.Ro.cccclxxij. vbi dicit,ꝙ cõſtitutio puniẽs dantẽ incendiario fugam tẽtãdi, debet intelligi de ſciente.& Bar. etiã ĩ l. quãdmodũ. eodẽ titulo.C. de agri.& cẽſi.lib.xj.co. ij.& Nellũ in tractatu bãnitorũ, in tertia parte.ij.prin.qõnis,& tribus ſequẽ.

i ¶ An habeat locum. An ſtatutũ puniens recipiẽtẽ bãnitũ habeat locũ in receptãte agnatũ,vel cognatũ? Bal. in ca.i.§.cõuenticulã.de pa. tur. fir.tenet idẽ ꝙ Bar. hic addit iſtud ſallere, videlicet ꝙ recipiens cognatũ bãnitum,nõ tenet̃ pœna de recepta.ĩ recepẽte cognatũ violatorẽ pacis:quia rũ eis nõ indulget̃ niſi per ignorantiã receptarent.& ibi omnino videas. Adde Paul. de caſt.eius conſi.cxcviij.vbi tenet ꝙ ſi alig in capitulis pacis faciãt capitula,ꝙ nõ debeat vna pars dare auxilium inimicis alterius partis.ꝙ nõ debet intelligi de coniunctis:quia illis poſsit impartiri auxiliũ,nõ obſtante ꝙ ſint inimici alterius ptis.allegat no. hic. ¶ Itẽ limita hãc pœnã in vxore recipiẽte virũ bãnitũ, quæ impune potest̃ argu.l.ſi cũ dotẽ.§.ſin autẽ in ſæuiſsimo.ff. ſolu.mat.& in l.j.C. de diuor.& d.c.inter alia.de ſenten.excõ. Et ita tenet Specul. de dona. inter virũ & vxorẽ.§.ſi.Itẽ fallit, ſi talis bannitus infert violentiã receptatori,vt eum necetaret:vt notat Bald. per illum tex.in l.in delictis.circa princi piũ.de noxa. & ibi ſequitur Lud. in l.j. §.in eo qui ad Syllania.de quæſtione,de qua hic per Bar.etiã vide Imo.in l.ſi. j.de publi.iudi. & dixit Cy.& Bal.in l.j. C. de his qui latro. ꝙ minor pœna imponitur receptãti pximũ,vl patronũ,quã ſi alias nõ eſſet cõnũcta perſona, quod no. Et adde ꝙ cõtra deciſionẽ Bar.hic dicit qd̃ no.Arch.in c. ij.de deli.puerorum.

Universidad de Deusto Biblioteca

dixi in l. capitalium. §. famosos. j. de pœnis.

De effractoribus, & expilatoribus. *Rubrica.*

1 ☞ *Quando pœna non est limitata à iure, remanet imponenda officio iudicis: & si aliàs imponantur plures pœnæ alternatiuè, cuius sit electio, nume. 2.*

LEX I.

DE his. Expilatores.[a] Nota text. ibi: idcirco &c. † q̃ qñ pœna non est limitata in iure, remanet ĩponēda offō iudicis.[b] qd̃ tenet menti. Oppo. q̃ nullus sit improbior fur, quam raptor, vt insti. vi bo. rap. in prin. & l. si te. C. de ex qui. cau. infa. irrog. Sol. fateor. & debetis scire q̃ quidã est fur improbus, vt simplex fur. Quidã est improbior fur. vt ille qui expiiat hereditatẽ, vt hic. Quidã sunt improbissimi, vt raptores, vt l. cõtraria. Quæro qñ † lex imponit plures pœnas alternatiue cuius debet eẽ electio, tex. hic videt dicere q̃ sit electio iudicis.[c] cõtrariũ videt tenere gl. in l. qcũq;. C. de ser. fu. Cy. variat. Nã aliud dicit in l. quicũq;. & aliud in l. si fugitiui. eod. ti. Tu vero dic sic, Qñq; verba legis sunt directa ad iudicẽ: qñq; sunt directa ad reũ: qñq; sunt simpliciter prolata. Si sunt directa ad iudicẽ: tũc est electio iudicis, hic est tex. in l. si fugitiui.[d] C. de ser. fu. Nã tex. dicit, aut pede amputato debilitent: aut alia pœna afficiant &c. & sic verba referunt ad iudicẽ. Si vero referũtur ad reũ: tũc rei est electio: vt l. qcunq;. ibi reddat. & sic refertur ad reũ. Aut sunt verba simpliciter prolata: & tũc dubito. Nã hic lex videtur velle q̃ sit electio iudicis: tñ cũ causę cognitione dicit debere eligi. In dubio putarem esse electionem rei: argu. l. interpretatione. j. de pœnis. Similem distinctionem facit gloss. in verb. eligit. l. Lucio. §. de leg. ij.

De crimine expilatæ hæreditatis. *Rubrica.*

1 ☞ *Pro crimine expilatæ hæreditatis inducta est etiam actio ciuilis in factum.*

LEX I.

SI quis. Quæro quæ est pœna[e] expilantis hereditatẽ. † Habuistis in l. j. §. expilatores. §. ti. j. Quæro vtrũ pro isto crimine sit inducta aliqua actio ciuilis. Glo. hic dubitat. Veritas est quod sic: saltem actio in factum, vt plene not. in l. fina. C. eodem.

LEX II.

SI expilatæ. Istam legem prosequere vt in glos.

RES hæreditarias.[f] Opp. q̃ gesta cũ vno ex hæredibus non prosunt nec nocent alteri, vt l. vltima. C. q. res iudi. nõ nocet. l. sæpe. §. de re iud. Dicit glo. verũ est q̃ aliis prodest quo ad presumptionẽ, nõ q̃ habeatur pro plena probatione. & assignat mirabilẽ rationẽ. Sicut enim producẽti tibi testes nõ prodessent nisi parte præsente ꝓducti fuissent: ita illa dicta nõ pñt alij ꝓdesse. Alij dicũt q̃ prodest quo ad plenã probationẽ. qd̃ posset esse verũ si poneres istã causam esse talẽ q̃ pro parte expediri nõ põt: tunc enim quilibet socius posset insolidũ rẽ in iudiciũ deducere, vt l. sic oẽs. §. de neg. gest. & l. si seruũ §. si ex noxa causa aga. & l. hæredes. §. si vnus. §. fa. her. merito facta per vnum hæredem alij cohæredi prodessent: quia saltem in hoc habet mandatum à lege.

1 ☞ *Scientia occidentis bannitum non debet attendi.*

SI rem hæreditariam. No. bonũ casum. No. text. ibi: & nihil mutat &c. facit ad qõnẽ, ego interfeci exbannitum quem poteram occidere impune, an debeat distingui vtrum ego sciuerim vel non? Certe non. Nam scientia mea non debet attendi † Dixi in l. inter omnes. §. recte. §. de furtis.

De crimine stellionatus. *Rubrica.*

LEX II.

STellionatus.[g] Opp. de l. quid ergo. §. fin. §. de his qui no infa. Sol. vt ibi.

LEX III.

STellionatus.

a ¶ §. Expilatores. Vide quæ dixi post Bar. in l. in eos. j. de cust. re. & adde q̃ exiens de carcere animo redeundi, non dicitur fractor carceris, secũdũ Bald. in l. i. C. de seruis fugi. quod nota pro retẽtis in palatio qui recedũt, & statim redeunt, quod nõ incidunt in pœnã. & vide de ista materia in auth. si captiui. C. de episc. & cle. Adde Ro. cõs. cxcij. de recedẽte de palatio & reuertẽte.

POMATES.

b ¶ Officio iudicis. vide circa hoc Alexã. pulchre loquẽtẽ cõs. cxj. col. pen. vol. j. & Alex. cõs. xxxv. col. fina. ad fi. eodẽ volu.

c ¶ Electio iudicis. Et vide Bar. i l. qcũq;. & ibi etiã Bal. & vide Bal. i l. si fugitiui. C. de ser. fugit. Et limita vt nota. p Bal. in d. l. cunctos populos. in vij. colum.

POMATES.

d ¶ Tex. in l. si fugitiui. Hoc tũ limita. vt per Ang. in additio. ad Ang. in tractatu maleficiorũ. in gl. in verbo, quas non soluerit. ꝓ quo facit gl. in c. sicut. de homici.

e ¶ Pœna. Qñ cõmittit pœna expilatæ hæreditatis, & tale crimẽ an ante hæreditatẽ aditã, vl postea, & an cõcurrat cũ alio remedio, vide in l. ij. & ibi Bal. C. fami. ercis. Et ad materiã huius legis, an statutum loquẽs de furto habeat locũ in crimine expilatę hereditatis, Adde not. in l. de his. C. de furt. vide Bar. & Roma. q̃ ponit hoc in l. gerit. de acqui. hæredi.

f ¶ Quod gesta. Tenemẽti qũo intelligat q̃ gesta cum vno ex hæredib. nõ nocẽt, nec prosint alteri, vt de Bar. in l. j. C. quires iu. nõ noc. et Bal. in l. ij. in prin. in j. colum. C. eod. titu.

g ¶ Stellionatus. Qui tenet hac pœna vel nõ, vide Bal. in l. ij. C. de murile. lib. xij.

h ¶ Itẽ si qs. Hũc tex. vide Alex. ꝓ Ange. in l. ob hæc verba, de his qui no. infa.

i ¶ De periurio. Iudex secularis. arg. istius gl. põt declarare quẽ esse piurum. facit qd̃ no. in. c. testimoniũ. de test. & in ca. licet. de iureiu. & qd̃ not. Io. an. in c. cũ C. latcus. de so. cõ. in vj. et d. Ant. in c. cũ sit generale. de so. compe. Qd̃ est verũ qñ clarũ est d̃ piurio. secus vbi est dubiũ: quia tũc nõ posset c. quãto. de iureiu. & de elect. c. venerabilem.

POMATES.

k ¶ Vtrũ. Adde Hos. & Io. an. in c. ex litteris. de prob. vbi loquunt̃ de pœna violãtis terminos. vide Cyn. & Salicet. in dicta l. j. C. de acc. & alios vide do. Abb. plene in dicto ca. ex literis.

h ¶ Item si quis. Dicitur hic, si quis imposturã. quid est hoc dictũ? dicit glo. i. bonis viris mẽdacia imposuit. hoc nõ placet: quia tũc teneẽt iniuriarũ: qa infamãdi alterius cã hoc fecit, vt l. item apud Labeonẽ. §. ait prætor. §. de iniu. Vnde dicit imposturã fecit: hoc est imposuit pretiũ alicuius rei. Nã ibat in plateã, † & ꝓmittebat de frumento plus debito, vt alij sic emerẽt, vel in aliqua ꝓmissiõe ꝓmisit plus debito in alteri detrimentũ. Ita intellige hanc l. qd̃ est notãdũ.

Qui merces. Opp. de l. si is qui rẽ. in pri. §. de fur. Sol. intelligas hic merces nõ esse obligatas vel obligatas generaliter, & eas non tradiderat creditori: alias incideret in crimen furti. vt l. cõtraria.

i ¶ De periurio.[i] Opp. q̃ solũ Deum habeat vltorẽ, vt l. ij. C. de re. cre. Solu. hic iurauit aliquo nõ deferente, vt aliũ deciperet. Sed l. cõtraria, loquit̃ in eo qui qui iurauit aliquo deferente ad litis decisionem. quod dic vt ibi per Cy.

De termino moto. *Rubrica.*

1 ☞ *Pœna castigatiõis & verberũ est remota à nobilibus.*

LEX II.

DIuus. Opp. de l. si quis id qd̃. §. doli. §. de iur. om. iu. Sol. Intellige hic fortuito, qd̃ in hoc fuit casus fortuitus: qa ignorabat illum lapidem esse terminum: tñ habebat animũ furãdi: & iõ opi. circa qualitatẽ rei nõ attẽdit̃ §. ti. ij. l. fi. Alij dicũt q̃ illud qd̃ hic dicit̃ ignorantia & fortuito, debet intelligi negligentia, & culpa præcedente, vt l. qui ædes. §. de incẽ. rui. nau. Hic dicit̃ qualiter puniũtur splẽdidiores: q̃ro qualiter puniunt̃ alij qui sunt conditionis inferioris? R ñ. Iste tex. põt legi duob̃ modis. V no mõ vt distinguat̃, vtrũ[k] splendidior hoc facit cã sui vel cã gerendi negotiũ alterius: & tũc de alijs hoĩbus inferioris cõditionis nil dicit̃ hic. Sed hæc lect. non placet: qa † castigatio & cædere verberibus est pœna remota à nobilioribus, vt l. j. §. j. §. de effra. & l. Pedius. §. de incen. rui. nau. Legas ergo istã l. aliter, vt in isto ver. si vero alij. q̃ incipiat loqui de personis inferioris gradus: & apostilla sic tex. ibi: si vero alij, s. homines nõ splẽdidiores & sic alij, est casus nominatiui pluralis. Ibi, negotium, s. prædictum occupandorum finium, qd̃ sequitur in tex. est clarũ.

1 ☞ *Pœna huius legis an habeat locum contra euellentes terminos, inter ædes & ædes.*

2 *Pœna de qua in hac lege, fisco, & non parti applicatur.*

3 *Pœna quando apponitur à lege simpliciter, eu applicetur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Detur fisco. Cōtra riā tenet Bar. i l. j. in iij. colū. ī. de pu. iudi.

b ¶ Pœnam simpliciter. De hac materia vide Imo. in ru. ī. de pub. iu. & Alex. in l. si qs id qd. de iurisd. om. iudi. vbi habes nunqd pœna q̄ pōt exigi ab emptoribus gabellarum ꝓpter fraudatas gabellas, applicet eis & ibi habes duas limitationes. ad dicta per Bar. hic. & vide Abb. in ru. de iudi. & adde q̄ pœna imposita a iudice, intelligit̄ imposita seu apposita in fauorem ipsius, vel ærarij, vt d. l. mulctarū. & qd in pœna cōuentionali dic q̄ in dubio videt̄ apposita loco interesse ꝓtis in fauorem ipsius, nō vt applicetur fisco. Ita dixit Io. an in mercu. in regula bona fides. allegl. l. si duo. §. pe. in fi. ī. si quis cau. Et q̄ applicetur parti, est tex. opt. in l. si qs maior. C. de transic. & ibi Bald. & adde quod no. Imo. in rub. in l. j. de publ. iu. & no. in l. si ecclesia venerabilis. C. de epi. & cle. Quid autē in pœna conuentionali, dic vt dixi. Et adde quę dixit gl. & Bal. in l. j. C. de his quæ pœ. no. videlicet q̄ quādo aliquis priuat̄ iure suo propter delictum, illud applicari debet aduersario, nō fisco. Ad idem l. fi. ī. de liti. adde an quod exigitur a fraudantibus gabellas applicetur eis, Bal. cōsi. cliij.

¶ Simpl'r loquit̄. bal. in l. si ecclesia venerabilis. C. de epi. et cle. dicit ciuiliter intētari, et criminaliter pœnam imponi, vt in l. j. §. expilatores. d. effra. & in l. de piurio. de cri. stellionatus. ī.

d ¶ Corn. Adde in l. j. §. fi. ī. si quis ius dicē. nō obtēp. et ibi Bar.

e ¶ Fisco applicandā. Quid si pœna venit ex dispositione defuncti, cui applicet, vide Bar. & qd no. ibi in l. vxorē. §. hæres. d leg. iij. vbi no.

POMATES.

f ¶ Vltimo. & vide qd not. Bart. in l. j. in prin. de pc. & vide Io. de imol. in ru. j. de public. vide vbi materiam tangit.

g ¶ Constituat collegiū. Quot cōstituāt collegium, & qd sit collegiū, vide Bald. in ru. C. pro soc. & hic adde bonā gl. in c. dilectā. & ibi docto. de excel. præla.

h ¶ Siue nō. Vide quę dixi i l. j. §. f. nauit. in prin. ī. ad Trebel.

4 ☞ *Producens plures testes falsos, si ad eundem effectum tendunt, vna pœna punitur: secus si ad diuersos.*

LEX III.

AGraria. Opp. & videt̄ q̄ nulla sit pœna pecuniaria statuta, vt ī. eo. l. j. Sol. ante hāc l. nulla erat pœna pecuniaria statuta. Sed post hanc legē īcœpit pœna esse statuta. Itē opp. de l. j. C. de accu. vbi idē dicitur q̄ pœna pecuniaria nō erat. Sol. Dicit gl. †si qs euulserit terminos inter ædes & ædes, nulla est pecuniaria pœna statuta tpe antiquo, nec ꝑ l. agrariā, quę loquitur solū de agris, vt ibi. Sed si euellant̄ termini inter agros: tūc sic, vt hic. Alij aliter dicūt, vt Cy. refert. in d. l. j. C. de accus. & iō distingue, vt ibi ꝑ eū. & hic in vltima gl.

1 †Quæro cui applicet̄ ista pœna qnquaginta aureorū. Videt̄ q̄ fisco: qa tex. hic dicit in publico dare. In cōtrariū videt̄ q̄ parti, qa hic dicit actionē: & actio est ius ꝓsequendi in iudicio q̄ sibi debet̄: ergo pars petit qd sibi debet̄. Teneo q̄ detur fisco, [a] vt hic dicit̄. Ad rationē in cōtrariū respōdeo incontinenti. Quæro, qū lex imponit pœnā simpliciter[b] cui applicet̄ ista pœna, vel fisco, vel parti. Et videt̄ q̄ parti, vt in oībus popularib' actionib', vt l. si cui. j. de ver. sig. & ī. de sepul. vio. l. iij. circa prin. & no. in l. si qs id qd. ī. de iur. om. iu. in quadā gl. pua. & videt̄ tex. in l. fi. ī. de liti. In cōtrariū vr̄ q̄ applicet̄ fisco, & vr̄ tenere gl. in l. iubemus. §. his quoque iudicibus. C. de sac. san. ecc. & vr̄ tex. in l. mulctarū. C. de mō mulc. & x. coll. q̄ sunt regalia. c. j. & hic. Alibi videt̄ velle q̄ medietas applicet̄ parti, alia medietas fisco: vt ī l. v. §. hęc autē. ī. de his q deie. vel effu. & l. lege Cor. ī. ad Syl. et tāgit̄ hic ī gl. Dico sic. Qūcq; lex imponēs pœnā introducit actionē, qūcq; introducit accusationē, qūcq; simpliciter loquit̄. [c] Primo casu, regula est q̄ applicat̄ ptī, vt l. si cui. j. de ver. sig. & l. iij. circa prin. ī. de sepul. vio. & l. si quis id qd. ī. de iur. om. iu. Fallit in l. si aliter exprimeret̄, vt hic, & l. fi. ī. de litig. & l. lege corne. [d] in fi. ad Syl. Qūcq; introducit accusationē: & tūc applicat̄ fisco, vt d. l. mulctarū. C. de modo mulcta. & x. coll. q̄ sunt regalia. c. j. Facit ad hoc gl. in l. iij. in prin. ī. d sepul. vio. nisi aliter exprimeret̄. Quandocq; lex simpliciter loquit̄, tūc puto q̄ in dubio introducat accusationē, & pœnā fisco applicādā, [e] vt d. l. iubemus. §. his quoq; iudicibus. C. de sa. sanc. eccl. & d. l. mulctarū. C. de mō mulct. & x. colla. q̄ sunt regalia. c. j. Vltimo [f] Dy. inducit †hanc l. q̄ si aliquis plures testes falsos ꝑduxerit, ꝑ quolibet puniat̄: tu distingue, an isti plures testes producunt̄ ad eundē effectū, an ad diuersos, vt dixi in l. inficiā do. §. infans. ī. de fur. & l. nunquā plura, ī. de priua. deli.

De collegijs illicitis. — *Rubrica.*

g Quærit gl. quot cōstituāt collegiū. [g] Et rndeo q̄ tres, vt l. Neratius ī. de ver. si. & dicit bene. Vide tū q̄ dixi in l. ꝑtor. post prī. ī. vi bo. rap. Scdo gl. q̄rit q̄ sit differētia inter collegiū & corp'. Solu. Collegiū dicit̄ ꝓprie qū simul habitāt: qa sic dictū est quoniā simul colligunt̄. Corpus dicitur proprie siue simul habitāt siue nō. [h] Hnt ex cōsuetudine alia noia. Nā qdā collegia appellant̄ societates: vt ī. q̄ cuiusq; vni. no. in l. j. circa pric. Quædā appellant̄ fraternitates. Vū illi de illo collegio dicūtur confratres, vt videbitis in l. fi. j. eo. Quædā appellantur sodalitia, vt in l. j. in prin. j. eo. Vū illi de collegio dicūt̄ sodales: habent etiam alia noia q̄ cōsuetudo eis attribuit secūdum diuersitatem regionum. Non sunt alia.

1 ☞ *Collegia sunt sub iudicibus secularibus, & milites collegia facere non possunt.*

LEX I.

MAndatis. Nota q̄ ad officiū præsidis spectat ne sint ista collegia, ꝓhibita. Et ex hoc apparet q̄ collegia sunt sub istis iudicibus secularibus, †& hoc tenet Inn. extra de exce. præla. c. dilecta. in fi. magnæ gl. Secundo no. q̄ milites non possunt facere istas colligationes, & societates insimul. Contra hoc oppo. quia imo sunt legiones & alæ militū, vt habes plene ī l. ij. ī. de his qui no. infa. Sol. nō potest fieri sine mandato ducis belli: cum eius mandato sic: vt in cōtrario.

Sed permittitur. Nota q̄ pauperibus militibus conceditur facere collegium ēt procurandi ea vnde debent viuere: ad alia effectus illius collegij extendi non potest. dicam j. eo. l. fi.

1 ☞ *Collegia quæ pietatem respiciunt sunt approbata.*

Sed religionis. Nota q̄ cū religionis collegia sunt permissa de iure cōi, vt hic, & l. j circa prin. ī. q̄ cuiusq; vni. no. & ibi no. Vnde collegia disciplinatorū, & ista collegia misericordiæ, & si quæ pietatē respiciūt sunt approbata †de iure cōi. Secundo no. prætextu huius non debent tractari alia quæ respiciāt ad regimen ciuitatis & simili ha: & si hęc fierēt punirēt̄, vt l. ij. de extraor. cri. ī. & dicā j. eo. l. fi.

1 ☞ *An illud quod est uniuersitatis sit singulorum.*

Non liceat. Nota q̄ quis non potest esse in pluribus collegijs. quod qualiter intelligatur dicā j. e. l. fi. Scdo no. q̄ illud q̄ est vniuersitatis est singulorum †qd apparet: qa qlibet recipit partē suā. Ad hoc op. ī. de re. di. l. in tm̄ §. vniuersitatis. & l. sed & si hac. §. q manumittit̄. ī. de in ius vo. Quidā dicunt, cōcedo q̄ quæ sunt vniuersitatis sint singulorū. Nec ob. cōtra. qa in qualibet illarū statutū est ꝓpter magnum impedimentum q̄ alias esset. Ita dicunt qdā, vt gl. refert sed ista opi. nō est vera. Nā q̄ est vniuersitatis, nō est singulorum qm̄ vniuersitas est persona representata per se, vt l. mortuo. ī. de fideiuf. Nec ob iste tex. qa fateor q̄ qū dissoluit̄ vniuersitas quo ad oēs, vel quo ad vnum tm̄, res quæ erāt vniuersitatis efficiunt̄ singulorū, vt hic. Quæro & reuoco in dubiū quādo quis recedit de vniuersitate de quibus rebus debet habere partem. Gl. tangit hic. dicam de hoc j. eod. l. fi.

1 ☞ *Qualiter teneantur facientes collegia illicita.*

LEX II.

VI illicitum. No. quod illi qui faciunt collegia illicita, †& sunt authores huius, tenent̄ lege iulia maiestatis, vt hic in tex. & gl. Itē tenentur lege iul. de vi pub. quasi hoībus armatis, & coadunatis hoc fecissent, vt hic dicit̄ in tex. Itē hæc est pœna authoris. Quæ aūt sit pœna aliorū de collegio, videbitis j. ꝑxii.

LEX III.

COllegia. No. q̄ licet authores collegij puniāntur tamen hoīes de collegio nō puniunt̄ aliter, nisi qa collegiū dissoluitur, vt hic. Secundo no. quando dissoluitur collegium, & res quæ sunt in collegio diuiduntur inter eos. Dicam j. l. fi.

In summa. No. regulam q̄ omnia collegia sunt illicita, nisi reperiantur permissa.

Seruos. No. q̄ serui possunt esse in collegio volente domino non aliter. Et intellige q̄ sit tale collegiū cui status seruilis non repugnet, vt hic vides.

1 ☞ *Sodales uocantur etiam qui sunt de eodem collegio.*
2 *Collegia possunt facere statuta, & leges inuicem.*
3 *Simul habitantes possunt facere collegium licitū, & sic poterunt facere syndicum.*
Tres uel quatuor scholares simul habitantes possunt facere collegium.
Omnes qui habent multa facere & tractare simul, possunt facere collegium approbatū.
4 *Collegium quot personæ constituant, remissiue.*
5 *Collegia ex quibus causis constitui possunt.*

Populus

Universidad de Deusto Biblioteca

Populus unius ciuitatis, castri, uel uillæ appellatur collegium de iure gentium: nec requiritur approbatio superioris: contra Innocentium.
Collectio ædificiorum tendens ad emulationem alicuius ciuitatis dicitur reprobata.
Collectio ædificiorum ad hoc ut dicatur ciuitas, castrum uel uilla, requiritur superioris authoritas.
Ciuitatem appellatur, nisi habeat episcopatum.
Princeps scribendo ciuitati, castro uel uillæ, uidetur eam approbare.
6 *Collegia quæ fiunt causa religionis, uel misericordiæ dicuntur licita de iure ciuili.*
Collegium causa religionis, si instituitur ita ut personæ dicantur ecclesiasticæ non potest institui sine authoritate summi pontificis.
7 *Collegium doctorum, uel scholarium, quòd sit approbatum de iure ciuili.*
8 *Collegia plurium exercentium artes in ciuitate sunt illicita.*
9 *Pauperes possunt facere collegium simul ad sustentationem eorum uitæ, si non conueniant nisi semel in mense.*
10 *Leges quæ fiunt inter ciuitates, & inter principes & barones superiorem cognoscentes sunt prohibitæ.*
11 *Ciuitates quæ de facto non cognoscunt superiorem in temporalibus, possunt licite facere confœderationem.*
12 *Collegia licita per quas personas regi possint.*
De esse collegij est quòd habeat rectorem.
13 *Laicus quando possit esse rector uniuersitatis uel collegij in quo sint laici & clerici.*
14 *Collegium laicorum coram laico conuenitur: ecclesiasticorum coram ecclesiastico.*
15 *Collegium in quo sint clerici, & laici coram quo iudice conuenuntur.*
16 *Quæ personæ possunt esse in collegio.*
Fœminæ possunt esse in collegij, quæ celebrẽtur, ut dentur eleemosynæ.
17 *Monachus uel clericus quòd non possit ingredi aliquod collegium sine licẽtia superioris.*
18 *Quis in duobus collegijs quando esse possit.*
19 *Exire de collegio quod quis intrauit, quando possit.*
20 *Collegia licita quas leges & quæ capitula licite inter se faciant.*
Collegia possunt facere syndicum, & coadunationes pro eorum iustitia conseruanda.
21 *Collegia qualiter dissoluantur.*
22 *Collegio dissoluto quid fiat de rebus ipsius collegij.*
23 *Bona collegij quando dissoluto collegio debent diuidi inter illos de uniuersitate, qualiter diuiduntur.*
24 *Priuilegia collegij an pereant destructo collegio.*

SOdales. Quidã nõ habent in tex. nisi vsq; ibi: si autẽ plebs. qa abinde infra est interpretatio Græci. & diuiditur: qa primo ponit qualiter vocentur qui sunt de vno collegio. Scõdo dicit qd pñt facere inuicẽ collegiati. Tertio dicit vnde prædicta habuerũt originẽ. s. à lege Solonis Græca. Quarto ponitur interpretatio illius l. Græcę. Scda ibi, his aũt. Tertia ibi, sed hæc lect. Quarta ibi: si
3 aũt ples. †No. q illi q sunt de eodẽ collegio vocanẽ sodales, vt hic in prin. vocanẽ etiã cõfratres, vt hic in vltima parte dixi
4 s. eo. super rub. †Itẽ no. ex scda parte q collegia possunt facere statuta, & leges inuicem inter eos. vt j. dicã. Nota tertio ex particula tertia quod prædicta sumpserunt originẽ ex lege Græca. Sed quæro qd est hoc quod dicitur in tex. ibi: Nã illicita est eadem &c. Glo. dat plures expositiones. Quidã dicunt illicita est eadem, s. talis lex, vt talis societas. vel si habes in accusatiuo casu, s. illicitam esse eandẽ: intellige, s. legem vel societatẽ. & qd dicit illicita, dic, i. valde licita, vt l. Gallus. §. ille casus. s. de lib. & posth. Vel dic illicita, id est non licita quantũ
2 esset contra publicas leges Ex vltima parte no. †q simul habitãtes possunt facere collegium licitum: & sic possent facere syndicum. Et secundũ hoc habes casum illius q. quã format gl. in l. j. §. j. s. quod cuiusq; vni. no. vtrũ tres vel quatuor scholares simul habitãtes faciãt collegiũ. Certe sic, vt hic, dũ dicit simul habitantes. Itẽ quia permittit̃ senioribus pro eorũ victu habẽdo, vt s. e. l. j. ij. responso. & hoc prout habes hic in litera simul habitãtes: alij habent q multi simul habitaturi sunt. expone q omnes qui multa habent facere & tractare, simul possunt facere collegium approbatum de iure communi, vt hic. & ista
4 Inno. allegat extra de excess. præla. c. dilecta. †Venio ad mate-
a riam. [a] & primo quæro quot personæ constituant collegium.
5 Dic vt dixi s. eo. sup. rub. †Secundo quæro [b] ex quibus cau-
b sis possunt constitui collegia: regula est quod omnia collegia sunt improbata, nisi appareãt permissa, vt s. ea. l. prox. §. in summa. Videamus ergo ex quibus causis collegia de iure communi sunt permissa. Pro cuius euidẽtia debes scire quod quædam collegia sunt permissa de iure gentium: quædam de iure ciuili. De iure gen. collegiũ qd appellatur populus vnius ciuitatis, castri, vel villæ: vt l. ex hoc iure. s. de iusti. & iu. ibi: ædificia collata agris termini positi, &c. & hoc tenet gl. in l. j. §. j. s. quod cuiusque vni no. Inno. tamen in c. cũ ab ecclesiarũ. extra de offi. or. videtur tenere q non gaudeat priuilegio ciui

a ¶ Venio ad materiam. Et an populus possit facere ciuitatẽ sine consensu superioris. Bar. dicit q sic. Idem voluit in l. ij. de ver. si. & vide qd ipse voluit in extraua. q sint rebelles. in ver. Lõbardiq. vide d. Ant. & Io. de Imo. ĩ d. c. cũ ab ecclesiarũ. de of. or. d. Pe. in c. dilecta. de excess. pl. allegat̃ Bar. sibi cõtrarius. Põdera si dici pñt q aut loqmur quo ad priuilegia indulta a principe ciuitatibus: & tunc nõ gaudeat tali priuilegio. Aut quo ad illa q̃ cõpetunt ciuitati de iure cõi: tunc secus. Vide Pau. de ca. i repe. l. ex hoc iure. de iust. & iure. d. Abb. i. c. j. de priui. Io. d Imo. in c. cũ ab ecclesiarũ. de off. or. Bar. in l. j. C. de metropoli Berito. li. x. quia eget enucleatione. Põdera d. c. dilecta. Inno. dixit, Aut loqmur vtrũ ciuitas possit ẹdificari simpliciter: & põt sine authoritate superioris, vt d. l. hoc iure. Aut qualificata, vt pura vt habeat priuilegiũ indultũ ciuitati a principe: & tũc secus nisi priuilegiũ puenirer a iure gẽtiũ. Aut loqmur de priuilegio ecclesiastico, vtrũ requiratur superioris authoritas: vide cap. i. scriptionẽ. de collu. vbi dicitur vniuersis episcopis. And. Bar.
b ¶ Scdo q̃ro. ex qb. causis pñt constitui collegia. Adde qd no. Bar. & quę ibi dixi in l. cũ senatus. de rebus dub. vbi vid.
c ¶ Sit pmissum. Collegia pmissa de iure gẽtiũ habes hic. & adde qd no. Bar. ĩ l. qs a filio. in fi. de leg. j. & vide Bar. in d. l. cũ senatus. de rebus dub. & adde qd burgus dicitur vniuersitas approbata secũdũ Bar. in l. si hęres. §. vicis. de lega. j. Idẽ Bar. in l. ij. de ver. si. & qd ipse tradit in extrauag. q sint rebelles. in verbo, Lõbardiæ. Vide p do. Ant. & alios in c. cũ ab ecclesiarũ. de offi. or. & Anch. in c. dilecta. de excess. prelato. & Pau. de cast. in rep. l. ex hoc iure. de iust. & iure.
d ¶ Sit ciuitas. Quid sit de esse ciuitatis, vel castri, & villæ. vide in d. l. ij. ĩ. de verbo. significa.
e ¶ Populus esset. In contrariũ est tex. in Cle. si sumus. de sententia excommuni. secundum Ludo. in

tatis, vel castri, vel villæ, nisi approbetur à superiore: sed nõ puto q ista approbatio sit necessaria, cũ à iure gen. sit permis-
c sum. [c] Item à iure ciuili nõ est reprobatũ, nisi qñ illa ædificiorũ collectio tenderet ad æmulationẽ alicuius ciuitatis; vt l. op[9]. j. de ope. publi. & l. per prouincias. C. de ædi. priua. Et ista vera q̃tũ ad hoc, vt di-
d catur populus: q̃tũ vero ad hoc vt illa ẹdificiorũ collectio sit ciuitas, [d] vel castrũ, seu villa, requireretur authoritas superiorũ. Nã in vsu nostro non appellatur ciuitas, nisi episcopatum habens: sed episcopatũ habere nõ posset sine superioris authoritate. diceret̃ tñ castrum, terra, seu cõmunãtia, secundũ modũ diuersum loquẽdi, &
e populus [e] esset, seu collegium licitũ. Fatetur tñ Inn. q tale collegium ciuitatis, castri, vel villę, esset approbatũ eo ipso q superior sibi rescriberet tãq; ciuitati, castro, vel villæ. Ita dicit ipse, tñ vt puto, nulla cõ
6 firmatio requiritur. Quædam †Collegia
f approbanẽ de iure [f] ciuili: vt collegia, quę fiunt causa religionis: vt s. ead. l. prima. §. sed religionis. vnde collegia disciplinatorum, & collegia misericordiæ, & collegia iuuantium oppressos, & similia sunt approbata de iure communi.

Sed contra hoc obstat extra, de reli. do. c. religionũ diuersitatẽ. lib. vj. vbi nullum collegiũ religiõis põt institui sine authori c tate summi põtificis. Sol. aut qs vult instituere collegium causa religionis, ita q remaneãt personæ seculares: vt sunt collegia disciplinatorũ, & alia, de quibus s. feci mẽtionem: & sunt pmissa de iure cõi: vt hic. Aut vult qs instituere collegiũ causa religionis: ita qd ecclesiasticæ personæ efficiantur: & istud nõ põt fieri sine authoritate summi põtifi. vt in cõtrario. Item est
7 †approbatũ de iure ciuili collegiũ docto-
g rũ, [g] & scholariũ: vt C. ne fi. pro pa. aut̃. habita. & extra, de rescri. c. añpe. & de ꝓcu.
8 c. qa in causis. Itẽ approbata †sunt de iure cõi collegia pluriũ faciẽtiũ vnã artẽ ĩ vna ciuitate, vel loco: vt hac l. fi. adeo q dicit gl. in l. j. §. quod cuiusq; vni. no. q oẽs istæ artes, quæ enumerant̃ j. de iure immu. l. fi. habent collegiũ approbatum. Permittit̃
9 etiã †de iure cõi pauperibus personis [h] fa-
h cere collegiũ simul ad sustentationẽ eorũ vitæ: dũtñ nõ cõueniãt plus quã semel in
10 mẽse: vt s. eo. l. j. oĩa alia † collegia, & oẽs aliæ sectæ, & colligatiões sunt ꝓhibitæ: & ideo istæ sectæ quæ fiunt in ciuitatib[9],

d. l. j. §. hoc autem. el ij. de oper. no. nuncia.

f ¶ Approbantur de iure. Collegia approbata de iure ciuili, in materia collegiorum vltra infra scripta, vide no. in c. fi. de reli. do. & Inno. de do. in c. inter dilectos. & quę sunt collegia approbata, vide vltra hic scripta. per Bald. in auth. habita. C. ne fi. pro pa. in xvij. col. ver. ij. quærit̃ quare vniuersitas scholarium. Adde quæ dicantur collegia approbata, Abb. consi. lv. lib. j.

g ¶ Collegium doctorũ. Collegiũ doctorũ, scholariũ est approbatum de iure ciuili. Adde quę not. in l. fi. C. de iur. om. iud. per Bal. in d. auth. habita. & gloss. in d. l. fi. de iurisdi. om. iudi.

h ¶ Pauperibus personis. Permittitur de iure pauperibus facere collegiũ illorũ qui deseruiunt hospitali ad curã pauperũ. De quo vide Inn. in c. inter dilectos. de do. Et quid in fraternitatibus, vide liij. distin. c. si quis. & c. delicto. hic alleg. x. q. v. si clericorũ. refert Bal. in auth. hoc ius porrectũ. in ij. col. C. de sac. san. ecc. & in l. si quis ad declinandam. in xvij. col. C. de epis. & cle.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Nō valēt. Itē ſectę in ciuitate: vt p bar. vbi vide in tractatu q̃ ſunt rebelles, ī ver. occulte. & no. Bald. de pac. iura. firmā. in c. j. in §. ad hæc. ibi: quæro vtrum apud fiſcū. & Bar. in extra vagan. in ver. rebellando. Et de iſtis ſectis, & congregationibus prohibitis, vide tex. et qd ibi bar. ī l. nullus. C. de ſum. tri. & adde Bald. in rub. p ſocio. in ij. co. & de pa. Conſtā. in ver. itē ſocietatē. Itē ſemper p̃ſumunt facta mala cauſa, niſi aliud p̃bet. Ita dicit Abb. alleg. Vin. ī c. fi. de teſtibus. cogē. & qualiter puniant clerici facientes conjurationes cōtra epiſcopum, vide ad hoc ibi gl. vide Bal. in l. collegiū. de. C. de hę re. inſtit. et ibi etiam Pau. de Ca. q̃ ponūt de iſtis fraternitatibus. Et ibi pulchrā q̃ſtionē vide per eū.

b ¶ Ciuitates Tuſcię. Ciuitates Tuſciæ q̃ nō recognoſcūt ſuperiorē, poſſunt fœderari. Adde qd dixi p illū tex. de pac. Cōſtan. in ver. damna. qd leges & cōfœderationes faciunt vniuerſitatem.

c ¶ De eſſe collegij. De eſſe collegij non eſt q̃ habeat rectorē: vide Bal. qui hoc limitat in authē. habita. imo videt tenere contra Bar. ibi. in vij. col. ver. ſecundo quęrit. C. ne fi. p pa. Adde Bal. ī rub. C. p ſoc. qui tenet idē qd Bar. hic etiam ſi maior deceſsiſſet & ſubdit q̃ magis dignus habet loco p̃poſiti. & hic adde gl. & Bart. in l. nulli. ī. qd cuiuſq̃ vniuer. nomi. & Bald. in l. j. §. j. eo. titulo.

POMATES.

d ¶ Sed circa hoc. Vide ad iſtā quæſtionē & ſeq. aliqd per Fel. in c. ex literis. in j. not. de cōſti. & Pano. in c. j. colū. ij. de loca. & Barb. in d. c. ex literis. col. xxix. & ſeq. & col. xxxij.

e ¶ Pieri rector laicus. Si ſ vniuerſitate ſcholarū ſunt clerici, an poſsit eligi rector ſcholaris, ſeu laicus, p Bal. in d. auth. habita. ī viij. col. & ibi etiā cuius ætatis debeat eſſe rector vniuerſitatis. & dicit q̃ viginti annorū. Et ad primum dictum vide Bald. in proœ. Digeſtorū §. hæc autē tria. Vide vnum verbū p Abban. e. cæterum. de iudi.

POMATES.

f ¶ C. de iuriſ. om. iudicum. Vide Fel. in cap. cum ordinē colū. v. de reſcript. An autē collegium vel vniuerſitas poſsit puniri, & accuſari, & an teneat ex delicto administratium & an poſsit agere pro iniuria illata vni ex collegio, vel vniuerſitate, vide Old. conſi. lxv. in vlti. q̃. & ſequē. lxvj. & Anc. clviij. co. iij. & ſeq.

g ¶ Non pōt. Clerici non iurant in manibus rectoris laici licet ſint ſcholares, ſed quid ſi ſcholaris eſt, ppter inobedientiā priuatus de matricula, an poſsit aliquo modo amplius rematriculari, vide Bald. in l. acceptā. in xviij. q. de vſur.

h ¶ Collegium clericorū. Et hoc etiam ſequitur Abb. Siculus in c. j. de loca. per gl. ibi in ver. excommunicatus. & vide ad materiam Bald. in d. auth. habita. in xviij. colū. Sed quid ſi ſunt matriculati in diuerſis actibus, corā quo conuenientur, Vide Bald. in l. pen. in vlt. col. C. de conſtituta pecu.

i ¶ Eſſent æquales. vide ad hoc quod not. Bar. in l. præcipimus §. eo. de app. no. bal. in d. auth. habita. C. ne fi. pro pa. vbi alleg. Spe. in ti. de reo. ver. Sed quid ſi ſcholaris clericus. & vide Ioan. de Lig. in ex literis de conſtitu.

k ¶ Quæro an. Hiſta factum ad ea, q̃ not. dixi poſt Bal. in l. ſi conſul. de adopt. & tunc corā quo poſſit cōueniri, vide ſimpliciter Bar. in vlti. C. de cōſti. pec. Sed cui collegio debeat qs magis obedire, vide Bart. in l. quæri. ff. de ſtatu ho.

l ¶ Quæro vtrum. Hiſta poſſunt te dubitantē reddere, quid ſi aliquis huius collegij volēs ad aliud collegiū trāſire, fauſe ſe cancellari a matriculā illius primi collegij an gaudeat priuilegio illius collegij vſque quo ad matriculā alterius collegij

quæ nō fiūt ſuper his, habēt ſimul tractare: item iſtæ ligæ quæ fiūt inter ciuitates,
a & inter principes, & Barones nō valēt.[a] Ita tenet Inn. in d. c. dilecta. extra, exceſ. prælato. Nec obſtat l. nō dubito. j. de ca. vbi dicit, q̃ ciuitates inuicē fœderant & colligant: quia iſtud eſt verū, qn̄ ciuitates aliæ nō amicæ, vel liberę fœderant popu lo Romano habenti Imperiū: ſed plures ciuitates, vel plures Barones, qui eſſent ſub vno Rege, domino, vel principe nō poſſunt inuicē facere illā fœderationem. Iſta enim ſunt ſodalitia, & collegia p̃hibita: vt ſ. eo. l. j. Et ex iſtis † colligit, q̃ ciui
11 b tates Tuſciæ[b] quæ nō recognoſcunt de facto in tēporalibus ſuperiorem, poſſunt inuicem ſimul fœderari tāq̃ liberæ. Sed plura caſtra, vel villæ, q̃ eſſent ſub vna ciuitate, vel vno dño, hoc nō poſſent: vt dictū eſt. † Quæro, p quas p̃ſonas regent iſta collegia p̃miſſa. Pro cuius declaratio
c ne debes ſcire, q̃ de eſſe collegij[c] nō eſt q̃ habeat rectorē. Pōt enim eſſe ſine rectore ſeu priore. Ita no. Inn. in c. cum nō. extra, de prębendis. Tamē, ſi volūt, poſſunt ſibi inuicem rectorem facere: vt l. ſi. C. de iuriſdictione omniū iudicū. & ſupra, de pac. l. itē magiſtri. et ſ. l. p̃xi. §. ſi. ibi. curatores horū corporū, &c. & hac l. in eo q̃ p
13 mittit iuicē facere leges. Sed circa † hoc[d]
d dubitatur, ſi eſt collegiū clericorū, vel laicorū ſimul, vt eſt vniuerſitas ſcholariū, & iſtę vniuerſitates diſciplinatorū: an poſsit
e fieri rector laicus?[e] Videt q̃ nō: qa nullā poteſt habere iuriſdictionē in clericos: vt in auf. ſtatuimus. C. de epiſc. & cler. & extra, de fo. cōpe. c. ſi diligenti. So. Debetis ſcire, q̃ q̃dā ſunt collegia, quorū rectores habēt iuriſdictionē: vt rector ſcholariū, et rectores artificū: vt d. auf. habita. §. ſi. C. d
f iuriſd. om. iud.[f] In iſtis nō poteſt[8] effici re-
g ctor laicus, ita q̃ habeat iuriſdictionē in clericos, q̃ ſunt d collegio, vt dictis iurib⁹: fateor tamē, q̃ ſi aliquis laicus eligeret vt rector eſſet, tn̄ illi clerici eſſent ab eius iuriſdictione exempti: & ideo non cogun tur ſeruare mādata eius: qa nō poſſunt ſe ſubjicere eius iuriſdictiōi. Nec eſt nouū, q̃ aliqui de collegio ſint exempti & priuilegiati: vt l. j. j. ad munici. & ibi tāgit in gl. Quædā ſunt collegia, quorum rectores nullā habēt iuriſdictionē, ſed magis habēt quādā præeminētiā fraternalē: vt in iſtis collegijs, q̃ cauſa religiōis celebrant. Nā priores eorū nō poſſunt ad ius aliquē eorū trahere inuitū: ſed corripiūt ipſum volētē: & ſi nō vult obedire, nō pōt grauari vltra, niſi expellat de collegio. Iſta poteſtas eſt ſimilis illi poteſtati, q̃ habet frater maior, q̃ dicit dñs domus: vt l. p̃nūciatio. §. familiæ. j. de ver. ſig. Itē, exēplū in collegio tenuiorū, q̃ ad ſuſtentādū eorū vitam faciūt collegium. Nā rector illius collegij habet illā curā, vt cōgreget, & vt iueniat p̃ alijs: in iſtis dico q̃ etiam laicus poterit eſſet rector, & punire clericum delinquē tē: nō enim punit eum vigore iuriſdictionis, ſed magis amore fraterno, vt dictum
14 eſt. Quæro, corā † qbus conuenient iſta collegia, et corpora. Rn̄deo, corā ſuperiorib⁹ iudicibus ſecularibus, ſi ſint collegia ſecularium: vt ſ. eo. l. j. in principio. vel coram iudice eccleſiaſtico, ſi eſt collegium
h clericorum:[h] vt dicta authē. ſtatuimus. & auf. clericus quoq; in lite pulſatus. eod. ti.
15 Sed † ſi collegia ſunt clericorū, & laicorū ſimul: hic aduertēdū eſt, ſi quidē maior ps eſt laicorū dicet collegiū laicorū: qm̄ maior pars trahit ad ſe totū: vt l. qd maior. j. ad muni. & ideo poſſet conueniri coram iudice laico. hoc dico, ſi p̃ rebus tēporalibus conueniat. Nā de reb⁹ ſpiritualib⁹ iudex laic⁹ nō ſe intromittit, ſecundū iura Cano. ſi vero maior pars eſſet clericorū,
g cōueniret corā iudice eccleſiaſtico eadem
i ratione. Si vero eſſent ęquales, i vel ęqualis eorū ptās, vt eſt ī ciuitate iſta, collegiū miſericordiæ, quo regitur hoſpitale vbi tantam poteſtatē habent clerici, quātam laici: tunc puto q̃ debent conueniri corā iudice eccleſiaſtico, quaſi pars clericorum dignior trahat ad ſe partem laicorum: ar. l. quicquid. §. cum partes. ſ. de acqui. re. do.
16 & l. quæ religioſis. ſ. de rei ven. † Quæro quæ perſonæ poſſunt eſſe in collegio: reſpon. omnes maſculi, & etiā fœminæ, ſi tamen illud, cuius cā collegiū celebrat, non repugnet ſtatui mulierum. Nā in collegio decurionū nō poſſet eſſe mulier, vel in collegio doctorū vt l. fœminæ. j. de re. iur. Eſt enim eis docēdi, & iudicādi officium interdictū ſecūdū Apoſtolū: ſed in collegijs quæ celebrant, vt dētur eleemoſynæ, optime poſſunt eſſe. ſicut etiam videmus q̃ ſunt collegia mulierū religioſa-
17 rum. † Quæro vtrum monachus vel clericus poſsit ingredi aliquod collegiū ſine licentia ſuperioris. Reſpon. q̃ nō, ſicut nec ſeruus ſine licentia domini: vt ſ. l. proxi. in fi. & quod habuiſtis notatum j. de reg. iu. l. ex pœnalibus. & dixi in l. j. ſ. de ſtip. ſer.
k Quæro an[k] aliquis † poſsit eſſe in duob⁹
18 collegijs. tex. ſ. eo. l. j. §. non licet. videt dicere q̃ nō. Tu dic, q̃ quædam ſunt collegia, quæ ſubalternant ad inuicē, & habēt ſe vt totū, & pars, vt corp⁹, & mēbra. Exē plū in vniuerſitate nr̄a eſt tota vniuerſitas q̃ diuidit in mēbra, videlicet vniuerſitas Vltramontanorū, & Citramōtanorū: & & diuidit etiā per rōnes. Iſto caſu pōt eſſe quis in toto, & in vno mēbro illi⁹ totius: ſicut pōt eſſe qs de vno ppl'o, & de vna p̃uincia, vel de vno burgo ſub vna ciuitate & ſi. Quædā ſunt collegia, quæ habent ſe vt ſpēs ſeparatæ. In iſtis ē aduertēdū: aut q̃ris, vtrū qs poſsit eſſe in vno collegio neceſſario, & in alio volūtario: & pōt poni exemplum: tu es ciuis iſtius ciuitatis origine. & ſic es de collegio iſtius ciuitatis neceſſario: certe poteris effici alterius ciuitatis: vel collegij voluntarie, vt j. ad muni. l. domiciliorum & l. aſſumptio. & l. nihil. Si vero quæris, an poſsit ineſſe pluribus collegijs voluntarijs: dico ſi quidē exercitium eius, ad quod vnū collegiū fit, eſt impedimēto ad exercitiū alterius, ad qd aliud collegium celebrat: tūc nō pōt eſſe in pluribus collegijs: vt d. l. j. §. non licet. ſ. eo. Si vero exercitium vnius nō eſt impedimēto ad exercitium alterius. Verbi gratia tu es de collegio vnius artis, q̃d prohibet q̃ ſis de collegio diſciplinatorū? Certe non video. ar. j. ad muni. l. aſſumptio. §. iuris prudentibus & l. libertus. § præſcriptio. eo. ti. Facit C. de poſtu. l. q̃ſquis. & de aſſeſ.
19 l. viti. † Quæro, vtrum[l] quis poſsit exire de collegio q̃ intra-
l uit: & aliud intrare ſine contradictione cuiuſq̃? Reſp. in collegijs iſtis voluntarijs poteſt quis libere ingredi: & pacta ſeu leges

Universidad de Deusto Biblioteca

leges collegij, quæ essent de admittēdis tantū certis psonis, & nō vltra, essent leges improbatæ: vt l. j. C. de monopo. nisi hoc fieret ex causa legitima: vt qa vellet īgredi aliquis rixosus, vel turbulētus homo: vt l. fi. §. de of. proc. Cæsa. Itē exire pōt quis
20 libere: vt §. eo. l. j. in fi. †Quæro. super quib'[a] possunt facere
a statuta, seu leges talia collegia? Rñdeo, super his quæ ptinēt ad artē suā: nō super alijs: vt l. fi. C. de iur. om. iud. & ibi no. & hac lege, ita tñ q nō faciāt inuicē legē, per quā alij piudicet: vt puta, si faciūt legē, vt certæ psonæ possint tantū illā artem exercere, & nō alij: & q quibusdā doceat, & quibusdā nō. Itē
b si faciūt pactū, vt opus cœptū ab vno, alius nō pficiat.[b] istę eorū leges sunt reprobatæ: vt d. l. j. C. de monopo. Itē possunt facere syndicū, & eorū coadunationes p eorū iustitia cōseruanda, de his quę simul habēt facere: vt no. in l. j. quod cuiusq; vni.
21 circa prin. De alijs vero nō: vt dictū est. †Quæro. qualiter[c]
c collegia dissoluātur. Respō. quædā est dissolutio, q̄ fit oībus de collegio volētib': vt §. eo. l. j. in fi. vel omnibus mortuis nullo remanēte: vt l. sicut municipij. §. fin. §. qđ cuiusq; vni. & qđ no. in l. eius. in fi. j. ad munici. Quædā est dissolutio inuita, quę fit mādato superioris, ppter aliqđ delictū collegiatorū vt puta, si prætextu collegij liciti cōmittāt illicita: vt l. pxima in pri.
22 & l. j. ij. rñ. §. eo. & §. de extraor crimi. l. sub prætextu. †Quæ
d ro. quid fiet[d] de rebus collegij dissoluto collegio? Rñ. quædā sunt collegia quæ possunt habere in cōi, & nihil in particulari vt collegia religiosorū: & in istis dissoluto collegio remanent apud superiorē, vel cui ipse cōcesserit: & ita fuit obseruatum, qñ fuit destructū collegiū tēplariorū per summū pōtificē. Sūt enim bona vacantia: & sic debentur fisco. l. j. C. de bo. vacā. & l. j. j. de iu. fis. Quædā sunt collegia, quæ possunt habere aliqd in particulari & in cōi. Et hic est aduertendū: qa quædā sunt collegia, quæ habent aliquid in remuneratione laborū: vt col-
e legiū vnius ecclesiæ, habēt em bona[e] propter officiū, & propter laborē quē sustinent pro ciuibus & parochianis: & tunc dissoluto collegio, siue quo ad vnum recedentem: bona eos non sequunt, sed remanent apud ipsum collegiū, vel eo in totum destituto remanent apud superiorē. Cessante enim labore debet cessare præmiū: vt l. Seio. in princi. §. de an. le. Facit ad hoc qđ not. in d. l. sicut municipij. §. qđ cuiusq; vniuer. Quędā sunt collegia, quæ habēt aliquid nō propter se, sed vt distribuāt inter alios: vt collegiū misericordię, quod habet bona vt nutriat pueros, & alat infirmos: & tunc etiā destructo collegio non remanet apud eos: & si aliquis abierit, nihil inde extrahit. Nō enim habent hoc propter eos, sed magis propter vtilitatē publicā ciuitatis. vt l. ciuitatib'. §. de leg. j. & illi de collegio sunt quodā modo nudi ministri, apud quos nullū debet remanere cōmodū: vt l. si qs Titio. §. de leg. ij. Qñq; sunt collegia, quæ habēt aliquid propter se: & hic aduerte, qñq; est in cōi aliqd ppter se principaliter, & directo. exēplū in pecunia, quā simul cōferūt tenuiores, vt inde ematur aliquid ad eorū victū: vt §. l. proxi. §. seruos. & §. eo. l. j. ij. rñso. tūc si aliquis recedit vel collegiū dissoluit, debet recipere de ista pecunia, put eū pro rata tangebat: vt l. j. in fi. §. eo. & isto casu ppriē intelligitur illa l. j. in fi. Eodē modo dico, si erat in cōi aliqua res deputata ad propriū vsum eius: vt puta in fraternitate disciplinatorū, est vestis ad cuiuslibet propriū vsum deputata: certe ille, qui recedit, debet illā vestē sibi habere: vt d. l. j. in fi. §. eo. Si vero habent aliqua ad cōmoditatē vniuersitatis, nec respiciunt cōmodū singulorū principaliter, vt sunt reditus, & prædia, pascua, & nemora, quæ habent ab vniuersitatibus, ex quib' onera vniuersitati incumbētia persoluuntur: isto casu si aliqs inde recedit, nihil inde debet habere. Ratio, quia tex. in l. j. in fi. §. eo. dicit, q debet accipere illud quod ei cōpetit ex ratione: sed hic ex ratione nihil sibi cōpetit, sed ipsi vniuersitati cōpetit: ergo &c. Ad hoc facit l. in tātū. §. vniuersitatis. §. de re. diui. & l. sed si hac. §. qui manumittitur. §. de in ius vo. Et ita obseruatur de facto. Si vero vniuersitas dissoluatur in totū: isto casu debet diuidi inter eos de vniuersitate: vt §. e. l. ij. in prin. & ideo quædā vniuersitates qñ aliquis ingreditur specialē conuentionē faciunt, vt si contingeret eū inde recedere, nil possit
23 repetere, & vendicare de rebus illarū vniuersitatū. †Sed q̄ro isto casu qūo bona debent diuidi inter eos: vtrū diuidātur per capita, an per solidū & librā? Rñ. quædā sunt bona, quæ habet vniuersitas ex collatione eorum propria: & tūc debēt diuidi habito respectu ad modū, scđm quē cōtulerūt: vt d. l. j. i fi. §. eodē. & qđ ibi no. in gl. Facit Insti. pro soc. §. illud. Quædā sunt bona habita ex largitiōe aliorū, q legauerūt, vel donauerunt: & isto casu debet fieri diuisio scđm eū modū, secūdū quem deseruiebāt oneri vniuersitatis: vt no. in l. incola. j. ad muni. ar. ad hoc §. ad Treb. l. nōnūq;. & d. §. illđ. Insti. p so. sed oneri vniuersitatis deseruiebāt illa p solidū & librā: quia cū collectæ imponant p librā, vt l. oēs. C. đ ope. pub. & ista bona minuebāt onera collectarū: ergo apparet q p solidū & librā deseruiebāt vniuersitati: igit eodē mō fiet diuisio. Si verò nō appareat, qualr vniuersitas habuerit dicta bona, psumēdū est q fuerāt habita ex aliorū largitiōe. Ita tenet In. ex-
f tra de testa. c. relatū. Quæro destructo[f]
24 collegio, †an pereāt priuilegia ipsi' collegij? Rñ. qñ collegiū destruit per superiorē ppter illi' collegij defectū, tūc pereūt oīa ipsi' priuilegia: vt l. cū vsufru. §. q. mo. vsusfr. amit. Videt em pati maximā capitis diminutionē: & sic ei' iura in totū consumūtur: vt l. cognitionū. in fi. j. de var. & extraor. cog. Qñq; collegiū nō destruit, sed dispergit. verbi gratia: vniuersitas huius studij tēpore mortalitatis recessit totaliter: ita q nulla erat vniuersitas studij Perusij. Vel pone ppter aliū casum, vniuersitatē, vel collegiū recedere: isto casu priuilegia, & iura nō pereūt: imo ipsa iura dicunt retineri p illū locū, à quo denominabat vniuersitas. scđm opin. Moysi no. per glo. in l. sicut municipij. §. fi. quod cuiusq; vni. Facit ad prædicta quod not. per Innoc. extra de oper. noui nun. c. ij. de verbo. signi. c. Abbate. in vltima glo.

De popularibus actionibus. Rubrica.

1 *Actiones populares tendunt ad uindictam.*
2 *Populares dicuntur, quia cuilibet de populo competunt.*
3 *Pro pœna imponenda ex crimine priuato si pœna est pecuniaria, quilibet de populo admittitur: si corporalis, ille tantum, cuius interest.*
Accusatio, quæ oritur ex statuto imponente pœnam, quòd dicitur priuata.
4 *Pœna cui applicetur, quando agitur actione populari, remissiue.*

1 †Gloss. quærit[g] vtrum actiones popu
g lares sint rei persecutoriæ, vel tendant ad vindictam. Dicit glo. q tendunt ad vin-
2 dictam, & bene. †Secundo quærit glo. quare dicūtur populares. Dicit glo. quia
3 cōpetūt cuilibet de populo. †Tertio q̄
h ro[h] vtrū pro pœna imponēda ex crimine

positus fuerit? Et dic quod sic. Casus est no. in l. j. §. fi. de bo. pos. quæ ex test. mi. q est not. & illū tex. allegat Ro. singul. vj. & ix.

a ¶Quæro super quibus. Quis aūt possit videre statuta eorū, & ea annullare, & si iniqua sunt collegia dissoluere, vide Bar. in l. sub prætextu. §. de extraor. crimi. & adde Bal. in l. j. C. de monopo. & Inn. in c. cum accessissent. & c. cū omnes. de cōstit. Et dixi post Bar. in l. fi. de iurisd. om. iudi. & requirūt talia statuta confirmationem superioris secūdum Bal. in d. l. fi. Et istis adde Bar. in l. omnes populi. in j. q. princi. ff. de iusti. & iure. & no. in authē. habita. C. ne fil. pro pa. i iij. col. sed q non reqrāt confirma. tenet Bal. in l. reperita. i ij. col.

b ¶Alius nō pficiat. Adde qđ no. Bar. in l. si quis a filio. §. fi. de lega. j. & Bal. et Cy. in l. necq;. C. de pcu.

c ¶Quæro qualiter. Adde Bar. in d. l. sicut. §. fin. qđ cuiusq; vni. nomine. Bal. plene in d. c. imperialis. de pa. Cōstā. in vsi. feu. And. Barba.

d ¶Quæro quid fiet. Adde Bar. in l. j. §. fi. §. de acquir. pos. & ibi ang. & do. Io. i d. l. sicut. §. fi. An. Bar.

d ¶Quæro quid fiet. Vide Bar. in l. sicut. i fi. qđ cuius. vni. nomine. Adde de exce. prælato. in c. dilecta. & doc. i l. j. §. fi. ff. de acqui. pos. Quid aūt si maior pars renunciat collegio, siue societati: an minor pars cōueniri possit q̄ remanet & possit vti suo signo consueto vniuersitatis seu societatis vide Bald. in l. fi. C. p socio.

e ¶Enim bona. An bona diuidantur p solidū & librā vide in lege iiij. §. actor. de re iudi. & in l. ij. C. de ann. & tri. lib. x. & in Spec. de cēsi. quē sequit Bald. in l. oībus. C. de vecti. et commis.

f ¶Quęro, destructo. Bene facit quod no. Bar. in l. j. §. fi. de acquirenda poss. adde qđ. no. Bart. & doc. in l. inter stipu. §. sacrā. de ver. ob. & Io. An. in c. priuile. de reg. iur. in vj. p Dy. in l. pater filiū. §. Tusculanus. de leg. iij. p Bald. in l. si grege. & ibi dixi post Imo. de leg. j. p Ang. in l. proponebat. de iud. per gl. in d. c. priuilegio. de reg. iur. in vj. Bal. de pace Cōstā. i verbo, nos. & in authē. habita. C. ne filius p pa. & in l. j. §. fi. qđ cuiusq; vni. no. & in l. seruitutes. §. si sublatū. & ibi Ang. i. de serui. vrb. pdi. & Bal. in l. vsusfructus citāti. q mo. vsusfru. amit. & Ang. in d. §. sacrā. & in l. q res. §. areā. de sol. Adde q dixi post Bar. in l. si qs filio. in §. fi. & quod ibi Bal. & Imo. in fi. verbis. de iniusto test. & §. de extraordi. cri. in l. stellionatus.

g ¶Glo. quærit. Vide qđ no. Bal. in l. pe. in vij. q. C. de exe. rei iudi. Qui autē dicant de populo, vide q scripsi post Bar. in l. in puinciali. §. fi. de ope. no. nū.

h ¶Tertio. Vide Bar. in l. fi. de deli. priua. tñ Bal. cōtra dicit i l. aduersus. C. de fur. & do. Io. i. de publ. iudi. l. j. vbi omnino vide. And. Barb.

h ¶Tertio quæro. Vtrum pro crimine priuato admittatur qui liber de populo ad accusandum, vide Imo. in l. j. titul. j. Et an quando pœna veniat applicanda fisco, quilibet admittatur, vide in rub. C. qui accus. in iij. col. & gl. & Bal. in l. fi. C. de litigio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

priuato admittat quilibet accuſator. Gl. dicit, aut agit ad imponēdā pœnā corporalē: & tūc nō admittitur[a] quilibet: ſed ille tantū admittitur cuius intereſt. Aut agitur ad pœnā pecuniariā: & tūc quilibet de populo admittet. Sed ſi plures veniūt admittitur idoneior. quod nota multum pro ſtatutis, quæ imponunt pro delictis pœnā pecuniariā, vt admittatur ad accuſandum[b] quilibet de populo. quod tenementi: ar. ad hoc l. qui ſepulchra. C. de ſepul. vio. Facit j. de iure fiſ. l. j. ibi: vel ab accuſatione receſſum, &c. cōiuncta l. iij. §. fi. ſ. de preua. Facit etiā d. l. j. j. de iure fiſ. ibi: vel aduerſus leges, &c. & ibi: vel rem litigioſam, &c. iuncta l. fi. de litig. & ibi p gl. quæ idē dicit, quod iſta lex, &c. Nec obſtat quod no. ſ. de priua. delic. l. fi. quia illā gl. intelligē ſecundū iſtā, vt ibi dixi. Nec obſtat ſi dicis: ergo eſt accuſatio publica, quæ cōpetit cuilibet de populo: quia nō eſt verū, vt dixi j. tit. j. l. j. †Quæro, cui applicetur pœna, qñ agitur actione popularī. Dic vt dixi ſ. ti. ij. l. agraria. Cætera q̄ ſunt in hoc titulo, proſequere p teipſum.

De publicis iudicijs. *Rubrica.*

1 *Publica iudicia, ideo dicuntur, quia cuilibet de populo competunt.*
2 *Iudicia publica id eſt accuſationes.*
3 *Hic liber dicitur terribilis, quia terret homines.*

Glo. continuat rubricā ad præcedētia. Dictū eſt ſ. de accuſationibus, quæ pecuniariter mouēt. Nūc proſequit de accuſationibus quæ mouent in corpus. Et quidam habent hic, de actionibus: alij habēt de accuſationibus. Si habes, de accuſationibus: dic tunc vt ſ. dixi: quia dictū eſt ſ. de accuſ. pecuniarijs: nunc proſequit de accuſationibus corporalibus. Sed iſta cōtinuatio non eſt bona: quia etiam in præcedentibus dictum eſt de accuſationibus quæ mouentur in corpus: vt l. diuus. & l. vlti. ſ. de iniur. & l. vlti. de fur. & l. vlti. de priua. deli. & de extraor. cri. per multas leges. Item & j. eo. l. ij. tractatur de accuſa. pecuniarijs, & etiam j. ad l. Iul. de anno. l. ij. vnde ſ. & j. tractatur de accuſationibus pecuniarijs, & corporalibus. vnde hæc cōtinuatio nō eſt bona, quare alij habent in glo. de actionibus: & iſta eſt melior: quia dictum eſt ſ. de actioni. ciuilibus, quę intentantur ad partis profectum: nunc ſequitur videre de accuſationibus criminalibus, quæ mouent ad vindictā. & ſi dicis, ſ. dictū eſt etiā de accuſationib⁹ criminalibus. R ñ. nō dicitur. ſ. de accuſ. principaliter, ſed acceſſorie: ſed hic & in toto iſto libro, dicit de accuſationibus principaliter. Item dat gl. aliā cōtinuationē. Dictū eſt ſ. de priuatis delictis: ſequit hic de delictis, ſeu de iudicijs publicis: vt in toto hoc lib. Quęrit gl. †quare iſta iudicia dicant publica? R ñ. gl. dicunt publica, quia cuilibet de populo competūt: vt Inſti. eo de. in prin. & l. j. §. cōſequēs. ſ. de ſuſpe. tu. hoc declarabo. j. eo. l. j. †Quæro quare dicunt iudicia: cū in hoc titu. nō tractet de iudicijs: hoc eſt, de inſtātia, ſed de legib⁹, qb⁹ iudicia inētant? dicit gl. expone, de iudicijs, hoc eſt, de legib⁹ publicorū iudiciorū. Vel aliter, hoc eſt, de accuſationib⁹ publicorū iudiciorū. & iſta eſt bona expoſitio, ſicut etiā in iudicijs ciuilib⁹ ſunt ꝓditę actiōes, q̄ ſunt ius ꝓſequēdi, &c. vt Inſtit. de act. in prin. Ita in criminalib⁹ ꝓditæ ſunt accuſatiōes. h. d. tex. Inſti. eo. in prī. tractat ergo tot⁹ iſte liber de accuſ. q̄ oriunt ex delictis publicis, ſeu de legib⁹ qbus delicta publica puniunt. Vltimo ſcias, †q̄ alibi dicit Imperator, quod iſte liber eſt terribilis. terret enim homines, ne delicta committant: vt l. ij. § ptima. C. de ve. iure enu. Non habetis alia circa rubricam.

1 *Iudicia publica quot modis dicantur.*
2 *Accuſatio de falſo inſtrumento dicitur publica.*
3 *Accuſatio ex l. Fauia de plagiarijs, quod ſit publica.*
4 *Lex Viſcellia quod inducat publicam accuſationem.*
5 *Accuſatio ex ſenatuſconſulto turpiliano, eſt priuata.*
6 *Accuſatio de ſuſpecto tutore, quod non ſit publica, ſed priuata.*
7 *Iudicium dicitur publicum tribus modis.*
8 *Statutum puniens iurantem per corpus Chriſti dicitur inducere publicam accuſationē: quia quilibet poteſt accuſare, & infamat.*
9 *Lex gratia non dicitur publicum ſed priuatum iudicium.*
10 *Crimen de quo in l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſco. & cleri, quod ſit publicum.*
11 *Statutum ſi alterat pœnam homicidij, falſitatis, & ſimilium: an ex hoc tale crimē deſinat eſſe publicum, & nu. 15.*
12 *Ex iuramēto formiter præſtito, non oritur actio ſed ex contracta, ſuper quo præſtatur.*
13 *Actio ex conſuetudine formiter inducta non oritur.*
14 *Crimen raptus dicitur publicum iudicium.*
16 *Iudicium non dicitur publicum, licet ſtatutum reſtringat accuſationem ex aliqua lege publicij iudicij.*
17 *Iſta non eſt bona conſequentia: quilibet poteſt accuſare: ergo eſt publicum iudicium.*
18 *Statutum licet inducat quod de crimine quilibet poſſit accuſare, non tamen dicitur crimen publicum ad effectum publici iudicij.*

LEX I.

On omnia. Hæc lex diuiditur in duas partes. Primo ponit regulā, ſeu quædā verba ex quibus colligitur regula. Secundo ponit exceptionē à regula. Partes per ſe patent. & breuiter. h. d. Oīa delicta ſunt priuata exceptis quibuſdam hic enumeratis. Tex. ibi: veniunt. perinde eſt acſi diceret omnia delicta priuata: niſi ea quæ ex legibus, &c. Dy. no. q̄ dixi in ſummario, & ꝓbatur hæc regula & exceptio hic, & ſ. de præuarica. l. præuaricationis. in fin. & Inſti. eo. per totū. Op. & vī, q̄ ſint alia publica iudicia, q̄ ea q̄ numerant hic, vt l. Iul. de ſacrilegijs & reſiduis. R ñ. gl. ſcdm Pla. q̄ cū dicit de l. Iul mai. ſtatis cōprehendit etiā de reſiduis q̄ ſatis placet. Poſſes etiā dicere, q̄ oīa publica iudicia nō ſunt hic numerata. Itē opp. q̄ l. Iul. repetundarū. & l. Iu. de annona non ſunt iudicia publica, ſed ſunt iudicia extraordinaria: vt j. ad l. Iul. repe. l. lex Iu. §. hodie. & ſ. de extraor. cri. l. annona. rñ. nō repugnat qn ſint publica: vt hic. et q̄ extraordinaria pœna imponat, vt ibi. hoc vult dicere gl. ſup ver. repetūdarū. licet nō allegat legē. Extra gl. †op. & vī q̄ ſint alia iudicia publica: vt l. q̄ ſenatus. ſ. de iniurijs. Iac. de Are. videt tenere, q̄ iudicium Iud de famoſo libello ſit publicū. & hęc lex ſupplet per illam. & ita ſentit gl. j. ad Turpil. l. ab accuſatione. §. ii. ſed d. Azo intelligit melius: & dicit q̄ ſic, q̄ iudicia dicunt publica qñq; q̄ ex l. publicorū iudiciorū deſcendunt. & hoc modo ſumit hic. Alio modo dicunt iudicia publica omnia, quæ ad vindictam publicam proponunt. & hoc modo oīs criminalis accuſatio, pōt dici publicū iudiciū: & hoc mō ſumit in l. q̄ ſenatus. ita tenet Azo in ſumma Inſti. de pub. iud. in prin. His expeditis venio ad q̄ōnes hic dī q̄ lex Cornelia de fal. dicitur publicū iudiciū. [c] †Quæro, qd de alio inſtrō fabricato falſo? Dicit glo. tūc nō eſt publicū iudiciū. Hoc ꝓbat p hāc l. quæ reſtringitur ad l. Cor. de teſta. Item probat per l. Paulus. j. rñ. j. de fal. & j. tit. j. l. ij. §. j. Azo fuit in cōtraria opi. & dicit, q̄ ꝓ quolibet inſtrumēto falſo cōpetit lex Cor. de fal. & eſt publica accuſatio, vt Inſtit. eo. §. itē l. Cornelia. de fal. & ſ. de cōcuſ. l. ij. j. rñ. & probatur C. qui accuſa. non poſ. l. ſenatus. & l. ſi vt proponis. C. ſi reus vel accuſa. mor. fue. & l. & ſi ad te. C. de fal. & plene no. C. de fal. l. eum qui. & ibi gl. & doc. tenent iſtā opin. & bene. Non obſtat hæc lex: qa ſupplet de alijs inſtrumētis, vt dixit Azo. Item non obſtat l. Paulus, vt gl. dicit. Item quærit gloſ. quid de l. Fauia de plagiarijs. qd de Viſcellia. & de Turpil. & de crimine ſuſpecti tutoris vtrū ſint publica vel priuata? examinemus de quolibet per ſe, & videamus †primo vtrum lex Fauia ſit publica vel priuata. Pla. dicit quod ſit priuata accuſatio: qa hic non numeratur. Azo contra per l. plag. C. ad l. Faui. de pla. ſed Pla. reſpondet, quod ibi loquitur tantū quando liber homo plagio adducitur: ſecus in alijs. Sed Azo dicit melius: & ꝓbatur inſti. eo. §. antepe. & etiam apparet: quia illa lex Fauia ponitur, & enumeratur in hoc libro, vt patet in fra

a ¶ Non admittitur. Adde Bal. & Pet. in l. ſi qs id qd. ſ. de iuriſdi. om. iu. q̄ pprer offenſam facta iuriſdictioni iudicis vbicūq; a l. impoſita eſt pœna: qd dicit eſſe mēti tenendum.

b ¶ Ad accuſandum. Vtrū poſſit quilibet admitti, qñ pro delicto imponit pœna pecuniaria, vide Bal. in l. aduerſus. C. furtis. & in l. j. C. q̄ accuſ. & Imo. in l. j. j. titu. j. an forenſis admittat, vide Bal. & Imo. in l. ſi qa reus j. tit. j. Sed vtrū accuſatio iniuriarū ſit publica, oū iuiuria nō habet ſpālē titu. cri. vide Bal. in c. j. §. iniuria de pa. iur. fir. & Bar. in l. j. in tit. j. & in l. lex Corne. in fi. ſ. de iniur. & in l. j. §. ſi quis. eodem titul.

c ¶ Pro concordia. Aduerte q̄ contractus emphyteuticarius parit actionem cōdictione ex l. j. C. de iure emphyt. ita Bar. in hac l. j. col. fi. Cōtrariū tenere videt. ſ. l. j. in iij. q. prin. ff. de condi. ex l. Tu dic, nō eſt ſibi cōtrarius, eo qa in hac l. j. loquit ſecundū cōmunē opi. quā etiā refert ipſe in d. l. j. p. alleg. licet ipſe poſtea ſentiat cōtra cōmunē opi. per veras rōnes de qbus p eū.

c ¶ Publicū iudicium Quæ ſint publica iudicia, & adde qū offendit eccleſia vel clericus eſt publicū crimē: vt l. ſi qs in hoc. C. de epiſc. & cle. & ibi p Bar. & ideo crimē ſimoniæ eſt crimē publicum. & l. ſi quēquā. eo. ti. & ibi vide Bart. & Bal. in rub. C. q̄ accuſ. non pōt. in iij. & penul. col. & Bal. in l. reos. in vi. col. C. de accu. adde glo. & Bart. in l. j. §. huius ſtudij. de iuſt. & iur.

Universidad de Deusto Biblioteca

fra ad l.Faciā de pla.q liber appellatur publicorū iudiciorū: vt l.ij.§.post hæc.C.de ve.iu.enu. Non obstat qd dicit Pla. q̃ hic non enumerat:quia fateor q̃ hic nō enumerantur omnia
4 publica iudicia,qa alia sunt. Quæro de l.Viscellia.† quidā dicunt,q̃ est publica accusatio:quia in Codice ponitur inter publica iudicia.C.ad l.Visc. Alij dicūt,q̃ nō est publica accusatio:quia nō ponit hic.Hanc secūdā partē videt tenere Dyn. sed Iacob.de Are.videt tenere q̃ sit publica accusatio. Nam Reipublicæ iterest ne dignitatū ordo turbet:qd respicit legē Iuliā Viscelliā:vt l.j.§.pen.ś.de ven.inspi.et l.sup statu.C.de q̃stio. Videte,et aduertatis. Ego puto q̃ sit publicū iudicium. Nā lex Viscellia punit libertū,q tanquā ingenuus dignitatē assumit:vt l.j.C.ad legem Viscel.sed assumere dignitatē,quā quis habere nō potest,est crimen falsi:vt l.eos.§.fi.j.ad l. Cor. de fal.ergo &c.Et sic apparet q̃ illa lex punit crimē publicū.et licet illa lex sit nona,vel separata a lege Cornelia de fal.tñ nō desinit esse publica accusatio,et crimē publicū, vt infra latius dicam.et hoc vt sentire glo.C.quando ciui.ac.cri.præiu.l.j.v
5 bi solum furtū dicit ibi poni,vt priuatū crimē.† Quæro vtrū accusatio ex senatusconsulto.Turpilliano sit publica? Quidam dicunt q̃ est publica.et est trussa.tex.est quod est priuata: vt l.iij.in fi.ś.de priua. Sed opp.nōne quilibet pōt accusare de suspecto tutore,qui incidit in Turpilianū: vt l.j.infra de iure fis.ergo est publica accusatio:vt d.l.j.§.cōsequens.de suspe. tu. & dixi.ś.in rubri.Respond.hoc non est verum,vt dicam j in
6 seq.q.† Quæro,vtrum accusatio suspecti tutoris sit accusatio publica,vel priuata? Dicit gl.q̃ est publica,vt Insti.de suspe.tu.§.cōsequens.l.j.§.cōsequēs.ś.de susp.tu.et in hoc residet gl.In contrariū facit,q̃ pōt in illo crimine interuenire ꝓcurator:vt l.non solū.in fi.ś.de procu.ergo nō est publicū crimen: vt j.eo.l.penul.§.ad crimē.Breuiter,quātū ad hoc vtrū possit interuenire procurator,& qualiter,dicam in §.ad crimē. Sed quātum ad profitū dico,q̃ accusatio suspecti tutoris non est publica accusatio,quia nulla lege reperitur q̃ sit publica. ergo &c.vt l.iij.in fi.ś.de præuari.& quia nō enumeratur hic,& est expressum j ad turpil.l.j.§.suspecti.Non obstat §.cōsequens: quia ibi loquitur de accusatione suspecti tutoris ciuili, quādo agitur ad remouendū:non de criminali,quando agitur ad puniendum:vt dicam in §.ad crimen. Præterea,nō sequitur qlibet potest accusare:ergo est iudicium publicum.† Pro cuius
7 declaratiōe debes scire,q̃ iudicium dicitur publicū tribus modis. Vno modo largissime:vt omne iudiciū qd fit ad vindictā seu ad vtilitatē publicā,dicatur publicū.& isto mō accipitur infra eo.l.interdū.et l.qd senatus.ś.de iniu.& l.licitatio.§.qd illi
a cite.ś.de pub. Alio modo dicitur large[a] quādo quilibet de populo pōt accusare.hoc modo accipitur in §.cōsequens. Inst.de susp.tu.& l.qd senatus.ś.de iniu.Circa qd do tibi regulā vnā, quā no.Omne iudiciū qd non respicit offensam certæ ꝑsonæ principaliter,de illo potest accusare quilibet de populo.Exē
8 plū†,dicit statutum:si quis iurauerit per Corpus Christi,puniatur in centū,et similia:ista nō respiciūt offensam certæ ꝑsonæ principaliter,sed malos mores,et quilibet pōt accusare. & ita loquitur l.qd senatus.ś. de iniur.nō autem iste talis punit pœna infamię,sicut cōdēnatus de publico iudicio stricte sumpto. Tertio mō accipitur publicū iudiciū stricte:et hoc mō accipitur in hoc libro,& hac lege:& ista sunt iudicia,de qbus damnatus statim efficitur infamis:vt l.j.ś.de his qui no.infam. Vnde nō sequitur:quilibet pōt accusare:ergo est publicū iudiciū:prout accipitur hic,vt fiat infamis:& sit strictū publicū iudiciū.Et ita tenet Azo in summa Inst.e.ti.Et si dicas,ego reperio q̃ damnatus crimine suspecti tutoris est infamis:vt leg. iij.in fi.et l.hæ enim.ś.de suspe.tu.Respon.non est infamis ex edicto prætoris posito in l.j.ś.de his qui notan.infa.quod patet:qa in multis casibus dānatus de crie suspecti tutoris nō efficit ifamis,vt ibi dr. Quæro,qd[b] d l.agraria,†an ē publicū iudi
9 cium? Pla.in summa de publi.iud.dicit forte q̃ sic:quia hæc ꝓcusatio competit cuilibet de populo:vt l.agraria.supra de termini.mo.Sed veritas est in contrariū:quia ex l.agraria, nō est introducta accusatio:sed actio ad partis profectum:vt ibi videbitis.Sed nos loquitur de publicis iudicijs,quæ intentatur ad publicam vindictam.& ideo non est ponenda in hoc titu sed in ti.de popul.act.Differt enim popu a laris actio,a publicis iudicijs. Quæro, quid de l.Rhemia? dic vt infra ad Tur.l. j.§.j. Quæro,quid de crimine preuari- b cationis.dic vt l.iij.in princi.ś.de præuar.
10 † Quæro,quid de crimine, quod punit per l.si quis in hoc genus.C.de episco. et cleri.Dicunt quidam,q̃ illud est crimē publicum,& per illam legē illud adijcit huic legi.et ita dicit Iac.de Are.Breuiter ego dico,q̃ hoc nō est verū,q̃ ꝑ illā legē aliqd addat huic l.qa ꝑ illā l.punit qd dā crimē c sacrilegij:sed crimē sacrilegij ē numeratū hic sub l.Iul.mai.vt hic dicit gl.& apparet in ꝓcessu lib.ergo patet q̃ nullū nouū publicū iudiciū addit huic legi ꝑ l.illā. Vlterius q̃ro, c statuto alicuius ciuitatis est alte
c rata pœna homicidij,et falsitatis,et similiū delictorum:an desinat esse crimē publicum,et iudiciū publicum? Et huius q̃stionis effectus est magnus propter l. pe. §.ad crimē.j.eo.ti.Itē propter infamiā quā incurrit damnatus de publico iudicio. Ia. But.disputādo vnam quæstionem determinauit,q̃ non desinat esse crimen publicū:licet per statutū publicū sit alterata pœna.et hoc probat sic, Alterata est pœna l. iul.de adul.per l.quāuis.et in auth.ied nouo iure.alias sed hodie.C.de adul.et tñ nemo dicit q̃ desinat esse crimē publicū,crimen adulterij,licet pœna sit alterata ꝑ leges illas. Præterea,alterata est pœna l.iuliæ peculatus:et tamen nemo dicit,q̃ desinat esse crimē publicū. Item alterata est pœna l.Iul.repetundarū:vt infra ad legē iuliam repet.l.lex Iulia.§.hodie.et tamen nemo dicet,quod desinat esse crimen publicū. Itē probatur per legem si quis ī hoc genus.et auth.ibi posita.C.de epis.et cler. Sed contra hoc videtur casus in l.nostra: quia illa dicūtur publica iudicia quæ ex lege iudiciorū publicorū descēdūt,sed nūc videtur,qd nō accuset pro homicidio ex l.Cor.de sic.sed ex illo statuto. Præterea contra Iaco.But.videtur casus in l.ij.ś.de concus.secūdū opi.gl.sed secūdum opin.
11 Azo,est casus pro eo.† Quid dicemus[e]? d
d Aduerte. Quandoque[e] per statutum,seu
e per aliā legē nouā efficitur aliquod delictū,quod prius nō erat delictū,exēplū,dicit statutum,si quis iuerit de nocte,in tanto puniatur. De isto casu ille qui accusat, e accusatur accusatiōe descendēte ex l.municipali. Quandoque per statutū,seu per aliam legem nouā īducitur noua species delicti,& nouū nomen delicti,et tunc ex illa lege noua punietur. Hic est casus in l. f ij.ś.de concus.secūdū lect.gl.Ibi enim dicitur,q̃ quidā falsitati nomē imposuit nouum,i.concussio,& ideo non est publicū iudicium,vt ibi not. Quandoque statutū non imponit nouum nomen delicti,sed solum pœnam alterat: et tunc non accusatur ex statuto, seu ex lege illa noua, sed ex lege antiqua publicorum iudiciorum, cuius pœna per
12 statutum est alterata. Probatio huius. Nam hoc† videmus
f in iuramēto:si aliqs iurat formiter[f] se emisse vel locasse,datur actio ex illo cōtractu,nō ex illo iuramēto:vt ś.de iureiu.l.si duo patroni.§.idē Iul.et §.seq.sed si iurat informiter:tūc dat actio ex iureiurādo.Ita est in ꝓposito,si statutū disponit sup certo delicto noīato,aget ex illa lege antiqua,nō ex statuto,als ageret ex illo statuto,ꝑterea,si lex disponit sup certo cōtractu,vt

a Dicitur large. Vide in rub.ī.titu.j.& Bar.in l.lex cor.in fi. ī.de iniurijs.

b Quero, quid. An accusatio de l.agraria sit publica, vide hic Imo.qui contrarium tenet. Et Bar. in d.l.agraria.Quid autem si verberante aliquem,an sit crimen publicum,vide Bar.in l.Iul.ad legē Iul.de vi publi.

c Vlterius quæro. Not.quando statutum limitat pœnā: vnum scias in materia de qua hic,quod si statutum imponit pœnam capitalem, non dicitur publicū iudicium:quia statuta dicuntur leges priuatorum iudiciorū. Ita dicit Bald.in l.ij. pecuniariam: sed cō Et quid si pro pœna corporali imponitur a statuto pœna pecuniaria vid Gui de Suza.in l.transigere.C.de transa.et adde quod no.Bart. in l.infamem infra.e. & ad Bar. hic adde Bal.in l.reos.in viij. col.C.de accus.et in c.si quis alium.d pace te.et ex his q̃ Bar. hic voluit,videt q̃ statutum possit permutare pœnam homicidij,non pœnam C.qui test.face.postratium voluit Ho. in c.fi. de accusat. & Tancre.in sua compendiosa.et Imo.hic & vide quæ no.Bal. in c.j.§.iuria de pa. iura.fir.et vide Bar. qui idem velle videtur in leg.j.supra vbo.rapt.et in l.nunquam plura.de priu. deli.et no.per Bal. ī d.l.transigere. in vj. col.ver.iuxta istam primā.C.de trāsact.

d Quid dicemus. Not.sin.in tex.in d. l.ij.secundum d.Ioā. q̃ si statutum ponit nomen delicti nouū non est publicū delictum.And.Bar.

e Aduerte quandoque. Vide Bal.in ru. C.qui accus.in vers. sed quæro an forensis.et in versū.sed qd si statutum.

f Iurat formiter. Ad de Barto.in l.omnes populi.in vij.q.princip.ff.de insti.et ire.et in leg.j.de condi.ex lege.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

COMMATES.

a ¶ Nunc ad propositum, Adde Io.andr. & Cã.in c.fi.de consue.dixi in rubri. de homi.cõsului pridie Perusij, vbi viget tale statutũ. Vide Ange.in l.is qui cum telo. C.de sica.vbi tenet valere Bal.in l. Gracchus.C.de adu. & in ca. j. §.iniuria, seu furtum .de pace iura.fir.vide Scribẽtes in ca.fi.de confes. & i c.ij.de deli.pue. Alb.de rof.q.cxxij. in secũda parte. vbi tenet Ange.in l.is q cum telo.C.de sicar. vide Bar.in consilio cxcij.inci.quidã de Curnania fuit occisus.

b ¶ Publicorũ.Nota q̃ sit pœna capitalis. & ideo quærit hic Imo.an si statutum imponat pœnã capitis,verificetur i exilio.

c ¶ Quæro quid.Si alternatiue imponit capitis & non capitalis:an dicatur pœna capitalis, adde Bald.in l.reos.in iij. col.de accu.& Bald. in l.fi.de iniur.

d ¶ Sed conditionaliter.Si pœna capitis imponitur conditionaliter,an crimen dicatur capitale Bart. videt velle contrarium in l.duobus.§. idem respondit.ff. p socio.& ad hoc vid quæ dixi in l.vbi fideiussor.de solu.secũdum Bal. post Bar. ibi per Imol.in l.ita stipul.in v.chart. de ver.ob.& Bald.in l. transigere. in v.col. in duabus quę.C.de transac. Vnum tenemẽti ꝙ eo casu quo post lapsum temporis Respublica accepisset pœnam pecuniariã,videtur renũciasse pœnæ capitali.l.quanuis.la ij. & ibi Bal.C.de vsu.& Bal.in l.data opera. in v.col.C.qui acc. in lege,reos.in quinta col.C.de accu. & Bal.in l.j.in pe.colũ. vbi quærit si statutũ dicit, ꝙ Bãnitus in persona nõ posit succedere, & aliqs fuit bannitus in centum sub condi.sive nit in sortiã communis, & non soluerit intra decem dies,fur cis tradatur,an possit succedere.

e ¶ Sed augef. Si pœna augmentatur ꝓpter contumaciam, an dicat pœna propter delictum? adde quod si etiam illa nõ soluatur venit puniendus capitaliter. Vide omnino Bar. in l.j.§.fi.si quis ius dic.per Cy.in l.j.C. de cri.stel.& Bar.in circa emptionẽ,locationẽ, & similes contractus: tunc ex illis contractibus agitur vt in ti.de contrahen.emp.& in ti.loca.& si.sed si lex nouũ contractũ inducit,agit ex nouo contractu condictione ex l.Exẽplum in contractu emphyteutico: vt C. de iure emphy.l.j.& insti.loca.§.adeo. Si
13 militer † doc.dicũt in l.ij.C.quæ sit longa consue.in consuetudine.nam dicunt aut consuetudo disponit formiter,aut informiter:sicut in iuramento. Pro hoc habes
14 † exemplũ.Insti.eod.ti.§.Itẽ l.Iulia.de vi. & §.seq.vbi apparet ꝙ licet raptus virginis puniatur per l.raptores.C.de rap.virgi.tamẽ dicitur publicũ iudiciũ l.Iu.de vi. cuius pœna alterat per l.raptores. Ratio, quia non inducit nouum delictũ,nec nouum nomen delicti:sed pœna tm alterat
15 super eodẽ delicto. Nũc ad † propositũ,[a]
a si per statutum alteratur pœna sup homicidio,non accusatur accusatione descẽdẽte ex statuto:sed accusabit ex l.publicorũ iudiciorũ,s.ex l.Cor.de sic.cuius pœna est alterata per statutũ sed si statutũ inducit nomen nouum delicti, & nouã speciem: vt pura,quia imponit falsitati nomẽ baratariam, seu mogobellum:tunc accusatur accusatione descendẽte ex statuto,& dãnatus non efficietur infamis:quia non est
16 damnatus publico iudicio. † Quæro, qd si per statutum,seu aliã legẽ restringat accusatio ex aliqua lege publici iudicij: vt non omnes,sed certi possint accusare:desinit ne esse publicũ iudiciũ? Breuiter dico quod non. Casus est j.de falsis.l.lege Cor.la ij.§.de partu.& l.q̃uis.C.de adul.
17 † Ex hoc apparet verificatũ id,quod ſ.dixi.ꝙ non est bona consequẽtia:quilibet pôt accusare:ergo est crimen publicum: quia non est verum:vt ſ.dixi,accipiendo publicum stricte,prout accipiunt in hac lege & in toto isto libro. Nam multi non possunt accusare,& tñ est crimen publi-
18 cum. Quæro,in statuto dicitur, † qd q̃libet posit accusare,vtrum ex hoc quod dicit,quod quilibet posit accusare:sequat ꝙ crimen sit publicum,accipiendo publicum,prout hic dicit tex.videtur ꝙ sic:vt l.ij.in fin.ſ.de præua.Contra puto ꝙ ex hoc non sit publicum iudicium quãtũ ad effectũ publici iudicij:de quibus videbit in processu.Ratio.quia hoc non dicit hic nec ĩ toto isto libro terribili:sed est crimẽ publicum quantum ad alios effectus,assumendo publicum alio modo,prout ſ.dixi de infamia,dicam latius in l.infamẽ.al's incipit non ex omni.j.eo.

1 *Crimen dicitur capitale,cuius pœna est mors ciuilis,seu naturalis.*

2 *Crimen etiam dicitur capitale,licet duæ pœnæ alternatiue imponantur:videlicet una capitalis,alia non.*

3 *Pœna capitalis imposita conditionaliter,facit iudicium capitale.*

4 *Augmentatio pœnæ si fiat,qualiter cognoscatur quod fiat vigore eiusdem legis vel officio iudicis.*

5 *Condemnatus pro falsitate, & in quanto pluri,si non soluerit intra decem dies,an si peruenit in sortiam communis, & nolit soluere condemnationem sine quanto pluri:vigore statuti,ut euitet amputationem linguæ,admittatur.*

6 *Statutum,per quod disponitur,quod declinans iurisdictionem Potestatis,possit impune offendi,inducit pœnam capitalem.*

7 *Excõmunicatio non dicitur pœna capitalis,sed medicinalis.*

8 *Statutum quod bannitus à centum libris supra possit impune offendi,non inducit pœnam capitalem.*

9 *Damnatio ad perpetuos carceres dicitur pœna capitalis. Pœna perpetui carceris de iure ciuili non ponitur.*

10 *Damnatus perpetuo ad opus publicum,quando dicatur dãnatus pœna capitali.*

11 *Publica iudicia,ex qbus pœna pecuniaria infertur,q̃ sint.*

12 *Pœna abscissionis membri,est pœna capitalis improprie. Tanta authoritas requiritur in imponenda pœna abscissionis membri,quanta in iudicẽte super toto corpore.*

13 *Digitus non dicitur membrum sed officium membri,large tamen dicitur etiã mẽbrũ. Membrum dicitur à metior metiris, & dicitur quasi corporis pars, & dicitur quod habet proprie officium. Illa dicitur pars rei,quæ distinguitur per partes officiorum,seu ministeriorum.*

14 *Statutum dicens quod qui abscisserit mẽbrum alterius,simile sibi abscindatur:si digitus est abscissus,digitus debet abscindi.*

15 *Debilitatio membri non est pœna capitalis.*

16 *Membrum dicitur debilitari,quando officium membri aliqualiter impeditur.*

l.& ideo.de compẽ. & Bald.in l.ij. C.de requi.reis.& in l.inutilis.ſ. de accept.

LEX II.

b Publicorum. Ista[b] sunt iudicia capitalia ex quibus perditur vita, ciuitas, vel libertas:alia nõ.h.d. Et diuidit hæc lex in tres partes. Primo ponit diuisionẽ bimembrem. Secũdo ꝓseq̃t primũ mẽbrũ. Tertio ꝓseq̃t secũm mẽbrũ. Secũda ibi:capitalia. Tertia
1 ibi:nõ capitalia. Et no. † ꝙ siue sit mors naturalis,siue ciuilis, dr crimẽ capitale:vt hic,& l.electio.§.rei aũt capitalis.de bo. pos.& l.sed & si qs.§.rei.ſ.si qs cau.& j.de pœnis l.rei capitalis.& etiã l.capitaliũ.Op.ꝙ exiliũ nõ sit mors,vt l.nemo.in fi. ſ.de epis.audien.& l.exiliũ.de interdi.& relega. Dicit glo.ibi dicitur exilium improprie. Op.de hac l.ad seipsam.Nã hic dr in fi.quod coertio in corpus nõ est crimen capitale,sed mors est coertio in corpus:ergo mors non est crimen capitale.Sol. quod dicit in fi.coertio.dic ſ.modica.alias est crimen capitale. His expeditis venio ad primum membrum,ſ.ad crimina capitalia. Quæro,hic dicitur ꝙ ex genere pœnæ dr crimẽ capi-
2 tale,vel nõ. † Quæro,quid [c] si pro crimine imponuntur duæ
c pœnæ alternatiuæ,vna capitalis,& alia nõ,vtrũ in dubio dicetur crimẽ capitale? Rñ.sic, ꝓpter vnã partẽ alternatiuæ quę hoc cõtinet. Sicut em legatũ dr conditionale,qñ vna pars alternatiuę est pura,altera conditionalis:vt l.cum illud.& l.cũ ita.quando di.le.ce.Ita hic erit crimẽ capitale totũ,cũ vna pœ-
3 na sit capitalis.facit l.si ex toto.in fi.ſ.de leg.j. Secũdo q̃ro † qd si
d non imponitur pœna alternatiue,sed cõditionaliter[d]: qa dicit statutum ꝙ pro homicidio quis puniatur in quinq; libris: & si non soluerit intra decem dies puniat in capite:an sit crimẽ capitale? Dy.ponit hãc qõnẽ hic,& qdã habent j.e.l.pe.§.ad crimen.& mouet eã etiã in l.si qñ.§.hæres.ſ.de leg.j.& dicit qd est capitale. Ratio,quia pecunia non soluta remanet caput in obligatione:vt l.j.in fi.j.de pœ.l.j.§.itẽ si ita.ſ.ad l.fal.Ita dicit Dy.& ita alij per trãseũt. Contra hoc vr tex.expresse in lege prima ſ.de in lit.iu. Videte:puto Dy.dicere veritatẽ.Nõ ob. l.prima ſ.de in lit.iur.qa ibi loquitur qñ illa augmẽtatio venit ex officio iudicis:non ex natura obligatiõis principalis. Sed in casu nostro pœna capitis venit ex virtute eiusdem legis & eiusdẽ accusationis.vnde ex eadẽ lege venit non iudicis offõ. Hæc sol.probatur per legem centum Capuæ.ſ.de eo qd cer.
4 lo. † Pro huius declaratione habemus videre,primo quando cognoscemus vtrum augmentatio pœnæ fiat ex vigore eiusdẽ legis & accusatiõis,seu officio iudicis. Circa hoc do vobis hãc doctrinã,qñq; hoc exprimitur in l.quod hoc fiat officio iudicis:tunc non est dubium:vt l.quicunq; de ser.fug.C.Qñque hoc nõ exprimit in lege tunc si qdẽ ista augmentatio pœnæ inducitur ex alia lege,q̃ ex illa,ex qua inducitur prima pœna & tũc hæc prima pœna debet inspici:nõ hoc ꝙ pôt augeri,vel minui:ar.ad hoc ſ.de iniu.l.si qs iniuriã.& d.l.j.ſ.de in lit.iur. Si vero inducit eadẽ l.tũc aduerte,si qdẽ pœna primo loco imposita trãsfundit in secũdã,& ita ꝙ prima perimit, & in secũdã trãsfundit:tũc est verũ ꝙ dixit Dy.qa totum.ꝙ seq̃t.est pœna delicti:cũ prima pœna sit nouata.et in secũdam trãslata:vt l.j.ſ.de pe.le.l.j.§.itẽ si ita.ſ.Et ad l.fal.& l.obligationũ fere §. fina.ſ.de ac.& obliga.sicut est in casu proposito:si non solue
e rit', amputetur caput. Sed si prima pœna non perimitur, sed augetur.[e] Exemplum:dicit statutum.puniatur in tamũ: & si non soluerit intra decem dies puniatur in quanto pluri.Istud quantum plus, eritne pœna delicti,an pœna contumacię

Universidad de Deusto Biblioteca

Sed pone q in lege vel statuto nihil disponitur, sed iudex in sententia mandat solui sub poena quanti pluris, an illud quantum merit poena delicti vel cõtumaciæ? & vide hic Ang. & Bal. in l. quicunque. C. de requir. reis. Et an valeat talis sentẽtia, vide An. et Imo. hic, & Bal. ĩ l. cũ spãlis iudex. C. de iudi. & ad prædicta vide Bal. in l. ij. C. de requir. re. et Ang. in l. nemo carcerẽ. de exac. trib. in princi. & Bal. in l. data opera. in iij. co. et in l. cum fi. C. de sep. vio. & Bald. in addi. Spec. ĩ tit. de sen. in xiij. co. & de hoc vide per Bal. in l. et in multis. C. de appel. per Bal. aliquid in l. iij. §. si q satisd. cog. per glos. ĩ l. iij. eo. tit. Ad supra dicta vide Ang. de Are. in tracta. suo maleficiorum, ĩ vers. si non solueris intra decem dies.

a ¶ Vlterius quæro. Si ex forma statuti aliquis ĩpune potest offendi, poena est capitalis. Idẽ si apponitur poena q non audiatur. Iaco. But. dixit, quod si interuenit procurator, non est capitalis. et vide An. in l. ij. §. qui hoc. ff. de adulte. et Bar. ĩ l. data opera in xxvij. col. C. qui accu. & in l. reos. in pe. q. de accu.

b ¶ Perpetuum carcerẽ. De damnato ad perpetuũ carcerem, adde q perpetuus carcer est perpetua seruitus: vt in l. ij. de li. ho. exh. facit l. Titio §. j. de condi. & demon. et vide qd' no. Bar. in l. impiũ, & ibi Bal. ff. de iur. om. iud. et per Bal. in l. j. C. qui accus. nõ pos. sed nunquid iudex secularis posset dãnare ad perpetuos carceres, dic q nõ: vt in l. seruo. C. de poenis. et in l. incredibile. e. ti. et ideo si ibi moreretur, nõ efficeretur intestabilis. Ita dixit An. et Imol. in l. si qs mihi bona. §. j. de acqui. hære. Et ad omnia ista vide de his q ad li. perue. non pos. in l. j. et Bal. ĩ l. reos. in ij. col. C. de accu. videtur tamen quod valeat sententia perpetui carceris: licet posset reuocari secũdũ gl. in dicta l. incredibile. et ibi Bal. ad de q bal. cõsil. ccclxx. iij. li. dicit, q sententia iudicis secularis ad perpetuos carceres ẽ ipso iure nulla: in reliquis trãsit cum Bartol. et In-

maciæ quia non soluit? Dico q tu debes considerare hæc verba statuti. Nã quando soluere debet intra certum terminũ, venit in dispositione. quandoque venit ĩ conditione tantũ, nõ in dispositiõe. Exẽplũ in dispositione, dicit statutum, puniat in tantum, & quod debeat soluere intra decem dies, & si nõ soluerit, puniat ĩ quãto pluri: tunc si non soluerit, illud quantũ plus est poena contumaciæ, quia non soluit: vt d. l. j. §. de in lit. iur. & l. fi. C. de vsu. rei iudi. Quãdoque hoc nõ est in dispositiõe, sed in cõditione tantum. Exẽplum, puniatur in centũ: et si non soluerit intra decem dies, puniatur ĩ quãto pluri? et tũc quantum plus, est poena maleficij qualificati, cũ hac cõditiõe, si nõ soluerit intra decem dies. quod apparet: quia cũ non sit in dispositione soluere intra decẽ dies, non põt dici deliquisse ille, qui intra decem dies non soluit, quia illud quod est in conditione, non est in obligatione aliqua: vt l. si quis sub cõditione. §. si quis omis. cã testa. Est ergo poena maleficij, nõ poena cõtumaciæ: ar. ad hoc l. in illa stipulatione, si calendis. cõiuncta l. si homo mortuus. de
5 verb. obli. Hoc habui † examinare infinitis vicibus, & maxime Tuderti. Nã Tuderti fuit quis cõdemnatus in certa quãtitate, pro falsitate, et in quanto pluri si nõ soluerit intra decem dies. et dicebat statutũ, si peruenerit in fortiã cõis, amputetur sibi lingua. mõ ille venit in fortiã cõis, & volebat soluere sine quãto, & euadere liguã, & remanere ĩ carcere ꝓ quãto. Quærebat vtrũ possit: & sic quærebatur an illud quantũ, esset poena maleficij vel contumaciæ. Itẽ dicit statutũ hic, q ꝓ falsitate nõ posset fieri excõputatio in apodissis: mõ quæritur, an possit fieri in illo quanto pluri. Et doctrinam habes ex prædictis.
a Vlterius quæro, [a] aliquis ex vigore statu-
6 ti propter † aliqd' delictũ potest impune offendi. Exẽplũ: dicit statutum, si quis declinauerit iurisdictionẽ Potestatis, vel capitanei, possit impune offendi: an sit poena capitalis ex eo q põt impune offendi? Videtur q non: quia donec viuit, caput non eximit de ciuitate, quia põt ire per ciuitatẽ, si aliquis eũ nõ offendit. ergo &c. vt hic dicit. contrariũ puto q sit poena capitalis. Nã illud, quod hic dicitur, ꝓpter qd caput eximitur de ciuitate: hoc est, ab his quæ sunt iuris ciuilis. sed per istã poenã q possit impune offendi, perdit ea, q sunt illius ciuitatis: quia non obediuit ciuitati: vt l. amissione. §. qui deficiũt. de capi. dimi. ergo erit poena capitalis. et hoc ĩ-
7 telligas: vt j. dicã. † Quæro vtrũ excõmunicatio sit poena capitalis Glo. videtur dicere q sic, in §. minor. Inst. de ca. dimi. vbi dicitur q excõicatus æquiparatur deportato. Cõtrariũ dico ꝑ tex. extra de sẽtẽ. exc. c. cũ medicinalis. li. vj. vbi illa poena excõicatiõis dr medicinalis, non mortalis. & iõ dicitur medicinalis: quia illa poena nõ imponit ꝑpetuo: sed vt à delicto desistat, et
8 emẽdet qd facit. Simile dicerẽ † si per statutũ ciuitatis, vt solet fieri, exbannitus à centũ libris supra põt offendi impune: erit ne poena capitalis? Certe non: quia imponit vt delictũ purget, et emẽdet soluẽdo poenam, & sic est poena medicinalis, nõ mortalis. Sed qñ poena imponitur declinanti iurisdictionẽ, poena est perpetua, & non
9 põt purgari, iõ est poena capitalis. † Quæro, aliquis est dãnatus ad perpetuũ carce-
b rem [b]: an sit poena capitalis? Certe licet de iure nostro qs nõ debeat dãnari ad perpetuũ carcerẽ vt l. aut damnũ. §. solẽt. j. de poenis. tamen si damnatur ad perpetuũ carcerẽ, vel perpetuis vinculis, erit poena capitalis: quia æquiparatur damnato in metallũ. Ita tenet Inn. in cap. qualiter et qñ. ex-
10 tra de accu. † Quæro, qdã erat dãnatus ꝑpetuo ad opus publicũ: vt erat quidã Boniæ qui erat dãnatus, vt damnatos ad mortẽ ipse cruciaret: an sit poena capitalis. Respõdeo aut, hoc fuit impositũ ĩ poenã in perpetuum, aut ad tps. Primo casu æqparat dãnato in metallũ, quia ꝑpetuo debet deseruire huic negotio: et sic est seruus poenæ, et est poena capitalis. Scdo non, vt l. capitalium. circa prin. et l. qdã sunt. infra de poe. et hæc sufficiũt circa istã primã particulam Venio ad secundã partem, hic dicitur q non capitalia sunt, ex quibus poena pecuniaria, aut coercitio in corpus in-
11 fertur. † Quæro, exemplũ q sint publica iudicia, ĩ quibus ẽ poena pecuniaria. Rñdeo, habes exẽplũ in l. ij. j. ad l. Iuliã de an-
12 no. † Secundo qro, [c] vtrum membri abscis-
c sio sit poena capitalis, vel non. Videtur q non: quia illa tantum dicuntur capitalia, ex quibus mors naturalis infertur, vel ciuilis, vt hic dicitur, sed per membri abscissionem infertur coerctio in corpus: & sic nõ est crimẽ capitale. In cõtrariũ determinat Dy. quia menbri abcissio æquiparat morti alleg. §. ad hoc. in auth. de col. et no. in lege C. de offic. eius qui vi. alte. obtin. Alij dicũt contra, per hãc legẽ nõ obstãt iura præallegata per Dyn. quia loquũtur quo ad iudicis competentiã. Ille enim põt membrũ abscindere, qui põt auferre vitã: videlicet qui habet merũ imperium, nõn tamẽ est capitalis poena, et ita pertrãseũt. Mihi videtur q mẽbri abscissio nõ sit poena capitalis proprie loquendo, qa ꝑ hoc caput de ciuitate nõ eximitur ciuiliter, vt dixi. s. quod patet. quia ille, cui amputat manus, vel pes, põt facere testamẽtum: vt l. q manus. s. de test. Cũ ergo nõ perdat ea q iuris ciuilis sunt, ergo poena capitalis nõ est: sed largo mõ loquendo põt dici q sit poena capitalis: quia licet nõ inferat mors toti corpori, tñ morit mẽbrũ q abscinditur. et hoc respectu põt dici poena capitalis improprie. et ideo tanta potestas, et authoritas requiritur in iudicante super mẽbri abscisione, quanta requiritur in iudicante super toto corpore: quia requiritur
13 merũ imperiũ: vt legibus all. ꝑ Dy. † Sed quæro, quid appelletur membrum: vtrum
d digitus sit [d] membrũ. videtur quod non. Tex. enim cũ gl. in l. nõ sunt liberi. de statu homi. ꝓbatur q digitus est officium membri, nõ membrũ. Ad idem leg. idem Ofilius. supra de ædi. edic. vbi ponitur alternatiua inter digitum & membrum. ergo sunt diuersa. Natura enim coniunctionis est, vt cadat inter diuersa: vt nota. in rubric. de iur. & fac. igno. et leg. si is qui ducenta. in prin. supra de rebus du. Ad idem facit l. quæritur. §. si qs digitus. s. de ædil. edic. In contrariũ facit: quia eadẽ rõne diceremus, q neq; lingua, neq; oculi sunt membra, qa sunt partes capitis:

nocen.

c ¶ Secundo quæro. Vid Cy. ĩ l. reos. C. de custo. reo. et in l. j. C. de dilationi. et in l. si quis nõ dicam rapere. in x. op. C. de epi. et cler. et in l. trãsigere. ĩ iij. q. C. de trãsac. Adde Bal. in ru. C. de iur. fisl. lib. x. & de pa. tenen. §. si qs alium. & in d. l. reos. in iij. co. et Sali. ĩ d. l. transigere. in prin. Et an poena fustigationis sit poena capitalis, vide Bald. & Salic. in d. l. transigere. Quid de poena tertiæ partis bonorum? vide gl. ĩ. quod me. cau. in l. isti qdẽ. §. fina. quæ dicit qd nõ dicitur capitalis. quod Bar. repetit ĩ. de excu. tuto. l. athletæ. §. dat remissionẽ per text. in l. j. C. de reis postu. libr. x. sed forte bene dicit glo. per tex. istum, q dicit, qd' relegatio nõ est capitalis: et tamẽ potest continere damnatus partes bonorum. infra de interd. & rele. l. iij. in fi.

d ¶ Vtrum digitus. Vtrũ digitus sit mẽbrũ, vide Bar. Bald. Mart. Sili. Sali. & Odofr. in l. non sunt liber. i. de statu hom. Vide Bal. in c. j. in prin. de nou. for. fide li. et Bald. in authẽ. sed nouo iure. C. de ser. fugi. Io. de Ana. ĩ c. cũ ex iniuncto. de hære. Bald. in l. reos. C. de accus. et an mamilla hominis, vel mulieris, & an barba, vel labia. et an digitus sit membrum, adde Bald. in l. data opera. in xxij. col. q accu. et an statutum puniens debilitantẽ mẽbrũ, puniat debilitantem membrum inutile, vide Bar. in l. j. ad fin. de ædi. ac. vbi aũt, et quomõ cõprehendatur debilitatum mẽbrũ, vid Bal. ĩ l. si fu. C. de ser. fugi. et vide Moder. in c. in quibusdã. de poenis. vbi referunt q si quis est dãnatus ad mutilationẽ membri intelligitur de manu. Allegat text. in authen. de manda. in prin. §. coges. iũcta gl. et facit text. in authẽ. vt nulli iud. §. j. Adde q digitus sit membrũ. Bar. consi. ccj. incip. quæritur an digitus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

POMATES.

a ¶ Circa hoc. Adde ca. accuſaſti. de accu. do. Abba. ibi & ibi dixi iſtud non obſtat vide ibi.

b ¶ Vtrum debilitatio. Vtrũ pro debilitatione membri ponat pœna capitalis, dic ꝙ non: & bene. quia non æquipollet morti. fallit tñ quo ad pœnã irregularitatis. c. fi. de homi. in vj. & hic adde c. accuſaſti. cũ gl. fin. & ibi Mod. de accuſa. & vide Bald. in l. ſi fugitiui. in fi. C. de ſer. fugit. vbi habes poſt eum.

c ¶ Publica. Adde Bal. q notabiliter loquitur i l. j. C. ne ex deli. defun. An. bar.

d ¶ Interdũ. Secus eo finito. Finito iudicio ciuili põt intẽtari criminale. de quo tñ hic vide Imo.

e ¶ Reſpondeo, ibi loquit. & nor. ꝙ hic d. Io. retulit ꝙ actio ad vindictã dr illa, ex qua nil adeſt: actio de re familiari qñ aliquid adeſt. Dicit eſſe gl. forte fin. in l. ij. §. emãcipatus. d. co. bo. & tu vide Ang. & eũdẽ in l. ſi ab hoſtibus. §. ſi vir vxorem. ſ. ſol. ma. And. Bar.

f ¶ Sed potes dicere. Et no. quod iſta lex procedit qñ vtraq; actio principaliter intẽtat, ſed ſi criminaliter intentat, principaliter, & ciuiliter, vt puta pro reſtitutione rei incidẽter admittit. Caſus eſt ſingularis ſecundum d. Io. in l. interdũ. §. q furẽ. ſ. de fur. licet ſatis concordat l. iiij. §. ſi dicatur. ſ. fi. regun. ſecundum eum. An. bar.

Pro cõcordia. aduerte, occaſione citationis qñ iudex ſcit impedimentum rei citati, tñ citatur reus tuet citatus ipſo iure. Si aũt ignorat iudex, tunc poterit peti reſtitutio in integrũ aduerſus actum geſtũ cõtra eum. Ita Barto. in l. ij. ff. de iuris vo. in fi. prin. cõtrariũ tamẽ innuit i hac l. is qui reus. Tu die, debet intelligi i hac l. is qui. quando fuit incarceratus ſui culpa: & erat cã parua & cã impedimenti erat longo tpe duratura. & ita procedat ſecunda opi. Secus ſi impedimẽtum non erat ſui culpa, et in cã ardua et paruo tpe duratura. Ita ſoluit p d. Alex. in l. ij. iunctis his q habẽt i l. ij. §. ſi quis in iudicio. ff. ſi quis cau. poſſet etiã excogitari alia ſolutio. ꝙ Bar. in hac l. is qui. loquitur qñ citat ex cã criminali propter publicã vtilitatẽ arg. l. iiij vulneratus. ff. ad le. Aq. Prima aũt opi. loquat i ciuilibus.

POMATES.

g ¶ Is, qui reus. ibi prima loquitur. Et ſic nota cõtra aſſeſſorẽ ſecũdũ Ang. q facit mortuũ ſuſpendi & poterit puniri de iniuria. licet contradicat Ioan. de Imo. ſeruari de facto. vid ꝙ no. in l. ij. C. q teſtaſ. poſ. Io. de Imo. in l. defuncto. ſ. eod.

h ¶ Is q reus. Reaccuſatus, quando poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare, vel alium.

1 Accuſatus proſequens ſuam iniuriam, quando poſſit reaccuſare ſuum accuſatorem, qui etiam proſequitur ſuam iniuriam.

2 Nomen rei inter reos dicitur receptum, quando propoſitis exceptionibus dilatoriis iudex pronunciat eſſe ſuper accuſatione procedendum: vel per litis conteſtationem, ſi dicta pronunciatio non præceſſit.

3 Litis conteſtatio in criminalibus ſit parte abſente: quia iudex interrogat & ſuppleat vices partis.

Practica, quod iudex facit ſibi dari licentiam actori, & reo expediendi proceſſum.

4 Accuſatus poteſt ſuum accuſatorem reaccuſare, ſi non opponitur, & valet proceſſus.

5 Infamis accuſat ſuum accuſatorem, vel etiam extraneum, quando ſuam iniuriam proſequitur.

6 Accuſatus & condemnatus, quando poſſit poſt ſententiam ſuum accuſatorem reaccuſare, & pœna differatur, vel accuſationem inchoatam proſequi.

7 Mors ex cauſa poteſt differri.

8 Dies commiſſi criminis ſi apponitur in accuſatione & non probatur, reus abſoluitur.

9 Dies variatio facit videri diuerſam rem eſſe, propter temporum varietatem.

10 Reus qualiter probabit innocentiam, ſi dies commiſſi criminis non ponitur in accuſatione.

Iudex poteſt ad inſtantiam rei interrogare accuſatorem. ut ponat diem commiſſi criminis in accuſatione ut reus certificetur, & eſt ſatis æquum.

11 Accuſatio dicitur inchoata per ſolam inſcriptionem.

12 Bannito à ciuitate, ſi de nouo accuſatur, quando poſſit ſibi dari fidentia à iudice, ut compareat ad ſe defendendum.

13 Seruus poteſt procuratorem conſtituere, in illis caſibus, in quibus poteſt eſſe in iudicio.

14 Detentus in carceribus, ſi citatur poteſt comparere per procuratorem. & ſi non compareat, eſt contumax.

15 Accuſans aliquem, licet pendente accuſatione puniatur, poteſt tamen ſuper accuſatione procedi.

16 Accuſatus poteſt inſcribere accuſationem contra alium ante damnationem, & ante concluſionem in cauſa.

§.

IS, qui reus. Iſta lex eſt ita difficilis, ſicut aliqua quæ ſit in hoc libro: & nunquã vidi eam quod non mihi difficilis videretur. Et diuidi

g tur principaliter in duas partes. Prima [g] loquit, vtrum accuſatus poſsit accuſare ſuum accuſatorem pendente iudicio. Secũda, vtrum poſsit reaccuſare poſt ſententiam. Secunda ibi: illud. Item ſecunda ſubdiuiditur in alias duas partes: quia prima loquitur vtrum poſt condemnationem poſſet de nouo reaccuſare. Secunda an poſsit proſequi accuſationes iam inchoatas. Secunda ibi: inchoatas plene. Et breuiter hoc intendit. Receptus inter reos non poteſt ſuum accuſatorem

h reaccuſare, [h] niſi fuerit abſolutus: ſecus ſi fuerit condemnatus pœna, q̃ auferat ciuitatẽ, vel libertatem: poterit tamen accuſationẽ inchoatam perficere. h. d. No. tex. ibi: conſtitutiõibus enim, & c. notabilia ſunt clara. Opp. ad primam partem, & videtur

& offm̃ ipſius capitis p̃ſtãt. ꝙ tñ vr contra l. ſi cui lingua. de ædil. edi. Quid dicemus Ad hoc facit extra de cor. vitia. c. j. Aduerte, dico ſic, mẽbrũ dr a metior metiris, ꝙ ẽ ptiri: & diuidere: vñ mẽbrũ dr q̃ſi corpis pars. Ita dicit Hug. ſup verbo, metior. mõ ſi largo mõ aſſumim⁹ mẽbrũ ꝓ qualibet particula corporis, quælibet particula corporis dicitur mẽbrũ. Nã ſicut dicitur domus, & quilibet lapis eſt pars domus: vt no. in l. eum qui ædes. de vſuca. ita in ꝓpoſito quælibet pars corporis põt dici mẽbrũ largo modo ſumẽdo ſed ꝓprie loquẽdo illas appellam⁹ partes rei, q̃ diſtinguntur ꝓ partes officiorũ ſeu miniſteriorũ. Verbi gratia: dom⁹ habet plures partes: camerã, coquinã, aulã in vna manducat: in alia coquit: in alia dormit: & iſtæ proprie dicuntur domus partes: vt l. ſi finita. §. ex hoc edicto. ſ. de dãno infec. ver. ſed & ſi ĩ plures. ad idẽ facit l. j. C. de ædiſi. priua. ibi: ẽdifices, & cõcameres: mõ in ꝓpoſito: illa dicũt ꝓprie mẽbra, q̃ hñt diuerſa officia: vt pedes ad ambulãdum aures ad audiendũ oculi ad vidẽdũ: & man⁹ ad palpandũ, & ſi. iſta alia q̃ coadunant officiũ mẽbri, proprie appellant officia, nõ mẽbra, ꝓbat in aut. ſed nouo iure. C. de ſer. fu. vbi manus appellat mẽbrũ. Quid ſi aliquis priuatur dente, nũqd dr mutilatio mẽbri, vel debilitatio? Dic ꝙ nõ: vt l. cui dẽs. de ædil. edi. & dic p̃dicta vera, niſi de mẽte diſponentis aliter appareat vt alias dixi. Verbi grã

14 †dicit ſtatutũ: q abſciderit alicui mẽbrũ, ſi'e mẽbrũ ſibi abſcindat. mõ ſi abſcindit ſibi digitũ: ſibilis digit⁹ debet ſibi abſcidi, ex relatiõis q̃litate: arg. ad hoc in l. nonnũ

a quã. ſ. ad Treb. Circa hoc [a] quæro, † vtrũ

15 debilitatio [b] mẽbri ſit pœna capitalis: rñ.

b ꝙ nõ. Ille em̃, cui debilitat, nõ morit: vt l. qua actione. §. ſed & ſi gs ſeruũ. ad l. Aq.

16 & l. ita vulneratus. e. ti. † Sed q̃ro qd eſt debilitare, de quo loquunt quotidie ſtatuta? Reſpondeo, membrũ dicit tũc debilitari, qñ officium mẽbri aliqualiter impeditur: vt l. Itẽ offilius. ſ. de ẽdil. edi.

LEX. III.

c Publica. [c] Quidam habent ĩ litera perimit, alij habent permittitur. Secundũ primã lec. habes ꝙ mortuo accuſato, vel accuſata, accuſatio extinguit. Secũdũ aliã lec. dr, ꝙ reo, ſeu accuſato, vel reo defunctis, actio permittit, & ſic durat. & ſic iſtæ literæ ſunt contrariæ. ſecundã primã lectu. examinabo materiã j. e. l. defuncto. ſcdm ſcdam lram examinabo j. eo. l. accuſatore.

† Interdum. Pendẽte iudicio ſup actiõe ciuili, nõ põt ꝓponi accuſatio criminalis ſuper eodẽ crimine. h. d. iſta lex. Op. de l. ij. §. hoc edicto. ſ. vi bo. rap. & C. qñ act. ciui. præiudi. cri. l. j. vbi per actionẽ ciuilẽ non præiudicat criminali. Solut. In tñ præiudicat: qa pendente vno iudicio no põt aliud intentari, vt hic ſecus eo finito, [d] vt ibi plene dicã in l. ij. §. hoc edicto. ſ. vi bono. rap. & per gl. & doc. C. quãdo ciui. act. cri. præiu. l. j. Itẽ opp. & vr, ꝙ per actionẽ ciuilẽ nõ præiudicetur criminali, ſed econtra: vt l. fi. C. de ordine iudi. Rñ.

e ibi loquitur, [e] quãdo à diuerſis partib⁹ ꝓponunt: vt puta ab vno ciuilis, ab altero criminalis: hic vero qñ ab eodem proponitur ciuilis, & criminalis. Itẽ opponitur extra gl. de l. rerũ amotarũ actio ob adulterium. ſ. re. amota. vbi illa q̃ eſt ciuilis: nõ differtur per aliã quæ eſt criminalis. Dicit Dy. ꝙ hic loqtur qñ iſtæ actiones ciuiles & criminales deſcẽdũt ex eodẽ crimine, vt hic. ſecus ſi ex diuerſis criminibus. Ita dicit Dy. hic, & ibi, ego conſueui per illã l. rñdere aliter: vt plene dicã in l. ij. §. hoc edicto. ſ. vi bo. rap. Itẽ op. extra gl. ſ. de iniur. l. prætor edixit. §. j. vbi dr, ꝙ iudex nõ debet permittere ꝙ ꝓ ciuilẽ p̃iudicet criminali. Rñ. ſecũdũ vnã expoſitionẽ, quã ibi ponit gl. illa lex nõ eſt cõtraria, ſed cõcordat. ſed ſcdm lec. quã ibi ponit Iaco. de Are. eſt ſpeciale in l. Cornelia de ſicar. vt ibi videbitis. Venio ad aliam gl. & op. dr hic furti, & c. Contra, ex furto nõ deſcendit publicũ iudicium vt l. vlti. ſ. de fur. ergo per actionẽ furti ciuilẽ non poteſt fieri præiudiciũ iudicio publico: quia ex ea nõ deſcẽdit publicũ iudiciũ, ſed hic dicit cõtrariũ, quare gl. dicit hic intelligas de tali furto, ex quo erit crimẽ publicum vt in plagio alicui⁹ ſeru.

f & bene dicit. Sed potes [f] dicere, ꝙ hic publicum iudicium accipitur largius ſcilicet pro quolibet iudicio criminali, ꝙ ad vindictam publicã proponit vt dixi. ſ. eo. l. j. Materiã autẽ huius legis dicimus. ſ. vi bo. rap. l. ij. §. hoc edicto.

1 Accuſatus, quando poſſit ſuum accuſatorem reaccuſare, vel alium.

2 Accuſatus proſequens ſuam iniuriam, quando poſsit reaccuſare ſuum accuſatorem, qui etiam proſequitur ſuam iniuriam.

3 Nomen rei inter reos dicitur receptum, quando propoſitis exceptionibus dilatorijs iudex pronunciat eſſe ſuper accuſatione procedendum: vel per litis conteſtationem, ſi dicta pronunciatio non præceſſit.

4 Litis conteſtatio in criminalibus ſit parte abſente: quia iudex interrogat & ſuppleat vices partis.

Practica, quod iudex facit ſibi dari licentiam actori, & reo expediendi proceſſum.

5 Accuſatus poteſt ſuum accuſatorem reaccuſare, ſi non opponitur, & valet proceſſus.

6 Infamis accuſat ſuum accuſatorem, vel etiam extraneum, quando ſuam iniuriam proſequitur.

7 Accuſatus & condemnatus, quando poſſit poſt ſententiam ſuum accuſatorem reaccuſare, & pœna differatur, vel accuſationem inchoatam proſequi.

8 Mors ex cauſa poteſt differri.

9 Dies commiſſi criminis ſi apponitur in accuſatione & non probatur, reus abſoluitur.

Dies variatio facit videri diuerſam rem eſſe, propter temporum varietatem.

10 Reus qualiter probabit innocentiam, ſi dies commiſſi criminis non ponitur in accuſatione.

Iudex poteſt ad inſtantiam rei interrogare accuſatorem. ut ponat diem commiſſi criminis in accuſatione ut reus certificetur, & eſt ſatis æquum.

11 Accuſatio dicitur inchoata per ſolam inſcriptionem.

12 Bannito à ciuitate, ſi de nouo accuſatur, quando poſſit ſibi dari fidentia à iudice, ut compareat ad ſe defendendum.

13 Seruus poteſt procuratorem conſtituere, in illis caſibus, in quibus poteſt eſſe in iudicio.

14 Detentus in carceribus, ſi citatur poteſt comparere per procuratorem. & ſi non compareat, eſt contumax.

15 Accuſans aliquem, licet pendente accuſatione puniatur, poteſt tamen ſuper accuſatione procedi.

16 Accuſatus poteſt inſcribere accuſationem contra alium ante damnationem, & ante concluſionem in cauſa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

detur quod quis possit re accusare suum accusatorē: vt l.j.C. qui accu. non possunt. Sol. Dicit gl. quod non potest eum re accusare de pari, vel minori, crimine: sed de maiori crie posset: vt l. cōtra. Vide glossam quæ incipit, s. accusatorē suū. Ad istud oppo. Iu crimen est maius adulterio: vt l. athletas. §. ait prætor. ff. de his qui notāt. infamia, sed accusatus de adulterio non, tamē reaccusat de lenocinio: vt l. ij. §. extraneus. j. de adul. ergo solu. p̄cedēs est falsa. Rn̄det gl. qd̄ so. p̄cedēs debet intelligi ante nomē receptum inter reos: postea em̄ nō pōt reaccusare, etiā de maiori: vt d. §. extraneus. et hic. Intelligit ergo glo. nostra quod nullo modo quis reaccusat suū accusatorem, post nomen rei receptū inter reos. Ita etiam sentit gl. magna in distictiōe Roge. ibi posita. Breuiter, domini, non est dubiū qd̄ a lex nostra loquitur[a] post nomē rei receptum inter reos: quia tex. dicit hic, is qui reus, &c. Sed tamen l. j. qui accusa. non pñt nō debet sic distingui: sed debemus sic dicere, ibi loquitur qñ accusatus reaccusat accusatorē suum de crimine præiudiciali ad primum: quod potest indistincte. hic vero loquitur quādo reaccusat de crimine nō præiudiciali, iō quando crimē præiudiciale proponitur, ex eo resultat quædam exceptio perēptoria: vt in isto exemplo gl. posito in dicta l. prima. C. qui accusa. non possunt. et posito hic in gl. vltima. Sed exceptiones perēptoriæ possunt opponi quandocūque ante sententiam: vt l. si maritus. §. præscriptiōes. infra de adul. ergo &c. et illud teneas, quicquid dicat Petrus et Cynus, & etiā Roge. hic. Tertio opponitur de l. neganda. in fi. C. qui accu. non possunt. vbi indistincte permittitur reaccusatio. Sol. si quidem accusatus vult reaccusare suum accusatorem, vt procedatur super accusatione, non potest, vt hic. Si vero vult accusare, vt differatur effectus illius accusationis: hoc pōt, vt lege cōtraria. Effectus illi[a] accusationis est. quia post condemnationem poterit eū prosequi. est casus hic in fine. h. d. gl. ij. in fine. Venio ad alias gloss. quæ tangūt primā partē: et videtur indistīcte quod accusatus possit reaccusare suum accusatorem: vt l. j. C. de calumnia. Respondeo, ibi non accusat: sed officium iudicis implorat: vt puniat ille, qui calumniose accusauit. Ita dicit glossa, & optime hic, & l. j. C. qui accusa. nō possunt. Vel dic quod ibi accusando de calūnia prosequitur sua iniuriam sibi factam in accusando calūniose, quod potest: vt l. negāda. Vel dic q̄ ibi loquitur qñ vnū crimē, quod refertur, est cōnexum crimini proposito: qd̄ potest fieri, vt statim dicam. Quælibet istarū solutionū est vera. Quinto opponi. b de l. ij. §. si publico. j. de adult. vbi referī crimen, etiam post nomen receptum inter reos. Gl. magna dicit, ibi non accusat, sed excipit. Et ita no. etiam in lege, neganda. Ista sol. non est bona. Nā exceptio est proprie actiōis exclusio: vt l. ij. ff. de exceptio. sed in §. si publico. illa exceptio p̄posita nō repellit accusantem sed facit eum puniri: ergo habet magis vim accusationis, quā exceptionis. Dicit Petrus, et bene, q̄ ibi loquitur quando crimē, quod refertur, est cōnexum crimini primo loco proposito, sicut est adulterium & lenocinium eiusdem adulterij. Et hoc videtur etiam sentire glo. in dicta l. ij. §. extraneus. quod placet. Sexto opponi. c de l. negāda. C. qui accusa. non possunt, vbi indistincte accusare permittīt accusatorem suum de maiori crimine. Aduerte. qm̄ itellectus illius l. in nulla p̄te C. declaratur: sed istæ gloss. declarant eam, lex illa, neganda potest intelligi duobus modis. Primo, quādo accusatus vult reaccusare suum accusatorem: tunc solutio contrarij est, quod hic loquitur post nomen rei receptum iter reos, quo casu non potest reaccusare etiam de maiori: ibi vero loquitur ante nomen rei receptum inter reos: & ita intelligit secunda gloss. huius legis hic in fine. Secundo modo legitur lex illa quod ibi loquitur, quando accusatus vult reaccusare extraneum: quo casu distinguitur de minori vel maiori, vt ibi: hic loquitur quando vult reaccusare accusatorem suum. Ista lectura ponitur in glo. super verbo, inchoatas, ibi: porro. & potest esse vera. Et secundum hanc lecturam, habes, quod accusatus potest reaccusare extraneum de crimine maiori, nō distincto vtrum nomen receptum sit inter reos, vel non. Contra hoc videtur tex. in leg. eum. C. de procu. p̄ quam legē quidam damnant hanc opinio. sed in veritate ista opinio est vera. Nam suo nomine etiam accusatus receptus inter reos potest accusare: secus si alium vellet defendere, vel alio nomine accusare. Probatur in l. penultim. in fi. infra eodem. † Pro declaratione istarum gl. quia doc. hanc materiam non bñ summarunt: vt hæc materia tibi liqueat, distingue: d aut accusatus vult aliū accusare ante nomen receptum inter reos, aut post nomē receptum inter reos: ante sententiam, aut post sententiā. Primo casu, aut accusādo prosequitur suā, vel suorū iniuriam: et potest indistincte: vt l. neganda. aut nō: & tunc aut accusat de maiori crimine, aut de minori, vel pari. Primo casu potest, secūdo casu non potest accusare vt procedat: sed potest accusationem proponere vt differatur: vt d. l. neganda. In omnibus tamē casibus in quibus dicam quod post nomē rei receptum inter reos pōt accusare, in illis potest reaccusare ante, per iura, quæ infra proxime dicam. Secundo casu, e aut vult reaccusare suū accusatorē, aut extraneum. Primo casu, aut reaccusat implorādo officiū iudicis, aut excipiēdo, aut reaccusando principaliter. Primo casu potest: vt C. de calum. l. j. Secūdo casu, aut est exceptio peremptoria: & potest proponi. Aut est dilatoria: et tunc secus: vt l. si maritus. §. præscriptiones. infra de adult. Tertio casu, dicunt quidā q̄ indistincte nō potest reaccusare. Ita sentit glo. hic. & Pet. et Cy. C. qui accusa. nō pos. l. j. & ibi no. Tu vero distingue, Aut crimen, quod secundo refertur, est præiudiciale ad primum, et pōt: vt l. j. C. qui accusa. non pos. Ratio, quia ex hoc resultat quædam exceptio perēptoria: vt s. dixi. Aut nō est p̄iudiciale: et tūc aut crimen, quod secūdo proponitur, est primo crimini cōnexū: et potest accusare: vt l. ij. §. si publico. j. de adult. et nota. in §. extraneus. ea. l. Aut nō est cōnexū primo: et tunc aut vult reaccusare, vt p̄cedatur, et indistincte nō pōt, vt hic: nisi suā vel suorū iniuriā p̄sequatur, vt l. negāda. C. qui accusa. nō pos. Aut vult solum se inscribere, vt differatur post sentētiā: & pōt: vt d. l. negāda. in fin. Si vero vult reaccusare extraneū: tūc stam[a] dif. l. negāda. Aut vult reaccusare de maiori: et pōt indistīcte. Aut vult reaccusare de pari, vel d̄ minori: et nō pōt, nisi suā vel suorū iiuriā p̄sequat, pōt tñ accusationē p̄ponere, vt differat, vt d. l. negāda. Expedit[a] d̄ cōtrarijs venio ad q. Dixi q̄ pōt reaccusare suū accusatorē, si suā vel suorū iiuriā p̄sequat. † Quæro qd si primus accusator suā p̄sequat iniuriā: an secūdus poterit reaccusare suā iiuriā p̄sequēdo? Gl. hic dicit q̄ nō. Idē tenet gl. C. e. l. negāda. Od. la. Bal. tenēt cōtrariū, q̄ idistīcte accusatus pōt reaccusare suū accusatorē, p̄sequēdo iniuriā suā: et si accusator prim[a] p̄sequat suā iiuriā. Allegat l. q cū maior. §. si libertus. ff. de bo. lib. et l. si qs in graui. §. vtrū. ad Sil. Hoc ēt tenuit Guido de Suz. dicēs q̄ nō ē cōgruū q̄ p̄ l. assiduis. C. q pot. in pig. hab. l. loquīt in cōtractibus. et hic in ciuilibus determinēt iura, q̄ loquūtur in crī. ulib[a]. Dy. reperīt in q̄busdā additiōibus, qd̄ tenuit gl. in q̄busdā qd̄ tenuit cōtra. la. de Ra. et Pe. tenēt gl. vt refert Cy. ī l. negāda. q̄ sicut qñ neuter p̄sequtur suā iniuriā, et sic sūt ī pari cā, nō p̄mittīt reaccusatio, ita eadē rōne qñ vterq̄ p̄sequīt suā iiuriā qa in pari cā remanēt. Cōiter seruat cōtrariū p̄ oēs p̄tes Italiæ & maxīe Bononiæ: Iō aduerte. qñq̄ crimē, qd̄ secūdo objici est cōnexū prio, quia tu accusas me, et ego te, de criminib[a] factis ī eadē rixa, et tūc nō est dubiū q̄ reaccusatio admittat: qa p̄pter vnitatē tp̄is, vī vnū factū, et vnū delictū: vt no. gl. C. vñ vi. l. j. in fi. magnę gl. et s. dixi q̄ qñ crīa sunt cōnexa indistīcte permittīt reaccusatio, sed si crīa essent separata: vt quia accuso te de crīe cōmisso hodie, et tu accusas me d̄ crīe cōmisso añ, et tunc hñt locū p̄dictæ opi. Finaliter tñ ego credo, q̄ illud, qd̄ cōsuetudo obseruat, sit verius quā op. gl. et la. Bal. et Odol. dicūt verū, p̄ leges p̄ eos alle. Ad cōtrariū rñdeo. et prio ad l. assi-

a Lex nostra loquitur. sed Bal. in l. j. C. qui accus. tenet contrariū: vt ibi per eū in ij. col.

b Quinto opp. Vid Bal. in l. negāda. C. qui accus. nō pos. in quibusdam lectu.

c Sexto opp. Sed an in casu d. l. iudex poterit inquirere: vid not. per Bart. in l. ij. §. si pub. de adult.

d Distingue. Vtrū accusatus possit accusare accusatorem suum, vide quæ dixi post Bar. in l. ij. §. j. infra de adulte. Nota tamen, q̄ si accusatus vellet accusare accusatorem unum coram iudice incompetenti quo ad reaccusatum, quod tunc hoc nō poterit fieri: nec tunc habet locū auth. et cōsequēter. C. de senten. Ita not. Voluit Barto. ibi in ij. co. Sed an reaccusatus teneatur se inscribere eo casu, quo prima accusatio nō tenebat, vide Bald. in d. auth. ad finem. alias in l. fi. ad su. ti.

POMATES.

e Secundo casu. Ad de domi. Anto. & alios in c. j. de mu. pet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Dicatur receptum inter reos. quando nomen dicatur receptum inter reos, vide Bal. l. j. in xvij. col. & in l. neganda. C. qui accuſ. in pen. col. & in l. quauis. C. ſi pen. ap. & Bar. in l. ij. C. vt nemo priua. & ibi, Ful. & Bald. in l. cũ mulier. ſol. ma. in xj. opp. & ibi p Imo. in iij. col. & per Bar. in l. adulterij accuſatus. per illum tex. C. de adulter. & vide p Bal. in d. l. quãuis. vbi dicit meliorẽ eſſe tex. ſecũdum Old. & Ro. ibi Adde Io. and. plene in Spe. in ti. de accu. §. j. ver. item contra agentem. in addi. in ci. receptum.

b ¶ Nõ obſtat l. adulteram. Facit quod no. Bar. in proximo verſi. & Bald. in l. j. in xvij. & xviij. colum. ver. quarto ꝗro cum ſeq. G. qui accuſa.

c ¶ Sed quæro qũo. et an ſi reus accuſatus cõparet accuſatore abſente inducat litis conteſtatio Bar. hic quod ſic, quem ſequitur Bal. in l. j. i xvj. col. C. qui accuſa. facit quod notat Barto. s. §. proxi. & Bald. in l. j. C. de lit. conteſt. & in l. perẽptorias in v. colum. C. ſen. reſci, nõ poſ. in verſi. quãdo ergo quærit vtrum pac. vtrum accuſatus de furto poſsit accuſare de homicidio bal. in l. j. in vj. oppo. qui accuſ. Adde an ſi accuſatus de pluribus delictis eodem libello confiteatur vnũ, de alijs dicat ſe non culpabilẽ, per hoc ſit lis conteſtata Bart. conſilio cxv. incipi. ſuper quo quærit.

d ¶ Faciũt iurare. No. quod faciens in principio iurare accuſatorẽ quod non accuſat animo calumniãdi. Adde Bald. in l. j. C. de iura. calũ. vbi idem tenet in reo. & no. practicã hodiernam quod iudices faciunt ſibi dari licentiam tam ab accuſatore quam reo, expediẽdi proceſſum eis abſentibus. Et facit quod no. Bal. in l. vt perfectius, C. de anna excep. in vij. col. & in l. nij. C. de accuſa. vbi hoc expreſſe dicit. Quid autem ſi iudex moneret ipſum ſingulis diebus & horis, nõ data iudici tali licẽtia? Dic ꝗ reus poſſet de tali monitione appellare. ꝗ no. per Imol. in l. qui ante calendas. de ver. ob. & Bar. in duis. quia ibi quod ſecundo dareſ, denegareſ primo: nõ primo nõ auferſ. Sed in quæſtione ꝓpoſita vtriq; concediſ quod poſsit accuſare. & nemini aliqd auferſ: ſed ibi alteri auferſ, ſi ſecundo cõcedereſ, cũ nõ poſsit vtriq; concedi. Ad id ꝗ dicitur, ꝗ remanẽt in pari cã, vt dicit Iacob. Cy. & Pet. rñdeo, ꝗ paritas cãæ quãdo vterque proſequitur ſuã iniuriã, nõ habet eãdem rõnẽ, quæ eſt qñ neuter ꝓſequiſ. quod tene: quia quilibet ꝓſequiſ vindictã ꝓpriæ iniuriæ: & ideo ꝓſequitur quodã modo proprium intereſſe: & ideo admittiſ recõuentio, ſicut in ciuilibus: vt l. cum Papiñ. & auſ. & cõſequẽter. C. de ſen. & interloc. om. iud. Nec obſtat, ſi dicis q prior appellat, prior agat: quia credo ꝗ prius terminabiſ prima q̃ ſecũda: ſed ſuper vtraq; ſimul procedet: & poterit vtraq; accuſatio eadem die determinari, ſecundum materiã conuentionis & reconuentionis: vt lege, cum Papinianus. & authenti. & conſequẽter. & no. in l. q prior. de iudi. Diciſ hic. poſt nomen rei receptum inter reos.

3 †Quæro, quãdo nomẽ rei dicaſ receptũ
a inter reos. "Gl. vñ dicere ꝗ recipiſ poſt litis cõteſtationẽ. Ita no. j. de adul. l. ſi maritus. §. præſcriptiones. C. de adul. l. adulterã. Idẽ no. j. ti. j. l. hos accuſare. §. j. et l. abſentẽ. j. de pœnis. Pe. vero vñ dicere ꝗ hoc fit per litis conteſtationẽ. Sicut enim in ciuilibus facta litis cõteſtatione nõ poſſunt ꝓponi dilatoriæ exceptiones: ita in criminalibus: vt l. peremptorias. C. ſed. reſcin. non poſſe. Sed hoc non videtur verũ, qa reo abſente nomen eius recipitur inter reos: vt l. miles. §. ij. j. de adul. & l. adulterã. C. de adul. ergo non fit p litis cõteſtationẽ quæ requirit partis præſentiã. Alij, vt Iaco. de Aret. dicunt ꝗ tũc diciſ recipi inter reos: quando contra reũ incipit eſſe aliqua præſumptio: ita ꝗ habet neceſſe purgare: ſed certe poteſt eſſe ꝗ etiã eſt cõtra eũ aliqua præſumptio añ conteſtationẽ. & poteſt eſſe quod nõ erit præſumptio cõtra eũ vſq; ad ſententiã. Dy, vero dicit ꝗ tria ſunt tẽpora vnũ ante litis conteſtationem aliud poſt litis conte. quo recipitur inter reos: & eſt tertium tp̃s, quo recipiſ inter reos, ꝗ põt fieri abſente parte. Qualiter autem & qñ hoc fiat, nõ dicit. Pe. dicit ꝗ poſt litis cõteſtationẽ fiebat quoddã p̃ceptum, ſeu præconiũ. Exẽplũ, pateat oĩbus, ꝗ talis accuſatus cõparuit & litẽ conteſtat' eſt & dicit ꝗ hoc p̃coniũ eſt recipi inter reos & dicit ꝗ ſi nõ fieret p litis conteſtationẽ diceret recipi inter reos, ſed diuinare eſt. Ia. Bu. dicit ꝗ porrigiſ accuſatio, & notarius ponit in filza oẽs citationes, qd reus compareat: reo comparente ponit eũ in libro reorũ, & omnes citationes ſcribit in libro accuſationũ, & omnia acta, & tunc dicitur recipi inter reos: ſed nihil eſt: quia multi notarij ſtatim ſcribũt in libro reorũ oĩa acta. Quare dico, ꝗ propoſita accuſatione proponunt exceptiones dilatoriæ videlicet qd accuſatio non procedat. vos non eſtis iudex, & ſimilia: & tunc diſcutiſ an ſuper accuſatione ſit ꝓcedẽdũ: & tũc nõ diciſ recipi inter reos. Sed ſi ꝓnũciat iudex eſſe procedendũ: tunc dr̃ recipi inter reos & põt recipi abſente reo. & ita loquitur hic, & in §. præſcriptiones. Et de hoc eſt tex. in accuſatiõe in l. adulterij. C.
b de adul. Non ob. l. adulterã. [b] C. de adult. quia intelligo aliter q̃ gl. videlicet ꝗ ibi erat accuſatio inchoata p accuſationis ꝓpoſitionẽ ſicut in fi. huius l. & erat re' abſens inter reos receptus p ꝓnunciationẽ. de quo s. dixi. Fateor tamen ꝗ ſi dicta ꝓnunciatio non præceſsit: litis conteſtatio
4 habet vim receptionis inter reos. †Sed
c quæro, quomodo [c] cum s. dixerim ꝗ litis conteſtatio nõ fit parte abſente. quid eſt ꝗ tota die videmus ꝗ accuſatus comparet, & rñdet accuſationi parte abſente, & poſtea ꝓcediſ. cũ cõteſtatio debeat fieri p interrogationẽ, & rñſionẽ vtriuſq; partis vt l. j. C. de lit. conte. R ñ. In criminalibus ſuper ꝓceſſu iudex poteſt aſſumere, ſi vult partes accuſatoris, & eius partes ſuſtinere, vt dicã j. eo. l. pe. in prin. Ita hic, qñ iudex interrogat reũ ſuſtinet partes accuſatoris. Vnde ex interrogatiõe iudicis, & rñſione partis, videtur facta litis cõteſt. per hoc, qa non refert in litis conte. an interroget iudex vel pars. gloſ. eſt Ber. extra, de dolo & cõtu. c. prout. & ideo aſſeſſores, quãdo cõparet ac-
d cuſator faciunt iurare [d] ꝗ nõ propoſuit animo calumniãdi, & faciũt ſibi dari licẽtiã expediẽdi ꝓceſſum, eo abſente, & eãdẽ licentiã faciunt ſibi dari à reo, ſed ſi nõ eſſet data iſta licẽtia, iu-
5 dex poſſet interrogare abſente parte: vt dicã j. eo. l. pe. † Quæro, qd ſi iſta exceptio eſſet omiſſa, qa reaccuſo meũ accuſatorẽ & ipſe nõ excipit: an valeat proceſſus? Dicit glo. qd ſic in l. reũ. C. de ꝓcura. Idẽ in ſimi. no. in l. ij. C. cõmu. diui. & l. ſi mãcipium. §. j. §. de euic. nõ habetis hic alia circa primã partẽ. Venio ad ſecundã partẽ, & op. hic dr̃ ꝗ ſi p ſnĩam nõ ꝓdiderũt ciuitatẽ, vel libertatẽ, poſſunt reaccuſare de nouo. Op. ille q eſt dãnatus de publico iudicio, eſt infamis: vt j. eo. l. infamẽ. ergo nõ põt accuſare: vt l. q accuſare. j. tit. proxi. ergo male dicit gl.
6 Sol. †infamis nõ põt aliũ accuſare, niſi accuſatorẽ ſuũ: aliũ vero non, niſi ſuã vel ſuorũ proſequatur inuriã, vt l. q cũ maior. §. ſi libert'. de bo. lib. Secundo op. ꝗ ille q eſt ſemel calumniatus, nõ admittiſ iterũ ad accuſandũ: vt l. ſi cui. §. ꝓſdẽ. j. ti. pxi. Sol. ibi loqr̃ qñ eſt calũniatus accuſando. hic qñ eſt calũniatus ſe defendẽdo: tunc nõ ꝓhibeſ ab accuſando. Venio ad aliam gl. dicitur hic, inchoatas accuſationes põt ꝓſequi. Contra imo dicit tex. ꝗ ex euẽtu iudiciorũ apparebit vtrũ poſsit: qa ſi fuerit cõdẽnatus, nõ poſſet inchoatã proſequi. vt i. j. C. q acc. non poſ. Hic & ibi ſunt multæ opi. illa eſt vera quod ibi crimẽ ſecundo loco ꝓpoſitũ erat ad aliud præiudiciale. Exemplũ ponit gl. & iſta eſt vera ſolutio: & oẽs ſequunt eã. Itẽ op. quomodo poterit proſeq accuſationẽ inchoatã, ſi perdiderit vitã, vel libertatẽ, vel ciuitatẽ. Gl. dicit eſt vidẽdũ an pœna ſit differẽda vel nõ, vt ꝓſequaſ accuſationẽ inchoatã. Gl. arguit pro & cõtra. finaliter gl. dicit: aut imponiſ p ſnĩam pœna mortis, & nõ differt pœna: vt l. cũ reis. C. de pœnis. & ideo accuſat' nõ proſequiſ. De hac ſnĩa hæc lex nõ loquiſ. Aut nõ imponitur pœna mortis: & tunc aut eſt crimẽ. ꝗ põt proſeq p ꝓcuratorẽ & nõ differt pœna. Aut eſt tale crimẽ. quod nõ põt ꝓſeq per ꝓcuratorẽ, & differt: & ipſe ſtabit ad proſequẽdũ. Quod ergo
7 †quæriſ vtrũ poſt ſnĩam accuſatus poſsit reaccuſare ſuum accuſatorẽ ſic diſtingue: Aut fuit abſolutus: & ſine dubio poteſt reaccuſare, niſi ꝓpter aliud impediaſ: vt hic, in prin. & l. q accuſare. j. ti. j. Aut fuit condẽnatus: & aut illa condẽnatio ſtamiã non irrogat: & idẽ: vt l. qui accuſare. Aut irrogat infamiã & tunc aut vult accuſare extraneũ, & nõ põt, niſi ſuã vel ſuorũ iniuriã ꝓſequaſ: vt l. q accuſare. j. ti. j. ſed inchoatas põt ꝓſequi: vt hic: & l. negãda. C. q accu. nõ poſ. aut vult accuſare ſuũ accuſatorẽ: & põt: vt hac l. nõ obſtãte ꝗ ſit infamis. Aut pœna ademit ei vitã, ciuitatẽ, vel libertatẽ: & tũc de nouo nõ põt accuſare. In accuſationibus ante inchoatis, diſtingue. Aut accuſatio, ex qua fuit condemnatus erat præiudicialis ad aliam & non poterit proſequi illã, vt l. j. C. qui accu. nõ poſ. Aut nõ erat p̃iudicialis: & tũc ſi eſt pœna, per quam perdit ciuitatem, vel liberta

extraungã. ad reprimendum in verico. per edicta. Petr. de Ancha. in clemẽ. j. de fo. cõpe. ad quẽ vide not. per Bar. in l. inter accuſatorẽ. in §. j. eod. talis practica non eſt bona, vt per Bald. in l. ſi quando. in iij. col. C. de teſti. & ibi dicit Bal. qd põt dari licentia iudici, etiã abſente parte, ꝗ recipiat iuramẽtum teſtium. Et ita dicit practicari in cauſis criminalibus. Et adde Pet. de Bella per. in l. ſtatu. liber. ff. de ſtatuli.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ✠POMATES. ¶ Venio ad quæstiones. Vide Fel. in c. ij. col. xiiij. ĩ ver. restringo. de referi. et in c. licet. col. xxiiij. versicu. quinto limita. de proba. & in c. cum ordinẽ. col. iij. de referi. & Alex. consi. xxij. volu. ij.

b ✠POMATES. ¶ Vt l. liberorũ. Et istud tenet Floria. in l. si insulã. ff. đ præscrip. verbis. Et vide Felin. in c. examinata. de iudic.

c ¶ Contrarium determinauit. Hoc idem tenet Bar. in l. Pantonius. de acq. hæredi. et gl. in q. ix. in l. neganda. Bal. in l. ij. q accu. in xxviij. colũ. Bar. in d. l. denũciasse. §. quid tamen. & in d. l. libellorũ. ver. vnũ tẽpus. & Bald. in d. j. l. C. qui accu. Adde tamen quod si in libello accusationis non sit apposita dies, sed in capitulis sic: licet non probetur, sequitur condẽnatio, secundũ Bal. in l. penul. C. de acc. sed si ponitur vna dies, et probatur de alia, non sequitur cõdemnatio. Bald. in l. ij. in iij. co. C. de pb.

d ¶ Imputet enim sibi. Cõtra istam determinationẽ videtur tex. et Bar. ibi in fi. in l. cũ te. C. de pba. in ver. si astringo me ad probandũ id, quod de necessitate ego nõ debebam pbare, et non probo mihi nõ nocet.

e ¶ Reus poterit probare. Not. qualiter reus debet suã probare defensionem, si in casu nõ debet poni dies cõmissi criminis vide quod nota. in l. libellorũ. per Bar. et doct. ĩ. de acc. & in l. Pantonius. đ acqui. hæred. Et ad dictã defensionẽ rei bene facit quod reiteratio delictorum. vel pluralitas nõ pãsumit. Ita dicit Bal. in l. si duo. §. i. de arbit. per gl. in l. vulgaris. de furt. et quod no. Bar. in l. inficiando. §. infans. eo. ti. et gl. in d. l. cũ qui. §. in popularibus. de iure iur. et Bal. in l. iij. de prob. et in l. testamẽto. C. de test. & vid quod dixi in l. diuus de custo. reo. et Bal. ĩ l. j. in xv. colũ. C. de confes.

f ¶ Facit talem interrogationẽ. Adde qd Sal. per d. l. pe. quæ nititur æquitati dixit quod non putat bene iudicẽ facere, si prius accusatorẽ ad certiorandũ reũ cõpellat, quã reus iudicem certiorasset de die et tẽpore suæ absentiæ, vel de alio simili propter qd intentionem accusatoris vellet excludere: & hoc iõ, ne qd malignaretur circa testes. qd voluit æquitate d. l. libellorũ. q accusatorẽ noluit arctari ad ponendum diẽ vel horam: argu. d. l. j. §. editiones. Et

vel libertatẽ, poterit ꝓsequi per se vel ꝑ procuratorẽ: vt hac gl. dicitur. Aut ĩponitur pœna mortis: & nõ poterit prosequi: vt l. cũ reis. & l. si vindicari. C. de pœnis. se cũdũ gl. Sed doc. in hoc passu omnes cõcordãt cõiter in cõtrario. Rõ, quia eadẽ ratiõe, per quã differtur deportatio, quæ est mors ciuilis per eandẽ debet differri

g mors naturalis. Nõ obst. l. † cũ reis. & l. si vindicari. qd enim ibi dicitur, quod mors non debet differri: fateor, nisi ex causa: vt probatur in l. j. C. de bo. dã. & §. de publi. l. fi. in prin. & l. prægnãtis j. de pœnis. & ita tenet Iac. de Ra. Pet. Cyn. & Ray. et oẽs. & hoc puto verum. Venio ad quę

a stiones[a] circa gl. hic in vltima gl. ponitur exemplũ, ꝓ accusabam pro delicto cõmisso tali die. Quæro, † an in accusatiõe đ ne

9 cessitate nõ debeat poni dies cõmissi cri-

b minis: vt l. libellorũ.[b] §. j. j. tit. proxi. Aliqs posuit diem, & non probauit diem: an debeat succumbere? Et videtur quod non: quia dies de necessitate non debet apponi: vt l. libellorũ. Contrarium determina-

c uit[c] Ric. Malũ. imputet enim sibi:[d] quia

d se ad diem adstrinxit: vt l. habebat. in principio, de insti. Pro hoc, quia variatio diei facit videri diuersam rem esse, propter tẽporum varietatem: vt in c. Abbate sane. ante finem. extra, de re. iur. lib. vj. Facit in arg. l. si non sortem. §. libertus. de cond. in de. si facit videri aliud maleficiũ: ergo &c. vt l. denunciasse. §. quid tamen. de adul. et l. prætor. §. docere. §. vi bon. rap. et hoc pu-

10 to verũ. † Sed quæro, cum in accusatione non debeat poni dies criminis de necessi-

e tate: quomodo reus poterit probare[e] defensionem suam, vt recte cõcludatur? Exemplũ, tu accusas me quod ego vulneraui te tali mense. Ego volo me defendere, & probare quod fecisti insultum tu: et sic volo probare per meos testes quod feci ad mei defensionẽ: vel dico ꝓ feci ad vindictã incõtinẽti, cũ statutum hoc permittat, et produco testes ad probandum meã defensionẽ: quomodo testes mei poterunt probare defensionẽ, cũ testes tui accusatoris probẽt ꝓ ego te vulneraui: et testes mei dicunt, quod ego feci ad meam defensionem? Põt enim esse ꝓ in vno mẽse fuerunt plures rixæ, et vulneraui te insultatus à te, et alia vice feci nõ insultatus à te. Vidi quosdam aduocatos, q petunt ꝓ vulneratus debeat exprimere diem, & horam cõmissi criminis, seu maleficij, vt reus posit se defendere. Pro hoc: qa libellus debet eẽ ita certus, ꝓ reus sit ĩstructus an velit cedere, vel cõtẽdere: vt l. j. in prin. §. de edẽ. et ar. eius quod no. ea. l. §. editiones. ſ. qd debet edi dies, et cõsul. quãdo qs vult redarguere de falso, circa diẽ et cõsulẽ. et ar. ẽt. §. quod vi aut clã l. aut q aliter. §. j. Et hoc puto satis æquũ, ꝓ vbi æqtas mouerit iudicem, ꝓ ipse faciat talem inter

f rogationẽ. f ar. l. pen. §. de inter. act. et ar. l. certũ. §. de cõfessis. et l. ꝑtor edixit. in prĩ. de iniurijs. et debet iudex hoc facere: quia

pro hoc facit: quia petens sibi aliquid impleri, debet prius impleuisse ꝓ parte sua: vt in l. Iulianus. §. offerri. de act. emp. et contra Bar. hic tenet Imol. & forte melius. vide Bar. in l. i. in fi. C. de re iudica.

g ¶ Licentiam veniendi. Vtrum iudex possit dare licentiã bãnito, vt veniat, adde tex. in l. relegati. in fi. de pœnis. et vide Ioan. And. in tit. de acc. ĩ tertia parte. in versi. sequitur. et versi. si bannitus. et Gul. et Cyn. ĩ l. j. §. non fuit. de dolo. et ibi dixi post Barto. vide omnino Bald. de pace Cõst. in ver. sed dispẽsari, &c. Item adde quod tex. in c. ex trãsmissa. de restit. spo. dicit ꝓ quis non tenetur credere saluoconductui, vt se cõmittat capitali inimico. Et habetur ĩ c. accedẽs. vt lit. non contesta. vide Lud. in l. iij. §. si seruus. de acqrẽ. pos. et in l. recusare. §. si quis alio. ad Treb. et vide glo. iij. q. j. hortamur. Bar. et Ang. in l. j. ĩ. ad l. Iul. maie. Bar. in l. sed si filius. §. si pœnam. de ĩ ius voc. dicit, ꝓ non potest dari securitas bãnito veniẽdi ad agẽdũ. Et vide gl. xxiij. q. ij. c. siue alias sicut & in ca. ex parte. el j. de appellationi. & in ca. ad apostolicæ. de re. iud. in vj. in gl. in verbo, tutam.

h ¶ Itẽ probatur. Adde Salicet. in l. cũ indulgẽtia. C. đ sẽ. pas. Andre. Barba.

i ¶ Quod iudex põt. Adde quod Ange. ĩ q. bannit. in v. q. dicere videtur contrarium maxime in iudice, qui superiorem habet. et vide Bart. in l. reos. in xij. colũ. in versi. item quæro an procurator. C. de accusatiõi. Adde ꝓ bannitus habẽs securitatẽ ad tẽpus, semꝑ tamẽ dicitur, durare bannitus, vt not. Bald. in l. pen. C. de cura fur. Itẽ per hãc glossam habes, ꝓ ille, qui detinetur in carcere, nõ põt citari &c. Vide Ale. in l. cũ quis. de ĩ ius vocand. et facit ista gl. an si aliquis bannitus est propter contumaciã in vno loco, ibi posit citari? Io. And. tenet quod non in Spec. de accusa. §. tractandũ. versiculo, quid si bannitus. et vide in Speculo, ad finem, de sepulchro violato. latius per An. in quæstio. Bono. in iij. qõ not. do. Ant. in c. de his. de accusat. Adde ꝓ Ange. consuluit de vno, qui erat in stantijs Florentiæ, qui fuit citatus ad sentẽtiam, vt deberet mittere procuratorem, si cõmode poteret alias esset cõtumax. vide eius consilio lxv.

in libello debẽt exprimi ea, per quæ defẽsio nõ auferatur reo: vt l. iij. §. j. §. de eo qd certo loco. Si autẽ iudex accusatorẽ nollet cogere ad hoc: tunc si quidẽ delictum probatur per meam confessionẽ tantum: tũc intentio rei confitentis est optime fundata: quia eius cõfessio debet intelligi secũdũ suam intentionẽ: vt l. si quis intentione. §. de iudi. et iõ debet iutelligi ipsum eẽ cõfessum de illo vulnere, qd probauit postea ad sui defẽsionẽ se fecisse. Si vero crimẽ ꝓbatur cõtra eũ per testes: tunc si reus vult qd eius exceptio cõcludat: debet esse cautus in formando articulos, vt cõcludat sic dicẽdo, ꝓ vna tantũ rixa interuenit inter me et te, in qua fuerũt præsentes testes tales in accusatione descripti. Item, ꝓ in illa rixa ego fui prius insultatus à te. Testes ergo primi ex ꝑte accusatoris hoc de facili probabũt, ſ. vulnus esse factum, si verũ est, et alij testes poterũt ꝓbare defẽsionẽ: vt d. ca. cũ Ioãnes. de fide instrumẽ. In dubio autẽ si nõ apparet de prioritate & posterioritate, qd iuris sit: dixi ĩ l. nõ solũ. §. sed vt probari. supra de noui. ope. nũ

11 cia. † Itẽ dicitur hic, inchoatas. q̃ro, qualiter dicitur hic prima accusatio inchoata, di-

h cit Iac. de Are. hic: per litis contestationẽ. ego puto satis esse inchoatam per solã inscriptionẽ: vt l. negãda. in fine. C. qui acc. nõ pos. alias inscriptio, quã permittit illa

12 lex, nihil operaretur. † Verius, qdã determinãt per hãc gl. ſ. vltimã huius legis vnã notandã quæstionem. Quidã exbãnitus est de ciuitate ista in persona, accusatur đ aliquo crĩe de nouo hic, vtrũ iudex possit

g sibi dare licentiam veniẽdi?[g] Quidam dicunt de hoc esse casum in auth. de mã. prĩci. §. neq; aũt homicidis. co. iij. Sed illa lex nihil facit: quia loquitur de fidantia, q̃ datur à parte: sed quæstio nostra loquitur đ ea, quæ datur à iudice. Pręterea, ibi loquitur quãdo datur fidãtia, vt effugiat cognitionẽ delicti. qd non potest fieri. hic vero de fidantia, q̃ datur vt cognoscatur de delicto. et iõ videtur ꝓ possit dari, per hunc tex. cũ gl. q̃ dicit: ꝓ ille, qui debet deportari, differtur eius pœna: vt possit accusare, ꝑmittitur ei stare ĩ ciuitate. Old. disputauit hanc quęstionem, et determinauit sic: Aut est tale crimẽ, in quo nõ admittit ꝑcurator, et debet dari fidãtia: vt l. j. §. remouet. §. đ post. vbi đportatus remouet à po

h stulando, nisi propter se. Item probatur[h] per gl. istam. Si vero est crimen, in quo potest procurator interuenire, non põt dari fidantia, per gl. Probat per l. Papinianus exuli. §. de mi. Si enim ibi eẽt certus casus de fidãtia: tũc ille Iuriscõsultus, q reprehẽdit alterũ de insufficiẽtia, deberet reprehẽdiẽt ipse de insufficientia, cũ tantũ posuerit duos casus, in quibus aliũ Iuriscõsultũ reprehendit de insufficientia. Dico tamẽ quando fidãtia sic datur, est seruãda. ita dicit ipse, licet dari nõ debeat. Ego aũt dico

i quod iudex potest[i] dare indistincte fidantiam, si velit: ar. huius legis, cum sua gloss.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Defuncto. No. hãc legem, quia facit cõtra illos qui faciunt suspendi mortuos. de quo per Imol. & hic Alex. in l. ij. C. q testa. facere pos.
¶ Adde quando hęredes tenẽtur ex delictis defunctorum, Ioã. And. in addi. ad Spe. §. j. ver. quid si latro.
P. PAV. P.
a ¶ Defuncto. vid Fely. in cap. cum nobis col. iiij. extra de resc.
b ¶ Non obstant leges. Simile habetis in l. iij. §. idem scribit. nota quod rõne quasi contractus, q dicitur celebratus ĩter defunctum & fiscum pœna crimina li transit in hæredẽ, secundum Bal. in l. j. C. ex delictis defun. in v. col. & Bar. i extrauagã. qui sint rebelles. in vers. rebellando. & facit cõtra assessores, q faciunt mortuos suspendi, vt debeãt puniri de iniuria. vide qd no. in d. l. ij. C. qui testamenta. & ibi dixi, per Imo. hic.
Pro saluatione, Bar. in hac l. infamem. & in quo arguatur de contradictione, vide concordiã quam posui ad l. fi. C. d sententi. passis.

Nam inuestigando crimen, præsentia p̃sonæ multum facit, qua trepidatione, quo vultu loquatur, vt l. de minore. §. tormenta. j. de quæstioni. & ideo cum sint quędã quæ per procuratorem non possunt expediri: iudex, si vult, potest dare fidantiã,
13 per hanc legem cum sua gl. † Vlterius habes ex hac gl. quod in casibus, in quib⁹ seruus potest esse in iudicio, illis casibus põt dare procuratorem. Nam vides, quod ille, qui amisit libertatem, potest dare procuratorem ad accusandum, per hanc generalitatem, quod quicunq; habet actionẽ, in ea potest constituere procuratorem, siue sit seru⁹, siue liber. Facit l. sed & si vni⁹. §. pe. s. de iniur. Pro hoc etiã s. rẽ ratam habe. l. iij. circa princi. Ad idem facit de manu. vindi. l. etiam. §. absens. & quod no. in l. diuus. §. fi. s. qui pe. tu. & extra, de restit.
14 spo. c. ex parte. Item per hanc † gl. habes, quod ille, qui detinetur in carceribus communis, propter aliquã condemnationem si citatur ibi, & non comparet, imputetur sibi, cum possit procuratorẽ mittere. Hoc tangam in l. ij. circa fi. j. de cust. reo. Vltimo facit
15 † lex nostra in ar. ad q. aliquis accusauit aliquem: pendente accusatione accusator est exbãnitus, an debeat super accusatione procedi. Hic tex. facit q̃ sic, ibi inchoatis, &c. Dicam in l. Vranius. de fideiuſ. Vltimo vide gl. super vers. inchoatis. & dic ibi, sed non infamatus: imo & si fuerit infamatus, cum accusatio fuerit inchoata ante donationẽ: vt dictum est s. in gl. quando accusabat accusatorem suum.
16 Item istud † quod dicitur, quod potest cõtra alium inscribere accusatus ante dãnationem, dicit Pet. est verum ante damnationẽ, & antequã sit in causa conclusum. quod satis placet. Pro hoc induco c. pastoralis. extra, de cau. posse. & proprie. & dixi circa hoc in l. naturaliter §. nihil commune. de acqui. pos. Non habetis hic alia.

1 ☞ Pœna quod sit extincta reo defuncto.
2 Pœna pecuniaria an duret reo defuncto.

a Defuncto. [2] No. † quod defuncto reo, est extincta pœna. Simile habuistis s. eo. l. iij.
b prout est in litera perimitur. Opp. de l. ex iudiciorum. in prin. j. tit. j. Sol. gl. Hic loquitur in reo defuncto ante sniam sed contraria loquuntur in reo defuncto post sniam, tũc etiã remanet pœna pecuniaria. In quibusdam etiam casibus, etiã mortuo reo ante sniam durat pœna. qui casus in illa lege enumerantur. Item opp. & videtur, q̃ pœna duret indistincte, vt l. defunctis. C. si reus vel ac. mor. fue. & l. fi. j. de bo. eorũ. Solu. Hic loquitur in eo qui moritur casu: contraria loquuntur ĩ eis qui se occiderunt, vel mortẽ sibi consciuerunt. Oppo. & istud contrarium est in seq. §. & videtur quod pœna pecuniaria indistincte duret: vt l. fi. C. si reus, vel ac. mor. fue. & l. iij. si pend.
b appel. mors interue. Aduerte † circa hoc sunt opi. Quidam, vt Hug. fatentur contra. quod hic debet intelligi in pœna corporali, ibi in pecuniaria. Alij, vt Cyprianus antiquus glossator, dicunt quod hic debet intelligi in pœna corporali, & in pecuniaria. Glo. hic non bene se firmat: sed j. ti. p̃xi. in l. ex iudiciorum. in fi. tenet expresse opi. Cypriani. Cy. tangit hãc q̃nem C. ne ex delic. defunc. l. j. & ibi dicit multa verba, & finaliter nihil concludit. Ego teneo opi. Cypriani, quam tenet gl. j. p̃ximo ti. in l. ex iudiciorum. in fin. q̃ hic intelligatur de pœna corporali & pecuniaria. Hoc probo per l. ex iudiciorũ. j. ti. p̃ximo in prin. quæ dicit q̃ ex publico iudicio pœna nõ transit contra hæredes: nisi facta condemnatione: sed in publicis iudicijs etiam est quando q̃ pœna pecuniaria: vt s. eo. l. ij. & l. ij. j. ad l. Iul. de anno. ergo patet, q̃ contra hæredes pœna pecuniaria non transit. Præterea est casus recte intelligendo l. eius
b qui delatorem. j. de iure fisci. Non ob. [b] leges contrariæ, videlicet lex vltima. C. si reus vel accusa. mor. fue. & l. iij. C. si pẽ. ap. quia illæ leges intelliguntur quando iam lata est sententia, a qua est appellatum. Simile habetis in l. iij. §. idem scribit. s. de pecu. vbi ex delicto non datur actio de peculio, nisi condemnatione secuta. Ratio, quia secuta condemnatione iam incipit itineri ex quasi contractu: ideo transit contra hæredem.

1 ☞ Iudex maleficiorum potest contra principalem delinquentem de delicto principaliter cognoscere, & de restitutione rei secundario & incidenter.

In quacunque. Not. §. est iste. Pone casum: Reus principalis mortuus est: volo agere contra hæredẽ ex hoc edicto, an debeo agere coram iudice causarum ciuilium? Respond. Iurisconsultus, q̃ debeo agere coram iudice causarum ciuilium. Oppo. si crimen est extinctũ ergo de eo non debet cognosci vt s. proxime. Solu. Non debet cognosci criminaliter: sed potest cognosci agendo ciuiliter contra hæredẽ, in casibus, in quibus potest agi contra hęredem vtiliter, vt contra defunctum, vel si ad hæredem aliquid peruenit: vt l. j. C. ne ex delic. defuncto. Secundo, extra gl. op. q̃ iudex maleficiorũ debeat cognoscere de re restituenda: vt
1 l. interdum. §. qui furem. s. de fur. Sol. † Quando principalis delinquens viuit: tunc iudex maleficiorum cognoscit principaliter de delicto, secundario seu incidenter de re restituenda: vt hic, & l. solemus. §. latrunculator. s. de iudi. Tene bene menti.

1 ☞ Condemnatus de maleficio publico est infamis, non tamen quo ad matrimonium.
2 Ictus fustium non infamat, nisi præcedat causa habilis ad infamandum.
3 Actio ui bonorum raptorum, quando descendit ex crimine priuato.
4 Damnatus de crimine publico, siue criminaliter siue ciuiliter, an sit infamis.
5 Crimina, ex quibus actio ciuilis infamat, qua sint. remissiue.
6 Lex iulia de ui priuata quod infamet.
7 Damnatus ex inquisitione, an sit infamis.
Condemnati, & mitrati, quod sint infames.
8 Testis, qui dixit falsum testimonium, damnatur officio iudicis: & non infamatur.
9 Damnatus pœna alicuius statuti est infamis, si vigore illius statuti reperitur damnatus de publico iudicio.
10 Confessus de crimine in iudicio, etiam sententia non secuta, est infamis.
Confessus de crimine extra iudicium in duobus casibus est infamis.
11 Cautela, ut inquisitus de crimine, ante cõdemnationem soluat, ad hoc ut euitet infamiã.
12 Damnatus pro iniuria, etiam leui, est infamis.
Cautela ut talis ante condemnationem soluat: quia post ea absoluitur.
13 Imperator, Senatus, Papa, ac collegium cardinalium, uacante pastore dispensat super infamia.
Reges, & principes inferiores ab Imperatore, non possunt dispensare super infamia.
14 Ciuitas, quæ non recognoscit superiorem, potest infamiã irrogare, ac cum ea dispensare.
Ciuitas non recognoscens superiorem tantum potest in suo populo, quantum Imperator in toto suo Imperio.

Infamẽ. Damnatus publico iudicio est infamis: secus si priuato: nisi sit tale crimẽ cuius ciuilis actio infamaret. h. d. Et diuiditur in duas partes. Primo ponit vnum dictum in publicis iudicijs. Secundo, aliud in iudicijs priuatis. Secũda ibi: itaq;. & est ista l. mul-
1 tum notanda. † No. quod condemnatus de maleficio est infamis. Dicitur hic, quod damnatus publico iudicio est infamis. contra. s. de ritu nup. l. palam. §. si qua. Dicit gl. ibi est infamis in veritate, sed non habetur tanquam infamis quo ad mammonium. & bene dicit. Itẽ op. j. eo. l. fi. vbi dãnatus ex publico iudicio non est infamis. Sol. Ibi specialis casus est in patre. Item op. dicitur hic, q̃ damnatus de priuato crimine non est infamis. contra: damnatus de crimine priuato cõmuniter coercetur in corpus: vt l. vlti. s. de iniu. & l. vlti. s. de fur. ergo videt infamis: vt l. act⁹. s. de his q̃ no. infa. dicit gl. q̃ hic dicit dãnatũ intellige non punitum. tunc enim esset infamis ex genere pœ-
2 næ. † Aduerte. Videte, licet quis sit punitus, & ex punitione sequatur ictus fustium, vel alia coertio in corpus, nõ tamen est infamis: nisi causa præcedens sit talis: ex qua infamaretur, si ordine damnaretur: vt l. ictus. in j. gl. Vnde hic non curo, sit punitus vel non: quia ictus fustium nõ infamat, nisi præcedat cã habilis ad infamiã inducendã. Itẽ dicitur hic, nisi id crimẽ ex ea actione descendat, & cætera. & sic innuit q̃ crimen ex ea accusatione descendat. contra, imo accusatio descendit ex crimine, vt Insti. de ob. quæ ex deli. nascuntur. in rub. & nigro & l. ex maleficijs. de acti. & obligationi. Huius timore gl. exponit hoc duobus modis, vt in ea habetis. Item op. dicitur hic
3 veluti furti, vi bonorum raptorum, iniuriarũ. innuit † q̃ actio vi bonorum raptorum, descendat ex crimine priuato. cõtra imo descendit ex crimine publico, cum raptus sit crimẽ legis

Iulia

Universidad de Deusto

Iuliæ de vi publ. vel vi priua. vt j. ad le. Iul. de vi publ. & vi priua. Dicit gl. intellige de tali rapina, quæ nõ cadat in crimẽ publicũ: vt l. si qs ex domo. §. de fur. vt si aliqs iuit ad domũ causa rapiẽdi, & neminẽ inuenit. His expeditis venio ad qõnes gl. Quæro, dicit hic, damnatus † de crimine publico est infamis: q̃ro. an
4 sit verum, siue ciuiliter, siue criãliter agat, cum in crimine possit agi ciuiliter: vt in l. qui noie. j. de fal. dicit gl. siue ciuiliter, siue criminaliter cõdemnet, semp est infamis, Ita dicit gl. Quidã reprehendũt hãc gl. Nam cũ in iudicijs publicis agatur actione in factum ciuiliter: vt l. qui noie. j. de fal. actio in factum nõ infamat: ideo datur cõtra patrẽ, vel patronũ, quẽ nõ infamat: vt l. non debet. §. de dolo. & ideo si ciuiliter cõdemnet, nõ est infamis. Ita dicit Iac. de Ra. Videte: actio in factũ, quæ dat cõtra patrẽ vel patronũ, tẽperatur verbis, vt bonæ fidei mẽtio fiat: vt l. nõ debet. in fi. §. de dolo. q. d. cõtra patrẽ cõcluditur per mediũ bonæ fidei: qa bonæ fidei nõ congruit. vt ipse cũ aliena iactura locupletet: ideo nõ infamat. Sed actiones in factũ, quæ nõ tẽperantur verbis, sed directõ oriunt ex delicto alterius, infamãt: quia sufficit q̃ habeãt causam publici iudicij, vt hic dicit: licet non sit publicũ iudiciũ.
b ideo glos. bene dicit.[b] † Item dicitur hic, nisi sit crimen, ex quo
5 actio ciuilis infamat. quero, quæ sint crimina, ex qbus actio ciuilis infamat, & quæ nõ. Tu habes hic gl. quæ ponit exẽpla clarissimè. Extra gl. procedo, & q̃ro † vtrũ sit aliquod crimen publicum, quod nõ infamet? Glos. vacillat de lege Iulia de vi priua. finaliter determinat, q̃ infamat. Ita not. in l. si præses. j. de pœnis.
7 † Item quæro,[c] vtrum damnatus ex inquisitione sit infamis?
c Glos. §. de suspe. tu. l. iij. §. pterea. videt tenere q̃ nõ. & Dy. ibi dicit, q̃ illa gl. nõ est alibi. sed idẽ tenet in l. vlti. C. de suspec. tut. & l. fi. C. de modo mul. Cy. tenet opi. Dy. in l. fi. C. de suspec. tut. tali rõne: Qñ iudex grauat reũ plus debito, vẽ super infamia dispensare: vt l. qd ergo. §. pœna grauior. §. de his qui not. infa. sed inquirẽdo iudex grauat reũ: qm̃ de maleficijs nõ debet sine accusatore cognosci: vt l. rescripto. §. si qs accusatorẽ. j. de mu. & hono. Ex hoc cõcludit q̃ nõ fit infamis. Cõtrariũ vẽ tenere Old. & Andr. de Pisis. Rõ, quia nõ debet inspici ordo ꝓcedendi: qa si hoc esset verũ, nullus hodie cõdemnatus etiã p accusationẽ esset infamis: & quia cessat ordo antiquus: vt j. l. pxi. Ego aliter dico, sic: qñq; quis est dãnatus ex inquisitione, & punit aliqua coertione, quæ eũ infamat: & tũc est infamis: vt l. ictus fustiũ. Vnde illi, q̃ hodie mitrant, puto q̃ sint infames: licet mitrent ex inqsitione. Si autẽ nõ est punitus, sed solũ cõdẽnatus, aduerte: qñq; inquisitio per-
8 mittit tanq̃ iudiciũ per se separatũ à iudicio publico. Exẽplũ † in l. nullum. C. de testi. & qd ibi no. in vlti. glo. vbi dicit, q̃ ille, qui tulit falsum testimoniũ, damnat officio iudicis: quia aures iudicis offendit: nõ autẽ lege Cornelia de fal. sed solũ qa aures iudicis offendit, officio iudicis punit: tũc nõ infamat. Ratio, qa non est dãnatus publico iudicio: ergo non est infamis: vt hic. Si verõ
d inqsitio succedit[d] directõ in locũ accusatiõis publici iudicij: tũc damnatus est infamis. Et ꝓbo per tex. cũ gl. in l. Athletas. §. calumniator. §. de his qui not. infa. Videbitis j. eo. l. vlti. p locũ à spãli. Nã ibi est speciale in patre, q̃ nõ efficitur infamis: ergo in cõtrarium est ius cõmune. Præterea, licet varietur modus procedẽdi, nõ variatur pœna vt expressum est: vt in l. proxi. j. eo. Item pœnam ipsam lex imponit, quæ ex potestate iudicis depẽdet: quia quæstio facti in arbitrio iudicis est, non iuris authoritas: vt l. j. §. j. j. ad Turpil. Præterea, non dispensatur super infamia ex modo procedendi, sed aliter causa cognita: vt l. quid ergo. §. pœna grauior. §. de his qui notan. infa. Præterea, verba edicti prætoris dicunt, Damnatus publico iudicio est infamis: vt l. j. §. de his qui notan. infa. Sed damnatus ex inquisitione est damnatus publico iudicio: ergo &c. Succedit enim inquisitio in locum accusationis: vt l. ij. §. si publico. j. de adulte. ergo eius naturam, & officium assumit: vt §. si quis cautio. l. si eum. §. qui iniuriarum. Non obstant contraria in l. j. C. si tu. non gef. quia ibi non dicitur quod non sit infamis. Non obstat glos. in contrarium allega. quia debet intelligi secundum hanc distinctionem. Non obstat quod dicitur, q̃ propter grauamen iudex videtur dispensare cum infamia: quia grauamen consistens in ordine procedendi, nõ dispẽsat cum in-
9 famia: vt j. eo. l. ordo. † Vlterius quæro, vtrũ dãnatus pœna alicuius statuti sit infamis? Cõiter aduocati dicunt q̃ nõ: quia condictio non infamat: vt l. cessa. de ac. & obli. sed in casu proposito damnatus est cõdictione ex lege: ergo &c. Et istud dicũt quidã

a ¶ Quæro, dicitur. Adde d. Ant. & d. Ab. in c. ar si clerici. de iud. And. Barb.
b ¶ Bene dicit. Cy. & Bar. in l. si tutor. C. de inter. matri. in fi. q̃ confessus in actione ciuili famosa, est infamis.
c ¶ Item quero. De hac questione & solutiõe vide in l. etiã. C. de fur. & Ang. in l. si vacãtia. in fi. C. de bo. va. li. x. & Bal. in l. ictus. de infa. & ibi ẽt Bar. in fi. Et adde Bald. in l. edita. C. de edẽdo. in vñ. col. & Spe. in ti. de sen. §. j. ver. qd de istis. per Sali. in l. ea quidẽ. ver. q̃ ꝓpter. & ver. vltimo quæro. de accu. & Bald. in l. certa. C. quãdo prouo. nõ est necess. & in l. j. C. de calũ. & in l. fi. C. de suspectu. Gl. & Bart. in l. j. C. si tutor non gef. Et vide bal. & Ange. in l. ij. de infam. & gl. in hac materia i l. ij. C. de requi. re. & gloss. in c. super his. de accu.
d ¶ Inquisitio succedit. Adde q̃ voluit Bal. i auth. ei q. alias, qcũq; in fi. de epi. & cle. dũ dicit, q̃ bãniti q̃q; pdãt ea, quæ sunt iuris: tñ nõ sunt ifames, nisi de facto. Facit q̃ no. in l. j. C. de modo mul. & fl. iusiurandi. ẽ pe. colũ. C. de test. dico tñ, q̃ tales dãnati secundũ verã opi. nõ sunt vere ifames ifamia iuris: qa bannũ nõ est pœna, sed mulcta ꝓpter cõtumaciã. Et vide Ange. & Imo. hic ad fi. & Bal. in l. ictus fustium. de ifa. Bal. pillũ tex. & gl. i l. fi. de req. reis. bal. in l. j. C. de calum.
e ¶ Dy. sic tenuisse. ad de Bar. vbi scripsit i l. j. ẽ. eo. & q̃ nõ fit infamis reperit Dy. cõsuluisse, vt refert bar to. in suo consil. mci. ser. Io. vbi dicit hãc esse cõem opi. & ibi ponit, an dãnatus absens efficiat infamis. De quo ꝓ Spec. i tit. de sen. §. j. i ver. qd d istis. & q̃ hẽ i l. h. de requi. reis. Et vide Bald. in l. j. C. de ser. Reipu. manu. & qd not. Bal. i l. ẽt. C. de fur. & i l. certa. C. qũ ꝓuo. vbi etiam condẽnato extra ordinẽ ex forma statuti. & Bal. in l. j. C. de cal. et in d. l. ẽt. C. de fur. & plene ꝓ Bal. i l. cũ mulier. i antepen. & vlti. col. ẽ. fol. mat. et vide Bal. i add. Spe. in titu. de sen. pla. in iij. col. cum sequen.
f ¶ Vt soluat. Qũ qs inquirit de delicto, ne efficiat ifamis, debet primo soluere. et sic vide l. si reus paratus. de ꝓcura. Adde Bal. in l. j. C. de dolo & Bar. i l. ea q̃. C. de cõdi. inde. i fi. & i d. l. si reus. ꝓ Bal. i l. vtique, de rei vẽd. Vid aliã cautelã, ꝓ euitãdo infamiã i d. l. furt. i. de infa. i §. si qs alieno. in fin. vbi Bart.

e Dy. sic tenuisse.[e] Aduerte, vt alias dixi, regula est q̃ damnatus publico iudicio est infamis: vt l. j. §. de his qui not. infa. & probat hac lege. Si ergo aliquis damnatur ex forma statuti, videndũ est an sit damnatus publico iudicio? De hoc dixi §. eo l. j. & si reperitur dãnatus publico iudicio est ifamis:
10 alias non. † Quero vtrũ confessus de crimine sit infamis, si non est secuta sentẽtia. Gl. in l. ictus fustium. videt tenere q̃ sic. Idem Azo in summa. & idem videtur tenere Inno. extra, de pœn. c. super his, quod videtur probari per l. quoniã §. de his qui notã. infa. In cõtrariũ videt textus in l. si reus. §. de ꝓcura. vbi dici videtur in tex. quod cõfessus de crimine, non sit infamis. Aduerte, confessus de crimine extra iudicium in duobus tantum casibus est infamis. Primus, si post confessionẽ secuta est castigatio: vt. l. ictus fustium. cum sua gl. Secundus, si hoc confitetur paciscendo de crimine: vt d. l. quoniã & videtur colligi ex verbis prætoris in l. j. §. de his qui notan. infa. quæ dicunt damnatus pactusve alias secus. Si vero confitetur in iudicio, non est infamis. Nam dictũ prætoris requirit ad hoc, vt quis sit infamis, qd sit de crimine damnatus: vt l. j. de his q̃ no. infa. modo in accusatione criminali confessus de crimine non est dãnatus, nec habet pro damnato: vt l. si confessus. j. titu. ij. ergo non est infamis. sed in ciuilibus cum confessus habeatur pro coniuncto & condemnato, vt l. j. C. de confes. dicerem eum infamẽ. Et sic intelligo glo. prædictas si possent ad hoc adaptari: alias male dicerent. Non obstat l. si reus. §. de procura. quia aliud est confiteri, aliud soluere. Ille enim qui confitetur vel confitetur vt dãnetur, vel vt habeatur pro damnato. merito cum sit damnatus, efficitur ifamis ex edicto prætoris. Sed si vult soluere, tunc nõ cõfitetur vt cõdemnetur, vel pro condẽnato habet: sed vt propter solutionẽ iudicium euadat, & iste nõ est infamis ex edicto prætoris: qa non est dãnatus sed videt magis absolutus. absoluet emẽ ab instantia iudicij: vt Instit. de perpe. & tẽp. act. §. fi. & ideo remedium est † si aliquis de
f bet damnari, vt soluat[f] ante cõdemnationẽ, vt iudicium euadat, & sic absoluetur: quia soluit, & nõ erit infamis: vt d. l. si reus. §. de procu. & tene menti hanc practicam. Item dicitur hic dãnatus de crimine iniuriarum
g est infamis.[g] † Quæro, vtrũ dãnatus de cri-
12 mine iniuriarũ, pro modicis verbis iniuriosis fiat infamis. Respondet text. videtur qd sic, in c. cum te. extra de re iudi. & ideo tũc ne aliquis sit ifamis, erit remedium qd soluat antequam condemnetur: & tunc absol
13 uetur, quia soluit: vt l. si reus. Quæro † quis posit super infamia dispensare. Respõdeo,
h tex. dicit quod solus Princeps[h] vel Senatus: vt l. j. §. penul. §. de postu. Idem dicimus de Papa in terris ecclesiæ: quia potest cum infamibus dispensare. In collegio Cardinalium vacante pastore: secus in Regibus &

g ¶ Est infamis. Vide in l. decuriones. ex quibus causis infa. irrog.
h ¶ Solus princeps posit restituere ifamem. adde q̃ Fiã. de Pisis disputando

dixit, q sic, nisi illa infamia sit cõtracta certo loco qa de ea non videnť legũ latores cõsiderasse. ar. l. cum aqui. de trãsact. & al leg. text. optimũ ĩ c. dño guerrã. ĩ tit. hic fi. lex Corrad. ibi vł rege. & fuit cõsultũ veronę p singulares viros. & vide p Archi. ij. q. iij. c. nõdum p Paul. de Leaza. & p Imo. ĩ c. veniẽs. de fil. presby. & aliquid in c. diuersis fallacijs. de cler. cõiu. et in cle. si summus põtifex. de sen. excõi. Archi. xj. q. j. c. si qs. et xij. q. j. c. eos. Sed an possit peti p pcuratorẽ vide p Spe. in tit. de rest. ĩ integ. § si qs autem. versi. qd de eo. Alex. de Imol. Add qđ Bald. cõsuluit, q episcopus clericũ cõdẽnatum de crimine falsi non põt restituere famæ. qa restituere famæ, est de reseruatis principi. adde eius consil. ccc. li. iij.

a ¶ Sol. dicerẽ. Quod an sit verũ, & an possit sup infamia dispẽsare. Adde q idẽ voluit Bar. in l. iij. ĩ fi. d testi. Sed cõtrarium voluit ĩ l. j. § de qua ĩ. de postul. & in l. acta. § de amplianda. ĩ. de re iudic. & adde q ex ver. Bal. in l. generalis. C. d sen. pas. dictæ cõtrarietates possent reduci ad cõcordiam, videlicet q ciuitas põt restituere honorẽ illius loci: non aũt famã simpliciter. Et ita ẽt in hoc vltimo intelligiť q voluit in d. l. acta. & vide Bal. ĩ c. iniuria. de pa. iur. fir. & Bal. in l. ij. ĩ vlt. col. C. de pœ. iudi. & Bal. ĩ vl. & antepe. char. ĩ l. cũ mulier. so. ma. et bal. in l. fi. C. de sent. pas. De hac q. vide Inn. in c. cum te. versus fi. de re iudi.

Pro saluando Bar. in hac l. inter accusatorẽ, & in quo videať cõtrariari, vide concordiã quã posui ad §. hoc autem. ĩ l. iiij. ĩ. de dam. infect.

b ¶ Quæro qualiter. Not. de modo citandi. & vide Imo. ĩ l. q añ calendas. de ver. obliga. & quod not. Bar. in extrauag. ad reprimẽdũ in ver. et p edicta. Itẽ nota q statutũ põt dare certum modũ citãdi, secundũ Bal. in l. j. ĩ ij. col. C quõ & qñ iudex. p Bal. post glo. in l. si accusatoribus. in ij. column. & ibi. Cyn. C. de ac.

c ¶ Placet mihi. Absentem põt citare iudex in criminalibus vna vice pro oĩbus. qđ tenuit Bal. in l. ij. in vj. colũ. ad fin. C. quõ & qñ iu. vbi sequitur Archi.

d ¶ In authenti. Vide no. Bar. in d. auth. q semel. in j. colum.

e ¶ Vtrũ debeat. vtrũ in actiõe debeat mitti copia inquisitiõis vide p Bar. in extrauag. ad reprimẽdũ ĩ versi. sup dicto cite. Pe. de Anch. in cle. j. de foro compe. Imo. hic, & Sal. in l. absentem. C. de accu. Bal. in l. ij. C. de exhi. re. Aliqd p Imol. ĩ l. si finita. § si plures. ĩ vj. col. de dã. inse. sed gl. in c. præterea. ĩ dila. & v. q. ij. c. si primates. tenet q liber mitti. de quo habes plures remissiones in rubri. C de eden. & vide Bar. in extrauag. ad reprimendum in ver. super dicto cite. Adde q Pan. in d. c. licet. dicit dictũ bar. posse procedere, qñ qs citatur de propinquo. alias secus, p c. si primates. v. q. ij. Nõ obstat d. c. licet. qa dicit, q ibi crimina fuerunt expressa in citatione.

Principibus. Ita tenet Inno. in d. c. cum te.
14 de re iud. Quæro, † vtrum ciuitas vna possit infamiam irrogare, vel super infamia dispensare. Videtur quod non: quia ciuitas vna non potest facere statutũ super his quę non sunt suę iurisdictionis: vt l. fi. & ibi no. ĩ. de iurisdi. om. iud. & l. cum vnus. §. pen. ĩ. de bo. au. iud. poss. Sed causa infamiæ non est de iurisdictione ciuitatis, cum sit reseruata Principi: vt l. j. §. pe. de postulan. ergo,
a &c. Sol. dicerẽ.[a] cum quælibet ciuitas Italiæ hodie pręcipue in Tuscia dominum nõ recognoscat, in seipsa habet liberum populum, & habeat merum Imperium in seipsa, & tantam potestatem habet in populo, quã tam Imperator in vniuerso: vt l. hostes. & ibi nota. j. de capti. An autem tales infames possint conficere instrumenta, dicam. j. ad legem Iul. repetun. l. eadem.

ORdo. Nota quod licet varietur ordo procedendi: non tamen variatur prãs legis. tene mẽti.

1 *Pro absente ad allegandas causas absentiæ, quilibet admittitur.*
2 *Trina citatio non sufficit ad aliquem condemnandum.*
3 *Lex ista qualiter intelligatur.*
4 *Trina citatio de qua in lege, qualiter fiat.*
5 *Dilatio de qua hic, quod hodie sit ampliata in criminalibus, sicut in ciuilibus.*
Correctio legis, quòd non inducatur ex identitate rõnis.
6 *Reus quando citatur in criminalibus, satis est si citatur ad respondendũ accusationi, vel inquisitiõi: nec requiritur qđ in citatione inseratur tenor accusationis, vel inquisitionis.*
Consuetudo Perusina seruat quod in citatione inseratur accusatio, vel inquisitio.
7 *Reus si citatur ad domum, satis est in criminalibus.*
8 *Accusator in criminalibus necesse habet in quolibet termino, quo reus citatur, comparere, & accusare rei contumaciam, sicut in ciuilibus, nisi ex consuetudine iudex haberet licentiam procedendi.*
9 *Accusato non comparente quid faciet iudex.*
10 *Iudex quid sit facturus accusatore absente.*

INter accusatorẽ.

Difficilis lex est, & habet duas lec. in glo. secundum primam lecturam lex ista diuiditur in duas partes principales. Primo vnum dictum ponit. Secundo ponit aliud dictum distinctum & separatum à primo dicto. & secundum istam pone casum. Et secundum hanc lecturam primo nota
1 † quod quilibet admittiť pro absente, ad allegandas causas absentię. De hoc tamen dicam in §. ad crimen. ideo hic omitto. Secun
2 do nota † quod trina citatio non sufficit ad faciendum aliquem condemnari. & secundum hanc lecturam habetis in litera nec. Secundum aliam lecturam, hęc lex diuiditur in duas partes. Primo ponit vnum dictum. Secundo ponit effectum illius dicti. & secundum hoc debetis habere in litera, nec per triduum, &c. & ibi est secunda. Secundum hanc lecturam. Not. quod absens post trinam citationem non condemnatur, si aliquis alleget causas absentię: secus si nõ
3 allegares causas absentiæ. † Vides ergo, q hæc secũda lectura cõtradicit primæ. Quare pro declaratione quæro, quæ istarum sit verior. Quidam tenent vnam: & quidam tenent aliam. & gloss. se non firmat. Tu vero dicas sic: Si quidem intelligis nostram legem quod accusatio esset proposita de crimine: cuius pœna esset à relegatione supra in qua absens nõ potest damnari: tunc prima lectura procedit sine scrupulo: quia post trinam citationem nõ damnabitur reus vel
d accusator. Si vero intelligas in crimine, cuius pœna est à relegatione infra, in qua absens potest damnari: hic aduerte, aut tu vis
e eum absentem condemnare solum ex illa causa: quia ter citatus non comparet: & tũc non potest fieri. & hoc modo procedit prima lectura. Si vero velles eum damnare, qa citatus non comparet, & iudex contra eũ absentem de maleficio plenas probationes inuenerit: tunc absens potest condemnari: vt lege, absentem. j. de pœnis. nisi aliquis accusator iustas causas absentiæ allegaret: qa tunc expectaretur: vt hac lege. & hoc modo secunda lectura procedit. Procedo vlte
4 rius. † Dicitur hic, nec post triduum p sin
b gulos dies, &c. quæro qualiter[b] fiat ista citatio. Tres opiniones sunt. Quidam dixerũt, quod citatur tribus diebus, nouẽ vicibus: scilicet per singulos dies ter. Alij intelligũt q intelligatur de nouem diebus, & per singulos dies citetur semel. & ita videtur sentire gl. Vide gl. q̃ icipit, alias nec. Tertia opi. est Iac. de Are. q intellexit hãc legẽ aliter. s. q per nouẽ dies citeť tribus vicibus, & sic trib⁹ citationibus: et post singulas citatiões expectetur per tres dies: & sic erũt nouem dies, et tres citationes. & expone tex. sic, ne post triduũ. s. expectatus per singulos dies, &c. Et hanc opinionem videtur etiam tenere Specu. in tit. de actio. §. j. versi. qualiter autem in criminalibus
c fit citatio. Et hoc placet mihi: [c] quia l. absentem. j. de pœnis. dicit q ad instar priuatorum iudiciorum fit citatio ĩ criminalibus: sed in priuatis fit citatio illo modo. s. per tres denunciationes, vel p omnibus vna: vt l. ad peremptorium. cum l. sequen. ĩ. de iudicijs. & l. tres denũciationes. C. quomodo & quando iudex ergo, &c. Hoc seruat consuetudo. Ad prædicta facit quod not. C. de accu
5 sationibus l. si accusatoribus. † Quæro, vtrum ista dilatio trium dierum hodie sit ampliata, vt debita esse decem dierum vel xxx. sicut in ciuili: vt l. properandum. §. j. C. de iud. & in authẽ. qui semel. C. quomodo & quando iudex. Gl. quæ est hic, videtur tenere q sic. Aduerte, istud non videtur esse verum. Nam ex identitate rationis non inducitur legis correctio: vt probatur C. de app.
d l. præcipimus, & l. si vero. §. de viro. ĩ. sol. matr. & in authẽ.[d] quas actiones. C. de sacrosanct. eccle. cum ergo dilatio sit mutata in ciuilibus, non debet intelligi mutata in criminalibus: licet sit eadẽ ratio. Respondeo, dico hanc glossam dicere veritatẽ: nec sit mutatio per hominem: sed per legem antiquam, quæ dicit quod eodem modo debet dari dilatio in criminalibus, sicut in ciuilibus: vt l. absentem. j. de pœnis. sed in ciuilibus dantur triginta dies: ergo & in criminalibus. Ad hoc facit quod no. gl. in l. quod vero. ĩ. de legi. quæ dicit, q l. si quis seruo. C. de furtis. quæ est lex noua,
6 trahitur ad filium per legem antiquam. Pro declaratione, † quæ
e ro quando citatur reus, ad quid debet citari: & vtrum debeat[e] sibi mitti tenor accusationis, vel inquisitionis? Videte, in ciuilibus vtrum libellus debeat mitti cum citatorio, est quæstio satis prolixa, quam Cynus refert in auth. offeratur. & communiter tenemus q non. Et idem dico in criminalibus. Nam dico, quod qñ debet quis citari vt veniat respõsurus accusationi, non est necesse q mittatur copia, seu tenor accusationis. Probatur extra, de accusationibus. c. licet in beato Petro. Contrarium tamen seruatur in curia Perusina, pro cuius obseruatione est glossa ordina
7 ria in cap. j. extra, de dilationi. † Secundo quæro, vbi debet citari iste reus? dicunt quidam, q debet citari personaliter, ita quod ad eius notitiam perueniat. Et hoc refert Specula. tenuisse Odofre. vt refert in titulo de accusatio. §. primo. ver. sed nunquid sufficit. Veritas est, quod sufficit, quod citetur ad domum, vel alibi: in quod verisimile sit, quod ad eius notitiam peruenerit. Hoc pro
8 batur infra de requiren. reis. l. prima. † Item quæro, vtrum sicut in ciuilibus requiritur, quod in quolibet termino actor represen tet se, & rei contumaciam incuset, vt reus sit contumax: ita eodẽ modo

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Sit necesse. Adde Bald. in l. si tutor. C. de interdi. ma. Vide Imol. hic, & Barto. in extrauag. ad reprimendum in ver. neglexit.

b ¶ Vlterius quæro. Vtrū reus debeat personaliter citari, vel non. Bar. in extrauag. ad reprimēdum in ver. & per edicta. Bal. in l. & post. in prin. de iudi. & ibi Bar. & quæ dixi post eum in l. j. in prin. ff. si quis ius dicen. & Cy. alias Sal. in l. absentē. C. de accu. & quæ dixi post Bal. in l. j. C. de requir. reis. Bal. in l. si accu. C. de accusa.

c ¶ Sed qd fiet. Quid fiet per iudicē absente accusatore, adde Bar. post gl. in l. Papinianus. §. j. de inof. tesia. & Imola in ca. licet. de loc. et ad de meliorē text. in l. quāuis indubitati. C. de adult. & Bar. in extrauag. ad reprimendū. in ver. neglexerit. & Imol. hic.

d ¶ Custodias. Hanc legē limita inquātū vult, q aduocati debent citari ad videndū iudicia, nō habere locum in testibus torquēdis, secūdum Bar. in l. huius. §. iudex. ff. de quæstio. & ad hanc legem vide Bart. in §. reus. in ea. l. & in l. si. eod. tit. de questio. Adde quod Bal. cōs. cclxxv. lib. iij. dicit, q cū aliquis grauissime torquet, bonū esset adhibere medicos: qa aliq molles carne, aliq duri.

e ¶ Obseruat cōis cōsuetudo. Idem tenet Bar. in d. l. si postulauerit. §. qōni. hic as in versi. quæro quæ est ratio huius diuersitatis dicas q istud est diuinare: sed est no. fauore absolutionis: vt in simili in l. fina. C. vbi sena. vel claris.

f ¶ Potest renūciare. Adde q Bald. in l. si accusa. C. de accusa. videt velle q posit renūciari, et q repertus in flagrāti crimine pōt renūciare dilationibus suis: quia nulla debet sibi dari dilacio, secūdū Bal. in l. vt vim. de iusti. et iure. Vide gl. in l. ictus fusiū. in prin. ff. de insa. Lud. in singu. in vlti. ver. vtrū reus posit renūciare dilationibus sibi datis, vt citius cōdemnet. & in eo qd tenet Bar. qd no. adde Bal. in l. j. C. de cōf. in xj. col. & Bal. l. pactū inter heredē. ff. de pact. vbi dicit, q nō pōt renūciari defensionibus. Et idē Bal. in d. l. j. plus dicit, videlicet, q si sit renūciatio iurata, nō valet. Et in ppposito vide qd no. Bal. in l. raptores. C. de epis. et cle. & i auth. habita. C. ne filius pro pa. Sed cōtra Bar. hic tenet Bal. in l. si. ff. de fer. i quo vid Ro. i rub. de arbi. i vj. char. Pōt tñ reus i crīalibus renūciare exceptiōibus declinatoriis fori, scdm Bal. in d. l. j. C. de pac. et Bal. in auth. iubemus. C. de iudi. & vide glo. & Ang. in l. j. de furi. balne. & in l. j. C. q acc. in ver. & pmitto. & Imo. hic. & Bal. i l. cū reis. C. de pœnis. & in l. j. in xx. col. C. q accu. nō pos. & dicit Ang. in d. l. pactum inter hæredē. ff. de pac. q qñ certū est reū nullam habere defensionem q valet renunciatio. Vnde infert ibi, q quando iudex maleficiorum facit renunciare termino, & defensionibus, debet facere reum confiteri se nullā aliā habere defensionē, quare renunciat quia defensiones nō habet. Vnde sentit ipse, q ista renunciatio saltē sit vtilis, quantum ad terminū: quantū vero ad defensiones, certum est eā esse inutilem, cū nullas defensiones habeat, vt ipse præsupponit: & sic videtur dicere idem quod Bart. hic. Pro certo ille tex. non pbat opi. Bart. qa hic non differtur probatio sententiæ cōdemnatoriæ. Patet: quia reus non posset renūciare, nisi quia sic statutum est i casu isto. Vñ tex. iste p Bart. allegatus, non pbat opi. eius nisi itelligatur cōiuncta glos. in versi. volente, quam Bart. examinat hic, in ver. si. Cuius quidē declaratio magis est violare istū text. qj declarare. & in pposito inquit Bald. in l. j. C. q acc. quod reus non potest i criminibus renunciare defensioni, quæ resultat, & fundatur sup iure gentium, sed ex cusationibus, q inducuntur a iure positiuo, cōi, vel statutario, bene potest renūciare alleg. glo. in l. si accusatoribus. ff. alle. C. de accu. Aduerte tñ, q licet ipse Bald. dicat ibi, q illa executio tolli nō potest q funditus tollit crimē, tñ idē videt dicēdum si modificaret pœnā, dummodo sit fundata in iure. Ex quo videt q conclusio Bart. hic falsa sit. Et vide quę habes i materia i auth. iubemus. C. de iudi. i casu pdicto. Ang. quādo certum sit nullas reum defensiones habere, & sic per renunciationē termini nō auferē defensio. Pro quo optime facit qd dicit Bal. in l. j. ff. de requi. re. qui ibi concludit, quod statutum in causa criminali potest auferre reo defensiones, & exceptiones, quę respiciunt apices iuris, & non negotiū principale. & forte idem posset dici in renunciatione videlicet quod quamuis defensio competens sit introducta de iure ciuili, si tamen respiciat renunciationem criminis in totum, non posit ei renunciari. Hoc probatur: quia appellatio formalis est introducta de iure ciuili l. j. ff. de appella. & tamen illa renunciatio tolli non potest leg. non tantum. ff. de appella. Item pro hoc facit regula vulgaris. l. liber homo. ff. ad legem Aquilia. quæ habet, quod nemo est dominus membrorum suorum. Sed quando certum est reum habere defensiones, tunc stat Angel. cum Barto. per dictam legem pactum inter hæredem. sed si est dubium, dicit quod valet, si reus fateretur se non habere defensiones: per dictam legem. ff. de furi. balnea. Pro quolibet intellectu vide in d. authen. iubemus. C. de iudi.

a modo sit necesse [a] in criminalibus. Respōdeo, q secundum consuetudinem Italiæ, vbi iudex recipit licētiam ab accusante, ab accusato perficiēdi processum, & sic iudex sumit locum accusatoris: vt dixi in l. is qui reus. non est necesse quód accusator se repræsentet, cùm ibi sit iudex, qui eius personam repræsentat: sed aliàs est necesse quód se præsentet, cùm in istis procedatur ad instar iudiciorum ciuilium: vt dicta lege, absentem. Vlterius† quæro, [b] accusato non
9
b comparēte, quid faciet iudex. Respondeo, si quidem est crimē, in quo imponitur pœna à relegatione suprà, tunc iudex nō procedit ad condemnationem, sed procedit ad annotationem bonorum: vt l. prima. infrà, de requirēdis reis. In criminibus verò quorum pœna est à relegatione infrà, iudex examinabit testes: & procedet ad condemnationem habita fide de maleficio: vt dicta lege, absentem. infrà de pœnis. sed secundùm statuta Italiæ, etiam elapso termino banni indistinctè habetur pro confesso, & tanquam cōfessus condemnabitur. Prædicta in accusato absente. Sed † quid fiet [c]
10
c accusatore absente? Breuiter dico q possunt duo quæri. Primò, quid fiet absente accusatore contra ipsum accusatorem. Secundò quid fiet absente accusatore de ipso processu. Ad primum dico, quod si accusator absens est legitimè citatus, poterit procedi contra eum ad pœnam. de quo dixit text. in l. qui crimen. C. qui accusare non possunt. Poterit etiam cognoscere de eius calumnia, & de calumnia eum condemnare, si est pœna à relegatione infrà, nec allegatio pro eo iusta allegatur: quia tunc expectaretur: vt hac lege. Sed si est pœna à relegatione suprà tunc fiet annotatio bonorū, sicut dictum est in reo suprà. Si verò quæris quid fiet de processu. aduerte, de processu potest iudex præsentem absoluere ab instantia. Item potest prosequi processum si vult absoluere, vel condemnare eum, prout reperiet eum culpabilem: vt infrà eodem l. penulti. Dicam plenè infrà titu. j. l. libellorum.

11.

SEruus. Dicam cras in §. ad crimen.

12.

d CVstodias. [d] Diuiditur hæc lex in duas partes. Primo loquitur, qui debent adesse examinationi reorū. Secundo loquitur, quo tēpore debet fieri examinatio reorum. Secunda ibi: & feriatis. Primo opponitur ad principiū, & videtur q consuetudo hoc non obseruet q cōuocentur aduocati, quādo examinātur rei. Dicit glo. intellige q cōuocentur patroni causarum, non aduocati ipsius rei. Et ita obseruatur Bononiæ. Ita dicit glo. & dicit verū, etiā q olim obseruabatur. Istud dictum gloss. videtur contra legē, si postulauerit. §. quæstioni. j. de adulteriis. vbi dicit q aduocatus ipsius rei debet adesse quæstioni. Hoc etiam glo. tenet in l. legis virtus. ff. de legib. Breuiter,
1 †veritas est ista: & ita obseruat communis
e consuetudo, [e] q examinationi reorū, hoc est, disputationi, an sint examinandi, & torquendi, bene intersunt aduocati. Ita intelligitur lex, si postulauerit. §. quæstiōi. sed ipsi quæstioni & examinationi non debent interesse. Ita tenet glo. in authē. de testibus §. quia vero. in gl. super verbo, aduocatorum & hoc videtur velle glossa. C. de iura. calū. l. ij. circa prin. in glos. super verbo, vtriusq;. dum dicit, aduocatū non debere partem instruere. Hoc etiam probatur ad similitudinem testiū: quia partes adsunt iuramento testiū, non examinationi, quæ fit in secreto. & hoc puto verum: & cōsuetudo obser
2 uat. Quæro, † quid si isti aduocati ad hoc non fuerūt adhibiti: an propter hoc vitiabitur processus, vel sentētia? Puto quod nō: arg. eius quod not. in l. cū sniam. C. de sent. facit q no. i l. j. C. de sen. aduer. fis. la. Venio. ad secūdā partē: opp. q diebus feriatis nemo trahitur inuitus: vt l. j. & ij. ff. de feriis.
3 Sol† Glossa intelligit hoc volente reo. Vel aliter, illud, quod ibi dicitur, loquitur in psonis nō detētis in carcere, quæ personæ nō possunt occupari circa messes, vel vindemias. In istis aūt detētis in carcere, istę ferię nō obseruāt propter se: nisi forte dicere mus obseruari, ppter aduocatos, & alias psonas, q debēt adesse, tñ istud erit speciale hic, q volēte reo, etiā accusatore inuito: pcedet istis diebus feriatis. Itē op. ff. de feriis.
4 l. si feriatis. Sol. † Hoc intelligo de feriis inductis ob necessitatē hominū, nō in honorem Dei nisi in casu speciali in l. prouinciarum. C. de feriis. Sed hodie secundū statuta Italiæ, Cōmuniter feriæ messiū, vel vindemiarū, ad causas criminales nō porrigūtur. Vlterius dicitur, q istis diebus feriatis innocētes dimittat, nocētes differat. Quæro, quæ sit ratio huius diuersitatis? Rñdeo, ratio forsan est qa cū ista examinatio fiat volēte reo, & aliter nō, vt dixi: istis feriis, et di
f lationibus pōt renunciare [f] ad sui cōmodū,

1 *Aduocati debent interesse disputationi, an rei sint examinandi: non examinationi, & quæstioni.*
2 *Processus factus contra reum quòd valeat, etiam si aduocati non fuerint adhibiti declarationi, an esset examinandus.*
3 *Feriæ vindemiarum, vel messium, quòd non seruantur in causis carceratorum.*
4 *Feriæ messium, vel vindemiarum, hodie secundum statuta Italiæ, non porriguntur ad causas criminales.*
5 *Damnati ad mortem quòd non possint dilationibus inductis à lege, vel statuto renunciare.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

P. PAV. P.

a ¶ Damnant ad morte vide late Ang. in tracta. maleficiorum in verbo, quia iudex statuit terminu. post princip.

b ¶ Iudex potest. Nota accusatore defuncto, q litis psecutio fiat. facit qd no. Bar. in l. inter accusatore. in fi. s. eod. an aut oia acta facta cu ipso accusatore, ipso mortuo pereat, vide gl. vbi bal. in l. j. si reus vel accu. mor. fue.

P. PAV. P

c ¶ Ad crime. Procurator no pot interuenire principaliter, secus incidenter barb. consi. ij. volum. j.

d ¶ Detineri i carceribus. Adde q de potestate ordinaria, papa vel Imperator no pot pcuratorem admittere ex parte rei Tex. est in c. venies. extra de accusa. ideo nec delegatus pot. c. j. de offi. iud. lib. vj. iuncta gl. in ver. criminali. & ideo non tenet rescriptum qd pcurator admittat vt in l. fin. s. de iniur. & Im. hic, in ca tn capitali admittit procurator ad probationem notorij: vt not. Bart. in l. ij. C. vt ne prius. Item adde no. per bal. in l. j. in prin. de dam. inse. & Bal. in l. et elegater. s. si dolo. ff. de dolo. q dicut q si dubitat, an vulnus sit letale, poterit interuenire procurator sub coditione, si apparuerit vulnus non esse letale, q no. Item vbi agitur de crimine post morte, vt dametur memoria hominis, admittitur pcurator secundum glo. xxiiij. q. v. c. sane. p hoc qa talis est snia declaratoria, cu poena in talibus criminibus vt in l. iul. maiesta. & similibus sit imposita ipso, iure nimirum si admittatur pcurator vt in simili no. Bal. i l. reos de accu. & in terminis Petr. de Anc. in d. l. seruu. s. publice. Ite add q vbi admittit pcurator, codemnat dns, cu procurator. Gl. & doct. in l. nihil. C. de pcu. & in l. ij. C. de accusa. & in l. seruum. s. publice. ad fi. ff. de pcura. Item adde & tene menti perpetuo. Quidam dicunt qd ad hoc vt admittat defensor in causa criminali, requiritur q non tantu poena sit pecuniaria: sed quod defensor confiteatur contenta in inquisitione. alle. tex. & ibi nota. i l. q seruum. de interroga. acti. Item

vt absoluatur: sed ad sui danum, citius condenetur, no pot renunciare. Isti ergo † qui 5 dānantur ad morte, a no videtur q posint istis dilationibus introductis à lege, seu a statuto renunciare: vt hic. Pro hoc l. non tantum. infra de appel. Non tamen hoc pro certo dico.

ACcusatore. Hic habetis tres literas, et secundū vnā habetis iudicāte, alij habent inchoata, alij ab alio iudicata. Secūdum primas duas literas hæc lex dicit, qd accusatore defuncto iudex potest b processum prosequi, et ipsum finire, & terminare. Contra hoc videtur expresse in l. libellorū. in fi. j. titu. j. & ibi dicam. Secundum tertiā literam habes, quod res iudicata ab alio, potest executioni mandari per presidem etiā accusatore defuncto, & non petente. hoc enim facit ex suo officio. Vide glo. quæ incipit., alias iudicante.

1 *Procurator quare no admittitur ad crimen publici iudicij, tam ex parte rei quàm actoris.*
Procurator damnatur, vel absoluitur, quando in eum potest cadere sententia.
2 *Accusator hodie ex forma statutorum, non punitur pœna talionis, nec punitur in carcerem.*
3 *Accusatio suspecti tutoris facta, vt remoueatur, est ciuilis, et in ea potest procurator interuenire: secus si vt puniatur.*
4 *Procurator quod interuenire posit in causa publici iudicij, quando pœna venit imponenda à relegatione infra: & quòd ita seruat consuetudo.*
5 *Procurator quod non posit interuenire in illis tribus casibus, in quibus absens ad pœnam mortis damnari potest.*
6 *Iudex potest de facto supplere, & quærere eius defensionem, vbicunque sentētia potest in absentem ferri.*
Pro absente, etiam vbi ingeritur pœna mortis, quilibet potest causas innocentiæ allegare.
7 *Oppinio Vltramontanorum disputatiue teneri potest, quód procurator admittatur in criminalibus, vbi imponitur pœna pecuniaria.*
8 *Pater, dominus, & Abbas pro filio, seruo, & monacho potest pro suo interesse in causa criminali comparere.*
9 *Statutum, quod si accusatus declinauerit iurisdictionem potestatis, posit impune offendi, non comprehendit superiorem pro clerico accusato, nec patrem pro filio.*
10 *Procurator in crimine capitali p accusato detēto, interuenire potest ad allegādū causas causa, et sic seruat cōsuetudo.*
11 *Procurator in causa priuati delicti, si pœna imponatur à relegatione supra, quod non posit interuenire, quod ita cōsulit, & quod ita seruat consuetudo.*
12 *Pœna, quando imponitur p delicto, arbitrio iudicis illa pœna videtur determinata, quæ p tali delicto cōsueuit īponi.*
13 *Procurator etiam ad vnum articulum in accusatione capitali interuenire nō pōt, si accusatus non est carceratus,*
Et si est detentus ad omnem articulum, præter quam ad sententiam.
14 *Procurator ex parte rei quòd posit interuenire, si per statutum imponitur pro homicidio pœna pecuniaria.*
In causa publici criminis, procurator ex parte accusatoris interuenire non potest.
15 *Procurator an admittatur quando in defectum pecuniaria imponitur pœna capitalis? remissiue.*
16 *Excusator comparens pro accusato quas excusationes proponere posit. & nu. 8.*
Proponens exceptionem excommunicationis, debet habere mandatum.
17 *Mulier uel minor potest cōparere excusatorio nomine accusati, dummodo opponat excusationem circa factum, & sine mandato.*
18 *Procurator in crimine publici iudicij cōstitutus quas exceptiones proponere potest. ubi quòd dilatorias, quæ crimen non tangunt.*
19 *Procurator in crimine publici iudicij, quòd posit opponere exceptionem tangentem delictum. si constat notoriè eā esse ueram.*
20 *Procurator in criminalibus, quòd non posit opponere exceptionem peremptoriam.*
21 *Procurator in criminalibus non admittitur ad opponendum exceptionē dubiā de iure, licet non sit dubia de facto.*
22 *Exceptio dubia in iure, licet sit uera in facto, & seorsum à crimine publico examinetur: tamen non potest per procuratorem opponi.*
23 *Procurator in criminalibus si fuit admissus, qui nō debuit admitti, an ualeat processus.*

c Ad crimen. c Hic §. diuidit i duas partes. Prima loquit de eo q venit ad persequendū crimen publicum. Secunda de eo, qui venit ad allegā das causas absentiæ. Secūda ibi: sed accusationes. Item prima subdiuiditur in duas ptes. In prima loquitur de procuratore ex parte actoris. Secūda in procuratore ex parte rei. Secūda ibi: multomagis. Item secunda subdiuiditur in duas partes. Prima ponit dictum: secunda effectū illius dicti. Secunda ibi: & si iustā. & breuiter hoc dicit. In crimine publici iudicij nō potest interuenire procurator ad allegandas causas causæ. sed ad allegandas causas absentiæ admittetur, hoc dicit. Notabilia habetis ex his quæ dixi in summario. Venio ad declarationē materię, quæ est multū profunda, & habet multas opiniones, & habet modicas leges. Quæro 1 primo, † antequā oppo. quare procurator non admittitur ad crimen publici iudicij. Dicit glo. in reo potisime est ratio, qa procurator debet damnari: vt l. j. C. de senten. & ideo nō esset congruū, q procurator dānaretur ad mortē, vel ad aliam pœnam. ista ratio nō est bona: nam q dicit qd procurator dānatur, vel absoluitur, est verum quādo in procuratorem pōt cadere sententia: alias non, vt l. vlti. C. de iniur. & plene no. in l. nihil. C. de procu. Pro hoc quod no. ff. eo. l. seruum. §. publice. & facit l. iij. C. de accu. quæ est ergo ratio, videre, ex parte rei assignātur istę rationes per doc. Iudicia non debent delusoria: vt l. si prætor. in prin. s. de iud. Sed si procurator interueniret ex parte rei, iam sequeretur iudicium esse delusorium: qa reus si videret se damnari, nunquam compareret: & absens non potest damnari: vt l. absentem. s. de pœnis. Item alia ratio est, ne maleficia remaneant impunita: vt l. ita vulneratus. ad legem Aquil. Adde aliā rationem: ideo non admittitur procurator, etiā ex parte rei: quia ipse diligētius defendet cām suam quam procurator: vt l. j. in fi. s. ad Carbo. Videamus rationem ex parte accusatoris. Dicebat Ia. But. ratio est qa crimē est publicū: & si accusatio cōpetit cuilibet de populo, non pōt cōstitui procurator: qa hæc causa ita pertinet ad procuratorem, sicut ad cōstituētem l. licet. & ibi no. s. de procur. Hæc ratio est bona, tamen est generalis: quia concludit quando accusaret tanq quilibet de populo. Sed pone q accusator accusaret prosequēdo suam iniuriam: ista ratio cessat: vt dicta l. licet. Quid ergo? Dicunt alij. Ratio est quoniam si accusator reperiretur in calumnia condēnaretur in similitudine supplicij. Item accusator d debet detineri in carceribus d sicut accusatus: vt j. ad Turp. l. j. §. j. & C. de accusa. l. si. Vnde sunt eædem ratiōes in accusatore, quę 2 in accusato dictę sunt. Satis hoc placet, de iure communi. † Sed cū hodie de iure statutorum non puniatur accusator in pœna talionis nec ponatur in carcerē accusator sicut accusatus istæ rationes cessant. Sed alia ratio est quia verisimiliter diligētius agét cām suā p se quā per procuratorē: quia quis proprio dolore mouetur ad agendū diligentius causam suā quā alienā: vt l. ij. §. fin. s. de adulte. & sic eædem rationes habent locū ex parte accusatoris, & accusati. Opp. in crimine suspecti tutoris pōt interuenire procurator: vt l. nō solū. § fi. s. de procu. sed crimē suspecti tutoris est publicū: vt no. s. e. l. j. & pbatur ī l. j. §. cōsequēs. s. de suspec. tuto. ergo. male dicit iste §. Huius timore dicit glo. hic debet intelli 3 gi de tali crimine publico, cuius pœna sit à relegatiōe s. † Quā e tū ad propositū, puto q hęc solu. e non sit bona. Nam quandoq accusatur. aliquis de suspecto solū vt remoueatur: tūc ista causa dicitur ciuilis, non criminalis: quoniā p eā nihil applicatur Reipublicæ: vt l. iij. in prin. s. de sepul. vio. Itē agitur ad vtilitatem priuati

qd si de iure cōi pœna sit corporalis, vt p homicidio, sed per statutū facta est pecuniaria: vtrū poterit interuenire procurator? vide Guido. de Suza. sua q. intro. qd talis est: cōtinet i statuto ciuitatis. & Bar. l. j. in j. colum. 2. eo. Itē vtrū in actione populari ciuili admittat pcurator vide Bal. in l. aduersus. & q ibi post eū dixi C. d furtis. Et qd in tutore, vide Bal. in l. reos. C. de accu. in ij. col. in l. pen. C. de autho. prestan. & vtrobique dixi post eū & an ius accusandi ex priuato delicto posit in alium cedi, vide p Bal. in l. pdiuersas. in xvj. q. C. mā. & quæ ibi post eū dixi. Adde, qd si pœna erat arbitraria & effecta ē pecuniaria ponendo in banno: quod si non comparet, an procurator poterit interuenire, vide Petr. de Anch. consi. cclxxiij.

e ¶ Puto, q hæc solu. Idem in priuato crie quādo ex genere pœnæ ratio eadē est: vt est tex. in l. fi. in prin. & ibi Bal. C. vbi scna. vel clarissimi.

Universidad de Deusto Biblioteca

uatā.ſ.pupilli:ergo eſt ciuilis.ſed §.noſter loqtur qn̄ criminaliter accuſatur quis. Et ꝙ hoc ſit verū quòd illa cauſa dicatur ciuilis, Canoniſtæ habent expreſsius quā nos. Caſus eſt in cap.tuæ.de procurato.& de teſti.c.ex parte.& ibi gl ſed ſi poneremus,quòd tutor accuſaretur ſuſpectus vt puniretur:tunc eſſet cauſa criminalis:quia agitur ad vindictam:vt l.j.§.fi.ſ.de ſuſpe.tu.in fi. cum l.ſeq.& l.j.§.item ſolent.de offic.præfec.vrb.& C.de adminiſtr. tuto.l.niſi.& l.ſi liberti.tunc iſto caſu non admitteretur procurator,ſicut in accuſatione iniuriarum,ſed ſicut nec in alijs accuſationibus priuatorum criminum:vt infrà videbitis. Secundò oppon.de l.ſed & hæ.§.j.ſ.de procura.vbi libertus accuſatur vt ingratus,vt reuocetur in ſeruitutem, & admittitur procurator.

a & dicit gloſ.eodem modo[a] ꝙ ibi pœna imponitur infrà relegationem:hic ſupra. Hoc non placet ad l.illam:quia ibi imponitur pœna ſupra relegationem:quia ſeruitus quæ eſt mors:vt l.ij.ſ.eo.& l.capitalium.j.de pœnis.& l.ſeruitutem.& l.quod attinet. de regu.iur.Quare dic ꝙ ibi quādo actio eſt ciuilis,quia ad partis commodum redigitur in ſeruitutem:hic loquitur in crimina-

4 libus. †Tertiò oppo.de l.ſeruum quoq;.§.publicè.ſ.de procura.vbi dicitur ꝙ vbicunq; abſens poteſt condemnari,admittitur procurator:ſed in quibuſdam criminibus poteſt damnari quis abſens:vt l.abſentem.j.de pœnis.ergo &c.Huius timore gl.ſtat

b in ſolu.prima,ꝙ hic §.reſtringatur.quando in criminalibus[b] venit imponenda pœna ſupra relegationem:ſecus ſi infra relegationem:argu.l.j.j.an per alium cauſæ appel. vide illam legem.

c Iſtam opi.tenet gloſſa[c] in hoc §.ad crimen.& latius in §.publicè.& latius in l.j.j.an per alium cauſæ appella.Et hanc opi.tenet Iaco.de Aret.Odofre.Iaco.But.& Gul.de Cug.do.Rayne.& omnes quaſi.Iaco.de Ra.videtur tenere contrarium:& eum ſequitur Pet.& Marti.Sil.quia Iacob.dicit,ꝙ in crimine publici iudicij,vel non publici,non curo,non poteſt interuenire procurator,niſi quando cauſa eſt pecuniaria.Vnde ſi pœna imponeretur relegationis, non poterit interuenire procurator. & illud vſq;, quod ponitur in l.j.j.an per alium cauſæ appella.ponitur incluſiuè ſecundum eos.& per illum tex.hanc opi.probant.Et quòd ponatur incluſiuè,probatur ibi,dum dicit capitalis.Nam capitalis cauſa eſt,quæ adimit vitā,libertatem,vel ciuitatē:vt ſ.eo.l.ij.Et dicunt ipſi,ſi exponeretur excluſiuè,ille verſi.ſed & ſi ea,nihil importaret,quoniā cum dicit,capitalis cauſa:omnia iſta cōprehendit.Ita dicūt ipſi.Præterea probatur per hunc text.qui generaliter loquitur de crimine publici iudicij proſequendo:nec dicit de qua pœna.Item probatur per l.ij.C.de procur.cū dicit rē pecuniariā,&c.ergo ſi nō eſt pecuniaria, non poteſt interuenire procurator. Præterea dicunt:caſus eſt in l.vlt.C.de iniur.vbi eſt ſpāle in pſonis illuſtribus,ꝙ admittit̄ procurator in crimine iniuriarū:ergo in cōtrariū eſt ius cōmune:ſed in crimine iniuriarū poteſt imponi pœna relegationis,vel alia j.relegationē:ergo &c. vt l.vlti.ſ.de iniur.Ita dicūt ipſi.Cy.in l.reos.C.de accuſa.nō dicit plus,niſi ꝙ opi.glo.ſeruat̄ per cōſuetudinē Italiæ.Ad §.publicè.rn̄det,ꝙ ille §.nō diuiditur in tres partes:prout gl.legit:ſed totus ille §.loquit̄ in eo qui venit ad allegandū cauſas abſentiæ. Iſta eorū opi.reprobat̄ à noſtris modernioribus.nā in §.publicè. dicit̄,innocentiā excuſantē.& ſic loquit̄ de eo qui venit ad excuſandum innocentiam:non ad excuſandas cauſas abſentiæ,ſed ad allegādas cauſas cauſæ.Et ita dicebat Iaco.Butr. Ad l.j.j.an per alium cauſa appel.reſpondebat Iac.de Are.vide illum text.dum dicit,capitalis.& exponit tūc ſtrictè accipe pro ea,quæ verè ingerit pœnam mortis,vel ſanguinis:vt C.de trāſac.l.trāſigere.poſtea addit de alijs capitalibus quæ continent damnationē in metallum,vel deportationem.in ver.ſed & ſi ea.Ita dicebat Ia.de Are. Old.& omnes illi,qui tenent opi.gloſ.Non obſtat.§.ad crimen. qui loquitur generaliter:quia diſtinguitur per alias leges. Eodē modo reſpondeo ad l.ij.C.de procur.Non obſtat l.vlti.C.de iniur.cōiuncta l.vlti.ſ.de iniur.quia ad illam reſpōdet Gul.de Cu. ſic:id,ꝙ dicitur in gl.noſtra,ꝙ quando pœna imponitur à relegatione infra,poteſt interuenire procurator:intelligo in pœna priuatiua:vt relegationis,vel remotionis ab ordine,& interdictionis,& ſimi.ſed quando imponitur pœna afflictiua in corpus:vt ictus fuſtium,& ſimi.tūc nunq; poterit interuenire procurator. Ita loquūtur cōtraria. Et ſi dicis:quomodo in lege contraria,ſcilicet vlti ſ.de iniur.quando imponitur pœna exilij, vel alterius interdictionis? Reſpon.ſufficit,quòd poſſet imponi pœna afflictiua,& ꝙ ſit dubiū:& ideo cū in crimine iniuriarum poſsit imponi pœna afflictiua arbitrio iudicis,in dubio nō poterit interuenire procurator.Quid dicemus? Cōmuniter teneamus opi.gl.noſtrorū:& minime immutāda ſunt,quę interpretationē certā ſemper habuerunt.& ſic iudicarem.Tn̄ qd eſſet tenendū gratia diſputationis,& forte

5 de iure.j.dicā.Sed primo quæro, † pone ꝙ in cauſa vbi infertur pœna mortis pōt abſens dānari:ſicut eſt ī tribus caſibus.Vnus eſt j.ad leg.Cor.de ſica.l.lege.Corne.verſiculo,& ꝙ hoc crimine.Alius eſt C.de pœnis.l.nec diu.& expreſſe in quadā cōſtitutione Henrici imperatoris,quam ipſe fecit in ciuitate Piſarū,in qua ſtatuit ꝙ in crimine læſæ maieſtatis abſens pōt dānari:pote-

d rit ne tūc[d] interuenire ꝑcurator? Dices tu. Caſus eſt j.quod ſic in §.publice.Aduerte. Quandoq; quis poteſt condēnari abſens: & quilibet,qui vult allegare pro eo cauſas innocentiæ admittit̄:vt in §.publice.ipſe etiā iudex,ſi nemo allegaret pro eo, debet quærere de eius innocentia:vt l.j.in fi.j.de queſtio.& l.ſi non defendātur.j.de pœnis.

6 & eſt iſta † regula: Vbicūq; poteſt ferri ſententia diffinitiua in abſentem, tunc iudex de facto poteſt ſupplere,& quęrere eius defenſionē:vt in auth.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex.& l.ampliorem.de appel.licet gl.dicat ibi,ꝙ eſt ſpeciale in cauſa appellationis.& maledicit:quia hoc eſt ius cōmune.Hoc etiā ſentit Inn.in c.veniens. extra, de accuſa.& ego dixi plene hoc in l.iiij.§.hoc autē iudiciū.ſ.de dam.infect. in repetitione mea.Tamē licet quilibet admittatur ad allegādum pro eo cās innocentiæ: iſte non eſt procurator,ꝙ hoc facit:ſicut dicitur in l.non tantū.j.de appel.Si enim vellet facere aliquem actum,per quē fieret pręiudiciū reo abſenti,nō poſſet, Ratio, quia ad crimē publici iudicij fruſtra procurator interueniret:vt hic,& in §.publice.non loquit̄ de procuratore:ſed generaliter de quolibet.Nam ſi procurator eſſet, præiudicare poſſet domino,ꝙ tamē nulla lege reperit̄. Et hoc ꝙ ſit verum,probatur in l.j.j.an per aliū.Nā in cā appellationis ſententia pōt ferri abſente parte:vt l.fi.§.illud.C de tēpo. appel.tn̄ in cauſa appellationis in crimine capitali procurator non admittitur. Dico ergo ꝙ in quæſtione propoſita nō admittitur procurator,qui poſſet dn̄o obeſſe:& prodeſſe. Caſus eſt hic

e & j.an per aliū cauſa appellationis l.j.Sed poſſet venire[e] tanquā quilibet ad allegandū pro abſente cauſas innocentiæ criminis:

7 vt in §.publice.Hoc præmiſſo in quæſtione,† quæ eſt inter Vltramontanos & glo.dico,ꝙ videtur ꝙ Vltramon.dicant melius quā glo.ꝙ in criminibus nō poſſet interuenire procurator, niſi vbi imponitur pœna pecuniaria,& illud vſq; ponitur incluſiue. Caſus eſt ibi.& quia generaliter loqtur hęc lex.Ad §.publice.reſpon.quilibet pōt interuenire, cōcedo ꝙ poteſt interuenire ad excuſandum eū,nō tamē tamen tanq; procurator,vt poſſet domino obeſſe & prodeſſe.Et hoc gratia diſputationis ſit dictum. Præterea caſus eſt ſ.de iniur.l.vlti.cōiuncta l.fi C.de iniur. Nō obſtant rationes Guliel.vt dicam infra in ſeq.quæſtio. Oppo.de l.reos. C.de accuſationibus. Reſpondeo ibi loquitur de eo,qui venit ad allegandum cauſas abſentiæ, ſecundum gloſſam. Item oppon.de lege inter accuſatorem.ſupra eodem. Solu. eodem modo: quia ibi venit ad allegandum cauſas abſentiæ. Item oppon.de lege Lucius.infra de appellationibus.& l.ſi cuiuſdam.C de accuſationib.& in l.ſeruus.ſ.eod & in l.ſicien

8 dum.Solu.† dicunt quidam.quod in illis legibus admittitur do-

POMATES.

a ¶ Eodem modo. Et quando cōmutatur pœna criminalis in pecuniariam, vide Bal.in l.cum in fundo.§.ſi fundus.ff.de fun.do.vbi tenet ꝙ pōt interuenire per illum text.quia non conſideratur origo.

b ¶ Quādo in criminalibus. Hoc tenet in glo.in c.veniens.de accu.ij.q.vj.c.ſi qn̄.& oēs doc.iuris Canonici.And.barba.

c ¶ Tenet gl.Et hanc cōmunem opi.ſequi videtur etiā Bar.in in l.fi.C.de iniurijs. Et de materia vide Cy.referentē plures opiniones in l.ij.C. de procu.

d ¶ Poterit ne tunc. bene pōteſt ferri ſententia in abſentem: an tunc admittatur procurator? & concludit ꝙ non. vide Bar.in extrauag.ad reprimēdū.ver.intelligit.& vide ꝙ notat Barto.in l.is qui reus.in vi.col.ī.eod. & idē cōſuluit Dy. vt refert Io.And.in addi.Spe.in titu.de procu.& d.Anto.ī c.veniēs.de accu.Itē adde ꝙ regula huius §.fallit.qn̄ vniuerſitas accuſat vel accuſatur ſecundū Bar.ī l.ij.in vltimo reſpō. alias q.i.ti.ij.& glo. in l.ij.ſedſi bar.in gl. fi.de in ius voc.& ī materia huius §.vid Imo.ī c.licet in beato Petro.de accuſ.et Bar.in l.ſi ωs apud. §.ſi plures ff.iud.ſol.

POMATES.

e ¶ Sed poſſet venire. Idē tenet bar.in d.§. publice.& in extrauag.ī ver.legitima. & Archi.in c.ꝙ generaliter.de procu.ī vj.licet Sal.ī l.reos. C.de accuſ.dixit ſore ſuā nouā opin.& & hoc refert Imo.et tenet Ant.in ca.veniens.de accuſ.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Videte, fateor. Adde Bal. idē tenentē in l. filius. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in l. reos. in viij. col. C. de accusat. Adde Bar. in l. procurator. §. procurator. s. rē ra hab. Et idē Sali. in l. ij. C. de accu. vel in l. reos. etiā moder. in l. cū in vna. §. tutor. j. de app. & Bar. in d. l. ij. & ꝙ no. Ang. in l. ab administratore. C. de leg. & vide no. Bar. in l. si qs sub conditione. s. de cōdi insti. & vide Ang. in cōs. xxxviij. inci. rufi.

✠ POMATES.

b ¶ Quid ergo faciet. Vide Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xiiij. in ver. secūda cautela est. de cōsti. & Pan. in c. si diligēti. co. si. de fo. cōp.

c ¶ Ergo in crimine. Et inq̄stū l. seruus. s. eo. & l. Lucius. j. de app. allegatur in glo. ꝙ dñs pōt interuenire ad defensionē serui. ita pater pro filio, iuxta notata in l. cū filius. de verb. obli. Abbas pro monacho, ciuitas pro suo ciue: argu. l. de iure. j. ad munici. vxor pro marito. ca. nō est nobis, de spōsa. l. j. §. ꝑ hanc. de rei vendi. tenent Dñi de Rota cclxxxiij. d. Ant. in d. c. veniens. & est vtile ad statutum, si quis declinat iurisdictionē Potestatis bānientis, est cautela, vt pater cōpareat ꝑ filio. Et vide ꝙ voluit Bal. in l. eos. §. super his C. de appel. Et verū in causa perpetui carceris possit interuenire procurator: Bal. in l. seruū. §. publice. de procura. Et verū qñ quis venit banniendus cum confiscatione bonorū, possit cōparere per procuratorē? cōsului ꝙ nō, ꝑ gl. in §. relegati. Insti. quib. mod. ius pa. po. sol. Et verū poterit interuenire procurator pro carcerato. Odofr. tenet ꝙ non. Richar. de Sali. in d. §. publice. Et Sal. i d. l. reos. d. Ant. in d. c. veniens. Sed communis opin. quā seruat cōsuetudo, est in cōtrariū, quā hic sequitur Bar. & dñi de Rota in decisi. ccj. Andre. Barb.

d ¶ Est & in carceribus. Reus incarceratus potest se per procuratorem defendere. Adde Bar. in l. nō tantum. s. de appel. & idem vtrum reus carceratus potest ꝑ procuratorem comparere. Odo. & Gul. de Suza. tenent qđ sic, vt refert Gandi. in trac. maleficiorū, in lege si cuiusdam. C. eodem. & Bald. in lege seruum quoque. §. publice. đ procuratoribus. dicit ꝙ ad quosdam actus poterit interuenire, ad quosdam non, vt in actibus personalibus: vt tortura: sententia, & litis cōtestatione vide eum

minus ad defendendū seruū pro suo interes
a se. Videte, fateor [a] hāc solutionē ꝙ dñs ad
mittat ꝑ suo iteresse: eadem ratione pater
ꝑ filio: Abbas ꝑ monacho: ar. ad hoc §. de li.
9 ho. exhi. l. j. Qđ est notādū † ꝓpter statuta
quarūdā ciuitatū, quę dicūt, ꝙ si qs accusa
tus vel inqsitus de crimine, declinauerit iu
risdictionē Potestatis, vel capitanei, posset
b impune offendi. Quid ergo faciet [b] clericus
inquisitus? Non declinabit ipse, sed Abbas
vel superior: & eodē modo pater declinabit
pro filio pro suo interesse: & sic pœnam eui
10 tabunt. Possumus † etiā dicere alio modo,
& est verū, & cōsuetudo approbat. Accu
sati ponūtur in vinculis, & in vinculis agūt
causam: vt j. tit. j. l. ij. modo quando quis est
in vinculis, admittitur procurator pro eo
ad allegandū causas causæ: ergo in crimi
c ne [c] capitali, per legē s. alleg. Item probatur
ratione, quia oēs rationes s. dictæ cessant,
quia iudiciū non erit elusoriū. Itē per alios
& per se maturius defendet cām suā, q̄ per
se tantum: quia alij magis poterunt adesse:
& ideo poterit interuenire procurator, etiā
in crimine capitali. & hoc est verū: & con
suetudo approbat: licet Odofr. dixerit con
11 tra. Quæro, dicitur hic, † publici iudicij,
quæro quid in accusatione priuati iudicij.
Glo. arguit pro & contra: finaliter dicit idē
& sic tenet gl. idē in priuatis, dūmodo im
ponatᷣ pœna s. relegationē. Ita tenerem cō
sulendo: quia hoc seruat consuetudo. Sed
gratia disputationis dico, & hoc omisi s. ꝙ
si imponitur pœna relegationis, procura
tor non pōt interuenire. Casus est in l. vlti.
C. de iniur. coniuncta l. vltima s. de iniur.
Non obstat ratio Gul. de Cug. qui dicit, ꝙ
sufficit ꝙ sit possibile ꝙ imponatur pœna
12 afflictiua. Nā quādo † imponitur pœna pro
delicto arbitrio iudicis, illa pœna videtur
determinata, quę pro tali delicto consueuit
imponi: vt no. in §. pœna grauior. l. quid er
go. s. de his qui notā. infa. Vnde pōt esse ta
lis persona quæ debet relegari: & tamē nō
potest interuenire procurator. Præterea
pœna relegationis est qñq; vt quis debeat
certo loco morari: vt l. relegatorū. circa pri.
j. de interdi. & rele. ergo eadē ratio est in re
legato, quæ esset in deportato: quia nunq̄
veniret, vt poneretur certo loco. Secundo
13 quæro, † vtrū ad vnū tantum articulū pos
sit constitui procurator in causa capitali.
Et ista quæstio est in gloss. hic. Dy. videtur
tenere ꝙ procurator possit constitui ad om
nem articulū, præterq̄ quo ad sententiam.
Spe. tangit in tit. de procu. §. j. ver. sed nun
quid. & est gl. ordi. extra de accu. c. licet. &
Inn. hoc ponit in c. veniens. eo tit. Breuiter
d puto, si ille est in carceribus, [d] pōt constitue
re procuratorē ad omnem articulū, præter
quā ad sententiā: & vt dixi s. sed si non est
in carceribus, non posset constituere pro
curatorē etiam ad vnū articulū per regulā:
quia à quo remouetur genus, & quælibet
eius species: vt l. j. in fin. de suis & legi. Nā
hic indistincte dicitur ꝙ ad crimen publici
iudicij prosequendum, non potest interue
nire procurator: sed examinatio vnius arti
culi est examinatio criminis: ergo etiam ad
vnum articulū tantū non pōt constitui pro
14 curator. Quæro extra † glo. quid si pro ho
micidio imponitur pœna pecuniaria per
statutū, an poterit procurator interuenire?
Breuiter ex genere pœnę iudicatur crimē
capitale, vel nō: vt plene dixi s. eo. l. ij. cum
ergo pœna sit pecuniaria, poterit interueni
re procurator. Ita tenet Dy. hoc verū ex pᵗ
te rei. Sed an ex parte accusatoris possit in
teruenire procurator: est vidēdū an sit cri
mē publicū, vel nō: vt plene dixi s. eo. l. j. &
si est publicū nō pōt interuenire ꝓcurator
simpliciter, nisi secundū distinctionē l. licet.
15 §. j. s. de procu. Quæro, † quid si in defectū
pœnæ pecuniariæ imponitur pœna corpo
ralis? Respondeo, vt dixi s. eo. l. ij. Quæro,
& intro materiā legis nostrę, & tāgo secun
dam partē. Dicitur hic, ꝙ excusationes ab
e sentiū, &c. Quæro. [e] ꝙ † est officiū istius
16 excusatoris, quas excusationes proponet?
Inn. c. veniens. extra de accus. dicit sic, Qui
dam est simplex excusator sine mādato: &
iste non pōt proponere excusationē, nisi cir
ca factū: vt quia est infirmus, & fuit impedi
tus, & similia: et de tali excusatore loquitur
hic, & l. inter accusatorē. s. eo. & l. liberto.
in fi. de nego. gest. Excusator vero circa ius
vt puta, non venit, qa nō tenetur venire: vt
tu es excōicatus: & similes excusatiōes cir
ca ius non possunt proponi per simplicem
excusatorē: sed oportet ꝙ habeat mādatū.
Probatur in c. veniens. de dolo & contu. c.
17 dilecti. Aduerte: † ad euidentiā præmitte,
ꝙ talis excusator, qui nō habet mādatū, nō
f curatur an sit mulier [f] vel minor vt no. in §.
g publice. Itē non tenetur cauere de rato. [g] Ita
no. in l. in eo ꝙ §. j. j. de reg. iur. & Inn. in c.
18 veniens. Dic ergo † sic: ꝙ quædam sunt ex
cusationes necessariæ, & quæ impediunt
reum venire: velit nolit: vt puta, infirmitas:
vel est ab alio incarceratus: vel non potest
trāsire per iter. Istæ causæ possunt allegari
per quēlibet, nec requiritur ꝙ caueat de ra
to: qa velit nolit: absens, purgatus est. Quę
h dā sunt excusationes probabiles: [h] quæ cū
excusant à veniendo probabiliter, posset ta
men venire si vult: vt puta: quia in illo loco
habet inimicitias: & sic excusatur venīedo:
vt l. de ętate ad Treb. & de leg. l. sciendum.
§. j. tñ si vult venire: pōt: tūc talis excusator
simplex nō admittitur sine mandatū ad al
legandū talē excusationē: qa nescit quid il
le absens velit. Quædā sunt excusationes
mere voluntariæ: vt puta, tu non es meus
iudex. hoc casu si vult reus, pōt ꝓrogare iu
risdictionē. iō excusator nō pōt proponere
sine mandato, cū hoc consistat in volūtate
absentis. Ita debet intelligi prædicta c. & di
ctū Innocentij. Vidi ꝙ prædictarū excusa
tionum quædā possunt proponi sine māda
to: quędā non. Quæro procurator habens
mandatum, quas exceptiones poterit pro
ponere in crimine publici iudicij? Aduerte
i quędā [i] est exceptio dilatoria, ex quo nullo
modo crimen tangit: vt puta, dico quod
libellus

in lege eos. §. super his. C. de appellationibus. & in l. reos. C. de accusationibus. Et merita causæ puta opponere exceptionem peremptoriam, producere testes, instrumenta, & similia. Dicit etiam Bald. in dicto §. publice. qđ forte peremptoriam non poterit opponere. sed dilatoriam sic. §. pecu. in titu. de procuratoribus. tenet, quod ad merita causæ admittatur, quod intellige quando reus est in carcere. secus alius pro eo: vt not. Cynus in lege reos. & ibi Baldus. C. de accusationibus. Et hāc opinionem quod ad merita causæ indistincte possit admitti, tenet Ioannes Andreas in titulo de procuratoribus. §. primo. & inquit ꝙ non solum procurator, sed quilibet extraneus, & fortius coniuncta persona debet admitti, etiam ad plenam rei capitalis detenti in carceribus excusationem vt in conclusione cxcix. alias ccj. Petr. de Ancharano. in dicto. §. publice. dominus. Floren. & Abbas in dicto capitulo venięs. tenet contra Bartolum & vide quod notat Imola in dicto capitulo cū dilecto filio. de testibus cogend. & Baldus in dicta lege reos. xiij. columna & Baldus in le. tertia. C. ad legem Flauiam de plagi.

e ¶ Quæro. Et vide quid debeat facere talis excusator, per Bartolum in l. quæsitum. ff. de re iudicata & Bartol. hic adde Angelum in disputatione sua Bono. quidam. & Baldus in lege reos. in penultima columna. C. de accusationibus. Paulus de Leaza. in capitulo Ray. de testa.

f ¶ Sit mulier. In octaua columna & Innocentius in capitulo veniēs. de accusationibus. & Angel. in lege exigendi. in principio. C. de procura.

g ¶ De rato. Bald. in l. exigendi. C. de procurato. in versi. tertio quęro hic, &c. & in xxiij. col. Bald in l. reos. in penul. colū. de accusa.

h ¶ Excusationes probabiles. Nota quod quando reus est in vinculis, potest in qualibet causa criminali interuenire procurator. Idem voluit Bartol. in lege non tantum. de appel. & vide apposi[illegible]lam seq. & Imol. & mod. in l. cū i vna. de appel. & bar. in l. reos. in vij. colū. C. de accus. & bar. j. ea. l. in ij. col. in ver quęro.

i ¶ Aduerte quędam. Vide bal. i. l. j. j co. qūo & qñ iudex. & bal. i l. reos. i. xij. col. & seq. de accu.

Universidad de Deusto Biblioteca

libellus nō procedit:tu nō es meus iudex. Item accusator non potest accusare,& simi.vt per totū titulum,qui accusare nō possunt. Ista possunt proponi per procuratorem, per regulam l.j.§. vsus.§.de procura. Nec obstat iste §.quia loquitur tantū in istis
19 exceptionibus, per quas crimen examinatur. Quædā † sunt exceptiones quæ licet opponātur ad processum,tamen tangunt crimen.Verbi gratia:opponitur exceptio rei iudicatæ:nō potest procedi:quia de crimine iam est cōdemnatus,vel absolutus,vel
a non potest accusari:quia interfectus poterat impunè occidi [a] ex forma statuti,tūc quid iuris sit:aduerte. Istam quæstionē disputauit Iaco.de Are.& finaliter sic determinauit, Aut est notoriū illam exceptionē esse verā,& admittitur procurator.aliàs secus: argu.ad hoc in l.Fulcinius.§.si quis actione. quibus ex causis in posses.eatur.coniuncta l.eo tempore.§.de pec. & quod dicitur in solutione cōtrariarū legū:arg.pro hoc l.qui cum maior.§.libertus.de bo.liber.Hoc etiā tenet Dy.in l.reos.C.de accusa.& hoc tenet Iaco.de Bel.in quadam quæstione,quā disputauit. & ita consuluimus Pisis do.Franc.Tig.& ego etiā consului in ciuitate ista.& addidi talem rationē.Ratio huius est,quando est notorium ꝙ non debet procedi,iudex ex se nemine petēte debet absoluere reum d.l.qui cum maior.§.si libertus.& quod ibi no.§.de bo.liber.& quod no.in l.vbi pactū.C.de transac.Sed quādo esset dubium:tunc nō admittitur procurator,ne factum procuratoris
20 possit reo nocere,vt §.vidistis. Si verò † esset exceptio peremptoria:tūc procurator sine dubio nō posset interuenire : quia discutitur crimen:quia pronūciatur super crimine,nō super ea:vt l.
21 j.C.de ordi.iudi. Quæro,† quid si est dubiū de illa exceptiōe propter ius,nō propter factum:vt quia nō est dubiū, an quis sit exbānitus.Sed est dubiū an sit exbannitus de iure : an possit interuenire procurator ad examinationē illius exceptionis, & ad examinādum illud dubium? Respondeo,nō.sicut enim cum est dubiū super facto,nō potest interuenire procurator,vt §.dixi:ita nō poterit interuenire,si est dubiū super iure : quod probo per l. cum prolatis.§.de re iu.& quod nota.§.de legi.l.non possunt.& C.de legi.l.cum de nouo.& in prima cōsti. Codic.§.quibus.vbi expressè dicitur,dubietas super iure,æquiparatur dubietati sup
22 facto.& ibi not.in glos. Quæro,quid † si ista exceptio dubia, quā dixi non posse examinari per procuratorē,veniat examinanda separatim à crimine.Ista est quæstio de Ranagese quæ fiunt inter do.Iac.de But.ex vna parte & Iac.de Bel.ex parte alia:quę talis est:Quidā Ranagese nomine fuit interfectus,filius eius accusauit occisores:illi excipiebant ꝙ poterat occidi,quia erat exbānitus:reperiebatur cancellatus de bāno,sed erat dubiū an cancellatio valeret:quia iudex maleficiorū modicū sciebat. Cōsiliū ciuitatis cōmisit examinationem illius exceptionis tantū collaterali:quęritur.an possit interuenire procurator corā collaterali? Iaco.But.disputauit hanc quæst. & determinauit ꝙ sic. Et Ratio finalis,quā ipse fecit,est talis : Exceptio quæ tangit crimen, quādocunq; venit examinanda separatim à crimine,in ea potest interuenire procurator:vt l.j.& l.pses.C.ad le. Flauiam,de plag. Sed ista exceptio venit examināda separatim à crimine:quia tātum de ea cognoscit collateralis:ergo &c. Iac. de Bel.disputauit cōtrariū.Et Ratio potissima fuit ista:Illud,quod dicit,ꝙ quando exceptio quæ tāgit crimen,venit examināda separatim à crimine,potest interuenire ꝓcurator. est verū quando examinatur ad aliū finem quàm ad examinationē & decisionē criminis. Ita loquitur l.j.& l.præses.C.ad legem Flauiam de plagia.Sed quando quæstio examinatur separatim à crimine,tamē tendit ad excludendum crimen,seu tendit ad decisionem criminis, videtur vna causa,& vnum iudicium cum crimine,coram eodem iudice debet examinari:vt l.arbitro.& l.si ab arbitro.§.qui satisda. cog. & infra à qui appel.non licet l.fina.Pro hoc C.de iudi. in authē. ad hæc.& ita fuit obtentū,& determinatum.quod satis mihi pla
b cet.& pro ista parte multa consilia venerunt. Quæro,quid [b] si procurator non debuit admitti,& fuit admissus? Respond. hanc quæstionem format glo.in l.quamuis.C.de adul.& in hac quęstione dubito.ego consueui dicere aliàs,aut procurator fuit admissus ex parte accusatoris,aut ex parte rei. Si ex parte accusatoris,valet processus. Ratio : quia pars & iudex potest remittere accusatori pœnam calumniæ : & solum propter pœnam calumniæ erat, quōd deberet admitti principalis. Si verò ex parte rei : tunc non potest interuenire, nisi post causæ conclusio-

a ¶ Impune occidi.Et sic in exceptione bāni,adde quæ habentur in apostil. l.seruū quoq; §.publice.de procu.Bal.in c.j.§.iniuria.de pace iura.fir.Bar.& Bal.in l.vbi pactū.C.de transac.Et an quilibet admittat vel aliqs examinatur de bāno ad impediendū executionē bāni,vide Bal.in rubri. C.de iur.fis.lib. x.& ad Bar.hic adde Bal.in l.j.in ij.col.qūo & quādo iudex.& Bal.in l.emptor.C.sent. rescin. nō pos.& in l. reos.i in xiij.col.in verse. vltimo quero an ꝓcura.cū ver.seq. C. de accus.

nē:vt l.cūjuis.nūc dubito,& forte eēt melius dictū,ꝙ processus non valeret:quia vna de rationibus,quare ꝓcurator accusatoris nō pōt interuenire est,qa diligentius agit quis suam causam per se,cū; per alium. Esset ēm in detrimentum rei publicæ quod propter procuratoris factū reus absolueretur. Præterea,pro hoc facit iste §.qui dicit,ad crimē publici iudicij persequendū frustra,&c. & sic nullo modo potest interuenire. secus si posset interuenire,si nō repelleretur exceptione:quia tunc non esset frustra: & hoc nisi post causæ conclusionem:vt d.l.cūjuis. non habetis alia circa hunc §.qui fuit repetitus per d.Bar.die xxij.mensis Octobris.

1 *Pater accusat de morte filij sine metu calumniæ,nisi calumnia sit euidens.*
2 *Accusatus de furto quod non commisit,non infamatur*
3 *Calumnia euidens quæ dicatur.*

14.

c GEneri. [c] Sententia iniusta patrē prosequētē necem
1 filij non infamat.h.d.†.Nota ꝙ pater accusat de morte filij,sine metu calumniæ.Secundo nota ꝙ iniusta sententia præsidis patrē nō infamat. Ad primū nota. oppo.de l.pater.j.de adul.Solu.de euidenti calumnia tenetur,vt ibi:alias non,vt hic.Vl-
2 timo nota † ꝙ accusatus de furto,ꝙ non cōmisit,non infamatur.Glo.nostra tenet cōtrariū.& dic plene,vt in ea notatum habes
3 & vide dictam glo. Quæro,dicit † ꝙ pater tenetur de euidenti calumnia: quæro quæ dicatur euidens calūnia.Rn.illa quæ apparet ex actis,vel legitimis pręsumptionibus probatur in l.licet.de leg.j. vbi dicitur euidens,quod ex præsumptionibus,& coniecturis patet.Facit l.si quis locuples. de manu.testamen.ergo sententia fuit nulla.Item induco in argumē.ad q.scitis ꝙ seruus nō infamatur,quia famā nō habet,vt l.pen. §. fin.j.de va.& extraord.cog. Et modo dic. si quis accusat seruum,et calumniose de publico crimine infamatur,vt habes:quia hic est speciale in patre:ergo in contrarium est ius commune.

b ¶ Quæro qd Cy.in d.l.cūjuis.post.Fran. Accurt. tenet istam opi.& Cano.not.in c.j.de iudic.in vj. & tenēt ꝙ ꝓcessus valeat.& idem. Do.de Rota conclu.sua cij. Bal in l.seruū quoq; §.publice. de procu. qui dicit,ꝙ ꝓcessus factus añq; exceptio opponatur, semp sit validū:sed in quacū que parte iudicij repellit ꝓcurator ꝓsecutionē causæ, sicut in exceptione excōicationis quę semper in quacūq; parte iudicij repellit agentē, sed iudiciū prius habitū ratū manet. capia.de exce.in vj.& vide qd no.ꝓ Bart. in l.eleganter.ii quis post.de cōdi. indeb. & dictā opi.Bal.tenet Io. And.i d.ca.j. post Inn.adde q; no. Bal.i l. ita demis.C. de ꝓc. vbi tenet idē videlicet ꝙ ꝓcessus valeat.cūjuis ipse aliter loquat in l.licet.i iij.col.C. de ꝓcu.vbi no.ēt dicit,ꝙ post negationē et litis cōtestationē pōt reus opponere ipsi iudici inqrēti,ꝙ nō pōt inquirere:& sic de nullitate inqsitiōis opponere. Adde Bald. in l.reos.in viij. col. de accus. Ang. vero i d.l.tenet q. ista exceptio potest opponi post litē contestatam,nisi crimē esset liquidatū.de quo cū ibi vide.

c ¶ Generi.Secūdo nota inquantū allegauit glo. l.si fœmina. C.ad Turp. quę ponit qui veniūt appellatione suorū extra materiā furtatis. Iō dic, aut nos loquimur quo ad mādatū & dic vt in gl.secundū Bar.i.l.pxi. Aut nos loqmur qū quis venit ad defendēdū. & dic vt in l.i. & ij. de lib.cau.et in l.j.in fi.cū seq.de iur. aut principaliter venit quis agēdo,& appellatione suorū veniēt eēs emāciparī.l.j.in fi.cum l.seq.de iniur. & ibi no.Ang.Extra aūt has pernas ibi enumeratas venient omnes vsq; ad quartū gradū,per l.pe.circa medū.C. de aduo.diuer.iud.& ibi Bal.ad dicta omnino vide iij. q.fi.c.j.& bellissime in proposito inquit Spe.in ti.de aduo.§.obiciunt. & §. j.de accus.§.iij.ver.j.& ij.& de rescrip.præsentat.in.§. nomine quolibet impetrantis.& ibi etiā ponit q admittantur ad impetrandum rescriptum ab speciali mandato,quos enumerat etiam Ange.in d.l.j.in fi.de iniur.itē vide quæ habentur in l.ij.in fi.de accu.& in l.j.C.si rector proui.& d.Ant.in c. de extero.de test.& ad gl.in d.l. si fœmina.vide Gul.post gl.i.de in ius voc. l.iij.§.parētes.vide etiā late Bal.in l.j.in xxj.col.C.qui accus.

De accusationibus & inscriptionibus. *Rubrica.*

Continua rubricam sic:Dictum est §. de publicis iudicijs:verum quia publica iudicia exercentur per accusationes : ideo ponitur rubrica de accusationibus. Item quia in accusationibus ponitur inscriptio ideo sequitur de inscriptionibus.de quibus habetis j.eo.l.libellorum.& l.si cui in prin.

LEX I.

NOn est permissum.

Quia lex ista glossatur persequentem:ideo hic nihil dico : sed dicam in l.seq.

a ¶ Accuſare. Et ad materiam quis poſsit accuſare, an adulatores, & facilis litigator poſsint accuſare. Et videtur caſus ꝗ ſic.in c.ſimiliter.in ver.litigabunt.iij.quæſt.v.Quid de inimico, vide Ange.& Imo.in l.is qui reus.ſ.ti.j. in penul.chart.& gloſſ.& Bar.in rub. C.de accu. Ad idem vide Ro.in ſingu.xxxvij.Et accuſatio dicitur illaudabilis. ij.qō.vij.c.ſi quis. de quo vide not.in c.j.in glo.j.ij. q.vj. vbi accuſatores appellantur ęmuli.& d.c.ſi quis. alle. Abb.mod. in ca. ex parte.in ſi.extra co.

b ¶ Quæro vtrū. Per Bald.in rubr.C.qui accuſ.& ibi dixi. & Cy.& bal.in l.de crimine.eo.tit. Et quādo quis admittatur ad vindicādā ſuorū iniuriā, adde gl. in c.j.§.hoc aūt.qui feud. dare poſ.

c ¶ Quæro quid. Adde Bar.i l.cū ſcimus.de agri.& cēſi.li.xj. & Bar.per illū tex. in l.hos accuſare. §. oībus.in vl. col.ſ.e. & Imo.i l.ex facto.§.ſi qs rogatus. ad Treb.& facit ſi ſtatutū dicit ꝗ pœna remittiť ſi offenſus habuit pacē a filijs offēſi, vtrū filius ſpurius poſsit facere pacem? Cōcludiť ꝗ naturalis pōt, ſpurius non: & quia ius vindicandi mortem defuncti ſpectat ad hæredes l.j.& ij.C.de his qb. vt indign. Sed tales nō poſſunt eſſe hæredes:ergo &c.& vide Cy.& Bald. in l.quiſquis.C.ad l.Iul. maie.& ad Bart.hic adde Bal.in l.j.in xxij.colū.C.q accu.in ver. quo ad ſecūdū. vide Bar. in l.id qđ pauperibus.in x.co. de epiſ.& cleri.& in l.neganda.ad fin.C. qui accuſ.

POMATES.

d ¶ Quid de filia. Vide Feli.in c. in præſentia. column.x.de proba. & d. Alex.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus. colū.xiij.ſ.ad Trebel.& colū.ſeq. ad fin.& Archi.in c. canonum ſtatuta.colum.lxxxj.de conſti. & aliquid lxxxiiij.et vide Bald.in d.c.nōnulli, colum.ij.volu. ij.& iij.in fin.& ſeq. vbi pulchre declarat dicta bar.hic.

e ¶ Coniuncta perſona. Quæ dicatur coniuncta perſona.Innocen.in c.Michael.de fi.preſby.in c.nōnulli. de reſcri. quod filius ſpurius non poteſt ſine mandato experiri:quia non dicitur coniuncta perſona. & ad ea quæ no. Bar.hic, vide omnino Inno.in d.c.nonnulli,& Ange.in l.j. & ij.ſ.de libe.cau.& quod not.Specul.in tit.de aduo.§.obijcitur.& §.j.& in titu. de accu.§.j.& in tit.de accuſ.§.iij.verſ.j.& ij.vide l.ſi cui eorū §. affinit. de poſth.& ibi Bar.& Imo.in l.ex facto.§.ſi qs rogatus.ad Treb.Bar.& Bald. in l.cū rē alienā. C.de leg.bal.in l.pe.§.egredientes.de aduo.diuer.iudi.& in l.j.i fi.ff.de poſtu.& i.l.j.& iij.de iudi.Imo.& bal.in l.j.C.q accu.& aduerte: ga cōiuncta pſona in linea trāſuerſali nō dicitur vltra quartū gradū.tex.eſt in l.fi.§.quarto gradu.ff.de gra.affi. Qui aūt dicātur pximiores cōſanguinei recurre ad Bart.in l.ſi tertius.de aqua plu. arc. & Bal.in l.exigēdi.ad fi.C.de pcu.Bal.in l.fi.§.fi.C.de fur. Et quod ſpurius nō admittatur ſine mandato, voluit Bal.in l.quod pauperibus.in x.col.C.de epiſ.& cle. Bald.in l.cū acutiſsimi.C.de fideic. Imol.in d.l.ex facto.§.ſi qs rogatus. Et ꝗ dicanť neceſſarię pſonę, habetur i l.j.& ij.ſ.i ius vo.vt eant. & in l.benignius de lib.cā.vide Bar.in l. lex Cornelia.in pri. ff.de iniur.& in l.cū ſcimus.de agri.& cēſi.lib.xj. Adde ꝗ ſtāte ſtatuto, ꝗ cōiunctis vſq ad quartū gradū,& illis de domo pmittať vīdicta, quod ſpurius poterit vindictam ſumere: vt voluit Bald.cōſ. cxix.lib.v.

f ¶ L.ſi fœmina. Quæ ponit q veniant appellatione ſuorū extra materiā ſuitatis: ideo aut nos loquimur quo ad accuſandum.& dic, vt in d. glo.ſecundū nos, p Barto.hic.ſ.proxi. Aut nos loquimur quando qs venit ad defendendū: & dic vt in l.j.& ij.de lib. cau.& in l.j.in fin. cum ſeq.ſ.de iniur. Aut principaliter venit quis agendo: & appellatione ſuorum veniūt omnes enumerati in l.j.ſi. cū ſeq.ff.de poſtulā. & ibi Angel. nota. & extra illas perſonas ibi enumeratas veniūt oēs, vſq ad quartū gradum, per l. petit.circa mediū C.de aduoc. diuer. iudi. & ibi Bal. Ad prædicta vide omnino.Ca. in quarta q.fi.& not.Specula. de aduo.§.obijcitur. & §.j.de accuſat.§. iij.verſic.j.& ij.de reſcri. præſen.§.ratione autē impetrātis.vbi etiam admittitur ad impetrandū reſcriptū pro alio ſine ſpeciali mandato, quos enumerauit etiā Ange.in d. l.j.in fi. Itē vide qđ habetur in l.ij. in fi. de accu.& in l.j. C. ſi rector prouin.& domi. Antoni.in ca. de cætero.de teſtib. & ad gl.in d.l.ſi fœmi. vid Gu.& bar. in l.j.poſt gl.i.in ius vo.vt eant.late per Bald.in lege prima. qui accuſ.in xxj. columna.

g ¶ Quid de adulto. Vtrū adultus poſsit accuſare, adde no.p Bar.in l.de pupillo. in prin.de ope.nunciа. Gui.de Suz.in l. j.C. de pči. Imperatoris bal.in rub. C.q accu. in iij.colū.& in l.ij.e.ti.bar.in l.q accuſare.ſ.e. An aūt accuſatio facta ab iſtis pſonis inhabilibus ſit ipſo iure nulla, vide bar.i.l.j.§.accuſa.ſ.ad Turp.adde Io.An.i ti.de accuſatore.§.j.ver.ſed qd de pubere.& ibi vide rationē diuerſitatis, quare minoritas ſufficit potius in accuſando, quam in teſtimoniū perhibendo.

1 *Mulier de quibus criminibus poteſt accuſare.*
2 *Vxor poteſt accuſare de morte mariti.*
3 *Filij naturales, ſpurij, & nepharij, admittuntur ad accuſandum necem defuncti patris.*
4 *Hi filij quo ad matrimoniū dicūtur cōſanguinei, et affines*
5 *Filij naturales, & ſpurij, quod poſſunt etiam accuſare de crimine publico in patrem commiſſo.*
6 *Coniuncta perſona, vt poſsit agere pro coniuncta ſine mandato, vſque ad quem gradum intelligatur, quod vſque ad illum gradum quo poteſt ſuccedere.*

LEX II.

Certis. Nota hanc notabilem legem. Nota bene text. ibi: veluti ſi mortem &c. Opp.di
1 citur † hic, ꝗ mulier non poteſt accuſare,[a]
a niſi in iſtis criminibus. Contrà in l.in quęſtionibus.ſ.ad leg. Iuliam maie. Solu. ꝗ hic dicitur, ꝗ mulier non poteſt accuſare, fallit in caſibus hic poſitis. Item fallit in alijs caſibus propter immanitatem criminis, qui caſus ponuntur in glo.per ordinem.quam vide. Item dicitur hic, de teſtamento paterni liberti. Sed quid ad propoſitum: nonne de quolibet teſtamento poteſt mulier accuſare? vt ſ.proxi.ergo ad quid fuit impoſitus iſte ver. Sol.hic alia ratio videbatur impedire mulierem: quia contra eum cogi inuita non poterat dicere teſtimonium. ergo eo modo videbatur quód non poſſet accuſare.quod hic remouetur. Hæc ratio non eſt bona.ſi enim non poteſt dicere teſtimoniū: ergo minus videtur admitti ad accuſandū: vt in princi.huius legis. Quare dic ſecundū Iac.de Are.ꝗ hoc ſenatuſconſultum non fuit neceſſariū:quia non ſolū poteſt accuſare ex hoc ſenatuſconſulto, ſed etiā ex princ. legis de iure communi, ex pręcedenti regu
2 la. Quæro, † vtrum[b] mulier poſsit accu
b ſare de morte mariti. Rñ.ꝗ ſic.nam de morte ſoceri poteſt: vt in prin.huius legis, coniuncta l.lege Iul.ſ.de teſti. ergo multò magis de morte viri: quia eſt propinquior, vt d.l.lege Iul. Item vos videtis hic & ſ.l.proxi.ꝗ ſi quis proſequeretur ſuā vel ſuorum iniuriam, poteſt accuſare.& tex.dicit de li
3 beris & parentibus. Quæro † quid[c] &
c de filia[d] naturali, vel ſpuria: vtrum admit
d tatur ad vindicandum necem parentum? Breuiter hāc qōnē tangit Inn.in c.nōnulli. in fi.§.extra, de reſcri.circa fi. & ibi finaliter ſe nō firmat. Ego dico ꝗ filia, vel pater naturalis vel mater naturalis admittitur.ar.l. iij.ſ.de libe.cau.vbi videtur tex.ſed de ſpurijs pōt dubitari:quia filij ſpurij nō ſunt nominandi filij: vt in auť.ex cōplexu.C.de inceſt.nup.& in corpore vñ ſumiť. Itē dubito de filio ſacerdotis, vel monachi:quia illi ſunt nepharij:& nō poſſunt demōſtrare patrē: vt l.vulgo.& quod ibi no.ſ.de ſta.ho. Finaliter ego credo oēs iſtos admittēdos tāq̄ idoneiores, quaſi propēſiore dolore ad hoc accedāt; arg.l.ij.in fi.j.de adult. Pro hoc ego
4 † video, ꝗ ad matrimoniū iſti tales naturales, & ſpurij, dicunť cōſanguinei, & affines vt no.in l.nō facile.§.affines.ſ.de gradi. Prętereа leges loquētes de hac materia loquūtur quodā vocabulo naturali, ſ.parentū, & liberorū: vt hic. Sed qñ iſtis vocabulis vtitur, nō attēdimus diſpoſitionē iuris ciuilis: vt l.tutelas.ſ.de capi.dimi. Pręterea, iure naturali omnes liberi, et legitimi naſcebātur: vt in auth.qui mo.na.effici.ſui.§.liceat. Cū ergo vtatur vocabulo naturali, vt hic patet & l.tutelas. ergo & tales liberi admittētur:
5 arg. prædictorū iuriū. Secundò quæro, † quid in alijs criminibus, non mortis: vtrum poſsit accuſare de publico crimine cōmiſſo in patrē, vel ſimiles perſonas. Hic enim nō loquitur niſi de morte, & de teſtamēto. Certé puto qđ idē.arg.l.j.& l.ſeq.ſ.de libe.
6 cau.cōiuncta l.lex Corn.ſ.de iniu. † Quęro, cū dicať in l.ſed & hæ.ſ.de pcu. ꝗ cōiūcta perſona admittatur pro cōiūcta ad agēdum ſine mādato: qualiter intelligetur con
e iuncta perſona[e]: intelligeturne ſecūdū iſtā legē? Certe ſatis videť facere ad hoc ꝗ nō,
f in l.ſi fœmina[f].C.ad Turp.tamē Inn.videtur dicere ꝗ coniuncta perſona intelligať vſque ad illum gradum quo poteſt ſuccedere. Ita not.ipſe in d.c.nonnulli.§.fi.de reſcrip.& forte tenetur.

1 *Pupillus maior infante, accuſat de morte patris cum authoritate tutoris.*
2 *Adultus annorum uiginti poteſt ſine curatore accuſare de morte patris.*
Minor xx.annis nō pōt teſtificari in crimine publici iudicij.
3 *Nepos pōt accuſare de morte patris, & teſtamento aui.*
4 *Tutor quando accuſat de morte patris & pupilli, debet dicere, tutorio nomine pupilli.*
5 *Cautus aduocatus quando accuſat tutor, dicit, talis tutor accuſat.*
6 *Tutor poteſt accuſare tutorio nomine pupillorum, & etiā tanquam conſanguineus defuncti, licet teneatur eligere ad petitionem conuenti.*
7 *Syndicus uniuerſitatis quod poſsit accuſare ſyndicatorio nomine uniuerſitatis.*

Pupillus. Vides ꝗ pupilli poſſunt accuſare de morte patris cū cōſilio tutorū: vt hic videtis. Oppo.ꝗ nō pupillus accuſet, ſed tutor: vt l.ij. C.qui
1 accuſa.nō poſ.Gl.dat plures ſo. † ſed illa eſt vera, aut pupillus eſt maior infante: & pōt accuſare cū authoritate tutoris. alias tutor
2 accuſat. Quærit † glo.quid de adulto[g]?
g Certe dicūt quidā, ꝗ adultus poterit accuſare: cū nō phibeať niſi pupillus. Sed contra hoc facit l.i teſtimoniū.ſ.de teſt.vbi minor xx.annis ad teſtimoniū nō admittiť in crimine publici iudicij. Hug.hic fateť ꝗ nō admittať, niſi ſit xx.annorū. Hoc tenet Iac.de Ra.& Pet.vt refert Cy.in l.ij.C.q accu. nō poſ.& Iac.But.& oēs.& Spec.in ti.de acc.
3 ver.ſed qd de pubere. Quæro hic † permittit exeq de morte aui, et de teſtō pr̄is. Quid ergo de teſtō aui, & de morte patris? Dicit
4 gl. idē, & multo magis. Extra glo. † quæro dicitur hic, ꝗ tutor accuſat: quæro quando tutor accuſat, cuius nomine accuſat? Text. in l.ij.C.qui accu.nō poſ.videť dicere ꝗ accuſat ſuo noīe, nō nomine pupilli. Cōtrariū

videtur

Universidad de Deusto Biblioteca

a ❡Et istā opi. Sed forte hoc nō puto verū: qa iterpretatio semper fit cōtra libellantem. Gl. est sing. in c. i præsentia. extra de proba. And. Barba.

b ❡Vtrum syndicus. Adde Bar. in extrauag. ad reprimēdū. i versi. legitime. & vide gl. i l. sed si hac. de in ius vo. & Bal. in l. Polla. de his qui. vt indi. & in l. ij. C. qui accu. & in l. seruum quoq;. §. publice. de pcur. & in l. reos. C. de accus. Et qualiter respondebit interrogatorijs necessarijs, nota. in c. præsentiū. de testi. i vj. & Ang. & Imo. in l. pe. §. crimen. de publi. iud. in xj. chart. Adde q̄no cōueniēda sit vniuersitas, si deliquit. Ange. cōs. clxv. Io. An. i addi. ad Spe. i ti. de acc. §. j. ver. itē duos. vbi tenet, & ita dicit p cōplures fuisse cōsultū, q syndicus nō pōt nomine vniuersitatis accusare, sed noīe suo ad vniuersitatis commodum.

POMATES.

c ❡Libellorū. An autē ista lex habeat locū vbi summarie pcedit, vide Ro. cōs. cxcj. ad fi. & aliqd p d. Alex. consil. lxxij. col. iiij. ad fin. & seq. vol. j. & clxxiiij. col. iij. vo. ij. & lxxj. co. j. vol. iij. vbi gñaliter dicit ponēdo exēpla, vt ibi, agit ex delicto debet specificare circa qd est cōmissū.

Aduerte q Bar. inuoluitur vitio cōtradictionis, secūdū quosdā in hac l. libellorū. Sed i quo videat cōtrariari. & p eius saluatiōe vid cōcordā. positā ad §. fi. i l. ij. cō dō. ff. de cōd. et dem.

d ❡Debet inseri. Si tn̄ fuerit insertus, debet pbari: vt not. maxime Bal. in l. j. C. q ac cu. cum tp̄s appositū sit de substātia pbationis. l. ob carmē. ff. de test. qd itellige verū, nisi dixerit i fine accusationis q nō intēdit se adstringere, nisi ad ea q̄ sufficiūt ad victoriā causę: vt no. Ang. i l. i causis. C. de accu. p l. diuus. de re iu. & l. p̄tor. §. docere. l. vi bo. ra.

e ❡Apponi locus. Vtrū locus debeat poni, add Bar. i l. de pupillo. §. q opus. de ope. no. nūc. Quid aūt si qs cōmiserit maleficiū i mari, qs locus cōfinabit: vide Bal. i l. si testamēto. ff. d his q. vt indi. & qd si qs p̄stitit opē, vel auxiliū, qs locus cōfinabitur, vide Bart. in l. in furti. ff. de fur. & vide ad hęc dicta q̄ habes post Bart. in l. qd ait lex. §. j. de adult. qd in mādante qs locus & dies, vide i l. nō solū. §. si mādato. de iniur. adde q si accusat testis de falso, debet poni locus iuramēti nō depositionis, secūdū Bal. in l. j. ad fi. C. de sacrosan. eccle. Itē i crimīe falsi pcedit: licet locus nō ponat delictū clādestine cōmittit: vt no. Inst. de publi. iud. in prin. & alibi nō reperit secūdū Bal. in c. j. circa fi. q. mo. feu. amit. et qñ testis cōmittit falsū, tacendo veritatē, qs locus debet poni i libello, vide Bal. in l. presbyteri. C. d epi. & cler. & Bal. i l. illa institutio. de hær. insti. & in l. ij. de epi. et cle. & qd si maleficiū est cōmissum in cōfinibus duarū ciuitatū vide Dy. & Bal. i l. fine. §. j. de lib. agn. et p Bal. i l. ij. C. vbi d cri. agi. opor. p do. Ant. in c. fi. i prin. de foro cōpe. & Bar. i l. iurisperitos. §. cū oriundus. de exc. tut. & ad materiā vide bal. p istū tex. i gl. i l. j. C. vbi de cri. agi opor. & i cōs. fc. in pūcto pponit q Titius accusauit Seiū &c. bal. i l. actor. i vlt. col. C. de pba. Bal. in l. nullū. C. de test. An i inquisitione reqrat locus & tp̄s, vide Bal. i l. iubemus. in ij. col. C. de pb. add Alex. cōs. clj. & cxxij. vo. ij. vbi q̄ sint ponēda i libello i criminali p Ro. cōs. lx. vbi dicit, q i mādato dato ad accusādū necesse est ponere, & diē & locū commissi delicti.

videtur in l. Polla. C. de his qui. vt indig.
vbi videtur dicere: q accusat nomine pu-
pilli, sed gl. in dictis legibus exponit q ac
cuset nomine pupilli. i. nomine suo ad vti
litatē pupilli. Ego dico, q tutor pōt accu-
sare tutorio nomine pupilli. Casus est in l.
Polla. & l. tutorē. §. de his qui. vt indig. Nō
obstat d. l. ij. quia fateor q inscribit se no-
mine suo, tamē nomine pupilli accusat. Si
mile q vnus accusat, alter inscribit: vt l. vl-
a ti. C. de iniu. Et istā opi.[a] tenet Richar. Ma
5 lum qd puto verū de iure. Quid †ergo fa-
ciet aduocatus cautus, quādo tutor accu-
sat? Rñ. dicet, talis tutor accusat: nō dicet,
tutorio nomine. & ex hoc seruabit vtraq;
opi. Si enim debet accusare tutorio noīe,
ex hoc q dicit tutor, intelligit tutorio no-
mine: vt l. cū post. §. j. §. de admin. tuto. & l.
post mortē. §. j. §. qñ ex fac. tu. Sed si nō pos
set accusare tutorio noīe, intelligeret pro-
6 prio noīe, prout potest. Quæro, †qd si
tutor accusat tanq; tutor pupillorū, & tan
q; cōsanguineus talis defuncti: an admitte
tur talis accusatio? Certe sic: qa ex vtraq;
parte pōt accusare: sed ad petitionem con-
uenti tenetur eligere quo iure accusat: qa
interest cōuēti: qa si tanq; tutor accusat, nō
tenet nisi de euidēti calūnia: vt l. tutorē. &
l. Polla. præallegata. sed si accusat tanquā
cōsanguineus, tenet de calūnia, sicut qli-
bet extraneus: ideo cum interest conuēti,
debet eligere: vt l. si duo. §. de solut. Facit l.
quoties. in prin. & qd ibi not. §. de admini.
7 tuto. Vltimo quæro, †vtrum syndicus[b]
b pro vniuersitate posit accusare. Dy. con-
suluit in hac quæstione, & determinauit
q syndicus pro vniuersitate nō potest ac
cusare syndicario nomine, sicut nec tutor
tutorio nomine. Nā æqparātur syndicus,
& actor: vt l. j. §. quibus. §. qd cuiusq; vni.
no. Itē æquiparātur actor & pcurator: vt
l. itē eorū. §. actor itaq;. eo. ti. sed p pcura
torē nō pōt qs accusare: vt §. ti. j. l. pe. §. ad
crimen. ergo &c. Breuiter, quātū ad propo
situ, puto q syndicus posit accusare no-
mine vniuersitatis, sicut tutor nomine pu
pilli: vt §. dixi. argu. ad hoc l. orphanotro-
phos. C. de episc. & cleri. Pro hoc etiā fa-
cit l. tam collatores. C. de re mili. li. xij. sed
illa lex loquitur magis in syndico vniuer
sitatis accusatæ. quam accusantis.

1 Anni domini, & Imperatoris nomen, non sunt apponendi in accusatione, si apponuntur in principio quinterni.

2 Dies commissi criminis non debet inseri in accusatione, & quando infra. & nu. 12.

Dies dati libelli accusatori non apponitur. sed notarius apponit.

3 Locus loci non apponitur in accusatione, quando factum, de quo quis accusatur, est uniformiter punibile in quacunque parte loci: secus si non esset uniformiter punibile.

4 Si sunt duo castra eiusdem nominis sub una iurisdictione, debet locus commissi criminis expresso nomine demonstrari: sed si ad diuersas iurisdictiones, accusatio intelligitur de castro suæ iurisdictionis.

5 Locus commissi delicti appositus in accusatione, debet saltem per duo confinia demonstrari: nisi esset ita certus, quod alia demonstratione non indiget.

6 Locus, ubi quis percutitur, inspicitur: non locus, ubi quis moritur.

7 Si existens in platea cum balista sagittauerit, & percusserit existentem extra plateam: quis locus inseratur: & dat cautelam quod uterque locus.

8 Statutum puniens mittentem gentem contra aliquem terram uicinam, locus, ad quem mittitur gens, confinabitur.

9 Accusare uolens aliquem qui occupauit aliquam ciuitatē, ex quo de delictum respicit uniformiter totā ciuitatem, necessario non requiritur demōstratio particularis loci ciuitatis.

10 Locus delicti, quando requiritur quod apponatur in accusatione delicti, quod committitur negligendo, uel omittendo.

11 Quod dicitur in hac lege de loco, & tēpore, habet locū in adulterio, & in maleficio simili positiuo: secus in dissimili.

12 Dies commissi delicti quod inseri debeat in accusatione, quando in illo die delictum est punibile. Idem in hora.

Accusatus licet regulariter non teneatur apponere diem & horam commissi delicti in accusatione, tamen ad partis petitionem iudex potest cogere declarare diem, & horam, ut reo sit defensio: non tamen cogitur probare.

13 Tps percussionis, & nō mortis, inseri debet in accusatione.

14 Tempus insultus quando sit apponendum in accusatione, & quando tempus percussionis.

15 Si uulnus est factum ante natiuitatem, & accusatio post natiuitatem, & dicitur hoc anno: quod hæc accusatio non comprehendit delictum factum ante natiuitatem.

Annus potest duobus modis intelligi.

Libellus quod intelligatur secundum intētionem libellātis.

16 In delicto quæ habent causam continuā, seu successiuā sufficit exprimere annum, uel mēsem secundū quod delictu fit.

Quando agitur contra aliquem, qui per unum annum tenuit aliquam terram occupatam, sufficit apponere annum, uel mensem secundum quod ipse tenuit.

17 Persona accusati debet saltē exprimi per duas demonstrationes: nisi esset singulare nomen q per se demōstraretur.

18 Non curatur, an accusatio formetur in prima, uel in tertia persona.

19 Cōclusio in libello criminali, quod regulariter nō reqratur.

20 Inquisitio an debeat continere annum, diem, locum, & tempus commissi delicti: remissiue.

LEX III.

c Libellorum.[c] Vidistis de materia, qui
accusare nō possunt: hic incipit de
materia accusationis. Op. duob[us] modis:
& videt q debeat inseri dies & hora: ut l.
aut q aliter. §. j. §. quod vi aut clam. Gl. nō
soluit. Dic vt ibi. Scđo oppo. q persona
non sit inserenda, vt l. iij. in princ. §. de ap-
pel. Gl. nō soluit. Dic, q ideo non debet
inseri persona: qa ex actis primæ causæ ap
paret persona cū qualis est mota: hic vero
non apparet persona, quæ accusatur, nisi
in libello apponatur. Quæro, vtrum de-
1 beant †scribi anni dñi, & nomē Imperato
ris. Gl. videt velle q sic: vt hic, & not. in l.
in causis. C. eo. arg. in auth. vt præpo. not. Impera. in prin. Veri-
tas est, q tex. hic hoc nō decidit: nec vtimur ista solēnitate: sed
si anni domini, & nomen Imperatoris scriptū est in principio
quaterni notarij, videntur hic repetita: non tamen vtimur illa
solennitate. Dicitur hic consul. quæro de quo consule hic lo-
quatur. Respon. dicūt quidā de consule, apud quem accusatio
pducit. Hoc est falsum: vt apparet ex tex. vbi accusatio pducit
corā p̄tore, vel p̄side: & tamē nomē cōsulis apponebat. Quare
dic, q hic loquit de cōsulib[us] ppli Romani, qui hodie nō sunt in
2 vsu. & ita dicit gl. Quæro de qua †die hic loquat. Rñdeo. de
die dati libelli: nō de die cōmissi criminis. Nā ille nō debet in-
d seri:[d] vt hac lege. sed dies dati libelli in criminalib[us] debet inseri
ab accusatore: in ciuili a reo, vt in auth. de exhibē. reis. §. susce-
pto. tn̄ ista solēnitate nō vtimur: sed notarius ipse scribit diē, in
qua accusatio porrigit. & istud sufficit. Quero, extra gl. hic di
cit, q ponit loc[us], tp̄s & psona. Primo ergo q̄ro, vtrū in accusa-
e tiōe debeat apponi loc[us][e] loci, vt in tali domo & in tali camera:
an sufficeret solū dicere i tali loco. Videt q nō sufficiat dicere i
tali domo: qa aliū est camera: vt l. j. §. eodē aūt tecto. §. ad syll. &
tn̄ hic nō dicit, nisi de domo. Breuiter dico, q si qñq; factū, de
quo qs accusat, est vniformiter punibile i quacunq; pte loci cri
mē fiat: tūc sufficit ponere domū, nec habem[us] pōere locū loci,
vthic. Sed si nō eēt punibile vniformiter: verbi gr̄a, pōt hō igre
di palatiū ciuitatis, i aula iferiori, sed i supiori nō sine pœna: tūc
si qs vellet accusare me de itroitu palatij, debet dicere q itraui
supiorē aulā: & sic debet pōere locū loci vt cōcludat ar. l. de pu-

a ¶ Eiusdē nominis. qđ si sint duo loca eiusdem nominis, an vitietur adde Bar. ī l. quoties. ſ. de verb. obl. et ista faciūt ad q. de citatiōe facta đ vno cum duo sint eiusdē nōis, đ quo ꝑ Bal. in l. cū quē temere. ſ. de iudi. Et cum Bar. hic trāsit Ang. in l. si rem. ſ. de rei vēdi. vide Bart. in l. ita fidei. de iure fisci in d. l. quæ conditio. §. fi. vbi aliter vr̄ loq.

b ¶ Quæro, qualiter. Adde Bart. in l. demōstratio. et ibi de condi. et demō. Adde l. cū pater. §. fi. de lega. ij. et ibi ꝑ Imol. et vide in l. j. de lib. & posthu. retinus refert in suo tractatu maleficiorum, cōtrariū fuisse in facto terminatū hic Bononiæ, dum ibi esset.

POMATES.

c ¶ Alia demōstratione. Ad hæc vid Bal. & moder. in l. si qs ī fundi vocabulo. ſ. de leg. j. qbus adde Inn. in c. cū ad sedē. de restit. spoli. Et ex hoc infert Ang. Areti. in tract. malefi. in gl. in verbo, platea ꝙ isto casu si apponeretur cōfinis, et erraretur, ꝙ talis error nō vitiaret libellū. Et hoc est etiam de mente gl. in d. l. forma. hāc tamē conclusionem videt̄ limitare Ro. in l. certū. ſ. si certum pet. vt non habeat locū, quoties tale qd pro forma requireretur. Quod an sit verū depo. de illo articu. an in his quæ pro forma requiruntur, sufficiat adimplere ꝑ æquipollens. de quo per doct. in l. j. ſ. de libe. et posthu. et Feli. in c. cū dilecta de rescrip. et vide addi. ad Anna. cōsi. xviij. & vide Alexā. in l. hac. consultissima. col. j. et ij. et ibi Ias. in pen et vl. co. C. de test.

d ¶ Quis locus. Vide Cy. in l. quid de crīe C. de accusatio.

e ¶ Vlterius quæro. Quandoque quis sagittauit aliquem cū balista, quis locus inspiciatur: per Cy. & Bal. in leg. j. C. vbi de crimi. agi opor. ꝑ do. Anto. in ca. fi. de foro compe. Adde q̄ dixi in leg. ait lex. infra de adult. Bald. in l. si qs nō dicam rapere de epis. et cleri. in vj. col. vide Ioan. And. in Specu. de inquisitio. §. nunc tractemus. in prin. quid si aliquis rapit puellā in vno territorio, et eā cognouit in alio? Bald. in d. l. si qs nō dicā rapere in prīcipio. C. de episco.

pillo. §. qui nunciat. ſ. de oper. no. nun. Se-
4 cūdo † q̄ro: hic dicitur ciuitas. quid si sunt
duo castra, vel duæ ciuitates eiusdē nomi-
nis: [a] vtrum debeat expresso nomine de-
monstrari. Breuiter dico sic si quidē vna
vna tantum ciuitas pertinet ad iurisdictio-
nem iudicis, corā quo fit accusatio, intelli-
gitur de illa ciuitate, castro, vel villa, quæ
ad eius iurisdictionem pertinet. Hoc ꝓba-
tur in l. quæ conditio. §. fi. ſ. de cōdi. & de-
mō. Sed si ambo castra, vel ciuitates ęqua-
liter spectant ad iurisdictionē illius iudi-
cis: verbi gratia, in ducatu sunt duo castra
et q̄libet vocatur gualdū. in ista ciuitate
sunt plures villæ eiusdē nōis. sed diuersifi-
cantur per agnomen, tunc debet declara-
ri, et certificari, ita ꝙ certus sit libellus, de
qua villa, vel ciuitate sentiat: alias libellus
nō valet tāquā incertus et obscurus, vt l.
ita fidei, circa finem. j. de iure fisci. licet fa-
ciat in cōtrariū lex quæ conditio. §. j. ſ. de
conditio et demonstra. Solue vt ibi facit
5 c. finale extra de rescrip. Quæro, dixi †
ꝙ debet inseri locus, q̄ro qualiter [b] debeat
certificari. Cōmuniter aduocati dicunt ꝙ
debet poni locus maleficij certus ponēdo
duo cōfinia, vt l. forma. infra, de cēsi. qđ
puto verū, nisi ille locus sita demōstratiōe
esset ita certus, quod alia demōstratio-
ne [c] non indiget, vt si dico, in palatio Po-
testatis, vel Capitanei. vel in ecclesia. nam
tunc nō eget alia demōstratione, vt l. j. cir-
ca fi. ſ. de do. præle. Ad idē l. qui fundum.
6 in fi. de contrahē. empt. Sed quæro, † ali-
qs ꝑcussit Titium in platea, q postea mo-
ritur in alio loco, accusatur de homicidio:
q̄ro quis locus [d] debeat īseri. Respō. locus
percussiōis, nō locus vbi morit̄, quia ibi
videtur interfectus, vbi est ꝑcussus: vt l.
ait lex. ſ. ad legē Aq̄l. et lege prima. §. ex
incendio. ff. de incē. rui. nau. et ex hoc sta-
tim sequitur ad multa. Nā si maior pœna
īponit̄ in platea, quā alibi, certe locus, vbi
qs ꝑcutitur inspicit̄, nō locus vbi morit̄.
7 Vlterius † quæro, [e] qđ si aliquis existens ī
platea cū balista ꝑcussit aliquē extra pla-
teā, quis locus inspicitur? Petr. ī simili C.
vbi de cri. agi opo. j. prima. vr̄ tenere ꝙ de-
bemus inspicere locū, vbi erat ꝑcutiēs, ar.
d. l. ait lex. ſ. ad l. Aquiliā. Certe mihi non
videt̄ hoc esse verū. Nā in homicidio in-
spicimus locū, vbi quis percutitur: q̄a ex
actu percutiēdi quis punit̄, ex quo sequi-
tur postea mors. Dicit̄ enim homicidiū a
cæde, seu a cędēdo: vt l. ita vulnerat°. ſ. ad
l. Aquil. iō inspicit̄ locus, vbi quis ꝑcutit̄
sed in q̄ōne proposita debemus aduertere
ad verba statuti. Aut enim statutū punit
sagittātē: vt lege, si quis sagittauerit cōtra
aliquem, puniatur in tantum, tunc est ve-
rū dictum Petr. quia actus sagittādi fuit fa-
ctus in loco, vbi erat percutiens, s. in pla-
tea, ideo ille locus inspicitur. Si vero statu-
tum punit percutientē, quia dicit, si quis ꝑ-
cusserit, puniatur in tantū, tūc actus ꝑcu-
tiendi sit extra plateā, licet sagittatio fiat
in platea. Percutere enim, est tangere eun-
tem, quod fit extra plateā: ideo ille actus ī-
spicitur, et ille locus vbi quis ꝑcutit̄: iō ille
locus debet īspici. Puto tñ quod de caute-
la sit, quod vtroque casu vterque locus ī-
8 seratur. Item † quæro, dicit statutum hu-
ius ciuitatis: si quis miserit gentem contra
aliquam terram vicinā, puniatur in tantū:
accusatio fit contra mittentem gentē: quis
locus cōfinabitur. Si confinabimus locū
vnde mittitur, esset nimis durum. Si con-
finabitur locus, per quem iuit gens: adhuc
esset durum: quia forte iuit gens per plura
loca. Si confinabimus locū ad quē iuit, for-
te non est locus delicti. Veritas est quod
locus, ad quē mittit̄, confinari debet: quia
in istis quę habēt causam successiuā, tem-
pus, & locus perfecti delicti debēt inspici:
vt l. semper. §. annus. ſ. qđ vi aut clā. Quę-
ro, volo [f] accusare † aliquem: quia occupa-
uit aliquam ciuitatem quomodo forma-
bitur accusatio, ita quod procedat, cū de-
debeat inspici ciuitas & domus? Respon-
de, quando maleficium respicit vniformi-
ter totā ciuitatem, non puto ꝙ sit necesse,
quod demonstretur locus particularis ci-
uitatis: ar. l. de pupillo. §. qui nunciat. ſ. de
ope. no. nunci. Prædicta in maleficijs, quę
cōmittuntur in faciendo. Sed quid in ma-
10 leficijs † quæ cōmittuntur negligēdo, seu
cōmittendo, qualiter ponitur locus? Ego
reperi Dy. dicentem in vno concilio: ꝙ in
alijs maleficijs negatiuis nō debet apponi
locus. & nihil allegat. Breuiter puto sic di-
cendum, [g] negationes seu priuationes nō
cognoscuntur: nisi respectu habitus: vt l.
decē. de sol. & l. decem. de ver. obl. & ſ. de
iusti. & in l. manumissiones. Aut ergo il-
lud, qđ est omissum seu neglectū, debebat
fieri certo loco: vt syndicus ciuitatis debe-
bat denunciare maleficia in curia Pote-
statis, & malefactores ibi præsentare: vel
aliquis debeat facere custodiam in tali lo-
co, & non fecit: tūc debet inseri locus, vbi
debebat fieri: quia est ibi omissum & ne-
glectum, vbi debebat fieri, & nō alibi. ar.
ad hoc infra, de re milita. l. desertorē. §. qui
stationis. & §. sequenti. Si vero illud, quod
debebat fieri, non habebat locum determi-
natum: tunc non debet inseri locus: quia
11 non est. Nec obstat lex ista: † quia, vt vide-
bitis statim infra ea. l. vers. sed aliud. istud,
quod dicitur de loco, & mense, & simili-
bus, intelligitur in adulterio & maleficio
simili, siue positiuo: secus si in dissimili: vt
ibi videbitis. Et hæc sufficiant circa locū.
Circa tēpus [h] † quæro, [i] hic dicitur quod
12 mensis, non dies, debet inseri: quæro an sit
verum simpliciter? Respondeo, aut factū,
de quo quis accusatur, est vniformiter pu-
nibile in quacunq; parte mēsis: tūc nō de-
bet inseri dies: sed si in aliquo die illius mensis illud factum nō
est punibile: tūc inseri debet dies, vel qualificatio iuris: ita: vt cō-
cludat illud esse delictū. Verbi gratia. Nā quædā sunt delicta in
festo sancti Herculani, quæ in alio tēpore non sunt delicta: tūc
debet inseri dies. Idē dico de hora: quia per statuta terrarū quę-
dam sunt delicta aliqua hora, quæ alia hora non sunt delicta:
ideo hora debet inseri: alias nō concluderet ꝙ sit delictū: argu.
pro hoc l. cum actū. & ꝙ ibi no. ſ. de nego. gest. & l. actor. C. de
13 probatio. & ꝙ no. in l. nō solum. §. sed vt probari. ſ. de ope. noui
nunc. [k] & extra, de rescrip. c. fin. in Cle. Ad idē facit. ſ. de incen.
rui. nau. l. j. §. fin. Eo tamen casu, quo dixi, quod quis non cogi-
tur diē neque locum inserere in accusatione: concedo quod ad
petitionem partis: iudex possit cogere declarare de qua die
intellexit, vt reo sit defensio, vt dixi in l. is qui reus. ſ. tit. pri-
mo. non tamen per hoc accusator cogitur ad probandum diē:
sed cogitur declarare, vt reus possit se defendere. Et hoc est,
quod dicit text. neque autem diem, neque horam inuitus com-
prehen

& cleri. Et qđ si cōgregāte gētes ī vno territorio, & in alio destruit ecclesiā. Vide Bald. in l. ij. C. de eunuchis. Adde an maleficiū inceptum in vno loco, & finitum in alio, possit in vtroq; loco puniri, Bal. consi. ccj. iiij. lib.

f ¶ Quęro, volo. Vtrū in delictis negatiuis requirat̄ locus. quod sic. vide gl. in l. si mora. in ver. ne facta. soluto mrīmonio. quā Imo. dicit ad hoc notā. vide Ioan. And. ī Spe. de accu. ī iiij. parte. Bal. in l. j. ad fi. de his quib. vt indig. et in l. actor. in vj. col. C. de probatio. & ī l. ꝑsbyteri. C. de episco. & clericis.

g ¶ Sic dicēdum. Si autē non apparet dies accusationis porrectæ, vel īquisitionis formatæ: an vitietur processus, vide not. Bar. in extrauag. ad reprimēdū. in verb. inquisitionis. Et an dies omissus in accusatiōe possit suppleri in ꝓbationibus, vide quæ dixi post Bart. in l. j. ſ. idē scribit. ſ. depos. Vide Bart. in l. si præses. ſ. de pœnis.

POMATES.

h ¶ Circa tēpus. Vide Ant. de Prato in cōsilijs Barba. ad fi. co. xiij. vol. j. & Alexā. pulchre lxxij. co. ij. vol. j. & clxxiij. col. iij. vol. j. vbi dicit ꝙ in accusatione debet poni tempus certū & limitatū: nec sufficeret dicere, ꝑut de veriori tēpore constabit. Et vide Bal. in c. ij. de confes. vbi ponit pulchra de tēpore & loco. & Ange. cōs. clxxviij. vbi ponit quid in inquisitione.

i ¶ Circa tēpus quæro. Adde not. Bar. in l. non solū. §. sed vt probari. & ibi doct. de ope. noui nun.

POMATES.

k ¶ De ope. noui nūc. Et istud tenet Bellamera, deci. cccxiij.

prehendet,&c. Quæro, aliquis[a] percus
13 sit aliquem † vno tempore, ex quibus percussionibus est mortuus alio tēpore. Certe debet inseri tēpus percussionis, nō mortis: vt l.damni.§.Sabini.de dam.infec.& l. huic scripturæ.§.j.ſ.ad l. Aquil.cum simi.
14 †Sed quæro, aliquis insultauit aliquem de die, & fugauit illum per magnū spatiū, ita quod cum percussit de nocte post pulsationem campanæ: quod tempus ponet in accusatione? Gl.in l.qui de crimine.C. eo.videtur velle ꝙ insultus confundantur cū percussione.& idem ibi Cy.qui ponit hanc quæstionem: vt inspiciatur tempus percussionis. Ego dico ꝙ debemus inspicere verba statuti qualiter dicāt: si quidem dicunt, si quis percussit: tunc inspicitur tēpus percussionis. Sed pone, quod dicat, si quis fecerit insultum cōtra aliquē,& secuta est percussio, puniatur in tantū: tūc isto casu insultus punitur principaliter: sed aggrauatur propter percussionē: tunc debet poni locus insultus,& tēpus insultus, non locus & tēpus percussionis: arg. eorū quæ ſ.dixi. Debet enim inspici quid punit lex, vel statutum.
15 †Quæro, aliquis percussit aliquem per aliquot dies ante festum Natiuitatis; demum percussus porrexit accusationem per aliquot dies post festum Natiuitatis,& dixit sic: talis accusat talē de eo ꝙ hoc anno,& ꝙ de præsenti mense Decēbris eū percussit,&c. Quæro, cum annus mutet a die natiuitatis: an libellus iste[b] pcedit, ita ꝙ comprehendat maleficiū commissum ante natiuitatem? Videtur ꝙ nō: quia non fuit hoc anno. Iaco.Butr.posuit hanc quæstionem, Institu.de act.in princ.& ibi dicit ipse. Debetis scire ꝙ duplex est annus: vnus legalis, qui est ccclxv.dierum: vt l.cum hæres.§.stichus.de statulibe.& l.ita vulnerat⁹.ſ.ad le.Aquil. Et isto modo loquendo quicquid est factū inter istos ccclxv.dies, pōt dici factū hoc anno. Quidam est annus cōmunis,& vulgaris, q denominatur à natiuitate domini: & isto respectu nō potest dici maleficiū cōmissum hoc anno. Cum ergo verba libelli debeāt intelligi[c] secundū intētionem proferentis: vt l.si qs intentione.ſ.de iudi.intelligimus de anno legali: vt comprehēdat maleficiū. Istud tamen nō videtur verum esse. Nam cū in accusatione debeant inseri anni Domini, secundū opi.glo.& nos dicamus ꝙ anni Domini, qui ponuntur in principio quaterni, ponātur in loco annorum, qui debēt inseri in accusatione: de necessitate sequitur quod si dicatur hoc anno, debet intelligi hoc millesimo, q millesimus debet inseri in principio accusationis: & est insertus in principio quaterni: ideo putarem ꝙ libellus istud maleficium non comprehendat. Sed pone,
16 †quod tenuit aliquis occupatam aliquā terram per vnum annum: & ego volo accusare eum lege Iulia.maiestatis, quia tenuit contra principem: sufficitne dicere ꝙ tenuit per annū: an debeo dicere etiam mensem? Videtur ꝙ debeam dicere mensem, vt hic. Sed credo quod hoc quod dicitur de anno & mēse, intelligi debeat de maleficijs momētaneis: sed in maleficijs quæ habēt causam cōtinuā, vel successiuā, credo ꝙ sufficiat annū exprimere vel mēsem, secundū quod ipse tenuit: arg. C.de hære.aut.credētes.& aut.si vero do
17 minus tēporalis. Sumus † expediti de tēpore. Circa psonā quæro, qualiter debeat exprimi. Rn̄. Debet persona ita exprimi ꝙ reddatur certa: p duas demōstrationes: vt Petrus talis de tali loco: vel si esset ita singulare nomē, qd redderet certū, sufficit: vt l.hac cōsultissima.& ibi not.C.qui test.fa.
18 pos. Quæro, † vtrū sit necesse ꝙ accusator formet libellū i persona prima, seu tertia persona: vt, ego talis accuso, vel talis accusat,&c. Hic est tex.cum gl.ꝙ non est curandū. Ita dicit glo.sup verbo, Lucius.etiā
19 in l.pe.C.eo. Vltimo nota † ex lege ista, ꝙ non videt ꝙ sit necesse, ꝙ in libello criminali pars cōcludat aliquid[d] iudici, ꝙ dicat, quare peto talē puniri,&c. Sufficit em̄ ꝙ dicat talē cōmisisse maleficiū. Pro hoc
20 facit j.ad Turpil l.j.§.j. † Vlterius esset videndum qd de inquisitione: an debeat cōtinere ista. De hoc dicā j.de adul.l.ij.§.si publico.vbi de inquisitione tractabimus,

1 ☞ *Libello malè concepto reus absoluitur ab instantia iudicij, etiam si pars non opponat.*
2 *Abolitio idem est, quod cancellatio, vel est pronunciatio iudicis, qua pronunciatur non esse procedendum super libello.*
3 *Absolutio ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria, vel diffinitiua: remissiuè.*

1 Quod si libelli. Nota † ex hoc §. ꝙ quādo libellus nō est bene cōceptus, absoluit accusatus ab instātia iudicij.& secundū quod vos videbitis, videtur hac lege ꝙ nō sit necesse ꝙ pars[e] hoc opponat. Sufficit enim ꝙ libellus sit male formatus: & ita obseruatur.[f] Quæro,
2 † quid est dicere, aboletur. Dicit gl.i.cancellatur. Et ista cancellatio fit a notario diuersimode. Vel dic, ꝙ aboleri est illa pnūciatio, qua iudex pnūciat nō esse procedendū pter ineptitudinem libelli.
3 An autem † ista absolutio ab obseruatione iudicij sit interlocutoria, vel diffinitiua, videbitis j.eo.l.Titia.Bar.

Item subscribere. Aduerte. Ista, subscriptione nō vtimur, sed notarius pro quolibet accusante subscribit. Qualiter autē debeat fieri hæc subscriptio: glos.hoc dicit. Dicam j.eo.l.si cui.

1 ☞ *Accusare aliquem de pluribus delictis simul, quando quis possit.*
2 *Statuto stante quod volens desistere ab accusatione, soluat tantum cōmuni: si ille, qui accusauit aliquem de pluribus criminibus in vno libello: quod debet soluere pro vna accusatione probato communi vsu loquendi, libellus in quo delicta narrantur accipiatur pro vna accusatione an pro pluribus.*
Accusatione duobus modis accipi potest.

Sed si aliud. Iste §.duobus modis legitur. Primo, quod formetur sic quæstio: Quæro nunquid quod dixistis in accusatione adulterij, quod debet formari cum illis solennitatibus, an habeat locum talis solennitas in alijs criminibus? Dicit Iurisconsultus quod sic. Et secundum hanc lecturam, breuiter hoc dicit: Eodem modo debet formari libellus in alijs criminibus similibus sicut & in adulterio. Secundo modo legitur aliter,& hoc dicit: Non solum de crimine adulterij, sed etiam de pluribus alijs simul quis poterit accusari.hoc dicit.
1 Circa hanc secundam lecturam quæro † vtrum quis possit accusare simul & semel[g] quem de pluribus delictis? Glo.quę est hic vacillat,& dicit ꝙ Azo dicit, quod de diuersis delictis potest. de vno non: vt l.qui de crimine.C.eo.vult dicere quod de diuersis delictis descendentibus ex diuersis factis, potest quis accusare vnum simul: sed de diuersis delictis ex eodem facto descendentibus, tunc quis non potest simul accusare: vt l.qui de crimine. Doctores tangunt.& glos.in l.qui de crimine.& non bene declarant. Quid dicemus? Aduerte, quandoq; alicui obijciunt plura delicta, quæ puniunt eadē lege: & tūc de omnibus potest accusari simul arg.l.nō est nouū.ſ.de actio.emp.& l.cum duobus §.si plures.ſ.p socio.& fami.herci.l.hæredes.§.de pluribus ad idē.ſ.de iniur.l.prætor.§.si mihi plures. Si vero ista delicta puniuntur diuersis legibus, tūc bene fateor ꝙ potest de omnibus accusari simul, hoc est eodem tempore, sed non eodem libello:

a ¶ Quæro, aliqs. Quæro si accusat aliqs ꝙ occidit hominem, et nō dicitur quādo an sequetur cōdemnatio si accusatus omittatur? Vide in l.j.§.ite illud.ad Syl. Cy.i l. ea quæ.C.de condi.inde.Bal.in l.si cū excep.§.i hac.qd mer.cau.& in l.data opera.in xx.coll.C.qui accus.Sed quid si nō apparet ꝙ psona pduxerit accusationē, an possit sequi cōdēnatio? Bal.quod nō in l.penul.C.eo.

b ¶ An libellus iste. Adde Bal.& Imo.i l.diuortio.in prin.in ver.itē si messes.per glos.ibi.ſ.sol.mat.& Imo.& Lud.in l.de diuisione.eo.ti.i ver.ex opposito. De ista q.& ꝙ sustentet talis libellus, vid Bal.in d.§.itē si messes.in l.diuortio.sol.mat.p glo.j.& ibi.& idē dicit voluisse Iac.But. Insti.de actio.i prin.

c ¶ Debeant intelligi. Et sic nota ꝙ Bart.hic vult ꝙ etiā in criminali verba libelli intelligant secundū libitū libellantis per d.l.si qs itētio.cuius cōtrariū voluit Ro. in l.diuortio.i princ.sol.mat.licet de Bar.mētionē nō faciat.vide Alex.i d.l.diuortio.rephendētē.Ro.

d ¶ Cōcludat aliquid. In criminalibus nō requirit conclusio libelli. Adde Bar.in l.quid ergo.§.pœnā.ſ.de infa.vide Bart.i l.hos accusare.§.omnibus.j.eo.& Bal.in l.ij.C.de proba.Facit ad hoc, ꝙ licet causæ criminales expediātur p accusationē, dicunt tn̄ expediri officio iudicis, secūdum Bar.in l.imperiū.de iur.om.iud.in versi.videamus ergo primo i quo nō requiritur ꝙ concludat parti, secūdū Bar.i l.j.in ij.col.ſ.de iur.om.iu.

e ¶ Necesse quod pars. Adde Barr.i l.edita.in ij.col.C.de eden. Sed contrariū videt p l.fi.ibi: reo postulāte.j.eo.& qd ibi gl.j.& qd voluit Hos.& Io.And.post Inn.in c.fin.de pur.cano. Ad quod vide oino Bal.in vj.& vij.col.i d.l.edita.& ibi Fulgo.Bar.in l.& an eā de.§.actiones.ff.de excep.rei iu.& quod dixi in l.elegāter.§.si quis post.de condi.inde.& Bar.in l.j.§.accusationem.ff.ad Turpil.Bal.in addi.Spec.in ti.de sent.in xx.col.

f ¶ Obseruatur. Iudex potest reijcere libellum ineptū.cōcordātiæ sunt in l.j.ſ.si mē. sal. modum dixerit

g ¶ Simul et semel. Dicit tn̄ Iac.Bu.in l.j.si reus vel accus.mor.fue.ꝙ si quis pluries accusatus in eodē libello, accusatio est nulla.contra quē est glo.lxxxj.dist.maximianus.& qd legit & no.in l.si qs homicidij.C.eo.tit.& adde Bar.hic, quod no.Bal.in l.eos.C.si cer.pe.& Bart.p limitatione prædictorū in l.j.§.accusatus.j.ad Turpil.& an vnus possit à pluribus accusari i eodē libello, vel diuersis, vide in l.vnus.in fin.C.de adul.Cy.in l.j.C.si reus vel accu. Adde quod no.Bar.in l.si.alias.ij.§.si.j.d adul.latius.l.hos accusare.§.lege.j.eo.Bal.in l.edita.i xviij.co.C.de eden.Alex.ibi in xiij.col.

a †POMATES. ¶ Quæro. Facit quod voluit Bal. in l. cum rõnibus. C. qui accu. non pos. & quod voluit Ange. in l. ædiles. §. item sciendum. supra de ædi. edi. cum gloss. sua. l. etiam. §. fi. ff. de mino.

b ¶ Dicit statutũ vide Bal. in l. ordinarij. in fi. C. de rei ven. et qđ no. Bart. in l. sicũ exhibuissent in fi. de pu. Bar. in l. j. in fi. ma. gl. C. vñ vi. Bal. ĩ l. edita. in xxx. coliũ. et in xiij. q. C. de edẽ. Bar. in l. j. in fi. ff. de test. plene Sali. in l. si qs homicidij. C. eod. & Bald. in l. j. in pe. col. C. de fideius.

c ¶ Põt repeti. Quando nomẽ rei est abolitũ. an possit repeti accusatio & an ĩ ea requiratur nouus libellus? gl. videtur ꝙ non in l. aut priuati. & ibi Bar. j. ad Turpilli. et ꝗ exceptiões possint in hac repetitione opponi, vide ĩ l. hos accusare. §. j. j. e.

d ¶ Vlterius qro. Vide qđ notatur in l. vbi pactũ. C. de trãsacti. l. j. §. si mẽsor falsum mo. dixe. l. iudices. C. de iud. Ego ĩ c. crimina. de co. dete. tenui cõtra bart. pulchris rõnibus. Vide ibi. & allegaui textũ huic similẽ, ꝑ quẽ datur principiũ & lumẽ ad istũ tex. in c. fin. de co. in ver. ex integro super pręmissis. vbi ꝓbatur ꝙ illa verba nõ ĩducunt cõtumaciã inq̃sitiõis, sed aliã videbitis, quæ dicit, in ꝓfundũ. Bart. et Ioã. de Ana. hic sequuntur Iac. de Are. sed illũ tex. non vidi. & vide quæ dixi in d. c. fi. An. Bar.

e ¶ Ad finem perducere. Vtrũ iudex posset ex officio accusationẽ abolitã ꝓseq? quid aũt si nõ esset abolita, sed accusator differt proseq, an iudex ex officio possit proseq? Dic ꝙ sic. l. si accusatoribus. C. e. l. quãuis in dubitati. C. de adul. et est tex. in auth. de sancti. episco. §. si qs oratorij. Vel dic ꝙ est verũ in casibus ĩ quibus iudex per inquisitionẽ procedere possit: alias nõ. Ita intelligatur j. de mu. et ho. in l. resc. §. si quis accusaturus. Itẽ si reus est in carcere. Nã vt protinus absoluatur, vel cõdẽnetur, iudex ex officio põt proseq. l. j. j. de cust. reo. et etiam cogere partes, vt ꝓsequantur. l. j. C. de abo. et vide not. per Bart. in l. si maritus. la j. §. primo. de adulter. Et vtrũ accusatore renunciante, iudex possit prosequi, adde ꝙ iudex alteri mãdare põt vt accusationẽ prosequatur circa pœnã talionis. tex. secũdũ Bar. in l. ij. C. de dila. lib. x. vbi dicit sic dicendũ esse in omni casu, vbi publica vtilitas procuratur. Facit qđ no. Bal. ĩ l. ĩ eũ. j. e. Et istis addĩ no. ꝑ Bald. l. j. C. q acc. et ꝗ no. Bar. in l. Titia. ad fi. j. e. Adde post apostillã. Alex. cõs. lxiiij. j. li.

ar. ad hoc. l. non est nouũ, et quod ibi not. s. de act. emp. Et prædicta vera. quãdo ex diuersis factis oriuntur. secus si ex vno: vt
2 d. l. q de crĩe. et ibi not. Iuxta †hoc qro[a]
a dicit statutum [b] ꝙ quicũque vult desistere
b ab aliqua accusatione. soluat tantum cõi, & possit desistere. Mõ quæro, accusaui aliquẽ de pluribus criminibus vno libello et volo desistere: an soluam pro vna accusatiõe quia vnus libellus? an soluã ꝑ pluribus accusatiõibus: quasi tot sint accusatiões, quot sunt crimina? Breuiter Ia. Bu. consuluit hãc qõnẽ, et dicit sic, et multũ bene hoc vocabulũ accusatio, põt simul duobus modis. Primo secũdum quod accipitur in iure: & tunc accusatio est idem, quod ius accusandi: sicut actio est idẽ, qđ ius agendi et prosequendi in ciuilibus: vt Inst. de publ. iud. in prin. Et hoc mõ quot sunt delicta, tot sunt accusationes: sicut quot sunt res in ciuilibus, tot dicuntur actiones et obligatiões: vt l. scire debem⁹. §. pe. s. de ver. obli. et l. pluribus. e. ti. Alio modo accipitur accusatio pro libello, seu charta, in qua accusatio describitur, et tũc debet accipi pro vna accusatione: et sic dicit ipse ꝙ pars desistens debet probare, ꝙ cõmunis vsus loquendi sit ꝙ ipsa charta, in qua ponitur, dicatur accusatio, licet sint plures accusationes: tamen appellatur vna: et hoc loquendi vsu probato, soluat ꝓ vna accusatione alias tot dicerentur accusationes, quot sunt crimina.

1 ☞ *Repetitio accusationis intra xxx. dies permittitur abolitione generali facta à principe, uel à lege. secus si sit postulata à parte.*
2 *Accusatio, quando est nulla repeti potest ex integro intra tantum tempus, intra quod durat ius accusandi.*
3 *Accusatio si fuit porrecta per eum: qui non poterat accusare, & ob hoc facta fuit abolitio, poterit iterato repeti etiã post triginta dies.*
4 *Iudex etiam reo non postulante, potest abolere nomẽ rei, si ei constat ipsum abolendum.*
Iudex in criminalibus potest assumere partes rei, & eius defensionem.
5 *Iudex in casu huius l. potest accusationem prosequi.*
6 *Qualiter intelligatur ꝙ reus intra xxx. dies possit repeti.*
7 *Iudex potest ex officio per inquisitionem procedere, ubicunque maleficium ei innotescit.*
Abolitio rei, quando permittatur accusatore impedito.
9 *Instantia appellationis in causa criminali, quando perimatur accusatore mortuo, appellatione pendente.*

Si accusator. Accusatore defuncto, vel aliãt ĩpedito rei nomẽ aboleĩ, et ĩtra trigĩta dies repetitio cõcediĩ. Tex. ibi: accusare, i. ꝓseq accusationẽ. Iste est difficilis. §. et gl. ipsũ nõ de
1 clarat. †Op. C. de abo. li. j. vbi post factam absolutionẽ, nõ cõcediĩ repetitio. Soluit gl. optĩe: q̃dã ẽ abolitio priuata, q̃ postulaĩ ab accusatore, et illa nõ ꝑmittiĩ repetitio rei aliquo tpe: vt lege cõtraria. Quædã ẽ abolitio generalis q̃ fit à principe, vel legalis, q̃ fit à lege: vt in casu nostri. §. et in l. abolitio. cũ lege seq. j. ad Turp. tũc ꝑmittitur repetitio intra triginta dies. Venio
2 †ad aliã glo. quæro, pone ꝙ nomen rei est abolitũ, quia libellus
c nõ erat bene cõceptus: intra quantũ tẽpus potest repeti[c]? Quidam dicũt intra triginta dies: vt hic. Et hoc vult dicere tex. ibi. alia, vt quædã causa, scilicet libelli male concepti: & sic referaĩ ad omnia. Glo. tenet cõtrariũ, & bene. Aduerte, lex illa, quæ limitat terminũ triginta dierũ ad repetendũ, loquitur quãdo tenuit prima accusatio: vt l. aut priuatis. §. j. & ibi not. j. ad Turpil. Sed quãdo accusatio fuit nulla: tũc potest repeti ex integro, hoc est, intra tantũ tẽpus, intra quantũ durat ius accusandi: vt l. querela. C. de fal. & probatur per tex. in l. accusaturus j. de adul. qđ
3 videtur sentire glo. s. ea. l. ver. quod si libelli. & etiã hic. †Vlte
d rius quæro[d], quid si nomen rei aboletur, id est, pronunciaĩ nõ esse procedendũ ideo, quia accusator accusare non potest: quid iuris? poterit ne repeti reus tantum intra triginta dies, vel semp? Videtur & tantũ intra triginta dies habeat locũ, quãdo accusatio tenuit: vt hic: ibi quo minus accusare possit. Cõtrariũ est veritas. Nam, vt dixi, ista materia de repetendo reo intra triginta dies habet locũ quando accusatio tenuit: sed quando quis nõ poterit accusare, accusatio non tenuit: ideo, &c. Et ideo debes exponere, quod hic dicitur, quo minus accusare possit. id est, ac
4 cusationẽ prosequi, vt dixi super textu. Dicitur hic, †ꝙ pronunciatur non esse procedendũ postulante reo: quæro, quid si reus hoc non petit: quæ erũt partes iudicis? Dicunt quidã, ꝙ iudex tunc non potest abolere eius nomen: ar. huius legis, à contrario sensu. Veritas est in contrarium. Nam vt dixi, in criminalibus etiã reo nõ postulante iudex potest sumere partes rei, & eius defensionem: vt l. si nõ defendantur. j. de pœ. & l. j. in fi. j. de quæst. ideo poterit iudex. si velit, pronunciare non esse proce
5 dendum. Item quæro, †an iudex si vult, possit causam istius
e accusationis prosequi, & ad finẽ perducere?[e] Videĩ quod sic: vt l. ij. C. de aboli. In cõtrarium facit hæc lex & ita tenẽt quidã. Alij dicunt, vt Iac. de Aret. ꝙ hoc nõ est verũ: quia abolitio, de qua loquiĩ hic, est abolitio legalis: vt l. aut priuatim. §. j. j. ad Turpil. In hac ergo abolitione solum declarat iudex abolitum, nõ autẽ abolitionem facit: cum lex ipsa abolitionem faciat: merito si iudex vult procedere, nõ potest, cum lex faciat abolitionem de reo: vt l. aut priuatim. §. j. Nõ obstat d. l. ij. C. de aboli. Ibi enim loquitur in actore desistente absq; iusta causa: merito lex abolitionem non facit. Ita dicit ipse. Puto cõtrarium, ꝙ iudex possit prosequi hanc causam. Pro hoc habuistis tex. secundum vnam lect. l. pe. in princ. s. ti. j. Nec obstat hæc lex, & similes, vt j. dicã.
6 Sed quæro, †quid est hoc dictũ, ꝙ intra triginta dies tantum iste reus potest repeti: nonne accusatio durat regulariter triginta annis: vt l. querela. C. de falsis? Quomodo ergo finitur triginta diebus? glo. nõ declarat. Pet. vt refert Cy. C. eo. l. qui de crimine. in iij. quæstione dicit sic, quod id, quod hic dicitur de triginta diebus, loquitur de abolitione impetrata à principe, & ab eo concessa: secus si Princeps nõ cõcesserit: tũc potest accusare intra tempus, intra quod durat accusatio: vt l. quærela. sed certe nõ loquitur hic de abolitione concessa à Principe. nec hoc dicitur ĩ l. aut priuatim. §. j. ad Turp. Quare Iac. de Are. dicit sic, Repetere, proprie est ad pristinã accusationẽ redire. Ita intelligit gl. j. ad Turpil. l. aut priuatim. §. triginta dies. Aut ergo qs vult repetere reum, hoc est, primã accusationẽ ꝓsequi: & hoc potest facere tantũ intra triginta dies. Ita loquitur hic. Sed contra hoc facit tex. qui dicit, ex integro, & c. l. si quis repetere. j. ad Turpil. & d. l. aut priuatim. §. triginta dies. Si vero vellet de nouo accusare principaliter & per se, & tunc potest intra tẽpus, intra quod durat accusatio: vt l. accusaturus. j. de adulter. Ita dicit, & bene. Nec mireris quõ fiat trãslatio instantiæ inchoatæ ꝑ vnũ in aliũ: quia simile videtis s. de iniur. l. sed si vnius. §. interdũ. & in §. fin. Sed cõtra vr̃ fortiter id, qđ habetis s. tit. j. l. publi. prout est ibi in litera, perimiĩ. vbi dicitur, ꝙ perimiĩ instãtia. Rñ. ibi loquiĩ ĩ reo defuncto, hic in accusatore: ergo defuncto nõ perimiĩ instãtiã, si aliquis reum intra triginta dies repetere velit. Contra hoc videtur tex. & glo. in l. fi. §. j. C. si reus vel accusa. mor. fue. vbi dicitur, quod sicut perit instantia mortuo reo: ita perit mortuo accusatore. Et per hoc apparet esse verum, quod supra dixi in iudice, quod iudex potest hanc accusationem persicere si vult: vt l.
7 accusatore. supra titu. j. Quod dixi †de iudice puto esse verum, maxime secundum Canonistas. per c. primo, & secundo extra. de collusio. dete. & etiam secũdum opi. quam teneo, ꝙ vbicũ[que]

male

Universidad de Deusto Biblioteca

maleficium innotescit iudici, potest iudex postea ex suo officio per inquisitionem procedere: vt videbitis in l.ij.§.si publico.j.de
s adul. Procedo †vlterius: dicit hic, accusatore defuncto, vel alia
a causa impedito. Quæro de quo impedimento debeat hoc intelligi. Gl. in l. aut priuatim.§.j. intelligit de tali impedimento, per quod duo anni labãtur. Ita intelligit in l. aut priuatim.§.j. credo sic esse dicendum. Aut est impedimẽtum verisimiliter recessurum de proximo: & talis abolitio rei non permittitur. Aut est impedimentũ duraturum verisimiliter longo tẽpore, & permittitur abolitio, de qua hic dicit. Probat j. de leg. l. pe. §. fi. Quæro, hic loquit †accusatore mortuo durãte prima instantia: quæritur, quid si accusator moritur pendente appellatione post latam
b sententiã? Dicit gl. [b] ꝙ idem, quod instantia appellationis perimit. Ita no. §. tit. j. l. publica. Veritas est, Aut pẽdebat appellatio: quia reus erat condemnatus & appellauerat: & verum dicit gl. Aut pẽdebat appellatio: quia reus erat absolutus, & accusator erat condemnatus ad pœnam talionis: & tũc eadem distinctio obseruatur in accusatore, quæ in accusato, an sentẽtia ademerit bona etiam expresse, vel non: vt habuistis §. ti. j. l. defuncto. & d. l. publia.

1 ¶ Damnatus de publico iudicio, & sic infamis, potest accusationes inchoatas perficere, suum accusatorem accusare, & etiam extraneum, si suam vel suorum iniuriam prosequatur.
2 Infamis quod dicatur nedum iudicatus, sed conuictus.
Quicunq; repellitur à testificando, repellitur ab accusando.

4.

1 Vi iudicio. Clara lex est. †Opp. & videtur, ꝙ damnatus de publico iudicio possit alium accusare: vt §. ti. j. l. is qui reus. Solue vt ibi dixi, & etiam hic dico, ꝙ accusationes inchoatas possit perficere. Itẽ suum accusatorem potest accusare, vt ibi: extraneum non. nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. Ita dicit glo. hic, & ibi.

Itẽ opp. ꝙ infames possunt accusare: vt j. ti ij. l. famosi. Sol. Infames possunt accusare, in quibusdã casibus exceptuatis, de quibus videbitis j. eod. l. qui accusare. Fallit si est infamis ideo, quia damnatus publico iudicio: tunc non potest accusare, nisi mortem suorum exequatur. Ita dixit gl. quam tene mentis an verum dicat, nõ dico modo. Non habetis hic alia. Item dicitur hic,
2 iudicatus fuerit. Oppo. † ꝙ nõ est necesse quod sit iudicatus:
c sed sufficit [c] ꝙ sit conuictus: vt l. testium. §. penul. §. de testi. Solu. Illud est verum si tractetur de repellẽdo aliquem à testimonio: hic tractamus de repellẽdo aliquem ab accusando. Vel dicit gl. eadem est æquitas, vt quicunq; repellitur a testificando, repellatur ab accusando. Ita dicit gl. & optime. & quod dicitur iudicatus: subaudi, vel conuictus. Ad idem facit quod habuistis. §. eo. l. ij. §. j. videbitis j. eo. l. qui accusare.

1 ¶ Prohibitus accusare seruum, prohibetur accusare liberum.
2 Exbannitus non potest accusare exbannitum.
3 Excommunicatus opponit contra accusantem, quod est excõmunicatus: & contra eum non potest de excommunicatione replicari.

5.

1 Seruos. Quia lex ista ponit quinq; casus, ideo non summo: & habet bonum notabile. in ver. sed qui prohibentur. †Nota mirabilem casum, ꝙ ille, qui prohibetur accusare liberum, prohibetur accusare seruum. Seruus ergo licet sit infamis, hoc est sine fama: tamen potest al-
d teri obijcere, [d] nõ potes me accusare: quia tu es seruus, tu es infa-
2 mis, tu es mulier. Et † ex hoc sequitur, si exbãnitus accusaretur ab alio exbannito, potest dicere, non potes me accusare, quia es exbannitus: nec ille potest replicare contra accusatum: tu es ex
3 bannitus. Tex. est hic. Et idem † in excõmunicato. Nam excommunicatus defendere potest se à me, si accuso eũ, & poterit dicere, Non potes accusare: quia es excõmunicatus: nec ego potero replicare contra eũ dicẽs, Tu nõ potes excipere: quia es excommunicatus: vt hic est casus in c. cũ dilecta extra, de rescrip. licet faciat in cõtrariũ gl. in l. iij. §. lege Iulia. §. de testi. quod examinaui plene in l. cum mulier. §. sol. ma.

1 ¶ Leuia delicta, vel atrocia, dicuntur respectu pœnæ.
Lex Iulia de annona dicitur leue, & etiam graue delictum.
2 Priuata delicta, in quibus leuior pœna imponitur, dicuntur leuia delicta.
3 Crimen de submersis nauibus, quando quis abstulit modicam rem, est leue.
4 Crimen abigeatus assumendo generaliter, non dicitur leue.
5 Cognitio custodum quando dicatur leue crimen.
6 Lenocinium vilium personarum, vel quãdo adulterium nõ est perfectũ, dicitur crimen leue.
7 Quando filius uel seruus non est obediens patri, uel domino, dicitur leue crimen.
8 Iniuria leuis, dicitur leue delictum.
9 Leue delictum dicitur etiam in reperto cum cultello, in reperto ludere, & in reperto ire de nocte.
10 Ictus fustium quando imponitur in defectum pœnæ pecuniariæ, vel quia persona est nilo, dicitur leuis pœna, & consequenter leue delictum.
11 Verbum de plano, qualiter intelligatur, remissiue.
12 Practicam huius legis ponit: & quod in istis leuibus non debet fieri processus.
13 Statutum ꝙ Potestas non possit facere condemnationem, nisi fiat depositum à reo, sub pœna librarum quinquaginta, non habet locum quando Potestas condemnauit in solidis uigenti.

6.

1 Leuia. Hæc est aliquãtulũ difficilis. Pro declarãda hac lege primo quæro, † quæ sint leuia
e crimina. Glo. quæ est hic, dicit [e]. Leuia crimina sunt, vt puto, lege Iulia de annona. est ne verũ? Videte, crimina dicũtur leuia, vel atrocia, secũdũ qualitatẽ pœnæ: vt l. ij. §. ti. j. Sed qnq; in accusatione l. Iuliæ de annona, imponit pœna grauior: vt l. annonã. §. de extraordina. cri. ergo non est crimẽ leue. Sed dic, ꝙ in l. Iulia de annona, imponitur in quibusdã pœna leuis, & in qbusdã pœna grauis: vt d. l. annonã. §. de extraordinari. crimi. & l. ij. j. ad le. Iuliã de annona. & secũdũ hoc saluabit glo. qa in casib'
1 intelligit, vbi imponit pœna leuis. Itẽ † ponit exẽplũ gl. in priuatis criminibus ꝙ sint leuia. Hoc exemplũ nõ est verum simpl'. Nam quãdoq; in priuatis delictis homo suspẑdit: vt pro furto: vt l. capitaliũ. §. famosos. j. de pœnis. Quandoq; amputatur manus: vt in aut. sed nouo iure. C. de ser. fug. Quandoq; grauius punitur: vt x. col. de pac. iura. fir. §. iniuria seu furtũ. Tamen sustinendo gl. intellige in priuatis criminib', vbi leuior pœna imponit. Itẽ dat gl. † exẽ-
3 plum in crimine de submersis nauib': vt l. de submersis. C. de naufrag. lib. xj. Hoc nõ videtur bonũ exemplũ. Nã, p tali delicto imponitur pœna grauis: vt l. Pedius. §. j. §. de incẽ. rui. naufra. ergo &c. Sed potes intelligere hoc, quãdo quis abstulit modicã rem, & sic erit crimen leue secundũ distin-
4 ctionẽ. l. Pedius. Item ponit gl. † exemplum in crimine abigeatus: vt l. j. C. de abigeis. Hoc exẽplũ non vĩ bonũ gnaliter loquẽdo l. ij. §. de abigeis. vbi imponit pœna
5 grauis. Item dat exẽplũ † quod sit crimẽ leue, scilicet cognitio custodũ: vt l. vnius. §. fi. j. de quæst. Hoc non videt bonũ exemplũ: vt videbitis j. ti. proxi. l. non est facile. Sed intelligamus de custodib', hoc est de custodienubus: nisi ponamus ꝙ aliquid facile fecerit circa personas custoditas: vt l. j. C. de custo. reo. Itẽ si diceremus de personis custoditis, si cõmittãt aliquid leue: ga
6 erit crimen leue. Itẽ ponit gl. † exemplũ in crimine lenocinij. hoc exẽplũ nõ videt verũ. Nã lenocinium grauius est adulterio: vt l. athletas. §. ait prætor. §. de his qui notã. infa. sed adulteriũ est graue crimen: vt l. auxilium. §. de mino. ergo &c. Sed sustinẽdo gl. potes dicere ꝙ intelligat de lenocinio, cuius adulteriũ nõ est pfectũ, vel de lenocinio vilis pſonæ: & sic est crimẽ extraordi-
7 nariũ: vt l. j. §. de extraor. cri. Itẽ dat † gl. exẽplũ in l. nec quicquã. §. de plano. §. de offic. procõsu. & legat. vt l. si filius patri libertus patrono, non est obediẽs: istud est crimen leue, & de plano cognoscitur: & est bonũ

a ¶ Quero, de quo. Allegatur Bar. ibi contrarius in l. is q reus. et in l. inter accusatorem. ũ. ti. j. & in l. iij. §. hoc autẑ iudicũ. de dam. infect. And. Barb.

b ¶ Dicit gl. Adde qd not. gl. & Bal. in l. ij. C. si reus vel accusator.

c ¶ Sed sufficit. Et, propter hoc cũ reuerentia nõ videt ꝙ gl. in c. j. de excess. et l. c. super eo. el j. de resti. bũ dixerũt, vbi requirit ꝙ sit cõuictus & cõdẽnatus de iure ciuili, p §. calũniator. in l. athletas. ff. de his q no. infa. Secus aũt de iure Canonico, quia sufficit ꝙ solũ sit cõuictus. Facit l. accusator. ff. de fiua. Nec obstat §. calũniator. qa loquit quo ad irrogandũ infamiã iuris: quo casu nõ sufficit sola probatio. Facit glo. di. in l. sed & si possessori. §. pe. ff. de iureiur. & debet ponere ꝙ quis esset inimicus, an sufficeret ad accusandum? Dic ꝙ non. Tex. est sing. iij. q. j. c. episcopi. vers. nulli. And. Barba.

c ¶ Sed sufficit. vtrum requiratur ꝙ criminosus sit dãnatus, vt reuocet ab accusando? vide etiã in c. super eo. el j. de resti. & in c. j. de accu. per moder. in c. extraneo.

d ¶ Alteri obijcere. Non valẑs agere potest excipere de incõpetentia actoris. Vide per Flo. in l. iij. §. lege Iul. ff. de testi.

e ¶ Leuia crimina. Quæ sint leuia crimina, & quæ sint atrocia, adde Bar. in l. nõ solum. §. si mãdato. §. de iniur. Ange. in l. si vacantia. in materia inquisitionis. C. de bo. vacã. li. x. dicit gl. in l. ij. §. de vi & vi arma. ꝙ oĩs violẽtia cõmissa cũ armis appellatur immane crimen. Et dicit Iacob. Butr. in l. j. C. de his qui sibi adscri. ꝙ nullum delictum quod punitur absq; dolo enumeratur in atrocioribus, sed inter leuia. Et idẽ Ang. hic: & dicit Ang. ꝙ ticõmunis est opinio in religione aliqd crimẽ esse leue, vt Florẽtiæ percutere cum pugno semp dicitur leue. nihil allegatur, licet Bart. secũdũ eũ in d. l. non solum. §. si mandato. dixerit ꝙ delictũ in persona fit graue. Et nota bene, vt dicit se ibi dixisse. Sed ibi nõ reperio ꝙ Ang. aliquid dixerit. & dicit Bart. in l. solo. C. de lib. causa qũ omnis offensa, ꝙ

Universidad de Deusto Biblioteca

8 exemplū. Potes†etiā ponere exemplū đ
iniurijs leuibus:vt l. nō solum.§. quāquā.
9 š.de iiurijs. Vel†ponas exempla quotidia
na,q̄ sunt in ciuitate.aliquis est cū cultello
repertus vel repertus ire de nocte,vel re
pertus ludere,& sic ista talia sunt leuia cri
mina,de qbus ista lex loquitur. Tene mē
10 ti. Sed†cōtra hoc facit,quomodo appel
lo crimina leuia ex leuitate pœnæ:nonne
ictus fustium est grauior pœna,quā quæ
uis pecuniaria:vt l.in seruorū.j.de pœnis:
Non ergo ex leuitate pœnæ debēt intel
ligi leuia,sed aliunde.Sol.intellige legem
nostrā,qñ fustigatio fit ī locū pecuniariæ:
quia ille nō pōt soluere:vt l.qui ædes.š. đ
incēdio,rui.nauf.& š.de iniurijs.l.si quis ī
iuriā.vel erat talis persona,cui illa fustiga
a tio pœna modica erat. Quæro,[a] quomō
11 debeat intelligi de plano?†Gloss.quæ est
hic,dicit,de plano,id est sine libello. Vel
secundū alios sine inscriptiōe,interueniē
te tamē libello.Sed gl.dicit q in oībus est
necessaria īscriptio. Aduerte tex.facit ex
positionē huius verbi de plano,in c. sæpe
cōtingit de verb.sign.in Cle. et doct.in l.
nec quicquā.§.de plano.š. de offi. procō.
12 & leg.et bona est expositio glo.Ego†sic
b practicabā[b] hanc legem in istis leuibus cri
minibus:quia faciebā solū scribi, q talis e
rat repertus ad ludēdū,et statim postquā
hoc fuerat cōfessus,pręcipiebā q solueret
tantū,& si nō pōt soluere,q fustigeť. Nō
enim debet fieri processus in istis cāis bre
uioribus:vt in auth.nisi breuiores.C.đ sē.
ex bre.reci. Et per hoc feci†absolui hic
quendā Capitaneū.Dicit statutū,q nulla
cōdēnatio fiat à Capitaneo, nisi prius fiat
à reo depositum sub pœna quinquaginta
librarū.mō Capitaneus condēnauit quē
dā in viginti solidis nō facto prius deposi
to à reo,postea in syndicatu agebatur cō
tra Capitaneū ad pœnā quinquaginta li
brarū,ex eo q non fecit depositum fieri à
reo, antequam reū cōdemnaret. Ego di
c xi[c] q nō poterat agi cōtra Capitaneū quia
in istis criminibus leuibus nō debet fieri
processus, nec requiruntur istæ tales solē
nitates,quæ requiruntur in grauibus. &
fuit absolutus per hanc legem.

1 *☞ Inter inscriptionē & subscriptionē, quæ differētia sit.*
2 *Forma subscribēdi accusationē: et ponūtur quatuor formæ.*
Subscriptio in accusatione, de cōsuetudine non apponitur.
3 *Opponens crimen per modum exceptionis quando teneatur se subscribere.*
4 *Procurator quando possit interuenire, si crimen opponitur per modum exceptionis.*

1 SI cui. †Quæro,vtrū sit diffe
d rentia[d] inter īscriptionē
& subscriptionē. Glo. dicit q sic.
Gul.de Suza reprehendit gl.hanc dicēs,
q nō est differentia inter inscriptionē &
subscriptionē. Breuiter gl.dicit veritatem
quia inscriptio est ipse libellus accusato
rius cōtinēs crimina,vt l.libellorū.š.e.Sed
subscriptio est quæ fit in fine,in qua se sub
scribit,&c.vt hic,et l.libellorū.ver.itē sub
scribere. Tñ quādoque vnū ponitur pro
2 alio,vt l.j.C.qui accu.nō pos. Secundo †
quæro,q̄ debet esse forma istius subscri
ptionis.Glo.tractauit in l.libellorū.versi
itē subscribere.Itē tractatur in hac glo. &
e quatuor formæ[e] ponunť de subscriptio
ne. Prima,q quis subscribat se perseuera
turum in crimine vsq; ad finē:vt in hac le
ge. Alia forma est,q quis subscribebat se
ita professum esse,sicut scriptum est:vt l.li
bellorum.ver.item subscribere.Tertia for
ma,q quis profiteatur se velle sustinere si
milem pœnam,si in probatione defecerit:
vt l.ij.C.de fid.instru.& l.vlti.C.eo.Glos.
nō firmat se hic,sed in l.ij.C.de fide instru
men.firmat,q debet scribere prout hic di
citur: neq; debet subscribere se profiteri,
q sustinebit pœnam talionis:quia hoc in
telligitur,etiā si non sit dictū. Item not.C.
qui accu.nō pos.l.iij.tex.extra,de procura.
c.tuæ.duas formas ponit:vt quis profitea
tur se perseueraturum vsq; ad sententiā:&
se velle pati similem pœnam.facit c.super
his.extra,de accu. Et hanc formā sequitur
Specu.in ti.de accu.tamen secundum con f
suetudinem nō vtimur ista subscriptione:
sed in curia Romana forte est in vsu.
3 †Quærit Dy.[f] vtrum ille,qui opponit
f crimen per modum exceptionis.debeat se
ad pœnā talionis subscribere.videť q sic:
quia ille contra quē excipit,puniť: vt l.ij.
§.extraneus.j.de adulte. Præterea,qui exci
pit,agit:vt l.j.š.de excep.Præterea,pro hoc
videť text.in l.vlti.C.de fide instru. In
contrarium videtur,q actionis verbo nō
continetur exceptio:vt l.verbum oporte g
bit.§.actionis.j.de ver.sig. Præterea,quan
do crimē opponitur per modum exceptio
nis,quis nō punitur:vt l.Lucius.š.de his q
no.infa.& l.ij.§.si publico.j.de adul. Et hāc
partem Dy.tenet & Cy.C.qui accus.non
pos.l.iij.in j.& ij.q. Non obstat l.fi.C.de fi
de instru.quia ibi pponebať falsum p mo
dum accusationis.ita dicit ipse. Mihi autē
videtur sic dicendum:quandoq; exceptio h
criminis opponitur solum ad repellendū
aliquem: tunc non debet quis subscribere
se:sed quando opponitur nō solum ad re
pellendum aliquem.sed etiam ad eum pu
niendum,vt in casu l.ij.§.extraneus.tūc debet se quis subscribe
re,sicut in accusatione,quia est eadem ratio. Probatur in c.sup
4 his.de accu.Et eodem modo si quæritur quādo crimen†oppo
nitur in modum exceptionis,vtrum possit interuenire procura
tor:quia debet distingui:Aut crimen opponiť ad aliquē repel
lendū:& pōt interuenire:vt videmus ī crimine suspecti tutoris.
Aut opponitur ad aliquem puniendum:& nō potest interueni
re procurator:vt extra,de accu.c.super his.in fi. Hoc tetigi in l.
pe.§.ad crimen.in primo & secundo contrario.š.ti.proxi.

1 *☞ Absolutus à crimine potest ab eodē, vel ab alio accusari, si doceatur ignorantia, vel de præuaricatione.*
2 *Ignorantia quòd probetur eo ipso quòd contrarium non probatur, vel per iuramentum.*
3 *Scientia quòd probetur, uel probando quòd esset uicinus proximus accusantis: uel publicā uocem, & formam.*
4 *Distinctio huius legis quòd habeat locum in absoluto per inquisitionem.*
5 *Absolutus à crimine opposito per exceptionem, quando possit iterum accusari.*
6 *Absolutus per transactionem, quando possit iterum accusari. remissiuè.*
7 *Accusari de nouo, quando possit absolutus per iuramentum.*
8 *Semel malus, quando præsumatur malus.*
9 *De præterito quando præsumatur in præsens, in his quæ solo temporis cursu mutantur.*
10 *De præsenti quando præsumatur præteritum. remissiuè.*

g IIsdem.[g] Absolutus non potest de eodē crimine accusari
ab eodem, vel ab alio, nisi fuerit ignorās, & suam
iniuriam prosequatur. Item idem accusator nō potest eundem
de alio crimine accusare. nisi suā prosequať iniuriam. secus in fi
lio eius. h.d. vsq; ad §.idem Imperator. Venio ad primum di
1 ctum. dicitur hic, quod Absolutus, &c. Quæro,†quæ sit[h] ista
h magna causa. Gloss.dicit,magna causa est si doceat de præua
ricatione primi. Hoc non videtur verum: quia sola præuari
catio sufficit ad tollendam exceptionem rei prius iudicatæ:
vt lege tertia.supra de præuaricat. Dicit glossa hoc,quod dixi,
verum

quā filius posset exheredari diceretur grauis,et exemplum de pugno.vid in l.quicunque.in iij.col.de ser.fugi.

a ☞ Quæro quomō. Adde Io.in l.j.supra de arb.And.Bar.

b ☞ Ego sic practicabā. Et de istis leuibus vide quæ plene in tex.in l.ij.§.si mater.ff.ad Tertu.et vide Bar.in l. nō solū.§.si mandato.et pōdera quia gl.in c.veniēs de acc.allegauit istā legē q in criminalibus pōt interuenire pcurator,& clarū est qđ hic īponitur pœna corporis afflictiua:sed dic vt dicit Bar.quia ponitur in subsidiū. vid quæ ibi dixi. Ange. Bar.

b ☞ Practicabā. Not. practicā pceden. in criminalibus:et licet gl.hic sentiat,q vbicūque pōt procedi de plano,non sit necessaria īscriptio.Io. an.dicit,q de cōsuetudine istæ īscriptiones nō seruātur.et sētit q hodie nec expresse,nec tacite habeat locū inscriptio, vt ipse not.in Spe.ī ru.q accu.q īprobat Bald.in l.qui crimē. C.q acc.et not. q in criminibus leuibus nō requiriť libellus, nec processus:sed in ordinarijs bene requritur libellus, & inscriptio,et in modo ingrendi:vt no.An. in l.si vacantia.C.đ bo.vac.li.x.et dicit Bar.ī l.ij.C.de spor. q si nūcius delinqt ī officio,pōt absque pcessu priuari:quia in istis cōmissis corā officio iudicis pceditur leuato velo. Et q in istis solēnibus credatur officiali.tenet Bal.in rubr. C.de fide instrumē. in x.col.in versi.sed adhuc dubitatur.

c ☞ Ego dixi. Hoc et tenet Angelus hic.

d ☞ Differentia.q̄ differentia sit inter inscriptionē et subscriptionē, Adde q hęc inscriptio locum habet,etiam si vilissima persona, vt seruus accusatur. Sed an tunc inscribens puniatur minori pœna,vide Bald.in l.ij. C.de fid.instrumen. et Bald.in l.qui crimen.in ij.q. C.qui accusa.

e ☞ Et quatuor formæ. Adde Cynum An.et Saly.in l. iij. C.qui acc.adde q ī hac pœna taliōis habetur cōsideratio priuilegij.tex. est et ibi Bald.in l.fin.C.vbi sena.vel clariſ. Adde q vbi de crimine agitur ciuiliter nō habet locū inscriptio:vt no. Bal.in l. ij.C.de fide instr.& est tex.& ibi doc.in l.momētaneę.C.vñ vi.vide Spe.de accu. §.quart.versi.porro. de accu.in iiij.parte. in prin.Item nota q vbi pcedit. p materia inquisitionis vel denūciationis,nō requiriť inscriptio,secūdum Bal.in l.qui crimen.in j.col.C.q accusare.& ibi in ij.co. dicit omissio inscriptionis nō vitiat pcessum. Vide ibi gl. & an in priuatis delictis requirať inscriptio,Cy.q sicut d. l.iij.alias l.ij.

f ☞ Quærit Dy. Adde Bart.in l.pe.§.ad crimē.in prin.ij.col.in fi.j.et Spe.ī ti.de ac. §.j.ver. Itē q non tecte.& dixi in l.lena. ī.eod.Et vtrū opponēs crimē per modū exceptionis,debeat se subscribere.& q nō tenet Bal.in l.fi. prin.C.de fide instr. per gl.& doct.in l.q crimē.C.qui accusa.

g ☞ Iisdē. Ad intellectū huius §.in ij.parte.in eo qđ dixit,q p calūniā semel me de vno accusauit,nō pōt me amplius de alio accusare.vide Angel.& Imo.in l.si is q reus.ī ver.ī ea.gl.ibi ī ver. aliud est.ī.eo.j.adde Rom.cōsil.ccxiij.& ccxxiij.

h ☞ Quæro q̄ sit. Pro glos.hic posita vide Lud.Rom.in consi. cclxix. an probetur ignorantia per iuramentū. And.Barba.

a ¶Vel doceat. Vide aliā glo.Insti.de act. §.æque.alias alliæ. And.Barb.

b ¶Quæro,dicit ipse. Et adde gl.no/mi l. ī.de rece.quod limita,nisi essent absentes:quia tūc excusat ab eo qđ scit publice. Casus est in l.plane.ī.de exc.tu. Idem si est infirmus. Bar.ī l.is pōt.ī.de acq.hære. Vide Lud.Ro.in cōsi.cccxxiij.vbi disputat de absoluta ꝑ scriptiōe, aut sñia,si possit accusari, & si illud delictū aggrauatur. And.Barb.

+POMATES.

c ¶Quæro,dicit ipse. Nota iuramento ignorantiā ꝓbari,& cū q se ignorasse iurauerit, ex vicinitate et publica fama redargui posse. Et de hoc an ignorātia possit iuramēto ꝓbari, & de hoc ꝑ argumēta & coniecturas ꝓbabiles redargui,est bona gl.in c.ij.ī verbo,affectata.de tēp. ordi.in vj.& vide in c.ij.de cōsti.col.viij. & seq.Feli.etiā in c. quosdā.col.ij.& seq. de præsump.& in c. ij.col.j.de excep.& ī c. pastoralis. cōsū.ij. ver.nec obstat.eo.ti. & Alex.cōsi.lxxj.colū.iij.volu.j.& xcij. col.fi.eo.volu.& cv. co.iij.vol.j.& Ias.in l.admonēdi. colum. cxxij.ad fi.& seq.ff. de iureiurando.

d ¶Volo probare. Et sic not.ꝙ si lex dicit probari posse ignorantiā ꝑ iuramentū, tñ post iuramentum pōt aduersarius probare cōtrariū.& ibi gl.in c.ij.ī ver.æquipol.de tēpo.ord.lib. vj. Et ad hoc ipsam allegat Imo.in l.qui bona. §.qui dāni. ī. de dam.infec.vbi eū videas. Et vide qđ habes in l.j.alias ij.ī. si ex noxa.causa agatur.& facit qđ habetur in l.si qñ.C.vnde vi.& quod ibi dixi.adde quod no.gl. in c.significasti.el j. de ho.et qđ dixi in l. fi.ī.de recep.& adde ꝙ ignorātia ꝓbatur ꝑ cōiecturas:& sufficit.j.q.j.c.si qs quia. &c.j.&c.vt circa.de ele.ī vj.& qđ no.ī c. ꝑsumit.de reg.iur.in vj.& vide q no.Bal. in l.j.de legi.& Bal.ī l.ij.ī.de iur.om.iu.& gl.in c.ad audientiā. el.ij.de rescr.:in glos. mag.& Goffr.ī summa,de except.§.sed sciendū.ꝑ c.pastoralis.ibi alle.ꝑ eū.Adde tū secundū Bal.ī l.j.C.ad Mace.ꝙ licet ignorantia ꝓbet per sacramētum:tñ secus vbi tractatur

verū est:si incipias ab ignorantia:qua duo requiruntur:sed si incipias à præuaricatione,sufficit vnū tantum. Breuiter,siue incipias à primo,siue à secundo,vnum tantū sufficit. Ita tenet gl.ī.de libe.homi.exhi.l. iij.§.si tamen.& idem ibi Dy.& hic. Hoc etiam probatur de adulter.l.si maritus.in fi.Facit quod no.in l.qui de crimine.C.eo. Sufficit ergo ꝙ vel ꝓbatur præuaricatio, vel probetur ignorantia ab eo qui suū dolorem prosequitur:& quod hic dicitur in tex.& ex magna causa,subaudi,maxime secundū vnā opinionem positam in gl.&

2 est vera. Itē † dicitur hic,doceatq; se ignorasse. Quæro, quomodo poterit docere de sua ignorantia? Dicit gl.ignorantia ꝓbatur eo ipso,ꝙ non probatur cōtrarium: vt l.super seruis.C.qui mili.non pos.quia quilibet ignorare præsumitur:vt l.verius.

a ī.de proba.vel doceat[a] de ignorantia suo

b sacrō.Tene menti hanc gl. Quæro,[b] di

3 cit † ipse[c] se ignorasse,& iurat:ego volo ꝓ

c bare[d] ꝙ sciuit, quomodo potero ꝓbare?

d Responde,hoc ꝓbabo probādo ꝙ erat ꝓximus,& vicinus in loco:qa ex vicinitate loci præsumit̄ sciētia:vt in c.quosdā.& c. quāto.extra de ꝑsum.vel probādo publicam famā,ꝙ erat publica fama de hoc in loco vbi versabatur.hoc no.in gl.in l.v.C. de pericu.tuto.quod tene menti. Quæ

4 ro, † hic loquitur de absoluto per accusationem.quid de absoluto per inquisitionem, vtrum habeat locum distinctio huius l.Respondeo,sic:quia inquisitio succedit in lo

e cum accusationis,vt dicam[e] in l.ij.§.si publico.j.de adul. Pro hoc optime facit tex. & qđ ibi dicit̄ per Innoc.in c.cū dilectus.

5 circa fi.extra de elec. † Quæro,quid de absolutis sup exceptione? Respōdeo aut exceptio fuit proposita ad eundē finem,ad quē ꝓponitur accusatio,scilicet ad puniēdū:& tunc proceditur,sicut hic,& l.qđ in diē.§.si rationē.ī.de compensa. Si vero ad aliū finē proponitur,tunc secus:ar.l.vendi

6 cantē.cum l.seq.ī.de euic. Quæro, † qđ si aliquis est absolutus trāsactione? Gl.remittit ad nota.in l.trāsigere.C.de trās.dicā in l.si maritus.§.si negauerint.j.de adulte.

7 Quæro, † quid de absoluto per iuramētum? Gl.remittit ad no.in l.eū qui.§.in popularibus.ī.de iureiur.Dicam in l.si mari

8 tus.j.de quæstioni. † Venio ad secundā

f partem,dicitur hic,Qui semel est malus,[f] semper præsumitur esse malus.& ecōuerso.Sed contra de l.cum te.C.de probatio. Respondeo ibi loquitur in his,quæ cursu solo tēporis mutantur:vt in ætate:argu.ad hoc l.spadonem.§.qui absolutus.& quod

9 ibi dici cōsueuit,de excu.tuto.In alijs † vero quæ solo cursu temporis nō mutantur debes dicere sic,vtrum de præterito præsumamus in præsens tempus. Quædā sunt, quæ de facili perduntur,& nuda voluntate:vt possessio.De hoc dic vt ī l.siue possidetis.C.de ꝓba. Quædā sunt,q̄ nō perdūtur ita de facili:& tunc si quidem præsens quasi possessio rei habet se contra illud qđ res fuit in præteritum:tunc dic,vt plene dixi in repetitio.l.si prius.ī.de noui ope.nūc. Si vero præsens.quasi possessio rei non habet se in cōtrariū ad id quod fuit in præteritū:tūc loquit̄ lex nostra.& quod no.per

Dy.in c.semel malus.extra.de re.iur.li.vj. Item opponi.dicit̄ hic,ꝙ delictū patris filio nō nocet contra in l.quisquis.C.ad l. Iuliam.maiesta.Gl.nō soluit.dic ꝙ ibi est casus specialis. Dicit̄ hic,nō facile. Quæ

10 ro † quare dicit hic,non facile? Respōdeo: quia si prosequitur suam vel suorum iniuriam admittetur:vt l.hi tamē j.eo. Itē vidi ꝙ de præterito præsumit̄ in præsens: q̄ro an econuerso,de præsenti præsumatur in præterito fuisse,qualis est nunc.Dic plene vt in l.j.§.si magistratus.ī.de mag.conue.

Idem Imperator.

Ibi debet quis puniri vbi qs deliquit. Quærit Dy.secūdū quas leges punitur,an secūdum l.loci vbi deliquit,an secundū legē loci vñ est.Dy. determinat ꝙ debet puniri secundū l.loci vbi deliquit.Ita determinat hic:& de hoc ꝑ Cy.in l.j.C.de summa tri.& fide catho. & ibi hoc dixi in repetitione mea.

1 *Vtrum iudex quod cogatur remittere reum ad petitionem alterius iudicis, & quibus casibus.*

2 *Vnum iudex cogitur ad remittendum reum delinquentem alteri iudici per Imperatorem.*

3 *Laicus delinquens in ecclesia punitur per iudicē laicum,nec ad ecclesiam fit remissio.*

4 *Forensis captus per Potestatem Laudæ in territorio ciuitatis Mediolani,potest per Potestatem ciuitatis Mediolani repeti,tanquam indebite captus.*

5 *Detētus in carcere per Potestatem pro aliquo delicto,quod potest sibi recōmendari per capitaneū pro alio delicto:debet tamen prius processus Potestatis primo inchoatus expediri.*

6 *Committens delictum in ista ciuitate Mediolani,nō potest pro delictis alibi commissis hic puniri,licet aggrauent delictum hic commissum.*

Fur,qui hic Mediolani commisit vnum furtū,& alibi cōmisit plura furta:quia furta alibi commissa qualificant furtum hic factum,ideo acrius punitur,& suspendi potest.

g

Cū sacrilegiū.

[g] Quis debet prius suū ꝓcessum expedire,q̄ reū ēt ꝓ maiori crimīe ad

1 iudiciū alterū remittere.h.d. Opp. † ꝙ iudex non cogat̄ remittere reū ad petitionē alterius iudicis:qm̄ par in parē non habet imperiū:vt l.nā magr̄atus.ī.de arbitris.& l.ille à quo.§.tēpestiuū.ad Trebel. Dicit gl. spāle in duobus casibus. Primus in naufragio:vt l.ne qd.de incēdio rui.naufra. Ali[9] casus est hic.Sed certe qualr̄ ītelligat̄ lex, ne qd ibi dicā.Sed quantū ad legē nr̄am dico ꝙ hic nō est spāle.Vel dicit gl.ꝙ iudex hoc facit ex vrbanitate.nō ex necessitate. Cy.sequēdo.Pet.in aut̄.qua ī ꝓuincia.C. vbi de crimine agi oportet in fiij.q.dicit ꝙ hæc est truffa:sed ꝙ iudex hoc faciat ex necessitate:qa tex.in §.si vero qs cōprehēsorū.in aut̄.vt nulli iudicū.& ponit̄ in aut̄.si vero criminis.C.de adulte.quā allegat gl. ponit verbū iubemus.qđ est verbū neces-

2 sitatis.& hoc puto verū. Sed quæro, † ꝑ quē poterit cogi vnus iudex ad remittēdū alteri? Videt̄ ꝙ nō ꝑ aliū iudicē: qa par in parē,&c.& ista sensit gl.Sed Cy.sequēdo Pet.dicit,ꝙ par cogat eum,quia in hoc est maior.Sed hoc nō placet:quia text.in corpore,dicit ꝙ debet adiri Imperator,cuius authoritate hoc fiat: & punit̄ iudex,si nō remisit male factorem,& sic cogetur per

3 Imperatorē. Quæro, † delictū aliquod est factū ī ecclesia,an debeat punire iudex laicus,vel ecclesiasticus? Certe iudex lai-

h cus:nec debet fieri remissio[h] ad iudicem ecclesiasticum:vt l.si quis in hoc.C.de episc.

de iustitia ignorantiæ,vt ibi habet̄. Et an positio ignorātiæ sit affirmatiua, vel negatiua, vide not. Bar.ī l.ab eo.in vlti. co.q̄o & qñ iudex. qui tenet ꝙ est negatiua.

+POMATES.

e ¶Et dicam. Vide ad hæc Alex.cōsi.xj.colū.ij.in v.dubio.vo. j.& Ant.xvij.cōsi. iij.& ad hoc pulchre Aret.cons.lviij.col. vij.& seq.

f ¶Semel est malus.. Qui semel est malus, semꝑ præsumit̄ malus:intellige in eodē genere mali, secūdū Bart.in l.Cassius.de sena.& vide Bar.in l.si prius.in ix.oppo. iij.partis.de ope.nonū.per Bal.in l.si.ff. de hære.insti.qđ no. doc.ī c.insinuasti.de symo. Bene faciunt no.ꝑ Bal.in l.ex persona.C.de proba.late ꝑ Iaco.de Bel.in l. oēs alias. eius. C.de inoffic.testa.& limita,vt ꝑ Bal.in l.si minorē.C.de in inte.resti.& Bal.in l.nō igitur dabit. C.ad exhi.Bart.in l.ij.de bo. pos.ifan.vel fu.dela.

g ¶Cū sacrilegiū. Adde Bald.in l.ij.C.de ser.fug.qui dicit ꝙ si qs est idebite captus & in alieno territorio,& contra eū fuit sentētiatū, vel facta executio, ꝙ omnia tenēt:nisi fuerit appellatum.

h ¶Remissio. Vtrum in delictis habeat locū remissio quo ad recognitionē,et quo ad executionē:vide Bal.in l.ij. C.de ser. fugi.& in l.ij.C.mā. & in l.fi.ī princ.C.si à nō cōpe.iu.vbi ponit ad quē iudicē fiat remissio. Adde Ange.in l.heres absens. & q̄ ibi dixi.ff.de iudi.Et de materia vide gl.& doct.in c.j. de rap.& glo.ī Cle. pastoralis.in gl.ꝙ si publice.& in glo.de more.de re iudic.& Bal.in c.j.de contro. feud.apud pares terminari.& an iudex remittens possit cognoscere de causa, quare remittatur:vide Barto.in l.fina.§. fina.de pub.& Barto.in l.non dubito. de ca.et possi.reuer. & in l.cunctos populos. C.de summa tri.& Imo.in l.pen. in princi.ī titu.j.plene per Ioā.Cal.in repet.c.de illis.de rap. in j.q.& ibi per moder. Petr.de Ancha. in repetit.c.postulasti.de fo.competē.& vide quod habes in l.à diuo Pio.§.sententiam.ī.de re iudica. Et not.ꝙ de consue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

tudine non fit remiſsio in delictis.dicit Bar.in l.ſepulchri.C.de ſepul.vio.et gl.in d.c.paſtoralis.et Imo.in l.inter accuſ.t.de pub.iudi.et Sali.in auth.ſi vero.de adulte.gl.et Bar.in l.j.C.vbi de crimine.Et hoc ſignanter limitatur per Bal.in l.penul.in vj.col.C.de execu.rei iudi.niſi eſſet condēnatus. Et q̄ quē poſsit peti remiſsio,vide ibi eum in viij.col.et quæ fuerit ratio quare i delictis fiat remiſsio vide Bal.in c.cū Archimedorā.in ij. col. C.vt in poſ.leg.

a ¶ Immunitatē. Add. de q̄ ſi delictum eſt cōmiſſum in eccleſia iudex laicus nō pōt ibi capere,ſed eſ̄:et debet eū tradere curiæ ſeculari:vt in auth.ſi quis ei.de adul. et ibi vide Cy. De hoc dicto Bar. vide Cy.in l.ſi ſine.C. de his qui ad eccl. cōfu. et Abb.in c.cū ſit generale.in antepe.co. de foro cōpe. Adde quod Ro. ſentit, q̄ nec epiſcopus poteſt facere capere in eccleſia clericū ꝓpter delictū.de quo eius cōſi. ccxxvij.et ccxxxiij.

b ¶ Poteſt repeti. Add de oīno Bal.in l.j.C. de ſer. fugi. et dixi poſt gl. in d.§. idem Cælius.et Bal.in l.ſi cuti.§.ariſto.per illū text. ff.ſi ſer.vēd.& q̄d dixi poſt Bar. in l.q̄d ait.j.de adulte.

c ¶ Intelligo eſſe. Delictū alibi cōmiſſum aggrauat pœnā delicti.Et vide q̄d not. multū ſing.Sal. in l. ſeruos.C.ad l. Iul.d vi.aliqd in l.ij.C. d ep.aud.vide Io. An. in addi.Spec. in tit. de fur.in rub.Et hoc eſt verū,et ſi dicta furta fuerunt etiam alibi punita:et quia perſeuerauit in deliquendo.d.l.ſeruos.et ibi Sali.in d.l.iij. de epiſ.audien.et in l.capitalium.§.ſolēt.j.d pœnis. Et hoc tenebat Vbertus d Bobio.et cū Barto. hic tranſit Pe.de Anch. in cle.j.de pœ. Add quod no.Bal.i auth. qui ſemel.in v.co.in ver.in gl.paucis quæro.C. quomodo & quādo iud.Sed alitet loquitur in l.j.in ij. co.C.de ædil. actio. et adde Bald.in l.certum.ſi.ff.cer.pe.et vide Bald.in auth. ſed nouo iure.C.de ſer. fug. et vide ad hoc tex.in c.j.de cle. percuſſo.et quod ibi dicto.& vide Pet. de Ancha.in reg. ſemel malus.i vj.vide Angel. in tracta.maleficiorū i verſi.exiſtēs Florētiæ.i prī.Et ad Bart.hic, & ad p̄dictaviđ oīno Lu.i cōſi.cxl.ic.vt p̄miſſa cōſultatio clarā deciſionē accipiat,&c.et vide vnū verbū p Arc. i c.cū nō ab hoſe. de iud.i prī.Pe.de Anc. in c. canonū ſtatuta in tertia charta.in ver.q̄rit alibi idē Bal.&c.extra,de cōſti.vbi refert Bal. i d.authē.q ſemel.Itē ibi ponit,quidā occidit bānitū,poſtea nō bānitū.vide Bar.in l.Gracchus.C.de adul.vide eū ibi. Adde qūo intelligatur q̄ furta et punita aggrauent delictū:quoddam conſiliū inter illa Bal.ccclxxiiij.iij.lib.

d ✠ POMATES. ¶ Item dictū Dy. Vide ad hæc aliqd per Feli.in cū cur.col.ij.in gl.ſuper verbo,adulterio.de teſt.& Cepo.cōſi.lxxviij.col.ij.& in auth.ſed nouo iure.col.xxj.in fi.& ſe.& Barb.cōſi.xlvij.col.xix.vol.j.& xj.col.xij.& xxiij.vo.ij.& aliquid per Ro.cōſi.ccxxxvj.& Arc.lxiij.col.j. vbi dicit, q̄ primū delictū pōt allegari ad aggrauandum,& qualificandū omnia de proceſſu facta remiſſa,vel ſoluta.

1 Cognito uno de contrarijs,cognoſcitur & reliquum. & nu.10.

2 Pauper dicitur,qui non habet quinquaginta aureos in bonis.

3 Mulier proſequendo ſuam,uel ſuorum iniuriam, accuſare poteſt in caſibus hic notatis.

4 Pupillus accuſat cum authoritate tutoris: et quando ſuam uel ſuorum iniuriam proſequitur.

5 Adultus maior annorum uiginti accuſare poteſt aliàs nō niſi ſit pupillus.

6 Infamis, & ſic damnatus de publico iudicio, admittitur ad accuſandum,ſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequitur, & ſuum accuſatorem:et in caſibus hic exceptuatis,aliàs non.

7 Infamis de facto q̄ non repellatur ab accuſando.

8 Socius eiuſdē criminis repellitur ab accuſando.

9 Exceptio q̄ ſit ſocius eiuſdē criminis, qualiter opponatur.

10 Accuſatio ſi eſt facta à prohibito accuſare, an proceſſus maleat,ſi non opponatur.

Z.

1 QVi accuſare.† Cognito vno de contrarijs cognoſcitur aliud:et contrariorū eadē eſt diſciplina. Vel alit. Oēs regularit pñt accuſare,niſi pſonæ hic phibitę.h.d. No.tex.†vt ſūt q minus,&c.Ex

2 quo habes q̄ paup.[e] dī q nō habet quīqua

e gīta aureos ī bonis. Quæro hic aliqua du

3 bia,†dicitur hic quod mulier ab accuſando repellitur:an ſit verum ſimpliciter. Sol. ſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur, poteſt accuſare:vt l.j.& ij.ſ.eo.ti.alias nō, vt hic:niſi in caſibus notatis hic in gloſ.&

4 not.etiam ſ.eod.l.ij. Item quæro†de pupillo,an ſit verum indiſtincte? Reſpō.aliquādo admittitur ad accuſandum, cū tutoris authoritate:vt ſ.eo.l.ij.in fi.& ibi not.etiā generaliter ſi ſuam vel ſuorum iniuriā proſequatur:vt j.eo.l.hi tamen.vt ſ.tit.ij.l.mu-

5 lieri.alias nō,vt hic. Sed quid†de adul. Rñ.poteſt,ſi eſt maior xx.an.vt no.ſ.eo.l. ij.§.fi.etiam no hic,alias nō admittitur:vt hic.Non ob.l.qui cum maior.§.ſed ſi mi.ſ. de bo.quæ libe.& l.poſt legatum.§.ætati. de his qui.vt indig.quia intelligo de minore xxv.an.maiore tamen xx. Hæc ſolu.ad illas ll.nō eſt bona,quia loquunt etiam de pupillo. Vnde ll.illæ debent intelligi in eaſu,in quo etiam pupillus admittitur ad ac-

6 cuſandum. †Item†dicitur hic, de infamibus:an ſit verum indiſtincte,q̄ repellā

f turf ab accuſando? Rñdeo,quidā ſunt infames de iure,quia condemnati publico iudicio.& iſti nō admittuntur,niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequantur,vt hic:vel niſi in caſibus exceptuatis:vt l.mulierem. j.eo.l.famoſi.j.ti.ij.& niſi contra ſuum accuſatorem:quia tunc damnati de publico iudicio admittuntur ad accuſandum ſuū accuſatorem:vt l.is qui reus.ſ.ti.j. Infames

7 †vero[g] de facto non reperitur q̄ repellant

g ab accuſando.& de iſtis infamib[9] de facto tangit Spe.in ti.de accuſ.§.j.verſi.ſed quid de his. Item hic dicitur de eo qui habet plures accuſatores.hoc examinabo ī l.hos ac-

h cuſare.§.lege.j eo. Quæro[h] vtrum ſint

8 alij,qui repellantur†ab,accuſando,quā numerati hic.glo.ponit plures.inter quos numerat ſocios eiuſdem criminis:vt l.ſi filiū.

9 C.de lib.cau.& bñ dicit.Sed qualiter†poterit opponi exceptio,tu es ſocius criminis:nōne ſecundum hoc videtur excipiēs confiteri crimen? De hoc habes gloſ.quæ hoc declarat,in l.ſi filiū,& extra,de teſti. c.j.lib.vj.circa fi.per Io.an.& plures alios, qui repelluntur ab accuſando,vide Spec.

10 de accu. †Item dicitur in l.nulli.q̄ pauper eſt,qui nō habet l.aureos in bonis q̄d tene menti ad modū probandi paupertatē. hoc plene examinaui in l.ſi conſtante.in prin.ſ.ſol.ma.in repe.quam feci. Venio

i ad l.[i] hi tamen.& opp.ad eam.j ea.l.§.fina. Rñ.Fallit in liberis,& libertis vt ibi videbitis. Item opp.de l.ſi maritus ſit in ma. in princi.j.de adul.Rñ.q̄ ibi etiam fallit,q̄ non poteſt accuſare,ſuam vel ſuorum iniuriam proſequendo. Vnde gl.quæ incipit, vt mulier. Opp.ſ.proxi.Sol.fallit in iſtis ſecundū quoſdam. Alij dicūt q̄ iſti etiam in grauibus criminibus cōtra eos commiſsis

d ¶ Pauper. Adde barto.in l.ſi cōſtāte.ſol. mar.alibi dicitur diues,vel pauper,ſecū dū qd iudex æſtimabit. auth. ſ̄ereca. C. vñ vir & vxor.licet aliter loquat gloſ.in corpore vñ ſumitur, in eximia vero paupertate dicitur ille, qui ſtat in hoſpitali. l.ſi qs ad declinādi. de epiſ. & cler.& vide qd no.in auth.de fi.inſtr.§.fi.Itē quantitas diriſ magna & parua iudicātis arbitrio:vt in auth.de iudi.§.ne autē.& vide qd no. Archi.in c.ſ. de teſt.i vi.Ang.hic, & Bart.l.ſocietatis. §. arbitrorum. in v. alias vi.co.ff.pro ſocio.& Hoſti.in cap. ſup his.de voto.&c. & Bald.in d.l.ſi quis ad declinandā.in ij. col.& glo.& Barm. in auth.minoris debitor. C. qui dare to.poſ.& in d.l.admonendi.Et quindicatur reſtis pauper, vide glo.not.in aut. de hær.& ſil.s.ſi vero abſint.& ibi per Ang. Et differentia eſt inter pauperem, & inopem:quia pauper eſt qui parum habet,inops qui nihil. ſecundum Dyn.& Pau.de caſt.in d.l.id qd pauperibus. Et differentia inter pauperem,& in penuria conſtitutū, vide Archi.i c.pericu.de ſtu. reg.in vi.

e ¶ Quod repellātur. Vtrū infames admittant ad accuſandū, vide Cy.& Sali.l.ſi magnum.C.qui accu.& Bar.in l.ſi publico.in ver.vtrius quæro.de adul. Cañ.in c.j.extra eo. vide i.no.in l.qui iudicio.

f ¶ Infames vero. Add de Bal.& Imo.in q reus.ſ. ti.j.in ii.col. per Specu.in tit.de accu.§.j.verſi.ſed qd de his qui. Et Imo. c.j. & in c.omnipotens.extra,eodem.

g ¶ Quæro vtrum. dicit ſi ſtatuto caueat q̄ denuncians malefactorē habeat premium,q̄ non cōprehēdatur ſocius criminis,vide Bar.in l.ſi eſt.§.ſi tibi.i.de cōſi. ob tur.cau. Anchor.

h ¶ Quæro vtrū. de Bal.in rub.C.qui.accu.& ibi glo. Bar.in l.j.§.ſi ſeruus.de quæſtio.& vi de Bal.in l.ſi magnum.C.qui accuſa.& in l.ſi filium.de lib.cau.

i ¶ Venio ad l. An pater poſsit accuſare filium & vide Bart.in l.inaudito

poſſit

Universidad de Deusto
Biblioteca

possunt q̃ eos accusare: vt l. propter. C. q̃ accus. quod gl. nostræ nõ placet excepto crimi. maie. & adulterij. la. de are. vr̃ hic dicere hoc esse verum indistincte, vbicunq; actor iniuria in istas psonas inferr̃: vt mutilatio mẽbri, vel si. vt l. si adulterium cum incestu. §. liberto. j. de adul. Quæro, [2] vos †videtis quod quædã personæ sunt, quæ ab accusando repelluntur. quid si nõ fuit eis oppositum: an valeat processus? Breuiter de hoc dicã j. ad Tur. l. j. §. accusationem. vt ibi videbitis textum.

HI tamen. 11.

ABalio. De hoc qualiter accusatus possit ab alio accusari, videbitis j. eo. l. senat[a]. De eo cuius nomẽ est abolitum, qualiter possit accusari, videbitis ś. eo. libello: rũ. §. fina.

1 *Officialis officio durante potest accusari, non vt procedatur, sed vt processus differatur, nec desinat esse officialis.*

2 *Exceptio quod quis non possit accusari, est dilatoria, & nõ opponitur, nisi usque ad litem contestatam.* 12.

HOs accusare. [b] Vidistis qualiter accusatio debet formari. Item q̃ personæ possunt accusare, & quæ nõ, hic autẽ incipit dicere, quæ personæ pñt accusari, & quæ non. No. tex. ibi legatũ prouincialẽ, id est, de prouincia missum ad ciuitatẽ Romã, seu ad principẽ. †Op. qd̃ ille q̃ est in offõ, possit accusari: vt l. si adulterium cũ incestu. §. fi. j. de adul. Sol. Potest accusari nõ vt ꝓcedat̃, sed vt differat̃, donec desinat esse officialis: & iõ in ciuitate ista Priores possunt accusari, nõ vt ꝓcedat̃, sed vt differat̃ quousq; desinãt eẽ priores. Quæro, qd si ista exceptio, non possum accusari, †sit omissa: vtrũ ꝓcessus remaneat validus? R ñ. ista est exceptio dilatoria: & ideo nõ põt objici, nisi vsq; ad li. cõte. seu quousq; nomẽ est receptũ ĩter reos: vt l. si marius. §. præscriptiones. j. de adul. & probatur j. proxime.

1 *Exceptio, quod quis non possit accusari, licet sit dilatoria, tamen si accusatio repetatur iuxta l. libellorum, in fin. supra eo. poterit opponi.*

2 *Exceptio declinatoria, vel dilatoria, quando possit opponi post nomẽ receptum inter reos.*

3 *Accusatus si post lit. contest. efficiatur clericus, an possit opponere exceptionem dilatoriam iudicij. remissiue.*

4 *Receptio inter reos qualiter fiat. remissiue.*

Hoc beneficio. Iste est valde no. §. Ego dixi ś. quod istæ exceptiones: ego non possum accusari. debent opponi ante nomẽ rei receptum inter reos: nõ post. Quæro ergo qd si istas exceptiones, ego nõ opposui ante nomẽ receptum inter reos, demũ facta noĩs receptione nomẽ fuit abolitũ, & alius vult me repetere secũdũ l. libellorũ. in fi. & ś. l. proxima in fi. an cõtra repetẽtẽ potero istas exceptiones objicere. R ñ. Iuriscõsultus ꝓ sic. hoc dicit. †No. ꝓ post nomẽ rei receptũ inter reos istæ exceptiones quod q̃s nõ possit accusari non pñt opponi, nisi abolitio sit facta, & de nouo repetatur. Op. de l. si quis repetere. j. ad Turp. Dicũt qdã, hic loqtur extraneo repetente: ibi repetente primo accusatore. Alij dicũt, ꝓ hic loqt̃ in dignitate supueniẽte: post nomẽ receptũ inter reos: ibi vero in dignitate quæ cõpetebat ante nomẽ rei receptũ inter reos: vnde imputet sibi si nõ excipit añ. Quælibet istarũ solutionũ est vera, †& ideo cõiunge eas simul, et habebis hanc doctrinã satis bonã. Aut dignitas, ex qua ista exceptio dilatoria, seu declinatoria, seu cõiter supuenit, fuit post litem contestatam, seu post nomẽ rei receptũ inter reos, & tunc indistincte põt opponi ista exceptio: vt hic, secũdũ vnã lec. & ar. C. de cõsor. eiusdẽ litis. l. ij. Si vero añ nomẽ rei receptũ inter reos erat illa dignitas, & non fuerit opposita exceptio: tunc aut vult eã opponere in eodẽ iudicio: & nõ põt, vt l. si marit[a]. §. præscriptiones. j. d̃ adul. Aut vult eã[c] opponere cũ repetitur post absolutionẽ cõcessam: & tũc aut pri[a] accusator repetit, & nõ põt opponere, vt l. si q̃s repetere ad Tur. Aut est extrane[a] repetẽs, & põt opponi: vt hic secũdũ vnã lec. Et secũdũ †prædicta vr̃ hic casus, qd̃ si post litis contestationẽ q̃s est effect[a] clericus, vel presbyter, ꝓ potest opponere exceptionem dilatoriam iudicij. Casus est hic secũdũ illã lec. ꝓ si dignitas superuenit post litẽ cõtestatã. hoc nõ examinabo hic: sed examinabo in l. j. in fi. j. de pœnis. Quæro, †qualr̃ fiat receptio inter reos. Dicit gl. post litẽ cõtest. dixi plene in l. is qui reus. §. ti. j. idẽ hic loquit̃ de repetito: an loquat̃ de repetito ante triginta dies vel post. Quidam de repetito post triginta dies: sed tunc nullũ esset dubiũ: qa tunc nõ posset repeti nisi super nouo processu: vt dixímus in l. libellorũ. in fi. ś. eod. Intellige glo. de reperito intra triginta dies.

1 *Vt si duo ab eodẽ accusentur, licet nõ possint accusari si non opponatur, valet processus.*

2 *Plures quando possint ab uno accusari.*
Vnum delictum etiam dicitur, quando plura facta simul fiunt.

3 *Factum mandantis, & facientis, quod intelligatur unum delictum.*

4 *Masculus & fœmina in crimine adulterij non possunt simul accusari.*

5 *Duo possunt ab uno de diuersis criminibus factis, diuersis temporibus, duobus libellis accusari.*

6 *Plures si accusantur ab uno in eodem libello, & non possint, si non opponatur, iudicũ procedit.*

Lege Iulia. Op. fortiter, quod possit quis cõqueri de duobus: vt ś. eo. l. qui accusare. ver. alij, ꝓpter turpem. vbi innuunt ꝓ duo possunt accusari ab eodem.

d Tres sunt solutiones.[d] Prima quod vnus non potest accusare duos vno libello: sed pluribus sic. Alij dicunt quod nec diuersis libellis possunt duo ab eodẽ accusari. Nõ obstat l. cõtraria quia ibi fuit factũ. licet fieri nõ debuerit. Ex hac †solutiõe nota, quod si duo accusantur ab eodẽ, licet non possit fieri, valet iudicium si non opponatur. Ad idem facit ꝓ nota. in l. si accusatoribus. C. eod. & lege prima. C. si reus vel accusator mort. fuerit. Tertij soluunt, hic de diuersis criminibus: ibi ex vno.

e Qualiter hoc debeat intelligi, dicam incontinenti. Opponi.[e] quod vno libello possunt accusari duo: vt l. qui pupillam. §. fi. & l. vim passam. §. incesti. infra. de adulterijs. Glo. soluit ibi, & intelligit ibi in diuersis libellis. Breuiter hoc est truffa. †Veritas est:[f] Aut q̃s vult accusare plures de vno delicto, qa aliqd simul fecerunt: tunc etiam si essent mille, possunt accusari vno libello regulariter, vt d. l. vim passam. §. incesti. & l. qui pupillam. in fine. C. si reus, vel accusator mortuus fuerit. l. prima. Et

g intelligo vnũ delictum,[g] etiam simul plura facta: vt puta, plures percusserunt vnum diuersis percussionibus simul, vn[a] cũ gladio, alius cum baculo: vel duo se inuicẽ percusserunt: totũ hoc reputo vnũ factum, ad hoc vt vno libello possint accusari. Textus videtur C. eodem. l. si quis homicidij, argumentũ ad hoc quod no. C. vnde vi. l. j. in fine magnæ gl. Itẽ intelligo †vnum factum mandantis, & facientis. Textus est in l. nihil. §. fi. infra, de adulterijs. Facit C. si reus, vel accusator mortuus fuerit l. prima. & quod ibi notant doctores, licet se multũ inuoluãt. dicam in l. nihil. Fallit †qd̃ supra dixi in crimine adulterij. vbi duo non possunt simul accusari, masculus & fœmina vt l. si maritus. §. finaliter, de adulterijs. & C. de adulterijs. lege, reos. Et ratio colligitur ex l. denunciasse. §. fi. infra, de adul

h terijs. Si vero †vult accusare diuersos[h], & de diuersis crimini-

cumulatione, quando actiones sunt diuersæ numero et specie, debere proponi diuersis libellis. pau. de cast. ibi dicit, imo eodem libello ꝓ ca. querelam. de elect. & tot dicent̃ libelli, quot causæ. Et ꝓ in eodem libello possint cumulari plures actio. ex diuersis causis, ad diuersa, etiam si nõ sint vniformes & eiusdem generis. dicit ipse esse tex. in l. si idẽ cum eod. ś. de iu. om. iu. qa illa lex non haberet dubiũ, si loqueret diuersis libellis. Itẽ dicit hoc esse manifestum per iura, q̃ volunt petitorium & possessorium recuperandæ,

in princ. ś. de sica.

a ¶ Quæro vos. Adde l. prætor. §. ti. ś. de iur. And. Barb.

b ¶ Hos accusare. Limita vt per Bar. in l. marito. §. illud. j. de adul.

c ¶ Aut vult eam. Et a illum tex. singulariter. alle. Gul. de Cu. in l. eum qui. ś. de cõsis. pe. Ang. in l. si qs postquã. ś. de iud. vt de oino. And. Bar.

d ¶ Tres sunt sol. Vide q̃ dixi in l. libellorum. §. pe. ś. de adul.

e ¶ Opp. ꝓ vno. Vid doc. in c. ij. de accus. cu. Quid si qs ꝓduxerit cõtra me quatuor testes falsos: volo accusare eum & testes? Die quod possum. Vide lo. And. in specu. de accu. §. j. versi. itẽ ꝓ non põt. & Ang. q̃ dicit, qd̃ de facto Paduæ iuerũt producta consilia, ꝓ & contra. Dubium stat in hoc an censeant̃ plura delicta, an vnum. And. Bar.

f ¶ Veritas est. Procedit cumulatio si nõ opponatur. Adde Bald. in l. cum rõnibus. C. q̃ accu. Bald. in l. pe. j. ad Turp.

g ¶ Vnum delictum. Qõo cognoscatur, an sit vnũ delictum vel plura, adde Bal. in l. cũ rõnibus. C. q̃ accu. Et an mãdans, & faciens possint vno libello accusari, tanquã sit vnum factum, vide Bal. in d. l. cum rõnibus. in j. & iij. q̃o. & in l. j. C. si reus vel accusamor. fu.

h ¶ Accusare diuersos. Sal. in d. l. homicilij. C. e. colligit ibi ex gl. quod quis eodem libello põt accusare plures de diuersis criminibus simul. s. adinuicem sociatim commissis: sed intellige simul, vt i. hic §. per Bart. & dicit hic Ang. ꝓ qũ accusantur plures ad prosecutionẽ suæ, vel suorum iniuriæ, si delicta sint diuersa, ex diuersis factis requiruntur diuersi libelli. sicut dicimus in ciuilibus ꝓ nota. per eum in l. supra iter. §. Cassius. de aqua plu. ar. adde no. per Bar. in l. edita, in q̃o. an requirãtur diuersi libelli. C. de edẽ. & hoc dictũ ab alio expressius non legi. quod nota pro intellectu huius text. in fine. & vide Alex. in l. si idẽ cum eodem. de iurisdi. om. iudicum. Adde qd̃ iste qui fecit hanc apostillam non vidit Alex. in l. edita. quia dum Bar. ibi dicit d̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

vel adipiſcēdæ poſſeſ. ſimul eodē libello cumulari: vt c.cū ecc. & c.paſtoralis.de cū poſ. & proprie. Vnde propter hoc in d.l.edita.d. Ale.dicit ꝓ opin. Pau.de ca. eſt multū ſubſtantialis,ꝓ ſuā opi.tener gl.in cl.diſpēdioſam.i ver bo perſonalibus de.reſcri.Sal.in l.ſi quis homicidij C.eo.ti.vbi dicit,ꝓ opi. Bar.iure nō probatur,et eſſet tex.cōtra ipſum in d.l.ſi quis homicidij.iūcta gl.in ver.putauerit. in ſi.cū hac ēt opi. dicit concordare.Bald. ibi in reperi. Paduana.in xviij.q. cū quibus omnibus ipſe etiā trāſire videtur.quod vero quis poſsit vno libello diuerſos ex diuerſis 6 cauſis conuenire, tenuit Cy.in l. eo qd' a multis.C.ſi cer.pe. quem Cy. refert & ſequitur Ro.cōſi.ce. xl.licet de prædictis præfati doc.mentionē non faciant. Quę aūt ſit rō,ꝓ ſecus ſit in criminalibus:vt i d.l.cū rōmbus.colligе ex dictis in d. cōſilio.

a ¶ Quid ſi plures. Ad de Bar.in l.edita. & ibi Alex.in antepe eo.de eden. Pro concordia. Aduerte, qñ pœna pecuniaria venit applicanda fiſco, puta centū librarū pro aliquo delicto: an cadat in ſeruo delinquēte.Bar. ꝓ nō, in l.j.ī.ſi fa.fur.ſe.dic. quia debet illa pœna alterari in corporalē.Contra, videtur expreſſe in hoc §. omnibus aūt.verſ. q̄ro verum pœna pecuniaria. Tu dic ipſe Bar.cōcordat, ſi bene videatur:quia in hoc §.omnibus .dicit ꝓ aut libellus criminalis cōcludit, ꝓ condemnetur in tertia,vel aliqua parte bonorū, quāti iſtud ſit impoſsibile,vt aliqua bona habeat ,ppria de peculio nō eſt opus loqui: quia domino auferri non pōt.leg.i.et l.ſi filius. C.de bo.præſcr. gl. in l.i.eo.tit.ita loquatur in d.l.j. Aut vero generalitee loquitur ꝓ ſoluat tantum &c.et tūc procedat qd dixi in hoc §. omnibus autem.quia aliter ſoluere poterit ſi habeat:vt probatur in l.iiij.in princ. &.§.j.& rj.ff.de manumiſ.

✠ P. PAV. P.

b ¶ Omnibus autem. Vide Fel.in c.rodul phus.col. pen.de reſcript.

c ¶ Cadat.Sed ꝓ nullo caſu cadat in ſeruū tenet Ange. hic. Sal.in l.rj.C.de acc. de quo late p Imol. l.ſerui.ī.de app.et vide omnino Bar.in l. j.ī.ſi fa.fur.ſe.dic.vbi dicitur tenere cōtrarium.Pro quo i l.j.ff bo.li.in prin. Poteſt enim ſi vult ad euitādū pœnam corporalē ſerui,ſoluere p eo pœnā pecuniariam per l.agraria.determi.mot.iūcta l.itē veniūt.§.recte.de peti.hæred.

d ¶ Vltimo ibi.& ſic facit ad q̄ſti.qd manus incidat.ꝓ ſi non habet. An.Bar.

e ¶ Alterabitur pœna.not.de alteratione pœnæ impoſita a l. vela ſtatuto. & bus diuerſis temporibus cōmiſsis : tunc duos poteſt:vt l.cū rationibus.C. qui accuſare.& ſupra,eo.l.qui accuſare. nō tamen vno libello:vt hic. Plures vero non poſſet accuſare, niſi ſuam,vel ſuorū proſequatur iniuriam,vt hic,& d.l. cū rationibus tene iſta mēti. †Quæro, ſi plures,[a] accuſantur vno libello cū nō poſsint accuſari,nec eſt oppoſitum,an procedat iudicium? Gl.hic ,ſecundum vnam ſolutionē tenet quod ſic. Ad idem facit l. ſi accuſatoribus.C.eo.et quod ibi no.In contrarium facit l.ſi maritus.§.ſi.ſ. de adult. vbi videtur ꝓ nullum ſit omnino iudicū.So. Potes dicere,ꝓ in illo crimine eſt ſpeciale. Non habetis hic alia dicenda.

1 *Exceptio lenocinij,ſi opponitur ad defenſionem, poteſt opponi per ſeruum.*

Si ſeruus.

Opp.de l.Domicianus. j.ad Turpil. & l.rj.ī.tit. j. Sol.In cuſtodia carcerali fallit. Item op. C.de adul.l.quoniam.Solu.gloſ.fallit. in illa exceptione lenocinij,quā liber poteſt opponere,& non ſeruus. Breuiter,†exceptio lenocinij ſi opponitur ad aggrauādum accuſatorem,non poteſt opponi p ſeruum,vt ibi.ſed ſi opponit ad defenſionem:tunc poteſt opponi per ſeruum , vt hic,& l.ſeruos.ſ.eo.tit.

1 *Seruus non poteſt accuſari l.iul.de ui,ut puniatur in bonis:in corpus ſic.*

2 *Pœna capitalis,uel membri abſciſſio,ꝓ cadat in ſeruum.*

3 *Seruus poteſt damnari in metallum.*

4 *Pœna deportationis, et relegationis,ꝓ cadat in ſeruum,ut amittat ſpem habendæ ciuitatis,& libertatis.*

5 *Seruus poteſt damnari pœna pecuniaria,non tamen in amiſſione tertiæ partis bonorum.*

6 *Pœna pecuniaria in genere cadit in monachum,non reſpectu omnium bonorum,uel quotæ.*

Iura loquentia in ſeruo.quod habeant locū in monacho.

7 *Pœna l.Pompeæ de parricidijs,quando poſſit habere locū in ſeruo.*

Pater & in mater poſſunt accipi duobus modis.

8 *Spurius uēl ſpuria,ꝓ admittatur ad accuſandum de morte patris.*

9 *Pœna,quæ imponitur à lege,quando non cadit in ſeruum, officio iudicis alteratur.*

10 *Statuto ſtante,ꝓ facienti ſanguinem in platea , amputetur manus dextra:ſi delinquens non habet manum dextram, punietur extra ordinem,arbitrio iudicis.*

11 *Pœna à lege inducta pro delicto,licet iudicis eius arbitrio extenuata imponatur,tamen accuſatio erit ex l.illa,& non extraordinaria.*

b

Omnibus autem.

[b] Iſte . §. ſcholarib' videtur difficilis,ſed mihi videtur vtilis, & clarus.& diuiditur in tres partes. Prīo, quandoq; pœna non cadit in ſeruū ,ideo quia non poteſt priuari bonis quæ nō habet.quādoq; pœna nō cadit in ſeruum:qa nō pōt priuari ſtatu.qnem nō habet. Qñque pœna non cadit in ſeruum: quia ī eū verba l.nō cadunt. Iſtis tribus caſibus loqtur hæc l.rj.vt ibi:idēque dicendū. Tertia ibi,itē nec l.Pōpeia. Quarto redit ad primum,ibi:itē Corneli. Quinto cōſuluit in omnibus prędictis ibi:ſed durior. Et ſic quinque particulas habet. Aduerte,vī ꝓ iſtæ pœnæ cadant in ſeruum,quando habet aliquid,ſ.peculiū: vt ſ.de peculio.per totum.Sol.peculium non aufertur domino:vt l.j.et l.ſi filius.C.de bon.proſcript. Secundo opp.dicit hic,ꝓ ſeruus l.Iulia.de vi.priua.accu.nō poſ.cōtra.C .ad le. Iuliam de vi.l.ſeruos.et l.ſi criminis. Rndeo†,nō poteſt accuſari ſeruus vt puniatur in bonis:ſed vt puniatur corporaliter,ſic & iō,eſt inſpiciēda cōcluſio:quia ſi dicis,quare peto puniri in tertia parte bonorū:non concluderes.Si vero ſimpliciter peteres eū puniri,intelligeretur de pœna corporali,prout dicunt præcedē.leges ſ.allega. Itē dicitur hic,ꝓ pœna capitis nō cadit in ſeruum,vt hic:in ſi.Sed contra,quia in prin. dicitur cōtra Sol. Quidā habent in litera, cōuenit:quidā habent in litera,nō,cōuenit.gl.dicit ſic:Pœna capitis quantum ad pœnam corporalē cadit in ſeruū:ſed quātū ad adēptionē bonorū: nō cadit in ſeruum . Item opponi. quod pœna relegationis cadat in ſeruum:vt leg.rj.ſ.qui & à quibus.et l.rj.C.de ſepul.vio. la.Sol.quātū ad pœnā corporalē cadit in ſeruū:ſed nō quātum
2 ad ademptionem bonorum. Pro declaratione†quæro, primo,vtrū pœna capitalis ad delictū loquēdo,vel mēbri abſciſſionis cadat in ſeruum. Reſpōdeo.ſic:vt hic,& l.ſi fugitiui.C. de ſer.fugiti.& in auth.ſed nouo iure.& l.ſi criminis.ad legem Iul.de vi.et l.ſeruos.et Inſt.de publ.iud.§.itē l.Corne.de fal.
3 †Quæro,vtrū pœna dānationis in metallū cadat in ſeruū.Videtur ꝓ non:quia per pœnā damnationis in metallum perdit quis ciuitatē,& libertatem:ſed ſeruus nō pōt perdere ciuitatē vel libertatē: ergo,&c. In cōtrariū eſt veritas:vt l.ſi fugitiui. C.de ſer.fugi.et l.aut dam.§.fi.j.de pœnis. Et ſi dicis, quid faciat damnatio in metallū ſeruo? Reſpōdeo:quia eſt magis aſtrictus,& affligitur in corpus,propter onus metalli. Itē perdit ſpem libertatis conſequendæ à domino,qm̄ eſt ſeruus pœ
4 næ.Itē†quæro,vtrū pœna deportationis,et relegationis cadat in ſeruū? Rndeo,quantum ad hoc,vt perdat ciuitatē, vel libertatē non cadit in eū:quia non habet. Et hoc vult dicere iſte tex.ſed quātū ad hoc vt perdat ſpē habendæ ciuitatis,et libertatis,cadit in eū vt in l.rj.ſ.qui & a' quib.& l.rj.C.de ſepul.
5 vio.†Quæro,vtrū pœna pecuniaria cadat in ſeruū.Rñ.quæ
c dam eſt pœna pecuniaria per reſpectū ad bona ſerui,vt tertia pars bonorū publicetur,vel omnia:et iſta nō cadit in ſeruū:vt hic in prin. Quæ dā eſt pœna pecuniaria in genere,vt puniat i centum libris,vel mille & iſta pœna nō video quare nō cadat in ſeruū:quia ſeruus pōt habere pecuniā,quā dabit cōniuēt' oculis domini:vel alius dabit pro ſeruo:vt l.iiij.in princ.et §.
6 & rj.ſ.de manumiſ. Et idē†dico in monacho:quia licet pœna pecuniaria reſpectu bonorū omniū, vel quotæ partis bonorū non cadat in eū:quia bona nō habet,tñ pœna pecuniaria in genere bene cadit in eū:quia alius pōt ſoluere pro eo.Hoc tangit in Spec.de reo.§.j.verſi.ſed an monachus.& Inno.alibi vī velle,ꝓ oīa iura q loquūtur de ſeruis,pñt trahi ad monachum: vt extra de priui.ca.cū olim.ſed cōtra prædicta multū facit iſte textus,q dicit.Idēque eſt dicendū in cęteris legibus,qbus pœna pecuniaria irrogatur.Sed ego intelligo pecuniaria,ſ.publicationis bonorū omnium,vel certæ partis:ſecus ſi imponitur certa pecuniaria pœna ſimpliciter,nō per reſpectū ad certa bona Si enim ſeruus pōt ſe redimere:quare non poteſt redime
7 re pœnā.nō video.†Item dicitur hic,nec Pōpeia.de parricid. Oppo.ꝓ cadat in ſeruum. Nā ſeruus pōt habere patrē et matrē:vt l.rj.ſ.de lib.cau.et de in ius vocan.l.parētes.Sol. debes ſcire,ꝓ iſta nomina.pater et mater,poſſunt accipi dupliciter. Primo ꝓ ſint ſignificatiua cognatiōis, quæ eſt de iure gētiū: & iſto mō nō cadit in ſeruum,qa nō habet cognationē:vt Inſti.de ſeruili cog.in prin. Secūdo poſſunt accipi,vt ſint ſignificatiua naturæ:vt pater dicat generator,filius generatus,et iſto modo cadit in ſeruū.et ita loquitur iſte text.no.quod aūt iſta verba pater & mater,ſint ſignificatiua naturæ,et naturaliter perſonas deſignent,probatur in l.tutelas.ſ.de capitis diminu
8 tione.et ſecundum hoc†Facit optime § iſte,ad id qd dixi.ſ.c. l.rj.ſcilicet,quod filius ſpurius:et filia ſpuria admittantur ad ac
d cuſandum.& hanc legem ibi adiunge. Vltimo ibi: ſed du
9 rior. Not.mirabilem caſum,†quod quando pœna q̄ imponit
e à lege,nō cadit in ſeruū,tūc officio iudicis alterabitur pœna quod

Universidad de Deusto Biblioteca

10 quod perpetuo tene mẽti†ad qõnẽ: Statutum dicit quod qui fecerit sanguinẽ in platea,amputabitur sibi manus dextera: quod si non habet manum dexterã,certe non cadit in eum ista pœna:& ideo punietur extra ordinẽ arbitrio iudicis.Casus ẽ hic.Doctores tangunt in authen.sed no-
11 uo iure.C.de seruis fugitiuis. Sed licet† alia pœna arbitrio iudicis imponatur, q̃ro vtrum erit accusatio ex illa lege antiqua:ver erit noua accusatio extraordinaria? Respon.erit accusatio ex illa lege.casus est in l.si criminis. C.ad legẽ Iuliã de vi.coniuncto hoc §.& l.seruos.C.eo.facit quod dixi s.ti.j.l.j.

1 *¶ Si ex uno facto resultant duo crimina,quæ se habent ut genus,& species:delinquens non potest puniri nisi ex una lege tantũ,si uero ut species separata,tunc ex utraque punit. Exempla, quando ex uno facto resultant duo crimina,quæ se habẽt ut genus,& species,& quãdo ut species separatæ.*

2 *Exceptio quod quis sit de crimine accusatus opposita:contra accusationem secundo loco propositæ:est dilatoria,& impedit processum.*

3 *Practica opponendi exceptionem:contra secundo accusantem: quod accusatus sit de crimine accusantis.*

4 *Accusatus de delicto quando poterit ob qualitatẽ omissam iterato accusari.*

5 *Accusatio secunda quando admittatur propter omissam qualitatem,quale erit officium iudicis,super secunda accusatione.*

6 *Quãdo aliquod factum deductum est in iudicio,primo per modũ cuiusdam qualitatis,an quis de eadem qualitate possit secundo accusari.remissiue.*

7 *Quando aliquis accusatur de eodem crimine à diuersis:tamen diuersitas est in loco,uel in tempore:quid sit faciendũ.*

SEnatus Hæc est vna solennis l. Pro declaratione q̃ro exempla[a] legis.glo.ponit exemplum in eo qui occidit filium:tenetur enim l.Corne.de sica.& l.Pompe.de parricid.sed licet vtraq; l.teneatur,tamen non potest vtraq; l.puniri.& qđ dicit gl.nõ tollitur vetus per nouum, verũ est quo ad originem,quoniam vtraq; lege tenetur:sed quantum ad executionẽ tollitur:vt dicit in tex. Ad hanc casus positionem oppo.tex.dicit.[b]ob id crimen.sed casus positio prædicta loquitur de duobus criminibus,s.homicidio, & parricidio licet ex vno facto oriantur ergo ista positio casus literæ nõ congruit. Præterea,ista casus positio videt falsa:qa quando ex vno facto oriuntur duo crimina:ex vtroq; punitur:vt l.si adulterium cum incestu.j.de adul. Sustinendo hanc lec.possumus dicere,quod tex.applaudit. Nam quod dicit,ob id crimẽ,intelligo,id est,ob idẽ factum. Ad l.si adulterium cum incestu.rñ.
1 & aduerte,†qñq; ex vno facto resultant duo crimina,seu duo tituli criminis, quæ se habent vt genus,& species:vt homicidium.quod est genus,& parricidium,qđ est species homicidij[c]. Isto casu nõ potest puniri,nisi vna l.tantum. Hic est casus nota.secundũ hanc lec.& ad idẽ l.pretor edixit.§.j.de iniur.Si vero resultant duo crimina,quæ se habent vt species separatæ & distinctæ:tunc ex vtraq; parte punitur casus est in l.si adulterium cũ incestu.j.de adulte.Exempla de hoc possunt esse plura.Pone exemplũ in delictis nominatis aliquis interfecit vnum hominem in ecclesia,& sic vno actu homicidium committitur:quia occidit hominẽ: & sacrilegium,quia turbat diuina officia,vt l.si qs in hoc.C.de episcopis & cleri.tunc resultant duo crimina distincta:& separata:& ex vtroque puniet.Item pone exẽplum in delictis non nominatis[d]:qa extrahẽdo tibi cultellũ de manu,vulneraui te,& sic derobaui te:tunc ex vno actu resultant duo crimina distincta,& separata:& ex vtroq; venio puniendus:nec habet locum hæc lex.secus si illa duo crimina se habẽt vt genus & species:vt hic. Alij ponũt exẽplum in eo,qui fecit societatem contra innocentem,qui tenetur lege Iulia de vi priuata.& lege Cornelia de falsis.secundum quosdam, quod exemplum gl.reprobat vt in eodem habetis. Tertio potest poni exemplum in eo qui accepit pecuniã ob negotium faciendum,vel non faciẽdum, qui tenetur l.Iulia repetunda.& l.Corne.de fal.hoc exemplum est optimum:qa ex eodẽ facto nõ resultant plures tituli criminis:sed vnum crimen pluribus legib⁹ põt puniri. Vnde vna lege tantũ põt puniri, & accusari:vt hic dicitur. His sic præmissis,antequam veniam ad alias quæstiões, opp.de l.cum ex vno.ff.de actionibus & obligationibus. Rñ. ibi loquitur quando criminaliter ad vindictam. Illo casu quo ciuiliter agitur,ponit Dy.distinctionẽ plenam in l.j.§.dixerit aliquis.de publi.Item opp.C.eod.l.qui de crimine.secundo responso.Sol. Dicunt quidam:A diuersis personis potest quis accusari diuersis ll.vt l.qui de crimine.à cõtrario sensu:non ab vno & eodem. Tu dic,lex quæ de crimine loquitur quãdo ex eodẽ facto plura crimina oriuntur,seu tituli criminis, quæ se hñt vt species separatæ:hic quãdo ex eodem facto plura crimina oriuntur, vel si plura crimina habent se vt genus & species,vt dixi. Itẽ opp.C.quando ciui.actio crimina.præiudic.lege j.Sol.ibi vna actio erat ciuilis,alia criminalis:hic vtraque erat criminalis. Item op.C.ad leg.Fla.de Pla.l.j. Respon.ibi oriuntur diuersa crimina,
2 s.plagiũ. & rapina.†Circa hanc legẽ quæro,vtrum ista exceptio,ego sum de crimine accusatus:impediat processum accusationis secundo loco propositæ, & sic est dilatoria:an vero est exceptio peremptoria:& veniat examinanda,& determinanda per diffinitiuã sententiam. In gl.sunt tres opiniones. Vna quod talis exceptio processum impediat & ista est vera.per tex.qui hic dicit,ne quis ob id crimẽ pluribus legibus reus fieret.non dicit:ne puniatur pluribus legib⁹ quia tunc respiceret condemnationẽ.sed hic dixit,reus fieret. & sic non põt accusari.& ꝓcessus impeditur. Ad idẽ l.penul. in fi.ff.nau.cau.stabularij.vbi dicit,quod non debet de delicto eiusdem hominis sæpius quæri,& sic impedit processum. Et
3 †sic modus proponendi talem exceptionem ad processum est talis:dico quod hæc accusatio nõ est admittenda,nec est ꝓcedendũ quia ab alio sum accusatus. Alij dicunt,quod ista exceptio processum nõ impedit: sed procedet super vtraq; accusatiõe:sed facta condemnatione super vna:tolletur accusatio super alia. Hoc non est verum:quia contra tex.huius l.vbi impedit ꝓcessum. Tertij dicũt,ꝙ ista exceptio ĩpedit ꝓcessum, quatenus pœnæ concurrunt,sed non quatenus pœna vni⁹ legis aliã excedit:vt l.pe.ff.de ac.& ob.& l.& ita.§.fi.ff.nau.cau.stab. Istorum opinio est falsa:quia in accusationibus,quæ dantur ad vindictam,non inspicitur,vtrum sit plus in vna quã in alia:sed sumpta vindicta ex vna lege,alia lege non potest puniri:vt l.prætor edixit.§.primo.de iniur.vnde ꝓxima opi.est vera:quia processum impedit,vt hic. Si quis tñ esset ita stult⁹ quod nõ opponeret eam ad processum,sed ad condemnationem,dicens talem non esse condemnandum de hoc crimine,

vide Bal.in c.j.de p hi.feud.alie.p lothar. & quod no.in d.authen.sed nouo iure. & in l.si fugitiui. C. de seruis fugiti. & in l.ij.C.vt intra certũ tẽp.& Imo in l.ij.ff. de pub.iud.& q̃ dixi in l.vulgaris.ff.de fur.& quod no.bal. in l.j.in vj.co. versi. sed nunquid pœna. de sentẽ.quæ pro eo quod interest.Et qd si manus est arida, vide Bal.in d.l.ij.vt intra certum temp. & adde Ioã. And.in regula,in pœnis. in mercu.

a ¶ Quæro exempla. Vide quæ dixi ff.eo. l.libellorum.§. sed sta iud.in prin.& id q dicit de facto suo non est sæpius inquirendum, est verum postquam est condẽnatus ante sic:secũdm gl.de hære.c.per hoc §vj.& vide ad barr. hic plene per glo. & Bart.& doc.in l.qui de crimine.C.eo.

b ¶ Dicit. Et quid si per ll.sequentes imponatur maior pœna,quã per præcedẽtes:dic quod vtraq; tenebitur, vt notabi.decidit Bart.in l. fi.C.de aquædu.lib.x.alias xj.vide in l. sanctio.ff.de pœñ.& quo cognoscatur,an maleficium eadẽ lege, vel alia,puniat, vide Bal.in l.si quis non dicam rapere,in fi.de epi.& cleric.& Bal.in l.ij.in vj.col. de probat. Et circa hanc materiam vidẽ Ang.in l.si vacãtia. post medium.de bo. vacã.lib.x.dum tractat de l.nullum. C. de test.& quod not. Bar.in l.proxi.ad fi. & vide Bal.in l.cunctos populos.in vij. col.C.de sum.trini. & in l.placet.C.de sacrosanc.eccle.& in l.sepulcri. de sepul. vio.et quod no.bal. in l.si quis non dicã rapere.in iij.& v.colũ.C.de epis.& cler. & no.Bald.in l.& si seuerior. in vj.colũ. C.de infa. Adde ẽt quod si non est adhuc imposita pœna extraordinaria, poterit imponi ordinaria:& vbi est imposita itegra pœna potest iterato puniri: vt; concludit Bald. post glo.in l.nullum C.de test.Cy.ibi,& Bar.videñ velle cõtrarium. Item adde casum in quo qs duplici pœna punitur pro eodem:vt si fui condemnatus in centum, postea ex forma statuti debeã relegari:sui relegatus: vtrũ repetam centũ Bal.in l.fi.C.de fidei com.lib.per illã glo.

tenet quod non,ratione contumaciæ. Item an in duobus locis possit qs puniri,vide Bal.in l.peñ. C.de excep.rei iu.in viij.col.& in l.data opera in ij.colũ.C.q accu.& in l.ancillæ. C.de fur.in vltima & pe.col.

c ¶ Homicidij. Adde Bart.in l.j.§.j.in iij. co.ff.de ope.no.nun. & Bar.in l.dolo.ff.de ver.ob.& Bart.in l. sanctio.ff.de pœ. Et qñ possit quis duplici pœna puniri vide bar.& doc.in l.j.§.q aduer.& ibi est tex. in materia.ff.de postu.In criminalibus. vide Bar.in l.j.§.dixerit aliquis.ff.de publi.& istis adde glo. xxvij.q.j.c.virginibus.& Bal.in l.placet.C.de sac.sanc.eccle.in l.cunctos populos.in vj.colũ. de sum.tri.& fi.catho. Et istis adde Salice. in l.qa de crimine. C. de acc.& ibi p Bar. & per Bal.in l.q sepulcri. C.de sepul. vi.Et an si i foro ecclesiastico quis fuerit punitus.puniat i foro seculari,vide p d.Anto.in c.tunc.de procu.& in c.de his. extra eo.& vid bar. in l.qd ergo.§.pœna grauior.de infa.& i l.data. C.qui accus. circa mediũ.& in l. data. C.de dona.an parricidium veniat appel.homicidij.& sibi contrarius est i dictis iuribus.

d ¶ Delictis non nominatis. Et de istis delictis inominatis vide Barto.in l.nũquam plura.de priuatis delictis.

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Quæro ſi vno. Si in accuſatione eſt omiſſa qualitas quæro, an ex illo poſſet nouum iudicium inchoari. Bart. hic ꝓ ſic. quod ſequitur Bald. et vide Bal. in l. iij. §. penult. ſ. nau. caupo. ſtab. Et pro iſta opi. Bartol. ſtuit cõcluſum per collegium Peruſinum apud ciuitatẽ Aſiſij, ſed Ang. impugnat opin. Barto. quẽ oino vide. Sed Iac. bu. conſuluit cõtra Bar. vt refert Bal. in l. & ſi ſeuerior. in vj. col. C. de infa. Ande ꝓ ſi in inquiſitiõe eſſent illa verba, ſup qbus oibus ſingulis connexis et emergentibus dependẽtibus, & extraneis poſſet ſemper qualificari ꝓ ceſſus, de quo ꝓ An. in l. ſi vacantia. C. de bo. va. li. x. et vide ꝓ Bar. in l. ſi præſes. in fin. j. de pœ. et vide Bal. in l. inciuile. ad finẽ. de fur. et in l. ij. C. quib. res iu. nõ nocet. in fi. et adde ſecũdũ Iu. i c. cũ dilectus. de pur. ca. i gl. mag. in ver. et dicunt qui dã, ꝓ abſolutus ab inquiſitiõe põt accuſari: quia ad diuerſa tendit per Bal. ſ. addi. Spe. in tit. de ſen. in xxij. col. facit qd' no. Bart. in l. ſi maritus. §. ſinautẽ extraneus. j. de adult. qd' no. Bar. in l. ſi quis i hoc de epiſc. & cler. & iõ remediũ eſt qd dixi in l. ij. §. ſi publico. vj. co. j. de adulte. & vide Bal. in termi nis in l. ea quidem. i penul. et vl. co. i ver. ſi. quero an ſi iudex. et in l. ſi quis homicidij. et ibi per Cyn. & gl. C. eo. & vide doc. maxime in c. de his. de accu. Adde huic apoſtillæ Ale. conſ. lxxxiij. et cxxj. Pau. de cã. cõ. cxix.

b ¶ In contrarium videtur. Sed Flo. in l. ita vulneratus. i. ad leg. Aquil. tenet op. Spe contra Bar. per l. prætor edixit. hic alleg. per Bar. in §. j. & qd' de dicta qualitate non poſſit amplius inquiri, dicit ipſe quod eſt caſus in l. ſepulcri, violati actio. ff. de ſepul. vio. & etiam allegat hãc l. ſecundũ primũ exẽplum glo. hic, & probat. pone, pro ſimpli ci vulnere eſt pœna irretractabilis appoſita: puta amputatio auriculæ: certe eſt inconueniens quod iterum poſſit inquiri, & puniri. Ad hoc ẽt facit quod no. Bart. in l. nunquam plura. de priua. deli. in ver. ad hoc quæro, nec iu

quia ab alio accuſatus, tunc procederet ſecunda opinio, & iudex procederet ſuper quacunque vellet: ſed facta condẽnatione ſupervna nõ poſſet ſup alia cõdẽnari. Expediui oẽs gl. † Extra gl. quæro,

4 a vno[a] iudicio eſt omiſſa vna qualitas, an poſsit propter illã qualitatẽ inchoari nouũ iudicium. Exemplũ tu es accuſatus ꝓ vulneraſti Titium: ſed ibi non eſt dictum ꝓ vulnus eſt tale, quod remaneat cicatrix an propter cicatricẽ poſſet nouũ iudiciũ inchoari, vel non fuit dictũ in prima accuſatiõe ꝓ maleficium fuit cõmiſſum de nocte, vel nõ fuit dictũ quod ex illo vulnere ille moriebatur. Rogo ꝓ aduertatis: quia iſte paſſus eſt mihi difficilis. Nã quandoque ſecunda accuſatio cũ illa qualitate ꝓducitur poſt primam ante nomẽ receptũ inter reos, tunc iudex debet audire ſecũdum accuſantem omiſſa prima accuſatione. Iuſta enim cauſa eſt admittendi ſecũdũ potius quã primum, quoniã magis ponit veritatem: vt vidiſtis infra eodem, l. ſi plures. & infra de adulterijs. l. ij. §. fi. cum l. ſequen. Qũque illa ſecunda accuſatio ſupuenit poſt nomen receptũ inter reos ſup prima accuſatione: tunc idem: quia ſupersedebitur ſuper prima, & procedetur ſup ſecũda: quia grauior eſt & præiudicialis. Non enim debet fieri præiudicium per minorẽ maiori: vt l. per minorẽ. ſupra, de iudi. & leg. j. C. qui accuſare non poſſunt. Quandoque ſuperuenit iſta noua accuſatin poſt ſentẽtiam latam ſuper prima. Hic eſt aduertendũ, quandoque prima ſentẽtia fuit abſolutoria: & iſto caſu loquit l. in delictis. §. ſi detracta. ſupra, de noxalibus. & quid iuris ſit tunc, dicam in l. denũciaſſe. §. quid tamen. infra de adult. Quandoque prima ſentẽtia fuit cõdemnatoria: & videtur dicere Specula. ꝓ non debeat admitti accuſatio ſecunda, licet adijciatur illa qualitas vltra. Ita tenet in titulo de accuſatio. §. primo circa principium. per vnam col. allegat. l. prætor edixit. §. j. ſupra, de iniur. vbi ſi actum eſt iniuriarum, nõ põt agi de occiſo. Videte pro iſta ſua opinio. videtur caſus in l. qui ſeruũ. in fi. ſ. de actionibus & obligationibus. In contrariũ vi

b detur[b] caſus expreſſus, in l. vnde quærit. in fi. ſ. commo. ſecundũ communem lectura. Quid dicemus? Crederẽ ꝓ poſsit accuſare de nouo propter illam qualitatem omiſſam in primo iudicio, et accuſabitur de toto crimine cũ adiectione illius qualitatis, argumen. dictæ l. vnde q̃ritur. in fine, & argu. in l. Iulianus. §. j. ſ. de verbo. oblig. et de ſol. l. etiam. & de lega. j. l. huiuſmodi. §. ædes. & quod no. in l. & elegãter.

c §. nõ ſolum[c]. ſ. de dolo. Præterea, ego video ꝓ factum procuratoris colludẽtis, nõ debet nocere domino: vt l. eleganter. §. ſi procurator. ſupra de dolo. eadem ratione factum accuſatoris omittentis illã qualitatem, non debet nocere fiſco et Reipublicæ: quia proſequuntur ſuam vindictã. Præterea ſi de toto crimine eſſet abſolutus, & probaretur præuaricatio, iterum poſſet accuſari ſine dubio: vt l. ij. ſ. de p̃uarica. ergo eadem ratione ſi eſt p̃uaricatum in iſta qualitate: pro hoc, quia vt alias eſt quando iſta talia omittuntur, fraude et dolo præſumunt omitti: vt l. ij. §. primo. j. de iure fiſc. qd maxime puto verũ, ſi ille ſecũdus, qui addit illã qualitatẽ, proſequi

d tur ſuã[d] vel ſuorum iniuriã, et primũ proceſſum ignorauit: vt l. ſi cui. §. j. ſ. e. Nõ obſtat l. prætor edixit. §. primo ſupra de iniu. & aduerte, quia ego intelligo illũ textũ, qñ in prima accuſatione iniuriarũ fuit expreſſe dictũ, quod erat occiſus, et ſic qualitas fuit expreſſa in primo iudicio, licet d vindicta eſſet minor per actionem iniuriarum, quam per legem Cornel. hic vero in primo iudicio qualitas fuit omiſſa. Vel dico etiam ibi, ſi illa qualitas non eſſet expreſſa in primo iudicio, ſed ſolum fuit dictum ꝓ talis percuſsit talẽ, ꝓ nõ poteſt accuſari. Secũdo, propter adiectionẽ qualitatis: qa iſta qualitas mortis de iure cõi nõ debebat exprimi: quia illa lex Cor e ne. de ſica. nõ requirit ꝓ percuſſus moriat ſed ſufficit ꝓ quis percuſſerit animo occidẽdi, iõ illã qualitas de occiſo, ſi poſtea addatur, nihil operabitur, ſed ſecũdũ formã ſtatutorum, q̃ requirit quod aliquis vere occiderit, eẽt neceſſe ꝓ in primo iudicio de illa qualitate eſſet cognitũ ad hoc vt in ſecũdo non poſſet agi, ſeu accuſari: ar. ad hoc quod no. in l. j. & ij. C. ſi ex fal. inſtru.

e Quæro, quando[e] ſecũda accuſatio admittitur, propter illius qualitatis adiectionẽ quod erit officiũ iudicis ſuper ſecũda accuſatione? Aduerte. ſi quidẽ pœna impoſita in prima: habet ſimilitudinẽ cũ pœna ĩ g ponenda in ſecda, ſecundũ minus & plus. Verbi gratia, cũ pro vulnere ſimplici imponitur pœna cẽtũ: ꝓ vulnere cũ cicatrice imponitur ducentorũ pœna, tunc officiũ iudicis erit punire eũ per ſecundam ſentẽtiam in tãtũ, in quantũ fuit omiſſum in prima. ar. l. vnde quæritur, in fi. ſ. cõm. et l. Iulianus. §. j. ſ. de verb. ob. cũ ſimilibus. Si vero pœnæ prædictæ differũt ſpecie: puta pro vulnere ſimplici eſt pœna centũ. cum cicatrice eſt pœna manus: tunc officiũ iudicis erit cõdẽnare ex ſecũda integra, prima aũt pœna, ſi nõ eſt ſoluta, non ſolueẽ: quia deuenit ad nõ cauſam. Vel ſi eſt ſoluta, repetit ꝑ condictionem ſine cã: vt l. ſi fullo. ſ. de cõdictiõe ſine cau. et l. in commodato. §. fi. ſ. cõmo. ſed ſi eſſent iſtæ pœnæ differẽtes ſpecie, et prĩa cõdẽnatio exacta nõ poſſet repeti, puta pro vulnere ſimplici, debet fuſtigari, ſed ꝑ cicatrice eſt pœna manus, ſi nõ eſt facta executio primæ, clarũ eſt: ſed ſi eſt facta iã executio, quid habebit facere iudex? punietur ne iſte de eodam delicto bis? Videtur abſurdum. In

6 hoc eſt cogitandũ. † Quæro, quid ecõtra[f]

e aliquod factũ eſt deductũ in primo iudicio, per modũ cuiuſdã qualitatis: vtrum de eadem qualitate poſſet prĩcipaliter accuſari, ſi de ea reſultat crimẽ per ſe. dicã. j.

7 eo. l. proxi. † Vlterius quæro accuſat[f]

f quis de eodem crimine à diuerſis: tamẽ eſt iſta differentia ꝓ vnus nominat locũ vno modo, alius nominat alio modo, vel vnus ponit q̃dã latera, alius ponit alia: quid erit faciendum? Vel pone ꝓ maleficiũ eſt reiterabile: nonne poteſt eſſe ꝓ bis eodẽ mẽſe ego percuſsi te eodẽ loco? Certe in iſtis caſibus ego conſulo ꝓ tu, qui formas exceptionem, declares in exceptione tua, & facias articulos ad probandum, quomodo ta

ra Butrig. obſtant quia agitur ad perſecu. rei familiaris. & iſtis adde Sali. in l. q de crimine. C. eo. in ver. item iuxta prædicta quæro.

c ¶ Non ſolũ. Ad q. Bar. vide Bal. in l. j. §. in tutela. in fi. ver. bis. C. de tut. et ra. di ſtra.

d ¶ Proſequitur ſũ Et hic vide an ex inquiſitione de vulnere poſsit ſequi cõdẽnatio de morte: adde no. Bar. in l. nunquã plura. de priua. deli. i ver. quæro circa hoc quid ſit, &c. et Bar. i l. damni. §. Sabini. d damno infecto. et in proxi. co.

e ¶ Quæro quando. Et bene faciunt quæ voluit Bar. in l. damni. §. Sabini. de damno infec. Hic adde not Bald. in l. ij. in i. colũ. ver. or modo. C. quires iud. non no. et in aliquo nõ tenet Bar hic.

f ¶ Quid e contra. Cogita, ſed not. ꝓ põt iterum iudex punire, ſed leuius arbitrio ſuo: ar. l. hos accuſare §. omnibus. ſupra. e. adde verb. ſequenti Ang. conſil. exe.

g ¶ Accuſatur. Iudex poteſt cogere iuriatũ accuſare. adde qd Odof. in conſil. inci. Titius aliquem interfecit, et filius interfecti timet accuſarem terfectorem propter ſuam potentiam: dixi quod Poteſtas, q nõ poterat procedere ex officio, niſi per accu. bene facit ſi cõpulerit iſtum adaccuſandũ, quamuis l. nõ caueatur: quia expedit Reipub. ne male &c. l. ira vulneratus. cum ſi. i. ad legẽ Aq. et propter ſcandalũ multa concedũtur. l. pe. ff. de ſica. et quia ſi maleficium nõ poniretur, res eſſet mali exempli. l. obſeruãdũ. ff. de offi. præſi. l. diuus. ff. de re iu. Et ſi timet potentiã adueſarij, faciat dari ſibi ſecuritatem. l. p̃ ſenti. circa fi. et l. fin. C. de his qui ad ec. confug. et vide quæ dixi in l. libellorũ. §. fi. i. eod. Ad Bar. hic adde Spe. in ti. de accuſa. §. j. in princi. in ver. quid ſit nullus. Sed contra Bar. hic tenet Ange. et Rap. et doct. in l. ſi qs homicidij. per tex. in d. l. diuus. infra eod. & quod no. gl. expreſſe xxij. qõ. j. ſi quis per capillum. et ij. q. vj. qua propter. et xiij. q. v. immolans.

Universidad de Deusto Biblioteca

do talis locus sit laceratus in prima accusatione. Locus lacera tus in secunda accusatione, est vnus & idē locus, & quomodo talis rixa, de qua fit mentio in prima accusatione, & in secunda est vna & eadē. Et hoc mō faciēdo tu reus posses absolui.

1 ¶ Iudex nūq potest cogere quem accusare, nisi in crimine homicidij.
2 Iudex qui videt aliquem, qui vult delinquere potest eum cogere ne delinquat.
3 Accusans quem de damno sibi dato ab aliquo cum hominibus coadunatis, non potest illum poste a accusare de condemnatione.

15.

IN eum. Non cogitur quis omittere actionem ciuilem, & proponere criminalem descendentem ex eodem facto. Oppo. §. de iniur. l. prætor edixit. §. j. Breuiter, secundū opi. gl. ibi positam non cōtradicit. sed secundum lec. Iac. de Are. contradicit. Respondeo, quod est speciale in l. Corn. de sic. Non enim debet permittere iudex, quod per actionē ciuilem præiudicetur accusationi l. Corne. de sica. quæ ponit de occiso, est enim mali exempli.
1 † Quæro, commissum est maleficium, reus non vult accusare an iudex possit eū cogere quod accuset. Et spe. ponit in ti. de accu. §. j. ver. quid si null°. & ibi vī dicere, q̄ nō pōt cogere de iure. per l. j. C. vt nemo inui. &c. Sed dicit quod bene faciet iudex si coget. Breuiter dico quod iudex non pōt cogere. Casus est hic. fallit, vt puto, ī crimine homicidij, in quo iudex potest cogere accusare: vt l. prætor. §. j. §. de iniur. secundum lect. Iac. de Are. & tex. est expressus si glo. nō destrueret ipsum, in l. si quis homicidij. C. eo. ti. Itē probo p rationē ego video q̄d lex punit eum s. hæredē, si non accusat: quia perdit hæreditatem defuncti, si eius mortē non vlciscitur: vt l. j. de his quib. vt indi. & per plures leges illius ti. ergo iudex potest ipsum cogere & accusare ne delinquat. Hinc est, † quod si iudex videt
1 quod tu vis delinquere, pōt te cogere ne delinquas: vt l. j. in fi. §. de offi. præfec. vr. & l. cōgruit. de offi. præsi. sed in alijs crimi
3 nibus nō puto q̄ q̄s posset cogi accusare. † Itē pone: q̄ ego accusaui te, q̄ mihi dedisti dānū hominibus coadunatis. Istud q̄ dixi hominibus coadunatis, venit vt qualitas ad qualificandū istud delictum, quia dedisti damnū: an potero te accusare de coadunatione tantum, quod est crimē legis Iuliæ: de vi publica, vt l. vlt. C. ad l. Iul. de vi. & videbitis j. ad l. Iul. de vi l. j. vel an potero te accusare de hoc, q̄ est deductum in primo iudicio, p modū cuiusdā qualitatis. Breuiter puto q̄ non. Qui enī agit de toto q̄ faciat dānum hominibus coadunatis, non pōt postea agere de parte, s. de coadunatione, vt l. si quis cum totū de exceptio. rei iud. Pro hoc §. l. proxi. ne de eodem delicto q̄s bis puniatur. Non habetis hic alia.

1 ¶ Plures, quorum omnium interest, possunt unum simul accusare, alias nō. & iudex eligit unum.
2 Plures accusatores quorum interest, possunt omnes unum procuratorē dare, aliter nō.
3 Plures si accusarent unum in casu quo non possunt, si non opponatur, iudicū procedit.
4 Iusta causa magis admittendi unum ad accusandū, quam alium, est quando ponit magis omnes circunstantias maleficij.

16.

2 SI plures. [a] No. tex. ibi, vel iusta de causa. Oppo. de l. iij. §. si plures §. de sepulcro violati. ibi plures admittuntur. Sol. Ibi † plurium intererat[b]
b principaliter: ideo plures admittuntur. Ideo si essent plures filij vnius patris occisi, omnes simul ad accusandum admitterētur: quia cuilibet interest principaliter. Sed q̄n duo veniunt: & nullus principaliter interest: tunc iudex eligit vnū: q̄a tantū interest eius, quātum alterius. & ita loquitur hic. Quæro,
c quomodo [c] intelligatur hoc, si plures existant: an est necesse q̄ veniant plures simul: vel est necesse q̄ vn° veniat: R ñ. hoc debet intelligi si plures veniāt ante nomen rei receptum inter
2 reos. Ita no. in l. qui de crimine. C. eodem. & l. reos. † Quæro, quid si plures accusatores vellent dare vnum procuratorem: an possint. Inn q̄ sic: in c. sicut olim. extra de accusationibus. sed non placet: quia aut omnium interest: & tunc nullus pōt accusare. Si vero nullius interest: tunc nullus potest dare pro
3 curatorem, vt l. licet. §. de procura. † Quæro, quid[d] si plures ac
d cusauerunt vnum: nec fuit exceptum: Respondeo. Si nō fuit exceptum procedet iudicium: vt l. si accusatoribus. & ibi not. C. eo. Item dicitur hic iusta causa. † Quæro, quæ erit ista causa: Respondeo, si vnus ponit magis omnes circunstātias maleficij, quam alius, iusta causa erit magis admittendi istū, quā alium: vt l. ij. §. fi. cum l. seq. j. de adul.

1 ¶ Iudex potest statuere accusatori tempus, intra quod potest accusare, quo elapso potest pronunciare non esse audiendum.
2 A sententia, qua pronunciatur quem non esse audiendum potest appellari: & si nō appellatur, transit in rem iudicatā.
3 A sententia interlocutoria habente nam diffinitiua potest appellari.
4 Sententia ab obseruatione iudicij, an sit interlocutoria uel diffinitiua.
5 A sententia absolutoria lata ab obseruatione iudicij, an et quando possit appellari.
Ab interlocutoria, quando non speratur diffinitiua, quod possit appellari, uel quando gravamen per eam illatum non potest separari per appellationem à diffinitiua.
6 Absolutoria lata ab obseruatione iudicij, licet solenniter procedatur, & in scriptis feratur, tamen dicitur interlocutoria diffinitiuo modo prolata.
7 Citatio partis quando requiratur, quando fertur absolutoria ab obseruatione iudicij, ubi quod quando absolutoria à toto iudicio.
8 Iudex an possit statuere terminum accusatori ad accusandū causa non cognita: & supra. nu. 1.
9 Interlocutoria postquam non speratur diffinitiua, transit in rem iudicatam.

17.

e ITitia. [e] Hæc est lex solennis, & in gl. legitur duobus modis. Primo in gl. mag. secundo in gl. parua. & secūdū primam lecturam pone casum: Titia accusauit aliquem, q̄d testamentum falsificauerit fratris, & quia libellus non fuit bene conceptus, fuit absolut° ab obseruatione iudicij: deinde iudex
f statuit [f] terminum Titiæ, vt accusaret ītra certum tempus, si vellet: quæ non accusauit, ideo iudex pronunciauit non esse audiendam: quæritur, cum Titia non appellauerit à iudicis pronunciatione, an iterū possit accusare: & hic dicit quod non. Ex
1 hac l. no. † quod iudex potest statuere tēpus accusatori, ītra quod possit accusare. Secundo no. q̄ iudex elapso termino pōt
2 pronunciare eū nō esse audiendū. † Tertio no. quod ab hac sententia pōt appellari. Quarto no. q̄ si nō appellatur, talis sentētia trāsit in authoritatē rei iudicatæ. His visis, venio ad examinationē gl. & secundum istā lec. fuerunt datæ duæ sententiæ. Op. à Inīa interlocutoria nō appellat. vt l. pe. quo ap. nō recipi. & l. ij. j. de appel. recipiē. hic dī contrariū: q̄re male. In gl. sunt tres opi. Prima q̄ hic fuerunt duæ sententiæ, & quælibet diffinitiua. Cōtra hoc op. q̄ duæ sentētiæ diffinitiuę nō possunt ferri circa idem, sed consonātes sic. Certe istā opinionē nō tenēt ibi doctores. Vel aliter, duæ sentētiæ nō pōt ferri circa idē: verū est ex eadē instātia, sed ex diuersis sic: vt l. duobus §. de exce. rei iud. Sed an sint diffinitiuæ, vel non, infra dicam. Alij dicunt quod istæ fuerunt duæ sententiæ. &
3 quælibet interlocutoria. † Ad contrariū respondeo, ab interlocutoria non potest appellari: verum est, nisi habeat vim diffinitiuæ: sed hic habet vim diffinitiuę: ergo &c. et ista est opi. Ol. & Alb. & est satis bona: sed an sint interlocutorię infra dicā. Tertia est opinio gl. q̄ hic fuerūt duæ sniæ quarum prima fuit interlocutoria ab obseruatione iudicij, propter libellū male conceptū: & ab illa non pōt appellari. Ita dicit glo. nostra. Pro examinandis istis opi. habemus examinare duo. Primū, cum hic duæ sentētiæ sunt ambæ absolutorię ab obseruatione iudicij. Prima absoluo te ab obseruatione iudicij, ppter libellum male conceptū. Secunda absoluo te: quia accusator nō potest accusare: quia intra terminū te nō accusauit. quare non est
4 vna diffinitiua. sicut alia. † Vnde pro declaratione quero, an
g sentētia [g] absolutoria ab obseruatiōe iudicij sit diffinitiua, vel

a ¶ Si plures. Et vide Bart. ibi in materia.
b ¶ Plurium intererat. Vide Bal. in l. j. in xxiij. co. C. q accus. & quæ dixi ī. in l. libellorum. §. sed si aliud. & Bal. in l. senatus. C. qui accu.
c ¶ Quero quomodo. Vide Bald. in l. ij. §. fi. j. de adul.
d ¶ Quæro quid. Vido Cy. in l. senatus. C. qui accu. nō pos. vtrū vnus potest accusare plures vide l. hos accusare. §. lege Iulia. 3. co. Andr. Bar.
e ¶ Titia. Materiam huius legis examinat Bar. in l. fi. C. q accu.
f ¶ Iudex statuit. vtrū autē ista assignatio termini debeat fieri cum causæ cognitione. Dy. in c. indultū. q̄ valet. gl. in l. j. C. vt nemo inuit. tenet quod non. Bart. hic dicit quod pōt appellari. Dic q̄ vbi assignatio termini non est contra ius, tunc non requiritur causæ cognitio: sed vbi est contra ius, bene requiritur causæ cognitio. c. tim. de clā. despon. & c. ñ. q ma. accu. & ibi Moderni. vbi eos vide. And. Bar.
g ¶ Quæro an sententia. Adde q̄ glos. in Clemē. fi. de app. tenet, q̄ sniā lata sup instātia causæ per iudi. appel. est interlocutoria: quia nō diffinit eam: nisi quo ē gl. in Cle. j. de iequ. pos. & fruc. Lapus dicit hoc verū quo ad principale negotium, secus quo ad istātiā: nam cum ipse diffiniat, poterit illo respectu esse diffinitiua. & sic refert sibi ascripsisse Io. Andr. alleg. no. Spe. de off. iudi. §. de seruit. ver. quid si opponens. vbi si reus absolui ab obseruatione iudicij, propter ineptā actionem: quod dicit interlocutoria. Et hoc vltimum tenet, Ioānes Mona. post alios in ca. exa-

minata. de iud. per Arch. in xx. dist. §. j. in verbo, absolu. Petrus de Anch. in d. Clem. si. decidit secū dum no. per Bar. hic. & ideo dixit, ꝙ si iudex appellationis pnunciat super instātia, s. ꝙ appellans appellare non poterit: quia absorbet nō solū instantiā, sed etiā causam principalē, cū accedat ad naturam diffinitiuæ non interlocutoriæ: vide Ro. et q̄ ibi dixi in ru. de re iud. & Bal. in l. ij. C. si aduersus rē iud. & ī auth. hoc sacramētū. de iura calū. Itē add, ꝙ Ia. Bu. & Bal. in l. properandū. §. & si quidē. de iud. et Bal. in auth. q semel. qn̄o et quādo iud. semper sine distinctiōe sequuntur glo. d. l. harū. Sed Barto. hic male loquitur. et vide clem. si. de app. & no. in c. auditis. d resti. in integ. & qđ sit interlocutoria, tenet Bal. ī l. fi. C. si tutor vel cura. et Bal. ī auth. qui semel. ī iij. col. qn̄o et qn̄ iud. vbi dicit ꝙ habet vī diffinitiuæ, quando per eam imponitur perpetuum silentiū vt ī casu illius auth. alias aūt est interlocutoria, vt vult ipse in auth. in vlt. colū. versi. ibi ab obseruatione iudicij. & vidē in fi. huius col. adde an sententia absolutoria ab obseruatiōe iudicij, propter libellū male cōceptum, vel eo quia nō pbatū sit interlocutoria vel diffinitiua. Vide Pau. de Ca. cō. xcvj. & cccxcij. & Ange. cōsil. xcv. & cxc. & Pau. de ca. cōs. cxix.

a ¶ Solēnitates. Bar. hic nō bene loquitur & cū reprehēdit Alexan. in l. iuste. de acqui. pos. in iij. co. et adde ꝙ quælibet interlocutoria respectu illius actus pōt dici diffinitiua gl. re pu. fin. l. generaliter. C. de rebus creditis. adde gl. in auth. de litigio. §. ad excludendas. et Bal. in l. intra vtile. de mino.

b ¶ Iterum citari. Qn̄ fert absolutoria ab obseruatione iudicij vtrū quis debeat citari: vide quod not. Bar. ī l. nec quicquā. §. vbi decretū. de offi. proconsu. & in l. si opus nouū. ff. de op. no. nuncia. et vtrobique dixi.

c ¶ Quæro vtrū. Adde in primis omnino Bal. ī l. diffamari. C. de ing. man. et Imo. ī c. sup eo. de appel. et an iudex possit dare terminū ad psequē-

interlocutoria. Respondeo. Sententiam esse diffinitiuā, potest assumi duobus modis. Vno modo, quo ad solennitatē titu. C. de senten. ex breuic. recitandis. & isto respectu sententia absolutoria ab obseruatione iudicij non est diffinitiua: qa non
a requiruntur illæ solennitates[a] nec est necesse quod feratur in scriptis. & isto respectu est interlocutoria, vt dicitur in hac gl. & l. harū. §. si ser. vendi. et l. Iul. in prin. magnæ. gl. §. de condi. indebi. & ad idē l. properandū. §. et si quidē. C. de iudic. vbi dicitur, quod si liquet ex actis, absoluitur diffinitiue, alias ab obseruatione iudicij. Facit l. diui. supra de libera. causa. Secūdo modo potest videri, an sit diffinitiua, hoc est, quæ diffiniat causam imponendo finem, ita quod de cætero non agatur: & isto respectu est quædā diffinitiua: quædam interlocutoria. Interlocutoria vero est, qua lata potest iterum accusare: vt absoluo te propter libellū male conceptum, vel propter absentiam accusantis. Nā pōt iterum accusari. Ita loquitur hæc glo. & lex, properandū. C. de iudi. §. si quidē. Quædam est absolutoria ab obseruatione iudicij, q̄ imponit finem controuersiæ sic, vt de cætero agi non possit: vt absoluo te, qa alias soluisti: vel quia occisus poterat impune offendi. Et isto modo potest dici diffinitiua, quia finem controuersiæ imponit. Ita loquitur secūda glo. Facit Inst. de perpe.
5 & tempora. ac. in fi. † Quæro, vtrū a sententia absolutoria ab obseruatione iudicij possit appellari? Glo. videtur hic velle dicere ꝙ non, nisi quando est talis interlocutoria, quæ causam diffiniat, ꝙ de cætero nō posset agi. Ita dicit glossa. Breuiter inquantum negat glossa dicit posse appellari, dicit verum, vt hic. sed inquantum negat ab interlocutoria, quæ nō diffinit totā cām totaliter non posse appellari, mihi displicet: quia regula est, quod ab interlocutoria postquā non speratur diffinitiua, possit appellari. Ita ē tex. hic, put habes ī litera, quas ita tenet gl. in auth. habita. C. ne filius pro patre, pro hoc l. ait prætor. §. permittitur. s. de mino. et l. intra vtile. eodem titulo. Præterea, ab interlocutoria illa potest appellari: quando grauamē illatū per eam non potest reparari per appellationem a diffinitiua: vt l. arbitro. & l. si ab arbitrio. §. qui satisdare cogantur. et l. ij. infra, de appellationibus re. vbi plene dicam, & d. l. infra vtile. Sed quādo alia diffinitiua non fertur, tūc non potest reparari p appellationem a diffinitiua illud grauamen illatum per interlocutoriam: ergo ab ista interlocutoria poterit appellari.
6 † Quæro de duabus quæstionibus. Prio dixi quod absolutoria ab obseruatione iudicij non est diffinitiua respectu solennitatis, quid si iudex vult solenniter procedere. et sentētiam in scriptis proferre? Respō. dico, ferre pōt, et erit interlocutoria dif
7 finitiuo mō prolata. † Quæro vtrū quando fertur sententia absolutoria ab obser
b uatione iudicij, debeat iterum citari[b] pars. Aduerte, quando absoluitur reus ab illo termino, hoc pōt fieri non citato actore: vt l. et post. §. circunducto supra, de iudicijs. Sed quando absoluitur a toto iudicio

tunc est necesse, quod pars citetur: vt notat Innocentius in capitulo consuluit. extra de officio delegati. dic vt ibi. Secundo modo legitur hæc lex, quod hic fuerūt duæ sentētiæ tales. Prima, qua iudex statuit terminū ad probandum crimen: et ista fuit prima sententia interlocutoria. Secunda sentētia interlocutoria fuit, qua iudex pronūciauit post terminū non eē pcedendum. hæc lectu. colligitur quibusdā gl. paruis. Vide glossam super verbo, minareī, et alia est super verbo, impleuerit. et
8 & pōt esse bona. † Quæro, vtrū[c] iudex
c possit statuere accusatori terminū ad probandum, seu accusandum. ita ꝙ de cætero nō audiatur. gl. hic ꝙ sic, et l. si ea. C. qui accusare non possunt. Dy. hic, et in c. indultū. de regulis iuris. libro sexto videtur dicere ꝙ accusatori pōt statui terminus sine causæ cognitione: reo vero nō pōt statui terminus ad suas defensiones nisi causa cognita, vt l. ij. supra, de re iudicata. Ricard. Malū. videtur velle quod nec etiam accu
d satori potest limitari tēpus[d] nisi cā cognita. Et hoc videtur tenere glo. in l. j. C. vt ne inui. quod plus placet. Facit l. si quis instituatur. §. j. s. de hæredi. inst. et l. mancipiorū. de optio. leg. et l. j. de cura. bo. dan. Est autē iusta causa statuendi terminū: si vadis tu me infamando quod me accusabis de tali crimine, vel petes talem possessionem: tunc est iusta cā statuendi terminum tibi, intra quem accusare possis: alias non audieris: vt l. diffamari. C. de inge. manu. et hoc dū dicit, arguere minaretur &c. Et pro hoc tex. C. de adulterijs. l. ob cōmissa. in fine. et hoc tenet Inn. in c. cōquerente. in gl. secunda extra, de offic. ordina. Itē sunt aliæ causæ, vt no. in l. j. C. vt ne inui. Sed si iudex statueret istū terminū sine causæ cognitione: tunc si posset appellari. & per appellationē rescinderetur. Vlti. no. ex l. ista ꝙ interlocutoria postquā nō speraī diffinitiua, trāsit in authoritatē rei iud. secus ī alia interlocutoria: vt no. in l. qđ iussit. §. d re iudicata. in c. cū cessante. extra de app.

1 *Vtrum instantia causæ criminalis, ꝙ non transeat ad hæredes accusatoris.*
2 *Hæres accusatori an admittatur ad accusandum, ut quilibet extraneus.*
3 *Quis non compellitur accusare plures, nisi in crimine homicidij.* 19.

e **Diui fratres.**[e] in prima parte no. † ꝙ instan
1 tia accusationis criminalis, nō trā
2 sit ad heredē accusatoris: an † possit hæres tanquā quilibet extraneus admitti? Dic vt vidistis. s. eo. l. libellorū. in fi. Item dici
3 tur. † In secunda parte, ꝙ non cōpellitur quis accusare plures: an hoc sit verū indistincte? Rn̄deo, vt dixi s. e. l. in eū. quia in crimine homicidij est spāle, vt si plures sint occisores, cōpellitur quis accusare oēs: vt ibi dixi.

1 *Vtrum si reus moriatur non interposita appellatione intra decem dies, qui dantur ad appellandum, idem sit, ac si appellasset.*
2 *Sententia condemnatoria lata contra absentem rigore statuti pœna tunc transit ad hæredē condemnati.*
Pœna quando infertur ipso iure sine condemnatione, tunc transit ad hæredem. 20.
3 *Casus in quibus pœna transit ad hæredem.*

f **Ex iudiciorū.**[f] Bona est lex et diui-

dum appellationē, sicut ad accusandū, vide Bal. in l. j. C. vt intra cer. tū tempus. et tex. in l. si ea. C. q accu. et ad Bar. hic add gl. et ibi Bart. in leg. Papinia. §. j. s. de inof. test. et quod no. in c. cū in tua. q ma. acc. pos. et vide Bal. in l. qui licitū. C. vt lite pēdē. et Bal. in auth. ad hæc. in pen. col. d vsur. ver. quæro. & no. ꝙ nunquā iudex per suā interlocutoriā potest silentiū imponere, si facta sit prius per iudicē ipsi cui silentiū imponitur bina monitio, d qua in actione apparat, secūdū gl. fin. & ibi An. in auth. de here. et fal. §. j. et vide Bal. in l. j. vt nemo inui. et vtrū a tali sententia, in qua imponitur silentiū, possit appellari: et an sit interlocutoria, vide Bal. in d. l. diffamari. et An. in l. j. C. vt ne. inui. & in l. et si post tres. in antepen. co. l. si qs cau. et Imola in lege insulam. in v. co. primæ regulæ in verb. oblig. de verb. obli. Ang. autē in d. l. j. dixit, ꝙ iudex nō pōt nō agenti alterā pœnā imponere, quā silentium, nisi tutor p l. tutor qui reperto. §. si deponi. de administratio. tut. et vide gl. et doct. in l. diffamari. et Bart. in l. mancipiorū. Ludo. in l. secunda. de re iud.

d ¶ Limitari tempus. Adde Bal. in l. si ea. in princ. in si. ij. col. C. q accusa. et Bal. in lege minoribus. C. de his qui. vt indi. et vide Imo. in l. stipulatio. de verbo. obliga. in princ. et vide domi. Ant. in capi. sua nobis. de appella. et Io. And. in ca. peruenit. el. secundo, de appellatio. qui contrariū tenet. et ad hoc etiā Barto. in l. nec quicquā. §. vbi decretū. de offi. proconsul. Et vtrū sententia lata ab obseruatione iudicij sit interlocutoria add no. in ca. examinata de iudi. vbi dicunt quod debet ī ea exprimi causa. & secūdum domi. Ant. ibi. aliter non valet allega. §. oportet. in auth. de iud. et quod no. Io. And. in c. fine litibus. de dolo et cō. tu. Quod an indistincte procedat, ponit ibi Imo. et vide Bal. in d. l. si ea. in prin. in fi. ij. co. C. qui accu.

e ¶ Diui fratres. Vide in l. j. in fi. C. ex deli. de fun.

f ¶ Ex iudiciorum. Nota ad materiam huius leg. quod hæc ditur

Universidad de Deusto Biblioteca

reus accusatus per mortem liberet quo ad personam, vt C. si reus vel acc. mor. fue. si [illegible] hæres voluerit ad purgationem defuncti quod declaret defunctum non cõmisisse delictum, potest hoc petere. p text. sing. in l. filio. §. Seia testã. de adimẽ. leg. secundum Bal. i l. j. C. ex deli. defun. & ad materiam huius l. vide bal. in l. j. C. ex deli. defunc. in q. iij. & iiij. colũ. vbi no. gloss. hic. Quid si reus decedat intra tẽpus appellandi, vidẽ Bal. in d. l. j. in vj. co. & bart. in d. l. si qua pœna. de ver. sig. & Bar. & Bald. in l. iij. C. si pen. appe. Quõ aũt formet snia mortuo reo: seu quõo aut quibus verbis vteť hæres pro defensiõe vide Bald. in d. l. j. in in vij. co. & q habetur per doc. in l. nulli. de procu.

a ¶ Secundo quæro. Vide Bal. Ange. & Imo. in l. qui a latronibus. §. j. de test. & Bal. in l. j. C. ex deli. defun. & Bald. in l. si qs filio. §. si eũ. de iniu. testa. & imo. in l. defuncto. ĩ. de pu. iu. & hãc gl. approbat Sal. in l. fine. C. si reus vel ac. Idẽ Bal. in l. iij. si pen. app. mors inter. in ver. quæro si deportatus. & vidẽ Rap. in l. si pen. app. & plene per quẽdã mod. noĩe Ang. are. in suo tractatu malefi. in vlti. verbo.

b ¶ Pœna trãseat. breuiter snia bãni trãsit ad hæredem. sed bal. cõtra. in l. j. in v. col. C. si ex deli. defunc. & vide Bal. & Imo. in l. q a latro. §. j. ĩ. de test. & Bal. in l. si qs filio. §. eius. de iniu. test. & Bal. in authẽ. bona dãnatorũ. C. de bon. dam. & in l. data opera. in xxv. col. C. de acc. vbi vr̃ seq Hosti. Bar. contrarium tenet in l. pe. in x. co. de condi. inser. & vide Bal. in d. l. j. in vij. col. & q dicitur in l. Lucius. ĩ. de iure fisci.

c ¶ De custodia. Pro quo crimine quis sit carcerandus, & per quos debeat detineri, vidẽ Bal. in l. ij. C. de epis. aud. & vide Bal. ĩ aut. si quis. C. de adul. vbi dicit, q iudex, siue potestas põt cõmittere q in quocunq; loco subdito ciuitatis detineatur, donec mittat p ipso familiã. et si appellauerit reus condemnatus, in qbus carceribus debet mitti. Bal. late ĩ l. furti. in prin. de in-

ditur. Primo ponit vnam regulam in accusationibus criminalibus. Secundo ponit exceptionem. Tertio ponit vnam determinationem dubij dependentẽ ex prędictis. Quarto & vltimo ponit vnam regulam in ciuilibus. Secunda ibi: exceptio. Tertia ibi: adeo. Quarta ibi: ex cæteris vero. sicut sunt istæ quatuor ptes: ita & quãlibet partẽ per se examinemus. Circa primam partẽ quæro quid si lata sentẽtia est appellatum, & pendẽte appellatione decedit reus? Certe de hoc tex. est qui distinguit in l. iij. si pendente appellatio. & l. fin. C. si reus vel accusator mortuus fuerit.

1 Secundo † quæro, [a] quid si reus decesit
a post latam sententiam intra decem dies, q dantur ad appellandum, non tamẽ est interposita appellatio. Dicit glo. idẽ. Et forte ista quęstio non reperitur alibi, et ĩpam simpliciter Dy. tenet. vide gl. quæ incipit qua secuta ibi, si appellatum non est. est tamẽ intra tempus appellandi. p no. quia sic alibi non inuenies. Ita dicit Dy. Ia. de Rauen. est in cõtraria opi. dicit ipse si re' decedat interim intra tempus q datur ad appellandum, & ipse non appellat, verificatur princi. l. nostræ: quia decedit lite cõtestata, & condẽnatione secuta. Ad hoc igitur vt hæres hoc beneficiũ habeat, debet appellare, & appellationem prosequi vt d. l. iij. C. si penden. appel. & Cy. hoc refert in l. fi. in ij. q. C. si reus vel accusa. mor. fue. quod satis placet.
2 † Quæro, pone qđ scdm statuta Italiæ profertur in absentẽ exbannitum sententia diffinitiua lite nõ contest. ex solo banno, vtrũ mortuo reo
b ad hæredem pœna transeat[b]? Breuiter videtur quod non: quia tex. requirit duo copulatiue. s. q lis sit contestata, & secuta snia. sed in qõne proposita non fuit lis cõtestata ergo &c. Dy. non dicit plus. Breuiter in contrarium est veritas: qa sufficit condẽnationẽ esse secutam. iõ eñ hic ponitur de litis contestatione: quia secũdum hæc iura aliter nõ põt fieri cõdẽnatio. Probo hoc: ego video in casibus. in quib' infertur pœna à lege ipso iure sine condemnatione, q pœna trãsit in hæredẽ: vt l. cõmissa. ĩ. de publica. vñ hæc lex respicit, et requirit q pœna cum defuncto inceperit: q sit regulariter lite cõtestata & secuta sententia. Sed si poneremus casum, ĩ quo nõ requireret contestatio: sufficit snia. Idẽ si reperiremus casum vbi non requireret litis cõtestatio nec snia, vt in casibus, in qbus pœna ipso iure infertur: vt dixi. Venio ad secũdã partẽ. videtur q in crimine læsæ maiestatis non transeat pœna ad hęredẽ: vt institu. de publ. iudi. §. ij. Sol. hæc debet intelligi secũdũ illã: scilicet in duobus casibus: scilicet sic contra principem,
3 vel Rempublicã. † Quarto, vtrum sint alij casus, in quibus pœna trãseat ad hæredẽ mortuo accusato? Rñ. sic: & gl. enumerat sed qđ gl. dicit de septimo casu: scilicet de l. Lucius. dic vt ibi no. Itẽ qđ dicit glo. de §. cum absentẽ q alio casu loquitur, dicit verũ. Itẽ adde ad gl. ibi: itẽ alius: vt j. de bo. eo. l. fi. Itẽ est alius casus ĩ. de adimen. leg. l. pe. §. Seia. Venio ad tertiam partem & opponitur ĩ. de solutio. l. reo. Soluit gl. ibi loquitur in crimine nõ exceptuato. Vel aliter extra gl. ibi loquiť in alienatione necessaria: hic in alienatione voluntaria: vt no. in l. q pœnæ. de manumis. Item oppo. de l. qui pœnæ. de manu. Breuiter hanc materiam qualiter posit fieri alienatio ab accusato. dic plene in l. post contractum. ĩ. de dona. & ibi dixi. Venio ad quartam partẽ. diciť hic, quod in alijs pœna incipit ab hærede lite cõtestata. Quęro vtrum sit verũ siue ciuiliter, siue criminaliter agatur. Opiniones sunt in gl. Sed veritas est, quod iste ver. vlt. debet intelligi quando ciuiliter agitur. Ita intelligit glo. ĩ. tit. j. ĩ l. defuncto. & ibi plene examinaui.

1 ☞ *Causa criminalis pp̃ter ciuilẽ, fisci fauore suspenditur.*
2 *Iudex non admittit exceptionẽ pp̃ositam causa differẽdi iudicium.*

Capitis. Opo. de l. reũ. C. de procura. Solu. Fallit fauore fisci: ad alterius enim vtilitatem, cãm agere nõ posset.
1 † Quæro, qđ est dictũ suspenso crimine? Res. q criminalis causa propter istam dilationẽ differeť: licet causa alias criminalis facit differri ciuilem, vt l. si. C. de ordi. iudi. tñ hic ecõtra ciuilis faciet differri criminalẽ fauore fisci: quod probo: quia quãdoq; faciet differri pœnã, & executionẽ pœnæ: et in dilationibus iam inchoatis sicut in accusatiõe: vt l. differre. circa prin. j. de iure fisci. coniuncta l. is qui reus. ĩ. tit. j. & quod ibi not. in vl. gl. & hic. Tamen ego puto verum,
2 † nisi iudex videret q cã differendi proponeretur ista dilatio: tunc iudex nõ deberet admittere: vt l. cũ reis. C. de pœ. & l. si C. de fal. extra, de ĩte. re. c. suscitata.

Alterius. Op. imo vr̃ q miles debeat remitti ad eũ, sub quo militat: vt l. de militib'. j. ti. j. Sol. dicit gl. intellige in milite, q cõmisit crimen cõe, & graue. secus si commisit delictum militare: quia tunc remittitur ad eum sub quo militat: vt ibi.

De custodia, & exhibitione reorũ. Rub.

1 ☞ *Dictum est supra de accusa. uerum quia accusati custodiuntur & exhibentur: ideo ponitur hic ista rubrica.*
1 *Accusatus de crimine, quando ueniat carcerandus, ubi qđ ubicũque uenit imponenda pœna corporalis quis detinetur. Confitens delictum, & etiam inculpatus de graui delicto nedum detinetur, sed etiam ponitur in uinculis aut cippis.*
2 *Inculpatus de delicto pro quo pœna corporalis in defectum pecuniariæ imponatur, debet carcerari.*
3 *Accusatus pro delicto, pro quo pœna corporalis uenit imponẽda in defectum pecuniariæ, non liberatur à carceribus dando fideiussores, uel faciendo depositum.*
4 *Practica, ut accusatus pro delicto, pro quo in defectum pecuniariæ corporalis imponitur, non carceretur, est quod soluat pecuniam fisco sub conditione si condemnabitur.*
5 *Confessus semel delictum sponte non debet iterum confiteri, secus si metu tormentorum.*

LEX I.

c De custodia.[c] Accusatus custoditur arbitrio iudicis, causis inspectis, quæ hac l. ponũtur. h d. Oppo. & videť, qđ debeat statim mitti in vinculis: vt l. iij. j. e. dicit gl.
1 † Aut accusatus confitetur de crimine: & statim ponendus est in vinculis. Aut non confitetur de crimine: & tunc aut est valde graue scelus q obijciť: & poneť in carcere custodiendus: vt j. eod. l. diuus. Aut non est valde graue scelus, & tunc adhibetur distin-

sa. & non soluit. sed Pet. de an. ibi tenet, quod debet stare in carceribus iudicis a quo. c. cũ teneamur. de app. vide tamen bar. in l. eos. §. super his. C. de app. & qđ no. ipse in l. ab executore. C. quorũ app. & Bal. in aut. si quis C. de epis. audien. & adde q Petr. de an. in Clem. frequẽs. de appel. alias de exces. prælat. c. frequẽs. postea dixit, q si appellatur ab interlocutoria sup captura, nec appellatur a diffinitiua debet carceratus detineri per iudicem ad quem: qa tota iurisdictio est trãslata ad iudicẽ appellationis. ergo ad ipsum est deuoluta custodia: quia carceratio est de processu: facit l. si is ad quẽ. C. de edendo. vbi processus tradiť ipsi maxime cum ad ipsum spectet executio, si cõtingat per ipsum sententiam iudicis a quo confirmari: & hoc no. in c. Romana. de appel. in vj. & tenet bar. in d. §. sup his. Tu caue, qa pendente appellatione nihil debet innouari, sed omnia debent reduci in modũ quo erant tempore latæ sniæ: & tunc si quis prosequtur ius, quod tunc erat, non debet innouari scdm glo. no. in c. nõ solum. de appel. in vj. & ideo vr̃, q iudex posit et debeat remittere ei hoc videť velle bal. ĩ d. aut. si quis. & ita seruatur. facit q no. Inn. in c. vt famę. de sent. excõ. & p Moder. ĩ l. si expresim. de appel. in vj. charta. & per bal. in l. minime. C. de appel. et vide bal. in l. si quis post. de test. & Ang. in d. l. more. ff. de ferijs. quæ omnino videas. Itẽ adde, quod si quis semel exiuit de carcere perdit beneficium pro crimine, q datis fideiussoribus relaxeť. Glos. fin. & ibi Ro. in lege Cornelia. ff. ad Syllania. & bal. in l. iij. ad fi. de epis. aud. Et ad prædicta vidẽ omnino Bald. in l. j. C. de exhibẽ. re. Itẽ adde qđ bal. in aut. generaliter. in vlti. col. C. de epis. & cle. dixit qđ nullo modo põt excusari iudex, qui ab accusato vel inquisito nõ accepit fideiussores: qa forma ẽ tradita a lege. per illum tex. bñ facit l. j. de mag. con.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Debeat ſolui. Add de Bar. in l. nemo dubitat, de reg. iur. Et pro hac deciſio. facit tex. in l. iiij. §. air. de re iudi. & ibi omnino vide Ange. Add de quod ſimplex tenuta, vel captura p̃ſonæ, eo quia nõ ſoluit, nõ reuocatur. q̃ tene mẽti, etiã ſi pr̃ ſtat ſatisda. ſecũdum Bart. in l. eũ qui. de priui. cre. et in l. ſi pecuniæ. vt in poſ. leg. & prædictis add̃ qd̃ no. voluit Bal. & ibi Ang. in l. qui ſatiſ. et qd̃ no. Bar. in l. ſolutionis. ſ. de ſol. et vide plenius Bar. in l. itẽ. §. j. ff. q̃ mo. pig. vel hypo. ſo. Et add̃ ad prædicta leg. & ſi forte. vt le. no. ca. vbi hr̃, q̃ quis nõ auditur volens ſibi ſolui pecuniã alteri debitã & conſeruari in dẽnẽ ſoluentẽ. Et ad hanc q. vide qd̃ no. in l. ſi quis ab alio. in prin. ſ. de re iudi. & vide Bar. omnino p̃ illum tex. in l. ſtatuliber. ſ. de ſtat. lib. Et de hac materia vide Bal. in l. data opera. C. q̃ accu. Et ſi ſtatũ dicit q̃ volẽs ſoluere pecuniã, p̃dat priuilegiũ, vide no. Bal. in l. ſi apud. C. d̃ ædi. ac. in iij. col. Itẽ adde. q̃ ſi q̃s eſt accuſatus de crĩe capitali & poſitus in vinculis, debet priſtinæ libertari reſtitui, ſi cõ a ſtet eũ nõ deliqſſe, nõ expectata ſententia. Idẽ in carcerato ob debitũ, quẽ conſtat nõ debere. Tex. eſt no. in l. nullus. ibi dũ dicit interim detineri, d̃ exhibẽ. reis. & no. Iac. But. in l. ſi is. alias, ſed ſibi. ff. de in ius vocan. et adde qd̃ no. Bar. in l. ſi q̃s vi. ſ. de quæſtio.

b ¶ Iterũ confiteatur. Vtrũ cõfeſſus ſemel de maleficio, ſit neceſſe q̃ iterũ confiteat̃, vid̃ qd̃ no. Bal. in l. ſi quis in hoc. de ep. & cle. et dicit In. ĩ c. cõquerente. de of. ordi. per hãc legẽ, q̃ eõfeſſus de crimine nõ põtpuniri, niſi ſequatur ſententia: limita vt per Bal. in l. j. in iij. column. C. ex delic. deſũ. et adde Bar. ĩ l. pe. j. de qõ. & talis confeſsio debet eſſe ſpecificata, ſecũdũ Bal. in auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. et cũ Bar. tranſit Spe. in tit. de confeſ. §. effectus. ad fi. vtre fert An. in l. j. de confeſ. licet gl. contra in l. j. C. de cõfeſ. ſecundũ eum, & ibi vide Bart. in j. co.

c ¶ Detinetur. Ponit hic Ang. q. vnã, de qua per Ro. in l. ſtiĉtio quæ ponitur in hac l. Aduerte, qũo eſt iſtud, cũ nos videamus tota die qd̃ p̃ quolibet crimine, ex quo venit inferenda pœna in corpus quis carceratur. Ia. de Are. intelligit hãc l. aliter & intellectui ſuo applaudit ẽt cõſuetudo forte l. vt dicam[9] ſic: Q̃ncũque venit aliqua pœna inferenda corporalis, quis debet p̃ſonaliter detineri, ne alias pœnã eluderet: ſed in hoc eſt differẽtia: q̃a ſi ipſe confitetur crimen, nõ ſolũ ponitur in cercere, ſed ẽt ponitur in vinculis, aut catenis, vel cippis: vt j. e. l. ſi cõfeſſus. Idẽ ſi nõ cõfiteẽ, et eſt graue ſcelus. Ita loquitur l. diuus. j. e. Si vero crimẽ non cõfitetur, nec eſt ſcelus ita graue, tũc põt poni in carcere, nõ q̃ vinculetur, vel cõmittatur cuſtodiendus militibus: vel cõmittatur fideiuſſoribus, qui erunt fideiuſſores de ſtando in certo loco q̃ accuſatus ſtabit, et inde non recedet: non aũt erunt fideiuſſores de repreſentando. Iſtã differentiã carceris et vinculorum, facit tex. in l. verũ eſt. infra de ver. ſig. Pro qualibet ergo cauſa, ex qua venit imponẽda pœna corporalis, detineri debet: ſed in modo detinẽdi eſt differẽtia: vt ſ. dixi. † Quero, q̃d 2 ſi venit imponẽda pœna pecuniaria, et in defectũ venit pœna corporalis imponẽda, vtrũ tunc debeat perſonaliter detineri? Puto q̃ ſic, quia poſsibile erit pœnam illã ĩponi ex hoc delicto: vt dixi. ſ. ti. ij. et l. ij. et ideo tenendus eſt eodẽ modo quo ſ. dixi. † Sed quid ſi vult dare fideiuſſores idoneos: vel vult facere d̃poſitũ de illa pe 3 cunia, in qua venit cõdemnandus: an tũc eſt relaxandus fideiuſſoribus? Reſpõdeo nõ eſt relaxãdus fideiuſſoribus. Cũ enim pœna corporalis debeat ſolui[a] in defectũ ſi ſoluere nõ poterit pecuniariam, pœnã, poſsibile eſt q̃ fideiuſſores efficiantur interim non ſoluẽdo, vel pecunia depoſita forte periret: & ſi ille reus nõ eẽt pr̃s, pœna deludereẽ. Et p̃ hoc apparet reſpõſum ad l. nemo dubitat, infra, de regulis iuris. quia fateor qd̃ ille qui facit depoſitũ, vel dat fideiuſſores, eſt ſoluẽdo tunc, cũ dat eos: ſed nõ eſt certũ q̃ erit ſoluendo tẽpo 4 re factæ condẽnationis. Quis † ergo erit modus, ſi vult nõ detineri illo caſu? Rñdeo, q̃ ſoluat pecuniã fiſco trãſferẽdo dominiũ in eũ ſub conditiõe, ſi condẽnabit̃: vt l. ſub hac cõditione. ſ. de ſol. Tũc enim nõ põt accedere, q̃ pœna nõ ſit ſoluta, q̃a nõ eſt depoſita in ſpecie, ſed iã ſoluta in quantitate, et ſic perire nõ põt. Vlterius p̃ examinatiõe gl. q̃ro, vtrũ cõfeſſus d̃ ma b leficio ſemel, ſit neceſſe q̃ iterũ cõfiteat̃[b]. Dicit gl. q̃ ſic: vt hic, & l. ſi quis in ea. C. e. Breuiter Frãc. Acc. etiã hoc tenebat, ſed Azo. in ſũma. C. de cõfeſ. dicit. Aut quis cõfitetur crimẽ ſpõte: et ſufficit vna cõfeſſio. Aut cõfiteẽ metu tormẽtorũ, et requirit̃ qd̃ perſeueret in cõfeſsiõe. Hoc p̃bat̃ j. e. l. ſi confeſſus. Probat̃ ẽt. j. de qõnibus. l. j. §. qõ. & §. ſi q̃s vltro. Ita ẽt ſentit Cy. in in l. ſi quis in ea. C. e. Et ita tenet Guid. d̃ Suza. et Odof. et ita ſeruat cõſuetudo.

1 ¶ Abolitio generalis non refertur ad carceratos.
2 Statutum q̃ bannitis poſſint rebanniri ſoluta certa pecunia, q̃ non trahitur ad bannitos, qui ſunt carcerati.

LEX II.

SI quis ſeruus. In cãis capitalib[9], ſeruus ex vinculis cãm dicit, niſi pro d eo dñis, vel extraneus ſatiſderit, ad quod admittẽtur ẽt poſtquã ſeruus fuerit vĩculatus. h. d. in §. ſolet. ponitur bonus caſus. No. ergo ex lege noſtra illud qd̃ dixi in 1 ſummario. † Secũdo no. verſi. illũ dubitationẽ auget q̃ abolitio generalis nõ refertur ad eos, qui ſunt in carceribus, q̃ p̃bat 2 argumẽtum ad qõ. † q̃ qñ fit ſtatutũ q̃ exbãniti poſsint extrahi de bãno ſoluta certa quãtitate, nõ porrigat̃ ad exbãnitus, q̃ ſunt capti & carcerati. Dicã de hoc j. ad Turp. l. Domicianus. Itẽ op. j. eo. l. proxi. Rñdeo, q̃ iſtud qd̃ hic dicitur de fideiuſſoribus, nõ habet locũ, vbi eſt graue ſcel[9]. Itẽ op. & videt̃ q̃ ſerui nõ poſſent accuſari de crĩe capitali, vt l. hos accuſare. §. omnibus. ſ. titulo j. Solue vt ibi dixi. Itẽ videt̃ q̃ in crĩe capitali nõ admittatur alius: vt l. pe. §. ad crimẽ. ſ. ti. ij. Solue vt ibi dixi. Itẽ qd̃ hic dr̃ de ſatiſdatiõe, ĩtellige de ſatiſdatiõe d̃ ſtãdo in certo loco: vt dixi. ſ. p̃xĩe.

1 ¶ Vocatus ad iudicium ob unam cauſam, non poteſt propter aliam vocari.
2 Citatus pro duabus cauſis, quando pro utraque debeat comparere.
3 Iudex ſi citat aliquem, qui propter iuſtam cauſam non tenebatur comparere, tanquam contumacem procedit, proceſſus eſt ipſo iure nullus, ſi iudex hoc ſciebat: alias per appellationem irritatur.
4 Carceratus ex una cauſa, quando poſſit ob aliam ibi recommendari.
Si una recommendatio carcerati ſit pro executione, & ſecunda eſt facta per proceſſum, quando ſecunda impediat executionem primæ.
Carceratus iniuſte, quando poſſit pro cauſa iuſta ibi recommendari.

c Qui exhibendi. Hic eſt valde no. §. † Qui p̃pter vnũ crimẽ detineẽ[c], vel ad iudiciũ euocat̃, p̃pter aliã cãm euocari nõ debet. h. d. Opp. de l. ſed & ſi q̃s. §. illud. ſ. ſi quis cau. So. p̃ crĩe ante admiſſo nõ põt citari, vt hic. ſecus in crĩe cõmiſſo poſt, vt l. cõtraria. cũ eũ ex ſuo delicto, et ſua culpa accidit, qd̃ de nouo trahat̃ ad iudiciũ, eſt qd̃ ſibi ĩputeẽ. Secũdo op. de l. q̃ de crĩe. C. de acc. Duæ poſſent eẽ ſolutiões: vtraque eſt veriſsima. Prima, citatus ob vnã cãm nõ põt citari ob aliã pro illo eodẽ termino: vt hic, & l. q̃cũque. in prin. ſ. de in ius vocan. ſed p̃ alio ſic. Vñ vna die rñdebit alteri cauſæ. qd̃ põt fieri: vt d. l. q̃ de crĩe. Et ita intelligit gl. et bene. Vel aliter. ibi loq̃tur qñ citatur corã eodẽ iudice: hic vero qñ citat̃ corã diuerſis iudicibus. et ẽt eſt vera ſol. Itẽ opp. de l. cõtra pupillũ. §. is q̃ maius. ſ. de re iudi. Rñdeo, ibi loquit̃ qñ vnũ tribunal eſt maius altero: tũc ad illud accedere. hic vero lo 2 quit̃ qñ iſta tribunalia ſunt ęqualia. vid̃ gl. q̃ ĩcipit, ſ. cũ in prĩ d cã. † Pro hui[9] declaratiõe, [d] licet alias dixerĩ in l. cõtra pupillũ. e §. is q̃ ad manus. tñ ex hoc diſtinguit̃, qñ quis citat̃[e] p̃ duabus cauſis, vtrũ p̃ vtraque debeat rñdere: dic ſic: Aut cã aliqua, p̃pter quã citatur, emergit ſuo facto poſt primã citationẽ: et tũc imputet ſibi, quia in vtraq̃ rñdere teneẽ: vt l. ſed et ſi quis. §. illud. ſ. ſi quis cau. Aut vtraq̃ cã emergit añ, & tũc aut citat̃ corã eodẽ iudice, aut corã diuerſis. Primo caſu, in vtroque rñdere teneẽ: vt l. qui de crimine. C. de acc. Secũdo caſu, aut vnũ auditoriũ eſt maius altero: tũc debet accedere ad maius auditoriũ: vt l. cõtra pupillũ. §. is qui ad maius. ſ. de re iud. Aut auditoria ſunt æqualia: et tũc aut vna cã eſt tp̃e petitura, alia nõ: et ad illã debet comparere: vt hic. Aut nulla cã eſt peritura tp̃e, & tunc aut vna cauſa eſt maior, et grauior altera, et ad illã teneẽ reſpõdere. l. cõtumacia. §. j. ſ. de re iud. Si vero cauſæ ſũt æquales: tunc ſi quidem citationes proceſſerunt ſucceſsiue vna poſt aliam, debet comparere corã primo: vt hic, et l. quicũque. ſ. de in ius vocã. Si vero p̃ceſſerunt ſimul citationes, tũc eſt locus f gratificationi: [f] quia debet ad vnã prius accedere, quam vult: argumento l. ſi quis in graui. §. ſi cũ omnes. ſ. ad Sillanianum. Vbicũque aũt dixi vnam cauſam præferendã, intelligas, non vt alia cauſa ſimpliciter relinquatur: ſed pendente neceſsitate primæ citationis non reſpondeat alteri cauſæ, poſtea ad aliam

pulario iſta. §. inter certam. in princi. de verbo. ob.

¶ Pro huius declaratione. No. pro §. in q̃ ad maius tribunal. vide gl. et docto. & ibi Bal. vbi plene dixi in c. cũ paran. de appel. vide Domini cũ in c. ſi episcopus. xvj. di. vide Bart. in l. ij. §. j. ff. ſi q̃s cau. vbi pulchre loquitur. And. Barb.

¶ Qñ quis citatur. Quæro ſi citatus eſt aliquis pro duabus cãis, vtrũ ad ambas teneat̃ reſpõdere, et ſi procedatur, an p̃ceſſus ſit nullus. Sed quid ſi accuſatur corã diuerſis iudicibus de eodẽ crimine, corã quo cõparere teneatur vide Bal. in l. ſenatus. C. qui acc. & de hac materia p̃ Gul. de Cug. et Bal. in l. ij. alias iij. §. j. ſ. ſi quis cau.

¶ Locus gratificationi. Adde Ang. in d. l. contra. §. j. de re iudi. et Ange. in l. ſenatus. C. qui accu.

Universidad de Deusto Biblioteca

aliā cām respōdeat. Ita dicit glo. hic, & in
3 l. qui de crimine. C de accusationi. †Cir-
ca hoc quæro, quid si iudex contra talem
qui propter iustā cām non tenebatur ire,
processit tanq; contra contumacē: an va-
leat processus, vel sit ipso iure nullus? Re
spōdeo: si qdē iudex causam istā sciebat:
tunc processus est nullus ipso iure: alias
deberet irritari per appellationē. Ita not.
per glo. in l. quæsitū. ff. de re iudicata. & ibi
a tetigi[a]. Facit q; dixi in l. cōtra pupillum.
4 §. is qui ad maius. de re iudicata. †Vlte-
b rius quæro,[b] vtrū positus in carceribus
ex vna cā, posset ex alia causa ibi recom-
mendari. Pro qua quæstione examinan-
da, sciendum est, q; quādoq; quis ponitur
in carceribus ad executionē criminū faciē
dam; quādoq; quis ponitur in carceribus
ad processum, donec processus expedia-
tur. Circa primum est aduertendū: Quā-
doq; vtraq; executio debet esse corpora-
lis, & hic aduerte: Quādoq; causa, ꝑpter
quā primo incarceratur, habet extingue-
re executionem secundę causę: verbi gra
tia, primo est carceratus propter vnam
condemnationē capitis. Secundo, carce-
ratur propter vnā cōdēnationē furcarū:
& isto casu debet aduerti vtrū executio
fiat propter illud crimē, quod erat grauiꝰ:
& ideo illa recommendatio præualebit,
quæ fit propter grauius crimē. Probatur
in l. j. §. fi. j. nil innoua. appel. pend. Si vero
executio facta ex prima causa: non absor-
bet executionem, quę debet fieri ex secū
da: quia primo est recōmendatus propter
vnam condēnationem, quæ reperitur in
amputatione manus. Secundò, recommē
datur ꝑpter condemnationē, quę reperi-
tur in amputatione pedis: tunc etiam pri-
ma recommendatio præualebit, vt prius
executio illius condēnationis fiat. Itē, se-
cunda valebit vt facta executione condē
natiōis primę, fiat executio condēnatiōis
secūdæ: etiā si fiat à diuersis iudicibus: vt
l. si cui. in fi. ff. ti. j. Quandoque vna execu
tio est pecuniaria, alia corporalis: verbi
gratia, recōmendatus est quis in carceri-
bus: qa dānatus in capite: alius facit eum
ibi recommēdari pro pecunia, vel vt red-
dat rationē alicuius administrationis: tūc
isto casu, si quidem habita modica dilatio
ne executionis pœnæ corporalis, posset
esse consultum ei, qui petit executionem
eius pecuniariam, concedetur illa dilatio:
aliàs secꝰ: vt l. j. C. de bo. dā. facit l. fi. circa
prin. ff. de publi. Qñq; vtraq; executio est
pecuniaria. verbi gratia, vnꝰ facit poni ali
quē i carceribꝰ ꝑ debito: aliꝰ facit etiā ibi
recōmēdari ꝑ eodē debito, vel ex forma
statuti, vel đ iure cōi, scđm l. j. C. q bo. ce.
pos. Et isto casu sine dubio vtraq; recō-
mēdatio tenet. Nō eñ est aliqd q; repu-
gnet. Sicut eñ in vna re pñt mitti plures
creditores, & vna re obligari pluribꝰ: vt l.
si finita. §. si plures. ff. de dā. infect. l. cū vnꝰ.
ff. de bo. autho. iud. pos. ita eadē rōne hic.
Videamus ergo, qñ recōmēdatio fit ad
ꝑcessum, seu propter ꝑcessum. & hic ad-
uerte. Qñq; vterq; processus est crimina-
lis: & hic semꝑ ꝑualet recōmēdatio pria,
vt supꝑ ea priꝰ ꝑcedat, ēt si sit crimē leuiꝰ:
vt l. si cui. i fi. ff. ti. j. recōmēdatio vero secū-
da valebit, vt finita prima cā procedat su-
per secunda: vt hic no. scđm gl. & l. qui de
crimine. C. de accu. & hoc siue fiat ab eo-
dē iudice, siue, à diuersis iudicibus: vt l. si
cui. in fi. ff. ti. j. Quādoq; vtraq; cā est pecu
niaria: tūc dicas idē quod supra dixi in ci-
tatione verbali. Quādoq; vna cā est pe-
cuniaria corporalis, & criminalis: tūc præ
fertur criminalis ciuili: vt l. ꝑ minorē. ff. de
iudi. & l. fi. C. de ord. iudi. q; intellige, nisi
cā pecuniaria esset tēpore peritura, vt hic.
5 †Tertio est videndū, quid si vna recōmē
datio est facta pro executione, alia est fa-
cta pro ꝑcessu. vtrū secūda recōmēdatio
impediat primam executionem. Breui-
ter absq; dubio, vt dixi, vtraq; recōmēda-
tio valet quatenꝰ inuicē se nō impedirēt.
Exemplum, pro pœna capitis est recōmē
datus quis, & accusat de alio crimine: ex
quo imponitur pœna capitis: certe execu
tio prima differt, si cā, super qua debet se-
cūdo cognosci, erat delictū grauis, q̃ esset
primū delictū: vt l. j. in fi. j. nil no. appe. pē.
q; tene mēti: qa poterit vobis eē vtile, qñ
velletis facere differri primā executionē.
Modo habes qñ qs pōt i carcere recōmē-
dari, & ex qua cā. & ea q̃ dixi per alios nō
dicuntur. Prædicta vero qñ vna incarce-
6 ratio fuit facta iuste. †sed pone, [c]prio fuit incarceratus iniuste
c an pōt propter aliā iustā causam recōmendari? ibi videatis in
disputatione mea quæ incipit, Lapus.

LEX III.

Diuus pius. Istam l. intelligas de fideiussoribꝰ, de non separando se de loco, vt dixi ff. eo. l. j. plene.

1 Qua pœna veniat puniendus ille, qui non exhibuit reum, quem promisit exhibere.
2 Fideiussor qui promisit de iudicio sisti, tenetur sistere usque ad sententiam, si simpliciter promisit: si uero quandocunque curiæ placuerit, tunc etiam post sententiam.
3 Promissor, qui promittit repræsentare aliquem reum de pœna capitali, debet promittere certam pœnam qua non excedit modum taxatum in l. eos. C. de modo mulctarum.
4 Pœna ꝑmissa ꝑ eū, qui ꝑmisit sistere reū causa capitali, de cōsuetudine applicatur fisco.
5 Fideiussor, qui promisit reum sistere, cogitur exhibere post sex menses.
Consilium quod fideiussor promittat repræsentare reum statim, & quod renunciet beneficio de fideiussoribus.
6 Pœna promissa per fideiussorem de exhibendo reum, si non exhibet, exigitur à fideiussore officio iudicis.

Si quis. Hæc est bona l. tex. ibi: pœna pecuniaria
1 †plectit: dic quæ erat quāta fuit ꝑmissa:
vel quātū iudex decreuit ab initio, vł arbitrio iudicis
vt j. in ver. sed si neq;. quē hic iunge. tex. tibi statuet. & hoc qñ
sine dolo. Si vero cū dolo, tūc habet locū ver. puto tñ, & c. quē
d hic in fi. legis habes. Vides ergo[d] legē istā, q̃ ponit distinctio-
nē suā perfectam, qualiter veniat puniendus ille qui nō exhi-
bet reū quē promisit. Cōtra hoc op. q; qs veniat puniēdus in
similitudine supplicij, qua pœna debebat puniri ille qui debe
bat exhiberi: vt l. ad commentariensem. C. e. & j. eo. l. milites.
Sol. hic loquit in fideiussore, q se obligauit, q ex suo cōtractu
e nō pōt se[e] obligare ad pœnā mortis. l. liber homo[f]. ff. ad l. aq.
f sed cōtraria loquunt in officiali, quē ad hanc pœnā obligat.
Item op. de l. ij. C. ad turpi. Respon. illa debet intelligi scđm
2 istā. Circa hanc l. formātur aliquæ †q. Primo vsq; ad qđ tēpus
fideiussor tenet repræsentare istū. Gl. dicit vsq; ad sñiam, non
post: vt l. Græce. §. an ergo. ff. de fideius. & ita dicit gl. Videte,
ego puto q; gl. dicat veritatē, qñ fideiussor est simpliciter rece-
ptꝰ de iudicio sibi. Lata eñ sñia nō est necesse q; ampliꝰ sistat
sed reqrit q; talis fideius. sit in mora ante sñiam: vt ll. cōtrarijs.
g sed qñ fideiussor accipit de ꝑsentādo[g] cū qñcūq; curiæ placue
rit: tūc isto casu nō est simplr fideiussor de iudicio sisti. Cū er-
go ꝑsona rei, etiā post sñiam requiratur, vt in eum possit fie-
ri executio credo quod teneatur sistere, alias tenetur pœ-
na quæ hic ponitur. Sicut dicimus in eo. apud quem res depo
nitur in sequestrum. quia tenetur sequester ad illam redden

a ¶Et ibi tetigi. Adde Bar. in l. ij. in fi. ff. de in ius voc.

b ¶Vlterius quæro. Vtrū quis possit recōmendari in carceribus: vide i l. si cui. §. cum sacrilegiū. ff. de accus. Bar. & doc. in d. l. j. ff. nil nou. pē. appel. Bal. in l. sed si hac. de in ius vocan. Vide Raph. in d. l. j. nil noua. & vide Ange. in l. nemo carcerem. in fi. de exac. trib. Adde an quis possit recommendari in carceribus, & cautelā ne recommēdet. per Bald. consi. cccLxxxiiij. lib. ij.

c ¶Sed pone. Adde Bar. in l. sed eximendi. §. itē si quis. ff. ne quis eum. & Bal. in auth. & qui. in iij. co. C. de bon. au. iudi. pos. & Bal. in l. legata inutiliter. de lega. j. & Bal. in l. fi. §. pe. & fin. post Barto. ff. quod me. cau.

d ¶Vides ergo. Vide Bart. in l. j. ff. eod. & Bal. in l. j. C. de exhiben. reo. quod not. Ro. in l. j. C. si cer. peta. quod dixi scđm Ang. in l. more Roma. ff. de ferijs. & vide Ang. i l. si qs post. ff. de testa. & text. in ca. si clericos. de sen. excom. in vj. & per Abb. in rubr. de fideius. & ibi quid si aufugit principalis a pœna mortis: ad quid teneat fideiussor? Adde qđ cōsuluit Bal. de eo qui fideiussit ꝑ famulo, q aliū vulnerauerat, et famulus aufugit, & vulneratus mortuus est: qualiter fideiussor teneat? vide eius cōsi. ccciiij. j. libro.

e ¶Nō potest se. Nota q; fideiussor non potest se obligare ad pœnā mortis: vide Pet. de anch. in rub. de fideiu. & ibi Imo. & legit, & no. in ca. cū homo. xxiiij. q. v. & per doc. in l. sciendū. §. peñ. qui satisd. cog. Vide Bald. qui alleg. illū tex. in d. c. cū hō. in l. j. C. ne fideiu. do. den. in l. pe. C. de pact. in iij. col. & Bal. in l. quoties. in prin. ff. de noxa. & oīno Bald. de pace Constan. in ver. ab vniuersitate. Et ad materiā qđ not. in l. sæpe. de re iudic. & Bart. in l. quoties. ff. de noxali.

POMATES.

f ¶Liber homo. Et ad hoc bene facit gloss. iuncto text. in c. cum homo. xxij. q. v. de quo Bald. in l. j. C. ne fil. ꝑ pat. & in lege quoties. ff. de noxali. & in l. qui crimen. C. qui accu. non posset. Dixit ita Bal. in tr. de pace cōstan. in versi. ab vniuersitate, quod licet de iure sit verum q; i criminalibus, vbi ingeritur pœna sanguinis, non admittitur fideiussor, quod tamē in multis locis de cōsuetudine contrarium seruatur. & vide Raph. Cu. cōs. xxxij. & Cæp. xxv.

g ¶Præsentādo. Si qs promisit præsentare quādocunq; placuerit, vide quæ not. dixi in l. Græce. §. & post litē. ff. de fideiu. & Bart. j. ea. l. Et ad hoc q; not. Dy. in l. cōtimus. §. cū quis sub hac. de verb. ob. vbi tenet cōtra bar. ibi, vt refert Bal. in l. qui de crimine. C. accu. & vide aliqd ꝑ Roma. in d. l. Græce. & in l. si finita. i pri. & ibi ꝑ Alex. i pri. de dam. infect. Adde si quis promisit præsentare curiæ qñcūque voluerit. Rom. con. cxxxvij.

Universidad de Deusto Biblioteca

dam ei, cui iudex iudicauerit: vt l. si oleū.
ff. de dolo. & l. ꝓprie. ff. depo. & l. seq. & l.
3 ei apud. §. in sequestrum. eo. ti. †Quero,
a vtrū[a] fideiussor iste cogatur promittere
certā pecuniæ quantitatem. Dy. videt̄ di
cere q̄ nō: vt l. ij. ff. de p̄to. stip. Breuiter in
istis causis, vbi pœna corporalis vertit̄,
cum ibi nō cadat æstimatio interesse, de
bet qs ꝓmittere certā pœnā: vt ꝓbat̄ per
tex. ff. rem ra. habe. l. ꝓcurator ad exhibē.
§. fi. Sed quæro, quāta erit quātitas? Gl.
hic dicit, q̄ illa quātitas nō pōt excludere
modum positū in l. eos. C. de modo mul.
4 †Item quæro cui applicabit̄ ista pœna
pecuniaria. Hic reperit̄ q̄dā additio Dy.
quę videt̄ dicere, q̄ applicet̄ actori si fuit
præsens, & fuit stipulatus: vt l. si procura
tor. ff. si qs cau. sed cōsuetudo obseruat, q̄
iste pœnæ applicent̄ fisco: sicut qn̄ ꝓcura
tor stipulat̄, applicant̄ domino: & semp
habet̄ respect⁹ ad ꝑsonā domini: vt l. si ꝓ
5 curator. ff. si qs cau. †Quæro, intra quātū
tēpus iste fideius. cogat̄ hunc exhibere.
Dyn. dicit qđ post sex menses: vt l. sanci
b mus[b]. C. de fideiu. Videte lex illa loquit̄
ī fideiussore de iudicio sisti. sed hodie ista
fideiussio fit alio modo: qa ꝓmittit reprę
sentare partem statim: & renūciat expres
c se beneficio. l. sancim⁹.[c] & alijs beneficijs
quæ fideiussorib⁹ cōpetūt: & ita consulo
6 qđ faciatis. †Quæro, vtrū pœna ista de
beat exigi ab isto fideiussore, dato sibi li
bello ꝑ syndicū cōmunis, & secuta sentē
tia: vel si iudex hoc faciat ex suo officio?
Hic videt̄ in fine qđ iudex faciat ex suo
officio, quod satis puto esse verū. Facit in
ar. qđ no. c. ad nostrā. extra, de iureiur. vbi
dicitur qđ in quærendis bonis fiscalib⁹, iu
dex pōt ex suo officio ꝓcedere: ar. ad hoc
C. de bo vacan. l. j. lib. x.

1 ☞ *Confessus de crimine non habetur pro condemnato, secus in ciuilibus.*
2 *Confessio facta super processu inualido, an sit sufficiens ad condemnandum.*
3 *Confessio extra iudicium, non est potens ad condenandū.*

SI confessus. Videtis hic
1 q̄ † cōfessus
de crimine non habet̄ ꝓ condēna
to. contra. C. de confes. l. j. Respōdeo, ibi
in ciuilibus: hic in criminalibus. Itē opp.
de l. ꝓinde. §. fi. ad legem Aquil. Solue vt
ibi dicit gl. Sed est veritas qđ quantū ad
onus faciendæ ꝓbationis ab aduersario,
habet̄ pro conuicto, vt in contrario: sed
non quo ad condemnationem. Debet
enim condēnatio sequi: vt hic. Itē oppo
ni. supra de cōfes. l. Iulia. Sol. ibi extra iudi
ciū. Circa hāc legem formo tibi vnā q̄o.
2 notabilē: †ponamus qđ processus est in
ualidus rōne accusatoris, vel alia ratione:
reus est cōfessus crimē: vtrū ex sola confes
d sione, posito q̄ ꝓcessus sit inualidus,[d] pos
sit condemnari? Gl. nostra iuris ciuilis vi
det̄ dicere q̄ nō, in l. si filiū. C. de libe. cau.
Innocē. tenet expresse cōtra: extra de ac
3 cusa. c. qualiter & qn̄. †Breuit̄ veritas est:
qn̄q; quis cōfitet̄ extra iudiciū: & tūc ex
illa cōfessione, nō ꝓcedēte ꝓcessu, nō pōt
cōdemnari: vt videbitis in l. capite quin
e to. j. de adul. Facit qđ no.[e] in l. ictus fustiū.
ff. de his q̄ notan. infa. Ad idē l. ꝓxi. ī prin.
sed si cōfitet̄ in iudicio: tunc aduerte, aut
confitetur delictū principaliter & per se:
aut cōfitet̄ delictū ꝑ quādā consequentiā
incidenter. Primo casu. pōt cōdēnari. Ca
sus est hic. & qđ no. Inn. in d. c. qualiter &
qn̄. extra, de accu. facit extra de accus. c. j.
f li. vj. Secūdo casu nō pōt cōdemnari,[f] nisi
præcederet ꝓcessus. Ita loquit̄ gl. in l. si fi
liū. C. de libe. cau. Ad hoc facit qđ dicam
in l. ij. §. si publico. j. de adult. videlicet qn̄
aliqs cōfessus est crimē super exceptiōe,
vel aliter conuictus: an debeat cōdēnari.

1 ☞ *Ex confessione facta coram iudice remittente, quis non potest condemnari ab eo cui remittitur.*
2 *Confessio de crimine facta per monachum coram Abbate quod non probet coram legato, ad quem fit remissio.*
3 *Confessio facta coram incompetenti, quod nō prosit ad cōdemnationem coram competenti.*
Confessio facta coram inquisitore per hæreticum eum remittente ad iudicē secularē pro exequendo, q̄ non probat.
Iudex exequens quod non tenetur stare processui iudicis remittentis executionem: sed potest de nouo cognoscere, & crimen examinare.
4 *Bannitus captus statim de iure communi non debet puniri: sed debet ex integro de crimine cognosci: quia non habetur pro confesso: secus de municipali.*
Fuga quid operetur, remissiuè.
5 *Consilium quod bannito capto producatur bannum: & quod bannitus confiteatur, quod est ille talis qui reperitur bannitus, & condemnatus pro tali crimine, & tali tempore: quia potest executio fieri.*
6 *Denunciator potest constitui à iudice, uel ab uniuersitate habente merum imperium, non mistum.*
7 *Denunciare non potest, qui non potest accusare.*
8 *Denuncianti delicta grauia non creditur.*
Denunciator si ponitur ad denunciandum illud, quod re ipsa, & uere inuenit, in delictis non grauibus, creditur eius denunciationi.
Denunciatori misso ad referendum illud quod reperit ex auditu, & fama aliorū, nō creditur, nisi ad inquirendum.

a ¶ Quæro vtrū. Sed qđ si fideiussor promisit q̄ staret, vel pareret mādatis iudicis? dic q̄ etiā expirat lata snīa: secundum Bal. in addi. Spe. in tit. de reo. in prin. ver. sed qđ si qs. facit qđ no. Dy. in d. c. cū qs. Et ad prædicta vide oīno Cy. hic, & qđ ibi pulchre p̄ Bar. in dis. sua in l. pen. C. de fideius. & si fideiussor p̄sentauerit principalem, & postea aufugerit de carcere, an sit liberatus? Bal. q̄ sic: in l. q̄ crimen. in x. col. C. qui accu. & de eo q̄ promisit pręsentare, an liberetur vnica pręsentatione, vide oīno Pau. de ca. in l. ij. §. fi. ff. qui satis. cogā. vbi oīno videas. Sed an si in casu huius legis ꝓmittatur certa pœna in magna quātitate, an valeat si excedat modū. d. l. eos. C. de mo. mul. Bal. q̄ sic, in l. q̄ crimen. in viij. q. C. qui accu. & etiam videtur tex. hic.

b ¶ Vt l. sancimus. Et intellige scđm l. penul. eo. ti. & ibi vide Barto.

c ¶ Sancimus. Vide Bal. in l. si pacto quo pœnam. in fine. C. de pactis. Bald. & Alexan. in l. ij. §. j. ff. qui satisda. cogan.

¶ Si cōfessus. Et ad ista vide quę dixi in l. j. in prin. ij. col. C. de cōfes. etiā pulchre Spe. in ti. de accu. §. j. versi. quid si latro. & ibi per Io. Andr. & ibi an iudex possit condemnare confessum, licet de illo crimine non agereť, vide Bald. in l. ictus fustiū. ff. de infami. C. eo. ti. in l. j. & l. & si seuerior. & Archi. in ij. q. j. in primis. & in Spe. de test. §. iam de interrogatorijs. versi. sed nūquid q̄ritur. Et an cōtra cōfessum in iudicio requirat̄ alius processus, vide Bal. ī l. mercalē. de cōdi. ob tur. cau. & Cyn. de confes. in l. j. in ij. q.

d ¶ Sit inualidus. vid Inn. in ca. per inquisitionē. de elect. & in c. cū super. de cōfes. & Bal. in l. magistratib. ī. de iurisdi. om. iudi. & Bal. in l. j. in fina. verbis. de iuris. om. iud. & Bal. in l. quoties. C. de iud. et in l. iusiurādū q̄ ex cōuentione. ī. de iureiurā. & in l. mercalē. C. de cōdi. ob tur. cau. Et adde d. Ant. & Abb. in c. at si clerici. de iudi. & domi. Anto. in c. cū olim. de rescrip. vide & quæ dixi post Bar. in l. certi condictio. §. si numos. si cer. pe. in ij. col. Et adde q̄ etiā in ciuili cōfessio facta super libello inepto valet, scđm qđ voluit Bal. in l. ij. ad finē. C. de re iudicata. Si tamē cōfessio facta esset non in forma iudicij nō valet: vt per glo. in l. iubemus. C. de liber. cau. & ad Bar. hic etiā adde ea q̄ p̄ illū text. no. Bar. in l. si debitor. §. si in vēdi. quib. modis pignus vel hypothe. soluitur. Item ex processu nullo quis pōt dānari, si sequatur confessio. cap. qualiter & qn̄. de accu. & Inn. in c. ij. de cōfes. Itē intellige, nisi cōfessio resultet ex morte confitentis: quo casu cū nō possit aliter condemnari, habetur pro cōdēnato. Tex. est, & ibi hoc tenet Bal. in l. ij. C. qui testamē. facere pn̄t. & de quæstione, de qua hic per Bar. adde per Spe. in ti. de teste. versi. sed nunquid Arch. ij. q. j. ca. multi. & c. in primis. & vide Ang. in l. si vero. §. de viro. soluto matri. Et hæc faciūt cōtra ea, quæ voluit do. Ant. in d. c. examinata. de iudici. qui ibi etiā reprobat Imo. per ea q̄ voluit Inn. in d. c. qualiter. Bar. hic. & vide quæ dixi in l. Publia. §. j. de postul. & pro opi. Bar. est tex. in c. Pisanis. de restitu. spolia. quā no. alleg. Bar. in authē. offerat̄. in fi. C. de lit. cōtes. Et vide quæ in simili no. Bal. in l. si. in princ. ī. de edendo. alias in l. j. in fine princ. eo. tit. Et prædicta intellige secundū gl. notabi. ī. de quæstionibus. in l. penul. Et ad prædicta, vide omnino Flora. in quæstione sua incipiente, inquisitus in decisione primi dubij. & vide quę dixi in l. libellorum. in quæstione, qualiter debet exprimi persona. ī. titul. j. & Bal. in l. item exigit de dolo. & Clemen. constitu. de electione. & Bal. in lege. j. si men. fal. modum dixe. Et quid si emanat ficta confessio super inepto processu: vt qa vigore statuti cōtumax habetur pro confesso, vide Bald. in lege ij. §. si actor. de iuramēto calumniæ. & dixi in l. absentē. ī. de pœnis. Et vide Bal. in l. ictus fustium. de infa. Et adde quod Bald. in lege j. C. de iudicijs. dicit q̄ vbi proceditur contra confessum, non requiritur ordo iuris tanquā super notorio. allega. Bald. in dicto ca. super inquisitio. Et prædicta etiam sunt vera, vbi quis confitetur in casu in quo inquiri non posset. cap. eudētī. de accusationibus. & vide Ang. ī l. j. ff. de cōfes. Et limita p̄dicta nisi cōfessio emanaret post actum factū puta post sententiā: vt notat Bald. in lege debitor. in fin. C. de hære. acti. & qđ dixi in l. non tantū. de appel. Cōtra hoc facit quod vult Bal. & Ange. in l. ij. de liber. & posthu. & ibi refert Alexan. Item adde quod Angel. in disputa. Assentis miles. dicit quod confessio generalis inducit notorium: vt voluit Specu. in titu. de not. crimi. §. iam. versiculo notorium. & Bald. in l. properandum. in fi. princip. C. de iudic. Et quid si instantia est finita, postea est confessus, vide Bal. in l. properandum. in fine iij. colum. C. de iudicijs. Ad hoc adde gloss. in cap. et pœnitentibus. l. distinctione. & est additio.

e ¶ Facit quod nota. Adde q̄ cōfessus nō potest opponere de ineptitudine libelli, secundū Bald. in l. ij. C. de re iudi. per c. Pisanis. de resti. spo. & idē Bal. in l. cum mulier. ff. so. ma. & in d. l. mercalē. C. de cōdict. ob tur. cau. & vide Bar. & ad hoc nota. vide docto. in c. at si clerici. in prin. de iudi. adde vt per Bal. consi. cxlix. iiij. lib.

f ¶ Non potest condemnari. An ex ordinato processu possit quis condemnari? cum Barto. hic tenet Bald. in l. j. ff. de iurisdi. omnium iudic. & in l. qui iurasse. de iureiurand. allegat no. in l. ait prætor. §. permittitur. de minori. Cōtrarium videtur velle idem Barto. in lege ij. §. quod obseruari. de iura. calū. & in l. vnica. C. de confes. vbi allega. Inn. dicere cōtrarium eius, ad quod allegatur per Bal. in c. per inquisitionem. de elect. Sed cōtra istam doctrinam videtur facere communis doctrina docto. in c. j. de accu. in vj. vbi dicunt nō valere cōfessionem. Vide bonum dictum Bal. in l. j. in fin. prin. & l. properādum. C. de iudi. vbi vult q̄ perempta instantia ratione confessionis iudex posset condemnare. & est addi. adde quod Ang. consi. clxxvj. tenet gloss. in d. l. si filium. & dicit se alias etiā obtinuisse in syndicatu cuiusdam do. Rayn. Lanfranchi de Pisis Potestatis Perusij, qui quendam absoluerat a confessione facta super ineptitudine libelli, denuo inquisitio formauerat & in syndicatu molestabatur.

Denunc

Universidad de Deusto Biblioteca

9 *Denunciator non tenetur subscribere, sicut accusator: & si non probat denunciatum, non punitur pœna talionis, sed extra ordinem.*
10 *Iudex super denunciatione duobus modis procedere potest. Contra denunciantem possunt opponi exceptiones, quæ opponuntur contra accusantem: & quando.*
11 *Absolutoria lata super denunciatione, vel inquisitione, prodest reo sicut lata super accusatione.*
12 *Denunciator si maleficium, quod ignorauit, non denunciauit, non punitur.*
Denunciator non denuncians maleficium occulte commissum intra tempus statutum excusatur.
13 *Denunciator si nõ fuit negligens, licet præueniatur ab inquisito vel aliter, non punitur.*
14 *Denunciator non tenetur denunciarẽ illas personas, quas non tenetur accusare.*
Nec illas personas, in quas inuitus testimonium non dicit.
Iudex procedens super crimine denunciato, potest denunciantem in testem assumere.
15 *Delictum an possit probari per instrumentum. remissiuè.*

Diuus. Hæc est vna not. l. Denunciatoribus nõ est credendũ quo ad condẽnationẽ: sed ex eis põt procedi ad inquisitionẽ. & veritate cõperta absoluet, vel cõdemnabit denũciatũ. Et diuidit hęc lex in tres partes. Nam in prima dicit, ꝙ denunciatio non prodest quo ad condemnationẽ, & hoc ꝓbat duobus exemplis. Secundo dicit, ꝙ denunciatio prodest: vt perueniat ad inquisitionem: & hoc probat duobus rescriptis. Tertio dicit quale debet esse iudicis officium super processu, quem facit super inquisitione. Secunda ibi: sed & caput. Tertia ibi: & ideo cũ qs. Ex prima
1 parte l. habetis † ꝙ ex confessionibus factis corã officiali remittẽte nõ põt qs cõdẽnari ab eo cui remittit. qđ facit ad mul-
2 ta q̃ occurrũt quotidie. † Spãliter facit ad vnũ dubiũ. Abbas sancti Petri cœpit monachos suos, q cõfessi sunt crimẽ corã eo, demũ eos remisit ad legatũ cũ eorũ cõfessionib⁹: q̃rebat, an ex illa cõfessione eẽnt cõdẽnãdi a legato. Dictũ fuit ꝙ nõ. Casus est hic. Sed diceris vos, nõ eẽ dubiũ ꝙ istę cõfessiões nõ ꝓsunt ad aliquẽ cõdẽnãdũ,
a tanq̃ factæ corã iudice nõ cõpetẽti:[a] vt l. ij. C. si a nõ cõpe. iud. per totũ. & extra de iudi. c. at si clerici. Sed posset dubitari
3 quid † de cõfessione facta corã iudice cõpetẽti? Exẽplũ: inquisitor hæreticæ prauitatis processit cõtra quẽdã, & cũ cõdẽnauit de heresi, & cũ tradidit iudici seculari: an iudex secularis debeat credere illi sniæ, & illi processui. & sic executionẽ facere: an vero debeat de nouo formare ꝓcessũ? Tex. vr̃ ꝙ dẽat executionẽ facere. j. eo. l. nõ dubiũ. Gul. de cu. tangit hãc qõ. in l. magistratibus. §. de iurisdi. om. iud. Finaliter veritas est ista: qa casus est ꝙ iudex nõ habet necesse illi ꝓcessui cõsentire: sed
b põt de nouo facere[b] processum, & de nouo crimẽ examinare: & secũdũ ꝙ sibi videbitur, poterit eũ punire: vt in authẽ. de sanctissi. epi. §. si vero crimẽ. colla. ix. Vlterius, vos videtis hic in ver. sic & diuus
4 Pius. † ꝙ annotati nõ debẽt ħaberi ꝓ condẽnatis: sed debet ex integro q̃ri. Pro hoc dicit Dy. ꝙ nunq̃ alibi inuenies, ꝙ exbã-
c niti[c] nõ debeãt statim puniri cũ capiunt, & nõ habent pro cõfessis, nisi cõtineatur in l. municipali: sed debet q̃ri de crimine, quasi de re integra, licet multũ faciat contra eos fuga. Videte dñi: quid operet fuga: non dico hic, sed dixi in l. lege Cornelia, supra, ad Syllania. & si ibi non dixi, alibi reperiã. Spec. tãgit hoc dubium in tit. de accu. §. sequitur. ver. sed pone a. & ibi vr̃ dicere idẽ. quæ verba sine dubio vera sunt scđm iura cõia: sed scđm statuta ciuitatũ Italiæ scđm q̃ exbanniti habent pro cõfessis, & snĩa fert in eos tanq̃ in cõfessos: tũc cũ sint capti post cõdẽnationẽ, nõ est opus nouo processu, sed sola executio
5 ne. & hoc pluries practicaui, † ꝙ exbannito ꝓducto corã te facias reperiri bãnũ:
d & facias cõfiteri[d] ꝙ est ille talis qui reperitur exbannitus. & condẽnat[e] pro tali crimine, & tali tẽpore, & facias postea executionẽ qñ vis. Vlterius de istis denũciationibus quæramus aliqua. Primo quero
6 † quis possit cõstituere istos denunciatores? Respon. quilibet iudex, vel vniuersitas q̃ haberet merũ iperiũ, nõ mistũ. Nam illi põt istos denũciatores cõstituere: vt s. de offi. ꝓsec. vr. l. j. § qes facit C. de curiosis. l. j. l. b. xij. facit ad hoc l. ista. & l. ab accusatione. §. nũciatores. j. ad tur. & l. ea qđẽ
7 C. de acc. † Scđo q̃ro, q possint constitui denunciatores. Breuiter circa hoc do vnã regulã, ꝙ q cũq; nõ põt esse accusator, ille nõ põt esse denunciator. Vñ illi, q nõ admittunt ad accusandũ, q ponunt s. ti. j. l. q accusare. illi nõ admittunt ad denũciãdũ.
e Hoc ponit tex.[e] & gl. Bernardi in c. in oĩ
8 extra, de testibus. † Tertio quæro, qs sit effectus denunciationis. Et videt ꝙ denũciatio habeat ꝓ plena ꝓbatiõe. Credit eñi nũcio, & credit officiali ĩ offõ: vt l. si qs de curio. C. de fal. l. magis puto. §. ne tamẽ. s. de reb. eo. In cõtrarium videtur tex. huius

a ¶ Competenti. Sed adde ꝙ ista talis confessio facta corã incompetenti iudice operatur, quod cogatur exigere reus, nisi diceret se aliter intellexisse, secũdũ Inno. in c. per inquisitio. de elect. facit quod ipse no. in c. cum dilectus. de succes. ab intesta. & per omnes in c. at si clerici. de iudicijs. & Ange. in l. magistratibus. de iurisd. omnium iudi. & Ang. in l. j. C. de de confes. & ibi Bal. in pen. colũ. & adde ꝙ licet delictũ sit notoriũ, etiã per confessionẽ, nunquã tamẽ potest exequi a iudice incõpetẽti: scđm Bal. in l. magisteriæ. C. de iurisdi. omniũ iudi. Et an cõpellat persistere in tali cõfessione, vide Bal. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. in versiculo, item quæro. & in l. clarũ. de autho. pręstan. & Bal. in l. j. in penul. col. de confes. vbi dicit, ꝙ facit indiciũ. & vide de his latius p Alex. in d. l. magistratibus. post doctores ibi.

b ¶ Nouo facere. Cõtrariũ tenet Ang. in l. j. C. de exhibendis reis. per ca. præsidẽtes. extra, de hæreticis. & ca. vt inquisitiõis. eo. ti. in sexto. vt no. Inn. in c. pastoralis. de off. deleg. & in c. cum in iure peritus. eod. titu. & sic cũ ibi legi, tenui opi. cõtra Bart. & etiam contra Barto. tenet Ange. per d. c. vt inquisitionis. & Anto. & Imo. in cap. j. de offi. ordina. & est etiam additio.

c ¶ Exbanniti. Nota ꝙ alibi non reperies ꝙ banniti sunt statim puniẽdi, nec statim habentur pro confessis. Vide Bal. in l. error. ad ad fine. C. de iuris & facti ignorantia. & in l. ita demũ. C. de procurato. & in l. ij. §. fi. C. de iuramen. calumniæ. & Bartol. in l. quicunq;. C. eo. & vide glo. in l. j. & ibi Bal. post Cy. C. de requiren. reis. & Bal. in l. neganda. in penul. col. C. qui accusa. & adde ad hãc materiam Bart. in l. illicitas. §. fina. de offic. præsidis. & quæ contumacia requiratur, vt quis banniri possit, vide Bart. in l. j. §. finali. ff. si quis ius dicen. non obtẽperaue. Et qualiter reuocetur, vide quæ dixi in l. relegati. j. de pœnis. Item istis adde quæ no. in l. j. j. de requiren. reis. in glos. magna, in prin. & adde gloss. in l. j. §. fin. in glos. magna, in prin. si quis ius dicen. non obtemperaue. vbi dicit ꝙ mulcta non potest peti iure actionis in factum. Et ad hoc adde omnino. ibi Bald. & vide practicam banni per Canon. in c. ij. de constit. & quod no. Pau. de Leaza. in proœmio Clemen. & vide j. de requiren. reis. in l. j. & late Aug. in disputatione incipiente duo admuicem litigantes. Adde quod Ioã. And. in addi. Spec. loco alleg. per Bar. format quæstionẽ de eo qui fuerat per iudicem cõdemnatus ad truncationem capitis, ob contumaciam: quod nihilominus si reperiatur, potest de sua innocentia docere, secundum Guidonem de Suza. in l. seruum. §. si publice. de procur.

d ¶ Facias confiteri. Nota quod iudices faciunt bannitos confiteri se esse tales de quibus in banno: vt inde exequi possint condemnationem absque alia noua commissione, adde quod voluit Bartol. in lege, inter stipulantem. §. j. in fine. de verborum obliga. & in l. demonstratio falsa. in fi. de condi. & demonstra. & quod dixi in l. j. §. Imperator. in fine apostil. magnæ. j. de iure fisci. Sed Bal. in cons. suo breui incipiente, cum apparet de condemnatione Petri Gelidini. de tali loco. licet nõ sit articulatũ de corporis vnitate, si noe cõstat plures eiusdem nominis esse, non præsumit pluralitas: alias sequeret sniam tanquã obscurã semper nõ valere quod est ridiculum. Facit ad hoc l. quid tamen. ff. de arbi. & l. duo sunt Titij. ff. de testa. tu. ela. & vbi est nominis conformitas, ibi est corporis idẽtitas, nisi aliter probetur. de rebus dubijs. l. qui habebat. de manumis. testa. l. qui habebat. Ad idẽ ꝙ no. in l. qui iurasse §. qui parti. de iureiur. & eodem ti. l. eũ q. §. in popularibus. vbi nõ præsumitur pluralitas. et ad hoc facit quod no. Cy. et Bal. in l. si qua per calumniam. de episco. & cle. & dicit quod Bar. hic loqt de cautela. & si aliter intellexisset, nõ plene cõsiderasset hunc punctum, sicut Speculatori accidit in fine lecturæ. Et vide bar. in l. j. C. si vnus ex pluribus appel. Et ita etiam ꝙ in nomine non præsumatur pluralitas reperitur cõsuluisse Angel. & vide ad materiã quę dixi in l. si qui reus j. de publi. iud. in ix. col. Et de hac pluralitate non ꝓsumẽda no. pulchre per Iaco. but. i l. ij. de erro. aduo. & ibi Bal. ĩ quo vide Bal. in l. edita. i pe. i. col. C. de edendo. & dixit Bal. in l. fi. C. de rebus credi. ꝙ nõ præsumit quẽ testamẽtum fecisse, nisi semel tantum. tamẽ in hoc vide qđ no. bar. & Bald. in l. ij. C. de testa. Et de hac pluralitate, vide ꝙ no. bal. in l. neque natales. in princi. iij. col. C. de proba. facit ꝙ simpsr no. bar. in l. ij. in fi. quẽad te. ape. & Bal. i l. i exercendis. in iiij. col. C. de fi. instr. & vid ꝙ no. Imo. post Bar. in l. scire debemus. in fi. prin. de verb. ob. & nõ præsumit nisi vnicum dominium, & vnicus cõtractus alias vnitas. c. cũ Io. de fide instru. secundũ Bal. in l. j. in ij. colũ. C. qñ prouo. & i noie nominis nõ ꝓsumitur pluralitas, nisi ostẽdatur, et ita sufficit allegare nomẽ sine cognomine l. si rẽ. in ver. licet & ibi no. Bar. ff. de rei ven. Item non præsumitur pluralitas, nisi ex propositionibus partium contrarium appareat. Puta: quia vna loquitur de contractu solenniter facto: alia pars dicit solenniter non facto: & sic de alijs actibus cõtrarijs. vel si vnus de facto vno dicit: alius de alio. Ita intelligit per Iac. Bu. & Bald. in l. ij. C. de bono. pos. scđm tab. & ibi etiã Bar. dicit do. Ant. in c. in præsentia. esse ibi tex. in ver. verũ. ꝙ actuũ multiplicatio nõ præsumit. Idẽ Bar. in l. optimã. de cõtrahẽ. & cõ. stip. & no. Bal. ĩ l. consueticulã. in v. col. cũ se. de epi. & cler. Adde an pluralitas ꝓsumat, Bal. cõs. lxxiiij. v. lib. vbi reprehendit bar. hic.

e ¶ Hoc ponit tex. Adde ꝙ denunciatores debent in prin. eorũ officij iurare scđm Ang. in l. si vacantia. in prin. de bo. vacan. li. x. Itẽ adde, quod qui non potest accusare, poterit tamen denunciare. l. j. & ibi Bal. C. si tutor non gessit. Et an denunciator puniri possit? Adde quod non punitur etiam in casu de quo per Bal. in l. ij. C. de erro. aduo. & vide omnino Bal. in l. eą quidem. C. de accu. Itẽ punitur pœna falsi in l. lege Cornelia. & ibi Bar. j. de fal. et punitur in expressa: secundũ Bal. in l. sancimus. in ij. quæstione. C. de iudicijs.

a ¶ Inuenisse. Quæro, statutum dat præmiū accusatori: verū id habeat denūciator. Guid. de suza. in q. statutorū. in q. quæ incip. sed pone statutū est Regii q accusans ludētes ad taxillos, &c. dicit q sic: arguendo ad vtrāq; partē, alle. de iure patro. l. cū qui. §. nō tm. l. j. §. incidit. ad Turpil. & qd dicit Spe. in ti. de inquisi. §. nūc tractemus qualiter. ver. ex quo. de vi. cū seq. & facit C. de accus. l. si quis. & tex. bonus in d. l. cum. ff. de iur. patro. Nō ob. de bon. lib. l. qui cū maior. §. accusasse. & l. in seruitutē. §. periisse. & qd habet in l. j. C. si tu. nō gest. qa istud est verū inspectis verbis edicti, quæ hic nō sunt limitāda: qa statuta recipiunt distinctionē, & determinationē legis. l. creditori. j. responso. q po. in pigno. habe. l. sed si lege. §. vt gradatim. de mune. & hono. & vide Salic. in d. l. ea quidē. C. de accus. & Ang. hic, & Bal. in l. j. C. de ope. lib. & Spec. & Ioan. And. in ti. de renun. §. j. Sed an isti denūciatores possint corrigere errorem suū, vide text. q sic in c. præterea. de testi. cogen. Item nota q isti denunciatores denūciare maleficia non debent, quæ nō sunt cōmissa eorū tēpore ar. c. episcopus. xxx. v. q. vi. Et an possit esse testes sup eo qd denūciāt, vide text. in c. in omni. de test. & no. Bar. ī. ea. l. si. si. Adde an si statutum det præmiū denunciāti maleficiū illud habere debeat syndicus denuncians, Bal. consi. cij. v. lib.

b ¶ Quæro, verū. Vide Bar. in l. ab executione. §. nūciatores. ī. ad Turpilianum.

c ¶ Denunciatores. ī. ad Turpil. & ibi vide Barto.

d ¶ Quæro, quid. Adde tex. & ibi Bal. in l. j. C. de priua. carce. Adde tamē q etiam postea quando scit, tenet denunciare. l. j. cū ibi no. p Bal. C. de sal. mone. & Bal. in l. j. de his q latro. occul. & ibi quando præsumatur scire, & quod no. Bal. in. l. j. §. occisorū. ī. ad Sillania.

e ¶ Puniendus. Adde q cōtrariū vult bal. in l. duobus. §. fin. de iureiur. & Salic. in l. ea quidē. C. de accu. & dicit Bal. not. in l. j. C. ad Macedo. qa requiritur q cōstet de diligenti inquisitione syndici denunciātis. Sed qd si statutū dicit q teneat intra tres dies denunciare maleficia protestata. dic q incipit dies currere a die ptestata. nō a die cōmissi maleficij. l. si. et ibi Bal. de neg. gest.

f ¶ Quæro, quid si denunciator præuētus est ab aliquo &c. Adde Bal. in l. sororē. C. de his quibus vt indignis. & ibi etiā Bar. & adde ad materiā qd pulchre no. Bar. in l. j. §. accusatorē. ad Turpil. & vide qd ipse not. in l. cū quidā. §. qd dicit. ff. de acquir. hæredi. & quod not. Bal. in l. si qs nō dicā rapere. in vij. col. C. de episc. & cleri. vbi etiā dicit, q tales denunciatores tenent de exactissima diligentia. Et ad Bart. hic adde Sal. hoc idē tenentē in l. ea qdē. C. de accusationib. sed Roma. in l. pen. ff. ad Silla. dicit, q si aliquis minus bene denunciauerit, licet præuenerit denunciatorē, ipse denūciator tenetur ad interesse Reipublicę. Ita tenet Albericus de Rosa: in quæstionib. suis, vt ipse refert. Sed qd si aliquis, vt quilibet de populo denūciauit. postea creatus est syndicus: & uerū non denunciauit: an incurrat pœnā statuti? Dic q nō, secundū Bal. & Imo. per illū text. in l. si quis hæres. ff. de iniusto & irrito testā. Et corā quo iudice teneat denūciare, vide Bal. in l. j. C. de priua. car.

in prin. secundo responso. & C. de curiosis. l. j. lib. xij. & l. ea quidē. C. de accusatiōibus. Breuiter quātū ad propositū: ista est veritas: Quædā sunt maleficia grauia: & in istis denunciatoribus nō creditur, nec alteri iudici coæquali creditur: vt s. dixi. Hoc probatur hic, & l. j. C. de curiosis. & præalleg. l. ea quidē. Quædā sunt maleficia non grauia: & hic aduerte: quandoq; punitur denūciator ad denunciādū illud quod re ipsa inuenit, & vere, & illud qd vidit ipse. Exēplū: mittit aliquis ad pscrutandū per ciuitatē ludentes vel portātes arma, & similia leuia: & in istis creditur

a tali officiali referenti se sic inuenisse. [a] Ita loquitur l. j. §. quies. s. de offic præfect. vrbis. facit s. titu. j. l. leuia. Si vero officialis non mittitur ad referēdū illud qd videt, sed illud quod reperit ex auditu, & fama aliorū: tūc istis officialib' nō creditur sed sufficit ad inquirendū, nō ad puniēdū. Ita pōt intelligi ista, & simi. s. alle. Quātū vero ad inquisitionē faciendā super ista denūciatiōe: tūc talis denūciatio prodest: vt

9 hic. † Quæro, vtrū [b] ille, qui denunciat,

b debeat se subscribere, sicut ille q accusat Breuiter tex. habetis q nō: vt l. ea quidē. C de accus. & extra, de acc. c. sup his. Sed dicetis vos: hoc est contra hāc l. in fi. vbi si nō probat, punit. Et idē dicit in l. ab accu

c satione. §. nunciatores. [c] j. ad Turpil. Sol. fateor q denunciator qui nō probat punitur: quia debet ad probandū assistere denunciationi: vt hic, & l. ab accusatione. §. nunciatores. sed nō punitur ad pœnā talionis, sed punitur extra ordinē: vt hic dicitur. Hoc probat extra, de calumnia. c. si.

10 & qd ibi no. † Vlterius quæro, quod sit officiū iudicis super denunciatione ego dico q iudex super denunciatiōe pōt pcedere duobus modis. Vno mō sup denunciatione simpliciter procedendo: & isto casu possent opponi oēs exceptiōes quæ cōtra accusatorē possent opponi, dicēdo talis nō est legitimus denūciator: & similia: vt s. dixi. Pōt etiā iudex procedere per inquisitionē quā facit propter illā denunciationē: tūc ille exceptiones cōtra personā denunciatoris cessarēt. Hoc pbat per tex. extra de symo. ca. licet Heli.

11 † Vlterius quæro, vtrū absolutoria lata super denūciatione psit reo, sicut absolutoria lata sup accusatiōe: vt dixi in l. si cui. §. iisdē. s. tit. j. Tex. videt hic velle q non. Nā si bene respicias tex. si iudex nō reperit veritatē maleficij sic denunciati, debet pronūciare illū denunciatorē nō bene denunciasse, nō dicit q debeat reū absoluere, vt dicitur hic: Irenarchā minus retulisse, &c. Finaliter credo idē iuris esse, siue quis absoluat sup denunciatione, siue super accusatione, siue sup inquisitione: vt dixi in d. §. iisdē. propter idētitatē ratiōis. Non obstat text. iste: quia text. iste tantū loquitur de pronunciatione, quę fit respectu ipsius denunciatoris, vt sic ipē veniat puniendus vel non: sed respectu rei denunciati, tex. iste nō dicit. Vlterius, cir

12 ca literā nostrā quęro, † quid [d] si talis denū

d ciator nō denunciaui, quia malefactores ignorauit. Breuiter excusatus est: vt l. si ideo. C. de his quibus vt indig. Sed quid si nō denunciauit intra tēpus sibi statutū: quia maleficiū fuit cōmissum occulte &

e clā? Respondeo: nō venit puniēdus: [e] vt l. annus. s. de calum. & l. j. §. occisorū. s. ad Sillania. & l. semper. §. hoc interdictum. s.

f quod vi aut clam. Quæro, [f] quid si talis denunciator non denunciauit præuētus ab alio, forte ab iniuriato accusante? Cer

g si nō fuerit negligēs, nō punitur: [g] vt l. edicto. §. cū ante. j. de iure fisci. & l. j. §. elegan

13 ter. de libe. agno. † Vlterius quæro, an

h denunciatores isti teneant denunciare [h] delictum illud, de quo nō venit imponenda pœna. De hoc dic vt dixi s. de publi. l. fi. §. diuus quoq;. dixi in l. si quis in graui.

14 §. ij. s. ad Silla. † Item quæro, vtrū isti denunciatores teneantur denunciare oēm personā delinquētem? Respondeo: puto q nō: quia illā personā, quā denunciator non potest accusare, non tenet denunciare: vt l. pen. & vlt. C. qui accu. nō possunt. & per multas leges illius titu. & etiā illas personas, in quas inuiti testimoniū nō dicunt, nō possunt denunciare: quoniā denunciatio habet vim accusationis, & attestationis: vt d. c. in omni. extra de test. Et ex hoc quod dicit, denunciationē habere vim testis, si iudex pcedit sup crimine denūciato per inquisitionē pōt dictū denū

i ciantē in testē admittere. [i] quod nō est in accusatore: vt in c. licet Heli. extra de sy

15 mo. † Vltimo no. Ex hac l. in prin. secundū Iaco. de Are. q delictum non potest probari per instrumentum: de quo dicam plene in l. in senatus. circa prin. j. ad Turpil. Vidistis plene de denunciatione.

Solent. De hac remissione dic, vt dixi s. tit. j. l. si cui. in fine.

De militibus. Vidistis de hoc s. tit. j. l. fi. in fi. & videbitis in l. j. & ij. ff. de re militari.

1 *Iudex secularis, cui traditur dānatus ab inquisitore, nō tenetur stare processui inquisitoris, sed potest ex integro processum facere.*

k Non dubium. [k] Vide gl. q incipit, alias cōstituit. ibi, i. pnūciatū est. vult dicere pbatū. vel vult dicere, i. pnūciādū. Et scdm istā literā scdm quā vide

1 bitis q remittit executio, facit † q iudex secularis, cui tradit cōdenat' ab inqsitore debeat solū exeq, & punire sine alio pcessu: vt dixi in l. diu'. in prin. s. e. Sed pōt rūderi hoc est verū respectu remittētis. Nā remittēs solā executionē remittit: sed ille cui remittitur, non habet hoc facere necesse: sed pōt de nouo facere pcessum. Et est expssum in aut. de sanc. epis. §. si vero crimen. De quo plene per Gul. s. de iurisdi. omnium iudi. l. magistratibus. Et hoc in crimina

POMATES.

g ¶ Non punit. Vide Alex. cōs. lxiiij. col. ij. in fi. volu. iij. vbi infert ad pulchrū casum, vers. ex hoc qd vult. vide aliqua ad hæc per Feli. in c. cū nomine. de testibus. & in c. veniens. in prin. eod. titu.

h ¶ Teneantur denūciare. Sed verū teneantur seipsos denunciare? dic q nō, secundū Bal. in l. j. in fin. C. in quib. cau. in integ. re sti. nō est necessa & hic adde gl. & Sal. in l. ea qdē. C. de accus.

i ¶ In testē admittere. Verū iudex possit admittere denunciantē in testē. Adde qd Sal. in l. ea quidē. C. de accus. dicit ea quę dicit Bar. hic esse vera, si iudex non pcedit sup denūciatiōe: sed inquirit propter denūciationē & famā ad eius aures reuerberantem: ita q quodā modo sub dissimulatiōe trāsiri nō pōt. Et ita loqt tex. in d. c. licet Heli. alle. p Bar. hic. sed vbi sit per denūciatiōe pcedit: tūc denunciator debet pbari p testes idoneos, & nō p se, qd patet: qa si denūciator nō pbat, incidit in pœnā: vt not. Bar. ī. ea. l. & pcōsequens nō est legitimus testis.

k ¶ Nō dubiū. Quid si tēps nō ē appositū, intra qd debeat denunciari qd debeat hoc fieri? Et qd si ad eius notitiam simul ossū vel ań puenerit an possit purgare morā? Vide Bal. l. cū ancillis. ī iij. co. C. de icest. nu. Et ad materiā ī ist, dic vt habes ī l. fi. s. d iurisdi. om. iu.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶In eos. No.ex l.in eos.q est penul.cōtra frangētes carcerē.& iste tex.videt destruere id qđ no.voluit Bar.in l.j.ī.de bo.eorū q mor.sibi consciue.tex.in l.milites agrū.§.penult.ad fi.de re mili.& de pœna effractoris carcerū,vide Ang.in l.j.de effractori.& Spe.& Io.And.in tit.de præsum.§.ij.ver.violētia.& ver.qđ de frangētibus.& adde,q exies carcerē inueniēs aperta ostia, nō tenet pœna carceris effracti secūdum Ang.p illū tex.in l.verū.la ij.ī.de furtis.& i d.l.j.de effracto.& qđ no.in l.fi.ī.eodē.per Bar.sed Bal.i cōsi.qđ inci.in Christi nomine punctus et articulus qō. talis est,an fugiens,&c. dicit quod dū hic dicit q aufugiēs de carcere habetur p confesso:est verum,si p speciali inquisitione erat in carcere. secus si pro generali. imo si pro speciali est, requirit qđ ad hoc vt habeat p cōfesso,qđ aufugerit cū cōspiratione,vt hic.Si vero sine:tūc nō habet p cōfesso: sed punit pro motu iudicis:vt nota. Gul.de Cu.in l.succurrit.ff.ex qui.cau.ma.& ibi Bal.et in l.admonēdi.in ix. col.ī.de iureiurā. Et an qui latitat,ne carceretur,dicat aufugere:dic q nō,secundū Bal.in l.j.in iij.co.de ædi.actio.vbi dixit qđ si aufugiēs d vna clausura remanet in alia:an dicatur aufugisse:& quid de muliere,q aufugit causa euitādæ libidinis:vł si mulier exiuit cum cū licentia custodis causa explicandi rē, et an custos possit ei dare licentiā. Itē qđ si exiens carcerē cito reuertat:an dicat aufugere:dic q nō,secūdum Bal.in l.j.in vj. co.C.de ser.fugi.De materia vide Cano.in c.a nobis.de aposta. Adde qđ consil. Bal.est cxxx.j.libr. & inci.primus quæstionis articulus. & adde Io. And.in addi.ad Spec.in titu.de præsum. in j. addit. magna.vbi etiā ponit:quid si contra instrumētū pductum ab actore opponit falsitas:& accusatur notarius, q aufugit, eius fuga an noceat actori:& an fuga faciat quem haberi p confesso:vide Oldr. consil. lxv.incipien. hic agitur.

criminalibus. In ciuilibus autem dic vt l. a diuo Pio.§.primo.ī.de re iudi.

Milites. No.casum, in quo ex delicto commisso e sin dolo quis punitur ad mortem.

1 ☞ *Qui eruptis carceribus fugiūt puniuntur de effractione carceris, illa pœna, quasi maleficium vere commisissent propter quod in carcerem sunt missi.*

2 In eos.[a] Vos habuistis ī. qualiter puniant psonæ quæ nō custodierūt bñ:nūc
b sequitur videre de personis custoditis[b]
1 †Et no hanc l.q illi qui ruptis carcerib' effugiunt,puniuntur de effractione carceris illa pœna in qua punirentur, si vere illud maleficiū cōmisissent,ppter qđ ī carcere sunt missi. Videbitis j.đ effracto.l.j.

c Non est facile.[c] No. hāc legē & tene menti. Et nota versi.iterū.q si vnus de custodibus fugit cū persona custodita, q parcit alteri custodi remanēti.

Ad legem Iuliam maiestatis. Rubrica.

Dixi ī.in genere,ſ.de publicis iudicijs nunc sequitur in specie,& primo incipit dicere de grauioribus criminibus.

1 ☞ *Fides data hosti,& inimico ciuitatis à priuato, nō est seruanda:sed data à ciuitate, sic.*
2 *Securitas, q alia sit de iure gentium,quæ conceditur legatis & ambasiatoribus:alia quæ datur per iura ciuilia, ut euntibus ad nundinas.*
Offendens ambasiatores,& legatos punitur.
Statutum,quod dat securitatem uenientibus ad nundinas, quòd non comprehendat bannitos,nisi expresse dicat.
3 *Securitate data alicui,& socijs secum uenientibus: an Iudæus includatur:& qui intelligantur socij remissiue: & tamen nihil ibi dicit.*
4 *Securitate data alicui ueniendi,an uideatur data securitas recedendi? remissiue.*
5 *Securitas,si est data eundi,& redeundi,an uideatur data pro una uice tantum,uel pro pluribus?*
6 *Pace facta inter duas ciuitates, si aliquis de una ciuitate alium offendit,uidetur q incidat in crimē læsæ maiestatis.*
7 *Congregans gentem in alia ciuitate,quàm in ciuitate Romana,non tenetur lege Iul.maiest.sed l.Iul.de ui.*
8 *Mittens nuncium,uel literas hostibus,quòd incidit in legē Iuliam maiestatis.*

LEX I.

d Proximum.[d] Nota gl. quæ incip.i.eos q acceperint,&c. & ponit hic duas lec.& vtraque est notāda:vt j.dicā. Tu habes hic q crimē læsæ maiestatis, est il
e lud q fit aduersus securitatē[e] populi Ro
1 mani. Cōtra hoc oppo.† q impune hostis populi Romani posset offendi, & fides data hosti nō est seruanda:vt l.j.§.nō fuit.ī.de dolo. Rñdeo:fides data à priuato,hosti,& inimico ciuitatis,nō est seruāda:vt ibi.sed fides data à ciuitate,vł a magistro exercitus est seruāda:vt hic,& l.cō-
2 uētionum.in prin.ī.de pact.† Circa hanc l.qro de qua securitate loquatur hic? Rñ. debes scire quod quædam est securitas: q datur iure gentium:vt legatis,& ambasiatoribus.& isti de iure gētiū habēt securitatem:& nemo impune potest eos offendere:vt l.fi.j.de leg.& l.sanctū.ī.de rerum diui. Quædā est securitas,quæ datur per iura ciuilia. Exemplū:vt quicūq; vadit ad nundinas,nō debet inquietari:vt l.j.C.de nundi.tunc ista securitas quæ datur p iura ciuilia,nō porrigitur ad hostes,vt l.mercatores. C.de cōmer.& merca.& ideo licet statuto huius ciuitatis detur securitas venientibus ad nundinas:non tamen poterunt venire exbanniti hui' ciuitatis ex vigore illi' securitatis nisi expsse sit actū q banniti possent venire. Et ita pōt intelligi hic:quod si à populo Romano detur expresse securitas hostibus:est seruāda fi
3 des.† Quæro,fuit data securitas[f] p hāc ci
f uitatē cuidam:& socijs suis secum veniētibus,modo cum illo veniebat quidam Iudæus,& fuit captus:& derobatus,an illa securitas porrigatur ad istum:& qualiter
g intelligatur,[g] & socijs suis non dico nunc qa pendet de facto.sed tangā in l.itē apud
4 Labeonē.§.tenetur.ī.de iniur.† Tertio quæro,si est data securitas alicui veniēdi: an videat data securitas recedendi. Istam q.tetigi vobis ī.de sepul.vio.l.vtimur.dic
5 vt ibi.† Quarto quæro.data est alicui securitas eundi & redeundi:an intelligat ista
h securitas pro vna vice tm[h] an pro plurib' do.Old.disputauit quādā q.ī simili. et ex illis sol.possumus soluere hāc sic: Qñq; securitas fuit petita & determinate data:tūc qō nō habet dubiū:quia stamus certo: vt l.continuus.§.cum ita.ī.de ver.ob. Quandoq; illa securitas fuit determinate petita,& indeterminate data,tunc intelligit illa determinata concessio secundū determinatam petitionem:vt Instit.de inuti.stip.§.pręterea.& l.si sine.§.qui interrogatus.ī.de interro.act. Quandoq; fuit indeterminate petita,sed fuit determinata cōcessio,& tunc stamus concessioni determinatæ:vt l.j.ī.de solu.sicut iudex,qui determinatum iuramentum taxat,& limita:vt l.videam'.§. pe.ī.de in litem iurā.est enim in potestate iudicis limitare indeterminatā petitionē.Itē est in potestate ei' cōcedere vel nō. Si vero fuit indeterminata petitio & determinata cōcessio:tūc intelligit p
i prima vice tantū.[i] vt l.boues.§.hoc sermone.j.de ver.si.cū si.Ita dicit Old.pdicta p certa cā:vt puta,cōcessa est securitas veniēdi & redeūdi p pace fiēda:tūc debet ītelligi
k qđ posset ire & redire,[k] donec pēdet iste

ī.de indi.test.& adde q hic est casus singularissimus,quod custos carceris non tenetur de facto socij.& hoc ideo:quia iuste cōfisus erat de socio. Quod no.pro castellanis,qui sæpe sunt proditi a socijs,vt nō teneātur de facto sociorum.quod tene menti. An autem fuga vnius fugientis sola sit sufficiens probatio contra commentariensem? Bal.in consilio incipiente, in Christi nomine:punctus & articulus quæstiōis.&c.dicit q nō,quia fuga vnius,& cōtumacia non nocet alteri nisi cōmentariēsis esset in dolo & lata culpa, l. quoties. C.de exact. trib. li. x.q no.Dy.ī l.j. C. quando ex fac.tutoris.& prædicta probatio non extendit ad alium,in quo par culpa non requirit. Ad q l.j.ī.de iureiu.& l.eius qui.j.de iusti.& l.qui repudiantis.in fi.ī.de inoffic.test.& vide gl.not.ī l.cum ita. §.species.de le.ij.& adde bal.in l.ad cōmentariensem.C.eodē.& glo.in d.§.species.alleg. Angel.Areti.in suo tract.maleficiorum. in ver.qui iudex dictum Titium detineri fecit. &c. in ij. col.Adde quādo custos carceris teneat de facto socij, Bald.cōsi.ccxxxvj.iij.lib.

d ¶Proximum.Et de eo qui facit cōtra securitatem datam,vide Bar.in l.iij.ī.de si.

e ¶Securitatem.No. quod statutum concedēs gñaliter absolutionē his, qui delinquunt,non extenditur ad delinquentes in crimine læsæ maiestatis:vt voluit Ange.in dispu.inci. exorta guerra.đ quo per Alex.l.de pupillo.§.si pluribus.de ope.no.nuncia.

f ¶Securitas. Et de saluo conductu,vidē Bar.in l.is qui reus.ī.de pub.iudi.& vide Bal.in hac materia,in l.ūti. C.đ his qui ad ecclę confu.

g ¶Intelligat. Qualiter intelligatur et socijs suis:& sic q concedit alicui securitas cum socijs,qui comhendantur:vide qđ no.Bal.in l.spadonē §.idē autē.ī.de excu.p ang.ī l.vtimur de sep.vio. vbi bellissime loquitur materia.

h ¶Vna vice tm. Vide do.Abb.sicu.plene distinguentem in c.innouamus. quod est cap.vlt.extra de treuga & pace.

i ¶Prima vice tātū. Idē Bar.in l.dotis.ī.de iure do.& Ange.in l.vtimur.de sep.vio.& in l. Græce.§.& post litem.ī.de fideiusso.

b ¶Personis custoditis. Adde,q si reperit aliquis mortuus in carcere tenet iudex:scdm gl.in l. cū ita.§.species.ī.de lega.ij.& l.quēadmodū.§.magistratus.et ibi Flori.ī.ad legē Aquil.vtrū aūt ciuiliter teneātur tales custodes ad debitū fugiētis. Mathesilla.dicit referens ita tenuisse Guli.de Cu.in l.quoties.C. de exact.trib. q sic.& quidē ex illa lege.& vide C.eo.l.ad cōmētariensem.& qđ ibi Bal.vbi dicit q hæc lex habet locum in custode castri. & vide quæ dicam ī.eo.l.qs.& Oldr.in consi.lxxij.incipien.quidam &c.

c ¶Nō est facile. Vidi hunc tex.allegari p Roma.in no.fo.xxxj.& vide ī.no qđ hāc l. nō est facile.q est l.fi.summe no.Bal.in l.si qs filio ex hīdato.§.eius

k ¶Ire & redire. Adde q saluus cōductus datus vsq; ad tps nō intelligit pro vna vice tm.sed quoties voluerit accedere pp tpis adiectionē q ita debet limitari Bar.hic.per l.sicut in annos.q.mo.vsusfr.ami.scdm Ra.in l.si mihi & Titio.de ver.ob.p ibi no.p Bar.& p Ang.in l.vtimur.ī.de sepul.vio.p Io.Cal.ī disputa.sua ici.ex octo studētibus.vbi facit mētionē de dispu.Old. & p hoc l.Græce.§.& post litem.ī.de fideius.& vide pro intellectu d.l.boues.in proposito nostro omnino Bal.in l.mutus.C.de procu.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Alia ciuitate. Sed quando ciuitas non recognoſcit ſuperiorem, eſſet idem qd in ciuitate Romana, per no. per Bar. in l. pxi. & vide quæ dixi in l. ſi quis, p eo. de fideiuſ. & adde q̃ habes p do. Nellum de ſancto Gemi. in ſuo tracta. bannitorũ. in j. parte ſecundi temporis. q. xv. qui refert not. conſilium Bal. vide p Moder. in l. ſi familia. ī. de iuriſdi. omn. iudic. Ad de quando committat crimẽ leſæ maieſtatis, Old. cõſi. xliij.

b ¶ Mittunt nunciũ. Quid de his qui portãt literas, vide bar. in l. j. §. incidit. ad Turpil. Et not. q̃ in hoc crimẽ incidit, q̃ facit Papa viuente de papatu conuenticulã: ſecũdũ ſo. and. in c. veniens. teſt. Itẽ no. qd nõ ſubditus non incidit in crimẽ vt no. Bal. in l. ij. C. de fal. mone. & tenẽs caſtrum rebellatum, vel concitans populum contra Rempu. nõ incidit in hãc pœnam: vide in l. j. et ij. & ibi Bal. C. de ſedi. Adde qd de his, qui ſpoliant nuncios apoſtolicos, an icidãt ī hoc crimẽ. Ro. cõ. ccclxv. Et quod nõ ſubditus non committat crimen læſæ maieſtatis: vide quę in facto conſuluit Oldr. conſi. xliij. Et an poſitus ad confinia, q̃ fuit inobediẽs, dicatur incidiſſe in hoc crimẽ, vide Bal. conſi. cxxxix. j. libr.

c ¶ Mutuat. Mutuans pecuniã dicitur prę̃ſtare auxiliũ. & ad hoc vide quæ dixi ī l. ſi. ī. de publi. iudi.

d ¶ Familia. Qualiter punitur qui abſtulit a familia aliquẽ condẽnãdũ, vide Bal. in l. edictos. C. d epiſc. aud. & ibi Cyn. & vide quæ ſcripſi in l. iij. §. trãsfugus. j. de fiſca. & qd not. Are. Inſti. de actī. §. pœnales. & adde qd not. Inn. in c. ſane. de offi. deleg. & doc. in l. addictos. de appella, et vide Bart. in extrauag. ad repri. in verſ. rangit. Quid autem de eo q̃ receptat, vel occultat bannitum, vel debitorẽ, ne capiat? Bald. in l. ſi. de opt. le. C. de oper. li. dicit, quod nõ tenet ad delictũ. & vide q̃ habes in rub. ī. ne qs eũ q̃ in jus voca. eit vi exi. An teneant ad debitũ cuſtodes carcerum creditoribus, vide quæ ſcripſi in l. ſi. ī. tit. j.

e ¶ Qualiter puniatur eripiẽs. Vide Bar. in tractatus pacis: ar. l. cõtinuus. §. itẽ qui inſulã. ſ. de verb. obl. Facit l. veres. cũ l. ſeq. ſ. de itine. actuq; priua. & hęc ſufficiãt circa primã ſecuritatẽ. Itẽ põt intelligi hæc lex in ſecuritate: hoc eſt, qñ † duæ ciuitates faciũt pacẽ inſimul, & concordiã. Hęc eſt lõga materia: Quando aliqs offendit aliquem de ciuitate, cũ quo eſt facta pax, videtur q̃ incidat in l. Iuli. maieſta. vt hic dicitur: ſed quia lõga eſt materia, nõ dico hic. † Itẽ dicit hic, q̃ armant homines, q̃ro aliquis congregat gentẽ in alia ciuitate quã in ciuitate Romana: an incidat in l. Iul. maie. Dicit glo. q̃ non habet locũ in alia ciuitate[a] quia cũ hic dicat de vrbe, intelligit de ciuitate Romana, non aũt intelligit de alia. & allegat ſuas leges. Sed aduerte q̃ qui facit congregationẽ gẽtis in alia ciuitate, tenetur. l. Iul. de vi. vt l. j. cũ ſeq. j. ad leg. Iul. de vi. & l. vlti. C. ad le. Iul. de vi. † Vltĩo no. q̃ illi. q̃ mittũt nũciũ[b], vel literas hoſtibus incidunt in hanc legẽ.

1 ☞ *Eccleſia Romana, quòd damnet omnes qui dicunt ſe reges Siciliæ.*

2 *Præparans exercitum ſine iuſſu ſuperioris, quod incidat in l. Iul maieſtatis.*

Ciuitates Italiæ quod poſſunt præparare exercitum contra ſuos ſubditos.

3 *Hac l. tenetur non ſolum qui fecit, ſed etiam facere curauit.*

LEX III.

Ex xii. tabu. No. iſtos cauſus: qa ſunt multũ cõmunes. Ex hoc quod habes hic, dic † q̃ eccleſia Romana cõdemnat omnes iſtos q̃ dicũt ſe Reges Siciliæ, cũ nõ habeãt regnũ licite, incidũt in l. Iul. maie. † Secũdo no. q̃ ille, q̃ prę̃parat exercitum ſine iuſſu ſuperioris, incidit in l. Iul. maieſt. Sed hodie ciuitates Italiæ poſſunt licite præparare exercitũ cõtra ſubditos, & inimicos ſuos, cũ dominiũ nõ recognoſcãt: & videbitis ī l. hoſtes. j. de capti. † Itẽ no. q̃ nõ ſolum ille qui fecit, ſed qui facere curauit, tenetur hac lege.

1 ☞ *Dans auxilium, & fauorem hoſtibus, tenetur l. Iulia maieſtatis.*

2 *Mutuans pecuniam, dicitur auxilium præſtare, & fauorẽ. Statutum punitens dantem auxilium, & fauorem alicui, comprehendit mutuantem pecuniam.*

3 *Qui abſtulit reum confeſſum condemnatum, vel condemnandum è manibus familiæ punitur. l. Iul. maieſtatis.*

Si vero rem non erat confeſſus: vel condemnatus, punitur ad mortem.

Et auferens reũ de manu familiæ generaliter, qualiter puniatur. remiſſiuè.

4 *Interficiẽs reũ captũ à familia, qualiter puniatur, remiſſiuè.*

Viuſque. † No. q̃ quicũq; dat auxiliũ hoſtibus, & fauorẽ, tenet l. Iul. maieſt. † Itẽ no. q̃ quicunq; mutuat[c] pecuniam dicit auxiliũ præſtare, & fauorẽ. Ex quo habes q̃ ſi ſtatutũ dicit, q̃ quicũq; dederit auxiliũ, & fauorẽ, talis puniat in tantũ. ſi quis mutuat pecuniã, ille dicit præſtare auxiliũ & fauorẽ. De hoc auxilio & fauore, qualiter intelligat, requirit magnã indaginẽ. Dicã in l. furti. §. ope. ſ. de fur. Itẽ nota tex. ibi: item qui cõfeſſum. † Ex quo habes qualiter debet puniri ille, qui abſtulit à familia[d] aliquem cõdẽnatũ, vel cõdẽnãdũ, cũ eſſet cõfeſſus de crimine: incidit enim in l. Iuli. maieſta. vt hic. qd tenemẽti. Si vero aliquis eripit aliquem nõ cõdẽnatũ, vel cõfeſſum, habetis caſum ſpecialẽ qd debet puniri ad mortem: vt in, caſu l. ſi. de maleſi. & mathe. In alijs autẽ caſibus, qualiter puniat[e] eripiẽs, habes in corpo. aut. vt omnes obe. iudi. puin. §. arripiat. Sed † ſi qs interfecerit captum à familia reum: qualiter puniat? Dyñ. tangit in l. in laqueum. ſ. de acqui. re. do. Iaco. de Areti. hoc diſputauit. Tãgam in l. in laqueũ. & l. eiuſdem. §. fi. j. ad le. Corne. de ſica.

1 ☞ *Aurifex reficiẽs calicem iam conſecratum, nõ incidit in l. Iul. maieſt.*

Vendens calicem non conſecratũ nõ incidit in l. Iul. maieſt.

On contrahit. † Not. q̃ aurifex, qui reficit calicẽ iam cõſecratum, vel eccleſiã iam cõſecratã, nõ incidit in l. Iuli. maie. † Itẽ ille qui vẽdit calicẽ nõ cõſecratũ, nõ incidit in l. Iul. maieſt. alias ſi eſt cõſecratus, vendere non poteſt: vt l. ſancimus. C. de ſacroſan. eccle.

1 ☞ *Infamis in crimine leſæ maieſtatis accuſat, & teſtificatur.*

Amoſi. † Vides quod infames admittũtur ad accuſandũ in hoc crimine. ſed an admittant? Rñdeo, ſic: vt j. eo. l. pxima. & quod ſtatim dicam.

1 ☞ *Delinquens contra principem verbo, vel facto, qualiter punitur.*

2 *Minæ alicuius ex qualitate perſonæ, quòd inducant iuſtum metum.*

Hoc tamen crimen. No. text. ibi: nec lubricũ, &c. nota † aut qs deliquit cõtra principem verbo: & habet locũ l. j. C. ſi qs Impe. male. Aut quis deliquit aliquo facto, vel tractatu: & tũc ſic eſt de capitib* expreſsis ſ. l. j. ij. iij. & iiij. tũc debet puniri, vt ibi. Si vero nõ eſt de illis capitibus: tũc debet puniri inſpectis qualitatibus, quæ hic ponunt. † Vlterius no. ar. vtrum minæ alicuius inducãt iuſtũ metũ: certe ex qualitate pſonæ minantis inducitur iuſtus metus: alias nõ: vt hic, & l. j. C. ſi quis Imper. male. & gl. no. in l. metum. C. quod me. cau.

1 ☞ *Qualiter intelligatur in hoc crimine, quòd famoſi, & alij qui non habent ius teſtificandi, nec accuſandi admittantur.*

IN quæſtionibus. Vides ergo, q̃ illi qui alias ad accuſandũ, vel ad teſtificãdũ nõ admittunt: tamẽ admittunt in hoc crimine. † Quæro[g], qualiter debet intelligi q̃ famoſi, & alij. q̃ nõ hñt accuſandi ius nec teſtificãdi, admittunt in hac cã? Rñdeo: de teſtimonio loquor. Quædã eſt cã quæ repellit aliquẽ à teſtificãdo: qa lex timet ne dicat mẽdaciũ cõtra reũ: forte qa eſt ſuus inimic*: & iſto caſu nõ admittetur etiã in iſtis criminib* exceptuatis. Quidã ſunt q̃ repellunt à teſtimonio ꝓpter aliquã cauſam quæ nõ reſpicit ſingulariter inimicitiã, & odiũ accuſati: & iſti admitterẽtur. Hãc diſtinctionẽ facit c. p tuas.[h] extra de ſymo. Item dicitur, q̃ in quæſtionibus læſæ maieſta. admittunt iſtæ perſonæ: quæro vtrum admittantur ad probãdũ quædã alia adminicula. Explũ in crimine læſæ maie. volo ꝓbare q̃ rector prouinciæ nõ admiſit ſucceſſorẽ veniẽtẽ. bene certè admittẽtur iſti teſtes. q̃ ille noluit admittere. Sed an admittũt iſti ad ꝓbãdũ adminicula, ſ. q̃ ille q̃ venit erat legitim* ſucceſſor? certe nõ admittunt: qa admittunt ad ꝓbãdũ ea, quæ reſpiciunt tm̃ delictũ, nõ aũt ad prob

l. j. §. is videt. ī fin. ī. ſi quis ius dicẽ. & vide Bal. ī l. ſed eximẽdi. §. itẽ ſi quis. ī. ne qs eũ q̃ in ius voca.

f ¶ In quæſtionibus. Aduertatis: qa vbicunq; admittuntur iſti tales, admittunt ſine tormẽtis hic ad accuſandũ. ſecus qñ admittũ ad teſtificãdũ. qa tunc non admittunt ſine tormentis. Ita ſing. voluit Inn. in c. cũ P. Manconella. extra. de accu. in gloſſ. j. & vide Bar. & ibi dixi in l. ex libero. d̃ queſtio.

g ¶ Quæro. Et ꝓpter hoc ſingu. dixit Bal. in auth. ſi dicatur. in vlti. col. C. de teſt. q̃ ſi ſtatuto cauet, qd infamis poſſit ꝓbare adulterium, qd licet adulterium non poſſit eſſe ſine matrimonio, quod nõ poterunt tales infames ꝓbare matrimoniũ. Et hæc faciũt, an diſponente ſtatuto q̃ ſtetur iuramẽto dñum paſsi, q̃ nõ ſtet iuramẽto ſuo. Et vide in hac q̃one, & in multis ſimilibus bol. ī d. auth. ſi dicat. C. de teſti.

h ¶ Per tuas. aduertatis ſecũdum Ange. hic, q̃ illud ibi nõ dicitur, nec hoc ibi placet: qa ſi admitteretur ad factũ: id eſt ad accuſandũ: ergo admittunt etiã ad probandũ omnia adminicula, ſine q̃bus accuſatio ſua non fortiretur effectũ: vt ladrẽ. & ad legarũ. ī. de procur. c. veniẽs. de accuſa. credit tamen Bart. dicere verũ in his adminiculis, quę nõ ſunt de ſubſtãtia ad fundamenta accuſationis. Et ad Bar. hic adde Benedi. de Plũb. ī l. ēt. §. abſtm. in fi. ī. de manu. vin.

5 POMATES.

i ¶ Itẽ dicit. Pro limitatione tex. huius vi de Fel. ī c. ad noſtrã. col. iij. de ꝓba. & vide Aret. conſi. xxix. col. vij. & ix. ī vi. dubio. vbi ſequit: licet poſtea cõtrariũ pũgat in l. ſi ſeruum. in prin. ī. de ver. ob. & in c. at ſi clerici. ī. de adulteriis. co. tim. ī. de iudi. & vide Fel. ī c. p tuas. co. ij. & bal. & Fe. ī auth. ſi dicat. col. pe. C. de teſt.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Is qui in reatu. Nota quãdo poſsit dari memoria alicuius defuncti, vt bona publicẽtur: & vide quę dixi in lege q. crimen. qui accu. nõ poſ. Sed quãto tẽpore duret facultas accuſandi poſt mortẽ delinquentis, vide tex. in l. ſecũda. ĩ. de apoſta. & ibi Barto. dicit quod facultas puniendi, & accuſandi hæreticum mortuum finitur quinquẽnio. Sed idem dicas in delinquẽte in principis maieſtatẽ, ſecundum gl. menti tenendam in lege Manichæos. C. de hære. Sed an debeat mitti cadauer ad iuſtitiã quando vnus ſemet ipſum interfecit, vide Cy. & Butri. in lege. ñ. C. qui teſta. face. poſſunt licet Bal. ibi dicat, qd hoc poſſint facere iudices, ſi volunt. De hoc late per Ange. & Imol. in lege defunctos. ſupra de publi. iudi. & Bal. in lege prima C. ne ex deli. defuncto. in ij. col. & Ang. in l. fin. C. ſi reus vel accu. mor. fue. facit. l. j. & ñ. & quod ibi Bart. de eada. puni. Modus autem ſententiæ eſt, vt pronuncietur quem eſſe hæreticum: & quod p conſequens eius memoria damnatur. Et multos caſus, in quibus damnatur memoria, vide enumeratos p gl. in l. ex teſtamento. C. de teſt. manu. Et excommunicatus & vſurarius pnunciatus an poſſit quæri poſt mortem, vide Bald. in l. principaliter. la. j. C. de libe. cau. Et caſus in quibus damnef memoria, enumerat etiam gl. l. i. in ver. extinctum. C. ſi reus vel accu.

b ¶ De ſucceſ. Dic alis de hære. quæ ab inteſt. vbi glo. ponit, quando quis poſsit poſt mortẽ accuſari.

c ¶ Ex lege Iulia. Nota cõtra accuſatorẽ criminaliter obijcit exceptio lenocinij: de quo per Dy. in l. viro. ſol. mat. & in regu. ĩ pari. de regu. iur. in vi. Itẽ dico, q põt oppõi exceptio criminoſa de inhabilitate perſonæ, puta q eſt excommunicatus vel infamis. facit l. quos phiber. ĩ. de poſtu. Ita tenet Imol. ĩ d. l. viro. vbi ipſe ſubdit, q iſta ſunt vera de iure ciuili: ſed de iure canonico dicit, q cõtra accuſatorẽ ad ipſum repellendum poteſt ad probãdum adminicula. Ita dicit c. per tuas, extra de ſymo. q ꝓpetuo tene mẽti.

EOrum. Opp. C. de bo. libe. l. j. et l. iiij. j. de interd. & re. So. vt hic in gl. & dicemus in l. iij. de interd. & re le.

a ¶ S qui in reatu. [a] Qualiter autẽ feratur ſententia contra mortuũ in crimine læſæ maieſtatis, & ſimi. plene habes Inſti. de hẽdi. b ab inte. §. p cõtrariũ.

Ad legem Iuliam de adulteriis & ſtupro. *Rubrica.*

Continua rubricam: quia crimẽ adulterij eſt grauius crimẽ: quia omne crimẽ committitur extra corpus: fornicatio vero cõmittitur in corpus: vt primæ ad Corinthios vj. c. circa fin. ideo ponitur hic rubri. ad legẽ Iuliam de adulteriis. Quæro, quid continebat lex Iulia de adulte. Reſpondeo: eius præcepta, & capitula habes ſ. de mino. l. auxilium.

LEX I.

HAec lex. Opp. & videt q ſi hoc eſt verum, ergo ab authore debet denõinari lex Auguſta, nõ lex Iulia. cũ autẽ author ſuus vocet diu[s] Auguſtus: ergo &c. vt Inſti. de dona. §. aliæ. Solue vt in gloſ. duobus modis. Vel dic: & iſta eſt vera, q ille, qui hanc legem inuenit, vocabat Iulianus. Nec obſtat quod hic dicitur: quia quilibet Imperator vocatur diuus Auguſtus. De hoc per Cyn. C. eo. tit. ſuper rub.

LEX II.

c ## EX lege Iulia. [c] Iſta lex tractat quaſdã exceptiones, quæ ponũtur cõtra crimẽ adulterij & primo ponit de quadã exceptione, de qua videbitis j. eo. l. denunciaſſe. & no. tex. ibi peregiſſet autem.

Marito. De hac exceptione videbitis j. ad Turp. l. qui deſiſtit. & l. abolitionem. C. de adulter.

1 ☞ *Lenocinium eſt duplex.*

Lenocinii. Hic loquitur de tertia exceptiõe, ſ. lenocinij: & in hac lege ponunt † duæ ſpecies lenocinij: vnũ manifeſtum, qñ dat operam vt vxor ſua adulteretur, vt inde aliqd lucretur. Secũda ſpecies lenocinij, qñ vxorem adulterã retinet. & de his duabus ſpecie b[s] loquitur hic §. & hic quidã habent, nõ conſligitur. alij habent, conſligitur. Oppo. de vna litera ad aliam. Solue vt in gl.

1 ☞ *Exceptio lenocinij quod ſit dilatoria: & debet opponi ante nomen rei receptum inter reos.*

Qui hoc crimen. Opp. de l. ſi vxor. §. iudex. & §. fi. j. eo. Sol. ille §. intelligit ſecũdũ iſtũ §. quia poſt nomen rei receptũ inter reos. non poteſt obijci hæc exceptio.

Itẽ oppo. ſ. ſolu. ma. l. cũ mulier. & l. li maritus. §. præſcriptiones. j. eo. & C. eo. l. ita nobis credi pudor. Breuiter, † iſta exceptio lenocinij eſt dilatoria, nõ peremptoria: iõ oportet opponi ante nomẽ rei receptũ ĩ reos: vt in d. §. p̃ſcriptiones. Cętera circa hãc exceptionẽ dicãj. e. l. §. ſi publico.

1 ☞ *Ratio differentiæ, quo ad opponendã exceptionẽ lenocinij poſt nomen rei receptum inter reos, inter vxorem, & extraneum.*

2 *Exceptio lenocinij qualiter, & quando poſsit opponi.*

3 *Crimen quando poſsit puniri per viam inquiſitionis.*

4 *Inquiſitio quæ fit ad priuatam utilitatem, ad crimen inueniendum, fit tripliciter.*

5 *Inquiſitio generalis ad crimen inueniendum fit tripliciter.*

6 *Inquiſitio quod poſsit fieri ad crimen puniendum.*

7 *Iudex poteſt inquirere propter denunciationem officialis: & excuſatur à calumnia.*

8 *Iudex qui incidenter cognouit de crimine, poteſt de illo per*

9 *Vbicunque iudex ex inquiſitione generali competit aliquẽ deliquiſſe, poteſt ſuper eo crimine inquirere.*

10 *Iudex inquirit de crimine coram eo facto.*

11 *Iudex quod poſsit inquirere in criminalibus, in quibus quis poteſt accuſare ſine metu calumniæ.*

12 *Annus, menſis, & locus, quod requiruntur in inquiſitione, & aliæ ſolẽnitates, ſicut i accuſatiõe, præter quã inſert. t. o.*

13 *Concluſio quod non requiratur in inquiſitione clauſula. ſuper quibus omnibus intendit, & de conſuetudine quod ponatur in inquiſitione.*

14 *Contra iudicem inquirentem quod poſſunt opponi omnes exceptiones, quæ poſſunt opponi contra accuſatorem, præter exceptionẽ, quia habet magiſtratum, & quod habeat plures reos delatos.*

15 *Iudex inquirens poſt dedicta teſtificata, quod poſsit teſtes de nouo producere.*

16 *Iudex inquirens quod non poſsit aſſumere partes accuſatoris proſequentis ſuam, vel ſuorum iniuriam, niſi quando ſuum officium eſt principaliter offenſum.*

17 *Iudex ſup notorio crimine, quod procedat per inquiſitionẽ.*

18 *Crimen excipiendo deductum, quando poſsit puniri. & numero. 20.*

19 *Exceptio falſi oppoſita, an tollat accuſationẽ falſi. et n. 21.*

Crimen quod obijcitur per viam exceptionis, quando dicatur cauſam contingere.

20 *Exceptio propoſita ſuper crimine, quando tollat accuſationem, ſuper eodem facto.*

22 *Excipiens de crimine, an ponat locum & tempus: remiſſiue. & item an teneatur ſe inſcribere.*

d ## Si publico. [d] Exceptio lenocinij oppoſita à muliere ĩter reos recepta maritum non repellit, ſe eum puniri facit: ſed ſi obijcitur ab extraneo, nihil importat. h. d. iſta lex. & habeo hunc §. & eius materiam multum p ſubtili. & diuiditur iſte §. in quatuor partes. Primo ponit vnum dictum. Secundo illationem ex dicto. Tertio, determinat vnam quæſtionem ex prædictis dependẽtem. Quarto ponit aliud dictum. Secunda ibi: lenocinium igitur. Tertia ibi: vnde quæri poteſt. Quarta ibi: extraneus autẽ.

e Opp. & videt. [e] q exceptio lenocinij maritũ accuſantẽ repellat, vt l. ita nobis cordi pudor. C. eo. & l. cum mulier. ſ. ſol. ma. Solu. Illud verum, quando iſta exceptio obijcitur ante nomẽ rei receptũ inter reos ſecus ſi poſtea. Item ad idem opp. de l. viro [f] atque vxore. ſ. ſol. ma. Reſpon. Ibi loquitur, qñ agitur ciuiliter. Tunc enim illa

f exceptio vel replicatio lenocinij eſt peremptoria: merito poſt litis conteſtationẽ venit examinanda: vt ibi. Sed qñ accuſat criminaliter: tũc illa exceptio lenocinij eſt dilatoria: iõ debet ꝓponi añ nomẽ receptũ iter reos. Quõ aũt hæc exceptio hic ſit dilatoria, et ibi ſit perẽptoria. ex teipſo p̃pendas: quoniã ibi perimit cãm: hic differt. Venio ad §. extraneus. Et op. & vr, q qlibet extraneus poſsit opponere exceptionẽ lenocinij: vt C. e. l. qñ Alexã. Gl. ſoluit duobus modis. Prio hic opponebat hæc exceptio poſt nomẽ rei receptũ iter reos: ibi añ. Et iſta eſt vera. Rationem dixi ſupra Dat gloſſa aliam ſolutionem quod lenocinium poteſt opponi tripliciter: vel quod maritus conſenſit vxori adulteratæ: vel poſt adulte-

obijci de quolibet crimine: vt in c. j. extra de accuſ. plene in l. is qui. ĩ. de pub. iu.

POMATES.

d ¶ Si publico. Pro declaratione huius §. vide Fel. in c. dilecti filij. col. vj. in verſic. ad illud. de excep.

d ¶ Si publico. In materia inquiſitionis, vide Ang. in repeti. l. ſi vacantia. C. de bo. vacan. libr. x. Et adde quod Bal. in l. j. §. magiſtratibus. d. de magiſtra. conuc. dicit quod licet Poteſtas teneatur inquirere, tamen excuſat ſi non fuerit denunciatum: alias ſi nõ ſit notorium. & tenet Bal. in l. data opera. C. qui accuſ. quod. p leui culpa nõ imputatur. & ibi vide eũ in materiã mendij. Item adde q contra producẽtẽ falſum teſtem, vel inſtrumentum, iudex põt inquirere, ſecundum Cy. in l. vbi. C. de fal. & eſt tex. ĩ l. iubemus. C. de probat. Itẽ nota quod ludẽtes, & blaſphemãtes. licet præſidi & epiſcopo inquirere de iure. l. alearum vſus. C. de aleato. Item contra iniurias factas ſcholaribus: vt in authẽ. habita. Et vide bal. in viij. col. C. ne fi. p parte. qñ ſit licitum inquirere: & vtrum epiſcopus poſsit inquirere de adulterio quo ad pœnam imponendam, vide qd dixi poſt Bar. in ru. C. eo.

c ¶ Oppo. & videtur. circa materiam inquiſitionis, vide Tanc. in q. rubri. in ij. parte. vbi tractat de inquiſitione, & in primo ponit tredecim caſus, in quibus eſt permiſſa de iure ciuili: deinde arguit pro & contra, vtrum de iure canonico ſit inquiſitio de iure permiſſa: & quæ tũc requratur: quis ſit eius effectus, vide Bald. in cap. j. §. iniuria. de pa iur. fir. & vide q not. in c. j. vt eccleſiaſt. beneſi. An. Ba.

g ¶ Oppo. de l. Viro. Vide per Bar. in l. ſi maritus. §. præſcriptio. j. eo. vbi gl.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Per modū inquisitionis Nota materiā inquisitionis & Adde Bal.in l.j. C. qui admit.& Bar.in l.cōgruit.de offi. præsi. Quid aūt sit inquisitio, vide Bart. in l. tangere.in iiij. col. C.de transa.& Bal. in l.ea quidē. in xij. col. C. de accusa. Et adde ꝙ eo tempore quo finiret accusatio,est impedita inquisitio:vt no. Bar. in l. querela. C. de fal.& tene menti q̄d gl.ij.q.v.alias vj.ca. presbyter si a plebe. in gl.quæ incip. hic colligit ꝙ nūquā iudex per viā inquisitionis procedit, nisi prius citato offenso: an velit accusare q maius & potentius ius habet:ideo præferendus iure cōi .l. quamuis indubitati.C.eo.l.j.§. denūciare.de vent. inspi. facit l.senatus. & ibi hoc no.dixit Bal.C. qui accusa. q̄d satis videt hoc de mente Bart.& maxime in ver.vlterius cū inqsitus assumit partes accusatoris . Et ita puto debere intelligi hoc,quādo inquireretur ad vtilitatē priuatā. alias dic vt hic ꝑ Bart. Adde ad materiam no.ī.eod. in l.iij.& vide quod legitur & notatur in c.j.vt eccle. benefic. vbi gl.magna, alias magistra.et vid. bar. in extrauagan.ad reprimēdū. in ver.per inquisitionem . & Ange. in reperi. l. si vacantia. C.de bon. vacā. lib.x.& Bart. in l.fi.ī. de quæstioni.Et aduertatis:qa iudex antequā īquirat debet assignare terminū volentibus accusare.d.c.presbyter si a plebe.ij.q. v. & vide gl.ij. q.vj.c. si quis de pluribus. Itē adde, ꝙ in causis ciuilibus non habet locū inquisitio, nisi in causa vsurarum: vt no. Inno.in c.ad nostrā de iureiurā.et nisi ī causa suspecti, vt C. de procura. l. eū.& ī. de suspe.tut. l.iij.§.præterea.& l. j.eo.tit.vbi dicit, ꝙ in inquisitione videtur esse necessarius libellus:nisi vbi persona vnius fauorabilis,vel ipsa pietas iudicē ad collationē inquisitam inducat:vt no.in l. mulierē. per Cy. C. si manci. ita fuc. aliena. quod dictū nō est alibi in iure.Bald.in c.j.§.tres vel plures.de pa.tenen.Item nisi fauore fisci secūdum Bal.in l.fi.de bo.vacan.lib. x.Itē fauore misera-

rium ipsam retinuit,& ipsius vitiū appro
bauit:& hæc exceptio semper pōt oppo
ni:vt in cōtrario. Tertio modo oppo. ꝙ
duxit vxorē condemnatā de adulterio:
tunc pōt opponi tantū ante rei nomē re/
ceptū iter reos.Ego miror multū de hac
secūda sol.quia est cōtra hunc tex.& §. q
hoc dicit.nā præcedēs §. loquitur de cri/
mine lenocinij,qn̄ vir cōsensit vxori adul
teratæ:& tn̄ extraneus nō pōt hāc exce/
ptionē opponere post nomē rei receptū
inter reos.Item est cōtra hūc §.qui loquit
qn̄ vir tenuit deprehēsam,& damnatā in
adulterio:& tn̄ hæc exceptio nō pōt op/
poni ab extraneo:quare tene præcedētē
solutionē. Item oppo.s.de §. si publico.
ad §.extrane⁹.Sol. Aliud in muliere ob/
1 ijciēte marito:aliud in extraneo.† Ratio
differentiæ est ista:si mulier obijcit mari/
to lenociniū, quod eius voluntate fecit,
presumitur mulier seducta à marito : vt l.
raptores.C.de rapto.virgi.iō tanꝗ prose
quens suā iniuriā,admittit ad hanc exce/
ptionē,quæ habet vim accusationis : qm̄
ex ea marit⁹ punitur:& hoc etiā post no/
men rei receptū inter reos:& vt plene di/
xi in l.is qui reus.s.de publi.iudi. in l. ne/
ganda.C qui accusa.non pos. Hoc aūt in
extraneo nō pōt dici:quia ex hoc extra/
neo nō est illata iniuria,si maritus fuit le/
no vxoris suæ.Præterea:si nos dicerem⁹
de alia exceptione lenocinij, ꝙ vxorem
adulteram retinuit:adhuc pōt obijci à mu
liere ad maritū puniēdū:quoniā hæc duo
crimina se cōtigunt adinuicē:quia vnū ab
altero descēdit: ideo admittit mulier ad
hoc proponēdū:vt dixi in d.l.is qui reus.
& est istud crimē cōmissum inter easdem
personas:quoniā illa mulier:quę accusat,
est illa,quę ab accusatore retenta est.Sed
in extraneo nō possumus hoc dicere:qa
licet illa crimina se inuicē cōtingāt,tn̄ in/
ter diuersas personas cōmittunt : quoniā
lenociniū respicit vxorē, & eius iniuriā:
& ideo potest opponi à muliere: sed non
ab extraneo accusato,cū eius personā nō
respiciat Pro declaratione huius distin/
2 gue,† Aut exceptio lenocinij obijcit ma
rito agēti ciuiliter:aut obijcit ei accusanti
criminal'r. Primo casu,pōt semꝑ opponi:
vt l.viro atq; vxore.s.solu.ma.Secūdo ca
su,aut obijcit ante nomē rei receptū inter
reos,aut post.Prīo pōt obijci à quolibet
extraneo nisi sit seru⁹accusatoris.vt l.quo
niam Alexan.C.eo. Aut obijcitur post
nomē rei receptum inter reos:& tūc aut
obijcitur ad repellendū maritū accusato/
rem:& tunc nō pōt fieri:vt hoc §.& s. ꝑ/
xi. Aut ad ipsum maritū puniendū:& tūc
aut à muliere:& pōt. Aut ab extraneo:
& opponi nō pōt. Opp.dicit hic,ꝙ sine
accusatore fuit punitus:cōtra.sine accusa
tore nemo dānatur: vt l.rescripto. §.si qs
accusatorē.j.de mune.& hono. Dicit glo.
ꝙ regula est,ꝙ sine accusatore nemo pu/
nit.fallit hic,& in alijs casibus not.in glo.
quam vide.Pro declarādo gl.habemus vi
dere duo.Primo qualiter crimē possit pu
a niri per modum inquisitionis. [a]Secundo
qualiter possit puniri per modū exceptio
nis. Circa primū cōmunis doctrina gl.
3 est†ꝙ regulariter de crimine non potest

inquiri.Fallit in casibus no.hic.Idem no.
in l.iij.§.præterea.s.de suspe.tutor. Idem
sentit Spe.in titu.de inquisi.§.ij.Idē sentit
Dy.hic,& communiter oēs docto. Ego
tamē in hac materia vidi vnū dictū dn̄i.
Nico.de Mat.in quadā sua disputa. qui
videtur mihi ꝙ tetigerit melius veritatē
huius materiæ ꝗ̄ alij:ideo sequendo eius
doctrinā,& addēdo aliqua,debetis scire,
4 †ꝙ quædā inquisitio est quæ fit ad priua/
tā vtilitatē:& ista aliquando fit ad crimē
inueniendū:aliquādo fit ad crimen puniē
dū. Ad crimen inueniendū fit tripliciter.
Primó faciendo denūciatores& alios of
ficiales,qui denunciāt maleficia, quæ cō/
mittunt. De quibus vidistis plene s. ti. ij.
l.diuus.& in l.j.§.quies.s.dē off.prefe.vrb.
& l.j.C.de decurio.libr.xij. Qn̄q; fit ista
inquisitio per inspectionē oculorū. Va/
dit enim iudex personaliter, & inspicit
quedā:vt l.fi.C.de cust.reo. & l. iudices.
b C.de episc.audi. Tertio modo, [b]fit ꝑ in/
quisitionē generalē,in qua inquirūtur la/
trones & alij malæ conditionis,& famæ:
5 vt l.cōgruit.s.de offi. præsi. †Ista tn̄ inq/
sitio generalis pōt fieri tribus modis ge/
neraliter. Primo modo generalis quo ad
personas,& quo ad delicta:vt quia iudex
inquirit à testibus,si est in ciuitate ista ali/
quis homo malæ cōditionis:vt fur,latro,
homicida,&c.Qn̄q; est generalis de per/
sonis:de delictis vero est specialis:vt pu/
ta,si est in ciuitate ista aliqs,qui fecerit ta
le crimē. De ista inquisitione secūda po/
test intelligi l.j.C.de priua.dele.& l. fi. C.
ad legē Iul.de vi. & j.ad legē Iuliā pecu.
l.iiij.§.j. Potest etiā esse generalis quo ad
delicta,specialis quo ad ꝑsonas. Exēplū:
inquiro cōtra tutorē de suspecto:tunc in/
terrogabo an cōmiserit in administratio/
ne dolū,vel culpā,vel neglígētiam,& sic
crimine nō expresso.Ita pōt intelligi lex,
hæc enim.in prin.& quod ibi not.in gl.s.
de suspect.tuto.& c.fi.extra,de purga.ca/
no.Isti.sunt tres modi ad inuenienda ma/
leficia,non ad punienda:quia ex neutro
istorū sequit cōdēnatio:sed solū crimē in/
6 uenitur. Quādoq; †fit inquisitio ad male/
ficiū puniendū: & hic aduertendū est : li/
cet glo.& Dy.hic teneāt ꝙ regulariter in/
quisitio ista non pōt fieri:tn̄ veritas aliter
se habet:quia leges, quæ hic ponunt , vt
casus speciales faciunt regulā,vt infra di/
cā. Nā scitis,ꝙ nō permittitur alicui de fa
cili accusare:vt l.si cui.in prin.s.de accusa.
c ita nō permittit[c] de facili iudici inquirere:
sed in quibusdā casibus,in quibus de faci
li permittitur accusatio,sine metu calum/
niæ,ex eisdem rationibus inquisitio de fa
7 cili permittit. Do ergo regulas. †Prima
est,ꝙ iudex potest inquirere propter of/
d ficialis denunciationem:[d]vt l.diuus.s.ti.
ij.& l.ea quidem.C.de accusa. & de cu/
rator l.j.cum simi.& l.j. C. de custod. reo.
Hui⁹ ratio est:quia sicut tutor excusatur
à calumnia,ratione officij, si est instigat⁹
e à matre,& ab alijs cōsanguineis[e],& alijs
affinibus:vt l.tutorem.s.de eis quibus vt
indig.ita eadē rōne iudex excusat à præ/
sumpta calumnia, ꝑpter officialis denun
8 ciationē. Secunda regula est,† Iudex po
test inquirere propter incidentem cogni/
tionem

bilium personarū,secūdum Cy.in l.mulierem.si manci.ita fuc. alie.Itē Bal.in l.sancimus.la ij.C. sacrosā. eccle.dixit,ꝙ in ciuilibus fauore ecclesiæ admittit inquisitio: & est speciale ibi: in alijs secus. Alle. Inn. in c.ad nostram. de iureiuran.el ij. & in criminalibus, & in ecclesiasticis idem,ꝑ illū tex.in l.si quis in hoc.de episc.et cleri. post Bar.in materia per Io. And.in c.felicis.de pœnis.& Bal. in l.iubemus. C.de ꝓba. & quod dixi post Bar.in l.aut facta. §. fi.ī. de pœnis. Adde quod in vsurarū causa possit procedi ꝑ inquisitionē, voluit Bal.cōs.lxvj. iij.lib.

b ¶Tertio modo.Ex his ergo tenet Bart. hic, ꝙ si inuenit aliquis occisus, & nescit a quo : vnde iudex inquirēdo generaliter inuenit Titiū occidisse, ꝙ ex testibus receptis sup tali inquisitione generali nō poterit eū condēnare:qa istud non est iudiciū,cū nō sit fundatum cōtra aliquē: & ideo subseq debet inquisitio specialis.& vide Bar.in l.fi.in fi.ī.de quæstioni.& sequitur Bal. c.j.§.iniuria seu furtū.de pa.tur.firman.

c ¶Non permittitur. Sed vtrū in causa inquisitiōis,vbi iudex ꝑdit ex officio suo habeat locū cōdēnatio expēsarū,vide ꝑ do. Anto. post glo. in c.dilecti. ad fi.de dolo & contu. Cy. ī l.sancimus.de iudi.

d ¶Officialis denūciatione. Quo casu si iudex nō inquirat, facit litē suā, secundū Bal.in l.iubemus.in iij.col. C. de proba.

e ¶Alijs consanguineis. Bald. in l.athletas.ī.de fal.& Bald. in authen.ad hæc.de vsu.vbi dixit, ꝙ inquirēs excusat a presumpta calumnia,vide Bal.in l.j.ī fi.l.C. ne quis in sua cau.& in l.edita.in vj.colū. C.de edē.& q̄d not. Bar. in l.si maritus. §.j.ī.eo.& Bal.in l. iubemus.in vlti.col. C.de ꝓba.& Inn.in c.cū clamor.de testi. Et Adde ꝙ si qs de delicto ciuiliter punitus fuerit, talia acta operant vim denūciationis et famæ: adeo ꝙ postea ex illis actis tāquā ex denūciatione,vt fama, iudex posset criminaliter inquirere. secūdū Bal.in l.quod citandi. C.de cōd. ob tur.cau.

a ¶ Tertia regula. Sed aduertatis quia Bal. in d. l. edit. §. fi. in iiij. et v. co. voluit q quid hic dicat Bar. et In. in c. bone. de elec. q ex probationibus receptis super generali inquisitione, posit sequi condemnatio. adde Bald. in l. iubemus. in iij. co. C. de proba. et qd no. Bar. in l. fi. infra de qō. & contra Bal. in l. edita tenet simpliciter Abb. Sicu. in ca. graue. de præbē. Sed quid si aliquis est absolutus a bona sitione generali an posit cōtra eum inqri specialiter? Bald. q sic in l. fi. in pe. co. C. de pœ. iud. Et ad hæc dicta, vide Bal. in l. ea quidē. in ix. colum. C. de acc. Pau. de Leaza. tenet opi. Innan Cle. cōstitu. de elect. et vide Bal. et Bart. in l. j. §. i. de suspe. tut. et Ang. in l. libellorū. §. de acc. et vide casum in c. fi. de collu. dete. vbi iterū inquiritur cōtra primo inquisitū. Et in materia inqsitionis vide aliqua quæ dixi, et scripsi imediate post ti. de reg. iur. et post Bar. hic. i penul. col. in ver. vlterius scias quādo crimen &c.

b ¶ Quarta regula. Adde Bart. in l. si qs obrepserit. circa finē j. de fal. et q leuato velo, tunc posit procedi absque processu ponit Bald. in l. ij. de spor. c. eudentia. per docto. de accusationi.

POMATES.

c ¶ Quīta regula. Adde aliā regulam, que tribuit iustā cām accusandi, vel inquirēdi super publica fama. Ita dicit Imo. in l. quoties. §. si qs nomē. s. de hære. instit. Et vide ad hæc An. de Aret. in tractatu maleficiorū. in glos. hæc est quædā inquisitio, &c. in iij. co. & sequen. & ibi addi.

d ¶ Exprimenda. Adde Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verū. per inquisitionem. et Bal. in l. edita. C. de eden. in rep. Paduana, videtur tenere contra Bar. hic et Bald. in l. illa institutio. de hæredi. insti. dicit in inquisitione de falso debet poni locus et dies. et vide in l. ij. in prin. C. de eden. et in l. edita in vj. col. e. ti. et Sali. in l. ea quidē. C. d accu. vbi tenet q requiratur in inqsitione speciali, vel gnali. adde Cy. in l. j. C. vbi cōue. q cer. loco. & Bal. in l. j. in iiij. col. C. qui accu. et in d. l. ea qdē. in xvj. co. Sed vtrū in inquisitione reqratur litis cōtestatio. In. q nō, i c. cū oli. de re i. secus vī, qñ qs executorē admittit ad iqsitionē psequēdā, scdm eū, qd no. et vid oīno Bal. i c. j. §. iniuria. i ver. secū furtū. d pa. iur. firm. vbi voluit. quod debet lis cōtestari si habet pmoterē: & vide Ioā. An. in c. vl. de fo cōpe. in nou. & In. & do. Anto. in c. quoniā. §. sunt & alij. vt lit. nō cōtest. & Bal. in l. j. in fi. C. vbi de cri. agi opor. & in l. negāda. in j. col. C. q accu. Et an vbicunq iudex pcedit ex officio, requiritur litis cōtestatio, vide per Inn. & Ant. de But. in d. c. quoniā. §. sunt & alij. & vide Ang. in l. si vacātia. C. de bo. vacan. lib. x. & Inno. in c. ij. de resti. in integ.

tionē. Regula enim est, q vbicunque iudex incidēter cognouit de crīe, de illo crimine ipse pōt per inquisitionē cognoscere. tex. est hic. Probatur optime, l. penult. C. si aduer. lib. Simile vides, q propter incidentē relationem criminis, quis excusatur a metu calumniæ: vt l. qui cū maior. §.
9 si libertus. §. de bono. liberto. † Tertia re-
a gula[a] est, q iudex potest procedere per inquisitionem, propter præcedētem generalem inquisitionē. Vbicunque enim iudex in generali inquisitione cōpererit aliquē deliquisse, in eodem casu pōt ad īqsitionē specialē descendere, et illū reū condēnare. Et ita debet intelligi l. congruit. probat expresse l. iiij. §. j. ad legem Iuliā pecu. Ita pōt intelligi in authē. de collatoribus. §. iubemus. Vide simile in accusatore si accusator reperit ī testamēto eius, cuius heres est. q talis fecit tale delictum, excusat a præsumpta calumnia, si accusat illum de quo testator dixit. et hoc ppter notificationē testatoris, vt l. qui cū maior. §. fi. s. d bo lib. et l. mater. C. de calū. ita hic, et in præcedenti. Alia regula est propter notificationē factam iudici, ppter incidentē cognitiōē vel ppter gnalē inqsitionē, pōt inqrere, et descēdere ad specialem inquisitio-
10 nem. † Quarta regula [b] est, ppter magnū
b dolorem, seu magnā offensam. Vbicunq enim cōmittitur corā iudice: de illo pōt iudex p specialē inquisitionem procedere. Hoc probatur in calumniatore. C. de cal. l. j. et in falso teste: vt l. nullū. C. de test. & in falsa charta: vt l. pe. C. de prob. et idē in alijs delictis, si qua delicta corā iudice cōmittuntur: de quibus tāgam in l. eos. infra de fal. Vides simile in accusatore. Marit⁹ de adulterio vxoris, & mater de morte filij, et similes personæ coniunctæ sine metu calūniæ, accusant ppter nimiū dolorē: vt l. fi. supra de pub. iud. & l. mater. C. de
11 calū. cū si. † Quinta regula[c] est, propter ī-
c mensum crimē. Sunt enim quædā crimina ita enormia, in quibus pōt qs accusare sine metu calumniæ: vt in falsa moneta, vt l. j. C. de fal. mone. et not. in l. athletas. §. calumniator. supra de inf. Itē in omnibus criminibus, in quibus sine metu calūniæ admittitur accusator, in illis potest iudex inquirere. Et facit l. si quis in hoc. C. de epi. et cle. Ita debetis ītelligere. et sic iudex inquirēdo habet magis largas habenas quā credatis. et hoc de iure cōi: sed de iure municipali in qbusdā terris sunt statuta, q in distincte iudex posit per inquisitionem
12 procedere. † Quæro, vtrū in inqsitione d beat poni annus, mēsis, locus et aliæ solēnitates, q ponūtur in l. libellorū. s. ti. ij. Gl. Inst. de publ. iud. circa princ. videtur dicere q non. Inno. expresissime dicit, q deli-
d cta particulariter non sunt exprimenda[d] in inqsitione, nec locus. Ita dicit in ca. fin. extra de purg. can. et dicit aliud in iqsitiōe aliud in accusatione. do. Iaco. Bu. insti. de actio. circa prī. dicit, q eadē solēnitas reqrit ī iqsitiōe, q reqrit ī accusatiōe: pterquā ī solēnitate īscriptiōis ad pœnā taliōis: qa illa cessat ibi. & ita loquitur Insti. de pub. iudi. in prin. ita dicit ipse. Nam cum ista inquisitio succedat in locū accusationis, & iudex vices accusationis sustineat: merito erit eiusdem naturæ cuius est accusatio: vt l. j. §. hæc actio. s. si qs testa. lib. ius. esse fue. Ad dictū Inno. nō respondet: quia de eo non facit mentionē. Ego hoc dictum Iac. But. puto verum. Non obstat dictū Inno. in c. fin. quia loquitur qñ inquisitio fit specialis quo ad psonas, generalis quo ad delicta: & fit ad aliquem remouendum: non ad puniendum criminaliter. & hoc idē est de iure nostro: vt d. l. hæc enim. cū sua glo. §. de suspe. tuto. Nam eadem ratio est, ne quis in tanto crimine vagetur cum alieno dispendio: vt l. prætor edixit. in princ. s. de
13 iniur. † Tertio quæro[e], vtrū inquisitio de-
e beat habere cōclusionē. Rñdeo, nō est necessariū q ī inquisitione ponatur cōclusio: sicut nec ī accusatiōe: vt l. libellorū. s. de accusa. Consuetudo tñ obseruat q ponūt, & cōcludunt sic: super quibus omnibus intendit procedere, & punire repertū culpabilem secundū formam iuris, seu statuto-
f rum.[f] Quod nota quia sicut in accusatione pōt intētari noua lex: ita in inquisitione: quia potest dicere, intendit punire culpabilē repertū secūdū formā iuris ciuilis,
14 vel statuti. † Quærit, vtrū[g] cōtra iudicē
g inquirentē posint opponi illæ exceptiones, quæ possunt opponi cōtra accusatorē. Puto q sic, excepta exceptione illa q magistratū habet. Cum enim ideo permittat inquirere: quia habet magistratū, nō debet esse eadem causa admissionis, & repulsionis: vt l. cum is. §. j. s. de cōdi. indeb. & l. qui hominem. §. fi. s. de sol. Itē puto, q illa exceptio q habeat plures reos delatos: de qua loquitur l. q accusare. s. de accus. nō habeat locū in iudice inquirēte: nam propter officium in eo cessat turpis suspicio: vt l. ij. s. de offi. præsi. & l. fi. C. ad leg. Iul. repetū. alias aūt exceptiones puto inquirēti posse obijci. Pro hoc optime facit extra de cle. cōiu. c. diuersis. & qd ibi no. vbi dicit, q inquirēti pōt opponi, q est inimicus: sicut pōt oppo-
15 ni accusatori vel testi. † Vlterius quæro, vtrū ī inquisitione testes posint examīari post didicita testificata: vl' de nouo pduci.
h Inno. tenet q sic[h], in c. cū clamor. extra de testi. qa cessat met⁹ subornationis, cū semper iudici testes fuissent aperti. ego plus dico, q in qualibet cā criminali iudex ex officio suo etiā post aperturā testiū pōt testes de nouo recipere, tā ad offensam q ad defensam: vt l. j. in fi. j. de quæst. & tangā ibi.
16 † Vlterius qro, cū in inquisitione iudex assumat partes accusatoris: vtrū posit assumere partes accusatoris psequētis suā, vel suorū iniuriā: vel simpliciter partes accusatoris cuiuslibet? Rñdeo: cū inquisitio nō permittat ad priuatā partis vtilitatē, vt s.
i dictū est, nō pōt assumere partes[i] accusatoris prosequētis suā vel suorū iniuriam nisi qñ suū officiū est principaliter offensum:

e ¶ Tertio quæro. Vide Bar. in l. rerū. ff. re. amo. & Bal. in l. edita. in iij. colū. de edē. & Bar. in l. libellorū. s. de accu. Bald. in l. si qs se. C. de accu. et de hac clausula, super quibus oībus, &c. vide Bald. in l. j. C. q accus. in vltim. charta. & in l. & si seuerior. de infa. & in l. etiam. de proba. & Bar. in l. cunctos populos. de summa trinit. in penul. col.

f ¶ Seu statutorum. Vide Bald. in l. j. de confes. Et an teneat libellus tanquā dubius propter dictionem vel. dic q forte sic: quia potest impropriari pro &: & vel, pro id est. l. ij. C. de adul. facit. l. si olei. C. loca. aliquando illa copula & resoluitur in disiunctiuam pro vel: vel pro id est. l. j. ff. de pact. & ibi glo. in ver. placitus & consensus.

g ¶ Quærit vtrū. Adde Sali. in l. ea quidē. C. de accusa. vide Bald. in l. licet. C. de procu. in iiij. colū. in versic. an post litem contestatam.

h ¶ Inno. tenet q sic. Quod in inquisitione testes posint produci post didicita testificata, idem tenet do. Ant. & Io. And. in c. qualiter & qñ. de accu. secus secūdū eos si iudex procederet ad instantiā accusatoris. secus in parte: vt not. dicit Bal. in auth. q semel. circa fi. C. de pba. & vide ibi Bal. in j. col. et Bal. in l. ea quidē. in xv. col. C. de accu. et vide Ang. in l. si vacātia. post mediū. C. de bo. vacā. lib. x. & Spec. in tit. de inqsi. §. nunc tractemus. ver. sed nunqd publicat. & Bar. i l. iiij. §. hoc aūt iudicium. de dā. ifec. & vide oīno Imo. post Bar. i l. inter accu. de publi. iudi. & Bart. in extrauag. ad reprimēdū. i ver. neglexerit. & i auth. q semel. C. de pba. dicit. q licet agēs criminaliter renūciauerit pbatiōibus vl' licet cōclusum sit in cā: tñ pōt semp examiare testes. ita dicit ibi i iij. col. & vide q dixi post Bar. i auth. qui semel. i. de pba.

i ¶ Assumere partes. An iudex posit inquirere in locū accusantis psequētis suā vel suorū iniuriā: vide q no. in l. negāda.

Universidad de Deusto Biblioteca

C.qui accu.& not.in l.is q reus.& ī.de pub.iudi.& vide Ang.in l.si vacantia.post mediū.de bo.vacā.lib.x.vbi etiā circa primū dicit: q si iudex vult aliquē absoluere, debet citare offensum ad cōtradicendū:alias talis absolutio nō p̄iudicat offenso,qn accusare possit.& forte etiā secundū eū iudex in syndicatu tenet. Tu etiā in absolutione facias citare syndicatū,de cuius pręiudicio agitur. Vide etiā quæ scripsi in l. senatus. circa princ. de accusa.& ad Bar. hic adde Bal. in l. ea quidē.in xv.colū.de accu.& adde q not. Barto.in l.inter omnes.§.recte.ī.de fur.

a ¶ Vlterius quæro. Vide do. Franci. de Are.in c.ij.extra, de testi.circa. iij. col.& vide ī. immediate post tit.de regu. iur.

b ¶ Quæro vtrū. An crimē possit puniri p viā exceptionis, vide Cy. in l. si magnū.& ibi Salic. C. q accu. & Bar.in l q accusare.ī.de accusa.& ad gl.hic, quæ reputatur singul. vide gl.& Bal.in l.falsam. in fi. C.si ex fal. istr. in l. fi. in pen.col.eo. tit.in l.fi.in princ.de fide instr. Et quid si contra accusatū vel inquisitū opponat, q testes sunt falsi:& p̄ducitur accusatio cōtra eos: an supsedeatur in prima inqsitione, vide Cy.& Bald.in l.j.C.qui accu.& Bal. in l.j.de q̄stionibus. & Sali.in l.si ad eius. de fal. & quod not. Barto. in d.l.vlti.de falsis. Ex opposito adde hic dictis,qn crimē est notoriū, iudex potest p̄cedere per inquisitionē.De quo p Inn. in ca.bonæ. de elect. Et declara vt p Bal. in l.ea quidem. in fi. xij.col.C. de accu.et an possit contra aliquē p̄cedi de homicidio notorio, omisso tramite ordīario, vide Bal. in c.j.§. iniuria.in versi. seu furtū.de pace iuramen. fir. Et an circa famā procedat iuris ordine nō seruato, vide Inn.in c.cū in tua.de spōsa. Et an in notorijs reqrat citatio, vide Bal. in l. presbyteri.de episc. & cler. Dixi in l. emptorē. de acti.emp. Et istis adde Inn. in c.statuimus.de offi.deleg.et Bal.in l.addictos.de episc. audi. Et qn in notorio requirat ordo iudicij, vide Bal. in l.postq̄. in iij. colum.de pact. & notat Bart.in l.j.§.fi.de vari.& extraor.cognit.& Bar.in l. ab hostibus.§.sed quod.ff.ex quib.cau.ma.dicit tamē Bal.C.de iudeis.q in notorijs procedit iuris ordine non seruato.allegat Inn.in c.fi.de cohabitati. cleric.& mulie.facit quod habet in l.si cōfessus. de custod.reo.& Bal.in l.p̄perandum.in fi.princ.de iudi.no. Ang.in l.si vacātia.in versi.venio ad secūdum articulum.in princ.de bonis vacan.lib.x.& Bal.in l.ea quidem.in xij. col.vbi plene.C.de accusatio.Et de materia notorij, vide Sali.in d.l.ea quidem.aliquid p gl.& Bal.in l.ciues.C.de appel.& per gl.in c. per tuas.de cohabitā.cle.& mulie.Et vtrū inquisitū sufficiat citari ad domū:dic q personaliter debet citari:aut per edicta publica:vt singu.voluit Inn.in c.si aduersarius.de eo q mit.in pos.causa rei seruand.& vide doct. in l.j.de req.re.Et an in inquisitione requirat citatio,Bal.q sic,in l.iiij.§.j.de cōdi. ob tur.cām. vide quæ dixi in l.de vnoquoq.de re iudi.Pone,q iudex cōtra inquisitū tulit sniam,postea petit reuocatio sniæ:an iudex sit citādus?Inn.in c.in nr̄a.de procur.tenet quod sic.in gl.fi.circa fi.alle.cap.cum speciali. circa fi. de appel. Recurre ad Alexan.in d.l.de vnoquoque.de re iudi.& est additio.

vt in falso teste, & calūniatoribus, & simi. hoc autē scire est magni effectus propter multa,ad q̄ admittunt illi, qui p̄sequunt suam vel suorū iniuriam, & alij nō. & hæc sufficiāt de inquisitiōe. Nam Spe. de hoc
17 modicū tractat. †Vltimo scias, q qn crimen esset notoriū, iudex pōt indistincte p̄cedere per inquisitionē:vt l.ea quidē.C. de accu:& gl.hoc dicit. & materiā de notorio crimine:dic de hoc per Spe.in tit.de noto. cri. Tangā aliquid in l.ab accusatione.§. nūciatores.j.ad Turpil. Vlterius q̄ro[a], vtrū superueniēte accusatore cesset inquisitio. Dicam in l.iij,§.fi.j. eod. Venio ad secundam materiā de exceptione crimi
18 nis:†quæro vtrū[b] quod hic dicit de exceptione lenocinij, q ista exceptio probata punit maritus, sit verū in alijs exceptionibus criminis:vt falsa charta, & similibus? Dicit gl. q nō:quia exceptio lenocinij tollit accusationē lenocinij:sed exceptio falsi non tollit accusationē falsi. Examinemus
19 hāc gl. Dy.†dicit hic finaliter, q per exceptionē falsi nō tollit accusatio falsi. Videt probari per l.sed & si exceptio.§.de euict. Item facit pro gl. quia hic tantū de lenocinio dicit:ergo &c.vt l.si vero.§.de viro.ş. sol.matri.sed cōtra gl.facit C.de p̄ba.l. iubem⁹.& de fal.l.vbi.& j.de fal.l. diu⁹ Pi⁹. Sed potest dici secundū Ioā. q ibi in modum ordinariæ accusationis proponebat exceptio falsi, qd videt bene dictū. Ad l. vbi potest respōderi per literam quę ibi dicit:nec accusatori tantū &c. Ad l. diuus Pius. potest responderi q loquatur in eo falso qd sine accusatore punit, vt in falsa charta,vt dictū est.Si enim nemine opponente posset puniri, multo magis aliquo opponente in modū exceptionis. Cōcludo ergo sic: Aut crimen in modum exceptionis obiectū,& probatū poterit puniri sine accusatore aut nō:vt ex prædictis patet.Ita dicit Dyn.Pet. aliter dicit, vt refert Cy.in l.vbi. C.de fal.vbi recitat istā opi.dicit em̄ ibi ipse, q exceptio pōt opponi qn̄que ad repellendū accusatorē:quandoque pōt opponi ad eū puniendū, Primo casu, nūq̄ puniet ille,cōtra quē exceptū est:ar. ad hoc in l. Lucius.[c] ş.de his q no. infa.& qd no.hac gl.Si vero opponit ad eū condēnandū,tūc poterit eum cōdēnare.Ita loquit hic. Vnde dicit ipse, q ista exceptio q̄ opponit hic,opponebat ad hūc finē, vt condēnaret.Et ita intelligit hunc text.C. eo.in l.ij.Dictū Pe.nō est verum per l. qm̄

Alexandrū.C.eod.vbi dicit q seruus non pōt exceptionē lenocinij opponere. Ratio est:quia seruus non pōt dn̄m accusare: eadē ratione, nec exceptionē opponere, ex qua dn̄s veniret puniendus:sed si hæc exceptio simpl'r opposita nō faceret dn̄m puniri,opponi posset à seruo,sicut à libero:vt l.seruos.ş.de accu.qd tn̄ illa lex oīno
20 p̄hibet.Cōcludo ergo,†q quocūq; modo sit opposita ista exceptio lenocinij, faciat accusatorē puniri. Quid dicemus? Breuiter nos habemus de hoc tex. in iure canonico,extra de excep.c.j.& ij.[d] vbi dicit, q si crimē,qd obijcit,cām contingit, de qua agit, q tunc pōt iudex ex eo punire: alias secus. Intelligo autē istud crimē cōtingere cām, si respicit illud idem factum de quo principal'r agit, & easdē p̄sonas:vt puta testis dicit falsum in hac cā contra me excipio q est falsus testis. Itē p̄duxisti falsum instrumentū contra me, excipio q instrumentū est falsum: vel dico q feci adulteriū te volente. Cū ergo exceptio cōtingat id,de quo agit,et easdē p̄sonas,iudex pōt punire,vt hic:secus si diuersas personas cōtingeret:vt hic in ver.extraneus. Tunc em̄ iudex ex vigore eiusdē exceptionis, non posset punire. Sed fateor q ex hoc, & cognitione habita, posset inquirere iterū, & sup inq̄sitione punire ex nouo p̄cessu: &
21 ita obseruat. †Vlteri⁹ q̄ro p declaratiōe glo.vtrū exceptione p̄posita sup eodē facto,tollat accusatio sup eodē facto.Breuiter ista q̄stio pōt intelligi tripliciter. Vno modo, vtrū exceptio tollat accusationem pēdēte iudicio:& hoc puto q nō:sicut inquisitio nō tollit accusationē:vt dicā ī l. si maritus.in fin.ita nec exceptio,vt ibi dicā. Facit l. sed si ante.ş.de exce.& qd ibi dicā. Secūdo pōt intelligi, vtrū exceptio tollat accusationē,postq̄ absolutio secuta est super exceptiōe. Ad qd respō. vt dicam in l. duobus.ş.de excep.rei iud. & aliquantulū tangā in l.q Romæ.§. duo fratres. Tertio modo pōt intelligi,vtrū exceptio tollat accusationē postquā obtentū est sup exceptione & hic dico q sup exceptiōe potest obtineri duob⁹ modis. Vno mō, q accusator simpl'r repellat: & isto casu nō p̄iudicatur in accusatiōe,qm̄ ad aliū finē tēdit: nā sicut ciuilis & criminalis nō tollunt exceptiōe:ita vna aliā nō impedit: vt l.j.C. qn̄ ci.ac.cri.p̄iu. Quādoq; est secuta victoria sup exceptione,qa accusator punitus est: tunc gl.videt dicere, q exceptio nō tollat

c ¶ In l.Lucius. Vide oīno quæ late scripsit post tit.ī.de reg.iur. Et adde bonum tex.in c.ij.circa fi.extra de ordi.cognit.ad id qd deducit per modū exceptionis no.Bar.in l.j.§.sed & si is.de oper.nou.nuncia. Pro quo optima gl. iuncto tex. in l.certa de p̄batio.& ideo si quæreī q iudex pronunciare possit sup nō except. qn rea p̄bauit cōtra libellum actoris:vt puta cōtra agentē rei vēdicatiōe reus nō p̄bauit se dn̄m esse, an iudex debeat pronunciare q dn̄ū habeat ad eum spectare. Ad hoc faciunt.no.p gl. in d. l. ama. & ibi tex.& no.Inn.ī c.cer cōquestiōe. de resti. spolia. Adde etiam Bal.ī l.hereditas.C. de peti.hære. facit l. si īter me & te. ī.de excep.rei iud.& ista disputatio nō habet locū ī duplicibus iudicijs.l.si desti.§.sed p̄cur. & ī vti possidetis gl. est multum not.ī l.j.in verbo,p̄cario.& ibi Bar.C. vti possi.gl.in l.Pomponius.§.sed fin.de p̄cu. de qbus latius vide Bal.in l.cū Papinianus. de sent.& interlo.om.iud.et q legit et no.in l.sed et si possessori.ī.prin. de iureiur. dixi etiā post Bar.ī l.si cū.§.i. de except.rei iudi.& ad Bar. hic vide no. in l.Lucius.ī.dem fa.& vide Cano.& Inn.ī c.j.de excep.& plene p Pet.& Cy.ī l.j.C.de fal.possem non absurde dic. q sit hoc verū quo ad pœnā ordinariā nō imponendā,sed quo ad extraordinariam sic:arg.l.nullū.C.de testi. secūdum dn̄m Flor.ī q.sua icip. inqsitus.in decisio primi dubij & vide & Bart.ī l.si cōfessus.ī. de custo. reo. Adde id q no.Bal.in auth. statuimus.vbi dicit, q nō refert,an qs de crimine cōdemnet, an p exceptionē cōuincat.alleg.c.super eo.de testa.& de appel.l.si cū.& ita dicit cōsuluisse Feder.ad. de p̄dictis glo.no.in c.cū sup.in versi.non extitit.de concess.p̄ben. ex qua colligit mirabile dictū:vide licet q crimen cōfessatū p viā exceptionis,etiā in ciuili iudicio potest puniri.sed Io.Andr.ibi cōtra:qa exceptionē obijciens nō fatet.c. cū venerabilis.de excep.Itē qa crimē exceptū nō debet puniri,cū ad hoc nō agat,& modus agēdi inspiciēdus sit.c.ij.de ordi.cog.& optime in capi.sup his.de accu.do. Ant.dicit ibi ī gl.saluari posse qn crimē est cōnexū ei de quo agit:iuxta no.ī c.j.de excep.c.ij.de cōfes. Nec obstat primū arg.Ioā.And.qa id q est ī ipsa exceptiōe excipiēs bn̄ fatet:licet nō fateat tacite inclusum:vt no.doct.ī d.c.cū venerabilis.do. Abb.dicit,q sibi placet dictū do. Ant.qn actū fuisset ī pricipali iudicio criminaliter:sed qa gl.ibi loquit quando actū erat ciuiliter,ideo dicit durū esse tenere gl.maxime p id q habet in d.c.sup his.& remittit similiter se ad no.in.c.ij.de cōfes.maxime p eū:addo qd not. Bar.in d.l.si cōfessus.de custo.reo.Et de hac materia vide etiam aliquid per Bal.in d.l.presbyteri.C.de episc.& cleri.& in auth. nouo iure. C.de pœna iudi.& per Ro.in l.mulier.§.solu.matri.

d ¶ C.j.& ij. Contrarium videtur tenuisse Bar.in l.j.§.sed & si is.ī.de operis

accusa

accusationem: vt hic, et l.nullū, circa fi. C. de testi. sed gl. ibi reprehenditur a docto. a bene. Cum enim ista sint duo iudicia [a] ad vindictā tendentia, vnū indistincte tollit̃ propter aliud, nō attēto vtrū sit plus ī vno quā in alio: vt l.prætor.§.j.ff.de iniur. Circa prædicta tanguntur multa quæ faciunt ad hæc, extra de pur.cano.cap.pe. †Quæro, vtrum quādo opponitur crimē per modū exceptiōis, debeat poni locus. Et dic vt in l.j.ff.de except. Item an in exceptione criminis debeat se quis inscribere, dixi in l.si cui.in princ.ff.de accusa.

1 *☞ Plures accusatores si concurrunt ante nomen rei receptum inter reos, idoneiorem eligit iudex.*

Causa præferendi idoneiorem in accusatione est, quando alter colluderet, uel esset infamis.

2 *Vlterior præfertur propinquiori in accusando, quando adiecit aliquam qualitatem, qua mediante accusatus acrius punitur.*

Accusatus à pluribus quod opponere possit, ut non possit pluries de eodem crimine accusari.

Primus accusator potest dicere, quod secundus accusator nō debet admitti.

3 *Adulterium quod probatur ex præsumptionibus, ut si uideres duos in camera uel in lecto.*

1 **Si simul.** †No. hic, quod hic qd' dicit̃.ff. de accusatoribus, quod simul pluribus concurrentibus prætor idoneiorē eligit: debet intelligi pluribus venientibus ante nomē rei receptum inter reos: vt hic in ver. in tātū. et vers. sed et quoties. hoc etiā no. C. de accu. l. qui de crimine. Itē in l. si plures. supra de accu. dicitur, quod iudex ex causa præfert vnum alteri. Certe causa ponit̃ hic: quia si reperit vnū colludere vel esse infamē, præfert aliū. Et ex hoc dico quod si propinquior accusat occisores simpliciter: alius accusat illos adiecta aliqua qualitate, per quam puniuntur acrius: tūc iudex pōt vlteriorē præferre propinquiori, si apparet iudici illā qualitatē esse verā, ar. huius legis.
2 Itē no. †quod si ego accusor a pluribus habeo exceptionē sine dubio, vt nō possim accusari pluries de eodē crimine: vt l. si cui. §. ijsdem. ff. de accu. et l. qui de crimine. C. de acc. Sed nūquid primus accusator pōt dicere, secundus accusator nō debet admitti. Sed certe hic videtur text. quod sic, vt hic, nisi ego pater, &c. Dicā lati⁹. infra l. proxi.
3 Itē †dicit̃ hic, probationibus īsistente, quæro qualiter probabitur adulteriū? [b] Respon. nō pōt probari directo aliqua ratione, qa si videres in camera duos, vel in lecto, nescires tamen quid facerent: sed dico quod probatur ex præsūptiōe: vt in c. præterea. extra, de test. et de præsūptio. c. literis. & c. tertio loco. Tene menti prædicta.

1 *☞ Duo quando admittuntur ad aliquid, donec unus præoccupet, tempora utrique cedunt.*

2 *Si duobus sunt concessæ literæ super præbenda, quam intra mēsem duxerit acceptandā: mensis quādo incipiat currere.*

Si maritus. Ad euidentiam huius legis debetis scire, quod gl. dicit hac eadem l. §. j. sed quæ sint tempora accusationis adulterij.
1 et no. †prin. huius legis ad multa quod qñ duo possunt admitti ad aliquid, donec vnus præoccupet, vtriq; cedāt tpa. Et sic facit ad materiam l. eū qui et l. cōtra maiores. C. de inof. test. quod antequā vnam accusationē intētare incipiat, in vtraque tēpora currūt.
2 Facit etiā †ad q. duobus sunt cōcessæ literæ de præbēda vacatura. quā intra mēsem duxerit acceptandā: à quo tēpore incipiat currere mēsis, facit ad hoc C. qui admit. ad bo. poss. l. fi. Nā debemus sic distinguere: Aut admittuntur ordine successiuo: & loquit̃ illa l. fi. Aut admittūtur pariter, licet locus sit præoccupationi: & habet locum lex ista. Non habetis alia.

1 *☞ Maritus superueniens processu pendente super accusatione inchoata ab extraneo, illi præfertur: & etiam admittitur absolutione secuta.*

2 *Inquisitione inchoata: si accusator superuenit ante latam sententiam, an cesset inquisitio.*

3 *Accusatore superueniente, quod non tollatur inquisitio, quādo iudex ex forma statutorū indistincte pōt inquirere.*

4 *Accusator quod possit opponere contra iudicem inquirentem: ut procedat super inquisitione, & idem in iudice, coram quo porrecta est accusatio.*

Si ante extraneus. Hic est notandus tex. Aduerte in isto §. nota duo. Pri-
1 mo, † quod maritus superueniens pendente processu super accusatione inchoata ab extraneo præfertur extraneo. Secundo nota quod etiam marito superueniente post absolutionē secutam admittitur. Ratio, quia suam iniuriam prosequitur. & ideo sufficit, si doceat se ignorasse de primo processu, licet de præuaricatione nō doceat: vt probatur hoc text. & dixi in l. si cui. §. ijsdem. ff. de accus. Oppo. de sepul. vio. l. sepulcri violati. Respō. ibi reus accusat⁹ cōdemnat⁹ fuit in primo iudicio, & cōdemnat⁹ soluit: ideo alius superueniēs, q prosequit̃ suā iniuriā, repellit̃, ne quis de eodē delicto bis puniat̃: hic vero primo iudicio fuit absolutus.
2 Vltimo, †ista lex inducitur per Dy ad q. quod inchoata inqsitione supueniēte accusatore ante latā sententiam cesset inqsitio.[c] Istud tenet Dy. in c. factū legitime. extra, de reg. iur. li. vj. & ita habent etiā qdam hic per eum. Alij habēt per Dy. in l. in prouinciali. ff. de ope. no. nun. & quidā habēt per eum in l. pe. ff. de suspe. tut. Cy. C. de accus. in l. ea quidē. in fi. videt̃ tenere contrariū. Prima ratio est ista: Quādo auxiliū extraordinarium est introductū causa adiuuādi ordinariū, vnū per aliud nō tollit̃: vt l. j. §. per hāc. & ibi not. ff. de rei vēdi. Sed istud est huiusmodi: ergo &c. Rñdeo, & dico, quod illo casu ordinariū non tollit extraordinariū, s. quantum ad originē: sed quantum ad executionē, secus. Præfertur enim auxiliū ordinariū: Hoc apparet ex notatis in l. cū in secūdo. ff. de iniust. rup. Secūda ratio, quā ponit Cy. est talis: Quādo sunt duo auxilia, quæ tendūt ad eundē effectum, non refert qualiter fiat: vt l. Gallus. §. si eius. ff. de libe. & posthu. & l. cum seruus. de verb. obl. Respondeo: dico quod accusatio & inquisitio non tendunt [d] ad eundem effectum, secūdum opi. multorum, qui dicunt quod per inquisitionem non infamatur condemnatus, secundū aliam opi. illorum qui dicūt quod dāmnatus per inqsitionē infamat̃, sicut damnatus per accusationē. Respon. vt statim proxime dicā. Tertia ratio est: quia lex magis cōfidit de iudice, quā de parte: ergo &c. Sed ad istā rationē rñdeo, quod vbi accusator est, erit hoc plus: qa erit accusator, & erit etiā iudex q potest defectū accusatoris supplere, vt l. ij. C. de aboli. ita etiā in præcedēti ratione videt̃ dicēdū, quod nō tendūt ad eundē effectū, cum habeamus hic plus: scilicet accusatorē & iudicē. Et sic rationes Cy. nō obstāt Dy. quare post multa videt̃ dicendū sic: Si quidē inquisitio est inchoata ad petitionē accusatoris superuenientis, vel ad eius instigationem, vel est inchoata accusatore negligente, & retardante: [e] tunc non admittitur accusator superueniens: argu. huius l. & ff. eo. l. ij. in fi. Ad hoc facit quod no. in Spe. de accus. §. fi. ver. fi. in fi. Si vero ista nō possent opponi accusatori superuenienti: si quidē accusator superueniēs prosequatur suam iniuriam, præfertur: vt hoc §. & l. si cui. §. ijsdem. ff. de accusa. nisi iudex videat quod accusator superueniat causa transigendi, aut colludendi super crimine: vt ff. eo. l. proxi. Si vero suam iniuriā non prosequitur: tunc similiter dico accusatorē esse præferendum pendente iudicio, per illam rationem: quia superueniente ordinario auxilio, cessat extraordinarium: vt l.

to Petro. de acc. et quod hr in l. libellorum. de accu. in l. inter. de publi. iud. & tex. ī §. prohibemus de colla. & dicit Bal. ī d. l. si qs ī hoc. quod debet differri inquisitio, nō quod veniat, vel venire possit accusator, vide Bal. ī d. l. edita. in xxvij. col. ī ver. qro. de edē. vbi qrit, an possit cumulari. Et vltimo scias, an accusator supueniēs possit corā alio iudice accusare, quam corā illo qui iam instituerat inquisitionē, vide Bal. ī l. ea qdē. ad finē. de accu. & vide Bart. in l. ea lege. ad fi. & ibi scripsi. & vide Bart. hic versus fi. Et an inquisitio dicat̃ remediū iudiciariū, vel extra iudiciariū, vide Bal. ī l. nullū. C. de testi. & in l. vbi. C. de fal.

d ¶ Non tendūt. Adde quod idē voluit Inn. in c. cū dilectus. extra de purg. canonic. in glo. sua magna. in versi. & dicunt quidā. vide ff. l. proxima. §. si publico. versicu. vtrum inquisit.

e ¶ Retardante. Vi-

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

de q̃ dixi poſt Bart. in l.libellorum. §. fi. ſ.de accuſa.

POMATES.

a ¶ Auxiliũ ordinariũ.vult Bar.ꝓ inqſitio de iure cõi ſit remediũ extraordinariũ:de quo docto.in rub.extra,de iud.ad hæc etiã vide Auguſtin.de Ari. in addi. ad Angel. in tractatu maleficiorum. in vj. col. & Cardi. Alex.i c.cũ ſpãli. de appella.& Barbat.i c.j.colum.viij.de officio ordin.

b ¶ Contrariũ. puto. Sic not.ꝓ accuſator ſupuenies pendentẽ inqſitione,põt accuſare corã alio iudice. & idẽ tenet Bald.in l.ea qdẽ.in fin.C.de accu.& ibi etiam an accuſator,vel inquiſitor repellatur ope exceptiõis, vel ipſo iure.

c ¶ Inter liberas. Adde ſecũm Ang.ꝓ de iure poli ſerui cõtrahũt mrimoniũ:vt i l. cũ ancillis. C.d iceſ. nup.& in l.ſerui.C. eo. & ideo proponi poterit accuſatio adulterij ſecũdũ eũ in tex.ibi: pcedit. Adde ſecũdum Angelũ ꝓ ſtuprãtes ancillas alias ſclauas,qbus in domibus vtimur, nõ imponunt pœnę ordinarię ſtupri cõmiſsi in libera.l. fin. de offi.præſi. Et etiã ſecundum eum dicit Jac.de Are. ꝓ etiam puniri poterũt vtili accuſatione legis Iuliæ de adult. ſed non erit illa accuſatio publica,ſed priuata, ſcilicet do. Et ſecũdum eũ tene mẽti : ꝓ eriã erit alia pœna ſtuprãtis ſclauã,de qua ibi p eũ:ſed ius accuſandi non competit cuilibet populo.

d ¶ Filiusfamilias. Filiusfamilias in publicis iudicijs admittit ſine cõſenſu patris. Veruntã aduerte, qa ſi eſſet verum, ſe queretur ꝓ de omni crimine priuato, de quo agitur criminaliter,filius poſſet accuſare ſine conſenſu patris,cũ patri tunc nihil q̃rat, ſed fiſco applicet .l. agraria. de termi. amo.ꝓ eſt falſum, niſi abſente pte accuſaret:vt no. in l.lege Corne.§.lex Corne.ſ.de iniurijs. & niſi pr̃ ſit vilis p ſona.l. ſed ſi vnius. §.filio.eod.tit. Vnde dic idẽ in crimine publico ꝓ in priuato, qa ẽt p crimine publico põt agi ciuiliter ad intereſſe.l.qui crimẽ.C.q accu. Vnde in publicis criminibus ſicut in priuatis,q̃ri põt,& quæri in puinciali:ſ.de ope.no nun.& ꝓ no.per Dy.in c.factũ legitime. extra. de reg. iur. li.vj.niſi ex hoc appareat iudici accuſatorẽ venire animo colludẽdi,vel trãſigẽdi ſup crimine:vt l.ſ.proxi.& ideo putarẽ in iſtis caſibus ꝓ iudex licite poſſet de hoc interrogare accuſatorẽ,an intendat illi accuſationi renunciare.quod erit forte ſecundũ ſtatuta terrarũ.& ſi hoc repererit,non admitteret eũ:vt ſ.l.proxi. Prædicta vera de †iure cõmuni:ſed cum per formam ſtatutorum quarundã terrarũ inquiſitio ſit auxilium ordinariũ[a],quia indiſtincte permittitur iudici inquirere,etiam non exiſtentibus illis cauſis,quas dixi ĩ l.ij.§.ſi publico. ſ.eo.tũc dicerẽ accuſatorẽ ſuperuenientẽ nõ tollere inquiſitionẽ præcedentẽ: ſicut nec aliam accuſationẽ legitime inſtitutã.

†Quæro,reus poteſt obijcere iſtã exceptionẽ,ne procedatur ſuper inquiſitione, quia ſuperuenit accuſator : vt hac l.& l.ſi cui.§.ij ſdẽ.ſ.de accu.Sed an poterit eã opponere accuſator.caſus videt ꝓ ſic,ſ.l.proxi.Certe nõ videt dubiũ qn̄ iudex nollet admittere ſuper accuſatione: ſed vt noſtra quæſtio ſit dubia,pone inquiſitionẽ fieri a capitaneo:accuſationẽ porrigi corã Poteſtate: vnde Poteſtas admittit accuſatorẽ.vtrũ ille accuſator poſsit opponere corã capitaneo,ne pcedat ſuper inquiſitione? Videtur ꝓ non,quaſi ſua nõ interſit, cum ſuper accuſatione nõ admittat. Contrariũ puto[b].Nam ſi capitaneus prius illum reũ puniret:tunc obſtaret illi accuſatori exceptio rei iudicatæ:vt l.ſepulcri violati accuſatio.ſ.de ſepulc.viola.& accuſator ex ſua accuſatione non poſſet reportare ſententiã:ideo ſua intereſt.Idem puto in iudice, ꝓ iudex ipſe,corã quo propoſita eſt accuſatio,poteſt opponere alteri iudici inquirẽti,ne procedatur ſuper inquiſitione,quando illa cauſa pendet corã eo.Intereſt enim ſua vt defendat ſuam iuriſdictionem:vt l.j. ſ.ſi quis ius di.non obtempe.facit c.duo. extra,de offic.ordina.

c INter liberas.[c] Quærit gl.quę eſt pœna adulterij.Certe pœna adulterij eſt.C.eo.l.q̃juis.& aut.ibi poſita.qd eſt verum ſecundum iura noua:ſed ſecundũ iura antiqua eſt alia pœna : vt l.ſi qs viduam.j.de quæſtionibus. Item quæro, quæ eſt pœna ſtupri,& q̃ inceſtus, & quæ leno cinij:dic vt in glo.

1 *Conſenſus patris non requiritur in his,in quibus patri non acquiritur uſufructus.*

d FILIUSFAMILIAS.[d] Nota ergo ex hac lege caſum cõtra glo.quæ eſt in l.fi.§.neceſsitatẽ.C.de bo.quæ lib.†ꝓ in publicis accuſationibus filius admittit,ſine cõſenſu patris:vt hic,et l.poſt legatũ.§.ſi filius.ſ.de his quib.vt indig.& hoc tenet Dy.quia in his q̃ publici iuris ſunt nõ curat patria poteſtas : vt l.nã quod.ſ.ad Trebel.Spe.variat:nam in ti.de accu.videtur tenere iſtud idem. In titu.de actore,videtur tenere contrariũ:& illi,qui dicũt contrariũ,dicũt ꝓ hæc lex corrigit: vt hic tangitur per gl.ſecundũ vnã opinionẽ.Veritas eſt ꝓ iſte §.non corrigitur.nam tũc eſt verũ ꝓ patris conſenſus requiritur, cũ agitur de rebus,in quibus patri quærit vſusfructus:alias ſecus:vt no.in d.§.neceſſitatem.ſecũdum vnam lectu.vera eſt opinio Glo.pro qua eſt hodie caſus in c.fi.extra,de iudi.lib.vj.

1 *An ex eadẽ cauſa plures uno libello accuſari poſſunt? quod ſic.*

Maritus. Quæro quid eſt dictum, quoniã ea cã nõ cedit ĩ numerũ,&c.Rñdeo:quia ſuã iniuriã pſequitur : ergo &c.vt l.hos accuſare.§.lege.ſ.de accu. Quæro,vtrũ ex eadẽ cã in eodẽ libello poſſent accuſari plures.Glo.†hic vr̃ tenere ꝓ non:ſed dicit ꝓ reqrunt plures libelli.Hoc etiã tenet j.l.proxi.in fi.& l.vim paſſam.§.fi.Cõtrariũ eſt verum:vt not.gl. C.ſi re,vel accu.mor.fue.l.j.& pbat in l.p xi.in fi.& l.vim paſſam.§.fi.j.eo. Et hoc tenet Dy.per rationẽ,arguendo de cõtractibus ad delicta:vt l.omnẽ.ſ.de iud.& ĩ aut. vt oẽs obe.iudi.prouin.§.hæc cõſiderãtes. e & l.ij.§.fi.ſ.de cuſto.reo.Sed in cõtractib[9] videm[e],ꝓ plures obligati eadẽ obligatione poſſunt cõueniri eodẽ libello:vt in aut. de duo.re.§.ſinautẽ.& C.de duo.reis.aut. f ibi poſita.ergo idem in delictis. De hoc dixi in l.hos accuſare.§.j.ſ.de accuſa.

1 *Dotata qualiter intelligatur.*

7- g

QVi pupillam. Nota tex. ibi deſponſatã,vel deſtinatã,vel teſtamento, &c.arg.ad ſtatutũ qd dicit,ꝓ mulier dotata nõ ſuccedat,ꝓ intelligat de dotata †à patre,vel ſi eſt tradita nuptui,vel deſpõſata, e ſeu deſtinata ſub certa dote[e],vel ſi dos eſt cõſtituta in teſtamento,vt hic. Pro hoc facit l.cum plures.§.[f]pen.ſ.de admi.tuto. f

In libro. Quod dicit ſimul,intellige eodem libello:vt dixi ſ.eo. l.proxi.in fi.

1 *Inſultus ad domum uidetur fieri,etiam ad domum conductam.*

h

8-

QVi domum. Nota quod dicitur in fine,quod appellatione domus comprehenditur habitatio.quod facit ad ſtatuta,quæ dicunt,ſi quis facit inſultum ad domũ,vt intelligatur domus,ſiue ſit propria, 1 ſiue ſit conducta : vt hic,†& l.lex Cornel. §.domum.ſ.de iniur.& inſtitu.de iniur.§. domum.

1 *Vbi debet puniri qui ordinauit Venetijs aliquem occidendum Padua.& qui præſtat domum ad colloquendum de maleficio tenetur.& nu. 2.*

9-

E T ſi amicis.

SEd & ſi. Nota caſum iſtum. & facit in arg.ad q. ꝓ ſi aliquis tractauit, & ordinauit hic,qd aliquis interficeretur,qui fuit poſtea g interfectus[8] Florentiæ, † quod de iſto tractatu & ordinatione poteſt puniri hic: & intelligę quod puniatur de ordinatione,& tractatu facto aliter quam in mente ſua:quia ſola cogitatio non punitur. Hoc autem ſpecialiter in mandatore:vtrum puniatur in loco mandati,vel in loco delicti:dicam in l.non ſolum.§.ſi mandato.ſ.de iniur. Item prædicta vera,in eo qui ordinauit cum alio,vt ab alio quis occideretur:ſed ſi ipſe ordinauit hic,quod occideret alium ipſemet,& alibi occiditur:videt quod pœna tractatus propter ſequẽs homicidium ſit extincta:vt l.illud.in fi.ſ.ad legẽ Aquil. h & argumen.eius quod dicimus de inſultu[h] percuſsione ſecuta, no.in l.qui de crimine. C.de accuſa.Sed poteſt reſpõderi,& nõ male,quod iſtud eſt verum:ſi de homicidio eſſet punitus,& condemnatus,

tur vſusfructus pti, ſecundũ Ang.hic,q dicit ſe de facto ita obtinuiſſe:ſed Bald. poſt Bart.in l.illud. de his q ſunt ſui vel alieni iuris,dicit qd non reqrit cõſenſus patris,niſi ex forma ſtatuti alis reqreret: aliter obligaret pr̃ ex delicto filij.& vt de Bal.in pe. col. C. de noxa.& Bal.in l. cũ oporter.§.ſ.ad ſ. nem.C.de bo.quę li be.& vide Dy.Bal. Ange.& Imo.in l.ſ. §.fi.de verb. obli.in l.quoties la ij.de noxa. Adde an valeat accuſatio filijfamil. cum cõſenſu patris, Bald.conſil.lxix.v. lib.

¶ Qui pupillã.Certa dote. Adde Bart. in l.Titio centum.§. Titio genero. de cõditio.& demonſtra.

¶ Cum plures.§.j. Idem ibi Bar.& Andre.de Piſis in c.j.de prohi.ſeu.alie.

¶ Et ſi amicis.Poſſ. ea interfectus.Nota contra facientes inſectarum vt quis occidatur. vide ſupra ſ primũ de homicid. libr. vj. & puniremandator licet homicidiũ non ſequatur. vide quæ dixi in l.ſed ſciendum.de parricidijs. & vide Aretinum in tractatu ſuo maleficiorũ, in Verſicu. exiſtens Florentiæ.in vltimaquæſtione.

¶ Dicimus de inſultu. Nota limitationem ad legem, qui de crimine.C.de accuſationibus. & ad legem, illud. ſupra, ad legem Aquil.& vide etiam bonã gl. & Bar. ad limitationem d. l. illud.in fi. qui de crimine.& vide Bald.in c.j.§.iniuria. de pace iura. in qui dicit quod ſi qs vulnerauerit aliquẽ in vno territorio,& in alio occiditur,qd vbiq; poteſt puniri. Cy.& Rayner.qd i loco vulneris ĩ l.j.C. vbi de crie.& vide oino Bal.i.d.§.iniuria.ad limitationem notoriorũ i d.l.q de crie & ꝓ cõſulunt d. Franciſc.de Arezo apud Ferrariam,vt habes recitatũ per Moder.in lege,ſi familia.de iuriſdictione omniũ iudicum.

demnatus, vel posset puniri & cōdēnari: sed si est cōtumax[a] in loco homicidij per petrari, ita q̄ ex homicidio pœna nō pōt habere effectū: tūc satis probabiliter pōt dici, q̄ ex tractatu veniret puniēdus: tūc enim principale extinguit accessorium, qn principale habet accusatiōis vim: alias secus: vt l. hæres a debitore. §. quod si hic seruus. §. de fideiusso. Vlti. no. † q̄ ille, q̄ præstat domum aliquibus, vt commode possint loqui de maleficio committendo videtur dare auxilium.[b] & fauorē: vt hic. quod tene menti. *10.*

a ¶ Cōtumax. Si aliquis est cōtumax in loco homicidij, pōt puniri in loco tractatus. et vide Bar. in l. sepulcri. de sepulcro vio.

b ¶ Dare auxiliū. De ffāte auxiliū et fauorē. vide Bart. in l. furti. §. opē. i. de fur. et in l. cuiusque. i. ad legē Iuliam maiestatis.

Mater.

Mulier.

Quærit gl. vtrū de hoc euitetur pœna adulterij, si est publica meretrix, vel lena, et est nupta. Dicā quod non, sed euitatur pœna stupri Dicam. infra eo. l. si vxor.

Miles. *11.*

Ea quæ.

Per istū §. dicunt quidā, q̄ receptio inter reos fiat aliter quā per litis cōtestationē: quoniam absens iter reos potest recipi: vt hic. De hoc dic. vt dixi in leg. is qui reus. supra de publ. iud.

Non solum ab excusando repellitur qui destitit ab accusando: sed qui destitit à professione qua professus est se accusaturū, et ut non lucratur dotem, nisi se subscribat nu. 2.

Socer.

[c] Op. et videtur q̄ ista lex nullam recipiat dubitationē: nā qui semel destitit accusare, iterū nō potest vt §. e. l. ij. §. j. Sol. fateor contraria, sed hic non dedit libellum, sed lex cōtraria loquitur, quādo dedit libellū, in quo dicebat se velle accusare in futurum, nō q̄ accusaret mō. ita dicit Dy. Vlterius dicit hic, q̄ maritus nō inique repellitur: quæro a quo repellit. Dicit gl. q̄ repellit ab accusando se cūdū hanc lect. † No. q̄ ab accusando repellitur nō solū ille, qui destitit ab accusatione, sed ēt ille, qui destitit ab illa professione qua est professus se accusaturum[d]. qd est notandū. An aūt qui destitit ante lit. conte. incidat in Turpil. gl. tangit hic, et Dy. Dicā in l. in senatus. §. qui post. j. ad Turpil. Itē potest intelligi, qd hic dicitur nō inique repellatur a petitione dotis: et hoc videtur quæri in tex. et hoc est verū, quoniā nisi vir accuset, et se inscribat, dotem non lucratur:[e] vt in auth. vt lice. ma. et auiæ. §. quia vero plurimas. colla. viij. et op. in l. consensu. C. de repu.

Quidam.

Nota qd' dies, quibus quis est ī custodia, non computantur[f]. Et hoc ideo est verum: quia ista causa per procuratorem non poterat agitari: alias secus, vt l. Papinianus exuli. supra de mino. Et habuistis not. in l. is qui reus. supra de pub. iud.

Libellus q̄ possit dari die feriata.

Reus quod possit dare exceptiones die feriata, non tamē terminū ad eas proponendas.

Maritus, qui dedit uxorem in tutricem filijs in testamento quam dationē postea cassauit: an uxor possit admitti ut legitima.

Sexaginta dies.

Nota tex. ibi: qm de plano quoq;. &c. Opp. gl. §. si qs in ius voc. nō ier. l. ij. §. fi. Dicit gl. spāle est hic. Et sic nota † casum mirabilem, q̄ libellus pōt dari die feriato. Et intelligūt Doct. esse verū ī qua libet cā etiā in ciuili: vt no in Spe. de ferijs. §. segt. ver. ij. ibi: itē quolibet tpe libellus, &c. Ad hoc facit C. de ferijs. l. j. Et p̄ hoc ego semel habui de facto cū causa erat agitata diebus feriatis pnūciatū fuit pcessum esse nullū vsq; ad dationē libelli exclusiue, quasi datio libelli tenuerit. Item plus dico † q̄ sicut libellus pōt dari die feriato[g] per actorē, eadē rōne exceptio possit dari per reū die feriata: vt l. nō debet. de re iur. Terminus tñ ad pponēdas exceptiōes nō pōt dari feriata die. Nā cū termin' debet dari, & limitari cā cognita: vt l. ij. §. de re iudi. nō pōt dari die feriata. Vltimo finē huius §. alle. Dy. † ad q̄stio. maritus dedit vxorē in testamēto tutricē filijs suis: postea cassauit illā particulā: vtrū vxor possit admitti ad tutelā tanq̄ legitima? Hic vī q̄ sic: nam licet excludat' à testamentaria tutela: & tñ remanet aliud ius cōe: scilicet q̄ sit legitima: arg. huius tex. & alle. etiā l. j. §. quib'. §. de suc. edict. Cōtra determinauit p̄ l. scire. §. j. de tuto. & cur. da. ab his. & l. cū hic. §. si cū lis. de trāsactio. et §. quarū rer. act. nō da. l. j. §. exceptiones. Sed ego puto Dy. dicere verū, si ideo illā particulā cassauit, quasi eā indignā reputauit. Sed si illā particulam cassauit volēs inrestatus decedere quantū ad illam tutelam: tunc secus: arg. l. cancellauerat. §. de his quæ in testa. deien. Et quid in dubio, collige ex ibi notatis.

Si aliquis contrahat matrimonium cum minore xij. annis: & deinde aliam maiorem ducat: & illa moriatur pubescente minore: matrimonium non confirmatur.

Quærebatur.

Istā legē inducit Dy. in argu. ad q. Vos scitis q̄ si aliqs cōtrahit spōsalia, vel mrimoniū cū minore. xij. annis, † ea pubescēte tacite matrimoniū cōfirmat': vt l. si vxor. §. si minor. j. eo. Sed pone, q̄ spōsus antequ puella perficeret xij. annū duxit aliam vxorē, q̄ est mortua: q̄rit' an illa puella pubescēte matrimonium recōualescat. Dy. q̄ nō: qa illud est verū, si spes primi matrimonij nō fuit finita. Pro quo facit §. de cōdict. ob cau. l. quod Seruius. & qd ibi not. sed p̄ secundū matrimoniū fuit spes matrimonij finita: hoc ergo nunq̄ recōualescit: vt l. q res. §. ream. supra de solut. Ita determinat Dyn.

Defuncto.

[h] Opp. §. de vētre ī possess. mit. l. antepen. Respondeo vt plene nota. C. de fal. l. j. & §. de Carb. edicto. l. j. §. pen.

Volenti.

Vxor nō repudiata nō potest de adulterio accusari. h. d. Opp. j. eo. l. vim passam. § nupta. Solue vt ibi. Secūdo opp. C. eo. l. quāuis. Sol. Quidā dicūt q̄ ibi loquit' in certis personis. Alij dicūt, q̄ ista per illā corrigit'. Quidā alij dicunt, q̄ illa secundū istā debet intelligi, hoc est, post matrimoniū solutū: & qd ibi dicit, connubia, debet intelligi secunda cōtracta tene quam vis. Item opp in auth. vt lic. ma. & auiæ. §. quia vero plurimas. posita. C. eo. auth. nouo iure. Dicit gl. per illam auth. corrigitur ista lex, quia etiam cōstante matrimonio de adulterio potest accusari: vt ibi dicitur.

Licet mulieri ei.

Adultera secūdo nubens non potest accusari, nisi prius conuicto adultero. h. d.

ī qa datio libelli nō habet vim litis cōtestationis, & sic alicui ius principij. l. libertus aduersus. cū ibi no. ī. de in ius voc. et no. gl. & Imo. in c. fi. extra, d iud. & faciūt ea q̄ habent ī c. j. de lit. cōtesta. Adde gl. ī l. j. ī verbo, appellandi. ī. de ferijs. quā ad hoc alle. Spe. in ti. de libel. cōcep. §. videamus. circa principiū. Addū q̄ executio sententiq̄ bene pōt fieri die feriata ob hoim reuerētiā: vt ī d. c. fi. de iud. Quid aut ē tēpore feriarū repentinarū? Io. And. ī d. c. fi. tenet q̄ sic. In contrariū vī glo. in Clemē. de ver. signi. quā ad hoc alle. do. Ant. ī d. c. quā ibidē videt seq Imo. In ferijs vero in honorē dei, tenet idē Feder. de Senis suo cōsi. cxxxix. Sed circa hoc vide bonā distinctionem Io. And. ī addit. Spe. in ti. de libe. cōcep. §. nūc restat. alias, nūc dicēdum. versi. xxv. Adde Io. And. ī addi. ad Spe. ī ti. de lib. concep. §. nunc videmus. in verbo, sexaginta. vbi ponit an ī quo est locus pūctioni, sufficiat si offerē libellus die feriata. Et an citatio, quæ nō tener, perpetuet iurisdictionē: & inquantū alleg. Federi. adde quod est cōsi. cxliij. Quo ad vero q̄stionem Bar. vltimo formatā. vide qd interminis cōsuluit Bal. cōsi. clxxv. inci. testator ī testamētro. j. ve.

P. PAV. P.

[h] ¶ Defuncto. Vide Hypo. Marsil. ī l. j. §. no. xxxiij. ff. de qō.

[h] ¶ Defuncto. Opp. §. not. q̄ licet maritus habet vxorē adulterasset: tñ filius natus ī mrimonio censet' natus ex eodē pre. Et ita alle. Old. in l. filiū. de his q̄ sunt sui. & Bal. in rub. C. de p̄ba. in vlt. co. & Bal. ī l. si vicinis. C. de nu priis. & secūdū Bal. in l. si matre. de suis & legi. qui etiam ita decidit. Adde q̄ idē decidit bal. cō. l. viij. iij. lib.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Mulier. Fama excusat. Fama publica excusat à dolo.facit lex not.in l.illud.de libera. causa.& not. Bart.in l.cū quidā.§. quod dicitur.de acquirenda hæreditate.

b ¶Ream. Quidā reliquit fratribus. Qđ relinquens fratribus si eū sepelierint: si se occidit,ita q̄ nō pōt sepeliri in ecclesia:debēt fratres nihilo minus habere relictū. Contra hanc conclusionē Bart.determinat Cumanus p tex. illū in l.cū tale.§.falsam.de cōdi.et demōstra.in ij.respō. Adde quod no.Barto.l. apud Iulianum.§.si. de lega.j.de hac quæstio.per Bal.in l.j.de institu.& substi.sub cōditio.fact.in xj.q. & Imo.in l.testamēto.la ij.de condi.& demonst.& ibi Bar. Facit l.quæ sub conditione.§.quot.de cōditio.instit. q̄ videt̄ cōtra Raph.& vide Bal.in l.si quis ad declinandam. in vlti. colū.de episcopis & cle.in simili q.& in l. j.de his qui not.infa. alias de his q̄ pœ.no. in vlt.col.no.p Inn. alias per Imo.in c.filius.de testa.

P. PAV. P.

c ¶Hæc verba. Vide late de materia Ias.ī l.si quis id qđ.colū. viij.ver. Nono nota ex text.ff.de iur.om. iudi.quē oīno vide.

d ¶Contra hoc. Vide Bar.in l.non solū.§. si mādato.s.de iniur. & in l.sed si vnius.§. j.eo.ti.& Bar.in sua quæstione quæ incipit,Bernard.de Tuderto.in primo dubio.& Bar.in l.trāsigere.ī fi.de trāsactioni.& Bar.ī l.⁊.d: ser. fugi.& in l.j.de sent. & Bald.in l.nō ideo minus.de accu.& in c.j.§.si qs decesserit. si de feu.fuer.controuer. inter dominum & agna.& Bal.in ti. de pace Constan.in ver.opinioni. & ibi Bal.ī l.qui sepulcra. C.de sepul.viola.& vide Bal.in dicta l. sed & si vnus. & Ang.in l.iij.§.si ꝓcurator.ff.qđ cuiusq; iur.

e ¶Accessus ad cōcubinam. Nota q̄ licet habēs coitū cū concubina soluti nō possit accusari ab eo qui eā tenet:hoc tñ fallit nisi esset concubina patroni,p istū text. not. Adde tamen q̄ iusta causa exhæredationis est,si filius cōcubuit cum concubina patris,vel ecōtra. §.aliud quoq;.in authenti.vt cum de appel.cogno.& no.plene ī c. Quintauallis.

1 *☞Fama publica excusat à dolo.*

Mulier. Hic §.est notandus. Fama excusat[a] à dolo,nisi habue-
a rit originem ab eo,qui propter famam se vult excusare.h.d.iste not.§.
1 †Nota ex isto §.q̄ fama publica excusat quem a dolo.Pro hoc facit lex j.in fine.s.de abige.& quod ibi not.& ad l.Flaui.de plagia.l.plagij.Tamen ad hoc vt fama hic quem excuset,videt̄ requirere hæc lex duo. Primo q̄ fama ista longo tempore fuerit:vt hic:ibi, longo tempore,&c.Glossa dicit,id est,vel xx.annis.hic autem quanto tēpore debeat durare fama,dicam infra,de quæstio.l.de minore.§.tormēta.Tetigi vobis hoc anno in l.Labeo.de supel.lega.tamen quantum ad propositum spectat,quanto tēpore mulier debeat expectare virum: dic plene C. de repudi.authen.sed hodie. Secundo videtur requiri ad famam,quod non sit fama procurata,seu immissa ab eo qui procurat eam:sed debet esse immissa ab alijs personis fide dignis:vt hic dicit. Dicam in d.§. tormenta.

1 *☞Testator si legat fratribus centum,si eum in tali loco sepelierint: & facto defuncti ibi non potest sepeliri,fratres debent habere legatum.*

Ream. Non videtur in culpa,qui dimittit eam,quam retinere nō potest:vt hic.Dy.inducit hūc §.ad quęstionem:
1 †Quidam reliquit fratribus[b] prædi-
b catoribus centum,si eum sepelierint in tali loco in ecclesia:ille occidit seipsum, vel est repertus excōmunicatus, ita q̄ nō pōt sepeliri in sacro:an fratres debēt habere legatum,licet ibi eum non sepeliant? Determinauit Dyn.quod sic:cū facto defuncti eius culpa hoc acciderit:vt hic. Nec obstat q̄ non sit impleta conditio,sub qua legatū est relictum:quia illa conditio est impossibilis,quæ legatum nō vitiat:vt l.obtinuit. s.de condi.& demonst.

1 *☞An qui suasit,vel mandauit,vel fieri fecit, teneatur ex propria significatione verborum.* 12 -

c **Haec uerba.** [c]Hæc est solēnis lex.no.qđ hic dicit litera:hæc verba pertinēt ad eum,qui suasit: & sic innuit q̄ ille qui suasit,vel mandauit, & fieri facit,tenet̄ ex
1 propria verborum significatione †non ex
d interpretatione. Cōtra hoc[d] ergo oppo. de l.j.§.deiecisse.s.de vi & vi armata.vbi dicitur,q̄ ex interpretatione tenet̄ ille q fieri facit.Solu.est ista,quandoq; verba legis sunt scripta in rem:tunc per propriā significationem comprehēdūt etiā eum qui fecit fieri:vt hic.dicit enim,adulteriū stuprū ve factum iudex non impunitū relinquat. & sic lex respexit factū,& factum punit. Quandoq; verba legis sunt scripta in personā.Verbi gratia:si quis vim fecerit:tunc ille,qui vim fieri fecit,nō proprie facit,sed ex interpretatione:vt l.j.§.deiecisse.s.de vi & vi armata.Hanc distinctionē facit text. in l.aut qui.§.fin.s.quod vi aut clam. Iaco. de Arena tetigit hoc in l.si seruum.§.amouisse.s.de acqui.hæredi. Item not.hunc textū in eo quod dicit,suasit: & sic innuit quod suasio facta etiam ei,qui alias erat facturus,veniat punienda.quod dicam in l. non solum.§.si mandato.s.de iniur.

1 *☞Accessus ad concubinam alterius est punibilis si concubina est talis quæ retinet nomen honestæ mulieris:alias secus.*
2 *Patronus retinens concubinam,accusat accedentes ad eam de stupro.*
3 *Mulier iniusta qualiter dicatur:ad glo.remittit.*
4 *Accessus ad mulierē quæ fuit vulgaris,postea stat innupta sine viro,est impunibilis.* 13 -

Si uxor. Circa primum respō-
1 sum not.†quod acces-
e sus ad cōcubinam[e] alterius est punibilis,qñ illa concubina est talis,quæ nomē matronæ,hoc est,honestę mulieris nō perdebat:vt quia erat concubina patroni sui.alias est coitus impunitus, sicut in alia meretrice:nisi ponas q̄ violenter fuerit fa-
2 ctus coitus. †Quærit glo.vtrū isto casu patronus possit accusare de adulterio,vel de stupro? Quidā de adulterio,alij de stupro.& hoc puto verū: quia adulteriū proprie cōmittitur in nuptam: vt l.inter libe-
3 ras.§.j.s.eodem. †Venio ad secundū responsum:dicitur hic,mulier siue iusta siue iniusta. Quæro,qualiter intelligat̄ de mu-
f liere iniusta? Glo.dat tres[f] expositiones:et quælibet est bona.tñ aduerte:quia secūdū tertiam expositionē,secundum quā exponitur iniusta,id est,nō legitima:dic q̄ non posset accusare iure mariti,sed iure extra-
g nei:vt j.proxi. Venio ad tertium[g] respōsum:dicitur hic,q̄ vir,qui habet vxorem, quæ fuit vulgaris,potest accusare de adulterio:cōtra.C.de adulterijs.l.q adulteriū. & l.si ea.Glo.dat hic tres solutiones. Vna q̄ ibi nō erat vxor:& ista communiter tenetur ibi. Aliam solutionem ponit:& hoc plus placet,et multi doctores tenēt ipsam, q̄ ibi loquitur in ea,quę licet esset vxor,tamen constante matrimonio erat meretrix. Hic loquitur in ea,quæ iam fuit meretrix: tamen facto matrimonio incœpit esse ho-
4 nesta mulier. †Vltimo nota ex hoc tex. in fine,q̄ ea q̄ semel fuit vulgaris,si postea stat innupta sine viro:accessus ad eā est impunitus.secundum hoc delictum remanet impunitum. Ad quod opponit gl.de l. ita vulneratus.s.ad l.Aquil. Respondeo, propter vtilitatem vitæ,delictum hoc habetur pro non delicto.

1 *☞Quid est dicere,remittit omne ius quod habet vel habere sperat: & intellige,scilicet de præsenti.*

Diuus. Nota quod dicit,neq; spē ad
h id qđ pluries dixi:[h] nam pluries ī instrumēto dicitur,remisit omne ius quod habet & habere sperat:qđ est dictū, sperat? Certe spes ꝓprie dicitur ex aliqua
1 causa de præsenti,†vel quæ habebat depēdētiā de præsenti:sed hic spes matrimonij dicitur quando spōsalia sunt cōtracta de præsenti:secus si nō essent contracta sponsalia. Nam tūc nō diceretur spes matrimonij:vt j.eadē lege.§.si quis vxorē. Pro hoc lex qđ seruius.s.de cōditione ob causam. Pro hoc optime in l.j.s.de statu liber.vñ il-
i la verba[i],remittit omne ius quod habet, vel habere sperat,debent intelligi,habere sperat: scilicet ex causa de præsenti.quod tene menti. Et hoc pluries consului.

1 *☞Quid debeat probari ad hoc,vt aliquis puniatur de adulterio.*

Sed si ea. Nota,qñ accusas aliquam de adulterio:ad hoc vt illa
1 puniatur de adulterio,†sufficit te proba-
k re[k] quod illa mulier habebatur, & tractabatur,

de iureiuran,& quæ pœna sit reperi per vim meretricē,vt ꝗ p vim cognosceret vel ea potiri possit, vide textum in l.verum.la ij.de furt.& no.Mathe.in suis notadictis nota.Cyn. Quid autē de eo qui cognoscit seruam,vide in l.penulti.infra eodem.& l.miles.§. penul.eodem titu.& vide quæ dixi in l.inter liberas.s.eodem. Quid in habēte rem cum famula libertinaria vide in l.quæ adulteriū.& ibi glo. & Barto.C.eodem. Et quid in muliere quæ meretricis more viuit.& vide ibidē quid si patronus coeat cū ancilla seu sclaua:vtrum ex hoc sit consecuta libertatem,vide quæ habes in l.sed si hac.§.si liberta.supra,de in ius vocan.

f ¶Glos.dat tres. Vide glo.& Bar.in l.si ea.& l.quæ adulterium.& vtraq; glo. not.in l.si mulier.C. eo.& ibi Bald.& vide Io.An.in rub.de iniur.& dam.dato.i addi.Specu.

g ¶Venio ad tertiū. An puniatur adulterium commissum cū nupta meretrice, vide Ang.in l.si ea.& in l.quę adulterium.C. eo.Cy.in l.j.de rapt. & ibi Ange.Salic.in dicta l.si ea.Bal.in l. penulti.C.de iud.et j.de adul.& ibi Moder.And.Barba.

h ¶Pluries dixi. Vide Bart.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in vlt. colum.s.de verbo.obligat.& Bald. in l.pactum.ī iiij.colum.de colla.& Bar. in l.post emancipa.§.j.de libe.lega.

i ¶Vnde illa verba. Adde quod no.in l. j.C.de pact.l.si ita.s. de auro & argē.leg. And.Barb.

k ¶Sufficit probare. Nota q̄ ad probandum quod aliqua sit vxor,sufficit probari quod habebat̄ & tractabat̄ vt vxor. Et vide Ange.in l.j. de quæstio.& nota. in cap.illud.de præsumpt.& Bald.in l. non ignorat.in iij. col.qui accus.& in l. si eius. C.eodem. & Barto.in l.concubinatu.in princi.& ibi glos.de concubi.An autem per instrumētum dotis probetur matrimonium,vide Bald.in auth.si quis in aliquo.in ij.colū. C.de eden.& Petr. de Anchar.quem sequitur Barto.in d. j.de probat.Et vide Ioan.And.in c.ex tenore.qui filij sint le-

Universidad de Deusto Biblioteca

gium.& quod not. Bal.in l.filium. de his qui sunt sui.et vide in c.veniens. de verb.signifi.& vide Ro.in rub.suo.iur.& Bal.in l. neque sine.j. C.de nupt.et Bar.in disputatione sua incipien.Quidā habēs filiū naturalem,&c. Nā instrumētū non fit principaliter sup matrimonio.et licet vir & vxor inuicē se appellent,nō probatur plene matrimonium,licet præsumatur.cap.illud. de præsump.& ibi hoc idem tenet Ber.Hostien.et Ioan.Andr. Sed q non probetur per verba enunciatiua matrimonium, nec per aliquā possessionē matrimonij:tenet Inn.in c.ex parte.de rest.spo.et Bal. in l.non epistolis. in vlti.col.de probatio et Bal.in l.ij.de fur. alias de seruitu. in xix.col.in ver.nunc de quinto puncto.et in l.ij.ad si.de execu. rei iudi.et in l.j.in vlti.col.de priu.do.Et ad probandū matrimonium, an stetur iuri ciuili,vel canonico,vide Bald.in l.& si contra. C.de nup. vide Bar.in l.filium de his q sunt sui vel alie.iuris. Qualiter aūt probetur concubinatus,vide in auth.de triēte et semisse.§. consideremus. et Bald.in l.iij.de libe.et posthu.in pri.

a ¶Rebus itegris. Limitatio ad iura dicta, ratihabitionē retrotrahi: quia talis ratihabitio impeditur propter medium inhabile iteruenies: vt d.l.bonorū.§.rē ratam habe.et no.Barta.et Bal.in l.j. C.q admit.et Bar.in leg. sin qui pro emptore.supra de vsucap. et Bald.in leg.obseruare.§.proficisci. de offi.procon.et in lege fin.C.ad Macedonianum. & vide nota.in leg. cum actum.supra de neg. gestis.& in leg. matrem. C. de proba. & per Bart. Raph. & Imol. in leg. non solum.§.sed vt probari. de ope. noui nun. et ca. in cap. mandatum.de rescr. & in cap. si eo tempore de elect.in vj. & in Clemen. prima de rescri.vbi per scripta Ioan.Et adde quod si quis apponat custodes, qd' per custodiam longi temporis intelligatur mandatum custodiendi interuenisse leg.si filius. C. de petitio.hære. et ibi Bartolus & leg.qui

batur vt vxor. Non enim requiritur q sit vxor vere:et hoc qñ accusas iure extranei.Sed si vis accusare iure mariti oportet te probare q vere sit vxor:alias nō potes accusare iure mariti. Ita dicit iste textus. quē tene menti:tamen aduerte eo ipso q pbas q ipsa habebatur et tractabatur vt vxor,præsumitur vxor:vt l.in liberæ.§.d ritu nuptiarū.et l.in concubinatu.de cōcubinis.Si ego ex alia parte,s.ex parte accusati rei,fieret probatio ad pbandum,q illa non poterat esse vxor,non releuat,quī condemnetur de adulterio:sed debet probare quod non tractabatur,nec habebat vt vxor:et hoc pbato reus absoluetur: vnde scias facere articulos, tam ad probandum adulterium,quam ad defensionem. quod tene.menti.

Iudex. Vides ergo q exceptio lenocinij aggrauat maritum, non mulierem releuat.quod est verū post nomen rei receptum inter reos:vt vidistis §. eo.l.ij.§.si publico.añ nomē vero receptū inter reos dico q exceptio lenocinij repellit maritum ab accusando,non tamē mulierem liberat:vt videbitis. infra.l. proxima.§.1.et l.si maritus.§.præscriptione. infra eo.ti.et ibi dicam.

1 ☞ *Accusans iure mariti, debet probare quod tempore adulterij commissi esset maritus.*
2 *Confirmatio sequens q non operetur ut de tempore antecedenti maritus possit accusare iure mariti.*
3 *Ratihabitio ut retro trahatur, intelligitur in his, quæ nomine nostro gesta sunt, sub rebus integris existentibus.*
4 *Pace facta cum aliquo pro se, & suis complicibus, & sequacibus, si unus ex complicibus offendatur antequam ratum haberet, ratificatio sequens non porrigitur ad illud delictum.*
5 *Practica probandi q aliquis per uim aliquam cognouit, est ut in libello et articulis dicat, Titius cognouit Bertā passam ab eo uim committendo adulterium.*
Verbum uiolenter, & nomina uerbalia possunt intelligi actiuè, et passiuè.
Idem in uerbo per uiolentiam.

Si quis uxorem. Ex isto.§.no. ad hoc q† qs
1 accuset iure mariti, oportet qd' tpe adulterij cōmisi esset maritus:est iō sic deberet poni in libello,qd tpe cōmisi adulterij
2 erat eius vxor.Secundo no.† qd cōfirmatio sequens nō operatur,vt de tpe antecedenti possit accusare.Cōtra hoc facit §.si quis plane. Sed respondeo,ibi loquit de ea q ab hostibus est reuersa, & sic fictio postliminij fingit eam retro fuisse inciuitate,sed in istis tribus primis casibus loquit quando fictio non vendicat sibi locum. Contra hoc oppo.et nō videtur bene dictum,nā cū cōcubina nupsit amasio,retro fingitur fuisse vxor, et filij legitimant:vt Insti.de nup.§.fi.& l. penul.& antepenu. C.de natura.liber.Solutio.Ibi trahitur retro quo ad legitimationem liberorū,non quo ad alia. Item oppono ad versiculū, vel in filia ratihabitio sequens retrotrahitur:vt C.ad Macedo.l.fina.ergo cōsensu patris debet retrotrahi. Respondeo,†illa regula qd ratihabitio retro trahatur, loqtur in his quæ nomine nostro gesta sunt: sed hic matrimoniū cōtractū per filiā nomine patris non fuit contractū. Vnde illa regula qd ratihabitio retro trahat adhunc casum nō porrigitur,vel aliter ratihabitio
retro trahitur,verum est existētibus rebus
a integris:a secus si alia mutatio superuenit:
4 arg.l.bonorum.§.rem ratā haberi.†Et hoc
b inducit Dy.b in argumētum ad quæstio.c
c si quis fecit pacem pro se,& suis complicibus,& sequacibus:demum vnus ex cōplicibus fuit offensus antequam ratum haberet, quod ratihabitio sequens non porrigatur ad delictū cōmissum ante ratihabitionem.Hoc non examino modo. Vltimo
d volo d vos scire vnum;aliquis accusauit aliquem,quod per vim cognouit quandam mulierem,qualiter debet verba cōcipere?
5 †Vidi quosdam,qui sic dixerunt,quod cognouit talem violenter. Certe non bene dicit: quia verbum violenter,potest intelligi actiue,& passiue. Nam potest intelligi quod fecit violenter,vel qa fecit vim mulieri:vel quia passus fuit vim ab ea:nā ista nomina verbalia possunt intelligi actiue & passiue:vt l.filius.§.de testa.& l.iij.& ibi no.§.de duob.reis.Idem si diceret,cognouit talem per violentiam:ideo debet dicere in libello expresse,q talis cognouit talē passam ab eo vim committēdo adulteriū: vt dicitur hic,& l.vim passam.j.eo.

1 ☞ *Minor xij.an.excrescendo penes maritum in ætate legitima incipit esse uxor.*

e Si minor. e Nota quod illa quæ est minor xij. annis excre
1 scēdo penes maritū in ætate legitima† incipit esse vxor.quod intellige,nisi spes sponsaliorum esset soluta: vt §.eodem.l.miles. §.quærebatur.not.text.in fin.ibi:aboleuit enim.& cætera.

Idem dicendum. Nota text. ibi: secūdo enim accusat.

1 ☞ *Mandatores pactionum illicitarum, eadem pœna tenētur, qua ipsi facientes.* 14.

IS cuius ope. Nota ergo q isti mādatores istarum pactionum illicitarum,tenentur eadem pœna,qua tenentur
1 ipsi facientes.†quod tene menti.

1 ☞ *Exceptio lenocinij, quod sit dilatoria, non peremptoria.*

Si uir. Vides ergo quod lenociniū mariti non excusat mulierem:licet
1 ista exceptio†repellat maritum ab accusando,si opponatur ante nomen rei receptū inter eos. Et ex hoc patet quod ista exceptio est dilatoria,non perēptoria: licet gl. dicat contrarium j.l.proxi.§.præscriptiones,& ibi dicam.

Iure mariti. Oppo.& videtur q ille qui accusat iure mariti,teneatur de calūnia:vt C.eo.l.quāuis.& l.iure mariti.& l.auxilium.§.de minori.Glo.dat plures solu. Breuiter,iunge primam cum vltima,& erit vera. Aut accusat post lx.dies:& tunc tenetur de calūnia maritus:quia non accusat iure mariti, sed iure extranei: vt l.miles.§.sexaginta.§. eo.ti. Aut accusat intra lx.dies:& tūc non tenetur de calūnia præsumpta: vt in contrarijs: sed de euidenti calumnia breuiter tenetur,vt hic. Quæro,quod priuilegiū habet pater & maritus?dic vt in gl.& bñ.

1 ☞ *Quādo duo habēt æquale ius, an sit locus præoccupationi.* 15.

f SI maritus. f Tene mēti istud princ.qñ duo habent æquale ius,& est locus præ

in aliena.§.sed & si nō adierit.de acq.hære. Et ad Bart.hic vide Cy.& Bal.& in l.j. C.p quas personas. Ang.in l.j.C.de acquir.pos.& vide ad prædicta Ange.in l. si ego.de nego.gest. post Iac.de Are.ibi, in addi.

b ¶Et hoc īducit Dy. Tene mēti.vid Bal. in j l.fin.C.ad Mace. & vid quod no.Ange.i l.quæ religiosis. §.de rei vendi.videlicet, an pax facta cū principalibus videatur facta cū adhærētibus.& i aut.de hære.& fal.in prin.& i l.j.C.si rector puinciæ.& l.is qui opē.§. de furtis.& vid tex. i c.ad apostolicæ.de re iudi.in vj.& not. dictum Inn.qui laudat fidelitatem ecclesiæ,quæ in pace fienda semper præponit adhærentes.Et vide tex.singu.secundum Moder.in c.j.de postu.præla.vbi in larga interpretatiōe veniunt adhærentes,sicut in stricta.Andr. Barba.

c ¶Ad q.Facit glo.in l.j.§.deiecisse. de vi & vi arma.adde Bal. in l.fi.ad Mace.& q dicātur sequaces & et cōplices,vide tex. secundū Bal.sing.in l.vnica.C.si rec.prouin.& ibi Bar.ad q. de qua per Bart.hic, vide Pau.de Cas.in l.bonorum.§.rem ratā haberi. Et qui dicantur complices,& qui sequaces,vide q scripsi in d.l.vnica. Adde qui dicātur cōplices,adhærētes,& sequaces,Ang.in cōsi.cclv.

d ¶Vltimo volo. Adde Bart.in l.ij.in fi.§. de duobus reis.& in l.scio quosdam.& §. de manu.test.& pro hoc facit glo.in l.j.in prin.glo.j.C.de procurato.

e ¶Si minor. Quomodo autē puniatur, q puellam minorē xij. annis deflorauit, vide Bal.in l.si quis nō dicam rapere.in vlt. col.de episco.& cler. & Io. And.in c.j.de de despon.impube.i vj.in nouella.

f ¶Si maritus. Adde c.si duo.de procu.in vj & quod habeo.i l.ij.de verb.obli.adde Bar.in l.iij.per illum tex.de offi.præfec.vig.& Ang.in l. si vacātia.de bo.vacan.lib.x.& qd not, Bar.in l.ij.§.equidē. ad Tertul.& vide Bar.in l.j.de offi.procon.& adde qd Ange.hic contrariū tenuit per l.j.de offic. procon.quod est verum, nisi prioris iu-

Universidad de Deusto Biblioteca

dicis aliquid intereſſet: vt qa debet habere ſportulas.

a ¶Item nota. Facit tex.in l. rei iudic.ſolu.matr.cũ ſimi. vbi aliud eſt,quẽ eſſe patrẽ: & aliud haberi ,p patre,vel loco patris eſſe:vt l.interdũ §.q tutelã.ff.de ſur. & in.l.j. C.de his q̃ ſub modo.

b ¶Exemplũ.Et not. quod videtur ſentire hic Bart. q̃ filius nõ poterit emãcipari ad vnũ actũ.vide quæ plene addidi ad Bal.in.l.ſenitũ.C. de teſ.& vide Bar.in.l. iij.§.ſi emãcipatus.ĩ. de contra tabu. vbi ponit de ſcholari. vt de Bald.in.l.ij.C.de iure anu.aureo. Andre.Barba.

c ¶Reſpondeo. Vide Bart.in.l.ſi. is q̃ pro emptore.de vſuſc.et Bal.in l.ſi nõ ſpecialiſ.C.de teſt.& Bart. in l.Deo nobis de epiſ.& cler.per Iac.de Bel.in auth.qui.mo. na.effic.ſui in ſua diſpu.& qd no.Bar.in l.iij.§. ſi emãcipatus ff. de contra tab. & Bal.in.l. ſi Rufinus. de teſta. mi. Nã tale ſtatutũ nõ facit quẽ haberi pro ciue quo ad originalia,de quo vide Bal.in aut. ſed q̃no.C.ne vxor. ,p mariro.& vide Bal. in.l. ſiue poſsidet is. de ,pha. Bal.in.l. pignus.ĩ viij.co. d̃ pig. dicit etiã Bal.ĩ auth. ad hæc. de vſur. qd ſtatutũ dicẽs talẽ haberi ,p ciue originario,denotat fictionẽ nõ aũt veritatẽ:et dixit Bal. in l.ciues.de app.q̃ appellatione ciuũ nõ veniũt niſi ciues originarij,non ciues de priuilegijs, vbi agiẽ de odio: ſecus de fauore.Bal.in l.qui in adopriuis.§. quæ in filio.in prin. dixit, q̃ ille ordo q̃ ſeruatur ĩ officijs. in ciuitate originis, ſeruatur etiam ciuibus ex priuilegio. Adde tex.& ibi Bal. in l.j. C.ad le.Iul.maie. & Bald.in l. omnes populi. in pe. col.ff. de iuſtit. & iure. Et qa dicatur ,ppric ciuis, vel de patria, vide Bal.in.l.ſi nõ ſpecialiſ.in iij.col.de teſt.& Bart. in l. iij.§. hæc verba. de neg. geſt. & do. Anto.in c. ex parte.ĩ prin. de ſpõ. Adde quæ pulchre conſuluit Bal.conſi. cclxix. incip.viſa petitiõe.lib.iiij.& Ro. conſi.lxij.

Pro concordia.

¶Aduerte,quod faciens pactum poſt delictum cõmiſſum ante accuſationem propoſitam de non occupationi, ſi vnus impeditus eſt,impediẽt ſocius. ita vides hic, quod eſt notandum.Quid ergo.dices. In ciuitate iſta Poteſtas & capitaneus quilibet habet æqualem iuriſdictionem in maleficijs:eſt ne locus præocupationi? † Item inquibuſdam terris vidi,vt Piſis,quod duo domini habent iuriſdictionem: videlicet, vt ille qui præoccupauerit,ille ſibi habeat cognitionem de maleficijs. Vacante ergo officio Poteſtatis hic:poteritne præoccupare capitaneum? Hic videtur textus eſſe, quod non. Cogitabitis tamen.

1 *An aliud ſit quem eſſe ciuem, vel haberi pro ciue.*

Legis Iuliæ. Aut eſt abſens cauſa Rei publicæ. & in alia prouincia,aut in eadem. Primo caſu, aut fuit abſentia procurata:et ſibi non prodeſt:alias prodeſſet vt contra eum nõ procedatur. Secundo caſu, poteſt contra eũ procedi,vt ibi dicitur:& hic eſt vna de allega.quæ poſſunt fieri per accuſatorẽ:vt dixi in l.pe.§.ad crimẽ.ſ.de publicis iudi. Item nota [a] in hac lege,aliud † eſt, quẽ eſſe abſentem: aliud eſt, vice abſentis haberi: vt eſt aliud,eſt merx, & aliud eſt haberi loco mercis:vt l.mercis.ij.j. de verb. ſigni. & aliud eſt remiſsio, aliud eſt vice remiſsionis haberi: vt l. prætor. §.j.ſ.de operis noui nunciatio. Pro hoc ſupra, de ſuis & legitimis.l.j.in prin.& ſic facit ad quæſtionem.quod aliud eſt, quem eſſe ciuẽ,aliud, loco ciuis haberi. Aduerte,in his quæ ſunt facti vere,aliud eſt,tale eſſe:aliud eſt,haberi pro tali:vt hic:aliud eſt,eſſe abſentem:et aliud haberi ,p abſente, vt hic dicitur. Nõ enim poſſet facere lex, q̃ ille, qui eſt præſens,eſſet vere abſens ſed poteſt facere q̃ habeatur pro abſente,vt l.in bello.§.facte. j.de capti. & poſtli. reuer. Sed in his quæ ſunt iuris,idẽ eſt eſſe talem,vel haberi pro tali: niſi ratione contrarietatis aliud dicatur. Exemplum quod vide dicit ſtatutum q̃ filia nupta in omnibus habeatur vt ſui iuris. Ego dico q̃ iſta eſt vere ſui iuris:quia ſtatutum poteſt hoc facere:vt in auth.conſtit.quæ de dig.per totam conſti. & in authentica,ſed epiſcopalis dignitas.C.de epiſco.& cleri. Et idem dico in omnibus quę ſunt iuris,vbi lex dicit,q̃ factum habeatur pro non facto: quia vere non eſt factum quo ad id q̃ iuris eſt: quia obligatio non naſcitur:vt l. non dubiũ.C.de legibus.ſed ſi ex eo reſultaret cõtrarietas:tũc eſt aliud, eſſe talem,& aliud,haberi pro tali.Exemplum:[b] filiusfamilias in caſtrenſi peculio habetur vt paterfamil. vt l.ij.ſ. ad Macedo.non eſt vere paterfa. quia non poteſt eſſe pro parte paterfa.& pro parte filiusfa. quia ſic reſultaret contrarietas. quod eſſe nõ debet:vt l.ſi pariter. in fi.ſ. de libe.cau. Hoc dico plenius in l. ſi is qui pro emptore.ſ.de vſuca. Ad propoſitũ, ſi ſtatutũ huius ciuitatis dicat, q̃ aliquis habeatur pro ciue:quid importent iſta verba: hic eſſent videda duo. Primo, an ex hoc ille ſit vere ciuis,& ex præcedentibus poteſt colligi: & dixi plene in l.ſi is qui ,p emptore: ſed nunc nõ examino. Secundo eſt videndũ, poſito q̃ eſſet vere ciuis,quid importet haberi pro ciue. Reſpondeo, [c] in his quæ ciuitas iſta poſſet cõcedere ciuibus,habetur pro ciue: & vt ciuis tractabitur ſed in his quæ habẽt ciues iſtius ciuitatis aliũde quam ex conceſsione ciuitatis, vt puta reſcripto Principis,vel Papæ:tunc nõ haberetur,nec tractaretur pro ciue.Hoc probo per l.codicillis.§.fi.ſ.de lega.ij.vbi dixit teſtator, q̃ volebat voluntatẽ ſuam haberi pro legitime facta.illa verba important in his,quæ poteſt teſtator, ſcilicet vt valeat iure codicillorum: non autem important q̃ ſolennitas teſtamenti videatur diminuta,quæ veniebat authoritate l.vt nemo poteſt.§.de leg.j.Ideo cum ciuitas iſta habeat priuilegiũ à ſummo pontifice:vt ciues huius ciuitatis non poſsint trahi ad iudicium extra ciuitatem:iſtud priuilegiũ nõ trahit ad terras ſubditas, quarum ciues habẽtur pro ciuibus huius ciuitatis:ſed habet locũ tantum in veris ciuibus huius ciuitatis.

1 *An deſiſtere,ſeu renũciare proceſſui iam inchoato, impediat iudicem proſequi ſuper eodem proceſſu.*

2 *Deſiſtere ſeu renũciare, & paciſci,ſeu tranſigere ſuper proceſſu,quando faciat reum haberi pro confeſſo.*

3 *Renunciare proceſſui,ſeu ab eo deſiſtere,an faciat deſiſtentẽ incidere in Turpilianum.*

4 *Ille,qui deſiſtit ab accuſatione,vel proceſſui renũciauit,an admittitur ad iterum accuſandum.*

Si negauerint. Iſte §.habet duas lectu. principales.in Prima in eo, qui renũciauit ante accuſationẽ propoſitam. Secunda,in eo qui renunciauit poſt accuſationẽ propoſitam.

Opp.dicitur hic,quod ille qui negauerit,non auditur poſtea: & ſic innuit quod pactum de nõ accuſando de adulterio valeat.contra in l.tranſigere.C.de trãſactio. dicit gl.hic non fuit tranſactio,nec pactũ: ſed fuit quædã illicita repudiatio. Et eſt ratio:quia repudiãdo accuſator vĩ dicere ſe nõ habere ius:vt l.ſi aduerſari [d].C.de fide inſtru.quod non fit per tranſactionẽ. Videre domini,iſta ſol.non placet mihi.Nam iſta ratio bene cõcluderet inter renũciationẽ, & trãſactionem:ſed in pacto ſimplici eſt eadem ratio,quæ in renunciatione:nã paciſcẽdo ſine pecunia,reus nõ dicit crimẽ cõfiteri: vt l.furti.§.pactus.ſ. de his q̃ not.inſa.ſed l.trãſigere.dicit trãſigere,vel paciſci:& ſic loquit de pacto ſimplici,& de trãſactione.Quid ergo dicemus? dico prout lex iſta intelligit in eo qui negauit poſt accuſationẽ propoſitã. Rñdeo,q̃ hic nõ audit: ideo quia deſiſtẽdo eſt infamis; vt l.q̃ deſiſtit.j.ad Turpil.& l.ij. §.j.ſ.eo.& C.qui accuſ.nõ poſ.l.accuſationẽ.trãſactio tũ nunq̃ valuit:vt l.trãſigere.vnde nõ obſtat illa lex ſed prout hęc lex intelligit in eo qui deſiſtit ante accuſationẽ propoſitã. Solue vt dicã j.proxi.cõtrario. Oppo.de leg.iij.[d] §.ſi is.ſ.de ſepul.viola. Solu.plures dant. Vna q̃ ibi diſtulit,hic oĩno deſiſtit:iſta bona eſt in ſe. Vel aliter: hæc intelligitur ſecundum illam quod non auditur: ſcilicet, ſi eſt ab alio præuentus: & hoc intelligendo quod dixi ſe nolle agere ante accuſationem propoſitam.& ſecundum hoc non obſtat l.tranſigere. Alij,vt Ioan.dicunt ſpeciale [e] in crimine adulterij,vt qui dixit ſe nolle agere,de cætero non auditur.Hanc opinio.prout veram probant per caſum.ſ.eodem.l.miles.§.ſocer. Item probatur per rationem.ille enim,qui negligit vindictam domus ſuæ quodam modo in crimen lenocinij incidit:vt habuiſtis in l.ij.§.ij.ſ.eodem. Secundum hoc reſpondetur ad l.tranſigere.quod non valet tranſactio,cũ ille,qui tranſigit,repelleretur non ex vigore tranſactionis: ſed quia ſuſpectus eſt in accuſatione. Vlterius oppo.de l.qui deſiſtit infra ad Turpil. Soluti.illa lex facit pro. Item opponitur de l.ſi quis libellos.C.de appellat.Reſpondeo,ibi fuit iuſta pœnitentia: hic iniuſta.eodem modo reſpondetur ad legem,nonnunquam.ſupra de collat.bono. His viſis † quæro de tribus quæſtionibus. Primo quæro,vtrum iſtud deſiſtere,ſeu renunciare proceſſui iam inchoato impediat iudicem [f] proſequi crimen ſuper eodem proceſſu. Reſpondeo. Aut eſt crimen, ſuper quo licet tranſigere: & tunc impedit iudicem proſequi crimen ſuper eo

accuſando, repellit ille paciſcens ab accuſando. Ita Bart.in l. trãſigere.C.de tranſact. Contra videtur in hoc §.negauerint. Tu dic,prima opin. ſtelligitur in caſibus vbi poteſt tranſigi, vel paciſci. Secunda opi.intelligitur in caſu,quando fuit facta trãſactio, vel pactũ in caſibus à iure prohibitis, & nõ præuetitur ab alio.Ita ipſe Bar.cõcordat in hoc §.ſi negauerint.quaſi in fine.

d ¶Oppo.de l.iij. Ad hoc vide gl.& quod no.ibi in l.iuris gentium.§.ſi paciſcar.ff. de pactis.

e ¶Dicũt ſpeciale. Ad de quod no.Bal.in l. tranſigere in v.colũ. C.de trãſact.vbi dicit,q̃ licet accuſator nõ poſsit renũciare accuſationi:tamẽ ex renunciatione dicit confiteri ſe ius non habere: & ſic condemnetur eum innocentẽ. & iſtud præiudicat ſibi ſoli.& ibi.vide per eum per Barto.

f ¶Impediat iudicẽ. Vtrum accuſatione renunciata per accuſatorẽ poſsit iudex proſequi, adde quæ dixi poſt Bar. in.l. libellorũ.§.fi. de accuſ. aliqd p Moder. in. c. licet. de accuſa.

per eodē processu: & hic est casus in l. transigere. & l. fi. de præuaricatio. Si vero nō licet transigere: tūc iudex super eodē processu
2 poterit crimē prosequi: vt l. ij. C. de abo. † Secundo quæro, vtrū istud desistere, seu renunciare & pacisci, seu transigere, faceat reū
a haberi pro cōfesso. Rn. aut sunt casus, in quibus licet trāsigere & nō habetur pro cōfesso reus: vt l. fi. §. de præuarica. & d. l. trāsigere. aut sunt alij casus: & tūc aut desistit accusator recepta pecunia à reo: & habetur reus pro confesso: alias secus: vt l. athletas.
3 §. fin. & l. seq. §. de his qui no. insa. † Tertio, esset videndū, an istud desistere, seu renunciare faciat incidere in Turpilianū desistentē. & hic esset videndū, aut renūciauit ante accusationē propositam aut post accusationē ante litis cōtestationē, aut post litē cōtestatam. Desistit. Primo casu, nō incidit in Turpilianū: vt l. miles. §. socer. §. eodem. Secūdo casu. & tertio dic, vt in l. in senatus. §. qui
4 post. j. ad Turpil. † Quarto est videndū, vtrū ille qui desistit, siue renunciauit, admittat iterū ad accusandū. & hæc est nostra materia, in qua distingue. Aut loqmur in casibus, in quibus licet trāsigere, & de cætero non admittetur: vt l. trāsigere. Aut in casibus in quibus non licet transigere: & tūc aut renunciauit anteq; accusatio proponeretur, aut post. Primo casu, si quidē est ab alio præuētus, nō admittitur ad accusandū iterū: vt l. ij. §. si is. §. de sepul.
b vio. Si nō est præuentus, [b] admittetur ad accusandū, vt ibi: fallit in crimine adulterij: vt hic. & probatur in l. miles. §. socer. §. eodē. Secundo casu, quādo desistit post accusationē propositā, tunc de cætero non poterit accusare, nec auditur, nō q̄ pactio illa de desistendo valuerit: sed repellitur propter suspicionē, & propter infamiā: vt l. qui desistit. j. ad Turpil. & l. accusationē. C. qui accu. nō pos. Vltimo quæro, vtrū hoc sit verum de iure canonico: dic de hoc vt no. per Inno. extra, de colla. c. ij. dic vt ibi.

1 ☞ *Minor xxv. annis non accusat de adulterio, alias sic, si est maior viginti annis.*
2 *Nulla exceptio potest objci prosequenti suā, vel suorum iniuriam.*
3 *Exceptio lenocinij quod possit opponi minori, ante nomen receptū inter reos: sed post nō.*
4 *Accusatori quæ exceptiones opponi possunt.*
5 *Minor viginti annis, in quibus casibus tanquā maior admittatur in iudicio.*

Lex Iulia. Minor non pōt accusare de adulterio, nisi de cōmisso cū vxore sua: et in eo de facili calūnia
1 nō præsumit. h. d. † No. in prima parte, q̄ minor xxv. annis non pōt accusare de adulterio. & est speciale in hoc crimine: alias de
c publico crimine pōt accusare si est maior xx. [c] an. vt l. ij. & l. q acc.
2 & ibi no. §. de accu. † Secūdo habetis q̄ suā iniuriā prosequēti nulla exceptio objcitur. Contra. §. ea. l. in prin. vbi objcitur ei quod est magistratus. Huius timore dicit gl. q̄ duæ exceptiones, scilicet ætatis, & lenocinij, non objciuntur minori: sed cæteræ exce-
3 ptiones sic. Aduerte istud † quod glo. dicit, q̄ exceptio lenocinij non objcitur minori, est verum, sicut non objcitur maiori: scilicet post nomen rei receptū inter reos: sed eo casu quo pōt objci maiori pōt objci minori: quia est doli capax: & in eo cadit delictū: ergo in hoc delicto punietur vt maior: & l. impuberē. j. de
4 fal. & l. auxilium. §. in delictis. §. de min. † Pro declaranda hac gl. aduerte, quædā sunt exceptiones quæ mere respiciunt personā accusatoris: & istæ non opponuntur suam iniuriā prosequenti. Casus est hic. Fallit in illa exceptione quod sit magistratus: vt hac l. in prin. Ratio: quia magistratus potest esse reo terribilis: et etiā quia hoc reipublicæ præiudicaret: vt l. qui accusare. §. de accu. Quædam sunt exceptiones, quæ respiciunt ipsum delictum tantū: vt exceptio præscriptionis, vel alia, quę respicit delictum: & ista pōt opponi cuilibet accusatori: vt dicit glo. & bene. Quę dam est exceptio quæ respicit personā accusatoris, & accusari mistim: vt quādo filius, vel libertus accusat patrē, vel patronum, vel seruus dominū: & istæ exceptiōes possunt objci, secundum
5 quod vidistis in l. hi tamen. §. j. §. de accu. Si autem † vultis scire in quibus casibus minor xxv. annis, tanquā maior admittatur in iudicio: vide Inn. extra, de restitu. spolia. c. ex parte. in glo. super verbo, minor. Vltimo in §. minorē. vide gl. quæ incip. sic §. de mino. l. ij. & c. ibi: argu. contra. & c. Sol. vt no. in l. iij. §. minorem. supra de mino.

1 ☞ *Exceptiones peremptoriæ in criminalibus, quod possint opponi vsque ad sententiā.*
2 *Exceptio lenocinij quod sit dilatoria, & quod non possit oppon post nomen receptum inter reos.*

d Præscriptiones. [d] Hic est bonus §. multum. Oppo. C. senten. rescin non pos. l. peremptorias. Glo. dicit, fateor hoc esse verū in exceptionibus dilato-
1 rijs: peremptoriæ † vero possunt opponi vsq; ad sententiam, sicut in ciuilibus. hæc est vera opinio. Alij dicūt, quod in criminalibus peremptorię debēt opponi semper ante nomen rei receptū inter reos. hoc nō placet, quia idē modus procedēdi in criminali est, sicut in ciuili: vt l. absentem. j. de pœnis. Preterea, defensiones reorum perquiruntur quandoq; post sententiam: vt l. j. in fin. j. de quæsti. multomagis ante sententiā. Quod etiam apparet: quia in criminali dantur plures dilationes quam in ciuilibus: vt l. in pecunfarijs. §. de ferijs. ideo tene primā solutionem. Sed contra hoc oppo. de l. ij §. si publico. §. eo. Solutio. Dixit glo. speciale est in lenocinio: quæ exceptio licet sit peremptoria, tamen post receptum nomen rei inter reos non potest opponi. Hoc nō est bene di
2 ctum: quia exceptio lenocinij non est peremptoria: quia per eam delictum non perimitur: sed accusator ab accusando repellitur: & sic tātū persona reijcitur: vt §. l. proxi. §. j. & l. si vxor. §. iudex. & sic non est perem
c ptoria, sed dilatoria: ideo debet opponi ante
4 nomen receptū inter reos. Item oppon. [e] dixi eodem modo proponitur exceptio in criminalibus, sicut in ciuilibus: contra, in ciuilibus exceptiones dilatoriæ proponuntur tantum ante litis contestationē: vt l. exceptionem. C. de proba. & l. fi. C. de excep. & l. Pomponius. §. rati. §. de procurato, sed in criminalibus proponuntur post litis contestationem quo ad nomē recipiendum inter reos, quod fit post litis contestationem: vt no. hic, & §. ea. l. §. j. & l. absentē. j. de pœnis. l. adulteram. C. eo. & l. hos accusare. §. j. §. d. accusa. ergo apparet: q̄d dilatoriæ opponuntur post litis contestationem. Dy. fatetur, q̄ hoc est plus in criminalibus, q̄ vsque ad recipitur nomē inter reos possunt dilatoriæ exceptiones opponi. Videte, ista quæstio pendet ex illa. Quādo dicatur nomen receptum inter reos: de quo dixi in l. is qui reus de publi. iudi. Nam tenendo opinio. Dy. ipse dicit veritatem: sed tenendo aliam opinio. quam ibi tenui, dicunt idem esse in criminalibus q̄d in ciuilibus. De hoc dixi ibi: ido hic non insisto.

f Si qui adulterum. [f] Hic est bonus casus, & plus secit me dubitare. Oppon. j. ad Turp. l. §. accusationem. dicit gl. verū est quod nihil agit, sed necesse habet petere absolutionem. De hoc dicam in lege contraria, sed quantum ad propositum hoc speciale puto in adulterio, quod iste libellus non procedit etiam si nō opponatur: sed in alijs puto. q̄d si non opponatur. iudicium procedere, vt lege si accusatoribus. & ibi not. C. de accusationibus. & Dyn. §. de accusa. l. hos accusare. §. lege.

1 ☞ *Sufficit denunciatio fieri extra iudicium.*

g Si vxori. [g] Diuiditur cum lege sequenti. Primo pon. vnum dictum. Secundo circa illud format quinq; quæstiones per ordinem vsque ad §. quæritur. in l. denunciasse. & ista est biennis materia: & lege denunciasse. est
1 gloss. lege qui vxori. † Nota quod sufficit denunciationem: seu protestationem fieri extra iudicium: quod tene menti. Idem nota per gloss. §. de verbo. obli. & l. qui romæ. §. cohæredes. in gl. parua. super verbo testato. Item not. in l. fideiussor. §. fi §. de fideiu. in

a ¶ Pro confesso. Adde quid si accusatus de adulterio compo nit se pro pecunia cū iudice, an per hoc videatur confessus crimen? Paul. de Cast. consi. cxix.

b ¶ Præuētus. Sed aduerte, quia vī q̄ ofno repellat ab accusando, secundū Barto. in d. l. transigere. etiā si dicit q̄ transactio facta ante accusationē de crimine, de quo nō pōt trāsigi, repellit trāsigētē ab accusando. & vide no. in l. libellorū. §. fi. §. de accus. & gl. & Bal. in l. accusare. C. de accu. & Bar. in d. l. miles. §. socer. §. eod. & Mod. in c. fi. de accu. & gl. in l. iuris gentiū. §. si paciscar. §. de pact. vbi p Barto.

c ¶ Maior xx. Adde Ioā. And. in addi. ad Spec. in tit. de accus. vers. sed quid de pubere. & ibi quare est, q̄ minor ætas sufficit in testificando q̄ in accusando.

d ¶ Præscriptiones. Adde quod no. Bal. in l. absentem. ad fin. de pœ. & Bal. in l. nō dubium. in vlt. q. de legi. & Bal. in l. peremptorias. C. sentē. rescind. nō pos. in v. col. & in l. j. xvj. col. C. qui accu. & gl. & Bal. in l. adulterij. C. eo. & Bal. Ang. in l. j. C. si aduer. cred.

e ¶ Item oppo. Vide Bal. in l. j §. acc. circa princ. j. ad Turp. & Bal. in rub. qui accu. in iij. col. qd autē in declinatorijs, vide Bal. in l. j. qui accu. ī xxv. alias xxij. & iij. col.

f ¶ Si qs adulterum. Nota ineptū libellū nihil operari. adde q̄ etiā nō interrumpit præscriptionē, vt eleganter colligit in l. accusaturus. j. eo Adde q̄ no. in l. j. §. j. ī. fi mens. fall. mod. dix. And. Barba.

f ¶ Si quis adulterū. Vide quæ dixi in l. absentem. in fin. j. de pœ. adde tū ad hunc tex. q̄ actori separatim bīi pōt fieri accusatio eodē libello. ij. q. v. c. statuit. quem tex. alle. Lud. in not. cclxxvj. alias cclxx.

g ¶ Qui vxori. Adde, q̄ hic fallit in casu elegāti in l. cū postulassem. ī. de dā. infec. Andre. Barba.

a ¶Quid ergo. Adde casum no.pro isto dicto in l.libertus.§.j.de in ius vocā. & facit quod pōt die feriata ꝓduci:vt no.dicit in §.sexaginta.in l.si miles.s. eo.qua die pōt cōtestari.sed fallit í casu l.j.C.si libel.prin,datus. And,Barb.

a ¶Quid ergo. Adde Bal.& Ang.in rub.s.de in ius voc.

b ¶Necessaria. Vide Bar.in l.ij.§.voluntatē.in vltimis verbis.fol.ma.& ibi oīno Bal.& Bart.in l.nō solum. §. fin.de oper. noui nunc. & vide quæ ibi dixi.

c ¶Vt qs sciat. Not. qa facit ad materiā denūciationis fiēdæ vēditori in causa euictionis,in quo vide Ang.et Imo.in l. cū ex cā.de ver.obl. & in q. hic posita ꝑ Bar.vide eū in l.emptor. C. de euict.& in l.j. C. de peri. & commo. rei vēditæ.

d ¶Dicit tex. Idē vid gl.ibi secūdm Ang.cōtra.de act.empt.s.in fina. Sed an hæc denunciatio sit de substantia,dixi in præcedenti versi.

e ¶Quid tamē. Adde Bar. in cōsi.ccix.incip.viso ꝓcessu . accusat quis ꝙ cognouit virginē,confitet ꝙ tentauit:vtrū possit cōdemnari ex ꝓcessu propter cōfessionē. decidit ꝙ nō, nec cogit accusator interim accusare.vide ibi. And.Barb.

f ¶Quid tñ. De adulterio. Quid de qualitate supueniēte personę:vt si canonicus sit effectus ep̄s an cognoscet de his quæ fecit canonicus:vid Bal.in l.j.§.solent.j. quando appel.sit.

g ¶Inducit in arg. Vide Alex.lāte in l.diuus.in ij.col.de re iudi.& ibi vide Bar.q in ista ꝓbatiōe qualitatis nō aliter loqt quā hic : de quo per Alex.ibi in vij.col. vide plene de hac q̄stio. cū sua materia ꝑ Bar. in dispur.sua inci.iure municipali cauet ꝙ si aliqs percussor &c. & notat Bal.in fi.iij.col.in l. si quis nō dicā rapere C.de epis.& cler. & per Bar.& Imol. in l.diuus.s.de re iudi. per Bal.in l.j.C. si ex fal.instru.& Sali. in l.ij. C.ad le.Iul. de vi. Flo. in d. §.si detracta. Bal.in d.l. iij.C.de ꝓba.et in l. edita.in versic. item principaliter q̄rit.in Perusina repe.C.de eden.& vide Bar.in l.eū qui.& quod ibi dixi de iureiur. Bal. in l.cōtra negātem. C.ad legem Aquiliam,quid autem sit qualitas, & in quibus consistat in materia ista:vide plene Bald.in l.ea quæ.C. de condictio.indeb. & Bald.in l.ij. in secunda columna.C de repu.& in l.j.in decimcolum. C.de confes. Et prædictis adde Baldum in l.prima.in xxiij.column versic.sed cum quæritur.C. qui accu.& Bal.& Imol.in l. Titia.fol.ma & Io.and.in additio. Spec.in rubri.de accusa.in vlti.parte.& Bar.in l.is qui reus.in ver. venio ad quæstionē.s.de pub.iudi.& Bal.in l.& si seuerior .de infa.in pe.col.& q dixi post glos.super verbo,reus.facit s.de libe.agno. l.j.circa princi.

17

DEnunciasse.

1 Libellus,quòd non habeat uim denunciationis.
Mora nisi præcedat,quis non tenetur de interitu rei,nisi à die litis contestationis:non autem à die libelli.
Libellus datur , ut quis deliberet , an uelit cedere,uel contendere.

2 *Venditori sciēti litem motam , an sit denūciandum.ꝙ sic.*
Regula,eum qui certus,quando habeat locum.

a **Quid ergo.** [a] No.† ꝙ libellus nō habet vim denunciationis:& ideo si aduertatis bene , oēs leges quæ tractāt materiā moræ,dicūt ꝙ nisi pręcedat mora , incipit teneri de interitu à die litis cōtestationis,nō dicūt à die libelli dati:vt no.in l.mora.s.de vsuris.& l.quod te.s.si cer.peta.& l.vinū.eo.tit.& l.in hac.s.de tritica.Et pōt esse ratio:quia ante litis cōtestationē nō dicitur quis petere,sed velle petere:vt l.amplius.s.rē ra. hab.libellus enim tibi offertur,vt deliberes,vtrū velis cedere vel cōtendere,vt in authē.offerat.C.de lit.contest.& l.j.in prin.s.de eden. Secundò habes hic alia no.† ꝙ licet quis sit certus,tamē debet ei denūciari.Quod facit ad quęstio.quam ponit gl.in l.emptor.C.de euict. vtrū venditori sciēti litigiū debeat denūciari:quam q.tractat ibi Cy.multū leuiter. & Dy.in l.eū qui certus.extra de reg.iur.l.vj. & ibi Dy.post multa dicit sic.Qñq; dnūciatio est de substātia:et tūc simplex sciētia nō sufficit.ita loqt hec lex.qñq; sola sciētia est de substātia,nō denūciatio:& tūc istis b casibus denūciatio nō est necessaria: vt l.j. in fin.s.de act.emp.& l.j.§.si intelligit.s.de ædil.edic. In dubio dicit Dy. ꝓsurēdū videt sciētiā potius esse de substātia ꝙ denūciationē:cū denūciatio fiat,vt qs certificet: & in isto casu dubij loquit illa rgula,cū q certus est,amplius certiorari nō oportet, &c. ista verba licet videantur multum pulchra,habent tamen modicū saporis. In isto casu dubij,domini,dico inspiciēda esse verba legis. Quādoq; denūciatio fit solum ad c hoc:vt quis sciat [c] aliquid,qod est de pręsenti : ne fiat aliquid de nou. Isto casu requiritur denūciatio. Casus ē hic. Nā maritus debet denūciare vxori ne nubat,& qd abstineat à nubendo:quia itendit eam accusare:vt hic dicitur. Nā ex sola scientia quòd vir vult accusare vxorem,non inducitur illa denunciatio ne nubat : modò ad propositum in materia euictionis & vēditionis.l.j.C.de peri.& commo.rei vendi. dicit,ꝙ emptor debet denūciare vēditori,ꝙ venditor veniat ad suscipiēdum iudicium, & ad eum defendendum:nō ergo fit ei denunciatio solū vt sciat,sed vt aliud fiat pręter illud quod scitur.ideo denūciatio requiritur.Casus est hic.quia ex sola scientia venditoris quòd mouetur litigium , non inducitur denunciatio,ꝙ venditor veniat ad defendendū:prout dicit l.j.de pericu.& com. rei ven.ideo denunciatio requiritur.

1 *In denunciatione requiritur causa.*

Quid ergo. Nota quod in denunciatione,seu protestatione requiritur causa:nec videtur quod sit 1 necesse ꝙ specificetur causa:† sed generaliter ponatur. Fallit in nunciatione noui operis:vbi non debet inseri causa, nisi petatur vt l.j.in principio.& ibi no s.de ope.no.nū. Hunc passum de insertione causæ tractabo cum tractabo materiā protestationis. Vltimo in hoc §.dicit Dy.quod habemus glos. corruptam,quæ incipit,quare non addidit ibi:nota admitti denunciationem,&c.dicit quod est corrupta vitio scriptoris:quia debet dicere,nota non admitti.Sed nō possumus dicere gl.dicere veritatē, non admitti denunciationem sine causa:scilicet expressa,& specificata:quia sufficit quod in genere fiat mentio de adulterio.Se si omnino o d mitteretur,tunc non valeret: vt dicit tex.[d] Item vide gloss.ibi:sed argum. contra.s.de actio.empti l.j.in fi.sed hic denunciatio est de substantia.dixi in præcedenti.versi.

1 *Dies quod non debeat inseri in accusatione,& si inseratur,an debeat probari,remissiuè.*

2 *Accusatus de delicto cum aliqua qualitate,si qualitas non probatur,sed delictū:an sequi debeat condemnatio.*

3 *Variatio temporis , vel loci , an faciat videri aliud delictum.*

4 *Mensis quando tantummodo est appositus in accusatione, potest tamen declarari dies commissi criminis,nec id est mutare tempus.*

5 *Adiectio,uel detractio qualitatis in delicto,quando mutat actionem.*

6 *Absolutoria si est secuta propter qualitatem adiectam,et non probatam,an delinquēs possit iterum accusari illa qualitate detracta.*

7 *Qualitate non adiecta in prima accusatione,an delinquēs possit de nouo cum illa qualitate accusari.*

e **Quid tamen.** [e] Pone casum. Ego vidi ꝙ sufficit,quod causa inseratur in genere:sed quid si in denunciatione inseruit causam limitare:dixit enim quod accusat talem de adul f terio [f] commisso cum tali. Dicit Iuriscōsultus , quod tunc habet illam necesse prosequi : nec potest prosequi aliam ex vigore illius denunciationis.hoc dicit. Iste §. fa 1 cit † quod non debeat inseri dies in accusatione:vt libellorū.s.de accu.tñ si accusator inserit diē,debet illū probare:vt dixi in l. is qui reus.s.de publi.iudi. Item iste §.induci 2 tur † in ar. [g] ad questionē quotidianā. Ali g qs accusauit aliquē de ꝑcussione cū sanguine:vel de percussione de nocte:vel de alio delicto cū alia qualitate.quæ qualitas non probat:sed probat tantū delictū:qa probat ꝑcussio,sed nō cū sanguine , vel de nocte:

Bar.in l.iij.§.hoc autē.s.de itin.actuq; priua. Sed vtrū qualitas omissa in libello possit suppleri in probatione, vide quæ dixi in l.libellorū. de accusat, & latius in l.j.§.idē scribit.s.deposi.& Bal.in l.iij.in pe.col.C.de infa.& vide ad prædicta quæ no.Bar.in l.edita.in ij.& iij.col. C.de eden. Sed pone statutum requirit probari vulnus, & probatur ꝙ quis aliū percussit cū ense.& cū sanguinis effusione:tñ continet í scriptura ꝙ fecerit vulnus an sufficiat? Vide Bal.in l.edita. xxj.col.Itē adde, aliquis accusat aliquē de pluribus criminibus: ꝙ & an facere possit, vide in l.libellorū.§.sed si aliud.supra,de accusa. An si vnum ex his non ꝓbet , sustineat pœnā accusatoris non probantis:vide Inno.in c.pe.de elec. & vide Bal.in l.ij.C.de proba.sed pone , aliquis accusatur de iniuria simpliciter , & probatur iniuria:non tamē probantur circūstantiæ aggrauātes iniuriam:an seq possit cōdēnatio in simplici iniuria? Cy. ꝙ sic.in l.si nō cōuicij. C.de iniur. & sequitur Bar.in l.senatus. s.de accusatio. & vide Baldū plene in l. secunda. C . qui res iudi non no . & Bal. in l.ex hoc. §. finali. naut.caup.stabu. & Bar.in l. quid ergo. §. pœna grauior. de infa.& hic. Et quid si statutū punit vulnus cū cicatrice desormi, & probat de simplici cicatrice,an sufficit? Dic ꝙ non: quia duplex est cicatrix:deformis.et nō: vt no.in l. finali . & ibi Flo.C.de his qui deie. vel effud. Et facit de fideiusso. l.locum.§.j.Et no.quod cicatrix propriè est quæ post sanatum vulnus remanet , & deturpat.ij.quæst.j. accusatus.De quo vide Baldum in l. si qs metallum. C. de pœnis. Et quid si accuso pluries de vno delicto,vel pluribus, & probo cōtra vnum: vide Bald.in l.edita. in fin C.de eden. Et quid si accusatur aliquis de sanguinis effusione: postea probatur quod vna tantum gutta sanguinis exiuit: dic quod non sufficit: secundū gloss.in capitu. cum illorum . de senten. excommu. cum sanguinis effusio non intelligitur in gutta. Vnde dicit Bal.in l. pe. C.de ædi . actio. ꝙ statutum puniens vulnus, intelligitur de magno vulnere, & non vulnusculo, aut grafinatura , vel scissura. Et no. Ang. in l.si pignore.§.qui furē.s. de fur.& in l.j.ad fi.s.ad Syl.& in l.j §.sed sciendū. s.de ædil.edi.q dicit,ꝙ tūc punitur qs extra ordinē arbitrio iudicis. Facit ꝙ no.Bal.in l.ij alias iij. C.quo.ap.de leui tortura.& Bal.in d.j.§.sed sciendū. de ædil.ed. Adde dictis huius apostillæ,quæ non est Alex. Bart. consi. cix. & cxvij.& ccxiij.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Navarra Biblioteca

vtrum ex illo delicto possit sequi condemnatio? Istã quęstionẽ ponit Cy. C. de probatio. l. iij. & ibi videtur tenere, ꝙ nõ possit sequi condemnatio, per hanc legem & l. prætor. §. docere. ſ. vi bonorum rap. Gui. de Cug. ponit eam in l. quod ergo. §. pœna grauior supra de his qui no. infa. & ibi videtur dicere, quod possit sequi condẽnatio: arg. l. bouẽ. §. aliquando. ſ. de ædil. edic. Alij consueuerũt dicere, ꝙ illa qualitas debet detrahi pendente iudicio: & hoc modo sequetur cõdẽnatio de delicto: vt l. in delictis. §. si detracta. ſ. de noxa. Mihi autem videtur dicendũ. Quandoꝙ illa qualitas, quæ nõ probatur, facit cessare propositã actionem, seu accusationẽ: & tũc debet sequi absolutio. Ita loquitur l. prætor. §. docere. Nam nisi homines sint coacti, vel sit factũ in turba non habet locũ illa accusatio. Qñꝙ illa qualitas non facit cessare accusationẽ propositã: et tũc qñꝙ alterat factũ, seu crimẽ: quia facit illud esse aliud factũ: tũc nisi qualitas probetur, non potest sequi cõdẽnatio. casus est hic. Quãdoꝙ non alterat factũ: tunc ex eodem processu potest sequi condemnatio. Casus est hic. Tamen hic aduertendum: quia si effectus condemnationis est diuersus propter illã qualitatẽ, debet detractio illius qualitatis fieri pendente iudicio: alias non põt sequi condẽnatio vt l. in delictis. §. si detracta. ſ. de noxali. Nec obstat l. bouem. §. aliquando. quã alle. Guil. de Cug. quia ibi verba petitionis possunt adaptari ad redhibitoriã, sicut ad actionẽ quãto minoris. Nã quod nihil est, minus est: vt ibi patet. Ita debetis intelligere hanc materiam. Tamen pro declaratione, oportet nos videre quæ sunt illa, quæ mutant delictum, & alterãt actionẽ. Aduerte bene. Primo ergo † quæro, vtrũ variatio[a] temporis, vel loci faciat videri aliud delictũ. Videtur ꝙ sic. C. de testibus. l. testiũ. & ꝙ isti notãt in gl. Facit ad hoc ſ. de incẽ. rui. nau. l. j. §. fi. In contrariũ probatur sic: Duo rei non possunt cõstitui, si teneãtur ad diuersa: vt l. si id qd ſ. de duob. reis. sed diuersitas tẽporis, vel loci, non impedit constitutionẽ duorũ reorum: vt l. ex duobus. el j. & l. eandẽ. in fi. ſ. de duob. reis. ergo &c. Respondeo, quoddã est tẽpus in quo aliqd fit: & istud facit videri diuersam rẽ esse, & diuersum factũ: vt d. l. testiũ. & l. j. in fi. ſ. de incen. rui. nau. Quoddã est tẽpus in ꝙ cõsertur effectus alicuius re: vt puta solutiõis effectus: & istud nõ facit videri rẽ diuersam. Idẽ dico de loco, per eadem iura. Nunc ad propositũ, si ego dicerẽ, ꝙ Titius interfecit Seiũ tali die, et probaretur de alio, non posset sequi cõdẽnatio: quia alia res est: nec posset fieri detractio: quia esset nouã rem in iudicium deducere & nõ esset adijcere, vel detrahere qualitatẽ primo. Sed & si ego posuissem in libello accusatorio diem effectus, quod ex tali vulnere tali die est mortuus post vulnus illatum: tunc diem istum possum mutare: quia non facit videri nouum delictum, necꝙ alterat ipsum, per iura præallegata. & idẽ dico in loco: per † ea tamẽ quæ dixi, non denego quin quando mensis est tantũ præpositus non posset declarari dies illius mensis: quia illud non est mutare tempus, sed magis declarare, & limitare: hoc autem posse fieri, dixi in l. is qui reus. ſ. de publ. iu. Videamus vltra, vtrum adiectio,[b] vel detractio qualitatis immutet actionẽ? † Nam qualitas nõ immutat subiectum: sed an actionẽ immutet, vt faciat videri nouã actionẽ, dubito. Sed tamen aduerte: quandoꝙ lex disponens super certa qualitate delicti, imponit pœnam per se, & nõ respectiue ad pœnam, quæ imponitur pro delicto simplici: tunc inducit nouam actio & noua accusatio. Exẽplum pro percussione simplici est actio iniuriarum: pro percussione facta hominibus coadunatis est actio legis Iuliæ de vi, quæ est alia pœna: vt l. ij. C. ad l. Iul. de vi. illa ergo qualitas, coadunatis hominibus, inducit actionẽ nouam. Idem in parricidio: quia punit homicidiũ sub illa qualitate: quia filium occidit: & est noua accusatio: vt habuistis in l. senatus. ſ. de accus. sed si pœna propter illam qualitatẽ augeretur, vel minueretur respectiue ad pœnã, quæ imponitur pro delicto simplici: tunc nõ esset noua actio, vel accusatio: sed esset adijcere qualitatem veteri actioni. Exemplum: actio legis Aquiliæ datur in simplũ, & contra negantẽ in duplũ, propter negationẽ: ergo augetur pœna ad duplũ eius ꝙ erat primo: qm̃ pœna imponitur respectu ad primam, nõ per se simpliciter. Idem aliud exemplũ: pro delicto serui tenetur dominus: tamen si fuit sciens, exigetur insolidum, si fuit ignorans, potest liberari à pœna, dando seruum pro noxa. Istę qualitates non disponunt per se, sed respiciunt primam pœnam: ideo dicuntur adiectiones: vt l. in delictis. §. si detracta. supra de noxalibus. Idem in contractu pro contractu serui dominus tenetur actione ex contractu: & si iussit, tenetur insolidum prima actione: quia iussit. si non iussit, de peculio tenetur. si non est peculiũ, tenetur quatenus est in rem versum: & sic istæ qualitates disponunt circa primam actionem, & circa exactionem eius quod veniebat in prima actione: & ideo non dicuntur nouæ actiones, sed adiectiones primarũ accusationũ: vt l. filius. in fin. supra de in rem verso. & in l. tertia. §. cui congruit. supra de peculio. no. in l. iij. in fi. ſ. de exer. Modo ex predictis habes perpendere statim. vtrum statuta[c] propter aliquam qualitatem imponant pœnã, vt si nobilis interficeret popularem, puniatur in tantum: tunc esset noua accusatio. Si vero dicerẽt statuta, pœna quadrupli: tunc esset adiectio nouæ accusatiõis: & ista qualitate probata vel nõ, scies quid habes facere, detrahere, vel non. Quæro † si absolutoria est secuta propter qualitatem adiectam, non probatam, an potest de nouo iterum accusari detracta illa qualitate. Et videtur quod non: vt l. in delictis. §. si detracta. ſ. de noxa. In contrarium ꝙ sic, in l. habebat. in prin. ſ. de insti. Breuiter dico sic: si quidem absolutio esset secuta super facto: quia factum non erat probatum: tunc concedo, ꝙ de nouo non potest accusari propter qualitatẽ: vt l. si quis cum totum. §. si ancillam. ſ. de excep. rei iudi. & l. legi. eo. tit. sed si per illam qualitatem tantum fuisset secuta absolutio, cum factum esset de se verum: tunc si quidem aliquis conuenitur ex delicto alterius, concedo quod iterum non potest accusari: vt d. §. si detracta. Sed si conueniret ex proprio delicto: tunc valde bene posset accusari de illo facto: argu. d. l. habebat. in prin. & ſ. si fa. fur. fe. di. l. j. §. j. & facit ad hoc argu. quod nota. in d. §. si detracta. Vlterius quæro,[d] pone † qd qualitas in primo iudicio non fuit proposita, vtrum propter illam qualitatem posset de nouo accusatio intentari. Certe si ex primo iudicio super facto simplici esset secuta cõdemnatio: dixi in l. senatus. ſ. de accu. Sed si ex primo esset secuta absolutio: hic est aduertendum. si quidem ista talis adiectio, quæ de nouo fit, alterat delictum: ꝙ quando fit, patet ex his quæ supra vidistis: tunc sine dubio potest accusatio de nouo proponi: quia alia res est: vt l. cum quæritur. supra de excep. rei iudi. sed si nõ alterat delictum, sed alterat accusationem, seu condemnationem: tunc aduerte, vt dixi ſ. aut fuit secuta absolutio: quia non factum, & nõ potest de nouo accusari. Aut ideo fuit secuta absolutio: quia illa qualitas quæ fuit necessaria, non fuit proposita: tunc potest de nouo accusari: vt l. habebat. in prin. ſ. de institu. & in l. j. §. j. ſ. si fa. fur. fe. di. Fallit si ex delicto alterius conueniatur quis: vt l. in delictis. §. si detracta. ſ. de noxa.

a ¶ Vtrũ variatio. Vide Bal. in l. iij. de proba. & i l. j. in xxviij. col. C. qui accusa. & & Bar. in l. si is qui reus. in versi. venio ad qõ. ſ. de pub. iud.

b ¶ Vtrum adiectio. Adde Bal. in l. j. C. qui accu.

c ¶ Vtrũ statuta. Vide bar. in l. sanctio legũ. j. de pœnis.

d ¶ Vlterius quæro. Vide Sal. in l. qui de crimine. C. de accu. Adde Pau. de Cast. consi. cxix.

e ¶ Sed & si per procuratorẽ. Protestatio. Vtrũ protestatio fieri possit per procuratorẽ, ꝙ an requiratur speciale mandatũ, vide in l. de pupillo. §. nunciatio. de ope. no. nun.

f ¶ In maleficijs. In maleficijs etiã cõnexis condemnato vno ex socijs, nõ sequitur cõdemnatio alterius. Et per hoc in facto fuit iudicatũ, ꝙ præoccupata iurisdictione cõtra vnũ ex socijs nõ fuit præoccupata cõtra alios. vide quæ dixi post bart. i l. pxi. & vide Cy. & Bald. in l. j. C. qui accusa.

1 *Denunciatio, & protestatio, an possit fieri per procuratorem, & an requiratur speciale mandatum, remissiue.*

Sed & si per procuratorem.

Vtrum denunciatio, seu protestatio,[e] posset fieri per procuratorẽ? † & nunquid requiratur speciale mandatum. Dyn. tractat in l. de pupillo. §. nunciatio. ſ. de no. ope. nuncia. & ea. l. §. qui procuratorio. & ibi hoc tetigi. Facit l. aut qui aliter. §. primo. supra quod vi aut clam. & l. j. §. j. ſ. de libe. agnoscen.

1 *Damnato adultero: non est damnata adultera: nec condemnato qui produxit falsos testes, de necessitate non sequitur quod sint falsi: & licet notarum sit cõdemnatus de falso: non præiudicat domino, ad quem pertinet instrumentum.*

2 *Sententia lata pro vno socio criminis, regulariter prodest alteri.*

Quæritur.

Opponitur quod mulier non sit absoluta de adulterio, vt infra lege proxima. in fine. Solut. absoluta est, donec durat nupta, vt ibi dicetur. Vltimo tenemus legẽ nostrã primo, ꝙ in maleficijs[f] ita cõnexis, & ita cõiunctis, & sicut adulterũ inter adulterũ & adulteram; tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Falsos testes. Adde Bar. in l. Lucius. de his qui not. infa. & l. ij. de præuari. & ibi dixi. & Bal. in d. l. ij. de præuari. in l. j. C. de falsi. & in l. j. C. qui acc. & in l. j. in iiij. col. C. ne fil. p pa. & Bar. in l. cũ filius. de ver. obli. & vide Bart. in l. duobus. in iiij. colum. de duobus reis.

b ¶ Quod relegatus. Vtrũ bãnitus possit cõueniri in loco, vbi fuit bãnitus, vide Lud. ĩ l. recusare. §. si qs. ad Treb. & adde Ang. in sua q. inci. Bononiẽsis quidam est bannitus.

POMATES.

b ¶ Quod relegatus. Vide aliqd p Alex. in l. recusare. §. si qs alio. col. iiij. ĩ. ad Trebel. & Alex. consil. lxxij. vol. ij. vbi dicit q̃ cõparere tenẽtur per ꝓcuratorẽ.

c ¶ Causa priuilegij. Causa priuilegij superueniens lite pendente non excusat. vide in ca. fin. extra vt lite pendente.

d ¶ Vtrum absoluto. Vide Bal. in l. iuris. ad fi. C. qui. res iudi. nõ noc. et Bar. in l. j. §. si qs vltro. ĩ. de qõ.

e ¶ Nihilominus. Adde q̃ idẽ tenuit Bar. in l. furioso. et in l. fi. de re iudi. & in l. aduersus. de arb. sed cõtrariũ voluit in l. ex duobus. de duo. reis in iiij. q. & in l. amissi. §. fin. de fideiuss. & vide Bal. in d. §. fi. de fideiuss. & Bald. in l. nõ ideo. ad fi. & Io. and. ĩ regula, ratihabitio & nota. q̃ ob causæ cõnexitatem vnius cõfessio præiudicat alteri. gl. lxiij. dist. c. ordinatos. et vide q̃ no. ĩ. l. px. §. fi. An autẽ absoluto principali possit cõdemnari quis de auxilio & fauore: dic q̃ sic. Text. est no. in l. eos. C. de furtis. & vide Angel. post Bart. in l. is qui reus ĩ. de pub. iud. et Bal. in l. iur. ad fi. C. q. res iud. nõ nocet.

f ¶ Principali. Vide Bar. in d. §. a fideiuss. & oĩno in l. fin. §. fin. ff. de iureiur.

g ¶ Puto q̃ sic. Contrariũ tenet Bald. in l. j. §. j. in princ. C. de bo. quæ libe.

h ¶ Nec in ea lege. Nota q̃ pater nõ potest occidere filiã adulterã in domo aliena. Itẽ requirit aliud, de quo in l. nihil. ĩ e. Itẽ reqrit q̃ sit nupta: secus si vidua p tex. huius legis ĩ ij. rñso. hoc firmat Ang. arc. in suo trac. malefi. in versicu. tu mai adulterato la mia don-

condemnato vno non est condemnatus a-
1 lius.† Ex quo habes q̃ licet producens fal-
a sos testes [a] sit condemnatus, non sequitur de necessitate cõtra testes, q̃ ipsi sint falsi: & eodem modo licet notarius cõdemnatus sit de falso instrumento, nõ præiudicat domino, ad quem spectat instrumentũ, vel si est condemnatus de falso, vnus ex correis stipulandi non præiudicat alteri: vt l. si vteris. C. de fide instru. Vltimò habes hic ca-
2 sum specialẽ, de sentẽtia absolutoria † quæ lata pro vno socio non prodest alteri socio eiusdem criminis regulariter: fallit in muliere: vt hic. quod facit ad quæstionem quam dicam in l. proxi. §. si eo tempore.

1 ☞ *An bannitus possit conueniri in loco à quo est bannitus. quòd sic.* 19.

ADulter. Vide glo. super verbo, pœnalia. Dicit glo. vt relegationis, vel similis. in-
b nuit ergo ista glo. q̃ relegatus [b] non potest conueniri in eo loco, vnde relegatus est. Quod facit pro bannito q̃ non possit con-
1 ueniri ibi, vnde exbãnitus est.† Sed cõtrarium est veritas: quare dic vt no. in l. eius. circa fin. ĩ. ad muni.

1 ☞ *Causa priuilegij superueniens lite pendente nõ prodest. Clericatus superueniens accusatione pendente, an excuset reum, remissiuè.*

2 *Malefactore absoluto, an uideatur absolutus mandator.*

Si eo tempore. Iste §. facit in
1 arg. † q̃ causa
c priuilegij [c] superueniens, lite pendente nõ prosit, licet prodesset subsistẽs ab initio: & sic facit q̃ clericatus superueniẽs nõ excuset reum: cuius cõtrariũ videtur sentire gl. ŝ. de accusa. l. hos accusare. §. hoc beneficiũ. de quo dicam vobis ĩ. de pœ. l. j. Secundò fa-
2 cit ad q. † quãdam, quã Dy. ponit in c. ratihabitio. extra, de regu. iur. lib. vj. vtrũ abso-
d luto [d] malefactore videatur absolutus mandator. Et ibi distinguit Dyn. Aut absoluitẽ ideo, quia pronũciatur delictum nõ fuisse cõmissum: aut absoluitur, quia pronunciatẽ ipsum nõ fuisse in culpa. Primo casu prodest mandatori: secũdo non. Alleg. Dy. de iureiur. l. duobus. §. à fideiussore. & §. si ei. Istud est dictũ Dy. In eo quod dicit, si absoluitur, quia nõ erat in culpa: & sic pronũciatẽ super iure, non super facto, dicit bene. Probatẽ ĩ. ad le. Cor. de sica. l. nihil interest. & quod ibi no. in glo. Nã licet furiosus ab-
e soluatur nihilò minus [e] mãdator tenetẽ: sed in alio mẽbro quo dicit pronũciationẽ absolutoriã latã sup facto ꝓdesse mandatori: malè dicit, secundũ Richar. Malũb. qa hoc determinauit ipse in publica disputatione, per hãc legẽ. nã hic vides delictum ita coniunctũ, sicut est adulteriũ inter adulterũ, et adulterã: & tamẽ absolutoria lata pro vno, nõ prodest alteri, nisi in casu spãli mulieris nuptæ, tpe quo cõmittitẽ adulteriũ: vt hic dicitur. Nõ obst. l. duobus. §. à fideiussore qa ibi loquitẽ in iuramento, qđ habet vim solutionis: vt ibi dicitẽ. Aliud in sententia: quia sententia lata pro fideiussore, nõ ꝓdest prin-
f cipali: [f] vt l. aduersus. ŝ. de arbi. Ita dicit Richar. & bene.

1 ☞ *Scholaris qui iurauit non exire ciuitatem sine licentia creditoris: si cum licentia exeat, an possit vltra exire.*

2 *Et an factus monachus, & liberatus à debitis: si exeat, reincidat in illam.*

Nupta. Nota cessante causa cessat effectus. Istũ tex. inducit Dy.
1 in arg. ad q. † quidã scholaris iurauerat creditori suo nõ recedere sine eius licentia de studio: qui scholaris habuit licẽtiã à creditore eundi Mutinã, & iuit, & reuersus est: vtrũ posset de nouo recedere. & Dy. dicit q̃ non, arg. huius literæ: quia illa licentia videtur esse cõcessa, q̃diu illud ire, & redire fiat, nõ vltra. Ad hoc facit l. plane. ŝ. de ope. lib. Tu vero distingue in hac q. vt dixi in q.
2 securitatis in l. j. ŝ. tit. j. Secundo † inducitur per Dy. in arg. ad aliã q. Aliquis factus est monachus, propter quod liberatus est ab omnibus debitis, & monasteriũ tenetur, p auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. quæritur si monasteriũ exeat, an reincidat in obligationẽ. Videtur q̃ sic: quia illa liberatio sibi prodest, q̃diu manet monachus: vt hęc qõ determinatur per Dy. per l. seruus effectus. & q̃ ibi no. ŝ. de actio. & oblig. 20.

1 ☞ *Appellatione patris, an ueniat auus, q̃ nõ. & si pater ingrediatur monasteriũ, an filij efficiantur sui iuris? qđ sic.*

PAtri. Quæro quid est dictũ, simul cũ filia. Respõdet glo. duobus modis, & vtraq; expositio est bona. Itẽ in l. sic eueniet. no. tex. ibi
1 eũ in sua potestate, &c. Nota † q̃ appellatione patris nõ cõtinetur auus: hoc tamẽ videtur verũ, in ista materia sic odiosa: alias sic qñ eximitẽ ex potestate: vt l. iusta. de verbo. signi. & sic facit ista lex quod l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. quę loquitur in patre, nõ habeat locum in auo. Venio ad l. sic eueniet. Opp. q̃ filiusfa. possit habere aliquẽ in potestate: qa põt esse tutor: vt insti. qui testa. tuto. in prin. sed tutor habet in potestate pupillũ: vt l. j. ŝ. de tute. ergo &c. Solutio, ille qui est in potestate alterius non põt habere aliũ in sua potestate: verũ est in potestate eiusdẽ speciei: sed in potestate separata ab illa in qua ipse est, bene potest habere: vt l. contraria. Vltimo hæc lex facit ad quæst. si pater ingrediatur monasteriũ, an filij effi-
g ciãtur sui iuris: puto q̃ sic: [g] quia ipse efficitẽ potestatis alteriur totaliter: ergo aliũ in potestate habere nõ põt. Efficitur enim potestatis alterius eiusdẽ speciei, imo maioris: quia quicquid quęrit, monasterio quærit: & velle suũ posuit in velle monasterij.

1 ☞ *Domus qualiter intelligatur, ubi quòd pro habitatione: & qui potest occidere, potest contumelijs afficere. nu. 2.* 22.

h NEc in ea lege. [h] Nota tex. ibi: sed domũ. Item nota ver. sed qui occidere. Item
1 no. tex. ibi: q̃ plerũq;, &c. † No. qualiter intelligitur domus. s. pro habitatione: vt hic, & l. et si amicis. §. j. ŝ. eo. & iõ sufficit quod in domo habitet, licet non sit sua, sed conducta, vel gratis accepta: vt lege lex Cornelia. §. domum supra: de iniurijs. Item non sufficeret domum esse propriam, nisi habitaret
2 ibi: vt lege proxima. §. primo. Secundo † nota[i] quod ille, qui
i potest occidere, multomagis potest contumelijs afficere. Hoc est notandum ad statuta quæ permittunt aliquos occidi im-
k pune. Nam si possunt occidi impune: multomagis [k] poterũt impune verberari, & contumelijs affici: vt hic. quod Tenementi.

1 ☞ *Statutũ quod liceat uiro occidere uxorẽ deprehensam in adulterio, quod habet locũ si deprehenderit eam in camera, in actibus Veneris.*

2 *Adulterium quod probatur probando preparatoria Veneris.* 23.

l QVod ait lex. [l] Tex. ibi otiosum. id est sine causa, vel sine ministerio, secundũ Ia. de Arc. & sic habes hic. quid sit verbum otiosum. Quæ-
1 rit † glo. quæ dicuntur res Veneris. gloss. respondet multum, bene

na. Sed quid si filia est ignominiosa, & pater vilis personæ: vide bar. in l. pxi. §. illud. Et an possit occidere sociũ criminis vide bal. in l. j. C. vñ vi. ĩ ver. vj. qto. &c. Et verũ patri liceat occidere agnatũ suũ cũ filia. vid. no. ŝ. e. si vero. el. j. d. ĩe. exc.

POMATES.

i ¶ Secundo no. Vide do. Ant. in c. fi. de cõsue. & in c. j. de tẽpo. ord. in vj. Bal. in l. ex hoc iure. de iust. & iur. Vide text. in c. sicut dignum. §. j. de homi. Et ibi dix.

k ¶ Multo magis. Vide Ang & Alex. in princi. in l. in fin. de libe. & posthum. Et an statuta q̃ permittunt aliquos occidi impune, dicuntur ꝑmittere verberari, & cõtumelijs affici, vide Cy. in l. j. ad fi. C. quę sit lon. cõsue. & bal. in l. si qs non dicam rapere. C. de epis. & cle. & no. per Bal. in l. j. ad fi. C. de exhi. & introd. reis. & in l. pe. ad fi. C. de priua. car. Adde bal. in l. in. in fi. ĩ. de adulte. & bal. in repe. l. in suis. & ibi Ange. & Imo. ĩ. de lib. et posthu. & do. Ant. in ca. c. fi. extra de cõsue. in ĩ. fal. & Io. And. ĩ. ad di. Spe. in tit. de consue. §. j. in fi. & Imol. in l. si vero. §. de viro. sol. matri. Alex. ĩ.

l ¶ Quod ait lex. Fallit si reperiatur cũ clerico eã osculante: qa præsumitẽ facere ex charitatis. gl. xj. qõ. iij. c. absit. Vide Bal. in l. quid ergo. §. si hęres. de leg. j.

a ¶In ciuitate ista. Adde gl.in l.j.C.de col.dece g.& vide bal.in c.j.quib.mo.feu.amit. vbi si dicit libellus, talis iacuit cum vxore talis, concludit adulterium.q. est no.allegauit gl.notabilem in l.Caij Cassij.de fideicō.lib. Et cum dicto Bar.trāsit hic Ang. Tu vide tex.in c.oīno.in versi.iacuit cum vxore. xxxv.distin. And.Barba.

POMATES.

b ¶Adulteriū. Vide Ro.cō.clxvij.col.ij. & ad hoc Alex.cō. xxiij.col.vj.vol.ij. & Feli.in c.fi.col. x. de fo.compe.& pulchre Alex.cōs lxxv. vol.iij. vbi pulchre hoc extendit, & declarat.

c ¶Quod ait lex. Iste §.no.limitatur & declaratur p Alexā.in l.plerisq.in iij.co.de minus vocā. vbi reprehendit Bald.in l. cunctos populos. in viij.col.de sum.trin. & nō.ca.qui inducit istum tex.ad q. not.

d ¶Per horam. Adde bal.in l.j.C.vnde vi in lectu.

e ¶Inspicitur initium. Ad materiā, qñ initiū tēporis, vide qō. notabiles: quas ponit Bal.in l.si tutor. de tut.& ra.distra.

f ¶Percutiens in platea. Adde q Io. An. in addi. Spe. in titu. de accu.§.fi.in iij.parte in addi. quæ incipit, Oldr. qrit.tenet cōtrariū. Alleg. pro casu l.quis sit fugitiuus.§.idē Celsus. de ædi.edi. Et idē tenet Ang.hic vide Bal.ī auth.itē nulla ad fin. ī de episc.& cle. & ī l.si quis nō dicam rapere.eo.titu.

g ¶Extra plateā. Hęc faciūt ad qō.statuto cauet q iudex inquirat in loco maleficij: & vnus in vno territorio est captus, in alio territorio est spoliatus: quis dicatur locus maleficij? vide Bal.in c.j.§.iniuria. ī de pace iur. fir. in versi.seu furtū.& vide bar.in l.j.de incē. rui.nau.& in l.libellorū.ī.de accu. Adde & q dicta p bar.hic faciunt ad q. quā posuit bal.in l.cunctos populos.circa mediū.de sum.tri. videlicet, q licet q̄s pro delicto ciuili nō possit in domo capi: tñ si fuerit captus extra domū, & aufugerit ī domū, q poterit licite extrahi ratiōe initij.& vide Cyn. in auth.si quis.C.e. & no.per bar.hic adde bal.in l.j.C. vbi de crimi.agi.opor.& faciunt no.p Bar.in d. l.libellorū.& ibi di. ī de accu.Et quid si in cōfinibus ciuitatis est factū maleficiū, quis cognoscet, & puniet. Bal.in l.j. C.vbi de cri.agi oportet.dicit q iudex vtriusq loci: & voluit Dy.& bar.in l.iurisperitos.§.cum ornandus.de excu.tuto.& vide Ioā. And.in regula.in obscuris. in mercu.in vj. Et quid si testis ad inquisitionē sui iudicis falsum deposuit corā iudice nō suo, coram quo debet accusari, vide Ioan. And.in Spec.de crimi.fal.in prin.

a ne.in ciuitate [a] ista est statutum, q liceat viro occidere adulterū deprehensum cū vxore sua: certe intelligitur deprehensus si repe riretur cum vxore in camera, in istis rebus
2 Venereis. Itē nota ista † talia preparatoria Veneris: quia per ista verisimilia probatur
b adulteriū [b]: vt dixi s.e.l.ij.ī fi.& dicā j.l.c.v.

1 Incontinenti fieri in maleficijs dicitur, quod fit vno impetu: licet duret per horam rixa.
2 Initium quo ad locum, & tempus, inspicitur in delictis.
3 Locus homicidij, & non locus inceptæ rixæ, quod inspiciatur, quando initiū & finis delicti est illicitum: secus si initiū fuit licitum.
4 Accipiens aliquem in personam, & portans eum extra plateam: & ibi eum percussit, punitur tanquam percutiēs extra plateam.
Insultans aliquē in platea, & insequens extra plateam, & ibi eum percutiens, punitur de percussione extra plateam.
5 Stante statuto, quod quis possit ingredientem suam possessionem in ipsa possessione offendere: si aggredior ingredientem, & ipsum fugientem prosequor extra possessionē meā, & ibi percutio, non punior.

c Quod ait lex. [c] Nota hunc tex. in fine, quia est
1 notabilis valde. Itē nota, † q in maleficijs dicitur incōtinenti fieri, q fit vno impetu,
d licet duret per horā [d] illa rixa. † Secundo no
2 ta, q inspicitur initiū [e] quo ad locū, & quo
e ad tempus. Nā vides hic, q patri permittit occidere domui suæ tantū, vel generi sui: vt supra, l.proxi.§.ius occidendi. Itē incontinenti tantū licet occidere: & tñ hic habes q si illo fugiēte p horas alibi interficiatur, videtur in illo loco, et illo tunc, id est, illo tē
3 pore interfectus. Sed † cōtra, omnia ista pręcedentia ad homicidiū, confunduntur cum homicidio, & homicidiū tātū inspicitur: vt l.illud. in fine, supra, ad legem Aquil. & iō videtur q inspicere debeamus locū homicidij, non locū, vel tempus incœptæ rixæ: vt dixi in l.libellorum. supra. de accusatio. Ad hoc respondeo, q ista sunt vera, quādo vtrunq, & initium, & finis, fuerunt illicita. Nam tunc inspicimus finē: & hoc est fauore rei, ne de vtroq puniatur: sed quādoq principiū est licitū, & habet cām licitā: tūc illud principiū inspicimus: vt hic. Pro hoc facit optime l.qui cū maior.§.j.ī.de bo. lib.
4 Et hoc facit ad multa. † pone, quidam cepit aliquam personā in platea, & portauit eum extra plateā, & ibi percussit eum, an punia
f tur tanquam percutiens in platea [f]. Iste tex. facit q sic: tñ in contrariū est veritas vt apparet ex prædictis. Itē, si aliquis insultaret aliū in platea, & fugaret eum vsq extra pla
g team [g]: & ibi eum pcuteret, nō percuteret
h in platea. Sed pone [h] aliū casum: cauet statu
5 to † huius ciuitatis, q quis possit offendere alium ingredientē in possessionē suā in ipa possessione sine pœna: modo aggredior illum ingredientē possessionem meā, & illum fugientē prosequor extra possessionē meā, & ibi eum percutio: certe licite percu
i tio [i] seu occido: vt hic. Ratio, quia initium

Et an quis cū sequitur fugientem, & eum in alio territorio cepit, possit puniri, vide bal.& Flo.in l.sicuti.§.Aristo.ff.si ser.vēdi.& Barto.in l.si cui.§.fi.versi.secundo quæro.ī.de accu.& Ang.in l.nemo carcerem.de exac.tri.li.x. Item adde, q iste tex.facit ad q.disputatā per Richar.Malū. videlicet qñ criminales cāæ debeāt tractari, alias terminari īfra lx.dies: & si nō fuerint terminatæ Prās incidat ī pœnā: mō pēdēte qōne criminali incidit qō falsi: q ātestes redarguūt de falso: ita q qstio principalis nō habet suum finē: an Potestas veniat puniēdus? Certe iste tex.facit q nō arguēdo de tempore ad locū: vt in l.vinū si cer.pet. Bene facit l.intra vtile.ff.de mino.& l.perēde.de tēpo.in integ.resti. & ibi no. & qō habetur in l.properandū. in prin.de iudi.Et p hoc q no.Bal. in l.j. C.de iur. calū. in ij. col.& expresse Cy. Ray.et Bal.in l.j.C. qui accu.& no. in simili per Bal.in l.cōtra maiores. C.de in offi.test.& in terminis refert Bal. dictā disputationē in l.fin. C.de fi. instru.

h ¶Sed pone. nota q Bar.inuit, q si licet offendere impune, licet occidere. vide tex.in c.fi.de homic. lib.vj. Bart. in cōsi. statuto castri plebis. facit gl.Inst.de iniur. §.ī summa.vide plene d.Bene.de Plū.in l.testō cēturio.§.j.ī. de ma.te.& illud cōsiliū ē ī ordine cxxxv. And.Barba.

i ¶Licite percutio. Adde quod Io. An. in adde. Spe.in ti. de accu.§.fi.in iij.parte. in addi. magna quæ incipit, Old.quærit, tenet cōtrariū in addi.hoc q hic dicitur videamus ver.illiur. Allegat pro casu l. quis sit fugitiuus.§. itē.et §.idē Celsus.ī. de ædil.edict.& idē tenet Ang.hic.et vide Bal.in auth.item nulla.ī fi.de episc.& cler.& ī.l.si qs nō dicā rapere.e.tit.& §.ē ī alia col. hoc idē repetitū. Ex opposito no.& facit ad qō capri ī domo: sed cepit fugā extra domum. Cōtrariū tenet bal. ī l.plerisq.ū ī iure vo.

k ¶Dico cōtrariū. Verū pr possit occidere magistratū inuentū cū filia, Adde no. ī c.si vero.el j de sen. excō. de marito concludit Bar.ibi q nō.

l ¶Capite quinto. Hāc legē alle.Bar.in l.admonēdi. in viij. col.de iureiu. q confessio facta absente parte inducit semiplenā probationem.

m ¶Testes dicēt. Adde Bal.in l.in bonæ fidei.ī.de re.cred. Et adde q cōfessio facta extra iudiciū, est sufficiēs ad pœnā extraordinariā imponendā.l.ictus fustiū.de infa. Itē adde, q in criminalibus confessio facta ī actis ī alio iudicio est sufficiens ad formādum inquisitionē secundū Bal.in l.mercalem.de condic.ob turp.cau.facit l.nullum. de testib.

fuit licitum. Tene prædicta menti.

24.

MArito.

1 Pater potest magistratum cum filia occidere.
Magistratus durante officio potest accusari, quando accusatio est tempore peritura.
Maritus non potest occidere magistratum inuentū in adulterio cum eius vxore.
2 Pater & maritus quod non possit occidere adulterum inuentum cum vxore, quando vxor est ignominiosa, vel ducta contra legem.
3 Maritus vel pater si est vilis persona, quod non possit occidere adulterum inuentum cū uxore, uel filia.

Illud. Quæro † vtrū patri liceat occidere magistratū inuētū cū filia sua? Dicūt quidā q nō: quia magistratus non pōt accusari iure mariti: vt l. si maritus. in prin.§.eo.& l.hos accusare.§.de accu. Ego
k dico cōtrariū: [k] nam q magistratus nō pōt accusari, verū est, nisi accusatio tēpore esset peritura: tūc secus: vt d.l.hos accusare. & l. senatus.§.de offi.præsi.intantū q si esset cā quæ cōtestatione nō perpetuaret, ageretur causa vsq ad sententiā: vt not.in l. sed & si restituatur.§.sed & si dies.§.de iudi. nūc ad propositū, ius occidendi adulterū est tēpore periturū: nā nisi ille tunc occidat, nō pōt occidere postea: vt j.l.pxi.in fi.& j.l.proxi. Sicut ergo pōt accusare, si accusatio est tēpore peritura: ita poterit interficere: cū istud ius occidendi sit tempore periturum. Prædicta vera in patre: marito vero non licet magistratū occidere, quia nō est turpis per
2 sona magistratus. † Quæro, vtrū si vxor est ignominiosa, vel ducta cōtra legē, an liceat occidere adulterū marito, vel patri. Videt q nō: quia nō potest accusare iure mariti: vt l.si vxor.§. si qs plene.& §.sed si ea.§.eo. ergo nō pōt occidere. Et hoc est verū: licet gl. dicat cōtra & male j.ad munic.l. pe.§.fi.
3 Quæro, † quid si ipse maritus est vilis homo, vel pater: vtrū licet adulterum occidere? Rñdeo, non: quia si est vilis persona, nō potest accusare iure mariti: vt l.iij.§.e. & ibi no.gl.ergo non licet ei occidere.

1 Confessio facta extra ius, q faciat indiciū ad torturā.
2 Testis deponens de adulterio, quod probat, si dicit quod inuenit adulterum solum, uel osculantē, uel tangentem.
3 Committere priuatum carcerem, quando quis dicatur.
Retinens aliquem ultra uiginti horas, quando dicatur committere priuatum carcerem.
4 Tenere aliquem, in priuato carcere, an sit offensa in persona, remissiue.

25.

l CApite quinto. [l] Opp. q testimonium, de quo loquit hic, non releuet aliquid: nā testis nō poterit dicere, nisi q vidit eū captū: & dicebat q erat deprehēsus ī adulterio: & sic erit testimoniū de auditu. q nō valet: vt l.testiū.C. de testi. Dicūt qdā speciale hic, q testimoniū de auditu valet. Pla.dicebat, hoc testimoniū nō mſtū approbo: vt l.metū.C.q me cau.Gl.
m dt, q testes dicēt [m] q viderūt eū captū, et q audierīt eū cōfirmātē q fuit capt⁹: q̄a fuit dī

Universidad de Deusto Biblioteca

a prehensus in adulterio: a & sic cōfessio sua
extra iudicium valet, vt possit poni ad tor-
1 turā: nō φ faciat plenā probationē.† quod
b tene menti. Tenet ergo glo. φ cōfessio b fa
cta extra ius est sufficiens indicium ad tor-
c turam quod placet: c arg. l. quæro. in fi. ff. de
ædil. edic. Facit quod not. in l. Fulcinius. §.
j. ff. ex quibus causis in pos. ea. Circa legē
nostram quæro, quæ sunt sufficiētes proba
tiones adulterij. Gl. hic dicit, & bene, φ sit
2 inuētus in rebus Venereis. Nota ergo,† φ
si testis dicit, φ eum inuenit in rebus Vene
reis: vt quia inuenit eum in camera solum,
vel osculantem, vel tangentē: quia ista suffi
ciunt ad probationē adulterij: vt hac glos.
Canonistæ habēt expressius, extra de testi.
ca. præterea. de præsc. c. literis. & ca. tertio
3 loco. Vlterius no.† per hanc legē aliud,
quādo aliquis dicatur aliquem detinere in
priuato carcere: de quo habemus tit. de pri-
ua. car. C. Breuiter circa hoc aduerte ad tria
verba: Quidam priuati sunt, qui habēt ius
capiendi, & detinēdi: vt dñs seruum, & pa
ter filium: vt l. j. & ij. C. de pat. pote. & ff. de
li. ho. exhi. l. iij. §. j. & ij. & isti sine dubio pri
uatum carcerem nō cōmittunt. tangitur in
l. j. C. de priua. carce. Quidā sunt, qui habēt
ius capiendi, nō detinēdi: & isti ita demum
videntur committere carcerem priuatum,
d si vltra viginti horas detineant. d Hic est ca
sus in l. ista. Vnde si aliquis capit falsificato
rem monetæ ex forma l. j. C. de fal. mone.
vel si caperet furē ex forma l. itaque. ad legē
Aquil. & l. si quis in serui. circa finem. ff. de
fur. & similibus casibus nō potest retinere
vltra viginti horas: aliàs diceretur cōmitte
re priuatum carcerem. Idem dico de eo qui
capit debitorem fugientem: vt l. ait pretor.
§. si debitorem. ff. de his quæ in fraud. credi.
Ad quod facit qđ no. Insti. de act. in princ.
Quidam sunt, qui non habent ius capiēdi,
nec detinendi: in istis est aduertendum ob
quam causam aliquem capiant. Si enim ca
piunt vel vulnerent, & occidant incōtinen
ti, inspicimus solùm illud delictum propter
quod capiebant: vt l. illud. ff. ad legē Aquil.
sed si ex interuallo occiderint: tūc de vtro-
que tenentur, scilicet de priuato carcere, &
de occiso: vt l. nunquàm. ff. de priua. delic.
4 Quæro,† vtrū tenere aliquem in priuato
carcere sit offensa in psonā. dic de hoc per
Inn. extra de sen. excō. c. nuper. in prima gl.

1 Victus victori quòd condemnetur in expensis, etiam in criminalibus.

2 Causa cùm committitur consulenda, cuius expensis committatur.

27.

SI postulauerit. Oppo. hic in-
nuit, φ seruus est accusatus de adul
terio. dū dicit, seruo adulterij accusato. & j.
innuit aliū esse accusatū, cū dicit, tantā pe-
cuniā adulterū, &c. sed duo accusari simul
de adulterio nō possunt: vt l. reos. C. eo. &
l. si maritus. in fi. ff. e. ergo malè. Huius timo
re legit hæc lex duobus modis. Vno mō:
e qa hæc lec. ponit e in fi. gl. φ accusat mulier
de adulterio, & seruus accusat de auxilio,
seu de cōsilio. quod pōt: vt j. eo. l. nihil. in fi.
Alia lec. est, φ hic solū extraneus accusaba
tur, & nō seruus: & qđ hic in lra dr, in seruo
adulterij accusato, legūt sic, vt pūctet post
dictionē seruus. & qđ dicit. adulterij accu-
sato, dic scilicet aliquo alio. Alij habent lite
rā vt hic, sic adulterā. quæ lra nullo modo
congruit: ideo gl. nō prosequit eā. Retenta
ergo hac φ seruus nō fuit accusatus: tūc op
po. φ ille, q in testē eū ,pduxit, solū debeat
soluere cōdemnationem: vt l. quoniā. C. de
test. Quidā fatētur cōtrariū. s. φ tantum de
beat soluere accusator, si succubuit, quan-
tū accusatus. s. qn ipse succubuit, & ille qui
succubuit debet soluere. Pro hoc facit j. ea.
1 l. §. pe. Ista lec. est vera† habito respectu ad
finem. s. tempore diffinitiuæ sententiæ, in
qua victus victori in expensis condēnat,
etiā in causa criminali, secūdū opi. veram:
prout est casus in l. fi. C. de fruc. & lit expē.
& facit l. qui crimē. C. qui accu. nō pos. de
qua opi. dicā in materia infra ad Turpil. l. j.
§. j. sed principiū legis nostræ loquitur, qn
qs debeat soluere illo tūc, cū petit torqueri.
Quare alij dicūt, φ quilibet soluit totā cō-
demnationē. s. accusator totū pretiū serui,
& accusatus totū pretiū serui. φ est contra
casum j. ea. l. in fi. legis. Alij dicūt φ vterq;
soluit dimidiā: & hanc lec. tenet glo. j. e. l. §.
pe. in fi. & C. eo. l. verba. Ad l. qm. non rñ-
dent, tu vero rñdeas sic: aliud est in produ-
ctiōe testis: aliud cū seruus petitur torque-
ri. Ratio, quia in productione testis ille so
lum prestat cām qui producit: sed quādo q
petit aliquem torqueri, præbet cām, vterq;
tam producens. quā etiā accusatus, contra
quē oportet q; appareāt aliqua īdicia, ante
quā perueniat ad torturā: vt l. j. in prin. et p
multas leges. j. de quæstioni. Pro hoc facit d
optime l. iiij. §. j. j. fi. regū. vbi expensæ mē
suratori debent solui de communi. Et ideo
2 quando† cōmittitur quæstio cōsulenda sa
pienti, cuius expensis debeat cōmitti: tunc
f distingue, f Aut iudex sentiebat pro vna
parte: & alia pars petit consilium sapientis:
tūc debet cōmitti expēsis illius q petit cōsi
liū: qm ille solus præbet cām huic cōmissio
ni. Si vero iudex visis allegationibus vtrius
que ptis sup quæstione dubitat: tūc si quæ
stionē cōmittit cōsulendā sapiēti, decet fie-
ri expēsis cōibus, qm vtraq; pars pbet cām
cōmissioni. Et idē dicas in similibus actio-
nibus quæ fiunt in iudicio, per ea quæ dixi
ff. et facit. l. generaliter. §. his de presentibus.
C. de iureiurā. Tene menti.

Sed dispiciamus. Dicit hic, φ bonæfi-
dei possessori, & creditori, dat. cōtra in l. j. §. e
j. ff. ad Syl. & de ędi. edi. l. sciendū. §. deinde.
Gl. nō soluit: sed dic, ibi lex loquit de domi
no: hic de eo, ad quē ea res ptinet, quæ ver- f
ba sunt latiora. Itē oppi. de l. nō solū. §. quę
ritur. ff. de procu. Respō. ibi actio quęrit per
hominē: hic vero dat per legē. Itē oppo. &
videt, φ ista pœna debeat diuidi inter dñm
& bonæfidei possessorē: vt l. furtiuam. ff. de
furtis. Gloss. quæ est hic, concedit contra.
Sed istud est contra istum tex. ex quo totū
tribuitur dño: dicēdū est ergo, φ ibi loqui-
tur in eo φ est mera pœna: vnde vnicuiq;
duplicat: prout sua interest. hic vero loqui-
tur in ptio vero rei, φ solū bonę fidei empto
ri dat: vt hic. φ intelligo qn non apparet do
minus: qa tūc ipse pferret: vt l. bona fides.
ff. depo. Istud aūt quod hic dicitur, quod sol
uitur creditori: intelligas creditori eius: vt
l. inter omnes. in fi. ff. de fur.

An ex

a ¶ In adulterio. Et adde φ ad hoc vt dicatur probatū adulterium, debet probari matrimoniū fuisse: alias succūberet, secundum Bal. in l. ita demū. de ,pcur. ad fi. facit quod not. Bar. in l. si cui. §. j. de le. j. et vide Bar. in l. ij. in prin. de fur. & in l. ij. §. fi. ff. eo. & Ange. in l. j. ff. de extraord. cri. vide Bar. in l. ij. §. itē Labeo. de aqua pluuia. arcenda.

POMATES.

b ¶ Quod cōfessio facta. Vide Pan. cōsil. xxv. in fi. volu. j. & Ro. in c. olim ex literis. col. pe. de rescr. et ibi Feli. in ij. col. in ver. j. & Ias. in l. magistratibus. col. j. & ff. de iurisd. om. iu. & Are. in c. at si clerici. col. iiij. & seq. de iudi. & Alex. cōsi. xxiiij. col. viij. vol. ij. & ibi dicit, φ tale officiū debet ,pbari per duos testes. vide ēt Bal. in l. quoniā. col. fina. ff. de his qui no. infa.

c ¶ Quod placet. Vtrum cōfessio extra iudiciū sit sufficiens indiciū ad torturā, adde φ idem voluit Inn. in c. sicut. de testi. & Bal. in l. ictus fustiū. de īfa. & Flo. in c. at si clerici. de iudi. et do. de Ro. deci. ccxxij. & vide Bar. in l. admonēdi. de iureiur. & ad materiā vide gl. ī c. cū sit graue. de exces. pla. vbi etiā Inno. & Imo. in ca. per inqsitionē. de elec. & in c. qliter & qn. de acc. & in c. dilecti. de or. cog. & in c. ij. de confes. & do. Ant. ī c. at si clerici. cōtrarium voluit dicens talē cōfessionē idē opari in crīali q in ciuili: qa cōfessio extra iudiciū facta scd'm terminos c. si cautio. de fi. instr. facit plenā fidē: qđ tū ibi reprobat Imol. Itē ista faciūt, an cōfessio facta in curia iudicis probet delictū: de qua Bar. in l. fi. ff. de pb. Et faciūt q̄ scripta sunt in l. senatus. ī prin. ad Turpil. & in simili dicit Ang. in repe. l. si vacātia. C. de bo. vac. li. x. videlicet cautus iudex non accipiat diffamationē rei culpabilis ī camera, sed in tribunali. Inn. tū in c. cū in tua. q matri. accu. pos. dicit, φ iudex ex officio recipit informationes īfamiæ, et de notorio nulla ptis citatione facta ī camera: facit qđ no. Bal. in l. si autē inter. de cōsue. reti. seu. al's est de lege Cōradi. & de cōfessione ī camera, vide aliqd p Bal. ī l. ictus fustiū. de īfa. Et qđ confessio extraiudicialis faciat plenū piudiciū, tenet bal. in l. j. in v. col. de cōfes. Fallit in delictis quę ptinent ad iudicium ecclesię, in fauorem animarū, secundum bal. in l. j. in iiij. colū. de fal. cau. adie. Item adde φ gl. hic sing. dixit. & licet alias confessioni factæ in tormētis nō debeat stari. l. j. §. diuus. j. de q. fallit, nisi de eodē pcesserit bis cōfessio extraiudicialis. Itē probat hic gl. qa licet al's nō pbet vna confessio extraiudicialis: tū si est geminata, pbat. Et facit dictū bar. in l. cū scimus. de agri. & cēs. li. xj. Sed an cōfessio facta a subdicto extra territoriū coram suo iudice pbet, vid φ habes in l. fin. ff. de iuris. om. iud. Itē adde, φ hāc glo. allegauit bar. in l. fin. circa iudicia specialia. ff. de quæst. Adde qn cōfessio extraiudicialis iuncta cū aliis argumētis sit sufficiēs ad cōdēnandū. Bal. cōsi. cxxij. lib. j.

d ¶ Detineāt. Adde φ no. p gl. in c. cū non ab homine. de iudic. Et qn aliqs aliūcapere possit, vide plene Bar. in l. cū eo. j. ad l. Iul. pecu. Et an quis possit tenere bānitū q pōt impune offendi in priuato carcere Bald. φ sic, in l. j. de priua. carceribus. & ad id φ dicit Barto. hic de capiēte debitorē fugitiuū. adde Bal. in auth. imo. C. de ac. & obl. Et scias φ si aliqs posuerit ī carcere priuato aliquē, φ pōt carceratus aufugere si vult nec tenet de fracto carcere. dictum fuit Ro. in l. admonendi. de iureiur.

e ¶ In prima glo. Vide Ro. in l. licitatio §. quod illicite. de publīc.

f ¶ Tunc distingue. Adde lege eos. & φ ibi habetur. C. de appel. & in lege fin. C. de prin. agen. in re. lib. x. & quod no. gloss. in l. eos. §. pen. de vsu. & in hac qō. adde Ioan. Andr. in titul. de assessore. §. salariū. lege. iiij. C. de sta & imagi. & not. in cap. statum. §. assessores. de rescript. in vj. & no. Bald. in l. hac lege. C. de sen. ex bre. reci. & in l. fi. in iij. columna. C. de edend. & in l. gñaliter. §. his de rebus cre. & ideo dicit Bal. in l. eos. §. aposto-

Universidad de Navarra Biblioteca

Ex sententia interlocutoria oritur actio in factum: quod sic.

Si liber homo. Quæro ad quid detur ista actio vtilis. Respōdeo, ad æstimationē operarum amissarum, & amittendarū: quoniā liberū corpus non recipit æstimationē: vt l. ex hac §. si qua. pau. fe. di. & l. qua actio. §. j. ad l. Aquiliam. Item hic dicitur, datur actio vtilis. quæro quæ sit ista actio vtilis. Quidā dicunt q̄ cōdictio ex lege: vt j. l. proxima: sed cōdictio ex lege habet locū, q̄n in lege nō est ex pressum de alia: vt l. j. de cōdi. ex lege. sed in lege est expressum q̄ ex sentētia iudicis datur actio in factum, seu iudicati: vt l. iiij. per totā legem. §. de re iudi. Quidā dicūt, q̄ hæc cōcurrit cū illa. Alij dicūt q̄ sunt casus diuersi. & hæc placet: si enim iudex præcepisset pecuniū dari haberet locū actio in factum, sed hic loquitur quādo iudex nō præcepit: vel si æstimauit istū liberū tanq̄ seruū: & sic sententia iudicis nō præcessit. Et hoc nota † q̄ ex sententia interlocutoria iudicis, oritur actio in factum: vt plene dixi in l. à diuo pio. §. §. de re iudi.

An aduocati debeant esse præsentes examinationi testiū, & responsioni positionū.

Haberi quæstionem. Hucusq̄ habuistis quādo petitur torqueri seruus extranei: hic q̄n petitur torqueri seruus proprius accusati: et etiā q̄n petitur torqueri seruus extranei. Oppo. §. qui & à quib. l. prospexit. Dicunt quidā, q̄ hic dicit de seruis extraneorum haberi quæstionē: est verū si & ipsi sunt traditi ad vsum mulierum. vt Alij dicunt, & melius, q̄ illud quod in l. prospexit. deficit de seruis extraneorum: suppletur hic, vel l. prospexit. loquitur quantū ad impediendā libertatē, vt nō possit manumitti: q̄ in seruis extraneorū non habet locū, sed solū in proprijs. & hoc puto verū. Glo. summat hanc materiā C. eo. l. verba.

Quæstioni. Qualiter aduocatus [a] debeat interesse quæstioni: dixi in l. custodias. §. de pub. iudi. qa debet intelligi hoc est, examinationi, an debeat torqueri. Et eodem mō q̄ hic dicitur, q̄ patroni possint interrogare, intelligo. i. interrogatoria facere, secūdū quæ examinatur iste qui erit testis productus. De istis interrogatorijs habemus extra, de testi. c. ij. li. vj. & in Spec. in tit. de teste. Ad hoc q̄ aduocati & partes debeāt interesse examinationi testiū, † facit iste tex. sed consuetudo seruat q̄ iuramento sint præsentes partes, nō aūt examinatiōi: quia ella debet fieri in secreto: vt l. si qn. C. de testi. & ibi no. & ita obseruatur. Itē allegat [b] ista lex, an qn rndetur positionibus per partē debeat esse aduocatus præsens: [c] sed in quibusdā terris hoc obseruatur, in quibusdā nō: vn seruā consuetudinē. Sed mihi placet, q̄ aduocatus debet esse præsens: seruā tamen consuetudinem.

De eo quoque. Opp. & videtur in isto §. q̄ seruus alicuius dicatur esse, in quo habet vsumfructum: vel et bona fide seruit: contra in l. j. §. qui seruum. §. ad Syl. & ea. l. §. serui appellatione. & §. sed in eo. Ad vtrumq; respondeo: ibi tractatur de pœna inferēda seruo: & ideo significatio domini restringitur: hic vero loquitur de veritate indagāda. & ideo significatio domini extenditur.

Filiofamilias delinquenti, quod publicatur proprietas quam habet.

Bona patris si publicantur, quod publicetur perceptio vsusfructus quam habet in bonis filij.

Iubet. Quæro, dicitur hic q̄ publicabitur. Quærit gloss. an fiscus dabit prætium serui publicati: & dic quod sic: vt in gloss. † Vlterius, iste §. facit ad q. de filiofa. delinquente: vtrum publicetur proprietas eius quam habet. facit sic. † Item si publicantur bona patris, vtrum publicetur vsusfructus perceptio, quam habet pater in bonis filij. Ego hanc q. latius examinaui in l. si finita. §. si de vectigalibus [d]. §. de dam. infect.

Dictum testis cū tortura creditur, non ei quod dixit sine tortura.

Testis quod possit corrigere dictum suum incontinenti, & antequam cum partibus loquatur.

Bona assertio quando testis in dictis variat, faciūt quod vnū tantum dictū reperiatur.

Sed & si negauerint. † Nota quod licet testis antequam torqueatur, dicat vnum: & postquam torquet dicat aliud, est ei credendū, quod tenementi. Secundo not. Ex hoc text. vbi videtur casus expressus q̄ testis possit corrigere † dictū [e] suum: vt si primo diceret mendacium, postea possit dicere veritatem. Gloss. tamen in auth. de testi. §. quia vero. videtur dicere, quod posset corrigere dictum suū incontinenti. Sed si iret, & loqueretur cum partibus, non posset postea corrigere dictum suum. Ita no. ibi, & ita cōiter obseruat.

los de appellationibus. q̄ appostoli debēt dari expensū petentis. Et cū bar. hoc tenet Bal. in l. iij. C. eo. & in quantū dicit, cū vtilis allegatis. vide Barr. hic in l. ille aut ille. de leg. iij. Et ad materiā circa expēsas fiendas, vide l. prætor. §. j. l. e. ti. & bar. i. l. iij. §. defendi. i. ex qui. cau. i pos. ra. vbi habes post eū.

a ¶ Quæstioni. Aduocatus. An & qn examinatiōi testiū debet aduocatus esse præsens. Vide bar. in l. j. C. de sacrosan. eccle. & scripsi in l. custodias. de pub. iu.

b ¶ Itē allegat. Adde Hostiē. & alios in c. pastoralis. de iudic. Andre. Barb.

c ¶ Aduocatus præsens. An aduocatus debet esse præsens quæstioni, qn pars respondet positionibus, adde q̄ aduocatus non debet partē instruere: vt no. glo. & bar. in l. ij. de iura. calū. Et adde no. secundū Host. in c. dilecti. de iud. q̄ iudex poterit interdū permittere aduocatum respondere positionibus si videt reū nimis simplicem q̄ posset decipi in responsione: facit c. pastoralis. eod. tit. quod sequtur Imo. & docto. in d. c. dilecti. & videt velle Inn. & doc. in d. c. pastoralis. & refert et bal. in l. ij. C. de iur. calū. in princ. & vide Abb. in ca. pastoralis. in fin. Et appo. vide doc. in c. ij. de cōfes. i vj. & vide Bald. tenentem q̄ nō debeat esse præsens in l. proxime. i. de his quæ in testa. delē. & in l. nō solū. §. de pe. quod limita, nisi pars sit persona rustica siue idiota. ita dicit Hostiē. in c. dilecti. de iudi. Ita tenent cōmuniter Cano. in ca. pastoralis. eod. titu. de iudic. & vide Barto. in l. custodias. §. de public. iudi. & Bar. in l. proxi. & in l. non solum i. alleg.

Sed illa glo. loquitur in correctione dicti q̄ facit testis sponte. Sed si metu tormētorum vellet corrigere dictū suū. puto ei stādū sem per ante publicationē, per hunc tex. tn boni assessores faciunt quod non reperitur nisi vnū dictū, sillud q̄ dicunt post tormēta.

An victus victori debeat condēnari in expensis in criminalibus.

Si reus. Opp. q̄ fiscus soluat pretiū, & sic æstimari non debet: vt no. in §. iubet. §. ea. l. Rn. fiscus soluit pretiū serui quod post torturā: & ideo fit æstimatio vt sciatur quātū valebat plus ante torturam. Vltimo no. † hic quasi casum, q̄ in criminalibus victus victori debeat cōdemnari ad expensas, & ad alia dāna, sicut in ciuilibus: vt l. non ignorat. C. de fruct. & lit. ex pē. & facit q̄ dixi. §. e. l. in prin. & videt tex. secundū vnā lect. in l. fi. C. de fruct. & lit. ex pē. facit l. qui crimē. C. qui accus. nō pos.

Conditio ex lege quod habeat locum in istis legibus antiquis.

23.

Quod ex his. Nota q̄ tit. de condictione ex lege habet locum † in legibus antiquis: & tamē l. j. C. de cōdi. ex lege. dicit q̄ si ex noua lege causat obligatio, habet locū cōdictio ex lege. & sic istæ leges Digestorum dicunt nouæ leges dic vt ibi.

29.

Mariti. Hæc lex corrigitur hodie per authenti. vt licemat. & auiæ. §. quia si adulteram. positam C. eodem titulo. authen. sed nouo iure.

Receptāt aliquem semel, si ille aliquid perdidit, quod talis receptans non tenetur titulo, nau. caup. stab.

Nomina verbalia significatiua alicuius officij quod quis sua authoritate assumit, non verificantur in vno actu.

Nomina verbalia significantia delictum, verificantur in vno actu.

Qui quæstum. † Istæ §. facit ad quæstionē aliquis est hospitatus aliquem semel: tunc ille talis semel receptus, aliquid perdidit quæritur an ille talis hospitator teneatur ex illo titulo, nautæ caupones stabularij. Gui. de Suza. tenet quod sic, per hunc textum. Ego consueui dicere contrarium: quia ista nomina verbalia quæ sunt significatiua alicuius officij quod quis assumit sua authoritate: vt mercator, & hospitator, & similia non verificantur ex actu vno: sed requirūt assiduitatem: vt lege prima. §. primo. de tributoria. & ideo non tenetur illa actione directa: sed vtili sic: vt ibi dicitur. Dixi plene in lege legatis seruis. in principio de legatis tertio. & ibi videatis. Sed in istis nominibus, quæ sunt significatiua delicti, vt effractor, raptor, expilator, & similes vno actu verificantur: vt hic. Plene dixi in præalle. l. legatis seruis. in prin.

Si aliquis fletit in adulterio per triennium, à quo tempore incipiat tempus.

d ¶ §. si de vectigalibus. Sed ibi non ponit hanc vltimā qō. Et istud vltimum limitā, nisi pater pariat capitis diminutionem, perquam vsusfructus amittatur. Ita vult Bald. limitando prædicta in l. corruptionē. de vsufru. in vna additio. in vltima colum. & vide Barto. in l. iij. §. sed vtrum. i. de minori. qū deportatis vel publicatis bonis alicuius, ego non priuet vsufructu. vide text. in lege sed si minor. supra de pig. l. si superatus. eo. tit. per bal. in c. j. de contro. inuesti. Non obstat. l. lex. vectigali. de pignori. vide tñ ibi Alex. i x. & xxj. col. vbi late ponit.

e ¶ Sed & si negauerint corrigere dictum suū. Et qn & qūo possit corrigere dictum suum, vide Bar. & quod ibi habes in l. eos. j. de fal. & not. q̄ si testis vnū dixit sine tormentis, & aliud in tormentis, statur vltimo dicto: vt hic vult Bar. qui sequitur Bal. in l. iij. in j. col. C. eo. ti. & Bar. in d. l. eos. Et quid si in tormentis nō perseuerauerit, vide Bal. in l. fi. de quæstio.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Quærit glo. Vide quæ remisi ad l. quicunq;. C. de ser. fug. ad Bal. And. Barb.

POMATES.

b ¶ Quinquennium. Quod est speciale, vt delicta nō remaneāt impunita l. ita vulneratus. ad legē Aquil. Vide Bar. in l. naturaliter. ṡ. de vsuca. & ibi do. meū. Vide Bal. in l. j. alias ij. C. qñ libel. princ. gl. fi. in l. ij. §. si quis. alias fina. ṡ. si quis in ius voc. non ierit. & aliam glo. xv. q. iiij. ca. placita secularia.

c ¶ Mariti. §. qnquennium. Propositionē libelli. Per solam dationem libelli interrumpit præscriptio in criālibus. Bal. cōtra, distinguendo in l. j. C. qñ libel. prin. da. &c. De hoc per Ro. in l. j. in prin. de arbi. p Bar. in l. naturaliter. ad fi. de vsuc.

d ¶ Ad momentum. Vide Moder. in d. §. biduū. iuncto eo qđ dicit in §. dies. Sed qñ dicitur ex die q nō cōprehendat de momēto ad momentū, tenet Bal. in l. fi. de iure do. impe. vid Bar. in l. ex hoc iure. in princi. de iusti. & iure.

e ¶ Nihil. & vid Bar. in l. hos accusare. §. lege. ṡ. de acc. & p istū tex. dicit Bal. in l. iuris. ad fi. qui. res iud. non noc. q snīa lata cōtra occisores, non p̄iudicat mādatoribus. Et no. ex hoc textu, q plures possūt accusari eodem libello. & vide Bar. in d. l. hos accusare. §. j. ṡ. de accusa.

f ¶ Si qs adulterium. Et facit qđ no. Bar. in l. fi. j. de q. an quis possit torqueri ante publicatas attestatiōes, vide Bal. in l. milites. de q. Ex op. hanc l. alle. Bar. in l. maritus. in ver. vlterius. ṡ. de quæst.

g ¶ Si quis adulteriū. Facit ad q. Ciuitas fuit damnata ad destructionē murorū: an postea poterit reficere: Facit qđ no. ī l. ī opus. de op. pub. & Bar. et Alex. in l. pmisceri. j. de acqui. pos. & vide Bar. & ī l. seruus. C. de pœ. Et vide de ista qō. p Ang. ī l. in numerationibus. ṡ. de sol. per Imo. in l. si fideiuss. in §. meminisse. de leg. j. Et tāgit Pe. đ anc. in c. j. de vsur. ī vj. facit tex. et ibi Bar. in l. sicut. §. supuacuū. q. mod. pi. vel hyp. sol. Et addē q p c. ex lris. qđ hic all. Bar. dicebat Bal. ī l. ij. C. đ posth. q bānū. qđ fert ex contumacia, bannito comparēte

Sex mensium. Iste §. legit duobusmodis in gl. Pone casum: aliqua commisit adulterium, propter quod fuit dimissa à viro suo: quæritur, sex menses à quo tēpore incipiūt currere? Respon. si quidē ista repudiata durauerit vidua, incipiunt currere à die cōmissi criminis: si verò nupsit secūdò, à die diuortij. Hæc lect. ponitur circa prin. gl. Vide gl. quæ incipit, de adulterio. ibi: sed in adultera. hic incipit ponere casum: & ibi dum dicit j. proxi. §. dic, hęc eadem lect. ponit j. ea. glo. ver. vel verius. Secūdo modo legit ista lex vt ponat casum sic: quæro, à quo tēpore incipit currere tempus sex mēsium? Respōdet Iuriscōsultus q si quidē fuit vidua illa, quæ cōmisit crimina tempore criminis cōmissi: si fuerit nupta tēpore diuortij: hæc lect. ponit in glo. vbi vel forté loquit de stupro in vidua, &c. hæc lect. nō placet glo. & bene. Et ratio est, quia in accusatione filiæ viduæ nō sunt statuta tēpora sex mēsium, in quibus vir accuset intra lx. dies iure mariti, & intra alios quatuor mēses iure extranei: vt l. nec in ca. §. j. ṡ. eo. 1 †Quærit gl.[a] a quid si aliqs sterit in adulterio cōtinuo per trienniū, quo tēpore inspicimus tēpus. Dicunt quidam à prin. vt l. ei qui. ṡ. de fur. Alij dicunt q ab vltimo: & sic videt dicere glo. quòd de quolibet adulterio possit accusari. No. bene hanc gl. quæ glos. videtur contra id quod no. in l. vulg. ṡ. de fur.

Hoc quinquennium. Nota quod tempus statutum in fine legis, vt q porrigat ad oīa capita legis. De hoc tā gam s. vi bono. rapt. l. ptor. §. si quis aduētu.

1 ☞ *Præscriptio statuta accusationi criminali quòd interrumpatur per solam libelli oblationem: secus in ciuili.*

2 *Interruptio, quæ fit per dationem libelli, non prodest nisi interrumpenti.*

b Quinquennium.[b] Nota. ex lege ista q
1 præscriptio † statuta accusationi criminali interrumpitur per solā propositionē libelli[c], c & sic perpetuat. Ad quod facit j. proxi. versi. ibi: postulationis dies primò. & ṡ. eo. l. miles. §. sexaginta. quod secus est in ciuilibus, vbi requirit citatio, vel litis cōtestatio.
2 quod est notādum. Item ex ver. seq. no. † q ciuilis interruptio, q̄ fit p dationē libelli, nō pdest nisi ītērrūpēti. plenè not. in l. sicut. C. de pscrip. xxx. ann. Cōtra hūc §. opp. q tēpus accusationis alterius, psit alteri accusanti: vt j. e. l. qnquēniū. Solue vt ibi dicā, &c.

1 ☞ *De dictiōe aūt, q aduersetur his q̄ sunt eiusdē generis.*

Eum aūt. Quæro, an post qnquēniū debet accusari le. Iul. de adul. vel debet accusari l. Iul. de vi publ. vel pri. Rñ. quidā dicūt le. Iul. de vi. sed gl. dicit l. Iul. de adul. & hoc innuit ista aduersatiua aūt: dicit enim, eū aūt, &c. qđ no. Ex
1 hac gl. no. † q significatio huius cōiunctionis aūt, est aduersari: vt l. hoc amplius. §. de his aūt. ṡ. de dā. infec. & eius natura est aduersari his quæ sunt eiusdē generis: vt hac gl. & ideo si dicerē sic, scholares legūt, Pet. autē currit: intelliget Pet. scilicet scholaris, vt aduersetur his, quæ sunt eiusdē generis. 30.

Pater. Opp. de l. fi. ṡ. de pub. iu. Sol. intellige hic de cuius denti calumnia: vt plenè dixi in l. is cuius ope. §. fina. ṡ. eo.

1 ☞ *Idem est dicere à die diuortij, quod ex die.*

Sexaginta. Dicitur hic lx. dies à diuortio: sed ṡ. l. proxi. §.
1 sex mensiū. dicit ex die diuortij: † & sic est idē dicere ex die diuortij, & à diuortio. Et sic videt q ī vtroq; cōtinetur tp̄s de momē
d to ad momentū:[d] vt l. j. §. biduū. & §. sequēti. j. qñ app. sit. quod tene mēti pro statutis. 31.

Quinquennium. Notá quod istud quinquenniū est continuum quo ad processum: sed est vtile quo ad initiū. Opp. ṡ. ad l. Mariti. ver. hoc amplius. vbi tempus accusationis alterius nō connumeratur. Breuiter ibi loquit qñ secūdus accusator non detulit accusationi primi: imo ab accusando eū remoueri fecit: hic vero loquit qñ accusatiōi primi đtulit: ipse tñ postea non est psecutus, vel est præuaricatus.

1 ☞ *An producens testes cū ipso possint eodem libello accusari, quòd sic.* 32.

c Nihil.[c] Ibi: nō tñ &c. Dy. consuluit vnā q̄stionē, an producens falsos testes, & etiā ipsi testes
1 possint eodē libello accusari. † Et determinauit q sic, p l. j. C. si reus vł accu. mor. fue. & ibi p Cyn. de qua q̄one videt hic casus. Facit j. de fal. l. athletas. Ad hoc facit gl. l. si post. in prin. ṡ. e. in fi. magnæ glossæ.

1 ☞ *Sicut ante litem contestatam non debēt recipi testes: ita nec debet aliquis torqueri.* 33.

f Si quis adulterium.[f] No. dicit hic Iac. de Are. q sicut ante litis cōtestationē nō debent recipi testes:
1 ita nec debet aliqs torqueri † ante lit cōtes. in p̄iudiciū alicuius accusandi. Quęro, quid vult dicere tex. in p̄iudiciū eius. Glos. dicit i vno modo & bene. Itē exponit secūdo mō & male, vt l. seruos. §. fi. ṡ. de accu.

1 ☞ *Ciuitas si fuit dānata ad destructionē muri. an perpetuò murus debeat esse destructus.*

Si quis adulterium. Oppo. hic dicitur diuortiū factū debet durare ppetuo cōtra. j. de pœnis. l. sine præfinito. Sol. ibi tempus propter imperitiā fuit omissum, vt ibi
1 dicam. Facit † ad quęstionē:[g] Ciuitas vel ca
g strū fuit cōdēnatū, q destruerent muri, & fuerūt destructi: an possint reponi? Dy. dicit, q fuit determinatū q nō: quia q hic dicitur, debet intelligi q sint destructi perpetuo. Facit l. seruus. C. de pœnis. vbi dānatus seruus in vinculis stare intelligit ppetuo. et ibi Cy. hoc ponit. cōtra hoc videt ī c. ex literis. extra de cōst. Sol. si pœna imponit ob cōtumaciā: tūc cessāte contumacia cessat &
h pœna:[h] vt d. c. ex literis. & ibi Inn. hoc tenet. Sed si ob aliam causam pœna imponitur: tunc loquitur pręcedens determinatio.

1 ☞ *An per porrectionem libelli malè concepti, interrumpatur præscriptio.* 35.

Accusaturus. Hęc est bona lex et hoc dicit. Per porrectionem libelli male concepti non interrumpitur præscriptio adulterij. hoc dicit. ista l. Oppo. ṡ. de arbi. l. qui arbiter. & l. si is cui. ṡ. de leg. ij. gloss. non soluit: sed rñdeo, ibi totum. ius suum consumpserat ille, qui volebat mutare, & variare: hic vero secus. Vlterius quæro, di
i citur hic, si tempora largiantur. quæro[i] de quibus temporibus loquitur hic gloss. dat tres responsiones. Primo quod loquitur de tempore statuto à iudice: vt lege Titia. supra de accusationib. & hæc est satis bona. Alia quod loquatur de tempore xxx. dierum: de quo loquitur lege libellorum. in fine. Sed ista est falsa, & reprobatur in lege libellorum. in fine. Tertia solutio est qđ hic

in legitimo termino reducit ad simplicē citationē qđ intellige vt per eum in l. ita demum. C. de pcu. & no. in l. absentem. de pœ.

POMATES.

¶ Facit ad qō. Vide aliqua in simili adducta per Alex. & do. in l. si fideiuss. §. j. de lega. j. & vide Fel. in d. c. ex literis. co. vij. & seq. in ver. secūda đclaratio. & ibi Barba. col. xvij. & Alexā. cōsi. cviij. col. penul. volu. j.

h ¶ Cessat & pœna. Cessante contumacia cessare debet pœna. l. j. §. pater. ṡ. de col. bo. & no. Bal. et do. in l. Publica. §. j. depo. c. ex literis de consti. Et qñ pœna imponit, an præsumat imposita ob crimē, an propter cōtumaciā? do. Anto. & Io. de Li. in c. ex literis. dicit q ob crimē præsumit imposita. alleg. Inn. in c. cū bonæ. de æta. & quali. sed Im. dicit q Inno. hoc non dicit, & q hoc dictū nō est verū per l. si præses. & l. si de interpretatione. in ratione sui. de pœnis. & hoc dicit satis voluisse Goff. & Ioan. And. post eū in d. c. ex literis. Pro cuius intellectu vide Bal. in l. acceptam. ī ix. q. C. de vsur.

¶ Quæro de quibus. Et vide q. no. bar. ī l. editā in ij. col. C. de edē. & bal. ī. l. accusati. C. ā accu. nō pos. Addē q Alex. ī. l. qcqđ astrigēdę. de ver. obl. alleg. hūc tex. q appellās recte appellat. si dicit, habeas p expressis causis grauaminis vsq; crastina dabo tibi in tempris. si tñ illa dies sequēs sit intra tp̄a appellandi. & ita dicit hoc vltimum tenere bal. ī l. ij. C. de episc. aud. et Ang. et Imo. ī. d. l. qcqđ astringendæ. idem velle.

Universidad de Deusto Biblioteca

hic loquitur de tempore quinquennij: de quo loquitur l. quinquenniū.§.eo. & ista est bona. Sed contra hoc opp. per porrectionē libelli fuit ista accusatio perpetuata: vt l. mariti.§.quinquēniū.§.eo. Solu. ibi libellus erat bn̄ cōceptus: hic male. †Sed contra hoc opp. ego video q̄ præscriptio interrūpitur per solā solutionē: vt l. cū notissimi. C. de præscri. xxx. an. [a] ergo multo magis per dationē libelli: licet male [b] concepti. Circa hunc passum habetis gl. in auť. offerať. [c] C. de lit. cōtest. & ibi se nō bene firmat, & ponit varias opi. ideo dico sic: Quædā est præscriptio, quę per dationē libelli interrūpitur, & in illa inspicitur vtrū libellus sit [d] bene cōcept' vel nō. Casus est hic, cōiūcta l. mariti.§.quinquēniū.§.en. Quędā est præscriptio, q̄ per solam citationē [e] interrūpiť vt præscriptio xxx. ann. & in illa inspicitur, an citatio [f] sit bene facta, non curo vtrū libellus sit bene conceptus, vel nō: vt l. cū notissimi. C. de præscriptio. xxx. anno. Et ita loquiť opi. illorū in auť. offerať. Quædā est p̄scriptio q̄ per solā litis contestationē interrūpitur: vt l. ij. in fin. §. pro empt. & in ista inspicimus, an lis sit bn̄ cōtestata, vt in auť. offeratur. secundum aliam opin. & l. si pater. C. ne de sta. defun.

37.

Filiusfam. Not. q̄ in publicis iudicijs potest esse filius sine patris volūtate: vt hic: & habuistis in l. inter liberas. §. filius. §. eo. & ibi dixi.

1 *Hæc lex in adulterio simplici est correcta, non in adulterio cum incestu.*
2 *Pœna incestus est pœna adulterij.*
3 *Quis pōt puniri de adulterio, & incestu, uel de stupro & incestu.*
4 *Stuprum est species separata ab adulterio & incestu: & committitur in uiduam, uel in uirginem.*
5 *Quid operetur q̄ quis teneatur adulterio & stupro, uel stupro & incestu, cum æqualis sit pœna.*
6 *De quo errore intelligatur in hac lege.*
7 *Mulier contrahens matrimonium contra ius gentium nō excusatur: contra ius ciuile, sic.*
8 *Coitus, qui fit sine colore matrimonij, quòd sit punibilis, & qualiter.*
9 *Coitus prohibitus de iure gentium, uel naturali, sub colore matrimonij, quando sit punibilis, & quando non.*
10 *Ignorantia quòd maximè præsumatur in muliere, & minore in matrimonio.*
11 *Qua pœna puniantur contrahentes incestas nuptias.*
12 *Quando unus ex contrahentibus matrimonium in casu prohibito sciuit, alter ignorauit: sciens punitur, ignorās nō.*
13 *Error iuris in contrahente matrimoniū, qualiter probetur.*
14 *Error iuris quòd debeat allegari, & non sufficit quòd appareant præsumptiones sufficientes.*
Consilium quòd fiant positiones de errore.
15 *Excipiens de præsumptionibus erroris, uidetur errorem allegare.*
16 *Delinquens ignoranter, q̄ excusatur quando delictum nō committitur principaliter in iniuriam alicuius: secus si committeretur.*

38.

Si adulterium. Hæc est bona lex, & subtilis & difficillis. Si cōmittitur adulterium cū incestu, mulier puniť vt vir. Idē si cōmittiť stuprū & incestus: sed ab incestu excusatur propter ignorātiam, quæ præsumitur in muliere minore, & statim pœnitente. h. d. vsq; ad §. Imperatores. Et diuidiť principaliter in tres partes vel quatuor. Primo loquiť, qn̄ cōmittitur adulteriū cū incestu. Secūdo, qn̄ cōmittitur stuprū & incestus à masculo. Tertio, qn̄ cōmittitur stuprū & incestus à muliere sub colore matrimonij. Quarto, quādo masculus aliqualiter excusatur. Quinto, qn̄ in totū liberatur. Secūda ibi: stuprū. Tertia ibi: quare mulier. Quarta ibi: nonnunq̄. Quinta ibi: fratres deniq̄.

1 Opp. †ad primā partē: imo aliter puniť mulier q̄ vir: vt in auť. sed hodie. cōiūcta l. quāuis. C. eod. Sol. In adulterio simplici hæc lex est correcta: sed in adulterio cum incestu, nil est innouatū per illa iura: arg. ad hoc j. l. proxi.§. præscriptiōe. & §. incesti. Quærit glos. quæ est pœna incestus.

2 †Glo. dicit q̄ eadē pœna est incestus, quę est adulterij: vt hic colligitur: & habuistis notatū in l. inter liberas.§. j.§. eo. nō habetis alia circa primā partem. Sequitur §. stuprū. vbi est secunda pars, & difficilis §. legitur duobus modis in istis glo. Primo q̄ hic loquitur simpliciter de adulterio et incestu. Secundo modo q̄ loquatur de stupro & incestu. Et q̄ hæc lex loquitur de adulterio & incestu, primo facit text. q̄ dicit, an adulterij pœna sufficiat. Huic lectu. applaudit glo. super verbo, stuprū. & glo. super verbo filiā. & glo. super verbo, cōcurrāt. Secūdo mō legiť hæc lex vt dixi de stupro & incestu. Pro hac lect. facit tex. qui dicit stuprū: huic etiam applaudit gl. sup verbo, adulterij. & gl. sup verbo, duplex. & gl. sup ver. errore. Quæro igitur quæ istarū lect. sit vera. Respondeo, hic loquiť de stupro, & incestu. De adulterio enim & incestu non pōt loqui: quia cū nupta nulla cadit excusatio: vt j.

3 ea. l. ver. fratres. Vlterius quæro† p̄ declaratiōe legis, vtrū de vtroq; delicto puniať, s. de stupro & incestu, vel de Adulterio & incestu. Glos. dicit q̄ sic, & bene. Et hoc vult dicere text. hic, ibi: quia multum interest. vbi soluit hanc q. quia videť velle, q̄ qn̄ facit sciēter, puniať de vtroq;. Facit l. qui de crimine. C de accu. Ad hoc oppo. de l. senatus.§. de accu. Sol. Ibi dicit ob id crimen: hic vero sunt diuersa delicta, licet ex eodē facto descendant. Cōtra hoc [g] oppo. de d. l. senatus. p̄ut loquitur in parricidio, & homicidio, quæ sunt delicta diuersa: & tn̄ nō pōt quis puniri de vtroq;. Respō. illa delicta habēt se vt genus & species: sed delicta, de quibus hic loquitur, habent se vt excedētia & excessa, seu species separatæ. Sed contra hoc oppon. de d. l. senatus. prout hic loquitur de stupro & incestu. Nā stuprū videtur genus ad omnem coitum illicitum. Respon. nō est verū, imo stuprum† est species separata: quia non cōmittiť, nisi in viduam, vel in virginem: vt habuistis §. e. l. stuprū.§. j. & l. inter liberas. §. j. dixi q̄ tenetur de vtroq;, s. de adulterio & incestu, seu stu-

5 pro, & incestu. Quæro† quid releuat de vtroq; teneri? nisi ēm est æqualis pœna, quia est pœna capitis, nil releuat teneri de vtroq;, cū semel tātū possit decapitari: vt l. vulgaris. in prin. & ibi dixi §. de furtis. Rn̄. istud est vtile. Primo: quia si sequať absolutoria super vno, poterit ab alio crimine accusari: vt l. q de crimine. C. de accu. Item si sequatur condemnatoria, prodest in hoc, quia secundū tempora hæc non erat pœna capitis sed minor: vt no. in l. ij.§. miles.§. de his qui no. infa. & l. si quis viduam. j. de quæstionibus. & j. de re mili. l. qui cū vno.§. adulterij. & ideo prodest, & etiā scire p̄pter statuta ciuitatis quæ hodie minorem pœnā imponunt p̄ adulterio. Itē qn̄ ista delicta sunt simul coniuncta, vnius pœna augetur propter aliud:

6 vt j. eo. l. proxi. Item dicitur hic, † errore &c. quæro de quo errore loquitur hic. Dicit gl. de errore facti iustissimi. Alij dicunt de errore iuris: & tūc dic, q̄ loquiť de errore qui declara-

a ¶ Xxx. anno. Adde Bal. in l. si mater. ne de sta. defun. & in l. cū notissimi. de p̄scrip. xxx. anno.

b ¶ Male concepti. Vtrū p̄ libellū male cōceptū interrūpatur p̄scriptio, adde Aret. in l. iuste. ff. de acquiren. posses. ad fi. Et quid in minus solēni citatione, adde Bal. in l. & post edictum. de iud. & not. quæ dixi in l. cū notissimi. C. de p̄scr. xxx. an. & dicit Bal. q̄ nō requiriť peremptoriū edictū ad interrūp. edū: sed sufficit vnica citatio. & cū Barto. hic transit Bal. in l. edita. C. de edē. in xij. col. Adde etiā p̄ citationē minus solēnem interrūpať præscriptio, Bal. cōs. clxviij. j.

c ¶ Auth. offerať. Ibi Bal. qui aliter loquiť in vij. colū. & vide Bal. in l. j. in j. col. ne de sta. defun.

POMATES.

d ¶ Libellus sit. Vide Feli. in c. cū in q̄. co. j. de testi. in ver. fallit primo. & in d. c. illud. colū. iij. in versi. secūda declaratio. de p̄scri. & Are. consil. xxx. colū. fi. & vide Alex. consi. v. col. ij. vol. v. & dicit, q̄ et in casibus in q̄bus sola citatio interrūpit præscriptionē, intelligi debet dūmodo citatus faciens ipse cōparuerit in termino citationis, & debitum suum fecerit.

e ¶ Solam citationē. Vide Bal. in l. j. in iij. col. C. de fru. & li. expen. vbi dicit, q̄ etiā in præscrip. q̄ interrūpitur per litis cōtestationem, si libellus fuit ineptus, cuius vigore secuta fuit absolutoria, oīa perimitur, & etiam interruptio.

f ¶ An citatio. No. q̄ citatio nulla nō interrūpit præscriptionē, & an cōparitio sequens citationē nullā, validet eam, adeo q̄ interrūpat p̄scriptionē, vide Bal. in l. j. §. & ibi no. de feu. Adde Bal. in auth. offerať. C. vt se ab hæreda. abst. et in auth. offerať. in vj. colū. C. de lit. cōte. vbi ad hoc allegat istā gl. sed certe gl. ibi expresse tenet contrarium: arbitror Bal. ibi eē corruptū. & vide alex. in d. l. j. de fer. in prin. et tenēdo q̄ spōtanea cōparitio validet citationē. Nūc quæro, an sola cōparitio sequens interrūpat, an solū cū deuētum est ad li. cōtestationē. pōt eī esse interuallū magnū inter cōparitionem & litis cōtestationē. dilatoriam, qui obiectus p̄scriptionē nō interrūpit. c. cū dilectus. de or. cog. & in hoc Pet. de Anch. in l. j. de fer. tenet, q̄ per solā spōtaneā cōparitionē interrūpať: quia habet vim citationis & maiorē: vt patet ex his quæ habenť & no. in d. §. j. in c. fi. de elec. in vj. q̄d est no. Adde Bal. in addi. Spe. in ti. de cita. & ibi dixit, q̄ meminit se legisse, q̄ citatio realis interrūpat p̄scri. Et ad p̄dicta dicit Bal. in l. p̄perādū.§. & si qdē. de iu. q̄ si citatio nō sit legitime facta, snīa lata contra actorem sit ipso iure nulla. Et an libelli oblatio cū executoris missione corā arbitro interrūpat p̄scrip. si cōpromissum nō tenet, vide Guid. de suza. in l. cū antea. C. d̄ arbi. et tenet ibi q̄ nō: p̄ l. si p̄r. ne de sta. defun. & ad Bart. hic, vide Alex. in rub. ff. de in ius voc. cum cōcor. Adde q̄ citatio generalis, & indiscreta interrūpit p̄scri. & facta etiā in alio loco q̄ domicilij p̄scribētis: vt voluit Bal. cōsi. clxvij. j. li. Et an p̄ oblationē inepti libelli, p̄ eundē in additionibus ad Spe. in tit. de citatio.

g ¶ Cōtra hoc. Vide plene gl. in authē. de ince. nup. vbi ponit q̄d si incestus, & q̄d nefarius coitus. & vi

de gl.Instit.de nup.
§.si aduersus.
a ¶Huius declaratio-
ne. Ex his dictis ha-
bes, quis coitus sit ꝓ
hibitus, et qs sit per-
missus:& quid ĩ no-
uerca.& vide gl.In-
sti.de nup.§.si aduer
sus. Quid in alio sim
plici fornicatore:vt
solutus cum soluta.
Quidam dicebãt ꝙ
ista simplex fornica-
tio nõ erat ꝓhibita
de iure ciuili, sed de
iure Canonico tm̃:
& ideo erat crimen
ecclesiasticum. Alle-
gãt Fede.in cõsi. Sed
põt saluari dictum
Federici in fornica-
tione presbyteri: vt
no.in c.eos.xxxij.di
stin. Item põt saluari
in puro cõcubinatu,
qui nõ est ꝓhibitus
a iure ciuili : vt ff.de
cõcubinis, ꝑ totum.
Sed regulariter oĩs
alia fornicatio puni-
tur.no. Bar.in l.j.de
concubinis. Quid in
iudæo habente coi-
tũ cũ christiana : an
puniatur a iudice se-
culari vel ecclesiasti-
co:vide gl.in ca. sæ-
pe.xxviij.q.j.& qđ
habet ĩ ca.archiepi-
scopi.de rap.& cõsu
luit Io.Calde.in suo
cõsi.qđ ponit in tit.
de foro cõpe.in cõsi.
xij.& reperitur in cõ-
si.sub tit.de iudi.&
Per.de Anc.in cõsi.
xiiij.& Io. An.in c.
gaudemus. đ diuor.
quę nota.& qua pœ
na puniat Iudęus ha
bens rẽ cũ Christia-
na:& qua pœna ha-
bens rẽ cũ brutis: &
qua pœna puniatur
mulier faciens offi-
ciũ hominis, vide q̃
dixi in l.cum vir. de
adul.& glos. in c.in-
ter opera charitatis.
de spon.dicit ꝙ cri-
mine meretricij sub
dissimulatione per-
trãsit, & meretrica-
ri est peccatũ morta
le.xxxij.q. iiij.in ca.
meretrices. Quid in
habente rem cũ be-
stijs:vide tex.in c. si
mulier.alias, mulier.
xvj.q.j.quẽ ꝑ sing.
alle.Ro.in l. si vero.
§.de viro.in xxxvj.
alias xlvj.fal.ff.solu.
ma. Adde qđ Oldr.
cõsi.cccxxxiij. dicit
ꝙ Iudęus cognoscẽs
Christianam debet
puniri extraordina-
rie.& dicit ꝙ illi Iu-
dæo, ꝓ quo ipse cõ-
suluit, fuerunt incisa
virilia.
b ¶Si vero quæris.
Adde gloss.& Bald.
in l.si iusta.alias in l.
finali.de condi. sine
cau.& Ioan. And.in
ca.ex tenore. qui fil.
sint legit.& quæ no.
in l.fin. j. eod. Et an
filij ex legitimo ma-
trimonio nati, alias

bitur inferius. Quæro, quid vult dicere,
cõtumacia iuris, & cõtumacia sanguinis.
rñ. vult dicere ꝙ sciebat ius et sciebat pa-
rẽtelã, & vtrũq; cõtẽnit. Nõ habetis alia
hic circa hanc partem. Sequitur tertia
pars, quæ incipit, quare mulier. Ex hoc
7 §.nota † ꝙ si mulier cõtrahit matrimoniũ
cõtra ius gentium, punitur:sed cõtra ius
ciuile excusatur. Opp.& videtur ꝙ etiã
qñ cõtrahit cõtra ius gẽtiũ, excusetur mu
lier.j.ea.l.ver.fratres. Solut. Hic hoc fecit
scienter volens cõtrahere matrimonium.
sed in vers.fratres.fecit ignoranter cõtra-
hendo matrimonium, quod credebat se
contrahere licite, & hoc eodem modo de
ea quæ ignoranter fecit, debet intelligi
versi.nã si sola.qui ponitur hic:vt j.dicet.
Expeditis videlicet de tertia parte, ve-
nio ad quartã, quæ incipit, nõnunq̃. hic
nõ habetis alia.nam eius materiam j. ꝓxi.
§.dicam. Sequitur quarta pars quæ inci
pit, fratres. & diuiditur in partes quatuor.
Primo ponit rescriptum, qñ qs excusat
propter ætatem. Secundo ponit aliud re-
scriptũ, qñ quis excusatur ꝓpter pœnitẽ-
tiã ostẽsam per diuortium. Tertio ponit
aliud rescriptum, quando quis excusatur
ꝓpter pœnitentiam ostensam per suppli
catione. Quarto Iuriscõsultus reassumit
omnia præcedentia. Secunda ibi:ijdẽ Im-
peratores. Tertia ibi:ijdẽ Polliõi. Quar-
ta ibi:incestũ autẽ. Opp.de l.qui contra.
C.de incest.nup. Huius timore gl. distin-
guit hic, dicens ꝙ ibi errauit in facto: hic
in iure. Et annectit gl. vnum verbum, ꝙ
in incestu, si quis errauerit in iure natura-
li, vel gentium, nullo modo, sed aliquali-
ter releuatur. Hoc dictum non placet mi-
hi per tex.in ver.ijdem Imperatores. Nã
matrimonium contractum cum nouerca
est illicitum de iure gentium:quia illa ma-
trimonia dicuntur de iure gentium illici-
ta, quæ sunt prohibita ratione cõsangui-
nitatis, vel affinitatis. Ita intelligit Azo
in summa de incest.nu. & in summa de in-
8 terdicto matri. in prin. Et ideo pro † de-
claranda ista materia volo vos scire, ꝙ ha
betis tres gl.in hac materia. Vna est hic.
Alia est in l.qui contra. C.de incest.nupt.
Alia est, quæ est perfectior, & melior, in
auth. de incest.nup.§.primo, collat.ij. sed
tamen non bene declarat. Ideo pro huius
a declaratione[a] volo te scire, ꝙ quandoq;
coitus fit sine colore matrimonij:tũc isto
casu punitur indistincte iste talis coitus:
& puto ꝙ punitur secundum illud quod
est in veritate, non secundum illud quod
putabat. Si erat cõsanguinea, punietur de
incestu. Si nupta, punietur de adulterio:
quoniã dabat ab initio operam rei illici-
tæ, & erat in dolo:ar.s.de fur. l. vulgaris.
§.si quis ex. & supra de iniur.l.cum qui.§.
9 si iniuria. Quandoq; † iste talis coitus fit
sub colore matrimonij : & hic est aduer-
tendum: Aut tu quæris vtrum ipse punia
tur lege Iulia de adulter. & stupro. & de
incestu. Aut tu quæris an puniatur ex cõ
stitutionibus, quæ puniunt contrahentes
nuptias incestas. Primo casu, aut ipsi sci-
uerunt ius & factũ:& puniunt:vt hic, in
§.stuprũ.ibi:cõtumacia iuris, & sanguinis:
quia punit de stupro & incestu, vt hic di-
citur aut ignorauit vterq;, & sunt excusa
ti.vt l.qui contra.C.de incest.nup.& hoc
prout dicit, errore matrimonium illicite
cõtrahat. Aut ignorabat factũ & sciebat
ius:& tunc idem, quod excusetur, vt hic:
prout dicitur errore:vt d.l.qui contra.C.
de incest.nup. Aut econtra sciebant factũ
& ignorabant ius. & in isto casu si quidẽ
mulier est:excusatur, vt hic in ver.fratres
& in ver.quare mulier.ibi:nã si sola, &c.
si erat masculus:tunc aut minor, & excu-
satur:vt d.ver.fratres.aut maior:& tunc si
statim cum cognouerit eum, pœnituerit,
quę pœnitẽtia ostenditur per diuortium,
vel per supplicationẽ, ei parcitur similiter
vt hic in ver.ijdem Pollioni.& in ver.ijdẽ
Imperatores. Aut statim nõ pœnituit:&
tũc punitur, sed mitius:vt in ver.nõnũq̃.
Aut dubitatur vtrum sciuerit, vel ignora-
uerit:& tunc aut matrimoniũ est cõtractũ
clã:& præsumitur scientia.l.vltima.s.de ri
tu nu.& l.j.C.de inter di.matri.secundum
intellectum gl.quem ponit hic. Aut fecit
10 palam: † & tunc p̃sumitur ignorantia : vt
d.l.vlti.de ritu nu.quæ maxime præsumit
in muliere & minore in eo, quem statim
pœnitet facto diuortio, vel supplicatione
11 porecta:vt vidistis hac l. Si vero † quęris[b]
b qualiter quis puniatur illis constitutioni-
bus, quæ puniunt incestas nuptias est ad-
uertẽdũ:quia in hoc est triplex pœna.vna
est quod matrimoniũ nõ valeat:& ista in-
distincte habet locum:& excusatur igno
rantia, vel ætate:vt l.j.C.de interdi.matr.
& hac.l.versic.fratres.vbi omnino præci-
piunt coniunctionem distrahi. Alia est,
per quam adimitur lucrum, seu à lucro
repellitur:& in hac lege distinguitur:aut
fuit sciens:& habet locum illa pœna. aut
ignorans:& tunc aut fuit ignorantia iusta
& tunc à pœna excusatur: Aut iniusta
ignorantia:& tunc non excusatur : vt l.q
contra. C.de incest. nupt. Et ex hoc seq-
tur, quod si errent in iure, cum esset igno-
rantia iniusta.nihilominus tenerent pœ-
na illius l.qui contra.C.de incest.nu. Ter
tia est pœna, per quã punitur, & in perso-
na, & in bonis:& illa pœna non habet lo
cum nisi tales nuptias contraxerit dolose
& scienter, & ideo quæcunque ignoran-
tia ab illa pœna excusaret. Ita loquit aut.
incestas. C.de incest.nup.& authen.de in-
cestis nuptijs.§.primo.& quod ibi nota.
12 † Quærit gl.[c] quid si vnus sciuit, alter igno
c rauit, Dic vt no.hic in l.qui contra. C. de
incestis nup.quæ in sciente habet locum:
vt s.dixi, ignorãs excusatur vt ibi, vt s.di-
13 xi. Vltimo † ex hac lege nota duo. Primo
qualiter iuris error probat, & habes qđ
probatur ex istis qualitatibus:qa fecit pa-
lam, & statim cum fuit sibi dictũ, dimisit
vel erat minor ex istis præsumitur error
iuris vt hic, & in versicu.fratres.& §.ince
stum.plene dixi in l.ij.s.de confes. Secun-
d do no.[d] † quod nõ sufficit quod appareãt
14 præsumptiones sufficientes ad probatio-
e nẽ erroris:nisi etiã error allegetur.[e] Hoc
dicit hic in fi.tex.notabiliter ibi:vtiq; si er
ror allegatur &c. Vnde memento quod
facias positionem erroris.quod perpetuo
tene

illicito inter igno-
rantes sine legitim
vide sing.Bald.post
glo.in l.qui contra.
C.de incest.nuptijs.
c ¶Quærit gl. Et ad
Bald.in d.l.qui con-
tra. And.Barb.
d ¶Secundo not. Iu-
ris ignorantia, vel
error non suffici
nisi allegetur. Idem
gl.sing.in cle.appel-
lanti.de appelat.no
torio, vide q̃ dixi
Alex.in l.j.post bal.
C.vt q̃ desunt aduo
vbi omnino vide.
adde Bal.in l.super
longi.in iij.col.de p̃.
scrip.long.temp. Et
an sufficiat allegare
postquam est cõclu
sum in cã, vide doc.
in c.peruenit.de em.
& ven.& ibi an iu-
dex possit supplere,
& an cõsuetudo de-
beat allegari, vide
Bal.in l.veniã.de in
ius voc.& in an l.§.
qs non dicam.in iij.
col.de epis.& cler.&
in l. quicunque.de
ser.fug.& dũ hic ma
gis de iure præsum-
ptionis vide Bar.&
ibi scripsi in l.decer
cep. Et quotuplex
est præsumptio, vid
gl.magnam in l.in
ꝙ metus cau.& gl.
c.is qui.de spon.et
facit hic §.idẽ Pol-
lioni, ad ea q̃ nota.
refert Alex.in l.a di
uo.§.si super rebus.
in iiij.col.de re iudi.
Et bonum dictum
de consuetudine, vi
de per Bar.in repet.
de quibus.x.q.prin.
ĩ.de legib. vbi dicit
quod creditur excel
lentissimo doctori,
vsquequo probetur
in contrarium. Add
Bar.in hoc ver.dici
do quæro. Ro.consi.
lxxvij.vbi pulchrã
limitationẽ ponit.
POMATES.
e ¶Error allegat. be-
ne facit dictum Io.
And. & Compost.
in c.cum dilectus.de
consue.per tex.ibi a
pi.ea noscitur.secũ
dũ vnũ intellectum
magis cõiter appro
batũ de his quę sa
præla.sine consensu
capi.& quod no.gl.
in cle.appellanti.de
app.& Ioan. And.
in c.ij.vt lite.non cõ-
test. Et pro horum
declaratione vide d.
Alex.in l.qui ĩ ale-
na.in iiij.col.in fin.
ver.extra glos.no.
de acqui.hære. vide
etiã Alex.in consi.
cxxxvj.col.iiij.in fi.
vol.ij.& seq.& xxx
vij.in ij.co.& Ra.
Cuma. consi.vij.in
vj.co.ĩ prin.& ibi.
& Alex.consi.cxi.
co.iij. ĩ prin.vol.iii.
& Ro.consi.in prin.
& lxxvij. & Alex.
consi.j.col.ij.vol.
v, & vnum verb.

Universidad de Deusto Biblioteca

Feli.in c.quæ in ecclesiarũ.col.xxj. verse. limita quarto de constit.& in ca.intimauit.col.v.de testi. & in c.afferte.col.ij. & in ij.notabili.de præsumptio.& in sequẽti colũ in fi.& in c.qa verisimile.colum.ij. eod.& in c.de quarta.col.v.de præscri. & Cepo.consil.vj. col.fin.& cõsi.xxxix.col.ij.& in c.fin. col.v.de præscrip.& Barb.cõsi.l.col.xiij. volu.j.& consi.lxij. col.iij.eod.volu.& Anton.de prato.in consiliis Barba.ad fin.col.viij.vol.j.& Felin c.j.col.iij.de re iudic.& in c.inter cæteras.col.v.eod. n.& col.viij.ad fi.& Barb.consi.viij.col. iij.& seq.volu.ij.& consilio xvj.col.xxvj.volu.ij.& consilio xxxv.colũ.iiij. eod.vol.ij.& consil. xlv.col.vj.eo.volu. ij.& consi.lxx.colũ. viij.eo.volu.& Ro. consi.lxxvij.& clxij.col.j.& seq.in ca. cum ordinẽ.col.viij. de rescript.& Aret. in c.inquisitionis.§. ij.de accusa.& consilio.cxlj.in fi.& Felin cap.ad hæc col. §.de appel.

a ¶ Vltimo possemus. Qui facit exceptionẽ de præsumptionibus erroris, videtur errorẽ allegare. Pro hoc facit quod not. Bar in l.j.in iij.colũ. §.de except.
✠ P. P A V. P.

b ¶ Imperatores. vide Felin c.cum dilecti fili.col.viij.de exce. & in c.idem pollio.vide Feli.in c.cũ ordinẽ.col.antepen. cum seq.de rescript. & in c.fin.colũ.v.de præscrip.& in c.afferte.col.ij.vbi late de præscrip.

c ¶ Liberto. Puto verum. Sali.etiam tenet quod sic, in l.j. C.de his qui patrẽ. vel liber.occid.vt ibi plene per eũ. Et ad istam quæstionẽ alleg.Imo.& Ang. de Aret.in l.triticũ. ad fi.de verbo.obli. vbi cõcludunt filiũ posse interficere patrem, hostem ciuitatis. Et dicit ipse fuisse in facto in Baldazo. Et facit ad hanc quæstionẽ Bart.hic in text.l.minime.ff. de religio.& qui cecidit pro patria, in æternũ creditur viuere.Instit.de excu. tuto.§.sed & si in bello.& no.Barto.in d. l.minime. Adde q propter hoc filio licet occidere patrẽ hostem ciuitatis, Abbas consuluit, q filius talis possit te-

15 tene menti. † Vltimo possemus^a etiã di-
a cere, q ille qui faceret exceptionẽ de præsumptionibus erroris, tunc hoc faciendo videretur allegare errorẽ: sicut dicimus in libello: vt l.omnes. §. Lucius. s. de his quæ in frau.cre. Opp. hic videtur quod ex pœnitentia quis consequat impunitatẽ delicti: cõtra s.de fur.l.q ea mente. Sol. hic pœnitẽtia ostendit. & declarat in præterito nõ fuisse dolum: ibi vero secus. Vl-
16 timo † quæro, ego video q propter ignorantiã quis excusat, an puniatur alia pœna extraordinaria? Videt q sic: vt l.respiciẽdum.§.delinquũt.j.de pœnis.& l.ij.§. hac actione.s.vi bono.rapt. In contrariũ est ista lex, nisi vt in casu vt s.dixi. Sed respondeo qñ delictũ non cõmittitur in iniuriã alicuius principaliter: tunc si cessat dolus, nulla pœna venit imponenda, vt hic: Secus si in alicuius iniuriam respiceret principaliter: vt j.eod.l.penulti. Videbitis, & ibi tangam.

b **Imperatores.** ^b Tene mẽti hũc casum: quia bonus casus est.

1 *☞ Filius potest patrem bannitum occidere, stante statuto, quod bannitus possit impune offendi.*

Liberto. Nota tex.ibi: nã cuius famæ &c. Dy.dicit q arg. huius §.dici põt, q si cõtineatur in statuto, quod exbannitũ quis possit occidere,
1 q nõ ideo eius vigore † filius poterit occidere patrẽ exbannitũ, sicut nec libertus patronum, nec vasallus dominũ. Pro hoc facit in aut.de incest.nup.§.j. de obse. pa. præst.l.penul.facit l.mutus.§.manente. s. de iure dotiũ. Sed aduertatis ista quæstio fuit semel facta Tuderti: & cũ esset cõmissa cuidã collegio, fuit cõsultum, q filius potuit patrẽ impune occidere: nescio per
c quæ iura. & hoc puto verũ, ^c qd filius tũc possit patrẽ occidere impune. Nam licet hic libertus reperiat patronũ in adulterio remanet patronus, & habet iura patronatus: sed non sic in exbannito, qui efficit hostis & trãsfuga ciuitatis: vt l.amissione. §.qui deficiunt.s.de capi.diminu. & sicut is perdit ciuitati, ita pdit filio vt l. postliminiũ.§.filius.j.de cap.& postlimi.reuer. Ad q facit in l.milites.circa fi.j.de re mili. & est casus expssus s.de religi. l.minime.

1 *☞ An habens potestatem dispensandi cum spuriis, & incestuosis, possit spurium & incestuosum simul legitimare.*

Vim passam. 39.
Præscriptione.

Hic est no. §. facit ad quæstionẽ quæ fuit disputata Bononiæ. Legatus habebat potestatẽ dispensandi cũ spuriis, & incẽstuo-
1 sis. † Modo quidã erat spurius & incestuosus simul & semel. natus ex consanguinea vxorata: an possit dispẽsari? Hic videtur q non: quia ea quæ dicunt in separatis, non habent locũ in simul iunctis. Et hoc dixi in l.ij.in prin.s.de verb.obli. & l.si ita.s de libe.& posthu.

1 *☞ Probationes factæ nulla dilatione data valent.* 41.

d **In crimine.** ^d Opp. q in criminalibus dent plures dilationes: vt l.fin.s. de fer. dicit glos. speciale est in adulterio, vbi nulla datur, vel saltem dat vna tantũ. Secundũ istã lectu.glo.habes ex hac lege casum, q probationes factæ, nõ data dilatione ad pbãdũ, valeãt. Nãe hic vides q in crimine adulterij nullæ dant dilatiões ad probãdũ: & tñ in eo fiũt probationes: vt l.ij.in fi.s.eo.& l.capite quinto.s.eo. Er-
e go apparet^e q pbationes factæ sine dila-
f tione^f data valent. † Pro hoc alleg.Iacob.
1 de Aret.j.de quæstio.l.vniut.§.cognitu-
g rũ.^g Ad quod facit quod not.Spe.in titu. de dilatio.§.videndũ.ver.vtrum. Sed secundũ istam lecturã quæro vsq ad quãtũ tempus poterit probare accusator. Videtur dicendũ q possit probationes inducere, quoad durat instantia causæ criminalis: hoc est, intra totum biẽniũ: vt l.fi.§. vt intra certũ tempus. nisi ex causa vellet iudex dilationẽ statuere: vt hac l.dicitur. & hic posset esse vnus modus legendi: alias si aliter diceres, ista lex contineret absurdũ. Alij vero timentes absurditatem huius l.quæ absurditas in hoc consisteret: si enim per totũ bienniũ posset probationes inducere: ergo causa adulterij esset longior: sed leges faciũt causam adulterij breuiorẽ: vt l.quinquenniũ.s.eodẽ cõiuncta l.querela.C.de fal. Huius timore legũt hanc legẽ aliter, q hic nõ loquatur de his dilationibus, quæ dãtur ad probãdũ: sed de ea, quæ datur ad accusandũ, secundũ l.Titia.s.de accus.& l si ea. C.qui accu.nõ pos.& ponũt casum sic: Ad accusandũ, seu ad proponẽdũ accusationẽ nulla datur dilatio: cũ sufficiat dilatio legalis hoc verũ, nisi iudex statuerit ex cã aliud. hanc lectu.ponit Pet.quã Cyn.refert.C. de dila.l.j.ibi: modo accedamus &c. vtraq lectu.est bona. Item dicitur hic, nisi dilatio detur ad exhibendas personas quæ est ista dilatio? Respondeo, quod est ista dilatio, quæ datur per l.ij.C.de exhiben. reis Hic non habetis alia. 42.

Si is qui ius. Nota q illi, q impetrant ius annulorum aureorum, habentur vt liberi. contra hoc tamen facit s. de excu.tuto.l.cum ex oratione. Glo.nõ soluit: sed ibi apparet solu. si bene inspiciatis.

1 *☞ An interficiens non legitime exbannitum puniatur.* 43.

h **Si ex lege.** ^h Hæc lex quotidie allegatur hic in fin. & est duplex litera, vna est ne is: alia est sine ne: iõ reuoco in dubiũ hanc literã: Aliquis sciens aliquam repudiatã nõ iuste, duxit eam in vxorẽ? vtrũ cõmittat adulterium? secundũ vnã literã cõmittit adulteriũ: secũdũ aliã literã non. Sed gloss. concordat istas literas, vt si habetis nõ committit: dic verum est vt puniatur ea pœna, qua puniũtur alij adulteri sed mitigatur: qa sub colore qualisqualis matrimonij fuit factum. Si habetis hic affirmatiuã: tunc idem, sed non punitur tanta pœna, quanta puniretur si sub colore matrimonij non esset factum. Hæc lex
1 allegatur † ad quæstionẽ^i de eo qui inter-
i fecit non legitime exbannitum, & dicũt si interficiens hoc sciebat: tũc punitur: secus si hoc ignorabat, per hanc legẽ. Ita dicit Dy. Pro hoc q sciens puniatur, facit l.

stari, & fit liber a patre, & eius consi. apparet ciij.lib.j.

d ¶ In crimine. Bal.dixit per hũc text.in l.j.in xvij.col.C.qui accus.quod in criminali non dantur dilationes ad probãdũ.

e ¶ Ergo apparet. Valet probatio nulla data dilatione. Vide do.Abb.in ca.licet causam.de prob. in prima glos.& vide domi.Car.in c.in causis.de testi. Bart. in l.vnius.§.cogniturum.ff.de quæsti. Andr.Barba.

f ¶ Sine dilatiõe. Probationes factæ non data dilatione ad pbandum non valẽt. & adde do.Anto.in c.licet causam.in xj. col.extra,de probatio. & ibi tenet, q possunt istæ probationes fieri vsq ad conclusionem in cã per ea quæ habentur in c.auditis.de procurato.& in c.cum dile.de fide instrumẽto. Bal.in l.si quãdo. & in l.cum a nobis. de arbi.& Barto.in extrauagan.ad reprimendum.in ver.sine figura. Bald.in l.fi.s. de feriis. tenet indistincte per hanc legẽ valere probationẽ, sine termino dato: imo & post terminũ secundũ eũ, nisi opponatur, de quo in l. j.§.initiũ.s.de post.

g ¶ §. cogniturum. & ibi vide Bar.

h ¶ Si ex lege. Ad hac legẽ vid qd no.Bal. in ca.j.in prin.qbus mod.feu amit.

i ¶ Allegatur ad quæstionẽ. Adde Bal.in l.nostram.in iij.col. C.de testa.& in l.j. ff.de testib.& quod no.doct.in l.huiusmodi.§.si ita cui.de leg.j.per Ange.in l. ex iudicati. C.si ex fal.instru.et per Ro. post Ange.in l.duo. ff.de acqui.hære.& Io.And.in tit.de accusationibus.§.nũc sequitur.ver.quartũ autem membrũ. & Bal.in l.iuris. C. qui admitti. Adde quod not.Bart.in l. non solũ.in iij.colũ. de oper.noui nunc. & ibi tangit Alexã. et quod dixit Bart. in l.j.§.& parui.qd vi aut clam. & vide Bald.in ca.domino guerrã.in tit.hic fi. lex Conra. Vnum tene menti perpetuo, quod singula. voluit Sal.in l.nullum.C.de iudi.q si aliquis est bannitus, & stat in ciuitate, & toleratur. quo l si aliquis occidit ipsum, punitur non obstante statuto. & vide Angel.in d.l.si duo.

Universidad de Deusto Biblioteca

Et do.Anto.in c.gacirca. de consangui. & affini. Facit qđ not.gl.de tabellione cōdēnato,postea tolerato,in auth.de tabellio.§.j.ver.nō potest.Et ad q.Bar.hic facit quod not. Bar. in l.libertas.de statu homi. & retuli in l. iij.§.trāsfugas. đ sic. Et quid si occiditur descriptus in bāno, qui erat cancellatus sed ignorabat. Ang. in l.filio.de liber. & posth.dicit ꝙ impune potuit offendi. Faciūt no. per Bar. in l.nō solū. §.morte in xiij.co.de ope.noui nū.& Bal. in l.nostrā.de test. & vide Alex.in l.iij.§.si seruus.de acqui.posses. qui examinat, ꝙ si occidit bānitus, qui appellauit, appellatione pēdente: adde Bal.in l.j.C.si a non cōpetē.iudi. vbi vide plura no.Et facit qđ voluit Ang.in l. j.ad fi.de his q̄ in testamen. delē. &cum Bar.hic trāsit Bal.in l.ex morte.ad legem Aquil.& Guido de Suza in quæstione incipien. In ciuitate statutū est ꝙ si aliqs offendit, tenet ꝙ nō punit. & vide Bal. in l.eū qui.de adult. & in d.l.j.in iij.col. C.si a non competē. iudi.& in l.j. C. de pœnis.per Bart.in l. ij.ff.si quis in ius vo. per Salice.in l. senatus. de his qui sibi adscri.per Bal.in l.si quis sit fugitiuus. §. apud Labeonē. de ædi.edic.per Io. An. in regula,quod quis. in mercu.& Sali. in l.eū q duas. de adul. Adde, an occidens bannitum, qui habebat saluumconductū, puniatur, Pau. de castro cōs.xxiij. de quo etiā per Ange. consi. clxxxvij.
¶ Ad quæstionem. An occidens bannitum si bannū nō tenuit, veniat puniendus,vide Bal.in l.ij. §.si quis in ius voc. nō ic.Bar.in l.iiij. §. condēnatum. de re iudica.& l.iij.§.si seruus.de acqui.posses. Bal.in l.qui a latronibus.supra de testamen.& ibi Moder. Bal.in auth. q̄ supplicatio. C. de prec. Impe.off. Bal. in l.j. §.de leg. Ange.& in l.cum vero. ff. de fideicom.libe.& d. §. si seruus.vide Bal.in l.ex morte. C. ad l. Aquil.vbi allegauit Bar.hic Ang.in l.qs sit fugitiuus.§.apud labeonem. de ædil. edic.& l. genero. & ibi Iacobus Butr. Bal.in l.huiusmodi.

iiij.§.condēnatū.s.de re iudi.& ibi ponit, & voluit hic Dy.pro alia parte,qđ ignorās nō puniatur quia deceptus est authoritate publicæ scripturæ. Facit optime s. de vētre inspi.l.j.§.cæterū.& ibi hoc etiā ponit Dy.in d.l.de ætate.§.ex causa. s.de inter.acti.& l.qs sit fugitiuus.§.apud Labeonem.s.de ædi.edi.mihi tñ videtur:vt alias dixi vobis,ꝙ in casu,in quo sciuit,dicit verū Dy.sed in casu,in quo ignorauit dico ꝙ nō punitur tanq̄ de homicidio facto dolose,sed qa fuit in culpa ꝙ nō vidit bānū,adhibendo cōsiliū,vtrū bānū fuit recte latū:tūc ex ista culpa punietur:vt l. ij. §.hac actione.s.vi bono.rap.& j.ad l.Corne.de sica.l.lege Corne.& qđ ibi dicā. & l.respiciendū.§.delinquit.j.de pœ. maxime cū ignorātia,seu error iuris sit lata culpa:vt l.libellorū.§.notant.& ibi glo. s.de his qui no.insa. Preterea,si ille,qui cōtrahit cū alio,est in culpa,nisi diligenter exploret cōditionē personę:vt l.qui cū alio. j.de reg.iur.multo magis q aliū occidit,ꝓpter ei⁹ cōditionē,de hac cōditiōe debet esse certus.Pro hoc facit optime l. qui in alterius.j.de reg.iur.vbi ille,qui agit,semper est in culpa,nisi de suo iure bene deliberet,etiam si ageret ex persona alterius.

Ad legem Iuliam de vi publica. *Rubr.*

1 ☞ *Arma quòd non liceat habere de iure,licet consuetudo non obseruetur.*
2 *Arma portare quod non licet etiā defendibilia hodie licet de iure permittebatur aliquibus casibus.*
3 *Vendere arma quòd non liceat,nisi illis,quibus est permissum:sed consuetudo hoc non obseruat.*
4 *Qui habet homines in armis,nō tenetur de publico delicto.*
5 *Stante statuto quòd condemnatus de uiolentia non appellat an condemnatus quia habuit homines in armis dicatur de uiolentia condemnatus.*

LEX I.

a LEge Iulia. [a] Tractat hic de istis armis:iō formo tres qōnes. Prio,vtrū liceat habere ar-
1 ma.† Tex.ē hic ꝙ nō liceat habere arma,nisi rōne itineris, vel venationis:hodie vero indistincte nō licet habere arma:vt in aut.de armis.& per totā illā cōstitutionē:sed illā cōstitutionē vsus
2 cōis nō approbat.† Secūdo quæro,[b] vtrū
b liceat portare arma? Rñ. hic triplex ius est. Nā de iure Digestorū, si quidē aliqs vult portare arma extra ciuitatē eundo ꝑ itinera:tūc potest:vt hic,ibi:itineris. Aut vult portare per ciuitatē,vel in aliquo loco,in quo sit adunatio gentiū, aut in aliquo loco,vbi sit forum iudicij:& hoc non
c licet:[c] vt hic in l.iij.§.j.j.eo.& l.q dolo malo.§.j.Sed ad hoc est aduertendū, ꝙ istud est verū de armis offendibilibus. Nā istę leges ꝓhibentes nō loquūtur nisi de telo quod est ad nocēdū,vt in eis apparet:sed arma defendibilia nō reperit ꝙ sint ꝓhibita portari,per hæc iura:imo etiā offendibilia pōt portare ille cui expedit.j.eo. l. pe.§.fi.Et hoc de iure Digestorū, sed de iure Co.indistincte nō licet arma portare nisi de pricipis licētia.C.vt armorū vsus. l.j.lib.xj.de iure vero Authēticorū exprimitur plus: quia exprimuntur etiam arma defendibilia,vt scuta, & similia: vt in aut.de armis.§.penul.fallit in gladijs paruulis,qui nō sunt in vsu nocēdi, & quib⁹ qs in ꝓlio nō vtit,sed sunt ad incidēdū panē,vel ad tēperādū calamū,& similia vi in
d auth.de armis.§.pe. Aduertendū est [d] in hoc ne fiat fraus,ne quis dicat se portare cultellū aptū ad incidendū panē,cū sit ad offendendū:qa tunc talis cultellus armorum appellatione continet,cum sit talis q nocere pōt:vt j.eo.l.armatos.& l.pe. §.telorū.sed per statuta ciuitatū nō punit ille qui portat, nisi cum eis sit inuentus: de qua inuentione dixi s.de acq.pos.l.j.in prin.& tangunt doc.in l.licet.C.de acq.
3 pos.† Tertio est videndū,vtrū liceat vendere arma. Tex.hic videt ꝙ sic in l.excipiunt,sed hodie est correctū:qa nemini licet facere arma,vel vendere,nisi ꝑsonis deputatis ad hoc:vt d.authen.de armis. et not.C.de fabri.super ru.tñ cōsuetudo,secundū ꝙ vos videtis,hoc non approbat.
4 † Quæro,vos videtis hic,ꝙ q homīes habuit in armis.hac l.tenet:q̄ro vtrū possit puniri iste de publico delicto:qa hoīes habuit in armis:& qa habuit arma. Puto qđ non:qa ista duo tendūt ad eundē finē. Nā arma nō hñtur,nisi vt habeant hoīes in armis:ergo &c.vt l.illud.in fin.s.ad l.Aq.& ꝙ no.in l.nunq̄ plura. s.de priua.delict.
5 † Vlterius quæro,dicit statutum cōis Tuderti,ꝙ dānatus ꝓ violētia nō pōt appellare:aliqs fuit cōdēnatus qa habuit homines congregatos in armis:vtrū dr cōdēnatus pro violētia? Tex.vr ꝙ sic hic & in l. fi.C.eo. Nam vt videtis,tenet l.Iul.de vi sed puto cōtra:qa ad hoc vt violētia sit facta,impetus requirit,cui resisti nō potest: vt l.ij.s.ꝙ me.cau.Sed hic nullus impetus factus fuit in aliū:ergo nō pōt dici violentia:est tñ quid præparatoriū ad violētiā ideo punitur hac lege.

1 ☞ *Tribus modis fit iniuria alicui existenti in domo uel castro.*

LEX III.

IN eadem. Eadem lege. Trib⁹ modis fit iniu-
1 ria mihi existēti in domo,vel castro † meo. Primo mō expellendo me ꝑ vim & hoc vult dicere cū dicit,deiecerit. Alio mō dādo mihi ꝓliū.licet me nō possit vincere & hoc vult dicere,expugnauerit. Tertio mō faciēdo aliquē redimi,dicēdo. depdabor te,nisi dederis mihi tantā pecuniā. & hoc vult dicere,cōcusserit.hoc est ꝑ vim pecuniā extorserit:vt l.j.s.de cōcus. Nā oēs isti talia faciētes,& q adhibent hoīes vt hæc fiāt hac l.tenent.Et hæc l.facit cōtra perusinos,qui mittunt gētē ad talia faciendum extra ciuitatem:quia tenentur hac l.vt hic ibi:homines accommodauerit.

e Vi coetu.[e] Si de ui. Op.ꝙ hoc sit superfluum,qa idē dicit in prin.& in fi.gl.sol.ꝙ in prin.respicit ad alterius postulationem, postea decernit proprio motu. Op.ꝙ sit in arbitrio actoris eligere prius ciuilē,vel criminalē accusationem:vt l.j.C.qñ ci.ac.cri.præiu. Quidā fatent cōtra.sed hic ideo sic dicit: quia accusatio de vi prius erat īstituta. Vel dic secūdū Dy.ꝙ hic ꝓponebat criminalis accusatio ab vno,& iudicium ciuile ab alio.Item opp.C.de ap.l.j.vbi dicit,ꝙ causa proprietatis,& possessionis simul agitari non posit.hic videtur

§ si ita.ff.de le.j. Andreas barba.

a ¶ Lege Iulia. No.bene,quod etiam ꝓ vi turbatiua præcedit accusatio ex hac lege,secūdū Bal.no.in l.momētaneę.C.vnde vi.vide quod ibi dixi.& Bar.in l.iniuriarum. §.si quis.de iniur. & quando habeat locū vide Bar. in l.crimē.C.eod.

b ¶ Secundo quæro. Vtrū liceat portare arma.Iuxta hoc dubitatur,quid si statutum punit violētiā cum armis vel sine, an cōprehēdat mulieres? Bal.per illum text.iuncta gl.in l.si constante.§. si solu. matr.dicit quod sic. quod no.

c ¶ Non licet.Not. ꝙ ille,qui portat arma vetita,debet illa ꝑdere. Itē portās arma præsumit habere malum animū,nisi portet ligata,& licitum est portare arma,vt qs se dēdat a latronibus:& ad placitum cōmunis, vel comitis est licitum portare arma: vt est gl.i c.j.§.si qs rusticus. & ibi Bal. de pa.tenen.& not. Ludo.in no.cclxvj. Sed vtrū sit licitum portare arma ꝓ occidēdo bannitos:dic ꝙ sic:vt determinat Nellus de sancto gemini.in suo tractatu banitorum:hic Bono. dispu. & sequit Ro. in l.iij.§.sed vtrū.ad Sylla.& not. ꝙ quis punitur si ducat secum seruo armatos.l.finali & ibi Bal.C.eod.Et an sit licitū facere,vel vēdere arma ponit hic j.Bar.hac in ea.col. in ver.tertio est videndum.

d ¶ Aduertēdum est. No.quod ꝓhibitus portare arma,nō videtur ꝓhibitus portare gladium ad incidendū panē. Glo. singu.in auth.de armis.& vide Bartol. in consilio incipiēte factum sic proponit vbi cōsuluit de gladio acuto, & exiuit sanguis,& loquitur ibi đ cultello magnanimi Petri apostoli percutiens & amputantis auriculam serui,& loquitur ibi de sanguine qui potest exire sine percussione. And.Bar.

e ¶ Qui cœtu. Quæro vtrum remissio facta per patrem valeat,& vide no.in l. j.circa prin.s.đ iniu.

Universidad de Deusto Biblioteca

detur contra Sol. Quidam dicũt ꝙ ista duo, videlicet possessione vel dominio pro vno ponũtur, vel exponamus vt in gl. dicit dominio, i. proprietate. & quod dicit pro possessiõe, i. ꝑ iure possessiõis: vt vsusfructus, vel emphyteusis, & similia. Itẽ oppon. de l. ordinariũ. C. de rei vendi. & de interdict. l. incerti. Sol. eodẽ modo. Vel possumus intelligere, et erit alia lectura. & cõcordat cũ illa, vt dicamus quod hic dicitur, si de vi & possessione. hoc est, de violenta possessione, seu violenter turbari, & qd̃ sequitur, vel dominio, i. proprietate. & secundũ hoc ponit hic ordinẽ petitorij, & possessorij. Ita loquit̃ gl. s. de iudi. l. si de vi. Tertio modo põt legi. ꝙ cũ aliquis cõueniret̃ interdicto recuperandæ possessionis, vel interdicto retinendę, vt interdicto vti posidetis & opponebat̃ exceptio dñij, dicitur certe hic ꝙ prius cognosci debet de vi seu de violenta possessione ꝙ de exceptione. hoc autem qualiter debet intelligi, ꝙ exceptio dominij repellat agentem possessorio, dixi in l. naturaliter. §. nihil commune. s. de acqui. pos.

1 ☞ An valeat transactio facta de raptu.

Et si pater. Quæro, vtrũ remissio facta per patrem valeat? Dicit glo. dic vt in l. si maritus. §. si negauerit. s. titu. j. Certe ibi dicitur de adulterio, non de raptu.

1 †Quæro vtrũ valeat transactio facta de raptu. Glos. mouet hic q. in l. trãsigere. & ibi ponit opi. C. de trãsact. Quidã ꝙ sic: alij ꝙ nõ allegat l. j. C. qui. ex cau. ser. pro præmio liber. ac. sed doc. ibi tenẽt ꝙ nõ põt trãsigi de raptu: quia pater trãsigẽs punit̃: vt l. j. §. pe. C. de rap. virgi. ergo nõ licet trãsigere. Ego puto cõtrariũ ꝑ l. transigere. vbi nõ excipitur nisi adulteriũ: ergo licet transigere. Itẽ ꝓbo per l. pen. C. q. ex cau. ser. ꝑ præmio liber. acci. inducendo eã, prout inducit Ioã. An. præterea ratio quare non potest trãsigi de adulterio, est ꝓpter frequentiam. quæ ratio in rapina cessat. Non obstat l. j. §. pen. C. de rap. virg. quia fateor ꝙ transigens punitur ex parte accusatoris: quia nũq̃ sibi permittitur: sed ex parte accusati, bene licet trãsigere.

1 ☞ Officialis non admittens appellantem tenetur lege Iulia de ui.
2 Mittens aliquem mitratum ad aliquem iudicem, tenetur hac lege.
3 Verberans aliquem in tribus casibus, incidit in crimen publicum.
Primo si verberat ambasiatorem.
Secundo, si hominibus coadunatis.
Tertio, si verberat animo occidendi.

2 Lege Iulia de ui. [a] Tene mẽti† istud principiũ: quia isti tales officiales, qui non admittunt appellãtes, tenent̃ hac lege,
1 & cõdẽnati erunt infames. †Secundo no. tex. ibi: aut quid in collum iniecerit. ꝙ qñ aliquis mittit aliquẽ ad aliquẽ iudicem, seu ad episcopum cum mitra in capite, quod tenetur hac lege.
1 Tertio ad versi. itẽ quod ad legatos. †no. ꝙ si aliquis verberat aliquem, non est crimen publicũ, nisi in tribus casibus. Primo, quando aliquis esset ambasiator, vt hic, secũdo qñ appellasset, vt hac lege. Itẽ quãdo hoc factũ esset hominibus coadunatis: vt j. eo. l. qui dolo. §. pen. & j. titu. j. l. ij. & C. eo. l. iiij. Item quando aliquis hoc fecerit animo occidendi: licet non occidere tit: vt j. titu. ij. l. j. §. j.

h Vi dolo. [b] Not. contra Priores huius ciuitatis, qui minantur rectoribus, ne iudicẽt, sicut debent: quia tenentur hac lege.

c Lege Iulia cum l. armatos. [c] De hoc dicam j. eo. l. pe. §. telorum.

1 ☞ Appellatione telorum, & armorum quid contineatur.

Hi qui.

1 Telorum. Dicunt quidã ꝙ †appellatione armorũ continẽtur tantum arma offendibilia, per hãc legẽ. [d] sed nõ est verũ: quia hic dicit, telorũ.
d & fateor ꝙ appellatione telorum non continentur nisi arma offendibilia: sed appellatione armorum continentur etiam defendibilia: vt l. armorum. j. de verb. signifi. & dicitur in auth. de armis expresse.

Ad legem Iuliam de vi priuata. *Rubrica.*

1 ☞ Publicatio bonorum in hoc crimine, quod non fiat ipso iure, sed per sententiam.
2 Damnatus ex hac l. non potest esse iudex, & quando opponatur hac exceptio, quod iudex sit infamis, remissiue.

a ¶ Lege Iulia de vi. Officiales non admittentes appellantes tenentur hac lege. & sunt infames. Itẽ adde ꝙ punitur pœna capitis secundũ Bal. in l. si qs filio. §. is qui. ī. de iniusto testa. Pet. de Anc. in cle. j. de excessib. præla. dicit ꝙ in criminalibus, scilicet vbi agitur de pœna capitali tenentur pœna huius legis, & pœna, de qua not. in c. cũ dilectus. extra de ordi. cog. in glos. j. in causa cuuli pumi xxx. põderibus auri. l. quoniam iudices. C. de appel. clericus autẽ deponitur. ii. q. vj. c. decreto. Ita dicit do. Pet. post Bar. in l. iudices. C. de appella.

b ¶ Qui dolo. Vide Bar. in l. j. in prin. ī. de sica.

POMATES.

c ¶ L. iul. cum l. armatos. Vide Bar. in cõsi. suo cvj. statuto cauet ꝙ percutiens aliquem cum armis, puniatur certa pœna: quidã percussit cum dentibus, decidit ꝙ non incidit in pœnam statuti: allegauit istam l. pen. §. j. vide ibi.

d ¶ Per hanc l. Et l. armatos. & in l. j. §. i. & quod ibi dixi ī. de vi & vi arma. adde ꝙ licet venũt lãpides & fustes & alia ad nocendum: tamen illud est improprie, secundũ Angel. in l. si pignore. §. furem. ī. de fur. vbi vide tex. & sequit̃ Ludo. in l. j. §. occisorũ. in prin. ī. ad sylla. & ideo nõ cõprehenderẽtur in statuto: vt est glos. sing. in cle. j. versi. arma. de sta. mo. & vide text. in §. occisorũ. & si mittitur officialis ad inquirendũ arma portantes, nõ venit scholaris habẽs penniferũ cum temperatorio: nec rusticus habens cultellũ ad incidẽdum panem, secundũ glo. fi. in auth. de armis. §. fi. & notat Bar. in l. j. ī. e. Itẽ nota ꝙ appellatione armorum proprie nõ cõtinentur arma ad defendendum, sed ad offendẽdũ. & quę sunt apta ad nocendũ qd̃ nota pro statuto: quia non venit lorica & scutum, vt fuit de mente Bart. in l. j. ī. eo. & Ro. in d. versi. occisorum. Quid autem si sint arma & ad offendendũ, & ad defendendũ? vide Barto. in l. pecunia. §. argento. ī. de aur. & argen. lega. Petr. de Ancha. in dicta clem.

c ¶ De vi. An ista accusatio, de qua in hoc ti. pcedat etiam pro vi turbatiua. Bald. no. ꝙ sic in d. l. momentariæ. C. vñ vi. Bart. contra. in l. iniuriarũ. §. si quis. de iniur.

f ¶ Sed puto. Vide quod not. in l. iubemus. & ibi Bald. C. de sacrosanct. eccle. Andr. Barba.

2 Processus factus per iudicem infamem, an teneat, si non fuit oppositum. remissiue.

LEX I.

e De ui. [e] Oppo. ꝙ ille qui aufert aliquid ex naufragio, teneat̃ lege Iul. de vi publica: vt s. tit. j. l. iij. in fi. Sol. ibi cũ armis, hic si
1 ne armis. †Itẽ quæro, vtrũ ista publicatio bonorum fiat ipso iure, vel per sentẽ
f tiã. hic sunt opi. sed puto [f] verã illã opin. ꝙ ꝙ per snĩam: non em̃ dicit tex. publicata sint: sed dicit publicantur, qd̃ denotat ꝙ per snĩam: vt l. in criminali. C. de iur. om. iud. Quæro, dicitur hic, in eũ ordinẽ se
2 deat. & c. dicitur hic, †ꝙ dãnatus hac lege non põt esse iudex. quæro, de hac exceptione, quæ opponitur iudici, quia non põt esse iudex, quia infamis. Rñdeo, vt dixi in l. quidam consulebant. de re iudic.
3 †Quæro, si opponitur an procedat iudicũ? Dic vt not. in spe. de iudi. dele. §. excipi potest. ver. sed nunquid infamis.

1 ☞ Conuocati tenentur hac lege, sicut ille qui conuocauit.
2 Vis ablatiua, vt committatur, non requiritur quod homines sint nocati: secus in vi expulsiua.

LEX III.

1 Nec interest. Nota† text. ibi nec minus, &c. Ex quo habes ꝙ conuocati tenentur hac lege, & c. eodẽ modo te
2 nentur, sicut ille qui conuocauit. †Secũdo non ꝙ quando committitur vis ablatiua, nõ requiritur quod homines sint coadunati: secus videtur in vi expulsiua: vt j. eo. l. si quis aliquem.

☞ Condunans gentem, ne aliquis ducatur ad iudicium, committit uim priuatam.
2 Accipiens condemnatum de manu familiæ, tenetur lege Iulia maiestatis.
3 Occidere bannitum, qui producitur in ius, an liceat.

Legis Iuliæ de ui. No. bene hanc legem: nã tota die de fa
1 cto occurrit. †Nam ille dicitur cõmittere vim priuatam, qui facit coadunari gentem, ne aliquis producatur ad iudicium. Simile in auth. vt omnes obe. iudi. prouin.
2 §. arripiat. Sed quando † quis arripit aliquem condemnatum ad mortem, tenet̃ lege Iulia maiesta. vt l. cuiusq; s. ad legem Iuliam maiesta. facit lege additos. C. de appel. & l. additos. C. de epis. audi. An au
3 tem liceat, † occidere exbannitum, qui producitur in ius, Dyn. ponit in l. laqueũ. s. de acqui re. do. Dicam j. titu. j. l. iij. in fi.

1 ☞ Accipiens rem sibi non debitam, qualiter teneatur. remissiue.
2 Decretum de quo hic, vt habeat locum, requiritur quod probet quod intrauerit possessionem, & animo possidendi.
3 Dolus non requiritur, vt habeat locum decretũ de quo hic. Differentia est inter temeritatem & dolum.
4 Sententia an requiratur, vt res credendi perdatur.

Creditores. Hæc lex habet eũdẽ tex. f
quem habeat l. extra. s. quod mecau. & ibi hoc decretũ plene declaratur. Op. s. de fur. l. q vas. circa prĩ. solue vt ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Creditores. Debeat intelligi. Adde Barto. in l. prima. ī. ſi quis teſt. liber eſſe iuſ. fue.

b ¶ L. Corne. Not. q̃ Poteſtas non poteſt cogere iudicem, vt ferat malam ſententiam: imo ſi facit, tenetur. Bene facit qd̃ no. Innoc. in c. paſtoralis. in ver. iniuſtã. extra, de offi. delega. Facit C. de decurio. l. omnes. vide Bart. in l. qui dolo. & in l. j. ſupra ad l. Iul. de vi pub. & adde quod Bald. in cap. j. de pa. tenen. in princip. dixit, quod falſus teſtis debet puniri ea pœna quã ſubiret reus de crimine intentato pœna capitis, vel furcarum, quod no. item iſtum text. al. leg. etiam Bald. pro ſing. in c. j. §. iniuria. in fi. de pa. iur. fir. q̃ falſus teſtis in cauſa criminali, puta homicidij punietur tãquã homicida, ſi depoſuit cõtra innocẽtem de dolo malo per text. hic ſingu. ibi ne quis falſum dicat. & de pœna teſtis, vide etiã Bald. in l. presbyteri. in ij. col. C. de epiſco. & cleri. & Bald. in l. ij. C. de reb. credit. & in l. data opera. in xij. col. in ver. his interpoſitis. C. qui accuſ. & oppo. ad no. per Barto. hic adde Ang. de Are. in tracta. maleſi. in verſic. de conſenſu & deliberatione omnium iudicum.

c ¶ Diuus. Veritas eſt iſta. Vide Bar. in l. j. ī. de va. & extraor. crimini. vide Bal. in l. ſi quis non dicã rapere. de epiſco. & cleri. Hoſt. in ſumma de pœnis. §. in q̃bus. per Ioannem Andre. in regula, in pœnis. in mercu. per eundem in cap. perpetuo. de electio. in vi. in nouella. per Bald. in l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugi. & in l. arboribus. §. Iulianus. ī. de vſufruc. & in l. data. in xxiij. colũ. C. qui accuſ. & in l. qui autem operas. C. de infami. per do. Anto. in ca. j. in vltim. char. extra de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſeruan. Spec. in titu. de accuſa. §. j. in ver. quid ſi primo. & per Barto. & Bal. in l. is qui cum telo. C. eod. & per Bal. in c. j. §. iniuria. vlt. colũ. de pa. iura. fir. Lud. in l. damni. §. Sabini. in ij. col. de dã. infect. Ex oppoſito, nota, qualiter ſit derogatum legi Corneliæ per ſta-

Item opp. ſ. de his quæ in frau. cre. l. ait prętor. §. ſi debitorẽ. & l. nullus. C. de iudæis. Rñdeo: ibi non poterat haberi copia iudicis: erat enim periculũ ſi expectaretur q̃ iret ad iudicẽ, ideo permittitur q̃ ſua authoritate faciat. Vlterius oppon. de l. j. §. rediguntur. ſ. quorũ lega. ſol. ibi vidiſtis: qa ſbi loquitur in rę vacante à nemine poſſeſſa. Item oppo. de l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. dicit gl. illa eſt magis generalis. quã iſta. Item oppo. C. vi bon. rap. l. iij. Dic de hoc vt dicam in l. creditoris. ſ. de fur. Item opp. de l. generaliter. C. de decu. Sol. ſpeciale eſt ibi, qñ nõ põt haberi copia iudicis. Quærit † glo. qd ſi aliquis accepit aliquã rẽ nõ ſibi debitã. Glo. de hoc diſputat in l. extat. ſ. quod me. caudic vt ibi. Extra gloſ. † quæro de duabus quæſtionib'. Primo, ad hoc vt habeat locũ iſtud decretũ, vtrũ ſufficit ꝓbare q̃ intrauerit poſſeſsionẽ tantũ, an habeat neceſſe q̃ ꝓbet q̃ intrauerit, & qd animo poſsidendi intrauerit. Pro primo text. in in prin. videt eſſe q̃ ſufficiat q̃ probet ſolum introitũ: ſed puto quod debeat intel

a ligi ª ẽt de poſſeſsiõe vt poſsideat, vt apparet ex verbis decreti, ibi: temere poſsidere. † Secundo quæro, vtrũ requiratur

3 dol', vt habeat locũ iſtud decretũ. Certe videt q̃ nõ: quia tex. dicit temere, & differentia eſt inter temeritatẽ & dolũ, ſeu calumniã: vt l. j. §. quæri poſsit. j. ad Turpil.

4 † Vltimo quæro, dicitur hic, ius crediti nõ habeat. quæro vtrũ ad hoc requiratur ſententia vt quis pardat ius crediti? Rñdeo, puto q̃ ex hoc decreto quis habeat exceptionẽ ipſo iure. Itẽ habeat actionẽ ne iure crediti priuet. Pro hoc induco l. metũ. §. ſed quod prætor. ſ. qd̃ met. cau.

SI creditor. Differt hæc l. à præcedenti: quia ibi loquit de pœna, quæ imponit ciuiliter ex decreto: hic loquitur de pœna, quæ imponitur criminaliter.

Ad legẽ Corne. de ſica. & veneſt. Rubr.

1 *Poteſtas ſi procurat cum ſuo iudice, ut ferat ſententiam iniuſtam, tenetur lege Corne. de ſica. Et idem ſi priores facerent, ut poteſtas ferret.*

LEX I.

LEge Corn. Circa hanc legẽ quero, qd eſt hoc dictũ, q̃ quis falſum iudiciũ ꝓfiteret. Dicit gl. vt ꝓferret falſam ſententiam. Secundũ hoc † habes, ſi

1 vnus magiſtratus, vt puta Poteſtas facit cũ iudice ſuo, vt ferat malã ſententiã, tene

b tur lege Corne. ᵇ de ſica. Idẽ ſi priores hoc facerent cũ Poteſtate, vt falſam ſententiã ferret: quia tenetur hac lege. Item tenent lege Iulia de vi publi. vt ſ. titu. ij. l. q dolo malo. Alij exponũt q̃ qñ quis falſum iudiciũ ꝓfiteret, i. falſum teſtimoniũ proferret: & ſecũdũ hoc habes caſum cõtra Poteſtates, & rectores terrarum, qui cogunt teſtes per tormenta, vt dicãt falſum: quia tenentur hac lege Corne. de ſica.

1 *Statuta non puniunt animum, niſi ſequatur effectus.*
2 *Et qualiter animus occidendi probandus ſit. & nu. 2.*

Diuus. No. hunc §. qui ponit duo dicta. vſq; ibi, & ex re. & ī verſ. & ex re. ponit qualiter fiat probatio animi. tex. ibi: cucuma. & eſt quædã pars freni: vt C. nul. lic. in fre. & ſeq. l. j. Cõtra hũc §. opp. de cõſuetudine, quæ nõ ſeruat hoc per totam Italiã. Ad hoc reſpondet Spec. licet l. caueatur, tamen conſuetudine non ſeruatur: vt no. in ſpec. de accu. §. j. ver. qd ſi primo. Iac. de ra. reſpondet aliter. Dicit enim q̃ l. Corn. tenet, tamẽ minus punit: quia nõ eſt ſecutus euentus, qui euent' cõſiderat in delictis: vt l. aut facta. §. euent'.

1 j. de pœ. domini † quicquid ipſi dicant, ve-

c ritas eſt iſta, ᶜ per Italiam malefacia puniuntur ſecundũ ſtatuta, nõ ſecũdũ leges: & ideo cum ſtatuta dicant, ſi quis occiderit, &c. ſtatutum illud non verificatur, niſi morte ſecuta: ideo animus occidendi nul-

e lo modo attendit. Simile videtis in l. A q. vbi dicitur, ſi quis occiderit: vt l. ij. ſ. ad l. Aquil. ſi aliquis non occiderit, ſed alias mortis cauſam præbuit, nõ tenet directe l. Aquil. quia verba hoc non ſonãt, vt l. itẽ ſi obſtetrix. in prin. ſ. ad l. A q. Et videbitis no. j. eo. l. nihil. ſed in l. Corne. de ſicar. erat expreſſum de eo qui habuit animum occidendi. merito iſta lege tenetur. Ita de-

2 betis intelligere iſtam legem. † Secũdo q̃ro, qualiter animus occidendi probabit. Dicit tex. hic ex qualitate percutiendi: ita probatur etiã C. e. l. j. ij. & iij. Debemus enim inſpicere prius propoſitum, vtrum hoc faciat ex propoſito, an fiat ex rixa, vel ex quodam impetu: vt hic apparet. Itẽ ſi in rixa fiat, debemus inſpicere cum quo percuſsit, an cũ gla

d dio, ᵈ an cum baculo, vel lancea: & ſi cum lancea, aut cũ ferro aut cum haſta. vt gl. dicit. & ſi cum baſtone, aut percuſsit in capite, aut in alia parte corporis. Ita no. gl. in c. ſignificaſti. in fi. extra de homici.

Item diuus. De materia huius §. vidiſtis in l. marito. ſ. de adul. & l. ſi adulteriũ. §. ĩperatores.

1 *Pater accuſare poteſt filium pro graui delicto in ipſum commiſſo, pro leui non.*

LEX II.

ANnauditum. Quero quid vult dicere tex. inauditum filium. Dicit glo. inauditum filium, i. ſuppoſitum filium: ita q̃ nõ eſt filius: & ſic non poteſt eũ accuſare. & dicere q̃ non erat filius. Intellige ſi erat doli capax, quando fuit ſuppoſitus vt fili': qa forte pater erat abſens. Hæc eſt vna expoſitio glo. Alio modo exponit gl. inauditũ, i. nõ accuſatũ, vel inauditum, i. committentem aliquid inauditum. i. graue ſcelus contra patrem. Sed contra hoc oppo. q̃ quis non poſsit accuſare perſonã ita

1 coniunctam: vt l. hi tamen. §. j. ſ. de accuſa. Si quæris, † an fili' poſsit accuſare patrem: dic vt d. l. hi tamẽ. Sed ſi quæris an pater poſsit accuſare filium: tunc ſi quidẽ delictũ eſſet graue, & commiſſum contra ipſum patrem, poteſt ipm accuſare: vt hic Sed ſi delictum eſſet leue, vel commiſſum contra alios, pater accuſare non poſſet: vt l. propter. & l. ſi magnum. C. qui accu. nõ poſ. Item opp. q̃ patri liceat occidere filium: vt l. nec in ea. in fi. ſ. de adul. Sol. in caſu illo licet occidere: in alijs ſecus ſecũdum hæc tempora: licet olim indiſtincte licebat occidere, vt l. in ſuis. de libe. & poſthu. Non habetis alia.

LEX III.

IIuſdem.

e Adiectio. ᵉ Vides qd̃ triplex eſt ſpecies veneni: vt in tex. apparet per totã legem: quæ tractat de medicamentis, & venenis. Oppo. de l. ſi quis aliquid. §. qui abortionis. j. de pœ. vbi ille, qui dedit tenet & punitur vltimo ſupplicio. Sol. hic à principio dedit medicamentum cauſa cõceptionis: & ſic cauſa rei licitæ: ſed ibi cã abortionis, & ſic cauſa rei illicitæ, & hanc legẽ, de qua oppo-

alle. gl.

tuta. & dum hic dicitur, quod ſtatutũ hoc non verificatur niſi morte ſecuta, ad de Bar. in l. ſenatus. in vlti. co. ī. de accu.

d ¶ An cum gladio. Sed quid ſi occidi aliquem manu vacua, an debeam puniri, acſi cũ gladio eũ occidiſſem. Dixi in l. præterea. ī. de iniur. Et de iſta materia vide in d. c. ſignificaſti. el ij. verſic. no. q̃ moderamen. & etiã in gl. fi. Et iſtis adde tex. & ibi Bal. in l. j. C. de emẽci. ſer. vbi quid ſi calce percuſſit. & vide ad prędicta Bald. in l. j. §. vel furtũ. de pac. iur. fir.

e ¶ Adiectio. Et ita limitatur dictus §. q̃ abortionis. Et ita loquitur Flo. allegãdo iſtũ text. p multum nota. in ſua quæſtione, inquiſitus quidã. in vltimo dubio. & vide q̃ talis dicitur proditor ſecundum Bal. in l. fi. C. de ſum trini.

Universidad de Deusto

alleg.glo.pro concord.

In quo occidit bannitũ in manibus familiæ, teneatur.

Transfugas. Vides ergo ꝙ transfugas & hostes quis potest licite occidere[a]. Statutum est, [b] ꝙ posit exbãnitus impune occidi, & fuit captus à familia: quæro, vtrũ in manibus familiæ[c] posit impune occidi? Dy. ponit hãc qõnẽ in l. in laqueũ. §. de acqui. re. do. & ibi se nõ bene firmat. Finaliter videt dicere, ꝙ melius est ꝙ ipse puniat: quia hominẽ de familiæ manibus arripuit: vt in aut. vt oẽs obe. iudi. puin. §. arripiant. & l. legis Iul. §. ti. j. quã ꝙ puniatur de occiso, qm̃ bãnitus erat. Ia. de Are. disputauit hãc qõnẽ, & determinauit sic, ꝙ nõ posit occidi: & hoc ꝓbat sic, per casum huius legis hostes licet occidere, vt hic: sed postq̃ hostis est captus, nõ põt occidi. sed debet seruari: vt l. & seruorũ. §. de sta. homi. ergo exbãnitus, posit est captus, nõ põt occidi. Ita dicit ipse, cuius determinatio mihi placet: primo, qa homines positos in carcere nõ licet occidere: vt l. fi. §. de custo. reo. Sed iste, qui est à familia detentus, vel ducit, põt dici incarceratus: vt l. qui neq̃. §. j. j. de verb. sig. ergo &c. Præterea illi, q̃ veniũt ad ciuitatẽ de necessitate, dicũtur habere securitatẽ interim à lege, vt dicimus in legatis: vt l. fi. j. de leg. & §. de iudi. l. ij. §. legatis. vt etiã dicimus in testibus, q̃ testimonij causa in iudicio vocant: vt d. l. ij. §. itẽ his q̃ testimonij. §. de iudi. Sed iste qui ducit à familia, venit de necessitate: ergo debet habere securitatẽ. Ille ergo, q̃ occidit ipsum, facit cõtra securitatẽ datã à lege: & sic incidit in legẽ Iul. maie. vt l. j. §. ad legem Iul. maie. Facit ad hoc l. vlti. C. de malefi. & mathe. Rectores torquẽtes reũ, vel testes, contra iustitiam, si aliquis moriatur, tenentur hac lege.

Lege Corne. Vides ergo ibi qd lege permissum non sit ꝙ rectores[d] q̃ torquẽt testẽ, † vel reũ cõtra iustitiã, & ex hoc aliquis moriatur, tenentur hac l. vt hic: etiam vidistis §. eo. l. j. in princip. & §. j.

Cum quidam. De hoc videbitis j. e. l. in lege.

Tres casus, in quibus absens damnari potest vltra relegationem.

Et in hoc crimine. Nota hunc versi. vide gl. q̃ incipit: qa nõ veniũt, &c. Glo. nõ dicit verũ. imo puniunt l. Corn. de sica. & hic est casus specialis, in quo absens dãnat in pœna quæ est vltra relegationẽ. † Et ꝙ pœna sit vltra relegationem apparet ex præcedentibus, & etiã j. ea. l. in fi. Aliũ casum habetis C. de pœnis. l. ne diu. habem hodie tertiũ casum in quadã constitutione Henrici Imperatoris, quã promulgauit Pisis, in qua continet ꝙ in crimine lesę maiestatis absens põt dãnari.

Lata culpa in pœnis corporalibus nõ æquiparatur dolo.

In lege. In pœnis corporalibus lata culpa non æquiparat dolo, sed mitius punitur. h. d. Opp. §. l. lege Corne. §. j. Rñ. ꝙ hac lege nõ punit: vt hic. sed punitur extra ordinem iudicis officio minori pœna: vt ibi, & l. respiciendũ. §. delinquunt. j. de de pœ. Vlterius oppo. & videt, ꝙ nullo modo puniantur, propter latã culpã: vt l. si adulteriũ cũ incestu. §. nũnunq̃. [c] & §. ij. dẽ Imperatores. §. de adul. Rñ. hic loquit de delictis q̃ principaliter in alterũ cõmittunt: in lege vero cõtraria loquit de delictis quæ personã alicui principaliter nõ respiciunt. Nã propter stuprũ, vel incestũ nõ punitur aliqs principaliter: vt l. nec in ea. §. j. de adulte. Item opp. de l. j. §. j. §. si mensor fal. mo. di. vbi lata culpa æquiparatur dolo. † Respon. vt gl. dicunt hic: & in l. in actionibus. circa prin. §. de lit. iurã. & ponit etiã in l. si culpa. §. de rei vend. tñ veritas est, prout dixi in summario, ꝙ in pœnis corporalibus lata culpa nõ æquiparat dolo. In alijs autem quid iuris sit, dicã in l. j. §. j. §. si quis testa. liber esse iussus fue. Dic vt ibi dicam. Hic non habes alia.

Si mulier. De hoc dic plene per gl. in l. diuus. §. j. de extraordina. crimi.

Furem nocturnum si eum non cognosco, & si nõ possum eum dimittere sine periculo personæ, uel rerum, possum occidere, & etiam diurnum, si non cognosco: alias nõ.

Possum occidere hominem pro defensione rerum mearũ.

Defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ, dicitur fieri quando aliter à periculo rerum, uel personæ qui non possit se tueri: & damnum sit irrecuperabile.

Possum te interficere, si aliter effugere non possum quin me percutias.

Furem. Opp. ꝙ indistincte posit occidi, dũmodo cum clamore testificetur: vt l. itaq̃. §. ad legẽ Aquil. dicũt quidã, quod hic dicitur, si parcere ei, &c. subaudi, maxime. Alij dicũt, ꝙ illa lex loquitur secundum rigorem l. xij. tabu. hæc secundum æquitatem Iurisconsultorũ, quę æquitas præualet. Alij dicunt, † & ista est vera opinio, ꝙ furem nocturnum ego possum indistincte occidere, si non possum eum dimittere sine periculo personę, vel rerũ: sic propter res licet hominẽ occidere, et hoc in fure nocturno. Sed in fure diurno non est periculũ: quia si ego eum cognosco, potero rehabere: propter hoc dicunt docto. nostri, attenta ista ratione, ꝙ si de nocte cognoscerẽ furem, non liceret eum occidere: & econuerso, si de die eum non possem cognoscere, eum tanq̃ furem nocturnũ, licet occidere. Ita tenent docto. C. e. l. si vt allegas.[g] Habes ergo ex l. ista † ꝙ pro defensione rerum mearũ ego possum hominẽ interficere. Pro hoc alias dixi, & dico nũc. Dicit in l. j. C. vnde vi. † ꝙ quis[h] põt defendere vi, cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quõ intelligitur cum moderamine? Glo. ibidẽ ponit multa verba: sed tex. in l. scientiam. §. qui cũ aliter. §. ad l. Aquil. hoc declarat. dicit em̃ sic. Cũ aliter se defendere non posset: tunc dicit inculpata tutela. Hoc aũt intelligo sic, cũ aliter se defendere nõ posset à periculo rerũ, vel psonę. Vñ nõ debeo pati, ꝙ me dãnifices in aliquo, si dãnũ esset irrecuperabile. alias secus: vt hic. † Et ex hoc cõsequit aliud, ꝙ si nõ possum effugere quin me percutias, nisi ego te interficiã, possum te interficere, ꝓ hãc legem, cũ si. Ratio est: cũ enim quælibet iniuria personalis sit maior quauis reali: vt in l. in seruorum. in fi. j. de pœnis. & propter iniuriam realem irrecuperabilem, possum occidere: igitur multo magis pro personali, quod tene menti.

Delinquens circa rem in plus quam cogitaret, qualiter punitur.

a ¶ Transfugas. Licite occidere. Et adde ꝙ per istũ tex. dicit Ang. in cõsi. nos Carolus. ꝙ assassini possunt a priuato occidi. si constat de cõsti. crimine, & vid Bal. in l. si quis nõ dicam rapere. in ij. col. C. de epis. & cle.

b ¶ Statutum est. Et an poterit occidi a priuato in manibus familiæ. & vide do. Pet. de Anch. in ca. cum iuramento. de homici. vbi tenet ꝙ non, & ibi voluit Bal. in l. iij. ff. de stat. homi. vide doc. in d. cũ iuramẽto. & in c. §. de Iudæ. & Maichæis. And. Barb.

c ¶ Manibus familię. Si bannitus interficitur dum est captus à familia, an occidẽs teneatur: Ange. per illũ tex. i l. Publius. §. j. de condi. & demon. tenuit opi. Dy. ꝙ posit offendi. & Imo. ibi tenet contrarium, sequendo Bar. hic. Quid autẽ si non interficiatur, sed eripiat, vide not. ibi. & ibi per Bart. in l. cumsq. in fin. i. ad l. Iul. maie. & de quæstione Bart. hic vide Bald. in l. libertus. de statu homi. per illum textum, ibi seruare, non occidere. qui tenet idem qd Bar. hic: secus dicit ipse, si eẽt captus a priuato. Et ita intelligit dictã l. in laqueũ. Et ibi qd iuris si occidat bãnitus citatus dum cõparet. Et tenet ꝙ posit impune offendi, nisi sibi sit data securitas, & de ea constet occidenti. Sed qd si ducẽtes cum timore, ne arripiat eis, ipsum occidant, an impune fiant? Et vide Bal. in l. addictos. C. de epis. audi. per fi. C. de Florẽ. in l. quẽadmodũ. §. magistratus. et in l. si seruus. i. ad l. Aquil. per Bal. in l. fi. C. de malefi. Quid aũt si quis occidat vnum, qui ducebat ad furcas, vtrum teneat de homicidio? vide Baldũ in l. fidei cõmis. §. si qa. de le. ij.

d ¶ L. Corne. Quod rectores. Rectores tormenta inferentes cõtra iustitiã, puniũtur: vide Bald. in l. qõnis. i. de quæstio. Idem si exequuntur sententiam criminalẽ pendẽte appellatione: quia decapitantur, secundũ Bal. in l. si quis filio. §. hi qui. i. de iniust. testa. & Bal. in l. addictos. C. de epis. au. adde Bal. nota. in l. j. in xj. colũ. C. ne ex del. defun. & tex. no. in l. lege Iuli. §. hodie. i. ad l. Iul. repe. et dixit Bal. in rub. de pœn. iudi. C. & i l. j. in ij. col. ꝙ si iudex de facto aliquẽ suspendit punitur simili supplicio. Si autẽ de facto torquet, tenet iniuriarum puniẽdus ꝓ morte iudicantis. qd not. ibi Bald. in ver. quæro vtrũ iudex q̃ nõ admittit defensionẽ de facto torquẽs, quomodo puniatur. vide etiã Bal. in l. decuriones. C. de quæstio. et vide Salice. in l. fi. C. de pœ. iudic. qui ma. iudi. Adde qualiter teneatur iudex de eo qui moritur in tortura, Bald. consilio cccxxxvj. libro iiij.

e ¶ §. nonnunq̃. Vide etiam ibi Bar.

f ¶ Furem. Hanc legẽ, & similes volentes occidi posse furẽ nocturnum ꝓ vitando periculo rerum, limita, nisi imminet periculum perditionis rei vilis, quia tũc nõ est licitum occidere, nec vulnerare. l. si ex plagis. §. tabernarius. ad l. Aquil. Et dici põt res vilis a duobus aureis i. Si enim parcitur famæ hominis pro re vili. l. si oleũ. §. fi. & l. seq. i. de dolo: multo magis vitę parcẽdũ est. Ad quod optime facit l. si adulterium. §. liberto. i. de adulte. secũdum Mathe. in suis nota. cxlij. & vide extra, de homicidio. & e. suscepimus. & istud est etiam dictum Bal. in l. j. C. locati. & Are. Insti. de accu. in §. j. aliæ ij.

g ¶ L. si vt allegas. Et ibi etiam dicit Bald. & doc. ꝙ etiam si cognoscam furem diurnum, sed non possum aliter res furatas habere, quia est discessurus: ꝙ possum occidere eum. Et ideo dicit, quod debitor fugitiuus si telo se defendat, potest occidi.

h ¶ Quod quis. Et contra istam decisionem est casus sing. secundum do. Abb. in titulo de homicidi. & vide quæ ibi dixi. Andreas Barba.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Diuus. Nota hic qñ aliquis deliquit plus vel minus quã cogitauerit de quo vide per Bald. in l.ſi qs nõ dicã rapere, in vj.col.de epiſcop.& cleri. Et circa iſtam materiã generaliter, videlicet an in delictis inſociatur opinio, vel veritas vel ecõtra, vide pulchrã diſtinctionẽ Bal. in l.ſi quis ſeruo. C.de fur.& no.p Bar. per totã hũc l.Io. An. in regula cũ qs ſ ius. in mer.& q̃ dixi poſt Bar. in l.itẽ apud.§. ſi quis virgines. ſ.de iniurijs & aliqd etiã p Io. An. in regula, cũ qs. in fi. ſ mercu.

2a POMATES.

b ¶ Primo quæro. vide alleg. per Cepol. cõſi.cccliij.cõſi. xiiij. & ſeq.& cõ.xxxvj. col.j.& Alex. Arer. xxxiiij.co.fi.& Are. in l.ſi quis mihi bona. §.ſi corã.col.ij.de acquir.hære.& conſilio lxxx.col.iij.

3a POMATES.

c ¶ Vnde ſi aliquis. Adde late Salic. in l. quoniã. C. ad l.Iuli. de vi publi.

d ¶ Nihil intereſt. Vide in l.j.§. diuus.ſ.e. & Barto. in l. is qui opem. in prin. de fur.

e ¶ Omnes tenerẽtur. Adde Bart. in l.i.§. diuus.ſ.eo.& Cy. in l.is qui cum telo. C. eodem. Adde Bal. cõſi.lxxx.lib.v.

2 *Delinquens in plus circa perſonam offenſam, qualiter puniatur.*

3 *Animus & cogitatio in pœnis ſpiritualibus magis inſpicitur, quàm effectus.*

4 *Delinquens in plus quàm cogitaret circa alias perſonas, quod puniatur.*

5 *Offendens alium per quandam conſequentiam, an puniatur, ſi non habebat animum offendendi, & eum nõ tãgat.*

6 *Ex percuſsione facta alicui, per quam quis offenditur in conſequentiam, ſi non apparet, de quo cogitauit, quid in dubio.*

7 *Delinquens in plus, ſi incidit in aliã ſpeciem delicti, quam non cogitauit, qualiter puniatur.*

a DIuus. [a] Pro declaranda hac lege quero exẽplũ. & tria exẽpla poſſunt poni. Primũ qñ aliquis non habuit animũ delinquẽdi, tñ delinquit. Certe iſte nõ tenet: vt hic, & l. j.§. diuus. ſ.eo. hic tamen an puniat̃ miti' propter culpã, & qualiter, dixi vobis ſ. e. l. in lege. & videbitis. j. de pœ. l. reſpicien/dũ. §. delinquunt. Secundo modo põt poni exẽplũ in eo qui habuit animũ delinquẽdi, tñ nõ perfecit delictũ. Nã punitur ſecundũ animũ, non ſecundũ effectũ: vt j. eo. l. j. §. diuus. Sed cõtra hoc opponit gl. j. de pœ. l. cogitationis. Rñdet glo. ibi ſtetit in finibus cogitationis: hic peruenit ad actũ. Itẽ oppo. de l. j. in fi. ſ. quod quiſq; iur. Sol. ibi loquitur in leuioribus: hic in grauioribus. Vel aliter. Impetrare reſcriptum non eſt delictũ: ideo nõ facit ad p/positũ. Itẽ oppo. de l. qui falſum. j. de fal. Sol. ibi potuit delictũ perficere, et noluit: hic non potuit. Hæc cõtraria tanguntur in glo. & materia iſta expeditur per multos in l. ſi quis nõ dicã rapere. C. de epiſc. & cleri. & tangitur ſ. de extraor. cri. l. j. & ibi dicam. Tertio ponitur exẽplũ de eo, qui voluit delinquere, & tamẽ delinquit plus q̃ vellet: vt cũ vellet tãtũ percutere, interfecit, vel aliquid aliud: qd iuris ſit tũc? Gl. nec hic nec alibi tãgit. Doc. tangũt in l. qm̃ multa facinora. C. ad l. Iul. de vi.

b quã materiã volo expedire p plures qõnes. Primo quæro, [b]

1 quid † ſi aliquis deliquit plus quã cogitaret circa res. diſtingue tres caſus: qa aut delictũ, qd facere ppoſuerat, ad hoc tẽdit: & tunc inſpicit̃ delictũ, ſeu euentus, & nõ animus: vt l. qm̃. C. ad l. Iul. de vi. & iõ ibi violẽtia punit̃ ſecũdũ euẽtũ: qa veriſimil'r illud delictũ tẽdit ad verbera, & homicida, & ſimilia. Vñ ſi aliquis[c] ppoſuiſſet mittere incendiũ in domo vna: & ppter hoc eſſent cõbuſtæ plures aliæ, tenet̃ de omnibus: qa omne incẽdiũ ad hoc tendit veriſimiliter: q̃ dom' cõtiguę cõburant̃ ſimiliter: vt l. j. §. ex incẽdio. ſ. de incẽ. rui. nau. Si vero delictũ nõ tẽdit ad hoc: & tũc aut delinqt in plus circa eandẽ rẽ: & inſpicit̃ euentus: vt l. vulgaris. §. ſi qs æs. ſ. de fur. Et ideo ſi qs furaret̃ vas conſecratũ, cũ putaret nõ cõſecratũ: tũc inſpicit̃ qd eſt ſecutũ, no qd putabat. Si vero delinqt in plus circa diuerſas res: tũc inſpicitur anim', nõ euẽtus: vt d. l. vulgaris. §. ſed & ſi qs. † Secũdo q̃ro, quid ſi aliqs delinqt in plus circa pſonã offenſam. Hic eſt aduertẽdũ. Nã quædã ll. videnr̃ velle q̃ inſpiciat̃ animus, vt l. itẽ apud Labeonẽ. §. ſi qs virgines. ſ. de iniur. & quod no. in l. ſi ignorãs. ſ. loca. In cõtrariũ vr̃ l. eũ qui nocentẽ. §. pen. ſ. de iniu. Et iſtã vltimã partẽ verã puto, q̃ inſpiciatur euentus. Nõ obſtat §. ſi quis virgines. quia ibi in nullo habuit animũ cõmittẽdi aliquod punibile. Credebat em̃ illas virgines eẽ meretrices, quas appellare nõ eſt punibile: ſed noſtra quæſtio loquit̃ in eo q ab initio ppoſuit delinquere. Nõ

2 obſtat | gl. l. ſi quis ignorãs. ſ. loca. quia illud intelligo eſſe verũ in pœna excõicationis, ſeu in quauis alia pœna, i. ſpirituali, vbi animus & cogitatio magis inſpicitur. ſed in pœna temporali euẽtus inſpicitur. Prædicta vera quãdo delinquit quis in plus circa perſonã ipſam, quæ principaliter offendebat: ſed ſi

4 delinquit † in plus circa perſonas alias: iſtud poteſt eſſe dupliciter. Vno modo quod vtranq; perſonam offendit: vt cũ vellet percutere vnum, percuſsit duos: tunc de vtroq; tenet̃: vt l. ſcientiam. §. qui cum aliter. j. ad l. Aquil. Facit d. l. eum qui no/

5 centem. §. pe. & fi. ſ. de iniur. Si vero † non offendit alium tangendo eũ, ſed per quandã conſequentiam: vt puta, faciendo iniuriam filio, vel vxori: per conſequentiam facit iniuriam patri vel marito: & tunc videt̃ quod animus inſpici deberet potius quàm euentus: ſecũdũ quod dicitur in l. eum qui nocẽtẽ.

6 §. pe. & fi. ſ. de iniur. † Sed de vno poſſet dubitari: qd ſi nõ apparet de quo cogitauerit, quia percuſsit quendã nec aliquid apparet vtrũ cogitauerit de patre, vel de viro, vel vtrũ ſciuerit hoc, ſcilicet habere percuſſum patrẽ, vel maritum quid in dubio? Reſpon. ſufficit de hoc non cogitaſſe, vel neſciuiſſe hoc: vt l. eum qui nocẽtem. in fi. ſ. de iniur. & facit optime in l.

7 falſus. §. ſi actum. in fi. §. ſ. de fur. † Quarto, quid ſi delinquit in plus incidendo in aliã ſpeciẽ delicti. Hic aduerte, ſi quidẽ delictum quod principaliter facere propoſuit, tendit ad illum finem qui ſecutus eſt: tunc inſpicimus euentum. Caſus eſt not. in l. fi. ſ. de crimi. expi. hæredi. & extra, de homici. c. fi. li. vj. Facit l. quoniam multa facinora. C. ad l. Iul. de vi. Si vero ad hoc non tendebat delictum, quod principaliter facere propoſuerat: tunc non tenetur. vt l. verũ. de fur. l. qui iniuriæ. in prin. eo. ti. tene prædicta menti.

d NIhil intereſt. [d] Opp. de l. item ſi obſtetrix. in prin. ſ. ad l. Aquil. Solu. Aliud in l. Aquil. & aliud in l. Corne. Ratio eſt quia hæc lex punit expreſſe eum qui habuit animum occidendi, licet non occiderit. ſed in l. Aquil. dicitur expreſſe ſi quis occiderit, quę verba non verificãtur in dante opem. quod tene menti. Secũdo quæro exemplum eius qui mortis cãm præbuit. Dicit gl. pone exemplum in illo, qui poſuit gladiũ in manu furioſi, vt ſe, vel alium occideret. Ita dicit gl. Sed op. cum enim furioſus non teneatur: vt l. infans. ſ. eo. & j. ti. j. l. pen. §. fi. & l. diuus. ſ. de offi. præſi. ergo videtur quod præſtans opem non poſsit teneri, vt l. ſi is qui. §. ſicut Titium. ſ. de fur. Dic vt ibi dixi. & l. is qui opem. eo. ti. & l. ſi quis vxori. §. neq;. de fur. & no. per glo. in l. ſi quis id quod. §. pe. ſ. de iuriſ. om. iudi.

VI cædẽ. Opp. de l. decurionum. C. de pœnis. vbi vanæ voces populi non ſunt exaudiendæ. Reſpondet Dynus, propter tumultũ populi non occidetur ille qui non eſt culpabilis, vt l. cõtraria: ſed pœna poteſt bene accelerari. Caſus eſt hic.

1 *Quando plures ex propoſito occidendi aliquem iuſſent, licet tantum unus percuſsit, omnes tameo puniuntur.*

2 *Ictus in l. Cornelia inſpicitur ad hoc ut uideamus quem animum habuit occidendi, uel non: ſed in lege Aquilia inſpicitur, ut uideamus ex quo ictu mors ſit ſecuta.*

3 *Si plures delinquunt, & tractatur de puniendo alios delinquentes, propter illos delinquentes omnes tenentur de uno uel pro uno reputantur.*

4 *Villa quæ tenetur ſub pœna capere malefactores, ſi plures fecerunt in uilla maleficium, & uilla non capit eos, tenetur tantum una pœna.*

5 *Præſtans auxilium duobus committentibus homicidium, una tantum pœna tenetur.*

6 *Si quis mandat pluribus, ut faciãt unum homicidium, dicitur unũ delictũ, & nõ plura.*

7 *Plures delinquentes ſi habẽbant officium publicum, & tractatur de ipſis puniendis, oẽs tenentur pro uno delicto, & una pœna tenentur.*

8 *Si quatuor commentarienſes, qui præerant carceribus, extorſerunt pecuniam, omnes tenentur pro uno quadruplo.*

9 *Quando plures non officiales delinquunt, ſi æqualiter, omnes tenentur: ſi inæqualiter, quilibet puniitur ſecundum qualitatẽ facti ſui.*

10 *Quando plures delinquunt, nec apparere poteſt cuius ictu percuſsus ſit mortuus, an oẽs puniantur, & qualiter.*

11 *Vulnera illata uulnerato poſt primum uulnus mortale, dicũtur mortalia, licet ex ſe nõ ſint.*

11 *Cautela in formando inquiſitionem contra plures delinquentes.*

12 *Quando percuſsus ſuperuixit: & per interuallum temporis poſtea deceſſit, an præſumatur mortuus ex uulneribus.*

Ad iudicium medicorum recurritur in contemplatione percuſsionum.

Statur dicto unius periti, quando plures haberi non poſſunt.

SI in rixa. Videtis quod oportet cõtẽplari ictus vniuſcuiuſq; vt ille, qui occidit, teneatur: alij nõ. Op. q̃ ictus nõ ſit cõrẽplandus, ſed anim', vt ſ. e. l. j. §. diu'. & ſ. e. l. diuus. Gl. dicit, q̃ iõ iuriſcõſultus dicit

1 hic caute in rixa: † qa ſi iuiſſent ex ppoſito occidẽdi, oẽs tene

e rent̃[e] licet vn' tm̃ pcuſſerit. Ita dicit gl. tua i fi. Intelligit ergo

vt vides

Universidad de Deusto Biblioteca

vt vides q hic nō fuit ex ꝓposito. Sed cō
tra hoc facit: qa dicit in hoc collectorū er
go vr q ad hoc fuerūt coadunati. & ex ꝓ
posito fuerit factū. R ñ. intelligo, collectorū i
hoc ex quodā accidenti, non ex proposi-
to, vt euenit in rixa. Ita debet intelligi hic.
Sed adhuc obest cōtra. licet nō proces-
serit propositū per omnes, pōt esse q illo
tempore tunc quilibet habuit animū occi
dendi: & ideo non debet inspici ictus, sed
2 animus, vt in præalleg. lege. R ñ. dico † q
ictus inspicitur ad hoc, vt videamus quē
animū habuit quis occidendi, vel non: vt
dicta leg. j. §. diuus. supra eodem. Aduer-
te, istud dictum gloss. videtur verum de
iure communi in lege Cornelia, in qua
habetur plus respectus ad animum, quam
ad actum: sed in leg. Aquilia, quæ magis
respicit actum quam animum, inspicitur
vt videamus ex quo ictu secuta est mors,
nō vt videamus animum principaliter, vt
l. item Mela. § sed si seruū plures. s. ad leg.
Aquil. Quærit gl. quid si nō potest appa
rere cuius ictu, prout dicit gl. omnes tenē
tur: vt in l. item Mela. §. sed si seruum plu-
res. Ita dicit gl. contra istam glos. videtur
gl. in l. item Mela. §. sed si seruum plures.
s. quod in dubio debent absolui, per l. ab-
sentem. j. de pœnis. Dyn. in c. in obscuris.
circa finē regulæ. lib. vj. tenet istam gl. A-
lij docto. moderni dicunt, q si quidē ma-
leficium fuit factum ex proposito, loqui
tur gl. ista, alias si nō ex proposito, loqui-
tur gl. contraria: vt si non apparet cuius i-
ctu perijt, oēs debent absolui: & hoc ve-
rum in l. Corne. quæ requirit dolum: sed
in l. Aquil. in qua venit leuissima culpa,
tūc omnes tenentur: vt d. l. item Mela. §.
sed si seruum plures. Et hoc tenet Cy. C.
ad l. Iul. de vi. l. quoniam multa. in vlt. quę
stione. Istud dictū satis procederet de iu-
re cōi, secundum quod punitur animus li
cet homicidiū non sequatur, sed secundū
a iura municipalia,[a] q puniunt homicidium
tantum secutum: ista verba sunt valde du
bia. Ideo pro declaratione huius materiæ
de pluribus delinquentibus: ad euidentiā
3 debetis scire, quando † plures delinquūt,
quandoque tractatur de puniendo alios
propter illos delinquentes: tunc omnes
illi committentes vnū delictum reputan-
tur pro vno: vt l. cū si exhibuissent. §. fi. s.
de publ. & l. j. & per totū. supra si fam. fur.
fe. di. fallit in casu leg. si familia. s. de iurisd.
om. iudi. Et per hoc possumus determi-
4 nare qōnem † Villa tenetur capere male-
factores: tenetur etiā denunciare: & si nō
fecerit, certā pœnā soluat. Contingit q
plures fecerunt vnum homicidium: villa
nō cepit eos: tenebitur ne pluribus pœnis
pro quo quolibet homicidio, vel vna tan
b tū? Dy. determinauit[b] q vna tantū tenea
tur pœna, non tamen per rationē pdictā:
sed per illam, quia statutum, quod loquit
indefinite, æquipollet vniuersali, et ideo
cum dicit, si non cœperit malefactores, re
soluitur, i. si omnes malefactores non cœ-
perit: ergo & c. vt l. si plures. s. de leg. iij. &
l. si pluribus. supra de leg. ij. Ita determina
5 uit Dy † Secundo facit ad illud, Vnus p-
stitit auxilium duobus cōmittentibus ho
c micidium:[c] puniet ne pro quolibet homi
cidio pœna sua, quasi cuilibet per se præ-
stiterit auxiliū: et sic præstiterit duo auxi
lia. Et consuluit Dyn. quod tantum v-
d na pœna teneatur[d], per eandem ratio-
nem, quia statutum. quod dicit, si quis
dederit auxiliū malefactori, resoluitur iv-
niuersalem, hoc est, malefactoribus omni
bus. Pro hoc etiam facit regula, quam su-
pra tradidi: quia cum tractatur de pu-
niendo alio, propter maleficium commis-
sum à pluribus: illi plures habentur ꝓ v-
no, vt supra dixi. Sed cōtra hoc facit. s. si
fa. fur. fe. di. l. j. §. j. vbi si dominus fuit sciēs,
tenetur pro quolibet seruo, non tātū pro
vno, sed iste præstans auxilium fuit in do
lo: ergo & c. Respon. illa lex facit pro. Si
enim dñs conuenitur suo nomine ꝓ suo
iussu, vnus est iussus, et vnum maleficiū
reputatur: sed si conueniretur noīe serui:
tunc teneret pro quolibet seruo. Pro hoc
facit quod habuistis s. titulo j. l. iij. vbi coa
dunatus tenetur. et tamen dr, coadunans
nō tenetur, nisi vna lege ꝓ vno delicto,
nō autem tenetur pro quolibet coaduna-
6 to. † Et per hoc pōt solui quęstio, q si qs
mandauerit pluribus, vt faciāt homicidiū
vel aliud delictum, vt sit semp vnū deli-
ctū, per ea quæ supra dixi: secus si manda
ret vt facerent diuersa delicta, tunc ꝓ quo
libet delicto teneretur nec est nostra mate
7 ria. † Qñque tractatur[e] de puniendis ipsis
e pluribus delinquentibus, et tunc quādoq; isti plures delinquē
f tes habebant officiū publicū, tunc oēs habentur[f] pro vno, &
vna pœna puniūtur, vt l. si multi. s. de publica. et l. tres tutores.
de admini. tut. et ibi no. tangā vobis in l. sacrilegi capite. §. j. ad
8 l. Iuliā pecu. † Et ex hoc vidi semel in ciuitate ista quatuor cō
mentariēses, qui præerāt carceribus, qui extorserūt aliquā pe
cuniā indebite: secūdum formā statuti debebāt cōdēnari i qua
9 druplo: certe omnes debebāt cōdēnari in vno † quadruplo, nō
quilibet per se, vt s. vidistis. Qñque plures delinquētes, et cō
mittētes vnū delictū, non sunt officiales, et hic aduerte, si qui
dē oēs æqualiter delinqunut, omnes æqualiter puniunt, vt l. i-
ta vulneratus. in fi. s. ad l. Aquil. et l. si plures. s. de iniur. et l. si
plures. s. arbo. furti cæsarū. & l. iij. s. tit. j. et l. vulgaris. §. si duos.
supra de furt. Si vero delinquūt inæqualiter, et tūc quilibet pu
g nitur secūdū qualitatē delicti sui, et ad hoc factū vniuscuiusq;
10 debet cōtēplari, vt hic, et l. item Mela. §. sed si seruū plures[g]. s.
ad l. Aquil. datis hic regulis, ad † ꝓpositum accedamus: Plures
percusserūt vnū, et ille mortuus est. Dicūt docto. Aut ex ꝓ-
posito, et omnes tenentur: alias secus. Dic vt dixi vobis, ꝓpo
situ secūdū statuta Italiæ, nō ita attenditur, sicut factū, iō debe
mus dicere sic: Qñque apparet cuius ictu decesserit: isto casu
si quidē inferens vulnus mortale percussit primo, alij inferen
tes alia vulnera pcusserūt secūdo, tunc quilibet tenetur de oc
ciso. Nam ista vulnera scdo illata, licet i hoīe sano non essent
mortalia, tñ i hoīe iā debilitato p primū vulnus mortale vul-
nus est, vt l. qua actiōe. §. sed si qs seruū ægrotū. s. ad l. Aql. Ad
idē facit l. ita vulneratus. in pri. e. ti. Si vero pcusserūt prius illi
q intulerūt vulnera nō mortalia, tūc tenet de occiso tm ille, q i
tulit vulnus mortale, si ex illius ictu perijt, vt hic: et d. l. itē Me
h la. §. sed si seruū plures. T ñ aduerte:[h] qa ille, q primo pcussit,
i poterit puniri tāquā pstās auxiliū[i] homicidę assistendo sibi ad
maleficiū cōmittēdū, vt l. i actiōe. §. ope. s. de fur. pōt puniri ēt
quasi coadunat' ad hoc, s. ad homicidiū cōmittēdū, vt supra ti.
j. l. iij. et sufficit, ēt si solus vnus eēt ad hoc coadunatus: vt l. ij. §.
sed si vn'. s. vi bo. rap. Et p hoc scies: qualit debes formare iqsi
k tionē[k], et accusationē. Si vero nō pōt apparere qs prio, & qs
post pcusserit: dic vt j. dicā. Quādoque nō pōt apparere cuius
ictu qs decesserit, & hoc pōt cōtingere duob' modis. Prio. qa
nullū vuln' p se erat mortale, sed vulnera vtriusq; simul iūcta
erant mortalia: sed isto casu oēs puniunt de homicidio: quia
l oēs occiderūt, vt l. itē Mela. §. si plures[l] trabē. s. ad l. A q. et l. ita

a ¶Iura municipalia. Adde Bar. in l. 1. §. diuus. & Bar. & Bal. et in l. is qui cū telo. C. ad l. Cor. Et an habeat locum in cōquisitione veneuum, vide Bar. in l. j. l. ti. j. adde Alex. consi. xiiij. volum. et Bald. consil. ccxj. lib. v.

b ¶Dyn. determinauit. adde Bar. in l. cū si exhibuissent. in fi. ne. et quod ibi dixi supra de publi.

c ¶Committentibus homicidiū. An tot pœnis affligat quot fuerūt malefactores adde Bal. in l. cū rationibus. C. qui acc.

d ¶Teneatur. Vide Bar. in l. qui seruo. §. fi. de fur. facit et ea quæ habentur in l. is qui opē. eod. ti. Et de hac materia vide q no. Bart. in l. nūquā plura. s. de priua. de li. Io. An. in Spe. i ti. de pœ. §. i. et quod tā gi Bal. in l. cū rōnibus. circa fi. C. q' accu. et in Spec. in ti. d homi. ver. sed pone. & in ti. de test. §. j. ver. sed quid si quis i rixa per Arc. xxiij. q. vlt. c. fi. per Inn. de homi. c. sicut dignū. Dyn. in regula, in obscuris. Cy. et Sal. in l. quoniam multa famosa. C. ad l. Iul. de vi. et quod dicit Bal. l. j. C. ad Syllania. & Bal. i d. l. edita. in xxx. co. in ver. decimoquarto quæritur. C. de eden.

e ¶Quādoque tractatur. Et adde q' cōcitator societatis tenetur de homicidijs in pugna cōmissis, et ēt homicida de eodem tenetur: vt no. gl. & doc. in l. quoniā. C. ad l. Iul. de vi.

f ¶Habentur pro vno. Bar. i l. ausserē. §. fi. de iur. fisc. et i l. magistratus. ad muni.

POMATES.

g ¶§. sed si seruum plures. Pro intellectu d. l. item Mela. §. sed si seruum plures. ad l. Aquil. vide Ro. consilio cccci. vbi dicit q procedit vbi constat de initio delicti.

h ¶Tamen aduerte. Vide quæ dixi in c. presbyterū. de homicid. An. Barba.

i ¶Præstans auxiliū. No. de eo. qui punit tanquam præstans auxilium. Et adde Bar. in l. qui seruo. s. de furtis. et Salic. in l. j. C. de rap. virgi. i vers. sexto quæro.

k ¶Formare inquisitionem. Et adde q hæc verba assistendo & c. debent apponi in inquisitione, alias cum si diceretur q vulnerauit, et auxilium homicidio præstitit, nec diceretur assistendo homicidio, nō puniretur tāquā pstans auxilium homicidio, nisi p actū vulneris. Et ita intelligitur per no. p Barto. hic: nisi diceretur q præstitit consiliū. Ita dixit fin. Bart. in l. qui seruo. §. fin. s. de furtis. limita tamen ista per not. pulchre per Bal. in l. data opera. in xxviij. co. C. q accus. vbi dicit, q si Titius rixabatur cū Seio cognato, et frater Seij superuenit, et occidit Titiū astāte & præsente Seio, non puniretur Seius etiam de auxilio: qa Seius prio venerat, nec frater eius de voluntate sua superuenit. qd bene no.

l ¶§. si plures. Et vid in c. statutum. extra, de ele. c. cupientes. §. cæterū. Gloss. super ver. inculpabilis. h. vj. xlij. dist. c. quiescamus. in gl. fi. Ray. in sūma de homicidio. §. quid si plures. Spec. in ti. de leg. §. iuxta. vers. quid si quis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

POMATES.

a ¶ Sed hic insurgit dubium. Ad hoc vide Alexã.cõsil.xv.in j. vol.xiiij.co.iij.et xl. vj.vol.iiij.& Anch. ccxvj.incip.i Christi nosc.nos Bartholomeus de Saliceto. & do.Præpo.in ca. quiescamus.col.ij.in fi.xlij.di.et Cep.xlj. colũ.vij.& addidi ad Anan.lix.colũ. iij.& Alex.etiam l. col.ij.vol.j.& Cep. cau.fita.ij.char.ij.

b ¶ Per interuallũ. vide Bal.in procemio Digestorũ circa pri ci.iij.co.& vide oino Bal.in l.si ab hostibus.§.j.ẽ.sol.mat. & Ibi Imo.& Bald. in c.j.q.mo.seu.ami. & q̃ no.Cano.in c. significasti.cl.ij.d homici. Quid autem si bos vel equus vẽditus morit intra triduum post venditionem,quid iuris? Vide Io.an.in additio. Spe.in ti.de emp. & vẽdi.§.sciẽdũ. versi. & no.q̃ in vẽ. Ang. & Imol.in l.si qs cũ aliter.de verb.obli. Bal.in l.ij.in iij.que. C.de rescin.ven.& opi.Io.an.segẽ Flo. in l.pacisci.ẽ.de pac. Idẽ ab.in ca.iniustũ. de re.per.

c ¶ L. cõparationes. Vide q̃ habeo in l. duo.de re iu.& Rapha.in l. Imperatores.co.ti.Et ad prædicta vnum sing.tenemẽti.q̃ sententia lata secũdũ dictũ peritiorum in arte, nunquã transit in rẽ iudicatã secũdũ do.Ant.i ca. ꝓposuisti.ẽ.de pha. q̃ refert Io.An.ita tenẽtẽ in addi.Spec.in ti.de homic.§.j.ver. sed pone quod vulnerauit,&c.imo talis sniã alio melius dicente posset retractari.Ex quo posset inferri quod sententia lata de alio consilio sapientis nũquã transit in rẽ iudicatã sed semper alio melius consulente posset retractari.Et vide Bal.in l.si ab hostibus.ẽ.sol.matri.et do.Ant.in ca.quod consultationẽ.de offi.die.Et quãdo plures sunt periti,an sit standum dicto peritioris,vide Bar.i ru. de cõtrouer.inuestu. vbi dicit q̃ sic.& vide Bar.in j.cõsilu. Digestorũ.in fi.prin.et in j.i.in prin.ẽ.de vẽtre ispi.& in l. Theopompus.de dote ple ga.& in l.fin.ẽ.de p̃to.stip.& Bal.et alij in l.hac edictali.§. his illud. C.de secũ. nup.& vide plene q̃ moder.in c.significasti.el.ij.de homicid. quantum ad primũ vulneratus,in fi.eo.ti.arg.ẽ.arborum fur. cæs.l.si plures. Hoc tenet Inn.in c.significasti.extra de homici. Quãdoq̃ nõ potest apparere cuius ictu perierit: quia ignorat quis eorũ illam percussionem fecerit. Cõstat enim,quod oẽs percusserunt: sed non constat quis eorũ illã percussionẽ fecerit: quæ est mortalis: nec cõstat de prioritate vel posterioritate. & isto casu dico, q̃ oẽs punientur: nã oẽs p̃sumuntur simul vulnerasse. sicut alibi, vbi de ordine nõ apparet præsumuntur simul decessisse: vt l.si iter virũ.& l.sed & in illo.ẽ.de reb.du.& ideo oẽs tenẽtur: vt l.itẽ Mela.§.si plures trabẽ. & §.sed si seruũ plures.secundo responso. & l.ita vulneratus.in fi.ẽ.ad l.Aqui. & q̃ dixi ẽ.proximo mẽbro: qñ nullũ vulnus erat per se mortale. Sed hic insurgit du-

a bium,[a] an hoc sit verũ in statutis. Nam l. item Mela.§.sed si seruũ plures.dicit, qd̃ si non apparet, oẽs, quasi occiderint, tenẽtur: ergo nõ tenentur de occiso, cũ dictio quasi sit nota diminutionis: & hoc Dy. videtur tenuisse in quodam suo cõsilio. Mihi autem hoc nõ placet, sed dico q̃ dictio quasi, est expressiua veritatis, ibi: quoniã verum est omnes occidisse: cum oẽs simul percusserint, & p̃cussisse simul præsumat vt ẽ.dixi. Et q̃ istud sit verũ, apparet ex d.§.sed si seruũ plures.j. responso. vbi dicitur: q̃ ille, cuius ictu decesserit, quasi occiderit, tenet: certe illud, quasi, est veritatis expressiuum: & ita ibi in responso secũ

11 do. Debetis ergo † esse instructi, quando formatis accusationẽ, seu inquisitionem: vtrum accusetis vnũ d̃ homicidio, & alios dedisse auxilium et fauorẽ, an vero dicatis oẽs homicidiũ cõmisisse simul, vt ex p̃

12 dictis potest perpendi. † Possumus q̃rere, quid si aliqs percussit aliquẽ, q̃ postea

b per interuallũ [b] decessit, vtrũ ex illis vulneribus præsumat decessisse? Gloss. C.de emen.seruo.l.j. videtur dicere quod in dubio si surrexerit, & ambulauit post triduũ nõ videt decessisse ex vulneribus. Text. est etiam extra de cle.percus.c.ij.q̃ dicit, q̃ ex diuturnitate tẽporis nõ præsumitur decessisse ex illo vulnere. Ista possent esse vera in dubio. in casu certi starem[a] certo. & in hoc, & in contẽplatione percussionum esset recurrendũ ad iudicium medicorũ, vt l.semel.C.de re mili.lib.xij.& l.j.

c §.j.de ven.inspi.& l.cõparationes.[c] C.de fi.instru.& expresse, & hoc casu extra de homici.ca.significasti. Et si plures medici nõ reperientur, stamus dicto vnius: vt in auth.de nõ alie.§.q̃ aũt. coll.ij. Habetis ergo ex prædictis expeditã materiã de pluribus delinquẽtibus. Materiã vero de pluribus, cõtra quos delictum cõmittitur, dicam in l.si plures ẽ.arbo.fur cæsa. Materiã vero de pluribus delictis ab vno commissis vnico actu, habuistis tractatum in l.senatus.ẽ.de accusa.& l.si adulterium cũ incestu.ẽ.de adul. Sed materiã de pluribus delictis commissis ab vno pluribus actibus, dixi in l.nunquam plura.ẽ.priua.deli. Prædicta quæ dixi de pluribus delinquẽtibus in hac l.intelligas quo ad criminalẽ accusationem, sed quo ad actionem ciuilem.dicam ẽ.quod vi aut clam l.semper.§. ij. Non habetis hic alia.

Ad leg.Pom. de Parrici. *Rubri.*

1 ☞ *Qui emit venenum causa dandi, licet non dederit, punitur.*

LEX I.

Ege Pompeia.

Hæc lex diuiditur in quinq̃ partes: vt gl.dicit. Primo dicit de eo, qui occidit ascendẽtes. Secũdo de eo, q̃ occidit collaterales. Tertio de eo q̃ occidit affines. Quarto, de eo q̃ occidit illũ, cui debet reuerentia p̃onalis. Quinto, de eo q̃ occidit descẽdẽtes. Secũda ibi: fratrẽ. Tertia ibi: vxorẽ. Quarta ibi: p̃onũ. Quinta ibi: sed si mr. Op.dr̃ hic, quod tenet pœna quæ est legis Cor.de sica.cõtra.j.eo.l.fi.& C.eo.l.j. & Instit.de publi.iudi.§.alia. Gl.q̃ est hic, dat multas sol. Sed ista sol.mihi placet: de iure antiquo, qui occidebat ascẽdẽtes, puniebat pœna speciali: alij puniebant lege Corne.de sica.vt j.eo.l.fin.quæ lex distinguit.& declarat istã. Hodie vero indistincte oĩbus imponitur pœna vna quæ poni

1 tur in d.l.j.C.eo.& l.pe.j.e.& Insti.de publi.iudi.§.alia.† Vltimo no.tex.huius l.fi. q̃ qui emit venenum vt daret alicui, licet non dederit, punietur perinde, ac si dedis-

d set.[d] Quod no.contra illos monachos, q̃ dicuntur voluisse venenare Abbatẽ sancti Petri.

LEX II.

Rater.

No.casum, in quo ex sola scientia quis puni tur. Hoc declarabo j.eo.l.vtrum.

1 ☞ *Illud dicitur esse ex lege, quod est ex sententia legis. In statuto quod non veniat ea quæ comprehenduntur ex sententia & mente.*

LEX III.

Ed sciendum

No. bene hunc tex. q̃ licet faciat mẽtionẽ de his qui sunt in gradu vlteriori, nõ refert se ad eos qui sunt in gradu propinquiori secundum verba, nec secũdũ mẽtẽ, seu sentẽtiã, nisi extendat per iurisconsultos habẽtes authoritatẽ extẽdẽdi. Ita dicit glo. quã no. Istud dictum gl.q̃ dicit, q̃ añ Martianum nõ cõtinebãtur illi q̃ sunt in pari, vel propinquiori gradu. Hæc sentẽtia nõ placet mihi. Nam non posset facere Iurisconsultus nec Imperator q̃ illud q̃ primo non continebat in sententia, nũc contineat:

e sed bene potest extendere[e] si vult: non quod in sententia illa contineatur, vt l.iij.in fi.cum l.seq.ẽ.de legi.tuto. Facit ad hoc ẽ.de vsufru.ea.re.q̃ vsu consu.l.ij.in fi. Dico ergo q̃ ante continebatur ex sententia, quæ sententia per Martianum est de-

f clarata. Quæro ergo,[f] nunquid illi qui occidũt eas personas quæ cõprehenduntur ex sententia, nõ ex verbis accusentur l. Pompeia de parricid. an accusabuntur ex lege ista. Mar.re-

1 spond. ex illa Pompeia. quia illud quod est ex sententia legis est ex lege: vt lege, nominis & rei.§.verbum ex legibus.j.de verborum significatione. Aliud ergo est esse ex lege, et aliud ex verbis legis. & in statutis: in quibus secundum quosdã nõ recedimus à verbis, istæ personæ, quæ cõprehenduntur ex sententia, non continentur: quia non continentur verbis, sed sententia, & mente.

1 ☞ *An pater & mater sponsi contineantur appellatione soceri. & appellatione uxoris continetur sponsa, q̃ sic ex interpretatione.*

Vm pater.

Hæc lex continuatur cum præcedenti, & ponit vnam rationem dicti in præcedenti lege. & pone casum sic, quia sponsa conti

dictum vide Rom. in consi.ccxxxij. incipi.pro prima discussione.& vide Lud. in l.cum quidam.§. q̃ dicitur.de acq.hæ redit.& adde q̃ sniã etiã lata ex præsumptionibus nunquã transit in rem iudicatam. De quo habes post tex.in l.si quis adulterij.C.de adu. & post bar.in l.j.C. sentẽ.rescin. nõ pos. & quæ sentẽtia pro pœna corporali trãsiat in rẽ iudicatam. Vide q̃ habes post Sar.in l.non tantum j.de appel.

d ¶ Ac si dedisset. Sed contra Barto. tenet Sal.in l.j.C.de sicar. & moder.in rubr.et etiam d.l.fi.de patr. q̃ fi.distra.

e ¶ Potest extendere. Vide gl.in §.alia.in stit.de publi.iudi.& in l.j.C.de his q̃ pa. vel lib.Et an iste titulus habeat locum in agna. & cogna. &c.vide Sali.in d.l. l.j.cum gl.q̃ tenet q̃ non.& dicit ipse qd̃ pœna parricidij, de qua in d.§.alia.non est in vsu hodie, sed decapitantur.

f ¶ Quæro ergo. Sed nunquid dicat parricida ille, qui procurat malã captionẽ, puta carcerẽ fratri suo, ita q̃ veniat saltẽ priũ dus feudo, vide bal. in ca.j.denicq.q̃ fuit prima cã bene ami. & ibi oino vide & adde not.in l.si amicis.de adul. Itẽ not. q̃ aliud est, esse aliquid ex lege, & aliũ ex verbis legis. qd̃ nota pro statutis: q̃a nõ comprehendunt mẽtem legis & vide Bald.in l.si quis non dicam rapere.in fine C.de epi.& cleri.& quod no. Barto.in l. contra.ff.de legi.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Diuus. Et adde q̃ ita punitur occidẽs patrem spiritualem sicut occidens patrẽ naturalem. de pœ. di stin. j. c. aut Bar. in glo. paulo ante. Hoc q̃d ius hodie sublatum est, &c. Vide Bar. in l. mauditum. in prin. ff. ti. j.

b ¶ §. causas. Quia adulterat vxorẽ patris sui, perdit priuilegia filij, & occidens filiũ talem non punitur pœna parricidij. Sed quid si esset bãnitus? vide Bar. in l. si adulterium cum incestu. in fi. ff. de adul.

POMATES.

c ¶ Vtrũ. vide An. in l. j. C. de Nili agger. nõ rupen. vbi non allegauit istã legem contra Bart. dixi in c. sicut dignum. §. fi. de homicid.

d ¶ Qua punietur nobilis. Cõtrarium tenet Bal. in l. non iõ. ff. vj. co. cũ seq. de accu.

e ¶ Conscius tenetur. An conscij puniant, adde Bar. in l. j. §. in eo. ff. ad Syllani.

f ¶ Dicamus sic. Vide quod no. Bar. in leg. omnes. C. de agri. et emti. libr. x. et quod no. Bar. et quod ibi dixi in l. metũ. §. sed licet. ff. quod me. cau.

g ¶ Ciuitatis suę. No. q̃ sciens proditiões concitantes, et nõ reuelans, tenetur pœna, &c. sed Bal. apud Florentiã de do. Donato de Barbadoris consuluit contrariũ. & ideo dicit, q̃ anima Barto. et omniũ qui eũ sequũtur cruciatur in inferno. & no. Cano. in c. fin. de his qui filij occi. Et d̃ hac reuelatione, vide etiã q̃d no. Io. And. in ea. Petrus. de homicid. et Spe. in tit. de lega. §. iuxta. in iij. col. in verb. quod si amici: & quod dixi post Bar. in l. inciuile. C. de furt. videtur tamen, q̃ pater non teneatur reuelare filium, per tex. in l. milites agrum. §. desertorem. de re iudi. Et an ex simplici cognitione, siue ordinatione de faciẽdo tractatum quis debeat puniri, vide in l. & si amici. ff. d adul. Et his adde Barto. in l. j. §. occisorũ. ff. ad Syl. Et nota quod si statutũ punit tractatum facientem, non requiritur cõsummatio delicti. Ita dicit Abb. Sic. in ca. tua nuper. extra de his quæ fi. a præl. per tex. et gl. ibi. et quod not. Bal. in leg. aduersus. C. de fur.

h ¶ Sed possumus. Ad de Ilaid. in c. j. de of-

sa continetur ex sententia legis. Respõ. ĩ hoc sic, q̃ pater & mater sponsi † continẽtur appellatione soceri: sicut spõsi vel spõsæ filiorum continentur appellatione generi. eadẽ ergo appellatione vxoris cõtinetur sponsa. Quæro, vtrum hoc sit ex propria significatione verbi, vel ex interpretatione? Respon. ex interpretatione: vt l. non sine. C. de bo. quæ lib. & l. lex Iulia. supra de fund. dota.

1 *Filius qui adulterat vxorem patris sui, perdit priuilegium paternum: idem si committat alias causas ingratitudinis: ideo pater illum occidens, non tenetur de parricidio: sic & econtra.*

2 DIuus. [a] Nota text. in l. fi. ibi, nã patria potestas. Opp. q̃ pater debeat totaliter excusari: vt l. marito. supra de adulte. Sol. ibi loquitur quando eũ inuenit in rebus Venereis. Item oppo. q̃ debeat excusari indistincte: vt l. in suis. supra de liber. et post. Sol. Hic interfecit vt latro, non vt pater. Ita dicit glo. vel verius illud verũ de iure antiquissimo, quod ius est hodie sublatum: vt l. ij. §. de his qui sunt sui vel alie. iur. Itẽ videt, q̃ debeat puniri pœna legis Pompeiæ, q̃ est maior deportatione: vt infra. e. l. pe. & vidistis. §. eo. l. j. ab illa pœna pater excusatur propter filij adulteriũ. Filius ergo q̃

1 adulterat vxorẽ † patris sui, perdit priuilegium filij. Idẽ habes in auth. vt cũ de appellatio. cog. §. causas. [b] & quod hic dicitur

b de adulterio nouercæ: idem de illo filio, qui cõmisit aliquas causas ingratitudinis, propter quas potest exhæredari, vt p̃dat priuilegium filij: nec propter eius mortẽ habet locũ lex Pompeia. Item probatur alia ratione: quia propter illas causas perdit ius alimenta petendi: vt l. si quis à liberis. §. si quis ex his. §. de lib. agno. Et denegare alimenta, est necare: vt l. necare. eo. titu. ergo patet q̃ proprer omnes illas causas pater excusatur à pœna parricidij. Idẽ puto si pater cõmitteret aliquã causam p̃pter quam potest à filio exhæredari, quod perdet ius paternum: & filius patrem occidens non tenetur pœna parricidij. Idem dico de collateralibus.

1 *Qui per alium facit, fingitur per seipsum facere.*

2 *Popularis, qui mandat nobili, q̃ faciat homicidium, vel ei præstet auxilium, punitur pœna, qua punietur nobilis.*

Ex sola scientia, quando quis punitur.

3 VTrum. [c] No. tex. ibi: perinde, &c. & vide gl. quæ in

c cipit, plus puniuntur. † Quæro, quomodo est hæc lex dicit, qui per aliũ facit, per se facere videtur: vt l. j. §. deiecisse. §. de vi & vi armata. Sed si ipse occidisset, non teneret lege Pompeia de parricidijs. Quõ ergo tenetur hac pœna. Hæc gl. hic miratur. et instit. de pub. iud. §. alia. & Azo in summa huius ti. Addo casum admirationis. Nam est quædam fictio, qui per alium facit, per seipsum facere videtur: & in fictionibus requirũtur extrema habilia, vt nota. in l. ij. C. de inoffi. dona. & probatur supra ad l. Aquil. l. huic scripturę. cũ ergo non potest facere parricidiũ per se, quõ potest fingi fecisse per alium? Respõdeo, fictio requirit extrema habilia, s. ĩ genere suo, non in casu illo de quo loqmur. sufficit ergo q̃ ille q̃ mãdauit hoc, vel fuerat cõscius, potuit cõmittere parricidiũ in genere in parentes, vt plene scripsi. in l. si is qui pro emptore. §. de vsuc. circa fictio-

2 nem trãslatiuam. Et istam † l. in parte ista induco ad quæstionẽ, si popularis mãdat nobili, q̃d faciat homicidiũ, vel ei prestet auxiliũ, punietur pœna qua punietur no-

d bilis. [d] licet ipse sit popularis, vt hac l. casus est hic. quia inspicitur qualitas, quę est in faciẽte, non qualitas q̃ est in mandate, vel auxiliante. hunc passum de diuersitate qualitatum inter facientẽ et auxiliantem, & simili. dicã in l. is qui opem. §. de furt. Itẽ dicitur, quod hic cõscius tenetur [e] d̃ par-

e 3 ricidio, cõtra. † quia de sciẽtia sola quis nõ debet puniri: vt l. culpa caret. j. de regu. iuris. & c. nõ est sine culpa. de reg. iur. lib. vj. gl. huius timore dicit hic cõscij. subaudi, & participes, & nihil allegat. forte mota ẽ per illud q̃d no. in alijs ll. Contra hãc gl. videtur casus in l. ij. supra eodẽ. Sol. domi-

f ni si volumus sustinere gl. dicamus sic, [f] q̃d ex sola scientia quis nõ debet puniri, nisi quando maleficiũ debet cõmitti in personã, cuius potestati est subiectus. vt si seru' est sciẽs de morte domini. vt l. j. §. seruus. §. ad Syll. vel in filio, si fuit sciẽs de morte patris: vt supra eodem leg. ij. Idem de vasallo, si fuit sciens de morte domi-

1 ni eadem ratione. Idem de eo qui fuit

g sciens de turbatione ciuitatis suæ. [g] vel de alio cõmisso in ciuitatẽ suã vel in pricipẽ. vt l. quisquis. in fi. ad l. iul. maie. In alijs aũt videtur, q̃ non sufficit sola scientia, nisi sit particeps delicti: vt nota. h ic, et dicta l. culpa caret. et ĩ d. c. non est sine culpa. sed cõtra hanc gl. videtur tex. fortiter insti. d̃ publi. iudi. §. alia, vbi ponit de conscijs p̃ se, et de participibus p̃

h se. sed possumus [h] eam intelligere secundũ distinctionem præcedentem: licet videatur fieri violentia illi literæ.

1 *Dormiens deliquens, an puniatur.*

1 POena parricidii. Hic possumus formare quæstionem de dormien-

1 te, † qui dormiendo alium percussit. dicã alibi, et videt q̃ teneatur, vt l. si seruus seruũ. §. si fornacarius. §. ad l. Aqui. In cõtrariũ videtur q̃d nõ, quia parcẽdũ est vitio naturali: vt l. flu-

i minũ. §. vitiũ. §. de dã. infec. Sol. secũdũ Guilelmũ de Cugn. [i] nã aut iste talis sciebat hoc euenire sibi, et tunc sibi debet p̃uidere, vt iaceat solus. vel vt nemo sit in camera sua, et si nõ fecit est in culpa, et propter culpã tenetur, sicut putator arboris, q̃ non admonuit transeũtes: vt l. iiij. §. j. §. titulo primo. et l. si putator. ad legẽ Aquil. Si vero hoc nõ sciebat sibi euenire, tunc ei parcitur. nã dormiens ęquiparatur furioso. vt l. j. §. j. §. de acqui. poss. et ibi no. sed furiosus nõ tenet. vt l. infans. §. ti. j. ergo &c.

1 *Auxilium dare dicitur, qui mutuat pecuniam.*

k 1 SI sciente. [k] Nota hanc l. quod qui mutuat pecuniã, et de ista talia videtur dare † auxi-

l ium, et fauorem. simile habuistis in l. iiij. §. ad l. iul. maiest. Vltimo nota gloss. [l] quæ dicit, & not. argumen. contra proxenetas.

Ad legem Corneliam de falsis. Rubrica.

1 *Testis accipiendo pecuniam, vt verum dicat, committit falsum.*

LEX I.

POena legis. Diuiditur in tres partes. Primo loquitur de eo, qui vere falsum commisit. et in hoc ponuntur septem, vel octo casus. Secundo loquitur de eo, qui commisit quasi falsum. Tertio ponitur pœna falsi: et quasi falsi. Secuuda ibi: ad testamenta. Tertia ibi: pœna. Et dic, prima pars loquitur in scribente falsum, vel in eo, qui tradidit dicta testium falso iudici. De falso teste dicam infra.

fi. deleg. pro isto vltimo dicto Bar. Andre. Barba.

i ¶ Gul. de Cu. Vide Barto. in l. vt vim. supra de iusti. et iur. & eundem in repet. l. j. C. vnde vi. in vltima char. Et vide Petr. de Anchar. in cle. j. extra de homi. & vide Flo. ĩ dicto §. si fornacarius. & Gul. de Cu. in l. diuus. supra de offi. p̃f. et vide glo. xv. quæstione prima. c. fane. & c. merito. & vide Romanum in lege pria. §. adipiscimus. de acquiren. pos.

k ¶ Si sciente. Adde tamen quod glo. in c. sicut quædam. & ibi Archidi. xiiij. distin. dixi, quod si quis haberet procuratorem vel factorem ad banchum pro mutuãdis pecunijs sub vsuris, quod tales procuratores vel factores nõ tenentur ad restitutionem dictarũ vsurarum. Et ad hoc facit quod no. Bar. ĩ l. non solum. supra de fica.

l ¶ Not. glo. Et ad gl. hic adde Innocẽ. & Ioan. And. in ca. Michael. de vsur. Vide Lapum alleg. xiiij. & Felin. in c. ... de lega. n. 3 &

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

Ro.no.cdxxv.

a ¶ Verum. Teſtis accipiens pecuniũ, vt verum teſtimoniũ dicat, punitur. Et ad de ꝙ eſt verũ, etiam ſi pars ſponte offerret, ſecũdum Iaco.de Bel.in authen.vt iudi. ſine quoquo ſuſſra.§.j.& tex.in l.de uotum.de re mi.lib. xij.Et adde Bart.in l.diuus.ī.de re iudic. qui tenet idẽ ꝙ hic: licet Imo.contra. vt ibi per eum. Et hic vide, an teſtis, q̃ non venit citatus ad teſtificandũ, poſsit puniri de falſo. & etiã per Inno.in cap.j.de cri.fal.faciunt not.in l.præſcrip.in fi. C.ſi cõtra ius vel vti.publi. Et de pœna teſtis dicẽtis falſum, vide Ang.in l.j.ī.de fi.cã.& vide Bald.in l. data opera.in xij.colum.C.qui ac.& ad Bar.hic adde, ꝙ ſi teſte, q̃ non accepit pecuniam, ſed ꝓmiſit certũ teſtificari, ſecũdum Bal.in l.data opera.in xxj.co.C. q̃ accu.Et ad gloſſ. & Bar.hic adde Cyn. in l.ſi qs.in xj.queſt. C.de teſti. & Spec. & Io.an.in tit.de teſt.col.j.verſ.ſed quid ſi teſtis.& Imo.in d.l. diuus.in v.col.Item his q̃ dicit hic Bart. de iudice. adde Bal. in l.j.C.de cond. ob tur.cau.& Bar.in l. ſi quis vxori.§.ſi fugitiuum.ī.de furtis. ꝙ tamen limitat eſſe verum de iure ciuili: de iure Canonico ſecũdũ Glo.xj.q. iij.ca.qui recte.& vide Bal.omnino in c. j.ſi de inueſtit.inter do.& vaſal. lis ori. Et adde, ꝙ ille q̃ celeriter, antequam articulus legatur, rñdit, præſumẽ falſum dicere. Caſus eſt ſing. v.q.v.§.illud.quem alleg. Ro.in ſuo cõſ. ccccxxxix. alias, ccccxxij.

b ¶ Sed & ſi quis. Et ideo. vide Bal.l.preſbyteri.C.de epiſ.& cle.in l. data opera. C. qui accu.

c ¶ Qui in rationibus. Iſtum text.not.allegat Bald.in l. Titio. j.ad munici. De abradente nomẽ alterius & ponente nomẽ ſuum.& quod in ſcribens falſum in libro rationũ puniatur, vide Bal.in rub. C.de fi.inſtrumẽ.in xviij. col.in ver.ſed quæritur, ſi ſubſcribit falſum.& ſimiliter producens ſcripturam priuatam, poteſt puniri de falſo.l.fina.& ibi Bald. C.de fide inſtrumẽ. & in l.ſi quis. C. eo. & vide primum cõ-

Quæro, † q̃d ſi quis accipit pecuniã, vt dicat teſtimonium verũ[a]. Dic, tenetur pœna falſi. ſicut dicimus in iudice, qui accepit pecuniã vt verã ſentẽtiã det: vt l.ij.ſ.de cõdi.ob.tur.cau. Ratio eſt: q̃a deponẽtes teſtes debent facere gratis, non ob pecuniã: vt j.proxi.§.ergo &c. Nã quicquid debet fieri gratis, ſi fit ꝑ pecuniã, turpiter fit, vt no.in l.iiij.§.ſi tibi.ſ.de cõdictione ob turpem cauſam. Contrarium videtur notare Inno.in c.licet cauſam.extra de ꝓbat.ſed intelligo, vt habetur in l.diuus.ſ.de re iu.

1 ☞ *Si quis facit ut teſtes non ueniant ad perhibendum teſtimonium tenetur lege Cornelia de falſis.*

Sed & ſi quis. Habes hic, ꝙ ſi iudex accipiat pecuniam ob recipiendum, vel remittendũ teſtimoniũ, tenet lege Corne.de fal. Idẽ ſi teſtis recipit pecuniã, vt dicat teſtimonium vel nõ: q̃a tenet lege Corne.de fal. ideo[b] ſi aliquis † facit ꝙ teſtes non veniãt ad deponendum teſtimoniũ, tunc aſſeſſor faciat proceſſum contra teſtem, ꝙ accepit pecuniã ob teſtimonium non dicendũ, q̃a tũc poteris eũ cõdẽnare lege Corn.de fal. Hui[9] timore duct[9] veniet ad teſtificãdũ.

Qui in rationibus. [c] Iſtã legem debetis intelligere, q̃ñ aliquis cõmiſit falſum in aliqua re, ſcriptura vel conſignatione, quæ aliquã fidẽ faciebat: vel probationẽ ſaltẽ ſemiplenã, vel indicium: alias ſecus, vt no.in l.damus.C.eo.in gl.ſuper verbo, priuatas.

1 ☞ *Aduocatus, uel procurator, qui inſtrumenta unius partis oſtendit alteri, tenetur crimine falſi.*

Is qui depoſita. Not. bonum caſum contra notarium, [d] aduocatum † vel procuratorẽ qui teſtamenta vnius partis oſtendit alteri, vt teneatur crimine falſi.

1 ☞ *Priuilegium militis, quod ſe non extendit ad ea quæ per alium expediuntur.*

Ad teſtamenta. Hic incipit ſecunda pars, in qua incipit tractare de crimine quaſi falſi. Aduerte, opp.ꝙ milites poſsint teſtari quomodo velint, & quomodo poſſunt: vt l.j.ſ.de teſta.militũ.ergo ibi põt aliũ ſibi adſcribere. Reſpon. † priuilegium datum militi, non habet locũ, niſi in his quæ per ipſum militẽ ſunt expedienda. Ad ea vero quæ expediuntur per alium priuilegium militis ſe non extendit: vt hic, & in l.in fraudem.§.ſi quis ſe.de teſt.mi.

1 ☞ *Quæ dicatur ſubſcriptio ſpecialis.*

2 *Et qualiter debet intelligi ſpeciale mandatum.nu.2.*

Inter filium. [e] Op.de l.filius.j.e. & l.diuus.§.j.Hui[9] timore gl.diſtinguit plene.vt in ea habetis. Itẽ opp.ꝙ filio parcatur indiſtincte, vt C.de his qui ſibi adſcri.l.j.dicit glo.ſolue vt ibi. Veritas eſt: ibi loquitur in hæreditate, quæ erat filio delata, etiam nullo condito teſtamento, hic vero loquitur de legato. Vnde ſi filius de hæreditate plus ſibi adſcriberet, quã ei ab inteſtato debere tur, eſſet eadem ratio, quæ in legato. Item dicitur hic, quod ſubſcriptio fit q̃ñq̃ generaliter, q̃ñq̃ ſpecialiter. Quæro quæ † dicatur [f] ſubſcriptio ſpecialis: vtrũ eſt neceſſe quod exprimat ꝑſona legatarij. & res legata: an ſufficit ſimpliciter nominare ꝑſonã dicẽdo, quod Titio legaui approbo Gl.ſe nõ firmat. Veritas eſt, ꝙ ſufficit nominare ſimpliciter perſonã legatarij. Hoc probatur hic dũ dicit, quod illi dictaui, & recognoui, approbo licet glo.contradicat ſ.ꝙ tunc gñalis ſubſcriptio. Sed & contra hunc tex.ibi dũ dicit, dictaui & recognoui, &c. & contra gl.l.j.C.eod. Sufficit em̃ ꝙ ꝑſona ſimpliciter nominet: ſecus ſi gñaliter diceret, quæ in teſtamẽto dictaui approbo, & confirmo: quia illa eſt generalis ſubſcriptio. Putarẽ tñ quod iſta generalis ſubſcriptio haberet vim ſpecialis ſubſcriptionis: q̃ñ teſtm̃ haberet vnũ ſolum capitulum: vt l.ij.ſ.de libe.& poſthu. Tene tñ

2 † menti hanc glo.ad quæſtionẽ in caſibus in q̃bus debet habere ꝓcurator ſpeciale mandatũ: qualiter debet intelligi ſpeciale mãdatũ, vt no.ſ.de neg.geſt.l. Põponius. an debeat exprimi cã & perſona, cũ qua debet lis cogitari: an ſufficiat cauſam exprimere ſimpliciter. Prædicta faciunt ad hoc quod dixi hoc anno in l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum.ſ.de acqui.hære, & ſcripſi in l.filiusfami.ſ.de dona.& doc.ponũt in l.j.C.ẽt ꝑ procura.in integ.reſti.agi poſ.

1 ☞ *Pœna ſibi adſcribentium in teſtamento, quod habeat locum etiam in teſtamento nuncupatiuo.*

2 *Hæres qui ſcripſit teſtamentum, & poſtea dedit notario, ut conficeret inſtrumentum, qui de eo fuerat rogatus.*

Pœna falſi habet locum in ſcriptura propria, quando ſic ſit ſcripta, quod probet.

3 *Hæres ſi ſcripſit teſtamentum manu propria, & dedit notario, qui in eadẽ ſchedula dixit actum &c. & mortuus eſt: & fiat ſtatutum iſto tẽpore mortalitatis, quod ſchedulæ factæ manu alterius, & ſubſcriptæ à notario publicentur, quod poterit petere, uigore illius ſtatuti quod publicetur.*

Ex illa hora. Legitur duob[9] modis. Vno mõ ꝙ ſit §. Alio mõ ꝙ nõ ſit §. & gl.legit hũc text.

1 duob[9] modis. Quærit † gl.vtrũ pœna adſcribentis ſibi in teſtamẽto habeat locum

g in teſtõ nũcupatiuo[g]. Quærit glo.& non ſoluit. Aduerte: Odof.tenebat ꝙ nõ. Nã teſtm̃ nũcupatiuũ corã teſtibus ꝓmulgatur, et oẽs teſtes ſciunt ꝙ in eo cõtinet: vñ ita de facili falſitas in eo committi nõ põt. Hoc tãgit Spe. in ti.de inſtr.edi.§.inſtrm. ver.qd ergo ſi teſtator. Dy.determinauit cõtra.arg.j.eo.l.diuus.& l.impuberũ.§. q̃ codicillos, vbi apparet ꝙ tenet ille q̃ ſibi adſcribit in codicillis, nec ibi dr̃ ꝙ ſint celebrati in ſcriptis. Et pro hoc facit C.de teſt.l.dictãtib[9].vbi vr̃ ꝓmiſsũ dictare: ſed ſcribere nullo mõ eſt ꝓmiſſum. Præterea ẽt ī teſtõ nũcupatiuo vr̃, ꝙ ſubſit rõ falſitatis, ſicuti in teſtõ in ſcriptis ſecũm opi.de cõſuetudine approbatã, q̃ dicit, ꝙ teſtm̃ ꝓbat̃ per inſtrumentum: vt no.C.de fideic. l.vl.& l.ij.C.de teſta. Cy.in l.j.C.de his q̃ ſibi adſcribũt in teſtamento. videtur tenere idem, dicendo ſic: Si quidem eſt teſtamentum nuncupatiuum, quod probatur per inſtrumẽtum tunc eſt eadẽ rõ, q̃ in teſtamento in ſcriptis. Secus ſi eſſet teſtamentum nuncupatiuum, quod probaretur per teſtes. q̃a tunc ceſſat ratio, quæ eſt in teſtõ in ſcriptis. Ita dicit Cy. ꝙ placet. Et ita vult dicere Dy.& ideo concludo, ꝙ ſi hæres ſcripſit totum teſtamẽtũ manu ſua, & ipſum tradidit notario, q̃ de hoc fuerat rogatus, tũc hæres in pœnam falſi nõ incidit: q̃a teſtm̃ nõ probatur per ſuã ſcripturã, ſed per ſcripturã notarij: & pœna falſi haberet locũ, quãdo q̃s ſcripſit ſic ꝙ illa ſcriptura ꝓbet & fidem

ſilium Paul.de caſt. circa hanc materiã quod ſcripſi in j.pagina huius voluminis, & incipit, in cõtrarium videt dicẽdum, ꝙ dictus preſbiter veniat puniendus, &c.

ADDE q̃d Bald. con.excij.j.lib. cõſuluit per hunc §. quẽdam, qui cancellauerat quendam condẽnatum de libris tribus in libro publico eſſe de falſo puniendum.

d ¶ Cõtra notariũ. vide tex. & Bar. ibi dixi poſt eum in l.ſi q̃s aliq d.§.pe.j.de pœ.

e ¶ Inter filiũ. Hic vẽ tex. ſecundũ Angel. ꝙ tabellio põt ſcribere inſtrm̃ in fauorẽ ſui, patre volẽte, & ſpecialiter ꝑ ſubſcriptionẽ inſtrm̃ eũ firmante: & ꝙ filius tabellio põt ſcribere volẽte prẽ inſtrm̃ cõtra patrẽ in fauorẽ filij, dum tũ pater ſubſcribendo ſaltem gñalr̃ inſtrm̃ confirmet. Nam non ſufficit voluntatẽ exp̃ſſam probare per teſtes. j.eo.l.filius. ſecũdũ Angel. hic. Et ad hoc vide l.ſi pr̃.cum ibi no. infra eo. & ꝙ dixi. Vtrũ autẽ notarius poſsit ſcribere ꝓpriũ inſtrm̃, vide bal. ꝙ ſic in l.ſi cõſul.ī.de addo. ꝑ l.nõ putauit. §. ſi q̃s ſua manu. ī. de cõtrata. vide Bal. in l.ſi conſul. præalle. & in l.ſi ſeruus. de teſta.

f ¶ Quæro q̃ dicat. Et vide q̃ dixi per hoc, in l.prætor. ī. de ope.no.nũ. poſt bar.

g ¶ Teſtõ nũcupatiuo. vtrum poſsit q̃s ſibi adſcribere in teſtõ nuncupatiuo, vide Bal. in d.l. quæ dictãtibus. & Ioã. Andr. in Spe. de inſtru.edi. §. in ſtrm. verſ. quid ergo. & Bald. in l.ſi teſtator. C. de his q̃ ſibi adſcri. et hac pœna nõ puniẽ ſibi adſcribẽs ſub duabus cõditionibus. Tex. eſt ſing. ſecũm intellectũ Bart. ī l.diuus. §. fi. j.eo. Adde Bal. cõſi. ccclxxxvj.ij. vol. de eo q̃ legatum patri adſcripſit.

& fidē faciat vt ei stetur. Quæro, hæres † scripsit testamentum defuncti, & tradidit notario, & notarius in eadē schedula sub a scripsit se dicens, actū sic, & c. demum moritur notarius[a]. Factū est statutū isto tpe mortalitatis, ꝙ illæ schedulæ aliorū manu scriptæ & subscriptæ à notario publicētur. vtrū hæres poterit petere istā schedulā publicari? Videt ꝙ nō, nisi sit filius: quia subscriptio generalis non valet: vt ſ. ea. l. §. inter filiū. vñ ipse videt incidisse in pœnam falsi: quia ex illa scriptura hodie vigore illius statuti probatur testamētū. contrariū credo. Nā illa scriptura ab initio non fuit facta, vt ex ea probaret testamentum, nec vt ex ea ageretur. lex ergo superueniens, quæ illam scripturā validat, nō debet scribenti nocere: ar. ꝑ hoc optimum. infra. e. l. de eo. §. fi. Facit l. iubemus. in fi. C. de testa.

Tutores. Hic ponit de alio quasi falso. Ille ergo, qui est obligatus pupillo, si rationem non reddit, punitur perinde ac si falsum commisisset.

1 *An qui contrahit cum fisco, sit excusatus à tutela, ꝙ non.*
Fiscus est magis priuilegiatus quàm pupillus.

Sed ad illos. Quæro quid vult dicere tex. excusationes admisisse, sed fraudes exclusisse. Gl. in princip. ponit duas expositiones. Aliā ponit in fi. & illā tertiam teneatis, vt dicat sic, Princeps nō admittit excusationē à tutela, quia quis est obligatus fisco, sed excludit fraudē, q̄ esset
1 si etiā publicatus pupillo, & cōtraheret cū fisco. Quæro †, an ille, q̄ cōtrahit cū fisco, habeat propter hoc excusationē à tutela. Glo. arguit pro & cōtra. et finaliter tenet ꝙ nō. et hic est casus hic. & idem in. l. coloni. C. de excusa. tu. Nec obstat. l. j. C. ne tu. vel cura. vectiga. cōd. vt ibi. Vltimo no. ꝙ est magis priuilegiatus fiscus, quā pupillus: vt in glo.

1 *Nobilis succedens in aliqua actione alicui populari, non prohibetur illa uti per statutum quod disponit ꝙ nullus nobilis possit recipere cessionem, contra popularem.*

Sed & si iure. Tene mēti hunc casum dicit hic statutum † ꝙ nobilis nō possit recipere cessionē cōtra popularē. et habes tit. ne liceat po. C. Sed quid si succedit nobilis in aliqua actione iure hæreditario contra popularem. Certe non incidit in statutum. Casus est hic.

Poena falsi. Hic ponitur tertia pars de pœna falsi & quasi falsi. Oppo. ꝙ sit pœna dānatiōis in metallū: vt j. de pœnis. l. si quis aliquid. §. qui viuit. So. q̄d hic dicitur de deportatione, habet locū ī homine nobili in dignitate posito, in quo est pœna deportatiōis: sed in alio plebeio est pœna dānatiōis ī metallū: ī seruo ē vltimū suppliciū, vt hic. Dī
b hic falsi, vel quasi falsi. q̄ro quid est [b] istud quasi falsum. Dicūt quidā ꝙ quasi falsum est, qñ qs non facit falsum instrumentū, sed vtitur eo. Ista expositio quātū ad hanc l. non est bona: vt j. eo. l. falsi. §. ordine. quia ꝑ illo minor pœna imponitur: sed in se vera est expositio. quare exemplū pōt esse de eo qui sibi adscribit in testamento: vt vidistis ſ. eo. §. ad testamenta. et j. eo. l. diuus. Vel est exemplum de tutore, vel curatore: vt dixi ſ.

1 *Quando aperiens literas, teneatur pœna falsi.*

LEX II.

Si testamentum. Dicitur hic, ille qui recitat, tenetur pœna falsi. contra infra. eo. l. falsi. §. j. Sol. Intellige istā ſcdm illā ꝙ minus puniatur. Itē opp. j. de pœ. l. si quis aliquid. §. testamētū. Sol. ibi testamentū q̄d fuit subtractū, erat nullū ipso iure. Item dicitur hic, ꝙ ille qui resignauit testamētū. i. sigilla aperuit. hac
c lege tenetur. Quæro † quid [c] de eo q̄ aperuit aliquas literas. Respon, si quid in illas literas aperiret, & aduersario mittētis ostenderet: tūc incidit in pœnā falsi, vt ſ. l. proxi. §. is qui depo ostenderet: tūc incidit in pœnā falsi, vt ſ. l. proxi. §. is qui depo sita. si aperit ipsemet, & vidit, non alij ostendit: tunc nō puto ꝙ incidat in pœnam falsi. quod apparet: quia est speciale in eo q̄ aperuit testamentum, sed punietur alteri extra ordinem crimine stellionatus. Pro hoc facit optime extra, de offi. dele. c. cum olim magister.

LEX III.

Si ignorās. De hoc, vtrum ille qui produxit instrumentum, posset postea dicere nullum vel falsum, dixi plenissime in l. post legatū. ī prin. & §. j. ſ. de his quibus vt indig. Nā hic vides ꝙ si ignorās produxit: possit postea dicere falsum, vel nullū. Dic plene, vt ibi dixi.

d **Si quis cum falso.** [d] No. hic turpia lucra extorquenda esse ab hæredibus. concor. sunt in glo.

1 *Interdictum de tab. exhi. uel hæc in quo testamento imperfecto habet locum.*
2 *Notarius qui confecit instrumentum falsum, quod propter aliud uitium erat nullum. an possit de falso puniri.*
3 *Testis, cuius dictū nō ualet: si deponit falsum, an puniatur.*
4 *Testis non iuratus si deponit falsum, ꝙ puniatur.*
5 *Testis deponens extra articulum, non dicitur peccare in forma: & deponens falsum punitur.*

Si quis legatū. Hæc est bona lex. Si legatum est inualidum ratione rei legatæ, vel alterius vitij inuisibilis, ad scribens pœna falsi tenetur. secus si vitiū eēt visibile. h. d. no. prin. No. tex. ibi, nā id testamentum recte falsum dicitur. Oppo. in prin. quod si delictum non habeat effectum, non sequitur pœna, vt l. j. §. j. in fi. ſ. quod quisque iuris. Sol. ibi in leuioribus: sed hic in atrocibus. Itē videtur, ꝙ interdictum de tabulis exhibēdis, habeat locum pro quolibet testamento quātūcūque nullo, vel non iure facto, vel imperfecto: vt l. j. §. hoc interdictum. ſ. de tabulis exhibēdis. et l. ij. §. j. ſ. quemadmodū testamenta aperian. Dicit gl. illa lex debet intelligi secūdū istam: quia ibi loquitur de testamento non iure facto, vel imperfecto, quantū ad præteritionem, vel exhæredationē: tamen testamentum habet debitam formā testamēti, ſ. solennem numerū testium, & similia: alias interdictum de tabulis exhibendis non haberet locum. Alij vero aliter dicunt pro testamento falso, et imperfecto. ꝙ si vtrūque concurrit, nō haberet locum. Nec ista lex, nec interdictū de tabu. exhi. vt hic. Sed quando testamentum esset falsum, et perfectū, vel verū, & imperfectum, haberet locū vtrunque. Ita dicūt
1 quidam. † mihi videtur ꝙ debeamus dicere sic: Quandoque testamentum est imperfectum imperfectione voluntatis: quia testator incœpit facere testamentū, et nō perfecit morte præuentus, vel alia causa: tūc nō habet locū nec ista lex, nec ētiam interdictum de tab. exhi. Ita loquitur hic tex. Facit l. si is qui. et quod ibi no. ſ. de testa. Quādoque testamētū est imperfectū, ꝑ pter defectū solennitatis: tamen voluntas perfecta fuit: & isto casu si qdē ibi adscribitur aliquid ad quod sufficit testamētū ī perfectū, vt puta inter liberos: vt l. hac cō sultissima. §. ex imperfecto. C. de test. vel etiā alias: vt d. l. hac cōsultissima. §. si qs aūt. et in casu l. vltimæ ſ. d̄ reb. eo. et in casu. l. j. C. de fideicommis. & in casu l. in testamento. ſ. de fideic. li. et in relictis ad pias causas, secūdū Canoni. vt in c. relatum. extra, de test. tunc in casu isto puto ꝙ habeat locū
2 interdictū [e] de tabu. exhi. et etiā hæc lex, quia quo ad hoc habetur pro testamēto: vt in dictis legibus: et hoc casu pōt loq̄ l. j. §. hoc interdictū. de tab. exh. et l. ij. §. j. ſ. quēadmodū test. aperiā. quia cū ille actus cōtinet intereisse, oportet ꝙ illud, quod petitur in eo iterfit exhiberi. Si vero illa volūtas imperfecta nihil cōtineat validū ad aliqd: tūc nō habet locū hæc lex, nec iterdictū de tab. exh. et hoc mō pōt itelligi hic. Si vero fuit volūtas perfecta: sed ēst testamētū inualidū, nō ex defectu solēnitas, sed ex alio defectu intrinseco, vt ex cā exhæredationis, vel ꝑteritionis, vel alterius testamēti, vel ꝑpter capitis diminutionē testatoris: tūc habet locū interdictū de tab. exh. ēt hęc lex, vt pī hic
f in prin. et legibus contrarijs. Hoc ꝑmisso [f], hæc lex īducit ꝑ

a ¶ Morit̄ notarius. Et quid ſiēdū de instrumentis completis mortuo notario, vide Spec. in tit. de ī stru. edi. §. ostenso. ver. quid si tabellio. cum seq.

b ¶ Quæro quid est. Vtrum is qui vtit̄ ī strumento falso, incidat in causam falsi, vide Iaco. de But. & Bal. in l. iubemus. §. ſane. de sac. san. ecc. et gl. in auth. d nō alie. §. qa verisi. ij. col.

c ¶ Quæro qd. de pœna aperientis literas. vide omnino Bartolū in l. Titio. j. ad muni. quod hī ī. eod ē. l. Paulus. adde qualiter puniāt̄ aperiētes literas, Ro. cōsi. cccl xv.

d ¶ Si qs cū falso. Et no. hic casū, ꝙ filius delēdo testū patris priuatur sua legitīa. Et est rō: qa vī ī ūlū phibere testari: ergo &c. et l. j. et p tot̄ij, si qs alt. test. phi. licet secus sit, qñ filius ad scribit sibi ī testō: ꝑ l. px. §. fi. et ibi not. C. e. et ibi dicit An. in d. l. proxi. §. si patronus. dicit tñ ī hac q. non figo pedes.

e ¶ Locū interdictū. Add̄ Bar. in l. qd ergo. §. cū aūt. ī. de ifa.

f ¶ Hoc ꝑmisso. Add̄ l. domus. C. e. q̄ facit cōtra ea. q̄ hic dicūtur: qa qñ instrm̄ est nullū, nemini nocet. et vide Tācre. in ru. viij. ī x. q̄o. et vid qd̄ no. in c. cū cā. de test.

POMATES.

f ¶ Hoc ꝑmisso. Vide Soci. cōsil. lxij. & viij. et præceden. vbi loquitur in teste. et vid Fel. in c. ex tenore. col. vj. in ver. cæterū. et co. se. vbi refert Bar. hic extra de rescrip. et vid etiā omnino ad hæc Iasī l. ij. co. pe. C. de bon. poss. secūdū tab. ī pe. co. vbi loquitur ī teste deponente aliqd falsi extra negotium principale, super quo fuerat productus.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Notarius fecit. Si notarius fecit iſtrm falſum, ꝓ alias erat nullum. an puniat de falſo, vide Bal. in l.j. C. de ſepulc. vio. & ꝗ no. Ioan. and. in reg. non eſt ſine culpa. ad fi. in ij. colũ. in ver. vos debetis ſcire qd &c. adde bal. in l. ſi poſt. C. de iur. & fac. igno. & dicit Bal. ĩ l. ſi qs teſtibus in iiij. co. C. de teſtibus. ꝓ licet alĩs qñq; illud qd ē falſum dicat nullum l. Paulus de ver. ſi. tñ ꝓprie illud dicitur nullũ ꝓ non valet, licet ſit verum: illud autē dicat falſum ꝓ nõ eſt. ſed ſi eſſet, aliquid eſſet: vt eſt hic tex.

b ¶ Debitam formã, Adde q̃ dixi in l. in fraudē. §. neq; inſtrmẽta. ĩ. de iure fiſci.

c ¶ Quid in teſte. De teſte deponente falſum nulliter. & vid Bar. in l. damus. C. eo. Adde Bal. in l. ij. in fi. C. ſi ex falſis inſtru. & Io. an. in reg. non eſt. in fi. in mer.

d ¶ Quæro, vide per Io. an. in regula, non eſt ſine culpa. ĩ mer. & Bal. in l. iuriſiurãdi. C. de teſt. ad fi. & Cy. & bal. in l. j. C. de ſepul. vio. Io. and. in c. cum cãm. de teſti. reneat ꝓ teſtis nõ iuratus falſum deponens, puniat de falſo ꝑ Bald. in d. l. j. C. de ſepulvio. ſed qd ſi iurauit, non tñ corporaliter, vide bald. ĩ l. fi. in fi. C. ſi ex fal. inſtru. & hic adde qd no. Bal. in l. ex his. in ij. co. C. de teſt. mil. & Gulie. de Suſa. in c. teſtimonium. ĩ pe. col. de teſt.

e ¶ Quæro ꝓ huius. Adde Bal. in l. iuriſiurãdi. C. de teſt. ad fi. & ĩ rub. ſi de inue, ſeu. contro. ſue. & in l. j. de ſepul. vio. vbi plene examinat. & ibi per Cy. An. bar.

f ¶ Quæro qd. Quid ſi teſtis deponit extra articulũ, an peccet in forma: vide ꝓ dixi poſt Barto. in l. Lucius. ĩ. de infa. & no. per gl. Bar. in l. ſi duo patroni. §. idem Iul. ĩ. de iureiur.

POMATES.

g ¶ Quia dictũ teſtis. Adde Bar. in ru. ſi d inue. contro. ſue. in vſi. ſeu.

h ¶ Vide gl. adde glo. in l. iij. in princi. ĩ. de bo. lib. & tex. in l. ſi. Ver. ſi eũ patronus. & ibi gl. & Bal. C. de inof. teſt.

POMATES.

i ¶ Quicunq;. Tu põdera; quia tex. in ca. ad falſariorũ. de fal. acrius punit falſificantes literas, quam vtentes falſis literis ergo iſte tex. ē exorbitans, quo ad expẽdẽtẽ: ergo nõ debet extẽdi extra caſum expreſſum. ergo nõ bñ dixit Sal. ĩ d. l. ij.

k ¶ Minori liga. Et Adde Bart. in l. lege Corne. ĩ. eo.

l ¶ Quæro vtrũ. vid d. Abb. in c. quanto. de iureiur. vbi ſeqẽ hoc dictum ſed pondera: quia videt qd hic ponatur gratia exẽpli. quo caſu non reſtringitur regula. Sal. in l. ij. C. de fal. mone. & vide dñm Abba. in c. ad falſariorum. And. Barb.

l ¶ Quæro, vtrum, qua pœna puniatur ille q expẽdit monetam falſam. &c. quæ ſit falſa mone. vide Bar. in l. q falſam. ĩ. eo. Adde ꝓ non punietur expendẽs falſam monetã, quã accepit ab alio, ſecũdũ Cy. C. de fil. l. maiorem. & vide Cy. C. de fal. mo. in l. j. et ad de do. Abb. in c. quãto. de iureiuran.

2 Dy. ad queſtionem: † notari[9] fecit[a] inſtrumentum falſum: quod inſtrumentum ꝓpter aliud vitium erat nullum, quæritur vtrum notarius poſsit de falſo puniri. & hic, in ver. cęterum eſt arg. quod non. & j. de pœnis. l. ſi quis aliquid. §. teſtamentũ. ad idem j. eodem. l. impuberẽ. §. j. & §. ſed & ſi ei ſeruo. contra quod ſic ſ. de extraordi. cri. l. j. cum ſi. & hac l. in prin. Nã tabellio peruenit ad aliquem actum, & ad perfectionem inſtrumenti, quãuis ſit inutile, nec ex eo poſſet aliquid peti. & ſic debet puniri, ex quo ſciẽter fabricauerit. & hęc eſt ipſa veritas, dicit Dy. Vult ergo dicere ipſe, ꝓ delictum non ſit perfectum, tñ ſufficit quod inchoauerit, cum hoc ſit de factis atrocioribus. ſolet dici in l. ſi quis nõ dicam rapere. C. de epi. & cle. Cy. format hanc quæſtionem. C. de ſepul. viola. l. j. & non ſtat in determinatione Dy. ſed dicit ſic ſecundum vltramontanos. Aut vitiũ eſt viſibile: & notarius nõ punitur de falſo. Aut vitium eſt iuiſibile, & tũc punit de falſo, per hanc legẽ, ſed hoc non videt bene dictum: per principium huius legis, vbi ponitur de vitio viſibili: quia legauit rem ſacrã, vel fundũ Albanum. Nam ſatis ex ipſo legato hoc viſibile eſt, & tamẽ punietur. quid dicemus? Ricard. Malum diſputauit hãc qõnẽ, & dicit ſic: Qñq; eſt peccatum in materia, & non in forma & ſubſtantia: & propter hoc inſtrumentum redditur nullũ, & tũc fabricans falſum inſtrumentum tenetur, vt hac l. in fi. & facit l. j. C. de ſepul. viol. Qñq; eſt peccatum in ſolennitate inſtrumenti, & tũc quædã eſt ſolennitas inſtrumenti, qua ceſſante iſtrumentũ non habet formã ſuã. exemplũ ibi non eſt dies & conſul. & iſto caſu non punitur tãq; de falſo. & hic eſt caſus hic, ꝓut loquitur de teſtamẽto imperfecto non ſignato. Si vero eſt ibi aliud vitium extrinſecum: pone non interuenit tutoris authoritas & ſic tunc notarius punieť de falſo, per hanc legem, prout loquitur de teſtamento defectiuo ex cã præteritionis. Iſta verba ſunt ſatis bona: ſed per hoc non apparet rñſum ad rõnẽ Dy. dicit ex eo qd incœpit, licet non perfecerit debet puniri, cum ſit de delictis atrocibus: ideo ego vtor alijs verbis non recedendo multum a prędictis. Vos debetis ſcire, quod inſtrm continet q̃dã quæ pertinent ad notarium & iſta eſt ſolennitas inſtrumenti. Quędã ſunt quæ pertinẽt ad partes: & iſta eſt ſolennitas contractus. Aduerte: appello inſtrumentum ipſam chartã continentem id quod partes faciunt. Contractũ vero pello id, quod partes faciunt: vt emptionẽ venditionẽ, & locationẽ, & ſimilia. nõ autẽ appello contractum ipſum inſtrumẽtum ſeu chartam. Aut ergo inſtrm eſt inualidũ, hoc eſt cõtractus, q̃ cõtineť in inſtro, eſt inualid[a]. ſed inſtrm in ſe habet debitã formã[b], & ſuas ſolennitates, & tunc indiſtincte notarius committit falſum: ſiue defectus iſte ſit viſibilis, ſiue inuiſibilis. Caſus eſt hic, in prin. Perfecit eũ ipſe notarius in eo quod eſt ĩ ſe. Qñq; inſtrm eſt nullũ, ꝓpter defectũ ipſi[9] inſtri: tunc ſi qdẽ eſt nullũ oino, ita quod ex eo nullũ ꝓiudiciũ poſsit alteri parari, tũc nõ punit de falſo. Caſus eſt hic, prout dicit de teſtõ nõ ſignato. Rõ, qa notari[9] nõ perfecit, qa noluit, cũ poſſet pficere: ergo nõ punitur vt l. ſi falſam. j. eo. Sed ſi ex hoc poſſet aliquod ꝓiudiciũ parari, vt qa licet nõ eſſet publicũ, eẽt tale ꝓ poſſet peti quod publicet: vel ſi ꝓcederet ad cõparationẽ, vel ad aliqd aliud: tũc notari[9] punieť. hic eſt tex.

3 cũ gl. C. eo. l. damus. Iuxta hoc q̃ro. † qd ĩ

c teſte[c] q deponit falſum teſtimoniũ, cũ ei[9] dictũ nõ valeat, vtrũ puniat? Dñs Rich. mal. in dicta diſputatione ſua, dixit idẽ de teſte, & qd in inſtro. Aut eũ dictũ ſuum eſt nullũ ex defectu formæ. verbi gĩa, teſtis ñ depoſuit in iudicio, ſed corã quodã notario dixit, ſcribe qd ego teſtificor ſic: tũc in caſu iſto nõ punit, arg. hui[9] legis: qa teſtimoniũ iſtud nõ eſt teſtimoniũ. Ad ꝓ facit ꝓ no. in l. hac cõſultiſsima. §. pe. C. de teſt. Sed ſi dictũ teſtis haberet debitã formã, ſed alias eſſet inualidũ, tũc puniret, vt

d hic. Quæro, [d] † ꝓ hui[9] [e] declaratiõe, teſtis

4 depoſuit nõ iuratus, dicet ne habere for-

e mã debitã? Videt ꝓ nõ: vt l. iuriſiurandi. C. de teſti. cõtrariũ dicit idẽ Ric. ma. Nam iuramẽtũ põt remitti à partibus: vt not. in l. j. §. de feriis. ergo apparet ꝓ iurm nõ eſt de forma, vel de ſubſtãtia teſtimonij. Præterea, dicit ipſe iuramẽtum nõ eſt introductũ in fauorẽ iudicis ſed partũ. ꝓ apparet: qa ſi in fauorẽ iudicis eẽt introductum, partes nõ poſſent remittere ergo teſtes dicẽdo falſum teſtimoniũ, licet non iurati, ẽt aures iudicis offendũt: vt l. nullũ. C. de

5 teſt. ergo merito punient. Quæro, † qd [f] ſi teſtis depoſuerit

f aliqd extra articulũ: vt ꝓp hoc nõ valeat: vtrũ iſtud teſtimoniũ dicat peccare in forma. Cy. tãgit in l. j. C. de ſepulc. vio. ſed

g ſi nõ examinat: puto ꝓ nõ peccet in forma: qa dictũ[g] teſtis extra articulũ, iõ nõ valet: qa in eo deponere vĩ nõ iuratus: ideo eſt eadem ratio, quæ eſt in quæſtioe præcedenti.

1 ☞ *Filius quod æquiparetur uero creditori. & non patronus.*

Si patronus.

Op. de l. j. C. de his q̃ ſibi adſcri. Sol. ibi in filio: hic in patrono. Hæreditas eũ patris eſt magis debita filio, quã hæreditas liberti patrono.

1 Ex hoc † habes ꝓ filius æquiparatur vero creditori, & nõ pa-

h tron[9]. Vide gl. [h] q̃ incipit, ſecus in filio. in fi. gl. De hac glo. dixi vobis in l. ſi patronus. ſ. de dona. tñ q̃dã gl. eſt in l. iij. C. de iur. & facti igno. q̃ dicit, ꝓ id ꝓ dicitur, ꝓ hæreditas patris filio debita eſt: debet exponi. i. quaſi debita. ꝑ tex. ĩ l. fi. §. j. d cu. fu. & ibi no. & eſt etiã tex. in l. ſed quia plerunq; ſ. pro ſocio.

Quicunque.

[i] Opp. C. de fal. mone. l. j. & ſ. gl. q̃ eſt hic, ñ ſoluit. Breuiter ſi aliqs falſat monetã ciuitatis: punit, vt ibi: ſi falſat monetam Principis, alĩ punit: vt in eo. ti. l. ij. Illi eũ q̃ aliter radunt, vel tingunt, puniuntur, vt hic dicitur. extra, de iureiu. c. quanto.

1 ☞ *Aurifex faciẽs aurũ: & argẽtũ de minori liga quã ciuitas reqrat, punitur de falſo.*

2 *Qui potuit ꝓhibere aliquẽ facientẽ falſam monetam, & non fecit, tenetur pœna falſi.*

3 *Expendens falſam monetam, an teneatur hac lege.*

4 *Emens bona fide nummos falſos, tenetur pœna falſi.*

Lege Cornelia.

No. † cõtra aurifices q̃ faciũt aurũ, & arg. de minori liga, [k] ꝓ ciuitas reqrat, vt puniat de falſo. Ad id qd hic dĩ: cõflauerit. i. de nouo fecerit. alio mõ cõflauerit. i. factos & bonos deſtruxerit, hoc mõ põt puniri de falſo, ſi facit dolo-

2 ſe: vt illos nũmos occultet. Tertio habes, † ꝓ q̃ põt ꝓhibere, et nõ ꝓhibuit, teneť hac pœna. et rõ ꝓt eẽ, qa facere nũmos adulterinos lædit principalĩ Rempub. & iõ cõſcij dñt indicare: alias puniuntur, ſecũdũ ea q̃ dixi ſ. ti. j. l. vtrum. Vel dicamus ſpeciale in iſtis atrocioribus criminibus, vt l. Iuliæ maie. vt l. quiſquis. in fi. C. ad l. Iul. maie. de crimine parricidij: vt d. l. vtrũ

3 in falſa moneta, vt hic. quod dixi in l. vtrũ magis placet: Quæ-

l ro, † vtrum [l] ille, qui expendit falſam monetã, teneatur crimine falſi.

Universidad de Sevilla Biblioteca

ne falsi. Hic videtur casus ꝙ sic: vt hic, in eadem lege exprimi
tur, & c. tñ credo ꝙ tũc demũ cõmittitur falsum, & incidit ĩ le
gẽ Corne. de fal. qñ expendit nũmos nominatos hic plũbeos
vel stãneos. alias nõ incidit in legẽ Cor. de fal. sed punit extra
ordinarie: vt l. laccularũ. circa prin. & ibi no. ś. de extraordi. cri
mi. Et per hoc pluries feci euadere à pœna legis Corn. de fal.
Itẽ dicitur hic, dolo malo, & c. q̃ro, quare dicit, dolo malo? Re
4 spon. †qa põt emere quis bona fide cã calculandi rationẽ: &
tũc non tenetur lege Corne. de fal. tamen illi nummi calculã
di non debent esse forma publica percussi.

1 *Syndici qui accipiunt pecuniam ut aliquem falso denuncient, tenentur pœna falsi: eadem modo ciues, qui procurant, ut aliquis falso denuncietur.*

2 Qui delatorẽ. [a] No. hunc §. contra syndicos comi
tatus, qui accepta pecunia aliquem
1 †denunciant falso. Itẽ contra ciues, qui faciunt aliquẽ denun
ciari falso, vt teneãtur pœna istius legis. quod tene menti. 10.

De eo. Scilicet filio, vel seruo, et dicit glo. puta Ti
tio. & dic, s. patri, vel domino. Hic dicitur, ꝙ
cõmittitur in legẽ. sed per quẽ? an ꝑ patrẽ, vel ꝑ filiũ?
Dicunt quidã ꝙ filius et seruus incidũt in pœnã: quia filius ad
scribẽdo acqrit sibi, cũ dicatur quodã modo bonorum patris
dominus vnde est suũ commodũ. Item seruus ex hoc sperat eõ
modũ. Alij dicunt, ꝙ tenetur illa pœna pater, vel dñs. Aduer
te ista est veritas, prima opinio habet locũ, quando pater et do
minus non iussit: ar. j. eo. l. impuberem. §. item nõ continetur.
versũmo magis. secunda opi. habet locum, quando pater vel
dominus iussit, secundũ Iaco. de Are.

1 *Notarius rogatus si confecit instrumentum pro eo, cui ipse postea successit: illo potest uti, & illud confirmare.*

Illud cõstat. Hic est notabilis casus, & menti perpe
tuo tenẽdus. Opp. infra, de decurioni. le
ge ij. §. in filijs. Gl. non respondet. Breuiter hic tractatur de o
1 dio: ibi de fauore. Per istã †legẽ determinãt doc. [b] vnã notabilẽ
b q. Quidã notarius fuit rogatus de quodã instrumẽto cuiusdã
Sempronij: demũ notarius, qui est rogatus, successit illi Sem
pronio: an notarius ille, qui est modo hæres posit illud instru
mẽtum cõficere? Dyn. dicit ꝙ sic: & illo instrumento vti põt.
Ita dicit Dy. per hanc legẽ. Sufficit enim ꝙ ab initio fuit ro
gatus pro alio, vt hic. quod tene menti.

1 *Pater an possit conficere instrumentum de contractu filij. & quid econtra. ꝙ non, si est in potestate.* 11.

Si pater. Per hanc legẽ dicũt doc. †ꝙ si pater ẽ ta
bellio, potest facere instrumẽtum ꝑ filio
c emancipato. Sed an possit conficere instrumentum ꝑ
filio [c] in potestate existẽte in aduentitijs? Videt ꝙ sic, sicut po
test in castrẽsibus: vt hac lege circa hoc tñ dic, vt j. e. l. pub. §. j.
Sed cõtra hoc op. de l. parentes. C. de test. Rñd. & dico, ꝙ licet
pr nõ possit testificari ꝑ filio põt tñ tãquã notarius ĩstrumẽtũ fi
lij scribere: Rõ: quia hoc instrumẽtũ scribitur de mandato par
tium: & sicut partes consentiendo possunt patrẽ in iudicem,
& ĩarbitrũ eligere: vt l. quinetiã. ś. de arbi. ita pñt partes eligere
patrẽ ĩ notariũ. q̃ rõ cessat in teste. Quæro, an ecõuerso filius
posit esse notarius, & instrm scribere de cõtractu patris. text.
videtur ꝙ nõ. ś. l. ꝑxi. in prin. quod est verũ in filio in potesta
te vt ibi vidistis. De quo per Dy. in l. quid dicemus. §. fi. ś. de
autho. tu. et in Spe. de instr. edi. §. postremo. ver. item quod est
domesticum.

Et cum matri. Nota casum: ꝙ filius põt cõficere in
d strumentum [d] pro matre. Ratio, quia
nõ est in potestate matris: sicut. ś. ꝑx. dixi de filio emancipato.

1 *Mutatio nominis an fieri possit.* 12.

Falsi nominis. [e] Opp. C. †de mu. nominis. l. j.
Respondeo, debetis scire ꝙ
e nomina imponuntur ad hom ines recognoscendos. de
inge. manu. l. ad recognoscendos. Aut ergo ista mutatio no
minis fit fraudulose, et ad alium recipiendum: & tunc mutãs
nomen punitur lege Corne. de fal. Aut fit ob aliam causam,
non fraudulose. & tunc fieri potest, vt ibi. Nam quando quis
mutat statum, semper mutatio nominis fit: puta quando effici
tur miles, vel doctor.

Ordine. Oppon. quod tanto tempore debeant vacare,
quanto tempore pœna durauit: vt infra ad mu

a ¶ Qui delatorem. Not. cõtra denunciãtes delicta, put in veritate cõmissa sunt: quia incurrũt pœnã falsi. de quo per Bald. in l. duobus. §. fi. ĩ. de iureiu. & facit ad no. in l. diuus. ĩ. de custo. reo. et Bart. in l. ab accusatore. §. nunciatores. ad Turpil. Adde plene per Ale. consi. ciij. lib. j.

b ¶ Determinant doc. Si notarius rogatus successit rogãti, an posit illud in strumentũ conficere? certe sic. qd not. Io. An. in re. cũ quid in merc. ĩ vj. dicit qdã notarius procurator meus ad ꝑbãdũ de iure meo ꝑduxit in iudicio instrumẽtũ sua manu scriptũ an valeat: & ꝙ sic, si instrumẽtũ est cõfectũ ante exercitium ꝑcuratoris: et idẽ si Potestas necessitate sui officij. Idẽ si pars nõ eẽt specialiter nominata, sed in cõsequẽtiam. Et dicit ꝙ ista qõ non tangitur ꝑ aliquos in iure ciuili. sed Pet. de Ancha. ibi dicit, ꝙ imo tangitur per Dy. in hac l. vbi dicit eẽ casum.

c ¶ Instrm pro filio. An pr̃ posit cõficere instrm pro filio, et ecõtra, vide. i. e. l. j. §. iter filium. Et an filius in cã patris cõficiat instrumẽtũ, vi de Spe. in ti. de instr. edic. §. instrumentũ. ver. itẽ ꝙ ẽ domestiẽ. de hoc ij. q. v. cõsanguinei. xxv. q. vj. c. in summa. ij. q. iij. ĩ sũma iij. q. iij. §. itẽ quod no. Io. Ang. in Spe. in ti. de instr. ed. §. istrumẽtũ ver. qd ergo. & generaliter. an persona domestica posit cõficere instrumentum pro domestico et amico suo vide Bal. in l. instrumẽta. ad fi. C. de proba. et vide in l. vxori. j. eod. Adde an pr̃ posit cõficere testamẽtũ, in quo filius factus est executor. Bal. cõsi. ccxij. li. j.

d ¶ Cõficere instrumẽtũ. Adde ꝙ vr̃ quod nõ: quia nõ põt testificari pro matre. l. parẽtes. C. de testi. vñ instrumẽtũ non scribitur, vt ibi dixi.

e ¶ De ista mutatiõe nominis. vide Bald. in rub. primæ const. Codic.

f ¶ Pœna grauior. Et gl. in l. ij. in prin. ĩ. de decurio. licet gl. contrarium senserit in l. ij. in ver. certis rõnibus. C. de infami. & Cy. in l. iij. in princ. C. de infami.

g ¶ Quæstionum. Notarius scripsit. Quando notarius posit esse rogatus de eo qd sibi committitur, vide Barto. in leg. ex sententia. de test. tu. & in leg. seruus communis. la j. supra de stip. ser.

ni. l. ordine. in princ. Sol. Dicunt quidam, hæc intelligitur secundũ illã. Alij dicũt, ꝙ aut fuit cõdemnatus de crimine quod infamat, aut de alio. Gl. ista reprehendit: quoniam lex Cornelia, cum sit publicũ iudicium, infamat. Vltimo glo. soluit & dicit sic. Ad nouum honorem nõ potest quis aspirare, nisi tanto tpe vacaret, quãto tempore durauit pœna, sed veterem vacantem incontinenti recuperat, cũ pœna cessauerit. Contra hanc sol. videtur textus in fi. vbi loquitur de honore creando de nouo. Respon. qd licet possit creari decurio, intelligo tamen ꝙ debet vacare tanto tempore, quanto tempore pœna durauit. Ita intelligo legem istam. Sed op. si iste est infamis, ergo nullo modo potest eligi ad dignitates: vt l. ij. C. de digni.
f Gl. q̃ est in l. quid ergo. §. pœna grauior. [f] de his qui no. infa. intelligit ꝙ pœna fuit aucta, vel minuta, ita quod videtur cũ infamia dispensatum. Ita intelligit hũc text. glo. ibi.

1 *Filius emancipatus non excusatur, propter iussum patris: si sit in potestate, sic.* 14.

Filius. Nota quod filius †emancipatus nõ excusatur ꝑ
pter iussum patris: sed filius in potestate existens excusaretur et etiam seruus. Dicam. infra ead. l. §. fi. vidistis ś. eod. l. j. §. inter filium hic.

1 *Si notarius scribat instrumentum, quod pertinet ad eũ & ad alium, i. ad commodum suum, & alterius: an sit illi standum? Et quid si notarius scribat se et aliũ obligatos in solidum, an huic instrumento accedatur. nu. 2.*

Sequens quæstio. Hic est nota. §. aduerte pro declaratione tex. quæro quando aliquis adscribit sibi et Titio legatũ, vtrũ aliquid acquiratur Titio. Iurisconsultus hic nõ dicit. gl. determinat ꝙ acquirat sibi et Titio portio sua, et portio alterius ꝑ ius accrescendi. et istud est verũ. Nã tex. videtur loqui quod legatum nõ valeat qñ persona, illa, in qua principaliter consistit legatum, subducitur, tanquã falso adscripta. sed quando aliquis adscribit sibi, & Titio, persona Titij non subducitur tanquam falso scripta. Et ex hoc habes solut.
1 multarum quæstionum. † Notarius scri
g psit [g] instrumentũ. quod pertinet ad eum, & ad alium, i. ad cõmodũ suũ et ad cõmodũ alterius, stabit ne illi instrumẽto? Respond. aut illud instrumentum respicit directo personam notarij, per consequentiã ad alium porrigit, & tunc in parte illa valet: vt puta, si stipularetur seruitutem fundo cõi, vel aliquid aliud faceret, ex quo cõmodũ debet habere socius, licet nõ esset nominatus. sed si notarius adscriberet nominatim sibi, et alteri, ita ꝙ instrumẽtum substãtialiter in se, et in alio principaliter conciperet, tunc quantum ad se non valet, sed quãtum ad alium sic. Casus est hic
2 not. † Secũdo facit q. quã vide facto. qdam notarius scripsit se, & aliũ esse obligatos insolidum: quæritur, an huic instro

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Contra se credit. Sed contra se valet vt l.impuberē.j.eo. in fi.& ibi Barto.& vide q̃ ibi dixi, & q̃ dixi in l.prima. §.inter filium.ī.eo.& q̃ notarius posit scribere instrumētum, cōtra se,tenet Bal.in authē.contra q propriā.in fi.j.col.C.de nō nu.pe.& q̃ non posit in suum fauorē scribere,tenet bartol.in l.j.C.de his q̃ sibi ascri.& in l.si cōsul.ī.de adopt.& in l. si seruus. de testa. Adde q̃ notarius posit scribere istrumētum cōtra se bal. consi.xliij.iij.lib.

a ¶ §.sequens quēstio ad fin.ibi:Itē credit. in scripto exēplari habet:Itē quantum istud instrumētum, &c.sublatis illis verbis credit contra extraneū. Alex.lo.

b ¶ Diuus. Vide ad hanc l.Dyn.in regu. ignorantia. de reg. iu.in vj.in fi.princi. ex hoc habes, quod valet statutum quo cauetur, q̃ quis non posit allegare ignorātiā illius,&c. Adde q̃ plus vī dixisse Bal.in l.j.ī.de leg. videlicet, q̃ valet statutum dictans q̃ quis non posit allegare ignorantiam d̃ quo late per Ro.in l.de pupillo.§.nūciatione.de ope.no.nū. & an dictum Bart. hic vltra istum tex. procedat adde text. quem omnino vide in authen.in medio litis.§.pe.co.viij.ass ix.& tex.in fi. C.de præscrip.xxx.anno. & tū vide Bald.in l. j.in prin.in iij. colū. C.de cad.tol.& tex. in authen.vt fa.no. consti.

c ¶ Supra,in prin. Et ad idē posset argui de tex.in l.ii per aliū in prin.ī.ne quis eū qui in tus voca. est vī exi.sed pōt rñderi, vt per Bart.in l.j. in prin.ī.eo.per quē fac.erit. videlicet q̃ non comprehendat faciens per alium,nisi hoc sit expresse in l.caucū. & vide qd no.Bal.in l.nihil.in prin.ī.de fic.

d ¶ Respondeo, non. Bald.contrarium tenuit in authent.si qs in aliquo.C.de edē. do.& vide Ang.& q̃ ibi dixi post Bar. in l.si ita stipulat.§. Chrysogonus. de ver.ob.vide Bar.in d.auth.si qs i aliquo in ver.certe.si ille notarius postea in fine se subscribit dicēdo &c.vide Bar.in l.q̃da.§.nihil. ī.de edē. & Inn.in ca.quoniā contra.de probario. & Ioā. And.in titū. de instru. edit. §.instrumentum. in addi.q̃ incipit.in glos. & adde Bal.in auth. sed nouo iure. C. si certum pet.& vide Bal.in l.testamē. C. de test.& q̃ no.bar. in l.cum sentētiam. C.de sentē.& q̃ ibi dixi in Cle.j.de off. dele.& tenet Bal.cōtrariū i auth.si quis. C.de edē.& Angel. i l.si ita stipu.§.chrysogonus.de ver.ob. vbi per ipsum vide de subscribente, an sit idē ac si totā scripturam fecisset. idē ponit in l.cum antiquitas. C. de testa. Item vide Domi.de sancto Gemi.in ca. si pro parte.de restr. in vj.vbi vult sorte satis factū statuto requirenti propriam scripturam, si facta est per tertiam personam, de voluntate tamen obligati. Adde de subscribente se schedulæ,Paul. de ca.consi.cccxxx. & eccl. Romo.cōsil. cccij.& de notario qui commisit alteri instrumentum scribendum,vide Paul. de Cast.consi.cxx. & Bal.cōsil.lxxxv. ij.lib.& ccccxlij.iij. volu.

a credatur? Certe contra se creditur, [a] alias non vt l.non putauit.§.si quis sua manu.ī. de contra. Item creditur contra extraneū inquantum istud instrumentum faceret p̃ ipso notario, vt ipse notarius ex eo posset correum conuenire, istud instrumentum nullū effectū haberet, vt hic, & videbitis j.proxi.§.

Maritus. Hic est difficilis §.ī text. & diuiditur in quinque partes. Primo ponit thema.& quēstionē. Secundo ponit duo euidentialia ad solutionē. Tertio ponit so.quæstionis. Quarto ponit vnū dictū contra solutionē,& illud soluit. Quinto ponit aliud dictū,& illud determinat. Secunda ibi:rñdi. Tertia ibi:ergo. Quarta ibi:an ideo. Quinta ibi: an ideo. Ad euidētiam præmitte, q̃ si maritus manumittat seruū dotalē, valet manumissio:tamen soluto matrimo.tenetur mulieri reddere quicquid eius occasione ad eū peruenerit:vel dolo malo fecit,quo minus peruenirет:vt l.dotalē.ī.fol.mar.& l.si vero.§.j.& §.dabit.eod.ti. Ita dicit Dy. Opp.ad primū,& videtur q̃ filius emancipatus se adscribēs teneat:vt ī.e.l.j.ī prī. Huius timore versi.& filiū emācipatum. legitur duobus modis. Vno modo, q̃ filius emancipatus adscribēs se hæredē pōt petere bono.pos.secūdū tab.& in hoc differt à patrono:vt hic,& C.e.l.j.licet q̃dam habeant ea p̃ scda:tunc ad prin.huius l.rñd. quod ibi loquitur in legato,hic in hæreditate,q̃ erat sibi debita,si alius non restituatur. Vnde secus puto,si hęreditas sibi debita non esset. Nec obstat quod dicit, q̃d filius pōt præteriri, q̃ licet posset præteriri,tñ ab ītestato succederet patri.Itē intelligo q̃ sibi scribat illam partē tm̃,quam ab intestato haberet: alias incideret in legē, sicut qñ sibi legatā abscriberet eadē rōne.

Itē legitur secūdo modo ver.& filium.vt loquatur de bono.pos.data filio patroni in bonis liberti. De hac lec.non curo, teneatis primā. Itē dicit hic in fi.q̃ ille q̃ adscribit sibi,cum onere fideicommissi,non pōt petere legatū.cōtra ī.de inoffi.testa.l. Papinianus.§.meminisse. & l.legatarius. ī.de excu.tu.l.j.§.sed si legatū.ī.fi qs ali.te. prohi.vbi legatario datur petitio vt alij restituat. Sol.Ibi delictū legatarij non faciebat legatum pro non scriptū.sed faciebat ipsum legatariū indignū,quæ indignitas non attenditur,cū alij debeat restituere; sed hic legatum efficit pro nō scriptum. Sed tūc op.qūo pro non scriptū remanet cum onere apud hæredē.contra.l.j.§.ī primo.C.de ca.tol. Resp.veritas est hic, legatū primum est pro non scriptū:quia p̃sumitur testatorē hoc non dixisse.deducitur enim legatū tanquā falsum:vt ī. prox. §.merito remanet fideicommissum,quod ab hærede debet.sed in lege contraria legatum erat pro non scriptū:ex defectu p̃sonæ legatarij:non ex defectu voluntatis defuncti.

1 ☞ *Ignoranti non parcitur in hoc delicto.*
2 *Falsum uere requirit dolum,non quasi falsum.*
3 *Ignorantia quod excusat à delictis,in quibus uerus dolus requiritur.*
4 *Valet statutum,quo cauetur quod quis non possit allegare illius ignorantiam.*

b **Diuus.** [b] Ista lex tota tractat de isto quasi falso. Not.† ex
1 sto prin.quod ignoranti nō parcitur in hoc delicto. Contra hoc oppo. C. de his qui adscribunt sibi in test.l.pe. Rñ. ibi fuit ignorantia,& priuilegium militię. Itē opponi.de leg.j.C.de his q̃ sibi adscri. in te.Sol.ibi in filio emācipato,in quo est speciale:vt vidistis.ī.l.proxi.in fi. Tertio opp.sic:falsum requirit dolū:vt l.nec exē plum.C.eo.ergo per ignorātiā debet excusari ab isto dolo:vt l.si quis in graui.§.si quis ignorās.ī.ad Syl.& l.si quis id quod. §.doli.ī.de iurisd.omnium iu.gl.soluit.dicit enim quod non licet ignorare istud edictum.sed istas leges sic,hoc nihil est dice-
2 re.quare dic† vt in l.nec exemplū.C.e.vbi dicit quod falsum requirit dolū: q̃a verū est in eo quod est vere falsum,secus in eo quod est quasi falsum:vt hic,& in l.j.in fi. ī.eodē.Et sic apparet responsio ad alia cō
3 traria:† Nā ignorātia excusat à delictis, in quibus verus dolus requiritur:sed in isto delicto non requiritur verus dolus, ergo &c. Dic de hoc per Dy.in e.ignorātia.extra,de reg.iur.lib.vj.Ex hoc† habes, q̃ va-
4 lет statutum quo cauetur quod quis non posit allegare ignorantiā illius statuti,sicut hic fit.

Scribere. Vides ergo quod qui sibi abscribit per filium,vī per seruum,tenet hac lege.hoc est verum quando filius vel seruus adscribit eo mandante:vt habuistis no.ī.eo.l.de eo.in prin. Sed op.verba edicti sunt scripta in p̃sonā. Dicunt enim,si quis sua manu adscripse-
c rit:vt ī.in prin.[c] ergo eū q̃ facit per alium non comprehendit:vt l.aut q̃ aliter.in fin. ī.quod vi aut clā.& dixi in l.hæc verba.ī.de adul. Rñ.possumus dicere quod ista verba huius §.scribere.sunt verba edicti diui Claudij.& hoc vī sentire glo q̃ est j.super verbo,dari.in ver.nec generalē.quę dicit.quod vsq̃ illuc durāt verba edicti. Secundum hoc ista non est interpretatio Iurisconsulti,sed cōstitutio principis. Vel aliter puto q̃ interpretatio Iurisconsulti incipit hic,scribere autē &c. Ad contrarium rñdeo, q̃ videt facere per se,qui facit per alium,scilicet per fictionē:& ita dicit hic. Dicit enim videri.& sic per fictionem,non autem qd verbis cōprehendatur,vt in contrarijs.

Plane. Vides quod specialis subscriptio prodest ad euitandam pœnam,& ad capiendum relictum,sed generalis subscriptio prodest tantum ad pœnam euitandam.

1 ☞ *Subscriptio generalis facta à patre,uel domino,quod quo ad omnia profit filio,uel seruo secus in extraneo scribente,nisi quo ad euitandam pœnam.*
2 *Subscriptio schedulæ fienda à partibus,qualiter fieri debeat,ut teneat.*
5 *Notarius qui occupatus cōmisit alij ad scribendum instrumentum,in subscriptione dicit, quæ supra scripta sunt inter talem & talem,&c.*
4 *Notarius quando in fine instrumenti facit unam subscriptionem,dicendo quod supra ratum,uel cancellatum est &c.debet facere subscriptionem specialem.*

1 **Item senatus.** No.q̃ generalis subscriptio, prodest quo ad omnia filio vel seruo scribētē: secus in extraneo scribente,quia non prodest,vt hic,in ver.q̃ tamen.& ī.e.l.j.§.inter filium.nisi ad euitandam pœnam,vt ī.
2 eo.ver.nec generalem.& C.eo.l.si testator. Istud prodest† ad infinita. Aliquis scripsit vnam schedulam,in qua continetur quædam facta in fauorē sui,& in fauorem mei:ego subscripsi me dicens,omnia dicta approbo,& mea voluntate esse scripta dico,& confirmo:valet ne ista schedula contra me? Rñd.
d non,[d] sed debet sequi subscriptio specialis,hoc modo dicēdo quod factum est de tali contractu inter me & talē,approbo. Istam enim dicitur specialis subscriptio,vt dixi ī.eo.l.j.§.inter
3 filium.† Item quando notarius est multum impeditus,& ipse non pōt scribere,potest alij scribendum committere:arg.l.j.ī. de offi.

Universidad de Navarra Biblioteca

de offic. eius cui man. est iurisd. & C. de iure delib. l. fi. §. sinautē dubius. ibi: vel subscribere ppēditus, &c. Certè ille notarius postea in fi. se subscribit, dicēdo q̃ oībus quę s. scripta sunt, ipse interfuit: & de illis fuit rogatus, debet facere subscriptionē spālē dicendo, oībus q̃ supra scripta sunt inter talē, & talē: nō autē debet facere gnālē, per hāc legem nisi cōmitteret filio suo, vt p hāc legē.

Itē facit ad aliud, q̃ † qn̄ notarius [a] in fi. instrumēti facit vnā subscriptionē dicēdo, qd̄ supra rasum, vel cancellatū est, &c. secundū formā l. j. s. de his q̃ in testa. delen. Certè est vtile, & forsan necessariū q̃ faceret subscriptionē spālem: aliàs subscriptio gnālis [b] nō porrigeret ad ea, de quibus esset dubiū, an essent manu sua facta, per hanc legem.

Quæri tamen debet. Pone casum, qd si aliqs adscripsit sibi de mandato [c] testatoris, puta filius, vel seruus, qui necesse habebant ei parere: an ista necessitas obediētiæ eū excuset? Rn̄det, iusta excusatio & honesta est, vt excuset à pœna, nō tn̄ habebit legatū. Tex. ibi, obsequēdi. i. obediēdi. necessitas. subaudi excuset. Et sic apparet q̃ loquit in filio, vel in seruo, q̃ habēt obedire necesse. & in alijs q̃ j. dicent honesta, nūc rn̄det. Item ibi q̃ nō sit cōcessum. q. d. satis est q̃ excusent quo ad pœnā, licet nō capiat legatū: vt probatur C. de his qui sibi adscri. l. vlti. & s. §. proxi. & s. eo. l. pxi. in prin. & no. s. eo. l. j. §. inter filium cū seq.

Matri quoque. [d] Ex hac ergo lege vos habetis, q̃ excusat à pœna falsi q̃ sibi adscripsit propter gnālem subscriptionē. spālis verò sufficeret etiā quo ad capiēdū: vt s. §. planè. Itē propter necessitatē obediēdi. Item propter iuris errorē, vt in muliere, vt hic. in masculo secus, vt vidistis s. ea. l. in princ.

Si quis duobus. Opp. s. eo. l. j. §. ad testamenta. & s. ea. l. in prin. Rn̄. hic loquit in eo qui sibi adscripsit sub cōditione: in cōtrario sibi adscripsit purè. Sed cōtra hoc oppo. i. eo. l. impuberē. §. j. Rn̄. hic in eo qui sibi adscribit sub duabus cōditionibus [e]: ideo parcitur sibi quo ad pœnam, quo ad capiēdum: ibi verò adscripsit sub vna conditione tantùm: & hæc vera. omnes aliæ solu. quæ ponuntur in glos. diuinationem continent.

Qui celat aliquid simpliciter, vt nemini appareat, incidit in pœnam falsi. Item qui extruncat bullas ex literis papalibus. nu. 2. 16.

Paulus. [f] Vides hic in prin. q̃ qui subtrahit instrumentū, nō incidit in pœnam falsi, nisi in testamēto: secus in alio instrumēto. Cōtra. j. ea. l. in fi. ibi: surripuerint. Glo. soluit, & bene. Ex furto solo non incidit quis in pœnā falsi: sed si qs furat, & corrūperet instrm, ponēdo illud in ignē, vel alio modo destruit: tūc p quolibet instrō subtracto. & ita destructo, qs incidit in falsum. Ita loqt finis. Itē vides † in hoc §. q̃ qui celat aliqd, vt verū nō appareat, incidit in crimē falsi. [g] Hoc debes itelligere in eo q celat aliqd simpliciter, vt nemini appareat. Secus si celaret contra vnā psonā tantū: vt l. iij. §. si quis dolo. s. de tab. exhi. Itē dicitur hic, resignauit. Nota † q̃ qcunq; detruncaret bullas de literis papalibus, vel de alijs literis, pœnā falsi ēcideret, vt hic. Nō habetis hic alia.

Cum quidam. Pro non scripto. Istud ergo remanet apud hæredes cū onere suo. de quo dic vt l. filius. in fi. s. e.

Vir tabellio potest instrumentum pro vxore conficere, non autem testificari. 13.

Vxori. [h] Not. dicit hic Dyn. ex isto prin. q̃ vir tabellio pōt † cōficere instrumentū pro vxore sua: sed nō posset esse testis, tanq̃ domestica persona. Rationē differentiæ inter testem, & notariū, dixi s. eo. l. si pater.

Testis, qui vltro se offert, est suspectus, & eius dictum non valet.

Adscribens se fideicommissarium, vel executorem in testamento, non potest postea recusare.

Talis sit se adscribens dicitur executor datiuus.

Qui se ingerit, licet præsumatur suspectus, tamen probatio in contrarium admittitur, cum non sit præsumptio iuris, & de iure.

Qui se filio. Hic est nota. casus. Nota tex. ibi consensisse &c. Nota † ex lege [i] nostra arg. optimū q̃ testis, qui vltro se offert, sit suspectus: & eius dictū nō valet: vt hic, ibi: q̃ vltro tutelā, &c. Facit l. quæ omnia. §. j. s. de procu. Dixi in l. post legatum. §. his vero. s. de his quib. vt indig. Secundo not arg. q̃ dicit gl. q̃ si aliquis adscribat se fideicōmissarium, † & executorē in testamento, nō pōt postea illā fideicōmissariā, recusare. secundum hoc ille qui se adscribit fideicōmissariū, erit executor datiuus [k], nō executor testamentarius: de quo executore datiuo loquitur in l. iij. s. de ali. & cibaria. lega. Vltimo nota q̃ ille, qui sponte se ingerit, † præsumitur suspectus: tamen non est præsumptio iuris, & de iure: quia admittitur probatio in contrariū. Casus est hic, ibi si idoneus esse approbetur. Tene menti.

Qui inchoauit delinquere, & non perfecit, quia noluit excusatur.

Moneta falsa dicitur illa, quæ fabricatur à non habente potestatem fabricandi à Principe.

Moneta facta ab habente authoritatem, vt non dicatur falsa debet esse talis in forma, qualis est in materia, deductis expensis cudendi.

Qui tenetur recipere monetam pro æstimatione taxata à publico, alias punitur. 19.

Vi falsam. Nota q̃ ille, qui inchoauit † delinquere, & nō pfecit, quia noluit, excusat. Secus si nō pfecit, quia nō potuit. De hoc p doc. in l. si qs nō dicā rapere. C. de epis. et cle. & dixi in l. q ea mēte. s. de fur.

Quero, † q̃ dicat moneta falsa. Rn̄. q̃ non fit ab eo q habet authoritatē faciendi à principe: vt l. ij. & vlti. C. de fal. mone. Secundo † quero, qualiter debeat fieri moneta ab eo qui habet authoritatē faciendi, ne alias dicatur moneta falsa, & adulterina. Inn. i. c. q̃to extra, de iureiur. dicit q̃ moneta debet esse talis in forma, [l] qualis est in materia deduplicitè, vt nemini appareat. Secus si celaret contra vnā psonā tantū: vt l. iij. §. si quis dolo. s. de tab. exhi. Itē dicitur hic, resignauit. Nota † q̃ qcunq; detruncaret bullas de literis papalibus, vel de alijs literis, pœnā falsi ēcideret, vt hic. Nō habetis hic alia.

Cum quidam. Pro non scripto. Istud ergo remanet apud hæredes cū onere suo. de quo dic vt l. filius. in fi. s. e.

Vir tabellio potest instrumentum pro vxore conficere, non autem testificari. 13.

Vxori. [h] Not. dicit hic Dyn. ex isto prin. q̃ vir tabellio pōt † cōficere instrumentū pro vxore sua: sed nō posset esse testis, tanq̃ domestica persona. Rationē differentiæ inter testem, & notariū, dixi s. eo. l. si pater.

Testis, qui vltro se offert, est suspectus, & eius dictum non valet.

Adscribens se fideicommissarium, vel executorem in testamento, non potest postea recusare.

Talis sit se adscribens dicitur executor datiuus.

Qui se ingerit, licet præsumatur suspectus, tamen probatio in contrarium admittitur, cum non sit præsumptio iuris, & de iure.

Qui se filio. Hic est nota. casus. Nota tex. ibi consensisse &c. Nota † ex lege [i] nostra arg. optimū q̃ testis, qui vltro se offert, sit suspectus: & eius dictū nō valet: vt hic, ibi: q̃ vltro tutelā, &c. Facit l. quæ omnia. §. j. s. de procu. Dixi in l. post legatum. §. his vero. s. de his quib. vt indig. Secundo not arg. q̃ dicit gl. q̃ si aliquis adscribat se fideicōmissarium, † & executorē in testamento, nō pōt postea illā fideicōmissariā, recusare. secundum hoc ille qui se adscribit fideicōmissariū, erit executor datiuus [k], nō executor testamentarius: de quo executore datiuo loquitur in l. iij. s. de ali. & cibaria. lega. Vltimo nota q̃ ille, qui sponte se ingerit, † præsumitur suspectus: tamen non est præsumptio iuris, & de iure: quia admittitur probatio in contrariū. Casus est hic, ibi si idoneus esse approbetur. Tene menti.

Qui inchoauit delinquere, & non perfecit, quia noluit excusatur.

Moneta falsa dicitur illa, quæ fabricatur à non habente potestatem fabricandi à Principe.

Moneta facta ab habente authoritatem, vt non dicatur falsa debet esse talis in forma, qualis est in materia, deductis expensis cudendi.

Qui tenetur recipere monetam pro æstimatione taxata à publico, alias punitur. 19.

Vi falsam. Nota q̃ ille, qui inchoauit † delinquere, & nō pfecit, quia noluit, excusat. Secus si nō pfecit, quia nō potuit. De hoc p doc. in l. si qs nō dicā rapere. C. de epis. et cle. & dixi in l. q ea mēte. s. de fur.

Quero, † q̃ dicat moneta falsa. Rn̄. q̃ non fit ab eo q habet authoritatē faciendi à principe: vt l. ij. & vlti. C. de fal. mone. Secundo † quero, qualiter debeat fieri moneta ab eo qui habet authoritatē faciendi, ne alias dicatur moneta falsa, & adulterina. Inn. i. c. q̃to extra, de iureiur. dicit q̃ moneta debet esse talis in forma, [l] qualis est in materia dedu-

Universidad de Deusto Biblioteca

ctis expensis cudēdi. & hoc obseruat cōsue
tudo. Sed tex. legis videtur dicere cōtra: qa
moneta debet esse talis in forma, qualis est
in materia, nō deductis expensis cudēdi. et
sic videtur, ꝙ expēsæ cudendi debeant fieri
a de publico: [a] vt l. j. circa prin. & ibi glo. s. de
4 cōtrahē. emp. Quæro, vtrū † aliquis cogat
recipere monetā pro ea æstimatione, quæ
taxata est à publico. Casus est hic, ꝙ sic, &
si non recipit, punitur: vt est casus C. de ve
b te. numis. potesta. l. vltima. [b] lib. xj.

1 ☞ *Donans, vel obligans rem duobus, tenetur pœna falsi si est adiecta clausula, ꝙ de dicta re nemini ius dedit &c. vel dixit se alteri nō donasse, &c. alias tenetur pœna stellionatus.*

c **Qvi duobus.** [c] Oppo. s. de crimine stel
lionatus. l. iij. Breuiter ibi vendidit
rē alteri obligatā: hic vero vēdidit rē alteri
venditā. Et aduertatis, istam legē ego intel
d go stricte, prout iacet, ꝙ quis vēdidit [d] rem
1 † duobus in diuersis cōtractibus. Secus pu
tarem si duobus in diuersis contractibus rē
donaret, vel alios cōtractus faceret. Nā li
cet incidat in crimen stellionatus: vt l. iij. s.
de cri. stel. nō incidit in crimē falsi. & quod
e dico [e] de alijs contractibus, ꝙ nō incidit in
crimē falsi, est verum, si nō dixit aliquid de
donatione prima, vel de obligatione. Secus
si interrogatus dixit se nō donasse, vel non
obligasse alteri prius, & mentitus est: quia
incidit in crimē falsi: vt j. eo. l. si à debitore.
& ideo aduerte, si in instrumento est posita
illa clausula, ꝙ de dicta re nemini ius dedit
propter ꝙ præiudiciū fieri posit. &c. tunc
si alteri donauerit prius, vel obligauerit, pu
nitur pœna falsi: vt infra, eo. l. si à debitore.

1 ☞ *Pupillus quod nō possit esse notarius, licet possit ad scribendum adhiberi.*
2 *Mulier quod possit adhiberi ad scribendum.*
3 *Pupillus nō potest eligi notarius, vt post pubertatem, vel factus maior officium tabellionatus possit exercere.*

f **Impuberem.** [f] Opp. de l. pupillū. j.
de reg. iur. Sol. hic in eo pupillo qui
non est doli capax nec proximus pubertati
1 Quæro an pupillus † posit esse notarius et
dicūt quidā ꝙ sic, per hāc legē. Dyn. & alij
doc. dicūt cōtra. Nā officiū notariatus est
publicū officiū: vt l. generaliter. C. de tabu
la. Sed impuberes ad talia officia admitti
nō possunt: vt l. ij. §. impuberes, de iur. im
munitatis. & l. ij. in fin. de reg. iur. ergo &c.
non obstat hęc lex: qa hic loquitur de eo, q
adhibebatur ad scribendū, nō ad publican
dum: ad quod pōt adhiberi seruus: vt s. de
test. l. seruus. & j. ea. l. ver. itē non cōtinetur.
2 Item pōt † mulier adhiberi ad scribendū, vt
no. s. eo. l. diuus. ver. idem in filia. Quæro,
3 † vtrum [g] pupillus posit eligi notarius, vt
g post pubertatem, vel factus maior posit ta
bellionatus officium exercere. Rn̄. text. vi
detur velle, ꝙ tēpore quo eligitur quis ad
officiū debeat esse idoneus: vt l. excusatur.
§. j. s. de excu. tut. & extra de rescrip. c. si eo
tempore. lib. vj.

1 ☞ *Pater an posit adscribere filio in potestate in aduentitijs.*

h **Si ei filio.** [h] Oppo. ꝙ nō inspiciatur
euētus: sed sufficit adscri
ptio: vt l. si quis legatū s. eo. in princ. Dicūt
quidā, hic illud legatū erat quasi conditio
nale, ibi purū. Nihil est. quare dic, ibi adscri
bebat directo sibi: hic per obliquum. Ratio
quia quando adscribit directo solū inspicit
ꝙ sibi adscribat: & non curatur vtrū ei quę
ratur, vel nō. Sed qn̄ sibi adscribit per obli
quū, senatus non inspicit adscriptionē, quo
niam sibi non adscribit: sed inspicitur euen
tus an ei, quęratur, vel non. Venio ad secun
dum. hic dicitur, ꝙ filio emancipato potest
1 pater adscribere. † Quæro, vtrū [i] hodie pos
i sit adscribere filio in potestate constituto in
aduentitijs, cū patri non quæratur proprie
tas. Quidā ꝙ sic. Glo. ꝙ nō: quia saltem pa
tri quæritur vsusfructus: quam glo. signat.
Contra hanc gloss. videtur quod not. s. de
autho. tut. l. j. vbi videtur dici, ꝙ valeat quo
ad proprietatem, nō quo ad vsumfructum
quod quidā dicūt. sed non puto hoc verum.
cū enim nomē filij quasi falsum subducatur
vt l. filius. §. sequens s. eo. nihil ex illo lega
to pōt deberi alicui, vt ibi. Pro hoc facit
tex. j. ea. l. §. si dominus. vbi ille qui adscri
bit, nullo modo debet suū cōmodū aspice
re. Fateor tamen ꝙ si pater adscribēdo filio
dixisset, ita ꝙ ipsi patri nō quæraī vsusfru
ctus: tunc excusatur pater: quia esset eadē
ratio, quæ in emancipato. Venio ad versic.
sed & si ei. Opp. ꝙ inspiciatur animus, non
effectus: vt l. diuus. s. ad l. Corn. de sica. Gl.
non soluit. Respondeo. hic loquitur de qua
si falso, ꝙ nō potest committi adscribendo
alij, nisi adscribenti quæratur: & ideo cum
ad perfectionem delicti requiratur euentus
acquisitionis: ideo inspicitur euentus, non
animus: sed in lege cōtraria ad perfectionē
illius delicti sufficit animus cū aliquo actu
vt colligitur ex verbis legis Corneliæ.

1 ☞ *Quod sit consilium, vt pater posit euitare pœnā, cum scribit testamentū, in quo filius est hæres institutus.*

Eadem & de filio. Dyn. dicit hic, ꝙ quædam mu
lier habens generum, & ex fi
lia pręmortua instituit nepotē hæredem, isto genero patre istius
nepotis scribente testamentum. & addit in fine, ꝙ testamentum
scriberet ad sensum cuiuslibet sapientis, & in eodem testamen
to illum nepotē hæredem instituit iste gener accusabatur de fal
so, qa adscripsit hæreditatem filio suo. dicit Dyn. dedisse consi
1 lium † ꝙ propter illa verba posita in fine testamenti, ꝙ pater qui
scripserat testamentū, adijceret illa verba. ꝙ filiū vel nepotē quo
ad testatricē instituebat sub conditione si emanciparetur ab eo
patre: & sic euasit pœnā pater adscribens. Item dicit Dy. Aduer
te, nihil videtur ꝙ cum ipse pater prius incideret in quasi falsum
Dy. dedit sibi consilium ꝙ incideret in verum falsum. nam per il
la verba, quod testamentū scriberetur ad sensum sapiētis, & ista
extrinseca non possunt addi, vt dixi plene in l. illa institutio s. de
hære. instit. & l. ex ea parte. in prin. s. de verb. obliga. & not. in l. si
mandato Titij. s. manda. in fin. & ideo apponendo illa verba, in
cideret in verū falsum, sed rectius cōsilium esset, ꝙ ipse emācipa
ret filium suum ante aditā hæreditatē. & sic cū sibi patri nihil q̄
reretur, non puniretur. & hoc vult dicere text. hic eadem l. & de
filio postea emancipato, &c.

Qui codicillos. Oppo. per cōfirmationem codicil
lorum mihi nihil acquiritur, cum
codicilli remaneant firmi: vt Institu. de codi. §. sed cum ante. Sol.
hic loquitur secundum iura antiqua, secundum quæ codicilli
ante facti erant nulli, nisi expresse confirmarentur: hodie vero
cum per confirmationē adscribendi nihil quæreret, non incide
ret in crimen falsi. Venio ad ver. hæc ita. Quæro: quid vult hoc
dicere. & oppo. quod siue volente, siue nolente testatore, illa ad
scriptio nihil valeat: vt lege diuus. supra eodem. Quidam dicūt
quod iste versicu. hæc ita. non debet esse hic. Alij dicunt quod
debet esse: nec debet vacare: & respondent ad contraria quod
ista talis ademptio libertatis, si est facta sine testatoris voluntate
seruo non nocet: & incidit in pœnam adscribens. Sed si est facta
cum

a ¶ De publico. Ista faciunt ad no. p bart. in l. Paulus. de solut.

b ¶ L. vltima. Adde omnino Bar. in l. fi. hic alleg.

c ¶ Qui duobus. Adde ꝙ hec lex nō vendicat sibi locū in infeudāte rē duobus, scdm bal. p illū tex. in ca. si quis fecerit quo tpe miles. & vide ad materiā huius legis bal. omnino in c. j. §. si facta. si d feu. fue. controuer. & intellige hanc legē qn̄ primus emptor non cessabat in solutione pretij. alias secus, secundū Odof. qui ita no. in l. venditor hæreditatis. de hæred. vel actio. vēd. & refert Bal. in l. quoties. C. de rei vēdi. Pro hoc facit l. q̄diu. de distr. pig. Itē nō habet locū in pignorāte rē duobus, scdm Barto. in l. si qs. s. de pig. act. & vtrū petens iterū debitū solutum, puniaī pœna falsi, vide Bal. in l. j. C. de cōdi. inde. Itē limita vt p Angel. & Imo. in l. a diuo. §. si post. s. de re iudic. & in §. sed si emptor.

POMATES.

d ¶ Quod quis vendidit. Ad limitationē huius legis vide oīno Alex. in l. a diuo Pio. §. sed si emptor. col. ij. s. de re iudi.

e ¶ Et ꝙ dico. Adde bal. in c. cū Ioānes. d fide instru. vbi limitat, nisi reuelaret illā obligationem. vide ibi. And. Barb.

f ¶ Impuberē. Vide Dy. & Bar. in l. j. §. si impuberes. s. ad Syllania.

POMATES.

g ¶ Quæro vtrum. Et facit in simili l. si filius. de leg. præstan. et facit ꝙ dicit d. Pe. in c. si eo tpe. hic alle. si qs facit testamētū, si postea cantat, an recōualescit.

h ¶ Si ei filio. Per hūc tex. dicit Dy. ꝙ si qs credēs occidere hominē occidit asinū, nō puniī, & fuit de facto scdm ang. hic.

i ¶ Quæro vtrū. Pater nō pōt adscribere p filio in aduentitijs, in quibus patri q̄riī vsusfructus, & hoc, qa in cōsequentiam sentit lucrū. Ita habes hic glo. quam nescio alibi. Et facit ad qōnem vtrū qn̄ clericus adscribit legatum ecclesiæ suæ, posit & valeat. in quo scias ꝙ licet clericus nō posit esse tabellio, l. vniuersos C. de decur. lib. x. s. c. sicut. extra, ne cleri. vel mo. tū valeat si fuit scdm Bart. in l. vniuersos. bū facit l. si quis decurio. et ibi no. de fal. & ideo videt, ꝙ tale legatū valeat, cū clericus posit esse testis in causa ecclesiæ. c. cū nuncius extra, de testi. et ꝙ teneat, & nō puniaī pœna sibi adscribentiū in testō, et nec Pau. multū not. in c. cū inter. de re iu. licet in contrariū faciat gl. de qua hic, cū clericus in cōsequentiā videaī lucrū sentire. Cogita, & ad id, ꝙ dixi de sacerdote, vel clerico, adde bar. in l. seruus. s. de testi. & gl. in c. vt officiū. de hęred. in vj. Dixi ꝙ pōt vetera extēdere, noua facere nō, postq̄ est clericus: alias est c. inquisitionis. §. ad cōscribēdas. & Imo. in l. falsa §. sed si cui. s. de cōd. & demō. & ibi dicit bal. p illū text. ꝙ tabellio effectus doctor, nihilominus tanq̄ tabellio poterit cōficere instrumētū. & Cy. in d. l. si qs decurio. & bart. hic. vide quæ dixi in l. j. §. inter filium. s. eo.

ADDE an pœna adscribentis habeat locū in testō nūcupatiuo? so. An. in addi. ad Spe. in ti. de instr. edi. §. posthumo. versi. quid ergo.

Universidad de Deusto Biblioteca

POMATES.

a ¶ Vltimo not. Et p̃ hoc facit l. scie̅dum. in versi. si q̃s scripserit fo. de ver. obli. & ibi no. Ang. in rep. in prin. & cæteri moderni sequu̅tur, et maxime do. Alexa. quem omnino videas.

b ¶ Quod notarius. Notarius pot̃ scribere instrumentu̅ co̅tra se, & vide qd̃ notat Bar. in l. filius. §. sequen. Et qd̃ sit in testamento, vide Bar. in l. seruus. s. de test. & adde q̃ no. voluit Bar. in l. ex sente̅tia. de testa. tu. et in l. seruus communis. s. de stip. ser.

POMATES.

c ¶ Quid sit. Adde Sali. in l. nec exemplu̅. C. eo. & vide Io. de Imo. in co̅sil. ciiii. ad quod allegauit istu̅ tex. cu̅ dicto Bar. & vide gl. in c. ne quis arbitre̅t. xxii. q. ii. q̃ mdius loquit̃. & vide glo. in c. in memoria. xix. dist. & in l. nec exemplum. C. de fal.

d ¶ Respo̅deo. falsum. Quid sit falsum, adde Barto. in d. l. nec exe̅plu̅. & Bal. in §. vtrum. per illu̅ tex. dicit q̃ large instrumentu̅ simulatu̅ dicitur falsum. qd̃ etia̅ intelligit procedere in statutis. cuius co̅trariu̅ sentit hic Barto. Et an no̅ solẽne, & falsum æquipare̅tur, vide qd̃ no. Bal. in l. no̅ dubiu̅. in vii. opp. C. de test. & ille qui dicit tibi, falsum dicis, no̅ dicitur tibi inferre iniuria̅: quia no̅ intelligit̃ q dicat ex p̃posito falsum, scd̃m Salic. in l. de tutela. C. de i in integ. resti. min. & adde quod q̃s po̅t etia̅ mentiri sine dolo. Ita dicit mod. in l. quis si fugitiuus. §. idem Celsus. s. de ædi. edi. vbi vide And.

ADDE Alexan. consi. xiiii. lib. i.

e ¶ Secu̅do nota. vtru̅ instigationes releue̅t accusatore̅ a pœna. Quod no. pro syndicis co̅itatis, qui instigati denunciant. Et na. glo. in l. Polla. de his quibus vt indig. Et istis oi̅bus adde Barto. post glo. in l. athaletas. §. calu̅niator. s. de infa. Vtru̅ aute̅ si iudex ingrat ad denu̅ciatione̅ syndici, faciat lite̅ suam, sicut si motu p̃prio ingreret? Bal. videt̃ velle q̃ sic, in l. i. §. si præses. s. de magist. conue. quod nota: licet contrariu̅ videatur expresse in l. ii. §. si publico. supra. de adul. Et dicit Cyn.

cum domini voluntate, valet quo ad præiudicium serui, non quo ad commodum adscribentis. hoc tame̅ placet, si de voluntate domini probaretur aliter, qua̅ per illam adscriptionem. Nam cum illa adscriptio subducatur, vt falsa, no̅ potest prodesse adscribenti, nec alteri: vt l. filius. §. sequens. s. eod.

1 ☞ *Adscribens in testame̅to contractum pro se, quod incidat in pœnam falsi, ex senatusconsulto.*

Qui liberi. Quid vult dicere q̃ no̅ tenetur verbis, sed sente̅tia senatusco̅sulti? Glo. dicit, q̃ verbis tenentur illi, qui adscribu̅t res æstimabiles: sed libertas no̅ est res æstimabilis: ergo &c. Contra hoc facit i. proxi. vbi ille, qui adscribit libertate̅, tenetur: licet libertas sit res inæstimabilis, vt l. libertas. i. de regu. iur. Respondeo ergo aliter: in senatusco̅sultu̅ incidit ille, qui adscribit in testame̅to 1 † legatu̅, vel fideicommissum, vel aliquid pertinens ad vltimam voluntatem: sed assignatio liberti non proprie̅ pertinet ad vltima̅ voluntatem: vt l. assignare. s. de assigna. lib. ergo &c. & ideo dicerem, q̃ si aliquis adscriberet in testamento contractum pro se, q̃ ipse incideret in pœna̅ falsi ex sente̅tia senatusconsulti, non ex verbis, vt hic. Facit quod not. in l. hæredes palam. in fi. s. de testa.

Si testamentarius.

1 ☞ *Natura casus datiui est quod sibi adscribit.*
2 *Notarius potest conficere instrumentum, in quo ipse alteri obligetur.*
3 *Pater an possit scribere instrumentum pro filio: remissiue.*

Qui autem. Quæro quomodo non tenetur verbis, nonne sibi aliquid adscribit. Respondeo: tex. in l. i. §. ad testamenta. s. eo. & l. diuus. in princ. s. eo. loquitur de eo qui sibi adscribit legatum vel fideicommissum: sed exhæredatio non est legatu̅ vel fideico̅missum: ergo &c. Præterea natura 1 casus † datiui, adscribit sibi, &c. est, vt significet per modum acquisitionis: sed ille, qui adscribit exhæredatione̅, no̅ sibi adscribit aliquod positiuu̅, quod acquirit̃: merito no̅ co̅tinetur verbis, nec sente̅tia. a Vltimo no. [a] † ex hoc text. 2 Dy. dicit, q̃ notarius [b] possit instrumentu̅ b scribere, quo ipse obligetur alteri: non quo alter obligetur sibi. Facit l. vxori. §. i. s. eo. et l. no̅ putauit. §. si quis sua manu. de co̅t. tab. & quia ei contra se est adhibenda fides: vt l. 3 Publia. § fi. s. deposi. An † aute̅ pater notarius possit scribere instrumentu̅ pro filio, dixi s. eo. l. si pater. & tangitur per Dy. in l. quod dicimus. in fi. s. de auto. tuto.

1 ☞ *Falsum quot modis dicatur, ibi quod tribus modis.*
2 *Statutum quod damnatus de falsitate non admittatur ad officia, intelligitur de falsitate stricte̅.*

23.

c Quid sit falsum. [c] Alias est, immutet: & tunc est plana. alias est immutetur: & tunc expone, quia conatur literas facere eadem forma, qua facit alius: & subscribere nomen suum secundum Iaco. 1 de Are. Oppon. † omnis mutatio veritatis est falsum: vt in authen. de instru. cau. & d fide. circa princi. Respondeo, falsum [d] vno modo dicitur largissime̅: & istud est omne, quod non est verum siue dolose̅ dicatur, siue sine dolo: & hoc modo sumu̅t Dialectici, & probatur in l si is qui ducenta. §. vtrum. s. de reb. dub. Secu̅do modo dicitur falsum large, omnis mutatio veritatis, quæ in se habet dolu̅: vt in dicta auth. de instru. cau. & fide, circa prin. facit lex nec exe̅plu̅. C. eodem. & hoc modo loquendo omnis ille, qui committit dolu̅, posset dici, q̃ committat falsum: sed hoc no̅ est veru̅ qua̅tum 2 ad accusationem de falso. Tertio † modo dicitur falsum stricte̅: & nunc illud dicitur ta̅tum falsum, quod incidit in aliquod caput legis Corneliæ de fal. Casus est hic. Vnde non puto q̃ pro quolibet dolo & qualibet deceptio̅e quis incidat in falsum, vt puniat. arg. l. Corn. de fal. vel in capitulis expressis in hoc titu. Et puto q̃ statuta, quæ dicu̅t q̃ conde̅natus pro falsitate non admittitur ad officia, & similia: debeat intelligi de conde̅nato pro falsitate ex aliquo capitulo, quod numeratur in hoc titulo.

1 ☞ *In crimine falsi licet desistere ante sententiam.*
2 *Mandans & faciens, quod possint in eodem libello accusari.*
3 *Instigatio non releuat accusatorem à pœna: nisi accusaret ex necessitate officii, vel fuisset facta à personis, quibus verisimiliter deberet credi.*
4 *Syndici co̅munitatis denunciantes maleficia ad alterius instigationem, quando excusatur.*
5 *Iudex in sententia, qua reum absoluit, potest accusatorem condemnare, stante statuto quod non probans accusatione̅ condemnetur.*

24.

Athaletus. In crimine falsi potest quis libere desistere ante s̃niam, scd̃m glos. Et i̅ hac lege ponit Dy. casum: Quida̅ instituit duos in vndecim vnciis: filiam in vna: Athaleto reliquit libertate̅. Ite̅ duas vncias dandas ad illis hæredibus. Cætera sunt clara. Opp. de l. post legatu̅. §. an libertas. s. de his quib. vt indig. Sol. ibi tulit testimonium hic veru̅ dixit quæda̅ verba, s. se probaturu̅ 1 q̃ tame̅ non fecit. Item † opp. i. ad Turpil. l. i. §. incidit. R̃ndeo: dicit gl. speciale in hoc crimine, vt ante s̃niam liceat desistere. Ista est vera, licet glo. videatur aliter dicere in l. Lucius. i. ad Turpil. & ibi dica̅. Item oppo. de lege post legatu̅. §. sunt qui putant. s. de his qui. vt indig. R̃n. lege̅ ista̅ intellige, qd̃ ibi perseuerauit vsq; ad s̃niam: hic non. Ex 2 hac lege † nota primo, q̃ vr̃ hic esse casus illius questionis: an mandans & fieri faciens possint in eodem libello accusari. Et hic videtur casus q̃ sic: quia inscribit simul & semel contra scriptorem, & contra Proculu̅ cohærede̅. Pro hoc l. nihil. in fi. s. de adul. & per doc. in l. i. C. si reus vel accusa. mor. fue. e Secundo [e] † nota q̃ instigatio serui non re- 3 leuat accusatore̅ à pœna: quod tene menti. Secus esset in eo qui accusaret ex necessitate officii: quia tunc istæ instigatio̅es eum à calumnia releuarent: vt l. tutor. s. de his quib. vt indign. Idem puto, q̃ secus esset si istæ instigationes fuissent factæ à personis, quibus deberet verisimi- f liter credi: [f] vt l. qui cum maior. §. pen. & fi. de bo. liber. Et ista no- 4 ta † pro syndicis comitatus, qui denunciant maleficia ad aliorum instigatione̅: debet enim eis instigantibus credere, vel non crede- 5 re, secundu̅ qualitate̅ personaru̅. † Tertio nota in hac lege casum istius questionis. dicit statutum, q̃ qui non probauerit accusationem, condemnetur in dece̅ libris: vtru̅ in eadem sententia qua absoluit reum, possit iudex conde̅nare accusatore̅? Casus videt̃ hic quod sic. ibi: pronunciauit, & Maximiliam, &c. Ad quod facit C. de calum. l. i.

1 ☞ *Nuncii facientes falsas relationes hac lege puniuntur.*
Actio in factum oritur ex publicis indiciis.

g 1 Qui nomine. [g] Nota † co̅tra nuncios facientes falsas relationes, & citationes falsas puniun-

ibi q̃ fama, seu i̅dicia releuent iudice̅ qua̅tuncu̅q; indebite p̃cedente̅, & inquire̅tem: vt ibi p̃ eos in xii. q. & dicit Bal. in fi. in ii. col. C. de proba. q̃ semiplena probatio releuat accusatore̅ a calumnia, nisi reus co̅trariu̅ plene probet. & dicit Bal. in l. fi. in ii. col. C. de testi. q̃ testes examinati extra iudiciu̅ p̃ syndicu̅ sup̃ inquisitione sua, ipsum excusant. Allegat glo. qua̅ reputat multu̅ nota. in l. si ea quæst. C. de his qui. vt indig. ibi in domo, no̅ in iudicio. Et de iudice p̃ calu̅nia̅ ingrente, vide Bal. in l. i. C. de re iudi.

f ¶ Credi. Et no. Bar. in l. i. in prin. in fin. i. col. i. ad Turpil.

g ¶ Qui noi̅e. Allegat̃ ista lex p̃ Guido. de Suza. q̃ si aliquis fecit notariu̅ q non erat, tenet̃ oi̅bus rogãtibus eu̅ de instrumentis ad interesse. facit. i. eo. l. eos. §. fin. C. de tabu. l. generali. & l. fi. C. de magi. co̅ue. Ite̅ nota q̃ nu̅cius curiæ citans aliqué falso sine mandato iudicis, similiter puniat̃ pœna falsi criminaliter et ciuiliter ad interesse partis citatę. vide Cy. bal. & Sal. in l. fin. C. de req. reis. & q̃ no. per Moder. Insti. de act. §. quadrupli. & adde q̃ in citatione debet apponere de co̅missione iudicis, q̃ sufficeret eius sigillu̅, secundu̅ Inn. in c. qm̃. de proba. vide bart. & quæ ibi dixi in l. i. §. cura. s. de offi. p̃se. vrb. Dicit t̃n Inn. in d. c. qm̃ co̅tra. in versi. citat̃. q̃ si de relatione nu̅cii publice apparet, sufficit, licet non appareat de co̅missione. Et q̃ requirat̃ co̅missio iudicis: tenere videt̃ bar. & Iac. de are. in l. cu̅ clericus. C. de episc. & cleri.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ✠ P. PAV. P. ¶ Vide Alex.cõsi.cviij.no.xij.vol.ij.

a ¶ Eos qui. Habes arg.ex hoc tex.& ꝙ tabellio faciens diuersa signa in diuersis instrumẽtis, licet dicat se ignoranter fecisse, punitur pœna falsi. ꝙ not. & ita Bal. in l.cõparari. in pe.col. C de fid.instru. An aũt signũ sit de solẽnitate vide bar. in proœ. Digestorũ. Et ad pdicta vide Bar. in l.ad testiũ. §. si qs ex testibus. ff. de test. & ꝙ ĩ nota. de notario mutãte, & vtẽte diuersis signis, tenuit bal. post Iac. But. in proœ. C. in iij. col. et Gul. de Cu. in d. l. cõparari. & add ꝗ not. Inn. ĩ l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verb. obl. ꝙ liceat notario mutare signũ alterius notarij dũmodo non fiat in fraudẽ, tenuit bal. in l. j. C. ꝗ res vẽdi. nõ pos. Itẽ adde ꝙ si inter duos mercatores est cõtentio de signo, ꝙ ꝗ agit lite pendente nõ põt vti tali signo bal. ĩ l. j. C. ne lic. po.

¶ Ex opposito. Et ad materiã huius legis adde oĩno Ang. in cõsi. cclxxij. ꝙ incipit, quędã domina Margareta. & ĩ cõs. clxxxix. & add Ab. in c. lris. p illũ text. de pbat. & ibi gl. & vide bar. in l. q p salutẽ. in fi. de iureiu. et in auth. at q semel. C de pb. & adde ꝙ Bal. p istã l. in c. j. §. si em dño. qd sit inuesti. dicit ꝙ licet testis extra iudiciũ vel corã iudice dicat se nõ interfuisse, tñ ĩ iudicio debeat cogi ad rñdẽdũ veritatẽ: et statĩ illi responsioni, licet bar. no. contrariũ in hac l. eos. & male. secundũ eũ. & bar. cõsuluit Bal. in quodã suo cõsilio paruo, allegãdo gl. ĩ d. c. cãm q. & tex. in d. c. j. qd sit inuest. & incipit cõsi. in Christi noĩe amẽ: licet assessores post Bart. sicut cæci credãt plus sibi quã gl. & veritati. & ad de Pe. de Ancha. in Cle. testibus. de test. & Ant. de But. in c. cũ in tua. eo. tit. Et an examinationes factę in vno iudicio faciant fidẽ in alio, vide bar. hic, & gl. ordi. in c. cãm quæ. de test. firmat do. Ant. in c. veniẽs. eo. tit. in gl. Petr. & Host. & Mod. in d. c. cãm q. & ponit bal. in l. j. in prin. ff. si mẽ. fal. mo. dixe. & in l. certi cõdictio. in princ. ff. si cer. pe. & in l. ij. C. de fru. & lit. expẽ. facit ꝙ idẽ bal. no. in l. iij. C. de sen. q sine cer. qũti. et ꝙ no. ĩ l. de quare. §. fi. et ibi p gl. ff. de iud. ¶ Adde ꝙ cõs. bal. est mihi cccclxv. ij. lib. inci. punctus. & Ang. consi. cccvij.

tur enim hac lege. Secundo nota quod ex iudicijs publicis oritur actio in factum ciuiliter: vt hic, & l. nec quicquam. §. pro socio.

SI quis patris. Nota, dicit glo. ꝙ propter delictum patris aufertur hæreditas nepoti: argu. contra. dicit glos. §. de sena. l. emancipatũ. in fin. & §. de in ius voc. l. adoptiuum. in fi. Glo. nõ soluit. Solue vt no. §. de iure patro. l. diui. & per Dy. in c. nõ debet aliquis. de reg. iur. lib. vj.

1 *Dicta vnius testis in vna causa, quod faciunt fidem cõtra eundem testem testificantem in alia causa.*
2 *Vltimo dicto testis facto cum tormentis statur & nu. 4.*
3 *Testis potest se incontinẽti corrigere, si iustam causam correctionis alleget, & hoc iudici videatur.*
4 *Quando testis variat in dictis, an stetur primo vel scdo.*
5 *Testimonia falsa quæ dicantur, quæ varia, & quæ diuersa.*
Testis nõ dicitur varius quãdo variat circa aliquas demonstrationes, ut circa pronomen, uel agnomen: secus si uariat circa locum, uel tempus contractus: uel delicti.
6 *Testis productus, & examinatus in una causa, si in alia causa super eodem articulo examinatur, & dicat, dico' put dixi in alia causa: an ualeat, quod sit arbitrium iudici.*
Consiliũ pro teste qui primo examinatus, iterum examinatur, ut petat sibi primi testificata exhiberi.
7 *Primũ dictũ testis etiã nõ publicatũ, debet testi qui secundo examinatur eo requirente exhiberi.*
Cõsilium pro teste quod in secundo testimonio dicat, prout sibi uidetur modo: et si apparuerit aliter dixisse in alia causa, ex nunc corrigit, &c.
8 *Consiliũ quãdo testis dicit extra iudicium, scio hoc tantum, & non plus: quòd scribatur eius dictum coram testibus.*
9 *Diuersitas inter unum testem, & alium, reducitur ad concordiam: secus unius & eiusdem.*

a EOs qui. [a] Hæc lex diuiditur in tres partes. Prima loquit' de eo, q dixit varia, & diuersa testimonia. eodẽ tpe, & corã eodẽ iudice & in eadẽ cã. Secũda loquitur de eo, cuius testimoniũ variat ab eo, ꝙ alias dixit extra iudiciũ. Tertia de eo, cuius testimoniũ suũ variat ab alio eius testimonio, qđ alias dixit in alio iudicio. Secunda ibi: & eũ qui cõtra signum. Tertia ibi: de impudentia eius. Opp. ꝙ tertiũ responsum sit superfluũ, cũ dicat idẽ ꝙ in primo. Glo. vult dicere ꝙ in primo responso dixit testimonia varia, & diuersa, pro eadẽ parte, sup diuersis articulis: sed in tertio respõso dixit varia, & diuersa testimonia pro diuersis partibus. ſ. pro actore & reo, in eadẽ tñ instantia. vel dic, vt dixi, diuidẽdo: principiũ legis loquitur qñ dixit varia testimonia, & diuersa in eadem causa, inter easdẽ personas: sed tertiũ respõsum loquitur qñ variauit inter personas diuersas, in diuersis causis seu instantijs. quod
1 est notabile: † quia licet acta facta in vna cã non faciant fidẽ in alia causa, inter diuersas personas: vt no. in l. is apud quẽ. C. de edẽ. tamẽ dicta vnius testis in vna causa faciunt
b fidẽ [b] cõtra eundẽ testificatẽ in alia cã. ꝙ tenet Inn. extra de testi. c. veniẽs. Ad secundũ rñsum opp. ꝙ debeat stari vltimo dicto: vt §. de adulte. l. si postulauerit. §. ratio. vers. sed
2 & si negauerint. Breuiter † ibi vltimũ dictũ est factũ cũ tormentis: ideo illi vltimo dicto statur: hic vero ipse idẽ sine tormẽtis varia-
c uit. Itẽ opp. [c] ad idẽ. testi. licet incontinenti se corrigere: vt no. in authẽ. de testi. §. quia vero. & gl. magna. & est casus extra, de te-
3 sti. cog. c. pręterea. Rñdeo: † ꝙ testis põt se incõtinenti corrigere, si iustã causam erroris, & correctionis alleget, & hoc iudici videatur: sed qñ simpliciter dicit diuersa, nec dicit hoc se facere animo corrigẽdi: tũc habeatur vt testis variãs: ideo punitur. Ita debetis intelligere legẽ nostrã, & l. qui falso. §. de testi. Opp. ad idẽ: & videtur, ꝙ debeat stari primo dicto: & dictũ suũ secundũ non eneruat nec primũ tollit: vt l. generaliter. C. de nõ nu. pec. & extra de testi. c. sicut. Respondeo, ibi secũdum dictũ testis fuit dictũ post publicationem, & extra iudicium, nõ in forma testimonij: lex vero nostra hic loquitur qñ vtrunq; dictũ fuit in iudicio, &
4 in forma testimonij. Et ideo † pro declaratio
d ne [d] præsentis materiæ debetis reassumere sic: Quandoq; testis variat in eadem causa & inter easdẽ personas: & tũc aut scđm dictũ est cũ tormentis: & statur secundo. Aut sine tormẽtis: & tũc aut dicit hoc aĩo se corrigendi, aut nõ, vt patet ex prædictis. Quandoq; testis variat in iudicio ab eo quod dixit extra iudiciũ: & tunc aut primo testificatus est in iudicio: secũdo dicit cõtrarium extra iudicium: & tunc statur primo dicto: vt l. generaliter. C. de nõ nu. pec. & c. sicut. extra de test. Aut primo dicit extra iudiciũ
e postea [e] contrarium dicit in iudicio: tunc punitur vt falsarius: vt hic. in secundo respõso. Aut profert varia testimonia & diuersa, & inter diuersos: & tunc punitur vt falsarius. vt hac l. in iij respon. & ita intelligas.
5 Quæro † quæ dicantur testimonia diuersa. Quidam dicunt, id est, falsa. vel dic, id est. varia: vel id est, aduersa. Ita dicit gloss. Pro huiusmodi declaratione debes scire quod falsa testimonia dicuntur, quando contra veritatem quis dicit falsum dolose. Varia testimonia sunt, quando vnum dicit in vno articulo, in alio articulo aliud dicit. De his duobus ponit in d. l. q falso. & itellige ꝙ sit
f ista varietas circa ipsum negotiũ [f] principale, vel circa circũstãtias ipsius negotij principalis. Nam si ista varietas esset circa ali-

a ✠ POMATES. ¶ Eos qui. Ista lex, q loqĩ in testibus, habet locum in notario variãte notã instrumenti. Ita Alex. cõs. lxxxix. vo. iij. col. ij.

b ¶ Faciũt fidẽ. singularis limitatio ad id ꝙ dicĩ ꝙ acta facta in vnã cã, nõ faciũt fidẽ in alia. & vide tex. in c. p inqsitionẽ. extra, de elec. Et facit ad hoc l. si plusorio. §. j. de app. adde Ant. de But. in c. cũ in tua. de testi. & in simili Fe de. in cõclu. cclviij. incip. iure. Alex.

c ¶ Itẽ opp. Viđ Inn. ĩ c. pterea. de test. cog. & bal. ĩ l. edita. in xxxij. col. C. de edẽ. dicit ꝙ testis, & etiã pars, põt errorẽ suũ incontinenti reuocare, ẽt circa pbationẽ erroris & istis add no. bal. ĩ auth. q semel. ĩ iij. col. C. de pb. ĩ ver. sequiĩ mõ vi. Et qñ testis locutus est cũ aliqua partiũ, nõ dicitur incõtinẽti corrigere secũdũ gl. hic alleg. in §. illud. de testi. & in d. c. præterea.

d ¶ Pro declaratiõe. Et itellige qñ variat in negotio principali: secus si ĩ qbusdã circũstãtijs. Ita dicit Spe. in tit. de testi. §. j. & bal. ĩ l. his verbis. de hęr. insti. Idẽ cũ primo deponit de credulitate: secũdo de veritate, stat sequẽti. Ita Bar. in l. q bona. §. si qs. de dã. infe. et bal. ĩ l. de tutela. de ĩ interest. An. Bar.

¶ Ex opposito. Qñ testis variat, cui dicto standũ sit: & an possit variare: vide ꝙ no. bar. in l. qcqd astringẽdæ. ĩ fin. de ver. ob. & bal. in l. si postulauerit. §. pe. l. de adul. Et vide oĩno ꝗ no. dixit bar. in l. q bona. §. si quis stipulatus. & ꝙ ibi dixi, de dã. ĩfec. Et dicit qđ testis vacillans puniẽ de falso: vt est gl. iiij. q. iij. c. q falsa, facit l. q falsa. ĩ de testi. & ꝙ ibi dixit gl. & vide bar. hic qñ ĩ diuersis causis. vide bal. ĩ l. gesta. C. de re iud. Et adde ꝙ dicit bal. ĩ l. iij. C. de adul. ꝙ si testis dicit vnũ primo, aliũ scdo, statur dicto primo. Sed in l. gesta. de re iu. dicit ꝙ si testis deponit sine iuramento, postea cũ iuramẽto, statur dicto iuramẽto. & add ꝙ no. bar. in l. q per salutẽ. ĩ de iureiur. & adde ꝙ dicit bal. no. in l. pby. teri. in prin. C. de epis. et cle. ꝙ testis nõ põt corrigere dictũ suũ, nisi corrigat anteq; alloquaĩ partẽ, vel ante aperturã pcessus, scđm Inno. de accu. c. cũ dilecti. & viđ ꝙ no bar. ĩ l. Imperator. ĩ de sta. ho.

¶ Adde, de teste qui primo dicit credere, scdo affirmat. Ang. cõs. cclxxiiij. & qñ testes dicanĩ vacillãtes in substãtia, per bal. cõs. ccccxj. in li. & c. li. qñ dicanĩ varij cõtrarij. cõs. lxxxv. & ꝙ stet dicto testis scdo iurato, non primo, tenuit cõsil. alleg. in alia apostil. cccclxv. & vide de pdictis Rom. consi. ccccvj.

e ¶ Postea contrariũ. De hoc mẽbro vide bald. in l. nullũ penitus. C. de testi. & in c. j. quid sit inuest. vbi dicit de hoc esse casum singularẽ. sed ẽt est casus in tit. de notis feu. c. j. §. notandũ. & cũ opi. bar. hic ẽt tenet ipsemet bar. in l. si quis in graui. §. si quis moriẽs. ad Syll. cõtrariũ tenuit Bal. in l. gesta. de re iud. & in l. nullũ. C. de testi. vide Sal. in l. si quis decurio. C. de fal. nisi dicas saluando. Bar. quod ista confessio extraiudicialis fuit legitime recepta. Alex. Adde ꝙ vbi vnũ deposuisset in iudicio inualido, aliud in valido: valet quod dixit in valido: vt est gl. in c. cũ causam inter archiepiscopum. de testi. & Spec. in ti. de testi. §. j. versi. quid si contrarius.

f ✠ POMATES. ¶ Ipsum negotium. Vide etiã Barb. consi. lxx. colũ. xj. ad fi. & seq. vol. ij. & Alex. liiij. col. fi. vol. j. & in simili lxx. col. iij. eo. vo. j. & lxxviij. col. ij. ad fi. vo. j. & xciij. col. fin. eo. vol. j. & lxxviij. col. ij. & Ancha. lxv. in ij. col. & Iaso. in l. ij. col. pe. de bo. pos. scđm tab. & in l. neq; naturales. col. vj. & in ver. quarto. limita. C. vnde legiti. & bal. in l. q testiũ. de testi. & vide Alex. cõs. clxxiiij. col. ij. vbi dicit, ꝙ testes dicuntur cõtestes, quãdo concordant in eundem finem rei.

a ¶ Non dicet. Not. adde glos. in c. dudu. ver. substatia. de couer. coiug. & in c. relitia. in ver. vacillasse. et ibi limitat do. Anto. de cau. pos. & plene in c. ... l. de ver. sig. no. Bal. in l. j. in pe. col. C. de testa. & in l. qui sniam. C. de poenis. cum cocor. ibi assignatis. & scripsi alias post Bar. in l. ob cam. §. fi. ff. de testi. & dicit noc. do. Ant. in c. ij. in fi. de reg. q licet testes in aliquo modico cotradicat, no per hoc dicitur varij. per id, quod ibi no. gl. ij. & vide exeplis. & tene menti. Et pdictis adde Bal. in c. j. §. si aut dno. super gl. in verbo, reminisci. in tit. quid sit inuesti. qui dixit no. q qui non reminiscit modo, potest reminisci cras. et hoc verbu est multu no. in depositionibus testiu, q in vna causa dixerut se no recordari, in alia deposuerunt sup facto. quod bene nota. adde quae dixi scdm Bald. in l. quod tn. §. si arbiter. ff. de arbi. & Bart. & doc. in l. qui bona. §. si q. de dam. infec.

¶ Ex opposito. q mirabile dictu est, oppositu tenuit Bal. in l. nullu. C. de testi. & Cano. in c. cu causam. de testi. And. Barba.

e POMATES. ¶ Qui se pro. Vide Fel. in c. tertio loco. col. j. de prob. & alex. pulchre vbi declarat cosi. suo v. vol. iij. col. ij.

quas demonstrationes, vt circa pronomen vel agnome vnius ex partibus, vel circa locum originis vnius ex partibus, non dicetur [a] propter hoc varius testis: arg. l. his verbis. in fi. ff. de haere. insti. & l. pe. de reb. dub. Sed tuc diceretur varius, quado variaret circa locu contractus, vel etia circa tepus contractus vel delicti. Ad quod facit quod no. C. de test. l. testiu. & l. ob carmen. in fin. ff. de test. Aduersa & cotraria dicutur dicere illi, qui dicunt incopatibilia: vt puta in vno articulo dixit vnu, in alio articulo dixit aliud, quod est impossibile concurrere cu primo. Facit ad hoc quod no. per Inno. extra, de testi. c. praeterea. in prin. & in Spec. de teste. §. j. versi. item q testes sunt varij. & versic. item q aliquid.

6 Quaero † pro declaratione[b], testis deposuit semel sup vno articulo, producitur iterum in alia causa super eodem articulo, vtrum sibi sufficiat dicere: dico me tantum scire quantum dixi in alia causa, an valeat[c] tale testimoniu. vel dicit, dico quod dixi in tali alia causa. Breuiter, hunc punctum non reperio tactum: sed puto quod sit in arbitrio iudicis admittere istam testificationem, si vult: sicut alias testator testamentum quod ante fecerat inualidum, potest confirmare sine aliqua expressione verborum contentorum in primo testameto: vt l. j. §. sed si filiusfa. ff. de leg. iij. & l. quida ex liberis. §. testamento. ff. de bon. pos. secudum tab. & l. quaerebatur. de testa. mili. Sed si iudex nollet tale testimoniu admittere, quod potest si vult, vt videat ipse, qua trepidatione, & qua constantia loquatur: vt l. de minore. §. tormenta. j. de quaestioni. tunc do istud cosilium testi quod ipse petat illas testificationes sibi prius exhiberi, vt de dicenda veritate possit informari: ar. l. cu si exhibuissent. §. ij. ff. de public. & quod ibi dixi.

7 Sed quid † si testimonium, quod primo dixerat, non erat adhuc publicatum? Respo. hoc non obstante potest ipsi testi ostendi: quia quantum ad ipsum testem eius testimonium non est secretum, sed semper fuit publicum: sicut dicimus de iudice inquirente: vt in ca. cum clamor. extra, de testi. & dixi in l. ij. §. si publico. ff. de adult. consulo tamen semper testi quod in secundo testimonio verba ista apponat, quod ipse dicit prout sibi videtur modo: & si apparuerit aliter dixisse in alia causa, ex nunc corrigit hoc dictum secudum, & reducit ad dictum primum, cum illo tempore melius recordaretur.

8 Vltimo † nota [d] bonum consilium ex hac lege, secundo responso. quando habes testem, qui dicit extra iudicium, ego scio hoc tm & non plus: facias scribi dictu eius vel facias dici cora testibus: qa si aliud diceret in iudicio, puniretur de falso: tamen homines cauti, qui dubitant ne producantur in testes, si interrogantur, respondet: qn ero in iudicio, dica id q mihi videbitur: & bene dicut, ne postea incidant in falsum.

9 Ite scias † q illud, quod dicit tex. qui diuersa inter se testimonia &c. non intelligatis de diuersitate testimonij inter vnu teste & aliu: quia diuersitas reducitur ad concordantia, vel stabitur dignioribus: vt l. ob carmen. ff. de testi. in fin. Sed intellige q testimonia vnius & eiusde testis erant inter se diuersa et varia. tunc enim habet locum haec lex.

Qui se pro milite.

[e] Nota contra eum, qui se appellat doctorem, cum non sit doctor.

1 Si debitor dicat fundum nemini obligatum, & si appareret contrarium quod liberaret, an incidat in falsum, si apparet obligatum.

Si a debitore.

Glossa ponit exemplu pluribus modis. & vltimu magis placet: sed potest esse vtrunq bonu. Quaero, 1 † quid si dixit fundum nemini obligatu esse: & si apparet contrarium, promisit eum liberare: modo apparet contrarium, tenetur ne de crimine falsi? certe non puto [f] si luat ante sententiam: alias secus: arg. C. de crimi. stel. l. j. & C. rem alie. ge. l. j.

1 Producens falsam accusationem contra Titiu quando possit a Titio accusari de falso vel de calumnia.
2 Qui dedit schedula falsam notario vt poneret in actis, stante ista consuetudine & eius vigore sententiam reportauit, quando teneatur poena falsi.
3 Pars qua dictando acta notario bona fide scribente scienter et dolose omisit facere scribi quaedam, tenetur de falso.
4 Iudex ex officio potest punire illu qui per obreptionem aliquid impetrauit.
Iudex quado possit ex officio inquirere delinquente cora se.
5 Iudex causarum ciuilium an possit de delictis coram se comissis inquirere: remissiue.

Si quis obrepserit.

[g] Dicitur hic. Siquis obrepserit praesidi, nihil agit. Contra. imo sententia valet sed ope restitutionis rescinditur: vt l. diuus. ff. de re iud. Solue vt ibi dixi. & no. in l. si praetor. §. Marcellus. ff. de iud. Quaero aliquis 1 † [h] produxit falsam accusationem: vtru ex hoc possit accusari lege Cor. de fal. Quida doct. dicunt, quod non: sed debet accusari tanq calumniator: vt j. ad Turpil. l. j. §. j. Gl. vid et dicere contrariu. ff. de calum. l. j. circa prin. & ff. de cocussi. l. ij. & pro glossa videatur casus hic in fi. Breuiter, puto quod di-

P. PAV. P.

b ¶ Pro declaratione. Vide Feli. in c. cu in tua. col. j. extra de testi. & Hipo. Marsil. in l. ex libero. no. ix. ff. de quaestionibus.

c ¶ An valeat. Vide Bal. in l. fi. C. de test. facit qd not. Bar. in l. j. §. si cer. per. versi. ide dico si esset autoritas, &c. Sed quid si prima examinatio fuit nulla aliquo defectu: postea testis iteru examinatus dicit: dico per omnia vt dixi i. in prima examinatione: vtru haec secunda examinatio laboret eode morbo, quo prima. Bar. no. determinat in l. legata inutiliter. de leg. j. Et ad Bart. hic adde Bal. in l. iurisiurandi. C. de testi. in j. col. & cum Bar. hic simpliciter transit Pet. de Anc. in Cle. testibus. ad fi. de testi. & Bal. in l. gesta. in j. alias iiij. colu. de re iud. Opi Bar. videt vera p l. Theopompus. et quod ibi Bar. de do. ple. vide Flo. in l. j. ff. de test. et adde Bal. in l. nullu. C. de testi. & in ca. j. §. no. de no. feud. Et ad Barto. hic adde Pau. de cast. in cosil. ccvj. inci. In Christi nomine amen. super primo dubio, dicendum est, q cum diuersitas. in ij. dubio. ¶ Ex opposito. adde q cotrarietas testis extra iudiciu, & in iudicio detrahit fidei. c. per tuas. de proba. & eod. tit. sicut. & de praesump. c. literas de testib. ca. cum causam. vbi glo. & in ca. veniens. & vide do. Anto. in c. cum in tua. de testi. & cotra Bar. est glo. in l. iij. §. Sabino. de testi. & glo. in d. c. per tuas. in ver. adulterij. & Spe. & Io. and. in tit. de testi. §. ij. quid si idem testis. & in §. oppo. ver. quid si prima depositio. & Ange. hic & Ioan. and. in mercur. in ca. non est. in vj. & Flo. in l. qui falso. de testi.

d ¶ Vltimo not. Adde q hoc etia sequit Pet. de Anch. in Cle. testibus ad fi. Pro quo facit gl. in l. Fulcinius §. quid aute sit latitare. ff. ex quib. cau. in pos. ea. qui vult contrariu probari extra iudiciu: sed contrariu voluit sub dubio forte glo. in c. cu causam. de testi. Ite scias, q dictu vnius testis varij, nunqua reducit ad cocordia: sed semp punit. qd sing. no. In cotrariu tn no. Bart. in l. j. in prin. ff. de oper. no. nuc. et vide Imo. in l. inter stipulate. i prin. de ver. ob.

e ¶ Qui se pro milite. Nota ex hoc §. q appellans se doctore, cu non sit, punit poena falsi. q intellige esse veru, si doctore se appellat: & alique actu facit doctori cogruente: secus si simplr se doctore appellat. l. si qs. alias qs quis. C. d aquaeduc. lib. xj. & ita limita hunc §. & l. q sub praetextu. C. d sacrosan. eccl. qa no punietur poena falsi, sed extraordinaria. adde Bar. in l. reddat. de pfes. & medi. lib. x. & qd no. bar. alias Bal. in l. q sub praetextu. & in l. data opera. in xxij. col. & ibi oino vide. C. qui accusa. Sed qd de eo q abradit nome alterius. et ponit suu: vide Bar. j. ad muni. l. Titio. & no. vid tex. & ibi gl. et bar. in l. vj. ff. ad lege iul. maie. & adde, q qs no est habedus pro doctore, licet receperit insignia, si alia non interuenerut. Ita vide in l. sed si hac. §. patronu. ff. d in ius vocan.

f ¶ Certe no puto. Ad de q habentur in l. si creditor. C. eod.

g ¶ Si qs obrepserit. De itellectu huius legis vide no. in l. praescriptione. C. si contra ius vel vti. publ. & extra de rescri. ca. sup literis. & limita hanc lege procedere circa decisiua: secus circa narratiua & accidetalia, secundum bal. no. in l. si vt proponis. la j. C. quomo & qn iudex. Et vid oino i l. & si legibus. C. si contra ius vel vtili. publi.

POMATES.

g ¶ Si quis obrepserit. Ad ista lege p declaratione vide Feli. in c. nonulli. §. j. col. iiij. in ver. posset etia. de rescrip. & ibi apost. ad Panor. col. iij. incip. l. si qs obrepserit in c. fi. eo. titu. incip. abutentes

P. PAV. P

g ¶ Si quis obrepserit. Fallit si marti praeiudicat. Ita Cor. consi. clxxxij. in litera c. vol. iiij.

h ¶ Quaero, aliquis. Et ad hac lege adde quae habes in l. diuus. in princ. ff. de re iudica. ¶ Ex opposito si qs produxit falsam accusationem, an possit accusari ex lege Corne. de falsis, adde Bald. nota. in lege prima. ad fin. in versi. vltimo quaeritur. C. qui accu. Quid si accusatio non est falsa, sed illicita? Dic quod non punitur de falso, secundum Bal in l. ij. in pe. col C. qui accu. Et adde quod si quis solitus est facere falsas accusationes, punitur etiam in lingua, secundum Bald. in l. data opera. xxij. col. C. qui accu. sed contra Barto. hic tenet Bal. not. in l. quicunq. in vlt. col. C. de ser. fug. Sed quid in obripiente praetori in ciuilibus, & producente petitionem per calumniam, an possit criminaliter puniri: vide Bal. in l. si tibi. C. de libe. causa. & quod ibi dixi. Quid autem si quis iniuste accusauit, & super accusatione lata est sententia iniusta. & condemnatus occisus an accusatus puniatur? vide Pet. de Ancha. in c. accusasti. de accu. Et quid in teste, vide ca. sicut. de testi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo..

a ¶ Quædã pars. Si pars dat schedulã falsam notario, quã debeat ponere inter acta an puniatur de falso? Adde quæ dixi in proxima quæstiõe. & consuluit Bar. in cõsilio suo, Tudertinus quidã. Et adde ꝙ si reperitur ꝙ notarius aliter scripserit cũ fuerit de cõsensu partiũ, presumitur per errorẽ fecisse, nõ dolo: vt no. Bar. in l. quoties. §. j. ĩ. de hæred. instituẽ. nisi contrarium ex coniecturis appareat. & dicit bal. in l. j. C. de sacrosan. eccl. ꝙ vbi vnũ verbum potest importare falsitatẽ & nõ falsitatẽ, semp interpretatur vt falsum nõ ĩportet. Adde tamẽ l. nec exemplũ. & ꝙ ibi Bar. C. eodẽ. & ꝙ no. Bar. ĩ l. prędia. ĩ. de acquir. pos. et dixi post. bar. in l. si librarius. ĩ. de reg. iur. In contrariũ tũ facit ꝙ no. Bar. in l. ij. §. si quis neger. ĩ ij. col. dũ allegat l. cũ precibus. ĩ. quemadmodũ testa. ape. Et ad excusandũ notariũ a falso, vide bal. in l. j. in ix. col. C. de confessis. in versi. sicut modo sequitur. &c. Dicit tamẽ bal. in l. maiorẽ. C. eod. ꝙ vtens instrumento falso, præsumitur illud fecisse fieri falsum. Item notarius non punitur de falso si narrat aliquid fuisse factũ ante cõfectũ instrumentũ, ꝙ tamen factũ non fuit, secundum Bald. in l. ex his. C. de testamẽto militis. Et si notarius de consilio sapiẽtis apposuit, nõ cõmittit falsum, secũm Bal. in l. captatorias. in versi. oppo. C. de testamen. militis.

¶ Adde an notarius dicatur falsarius, cũ dicat in pręsentia de ponẽtis, talis confessus est se habuisse depositũ. Bal. cõsi. xxviij. iij. lib. Et de schedula vide ꝙ consuluit ipse Alex. cõsi. lxxiij. j. lib.

b ¶ Quæro, cum. Cũ pars dictat notario acta & scienter omittat necessaria & notarius bona fide scripsit, an puniatur de falso. & ꝙ nõ puniatur, tex. est notabilis & ꝙ ibi dixi in l. in fraudẽ. §. quoties. ff. de iure fisci. Et adde ꝙ dixi post bar. secũdum Bald. in l. si excauti. C. de nõ num. pec. Et pro notario etiã facit: quia si non fuit in dolo, nõ puniturvt ĩ. eo. l. diuus. & excusatus est: qa credidit schedulæ: l. fin. j. eo. & vide ꝙ no. gl. in l. nihil. ĩ. de fica. & bar. in l. si is q rem. §. si tu Titiũ. de fur. & vid Ang. hic & dicit se tenere cõtra Bar. tamen in effectu videt idẽ cõcludere ꝙ bar. Et cum bar. hic transit Abbas Sicu. in c. quanto. de his quæ fiunt a præla. sine consen. cap. & bal. in l. iubemus. ad fi. C. de sacrosan. eccle.

¶ Adde ꝙ in notario requiritur dolus, & potius præsumitur error quam dolus. Vnde consuluit Bald. cum quidam notarius scripsisset actum in parlatorio monialium, cum re vera illud non esset, sed tantum moniales ibi conuenerant, quod non commisit falsum. Item cum scripsisset, præsentibus sepẽ monialibus, cum re vera non essent nisi quatuor, ꝙ nec per hoc erat falsarius: quia antequam descenderent tres moniales post tractatum dixerunt notario scribatis, nos sumus contentę de eo ꝙ facier abbatissa. Vnde dicit bal. ꝙ per illa verba facta in personã abbatissæ dicuntur esse pręsentes. Vide eius cõsi. cxiij. iij. lib.

uersus est modus accusandi. Nam in accusatione tua tu potes concludere ꝙ accusaui te calũniose de falso crimine, & nõ vero ꝙ nõ probaui: & tũc est pœna calũnię, quę est ex lege Rhemia: vt l. j. §. j. ad Turpil. non est proprie l. Corn. de fal. Ita loquũtur prædicti doc. Sed si vellẽ accusare te, ꝙ tu porrexisti falsam accusationem cõtra me, propter quã obtinuisti à prętore me citari, & cõtra me procedi fecisti: et sic, ꝑ obreptionẽ à prętore impetrasti: tũc est pœna falsi.

2 Casus est hic. Secũdo † quæro, de qõne, cũ habui de facto pone, ꝙ consuetudo est in partibus quibusdã, ꝙ partes dant notario schedulam, qualiter ipse debeat mittere in actis, vt est Florentiæ, et Tuderti: quædam

a pars dedit [a] notario quãdã schedulã continentẽ falsum, & notarius credẽs bona fide sic fuisse in actis publicis, illã schedulã scripsit. ex hoc pars obtinuit sententiã pro se: an ex hoc posit puniri de falso? Aduerte, aut accusat iste talis de falso, hoc est, ꝙ fieri fecit falsum ĩstrm: & hoc nõ est verũ. Nã cũ notarius, qui scripsit, nõ fuisset in dolo, nõ fecit falsum instrm: ergo nec ego feci fieri: vt l. si is q. §. si tu Titiũ. §. d fur. Aut tu vis eũ accusare, eo ꝙ obrepserit prætori, & per obreptionẽ habuit sniam pro se: & tunc de falso punieẽ. Casus est hic. & est falsum: tũ qa obrepserit prætori: tũ etiã ex eo ꝙ falsam scripturã porrexit notario, vt eam registraret, & scriberet inter veras: vt extra, eo dẽ tit. c. licet ad regimen. versi. illos quoꝫ. Sed contra hoc videtur tex. C. plus va. qd agi. l. fi. Sol. Ego fateor ꝙ illa schedula, quã quis dedit notario, est falsa: sed ꝙ instrm, ꝙ scripsit notarius bona fide, sit falsum, hoc nõ est verum, & de hoc quærimus: & ideo istud, ꝙ in d. l. finali ponitur falsum, alibi dicitur, ꝙ est quædã deceptio: vt l. ij. C. de re. alie. nõ alie. Ista sunt vtilia scire, qa ĩ statuto ciuitatis Tuderti, in qua ciuitate fuit ista cõtentio, cõtinetur, si quis fecerit fieri falsum instrm, puniatur magna quãtitate, pro alijs falsitatibus puniatur quantitate minori. Aliud ergo est, si accusaretur de obreptione falsi, aliud si accusaretur ꝙ fecit fieri falsum instrumentum, vt dixi. Quæro † cũ

3 b pars dictaret quædã acta notario, scienter, & dolose, omisit facere scribi quędã necessaria, et notarius bona fide scripsit instrm: q̃ro vtrũ iste teneat q fecerit fieri falsum instrumentũ? Hãc qõnẽ & superiorẽ habui de facto. Videt ꝙ nõ: quia notarius nõ est in dolo: vt §. dixi cõtrariũ est veritas. Nã ea, quæ §. dixi, habẽt locũ in faciẽte plus, vel aliter scribi, cũ sit. Vnde scriptura principalis fit à notario: merito si ipse nõ facit falsum: ille qui fecit fieri scripturã, nõ facit fieri falsum vt d. §. situ Titiũ. Sed quęstio nostra loqtur in omittẽte. q actus omittẽdi principaliter radicatur in ipso dictãte: & ideo ipse dicit facere omitti: propter ꝙ instrm est falsum, hoc est, nõ continet totũ verũ: & ideo cum est in eius psona hoc radicatũ principaliter, eius tantũ persona inspiciẽ, & ipse punietur nõ notarius: ar. ad hoc l. præsbyteri. C. de epis. & cle. Facit l. ea quæ cõmendandi. §. de

4 cõtrẽh. emp. Quæro † vtrũ [c] iudex ex offi-

c cio suo poterit punire istũ, qui per obreptionem aliquid impetrauit? Hic videtur text. ꝙ nõ: hic, in fi. ibi: si accusatus fuerit, & c. et etiã in prin. ibi: si accusatus. & sic ita demũ poterit puniri, si fuerit accusatus. In contrarium facit l. ij. §. si publico. §. de adult. & regula, quã dedi tibi, qa de delictis factis corã iudice, ipse põt inquirere. & hoc puto verũ. Circa ꝙ debes scire, ꝙ quãdoqꝫ delictũ fit corã iudice in offensam iudicis, non in actu iudiciario: vt puta, si dicitur sibi verecundia, si percutitur ipse, vel eius familia: iste non est actus iudiciarius: tũc an posit ipe iudex ꝑcedere ex suo officio? vidistis in l. lex Corn. circa prin. §. de iniur. Quãdoqꝫ in actu iudiciario fit aliqua iniuria, seu aliquod delictũ corã iudice, vel à parte, vel à

d notario, vel à teste, vel abaduocato: & tunc iudex ex suo officio poterit punire: vt l. j.

d C. de calum. [d] & l. Athaletus. §. eo. & l. falsi. §. j. §. eo. Ad quod bene facit, ꝙ no. per Inn.

5 extra de pœ. c. vlti. & antepen. Sed † quæro quid si tale delictũ fit corã iudice causarum ciuiliũ: vtrũ ipse poterit de hoc punire: vel

f debeat ad iudicẽ maleficiorũ remittere: Videbitis statim j. eod. l. diuus.

30.

e LEge Cornelia. [e] Intelligatis ĩ eo qui perficit sigillũ adulterinum dolo malo, punit: vt l. nec exẽplum. C. eo. tit. Et ideo aurifices qui faciunt sigillũ: in quo imprimũt signũ publicũ: vel ꝙ est authoritatis magnę: tũc statim illud signũ exprimũt in cera, & ponunt in charta, et omnibus ostendũt, vt appareat, quod bona fide fecerunt.

1 *producens falsa instrumenta, quod posit vsque ad sententiam de errore suo docere.*

Cautela, ut producens instrumentũ falsum interrogetur an uelit uti dicto instrumento.

2 *Interrogato an uelit uti instrumento, uel attestationibus, iudex dat terminum ad respondendum, an uelit uti.*

3 *Qui produxit falsum instrumentum, uel falsas attestationes, si abstinet ab usu, excusatur, nisi procurauerit fieri falsum, ut testes dicerent falsum.*

4 *Quilibet iudex, coram quo fit falsitas, an posit de falsitate punire quod non: sed remittit ad maiorem.*

31.

DIuus. Oppo. hic dicitur, quæ vera non possunt probari. Contra, imo vera in dubio pręsumuntur, si non potest probari contrariũ vt lege cum præcibus. C. de probationib. Solu. instrumenta prima facie videbantur falsa: vt l. iubemus. C. de probationibus. & lege præbemus. C. eodem. de fal. Quæ-

1 ro, intra † quantum tempus [f] potest docere iste, quod per errorem talia instrumenta protulit. Respond. vsqꝫ ad sententiam: vt lege error. C. de iur. & facti ignorantia. ideo est practica, quod tu aduersarius con

¶ Quæro, cum. Vtrum iudex ex officio suo posit eum, q obrepserit, punire, et quę sint pœnæ obripientis iudici: & an sit pœna falsi, vide in l. si qs. ĩ. de reb. eorũ. in l. quicũq; ad finem. C. de ser. fugi. per bal. Et quis dicatur obrepere vel suripere, &c. vide bal. in l. vnic. C. de nup. ex re. &c. & in l. & si legibus. C. si contra ius vel vtil. public. vbi omnino vide ad materiam obripientium. &c.

d ¶ C. de calũ. Adde Bar. in l. ij. §. si publico, in iij. colum. ĩ. de adul. Et vide in l. p. xi. in fi. Ang. hic.

e ¶ Lege Cornelia. Adde quod no. Bal. ĩ. eo. l. in lege Cornelia.

f ¶ Quæro, intra quãtum tempus. Potest vtẽs falsis instrumẽtis docere se errasse: vide in Spe. in ti. de instru. edi. §. dicendũ restat. versi. quid fiat. Et an producẽs scripturã priuatã, posit de falso de facto puniri, sicut p ducẽs publicam. tenet Bal. ꝙ sic, in l. fi. in j. col. C. de fide instru. Facit quod no. Bar. in l. j. in prin. C. de iura. calum. Et an producens falsum instrumentum, posit officio iudicis puniri: & quid de falso testẽ? vide Cy. ꝙ sic, ĩ l. vbi. C. eodẽ titul. Et quot modis dicentur acta falsa, vide gl. in c. in memoriam. xxviij. distin. Et adde quod fabricãs falsum instrumẽtum, tenetur pœna falsi, etiam si non vtatur, eo. Sed ille qui vtitur, non: nisi pertinaciter vtatur secũdũ Cyn. vbi clarius in l. si falsos. C. de fal. vbi et producens plures testes pecunia corruptos punitur. Et quando præsumatur producere falsos testes bona, vel mala fide, vide Bald. in l. hn. C. si minor se maio. dixe. & in l. fi. C. si ex falsis instru. Et multis modis cognoscitur de crimine falsi, iuxta no. in l. si ex falsis. C. de fal.

ADDE de falsificante priuatam scripturam, Bal. cõsi. ccxxxj. lib j. Paul. de cast. consi. clj.

tra

1 ℭResfond. iudex. Cum Bar. idē tenet l.in alle. sua cxvii. alias cxviij. quāuis cōtrariū teneat Specul. & male in fi. de instru.edit. §.nūc aliter.versic.sed pone. Et adde Bart.in l.fi. C.de edē.et vide Bal. in l.i.& in l.si ex falsis.C.e.& in l.si aduersarius. C.de fide instr.& gl.& Bal.in l.fi.C.de edendo.

※POMATES.

b ℭVltimo q̄ro vide Iaso.in l.i.§.i.col.antepe.in fi.& duabus seq.ff.de offic.eius.et Bal.in l.fina.C.si ex fal.instr.vbi dicit q qui proponit capitulum falsum,& super eo inducit testes falsos,pōt de falso puniri absq; alia interrogatione.

※POMATES.

c ℭDe testi. Vide ad hoc late,& pulchre Feli.in ca.præterea. col.i.de offic.deleg. & Anc.cōs.clxxix. in vlti.dubio.

d ℭPuto verū. Adde quod not.Bar.in l.si quis obrepserit. circa fi. l.eod.& ibi de hac.per Ang.& vide p Inno.in c. dilectus filius. de iniur. & dā. da.& in ca.ij. de fal.et q̄d habetur in l.ij.C.eo.& videt̄ dicere Bal.in l.ij.C. vt lit.pē. q vbi corā iudice pducit q̄s instrumētum pœnale, absq; pcessu poterit puniri. & hic adde Ang.ī l.ij.C.d̄ iud. ℭEx opp.ad materiā l.nullā.C.de test. intellige verū in delegato ab inferiore a principe,p gl. ī Cle. j.de offi.deleg.& ibi per moder. Adde q Abb.Siculus in c.j. extra de cri.fal.tenet cōtrariū eius, quod hic tenet Bar.Et q̄d si testis dixit falsum corā iudice,corā quo partes litigabāt per errorem,vide an debeat puniri. vid̄. Io. And.in addi.Spe.in tit.de teste. §.j.vers. sed q̄d de delegato.

e ℭItem oppo. Adde Bar.in l.oēs populi. in §.i.de iusti.& iur. & per do. Anto.& Imo.in c.j.de cōstit. qui dicūt,q ad decisionem causarum futurarum,potest allegari lex correcta si transiuerat in contractum non subiecti. per not. per Innocen.de iudi. in capi.nouit.Item in argumētum potest allegari, etiam si non sit tale ius correctū clausum in corpore iuris,quando allegatur per habentem potestatem legis cōdendæ.xj.quæst.j.c. volumus.& capitu.

tra quem tale instrumentum producitur, protesteris ei q si ipse vtitur tali instrumento, q eum accusabis de falso: tunc aut ipse desistet ab vsu, & illi instrumento nunquā adhibetur fides: vt l.si vteris.C.de fide instrumē. Aut ipse nō desistet: & tūc ipse punietur: vt l.si falsos.C.eo.tit. Sed quæro,
2 †quid si ille, cui fit talis protestatio, dicat, ego vtor isto instrumento quatenus apparet verum: & si non apparet verū, profiteor
a me non vsurum. R̄ndeo: iudex [a] debet statuere terminū ad deliberādum, an velit vti isto instrumento, vel nō: vt l.Titia.§.de accu.& l.mancipiorum.de opti.leg. Quod dixi de instrumento, idem dico de attestationibus: vt si post publicationē attestationū apparet, q testes falsa dixissent: tūc producens dicat se nolle vti illis attestationibus: pœnā falsi euitabit, cum pro solo vsu tenebatur pœna falsi: vt hic, & l.si falsos.C.eo.
3 Istud † q̄d dixi, q si abstinet ab vsu, excusatur à pœna, est verū, nisi procurauerit vt diceret falsum: vt l.si falsos.C.eod. Vlti-
b mò [b] quæro, vtrū † quilibet iudex, coram
4 quo fit talis falsitas posit punire? text.in l.
c nullū.C.de testi.[c] videtur dicere q sic, ibi: data cunctis, &c. In contrariū videtur tex. hic, q ille demum posit de tali falsitate punire, qui aliàs habet authoritatem puniēdi: aliàs debet remittere ad maiorem iudicem:
d vt hic. Et hoc puto verum:[d] vt in authē.de testi.in ij.col.ibi: & iudices si quidē, &c. Facit quod no.per Inn.extra de pœnis.c.pe.et melius in ca.dilectus.eo.tit.per eundem.

1 ☞ Allegans falsas leges, punitur pœna falsi.
2 Allegans apostillas alicuius doctoris, quæ non erant, punitur pœna falsi, nisi publicè in scholis dicebatur quòd erat talis.
3 Allegare leges correctas, quando quis possit.

1 SI quis. Nota ex hac lege † q qui allegat falsas leges, punitur pœna falsi. Facit C.de Iusti.Cod.confir.§.falsi. Quæro, quid est dictum, nullo authore? Dicit glo.quoniam ista constitutio nunq̄ fuit facta, vel est facta, sed est correcta. Ita dicit glos. Nota
2 hanc legem † contra eos, qui allegant apostillas, & dicta, tanquam aliquorum doctorum, quæ tamen non sunt: & hoc quando nunq̄ habuerit ab aliquo: sed si publicè dicebatur in scholis, q erant dicta talis doctoris, tunc talis allegans excusaretur. Item
e oppo.[e] q leges abrogatas, † & correctas
3 quis posit allegare, & producere: vt in authen.vt cum de ap.cog.circa prin. Sol. Aut quis vult allegare leges correctas ad decisiones causarum, quæ habuerunt causam de præterito, scilicet tempore quo leges correctæ vigebant: & potest allegare, vt ibi. Aut ad decisionem causarum futurarum: tunc aut vult eas in argumentum inducere: tunc si quidem insertæ sunt in corpore iuris, potest fieri hoc: vt in capi.authoritate.extra de conces.præben. libro vj.vbi Papa allegat leges correctas in argu. Aut non sunt in corpore iuris insertæ: & tunc nō licet assumere arg.ex eis: vt C.de Lati.liber.tol.l.j.circa prin.& allegās tenetur pœna falsi: vt d.§.falsi. C.de Iusti. Co.cōfir. Si verò q̄s vult allegare leges correctas ad decisionē cārū: tūc tenet̄ pœna falsi, vt hic. Et hoc nota cōtra eos qui allegant, & ostēdūt iudici statuta, & reformationes correctas.

Ad legem Iuliā repetundarum. Rubr.

1 ☞ Actio ciuilis in factum, quòd detur ex omnibus publicis iudicijs.
2 Actio in factum ex hoc titulo intra annum, datur ad quadruplum: post annum, in simplum.
3 Annus, qui datur ad intentandam hanc actionem in factum contra officialem, incipit à die finiti officij: & contra eius hæredem à die, quo incipit esse hæres.
4 Actio ista quòd detur in officialem, nedum pro delicto cōmisso per ipsum, sed etiam pro acceptis per eius comites, & socios, quos exhibendo liberatur.
5 Actio ista qualiter detur contra hæredem.
5 Officialis qui non potest conueniri, nisi tempore syndicatus, tamen ad domum suam poterit perpetuò conueniri.

LEX II.

DAtur. Opp. & videtur, q ex publicis iudicijs non teneātur hæredes: vt l.ex iudiciorum. §.de acc. Solu. fallit in ista lege, vt ibi no. Item opp.j.eo.l.lex.§.hodie. Solu. ibi loquitur de pœna, quādo agitur criminaliter: hic quando agitur ciuiliter. Hæ duæ
1 opiniones sunt fin.glo. † Querit gloss. quæ est ista actio, quæ datur in hæredē. Gloss. dicit, q est actio in factū, vel condictio ex hac lege. Prima magis placet: quia ex omnibus publicis iudicijs actiones ciuiles in factū dātur: vt l.qui nomine.§.tit.j.& l.nec
2 quicq̄.§.pro socio. † Sed quæro.ad quid datur ista actio. Respon.intra annum ad quadruplum: post annum, in simplum: vt §.de calū.l.j.& C.eod.l.j. Sed quæro, cui applica
3 tur? Dic vt in glo. † Secūdo quæro, quādo incipit currere iste annus? Responde, à tēpore depositi officij: vt l.pe.C.eo.licet quidā aliter dicant. In hærede vero incipit currere tēpus à die, quo hæres esse incipit: vt
4 hac lege. † Quæro,[f] pro quibus delictis detur ista actio? Respō
f deo pro delicto commisso per ipsum officialem principalem, & pro delicto cōmisso per eius comites, & socios: vt §.l.proxi.& j. eo.l.in comites. Et aduerte: quia pro eo quod acceperunt Comites, socij, & familiares, non solū ipsi accipientes possunt conueniri: vt in l.comites.j.eod.sed etiam ipse officialis principalis: vt C. eo.l.j.tamen exhibendo illum accipientem, ipse debet liberari: vt l.cum si exhibuissent.§.de publica. & ibi dixi. Vlterius quæro,
5 qualiter ista actio detur contra hæredes? † Respondeo, triplex est opi.dicit glos. Nam quidam dicunt dari intra annum contra hæredem si fuerit lis contestata cum defuncto: & sic est speciale hic, cum regulariter debet dari perpetuo: vt l.j. C.ex delictis defun.& l.ex iudiciorū.in fi.§.de accu. Secunda opi.est q hæres tenetur insolidum intra annum, si ad eum nihil peruenit. Et secūdum hoc erit hic speciale: quia regulariter in aliquo teneri nō debet: vt l.j.C.ex delic.defun.& l.j.§.de priua.delic. Vides ergo, q istæ duæ opi.quasi sibi contradicunt ad inuicem: quia in prima est speciale: vt mitius teneatur hæres quam alias consueuerit ex alijs delictis. secundum aliam hæres tenetur in plus quā alias consueuerit. Tertia est opinio. Azo.qui dicit q semper tenetur hæres intra annū, etiā de eo quod peruenit ad eum: & sic erit speciale cū deberet teneri perpetuo. Et istud est tolerabilius.dicit glo. Ista opinio Azo.vt puto, debet generaliter intelligi, vt teneatur intra annum de eo quod peruenit, & de eo quod nō peruenit: & sicut est speciale contra eū, vt teneatur de eo quod non peruenit: ita est speciale pro eo, vt de eo quod peruenit, teneatur tantū intra annum, non post. Hoc satis mihi placet. Ad istam ergo lectu. Azo.& ad opi.Hug.opp. secundum hoc sequerentur ista inconuenientia, quod tenetur in longius tempus hæres q̄
g defunctus: vt in glo.Sol.gl.& concedit opp. Vlterius opp.[g] C. vt omnes iudi.tam ciui.q̄ mili.l.j.vbi dicitur q lis debet terminari intra triginta dies. Solu.& est notabilis sol. illa lex loquitur

quicūq; & p gl.in c fuerunt. vij.dist.& no.in d.ca. nouit. de iud.in ver.quicūq;. Adde bal.in ij.cōsti Cod.in ver.cūcti.et ibi ēt q̄d de statuto correcto: et vid̄ bar. in l.fi.C.de fideicō. li.alias in l.j. C.de Lati.li.tol. & dicebat Pau.de cast.i.d. ver.cūcti.post bald. se cōsuluisse: secus p illū tex.q p noua statuta sublata, nō fint vetera expressa, & vnum fit decisum in veteribus statutis, q nō ī nouis aliquo modo expressum sit q tūc prouisum per vetera nō intelligit̄ esse sublatū, & decidi pōt scd̄m vetera statuta. & ibi vide bal.de insti.Co.confir.in §. hunc igit̄ in æternū, &c. q not. Et an posit allegari ad casus præteritos, vel pendentes, esset videndū.q no.Bar. in l.oēs populi.in v. q.principali.& l. leges.& cōstitutiōes. C.de lega.vbi doc.

f ℭQuæro. Qualiter teneatur rector pro delicto officialis, ad de bar.in l.j.§.familiæ.ff.de pub.l.interdum.§.fin.

※POMATES.

g ℭVlterius op. vide oīno Bal. in trac.de syndica.in ij.q.vbi tenet oīno cōtrariū. et q no. ī c.aduersus cōsules.de immu.ecclesiæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Alij.dicunt. Quando officiales non possunt cõueniri.& quomodo & vtrũ possint cõueniri in patria, vltra hic dicta p bar.adde q̃ bal. tenet cõtra istã gl.in l.obseruare.§.pficisci.ĩ.de offi.peõ.p suas rõnes. & itellige dictũ bar.hic,scdm Frã.de Galla.in pe.de iu.extra.nisi in loco officij facta fuissent ꝓclamata, vt oẽs q̃ vellẽt petere,& cõparetẽt:& post terminũ per iudicem syndicãtẽ,sit pronũciatũ in cõtumaciã nõ cõparẽtiũ. & absolutus sit officialis: ar.l.si eo tẽpore. C. de remis.pig. & ca. fi.qui ma accus.pos. Nec obstat authẽ. q̃ semel.C. qũo & qñ iudex.qa illa loquif ante litẽ contestatã & in alio casu.& ita dicit se obtinuisse de facto. Pro quo facit l.senatus.ĩ.de accus. & l.licet.ĩ.nau. cau. stab.l.si qs cũ totũ. §.si ancillã.ĩ.de execu.rei iud.cũ fim. & vide Bal.in l.iij. C. quo.app.& in l.iij. §.eodẽ mod.ĩ.naut. cau.stab. & q̃ not. gl.in auth.vt iudi.sine quo.suf.§.necessitatẽ. Adde q̃ l.stãte statuto,q̃ officialis teneat pro familia, recipit iterpretationẽ a iure cõi,s. nisi familiã exhibeat. Ita Ro.cõs.xj. & vide ad materiã per eundẽ cõsi.xv.

quando conuenitur in patria, in qua officiũ exercuit: secus si in domo propria conueniatur. Hæc est vna solu.† & bona. secundum quam habes q̃ officialis forensis in ciuitate ista, licet non possit conueniri, nisi tẽpore syndicatus: tamen ad domum suã poterit conueniri perpetuo, & quandocũque pro delictis, & excessibus secundum naturam actionis, vt hic. Alij dicunt [a] ibi, de his qui administrauerunt in prouincia aliena: hic de eo qui administrauit in prouincia sua. & est etiam bona solutio..

IN comites. Gl. intelligit hãc legẽ duobus modis. Primo in comites, i. cõsocios & socios huius criminis. Bene dicit cõsocios & socios: quia si esset cõsocius tãtum, regulariter non teneretur: vt l.vtrũ.§. ad leg. Pompe.de parric. & ibi vidistis. & l. lege Cor.§.tit.j. Alij dicunt comites, id est, socios in officio.

1 *Notarius si delinquit in officio notariatus faciendo instrumentũ falsum, vel aliter eius instrumentis nõ creditur.*
2 *Notarius damnatus ex aliqua lege, ex qua efficitur infamis, si conficit instrumenta: an valeant? & nume. 4. ponit decisionem.*
3 *Infamis non potest testificari, & repellitur ab omni officio: tamen potest esse tutor, & curator, & etiam arbiter.*
4 *Tabellionatus non est dignitas, sed munus.*
5 *Excommunicatus an possit instrumenta conficere? remissiue ad Canonistas.*

PAdem. Hac lege. Quæro vtrũ damnatus hac lege vel simili posset esse notarius, & publica instrumenta conficere? Aduertatis, † si quidem notarius delinquit in officio notariatus, faciendo falsum instrumentũ, vel aliã falsitatẽ circa officium notariatus: tũc eius instrumentis nõ creditur: vt l.si aliquid. C. de suscep. & arc. libro x. & nota. in l.si quis ex argentarijs.§. primo.§.de edẽ. nec curo, vtrũ esset infamis notarius, vel nõ: vt puta dãnatus ex inquisitione, secũdum opi. quorundã: vel ex forma statuti: de qua opi. dixi in l. infamem.§. de pub. iudi. Nã satis est, q̃ scienter, & dolose in officio falsum commiserit. Si vero notarius fecit falsitatẽ, nõ in officio notariatus: tunc Innoc. videtur dicere, q̃ instrumenta facta per eum non valeant: vt ipse not. in c. fraternitatis. extra de hære. tamen ego tunc idem puto, quod dicã statim de alijs infamibus. † Quæro simpliciter, vtrum notarius damnatus [b] ex aliqua causa, quæ eum facit infamem, possit conficere instrumenta publica? Videtur q̃ non: nam notarius videtur quodammodo testis: vt l. Domicius.§. de testa. Sed † infamis nõ põt testificari: vt hic, & in l.iij.§ lege.§.de test. ergo &c. Pro hac l.ij.§.miles.§.de his qui notã.infa. & ibi gl. quæ dicit ibi, q̃ infamis repellitur ab omni dignitate, & ab omni officio publico: sed notariatus est officiũ publicũ: vt l. generali. C. de tabu. lib. x. & nota. in l.si qs ex argentarijs.§.j.§.de edẽ. ergo &c. Præterea, dicitur in l.j. C. de man. prin. q̃ tabellionatus est dignitas, sed infamis repellitur ab omni dignitate: vt l.ij. C. de digni. lib. xij. ergo &c. In cõtrariũ facit, q̃ alibi dicit, q̃ officium tabellionatus non est dignitas, [c] sed est munus: vt l.si in prin. C. qui mili. nõ pos. li. xij. & ibi gl.j. sed infamis non repellit à muneribus, vt l. nec infames. C. de decurio. lib. x. & c. de his qui nõ imple. sti. l.j. de infami. l.j. lib. x. Præterea, video q̃ infamis põt esse procurator, & arbiter: vt Insti. de exce. §. fi. & l. Pedius.§.de arbi. Itẽ põt esse tutor, vel curator, scdm Azo. in summa triũ librorũ, super dicto tit. de infa. & sentit hoc gl. in l. athletę.§.de excu. tu. in princ. & est casus in l.j.§. sed est equissimũ.§. de postu. & §. fi. vbi infamis admittitur pro suo pupillo, & adulto ad postulãdũ: ergo eadẽ ratione poterit esse tabellio. Præterea, infamis potest esse curialis, id est nuncius curiæ: vt dicta l. nec infames. & l.j. de infa. ergo &c. Quid dicemus? Pro hoc etiã habemus quandam glo. & tex. in l.iij.§.quęri potest.§. de suspect. tu. vbi videtur dicere, quod qui est suspectus propter delictum commissum alibi, quã in tutela, non debet propter hoc remoueri à tutela: eadẽ ratione hic infamis propter delictũ cõmissum alibi, quã in officio notariatus, non debet ab isto officio seu munere remoueri proprie loquendo. Dubito in hac qõ. tamẽ finaliter dico sic: Ante † oia scias, quod tabellionatus officium non est dignitas, sed munus: vt l. fina. in princip. cum sua glos. C. qui mili. non possunt. & l.j. C. de man. princ. loquitur de notario Principis assumpto ad scribendũ negotia principis: tunc ille notarius qui eligitur per Principem, habet dignitatem: non tamen officium notariatus in se est dignitas, simpliciter sumẽdo notariũ. Dico ergo q̃ infamis nõ põt exercere officiũ tabellionatus, q̃ habeat ĩ se dignitatẽ: vt l.ij. C. de dig. vel q̃ haberet officiũ aliqd̃ iniunctũ ex publico, vt q̃ esset notarius ad bãchũ, vl similia: vt no. in d.l.ij.§.miles.§.de his qui no.infa. sed si ipse à partibus volentibus assumat, vt faciat publicũ instrumentũ, nõ video quid repugnet quin dicatur publicum munus, & est seruus publicus, qd̃ infamibus nõ remittit

a ¶ Vtrũ notarius dãnatus. Vide in l. & militibus. C. de testa. mili. & in l. ij. §. miles.ĩ.de infam. & tex. l.l.si aliquid. C. de suscep. & arca. li. x. Et adde q̃ idẽ ẽt consuluit Bar. & facit q̃ no. in c. fciscitatus. de rescript. vbi infamis non retinet officiũ. & in d.l.si aliquid. C. de suscep. et arca. p Ange. Et an posit esse procurator, vide bal. in l. eũ qui. C. de pc. & p̃dictis adde bal. in l. in exercẽdis. ĩ ij. col. C. de fide instr. & ĩ l.j. C. de test. in l. & militibus. C de test. mil. & in l.si quis ex argẽ.§.j. de edẽ. & in l. Cassius. de sena. et & in l. Barbarius. de offi. prẹto. & p bar. in cõsi. suo. incip. ser. Ioãnes. &c. & gl. & auth. de tabellio. §. pe. & bal. in l.ij. C. de seu. & no. Bal. in l.ij. C. de sum. tri. & vide oino Bal. in ca. inter pares. in prin. de lege Corradi. & vide q̃ habeẽ in ca. prẹterea. de testi. cogẽ. & Bal. in l. infamẽ. in fin. de iud. & vide Bal. in l. iubemus §. sane. C. de sacrosanct. eccle. circa princip. & Specu. in titu. de istru. edi. §. restat. versicu. quid si tabellio. & dicit Bald. in d.l. in exercendis. in v. col. quod condemnatus de falso, vel de hęresi, vel lege Iul. repetũ. vel qa cõtra ordinationes legis fecit officiũ, vel propter aliquod crimẽ, propter q̃ perdit publicã authoritatẽ, tunc priuatur officio. & idẽ subdit no. si fuisset bãnitus, dictis de causis. ad quod vide Barto. in l. si ideo. ĩ. de cuic. An aũt instẽa, de qbus fuit rogatus, posit redigere in publicã formã. dic q̃ sic. Tex. est in l. si quis ex argẽtarijs. §. j. ĩ. de edẽ. Ad q̃ adde Bar. in l. ad testiũ. ĩ pri. ĩ. de testa. & Bal. in d.l. si qs ex argentarijs. §. j. q̃ idẽ firmat cũ Bar. & no. gl. in auth. de tabellio. §. j. in versi. si vero præter. in fi gl. auth. de fid. instr. §. qd si tabellio. Et hæc dicta habent locũ in officio post cõdemnationẽ fuerit toleratus: quia tunc nõ vitiãtur instrumẽta, post condẽnationẽ confectã: vt no. gl. in d. §. si vero. vel nisi priuatus fuerit post sententiam a confessione certorũ instrumẽtorũ: quia alia bene poterit cõficere, scdm Iaco. de bel. ibi. Item ad hoc bene facit quod dixi in l. fi. ĩ. de adul. & Barto. hic, ad fin. & facit l. ij. C. de accu. & nume. lib. xij. Item fallit, si ex eã fuisset sibi reseruata instrumentorũ cõfessio: vt no. in d.l. & militibus. de testa. mili. hic vide Ang. & in materia vide Bald. in d. l. in exercendis. & in l. si vteris. C. de fi. instr. & Io. And. in regula, semel malus. ĩ mercu. & bal. in l. qui de positi. ad fi. & gl. in d. §. si vero. in auth. de tabel. allega. pro sing. Bal. in d.l. iubemus. §. sane. & in l.j. C. de iur. & fac. ign. & in auth. habita. in x. col. C. ne filius p patre. vbi dixit q̃ talis error præsumitur antecẽ p sniam terminetur. & ad intellectũ glo. in d. authẽ. de tabel. §. pe. vide bal. in l. nihil. C. de vindicta lib. & idẽ ponit in l. ij. ĩ vl. col. de sen. qũ notarius de facto de falso. dãnatus, reputabatur cõi opinione habilis, per Bar. hic. vide Pau. de cast. in cõsi. ccxxij. incip. in Christi nõse amen. proponitur q̃ in facto in causa producitur. in primo dubio. & eũdẽ Pau. in cõsi. ccxvj. incip. in Christi nõse amen. super primo dubio dicendum est, &c. in tertio dubio. Addẽ an dãnatus posit instrumenta cõficere, bal. cõsi. ccclxxxvij. in. lib. & cõsi. lx. iij. lib. vbi expresse cõcludit q̃ nullus inferior a principe possit talẽ dãnatũ restituere. Et idẽ tenet cõsi. ccc. eo. iij. volu.

b ¶ Non est dignitas. Vtrũ notariatus officiũ sit dignitas, ad de q̃ est ars. l. medicos. C. de pfe. & me lib. x. vbi etiã scientia legalis est magisteriũ. l.j. ĩ. de iust. & iure. & cõsulunt Ange. ĩ cõsi. supradicto. & ad Barr. hic vide not. in l. cui eorũ. in prin. ĩ. de postu. Et vtrum iudex possit prohibere notario, ne cõficiat instrumẽtũ. Et quid si nõ obstante prohibitione cõficit? & quis possit tollere hãc prohibitionẽ? adde not. p Pau. de Leaz. et Pe. de anc. in cle. fi. de excess. prał. & alibi melius nõ legi. Et de hoc vltimo qñ qs est remotus ab officio tabellionatus, quãdo posit restitui, & per quẽ, vide Bal in l. nihil. C. de vindi. li. sed qua pœna puniatur ille q̃ est priuatus, & ad huc vtitur officio tabellionatus: vide Bal. in l. data opera. in xxij. col. C. qui accusare, & an posit notario dãnato reseruari factio instrumẽti. vide Cyn. Bar. & doc. in l. & militibus. C. de test. mili. Adde q̃ notariatus nõ sit dignitas, tenuit Ang. consi. cclxxxij. & ideo spurius potest esse notarius, si tamen in aliquo eius fama vacillaret, non haberẽt tantam fidem, qãtam alia instrumenta confecta a non spuriis: vt per Ang. in dicto consil. q̃ non sit dignitas Oldr. consi. lxxv. vbi dicit, q̃ quilibet episcopus, vel ordinarius potest creare tabellionem in suo territorio: quia vile officium. Et an veniat appellatione artificum, vide Ange. consi. xxxiij.

sed

Universidad de Deusto Biblioteca

POMATES.

a ¶ Sed eis magis. Vide Bal. i l. ij. similes. de infa. & ibi Ange. & Bal. in l. si quis ex argentarijs. §. j. de edem. & ibi Ang. vi de Inno. in c. Ecclesiastica. de rescrip. & ibi do. Host. do. Abb. et alios in c. cum dilectus. de fide instru.

b ¶ An excōmunicatus. Vtrū aut excōicatus posit instrumenta cōficere, vide p gl. & doct. in c. de cætero. de sent. excō. Inn. in c. pia. de exce. in vj. Feder. de senis cōs. lxxj. not. Bar. in aut. credentes. C. de hære. per Io. And. in novella. in c. pia. per Bar. in cōs. inci. existens publice excōicatus. & Bal. in rub. C. qui accusa. & per Bal. in l. in exercendis. in v. col. C. de fide instru.

c ¶ Lex Iul. Et poculēta. Nota q̄ iudex potest accipere esculenta & poculēta. & vide quod not. Ange. in l. datur. ī eo.

d ¶ Hodie. Nota tex. & adde quod notat Bar. in l. quæstionis. j. de quæstio. & alle. Bal. i l. addictos. ī C. de epis. audi. & vide Bar. & quæ ibi dixi in l. Cor. ī de sica. & istum tex. declara & apostilla, vt p Bald. in rub. de iudic. ver. quero, nunqd iudex q̄ nō admittit. & secundū Ro. in l. cum mulier. ī. sol. ma. tex. iste ī sui dicto est singu. sed delictū cōmissum calore iracūdiæ, q̄ habuit etiā ortum aliunde, q̄ ab eo quē offendit, est iusta cā, quod ego mitius puto. Pater hoc. quia p rabi homicidio debet de iure cōponi pœna mortis naturalis. l. iij. C. de episc. audi. ibi: homicida quod secit semp expectet, & c. tū hic imponitur pro tali homicidio pœna deportationis. Adde q̄ cōmittens maleficiū nō ex deliberato, sit minus puniendus, Bal. cōs. cccxxvij. ij. lib.

e ¶ Peculatus. Hic habes text. q̄ pœna interdictionis aquæ, & ignis, est hodie translata in pœnā deportationis. & no. gl. in l. Gallus. §. et quid si nō. de lib. & posthu. sālt in casu, & ibi p Ang. & Imo.

f ¶ Lege Iul. §. mādata. allegat ista lex in pen. iuncta gl. q̄ donatum maiestati existens in aliquo loco, sicut sit manestatibus beneficiis miracula, intelligit donatum Deo immortali: ideo

sed eis magis[a] cōpetit. sicut potest assumi arbiter à partibus volentibus: ita pōt assumi notarius à partibus volētibus. Itē sicut infamis assumptus iudex à partibus volētibus, & non opponentibus, valet eius iudicium, vt dixi in l. quidā cōsulebāt. §. de re iu. & no. ī Spe. de iud. de' le. §. excipit. ver. itē q̄ est periurus & infamis. & versi. seq. hoc autē maxime puto esse verū, quādo nō obstante infamia ipse est in possessione notariatus, & bonæ famæ: tunc propter multitudinē gestorū p eū debet valere: vt l. Barbari. §. de offi. præto. & C. de sent. l. ij. Nec obstat q̄ infamis nō pōt esse testis: quia in testimoniū qs vocat ab vna parte alia inuita sed nos loqmur in cōtractu, q̄ celebrat vtraq̄ parte mādante. Vltimo † esset videndū, an excōicatus[b] posit instrumenta cōficere. De hoc ī terrogastis Canonistas.

Lege Iulia. In fi. vtrum posit accipere munus? dicam j. l. proxi.

¶ Esculēta et poculēta quod licite à iudice accipi possunt.

L Ex Iulia.

APparet. Oppo. & videtur, q̄ nullo modo liceat accipere: vt in aut. scriptum exēplar. per totam constitutionem. in aut. vt iud. sine quoquo suffra. fiāt. Sol. gl. q̄ est in l. plebiscito. §. de offi. pōti. dicit q̄ istę leges, q̄ aliqd accipere permittūt, hodie corrigūtur. † Gul. vī velle, q̄ corrigātur, prętercq̄ quo ad esculēta, & poculēta. [c] nā illa licet accipere. & hoc vī determinatū hodie in c. statutum. §. insuper. extra, de rescri. lib. vj.

Hodie. Nota tex. [d] ibi: quid em̄ &c.

QVod cōtra legem. Nota istud est vitiū quasi reale, qd impedit vsucapionē, vt no. in l. vitia. de acquiren. pos. & l. Pomponius. §. cum quis. §. de acqui. pos.

Ad legem Iuliam de annona. Rub.

LEX I.

COnstitit. Hic est casus specialis: ī quo seruus potest accusare dominum.

LEX II.

LEge Iulia. In fi. als est pœna legis Iuliæ de annona: quam vidistis ī l. annonam. §. de extraordi. crimi.

¶ Ciuitas potest pretium iustum statuere frumento.

LEX III.

IMperatores. Aduerte. vides hic † q̄ ciuitas nō potest statuere prætium frumēto. contra. §. de offi. præsi. vt l. j. §. cura carnis. & l. j. C. de episc. audien. Respon. q̄ non potest statuere pretium non iustum: vt hic, pretium autem iustū potest statuere: vt in contrarijs.

Ad legem Iuliam peculatus. Rub.

LEX I.

L Ege Iulia.

NEquis. Ista lex est in arg. contra illos officiales q̄ habēt Florenos ī sigillo: & ī illo sigillo aliquos florenos nō bonos imittūt.

¶ Exhannitus ex eo maleficio ex quo debet sequi deportatio, non potest esse arbiter.

LEX II.

PEculatus. [e] Dicit Dyn. q̄ ista lex est argu. † q̄ bannitus ex eo maleficio, ex quo deberet sequi deportatio, non posit esse arbiter. Nam illa verba, arbitratu &c. ius significant: vt l. illa verba. j. de verbo. significa. sed deportatus amittit pristina iura, vt hic: ergo &c. dicam in l. illa verba. j. de verbo. signi.

¶ Inquisitio primo potest fieri generalis: secūdo specialis.

L Ege Iulia.

MAndatis. [f] Hic est notabilis text. Ex quo habes, † primo quod potest fieri inquisitio generalis, tam de delictis, quam de delinquentibus: postea peruenitur ad inquisitionem specialem de eo, qui inuentus est culpabilis in inquisitione generali. & hoc dixi in l. ij. §. si publico. §. de adul. tene menti.

Non sit locus. Nota text. ibi: quod enim sepelire &c.

¶ Quæ faciunt committi sacrilegium.

DIui. Contra, imo sacrilegium sit nam loc[g] facit sacrilegium: † vt l. aut facta. §. locus. j. de pœ. dicit glo. subaudi hic, tantū. quasi dicat, etiā sacrilegiū[g] est. & ad hanc expositionē dat glo. multas concordantias. Alij dicunt aliter. & doctores communiter tenent, q̄ locus facit sacrilegium: verum est, si sacrum inde auferatur: vt hic, & lege cōtraria. ergo duo oportet concurrere vt sit sacrilegium, videlicet quod sacrum auferatur, & de sacro loco: sed secundum canones secus est: [h] quia sufficit vnum tantum. [i] Allegat gl. xvij. q. iiij. in c. quisquis. sed iura nostra sunt in cōtrarium, vt videbitis. Item quod glos. dicit argu. contra. C. de episc. & cle. Dic arg. contra, scilicet cōtra canones cum iuribus nostris concordet.

S Acrilegii.

IS autem. Nota hunc text. dicitur hic, tenetur perinde, ac si esset cōdemnatus furti manifesti. Contra, ille, qui præstat opem furto, non tenetur condictione furtiua: vt l. proinde. §. de condi. furti. sed fur manifestus tenetur condictione furtiua. ergo nō est perinde cōdēnatus. Dicit gl. perinde[k] condēnatus, s. criminaliter. nō ciuiliter. & ista est bona. Vel dic perinde condēnatus, non tū per omnia. Et ad istā expositionē dat gl. multas concordā. quā gl. nota p statutis, & etiā pro legibus: vbi dicit, q̄ perinde habetur. quod intellige[l] non tamē per omnia: videlicet si esset aliud statutū in eodem volum. quod illi contradiceret. Nam tunc debet per illud restringi: vt hic, & in omnibus concordan. alleg. hic in glo. quas tene mēti. Hic dicitur, q̄ teneretur in quadruplum, nō distincto clam, vel palam. cōtra. j. de iure fisci. l. auferetur. §. qui aliquid. Respondeo, ille qui accepit pecuniam iam corporatā in fiscum, tenetur indistincte in quadruplū, nō distincto clā, vel palā acce-

nō acquirit illi, in cuius loco est illa maiestas depicta. Fuit ista q̄stio de facto, & eā disputauit Abb. Saxiū de Fulciaro, q̄ dictus est do. Frā. de Assisio, q̄ ita determinauit: & eā disputauit ēt Paduæ Ange. & incipit illa disputatio, in refulgēti palatio. Facit l. statuæ. de vsuf. & videt velle Bal. in aut. hoc ius porrectū. ī ij. col. de sac. sanc. eccle. quē sequitur Per. de Ancha. in Cle. ij. de reli. domi. & idem Bald. in l. de liberi. C. de fideicom. liber.

¶ Etiā sacrilegiū. Sacrilegiū est, q̄ sacrū auferit ā sacro. Et q̄ dicat sacrilegium, & q̄ furtū: addē gl. bar. & doct. in l. iij. C. de furt. & ibi Bald. An statutū loquēs ā furto, habeat locū in sacrilegio. Et determinat q̄ sic: & quotuplex sit sacrilegiū, vide j. eo. l. sacrilegij. la ij. ā jure vero Canonico auferēs sacrū de sacro, incidit in furtū, & sacrilegium: & pōt ista pœna, vel alia punire, secūm Archi. de conse. dist. j. c. corpa. q̄ allegat tex. optimū xxiij. q. iiij. qd ergo ponit Lud. in notabilibus suis notabili cccxxj.

¶ Secus est. Vtrū autem familia sacrilegi repellat ab actibus legitimis: Inn. determinat q̄ sic, in c. venerabilem. de electi.

POMATES.

i ¶ Vnum tātū. Vide Inn. ī c. ēterea. de sentē. excō. Bal. ī l. si nō dū. C. de fur. & Pau. ī c. cū sit gēnale. co. iij. de fo. cōpe. Car. Flo. in cle. j. in princ. ī j. q. de pœ. app. & xvj. in ci. pōnit clericus. et dicit Bal. q̄ si repētē hoc verbū sacrilegiū in aliqua dispōne, q̄ debet iterpretari vt ibi p eum. p cuius dicto, bene facit qd ponit Pan. ī c. ex litis. co lū. ij. ī pen. not. de cōsti. & ibi Fel. ī ij. col. ad fi. & ibi etiam addidit

k ¶ Sacrilegij. Dicit gl. pinde. De dictiōe pinde vide Bar. ī l. j. ī. de excep. & ī l. hoc genus. ī. de condi. & demō. & in l. j. §. lex Falcidia. ī. ad l. Falc. & ī extraua. ad reprimendū. ī ver. pinde. vid Ang. ī l. si finita. §. fi. de dam. insect. et Imo. ī d. l. hoc genus. & Ro. ī l. si quis vi. ī princ. de acquir. pos.

l ¶ Quod intellige. Idē Bar. ī l. j. de recep. & ī l. quarā. circa med. ī. ad leg. A qui. adde, quod habes in l. non tantum. ī. de re iudi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ Quæro quotuplex. Dixi.ī.eo.in l.diuus. Quot autē modis fiat ipsum sacrilegium, vide no. per Bal. in l.iij. C. de fur. et ibi etiā qualiter sacrilegiū suma tur in staturis, an secundū ius ciuile, an secūdū ius Canonicū, vbi etiam dicit q̄ familia sacrilegi repellitur de legitimis actibus. Pro quo dictum Inno. in c. venerabilē. de elec. Et quid de illo qui percutit imaginē Dei, quod debeat mori text. est sing. in c. si canonici. de offi. or. in vi. Adde an sacrilegi possit vbique. et a quocunque capi. & an sit remittendi ad loca delicti. Bal. consilio cxxiiij. ij. lib.

b ¶ Quæro. vtrū possit quis capi pro debito, vide per Mod. Instit. de act. §. j. per Inn. post do. Ant. in c. ij. de pig.

POMATES:

c ¶ Posit capi. Vide ad hæc aliquid per Roma. cōsi. ccxxiiij & ibi ponit an statutum permittens capi debitorem, vel debitoris debitorem, sit cōtra ius commune: et an cōprehēdat debitorē ex legali causa: et an tali statuto gaudeat forensis? & vide Soci. consilio ccxxj. co. vj. et seq. ¶ Ipso actu. Vide Bal. in l. generali. C. de decur. lib. x.

e ¶ Capi a iudice. Vide Bal. in l. consentaneū. C. qūo et quando iud. vbi dicit, q̄ i criminali semper incipi potest a captura. Idem pōt dici in captura. Idē pōt dici i ciuili, ratiōe suspicionis. et ibi etiam dixi post Bar. Et q̄ in criminali possit incipi a captura, tenet Bal in l. ij. C. de his qui latro. et ibi etiam ponit de pœna indebite capientis. Ad de quæ sint necessaria ad hoc vt qs possit quē facere personaliter detineri pro debito Ro. consil. ccxlj. et ccccx. Bal. cō. xl. cū seq. xlix. j. lib.

POMATES.

f ¶ Fallit in muliere. Et sic sentit. Bart. q̄ nō potest capi p̄ crimine a iudice mulier et sequitur do. Petr. in c. ij. de pig. sed Io. de Imol. ibi dicit, q̄ illa. l. j. non loquitur in crimine sed in debito: ideo dicit tunc esse recurrēdū ad authenticam. hodie nouo iure. C. de cu. reo. ego late dixi in d. c. ij. et ibi saluaui Bar. a morsu isto.

g ¶ Et ideo est. Adde hoc Io. de Imol. post do. Pet in cā. ij. de pigno. et quæ ibi dixi. And. Barb.

h ¶ Fisco tenetur. Cautela ad hoc vt quis possit facere capi debitorem suū, qui nū quā exiuit de domo. quod sing. no. et vid plene Inst. de act. §. fi. et sequitur. Ang. in l. plericq; de i ius voc. et no. Ro. i l. iiij. §. ptor. ī. de dā. infe. et Paul. de ca. in l. cōtumaci. ī. de re iud. et ibi habes.

i ¶ Cessio admittatur. An in causis fiscalibus admittatur cessio bonorū, vid Bar. in l. j. ī. de ces. bo. et Bal. in d. l. j. in iij. col. C. qui bon. ced. pos.

perit: vt hic, & l. aufertur. in fi. de iure fisci. & C. de his quę ex pub. ra. l. j. et l. defensionis facultas de iure fis. lib. x. sed qn̄ accepit pecuniam, non incorporatā in fiscū: vt puta a debitore fiscali, in fraudem fisci: tunc tenetur in duplum: vt lege cōtraria.

Vitabulam. No. contra eos, qui scripturas factas in muro, aliquid cōtinentes destruunt.

1 ☞ *sacrilegium q̄ sit triplex.*
2 *Ecclesia dicitur res consecrata publicè: consecrata priuatim dicuntur oratoria priuata.*

Sacrilegi. Opp. dicitur hic, q̄ sacrilegi capite puniuntur. Cōtra. supra. eo. l. lege Iulia. §. mandatis. Sol. Omnis pœna q̄ ibi imponitur, est capitalis. Quæro † quotuplex[a] sit sacrilegiū. Gl. dicit, q̄ est triplex. Primū est, quando accipit sacrū de sacro consecrato publice, vt hic dicit. Secūm est quod appellatur quasi sacrilegiū, q̄d est qn̄ accipitur de aliquo consecrato priuatū: vt hac l. ij. responso. Tertium genus sacrilegij ponitur in fi. glo. de quo dicitur in l. j. ij. et iij. C. eod. Circa istā legē q̄ro, † quæ sint res consecratæ publice, vel priuatim. Gl. dicit multa verba. Tu dic, q̄ res cōsecrata publice, dicitur ecclesia, quæ est cōsecrata ad publicū vsum omniū. Sunt etiā quædam ecclesiæ priuatæ: vt oratoria, q̄ nobiles habent in domibus eorum, et fraternitates, et tunc ista dicuntur cōsecrata priuatim pro se tm̄, non ad vsum aliorū.

1 ☞ *Qualiter teneatur massarius communis de pecunia, quam habet apud eum.*
2 *Et qualiter teneantur plures, qui peculatum commiserunt.*

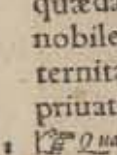

Peculatum. Alias §. Labeo. Vidistis supra proxi. de criminatū, q̄d sit sacrilegiū, hic Iurisconsultus q̄rit, quid sit peculatus et adducit diffinitionē Labeonis. Ex hoc habes † q̄ massarius cōis lege Iulia peculatus non tenetur, sed tenetur lege Iul. de residuis, si quid apud eū remāsisset d̄ pecunia cōis. Hic dicitur, q̄ ille crimē peculatus cōmittit, cuius periculo res non fuit. Quæro, † quid si plures peculatū cōmiserunt? Respōdeo, crimē peculatus, vt videtis cōmittitur ab eo cuius periculo res nō fuit: et sic ab eis qui officiales non fuerunt, et iō quilibet tenetur insolidū ad. l. j. C. de cōd. fur. et l. si quis id q̄d. §. fi. ī. de iur. om. iud. sed si essent officiales, q̄ pecuniā publicā subtraherent, et sic tenerentur lege Iulia de residuis, vt ī. e. l. lege. & §. l. Iul. et tūc omnes tenent̄ vna pœna, vt l. si multi. ī. de publi. et ī. de admi. tuto. l. tres tutores. dixi in l. fi. ī. ad l. Cor. de sica.

1 ☞ *Recipiens pecuniam fisco debitam, ut det fisco post annū tenetur lege Iulia de residuis.*
2 *Capi personaliter, quando quis possit tam pro debito quam pro crimine: & a quo.*
3 *Cautela pro capiendo debitorem in domo, ut pro aliquo contemptu iudicis condemnetur: quia tunc poterit in domo capi: & carceratus pro debito ibi recommendari.*
4 *Cessio bonorum in causis fiscalibus, quod admittatur, quando quis non fuit contumax in soluendo.*

Vm eo. Alias est §. Labeo. & est bonus. §. Nota modos exigendi a debitore fiscali. Nota q̄ dicit corpus retinendo. Ex hac lege nota † q̄ ille q̄ accepit pecuniam fisco debitam, vt det fisco nō tenetur lege Iulia de residuis, nisi post annum. Et ex hoc apparet solutio contrarij. ī. ea. l. §. eodem capite. Nam ibi non accepit pecuniam, vt referret fisco, sed accepit pro se fingēs se creditorem fisci. Secundo nota q̄ debitor potest personaliter capi pro debito fiscali. Circa quod † quæro, vtrum[b] & quando quis possit capi.[c] circa quod dico: si quidem quæris, an possit capi à priuato: tunc pro debito pecuniario regulariter capi non potest: vt l. non est singulis. j. de regu. iur. Fallit in casu l. ait prætor. §. si debitorem. ī. de his quæ in frau. cre. pro crimine vero in ipso actu[d] criminis vbicunq; crimen capitale committitur vt crimen, quod ingerit pœnam corporalem, potest quis personaliter capi à quocunque priuato: vt C. de raptu virgi. l. j. & l. si quis in seruitutem. in fi. ī. de fur. & l. capite quinto. §. de adulte. dum tamen ducatur ad iudicem intra tempus statutum, vt d. l. capite quinto. ī. de adult. Ad idem facit C. de male. & Mathe. l. fina. & l. prima. C. de falmo. Si vero quæris, an possit capi à iudice,[e] seu iudicis authoritate? & pro causa criminali indistincte potest capi, & etiam de domo extrahi: vt C. de offic. diuer. iud. l. j. & not. j. de regu. iur. l. nemo de dō. & quod no. in l. plericq; ī. de in ius vocā. Fallit i mulierē[f]: vt d. l. j. C. de offi. diu. iu. & aut. ibi posita. Si vero q̄ris, an possit capi pro causa pecuniaria, tunc aduerte, aut est debitum fiscale: & potest personaliter capi. Ita loquitur hic: non tamē in carceribus ponitur: vt l. nemo carcerem. C. de exact. trib. lib. x. nisi persistat in contumacia: vt ibi dicitur. Si vero pro debito priuato: & tunc si aliquo tempore fuerat in iudicio, & de sistendo iure promisit, & non stetit: debet capi: vt in aut. de exhibē. reis. §. si vero etiam quidam. & C. quomodo & quando iudex. l. consentaneum. & ibi not. sed si in iudicio nunq̄ fuit, & cautionem non dedit: tunc iudex non cogitur eum facere capi, nisi prius eum citet: vt d. l. consentaneum. & ibi not. potest tamen si vult eum facere capi, vt veniat non vt in carcerem ponat: vt no. in d. l. plericq; ī. de in ius vocan. tamen de domo non extrahat: vt ibi dicitur. Ponere vero in carceribus nō potest pro debito iudex, nisi eum qui condemnatus est: vt l. j. C. qui. bo. ce. pos. à quibus carceribus liberatur cedendo bonis: vt ibi dicitur. & ideo † est[g] consilium, quando debitorem tuum nō potes facere capi, quia nunquam exit de domo: q̄ tu facias eum condemnari, de contemptu mandari: & si criminaliter fisco[h] tenetur, poterit etiam capi in domo: quia pro criminali capitur, vt dictum est. & dicta l. plericq; de in ius voc. & no. in d. l. nemo de domo, j. de regu. iur. & sic poterit in domo capi. Et cum erit in carceribus positus, poterit ibi pro debito pecuniario in carceribus recommendari, secundum materiam quam dixi vobis ī. in l. ij. in fin. de custo. reo.

Quæro, iuxta † prædicta, an in causis fiscalibus bonorum cessio admittatur?[i] Istam quæstionem tāgit Cy. C. qui bo. ce. pos. l. j. in j. q. & ibi dicit, si quidem fuit contumax in soluendo, tunc non admittitur cessio bonorum: alias sic: vt d. l. nemo carcerem. C. de exact. tribu. lib. x.

Ad legem Iuliam de ambitu. *Rubrica.*

1 ☞ *Lex Iulia de ambitu cessat in curia Romana.*
Simonia non punitur, ut debet.
2 *Non licet dare pecuniam, etiam palam, pro habendo honorem cum administratione: sed sine administratione sic.*
3 *Petere honorem precibus, quando liceat: remissiuè.*
4 *Mitrati conuincendo alios, releuantur ab infamia, & admittuntur ad honores.*

LEX VNICA.

Hæc lex. Not. † ex hac lege q̄ in curia Romana cessat lex Iulia ambitus: quia hæc omnia pertinent ad Papam, & hoc quo ad ipsum Papam. Sed vtinā hoc obseruaretur quo ad ipsos, qui sunt adhærētes Papæ. Et ideo sciatis, q̄ Decretistæ fecerunt multas cōstitutiones: tamen in tractatu de simo. quæ est idem quod ambitus, nullā

nouā

Universidad de Deusto Biblioteca

nouam constitutionem fecerunt. Ratio: quia simonia nō punitur, vt debet. Opp. q̃ liceat dare pecuniam pro habēdo honorem: vt l. hoc iure. §. de donat. & l. j. §. j. j. de pollici. Gl. † dicit, dare palam licet: sed clam & in secreto non licet, vt hic. Istud tene mēti. Istud verum est pro honore sine administratione: quia tunc licet dare pecuniam palam: sed pro honore cum administratione nullo modo licet dare. Ita loquitur titu. vt iudi. sine quoquo suffra. per totum. Quærit † glo. vtrum liceat precibus petere honorem. vel quid si alius dedit pro me ignorante, pecuniam? dic vt in glo. Vltimo † tene mēti, quod dicitur hic, q̃ qui conuicerit alium, restituitur in integrū. quod est vtile scire ad multa. pro multis mitratis, qui sunt in terra ista: vt cōueniendo alios releuenē, & admittātur ad honores, si ex illa cā fuerint mitrati.

Item is qui. Oppo. §. ad l. Iul. de vi publi. l. fin. Sol. ille q̃ instituit nouum vectigal, etiam si non exegit, tenetur hac lege, & constitutionibus principum positis C. de no. vectigal. l. fi. Sed si instituit, & exercuit, tunc etiam tenetur lege Iulia, vt lege contraria.

Pœna legis Iuliæ de ambitu, est duplex, & vna exacta, alia tollitur.

Ingrediens domum iudicis studiose, vt captet benevolentiā, tenetur lege Iulia de ambitu.

Et si quis. Habes hic tres casus, in quibus lex Iulia ambitus habet locum. Quæro, vtrum sit alius casus? Glo. addit quartum casum: vt C. eo. l. j. dic vt ibi. Quæro. quæ fuit ista lex iudiciaria. Dicit glo. quædam lex, quæ fuit facta ad interpretationē legis Iuliæ ambitus. Quæro, † quæ sit pœna huius legis. Rñ. duæ sunt pœnæ, vna est cētum aureorum: de qua loquitur hic. Alia est pœna quadrupli: vt l. fi. C. ad l. Iul. repe. tamen vna exacta, tollitur alia: cū vtraq; competat ad vindictam: vt l. prætor. §. j. §. de iniurijs. Quæro, vtrum † hoc sit verum indistincte, q̃ ingrediens domum iudicis hac lege tenetur. Respon. non, nisi quis studiose intrauerit, vt captet cum eo familiaritatem, vt ei faueat. quod tene menti.

Ad legem Fauiam de plagiarijs. Rubrica.

Non valeat statutum, quod capiens hominem, & ducens in fortiam communis, habeat tantum.

LEX I.

Si liberum. [b] Vides hic quod emptor, & venditor hominis liberi, teneantur hac lege. Quæro, ciuitas [c] facit statutum, quicunq; duxerit talem hominem captum in fortiam communis, habeat tantum à communi: an valeat statutum? Videtur quod nō: † quia est contra bonos mores. & est delictum emere, vel vēdere liberum hominem: vt hic. & hoc est verum, nisi ille sit hostis ciuitatis: quia tunc potest statui pretium capienti: vt l. non omnes, in fi. j. de re milita.

Non incidant in legem Fauiam qui gnatos, & cantores donant, quod non.

Lege Fauia. [d] Quæro, quomodo faciunt isti cardinales, seu magni domini, qui vnū gnatum, vel vnum cantorem, vel vnum aptum seruitorem sibi inuicem donant: † an incidant in hanc legem. Rñ. nō quia non dant eos, vt eos sua libertate priuent, sed donāt, vt ita sint liberi, & stent libere apud alium, sicut libere stant apud donantem: & sic illo volente: & sic cum non faciant dolo malo, non tenentur hac lege: vt §. de libe. homi. exhib. l. iij. §. primo. & §. sequenti.

Non statim. Quæro in hac lege, quomodo cognoscatur [e] plagiarius a fure? Circa hoc sunt duæ opi. Vna est glo. in l. si abducta. C. de fur. quæ dicit, quod ille est plagiarius, qui habet in consuetudine faciēdi hoc, scilicet seruos alienos subtrahere, & sibi habere. Alia est opi. §. eodem. l. j. & Azo in summa huius titu. dicit: Aut habet animum cœlandi domino: & tunc dicitur plagiarius. Aut non habet animum cœlandi domino. sed tantum sibi vult habere: & tunc non dicitur plagiarius, sed fur: vt hac l. & hæc opinio communiter tenetur.

Lege Fauia. Qui ergo hominem liberum subtrahit, et celat, dicitur plagiarius. Et tempore quo eram hic in studio, quidam erant cōdemnati lege Fauia de plagiarijs: ex eo q̃ vnum iuuenem subtraxerunt.

Ad senatusconsultum Turpillianum. Rubrica.

1 *Calumnia aliud est, & aliud temeritas.*
2 *Accusatio ex l. Rhemia. an sit publici iudicij.*
3 *Pœna calumniæ, in habētibus pœnam ordinariam, est similitudo supplicij, in alijs arbitrio iudicis imponitur.*
4 *Tres modi procedendi super calumnia.*
5 *Iudex intra quātū tempus poterit super calumnia prædere.*
6 *Calumnia qualiter probetur, & an præsumatur cōtra non probantē. & non est præsumptio iuris, & de iure.*
Fama publica inducit iustum errorem, vt quis excusetur à calumnia. Vel si est dictum à personis fide dignis.
Iudex antequam condemnet de calūnia, debet dare terminum ad faciendam defensionem.
7 *Iudex quando pronunciat super delicto, an lex pronunciet de pœna.*
8 *Iudex ante sentētiā pōt augere, vel minuere pœnā. post nō.*
9 *Iudex si statuat pro delicto minorem pœnam quā deberet, an lex suppleat maiorem.*
10 *Clausula, saluo & reseruato, & c. adiecta in condemnatione, quid operetur: remissiuē.*
11 *Iuramentum calumniæ, licet excuset à calumnia præsumpta. non tamen excusat à condemnatione expensarum propter temeritatem, vel propter contumaciam.*
12 *Quando apparet esse calumnia in parte, & in parte nō: qualiter quis condemnetur in expensis.*
13 *Condemnatio expēsarum, an debeat fieri in criminalibus. quod sic officio iudicis.*

LEX I.

Accusatorum. Primo dicit accusatores tripliciter delinquere. Secūdo, illa tria delicta enumerat. Tertio, prosequitē illa tria delicta p̃ ordinē. Secunda ibi: calūniari. Tertia ibi: calūniatoribus. & ibi vsq; ad §. præuaricatorē. ponit de calūniatore. abinde vsq; ad §. si quis autem. ponit de præuaricatore. Tertio in §. si quis autē ab accusatione. ponit de tergiuersatore, vsq; ad finē legis. Et ista pars quæ incipit calumniatoribus. diuiditur in tres partes. Primo dicit calumniatorem puniri. Secundo ponit modum procedēdi. Tertio, modum, & effectum pronūciādi. Secunda ibi: sed non vtiq;. Tertia ibi: nam si quidem. in §. quæri potest. Nota text.
1 † q̃ aliud est calumnia, aliud est temeritas.
2 Circa legem istam † quæro, vtrum accusatio ex lege Rhemia sit publici iudicij, vel priuati. Gl. quæ est hic. videt dicere, q̃ publici iudicij. Dyn. videt reprehendere istā glo. dicens, q̃ licet ex publico crimine descendat, tamen est priuata: vt l. iij. §. fi. §. de præuarica. Sed certe illa lex non loquit de calumniatore: sed loquitur in desistente. Sed pro Dyno contra gl. videtur casus expressus in l. palā. §. si qua calumniæ. §. de ritu nupt. Sed gl. ibi respondet, q̃ nō videt damnari publico iudicio, quantum ad impediendas nuptias: sed quātum ad alia, sic. Ita dicit gl. quam glo. puto esse veram: cū pœna calumniæ sit similitudo supplicij. & similitudo pœnæ. Sed si non esset publicū iudicium, sicut primum, non esset æqualitas pœnæ. Secūdo † quæro, quæ sit pœna calumniæ. Glo. dicit, & bene, similitudo supplicij in his, quæ habent pœnā ordinariā. In his vero quæ habēt pœnā extraordinariā, tunc est pro iudicis motu: vt l. fi.
4 C. de accu. cū sim. Venio † ad secundā partem. Circa quam quæro, quis sit modus [f] procedēdi in crimine calūniæ. Et hic

a Sine administratione. An liceat aliquid dare pro consequēdo honore, vide no. in l. Barbarius. ī. de offi. præto.

Pro concordia. Aduerte præconium q̃ quicunq̃ ceperit malefactorem, & præsentauerit, habeat puta centum: valet. Ita Bar. in l. cum nauicularij. C. de nauicu. lib. xi. Cōtrarius tamē allegatur, secūdum do. Alex. in ad di. ibidē. in hac l. j. ad leg. Faui. de plag. volēs q̃ non valeat tale statutū: quia contra bonos mores, nisi esset hostis ciuitatis: vt l. non oēs. §. fi. de re mili. Tu dic, q̃ posset diuersificari casus: quia aliud est præconium de capiēdo, quod sonat iurisdictionē. & aliud est statuere: q̃ statuta alicūdo sunt à nō habētibus iurisdictionē: vt habet in l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. cū simi. Et si dicatur, nonne pr̃suppo mit Bart. iurisdictionē in statutēntibus dū statuūt super capitulatqa rñdet q̃ etiam populi & villateñ. q̃ nō habēt iurisdictionē, imo etiam priuati possunt capere, vt ducāt ad superiorē. de quo per Bald. & alios in l. fi. C. de exhi. reis.

POMATES.

b Si liberum. Adde do. Abb. ī c. j. de fur.

c Quæro, ciuitas. An valeat statutū, q̃ quicunq̃ duxerit hoīem in fortiā cōis, habeat præmium à cōi. & adde q̃ valet statutū, q̃ quicunq̃ cœperit bānitum, si est bannitus efficiat eius: vt not. Bal. in l. j. C. qui. ad lib. pcla. nō licet. quē vide. facit optime quod no. Bar. in l. j. in fi. prin. §. de insti. & iur. et vide Bar. in l. cū nauicularij. in fi. C. de nauicu. lib. xi.

d Lege Fauia. Nota q̃ dominis dātibus seruitores vni alteri. vide d. Abb. in c. j. de fur. And. Barb.

e Quō cognoscatur. Differētia est inter furē & plagiariū: vide p̃ Bar. in l. si aducta. de fur.

f Quis sit modus. Modus p̃cedēdi in crimine calūniæ, qualis sit, vide nota. per Bar. ī l. athletas. §. calūniator. ī. de ifa. sed an si me falso accusasti, possim ne vti remedio, de quo in hac lege sed ēt l. Cor. de fal. acc. vid Bar. ī l. si q̃s obrepserit. ī princ. ī. de fal. Quæro an reo cōdemnato pos-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

ſit de accuſatoris calumnia inquiri? Iſtā q. dicit do. meus nō reperiri factam in iure: tamē dicit, ꝙ non ex poteſtate huius legis et ſenatuſcōſulti quia hic loquiturab ſoluto reo. Vnde dicebat, ꝙ bene poterit inquiri cōtra accuſatorē, eo ꝙ obrepſerit iudici, et condemnari lege Cor. d fal. iuxta d. l. ſi quis obrepſerit. de fal. & ita interrogatus reſpondi. & tunc dicebat ſe aliud in terminis non reperire. in contrarium tamē facit gl. in l. athletas. §. fi. de infa.

a ¶ Per rationē. Vide ad iſta Bal. in l. negāda. in vl. col. C. q ac a cuſa.

b ¶ Probabitur calūnia. Add ſing. ꝙ pręſumitur calūniator, ſi accuſator cōuerſatur cum reo, ſecūdū Bar. infra ea. l. §. pręuaricatorem. quod nota, an contra non probātem præſumatur calumnia, vide Bart. hic. & adde in propoſito gl. et Bal. in l. i. C. de plus pet. & Bal. in d. l. qui nō probaſſe. C. de calū, & ibi etiam ponit not. quæſtio. an ita puniatur quis ratione calūniæ quæ conſiſtit in iure, ſicut ratione calūniæ quæ conſiſtit in facto. et vide text. ibi, gl. & Bart. in authē. nouo iure. C. de pœ. iudi. qui male iudic. & in l. non ignorat. C. de fru. et lit. expen.

c ¶ Publica fama. Fama excuſat a calumnia. Idē dicas qū qs ĩſtigaretur vt nota. Bal. ſi l. Athaletus. ſ. de fal. et Bal. in l. fi. ſ. de hære. Et de hoc latius et melius p Bal. in d. l. qui non probaſſe. C. de calum.

POMATES.

c ¶ Publica fama. Ad hæc vid q̄ ponit do. Alex. in l. cū qdā. §. qd dr̄ ver. et ſic facit iſte tex. ſecūdū Bar. ſ. de acq. hær. et in cōſi. ccv. in vl. col. vol. iij. et Panor. cōſi. lxxviij. co. vl. vol. iij. et Feli. conſi. cxviij. col. iij. et iij. ſequen.

d ¶ Quæro vtrū. Vid Bart. in l. eius q delatorē. in fin. j. de iure fiſ. et Bar. ſi l. j. ĩ fi. C. de pœ. iud. qui &c.

¶ Ex op. Et ſic not. ꝙ ſufficit iudicē, pnūciare ĩ crialibus ſup facto: vt hic. Idē dicas ſi agat de crie ciuiliter l. viro atq; vxore. ſ. ſol. mat. et l. d curiōes. et ibi Bald. C. de infa. Itē ĩ actione deſcendēte ex cōtractu. l. emptor. in prin. ſ. de iudi. & l.

aduertatis, circa hoc hic ſunt multæ gloſellæ. Sed veritas eſt ꝙ eſt modus ꝓcedendi ꝓpoſita accuſatiōe ordinaria. & iſte modus ponitur in ij. gl. huius §. q̄ incipit. ē ergo publica in fin. & no. in l. athletas. §. calūniator. ſ. de his qui no. infa. & hoc non eſt dubium. Alius eſt modus ꝓcedēdi, ꝙ iudex ex ſuo officio mercenario ante ſentētiā latā ſuper crimine propoſito, cognoſcat de calūnia, & de ipſa ꝓnūciet in ipſa ſentētia, cū pronūciat ĩ principali. Iſte modus ponitur in l. j. C. de calūnia. & iſte modus tangitur hic, in gl. huius. §. ſup verbo, incipit. ibi: vel abſoluto reo, ſ. deſtinatiōe. Tertius modus procedēdi eſt, ꝙ poſt reū abſolutū iudex inquirat d calūnia, ex ſuo officio nobili de calūnia cognoſcat. Q d hoc ſit verū, probatur per hūc tex. hic, qui dicit clare, et rotūde nō calūniādo tex. ꝓbatur per rōnē quia cū iſtud delictū committat corā iudice, merito de hoc ipſe poterit ĩquirere, ſecūdū regulas quas dedi ĩ l. ij. §. ſi publico. ſ. de adulte. † Sed circa hoc q̄ro, intra quantū tēpus poterit hoc facere iudex. Gl. videtur velle dicere, incōtinēti: nō ex interuallo. Ita dicit gl. quæ incip. incōtinēti. Mihi aūt videtur, ꝙ debeamus ſic dicere: ſi quidē quæris de mō procedēdi et pronūciandi ex officio iudicis mercenario, tūc fateor q d dicit gl. ꝙ incōtinenti iudex debet hoc facere cōdemnare, ſ. eadē die, vt l. Paulus. ſupra de re iudi. Si q̄ris d alijs modis procedēdi, ſ. per accuſationē ordinariā, vel p inqſitionē, tūc ego puto, ꝙ iſta accuſatio duret tāto tpe quāto tpe durabit delictum principale, ſeu accuſatio principalis, ſup qua calūnia eſt cōmiſſa, cū iſta ad eius ſimilitudinē deſcēdat, vt dictū eſt ſ. Vlterius procedo. † qualiter probabitur calūnia? in hoc ſunt opi. Nā quidā dicūt, ꝙ eo ipſo ꝙ nō probatur, eſt ꝓbata calūnia. et hoc videtur probari in tex. C. de calūniato. l. qui non probaſſe. imo illa lex probat contrarium: ſed probatur in l. j. C. de aduo. diuer. iudi. Nec obſtat iſta lex quæ dicit, ꝙ ille, qui non probat, nō præſumitur calūniari, quia hic loqtur in caſibus, et perſonis exceptuatis. Ita tenet Io. cuius opi. gl. ſequitur hic, & in d. l. qui non probaſſe. Alibi glo. dicit melius in l. athletas. §. calumniator. ſupra de his q not. infa. vt dicamus ſic: In caſibus exceptuatis, qui hic in gl. ponuntur, non præſumitur calūnia contra nō probantē: alias regulariter cōtra nō ꝓbantē eſt præſumptio calumniæ, ſed non eſt præſumptio iuris et de iure: quia admittitur probatio ĩ contrarium. Et hoc eſt q d dicit hic text. Poteſt enim eſſe, quod oſtendet errorem iuſtum. Puto autem ꝙ ſit error iuſtus publica fama, vt l. miles. §. mulier. ſ. de adul. Vel ſi eſſet dictū a perſonis fide dignis: vt dixi in l. Athaletus. ſ. de fal. et hoc puto verū. Nō obſtat q d Cy. no. C. d aduo. diuer. iud. l. j. ĩ iij. q. vbi de hoc tāgit. et iō iudex antequam condemnet de calumnia, deberet dare parti terminum: ad faciendū ſuper hoc ſuam defenſionem. † Venio ad tertiam partem. Dicitur hic. quod ſi iudex pronunciat ſuper delicto, quod lex pronunciat de pœna, Quæro, vtrum hoc ſit verum ſimpliciter? Reſpōdeo. &

aduerte bene, quædā ſunt delicta, quæ habent nomen à iure: & ex vi nominis comprehenditur delictum, vt furtum, falſum, calumnia, plagium, & ſimilia. & in iſtis ſi quidē eſt à iure impoſita pœna certa: tunc ſufficit iudicem pronūciare delictum eſſe commiſſum. & ita loquitur hic. Nam tūc e' ſuccedit lex, quæ pronunciat ſuper pœna. Sed ſi pœna ordinaria a lege nō eſſet impoſita: tūc idem, & ſuccederet pronūciatio legis ſuper ea pœna, quæ cōmuniter cōſueuit imponi pro illo delicto: vt not. in ſimili in l. quid ergo. §. pœna grauior. ſ. de his qui no. infa. & in l. hodie j. de pœnis. Quę

e dam vero ſunt delicta innominata: vt ſi iudex pronunciet te percuſsiſſe Titiū, vel te incidiſſe arbores Titij, vel te cōbuſsiſſe domū: iſta talia ſunt magis nomina facti, q̄ſ delicti: quoniam poteſt eſſe ꝙ tu vulnerasti ſine delicto: incidiſti ſine delicto: cōbuſsiſti domum ſine delicto: vnde ſunt magis nomina facti, q̄ſ delicti. & in iſtis ſi iudex pronūciat te percuſsiſſe, & ſimilia, nō videt pronūciatū ſuper delicto: quia hoc de neceſsitate delictū non includit. & ideo magis eſſet abſolutus q̄ſ condēnatus, niſi iudex adijceret pœnā, et diceret doloſe vel culpabiliter te percuſsiſſe. & hoc ꝓbat iſte tex. ibi dum dicit, pronunciauerit: nō probaſti, pepercit ei. Nam nō probare pōt eſſe cū dolo, & ſine dolo. & ideo videtur abſol

f uere in dubio. Sed ſi dicit, calūniatus es: tunc cum calūnia de neceſsitate cōcludat dolū: tūc in dubio videtur condēnare. Ita probat iſte no. tex. quem tex. multum not. Iam enim vidi hoc deduci in practicā propter ignorantiam aſſeſſorū, cum eſſet dubium de delicto, quæ pœna eſſet imponēda: pronunciauit aliquem deliquiſſe, non tamē pœnam impoſuit: & ſic ſuccedit lex in pœna. Qualiter autem debeat illa ꝓnūciatio fieri, ſ. vidiſtis. Sed contra prædicta videtur, quia non eſt in poteſtate iudicis iudicare: imo de neceſsitate: vt l. munerū. §. iudicandi. j. de mun. & hono. Glo. ſolvit ꝙ in poteſtate iudicis eſt, donec cogat. Vel aliter, & melius, iudex habet in poteſtate ſua abſoluere, vel condēnare: nō autē habet in poteſtate ſua pœnā ſtatuere: quia

8 illa ſtatuit à lege. † Sed contra hoc opp. quia ĩ poteſtate iudicis eſt pœnā augere, vel minuere: vt l. quid ergo. §. pœna grauior. ſ. de his q not. infa. Rndeo, ante ſnīam eſt in poteſtate iudicis pœnam augere vel minuere: poſt ſentētiam

9 vero hoc nō pōt. Ita debetis intelligere hāc legem. † Sed iuxta

g hoc quæro, quid ſi iudex ſtatuit minorē pœnā q̄ſ deberet: vtū lex ſuppleat maiorē pœnā? Rndeo: q̄dā eſt pœna, q̄ infligit à lege ipſo iure: vt pœna infamiæ, & ſimi. & in iſta nil valet diſpoſitio iudicis, niſi cā cognita: vt ſ. de fur. l. nō pōt. et in l. diuus. ſ. de iniu. Quædā eſt pœna, quæ imponit facto hominis: & in iſta iudex añ ſnīam pōt augere, vel minuere: poſt ſnīam verū functus eſt officio ſuo: & amplius non poteſt ſe intromittere exigendo maiorem, vt l. iudex. ſ. de re iudic. & quod no in hac glo. tamen in hoc eſt aduertendū: quia ſi cauſa cognita minueret: tunc non faceret litē ſuā, nec puniret ipſe: vt d. §. pœna grauior. alias ſecus.

10 † Sed quæro, quid ſi iudex apponit in fine ſententiæ iſtā clauſulam, quas condemnationes damus, & proferimus ſecundum formam iuris & ſtatutorum: & ſi in aliquo eſſent vltra, vel intra pœnas à iure ſtatutas, ex tūc ad formam ſtatutorum, & iuris reducimus. an hæc clauſula aliqd opereť. Iac. de Belu. diſputauit hanc quæſtionem, & ego ſcripſi in l. iudex. ſupra, de re iudica.

11 Venio ad verſicu. quæri poſsit. Per hunc tex. poteſt determi-

h nari illa quæſtio. † an ſacramentū calūniæ excuſet ab expenſis?

quid tū. §. j. ĩ. de arbi. cū ſi. et ad iſtum tex. vide & adde l. ſi te. Et ibi Bart. & doct. C. de infa. & Bar. in l. iij. C. de ſen. & do. Gozadinū in rubri. ff. de iudic.

e ¶ Delicta innominata. Et d iſtis delictis nominatis & innominatis vide Bar. in l. nunq̄ plura. de priua. delic.

f ¶ Videť abſoluere. Quando videat iudex abſoluēs accuſatū abſoluere etiam accuſatorē, vide not. per Bal. in l. j. ĩ prin. C. de cal.

g ¶ Quæro. Quid de clauſula, dicimus, & pronūciamus ſecundum formā iuris & ſtatuti. vide Bart. in l. iudex poſteaq̄. de re iudic.

h ¶ An ſacramentum calumniq. Vtrum ſacramentum calūniæ excuſet ab expenſis, adde Bar. in l. q ſolidū. §. etiam. de leg. ij. Adde ꝙ quotiescū ꝙ expēſæ ſunt in ſtipulatione deductæ nec iuramētum nec alia iuſta cauſa excuſat. Glo. eſt reputata ſing. in l. iij. §. ſi rē. de leg. iij. ſed aliā alleg. Bal. in aut. ſed hodie nulla. C. de epiſc. & cle. quā nō reperio i authē. de exhib. re. §. quoniā. in verſi. cauſam tol. Vtrū autem iſtud iuramentū calumniæ ita excuſet à calūnia, quin poſſit de calūnia agi criminaliter, vid omnino Bal. ſi l. ſi tibi. de lib. cau. & hic adde Bal. in j. non ignorat. C. de fru. & lit. expenſ. & his quæ dixi ĩ. ad Bart. hic adde not. p Bar. in aut. generaliter. de epiſc. & cle. & Iac. de Bel. in aut. nouo iure. de pœna iud. ſcripſi poſt Imo. in d. l. qui ſolidum.

Et glo.

a Et glo. videtur dicere q̃ sic, in aut. de iudi. §. oportet. collat. vj. Facit quod not. C. de iud. l. properandum. §. sinautẽ reus. & ibi per doct. in aut. generaliter. C. de epis. & cle. & tangit per Gul. de Cug. in l. ij. §. ij. §. de iureiur. & breuiter veritas est ista: Iuramentum calumniæ excusat à præsumpta calumnia: vt d. l. iij. §. ij. de iureiu. & ꝗ si mul. vẽ. no. in pos. cal. causa esse dica. l. j. §. j. Aut ergo quis vult condemnare aliquem in expensis propter calũniam: & tunc non potest: quia propter hoc calumniæ iuramentum excusaretur: vt dixi, nisi de euidenti calũnia appareret. Aut vult condemnare in expensis propter contumaciam, secundũ formam l. sancimus. C. de iudi. & d. l. properandum. §. sinautem reus. & potest: quia iuramentum non excusat à contumacia, sed solum à calumnia. Aut quis vult cõdemnare aliquem in expensis propter temeritatem. quod videtur posse fieri: vt l. eũ quem temere. §. de iudi. & Insti. de pœ. teme. liti. in prin. & tunc videt q̃ fieri possit: quia iuramentum, licet excuset à calumnia, nõ tamẽ excusat à temeritate, quæ est separata à calumnia. Casus est hic. †Iuxta hoc quæro, quid si apparet euidens calumnia in parte iudicij, & in parte non: vt puta post productos testes, vel instrumenta à reo, actor: reperit manifeste se non habere ius: qd fiet? Respondeo quidam sunt casus, in quibus quis potest desistere, & renunciare quando vult iuri suo: vt in ciuilibus, & criminalibus quibusdam: vt habuistis §. de falf. l. Athaletus. & in illis casibus pro eo tempore, quo fuit in euidẽti calumnia, condemnabitur in expensis: pro anteriori, nõ: vt l. si quis inficiatus. §. depos. Debuit enim incontinenti desistere: vt l. si adulterium cum incestu. §. i. ver. idem Polionis §. de adulte. In casibus verò in quibus desistere nõ licet, vt sunt fere omnes accusationes criminales, vt videbitis statim in §. accusationem. & per totũ istũ titulum: tunc non imputatur sibi quare non destitit: quoniã nõ licet desistere, sed debet impetrare abolitionem: & siue concederetur sibi, siue non: ab expensis excusaretur. Sed si abolitionem non impetraret: tunc esset præsumptio calumniæ: vt d. l. si adulterium cum incestu. §. j. de adul. secũdum ista ergo concluditur, quod in criminalibus fiet condẽnatio expẽsarum. †Quæro, b vtrum hoc sit verum cõmuniter? Dicitur quod sic: vt l. qui crimen. C. qui accu. non pos. Iac. But. disputauit hanc quæstionẽ, & determinauit, q̃ expensæ non veniunt reficiẽdæ iudicis officio mercenario in criminalibus: licet possint via ordinaria peti per actionem in factum. Et mouebatur istis rationibus, Nõ est dubium q̃ refectio expensarum succedat in locum decimæ partis litis, quæ olim præstabatur: vt instit. de pœna teme. liti. §. hęc autem. sed præstatio decimæ partis nõ habebat locum in criminalibus: ergo nec præstatio expẽsarum, quæ eius loco succedit. Præterea, dicit ipse, casus videtur in l. non ignorat. C. de fru. & lit. expen. Et glo. videtur hoc tenere in prooemio. Instit. ibi: per legitimos tramites calũniantium iniquitatem expellat. gl. super verbo, tramites, in fin. Quod etiam persuadebat tali ratione: Ciuilis, & Criminalis, non possunt simul agitari: vt l. interdum. §. de publ. iud. sed de calũnia condẽnaretur criminaliter, & cõdẽnaret in expẽsis ciuiliter, simul & semel: ergo simul & semel, p̃cederet iudiciũ ciuile, & criminale. Non obstat l. qui crimẽ. C. q̃ accu. nõ pos. quia ibi fit condẽnatio in expẽsis ratione cõtumaciæ: nõ ratione calũniæ. Et ita intelligit gl. in l. fi. C. de accus. Ita dicebat ipse. Aduertatis, cõmuniter tenet cõtrariũ, q̃ expensæ veniãt officio iudicis. Et de hoc videtur casus, secundũ secundã lect. in l. fi. C. de fru. & lit. expen. Et de hoc per Cano. extra, de pœnis. c. calũniam. quod videtur tenere Inno. in c. cũ oporteat. in fi. magnæ glo. extra de accu. Quod hoc sit verũ, probo: quia iudex, qui de crimine cognoscit, poterit ex suo officio condẽnare criminosum ad restituẽdam rem, seu dãna, quæ alias venirẽt in actione ciuili: vt §. de fur. l. interdum. §. qui furem. & §. fini. regun. l. iij. §. si dicantur. de varijs & extraor. cog. l. medicus. & C. de condi. ob tur. cau. l. quod euitãdi. cum simi. Dicam in d. l. interdum. §. qui furem. §. de furt. Et de prædicta quæstione est casus in l. si postulauerit. §. fi. §. de adul. & ibi tetigi.

1 *Crimen præuaricationis, an sit publicum? remissiue.*
2 *Præuaricator punitur extra ordinem.*
3 *Tribus modis procedatur super præuaricatione.*
4 *Præuaricatio qualiter probetur: & præsumitur quãdo accusator cũ accusato cõuersatur.*

Præuaricatorem. Vidimus de primo, scilicet, de calumniatore: videamus de secundo, scilicet de præuaricatore. †Quæro, vtrum crimen præuaricationis sit crimen publicũ. Dic vt in l. iij. in prin. §. de præua.

2 †Secundo quæro, qualiter puniat præuaricator. Respondeo, extra ordinem: vt
3 l. ij. §. de præuarica. †Tertio quæro, qualiter procedatur super præuaricatione. Respõdeo: tribus modis. Primo, procedit p̃ modum replicationis: vt puta, si ego accuso te de crimine, de quo es absolutus: & tu excipis de sentẽtia absolutoria: ego replicabo de præuaricatione: vt d. l. iij. §. de præuari. Secundo, potest etiam de hoc cognosci principaliter accusando: vt d. l. iij. et hic. Tertio potest etiam cognosci inquirendo, quod apparet: quia hoc delictum committitur coram iudice: ergo & c. secundũ regulas datas in l. ij. §. si publico. §. de adulterijs.

4 †Quæro, qualiter probetur præuaricatio? Respõdeo: modus clarus esset probare per testes, qui dicant accusatorem colludere cum reo. Veruntamẽ puto quod si iudex videat accusatorem cum reo vti, & in uicẽ conuersari: istud sit sufficiens indiciũ, q̃ iste sit præuaricator. Probo: quia ex accusatione consueuerunt oriri inter accusatorem & accusatum inimicitiæ capitales: vt l. si inimicitiæ. §. de his quib. vt indig. & l. iij. §. fin. §. de adi. lega. Si ergo reus ex hac accusatione non indignatur, præsumitur collusio: sicut & præsumitur leno, qui ex adulterio suæ vxoris non indignatur: vt l. mariti lenocinium. cũ si. in prin. §. de adult.

1 *Desistens ab accusatione, qualiter puniatur.*

c Si quis autẽ. Hic incipit tractare de tertio, scilicet de tergiuersatore. Quæro, vtrũ accusatio Turpiliana sit publica, vel priuata. Dixi in l. j. §. de publi. iudi. & q̃ sit pœna Turpiliani. & est quinq̃ librarũ auri. l. iij. in fi. §. de p̃uari.

Sed ad hoc opp. q̃ desistẽti pœna imponat extraordinaria: vt l. q̃ crimẽ. C. q̃ accu.
1 nõ pos. Solu. †Quãdoq̃ aliquis desistit expresse, & manifeste: & tũc punitur pœna Turpiliani: vt hic. & hoc est qd dicit tex. ĩ l. j. in prin. §. eo. ibi: in vniuersum desistere, &c. i. in totũ. Quãdoq̃ q̃s nõ expresse desistit, sed tacite: & hoc tribus modis contingit. Nam q̃nq̃ terminus statuit absenti, & ipse nõ venit: & tũc punit, ꝓpter contumaciã pœna extraordinaria, nõ pœna Turpiliani: vt l. q̃ crimẽ. C. q̃ accu. nõ pos. Q̃nq̃ statuit termin' pñti ad ꝓsequẽdũ, & non ꝓseq̃t: & tũc vt desistere, & punit pœna Turpiliani: vt l. si ea. C. q̃ acc. nõ pos. Q̃nq̃ nullus termin' statuit à iudice: sed ipse accusator intra tps statutũ a lege nõ ꝓsequit intra biennium: tunc punitur pœna illius tituli C. vt intra certum tempus quæstio. crimi. termi.

Abolitio. De hoc videbitis in l. abolitio. & l. sequen. j. eodem titu.

Si plura. Iste §. facit ad plures quæstiones. Vna est talis: vtrum de pluribus criminibus quis possit accusari vno, & eodem libello. Item facit ad aliud: Si statutũ dicit, q̃ volens desistere soluat tãtum pro qualibet accusatione: vtrum intelligatur quælibet accusatio per se, pro quolibet delicto: vel vna accusatio intelligat: id est, vnus libellus, licet in eo plura cõtineant delicta? De his duabus dixi in l. libellorũ. §. pen. §. de accu. Item facit vtrũ exbannitus pluribus exbanniment is debeat pluries exbanniri, vel sufficiat vna exbannitio pro omnib' exbannimentis. Dy. format hanc quæstionẽ hic. Dixi de hoc in l. de pupillo. §. si in pluribus. §. de ope. no. nuncia.

a ¶ Videt. Vide quæ habes post gl. et Bart. in l. cũ quẽ temere. §. de iudic.

b ¶ Quæro vtrum. Vtrũ ĩ criãlibus fiat condẽnatio expensarũ, adde Bal. in l. obseruare. §. pficisci. de off. procõ. p Sal. post Cyn. in l. iij. C. q̃ accu. per Bal. in l. fina. C. de fruc. & lit. expens. Canoñ. in c. calumniã. de pœn. Et quid in cã inquisitionis, an possit, & quomodo, vbi p̃ceditur ex officio: vide p̃ domi. Ant. in c. dilecti. ad fi. de do. & cõtu. & Cy. ĩ l. sancimus. C. de iudi. ad de Bal. in l. si postulauerit. ĩ prin. de adulte. & ad de ad Bar. hic, qd tãgit Bal. in aut. gñaliter. C. de epi. & cler. Et qd ĩ iudice calumniose inquirẽte? per Bal. in d. aut. gñaliter. ĩ v. col. Et adde istis eriam Bal. in aut. sed hodie. C. de episc. & cle. Et quid qñ p̃cedit ad denunciationẽ, vide Bal. in l. sancimus. in xij. q. C. de iud. & in xiij. vbi de iudice inquirente, q̃ teneatur ad interesse partis: vide Bald. in rubri. de pœ. iudi. in princ. & q̃ dixi post Bar. in l. Athaletus. §. de fal. & Bald. in l. non ignorat. C. de fruc. & li. expẽ. et ibi etiã de q. Bar. de qua hic Ange. etiã in l. si vacãtia. in vlt. q. C. de bo. vac. li. x. fama tũ vel indiciũ excusat iudicẽ, secundum Bal. in l. j. in iij. colũ. C. q̃ accu. & hic adde Bal. in l. q̃ crimẽ. C. q̃ acc. & q̃ iudex male inquirẽs tenetur parti ad interesse, seu ad expẽsas, & etiã punit' criminaliter: tener Cyn. & Bal. per illum tex. in l. seueriter. C. de excu. tut. & quid de instigante, vide j. ea. l. §. incidit.

c ¶ Si quis autem. nota de pœna accusatoris desistentis. & vide per Bart. in l. iij. §. de præuarica. & j. ea. l. §. suspecti. & quod ibi dixi. et j. eo. l. quę sitũ. & d. l. q̃ crimen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Not. q. Nota quod qui deſiſtit ab accuſatione inualida, an incidat ĩ Turpilianũ? et quid ſi aliquis deſiſtit ab accuſatione inepta tenet An. hic, q non incidat in Turpilianum. in quo dicit ita iudicatũ fuiſſe Peruſij. Vide Bald. in l.j.§. hæc verba. ſupra quod quiſque iuris.

b ¶ Si perſonæ. Quæro, ſi perſonæ prohibitæ accuſare accuſant, an accuſatio ſit ipſo iure nulla ſine alia oppoſitione? & dicitur q nõ. An tamẽ hic videtur dicere q quoties accuſatio eſſet inepta, tũc talis inepitudo redderet iudiciũ retro nullum. l. ſi patronus libertum. de iureiurã. et dixi in l. eleganter §. ſi quis poſt. de cõdi. inde. q accuſatio ab initio abſque exceptionis obiectiõe ſit ipſo iure nulla. Sed de hoc not. p gl. et doct. in l. libellorũ §. quod ſi libelli. ĩ. de accuſatio.

c ¶ Iſtæ enim ſunt. Vide Bal. aliter loquentem in rub. C. q acc. in iij. co. e. tit. et Bar. in d. §. præſcriptiões et in l. abſentem. de pœnis. & Roman. in l. j. §. occiſorum. ĩ. ad Syll. et Bal. in l. ſi eũ. in prin. ĩ. ſi qs cau.

d ¶ An ſyndicus. An ſyndicus teneatur denunciare maleficiũ, ex quo etiã nulla pœna imponitur. et dic q ſic. dicit tamẽ Bal. in l. ij. C. vt ne. priu. q ſyndicus nõ tenetur denunciare, vbi non eſt maleficium: quia fruſtra denũciaret, quãdo iudex procedere nõ põt: per illum tex. et hic adde Bart. in l. ſi quis ĩ grauí. §. maritus. ſupra ad Sylla. et ibi late p Roma. et cũ Bart. cõcordat Salic. in l. ea q dem. C. de accuſ. et Bar. in l. diuus. ad ſi. ĩ. de cuſt. reo. Iñ contrarium facit quod no. Bal. poſt gl. in l. decuriones. C. de infa. et adde l. ſi ſeruus. et ibi Bart. C. de his q ad eccle. cõfu. et iõ facit an ſyndicus teneatur denunciare maleficium caſu cõmiſſum. in quo Bal. in l. data opera. C. q accu. in verſi. quæro vtrum. dicit q ſic: quia illud eſt maleficium præter legem. ſecus dicit in maleficio commiſſo ad ſui deſenſionem: quia id fit lege permittente. et limita, vt per An. in d. l. ij. C. vt ne. priua.

e ¶ Itẽ facit. Reus non poteſt reſpõdere, dicome non eſſe culpabilẽ. et idem conſuluit Bart. & Franc. Tigri. in conſil. qd incip. ſuper eo quod quæritur, vtrum poteſtas &c. nec allegauit ipſe iſtã legẽ. et vide Bal. ĩ l. j. C. de litis cõte. vbi idẽ. ſecus in iudice: nã ſufficit q iudex pnunciet quẽ eſſe culpabilẽ, licet nõ cõdẽnet: vt dicit Bal. in l. ſi qs nõ dicã rapere. in ij. col. C. de epi. et cl. et cũ Bar. trãſit ĩ auth. cõtra q propriã in vl. co. C. de nõ nu. pec. vbi oĩno vide. et cũ Bar. trãſit ſimpliciter Ro. in l. j. §. ſi qs ſimpliciter. d ver. ob.

f ¶ Suſpecti. Adde quod no. Bal. in l. ij. ĩ. de pœna iudi. qui male iudic.

g ¶ In Turpilianum. Et de iſta pœna ſenatuſconſulti Turpiliani, vide oĩno Io. An. in addi. Spe. ti. de accu. §. quinto tractandum eſt. vbi multorũ op. re-

1 *Deſiſtens ab accuſatione inualida, ſine abolitione, incidit in Turpilianum, excepta muliere, & minore.*
2 *Accuſatio propoſita ab eo, qui accuſare non poteſt, nulla, ſi non opponatur.*
3 *Accuſatus de crimine, de quo accuſari non poterat, accuſatio procedit, ſi non opponitur.*
4 *Plures ſi accuſantur eodem libello, q iudicium procedit, ſi non opponatur.*
5 *Syndicus, q teneatur denunciare maleficium, etiam ſi nulla pœna imponatur.*
6 *Accuſatus ſi reſpondendo accuſationi negat ſe eſſe culpabilẽ iudex non debet admittere iſtam reſponſionem.*

Accuſationem.

Primo ponit vnum dictũ. Secundo ponit dictũ Papiniani, qd videtur ſibi aduerſari. Tertio ponit aliũ dictũ Papiniani, quod videtur ſibi conſonare. Quarto ponit determinationẽ, & cõcluſionẽ omnium præcedentiũ. Secũda ibi, at quin. Tertia ibi: at qn idẽ. Quarta ibi merito. † No. quod[a] qui deſiſtit ab accuſatione inualida ſine abolitiõe, incidit in Turpilianum excepta muliere et minore. Oppo. de l. ſi fœmina. C. e. Solue vt dicam. infra eo. l. mulier. Item oppo. de l. quærebat. infra eo. Solue vt ibi. Item opponi. de l. auxiliũ. §. de mino. Gl. ſoluit hic, et bene, ibi volebat reſtitui, vt poſſet accuſare ſine metu calũniæ. qd non licet: quia reſtitueret aduerſus dolũ præſumẽdũ in futurũ. ſed hic vult reſtitui, quia deſiſtit, qd poteſt fieri, qm reſtituitur aduerſus dolũ præſumptũ in preteritum. Ad hoc facit qd not. p gl. et per Dy. in l. j §. aduerſus. ĩ. de no. oper. nun. † Circa legẽ iſtam extra glo. quæro, ſi perſonæ[b] ꝓhibitæ accuſare, quæ ponũtur in l. qui accuſare. ĩ. de acc. accuſant: an accuſatio ſit nulla, etiam ſi non excipiatur, vel ſit opus exceptionẽ proponi. textus hic in verſiculo, at qui Papinianus. videtur velle q debeat exceptio proponi. dicit enim quod iſta accuſatio põt habere effectum. Pro hoc etiam facit: quia, vt videtis neceſſaria eſt abolitio. et ſic vr, q tenuerit accuſatio. & hoc puto verũ. Iſtę em ſunt[c] exceptiones, quæ debent proponi ante litis conteſtationem, de quibus loquitur l. maritus. §. præſcriptiones. infra de adulter. Eodem modo dico, † quando qs accuſatur de crimine, de quo non poteſt accuſari propter temporum curſum: nam debet proponi exceptio, vt hoc §. in princip. ibi, qui præſcriptiõe poterunt ſubmoueri. Probatur in d. l. ſi maritus. §. præſcriptiões. Idem dixi tibi † qñ plures accuſantur eodem libello procedit iudiciũ, ſi non opponat: vt l. ſi accuſatoribus. C. de accu. et ibi nota. Sed certe ibi loquitur, qñ plures accuſant vnum, cum non poſſunt & quia tunc procedit iudicium, ſi non opponatur. Tetigi in lege, hos accuſare. §. lege. ĩ. de accuſa. not. etiam ſecundum vram opinio. quæ eſt tertia opinio gloſſ. in l. j. C. ſi reus vel accuſator mort. fue. Fallit in crimine adulterij: vt l. ſi maritus ſit in ma. §. fin. ĩ. de adulte. Iſte §. facit ad quæſtionem. de qua vobis pluries dixi: † Committituri in comitatu maleficium, ex quo nulla pœna debet imponi: an ſyndicus[d] debeat denũciare. Et iſte tex. in princ. ibi: contra mouet, &c. facit q ſic: quia qualecũq; ſit maleficium, in cognitione iudicis eſt an mereatur pœnam, vel nẽ: ſed non eſt in cognitione ſyndici: vt hoc §. in princi. quod tenementi. De hac quæſtione dixi, & dicã in l. ſi. §. diuus. ĩ. de publi.

e Item facit[e] ad aliam quæſtionem: † aliquis reus cõparet in iudicio reſponſurus accuſationi, & audita accuſatione ipſe reſpõdet, & negat ſe eſſe culpabilem: debet iudex admittere iſtam reſponſionem? Reſpondeo, non: quia reus debet reſpondere ſuper facto, vtrum fecerit, vel non fecerit id, ſuper quo accuſatur. Nam illud, vtrum ſit culpabilis, vel non, ſpectat ad iudicem: vt hic. & ĩ. ea. l. in princ. Pro hoc facit optime extra, de purgatione canoni. c. fi.

1 *Accuſatio ſuſpecti tutoris, quando poſſit demandari.*
2 *Accuſatio ſuſpecti tutoris, non eſt publici iudicij.*
3 *Deſiſtens ab accuſatione Turpiliani, non incidit in Turpilianum.*
4 *Qui accuſat hoc ſenatuſconſulto, non eſt accuſator, ſed delator.*

f **Suſpecti.** [f]Suſpecti accuſatio tantũ debet à præſide examinari: & deſiſtens ab ea, vel ab accuſatione Turpiliana, in hoc ſenatuſconſultum non incidit. h. d. Aduertatis, contra hanc legem oppo. quod de ſuſpecto tutore poſſit cognoſci à quolibet delegato: vt l. cognitio. in prin. ĩ. de officio eius cui manda. eſt iuriſdict. l. j. §. an autem. ĩ. de ſuſpec. tuto. Gl. dicunt poſt multa verba in legibus contrarijs, ſcilicet q præſes ſolus pronunciat, & nullus alius, excepto legato a proconſule & prætore. & ſic illud quod hic dicitur, præſes prouinciæ, ponatur large, vt comprehendat etiam iſtos legatos proconſulis, & prætoris. Iaco. Baldui. dicebat aliter: Quædam eſt remotio, quæ fit à iure, eo ipſo q quis poſtulatur ſuſpectus: & de hoc poteſt cognoſcere quilibet delegatus: vt l. cognitio. in princi. ĩ. de offic. eius cui manda. eſt iuriſdi. Quædam eſt remotio, quæ fit per diffinitiuam ſentẽtiam: & illam poteſt facere ſolus præſes: vt hic. Iſtam opi. Iac. Baldui. Dy. tenuit ſemel, cum legeret pro Franciſ. Accur. d. l. cognitio. do. Franci. in ſequenti die legit de iuriſdict. omnium iudicum. vbi reuoluit eandem materiam meri. & miſti imperij. & tenuit glo. ſui patris: tunc quidam ſcholaris receſsit de ſcholis, & iuit ad dominum Dy. & dominus Dynus incontinenti miſit per ſcholas, q volebat diſputare illã quæſtionem. & tenere opin. Iaco. Baldui. & reprobare opi. gloſſ. Et iſtam diſſenſionem audiui ore tenus à domino Cy. & refert ipſe in l. fi. C. de ſuſpec. tuto. in lectu. Superuenit poſtea Marti. Silli. qui tetigit veritatem huius quæſtionis, non tamẽ perfecit vſque quaque. Veritas eſt: Vos debetis ſcire, † quod accuſatio ſuſpecti fit ad duplicem finem: quandoq; ad remouendum tutorem, quandoq; fit ad puniendum. Accuſatio, quæ fit ad remouendũ, bene poteſt demandari quo ad cognitionem. Ita loquitur l. cognitio. in princip. ĩ. de officio eius cui manda. eſt iuriſdi. Remotio autem eſt duplex: vt dicebat Iaco. Baldui. vna quæ fit à lege eoipſo, q poſtulatur ſuſpectus, vt l. quod ſi forte. §. j. ĩ. de ſol. & C. de ſuſpec. tut. l. eum quem. & iſtam remotionem poſſet bene iudex delegatus declarare: quia lex ipſa facit. Alia eſt remotio quæ fit per ſententiam: & illa nõ poteſt fieri à delegato, niſi ſit delegatus procõſulis, vel prętoris: vt d. l. j. §. an autẽ. ĩ. de ſuſpec. tuto. Qñq; fit accuſatio ſuſpecti tutoris ad puniẽdũ: & de iſta accuſatione ſolus præſes prouinciæ cognoſcit. Caſus eſt hic. Nec de hac poteſt cognoſcere legatus prætoris vel procõſulis. Quandoq; etiam ipſe prætor de hac non cognoſcit: ſed ad præfectum, vel præſidem remittit: vt l. j. in fi. cum l. ſequenti. ſupra, de ſuſpect. tuto. & l. j. §. item ſolent. ĩ. de officio præfecti vrb. Et quod iſte §. debeat ſic intelligi, apparet ex materia, in qua iſte §. eſt ſituatus: ſcilicet in accuſationibus criminalibus ad vindictam publicam: & iſta eſt veritas. Vlterius procedo, † dicitur hic, qui deſiſtit à crimine ſuſpecti, nõ incidit in Turpilianũ. Contra, crimen ſuſpecti eſt publicum iudicium: vt l. j. §. conſequens. ĩ. de ſuſpectis tutoribus. ergo deſiſtens incidit in Turpilianũ.[g] Solut. nego primum: quia non eſt publicum iudicium: & ideo non pun

lex.& aliqui sunt ca
sus & psonæ q non
sufficit vt ĩ l.mulier.
i.eo.& in l.ĩ senatus.
i.eo.& ĩ l.diuus.&
in l.quærebaẽ.& in
l.& in priuatis.i.eo.
& dixi in l.j.de col
ludere.q quæ cã est
allegata añ litis con-
testationẽ,nisi actio
sit famosa authorita
te rei,q licitũ est de-
sistere. Itẽ ĩ cã crimi-
nali licet desistere.p
gratiã intelligas, &
sic intelligiẽ i.eo.in l.
mulier.lite vero nõ
contestata non licet
desistere,nisi autho-
ritate iudicis,& con
sensu rei.nisi p talem
accusatorẽ reus sit in
famatus, & positus
ad tormẽta.Sic intel
ligiẽ l.ij.C.de aboli.
& adde no.p Bar.in
l.quæsitũ.i.eo.& vi-
de in materia no.per
Bar.in l.trãsigere.in
ij.col.C.de transact.
1 ¶Et instigãtes. Nõ
solũ falsus accusator
sed etiã oẽs submit-
tẽtes,& instigantes,
tenẽtur hac pœna:et
ipsi etiam mandãtes
quæstionẽ prosequi
accusatore non pro-
sequẽte.& vide Bal.
pulsũ tex.in l.in sena
tus.§.an ad eos.i.eo.
& gl.in l.ob hæc ver
ba.i.de infamibus.
POMATES.
¶Vltimo not.text.
cõtra pxenetas.bal.
in c.j.§.simul.si con-
trouer.fue.de feu.te-
net contra illam gl.
vide quæ ibi not.
b ¶Vltimo not. Por-
tatores literarũ con-
tinentium prodimẽ
ta,& traditiões &c.
& quid de illis q cõ-
mittũt eis literas,&
eos nũbũt:vide in l.
j.ad l.Iul. maiesta.
Idem dicit Bal.ĩ por
tante literas scièter,
sed fidũ eũ in l.j.§.ne
autẽ.C.de cadu.tol.
c ¶De parricidijs. Vi
de Bal.& Ang.in d.
l.si sciẽte.& Bal.in l.
iij.§.si procurator.i.
quod quisq iu.in re
portans antiquis:li-
cet Bal.contrariũ te
neat ĩ c.j.§.similiter.
de cõtrouer.inuesti.
d ¶Sed suspendaẽ. An
per appellationẽ ex-
tinguaẽ pnunciatũ,
dic vt p Bal.in repe.
l.tale pactũ.§.q puo
cauit.de pact.& per
alios in l.q a latroni-
bus.i.de testa.& qđ
nõ extinguaẽ,sed su
spẽdaẽ,probatur de
iureiuran.c.veniẽs.
& de re iud.c.cum in
ter.de app.c.sæpe.§.
qđ si.ij.q.v.§.illud.
vers.orientalis.& c.
si a iudice.de app.in
vj.& vide in Spe.in
ti.de app.§.nunc bre
uiter.in prin.sicut li-
terarum.& per Ca-
nonist.in c.pastora-
lis.de offi.deleg. Fal

non punitur per senatusconsultum Tur-
pilianum,sed alias extra ordinẽ: vt l.& in
priuatis.& l.si quis repetere.§.j.j.eo.tit. Et
q nõ sit publicum iudicium:dic,vt dixi in
l.j.§.de publi.iudi.& in l.damni.§.de dam.
3 infect. Dicitur hic,†qui desistit ab accu
satione Turpiliani,nõ incidit in Turpilia-
num.Contra,§.ead.l.§.j.vbi desistẽs ab ac-
cusatione simpliciter,incidit in Turpilia-
num.Huius timore quidam variant lectu-
ram huius legis,& fatentur cõtrarium:sci-
licet q incidant in Turpilianum.& quod
hic dicitur,contra desertorem , &c.intelli-
gũt desertorem militiæ,hæc opinio est fal-
sa:quia Turpilianum est crimẽ priuatũ:vt
l.iij.in fin.§.de præuarica.ideo desistens à
Turpiliano,in Turpilianum nõ incidit:vt
4 hic,& j.eo.l.& in priuatis. Quæro,†hic
dicitur,qui accusat hoc senatuscõsulto,nõ
est accusator.quid est hoc dictum? Glo.di
cit,non est accusator,vt desistẽs incidat in
Turpilianum:sed bene est accusator alias.
Sed possemus forte dicere aliter. Qui ac
cusat hoc senatusconsulto,non est accusa-
tor:sed magis delator deferens in fiscũ cau
sam ciusdem,& pecuniariam.Hoc videtur
probari in l.j.j.de iure fisci.

1 *Instigantes ad accusandum, quòd teneantur de crimine calumniæ, & Turpiliani.*
2 *Instigator quòd possit accusationem prosequi, etiam accusatore desistente.*
3 *Nuncij, quorum medio fiunt tractatus maleficij, puniũtur.*

Incidit. Hic est notabilis text.vides
ergo quod tres puniuntur:
scilicet mandans,& ille,per quem factũ est
mandatum,& mandatarius:& etiam pu-
niuntur isti instigatores, & submittentes.
Oppo.glo.de l. Athaletus seruus.§.de
fal.Solue vt ibi. Item opp.de l.ob hæc.§.
de his qui notan.infa.Solue vt ibi. Item
opp.extra glo.de l.aut qui aliter.§.penul.§.
quod vi aut clam.vbi iste,per quem quis
mandauit,non tenetur. Solu.hic loquitur
in delictis grauibus : ibi in leuibus.& dicã
plenius in l.non solum.§.si mandato.§.de
infur. Istis contrarijs expeditis, ex hac
1 lege†nota,& tene mẽti,q de crimine Tur
piliano & calumniæ,tenetur non solũ fal-
sus accusator,sed omnes isti submittentes,
a & instigãtes[a]. Secundo nota†q instigã
2 tes & mandantes possunt prosequi accusa
tionem,etiã principali accusatore desisten
te:quod est notãdum quod apparet ex eo
q instigator,vel mandans incidit in Tur-
pilianum,si non probat,& nõ prosequiẽ,
vt hic. Dices tu. Iste tex.hoc non dicit:imo
incidit in crimen calumniæ,vel Turpilia-
num,propter calumniam , vel desistẽtiam
ipsius veri accusatoris:vt dicit hic text.nisi
subornatus accusator probauerit. Sed cer-
te hoc non obstãte dico q potest prosequi.
Casus est in l.in senatus.ĩ princ.j.eo.qđ te
3 ne menti. †Vltimo nota[b] illud quod di
b citur de isto nuncio,per quem mandatum
tale est factum : nota contra nuncios, per
quod fiunt isti tractatus maleficiorum,vt
puniatur:& sic est casus pro glo.quæ dicit
not.argumen.cõtra proxenetas:vt l.si sciẽ
c te.§.de parricidijs[c].

1 *Pronunciatum quòd extinguatur per appellationem.*
2 *Procurator fisci, quòd non debet citari ad prosequendam causam appellationis in causa criminali : sed accusator ipse prosequi debet.*
3 *Iudex, à cuius sentẽtia appellatur in causa criminali, an debeat citari ad defendendam eius sententiam? remissiuè.*

1 Reus. Nota q per appellationem ex-
tinguitur†pnũciatum. Op-
po.glo.quod non extinguatur.sed suspen
datur:vt l.furti.§.j.de his qui notan.infa.&
de tempo.app.l.fin.§.illud.Glo.dicit illud
esse verum de fictione iuris. Alibi tenet gl.
cõtrarium,scilicet quod vere nõ extingua
d tur , sed suspendatur[d]:vt l.tale pactum.§.
qui prouocauit.§.de pactis. Pro quo facit
l.quoniam multa facinora.C.ad legem Iu
liam de vi.& l.præcipimus.ante medium
legis.C.de appel. Veritas est, q in totum
extinguitur:vt probatur hoc §.quod appa-
ret:quia secuta condemnatoria sententia,
oritur actio ex sententia confirmante , nõ
ex prima:vt no.C.de appel.l.eos.in princ.
& q in totum extinguatur,tenet glo.hic,
2 & in d.l.furti.& l.j.§.de re iudic. †Vlti-
mo vides hic casum,q accusator debet p-
sequi appellationem. Pro hoc consului se-
mel in curia ducatus: Aliquis condemna-
tus appellauit:vtrũ ad prosequendam a p
pellationis causam debeat citari procura-
tor fisci? Et videtur quod sic:quia fisco est
e condemnatus.Contrarium determinaui[e]
per hanc legem:quia accusator ipse debet
prosequi causam appellationis:vt hic,& l.
fin.C.si reus vel accu.mor.fue.alias,si pen
den.appella.mors inter.videtur enim sen-
sisse lex talem accusatorem syndicum , &
procuratorem fisci,ad istam causam. Præ-
terea,probatur per rationem:nam inter fi-
scum & priuatũ est iudex procurator Cæ-
saris : sed inter priuatum & priuatum , est
iudex præses:vt C.vbi cau.fis.per totũ.sed
causæ criminum licet tractetur de pecunia
applicanda fisco,debẽt coram præside tra-
ctari : vt l.j.§.vbi cau.fis.& sic patet quod
tractatur inter priuatos.& hoc est verum.
3 †Quæro,†vtrum[f] iudex,à cuius senten
f tia appellatur,debeat citari quando appel
latur à causa criminali : vt iudex veniat ad
defendendum sententiam suam? Inno.po
nit in c.cum speciali.extra,de app. Dicam
in materia de appellationibus.

1 *Qui desistit ab accusatione ciuili, non admittitur ad accusandum criminaliter.*

Qui destitit. Lex ista ha-
bet duas lect.
& vna est bona : & alia melior.
1 Not.ex vna lect.†quod qui desistit ab
g accusatione ciuili,non admittitur[g] ad ac-
cusandum criminaliter,super eodẽ facto.
quod tene perpetuo menti.

h Et in priuatis.[h] Quæro,
quid vult
dicere,& in priuatis,& extraordi
narijs criminibus. Glossa ponit plures ex-
positiones. Tene primam,vt priuata dicã-
tur nominata:extraordinaria dicantur in-
nominata.

Mulier. Opponi.de l. si fœmi-
na.C.eodem. Plures so
lutiones dantur in glos. Tu potes
tenere de duabus vnam : vel quod mulier
hic destitit pacto:in contrario destitit pœ
nitentia. Vel aliter:hic loquitur in crimine
falsi,in quo licet desistere : vt l. Athaletus
seruus.

sit autem communis
conclusio in sentẽtia
excommunicatiõis ,
quæ trahit secũ exe-
cutionẽ nec appella-
tio extinguit,nec su-
spendit pronũciatũ.
c. pastoralis.de app.
& not.Bar.in l.si de
pprietate.& ibi gl.
C.si a nõ cõpe.iudi.
Itẽ alio modo videẽ
limitare Io. And.in
c.is cui.de sent.excõ
mu.in vj.& vide ple
ne Bal.& alios in l.si
causa cognita. C.de
trãsact.& vide Bal.
in l.j.in iij.col.C.ex
deli . defun . & facit
not.quæstio,quã po
suit Bal.ĩ l.j.alias ij.
de execu.rei iudi.&
vide Bal.in rub.C.
de appel. & Imo.&
sequaces ĩ l.j.i.de ap-
pel. Quid autẽ in ap
pellatione ab interlo
cutoria,vide Bar.in
l.furti.§.j.in fin.i. de
infa. Quid in restitu
tione,vide in l.illud
sciendum.i.de appel
lat.& vide quæ ha-
bes in l.eos.de re iu-
di. Adde,an per peti
tionem consilij sapiẽ
tis ita extinguatur,
vel suspendatur,quẽ
admodum per appel
lationem. Rom.con
si.ccxxxv.
e ¶Contrarium deter
minaui. Si accusatus
& cõdẽnatus ad pœ
nã fisco applicandã
appellat, & sentẽtia
feratur absolutoria,
nõ citato procurato
re fisci valet.quod te
ne menti.
f ¶Quæro , vtrum.
Vtrum iudex , à cu-
ius sentẽtia appella-
tur,debeat citari,&
quomodo , vide qđ
dixi in l.de vnoquo-
que.i.de re iud.& ad
de Bal. in l. edita.in
v.co.de eden.& in l.
sancimus.in xij. col.
alias xiij.q.C.de iu-
di.& adde qđ Sali.ĩ
l.si qs infa.C.si reus
vel accus.mor.dixit,
q si iudex per modũ
inquisitionis proces
sit in causa appella-
tionis,non est citan-
dus. l.eos.§.sup his.
C.de app.& p alias
rationes,quas ibi vi
de per eũ.& in mate
ria vide oĩno Bal.in
rub.C.de iudi.ad fi.
& in l.p hãc.ĩ v.col.
C.de tempo.app.&
Innocẽ.in c.olim.in
fin.de accu. Adde an
iudex citandus sit,à
cuius sentẽtia appel-
latur? Roma.consil.
cccxliij.
g ¶Non admittiẽ. An
autem si quis pstesta
tur se accusaturum,
postea desistit à tali
protestatione:an am
plius audiaẽ.text.est
no.q non.in l.miles.
§.si socer.& ibi Bar.
i.de adulte.
h ¶Et in priuatis. Cir
ca hoc qđ hic dixit

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

glo.q̃ in causa ciuili tractus in iudicio p̃ calumniam, potest puniri criminaliter: vid Bald.in l.si tibi. C.de libe.cau.et vide quod habetur in l.stellionatus.§.d̃ crimi. stel.

a ¶ Fuerunt opi. Desistēs aute litē cōtestatā non incidit ī Turpilianum.et vide in materia quæ dixi in l.j.§.suspecti.ad fi. ī. eo.post Bart. et late Cy.et doc.in l. j. C. eo.p̃ Io.in addi.Spe. in tit.de accu. in iij. parte §. quinto tractandum.in versi .j. et vide quæ no.Bar. in l.si maritus.§.si negauerint.ī.de adul. ī versi.iij.et Bald . in l.j.C.vt intra certū tēpus.et docto.in c. licet. de accus. plene per Bal . in l .accusationibus. in vltima co.C.qui acc.et Angel.in rubr.C.de iniuriis voc.per Bald. in l.j.in xvij.co.C.q̃ accu.qui dicit,q̃ accusator post lit. contestat. potest cogi per iudicē persistere ī accusatione nec aliquo mō pōt d̃sistere,nisi obtenta absolutiōe: sed antequā reus respondeat, bene pōt desistere.

b ¶ Sic dicendū. Not. q̃ differentia est inter desistētē penitus ab accusatiōe,et differentem processum ita q̃ labatur instantia:et eum qui est cōtumax intra tēpus ī stantiæ differēdo ,p̃ cessum:vt not.declarat Bald.in l.qui crimen.in ij.C.de q̃ ac.

c ¶ Calūnia. Not.de pœna denūciatoris desistentis : et vide Bar.in l.diuus.la ij. d̃ custo.reo.ī.Et qd de syndico, vide infra.et facit quod no. Bar.in l.ī senatus. §. an ad eos.j.codē.

d ¶ Sed canonistæ . habēt.Quæ dicātur crimina notoria: et an super istis criminibus valeant ,pbationes, factæ ordinario tramite omisso: dixi in l.ij.§.si se publico . ī.de adult.& Bartol.hic vide omnino Innoc.in ca.statuimus.de offi. dele. et plene in ca.fin. de coha.cle.et mu.et dicit Ioā.et ibi do. Anto.in c.cum speciali. §.j.de appe.quod delictum dicitur notorium, si quis de delicto conuictus est p̃ testes , contra quos nihil opposuit,vel p̃ sententiam,a qua nō appellauit,vel si fuit confessus, et confessionem non impugnat.

seruus.supra de falsis. et ibi not.et vtraq̃ sol.est bona.

Post abolitionem. Op.j. eo. l.si q̃s repetere.Solu. Hic loquitur in abolitione priuata,secus in publica,

1 *Quando desistens ab accusatione incidat in Turpilianum.*

Quæsitum. Opp.et videt q̃ desistens ante litē cōtestatā teneatur crimine Turpiliano:vt infra.e .l.in senatus.§.qui post.

a Huius contrarij timore fuerūt opiniōes[a] inter Io.et Azo.ex vna parte:et Hug.ex

1 alia parte. Dicit Io.†q̃ desistens ante litis contestationē incidit in Turpilianum:id est,sententiā Turpiliani,vt d.l.in senatus. §.qui post.Hugo dicit cōtra. Pro hoc alle. legem istam.Sed Io.ad istā legē respōdet q̃ non tenetur verbis:sed sententia.Itē facit pro Hu.quia ante litis contestationē non dicitur quis agere,sed agere velle:vt l.amplius nō peti.supra rē ratā haberi. Ad hoc potest responderi q̃ hoc verū est ī ciuili,sed secus in criminali. Item pro Hug. facit l.miles.§.socer.ī.de adulte.sed ibi libellū nō dedit.Itē facit pro Hugo.ī.de iusvoc.l.libertus.et l.quāuis.sed ibi tex.loquitur in casibus,in quibus licet desistere. Item facit pro Hugo.l.sine metu.C.de adul.Sed ibi loquitur ī personis,q̃ possunt desistere:vt leg. in senatus.§.eos.j.eodem. Quid dicemus? Gl.cōiter tenet opi.Io. p̃ d.l.miles.§.socer.ī.de adul.et l.j.C.ad Turpilia.et Dy.etiam sed Cy.in d.l.j.C.eodē. dicit,q̃.post datū libellum,et post datū fideiussorē de p̃sequēda lite,incidit in Turpilianū,vt ibi,secus ante litē cōtestatā.quā opinio refert gl.in l .j.C.vt intra certū tp̃s quæ.cri.termi.Mihi aūt videtur sic dicendū[b]. Quidā sunt casus,in quibus licet desistere ex qualitate p̃sonæ accusatoris : vt ī.eodē.l.j.§.accusationē.in fi.et j.e.l.ī senatus.§.eos. Quidā etiā sunt casus,in q̃bus licet d̃sistere ex qualitate delicti,vt l. Athaletus seruus.ī.de falsis. Et de istis nō est q̃rendum,an icidant in Turpilianū: et hoc modo pōt intelligi hic. Quidam sunt casus,in quibus non licet desistere, et tunc est aduertēdum de tempore. Quoddā est tēpus post litē contestatā,et tūc nullo modo licet desistere,vt ī.e.l.in senatus.§. qui post.et hoc secūdum oēs. Quoddā est tp̃s ante litis cōtestationē post datū libellum, & post datū fideiussorem de prosequēda lite,& tūc etiā nō licet desistere:vt l.j. C. ad Turpilia.et qd̃ no.in l.j.C.vt ītra cer. tempus quæst.cri.ter. Quoddā est tp̃s añ datum illum fideiussorem,post productā tamen accusationem . et hic est aduertendum , aut reus est iam citatus vel non, vt reo citato nullo modo liceat desistere: vt in authent.q̃ semel.C.quomodo et q̃n iud.cōiuncta l.absentē.infra de pœ.añ citationē vero rei,licet desistere sēdm q̃d in ciuilibus licet. Quoddā est tēpus añ accusationē ,p̃positā,tñ postquā quis minatus est se accusaturū,licet de hoc dederit libellū præsidi,vel principi,ī.q̃ volebat accusare,nō q̃ accusabat,et tūc indistīcte licet d̃sistere,vt ī.de adu.l.miles.§.socer.et hic.

A B accusatione. Destitit, id est, expresse deposuit per actum accusationi contrarium:vt l.quæsitum.ī.de adul.& j.proxi.§.Potes etiam ponere exemplum. Barto.

Destitisse uidetur. Scilicet tacite: circa hūc §.dic vt dixi ī.eo.l.j.§.si quis autē.

1 *Syndici, & alij officiales, qui necessitantur denunciare, non tenentur nisi de euidenti calumnia.*

2 *Syndicus denuncians si non probat, & q̃ sit in euidenti calumnia, punitur extra ordinē.*

3 *Notorium dicitur, quod habet causam permanentem manifestum, causam momentaneam.*

Nunciatores. No.§.est pro syndicis communitatis. Quæro,exemplum huius l. Glo.ponit in curiosis,& in alijs officialibus, qui sine inscriptione habent denunciare:vt l.ea quidem.C.de accusa.& C.de curiosis. l.j.Secundo circa legem nostram quæro:quia hic est duplex litera:quidam habent assistere:quidam habent abstinere:quæ lite

1 ra sit verior? †Respondeo,& pro huiusmodi declaratione præmitto vobis q̃ isti syndici, & cæteri officiales , qui denunciant

c ex necessitate officij,nō tenenī nisi de euidēti calūnia:[c] vt l.tutorē ī.de his qui.vt indig.& l.post legatum.§.aduocatos.eo.ti. Hoc præmisso,si quidem habes assistere,tex.stat proprie: quia debent probare crimina quæ intendunt,alias punientur de euidenti calumnia.Si habetis abstinere similiter procedit:quia potest abstinere,nec punietur de præsumpta calumnia:sed punie

2 tur de euidēti calumnia. †Quæro,qualiter puniētur isti syndici? Puniētur de crimine Turpiliano.Gl.videt velle q̃ sic:sed veritas est,q̃ non puniūtur Turpiliano,sed puniunī extra ordi

3 nē:vt l.diuus.§.fi.ī.de cust.reo. †Dicitur hic,notorijs.quæro, quæ dicantur notoria crimina? Tractatum de notorijs criminibus non habemus in iure nostro:sed Canonistæ habēt[d] tractatum longū.& Spec.ponit in ti. de noto.crimi.& est modus procedendi per se de notorio crimine quod dic,vt in dicto tit.de noto.crimi.& Cy.C.de accu.l.ea quidē.tangit aliqualiter.Tamen quantum ad propositū nostrū secundū doct.nostros,notorium dicit proprie illud,quod habet causam permanentē. Illud vero quod habet causam momentaneā,dicit magis manifestū q̃ notoriū:vt l.ciues.& ibi not.C.de app.Hoc probat tex.in auī.qui semel.C.quomodo & q̃n iud.vbi proponere edicta potest facere aliquid trāsire in notoriū:quia habet causam permanentē. Sed vox præconis paucis innotescit:quia habet causam momēraneam. Et pro hoc facit quod not.ī.qui satis.cog.l.si vero.§.qui pro rei Sed Canonistæ dicunt aliter. Sed circa hoc instatur, si crimina notoria sunt denunciata,ad quid debeat assistere nūciator? Respondeo,potest intelligi notorium proprie:id est,vel de manifestum:tunc habet necesse assistere,vt probet esse notorium. Item potest intelligi notorium,vt dicatur notoriū ipsa denunciatio,quæ inducit crimen in notorium:& tunc debet assistere vt probet crimen,& istę duæ expositiones tanguntur hic, in glo.j.& in glo.super ver.assistere.

Calumniæ. Opp.q̃ teneatur crimine iniuriarum,non de calumnia:vt l.lex Cornelia.§.si quis lib. ī.de iniur.& l.quod senatus.eo.titu.Glo.fatetur q̃ punitur crimine iniuriarum,nō crimine calūniæ.Sed secundū hoc nō faceret ad hunc tit.ideo gl. dicit,intantū facit ad hūc tit.quasi dicat, ille,qui in illa accusatione calumniatur,crimine calumniæ punitur : & sic apparet q̃ illud est crimen publicum. Sed certe ego dixi in l.j.ī.de pub.iudi.q̃ crimen,de quo loquitur l.quod senatus.nō est publicum iudicium,eo modo quo appellantur publica iudicia in l.j.ī.de publi.iudi.Sed tamen hæc lex nō probat,q̃ in l.quod senatus.illud crimen sit publicum:quia etiam qui calumniatur in priuato crimine,punitur de calumnia:vt not.in l.j. §.j.ī.eo.ti.

Si quis repetere. Vos habuistis in l.libellorum.§ fi.ī.de accus.& videbitis statim j.eo.in l.aut priuatim.§.fi.q̃ post abolitionē impetratam licet repetere reum intra triginta dies:modo quæritur vtrum tempore quo reus reperitur,possint obijci exceptiones,quæ ante obijci non poterant.Respondetur hic in tex contra hunc tex.habuistis casum ī.de accu.l.hos accusare.§.hoc beneficio.Solue vt dixi ibi.hic non repeto.

1 *An possit conuenirī iniuriarum, qui contra me egit ciuiliter, & calumniose.q̃ fi.*

Si sed

Universidad de Navarra Biblioteca

Si ſtellionatus. Vides quod in priuatis criminibus non habet locũ ſenatuſcõſultũ Turpilianum, ſed punitur officio iudicis extra ordinẽ, vt hic, & in l. & in priuatis. ſ. eo. & l. j. §. ſuſpecti. ſ. eo. † Quærit gl. aliqs egit contra me ciuili actione calumnioſe: an poſsit conueniri actione iniuriarũ? Videtur quod non: quia in ciuili iuratur de calumnia. per hoc tollitur actio iniuriarũ, q̃ cõpetit pro calumnia: vt iniſti. de pœna temer. litigan. §. j. In contrarium videtur: quia etiam in criminali iuratur de calumnia: vt C. de iuramen. calum. l. j. ſed in criminali quis poteſt de calumnia accuſari: ergo etiam in ciuili. Reſpondeo quod in actione iniuriarum poteſt conueniri. Caſus eſt in l. item apud Labeonem §. ſi quis non debitorem. ſ. de iniur. & l. ſi creditor. & l. ſi iniuriæ. ſ. de iniurijs. Non obſtat quod dicitur de iuramento calũniæ: quia fateor quod excuſat à calumnia præſumpta, non ab euidenti: vt dixi ſ. eo. l. j. §. quæri poteſt.

Abolitio. Hic iuriſconſultus incipit tractare ſecundam partem rub. ſcilicet de abolitionibus. Not. idquod dicit tex. quod eſt nota. q̃ triplex eſt abolitio, ſ. publica, legalis, & priuata.

Q̃ abolitio quid ſit.

Vt priuatim.

Triginta dies Quæro an p̃ abolitionẽ redatur totaliter à prima inſtãtia. Gl. hic videtur dicere quod nõ, quia iſta repetitio fit redeũdo ad primam inſtantiã: nec enim totaliter prima accuſatio perimitur. Vide gl. quæ incipit licẽtia. ſbi: & not. &c. Cy. in l. j. C. de abo. dicit q̃ iſta gl. eſt falſa, per l. libellorũ. ver. quod ſi libelli. ſ. de accuſa. Dicit enim † q̃ abolitio nil aliud eſt, quã nomẽ rei aboleri inter reos, & eum à iudicis inſtantia abſoluere. Et hoc videtur probari j. eo. l. ſi interueniente. circa fi. Pro hoc ẽt diffinitio abolitionis, quam ponit glo. C. de abolitio. in rubr. tamen hoc non obſtante puto gl. verũ dicere. Nam rei nomẽ aboletur per publicam abolitionem, & per legalẽ cum licentia redeundi ad accuſationem intra triginta dies: & ſic cum licentia repetendi. Non eſt ergo abolitio ſimplex, ſed conditionata: merito ad eandem inſtantiam poteſt redire. Hoc probat hic tex. & gl. dicit etiam in l. libellorum. in fi. ſ. de accu.

Qværebatur [a] Quãdo quis accuſationem nõ proſequitur, qa iudex exceptionem temporis obſtare pronunciat, in Turpilianũ nõ incidit. h. d. ſecundũ verã lecturam. Op. de l. j. §. accuſationem ſ. eo. Gl. dat plures ſolut. Breuiter teneatis iſtam: q̃: quod hic omiſit proſequi cauſam: quia iudex pronunciauit illam exceptionem obſtare. & iſta exceptio habet vim abolitionis. merito in Turpilianum non incidit.

Si interueniente. Qui reum non repetit publica abolitiõe interueniente, in ſenatuſconſultũ non incidit. h. d. Hic videtur tex. q̃ per abolitionem inſtantia extinguatur: & q̃ reus à iudicio eximatur. Sed vt dixi vobis in l. aut priuatim. in fi. ſ. eo. & iſta exceptio, ſi ſub conditione niſi intra triginta dies repetatur.

Tutor accuſare poteſt nomine pupilli, & debet dicere, quod accuſat cauſa pupilli & pro pupillo.

Diuus. Vide gl. quæ incipit, nõ nomine & c. videbitis hic gl. quæ dicit, tutorem nõ poſſe accuſare nomine pupilli. † Sed ego tenui vobis contrarium in l. ij. §. fi. ſ. de accu. tamen ex hac l. habetis practicam: vt tutor dicat ſe accuſare cauſa pupilli, & pro pupillo: licet non dicat. nomine pupilli.

Inſtigator dicitur, qui probationes accuſatori parat.
Delictum quod & quando probari poſsit per inſtrumentum.

In ſenatus. No. tex. qui dicit, hoc autẽ verbũ, peregiſſet. debet ergo accuſationẽ peragere, non ſolum qui accuſat, ſed etiam inſtigator: vt hic & dixi ſ. eo. l. j. §. incidit. Quæro, quid vult dicere text. ibi: quiq̃ chirographum. Gl. exponit duob⁹ modis. V no modo quod loquatur in chirographo, in quo continetur ſe daturum pecuniam ſi accuſaret, & iſte dicitur inſtigator: & punit: vt ſ. eo. l. j. §. incidit. Et alio modo dicit gl. chirographũ, quo continebantur probationes, per quas delictum poterit p̃bari. Ita no. hic in j. gl. in fi. Ex hac gl. not. † q̃ inſtigator dicitur, qui parat accuſatori probationes. Vidiſtis ſ. eo. l. j. §. incidit. Secundo no. ſecũdm hanc lect. ex iſta gl. q̃ delictũ poteſt probari per inſtrumẽtum [b]. Hanc qõ. diſputauit Iac. de are. quã refert Cy. in l. pe. C. de proba. q̃ per inſtrumẽtum poſſit probari delictum, videtur caſus no. hic & no. in l. contra negantẽ. C. ad leg. A gl. & C. quo. appel. nõ recl. l. ij. In cõtrarium vr̃ tex. in l. diuus. ſ. de cuſt. reo. & ſ. de teſt. l. iij. §. idẽ diuus. ſbi: teſtibus, non teſtimonijs eſſe credendũ. Dic breuiter, † quoddam eſt maleficium, quod committũ contrahendo: & illud poteſt probari per inſtrumentum, vt hic. facit ſ. de his qui notan. infa. l. quoniam. & C. de ſepul. vio. l. j. Si enim facimus ſocietatem ob aliquẽ accuſandum, vel non accuſandum: certe poterit probari iſta ſocietas per inſtrumẽtũ, Quædam ſunt delicta, quæ aliter cõmittuntur: & tunc ſi volo producere inſtrumentum ad probandum aliquod adminiculum circa delictum: vt quia volo probare q̃ dediſti damnũ in re mea: ad probationem dominij produco inſtrumentum tunc poſſum. Idem ad probationem adulterij, produco inſtrumentũ, quo probat̃ matrimonium. hoc poteſt fieri: vt l. contra negantẽ. & quod ibi no. C. ad l. A qui. Sic poſſet intelligi l. ij. C. quorum appella. nõ recip. Hoc etiam mõ poſſet intelligi hic. Si vero volo probare ipſum maleficium directo per inſtrumentum: vt quia cũ tu percuteres aliquem, ille dixit notario, ſcribas q̃ talis me percuſsit: tunc delictũ per inſtrumentum non poteſt probari, vt d. l. diuus. ſ. de cuſto. reo. & l. iij. §. idẽ diuus. ſ. de teſti. quia iudex debet audire teſtes, q̃ dicant hoc: vt in auf. apud eloquẽtiſsimũ. C. de fi. inſtru. in d. §. idem diuus.

Iudex inquirens ſi eſt in euidenti calumnia, incidit in Turpilianum.
Ille cuius inſtigatione iudex inquirit, tenetur pœna Turpiliani.
Qui hodie ex forma ſtatutorum accuſant, incidunt in Turpilianum.

An ad eos. Circa iſtam l. quæro de duabus quæſtionibus: primo, † an contra iudicẽ inqrentem de maleficio habeat locum ſenatuſconſultum Turpilianum? Et tex. hic videt̃ quod ſic, vbi extra ordinem cognoſcunt. Sed gl. volens. hoc euadere exponit, cognoſcunt, id eſt, cognoſci poſtulant, & ſic non loquitur de iudice. Quid dicemus? Breuiter iudex inquirens ex neceſsitate officij, à calũnia præſumpta excuſatur, vt patet ex omnibus regulis, quas dedi in l. ij. §. ſi publico. ſ. de adul. ergo excuſatur à pœna Turpiliani, niſi ſit in euidenti calumnia: vt j. proxi. † Secũdo quæro, [c] an ille, cuius inſtigatione iudex inquirit teneatur pœna Turpiliani. Et ſic eſt tex. q̃ ſic, ibi: extra ordinem cognoſcũt: id eſt, cognoſci poſtulãt. Et ſic iſti tales condemnabũtur in expenſis, ſicut principales accuſatores: arg. ad hoc ſ. proxi. ſ. eo. l. j. §. incidit. † Item nota ex hac lege arg. contra illos, qui hodie ex forma ſtatutorum accuſant, vt incidant in crimen Turpiliani.

Eos. Opp. C. de adulte. l. abolitionẽ. & de l. qui cum maior. §. ſed ſi minor. ſ. de bonis liber. Sol. Speciale eſt, vt prædixi, ſcilicet marit⁹, & patron⁹ excuſantur à calumnia:

a ¶ Quærebatur. Qui deſiſtit eo, qa iudex pronunciauit nõ eſſe procedendũ, non incidit in Turpilianum. Et quando qs dicatur deiſtere, vide gl. no. & ibi Bar. in l. Papinianus. §. j. ſ. de inoffi. teſta.

b ¶ Per inſtrumentũ. Vtrũ delictum poſſit probari per inſtrumentum: adde no. per Inno. in c. ſtatuimus. de offic. dele. & Bal. in l. cõtra negantẽ. C. ad Laq. & in l. ij. ſ. de ferijs. Et vtrum per priuatã ſcripturã probetur delictum, vide Bar. in l. non intelligitur. §. tacite. ſ. de iur. fiſ. & dicit Ioan. An. poſt Hoſt. in c. cum ad ſedem. de reſpo. q̃ violẽtia põt probari per inſtrumẽtũ. ſed loã. An. in merc. in c. q̃ directo diſputando tenetur q̃ non põt probari, niſi inſtrm cõfectũ fuerit de voluntate partium. adde gl. in c. cum in eccleſijs. de maio. & obed. Et de hoc p̃ Io. An. in reg. ſemel. malus. de reg. iur. in mercu. et Bal. poſt Cy. in l. fin. C. de proba. & hoc durũ. adde & vide calis quæ. de maio. et obe. & c. cõſtitõnem. de ver. ſig. in vj. per Salic. in l. ſingu. C. de accuſat. Dicit tũ Bal. q̃ iſtud fallit, ni ſi eſſet notorius offitialis, quo caſu crederẽt ſibi de delicto, ſecundum eũ in rubr. C. de fide inſtru. in ver. ſed adhuc dubitatur. ſed contumacia bene probat̃ per inſtrumentum, ſecũdũ Bal. in l. j. C. quorum appella. de quo vide per Ioã. Andr. in rub. de inſtrumẽ. edi. in iij. colum.

c ¶ Secundo quæro. An ille ad cuius inſtigationem iudex inquirit, teneat̃ pœna Turpil. & vide glo. in l. ob hæc verba. ſ. de infamibus.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Et tunc incidunt. Hæc solu. non sapit, cum dicta distinctio loquatur in obligatione: sed imo videtur potius dicendũ per hũc §. q̃ qui nõ potest accusare, desistendo non incidat ĩ Turpilianũ. fateor hoc: sed in quantum dicit, q̃ maritus nõ põt accusare: id, verũ puto, si considerat, vt maritus alias non: ar. l. adigere. §. quãuis. ſ. de iure patr. Vnde ad propositũ, quando maritus accusat vxorem de adulterio, aut accusat iure mariti: et tũc quia consideratur vt maritus, puto verũ, q̃ ſ. cut nõ potest accusare, sic desistendo non incidit in Turpilianum. & sic loqtur l. is cuius. §. fin. ſ. de adul. et probatur hoc: quia sic dicere. mus quod nõ teneatur de calumnia: vt dicit glo. magna. in princ. l. iure mariti. C. eodem. cũ priuilegiũ dicatur contra ius commune. l. j. ad municip. Item hoc videtur ꝓbari in d. l. iure mariti. C. eodẽ. ibidũ dicit, si nõ elapsi sunt sexaginta dies, &c. vbi includit clare solum, qd' quando intra sexaginta dies accusat, releuatur a calumnia: secus si post, aut accusat iure extranei post lx. dies: & tenetur d̃ calumnia, cũ extraneus teneatur. Nec obstat iste §. quia cũ accusat iure extranei non cõsideratur vt maritus: sed vt extraneus agit, &c. argu. ſ. de ꝓc. l. q duos.

b ¶ Qui post. Adde vt per Spec. in titu. de accus. in iij. parte. §. quinto loco. versi. sed contra. & ibi. Io. Andr.

c ¶ Statutum hic est. Quæstio pulcherrima est ista: et vid qd̃ no. Iuno. de elect. cũ in cunctis. & tex. no. in l. aut dãna. §. si quis. ſ. de pœn. & Inst. de iiu. §. sed hodie. et vide in simili q. no. ꝓ gl. in Cle. j. d̃ magi. et etiam vide Io. And. in præalle. c. cũ in cunctis. ver. triennio. et in addi. Spe. in tit. de pœnis. in fi. prin. Et qd̃ de dilatione data alicui per legem, an confundatur cum dilatiõe conuentionali, vel incipiat a die primi termini conuentionalis. vide Bal. in l. fi. C. de repud. hæredi. Itẽ facit text. in l. capite quinto. supra de adulte. et quod in simili no. Bar. in fi. §. quoties. de pub.

nisi sint in euidenti calumnia: vt vidistis ſ. de adulterijs. l. si vxor. §. fi. ita hic, si sunt in euidẽti calũnia, quãdo desistũt: vt quia euidẽter constat, q̃ possunt probare maleficiũ, & desistunt, vel desistũt per pecu-
a niam, & sic per calumniã: & tũc incidũt[a] in Turpilianum: vt legibus cõtrarijs. Alias, secus, vt hic. Verũtamẽ alij, vt Azo, legunt hanc legem alio modo, vt ponitur in fi. gl. quæ lect. est vera in se: tamẽ non congruit literæ: quia tex. nõ quærit, vtrũ possit accusare, vel non: sed vtrũ incidat ĩ Turpilianum vel non.

1 *Accusator post mortem rei, q̃ debeat prosequi crimẽ propter bona.*

Si propter mortem. Nota ex
1 hoc tex. † quod accusator etiam post mortem rei debet prosequi crimẽ ꝓpter bona, quod est in casu, in quo non tollit crimen morte: quos casus habuistis supra, de accusati. l. ex iudiciorum. Vlti. vide gl. super verbo, non ideo: ibi: sed arg. contra, ĩ §. si homo. Sol. dic vt ibi. Itẽ ibi: in l. fi. §. j. Solue vt not. per Dyn. in l. & in totũ. ſ. de impẽ. in rebus dota. fa. et per Cyn. in l. ad comparandas. C. mandati.

b Qui post. [b] Hic videtur tex. quod ante lit. cõtest. quis non possit desistere, nisi sit ĩpeditus. Sed Hugo subaudit, maxime. Alij nõ subaudiũt. Dic vt dixi supra, eodẽ. l. quæsitum.

Quanquam. Hic est bonus & no. casus. Hic §. cõ sueuit cõmuniter allegari pro casu in q̃-
c stione pulcherrima. Statutũ hic est[c], q̃ cõmittens homicidiũ condẽnetur in mille, & stet ad cõfinia per viginti annos à die factæ condẽnationis. Cõtingit q̃ vnus facit homicidiũ: & pendẽte primo decẽnio iterum aliud homicidiũ commisit: quæritur vtrũ decẽniũ secũdũ incipiat à die finiti decennij puniri: an à die cõdemnatiõis super secũdo latæ. Et dicũt quidã hic esse text. quod à die cõdẽnationis latæ super secundo, nõ inspecto decẽnio primo. Ita dicũt quidã. Hanc quæstionẽ vide ter disputatam. Primo quidã antiqui disputauerũt: & postea disputauit eam Iac. Butr. & Rayner. de Forl. in diuersis terminis, sed pũctus erat idem. Vos debetis scire qd' species non recipiunt duplicationem, vt l. Lucius. §. impuberẽ. ſ. de leg. ij. & l. plane. §. j. ſ. de le. j. Mõ ad propositum[d] istud
d decẽnium, quo quis debet stare ad confinia, potest poni q̃nque vt species. Verbi gratia, stet ad cõfinia per decẽ annos à die condemnationis factæ: et tunc ponitur tẽpus vt species. Loquitur enim ita de illo decẽnio q̃ non de alio. Ita procedit dicta determinatio: quod a die cõdẽnationis secũdo factæ currat decennium secundum. Non obstat q̃ decennium primũ non sit finitum. esset enim aliud decẽnium, vt l. si vsusfructus[e] mihi in biennium. ſ. de vsufr. leg. Sed si tẽpus apponit simpliciter, et determinate, vt puta, stet ad confinia ꝓ decẽniũ: nec dicit de quo decẽnio: tũc videt q̃ debeat incipere nouũ decennium a die finiti decennij primi: et tempus quo fuit ad cõfinia ꝓpter aliud non imputetur illi
e tẽpori, ar. pro hoc l. seruus qui testamẽto. §. j. ſ. de statulibe. Ista videt mihi veritas.

1 *Statutum, q̃ banniti pro maleficijs soluta certa quantitate rebanniantur, habet locum in carceratis.*

2 *Statutum, q̃ banniti habeant securitatem durante guerra, non extenditur ad carceratos.*

3 *Statutum, quod soluenti condemnationem intra decẽ dies relaxetur quarta pars, extenditur ad carceratos.*

f Domitianus. [f] Habui semel de facto
1 hanc qõnem. † factũ fuit statutũ[g]
g in ciuitate Pisana, quod exbanniti liberantur a bãno soluẽdo certã quantitatem taxatã, secũdũ qualitatem maleficij, ꝓ quo erãt exbãniti. Mõ quidam exbannitus erat positus in carceribus, q̃ro vtrũ ex vigore illius statuti debeat relaxari. Ego dicebã, videtur q̃ non, per casum huius legis. Ad idẽ videtur text. in l. ij. ſ. de custo. reo. Puto, q̃ veritas sit in cõtrariũ. Pro cu
h ius euidẽtia debetis scire[h] q̃ ista generalis abolitio non dimittit crimen: quia ex eo crimine põt repeti ab eodẽ, vt l. si quis repetere. et l. aut priuatim. §. fi. ſ. eo. et ideo carcerati non relaxantur, ne iudicium finiatur, quia si relaxarentur forte fugerẽt: & sic iudiciũ esset frustratoriũ, qa postea non possent repeti. Hæc est rõ hic. Sed pone in speciali abolitione, postquã repeti nõ potest quis, verũ est, q̃ nõ potest repeti ab eodem: vt ibi. sed ab alio sic: vt l. hi tñ. §. fi. ſ. de accusa. et l. mulier. in fin. ſ. e. & l. j. C. d̃ aboli. Et certe illa abolitio specialis porrigeretur ad carceratos: vt l. fi. circa princ. C. de aboli. ita dico in proposito, i cũ per tale statutum exbãnitus soluendo certã quantitatẽ dimittat̃ de bãno, et ei dimittitur crimẽ, ita q̃ ammodo ipse repeti nõ põt, merito talis reformatio porrigit̃
2 ad talẽ exbannitũ carceratũ. † Sed si esset facta reformatio, ꝓ quã quis totaliter de banno non eximitur, ita q̃ delictũ nõ remittatur, sed differat̃. Verbi gratia, tẽpore guerræ est factum statutũ q̃ exbanniti habeãt securitatẽ durante guerra, tũc talis reformatio nõ extenditur ad carceratos: per hãc legẽ. Vlt. dicit Dy. q̃ lex ista est in ar. † q̃ si cauetur statuto, q̃ soluẽs intra decẽ dies habeat beneficiũ quartæ partis: qd' istud ad carceratos non porrigitur. Sed veritas est in contrariũ: vt dixi ſ. quia beneficia, per quæ pœna tollitur, ad carceratos ptinẽt: secus in beneficijs, per quæ pœna differtur, et supra dixi.

1 *Statutum de carceratis relaxandis, vel rebanniendis, non comprehendit carceratos, vel bannitos de crimine falsi.*

Ex vcius. Ad crimina in q̃bus ex vtraque parte icũbit onus probandi, abolitio nõ porrigit̃. h. d. Oppo. de l. si interueniente. ſ. eo. vbi quis nõ cogit̃ repetere accusationem post abolitionem. Sol. Ibi loquitur in criminibus, ad quæ abolitio se extendit. hic secus. Sed contra hoc videt̃, quia in crimine falsi licet desistere, ẽt sine abolitione: vt leg. Athaletus. ſ. de falsis. Respõdeo duas solut. possumus dare. qd̃ ibi est speciale, ſ. quando loquitur de crimine falsi, ſ. testimonij: vt ibi. Vel aliter, ibi loquitur in eo q̃ nõ accusauit: sed quædã verba dixit, ſ. probaturũ se & ista forte est melior. Nã regulariter videtur, q̃ in crimine falsi nõ admittit̃ desistẽtia. qd̃ apparet: qa in quibusdã personis est speciale, vt possint desistere: vt ſ. eo. l. quæsitũ. et l. mulier. et l. j. §. accusationẽ. ver. at qui. supra. e. et istud putarẽ verius. Vel aliter dicere possumus sustinendo hanc opinionem, quã supra dixi mõ, q̃ oẽs leges quæ dicunt, q̃ in crimine falsi licet desistere, sunt veræ quantum ad hoc, vt nõ perdã cõmodũ ex illo testamento vel scriptura, quam dicit falsam, vt l. Athaletus. supra de falsis. & leg. Papinianus. §. meminisse. supra de inofficio. testa. et l. alia. C. de his quib. vt indig. Sed quantum ad Turpilianum nõ licet desistere sine abolitione concessa ex certa scientia, vt infra
i dicam.

d ¶ Ad propositum. Adde not. in l. simili ꝓ Bar. in l. si ita stipulatus essem abs te. j. de verb. obliga. vbi alleg. ista iura.

e ¶ Si vsusfructus. Et vide ibi Bar.

f ¶ Domitianus. adde Io. An. in tit. de obe. et vide Bal. in rub. de transact. vbi pulchre loquitur super ista l. vide omnino. Andre. Barb.

g ¶ Statutũ. Limita tamẽ ista, nisi essent exbanniti, vel carcerati ob crimen falsi: vt no. dixit Bar. in l. Lucius. j. eod. & de hac eadem q. de quæ hic per Bart. vide ꝓ eum in repe. l. si is q̃ pro emptore. in ix. col. de vsur. & in l. omnes populi. in v. q. ſ. de iusti. et iur. et l. cũ lex. supra de legi. & in l. ij. ſ. de custo. re. et vide per Ioan. An. in Spe. de obli. et so. §. j. ver. disputauit Franciscus &c. et hic adde Ange. in l. libellorum. §. fin. ſ. de accu.

h ¶ Deberis scire. An iudex inquirens et desistens incidat in Turpilianum. et idẽ in iudice falso inquirente adde Barto. in d. §. si publico.

i ¶ Sine abolitiõe. An in crimine falsi concedi possit abolitio, adde Bald. in l. fina. in fin. C. de aboli.

Universidad de Deusto Biblioteca

1 ¶Non porrigitur. Statutum quod carcerati relaxentur, non includit carceratos de crimine falsi. Adde quod no. dixit Gul. de cu. in l. sed si ex parte. §. quique. i. quod cum eo. per illum tex. no. q si alicui est cōcessum priuilegiū quod non teneatur respondere creditoribus suis vsque ad decem annos, q non extenditur ad debitores ex causa delicti. Et pro hoc ī. de re iud. l. si reū. & quod no. gl. i aut. de manda. prin. §. si delinquētes. i. vers. vt nocentes. p illū tex. Et adde q videtur trahi ad carceratos quoscūq, etiam ob enorme scelus secundum Bal. in l. nq. C. de epis. au. vbi vide Bal. & ad Bartol. hic adde Ang. in l. ... bellorū. §. fi. de accus. vbi etiam q non porrigit ad delicta liquida per l. fi. C. de abol. & ibi Bal. & doc. & bar. hic logi Pe. de an. in c. canonum statuta. in ver. sed alter quęrit bar. de constitu. Et adde quod dixi in l. de pupillo. §. pluribus i. de operis noui nuncia. Adde, an indulgentia facta bānitis trahatur ad carceratos quod consuluit bal. in ciuitate Brixię, consil. cclv. iij. libro.

b ¶De quæstionibus. Bal. in l. pe. in x. q. de execu. rei iudi. videtur tenere opi. Cyn. & bal. in l. fi. de iurisdi. om. iu. in v. q. & Io. Cal. in repe. ca. illud. in viij. q. de rap. &c.

c ¶Quæro quis. Et facit ad intellectū authen. bona dānatorum. C. de bo. dam. vnum nota. q bona mobilia censent esse eiusdē territorij, vbi reperiuntur: quia populo seu fisco illius loci cōfiscantur tex. secundum Bald. fin. in ca. j. §. si vero. de pace te. Et de ista forma annotationis bonorū vide Spe. in ti. de accus. §. qualr. & gl. in l. ij. C. si pē. app. mors interue. et an hodie ista annotatio valeat, vide bal. in d. ca. j. §. si quis. de pace tenen. in gl. ad. de quod in bonis bānitorum licitum est cuiq damnū dare: vt est glo. no. in vs. seu. in c. j. in ti. hic finit lex. in verbo. solutionē. circa mediū. & not. Bar. in l. vt vim. ī. de iusti. & iu. Sed Bal. dicit in d. ca. j. quod illa glossa non est vera in banno imperiali, quod ē diffidatio quæ dam. in authen. cassa. C. de sacrosan. eccle. & dicit, q nec lege nec equitate hoc cuetur: imo si iudex hoc vellet in sententia dicere, non posset. Hoc not. qa vt dicit alibi tex. bona non delinquunt: vt in auth. vt nul. iud. §. j. & quia ēt etiam bannito ius reddit de bonis suis, vt in l. Papinianus exuli. de minori. Sed fallit in feudo: vt in d. c. j. & ibi subdit, an valeat statutum quod banniti possent diffinitiue damnari. de quo dicendum est, vt per Io. an. in c. veritatis in fi. de do. & contu. in nouel. & etiam quærit glo. in d. c. j. vtrum Potestates terrarum possint aliquem bannire? & dicit q sic: & quod operatur idem quod bannum Regis. licet Rex sit maior quolibet Potestate: licet gl. Insti. qui. mo. ius pa. pos. sol. §. relegati. dicit, quod bannum operatur secūdū qualitatem delicti: quæ gl. debet intelligi, quando per statutum, vel consuetudinem loci, damnum succedit loco diffinitiuæ, per interlocutoriam in sua natura stante nunquam inducitur maxima capitis diminutio. l. quid ergo. §. quid tamen. ī. de insa. Bal. in d. c. j. & ibi vide per eum, q bannum nō afficit res positas extra territorium. Et ad id quod dixi ī. an potestas possit bānire, adde quæ dixi post Bar. in l. imperium. de iurisd. om. iu. & ad prædicta vide omnino Bal. in l. j. C. de hæred. insti.

dicā. Item opp. C. de fal. si docueris. Dicit gl. ibi ex certa scientia fuit concessa generalis abolitio, vel specialis: vt porrigatur ad crimen falsi: alias secus. Quæro, qđ de abolitione speciali? Respond. idem: quia non potest in istis criminibus concedi: vt l. fallaciter. §. fi. C. de abolitio. Secūdū hoc
1 habes arg. imo est casus quasi, q † statutū, quod fit de carceratis relaxandis, non por
a rigit ᵃ ab carceratos ob crimē falsi, nisi hoc specialiter sit dictum: vel senserint de hoc statuentes: vt s. dixi. Idem si sit statutum de aliquibus rebanniendis: vt non porrigatur ad exbannitos de crimine falsi.

Imperatores &c. Vides hic in pri. quod abolitio specialis non potest peti, nisi causa cognita, & aduersario consentiente. quod dic vt l. fallaciter. C. de abo. In vltimo versi. habes qđ impetrata speciali abolitione, tunc conceditur repetitio. contra. s. eo. l. mulier. in fin. & l. j. C. de abolitionibus. Respon. hic loquitur quando abolitio specialis fuit concessa absq; causæ cognitione, & ita intelligit hæc gl. ibi vero fuit concessa abolitio specialis causa cognita.

De requirendis reis. *Rubrica.*

Continua rubricam sic, Dictum est s. de varijs & diuersis delictis. Item dictum est s. qualiter procedatur contra accusatorem non prosequentē, vel prosequentem sed calumniose: Sequitur videre, qualiter procedatur contra reum. Sed qa reus qñque est cōtumax: ideo præmittit qualiter procedatur contra reum contumacem, vt in hoc ti. Quandoq; vero, quia reus est pñsens, ponit qualiter procedatur cōtra reū ad criminis examinationē: vt j. ti. de quę
b stioni. ᵇ Post maleficium vero inuentū ponit qualiter procedatur contra reū ad pœnæ impositionē: vt j. tit. de pœnis.

1 *Dictio sinautem, pro certe.*
2 *Tres casus, in quibus absens crimine capitali damnatur.*
3 *Practica procedendi ad annotationem bonorum.*

LEX I.

1 Diui seuerus. †Sin autē ponitur pro certe, non autē aduersatiue. Dicitur hic, qđ absens non damnatur. contra. j. de pœnis. l. absentem. Sol. ibi in pœnis à relegatione infra: hic in alijs pœnis a relegatione supra: vt dixi in §. ad crimen. l. pe. s. de pub. iu. Sed oppo. C. de pœnis
2 l. ne diu. Sol. regulariter †absens crimine capitali non damnatur. fallit vt ibi. Itē est alius casus in l. lege. §. & qui hoc. supra, de sicarijs. Tertius casus est in crimine lesæ maiestatis, vt in constitutione extrauagā
3 ti Imperatoris Henrici. Quæro, †quis ᶜ
c erit modus procedendi ad annotationem bonorum? Respondeo. Principaliter citatur secundum formam l. inter. supra, de publicis iudicijs. & ipso existente in cōtumacia: tunc enim bona distribuuntur in fiscum: vt hic, sed post annotationē sibi hoc notificabitur: vt j. proxi. §. & si venerit intra annum, bona recuperat: post annū vero perdit bona: nō tamē pro cōfesso habetur de delicto, sed ipso veniente semp debet delictum examinari: vt l. diuus. versic. sic & diuus. s. de custodia reorū. Hæc sunt vera de iure communi: sed ex forma statu
d torūm ᵈ ciuitatū Italiæ cōtumax, & exbannitus habetur pro confesso, & postea de crimine nō auditur. vt s. dixi in d. l. diuus. versi. sic & diuus.

1 *Facta annotatione bonorum, debet reo notificari.*
Terminus banni, quod currat à die notificationis, non dati banni.
2 *Modus citandi existentem extra territorium est, quod scribantur literæ iudici, in cuius territorio est citandus.*
3 *Iudex an possit citare aliquem sibi subditum existentem extra territorium per nuncium, vel per literas.*
4 *Imperium quod dependeat ab ecclesia.*

Præsides: Hic versi. ponit q postq; facta est annotatio, debeat absenti notificari. tex. ibi: annotatos. loquitur de notificatione, quæ fit post annotationē iam factam. Et no. q dicit: sed & literas, &c. quia est pulcherrimus mo
1 dus. †No. hic, ᵉ q post ᶠ annotationem, ha
e beat annotatio reo notificari. & sic est ar
f argumen. quod terminus banni currat a die notificationis, non a die danni dati: sicut hic annus currit a die notificationis, non a die annotationis. In hoc tamen cōserua consuetudines, & statuta ciuitatum
2 †Secundo nota modum citandi eū, q est in alieno territorio, q scribantur literæ illi iudici, in cuiᵘ territorio est reus: vt ipse iudex illi reo notificet. & hic est tex. notabilis hic, ibi, sed & literas, &c. Facit ad q.
3 illam, †vtrum iudex istius ciuitatis possit citare aliquem extra territorium suū existentem, per suum nuncium, vel per literas. Decretalis dicit q non: extra de senten. & re iudi. c. pastoralis. in Clemen. vbi Papa reprobat sententiā Imperatoris latā Pisis: vbi per edicta citauerat Regē Robertum existentem ī terris ecclesiæ, & sic in alieno territorio. Dicit enim Papa, qđ ipse Papa debet requiri ab Imperatore, vt citaret Regem in suo territorio, nō autem potuit ipse Imperator citare. Cynus

d ¶Statutorum. Sed pone q pro homicidio per statuta imponitur pœna mille librarum. Titius cōmisit homicidiū: & quia fuit contumax fuerūt annotata eius bona: comparet iste post annum, de quo hic dicitur: & vult soluere mille libras & recuperare bona: an possit? Dixit Andre. de pisis q sic. al. le. ff. de pecu. l. eo tēpore. & l. j. §. fi. ff. de his qui mor. sibi cōsciuer. quia si venisset, non potuisset in plus dānari: vñ nec latitare censetur ī eo in quo non poterat conueniri, secundū eum: quod est no. secundū Bal. in ca. j. §. iniuria. de pace iura. fir. Sed vtrum ex eo quod quis est exbānitus intelligant bona publicata, vide Bart. & doctores in l. eius qui. ī. de test. et quod iste not. in l. si is q. C. qui test. facere pos. & not. ī l. fi. ī. de bo. damna. Et de istis bannitis, vide quod habetur in l. diuus. ī. de cust. reo. & Ang. hic, & ī sua dispu. incip. duo adinuicem litigātes. bal. in l. j. C. de hære. instit. dixi in l. j. ī. d bonis dam. aliqua quæ hic habent. Itē quærit Ang. in dicta authen. vt nulli iudi. §. fi. stante statuto, qđ bannitus cōtumax habeatur pro cōfesso, deinde condēnet: an possit post sententiā fieri executio in eius bonis, si bannitus vult esse in banno, & non soluere: et dicit quod non. vid ibi, & bene videtur dicere. Et adde q licet bona confiscent, non tamen occupantur: nec de facto incorporantur añ sententiam: vt in Clemen. j. de hæret. vbi per Pau. de Leaza. in glo. alias facit qđ no. Ang. in l. si vacātia. in iij. charta. C. de bo. vacan. libr. x. Ad q. Ang. supra dictam, an bannitus possit cogi ad satisfaciendum in pecunia, si vult esse in banno, vide Bal. latius in auth. bona damnatorum. C. de bonis dam.

e ☞POMATES. ¶No. hic adde Bal. in authen. si omnes. C. si vt se ab hæredi. absti.

f ☞POMATES. ¶Quod post. Vide Alex. in l. de pupillo. §. renunciationem. columna vltima de operis noui nuncia. & Bal. & Ludoui. in l. j. ff. si quis cau. & Bal. in rubrica ff. de excusa. tuto. & in lege secunda circa primā columnā. C. vbi in rem actio. & in lege, cos. §. apostolos. colum. secunda. C. de appel. & Bar. in l. Labeo. ī. de iureiur. & Bal. & Moder. in l. quandiu. C. qui admit.

disputauit istam quæstionem Senis: et dicit ꝙ iſta citatio, quæ fit verbo, vel per edicta, poteſt fieri de eo qui eſt in alieno territorio C. de epiſcopis & cleri. l. omnes. §. verum ſi apparitor. vbi videtur caſus, & C. de offi. præfec. vrb. l. ij. Citatio vero talis capiendo perſonam, nō poſſet fieri, vt in auth. vt nulli iudi. §. ſi vero quis cōprehenſorum .poſita C. de adulte. auth. ſi vero criminis. Sed ad illam Decretalem dicit ipſe, non poteſt dari reſponſum in pace: ſed pertranſeat cum alijs erroribus Ca a noniſtarum. [a]Ita dicit ipſe. Ego conſueui tenere illam Decretalem tanquam exiſtens in terris eccleſiæ, dicens eam eſſe veram de iure. Nam debetis ſcire, ꝙ quandoque ſunt plures iudices habentes iuriſdictiones ſeparatas: tamē illæ iuriſdictiones habent dependentiam ab vno Principe, vt diuerſi præſides diuerſarū prouinciarum conſtituti à Principe, vel ab vnō Rege tunc vnus poteſt citari in territorio alterius verbo. Ita loquitur lex, omnes. §. verum ſi apparitor. cum ſimili. quaſi hoc videatur permiſſum ab illo princip, equi eos conſtituit. Facit ad hoc in ar. l. quæro. ſupra de ſol. & ſupra de admi. tut. l. Titiū. §. tutores. Quidam ſunt habentes iuriſdictiones ſeparatas, & diſtinctas: Ita ꝙ vna ab alia non depēdet, nec ſunt ſub eodem domino: vt Papa & Imperator: tūc vnus b non poteſt citare[b] in territorio alterius. Ita loquitur c. paſtoralis. ſed debet requirere illum iudicem, in cuius territorio eſt, vt illum citet: vt dicitur. & hoc prout tenemus illam opinio. quam tenuit Dantes, prout illam comperi in vno libro, quē fecit, qui vocatur Monarchia: in quo libro diſputauit tres quæſtiones: quarum vna fuit, an Imperium dependeat ab eccleſia: & tenuit ꝙ non: ſed poſt mortem ſuam quaſi propter hoc fuit damnatus de hæreſi. Nā 1 eccleſia tenet ꝙ † Imperium depēdeat ab eccleſia pulcherrimis rationibus, quas omitto, tenendo iſtud ꝙ Imperium depēdeat ab accleſia. Reſpondeo alio modo, & dico ꝙ vnus iudex poteſt citari in territorio alterius iudicis, cui non ſubeſt: vt in §. verum ſi apparitor. cum ſimi. Sed in territorio illius iudicis maioris, à quo habet iuriſdictionē propter eius reuerētiam nō pōt citari: arg. ſ. de dā. infec. l. iiij. ſ. ſi tā vicinū. & quod ibi dixi. Nō habetis hic alia.

1 *Bannito mortuo intra terminum banni, bannum totaliter extinguitur.*

1 Sed & Papinianus. Not. † ꝙ ſi exbannitus cōparet intra terminum banni, bannū extinguitur. Secūdo no. ꝙ exbannito mortuo intra terminū banni, bannū totaliter extinguitur. caſus eſt hic notabilis.

LEX II.

Anni ſpatium. Hanc materiam de præſcriptione decē ann. contra fiſcū, plene in l. in omnibus. ſ. de diuer. & temp. præſcri.

In ſumma. Hoc eſt verum de iure cōi: ſed aliter obſeruatur per ſtatuta: ciuitatum Italiæ. dixi ſ. eodem. l. j. in prin. & l. diuus. ſ. de cuſt. reo.

1 *Deſcriptio bonorum, ne bona pereant, poteſt fieri in caſibus in quibus ſequeſtratio eſt prohibita.*

Mandatis. Dicitur hic, bona obſignari. Quæro hic, quid eſt hoc dictum. Quidam dicūt, id eſt, obſignari ī publico. Alij dicūt, id eſt, ſub ſigillo poni, vt non dimi 1 nuantur. Per hanc † legē poſſumus dicere c vnū ſcitis, ꝙ [c]regulariter ſeqſtratio eſt prohibita: an ergo interim poterit fieri deſcri d ptio, ne bona pereāt? Certe caſus eſt hic[d] ꝙ ſic: & in l. j. §. pen. ſ. de vētre in poſ. mit. Nec obſtat. l. defenſionis facultas. alias incipit, facultas. C. de iure fiſ. li. x. vbi innuitur cōtra, ꝙ nō ſit faciēda deſcriptio: quia ibi loquit̄ in deſcriptione, quæ eſt idē ꝙ e publicatio: vt deſcribere[e] extra, vel ponere arma cōis extra. alia eſt deſcriptio ſeu nunciatio, quæ fit à notario per modū cuiuſdam inuētarij. & iſta poteſt fieri: vt hic, & l. j. §. pen. ſ. de ven. in poſ. mit.

1 *Seqſtratio, uel tenuta, ſi ſit de re q̄ ſeruādo ſeruari nō pōt ſine magno incōmodo, illa debet uendi, & pretiū ſeruari.*

f Et intra annum. [f]Nota caſum 1 quādo † ſit ſe

a ¶ Canoniſtarū. Bal. in l. penul. in ix. co. C. de execu. rei iudic. vbi videtur tenere opi. Cy. et Bal. in l. fi. C. de iuriſd. om. iud. in v. q. Io. Cald. in repeti. c. j. in ix. q. de rapto. & dic vt per do. Card. in Cle. paſtoralis. in verſ. nec illud. de re iudi. Secundo not. modum citandi: adde Bal. in l. cōſentaneū. C. quō et quando iu. vbi dicit ꝙ modus citandi abſentes eſt per literas: alias vox nūcij ſine literis cito euaneſcit: et nō eſt bene tuta citatio, ſecūdum Hoſt. et iſtæ literæ debēt mitti ad domum citati: argu. ff. de inſtit. l. ſed et ſi pupillus. §. pſcribere. et vide ibi. Poteſt etiā citari per edicta q̄ ſchedula affigatur in prætorio, vel in foribus cōmunitatis illius territorij, terræ, vel loci, et ſi iudex eccleſiaſticus, ad fores eccleſiæ catedralis, vt in c. cām. de el. ī cle. Nā talis citatio inducit quodā mō notoriū: ideo lex reputat eam ſolēnem. Et hoc eſt quod dicitur prouiſum in l. ij. §. ij. de ori. iur. ī ver. ꝓ roſtris. ſecūdum Bald. in d. l. conſentaneū. Add quod legitur. et no. per Bald. ī l. cunctos populos. ī vi. col. C. de ſum. tri. & Inn. in c. ex literis. de exceſ. præla. et qd̄ nor. & legitur in gl. iiij. §. prætor. de dā. infect. facit quod no. Arch. de elec. in c. j. & qd̄ no. de poſtul. prælator. in capitulo. j. Et adde ꝙ abſens ſi citatur, et non reperiatur defendēs, debet tunc fieri citatio vicinorum amicorum et affiniū. l. fi. de publi. iud. & no. In. ī c. ſi aduerſarius. de eo qui mit. ī poſ. cau. rei ſer. et Bal. in l. vt perfectius, in ij. co. C. de anna. exce. Paul. de Caſt. in d. l. ſed et ſi pupil. §. proſcribere. de inſtit. & Imo. ex parte decani in xj. col. de reſcri. facit quod dixi de vagabundo, in l. j. in fi. C. vbi de crimi. agi opor. et de edicto citatorio, quod ponitur ad fores palatij, vide in cle. j. de iudi. & quę ſolennitas ſeruetur in citatiōe abſentis, vide In. de electio. in c. cū nobis olim. in gl. ſed nunquid. in c. j. in gl. vt lit. nō cōteſt. Et qualiter ciuitates ſint citādæ, vide de cōceſsio. præben. c. ſi capitulo. li. vj. & ibi per Io. An. et no. in l. nō poteſt. j. de reg. iuris. Et an in crimine ſufficiat citatio ad domū, vide in Spe. de accu. §. qualiter. in verſic. ſed nūquid ſufficit. Facit c. veritas. de do. & cōtu. et ar. l. abſentem. ī. de pœnic. per Io. Andr. in regu. præſumitur. in mercu. Et dicit Bal. in d. l. cunctos populos. in vi. co. et alleg. Inn. in d. c. ex literis. de exceſ. præla. ꝙ ſuſpectus d fuga, et de receſſu, poteſt citari per ſchedulā affixā columnæ, licet ad eius notitiam nō perueniat. quod no. et in criminalibus etiā vide per Bal. in l. ij. in fi. ij. col. de anna. excep. et per Bal. in l. in accuſatiōe. de publ. iud. Et de iſta citatione per edicta, quando fieri poſsit, dic vt per Bar. in d. l. j. vbi dixi in ij. q. ī. de appella. rec. et per Bar. et In. in l. iiij. §. prætor. ſ. de dam. infec. Et an in delictis iudex poſsit citare delinquentē extra territoriū exiſtentē: vide no. per do. Ant. et Imo. in c. fi. de foro cōpe. ibi dicit Inn. quod iudex delicti, vel contractus nullo modo poteſt exiſtentem extra territorium citare, quando non fuit præuentus. facit quod ipſe Inn. no. in c. ij. de dila. Item adde qd̄ no. doc. in c. fi. de fo. competen. Adde plene Bart. in extrauagā. ad reprimendū. in ver. per edictū. plene de materia. et vide aliquid per domi. Ang. in l. ſi vacantia. poſt medium. C. de bonis vacan. lib. x. et adde quod Ange. in ſua diſpu. incipien. Bono. ſitæ ciuitatis in ij. q. determinat nullam citationem tenere extra territorium. Fallit in quinque caſibus. Primo, ſi citatur quis per edicta. clemen. paſtoralis. de re iudi. Secundo, ſi fiat citatio, non vt aliqd faciat, ſed pro ſimplici intimatione. Tertio quando iuriſdictio citantis non eſt coarctata: Quarto vbi iuriſdictio citantis nō cohæret territorio: vt in iudice delegato, qui poterit citare in omni loco vbi delegans. Quinto, in iudice habente notionem: vt arbiter, vt in leg. ſed interpellatur. ī. de ar. Adde Specu. in tit. de accuſa. §. qualiter. verſi. ſed nunquid ſufficit. Itē poterit citare generaliter, ſi quis velit aliquid opponere puta in inſinuationibus: vel ſimilibus: ſecūdū Bal. ſing. in l. teſtamenta. C. de teſt. Et de materia per Ange. et Sali. et Pau. de Caſt. in l. fi. ff. de iuriſd. & per do. Ant. in d. c. fi. maxime circa iij. co. de fo. cōpe. et per Io. And. in c. Romana. §. contrahentes. de foro compe. lib. vj.

b ¶ Non pōt citare. An imperium depēdeat ab Eccleſia, & Papa maior ſit Imperatore: quo moriēte ſuccedit Papa imperio. Ita eſt tex. no. in Cle. paſtoralis. de re iudi. Adde quod Bald. de pa. Conſtā. in ver. conceſsimus. quærit, vtrum Imperium ſucceſsione, vel electione cōferatur. Finaliter cōcludit ꝙ electione. c. venerabilem. §. inſuper. de electione. et de pact. in c. accipimus. et dicit ꝙ ex cauſa papa pōt Principem deponere. iij. q. v. c. illud. & in §. idem Ro. pō. in auth. de deſēſoribus ciui. §. interim. ibi, non habente, &c. & in authē. de colla. §. & hoc cuſtodiri. & ibi vide late per eum quis eligat principē, & vtrū quilibet poſſit eligi in principē: quod not. Sed vtrū papa poſsit priuare principes ſeculares habentes poteſtatē eligendi Imperatorē ipſa poteſtate: et an propter eorū negligētiam papa poſsit eligere ſibi Imperatorē. et vide no. per doc. in c. ad apoſtolicæ, de re iudica. ī vi. & quod no. ff. de le. in l. non ambigitur. vbi per gloſſ. Cyn. Bart. et Bal. et omnino vide Bal. in titul. de pac. Conſtan. ī d. verbo, conceſsimus. & in ver. in nomine Chriſti. et ver. inueſtiturā recipiente. vbi dicit, quod regnū Siciliæ eſt eccleſiæ Romanę. Pone ergo quod Rege; vacante papa contulit plures comitatus regni, pluribus comitibus in feudum: deinde creauit ibi Regē: q̄ritur nūquid illi comites teneātur facere fidelitatē ipſi Regi, tanquam eius vaſalli. et ibi determinat in d. verſ. conceſsimus. et in ver. inueſtiturā recipiente. quod ſic, ſecūdū Odofr. maxime ꝑ tex. ibi: et ad prædicta vide de pa. Conſtan. in verſi. ī, Chriſti nomine. in fi. illius tit. in vltima qōne. et quod no. Bar. in lege naturaliter. de vſucapio. et iſtam quæſtio an. Imperium dependeat ab eccleſia, diſputauit Iac. de Belui. in auth. de fide inſtr. §. j. vide in c. nouit. de iudi. et quod no. Bar. in extrauagan. ad reprimendū. in verſi. totius, et quod notat Innocen. in c. licet. de foro cōpetenti. Bald. in lege prima in ſecunda co. de ſum. tri. Et an Papa ſit maior Imperatore, vide per Bal. in proœ. Digeſtorum in vj. col. et quod no. in c. nouit. de iud. per Inno.

c ¶ Scitis quod. In iſta materia vide plene quę addidi ad Bal. in l. ab executione. C. quorum appel. non reci. And. Bar.

d ¶ Mandatis. Caſus eſt hic. Vide quod dixi in d. l. penul. ī. de ven. inſpi. & vide Bal. in l. ab executore. C. quorū appella. nō recip. et quod notat Bar. in l. ſi expreſsim. §. fi. de appel. Et de iſta deſcriptio. vide l. cum domini horreorū. ī. loca. Et poteſt iſta deſcriptio infringi vno caſu, ſ. non ſeruata forma, q̄ qua per Bar. C. quando et qui. quar. pars debe. l. j. lib. x.

e ¶ Vt deſcribere. An iſto caſu poſſet fieri ſequeſtratio, vide quod no. ꝑ Bar. in l. poſt contractum. in fi. de dona.

f ¶ Et intra annum. Adde no. per doc. plene in l. ſi quis conductionis. C. loca. Bal. in l. ſi oleum. de dolo. et Bar. in l. intereſſe. de acqui. poſ. & add duos caſus nota. quos vide. Primus eſt in leg. Ariſto. §. fin. ſupra de iure deliber. v-

quæſtio

is diſtinctio ... 128. l. f. §. extra territorium ... de iur. om. iud.

Universidad de Deusto Biblioteca

si potest res tẽpore pertura alienari, nõ obstante seque. Secundum habes in l. pro hærede. §. si qd tñ.ver.sicut pertura.l.de acqui.hære.

1 ¶De quæstionibus. Quid contineat appellati.quæstio. dic vt in l.tẽ apud Labeonem.§.quæstionem.in ver.quæstiones.de iniur.

b ¶Secundo. Et posset dubitari, si est plene probatum de crimine, an liceat iudici reum ponere ad torturã: vide Tancre.qui concludit q̃ non in vj.rub. quæstio.xxiij. Et si delinquens confiteat, an possit poni ad torturam. Andreas Barba.

c ¶A tortura. Ad qđ vide no.gl.xv.q.v. in c.presbyter.§.fi. & i §.qñ & q̃ a tormentis non sit incipiendum, adde Bal. post gl.in l.nullam. C.de infamibus.qđ nota.

✠POMATES.

d ¶Incipiendum a tormentis. præcedentibus ergo indicijs quẽ debere torqueri.& vide Alexan. consi.lij.vo.lij.& ibi dicit, quod si præcedunt indicia sup aliquibus criminibus, q̃ tamen quis non poterit torqueri sup alijs, super quibus indicia non præcedũt. & Aret.omnino.& ibi addidi in tracta. maleficiorum in gl. in verbo publica fama præcedenti &c. col.iij.

e ¶Ad primum opp. Et vtrum quis posset torqueri ante litis contestationem, vide Bar.in l.si quis adulteriũ.ff.de adul. in ver.post eum. & dicit no.Bal.per illũ tex.in l.j.C.de iura. calum.q̃ si quis petit aliquem torqueri, debet iurare se alias probationes nõ habere, ad hoc allegat l.edictum.j.eod. vbi vide.

f ¶Debemus incipere. Hoc qñ plures sunt torquẽdi, a quo debemus inchoare. & vide Ang.in tractatu maleficiorum in ver.tunc videamus de tortura. Ad de Dy.in tracta.suo de qõni.& Ang. & Pau.de Leaza.in cõmento ca.grauis. de deposito.

✠POMATES.

g ¶Quod præponderent. Vide Feli.in ca. per tuas.de test.col. iij.& xv.& seq.non ab re,& testi in criminalibus non creditur,nisi etiã interrogatus reddat ho-

questratio, vel capitur tenuta ex primo decreto eius rei quæ sine periculo seruari non potest: & sine magno incommodo: q̃ res debet vendi, & pretium seruari: vt hic & l.is cui.§.quæri poterit.vt in pos.leg.& l.illibus.C.de agri.& censi.lib.xj.

1 ☞ *Exbannito non potest solui durante termino banni.*

1 **Curandum.** Not.† q̃ exbannito potest solui durãte termino banni. Casus est hic nota. Oppo. de l.reos.§.de solu. ibi loquitur in reo cõparente: hic in reo absente.

a *De quæstionibus.*[a] Rubrica.

Continuatio rubricæ colligitur ex his quæ §.dixi in proxima rubrica.

1 ☞ *A tortura non est incipiendum sine indicijs.*

2 *Torturam incipere debemus à suspectissimo: & si omnes sunt suspecti, à debiliori: & ab eo, à quo magis uerisimiliter ueritas haberi possit.*

3 *Contra testes non peruenitur ad torturam, nisi inditia præcedant contra reum: & an contra testes debent esse indicia.*

LEX I.

IN criminibus. Hæc lex diuiditur principaliter in tres partes. Primo loqt̃ qualiter perueniatur ad quæ-

b stionẽ seu torturã. Secundo[b] loquit̃, quæ personæ debeant torqueri, & quæ non. Tertio de effectu quæstionis, seu confessionis habitæ per tormẽta. Secunda ibi: diuus Anto.& diuus Adrianus. Tertia ibi: Antonius Seuerus. Itẽ quælibet pars in plures partes diuiditur. ideo prosequar per particulas: & in ista pria parte primo Iurisconsultus dicit quædã generalia, postea descendit ad speciem. No.duo.& pri-

1 mo quod nõ est inchoandum a tortura[c].

c Secundo no.† q̃ tormentis non est vsquequaq̃ credendum. In tex. ibi: adhibendã subaudi vt ei credaẽ. Et no. q̃ hic dicit in

d specie, quod est incipiendum a tormẽtis[d] quando præcedunt indicia. Item dicitur qualiter, s. quod debemus incipere a suspe-

e ctissimo. Ad primum opp.[e] q̃ debemus incipere a tormentis: vt l.prius.§.ad Syl. Sol.intellige ibi prius scilicet quam alij: non priusq̃ habeantur indicia. Alij dicũt quod in d.l.pri⁹.erit speciale: & illã tenet

2 Dy. Vlterius dicitur hic, † quod debem⁹

f incipere[f] a suspectissimo. contra, imo vr̃ quod incipiamus ab eo, qui est magis debilis: vt l.vnius.in prin.j.eo. Respondeo, prius debemus incipere a suspectissimo: vt hic. Si vero omnes sunt æqualiter suspecti: tunc debemus incipere a debiliori, vt l.contraria. vel aliter, debemus incipere ab eo, qui verissimiliter melius dicit veritatem. Sed quando non est magis verisimile, de vno quã de alio, tunc incipiemus a magis suspecto, vt hic: sed præcedẽs solutio magis placet. Quæro quare isti serui torquebantur hic? Respondeo, duob⁹ modis potest intelligi. Vno modo, quod torquebãtur vt testes contra alium. Alio modo quod torquebantur tanquã rei principaliter accusati. Sed prima opinio videt̃ verior per tex. qui dicit, quod ad tormenta seruorum ita demum perueniatur, cum suspectus est reus. & sic innuit q̃ aliud est

3 reus, quã serui. Secundum hoc † habes qđ ad tormenta testium non peruenitur, nisi præcedant indicia contra reum. Hoc ꝓbat iste tex. quẽ tene menti. Vtrum autẽ contra ipsum testem debeant esse aliqua indicia, antequã torqueat̃ vt testis: dicam j.eo.l.ex libero.in prin. De incidijs vero quæ haberi debent contra reum principalem, dicam in l.vlti.j.eo.& dicam in ꝓsecutione tituli.

1 ☞ *Domesticus pro domestico non torquetur.*

2 *Reus quando habet aliqua indicia pro se, contra eum debent esse grauiora, ut possit torqueri.*

3 *Practica approbandi filiationem.*

Ad quæstionem. Nota tex. ibi nec faci-

1 le, &c. † quod non debet torqueri domesticus pro domestico. habetis C.de testi.l.

2 etiã. Secundo not † in ver. nec facile, &c. quando reus habet aliqua indicia pro se, debent esse indicia magis grauia contra

g se, ita q̃ præponderent[g], vt possit perue-

3 niri ad tormenta. quod tene menti. Vlte-

h rius † no. practicam,[h] quam faciunt aduocati tota die. Faciunt enim primum articulum de filiatione, quod talis fuit filius talis. alium articulum de quasi possessiõe filiationis quod pater habuit, & tractauit eum vt filium. Certe ex hoc secundo, s. ex probatione quasi possessionis, præsumit̃ q̃ sit filius, nisi probet̃ contrarium: vt hic, & l.nõ nudis.& l.nõ epistolis.C.de ꝓba.

1 ☞ *Dictum unius testis integri, est sufficiens indiciũ ad torturam.*

2 *Testes uiles quibus sine tortura non creditur, torqueri non possunt, nisi indicia præcedant.*

3 *Dictum unius testis integri cum alijs indicijs, an faciat plenam probationem. quod sic.*

Quod singula non prosunt, an multa iuuent.

4 *Dictum unius testis cum fama, quod faciat plenam probationem.*

Fama an faciat semiplenam probationem. remissiue.

Idem Cornelio. Vides hic, quod dicto vnius serui non creditur. Et sic innuit, qđ

i dicto pluriũ crederetur. Sed contra. §. eo. l.in prin. vbi pluribus seruis non creditur sine alijs indicijs. Gl. fatetur contrarium. Sed quomodo hoc procedit: nõne dicũt glossæ, quod vnus testis facit sufficiẽs indicium ad torturã: vt no. in l.si quis. C.ad l.Iul.maiesta.& j.eo.l.maritus.& hic dicit̃

1 contra. respondeo. † dictũ vnius testis in-

i tegri[i] facit sufficiens indicium ad torturã vt in contrarijs. Sed iste erat seruus, vl' infamis, vel vilis. Nam, vt dixi, totum istud principium loquitur in his indicijs, q̃ debent præcedere antequã fiat tortura. Itẽ oppo. nonne duo testes sufficiunt vbicunque: vt l. vbi numerus.§.de test. Respon. eodem modo duo testes integri faciunt fi-

2 dẽ sine alijs argumentis: † sed testes isti viles, quibus sine tortura non creditur, non debent torqueri, nisi præcedant indicia, & ideo si essent torti siue indicijs, eis nõ crederetur, vt dicit gl. Ad quod facit j. ꝓximo §. & l.maritus. & l.pe.j.eod. & q̃ ibi

3 dicam. † Vltimo vides hic casum,[k] an di-

k ctum vnius testis cum alijs indicijs faciat plenam probationem? Hic vr̃ casus q̃ sic. gl. habetur in l.ij.§.j.§.de excu.tu. Pro hoc optime extra de testi.c.de testibus.& l.instrumenta.C.de probationi. Sed contra prædicta facit quod dicimus, quæ nõ prosunt singula, nec multa, tamen iuuant: vt

nã rõnẽ dicti sui. Ita Alex.cõsi.lxv.colũ. iiij.volum.j.& vide Ana.xvij.col iij.& Alex.consi.lxv.col. fi.vol.j.& xj.co.j.eo.vol.& Panor.in c.j.in j.no.de confes. & Bald.consi.xlij.in v.parte. Alex.cõsil. xlij.col fi.vol.ij. vbi dicit, qđ etiã testis nõ idoneus facit etiã qñ iudex haberet liberũ arbitriũ.& vide etiã hoc vltimũ no.quę posui ad bal. in l.certi condictio. §.si nũmos.ff.si cer. pe.& q̃ vnus testis &c.vide Alex.cõsi. clxxix.col.j.vol.ij. vbi loquitur ĩ teste saltẽ infami infamia facti & vili,& male opinionis & famæ: & Alex.cõsi.j.co.ij. vo.iij.& lxxxix.volu.iij.& col.ij.vbi loquitũr in socio criminis, ꝓsertim &c.

h ¶No. practicã. quæ fit in filiatione probanda. an autẽ si sit probatum q̃ qs tenebat seu tractabat vnam vt vxorẽ, an sit probatum matrimonium: vide late & pulchre per Ang. in l.si vxor.§.sed si ea.& ibi dixi post eũ: de adulte.& not. ibi Bar.& de probatione spurie tatis vide Bal. in l.vulgo.ff. sta.ho.& de filiatiõe adde Bart.in l.j. C. q̃ bono.& vide bar. in l.quidam cum filium.in iij.colũ.ff.de ver.ob.in l.Lucius. ff.de cond.& demõ.

i ¶Idem Cornelio. Testis integri. Ad de glo.& ibi dixi in l.si.§.fi.fami.erciscũ. & quod habetur j. eod.l.maritus.& ibi no.Bar.in d.l.admonendi. q̃ dicit q̃ est verum. si est integre famæ, ꝑ Cano.in c. veniens.extra de testi.& vide gl.in l.si quis.ff.ad l.Iu.maie. quã alleg.Bart.in l. maritus.in prin.j.e. Sed an faciat semiplenã probationẽ, vide Cy.& Bart.in d.l.si quis.& hic adde Bar.in tracta.de quæstioni.& Bal.in l.milites.C.de q.& Pau.de Lea in commento ca.grauis de deposito.& vid qualiter probantur indicia, bar.in l.fi.j.eo.

k ¶Vides hic casum. Vide bar.in l.admonendi.de iureiur.& quod dixi in d.l.ij. in prin.ff.de exc.tut. & Spec.in ti.de noto.cri.§.fama.versi. infamia.& in tit.de teste.§.restat.versic. xxv.incipiẽ.vni testi cum fama publica creditur in criminalibus. Vide tamẽ glo.in c.veniens.de

test.el j.i ver.cũ illorũ.q̃ cõtrariũ tenet in criminalibus.et illã reputat sing. Io.de Imo.in l.interesse.de acq.pos.& Cy.in l.fi.de q̃onibus.tenet ẽt idem Bal.in l.ij.§.j.i prin.de excu.tuto.per Imo.in fi.de hære.inst.& no.bene.

a ¶ Deberet credi. An fama cũ dicto vnius testis sufficiat. Gl.est q̃ nõ,i criminalibus.illa est gl.in c.venieñs.de testi.quã ibi dicit Imol.sing.& ibi tenet eã Abbas.vbi vide.& dicit ẽt Imo.illã glo. esse sing. in leg.interesse de acquirend. poss.

b ¶ Seruũ. Aduerte, q̃ Accur.non adducit pro contrario l.j.§.si vir.sed pro concor.quare puto q̃d Bart. male dicat, & hic & ibi:quia vbique torq̃tur seruus. In §.si vir,de morte vxoris vir torquetur: hic in caput vxoris. nec potest saluari Bar.nisi forte dixeris eũ habuisse hic in tex.non posse torqueri. Cogita. Alexan.Loseus.

¶ Pro cõc. Aduerte examinatus,q nõ debuit examinari,non probat nec facit indicium.Ita Bar.hic, in §.diuus.et in l.diuus §.j.i.eod. Contrariũ tenere allegatur in l.maritus.j.e.& in q.sua disput.incip.iudex maleficiorũ. Tu dic Barto.in d.l.diuus non firmat pedẽ sed se remittit ad dicta per eũ in d.l.maritus.& ibi d.stiguit secũdũ quã distictionem põt collegi secũda sol.quia aut ĩpedimẽtum testis erat propter reuerẽtiam personarũ: & tunc examinatus nõ facit indiciũ:vt in d.leg.maritus.Idem si examinaretur ratione ordinis:quia ante litem cõtestatã non citat l.si quando.C.d testibus.& ita procedat pria opi.de qua in d.l.diuus.Aut impedimẽtũ testis erat propter ætatem: & tũc faciat aliquale indicium.Idem si propter inimicitias leues vel propter famã malam impedire tur.vt per Bar.in d.l.maritus.& ita procedat secũda opinio de qua ĩ d.l.maritus. vide do.Alex.in cõ.xxiiij.co.ij.in fi. Panor.ca.de confe.col,fin.

c ¶ Vos scitis.In proposito vide Spec.& Io.And.in tit.de teste.§.j.versi.quid si qua.& quod notat Bar.et Bal.in l.quoniam.C.de test.& ibi de omnino socio.Et q̃d notant Moder.in c.significasti.in q.xv.de homi.et adde Barto.& Ang.in tracta.de q̃oni.vide in c.veniens.de testi.Dy.vero in suo tractatu de q̃stioni.dicit,q̃ inculpatio quã facit socius criminis de aliquo,i casibus in quibus põt de socijs interrogari,de quibus no.in l.ñ.C.de accusa.facit indiciũ ad torturã:vt ĩ.ead.l.§.cũ quis latrones.& in l.edictũ.j.e.& infra eadẽ l.§.diuus.in fin.de accusa.vide j.§.cum quis.

d ⁂ POMATES. ¶ Itẽ possem. Tãgitur per do.Petr.in c.ex literis.d̃ testi.et ibi allegauit Spe.tangitur in l.fi.ff.de proba.vide Bal.in l.etiã.C.de testi.et Spe.in tit.de test.§.j.versi.quod si tempore.et ver.e.Et de famulo recedente,vide Bar.in l.ñ.ff.de dona.inter virũ et vxo.et Old.in cõs.cj.vide Bal.in l.etiam.C.de test.et in l.seruos.eo.ti.et dixi in c.ex literis.de test.Bal.in c.ij.de test.Pondera,quia remanent reliquiæ famulatus:ideo non dicitur integer remanente affectione:vide Sal.in l.testium.C.de testib.consului q̃ non est integer testis.vide c.cũ I.de re iudi.ad finem.

e ¶ Ponere exempla. Quale tempus consideretur in notario,an tempus quo fuit publicatus contractus,an ante,vide in l.j.C.de tes.gl.no.in c.vt officium.de hæreti.in vj.et no.Bar.C.de decu.l.vniuersi.et not.ĩ.de test.in l.seruus.in fi. Quid si statutum dicat,q̃ instrumenta notariorũ,qui sunt matriculati,habeãt executionẽ,et tẽpore rogitus erit notarius et matriculatus tpe vero iudicij nõ,vid̃ Bal.in l.ij.ij.co.de execu.rei iudi.

f ¶ Quandoque testis. Quando aliquis immutat conditionem vtrũ admittatur in testẽ, vel non, adde quod no.Bar.per illum tex.in l.vir mulieri.ĩ.de don.inter virum et vxorẽ.& dicit Bal.in l.ij.§.sed & si agãt.p illũ tex.ĩ.d̃ iud.q̃ si verbero aliquẽ data opa,vt tãquã inimicus non possit in testẽ cõtra me pduci,nõ pdest mihi.Adde quod in simili dixi post Bar.in l.nullus.ĩ.de testi.Adde Bar.in l.ij.§.duæ causæ.de Carb.edicto.et Bart.infra ea.l.§.cũ quis.et adde q̃ si testis tẽpore depositionis erit integræ famæ,post vero factus est infamis vel ecõtrario,quod tẽpus attẽdatur.Dic q̃ inspicitur tẽpus,quo tulit testimoniũ vt ĩ d.l.iij.§.duæ causæ.de Carbo.edi.facit quod no.gl.in l.pe.C.de test.et in l.furti.§.j.ĩ.de infa.Et intellige nõ solũ tempore iuramenti,sed depositionis. Vide Pau.de Leaza.in c.testimonium.in ij.col.de testi.nec tempus depositionis,seu iuramenti:quia ex vtraque simul,non ex quolibet per se,fundatur fides testimonij.Et licet dicatur q̃ trahatur depositio ad tempus iuramenti,vt no.in Cle.j.de off.delega.tamẽ est verũ quo ad veram,et implicitam probationem:vt in l.hæredes palam.§.sed si notam.de test.vel illud est verum respectu veritatis,de qua sine depositione manifeste liqueri nõ potest.Quod intellige,vt per Bal.in c.j.quot testes sint necessarij ad pbãdũ feudi ĩgratitudinem.et vide quod no.Bal.in l.legis virtus.in ij.col.de legib.et in l.seruos.in fin.C.de test.vbi quid si testis non idoneus tempore depositionis,post efficitur idoneus.et omnino vide Bar.j.ea.l.j.§.cũ quis.si testis post iuramentum fuit excõmunicatus & antequam deponeret fuit absolutus ab excõicatiõe:vide Io.An.in regula factũ legitime.de re.iu.in mercur.et Pau.de Leaza.i c.testimo.in xiiij.co.de test.vid̃ remissiõe ĩ d.l.ad testiũ.§.cõditioñ.in fi.de tes.q̃d no.adde quo tpe inspiciatur conditio testis.An.cõ.ccvij.

g ¶ Non põt prodesse. De famulo licentiato,vide Bal.in l.j.C.de epis.et cle.

C.q numero tu.l.j.et q̃d ibi not. Rñdeo breuiter. Quãdoque plura tendũt ad perficiendũ vnũ totũ:tũc q̃ nõ prosunt singula,multa tamẽ iuuãt.Exẽplũ paries pse, vel tectũ per se,nõ facerẽt domũ vnam: sed simul iũcta,sic.Itẽ instrumẽta sine testibus,et ecõtra,nõ facerẽt test.sed simul iũcta faciunt testa,Ita hic,cũ omnia ista tendant ad faciendũ vnũ totũ,s.ad faciẽdã fidẽ iudici:tũc q̃ nõ prosunt singula,multa iuuãt.Sed quãdo tẽdũt plura ad perficiẽda diuersa tota:tunc q̃ nõ prosunt singula,nec multa iuuãt.Exẽplũ materiale: vnus paries,vel domus iuncta cũ testibus vnius testamẽti,nihil ad propositũ:ita loquitur l.j.C.qui nu.tut.Nã vna tutela,& duo liberi,nõ faciũt vnam excusationem, quia ad diuersas excusationes faciẽdas tẽ
4 dũt.Per hoc† dicẽdũ esset,quod dicto v
a nius testis cũ publica fama deberet credi[a] tenendo opi.quã glo.tenet in l.iij.§.diuus supra de test.s.q̃ fama faciat semiplenam probationẽ,& q̃d no.in l.ĩ bonæ fidei.C.de iureiur.et l.admonendi.s.de iureiur.& q̃d no.per gl.extra de appell.c.j. Tamen an hoc sit verũ,q̃ fama faciat semiplenã probationem tangam.infra eodem.l. de minore.§.tormenta.

1 *Testis,qui non debuit examinari, examinatus non facit indicium.*

Diuus.

Hic incipit secũda pars quæ tractat de personis,q̃ debent torqueri,& quæ nõ.No.q̃ testis q nõ debet examinari:examinatus nõ facit indi
1 ciũ† Videbitis infra eo.§.Antoninus Seuerus.& videbitis in l.maritus.j.eodem.

Diui fratres.

Op.j.ca.§.si qs dicatur.So.nõ debet torqueri,vt hic,nisi prius cõstet,an venditio fuerit imaginaria,vt ibi.et dic vt ibi dicã.

1 *Vnus de uniuersitate q̃ posit ferre testimonium in causa uniuersitatis et remissiue.*

Seruum.

No.ar.q̃ vnus de vniuersitate põt ferre testimo
1 niũ in cã vniuersitatis.† Q̃d dic vt l.intãtũ.§.vniuersitatis.s.de re.di.et ibi p doc. Cy.tangit in l.parentes.C.de testi.

1 *Qui non potest inuitus contra aliquẽ testificari,nõ potest in eum torqueri:& tortus non facit indicium.*

Si seruus.

No.bonũ tex.ibi,addita rõne &c. Ex quo habes†
1 q̃ in eũ in quẽ quis nõ cogitur testimoniũ dicere inuitus,in eũ non potest torqueri: & sic tortus forte nõ faceret indicium.

b Seruum.

[b]Cõtra hoc opponit gl.s.ad Sylla.l.j.§.si vir.Gl.nõ soluit.Tu dic secũdũ Dy.hic,et ibi fauore ãpliẽdæ pbatiõis statuit cõtrariũ.Ad hoc facit l.si seruo.s.de sta.et q̃d ibi notatur.

1 *An qui desijt esse meus domesticus posit testificari de his quæ facta sunt, dum erat domesticus.*

Idem nummio.

Aduerte:quero aliquis erat meus famulus a tpe celebrati cõtractus: nũc cũ debet testificari,desijt esse meus famulus,quærit vtrũ possit testificari p me. Rñdeo,quandoque licet desinat quis eẽ
1 meus domesticus†,tñ remanet debita reuerentia vt seruus meus manumissus,qui remanet libertus,vel filius,qui est emãcipatus,tũc ad testificandũ nõ admittiť,vt s. proxi.ibi,sed nec libertũ.l.lege Iul.s.de testi.Qñque desijt esse domesticus:et nulla reuerentia debita remanet,tũc põt p me f testificari. Casus est hic,et in lege,seruos. C.e.ti.Pro hoc facit quod videbitis stati. infra pximo §. sed quid cõtra,tpe cõtractus nõ erat mihi domestic⁹,tũc est domesticus. Et de hoc dicã infra proximo §.

1 *Conditio testis inspicitur tempore depositionis,nisi cõditionem suam in fraudem mutauerit.*
2 *Si quis fecit se accusare de eodem crimine,de quo accusatur reus,ut non testificetur:cogitur tamen testificari.*
3 *Testis,qui tẽpore contractus nõ erat meus domesticus,si postea efficiatur meus domesticus,an poterit testificari pro me.*
4 *Si impetrasti in iudicem illum,quem habebam in testem cõtra te,ut in causa non posit testificari,quod possum petere ut alius iudex detur.*

Si seruus.

Ad euidẽtiã debetis scire,q̃ liberi homines non ita de facili torquẽtur,sicut serui,vt j.eo.l.
1 ex libero. No.hunc casũ. Illud enim q̃d dr̃ in l.iij.§.lege Iulia.s.de test.& ibi gl.q̃ inspiciť cõditio testis,quæ est tpe quo deponit est verũ,nisi testis cõditionẽ suã mutauerit in fraudẽ testimonij.Casus est hic in vtroque §.q̃d est no.ad multa.Vos sci
c tis[c] q̃ socij,et participes† criminis non ad
2 mittũtur ad testificãdũ.C.de lib.cau.l.si filiũ.et vidistis in l.q accusare.s.de acc.Mõ aliqs vt a testimonio subducať,fecit se accusari de eodẽ crimine.certe hoc nõ nocebit qa nihilo minus testificabitur,ar.huius
d legis.et ĩfra ea.l.§.cũ quis.Itẽ possem[d] po
e nere exẽpla[e]:Formo† vnã q̃onẽ, Aliqs
3 tẽpore contractus nõ erat domesticus,an p me poterit testificari? Hic videť tex.q̃ sic.In cõtrariũ alleg.Dy.supra de testi.l.iij.§.lege Iul.quia debet inspici tẽpus præsens,vt l.peto.§.fratre.s.de leg.ij.et l.si cognatis.supra de reb.dub.Breuiter ista est
f veritas.Qñque testis[f] mutat cõditionem suã absque opera alicuius ex partibus,tũc inspicitur tps quo testimoniũ profert,vt d.§.lege Iul.et l.notionẽ.§.instrumẽtorũ.j.de ver.signi.Qñque mutat conditionẽ facto alicuius ex partibus, tunc ei cuius facto conditionem mutat,non potest p
g desse[g] talis mutatio,vt hic in eo,qui emit aliquem seruum,et fecit fieri eum suum.

hoc non

Universidad de Deusto Biblioteca

& quod ipse no.in l.ij.de testi.& ibi etiam Bar.& vtrum beluarij in syndicatu possint esse testes pro potestate: vel econtrario. Et adde Petr.de Anc. in c.dilecto.de testi.& in c.accendens.el ij.vt lit.non contesta.& vide Bal. in authen.si testis productus dicatur.circa fi.C.de testib.

a ¶ In ca.dilecto. Hoc limitat Inn.in d.c.dilecto.nisi iudex suo iuramento declaret se nihil scire i illa cā.quod no.ppe tuo. Vide quod in si mili dixit glo.in l.si. ī.de testi.& in c.dilecto.Bald.in l.ne in arbitris.C.de arbi. vbi allegat dictam l.si.ī.de testi.& in d. c.dilecto.

b ¶ Si quis dicaī. No. qd' inimicus debet repelli a testimonio. Fallit secūdū Dyn. in d.l.filiæ.sol.ma.et no.per bal.in authē. si testis pductus dicatur.in pe.col.C. d testib.& in l.ij.§.sed & si agant.ff.de iud. & quod no.Io.and. in c.fi.de testi.& do. meus in l.iiij.§.illud ff.si quis cau.& not. limitat per istū tex. in l.si quis ī.eo.et ad l.vnius.§.seruus.j.e.

c ¶ Vel aliter. De quo per bar.ibi,& in l.j. in fi.ī.de custo.reo. & bal.in l.vnica.in ij.charta.C.de confes.Et ad materiam huius l.vide Ange. de are.in trac.malefi.in ver.confes.i tormentis.Idem intelligas in cōfessione cā pietatis:quia illi nō statur, nisi perseueret.Ita dicit Vincē. & ibi refert Abbas in c.afferte.d' psum. & de confessis i tormentis, vide oīno bar.& ibi dixi in l. ij.C.qd metus cā.et no.quod non pdest confitenti in tormētis reuocare suā confessionē:quando apparent alia indicia manifesta. Ita dicit Bald.vbi vide in l. sciant. C.de proba.

d ¶ Quæro quæ. Add & vide q̄ no.Bar.et doc.& ibi dedi multas concor.in l.ij.C. quod me.causa.& ēt dixi post bar.j.e.in §.si quis vltro.ad fi. & vide quod dicit Bal.in l.si quis i hoc genus.C.de epis.& cleri.& vide Bald. no.de effectu.torturæ,& qualiter probatur in l.si quis nō dicam rapere.de epi.& cle.vide Imo.in c.relatum.extra,q, met.cā.& in ca. causam matrimonij.de offi.deleg.Et ille dicitur in confessione perseuerare, qui diuersis temporibus confitetur.quod no.l.iiij.ff.de pig.act.in vl.gl.quā refert Bal.in rub.C.de no.Codi.compo.& in l.ij.C.quod me.cā.& Bar.in trac.de quæstio.& adde quod an quis confessus fuerit metu tormentorum. relinquitur arbitrio iudicis:quia sufficit probare per coniecturas, vt not. Bar.in l.interpositas.C.de transac.& ideo ad cognoscendū quid sit tormētum,& quando confessio sit facta in tortura,vide Pau.de Leaza.& Petr. de Ancha.in Cle.j.de hæreti.i gl.& per Pau.in c.grauis.de deposito.& quę proprie dicantur tormenta, Bal.in l.j.de custo.reo.C.& Bald.in l.j.ī.de his qui ad liberta.perue.non pos.Et quæ dicantur temperata tormenta, Bal.in l.vna.v.col.C.de confes.& ibi dixit q in dubio videtur facta confessio metu tormentorum.Itē carcer est tormentum, vt no.Bal.in l.j.C.de his qui ad lib.perue.non pos.Item compedes fortes.l.j.& ibi Bar.de custo.reo.

¶ Add, an i dubio cōfessio videaī facta metu tormētorū.Pe.de an.cō.xxiij.

e ¶ Istud postea. Et de dictione postea quantum interuallum importet,& qa dr̄ q stat in arbitrio iudicis,idem no.Imo.in l.qui alienā.§.fi.de acq.hæredi. vbi vide per doc.in c.cū M.Ferrariensis.de constit.& Bald.in l. interpositas.C.de transac.dicit,q stat in arbitrio iudicis,qn̄ confessio dicatur facta metu tormentorū.Et quæ dicantur temperata tormenta,est in arbitrio iudicis,secūdū Bal.in l.j.in v.co.de cōfes.& ibi etiā ponit,an in dubio confessio præsumatur facta metu tormētorū,vel nō.& ibi ēt qd de confessione facta in carcere.quid si quis fuit tortus, vide Bal.i l.ij.C.quo.appellari. Item an terror vultus iudicis sit tortura,per bar.in trac.de qō.& ad pbandū torturā nō metu illatā dicit Bal.in l.legis virtus.ff.de legi.quod tortura debet adhiberi corā honestis personis,& non i secreto,auditis primo rōnibus vtriusque partis.Et d materia tormētorū vide plene p Ioā.an.in rubrica, de regu.iu. in c.cū i cōtēplatiōe in antiqs.& q habetur xvj.qō.j.in summa.& q no.in c.j.in gl.pe.de deposito.& quæ improprie sunt tormenta, vide in l. apud.§.qōnis.de iure fi.& in l.j.§.qōnē ad Syl.vide Bal in l.ij.C.quo.appel.& adde quod etiā dicit bal.in l.interpositas q ita probaī probabilis suspicio tormētorum, sicut ipsorū illatio.& adde ad pbationem illorū tormentorum, q dixit Bal.in l.nouissime. ī.q fal.tuto.auth. q semper præsumitur terror inferri ab officiali.q not.Cy.in l. ij.C.q metus cau. Et qd si leuiter fuit tortus vide Bald.in l.j.& ij.C.quo.app. & ibi an terror vultus iudicis sit tortura.Idē sufficit probare quē fuisse detentū licet de tormētis nō pbeī:per no.p bal. in l.falsis.ad finē.C. de furtis.& Cy.C. quod metus causa.i l.ij.& Bald.in l.j.C. ne ex delictis defun. ¶ Item qn̄ vociferatum est i occulto, qs torquetur:& potest pbari tortura p famam:vt in l.de minore.§.tormenta.j. eodem. ibi:cuius æstimationis.& hic adde bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi p̄tori.ī.de ope.no.nū. ibi:vel eius cōtumacia.& ibi vide Bar. qualiter confessio pseuerata possit reuocari.& vide Bal.& Sal.cōtrarios in l.fi. C.de proba.& not. quod dicit Bal.in l. in bonæ fidei. C.de rebus credi.in vers. item quæro qn̄ confessio i tormētis p̄cedētibus indicijs,si post reuoceī,nec pseueret, facit semiplenā pbationē,vt in ea cogaī psistere cū nouis tormētis. Ad q vide q ipse no.in l.fi.C.de pba.& Pau.de Leaza.in cōmēto c.grauis.de deposito.& Cy.in l.fi.C.e.Quæro vtrū semel tortus cōfitendo dicaī in confessiōe perseuerare. Dicunt doc.q tūc perseuerare dicitur, qn̄ tortus nō in tormētis, sed extra tormentorū loca illa nō vidēs perseuerat:alias nō vr̄ pseuerare, s.sponte, sed metu.& ista non vr̄ pprie pseueratio. De hac materia plene habeī p Io.an.in c.cum in cōtēplatione.de reg.iur.in nouella.& ibi ēt dicit, q semel vel bis tortus in negādo pseuerans,potest iterū torqueri ex indicijs supuenientibus.Et hæc materia examinaī p Cy.C.eo.in l.fi.& p Bal.in c.j.§.iniuria.in ver.seu furtū de pace iur.fir.Adde bar.ī.e.in l.j.§.diuus.& not.in d.l. j.§.diuus.& ibi ad fi.dixi.& in l.ij.de cu.reo.& dicta p Bar.i d.l.ij.in fi.cōiter teneni.& vide q̄ dixit Io.an.qcqd voluerint.alij & ibi in c.olim.de res. cū quo ibi trāseūt doc.Et qn̄ qs dicaī perseuerare:vide Ang.in trac.de qō. & Bal.in l.ij.C.quorū app.& p Ang.& Imo.in l.q in aliena.§.fi.ff.de acq. hære.& Bal.in l.j.in v.col.& in viij.co.de confes.j.& in c.j.§.iniuria.de pace iur.fir.p do. An.in c.cū i cōtēplatione.de re.iu.& Bal.in rub.C.eo.in fin.& de cōfes.in l.j.vbi no.& adde q est opus q diuersis tpibus cōfiteaī.gl.ē no. in l.iij.ī.de pi.ac.vt refert Bal.in ru.C.de no.codi.cōpo.& i l.ij.C.q me.cā

f ¶ Videreī dictū.Idē tenet Bal.& Ang.i l.ij.quod me.cā Cy.in l.ij.C.de q.

hoc nō posset ibi pdesse:nocere aūt bene posset sibi:vt d.§.lege Iul.Fateor tn̄ vnū q si qualitas superueniens esset qualitas, quæ posset mutari de facili,debet fieri mutatio qualitatis. Nam si est factus seru⁹ domini dominus cogitur eum vendere, vt l. si postulauerit.§.iubet.ī.de adulte.Ita 4 dicam†,si impetrasti iudicem delegatū illū quem habebam testem contra te,vt sic in causa testificari non posset:tunc possum petere,vt detur alius iudex:quia illum volo in testem producere. Casus est in c.dile a cto[a].extra de testi.

1 ☞ *Exceptio inimicitiæ capitalis impedit examinationem testis,non aliæ, quia reseruantur.*

2 *Exceptiones oppositæ contra testem, qui examinari debet cum tormentis, ante quam testis torqueatur, examinātur.*

b 1 Si quis dicatur.

[b]Op.q †solū vna exceptio impediat testis examinationem, s.si dicātur esse inimicitiæ capitales:aliæ exceptiones non impediunt examinationē,sed reseruantur postea:vt no.in l.iij.§.j.ī.de test. & est tex.in auth.si testis productus dica 2 tur.C.de testib.Solut.in teste†qui debet examinari sine tormentis,procedunt illa iura.sed in teste, qui examinatur cum tormentis,ante omnia sunt examinandæ omnes exceptiones,ne testis torqueatur sine causa.Casus est hic.

1 ☞ *Testis examinatus, qui non debuit examinari, non facit indicium.*

Antoninus.

Hic[c] ponitur tertia pars,in qua dicit de effectu qōnis seu cōfessionis habitæ per tormenta. No.q testis,q nō debet exami 1 nari,examinatus non facit indicium:† vt ī.ea.l.§.diuus. Videbitis j.eo.l.maritus.

1 ☞ *Confessioni factæ in tormentis statur, si in ea reus perseueret.*

2 *Confessio quando uideatur facta formidine tormentorum.*

3 *Perseuerare in confessione quis dicitur, quando facta confessione reducitur in loco publico iudicij, & ibi coram notario, & testibus confitetur.*

4 *Tortus non debet statim reduci in locum iudicij, ut ratificet confessionem, & intra quantum tempus est arbitrarium.*

1 Diuus Seuerus.

Non†staī ergo confessiōi factæ in tormentis.contra.ī.de custo reo. l.si confessus.& l.qui sententiā.C.de pœnis dicit glo.valet si perseuerat, alias non c vt hic,& j.ea.l.§.si quis vltro. Vel aliter[c] ibi loquitur de confessione facta sponte, & sine tormentis:hic vero de confessiōe facta cum tormentis. Hæc placet iuncta cum prima. Item opp.C.de confes.l.j.Solu.eodem modo:ibi sponte. hic formidine tormentorum.ideo non statur,nisi pse 2 ueret. Quæro,†quæ[d] confessio dicaī fa d cta per tormenta. Respondeo,si est facta adhibita tortura:vel est facta per torturā aliquo ligato:& præcedentibus minis de ponendo ad torturā:nō autem quælibet leuis territio facit videri confessionem factam ex formidine tormentorum, sed debet esse positus in tormentis, vel duct⁹ ad ca. Idē si esset in carcere, in quo de fame, de frigore multū patiebaī:nam tunc formidine tormētorū videī facta:arg.ad hoc ī.de iniurijs.l.itē apud Labeonē.§.quæstionem.facit ī.de vi ar.l.iij.§.si quis autē visis. ibi dū dicit, sufficit terror armorum.

3 Sed quæro†quomodo dicatur perseuerare in confessione. Hunc passum declarat tex.C.d custo.reo.l.ij.qa oportet q post confessionē factam in tormentis,reducaī in loco publico iudicij vbi coram notario & personis publicis confiteatur, vt ibi in 4 tex.dicī.Sed quæro†dixi q postea debet reduci:quæro quomodo intelligi de e bet istud postea[e]. Puto quod debet intelligi arbitrio iudicis,q debet arbitrari æq: vt reducat eū illo tpe quo cessauit dolor tormentorū. Si enim statim reduceret eū ad banchum instantibus his doloribus, to f tum hoc videreī dictū[f] formidine tormētorum. Eadem enim formidine dicere videtur:ar.l.quod ait.§.fi.ī.de adul. Quæro quid si ista confessio fuerit facta, non præcedentibus indicijs. Dicam j.eo.l.pe.contra hoc opponi posset:quod dic,vt dicam j.§.quæstioni.

In causa tributorum.

Iste §.potest legi tribus modis. Vno modo dic sic, Seruus cuius est omissa professio,pōt torqueri contra omittentē etiam si sit seruus Reipublicæ. Secundo sic, Seruus Reipublicæ pōt torqueri contra omittentem pfessionem alicuius alterius rei. Tertio sic, Seruus potest torqueri, si ipse dicaī omi-

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Veritas eſt iſta. An teſtis de alia reprobet, vide in l. ſi quis. in fi. princ. de fal. Vide late per Bartolum in d. l. ſi duo. §. idem Iulianus. de iureiurã. & ibi poſt Barto. & quod habetur in l. repeti. j. eodem.

b ¶ Quæſtioni. Cõfeſsio in tormẽtis per ſe nõ eſt valida, &c. limita tamen ſing. vt dixi poſt Bar. in l. capite quinto. ĩ. de adul. et vide aliqua notabilia p Bal. in l. ſi qs in hoc ſeruus. C. de epiſ. & cleri. & ibi ponit, ꝙ ſi non obſtante tali confeſsione ſponte facta, iudex abſoluat de facto confitentẽ, an talis confeſsio aliquid operetur? et p Pau. de Leaza. in cõmẽto c. grauis. de depoſito. et per iſtum §. Dyn. in tract. de quæſtio. monet iudices, ne faciant confiteri reũ per ſubtractionẽ, ipſum ſpecifice de crimine certificãdo, ſeu interrogando: quia debent ĩ genere interrogare. Facit l. prius. & quod ibi no. ad Syllania. et vide in l. ſi poſtulauerit. §. ſi negauerit. ĩ. de adul. vbi plene iſta notãtur.

c ¶ Iudici cõmittitur. Idem Bal. in auth. ſi teſtis productus dicatur. in pen. col. C. de teſt. Quid ſi ante iudicium incœptum inter me et te, vado & accuſo teſtẽ tuũ de crimine: vt ſic nõ poſſit admitti contra me tanquã inimicus? Vide ibi per eũ. qui alle. Bar. hic, & eũ ſequitur. et adde etiam Ioan. And. in c. fi. de teſti. et hic ad de Bald. in i. ſed & ſi qs. ff. ſi quis cautio. & qd dixi poſt Barto. ſupra ea. l. §. ſi ſeruus.

POMATES.

p ¶ Sed hoc iudici cõmittitur. Bene facit quod ſimul dicit Io. Andre. in c. fi. de teſ. et Bal. in. authẽ. ſi teſtis productus dicatur. ĩ. de teſt. de eo q accuſauit aliquẽ vt eũ poſtea repelleret a teſtimonio, ꝙ ſibi non profit. Et ſic nota ꝙ factũ a procuratore ſibi non ꝓdeſt. facit tex. ĩ l. iij. §. ſubuenitur. ĩ. ad Sylla. quod notat Bart. de quodã doctore in l. ſi vero. in prin. ĩ. qui ſatisda. cogan. Itẽ ad de ꝙ ignorantia ꝓcurata non prodeſt: quia eſt pactũ ſicut glo. in cle. prima. de conſangui. et affini. & gl. in c. eos. in verbo, affectata. de tempo. ordi. in Cle. et gl. in c. fi. in §. vt aũt. de offi. dele. in vj. quam no. Gemi. ꝙ ignorãtia procurata punitur. ſicut &c. quod not. Item not. ꝙ qui procurat adeo vt citatio ad annulandam ſententiam diffinitiuam ad eũ non veniat, &c. Ita Imo. in c. ad petitionem. ad fi. de accu. p tex. in c. quoniam frequenter. §. porro. vt lite non conteſta. Item adde tex. in l. cũ de lanionis §. Sabinis de ſum. inſtru. et in l. cum ita legatur. et ibi Bar. ff. de leg. ij. & quod no. Imo. in c. irrefragabili. §. exceſſus. de offi. ord. et quod licet alias propter negligentiam capituli actio deuoluatur ad epiſcopum. d. §. exceſſus. hoc tamẽ non habet locũ quando epiſcopus dictos exceſſus procuraſſet. Et pro iſtis adde tex. et quæ ibi ponit Alexã. in l. ſi ſeruus pluriũ. §. ij. ff. de leg. j. Hæc autem omnia intellige vera, quando quis ex malitia, & ſic doloſe procuraſſet: ſecus ſi ex aliqua iuſta cauſa. text. no. in l. at qui natura. §. cum me abſente. ĩ. de neg. geſt. Et ita intelligit Alberi. & Rapha. Cu. in d. §. ij. Quando autem quis dicatur affectaſſe vel procuraſſe, vide tex. in l. ſpadonẽ. §. fi. ĩ. de excuſa. tut. de quo Ro. in ſingularibus ſuis. et vide etiam ad hæc quę ponit. Alex. in l. nemo põt co. vltima. ĩ. de leg. j. poſt Bar. ibi vide Alex. conſi. cxxxvj. ad fi. vol. iiij. & gl. in verbo, facta, in l. athletæ. §. dat remiſſionẽ. et ibi Bal. ĩ. de excuſ. tuto. & vide Fel. in c. cũ M. Ferrariẽ. col. xiij. de cõſti. et in c. j. in prin. de teſta. et in c. inſuper. colũ. vj. in verſi. quarto quæritur. de teſti. & aliquid in c. intimauit. col. iiij. in verſic. modo quæritur. de teſti. et plene in c. fi. colũ. ij. ver. ex quibus. vſque ad fin. de teſti. Feli. in c. ij. col. j. de except. & in ca. cum inter R. col. x. ĩ fi. e. ti. ĩ c. exceptionẽ co. xiij. ĩ ver. & iſta exceptio. e. ti. et vide tex. ĩ. l. j. §. fi. ĩ. ad Syl. et Bar. cõſi. clxxv. et Fel. ĩ c. ſi diligẽti co. iij. de præſcri. et vide tex. in l. Thais. §. j. ĩ. de fideicom. lib. & Barba. conſi. lvj. co. j. et ſeq. vo. j. et Bal. in c. paſtoralis. col. j. de reſcrip. etiam tex. in §. itaque. iuncta glo. in verbo, culpa. Inſti. ad l. Aquil. & in c. ſedes. in fi. et ibi Bald. in fi. col. de reſcri. et Bal. etiã in c. cũ adeo. eo. tit. in prici. et Gemi. in c. j. colum. j. de reſcrip. ĩ vj. verſi. quæro an iſte text. et Fel. in c. cum contingat. col. ij. de reſcri. in verſi. item dũmodo non fuerit. Aret. con. liij. colũ. iiij. & vide An. ĩ c. fi. de reſcr. in v. co. Iaſ. in l. ſi vero co. ij. ĩ. q ſatiſ. cogan. Panor. ĩ ca. cũ dilectus. colũ. iij. ad fi. de ar b. Ab. in c. in præſentia. colum. xiij. de prob. Et vide Barba. in d. cõſi. lvj. vol. j. column. iiij. & ſeq. & Alex. ĩ c. excellentiſsimus. xj. q. iij. et glo. in l. fi. de teſt. et vide tex.

ſiſſe profeſsionẽ alicuius rei. & ꝓ omnes iſtos caſus intellige eſſe omiſſam iſtã profeſsionẽ in cã tributorũ, et ſic ſeruus eſt capitaliter puniendus. Opp. de l. licitatio. §. fiſcus. de publi. Sol. Intellige hic de alio ſeruo alterius Reipublicæ, quã ciuitatis Romanæ.

1 ☞ *Quando tortura debet fieri ſuper inquiſitione generali, vel ſpeciali, qualiter fiet interrogatio.*

2 *Teſtis quando torquetur contra certam perſonam, non debet de circunſtantijs interrogari.*

3 *Teſtes qui examinantur ſine tortura, examinantur limitatè ſuper articulis.*

Qui quæſtionem. Vides hic ꝙ ſeruus tortus nõ debet de aliquo interrogari. ſed infra ꝓx. §. dicitur cõtrariũ, vbi ſeruus tortus põt interrogari de ſe. Aduerte. † Quandoque fit inquiſitio generalis, quia conſtat homicidiũ eſſe commiſſum, ſed ignoratur a quo, et tunc debet fieri tortura: vt dicitur hic, in §. qui qõnem. Sed quãdo fit inquiſitio, ſiue accuſatio ſpecialis contra aliquem, & torquetur in illum, tũc ille debet interrogari, vtrũ ſit ipſe, vel alius: vt dicto §. diuus. Sed opponi. quãdo fit inquiſitio generalis, qũo poteſt fieri tortura, cũ cõtra eũ non appareant indicia: & l. vult neminem torqueri, niſi appareant indicia cõtra eũ: vt l. j. ſ. e. Reſpondeo, in hac inquiſitione generali, debet prius cõſtare maleficiũ eſſe cõmiſſum: vt hic, & l. ſi is qui. §. ſi tu Titiũ. ſ. de fur. & eſt caſus ſ. ad Sylla. l. j. §. itẽ illud. Itẽ debẽt eſſe aliqua indicia contra teſtes, ꝙ debeãt hoc ſcire, vel quia ipſi vacillant, vel quia alij dicũt ipſos interfuiſſe: vt l. ex libero. ĩ pri. et l. vnius. §. teſtes. j. eodẽ. Nec obſtat l. j. §. j. ſ. eod. quia ibi loquitur in inquiſitione ſpeciali, vel accuſatione ſpeciali. Circa

2 ſecũdum, † quando torquetur teſtis contra certã perſonam: licet de illo interrogetur, de alijs circunſtantijs non debet interrogari: vt puta ĩterrogabo eũ, ſi Titius interfecit Seium, nõ tamẽ interrogabo eũ nominatim de modo, ſed dicã qualiter fecit iſtud. et quando in qua parte corporis ꝓcuſsit: nõ aũt interrogabo eũ limitate, vt percuſsit ſic vel ſic, quia iſtud eẽt ſuggeſtio, vt hic in tex. & hoc eſt verũ † in illis,

3 quiſ examinantur per torturam. Alij vero teſtes, qui ſine tortura examinantur, examinãt limitate ſuper articulis productis: vt in c. præſentium. extra de teſti. in vj.

1 ☞ *Teſti alicui dicenti ſe extra articulum, quando credatur.*

Diuus. Ver. & ſi dũ. ſi non habetis §. debet iungi cũ fine ꝓcedẽtis §. valet ergo ſecũdum lect. hanc, dictum eius, qui dicit quid vltra quã fuerit interrogatus. Sed cõtra. ſupra de peti. hære. l. ſi quis libertatem. in fin. & l. ſi duo patroni. §. ij. ſ. de iureiu. no. in l. momentaneæ. C. q legi. perſo. Videte, veritas eſt iſta[a], quãdo

a que ꝙ teſtis † interrogatus dicit vltra ĩterrogationem ſuã aliqua ꝓrſus extranea, & ad cãm nõ facientia, tũc dictũ eius non valet. ſed ſi dicit aliqua faciẽtia ad cauſam licet ſit extra articulũ, tunc ſi quidem ipſe iurauerit dicere veritatẽ ſuper articulis, illud quod vltra dicit, non valet, quia illud deponit nõ iuratus, vt l. iuriſiurãdi. C. de teſti. Sed ſi iuraſſet dicere veritatẽ ſup tota cauſa, valeret dictũ eius ĩ his, q̃ adminiculantur ad cãm: vt in c. præterea. et ibi no. extra de teſt. Item facit ad hoc, quia teſtis hic generaliter interrogatur, iõ quicquid dicit in illa tota generalitate, illud facit fidẽ & hoc prout iſte verſi. refertur ad præcedentem §. vt dicit gl. tamen videtur eum referre ad proxi. vt interrogatus de ſe dixit de alijs cõſocijs, præiudicatur ſocijs. Sed ſecundũ hoc iſtud erit vnũ in illis caſibus, in quibus de ſocijs interrogatur, qui ponũtur in l. fi. C. de accuſa.

1 ☞ *Confeſsio cum tormentis facta, quando ſit validior, quam facta ſine.*

b **Quæſtioni.** [b]Not. ꝙ fragilis eſt confeſsio † facta per

1 tormẽta. cõtra, imo cõfeſsio, quæ habẽt ꝓ tormẽta, debet eſſe validior: vt in auth. d teſt. §. j. & no. in l. cũ probatio. ſ. de ꝓbatio Reſpõdeo, tres facit caſus, q̃nque qs torquetur in ſe tãtũ, et tũc ſit validior cõfeſsio facta ſine tormentis, quã cũ tormẽtis, vt ſ. proximo §. diuus. et hic, & j. §. ſi quis vltro. Quãdoque qs de alio tm ĩterrogatur: et tũc eſt validior cõfeſsio cũ tormentis, vt d. §. j. in auth. de teſt. et l. cũ ꝓbatio. Q̃nque torqueturĩ ſe, et in aliũ ſimul, tũc debilior eſt cõfeſsio in tormẽtis, vt hic.

1 ☞ *Fallere hoſtes, etiam mentiendo, ꝙ licet in bello licito.*

Præterea. Quæro, quid vertitur in cauſæ cognitione. Dicit gl. debemus aduertere, an ſint inimicitiæ magnæ, vel paruę, de quibus inimicitijs d bet intelligi? vide per Inno. extra de acc. c. cum oporteat. Nã in bello licito † licitũ eſt etiam mentiendo decipere hoſtes. xxiij. q. ij. c. dominus noſter. et no. xxij. q. ij. c.

1 vtilem. vt haberis in gl.

1 ☞ *Inimicitia ſuperueniens facto eius contra quem producitur, non repellit teſtem.*

Cum quis. No. quod ſi ſociꝰ criminis ducit alium ſocium ad iudiciũ: ſibi propter hoc nõ parcitur. Caſus eſt hic. In cõtrariũ facit l. non omnes. §. fi. j. de re mili. Sol. Ibi plura interuenerũt. Nam ibi ſpõte cõfitebat ſe reũ, et quærebat, veniã, q̃ alios producebat, hic vero nõ dicebat, nec allegabat ſe reũ, imo mentiebatur. Præterea, ibi demonſtrauit plures, et cepit plures, hic vnũ tantũ. Præterea ibi cepit trãsfugas, et hoſtes ciuitatis, hic aliũ malefactorẽ, q̃ adhuc hoſtis ci

1 uitatis nõ erat. Egovidi ĩ ciuitate iſta, † cũ quidã non haberet contra eum, niſi vnũ teſtem, vidi fieri hanc malitiam, quia dedit reus illi teſti vnam alapam, poſtea cũ ille teſtis cõtra eũ produceret, cõtra eũ oppoſuit ꝙ erat ſuus inimicus: Contra iſtã malitiã habetis remedium hic. Nã inimicitia ſuperueniens facto eius, contra quẽ

c producitur teſtis, non repellit teſtẽ oĩno. ſed hoc iudici cõmittit[c]. Ita vide tex. hic, in fi. facit qd dixi vobis ſ. ea l. §. ſi ſeruus.

Statu

in l.qui contra legum.C.de incest.nup.& Alex.consi.xcix.col.j.ad fi.volu.j.Nico.de neapo.in l.athletæ.§.amplius.ff.de excu.& Abb.in c.repellantur.de accu.& tex.in l.statuliberos.§.si quis hæredi.ver.sed quid.ff.de statuli.ff.in l.spadonem.§.fi.ff.de excu.tuto.& Alex.consi.cxxix.col.fi.vol.j.& Pano.in c.dilecto.colum.ij.& seq.de testib.& ad hæc etiam vide gl.in verbo scienter.in c.fi.de of.deleg.lib.vj.Panor.in c.nouit.col.j.vers.de iudi. Gl.in cle.j.in verbo.scie̅ter.de co̅san.& affi.Feli.in c.intelleximus.ad fi.in ver.quinta declaratio.de iudi.& Bart.in l.quærit.§.naturali.ff.de adul.& Alexa̅.in l.j.col.ij.ff.qui admit.Ana.in c.iiij.de accu.Bal.in c.testiu̅.de test.& Cepo.cau tel.xvi.& iij.sequi.char.ij.& caut.xxx.& xxxj.char.iij.& bal.in l.Imperator.ff.de sta.ho.& bar.in l.quid ergo.§.pœna grauior.col.pe.ff.de his qui nota̅.infa.& Fel.in c.duobus.co.fi.de appel.& Bart.in l.si seruus.§.quod vero.ff.de fur.& Seueri.in tracta.de debit.suspe.& fugit.in v.q.j.partis principalis.Bal.in ca.si testium.col.ij.de testi.& quæ ponit Alex.in apost.ad Bar.in l.j.j.de pœnis.in vers.quid si esset lata.bal.in authen.si testis ꝓductus dicat.col.ij.de testi.

1 Su. Statutum, quod banniti rebanniantur: an uideatur indulgere, & restituere.
2 Præses quam restitutionem facere posit.
3 Iudex maleficiorum ex officio etiam ubi quæritur de innocentia rei, potest examinare testes à parte non productos.
4 Testes in maleficijs possunt recipi post publicationem testiu̅ & etiam post conclusionem causæ.
5 Defensiones factæ pro reo, quando prosint mandatori.
6 Potestas, ꝙ non posit absoluere carceratu̅ quem condemnauit, etiam constito de eius innocentia, sed debet dare petitionem communi ut eum absoluat.
7 Notarius qui in actu dixit, talis confessus est sponte, licet sit confessus in tortura, non est falsarius.
Co̅fessio facta in torme̅tis, si est pseuerata, dicit̃ spo̅te facta.

a **Si quis ultro.** [a]Hic est §.multu̅ no. Si post sn̄iam ex prima co̅fessione lata̅ de innoce̅tia rei co̅stiterit, debet co̅de̅natus restitui a principe no̅ ab inferiori.h.d. Et cum dicit, hac epistola loquitur Iurisconsultus hic dic ee̅ notandu̅ ꝙ seruus restitutus post sente̅tia̅ ad dn̄m pertinet. Sed co̅tra de l.aut da̅nu̅.§.seruos.j.de pœ.et l.frustra.C.de sen.pas. Sol.hic fuit restitutus, hoc est, in pristinu̅ statu̅ repositus: ibi vero indulge̅tia no̅ concessa.ita tenet gl.ex qua no.iu̅cta cu̅ tex.ꝙ ista verba po̅t itaq; decreti gratia̅ facere, licet no̅ sone̅t indulge̅tiam, vel restitutione̅, in dubio p̄sumit̃ restitutio. Ita intelligit iurisco̅.& glo.in hoc rescripto. Quod
1 †no.qn̄ dicit statutu̅[b], ꝙ ba̅niti reba̅niat̃
b an vident̃ restitui, vel habere simpl'r indulge̅tia̅? Et hic vr̃, ꝙ restitui præsumant̃. De hoc consueuit dici in l.fi. C. de sente̅. pas. Dica̅ j.de sente̅.pas.l.fi. Hic dicitur qd̄ præses no̅ po̅t restituere.contra, in l.i ca̅æ. §.fi.s.de mino. Sol.ibi ro̅ne ætatis restituit no̅ alia. Alia sol.est, ꝙ ibi in ciuili, hic ī cri-
2 minali: sed trussa est. †ideo dic[c] quod q̄da̅
c est restitutio quæ co̅cedit̃ per officiu̅ iudicis: & ex edicto p̄toris mortui, vel ex causa ætatis, vel absentiæ, & similiu̅. & illam po̅t co̅cedere præses, vt in co̅trario. Quædam est, quæ fit ex sola misericordia: & ista̅ sol' princeps co̅cedit, vt hic, in hoc. §.
3 Not. tria mirabilia.† Primo quæro, in quæstione qua̅ disputaui, an iudex maleficiorum posit ex officio suo examinare testes à parte no̅ productos.& dixi ꝙ sic, per l.ij.C.de abo.& hic vbi iudex quærit de partis innocentia, parte no̅ postula̅te. Pro hoc l.si non defendantur.j.titul.j.de qua feci mentione̅ in l.iiij.§.hoc autem iudicium.s.de dam.infect. Secundo not.
4 †ꝙ in causis maleficiorum possunt reci-
d pi testes, etiam post conclusionem[d] causæ etiam post publicatione̅, vt hic, & est casus j.eo.l.vnius.§.re[9].scdm vna̅ lectura̅, & ibi not. Et audio ꝙ Ioa̅.An.tenet hoc
5 in c.c.firmitatis extra de testi. †Tertio no.ad q̄o̅ne̅ disputata̅ per Richardu̅, vtru̅ defensiones factæ pro reo prosint manda
e tori, [e]vel econtra. Et dic aut reus recipiebat testes pro vnoquoq;: & tu̅c vtriq; ꝓdest, vt hic ibi, vt ad certiore̅ de se confessione̅ peruenires & c.si au̅t examinaret ꝓ vno tn̄: & tu̅c no̅ prodesset alteri, vt d.l. denu̅ciasse.§.fi.& qd̄ ibi dixi s.de adulte.
f Ite̅ no.[f]ad aliud ꝙ tota die occurrit, si aliq̃s est in carceribus co̅de̅natus, & an̄ executionem sn̄iæ co̅stat de innoce̅tia: certe
6 †Potestas q eu̅ co̅de̅nauit, no̅ po̅t eu̅ absoluere, vt hic, in fi.ibi in princi. tn̄ tenet̃ dare petitione̅ co̅i, vt absoluat, vt hic in fi.ibi: principi &c. Na̅ cu̅ sit co̅de̅natus in pecunia quę debet ꝑuenire ad co̅e: merito co̅e po̅t, & debet absoluere. Ide̅ dico si esset in persona co̅de̅natus: qa hoc po̅t fieri, & loquor de ciuitatibus q̄ no̅ reco-
g gnoscunt [g]principe̅. †No.etia̅ hoc[h]ad
7 aliud co̅tinetur in actis ꝙ talis sponte co̅-
h fessus est: & tn̄ veru̅ est ꝙ confessus est: ꝑ tormenta erit ne notarius falsus? Et hic videtur quod no̅, in principio.ibi, si quis vltro &c.et j.sequitur ibi cum in torme̅tis constiterit &c. Et sic dicitur spo̅te co̅fessus ille qui in tormentis est co̅fessus: et se-

POMATES.
a ¶Si quis vltro. Adde Lud.Rom.in co̅.cclxxiij.pro isto.
a ¶Si quis vltro. Ad materiam huius §. vide l.relegari.& ꝙ ibi no.j.de pœ. & ꝑ illum tex.dicit Bar. in l.ij.C.de sente̅.ex breui.recita̅.ꝙ Princeps potest sua̅ sente̅tiam corrigere. & ibi vide Bal.verum papa posit sua̅ sententiam reuocare.
b ¶Dicit statutu̅.statutum dicit, ꝙ banniti reba̅niantur: an videantur restitui, vel habere simplice̅ indulgentia̅? Vide in l.fi.C.de sen.pas.& quod dixi ibi.& adde quod Iaco.de bel.in c.domino guerram.in princi.post no.ibi in ti.hic finitur lex Corradi.disputauit q̄o.de restituto per principem, vtru̅ recuperet bona alienata per fiscum, quæ fuerunt confiscata.& ibi refert Bal.vbi finaliter dicit quod non: quia quædam sunt quæ deueniunt in aliu̅ immediate per ipsam confiscationem: vt est tex.& exemplum in auth.bona damnatorum.& ad illa intelligitur facta restitutio. Quædam sunt, quæ veniunt mediate per aliu̅ contractum, & in illis secus est.arg.l.j.C.ne fi.rem qua̅ vendi.lib.x.& in c.qua̅uis de rescrip.in vj. Sicut etiam dicimus in legitimato post mortem patris, ꝙ aut legitimatur post adita̅ hæreditate̅ per legitimos: & non aufert eis bona. Aut ante, & tunc sic, vt no. Mod.de lib.& posthu.in l.Gallus.§.& qd si tantum.quod vr̃ contra prædicta. Tamen si hæreditas est adita ab agnatis: & tunc ista acquisitio procedit per immediata̅ causam deficientis lineæ legitimationis, & offo̅ sui hæredis quo ad sinitate̅ rescindit̃ acq̄sitio: quasi natiuitate posthumi. quod po̅t ee̅ veru̅, qn̄ Princeps restitueret natalibus, sed secus in restitutione, qua̅ faciunt isti Comites: quia non vr̃ consentisse Princeps, ꝙ auferatur eius priuilegio ius quæsitum alteri.l.quoties.C.de preci.Impe offe.& l.nec auus.C.de ema̅.lib.qa si inciperet fieri edictu̅ iniquu̅ per Principis priuilegiu̅: ar.ff.de vulg.& pup.l.ex facto.& ꝙ legitimatio operetur pote̅tius qua̅ ius co̅e, patet C.de natura.lib.in auth.ite̅ sine legitimis.ibi principis, & legis deuo.& facit extra de aut.& vsu pallij.c.ex tua.& C.de bo.va.in l.si qn̄.& in l.princeps bona.j.de ver.si.Sed posito ꝙ legitimatus restituat̃ ad bona, vtru̅ agnati, qui medio tempore possederu̅t, teneat̃ ad restitutione̅ fructuu̅ perceptoru̅, vel in rebus hæreditarijs. Ru̅d.non Pro hoc est tex.no.in auth.de Nestorianis.C.de hære.bal.in c.dn̄o guerra̅.præallegat.& eu̅de̅ bal.in l.j.C.de hære.insti.& in l.fi.ix.co.C.de senten.pas.Et ad hoc no.vide quæ dixi in l.fi.j.de pœ.& Ang.in d.l.Gallus.§.& quid si ta̅tu̅ vbi ponit quæstione̅ Bald.in d.capit.domino guerram. An restitutus a Rege impetret feudu̅, ꝙ habuit a Rege vel ab alio, vide in dicto capit. domino guerra̅.& ad hoc nota.& in l.fratres.ff.de pœnis.vide dom.Abb.in c.inter quatuor de maioritate & obedie̅tia.& Ant.de But.in c.qua̅uis.de rescr.in sexto.& vltra hic no.vide Bar.in l.absente̅.j.titu.j.& dixit Bar.in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui no.infa.in versi.quarto vtrum.
c ¶Ideo dic. Vide Bal.in d.c.dn̄o guerra̅.in prin.in titu.hic finit̃ lex Corra.vbi q̄siuit, rex Franciæ co̅de̅nauit aliqu̅e ad morte̅: & dn̄ duceretur ad patibulu̅, quorunda̅ rogationibus eide̅ pepercit ipsum restituendo: quærit̃, an restitutu̅ sit ei feudum.dic vt ibi per eum.
d ¶Post conclusione̅. Et po̅t esse ratio, qa conclusio in ca̅, & renunciatio probationu̅, ide̅ sunt: vt no.ꝑ Bal.& ibi dixi in authe̅.iubemus.C.de iudi.& gl.in c.cu̅ dilectus.de fide instru. Sed certe sicut non po̅t in criminalibus expresse renunciari probatio̅ibus & defensio̅ibus: vt est gl.in l.pactu̅ inter hæredem.ff.de pact.ita nec per conclusione̅ in ca̅. Vnde intelligere̅ dictu̅ Bart. habere locu̅ secu̅du̅ ea quę scripsi post Bal.in d.auth.iubemus. licet Ang.in d.auth. videat̃ sentire co̅tra Bar.hic sentit tame̅ Ang. ibi in vno cu̅ Bart.hic, s.ꝙ posit co̅cludi in causis criminalibus, pro quibus videt̃ tex.scdm vnu̅ intellectu̅.in l.qua̅uis indubitati.C.de adul.Sed in co̅trariu̅ facit ratio supradicta. Et tenet Bal.in l.j.in versi.q̄ro quarto.de condi.indeb.C.Sed po̅t dici ꝙ tacite po̅t co̅cludi in ca̅ criminali: puta si reus passus est labi o̅es dilationes sibi datas ad proba̅du̅: quo casu non debet admitti amplius vt in l.fi.ff.de fer.& no.Bal.in l.j.C.qui accu.Et qd̄ dicit hic Bar.intellige ꝙ admittat̃ officio iudicis. Et ad Bar.hic adde Bal.in d.l.duo fratres.ff.de iur.pa.Sed quod co̅cludatur in criminali causa, Bal.in d.l.j.versi.sed hic dubitatur.hic adde Bar.j.eo.l.si minus.imo dixit Bar.per istu̅ tex.in l.fi.s.de ferijs.in ij.colu̅.ꝙ iudex debet perquirere etia̅ reo no̅ petente defensione̅ etiam post sententiam. Adde omnino Bar.in l.duo fratres.de pac.& Spec.de inquisi.§.vtru̅. versi.sed nu̅quid publicus.& in l.ij.§.si publico.de adul.per Bar.& Bal.in l.presbyteri.C.de epis.& cle.per.Bar.in l.pen.§.ad crime̅.in v.col.ff.de publi.iudi. Et qd de instrume̅tis, vide in d.l.duo fratres.& vide Bar.no.in l.j.de co̅di.inde.in ij.col.& Bal.in auth.at qui semel.C.de proba.Inn.in c.cum clamor.de testi.& Bal.in l.edicta.in ix.col.C.de ede̅.vbi no.vide Bald.in l.fin.ff.de ferijs.& quæ ibi dixi.
e ¶Prosint ma̅datori. An probationes factę pro reo prosint mandatori, adde Io.An.in c.ratihabitio.de reg.iur.in mercu.& qd̄ not.Bart.in l.adulter.§.si eo.ff.de adul.Et quid de probationibus factis co̅tra vnum ex inquisitis, vide do.Anto.& doct.in c.dilecto.de præben.
f ¶Item nota. Vide no.in l.si quis post.de testam.vbi per Imol.& quod not.Bal.in l.addictos.C.de epis.audie̅.& in l.j.in vlt.col.C.de confes.& Imo.in l.is qui reus.in l.j.ff.de public.iudic.& Salic.in l.j.C.qui accu.& Imol.& ibi no.in c.ij.de purga.vul.& Inno.in c.si qn̄.de offi.deleg.& melius in c.pastoralis.eo.ti.que̅ no.allegat.Bal.in d.l.addictos.ꝙ si iudex videt sententia̅ iniustam, debet supersedere in executione.& vide Inno.in l.a diuo pio.in prin.ff.de re iudi.& in c.ij.in d.ti.de purga.vulg.ibi not.
g ¶Non recognoscunt. Vide ad hoc ff.de publi.iudi.Bar.in l.infamem.& in repeti.l.omnes populi.ff.de iust.& iure.
h POMATES. ¶Not.etiam hoc. Vide Alexand. in l.qui in aliena.§.finali.in vltima colum.supra de acquirenda hæredita.& in consilio j.colum.iij.volumi.iij.Barba.consilio vj.columna x.volumi j.Alexand.in dicto.§.finali.in apostil.Ana.consilio xvij.Barba.in capitul.cum M.colum xxxvij.in fin.& sequen.de constitu.Areti.consilio xiiij.colum.x. Et adde,

Universidad de Deusto Biblioteca

cundũ hoc debemus exponere conſtiterit, ſ. de cõfeſsione illius ſerui. Et ſi dicis quõ dicitur ſponte confeſſus, cũ dicit per tormenta, vt dicit ꝓ ipſe perſeuerauit in cõfeſsione: vt §. ea. l. §. diuus Seuerus. & l. ij. C. de cuſto. reorũ. vel aliter ſi cõfeſſus eſt in actu torturæ. hoc non poteſt dicere notarius. Nec obſt. ibi, cõſtiterit, &c. qa expone conſtiterit, ſ. de innocentia: & ſic non refert ſe ad confeſsionem, ſed ad ſerui innocentiam, vt hic patet, & nota bene[a] omnia prædicta.

a ¶ Et nota bene. Et idẽ tenet Ang. in l. q in aliena. §. celſus. de acqui. hære. licet hic de Bar. non facit mẽtionẽ, & tandẽ cõcludit ꝓ aut erat cõfeſsus in actu torturæ: tunc punit̃ de falſo. Aut nõ: & nõ punitur. Et ꝓ hac diſtinctione no. tex. in authẽ. ſacramẽta. C. ſi aduer. vẽdi. in l. ſi qs maior. C. de trãſact. vbi tex. aperit ꝓ nõ dicitur fieri ſpõte ꝓ fit metu, ſeu imperio cogẽte, ſed qd ſi notarius in cõfeſsione illius tormẽtati exiſtentis in tormẽtis, non ſcribit ſpõte factã cõfeſsionem, ſed voluntarie factã ſore. Dic ꝓ non punit̃ de falſo, vt dicit Bal. maxime in notabilibus, iſtud eſſe ſuũ dictũ, in cap. j. §. iniuria de pace iura. firm. Et huius eſt ratio: qa licet volũtas ſit coacta: voluntas tẽ eſt, vt j. de reg. iur. l. velle nõ creditur. ſ. qd met. cau. l. ſi mulier. §. pen. l. ſi patre cogente. ſ. de ritu. nuptia. & vide ad prædicta nota. per Bald. in l. ſi quis nõ dicã rapere. C. de epiſco. & cleri. cum ibi no. ad Bar. hic vid̃ Ang. ſ. ea. l. §. diuus. & qd no. Bal. & Ang. in l. iiij. qd met. cau. ſed Bal. in l. j. in ij. co. C. ex delic. defunct. dicit ꝓ alio modo ſaluari nõ poterit, videlicet ꝓ non fuerit tortus, vt ſic rẽderet de aliqua veritate ſuper alia re, ſed poſtea ipſe hoc confeſſus eſt, qd no. & ꝑ eundẽ Bald. in l. j. in vij. col. C. de confeſ.

b ¶ Quæſtionis. vide quæ dixi in l. vbicũque. de interro. act.

c ¶ Sed quid. Vide ꝑ Bar. & Ang. in. ſ. tracta. de qõ. & Bar. in l. lex corne. in princ. ſ. de ſica. & Ang. in l. iij. ſ. de adul. ꝑ Bar. in l. iij. C. de adul. ꝑ Pau. de Leaz. in cõmẽto c. grauis de depo. facit l. lege iulia. §. fi. ad l. iul. repetun. Bar. in l. j. de ſicar.

d ¶ Inſpiciẽdũ eſt. ad de Bal. ſ. l. Gracchus. C. de adult. & in l. j. C. de emen. ſeruo.

e ¶ Deuenit̃ ad tormẽta. Limita niſi cauſa pecuniaria & ciuilis habeat annexum crimen: qa tunc deuenitur ad torturã. Tex. eſt. & ibi doctores ſ.

LEX II.

Hæreditarii. Op. de le. j. ſ. proxi. §. Si quis dicat, vbi debet prius examinari ad quẽ pertineat anteq̃ torqueatur: hic dicitur ecõuerſo. Solutio: ibi erat in poſſeſsione ſerui ille cõtra quem petebatur torqueri: ideo poſſeſsio faciebat cõtra eum præſumptionem: alias ſecus. Hodie etiã ſi conſtaret cuius eſſet ſeruus, poſſet ſeruus torqueri in caput domini, vt l. fi. C. eo. tit. Ita dicit gloſſ.

4.

De inceſtu. De hoc videbitis j. l. proxi. in l. ſeq. & vidiſtis in l. ſi poſtulauerit. ſ. de adult.

5.

1 *Pœna in adulterio variatur ſecundũ cõditionẽ perſonæ.*

Si quis uiduam. Oppo. de l. q̃uis. in fine. C. de adult. & auth. ibi poſita. vbi nõ deportantur propter adulterium. Glo. dicũt quædam ꝓ alia pœna erat olim, alia hodie. Ita no. in l. ij. §. miles. ſ. de his qui notã. infa. & l. qui cum vno. §. adul. j. de re milit. & l. Claudius. de his quibus. vt indig. Alia gl. dicit hic † ꝓ in crimine adulterij fit variatio pœnæ, ſecundum cõditionẽ perſonæ: quia aliter punitur nobilis, aliter ignobilis. Et hanc opinionem videtur tenere Cy. in l. cõtraria.

6.

Patre.

Cum de falſo. De hoc viſtiſtis ſ. eo. l. hæreditarij.

7.

1 *Iudex an teneatur de eo qui mortuus eſt tormentis.*

Quæſtionis.[b] Dicitur hic, quæſtiõis modũ &c. Simile j. eo. l. de minore. §. tormenta. † Sed quid[c] ſi iudex torſit aliquem tantũ ꝓ mortuus eſt, vt l. aut dãnũ. §. j. j. titu. j. Videtur dicere iudicem teneri. Breuiter dico ſic: Si iudex exceſsit modum conſuetum, & modum qui debebat adhiberi ſecdm qualitatẽ ꝑſonę tortę tenetur. alias ſec[9]. Hoc incidit mihi: qa dũ viderẽ iuuenẽ robuſtũ torſi illũ & ſtatim fere mortu[9] eſt & iõ iſpiciẽdũ[d] an poſsit iudici ĩputari culpa & ſiſa, vt dicto cõtrario. & per Cy. in l. Gracchus. C. de adult.

b ¶ Quæſtionis. vide quæ dixi in l. vbicũque. de interro. act.

c ¶ Sed quid. Vide ꝑ Bar. & Ang. in. ſ. tracta. de qõ. & Bar. in l. lex corne. in princ. ſ. de ſica. & Ang. in l. iij. ſ. de adul. ꝑ Bar. in l. iij. C. de adul. ꝑ Pau. de Leaz. in cõmẽto c. grauis de depo. facit l. lege iulia. §. fi. ad l. iul. repetun. Bar. in l. j. de ſicar.

d ¶ Inſpiciẽdũ eſt. ad de Bal. ſ. l. Gracchus. C. de adult. & in l. j. C. de emen. ſeruo.

1 *Ad torturam peruenitur in ſubſidium.*

2 *Tortura adhibetur in cauſis graui bus: & qualiter in pecuniarijs remiſsiue.*

8.

Dictum. No. non ſemper quemlibet debere poni ad torturã, ſed aliter fieri & cũ nõ ſufficit ad tormentũ peruenire. † No. ꝓ ad tormenta peruenitur in ſubſidiũ, cũ aliter veritas explorari nõ poteſt. † Itẽ not. tormenta requiri in cauſis grauibus: qualiter autem in cauſa pecuniaria peruenia[t] ad tormenta, videbitis j. prox.

1 *Quæ ſit differentia quantum ad tormenta inter cauſas pecuniarias & capitales.*

9.

Diuus Pius. Not. ꝓ in ſubſidiũ in cã pecuniaria deuenitur ad tormẽta[e] ſeruorũ. † Quæro, quæ ſit[f] differentia quãtum ad tormẽta inter cauſas pecuniarias, & capitales, & graues. Et dico ꝓ in cauſa pecuniaria torquẽtur tm̃ ſerui, nõ liberi[g] neq̃ ſtatu liberi: vt in hac l. in fi. ſed in criminalibus & grauibus, etiã liberi torquẽtur: vt ſ. l. proxi. Itẽ non ita de facili peruenitur ad tormenta in cauſa pecuniaria, ſicut in cauſa capitali, & graui: vt hic.

e 1 uorũ.

f tum

g

1 *Teſtis examinatus qui non debuit examinari non probat, nec facit indicium.*

Ex quibus. Tex. ibi, indicia ſine tormẽtis. vel aliter. ſ. dixi qñ depoſuit ſeruus cõtra dñm ſuper ipſo facto: hic quando ſuper aliquo indicio. † No. ꝓ teſtis qui nõ debet examinari, examinatus nõ probat, nec facit indicium: vt l. j. §. diuus. & §. diuus Seuerus. ſ. eo. & dicam j. eo. maritus.

1

De eo. Duobus modis legitur. Primo qñ quis eſt deportat[9], an ſeruus qui ante eius erat poſsit cõtra eum torqueri. & dicit ꝓ nõ & iſto modo ponẽdo caſum eſſet cõtra l. j. §. idẽ Nummio. ſ. eo. vbi ſeruus dãnati torquetur cõtra eũ: ideo nõ procederet. Secundo modo põt poni caſus, ꝓ ſeruus non dominus dãnatur: & tunc non poteſt haberi quæſtio in dominũ hic: & eſt bona iſta lect. per l. extraneo. §. fi. j. eo. Tertio modo poteſt poni, an deportatus in inſulam poſsit vt ſeruus torqueri. Et dic ꝓ non: quia remanet liber homo. & hanc tenet Dyn. tangit hic gloſſ. in fin. ibi. Vel dic de libero. & poteſt eſſe ſatis bona.

10.

1 *Minor licet non admittatur in teſtem in criminalibus: tamen tortus facit indicium.*

De minore. Opp. ꝓ minor torqueatur, vt l. j. §. impubes. ſ. ad Sylla. Sol. Non poteſt torqueri ea tortura qua torquentur maiores, ſed debet ferula, vel habena cædi. vt in cõtrario. & no. C. de his quib. vt indig. & ad Syllan. l. talis. in prima gloſſ. Sed quæro[h] ad quid torquet̃ minor in cauſa criminali, cũ nõ poſsit eſſe teſtis, vt l. in teſtimonium. ſ. de teſt. Respondeo & dico † quod torquetur, vt faciat indicium: & ſic erit caſus, vbi ille qui non debet torqueri, tortus tamen faciat indicium. De quo dicam j. eodem. l. maritus.

h 1

Tormenta. Nota de modo tormentorũ, & de eorum moderamine, vt dixi ſ. eod. l. quæſtionis.

Item no. quod de domo rei non debet initium probationis aſſumi, vt l. nimis graue. C. de teſtib.

1 *Pars nõ poteſt mittere procuratorẽ inſtructũ, ſi iudex uult ꝓ perſonaliter cõpareat.*

2 *Iudex pro habenda ueritate poteſt interrogare de circunſtantijs etiã remotis, & ſe fingere uelle quod non uult.*

3 *Qui examinat teſtes debet in actis ſcribere quando aliquid dicunt trepidãdo uel balbutiendo uel aliter: quia conſtantia & trepidatio indicant aliquid iudici.*

4 *Quando contra imputatum non ſunt alia indicia, trepidatio, pauor, & uariatio dant indicia ad torturam.*

Cautus iudex facit ſcribere in actis uariationem, & trepidationem examinati.

5 *Fama quòd ſit duplex, una hominis, alia inter homines.*

6 *Fama inter homines eſt duplex.*

7 *Fama eſt communis opinio uoce manifeſtata ex ſuſpicione prouenienti.*

8 *Communis opinio: & communis æſtimatio ꝓ ſint idem quando uoce manifeſtantur.*

9 *Manifeſtum, uel notorium dicitur id quod communiter dicitur, ꝓ ſit certum & uiſum à populo.*

10 *Fama in quo loco debet eſſe, ubi ꝓ de aliquo homine in genere, in loco originis uel ubi conuerſatur.*

11 *Fama non requirit de neceſsitate locum: ſed ſufficit quod ſit communis opinio eorum ad*

cap. j. de depoſi. & vi de notabi. j. eod. in l. ex libero. An in cauſis pecuniarijs quis poſsit poni ad torturã, & qñ debet poni: vide Bar. in d. l. ſi qs adulterium. ff. de adulte. Adde tũ ꝓ ſi agatur de falſo ciuiliter, ſi præcedũt indicia, locus eſt torris l. ſicut falſi. & ibi Bal. C. de fal. Et de iſta materia vide omnino doctores in cap. grauis. de depoſi. per Imolam maxime in notabilib. & vide notabi. etiã Pau. de Leaza. Et ad materiam vnam adde glo. xv. qõ. iiij. in cap. presbyter. & vide Cyn. in l. fina. C. de fal.

s POMATES.

f ¶ Quæro quæ ſit. Ita ſingulariter Cyn. in in c. j. de depoſi. vbi vide per omnes. & quæ no. in tex. iſtius legis.

t POMATES.

g ¶ Nõ liberi. Hoc limita vt per Alex. ſ. cõſi. lxxvij. eo. ij. volu. j. & vide Abb. in c. j. colũ. j. in vlt. not. de depo. & Alex. cõſi. lxij. vo. iij. & Soci. cõſi. ccxix vbi loquitur in cauſa vſuraria.

h ¶ Sed quæro. Quæro ad quid torquet̃. Vide Gui. de ſuz. in l. j. C. de p̃ci. Imp. of. adde Bal. in l. eos. C. de teſti. quod no. & Bal. in d. l. talis. hic alleg.

Universidad de Deusto Biblioteca

quis spectat, & ponit pinulta exempla.

11 Fama totius ciuitatis quod requiratur in negotijs magnis: in paruis uero sufficit fama uicinia.

Fama ut probetur requiritur quod sit communis opinio eorum uel maioris partis illius uniuersitatis ad quos spectat, & sic quot homines faciant famam.

Decem uel uiginti homines quando faciant famam.

14 Fama ut sit probata debet esse opinio maioris partis hominũ ciuitatis uel uicinia, uel etiam mulierum, secundum quod spectat principaliter ad quemlibet.

15 Fama debet habere ortũ à personis honestis & fide dignis: nõ maleuolis neque suspectis. Fama potest habere ortum etiam à uilibus quando habet originem ab alio actu quam à dicto personarum.

16 Fama ex quo tempore debet oriri ubi quod tempore commissi delicti: & postea ante accusationem, & post accusationem.

17 Fama qualiter possit oriri tempore contracti maleficij: & ponit exempla.

18 Fama tunc dicitur uaua uox populi quando suspicio non præcessit.

19 Fama qualiter probetur, ubi quod per duos testes dicentes maiorem partem populi uel uicinia hoc sentire: quia audierunt maiorem partem populi sic dicere.

20 Fama dicitur probata quando testes dicunt quod audiuerunt à maiori parte hominum frequentium istius ciuitatis, uillæ uel castri.

21 Testis qui dicit quod est publica uox, & fama, non probat si non reddit aliam rationẽ.

22 Testis qui dicit quod est publica uox: quia audiuit publice dici non probat: quia debet dicere à maiori parte hominum ciuitatis.

23 Testis deponens super fama, debet nominare à quibus audiuit, nec requiritur quod nominet omnes, sed satis est quod nominet aliquos, & ab alijs de quibus non recordatur.

24 Fama probatio non uitiatur, licet testes deponentes dicant se ad diuersis hoc sciuisse diuersis temporibus, & diuersis locis.

25 Fama quod potest probari negatiue.

26 Fama si probatur ab una parte affirmatiue ab alia negatiue, statur testibus dignioribus: & si sunt testes æquales, statur illi famæ quæ processit ex uerisimilioribus præsumptionibus.

27 Fama si probatur diuerso tempore: puta maleficium factum uno tempore: & fama innocentia alio tempore statur ultimæ famæ.

28 Quando fama contraria probatur respectu diuersorũ locorum si probationes sunt æquales neutri creditur, alias inspicitur qualitas testium.

29 Testis examinatus super articulis super quibusdam dixit se scire, & super quibusdam non & super articulo de fama dixit quod erat publica uox & fama, ad quæ referatur remissiue.

30 Fama effectus quid sit.

31 Statutum quod in certis casibus sufficiat probare maleficium per publicam uocem & famam intelligitur de fama quæ habet originem ex probabilibus causis.

32 Fama non diuiditur inter simplicem & publicam.

Plurimum. No.ex hoc solenni §.primo id quod di-
1 cit ipsa vox.†Ex quo collige[a] q si iudex
2 vult quod pars veniat personal'r ad respondendũ quod non
sufficit mittere procuratorem quantumcunq; instructum, qa
præsentia personæ, & cognitio vocis reqrit. dixi in §.ad cri-
3 men.l.pe.§.de pu.iu.†Secũdo no.q infra dicit cognitiõis sub-
tilis diligentia. Ex quo collige q iudex põt interrogare p in-
uestigãda veritate de circũstãtijs qbuscũq; et remotis. Ad qd
facit q no.C.de testib.l.testium. Põt etiã se fingere velle face-
re q non vult, vt videat quem actũ facit reus, vel testis q exa-
minat, & qualiter se gerit. hoc et pbat extra de psum.c.affer-
te. & ista est cognitionis subtilis diligẽtia. Itẽ sequit qua quis
b constãtia,[b] & trepidatione loquit: & sic vides q cõstantia &
3 & trepidatio indicẽt aliquid iudici. Et ex hoc†dicit Inn.extra
de probatio.c.quoniã cõtra q ille qui examinat testes, hoc de-
bet facere scribi in actis, hoc dicebat trepidãdo & balbutiẽdo
& similia. Idẽ tenet Spec.in ti.de teste.[c] nõ recordor in quo §.
4 Et ex hoc†etiam habes q etiam vbi alia indicia extrinseca nõ
præcedunt ex eo quod reus facit coram se loquendo trepide,
pauendo, & variando, põt iudex habere indicia sufficiẽtia ad
torturã. Ita vides hic. Et iõ debet iudex examinator esse caut'
vt faciat dicta ei' sic varia, & diuersa scribi ĩ actis, & faciat scri
bere trepidationem & similia: ne ei possit dici q fecit poni ad
torturã, nõ præcedẽtib' indicijs. De hoc dicã latius j.eo.l.fin.
c Item dicitur hic cui' estimationis &c. exponit gl.i.famæ.[c] Ex
hoc habes duo. Primo q fama alicuius est iudiciũ ad torturã
vt hic. Secundo no.q dicit in ciuitate sua. Ex quo nota q vr
q debeat esse fama in ea ciuitate de qua ipse est. De qua fama
dicã in hoc §.& de alijs indicijs, dicã j.ea.l.fi.quia oĩa ista indi-
cia faciunt ad illuminandã veritatẽ, vt hic dicitur. Veniamus
ergo ad videndum de fama. Et de hac fama modicum tracta-
tur per glo.nisi quantum ponitur in l.iij.§.eiusdem quoq;.s.de
testi. De hoc etiam fecit vnum tractatum in quo dixit modi-
& bonum, quidam qui est vocatus dominus Thomas de Pi-
perata de Bononia. & vbicunque ipse aliquid dicit, ego di-
cã vobis. Spe.etiã in tit.de noto.crimine.
etiã ponit de fama, & modicũ, & nõ cla-
5 re. Pro declaratione†ergo debetis scire
q duplex est fama. Vna est fama homi-
nis, alia est fama inter hoĩes. Fama homi-
nis dicit in bona parte: in mala parte dici-
tur infamia, de qua fama, & infamia habe
tis j.de var.& extraor cog.l.cognitio.§.j.
& in ti.de his qui no.infa.C.& ff.& de il-
6 la nihil ad psens. Quædã†est fama inter
hoĩes. & ista est duplex. Nã qdã est fama
de vno hoĩe in genere bonitatis, vel ma-
litiæ. Nã fama est q est bon' vel mal', q
est fur vel latro, & de ista fama loquit iste
tex.& l.capitaliũ.§.famosos.j.de pœ.& l.
nõ oẽs.§.a barbaris.j.de re mili.cũ si. Quę
dã est fama de aliquo facto particulari, vt
q tale qd sit vel nõ.de qua loquit l.iij.§.
eiusdẽ qq.s.de test.& alia iura multa, q j.
allego. De istis duab' videam' hic. Et pri
7 mo†qro[d] qd est fama. Rñ. fama est cõis
d opi.voce manifestata ex suspiciõe[e] pue-
e niẽs. Quare dico cõis opiniõis? Rñdeo
f ad differẽtiã[f] opinio.singularis: vt l.cũ q-
dã.§.qd dicit.s.de acq.hære.& l.Labeo.
§.de supel.leg. Quare dico voce manife-
stata? Rñdeo: qa alias nõ esset fama, sed
staret in noĩe generis sui, s.opiniõis cõis.
Nã qñq; opinio cõis manifestat visu: vt l.
Labeo.§.de supel.le.et reb' ipsis, & factis
vt l.de qbus.§.de legi.in fi.tũc nõ dicit fa-
ma, sed dicit æstimatio, vel opinio cõis.
Fama eñ scdm Hug.dicit à fando, hoc
est, à loquẽdo: & hoc posuit ipse sup ver-
bo, famulor. Vñ nisi sit locutio, nõ dice-
8 ret fama. Illd ergo†qd dicũt mihi doc.&
Thomas de Piperata, q fama & cõis opi
nio & cõis estimatio sunt idẽ: est verũ qñ
cõis opinio & cõis æstimatio voce mani-
festantur: alias secus: vt dictũ est. qd dixi,
ex suspicione proueniẽs hoc dixi ad dif-
9 ferẽtiã manifesti.†Nam si diceret cõiter
aliquid quod esset certum, & visum à po
pulo, illud esset manifestũ, vel notorium,
nõ fama: vt l.ciues.C.de appella.& l.si ve
ro.§.qui pro rei.§.qui satisd.cog.& quod
dixi in l.ab accusatione.§.nũciatores.§.ti.
ij. Et hæc sufficiant circa diffinitionem.
10 †Quæro secũdo, in quo loco debet esse
fama? Respõdeo, fama de aliquo homi-
ne in genere, debet esse in loco suæ ori-
ginis, vt hic, prout dicit in ciuitate sua,
vel in loco illo in quo cõuersatur: vt l.ij.
& quod ibi no.C.vbi de cri.agi oportet.
l.non omnes.§.a barbaris.j.de re mili.&
& expresius extra de elect.c.iij. Sed fa-
ma alicuius rei, vel facti (vt ponam' exẽ-
plũ in delictis: quia in istis plurimũ qri-
tur de fama) videtur quod debeat esse in
loco delicti: vt l.prima.C.vbi de crimi.a-
gi oportet.& in aut.qua in puincia.& l.

a ¶Ex quo collige. Vide qd no.Spe.in ti.de prola.sen.§.j.& Bal.in l.qui bona.§.si alieno.in iij.q.s.de dam.infect.& ibi dixi.

b ¶Quis constantia. Et vide Ange.in tract.malefi.in versi. nunc videamus de tortura. quem sequitur Bal.in d.l.presbyteri.C.de episco.& cle. vbi no.& Bald.in l.iij.C.de testib.

b ¶§.plurimũ.in ti.de testi. credo q voluerit Bart.adducere §. nũc tractãdũ. versi. hoc autem scias. vbi istud Specu.tractat. Alex.Losæus.

c ¶Gl.i.famæ. An fama faciat indiciũ ad torturã, vide j.eod. circa fi.& idẽ tenet Bald.in d.c.j.§.iniuria.in v.co l.de pac.iur.firm. vbi dicit q sic, qñ est euidens fama qd bene no.quia vtile erit tibi.

d ¶Primo quero. De hoc vide p Bar.in l.j.C.de testi.& ibi dixi.& per gl.in d.l.testium.§.j.s.de testi.

e ¶Ex suspiciõe. Quę autẽ sit differẽtia inter famã & rumorẽ, vide glo.in c.sup eo.de eo q cognouit cõsang.vxo.suæ.& in d.c.si duo.xxv.q.vj. quas alleg.Card.in d.c.qualiter & quãdo de accus.& ibi Host.& ad Bar.hic adde Bal.post Bart.in d.l.j.C.de infami.& facit ad statutũ q habet q requirat psona bonæ opiniõis & famę, de qua opiniõe & fama, intelligit & qño, & de quo per Iac.bu.& Bal.in d.l.improbũ.C.de infa. Et de diffinitione famę per Bald.in rubr.C.de proba.in ij.colũ.& ibi etiã de differẽtia inter famã et rumorẽ. Et p Bal.in l.ea quidẽ.in j.co.C.de accu. Et quid differt fama a cõi opin.per Spe.in titul.de noto.crimine.§.sequit.versi.j.& ij.et quod ipse not.in ti.de do.§.j.versi.illud autẽ sciendũ consequenter.& ibi de effectu cõis opinionis. Quid autẽ differat notoriũ a fama, vid Bal.in authẽ.qui semel.in ij.co.C.qño & qñ iudex.& Spe.in d.§.sequitur.& dñ s.dixi de differẽtia inter cõem opin.& famã, vide Bald.in d.l.ea qdẽ.in pen.colũ. Et adde etiã q clamor populi est minor, quã fama.& in l.decurionum.& ibi Bal.C.de pœ.& de cõmuni opiniõe vide Bal.in d.l.Labeo.de suppel.le.qd not.hic. Et differẽtia iter notoriũ & famã vide hic p Bar.sed qd vulgi opi.sit idẽ qd fama vr tenere Bar.in l.si cõstãte.in j.q.prin.sol.ma.& Bal.in l.vbi adhuc.C.de iu.do.in x.col.in ver.quęrit gl.qño probetur q vir vergat ad inopiã. Quid sit fama, notoriũ, rumor, & similia, plene per Io.Cal.in repe.c.in nostra.de coha.cle.& mulie.

f ¶Ad differentiam. Et pro hoc est tex.cũ gl.in l.apud Iulianum.§.Seio.s.de leg.j.& vide tex.in l.ij.C.sine cen.vel reli.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Illius viciniæ. Adde Bar.in l.j.C.de teſt.& ī l.ſi qdē.ī fi.ſol.mat.& ī gl.ibi.
b ¶ Tertio q̃ro a qbus pſonis debet oriri fama. Et adde qd Bal.in c.veniens. de teſt.dicit ꝙ fama q̃ neſcit a quo habuit originē.idē operaſ ꝙ dictū vnius teſtis alle.l.miles.§.mulier.ff.de adul.Bñ facit l.Pātonius.de acqr.hær. Adde ad Bar.hic Bal.in l.teſtiū.C.de teſti.& adde q̃ dixi in l.iij.C.de ſer. vbi dicit ꝙ illud qd dicit a perſonis fide dignis eſt iuſta cā credulitatis. qd refert Bar.in l.de pupillo. §.ſi qs ipſi ꝓrori. in viij.q.ī.de oper. nonun.& cōis opi. viliſsimorū eſt nullius effectus,ſcdm Per.ī ri.de reo.§.ſequit. in fi.qd omnino vide.

11 ſi cui.§.pen.ſ.de accu. Breuiter, †mihi videtur ꝙ fama nō requirat locū de neceſsitate. Nā illud qd dixi ſ.de fama, ꝙ fama eſt cōis opinio,debet intelligi cōis opinio,ſ.eorū qui hoc ſcire debēt,& ad quos ſpectat de hoc ſcire,vt no.per gl.in l.cum quidā.§.quod dicit.ſ.de acq.hære. & ꝓbato ſtatim.nōne poſſemus dicere famā alicuius rei in iſta vniuerſitate, vtrū aliqs ſcholaris ſtudeat bene,vel male,vel vtrū fecerit furtū alicuius libri, vel non: & tñ iſta vniuerſitas nō habet certū locū? Hoc probatur in l.in ratione.§.quod vulgo. ſ. ad l.Fal.& l.filius.§.ſecundū vulgarē.ſ.de leg.j.& l.vulgaris.in princip.ſ.de fur.vbi dicitur,qd vulgo dicit.& in quo vulgo dicitur illud? R ñd.quod inter ſapientes, & ſtudentes,qui hoc debent ſcire.Itē eſt quæſtio vulgaris,i.vulgi,hoc eſt inter ſtudentes. De neceſsitate ergo nō requirit locū:& vbicūq; reperies locū,ibi nō ponitur locus,vt ſignificet locū,ſed vt ſignificet vniuerſitatem,quæ moratur in loco. Vnde cum dico,fama eſt in ciuitate iſta: hoc eſt,inter homines huius ciuitatis.vel fama eſt in vicinia,hoc eſt,inter homines illi[9] viciniæ.[a] Ad qd facit l.inter omnes. in prin.cū ſua gl.ſ.qui ſatiſda.cog.Itē, ex eo qd dixi,ꝙ debet eſſe cōis opinio inter eos,inter quos ſpectat hoc ſcire,nō attēto loco:apparet ſi aliquis ciuis huius ciuitatis mortuus eſt vltra mare dū eſſet in exercitu contra Sarracenos, vel in aliqua militia in parte longinqua,ſufficit ꝙ ſit fama in terra ſua,in qua ſunt homines, ad quos ſpectat ſcire de morte ipſius: vt in auť.hodie.C.de repu.et ſ.de adul.l.miles.

12 §.pe.& l.vlti.ſ.de hære.inſti. Item † ex eodē verbo quod dixi, cōmunis opinio eorū,ad quos ſpectat hoc ſcire:habes qñ requiraſ fama totius ciuitatis,& qñ requirit fama viciniæ. Nā in negotijs magnis requiritur fama totius ciuitatis:vt puta:ſi eſſet vnus magnus homo mortuus, vel qñ fit aliquid valde magnū: ſed in negotijs paruis,ſufficit fama viciniæ, ſeu contratæ:vt d.l.cū quidam.§.quod dicitur. in glo.& extra,de præſum.c.illud. Et hoc dicit Thomas de Piperata:licet legē nō alleget. Itē in eo † quod dixit cōis opinio

13 eorū,ad quos ſpectat:habes aliud,ſ.quot homines faciāt famā. Nā debetis ſcire, ꝙ illud quod dicit cōis opinio,debet intelligi omniū,vel maioris partis ill[9] vniuerſitatis,ad quā ſpectat:vt j. ad municip. l. quod maior.& l.aliud.§.refertur. j.de regu.iur.& ideo cōſiderato numero perſonarū illius vniuerſitatis, tot homines requiruntur,quot homines faciunt maiorē partem illius vniuerſitatis. Nō eſt ergo verū,quod dicitur ꝙ decē homines vel viginti faciunt famā,nō conſiderato numero perſonarū, q̃ ſunt in ciuitate,caſtro,villa,vel vicinia,in qua dicit eſſe fama. Itē

14 ex eodē † verbo habes,quod nō requiritur,ꝙ dicat hoc,maior pars hominū qui ſunt in ciuitate mulierū,vel puerorū:& ſimilia. Sed ſufficit ꝙ dicat hoc,maior pars hominū,ſ.decurionum & conſiliariorū,ad quos ſpectat regimē ciuitatis:vt l.municipes.j.ad municip.& l.municipibus.de cōdi.& demō. Et iſtud videtur mihi ꝙ ponat Inn.extra,de ver.ſig.in vj.c.veniens.in glo.miniſteriū. Puto tamē ꝙ in his quæ nō ſpectant principaliter ad iſtos qui regunt ciuitatē,ſed magis ad alios particulares homines,ꝙ ſufficiat eſſe famā in vicinia, ſeu inter mulieres,vel ad maiorē partē mulierū,quæ conuerſantur, ad quas

15 ſpectat ſcire hoc:vt dicto §.quod dicit. Tertio † quæro,[b] à q̃
b bus perſonis debet oriri fama. Dicit Decretalis ꝙ debet oriri à pſonis non maliuolis,neq; maleficis:ſed à fide dignis: vt in c.qualiter & qñ.extra,de accu.el ij. Iſtud ego puto verū. Hoc videtur probari per tex.in l.miles.§.penul.ſ.de adul.& ibi dixi vobis. Hoc tamē intelligo,quādo fama habet originē ſolū ex dicto perſonarū:quia populus ideo credit,& ideo dicit,qa tales dixerūt. Oportet enim illos authores eſſe tales, quibus debeat fides adhiberi:vt nō reprobentur eorū perſonæ:vt l.ſi quis decurio.C.de fal.& C.de rap.auť.hodie.vbi debet explorari à magiſtro militum. Sed qñ fama haberet originem ab aliquo alio actu q̃ à dicto perſonarū:tunc poteſt habere originē

16 etiā à vilibus perſonis,vt dicam j.proxi.quæſt. † Quarto quę
c ro[c] ex quo tempore debet oriri fama. Quidā dicūt ꝙ fama debet oriri ex tēpore cōmiſsi maleficij:alias fama eſt ſuſpecta:ſicut eſt ſuſpectus teſtis q̃ ex interuallo reuertitur ad corrigēdū dictū ſuū,vt no.in auť.de teſti.§.qa vero.& dicā.j.eodē.l.repeti.& dixi in l.eos.in prin.ſ.de fal. Et iſtud poſuit Hubertus de Gā.hæc eſt truffa.Ego dico ꝙ fama pōt habere originē tpe cōmiſsi maleficij:& poſtea ante accuſationē,& poſt accuſationē ſcdm qd manifeſtatur cā,ex qua populus vel vicinia in ſuſpicionē,& credulitatē deducitur.ex qua poſtea credulitate di-

17 cunt ꝙ dictū vocať fama. † Dixi ꝙ pōt habere originē tpe cōtracti maleficij. Quid em ſi cōtra furē inuentū in domo exiuit dñs vel famulus per plateā cridādo obuietis furi. & ex iſto actu,ſ.fugæ illius,& inſecutionis alterius,oriť fama in ciuitate ꝙ talis fecit furtū:& in iſto caſu videtis ꝙ fama pōt habere originē etiā à vili pſona. Sed vt verius loquar,nō à vili perſona. habuit originē,ſed magis ab alio actu,ex quo populus in ſuſpicionē deducit. Hoc ꝓbať ſ.ad le.aquil.l.itaq;. Sic pōt intelligi l.capite quinto.ſ.de adul.vbi qa aliquis viſus eſt, & deprehēſus,& dicebatur ꝙ erat deprehenſus in adulterio:ex illo actu inſurgit fama in ciuitate ꝙ talis iuit ad adulterādū. Poteſt etiā oriri fama,tēpore contracti maleficij ex cauſa antecedēti. Exēplum aliquis erat primo homo malæ cōditionis,& malæ famæ,& conſueuit furari & ſimilia facere:& qa habebat notā domū,vbi eſt factū furtū ſtatim facto furto incipit rumor cōtra eū & fama:poteſt etiā ex poſtfacto inſurgere fama ex aliquo actu manifeſtato,ex quo incipit quis credere quod fecit furtum :quia repertus cum rebus alicuius defuncti & derobati:tunc ex illo actu cœpit rumor,& fama quod talis occidit illum.& eum derobauit.Et hoc probatur in ſimili in l. ſi adulterium,& ſimilibus nota.in gloſſ.ſ.de adulte.Et iſta eſt proprie fama ex ſuſpicione proueniens:quando iuſta cauſa ſuſpi

18 cionis præceſsit iſtam famam,& iſtum rumorem : alias † ſi iſta ſuſpicio nō præceſsiſſet:modicū opareť iſta fama:vt d.l.miles. §.pe.ſ.de adul.& j.dicā.Iſta enim fama eſt illa quæ dicit vana vox populi quando nō præcedit iuſta cauſa huius credulitatis:vt C.de pœn.l.decurionū.Et quod ex iſtis actibus probē tur indicia,& fama probatur in l.iij.ſ.ad Maced.ibi:ſic agebat, ſic contrahebat:ſic muneribus fungebatur &c. Nam ex iſtis

19 ibi præſumitur quod ſit homo ſui iuris. † Quæro qualiter
d probatur fama?[d] Gloſſ.in dicta lege iij.§.eiuſdem quoque.in princip.dicit quod ſufficit probari per duos teſtes, qui dicāt maiorem partem populi hoc ſentire. In eo quod dicitur per duos teſtes,hoc placet mihi:niſi per formam ſtatuti requirerētur plures. Sed illud quod dicit glo.quod teſtis habet deponere quod maior pars populi hoc ſentit:intellige prout dixi,ſcilicet maior pars populi vel alterius vniuerſitatis: vt dixi. In eo quod dicit ſentire,an ſit verū,poteſt dubitari. Nā deponit de eo

c ¶ Quarto q̃ro. Vide clarius Sal.ī l.ea qdē. C.de acc.ī materia de fama.ī verſi. q̃ro an fama.in pen. col. vbi tenet ꝙ ſufficit ꝙ ſuperueniat accuſatione pendente.de quo etiā vide Imol. Bal.no.in l.is pōt.de acqui.hær. ibi vide.

d ¶ Quæro qualr ꝓbatur fama. Vide oīno iij.q.iij.itaq;. Vide Spec.de no.cri. §.famā.& ibi vide clarius.et adde ꝙ qs poteſt certiorari de fama ſine teſtibus minus ſolenniter receptis,& ſine ordine iudicario,& duo de fama deponētes,an ſufficiāt & quid ſi vnus teſtis ꝓbat de veritate ex vna parte,& vnus de fama ex altera.Itē ꝓ literas bonorū virorū probať fama,ſcdm Inn.in c. cū ī tua.de deſpōſa. & ita refert Bal.ī c.j. §.ſi duo. hoſes.d patenē.& ibi no.glo.et gl.iij.q.iij.ſciant. & xxxv.q.ij.c. ſi duo, & ibi ꝓ Arch.& adde ꝙ Imo.ī l.licet.de acc.dicit ꝙ fama bona vel mala ꝓbať ꝓ cōem auditū. Et ꝓ hoc facit ꝙ no. dicit glo.ix.diſtinct.ſana. & vide Bal.in l.cōuēticulā.C.de epiſc. & cle. Qualr aūt ꝓbet infamia, vide ꝓ Spe.in ti.de inquiſi. §. nunc tractemus. ver.qd ſi ille.& Inn. de accuſ. c. cū oporteat.Et qd ſi teſtis dicat aliquē eſſe malæ famæ,& cōis opi.eſt in cōtrariū,vide per Imo.in c.ꝓ inqſitionē.circaſi.de electio. & in c.qualr & qñ. de acc.vbi limitate. & Bal.in l. Caſsius. §.ſi.ī.de ſena. Et qd ſi vnus teſtis ꝓbat de veritate quæ dicatur validior probatio,etiā ſi duo per famā ꝓbarent,vide Bal.in l.ij.in prin. ī. de excu. tuto. & qd not.Bar.in l.j. §. idē Cornelio.ī. eod. & quomodo probatur communis opinio, Bal.in l.j.C.de teſta.in iij.col.& not.quod facto probato fama adijcit quandam qualitatem probationi veritatis, id eſt,notorietatis,ſecundū Bal.in auth.quod locū.C.de colla.in fi.qd not.Et adde quod fama cum antiquiſsima poſſeſsione,de qua in contrariū memoria nō exiſtat, habetur pro plena probatione vel communi poſſeſsione xxx.annorum.Ita dicit Bald.in l.at qui natura.§.cum me abſente.de nego. geſt. & in l.bonæ

Universidad de Deusto Biblioteca

fide in vl.col.C.de rebus credi. Adde q̃ si probat fama, & ex diuerso probatur fama contraria, non dicitur fama probata. Bal. in l. sacrosanctæ. C. de episco. & cleri. & in l. oui accusare. C. de eden. per Bar. & Bald. in l. is potest. de acquiren. hæred. & bene facit quod dixi in l. de quibus. de legi. Adde et quod Bal. in l. cunctos populos. in v. col. de sum. trini. secutus Innocen. in ca. licet. de symo. dicit q̃ probatio famæ ꝯmunis quam probatio indiciorũ. adde q̃ testis etiã interrogatus super fama vl infamia, debet reddere rationem dicti sui, & sufficienter: alias non valet. Ita bald. in l. quid ergo. §. quæsitum. supra de infami. & Bal. in rubri. C. de probatio. & etiam Bar. & hic & Bal. & in l. iij. C. de test. adde q̃ ad p̃bandũ infamiã debet dilucide probari factum: ex quo infamia orta est, vt dicit Bal. no. in l. cassius. ff. de senato. Ad q̃ vide Bal. in l. j. ad fi. C. de testib. Et ad Barto. hic adde bal. in l. hæredes palam. ff. de testi. Et ad purgationẽ infamiæ vide nota. per Spec. in titulo de inquisi. §. j. ver. hoc autẽ scias. et in versi. quid si reus. & ad Bart. hic adde q̃ Inno. in c. licet. de acc. dicit q̃ fama bona vel mala probat per auditũ et rõnẽ. in quo autem differatur fama ab opinio. habetur per Io. an. addi. Spec. in ti. de noto. cri. §. fama. versi. 1. eo. in j. q.

a ¶ Quæro quid. Si testis dicat quod audiuit illud, intelige a maiori parte eorum qui potuerunt intelligere & cognoscere vt dicit dom. Ant. de but. in c. quid per nouale. de ver. signi. in v. col. refert tamẽ Bal. in l. j. C. de test. in pen. co. q̃ si vnus testis deponit famã esse in vna parte ciuitatis, alius in alia: q̃ nõ est probata fama. & dicit Abbas in ca. licet ex quadã. de testibus. quod testes debent dicere se illud credere. Ita dicit per illũ text. vbi dicit q̃ etiam debet dicere q̃ nõ audiuit ab vno, sed a pluribus, & quidem nõ suspectis, nec malæ famæ, vbi omnino vide quid si testis dicat q̃ audiuit dici a maiori parte populi, nec dicit illius ciuitatis. Idẽ no. tenet Bar. in l. iij. §. eiusdem. de testi. sed contrariũ tenet Bal. in c. præterea. de test. quia dicit q̃ dictum testis debet intelligi secundum subiectã materiã, q̃ videt contra c. in præsentia. de probatio.

¶ Adde fama qualiter probetur, vnde oriri debeat, Alex. consi. lxx. iij. lib.

b ✠ POMATES. ¶ Parte populi. Vide de hoc etiam Alex. consi. vij. co. ñ. vol. iij. in fi. ponit, quid si esset dictum q̃ fama vigebat inter claros &c. Et quid si testis nesciens dicere quid sit fama.

c ¶ POMATES. ¶ C. in præsentia. Vbi vide Fel. col. vij. & vide etiam Alex. in l. j. col. j. C. de testi. & ibi Ia. in ij. & iij. no. & Alex. consi. lxx. col. ij. vol. iij. vbi ponit qd si testis dixisset q̃ audiuit a multis vel publice dici.

d ¶ Sed quid. Adde Bar. in l. ij. §. eiusdem. de testi. & in l. Labeo. de supel. lega. sed contra tenuit Bal. in d. c. præterea. de testi. & in l. testium. in fi. C. de test. & in l. hæres palam. in prin. de testi. & vide etiam Sal. in l. ea quidem. in rep. C. de ac. & ibi Ang. & vide Ang. in l. ij. C. ad Mace. licet Bal. i l. de quibus de legi. in xxv. col. videatur sequi Bar. & Car. in d. c. causam quæ. el ij. de testi. Imo. & Ant. de bu. in d. c. cum oporteat. de accu. & disputat plene p̃ & contra Tancre. in sua compendiosa, in xxv. char. quæ. x. & finaliter cõclu dit idem q̃ Dy. & vide Bal. in addi. Specul. in ti. de sen. prola. in xxiij. colũ. vbi vt tenere cum bart. cum quo simpliciter transit Flor. in l. si arbiter. ff. de p̃ba. & cũ bar. in d. l. Labeo. & i l. iij. in fi. de test. & Imo. in c. cũ oporteat. de ac. in contrariũ consuluit do. Gul. de Cremo. in suo quodam consilio inci. in Dei nomine in q. prædicta, & illud cõsiliũ subscripserũt. Sal. & d. Flo. & multi alij. & dicit quod bal. dicebat, & non refert vbi quod si adducantur decem testes vel plures super fama seu etiã infamia q̃ fiet p̃batio sufficiens, etiã si nõ sufficiens causa reddatur, licet alias si essent numero pauciores exigerentur rationes & causæ sufficientes. Et pro hoc secundum eum facit: qa tot faciũt populũ, iuxta no. in c. j. de elect. & Bar. in l. prætor. in princ. vi bo. rapt. & sic ex tanto numero, sermo publicus, & popularis habetur. Pro hoc dicto alleg. no. in l. iij. §. eiusdem. ff. de testi. cũ glo. j. vbi vide q̃ numerus supplet fidem. Et ad istud adde no. Bal. in auth. qd locũ. C. de col. in fi.

de eo quod non percipit sensu. q̃ eẽ populus sic intelligit, non percipitur sensu: ergo videtur quod testimoniũ nõ valeat vt l. qui testamento. in fi. §. de testa. & in l. j. in prin. §. de his quæ in testa. delen. & q̃ no. per Inno. in c. cum causam. extra de testi. sed pro gl. videtur casus in l. si arbiter. §. de proba. vbi videt tex. dicere q̃ testis debet deponere q̃ est oim opinio. Finaliter ego credo quod testis debeat deponere aliquid quod percipiat sensu, vt l. & põ si testimonium prolatum secũdm gl. saluetur, oportet quod reddat cãm sui dicti, scilicet dico maiorem partẽ populi hoc sentire: quia audiui maiorẽ partẽ populi sic dicere. Ita intelligo d. l. si arbiter. & quod not. Inn. in c. veniẽs. alias non esset probata fama. Nam maiorem partẽ populi hoc sentire posset cõprehendi ex alio quã ex voce: & sic non eẽt fama, vt dictũ est. §. & p̃batur in l. Labeo. §. de supellect. legat.

a † Quæro qd si dicit testis q̃ audiuit hoc dici a maiori parte hoim, seu gẽtiũ istius ciuitatis? Certe est p̃bata fama, qa ex hoc colligitur q̃ maior pars populi hoc sentit. Nemo eẽ præsumit dicere nisi q̃ agitauit in mẽtẽ, vt l. Labeo. §. de supelle. lega. Sed si nõ adijceret illa verba ciuitatis istiʼ sed diceret, audiui a maiori parte populi b an sufficiat, vt quod sic, quia debet intelligi in dubio de populo illiʼ ciuitatis, ĩ qua fert testimonium, vt l. q̃ cõditio. §. fi. §. de cõdi. & demõ. & l. si cũ dies. §. si arbiter. §. de arbi. Contrarium puto verum, quia dictum testis debet de necessitate cõcludere, vt l. non hoc. C. vnde legit. & extra de c probatio. c. in præsentia. c Sed istud dictũ nõ cõcludit de necessitate, vbi ẽ fama ista. ergo &c. Sis ergo cautus q̃ testis dicat q̃ est publica vox, & fama. Interrogat quõ scit, respondit: quia publice dicitur per ciuitatẽ, vel a maiori parte populi huiʼ ciu- 21 tatis in ciuitate, castro, vel villa, vt dixi.

d † Sed quid si testis dicit: quod est publica vox, & fama? Certe nõ probat: qa nõ reddit cãm per aliquod, quod percipiat sensu. Nõ enim dicit se audiuisse à maiori parte populi, sed dicit quod hoc dicit. Sed quid si dixit q̃ audiuit publice dici. 22 † Respõdeo, nõ sufficit: quia põt esse q̃ e vnʼ homo publice dicebat. Debet ergo dicere audiui publice a maiori parte ho- f minũ huius ciuitatis. Quero si testis in- 23 terrogatur † a quibus p̃sonis audiuisti dici: vtrũ debeat de hoc interrogari, & ipse g de hoc debeat rñdere? Innoc. dicit q̃ sic. Nã cũ fama debeat habere originẽ ab honestis p̃sonis: nõ posset sciri, an habeat originẽ ab honestis p̃sonis vel nõ, nisi illę p̃sonę manifestent. Ita ponit Inn. in c. qualiter & qñ. extra de accus. & Spec. in ti. de inquisitione. §. viso vbi ponit verba Inn. ad literã. adeo q̃ si testis neminẽ nominaret, sed diceret se nõ recordari: eius testimonij nõ valeret: sed debet testis nominare aliquẽ, & postea dicere se audiuisse à pluribus alijs de quibʼ dicit se nõ recordari. nã nõ debet de his omnibus recordari, cũ memoria hoim sit labilis, vt l. peregre. & ibi no. in princi. §. de acqui posses. 24 Sed quid † si testes diuersi dixerũt se à diuersis hoc sciuisse: quia vnʼ nominat aliquos, alter nominat alios. Vel quid si ipsi diuersificant in loco: quia vnus dicit se audiuisse in platea: alius in burgo? Vel qd si diuersificãt in tẽpore: quia vnus audiuit tali die, alius dicit de alia die? Rñdeo, p̃ter hoc nõ vitiat p̃batio, vt l. ob carmẽ. in fi. & qd ibi nota. §. de testi. & Innoc. & Spe. hoc tenẽt in locis s. alleg. Quæro, h vtrũ posit † fama p̃bari negatiue, vt pu- 25 ta titiũ nõ fecisse. rñdeo sic, nec dicor probare negatiuã, sed affirmatiuã q̃ publica 26 vox, & fama est Titiũ nõ fecisse, vt d. l. si arbiter. §. de p̃bat. Quid ergo † si est p̃bata fama ab vna parte affirmatiue, & ab i alia parte negatiue? Respond. stat testib. digniorib̃us. Vel si testes essent æquales,

e ¶ Vnus homo. Pro ista oppositione adducitur tex. in l. j. C. de his qui per metũ iudicis nõ ap. iuncto c. fi. de appellatio. vbi accipitur ibi publice corã bonis viris et honestis: nõ autem publice, i. corã populo: tamen Sali. reprehendit Bart. in l. ea quidã. C. de acc. vide Ro. in l. de pupillo. §. si quis riuos. de ope. no. nun.

f ¶ Quæro si testis. qñ testis interrogatur a q̃bus audiuisti &c. adde Sali. ad idẽ in l. iij. §. eiusdẽ. ff. de test. & Bar. in l. diffamari. circa princ. C. de ingen. manu. & hic dñ dicit testẽ debere deponere a quibus audiunt &c. Sali. in l. ea quidẽ. C. de acc. dicit q̃ si testis non est interrogatus a q̃bus audiuit, sufficit q̃ dicat, a maiori parte populi, & ille contra quẽ debet probare, preferetq̃ hæc fama præferri inter nobiles personas. Pro quo vide qd dixi in d. §. eiusdem.

g ¶ Dicit q̃ sic. Videt sferri q̃ testis debet interrogari a q̃bus audiuit. Aduerte. qa Inn. i c. cũ oporteat. de accu. dicit q̃ interrogatus debet rñdere: alias nõ p̃bat: qa nõ stat in arbitrio testis iudicare, an illæ p̃sonæ sint graues et bonę vel fide dignę. Et istud tenet ibi Io. An. idẽ sequit dom. Ant. ibi dicẽs ita seruari. Ita etiã sequit Abb. i c. cũ cãm de testi. & Ange. in l. ea quidẽ. C. de accu. Et potest ratio assignari quia testis debet deponere ea quæ sunt perceptibilia intellectu, etiã non interrogatus, vt in c. causam. de testi. vbi per Imo. & per Bar. in l. solam. C. de testi. & ibi latius no. Bal. Sed q̃ aliquis sit vir grauis, & fide dignus percipitur intellectu: ergo &c. Et istã partẽ dicit Ant. in d. l. ea qdẽ. tenere & sentire Bar. & idẽ dicit Imol. in d. c. cũ oporteat. Et ad idẽ alle. Inn. in c. qualiter. el ij. de accu. vbi dicit q̃ aliquis debet interrogari. Idẽ tenet Spec. in tit. de inquisi. §. viso. vbi alleg. Inn. in d. c. qualiter. idem Sali. in d. l. ea quidẽ. in vij. seu viij. q. & Imol. in d. c. cum oporteat. vbi sequitur Innocen. adde pro hac parte Barto. in tractatu de teste. qui sing. dicit q̃ in modico discursu intellectus percipitur, an aliquis sit bonus: ideo non intellectu percipiunt. ita debet ergo testis de his deponere etiã nõ interrogatus, quæ sunt intellectu perceptibilia, & in modico intellectus discursu comprehẽduntur. cõtra Inno. etiã cõsuluit Io. cald. in suis cõsilijs, in cõsi. quodã, sub ti. de testi. Aliqui Mod. sequũtur Inn. in d. c. cũ oporteat. & in l. j. in prin. de ope. no. nũ. allegãt Bal. in l. quid ergo. §. q̃situm. de insa. quia re vera hoc ibi non dicit, si bene consideretur.

h ¶ Quæro vtrũ. Vide Bal. in l. j. C. de testa. & vide Bartol. in l. in summa. §. Labeo. in fi. verbis. de aqua plu. arcẽ. Bar. tũ in l. si constãte. in j. q. j. partis ff. fol. mar. dicit qd notoriũ nõ põt esse super facto negatiuo. vide Bal. in l. ea quidem. in xvij. col. C. de accus. Quid si probatur in specie mala fama, in specie de adulterio? in cõtrariũ probat bona fama in genere. vide Bal. in d. l. ea quidẽ. in xvij. col. in ver. tertio quæritur, & an aliquis. & in ver. seq. & ibi etiam quærit, an vigore statuti fama in maleficijs habeatur pro plena p̃batione, & si probatur maleficium per famam reus p̃bat contrariũ per famã, quæ probatio præferatur, & an fama probetur per contrariã famã, vide Bal. plene per illũ tex. in l. j. C. ne ex del. defun. Et ad materiã Bal. in l. qui accusare. C. de eden. & Bal. in l. si tutor. C. de peri. tuto.

i ✠ POMATES. ¶ Negatiue. Vide aliquid p̃ Ro. cõsi. ccxlj. col. j. & vide Ale. cõsi. lxij. col. ij. vbi loquit qñ in genere posit esse p̃bari, q̃ qs erat bonę famæ, sed qñ in specie cõtrariũ, & vide ad hæc Fel. in c. cũ cõtingat. colũ.

Universidad de Deusto Biblioteca

ij.de rescri.& quæ ibi posui & Ro.cõsi.clxviij.in fi.vbi ponit an pauciores testes deponentes de infamia præferantur deponentibus de bona fama.

a ¶ Ex opinione. Vide Bal.per illũ tex.in l.si mater.C.ne de sta.defun.Et qđ si conuenerunt in eodem tempore duæ famæ cõtrariæ,adde Bal.in l.j. C. de testi.in vj.q.& quod no.Bal.in l.j.in vj.q.C.de epis.& cle.

b ¶ Quæro. Vide aliquid per Abb.in d.c.cum in omni.in ij.col.de testib.

c ¶ Sit effectus famæ. Dixi in l.celsus.ad fi.de vsuca.& quod no.Imo.in c.fraternitatis.de testibus.in penul.colũ.& vide omnino Io.an.in Spec.de testi.§.nũc vidẽdum.ver.illud autẽ.per do.Ant.in c.cũ causam.de testi.in ij.col.& qđ no.Bal.in l.si defensor.§.quæ interrogatus.de interrog.act.& Bal.in addi.Spe.in ti.de senten.prola.in xxiij.colum.

d ¶ No.per Dy.& dicit Bal.& Imol.in l.is põt.de acqui.hære.ꝙ mala fama est sufficiẽs ad inquirẽdũ.& si superuenit fama cõtraria,non tollit inquisitionẽ si propter istam famã cõtrariã nõ poterat torqueri.de qua Bal.in l.ea quidem.in pe.col.C.de accu.& vide Spe.de noto.cri.§.fama.ver.fama.& de test.in §.restat.in versi.xxv.creditur vni testi.& dixi s.et per Bar.in l.admonẽdi.& vide Bal.de contro.inuesti.§.cũ autẽ.vbi videt̃ velle ꝙ vnus testis & fama nõ faciãt probationem,sed præsumptionẽ.Et vide Bal.C.de test.in l.j.& in l.in bonæ fidei.C.de re.cre.& iureiu.& in l.cũctos populos.& in l.ij.in princi.s.de excu.tu.& ibi etiã Dyn.& vide in c.ex literis de iureiu.Et adde ꝙ in factis antiquis sufficit probatio per famã.secũdũ Bal.in auth.quas actiones.C.de sacrosanc.eccle.& in l.cõuenticulã.C.de epi.et cle.et i d.l.cũ sup.C.de rei vẽ.& dixi i §.pterea.vbi mod.Insti.de act.& Bal.i l.iiij.C.de pb.& in l.in bonæ fidei.in vl.col.C.de re.cre.& i l.exẽplo.C.de pba.& d.Ant.clericus in c.veniẽs.de testi.& d.Io.i c.cũ cãm.de pba.post Archi.xvj.q.iij.inter memoratos.& expresse Cy.& Bar.in l.si quidẽ.C.sol.mat.vbi etiã tenet ꝙ in factis de lõginquo loco & antiqs sufficit pbare p famã,vt est gl.fin.in l.at qui natura.§.cũ me absente.s.de ne.ge.quã ita põderat Ang.i.q.mo.pig.vel hyp.sol.i l.Titius.& dicit ꝙ ita de facto obtinuit.& sic intelligit̃ gl.scdm eũ i l.hinc possideris.C.de prob.& ita dixi.& de effectu famæ,& de pbatiõe famæ in criminalibus,vide Bar.in l.j.§.idẽ Cornelio.in fi.i.eo.vide no.dictã p Bal.de effectu famæ in l.pprietatis.C.de pb.q dicit ꝙ si vnus plene pbauit p testes,& alter pbauit p testes & famam,iste obtinebit,& de effectu famæ vide p Bal.i addi.Spe.i ti.de sen.pla.i xxiij.co.

statur illi pbationi,seu illi famæ,quæ processit ex verisimilioribus præsumptionibus:argu.s.de testi.l.ob carmẽ.in fi.cũ sua glo.& qđ no.per Spe.Inn.in præalle.locis.& in ti.de no.cri.§.fama.& qđ.no.extra de sponsa.c.cũ in tua

27 †Sed quæro, prædicta procedũt qñ probata est fama eiusdẽ loci & temporis.Quid si probata est fama ab vna parte commissi maleficij vna tẽpore ab alia parte est probata fama innocentiæ alio tẽpore:quæ præualebit? Rñdeo,fama est ex opinione[a] vt s.dictũ est,sed opin.põt mutari,& pualet vltima ve s.de dã.infect.l.qui bona.§.si quis stipulaturus.ita hic preualebit fama vltima.& est casus s.qs ordo in bo.pos.seruc.l.ij.circa princ.

28 Quæro†quid,si probata est fama contraria diuersorũ locorũ,vt puta in castro comitatus vbi cõmissum est maleficium,est fama ꝙ sic:in ciuitate ista est fama ꝙ nõ:cui stabitur magis? Respondeo,idẽ.debemus enim inspicere qualitatẽ testiũ:& debemus inspicere causas ex quibus fama procedit,vt sciamus quib9 sit magis credendũ:alias si omnia essent æqualia,putarẽ ꝙ istæ probationes sibi inuicẽ derogarent,& neutri adhiberetur fides,vt d.l.ob carmẽ.in fi.& C.de fid.instru.l.scripturæ.facit extra de pba.c.licet.

29 Quæro[b] quid si testis †interrogatus est super articulis,& super quibusdã est testificatus,super quibusdã dixit se nihil scire:super vltimo articulo de fama dixit ꝙ erat publica vox & fama,vtrũ referat̃ ad ea de quibus dixit se nihil scire? dic vt nota.in d.titu.de noto.cri.§.fama.versi.fina.

30 †Vltimo principaliter quæro quis sit effectus famæ.[c] De hoc habemus gl.varias. qdã vident̃ dicere ꝙ fama faciat plenã fidẽ,vt no.s.de neg.gest.l.at q natura.§.pe.& C.de pb.l.iiij.& de iu.do.l.vbi adhuc. Alibi glo.videt̃ velle ꝙ faciat semiplenã probationẽ,vt d.l.iij.§.eiusdẽ quoq; principis.ff.de test.& l.admonẽdi.s.de iureiu.& l.in bonæ fidei.C.de iureiu.& extra de app.c.j.& facit qđ no.in l.ij.in princi.s.de excu.tu.& qđ ibi no.per Dy.[d] Alij vidẽtur dicere,ꝙ fama nullo modo probet,sed probationes iam factas cõfirmat.Vñ si ex vtraq; parte essent pbationes æquales,& altera pars haberet plus,famã illam vinceret,vt d.l.iij.§.eiusdẽ quoq; principis.ibi,consentientes fama confirmat:& ideo dicunt isti,ꝙ vnus testis & fama nõ faciunt plenã probationẽ:qa fama habet cõfirmare probationẽ iam factam,sed dictũ vnius testis nõ est probatio:ideo non potest à fama cõfirmari.Hoc tenebat Iacob.de Are.& And.de Pisis.& Iac.Bu. idẽ præterq; in causis breuioribus,vt arg.C.de sentẽ.ex breui.reci.aut̃.nisi breuiores.Sed Dy.in d.l.excusant̃.in prin.s.de excu.tuto.videt̃ dicere,ꝙ fama cũ vno teste facit plenã pbationẽ in ciuilibus,[e] nõ in criminalibus,in quib9 requirunt̃ probationes luce clariores.Hoc idem tenet Cy.in l.fi.C.eodẽ.& idem videtur tenere in l.iiij.C.de prob.Mihi autẽ videt̃ hic dicendũ:Quædam sunt in quibus sufficit hic esse famã,licet in veritate sic nõ sit:tũc sufficit pbatio famæ,vt l.Barbarius.s.de off.pt.& l.j.C.de testa.& l.si arbiter.C.de sen.Nã in dictis legibus nõ requirit̃ veritas,sed sufficit fama,ꝙ sic reputabatur. Ad idẽ s.ad Mac.l.iij.Qñq; requirit̃ probatio veritatis,ꝙ ita sit:& quædã sunt in quibus ipsa fama,seu communis opinio veritatẽ facit & inducit:& tunc sufficit pbatio famæ,vt l.j.§.j.s.de flumi.& facit l.Labeo.s.de suppel.leg.& l.cũ de laniõis.§.asinã.s.de fun.instru.cũ si.Quædã sunt in quibus ipsa fama,seu cõmunis opinio nõ inducit veritatẽ.Ex hoc dico ꝙ si quidẽ est fama probata solũ ex voce populi,non probata aliqua præsumptiõe ex qua dicta opinio & fama originem traxerit: dico ꝙ ista nõ probat:sed dicit̃ magis vana vox[f] populi quæ non est exaudienda,vt l.decurionũ.C.de pœ.Sed licet nõ pbet:tamẽ coadiuuaret probationẽ iam factã,vt l.iij.§.eiusdem quoq;.in princ.s.de testib.Si vero ista fama esset probata,quæ traxit originẽ ex aliquibus probationib9 legitimis præcedẽtib9 tũc dico ꝙ in qbusdã casib9 facit plenã probationẽ,vt puta,in causis breuiorib9[g] vel modici præiudicij.Ita intelligo gl.in l.vbi adhuc.C.de iure do.vbi sufficit probatio famæ:qa est cã modici præiudicij,vt plene dico in l.si cõstante.in prin.s.sol.ma.in j.ij.& iij.quæst.

Idẽ dico ꝙ qñque habet effectũ ꝙ trãsfert onus probãdi in aliã partẽ,vt in casibus in quibus cõmunis opinio,seu fama cõstituit aliquẽ in possessionẽ alicui9 qualitatis,vt libertatis,vel seruitutis,& similiũ,vt l.si mater.C.ne de statu.defun.& l.ij.C si seruus aut liber ad decu.aspira.lib.x.Vel aliter ista fama non facit plenã pbationẽ,sed an faciat semiplenã:ita ꝙ pbet cũ vno teste,dico ꝙ debemus cõsiderate illa indicia,& illas psumptiões,ex qbus fama traxit originẽ,qualiter vrgeãt:& secũdũ qualitatẽ illorũ dicã istã famam facere semiplenã pbationẽ,vel non facere.Ita debet intelligi gl.i l.excusant̃.i pri.de exc.tu.& d.l.iij.§.eiusdẽ quoq;.s.de testi.Et ex hoc etiã habes ppẽdere verũ fama sit sufficiẽs indiciũ ad torturã vel nõ.

31 †Quæro,statutũ[h] huius ciuitatis in quibusdam casibus dicit ꝙ sufficiat probare

e ¶ POMATES.Probationẽ in ciuilibus.Vide Panor.cõsi.cxxiij.col.iij.in primo dubio.vo.ij.& vide etiã ad hæc Feli.in c.veniẽs.col.iiij.in versi.tertia conclusio.de testi.& seq.col.& Ana.cõsi.lix.col.iiij.& Alex.cxliij.volu.ij.col.ij.vbi ponit etiã qđ in cã criminali.& lxvj.vol.iij.vbi loquit̃ in ciuilibus difficilibus in pbatione.& lxx.col.ij.eo.volu.vbi dicit de hoc qđ requiritur ꝙ habeat originẽ &c.& vide Mach.no.suo.j.

f ¶ Vana vox. Dicit tñ Bal.i l.puidẽdũ.C de postu.qđ qualitas hominis pbat̃ p famã,vt puta virtus in homine,& nobilitas,& alia similia.Itẽ sufficit fama ad impediendũ matrimoniũ.c.sup eo.de cõsan.& affi.qđ bene nota.Item ad suscipiendũ infamatum de vno,nisi de vno se purgauerit.ij.q.v.presbyter.& sola fama probat iudicẽ esse cõsuetũ torquere homines corã se cõquerẽtes.scdm Bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi.de ope.no.nunc.in viij.q.

g ¶ Causis breuiorib. Fama in causis breuioribus habet vim plenæ probationis.Ex hoc dicto infert̃ recte intelligenti,ꝙ in ciuilibus probatio per vnũ testem idoneũ,intelligitur de plena probatiõe:ita vt nõ sit necessario deueniendum ad alias probationes,nec iuramenti delationẽ.& idem sentit do.Ant.in cap.veniens.de testib.& in cap.j.de appellatio.& vide Bar.in l.j.C.quorũ bono.Et an dicatur fama ista facere probationẽ,& quõ,vide Bald.& Imo.in l.si.i.de hære.insti.& Bald.in l.iubemus.C.eod.& ibi etiã quid de notorio,vide in l.cũ qdã.§.quod dicitur.de acqui.hered.vbi latius dixi.Et vtrũ fama sit sufficiẽs indiciũ ad torturam,& cum Bar.transit Abb.Siculus in c.j.de deposito.& dicit Bal.in l.iij.per glos.ibi.C.de adul.quod vbi testes præsumũtur scire veritatem,& eam nõ dicũt,possunt torqueri,vt ibi per eũ quod est not.& dicit Cy.in l.fin.C.eo.ti.de quæst.ꝙ fama nõ est sufficiẽs indiciũ,nisi coadiuuetur cũ alia cõiectura vel indicio.& vide Bart.Et in tract.de quæst.& i.eo.l.fi.& qđ ibi dixi in a.post.magna.& Bar.in l.j.§.idẽ Cornelio.i.eo.vbi vide,& Imo.ponit in l.fin.i.de hære.insti.& Bal.in l.milites.C.de quæst.& ibi etiã quid de notorio.

h ¶ Quæro,statutum. Adde Bal.in l.pprietatis.C.de pbat.& Ant.de Butr.in d.c.veniens.de testi.el.j.& ex his dictis nota ꝙ nõ sufficit probare famã simpliciter.Ad quod vide no.per doct.in l.si.C eodẽ.et in l.cũ quidã.§.qđ dicitur.de acquirẽda hæreditate.et Salice.in dicta l.ea quidem.C.de accusa.Bal.Ange.& Salice.in dicta l.ea quidem.in x.quæstione.tenent quod si testis interrogetur super fama,quare sic opinatur:de eo quod sic opinatur malefi

non tenetur respondere, par ea quæ habentur in l. solam. C. de testibus. Ad de quæ notat Bal. in l. diffamari. circa princi. de ingenu. manu. & adde Bar. & Salic. in l. decurionum. C. de pœnis. & ibi Bal. & cum Bar. trãsit Baldus in d. l. proprietatis. C. de probationibus. sed Baldus in l. vbi ad huc. C. de iure do. in x. co. & seq. in ver. quia gl. simplr. videtur dicere q̃ non sit necesse interrogari, vnde vel ex qua causa ortum. Ad q̃ videt̃ concordare Salic. in dicta l. ea quidem. in x. quæstione. quem remi. & vide Salic. in dicta l. proprietatis. in fi. Adde quod fama non probat aliquẽ criminosum esse: quia maior est probatio indiciorum quã famæ, iuxta nota. p Inno. de symo. in ca. licet. & Bal. in l. cunctos populos. in v. col. & ibi aliqua vide de materia.

tex: quia tortura est referenda. De materia plene p Pau. de Leaza. in cõmento capit. grauis. de deposito. vbi late p eũ qs possit torqueri. Et quid in clericis, adde qđ dicit notab. Bar. hic. & vide eundẽ in l. j. in prin. i. co. & gl. no. xv. quæst. v. presbyter. & cap fi. Bal. C. eo. l. iudices.

c ✱P. PAV. P. ¶ Dictũ suũ declaret. Vide Ang. cõsi. ccxcvj. ex alia cã etiã testes repetunt̃, vt per Ang. in trac. malefi. cõparuerunt inquisiti. col. ij.

2 ¶ Vltimo quæro. Appellatione famę, intelligitur de vltima, & publica quæ trahit originẽ ex pbabilibus causis, secundum Bal. in d. l. proprietatis. & do. Ant. in d. c. veniens el. j. de testi.

b ¶ Ex libero. Quæro an liber. Quæ personæ, & quando possint torqueri, si sint inductæ in testes, adde gl. & ibi no. in l. nullam. C. de infa. & adde intellectum q in subsidium quęstionis quãdo haberi nõ possunt testes integri, seu habiles, admittuntur testes nõ idonei, ne veritas occultetur, siue causa est criminalis siue ciuilis ex crimĩe, vel ex cõtractu, aut quasi, vt pbatur in l. di. j. eo. iuncta authen. si testis pductus dicantur. C. de testib. et in c. fin. tus. de ver. si. Idem probatur in l. consen. §. super plagijs. C. de repu. et in in d. ca. veniens. el j. & in c. cũ I. & A. de re iudicata. & in l. fi. & ibi no. C. de testi. Hoc tñ debet intelligi, nisi testes idonei nõ essent ex defectu famæ vel status, vt quia sunt criminosi vel infames de iure vel de facto serui: quia nõ debent tũc admitti sine tormentis. l. ob carmẽ. §. fin. de testi. s. canonizata. in. q. õ. iij. §. itẽ in criminali. ver. si aũt testi. & in c. cum P. de accus. & idem tenet Io. an. in c. cum in cõtemplatione. de reg. iur. hic allega. in antiqs. licet Bar. videat̃ tenere cõtrariũ, s. q̃ in cã ciuili non erũt torquendi si liberi hoĩes pducti in testis ẽt viles vel infames. secus aũt qñ nõ sunt idonei alio respectu quã rõne infamiæ vel criminis vel status: qa licet admittantur in subsidiũ, admittunt̃ tñ sine tortura, vt no. in d. l. cõsensu. §. sup plagijs. vt d. c. veniẽs. Pro hoc ẽt facit rõ. c. cũ dilecti. de electio. & in c. eundẽs. q matri. acc. pos. & hoc vĩ de mente domini Ant. in c. super & in c. cũ a nobis. de te. licet Inn. senserit cõtrarium in c. ex literis. de transactio. vbi sensit q̃ aduocatus admittitur in subsidiũ in testẽ p clientulo, sed debet torqueri. & adde quod no. Bar. in l. i. §. idem Cornelio. s. e. Vide quæ no. Imo. in d. l. si qs post de testa. & q̃ dixi in l. in qõnibus ad legem iul. maie. De forma aũt torquẽdi testes, vide j. e. l. vnius. §. iudex. per Bar. & per Bal. in l. data opera. ĩ xiiij. col. C. qui accu. vbi dicit q̃ sufficit torquere duos vel tres testes factũ scien-

maleficium per publicã famã: qualiter intelligam de publica fama? Rñ. intelligã de fama quæ traxit originem ex probabilibus causis quæ inducunt populũ ad sic credendũ & dicendum: alias non esset fama, sed magis vana vox populi quæ non debet exaudiri, vt l. decurionũ. C. de pœ. & ideo iudex sit cautus. Nam non credo quod sufficiat probare famam simpliciter. Nã debet intelligi de fama legitima.

11 † Vltimo quæro a an sit differentia inter famam simplicem & publicam. Tho. de piperata dicit q̃ nõ: qa eo ipso q̃ dico famã, intelligit̃ de fama publica: alias non esset fama, vt patet ex distinitione famæ, quã s. dedi. secus in communi opinione, & in communi æstimatione: quæ potest diuidi in publicam & priuatam, vt s. dixi.

In causis. Op. de l. quicunq̃. §. fi. & l. cum seruũ. C. de ser. fu. Huius timore dicit gl. quod controuersia fit quatuor modis. vide gl. 11.

Etiam. De intellectu huius l. vidistis s. eo. l. diuus. in fi. & videbitis j. e. l. vni⁹. §. seruus. 12.

Si quis. De intellectu hui⁹ legis dic vt s. e. l. j. § si qs dicatur. 13.

C Erto. Dic de hoc plene in l. si postulauerit. s. de adul. 14.

Statuliber. Opp. de l. statuliber à certis. in prin. s. de statuli. Sol. vt plene dicã de intellectu huius legis. j. ti. j. l. j. 15.

1 ☞ *An liber homo productus in testem possit torqueri.*

Ex libero. Hęc est vera lex no. q̃ qñ nõ vacillat, nõ põt torqueri liber hõ: alias secus. Quæro vtrũ hoc habeat locũ in cã ciuili. Gl. dicit q̃ sic, vt l. diuus. primo rñ. s. e. † Pro hui⁹ declaratione quæro, an liber b hõ pductus testis põt torq̃ri? Circa hoc debetis scire. Quidã sunt liberi hoĩes positi ĩ dignitate clericali, & isti ñ pñt torqueri, sed alias de falso puniũtur, vt l. pĩbyteri. C. de epi. & cle. Quidã sunt alij positi in alia dignitate, vel nobilitate vel officio seculari, & isti possunt torqueri p testimonio in vno casu tm̃, l. si vacillãt: et sic aures iudicis offendũt. vt l. nullũ. in princ. C. de testi. Quidã sunt alij testes ĩ dignitate nõ positi: & tũc si qdẽ sunt diuites et bonæ opi. nõ pñt torq̃ri, nisi in duob⁹ casib⁹. Prim⁹ ẽ si vacillat, vt hic. Secũs si cõuincit̃ de mẽdacio, eo ipo q̃ asserat se ñ ĩterfuisse negotio, & ab alijs cõuincit̃ q̃ ĩterfuit.

vt l. vnius. §. testes. j. eo. Quidã sunt liberi homines viles artifices faciẽtes viles artes obscuri, & ignoti forsan: & isti secũdũ quosdã nunquã admittuntur, nisi cũ tormẽtis, vt in aut. de testi. §. si vero ignoti. et §. si vero nõ huiusmodi &c. & ibi glo. qđ videt̃ tenere Azo in summa. C. de testi. & in summa aut. Mihi videt̃ q̃ hoc nõ sit bene dictũ per l. diuus. §. fi. s. e. vbi deportat⁹ in insulã: & etiã statuliber nõ torquẽtur sicut alij liberi homines: & cõstat illos esse viles & obscuros. Præterea tex. in d. c. si vero ignoti. ad hoc vt torqueant̃ req̃rit duo q̃ sint viles & ignoti. Itẽ q̃ tentet corrũpere veritatẽ: tũc possunt torqueri, & iõ dico q̃ isti viles homines admittuntur ad testimoniũ sine tortura: nõ tñ adhibet̃ eis tãta fides sicut alijs, vt l. ij. & s. de testi. pñt tñ torq̃ri in casib⁹. Primo si vacillãt, vt hic, & d. §. si vero ignoti. Secũdo si cõuincant̃ d mẽdacio, vt l. vni⁹. §. testes. j. eo. Tertio qñ spõte vadũt ad dicẽdũ testimoniũ, vt d. §. si vero ignoti. in verbo, festinantes. & probatur v. q. v. §. hi qui.

1 ☞ *Minor nõ torquetur ad aliquem condemnandũ, sed ut eius dicto famatur indicium, & ueritas inquiratur, sic.*

De minore. Opp. s. ad Syl. l. j. §. impuberi. Sol. Mi-
1 nor nõ † põt torqueri, vt ex eius dicto aliqs cõdẽnet̃ vt hic: sed vt ex eius dicto sumatur indiciũ, pp̃ter qđ veritas inquirat̃ bene potest torqueri: hoc est ferula, vel habena cædi, vt no. in l. talis. in j. gloss. C. de his qui. vt indig. & ad Senatus. Syllan.

1 ☞ *Testis reuersi dictum quando ualeat.* 16.

Repeti. Opp. de l. vnius. §. j. j. e. So. vt ibi dicam. & ibi apparebit intellect⁹ hui⁹ legis
1 Vltimo inducit † hãc legẽ in arg. ad reuersionẽ testiũ, vide gl. q̃ incipit, argu. ad reuersionẽ. De reuersiõe testis debes scire breuiter. Qñq; testis à iudice reperit̃,
c vt puta vt dictũ suũ declaret, c vel ratione
d sui dicti reddat: & hoc põt iudex: d vt extra de testi. c. cũ clamor. & no. in aut. de testi. §. quia vero. in gl. magna. & arg. hui⁹ l. Qñq; testis reuertitur suo motu: & tũc si reuertit̃ incõtinẽti, audit̃: sec⁹ si ex interuallo, vt no. in d. §. qa vero. & extra de testi. c. præterea. & dixi vobis s. de fal. l. cos.

1 ☞ *Quando reus de socijs possit interrogari.*

1 Is qui. Opponitur de l. prius. supra ad Syllan. gloss. dicit † quod hæc est regula quod nõ debet de alijs in-
e terrogari, e qui de se confitetur: vt hic, & l. fina. C. de accu. Sed fallit in casibus, qui ponũtur in d. l. vltima. C. de accu. & fallit

d ¶ Reperi. Potest iudex. an testis q vult repeti, sit audiẽdus, vid bar. ĩ l. iiij. §. hoc aũt. de dã. ĩfe. ĩ iij. q. ¶ Inquãtũ hæc lex inducit̃ q̃ testis cogit̃ declarare dicta sua: adde fortius q̃ etiã cogit̃ declarare declarationem dicti sui, sc̃dm gl. no. xxxv. q. ix. graue. & no. Bar. in l. si quis intẽtione. ff. de iudi. & l. inter stipulantem. in princ. de verbo. obl. & dñ Bar. hic dicit de teste q pprio motu reuertitur. vide glo. quę nõ est alibi, in authẽ. de teste. §. quia vero. q̃ apertis probationibus non possunt testes repeti. Et ipsum allegat hic Bar. vide de hoc in c. cũ Ioãnes. in gl. no. de fide instru. Et vide qđ dicit Bar. in l. veluti. ff. de eden. Quando testes repetuntur, an debeãt iterũ iurare. Bal. q̃ nõ in d. l. hæredes palã. §. si quid. in fine. de testa. ff. In cõtrariũ videtur casus in l. q bona. in §. si quis stipulaturus. ff. de dã. infect. Ad hoc vltimũ vide qđ dixi in l. per hanc. C. de tẽpo. appella. vide in Specu. de inquisi. §. nunc vero. vers. sed nunqd publicat̃. & ante publicationem an possint testes induci? dicit Specu. q̃ nõ. nisi ex causa, vt si nõ fuit primo examinatus, vel si non fuerit de oĩbus recordatus: alias tanquã suspectus repellitur in tit. de test. §. satis substantiali. ver. sed nunqd. & vide quę dixi in auth. q semel C. de prob. His adde etiã Spe. in tit. de inquisi. §. nũc vero. ver. sed nũquid publicatus &c. Itẽ repetũtur de nouo testes si acta, & attestationes sint perẽptæ, vt in d. c. fin. de proba. cum materia. & Bal. in l. veluti. ff. de eden. & per Bar. & Sali. in d. auth. at qui semel. Et de materia repetitionis istius vide quæ no. Inn. in c. tuas. de test. Et an testis posset repeti, vt reddat rationẽ dicti sui, vide Bal. in d. auth. at qui semel. in iij. col. C. de proba. & ibi plene per eũ de hac repe. repetuntur etiam testes, si redarguãtur de falso sicuti instrumenta. l. fi. & ibi vide Bal. in fi. C. de fide instru. & dicit Bal. in l. fi. in iij. col. de re iud. q̃ si iudex nõ plene interrogauit testem, fit repetitio. & hoc iudex põt ex officio sc̃dm Bar. in d. l. iiij. §. hoc autem. in iij. q. de dam. infect.

e ¶ Is qui. De alijs interrogari. An qs sit interrogãdus de socijs, vide ẽt Ang. in l. si filiũ. in fi. gl. magnæ C. de libe cã. Et qs possit interrogari de socijs, adde tex. & quæ ibi habent̃ in c. j. de cõfes. vide. i. eo. l. j. §. qui quõnẽ. & §. quõni. Et facit, an vnus ex delinquẽtibus possit cõtra aliũ testificari: de quo ĩ Spe. de teste. §. j. ver. qđ si quatuor. & q̃ no. C. de acc. l. j. & p d. io. de Imo. in c. si-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

gnificaſti.de homici.adde qd dixit Bar.in l.ij.§.pe.de iure fiſci. qd quis pōt retineri, vt manifeſtet ſocios, vel mandatores, vel aliud quid faciat, quod eſſet iuſta cauſa carcerandi.& Ang.no.in l.& ſi certus.ff.ad Sillania. vide qd dixit Spe.in titu.de inquiſitione.§.ij.& dicit Sali.in l.ea quidē.in viij. char. C.de accu.ver.ſed quia ꝓpter denūtiantes.ꝙ licet dicto ſocij nō credat.l.ſi. C.de accu.tū eius dictū eſt ſolū ſufficiēs ad inquirendū.l.j.§. ſi quis vltro.ī.eo.& vide glo.no.in l.fin. C.de accuſat. Et an faciat iudicium, vt poſſint teſtificari ſocij criminis, no. glo. in l.ſi filiū. C.de liberali cau.& Bar.in l. j.§.ſi ſeruus.ī.eod.& glo. in d.l.ſi filiū.dicit ꝙ non facit indicium.& Salic. in d.l. ſi.C.de accuſa.aliter diſtinguit,& in alia materia: quia aut torquendus eſt ſeruus, & poteſt interrogari d ſocijs.l.quicūq; de ſer.fugi.l.j.ī.eod. Aut ſumus in criminibus, quę ſine ſocijs regulariter non committuntur: vt in falſificatione monetæ, & in crimine læſæ maieſtatis, & interrogari poteſt. l.prouinciarum. C. de ferijs. Item quando tēdit ad ſalutem communem omnium l. fin. C. de malefi.& mathe. quod nota. ſecundum eum. & ideo dicit ipſe, quod in caſibus, in quibus pōt interrogari de ſocijs: tunc bene loquitur Bar.hic. Vnde videtur qd ſocius præiudicet ſocijs,& probet,& indicium faciat. Ad hoc faciūt nota. in l.maritus.ī. eo.in quæſtione illa, an teſtis qui non poteſt examinari. examinatus faciat indiciū. De quo vide nota.per Spec. in titulo de accuſa. §. j. & verſicu.item repellitur qui fuit de ſocijs. De materia per Canoni.no.in c.j.de cōſeſ.& omnino vide quæ dixi in l. j. §. ſi ſeruus.ī.in apoſtilla. vbi allega. Dyn. in tracta. de quæſtionibus.

a ¶De malef.& mathe. Ad hoc facit gl. ꝙ ibi Bal.in l.nō iō minus. C. de accuſ. qd in aſſaſinatu poteſt ſocius interrogari de ſocio. Pro cuius doctrina Barto. doctrina hic nō poſſet eſſe melior.

✠ P O M A T E S.

b ¶Ex prædictis dico. Vide Alex. conſi.cxxvij.in fi. Volu. iiij.& ſeq.& Roma. cliij.in fin. & Aret. lxj.col.j.& colum.ſi. in fi.& vide Alexā. cōſil.lxxxix.vol.iij. vbi ponit pulchre de hoc an ſocius criminis poſſit interrogari,& quibus caſibus. & quā fidē faciat,& hic in apoſt.

in d.l.prius.ſ.ad Syllan. Sed iſtud dicere, fallit, eſt leue. Sed mihi videtur ꝙ debeamu dicere ſic: Quædā ſunt delicta, quæ nō cōmittunt principaliter in offenſam alicuius ſeu odiū: ſed propter cōmodū cōmittentiū, vt falſare monetā, ſeu fabricare falſam monetā. Itē latrocinia facere: nā latrones nō odiunt aliquē, ſed diligunt ęs alterius: & iſto caſu pōt interrogari de ſocijs. & probatur in l.diuus.ſ.de cuſt. reo. & l. puinciarū. C.de fer.& l.ſi. C. de male.& math.[a] Ita intelligo l.qui vltimo.j.ti. j.& ita intelligo l.ſi.ſ.ad exhib. Quædam ſunt delicta, quę cōmittuntur principaliter in alterius iniuriā, & odiū: & in iſtis cōfeſſus de ſe nō debet interrogari de alijs: vt hic, & l.ſi.C.de accu. Fallit in caſu d.l. pri[a].ſ.ad Sylla. Ex prædictis dico,[b] ꝙ fures poſſunt interrogari de ſocijs, & de receptatoribus, & ſimilibus: arg.d. l.diuus. ſ.de cuſt reo. Ratio prædictorū eſt qn cōmittitur delictū in alicuius iniuriā, eſt qui alios delinquentes pōt accuſare: ſed non eſt ita in delictis, quæ non committūtur principaliter in alterius iniuriā: ideo magis permittitur iudici inquirere.

1 ☞ *Coniuncta perſona quod poſſit eſſe teſtis pro coniuncta contra aliam coniunctam.* 17.

EXtraneo.

De quæſtione.

Nota ꝙ ſeruus cōmunis torquetur pro vno dño cōtra dñm. Facit ad quæſtionē,[c] vtrū aliqua cōiuncta perſona poſſit eſſe teſtis ꝓ

c perſona ſibi cōiuncta, † cōtra aliā perſonā æquē ſibi coniunctā, vt hic videtur quod ſic vt l.hoc quod placet. C.eo.tit.& videtur tex.non ſolum.§.j.ſ.de ritu nupt.& in Specu.de teſt e.§.j.

De ſeruo.

Op.de l.j.§.idē Nūmi. ſ.eo.Sol.ibi deſijt eſſe domini delicto ipſius domini: hic delicto ſerui. Non ſunt alia. 18.

VNius.

De hoc dic vt l.j. §.j.ſ. eodem titulo.

1 ☞ *Teſtes poſt publicatas atteſtationes in cauſa criminali, quòd poſſint examinari ad offenſam: quod conſuetudo non ſeruat.*

2 *Tortura quòd poſſit repeti, quando iudici videtur, & qn.*

3 *Animus & corpus in tormentis dicitur durare, quando propter tormenta non confitetur, nec habet animum confitendi.*

Reus.

Hic eſt bonus §. Opp.ſ.eo.l. repeti.in prin. Sol. illa intelligigitur ſcdm iſtā vt ita demū poſſint repeti tormēta, ſi de nouo ſuperueniunt indicia euidentiora primis. Ita intelligit hāc legē Ia.de Are.& Cy.C.eo.l.ſi.in fi.& ita tenebat do. Ray. ſcdm hāc lect. † habeo caſum hic, qd etiā poſt publicationē teſtiū in cā criminali pnt recipi teſtes ad offenſam. qd apparet. Nā primo præcedebāt indicia propter quæ fuit tortus: illa indicia nō potuerant apparere niſi publicatis teſtibus, cū ſuper illis indicijs debuit diſputari vt vidiſtis in l.cuſtodias.[d] ſ.de publi. iud. cū de nouo ſuperuenerūt indicia:

c ¶De quæſtione. Facit ad quæſtionem. De hac q. vide not per doct. in cap. poſtremo.& de appel.

d ¶Vnius. Reus. In l.cuſtodias. Quando dicātur noua indicia, dic vt ſi superueniant probationes diuerſi iudicij, non eiuſdem: argumen. eorū quæ habētur in l. per hanc. C. de tempo. appel. Et cum Bar. hic tranſit Salic. in l. ij. C. de cuſto. re. vbi videas. Et quid ſi reus eſt coniunctus per varias probationes, an poſſit a iudice torqueri, ad hoc vt cōfiteatur, an poſſit appellare? Bar. videtur tenere ꝙ ſic, in l.j.C. de iuramē. calumn. & ita dicit de facto nunc iudices ſeruare. Et ſic innuit iſto caſu reū in tormentis repeti poſſe. Cōtrarium videtur tenere Angel. in l.& ſi certus.ī.ad Sylla. & Ange. in ſuo tracta. de quæſtionibus. vi de Bald. in l. milites. C. eodem. plene per Ioan. And. in regula in contemplatione. in antiquis. de regu. iur. per Dyn. in tractatu de quæſtionibus. Adde quod ſi reus eſt confeſſus in tormentis, pōt poſtea ſemper repeti in tormentis ſine indicijs nouis: quia illa confeſsio facit ſemiplenam probationē: & in ea cogitur perſiſtere, ſecundum qd no. Bal. in dicta l. in bonæ fidei. verſi. ita quæro. C. de iniur. Et de iſta materia etiam vide Bart. in tract. de quæſtio. & per Paul. de Iea. in præalleg. commento. c. grauis. de depoſito.

✠ P. P A V. P.

e ¶Non obſeruat. vide Iac. de Bel. in tra. de quæſtio. col. xx.

f ¶Imo quæſtio. Vide Ang. in l.ſi. C. Sal. in l.ij. C de cuſt. re. And. Barba.

g ¶Nec confitetur. Sed quid ſi quis nunquā confitetur propter tormenta, & tamen iudex habet vehementia indicia cōtra eum, quid debet facere iudex talis? debebit ne eum abſoluere? Vide Salic. in repetit. l.ea quidem. C. de accuſa. & in l.ſi hi qui adulterij. C. de adul. & in l. quiſquis. C. ad legē Iul. maieſt. qui dicit qd debet dari obligatio hoc eſt circunduci proceſſus, vel etiam abſolui in prima in prima inſtantia, qd tene pro notabili dicto. Vnum tamen no. quod ſi teſtibus & ꝓbationibus cōuinceretur, debet dānari, licet per tormēta non cōfiteret. Caſus eſt fingu. in l. q ſniam. C. de pœn. & ibi dixi poſt Bal.

h ¶Iudex. Non debet adhiberi. Not. bene quod qū torquenti

ergo de nouo fuerunt teſtes examinati, ad defenſam non eſt dubium ꝙ poſt publicationem teſtium teſtes poſſunt de nouo recipi, vt vidiſtis ſ.eo. l.j. in fi.& videbitis ſtatim in §.cogniturū.j.eo.l.licet. iſtā

e lect. ſic no. tamē cōſuetudo nō obſeruat[e]

f imo quæſtio[f] repetit indiſtincte, cū iudici videat: & ideo intelligo legem noſtram

2 alio mō, & ita practicatur. † Qñq; apparent cōtra reū indicia leuia, nō multū manifeſta, & multū vrgētia: tunc quæſtio de eo nō debet repeti. Qñq; cōtra reū apparent indicia manifeſta & euidentiora, & multū vrgentia: tunc ſi in prima tortura reus nil dicit, & ſtat durus, poterit iterū torq̄ri & repeti. vt l.repeti.ſ.e.licet hoc ꝙ hic dicit euidentiorib[9] argumentis, expono euidentioribus argumētis, q̄ſ ſint alia argumenta leuia quæ conſueuerūt opponere cōtra reos. ſed ſecundum primam lectu. expone euidentioribus argumentis, ſcilicet, quā fuerunt prima argumenta cōtra reū habita. † Quæro dicitur hic maxime, ſi in tormentis animus corpuſq; dura

3 uerit. quæro qn durat in tormentis animus & corpus. Rndeo qn ꝓpter tormē

g ta nō habet animū cōfitēdi, nec cōfiteat[g]: ſed quando confitetur, & non perſeuerat tunc non durat animus &c. & tūc pōt repeti in quęſtione. qd apparet ex eo quod tex. dicit maxime.

In ea cauſa.

Dicitur hic nō facile, & ſic innuit ꝙ qñq; ad tormenta procedatur nō præcedentibus indicijs. qd pōt eſſe in caſu l.prius. ſ. ad Sylla. regulariter cōtra, vt ſ.eo.l.j.§.j.

1 ☞ *An in his indicijs quæ requiruntur ad torquendum teſtem, debeat adhiberi illa diſputatio circa indicia, quæ requiruntur ad torquendum reum.*

Iudex.

Dicitur hic, niſi cū facto interueniſſe dicuntur: quæro a quo iſtos teſtes debet dici interueniſſe facto, vt ſit locus torturæ. Rndeo, debet dici ab alijs teſtibus, vt j.l.proxi. Sed quæro vtrū ſufficiat dici ab vno tantū ex teſtibus. puto ꝙ ſic, ſi ille vnus ſit dignior iſto qui ſe interfuiſſe negabat, qm vnus teſtis facit ſufficiens indicium ad torturā. dic vt

1 dicā. j.e.l.maritus. Secūdo † quæro, vtrū in his indicijs quæ requirantur ad torquēdū teſtem, debeat adhiberi illa diſputatio circa indicia quæ requiruntur ad torquēdum reū, vt dixi in l.cuſtodias. ſ.de publi. iudi. Reſpondeo, quædā veniunt examināda pro tortura teſtis, quæ cauſam principalem, de qua agitur nō tangunt, vt puta, an ſit ſeruus vel liber. Item an ſit vn[9] de litigatoribus, an non, & iſta indicia prius examinantur, & excutiuntur, vt l.ſi quis ne.ſ.eo.titu.& l.j.§.ſi quis dicatur.ſ. eodem titu. Quædam ſunt indicia, quæ comprehenduntur ex dictis quæ cauſam principalem tangunt: tūc circa illa nō de

h bet adhiberi[h] diſputatio cū aduocatis, ſed cōmittit iudici. Ita debet intelligi hic, & j. l. pxi.& in auf. de teſti.§.ſi vero ignoti. et C. de teſti. l.nullum. Nō habetis hic alia.

Qui

testes non seruatur forma.l.custodia.ſ.de pub.iudi.
a POMATES. Cogniturũ. Vide Bal.in l.in crimine.ff.de adult.& co.Car.in ead e cauſis.de teſti.
b P.PAV.P. Quod iudex. Vide Ang.in trac.maleſi. verſi.qui iudex ſtatuet terminum.in princ.

dẽtur cõtra illũ tex.in verſ.aliquatenus nõ ſũt admittẽdi,iũctis his q̃ habẽtur in c.at ſi clerici.de iudic.in verbo,aliquatenus condemnandi.Sed poteſt reſponderi,ꝙ licet non ſint aliqui admittendi:tamen admiſsi faciũt indiciũ, vt colligitur ex doctrina Bart.hic.Similiter etiam pro hoc facit ratio. Nam ratio quare laici non admittuntur,eſt quia laici ſunt infeſti clericis,& præſumuntur eos odio habere,vt ij.q.vij.laici. Sed reſpondeo, ꝙ illa inimicitia,ſeu illud odiũ quod habetur in genere clericis:quia laicus nõ videtur eſſe ſufficiens ad repellendum à iudicio.patet enim:qa licet teſtes inimici ĩ criminalibus exceptione repellantur: tamẽ inimicitia iſta generalis non tollit, quod non faciant aliquod ĩdiciũ.Ita Barto.in l.ij.de appel.reci.licet Bald.ibi contra. Sic ergo dicamus:quia licet ſit laicus non repellitur tamen à iure, ſecundũ Innocẽ.in c.cum cauſam.de teſtib. Et ad Bar.hic vide Bal.in l.eos.C.de teſti.et dicit etiam Bald.in c.j.§.ſacramẽtum.de cõſue.recti feu.ꝙ teſtis non legitime examinatus non facit indiciũ.alle.Bal.hãc l.& dicit Bal.etiam ſi teſtis ſit legitimus: tamen modus examinãdi nõ ſit cõgnitus, vt quia nõ fuit interrogatus de cauſa, licet duo teſtes nõ interrogati faciant plenã fidem:putat tũ ꝙ vnus nõ faciat ſemiplenã ꝓbationẽ. Itẽ ſi vnus teſtis non dicit plene factum, vt not. ff. de infa.l. Lucius.qa talis examinatio nõ caret qualiquali boni viri ſuſpicione,cũ iudex nõ iurauerit ad veritatem inquirendã.vñ not. ꝙ modicus defectus impedit ſemiplenã probationẽ vnius teſtis,vt patet manifeſte ꝑ multa quę ſuperius dicta ſunt.q̃ no. reliqua autem vide poſt Bar.ĩ d.l.admonendi.ff.de iureiurãdo.& dixit no.Bal. in d.§.ſacramẽtũ.ꝙ teſtis ĩualidus, ſicut non facit ſemiplenã probationẽ:nec etiã faciet indiciũ. Et intelligo hoc maxime, ſcilicet quod adminiculetur probationi. Nam quædam ſunt motiua indicia,nõadminiculatiua, quę minus ſunt quã ſemiplena ꝓbatio, no.per Bal.in l.cum probatio.& in l.etiam matris.ſ.de proba. Adde Bald. in l.ij.de epiſco.audien.vide omnino Bal.in l.ſeruos pro domino.C.de teſti. in l.ſi quis ex argentarijs.§.fin.ſ.de eden. Et an quando ſequitur tortura de aliquo,qui non debuit torqueri, dictum eius faciat præſumptionem, vide Bal.in l.ſi.C.de accuſ.& no.ꝙ ad probandum innocentiam admittuntur teſtes domeſtici,vel minus idonei,ſecundum Specula.in tit.de inquiſi.§.j.ver ſicu.ſed nunquid.

Et dum dicit hic Bar.ꝙ teſtis infamis facit indicium,intellige ad inquirendum,vt no.Bar.in l.cunctos populos.& ibi Bald.C.de ſumma trin.& fide catho.in ver.ſed & alia infamia.& vide Bald.in l.ſi.C.de accuſ.& glo.C.de his qb.vt indi.d.in l.ſi.c.veniens.& in c.præſentiũ.de teſti.Et quid importet iſtud qualequale,de quo hic per Bar.vide text.in l.itẽ apud Labeonẽ.§. prætor ait.la vltima.de iniu.l.ij.§.merito.ne quid in loco pub. Et iſtis adde Bar.in l.ij.in ſi.de quæſt.de app.rec.ĩ.Et ad qd operet iſtud qualequale,vide Bal.in l.ſi duo patroni.in prin.de iureiu.Et de iſto vide Bar.in l.j.§.idẽ Cornelio.ĩ.e.& Bal.C.e.l.in milites.in l.ij.C.quorũ ap.nõ reci.& doc.& gl.in l.

1 Si quis fuit domeſticus alicuius,licet deſierit eſſe, an poſſit pro eo teſtificari.

Seruus in eius caput.

Facit argu.ꝙ ille qui fuit domeſticus †alicuius nõ poſsit in cauſa eius eſſe teſtis.& examinari,licet deſierit eſſe domeſticus. De hoc dic vt dixi ſ.eodem.l.j.§.ſi ſeruus.

1 Iudex debet dare terminum ad faciendas defenſiones.
2 Defenſio ꝙ valeat facta ſine termino.
3 Teſtes in criminali ad defenſam etiam publicatis atteſtationibus ꝙ examinentur.

Cogniturum.

a Iudex debet dare parti terminum ad faciendum ſuam defenſionẽ,licet poſsit fieri defenſio ſine terminis. h. d.

1 †Not. ꝙ iudex [b] debet dare terminum [c] ad faciẽdas defenſiones ſeu ſtatuere diẽ, ad audiẽdas allegationes. Facit C.de iud. auth.iubemus. Secundo no. 2 †ꝙ defenſio valeat ſine termino,vt hic,in ver. quãuis. Tertio no. 3 †ex eo quod dicit quocunque tẽpe:ꝙ ad defenſam etiã poſt publicationẽ [d] pñt recipi teſtes,vt hic.et l.j.in ſi.ſ.eo. 19.

Is cui.

Ibi,niſi aliorũ q̃õnibus. intelligo ꝙ ꝑ alios d̃ mẽdacio conuincatur, et dicatur interfuiſſe facto,vt dixi.ſ.l.prox.§.teſtes.

1 Dictũ vnius teſtis idonei ꝙ faciat indicium ad torturã.
2 Indicia ſequentia non confirmant torturam.
3 Teſtis examinatus qui nõ debuit examinari,quando faciat indicium.
4 Iuramentum in ſupplementum probatiõis,an habeat locũ in cauſis criminalibus,et quando aliud iuramentum quod defertur à parte parti. 20.

Maritus.

Teſtis qui nõ debet examinari propter partis reuerẽtiam,examinatus nõ facit indiciũ,neque ꝓbat [e]. h.d. No. textũ ibi.& teſtimoniũ vnius hominis &c. Op. & videtur ꝙ debuit huic actori deferri iuramẽtũ q̃ habebat ꝑ ſe vnũ teſtem,vt l.in bonæ fidei.C.de iureiu.& l.admonẽdi.ſ.de iureiu. So.hic maritus nõ poterat ſcire veritatem de negotio,qa agebat ex pſõna alterius:& ex eo q̃d erat factũ eo abſẽte,vt dicit gl.q̃d in ſe ſatis placet. Alia eſt ꝙ hic loquiẽ in criminalibus,ſed leges cõtrariæ in ciuilibus. Hæc nõ placet quo ad legẽ iſtã,qa ẽt hic loqtur ĩ ciuilibus,ſed an in criãlibus ſit locus delatiõi iuramẽti vel nõ:dicã ſtatim. Tertia ſolutio eſt,& iſta ẽ vera ꝙ ex dicto vnius teſtis deferẽ iuramẽtũ q̃n teſtis eſt idoneus,ſed filius liberti non eſt idoneus teſtis:qa põt reuocari in ſeruitutẽ,vt l.fin. C.de liber.& eorũ lib & ideo ex eius dicto non poteſt deferri iuramentum. 2 †Secundo opp.& videẽ ꝙ dicto vnius teſtis ſtetur,vt l.non omnes.§. à barbaris.j.de re mili. Solu.ſtatur vt faciat indicium non vt faciat probationem. Ad idẽ l.Theopõpus.ſ.de dote præleg. Sed ad hoc opponi.ergo debuit hic perueniri ad quæſtionẽ ancillæ,qa pro ſe habuit vnum teſtem. Gl.dat plures ſolutiones,ſed veritas colligitur ex duabus,ſ.ex prima & vltima. Nam hic fuit reprobata quęſtio ꝓpter duo. Primò quia torta fuit ancilla pro domino. Secundò:quia nõ præcedebat indicium.& illud q̃d diciẽ ꝙ vnus teſtis facit indiciũ eſt verũ in teſte idoneo, [f] ſed hic nõ erat idoneus teſtis:quia erat filius liberti. Et ꝙ vnus faciat indiciũ ad torturã, habes in gl.in l.quiſquis.C.ad leg.Iul.maie. Facit quod notaẽ in l.in bonæfidei.C. de iureiurã.& l.admonendi ſupra,de iureiurando. Et hæc eſt vera ſol. 2 †Item ſoluit gloſſ. alio modo,quia hic fuit prius habita quæſtio,poſtea fuit examinatus teſtis: & ſic indiciũ ſequitur,& nõ præcedit. quod no.nam indicia ſequentia [g] nõ confirmãt quæſtionẽ ſeu torturã præcedentẽ. Vlterius opponitur extra glo.ꝙ teſtis,qui nõ debet examinari examinatus faciat indicium, [h] vt l.j.§.impuberi.ſ.ad Sylla.& dixi ſ.eodem l.ex libero.§.primo. Pro cuius 3 †declaratione debes ſcire ꝙ teſtis qui non debuit examinari propter reuerentiã perſonarum:& tunc examinatus non facit indicium,vt hic,& l.diuus.ſ.eodem. & l.j.§. diuus.& §.diuus Seuerus. Quandoque teſtis non debet examinari propter ætatem: & tunc examinatus non facit indiciũ plenum,ſed qualequale,vt dicta l.j.§.impuberes.ſ.ad Sylla.no.in l.talis.in gl.j.ſ.ad Syl. Idem puto de teſte,qui non debet examinari propter ſexum, vt in muliere eadem ratione. Quandoque teſtis non debet examinari propter infamiam:& tunc examinatus facit indicium qualequale,vt l.quivltimo.j.titu.j. Quandoque non debet examinari propter inimicitiam: tunc examinatus facit indicium,vel non facit, ſecundum qualitatem inimicitiæ:vt ſ.eodem l.j. §.penul. Quandoque teſtis non debet exa

c Dare terminum. Adde l.j.§.ſi.adhuc.ff. de re milita. vide et Bar.et Imo.in d.l.cuſtodias.§.j.ſ.de pub.iudi.et Salic.in l.ij.C.de cuſto.reo.et nota.gl.in l.j.ſ.de furt.bal.ne.et Sal.in d.l.ij. de cuſto.reo.et ibi Bal. poteſt tamen iudex ex cauſa tollere,ſecũdum Bal.in l.a procedere.C.de dila. q̃d omnino no.et vide Bartol.in l.in criminefupra de adult.

d Poſt publicationẽ. Et idẽ videtur ſentire glo.in l.ij.C.de edendo.et iſtum tex. alleg.Bar.in l.fin.in penultima quæſtio.ſ.eo.intellige ſi petatur.& vide Baldũ ĩ l.nouerint.C.vt intra certum tempus. litem poteſt ex cauſa iudex tollere,ſecũdũ Bal.in d.l.cum reis.C.de pœ.Et quid ſi eſt confeſſus. an audiatur reuocans,vid Bal.et Sal.in d.l.fin.C.de pba.in ſi.vide Bal.in l.milites. C.e.& l.ea.l.in prin.

e Neque probat. Et ſic no.ꝙ põt appellari à tortura,& illicitæ torturæ,etiã eius cõfeſsiõi nõ ſtatur, vt hic,et no.Bar.& Bal.in dicta l. milites.in ſi.C.e.plene ꝑ Pau.de Iraz.in commẽto prææallegati.c.gratis de depoſito. vbi omnino vide.

f In teſte idoneo. Et ſic ſi torqueretur ille q nõ debet torqueri dictũ eius adminicula tur.De quo vid Bal. in l.ſ.de acc.et Bar. in l.j.§.idẽ Corne.ĩ.e.et ibi dixi.

POMATES.
g Indicia ſeq. Vide Fel.in c.ad noſtram.co.j.de pb.& ad hoc ẽt vide Ro.cõ.clxvij.Fel.ĩ clerico.co.iij.de iud.ver.idem puto.ibi ꝑpter ĩbecillitatẽ.Quid aũt ſi ſit ille q examinari nõ debet pp domeſticitatẽ,vid Fel.in c.in literis col.v.ad ſi.de teſt.et Anc.cõſi.cxlvj.Ale.cõ.xxiij.co.vij.ĩ ij.vo.vbi ponit qd in famulo et domeſtico:co pta an loqtur ibi q̃ñ eẽt ĩfamis et domeſticus ſimul. Vide Iaſ.ĩ l.admonẽdi ſ.lxxvij.ĩ pri.de iurei.vide Rap.cu.ĩ cõ.lxviij. Ale.ĩ cõ.cxxvij.ad ſi.vo.iij.Fel.ĩ c.ij.co.iij.in ij.no.d̃ teſt.et co.vij.ĩ pri.et ĩ c.ex pte co.v.ad ſi.d̃ teſ.ſ.ſicut.co.ij.in vl.no.in c.de cætero co.iij.in prin.de teſt.et vide Barb.cõ.xlvij.co.x.et ſe.vo.j.et co.xxij.et Ab.ĩ c.j.co.pe.d̃ cõſ.et Ale.cõ.clxxiij.co.ij.vo.ij.et Fel.ĩ c.j.& ij.co.iiij.ad ſi.de re iu.et Ale.cõ.xiiij.vbi põit qd in teſte inimico conſtituto in articulo mortis.et Bal.iiij.in v.parte.et Fel.in c.in literis.co.ſin.ad ſi.de teſti.

g Indicia ſeq. Indicia ſecuta poſt torturã eã non validãt.& vide Ang.ĩ ſuo trac.maleſi.ver.nunc videamus de tortura.in iij.col.et no.Bal.in l.ea q̃dẽ.in penul.col.in ver.item quæro.de acc.et late per Bal.in l.ſi.C.de accu.

h Facit ĩdiciũ. An teſtis q nõ debet examinari examinatus faciat ĩdiciũ cũ nõ debuerit examinari l.lex Cor.& ibi no.Bar.ĩ.de iniu.l.inimi.ſ.d̃ teſt.dic vt ꝑ Bar.ĩ l.admonẽdi.in xj co.ſ.de iureiur. Vnũ tñ tene mẽti q̃d dicit Ab.in c.decreto.de teſ.ꝙ tenet ꝙ laicus nõ poſsit in criminalibus teſtificari cõtra clericũ,vt eſt tex.ibi examinatus:tñ facit ĩdiciũ.q̃d no.qa hæc dicta vi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

quisquis. C. ad l. Iul. maie. & no. q̃ qñ requirit certus numerus testiũ, minor numerus facit indiciũ.

a ¶ Delationi iurisiurãdi. An in criminalibus in defectũ probationis posit deferri iuramentũ, vide p Bart. in l. eum qui. §. in popularibus. ī. de iureiuran. & in d. l. admonendi. eo. titu. Quod autẽ in criminalibus deferat iuramentũ in supplemẽtum probatiõis, qñ est vnus testis cum alijs indicijs, vide in c. fi. de iureiurã. vide Bar. in l. lex Corne. §. illud. ī. de iniurijs. & Iac. But. & Bar. ī l. ait prætor. & ī l. admonendi. de iureiurando. Bal. in l. iudices. C. de iud. & Bal. in l. in bonę fidei. C. de rebus creditis. & quod nõ deferat aliquo modo facit qd̃ not. dicit Bal. in l. fi. ī princi. C. si minor se maio. dixe. quia vbi requiruntur pbationes luce meridiana clariores, non deferẽ sacramentũ in defectum pbationis. Et vide Bar. in l. eũ qui. §. in popularibus. de iureiu. & Bar. in l. fi. ff. de in lit. iurã. dicit tñ Bal. q̃ nõ iuratur in supplementũ probationis: verum est super facto: sed super facientibus ad cãm bene iuratur. Plus dicit ibi Roma. q̃ ẽt in criminalibus iuratur in supplemẽtum pbatiõis, quãdo est vnus testis, cũ alijs indicijs. Et vide oĩno do. Abb. in c. fin. de iureiuran. Pau. de Ca. in cõsi. ccxxiij. & Bal. qui hoc sentit in d. l. in bonæ fidei. in ver. tertio inspicitur. ad fin. l. per Bar. post Richar. Malũ. in l. iij. ī. de iureiu. & adde tex. in l. nam et postea. §. si dãnet̃ de iureiurã. &c. & vide oĩno Abb. in c. literis. de testi.

b ¶ Quæstiõis. Iste est nota. tex. secundum vnã lect. secundum quã pbat q̃ quoties iudex aliquẽ illicite ponit ad torturã, nõ præcedentibus indicijs, est præsumptio violentiæ, & etiã q̃ ois confessio facta post tormẽta sit illicite extorta: & ideo reo non præiudicat. quam etiãm lecturã sentit Bar. hic.

c ¶ Secundo mõ exponit. Quã lectu. multi libri nõ habẽt. quod tñ intellige, quando fuit confessus anteqũ fuit repositus in pristinam libertatẽ, qa est p̃sumptio, q̃ sicut iudex eũ illicite torminari ratione ordinis: quia ante litis contestationem, vel parte non citata: & tunc puto quod non facit indicium: vt l. si quis adulterium. §. de adul. & C. de testi. l. si qñ. in fi. facit qd̃ dicã j. eo. l. fi. † Vltimõ q̃ro, an in criminalibus sit locus delationi iurisiurandi. [a] Glos. hic dicit, q̃ non, contra tenet glo. in l. iij. circa prin. §. de iureiur. & C. de iureiu. l. in bonæ fidei. Breuiter, quicqd̃ dicant docto. ego dicam illud quod puto verũ. Aduertatis: quandoq; agitur de crimine ciuiliter: tunc si quidẽ est actio priuata, est locus delationi iuramenti: vt l. iij. in princ. ibi: sine pœnali &c. & in l. si duo patroni. §. Iulianus §. de iureiur. Sed si ageretur actione populari: dic vt l. eum qui. §. in in popularibus. §. de iureiu. Si verò agitur criminaliter: tunc aut loquimur de iuramẽto deferendo à parte, aut de iuramẽto deferẽdo à iudice. Primo casu, si quidẽ accusabatur de aliquo iudicio publico: non est locus delationi iurisiurandi ante litis contestationẽ: quia negotiũ nõ est adhuc proprium accusantis: vt l. si cui. j. de ver. signi. sed post litẽ contestatã. idem: quia non est locus delationi iurisiurandi. Ratio est. Nã si quidem reus in litis contestationem fuerat confessus, nõ põt sibi deferri ad absolutionẽ: quia actor esset in manifesta calumnia: ergo &c. vt l. eũ qui. §. in popularibus. §. de iureiur. Item si negauerit, est verisimile q̃ iterum neget: vt l. si cui. §. ijsdem. §. de accu. & ideo deferendo sibi iuramentum, videtur calumniari. Præterea in iudicio publico quis videt̃ nomine publico accusare & causam publicã agere: sed ille qui agit causam alienam non potest deferre iuramẽtum, nisi ei specialiter sit mandatũ: vt l. iusiurandũ quod ex conuentione. §. fi. & l. tutor. §. de iureiu. Præterea, si quis posset deferre iusiurãdũ reo: iam tota materia Turpiliani esset destructa: qa daretur licentia accusatori deferẽdi iuramentũ reo, & desistẽdi impune quod tamẽ nõ põt sine abolitione. Et hoc est verũ, q̃ non põt deferri reo ad absolutionem: vt dixi. Sed an reus possit deferre accusatori ad cõdemnationem, vt qa dicit, volo esse cõdẽnatus si accusator iurauerit. In hoc sunt opinio. inter Guli. de Cug. ex vna parte, qui dicit q̃ nõ põt fieri: qa de domo accusatoris non debet pbatio recipi: vt l. de minore. §. tormẽta. §. eo. ergo nõ debet stari eius iuramento. Præterea, in criminalibus debẽt esse pbationes luce clariores: vt l. sciant. C. de pba. ergo &c. Sed istæ rationes concludunt in iuramento, quod deferẽ parte inuita. ideo do. Iac. But. dicit, q̃ põt deferri iuramentum actori ad condẽnationẽ rei, etiam in criminalibus. quod patet: quia ille, qui defert iuramẽtum, videtur cõfiteri sub conditione si iurauerit: vt l. qui iurasse. in fine. §. de iureiurando. sed confessio est probatio luce clarior: ergo &c. Ita dicebat ipse, q̃ satis placet. Si verò loqueris in iudicijs priuatis: tũc antequam perueniatur ad iudicium, potest quis iuramentũ deferre: vt d. l. iij. in princ. ibi: pœnali &c. argu. l. iuris gentiũ. §. si paciscar. §. de pact. Sed postquã deuẽtũ est ad iudiciũ, accusator nõ põt desistere: vt l. & in priuatis. & l. si qs repe. §. fi. §. ad Turp. & ideo tũc dicerẽ, sicut in publicis. Si verò queris de iuramẽto quod defertur à iudice in defectũ probationis: tunc reo ad absolutionẽ bene põt deferri: vt l. præsenti. C. de his qui ad eccl. confug. & dicitur iuramẽtum purgationis: actori verò ad cõdemnationem non potest deferri: quia requiruntur probationes luce clariores: vt d. l. sciant. C. de proba. & ita intelligatur glo. hic posita.

1 ☞ *Confessio facta in tortura sine indicijs, quòd non præiudicet, etiam si in ea tortus perseueret.*

2 *Citatus ad subeundam torturam si non venit, habetur pro confesso: & ponitur in banno, sicut haberetur ante comparitionem.*

21.

b Væstionis. [b] Ista lex legitur in glo. multis modis. Nam primò ponit̃ casus: q̃ † ex confessione facta in tormentis quis non damnatur: & tunc exponitur, habendæ, id est, habitæ. Ista lect. est vera in se: vt l. j. §. diuus. §. eo. sed tamẽ ista lec. violat tex. hic. Secũdo modo exponit̃ habẽdæ. i. habitæ sine indicio: & tunc dicit, † q̃ ex cõfessione facta in tormẽtis nõ præcedente indicio, quis non damnatur. Et ista est no. lectu. etiam intelligo istam lect. siue sit cõfessio habita à teste: vt §. l. proxi. siue sit confessio extra a reo principali, eadẽ ratiõe. Et ita intelligo etiã si in tali cõfessiõe perseueret. Tertio modo legit̃ ista lex, vt dicat sic: ille, qui vult venire ad secũda tormenta, ꝓpter hoc nõ debet dãnari. Circa istã lec. quæro, † aliqs citatus [d] cõparet, & dat fideiussores: & negat maleficiũ. Apparẽt cõtra eũ postea sufficiẽtia indicia ad torturã: iudex nõ põt eũ habere: qd faciet iudex? Gl. dat hic remediũ, §. q̃ cogat eum pignoribus captis & mulcta indicta. Ita dicit gl. hic. Domini, istud est verũ de iure cõmuni, secundũ quod absens nõ põt dãnari, etiam vbi est pena pecuniaria, nisi de maleficio cõstet: vt l. absentẽ. j. de pœn. sed secundũ statuta terrarũ, secundũ quæ absens cõtumax habet̃ pro confesso: dico q̃ sicut ante cõparitionẽ si fuisset cõtumax, & patere se poni in banno, haberet̃ ꝓ cõfesso: ita qñ citatus est q̃ veniat ad subeũda tormẽta, & est cõtumax, & patit̃ se poni in bãno, debet haberi pro confesso. Hoc probatur in l. cõsentaneum. C. quomodo & quando iudex. & l. properandum. §. sin autem reus. C. de iudic. In quibus dicitur, quòd sicut contra contumacem ante litis contestationem proceditur ad missionem in possessionem ex primo & secundo decreto: ita potest procedi post litem contestatam. & ita iam pluries practicaui: quod tene menti: quia est multum notabile aliæ lecturæ sunt claræ, quæ ponuntur in glossa.

1 ☞ *Ex suspicionibus quis nõ dãnatur, sed torquetur ad veritatem eruendam: & si tortus non confitetur, absoluitur. Cautela, qñ tortus absoluitur, quia nõ cõfitetur, nec cõstat de delicto, quòd iudex faciat scribere in actis, quòd tortura fuit habita cum moderamine.*

2 *Inquisitio generalis de maleficio dicitur fieri, quando miles vel alius officialis mittitur ad videndum hominem, vel vulnera, & scribi facit.*
Vel quãdo fama procedit de aliquo magno delicto, & mittitur pro vicinis.

3 *Præsumptio maxima est contra repertum in mendacio.*

4 *Testes ita possunt torqueri in inquisitione generali, sicut in speciali.*

Indicia

sit ita ẽt q̃ eũ fecerit illicite ratificare, & metu futurorũ tormentorũ, vel præteritorũ nar. l. si cui. §. ijsdem. ī. de accus. Vbi vero reus esset repositus in pristinam libertatẽ, & post redieret ad iudicẽ, & corã eo delictũ fateret̃, esset puniẽdus sine dubio: vt l. j. C. de confes. no. Bar. in l. si cõfessus. de custod. reo. qd̃ not. Et istud qd̃ ī. notaui. & qd̃ hic habet̃, reputat multum no. Imo. in l. qui in aliena. §. Celsus. d̃ acq. hære. & dicit, q̃ istud etiã sequit̃ Gãdinus ī tract. suo maleficio. & poteris de hoc multũ lucrũ facere, vt not. Bal. in l. milites. C. e. & Ad. de Bar. & doct. p illum tex. ī l. maritus. ī. e. in prin. Secus tñ esset, si aliter quãm tormẽtis confiteret̃: qa tũc etiã nõ præcedẽtibus indicijs habet̃ pro confesso. c. j. & ibi no. de accu. in vj. Et ista etiã sequit̃ Pe. de Anch. ī Cle. j. de homic. sed Bal. in l. j. in v. col. C. de confes. simpliciter tenet cõtrarium, dicens q̃ cõfessio extorta nõ præcedẽtibus indicijs, si in ea perseueret reus cõfessus, valet. & alleg. gl. illius legis, & gl. in l. j. §. fi prius. de quæsti. ī. eũ quo Bal. videt̃ concordare Paul. de Iraza. in d. c. grauis. ad fi. Et ad p̃dicta vide Mathesi. in suis no. clx. vel clxj. Adde Bar. in trac. de quæsti. vbi tenet id qd̃ hic ipse tenet, & gl. adde q̃ tortura indebite facta a pricipio nõ vitiat reliquũ p̃cessum valide post ea factũ. gl. est nõ. & ibi Bal. in l. j. in fin. C. eo. tit.

¶ Adde plenius per eundẽ Alex. cõsil. v. j. lib. & consi. j. libro iij. Et an confessio facta in tormẽtis, si aliter nõ cõstet de crimine, sit sufficiẽs ad cõdemnationem, vide oĩno Pet. de Ancha. cõsi. xxiij. incip. videt̃ prima facie.

d ¶ Quæro, aliquis citatus. Not. q̃ si quis citatur, & dat fideiussorem, superuenientibus indicijs debet capi pignora, si nõ comparet personaliter. Plus singu. dicit Bald. in l. fina. C. de cura. furio. quod debet capi filius eius: quia verisimile nõ est quod comparebit, & confitebitur. capitu. afferte mihi gladium. de præsumptio. & faciunt quæ habentur per Bar.

& ibi etiam dixi in l.fi.§.j.de his qui sibi mor.consci.& vide per docto. in l. quod dicitur.§.fi.de acqui.hære. Aduerte,quia posset esse aliud remedium,quando non esset intentatum ciuiliter:quia proceditur ad missionem in posses sionem,sicut in ciuilibus:arg.l.absentem.de pœnis.sed do. Anto.in c.tuæ vt lite non contest.tenet glo.fin.Ioã. An.ibi.& vide Bald.in l.absentem. præal leg.i.col.

5 *Indicia sufficientia ad torturam quæ sint.*

6 *Plura indicia ad torturam an requirãtur vel sufficiat unũ, & statur in iudicis arbitrio.*

7 *Indicium debet probari per duos testes.*

Vnus testis integer: qui deponit de maleficio ipso,facit indicium: alias secus.

8 *Parti debet dari copia indiciorum.*

9 *Indicia habita super inquisitione generali,non præiudicat reo,contra quem fit inquisitio specialis,si repetantur.*

22.

Quis sine.[a] Pone casum. contra aliquem procedi tur p inqsitionẽ,vtrũ possit torqri? Respondetur q nõ, nisi præcedentibus legitimis indicijs.h.d. Et sic hic loquitur quãdo pceditur per inquisitionẽ. Dicitur hic,nisi aliquibus suspiciõibus &c. & sic innuit q ex suspiciõibus quis dam1 netur.contra.j.tit.j.l.absentem.dicit glo.† qd' ex suspicionibus quis torquetur ad eruendã veritatem[b]:nõ tamẽ ex suspiciõe quis dãnatur. Iõ dico hic q sunt quidã iudices stulti,qui statim cũ hñt indicia cõtra reũ:cogunt eũ ad cõfitendũ. Certe hoc nõ debet fieri,qa cõdẽnarẽt eũ ex indicijs et suspiciõibus:sed debẽt adhibere tormenta cũ moderamine, et ex istis veritatẽ inuestigare.et ita iã feci pluries fieri, sed si habita tortura nõ inueniebatur verũ, absoluebã eum:et hoc faciebã scribi in actis habita tortura cum moderamine non reperi eũ culpabilẽ.et hoc ne tẽpore syndicatus possit dici,tu debuisti eũ torquere. Sed qa de suspiciõibus et indicijs fit mentio:ideo circa indicia ali qua videamus.

2 Et ad euidentiã scias,† q qñq; de maleficio fit inqsitio gñalis,nõ cõtra certam personã. Qñq; de maleficio procedit specialiter contra certam personam. Primo casu antequam ad inuestigationẽ aliquam procedatur,debet constare de maleficio:vt l.si is qui.§.si tu Titiũ[c]. s.de fur. & ideo rectores mittunt militẽ.vel alium officialem ad videndum hominẽ mortuũ, & videndũ vulnera,et hoc faciunt scribi, vt super hoc possit postea inquiri. Puto tamen q sicut fama est sufficiens[d] vt possit specialiter inquiri contra aliquem, vt dixi in l.ij.§.si publico[e].s.de adulte.ita fama de maleficio est sufficiens , vt possit de maleficio fieri inquisitio generalis. Quid enim si fama est, quod fuit factum magnum furtum: & non potest constare iudici directo de maleficio , bene sufficit fama habita certitudine de maleficio vel fama,iudex põt mittere p vicinis. Nã vicini debẽt verisimiliter scire potius q alij: vt l.si ita.in fi.s.de fun instru.not.in l. iij.circa prin.s.de testib.& extra de præsump.c.quosdã.& c.qñ. Et si quidẽ à vicinis repererit aliquẽ,de quo sit suspicio:eũ ad se adducat diligẽter,& eum interroget de circũstãtijs multis,vbi steterit illa nocte, cũ quo comedit vel cœnauit. Ista est enim subtilis cognitio,de qua dicit l. de minore.§.plurimũ.s.e.& tũc ex sermonibus & ex voce & ex trepidatiõe seu cõstãtia poterit cõtra eũ aliquã psumptionẽ habere,vel nõ habere. Nã si repertus erit in mẽdacio, erit maxima† psumptio[f] cõtra eũ.l.vnius. §.testes.s.e. & extra de præsum.c. literas.

3 Et in† hac inqsitione gñali poterũt testes torqueri sicut in speciali,vt vidistis in l.j.§. qui quæstionẽ.s.e.& iste est modus inuestigãdi maleficia. † Veniamus ad indicia specialia[g] contra aliquẽ. Pone,contra aliquẽ pcedit de aliquo crimine,quæ sunt indicia,quæ pñt esse sufficiẽtia[h] ad torturã. Doc.cõiter dicũt,& bene,q de hoc nõ potest dari certa doctrina,sed relinquit arbitrio iudicis:vt l.iij.§.eiusdẽ quoq;.s.de testi.ita no.p doc.in l.vlt.C.eod.tit. Sed ego dabo doctrinã,quã potero:& pone in terminis,aliqs accusat de furto : cõtra eũ pñt esse indicia,q est homo malæ cõditionis & famæ,& cõsuetus facere similia:vt l.de minore.§.plurimũ.s.e.l.nõ oẽs.§.à barbaris.j.de re mili.q ipse erat vicinus:habebat notã domũ illã:qa cõuersabat ibi. Hic est casus in l.dñs horreorũ.circa prin.s.loc.& q ipse post furtũ factũ aufugit,& se abscõdit:vt l.lege Cor.& ibi de fuga plenè dixi s.ad Sylla.& post furtũ reptus est expẽdere pecuniam: cum ante esset pauper homo:& nec reperitur vnde habeat: vt arg. l.Quintus.suprà de donationib. inter virum & vxorem. Item quod illa res subtracta cedebat ad commodum suum, & non alterius. Verbi gratia,instrumentum, quod ad eum pertinebat, non reperitur.l. prima.§.si quis instrumenta.aliàs §.ille autem. C. de Lati. liber. tollen. Item quod res furtiua est reperta penes eum: vt lege, inciuilem.& l.ciuile.C.de furtis. Istæ tamẽ præsumptiones,quæ sunt contra reũ,pos

a ¶Quis sine. Adde Ludo Rom.in cõsi. viij.incipien.Visa ista. ẽo propositæ. An. Barba.

a ¶Quis sine. Et not. quod s ciuili non potest deueniri ad tormenta, nisi veritas aliter haberi nõ possit nec in crimine,vbi nulla præcedit psumptio.ff.q.vj. nõ solent.supra eo. l. diuus.et in d.l. ex libero.Ad primũ dictũ vide l.eo.l.diuus. et in d.l.ex libero.

b ¶Eruendam veritatem. De his indicijs vide aliqua in c. tertio loco.de probatio.& vide Bar.et Ang.in trac.de quæstionib. & qd not.do.Io. de Imo.in l.si quis post l.de tes.et supra eo.i l.de minore.§.tormẽta.& qd dicit Bart. in leg.vnica ad fi.s. furti.aduer.nau.cau. sta.nisi sint indicia dubitabilia. et per Bar.in l.sciant.C.de probatio.

c ¶§.si tu Titium. Ad de quod dixit Bar.si fin.in leg. fin. de in litem iuran.quod si aliquis modus esset probandi per iuramentum,quod faceret semiplenam probationem in ciuilibus. Il lud cum faceret in dicium ad torturã. Quid si aliquis cõfes sus est se promisisse Titio centum,vt eũ de morte patris sui non accusaret vtrũ existente tali confes sione possit poni ad torturã.Bar. i tract. de quæstionib. Bal. in c.j.§.iniuria.i ver sic.seu furtum. de pa.iur.fir.dicit se putare quod si talis labores infamia possit poni ad torturam. Nam vehemens infamia etiam sine ali quo indicio sufficit ad torturam, vt habetur extra de pur. canon.c.si quis.per lmoc.ad hoc.supra de prob.cum proba tio.& de ædi.edic. l.quæro.§.fin.& dicit.Inno.in c.cum I.et A.de re iudi.q etiam admittuntur testes viles contra valde diffamatũ. Et ad intellectũ huius q.vide q dixi in l.eius q delatorẽ.de iure fis.in princi.secũdũ Bar.vbi et subdit Bald.q si quis mandauit Seio,vt interficeret Caiũ,et interficit: sed tamẽ Seius dicit q hoc nõ fecit exequẽdo mandatũ:sed fecit motu proprio qui erat eius,non autem tanquam mandatarius eius:an ei credatur? Et dicit quod multi doc. mouent hanc qõnẽ extra,de homici.in c.ad audientiã. & non aliter clare respondent,sed in dicto.§.iniuria.dicit,q præsumendũ erit contra mandatorẽ,et recurrendũ erit ad coniecturas: quia non est bonũ testimoniũ delinquentis.l.fi.C.de acc. Allegat etiam gl.in l.pen.C.de fideiussо.de vt per eũ in d.§.iniuria.& in l.quicunque.et not.quod sing.dicit.Bal. in l.ãn.in vl.col.C.de proba.quod vbi probatio sit indicatiua,hoc est indicium,quod est minus quam semiplena probatio:tunc est verum quod põt deueniri ad torturam.et ita demum deuenitur,si talis est vilis persona.et ita intelligit gl.in d.c.cum probatio. Secus si esset vir grauis & bonæ famæ:qa qualitas præcedentis vitæ elidit huiusmodi indicium.l.non omnes.§.a barbaris.de re milita.c.cum in iuuentute.de præsup. quod nota. Et an iudex ex vera & infalibili cõscientia deficientibus alijs probationibus torquere possit,vide Bald.in d.leg.ampliorem.C.de appel.& dicit Bal.in leg.ij. in j.colum.C.quo.appel.post Ioan. And.quem ipse refert, q est in arbitrio iudicis,an indicia sint sufficientia. De quo vide Barto.in tracta. de quæstio.in fi.qui sibi est contrarius. His dictis vide plene circa hoc Pau.de Leaza.in d. c.commento.c.grauis.de deposito.& adde quod in occultis iudex debet esse facilior ad tormenta,secundum Bal.in l.iij.C.de episco.audien. Ad quod facit quod not.in l.fin. C.de proba. & in l. si hi qui adulterij.C. de adult.quod in his quæ communiter secrete fieri consueuerunt, proceditur ex coniecturis, & præsumptiõibus: vt traditur in l.fi.C.de pericu.tut.vbi glo.no. & per Bald.in rubr. C.de prob.& de materia quæ indicia requirantur,not. Paul de Leaza.in cõmento c.grauis.de deposito.

¶Et no.qualiter dari debet tortura ad purgationem indiciorum,vt dicit etiã Ang.in l.milites.C. de quæstio. q pbatio bonæ famæ purgat indicium. & vide Bart.in l.iij.§.sed & si ex improuiso.j. de re milita. & dicit Bal.in c.j.§. iudices vero.de pa.iur.fir.q iudices non tenẽtur aliquem ponere ad torturam, nisi petat per eum cuius interest.alle.gl.in l.eũ seruum.C.de ser.fugit. retuli post Bart.in l. iij.§.in eum.ff.de dã. infect.

¶Adde qualia debent esse indicia ad torturam,eundẽ consil.v.j.lib.

d ¶Est sufficiẽs. Et vide no.in l.lege Cor. ad Syllania.

e ¶§.si publico. Adde Bar.qui allegat illum tex.in l.j.§.item illud.ad Sylla.& vide text.q est bonus i d.lege Cornelia.

POMATES.

f ¶Erit maxima præsumptio. Vide Ro. consi.viij.col.j.Feli. in c.literas. col. ij.de præsump.& Barba. consi.xliij.col.v.vo. j.& lxij.col.j. vo.iij. & col.ij.vbi dicit,q in causa accusatiõis potest iudex ex officio suo tales interrogationes facere,etiã accusatore non petente.

g ¶Veniamus ad indicia specialia. Et scias in materia quod nulla alia indicia sunt sufficientia ad ponendum clericum ad torturam,nisi sit infamatus de crimine. Ita dicit domi. Ant.& communiter omnes in cap.j.de postu. Et qui sunt qui non possunt torqueri præcedentibus indicijs,vide post Barto.in l.j.C.eodem. Et de ista materia vide aliquid per Salice.in l.sciant.C.de probatio.& vide multum not.Bart.in l. ij.C.de furt.& per Bald.in l.metum.C.quod met.cau.post Bart.& quæ ibi dixi,& glo.in l.fi.C.famil.ercis.in l.fi.§.de hære.insti.& in l.fin.C.de proba. & quod no.in l.excusantur.in prin.de excu.tut.Cy.in l.de tormentis.C.de quæstionibus. Bald.in l.neque natales.C.de probatio.& in l.j.C.de collu. detegen.& in l.ij.C.de sen.quæ sine cer.quanti.& in l.data opera.C.qui accusa.& in l.ij.C.quorum appella.in l.seruos.C.de testi.& quæ ibi dixi post Barto.& in tracta.de q.Barto.in l.excipiuntur.ad Sylla.quod not. & adde quod stat in arbitrio iudicis,quę indicia dicãtur sufficientia secundum Bar. in l.ij.C.quo.appel.

h ¶Esse sufficientia. Et vide Bal.in l.non hoc.C.vnde legiti.vbi dicit,q vbi aliquid frequenter,& facile ab alio contingit abesse:tunc est leue indicium. secus si frequenter,& facile non contingit abesse:quia tunc est graue indiciũ. Et indicia specialia,quæ sunt contra aliquem, vt possit poni ad torturam, vide in l.fi.C.famil.ercisc.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Possunt elidi. Et qualiter purgãtur indicia, & ad seq. q. vide Ange. in vij. charta. & faciũt no. ī. eo. in l. maritus. & vide post Bar. in l. ij. §. si publico. de adul. & ad q. de qua hic, adde Bal. in l. ij. C. de decu. & in l. ij. vt lit. penden. & vide per Imo. in c. per tuas. de testi.

b ¶ L. capite quinto. Quid si reperitur homo mortuus ante domũ tuam an sit præsumptio contra te: vide qd no. Bart. in l. j. ī. de via publica. Itẽ p̃sumatur interfectus à suo inimico: vide Spe. de præsump. §. j. Roma. ponit in l. j. §. hoc rescripti. ī. ad Syll. & bart. o. in tract. de qõni. & si aliqs reperiatur mortuus in strata, p̃sumit mortuus ab illo, q multũ frequẽtabat ibi, sẽdm doc. in l. iusto. in princ. de vsure. p illum tex. & vide qd no. Ang. in l. j. C. si qs imperatori maledixerit. Bal. ī l. j. C. de probat. Et an fama sit sufficiens indiciũ ad torturã, vide in l. de minore. §. tormenta. ī. eo.

c ¶ Ponere casum. Vide etiã p. do. meum in l. metũ. quod metu cau. & vide Bar. circa hoc in l. ij. in prin. de fur. & vide Bar. ī l. ædiles. de via pub. Et quid si reperitur homo mortuus, & nescitur à quo, sed p̃batur q̃ suus inimicus dixit se suam iniuriã vindicaturum: an ista verba sint sufficientia ad probandum homicidium factum ab isto? Sali. tenet q̃ nõ, in l. j. C. de his qui. vt indig. Vide Bar. ī. proxi. colũ. Cy. & Bal. ī l. metũ. C. qd me. cau. et bal. & Imo. ī l. fi. ī. de hęr. insti. Item quid si aliquis fuit minatus, & postea reperitur occisus. de quo dicit p Bal. in d. l. metũ. C. quod met cau. & ibi Alex. & Io. And. & Spe. in ti. de p̃sump. §. j. ver. sed pone. per Ant. de But. in c. tertio loco. de ꝓba. & in l. fi. dicit Bal. & Imo. an si quis visus est exire cum gladio sanguinolẽto de domo alicuius: & ibi reperiatur homo mortuus: an illud sit sufficiens indicium? & vide Bal. in l. fi. C. de proba. vbi vide omnino.

d ✠ POMATES. ¶ Item q̃ fuit visus. Vide Alex. cõsi. xiiij. in iiij. vol. & Feli. in c. afferte. col. v. ad fi. de præsump. & Alex. consi. v. col. ij. volu. j. & Pau. de Cast. cõsi. cxcvij. vbi ponit, an quis ex præsumptionibus & indicijs vrgentibus absq̃ alia probatione possit corporaliter puniri.

e ¶ Sed quæro. Et dicit gl. in l. ij. §. si absens in ver. sed cã. ī. si ex noxa. cau. aga. quod indiciũ faciẽs semiplenã ꝓbationẽ, est sufficiẽs ad torturã. ad quod facit, qd dicit de cõfessis extra iudicium vel corã incõpetenti iudice: vt no. gl. in l. capite quinto. & ibi dixi. ī. de adul. an sufficiat vnũ indicium vel plura. Io. An. in Spe. de p̃sump. §. species. ver. violenta. & iudices maleficiorũ practicant, q̃ sufficit vnum ad torturam cõfitentium. & Io. And. de proba. §. fi. ver. xiij. per Ia. de Bel. in d. aut. de exhi. reis. in §. si vero. in fi. Bal. & Imo. in l. fi. de hære. insti. & not. q̃ quædam sunt indicia leuia, quædam quæ quo modo cognoscantur & quid operentur, vide Bal. in l. non hoc. C. vnde legi.

f ✠ POMATES. ¶ In arbitrio iudicis. Vide Alex. cõsi. lxv. col. ij. vol. j. & lxxxvij. col. ij. vol. j. & ad fi. & xiiij. col. in fi. & seq. in princ. volu. iij. vbi ponit quid in læui p̃sumptione. & lxij. col. iij. vol. iij. & ibidẽ dicit, q̃ in delictis, q̃ occulte cõmittunt, vt ī crimine falsi, furti, & adulterij, iudex debet esse facilior ad torturã q̃ in alijs. & col. fi. vbi ponit, q̃ indicia sufficiũt & p̃sumptiones. & lxxxix. col. ij. vol. iij. vbi pulchre loquit, q̃ indicia requirant in criminalibus. Et Ang. in tracta. maleficiorum. in gl. fama publica præcedẽte.

g ¶ Confessio extra iudicium. Et no. gl. & Bart. in d. l. capite quinto. & nota q̃ cõfessio extra iudiciũ, vel corã incõpetenti iudice, est sufficiens indiciũ ad torturam. vide Bart. & notaui ibi post eum in l. capite quinto. de adulter. Item si reperiretur res furata penes aliquem, an sit sufficiens indicium, vide Bald. in l. ciuile. C. de fur. & domi. Ioan. de Imol. & Bald. in l. finali. ī. de hæredi. insti.

h ¶ Debeat probari. Qualiter ꝓbetur indiciũ, vide per Bar. in l. fi. C. fa. ercis. qualiter testes debent deponere, vide in l. non hoc. C. vnde legi. Itẽ adde secundũ d. Io. de Imo. in l. cũ ꝓponeret. ī. de leg. ij. qũ ex cõiectura vel indicijs

a sunt elidi.[a] verbi gratia, si res furtiua reperiat̃ penes me ostẽdo eã à quo habui: vt dictis legib. & idẽ esset repire in alijs ĩdicijs similibus. Itẽ si cõfessus esset extra iudiciũ

b vt l. capite quinto[b]. ī. de adult. Itẽ si fuisset fugatus cũ rumore, q̃ hoc esset, ꝓpter furtũ seu ꝓpter tale maleficiũ: vt l. itaque. ī. ad l. Aquil. & dixi in l. de minore. §. pen. ī. eod.

c Possumus etiã ponere casum[c] in alio maleficio: vt in homicidio. Repertus est homo mortuus in aliquo loco, de quo aliqs inculpat̃: pñt contra eum apparere indicia q̃ erat suus inimicus: vt ī. e. l. j. §. cum quis.

d Itẽ q̃ fuit visus[d] facere præparamenta ad hoc vt emeret gladiũ, & similia: fuit visus illo sero per aliqua loca ibi vicina, cum nõ consueuerit ire, & sic de similibus: quæ iudex arbitrio suo sciet inquirere: vt d. l. iij. §. eiusdẽ quoque. nõ insisto. Sed quæro[e]

e 6 vtrum requirantur plura ✝ indicia, an sufficiat vnum indicium ad torturam? Leges omnes videntur loqui in plurali: vt l. j. circa prin. ī. eod. ibi: alijs argumẽtis, &c. & l. vnius. §. j. ī. eodem. & hic, & l. milites. C. e. Glo. videtur loqui in singulari, dum dicit: sed præcedente suspicione: & etiam in l. si quis. C. ad l. Iul. maie. vbi gloss. dicit indicium. Domini: licet leges loquantur in plurali: tamen hoc non cogit, vt debeamus intelligere de pluribus indicijs: vt l. ij. §. homines. ī. vi bono. rap. tamen vtrum sufficiat vnum indicium, vel plura, vt dixi,

f hoc stat in arbitrio iudicis[f]: vt d. l. iij. §. eiusdem quoq̃ principis. ī. de testi. Nam possunt esse quædam indicia generalia & remota: & ista non sufficerent sine alijs: vt puta, est homo malæ conditionis, est indicium qualequale: vt lege, de minore. §. penulti. ī. eodem. Istud puto non sufficere ad torturam sine alijs indicijs: sed si esset vnitum istud indicium cum alio, vt quia

surgit plena ꝓbatio: tũc tot requirũtur ad hoc probandũ, quot testes requiruntur ad ꝓbandũ principale negotiũ factũ: sed vbi per indiciũ nõ insurgeret plena ꝓbatio: tũc dicas, q̃ si testis deponẽs deponat super facto directo, sufficit vnus testis idoneus, hoc est, q̃ facit indiciũ ad torturã dictum vnius deponẽtis directo super maleficio. l. iij. cũ ibi no. C. ad l. Iul. maie. & Barto. hic. Si aũt non deponat super maleficio: tũc requirũtur ad ꝓbandũ indiciũ duo: vt in d. l. fi. fami. erc. & Bart. hic. Ita dicit ibi Imo. licet Bal. ibi secundũ eũ simpliciter dixerit, & male, tot testes requiri ad probãdũ cõiectura, vel indiciũ, quot requirũtur ad ꝓbãdũ ipsum factũ principale, & ipsam principalẽ dispositionẽ: p gl. ibi. & adde Bald. post gl. in l. excusantur. in prin. de excu. tut. & ibi habes differẽtiã inter indiciũ & præsumptionem, & p eũ in rub. C. de ꝓb. in ij. col. quibus adde Bal. ī l. nõ hoc. C. vnde legit. & qd conferat ꝓbatio suspiciõis, vide Cy. in l. si qs decurio. C. de fal. & ponit Io. An. in addi. Spe. in ti. de teste. §. restat. versic. sed põe, certe iudex. ¶ Adde qualiter indicia ad torturã debeant probari, eundem consi. j. iij. lib.

est homo malæ conditionis, & conuersabatur in domo illa. Certe ista duo generant suspicionẽ: vt d. l. si dominus horreorum. ī. loca. Sed si esset vnum indiciũ non remotum sed propinquum tangens negotium, de quo quærit: vt vnus bonus testis de visu. de quo dixi ī. eod. l. proxi. vel con

g fessio extra iudiciũ[g]: vel captus ibi. & dicitur q̃ est ꝓpter hoc l. capite quinto. ī. de adul. vel est res reperta apud eum. Potest enim indicium vnũ esse ita propinquum, quod erit sufficiens ad torturam. Ita intelligo hanc glo. dum dicit, suspicione. & gl.

7 l. si quis. C. ad l. Iuli. maiesta. ✝ Quæro

h qualiter debeat probari[h] indicium? Respõdeo, q̃ per duos testes. Glos. est in l. fi. C. fa.

i ercis. Illud enim[i], quod dixi, q̃ vnus testis facit indicium, est verũ de vno teste qui testificatur de maleficio ipso: sed quando nõ testificat̃ de maleficio, sed de indicio quodam dicens, ipse fuit tali nocte repertus in loco ibi vicino, qñ fuit factum furtũ: istud indiciũ debet probari per duos testes, nec sufficit probare per vnũ: vt not. in l. fi. C. fa. ercí. Facit ad hoc ī. de testi l. vbi numerus.

8 ✝ Quæro, vtrum[k] de indicijs debeat fieri copia parti. Respon. q̃ sic. Nam cum super his debeat disputari, merito debet fieri copia parti: vt l. vnus. §. cogniturum. ī. e. quod dixi in l. custodias. ī. de publi. iudi.

l Quæro an[l] indicia ✝ habita super generali inquisitione præiudicent reo, vt possit torqueri, quando fit inquisitio, vel accusatio specialis. Puto q̃ non, quia illi testes nõ fuerunt examinati ipso citato, & ipso existente contradictore: ergo non præiudicat sibi: vt C. de testib. l. si quando. Vnde debebat iterum examinari, post litem contestatam. Et facit ad hoc quod dixi vobis in l. si quis adulterium. in prin. ī. de adulte. & hæc sufficiant.

i ¶ Illud enim. Vide Alex. consi. clxxiij. col. j. vol. ij. & col. ij. & ibi ponit: an tales qui nõ deponunt de ipso facto, iungãtur vt probent. & vide Bal. in c. venies. ī. ad fi. de testib. & consi. ccxxvij. in v. parte.

✠ P. PAV. P. k ¶ Quæro vtrũ. Vide do. Ias. in l. ij. col. ij. versicu. iiij. ex hac lege. C. de edendo.

✠ POMATES. k ¶ Quæro vtrũ. Vide Alex. in l. ij. col. j. in fi. C. de edẽ. Hoc tũ nõ haberet locũ in delictis receptis super gñali inquisitione, nisi illa postea reiteraretur in speciali inquisitione. Ita dicit Ange. in l. quæstionis. ī. e. & vide Cep. consi. lxvj. per totũ. & seq. Barba. lxvij. col. xij. vol. j. & col. xij. & col. xxiij. & vide Panor. in c. j. col. j. de depo. & in c. cũ in contemplatione. de regu. iur. Et quod testes debeãt examinari parte citata, vide Alex. consil. clxxix. col. ij. ad fi. vol. ij. & Bald. in l. j. in vlt. col. communia de leg. & Ang. in l. milites. C. eo. & vide quæ ponit Bar. de vilibus. & in l. j. in iiij. col. C. de sum. trini.

k ¶ Quæro vtrũ. An debeat fieri de indicijs parti copia, hic habes q̃ sic. & sequit̃ Ang. in l. si vacãtia. in xxij. col. C. de bo. vac. lib. x. Item dicas q̃ debet fieri copia inquisitionis, prout no. plenius per illũ tex. in l. ij. C. de edẽ. & ibi vide quæ dixi in l. ij. §. j. de iure fis. Et ad ista adde Bal. in l. ij. C. vt lit. pen. & vide Inn. in c. per tuas. de test. dicit Ang. in l. milites. C. eo. q̃ ꝓbatio bonæ famæ, facit purgare indiciũ. Et qualiter purgẽtur indicia, vide Ang. in d. l. si vacãtia. in vij. char. & Bar. in l. ij. §. si publico. ī. de adul. Et quid de copia diffamationis, per Ang. in d. l. si vacãtia. & dum dicit Bart. q̃ debet dari copia indiciorũ: an interim suspẽdatur tortura, vel differatur: vide ipsum Bart. in tract. de quæstio. & Pau. de Leaza. in d. c. grauis. de deposito. No. q̃ adminiculа dicũtur vehemẽtia indicia. c. cum dilectus. de suc. ab intest. & per Bald. in l. fi. in iij. col. famil. ercisc. Et quid sit adminiculum, & quid coniectura, & quid verisimilitudo. & per Bal. in l. ea quidem. in iij. co. C. de accu. Adde, vt plene per eundem Alex. consi. v. lib. j.

l ¶ Quæro an: Et an indicia habita super gñali inquisitione præiudicent reo: adde Ang. in d. l. si vacantia. in vij. char. & faciunt no. in l. maritus. ī. eod. Et quod dixi post Bar. in l. ij. §. si publico. ī. de adul. Et istis adde Barto. in l. j. §. qui quæstionẽ. ī. e. Bal. in l. iubemus. in iij. col. C. de ꝓba. & Inn. in c. p inquisitionẽ. de elec. Bal. tũ in l. obseruare. §. ꝓficisci. in vj. q. ī. de offi. pcõs. videtur dicere cõtra Bar. hic. Sed mihi plus placet opi. Bart. Adde etiã ad Bart. hic. Sal. in l. fi. ad fi. C. de qõ. Et an testes recepti super fama ad inquisitionẽ formandã ꝓsint ad cõdẽnationẽ: vide Bal. in addi. Spe. in ti. de sen. in fi. & vide an testis faciat indiciũ, ī. in l. maritus. in apost. Et an ad examinationẽ testiũ debet pars adesse: vide Bar. in l. j. §. qõm. ī. eo. & Bal. in l. iubemus. in iij. col. C. de proba. & per Inn. in c. per inquisitionem. de elec. præalleg.

De

a ℭ De pœnis. Quando ex vno delicto imponatur pœna duplex vide Bart. in l. quid ergo. §. pœna grauior. de his qui notan. et vide post Bar. in l. Neminem. ... acrul.

b ℭ Quoties. Secūdo opp. Vide in l. si qs in seruitutē. ff. de fur. & vide de hoc cōtrario no. per Bart. in l. omnes populi. in v. q. princi. supra ff. de iust. & iure in vers. iuxta pdicta quero &c. Et istud qḋ dicitur, qḋ in delictis inspicitur tpś delicti, vide not. in l. j. §. an bona. ff. de iure fis. & ponit Bald. in l. j. C. an seruus ex suo facto. et Bar. in d. l. oēs populi vers. iuxta pdicta quæro quid in delictis. et in l. si qs in seruitutem. in prin. ff. de fur. et do. Benedi. de Plumbino ī l. statuliberi a cæteris. in princ. & ibi dixi. ff. de statulib. Bal. in l. propter. C. de adul.

c ℭ Arbitrio iudicis. Sed istud videtur cōtra d. l. iniuriarū. iuncto eo quod no. Bar. in l. fi. ff. de iniur.

d ℭ Iuxta prædicta. Vide Io. de Imol. in consi. cxxvij. de effecto domino post delictum. & in consil. cxlij. And. Bar.

e ℭ De illa q. Qñ post delictū quis est effectus clericus, a quo debet puniri: vide Bar. in l. adul. §. j. ff. ad adul. et vide Bar. & doct. in l. cū quædā puella. de iurisd. om. iud. et faciunt hic dicta an si aliqs est effectus furiosus post delictū cōmissum, quomō debeat puniri: vid Bal. in l. furiosum. C. qui test. fac. pos. Et de hac q. etiā quid si non efficitur clericus, sed alia persona ecclesiastica: vide Fede. de Senis, in cons. ... et quod legit. & not. in c. perpēdimus. de senten. excom. ... p d. Card. Et quid si intrauit religionē, non tamen fuerat religiosus: vt quia erat intra annū professionis: dic qḋ interim ... est exēptus cūra seculari, nec etiā puniatur vt clericus. et status eius etiam ambiguo, an sit futurus clericus. Vñ id, qḋ sibi securū est inspicere debemus quo ad pœnā ... de statu. ... And. An. hic. Et qḋ de laico debitore q p ... qui ... pscripserit: ... cōtra creditorem ū post istud factus est clericus cōuenitur in ecclesia

1 ℭ De pœnis. Quando ex vno delicto imponatur pœna duplex. nu. 1.
2 ℭ Tempus delicti, vel tempus sententiæ, quando inspiciatur in imponenda pœna. & nu. 3.
2 Electus Prior, licet adhuc non intrauerit, si delinquit, habetur vt Prior ad pœnam minuendam.
3 Quando quis est effectus clericus post delictum commissum a quo iudice puniatur, an a seculari, an ab ecclesiastico.
4 Becheti, & fratres gaudentes, qui mutant habitum, si delinquunt possunt puniri per secularem: debent tamen exauthorari, & priuari insignijs ordinis.

a *De pœnis*[a]. *Rubrica.*

Quærit glos. quid est pœna. Respondeo vt in glossa.

LEX. I.

Quoties. Hæc est not. lex. In imponēdis pœnis tempus delicti nō tempus sententiæ inspicitur. h. d. proinde. supra dixi in genere: hic in spē. Oppo. † de l. statuliber. ff. tit. j. Glo. dicit, fallit in statulibero. Tu dic, Qñq; mutatur cōditio, et tpe delicti nulla suberat spes mutationis tūc loquitur hæc lex. Qñque tēpore delicti suberat spes mutationis status: et tunc debemus inspicere statum mutatū, si hoc prodest reo, vt d. l. statulib. & j. eo. l. moris. §. fi. Secus si reo obesset, vt ar. l. interpretatione. j. eo. Et iō puto, † q si aliquis eēt electus Prior, licet nō intraret adhuc officiū, nec intrasset adhuc, et delinqueret, et sibi prodesset officiū Prioratus ad minuēdā pœnā, haberetur vt prior: alias secus, p d. leges. Facit ad hoc l. statuliberi a cæteris. in prin. et qḋ ibi no. ff. de statulib. Secūdo op.[b] & istud cōtrarium est multū difficile. & op. de l. pe. ff. si ex noxa. cau. aga. Dicit gl. hæc lex corrigit istā. qḋ nō placet. qa euitāda est legum correctio. Vel aliter dicit glossa in lege cōtraria, ibi loquitur ī publicis iudicijs: hic vero loquitur in priuatis. Ista sol. vr̄ cōtra tex. legis cōtrariæ. ibi dū dicit iniuriā, qḋ cōstat eē priuatū iudiciū. Sed gl. intelligit crimē iniuriarū eo casu quo est crimē publicū, vt l. qḋ senatus. ff. de iniur. vt dixi vobis in casu d. l. qḋ senatus. nō est crimē publicū, & respectu quo dicit publicū iudiciū, vt l. j. ff. de pub. iud. vt ibi. Præterea ista solutio est falsa. Nā ibi loqtur de actione noxali, sed p publico iudicio nō dat actio noxalis, vt l. qs sit fugitiuus. §. noxas. ff. de ædil. edic. & l. hæc stipulatio. ff. de verb. ob. Præterea nō est verisimile, q Iurisconsultus hic loquatur in priuatis delictis, cū sumus in materia publicorū iudiciorū. quare Dy. soluit alio modo & dicit, q ibi inspicitur mutatio personæ quantū ad custodiā, vt ī eadē cā sisti nō videat quātū ad custodiā: quia aliter seruus, aliter liber: vt l. ij. C. de custo. reo. Ista so. Dy. est cōtra text. legis contrariæ. ibi enim dicit de vindicta, non dicitur de custodia. Gul. de Cu. dat aliam sol. & dicit totum contrarium. Ad glos. respondet, q ibi loquitur de priuatis delictis, hic loquitur de publicis. Rō est, quia delicta priuata nō habent pœnam limitatam, sed imponitur extra ordinem, vt l. fi. supra de priua. delic. & l. fi. de fur. et l. fin. de iniu. Sed delicta publica habēt pœnas limitatas, ideo in eis inspicitur tempus delicti. Ita dicit Gul. Huic solutioni videbatur applaudere Ia. But. et etiam do. Ray. Ista sol. videt cōtra l. iniuriarū æstimatio. ff. de iniur. & cōtra tex. in auth. vt iud. sine quoquo suf. §. pe. Præterea, illud, qḋ ipse dicit, q in criminibus publicis, est pœna ordinaria, non est verū semper: vt l. lege. §. hodie. ff. ad leg. Iul. repe. l. annonā. ff. de extraordi. crimi. Ideo † ego putarē sic dicendum, q nō distinguamus crimē publicū à priuato. sed ī oī crimine dicamus. Aut imponit pœna ordinaria, & limitata lege, et loquit hæc lex. Aut imponit pœna arbitrio iudicis & tūc iudex in arbitrādo imponit pœnā secundū tempus sentētiæ. hic est casus in l. pe. ff. si ex no. cau. aga. Ratio est in promptu. Nam cum pœna est certa statim: cum deligt: fuit adstrictus ad illā pœnam: sed qñ imponit pœna arbitrio iudicis,[c] nō pōt dici adstrictus ad illā pœnā, nisi cū iudex fuerit arbitratus: vt C. de cōtrahē. emp. l. fi. & ista puto vera. Iuxta pdicta[d] q̄ro de illa qōne.[e] cū aliquis post delictum est effectus clericus: a quo debet puniri, vel à iudice seculari, vel à iudice ecclesiastico. Istā q. ponit Dy. in l. itē Vlpianus §. j. ff. de excu. tu. Guid. de Suza. ponit in l. palle. ff. si ex nox. cau. aga. Spec. ponit eā in tit. de reo. do. Io. An. ponit eā multū late extra de obli. ad ratio. c. j. Et qa ista qō est multū vulgata, nō insisto in allegādo, sed venio ad decisionē. Dy. videt distinguere, & pdicti doc. vident cōcordare. Aut fecit se clericū in fraudē: & tūc ista allegatio q est clericus, sibi nō pdest: vt l. si maritus §. legis. ff. de adul. ibi: sine detractione, &c. & l. hos accusare. circa prin. ibi: si nō retractādi & c. ff. de accusa. Aut est certū q fecit hoc sine fraude: & pdest sibi ista exceptio: vt l. hos accusare. §. hoc beneficio. ff. de acc. Aut est dubiū: & tūc si quidē erat accusatus, vel diffamatus, de crimine, psumitur hoc facere in fraudē: vt l. fi. in prin. j. de bo. eo. qui mor. sibi cōsci. Pro hoc vide l. adulter. §. si eo tpe. ff. de adul. & quod ibi dixi. alias secus, vt ibi patet. Ista est determinatio Dy. cōcludit Dyn.[f] q si in fraudē hoc fecit, nō pdest sibi hæc allegatio. Sed qualiter poterit iudex secularis punire clericum? Dicit Gulī. & Iac. But. q degradari debet ab epo suo: vt l. qui cum vno. §. reus, j. de re mili. & auth. clericus. C. de episc. & cle. Et ista determinatio Dy. tota loquitur antequā pcessus sit inchoatus cōtra eum: sed si pcessus est cōtra eū inchoatus: qd iuris: vel qd si esset lata snia, & post sentētiā efficit clericus? Videt tex. cum glo. q non psit[g] ista allegatio: vt l. si qs postea. ff. de iudi. vbi gloss. exponit de clerico. & l. cum quædā puella. ff. de iurisd. om. iud. quod est verum, nisi ad illum clericatū peruenerit, nō suo motu: sed forte tractus à superiore: vt l. qui autem. in prin. ff. si quis cau. & l. iurisperitos. ff. de excu. tut. & l. tutor petitus. eo. tit. & ff. de vaca. & excu. mu. l. prætor. in prin. & de l. idem Vlpianus. §. j. de excusa. tut. do. Ioan. An. in d. c. j. extra, de obli. ad ratio. dicit, q istud est verum quantum ad executionem faciendam in rebus: sed q persona possit capi, & detineri in carceribus, vel decapitari: hoc fieri nō potest: cum persona clerici omnino sit exempta à manu iudicis secularis. Et quæ de clerico dicta sunt, ipse idem dicit de monacho, seu alio qui regularem professionem fecerit,

ecclesiastico foro, ita qḋ non possit se tueri isto statuto: vide Io. Andr. in d. c. j. de excep. lib. vj. in nouel. Et ad pdicta adde Bal. in l. si crimē. C. de ord. cogni. dicit tñ Bal. sin. ī l. j. an seruus ex suo facto. q si qs vouerit ingredi religionem, postea cōmisit maleficium, deinde īgressus est religionē, q certe indistincte tūc poterit puniri à iudice laico, secūdū opi. Dy. Et q nō psit assumere clericatum post delictū est text. & ibi Bald. in l. si qs decurio. C. de decur. & ibi no. Bal. quid si clericus post illū delictū amisit priuilegiū clericatus, qs cognoscet: vide Bal. in l. affinitatis. in fi. C. cōtra de succe. Quid si iudex excōicauit Titiū sub cōditiōe, deinde pendēte conditione Titius efficitur de foro alterius: demū venit cōditio, an sit excōicatus? vide Io. An. in regula, cū sint partiū. ī mercur. Adde, an delinquēs factus clericus debeat per laicū condēnari, Old. consilio iiij. incipiente, quod laicus.

f ℭ Concludit Dyn. Vide bonum tex. in arg. in l. aura. §. fi. ff. de mu. & ho. & in l. semper. §. diuus. j. de iure immu.

g ℭ Quod non prosit. Ista facit an priuilegiū superueniēs trahatur ad litē pendentem? Dic aut est pcuratū: & nō extenditur: vt in l. cū qdā puella. hic alleg. in c. dilectus. vt lit. penden. secus, si nō fuisset procuratū: vt est tex. bonus in l. j. §. q autem. in prin. & ibi not. ff. si quis cautio. & facit d. l. tutor. in princi. & l. idem Vlpianus. in fi. de excu. tut. hic allegat. & ibi no. Bart. Et per hoc patet q si dicat statutum q Potestas sit iudex. hoc idē videtur q pcedat summarie & de plano. pone q est inchoata causa contra mulierem: & causa pendēte maritus est mortuus: certe quia superuenit priuilegium, & non fuit procuratum, tunc extendit ad ipsam causam pēdentem, non obstante d. l. cum quædam. quia ibi fuit procuratum recipiendo virum alterius domicilij. & vide extra vt lite pendente. c. fina. Dic vt ibi dixi post Pet. & Cy. & Imo. in l. si rem meam. de ver. obli. & p Bal. in

Universidad de Deusto Biblioteca

l.ij.C.vt lite pendẽ. & l.adulter. §.si eo tẽpore.ĩ.de adult.& in l.Deo nobis.C.d̃ epis.& cle. No.q̃ dicitur hic de degradatione, de qua in proposito nostro. vide not.in l.pbyteri. la ij.& ibi Bart.C.de epi.& cle.in auth.cã q̃ sit cũ mo.p̃ glo. & Bar.in l.quod ait.§. ignominiæ.ĩ.de isa. vide ibi.

a ¶ Milites gaudẽtes. Adde qd̃ no.Bal.in c.j.de eo qui ar.belli. deposuit.in vsib.feudo.vbi dicit, q̃ non mutauit statutũ: sed vere loquitur ibi de militibus gaudentibus quibusdã immunitatibus.& vide in l. semper.§.j. de iure immu. Idem Bal.in d.l. officiales. C. de epis.& cle.

b ¶ Illis insignijs. Adde Salic.in l.iij.in iij. colũ.C.de insa. vbi no.loquitur.

c ¶ Est maior quauis. Sed qd si partẽ pœnæ pecuniariæ soluere põt: an & quãdo luat pœnã corpus? Vide Bald.in l.cum sit.C.d̃ sepulcro vio la.Et de materia vide Bal.in l.fi.ĩ.de in ius voc.& in l. quicunq̃.C.de ser.fug. in ij.col.in ver.& ꝓterea scias &c. & ĩ vij.col.in ver.sed dubitaf.cũ se. Et an sit opus ponere in libello, q̃ si nõ põt soluere, luat in corpus tenet Cy.q̃ nõ.in l.j.ĩ xvij.q.C.de iniurijs quẽ sequiſ d. Fed.in l.fin.ĩ.de in ius voc. Et istis adde Sali.in l.aij.in iiij.colũ.C.de isa.ibi:quelibet corporalis est grauior. Idẽ tener Sali.in l.& si seuerior.C.de insa.& Ange.in l.si qs id qd̃.de iurisdi.om. iudi.& facit oprime tex.in d.l.decuriões. de insa.quod no.hũ.

d ¶ Hum. Vide Bart. in l.iudex. in princi. de re iudi. & vide in l.si qs filio exhęreda to.in §.irritũ.ĩ. d̃ iniusto,rupto & irrito testa.

e ¶ Prægnãtis. Et rõ huius legis est, quia magis nasciẽ Reip. q̃ pœnæ:vt in l.j.§. si ea.ff.de vẽ. in pos. mit.& vide ibi oino Bart.limita tũ vt p Bal.in l.excusaẽ. q̃ ẽ l.ij.§.numerũ. p illũ tex.no.de excu. tut. nõ habere locũ, vbi esset effecta prægnãs post capturã. qd̃ nõ puto verũ: qa pure habet locum huius tex.rõ,f.ꝓpter partũ:& no.p Bart. ĩ d. l.ij. & ibi dixi in d. l.ij.§.numerũ. Tertio, qa si post partũ differẽ executio, dũ qui quantum ad mundum est mortuus: vt l. Deo nobis. C. de epis. & cler. Sed, vt ego dixi vobis, concedo q̃ iudex non põt facere, nisi prius degradẽt, vt dictũ est: qa ẽpi ipsam degradationẽ non facerẽt. Ex isto inconuenienti sequitur aliud incõueniẽs, q̃ iudices seculares, licet contra iustitiam, faciunt iustitiã de eis, & eos puniunt. Præ dicta vera nisi faceret professionẽ existens in carceribus. Ita dicit ibi glo, Ioan. And.

4 Item † præ dicta puto vera in illis, qui efficiuntur clerici, vel faciunt professionem ita efficiuntur religiosi: sed in istis qui mutant habitũ, & efficiuntur becheti, seu milites gaudentes, [a] posito q̃ habent priuilegium q̃ sint exẽpti à curia seculari, talis habitus mutatio non prodesset sibi: quia illa regula nõ fecit eum clericũ, nec facit eum religiosum, sed dat sibi quendã modũ viuendi: nã retinent propriũ, & retinẽt vxorem, & filios: & in illis propriẽ habẽt locũ leges, quæ dicunt, q̃ propter permutationem fori, seu propter priuilegiũ superueniens ad sui procurationẽ, quis non excusatur: vt d.l.si quis postea.de iudic. Et ita fuit obseruatũ de facto. tamen debet exauthorari, i. priuari illis insignijs [b] illius ordinis: vt d.l.qui cum vno.§.reus.j.de re mili. Et ista sufficiant, salua semper sententia Canonistarum.

Pœna corporalis in vilibus, q̃ non sit maior quauis pecuniaria.

Generaliter. Vides hic, qui non põt soluere in pecunia, puniẽ in corpus. Sed contra hoc opp. secũdũ hoc puniẽt maiori pœna: qa quelibet pœna corporalis, est maior quauis [c] pœna pecuniaria: vt in l.seruorũ.in fi.j.e. Huius timore dicebat Marti. Sili. q̃ hæc lex, & similes, quæ dicũt, q̃ pœna pecuniaria cõuertiẽ in corporalẽ: suntverę, qñ iste, qui cõmisit delictũ, sciẽter cõmisit, sciens se non posse soluere pecuniã: vt hic dicit tex.ibi: egentes deludunt. Hæc sua opi. est contra casum in l.qui ædes.§.de incen.rui. naufra.vbi cõtra eũ qui nõ deliquit dolo, pœna pecuniaria cõuertiẽ in corporalẽ, & quod hic diciẽ, pœnam deludũt. dicit glo. deludere. dicuntur eo ipso q̃ non possunt soluere. Ad hoc † quod dicitur, q̃ quælibet pœna corporalis est grauior quauis pecuniaria: dico, q̃ in personis vilibus hoc non cõtingit: vt l.hæ operæ.in fi.§.de ope. liber. Item oppon. de l.illicitas.§.fina.§. de offic.præsid. Solu. ibi loquitur in mulcta: hic in pœna.

LEX II.

Rei capitalis. Habuisti.l. ij.§.de publicis iudicijs.

Constat. Quomodo ꝓcedat hoc, q̃ pręses potest damnare ad mortẽ, & dãnare in metallum. qd̃ plus est: & nõ põt deportare insulã: qd̃ est minus. Tãgit gl.in l.illicitas.§. qui vniuersas. §.de offi.præsi. Dy.ponit in c.cui licet. qd̃ plus est, extra, de reg.iur.in vj. Dicam in l. relegatorum.j.de interdic.& releg.

Damnatus ad mortem ab eo qui damnare non poterat, non efficitur seruus pœnæ.

Eum. [d] No. hunc tex. † q̃ iste q̃ est dãnatus ad mortẽ, ab eo qui damnare non potuit, non efficitur seruus pœnæ: & sic testamẽtũ eius valeret, & quælibet eius vltima volũtas. Habetis in l.si qs filio exhæredato. §. irritum. & §.seq.§. de iniusto, rup. testa.

1 *Mulier prægnans non torquetur, nec decapitatur.*

2 *Tortura, & executio sententiæ corporalis lata in mulierẽ, quæ peperit an differatur intra illos quadraginta dies purgationis.*

3 *Executio mulieris, quæ peperit, differtur, quousque reperiatur nutrix, quæ nutriat fœtum: cui debet solus de publico, si aliunde pecunia non potest haberi.*

LEX III.

Prægnantis. [e] No. † q̃ nõ debet fieri executio ad mortẽ de muliere prægnãte, nec debet torqueri: & sic partus ꝓdest mulieri. Contra de l.qui in vtero.§.de sta.ho. Sol. prodest aliq̃ per quandã consequẽtiã, nõ principaliter. Quæro, † vtrũ debeat differri pœna intra illos xl.dies, in quibus mulier iacet recens de partu videẽt q̃ sic: vt l.ij.§.si nõ ꝓpter.§.si qs cau. Glos. nõ soluit. Dy. soluit valde bene, dicit Dy. hac lege ponuntur duo casus. Primus, q̃ differtur executio: & in hoc nõ debet differri executio intra illos xl.dies: qa cessat ratio, quæ hic poniẽ, ꝓpter partum. Alius casus est de tortura: & tũc debet differri: quia tũc cũ sit debilis morereẽ: & ideo iudex excedens modũ puniret. Debet ergo differre, donec sit fortis ad torturã. Quero, † quid si pariat: nec reperiẽ qui puerũ velit nutrire? [f] R ñdeo, si quidẽ nõ reperiẽ ꝓpter defectũ pecuniæ, qa nõ est qui velit soluere nutrici, nutrix non reperiẽ gratis: tunc debet solui nutrici de publico, ne executio differaẽ: arg.l.j.C.qui.ex cau.seruí pro præmio li.acci.& l.lege.§.ad Sylla. sed si nõ reperiẽ nutrix aliqua ꝓpter defectum personæ, tunc debet seruari mater ad nutriendum, donec nutrix reperiaẽ: qa est ratio eadem in cõseruando eo iã nato, quæ erat in conseruando eo dum erat in ventre: arg.l.sed & si is.§.an autem.§. de Car.edic.& ita tenet Oldr.& ita dicit fuisse seruatum Paduæ.

1 *Damnatus ad mortem si aufugit, peccat.*

2 *Æqualis est pœna non occidentis ad confinia, quæ est ei qui postquàm iuit non obediuit.*

3 *Cui incumbit onus probandi, quando aliquis cõtra aliquẽ dicit ipsum non seruasse confinia, & ille dicit quod sic.*

4 *Licentiam reuertendi exuli, vel bãnito concedit solus Princeps, vel ciuitas non recognoscens superiorem, vel ciuitas quæ habet licentiam condendi statuta.*
Item quilibet iudex ex causa iusta.

5 *Quid sit dicere commeatum, remeatumque, scilicet eundi, & redeundi.*
Licentia si est data alicui eundi, an videatur data & reuertendi: remissiue.

4.

Relegati. Not. text. ibi: & hoc ita &c. & ibi: & nemo potest, &c. Oppon. & videtur, q̃ debeat duplicari tempus, non in perpetuum damnari: vt j.eo.l.aut damnum, §.quisquis. Sol. hæc intelligitur secundum illam: quia hoc est verum qñ duplicatio excederet decennium.

Vltimo no. hanc legẽ ad quæstionẽ. Primo dicũt Theologi, † q̃ si aliqs est dãnatus ad mortẽ, & ipse aufugit, q̃ peccat. Hic videtur tex. nam ille qui aufugit pœnã sibi impositam punitur acrius: ergo apparet q̃ peccat. Vlterius not. † q̃ æqualis est pœna non accedentis ad confinia quæ est eius, qui postquam iuit, non obediuit. Circa hoc † quæro: ego dico contra aliquem, q̃ ipse non steterit ad confinia: [g] ipse dicit, quod nunquam rupit confinia, sed obediuit: cui incumbit onus probandi. Videtur quod illi relegato. Nam cũ ab initio esset in ciuitate præsumitur

statim cõcubitu: ergo tãto magis ante. Et rõ huius legis ẽ, quia magis nasciẽ Reipub. q̃ pœnæ. l. j.§.si ea. de vẽ. in posmit. vbi vide oino Bar. vtrũ mulier iacens in partu debeat puniri. idẽ tener do. Alex. in d.l.ij.§.finõ ꝓpter. & facit ĩ materia l.inter stipulantẽ.§ fi. de verb. obli. Qñ rñ differi pœna vide p Ludo. Ro. in rub. in fi. ff. de iud. & vide vnũ not. in l.j. & ibi no. Bar. de bonis dam. & ibi vide gl. ord. in l.is q reus. f gl. magna. de publ. iudi. & ibi Barto. & d. Abb. in c. nisi specialis. de offi. dele. in pe. & vlt. col. & no. q̃ vbi ęquũ videtur iudici ꝓpter veritatẽ alterius criminis indagãdam poterit semper differri pœna: secundũ Bart. in d.l.is qui reus. Item hoc intellige verum nisi iudici videretur q̃ esset calũniosa illa dilatio: qa tunc non debet supsedere. Ita no. voluit Bar. in d. l.pe.ĩ. de accusa.

f ¶ Velit nutrire. An differa executio pœnæ, vide in l. Imperator. ff. de sta. ho. Vide de materia q̃ dixi post Bar. ĩ. eo. l. si qs forte. in princ. & ĩ p bar. et d̃ dilatiõe executiõis sentẽtiæ criminalis posuit Bar. in l.ij.§.fi.ĩ. de custo. reo.

g ¶ Ad confinia. De pœna nõ seruãtis cõfinia, vide Bal. in l.si Posidonium. C. de infa. & ĩ. eo. l. aut dãnum. p Bart. Et hic plene de pœna relegati, vel confinati. Quid de pœna banniti, qñ reperiẽ in locis vbi bãnũ habet: dic q̃ hodie punitur pœna deportatiõis. tex. est multũ not. in l. mathematicos. ĩ fi. de epis. audi. An duplicẽ tps, vide in l. ita stipulatus. in antepen. col. j. de verb. obligatio.

Universidad de Deusto Biblioteca

præsumitur ibi semper fuisse,nisi ꝓbet se
exiuisse:vt l.siue possidetis.C.de proba.
In cõtrariũ probatur , qui dicit eum non
seruasse confinia,seu rupisse confinia,ar
guit contra eũ delictum:vt hic patet:ergo
ei incumbit probatio:vt l.eũ qui.ſ.de pro
ba.et l.quoties.§.qui dolo.eo.tit. Breuiter
dico hic,sicut dicimus de minori ætate.
Aut enim quis dicit se obseruasse vel nõ
rupisse cõfinia ad fundãdã suã intentionẽ
& ipse debet probare. Aut aliquis dicit i
psum rupisse,seu nõ obseruasse cõfinia ad
fundandã suã intentionẽ vel exceptionẽ:
ille debet ꝓbare:vt l.si minorẽ.C.de in in
teg.rest.mi.et qđ no.in l.si vero.§.qui pro
rei qualitate.ſ.qui satisd.co.et d.l.eũ qui.ſ.
4 de proba.Itẽ dicit̃ hic in fi.† & nemo põt
a &c.No.hunc tex.[a] q̃ relegato seu misso ĩ
exiliũ nõ põt dare iudex licentiã veniẽdi
vel qđ reuertatur:sed solus Princeps põt
et nõ alius.et qđ hic dicit,ex aliqua cã in
telligatis: quia cã iusta est voluntas Prin
cipis.et idẽ intelligo in istis ciuitatibus I
taliæ:quia ipsæ sunt Princeps sibijpsis,
quia pñt exuli dare licẽtiã reuertẽdi. Idẽ
b puto de omnibus [b] ciuitatibus [c] q̃ habent
c licentiã cõdẽdi statuta ĩ istis negotijs ma
gnis. Nã ipsę possunt facere leges,vt exu
les reuertãtur,tũc habebũt licentiã reuer
tẽdi authoritate legis,et authoritate Prin
cipis,qui sibi cõcessit q̃ possunt facere le
ges,et statuta,arg.ff.quod vi aut clã.l.pro
hibere.§.plane.Itẽ dico,q̃ quilibet iudex
põt dare licentiã reuertẽdi exuli ex cã iu
sta:vt puta si est accusatus de maleficio,ꝓ
pter qđ pręsentia accusati reqritur,vt ple
ne habuistis in l.is qui reus.ſ.de publ.iud.
5 Vltimo no.† ex hac lege qđ hic dicit̃, ne
mo põt cõmeatũ remeatumue.quæro qđ
est hoc dictũ. Gloss.exponit cõmeatum,s.
eundi spatiatum per mũdũ,remeatũ, s. re
deũdi ad domũ. Vel possumus exponere
aliter,vt dicamus cõmeatum remeatũue
dare,hoc est habere licentiã eũdi:et redeũ
di,et secũdum hoc faceret ad q̃õnem , an
ille,cui est cõcessa licentia eũdi. videatur
habere licentiam redeundi . quod tetigi
vobis.in l.j.in prin.ſ.ad leg.Iul.maie. Di
cam.supra de sepul.vio.l.vtimur.et ita te
remisi,ibi dicam.

1 ☞ *Absens siue sit absens ante litem contestatam , siue post, quando damnari possit in criminibus capitalibus.*
2 *Absens ante litem contestatam,siue post, quando dãnari possit in criminibus,in quibus est pœna à relegatione infrà.*
3 *Contumacia sola quando sit plena probatio delicti.*
4 *Stantibus duobus statutis,quorum vno caueatur quòd cõtumax habeatur pro confesso:alio quòd testis examinatus contra magnatem,non possit redargui de falso : & testis examinatus contra magnatem fuerit contumax, an possit de falso condemnari.*
5 *Iudex absentem,etiam qui habetur pro confesso, condemnare non potest,quando ipsi liquet id,de quo imputatur,nõ esse maleficium.*

S-

ABsentem. Hæc est bona lex. Primo põit vnũ dictum.Secundo ponit aliud dictũ,quod videt̃ primo dicto cõtrarium. Tertio cõtrarietatẽ soluit. Secũda ibi: sed nec de suspicionibus.Tertia ibi:potest qs.

No.tex.sanctius enim est,&c. Not.absentem criminibus nõ dãnandũ.cõtra.C. de iudi.l.properandũ.§.j.Sol.ibi in ciuilibus,in quibus absens dãnatur post litẽ cõtestatã : hic in criminibus grauioribus , in quibus etiã absens post litẽ cõtestatam nõ dãnatur,secundũ verã opin.quod tñ infra recitabo per quæstiones. Secundo opp. de l.seruũ quoque.§.publice.ſ. de procur. Sol.illa intelligit̃ secundũ istã.Item contra.C.eo.l.ne diu. Solu.ibi speciale. Alia specialia dixi in l.j.in prin.ſ. de requir.re.

Item opp.C.de adul.l.quãuis indubitati.secũdum verã opi. Sol.sic:ibi accusatus erat præsens:& cõtra eum crimẽ erat ꝓbatum:sed accusator erat absens. Vnde ibi nõ proferĩ sentẽtia in absentẽ: sed pro absente iam liquidato negotio. Item opp. ſ.tit.j.l.fi.Sol.vt ibi. Vlterius opp.C.de requi.re.l.j. Respondeo libellus bene põt dari cõtra absentẽ non q̃ ꝓcedatur cõtra eum ad condemnationem: vt hic. Item opp.C.de accusa.l.absentẽ.Solue, libellus non datur,s.vt procedat̃:sed vt requiratur. Et sic hoc modo intelligi debet d.l. absen
d tem. Venio ad secundum, hic habetis [d]
q̃ nemo debet dãnari ex suspicionibus,&
e præsumptionibus.[e] contra.C.de adulte.l. si hi qui adulter.& in authen.vt lic.ma.& aui.§.his quoque.etiam illud dicit glos.ibi est præsumptio legis,non hominis. Bona solutio est,& est præsumptio iuris , & de iure. Vlterius habetis hic, quod contra cõtumaces proceditur more priuatorum iudiciorum.contra,aliter datur dilatio in priuatis iudicijs , aliter in criminalibus: vt l. inter accusatorem.ſ.de pub.iud.Sol.dic vt ibi:quia eodem modo fiunt citationes, & dantur dilationes ad veniendũ,vt ibi dixi.

a POMATES. No.hunc tex.Intellige autẽ,q̃ voluntas principis est iusta causa,in his quæ sunt iuris positiui, & in quibus ipse contrarium scribere põt ex sola voluntate:secus in his quibus ex sola voluntate derogare non potest:vt in his quæ sunt iuris gentium,in illis requiritur vera cã,nõ præsumpta. Ita declarat Abbas in c.quæ in ecclesiarũ.de consti.& Roma. consi.cccl.j.incipi.q̃ritur primo ,an domini A.unionenses. ad fin.et facit text. in leg.si testamentũ.C. de testamen. vbi ad tollẽdum testamẽtum,quod est de iure gentium,nõ sufficit præsumpta cã quæ præsumitur in Principis rescripto, & quod in rescripto Principis præsumatur causa,vid.aliqua per Ias.in repe.l.quominus.de flumini.in §.char.Et de plenitudine potestatis papæ,vide aliqua per Felin.in rubr.de cõstitu.col.j.& ij.& in c.j.col.vij.in iiij.fallen.eo.tit.& in c.q̃ in ecclesiarum.col.v.in ſ.vers.limita tertio. & in viij.col. in xx. in versi.quinta conclusio.et aliqua etiã per eum in c.cum inter R.priorem.colũ. iij.& seq.de excep. & Ro. xxxviij. & Ann.lxxx.& ibi addi.& Alex.consi. ij.co.x.vol.ij.et Barba.in c.fi.col.xiij.de consti.& ad hæc omnino,an si p̃sumatur causa in principe Aret . consilio clxiij.column.iij.et sequen. et Iaso.in leg. si testamentum.C.de testa.& Alex.consi. j.col.iij.in prin. vol. ij.vbi dicit,q̃ in principe præsumitur cã, quãdo dispensat cõtra ius diuinum. & consi.vj.col.iij.vbi dicit,quod in principe legitimante præsumit cã,licet secus secũ alio inferiore. vo.ij.et ibidem dicit in consi.lxxxvij.co. 6.eo.vol.vbi etiam ponit,quando Princeps rescribit contra ius diuinum. & consi.lxxiij.col.ij. vol. ij.vbi quærit, an si princeps fecerit aliquem incarcerari ,p̃sumatur q̃ iuste fecerit.

POMATES. b Idẽ puto de omnibus.Vide Alex.consi.lj.in iiij.co.in prin.ci.vol.j.Roma. in simili. hæ.in iij.colũ.in v.dubio.et Alexan.xv.co.iij.in ver.& satis est vol.v.et ad hæc etiam vide vnum verbũ Feli.in c.quoniã cõtra.co.xiiij.in versi.quartus casus.de ꝓb. & Barba.consi.xxiiij.co.vj.vo.ij.& xxvj.col.vj.vo.ij.et do.Præpo.in ca.itacunque.co.ij.ad fi.j.dis.et d.Alex.consi.cxxxvj.co.ij.in fi.vo.j.& xxxvij. ad fi.vo.iij.vbi dicit q̃ in Principe non seruante contractũ suum præsumitur causa. Vide etiam Alex.consi.j.co.vij.in fi.et seq.vo.v.vbi dicit,q̃ in Imperatore et tenentibus locum eius præsumitur causa.et consi.xvj.colũ. viij.in fi.vo.v.et Roma.consi.cccxxxvj.co.penul.vbi dicit,q̃ in Principe statuente aliquid generaliter,vel specialiter,seu motu proprio,præsumitur causa,adeo q̃ non potest probari contrarium:secus vero si statuerit ad postulationẽ partis.et vide Barba.in c.quod translationẽ.co.xxv.et seq.de offi.dele.et Soc.omnino consi.cclxvj.co.pe.vbi declarat.

c Omnibus ciuitatibus. Ciuitates nõ recognoscentes superiores,sunt loco principis,et possunt dare licentiã bãnito redeũdi in patriã.Idẽ Bar.in l.is qui reus.ſ.de pub.iud.Et istud singulariter limita,nisi bannitus alios bannitos malos in fortiam ciuitatis,de qua bannitus est,poneret:quia tũc etiã alius iudex põt dare licentiã. Tex.est no.in l.nõ omnes.§.si.j.de re mili.vbi Bar. & no.Bar.in l.ambitiosa.in iij.col.ſ.de decre.ab ordi.fa.Idem no. Bar.in l.j. §.de qua re.ſ.de postu.Et facit ad no.per Bar.in l.v.vel iiij.in fi.cum simi.de verb.obli.Pro hoc quod no.Bal.in l.ij.C.de consti.pecu.& l.pe.C.de don.inter virum & vxo.Bar.in l.j.§.pe.de postu.& in l.continuus.§.cum qs.de verb.obl.& adde q̃ si aliquis est bãnitus ob contumaciã,ipso purgante contumaciã,debet rebanniri. tex.est no.in c.ex literis.de cõsti.cum si. & in simili nullum tex.alle.no.Bar.in l.si quis adulteriũ.§.j.ff.de adul.per Arch.vj.distin.lapsis. not. Bal.& Ro.in l.puto §.si quis.ff.de postu. & facit tex.in l.j.§.si frater.de coll.bono. Vide pro huius declaratione quod no. Bar.in l.centesimis. in vltimis verbis.ſ. de ver.obli. Quæ autem contumacia requirat̃ ad quẽ bãniẽdum,vide Bar.in l.j. §.fi.ſ.si quis ius dicẽ. non obtem.vide gl. valde nota.in cle.pastoralis.de re iudi.de eo qui relaxatus iurauit redire,q̃ nõ est periurus.si nõ redit. do.Pet.de Flor.ponit in sua dispu.inci. ĩquisitus &c. Et no. q̃ per hãc legẽ dixit Bal.in l.j.C.de nundi.q̃ bãniti nõ dicũtur affidati nũdinis, etiã si iniuste sunt bãniti. adde prædictis qđ dixi in d.l.j.§.fi.ſ. si quis ius dicen.non obtempe.

d Hic habetis. Hũc text. in l. absentẽ in prin.alleg.Bal.in l.si tutor.C.de peri.tut. q̃ dicit̃ liqdissima ꝓbatio,p̃sumptio legis:vt est glo.etiã in d.l.si tutor. de quo ibi vide Bal.& quæ ibi scripsi. Nã ꝓbat̃ hic:qa in criminalibus sola suspicio non sufficit: vt hic dicit̃. & l.fi.C. de ꝓba. & tñ sufficit p̃sumptio iuris.l.si hi qui adulterij.C.de adult. Et eodẽ modo dicit esse de ꝓbatiõe apparente ex cõiecturis,p l. Imperator.ff.de leg. j.et l.si quis locuples de manu.testa.ad secundum hic habetis not.q̃ quis nõ debet dãnari ex p̃sumptionibus , vel indicijs : vt habet̃ per Bar.in l.admonẽdi.in ij.co. de iureiur.Sed videt̃ contra tex.in l.in lege Aquilia,si deletum.ibi ad suspicionẽ.ad legem Aquiliam.sed ibi non damnatur:sed solum fit quo ad examinationem,ad perpetuam rei memoriam.Et de materia in c.afferte.de præsum.& in c.cum contingat.de hære.vide Bar.in l.quod Nerua.in vj.q.ſ.deposi.

e Et præsumptionibus. Vide in c.excommunicamus.cum glos.in ver.condemnetur.de hære.ideo dicit Nico.de Mata.Bald.& Sali.in l.fin.in princi. C.de proba. q̃ ex indicijs indubitatis, damnari quis potest. Ad quod facit quod no. Bal.& Imo.in d.l.ij.de hære.insti.& Bar.in l.ij.ſ.de fur.in prin.per Inno.in c.quia verisimile.de præsump.& adde quod no.Bald.in l.siue possidetis.maxime in fi.de proba.& vide omnino Bar.in d.l.inter accusatorem. ſ.de publi.iudi.alleg.in l.per Bal.in l.fi.C.de proba.in vi.col.vbi secundum eum,quãdo iudex cõdemnat ex nõ plena ꝓbatione,sed nõ põt cõdẽnare,punitur corporaliter,secũdum eum.alleg.Inn.in c.quia verisimile.de præsump. & quod no.Bar.in d.l.quod Nerua.deposi.in vj.col.& etiam Bald.in l.non hac.ad fi.C.vnde legi.& Bal.in l.siue possidetis.maxime ad fi.l.C.de prob. & in l.fi.eo.titu.in vlti.col.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Est differētia. Item adde aliā differētiā inter iudicia ciuilia: & criminalia, posita per Bar. multū fin. in l. qd ergo. §. pœna grauior. ī. de insa. vbi in criminalibus nō reqrit litis cōtestatio cōclusio libelli, & similia. & Bal. in l. cū mulier. in iij. & x. col. in repe. ī. so. mat. Aliā ponit Bal. in l. j. in j. col. C. de lit. cōtest. videlicet ꝙ in ciuilibus absente parte lis nō cōtestaē: secus in criminalibus: & qd redigatur ad similitudinē ciuilium, vide Bal. in l. j. in v. col. C. ex delic. defun. Ad materiam vide oino Bar. in d. l. inter accusatores. ī. de pub. iu. & ī quibus cōueniūt ꝓcessus ciuiles & criminales: gl. no. Insti. de pub. iud. in prin.

b ¶ Hoc sit verū. An absens possit dānari & vide vnū casum qñ absens possit dānari, ī l. iij. & ibi barto. ī. de sica. Idem tenet Bal. in l. absentē. ff. de pœ. in ver. octauo quæro. dicit hic, ꝙ in criminalibus, in quibus est pœna, an absens possit dānari ante lit. cōtesta. vel post: vide d. Anto. de But. magistraliter loquētē in c. tuę fraternitatis. vt lit. nō cōtest. vbi idem tenet, & vide Bar. in extraua. ad reprimēdum. in ver. cōtestata. Vtrū aūt contra absentē cōtumacem possit inquiri, vide Ang. in l. si vacātia. C. de bo. vac. & vid in l. is qui reus. de publi. iudi. & adde Io. And. in Spe. de accusa. in iij. parte. in. §. sequitur. in ver. sed pone fuit accusatus, & condēnatus capitaliter, & fuit pro cōfesso habitus per cōtumaciā secūdū formā statuti, si captus pōt innocentiā suā purgare: qa nō potuit vltra relegationē damnari: & accusatus ꝓbare pōt oppositum nec dicitur instantia perēpta per lapsum longi tpis. Facit qd dixi in l. ij. §. qd obseruari. ī. de iura. cal. Et qualiter cōtra absentē in criminali debet ꝓbari, est bona gl. de dolo & contu. in c. veritatis. in gl. Et hūc casum, ī quo qs absens dānaē, vide in ea. l. eodem tit. & ibi vide Barto. et in proposito vide oino Bal. in l. pen. ī. de quæstio. & Sali. in l. absentē. C. de accus. hic alle. & vide Bar. in l. intra. ī. de pub. iud. & in l. ij. in fi. de req. reis. & in criminalibus, an ꝓcedi possit ad diffinitiuā lite nō cōtest. vide glo. ī. in c. vt lit. nō cōtest. in vj. ad diffinitiuā sentētiā, vide q habenē in l. qōnis. & quæ ibi dixi ī. tit. j. Et ad hoc no. ꝙ absens per solam cōtumaciam damnari posset: vt per do. Io. in l. inter accusatorem. de pub. iudi.

c ¶ Habeatur pro confesso. adde quæ no. Barto. in l. sepulcri. ad fi. de sepulcro vio. in q. vtrū cōtumax habeaē pro cōfesso. Adde tamē ꝙ in casu habeē ꝓ confesso: vt l. ij. & ibi glo. ī. de iure fis. imo dicit Barto. & Dyn. in l. diuus. de custo. reo. quod imo nec bannitus habetur pro confesso. & not. Bald. in iij. colum. in l. j. C. quomodo & quando iudex. & vide Imo. in d. l. inter accusatorem. ī. de publi. iudic. & ad statutum quod contumax habeatur pro confesso, adde ꝙ valet statutū, licet rigorosum. ꝙ cōtumax puniri possit ad mortem. est glo. in auth. de leno. §. si aūt. secūdum Specu. de fideiuf. §. j. versic. sed pone. & ibi Io. An. & per Imo. de dolo & contu. in c. veritatis. & vide Bal. in x. col. qui succes. tene. in c. j. ad fin. & dixi in l. ij. C. quo. app. & vide de ista ficta cōfessione, quæ no. Bal. in l. error. C. de iur. & fac. igno. ad fin. & in l. ita demū. C. de ꝓcu. & in l. ij. §. fi. de iura. cal. q no. Bar. in l. eius qui. ī. de iure fis.

Item opp. ad idem de l. fi. ī. de ser. Rñd. ibi loquitur de dilatiōe quæ datur ad probandum, in quibus plures dantur in criminalibus quàm in ciuilibus. Item oppo. de l. j. §. diuus. ī. tit. j. coniuncta l. j. C. de confes. Ex quibus apparet, ꝙ aliter procediē in confessum in ciuilibus, quam in criminalibus. Respō. quod hic dicit, more priuatorū iudiciorum: intelligatis nō per oia quia in multis est differentia, [a] & patet ex prædictis, vt j. dicā. Venio ad q. gl. circa l. quæro duas q. in glo. & duas alias extra glos. Prima est. dicitur hic ꝙ in criminibus capitalibus non potest dānari absens.

1 Quæro, † vtrū hoc verū sit, [b] siue sit absens post lit. cōtest. siue ante. Quidā dicūt, post lit. cōtest. posset damnari absens. Pro hoc facit C. de adult. l. adulteram. & l. si hi qui adulteriū. Et pro hoc quod dicit hic in tex. secūdū morē priuatorū iudiciorū. sed in priuatis iudiciis hoc est, vt l. properādū §. j. C. de iudi. igit &c. Azo & Hug. dicūt indistincte absentē nō dānandū etiam lite cōtestata, per hūc tex. qui generaliter loqtur, & per l. j. C. de req. reis. Nō ob. l. adulterā. qa ibi nō dicit ꝙ damneē: sed ꝙ inter reos recipit. Non obst. l. si hi qui adulteriū. ibi reus erat præsens, cōtra quem sentētia proferebatur: licet accusator esset absens.

Item non obstat hic textus qui dicit secundum morem priuatorum iudiciorum: quia est verum in iudiciis non grauibus, in quibus est pœna à relegatione infrà: & hoc de iure nostro. Canonistæ vero dubito ne aliter dicāt de iure eorū. quod dic vt in Spe. de accu. §. sequitur. versi. sed pone.

2 Secundo † quæro, dicit hic, ꝙ in criminibus, in quibus est pœna infra relegationem absens pōt dānari. Quæro, vtrū hoc sit verū, si absens est ante litis contestationem? Dicit gl. ꝙ sic, siue sit absens ante litis cōtesta. siue post lit. cōtest. Ita dicit glo. hic. cōtrariā glo. habemus, C. de dignita. l. quoties. lib. xij. Iac. de Are. tenet gl. cōtra. per hūc tex. qui dicit more priuatorū iudiciorū, hoc est, ciuiliū iudiciorū: sed in ciuilibus nō ꝓceditur ad sententiā lite nō cōtestata: ergo &c. Ita dicit ipse, C. de accus. l. absentem. & ibi Cy. refert Iac. de Ra. Pe. & omnes moderni tenent istam gl. & ego semper eam tenui. Ratio, in ciuilibus contra cōtumacē sunt prodita remedia primi, & secundi decreti: in criminalibus grauibus sunt prodita remedia annotationibus bonorū: in criminalibus nō grauibus ista remedia annotationis bonorū nō sunt ꝓdita: vt ī. de req. re. l. j. merito cū alia remedia nō habeamus, pueniē ad snīam etiā lite nō cōte. Non obst. hæc lex, q dicit, more priuatorū iudiciorū: qa intelligas non per

3 oia: vt ī. dixi. Tertio extra gl. † quæro, dicit hic, ꝙ absens cōdēnaē: vtrū sola contumacia sit plena ꝓbatio de delicto: an vero alia ꝓbatio reqraē. Rñd. ꝙ debet de crimine cōstare per ꝓbatiōes legitimas, sicut in ciuilibus, qñ cōtra absentem ꝓcediē ad diffinitiuā: vt in auth. qui semel. C. qūo & & qñ iudex. ibi: ꝓquisita veritate, &c. l. ꝓperandū. §. j. C. de iudi. Quādo vero fuga, seu cōtumacia, faciat quē haberi ꝓ cōfesso vel non: nō dico hic. Dixi plene in l. lege Cornelia. ī. ad Sylla. & hoc de iure cōmuni: sed secundū statuta Italiæ ex sola cōtumacia habetur pro cōfesso: & habeē contumacia pro probatione legitima. Vnde vbi sunt statuta, statuta seruabis. Quar

4 to † circa hoc formo quæstionē, quam habui de facto. Duo statuta sunt hic. Vnum

c ꝙ cōtumax habeaē pro cōfesso. [c] Secūdū, ꝙ testes examinati contra magnates non possunt redargui de falso. contingit quod testis examinatus est cōtra magnatem, & cōtra eum fuit de falso processum: & ipse fuit cōtumax, & passus est se poni in banno: vnde habitus est pro confesso, an possit condemnari? Videtur quod sic. Primo quia valet processus: nam licet agēs careat accusatione, tamen processus de se valet. quod patet: quia ex eo potest sequi condēnatio, licet indebite: vt C. de condi. indeb. l. j. ī mand. l. si fideiussor. §. in omnibus. & est tex. ī. famil. ercis. l. cum putarem. & extra de re iudi. c. Abbate sane. versicu. quoniam & si petitum, &c. libro vj. Præterea, licet sit præsumptio iuris, & de iure, quod talis testis non dixerit falsum contra dictum magnatem ex forma dicti statuti: tamen contra hanc præsumptionem haberi potest probatio in contrarium per confessionē: vt in auth. de æquali. do. §. aliud. & ibi not. & per Azo. in summa. C. de don. ante nup. & per Cy. in authen. sed iam. eodem titulo. quia iste patiendo se poni in banno videtur confiteri: ergo, &c. Præterea. quando accusatio est extincta, pōt pati quis se cōueniri, & se cōdēnari de fa-

a ¶ Est differētia. Item adde aliā differētiā inter iudicia ciuilia: & criminalia, posita per Bar. multū fin. in l. qd ergo. §. pœna grauior. ī. de insa. vbi in criminalibus nō reqrit litis cōtestatio cōclusio libelli, & similia. & Bal. in l. cū mulier. in iij. & x. col. in repe. ī. so. mat. Aliā ponit Bal. in l. j. in j. col. C. de lit. cōtest. videlicet ꝙ in ciuilibus absente parte lis nō cōtestaē: secus in criminalibus: & qd redigatur ad similitudinē ciuilium, vide Bal. in l. j. in v. col. C. ex delic. defun. Ad materiam vide oino Bar. in d. l. inter accusatores. ī. de pub. iu. & ī quibus cōueniūt ꝓcessus ciuiles & criminales: gl. no. Insti. de pub. iud. in prin.

b ¶ Hoc sit verū. An absens possit dānari & vide vnū casum qñ absens possit dānari, ī l. iij. & ibi barto. ī. de sica. Idem tenet Bal. in l. absentē. ff. de pœ. in ver. octauo quæro. dicit hic, ꝙ in criminalibus, in quibus est pœna, an absens possit dānari ante lit. cōtesta. vel post: vide d. Anto. de But. magistraliter loquētē in c. tuę fraternitatis. vt lit. nō cōtest. vbi idem tenet, & vide Bar. in extraua. ad reprimēdum. in ver. cōtestata. Vtrū aūt contra absentē cōtumacem possit inquiri, vide Ang. in l. si vacātia. C. de bo. vac. & vid in l. is qui reus. de publi. iudi. & adde Io. And. in Spe. de accusa. in iij. parte. in. §. sequitur. in ver. sed pone fuit accusatus, & condēnatus capitaliter, & fuit pro cōfesso habitus per cōtumaciā secūdū formā statuti, si captus pōt innocentiā suā purgare: qa nō potuit vltra relegationē damnari: & accusatus ꝓbare pōt oppositum nec dicitur instantia perēpta per lapsum longi tpis. Facit qd dixi in l. ij. §. qd obseruari. ī. de iura. cal. Et qualiter cōtra absentē in criminali debet ꝓbari, est bona gl. de dolo & contu. in c. veritatis. in gl. Et hūc casum, ī quo qs absens dānaē, vide in ea. l. eodem tit. & ibi vide Barto. et in proposito vide oino Bal. in l. pen. ī. de quæstio. & Sali. in l. absentē. C. de accus. hic alle. & vide Bar. in l. intra. ī. de pub. iud. & in l. ij. in fi. de req. reis. & in criminalibus, an ꝓcedi possit ad diffinitiuā lite nō cōtest. vide glo. ī. in c. vt lit. nō cōtest. in vj. ad diffinitiuā sentētiā, vide q habenē in l. qōnis. & quæ ibi dixi ī. tit. j. Et ad hoc no. ꝙ absens per solam cōtumaciam damnari posset: vt per do. Io. in l. inter accusatorem. de pub. iudi.

c ¶ Habeatur pro confesso. adde quæ no. Barto. in l. sepulcri. ad fi. de sepulcro vio. in q. vtrū cōtumax habeaē pro cōfesso. Adde tamē ꝙ in casu habeē ꝓ confesso: vt l. ij. & ibi glo. ī. de iure fis. imo dicit Barto. & Dyn. in l. diuus. de custo. reo. quod imo nec bannitus habetur pro confesso. & not. Bald. in iij. colum. in l. j. C. quomodo & quando iudex. & vide Imo. in d. l. inter accusatorem. ī. de publi. iudic. & ad statutum quod contumax habeatur pro confesso, adde ꝙ valet statutū, licet rigorosum. ꝙ cōtumax puniri possit ad mortem. est glo. in auth. de leno. §. si aūt. secūdum Specu. de fideiuf. §. j. versic. sed pone. & ibi Io. An. & per Imo. de dolo & contu. in c. veritatis. & vide Bal. in x. col. qui succes. tene. in c. j. ad fin. & dixi in l. ij. C. quo. app. & vide de ista ficta cōfessione, quæ no. Bal. in l. error. C. de iur. & fac. igno. ad fin. & in l. ita demū. C. de ꝓcu. & in l. ij. §. fi. de iura. cal. q no. Bar. in l. eius qui. ī. de iure fis.

& Bal. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. & an stāte dicto statuto sit opus ꝙ pars accuset cōtumaciā absentis? Bal. ꝙ nō, in l. si tutor. C. de interdi. ma. Barto. in l. inter. de pub. iud. & dicit Bal. in l. ij. §. pe. de iur. ca. ꝙ qñ iudici apper maleficiū nō fuisse cōmissum, nō pōt cōtra absentē, qui habeē ꝓ confesso, procedere. Idem si libellus nō cōcluderet, vel esset ineptus in hoc. Idem etiā tenet Bal. in l. certi condictio. in prin. ff. si certe. pe. & expressius bal dus in addi. Spec. in tit. de accu. §. j. in versicu. nota ꝙ accusatio. & in ver. not. ꝙ ibi libellus. & Bald. in l. error. C. de iuris & fac. igno. & ibi ē tenet ꝙ nō valet sentētia cōtra istā ficta cōfessionē, ex qua tū resultat notorū: & sic inducit in qōnē, an valeat sentētia cōtra notorū iuris & facti. de quo per Ioā. An. in c. Romana. d sent. excō. in vj. ac ēt ibi per Inno. & Bal. tenet ꝙ sic, in l. j. ī iij. col. C. ne il. pro par. Et quædā de ista qōne ficta, vide p doc. maxime Pe. de Ancha. in c. ij. de confes. & not. in c. fi. eo. ti. in nouella. post Innoc. ibi: reqrit, nūquid si ante sentētiā super ficta cōfessione ferenda expiret instantia iudicij, an possit principaliter argui vt feratur super dicta cōtestatione sententię, quod isto casu valeat snia sup materia cōfessionis? & tenet Bal. in l. properādū. in prin. C. de iu. Cōtrariū videtur tenere Bal. in l. genero. ī. de insa. & Barto. ibi. Et de ista ficta confessione, vide glo. in c. nullus. de præsum. Item no. istud statutum intelligitur qd habeatur pro confesso, quo ad aliquam qualitatem grauantem ratione personę vel aliter secundum Per. de Anchara. in consil. cccxcij. incip. in Christi nomine. probata certi iuris scientia. in fi. Bal. cōtra. in l. ij. §. pe. C. de iura. cal. ver. an principaliter potest agi, vt feraē dicta sentētia. De hac ficta cōfessione, vide glo. in c. nullus. de p̄sum. Et an ista cōfessio ficta infamet, vide Bald. no. in l. si tutor. C. de iterdi. ma. p illū rex. et in istis adde quod

no. Bald. in l. si qs nō dicā rapere. C. de epis. & cle. & in l. trāsigere. in iij. col. C. de trās. & no. in l. j. C. de postu. & vide Bar. in l. nō videē. de iudi. Istis adde Bar. no. in l. ij. de req. reis. vbi dicit ꝙ bānito cōparēte ītra terminū bānibannū extinguē. Et istis adde Bar. in l. si ideo. ī. de euicī. & adde ꝙ glo. iij. dist. quæ dicit neminē ex cōtumacia dānari debere. & adde quod alle. Bald. in l. data opera. & in d. l. qui crimē. in v. col. C. qui accus. Et dum supra dixi ꝙ talis confessio super libello inepto nō p̄iudicat, tenet Bar. in l. certi condictio. in prin. si cer. pe. & expresse Bal. in addi. Spe. in tit. de accu. §. j. ver. nota ꝙ accusator. & in ver. no. quod ibi libellus dicit, ꝙ talis cōfessio ficta per cōtumaciā procedens, non prodest. Idem Bal. in l. error. ad fi. C. de iur. & facti igno. Et de hac confessione vide quod singulariter no. Bar. in l. eius qui declarator. in fi. prin. de iu. fir. & no. ꝙ statutū quod cauetur ꝙ contumax habeatur pro confesso, intelligitur si ter fuit citatus, nec sufficit vna pro omnibus, secundū Bald. in l. pe. ad fi. de cōsti. pecu. vbi etiam dicit, ꝙ requiritur ꝙ fiat mētio in sententia de cōtumacia. & secundū Bal. in authen. cōtra. q ꝓpriā. in vlt. col. C. de non nume. pecu. postquā quis habetur pro confesso, nō auditur volens aliter respondere, vel se emendare, vel corrigere.

a ¶Quandoq; cõstat. Adde bal. in l. nõ dubiũ. C. de legib. Et illud etiam sequitur Ang. in l. j. de excep. in illo articulo: an exceptio notoria dbeat proponi. Ad hoc alleg. l. si plures. de accu. q tñ intellige secundũ eũ ibi, vt masculus & fœmina simul ab eodẽ de adulterio accusanť. quo casu si lapsum est tẽpus accusandi, licet nõ pcedit iudicium, allegat pro casu l. si maritus. la ij. §. si. de adul. vide tex. no. in l. sed & si vnius. §. si ante. de iniu. quẽ in pposito nostro bal. allegat in l. genero. de his q no. infa. videlicet qñ cõstat iudici de maleficio. adde eũdẽ Bar. in l. error. de iu. & fac. ign. C. & bar. in l. j. §. accusationẽ. ad Turp. j. & vide q no. Bal. in l. querelã. ad fi. C. de fal. & cũ Bar. hic transit Pet. de Anc. in c. canonũ statuta. de cõsti. in versi. circa ista contraria. & cõsuluit bar. in cõsi. inci. dña Cy. de castro sancti Petri. vbi etiã tenet, q valet statutũ, q testis nõ redarguatur conuictus de falso. & sequitur Anch. in d. c. canonũ statuta. ver. vlterius quero vtrũ valeat statutũ. & vide d. Ant. in c. veritatis. de dolo & contu. Et ad Bar. hic adde bal. in l. ij. colũ. v. ff. si quis in ius vo. et in l. si eũ. in prin. maxime in lec. antiqua. l. si quis cautio. vbi limitat, nisi ex forma libelli appareat de impossibilitate accusandi l. ij. C. vt nemo priua. & eius quod not. in l. j. de officio asses. & sequiť Pet. de Anch. in d. l. si eũ. in versi. præterea psumptio iuris, & de iure. Cũ decisione bar. hic transit Pet. de Anch. in d. c. canonũ statuta. i si.

b ¶Si quis. §. si quos. circa dilationes executionis sententiæ criminalis, vide qđ no. Bar. in l. ij. §. fi. s. de cust. reo. & gloss. magistr. in ca. cum apud Thessalonicã. xj. q. iij. & oĩno Sal. & Pau. de castr. in l. propter insidias. C. q accu. & oĩno Bal. & Pau. de ca. in l. ad dictas. C. de app. & Ro. sing. & Ang. i l. j. C. de bon. pscri. & Aret. in §. pœnales. Inst. de act. & Ang. in l. si vindicari. per illũ tex. C. d pœnis. & in auth. vt determinatus sit numerus de & Flor. in l.

ctoqvt s. ad exhib. l. si quis. alias incipit, Iulianus. §. quantũ autẽ. de rei vendi. l. si post acceptũ, & q dixi vobis in l. si Titius. s. de verb. obl. ergo hic patiendo se poni in banno poterit condẽnari. In cõtrariũ iudex debet quærere defensiones rei: vt l. j. s. tit. j. in fi. & l. si nõ defendãtur. j. eo. ergo. & hic debuit quęrere defensiones istius. Præterea, videtur tex. in d. auth. qui semel. ibi: perquisita veritate, &c. vbi videtur, quod semper quando proceditur ad diffinitiuam sententiam contra absentem: iudex debet quærere defensionem absentis. Facit ad hoc q no. Inn. in c. veniens, extra, de accu. Quid dicemus? Aduerte: quia ista quæstio est multũ notabilis, & dic sic: Quandoq; liquet iudici quẽ nõ cõmisisse delictũ, vel eũ non esse culpabilẽ: & tũc iudex absentem nõ poterit condẽnare. Quid enim si viderit viuum hominẽ, quẽ absens occidisse dicitur? Certe nõ condẽnabit eũ, etiam ex vera confessione, non solũ ex ficta: vt l. inde Neratius. in fi. & l. seq. s. ad le. Aquil. & hoc est quod dicitur, iudicẽ debere quærere defensionẽ

a rei: vt s. tit. j. l. j. in fi. Quandoq; constat [a] iudici de maleficio per hãc dictã cõfessionẽ: sed cõstat iudici pro reo, q poterat se tueri propter præsumptionẽ iuris & de iure, vt in qõne proposita: tũc puto, q iudex possit eũ cõdẽnare propter fictã cõfessionẽ: quia ista ficta cõfessio tollit pręsumptionẽ iuris, & de iure, quæ inducebatur p statutũ: vt legibus. s. alleg. Debet ergo reus cõparere, & maleficiũ negare: & tũc cõtra ipsum nõ admitteť probatio. Qñq; cõstat iudici maleficium esse cõmissum: sed cõstat q reus poterat se tueri aliqua exceptione: vt puta exceptione tẽporis, seu præscriptionis. Isto casu dico idẽ, scilicet q iudex poterit contra eum procedere ad condẽnationẽ ex hac ficta confessione. Nã exceptio præscriptiõis non facit maleficiũ nõ esse commissum, & non esse punibile. q apparet: quia punietur ista exceptione omissa: vt l. si maritus. §. pręscriptiones. s. de adult. Itẽ potest pati se cõueniri de facto, vt dictũ est: sed patiendo se poni in bãno hoc patitur: ergo &c. Conclu-

5 do ergo † ex oĩbus istis, q contra absentem qui habetur pro cõfesso, nõ põt procedi ad condẽnationẽ, quãdo iudici liqueret aliqd per quod apparet illud nõ esse maleficium. Secus si ei apparet aliquid, per qđ poterat ille se tueri: maleficium tamen remanet cõmissum, vt ex prædictis apparet.

In accusatorem. Dic de hoc vt dixi s. ad Turpil. i. §. si quis autem.

Refert. De hoc §. dic vt dicam in l. respiciendum. §. delinquũt. j. e.

SI quis. Not. hoc principium. Contra hoc oppo. qđ pœna debeat differri: vt l. is qui reus. in fin. s. de publi. iudi. cum sua glo. Solu. ibi differť propter accusationem ante sentẽtiam inchoatam: non autem differtur propter id quod allegabat post sententiam. Itẽ opp. C. de bon. dã. l. j. Sol. pœna differtur ad postulationem alterius, scilicet domini, vt sibi reddat rationem: non ad postulationẽ damnati. Item ad idem opp. s. titu. j. l. j. in fi. R ñ. pœna differtur motu iudicis, vt ibi: non ad postulationem ipsius damnati. Vel aliter: ibi allegabat aliquid, propter quod ostendebat delictũ non esse cõmissum, hic allegabat quędam extrinseca.

1 *An Potestas possit cognoscere de delicto cõmisso in eius famulum, vel officialem.*

b Si quos. [b] Nota bonũ casum contra istum tex. habetis gl. de verbo ad verbũ s. de offi. præsi. l. senatus. vbi dicit gloss. quod si officialis cõmittit delictũ: præses non potest cognoscere. † Sol. quandoq; officialis delinquit in officio: & tunc rector potest eum punire. Casus est hic, & in l. ij. C. de spor. facit in auth. de mand. prin. §. festinabis. & de quæstore §. maxime. Si vero delinqueret extra officium in alium: tunc nõ potest iudex de eo cognoscere: vt no. in d. l. senatus. qa esset suspectus iudex. Sed si crimen esset notoriũ, ita q rector nõ haberet nisi punire, tunc posset. Et ita põt intelligi hæc lex, quę nõ loquiť nisi de puniendo. Non enim dicit de procedendo aliquid. Facit ad hoc quod no. Spe. in titu. de cõpe. iudi. adi. §. sequitur. versic. item nota. Quæro, quid si aliquis delinqueret contra officialem et etiam famulum: vtrum Pote-

c stas [c] possit procedere. Hanc quæstionem disputauit Iaco. de Are. quam ponit Cyn. de verbo ad verbum. C. ne quis in sua causa ius si. di. l. j. & ponit determinationem suã in his verbis. Breuiter, si quidem crimen est notorium, ipse potest punire: quia cessat tunc ratio suspitionis. Sicut enim ab executore nõ appellatur: eadem ratione executor non postulatur vt suspectus: vt lege fina. C. de sent. ita hic: cum solam executionem habeat facere de notorio crimine: argu. ad hoc lege ea quidem. C. accusationibus. & Canonistæ habet plene materiam de notorio crimine. quod dic vt in Specu. de notorio crimine. Si vero crimen non est notorium: tunc si quidem delictum cõmittiť circa officiũ principaliter, nõ circa psonam suam tunc potest procedere & punire: vt hic, & alijs. supra allegatis legibus. Si vero delinquitur circa personam: tunc non potest procedere: vt lege senatus. supra de offic. presi. & lege lex Cornelia. supra de iniurijs. Ista fuit determinatio Innocen. extra, de pœnis. c. fi. de verb. sig. c. ex parte. & ibi plenius.

AVt damnum.

HOstes. Ibi: q̃uis plerięq; qñ aliquis moritur in tormentis, an iudex puniatur: dic vt dixi in l. quæstio. s. tit. j. & l. Gracchus. C. de adul. per Cy.

1 *Confinia rumpens debet stare duplicato tempore, & duplicatur illud quod superest.*

2 *Tempus, quo quis stetit in carcere, non computatur in tempore exilij.*

Quisquis. Nota text. ibi: sed dubitare. & ibi: scilicet ne

1 illud, &c. Nota † quod ille, qui rumpit confinia, debet stare duplicato tem-

d pore, [d] & duplicatur illud quod superest. quod facit ad id quod dicitur Instit. de except. §. temporales. vbi dicitur, quod illi qui petit ante tẽpus, duplicãtur inducię. Et intellige q duplicanť induciæ q̃ superãt, per

2 hunc tex. Secũdo not. q tempus, quo quis

iiij. §. sed si quis. ff. si. reg. & bal. in ca. j. in fi. an qui iterficit fratrẽ dñi sui, vide quæ dixi in l. prægnantis s. eo. tit. & Ro. in rubr. de re iudic. in fi. sup gl. ordinaria in l. is qui reus de publi. iudic. An potestas possit cognoscere de officialibus suis delinquentibus. Bar. etiã tangit in l. lex. Corne. ff. de iniur. & vidẽ in l. magistratibus. de iniur. et vide bar. & bal. in l. j. §. fami. ff. de publ. & ibi no. q qñ rector cognoscit in causa sui officialis, ab illa sententia nõ põt appellari. hic est text. secundũ vnã lecturã, & doc. oẽs, in d. l. ij. C. quo. appel.

c ¶Potestas. Adde q no. Bar. in l. si qs obrepserit. circa fi. i. de falsis. Bene facit qđ habetur in c. j. i tex. & gl. de pœnis. i vj. & p Canoni. in c. cũ venisset. de iu. & ibi qđ in prælato: an possit esse iudex & testis in cã ecclesiæ: & Imo. in c. sup. de testi. & in c. venerabilis. de censi. & vide glo. notabilẽ. vij. q. j. in capit. sicut alterius. quã not. allegat Imo. in ca. cũ cõtingat. de foro cõpe. & Spe. in titu. de compe. iudi. adit. §. sequitur. versi. item no. et in titulo de iudic. de leg. §. j. versi. sed nunquid possit legatus. Vide in cap. ex parte. el j. de verborum signifi.

d ¶Aut damnum. §. quisque, duplicato tempore. Rumpens confinia debet stare duplicato tempore. & facit text. ad quæstionem Barto. in lege senatus. §. fina. ad Turpilianum. Vide quod dixi post Bartolum in repet. l. si pecuniam. supra si certum petatur. & adde Imol. de rumpente confinia, in lege ita stipulatur. in antepenultima columna. de verborũ obligationibus. supra & Imo. in dicta lege si pecuniam. & lege ita sunt. &c. Et istis adde Bartolũ supra eodem. lege relegati. & Bald. in lege si possidonium. C. de insa. & adde q rumpẽs confinia debet capi & carcerari quousq; finitũ est tẽpus quo cõfinatus fuit. l. omnes. & ibi Bald. C. eo. titu. de pœnis. & tẽpus quo quis stetit carceratus non duplicatur, & vide q̃ dixi post bar. in d. l. si pecuniã. ff. si cer. peta.

Universidad de Deusto Biblioteca

stetit in carcere, nō duplicatur. Ex quo potes notare ꝙ tempus, quo quis stat in carcere, non computatur in tempore exilij: sed illud tempus computatur à tempore quo accessit: vt l. relegati. ṡ. eo.

Solent. Not. tex. ibi: carcer enim, &c. sed Canonistæ seruant contrarium.

1 *Serum potest effici plus seruus: & excommunicatus plus excommunicatus: & infamis plus infamatus.*

Denique. Nota ex hoc §. secundū glo. ꝙ seruus efficit plus
seruus. sic excōicatus potest plus excōicari, † infamatus infamari. Similem gl. habes l. ij. C. vt intra certū tēpus quæstio cri. ter. sic exbannitus potest iterū banniri:[a] vt no. in Spec. de accusa. §. sequitur. versic. quid si bannitus. Vltimò vide gl. quæ incipit, vt C. de sen. pas. ibi §. si seruus sciente. Sed ibi fauore religiōis: hic ex delicto. Vnde sic statuitur in odium domini patientis, vel tenētis talem seruum.

1 *Clausulam, has condemnationes proferimus secundū formam statutorum, & eatenus, quatenus esset vltra formam, cassamus, & annullamus, & ad formam reducimus: nihil operatur.* 9.

MOris.[b]

IStæ fere. Aliàs est §. Hic dicitur ꝙ sentētia tenuit, nec iudex potest liberare, sed remittit ad principē. cōtra. ṡ. de iniusto rup. testa. l. si quis filio exhære. §. quod si qs fuerit. Solue vt ibi. Vlterius opp. de l. ij. in fi. ṡ. eod. tit. Sol. ibi loquitur in eo qui nullam habebat iurisdictionem cognoscēdi de causa illa: hic verò in eo qui habebat potestatē cognoscendi, sed in impositione pœnæ excessit, quā ipse post ea mutare non poterit: vt hic vides tex. sed hoc nō potest efficere, &c. Ex hoc nota † hic casum, ꝙ iudices in fine sententiarū apponūt cōmuniter vnam clausulam[c] huius tenoris: Has cōdemnationes proferimus secūdum formam statutorum: & eatenus quatenus esset vltra, vel præter formam statutorū, cassamus, & annullamus, & ad formā statutorum reducimus. Certè nō possunt hoc facere post iam latam sententiam: vt hic vides. Cùm ergo præcesserit verbum,[d] condemnamus eū in tantū; illa clausula nil operatur. Præterea, illa clausula est incerta, & incertitudinem cōtinet: ergo nō valet: vt l. j. C. de sent. quæ sine cer. quanti. & ita disputauit Iac. de bel. De hac clausula dixi plenè in l. iudex. ṡ. de re iudi. Vltimò, vide glos. quæ incipit, vsq; ibi. l. liberorum. Sol. hic agitur de priuilegio: ibi agitur de iure communi.

1 *Damnatus ire in exilium, si antequàm vadat, delinquat, vt exul punitur.* 10.

IN seruorum.[e] Nota ꝙ statim lata sentētia qs mutat statū. contra. ṡ. de iniusto rup. test. l. si quis filio exhæredato. §. eius. Glos. soluit, & bene. Vlterius nota 1 † ex hac lege pro his qui condemnātur in hac ciuitate, vt debeant stare in exilio tanto tempore, quòd si antequàm vadant, delinquerint, puniuntur vt exules. Casus est hic.

1 *Pœna corporalis ꝙ sit grauior quauis pecuniaria.*

In personis.[f] Nota tex. ibi: qa solus, & sic no. 1 † ꝙ pœna corporalis ē grauior quauis pecuniaria. Materiā huius. §. habetis plene in l. quid ergo. §. pœna grauior. ṡ. de his q no. infa. & per doc. in l. si posidoniū. & l. si seuerior. C. de his qui no. infa.

1 *Vxor subtrahens viro, non accusatur criminaliter, si furtum est leue.*
2 *Furtum dicitur magnum, vel leue secundum qualitatem rei subtractæ.*
3 *Persona domestica dicitur, quæ in domo moratur.* 11.

RESpiciendum.[g]

FVrta.[h] Hic est bonus casus. Nota hic ꝙ licet fiat furtum ab istis personis, tñ criminaliter non veniunt puniendæ. Idē dico 1 † in vxore subtrahente viro: licet enim possit agi ciuiliter: vt l. j. & l. seq. ṡ. rerū amo. tamen criminaliter non possunt accusari, si furtū est leue. Dicitur 2 † autē furtū leue,[i] vel magnū, secundum qualitatem. & quātitatē rei subtractæ: vt no. j. de reg. iu. l. ad ea. Vltimo nota hunc tex. quæ dicatur personæ domesticæ, quæ repelluntur à testimonio. f. quæ in domo morantur. 3 † isto modo quo dicitur hic, de hoc concordantiæ sunt in glo. quæ incip. not. &c. & habetis aliā gl. Insti. de testa. §. in testibus. C. de testi. l. etiā. & in Spe. de teste. §. j. vers. itē excipitur ꝙ est domesticus. & ver. seq. & ver. quid si testis domesticus. & per Inn. extra, de test. c. in literis.

1 *Delictum qualiter dicatur fieri proditoriè, & ex proposito.*
Insultus, id est, in alium saltus.
Prodere, est unū actu ostendere, & aliud in mente gerere.
2 *Maleficium qualiter dicatur committi impetu, quod quando inter duos subditos oritur rixa.*
3 *Maleficium factum in ebrietate, quando veniat puniendum.*
4 *Quando aliquis propter culpam latam. leuē, vel leuissimā, veniat criminaliter puniēdus: ubi quod sic, etiā propter leuē vel leuissimā, sed mitius. & qualiter hoc intelligatur & nume. 6. ubi etiam remissiuè.*
5 *Delinquens per iuris ignorantiam, quando excusetur.*
9 *Volens percutere Titium, si percussit Seium, quod puniatur.*

Delinquunt. Aduertatis, dicitur hic, aut proposito 1 † delictū fit, quandoq; ex proposito antecedenti: & istud delictum committitur duobus modis. Vno modo insultando. Est autem insultus[k], in alium saltus: vt probatur in lege prima. §. cum arietes. supra si quadr. pau. fecisse dicatur. & l. is qui aggressorem. C. ad legem Corneliam de sicarijs. Alio modo committitur ex proposito proditorie. Est autem prodere, vnum actibus ostendere aliud in mente gerere: vt nota. supra de præua. lege prima. & supra ad legem Iuliam maiestatis. lege quarta. in principio. & ideo si veniens tecū, tanq; socius itineris, nulla interueniēte rixa te percutio, nō possum dici cōtra te fecisse insultū: sed dicor hoc fecisse proditorie:[l] quia aliud gerebam in animo, quā illud quod gerebam in actu. Pro hoc C. de delato. l. fin. lib. x. Vel si sedens tecum in mensa hoc faciebam. vel si cum tibi essem amicus, saltem inter te & me nullus erat rancor, percussi te de retro. Secus si esses mihi inimicus, ita quod esset rancor inter te & me, & tunc te proditorie non percutio: quia illud quod facio in actibus, ostendebam: scilicet me tibi deseruire velle. 2 † Sequitur in textu aut impetu dicitur contrahi maleficium impetu, quando inter duos simul instantes oritur subito rixa, seu propter verbum nouum, vel contentionem nouiter emergentem, seu propter ebrietatem: vt hic dicit textus. Ad hoc facit lege si in rixa. supra de sicarijs. & infra eodem. l. aut facta. §. qualitate. & tunc in illo maleficio non potest dici insultus cōmissus, nec pōt dici factū proditorie, sed impetu, & rixa. Sed

a ¶ Potest iterū banniri. An autē iudex secularis possit hodie ad perpetuū carcerē damnare, vide post Bar. in l. ij. ṡ. de publ. iudi. Et qñ quis possit in carcere detineri, vide Bal. in l. nemo. C. de epis. audi.

P. PAV. P.

b ¶ Moris. Vide Are. cōsi. cxxxj. & Lau. Der. in l. j. colū. ij. ff. in ius voc.

c ¶ Vnā clausulā. vidē Bal. in l. non dubiū. in vij. col. C. de legi. & in viij. col. de intellectu huius tex.

d ¶ Precesserit verbū. Vide tñ quod not. in l. quid tamen. §. si arbi. ṡ. de arbi.

e ¶ In seruorū. Nota ꝙ qui debet ire in exilium, si anteq̄ vadat delinquat, punitur vt exul. & videtur Ang. hic intelligere hanc legē, postquam debuit ire delinquat, alias sua cōtumacia esset sibi pficua, quod est absurdum, vt ṡ. l. proxi. §. quisquis. ṡ. eod. in l. relegati. Idem si in locum nondum potuit peruenire, ad quem ire tenebatur. Casus est hic no. & §. hodie. Insti. de except. adde Imol. qui hoc psequitur in l. ita stipulatus. in antepe. col. de ver. obl.

f ¶ In personis. Vide Barto. in l. j. in fin. ṡ. eod. & ibi omnino vide. & vide Barto. in l. iij. in princip. de testa. Et nota quod omnis pœna corporalis quamuis modica, est attendenda. quod limita sing. & per Bald. in l. j. ṡ. eo. titu. & vide Iacob. But. in l. magistratibus. ff. de iurisd. om. iudi. & not. in l. presbyteri. C. de episc. & cle. & vide Bart. in l. leuia. ff. de accu.

POMATES.

g ¶ Respiciēdum. Ad principium huius legis vide Barba. in c. ex literis. col. xiiij. ad fi. consti. vbi allegat plures concord. & in l. sane. de offic. deleg. col. ij.

h ¶ §. furta. Et vide quod not. Bar. in l. si quis vxori. ṡ. de fur. & in l. prætor. §. qd ergo. de iniurijs.

i ¶ Furtū leue. Quæ dicūtur furta leuia, vide in l. leuia. de accusa. & adde l. si libertus. de furt. & Bal. in l. penult. in fi. C. de furt. Adde bonam glo. in c. j. qualiter vasallus iure de. & Bald. in l. ij. C. de testi. & in ca. j. §. iniuria. in titu. de pa. iur. firman. Et ad istum tex. vide nota. quæstionem quā posui post Bar. in l. iniuria §. j. ṡ. de iniurijs.

k ¶ Delinquūt. Insultus. De hac materia de insultu, vide post gl. in l. qui de crimine. C. de accusa. per bar. in l. ij. in versic. iuxta hoc quæro. ṡ. de priua. deli. & per d. Ang. in tracta. maleficiorū. in versi. fecit insultū. in j. colū. Et quid si quis simpliciter minatus fuit sed non vulnerauit: vide tex. sing. in l. itē apud. §. j. ṡ. de iniurijs. & vide bal. in c. j. §. similiter. quib. mod. feu. amit. & Ang. in l. si vacantia. in ix. char. C. de bo. vacā. lib. x. & bar. in l. j. in prin. ṡ. si quadr. pau. fecisse dicatur.

l ¶ Fecisse proditorie. Quis dicatur proditor, vide bal. in ca. j. quib. mod. feu. ami. Et quot modis dicatur proditor vide gl. xlvj. distin. ca. clericus. & Io. and. in c. j. de homi. in vj. in nouel. quē refert bal. in auth. item nulla cōitas. C. de epis. & cle. Per. de Anch. in cle. j. §. quia vero. de sta. mona. dicit ꝙ pditor est, q secreta sibi cōmissa reuelat. de pœnis. dis. vj. c. sacerdos. de pœnit. & remis. cap. oīs. & vide tex. ij. q. vij. cap. j. de his. Alij modi ponūtur in d. ca. clericus. xlvj. dist. facit ṡ. eo. l. si qs §. trāsfugę. et d re mil. l. oēs. §. exploratores. & in §. proditores. & vide Pe. de Anch. in c. j. de homic. vide l. ij. & ibi bald. C. quæ res export. Bal. & Ang. in l. j. in prin. ṡ. de pact. prin. Itm venditio si est sine proditione bald. in l. cū homi. in princi. C. de his qui vt indig. & in l. fin. in vj. col. de sum. tri. & fide catholica.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Factum in ebrietate. An delictũ factũ ab ebrio, puniatur. sed nunquid cõtractus factus ab eo teneat, vide in l. dolũ ex insidijs. C. de dolo. Adde quod Bal. in l. diuus Adria. de sica. in fi. dicit ꝙ Cyn. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cler. dicit ciuilẽ, id est, pecuniariã, nõ criminalem, s. corporalem pœnã imponi l. qui ædes. ff. de incẽ. rui. naufra. Bar. secundũ eum dicit corporalẽ imponi. sed minorẽ. ꝑ istũ textum cũ hic not. in gloss. Hæc opi. placet Sal. vbi delictũ cõcernit rem familiarem d. l. qui ædes. Secunda opinio, placet sibi, vbi delictũ non cõcernit rẽ familiarẽ. & quo ẽt aliquid vide ꝑ Flor. in l. sed & si quecũq. §. igit̃ iniuriã. circa prin. ad leg. Aquil. & per Bal. in l. data in v. col. C. q acc. Et qd de eo qui propter superbiã, & indignationẽ delīqt seu instrumẽtũ lacerauit. dicit ꝙ puniẽ extraordinarie: vt sing. no. bal. in l. j. C. de fide instrum. post Io. And. in c. accepimus. eod. titu. & ad bar. hic adde ꝙ not. Bal. in l. j. in repe. vñ vi. ĩ vl. col. sep char. Et qd de dormiente vid in l. pe. de parri. & vide gl. j. q. j. c. sane. & in c. obuiauerunt. & in c. merito. quæ dicit, ꝙ mitius punitur. p. Iacob. de bel. et bal. in l. si quis nõ dicã rapere. C de epis. & cle. bal. in d. l. data opera. ĩ v. col. adde gl. xiij. q. iiij. & gl. sing. Bal. & Sal. vbi dicit ibi in d. l. dolũ. Ro. in l. j. ĩ pri. in iiij. co. de ver. ob. & text. in d. ca. sane. xv. q. j. c. vnusquisq;. dicit ꝙ nõ tenet pro emissio facta ab ebrio. vide gl. q. j. c. diuidit. An aũt valeat contractus ab initio factus: Dic ꝙ nõ. ij. q. iij. c. si qs murus. Et qui dicit se calore fecisse, debet probare, vt ibi. de diuortijs. in c. significaui. & de ebrio, vid Ro. in d. l. j. in princip. de verb. obl. De ebrio, vide reliqua in l. dolũ. C. de dolo. & ibi dicã latius, & hic ꝑ do. Barto.

3 a †Sed quæro, an maleficiũ factũ in ebrietate[a] veniat puniendũ? Hic habes tex. quod sic. Pro hoc. j. de re mili. l. omne delictum. §. qui se. 4 b † Venio ad tertiũ.[b] dicitur in text. aut casu. istud, ꝙ hic dicitur, casu intelligit c glo. dum tamen ibi sit aliqua culpa,[c] scilicet lata, leuis, vel leuissima. alias si nulla esset culpa, nõ puniretur: vt l. absentẽ. in fin. ff. eodem. Tenet ergo glo. ꝙ propter culpam leuem, & leuissimã, veniat puniendus criminaliter. de lata nõ est dubiũ: vt l. in lege. ff. ad legem Corne. de sica. Sed dominus Cy. videtur tenere cõtrarium in l. si quis non dicã rapere. in fi. C. de epis. & cle. vbi dicit, ꝙ pro leui, & leuissima culpa, nõ agitur criminaliter: sed male dicit, contra hunc tex. Pro hoc l. qui ædes. ff. de incẽ. ruina, naufra. tamen mitius puniẽ.
5 †Quærit gl. quid si aliquis deliquit per ignorantiã iuris? Glo. di-
d stinguit:[d] aut errauit in iure ciuili, aut naturali, vel gentiũ. ꝙ prosequere, vt per Dyn.
6 in c. ignorãtia. de reg. iur. li. vi. † Et quæ dixi ꝙ pro culpa leui, vel leuissima quis punitur: intellige secundũ ea, quæ dixi in l. si adulteriũ cũ incestu. ff. de adulte. in princi. & l. in lege. ff. ad leg. Corne. de sica. quia est verũ in maleficijs, quæ in certam personam inferuntur vt hic: alias secus: vt d. l. si adulte
7 rium cũ incestu. † Vltimo, pone ꝙ volebã
e percutere Titiũ, ꝑcussi Seiũ, vtrũ puniar?[e] Hic videtur tex. ꝙ nõ: quia si volebam percutere ferã, & percussi hominẽ, nõ teneor. Certe veritas est in contrariũ: vt l. eum qui. §. pe. & fi. ff. de fur. & l. scientiam. §. pen. ff. ad leg. Aquil. Nec obstat hæc lex: quia hic da
f bat operã rei licitæ:[f] sed in quæstiõe nostra dabat operam rei illicitæ. 12.

Q Vod ad statum. Hic est bonus tex. Oppo. ꝙ talis sententia nõ valet, quia cõtinet expressum iuris errorem: quia cõdemnat aliter quã debeat. Dicit glo. certe nõ continet, quia pœna potest augeri vel minui arbitrio iudicis. Ex genere ergo pœnę: non ex causa, fit ista mutatio status. Opp. de l. ictus fustium. ff. de his qui not. infa. vbi debet inspici causa. Sol. quando infertur pœna mortis, nunquam inspicitur causa, sed solum pœna. Casus est hic: sed quando infertur alia pœna, tunc inspicimus pœnam & causam: vt lege cõtraria.

1 ☞ *Quando iudex possit augere, vel minuere pœnam.*
2 *Et quando pœna est extraordinaria, qualiter dicatur augeri vel minui.* & *nu.* 2. 13.

g H Odie.[g] Oppon. quod iudex non possit mutare pœnam: vt l. j. §. j. ff. ad Turpil. Respon
1 deo, † quædam sunt crimina ordinaria, quę habent pœnam ordinariam: tunc iudex potest augere vel minuere, tamen causa cogni
h ta:[h] vt dicta lege quid ergo. §. pœna grauior. supra de his qui notan. infam. sed si non habent pœnam limitatam: tunc iudex
i imponit pœnam suo arbitrio:[i] vt videbitis infra eodem. lege sanctio legum. & supra de crimi. stellio. lege secũda. & l. lege. § ho-
2 die. supra ad legem Iuliam repetun. † Quęrit gloss. quando pœna est extraordinaria, quomodo dicatur pœna augeri, vel minui? Dicit glo. respectu eius quod fieri consueuit. Ita dicit glossa. hic, & dicta lege quid ergo. §. pœna grauior. supra de his qui notan. infa. 14.

1 ☞ *An plus vilis quàm positus in dignitate puniri debeat.*

k Q Vædam. Nota quod plus punitur[k] positus in dignitate. quam vilis. Oppo. gloss. de lege, Pedius. supra de incend. rui. naufra. §. primo. & lege tertia. §. penult.
1 supra de sicar. cum similibus. †. Solu. Dic aut delictum cedit in derogationem officij vel dignitatis: & tunc plus punitur existens in dignitate quam alius, vt hic. Si vero non cedit in derogationem officij, vel dignitatis: tunc aut tractatur de imponenda pœna corporali: & magis punitur minor, quam maior: vt lege Pedius. cum suis concordantijs. Si vero pecuniariter, tunc magis punitur maior quam minor: vt lege properandum. §. sinautem vtraque. de iudic. & probatur C. de conduc. & procura. dominus Augu. lege prima. libro xij. Ita dicebat Dyn. & Domi. Oldra. Alias autem generaliter loquendo, quando paupertas, vel diuitiæ noceant. vel prosint, dic per Cynum. C. de episc. & cle. l. si quis ad declinandam. 15.

D Iuus. Istæ leges quæ dicunt ꝙ decurionibus istæ pœnæ non imponentur, non seruantur per statuta terrarum, quæ generaliter loquuntur.

1 ☞ *Maleficium quot modis sumatur.*
2 *Et an stante statuto quod pro maleficijs cõmissis de nocte pœnæ duplicentur, non habebit locum in verbis iniuriosis, nec qui dedit malum consilium.* 16.

l A Vt facta.[l] Ista lex ponit vnam materiam pulchram. Ex isto principio nota quod quædam sunt male facta: quædam male dicta: quædam male scripta: quædam male consulta. contra, quia omnia crimina dicũtur maleficia: vt l. ex maleficijs. in prin. ff. de actio. & oblig. & Insti. de

b ¶ Venio ad tertiũ. Io. and. ĩ hoc no. ĩ c. accepimus. de fi. instr. not. hic ĩ maleficio cõmisso casu: qa ĩ materia differt casus fortuitus a casu ĩprouiso vt ĩ in. ꝑ bal. C. de sicar. l. j. facit c. lator. de homic. De hoc casu, an de prouiso, an de fortuito, vide l. j. ff. de leg. & bal. in d. l. si qs nõ dicã rapere. C. de epi. & cle. in iiij. col. in versi. quæro cũ. in fi. & vide in l. absentem. ff. eo. titu.

c ¶ Culpa lata. An delictũ pro culpa cõmissum puniaẽ criminaliter, vide ẽt l. chaũt. §. capitalẽ fraudẽ. ff. de ędi. edic. vide ẽt tex. ĩ l. j. ff. de legi. & ibi Cy. alias dic, vt ibi ꝑ bar. adde qũ no. Dy. & ibi vid ꝑ bar. in l. ij. ff. de offi. pfec. vigil. & bonũ tex. in l. capitulũ. §. q ob inimicitias. ibi: vel modice. ff. eo. et Ange. de Are. in tractatu suo maleficio. in versi. incẽdiario. in ij. col. Adde ꝙ in quantũ gl. hic dicit, de leuissima culpa puniri: intellige ꝙ ad damnũ ex lege Aquil. vt in l. in lege Aquilia. la ij. ad legem Aqui. ff. & adde casum singularem. in quo lata culpa dolo æquiparatur. seu cõparatur in criminalibus, quo ad pœnam corporalẽ in l. milites. ff. de custo. reo. & no. in l. pen. C. eo. titu. & not. And. de Pisis in actionibus in tit. de in lit. iuran. & ibi per alios, & vide Ang. in l. ij. qui cũ telo. C. de sica. & ꝙ legitur & notatur per Pet. de Anch. in clem. j. de homi. & Cy. & Bal. in d. l. data opera. in iiij. col. C. qui accusare non possunt.

d ¶ Glo. distinguit. Vide Sali. in l. senatus. de his qui in testam. sibi adscri. per Bart. in l. vlt. de priua. delict. ꝑ bal. in l. ex morte. ad leg. Aquil. ꝑ bal. in l. pignus. in vlti. colũ. de pigno. actio. per Ia. de bel. in l. si quis nõ dicã rapere. de episc. & cler. & do. Anto. & Imo. ĩ c. ij. de cõst.

e ¶ Vtrum puniar. Et Bar. dubitauit in l. qui seruo. ff. de iniurijs. Ange. hic dicit, ꝙ iura hic allegata ꝑ bart. nõ probant. Vnde dicit, ꝙ nõ tenetur iniuriarũ: quia cessat affectio iniuriãdi: sed tenetur Aquilia, propter culpã d. l. sciẽtiam. Punietur ergo arbitrio iudicis: vt de delicto casu cõmisso: vt hic, et ff. eo. l. absentẽ. §. fin. secundũ eũ. vide ꝙ no. bart. in l. diuus. ff. de sica.

P. PAV. P.

f ¶ Rei licitę. Vid Cępol. cõsi. xxxiij. col. pen. in fin.

g ¶ Hodie. Vide quod no. gl. & Bal. in l. nemo clericus. C. de sum. trini. dicit tamẽ bar. in l. j. in vj. colũ. C. ex delict. defunc. ꝙ vbi a lege, vel statuto est statuta certa pœna pecuniaria, iudex non habet arbitriũ. per legẽ, si qua pœna. infra, de ver. signifi. in fine. & in l. fin. in vlti. colũ. C. de probat. & l. quid ergo. ꝑ bar. in §. pœna grauior. & ibi nota. ff de infa. Et quando quis non delinqt sed simpliciter facit contra præceptum legis, punitur arbitrio iudicis. glos. est in l. nemo martyres. C. de sacrosan. eccle. & ibi Bar. & Bald. in l. legis virtus. de legi. ff. ad id ꝙ dixi, an iudex habeat arbitrium in pœnis statuti, vide Bald. in l. j. C. si aduersus delic. in quo etiam vide singula. gloss. in l. si qua pœna. infra. de verbo. sign. & ibi illũ tex. nota. Bart. & vide ibi quando iudex excedit modũ, an possit appellari: et d. l. nemo clericus. & per bal. dicitur ꝙ punitur magis nobilis, quã ignobilis.

POMATES.

h ¶ Causa cognita. Vide Roma. cõsi. cccccxxix. vbi dicit hoc, quod iudex causa cognita, &c. procederet etiam si ipse iudex iurasset se constitutiones seruaturum. quæ imponunt pro delictis certas pœnas, & licet regulariter non debeant esse mitiores.

i ¶ Suo arbitrio. An si iudex habet arbitrium imponendi pœnam, an possit appellari, vide Bartolum post gloss. in lege si qua pœna de verborum significatio. Adde quod dixit Imol. in capitulo primo. de constitu. propter terribiles casus, licitũ est leges trãsgredi. bal. in c. j. qb. mod. feu. ami.

k ¶ Quedã. Plus punitur. An plus puniaẽ nobilis, quã ignobilis, ꝑ bal. in l. fin. C. de sum. tri. & Cy. ff. de incẽ. rui. naufra. l. Pedius. cũ cõcordan. Si vero pecuniariter, tunc magis maior, quam minor puniatur.

l ¶ Aut facta. Vide Bal. in d. l. data opera. C. qui acc. nõ poss. ꝙ dicatur maleficium. & in l. j. C. si aduer. deli.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Importat delictū. Excessus autē comprehendit omne maleficiū: vt dicit Bal. in l. si quis in hoc genus. C. de epis. & clerí. facit extra, de excess. pla. per totum.

b ¶Circa maleficiū. Adde q etiā delictū cōmissum in non faciēdo sit delictū: vt in l. mora. & ibi gl. & ibi dixi, sol. matr. & ibi vide do. meū. & glo. in regula, delictū. in glo. magna, de reg. iur. in vj. quę declarat quid sit delictum cōmissum faciēdo & omittēdo. & vide quæ dixi in l. licitatio. §. quod illicite. de publi. & dicit Bal. in auth. sacramenta. in j. col. si aduer. vendi. q vis & metus est maleficiū. dixi in l. iniuriarū. §. j. s. de iniur.

✠ POMATES.

c ¶Quandoq; sumit. Vide Alexā. consil. lxxvij. ad fi. vol. j. & addidi ad Pan. in ca. ij. de maledi. in addi. quę incipit, dum statutū. & Alex. consi. lxij. ad fi. vol. iij. vbi loquens in statuto declarat Bar. hic.

d ¶Verbis iniuriosis. Vide do. Ant. in tracta. maleficiorum. in verbo, iniuriose. & sic non cōprehendit blasphemiā verbo iniuriosum. Sed ī cōtrariū gl. est, Insti. de oblig. quæ ex delict. nasc. in prin. quæ incipit, sed nōne. in fi. & gl. in l. ex maleficijs. in prin. ꝺ act. & obliga. Et ita cōiter practicatur. & communis opi. tenet cōtra Bart. q blasphemia sit delictum, habes text. in corpore auth. vt nō luxu. cōtra natu. post princ. in tribus partibus illius tex. Et si duplicatur pœna in maleficijs, an duplicetur vbi verbo delinquitur. Colligit & no. per Paul. de Liaza. de pœnis. & remis. in gl. ordi. vide quæ no. Bal. in l. ignorantia. in fi. C. de crimi. stellio. in l. ij. C. de rebus credi. & an maleficiū cōprehendat delictū in cōmittendo, Bar. in l. omne. §. contumacia. j. de re milita. & Bald. in l. ignorātia. C. de cri. stellio. & adde text. not. in materia in l. sed & si vnius. §. q̄dam. de iniu. vbi iniuria quæ cōmittit verbo, dicit maleficiū. & vide ad hoc Are. in malefic. in dicto versic. iniuriose.

e ¶Causa. Nō rumpo pacē. Si duo fecerūt pacē simul: postea se offenderūt ex noua

obli. quæ ex deli. nasc. in prin. Pro huiusmo
di declaratione debes scire, quid importat
a delictum [a], quid crimen. quod dic, vt nota.
1 C. de aduer. delic. l. j. Circa † maleficium [b]
b dico, q quādoq; sumit large: & tunc omne
maleficium comprehendit, siue fiat re, siue
c verbis, vt in cōtrario. Quandoq; sumitur [c]
strictè: & tūc accipitur pro eo quod cōmit-
titur facto: qa maleficiū dicitur, quasi male
factū: & ideo nō comprehēdit malè dictū,
vel malè scriptū vt hic. Et per hoc dico
2 † q si statuto cauetur q in maleficijs com-
missis de nocte, pœnæ duplicentur: q hoc
d non habebit locum in verbis iniuriosis [d], &
simi. qa in tali statuto odioso, debemus ac-
cipere verba strictè, vt sit benignior inter-
pretatio. vt l. interpretatione. & l. si præses.
j. eo. Simile in Macedoniano, cùm sit odio-
sum verbū pecuniæ, strictè accipitur: vt ple
nè dixi s. de leg. j. l. talis scriptura. Quid de
illo, qui consiliū malū dedit de nocte? Rñ-
deo, nō duplicat pœna ideo quia de nocte
principaliter: sed ideo quia debet puniri ea
pœna, qua principalis delinquēs. qđ dic vt
dixi s. de fur. l. is qui opem. Nō habetis alia.

1 ☞ *Facta pace inter te & me ego percussi te: an sit rupta pax.*

Causa. Dicitur hic, causa. &c. De hac correctione quis habeat pote-
statem corrigendi? dic vt C. de emenda. ser-
uo. & de emenda. propin. Quæro, cū tu
& ego essemus inimici, fecimus pacē, de-
mum ego percussi te: quærit an pax videa-
tur rupta? Breuiter dico, q cōsideranda est
causa. Nā sicut dicimus in trāsactione, per
quā receditur à lite: vt l. fratris. C. de trāsac. &
iureiurādo: q est finis litiū: vt l. j. s. de iure-
iur. videt quis cōtra sñiam venire & trāsa-
ctionē qñ agit ex causa antè decisa, & ter-
minata: vt l. cū quærit. s. de excep. rei iud. et
l. si de certa. C. de trāsac. Sed si ageret ex no
ua causa, nō diceret venire cōtra trāsactio-
nē, vel sñiam: vt in dictis legi. Ita in pposi-
to si ego pcussi te ex causa pcedenti, ppter
quā fuerā tibi inimicus, de qua fuerat facta
pax: tunc rūpo pacē. Sed si ego te percuterē
ex causa superueniēti de nouo, quia de no-
uo supuenit inter te & me rixa, ex ioco, vel
1 ex ebrietate, rūpo † pacē [e] sed de nouo fa-
e cio, & ex noua causa, nō autē retracto vete
rem cām rūpēdo pacē. Pro hoc facit qđ hic
dicit, in maleficijs esse cōsiderādā causam.

Persona. Circa personā inferētis habuistis plenè tractatū. s. eo.
l. j. in prin. Circa personā eius, cui infertur,
puto idem, vt debeamus inspicere tempus
cōmissi delicti: vt l. iniuriarum. s. de iniur.

1 ☞ *Stante statuto quòd pro delictis commissis in ecclesia pœna duplicetur: & alio quòd pro sacrilegio certa pœna duplicatur: hæc pœna sacrilegij contra committentem non duplicatur.*

2 *Statutum quòd pro maleficio commisso in palatio pœna duplicetur, quod contra producentem falsam accusationem non duplicatur pœna, stante alio statuto imponēte pœnam certam pro falsa accusatione.*

3 *Idem erit stantibus prædictis statutis, in proferente falsum testimonium.*

Locus. Dicit statutum, q si maleficium fiat in ecclesia, vel in do
mibus ecclesiæ pœnæ duplicentur. Alio
statuto cauetur, quòd si quis commisit sa-
crilegium, puniatur in mille. Aliquis cōmi
sit sacrilegiū aliquod, sacrū de ecclesia sub-
trahendo, duplicabitur, ne pœna? Certe di
co q nō. Nā cū sacrilegiū nō possit alibi cō
mitti quā in ecclesia: vt hic & s. ad l. Iul. pe-
cu. l. diui. iō nō pōt fieri duplicatio: qa illud
dicitur duplicari q alias erat simplandum:
vt l. si cū exceptione. §. quadruplatur. C. qđ
met. cau. & l. hoc edicto. in fi. s. de publi. sed
simplū non reperitur alias qa alibi non pōt
cōmitti quam in ecclesia: ergo non potest
1 duplicari. † Præterea, consideratio istius lo
ci est habita in eo statuto, q punit sacrilegi
um: quia alibi quā in loco sacro nō pōt cō-
mitti: si ex vigore alterius statuti, tu duplica
res pœnā: ergo his haberetur consideratio
istius loci: & sic bis puniretur de eodē deli-
cto, cōtra l. senatus. s. de accusa. & l. pen. §.
fi. s. cau. cau. sta. Et idē dico: dicit statutum
2 hic, q † in maleficijs in palatio cōmissis pœ
næ duplicētur. Alio statuto imponitur pœ
na certa pro falsa accusatione, duplicabitur
ne pœna? Puto q non: quia falsa accusatio
nō producit alibi quā in palatio. ergo &c.
per rationes prædictas. Nā illa verba, quæ
dicūt q in maleficijs duplicētur pœnæ: de-
bent intelligi de pœnis maleficiorū. quæ in
differenter cōmittūtur in quolibet loco: nō
de illis maleficijs, q̄ cōmittunt in palatio,
3 ita q non alibi. † Sed quid de eo qui fert fal
sum testimoniū in palatio, an pœna dupli-
cabit? Videt q sic: qa falsum testimoniū po
test fieri etiā extra palatiū corā arbitris. con
tra puto. Nā lex debet referri ad ea quæ fre
quenter accidunt: vt l. nā ad ea. s. de leg. Cū
ergo frequenter accidit, q illud fiat in pala
tio, lex quæ imponit certā pœnā cōtra ferē
tes falsa testimonia habuit cōsiderationem
loci, in quo frequentér fit. Et ideo lex gene-
raliter loquens de duplicandis pœnis in pa
latio, non potest referri ad illas pœnas, in
quibus illius loci consideratio non est ha-
bita.

1 ☞ *Stante statuto quod scholaris debeat tractari vt ciuis, si scholaris diu absuerit, an debeat vt ciuis tractari.*

2 *Et an sero, vel manè dicatur dies, vel nox. nu. 2.*

f **Tempus.** [f] In hoc §. cōsiderat tēpus duobus modis, vno mō
quātitate, alio mō qualitate. Quantitate in
prio exēplo, in quo discernit emāsorē à fu-
gitiuo. Nā emāsor est, qui vagat modico tē
pore. fugitiuus est q plixo tpe: vt l. §. eman
sor. j. de mili. In secundo exēplo cōsiderat
tempus qualitate, videlicet an sit dies, vel
1 nox. † Circa primum formo tibi questionē.
Scholares debent tractari hic, vt ciues: mo-
do quidā fuit scholaris, qui stetit certo tpe
quo non est reuersus ad studium: quæritur
an desinat esse scholaris: ita quod possit vt
forensis offendi? videtur quod sic. Nam eo
ipso, quod perdit consuetudinem reuerten
di, videtur perdere beneficium scholaris:
vt lege naturalem. §. pauonum. & §. sequen
ti. supra de acquiren. rerum domi. & Instit.
de re. diui. §. pauonum. & §. sequenti. Breui
ter. quando scholaris recedit, & aliud exer
citium assumit: quia incipit ire vt assessor,
& incipit esse aduocatus: & tunc desinit
esse scholaris. l. legatis seruis. §. si ex officio.
s. de leg. iij. Sed quando istud non apparet
dico quod ex quantitate tēporis apparet,
vtrum desierit esse scholaris vel nō. Quā-
titas autē tēporis videtur q relinquat arbi
trio iudicis: vt d. l. ij. §. emāsor. j. de re mil. Ta
men

cā non dr pax rupta q tene mētū: qa hoc sequit Bal. in ca. j. de pace tenēda. et Ant. de But. & Imo. in c. ij. de renuntia. Adde Imo. & Ant. de Bu. in c. cū inter P. Gaufred. vbi tex. melior de corpore iuris, pro ista parte & qōne de renun. & idem Pau. de cas. in l. q seruum. ad fi. p illū text. ī. de verb. oblig. Et quādo præsumatur ex antiqua cā. & vide sing. Bal. in l. si prædiū. in pen. col. C. de ædi. actio. Dicebat etiā signanter Bart. in l. qui seruū. de verbo. oblig. q si facta pace inter te & me, mihi superueniret iusta causa te offendendi, vt quia me offendisti: nō dicor frāgere pacē. Et ibi vide plures remissiones ī in materia per dominum meum. & Bar. idem tenet in l. quæro. §. inter locatorē. ff. loca. & vide in ca. cū in iure. de renun. & in c. cum inter P. Gaufre. eo. tit. & q notat bal. in l. pactū. in iij. & iiij. q. C. de col. & Bart. in l. qui Rom. §. duo fratres. in vj. q. ī. de verbo. obli. & in terminis Bal. in c. j. in princi. de pace tenenda. Io. And. in c. fin. de immuni. eccl. in nouel. & do. Ant. & Imo. in capitulo secundo. de renuntiatio. & Rom. in l. semel mora. in iiij. col. solu. matri. Dicit etiam Bal. in dicta lege si prædium. in penulti. col. de ædi, actio. quod si promitto pro attinentibus, quod non offendent. non intelligor promisisse pro inimicitijs, q̄ essent inter eos. Et ad Bar. hic adde dominum Antonium & Imo. in dicto capitulo cū P. Gaufred. in versi. item quæritur. vide Baldum singula. & & Ioann. Andre. in regula, frustra, in mercuria. Pro hoc bene facit quod no. do. Card. in Clemē. j. §. verū. in iiij. qō. de hære. & Paul. de Castr. in d. l. qui seruum. de verbo. obli. in fi. ibi: sed de nouo facto. & in l. verum. & ibi in proposito not. Barto. de furt. per Romanum late in l. licitatio. §. quod illicite. de public. Adde, an ex causa noua dicatur pax rupta: vltra Alexā. consi. cxv. iiij. libr. Ro. consi. clxxxiij. & cclviij.

f ¶Tēpus. Formo tibi quæstionem, An scholaris, qui habet

men dico vobis, ꝙ habemus hoc limitatũ ꝙ per quinquennium nõ seuertendo quis desinũt esse in matricula: vt C. de primicerio. ſſ. circa mediũ. & de domest. & protec. l. iij. lib. xij. Venio † ad secundũ [1], ſ. qualitatẽ temporis: quæro vtrũ sero vel mane dicatur dies, vel nox. Ista q̃stio est multũ antiqua: & dicunt isti antiqui ꝙ in dubio assumat̃ mitior via vt intelligatur in dubio ꝙ sit dies. Vnde lex dicit, quãdo sol est sup terrã, dies est: & qñ nõ: tũc nox est: vt l. hæc verba. j. de verb. sig. modo sero põt esse qñ sol. adhuc est super terrã. sed est in actu recedendi de ꝓximo: & tũc est dies: quia sol est super terrã. Quando ꝙ sol recessit: & nõ est super terram: tamen, quia de propinquo recessit, adhuc remanet aliquod lumẽ propter claritatem cæli: tunc est nox: quia nõ est sol. super terrã: et eodem modo dico de mane. Mane põt intelligi, quando nõ est sol. super terrã, sed de proximo venit: quia cœlũ iã albescit tũc nox est: vt l. titius. §. j. ſ. de libe. & postu. sed sol cũ de ꝓximo incipit esse super terrã: tũc dies est. Ideo cõsulo ꝙ qñ tu eris assessor facias ꝙ declaretur in accusatione: vel ꝙ testes declarent, cũ dicũt de sero post occasum vel ante occasum: & idem de mane ante Solis ortum. vel post Solis ortum. Facit ad hoc l. j. C. de custo. reo. Sed si nihil esset declaratũ: tũc in dubio intelligeremus ĩ benigniorem partem: vt l. si præses. & l. interpretatione. j. eo. tit.

b **Qualitate.** [h] Nota ꝙ puniť grauius ꝙ fit manifeste, q̃ aliud ꝙ fit secrete. Contra. C. de sum. tri. l. nemo clericus. Dic vt ibi per Cy. Item dicitur hic tex. à grassaturis. quid est hoc dicũ? Glo. exponit vno modo: sed fateor, ꝙ potest accipi illo modo, vt dicit gl. sed hic accipiť aliter à grassaturis. id est aggressuris. nam aliter fit rixa sine aggressura: aliter cum aggressura: vt dixi. ſ. eo. l. respiciendũ. §. delinquũt. De istis qualitatibus, an sit iniuria atrox, vel non: dicam ſ. de iniur. l. prætor edixit. §. atrocem.

1 *Iudex debet exprimere quantitatem furti in processu.*

Quantitas. Nota ꝙ quãtitas discernit abigeũ à fure: & sic in multis locis statutũ imponit pœnam furti secundũ quantitatẽ furti: ideo † tũc iudex debet exprimere quantitatem furti in processu, alias non posset punire, nisi pœna mitiori: vt l. si præses. & l. interpretatione. j. eod.

Euentus. Tex. ibi: facta. subaudi, puniãtur vt à sapienti. secundũ gl. habes ꝙ punitur factũ à dementissimo cõtra ſ. ad l. Põpe. de parri. l. pe. in fi. & l. infans. ſ. de sicar. Solu. intellige hic dementẽ, id est, temerariũ & subitum hominẽ non tũ habentẽ alienationẽ mentis. Secundo opp. de eo, ꝙ dicit ipsemet tex. ꝙ euẽtus nõ debet cõsiderari: vt l. j. §. j. de sic. Solu. secundũ verba legis nõ cõsideratur euentus: vt l. Cor. de sica. qa sufficit animus deductus in actũ: tũc iudex de æquitate sua per lqd. § pœna grauior. poterit pœnã augere. vel minuere considerato euẽtu. & ita intelligit Iac. de Are. hunc. tex. Itẽ oppo. diciť hic, ꝙ casus fortuitus ponitur. cõtra fortuitus casus est, cui resisti non põt: vt l. contractus. j. de reg. iur. Ergo videtur ꝙ quis ex eo non debeat puniri: quia si hoc esset, puniretur sine culpa. contra l. aliud est fraus. j. de verbo signi. Sol. intellige hic casum præcedente aliqua culpa: vt l. respiciendum. §. delinquunt. & ibi dixi vobis. ſ. eod.

1 *Pœna quando augeatur, & quando minuatur propter multitudinem.*
2 *Vniuersitas, an possit delinquere, num. 4.*
3 *Vniuersitas an aliud sit quã homines vniuersitatis quod non secundum philosophos, et Canonistas, sed secundum iuris fictionem sic.*
4 *Vniuersitas qualiter puniri possit.*
5 *Henricus Imperator damnauit ciuitatem Brixiæ subiciendam aratro, sed pœnam miseriordia relaxauit.*
6 *Bonifacius propter delictum quorundam Templariorum totum collegium ipsorum destruxit.*
7 *Vniuersitate damnata in pœna pecuniaria, tamen illi, qui non deliquerunt, non debẽt contribuere in solutione collectæ.*
8 *Si omnes homines vniuersitatis iuerunt ad occidendum hominem campana pulsata & vexillo leuato, vniuersitas non dicitur fecisse: nisi deliberato proposito & consilio hoc fecerit.*
10 *Vniuersitas potest puniri ex delicto facto per homines de vniuersitate ex ratihabitione facta.*
11 *Vniuersitas ex facto officialis, non tenetur nisi mandato precedente, vel ratihabitione facta.*
12 *Vniuersitate punita quando possint puniri aliqui homines singulares.*
13 *Collecta an imponatur per solidum & libram: vel per capita, vniuersitate damnata: remissiue.*

priuilegia, si recedit. & demũ reuertať, gaudeat priuilegiis, vide in l. filio. per Bal. de lib. & posthu. & ibi do. meũ. Adde ꝙ dixi post bar. in d. l. naturalem. §. patronũ. & vide tex. in l. de cõsti. C. de aduocat. diuer. iudi. & Ro. cõsilio. ccclviij. & ĩ l. ũ vero. §. de vitio. in xxxiiij. fallẽ. so. ma. Adde bar. cõs. cxxxv.

a ¶ Venio ad secũdũ. Adde tex. & ibi bar. in l. qui duos. §. hæc cõditio. de mateſta. vide Io. And. in nouel. de homici. in c. sicut. faciũt ea ꝙ no. Bal. in c. j. §. porro. ꝙ fuit prima causa beneficij amit. & ibi refert quæstio. ꝙ Oldr. euasit quendũ accusarũ, qui dicebat̃ cõmisisse maleficiũ de nocte, et testes deposuerũt vidisse ꝓ splendorẽ lunę: qa illa nocte nõ fuerat lumẽ lunæ. & sic fuerũt reprobati naturali ratione. Et autẽ quæ fiunt de nocte probabiliter ignorãtur, secundũ gl. ĩ. qõmet. caus. in l. si cum exceptione. §. hęcautẽ actio. & in l. more Romano. de ferijs. & no. per mod. in §. quadrupli. de actio. in prin. Ad hoc facit ꝙ no. Bald. in l. solũ. C. de testib. & dicit Bal. in authẽ. hodie. C. de appel. ꝙ appellatione diei venit ẽt nox, vide do. Io. in l. Titius testamento. §. j. de lib. & posthu. & Bald. ibi. & vide Archi. xiij. dist. c. j. ſi & Io. and. & doc. in c. cõsuluit. de offi. deleg. & in c. si pfodiens. de homi. & ꝙ no. bar. ĩ l. j §. hoc autẽ. ſ. ad Sylla. & Fede. in cõsi. xliiij. & ꝙ legi. & no. in l. more. i. de ferijs. Ang. in l. j. C. de cust. reo. vbi dicit, ꝙ mane intelligiť post galli cantũ: & sero ſtelligiť nox, qñ sunt tenebræ. allega. extra. de homi. c. si quis persodiens. Qñ aũt dicatur iter diẽ & noctem, vide Bal. in l. ij. ad fin. quires iudi. nõ noc. An in sero mane dicatur vide ĩ d. l. j. §. hoc autem senatus. ad Sylla. & vide Bart. in l. qui dos. de testa. manu. Et qñ dicať dies, & qñ nox, adde not. in tit. C. de emẽ. iusti. Codic. & dicit Bal. in l. filio. ff. de libe. & posth. ꝙ si statutũ dicit ꝙ scholaris neutrius soluat viginti pro matricula, si semel. ea soluit, deinde vadit ꝓ officia: & post reuertať, ꝙ nõ tenetur iterum soluere. De quo dic vt melius ꝓ Bart. in suo cõsi. incip. vniuersitatis nostræ statuto. & illud refere, & sequitur Paul. de Cast. in d. l. filio. & vide not. ꝓ Bar. in l. ex eo. in fi. ij. de test. mili. & in l. phãc. C. de aduo. diuer. iudi. & ꝓ bal. in auth habita. in viij. col. C. ne filius ꝓ patre. & l. acceptã. in xix. quæstione. C. de vsur. & Pet. de anch. in c. cũ aliquis de rescrip. in vj & ꝓ Ang. in l. scriniarios. C. de testa. mili. adde de teste qui dicit de nocte: ꝙ vidit Ang. consi. cxciij.

b ¶ Qualitate. Quid autem sit qualitas, vide per Bal. in l. j. in x. col. & ibi Io. Cal. de cõsef. & in l. ea quæ. C. de cõdi. & demõ. Et qñ puniať magis fictã palam, q̃ clam, vide per Bal. in l. j. C. de sum. trini.

Nonnunquam.

De hoc habetis in l. qd ergo. §. pœna grauior. ſ. de insa. † Nota ꝙ propter multitudinẽ delinquẽtiũ pœna exacerbatur. qñq; totũ econtra: ꝙ propter multitudinẽ delinquẽtium pœna minuitur. Quid enĩ si omnes huius ciuitatis, vel saltem maior pars hominum delinquũt: minuetur ne pœna? Dicit gl. detrahẽdũ esi seueritati, vbi strages multorũ hominũ iacet: vt l. qui cedẽ. ſ. de sica. ista gl. videť cõtradicere textui: quia in tex. multitudo est causa augendi pœnã. sed in gl. est cã minuendi. Respõdeo, quãdoq; delictũ est cõmissum à multis, & hoc cõstat: & tũc propter multitudinẽ pœna minuetur: vt in gl. Quãdoq; delicta non sunt cõmissa à multis sed est dubiũ ne cõmittãť ꝓpter multas ꝓsonas aptas ad hoc tũc exacerbať pœna. Ita logť tex. Ista gl. inducitur per doctores ad q. vniuersitate delinquente, vt mitius puniatur. Ista quæstio est multũ subtilis, subaudi iudicio meo. nam primo est videndũ an vniuersitas possit delinq̃re. Secũdo est videndum, an possit puniri. Et ꝙ possit † delinquere: videtur tex. in l. metum. §. animaduertendũ. cũ sua gl. ſ. ꝙ met. cau. & no. in l. sicut. §. j. ſ. ꝙ cuiusq; vniuer. nomi. & j. de reg. iur. l. aliud. §. referť. & ibi gl. In cõtrariũ videtur tex. in l. sed si ex dolo. §. j. ſ. de dolo. Præterea, vniuersitas est nomen iuris, & nõ habet animum, nec habet intellectũ: ergo nõ põt delinquere: vt l. j. §. j. ſ. si qua pau. fe. dicatur. & in lege, infans. ſ. de sica. Et hoc videtur tenere Inn. extra, de senten. excõ. c. grauẽ. Alij dicunt, ꝙ vniuersitas põt delinquere omittẽdo: vt l. iubemus nullã nauẽ. C. de sacrosan. eccl. non autẽ committendo, per rationes prædictas. Horum opi. refert Cyn. vñ vi. l. si qs in tãtã. in vlt. q. circa. ꝓsonas hoc non placet: qa video vniuersitatẽ delinquere cõmittẽdo: vt in auth. item nulla cõitas. C. de epis. & cle. & x. col. de pace tenen. c. j. & de sta. cõtra liber. ec. §. itẽ q̃cũq; cõitas. Quid dicemus? Breuiter ad intellectũ huius quæstionis debemus videre: primo † an vniuersitas sit aliud q̃ homines vniuersitatis. Quidam dicunt quod non: vt not. in dicta lege sicut. §. primo. ſ. quod cuiusq; vniuersitatis nomine. & l. prima, in fine. supra de colle. illi. & hoc tenent omnes Philosophi, & canonistæ, qui tenent quod totum non differt realiter à suis partibus. Veritas est, quod si quidem loquamur realiter, vere, & proprie, dicunt verum. Nam nil aliud est vniuersitas scholarium quam scholares: sed secundum fictionem iuris ipsi non dicunt verum. Nam vniuersitas representat vnam personam, quæ est aliud à scholaribus, seu ab ho-

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Nõnunquã. Quero an vniuersitas. Adde Inn. in c. cũ ex iniũcto. de oper. no. nunc. & doct. oẽs in c. dilectus. de symo. el ij. & adde ꝙ vniuersitas nõ dicit cõtumax, antequã cõgregari potuerit: vt in l. j. C. de libe. vniuersi. Et an appellatiõe hoĩm veniat vniuersitas: dixi post Bart. in l. ij. de verb. sig. j. Qũo autẽ vniuersitas possit citari, vide in l. nõ põt. de reg. iur. & in l. metũ. §. animaduertendũ est. s. qđ met. cau. & qũo debet citari, dixi in l. sicut. §. j. s. qđ cuiuscꝗ vniuersi. nomi. Et an per contumaciã vniuersitas deponi possit, & priuari priuilegijs. not. de sen. excõ. c. qđ de his. & c. grauẽ. & refert Bal. in c. j. de mi. vas. q cõtu. est. Adde qđ Bal. de pa. Cõstan. in ver. vniuersitate, dicit ꝙ ibi est text. ꝙ vniuersitas damnũ dare dicit, et ꝙ maior pars facit, tota vniuersitas fecisse videt. l. qđ maior. j. ad munic. Itẽ si aliqui consiliarij, & anciani faciãt, videt id facere ipsa vniuersitas. alleg. de vi & vi arma. l. fine me. Et ideo videmus, ꝙ vniuersitas accusata respondet per syndicũ suũ habentẽ speciale mandatũ a ciuibus. C. de re mil. l. tã collatores. li. xij. nec reqrit ꝙ illæ singulares personæ, q̃ delinquũt, nominẽtur in syndicatu: qa nõ constituit syndicus noĩe ipsorũ, sed vniuersitatis. de re. diui. l. intantũ. §. vniuersitatis. Et no. ꝙ facilius fit inqsitio contra vniuersitatẽ, quã cõtra singulares psonas: quia delictũ magnę vniuersitatis nõ põt esse nisi notoriũ & famosum: vt C. de offi. rec. puin. l. iustissimos. & arg. extra de iudi. in c. exhibita. saluo eo quod nota. Instit. de publ. iudi. in prin. & in c. fina. de dolo & contumã. Imo si iudex vult inquirere contra singulares personas, oportet ꝙ fama sit specialiter contra eos, & non per procuratorem, si causa exigat retentionẽ psonæ cap. eos qui. de sent. excõ. lib. vj. & aliquãdo ista detentio est arbitraria, aliquando necessaria. Adde qđ Bal. de pa. Cõstan. in versic. si qui ex pte. dixit notandũ ꝙ ciuitas potest obligari per iur-

minibus vniuersitatis: vt l. mortuo. s. de fideius. quod apparet: quia recedentibus oĩbus istis scholaribus, & alijs redeuntibus eadem tamen vniuersitas est. Item mortuis omnibus de populo, & alijs subrogatis, idẽ est populus: vt l. proponebatur. s. de re iudi. & sic aliud est vniuersitas quàm personæ quæ faciunt vniuersitatem secundum iuris fictionem: quia est quædam persona repręsentata: vt dicta l. mortuo. Hoc etiam præ-
4 misso † si quærit, an vniuersitas possit delinquere. Rñdeo, proprie nõ potest delinquere: quia proprie nõ est persona, vt dictũ est: tamẽ hoc est fictũ positũ pro vero: sicut ponimus nos Iuristæ. Si quæratur, an vniuersitas delinquat. Dico ꝙ sic, peccatũ omissionis põt cõmittere vniuersitas. Nam ipsa vniuersitas tenet aliquid facere, quod si omittit, vniuersitas omittit: licet hoc contingeret negligẽtia regẽtiũ ciuitatẽ, tñ ipsa dicit negligere: vt l. iubemus nullã nauem. C. de sacrosan. ecc. cõiũcta l. si procurator. §. si tutoribus. s. man. in fi. §. In delicto verò cõmisso, seu quod cõmittit faciẽdo, debes aduertere. Nam quædã sunt, quæ tãtũ fieri possunt per ipsam vniuersitatẽ, vt facere statuta, dare iurisdictionẽ, iponere collectas, & simi. isto casu põt vniuersitas delinquere: vt d. auth. itẽ nulla cõitas. de sac. san. ecc. in auth. cassa. & de sta. cõtra li. eccl. in prin. & §. item quæcunꝗ cõmunitas. Nec enim potest dici ꝙ aliqs priuatus hoc faciat: sed hoc facit ipsa vniuersitas, in qua est illud ius: vt l. omnes populi. s. de iusti. & iur. & l. fi. C. de iurisd. om. iud. Quędã sunt, quæ nõ respiciũt ista iura residẽtia apud vniuersitatem vt cõmittere homicidiũ, vel facere violentiã, & similia: & tũc vniuersitas nõ põt hoc facere pprie: qm̃ ista requirũt personã verã: vt d. l. sed si ex dolo. §. j. s. de dolo. Sed dicit cõmitti improprie per alios regentes ciuitatem, seu alios, quibus ciuitas cõmisit vigore statuti: vt l. j. in fi. cũ l. seq. s. de acqr. pos. & de libe. vniuersi. l. j. & ita intelligo l. metũ. §. animaduertẽdum. cum sua gl. s. qđ me. cau. & l. aliud. §. refert. cũ sua glos. j. de
5 reg. iur. Hoc præmisso † quæro, an vni-
a uersitas [a] possit puniri. Doct. dicunt ꝙ sic: sed alterabitur pœna, per hanc glo. Ita Cy. dicit in pręalleg. l. si quis in tantã. sed domi. Inno. tenet ꝙ vniuersitas nõ potest puniri criminaliter: sed potest conueniri ciuiliter. Ita dicit in c. dilectus. el iij. extra de simo. et d. c. grauẽ. de sent. excõ. Mihi videt ꝙ dicat cõtra casum x. col. de pace tenenda & iura. fir. §. j. vbi dicit, ꝙ si ciuitas vel castrũ delinquerit rumpẽdo pacẽ, punit. Quid ergo dicemus? Aduerte rõnes, quę mouebãt Inn. erant istæ: si vniuersitas puniretur criminaliter: ergo punirent pupilli, & infantes, qui nõ cõsenserũt. quod esset iniquũ. Pręterea, cùm mortuis omnibus hominibus, & alijs subrogatis, eadem sit vniuersitas: ergo illi qui postea nascerentur punirẽtur. quod esset absurdum. Mihi videtur sic dicendum, quod pro delicto non est dubium, ꝙ potest vniuersitas conueniri ciuiliter, in eo quod ad eam peruenit: vt dicta l. metum. §. animaduertẽdum. s. quod met. cau. & l. sed & si ex dolo. §. j. s. de dolo. De eo verò quod nõ puenit, an possit ciuiliter, vel criminalr cõueniri, puto idẽ iuris esse. In quo dico sic:

Quædã sunt delicta, propter quæ filius punitur propter patrẽ: vt in crimine legis Iul. ma. & in crimine hæresis, vt C. ad l. Iul. ma. l. quisquis §. j. extra, de hæreti. c. statutũ. lib. vj. de pœ. c. felicis. lib. vj. tunc isto casu põt vniuersitas criminaliter puniri: vt fuit factum de Carthagine, quę passa est aratrum vt s. qui. mod. vsufru. amit. l. si vsusfructus.
6 † Et ego vidi sententiã [b] diffinitiuã Impe-
b ratoris Henrici, quã dedit cõtra ciuitatem Brixiæ, quę fuit sibi rebellis, in qua dicebat illã ciuitatẽ esse subijciendã aratro, quã pœnã ex misericordia relaxauit. quæ sententia diffinitiua, est lex: vt l. fi. C. de legi. & ĩ istis cessant rõnes Inn. vbi possunt puniri paruuli propter maiores, & descendẽtes, pro-
7 pter ciuitates suas. Et ita fecit Papa † Bonifacius: quia propter delicta quorũdã Templariorũ, totum collegiũ Templariorũ fuit destructũ: quia erant hęretici. Quædã sunt delicta, in quibus filius non punit propter patrẽ: & hoc in casibus: in quibus dixi vniuersitatẽ delinquere, vniuersitas ipsa punietur. Tamẽ in modo puniendi est differentia: quia si quidẽ pœna cadit in vniuersitatem, ita ꝙ nõ in singulos de vniuersitate, vt si debet publicari aliqua res vniuersitatis, ipsa vniuersitas punietur: vt d. l. iubemus. nullam nauem. C. de sacrosan. eccle. Sed si esset talis pœna quę ęque caderet in vniuersitatẽ, & in singulos, vt est pœna pecuniaria: tunc si quidẽ est collegiũ, vt collegium priorũ, qui sunt numero decẽ, vel similium non puniẽtur oẽs de collegio, sed tantũ illi qui cõsenserũt. Casus est in l. j. circa princi. s. de ma. cõue. in eo ꝙ dicit, qui psentes fuerunt, &c. Sed si esset collegium magnum, & diffusum, vt est populus, seu aliqua cõmunitas: tunc quia discernere consentientes à non consentientibus esset difficile, tota ciuitas, & tota vniuersitas punietur: vt dicta authenti. item nulla communitas. & de pac. iura. firman. §. primo. Si vero esset delictum quod non cadit in vniuersitatẽ proprie, vt homicidia, & rapina, & similia: tunc dico vniuersitatem puniri more priuatorum, si pœna potest in vniuersitatem cadere: vt dicta lege metum. §. animaduertendum. Sed si non posset cadere talis pœna, vt est pœna decapitationis, nam vniuersitas non potest decapitari, quia non habet caput verum, sed fictum: tunc illa pœna alterabitur in aliam: arg. huius gloss. & lege quid ergo. §. pœna grauior. & lege hos accusare. §. omnibus. in fi. C. de accusationibus. Dices tu, quare non amputatur illud caput fictum: hoc est, dissoluatur collegium, seu vniuersitas illa? Respondeo quia sequeretur illud inconueniens, quod dicebat Innocentius quia punirentur non culpabiles. Dices tu. Certe & in pœna pecuniaria illud contingit inconueniens, quia collecta imponetur illis qui non deli-
8 querunt. Certe & in veritate ego † concederem istud, quod licet superior totã vniuersitatem condemnet, vt dixi: tñ illi, qui nõ deliquerũt nõ debent cõtribuere in solutione
c collectæ [c] de iure: arg. d. l. j. circa princi. s. de ma. conue. Et hoc vidi in quadam senten-
9 tia diffinitiua Imperatoris Henrici. † Vlterius quæro: oẽs homines de ista vniuersitate iuerũt ad occidendũ quendã: vtrũ dicat vni-

iurandum, & sub iuraũdo pacisci, licet non habeat animũ. Vnũ dicit, ꝙ hoc iuramentũ est referẽdũ ad animũ ciuiũ, per ea quæ not. Inn. de sen. excõ. in c. grauẽ. Item adde prædictis no. per bar. p illũ tex. in authẽ. item nulla cõitas. de epis. & cle. & in l. humanũ. C. de legi. & per d. Io. And. & Pet. de Anc. in c. dilectus filius. de symo. p bar. in tracta. qui sint rebelles. in vers. rebellãdo. ad fi. vide bal. in l. j. §. j. qđ cuiuscꝗ vniuer. noĩe & Spe. in tit. de acc. in prin. versi. sed nũquid possit. & Bal. in l. metũ. §. aĩaduertendum. ꝙ met. cau. & in l. ciuitates. ꝙ cuiuscꝗ vniuer. Cyn. in l. si qs in tantã. C. vnde vi. in ver. sed pone. Et vide bal. in l. Polla. C. de his qui. vt indig. & in l. data. C. qui accu. Bal. in l. etiam. in v. & vj. col. C. de exec. rei iudi. in ver. & ego bal. in l. sicut. §. si quid. ꝙ cuiuscꝗ vniuer. no. & ꝙ notat Bal. in authẽ. ad hæc. in vlti. colũ. C. de vsur. ibi: nõ consentientibus esset difficile. Vide nota. per Inn. & Io. And. in j. ca. de his quæ fiũt a ma. pte cap. bal. i authen. sed oĩno. in iiij. col. ne vxor pro marito. ibi criminaliter ergo punirent pupilli. Sed qualiter net executio cõtra pupillum, vel vniuersitatẽ, vide bal. sing. in l. etiã iij. col. C. de execu. rei iud. ꝙ no. Adde an vniuersitas possit puniri & conueniri. Ang. cõs. clx. & cxcvj. vide et Oldra. in cõsi. clxvj. & cccxv.

b ¶ Vidi sñiam. Addẽ ꝙ no. Barto. & q̃ ibi dixi i l. hẽreditatem ad leg. Fal. vidẽ ꝙ not. bal. i auth. habita. in iiij. col. C. ne filius p patre & ꝙ ciuitas interdicta & cõdẽnata, nõ redimet priuilegia ciuitatis: & ꝙ ciuitas possit dãnari de crimine lęsæ maiestatis, & bona dari in prædam, tenet Bal. in l. ex testamẽto. C. de testa. mili. ibi: vt si debet publicari. Adde qđ in causa capitali vniuersitatis põt interuenire procurator. Ita fuit decisum per gloss. in l. sed si hac. §. si. de in ius voc. & per Bald. in l. ij. s. de accus. & vide in materia do. Abb. in ca. j. de postu. præla.

POMATES.

c ¶ In solutione col-

Universidad de Deusto Biblioteca

fectæ. Hanc autẽ doctrinam Bar. hic tenet & sequitur do. Abb. in c. dilectus. secundo. circa fin. de symo. & in c. in Genesi. col. iiij. de elect. & tenuit Io. Andr. in cap. felicis §. j. de pœnis. in vj. in nouella. & ibi Gemi. multũ no. & Card. Flo. in cle. j. sup verbo, ciuitas. co. xxiiij. de pœnis. & Ange. i cõsi. clxiij. incipien. cũ multitudo. Et p istã doctrinam bart. inuenio consuluisse Pau. de Cast. consil. lxxxvj. incipien. in causa fortij. ꝙ cum homines eiusdẽ villæ posuissent ignem ad fœnum certi nobilis, ꝙ nõ sufficiebat ad hoc vt procederet libellus, probare homines villæ ignẽ posuisse, nisi etiã probaret ꝙ hoc facerẽt animo deliberato, prius proposito & cõsilio. & Ioã. de Ligna. in cle. j. de pœn. referendo Imo. in ñ. col. & do. Car. in ij. q. vbi per eũ alias se corã Papa deffendisse ciuitatem Bonon. dicen. ꝙ proximis annis pro ciuitate Florentię do. Fran. de Are. consi. clxiij. incip. sicut Io. dicitũ Apoca. in xj. col. & seq. Et per hanc doctrinã debes limitare gl. in l. sed si ex dolo. in prin. s. de dolo. quæ vult ꝙ si p ciuitatẽ concurrunt homines ciuitatis, & cõmittatur aliquod delictũ, ꝙ teneatur ciuitas: ꝙ debet ĩtelligi si prius conuocato consilio: vt hic, p Bar. & vide Feli. c. cũ oẽs. col. xv. de cõsti. & co. xvij. & plene Anna. ad hoc in c. dilectus. col. iij. & sequen. vsq; ad finẽ opp. fiũe, & Ancha. vbi declarat. clviij. col. iij. Vide ẽt Cepo. cõsi. xix col. penul. & Anc. clxv. & Oldr. lxv.

a ¶ Quęro, si est. Si est punita vniuersitas, an possint puniri homines singulares. Vide per Io. And. in c. fin. de pœ. in vj. vbi dicit ꝙ sic: qa quod debet vniuersitas nõ debẽt singuli: & ecõtrario l. sicut. §. j. ꝙ cuiusq; vniuersita. Item põt vniuersitas teneri, & nõ singuli. Ita dicit fuisse sẽtentiã in ciuitate Viterbij. ar. l. semp. §. in sepulcro. ꝙ vi aut clã. quia alia pœna est in peccatis vniuersitatis, alia in peccatis singulorũ. vide l. ne quid. s. de incen. rui. naufra.

b ¶ Posit relinqui.

vniuersitas occidisse? gl. ĩ l. sicut. §. j. s. ꝙ cuiusq; vniuer. no. mouet hãc q. & nõ determinat: sed veritas est ista, ꝙ tũc videt facere vniuersitas, qñ deliberato proposito, & cõsilio hoc facit: alias nõ dicitur facere vniuersitas, sed dicuntur facere singuli. Casus est, iudicio meo, in l. semper. §. ij. s. ꝙ vi aut aut clã. Et hoc videtur tenere glo. in l. aliud §. refert. j. de reg. iur. Isto ergo casu nõ posset fieri inquisitio cõtra vniuersitatẽ: sed cõtra illos homines singulares, qui hoc fecerunt. Plus dico ꝙ si leuato vexillo, & pulsata campana fuerũt ad hoc faciendũ, ꝙ non dicatur delinquere vniuersitas, si deliberatio nõ præcesserit: vt dictis legibus, & isto casu illi, qui eleuauerũt vexillũ, & cãpanã pulsauerũt, magis dicuntur incitatores personarũ, quã vniuersitas dicatur hoc facere. De hoc loquit C. de sedi. per totũ ti. Et isto modo ꝙ præcedat deliberatio, intellige gl. in l. metũ. §. animaduertendũ. s. quod met.
10 cau. Puto tamẽ † ꝙ posset sequi ratihabitio quod sufficeret ad puniẽdũ vniuersitatem: vt si p vim expulerint me de Castro, & vniuersitas illud sibi retinet: vt d. l. sed si ex dolo. §. j. s. de don. & l. j. §. deiecisse. s. de vi & vi arma. quod etiam tenet Inno. in d. c. gra-
11 uem. † Quæro, an ex delicto officialis teneatur vniuersitas? videtur ꝙ nõ quia vniuersitas nõ videtur mãdasse officiali ꝙ delinquat: vt l. si procurator. s. de cõdi. indeb. Non obstat l. iubemus nullã nauẽ. quia ibi officialis negligit nõ faciẽdo aliquid: & iõ videt ꝙ ex facto officialis nõ teneatur, nisi secuta ratihabitione, vel mandato præcedẽte. De hoc tamẽ Cy. distinguit latius in p̃alleg. l. iubemus nullã nauẽ. Quæro, si est
12 punita vniuersitas: † an possint puniri ali-
a qui homines singulares [a]? videtur ꝙ non, quia secundũ hoc de delicto eiusdẽ hominis bis quæreretur. Dico sic: Quædã sunt delicta, quæ dicuntur fieri per vniuersitatẽ, vt dixi. & in illis sola vniuersitas põt puniri, tanq; faciẽs: alij singulares poterũt puniri tanq; instigatores, & fieri facientes: vt l. j. §. incidit. s. ad Turpil. & l. hæc verba s. de adul. cũ simi. Sed in delictis, quæ non fiunt proprie p vniuersitatẽ, erit totũ cõtra: quia facientes punientur de delicto: vniuersitas vero puniet tanq; fieri faciẽs, vel tanq; ratum habẽs suo nomine: vt ex prædictis ap-
13 paret. Et ex hoc habes practicã. † Vltimo quæro: cõdẽnata vniuersitate, vtrũ imponetur collecta per solidũ, & librã, vel capita. Dixi in l. iiij. §. actor. s. de re iudi.

1 *Fratres minores, licet non possint habere proprium, an possint petere ex causa alimentorum? remissiue*

2 *Banniti an æquiparentur deportatis, vel dãnatis in metallum. remissiue.*

17.

Q Vidam sunt serui.

Oppo. & videtur, ꝙ dãnatis in me-
b tallũ possit relinqui: [b] vt l. si in metallũ. s. de his quæ pro non scrip. ha. & l. legatum s de capi. dimi. Sol. ꝙ hic dicitur, fallit in causa
1 alimentorum: vt ibi. & hoc † facit ad qõ an fratres minores, vel alij, qui non possunt proprium habere, saltem possint petere ex causa alimentorum: quod dixi plene in l. seruos s. de alt. & ci. leg. Secundo oppo. dicitur hic, deportati retinent ea quæ sunt iuris gentium: sed non ea quæ sunt iuris ciuilis. secundum hoc contra, quia ex cõtractu iuris gentium oritur actio, quæ est iuris ciuilis, & obligatio ciuilis, quæ est de iure ciuili: vt Instit. de obliga. in princip. ergo isti nunq; poterunt petere aliquid. Respõdeo, in istis, in quibus obligatio reseruatur de iure gentiũ concedit eis habere actionẽ: vt l. si mandauero. §. is cuius. s. man. & de re iud. l. si victum. cũ sua glo. ideo illud quod glo. dicit ꝙ possunt vendere, & emere, non est sine effectu: quia habebũt actionẽ, licet sint iuris ciuilis. Item oppo. ꝙ nemo fiat seruus ex supplicio: vt in auth. sed hodie. C. de do. inter vi. & vxo. Dixi plene in l. si victũ. Respondeo, ꝙ illæ leges in hoc hodie corrigũtur, ꝙ nullus dãnatus, qui debet superuiuere, efficit hodie seruus: secus si nõ debet superuiuere: vt j. eo. l. qui vltimo. & ibi dicã.
2 Vltimo † ista lex. facit, quid perdant exbanniti, vtrũ æquiparentur deportatis, vel ad metallũ dãnatis. Non examino hic, sed examinaui in q. quam feci de hoc. 13.

c
C Ogitationis.

[c] De hoc dic vt per doct. in l. si quis nõ dicam rapere. C. de epis. & cler. & per Dy. in c. peccati. extra de regul. iur. libro vj. & tangam in l. j. in prin. s. de extraordi. crimi.

1 *Iudex nemine defendente, potest ex officio inquirere defensiones rei.* 19.

d
S I nõ defendantur.

[d]
1 Nota † ꝙ iudex potest inquirere ex suo officio defensiones rei, nemine defendẽte: vt hic, & in l. j. in fi. s. titu. j. & ibi dixi. Et sic facit, ꝙ iudex in causa criminali possit inducere testes à parte non productos. Et ita per hãc legem determinaui in quæstiõe quam disputaui Pisis.

1 *Aduocatus, vel doctor antiquus, an possit seruire per substitutum.* 22.

e
I N metallum.

[e] Facit ad quæstionem quod doctor, vel aduocatus antiquus possit seruire per substitutum.
1 † De quo dixi vobis in l. nemo. est qui nesciat. supra de duobus reis. & lege continuus §. cum quis. supra de verborum obligatio. doctores tangunt in l. j. §. ne autem. C. de cadu. tol.

1 *Damnatus in metallum ad tempus, intelligitur de decennio: si autem est damnatus simpliciter, intelligitur perpetuo* 27.

f
S Ine præfinito.

[f] Hæc lex est nota. & singularis: & forte non reperies sibi concordantem. Oppon. C. eodem. lege seruus. Respondeo, quandoque quis damnatur in metallum simpliciter: tunc intelligitur perpetuo, vt ibi. Quandoque damnatur ad tempus non exprimitur: & tunc intelligitur de decen-
1 nio. † Casus est hic nota. Quandoque damnatur ad beneplacitum iudicis: tunc dic. vt dixi in lege centesimis. supra de verborum obligatio. & per docto. in l. fin. C. de contrahen. emp.

1 *Arma expulsi de ciuitate ob rebellionem, vbicunque sunt picta in sui honorem, destruuntur.* 24.

F Orum.

Nota ꝙ quã do aliq̃s est expulsus de ciuitate
1 † propter proditionem vbi-

Damnato in metallũ, & deportato, ad pias causas an possit relinqui, vide Bald. in l. j. C. de sac. san. ecclę. in xj. col. & seq. ibi quid hodie differat dãnatus in metallũ a deportato. et vide Bal. in l. cunctos populos. in pen. col. de sum. tri. de dãnato ad mortẽ, qui fuit acceptus de manibus familiæ, ꝙ tñ remanet seruus. Et qualiter debet intelligi ista lex, vide in Spe. de acc. in procr. vide omnino in regula, peccati venia. de reg. iur. lib. vj. ibi ij. opp. dicitur hic deportati: qd si fiscus nõ vult bona deportati? an poterit agere deportatus p bonis illis? Vide Fal. ĩ l. si vero. in prin. s. q satisd. cog. adde quæ posui in l. j. C. de sacrosan. eccl.

c ¶ Cogitationis. Ad istã legẽ adde not. in c. felicis. de pœnis, in vj. & quæ dixi in l. j. in fi. ꝙ quisq; iur.

d ¶ Si non defendant. De materia huius legis notat Bar. in l. j. §. si quis vltimo. s. de questio. & idẽ Bart. in l. iij. §. hoc aũt iudiciũ. s. de dã. infect. & ibi vult ꝙ quis põt innocentiã suã purgare iuramento a delicto, de quo fuit inquisitus. vide quę dixi post Bal. in l. data opera. xix. col. & in fi. C. qui accu.

e ¶ In metallũ. Vide Bar. in l. in furti. §. j. s. de fur.

f ¶ Sine præfinito. Ista est lex. sing. nã habemus alibi, ꝙ vbi lex dicit in diebus illis, intelligitur in duobus: vt in l. iter illã. §. j. de verb. oblig. & no. gl. in eũ qui Calendis. eo. titu. vide Bar. in l. si qs adulterũ. §. j. s. de adul. Itẽ dum lex dicit, de tribus terminis. intelligit de tribus annis: vt est casus not. Bar. ibi ĩ l. iij. §. sed si ita. de ann. legat. Itẽ vbi lex dicit p tempora, intelligitur de duobus annis: vt no. gl. in dicto text. & ibi Bald. in l. vsuræ, p rpa. C. de vsur. ꝙ nõ puto verum, per istũ tex. et glo. hic in secunda solutio. hoc sentit. sed contra istum textum in lege quod si nollit. §. si quis ita. ff. de ædilit. edict. vbi in dubio intelligitur de duobus: vt ibi dixi. Itẽ istum textũ limita non habere locum in interlocutoria p l. fina. in princip. infra eodẽ. & habetur l. j. C. de postu. quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

ſi ſex dicat nõ multum tempus. Certe intelligitur per ſex menſes, ſecundum vnum intellectum in l. excipiuntur. ff. ad Sylla. vide Bar. oſno in l. ſi adulterium. §. j. de adulte. & Bal. dicit, ꝙ non eſt alibi, in l. j. C. de poſtu. Et vide ad beneplacitum iudicis, an intelligatur eſſe perpetuum. in l. ſufficit. ꝫ. de condi. indeb. vide Domi. in c. fi. de reſcrip. in vj. & in c. ſi grarioſe. eod. titu.

a ¶ Diui fratres. Iſtũ tex. alleg. no. Bar. in l. in re furti. §. j. ꝫ. de cõdi. fur. vide Abb. in c. ij. de pur. vulg. & iſtũ tex. alle. Bal. in l. error. ad fi. C. de iur. & fac. igno. De reuocatione erroris iudicij, de quo p eundem in l. diem proferre. §. nunc dicendum. de arbi. p Bar. & Bal. in l. ij. de ſen. ex breui. reci. C.

b ¶ Nota caſum. An in cauſis criminalibus poſtꝗ eſt cõcluſum in cauſa, admittatur probatio: habetur per doc. & ibi dixi in l. admonẽdi. de iureiuran.

c ¶ Admittãt probatio. Adde Bal. in l. j. in iij. col. C. de cõdi. ind. in verſi. quarto quero. & habes in l. Imperatores. ff. de re iudi. In cauſa autẽ ciuili inſtrumẽta non poſſunt ꝓduci poſt quã eſt cõcluſum in cauſa, niſi eſſent de nouo reperta ſecundum Bart. in d. l. admonendi.

d ¶ Nõnunquã. Adde qd no. Bar. in l. conſtitutiões. de appel. & nota de illo q clamauit ad arma, ad arma. & qd de eo qui clamat ſuccurrite, vide Bar. in l. iiij. §. adiectũ. vi bo. rapt. Et ad iſta vide Bal. in l. ij. C. de edẽ. et in l. j. eo. tit. & in l. falla citer. de abolitio. & ibi de rumore in populo, & tumultu clamãte, vide gloſ. ſeq. quæ incipit, bene facit. & vide ad materiã in l. obſeruare. in in fi. de off. c. procõſ.

e ¶ Serui cæſi. Bene facit gl. xlj. diſt. nõ coganẽ. in gl. q̃ incipit, ar. & quod not. Bal. in l. nobiliores. C. de cõmer. & mer. li. xj. & iſtud dictum melius cadit ſup hac l. ſuper. §. non omnes. Ad iſtũ §. adde quæ not. Bar. in l. ij. in fi. ꝫ. eo. & do. Abb. ī c. paſtoralis. in fi. prin. in vltimo not. extra de offic. deleg. Et qũ nobilis puniat tanquã vilis, vide Bal. in l. nemo. C. de ſumma tri. & fide cath.

f ¶ Graſſatores. Vide gloſ. in §. nouiſime. Inſtitu. de ſuſpectutor.

g ¶ Famoſos. Et dicit iſte tex. quod ibi ſuſpenduntur, vbi furtũ fecerunt. Adde Sali. ſ auth. Si vero. de adul. Bald. per illũ text. in l. j. C. de Nili agge. non rumpen. Et qualiter incunq; arma eius ſunt depicta in ſui honorem, debent deſtrui.

1 *An propter diuturnitatem temporis pœna aggrauetur, vel ſubleuetur.*

SI diutino. Oppo. & videt, ꝙ propter diuturnitatem temporis pœna aggrauetur: † vt l. aut facta. §. tempus. ſ. eod. titu.

1 Vera ſolutio eſt iſta, quæ tangitur in princ. glo. quędam ſunt delicta momẽtanea, quæ reiterationẽ nõ recipiunt: & tunc quis tale delictum cõmiſit antiquo tempore, & nũc de eo punitur, pœna debet aliqualiter ſubleuari: & ita loquit hic. quod intellige, ſi tẽpore recenti maleficij commiſsi de hoc non fuit cognitũ. Secus ſi in recenti tẽpore fuit cognitum. ſed propter eius abſentiã, & cõtumaciã pœna fuerit appoſita: vt l. ij. C. de requi. reis. Quædam ſunt maleficia, quæ licet ſint momentanea, ſunt tamẽ reiterabilia, vt in adulterio: ſi aliqs tenuiſſet aliquã vxorem ſuam in adulterio longo tempore, deberet propter hoc acrius puniri: vt l. mariti. §. ſex menſium. & quod ibi nota. ſ. de adult. facit j. eo. l. capitalium. §. ſolent. & §. famoſos. Quædam ſunt delicta, quæ non ſunt momentanea, ſed habent actum ſucceſsiuũ: vt quãdo aliquis eſt fugitiuus, vel emanſor: tũc pœna debet augeri, non diminui: vt l. aut facta. §. tempus. ſ. eo. tit.

1 *Si poſt ſententiam diffinitiuam apparet de innocentia rei, poteſt abſolui de gratia ſpeciali.*

2 *Et poſt cõcluſionem cauſæ admittitur in criminalibus probatio per inſtrumenta.*

DIui fratres. a Tene menti hanc legem, & nunqꝫ obliuiſcaris. Nota † ꝙ poſt ſententiam, diffinitiuam, ſi apparet de innocentia rei, poteſt abſolui ex gratia ſpeciali: vt hic, & dixi in l. j. §. fin. ſ. de quæſtio. quod tene menti. Secundo nota caſum b, in quo ſententia reſcinditur prætextu inſtrumentorum de nouo repertorũ. Contra hoc opp. de l. Impatores. ſ. de re iud. Sol. nõ reſcindi tur de iure cõmuni: ſed ex principis beneficio ſic. †Ex hac lege credo, ꝙ poſt concluſionẽ cauſę, & poſt teſtium publicationem admittatur probatio c per inſtrumẽta in cauſis criminalibus: ſicut dixi de teſtibus recipiẽdis in cauſa criminali, quod poſſunt recipi poſt cauſæ concluſionem, & teſtium publicationem in cauſis criminalibus: vt dixi in l. j. in fi. ſ. de quæſtio.

c Apitalium.

SOlent. Tex. ibi: accommodare, id eſt acclamare: vt turbent populares, dum falſo clamant foras, vel arma.

d Nonnunquam. d Opp. C. de ſeditio. l. j. dicit glo. illa lex debet intelligi ſecundũ iſtã. †Tu dic qñqꝫ iſti faciunt tumultũ per laſciuiã: & tũc debet procedi eo ordine qui ponitur hic. Qñqꝫ faciũt rumorẽ ex ꝓpoſito, acclamãdo fortiter, ꝙ moriantur illi qui regunt: et tũc habet locũ titulus de ſeditioſis. telligatur ille tex. in fi. dũ dicit, ad beſtias dãnati. Vide gl. no. in l. ij. ꝫ. arb. fur. cæſa. in ver. itẽ oppo. &c. An pro furto quis poſsit ſuſpendi, vide Barto. in l. leuia. in prin. de acc.

h ¶ Quæro qs. Quis dicatur famoſus latro, vel fur, vide aliquid de materia p Bar. in l. ij. ꝫ. de fur. Eſt & alia ſpecies furãdi, de qua in l. fi. ꝫ. de extraor. crim. Ang. hic dicit, ꝙ nõ intelligit famoſos latrones, q aſsidue furanẽ, ſed vbi aggrediũtur, cũ armis, aut vi auferũt de ſepulcro l. ſ̃tor. §. aduerſus eos q cadauer. vi de gl. in l. reſpiciens. §. delinquunt. ꝫ. eod. & ibi quis ſit latro, & per quod actus inducatur. et vide glo. in c. inter alia ſuper verbo, latro. de immu. eccle. in fi. Et facit qs dicatur cõſuetus latro, & p quos actus inducatur. Et dicit Cyn. in l. ij. C. de rebus cred. ꝙ qui blaſphemauit bis, vel ter, nõ dicitur cõſuetus blaſphemare. Quid de verbo, ſolutus? vide bart. in l. j. C. quomodo & qũ iudex. Adde l. iij. C. de epi. audiẽ. vbi dicit, ꝙ cõſuetus, & famoſus fur, dicitur p vnũ furtũ. vide bal. in d. authẽ. ſed nouo iure. C. de ſer. fugiti. verſi. iij. nota p Moder. in c. fi. de furtis. & per Bart. in l. ij. ꝫ. de fur. Et nũqd pro multis paruis furtis quis tanqꝫ famoſus poſſet ſuſpendi, vid Bal. in c. j. §. iniuria. de pace iura. firman. Et differentiã inter latrones & fures, vide in auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fugiti. & Inſti. vi. bon. ra. in princ. & not. Canoniſtæ in capit. ex parte. extra, de teſtibus. Et quid ſi ſtatutum facit mentionẽ de robaria, vide per Bal. in auth. ſed nouo iure. in iij. col. C. de ſeruis fugitiuis. et l. ſi te. C. de infami. Quis dicatur prædo, qui accipit rẽ abſq; voluntate domini, & etiam ſi ſit debita tex. eſt in l. ſi ex ſtipulatiõe. quæ eſt lex v. ꝫ. de acqui. poſ. & eſt glo. in l. cũ q. in verbo. non omne. de furtis. & no. gl. in auth. naiigia. C. eo. Quis autẽ ſit deprædator, & deportator, vid tex. in l. ſi qui aduocatorũ. C. de poſtulando. dicit ibi Bal. ꝙ illud vocabulum eſt parum in vſu, & in paucis locis reperitur. Adde tex. in l. j. §. j. ff. de abigeis. nota etiã Bald. in l. ſtrumentũ. per illũ text. C. quæ res vendi poſſunt. & dicitur furtũ eſſe genus, qd continet ſub ſe rapinã. ſta dicit bar. in l. duobus. §. ſi qs mutẽ, de iureiur. nõ. Et de differentia inter

e Serui cæſi. e Nota ꝙ ſicut homines nobiles ex cõſuetudine nõ ſuſpenduntur, nec patiuntur iſtas viles pœnas. Idẽ de alijs popularibus, & diuitibus, & honeſtioribus.

1 *Tex præbet ſecuritatem omnibus.*

Ad ſtatuas. Nota tex. ibi: cũ enim leges omnibus homi-

1 nibus, &c. †Nota ꝙ leges omnibus præbẽt ſecuritatẽ. Vnde ſecuritas nõ poteſt poſtulari, niſi appareat cauſa. Non enim præſumitur quis velle offendere aliquẽ, niſi cauſa appareat.

f Graſſatores. f Opp. j. ead. l. §. famoſos. Reſpõdeo, hic loquitur de aggreſſoribus tantum, qui maleficium nõ perfecerũt: ſed in contrario loquitur de his qui maleficium perfecerũt.

Qui ob inimicitias. Materiã huius §. habes plene C. qui aceu. l. data opera per Cyn. dicam in l. qui ædes. ſ. de incendrui. nau.

In exulibus. De hoc vidiſtis ſ. eodem titu. l. relegati.

1 *Quis dicatur famoſus latro, vel fur.*

g Famoſos. g §. noſter intelligit duobus modis. Vno modo intelligitur, vt latro dicatur fur, qui clam furatur. Alio modo intelligitur de latronibus, hoc eſt, derobatoribus ſtratarũ, q hoc faciunt publice. Secundũ primã lecturã oppo. de l. fi. ſ. de fur. in auth. vt nulli iudi. §. pe. vbi pro furto quis nõ moritur. Solu. Aut eſt fur famoſus: & ſuſpenditur, vt hic. Aut nõ eſt famoſus: & non ſuſpenditur, ſed aliter puniatur: vt in contrario. Ita dicit g. hic, & in auth. ſed nouo iure. C. de ſeruis fugiti. & in corpo. vnde ſumitur. Item opponitur. ꝙ pro vno furto quinqꝫ ſolidorum quis indiſtincte ſuſpenditur: vt in titu. de pace tenenda. §. ſi quis quinqꝫ ſolidos. x. collatiõe. Solutio. cõcedo ꝙ per illã conſtitutionem ſic punit. & per hoc eſt receſſum à legibus antiquis. Dicũt tamẽ quidã, ꝙ per illã conſtitutionẽ, quæ eſt in. x. colla. de pace iura. fir. §. iniuria. vbi dicitur, iniuria, ſeu furtum legitime puniatur. videt redire ad iſtas leges antiquas. licet gl. ibi finaliter contrariũ teneat. tamen quicquid hodie ſit, in qualibet ciuitate Italię ſunt ſtatuta de hoc: ſed de iure communi tenerẽ illam glo. Secundo oppo. prout ſecundo modo modo legit & videtur ꝙ debeat puniri lege Iul. de vi pub. & l. iij. in princip. ſupra ad legem Iul. de vi pub. Solu. ibi quando ſemel tantum fecit: ſecus ſi eſſet famoſus latro: tunc pœna augmẽtaretur propter illã qualitatẽ: vt

1 hic. †Quæro, quis h dicatur famoſus latro

h vel fur. Dicunt quidam, illi, qui hoc ſępius fecerunt. Ita dicit gloſſ. in authen. ſed nouo iure. C. de ſeruis fugiti. quod puto verum, ſi contra eos de hoc fama publica laborabat: vt colligitur ex hac litera, dum dicit famoſos. Et intellige hoc de his, qui perfecerunt delictũ, alias ſecus: vt ſ. ead. l. §. graſſatores. Vltimo gl. dicit, ꝙ per Lõbardiã aliter punitur

Universidad de Deusto Biblioteca

nitur furtũ.quod dic vt in glo.& plenius in d.glo.de pace iura.firman.§.iniuria.

Maiores. Oppo.contra §. nostrũ. de l.presbyteri.C.de epi ſco.& cle. Dic vt dixi ſ.e.l.quędã delicta.

1 *Damnatus ad mortem, statim efficitur seruus pœnæ, & testamentum ab eo non valet.*

2 *Damnatus ad mortem quod possit examinari cõtra alios ad aliquale indicium.*

3 *Ista lex per authen.sed hodie.C.de dona.inter virum & uxorem, non corrigitur in damnato ad mortem.*

4 *Sententia excõmunicationis, quod trahat secũ executionẽ.*

5 *Sententia corporalis, quod non possit mandari executioni, de ea quæ fit ab homine intra decem dies qui dantur ad appellandum.*

29.

a 1 **QVi ultimo.** [a] Ibi: statim &c.no.† q̃ ad mortẽ dãnati statim efficiunt serui pœnæ, vt hic. & vidistis.ſ. eo.tit.qđ ad statum. & sic ista sententia trahit secũ executionẽ: vt no.in l.si quis filio exhæredato.§.irritũ.de iniust.rup.testa. & hac gloss.& ideo istorum dãnatorũ ad mortẽ nõ valet testamentũ. Qđ intellige [b] in dãnatis ab eo, qui habuit iurisdictionẽ: vt l. ij.§.fi.ſ.eo. Et puto hoc idẽ esse etiã si euaserint, vt si essent abrepti de manibus familiæ post sententiã latã. In præsenti non dico ita de bãnitis, vt dixi in q.quã disputaui de exbannitis. 2 † Vlterius no.quod licet isti sint serui pœnæ, tñ possunt examinari ad aliquale indiciũ contra alios: vt hic in fi.dixi in l.maritus.ſ.titu.j. Oppo. in aut.de nup.§.quod autem posita.C.de dona.inter virũ & vxorẽ. aut. sed hodie. 3 † Respõdeo, illud quod hac lege dicitur hodie [c] corrigit in ingenuo: secus in liberto. Sed illud quod hic dicitur, q̃ corrigit, est verũ in dãnato in metallum: sed in dãnato ad mortẽ, nõ corrigitur ista lex, sed remanet firma: vt no.d.aut.sed hodie. facit l.eius qui.& quod ibi not.per gloss.& Dy.ſ.de testa. 4 † Vlterius lex ista inducitur per glo.nostrã contra Canonistas qui dicunt, q̃ sententia excomunicationis secũ trahit executionem: & ideo ab ea non potest appellari: vt extra de appella.c.pastoralis.§.fi.quod videtur cõtra hanc legẽ cõiuncta l.si quis filio exhęredato.§.hi q. ſ.de iniusto, rup.testa.& quod no.per gl. C.si à non compe.iudi.l.fi. Sed quicquid gloss.dicat, dico ego q̃ sententia excõicationis est alterius naturæ, q̃ ista: quia illa est medicinalis, nõ mortalis: vt in c.j.extra, de sen.excõ.lib.vj.& ideo circa illã tene opi.Cano.vt no.in d.c.pastoralis.& in Spe.de appel.§.in quibus.versic. xvij. & vers.seq. 5 Vltimo † quæro [d] circa hãc legẽ, vtrum sñia corporalis possit mãdari executiõi intra decẽ dies, qui dant ad appellandũ? Videtur q̃ nõ, j.nihil noua.ap. pen.l.j.circa prin.q̃ ibi no.in gl. In contrariũ videtur hic text.qui dicit statim & gl.dicit hoc super verbo, perdũt. Et pro hoc videtur expressum in l. addictos. C.de episco.audiẽ.per quas leges hoc tenet Guliel.de Cug. Non obstat l.j.j.nihil no.ap.pen.quia ibi loquitur in ciuilibus. Ratio diuersitatis est, secundũ eũ: quia in criminalibus põt quilibet appellare pro reo: vt l.nõ tm̃.j.de appel.qđ in ciuilibus nõ est: in quibus nõ põt appellare, nisi tm̃ ille, cuius interest: vt l.à sententia.j.de appel.Spe.videt tenere cõtrariũ in titul. de execu.senten.§.videndũ.versi.porro. Breuiter debetis scire, q̃ quędã est executio, quæ fit à iure: vt q̃ efficiat seruus, vel infamis, & similia: & tũc talis executio fit statim lata sententia: vt hic, & l.quod ad statũ.ſ.eo.& l.furti.in princi.ſ.de his qui no.infa. Quædam est executio, quæ debet fieri ab homine: &, vt puto, debet differri post decẽ dies: vt d.l.j.& quod ibi no.j.nihil no.appel.penden. Non obstat l.addictos.quia ibi fiebat executio ante: & male faciebat iudex, qui hoc faciebat. vel forte renunciauerat appellationi [e] ideo permittit alijs appellare. Et hoc videt sentire glo.quod solum executio iuris fiat intra decem dies: & hoc putarem verius de iure: sed de cõsuetudine seruatur contrarium: quia illi decẽ dies non expectãtur.

1 *Sententia refertur ad libellum.*

Lex mitior in dubio videtur intentata.

2 *Libellus incertus ex circumstantijs non declaratis quòd procedat in criminalibus, quia poterit in processu declarari.*

Libellus, accuso te quod percussisti me cum ense quòd procedit, licet non dicatur in qua parte corporis, vel cũ sanguine.

3 *Damnatus lege Iul.de vi priuata infamatur.*

32.

f 1 **SI præses.** [f] Nota † q̃ sentẽtia refertur ad libellũ. Secundo nota q̃ in dubio videt intentata lex mitior: vt hic. Opp. dicitur hic, si præses ita interlocutus, &c. contra, ex interlocutoria quis non infamatur: vt l.verbũ.& l. interlocutio. C. de his qui no.infa. Solu.quod hic dicitur, interlocut' est, intellige diffinitiue. Ad hoc facit. C.de sent.l.post sñiam. Contra hoc extra gl.opp.primo prout loquitur in interdicto, ista sentẽtia põt dici diffinitiua: quia continet incertũ.nõ enim dicit circa quam rem vis sit cõmissa: & ideo nõ declarat quid veniat in restitutione: ergo sententia nulla: vt C.de senten.quæ sine cer.quanti.per totũ. Sol.debes intelligere q̃ hic dicatur vim fecisti, ſ.vim obiectam in libello: & sic per relationem ad libellũ: vt l.ait prætor.§.j.ſ.de re iudica. & quod ibi plene dixi. Item opp.ad idem prout hęc sententia refertur ad accusationem criminalem. Nã vis quædam est licita, quædam illicita: vt probatur in l. creditores. C. de pig. ergo si iudex pronunciat, vim fecisti, non sequitur, ergo es puniendus: vt l.j.§.j.ſ.ad Turpil.& ibi dixi. Respondeo, eodem modo, q̃ hic dicitur, vim fecisti, ſ.obiectam in libello: ita q̃ ad illam se retulit, vel exp̃sse, vel ex præsumptione istius legis. Vltimo oppo.& videtur, q̃ ista lex in fi.sui male dicat vbi dicit, vtriusq; crimina obiecta sunt contra in l.senatus.ſ.de accusa.vbi dicitur, q̃ quis non potest accusari diuersis legibus. Sol.quod hic dicitur, vtriusq; legis crimina sunt obiecta, id est crimen, quod põt vtraq; lege puniri secundum diuersas circunstantias, vt si fuisti accusatus q̃ aliquem deiecisti, inferẽdo sibi violentiam, nec dixit cum armis, vel sine armis. & sic potest vtraq; lege comprehendi secundum diuersas qualitates: tunc intelligitur mitior. [g] ita loquitur hic. Ex quo 2 nota † q̃ in criminalibus procedit libellus per circunstantias non declaratus [h], & poterit postea in processu declarari: sed si non declarat, mitior intelligitur: vt hic. Sed si omitteretur aliquid de substantialibus, quæ requiruntur in libello, vt l.libellorum.ſ.de accusa. tunc libellus non procederet, vt vidistis in l.libellorum.§.quod si libelli. Ex hoc apparet quod procedit talis libellus [i], accuso te quod percussisti me cum ense: etiã si non dico in qua parte corporis: & etiam si non exprimo cũ sanguinis effusione, vel sine. Vltimo Hugo dicit per hanc

fur.& latronẽ. vide ſ cap.ex parte.& qđ ibi doctores, de restitutio.per Ang.in §. pen.in auth. vt nul. iudi.& per Bar.in d.auth.sed nouo iure.& Bal.in auth.nauigia.C.de furtis.

a ¶Qui vltimo. Damnati ad mortẽ efficiũtur serui pœnæ. fallit si appellatũ est. Item fallit si sententia fuerit nulla. Item si per sentẽtiã interlocutoriã sit appellatum.hoc voluit Bal. in d.l.j.C.ne ex deli. defunc. Et dũ ponit Bar.hic, quid in bãnitis, vide Bal. i l. fi. C.si a non cõpe.iud. si dãnatus ad mortem euaserit, nõ poterit testari. Facit ad id quod not. Bald.in l.ex ea causa.ſ.de postu.& vide Bar.in l. si is qui.§.j.de testamen. Bart.& Bal.in l.j.C.de sacrosanc.ecclę.& quod no. Inn. in c.quærenti.de offic.deleg.& no.Barto.in l.cunctos populos.in penul.col.de sum.trini.& Imo.in d.l.si quis filio.§.irritum.de iniusto testamen.gloss.& docto. C.de do.inter virũ & vxorẽ.in authen. sed hodie.& Bal.& Imo.in l.seruo legato.§.fin.de lega.j.& Bal.in l.fina.C.si a non compe.iudi. Et ad hoc vide Bartol. pulchre in l.si eius.ſ. de testa.& per Ro. in l.j.de re iudic.adde Bar.in l.non tantum.de appel.

b ¶Qđ intellige. An dãnati ad mortẽ possint facere testm̃, vide pulchre Bar. in l. si eius.ff.de testamẽ. & Bar.in l.cunctos populos.C.de summa trinita.

c ¶Hodie corrigitur. An hodie dãnati ad mortẽ efficiantur serui pœnę, vide in l.si quis mihi bona.ff. de acquiren.hæred.

d ¶Vltimo q̃ro. An sententia corporalis posset mandari executioni intra decem dies adde Bar.per illum tex.no.in l.non tantũ.de appel. vbi vide.adde quod no. Bal.post Bart.in l.si quis.§.hi qui.de iniusto testa.per Bart. in l.si qua pœna.ff. de verb.sign.& Bal. in l.fi.in vlt.col.si a non compe.iudi.per Roma.in l.j.de re iudica.ibi: breuiter debetis scire, q̃ quędã executio.vide quod no.in l.fi.C.si a non cõpe.iud. Adde Barto.post Gul.in l.fur. ſ.ff.de fur. Bal. Angel.& do.Io.in l.qui a latronibus.§.j.ff. de testa.Bal.in l.ob-

seruare.§.proficisci.ff.de offi.proconsul. & i l.addictos.C.de episcopali audien.et no.in c.si q̃ñ.de offi. deleg.Bar.in l.j.C. ex delict.defunct.in vij.colũ.& qđ not. Bar.in l.non tantũ. ſ.de appel.Inn.in c. quærenti.de offi.delega.Bart.in rub.de re iudi.iuxta fi.

e ¶Renunciauerat appellationi. Istud dictũ reputat multum noc.ad limitationẽ glo.no.in l.pactum. ſ.de pact. & dic vt dixi in l.non tm̃.de appel.p Bar.in l.custodias.ſ.d pub.iud.

f ¶Si præses. Nota tñ ad hãc legẽ, q̃ i enormibus, iudex debet vti seueritate, non grauitate.l.duobus. ibi: seuere vindices.ſ. de re iudica. Ita dicit Bal.in l.ea quæ.in fi. C.de cõdi.inde.tex. in l.respiciendũ.§.j. ſ.e.Bar.in l.Pedius. ſ.de incẽ.rui.naufra.

g ¶Intelligit mitior. Adde Inn.in c.cũ dilectus.in verb.iustitia.de ordi.cog. vbi vide.

h ¶Non declaratus. Adde q̃ in ciuilibus procedit: vt in l.j.§. si quis argent.deposit.& quod ibi not.

i ¶Procedit talis libellus. Et q̃ postea possit declarari in processu, adde in simili. Barto. in l.j.in iij.colũ.ſ.de appella. adde Bald.in l.edita.in xx.colũ. C. de edendo.& allegat Bart.hic,& in j.cõsil.& adde quod habet in l.in delictis.§. si detracta.de noxa. Vide text.in l.iij.§. cognoscit.de officio præfect.vigi.de interlocutoria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Fratres. Iste text. allegatur pro decisione cuiusdã no. q. per bal. in rub. de cõdi. ob tur. cau. in fi. videlicet ꝙ si quis ẽ bannitus tempore quo impulsabat ad aliquod officium, et tẽpore quo extrahitur est bannitus, qd̃ tñ repellatur. Vide in simili Paulum de Leaza. in q. incip. in seruitio. Item alle. Bald. in auth. sed oĩno. & ibi not. C. ne vxor p̃ mari. Quid si tempore quo fuerant concesse repræsaliæ ciuibus huius loci, erat bannitus: licet rebãnatur, nõ vtitur priuilegio repræsaliarum. ꝙ nota. facit etiam quod si statutum dicit, qd̃ instrumenta notariorum matriculatorum habeant exceptionẽ: tempore rogationis quis erat matriculatus, tempore iudicij non. de quo per Bald. in l. ij. in ij. col. de excep. rei iudica. Prædictis maxime primæ qõni adde Bar. in l. vsu fructus. in ii. de stipula. seruorum. vbi nota, qd̃ sit inseruiẽdũ legis verbis. de quo late in l. nõ dubium. C. de legi. & Bar. in l. omnes populi. i ij. q. principali. de iustitia & iure. & l. ii cõstante. in ix. prin. solu. ma. per Bart. in l. contra. de legi.

b ¶ Authores. Adde quod not. Barto. ad istum §. an l. cõsti. infra. de appellatio.

c ¶ Testamẽtum. not. contra notarios secundũ Bal. in l. ii. in viij. col. C. de eden. & in l. fi. de pœ. iud. in j. col. Adde tex. & ibi Bar. in l. j. §. is q. §. de fal. & hunc tex. allegat gl. in l. si quis testamẽcum. sed et si qs. §. ad leg. Aquil.

d ¶ Miles. Et de hoc dixi in l. j. de bon. eorũ. & in ij. C. de his qui sibi mor. consci. & hoc est verũ etiã in bannito, qui põt ab alijs offendi secũdum Bal. in l. j. i pe. col. de ser. fug.

e ¶ Cõtra assassinos. Not. de assassinis & alijs, qui faciunt aliquid per pecuniam: vide q̃ dixi in l. iij. §. transfugas. de fic. & Bar. in d. l. nõ solum. §. si manda. ẽ. de iniur. & Bal. in l. nõ ideo. in prin. d accu. & vide quæ habẽt in l. ij. §. fi. ẽ. de eo per quem factum erit.

f ¶ Metrodorũ. Hũc tex. alle. Ro. in nota. suo.

g ¶ Sanctio legũ. No. †legem, quod dãnatus lege Iul. de vi priuata non infamatur: sed male dicit, & reprehenditur hic in glo. vt plene apparet in glossa.

1 ☞ *Pœna quæ imponitur ad tempus, post tempus videtur remissa.*

Verbis legis. & edicti stare debemus. nu. 2.

33.

a Fratres. [a] No. text. ibi: quia temporalia, &c. Nota ex hac l. † quod pœna, quæ ipo nitur ad tempus, post tempus videtur remisti: vt hic, & in l. Imperator. §. de postu.

1 Secundo no. † tex. ibi dum dicit: ratio iuris, & verba constitutionis. Ex quo nota quod debemus stare verbis legis, & verbis edicti: vt hic, & l. j. §. si is qui nauẽ. de exer. & l. prospexit. qui & a qui. §. & l. qd̃ constitutum. §. de misi. testamen. & l. constitutionibus. j. ad municip. quod facit ad statuta.

S Eruus.

b Os. Ad euidentiã scias, qd̃ delator, qui non perficit delationem, punitur: vt l. deferre. j. de iure fisci.

I N metallum. Vidistis §. eo. l. qui vltimo.

I N. §. dardanarios. Vidistis §. in l. annonam. §. de extraordi. crimi.

S I quis aliquid. Opp. & solue vt in glossa.

b Authores. [b] De hoc vidistis §. eo. l. capitaneũ. §. solent.

Qui abortionis. De hoc dic vt §. de sica. l. iij. §. sed ex senatusconsulto.

c Testamentum. [c] Dic de hoc vt l. si quis legatũ. de falsis.

Instrumenta. No. contra aduocatos, & notarios, qui instrumenta eis producta, & exhibita dant alijs.

d Miles. [d] No. ꝙ ille qui pcutit seipm, venit puniẽdus. sic j. de re mili. l. omne delictum. §. qui se.

1 ☞ *Grauius punitur quod fit per pecuniam, quam quod fit sine pecunia.*

C Icero. Nota quod grauis punitur quod fit per pecuniam † quã quod fit sine pecunia. quod facit cõtra assassimos [e], qui occidunt aliquem propter pecuniam. De quo dicam in l. non solum. §. si mandato. & §. Proculus. §. de iniur. De materia huius legis qualiter puniatur ille, q facit aliquẽ abortiri: vidistis in l. diuus. §. de extraord. crimi.

f Metrodorum. [f] No. hanc legem contra eos qui receptant exbannitos de quo vidistis in l. ij. de recepta.

1 ☞ *Pœna specialis si reperitur apposita super crimine, & etiam pœna generalis, quãdo illa generalis trahatur ad specificata.*

2 *Ratio diuersitatis, an pœna specialis, & generalis imponitur eadem lege aut diuersis.*

3 *Stantibus duobus statutis, quorum uno dicitur, quod testis possit de falso accusari intra mensem, alio quod de falsitate possit intra decem annos accusari: testis non potest post mẽsem accusari: licet uidenda sint uerba statuti.*

4 *Stante statuto, quod pro delicto facto de nocte pœna duplicetur. Item in platea. Item in festo. si delictum committitur de nocte in platea, & in festo qualiter duplicabitur pœna. & nume. 2.*

5 *Prædicto statuto. & facto stante, simplum duplicabitur.*

6 *In duplo inest simplum, nisi aliter appareat.*

7 *Stante statuto, quod si nobilis offendat popularẽ, punitur pœna quadruplo eius quo puniretur popularis: & nobilis offendat populares de nocte in platea & in festo, qualiter punietur.*

8 *Statutum de duplicatione pœnarum, an habeat locum in pœnis non limitatis, sed quæ imponuntur arbitrio iudicis.*

9 *Statutum prædictum quod habeat solum locum in pœnis existentibus in quantitate, non in specie.*

41.

g Sanctio legum. [g] Hęc est l. multũ notabilis. Gl. intelligit hãc legem si multæ sunt pœnę limitatę à iure in delictis. est etiã in iure quædã clausula generalis, quæ dicit, ꝙ vbi pœna nõ reperitur limitata, imponitur arbitrio iudicis: vt l. ij. §. de crimine stell. Certe ista clausula nõ porrigitur ad specificata. Ad istã lec. opp. quia secũdm hũc casum gl. illa clausula generalis nõ ponit certã pœnã, sed arbitrio iudicis: sed tex. hic dicit, certam pœnã irrogat. ergo mala est positio casus glo. Rñdeo, imo est certa: quia illa videt̃ expressa quã iudex declarabit. ad hoc l. vnũ ex familia. circa prin. §. de leg. ij. & l. asse toto. §. de hære. insti. qd̃ no. & l. institutio. §. de cõdi. insti. quod no. Secundo ad hanc l. opp. quia in fi. hic dicitur eadẽ l. sed secũdm hãc positionẽ casus diuersę sunt ll. quæ loquunt̃ generaliter, vel specialiter. Huius contrarij timore dicit gl. eadẽ lege, s. in genere, nõ eadẽ in specie. Ista lectu. licet posit satis sustineri, tñ facit magnã violẽtiam literæ: & ideo Dy. intelligit hãc l. alio modo ponẽdo casum sic: pone ꝙ aliqua lex, vel statutũ plura capitula habet, in quibus est imposita certa pœna, postea in fine est apposita clausula generalis, certe illa nõ porrigitur ad specificata. Ita intelligit Dy. hanc l. ꝙ mihi plꝰ placet. Tamẽ ad hãc lect. oppo. de l. j. §. j. [h] §. de oper. no. num. & l. j. §. dixerit aliquis. §. de publi. Sol. Qñq; pœna specialis, & pœna generalis imponuntur eadẽ l. seu eadem cõstitutione habẽte plura capitula tũc clausula generalis nõ referr̃ ad specificata. Casus est hic. qñq; imponit̃ in diuersis legibus, & cõstitutionibus pœna generalis, & specialis: tũc vtraq; lex locũ habet. Ita loquuntur cõtraria. Plus quidã dicũt, s. ꝙ vtraq; pœna habet locũ quo ad originẽ, & quo ad executionem. hoc ipsi ꝓbãt per l. iubemus. C. de sacrosan. eccle. coniuncta l. non dubium. C. de leg. Nã in l. non dubiũ. pœna imponitur generalis annullationis cõtractus facti cõtra legẽ. in l. iubemus imponitur specialis pœna alienationis cõtra legẽ: & tñ vtraq; pœna habet locũ etiã quo ad executionem. Horũ opi. refert Cy. C. de sepul. vio. l. qui sepulchra. Ista opi. videt̃ cõtra casum l. senatus. §. de accusario secũdũ vnam lect. prout ibi loquitur de homicidio, & parricidio: & tñ ex vna tantũ lege debet fieri executio: vt ibi dicit̃. & ideo d. Ray. de Forli. in quadã sua disputatione dixit vnũ bonum verbum, ꝙ si quidẽ pœna generalis imponitur per legẽ, & specialis per hominem: tunc vtraq; concurrit, etiam quo ad executionem: vt d. l. non dubiũ. cõiuncta l. iubemus. Sed qñ vtraq; pœna venit imponenda per hominem: tunc quo ad originem habẽt locum

ta patia esse, aliquid esse certũ, & certificandũ. Idẽ habẽ in l. certi condictio. ff. si certũ pet. vbi certificũ cõdictio dat ad certũ & certificandum.

h ¶ Opp. de l. j. §. j. An clausula gñralis trahatur ad specificata, vide qd̃ secus est in vltimis volũtatib. vt i l. libertis quos. de ali. & ciba. lega. et ibi Bar. & in l. doli clausula. de ver. obl. De hac materia vide bonũ tex. i l. quoties. de actio. & obliga. & vide per Bar. in d. l. j. de sepul. vio. & per Cy. & Bald. Ange. & Sali. in l. q sepulchra. de sepul. vio. facit tex. in l. eũ. §. de fur. & per Bal. in l. qd ergo. §. pœna grauior. de infa. per Spe. ti. de accu. circa prin. & vide dominum meũ, videlicet Ang. de Are. i tract. suo maleficio. i ver. caput a spatulis amputetur. vide Bart. in l. senatus. de accu. & in l. j. §. j. in iij. co. de ope. noui nun. & & in l. doli clausula. de ver. obli. & in l. j. §. vi bon. rap. & adde Bal. in l. ũ ecclesię venerabilis. de epis. & cler. Sed quid si p legẽ imposita est certa pœna specialis: & per statutũ imponitur alia pœna specialis? dic ꝙ statur pœnæ statuti. Quid si statutũ imponeret pœnã perpetuã hãni ꝓ vulnere: aliud statutum dicit, ꝙ ꝓ vulnere facto in palatio puniatur pœna centum, quis vulnerauit aliquem in platea: an debeat vtraq; pœna puiri? habeo disputationẽ d. Guid. de Suza. in quæstio inci. pœna de facto quidã facit insultum. & quãdo p diuersas leges imponitur diuersa: vide per do. Ioã. in l. ij. in prima char. de publi. iud. & oĩno Bal. in l. data opera. i iij. co. C. qui accu. & in l. qui sepulchra. de sepulch. viol.

cum, nō quo ad executionē: vt l. prætor edixit. § j. ff. de iniu. & l. senatus. ff. de accu.
1 cū simi. Et ideo † ex prædictis habes recolligere quatuor verba, qn super eodē
a reperitur pœna [a] specialis, & pœna generalis: tunc si quidem pœna generalis est incerta, & arbitraria, nō refert ad specificata, siue in eadē lege, siue in diuersis: vt hic, secūdū lecturā gl. Si vero vtraq; pœna est certa: tūc aut vtraq; pœna est in eadē cōstitutione: & generalis nō refert ad specificata: vt hic, secundū lect. Dy. Aut imponitur diuersis legibus: & tunc aut vna pœna infertur à lege, & alia ab homine: & vtraq; habet locū etiā quo ad executionem. Aut vtraq; ab homine: & tūc nō habet locum quo ad executionē: sed quo ad originē sic: vt ex prædictis patet.
2 † Quæro, quæ sit ratio diuersitatis, vtrū istæ pœnæ imponantur in eadē lege, aut in diuersis legib⁹, vel cōstitutiōibus? Rñdeo, ratio ponitur hic in fine, ibi: nec sane est verisimile delictum vnum, &c. quod declara: quia licet vna lex habeat plura capitula, tñ vnū ius est accusandi ex omnibus capitulis. Nec em̄ quot capitula habet, tot accusationes, seu tot iura accusandi nascunt. vna em̄ est accusatio leg. Corne. de fal. vel de sicarijs: licet habeat plura capitula. & sic de singulis: vt patet ff. de publi. iud. l. j. & Insti. de publi. iudi. p totū. & ideo eadē accusatio, seu idē ius accusandi non debet habere ita varias & ita contrarias naturas, circa idē delictū. & ita loquitur hic. Sed qn ex diuersis legibus imponuntur: tunc sunt diuersæ accusationes, & diuersa iura accusandi: iō pñt se in plus & minus habere. Circa hoc quæro, duo sunt hic statuta: vnū q testis possit de falso testimonio accusari intra mensem tantū. Aliud est statutū, q quis possit accusari
3 de falsitate intra decē annos. † Quæro
b vtrum [b] ex vigore illius statuti generalis vltimi qs possit de falso testimonio accusari post mensem? Et videt q sic: quia cū istæ sint diuersæ leges, iudex pōt eligere quam vult, generalē vel specialē, vt dictū est. Cōtrariū determinaui: quia prædicta sunt vera, qn leges generales, et speciales ponunt diuersas accusationes, seu diuersa iura accusandi sed si hoc non faciūt, sed circa vnū & idē ius accusandi disponunt: tunc clausula generalis nō refert ad specificata: qa esset iniquū, vt vna, & eadē accusatio, seu ius accusandi eēt annale, & ppetuū: & hoc vult tex. hic, vñ ad hoc đbet respicere vtrū illæ ll. diuersæ inducāt diuersū ius accusandi: an circa idē disponāt?
4 hæc est veritas. † Vltiō q̄ro, p ciuitates Italiæ sunt plura statuta, quæ inducūt duplicationē pœnarū: vt puta, si quis percusserit in platea, vel de nocte, pœnę duplicent. Itē si in festo, vel in die fori, pœnæ duplicētur. Quæro, quid si aliquē percussi in platea de nocte die festo: an ex qualibet qualitate fiat duplicatio? Hic videt casus q nō. Nā vt dixi vobis in l. denunciasse. §. quid tamē. ff. de adulte. ista statuta quæ inducunt duplicationē, nō inducūt nouam accusationē, sed qualificāt primā. modo eadē accusatio nō debet quem punire diuersis æstimationibus, & diuersis respectib⁹. Casus est hic ibi: nec sane, &c. In cōtrariū videtur casus. ff. eo. l. aut facta. vbi dicit, in quolibet delicto veniunt cōsideranda septē: ergo omnes istę qualites cōsiderabuntur. Quid dicemus? Dicunt quidā, qui disputauerunt hāc quæstionē, q non debet duplicari pluries: qa senatus cēsuit, ne quis ad idē crimē pluribus legibus fiat reus: vt d. l. senatus. Sed certe ista l. senatus. nihil facit ad propositum: quia hic nō punitur diuersis legibus, sed vna, in qua habetur respectus ad diuersas qualitates. Dicamus ergo sic: Qñq; per istas qualitates pœnæ augentur, nō tamē per nomina multiplicatiua: vt dupli, tripli, quadrupli: tūc oēs istæ qualitates cōsiderantur: vt d. l. aut facta. Qñq; pœnæ multiplicantur per ista noīa multiplicatiua: et tunc licet de iure debeat haberi respectus omniū, vt d. l. aut facta. tñ nulla pōt fieri duplicatio, quę excedat quadruplū: vt instit. de act. §. oēs vn de vsq; ad quadruplū poterit multiplicari, nō vltra. Nec obstat hæc lex quæ dicit, q eadē lege non debet quis puniri varijs ęstimationibus: quia cōcedo, varijs æstimationibus, s. eodē respectu: licet diuersis respectibus, & diuersis qualitatibus cōcurrētibus bene pōt varie puniri, & nihil est qđ repugnet: vt d. l. aut facta. Et de hoc dixi in l. fideicōmissa. §. si quis decē. ff. de leg. iij. Item nō obstat si dicas q tex. Insti. de act. §. omnes. loquitur qn pœna per ista noīa multiplicatiua imponitur: quia ibi loquit ciuiliter: quæstio nostra qn criminaliter. Nam non recordor aliqua lege istā pœnā criminaliter imponi. Vnde illarū legū arg. hoc dico rōne idētitatis rōnis: vt l. oēm. & l. tā ex cōtractibus. ff. de iudi. Præterea, cū statutū sit quædā ciuiū cōuentio: vt l. j. ff. de legat. & pœna cōuētionalis non possit excedere quadruplū: ergo &c. vñ statutū simpliciter loquens, trahitur ad ius cōe: vt quadruplum nō excedat: ar. j. de mune. & ho.
5 l. j. §. j. & C. de noxa. l. ij. Sed quæro, † iuxta p̄dicta quid duplicat? Rñdeo, illud quod erat simplandum: vt ff. quod metus causa. l. si cū exceptione. §. j. & §. quadru-
6 platur. & §. Iulianus. Sed quæro † [c] an
c in duplo insit simplum. Rñdeo, in dubio sic: nisi aliud appareat: vt l. hoc edicto. § j. ff. de publi. Vnde in quæstione prædicta aliquis deliquit de nocte in platea, in die festo, &c. si ponis q simplū sit certū: quia

a ¶Reperitur pœna. Quando vna prouisio specialis deroget alteri minus speciali, & quomodo cognoscatur: vide Bar. in l. hac consultissima. in j. col. C. qui testa. facere possunt. in princi.

b ¶Quæro vtrum. Adde quæ dixi in l. ij. in princip. ff. de verb. obli. post Bar. in l. quæsitum. §. pen. de fundo instructo. & qđ ibi dixi, sequit Pet. de Anc. in c. canonū statuta. versi. circa [illegible] contrarietatē statuti. in versi. quoq; quid si aliquem percussi in platea de nocte not. quia si statutū dicit q pœna falsi duplicetur si cōmissum fuerit in palatio, & aliquis obrepserit falsum iudiciū in palatio, an puniatur pœna falsi? Dic q non: qa debet intelligi de tali falso quod possit committi in palatio, & extra. sed hoc poterit cōmitti extra, ergo &c. Ita cōsuluit not. Bar. in cōsilio, Tudertinus q. dam. & ibi vide ad nota. per Bar. hic, an statutū de duplicatione pœnæ inducat necessariam accusationem. Adde Bart. ff. l. aut facta. §. locus. ff. eo. Et de duplicatione pœnarum, vide Bal. in l. cōtra negantem ad l. Aquil. & ibi, quod duplum non simpliū, esset duplicādū. Et istis adde Bar. in l. j. circa finem. ff. si fami. furt. fecis. dica. & in l. Mæuius. §. duobus. de legat. ij. & Ang. hic, & Barto. in l. aut facta. §. j. ff. eod. & in l. vulgaris. de fur. & Bar. in l. fideicommissi. §. sacerdotiū. ff. de lega. iij. & Bald. in l. j. C. de sentē. quæ pro eo quod interest. in vltima. colum. in vers. restat quærere. super l. interpretatio. in princip. Non obstat si dicatur q Institu. de actiom. §. omnes. loquitur qn pœna p nomina multiplicatiua imponitur ciuiliter: qō nostra quæstio criminaliter. Nā nō recordor per aliquā legem, istā pœnam criminatiue imponi. Vnde illius legis arg. hoc dico, propter identitatem rationis: vt l. omnem. & in l. tam ex contractibus. de iudic. Præterea cum statutum sit quædam ciuiū cōuentio, vt in l. j. ff. de legat. & pœna conuentionalis non potest excedere quadruplum: ergo &c. Vnde statutū simpliciter loquens trahitur ad ius commune, vt quadruplum non excedat: argu. l. j. §. j. de mune. & hono. & l. ij. C. de noxa. Sed quæro iuxta prædicta quid duplicatur. Respondeo, illud quod erat simplandum, vt ff. quod metus causa. l. si cum exceptione §. j. & §. quadrupli. & §. illud. Sed quæro, an in duplo insit simplum. Respond. quod sic in dubio, nisi aliud appareat: vt in l. hoc edicto. §. j. de duplica. vnde in inquisitione prædicta, aliquis de nocte in platea cōmisit delictum, erunt triginta: & si in die festo, erunt quadraginta: & si esset aliqualitas, posset ascendere vsq; ad quadruplum: & ibi Bar. dicit, quod debet quadruplari simplum cum omni sua causa: sic ergo sicut videtur vt simplum quando propter noctem, vel quia in platea duplicetur: ita de alijs qualitatibus: quia omnes istæ qualitates insunt eodem instanti temporis. Nam alia qualitas loci non incipit reperire maleficium commissum cum illa qualitate noctis, vel alia si reperit eum in actu committendi. Nam eo tempore quo istę qualitates accedūt. vt dictū est.

c ¶Sed quæro. Adde quæ dixi post Barto. in l. hæc actio. ff. de calumnia. & adde Bartol. in l. interpretatione. ff. eodem. Et adde doctor. in hac materia, secundum Bald. in capit. primo. §. si duo. de pace tenen. quando ex legis dispositione petitur principale vna cum pœna, & ex eadem lege, & ex eadem actione: tunc in pœna continetur sors. Secus si ex diuersis causis. Primum probatur in l. hoc edicto. hic allegata. Secūdum probatur in l. si pro fure. de condiction. furti. quæ doctrina est qn sors consistit in specie, & pœna in quantitate: quia non grauat obligatio quantitatis per obligationem speciei supra, quod metus causa. l. si cum exceptione. §. quod si homo. licet ille tex. posset induci in contrarium. Sed dic vt p Bal. in dicto capitu. primo. & adde gloss. nota. quam ibi ipse allegat. Et prędicta no. in pœnis quæ imponuntur per nomina multiplicatiua: sed quando imponuntur a lege per nomina simplicia, nunquam inest simplū. C. de sentent. quæ pro eo. l. j. in fine. & ibi nota. & facit Instit. de actiom. §. tripli. & argu. ff. de verbo. obligatio. l. stipulatio ista. §. alteri. & quod nota. C. de seruis fugitiuis. in lege penultima. per Bal. & vide Bald. in lege, contra negantē. ad legem Aquiliam. & in lege, hæredem. §. sed in specie. de calumniatorib. & in lege, si cum exceptione. §. si quis non restituat. quod metus causa. Et adde, quod si est incertum simplum, est incertum quod multiplicatur a simplo. Ita Baldus in l. arbitrio. supra qui satisdare cogantur. & vide Baldum in l. si cum exceptione. §. primo. quod metus causa. Bartol. infra eod. in penultima quæstione. & adde textum, & ibi Baldum post Barto. in l. j. in j. colum. de sponsalib.

ADDE quæ consuluit Bal. consi. cclxix. ij. lib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

de nocte erunt ducenta: quia in platea, erunt trecenta: quia in die festo, erunt quadringenta: & si esset alia qualitas, posset ascendere ad quingenta. Quod enim dixi, quod posset ascendere ad quadruplum ad plus, intellige illud quadruplũ vltra simplum vt patet in actione furti manifesti. Sed contra prædicta videtur dicta l. si cum exceptione. §. quadruplatur. vbi dicitur quod debet quadruplari simplum cum omni sua causa: sic ergo hic eadem ratio videtur, vt sit simplum centum: propter noctem, ducenta: propter locum, quia in platea, quadringenta: hoc est, vt dupletur illud simplum cum illa sua causa, s. noctis, & sic de alijs qualitatibus. Respondeo, omnes istæ qualitates insunt eodem instanti temporis ipsi maleficio: & si bene respicis, illa qualitas loci cum incipit inesse, non reperit maleficium cõmissum cũ illa qualitate noctis vel alia: sed reperit eum in actu committendi. Nã eodem tempore istæ qualitates accidunt, vt dictum est. Hoc præmisso debes scire, ꝙ illæ qualitates, quæ habent duplare, non possunt operari suũ effectum nisi in eo quod reperit duplandum: arg. ſ. de condi. & demon. l. in testamento ita quidam. & de lega. j. l. quidam testamento. §. si tibi. sed istæ qualitates non reperiunt, nisi maleficium simplex, vt est ostensum: ergo illius pœnam simplicem duplicant: & nõ vltra. Nec sufficit si illas qualitates reperit in fieri: imo oportet ꝙ eas reperiat in facto esse, secundum propriam significationẽ: vt ſ. de iuris. om. iudi. l. si quis id qd̃. §. qd̃ si dum proponitur. Præterea, aut dices quod qualitas loci duplicat delicti pœnam cum qualitate temporis: & tunc eadem ratione tempus duplicabit propter locum, cum vtraq; eodem tempore concurrat: & sic esset repugnantia, & perplexitas: vt vt l. si Titius. ſ. de conditio. insti. Præterea, nõ est dubium ꝙ prima qualitas solum inducat duplicationẽ simpli, sed hic quelibet istarum qualitatum est prima, cum eodem tempore concurrant, vt dictum est: ergo quodlibet simplum duplicat, vt l. qui duos. in prin. ſ. de rebus dubijs. Præterea, hic constat saltem quod nulla istarum qualitatum est posterior altera: ergo nulla inducit duplicationem respectu alterius, vt l. cum q̃ nouissimus. ſ. ad Treb. Facit ꝙ no. in l. cũ actum. ſ. de nego. gest. in fi. per gl. Sed si poneremus quod esset quædam qualitas, q̃ inesset ipsi maleficio post eum perfectum cum omnibus qualitatibus suis: tunc duplicaret cũ omni sua cã, etiam si excederet quadruplum: vt j. rangam. Exemplum: dicit statutũ quod contra negantem pœna duplicetur, vel negatur ĩ quadruplo: certe istud negare venit post maleficium perfectum cũ omni sua cã: ideo duplicatur illud totum, tanquam illud sit simplum vt dicto §. quadruplatur. Sed poteris dicere, ergo nec ipsa pœna maleficij simplicis duplicatur: quia ipsum maleficium cum ipsa qualitate in esse producitur. Sed respondeo: sicut ignis præcedit calorem quodam ordine naturæ: licet non ordine tẽporis & sicut obligatio p̃cedit actionem, vt l. licet. §. ea obligatio. ſ. de procura. quod est quodam ordine naturæ suæ intellectus: ita maleficium præcedit in natura, & intellectu omnes suas qualitates. Vnde puto quod si ex verbis apparet quod aliquo ordine intellectus, vna qualitas præcederet aliam, licet in instanti temporis producerentur in esse: tamen tunc vltima qualitas duplicaret pœnam maleficij cum omnibus illis qualitatibus quæ intellectu procedunt: vt ostendam inferi.

7 quæro ergo †, pone, dicit statutũ huius ciuitatis quod si nobilis offenderet popularẽ, puniatur quadrupli pœna eius, qua puniretur popularis offendens popularem: contingit qd̃ nobilis offendit popularem de nocte in platea, & die festo: quæritur quæ sit pœna eius, posito quod illius offensæ simplicis esset pœna centum. Respondeo, tota pœna quæ imponeret priuato habita ratione omnium illarum qualitatũ est simplũ: & illud totum quadruplicabitur: & sic multum poterit ascendere. Hoc probo: pone ex significatione verborum, quod habet respectum ad pœnam, quæ imponeretur populari: quod debet intelligi cũ omnibus suis qualitatibus. Casus videtur ſ. si fa. fur. fe. di. l. j. in fi. & l. ij. cum sua gl. Nam illo edicto sufficit præstare quantum præstaret quilibet si mo. si hoc fecisset: vt l. j illius ti. & hoc intelligitur cum omnibus qualitatibus suis, hoc est pro furto manifesto quadruplum, pro alio duplũ. Pro hoc ſ. de parti. l. vtrũ. vbi præstans opem tenetur pœna qua tenetur principalis cum omnibus suis qualitatibus. Præterea, regula est quando vna relatio fit ad aliquid, referẽ ad illud cũ omnibus suis qualitatibus, vt ſ. de ali. & ci. leg. l. a filio. §. testator. & intelligo de qualitate circa tempus, circa locũ, & circa modũ, & alia similia, vt ibi patet. Præterea, hoc esse verũ apparebit, rndendo multis, quæ possent dici in cõtrariũ, in quibus determinabo multas qõnes ad hoc p̃tinẽtes. Non obstat quod dictũ est ſ. videlicet, quod pœna simplicis maleficij duplicatur: quia illud est verũ quando statutũ simpliciter loquitur per hæc verba: pœnæ maleficiorũ duplicentur: vel pœnæ duplicentur, & similia. Secus si dicit puniatur, pœna quadrupli eius quod alias puniretur, & similia verba per ratiões supradictas. & hoc probo esse verũ, si fideiussor intercedit simpliciter nõ tenet in augmẽto contingente obligatio. ex aliqua qualitate: vt l. j. cũ si. ſ. de in litẽ iur. Sed si fideiussor intercessisset p̃ mittendo indicatũ soluere, tenetur in omni eo, quod veniret in sentẽtia: vt ſ. iud. sol. l. iudicatũ solui. Ita in proposito, istius statuti verba referuntur ad sentẽtiã. hoc est, ad illud, in quo puniretur: ergo illud totum pro vno simplo habetur. Et prædicta intelligo quãdo circa primas qualitates, quas dico computari in simplo, statutũ loquitur per verba simplicia, s. pœnæ maleficiorũ duplicẽtur, &c. & in alio statuto se refert ad id, in quo puniretur, &c. Sed si circa omnes qualitates loqueret eodẽ modo, s. ꝙ se refert ad tẽpus sententiæ, seu punitionis, tunc pœna tantũ simplicis maleficij duplicaretur, vel quadruplicaretur. Ratio: quia nulla dictarũ qualitatũ respicit maleficium ante aliã, in ordine tẽporis, vel in ordine intellectus: sed eodẽ tempore concurrũt, vt dictũ est. Sed si poneremus ꝙ statutũ circa aliquas qualitates loqueretur simpliciter, circa alias se referret ad tempus punitionis: tunc illæ primæ qualitates cõputarentur in simplo, per easdẽ rationes. Itẽ prædictis videtur obstare l. item veniunt. §. cũ prædiximus. ſ. de peti. hære. & ꝙ nota. ſ. si cert. pe. l. certi cõdictio. in prin. circa fi. ij. glo. vbi videtur ꝙ istæ qualitates non considerentur. Rndeo, quædã sunt qualitates quæ insunt ab ipso initio: & in illis procedit, quod supra dixi. Quædã sunt qualitates, quæ ex postfacto superueniunt: & illæ non attendunt: vt in contrarijs. Et ideo si statutũ diceret, ꝙ propter negotiũ, vel propter contumaciã pœna duplicaretur, vel alias augeret: dico ꝙ adiectio pœnæ, quæ fieret propter illas qualitates superuenientes ex postfacto, veniant in illa duplicatione, vel augmẽtatione, per dictas leges. Sed qualitates, quæ insunt ab initio, bene possunt augeri, per eas quæ superueniunt ex postfacto: vt ſ. dixi. Itẽ prædictis videt obstare l. in furti. in prin. ſ. de furt. vbi verũ pretiũ duplicatur, nõ ad interesse singulare. Sol. ideo ibi id non duplicat, quia non venit in petitione: secus in alio interesse: quod in petitione venit regulariter. Et ideo dico: cũ statutũ dicit, ꝙ nobilis puniatur pœna quadrupli eius quod puniretur popularis: intellige regulariter. Secus si in persona aliquorũ tale maleficiũ haberet singularẽ pœnã. Itẽ contra prædicta facit: quia secundũ hoc talis pœna excedit quadruplũ. cõtra. §. omnes. Insti. de actio. Sol. nõ est verũ: quia totũ illud primum accipitur pro simplo. Simile, vsura non parit vsurã: verum est, nisi vsura redigatur ad sortẽ: vt ſ. manda. l. idemq;. §. secundo.

8 †Quæro, an in pœnis, quæ nõ sunt limitatæ sed imponũtur arbitrio iudicis, habeat locum statutum quod loquitur de duplicatiõe pœnarum. Videtur ꝙ nõ: vt l. Seio. §. medico. ſ. de annu. lega. Contrariũ dico, & duplicabitur id qd̃ pro tali maleficio consuetum est imponi: argu. eius quod nota. in in l. quid ergo. §. pœna. ſ. de his qui not. infa. & ſ. eod. l. hodie. Vltimo scias

9 †ꝙ statuta quæ loquuntur de duplicatione pœnarum: non habent locum in speciebus, sed solũ in quãtitatibus: vt l. Lucius. §. impuberem. ſ. de leg. ij. & ideo si pro maleficio deberet amputari manus: certe si fieret de nocte, nõ duplicaretur. Et vide circa hoc, quod dixi in d. §. impuberem. & in l. Mẽuius. §. duobus. ſ. de leg. ij. in vlti. & pe. q. Quid in tempore relegationis, an duplicetur? Dic vt dixi in l. senatus. §. fi. ſ. ad Turpil.

1 ☞ *Stante statuto quod pœna duplicentur, in duplo inest simplum.*

Interpretatione.

In hac lege potes ponere casum per l. si præses. ſ. eo. & j. ti. ij. l. iij. §. si quis. & per l. enim. ſ. de supect.

1 tuto. †Quæro, dicit statutum ꝙ ex aliqua causa pœna duplicetur: vtrum in duplo insit simplum? Respondeo ꝙ sic: quia

interp

a ¶ Imperator. Nota glo. in l. fi. §. de iniur. & adde do. Ant. & Bar. Flo. in cap. ex literis. de consti.
b ¶ Sententia diffinitiua. Dic ergo q sententia diffinitiua, est quae perpetuo durat: vt condemnatoria l. j. & ibi nota. C. de postu. Aut est interlocutoria: & tunc aut fertur ratione contumaciae, & non delicti: & tunc eatenus durat, quatenus contumacia purgatur. c. ex literis. de costitutionibus l. j. §. si frater. §. de colla. bonorū. no. Arch. in c. lapsis. lx. distin. & Bar. in l. si hi q adulterū. C. de adul. In alia interlocutoria dicit Bal. in l. puto. §. j. §. de postulan. quod nō durat in tēpus successoris quod intelligit glo. ibi, qn lata est sine causae cognitione: secus si causa cognita, & via ordinaria. Vide quod habetur in cap. cum bonae. de aetate & qualitate. & ibi Innocē. dicit: q suspensio facta ad ad tēpus, finitur ipso iure post tēpus: sed si est facta vsquequo satis feceris, tunc nō finitur ipso iure post satisfactionē: sed finietur lata sententia super ea. Et ratio est quia multa cōtingere possunt, propter quae negaretur satisfactio. & allegat d. l. puto. §. j. de quoper Inno. in c. sicut alias. ad finē. de cohabitatione clerico. & mulierū. qui allegat ista iura. Vide Innoc. in dicto capitulo cum bonae. Sed an legatus de latere possit legitimare quem inhabilē perpetuo ad obtinendum beneficium ecclesiasticū. Gul. tenet in titulo de legato. §. superest videre. versicul. sed nunquid quod not. per ista iura. Adde Bar. in l. v. in princi. de ver. oblig. & in l. j. in princip. §. de bonorū possess. citu. generali. & quod notant Canonistae in c. quoniam. in princ. vt lite non contest. Et adde q statuta, & omnes leges conditae a magistratu, dicuntur ius praetoriū: et etiā cōstitutio Episcopi, dicitur ius praetorium, & propterea si est poenalis non pōt exigi post annū vtilem. Instit. de perpe. & temporali. actio. in principio. quod tene mēti. Hoc dicit Bal. in aliquibus lecturis. et in l. ij. §. nouissime. §. ff. origine iuris. dicit se audiuisse a Barto. viua voce. & adde quod Cy. in d. l. j. §. quod quisq iuris. in iiij. q. dicit quod si magistratus aliquid statuerit, statuendo nō dico per modum interlocutoriae, quod dictum statutū erit perpetuum, sicut & sententia diffinitiua lata cum causae cognitione: licet officialis talis alleget ad hoc capitulum finale, de offic. delegati l. gesta. C. de re iudica. & vide nota. in dicta l. j. de postu. Vnde dixit alibi Federic. de Senis de statuto Capituli facto sede vacante. Nam licet iurisdictio eius sit temporalis, & breuis, statutum tamen facere potest, & durabit perpetuo. Ad hoc vide Petr. de Ancha. in c. j. ne sede vacante. in sexto. & dum Barto. hic dicit, hoc no. simpliciter interdixit vti arte sua. vide late do. Ant. & do. Floria. in capitulo ex literis. de constitutio. Bene facit

interpretatione legū, &c. & videtur tex. in l. hoc edicto. in fi. de pub. & quod met. cau. l. si cum exceptione. §. Labeo autē. in fi. & §. quatenus. in prin.

1 *An statuta ciuitatis sint annalia, vel perpetua.*

2 IMperator. [a] Oppo. C. de postulan. l. j. Sol. Ibi interdicit artem suā solēniter lite cōtestata, & cā cognita, & data snīa diffinitiua [b]: hic vero simpliciter interloquendo interdicit alicui artem suā. Haec opin. tenetur cōiter per doct. hic & in l. cōtraria. & Inn. tenet eam in c. quod trāslationē, extra, de offi. lega. Ista lex inducitur † ad q. per quosdā, vtrū statuta ciuitatis sint annalia, vel perpetua. Et videtur q sint annalia. Nā statuta firmant iuramento. Potestatis, cuius officium durat anno tantū. Contrarium est dicendū. Nā statutū nō dicitur ius praetoriū, nec pendet ex Potestate praetoris: sed dicitur ius ciuile: vt l. omnes populi. §. de iusti. & iur. Ergo est perpetuū: vt Instit. de perpe. & & tempo. act. circa princi. & §. j. ita dicit Dy. mihi videtur q debeamus aduertere ad duo. Primo, an statutū sit perpetuū. Et dico q sic: siue sit factū à populo: quia est ius ciuile. siue sit factū ab aliquo habente potestatē, vt ab episcopo, legato, & praefecto, duce, marchione, & si Casus est extra de officio lega. c. fi. in ix. col. de sta. cōtra li. eccl. fac. c. nos Federicus. Prout ibi dicit, de potestatibus, & rectoribus, & similibus. facit lex falso. C de diuer. rescri.

Secundo pōt quaeri de actione descendente ex statuto: & tunc aduerte: si quidē fit à populo: & tūc est ius ciuile, & actio erit perpetua: vt Insti. de perpe. & tempo. act. Sed si statutū fit ab aliquo praeside, vt quotidie fieri videm' à Duce, Marchione, ab episcopis: tunc actiones descendētes ex eis, si quidē sunt poenales, durant anno. Videtur enim ius praetoriū, quod est factum à magistratibus: ergo &c. vt in titu. Institu. de perpe. & tempo. actio.

De bonis damnatorum. *Rubrica.*

1 *Circa publicationē bonorum, quid hodie sit innouatū per authen. bona damnatorum: quando fiebat contra contumaces annotatos.*
Damnati dicuntur ad mortem.
Proscripti dicuntur, quibus uita reseruatur, tamen ciuitas, uel libertas aufertur.
2 *Titulus de requirendis reis, inquantum loquitur de publicatione bonorum, non est correctus, nisi de uiolatore pacis.*
3 *Publicatio bonorum si fit per sententiam condemnatoriā latam super delicto: quid hodie sit innouatum per auth. bona damnatorum.*
4 *Filiofamilias uel seruo damnato, an duplicabitur peculiū.*
5 *Curiali damnato qua bona publicentur: & quid de matre damnata. remissiuè.*
6 *Liberto, uel uasallo dānato, qua bona publicētur. remissiuè.*
7 *Vxore damnata an publicetur dos, remissiuè.*
8 *Bona ulia non publicantur bonis publicatis.*
9 *Bona quaesita post sententiam, quando, & quae ueniunt in publicatione.*
10 *Parte bonorū publicata, q ista iura sint correcta.*

LEX I.

SVpplicii. Op. in authē. vt nulli iudi. §. si. posita. C. eo. aut. bona dānatorū. dicit Dicit [c] glo. q ista iura in hoc hodie corriguntur per illā aut. Pro huius declaratione qro aliquas qōnes, quae in gl. formātur. Primo quaero qd iuris de iure antiquo, qn cōdēnabatur aliqs liber homo. Gl. dicit, si per dānationē nō pdebat ciuitatē, neq libertatē, neq vitam: quia forte erat relegatus, vel aliter dānatus: tūc non pdebant bōa sine dubio: vt j. ti. ij. l. relegati. Sed si pdebat vitā, libertatē, vel ciuitatē, erat distinguendū, [c] an habeat liberos, an non. & si habebat liberos, an publicantur oīa bona, an pars bonorum. & an habebat paucos liberos, an mltos. Et ista tāgunt hic in pria gl. & in gl. magna quas vide. Istud qd erat de iure antiquo, est indubitatū. † Sed quaero, qd est innouatū p iura noua circa istā publicationē? Circa quod sciendū est, [d] q publicatio quādoq fiebat contra cōtumaces annotatos p tit. de reqrē. reis. In hoc an sit immutatū Cy. dubitat in l. prima. C. de requiren. reis. & nihil determinat. Dom. Iaco. But. dicebat nihil esse immutatum circa hoc, quia aut loquitur in bonis damnatorū, seu proscriptorum, et damnati dicuntur ad mortem, sed proscripti dicuntur illi, quibus vita reseruatur, tamē ciuitas, vel libertas admititur. sed illi contumaces non sunt damnati de crimine. l. j. supra de req. re. ergo &c. Non enim est nostrum leges extendere, vt l. si vero. §. de viro. §. sol. mat. Praeterea [e] lex quae loquitur de vno contumace, puta de contumace in non veniendo: nō habet locū in alio contumace, puta de non restituendo, vt l. creditor. §. iussus. et infra de app. haec sunt rōnes suae. Cōtra dictum suū videt casus x. col. de pac. tenē. §. si vero pacis violator. vbi dr, q cōtra cōtumaces fit publicatio bonorū mobiliū: imobilia vero haeredib' reseruant. verūtn gl. in alio ti. de pa. iura. fir. §. iniuria. x. col. in gl. quae est sup ver. homicidiū, videt dicere q ille §. si vero pacis violator. habeat locū tantum in pacis violatore: in alijs seruentur alia iura. Et hoc p modo satis placet,

quod not. per Bar. in l. fundi. de acquirenda possessione. Et istis adde quod habetur in c. si autem. de cohabita. cleric. & mulierum. & quinquagesima distinctione, cap. j. prima quaestione prima. c. reperiuntur.
¶ Pro concordia. ¶ Aduerte nunquid actiones poenales descendentes ex statutis sint poenales, an perpetuae. Bar. in l. stipulationū. in princ. ff. de verbor. obliga. dicit, quod sunt annales, licet statuta sint perpetua. Contrarius allegatur in hac l. fina. Tu dic prima opinio pcedit quando agitur ciuiliter: secus si criminaliter. Ita docto. in dicta lege, stipulationū. Posset etiam dari alia solutio, secundū nouam considerationem dom. Ias. in §. sed istae. Institu. de actio.
c ¶ Distinguendum. Primo quero. Dicit tamen Bald. in l. iij. circa medium. C. si pen. appel. mors interue. q qn aliquis est dānatus ex crimine, quod nō numeratur inter publica iudicia, de quibus per Bart. in l. j. §. de pub. iud. q tūc nō publicantur bona. Allegat ipse gl. secūdum eū singularē ad hoc in l. senū. C. q test. fa. pos. & ideo infert q si quis est condēnatus ad mortē ex forma statuti, & nō de iure cōi, nō publicantur bona: qa statuta sunt priuatorū iudiciorū. Ex quo patet q iura noua non habent locū in istis. De cuius veritate, vide per Paul. de Cast. & ibi dixi in l. secunda. C. qui testa. fac. pos. vbi vide, an bona eorum qui banniuntur ex forma statuti publicentur.
d ¶ Sciendū est. Adde q Iaco. de bel. in authen. de nup. & in authent. vt nulli iud. dicit q vbicunque vita adimitur dānato, ibi iura antiqua sunt correcta: quia tunc ipsa adēptio bonorum esset poena venientiū ab intestato, non defuncti. Secus vbi adimitur ciuitas, vel libertas. Et hanc partem dicit Ange. hic semp tenuisse, legēdo volumen. vide Bar. in d. l. j. ad fi. C. de requi. reis.
e ¶ Praeterea. Qui autē possint impedire publicationē bonorū: dic q illi qui habēt dñiū, vel possessionē. l. fi. & ibi not. C. de bo. va. libr. x. & facit qd habetur in l. ob maritorum. in prin. C. ne vxor pro marito. & facit quod not. Bald. & Imo. in l. si marito. §. sol. mat. & quod Cyn. & Bald. in l. pignus. C. de pign. act. & Bar. & doct. in l. j. §. seruus. §. ad Sylla. & an tit. de req. re. hodie sit correctus, vide Bal. in auth. bona dānatorum. C. de bo. dā. Et an publicata domo, intelligant publicata supellectilia: vide Bar. & quod ibi dixi post eum in l. si qn. C. de bo. va. lib. x. & quae dixi post Bart. in l. ij. C. de verb. sign. & not. q auth. bona dānatorū. nō habet locum, nisi in poenis capitalibus: secus in poenis pecuniarijs, secundū Bal. in l. data opera. in xxvj. col. C. qui accu. & vide Bald. in d. authen. bona dānatorū. vtrū dānati ad mortē possint intuitu eleemosynae aliquid largiri, vide Io. And. in c. ad haec. de test. & in c. ij.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

devſur.in vj.in ij.colum.circa.me.

a ¶ Ira loquitur. Addno, per Bar.poſt gl. in l.eius qui. §. j.de teſta.& quod nota. gl.in l.fi.C.de iure fiſci.li.x.& vid Bar. not.in l.ij.C. q teſt. ſa.poſ.

b ¶ Quæro quid. Vide Iac.But.in d.§.is cuius.& Cy.& bal. in l.ij.C.eo.& quod dixi poſt Bar.in l.ſi victum,aut ſtratum de re iud.& in l.non ad ea.in fi.poſt bart. ſ.de condi.et demõ. & bal.in l.fi.in fi.C. quæ res pig.& Bar. in l.certa forma. C. de iur.fiſ.libro x. & Bal.in l.j.in pe. col. C.de hęre.inſtit.circa fi.Contrariũ dicit gl.in l.eius qui.§. j.ff.de teſt.

c ¶ Quinque legibus. Allegatur iſte text. per Moderñ.in l.de die.§.qui mulierem. 3.qui fatiſda.cog. q licet ſententia cõtra maritum prejudicet vxori.vt in l.ſi pro ſe.§.j.ſ.de euict.& l. Metia. 6. ſi fundus. ſ.ſo.ma.& fin.dixit Bar.in d.§.qui mulierẽ. qd hic limita, niſi eſſer lata ſententia contra maritum ſuper re non dotali quo caſu nõ præiudicat etiam ſciente vxore. & ita intelligit Bar.hanc doctrinam in d.§.qui mulierem Et huic text. adde aliũ in l.ſi marito publico iudicio §.j.fol.mat.Secundo limitaẽ dicta concluſio.niſi lata ſnſa culpa mariti. quo caſu mulieri p̃iudicaẽ ſi maritus ſoluẽdo ſit & nõ aliter.l. Titio cẽtũ.§.fi.de cõdi. & demõ.& ex his inuẽta fuit alienatio rei dotalis, vt marito moueatur lis ſciente vxore.

d ¶ Mulier damnaẽ. An p delicto vxoris pater dans dotẽ filiæ pdat dotẽ, vid Bal.in l.ſi dotẽ.C. d iure do.& tenet q ñ & vide ẽt gl.magnã in fi.C de rep.ĩ l.dubiũ.& q no.bart.in l.ij.§. q ſi in patris. ſol.ma.ĩ.& an & qñ bõa vxoris occupari poſſunt pro debito mariti,vide Bal. C.de priui.fiſci.in l. bona mariti. & in l.ob maritorum. in fi.C.ne vxor p marito,quod nota.

e ¶ Debito vxoris. Iſtud facit ad id qd habeẽ in caſu l.quãuis.cũ ſeq.ff.ſo.mat. Nam ibi intelligen-

per rationem quã dicã. Dico ergo † q tit. de requi.reis,inquantũ loquiẽ de publicatione bonorũ,non eſt correctus,niſi ĩ violatore pacis.† Quãdoq; fit publicatio bonorum per ſententiam condemnatoriam latam ſuper delicto:& in hoc qualiter ſit innouatum,ſunt opi. Nã quidã dicunt,q circa hoc ſunt conſiderãda quatuor iura. Primo ius antiquum,in quo habet locum q §.dixi.Secũdo,ius Authenticorũ,ſecũdũ q etiã eſt locus publicationi bonorũ: vt in auth.de inceſt.nu.§.j.colũ.ij. Tertio, ius Authenticorũ ſecũdũ,in titu.de man. prin.§.oportet.col.iij.ſecũdũ q bona non publicantur. Quarto ius authenticorum nouiſsimum:vt in auth.vt nulli iudi.§.fin. vñ ſumitur auth.bona dãnatorũ.p quã legem corrigiẽ l.illa de inceſt.nup.Ita vĩ tenere Azo in ſumma.& gl.j.de iure fi.l.j.ĩ gl.que eſt ſuper ver.aduerſus leges. Alij vt Alex.dicunt ſic: Aut p dãnationẽ qs amittit ciuitatẽ,vel libertatẽ,vel vitam,& tunc iura antiqua ſunt correcta. Aut iſta non perdit vt relegatus:& iſto caſu iura antiqua non corriguntur.ita loquitur tit. de inceſt.nu.§ j.& quod ibi dixi.In tex.dicitur, ex illo.expone,id eſt relegatione. Ratio huius eſt:quia in primis caſib' ipſe non poteſt retinere bona. Vñ ſi applicarentur fiſco,eſſet pœna ſuccedentiũ ab ĩteſtato magis,q; ipſius:ſed eo caſu bñ relegatus põt retinere bona,& retinet teſtamenti factionẽ:vt l.relegati.j.ti.ij.Ideo ſi auferuntur bona eſt pœna ſibi,nõ venientibus ab inteſtato. Tertij vt P.dicũt. Aut per legẽ auferunt expreſſe bõa & iura antiqua non corriguntur.Ita loquitur in authen.de inceſt.nupt. Aut auferunt tacite: a & tunc iura antiqua corrigunt.Ita loqt' authen.bona dãnatorũ.Iſta opi.recidit in idẽ cum opi.præcedenti.Nã relegato nõ auferuntur bona,niſi expreſſe dicatur:vt j.tit.ij.l.relegati. Vnde iſta opi.quæ in idẽ ſonat cũ præcedenti,cõiter teneẽ.In illis igitur caſibus,in quibus imponiẽ pœna ademptionis bonorum expreſſe nõ in conſequentiam alterius pœnæ:ſed expſſe et per ſe iura antiqua non corriguntur.Et p hoc facit q nõ ſit correctus tit.de req.re. vt ſ.dixi.Hodie aut circa publicationem bonorũ ſunt ſtatuta per ſe:& illa ſunt ſeruanda. Qñq; fit publicatio bonorũ,qa aliquis interfecit ſeipſum:vt j.ti.j.l.iij.in pric. & §.j.an illud ius per auẽ.ſit correctũ,dicemus ibi.† Tertio quæro,qd ſi damnaẽ aliquis qui eſt filiusfamilias, vel ſeruus, an publicabiẽ peculiũ ei'? De ſeruo nõ eſt dubiũ,per l.j.C.eo.ti. De filiofamilias ita dicit gl.hic,q nõ publicabitur peculiũ,ẽt caſtrẽſe.Ita dicit gl.no.q dicit,etiã caſtrẽſe.& ſic innuit,q nec aduentitium nec p̃fectitiũ.Et eodẽ mõ loqt' Azo in ſumma huius tit.q an ſit verũ,pleniſsime examinaui ĩ l.ſi finita.§.ſi de vectigalib'.ſ.de dãinfecto.† Quæro,quid ſi dãnaretur aliqs curialis adſtrictus curiæ nexibus? dic vt no.in gl.ſuper ver.portionẽ. Quæro, qd ſi damnatur mater aliquorũ filiorũ? Dic vt C.eo.l.de bonis maternis. Quid† ſi dãnatur libertus vel vaſallus alicuius? Dicit gloſſa dic vt in lege finali.§ ſi in libertinum.j.eodem titu. Tu dic de hoc vt plene dixi ĩ l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.Sed† quid ſi vxor alicuius damnatur:an dos veniat publicanda? Videbimus ſtatim j.eo. l.quinq; legibus. † Quæro dicitur hic q publicanẽ bona:vtrũ publicẽtur oĩa bona? Dicit glo.q nõ publicentur vilia:vt j. eo.l.diuus. Quæro quid[b] de bonis† quæſitis poſt ſnĩam.Gl. nõ declarat hic. Rñdeo,q illa retinet damnatus,qui nõn erat effectus ſeruus:vt l.ſi mandauero.§.is cuius.ſ.mandati.tamen in illis non habebit hæredẽ poſt mortẽ ſuã:vt l. deportati. C. eod. Facit quod no.in lege ſi deportati.in princi.ſ.de lega.iij. Damnatus vero in metallũ nihil poteſt acquirere,niſi ex cauſa alimentorũ:vt l.iij.ſ.de his quę pro non ſcrip. Et hoc modo debet intelligi quæſtio gl.quam vide,& incipit,aut erat in ſingu.ibi:quid de quæſitis. Item poſſet intelligi hæc glo.alio modo,vt intelligamus ſic:quæro quid de filijs quæſitis poſt publicationẽ. Videẽ ſi quidẽ ſunt concepti,& nati poſt damnationẽ,q nihil habere debeãt.per hũc tex.à cõtrario ſenſu. Ad hoc facit l.j.§.ſi quis proximior.ſ.vnde cog.& l.ex facto. §. ſi quis rogatus.ſ.ad Trebel. Sed certe iſtud procederet ſecũdũ iura antiqua,ſecundũ quæ per deportationẽ matrimoniũ ſoluebatur.Sed cum hodie matrimoniũ nõ ſoluatur:& ſic filij naſcuntur legitimi:vt in auẽ.de nuptijs.§. quod autẽ. videtur q filij ſuperuenientes debeãt habere partem de bonis patris dãnati:vt l.ſi vnq̃.C.de reuo.do. Et hoc inducit fauor liberorũ: vt l.fina.§.penult.j.eod. Quæro,quando publicatur pars bonorum:an iſta iura ſint correcta per auẽ. Petr.tenet q non, in dicta authent.bona damnatorum. Sed glo.tenet contrarium j.de iure fiſci.in fi.in l.j.in gloſſ.ſuper verbo aduerſus leges.& illam teneatis.

LEX II.

NOn vt quis. Not.dicit gloſſ.contra nuncios Bononienſes,qui ſtatim cum aliquem capiunt,ſpoliant eum.

1 ¶ Vxore damnata ad mortem,quando publicetur dos.
2 Pro debito uxoris miſsio non poteſt fieri in rebus dotis,niſi quinque caſibus.
3 Dote uxoris publicata,ſi maritus ex pacto aliquid lucrari debet,qualiter agat contra fiſcum.
4 Actio de dote,an naſcatur conſtante,uel ſoluto matrimonio.remiſſiue.
5 Actio de dote eſt de iure ciuili,licet contractus ſit de iure gentium.

c QVinque legibus. [c] Op.in auẽ. de nuptijs. §.quod autẽ prius.Solu. d qñq; mulier damnatur[d] ad mortem tũc ſecundũ iura antiqua dos habet publicari in quinq; caſibus tantũ,qui ponũtur hic:& maritus contra fiſcum actiones ſuas habet etiam retentionem multo magis ſi pactus erat de lucrando dotem,extra caſus qui ponuntur hic,maritus lucratur dotem, itẽ quaſi culpa mulieris ſoluatur matrimonium. Si vero mulier nõ dãnatur ad mortem,ſed damnatur in metallum:tunc de iure antiquo erat idem:ſed hodie hoc eſt correctum per dictum auẽ. de nuptijs.§.quod autẽ.quia nõ efficitur ſerua:& ſic matrimoniũ non ſoluitur,& dos non publicatur.Ita dicit gloſ.hic.Cõtra iſtũ intellectum oppon.q dos indiſtincte publicetur:vt l.ſi conſtante.§.fina.ſ.ſoluto matrimonio.Huius timore Dynus intelligit iſtam legẽ aliter quã gloſſ. Nam nos debemus intel-
1 ligere iſtas leges,quando maritus† interponit pactum de lucranda dote in cauſa mortis tantũ,quo caſu, quia mulier non moritur vere,dos publicatur tantũ in quinq; caſibus, qui ponuntur hic.in alijs caſibus maritus lucratur ex ſtipulatione, quaſi mortua.& hoc eſt quod dicit l.ſed ſi alia.in prin. Nõ enĩ quærit iſta lex de eo lucro quod facit maritus ex culpa vxoris ſed ex ſtipulatione:& ideo ſi eſſet interpoſitũ pactũ de lucrãda dote indiſtincte ſecundũ formam l.ſi quis ſic ſtipuletur.ſupra ſoluto matrimonio indiſtincte dos nõ publicareẽ. Sed ſi nullum pactum eſſet interpoſitũ,dos tunc indiſtincte publicaretur:vt d.l.ſi conſtante.§.finali. In hoc vltimo mẽbro differt Dyñ.à gloſſ.quia gloſſa dicit non publicari, niſi in quinque caſibus.Dy.dicit indiſtincte,qñ nullum eſt pactum,puto gloſſ.verius dicere quã Dy.quia iſta lex loquitur ſimpliciter. Non obſtat l.ſi conſtante in fine:quia intelligo hanc l.in quinque legibus de quibus hic loquitur,vel verius, ſecundum Iacob.de Aretio, ibi mulier damnatur ſoluto matrimonio:ideo dos indiſtincte publicatur : hic vero conſtante matrimonio.
2 Glo.colligit argumen.† ex hac lege quod pro debito vxoris[e]
e non poteſt fieri miſsio in rebus dotis,niſi in iſtis quinq; caſibus.

Universidad de Deusto Biblioteca

dñ eſt.q̃ ſolum ſpõte nõ neceſſitate, vide Bal.in d.l.ob maritorũ. C.ne vxor p̃ marito. & ad hãc materiã vide omnino Bald. Ange. & Imo. in d.l.ſi marito.in prin.ſ. ſol.ma. & quod not. Cy.& Bal.in l.pig.C.de pignor.ac.& q̃ no.Ro. in l.j. §.ſeruus.ſ.ad ſyl.& no.in c.ex literis.de pigno. & an donato viro ſine aliquo p̃ceſſu fiat executio in dote: vide Bald.in l.j.in v.col. C.ne fil.pro pa.

a ¶ Alias naſcitur. An actio de dote ſit nata conſtante matrimonio, vide text. in l.cũ notiſsimi. §. illud.de p̃ſcr.xxx.an.

b ¶ Iure gentiũ.quod dic vt in l.j.ſ.ſo. ma. ſed in cõtrarium facit tex.in l.ex diuerſo.eo.titu.

c ¶ Diuus.& iſtud nota ad intellectũ.§.fi. in fi.Inſtit.de actio. ibi,vlti.no.qſi es iudex. vide quæ dixi in l.j.ff.de iuſtitia & iure.

d ¶ Vis ſoluere. Adde Bar. per illum tex. in l. multarũ. C. de modo mulct. & dicit Bald.in l.ij. C.de commun.re. alie.q̃ hic eſt text. q̃ iudex poteſt donare modice de fiſcalibus. Ad hoc adde Bar.in l.illud. C.de canone largi.lib.xj.Sed vtrum ea quæ quæſiuit officialis extra ſalariũ præſumantur quæſita ex bonis fiſci. vide glo. l.defenſionis. C.de iure fiſ.lib.x.q̃ idẽ dicit in prælato: tamen videtur reprehendi per l.ſi defunctus.in fin.C.arbi.tut. & in authẽ. licentia.per Cy. C. de epiſco.& cleri.& vide latius Bald. de controuer. feud. inter do. & agnatos. cap. fina.& Bald.in ca.fi.de cleri. qui inueſtitu.fecit. qui dicit q̃ gloſſ.in d. l.defenſioris.per multos dãnatur, & q̃d illa glo.de conſuetudine nõ ſeruatur ita indiſtincte,vt loquitur. & vide d.auth. licẽtia.& l.quiſquis. C. ſi certũ petatur. vbi tenet ſecutus Gul. q̃ præſumatur alibi hote quæſiuiſſe. Itẽ nota hic tex.in §. pũ ticularia.q̃ dato q̃ bona damnatorum veniãt publicanda, vt l.j.& in authen. bona damnatorum. C.eo.an veniant indimenta. Et hic eſt tex.q̃ ſunt officialis inducatis,qui pecuniam redactam ex ipſis conuertere debet in neceſſarijs officij ſui.

c ¶ Præterea.ad l.Lucius.de iure fiſci. & ibi Bar.& Bal. in l.j.C.vnde vir & vxor. in l.hæreditatẽ in fin.C.de his quibus vt indig.& in l. fi.ſ.de his qui.vt indig.& dũ Bar.hic dicit,q̃ bona ſeu hæreditas non deferuntur ad interficientẽ &c.adde q̃ ſi ſtatuto cauetur q̃ ſi filius occidat patrem, non ſuccedat, q̃ tũc nihilo minus ſuccedit nepos ex filio,niſi etiam nepos ſit culpabilis, puta cõſentiens:vt no. Bal. per illum tex.in l.ſi quis inceſti.in fi.C.de inceſt. nupt. & vidẽ Bar.in l.ex parte. de adimen.leg.

f ¶ De bonis eorum. Circa hanc rubr.vide omnino. tex.not. xx.q.v.in c.placuit. & ibi habes q̃ non ſunt ſepeliendi:vide tex.lvj.diſtin.in ca. ſi quis abſcide.& c. ſeq.xv.q̃.j.& c.ſane.& quid ſi ex ſtatuto punitur vulnerãs aliquẽ certa pœna:quid de vulnerãte ſe,an puniatur?vide bonũ tex.& glo. in d.l.ſed ſi dãnũ.§.fi ſeruus.ſ.de pecu. & in l.omne delictum. §.qui ſe vulnerauit. de re mili.& in l.j.§. excuſantur.ſ.ad Sylla.& l.cũ autem. §. ex cauſa.de ẽdil.edi. & in c.j.de corpore vitia.& l.ſi quis aliquid.§.fi.& q̃d not. Barr. ſ.de pœnis. & etiam vide Cyn. & Bal.in l.ij.C. qui teſta.fa.poſ. vbi quærit Cy. quid ſi præuentus nõ potuit ſe occidere,an tunc puniat?vide ibi. Et de eo qui percutit ſeipſum,vide Bar. in l. ſi quis miles.ſ.de pœnis.& per Bal.in l.j. in pen.col.C.de ſer. fu. De bannito qui poteſt impune offendi,an poſſit ſeipſum offendere.

bus.Ita dicit glo.quã no. Vlterius quæro q̃ dos publicatur,& maritus debeat aliquid lucrari ex pacto:vtrũ debeat cõtra fiſcũ agere via ordinaria libello dato. Textus videtur q̃ ſic hic,ibi:ſaluas actiones &c. Dico ſic, Aut poſsidet maritus: & ſic tunc ſufficit ſibi exceptio: quia cui dam actionẽ,multo magis exceptionẽ. Et hoc tenet glo.hic. Aut poſsidet fiſcus: & tũc nõ debet hoc agitari via ordinaria ſed ſummatim:& cognito q̃ ſit creditor, debet ſoluere fiſcus viro:vt l.res.§.res.j.de iure fiſci. cognoſcendo ſummarie, & de plano,vt ibi dicitur. †Vltimo hæc lex facit q̃ actio de dote naſcatur ſoluto matrimonio,ibi dũ dicit,humanitatis intuitu.& ſic ſi hic naſcatur humanitatis intuitu,naſcitur hic ſoluto matrimonio. ergo alias naſcitur cõſtante matrimonio. Qd plene examinaui in l.ſi conſtante. ſoluto matrimonio.in princ.& l.ij.de dõ. prele.

Quero ĩ quo eſt iſta humanitas. Quicquid dicat gl. † dic, q̃ iſta humanitas eſt hic in hoc q̃ mulieri dãnatæ quæriſ actio de dote,quæ eſt de iure ciuili:ipſe tamen contractus doris eſt de iure gentiũ. vt l. eas.ſ.de capitis diminutione. Facit quod dixi ſ.titu.j.l.quidã ſunt. Secundo eſt humanitas:quia cũ iſta actio naſcat hodie, videbatur debere trahi retro.l.j.ſ.qui potio.in pigno.habe.& ideo ſicut bona ante damnationem quæſita publicata ſunt: ita dos:ſed ex humanitate ſtatuitur contrarium,vt retro non trahatur in iſtis dãnatis. Ad idem facit l.quoties.in fine.ſ.de nouatio.

1 *Cedens bonis non debet ſpoliari veſtibus.*
2 *Pannorum appellatione venit zona, qua quis præcingitur:& eſt largior quam veſtis appellatio.nume.4.*
3 *Leue dicitur ſecundũ qualitatem perſonarum.*
4 *Iudex poteſt leues multas extraordinarias exigere pro aptando cameram,vel pro ſoluendo aliquibus nuncijs.*

c Diuus. Per iſtam legẽ dicunt docto.q̃ illi qui cedunt bonis non debent ſpoliari veſtibus. Ita not.per doct.in l.j.C.qui bo. ce. poſ. †Secundo no. hanc legẽ,q̃ appellatione pannorũ,cõtinetur zona,qua quis præcingit. Simile habetis in l.veſtis. circa prin.ſ.de auro & argẽ.le. †Tertio nota q̃ leue quid dicitur,quod eſt valoris v. aureorũ Alibi dicit vſq; ad duos aureos: vt l.ſi oleum.cum l.ſeq.ſ.de dolo. hic autem dicitur graue,vel leue,ſecundũ qualitatẽ p̃ſonarũ:vt l.ſed & ſi ſuſceperit.§.primo & quod ibi nota.ſ.de iudicijs. quod facit aut.niſi breuiores.C.de ſent.ex breui.reci.quæ dicantur cauſæ viles, & breuiores. †Vltimo videtis hic,q̃ appellatione pannorũ continentur ea, quibus quis induitur & ſic videtur q̃ appellatio veſtis ſit largior,q̃ appellatio pãnorum: vt dicta l.veſtis.ſ.de auro & argento legato.& j.de verborũ ſignifica.l.verbo victus.cũ duabus legib.ſequen.tamen communis vſus loquendi aliter ſe habet:quia appellatio pannorum eſt largior,q̃ appellatio veſtis.Et ideo cum hoc anno quidã legaſſet alicui omnes panos ſuos lini, & lanæ:& ille haberet aliquas petias panni lini non aptas ad vſum hominis: adhuc ego dixi, q̃ ſi quidẽ ille habebat aliquas petias panni,cauſa faciendi pãnos lineos ad vſum,q̃ cedebant legato.Secus ſi habebat venales:vt l.pediculis.§.itẽ cũ quæreretur.ſ.de auro & argento legato. In dubio debet videri,quantũ ſibi expediebat pro vſu illius anni:& illud cedit legato.aliud videtur eſſe venale:vt l. cũ quæreretur.§.lana. ſ.de lega.iij. †Vlterius nota,q̃ tu es iudex maleficiorum: & vis aptare camerã tuam,nec potes habere pecuniam à cõmuni,vel vis ſoluere aliquibus nuncijs pro inueſtigando aliquo maleficio:dico,q̃ hoc potes licite facere ex pecunijs,quæ rediguntur ex quibuſdam multis extraordinarijs,& paruulis: argu. huius legis,in fi. Sufficit enim q̃ iſta vilia quis non conuertat in ſui vtilitatem: licet in vtilitatem officij.

Cum ratio. Iſte eſt pulcherrimus tex. hæc lex facit ad quæſtionem, vtrum per ſtatuta poſsit minui portio filiorum. de qua per Dy.in c.indultum.de reg. iur. lib.vj.& per Cy.in l.ſancimus.de nuptijs.

1 *Feudum an publicetur vaſallo delinquente? remiſsiue.*

Si in libertinum. Dyn.inducit hũc §.in argu.ad quęſtionẽ de vaſallo delinquẽte, vtrũ publicetur feudũ.† de qua per Dyn. in l.ſtatius.§.Cornelio.j.de iure fiſc. Ego plene dixi in l.ſi finita.§.ſi de vectigalib. ſ.de dam.infect.

Ex bonis. Nota præſumptionem fraudis,q̃d facit ad quęſtionẽ de delinquẽte,qui alienauit bona ſua.de quo plene dixi in l.poſt contractũ. ſ.de dona.

1 *Rectores pro ampliando ciuitate numero hominum, poſſunt expendere de bonis communis.*
2 *Familia,q̃ tot dicantur,quot filij remanſerunt ex aliquo.*

1 Si plures. †Nota quod Rectores debent ampliare ciuitatem numero hominum: & q̃ iſta eſt iuſta cauſa expendendi de bonis communis.

Item not.hic arg.pro prioribus iſtius ciuitatis,qui habent arbitrium ſuper bono ſtatu huius ciuitatis,& augmento, & vigore illius arbitrij faciunt multas reformationes. †Vltimo nota hic quod dicitur,tot poſſeſſores, &c. quia eſt argu. vt quot filij remãſerũt ex aliquo,tot dicãtur familiæ:argumen.contra.ſupra de excuſ.tutorum.l.tria onera. quod dic plene vt dixi in l.qui fundum.§.coheres.in fine. ad l.falci.

1 *Qui non poteſt ſuccedere ei,quem ipſe interfecit:& bona uadunt ad fiſcum.ſi non ſupereſt alius qui ſit in eodem gradu.*

e Præterea. Nota q̃ quis non poteſt ſuccedere ei,quem ipſe interfecit,ſed alia bona veniunt ad fiſcũ. intellige,niſi ſit alius non interficiens,qui in eodem gradu ſit cum interfectore:vt l.ij.§.fratris.ſ.ſi quis ali. teſt. prohi. Item oppo.quod ad fiſcum non veniant:vt l.ſi ab hoſtibus.§.j.ſoluto matrimonio. Solue vt ibi dixi:& l.ei qui. ſupra,de his qui. vt indignis.

f *De bonis eorum qui ante ſententiam mortem ſibi conſciuerunt.*

Rubrica.

De prima parte rubricæ tractatur in l.ſi. De ſecunda parte rubricæ tractatur in l.j. & ij.

1 *An ex fuga præſumatur delictum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ In capitalibus. qd de eo qui promisit, p me centum vt corrũ perit. Bart. dubitat in l. qui explicandi. C. de accu.

b ¶ Quæro vtrũ ille q̃ aufugit præsumat deliquisse, &c. Et istd dictũ sequitur bart. & Ang. in l. fi. de quæ. Sed illud limitat simpliciter, vt per Ro. i d. l. lege Cornelia. Sed contra secundã partem huius distinctionis. vide text. in l. pe. ꝛ. de cus. reo. Cogita tñ per hæc dicta pōt dici, ꝙ rñd. inquisitioni cũ iuramento contra veritatẽ, nõ punit̃ de p̃iurio. Ita fuit consultum per quosdã peritos doc. cõtra bar. facit quod no. bart. in l. j. in x. colũ. C. de hære. insti.

c ¶ Si is. Item quærit Bald. in l. quẽ ad modũ. §. mancipia. ꝛ. ad leg. Aql. & in l. fi. de pignor. actio. Quid de posito in carcere, q̃ se vulnerat, vel suspẽdit an teneat̃ magistratus? dicit ꝙ nõ & vide per doc. in d. l. ij. & in d. l. j. C. de bo. e. per Cy. in l. ij. q̃ te. fa. pos. & q̃ sit differentia, an bona sint publicanda ipso facto, vel per sniam. Vide Bal. post Cy. in d. authẽ. incestas. C. de incestis nuptijs.

d ¶ Contractus facti. An contractus facti post accusationem, sint facti in fraudem vide tex. in l. ex iudiciorum. ꝛ. de accusationibus.

e ¶ Si quis autem. no. quod pater præsumitur se occidere potius propter filium, quã ob aliam rõnẽ. Facit l. isti quidẽ. §. fi. quod met. cau. ꝛ. l. fin. C. de cura. furio. & ibi multũ solenniter dicit Bal. ꝙ si pater non vellet confiteri crimen propter tormẽta, modus est ꝙ capiatur filius, & ponatur ad torturã coꝝ patre, quia pater tunc confitebit̃ crimen. Facit quod no. in cap. afferte. de præsum.

f ¶ Requiratur snia. Vide Bal. in l. j. C. e. per Cy. d. l. ij. C. qui testa. face. pos. Bald. post Cy. in d. authẽ. incestas. C. de incest. nup.

g ¶ Vltimo quæro. Adde Bal. in l. ij. C. qui testa. faç. pos. & q̃ dixi post bar. in l. ij. t. tit. ꝛ. Bal. in l. j. C. e. & per Ang. in d. l. secunda.

h ¶ Eum qui. Adde Gl. Bar. & doc. in l. j. C. de bonis libertorum.

LEX I.

In capitalibus.[a]

IOp. & vr̃, ꝙ qui dat pecuniã, habeatur pro confesso: vt l. ei' qui delatorem. j. de iure fisci. & l. qm̃. ꝛ. de his qui not. infa. Rñdeo, speciale est in crimine capitali: vt hic. & l. trãsigere. C. de transac. Fallit in crimine adulterij: vt ibi dicitur. Vlterius, cõtra hoc oppo. in causis criminalibus iurat̃ de calumnia: vt l. j. C. de iur. cal. ergo nõ licet aduersarium corrumpere: quia esset contra iuramentum suum. Præterea, in iuramento calumniæ iuratur ꝙ pecunia non dabit̃: vt i authen. principalis. eo. tit. Respõdeo, hoc facit l. permittente: ideo nõ vr̃ facere per calũniã, nec dare pecuniã illicite: sicuti qñ dat̃ pecunia cõsultori, vel dantur sportulę iudici vel nũcio, lege præcipiente, nõ incidit in illud capitulum iuramenti ꝙ nihil
1 dabit̃, &c. † Quærit, vtrũ[b] ille, qui aufu-
b fugit, præsumatur ex hoc deliquisse. Breuiter, si quidẽ aufugit antequã accuset̃, ex hoc est suspicio cõtra eũ: vt l. Corne. & ibi plene dixi ꝛ. ad Syl. Sed si postquam ipse est accusatus aufugit, vel stat cautus non eundo per terram, in crimine capitali loquor, non est præsumptio contra eum: q̃ iuste facit, si timet: arg. huius legis, quæ p̃mittit corrumpere aduersarium.

1 *In crimine læsæ maiestatis, & crimine latronum, & hæresis, facta confessio transit ad hæredes.*

LEX II.

Imperatores.

ISi is.[c] Oppo. ꝙ facta cõfessio
c non faciat transire pœnã ad hæredes: vt l. manichæos. C. de hæret. & de iure fis. l. eius qui delatorẽ. vt dicit † glo. speciale in latronibus, & in crimine læsæ maiestatis: vt l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. Certe idẽ est hodie in crimine hæresis: vt in c. cũ secundum leges, extra, de hęre. lib. vj. Itẽ opp. latrones suspenduntur: vt l. capitalium. §. famosos. ꝛ. de pœ. ergo licet eius aduersarium corrumpere: vt l. ꝛ. proxi. Sol. intellige latrones, id est fures, vel alios latrones non famosos. Item op. j. proxi. Sol. vt ibi videbitis.

1 *Contractus facti post accusationem, præsumuntur facti in fraudem.*

LEX III.

Si rei.

Not. ꝙ postquã quis accusatus, vel deprehẽsus præsumit̃ ĩ dubio facere ob conscientiam criminis: vt hic. & facit l. cũ ratio. §. ex bonis. ꝛ. tit. j. Item † facit ꝙ con-
d tractus facti[d] post accusationẽ, præsumantur facti in fraudem. de quo in l. post contractum. ꝛ. de do. Alia circa materiam videbitis j. ea. l. §. fi.

Si quis autẽ.

e No. tex. ibi: q̃ em̃ sibi nõ peperit &c. Ex isto §. no. duo. Primo istã præsumptionem, quæ est pro patre, cũ magis dolore filij, quã ob conscientiam criminis videatur fecisse. quod multum est vtile in hac materia: vt dicam j. ea. l. fina. Secundo
1 no. † ꝙ percutiens seipsum punitur: vt hic & ꝛ. tit. ij. l. si quis aliqd. §. li. & l. omne delictum. §. qui se. j. de re milita.

1 *Percutiens seipsum punitur.*
Occidens seipsum quando habeatur pro confesso: & bona in fiscum deferantur.
2 *Hæres quando ei incumbit onus probandi innocentiam, qualiter poterit ipsam probare.*
3 *Bona seipsum occidentis an & quando sunt publicata ipso iure, uel sententia requiratur.*
4 *Hic titulus an hodie sit correctus per authen. bona damnatorum, quod sic.*

De illo.

Innuit ꝙ debeat probari de crimine, postq̃ quis se occidit. Cõtra, C. qui testa. face. pos. l. ij. Soluit
1 glo. † ꝙ ibi probatur innocentia, eo ipso ꝙ nõ probatur cõtrariũ, per hanc legẽ. Istud videtur cõtra hãc legẽ in princ. vbi dicitur, ꝙ ille, qui se occidit, habetur pro cõfesso. ergo est fundata intentio fisci, ꝙ ille qui commisit crimen ex hac ficta confessione. vnde gl. in l. cõtraria dat aliã solutionẽ, & hãc puto esse verã. Qñq̃ quis deprehensus est in crimine, vel accusatus ex eo: & tũc propter mortẽ, quã sibi cõsciuit, habet̃ pro confesso vt hac lege in prin. tñ hęredes possent probare de innocentia si vellẽt: vt d. l. ij. C. qui testa. face. pos. Quandoq̃ non erat deprehẽsus, vel accusatus, sed cõtra eũ erat aliqua suspicio leuis: tunc bona eius nõ possunt auferri hæredibus, nisi fuerit ꝓbatũ de crimine. Et hoc vult dicere text. ibi nulla iusta causa præcedente in reatu decesserit. Intelligo ꝙ non præcedebãt præsumptiones vrgentes, vel vrgẽtissimæ: nec erat accusatus, sed erat sola suspicio leuis. Ita intelligit gl. quę est sup ver. in reatu.
2 † Quæro, q̃ñ hæredi incũbit onus probãdi innocẽtiã, qualiter poterit eã probare? Rñdeo, innocẽtia q̃ñq̃ pōt probari directo: vt no. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. ꝛ. de acqui. hære. Q̃ñq̃ pōt probari per præsumptionẽ, vt si hęredes ostẽderent illũ, qui interfecit seipsum habere aliquã causam vehemẽtissimã doloris, animi, vel corporis: tunc in dubio pręsumetur magis se interfecisse ob illã aliã causam, q̃ propter delictũ: vt
3 ꝛ. ea. l. §. videri. † Quæro, vtrũ bona sint publicata ipso iure: an
f vero requirat̃ sentẽtia.[f] Quidã text. videtur regrere, ꝙ feraẽ snia: vt hac l. circa princ. ibi: ergo aut postulati esse debent, &c. dum dicit, cõfiscẽtur. & etiã in hoc §. In cõtrariũ facit hæc lex, in eo quod dicit, hæredẽ nõ habẽt. & ibi in versicu. vt aũt. ibi dũ dicit, fisco vendicãda: sunt ergo ipso iure cõfiscata. Rñdeo si quidẽ erat deprehensus, vel postulatus de crimine, se interficiendo habet̃ pro cõfesso & cõdẽnato: nisi hæres probaret cõtra. Quod apparet, qa testm̃ eius est nullũ: vt l. ij. C. qui testa. face. possunt Ita loquitur hæc lex, in princip. Nec obst. quod ibi dicit, cõfiscentur: quia ibi loquitur de cõfiscatione quæ est facti, hoc est incorporatione, quæ fit in patrimoniũ fisci. Et in hac opinione vidẽtur docto. Vltramontani in l. ij. C. qui testa. face. pos. in vltima quæstione. Si vero nõ erat accusatus, id est, postulatus: tũc debet prius de crimine cognosci, & pronũciari, q̃ publicentur bona: & fiet istud eo modo qui nota. Instit.
4 de hæredi. quæ ab intest. † Vltimo quæro,[g] an hodie iste tit.
g sit correctus per aut̃. bona damnatorũ. Quidã dicũt ꝙ nõ: qa iste, qui se occidit, nõ fuit damnatus: propterea plus deliquit. cõmisit enim prius. delictum: & postea occidit seipsum. Doctores tenẽt cõtrariũ. Nã per istũ tex. bona publicant̃ eo casu solo, quo si sententiã paterẽtur, essent publicanda: vt ꝛ. ea. l. §. j. ergo in casibus istis, in quibus nõ publicarentur, si sententiam fuisset passus, per aut̃. bona dãnatorũ. in illis nõ publicabũtur, si seipsum occidit. Idem dicit glo. C. de iure fisc. l. fi. in fi. lib. x.

De interdictis & relegatis. *Rubrica.*

1 *Vasallo delinquente, an & quando filius amittat feudum.*
2 *Proximior si committit delictum, propter quod auferitur sibi hæreditas, ut indigno, nocet sequentibus in gradu.*
3 *Recipiens emphyteusim pro se, & suis filijs, & nepotibus, si primus delinquit, non saluãdo canonem, uel alienando sine consensu domini, nocet sequentibus.*
Bona alicui publicata non uenit emphyteusis apta pro se filijs suis & nepotibus.
4 *Delictum patris ubicunque non nocet filio, intellige dum tamen patri nihil acquiratur.*

LEX III.

Eum qui.

h Ista lex est notabi. Oppo. ꝛ. de iure patro. l. iiij. vbi dicitur, quod filius non perdit libertum. glossa, quæ est hic, dat plures solutiões. Ista est vera in libertis. Sunt quędam iura quæ transeunt ad quemlibet extraneum hæredem

a ¶Dy.determinat. An propter delictum patris vasalli filius perdat feudū, per Iac.But.Bal.& Ang.in l.adoptiuū.§.fi.de in ius voc. & Bar.not. in sua disputa.in l.emancipatū.§.fi.de senato. Et quid ecōtra: vide quæ dixi post Bar.in l.cū filius.de ver.obl. Ange.hic dicit, q qualitercūque ex quacunque causa feudū perdat, illud nocet filio suo, siue sit feudū paternū, siue auitū: per gl.fi.in c.j. s.de feu.fue.contro. hic allē. In alijs autē est vera opi. Dyn.& Cyn.reprobata op. Bar.qui etiā tenet q vbi delinquitur ita q res directo perdatur, delictum patris nō nocet filijs, vt l.diui.s.de iure patro.& de in ius vocan.l.adoptiuū.in fi.secūdem Ange.& not. Bal.C.de epis.& cl.& in l.si quis presbyter. Facit quod not. gl.& Bar.in l.fraudati.j.de publ.& quod no.Bar.in l.si finita.§.si de vectigalibus, de dam.infec. Et de materia plene per Bal.in l.si. C.de lib.cau.& Bal.in l.j.C.de libe.cau.& Bal.in l.j.C.de bo.liber.& in l.ij.C.de liber.& eodem libe.et in leg. qui se patris. in . viij . columna C.vnde lib.et ibi et quid si vasallus renūciat feudo, vel aliquā obligationē fecit: an præiudicet filijs & descendentibus. Et de hac materia vide aliquid per Pet.in l.stipulatio ista.§.siqs ita.in fi. et ibi refert Imo.de ver.obl.plene per doc.in c.ij. de feu.aliquid per Bal.in l.lege. C.de legi.hære.et dicit Bal. in l.si quis incest. C.de incest.nupt.q si statuto cauetur, q interficiens patrem, non succedat, q non præiudicat nepoti, nisi fuerit culpabilis. Recuh an vasallo delinquente filius amittat feudum. Vid de hoc per Bal.in l.j.in pri. C.de cadu.tol. Et istud reassumit do. Alex.in l.si mihi & Titio.de ver. obli. Et de materia vide per gl.et doc.i c.j.§.hoc quoque.de suc.feu.et in d.c.ex parte extra, de feu.& ibi plene vide. Adde an filius priuetur feudo propter feloniam patris, Bal.consi.cclix.j.lib.

b ¶Aufertur sibi hæreditas. Propter hoc dicit Bal.in l.iij.§.fi. C.communia de legatis alias omnibus descēdentibus potius debet vnus d agnatione habere quā extraneus: vt no.Bar.i l.ij.§.permittitur.s.de iti.actuque pri.qd ē verū, nisi amittat feudū ppter delictū.qd no. Et pro clariori intelligētia vide Bal.in c.j.si vasallus feu.priuetur.& in l.j.C.de bo.libe.& in l.emancipatū.s.de sena.& quod dixi.in l.diui.de iure pa.et glos.in c.j.§.hoc quoque.ver.partem.& ibi Bal.et alij.& ibi scripsi post Bal.de succe.feu.

c ¶Per hoc dico, in contractu emphyteutico. Nūquid in publicatiōe bonorū veniant bona emphyteutica. vide Bal.in l.antiquitas.in fi.C.de vsufru.& quod dixi post Bar.in l.Statius Florus.§.Cornelio.j.de iure fisc.et Bal. in l.ij.in j.q.C.de liber.et eorum lib.& Ro.larius in l.si finita.§.si de vectigalibus, vbi dixit, de dam.infec.et Salic.in l.ij.in xxij.quæstio.C.de iure emphyteuticarii.

hæredē: et ista transeūt in fiscū. Ita loquit hic. Quædā sunt, q̄ ad hæredē trāsire nō possunt, vt ius successionis in opere faciē do, et similia: et ista remanēt apud filiū, vt lege cōtraria. Istam opinionē tenet Dyn. & oēs. Eodē modo debet respōderi ad l.

1 corum.s.ad l.Iu.maie.cum simi.† Vltimo, hæc lex īducitur hic per Dy.in ar.ad q̄st. de vasallo delinquente, an propter hoc filius eius perdat feudū? De hoc vos habuistis gl.s.ad l.Corne.de fal.l.si quis patris. & l.emācipatū.in fi.s.de sena. Dy.determinat[a], aut feudū fuit paternū, & filius pdit illud, per hāc legē. Aut feudū fuit auitū, et illud nō perdit: arg.d.l. emancipatū. & argument. huius legis. habet enī ab auo, non a patre. Ita dicit Dy.in c.nō debet aliqs.circa finē.extra, de reg.iu.lib.vj. Domi.Cy.ponit hanc q.C.de lib.et eorū lib. l.ij.in fi.q.et ibi dicit sic: Aut quis debet habere feudū ex suo iure: vt quia pater est stipulatus sibi, et suis filijs: vnde iā filio est q̄situ ius: tūc delictū patris nō nocet filio, argu.huius legis. Aut habet ex successione paterna, et tūc perderet ex delicto patris: arg.huius legis. Istæ determinationes videntur cōtra casum x.col.si vasallus feudo priue.c.j.vbi loquitur de feudo auito, & antiquo.et no.p gl.si de feu.defun.fue.cōtro.c.j.§.si vasallus.p quas videtur q indistincte filius pdit ppter delictū patris etiā feudū auitū. Quid ergo dicemus? Dico sic. Quādoque quis cōmittit aliqd delictū propter quod debet directo feudo priuari: vt quia delinquit cōtra dominū, vel aliquid facit cōtra conuentionē feudi: tūc delictū patris nocet filio: vt d.tit.si vasal.feu.priue.c.j.& no.in d.§.si vasallus. Si

2 mile vides, † qn̄ pximior cōmittit delictū propter quod aufertur sibi hæreditas[b] vt indigno. Nā nocet sequentibus in gradu: vt vidistis s.ti.ij.l.fi.in fi.et l.ij.§.j.et §.fratris.s.si qs ali.te.prohi. Et hoc intelligo in feudo iā patri acquisito: sed si non esset q̄situm, sed erat quærendū, quia erat apud patrē suū auum quo ad nepotē, tunc hoc non nocet nepoti, imo nepos incipit tenere locum primi ex persona sua: vt l.Gallus.§.& quid si tantū.supra.de lib.et posthu.et facit lex nō tantum.§. emancipatus. s.de bonorum possessio.contra tabul. Si vero propter delictū aliud nō debeat qs principaliter feudum amittere, sed consequenter cadit ab illo: vt quia non delinqt contra dominum, vel contra promissiōes factas in feudo, isto casu recurro ad distinctionē, quā ponit Cy.in dicta l.ij.in fi.C. de lib.et eorū liber.quæ probatur per hāc legē. Aut tale feudū debet trāsire ad filiū ex persona patris, tāquā ad patris successorē, et hoc perdit. Aut trāsit ad eū suo iure, vt quia filius, nō qa hæres: et tūc sibi illud retinet. Probatur in iure libertorum: et dicitur euidēter hac lege. Per hoc dico,[c] in

3 contractu emphyteutico, quādo † quis recipit emphyteusim pro se, et suis filijs, & nepotibus: si primus, vel secūdus delinqt, circa ipsum cōtractū emphyteusis, nō soluendo canonem, vel alienando sine licentia domini: hic nocet sequentibus, per pal le.iura. Sed si alias[d] delinqueret, ppter q bona publicarentur, ista bona debēt remanere apud filios, et nepotes: quia non trāseunt[e] ad eos, vt ad hæredes, sed habēt p suo iure: vt l.vt iurisiurādi.§.si liberi.et ibi

4 dixi.s. de ope.lib. Vbicūq † aūt dixi, filio non nocere delictū patris: intellige, ita tū q pri nihil quęrat: vt l.diui frēs.et ibi no. supra de iure patro.et l. Paulus.supra de bo.libert.

INter poenas. Opp. q p̄ses posit deportare in insulā: vt infra.l.px. in prin. Sol. verū est, si habet sub se insulā, vt ibi: alias secus, vt hic. Vel dic q hic loqtur in deportatiōe: ibi i relegatiōe. Quæ istarū sit verior, dicā statim j.l.proxima.

1 *Præses prouinciæ q non possit deportare in insulam, quando eam non habet.*

2 *Ratio, quare præses non potest deportare, & damnare ad mortem, uel in metallum.*

3 *Iudex q non possit mittere aliquem in possessionē bonorum existentem extra suum territorium.*

RElegatorum. Oppo. q præses nō posit hoc facere: vt s.l.proxi. in

1 princ.& l.ij.§.j.s.de pœnis. Dicunt † qdā, aliud in deportatione, vt ibi, aliud in relegatione, vt hic. Hoc nō videt bene dictū: quia cū præses pūinciæ posit dānare ad mortē, et in metallū, qd plus est: vt l.illicitas.§.qui vniuersas.s.de of.præsi.ergo debet posse quod est minus: vt in c.cui licet. extra de reg.iur.lib.vj.& ideo dicūt ipsi, q lex præcedēs intelligit secūdū istā, vt tūc nō posit deportare in insulā, qn̄ non habet insulā: et sic hoc est magis propter defectum insulæ quā propter defectū iurisdictiōis.qd tenet gl.in d.§.qui vniuersas.et Dy.in d.cui licet. Iac.de Aret.tenet cōtrariū.qa leges indistincte dicūt, præsidē nō posse deportare: in d.leg.ij.§.j.s.de pœn.et s.l.pxi. Et iō dicit ipse, aliud in relegatiōe, vt hic: aliud in deportatiōe, vt in contrarijs. Ad id quod dicitur præsidi licet quod est plus: ergo debet licere quod

d ¶POMATES. ¶Sed si alias.s.de bo.q lib. Si enim aliqd patri quæreretur, tunc noceret: vt per Ale.cōsi.lxxxviij.co.j.in fi.vo.iij.et Alex.cōsi.ix.i fi.vol.col.pe.et in l.apud Iulia.§.si qs alicui.co.ij.s.de le.j.et Ia.in l.ij.in vlt.q.C.de iure emphy.et Ale.in d.l.diui.in apostil.s.de iure pa.et in cōsi.viij.in iij.co.vol.iij.in ij.dubio.et cōsi.lxxxiij.co.ij.volu.iij.et ciij.in viij.co.i pri.vo.iiij.& cvj.in vlt.co.ad fi.vo.iiij.et se.cvij.et cxxiiij.in ij.co.in fi.co.vol.iiij.et j.co.xj.vo.v. Pano.iij.co.vij.i vij.dubio vol.ij.et Bar.lvj.alias clvj.et aliquid per Barba.consil.x.co.v.vol.ij.et xviij.colū.ix.et seq.vo.ij. Rom.xx.co.xix.volu.ij.et Alex.in l.si pcurator.co.iij.ad fin.s.ad Treb.et Ana.cōsi.xxxij.in ij.dub.et Alex.lxxx.co.v.vo.j.et cxj.co.viij.e.vol.j.et xix. Aret.remissiue consil.xiiij.co.iij.et liiij.co.ij.et Capr.xlij.et lxxxij.et Bal.in c.j.et aut si libellario.qb. mod.feu.amit.co.ij.et in c.j.§.denique.q fuit pri.cā bene.amit.et in Aluaro.in c.j.de vsufru.et Ale.ix.colum.iij.vol.iij.et xj.co.ix.co.volu.& lx.col.ij.co.vol.vbi ponit, quid si postea dominus recepisset affectū, vel tenuisset per multū tps.et j.colū.pe.vers.nec expediat vo.v.et j.co.iiij.vbi ponit an dictum vnius agnati alteri noceat.et xiij.col.pe.e.volu.et xviij.in j.dubio.co.vol.vbi ponit an vasallus possit in præiudicium filiorū cōmoditates feudi alienare &c.& xxviij.co.vj.e.vo.vbi sequr Bar.hic, et ibi pōit an feudū possit alienari in præiudiciū filiorū, vel i dotē dari et Pan. et alios in c.ex parte.de feu.et Pau.de Cast.in cōsi.lxxxiiij.colū.iij.in fi.vbi propter hoc infert, q res aliēnās etiā cū consensu populorū, non præiudicat successoribus in regno: qa ipsi nō habeant ab eo, &c. Soci.cxxv.co.iiij.& seq.vbi ponit an fructus vel res emphyteuticæ possint i dotē dari vel vni tm̄ ex filijs assignari, i pīudiciū aliorū filiorū.

e ¶Nō transeunt. Et si pater nō soluit canonē p emphyteusi an præiudicet filio, facit lex vectigalis.s.de pign. Et certe si filius veniret vt hæres patris, credo q pīudicaret: ar.l.cum a matre.C.de rei vend.secus dicerem si veniret filius non vt hæres. quod vltimum quidam volunt verum, si veniat filius mortuo patre, non eo viuēte. Nec obstat tex.in l.adoptiuū.§.fi.de in ius vo.quia ibi est speciale in illis reuerentialibus tantum. Sed certe in hoc passu videtur dubitandū an incontinēti non soluto canone sit aperta via ecclesiæ.d.l.lex vectigalis.s.de pig.cū simi.et Spe.in tit.de emphy.§.nunc aliqua.versi. cxliiij.de quo dubito per Iac.But.et Bal.in d.l.adoptiuum.§.fi.de in ius vo.et in l.liberti libertæ que.C.de ope.liber.et quod notat Barto.in sua disputatione in d.l.emancipatū.§.fina.de sena.cum Barto.hic concordat Sal.in l.ij.in xxij.q.C.de iure emphy.et per doct.in c.ij.de feu.Bal.in d.l.adoptiuū.in lectura antiqua, remittit se ad Spe.vbi supra, vbi vide.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Ad tempus. Vide bald. in lege, dubiũ. in viij. col. C. de legi. in l. & ſi ſeuerior in pe. col. C. de infa. & nor. hic ꝙ ſententia in criminalibus in qua eſt error, valet ad limitationem. l. ſi prætor. §. Marcellus. ſ. de iudi. Dixi in l. cum prolatis. de re iudi.

b ¶ Eſt quoddam genus. An relegatio poſsit fieri extra ꝓuinciam quã quis regit. & no. ꝙ nõ poſſunt dari confinia, niſi in terris ſubditis. Idẽ etiam tenet bal. in dicta l. illicitas. §. q vniuerſas. de offi. præſi. idem in l. fi. C. ſi ſeruus extero ſemi. reſoluitur tamẽ talis relegatio in interlocutoriam, & valet, adeo ꝙ videant ſibi interdicta loca ſubdita ſecundum bal. in l. pe. in ix. col. C. de exec. rei iudi: Idem dicit ibi bald. quod hodie ex conſuetudine põt quis relegari extra loca ſubdita. ꝙ no. d quo vide d. Abb. in cap. poſtulaſti. in ij. co. d foro compe.

c ¶ Interdicere. de iſto tex. & ſeq. vide bal. in l. executorẽ. C. de execu. rei iudi. i viij. col.

d ¶ Omnem locum. An ſi ex ſtatuto, vl ſententia, ſint interdicta bona alicuius, habeat effectũ extra territoriũ: vide bar. in d. l. j. in vj. q. C. de ſumma trini.

e ¶ Alibi commiſſo. No. ꝙ quis põt puniri de delicto alibi cõmiſſo. ꝙ vide plene in l. j. C. vbi de cri. agi opor. & in l. ſi cui. §. fi. de accu. ꝓ bar. & per eundem in l. j. in xv. qõ. C. de ſumma tri. Aliquid dixi in l. fin. in fi. ſ. de iu. om. iud. Et d hac materia per d. Ang. in trac. maleficiorũ. i ver. an exiſtens Florentiæ. An Italia ſit prouincia, vide qd ſcripſi. & nor. Inſtit. de excu. tu. in §. j. & ꝙ no. glo. & ibi dixi in l. fin. C. ſine ſenſu, vel reliqui. q interdicit loca domicilij, vl interdicere locũ originis. adde ꝓ Bal. in l. pe. in viij. col. C. de exe. rei iudi.

est minus. Rñ. ꝙ deportare est plus. Nã deportare idem est dicere, ꝙ extra portare: hoc est ponere extra ea, quæ sunt iuris ciuilis: vt l. q dã sunt. ſ, de pœ. Sed cũ ea, q̃ sunt iuris ciuilis, qs habeat a principe: merito pſes nõ põt ei auferre: vt l. ſi arrogator. ſ. de adop. Et ſi dicis, quomõ hoc, cũ damnat ad mortẽ, vel in metallũ, propter quod iſta talia perdunt? Dicit ipſe, iſtud eſt per quendã conſequẽtiã a lege: non qa hoc fiat a præſide directo. Ita dicunt. hoc etiam tenebat Marti. Silí. hoc mihi nõ placet: quia eadẽ ratione non poſſet deportare præfectus quod eſt contra l. ñ. §. j. ſ. de pœ. Præterea, qñ aliquis deportatur ĩ inſulam, non auferuntur expreſſe ea q̃ ſunt iuris ciuilis: ſed in conſequẽtiam illius pœnæ vt patet ex l. quidã ſunt. ſ. de pœ. Alij dicunt, † & hoc dicebat Old. ꝙ ratiõe differentiæ inter deportationem, & damnationem ad mortẽ, vel in metallum eſt: qa damnatus ad mortem ſit pro criminibus grauioribus: ideo non debet differri pœna: vt l. cum reis. C. de pœ. & l. ſi quis filio exhæredato. §. irritũ. & §. ei qui. ſ. de iniu. rup. teſta. Sed deportatio in inſulam fit ꝓ leuioribus criminibus: merito debet differri, vt reſcribatur Principi. Et iſta eſt ratio quare permittitur iſtud quod eſt plus, non illud quod eſt minus. Certe nec iſta ratio placet: quia quandoque pro criminibus grauioribus fit deportatio in inſulam ex qualitate perſonæ: vt ſ. proxi. ĩ fi. Teneo ergo opi. gl. & Dy. ꝙ præſes non põt deportare, quando non habet inſulã. ſecus ſi haberet, vt hic. Ex quo no. † ꝙ iudex non põt quẽ mittere in poſſeſsionem rerum non exiſtentium in territorio ſuo. Ita dicit glo. & habetis in l. cum vnus. §. is qui. ſ. de bo. autho. iu. poſ.

Hæc eſt differentia.

Iſte §. innuit quod non poſsit ad tempus deportari, qd videt contra l. ſine præfinito. ſ. d. j. Solue vt in gl.

Ad tempus.

a Opp. quod fit contra legem, nullũ eſt: vt C. de legi. l. non dubium. ſed iſtud ẽ huiuſmodi. ergo &c. Sol. Sententiæ latæ aſſ hãc legem non infirmant: ſed quæ fuerũt poſt hanc legẽ latæ, bene infirmant. Hæc eſt vna ſolu. gl. Alij, vt Petr. dicunt ſic, ꝙ iſta ſentẽtia non infirmat a iudice, ſed ĩfirmatur a lege: quia ipſo iure eſt nulla: vt lege contraria. Ita refert Cynus in ſexta opo. Dy. in c. quæ contra iurs fiunt. de reg. iur. lib. vj. dicit, ꝙ ſentẽtia valet ideo, quia lex non procedit vltra, infirmando. Mihi videtur, ꝙ debem' dicere ſic: ꝙ ideo hæc ſententia non eſt nulla, quia in ea non eſt expreſſus iuris error. Licet enim non debeãt bona auferri relegato: tñ ex eã iudex põt auferre, & augere pœnam: ideo ſi mãleficijs non apparet, quod ſit error expreſſus. Ita no. ſ. de pœ. l. quod ad ſtatum.

1 ☞ *Ad confinia non poſſunt mitti delinquentes in ciuitatibus non ſubditis mittenti.*

b Eſt quoddam genus.

b Per hunc §. vidi caſſari quædam confinia data in Marchia, & in ducatu: ſi ciuitas præcipit ſuo ciui ꝙ debeat morari in aliqua ciuitate ſibi non ſubdita: valent iſta confinia.

1 Caſus eſt | hic. Ideo præſides, qui cognoſcunt de appellatione, caſſant iſta confinia. In ciuitatibus vero, quæ principẽ non recognoſcunt, non ſunt qui talia confinia caſſent. ideo Piſani relegant in Sardiniã: qñ ꝙ in inſulã Rhodi, vel in aliam prouinciam non ſubditam. ſed non poteſt fieri de iure. Nam tantum poſſunt relegare in terras ſibi ſubditas, vt hac lege.

1 ☞ *Diſpoſitio facta per aliquem, quando poſsit egredi locum iuriſdictionis diſponentis.*

2 *Interdictio bonorum facta alicui in ſui commodum, quod porrigatur ad omnem locum. ſecus ſi ſit propter delictum.*

3 *Imperator reſcribens uni præſidi, uidetur omnibus reſcribere.*

4 *Iudex loci, unde quis eſt incola, poteſt quem punire de delicto alibi commiſſo.*

5 *Interdicto eo quod eſt minus, uidetur interdictum quod eſt maius, non econtra. Locus originis alicuius quod ſit nobilior, & delectabilior.*

6 *Italia appellatur prouincia.*

c Interdicere.

c No. hic, ꝙ de iure primeuo quis nõ poterat interdicere, niſi ei, ꝓuinciæ cui præeſt. Sed ad hoc opp. interdicere poteſt prouinciæ cui præeſt: ergo iubet eum alibi morari in loco ſibi non ſubdito: hoc aũt non poteſt fieri, vt hac l. in principio: ergo &c. Sol. non poteſt de hoc directo diſponendo, ſed per quandam cõſequentiam ad hoc confertur diſpoſitio. hoc non eſt prohibitum. Item contra, ego video ꝙ municipiũ, vel ciuitas poteſt ſtatuere quod quis non vadat ad faciendum mercantias extra municipium, vel quod quis non vadat ad faciendũ mercantias in tali ciuitate: vt l. fi. in fi. j. de decre. ab or. fa. & l. mercatores. C. de commer. & mercat. & ſic quis poterit diſponere in prouincia alie

1 na. Sol. † diſpoſitio quæ fit in pœnam alicuius, non põt directo egredi locum iuriſdictionis diſponentis: vt hic. Sed ſi nõ fit in pœnã eius, ſed in pœnam hominum illius loci, ad quem nolo aliquẽ accedere, vel in commodum iſtius ciuitatis, tunc valet diſpoſitio: & ita loquuntur cõtraria. Eodem modo dico,

2 † ꝙ ſi iudex interdicit tibi bonis, nõ propter delictum tuũ in pœnam ſed in commodũ tuũ: quia tu eſt prodigus, ne bona

d tua pereant: iſtud interdictũ porrigit ad omnem locum: d vt vt C. de emanci. libe. l. j. & l. is cui bonis. de ver. ob. & l. is cui.

3 ſ. de teſta. † Secundo no. hic, ꝙ ſi Imperator reſcribit vni præſidi, ex hoc videtur reſcriptum oĩbus: vt hic, in verſi. ſed Imperator noſter. Sed contra hoc videt j. e. l. ver. quibuſdam tñ. Sol. hic reſcripſit ſimplr. in ver. qbuſdã. reſcripſit concedẽdo

4 priuilegiũ qbuſdã, ꝙ dic vt l. j. §. fi. ſ. de cõſti. prin. † Tertio no. ꝙ iudex loci, vnde quis eſt incola. põt quẽ punire de delicto

e alibi commiſſo. e quod eſt notã. facit ad hoc l. j. & ij. C. vbi de

5 cri. agi oportet. & l. iij. ſ. de offi. præſi. † Vlterius no. in ver. dubitatũ. ꝙ interdicto minori videtur interdictũ maius: ſed non econtra. & ideo qui interdicit locum incolatus, vl interdicere locum originis, non econtra: quaſi locus originis ſit nobilior

6 & delectabilior, præſumptione huius legis. † Vltio not. ꝙ hic Italia appellatur prouincia, in ver. ſi quis eã ſniam: Simile habetis in l. ſuperuacuam. C. de tempo. in inte. reſt. peten. tamen prouinciæ hodie aliter appellantur, ſcilicet quæ ſunt ſub vno præſide: vt no. in l. fi. C. de præſcr. lon. tẽ. Nõ habetis hic alia.

Solet.

No. ꝙ cui interdicitur minus officium, nõ põt accedere ad maius. Sed iſtud non habet locũ ecõtra: vt cui interdicit maius officium, non poſsit accedere ad minus. Tenementi.

Sed muneribus.

Vide gl. quæ incipit, nota ꝙ ex eodem. ibi: ſed arg. cõtra: ſed ibi ex eodem facto conſequitur quis pœnam & præmium diuerſis reſpectibus: eodem reſpectu ſecus: vt hic. Facit quod not. per Dy. in c. quod ob gratiam. de re. iur. lib. vj.

De ſententiam paſsis & reſtitutis. Rubrica.

LEX I.

AD ſucceſsionem.

Nota pro bannitis, quibus bona reſtituũtur: vt teneantur creditoribus: alias non.

IN inſulam.

Nota differentiam inter reſtitutum, & eum, cui pœna per indulgentiam eſt remiſſa. Sed quid ſi verba ſunt dubia? Dicit ſtatutum quod aliquis rebanniatur, vtrum videatur reſtitutus in integrum: vel videatur indulgentia conceſſa. Tetigi in l. j. §. fi. ſ. de quæſtio.

Deca

De cadaueribus punitorum. *Rubrica.*

1 *Duæ negationes faciunt unam affirmationem, tres magis negant.*

LEX I.

1 CORPORA. No. †tres negationes faciunt vnã affirmationem, sed remanet
2 negatio: sed duæ negationes[a] faciunt vnam affirmationẽ. de quo per Cy. in l. j. in vij. quæstio. C. de ser. fugi. & videbitis in l. duobus. j. de ver. sig. & l. j. §. de hære. instit.

2 *Qui in uita non poterat in ciuitate morari, non potest post mortem ad ciuitatem reduci ad sepulturam.*

LEX II.

b SI quis in insulam. [b] Not. hanc legem: quia forte non reperies alibi.
3 & habes hic, quod ille qui in vita †nõ potest morari ĩ ciuitate, post mortẽ nõ potest reduci ad ciuitatẽ ad sepulturã.

CORPORA. Dicitur hic, ꝙ quibuslibet petẽtibus,
põt dari ad sepulturã, sed an potest da
c ri medicis ad anatomiam. [c] faciendam. Cogitabitis.

De appellationibus & relationibus. *Rubrica.*

Continuatio per se patet: ideo veniamus ad materiam.

1 *Appellatio quid sit: & relatis opinionibus dicit, ꝙ appellatio est ius, quod interim prima sententia extinguitur: & interim causa cognitio ad iudicem superiorem differtur. nam. 3.*

2 *Appellatio quod statim ea interposita extinguat primam sententiam: & est uera opinio.*

3 *Appellatio ꝙ non sit actio, nec officium iudicis, nec exceptio: sed quoddam ius per se diffinitum, quod uocatur appellatio.*

4 *Appellatio est triplex: videlicet una à diffinitiua, alia ab interlocutoria, & alia ab alijs aliis extraiudicialibus.*

5 *Appellatio introducta est, ut detegatur iniquitas, uel imperitia iudicis.*

6 *Pars qua appellat à sententia, potest etiam habere regressum contra iudicem male iudicantem.*

LEX I.

A PPELLANDI USUS. Primo Iurisconsultus in hoc pricipio cõmendat tractatum de appellationibus, secũdum Dy. Alij dicunt, ꝙ in hoc principio ponitur cã, quare introducta est appellatio. Et diuiditur istud principiũ in duas partes. Nã primo ponit causam inducendæ appellationis. Secundo respondet cuidã tacitæ obiectioni. Secunda ibi, licet nonnunquã. Et forma casum. Quæritur, quare introducta est appellatio? Respõdetur, quia vius eius est frequens, & necessarius. Et causa necessitatis apparet ex eo ꝙ per appellationẽ corrigitur imperitia, vel iniquitas iudicantis. & hoc primo. Sed instatur, sæpe vidi iudicem appellationis prius iudicare, quã primus iudicauerit. Respondetur. Regulariter per iudicem appellationis sententia reformatur in melius, licet nonnunquam, i. aliquãdo cõtrariũ contingat. Nõ est enim semper melius pronunciatum,
1 &c. †Circa istud principium primo quæro, quid sit appella-
d tio[d]. Ad quod respondeo, quod Pla. in summa sua dicit Appellare, est iudicis sententiam aduersus se latam iniquã dicere, & de ea querimoniã proponere: vt §. de mino. l. præfecti. Sed certe nõ ponit diffinitionẽ appellatiõis, sed describit actũ appellãdi: iõ Azo in summa huius tituli dixit sic: Appellatio est sententia a minori iudice lata per inuocationẽ maioris iudicis prætextu iniquitatis primæ sententiæ rescissio: vt d. l. præfecti. §. ad Turpil. l. j. §. fi. Sed hæc diffinitio est cõtra casum. d. §. fin. Nã ibi dicitur, ꝙ effectus appellationis est rescissio, seu extinctio sententiæ primæ, & sic aliud est appellatio: quia est causa aliud est rescissio: quia est effectus eius. Differt enim causa a suo causato, sicut mater a filio, vt l. licet. §. ea obligatio. §. de ꝓcur. & l. & ad eandẽ. §. actiones, de exceptio. rei iudi. Male igitur dicit Azo, cũ dicit, ꝙ appellatio est rescissio, imo ex appellatione rescissio sequitur. Et iõ Gofr. doctor iuris Canonici ĩ summa. de appel. dixit, ꝙ legalis diffinitio appellationis est, ꝙ appellatio est per inuocationem maioris iudicis, prætextu iniquitatis primæ sententiæ rescissionem implorans: vt d. l. præfecti. Sed hoc non videtur verum. Nam ipso iure sine aliquo
2 alio iudice, ad quem appellatur, per interpositionẽ † appellationis prima sententia extinguitur secundum veram opinionem: vt d. l. j. in fi. ad Turpi. & ibi dixi. Pręterea, dicta diffinitio deseribit ipsum actũ appellãdi nõ substãtiam ipsius appellatiõis per ipsam appellationẽ. vñ eo morbo laborat, quo diffinitio Azonis. Præterea, per nouationẽ potest tolli, & suspẽdi effectus primæ sententiæ: vt l. iiij. §. si ex conuentione. §. de re iudica. Igitur nouatio est appellatio. quod est absurdum. Gl. etiam dicit, ꝙ secundũ canones appellatio aliter diffinitur, et sic: Appellatio est de minori ad maiorem iudicem prouocatio, vt ij. q. vj. c. omnis oppressus. & c. seq. et maxime in ca. placuit. Quæ diffinitio esset vera, largissime assumendo nomen appellatiõis. Nã quandocunque te ad iudicẽ prouoco, appellatio potest dici, vt l. apud Labeonem. §. appellare. §. de iniur. Et eodẽ modo si te vocarẽ ad cœnam: nã potest dici appellatio: vt ibi patet. Sed assumẽdo appellationẽ stricte,
prout hoc tit. accipitur, alio modo diffini-
3 da ẽ. Dic ergo: † Appellatio, est ius, quo interim prima sententia extinguitur, & interim causæ cognitio ad iudicem superiorem deuoluitur. Et hoc prout loqmur de appellatione a diffinitiua. De alijs vero generibus appellationum infra in suis locis dicemus. Dixi, appellatio ẽ ius, &c. ne videar diffinire ipsum actũ appellãdi, prout fecerunt alij, quos supra reprehendi. Item dixi, ꝙ interim sentẽtia extinguitur: hoc dixi, vt ostenderem appellatiõis effectum. no. in l. j. in fi. §. ad Turpili. Item vt per hoc notatur differentia a iure dicẽdi nullũ, quo primus iudex superior quãdoque aditur, vt l. absentem. C. de accusa. tamen per illud ius sententia non extinguitur, quia antea nulla erat, sed hic erat aliqua vt dicetur in l. si expressim infra. e. Item ideo dixi, interim, vt per hoc differat a sentẽtia lata in cã appellatiõis, vel in integrum restitutiõis, per quã sentẽtia rescinditur vel cõfirmatur totaliter: sed per ipsam appellationẽ extinguitur interim, & expectatur ꝓnũciationis euẽtus: vt d. l. j. in fi. ad Turpi. et l. furti. in prin. §. de his qui no. infa. & de pac. l. tale. §. q prouocauit. Item dixi, et ꝑ eam causæ cognitio ad
e superiorẽ deuoluit[e]: vt C. de ap. l. eos & l. a ꝓcõsulibus, cũ infinitis si. & c. ꝑ hoc differt a nouatione, per quã, licet sententia posit extingui, vt suspẽdi, causę tñ cogni
4 tio ad superiorem nõ deuoluitur. † Iuxta ꝑdicta quæro: dixi §. ꝙ appellatio est ius.
f Quæro quod ius est vtrũ sit[f] actio vel officio iudicis, vel exceptio, vel quid? R ñ. nõ est actio. Nã actio est ius petẽdi in iudicio, qd̃ sibi debetur. sed per appellationẽ nihil peto in iudicio, cũ ipsam interpono. Nam appellatio interponitur corã iudice a quo, et ab eo nihil petitur, sed postea petet corã iudice ad quẽ, per ipsum ergo actũ appellatiõis nõ peto. Itẽ nõ est officiũ iudicis, quia absque aliquo iudicis officio appellatio ꝓducit suũ effectũ, s. extinguẽdi sententiã, et deuoluẽdi cãm ad superiorẽ. Itẽ non est exceptio, quia nõ extinguit sententiã ope exceptiõis, sed ipso iure. Dico igitur ꝙ ipsa appellatio est quoddã ius per se diffinitũ, per modũ añ dictum, quod vocatur appellatio. vt infra proxime. §. j. Secũdo quæro quotuplex sit appellatio? Respõdeo, principaliter triplex: Quædam est appellatio a diffinitiua, quã §. diffiniui, et istã cõiter prosequitur per totũ istum tractatum. Quædã est appellatio ab interlocutoria, et istam late prosequitur infra, de appellationibus re. leg. ij. Quædam est appellatio ab alijs

a ¶ Duæ negatiões. An duæ negationes faciunt vitiam affirmationẽ, Ad intellectum huius tex. vid̃ quæ scripsi post Bartoj. l. fi. ĩ. ad leg. Iul. maie. Et an cadauer & ossa idẽ sint, dic ꝙ non. Ita, dicit Bar. per illum text. in l. ossa. ĩ. de religio.

b ¶ Si quis in insulã. Ad hunc text. vide no. in l. j. in ij. col. C. ex delictis defun. & quæ dixi post Bal. in l. fi. ĩ. ad le. Iul. maie. Et si quis vulnerat, vel spoliat mortuũ, an dicatur eũ offendere, vide Bal. in l. sororem. C. de his qui. vt indi. in fi. et sequitur Pet. de Anchar. in cle. j. de pœ. & remis. & quid si aliqs sepelit mortuum: ex communicatum. an dicatur cũ eo cõmunicare, ita ꝙ cadat ĩ excommunicationẽ. vide gl. ꝙ sic, in ca. ad hoc. de priui.

c ¶ Ad anatomiam. An qs posit se dare medicis ad anatomiam, nec põt exhumari a sepultura prętextu alicuius debiti. tex. in l. fi. de sepulcro. & vide Inno. in c. certificari. d. sepul. Adde tu post Alex. quæ pulchre de anatomia faciẽda ex corporibus damnatorũ tradidit dominus meus Ripa, in tra. d peste. char. lxix. versi. an autem corpora Hanc tamẽ dictionẽ barbaram puto, cũ ex versione Græca dissectio magis Latine nuncupetur, teste Gel. capit. x. alexan. Lofæus.

d ¶ Quid sit appellatio. Quid est appellatio, per Bal. in rubr. in ij. C. eo. vide eũ.

e ¶ Deuoluitur. Idem dicas in causa nullitatis: vt dixit sing. Bart. etiam se alibi non dixisse, in l. si vt proponis. C. quomodo & quando iudex. et Bar. in l. si expressim circa fi. j. eodem.

f ¶ Vtrum sit. An appellatio sit actio vel officium iudicis, an autem sit actus iudiciarius. vide in d l. si expressim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Habet regreſſum. Ang.in l.fi.j.de var.& extraordi.cogni.tenet qd poſſit iudex conueniri,etiam ſi ſemel vel bis fuerat appellatum vel renunciatū allegat Inno.in cap.paſtoralis.de offi.deleg.& in clemen.ſæpe.in gl.pempto riæ.de appel. Quando autem pars poteſt appellare,an habeat regreſſum cōtra iudicem.litem ſuam facientem,vide omnino Bart.in l.ſi nūmos.ī.de admini.tut.vbi de hoc & p bar.ib l.ſi reos.ī.de alie.iudi.mutā.cau.fac. & eodē tit. in l.iij.§.ex quibus. Sed quid ſi pars appellauit.& poſtea ē deſerta appellatio? Vide Inno.in ca.ſæpe.eodem ti. Sed vtrum appellatione pendente poſsit agi contra iudicem,vid Bald.in l.obſeruare. §.proficiſci.ff. de offi.proconſ.Et ad id quod no.Bart.adde eundem in l.iij. §.ſi tam vicinum.de dā. infec.Et adde quod tenet Ang.ī d.l.iij. §.ſi.eo.tit.de damno infec. vbi tenet:qd poſſet conueniri iudex tempore ſyndicatus rōne iniquæ ſententiæ per eum latæ,ſi ab ea nō fuit appellatū, & appellatio eſt deſerta, vel etiam ſi ſentētia fuit confirmata. Et hoc ipſe tenuit per no.p Inn.in c. paſtoralis. ad fi.de offi.deleg.et in ca.ſæpe. de appel. Ita ſing.tranſit Ioā. de Imo.in d.§.fin.& ibi etiā Ange.tenet quod licet ille,cōtra quem latæ ſunt tres ſententiæ,nō audiat per viam iniquitatis,vl nullitatis:cle. j.de re iud,tamē contra ipſum iudicē poteſt conqueri, ſecundum ipſum.qd not. Adde Bal.in l.fi.C. de pœna iudi. & dixi poſt bart.in l.iiij. §. condemnatum.de re iud.& ibi formaliter ſcripſi verba Ange.& idem videtur voluiſſe Bal.& Cy. in l. j.ī. quod quiſq; iuris.Idem ſequitur Bal.in c.j.§.iudices. de pa.iur. fir.Idē dicit Inno.in ca.ſacroſanctæ eccleſiæ. de ſen.excō. videlicet, quod quando a ſententia nō fuit appellatū:quod iudex nihilominus pōt conueniri.Adde tamen quod quando appellans in appellatione obtinuit:quod tunc videtur quod iudex ſolum poſſet conueniri quo ad expēſas litis:arg.l.ſi vendidero.§.ſi Titius de fur quod hic late proſequitur d.Io. & Imo. Idem no.Barto.in l. iij.§.ex quibus.de alie.iudi.mu.cau.fa. Adde ad prædicta Bal.in c.ſancimus. in titu. quo tempore miles. Adde q; bal.in c.j.§.iudices.de pa.iur.fir.quæſiuit,quid ſi ſententia ſit ipſo iure nulla:vtrū iudex faciet litem ſuam.& dicit q; ſic,in eo,in quo partem damnificauit:q; grauat partem prætextu officij. & ſic reſpondit iuxta eſtimationem intereſſe,de quo ibi latius per eum.Et ibi etiam dicit bal.q; vbi habet arbitrium,facit litem ſuam,ſi non ſeruauerit conſuetudinem:vt no.in l.quid ergo.§.pœna grauior.§.de infa.q; dictū corroborat p ea q; ibi dixi.& ibi dixit Bal.in q.Bar.hic q; ſi pars non appellauit,tamen iudex poteſt conueniri. De quo etiā ibi latius per eum.vbi etiā dicit,q; ſi appellatum eſſet,& ſententia eſſet confirmata,contra ipſum non poteſt agi.Sed dubium eſt:pone,ſecundum eum:iudex primus tulit ſententiam a qua fuit appellatum: ſententia fuit confirmata ab iſta ſecunda nō fuit appellatum: quis facit litem ſuam, an primus an ſecundus? & tenet quod ſecundus. Ibi etiam quærit, ad quid poterit conueniri iudex appellatione pendente. & dic quod diſputauit hoc Baldus ibi dic quod vē quod hoc pendeat ex futuro euentu.ſubdit Baldus quod per deſertionem appellationis purgatur iniuſtitia pronūciationis factæ inter partes, ſed non futuræ inter partē & iudicem.& nihil allegat. Adde q; idem Bal.de pa. Conſtā. in verſ.idonei.dicit, q; iudex non facit litem ſuā ſi eligit arbitros q; male iudicauerunt:argu.illius literæ.eſt arg.l.idēq; §.ſi tutores.ī.mand. ſed ibi mandatori īminebat explicatio negotij;hic ſola electio perſonarū:quia nihil faciebant nomine eligentis.Item quia quæ bona ſunt bene fieri cenſentur arg.l.quāuis.de condi.& demon. & qd no.de iureiur.l.eū q §.ī popularibus.prædictis etiam adde,q; vbi a ſententia non poterit appellari:nō iudex facit litem ſuā vt ſupra dixi in l.penultima & ibi notā. C.de pactis.etiam ſi eſt nulla:vt etiam dixi ī.& no.bal.in dicta l.ſi vt proponis. in iij.col.C.quomodo & quando iudex p Ang.hic & Imol. & Angel.in d.l.i.ī. hæc verba. qd qſq; iuris.ī.Et ad limitationem Clemen.j.de re iudicata,vide quę dixi in l.a diuo Pio. in §.ſi ſup rebus.circa finem de re iudicata.Et ad eius materiam vide q; dixi in l.de pupillo.in §. qui opus. ſupra de ope.noui nuncia. & l.iiij.§.condemnatū. vbi per moder.ī.de re iudica.Sed an iudex,qui condēnatur in ſyndicatu, & ſoluit expenſas litis,in quibus negligenter omiſit condemnare partem victam calumnioſe litigantēt poſsit eas repetere ab eo.quē debuiſſet condemnare. dictū fuit ſing.Spec.q; ſic, in ti.de expen.§. poſtremo.verſ.illud.p l. miſsi opinatores. C.de exac.tri.lib.x. quod eſt no.q; tamē Imol.impugnat, & bene,ī l.ſi tertius. §. Celſus.de aqua pluarcen. tenens cōtrarium.& fuit originalis ſententia bal.in l. ſancimus ad finem. C.de iudi. Poſſet tamen opi.Spec.ſaluari in vno caſu,ſecundum Roma.ī d. l.Celſus.quando expenſæ litis eſſent promiſſæ in contractu:quia tunc etiā poſt iudicium finitum iure actionis peti poſſent,ſecundū gloſſam in l.nō ſolum.ī.de rei vē.& l.iij.§.ſi rē.ff.de le.iij.merito iudex illas repetere poſſet.q; no.qa latius ſuper hoc locutus ſum.vide q; dixi in d.l.miſsi opinatores.qd no.per Bal.in l.mancipia.C.de ſer.fu.

b ¶ Non pōt. Adde bal.in l.j.C.de rela.per Moder.in l.ſi.ff.de ſer.& in l.ex illo.ī.eo.& in l.nil nou. ap.pē.& habes tex.in c.licet.de offi.dele.ī vj.& bal. in d.l.ſi.in fi.de ferijs.Et ad materiam adde bar.& alios in l.ad principē.ī.e.

c ¶ Opp. Adde bal.in l.ſi.C.de rela,vbi tractat qñ habet fieri relatio, an.ab eo poſsit appellari;& de pluribus alijs quæſtionibus iuxta ſi.

ſita

actibus extraiudicialibus:& iſtam proſequitur infra,quando appellan.ſit l.j.§.ſolēt.† Tertio quæro,quare introducta eſt appellatio. Reſpondeo. Iuriſconſultus in hoc principio determinat,quod ideo introducta eſt:vt iniquitas vel imperitia iudicantis corrigatur,licet quandoq; aliud contingat. Contra hoc oppo.quia ſi ſententia continet iniquitatem,eſt ipſo iure nulla:nec opus eſt appellatione:vt l. j. in princi.infra, quæ ſenten.ſine appellatio. re.& l.ij.C.qñ ,puo.non eſt neceſſe. Solu. Intelligas hic errorem non fuiſſe expreſſum in ſententia. Item op.quia ſententia pōt per iudicem appellationis reſcindi ex nouis probationibus.vt l.eos.§.j.C.de appella.& ſic non detegeē iniquitas ſeu imperitia iudicantis. Sol. Iniquitas eſt re ipa reſpectu litigantis,qui debuit vincere,& ſuccubuit,non autem eſt iniquitas reſpectu iudicis:vt no.in l.eos.C.eod.in gloſſ. mag.† Vltimo no.gl.hic poſitam,quæ dicit quod vtroq; caſu iudex facit litem ſuā & ſic innuit,quod licet pars poſsit appellare:nihilominus habet regreſſum[a] cōtra iudicem male iudicantem. De quo dic, vt in q.quā de hoc diſputaui, de qua faciā mentionem j.de var.& extraordi.co.l.ſi.

1 *Appellatio quod ſit ius.*
2 *A grauamine,quod infertur ante ſententiam,quod poteſt per appellationem à diffinitiua reparari,non appellatur.*
3 *Conſultor aſſumptus,ut conſulet de iure,non poteſt nouas probationes ſeu inſtrumenta recipere.*
4 *A ſententia lata ſecundum reſcriptum Principis,poteſt appellari.*
5 *A pronunciatione de principe conſuetudo,non appellatur.*
A relatione ſeu literis,quæ mittuntur principi pro conſilio appellatur cum inſertione cauſæ grauaminis.
6 *A ſententia diffinitiua lata ſecundum reſcriptum, & conſilium Principis,poteſt appellari.*
7 *A ſententia lata ſecundum conſilium datum per conſulentem,de partium conſenſu,electum appellari poteſt.*

Quæſitum eſt. A ſentētia lata ſecundū reſcriptum principis pōt appellari,non ab ipſo reſcripto vel ,pnunciatione facta de principe conſulendo.hoc dicit. Primo ponit qōnē. Secūdo ponit reſcriptū, ex quo colligitur deciſio quæſtionis. Tertio ponit deciſionem cuiuſdam qōnis,quæ tacite colligitur ex reſcripto. Secunda ibi:de qua re. Tertia ibi:hinc conſequēter.† No. ex prima parte tex.ibi dum dicit ius appellandi.&c.& ſic appellatio eſt ius,vt dixi ſ.proxi.† Secundo no.ex fi.tex.ibi dū dicit,poſt reſcriptum prouocare: ex quo apparet q; quandoq; grauamen eſt tale, quod infertur ante ſententiam,quod per appellationem diffinitiuam poteſt reparari:tunc ab illo grauamine non pōt appellari. Op.quod Princeps non ſit conſulendus:vt l.eum quem.§.j.ſ.de iud.ſol. glo.q; hic Princeps conſulitur de iure non de facto.& ſubdit gl.q; iſto caſu Princeps non dat dilationem:vt C.de dila.l.cū a nobis.

3 Quod no.† ad hoc,q; conſultor aſſumpt[9]
b vt conſulat de iure non poteſt[b] nouas ,probationes.ſeu noua inſtrumenta recipere, ſed debet conſulere ſuper his,quæ a iudice tranſmittuntur:vt l.cum a nobis. C. de
c dila. Opp.[c] quod non poſsit appellari.aut enim dicis appellari ab ipſa relatione & hoc videtur falſum.quia relatio non fit niſi cum iam literæ ſunt a partibus approbatæ,quo caſu non appellatur:vt infra, qñ app.ſit l.fi. Aut dicis appellari ab ipſo reſcripto Principis,non ab ipſo reſcripto:& tunc videē contra l.j.in prin.j.a quibus ap
4 pel.non licet. Sol.† dicit gl. Intelligas hic appellari a ſententia lata ſecundum reſcriptum Principis:& ſecundū hoc,text.qui infra dicit ab enunciatione,debet exponi.i.a ſententia lata ſecundū formā reſcripti.tñ glo.poſita ſuper illo verbo enunciatione,aliter intelligit:vt dicam infra. Tñ prædicta ſol.eſt vera in ſe.vt ſtatim dicā. Oppo.in authen.in medio li.§.j.glo.ponit tres ſolu.tene primā,quā ſequitur Dy.Ia. de Are.& Oldr. Op.dicitur hic in fi.q; ab interlocutoria qua pronunciatur Principem conſulendum,non appellatur.contra j.quando appel.ſit l.j.in prin.C.de relatio.l.j.in fine. Sol.Io.& Azo dicunt,q; hic dicitur non eſſe appellandū:ſcilicet de neceſsitate:bene autē poteſt appellari, vt in contrarijs. Sed hoc non placet:quia cōtra hunc tex.vnde alij dicunt, q; in illa l.j. quādo ap.ſit Princeps conſulebatur poſt ſententiā:hic ante.& in illa l.j.C.de rela. non dicit,quod appellatur:ſed dicit,refutatorias preces, hoc eſt,contra pronūciationem,quæ fit contra cōſultationem. Et hāc ſequitur Pet.& quidam alij Moder. quod non placet:quia in d.l.j.j.quādo ap. ſit.non dicitur:q; eſſet lata ſnia diffinitiua ſed etiā intelligi poteſt,quod non erat lata:vt ibi no.vnde gl.ponit tertiam ſolu.q̄ continet ipſam veritatem. Pro cuius de
5 claratione ſciendum eſt,† quod tria ſunt conſideranda. Primo pronūciatio de principe conſulendo:& ab ipſo nō appellaē: quia per eā nemo grauatur:vt hic. Secundo eſt ipſa relatio:ſeu literæ q̄ mittuntur Principi ,p cōſilio,& ab iſtis pōt appellari,ſi qs ſenſerit ſe grauatū.ſi iudex in eis mēdacia īſeruerit:vl veritatē tacuerit. Et ita loqt̄ hic.& ſcūm hoc ,pcedit illa gl.po

Universidad de Deusto Biblioteca

sita super ver.ab enũciatione.quæ exponit,i.a mendacij relatione prin.facta.Sic loqtur lex prima.infra qñ app.sit.et est advertendum, quod cum ab ista relatione appellatur,debet rõnem grauaminis exprimere,s.q̃ falsum sit insertum,& verum sit omissum, vt ibi.Si enim docuerit vel falso,&c.vt d.l.j.j.quãdo app.sit.sicut in qualibet appellatione ab interlocutoria: vt
6 plene dicã infra de ap.reci.l.ij. Tertio,est†appellatio a diffinitiua sentẽtia lata secũdũ rescriptum,& consilium Principis:et ab ista etiã potest appellari,vt hic,secũdũ alium intellectũ,quẽ i.posui in secũdo cõtrario.& in l.j.in prin.infra qñ appel.sit.C. eo.ti.l.ij.Sed cõtra hoc instatur,si a rescripto Principis nõ põt appellari,ergo nec a sententia secũdũ rescriptũ principis lata, non enim potest pars conqueri de facto: quia consultationẽ approbauit:vt l.j.infra qñ appellandũ sit.nec de iure,qd Princeps sic cõsuluit,qd est ius.Rñdeo,si dicis partẽ non consensisse relationi,planũ est.Idẽ dicerem partem consensisse,tamẽ fuit decepta in tenore ipsius relationis,argumẽto C.plus vale.quod agitur.l.fi.Sed si cõsenserit non decepta, tũc etiã põt appellare.vt cã reparetur ex nouis ꝓbationibus et allegatiõibus:vt l.eo.§.j.C.eos.Itẽ cõtra prædicta instatur. si grauamẽ, qd infertur per mẽdacem relationem,põt reparari per appellationem a diffinitiua,vt dictũ est,ergo ab ipsa relatione nõ potest appellari,vt hoc.§.in fine.Cuius contrariũ supra dixi.Sol.
2 per appellationẽ[a] a diffinitiua istud grauamẽ nõ potest reparari sine magno præiudicio partis.Nã post consilium Principis datum,durior est cã nostra:quia iudices fauent consilio Principis:vt argumento l.ij.§.j.ꝗ.de ali.iudi.mu.cau.fa.propter qd præiudiciũ debet admitti appellatio:arg.infra eodẽ.l.a sententia.et dicã in dicta l.ij.infra de ap p.re. Vltimo no[b].q̃ licet†cã
b 7 consulenda de consensu partium sit commissa,tamen a sententia lata secundum dictũ consilium potest appellari,vt hic,cum simil. facit infra eo.l.ex consensu.in prin.

1 *Error in appellando iudicem appellationis minorem,uitiat appellationem.*
2 *Error iuris,quando inducitur ad conseruationem rigoris,uitiat.*
3 *Consul est maior præfecto quo ad dignitatem,non quo ad administrationem.*
4 *Cardinales non habent maiorem dignitatem,quam habeant Episcopi:sed maius officium.*
5 *Ratio quare in appellando ad minorem,uitiat appellatio:secus si appelletur ad maiorẽ.*
6 *Appellatio ad Principem omissis medijs de iure ciuili,quando ualeat.*
De iure Canonico appellatur ad papam,omissis medijs.
7 *Error in appellando ad maiorem,q̃ uitiat in hoc:quia uirtute talis appellationis non proceditur.*
8 *Appellatio q̃ ualeat,licet quis dicat simpliciter, appello:uel appello ad iudicem competentem,uel ad superiorem.*
9 *Quando appellatur ad superiorem,quis ordo seruetur,ubi ponatur.*
10 *Ciuitas,quæ superiorem non recognoscit,quod erit superior in causa appellationis interposita à sententia lata per eius rectorem.*
11 *A sententia lata per Rectorem alicuius collegij,appellatur ad ipsum,qui est iudex ipsius collegij,ut est rector ciuitatis.*
12 *Quando superior proximus,ad quem debet appellari,haberi non potest,quando ad aliũ superiorem appellari possit.*
13 *Iudex ecclesiasticus et secularis si ex causa iudicauerunt simul,appellatur ad ecclesiasticũ.*
14 *Episcopus uel clericus,si non ut episcopus,sed ut Comes alicuius comitatus iudicat,ad quẽ appellabitur.*
15 *Rex si iudicat in aliquo comitatu,quem ab alio recognoscit,ad superiorem appellatur.*

¶ Si quis in appellatione. [c] Seipsum summat in fi. Error†in appellãdo iudicẽ,maiorem,vel parem ,appellationẽ nõ vitiat:secus si minor appellauerit.h.d. Primo ponit qõnem.Secundo solutionẽ.Tertio,eã approbat per rescriptum.Secunda ibi,et si q dem.Tertia ibi:denique.Op.quia error iuris nõ nocet in dã-
2 natis:vt l.error.supra de iur.& fac.ignor.Sol.†Dicit gl.hic speciale,quia ad iuris rigorem conseruãdũ hoc inducitur.Ad qd facit in l.qui exceptionẽ.s.de condi.inde.& l.Iulianus.eo.ti.in prin. Op.hic dicitur,q̃ si minor iudex appellatur:nõ valet
d appellatio:sed præfectus minor est consule:quia consul[d] est superillustris:& præfectus illustris:vt authẽ.vt ab illustr.& q̃ super illos sunt.§.j.in auth.vt constit.quæ de digni.§.j.So.Dicunt quidã maior est quo ad dignitatem:non quo ad administrationem:quia nõ habet nisi voluntariam: vt lege prima. s. de officio consu.quod gloss.reprobat:quia habet etiã contentiosam:vt supra de arbi.l.ij.in fi.& seq. Alij dicunt quod hic loquitur de illis qui habent dignitatem:non administrationẽ.

quã dicũt quidam Dy.tenuisse. Sed non placet:quia si non haberent consules administrationẽ,nõ possent delegare.vt C. b qui pro sua iurisdictione.l.j. Vnde quidã soluunt tertio mõ,q̃ hic loquatur de iudice minore eo,qui iudicauit,sed præfectus est minor eo qui iudicaturus est,s.consule,non minor eo qui iudicauit. Sed hęc non est vera,quia cũ hic fuerit iudicatũ p iudicẽ delegatum a consulibus,si cõsules dicerentur maiores præfecto,et eius delegatus diceretur maior:qa eius iurisdictione vtitur:vt §.de offi.eius cui mãda. est iurisdi.l.prima.§.qui mandatam.Et iõ dicẽdũ est q̃ hic tex.debet intelligi de maiore vel minore eo qui iudicaturus est in cã appellationis. Qd tenet gl.in principio nostri §. Ad contrariũ respondetur secũdũ
3 primam solutionẽ §.positã,†videlicet q̃ consul est maior quo ad dignitatẽ, minor vero quo ad administrationẽ.Nã pfectus habet cognitionẽ oĩm,q̃ ĩ vrbe occurrũt, vt l.j.§.cũ vrbẽ.§.de officio pfe.vrb.& C.d offi.pfecti vrbis.l.j.et ẽ illustris, cõsul aũt superillustris: & sic habet maiorem dignitatem:non aũt maiorem administrationẽ.
4 Simile†videmus [e] in cardinalibus,q non
e habent maiorem dignitatẽ quam habeãt episcopi,sed maius officiũ.Quod aũt dicebatur in prima solutione quod consul habebat solam voluntariam,nõ est verũ, quia imo habet etiã merum imperiũ.l.ij.in principi.§.de in ius vocan.Op.q̃ error vitiet iudiciũ.l.si per errorẽ.§.de iurisd.omnium iudi.Gl nõ soluit Dy.dicit q̃ ibi loquitur de errore,qui habuit originem ex actu præcedente iudiciũ.Istud nõ placet, d
quia non videtur habere rationem. Dic ergo quod ibi loquitur de actu,qui debet habere robur ab ipso iudice corã quo fit,ĩ quo si est errarũ vitiatur actus propter defectum iudicis. Vnde etiã dicerem hic q̃ si quis prosequeretur appellationẽ corã iudice incõpetenti, prosecutio esset nulla.Sed hic loquitur de ipsa appellatiõe,q̃ robur assumit ex legis potestate non autem ex aliquo facto iudicis,ad quẽ appellatur,cum non appelletur coram eo.Ideo si in eius persona erratur,et ad minorẽ appellatur ,dictus error per legem corrigitur.Op.supra de aqua plu.arcen.l.sed hoc ita.Sol.Dicit Dyn.ibi loquitur de errore extra iudicium:hic in iudicio.Tu dic,ibi error impedit volũtatem , & consensum. hic vero fuit talis error,qui non impedit voluntatem appellantis, imo ostenditur eius voluntas q̃ a iudice, a quo appellat, vult recedere.In eo vero in quo errat,s.in iudice ad quẽ,in illo impedimẽtũ est.Nõ enim ad ipsũ ꝓ appellationẽ cã deuoluit: sed ad eũ quẽ in veritate debuit appellari.†Quæro,quæ est rõ q̃ error in appellãdo minorẽ,vitiat appellationẽ: secus si appellat ad maiorẽ? Respõder gl.qd plus ẽ, vtique tãtũ est,vt l.cũ furti.d iu.om.iu.& §.quemad.ser.amit.l.si is cui.in prin.Vnde appellãdo ad maiorẽ dignitatẽ,videt appellari etiã ad mediũ,secus si ad maiorem
6 app.†Quęro,quid si fuit appellatũ ad pri
f cipẽ omissis medijs? [f] Rñdeo, idem, vt ad ꝓximũ superiorem causa deuoluatur:

a ¶ Appellationem. Idem tenet Bal. in l. ij.infra, de app.reci.
b ¶ Vltimo not. Et ad ista adde tex.ij.q.vj. ante.cum sequẽ.&c. causam quæ.de re iudi.& ibi doct. vide infra qñ app.sit.in l. fi.glo.no.de appellatio.c.intimasti.et ibi domi.Anto.et Bal. in l.nouum.& in l.j. C.de relatio.et dicit domi.Anto.in capi. intimasti.quod licet sit causa cõmissa cõsulenda de consensu partium,poterit nihilominus appellari.Ad Barto.hic vide nota.per Bald.in lege,tale.§. qui prouocauit.in ix.columna supra,de pact.& omnino Barto. in l. si conuenerit.de re iudica.& quod ibi dixi.allega.tex.contrarium in l.generaliter §.si quidẽ. C. de recre.et de iureiurã.et quod ibi dixi:sed cõcord. quod in dicto §.q̃ prouocauit. fuit spectalis consensus: hic simplex. Et ad hoc tibi allego distũctionem Io.And. in d.ca.pe.et ibi in glo. in simili,de offic. deleg.et in simili adde Bal.in l.ij.C.eodẽ.
5 POMATES.
c ¶ Si quis in appellatione. Vide pro ampliatione huius tex. Roma.consi.ij.
d ¶ Si quis in appellatione. Quia consul. Et an consul habeat iurisdictionem contentiosam, dixi in l. j.ꝗ.de offi.consu.
e ¶ Simile videmus. Adde gl.in l. episcopale.C.de epi.audiẽ. & in l.j.C.de offi. ꝑfe.præto.vt ibi dixi.
f ¶ Omissis medijs. De iure ciuili nõ potest appellari omisso medio.secus de iure Canonico. Adde c. dilecti filij.extra eo. et ca.referente.de ꝓben. Adde q̃ idẽ est in legato sedis apostolicæ.quod ibi no. Prædicta tamen limita in scholaribus, qui in quolibet gravamine omisso medio possunt appellare,etiam de iure ciuili:auth.habita.C.ne fi.ꝑ patre.et ibi Bal. in vj.co.Et an omisso medio posit appellari ad Principẽ, coram quo nullus ordo seruatur, tractat Inno.in ca.in causis. de re iudi.no.Bal.in l.fi.C.de leg.& in l. rescripta.C.de prec. Impe.offer. Et vide per Bar.infra ea.l.§. quid si post.

vt j.eo.l.ĩperatores.in prin.Sed ſummus pontifex quantum ad ſe contrarium ſta-
a tuit,vt ad eum ſolũ appellari poſsit[a] omiſ ſis medijs,vt extra eo.c.ſi duobus,qđ for te factum eſt,vt maiorem curam habeat de quo non curauit Imperator. Quæro,
7 dicitur hic† q̃ ſi appellauit ad minorẽ,er-
b ror ei nocet:[b]ſed in quo? R ñ.quia ex vir tute eius appellationis non procedit,ac ſi appellatum non eſſet:fateor tamẽ quod ſi eſt intra tempora appellatiõis, q̃ interim poterit appellare.arg. ſ.de accu.l.libello-rum.§.quod ſi libelli.& de exc.tu.l.cũ ex oratione.& ſ.vt ex legi.& ſenatuſconſul, bonorum poſſeſsio detur l.j.Et hoc tenet
8 Dyñ.& omnes.† Quæro,quid[c] ſi aliquis
c appellauit ſimpliciter dicendo, appello: vel dixit,appello ad iudicem competẽtẽ, vel ad ſuperiorẽ & ſimilia:an appellatio valeat? R eſpondeo,ſic argu.huius tex. & j.l.proxi.& ſ.de verbo.ob.l.q Romæ.§.
9 peñ.† Quæro,dicitur[d] hic quod debet ap
d pellari ac ſuperiorẽ:qs eſt ordo inter iſtos iudices? T ex.videt̃ hoc ponere C.eod.l. præcipim⁹.Sed certe ibi loquit̃ de appel-latione quæ interponitur ad principẽ,qs ſit ordo cognoſcendi in curia principis: cũ alibi interponit̃ appellatio,quis ſit iſte ordo,dic vt per Spe.in ti.de appel. §.nũc tractemus.ſed quia hoc eſt limitatum ſe-cundũ diuerſas conſtitutiones curiarum. ideo proſequi omitto. Quæro tamen de
10 quibuſdã,†de quibus poſſet dubitari.po ne q̃ eſt ciuitas,q̃ nõ recognoſcit ſuperio rem,eligit ipſa ſibi rectorẽ,nec habet aliũ officialẽ,quis erit iudex appellationis? rñ. Ipſe populus,ſeu ordo. q ipſum officialẽ facit:quia ſolus reperitur ſuperior ipſi po pulo,& ſibi Princeps eſt:vt no.ĩ l.hoſtes. j.de captiuis.Et hoc colligit̃ ex l.ij.§.exa-ctis.ſ.de origine iuris.vbi populus Ro-manus liber faciebat officiales.& ab eis erat ius appelldi,niſi expreſſe eſſet inibi-
11 tũ.† Quero in aliqua[e] ciuitate ẽ aliqđ col
e legiũ,q̃ facit ſibi aliquem rectorẽ:cui dat iuriſdictionẽ,quod põt,in l.fi.[f]C.de iuriſ di.omnium iulquis erit proximus ſupior, ad quem appellabit? R eſpõdeo.Ille,qui eſt iudex ipſius vniuerſitatis:vt rector ci-uitatis:argu.huius §.& extra,eod.ca.dile cti filij,prior & conuentus. Prædicta ve-ra,quando ciuitas propriam legem habe-
12 bat,ſecundũ quã aliud inducetur.† Quæ
f ro,quid[f] ſi proximus ſuperior non poſsit haberi? rñ.ſi quidem impedimentum eſt diutius duraturũ,ad alium ſuperiorem ap pellabit,arg.l.ſi longius.in prin.ſ.de iudi. & j.de vaca.mu.l.pe.in fi.& hoc cũ ſit im pedimentum iuris,ſiue facti:vt extra,de offi.dele.in c.is cui.lib.vj.& ideo ſi pone-remus ex caſu,de ea.q. cognouiſſe iudicẽ inferiorem & ſuperiorẽ,& ſimul pronun ciaſſe,appellaret̃ ad ſuperiorẽ omiſſo me-dio quo ad alium primum iudicantẽ mi-norẽ:quia proximus eũ præcedens,impe ditur,eo quod ſecundũ iudicauit,vt l.eos.
13 C.de appel.† Quæro,pone,[g]ex cauſa iu
g dicauerunt ſimul iudex ſecularis & eccle ſiaſticus:ad quem appellabitur? R ñ.ad ſu periorẽ iudicẽ eccleſiaſticum.Non enim poteſt appellari ad ſuperiorem iudicẽ lai-cum,quia ei non poteſt ſubijcere ſe,etiam ſi vellet clericus:vt in c.ſi diligenti.extra, de foro compe.nec eſſet æquũ,q̃ vtriuſq; ſuperior appellaretur,quia forte in locis diſtantibus,& ſeparatis ſunt:nec poſſunt ſimul conuenire. Appellabitur ergo ad ſuperiorem iudicẽ eccleſiaſticum,cui põt ſe ſubijcere iudex laicus:vt per ipſum to-ta cauſa decidatur:ne cauſæ cõtinentia di-uidatur,vt l.ij.ſ.de qui.re.ad eun.iudi.ea. & l. nulli.C.de iu.& arg.l.ſi cõem.ſ.quẽ-
14 admo.ſerui.amit. †Quæro, pone q̃ ali-
h quis[h] epiſcopus,vel alius clericus nõ co-gnoſcit vt epiſcopus ſed vt comes alicui⁹ comitatus,quis erit ſuperior,an inſpicie-mus ſuperiorem reſpectu clericatus, vel epiſcopatus? Canoniſtæ tangunt hoc ex-tra eo.c.Romana.§.debet autẽ.lib.vj.vbi videtur tex.q̃ ad ſuperiorem iudicem ec-cleſiaſticum.Inn.tangit extra.de maio.& obe.c.ſolitæ.Spec.in d.§.nunc tractemus. ver.penul. Veritas eſt iſta,q̃ ſi quidem il-la dignitas comitatus eſt incorporata in patrimonium eccleſiæ liberæ:nec pro illa dignitate recognoſcit dominum tempo-ralem,quod appellatur ad forũ eccleſiaſti cũ,vt d.c.Romana. Si vero recognoſcit dominum temporalem, vt quia haberet in feudum:tunc ad alium appellaretur,ſe-cundum decretum ſ.alleg.§.ſed ſi pone-remus q̃ clericus factus eſſet rector alicu-ius ciuitatis:tunc appellaret ad ſuperio-rem illius ciuitatis. Non enim iudicat vt epiſcopus,ſeu vt clericus:ſed vt Rector
15 talis ciuitatis. Et idem dicerem, † ſi vnus Rex haberet comitatum,& in illo iudica retvt Comes:appellaret̃ ad ſupiorẽ ipſius

a ¶ Appellari poſsit.Intellige ad papam poteſt appellari omiſſo medio,quã-do appellatur a iudice eccleſiaſtico,vel appellatur a iudice laico,qui tñ erat ſubditus in temporalibus Papæ.Ita loquitur d.c.ſi duobus.vel ſi non erat ſubditus appellabatur a tali,qui non recognoſcebat ſuperiorem:quo caſu in ſubditum poteſt appellari ad Papam.Ita refert dñs Abbas poſt Hoſt.in c.cum Ioã.de ſi.iſtr. Adde an appellari poſsit ad ſuperiorẽ omiſſo medio, vel ad iudicem competẽ tem,Bal.cõ.cclxxx-vij.j.libro.

b ¶ Si nocet. Et quæ ſit ratio,quare ſi ap-pellat̃ ad minorem, talis error nocet:& an ipſo iure fiat re-miſsio ad cõpetentẽ & an geſta corã ſu-periore incompeten te teneant,vide Mo der.hic,& in l. Impe ratore j.eo. Et an interim poſsit ap-pellari ad competen tem intra tempus: tradunt hic.

c ¶ Quæro quid. qñ appellatio eſt facta ſimpliciter, an va-leat.vide p gl.de of-fi.deleg.c.is cui.i vj. An ſufficiat dicere, appello:ſi non dicat̃ ad quem:vel ſi dica tur,ad quemlibet iu dicem competentẽ, vide Bal.in l.aper-tiſsimi. C.de iudic. Et gl.& bal.in l.cũ proponas in fi.C.de bo.authori.iudi.poſ ſi.& idẽ q̃ vult hic Bar.tenet ſpe.in tit. de ap §.nunc tracte mus.ver.ſed & ſi qs Et hoc eſt verũ de iure ciuili,ſecundum doc.quo caſu appel-latio qualitercunq; facta,reuertit̃ ad iu-dicem debitum.j.e. in l.imperatores. ſe-cus de iure Canoni-co.c.is cui.de offi.de lega.in vj.Quid ſi di catur appello ad iu-dicẽ cõpetentem:an valeat? vide gloſ.in d.l.cum proponas. C.de bo.au.iu.poſ. & ibi bal.& in d.l. apertiſsimi.licet Pau. de ca.in l.qui Romę §.pe.ĩ.de verbo.ob. hoc verum dicat de iure ciuili: quo iure iudex cõpetens eſt ſemper certus: quia ſemper debet appel lari ad proximũ im-mediatum. l. Impe-ratores.j.eo.& hic. Pro hoc facit, quia in generali ſermone videt̃ incluſus ordo iuris. l. Gallus. §.j. cum ibi no.de liber. & poſthu.l.talem.in prin.de hæred.inſtit.Dixit in d.§.pe. De iure autem ca nonico ſecus:quia debet appellari ad mediatum ſuperiorẽ.ij.q.vj.§.ad Ro-manam.& d.c.dilecti.ſultimo de appel.Et eſt verum q̃ ſi intra decem dies datos ad appellandum,iſte appellans declaret ad quẽ iudicẽ vellet appella-re,valet appellatio,etiam de iure Canonico,per id q̃ voluit elegãs gl.in ca. is cui.de offi.dele.in vi.do.Io.an.in c.in alternatiuis.de re.iuris.in mercu.Et q̃ imo indiſtincte valeat appellatio iſta:appello ad competentem iudicem. Tenet Imo.hic:quia de iure Canonico gradatim debet appellari,præter-quam in duobus,quorum vnus eſt ſedes apoſtolica, & alter legatus ſedis apoſtolicæ:vt in c.j.de offi.dele.verum in dubio videtur in alijs,ſcilicet in iure communi,& non ſpeciali.l.quãquã.& l.teſtamento.de teſta.mi.&c.Et circa hanc materiam vide Spe.& Io.an.in ti.de appel.in §.nunc tractemus. ver.ſed ſi quis.cum ſeq.& per Bal.in l.iiij.C.eo.& in.d.l.cum proponas.Et ad hæc dicta adde omnino Pau.de.ca.in d.l.qui Romæ.§.pe.ĩ.de ver.ob.& quod ibi ſcripſi.Adde,an valeat appellatio ad ſacrum conſilium,vel ad ſum mum pontificem Ro.conſi.cccxj.

d ¶ Quæro,dicit̃.Et nota quod ad hoc,vt ad iudicem quis poſsit appellare, opus eſt,quod ille iudex habeat miſtum imperium:alias non poteſt ad eum appellari.Ita dicit bar.in d.l.j.§.ſolent.j.qñ ap.ſit.& not.q̃ non poteſt ap-pellari ab eodem iudice ad eundem:vt in c.cum ſit Romana.extra e.lib.vj. tamen valeret conſuetudo ad hoc inducta in appellando.c.ij.de conſuetu. co.li.Et ad materiã vide bar.in l.ab exe cutore.in prin.in ij. colũ.j.eod.& aliquã multum not.per eũ-dem in hac materia, in l.j.§.ſolent.j.qñ app.non eſt neceſ.q̃ iudex ad quẽ habeat merum vel mixtum imperium: vt dixi ĩ.Et adde quod nũ-quã poteſt eſſe iu-dex appellationis il-le,qui ſemel fuit ĩ cã recuſatus,ſecundum bal.in auth. habita. in v.col.C.ne fi.pro pa.in verſ.ſed dubi-tatur. Et an ſi ille q iudicauit ſucceſsit iu dici appellationis, poſsit ad eum appel lari,&c.vide glo. & Bar.in l.filius.in fin. ſ.de inof.teſta.& dũ dixi ĩ. de conſuetu-dine.adde ſecũdum do. Anto.in ca.dile-cti.de appel.q̃ valet conſuetudo, q̃ poſ-ſit appellari omiſſo medio,ſecundũ eun dem in d.c.dilecti.li cet apertius Hoſtiẽ. tenuit cõtrarium in c.ſuper quæſtionũ ĩ §.antentionis.de of-fic. delegati. Sed an poſsit appellari ad duos alternatiue vel copulatiue.vt hic p Antoni.& Moder. & bald.in l.appella-tione.in vj.col. C.e. Sed quid ſi vult pœ-nitere,vide in l.ſi qs libellos.eo. ti.maxi me per bal.

e ¶ Quæro in aliqua. A quo appellandũ ſit, quando ſentẽtia eſt lata a rectore ali-cuius collegij: vide per bar.in d.l.j.§.ſo lent. Sed quid ſi ille actor interuenit in collegio, tanquã de collegio poteſt ad eũ appellari? Text. eſt quod ſic d. §. ſo-lent. & in c.a colla-tione.de appel.ĩ vj.

f ¶ Quæro qd. Quid ſi pximus ſuperior non poteſt haberi? vide in l.vbi abſunt ĩ.de tut.& cura.da. ab his.& Bar.in l.ij. ff.de offi.procon.& in l.ij.quando fiſcus vel priua.cum quo bal.tráſit Roma.in l.ſi vero.§.de viro. in iiij.fallentia.ĩ.ſol.matri.

g ¶ Quæro pone. Quid ſi iudex eccleſiaſticus iudicat de vna & eadẽ cauſa,ad quem appellabitur:faciunt ea quæ habes in l.præcipimus.§.eodem obſer-uando.C.de appel.& ibi Bal. & Salice.& ibi Bar.qui ponit no.dictum.& ibi habes poſt eum.& adde in ſimili dictum Barto.in l.iuriſperitos.§.cum oſtendimus.de excuſa.tu.Adde ad quem appellari debeat,an ad iudicem ec cleſiaſticum,an ad laicum.Alexander.conſilio.clxxxiij.& Roma.conſilio cclxv.

g ☞ POMATES.¶ Quæro pone. Vide Alex.conſi.clxxxiij.in ij.volu. & conſi.clxvij.in eodem volu.vbi cõprobat bene iſtud dictum Bartol.& Feli.late in c.j.col.iij.& ſeq.de preſcrip.& in capitu.cum ex officij.col.x.ad finem eodem titulo.& tenet & non ab re in rubrica.de appellation.colũ.v. & ſequen.

h ¶ Aliquis.Quid ſi epiſcopus non cognoſcit vt epiſcopus:ſed vt canonicus ad quem appellabitur? Vide bar.in d.l.ſi qñ.C.e.dicunt tamen doct.in ca. Iter dilectos.de ſi.inſt.q̃ ſi aliqs eſt ep̃s & comes,& facit aliqđ vt comes,de

Universidad de Deusto Biblioteca

bet sigillare vt episcopus: vide Ro. cõ. idque in §. charta. & verbo. obli.
ROMATES.
a ¶ Inquantũ comes. Vide Rom. consilio cccxxij. vbi sequitur in pulchro casu, & confirmat aliqui bus similibus.
b ¶ Opp. Et si nõ sufficit pducere appellationem loco libelli idem dixit per illum tex. Bal. in l. si quis. si fio. §. hi aũt. de inut. stipu. et Bal. in l. si quis libello. C. de appel. dicit aũt Imo. in d. §. hi aut. q tutius ẽ libellũ formare: quia per appellationẽ nihil videtur petitũ a superiore, ad quem appellatur, vt ex serie verborũ appellationis apparet: et iudex debet impartiri officium suũ ad petitum, et non ad petitum: sed in summarijs, & in quibus sufficit qualisqualis petitio, hoc est clarum. in his etiam videtur quod rescriptũ posset pduci loco libelli. Et sic intelligitur dictum Inno. in c. dudum de ele. facit qđ habetur in Cl. sæpe. de verbo. signi. et illud dictũ Inn. etiam retulit in l. j. §. fin. de va. et extraord. cog. quoddictũ limita vt per Bal. in leg. j. C. de preci. Impe. offer. quo ad iudicem: sed non quo ad partem: quia imo requiritur libellus alius. et Bal. in leg. j. et ibi tex. C. quando libel. princ. dari. vbi no. et quę sit forma appellationis facta viua voce: & quid si appellauit viua voce: et postea in scriptis, q̃ appe. tenear, vide per Bar. ĩ l. litigatoribus C. e. Et ad Bar. hic vide l. cũ pcurator. §. dominus. de oper. noui nun. Bald. in d. l. litigatoribus. Bald. in l. cos. §. siuaũt. & in d. l. litigatoribus. C. e. Add quæ appellatio valeat, si primo viua voce appellatur, secũdo in scriptis. Bal. consi. cviij. iiij. lib. et per Pau. de Cast. pulchre consi. xxv. Ro. consi. xlj.
c ¶ Iudice sedente. An quando iudex legit sententiam, possit appellari, vid' in l. actori. C. de re iud. et qđ ibi habes adde Bal. ĩ d. l. cos. §. siuaũt. & ĩ d. l. litigatoribus.
d ¶ Intelligeretur. De hoc vide Bart. vtrobique. et Bart. in l. j. §. nũciatio. de oper. noui nunc. & quæ dixi post Bart. in l. iij. cond. fol.
e ¶ Certa est. Et adde ĩ causa appellationis valere libellũ, peto pronunciari me recte appellasse: secundum Bal. in l. edita. ĩ xv. co. C. de edẽdo. et ibi dicit, q omnes leges loquentes de sententia, trahũtur ad libellũ: quia idem ius est. Et adde q cõmittens se protectioni superioris dicitur appellare: secundum Cy. et Bal. in l. j. C. si quacunque præd. potestate.
f ¶ Peti apostoli. Sed an in libello appellationis debeat appellans dicere, appello prout in ista scriptura continetur, vide ad hoc no. gl. in c. vlt. de re iudi. in vj.
g ¶ Fieri mentio. Vtrum debeat fieri iniquitatis sententiæ, & an debeat exprimi a qua parte sentẽtiæ appellatur, Tex. est not. in l. appellanti. in prin. mira eod. quod nota.
h ¶ Quæro. Cui dẽt libellus. dicit Bald. ĩ authen. quæ supplicatio. C. de preci. Imp. offeren. post Gui. de Suza. quod sufficit dare notario actorũ absque etiam iudice quod no. quia est valde vtile.

a Inquãtũ Comes, ᵃ nõ ad superiorẽ inquãtũ Rex: vt est casus C. eo. l. si qñ duciano. & hoc quando appellatur ab ordinario. Quando vero appellatur a delegato, dicetur in l. j. § j. quis & a quo appel.

1 *Libellus duplex est libellus appellationis: unus est ipsa appellatio: alius qui datur iudici ad quem.*
2 *Appellatio quæ fit uiua uoce, sufficit quod dicat, appello à te, uel à sententia.*
3 *Appellatio quæ fit uiua uoce, potest fieri iudice sedente.*
4 *Si non appellatur uiua uoce, de necessitate appellatur in scriptis, & talis libellus dicitur appellatorius, & debet continere personam appellantis, iudicis à quo, & sententiam, et contra quem.*
5 *Procurator, contra quem lata est sententia, ipse debet appellare procuratorio nomine, et in dubio dicitur appellare procuratorio nomine.*
6 *In appellatione sufficit exprimere nomen officij: licet nomẽ proprium iudicis non apponatur.*
7 *Sententia, à qua appellatur, debet certa in appellatione demonstrari.*
8 *Apostoli necessario non petuntur in ipso libello appellatorio: licet consuetudo communiter obseruet, q instanter petantur.*
9 *In libello appellatorio potest dicere quis, dico sentẽtiam nullam: & si qua est appello.*
10 *De iniquitate sententiæ, necessariò non requiritur q dicatur in libello appellatorio: licet consuetudo contrarium obseruet.*
11 *Libelli appellatorij debent dari iudici à quo, si haberi potest aliàs iudici ad quem.*
Quando appellans timet à iudice à quo: sufficit appellare coram honestis personis.
12 *Libellus appellationis sufficit, q offeratur iudici, absque eo quod legatur.*
13 *Forma libelli appellatorij qui datur iudici ad quem.*
14 *Sententia per appellationem extinguitur: non tamen irreuocabiliter.*

Libelli. Libell' appellatori' debet continere personã appellãtis, iudicis a quo appellatur, sententiam, a qua appellatur: personam vero eius, cõtra quem appellatur, de necessitate nõ debet continere: sed tempore sentẽtiæ põt vno verbo appellari dicẽdo, appello. hoc
b dicit cum l. seq. & in prin. seq. Op. ᵇ de prin. l. Seio. Gl. soluit duobus modis. Tene primum. Quęro, de quibus libellis hic loquatur? pro cuius euidentia sciendum
1 est, † q vnus est libellus appellationis, hoc est, ipsa appellatio: alius est libellus, q datur iudici ad quem est appellatũ, vt super appellatiõe procedatur. & istos duos modos prosequitur Specula. in tit. de appellatio. in quarta parte. §. nunc dicendũ rest. & in §. præcedenti. Sed licet sic de cõsuetudine admittatur, tñ non est necesse. Sufficit enim q corã iudice appellationis pducatur appellatio facta coram iudice a quo appellatur, & petatur super ea procedi absque nouo libello. Hoc videtur velle tex. in auth. de his qui ingre. ad appel. §. volumus. & Innocẽ. videtur tenere de officio delega. ca. cũ contingat. circa finẽ magnæ glossæ. tamẽ circa formas prædictas aliquid videamus. † Et primo circa
2 appellationem, quę fit viua voce, apparet formam esse vulgarẽ. Sufficit enim dicere appello: vt hic. & subintelligas, appello a te, a sentẽtia quã statim protulisti inter me & aduersariũ meũ, in tali causa. Hoc probatur hic, & in l. litigatoribus. C. e. † Sed
3 q̃ro, quãto tẽpore duret ista facultas appellãdi viua voce. Dicũt quidã, tota illa die: at. huius tex. dũ dicit, ipso die. et j. e. l. a sententia. in fi. Nã cũ ipsa die liceat: ergo in qualibet parte diei debet licere. In cõtrariũ videtur q hoc possit facere statim, añ quã iudex ad alia facienda diuertat. vt l. litigatoribus. C. eo. Alij dicunt, q hoc põt
c facere iudice sedẽte ᶜ p tribunali: argu. l. diuus. §. de ĩ integ. restit. & illud cõiter ob
4 seruatur. † Secũdo q̃ro, qñ appellatio non fuit interposita viua voce, quando possit appellari. Respõdeo, tũc de necessitate ẽ appellandũ in scriptis, vt hic, & j. eo. l. a sẽtẽtia. in fi. et l. litigatoribus. C. e. & isti dicũtur libelli appellatorij, et debet iste libellus appellatorius cõtinere ea, q̃ hic dicũtur, s. personã appellantis, iudicis a quo,
5 & sentẽtiã, & contra quẽ. † Sed dubitatur circa primũ, quid si pcurator est cõdẽnatus, et appellat, an debeat appellare proprio nomine, an pcuratorio nomine domini. Nam cũ ipse procurator sit dñs litis effectus, et in eũ feratur sentẽtia, vt l. j. C. de sentẽ. & interlo. omniũ iudi. videt' q ipse debeat appellare. Veritas est, q dẽat procuratorio nomine appellare, vt j. quando appel. sit l. j. §. in ppria. Puto etiam q possit pprio nomine appellare: vt j. eo. l. ab executore. §. j. & ibi no. q si simpliciter diceret appello, nec adijceret cuius noĩe i
d telligeretur ᵈ pcuratorio nomine dñi, vt l. fi. §. de inst. et l. penul. §. si quis cau. Quæro, quid de his qui appellãt pro alijs, cum nullũ habeãt mandatũ, dicã infra eo. l. non
6 tantũ. † Super secũdo. s. de persona iudicis a quo, puto q sufficiat si ponatur nomẽ iurisdictiõis, vel tribunalis, licet nomẽ propriũ nõ exprimetur. Nã nõ debet appellare aduersus eum vt aduersus priuatam personã: sed tanquã a tali dignitate. Igitur sufficit, si nomẽ dignitatis exprimatur, vt l. si cõis seruus. ita §. de stip. seruo
7 Super tertio, s. super sentẽtia a qua appellatur, dicit glo. q † debet inseri res, super qua est lata sentẽtia. Puto tñ q sufficiat si exprimatur tantũ, q sententia certa demonstratur. Vnde cũ dico, appello a sñia lata tali die per vos, nõ est necesse q inseratur res, super qua est lata. et si dico rẽ, non est necesse q dicam diẽ. qđ enim vna demõstratiõe demõstratur, amplius demonstrari nõ est necesse: vt l. j. ĩ fi. §. de dote p̃le. Vñ quocũque mõ
e appareat, q certa sentẽtia est, satis est. ᵉ † Quærit gl. vtrũ ĩ ipso
8 libello appellatorio debeãt peti apostoli. ᶠ Quidã dicũt q sic.
f Veritas est q nõ est necesse, secũdũ Dy. et alios, qđ apparet quia tẽpora sunt distincta. Nã aliud est tẽpus appellationis, et aliud est tẽpus petendorum apostolorum, quod est triginta dierum, vt C. eo. l. iudicibus. et j. de lib. dimis. l. j. Cõiter tamẽ obseruatur, q in ipsa appellatiõe apostoli instãter petũtur, vt extra de appe. c. ij. in Cle. in prin. tamẽ si separatim fieret, vale
9 ret per ea quæ dicta sunt. † Quæritur vtrũ, ĩ ipso libello appellatorio possit quis dicere, dico sententiã nullam, et si qua est, appello Glo. q sic in l. j. C. quãdo puo. nõ est neces. dicã in l. si
10 expressim, infra. e. † Quæro vtrũ in libello appellatorio dẽat
g fieri mẽtio ᵍ de iniquitate sentẽtiæ? Videtur q sic, vt hac lege in prin. et l. pfecti §. de min. et ita cõiter obseruatur. Puto tñ q et si hoc nõ exprimatur, pcederet appellatio, vt hic, cũ nõ dicatur q debeat hoc exprimi. Preterea dicẽdo, appello, videor di
11 cere iniquã. † Quæro, ʰ cui dẽant dari isti libelli appell. Gl. di
h cit, et bene: q dñt dari iudici a quo appellat', si haberi põt: alias iudici ad quẽ, vt j. qñ appe. sit l. j. §. dies. et §. si qs. Itẽ si aliquis timeret iudicẽ a quo appellat', sufficeret, si ĩterponeretur appel. corã personis honestis: vt l. ij. C. de his q p metũ iud. nõ appe Iste aũt metus qualiter pbetur: dixi in l. de pupillo. §. si qs ipsi
12 prætori. §. de noui op. nũ. † Quæro, vtrũ sufficiat iudici offerre libellũ appellatoriũ: an debeat corã ipso legi? Tex. est, q nõ reqritur legi. extra, eo. c. appellatio. lib. vj. Prædicta vero ĩ appellatione a diffinitiua. Appella. vero ab ĩterlocutoria an dẽat in scriptura fieri? Gloss. tangit hic. Dicã in l. ij. j. de appella. re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Sed huic opp. Sed contra, appellatione extincta erat snia: vt d.l. in fi. ergo frustra petitur.

b ¶ Item si sentētia ad de bal. in c. sancimus in titu. quo tempore miles. qui idē tenet. & allegat quod not. in l. verba illa. d. ver. signi. & adde ꝙ nec verba referunt ad nullitatē, & iniquitatem: adde not. per Bal. in l. absentē. C. de acc. & ibi est tex. in fi. vbi no.

c ¶ Quid ergo. Singularis est tex. sed Bal. in l. præscriptione. i. x. col. C. si cōtra ius vel vti. publi. & est no. vide eum inver. ibi: nec obstat j. eo. l. appellanti. in fi. cā est inserenda in appellatione ab interlocutoria: vt est casus in cle. appellāti. de appel. & specifice & expresse debet exprimi. Dixit tamen Ang. in l. vbi autem §. illud. de ver. ob. p illum text ꝙ sufficit si se referat ad illud in specie ꝙ no. vide ꝙ ibi dixi. Itē si appellatur ab executione, debet inseri causa, vt dicit iste. j. l. p. xi. Item quando qs propter suum preiudicium appellat, debet inseri cā: vt dixit bar. in l. a sententia. j. e. & quēadmodum cā non debet exprimi, ita non debet exprimi a quo, ca. snīæ appellatur. Tex. est in l. appellāti. In prin. j. eo. Item quid si apponat cā scilicet friuola & falsa. an appellatio est nulla? Dictū est fin. Ioā. An. in c. cordi. de appel. lib. vj. i vl. colum. in nouel. ꝙ sic. Et mouetur, qa in contractu, nō requiritur insertio cāe tamē si apponat, viciat contractū, si est falsa: vt in c. j. de cōdi. appos. vbi est casus. Sed tu cogita p istum tex. & Cle. sēpe. in fi. de ver. sign. & vide quod no. d. Abb. in ca. fi. in iij. col. de procurato. & not. in l. j. in prin. C. de rei vxo. act. Vū cogita ppter id qd dixit Barto. in l. eius qui. in versic. secūdo no. j. de app. reci. & istā partē videt seqdo. Ioā. de imo. in d. cle. appellanti. & vt velle Bar. in l. j. in fi. prin. de eden. Fallit in confesso appellante, secundum Bal. & quosdam. de quo p doc. in l. fi. §. iussus. j. eo. & Bal. in l. minoribus. C. de his q. vt indi. & etiam Mod. j. eo. in l. constitutiones. Item fallit, vbi

Tertio est videndū de liberis, qui dantur
13 iudici ad quem est appellatum. Et si quidem teneremus id ꝙ §. dixi, ꝙ hoc casu libellus nō sit necessarius: tūc hoc nō esset videndū vlterius. Sed qa cōis practica se habet in cōtrariū, ideo istorū libellorū videamus formas. Et in istis libellis debent inseri oia, q̄ dicta sunt in libello appellatorio. Debet etiam inseri tenor appellationis iam interpositæ: & in eo debet esse conclusio talis. Quare peto per vos pronunciari, per me bn̄, & iuste appellatum esse, & male & inique iudicatū ēt: vt p̄ leg. l. eos. in prin. C. eo. Alij vero addūt dicentes. Peto dictā sentētiā, tanq̄ iniquam remedio appellationis cassari. & irritari. Et istam formā vī ponere Spe. & consue
14 tudo obseruat. † Sed huic op. [a] Sententia per solam appellationem est cassata, & irrita: vt §. ad Turpil. l. j. in fi. & dixi §. eodē. l. j. in prin. Quō ergo petitur a iudice cessari iterū: contra l. quæ sub cōditione. in fi. §. de conditio. institu. Res. per appellationē sententia extinguitur: nō tn̄ irreuocabiliter. Quod autē in libello petitur cassari, et irritari, intelligit irreuocabiliter. Posset ēt dicta cōclusio aliter formari secūdū diuersitatē casuum, super quibus format appellatio. Quid enim si reus absolutus est, & actor appellet? Certe, recte poterit actor cōcludere sic: Peto pronunciari bn̄ & iuste appellatum, & inique iudicatum: & reum peto mihi cōdēnari in quātitate petita. Hoc em̄ casu iudex appellationis etiā cōdēnare debet: vt l. cū apud. §. iudic. sol. vt ibi dixi. Et no. in l. Offidius. §. de le. iij. Itē si snia [b] non diceretur in totū iniqua seu iniusta, sed si esset alio modo reformāda, posset in cōclusione adijci: Peto p vos dictam snīam in melius reformari, & ad debitum statum reduci: vt supra, eodem l. j. in prin. Puta, si aliquis est iuste cōdēnatus, qa cōdēnari debebat: sed iniuste, qa iudex nimis excessit: vt l. si qua pœna. j. de verborū significatione. & ibi no. in gl. magna. Facit ad prædicta l. creditor. §. j. §. de solutionibus. vbi iudex sententiam reformauit: vt §. fami. ercis. l. quædam mulier. & de iure patronatus. l. Carmelia. Sed si poneremus appellationem esse factam p illa verba, dico sententiā nullam: & si qua est appello: tunc debet in libello concludi, peto per vos dictam sententiam pronunciari nullam: & si qua esset, &c. vt §. dictū est.

Sed illud. Breuiter hoc intendit: Si quorundam ex his, aduersus quos appellatur, in appellatione nomina inserantur, aduersus omnes appellari videtur. Sed si quorundam ex his, qui appellant nomina inserātur, eis solis proderit appellatio. h. d. Habet duas partes. Secunda ibi: cæterū si plures. Ratio primi dicti est: quia nomen aduersarij nō debet inseri de necessitate in appellatiōe vt §. proxime. Ergo si quorundam nomina non expressit, non nocet: quia idem si nullius nomen expressisset: & satis est qd de dicta sententia fiat mentio, vt §. Et hoc verum si vna erat causa, & vna sententia: secus si diuersa, vt dicit gl. Ratio secundi dicti est: quia persona appellātium debet inseri in appellatione: ergo si aliquorum nomina dimittantur, non possunt videri appellasse. Sed contra secundum dictum opp. C. si vnus ex pluribus appel. l. j. & ij. Sol. ibi soli, quorū noia sunt expressa, videntur appellasse, vt hic: victoria tamen eorum proderit alijs, etiam secundum distinctionem legis contrariæ. vt no. j. eo. l. si qui separatim. & ibi dicemus. Et hæc est vera solutio. Aliæ solutiones ponunt hic in glo. quæ possunt esse veræ in se: & eas examinabo in d. l. si separatim. tamen non sunt necessariæ quantum ad legem istam.

1 ☞ *Causa, an inferenda sit in appellatione & quando.*
2 *Appellatio si est facta ab uno capitulo sententiæ, an videatur ab alijs appellatum: remissiue.*
3 *Causa si est deducta in actione reali, quod non videtur deductum in iudicium omne ius agentis.*

c **Quid ergo.** [c] Qui certā cām in appellatione expressit, potest illam prosequi, & ab illa discedere, & aliam quācunq̄ voluerit assumere. h. d. quod no. & est verum in appellatione a diffinitiua: secus si appellet ab interlocutoria. & extra eo. c. j. lib. vj. dicā in l. ij. j. de app. reci. Opp. §. de adulte. l. denunciasse. §. quid tamen. Sol. patet ex his quæ ibi dixi. Op. C. de codicil. l. fina. Sol. ibi in his quæ electione tolluntur. Et est ibi ratio: ne ex eadem scriptura, causa diuersis modis admittatur. † Quærit gl. vtrum in ap-
1 pellatione debeat inseri causa. Breuiter, aut loquimur in apellatione a diffinitiua: & non est necesse quod causa inseratur, cum ad illam non astringatur. Nec ob. j. eo. l. appellanti. quod apparet, quia §. l. proxi. in fi. nulla fit mentio de causa: vt hic. Ad quid enim necesse est quod cā inseratur, cum ad illam nō astringitur. Nec ob. j. eo. l. appellanti. in fi. qa expone vt ibi p gl. Si vero appelletur ab interlocutoria: tunc dicit glo. de iure canonico, causa est inserenda: vt extra, de app. c. vt debitus. & expressius hodie extra eo. c. j. lib. vj. Ego puto idē de iure ciui-
2 li, vt dicam in d. l. ij. j. de appel. reci. † Quæro, quid si appellet ab vno capitulo sententiæ: vtrum videatur ab alijs appellatū. Dicam in l. appellanti. in prin. j. eo. Vltimo scias quod Petr. p
3 hunc §. dicit, ꝙ † in actione reali, in qua de necessitate non debet inseri causa: tamen si inseratur per illam nō astringit: imo totum ius suum in iudicium deducere videt, sicut hic: cum in appellatione non debeat inseri causa: si tamen vnā inserit, non adstringitur ad illam. Cuius opinio refert Cy. in l. edita actio C. de edendo. Sed eius opi. falsa est: vt l. si mater. §. j. §. de exce. rei iudi. & l. & an eadem. §. actiones. in prin. eo. tit. & in eis dixi. Aliud est in causa appellationis, in qua si perdat, in totum perdit: ideo in fauorem appellantis est inductum, vt omnem causam prosequi possit. Aliud est in causa principali: vbi si perderet ex vna causa, poterit iterum agere ex alia: & sic est in eius fauorem inductum: vt aliæ causę deductæ in iudiciū non videantur. An autem causa in actione principali debeat inseri, dic plene vt in d. l. & an eadem. §. actiones. §. de except. rei iudicatæ.

1 ☞ *Ab executore facti non potest appellari: sed à pronunciatione de exequendo, vel nō exequendo sic.*
2 *Ab executore facti, quando excedit modum in exequendo, potest appellari: & etiam à pronunciatione de exequendo cum insertione causæ.*
Causa insertio, quod necessario non requiratur in appellatione à diffinitiua.
Executor, qualiter videatur excedere modum in exequendo.
Executor si non citat partem, videtur excedere modum in exequendo.
3 *Si iudex mittit nuncium ad exequendum: & excedat modum in exequendo, ad quē appellabitur.*
4 *Officium iudicis, quandoque potest implorari contra iniquitatem executoris exequētis.*
5 *Iudex potest suam sententiam interpretari, si est ordinarius, & habeat merum imperium.*
6 *Iudex ordinarius quod possit interpretari sententiam sui delegati.*
Delegatus non potest interpretari suam sententiam.
7 *Iudex quam interpretationem facere possit de sua sententia.*

tertius appellat. §. ne interesse sui. l. a sententia. j. eodē. in prin. & dic, vt ibi p Bar. in fi. prin. & est tex. in c. cum sup. & ibi Inno. de re iudic. & Ioan. And. ibidē in versi. rationabiliter. & Adde Mat. i not. cxxij. Sed an iudex possit cogere p tē causam exprimere in appellatione, vt sciat an velit differre, vel deferere. Bal. ꝙ non, in l. quoniam iudices. C. de appel. Item fallit si dicta cōclusio, ꝙ nō debet inseri cā in appellatione a diffinitiua, &c. vbi appellatur in casibus, ubi bitis appellari scūm Inn. in c. pastoralis. in gl. magna, de offi. dele. Item in cā mōtaneæ possessionis scūm Bal. in l. j. in ij. col. si de mōtē. pos. & Bar. in l. ij. j. de appel. reci. vide q dicit C. eod. in l. ij. in appelatione ab interlocutoria an sit inserenda causa & quæ vide Bal. in l. ij. C. de episc. audi. & Ange.

Iudex

& Imo. in l. quicqd astringẽdæ. de ver. obli. & q̃ sit inserẽda causa expsse, & specifice, habes in Cle. appellanti. de appel. Et de causa inserẽda in appellatione a diffinitiua sententia, dic vt per Canoñ in c. vt debitus. de appel. & per Innoc. in ca. ij. de operis noui nuncia. Et an in appellatione ab extraiudicialibus debeat inseri causa, vide Bar. vbi habes in l. si. j. de app. reci. adde, q̃ in appellatione a relatione cõsulẽdo debet inseri causa secundum Bar. in l. j. §. qñ rum. i. e. Adde q̃ qñ in appellatione non fuit inserta rõnabilis causa, q̃ iudex nõ debeat deferre app. Ro. consil. cccxxiiij. Et q̃ causæ sunt inferendę in appellatiõe ab interlocutoria, Ro. plene. cõ. cccccj.

interpretari, vide quod scribunt doc. in c. nouit. de iudic. & gloss. C. commi. vel epist. l. iij. & xxxv. quæstione vij. c. loci. §. quia ergo. Et ad hoc vide & quod notat Bal. in l. hæredes palam. §. si quis. ff. de testa. Et de istis interpretationibus vide per Ioan. And. post gl. in cap. ex pte. lultimo. de verbo. sig. vbi ponit, an officiales electi ad cõponẽda statuta, finito eorũ officio possit illa interpretari. & dicit Bal. in l. ne in arbitris. C. de arbi. ad fin. q̃ arbiter potest laudũ suũ interpretari. de quo p Spe. in titu. de arbi. §. si. versi. sed nũquid verbum obscurũ, per Archi. xj. q. j. §. ex his. Et in materia vide Bald. post Bar. in l. ij. C. de sen. ex bre. reci. vbi dicit, qđ princeps habet interpretari priuilegium suum. c. cũ venissent. de iu. per bal. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & per bar. in l. hac lege. C. de sen. ex bre. reci. & bal. in d. l. iij. C. cõmi. vel epist. Et de hac materia vide post bar. in l. Gallus. §. quidã recte. vbi dixi. de li. & posthu. adđ an iudex possit reseruare interpretationẽ suę sentẽtiæ Pau. de Castr. consi. cccxix.

8 Iudex quando interpretatur suam sententiam, debet pars citari.
9 Iudex q̃ possit interpretari sententiam sui prædecessoris.
10 Si iudex reseruauit sibi taxationem expensarum: licet nõ dixerit, & successoribus suis tamen successor poterit taxare.
11 Delegatus, qui sibi reseruauit taxationem expensarum, non potest illas sibi reseruare, nisi esset talis delegatus cuius iurisdictio adhuc remaneret ad exequendum.
12 Taxationem expensarum, si iudex delegatus sibi reseruauit, quod valeat talis reseruatio, & videtur reseruata deleganti.
13 Reseruatio taxationis expensarum vt valeat: consilium est, quod ordinarius sibi, & successoribus reseruet: delegatus verò sibi, & deleganti.
14 Appellari quod possit ab iniqua interpretatione, seu immoderata expensarum taxatione.
15 Iniquitas interpretationis qualiter derogatur.

a Ab executore. De hac materia, quãdo appelletur ab executione, vide extra eo. in c. a nouit. sed Bal. in d. l. ab executiõe. dicit q̃ gl. vtrobiq; tenet idẽ quod Bar. hic. per Bal. in addi. Spec. in tit. de sentẽ. in xviij. col. Et an a sentẽtia lata de exequẽdo possit appellari Bart. in l. si cum exceptione. in §. Labeo autẽ. quod met. causa tenuit q̃ sic. Quid si iudex ad literas alterius exequitur, & excedit modum: ad quem appellabitur: vide Bar. in l. a diuo Pio. §. j. in penul. q. ff. de re iudi. Sed vtrũ sentẽtia de mãdãdo primã executioni sit interlocutoria, vide Iaso. & Barto. in l. ab executione. C. eod. Ro. in rub. de re iudi. ff.

b Modum excedat. Si excedit modum, potest appellari, est verũ in executione ordinaria: secus ĩ delegata: quia tunc sententia seu executio est nulla, nec põt appellari. Ita videt velle Bal. in l. si vt proponis. per illum tex. cũ glo. C. de sent. vide Bal. in d. l. ab executione. in iiij. colũ. per Ram. in l. v. in prin. de verb. obli. Et an requirat q̃ declaret processus, vide per Bal. in addi. Spec. in tit. de exec. sent. in j. col. Et qñ dicat iudex excedere modũ, adde quod not. Bar. post gl. in d. l. a diuo. in §. in venditione. versi. quæro an interm obilia. de re iudic. Adde an si modus exceditur, q̃ ab executione possit appellari, Ro. consi. xlij.

c Quæro. Quando iudex misit nũcium qui executionẽ vltra modũ exequit, ad quẽ appellat. Ad qđ adde no. q̃ Spec. in tit. de app. §. nunc tractemus. ver. qđ si lata sñia. Adde etiam quod no. Bar. in l. a diuo Pio §. sñiam. in penul. q. de re iudi. & do. Abb. in c. qđ ad cõsultationẽ. in vlti. charta. de re iudi. vbi vide.

d Sententiam interpretari. An iudex possit interpretari suam sententiam? Et dicit Bar. in l. ij. de sentẽ. ex bre. reci. Per istum tex. q̃ habẽs merũ imperium potest suã sentẽtiã interpretari: alias nõ. Et quis possit suã sententiam

A B executore. a Ab executore nõ appellatur: sed ab iniqua sententiæ interpretatione sic: & tunc solũ de iniustitia interpretantis quæritur. h. d. Tres partes habet: vt ex summario cõprehẽditur. Secũda ibi: sed ab eo. Tertia ibi: ita tamen.
1 † Ex primò nota, q̃ ab executore non potest appellari. Contra. C. eo. l. & in maioribus. Sol. gl. hic, & in l. ab executione. C. quo. appel. non reci. dicit, q̃ ab executione facti nõ potest appellari: sed à pronunciatione de exequendo, vel non exequendo bene appellatur: arg. in d. l. & in maioribus. quod nõ placet Odof. & quibusdã Modernis: quia eadem est ratio in pronũciatione de exequẽdo, quæ est in ipsa executione: vt Cy. refert in d. l. ab executione. C. quo. appel. nõ reci. Hoc patet ex tex. qui dicit, ab executione: quasi dicat, ab officio iudicis exequentis. hoc autem intelligẽdum est vt j. proxi. contrario dicam. Contra hoc opp. quod
2 † ab executore possit appellari: vt l. ab executione. C. quorum appel. non reci. Solu. ista lex determinatur per illam: scilicet, q̃ nõ possit
b appellari, nisi in exequẽdo modũ excedat, b et sic partẽ grauet, et sic apparet q̃ lex vult, q̃ cum appellatur à diffinitiua possit appellari sine aliqua causa: vt s. proxi. §. dictũ est. Sed quãdo appellat ab executione, siue intelligas de pnũciatione de exequẽdo, siue ab ipsa executione facti lex requirit q̃ inferatur causa qualiter excedat modus. qđ potest cõtingere multipliciter: vel nõ admittẽdo exceptiones impediẽtes executionẽ, vel exequẽdo antę tẽpus: vel in re in qua non debet. vel alias: vt no. per gl. in d. l. ab executione. C. quorum appella. non recip. & per Ber. plenius extra, de re iudica. ca. quod ad consultationem. in fi. An autẽ videatur excedere modum iudex, si procederet parte, nõ citata ad executionẽ, Cy. videt tenere q̃ sic, in d. l. ab executione. in j. quæst. ego aliter dixi in l. a diuo Pio. circa princi. ff. de re
3 iud. † Quero, c pone q̃ iudex misit nũciũ
c ad exequẽdũ, qui excedit modũ in exequẽdo: ad quẽ appellabitur? Doct. in dicta lege, ab executione. dicũt q̃ appellabitur ad supiorẽ iudicis, nõ ad ipsum iudicẽ: qa exequi ipse videtur, cũ per aliũ exequatur. Tu dic, aut iudex dedit nuncio mandatũ limitatum, qualiter exequeretur: & tunc sit vera prædictorũ opinio: quia ipse iudex hoc mandato grauat partẽ: & ipsius iudicis factũ tangit: & ideo ad eum appellandũ non est: extra, de offi. delega. cap. si à subdelegato. lib. vj. Si vero in mandato non est defectus: sed in nũcio exequente, tunc appellat ad ipsum iudicẽ: argu. ff. qui satisda. cogan. l. arbitro. & j. à quibus appel. nõ licet l. vlt.
4 † licet autẽ per modũ appellationis posset quis cõqueri de iniquitate executoris: tamẽ põt etiã absq; appellatione quandoq; iudicis exequentis implorare officiũ: secundum formã l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudica. Veniamus ad secundã partẽ: ex qua
5 no. † q̃ põt iudex suam sententiã interpreta
d ri: d & quia istud est singulare dictum hic melius quam alibi. & ideo circa hoc aliqua videamus. Primo quæro, quis potest suã sententiam interpretari. Rñdeo: quidã dicunt q̃ iudex ordinarius potest interpretari sententiã sui delegati: vt l. à diuo. ff. de re iudi. & ita intelligũt hic. Sñiam aũt propriã nullus: qa per hoc posset deuenire ad retractationem sententiæ, q̃ iudex facere nõ potest: vt l. j. C. sentẽ. rescin. nõ pos. & ff. de re iudi. l. iudex. Alij dicũt, q̃ potest interpretari sñiam suã & hoc probat hic gl. Primo à simili, sicut princeps potest. Sed illud arg. nõ procedit maior potest: ergo minor. Præterea, est cõtra tex. in l. j. in fi. ff. de qõni. Secundo probat per simile de testatore. q̃ procedit: quia testator potest testamentũ in totũ tollere, & mutare: ex sua enim libera voluntate dependet. Tertio probatur p simile de prætore: vt l. j. in fi. ff. de præto. stip. & istud aliqualiter facit. Quarto probat per simile de tabellione. & istud etiã aliqualiter facit: quia tabellio nihil immutare põt de volũtate sua, secundum Dyn. Pro hoc etiam ff. de iudi. in l. actorũ. Sed tex. iste melius probat, q̃ aliquis alius. Gl. etiam hoc determinat per alias ll. ff. de test. l. hæredes palam. §. sed & si notã. Et hoc est verũ in iudicibus ordinarijs habentibus merum imperium: vt hic patet. Secus in minoribus. Collegit
6 ex hac gl. † Aut quæritur de interpretatione sententiæ delegati à se: & quilibet potest hoc facere. Aut de interpretatione sententiæ propriæ: & tunc aut est delegatus: & nullo modo potest. Aut est ordinarius: & tũc aut est de maioribus, aut de minoribus:
7 vt ex prædictis pat. † Quæro secundo, quã interpretationem põt facere iudex de sentẽ
e tia sua, cum interpretatio assumatur e multis modis: vt lege prima §. qui operas. supra ad Tertullianum. & not. in lege secunda. ff.

e Interpretatio assumatur. Et qualiter & quot modis sumatur interpretatio: & si iudex põt facere pretationẽ de sua sententia: & vide Bal. in l. iij. C. de libe. prę te. & debet eius interpretatio esse talis q̃ nõ perimat, sed exponat. & vide aliquid per bald. in l. si quis intẽtione ambigua. de iudi. Item debet esse verisimilis: vt no. Dy. in reg. cũ sint iura. & habetur hic: et vide quod no. Bal. in l. si vt proponis. C. de exce. rei iudi. Et de materia vide in l. ea quæ. C. cõmi. vel epis. & dicit Bal. in l quicumq;. in in vj. col. ver. secundo casu. C. de seruis fugi. q̃ a mala interpretatione põt appellari, nisi appellatio sit specialiter ĩterdicta. vt est text. hic in fi. Et adde in proposita qõne, vtrum pars debet citari qñ iudex declarat suam intentionẽ: facit qđ no. bal. in authẽ. hoc sacramentũ. de iura. calum. vbi dicit qđ qñ reperit testis vt declaret dictũ suum pars nõ debet citari licet debeat citari qñ examinat principaliter. l. si qñ. C. de test. vt apparet ex verbis bal. ibi: quia alia est ratio a citatione a principio, q̃ fit in citatione ad declarãdũ: vt patet. Et vide ad bar. hic, extra de verb. sig. olim. Idẽ tenet bal. in l. ea quę. C. cõmi. vel epi. ff. l. qualẽ. de arb. Adde q̃ voluit Io. and. in addi. ad Spe. in tit. teste. §. nũc videndũ. ver. hoc quoq;. ff. q̃ licet post terminũ datũ ad producendũ articulos quis nõ possit vlterius procedere, poterit tñ productos declarare, & similiter erat intelligendum depositio.

POMATES.

a ¶Item si condemnauit. Nota iudicē non posse īterpretari sententiā suā, quando vellet vti interpretatiōe extranea: vel quando vellet aperire id, quod ponit esse clarū. Pro cuius cōplemēto vide bal. in l.ea quę. C.cōmi. vel epi. Et ad hęc vide Alex.cōsi.iij.col. vlt.vol.j. & Areti. lxv.ad fi.

a ¶Item si condemnauit. Nota hic colligitur notabilis limitatio & intellectus ad dicta bar.in l. demonstratio falsa. in viij.col.de cōdic. & demō.in l.diuus.ſ.d cust.reo.& in l.j. C. si plu. vna senten.& in l.inter stipulantē. §.j.in fi.de verb. ob. & ibi do. Alberi. dicit, ꝙ nihilominus assessor.pōt īterpretari ꝙ est idē ex banitus.& vide ꝑ Ange.in l.his verbis.§. fi.de verb.obl. & tenet Bal.in l.nō ignorat.in fi.de fru.& lit. expen. Et ad hæc vide in l.ij.ſ.de liber.et posth.& ꝙ not.bar. in l.pen.de leg.j. & ī d.l. in his.de cōdi.& demō.& cōtrariā tamē opi. cōtra Bart. hic videt sequi Ange.in l.cū quē temere.ſ.de iudi.& male: & cautelam, de qua hic, reprehendit Ange.in d.l.ij.ſ.de li. & posthu. & Imo. ibi dubitat per l. Pomponius scribit, si frumentū.ſ.de rei vēdi. quia incertitudo vitiat iudicium.

b ¶Nō admitteretur. Vide Bal.in l. volūtatis.in pen.col.in simili.de fideicōmis.

c ¶Quæro vtrū. Adde Bar.in l. naturaliter.§. nihil cōmune, circa v.lect.ff.de ac. qui.possess.

d ¶Posit taxare. Quādo iudex reseruauit sibi taxationē expēsarū, an successor possit taxare? vide bar. in l.terminato.C de fru.& lit.expen.do. Ang.& Imo.in l. inter stipulantē.§.j. de verb.obli.sed taxatio fit scdm Bart.in l.Paulus.de re iudic. & Cy.& bal.in d.l. terminato.C.de fru. & lit.expen.& ibi Bal.in vj.col. Et adde ꝙ condēnatio expensarū nō pōt reseruari, sed executio sic, secundum Bart.in l. Paulus.de re iudi.& Cyn.in d.l.terminato,& Bal. in authē. generaliter in vj.col. C de episc. & cle. in ver.idē tenet Bart. in l.terminato.C.de fru.& lit. expen. &

de origi.iur. Respōdeo: Quandoq; inter-
pretatio assumitur pro correctione totali.et
istud non potest facere, nisi solus Princeps:
vt d.l.j.in fin.ſ.de quæstio.& l.iudex.ſ.de re
iud.eadē ratione non potest etiam ei sentē-
tiæ abrogare in parte: licet quandoq; con-
tra generalitatem sententiæ replicationis re
medio succurratur: vt l.licet.C. de iudicijs.
Quandoq; interpretatio ponitur pro extē
sione: & illud etiam nō potest facere iudex
nisi circa accessoria, ipso die: vt l.Paulus.ſ.
de re iud. Quandoq; interpretatio ponitur
pro congrua verbi, vel orationis expositio
ne: & istam interpretationem potest facere
re iudex: vt hic. Nihil em̄ de nouo facit, sed
factū declarat: vt d.l.hæredes.§.sed & si no
tā.ſ.de testa. Exemplū: iudex pronunciauit
aliquem violentiam cōmisisse: poterit post
ea declarare, vtrum intellexit de violentia
publica, vel priuata. licet si hoc non inter-
pretaretur, intelligeretur de vi priuata: vt l.
si præses.ſ.de pœnis. Item si iudex condē-
nauit ad centū: nec dixit de qua pecunia: li
cet in dubio intelligatur de minori, vt l.nu-
mis.ſ.de leg.iij.tamē poterit interpretari iu
a dex de qua senserit. Item si cōdemnauit[a] Ti
tium filium Sempronij.& reperientur duo
Titij, poterit declarare de quo senserit. Sed
si vellet facere interpretationem vnam pe-
nitus extraneā: vt in exemplo posito hic,
in gl.scilicet, si condēnauit in nouem bo-
ues, & ipse interpretari vult, id est, in nouū
bouē: nō pōt hoc facere. Item si verba es-
sent omnino clara, & ipse vellet aliter inter
b pretari: non admitteretur:[b] vt l. ille aut ille.
§.cum in verbis.ſ.de leg.iij.& ſ.de verb.ob.
l.quicquid astringendæ.ver.nec rursus.se-
8 cundum lectu. Dyn. † Quæro, qualiter fiet
ista interpretatio, vtrum debeat pars citari.
Puto quod sic: vt l.de vno quoq;.ſ.de re iu
di.& l.nam ita diuus.ſ.de ado.& arg.eius ꝙ
dicimus de arbitris, qui debēt arbitrari prę-
sentibus partibus: vt l.si quis arbitratu.ſ.de
verb.obl. Aliæ tamen solennitates non re-
quiruntur, quæ requiruntur in sententia: ar
gu.d.l.hęredes.§.sed & si notan. de testam.
9 † Quæro, vtrū[c] vnus iudex posit inter-
c pretari sententiam prædecessoris sui. Vide-
tur quod non: sicut hæres non potest inter
pretari libellū defuncti: vt no.in l. idē Pō-
ponius scripsit, si frumentum.§.fin.in gl.ſ.
de rei ven.& l.inter stipulantē.in princi. &
§.j.ſ.de verb.oblig. In contrarium videtur.
quod ſ.dictū est, scilicet quod delegans in-
terpretatur sentētiam delegati sui. & illud
puto verum: quia accipiendo iudicem pro
iurisdictione, seu pro ipso tribunali, vere
idem est iudicium, & idem iudex: vt l. pro
ponebatur.ſ. de iudi. Nec em̄ ius interpre-
tandi sibi cōpetit, vt priuato: sed vt iudici.
Hæres vero & defunctus nō est eadem per
sona vere, sed ficte. Et de hoc apparet solu.
10 ad quæstionem: † iudex condemnauit reū
in expensis reseruata sibi taxatione: nec di-
xit, & successoribus suis. Quæritur, vtrum
d successor posit taxare.[d] Ex prędictis patet
quod sic: reseruauit enim sibi vt iudici: non
sibi vt priuato. Nec enim hoc priuatus pos-
set facere: argu. pro hoc in l. post mortem.
§.j.& quod ibi no.ſ.quando ex fa.tuto. Itē
11 prædicta faciunt ad alias quæstiones. † po-
ne, quod delegatus condēnauit in expēsis,
reseruata sibi taxatione. an talis reseruatio
valeat? Videtur quod non: quia taxare ex-
pensas est declarare, & interp̄tari, suā sniam
sed delegatus nō pōt sni̅m suā interp̄tari
vt dictū est. ergo nec hoc poterit sibi reser
uare. quod puto verum: nisi esset talis dele
gatus, cuius iurisdictio adhuc remaneret
ad exequendam sententiam. Quod quan-
do sit, dixi ſ.de re iudi.l.a diuo Pio.in princ.
vbi glo.tangit. Sed tunc quæro, quādo de-
legatus condemnauit in expēsis. reseruata
sibi taxatione, cum reseruare non potuerit
an condemnatio expensarum valeat? Vide
tur quod non: quia rem meret sententia in-
certa: ergo &c. vt in l.vltima. C. de senten.
quæ sine certa quanti. In contrarium vide-
12 tur quod † valeat,[e] & taxatio videtur reser
e uata deleganti: & illa adiectio sibi, nihil re-
leuet: argu.supra de bono.possessio.secun-
dum tabu.lege si ita.§. qui filio. quæ opti-
me facit. Et hoc videtur verum quod vide-
tur tenere dominus Iacob. Butrig. in qua-
dam dispu. & asignabat rationem: quia de
legatus reseruauit sibi, non respectu perso-
næ, sed respectu iurisdictionis. Sed iurisdi-
ctio delegati, & iurisdictio ordinaria est ea-
dem: vt l.j.§.qui manda.ſ.de offic. eius cui
manda.est iurisdi. ergo ipse delegatus, qua-
si idem poterit facere dictam taxationem.
Tamen vt prædictæ ambiguitates cessent,
consulendū est in iudice ordinario, qd reser
uet sibi, & successoribus suis, in delegato
13 vero quod reseruet sibi. & delegati. † Sed
iuxta ꝑdicta quæro, an ab interpretatione,
f seu expensarum taxatiōe posit appellari?[f]
Videtur quod non. C.quando prouo. non
est neces.l.fin.in princip. In contrarium vi-
detur casus hic: quod appellari potest ab
iniqua interpretatione. Et istud est verum
si iudex modum excedit in taxando, siue
inique interpretando. Non obstat l.fin.quā
do prouo.non est neces.quia ibi nō licet ap-
pellare victori ideo, quia reus ipse appella
uit: vnde appellatio rei sibi sufficit: secus si
reus non appellasset: vt ibi no.per docto.&
per Iacob.de Are.in l.Paulus.de re iudica.
14 Hoc etiam quod † ab iniqua taxatione pos
sit appellari, tenet Inno.extra, eod.ca.sępe.
in gloss.super ver. appellauerit. Venio ad
15 tertiam partem. Quæro, † qualiter iniqui
tas interpretationis detegatur? Respondeo
in ista causa nulla admittitur probatio, per
quam principalis sententia infringatur. Et
hoc vult dicere hic text. dum dicit: hoc so-
lum quæratur, an iudicis interpretatiōe sit
iniquitas. quasi dicat, Iniquitas proximæ
sententiæ non attenditur. Ad idem supra
de iureiurā.lege si duo patroni.§. Iulianus.
in fin. Iniquitas autem interpretationis poterit apparere ex mul
tis. Primo, ex his quæ gesta & probata sunt: vt dicit gloss. Item
ex qualitate rei. Exemplum. iudex condēnauit me in decē libris
pro pretio talis libri: postea interpretatur quod intellexerit de de
cem libris Bononiensium grossorum: certe ex libri qualitate po
terit interpretari ęquitas, vel iniquitas interpretantis: vt lege sem
per in stipulationibus. & quod ibi not.infra de regu.iur. Item, si
iudex me condemnauit in decem libris pro salario aduocati: &
postea interpretetur de decem libris grossorum: ex qualitate
causæ, & facundia aduocati, & consuetudine fori, vel loci, ap-
parebit iniquitas vel æquitas interpretantis: vt infra de va. &
extraord.cogn.lege prima.§.in honorarijs. Et eodem modo si
taxauit expensas, ex qualitate causæ, & actorum multitudine,
& fori consuetudine, perpendi poterit æquitas, vel iniquitas
inter-

Bal.in l.fi.C. de leg. & Ange.in d.§.j. & Bal.in d.l.ij. & Ange.in l.ex facto.ſ. de vulgari & pupillari & Imo.concor. opi. Rapha.& Imo.in d. §.j.ad fi. Adde an iudex possit reseruare taxationē expensarum, Bar.consi.mihi xcvj.

e ¶Quod valeat. Et qualiter taxentur expensæ, vide in Spec. de executo. §. viso. versi.quid si reus ꝓbaret.intit.de expē. §.postremo. in prin.

f ¶Posit appellari. An ab aliqua taxatione expensarū possit appellari: vide bal.in l.ij.C.de epi. audi.& vide gl. in l. si cū exceptione.§. ī hac. & ibi ꝑ Bart.ſ. ꝙ met.cau.& vide ī l.in bonæ fidei.ſ. de vsu.& bal.in l.sancimus.ad fi.C. de iud. & ꝙ no. Moder.in rub.& in l.j.ad fi.C. de iudi. & ab omni taxatione appellat: vt no.Inn.in c.fi.ad fi. ꝙ met.cau.& refert bal.in l.properā dū.§.siue autē alterutra.ad fi.C. de iudi cīa.& vide Io.and. in c.sępē.extra,eo.et ꝙ no.bar.in l.in act. in fi.de in lit.iurā.& Imo.in c.audiris.de procu. Et ꝙ a taxatiōe appellet, si excedat modū, vide bal. in l.iij.in ij.col.C.de fruc.& lit. expen.& ibi dixit ꝙ nō est taxatio sententia interlocutoria.& ibi an si ea requirat citatio. & hic adde Pau.de Leza in cōmēto c.fi.de do.& cōtu.circa pe col.vbi qrit an possit appellari a condēnatione, et taxatiōe expēsarū.& adde ꝙ si in īterlocutoria iudex nō cōdēnauit in expēsis: tn̄ pōt quandocūq; ante diffinitiuā sniam condēnare scdm Inn.in c.sæpe, extra,eo.ꝙ no.& notat bar.in d.l.terminato. Adde an ab excessu taxationis expensarum possit appellari. Roma.consi. cclvij.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto

a ¶Quæro quando. Vide qd no. Barto. in d.l. si superatus. de pig. quod nota.

b ¶Intra quantũ. Et an venditor posset esse testis in causa emptionis & quid si fideiussore: vide Barto. in l. si cui legetur. §. fina. ff. de leg. j. Et ad Barto. hic vide do. Anto. in c. insuper. de testi.

c ¶Si procurator qui in iudicio. Hũc tex. allegat pro fing. Roma. no. incip. quæro an procurator. ibi: quæro qd in causis. not. q cũ tractaf de meritis causæ, non dicitur quasi. lis contestari: & vide per do. Bald. in l. si insulam. circa princip. q. Bar. in ver. quæsiti. de ver. obli. idẽ Bar. in d. l. nulla. & vide etiã in l. post litem. §. de procu. Et qs dicatur dñs litis i causis, in q bus lis nõ contestaf: adde Bart. in l. postulante. de pcur. adde tñ q dixit not. Bar. in l. iij. §. idẽ scribit. de pec. adde etiã q Io. an. & do. Ant. in c. cũ M. Ferrariẽsis. de cõstit. dixerũt q primus actus, qui agitur cũ parte post litẽ cõtestatã, idẽ operaf q litis contestatio in supueniẽtibus. q dictũ fuit opi. vt refert ibi Imo. Vltramon. quẽ sequtur Cy. in l. nulla. & in l. pcurator. C. de procur. & idẽ videf voluisse Barto. in l. Pomponius. §. rati. de pcur. quicquid dixerit Imo. in d. ca. cum M. Ferrariẽsis. quem vide. Ad prædicta adde q idem Imo. in d. c. cum M. Ferrariensis. refert Barto. tenere cõtrarium in d. l. nulla. & in l. nihil. C. de procura. & ibi dixi ex eo, quia non reperiẽ hoc bene cautũ: & quia ex quo semel est facta cõtestatio, non debet amplius multiplicari in eadẽ lite. facit l. propriae. C. de leg. & subdit ibidem Imol. quod hæc secunda opinio. Barto. forte est verior, licet Cano. cõmuniter transeat cũ opin. Ioãn. and. adde quod hoc idem Ioã. And. videf voluisse Bar. in d. l. Pomponius. in §. rati. i princip. & si bene inspicitur in locis allegatis per Imol. Barto. hoc non dixit, ideo cogita. Et ad prædicta adde Barto. in extrauagã. ad reprimendum, in versic. figura. & not. quod Bal. in l. quod quis. C. de procu. & Bar.

interpretantis: vt l. non ignoret. in fi. C. de fru. & lit. expen. & ibi no. in glos.

1 ☞ *Procurator quando est condemnatus, potest proprio nomine appellare. remissiue.*
Venditor non potest appellare, quando emptor est condemnatus, vt contumax.
3 *Venditor intra biduum emptore victo appellat.*
Emptor pro venditore, vel ecõtra, testimonium ferre non potest.
4 *Sententia lata contra debitorem non præiudicat creditori.*

Alio condemnato.

Breuiter hoc intendit. Alio condemnato nõ appellante, vel appellationem non prosequente, alius, cuius interest, poterit appellare, & appellationem interpositam ab alio prosequi. h. d.

Nota glos. positam super versic. suo. quæ dicit: id est, domini: vel suo proprio procuratoris. Et sic facit † q procurator condemnatus possit proprio nomine appellare. de quo dixi in l. j. §. fi. §. eo. Secundo nota aliam gl. quæ tenet, † q quando emptor est condemnatus vt contumax, nõ potest venditor appellare. †Quæro, quando [a] emptore victo appellat venditor: vel econtra: intra quantum [b] tempus possit appellare secundum ista iura? Rñdeo: intra biduum, vt in ppria causa: vt l. ij. §. j. j. qñ app. sit. Ex hoc apparet, q vnus pro alio in tali causa testimoniũ ferre nõ potest. Facit quod not. in l. nullus. §. de test. & per doct. C. de test. l. oĩbus. †Vltimo, quod hic dicit, q sentẽtia lata contra debitorem nõ præiudicat creditori: intellige, si est lata post rem obligatã: vt l. si mater. §. fi. in fi. §. de excep. rei iudic. & l. si superatus. §. de pig. Alia circa hunc §. dicentur. j. l. proxi. in princ.

1 ☞ *Procurator per litis contestationem, quod efficiatur dominus litis, id est instantiæ.*
2 *Procurator etiam vbi lis non contestatur, vel post litem contestatam interueniens, statim cùm incipit tractare de meritis causæ, efficitur dominus litis.*

Si procurator, qui in iudicio.

c Procurator, qui litem cõtestatus est, si vincatur, per procuratorem appellare potest. hoc dicit. †Nota q per litis contestationem procurator efficitur dominus litis. Cõtra, dominus litis dicitur ille, ad quẽ commodum. & incõmodum victoriæ pertinet: vt C. eod. l. dominus litis. & de sentẽ. l. j. Sol. hęc appellatio. dominus litis, potest duobus modis intelligi. Primo dominus litis: id est, instantiæ. & ita loquitur hic. Secũdo dominus litis: id est, causæ, & eorum, super quibus litigatur. & hoc modo sumitur in cõtrarijs. Quæro † quid in causis vbi non sit litis contestatio: an procurator efficiatur dominus litis? Et idem potest quæri de procuratore, qui interuenit post litis cõtestationem. Petr. in l. nihil. C. de procura. videtur dicere q statim quando procurator incipit de meritis causæ tractare, efficitur dominus litis: argu. l. ij. C. de cõsor. eiusli. Et hoc indubitanter est verum. Casus est in l. nulla. C. de procura. vbi tex. dicit, post causam in iudicio agitatam: non dicit, post litis cõtesta. Quocũq; ergo modo causam incipit agitare legitimẽ, dñs litis efficitur. Quod ergo hic dicit & similibus hic alleg. in gl. li. cõte. &c. supple, vel alio modo, causa agitata. per dictã legẽ, nullam. Sic etiam debet intelligi l. si procurator. §. j. §. mandati. vbi dicitur, ante litis contestationẽ non potest facere procuratorẽ. subaudi, vel ante litẽ alio modo agitatã. cum agitur præparatoria tractãtur scilicet an sit procurator an sit iudex an libellus ꝓceedat & similia per hoc non efficitur dominus litis: sed cũ incipit tractare de meritis causæ tunc efficitur dominus litis: vt d. l. nulla.

1 ☞ *A sententia inter alios lata, ratione qualisqualis præiudicij, quis appellat.*
Testes examinati contra vnum, contra alium faciunt indicium.
2 *Fideiussor quòd possit appellare à sententia lata contra principalem.*
3 *Sententia lata contra principalem, an possit contra fideiussorem exequi? remissiue.*
4 *Fideiussor venditoris, emptore victo, quod possit appellare.*
5 *Practica appellandi, quando quis appellat ratione qualisqualis præiudicij. & nu. 6.*
6 *Sententia lata pro tertio appellante, ratione qualisqualis præiudicij. quando prosit victo.*
7 *Tertius ratione sui interesse, quod etiam poterit appellare à secunda sententia lata contra victum.*
8 *Si victus nedum in prima sed in secunda, & tertia sententia si succubuit, quando tertius poterit appellare.*
9 *Tertius appellans à sententia lata contra alium, debet in appellatione causa inserere: & hoc casu videtur appellari ab interlocutoria: alias appellari dicitur à diffinitiua. & eodem modo procedit.*

A Sententia.

A sententia inter alios dicta appellare potest is cuius interest d ratione pleni, vel qualisqualis præiudicij, d & causam appellationis à victo interpositam potest prosequi hoc dicit cum duo- d 1 bus. §. seq. † Not. ex principio, q propter qualequale preiudicium quis potest appellare à sententia inter alios dicta. Et hoc facit q testes examinati contra vnum, cõtra alium faciant indiciũ sicut de sententia. Si em̃ nullam probationem faceret appellare opus non esset. De hoc dixi supra de iureiu.

2 l. admonendi. † Secundo nota fideiussorẽ posse appellare à sententia cõtra principalem lata. Subaudi, licet ei non faciat plenũ præiudiciũ, vt in pręcedẽti responso dictũ est. Et hoc colligitur ex dictiõe itẽ, hic posita quæ est repetitiua, secdm ea quæ dixi in l. j. in prin. §. de publi. Ex quo Gul. de Cug.

3 inducit legẽ istã q † sentẽtia lata cõtra pri- e cipalẽ non mãdatur [e] executioni contra fideiussorem. Quod dic vt plene dixi in l. j.

4 §. iudi. sol. † Tertio no. fideiussorem venditoris appellare emptore victo. & hoc vsq; ad §. si hæres. Opponi. de l. Lucius. §. de his qui no. infa. Solue. vt ibi. Quęro dicitur hic vel similẽ huic causam. quę est similis? Dic vt in glo. Quęro vtrum sententia lata pro isto tertio appellante, prosit ei. qui victus fuerat. Textus videtur quod non: extra de

5 re iudic. cum super controuersia. & † ideo in forma libelli porrigendi corã iudice ad quem: & in forma sententiãdi in causa appellationis est diuersitas. Nã Inn. in eo. ca. in prima gl. videf tenere q si quidẽ quis appellat rõne qualisqualis præiudicij: tunc appellans debet petere pronunciari sententiã latam sibi non præiudicare & ita iudex debet pronunciare. Et ita intelligit hanc legẽ. Si vero appellat rõne pleni preiudicij: tunc petit sententiam cassari, & irritari. postea in eo capi. in glossa magna, super ver. interpositam. aliquãtulũ ante finem gloss. ponit post glo. in d. l. nihil. & Bald. in authen. q semel. C. quomodo & quãdo iudex. Et quid quando procedo contra absentem vbi lis non cõtestatur, vide nota. per Bald. in l. j. i. de priua. deli. & Pet. tenet in l. si pluribus. de lega. j. quod actus qui inducunt litis contestationem inducunt etiam eundem effectum in causis, in quibus lis non contestatur, qd est not. secundum Cyn.

☞ Pro concordia. Aduerte, procuratorem constituere ad aliquos particulares actus iudiciarios non põt procuratorcõstitutus post litẽ contestatã, & effectus dñs litis: sed bar. i l. nihil. & in l. nulla. C. de procur. Contrarius tamẽ allegaf per aliquos hic in §. fina. in l. ab executore. Sol. dat Bar. ipse in d. l. nihil. in distinctione quãfacit vbiq; quia aut est effectus dñs instantiæ, aut causę, &c. dic vt per eũ maxime i d. l. nihil. Ad de Ange. Aret. in §. præterea. Institu. de excep. char. xij.

¶Qualisqualis præiudicij. Et ad istud qualequale ꝑiudiciũ vide d. Ant. & Abba. in c. pe. in iiij. col. de re iud. & quæ scripsit in l. sæpe. de re iud. & limita vt per Bal. in l. j. C. de fal. vide Ang. post glo. in l. j. de re iud. & sic sniã inter alios lata facit qualequale præiudiciũ. Et ita not. glo. in l. quia. & in l. si duo patroni. de iureiu. Adde eundem Alex. cõsi. lxxxiij.

e ¶Nõ mandatur. An sniã lata cõtra principalẽ preiudicet fideiussori, vel econtra sniã lata in fauorem fideiussoris, an prosit principali suo declarat Barto. in l. duobus. §. a fideiussore. de iureiu. & vide plene in l. j. & ibi dixi iud. sol. nam spãle est hoc in fideiussore de iud. sol. per l. fi. et ibi Bar. C. d vsurei iudic. & hẽ in d. l. duobus. ergo secus i aliis. Itẽ sed o fallit i pẽ qui tenet ꝓ filio & est tanq; fideiussor in l. cũ filius. de verb. obli. sicut est de fideiussore: quia sniã lata contra filiũ nocebit patri, ẽt nõ citato, vt no. voluit Bart. in d. l. cũ filius. i. de verb. obliga. & iõ dicas q si in casu huius legis esset citatus sibi etiam fieret præiudicium, vt ibi etiam dixi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Videatur acqeſcere. Qualr vr quis acquieſcere ſnīæ, vide in l.ſi q ſeparatim j.eo.

b ¶ Eū q nocentē. Ad de qd in materia dixi poſt Bar.in l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.ī.de re iu.no.tū q et is cuius non intereſt pōt appellare ſi cōtra eū fuit pceſſum cōtra iuris præcepta. Bal.in l.ſi. C. de fideicō.liber.

6

c ¶ Quæro ſi primo. Sed qd ſi principalis appellās proſequebatur inepte vel vult deſiſtere, an illi quorū iterest poſsint cōtradicere. Paul.de leaz.& poſt eū Pet. de anch.in cle. cōſtitutionē.tenet q fic: ar.l.ſi poſt mortem. §.ſi.de cōtra ta.cū ſi. & no.p.Inn.in c. ex cōqueſtione.de reſti. ſpo. In cōtrariū facit q no.bal.in l. añpe. C.ſi vnus explu. Ad de bart.in l.ſi pluſorio.§.j.j.e. An qñ tertius appellat pro ſuo intereſſe regratur expreſsio, adde in c.cū ſup.de re iud. & ibi hoc voluerūt Inn.et Io.an.in ver.rōnabiliter. vide Matheſi. no.ccxxij.& quæ dixi in l.j.§.ſi.ī.eo.

POMATES.

d ¶ Poterit tertius. Vide Fel.in c.cū ſup in prin.de re iudi.vide Raph.cu.cōſi.vj.& tribus ſeq. vſq ad ſi. vbi,pſequitur iſtā materiam.

e ¶ Idē reſcripſit. Sed nō credo iſtā gl. verā:qa cū iā p ſnīam ſit reſciſſum teſtū,illa ſnīa iam facit ius quo ad oēs.l. Pōponius.§..ſi.ī. de inof. teſt.& ſic p pactum hæredis nō eſt cōfirmata:vt in l. tale pactū. §. qui prouocauit.de pact. Quid ergo erit? Nos dicimus,q idē reſcriptū eſt,l. q iſti legatarij poſsint appellationē pſequi: quia ibi añq ferret ſnīa, fuit facta trāſactio:& ſic teſtamētū nō erat reſciſſum:hic vero fuit lata ſnīa. vt faceret ad titulum.

opinionē quorundā qui dicūt vtrāq peti-
tionē procedere:nec aliud firmat. Mihi vi-
detur q iudex appellationis, ſi quidē pro-
nunciaret appellāti nullū facere prēiudiciū
hoc nō poſſet facere niſi quia ſententia eſt
iniqua: ideo ſuper iniquitate pronunciare
videtur,vt l.j.C.de ordi.iudi. Semper ergo
de iniquitate vel equitate ſententiæ pronū
ciat tacite† An autem victoria iſtius appel-
lantis proſit victo? ſic dico: Aut victus ap-
pellauit,& etiam ille tertius, & vterq pro
ſecutus eſt ſuam appellationem.tamen ille
victus in cauſa appellationis de iure ſuo nō
docuit:ille tertius docuit de iure ſuo : tunc
fateor,q talis ſententia ferenda à iudice ap
pellationis proderit ſolū illi tertio: & quan
tū ad eum ſententia infirmabitur. Hic eſt
caſus in d.c.cū ſup.q probatur per rationē
quia cū vterq ſuā appellationē interpoſuit
& ſic vterq ſibi prouiderit:renūciare vide
tur prouiſioni quē eſt vt ſententia lata pro
vno,proſit alteri:quæ prouiſio legis eſt cō
tra cōmunē regulā.Res inter alios acta: &
ideo tunc libellus appellatorius deberet ſic
formari.Peto talem ſententiam, quantum
ad mei prēiudiciū infirmari.Si vero victus
non appellauit,ſed ſolū ille tertius cuius in
tereſt:& tunc aut ille victus acquieuit ſen-
tentiæ,& eam ratam habuit:& tunc idem:
quia ſententia infirmabitur ſolū quo ad prē
iudicium appellantis:non quo ad prēiudi-
ciū victi. q probatur infra eodem l.proxi.
vbi ponitur ſpeciale in cauſa capitali. q vi-
cto approbante ſententiā : tertius auditur
appellans. Et ſic in contrariū eſt ius cōmu-
ne:& etiam illo caſu iuriſconſultus dubita
uit,vt patet j.l.proxi.Si vero victus nō ac-
quieuit dictē ſententiæ,ſed non appellauit
contentus appellatione interpoſita per ter-
tium:tunc debebit ſnīa irritari in totum: &
proderit appellanti etiā victo. Ita debet in
telligi hēc lex. Qd probat per l.ſi quis ſepa
ratim.in fi.j.eo.& C.ſi vnus ex plu.l. ij. vbi
ſi vnus appellauit pro parte ſua, licet non
appellet pro pte alterius,prod eſt alteri ha-
benti eandē cām defenſionis:multo magis
hic vbi à ſnīa appellat lata contra alterum.
Et iſto caſu puto q etiā ſi expreſſe in appel
latione:& etiā in eius pſecutiōe appellans
diceret ſe appellare reſpectu ſui prēiudicij
tantum, q nihilominus effectus victoriæ
porrigeret ad victū,vt l.ſi poſt mortē.in fi.
de bono.poſ.cōtratab.licet in contrariū fa-
ciat qd no.in l.& per iuſiurandū.§.ſi legato
rū.de accepti.& ſ.qd met.cau.l.ſi cū exce-
ptio.§.Labeo.in glo.ſuper ver.dederit. In
q̄bus dicitur q licet effectus acceptilatio-
nis porrigatur ad fideiuſſorē:tñ hoc nō eſt niſi contrariū agatur
Sed acceptilatio dependet ex cōſenſu partiū, ſecus in ſententia
& eius effectu,vt l.nō pōt.ſ.de fur. Ad quod facit qd not.C.de
a transact.l.ſi diuerſa. Qualiter autē videat acquieſcere [a] ſentētię,
vel non:dicā in l.ſi qui ſeparatim.j.eo.Sed contra prædicta opp.
Tertius veniēs ratione alicuius prēiudicij,in nullo eſt grauatus.
Si ergo vult petere q ſententia nullū faciat ſibi prēiudiciū,non
debet adire ſuperiorē iudicem appellationis,ſed prim.ū. Rñdeo,
dicit Inn,q hoc ideo eſt:quia ſententiando cōtra vnū facit iniu
riā ſibi. Quod nō videtur verū.Nō enim pōt quis inferre iniuriā
b in eum quem non cognoſcit in l.eum qui nocentem.[b] §. fin.ſ. de
iniur. Dic ergo.q ideo permittitur appellare:quia ad hoc vt huic
tertio non fiat prēiudicium,non poteſt peruenirī niſi ratione ini
quitatis : nec debet ipſemet de ratione iniquitatis ſuæ cognoſce
re,vt l.eos in princip. C.eod.Prēterea,ex hoc ſentit iſte tertius ap
pellans cōmodum:quod cauſa ad ſuperiorem deuoluitur.Si ēm
corā primo iudice principaliter ageretur ſententiæ ſuæ faueret.

7 †Quæro ſi primo [c] victus eſt in prima,& in ſecunda cauſa ap-
c pellationis,vtrū ab hac ſententia ſecunda poterit tertius appella
re. Dicit Inno.quod ſic.ſatis eſt enim q ſententia non trāſiuit in
rem iudicatam:prēterea eadem eſt ratio quē in ſententia prima.

8 †Quæro quid ſi primus eſt victus in cauſa principali: & in pri-
ma & ſecunda cauſa appellationis,vtrū ab iſta tertia ſentētia po
d terit tertius [d] appellare? Dicit Inn. Aut ſciuit cauſam agi per vi-
ctum ante latam tertiam ſententiam: & non pōt appellare. Im-
putet enim ſibi quia ſciebat ſuam cauſam agi, & non prouidit.
ar.C.de euictio.l.ſi parentes.& l.ſēpe.ſ.de re iud.qd ſi ignorauit
poteſt appellare:quia ſine culpa ſua non debet damnificari: tū
huius appellatio primum victum non releuabit ſecundū eum,

9 cui in hoc aſſentio.†Quæro vtrum in iſta appellatione proceda
tur,vt in appellatione à diffinitiua,an vt in appellatione ab inter
locutoria,vel tanq omiſſa extra iudicium. Videtur q ſit quēdā
appellatio extraiudicialis:nam iſte tertius appellans cauſam nō
ſuit proſecutus. Inn.dicit iſtam eſſe appellationē factam à diffini
tiua ſententia:perinde ēm procedet ac ſi victus ipſe fuiſſet pro-
pter prēiudicium quod ſibi paratur,vt hic.Ego autem puto qd
hēc appellatio quoad quid habeat vim appellationis ab interlo-
cutoria:nam à diffinitiua pōt victus appellare ſimpliciter abſq
expreſsione alicuius cauſē,vt ſ.eo.l.iij.in fin.& ibi not. Sed iſte
tertius appellans nō auditur ſimpliciter appellans,niſi in appella
tione aliquam cauſam exprimeret,propter quā ſua diceret intereſ
ſe,vt in hac l.in prin.expreſſe probatur.

1 ☞ *Legatarij an poſſint appellare à ſententia lata contra hæredem.*

Si hæres.

Summaui cum præcedenti.† Nota quod legata
rij poſſunt appellare à ſententia lata contra hæ-
redē.Contra text.hic videtur requirere q tunc poſsint legatarij
appellare cum dicitur per colluſionē eſſe ſententiatum,ſed ſupra
l.proxi.in princi.permittit appellare ei cuius intereſt : ergo &c.
Solu.non intelligas quod de colluſione habeat neceſſe probare,
ſed ſi legatarij de hoc dubitant,poſſunt appellare:& ideo gloſſ.
ſuper hoc verſi.quæratur.exponit id eſt dicatur. Hoc probatur
in l.ſi perluſorio.in princ.j.eo.& ibi dicam.

1 ☞ *Tertius pro ſuo intereſſe poteſt appellationem interpoſitam à tertio proſequi.*
2 *Victus qui appellauit,licet tranſigat,uel cōfirmet ſententiam,tamen tertio,cuius inter eſt,non præiudicat.*

Idemque reſcripſit.

[e] Summaui cum præceden
ti. †Nota quod ille cuius
intereſt, poteſt proſequi appellationem interpoſitam à victo,
idem de cauſa principali:vt j. eodem. lege ſi perluſorio.§.primo.
ibi hoc examinabo. †Secundo nota quod licet victus qui ap-
pellauit,tranſigat de lite,vel confirmet ſententiam:nihilominus
is cuius intereſt,poteſt appellationem ab illo interpoſitam pro
ſequi : non tamen poteſt per ſuam approbationem ſententiæ,
vel renūciando appellatiōi,prēiudicare iuri q̄ſito tertio per ap-
pellationem.Ideo text.ibi dum dicit:idem dicendum eſt. debet
ſuppleri,ſcilicet vt appellationem proſequatur alias maneret ra-
ta ſententia:vt ſupra de pactis.lege tale pactum.§.qui prouoca-
uit.ſecundum Iacobum de Aret.& Oldra.& glo. quæ eſt ſigna
ta ſuper illo verbo,dicēdum eſt:debet eſſe ſignata ſuper illo ver
bo , quod ſequitur.reſcriptum eſt.quæ fuit facta timore oppo-
ſitionis,quam ſtatim faciam. Oppon.ad fin.huius §. hic innui-
tur quod à tranſactione appellatur.contra.ab actibus extraiudi
cialibus non appellatur.vt lege fina.infra de appellatio. reci. So
lu.non intelligas quod appelletur hic à tranſactione ſed quod
dicit, idem reſcriptū eſt:ſcilicet vt agant cām teſtamenti peten-
do legata. Sed an hoc ſit verum quod non poteſt appella-
ri ab actibus extraiudicialibus: dicam in dicta lege fina.infra
de appel.reci.

Si quis ipſo die.

Hunc declara vt dixi ſupra eodem:
l.prima.§.fina.

1 ☞ *Appellans pro damnato, licet dicat ſimpliciter,appello:appellatio procedit. & prudens iudex non cogit,quod exprimat nomine cuius.*
2 *Procurator in cauſis capitalibus,quando reus eſt detentus,quod poſſit interuenire.*
3 *In cauſis capitalibus quod executio poſsit fieri intra decem dies,qui dantur ad appellandum.remiſſiuè.*
4 *Quilibet poteſt appellare pro eo qui abbanagliatus.ducitur ad ſupplicium.*

Non

Universidad de Deusto

a ¶ Non tantum. Imo plus dixit Io. and. in c. cum C. laicus. de foro competen. in vj. ꝙ etiam si aliquis esset condemnatus ad mortem, nisi solueret centum: quod etiam eo inuito alius potest soluere: etiam si ille millies contradiceret. Et est ratio, quia nemo est dominus membrorum suorum: vt hic, & in l. liber homo. ad legem Aquil. facit l. qui soluendo. de neg. gestis. qd̄ nota pro limitatione l. fi. C. de neg. gest. & videtur tex. de supra dicta q. cum glo. & ibi ponderat Barto. in l. Stichus. de penu leg. & per Bal. in d. l. fin. & per Inno. in c. lator. de pign. per Pau. de Castr. in l. quamuis. fol. mat. Facit quod habetur in c. ipsa pietas. xxiij. q. iiij. et qd̄ not. ibi per glo. fi. ꝙ etiam iste nō posit renūciare beneficio & auxilio. glo. est in l. pactum inter hæredem. ī. de pac. & per Bart. in l. custodias. in fi. ī. de publi. iudi. per Bal. in ca. j. in secundo cōmento, extra de iudi. per Bal. in l. si accusatoribus. C. de accusa. ponit multum not. Barto. in l. qui vltimo. in fine. ī. de pœnis. vbi videtur limitare dictum glos. quod no. dixit hic etiam Pau. de Castro referendo consilium Angel. in quo dicebatur, quod in casu proposito sibi, quando quis debebat cōdemnari in amputatiōe manus si non solueret centum: & ille vellet potius quod sibi amputaretur manus quā soluere, quod iudex debet eo inuito inquirere an habeat bona: & si habeat accipere ab eo cētū: deinde illū absoluere a manu. dixit tamen Ang. de Aret. in voce per tex. in l. si ita relictum. de lega. ij. quod si statutū diceret, quod si quis soluere debeat centum intra decē dies: alias amputabit ei manus: quod si ille deponeret, vel diceret, depono, vel trado simpliciter: quod posset sibi amputari manus. qd̄ tamen falsum videtur per prædicta. Item dicit etiam docto. in d. l. fi quis id quod. ꝙ si qs debet soluere centū, alias fustigabitur: ꝙ etiam si deficeret vnus denarius, posset fustigari quod satis durum videtur de iure: per text. in l. v. §. fina. de verb. obli. Et vltra prædicta facit l. si ita relictū. de lega. ij. Hanc videtur limitare Bald. in l. raptores. C. de episcopis & clericis. quoties crimen non est notorium. secus si esset notoriū: per textum: ad hoc in l. iij. & in l. addictos. & quæ ibi Bald. C. de episcopa. audien. & l. si quis filio. §. hi autem. de iniust. testa. & in c. Romana. extra eo. lib. vj. Et in materia huius legis vide Bal. in rub. C. de iure fisc. lib. x. Et an sicut in casu isto quilibet potest appellare: ita possit prosequi appellationem. Gul. in l. eos. C. de appel. videt velle ꝙ sic. Facit l. si cuiusdam. C. de acc. sed bar. tenet cōtrariū in d. l. addictos. C. de episco. audien. & bar. hic. An qlibet possit īpedire executionem bānimnot. Bal. in rub. C. de iure fis. lib. x. Et an sentēria lata pro pœna corporali transeat in rē iudicatā, vide Abba. & Mod. in ca. de his de accusa. in fi. Et an ista lex habeat locū qñ absens dānatur: & sic p cōsequēs nō tractatur de impediē da executione. Ang. hic videtur velle sentire ꝙ sic: propter identitatē ratiōis: & est verum.

1 Non tantum. [2] Cuilibet licet prouoca re pro eo qui ad supplicium ducitur, etiam eo inuito. h. d. Nota ꝙ humanitas, & officium, quod est inter hominem & hominem, facit vt cuiuslibet intersit, ne alius perimatur: propter quod interesse admittitur ad appellandum. Oppo. ꝙ hic tertius nō admittitur: quia sua nō inter est: vt §. l. proxi. in prin. Sol. hic nō interest eius pecuniariter: sed interest eius ratione dicti officij vel humanitatis. quod sufficit: vt hic. Sed cōtra hoc facit: quia qui pro suo interesse admittitur, proprio nomine appellat: vt l. si procurator. infra, quando appella. sit, sed dicit, ꝙ appellat nomine eius qui damnatus est: ergo &c. Sol. Potes dicere, ꝙ hoc casu appellauit nomine alieno: quod satis placet. Vel dic ꝙ appellauit nomine proprio. Et quod hic dicit, nomine eius: dic, id est, ad eius vtilitatem. Simile. C. de his quibus vt indig. l. Polla. & §. de his quibus vt indig. l. tutorem. Vel dic nomine eius, scilicet appellantis. † Sed si diceret appello simpliciter: nec exprimeret nomine suo, vel nomine victi, procederet appellatio: & prudēter faciet iudex si eum non coget exprimere, vt dicit Innoc. in simili extra de testi. c. cum olim. Opp. causæ capitales nō possunt agi per alium, vt l. pe. §. ad crimen. §. de publi. iudi. & j. an per alium cau. appel. l. j. Sol. dicit gl. hic venit pro suo facto & suo interesse, nō vt procurator. quod repugnat aliquātulum huic literæ quæ dicit nomine eius: nisi exponas vt dixi. Ad §. ad crimen. dic ꝙ aliud in causa principali: aliud in causa appellationis. Ita sentit glo. † puto quōd quando reus est in carceribus, vel in fortia alterius sicut hic: quia ducebatur ad supplicium: etiā in causa capitali potest interuenire procurator, vt dixi in d. §. ad crimen. Et si reus nō defenderet: nec procuratorem daret: quilibet posset eū defendere, vt l. si non defendantur. de pœ. & l. j. in fi. §. de quęstio.

b Oppo. ꝙ confessus [b] non appellat, vt C. quo. app. non reci. l. ij. Sol. glo. Tu dic ꝙ ibi erat confessus & conuictus: hic solùm confessus, secundū Dynum. & nota. in l. contraria. Alia contraria dic vt in glo. Hæc lex videtur probare ꝙ in † causis capitalibus possit fieri executio intra decem dies, [c] qui dantur ad appellandū. Quod apparet: quia intra terminum appellandi ducebatur ad suppliciū: quod dic vt dixi in l. qui vltimo. de pœnis. † Nota remedium pro illis qui ducuntur ad supplicium, quōd iudex facit eos abauaglisare. ita quōd loqui non possunt, vt quilibet pro eis possit appellare. Simile. C. eodem l. addictos. & C. de episcop. audien l. addictos.

c ¶ Intra decem dies An autem bannitus possit impune offendi intra tempus datum ad appellandū, vide Baldum in lege addictos. C. de episcopali audien. et in §. addictos. C. de appellationibus. qui tenet idem cum Bartolo. & melius in lege qui, vltimo. de pœnis. quem sequitur Romanus in lege tertia. §. si seruus. supra de acq. pos.

d ¶ Cum quidam. Ad de Bartolum in lege prima §. finali. in verticulo quæro an debent s. eodē titulo.

e ¶ Quæ est ratio. Vide Baldum in rubrica. C. de manu. vindi. & in authentica quę supplicatio. C. de precib. Imperato. offerend. & vide Baldum in lege si causa cognita. C. de transactionibus. & in l. si prætor. §. finali. supra de iudicijs. & vide Bartolum in lege prima. si aduer. libert. & Baldus in lege prima. C. de in integr. restitu. postu. & in l. fi. ij. col. C. si exsal. instr. & Bal. in l. fi. C. de ordi. cog. & vi de quę dixi in l. iij. §. si ser. ī. de acq. poss.

d Vm quidam. [d] Propter metum iudicis sufficit appellationem proponi coram vicinis & honestis personis. De hoc habes rubricam C. de his qui per metum iud. non appel. Dixi in l. de pupillo. §. si quis ipsi. §. de noui operis nuncia.

e Llud sciendum. [3] Appellans nō debet iniuriari ei à quo appellauit: alias punitur. h. d. & punietur pœna extraordinaria, officio iudicis, cū nō sit pœna determinata, vt l. j. §. expilatores. §. de effracto. secundum doct.

1 *Appellatio quod extinguat pronunciatum.*

Llud sciendum. [4] A sententia lata pro libertate pōt appellari, non in integrum restitutio peti. h. d Sed quæro quę est ratio. [e] Respondeo. † quia appellatio extinguit pronunciatum ac si nunq̄ esset pronunciatū: vt l. furti. in prin. & quod ibi no. §. de his qui not. infam. quod nō facit restitutio: ideo libertas quæ semel competit, restitutionē tolli non pōt. Oppo. de l. j. C. si aduer. lib. Dic vt ibi.

b ¶ Quando plures tenentur ex vno contractu vel quasi possunt omnes vno libello conuenirī, & etiam separatim.

SI qui separatim. [5] Si plures sunt diuersis sententijs condēnati, pluribus appellationibus opus est: nisi vna probatio esset qua omnes conuincerentur. h. d. istud principiū cū versiculo. sed cum aduersus. qui debet iungi cū isto principio. & istud principiū est planum. Et facit ad ea quæ dixi. §. de noui oper. nuncia. l. de pupillo. §. si ī pluribus. sed vbi sunt plures condēnationes, vel plura bānimenta: plures absolutiones sunt necessariæ. Venio ad versiculum sed cū aduersus. & quæro, in quo differt à principio huius legis. Dicit glo. ꝙ hic omnes fuerūt condemnati simul: ideo vna appellatio sufficit. Hoc dicit glo. super verbo nocerēt. Sed tex. hoc non dicit, sed dicit, ꝙ vno titulo comprobatarū rationū omnes conueniebantur. Ideo aduertendum est: quia potest esse quod plures tutores in diuersis iudicijs: & diuersis sententijs cōdēnant ex diuersis probatiōibus, licet ex eadem causa: puta contra vnū sunt examinati testes in vno iudicio: & illi ijdem sunt examinati contra aliū in alio iudicio. Ita loquitur principium. Sed pone ꝙ sint condemnati diuersis sentētijs & diuersis iudicijs: vnica autem erat probatio, que producebatur cōtra vnūquēq̄: tūc vna sufficit appellatio, quia vno titulo comprobatarum rationum. Et secundū hunc intellectum dedi summariū: ideo multō magis si poneres vnū esse iudicium contra omnes: tamen sententias esse diuersas. quod potest esse: vt d. l. nō idcirco. §. de iudi. & l. de vnoquoq; in prin. §. de re iudi. † Vltimò no. ex hoc prin. in §. seq. ꝙ quando plures tenent ex vno contractu vel quasi, possunt omnes conuenirī in vno libello: & etiā separatim. quōd plenè dixi in l. iij. §. j. §. de duo. reis.

Si quis cum vna. [6] Plures summę ex diuersis speciebus quę eadem ratione comprehenduntur, debent inspici cumulatè, non separatè, h. d. Oppo. §. de iurisdict. omniū iudi. l. si idem cum eodem. Gloss. dat plures

Universidad de Deusto Biblioteca

sol. Prima est vera, scilicet ꝙ hic omnes illę summę vna actione comprehendebantur: ibi diuersis actionibus. Et facit ad ea quae dixi in l. vbi fideiussor. s. de solu.

Quoties. Si plures vna sentētia cōdēnant, quilibet in virilē tenetur. h.d. Materiam huius §. examina, vt C. si plures vna senten. fue. condē. l. j. s. de re iudi. l. Paulus respondit eos. Quęrit glos. vtrū isto casu sint necessarię plures appellationes. Glo. dicit ꝙ sic: quod est falsum secundum omnes, vt s. proxi. §.

1 *An in causa communi victoria vnius prosit alijs.*

Quod est rescriptum. In cōi cā vnius appellatio alteri prodest, si vtriusq; est eadē causa appellationis. secus si diuersa. h.d. Op. C. si in cōmuni eadēq; causa in integrū resti. po. l. j. Solu. aliud in appellatione quae est de iure speciali: aliud in restitutione in integrū quę est de iure cōmuni. qđ dic vt C. si vnus ex pluribus ap. l. ij. Secundo op.[a] ꝙ victoria vnius nō ꝓsit alteri nisi quādo res est indiuidua, vt s. si serui. vendi. l. loci corpus. §. si fundus. Sol. Dicit Azo, istud verū quando est condemnatio de re incorporali, secus si de re corporali, vt hac gl. vt videbitis hic in fi. Glo. hoc reprobat: quia in iuribus incorporalibus diuiduis vt est in vsufructu, magis deberet ꝓdesse sententia lata pro vno alteri: quam in rebus corporalibus: quia in vsufructu est ius accrescēdi, in alijs rebus, secus, vt in l. j. in fi. de vsufruc. accres. & ideo dicit glo. qđ illa distinctio, vtrū res sit diuidua vel indiuidua, habet locū in causa principali, nō in causa appellationis, in qua etiā si res est diuidua, vnius victoria prodest alteri: si est eadem causa defensionis, vt hic in causa principali. secus, vt l. si cū vno. s. de exce. rei iudica. licet glo. ibi aliter dicat, & male, secundum omnes. Potest esse ratio: quia in causa appellationis agitur de ipsa sentētia quę est indiuidua, vt l. in hoc iudicio s. familiae erciscun. 1 † Hoc pręmisso: quia glo. hic summat istā materiā: ideo dic.[b] Aut in causa cōmuni fert sententia in causa principali, aut in causa restitutionis in integrū. aut in causa appellationis. Si in causa principali: dic aut ē de re diuidua aut de īdiuidua, vt d. l. loci corpus. §. si fundus. Si in causa restitutionis, dic vt C. si in cōmuni eadē causa in integrū resti. po. l. j. Si in causa appellationis: tunc sumus in materia nostra, in qua dic. Aut plurimū est separata causa defensionis: aut eadem. Primo casu vnius appellatio vel victoria alteri nō prodest, vt hic, in versicu. caeterū. Secundo casu aut sunt condemnati diuersis sentētijs: aut vna: Si diuersis: aut ex diuersis probationibus, & pluribus appellationibus est opus, vnius victoria alteri non prodest: vt hac l. in principio. Aut ex ijsdē probationibus: & tunc vna appellatio sufficit: & victoria vnius alteri prodest, vt s. eadem. l. versi. sed cum aduersus, intellige cum illa distinctiōe, vt statim dicam, scilicet cum omnes eadem sentētia cōdemnati fuerunt, quo casu dic, aut vterq; appellauit: & victoria vnius alteri non prodest per ea quę dixi in l. à sententia. in princip. s. eo. Aut appellauit vnus tātum: & tūc aut alius approbauit sententiā: & tunc victoria alterius sibi non proderit, vt l. nō tantum. s. eodem per locū à speciali. Aut alter non approbauit: & tunc alterius victoria sibi proderit: vt hic, & l. j. C. si plures vna sententia. Approbare autem[c] sententiā dicit, si eam approbat expresse. Idem si tacite ꝑ decem dies, cum ignores cōsocium suū appellasse. Nam si sciret tacēdo nō videretur approbare sententiam, sed videtur esse contentus prouisione legis quę facit vt appellatio socij sibi prosit, quę ratio cessat cū hoc ignorat. & ista probātur in duabus solu. supra eodē. l. iij. §. primo. super verbo, hi soli. Quas solu. non examinaui ibi, sed dixi me examinaturum hic. Prima solu. est quādo vnus appellat absentibus alijs: tūc alijs absentibus non prodest. Intelligo absentibus & ignorantibus per rationem quam dixi. Alia solu. est quod appellatio vnius nō ꝓdest alijs qui acquiescunt sentētiae: quę sol. licet per glos. ibi nō teneantur: quia diuinare est respectu illius legis: tamen in se verae sunt, vt supra probatum est: & faciūt ad ea quae dixi s. eo. l. à sententia. in prin. Quęro quid[d] si plures vicerunt, & contra vnū appellatur. an praeiudicet quo ad alios? Glos. dicit ꝙ sic in l. iij. §. j. s. eodem. Quod intellige quando appellatur contra vnum, non tamen approbatur sententia pro alio. Item intellige quando plures vicerunt vna sententia, per ea quae dicta sunt. 11.

Cum ex causa. Executio facta appellatione pēdēte officio iudicis appellatiōis, in statū pristinū reducit. Facit s. de admini. tuto. l. chirographis. §. j. & quod ibi no. & j. de appel. rec. l. ei cuius.

1 *Vox populi quod sit inualida, nec sufficit ad electionem inualidam, nisi seruetur debita solennitas.* 12.

2 *Cōfirmatio superioris quādo confirmet electionē inualidā.*

Si constat. Si electio & cōfirmatio est inualida, appellatio nō est necessaria. h.d. Oppo. supra de re iudi. l. pręses. Sol. Ibi tenuit sententia. Opponit supra rem ratam haberi. l. cum minor. §. j. Dicit glo. certe nec ibi fuit necesse appellare. Tu dic vt dicemus in l. si expressim. j. eo. 1 † Vltimo nota ex hac lege ꝙ vox populi est inualida: nec sufficit ad electionem inualidā, nisi debita solennitas seruetur. Facit extra de electio. c. secundo. quod facit vt populus non possit alicui auferre ius. Ad idē s. qui & à qui. l. si priuatus. & de pollicita. l. toties. in fi. Facit quod dixi in l. Antiochensium. s. de priui. credi. Secundo † nota[e] quod ex cōfirmatione superioris nō cōfirmatur electio inualida, vt C. de numer. & actu. l. numerarios. alias in l. actuarios. quod intellige nisi ille qui cōfirmat, cōfirmaret ex certa scientia:[f] & est talis qui sponte posset dare hoc secundum Innocen. extra de elect. c. cum dilectus, & haec vera quando electio peccat in forma. Quandoq; vero est peccatum ex parte personae eligentis[g] & confirmantis: & tunc idem quod non validat. l. ex consensu. §. primo. infra eodē. Quandoq; est defectus ex parte personae electae: & tunc habet locum materia l. Barbarius. s. de officio praeto. dic vt ibi. 13.

1 *An appellans in vno articulo possit appellationem exercere in alio.*

Appellanti. Seipsum summat. Quaerit glo. vtrū † appellans in vno articulo possit appellationem exercere in alio? Dicit gloss. ꝙ sic, vt supra l. seio. §. fina. Quod est falsum secundum omnes, vt l. cum in vna. in princip. j. eodem. Nec obst. l. seio. §. fina. quia ibi non dicitur quod fuit appellatum ab vno articulo, sed fuit vna causa appellationis

a Secundo op. Addē Bal in l. j. C. si vnus ex pluribus ap.

b Ideo dic. Qñ snia lata ꝑ vno, vbi appellatio interposita sit ab vno ꝓsit alteri addē ꝙ nūq; appellatio interposita per vnū prodest alteri si ille ē appellauit: qa vr renūciare appellationi primę, secundū Inn. in c. cum sup. de re iud. & ibi de hoc d. Ant. & hr in l. ab executore. §. j. s. eo. & no. Bar. ī l. a snia. s. eo. Ange. & Imo. plene hoc in §. fi. Et de materia vide ꝑ Bal. in l. j. C. si vnus ex pluribus. et ibi in rub. ponit qd ī crialibus, & in d. l. j. ad fi. dicit ꝙ nūq; appellatio vnius ꝓdest alteri, licet obtineat si appellatio fuit nulla: quia obtinuit ꝑ errorē, cōtra hoc facit qđ dixi secūdū Pe. de anc. qđ no. bar. ī l. a snia. s. e.

c Approbare autē. Qñ dicat qs approbare seu acqescere sniae, adde quę no. in c. si a iudice. de ap. in vj. & in c. grauē. de off. dele. vbi dicit ꝙ si appellās ab iterlocutoria post appellationē reuertit ad iudicē a quo appellauit, & corā eo facit aliquē actū, videtur appellatiōi interpositae renūciare, nisi ille actus illius ad cuius iurisdictionē reuertit appellās impugnetur vel reprobet a parte aduersa, vel a iudice a quo ē appellatū: qa per talē actū impugnatū appellās non videt renunciare appellationi. c. j. de eo qmit. ī pos. & vide bart. ī l. a snia. s. e. Itē vr tacite renūciare, & acquiescere sententiae, qui permittit labi tēpora, scdm Bald. in auth. itē. in fin. C. de tēp. ap. Itē vr qs acqescere sniae: & appellationi renūciare si lata snia interlocutoria, vel diffinitiua in cā possessorij, & ī fauorē rei appellans appellatione pendēte spoliat reum possessiōe, vel eum turbat iniuste. cap. cum sit. & in c. cum cām. scdm vnā lectur. de appel. licet Inno. videat aliter sentire in c. ex pte. el. ij. de rescri. & sequit bal. i. l. pscrip. in x. col. C. si cōtra ius vel vti. publ c. Sed qñ possit renunciari appellationi, vide C. eo. l. si qs libellos. Et quando videat. acqescere sententiae interlocutorię, vide Bar. in l. j. C. de rela. & adde tex. ī c. cū venissent de resti. Ita limita dictū c. gratū. cum si. esse verum si talis actus sonat in agēdo. secus si in patiendo: quia tūc nō videtur appellationi renunciari. Dictū fuit Inn. ī c. cū olim. el ñ. de resti. spo. Itē limita vt ꝑ gl. in d. c. a iudice. Itē no. aliū casum in quo qs videt renunciare appellatiōi, & acquiescere sniae, de quo ꝑ gl. & Bart. in l. tale pactū. §. q prouocauit. s. de pac. & ꝑ d. Bal. in l. absolutionē. C. de re iudic. Sed qd si qs appellauit intra decē dies, & renuntiauit: deinde vult appellare intra eosdē decē dies nondum elapsos, an possit? Dic ꝙ nō secundū Inno. in c. solicitudinē. de appel. Adde quādo qs dicat acquiescere sentētię, eundē Alexan. consi. cxxxvj. ij. lib.

d Quaero qd. Et adde Bald. in l. j. C. si vnus ex pluribus.

e Scdo no. Ex cōfirmatiōe supioris nō cōfirmat electio inualida. Adde no. ī. l. j. de his q sūt sui. Adde tex. ī c. examīata. de cōfir. vti. vel inuti. & qđ ibi hr, & qđ no. Bal. de pa. cōstā. in xj. char. & ꝑ Bal. in l. nōīati. C. eo. & dicit Bal. in l. j. C. de his q ꝑ me. iud. ꝙ electio & actus metu factus nō pōt ꝑ supiorē cōfirmari. qd si in electione papae fuit peccatū in forma, an possit tacito cōsensu cōfirmari. Bal. ꝙ nō ī l. fina. ī princip. C. de le.

POMATES.

f Ex certa scia. Vide Alex. cōsi. xvj. col. viij. ad fi. volu. iiij. vbi idem dicit, & si adijciat etiā dictio conditionalis.

g Personae eligētis. Adde Inno. in c. venies. & ī c. j. đ trāsa.

Universidad de Deusto Biblioteca

fationis expressa:fuit tamen vel à tota sententia,vel simpliciter appellatū. Ideo Dy. distinguit hic tres casus, qñ sentētia continet plura capitula: Aut appellaui determinatè ab vno capitulo:& tūc appellatio non porrigit ad alia capitula,nisi sint connexa: arg.l.etiam.§.j.ŝ.de mino.Sed si appellarem simpliciter:tūc in dubio refertur ad omnes partes sentētiæ,vt hac l.Facit ŝ.de tutelis.l. qui haber.§.fi.& l.qđ dicit.& l.fi.de an.exc.

Non solere.

Plana est,& potest intelligi de eo qui in libello appellationis solùm vnā causam expressit. Item in eo qui expressit plures: tamen vnam probabilem:quod sufficit,li-
a cet aliæ non sint legitimæ.[a] Potest etiam intelligi qui plures in eo legitimas,pposuit, vnam tamē probauit,& q̄libet est vera:nō tamē necesse habet in appellatione à diffinitiua proponere aliquam cām,vt l.iij.§.fina. ŝ.eod.

SI prolusorio iudicio.

SI prolusorio iudicio. Aduersus sententiam latā contra testamentum permittitur legatarius appellare,hoc dicit. Oppo.sentētia lata per collusionem alijs non præiudicat,vt l.præses.C.de pig.& sic nō est opus appellatione:hic autem innuitur,q̄ præiudicet si per collusionem sit lata.Quod apparet dum dicit,si prolusorio iudicio &c. quasi dicat in iudicio iniquo proluditur:& j.cū dicit: per collusionē &c.Sol.de collusione nō cōstabat: & ideo licet in principio cùm formatꝰ quæstio dicatur:& pro constanti ponatur, q̄ actum sit prolusorio iudicio: tamē in responsione,cùm verba rescripti ponūtur dicitur per collusionē &c.quasi dicat:ex hoc solo loco dicitur:& si est timor collusionis permittiꝰ appellare,licet de collusione non sit necesse probare. Si enim hoc probaret: tunc legatarijs hoc non præiudicaret, etiā sine appellatione, vt d.l.præses. & postea Iurisconsultus hic in fine dicit,hoc iure vtimur, vt possit appellare: nec repetit si per collusionem dicatur iudicatū: quasi dicat, etiam si in nullo fuit suspicio collusionis appellaret.Potest enim esse q̄ hæres negligenter & imperitè causam prosecutus est absq; collusione: & sic appellare pōt legatarius: quia eius interest,vt l.à sententia.ŝ.eo.

1 ☞ *Tertius veniens ad impediendum,ne causa cœpta per alium agatur,quando audiri debeat.*
2 *Tertius veniens vt causæ assistat, & alium adiuuet ad victoriam talis potest testes producere:quos principalis nō produxit.*
3 *Tertius veniens & assistens causa post publicationem testium factam,an poterit de nouo testes producere.*
4 *Si primus qui causam cœpit, aliquid confitetur quod tertio assistenti displiceret illi tertio,talis confessio non præiudicat.*
5 *Testium dicta facta pro isto tertio assistenti,an fidem faciant contra eum in alia causa? quod sic.*

Sed & agere causam.

Si legatarij de fide hæredis dubitant,possunt in prima causa in qua de testamento quæritur assistere,& testamentum defendere hoc dicit. Facit ŝ.de inoffic.testa.l.si su-
b specta.in prin. Pro declaratione [b] huius versiculi videamus quid possit facere tertius qui venit ad cām per aliū inceptā. Circa quod est sciendū q̄ tertius pōt venire ad triplicē effectum. Qñq; venit ad impediēdum,ne cām quā ille incœpit agat seu defendat. Qñq; venit vt ei assistat & probationem inducat,& aliā facit ad victoriā consequēdā. Quādoq; venit post sñiam ad impe-
1 diēdam executionē. Redeo† ad primū, & dico q̄ qñq; tertius venit ad impediendū, ne per illū qui causam incœpit causa agatꝰ seu defendatur. Circa quod dico q̄ qñq; ille qui incœpit causam agere, est ille ad quē negotiū principaliter pertinet sicut ad tertiū venientē:& tunc tertius nō potest eum
c impedire[c] agere vel defendere,vt l.sæpe.supra de re iudica. Aut ad eū nō pertinet principaliter,sed per quādam cōsequētiam, ad istū autē tertiū pertinet principaliter. Exēplū in venditore qui ageret causam super dominio rei venditæ: nā hæc causa principaliter pertinet ad ipsum emptorem,licet p̄ quādam consequētiam periculū emptiōis reuertatꝰ ad venditorē.idē in alijs similibus: tunc si quidē iste tertius venit ante litis cōtestationē poterit impedire eum agere,vel defendere:& super hoc adhibetur causę cognitio,vt j d.l.sæpe.de re iudi.& sol.ma. lege Titia.quæ est notabilis ad hoc. Si vero iste tertius veniret post litis cōtestationē,si quidem veniret ad impediendum illum agere: tunc si ignorauit ea quæ ante facta sunt adhuc veniens impediret eū prosequi causam prædictam:cū ea quæ facta sunt sibi ignoranti nō præiudicent, vt dicta l.sæpe. Vnde illa contestatio litis non est sibi impedimento. Si vero litis cō-
d testationem sciuisset:[d] tunc posset ei assistere: non autem eū ab agendo repellere: quia sicut sententia sibi scienti præiudicat eadem ratione litis contestatio,& alia acta, vt dixi in dicta l.sæpe. Si vero venit ad impediendum illum defendere: tūc potest impedire ne ille defendat in præiudiciū ipsius tertij. Eodē modo quo dixi supra proximo §.sed ne ille defendat in præiudiciū suū proprium,hoc nō potest prohibere:quia inuitum potest quis defen-
2 dere,vt l.solutionem.cum similibus.supra de solutionibus. † Secundo est videndum quando tertius venit,vt causæ assistat: & alium adiuuet ad victoriam, vt hic est quærendū, an ille tertius
e possit testes producere,[e] quos principalis non produxit.Gloss. quod sic:& bene in l.si suspecta.in prin.supra de inoffi. testamē.
3 †Sed hic dubitatur quid si iste tertius venit post elapsas dilatio-
f tiones[f] datas ad probandum,vel post publicationem testium factam,an tunc poterit de nouo testes producere? Innocē.in capi. cum super.de re iudica.videtur dicere q̄ non: quia qui primum processum prosequitur,non inchoat nouū. Mihi videtur dicendum q̄ acta gesta per illū primum,ita demum huic tertio præiudicant si sciuerit.secus si ignorauerit sicut sententia, vt dixi plene in d.l.sæpe. Aut ergo iste tertius veniens, sciuit istas dilationes dari,& testes examinari & publicari:& tūc ista acta sibi prę iudicarent:nec auditur volens de nouo producere: sicut nec auditur ille primus.Si vero ignorauerit: tunc auditur. quod probo fortius.Nam si principalis de causa transegisset,vel ipsi instātiæ expresse renunciasset:iste tertius admitteretur ad prosequendam dictam causam,vt ŝ.eo.l.à sentētia.§.idemq; rescripsit. mul-
4 to magis hic,vbi tacite est exclusus. † Quæro q̄d si ille primus aliquid confiteretur,quod displiceret huic venienti,an huic ter-
g tio præiudicet?[g] Rñ.non p̄ ea quæ ŝ.proxime dixi in transactione.Et prædicta sunt vera, siue quis veniat ad assistendum reo, si-
5 ue assistendum actori,vt C.de litig.auth.nunc si hęres. †Quęro vtrum dicta testium facta cum isto tertio in isto iudicio, faciant fidem contra eum in alia causa? Rñ.q̄ sic per ea quæ dicta sunt. Pro hoc optime extra de testi.c.cōstitutus in præsentia.& quod
h ibi per doc. Tertio est videndum[h] quādo tertius venit post sententiam ad impediendum executionem:& hic dicas. Aut venit intra tempora appellandi:& potest appellare, vt ŝ.proxi. & plene examinaui in l.à sententia.ŝ.codē.Si vero venit post tempora

POMATES.
a ¶Sint legitimæ. Vide aliter per Ro.cōsil.ccv. in princi.
b ¶Pro declaratione. Quid possit facere tertius qui venit ad cām iā cœptā. vide plenissime p̄ Ange. in l.qui suspectā. de inoffi. test. & Io.an. extra de re iudi.c.cū super.in fi.adde quę dixi post Bart.in l.a diuo.§.si sup rebus. ŝ.de re iu. Et istis adde no.per Bal.in l.j. in vlti. q.C.si vnus ex pluribus.& Bal. in auth.nūc si hęres. C.de legi.p̄ Bar.ał's Sali.i d.l.a diuo Pio. in addi. per Ang.& Imo.in l.ab executore.ŝ.eo.per Ang. & Imo.i l.a sñia.i viij. col.ŝ.eod. Vnū adde in materiā, quod est not.q̄ quotiescunq; reipublicæ interest semper admittiꝰ tertius,licet nō p̄tēdat interesse. Ita not.dixit Bal.in l.vbi pactū.circa pe.col.C.de trāsac.Fallit etiā fauore pupilli.l.ij.in fi.C.de neg.gest.qđ est etiā no.et no.etiā Ang.hic. Vide quæ no. Bar.in l.ij.iudic. sol.& istud dictū de fauore pupilli,refert Alex.in d.§.si super rebus.in fin.vbi vide.& vide p̄ eū in l. ij.in fi.C.de neg.ge.

POMATES.
c ¶Nō pōt eū impedire. Vide Alex.seq. cōsil. lx.col.fi.vol.j.
d ¶Contestationē sciuisset. Nota regulā q̄ cui p̄iudicat sñia præiudicant & alia acta. Idē dixit Bar.i l.si superatus.in fi.ŝ. de pigno.vbi habes post eum. & vide Bar.j.in §.seq.
e ¶Testes p̄ducere. Qñ tertius venit,vt causę assistat,an possit testes producere? adde Bal. p̄ illū tex. in principa.ff.de lib. cau.& i auth.nūc si heres.la ij.C.de leg. & ibi alle.gl.in d.l.si suspecta.ŝ.de inoffi. test.ponit ēt ibi Bal. qđ in crīalibus. vidē Ang.et Imo.in l.ab executore.§.fi.ŝ.e.& adde qđ Pe.de Anc. in cle.cōsti.de elec.p̄ illū tex.tenet q̄ huic tertio obstet inepta propositio & deductio principalis: & quantū ad p̄secutionē iudicij ius tertij regulaꝰ scdm ius principalis:& iō si principali est p̄clusa via probandi:ita & tertio. Alle. Im.in d.c. cū super.& Cō post. in c.j.& quę no.in c ij.in fi.de pecu. in vj. Sicut dicimus de cōtumace postea comparente, vt admitti debeat in eo statu, in quo causam inuenit: & non ad præterita iterare, vt not. ibi Innocē.in c.ij.de dila.adde Bal.in authen. hodie. in fi.C. eo.& no. q̄ vt quis possit adhærere appellationi alterius p̄ suo interesse requiritur q̄ intra decē dies datos ad appellādū ratificet appellationē,scdm Bal.i auth. hodie.ad fi.C.eo.Et inquantū dicitur q̄ appellās non pōt renunciare in prędiciū eorū qui adhęrere possunt: adde qđ idē sequiꝰ Bald.in c. j.C.si vnus ex pluribus appella. & dixi post Bart. in d.l. si a sententia.
f ¶Elapsas dilatiōes. Vide Imo. in l. quidam. in antepe. col. ŝ.de re iudi.
g ¶Tertio præiudicet.Et vide d. Ant. in c.pe.de re iudi. & dixi post Bar.in l.ij. in pe.col.ŝ.iudi.solu. & post Barto. in l.a sentētia.circa fi.princip ŝ.eodem.
h ¶Tertio est videndum. Adde Bar.in l. pe.de peti.hęredi.& idem in l.si in aliena. in fi.solu.ma.

a ¶ Fuit absens &c. Vide bar. in l. q repudiãtis ṡ. de inof. test. & l. si ser. plu. ḋ le. j.
b ¶ Quæro. Vide Bar. ṡ. ea. l. §. j.
c ¶ Melius examinatur. Et vide Ang. in l. furti. C. de infa. & adde q̄ nõ liceat appellare officiali, seu curię, siue tabellioni, seu executori condẽnato ij. q. vj. c. ei qui. §. sunt quorũ. vbi late de hac materia. Itẽ non licet appellare in casu l. primæ. §. si quis tutor. ṡ. qñ appellã. sit. Itẽ in casu l. j. & qd ibi no. per gl. paruã. de offi. pręfe pto. Itẽ in casu l. j. cũ ibi no. & l. arbitro. ṡ. q satisda. co. Itẽ in casu l. j. de ra. virgi. C. & ibi Sal. Et qd si iudex ingrit in casu in quo nõ debet, vtrũ poterit a tali inquisitione appellari maxime de iure ciuili, vide bal. in l. ij. C. de epis. audien. Quid aũt in crimine lęsę maiestatis, scripsi post Bar. in l. si quis. §. hoc aũt ṡ. de iniu. test. & ibi p Mod. Itẽ non appellaṫ vbi delictũ ẽ manifestũ & notoriũ. c. cũ spãli. §. porro. de appel. & Bal. in l. addictos. C. de epi. aud. c. Romana. extra e. ti. vj. & qd hr̃ in l. ij. C. quo. ap. vṫ si reperiṫ in flagrãti crĩe, scd̃m bald. in l. j. in vij. col. C. ex de li. defun. Itẽ in casu l. cũ reis. C. de pœn. Adde q̃ habẽtur in l. prouinciarum. C. de ferijs. Et licet executio sit facta in psona licet appellare ad impediendam cõfiscationẽ, vide Bald. in d. l. j. in vij. colũ. C. ex deli. defun. Et ad materiã adde p totũ tit. ṡ. quo. appel. per totũ. ṡ. a quibus appel. non licet. & hic glo. & vide quę not. in l. fin. infra de ap. reci. Itẽ adde qd a sñia Regis non appellaṫ scd̃m Bar. in prin. digestorũ. in j. char. & in l. j. ṡ. de offi. prefec. preto.
d ¶ Insignes latrones. Vide quę dicta sunt post Bar. in d. §. famosos.
e ¶ Solẽt. Et vide quę ibi habes post Bar.
f ¶ L. qsqs. Et ibi vide quæ habes post Bar. & Bal. in l. qñ. C. ad l. iul. de vi pu.
g ¶ Quæro vtrum. Vtrũ cõfessus tãtũ, vel cõuictus posset appellare, vide Ange. in l. fi. §. iussus. j. eo. in repor.
h ¶ Ante sñiam. Hoc tenet gl. in l. nõ tãtũ ṡ. eod.
i ¶ §. tutor. Vid Gul. & bar. in l. si nemo. ṡ. de testa. tut. & q̄ no. Bar. in l. potuit. C. de iu. delib.
k ¶ Quæro qñ. Vide Bar. in l. si hereditas. de test. tu. & Bal. in l. certarum. eo. titu.
l ¶ Si expressim. Quãdoq̄ defectus. Si prima sententia fuit nulla, an secundus iudex debet cognoscere eã ex eisdẽ actis. & vide tex. no. in c. cũ ad sedẽ. de resti. spo. ibi: prioris acta iudicij recẽsẽtes. & vide Bar. Ang. & Imo. in l. cũ quærebatur. ṡ. de iud. vbi omnino vide. & vide omnino hic Moder. in x. & xj. charta.

appellationis elapso tempore quo fit executio: dic vt l. à diuo. §. si super rebus. ṡ. de re iudicata. & ibi plene dixi.

1 ☞ *An acta contra præsentem hæredem, præiudicent illis quibus præiudicaret sententia lata contra præsentem.*

Quoties. Sententia lata contra testamentũ in contumaciã hæredis, non facit ius nisi contra ipsum hæredem. h. d. Opponitur ṡ. de inofficioso testamento. l. Papinianus. §. fina. Solutio. hic
a hæres fuit absens:[a] ibi vero sententia fuit
1 data causa cognita contra præsentem. † Et concordat huic supra de inofficioso testamento. l. qui repudiantis. facit etiam. l. Papinianus. §. meminisse. eodem titu. & l. pręses. in fi. C. de pigno. cum multis similibus.
b & hoc facit ad multa. Quæro[b] licet sentẽtia lata cõtra absentem nõ præiudicet alijs: an alia acta contra præsentem hæredẽ præiudicent illis quibus pręiudicaret sententia si inter præsentes fuisset lata? Rñdeo sic: dixi in l. sępe. ṡ. de re iudi. Facit quod dixi in l. j. ṡ. iudi. sol. Dicitur hic q̄ potest agi aduersus eum qui vicit. Hoc examinaui in l. iij. in prin. & l. controuersia. ṡ. de transact. 15.

Serui. Dominus & alius põt appellare à cõdemnatione facta de seruo, & etiam ipse seruus in subsidiũ. h. d. Facit j. eo. l. Lucius.

1 ☞ *Insignes latrones & concitatores seditionum qui dicantur.*
2 *Caporales factionum, id est proditionum dicuntur duces factionum.*
3 *Confessus & conuictus in criminalibus non appellat. Conuictus tantum vel confessus quod appellare posit.*
4 *Quid si insignis latro vel concitator seditionum, vel dux factionum dum appellat, negat se esse huiusmodi cõditionis, iudex non cogitur appellationi deferre.* 16.

Constitutiones. In tribus casibus hic expressis nõ auditur appellãs. Alij ponũtur C. eodem. per totum, & plenius in Specu. de appellatio. §. in qui
c bus. vbi isti casus melius examinanṫ[c] quã
1 alibi. † Quæro, qui sint isti insignes latro
d nes[d]? Respond. hi de quibus dicitur ṡ. de pœ. l. capitaliũ. §. famosos. secundũ Oldra. Quæro qui sint seditionum concitatores? dic q̄ illi de quibus fit mentio ṡ. de pœ. l. ca
e pitaliũ. §. solent.[e] & l. si quis aliquid. §. au
2 thores. C. de sedi. l. j. † Quæro qui sint duces factionũ? Respondeo, hic factio sumitur in malam partem: & accipitur hic pro proditione, vnde illi qui sunt caporales alicuius proditionis, illi dicũtur duces factionum: hoc probatur C. ad l. iul. maie. l. quis
f quis.[f] in prin. Et intelligo hoc de qualibet
3 proditione: cũ generaliter loquiṫ. † Quæ
g ro vtrum[g] in istis casibus requiratur quod sint confessi & conuicti. vt priuentur appellationis remedio: Videtur quod sic. C. quo. ap. non recip. in l. ij. Alij dicunt & melius quod in istis casibus sufficit alterũ tantum. Et hoc tenet Dyn. & omnes: ideo dic q̄ quandoq̄ quis est confessus & conuictus: tunc indistincte nõ appellat, vt. d. l. ij. quo. appella. nõ reci. C. & hoc est verum de cõ
h fessione quæ fit ante sententiã.[h] secus de ea quæ fit post sententiam contra eum latam in causis capitalibus. Aut est confessus tantum vel conuictus tantum: & non impeditur appellatio. Poterit enim in causa appellationis probare errorem suę possessionis vel aliam suam defensionem, vt notat j. eodem. l. creditor. §. iussus. Fallit in casibus hic positis, vt hac lege. Quæro quid si is qui appellat negat se esse insignem latronem & similia, vtrum poterit appellare? Puto quod ex eo q̄ sit condemnatus tanquã insignis latro, vel seditionum cõcitator, vel dux factionũ, quod
4 sufficit vt iudex non cogatur appellationi deferre † nec executio impediatur, nisi iudex velit proprio motu. An tamen iudex debuerit deferre, vel non deferre, veniret postea examinandũ corã superiore, vt l. de pupillo. §. si quis riuos. ṡ. de noui oper. nuncia. in versi. toties. 17.

Cum in una. Vbi duplex fertur sententia, ibi duplex appellatio est necessaria hoc dicit: quod dic vt. ṡ. eo. l. si qui separatim. §. j. & §. fi.

i **Tutor.**[i] Pendente executione tutoris seu appellatione, interim pupillo, dabitur curator & curatoris pupilli authoritas ad adeundã hæreditatem nõ sufficit: ideo ad id ex cã tutor specialiter dabitur. hoc dicit. Oppo. C. de admini. tuto. l. cũ quidã. Solu. ibi loquiṫ in curatore adulti: hic in curatore pupilli. Quæ est ratio inter tutorem & curatorem pupilli? dic vt in
k glo. Quæro quãdo[k] dabitur talis tutor, vtrũ dabitur specialiter ad adeundã hæreditatem? Quidã dicunt q̄ non, ne sit datio contra legem certarũ. ṡ. de testa. tute. Et sic videtur tenere in l. si heredes. in prin. ṡ. de testa. tute. Alij, vt Iaco. de are. dicunt q̄ hoc casu dabitur specialiter tutor ad hanc actionem, vt. l. impuberi. ṡ. de tut. & cu. da. ab his. & hoc placet. 18.

Lucius. Dominus appellationem quã interposuit pro seruo potest prosequi per procuratorẽ. h. d. Hoc examinaui in l. pe. §. ad crimen. ṡ. de publi. iudi.

1 ☞ *Quando cognoscitur de viribus sententiæ, an debeant ex eisdem actis iudicare.*
2 *Si fuit appellatum & sententia quæ erat nulla fuit per iudicem appellationis confirmata, quando poterit iterum dici nulla.*
3 *Sententia in casibus in quibus expresse confirmari non põt, an tacitè videatur cõfirmari: ita quod appellans nõ possit de nullitate dicere.*
4 *Appellatio dico sententiam nullam & si qua est appello, an valeat, vbi quod consuetudo admittit talẽ appellationem.*
5 *Appellatio est actus extraiudicialis.*
6 *Libellus appellationis qui producitur coram iudice ad quem procedit, licet dicatur dico sententiam nullã & si qua est appello.*
7 *Nullitas & iniustitia in appellatione, quando simul prosequi possint.*
8 *Practica sententiandi in causa appellationis, quando dictum sit dico sententiam nullam, & si qua est appello.*
9 *Libellus in causa restitutionis in integrum, an procedat dico sententiam nullam: & si qua est peto restitui quod sic. & consuetudo approbat.*
10 *Causa appellationis & nullitatis si simul proponuntur, an deserta appellatione ex aliqua causa videatur deserta nullitas: quod non.*
11 *Causa nullitatis deserta, quando officium primi iudicis non impeditur in executione primæ sententiæ.*
12 *De nullitate cognoscitur duobus modis.*
13 *Officio iudicis agitur, quando principaliter agitur de nullitate,*
14 *Coram quo iudice agatur, quando principaliter de nullitate agitur.*
15 *Causa appellationis sicut deuoluit totam causam ad superiorem, vt possit sententiam reformare, ita & causa nullitatis.*
16 *Causa nullitatis, si est prosequuta ab eo, qui causam nullitatis & appellationis simul proposuit, & in ea succubuit: an possit appellationem prosequi.*
17 *Actor, qui pro se obtinuit sententiam, an poterit principaliter petere eam confirmari sicut condẽnatus potest agendo principaliter dicere nullam: quod sic.* 19.
18 *Iudex qui aditur, vt sententiam confirmet, quando poterit dicere sententiam nullam.*

l **Si expressim.**[l] Sententia, quæ continet expressum iuris errorem, est nulla: & appellatio ab ea non est necessaria: & si appellaretur, & deseratur, sententia non confirmatur. h. d. Primo ponit dictum. Secundo illud declarat. Tertio infertur ad declarationẽ nouę quæstionis. Secunda ibi: non iure. Tertia ibi: vnde si quis. Et in hac tertia parte, sic infert Iurisconsultus: ex eo quod dictum est, appellationem non esse necessariam: sic si nullo modo appelletur, non nocet: multo minus nocebit sententia si appellet, & deserat.

Oppo. ad primum de l. præses. & lege cum prolatis. de re iudic. Sol. vt in qualibet earũ no. Op. ad scd̃m, q̄ per appellationẽ sententia

Universidad de Deusto

a ¶ Quandoque defectus. vide Bart. in l. cum quærebatur, ff. de re iudi. l. si vt proponis. C. quomodo & qñ iu. & Spec. & Io. And. in ti. de sent. §. iuxta. ver. sed si. & vide do. Anto. & Imo. i c. in literis. de offic. dele. quos oino vide ad limitationē eorū, quæ hic dixit Barto.

b ¶ Potest ītelligi. Vide l. j. §. libelli. ff. eo. aliqd de materia huius §.

c ¶ Inspicit sententiā. Et de hoc melius q̃ alibi, in l. si vt proponis. C. qūo & quando iudex.

d ¶ Secūdo quæro. Si de facto fuit appellatū à sententia nulla, iudex appellatiōis primā sententiā nullam confirmat an amplius dici poterit de nullitate, vide quæ not. Bal. in l. j. C. de sent. ex breui. reci. & per Pau. de Leaza. in c. finē litibus. in v. col. de do. & contu. Adde quod Spe. in ti. de sentē. prola. §. iuxta. ver. sed quid si à sententia tenet non cōfirmari?

e ¶ Est nulla. An appellans a sententia nulla eam cōfirmet: vide glo. Bar. & docto. in l. j. C. quando prouoca.

f ¶ Non est vera. Adde Bart. in l. j. in fi. ff. de fer. & consensus partium nō pōt validare sententiā, nisi &c. Vide glo. not. in c. significaiti. de foro compet. quam bene not. & vide tex. not. in c. cum dilecta. de confir. vti. vel muti.

g ¶ Sic dicendū. Et vide Bal. & Imo. in l. legata mutiliter. de leg. j. & Bar. in d. l. j. ī prin. quæ sen. sine appel. rescin. hic alleg.

h ¶ Eius verba. Not. hic q̃ verba snīæ debēt stricte intelligi. Et adde quod dixit Bart. in ea. l. ver. iiij. & in l. fin. vel impropriant. ff. secūdū gl. in l. & puto. fa. erc. & quod not. Bar. in l. j. C. de neg. gest. & ibi dicit Bal. q̃ illa glo. nō est alibi. vide ibi q̃ dixi. Vide Bar. in l. j. hic alle. C. si plu. vna sent. & ibi adde q̃ habes post eū, per Bar. in l. j. qñ prouo.

POMATES.

i ¶ Stricte intelligi. facit gl. ī l. penul. ff. qui sunt sui vel alie. iur. & not. Imo. in l. q aīs calēdas. ff. de ver. ob. & Pañ. consi. iij. col. xij. q. ij. vo. ij. & xij. vo. v. eo. vo. & Car. lxxj. col. ij. in ij. dub. in versi. iiij. & lxxxj. col. vij. in xj. dub. & Alex. cxxij. co. fi. vo

to. & l. si cū testamēto argentū. in princ. & l. si mater. §. eā. §. de exce. rei iud. Sed istud vī cōtra gl. legis cōtrariæ quæ dicit maxime si dicit nullā, & si qua est appello. Vnde Fran. Accur. qui tenuit istā opinionem quā vltimo posuit Dy. dicebat q̃ illud maxime positū abundat. Sed hoc videt̄ contra mentem illius glo. quæ videtur velle q̃ siue expresse dicat̄: siue non. in cā appellationis incidēter quærit̄ de nullitate: probatur. §. fami. ercis. l. quædā. de iure patr. l. Carmelia. Vñ alij se referūt ad processum dicētes. Aut quis est ,psecutus causam nullitatis, aut nō: & si nō est ,psecutus, iudex de hoc nō vī pronūciare. C. de iud. l. licet. Mihi vī sic dicēdū[g]. Quādoq̃ snīa primo est ipso iure nulla expresso errore in snīa: & tūc iudex appellationis nō potest illā confirmare: quia idē error esset in secūda q̃ in prima. Casus est in l. j. quæ sentē. sine app. rescin. & ita loquit̄ hic gl. referēdo eā ad legē si vero erat nulla. alias tūc si quidem iudex dicat simpliciter appellationem nō tenere, vel male appellatū esse, nec dicat bene iudicatum, seu iuste iudicatū fuisse: tūc prima snīa nullo modo videt̄ confirmari: quia eius verba[h] hoc nō sonāt, et verba sentētię debēt stricte intelligi[i] put facēt, vt l. j. C. si plu. vna sent. & §. de lib. cau. l. diui. et l. si à te. de excep. rei iud. Isto casu coniūgerē opinionē tertiā: quia snīa semp̃ refertur ad acta, dico ,phatoria nō peritoria: vt C. de sent. quæ sine cer. quāti. l. fīj. & l. ait prætor. §. j. & l. ī summa. §. de re iud. Nec curo, an ī libello dato iudici à quo vel ad quē sit facta mētio de nullitate p̃ supra dicta. quāuis gl. dicat maxime ī l. j. C. qñ ,puo. nō est necess. an sit ,psecutus cām nullitatis, licet nō dixit ī libello dico nullā: qa vtroq̃ casu confirmat̄. alias si fuit dictū in libello, dico nullā: nec fuit ,psecutus cām nullitatis: tūc nō puto q̃ snīa p̃iudicet de nullitate, vt l. eū q. C. de inoffic. test. & in cle. j. extra de re iud. Et est ratio: qa præsumit̄ q̃ iudex pronūciauit bene iudicatū respectu iniquitatis nō nullitatis, quā ignorabat esse, sed si adijceret̄ ī snīa ,pnūcio bene iudicatū, male appellatū: tūc hñ vī snīam cōfirmare, vt l. eos. C. de app. & sic debet intelligi gl. d. l. j. C. qñ ,puo. nō est ne. †Videndū[k] est, an in casibus[l] in quibus snīa nō vī cōfirmari expresse, videatur cōfirmari tacite: ita q̃ appellās nō possit dicere de nullitate. Respōdeo, aut appellās dixit, dico snīam nullam, & si qua est appello: prout dicitur in glo. dictæ l. primæ, vel causam nullitatis expresse est prosecutus: & tūc de nullitate iterum quæri nō poterit, cum semel sit de hoc iudicatum, & quæsitum, vt l. ij. C. si ex fal. instru. & l. fi. de fide instru. Nam etiam cū pronunciatur male appellatum, videtur pronūciari dictam sententiam nullam: quando appellando dixi sentētiam nullam, & & si qua est, appello, vel causam nullitatis prosecutus sum, vt infra dicam. Sed si de nullitate non fuisset dictum, neque quæsitum, poterit de nullitate postea dicere, argu. C. de inoffic. testa. l. eum qui. & §. de peti. hære. l. legitimam. & est hodie expressum extra de re iudica. c. j. in cle. Nec obstat si dicit in appellatione venit nullitas: etiam si non exprimatur: quia dico quod venit incidenter: & ea quæ incidenter veniunt in vno iudicio si in eo plenon examinantur, non veniunt in alio, vt l. sed si ante. supra de excep. & l. penult. §. de his qui sunt sui vel alie. iur. & quod ibi no. Et prædicta vera quando pronunciatur male appellatū propter defectum iustitiæ. secus si propter cursum fatalium: quia tūc dic vt infra dicam. †Tertio quæro[m] ad declarationē præ-

lu. iij. vbi late ponit de hoc, an iudex appellatiōis possit sententiam refrenare.

k ¶ Videdum. Adde Io. de Imol. in consil. cxxviij. p illo quod hic dicit Bart. & vide Bart. in cōs. xxxj. inci. clericus nō subest tali noīe. vbi alleganit dicta hic. dicit etiā q̃ valet appellatio, si dicat, dico sententiam nullam, & si qua est appello. Andre. Barb.

l ¶ In casibus. Casus in quibus videat̄ iudex appellatiōis primā snīam nullā tacite cōfirmare, vide in d. l. j. C. qñ ,puo. ibi dixi p vigīti lineas.

m ¶ Tertio q̃ro. Vtrū valeat talis appellatio: dico sentētiā nullā. & si qua est appello. vltra hic dicta nota. vide Bal. in c. sancimus. quo tpe miles. & vide Cy. ī d. l. j. C. qñ prouo. in vj. q. & Bald. in l. absentē. C. de accu. Spe. in ti. de senten. §. iuxta. ver. sed nūqd. Dy. in l. cum filius. §. varijs. de leg. ij. & Bal. in l. j. C. de furt. in iiij. & v. co. p̃ Bal. ī Ledira. ī xxvi. col. C. de edē. & vide Pet. de anc. ī cle. j. de re iud. sed an procedat talis libellus: quare peto talē snīam ī melius reformari. Bal. ī d. c. sancimus. dicit q̃ sic. Alle. no. in l. illa verba. ī. de ver. sig. & Bar. ī l. j. §. libelli. ī. eodem. Quid aūt si dico sententiā iniustā & posito q̃ sit iusta ex cā, dico cām ipso iure nullā ex ordine non seruato. Bal. q̃ sic. in l. q testō. ī. de exc. tu. Adde etiam qd̄ not. Bal. post Bar. in l. ūcite oportet. §. fi. eo. ti. de excu. tu. dicit q̃ q dixit snīam iniustā, vī agere de nullitate gñaliter. Idē in l. j. in iij. colū. C. de fur. Adde de hoc vt plenissime p ipsm Ale. in c. dilecto. extra de appella.

g quod nn. 2 cōseg. v. cons, p. Lodi. c. 24 n° 7. cum seq. & in 2 parte cons. 5 p. v. nullitas pag. 766. ubi sp. bene —

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Actus iudiciarius. Appellatio nō est actus iudiciarius. Vide i.e.l.6.in prin. In contrarium est tex.ī c.quoniā cōtra, de prob. Et cū Bar.hic cōcordat Pe.de anc. in cle.j. de ap. quia potest interponi in absentia aduersarij, vt ibi, sed cōtra Bar to. hic tenet Bald. in rub.C.quo.ap.et vide Bar.ī l.j.§.dies, j.quando ap.sit.

b ¶ Nulla est in tit. de hær.inst.quæ inc.cōditiones implendæ. puto qd Bar.voluerit adducere l.in tps capiendæ.in prin.de hær.inst.vel l. cōditio.ff.de ver.ob. vel melius. §. conditiones.insti.de ver.ob. Alex. Losæus.

c ¶ Simul proseq. An cā nullitatis et appellationis possit simul & semel prosequi, adde Bald.in l.j. C. quando prouo.

d ¶ Nō currunt tpa. Donec psequor causam nullitatis non currūt tpa appellationis.adde Bar.ī l.j. C.quādo prouo. & quæ infra proxi. co. notaui.

e ¶ Debet pronuncia re. De forma sententiandi, de qua hic vide quod no. Bald.in l.j.in prin.C.de sen. ex breui. recit. adde Iarius Bal.in l.eos. ī prin.in vl.co. C.eo. Si autem quis simpliciter appellauit a sentētia nulla, iudex debet dicere, pnuncio appellationē in iustā : quia appellatio non tenuit secūdum gl.et ibi Bal. ī l.j.C.quando prouo. per Inn.in l.cū quærebatur.d re iud. Ad de qualiter debeat iudex pronunciare super appellatione ī terposita a sententia nulla, An.cō.ccxxix.

dictorum, vtrū valeat talis appellatio, dico sententiam nullā, & si qua est appello. Gl.simpliciter transeundo videtur dicere cp sic, in dicta l.j.C.quādo prouoca. nō est necesse. Alij dicunt cōtra: quia appellatio et nullitas sunt contrariæ. Si enim est nulla, nō potest per appellationem rescindi, vt l.nā et si.vers.post defectum.§.de iniusto rupto et irri.testamento. Dyn. distīguit, aut appellat reus, et procedit talis appellatio, qalicet reo proponere plures exceptiones contrarias, vt l.nemo.§.de except. Aut appellat actor: et tunc secus: qa actor non potest duas exceptiones cōtrarias proponere. C.de furtis.l.j.cū simi. In. in c.constitutus.de in integ.restitu.hoc asserit pro cōstanti, cp iste libellus et ista appellatio procedit, et super vtroq;, tā super iniquitate, quā super nullitate, admitt ātur probationes simul. Nec obst.si dicis, imo debet eligere, vt l.qd in hæredem.§.elige re.§.de tribu. quia hic reus non est certus. qualiter probabitur in causa appellatiōis: ergo &c. vt l.j.§.quia autem.§.quo. lega. Sed certe ista incertitudo probatiōis fiēdæ non videtur sufficere ad probationē duarū actionum contrariarū, vt l.eū qui. et l.contra maiores. C.de inofficio. testamento. Vnde Inno.extra de appellatiōibus.in c.dilecto videtur dicere.quod.causæ nullitatis et iniquitatis nō sunt contrariæ: imo bn pnt in eodē libello cumulari. qd patet, quia per vtrūque cā ad superiorē deuoluitur, vt infra dicam. Hoc etiam tenent quidam nostri doctores, vt Iacob.d Aret. & sui sequaces: cū in causa appellationis quæratur de nullitate, etiam si non ex primatur, vt dicta l.quædam mulier. §. fami.herci.et de iure patronatus.l.Carmelia. & C.de lib.cau.l.si is. Ista non videntur vera: nam appellatio habet duplicem effectum. Primo: quia extinguit pronunciatum, vt l.j.in fi.supra ad Turpilia.et dixi supra eodem.l.j.in prin. & in hoc effectu appellatio et nullitas contradicūt. Secundus effectus est: quia per eam causa ad superiorem deuoluitur. et in hoc nō contradicunt, sed saltem remanet secundus effectus. In prima ergo istarum causarū, cōcursus et cumulatio non admittetur. Nec obstat quod dicitur quod in appellatione quæritur de nullitate, quia non quæritur de nullitate, vt de causa ad appellationē imo quæritur de ea vt de causa exclusiua appellationis : quia si est nulla, non tenuit appellati o. quæstio aūt nostra loquitur quando nullitatem, et iniquitatem pono in libello, vt causam appellationis. Quid ergo dicemus? Dicendum est breuiter. Consuetudo talem appellationem admittit. facit textus in cap.constitutus.extra de in integrum restitutione, et minime mutanda sunt quæ interpretationem certam semper habuerunt. Tamen pro clariori intellectu prædictorum, & ad probandum quod opinio prædicta etiam de iure procedit, hoc examinare habemus circa tria. Primo circa ipsam appellationem quæ interponitur coram iudice a quo. Secundo circa libellū qui datur iudici ad quē. Tertio circa psecutionē ipsius libelli, et appellatiōis. Circa primū dico cp de iure possum dicere, dico sententiam nullam, & si qua est appello. quod probo.

5 a † Appellatio si recte inspicitur non est proprie actus iudicia[a]rius: quia in ea causa nullus iudicis actus requiritur, et pōt fieri die feriato, vt l.prima.C.de ferijs. Solū enim ex libera potestate depēdet, sed in his q̄ ex libera potestate dependent, nō prohibemur duas cās contrarias conditionaliter, seu alternatiue proponere, etiā ad vnum effectum, vt promitto tibi decē, si nauis ex Asia venerit, vel non venerit, vt leg. Iulia.de condictio.indebi. & l.huiusmodi.§.quando dies leg.cedat. Et eodem modo dictæ causæ cōtrariæ pnt proponi ad diuersos effectus, vt pmitto tibi cētum, si nauis ex Asia venerit, si nō venerit promitto tibi equū. Ita hic quantū ad effectū deuoluēdi causam ad superiorem, possum istas duas causas cumulare, quasi dicam: superiorē prouoco siue sententia sit nulla, siue aliqua sit. Quantum autem ad effectum rescindendi non propono nisi vnam causam sub conditione de præsenti, quæ non habet suspendere. Dico enim si aliqua est appello, hoc est beneficium appellandi quo rescinditur sententia, propono. Facit l.cum ad præsens. supra si certum peta. & l.conditiones implendæ[b].§.de hæredi.institu. Sed posito quod appellatio esset actus iudiciarius, adhuc idem est. Nam licet appellatio non sit exceptio nec actio, vt dixi in l.j.in principp.supra eodem.tamen est quoddam ius defensionis. Per illud enim defendimur à sententia, quæ ius nostrum impugnat. Siue ergo appellatio proponatur ex parte rei, licet ei proponere duas conditiones contrarias cōditionaliter: vt l.quidem. C.de exceptio. & dictum est supra per Cynum, siue appelletur ex parte actoris, & idem. Nam actor prohibetur plures actiones contrarias proponere: non autem plures replicationes contrarias: imo actori licet. Nam dicit lex quod replicationes exceptiones sunt, vt l.ij.§.de exceptio. & alia lex dicit quod nemo prohibetur pluribus exceptionibus vti. Nota quod dicit nemo. quasi dicat nec actor, nec reus: vnde quando actor appellat, est quoddam replicare contra sententiam: quæ sibi obiecta

b

6 est: potest ergo dicere nullam: & si qua est appellare. † Secundo est videndum circa libellum appellatorium, qui datur iudici ad quem: & est hic aduertendum: quia cum appellatio sit iam interposita: & sic pronunciatum sit extinctum: videtur quod causę nullitatis & appellationis non sint contrariæ: Imo quælibet tendit ad ostendendum sententiam nullam : & ideo talis libellus procedit, & possunt dictæ causæ accumulari: & si qua est cōtrarietas reperietur: quia est species exceptionis, seu defensionis, vt supra proxime dixi. † Circa tertium, scilicet an quo ad

7 c causæ processum, prædicta duo remedia simul prosequi possint, videndum est. Nam quandoq; istæ duæ causæ habent originem ex diuersis fontibus, vt puta, dico sententiam nullam: quia lata cōtra minorem indefensum dico eam iniustam respectu tenoris ipsius. Certe potero facere articulos & probationes simul, super vnaquaque cum in hoc nulla resultet contrarietas. Quandoque istę duæ causæ habent originem ex eodem fonte: & hoc pōt esse dupliciter. Nam quandoque eadem causa potest esse nullitatis, & iniquitatis, diuersis respectibus. Exēplum: dico sententiam nullam: quia lata contra minorem indefensum. Item dico iniquam: quia promissio ex qua sum condēnatus fuit facta à minore, sine curatoris authoritate. Certe admittētur hic probationes simul sup vnaquaq;. Potest enim esse cp habet originē ex eodē fonte, tamē modis cōtrarijs. Exemplū dico sententiā nullam: quia ille cuius authoritate fui in iudicio, nō erat meus curator: & sic dico eam iniquam per ea quæ facta sunt ab illo eodē meo curatore. Hic sum mihi cōtrarius: ideo in prosecutione non audior, vt l.ij.§.sed si alius.j qñ ap.sit. & ideo

d donec prosequor causam nullitatis, nō currunt tempora[d] in causa appellationis, vt l.eum qui. & l.cōtra maiores. C. de inofficio testa.

8 † Quarto videdum est de modo sentētiandi qñ ista duo iudicia sic cōmuniter proponuntur: & si quidem iudex reperi

e ret sententiam esse nullam, debet pronunciare[e] eam esse nullā: de appellatione autē si vult pōt nihil dicere. Nam fuit appellatum sub conditione de præcedenti, s.si aliqua est. Sed nunc apparet cp nulla est: ergo nūquam fuit appellatum. Sed si aliquid vult addere super hoc in sententia dicat superuacue appellatū, vel frustratorie appellatum, quare sententia erat nulla. Et hanc practicam ponit text.in l.ex consensu.circa principium. & §.j. j.eodem. Si vero reperit sententiam esse aliquam, debet pronunciare secundum ea quæ diximus pronunciando in causa appellationis, vt l.j.§.fina.§.eodem. Nec necesse est dicere aliquid de causa nullitatis. Nam ex eo quod dicit: si qua est appello: videtur dicere vt in dicto casu etiam dico nullam. Sub contrarijs enim conditionibus videntur istæ causæ propositæ: sicut dicimus in nouatione & ademptione legati facta sub conditione : potest etiam de nullitate facere mentionem

Universidad de Deusto Biblioteca

tionem si vult, scilicet pronũciat aliquã, &
ipsam esse iustam, vel iniustam: & si nõ fa-
ceret, tacite videtur eam pronunciare ali-
quam: arg. l. j. C. de ordi. iudi. Et in prae
a dictis est multum aduertendum[a]. Nam si
iudex pronunciaret male appellatum, nec
plus diceret: puto quod hoc casu, scilicet
quando libellus praecessit dico nullam: &
si qua est appello, videtur pronũciare eam
super nullitate, quam super iniquitate. Ad
vtrãq; enim possent dicta verba referri. Nã
quãdo est sententia nulla, si iudex dicit ma
le appellatum: potest intelligi, id est male
ad superiorem pro causa nullitatis prouo-
9 catũ, vt patet ex his quae s. dixi. †Quaero
b quid[b] in causa restitutionis? an procedat ta-
lis libellus, dico sententiã nullam, et si qua
est peto restitui: & idẽ in alijs actibus qui
buscũq;. Textus videtur q sic, extra de in
integrum resti. c. constitutus. quod cõsue-
tudo approbat & de iure videt verũ: quia
in integrũ restitutio continet quãdam spe
ciẽ defensionis: hoc est exceptionẽ, vel re
plicationem aduersus istum actum qui le-
dit minorem, sicut supra dictum est de ap
10 pellatione. †Quaero quando[c] ista duo[d]
c iudicia simul sunt proposita, scilicet nulli-
d tas & appellatio, si quidẽ appareat quod
appellatio sit deserta ex aliqua cã: an deser
ta videatur causa nullitatis? tex. in hac l. in
fin. videtur q non. quod est notabile. Sed
istud videtur verum, quãdo simpliciter ap
pellauit. Idem tamen puto quando expres
sit dico nullam & si qua est appello. Non
enim propter hoc causa nullitatis perdit na-
11 turam suã. Sed aduertendũ: †quia pendẽte
e appellatiõe primi iudicis officiũ quiescit,[e]
vt j. nil no. penden. appella. l. j. sed appella
tione deserta, licet cã nullitatis remanet, iu
dicis primi officiũ nõ impeditur in execu-
tione primae sententiae: nisi cũ distinctione
f quam dixi in l. si cum nulla.[f] s. de re iudica.
Et praedicta quando causa appellationis
& nullitatis iungunt simul. Nũc aliqua
12 †videamus quando per se de nullitate agi
tur. Et primo videamus qualiter de nulli-
g tate cognoscet.[g] Respondeo duobus mo
dis. Vno modo incidenter. Alio mõ prin-
cipaliter. Incidenter hoc potest esse duob'
modis. Primo: quia cum petitur executio
sententiae, ille cõtra quem petitur excipit
de nullitate, vt l. j. in prin. j. quae senten. sine
app. rescin. & l. si praetor. §. Marcellus. s. de
iudi. Secundo modo quãdo vna partium
iterum petit sententiari, dicens sentẽtiam
primo latam esse nullam, vt hic, et l. j. C. de
senten. & l. haec sententia. de senten. quę si
ne certa quantitate. cum similibus. Princi-
paliter vero causa nullitatis agitur peten-
do principaliter sentẽtiam nullam pronũ-
ciari. Et istum modum ponit gl. in l. j. infra
quae senten. sine appella. rescin. facit l. j. §. j.
13 s. de ferijs. †Quaero, quo[h] iure agit quã-
h do principaliter nulla sententia pronũcia-
ri petitur. Inno. dicit quod officio iudicis.
extra de officio iudi. c. si. probatur in dicta
l. j. §. j. s. de ferijs. C. quando prouo. non est
neces. l. si pater tuus. quae bene facit. & l. j.
14 eo. titu. †Quaero, coram[i] quo iudice de-
i beat agi de nullitate, & quando haec prin-
cipaliter petuntur? Respondeo, aut sentẽ
tia est lata à iudice delegato, & de nullita-
te superior cognoscet nõ ipse. C. quomo-
do & quando iudex. l. si vt proponis. Aut
à iudice ordinario: & tunc gloss. in l. iiij. C.
de accu. dicit quod potest agi coram eodẽ
iudice, vel superiore, vt dicta l. iiij. & l. ab-
sentem. eo. tit. Iaco. de Are. in d. l. si vt pro-
ponis. & ibi Cy. & s. de re iudi. l. iudex. di-
cit aut sententia est nulla propter iniquita
tem seu turpitudinem iudicis: & debet adi
ri superior, vt d. l. absentem. Aut est alias
nulla: tunc ipse idem iudex debet adiri, vt
s. alle. ll. Iac. But. indistincte dicebat quod
potest adiri, vt l. Carmelia. s. de iure patr.
& l. quaedam mulier. s. fami. er. & si oppo-
natur. Vbi semel est acceptum iudiciũ: ibi
debet finem accipere: vt supra de iudic. l.
vbi. Respondebat ipse si volo ire ad supe-
riorem vt pronũciet nullam possum. Sed
si volo quod sententia annulletur, & iterũ
pronuncietur: tunc idem ipse iudex debet
adiri, vt l. si praeses. C. quomodo & quãdo
iud. & d. l. iiij. C. de ac. Ego dico: Aut ego
volo petere principaliter q iterum senten
tiet: & sic quaestio nullitatis veniet incidẽ
ter: & tũc ipse idẽ iudex debet adiri, vt d. l.
iiij. C. de accu. hic, & l. j. C. de senten. cũ si-
k mi. Sed si simpliciter[k] dico sñiam nullã, si-
cut in hac l. possum petere vel corã iudice
primo vel corã superiore, vt d. l. absentem.
C. de acc. & l. j. §. j. j. q̃ sentẽ. sine app. rescin.
Et dico q iudex nullitatis nõ solũ poterit
super nullitate pronunciare, sed etiam po-
terit super causa principali sentẽtiare: vt d.
l. absentẽ. C. de accu. in eo quod dicit, quo
ad sententiam reformat expressum est in
l. j. §. primo. j. quae sentẽ. sine appel. rescin.

a ¶ Aduertendum. Vide Bartol. in l. j. C. quando prouoca. in versiculo circa tertium.

b ¶ Quaero quid. An procedat libellus dico sententiam nullam, & si qua est, peto restitui. & similiter quid in contractu: vide Bal. in l. si curatorem. C. de resti. in integrum. & ad Bar. hic vide Ioan. An. in c. cũ olim. el ij. de priuil. & Bal. l. ledita. in xxv. col. C. de eden.

c ¶ Quaero qñ. Si proponit causa appellationis, & nullitatis, vtrum deserta appellatione videat deserta nullitas. Vid. bal. in l. qui testamento. de excu. tu. & in l. rale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pac. & Inno. in c. sepe. extra eo. & dum cõcludit hic Bart. q non, limitat esse verũ, nisi nullitas nõ esset expressa in libello, sed veniret tacite: argu. C. si penden. appel. mors interue. & quod no. extra de ap. bonae. p Innoc. & in nouella. Vnde nõ omitto q quicqd sit, elapso termino perẽpta est instãtia nullitatis, quã q̃ principaliter intẽtet, & post istã instãtiam durat. Ita no. dicit Bal. i l. sancimus. quo tẽpore miles. & adde quae no. Bal. in l. j. C. de sentẽ. ex breuiteci. & Mod. hic i ix. col. & cũ Bar. hic trãsit Anch. in cle. j. de do. & cõtu. Quid autẽ si renunciatum est expresse appellationi, dicit Bal. in l. j. in prin. de senten. ex breui. reci. q videtur renunciatũ nullitati p Salic. in l. fi. §. fi. C. de tẽp. app. & hic adde Bal. in l. ij. qñ prouo. Et quid si deseratur causa nullitatis, an per hoc remanet sentẽtia? Bal. q nõ i l. sorti. §. j. ff. de infam. Adde an deserta appellatione dicatur deserta nullitas instãtie. Ang. cõs. cclxvj.

POMATES.

d ¶ Quero quãdo ista duo. Vide Alex. cõs. lix. col. ij. vol. iiij. & Feli. in c. j. col. vij. de re iud. & Car. cõs. lxxi. co. ij. i ij. dub. & Alexã. cxcix. col. ij. vol. ij. & Pau. de Castr. cccxxix. in ij. dub. vbi limitat nisi p statutũ esset p̃fixũ tẽpus ad dicendum de nullitate &c.

e ¶ Iudicis officiũ quiescit. Idem in Spec. in titu. de sen. §. iuxta. versicu. quid si appellans. in xj. col.

f ¶ L. si cũ nulla. Nihil dixit in l. si cũ nulla. sed remittit in l. iiij. §. cõdemnatũ. de re iudi. in quo cõcludit quod aut ex parte eius qui proponit exceptionem nullitatis, nihil probandum est: quia dicit nõ fuit citatus, vel nõ fuit curator meus qui egit & exceptio nihil impediuit executionem. Aut est aliquid probandũ in eã nullitatis: & tunc aut ista cognitio habet altiorẽ indaginem: & tũc nõ impedit executio. Si vero posset incõtinẽti probari: et tũc impeditur executio. & ibi vide allegata. Et quando dicat q requirãt altiorem indaginem, ibi vide. Et idem in exceptione sine causa restitutionis. & vide de ista in integrum restit. in l. defendere. in fi. ff. de authori. tuto. & ibi habes bonas remissiones.

g ¶ De nullitate cognosceretur. Qualiter & quomodo possit de nullitate cognosci, & per se. & vide omnino Barto. in l. cum quaerebatur. de re iudicata. Et quot modis possit dici de nullitate sententiae, vide in Specu. de senten. §. iudex. in princip. cum multis versi. sequen. Et adde quod post terminum statutum potest opponi de nullitate processus & banni, quando est nullum ex defectu iurisdictionis, secundum Bal. in l. scire. §. fin. de excu. tuto. Facit quod not. Barto. in l. ij. §. praetor. ff. qui satisda. cogan. & quae dicit Bal. in l. j. C. de iur. & fac. igno. quod quando actus est nullus, assignatio termini statuti à lege ipso iure est nulla: & ideo non excludit venientem post terminum. Et dicit Bal. in l. j. C. qui pro sua iurisdi. quod tempora fatalia appellationum nõ habẽt locum in nullitate: quia procedit ex defectu iurisdictiõis. Praedictis adde Bald. in l. edita. in antepenulti. colũ. de edẽ. vbi dicit quod si libellus est ineptus terminus datus reo ad excipiendum, nõ currit quo ad exceptionem ineptitudinis. An autẽ iuri dicẽdi nullum praescribatur, vide Bal. in l. sicut. C. de praescrip. xxx. annorum. & in l. data opera. i xxvi. col. C. q accu. Et adde quod multũ not. dicit Bal. quod si lata sententia intento iudiciũ nullitatis currit mihi tempus appellandi: imo si succumbam i nullitate possum postmodũ appellare. Ita Bal. in l. contra maiores. C. de inoffi. testa. quod no. Adde quod Bal. in l. qui testamentõ. de excu. tuto. dicit q si dico sententiã nullam, & si qua est appello: & dum disceptatur causa nullitatis, currunt tempora fatalia prosequendae appellationis: an eadem sunt tempora fatalia, prosequendae causae appellationis & nullitatis, simul intẽtatae cum appellatione: et quid si seorsum deducat nullitas ab appellatiõe, vide ibi omnino Baldum: & nota quod Bald. in l. si suspecta. supra de inofficioso testamento. dicit qd licet causa nullitatis ptineat ad iudicem instãtiae ex statuto hoc non obstante poterit opponi coram iudice q pronũciat. Facit ad notata per Barto. infra proxime. et ad id quod dixi supra, secundum Bal. in l. cõtra maiores. tu vide Bartolum supra eadem lege. versiculo, circa tertium. in fin. & Bal. in l. qui testamento. de excusa. tutorum.

h ¶ Quaero quo. Vide Bartolum in le. prima. in fi. C. quando prouocare. & in l. quae sub conditione. in fi. s. de condi. insti. & per Spe. in tit. de offi. iud. §. j. i. versi. item cum nullitas petitur declarari.

i ¶ Quaero coram. Corã quo iudice debeat agi causa nullitatis. Et vide quod not. Bal. in l. si suspecta. s. de inoffic. testamen. & Guido de Suza. in l. j. C. de aduocatis diuersorum iudicum. & Bal. in l. aduersus. C. si aduersus rem iudicatam. qui allegat Innocen. in c. dilectus. extra eodem. Adde quod not. Innocen. in c. cum Bertoldus. in glo. in verb. concessurus. de re iudicata. per Bal. in l. absentem. C. de accusationibus. Vide omnino ad materiam Bal. in l. j. §. ad haec. de pace iuramen. firmanda. & quae dixi in l. iudicium soluitur. in secunda appostilla. s. de iudicijs. Adde Bar. in l. si vt proponis. C. quomodo & quando iudex.

k POMATES. ¶ Sed si simpliciter. Vide Panormita. in capitu. in literis. columna fina. de officio delega. Hoc tamen intelligo verum in sententia diffinitiua. secus in interlocutoria: quia in illa semper debet adiri primus iudex. Ita dominus Alexand. in l. iudex postea q̃. columna secunda. ad fi. de re iudicata.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Ex qbus legibus. Adde Bart. in d. l. si vt proponis. et in l. j. quãdo ,puo. et In. c. bonæ. extra eo. & et Bar. in l. iudex postea quã. de re iud. et no. per Mod. hic. & vide Petr. de Anc. ĩ Cle. j. de re iud. q sequitur bar. hic ad literam.

b ¶ Deuoluit totã causam. Not. q; sicut cã appellationis deuoluit totã cãm, ita cã nullitatis: et hoc habet locũ coram ordinario. in delegato, secus, nisi expresse permissum esset, vt no. Sal. in l. si præses. C. qũo et qñ iudex.

POMATES.

b ¶ Deuoluit totam cãm. Vide Panor cõsi. lv. in ij. dubio col. ij. vo. ij. et in c. in literis. col. fi. de offi. de lega. ad fi. & Ale. cõsi. lxxix. ĩ ij. vol. et lij. vol. v. et in l. iudex posteaquã. co. pe. ad principium. et quæ ibi posui. s. de re iud. vbi limitat secũdo vide Anna. cõsi. xxvj. vbi etiã ipse declarat. et quæ ego scripsi.

c ¶ Sicut dñiũ. Adde Bar. in l. j. circa prĩ, C. quando prouo.

¶ Pluribus causis. Istud dictũ est verũ quod dicitur, sententia nulla per viã principalis petitiõis. Et ratio est: qa si succũbat actor in vna, tamẽ incipere põt aliã. quod secus est in cã appellatiõis: qa proponendo vnã põt oẽs proponere: vt l. leg. iij. §. fi. et hoc tenet Mathe. no. vj. et ẽt vide Bar. ĩ. in d. l. Seio. §. fin. quæ est l. iij. licet domi. Ant. aliter dicat in c. dilecto. extra, eo.

POMATES.

e ¶ Nõ expressa. No. gl. q; p nõ appellãtẽ non est necesse q; in libello specifice deducatur cã nullitatis. et vide Alex. consi. xj. alias cx j. co. fi. in versi. bene fateor. vol. j.

f ¶ Rubricam de confir. Vtrũ actor possit petere sententiã cõfirmari. adde Bar. Ang. et. Imo. in d. l. de pupillo. §. q opus ĩ. de ope. no. nũ. & mod. hic trãsit. Pe. d Anch. ĩ Cl. j. de re iudi. vide Bar. in l. j. circa fi. C. qñ ,pu. et vide qd dixi post Bar. in l. fi. vide Bal. in l. pses. C. de senten.

g ¶ Quæro, an iudex. Vtrũ aditus vt sẽtẽtiã cõfirmet, possit sentẽtiã nullã ,pnunciare, vide quæ dixi in l. j. C. quãdo ,puoca. et in l. cũ apud. ĩ. iud. so. et Bal. in l. nulli. in add. C. de iud.

POMATES.

a Ex quibus legibus habes, † q; sicut causa
15 appellatiõis deuoluit totã causam ad superiorẽ, vt posit sententiã reformare, etiã ex noua causa: vt l. j. in prin. ĩ. eo. et ĩ. qd cũ eo. l. fi. et C. de tẽp. ap. l. per hãc. et C. e.
b l. eos ita cã nullitatis deuoluit totã cãm b ad superiorẽ, vt posit causam primam reformare: qd est multũ notandũ. Hoc etiã videt sentire Inn. ll. licet nõ alleg. in c. cũ
16 cõtingat. extra, de off. dele. † Quæro, si ,p secutus est vnam cãm nullitatis, & succubuit, vtrũ postea poterit aliã proseq. Quidã q; sic. Ad qd facit extra, de procu. c. ex insinuatione. Mihi videtur dicendum, q; cã nullitatis est similis causæ motæ super actione reali. Nã sicut dominiũ c alicuius
c rei nõ potest esse meũ ex causis pluribus, diuersis temporibus concurrentibus: vt l. iij. §. ex pluribus. ĩ. de acquirẽ. posse. Ita sẽtentia non põt esse nulla ex pluribus cau-
d sis d concurrentibus diuersi temporis: sed ex vna tãtum, quia quod est nullũ semel, non potest iterũ annullari, vt l. nã et si versi. post defectum. ĩ. de iniust. test. et iõ si q; dem sententia fuit dicta nulla simpliciter,
e nõ expressa e aliqua causa, licet tantũ ĩ vna cã fuerit prosecutus: præiudicaret sibi ĩ omnibus. Secus si vnã causam tãtũ expressit in libello, vt dicimus in reali: vt l. si mater. §. j. et l. & an eadem. §. actiões. ĩ. de ex-
17 cep. rei iud. † Quæro. vtrũ sicut cõdemnatus, potest dicere sententiã nullã principaliter agendo, ita actor possit petere principaliter agendo sententiã cõfirmari. Decretistæ dicunt q; sic, et habent de hoc ru-
f bricã de confir. f vti. vel non inuti. quæ statim sequitur post ti. de appel. vt innuat, q; sicut victus appellat: ita actor possit petere sententiam confirmari. Hoc puto verũ de iure nostro. Aut enim victus appellauit, et nõ fuit prosecutus, et tũc victor põt ingredi iudiciũ sup appellatiõe illa proposita, et petere sentẽtiã cõfirmari: vt l. fi. C. qñ ,puo. nõ nece. et in auth. de his q ĩ gre. ad ap. §. volumus. Aut vict[o] nõ appellauit, tũc videtur idẽ q; possit adiri superior, et petere snĩam cõfirmari, et illi victo cõtra snĩam ppetuũ silẽtiũ ĩponi, vt C. vt lite. pẽdẽ. l. fi, qd probat per rõnẽ necessariã, pone q; victus in executiõe opposuit de nullitate sententiæ, et habita summaria cognitiõe, fuit cõtra eũ victorẽ ,pnũciatũ: certe qñ ipsi victori remanet ius in ĩtegrũ et ordinario iudici, vt l. a diuo Pio. §. si sup rebus. ĩ. de re iud. Certe nisi pricipaliter posset petere snĩam cõfirmari, nõ reperiretur iudiciũ ordinariũ, quo huic victori suc-
18 curreret. † Quæro an iudex [g] qui adit vt
g snĩam cõfirmet, posset sentẽtiare sentẽtiã nullã. Respõdeo, vt dixi ĩ. ĩ iudice appellatiõis, quia eadẽ est rõ. Et prædicta vera, quando dicitur sententia nulla, sinautem diceret nullam venditionem, vel aliũ contractũ, vel testamentum, dic vt dixi in l. quæ sub cõditione. §. fina. infra de condi. institu.

20.

Vi suspectum. Hãc totam legem prosequere vt in glossa.

21.

h Mperatores. h Primo loquitur, qñ fuit appellatũ a magistratu municipij ad pricipẽ, omisso pside medio. Secũdo, quando fuit appellatũ à delegato præsidis ad principẽ. Primũ examinaui vt ĩ. eo. l. j. §. si quis in appellatione. Ad secũ-
i dũ opp. j. quis & à quo ĩ §. fi. Gl. soluit. hic dicemus plenius in contrario. Opp. gl. extra eo. c. nos ĩ eminẽti. Sed illa decre. hodie nõ reperit. sed est de offic. dele. c. super quæstionũ. §. porro. Solue vt in gl. & dicemus plenius j. quis & à quo app. l. j. §. fi.

Si magistratus. Quæro, circa finẽ dicit, q; iudex appel. debet exprimere cui damnum sit adscribendum: quæro cui adscribetur. Respondeo, nominatori, vel ei, cuius dolo malo facta est nominatio: vt l. quoties. & l. fi. C. quo quis ordi. cõue. lib. vj. & no. j. si tu. vel cura. appel. l. j.

1 *Appellatione pendente fructus sequestrantur, quando timetur de dilapidatione.*

2 *Iudex etiam in casibus, quibus sequestratio est prohibita, potest tempore recollectionis fructuũ eos facere sequestrari.*

3 *Sequestratio fructuum, q; appellatione pendente fit per iudicem appellationis.*

Iidem rescripserũt, quãuis. Si timetur de dilapidatione fructuum
i pendente appella. i sequestrabuntur k. h. d.
k Oppo. C. quo. app. non reci. l. ab executione. vbi indistincte dicitur, pendente appellatione sequestrationem fieri. Sol. Quãdoq; ab executione appellatur: & tũc indistincte fit sequestratio fructuũ: vt lege cõ-
1 traria. Quãdoq; † ab ipsa sententia appellatur: & tũc non sequestrant fructus, nisi cũ timetur de dilapidatione: vt hic. Et est casus hic specialis, in quo permissa est sequestratio: licet regula sit in cõtrariũ: vt C. de
2 ,phi. seque. l. j. † Aduerte tñ: quia omnibus casibus, in quibus sequestratio est prohibita, puto q; iudex possit facere tẽpore quo fructus recolliguntur, eos sequestrari: vt sciat quot fructus recipiũtur: vt ĩ. de vẽ. in
l pos. mit. l. j. §. pe. l † Vltimo [m] quæro, cu-
3 ius iudicis authoritate fiat ista sequestra-
m tio fructuum? Respõde, iudicis appellationis: vt j. de app. reci. l. ei cuius. §. & si quid.

1 *Si iudex causam cõmisit consulendã: & deinde reuocauit, & pronunciauit, sentẽtia non est nulla. An autẽ in reuocatione partium consensu requiratur: vide in fine.*

22.

AD principẽ remissa. Hæc lex legitur duob[9] modis. 1
Vno modo secundum glo. secundum quã breuiter hoc dicit. Qui reperit se iudicem incompetentem, potest causã ad iudicem POMATES.
competẽtem remittere: & acta apud se ha- m
n bita circũducere. h. d. Opp. ĩ. [n] de re iud. l. acta. in princi. Sol. ibi tenuit cognitio: & ideo iudex nõ potuit circũducere acta, nisi consentientibus partibus. hic nõ tenuit cognitio: ideo potest facere iudex ex suo officio. Secundo modo legitur, secũdum do. Gui. de Suza. iudex, qui quæstionẽ cõsulẽdã remisit ad principẽ: põt remissionẽ circũducere, & ipse de cã cognoscere. h. d.
1 secundũ hãc no. † q; si iudex causam cõsulendã cõmisit, põt commissionẽ reuocare, & ipse ,pnũciare: & sic facta cõmissiõe pẽ
o dẽte nõ sunt nulla. Sed quæro [o] vtrũ in reuocatione huius cõmissionis, requiratur consensus partium. text. in l. ad Imperatorem

¶ Imperator. vide aliter per Ro. consil. cccxxxij. colũ. ij. & Anna. l. j. & Feli. in c. j. col. iij. de appella.

¶ Appellatione. Ad de q; secus, vbi pẽderet q̃stio nullitatis: quia tũc indistincte fit sequestratio secũdũ formã d. l. ab executione. & ibi Bald. in vlti. co. C. quo. appel. & vbi est ,phibita seq̃stratio, iudex tñ põt facere fructus seq̃strari, vt hic. qd no. & adde Bar. in l. j. de ,phib. sequestra. & ĩ l. fi. ĩ. de requirẽ. reis. & qd scripsi ĩ l. fina. C. de litigio. & Bal. in l. facultas. C. de iure fis. qd tñ limitat Bal. in l. j. ad fin. C. de prohibi. sequestra. pecu. Sed cuius iudicis authoritate fiet ista seq̃stratio? do. Ant. in c. fi. de sequestra. poset fru. dicit, q; ante appellationem incœptã fiet per iudicem à quo: post vero per iudicẽ ad quem, per c. non solum. & ca. Roma. extra, eo in sexto. facit c. cum teneamur. de appel. Et ita tenet ligas Barto. hic cum lege sua. Et nota q; vbicunq; de fructibus debet caueri, regulariter, & generaliter debet caueri de duobus: scilicet fructibus restituẽdis in casu restitutionis & etiam interim de fructibus non baratandis, vel non minuendis, secundum Bald. & Imol. ĩ l. diuortio. §. interdum. in fi. per gloss. ibi. ff. solu. ma.

k ¶ Sequestrabuntur. Ad materiam sequestrationis fructuum, adde qd si fieret executio instrumẽti guarentigiæ, & ab executione fuerit appellatum an tunc indistincte fiat sequestratio. Bald. quod sic, in dicta l. ab executione. in vlti. colum. hic allega.

1 ¶ §. penul. Et de ista descriptione habet in l. facultas. de iure fisci. lib. x.

POMATES.

m ¶ Vltimo. Adde Hostien. c. fina. de sequestrat. vbi dicit, quod si adhuc appellatio nõ est præsentata iudici ad quem, potest fieri sequestrum per iudicem à quo, alias per iudicem ad quẽ, vide ibi Scribentes. & põdera lege, et cuius. §. & si quid. vbi loquitur de attẽtata illicite post appellationẽ. Vid ibi omno.

n ¶ Opp. ĩ. Vide Bal. ĩ l. si præses. in prin. C. quo & qñ iudex.

o ¶ Sed quæro. Vide omnino Imol. p illã tex. in c. licet. de offi.

Universidad de Deusto Biblioteca

delég.& vide quæ no.in l.quia poterat.ad Trebel.& Bar.in d.l.j.in prin.C.de rela.& Bar.& Bal.in l.& illi.C.eo.& Bal.in l.fi.C.de rela.& vide quod in simili voluit Bar.in l.j.ad fi.ff.de præto.stipu.& vide ad materiam no.in l.j.§.quæsitum.in princip.ff.eo. Adde an iudex teneatur causam committere consulendam.Bald.consi.cccLxx.j.lib.Et an teneatur sequi consilium.

POMATES.

a ¶ Potest appellari. Et hoc procederet si vltra text.diceret, q sententiã talis iudicis omnibus modis exequetur. ita probat text.in c.si quis clericũ.iunctis dictis doctorũ ibi,& in ista lege,extra de fo.cõpe. Et pro ista opinione etiã nihil facit.l.iubemus.in versi.omnia rata.C.eo.dũ postea tollit appellationẽ, non fuisset necesse q Imperator ipse amouisset.

b ¶ Sententia arbitri. Vtrum à sententia lata ab arbitro possit appellari, vide per glossam,& alios in l.arbitrio.ff.qui satisda.cogan.per glo.& Bart.& alios in l.j.C.de arbit.hic alleg.& vtrum valeat pactũ q à sententia arbitri appelletur, vide per Mod.hic & Bart.& quæ ibi habes post eũ in d.l.j.C.de arb.

c ¶ Cum procurator. Debet pronunciare. De forma pronũciationis quando appellatur à sententia ipso iure nulla,vide Bar.in l.si expressim.in vj.col.ff.eo.

d ¶ Eum qui. Ad istũ §.vide limitata per Bald.in l.obseruare.C.quorum app. Et quis sit verus, aut fictus contumax, vltra not.hic per Bar.in versi.quæro qs est verus. Et quis est fictus cõtumax vide Bart.in l.diuus.ff.de resti.in integrum.& Bald.in l.ea quæ.C.quõ & qñ iud.& gl.in l.tres denunciationes.ff.eo.tit.& vide Bar.in l.fi.ff.de in integ.restit.& q̃ sit vera contumacia, & ficta,vide glo.sing.in l.si accusa.& ibi Bal.in ij.colũ.C.de accu.& vide glo.& Bart.in l.ij.C.quõ & qñ iudex. Nunquid aũt citatus per edicta, iuxta Clemen.j.de iudi.dicatur verus cõtumax,tex.cum glo.in dicta Clemẽ.j.videtur probare q sic. Contrariũ tenẽt domi.de Rota conclu.lxvj.vbi voluit q taliter citatus dicaẽ fictus contumax:et per cõsequens q admittatur ad appellãdũ.& per eosdem in cõclusio.xlj.Et vtrum cõtumax verus possit appellare à sententia condẽnatoria expensarum,vide Bal.in l.sancimus.ad fi.C.de iudi.Et ad propositum vide Alexan.in l.properandum.§.sin autem reus.C.de iudicijs.Adde vt per Oldra.consi.vj.

e ¶ Extra iudicium. Contrarium not.Bart.in l.diuus.in princip.ff.de in integ.resti.de quo habes ibi per eum.remisiue.

f ¶ Verus contumax. Adde gloss.not.in l.j.§.fina.si quis ius di.non obtem.in glo.magna in fi.quæ vult quod iusta causa excusat quem à cõtumacia.& ibi ponit Bal.exemplum,si erat multis negotijs impeditus.Non autem excusat à ficta contumacia:ideo contra talem potest fieri missio in possessionem ex primo decreto:vt in d.glos.nota.per hoc:quia excusat à vero dolo.l.si plagij.et ibi not.C.de plagia.l.illud.ff.de lib.causa.ita excusat à pœna iuris aut canonis secundũ Ioan.And.in c.j.§.fi.de elec.in sexto.Bal.in l.properandum.§.sin autem alterutra.C.de iudic.& latius Bald.per illum text.C.de epis.audien.& per Roma.in rub.de arbit.in viij.char.& dũ dixi supra,q iusta causa excusat à pœna contumaciæ secundum Oldra.in d.l.j.§.fin.adde tamẽ quod Cy.in d.l.j.in princip.tenet cõtrarium quod imo possit mulctari:quia alis sequeretur probabilis ignorãtia quæ excuset, & ab expẽsis, & ab inobediẽtia iudicis.quod esset absurdum: argumen.l.iij.C.de hære. Fatetur tamen quod non mulctabitur,sicut ille, qui solum in non veniendo contẽpsit iudicem, sed minus, cum mulcta sit arbitraria.l.si quæ pœna.ff.de verbo.significa. Et quãdoq imposita potest remitti ex cã,puta paupertatis in l.illicitas.§.fin.de offic.præsi.quod nõ posset ĩ pœna:vt ibi not. Et hoc sequitur Petr.de Ancha.in d.l.j.in princip.& per Cy.in l.satis.vbi vide supra,de ĩ ius vo.& de prædictis aliqua per Ro.in d.rubric.de arbitr.& ad glo.in dicta l.j.§.fin.qui est sing.vide aliquid per Bald.in d.l.deberi.C.de fideicõ.liber.qui illam nõ sequitur.& bene dicit Bald.in l.ea quæ.in princip. C.quomodo & quãdo iudex.quod excusatio contumaciæ probatur per coniecturas.et ibi est alle.glos.in d.l.j.vbi vide.& finaliter dic etiam committi arbitrio iudicis: & ibi etiam in ij.col.ponit de veritate gl.& no.per Bar.hic.

rem.j.eo.secundum vnam lect.vult q sic. Contrarium puto: quia hæc est quædam interlocutoria: vt l.quod iussit.ff.de re iudicata.

1 ☞ *A iudice, cuius iurisdictio est prorogata, consensu partium appellari potest.*

2 *Pactum quod à sententia arbitri compromissarij possit appellari: an valeat. remissiue.*

3 *A sententia lata secundum consilium sapientis assumpti de consensu partium, potest appellari.*

Ex consensu. A iudice delegato, ex consensu partium potest appellari.[a] h.d. Facit † q à iudice, cuius iurisdictio de consensu partium est prorogata, possit appellari: fallit ĩ episcopo: vt C.de epis.au.l.episcopale.secundum Dy. † Quærit Dy.vtrum valeat pactum, q à sentẽtia arbitri[b] compromissarij possit appellari. De hoc per Cy.C.de arbi.l.j.& plene dixi in l.nemo potest.ff.de lega.j. † Item facit q a sententia lata secundum consilium sapiẽtis assumpti,ex cõsensu partium potest appellari. Dixi in l.j.§.quæsitum.ff.eo.tit.

Cum procurator. A sententia lata à iudice incompetẽti frustra appellatur. Nota formam pronunciationis quando appellatur à sententia nulla: quia debet pronunciare[c] frustratorie appellatũ: quia sententia non tenebat.

Filiusfamilias. In profectitijs, filius potest nomine patris tantum appellare.h.d.

1 ☞ *Quis sit verus, & quis fictus contumax.*

Eum qui.[d] Verus contumax non appellat.h.d. Opp.ff.de iudi.l.& post edictum.§.fin.Solu.hic loquitur in vero: ibi in ficto cõtumace. Quæro, quis est verus, & quis est fictus contumax. † Glos. disputat hic, & ĩ l.fi.ff.de in integ.resti.Cy.ponit in l.properãdũ.§.sin autem reus.C.de iud.Ioan.An.extra,de dolo & cõtu.c.j.in Cle.quæ plene omnia examinaui in d.l.fi.ff.de in integrum resti.ideo hic non recito,nisi quatenus est necessariũ ad declarationem text.& glo. Et est sciendum q ad hoc quod quis sit verus contumax, duo requiruntur, s.quod cognouerit se citatum legitime. Item q potuit venire: vt hic expresse probatur in tex. Quocũq ergo modo cognouerit satis est: vt l.item veniunt.§.á quo.ff.de peti.hære.& ideo citatus ad domum, si ad eius notitiam congruo tempore peruenit citatio, dicetur verus cõtumax: & licet iudex a quo eius appellationem receperit: quia cum habuisset notitiam citationis ignorabat: tamen si de scientia probatur coram iudice ad quem, super eius appellatione non procedetur: & eodem modo si fuit citatus personaliter, & cum vellet venire, fuit impeditus aliqua iusta causa: licet iudex à quo, eius non receperit appellationem: quia cum verum contumacem reputabat: tamen hoc probato corã iudice appellationis, procedetur in sua causa: vt hic dicitur in glo.& colligitur ex text. Nota ergo bene istum text. quia melius declarat quis sit verus contumax, quam aliquis alius tex. Item aduerte, quod glo.hic in princ.dicit verum contumacem eum qui inuentus dicit se nolle venire. Idem not.in multis locis.quam gl. Ioan.And.intelligit, quando hoc in iudicio dicit: secus si dixisset nuncio extra iudicium:[e] vt extra, de senten.excom.c.venerabilibus.§.secus.in glo.super ver.in iudicio.lib.vj.q forte posset procedere quantũ ad hoc quod si citatus esset non peremptorie, iterum esset citãdus: nec habet locum glo.l.fi.ff.de in integrum.resti.quæ dicit eũ non esse citandum vlterius. Sed si poneremus eum peremptorie citatum: siue in iudicio siue extra: & dicit, nolo venire: satis est, vt sit verus contumax:[f] quia sufficit q sciat se citatum. Non obstat quod glo.hic dicit, q iusta causa non veniẽdi est, si dicit se non venisse propter obliuionẽ vel quia non credebat iudicẽ festinare. Nam illud quod de obliuione dicitur, nõ est verum. Non enim præsumitur obliuio, nisi ex longo tempore: vt l.si id quod.[g] in prin.& ibi not.ff.de acquir.pos.& l.furtum.§.fundi.ff.de vsuca. Item id quod dicitur, q non credebat iudicem festinare, nõ est iusta causa: nõ enim debemus inspicere id, quod dicit se credidisse: sed id, quod credere debebat: vt l.qd te.ff.si cer.pet.& l.qui fundum.§.seruus.ff.pro empto, ibi glos.quæ contradicit huic in eo quod dicitur de obliuione.

Negotiorum gestor. Hãc legẽ declara vt l.fi.ff.de re iud.

Curator iuuenis. Adolescẽs factus maior, debet prosequi appellationẽ interpositã à suo curatore.h.d. Contra.j.eo.l.tutor. Sol.hic reddiderat rationes & instrumenta ad causam facientia: ibi secus.

1 ☞ *Impedimentum itineris, qualiter sit probandum.*

Imperator. Alias §.quidã libri nõ habẽt hanc legem, vt dicit glos.est enim Græca lex translata in Latinũ.& ideo est obscura, & ex ea quasi non habeẽ intellectus: & videẽ velle dicere. Primo q quidã appellãtes dicebant se nõ posse venire ad Principẽ, ꝓpter quosdã milites Principis q stabant in certo loco: quos Imperator redarguit, dicẽdo q alia via erat veniendi ad eũ, quã illa vbi stabant milites: & citius veniebant. Et hoc nota † vt qui probãt impedimẽtũ[h] itineris, non sufficit probare impedimentũ per vnũ iter tãtũ. Debẽt enim homines ire per itinera magis secura: licet sint aliquãtulum magis longa: vt ff.de fal.l.eos.§.fina. Secundo Imperator prohibet, ne

g ¶ L.si id quod. Pro hoc quod not.gloss.fin.in l.qui fundum.§.seruus pro emptore.& l.fi.& ibi Bar.in princi.de adim.le.& vide Bal.in l.qui non probasse. C.de calum.

h ¶ Probat impedimẽtum. Nota ad probãdum impedimentũ, vide Bar.in l.continuus.§.cum ita.de verbo.obli.& Bart.in simili in l.veteres.ff.de iti.actuq priua.Et ad materiã vide Bart.in l.cum proponas. C.de nau.fœn.& ibi habes post eum.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Quærit gl. Vtrũ confessus, & condemnatus possit appellare. Dicitur hic ꝙ sic. et sequtur Ang. in l. si debitor. de iud. licet ibi referat Oldr. contrariũ tenuisse per legẽ secũdam. C. quorũ appel. & vide omnino Bal. in l. prima. C. de litis contest. & no. quod in casibus in quibus confessus non potest appellare, est verum in confessione domini: secus in confessione procuratoris, secundum do. Ant. & Imo. in ca. primo. vt lite non contest. faciunt quæ habẽtur in l. certum. §. sed an & ipsos. ī. de confes. Et adde ꝙ licet reus sit plene conuictus: tamen potest torqueri, vt confiteatur: & sic non appel. Et nũ quid in causa momẽtaneæ possessiõis appelletur: notat Bal. in l. eũ qui. in princi. de iureiurando. Adde an in cã momẽtaneæ possessionis appelletur, Ang. consilio xlvj.

b ¶ Et reuocet. No. ꝙ error in cã principali põt reuocari in cã appellationis. quod videtur verum ĩ diffinitiua: secus ĩ interlocutoria: vt videtur velle Bal. in l. prima C. de litis contest. & habetur in c. Roma. §. sinautẽ. de appellatiõibus. in sexto. sup gloss. in verbo, notorie. per dominum. & vide quod no. Bald. in repetitione Inn. ĩ vers. appello. in ver. appellatur. et vide Bal. in l. error. in v. col. C. de iur. & fac. ignoran. & melius p eum in l. edita in xxxiij. col. C. de eden. quod est verum ĩ tacita confessione erronea: vt no. Bal. in l. ita demum. de procuratoribus. et quod dixi in l. secunda, de iuramen. calũ. & not. Bal. in d. l. error. in vltima co. Et adde hic Bal. et Bar. in l. ij. C. quo. appel.

c ¶ Substituti. Determinat quæstionem. Vide quod no. Bar. in l. ita autem. §. fin. de administratione tuto. & istud sequtur Bald. in l. dominus. C. de appella.

d ¶ Non appellatur. Sed an a delegato Principis appelletur & quando non, vid no. Bald. in l. ij. C. de appel. & in l. etiam. C. eo. titul.

e ¶ Vim stipulatiõis. adde quod idẽ tenet Bar. in l. cum quisdecedens. in prin. de le. iij. & Bar. et Pet. de Ancha. in l. j. in princi. de verbo. oblig. licet Bar. quẽ doct. cõmuniter sequuntur ĩ l. cum ostẽdimus. in fi. de fideiu. tuto. dicat hoc eẽ verum in teruenientẽ fauore pupilli, aut Reipublicę.

ponantur custodes in itineribus ad impediendũ ambulantes venire ad eũ: & ostẽdit de hoc multum sibi esse curæ.

AD Imperatorem.

Clara est, & vide quod dixi §. eo. l. ad Principem.

TVtor.

Dic vt l. negotium gestorum. §. i. ī. eo.

1 Appellatio, quòd non sit proprie actus iudiciarius.

GReditor.

Seruus pro domino nõ põt appellare. h. d. Opp. dicitur hic, ꝙ creditor non affuit: ergo sententia nõ valet: vt l. de vnoquoq; §. ī. de re iudi. Sol. dicit gloss. intellige, ꝙ fuit legitime citatus. sed contra: quia secũdũ hæc tempora ex parte actoris nõ cõtrahebat eremodiciũ: vt l. & post edictũ. §. j. ī. de iudi. ideo dic, ꝙ hic non affuit ipse creditor, sed procurator suus. † Vltimo hæc lex facit ꝙ appellatio sit actus iudiciarius. quod apparet: quia nõ põt interponi à seruo. quod est verum: non tamen est proprie iudiciarius: vt dixi ī. eo. l. si expressim.

1 Nolens iurare de calumnia, potest tamen appellare.
2 Confessus, & condemnatus appellat: licet confessus, & conuictus non.
3 Iudex appellationis quòd non faciat reum iurare de calũnia, in causa huius §.
4 Appellatio, licet non admittatur in causa momentanea possessionis: tamen quando quis condemnatur ad interesse ratione possessionis non restitutæ potest tunc appellari.

Iussus etiam.

Contumax in nõ exhibendo, auditur appellans. Opp. ī. eo. l. ex consensu. §. fi. Sol. Ibi loquitur in cõtumace in nõ veniẽdo: hic in nõ exhibendo rõnem. Dic vt in gl. † Quæro, an ille q̃ noluit iurare d calũnia: & ideo perdit actionẽ, audiat appellans. Gl. dicit ꝙ sic, per hunc textum. † Quærit gl. [a] nunquid cõfessus, & cõdẽnatus possit appellare? Gl. dicit ꝙ sic, quia potest quis suã cõfessionem reuocare, vsque ad sententiam, vt l. error. C. de iur. & fac. ign. et iõ appellet et reuocet [b] in causa appellationis. qd est not. et est casus. C. de erro. aduo. l. fi. secus si esset conuictus, & cõfessus. l. ij. C. quo ap. nõ reci. Quærit gl. † an hoc casu iudex appellatiõis faciat reũ iurare. Dicit gl. ꝙ non, sed põt taxare, si viderit nimis iuratũ. tene menti istã glo. Item aduerte, ꝙ gl. supra quod met. cau. l. si cũ excep. §. hæc autem actio. intelligit legẽ istam. quando secũda sententia, qua qs condemnatur ad interesse æstimatiõis, ꝓpter iuramentum in litem fuit lata iuxta decem dies a die primæ sententiæ de exhibendo. qd putofalsum, quia potuit prima sententia esse iusta, et secũda iniusta, quia forte ex casu fuit ĩpeditus exhibere vt l. si cũ exc. §. qd si hõ. ī. qd me. cau. et qd ibi dixi. fateor tamen quod in hac appellatione non admitterentur probationes, per quas detegatur iniquitas primæ sententiæ. vt l. ab executore. in prin. ver. ita tamẽ. ī. eo. & quod ibi dixi.

4 Vltimo † nota per hunc §. ꝙ licet in causa momentaneę possessionis, nõ sit appellandũ: tamen hoc est verũ, qñ iudicatur de ipsa possessione: secus si aliquis condẽnaretur ad interesse ratione possessionis nõ restitutæ, seu turbatæ. per istum tex. Nam cõstat ꝙ in actione ad exhibendũ nõ appellatur: quod minus est exhibere, quàm restituere possessionẽ: & tamẽ à sentẽtia, qua cõdemnatur ad interesse, appellatur: vt hic. & hoc sentit Spec. de appel. in §. in quibus. versi. sed quid in actione ad exhibendum.

1 Syndicus constitutus ab vniuersitate ad litigandum, vsque ad annum, si pendente causa annus labatur, & alius constituatur, an aduersarius possit petere: vt primus confirmetur.

Substituti.

Finito officio tutoris ad petitionẽ eorũ cõtra quos litigabat, ex causa litẽ exercere cogetur. h. d. Tex. ibi: si vellent causam exequi. intellige si vellent illi, cõtra quos appellatũ est: vt ī. summando posui. Nã dicebãt adultos non ita esse legales, vel non ita scire veritatẽ. Dyn. per hunc §. determinat quæstionẽ: [c] est quasi casus secundũ Dy. Ciuitas, vel aliqua vniuersitas constituit syndicũ ad litigandum vsq; ad annum. † Iste syndicus litigat, & pẽdente causa finitur officium, & cõstituitur alius: aduersarij dicunt se potius velle litigare cum antiquo: quia est legalior, & scit melius veritatem: an audiatur? Et hic dicit ꝙ sic, per hunc §. secus si nouus esset æque legalis, & qualiter sciret veritatẽ: vt ī. eo. l. negotiorũ. §. curator. Ad hoc. C. de ꝓcu. l. fi. & ī. de ꝓcur. l. si actor. & ī. ex qui. cau. in pos. ea. l. ij. §. defendi. cũ ī. secũdũ Dy. Et prædicta vera, si quæratur, an possit cogi ad petitionẽ eius, cum quo litigabat talis syndicus, vel officialis: sed si quæratur an possit cogi ad petitionem eius, cuius litem agebat. Videtur ꝙ non: & j. de excu. mu. l. legato. & j. de leg. l. Paulus, aliàs incipit, eum qui. qd intellige si rationes reddit, & instrumenta rẽstituit. aliàs secus: vt ī. l. tutor. & de admi. tut. l. ita autem. §. fin. & C. vt causæ post pub. assit tut. lege prima.

A quibus appellare non licet. *Rubrica.*

LEX I.

d 1 TRactandum. A principe, vel à senatu, non appellatur [d]. h. d.

1 Renunciare appellationi ante sententiam, quòd quis possit, & quando.
2 Simplex assertio apud acta, quòd tantum valeat quantum pactum.
Taciturnitas apud acta, habet vim stipulationis.
3 Renunciare iuri petendi reductionem ad arbitrium boni viri, quis non possit.

Si quis ante sententiam.

Seipsum summat. Nota † ꝙ quis ante sententiam potest appellationi renunciare. Contra. ī. de iuris & fa. igno. l. cum falsa. Sol. ibi fuit facta professio extra iudiciũ: hic in iudicio. Contra hoc oppo. C. de temp. appel. l. fin. in fi. Solu. hic loquitur, quando pars simpliciter est professa se non appellaturã, vel appellationi renunciauit ibi quando inuicẽ partes fecerunt pactum: & sic ibi renunciatio nititur consensu duorum, hic vnius. & ideo distingue: aut in iudicio, aut extra: vt supra dixi. Ad quod facit l. j. C. de pact. & quod ibi not. in glos. Et sic not. secundum Dyn. † ꝙ tantum valet simplex assertio apud acta, quantum pactum: vt hic not. & ī. de acquiren. hæredi. l. is qui. & de cura. bo. dan. l. j. Et taciturnitas apud acta habet vim stipulationis: [e] vt ī. de fideiuſ. tu. l. cum ostendimus. §. fina. † Sed posset opponi de eo quod dicimus, quod iuri petendi reduci ad arbitrium boni viri, non possit renunciari: vt dixi in l. quidam cum filium. ī. de verbo. obliga. & de reg. iur. in vj. c. scienti. Gul. de Cug. soluit in l. si vnus. §. illud. ī. de pact. & dicit, quod ratio est: quia iudices eliguntur cum maiori industria: vt l. j. ī. de offi. præfec. præto. vt in aut. iusiurandum quod præst. ab his. quod non est in arbitrio. Oppo. glo. ī. quo. leg. l. j. §. quod ait. Solu. Ibi ideo, quia id, quod sequitur, non est vltimum, ſ. possessionis apprehensio: hic sic, scilicet sententia, secundum glo. Præterea, dicit Dy. cõsensus qui interuenit ibi, magis accedit repudiationi, quam pacto: & ideo non valet extra iudicium. Item oppo. gl. de l. qui superstitis. de acquir. hære. & de suc. edic. l. j. §. decretalis. & non soluit. Dyn. soluit eodem modo, quod ibi loquitur in repudiatione extra iudiciũ: hic in iudicio. Ad quod facit qd no in

Et circa hoc vide Bal. ĩ l. ij. §. volũtate. ſo. matri. et in l. siue apud acta. in j. colũ. de trãsac. et in l. statutis. ad fi. C. de sentẽ. ex breui. recitã. et alias in l. j. C. de sentẽ. & Bal. in l. filiusfa. §. inuitus. de procu. et in l. fideiussor. in prin. ī. q fari fid. cogã. et Bal. in d. l. cũ ostendimus. §. fi. et Imol. in d. l. j. in prin. ī. d verbo. obli. et vide Bar. in l. si filius. ī. de tu. et ra. di. in d. l. j. de ver. obl. vid Bal. in l. tale pactũ. §. qui prouocauit. ī. de pœn. et Bal. ĩ c. j. et in c. sæpe. de re iud.

Universidad de Deusto Biblioteca

no in d.l.j.C.de pac.& de cura.bo.dan.l.j.

1 *Causa si committatur simpliciter, appellatione remota, non valet commissio tam de iure ciuili quàm canonico: secus si remoueretur diffinitiua.*

2 *Iudex quod non possit committere causam appellatione remota, ab interlocutoria: quia intelligitur de friuola.*

3 *Rex vel dominus, qui non recognoscit superiorem, quando committat causam appellatione remota.*

4 *Tertius non impeditur appellare pro suo interesse. licet Imperator in rescripto remoueat appellationem.*

5 *Clausula apposita in rescripto, nulla exceptione obstante, intelligitur de friuola.*

6 *Delegatus, cui est commissa causa appellatione remota, potest ante litem contestatam recusari.*

7 *Casus, in quibus à iudicibus non potest appellari.*

8 *Quod ab arbitris electis ex præcepto statuti, potest appellari.*

a Interdum a Imperator.

Imperator pōt delegare cām appellatione remota, non alius[b] h.d. Op. secūdū gl.[c] †qa talis remotio appellationis nō impedit nisi appellationē friuolā: vt extra, de app.c.pastoralis.in princ.& c.vt debitus. & ibi plene no.[d] per gl. So. Dicit gl. aliud secundū leges, vt hic: aliud secundū canones, vt ibi. Et assignat gl. rationē, & rationem rationis: quæ rationes nō cōcludunt: quia etiā secundū leges pōt appellari ante sententiam in multis casibus: vt dicemus j. de appel. reci. l.ij. Dico ergo q̄ idem est de iure ciuili, & de iure Cano. Nam lex ,prohibet ne appellatio indistincte remoueatur à delegato: vt l.fin. C. de sen. ergo simpliciter remouetur, nihil valet: vt l.non dubiū. C. de legi. Et ita tenuerunt quidā antiqui in glo. in l.fi. C. de sent. licet Io. cōtradixerit: & licet d.l.vl. loquat in alijs iudicibus, tamē id ē credendū est principē seruare in se: vt l. digna vox. C. de legib. si igitur committatur causa appellatione remota simpliciter, nō valet, nec secundum leges, nec secundū canones. Sed si expresse remoueretur appellatio à diffinitiua, tunc valeret, & secundū leges, & secundū canones, vt hic. Opp. de l.fi. C. de sen. vbi innuit q̄ alius iudex possit etiam delegare appellatione remota. Sol. ibi dicit, †q̄ alius iudex pōt remouere appellationē ab interlocutoria, non à diffinitiua: [e] vt hic, quod intelige de appellatione friuola. Nam si legitime appellaret ab interlocutoria: tūc nō posset p̄ iudicē inferiorē remoueri: qa per hoc prejudicaret iurisdictioni maioris, ad quē deueniretur saltē in secūda appellatione: ergo nō licet: ar. l.pe. de aqua plu. arcē. Pro hoc extra de iureiu. c. veniētes. Sed si esset aliquis Rex, vel dūs, † qui in tēporalibus superiorē non recognosceret, tunc putarē in eo idem quod in Principe: quia est eadem ratio. Quæro, †Imperator remouit appellationē in rescripto: an tertius veniens pro suo interesse audiatur appellās secūdum l.à sentētia. §. eo. Respon. audiet. Nam rescriptū non porrigit effectū[f] suum vltra personas in rescripto contentas: vt §. de constit. Princi. l.j. in fi. & est expressum extra de offi. deleg. c. ex parte. Quæro, †quid si Princeps dixit in rescripto, nulla exceptione obstante? Rnd. vt dixi de appellatione, q̄ intelligitur remota exceptione friuola: [g] & est expressum extra, de offic. deleg. c. ex parte tua. Quærit gloss.

6 †nunquid qñ causa cōmittitur, appellatione remota, iudex poterit recusari ante litis cōtestationē. Glo. hic dicit, q̄ poterit recusari, contrariū no. in l.fi. C. de sen. Sed hæc vera. Nam ad remotionē vnius iuris, nō sequit remotio alterius: vt §. de serui vrba. præd. l.si domus. Nec obst. extra eo. c. sit per eo quod gl. allegat: quia ibi intelligit remota recusatio friuola. Vltimo glos.

7 †dicit, q̄ hic ponunt casus quatuor, in quibus non pōt a iudicibus appellari ratione iurisdictionis. Addit gl. in præfecto prætorio, & in arbitro: sed de arbitro dicit, vt

8 dixi in l.nemo pōt. §. de leg. j. Et est †aduertendum: quia ab arbitris, qui eliguntur ex

h præcepto legis, pōt appellari.[h] C. de iudi. l.fi. in fi. quod nota pro statutis terrarū Italiæ: quę compellunt partes ad electionem arbitrorum.

LEX II.

QVæsitum. A delegato ad reprobandū arbitros pōt appellari: potest etiam ex officio delegatiōis, quod factū est per eos corrigi. h.d. Text. quærit, & nō soluit. Sed respōdet per l.arbitros. §. qui satisf. cog. Opp. de l.j. C. de arbi. Sol. hic loquit in delegato. Quero, dicit hic, quāuis qdā putāt. an illi bñ putauerint. glo. tenet q̄ nō: quia postquā est lata sentētia, nō pōt mutari, nisi appellationis remedio: vt l.j. C. sent. rescin. non pos. Sed puto q̄ bene putauerint. Nam ista est sentētia interlocutoria: ergo pōt reuocari: vt l. quod iussit. §. de re iudi. & sic poterit delegans reuocare sentētiā delegati sui: sicut posset totā iurisdictionē reuocare: vt §. de iudi. l. iudicium soluitur. Et hoc nō intellexit Bald. l. arbitros. §. qui satisd. cog. quod ibi succurritur per officium iudicis, nō per modum appellationis: sed, vt dixi, vtraq; via locum habet. Et si dicis, quomodo appellatur ab interlocutoria? Respon. vt dicā j. de appel. reci. l.ij.

Quis, & a quo appelletur. *Rubrica.*

LEX I.

i **Q**Vod dicitur. [i] A iudice appellatur ad eum, qui eū dedit vel successorē suum. h.d. Istud principium intelligitur siue loquamur in eo, qui dedit iudicem delegatum, siue in eo, qui dedit iudicem ordinarium. ¶ Oppo. j. proxi. § solue vt ibi dicam.

1 *A subdelegato cum appellatur, an appellatur ad subdelegantem, vel ordinarium? & qualiter intelligatur quis sit vicarius, & quis delegatus.*

1 **Ab eo.** A subdelegato †nō appellat ad ,pximū delegātē, sed ad ordinariū, h.d. secundū lec glo. Vel aliter, A vicario nō appellat ad illū, q dedit eū vicariū, sed ad supiorē ipsius dātis. h.d. Opp. §. ,pxi. §. Sol. secdm Ioā. §. delegauit ordinarius. Vñ ab eius delegato ad ipsum appellat: hic delegauit delegatus. Sed cōtra hoc op. qa delegatus nō pōt subdelegare: vt C. de iud. l.à iudice. So. ibi loquit ī delegato ad vnā cām, q eā subdelegare non potest: hic vero in delegato ad vniuersitatē causarum. Ita tenet glos. hic, & §. de offic. procon. in l. legatus. & C. de iudi. l.à iudice. quod etiā tenēt Canonistæ. Alij dicunt q̄ etiā hic potest loqui de delegato ad vnam causam, ad instar procuratoris: vt C. de procurat. l. neque. quod stare potest secundum glo. Sed docto. Moder. in d.l.à iudice. dicunt contra, quod nec etiam post litem contest. potest subdelegare. Non enim efficit dominus litis per lit. contest. quod apparet: quia potest remoueri ab administratione: vt l. iudicium soluitur. §. de iudic. Hoc tenet gl. Ber. extra, de re iud. c. cū Bertholdus. de app. c. cū cām.

k Io. And. de ,pcu. c. j. lib. vj. qd forte est verius. Item oppo. [k] q̄ debet appellari ad ipsum delegatū subdelegantē: vt C. qui pro sua iuris. l.j. prout est ibi in litera, ad eos: quę litera est cōmunis. Sol. ibi in delegato à principe: hic ab alio ordinario. Decretistæ tñ circa hoc extra, de offi. deleg. c. super quæstionū. ver. porro. distinguūt: aut delegatus cōmisit in totū vices suas, aut sibi reserua

---

→ Pro concordia. ¶ Aduerte, secundū Bar. in l.fi. C. de sen. & interlo. om. iudi. q̄ appellatio nō potest tolli p̄ interiorē à principe. Cōtrarium tñ allegat tenere Bar. in l.j. §. iterdū. ver. op. de l.fi. Tu dic, opi. affirmatiua, & sic vltima ,pcedit in appellatiōe ab iterlocutoria friuola, q̄ etiā ,p̄hibet regulr à lege: vt in l.ij. j. de app. recip. secus in appellatiōe à diffinitiua, & nō friuola. ita sentit Bar. Et, si bñ videat nō meretur dici contrarius.

→ P. PAV. P.

a ¶ Interdū. vide Bar. in l. res pupilli. in ij. q. prin. ff. de iusti. & iure.

b ¶ Non alius ad limitationis §. vide glo. quā ibi notat Bart. in l.fi. C. eo.

→ POMATES.

c ¶ Opp. secundū glo. Remotio appellationis intelligit de friuola, nō alia de iusta. & vide Puteū in tract. de syndica. char. xv. in ver. an si statuto. & Alex. cōsi. cxiij. colū. ij. & seq. vol. v.

d ¶ Plene not. De hac clausula appellatiōe remota, qd ,portet, vide in c. licet in corrigēdis. de offi. ordi. & in c. pastoralis. & in c. vt debitus. d appel. et per Bal. in l.ij. C. de ap. & in l.fi. C. de sent. & plene per Io. An. in c. fi. de ap. in vi. Et qd not. do. Ant. & doc. in c. veniētes de iniu. Ad q̄ vide q̄ scripta sunt in l.pe. l. d aqua pluarc. & in l.j. §. de offi. ,pfec. ,pto. & plura vide p Pau. de Liaza. in d. c. vt debitus. in iij. col. per d. Anto. ibidē i iij. col. cū sequent glo. & alios ibi. & adde q̄ clausula, appellatiōe remota tollit appellationes friuolas tñ. Fallit si cōmitat cardinali, à cuius sntia nō appellat, siue iusta, siue iniusta: verbum fuit, no. Bal. in l.j. §. de off. ,pfecto. Pro quo hic videt gloss. in simili. & adde Bar. in l. oēs populi. i vl. q. vj. q. prin. ff. de iusti. & iure.

e ¶ Non à diffinitiua. Fallit, nisi appellatio cōtineret ex,pse iniusticiā, secundum Bal. in d.l. vltā. ver. quid ergo ap.

→ POMATES.

f ¶ Non porrigit effectū. Vide Alex. cōsi. lxxxiij. co. ij. vol. iij. vbi dicit ēt hoc ,pcedere, si princeps esset vlus plenitudine potestatis. & vide quæ posui ad gl. in Cle. j. in ver. cōtra fe. de re iudi. & vide Scribētes late in c. super eodem.

g ¶ Excepticne friuola. Vide Bar. in l.ij. §. & parui. ī. qd vi aut clā. & vide Cy. in l. ita nobis. C. de adulte. & vide oīno bal. in l.iij. §. si is ,p quo. ī. qd qsq; iur. & vid Imo. hic, & in l. seq.

h ¶ Pōt appellari. Nota casum, in quo pōt appellari à sntia arbitri. vide Bal. in l.fi. §. fi. C. de iud. & Imo. i l.j. in añpe. col. §. somar. Et qñ est arbiter ex forma statuti.

i ¶ Quod dicit. Ita tenet gl. vide per doc. in c. ad hæc sumus. extra de rescrip.

k ¶ Item oppo. Adde ad hoc notata per Bar. quæ ibi dixi in l.i. ī. de damno infecto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Moderni dicunt. Adde ad hoc not. p Bar. in l. j. §. hi qui. ff. de legatis iij. Bal. in l. aliquando. §. de offi cio proconsul.

b ¶ Et idē auditoriū. Nota ꝙ idem est tribunal vicarij, et eius cuius est vicarius, licet in cōtrariū facere videatur quod nota. Bar. in l. a proconsulibus per illū textum. C. de appel. Et ista faciunt ad no. q. Nam hic habetur ꝙ appellatur a delegato ad delegantem. Pone ꝙ episcopus d̄ legauit causam vni canonico qui tulit sē tentiam, a qua est appellatum ad vicariū an valeat appellatio? ponit Archi. in c. ij. de consue. in vj. & dicit ꝙ sic: quia episcopi et vicarij est idem tribunal. et ibi & in c. Romana. hic alleg. facit dubium: & quia ista duo æq parantur appellatio a iudice, & iudicis recusatio vt suspecti. d̄ app. c. super eo. Sed si delegatus episcopi recusat vt suspectus, debet causa corā ēpo agitari, & non corā vicario: vt in c. si cōtra vnū. de offi. dele. ff vj. Si hoc est ſ vno: ergo idem in alio. Nec obstat ratio Archi. quia licet sit idē tribunal, non tamen est in cā delata: quia in ea maior est vicario delegatus: vnde ad vicarium vt ad maiorē nō potest appellari. Quod no. p petuo, & cogita. Itē facit ad qōnem, notarius deputatus est ad scribendum oēs sententias ēpi, episcopus cōmittit vnam cām vicario suo, vtrū notarius ille teneat scribere suam istā sine salario? Bal. ſ l. fi. C. vbi et apud quem. tenet ꝙ non. Item ad hoc vide gl. no. et ibi Dom. in c. j. de capel. mo. in vj.

c ¶ Ad superiorē. Et hoc est verum, etiā si esset cōtraria consuetudo: vt in ca. nō putamus. de consue. in vj. et alle. ad Bar. in d. l. præcipimus. nisi ipse vicarius esset alicuius officialis vicarius, vel nisi esset d̄legatus ad specialem causam, secūdū Ioā. And. in d. c. nō putamus, quia hoc casu ad eū, cuius eēt vicarius, eēt appellādū. c. eū dilecti filij. de appella. vbi de hac materia et ibi vide ad intellectum huius legis. Sed pone quod quis ē vicarius ordinarius, & delegatus

uit aliquid: vtī primo casu non possit appellari ad eum, in secūdo sic. Sed illa loqtur in foro eorū: hic in foro nostro. Hoc vult sentire glo. §. ti. ij. l. Imperatores. ij. responso. Alij, vt Old. videntur ꝙ hæc sit q̄dam diuinatio, cū hic nulla fiat mentio de delegato subdelegāte. et ideo dicit ipse, aut iudex mādat alicui causam cognoscendā, & tūc ipse delegans appellat. Aut mādat iurisdictionem, et tunc ille appellatur a delegato, qui appellaretur ab ipso delegante: vt hic. Dicit enim rex. mandauit iurisdictionē, &c. et ibi mādata ē iurisdictio Et etiā assignat gl. rōnē. quia quādo mādat iurisdictionē, nō videt sibi iurisdictionē reseruare. Nec ob. §. de offi. ēpi. l. legatus. quia ibi volebat desinere habere iurisdictionē per modū illicitum, hic ꝑ modū licitū. qd̄ non placet gl. & bene, quia secūdū hoc cōmittēdo cām quālibet, quę posset cōtingere in curia sua, abdicaret a se omnē iurisdictionē. qd̄ fieri nō pōt: vt d. l. legatus. Alij: vt Pla. dicunt, ꝙ pōt appellari ad delegantem proximū, et etiā ad superiorem, vt hic. quod non placet, vt l. Imperator. §. ti. ij. et l. j. §. si quis in appellatione. §. de ap. Aut appellatur a delegato, et tūc appellatur ad ipsū delegātē: vt hac l. in prin. Fallit C. de app. l. eo casu. Aut appellatur a subdelegato, et tunc aut a subdelegato Principis, aut a subdelegato ordinarij. Prio casu: appellat ad subdelegantē: vt C. qui ꝑ sua iuri. l. prima. Secūdū Canonistas distinguit aut sibi reseruauit aliqd d̄ iurisdictiōe: aut nō, aut a subdelegato ordinarij: et tūc appellat ad ipm ordinariū omisso subdelegāte medio: vt hoc §. secūdū lecturā gl. Aut appellat a vicario, et tūc nō appellatur ad illum. q eū fecit vicariū: sed ad superiorē: vt hic secūdū alias lec. vt l. præcipimus. C. de app. Sed q̄ ro[d] quo cognoscā, vtrū sit vicarius, vel d̄legatus? Respondeo, vicariū intelligo eum,

a

b

c

d

e qui gerit vices ordinarij[e] in eodē loco, & eodem tribunali, quo cōsueuit ipse ordinarius: & tunc vere dicit idem auditoriū. Ratio: quia de vno nō appellat ad alium. Sed quādo cōmitteret alicui vniuersitatē causarū exercendarū in alio loco: vt puta

f in aliquo castro[f] sui territorij: licet diceret: facimus vos nostrū vicarium, non diceret vicarius: sed delegatus: nec appellaret ad superiorem, sed ad ipsum, qui eum vicariū fecit. Quod apparet: quia non est idē auditorium vtriusq̄. Ita colligitur ex dictis Innocen. extra de officio ordinario. c. Romana. in vj.

Quando appellandum sit. Rub.

LEX I.

SI quidem. Pōt appellari, cum Principi rescribitur, & secūdum eius rescriptū sententiatur. h. d. Opp. §. de appel. l. j. Solue vt ibi plene dixi.

Si quis tutor. Si onus est munus publicum authoritate, sed vtilitate priuatū, debet excusari, non autem appellari. Si vero publicū vtroq̄ modo debet appellari. h. d. Et pōt esse ratio: quia qn̄ est munus publicum authoritate, & vtilitate, vertit maius periculum: & ideo, vt citius finiat, statim voluit lex ꝙ appellaret: vt C. vt intra certum tp̄s quæstio crimi. termine. l. j. & ij. Opp. de l. cum in vna. §. tutor. §. de appella. Sol. illam intellige secundum istam. Op. dicit hic, ꝙ debet appellari, quando est munus publicum authoritate & vtilitate. contra. de l. si constat. §. de appella. Sol. Intellige, quādo nominatio valet: vt hic. secus si non valet: vt d. l. si constat. & l. si ad scribatum. C. de app. Quæro, intra quantum tempus debet appellari? Et dicunt quidam, ꝙ intra duos menses. quod non est verum: imo intra biduum, vel triduum: vt statim videbitis infra, eadem l. §. quod in sententijs. Quæro, quid si aliquis vocetur ad aliquod officium ab aliquo collegio? Respondeo, aut ille vocatus non erat de collegio: & non habet necesse appellare, nec se excusare: quia ei imperari non potest. C. qui pro sua iurisdictione. l. j. Aut erat de collegio: & tunc aut erat collegium ecclesiasticum: & tunc illud videtur officium publicum authoritate, & vtilitate, vt l. j. §. publicum. §. de iusti. & iure. ideo debet appellari: vt hic, & extra de his quæ fiunt a maiore parte capituli. c. j. & ibi. per Inno. Aut erat collegium seculare: & tunc idem quod in tutoribus: argu. §. de pactis. l. tutoris. & l. item magistri. & §. quod cuiusque vniuersi. l. prima. in fi. vbi habetur loco priuatorum.

1 ☞ *Ab actibus extraiudicialibus quod appelletur: remissiuè.*
2 *A nominatione, qua mediante quis vocatur ad aliquod munus, quando possit appellari.*
3 *A decreto ordinis puta Priorum, quando quis possit appellare.*
4 *Canonicus factus episcopus, quod possit iudicare de his, quæ fecit cum alijs, quando erat in capitulo. & remissiue.*

Solent. A decreto electionis, non à nominatione appellatur, & ab ordine appellatur ad præsidem: licet
1 ipse eum nominauerit, vel de collegio fuerit. h. d. Nota ꝙ ab actibus extraiudicialibus appellatur. De quo dicā j. tit. j. l. fina. hic solum examinabo materiam præsentis §. Opp. ꝙ appellatur à nominatione: vt C. de appella. l. si ad scribatum. & C. de decurio. l. nominationum. Dicit gl. ibi ponitur nominatio pro
2 electione. Tu dic, † quædam est nominatio, quæ nullum ius tribuit nominato, nec contra eum, sicut si quilibet extraneus diceret in consilio, talis esset bonus rector, vel per literas scriberet: tunc a tali nominatione non appellatur: vt hic. Quædam est nominatio quæ tribuit ius, licet non perfectum, quia forte debet confirma

eiusdem, qūoab eius sententia appellabitur. & ad quē ē vide Io. And. in addition. Specu. in tit. de offi. vic. in addi. quæ incipit, vidi dubitari. Cum quo transeunt Mod. in l. ij. in prin. de verb. oblig.

☞ POMATES.

d ¶ Sed quæro. Vide glo. in Cle. & si principalis. de rescrip. & ibi per oēs. vide gl. in contrarium. in c. statutum. §. insuper. de rescri. lib. vj. vbi dicit ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum, dicitur ordinarius. vide ibi. consului Rauennæ proximis diebus. vide c. quoniā in plerisque. de offi. ord. vbi videtur casus cōtra istos ibi nō erat vicarius gñalis, & tū habet ordinariā prātē. & ibi allegaui gl. ergo.

☞ POMATES.

e ¶ Vices ordinarij. Vide Aret. consilio cxxxj. col. j. & Alexan. cclxxxij. col. ij. volu. ij. vbi sequitur hoc quod dicit Bar. hic qn̄ constitueret in castro.

f ¶ Aliquo castro. Ad de quæ notat Bal. in l. penul. §. de appel.

a ¶ Quæro an a decreto priorum possit appellari ad rectorem ciuitatis? Ad de quæ no. bar. in l. vbi absunt. ff. de tuto. & curato. da. ab his. & hic late per Moder. Et an appellatio sit meri vel misti imperij. Vide per moder. hic. & Lnam in l. j. C. de ped. iudi. Et adde Bal. in l. eos C. de appel. dicit tñ Bal. in l. vt proponis la. tan fin. C. quomodo & qñ iudex in. pe. q. ꝙ cassatio sentẽtiæ non est misti imperij. quando cassatur per viã nullitatis sic a quocunq; pôt delegari secundũ eũ & dicit ibi Bal. in l. cum post. C. de appellationibus. ꝙ qa appellatio est misti imperij: ideo nõ pôt delegari nisi in casu huius legis. Adde ꝙ habes in l. imperiũ. ff. de iurisdi. om. iudi.

b ¶ Ius præsidis. Et sic vult hic Bar. ꝙ ille, qui est vicarius ecclesiæ in aliqua terra, habet ius superioris. Pro hoc ꝙ not. Bar. in l. hostes. in iiij. col. ff. de captiuis.

POMATES.

c ¶ Biduum. De tempore dato ad appellandum, quando currat, &c. vide plene Feli. in cap. quod ad consultationẽ. colũ. iiij. in fi. & seq. vsq; ad finem. de re iudi.

P. PAV. P.

d ¶ Sententiæ latæ. vide late Alex. in rub. de re iudica. & in tra. quæ dicatur sñia diffinitiua. col. vlti.

e ¶ Tamẽ tenet. Quæ fieri non debent: facta tamẽ valent. verum est si lex vltra confirmet: alias secus l. non dubium. et ibi Bar. & etiam Bal. in vii. colũ. C. de legi. Idem Innocen. in c. quod ad consultationem. de re iu. limita vt per Bald. in l. si prædium in ii. col. in ver. sed pone celebratur. C. de ædi. acti.

f ¶ Sub conditione. An sententia lata sub cõditiõe teneat, vide de hoc in d. l. cũ iudex. & in l. cũ eorum C. de senten. & in l. conditionalis. ff. de admini. tu. & in l. a diuo. §. in vendi. ff. de re iudic. An autẽ valeat sñia lata, si actor probauerit, est dubium. vide barr. in l. admonendi. ff. de iureiu. & per eũ in d. l. cum iudex. & in l. prolatã. C. de sen. & per Bar. in l. a præ tor. §. si iudex. ff. de re iudica. & plene habetur per Spe. in ti. de senten. prolata. §. species. versi. quid si iudex. & ibidẽ Io. And. in addi. q. incipit, habeo quæstionem solennem disputatam &c. & in eodem titulo. §. iusta. versi. ecce iudex. Et tetigit dominus Antonius in c. venerabilis. de excep. vide Cy. & Bal. in l. non dubium. C. de legit. & Bal. in addi. Spe. in titu. de senten. prola. in ij. colum. & Bar. & Bal. & Sali. in d. l. cum iudex. Bar. & Ang. in l. a diuo Pio. §. in vendi. Bar. & Ang. hic. & vide Spe. in tit. de execu. senten. §. iuxta. versi. sed etiam. & in §. species. ver. quid si iudex. & Ange. in l. iudex. ff. de re iudicata. quorum tamen dicta limita primo esse vera nisi sententia esset lata sub conditione falsa: quia tunc indistincte est nulla vt voluit Ang. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verborũ obligatiõi. per text. in l. qui testamento. ff. de excu. tuto. vbi est gl. expresse. Pro hoc secundo limita, nisi sententia esset lata sub conditione impossibili: quia tunc est ipso iure nulla: vt in l. fina. ff. quæ sentẽ. sine appel. & firmat hoc Imol. in l. j. ff. de cõdi. insti. licet Bal. & Roma. contrariũ teneant in l. impossibilis. ff. de ver. obl. & forte non bene. Tertio limita, nisi essemus in sententia decreti trahentis secum executionẽ qa tunc conditio vitiabit sententiã: vt no. Bal. per illum textũ in l. mutuo. §. si sub conditione. ff. de tutelis. item sententia interlocutoria lata sub cõditione, tenet vt notat gl. & Bar. in d. l. a diuo Pio. §. in vendi. vbi etiam dicunt, quod valet lata sub conditione de præterito, vel de futuro. & vide doc. & ibi Alexan. circa medium. in d. §. in vẽditione.

ADDE, an valeat sententia lata sub cõditione, Pau. de cas. consilio xv. & bald. cõsi. cccxxv. tertio libro.

g ¶ Quæro quid. Vide ad hoc quod not. Barto. in lege si cui. in fine principij. de legatis prio. & Bar. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter ff. de quibus cau. maiores. Et vide quod notat Bal. in l. si prædium. in secunda columna. in prin. in ver. sed pone. de ædili. actio. vide quod not. Bald. in lege Caius. supra de excusationibus tutorum. per illum tex.

POMATES.

h ¶ Nota quod dictio Altera. De hoc qđ dictio altera, ꝓprie tantum in duobus verificetur: vide Panormitanũ. concordan. per Alexand. in lege cum ex filio. §. finali supra de vulgari & pupillari qđ infert ad quæstionẽ de qua domi. Alex.

confirmari a superiore: & tunc debeat ab illa appellari: vt l. si ad scribatum. & l. nominationum. cõiuncta lege, si quos. C. de decurioni. Facit extra, de electione. c. cũ dilectus. & quod ibi no. per innocentiũ, Quædam est nominatio, quæ tribuit pfectũ ius, sine superioris decreto: vt decretum decurionum super eligendo syndico: vel actore: & tunc ab illo debet appellari: vt hic. An autem sufficiat decretũ decurionum: dixi in l. actor. §. rem ratam haberi. Quæro, an[a] a decreto 3 †ordinis, puta Priorum, possit appellari ad rectorem ciuitatis? Respon. de iure cõmuni nõ. Ratio est: quia defensor ciuitatis non habet merum, vel mistum imperium: per ea quæ notan. in l. ea quæ. §. magistratibus. ff. ad munici. & in auth. de defenso. ciuita. §. iusiurandum. Sed cũ appellationis est misti imperij. vt C. de iudi. auth. ad hæc. Quod etiam apparet: quia expeditur officio iudicis nobili: vt dixi ff. de appellationibus l. j. in pri. & quia non transit in delegatum: vt ff. tit. primo. l. prima. & ideo appellatur ad præsidem prouinciæ: vt hic. Sed in ciuitatibus, quæ habent merum, & mistum imperiũ, est aduertendũ, aut eorũ rectores eligunt ab ipso ordine: & tunc cum ordo sit superior non poterit appellari ad rectorem, cũ sit inferior vt ff. de appel l. i. §. si quis in appellatione. & ibi dixi. Sed si ordo nõ eligeret Rectorem: sed forte poneretur in ciuitate ab aliquo Rege, Prĩcipe, vel maiore ciuitatis: tunc ad ipsum rectorem appellaretur: habet enim ius præsidis:[b] argu. huius §. & quod no. C. de sentẽ. ex breui. reci. l. ij. & eodem modo dico, de his qui eliguntur ab aliquo collegio: quia non appellatur ad superiorem collegij. Si vero habet merum & mistum imperium, tunc posset iudicare: tutius tamen fieret si delegauerit: vt l. prætor. ff. de iurisdictiõe oĩm iudicum. sed cum causa appellationis delegari non possit, vt dixi. cognoscit ipse: vt hic: & melius faciet si iudicabit de consilio alterius. arg. dictæ l. prætor. Itẽ facit 4 †quod canonicus factus episcopus possit iudicare de his quæ fecit cum alijs, quãdo erat in capitulo. de quo per Ber. extra. de iureiu. c. sicut nr̃is. & per Inn. de of. ord. irrefragabili. & de cõcess. præb. c. postulastis.

1 ☞ *Id quod fieri non debet, si fiat factum tenet.*
2 *Sententia pôt fieri sub conditione, quæ cohæret negotio.*
3 *Sententia quando est lata sub conditione, an tempus currat a die existentis conditionis, an a die latæ sententiæ.*
4 *Tempus petendæ restitutionis, quando aliquis contrahit sub conditione. ☞ sententia lata est sub conditione, an currat a die latæ sententiæ, vel existentis conditionis.*

Biduum.

[c] Tempus appellationis interponendæ, currit a tẽpore sñiæ latæ[d]: etiã si sñia fuerit conditionalis. hoc dicit. No. quod dixi in summario. 1 † No. ꝙ illud, quod fieri nõ debet, factum tamen tenet.[e] quod apparet: quia debet appellari. Oppo. de l. relegatorũ. §. ad tempus. ff. de interdi. & releg. Solutio. Illa concordat. Op. de l. qui testamento. ff. de excusa. tuto. in prin. & l. j. in princi. ff. de fieri. Gl. non soluit: sed dic, vt soluam j. proximo contrario. Op. de l. non dubium. C. de legi. Quidã soluunt, ꝙ hoc de consuetudine tenet Pet. soluit aliter. Teneatis sol. Dy. quæ ponitur in factum legitimæ. extra. de reg. iur. lib. vj. ꝙ quæ non debẽt fieri facta tamen tenent quando lex vltra ꝓcedit. Op. de l. cum iudex. C. de senten. & ff. de re iudic. l. a diuo Pio. §. ij. Sol. 2 † Quædam est conditio penitus remota, vt si nauis ex Asia venerit, & sic est extrinseca: & sub illa sñia ferri nõ debet. Sed si est cõditio cohærens negotio. vt si est probatũ vel ꝙ capiantur immobilia, si non reperiãtur mobilia, & sic intrinseca: & tũc potest ferri sub conditione.[f] Venio 3 †ad prin. magnæ glo dicitur hic, ꝙ currit tempus a die latæ sñiæ. contra, id, quod non est, nõ potest tolli: vt l. nã & si sub conditione. ver. post defectum. ff. de inust. rup. test. & l. decem ff. de verb. ob. Glo. soluit duobus modis, & vna videtur contrariari alteri, & vna est, ꝙ valet sententia: vt pura: sed cõditio vitiatur. Sed nescio quid istud sit dicere: cum actus legitimi, qui conditionẽ nõ recipiunt, si opponitur conditio in eis, vitiatur actus, non conditio, vt l. actus. ff. de reg. iur. & c. actus. extra, de regu. iu. lib. vj. Non obstat §. impossibilis. de hære. insti. quia ibi impossibilitas vitiat. Solut. aliter Dy. ꝙ hic non pendet sententia, sed eius effectus, vt in acceptilatione: vt ff. de do. inter virum & vxo. l. cum hic status. §. siue autem. Sed ista non videtur vera: quia ibi secundum verba, nõ est conditionalis, sed secundum effectum, sed hic secundũ verba, & secundũ effectum est cõditionalis. Soluit gl. aliter, ꝙ tenet conditio, ꝙ non possit agi actione iudicati, potest tamẽ & debet ante appellari. Dic tu, ꝙ q̃dam sunt quæ non sunt re, nec spe: & ista non possunt tolli: sed illud ꝙ est spe, licet nõ re, bene pôt tolli, vt l. Sempronius Attalus. ff. de vsufru. leg. Vnde ista sententia, quæ est in spe, bene pôt tolli. Modo si debes mihi aliquid sub conditione, obligatus es spe, non re: nunquid tollere possim spẽ? Certe sic, quia & donari pôt: vt l. spem. C. de do. Sed prædictis multum obstat l. pen. §. primo. ff. de excu. tu. vbi datus est tutor sub conditione, a qud tẽpore incipit currere tempus excusationis. Et dicit, ꝙ a tẽpore conditionis existentis, non creationis, vt l. non tantum. §. sed si sub conditiõe ff. de bonorum pos. contra tab. non video, quod aliter posset dici, nisi ꝙ sic sit specialiter propter authoritatem rei iudicatę. & hoc videtur velle hic iurisconsultus. Quæro, 4 †quid[g] in restitutione in integrum: pone contraxi sub conditione, sñia est lata sub conditione: an currat tempus ad petendum beneficiũ restitutiõis in integrum a tempore existentis conditionis, vel a tempore latæ sententiæ, vel celebrati cõtractus. Cogitabitis.

1 Quod in sententiis.

☞ *De dictione altera.*

Tempus appellatiõis interponendæ, est informe, a quocunque actu interponatur. h. d. No. ꝙ dictio altera[h] 1 † est distributiua duorum tantum: con

Universidad de Deusto Biblioteca

in loco supra allegato.

a ¶ Die feriato. Pro hoc, quia est actus extraiudicialis: vt no. Barto. in l. si expressim. §. de appella.

b ¶ Vltimo no. q̃ non tenetur quærere eum in domo, vide do. Pet. in c. pastoralis. §. præterea. de offi. ordi. Bal. in c. suggestum. de appel. Imo. in c. calumniam. de pœ. et in c. plerunque. de reseri. & ibi dixi. Andre. Barbat.

¶ Tamẽ cõsulo. Add de Bar. in l. j. §. fi. in versi. quæro cui delegatur. §. de appel. adde Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi p̃ tori. maxime in xvj. q. §. de ope. no. nũ. & isto casu pōt offerri rabellioni supplicatio, secũdũ Bald. in auth. quæ supplicatio. de preci. Imper. offer. Et vide Bart. & glo. in auth. item. de temp. appel.

d ¶ Requirere iudicẽ. De modo formandi appellationẽ, quãdo iudex nõ reperitur, vide quæ dixi in d. l. de pupillo. §. si quis ipsi. in xvj. q. et corã quo posit appellari si iudex a quo, est absens, et vide Bald. in leg. apertissimi. in j. col. C. de iud. et qd' ibi dixi.

e ¶ Eũ peruenit. No. an sufficiat q̃ citatio & notificatio sentẽtiæ fiat ad domũ, vt currat tempus appellanti. no. etiam Bal. in leg. j. C. ex quibus cau. ma. et i l. ab eo. i iij. co. quomodo & quãdo iud. & qd ibi Bar. et quod notat Bald. in l. si is apud quẽ. C. de libe. cau. et p Moder. in l. ex cõsensu. §. eũ qui. ff. de ap. i iij. char. & Bal. in auth. hodie. in j. colũ. C. de appel. & in l. j. C. de temp. app.

f ¶ Dic quod quãdoque. Adde Bar. in l. fi. ff. de in integ. resti. et in l. iij. §. si procu. ff. si quis ius di. nõ obtẽ. dicit tamẽ Inno. no. in c. j. in fi. vt lit. nõ conte. q̃ licet dominus posit appellare, poterit solum i tra dies a die latæ sẽtentiæ, non a die sciẽtiæ, ex quo causa p̃ tractata est p̃ procuratorẽ. et p̃ istũ tex. et iij. qõ. vi. §. biduũ. §. si aduersus. Nec obstat l. qũo et quando iud. ff. alle. ff. l. ab eo. quia ibi causa fuit p̃ tractata cũ domino. vnde dicit, tũc si cõtra cõtumacẽ p̃sumptũ dominum, et nõ verũ fertur sentẽtia, nõ transit in rem iudi. nisi post decẽ dies a die scientiæ in quo sciuit sententiã cõtra se latã. quod tene mẽti: qa ibi oẽs doct. sequuntur. qd in casibus, in q̃bus eõ fessus nõ auditur appellãs? An si cõfessus sit procurator præiudicabit dño. quo ad appellationẽ? do. Aut. dicit q̃ nõ in d. c. j. qd videtur ibi sequi do. Io. et dixi post Bar. in l. certũ. §. sed an ipsos. §. de cõfes. Et vide tex. no. in l. neq. et ibi Bar. ff. de fideic. lib. et Bal. in d. l. ab eo. in co. ij. C. qũo et quãdo iud. dãdo intellectũ ad hũc fi. §. quærit. si procurator amisit cãm, et sciẽter nõ appellavit, an dñs reuertens et hoc intelligẽs post decẽ dies posit appellare? vide ibi no. et per eũ in auth. hodie. C. de ap. vbi tenet cõtra Bar. et sequitur gl. hic.

tra. C. de furt. l. ancillæ. Sol. Dicit glos. ibi quod illud est notandũ quasi dicat impropriè ibi ponitur, cũ regula sit contra. Tu dic, q̃ ibi dicitur de duobus tantũ, s. cũ altera sit pœnalis, altera persecutoria. Nam licet p̃secutoriæ sint duæ, tamẽ ambæ ab vna parte, & pro vna ponuntur. Opp. C. de tempo. appel. l. j. Gl. non soluit, dic q̃ ibi loquitur de tẽpore appellationis exercendæ. Quæro, vtrũ vniformiter interponatur appellatio, hoc est, semp̃ in scriptis, vel semper sine scriptis? Gl. dicit, & bene, q̃ non. dicam infra ti. j. l. ij.

1 ☞ *Tempus appellandi q̃ currat: licet ex defectu contingente in personam litigatoris, iudex adiri non possit: sed restituitur.*

2 *Appellari q̃ posit die feriato.*

3 *Tempus appellandi quod currat de momento ad momentum.*

4 *Tempus appellationis, quod non currat, quando per iudicem stat.*

Consilium q̃ quando stat per iudicem, q̃ appellans protestetur, et appellet coram honestis personis.

5 *Iudex est requirendus in loco publico, & in eo loco ubi cõsueuit ius reddere.*

Dies. Tempus appellationis interponẽdæ est vtile quo ad initium, cõtinuũ quo ad processum. h. d. Vel aliter Tempus appellatiõis interponendæ, currit a die sententiæ, si est facultas adeũdi iudicem a quo, vel ad quem, & tũc videtur esse facultas, cũ iudex in publico se ostendit. Quærit † gl. quid si p̃ propter defectum superuenientem in persona litigatoris, iudex nõ potest adiri. Dicit gl. q̃ currit tempus: sed restituitur. quod probatur §. de integ. resti. l. fi. & quia hic loquitur solũ de impedimẽto ex parte iudicis. Itẽ † q̃rit, an posit appellari die feriato, [a] & dic q̃ sic: p̃ l. j. C. de dilatio. et l. miles. §. sexaginta. §. de adul. sed illa lex. C. de dila. nil facit: voluit allegare l. j. C. de fer. vbi est casus. Itẽ † quærit, quomodo computetur istud tẽpus. Dicit gl. de momẽto ad momẽtũ. Ad quod vide quod dixi §. de adulte. l. pater. §. j. Vltimo [b] no. † q̃ licet quãdo per iudicẽ stat, tẽpus appellationis ipso iure nõ currat, vt hic tamẽ consulo [c] q̃ hic p̃testetur, & appellationem publice coram honestis personis interponat: vt §. de appel. l. cũ qdã. et C. de his qui per me. iudi. non app. l. prima. Not. etiam † diligenter q̃ quis nõ tenetur requirere iudicem, [d] nisi in publico: hoc est, in eo loco, vbi ius reddere cõsueuit. Vnde etiã si in domo propria consueuit reddere ius, tunc requirendus est ibi. De alijs temporibus appellationũ, dicã in l. j. de libel. dimis.

1 ☞ *Procurator in rem suam, an teneatur iurare de calumnia.*

In propria. Propria cã dicitur, in qua cõmodum, & incõmodũ, ad aliquẽ spectat in totũ: sed si in partẽ pro parte dicitur p̃pria. h. d. Ibi, suo nomine. id est, adeo q̃ si patitur dãnũ, ab alio nõ est repetiturus: vel si lucrũ, alteri non est restituturus. & hoc innuit seq. Opp. §. si ex noxa. causa aga. l. si cũ vno. Gl. non soluit. Dic q̃ ibi ex necessitate litigat: et iõ tota cã dicitur sua illo respectu: sed quod ad hunc §. forte habet tertiam diẽ pro parte socij. Nã esse in iudicio alieno nomine, dr̃ multis modis: vt §. de his. qui no. insa. l. furti. §. si quis alieno. Opponitur. C. de appellationibus. auth. hodie. Solue vt in glo. Vltimo facit † ad quæstionẽ, an procurator in rẽ suam debeat iurare de calumnia? De quo dic: vt l. non solum. in princ. §. de procurato. et C. de iuramẽ. calumniæ. l. ij. §. j.

1 ☞ *Quando biduum detur ad appellandum. & quando triduum.*

Tutores. Tutores, et defensores, videntur esse in iudicio, alieno nomine: ideo habẽt triduum ad appellandũ. Opponitur q̃ in defensorem fit executio: vt §. de p̃curatori. l. Plautius. & sic videtur propria cã. Sol. gl. Tu dic, q̃ hic quãdo defensor intercedit, et succũbit, habetur perinde, ac si recuperaturus esset a domino, quia nõ pōt dicere victor, se iniuste vicisse: arg. §. de legatis. j. l. si seruus pluriũ. §. j. Opponit q̃ defensor interuenit nomine proprio, quando venit animo nouãdi, vt l. solutionẽ. §. de sol. So. gl. q̃ hic non interuenit animo nouãdi. Et iõ † in ista materia distingue: Aut quis est i iudicio suo nomine, et ad suã vtilitatẽ: et habet biduũ. Aut alieno nomine, et ad alienã vtilitatẽ: & habet triduum. Aut alieno nomine, sed ad suam vtilitatem: et tunc aut cõstat hoc in iudicio, vt quia agit tanquã procurator in rem suam: idem si defendit animo nouandi, vel vt procurator ĩ rem suam, et tũc habet biduũ: vt supra proxi. §. et modo dixi. Aut hoc nõ apparet in iudicio, quia est vt simplex defensor: quia possibile est q̃ habebit regressum, et quod nõ, et tunc habet triduũ: vt hic. Aut est in iudicio in suo nomine, sed ad cõmodũ alienũ, et tunc dicerẽ eodẽ modo. aut cõstat in iudicio, aut non: vt l. qui ex parte. & l. qui seruum. §. de interro. actio. & sic super hoc stãdũ est actis primi iudicij: nec super hoc attendentur nouæ probationes.

1 ☞ *Hæres emphyteutæ, si non soluit debitum canonem. an cadat à iure suo? remissum.*

2 *Procurator, si est vere contumax, an impediatur dominus appellare.*

Non posse appellare ob contumaciam, est pœna mera contumacia.

Vera contumacia, est delictum.

Si aduersus. Iste est notabilis §. No. q̃ a tempore contumaciæ currit præscriptio. No. q̃ contumacia procuratoris in non appellando, nocet domino. Opponitur q̃ non procedat in absentem ante litem contestatam: quia nõ potest ferri diffinitiua, vt l. fi. §. illud. C. de tẽpo. appel. nec post litem contest. quia tunc aut citatio peruenit ad notitiã & non potest appellari. Aut nõ peruenit ad eius notitiã, et tũc est sententia nulla ipso iure. Nec est opus appellare. Gl. respõdet quod fuit citatus ad domum, nec citatio ad eũ peruenit [e]: sed si peruenisset: tunc esset vere contumax, et nõ esset opus appellare: ergo citatus ad domum fuit hic, & non peruenit ad eius notitiã: vt l. ab eo. C. quomodo et quando iudex. & l. iiij. §. toties. §. de dãno infect. Dixi in l. ex cõsensu. §. fi. §. de appellationi. dico q̃ non auditur, nisi ex iusta cã. quæ est iusta cã dic vt in gl. Quæro, hæres † emphyteutæ nõ soluit debitũ canonem, an cadat a iure suo? De hac quæstione dixi in l. cũ filius. §. in hac. §. de verborũ oblig. et tetigi in l. ad diem. eodẽ titulo. et doct. in l. ij. C. de iure emphy. vbi gl. dicit. et ibi p̃ Cy. in xij. q. et per Dy. extra, de regu. iuris. c. si quis in ius. Quæro circa secundam partem: procurator † est citatus, et est vere cõtumax, an impediatur dominus appellare propter cõtumaciã verã procuratoris? Dic quod quandoque [f] ex cõtumacia p̃curatoris vis procedere contra dominum secundũ solitum ordinem iudiciorum: et tunc bene potes facere: vt l. eũ qui res. C. de procura. et C. de dignita. l. quoties lib. xij. Quandoque vis extra ordinem dominum punire, propter contumaciam procuratoris: & tunc non nocet domino, si illud non respicit ordinẽ iudicij: vt l. prima. §. si procurator. supra, si quis ius dicen. non obtem. Modo ad propositum propter contumaciam procuratoris potest procedi ad diffinitiuam sententiam. Item tacendo per triduum olim: hodie per decem dies perditur ius appellandi: et hoc est ex ordine iudiciorum. Ideo taciturnitas præiudicat domino: vt hic. Sed esse vere contumax, est delictum, &

ctum, & non posse appellare propter contumaciam, istud est mera pœna contumaciæ: ideo domino non nocet ꝙ sit pœna mera contumaciæ. est tex. in l. contumacia. §. de re iudi. Et hoc determinat Inno. in c. primo. extra, vt lit non contesta. Præterea, vt dictum est, vera contumacia est delictum sed hoc qd' delinquat nunquā videtur mandatum, nisi specialiter iniungatur, vt l. j. §. si procurator. §. si quis ius decen. non obtemp. & l. si procurator. §. de condi. indebi. Et de his quæ in fraudem credito. l. si pater. ideo talis contumacia non præiudicat domino sed non appellare, potest non esse delictum: quia forte expedit domino non appellare: & ideo forte non appellando facit secundum mandatum, & sic domino præiudicat. Sed si cōstaret quod fraudulenter colludendo omiserit appellationē, dominus potest appellare: arg. §. de dolo. l. cum a te. & l. & elegāter. §. pe. Idem forte, si euidenter appareat ex eisdem actis, qd' procurator debuit appellare, & non appellauit, & sic euidenter deliquit: tunc audietur dominus appellans. Et hoc est, qd' hic dicit tex. difficile est, vt hic audiatur: quasi dicat, quandoq; auditur, si collusio, vel gratia interuenerit euidens. Facit C. de pœna iud. qui male iudicauit l. fin. & quod dixi in d. l. j. §. si procurator supra si quis ius dicen. non obtempe. Idem si procurator non est soluēdo, vel ex legitima causa fuit absens vt hic dicit gl. & C. de appellationibus. auth. hodie.

1 *Procurator ad agendum an possit appellare, & prosequi.* LEX II.

SI procuratorio noīe. Videtur velle ista lex ꝙ procurator datus ad agendum possit appellare, & ꝓseq.

1 †Contra l. inuitus. C. de procuratoribus. cum sua glo. Solut. Dicunt quidam quod procurator non tenetur prosequi: pōtamen si vult. vt hic. Gl. melius dicit C. de appel. l. actor. & dicit quod procurator potest prosequi, non vt procurator, sed vt quilibet. Ad hanc l. rndet intelligendo hic, quod non fuit prosecutus vt procurator, sed vt coniuncta persona. Vel al'r, & melius, ibi loquitur de procuratore speciali, cuius mandatū per sententiam finitur: ideo non potest prosequi hic in generali procuratore, cuius mandatum durat. de hoc videbitis j. an per alium causa appellationis. l. fi.

1 *Qualiter fideiussor debeat appellare, & sibi contrarius non auditur.*

Sed si alius. Nota practicam: si fideiussor vult appellare, †dicit quod suo nomine, & ꝓ suo

1 interesse, non nomine illius. Itē nota ꝙ tota die allegatur hic §. quod quis sibi contrarius repellitur. Ratio: quia hic est contrarietas circa idem. Facit quod dixi §. de exce. l. nemo. Et modum pronunciandi circa hoc dixi §. de appel. l. a sententia.

Si pro eo. Opp. de l. non tantum. §. de appel. Duplex est sol. Vna est, ꝙ hic in necessaria persona: ibi in alia, quæ non est ita coniuncta. Credo ꝙ secunda opin. gl. quā non tenet gl. sit vera: quia in l. non tantum. fecit nomine illius, non dicit suo nomine, licet ad suam vtilitatē. & ideo putarem, quod intra biduum appellaret, si ad suam vtilitatē: sed si vt quilibet, intra triduum. Et qui appellat pro suo interesse, non appellat nomine alterius: vt §. proxi. §. sed si alius.

1 *A relatione Principis appellatur, quando in relatione fuit deceptus. nn. 3.*
2 *Si dicitur in sentētia, nisa litis contestatione, & alia, an ex hoc probetur litis cōtestatio.*
4 *Iudex an possit recusari præstita satisdatione.* LEX III.

ILlud uideamus. Op. §. eo. l. j. in prin. Solue vt gl. quod non appellatur ab ipsis literis, sed ab ipsa snia. Opp. §. de appel. l. j. §. primo. So. eo. modo: vel aliter, hic non soluitur, dic vt dictis legibus. Sed op. quod a literis non appellatur: vt l. j. §. j. in fi. §. de appel. So. hic loquitur de reclamatione, non de appel-

1 latione: vt l. j. in fi. C. de rela. Vel aliter, †a relatione appellat: quia rescriptum Principis parat plenū præiudicium, quando remissio fit de voluntate partium, vel præsidis, vt l. ad Imperatorem. §. de appel. Et de hoc dixi plene in d l. j. §. quæsitum.

2 Et hoc inducebant †ad quæstionem: In sentētia ponitur, co-

2 ram nobis lite contestata, &c. & omnia ponit in sententia: an illa sententia probet litis contestationem? Et dico ꝙ si snia lata fuit partibus volentibus, & præsentibus, & non contradicentibus sententia probat litis contestationē, & alia acta præcessisse: argumento huius legis, & l. ij. C. de rela. Et ita si fuit præsens tempore sententiæ, & non reclamauit: tunc probat

2 ¶ Add de quæstionem. Vide bar. in l. acta. de re iud. & l. sciendum. de verbo. obl. & in authen. si quis in aliquo. & in l. j. C. de rela. & Bal. in l. emancipati. C. de fi. instru. & Inno. in c. innotuit. de eo qui furt. ordi. fusce. in ca. bonæ. de elect. in gl. in ver. præsumitur. per Sali. in l. j. C. de vsufru. in l. j. C. de cōtrah. & commit. stipu. & vide omnino Inn. in l. ex hac scriptura. in principio. §. de donat. Io. an. in c. qm̄ cōtra. de proba. per Io. cal. i addi. suis ibi & vide Rom̄. in d. l. sciendum. & oino p Pet. de Anch. in cle. j. de probat. & vide quæ dixi post Bart. in d. l. ex hac scriptura. in iij. col. Vtrum aūt literis iudicis, in quibus narrat aliqd de facto credatur, dixi post Moder. in c. significasti. de homi. Et dicit Bal. in l. fin. C. de otdiñ. iud. ꝙ q petit executionem sententiæ, debet ꝓducere acta causę vltra sniam, nisi esset lecta partibus præsentibus, & non cōtradicētibus, vel nisi post biennium, secundum bal. in l. j. in ver. extra quæro. ne lic. ter. prouoc. quia tunc pro snia trāsacta in rem iudicatā, præsumitur etiā pro rectitudine processus. Probat ipse per tex. optimum in ca. cum inter vos. ad fi. de re iudica. Et ad Barto. hic adde bar. in l. prolatam. C. de sentē. & Bal. in d. l. j. C. ne lic. ter. prouo. & bald. in l. qm̄ contra. de procurato. & Imo. in l. iiij. §. cōdēnatum. de re iudi.

3 hoc intellige, †quod non potest a relatione appellari, nisi in ipsa relatiōe fuerit de-

4 ceptus. vt §. de appel. l. j. §. j. † Vltimo, dicit

b gl. [b] arg. quod post satisdationē nō potest objici literis. In cōtrarium est casus C. de lit. contest. authen. offeratur. vbi post prestitam satisdationem, recusat iudicem. Facit quod dixi in l. quidam consulebant. §. de re iudi. Et istam quæstionē tangit Cy. in l. fi. circa fi. C. de sponsa.

De appellationibus recipiendis. Rubri.

LEX I.

c NOn solent. [c] Vide glo. quę incipit, i. intra biduum. Et

d prima opi. est vera, [d] ꝙ debet habere ratum intra illud tempus, intra ꝙ potest appellatio interponi: vt d. l. bonorum. rem ra. habe. qd' tenent Dy. & Specu. tit. de appel. §. j. versic. porro. Itē no. in glo. Op. instit. de satisdat. §. fi. Sol. vere fideiubet: sed non videtur intercedere, vt iuuet Velleiano. Sic §. de ꝓcura. l. fœminas. Simile in minore, in casu, in quo potest alium defendere. vt C. d procu. l. exigendi. quod nota ad multa.

1 *Delegans ꝙ possit reuocare sententiam interlocutoriā sine appellatione. licet sit diffinitiua in illa incidenti.*
2 *Appellari ab interlocutoria non potest, nisi quando per appellationem à diffinitiua non potest esse consultum, vel per restitutionem in integrum appellanti, vel nulla diffinitiua speratur.*
3 *Ratio quare à sententia lata in momentanea possessione nō appellatur, est, quia parit modicum præiudicium. Quando sententia lata in momentanea possessione pareret magnum præiudicium, quod nisi per appellationem posset reparari: tunc ab ea potest appellari.*
4 *Appellari quod non possit in possessorio adipiscenda, nec in possessorio recuperanda possessionis.*
5 *Sententia lata in momentanea possessione, quando actor succubuit: quia aliud remedium non habet nisi possessorium vel reus, & nullum habet remedium, nisi retentionis, potest tunc appellari.*
6 *In causis summarijs appellatur, quādo adest maxima lesio.*
7 *Appellatio ab interlocutoria non tollit effectum sententiæ, nisi sequuta victoria.*
8 *Executor à cuius executione appellatur, licet executio per appellationem suspendatur: tamen poterit rem, super qua facta est executio: si est mobilis, sequestrari facere, & si est immobilis eius fructus.*
9 *Appellatio interposita in causa momentanea possessionis non tollit sententiam: sed iudex eam exequitur, salua quæstione proprietatis, recepta promissione quod res erit salua. Intelige prædicta procedere, quando causa proprietatis faciliter agitari potest, alias res remanebit apud reum, donec appellatio fuerit terminata.*
10 *De iure Canonico à sententia lata in causa momentanea possessionis appellatur.*
11 *Appellatio ab interlocutoria, est iur, quo propter gravamen illatum à minore iudice, quod per appellationem ab actu sequēte non potest retractari, seu restaurari: iudex superior pronocatur, & in eventum victoriæ tota causa deuoluitur: & reprobat diffinitionem Hostien.*
12 *Appellare à citatione quando quis possit.*
13 *A sententia lata super competentia, vel incompetentia iudicis, potest appellari.*
14 *Quando persona gravatur ad aliquod factum coherēs per-*

b ¶ Dicit gl. Ad hanc glos. adde Sali. in l. si conuenerit. §. de iurisdi. om. iud.

c ¶ Non solent. De ratione huius legis vide Bal. in l. alienam. C. de procur. & circa glo. Bal. hic. vide bal. in rub. C. de appel. & quod hic dicitur ꝓ Bar. tenet idē Archi. ij. q. j. non solent. super glo. i ver bo, possint. vbi allegat istum text. & d. l. bonorū. & Cōpostel. in ca. statuimus. de elec. i gl. ii. in ver. sint et alij. vbi dicit Archi. ꝙ amicus ꝓt appellare: sed Bart. in d. l. alienam. C. de procura. tenet ꝙ iuuetur Velleiano, & sic est contractus. & quod solet dici, qd' non audiunt appellantes, nisi quorum interest. fallit nisi cōtra aliquos esset processum contra iuris dispositionē. Ita dicit Bald. in l. fi. C. de fideicom. liber. et regulariter an ille, cuius non interest, possit appellare, vide Moder. in l. pe. i. ti. j. in fi. per Bald. in authē. hodie. C. de ap.

POMATES.

d ¶ Opinio est vera. vide Alex. consilio cxxxv. in ij. colum. in ver. & hoc magis.

Universidad de Deusto Biblioteca

& Oldr.cxxx.prope finem.& Alex5.cj.co.j.vol.ij.vbi loquitur in fratre q appellauerat pro alio fratre et Soc.xlv.co.iij.& seq.

a ¶ Ante sententiam. De materia huius legis vide Bal.in l.ij.C.de episco.audien.qui multis contrariatur dictis Bar.hic.

b ¶ Vnus articulus. Sed dum ista gl.hic vult,quod si cõmittitur vnus articulus tantum delegato,qui super eo pronunciauit,quod a tali pronũciatione appellatur tãquam ad diffinitiua . hoc reprobat Bald.in l.ante sententiam.in iij. col.C.quorum app.

5a POMATES.

c ¶ Et hoc tenet. Vid Lud.Ro.in cõsi.cccxx. an posit appellari a sententia lata i possessorio.

d ¶ Doctrinam. Sed adde quod Barto.in l.ante.C.quo.appel. tenet q̃ ab interlocutoria decidente totum negotium possit ap.

e ¶ Quæro. Istud voluit Bal.in d.l.j. egotetigi in c.primo.de causa posse.Sa.tamẽ in d.l.j.tenet contrarium. And.Barba.

e ¶ Quæro. Vide Bal in l.ij.ad finem.C.d episco.aud. vide gl. expres.et no.ij. quæstione vj.si quis ausus.& no.per An.in consi.ix. incipiente, casus est,pronunciatum fuit.vbi tenet q̃ licet non posit appellari a sentẽtia diffinitiua lata in possessorio : tamen potest appellari a qualibet interlocutoria lata i dicto possessorio, ante dictã diffinitiuã. Ratio est: quia grauamen illatum p̃ dictam interlocutoriã, nõ est reparabile ab ea.quod est notã. Et hoc voluit Inn. secũdum eum in ca.significauerint.in ver.appellasset.de test . Et istis adde Iaco.Butr. in l.ante sententiam. C.de quo.appell.Et quid si egi petitorio, & possessorio simul, & succubui,et appel Iauitan pendente appellatione poterit fieri executio : vide Gui.de Suza.in d.l. j. si de momẽ.possess. q̃ tenet q̃ nõ.et Bal. ibi in ij.co.et ad Barto.hic, vide q̃ scripsi post Moder.Institu. de actio. §. quadrupli.et dicit no.Bal.i l.consentaneũ.in prici.iiij.co.in ver.quæro,nũquid a tali missione in possessionẽ. C.quomodo & quãdo iud.quod etiã in possessorio appellat, si appellandi ratio sit in promptu.quod reputat nor.& dicit etiam Bald.in l.post sententiam.in ij.col, C.de senten.quod si huic appellatiõi fuit delatum,potest obtinere appellãs.& ibi eum videas. Et pro limitatione eorũ q̃ hic dicuntur: vide oino Bal.in d . l. j.C.fide mo.poss.¶ Adde,qd ab interlocutoria lata sup possessorio,posit appellari,non a mero possessorio.Bald.consi.lxxxiij.lib.j.

sona,potest appellari.

15 *A sententia lata super legitimatione personarum.an possit appellari? ubi q̃ circa procuratorem sic:in tutore distinguit, in principali persona non.*

16 *A sententia lata ad ulteriora esse,uel nõ esse procedendum, quando possit appellari.*

17 *A sententia lata super exceptione dilatoria,quòd possit appellari,& quando non.*

18 *A missione in possessionem ex primo decreto,non appellatur,nisi acquireretur misso in possessionem ius acquirendi fructus? quia tunc appellatur:& quando hoc sit,ibi.*

19 *Reus ueniens post interpositum primum decretum,& allegans aliquam causam, propter quam non tenetur expensas resarcire:& iudex pronunciat ipsum non audiendum, nisi refectis expensis , potest ab hac pronunciatione appellare.*

20 *Pars,quæ non admisit missum in possessionem ex primo decreto,si condemnatur ad interesse,potest appellare.*

21 *Appellari à secundo decreto q̃ possit,nisi sit prolatũ contra latitantem.*

22 *A nimis breui dilatione data non potest appellari.*

23 *Si iudex denegat secundam dilationem,potest appellari, si facultas probationis deperiret:quia testes essent senes,ualetudinarij,et cætera.uel immineret casus instantis periculi in persona testium:aliàs non.*

Consilium,q̃ quando appellatur à denegatione secundæ dilationis,causa grauaminis exprimatur,& q̃ etiam deducatur,quando petitur secunda dilatio.

24 *Quando datur nimis magna dilatio:uel secunda cum non debeat dari,quando posit appellari.*

25 *Si iudex admittit probationes,quas non debet,an possit appellari,et quando.*

26 *Ab interlocutoria regulariter appellatur,quando per appellationem à diffinitiua non potest reparari perfectè ,quin aliquale præiudicium faciat.*

LEX II.

ANte sententiam.

a

Ab interlocutoria quæ infert grauamen,quod non potest reparari per appellationẽ a diffinitiua,appellari põt. h. d.secũdũ lectu.Ioan.verã. Aliorum lect. non placet:quia quando potest esse consultum per appellationẽ a diffinitiua ab interlocutoria non appellatur:vt l.j.in fin.s. de appel. Opp.C.quo.appella.non reci.l. ante sententiam.& l.ij.C.de episco.audi. Glo, soluit,q̃ vbi interlocutoria meret executionem:tũc ab ea appellatur:vt hic, in cõtrario non:q̃a non meretur executionem.Sed ista sol.non placet:quia interlocutoria in momentanea possessione meretur executionem:& tamen non appellatur,vt l.j.C.si de mo.pos. fuerit appel. Soluunt alij,quod hic est speciale. Et rõ est:quia tale grauamen nõ potest reparari per appellationem a diffinitiua. Oppon. de l.si ab arbitro.s.qui satisda.cog.Gl.soluit quod si ibi intelligatur,quod fuit cõmissus solum vnus articulus b scilicet de approbatione fideiussorum:tunc fuit diffinitiua illiusarticuli illa approbatio.Si vero fuit commissa tota causa : tunc est ibi speciale:sed non† credo verum,quia dixi in l.fi.s.a qui ap.non licet.q̃ delegans põt reuocare sine appellatione sententiam interlocutoriam,licet sit diffinitiua in illa in cidenti.Dic ergo q̃ ibi est speciale:vt hic,quia per appellationem a diffinitiua nõ potest tale grauamen reparari.Si enim dedit mihi fideiussores nõ idoneos quomodo possum appellare a diffinitiua,quæ est lata secũdũ me. Tertio opp.de l.intra vtile.supra de mino.gl.hic soluit pluribus modis. & secũdũ vnã lect.ibi obest.& sol.gl.quod ibi talis erat interlocutoria,q̃ decidit quasi totã causam:secus in interlocutoria,quæ decideret vnum articulũ,vel capitulum.quod qualiter procedat, statim dicam. Opponi.supra de præua.l.præuaricationis.vbi dicitur,quod debet pronunciari super illo emergenti.Glossa soluit,dicit quod licet pronũcietur,nõ tamen appellatur.Sed nonne illa interlocutoria decidit,quasi totã illam causam plus quam in l.intra vtile.& tamen vides,quod non potest appellari.& credo quod in l.intra vtile.non sit sola ratio ista,q̃ decidit totam causam:quia idem esset in qualibet interlocutoria super præiudiciali.Sed credo quod ratio sit:quia si est maior, & pronuncietur q̃ sit minor:tunc non potest illud reparari p̃ appellationem a diffinitiua:quia quolibet actu potest minor petere restitutio nemin integrum.l.minor xxv.annis omissam. supra de minori.Idẽ forte iudicatur p̃ aspectum,qui non erit tempore sententiæ ferendæ:& ideo probatio ætatis dicitur causa,quæ requirit celeritatem. Quod apparet:quia põt agitari die feriata:vt l.ij.supra de feri. Opp.C.de appel.l.si quis p̃uocatione.Solutio ibi erat quædam executio cũ iniuria,et ab illa appellatur:vt l.ab executore,supra de appel. Alia lect.est quod ibi appellatur ab iniuria facta,non quod postquã receperit alapam appellet:sed renunciat,& renuit suam iurisdictionẽ,et supponit se iurisdictioni maioris:vt C.si qua prẽdi. po.

c l.j.et hoc tenet c Guil.de Cu.in l.si ab arbitro.supra q̃ satisd:cogan. Oppo.de l.ab executore.in princip.s.de ap.Solo.ibi est interlocutoria,quæ fertur post sententiam:et sic non speratur alia diffinitiua:vnde per appellationem a diffinitiua,nõ põt esse consultum:& iõ hic dicit,ante sententiam.Op.de l.ait prætor.§.permittitur.supra de minori.Sol.ibi non sperabatur aliqua diffinitiua,iõ appellatur.Facit p̃ hoc l.Titia.supra de ac.

2 Ex his ergo† habes breuiter doctrinam,d quam dat iurisconsultus in l.j.§.quæsitũ.s.de appel.ab interlocutoria non põt appellari,nisi quando per appellationem a diffinitiua nõ põt esse consultum contra grauamen illatum,per in integrũ restitutionem,vel non potest reparari:quia nulla diffinitiua speratur ferri,vel post diffinitiuam fertur interlocutoria. Itẽ cõtingit in hoc casu legis nostræ,& in casu l.arbitrio.et in casu l.intra vtile.supra de minori. Quæro e,quæ est† ratio q̃ a sententia in momentanea possessione non possit appellari. Nõ est verũ,quod in ea sit ratio,quia est interlocutoria:sed dic,quod quia parit modicum præiudicium . Hoc tenet gloss. hic, & dixi in l.quod iussit.supra de re iud.quia damnũ tale põt reparari per iudiciũ petitoriũ:vt no.C.si de mo.pos.fue.appel.l.j. & ideo puto,quod si per sententiã latã sup momẽtanea possessione pararetur præiudiciũ tale,ad quod non esset alio mõ cõsultum,quod tunc posset appellari,per hanc legẽ,et rõnes, quas allegat in interlocutoria. Exẽplũ,in l.qui excep.§.si pars supra de condi.indebi. Non enim posset ad illam retentionẽ aliquo iudicio esse cõsultum,si perderet in illo possessorio:& iõ tex.C in rubro et in nigro,dicit:si de mo.pos.& c.hoc est,de possessione quæ momento duratura est:hoc est quãdo de possessione quæritur soũl cã ordinandi litem,circa iudiciũ petitorium,vt d.l.j.C.si de mo.pos.Et hoc† est iudicium retinendæ

4 possessionis,secũdũ omnes:vt ibi notatur:sed in iudicio adipiscendæ possessionis,gl.tenet idem:vt no.in d.l.j.quod intelligo,q̃n ille q̃ cõuenitur,deiectus est,et appellat,qui occupauerat bona defuncti,vel bona defuncti vacabant,vt l.quisquis. C.quo ap.non re.Et idem in iudicio recuperandæ.Nulla ẽm fit ei iniuria,si res reponitur in pristinum statum.Sicut enim an

5 te poterat petere,ita modo poterit.Sed† si actor succubuerit, quia forte non habet aliud auxilium nisi possessorium,vel si succubuerit reus,qui non occupauit,qui non habet,nisi remedium retentionis,tunc puto q̃ possit appellare.Hoc enim nõ reperio prohibitum,et remanet regula generalis:vt l.et i maioribus.C.de ap. Pro hoc videtur calus supra de ap l.creditor §.iussus.vbi in actionibus ad exhibendum,quæ minoris p̃iudicij

Et an possit appellari a mero & a misto possessorio, vide eundem Bald. consi. ccclxxx. iiij. lib.

a ¶ L. j. continuatio tenet Bal. in d. l. j. in j. col. & vide Bal. in l. cum clericis. ad finē. C. de epis. & cle.

b ¶ Sit diffinitiua. sententia lata in causa possessionis est diffinitiua: vide per moder. in ru. de re iudi. Barto. & Bald. in l. post sententiam. C. de senten.

c ¶ De iure canonico. De iure Canonico pōt appellari a sententia possessionis: vide per Moder. in l. fi. §. iussus. de app. & q dixi in l. j. C. si de mo. pos. post Barto. Et an appellatio a possessorio requirat expressionē cāæ Adde Bald. in l. j. in fi. col. C. si d momē. pos.

¶ De ista materia appellatio ab interlocutoria, quid sit de eius effectu: vide Bar. in l. ait prætor. §. permittit. de min. & in l. intra vtile. eo. ti. & in l. Aemilius. in fi. eo. tit. & Bald. in l. cum clericis. de epi. & cle. Et qn̄ vr̄ renunciare appellationi, vide in l. ad solutionem. C. de re iudi. Spe. in ti. de app. §. in quibus.

d ¶ Appellare a citatione. Adde Bal. in l. fi. C. de epi. audiē. Adde no. Inno. in c. præsenti. de rescrip. & per aliquos in l. arbitro. §. qui satisd. cogā. Et adde quod Bar. in extrauag. ad reprimendū. in ver. per edicta. dicit. q si iudex ciuilis hodie citet per edicta: extra casus positos in Cle. j. de iudi. q dicitur partem grauare & pōt appellari: sed Imo. tenet cōtrariū in l. iiij. §. prætor. ff. d dam. infec. & ibi dixi post Bar. facit q no. bar. in l. j. alias ij. C. de requi. reis. Et quis possit citare p edicta, vide p Bald. in l. ij. C. qn̄o & qn̄ iud. Et de hac citatione, vide in authē. si vero de crimine. C. d falsis. & in auth. qui semel. qn̄o & quando iudex. Et quid de absolutoria ab obseruatione iudicij an ab ea possit appellari, vide Bartol. in l. Titia. ff. de accu. Et an a citatione omissa possit appellari, vide Bal. q.l' sic, in l. ab executore. circa ij. col. C. quorum appel.

¶ Adde, an liceat appellare a nuncio citante? Bald. consilio cccxxiij.

dicij sunt, quam restitutio possessionis: tn̄ potest appellari specialiter, quando deuenitur ad æstimationē, & sic non potest reparari per iudicium petitorium. Præterea video q si omittit ordo petitorij, & possessorij, pōt appellari: vt C. de appella. l. j. quare ergo non potest appellari, si contra iustitiam mihi ius possessionis aufertur,
6 quod plus est? Præterea, † in causis summarijs potest appellari, vt C. quo. ap. non reci. l. j. licet possit per aliud iudicium reparari: vt s. de his qui sunt sui vel alieni iu. l. pe. non tamē sine difficultate, & sine magna læsione. Pro hoc facit quod j. dicam, q quando ab interlocutoria illatū grauamen non potest reparari, sine graui læsione, pōt appellari. Possumus etiam dicere, q prædictis non obstat C. si de nomen.
a pos. fuc. appel. l. j. [a] Nā ibi non dicitur q non possit appellari: sed quod non obstāte appellatione snīa sortitur effectū. Nā appellatio a diffinitiua tollit effectum sententiæ: vt l. j. in fi. s. ad Turpil. Sed appel-
7 latio † ab interlocutoria non tollit effectū interlocutoriæ, nisi secuta victoria: vt j. di-
8 cam. Item si † appellatur ab executione: licet debeat suspendi executio, non tamen in totum: quia executor a quo appellatur, potest reum, cuius possessionē receperat, sequestrari facere, si est mobilis, vel fruct' rei immobilis, faciet sequestrari. C. quorū appel. non reci. l. ab executione. Et q ibi loquatur de iudice exequēte, patet ex eo quod ibi dicit, de fructibus qui erant tempore appellationis. Hoc præmisso † sentē-
9 tia lata in cā momentaneæ possessionis, li-
b cet sit diffinitiua, [b] vt dictū est, tn̄ i hoc habet naturā interlocutoriæ: qa per appellationem talis sententia non tollitur: & iudex poterit eam exequi salua ꝓprietatis quæstione: hoc est q iudex ab eo, cui restituit, promissiōes, & fideiussores recipiet ita q res non possit perdi, quin sit salua in causa proprietatis. Intelligo qn̄ illa causa potest agitari, & faciliter: q apparet ex eo quod dicit ibi: momēto, & c. alias durabit apud eum, quo ad per iudicē appellationis aliud fuerit iudicatum: vt dicit text. in d. l. ab executiōe. Et aduerte, qa loquitur ibi quando executor excedebat capiēdo possessionem: & sic in illa executiōe erat magis quæstio possessorij quam petitorij: & ista quidē æqua sunt, & iuri conso-
10 na. De iure † canonico [c] nō est dubium, qd
c in causa momentaneæ possessiōis potest appellari. Item habet vim appellatiōis ab interlocutoria, in hoc q qn̄ appellatur, debet inseri causa. Ita videtur sentire Io. an. in c. pastoralis. extra, de offi. dele. Redeo
11 † ad materiam legis, & primo quæro, qd est appellatio ab interlocutoria. Hostien. in c. vt debitus. Extra, de appel. in commēto, quod ponit in summa, diffinit sic, Appellatio ab interlocutoria est ab audientia minoris iudicis ad superiorē, propter grauamen illatum, vel comminatum, prouocatio facta. Ista enim non est bona diffinitio, nā diffinit actum appellāti, non ipām appellationem, vt dixi s. de appel. l. j. reprehendendo diffinitionem appellationis. Præterea, si inferior grauat me denegando mihi ius, vado ad superiorem, vt eum

cogat quod reddat mihi ius: vt in auth. vt diffe. iudi. §. si vero. colla. ix. & tamen non est appellatio. C. vt lit. penden. l. j. & i auf. de man. prin. §. sit tibi & neque permittere. præterea, illud quod dicit de grauamine cōminato, licet tangatur per glos. C. de appel. l. si quis prouocatione. debet intelligi qn̄ comminatur tale quid, quod p appellationem a diffinitiua, vel ab ipso actu non posset reparari: vt in casu huius legis secus si comminaret se daturum interlocutoriam contra eum. Tunc enim posset ab ipsa interlocutoria appellari, si eius esset naturæ: non ab ipsa comminatione, argu. d. l. j. §. quæsitum. s. de appel. Dic ergo, q appellatio ab interlocutoria, est ius quo propter grauamen illatum a minore iudice, quod per appellationem ab actu sequēti non potest restaurari, seu retractari, iudex supior ꝓuocatur, & in euētum victoriæ tota cā deuoluitur. Quod sit ius, declaratur s. de appel. l. j. Quod autē dixi, i euētum victoriæ cā deuoluitur: p hoc differt a diffinitiua, quæ statim deuoluitur, vt s. dixi, & j. dicā probatur de ap. c. non solū. lib. vj. Secundo principaliter quæritur: a quibus interlocutorijs possit appellari: et hoc per omnes partes iudicij ꝓsequamur.
12 primo † an liceat appellare a citatione. [d]
d canonistæ dicūt q sic, siue quis grauet in citatione: quia assignet terminus breuis: vt extra, de dila. c. j. siue citetur ad locū suspectum: vt extra de ap. c. ex parte. in tm̄ quod secundum Inn. nō est necesse quod pars perueniat ad iudicē, & locū tutū assignari petat: licet Host. contra. Sed Io. an.
e tenet opi. Inn. [e] in d. c. ex parte. Et eadem ratione videtur idem, vbicunq quis p citationem grauatur: siue ꝓpter defectum iurisdictionis eius qui citat: siue ꝓpter priuilegium psonæ citatę, siue ratione rei, sup qua litigatur, secundum eos: arg. extra, de dila. c. j. & quod no. in c. ij. per Inn. Sed de iure ciuili puto quod siquidem ad locum suspectum citet quis citatione reali, vt personaliter ducat: quod tunc possit appellari: quia tale grauamen nō pōt reparari per appellationem a diffinitiua, arg huius legis. Si vero citet citatione verbali, tunc si quidem citatione exprimitur aliquid, ꝓpter quod appareat manifeste, q nō tenet
f ire: [f] & certum est q citatio nulla est: vt l. si cum dies. §. pe. s. de arbi. & no. in l. ij. s. si quis in ius voc. non ier. plene p Inn. in d. c. ij. de dila. Si vero in citatione nō exprimatur aliquid tale: tunc si quidē est notū
g iudici, [g] q citatus ire non tenet, citatio est ipso iure illa: vt no. in l. quæsitum. s. de re iudi. Probatur extra, de re iudi. & ca. pastoralis, in cle. Si vero iudici non est notū tunc citatio valet: vt d. l. ij. si quis in ius voca. non ier. & de iud. l. si quis ex aliena. & neutro dictorum casuū appellare pōt de iure ciuili: tn̄ ꝓpter regulā, quæ est, q ante sententiā: non pōt appellari: vt C. quo. appel. non reci. l. ante snīam. & de epis. audiē. l. ij. & de iudi. l. apertissimi. tum qa tale grauamen potest reparari per appellationem a diffinitiua, vel ab alio actu, q sequitur post citationē, si talis est, a quo possit appellari: ergo a citatione non appellatur: vt l. j. §. quæsitum. s. de app. Quod di-

e ¶ Opi. Innocē. Vide Imo. in l. recusare. §. si quis in alio. ad trebel.

f ¶ Non tenetur ire. Ad hoc bene facit tex. in c. si duobus. d appel. quod no. Hostien. & doc. in c. cū ordinē. d rescrip. Et ad materiā vide oīno Imo. post do. Anto. q vbi exemptio iurisdictionis est notoria, q non tenetur quis cōparere, p ea quæ habentur in d. Clemen. pastoralis. de re iudic. sed Imol. ibi tenet contrariū: quia notorium non releuat ab onere ꝓponendi: vt dixi i l. ciues. C. de appel. et respondet ad d. cle. pastoralis quod ibi releuatur ex eo, quia non poterat sine periculo proponi, qa citabat quis ad locū notorie non tutum. Secus qn̄ ad locum tutum. ca. accedens. el ij. vt lit. non cōte. & vide gl. in d. c. sup literis. in verbo, nisi forsan. Et ad prædicta vide Bal. & Auge. in l. vt perfectius in pe. cō. C. d anna. excep.

g ¶ Notum iudici. An exemptus clericus tenetur comparere. Pau. de Leaza. i cle. j. de excel. præla. dicit quod tenetur cōparere ad allegandū priuilegium: alias tenet sententia ordinarij. de priui. c. cum persona. in vj. quod est verum, secundū eum, nisi exemptio esset notoria: de hoc ij. q. vj. si episcopus. & de accu. c. veniēs. Ex quo infert Pe. d Ancha. in d. cle. j. q clericus citatus a seculari, non tenet cōparere, ex quo eius exemptio est corpori iuris inclusa: & p consequens notoria vt in c. nullus iud. d foro compe. & facit quod no. xxiij. quę. viij. conuenit. & in Specu. de cita. §. j. ad fi. ver. sed pone cum laicus. secundū Pau. Sed aduerte, Io. an. in mercu. in regula, scienti. ponit circa p dicta. ij. q. j. si exemptus submisit se iurisdictioni ordinarij ignorantis ipm exēptum, an valeat sententia, quā tulit contra ipsum sibi nō parentē. Secunda, si iudex laicus citauit vere clericum, qui tamen communi opinione laicus putabatur, quē: qa nō cōparuit exbānuit: an teneat bānū? Dicit, q nō et ibi plenissime distinguit, quādo citatus teneatur comparere, vel non. Et ad prædicta oīa vid Pe. de Anc. in d. cle.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

j.de exce. prælat.

a ¶ Puto verũ. Cum Bar.hic etiam cõcordat idem Bar.in l.ij. §.ſi quis in ius vocatus non ierit. & adde tex.in c.ſignificante. de reſcript.vbi a pnunciatiõe,per quã iudex pronunciauit tacite,vel expreſſe, ſe iudicem,poteſt appellari.quem tex.ad hoc ibi notãt docto. Et adde q̃ iſtud eſt clarũ de iure Canonico.& etiam de iure ciuili:vt hic habetur.Et adde no.in l. ij.C.de epiſco,audiẽ. & ſentit Inno.quod ſupra in c.ſuper litteris in ij.col.de reſcri. imo talis ſentẽtia nõ poteſt per iudicẽ reuocari.c.ſignificaſti. de offi.deleg.dixi in l.quod iuſsit.de re iudic.Sed an aduerſus eũ poſsit peti reſtitutio vid. Imo.in l. qdam.in xvj.co.de re iud.Et not.in materia q̃ aliud eſt ſentẽtiare,aliud grauare. Nã ſi ſententia non eſt lata de iure,etiam ſi in effectu nõ grauat,poteſt ab ea tanqua ab iniqua appellari.l.ait prætor.§.p mittitur.de minori. Sed a grauamine,niſi grauet,non poteſt appellari: quia eſſet ſplicare cõtradictionem.Ita dicit Bald.i c.j.§.iudices.de pace iura.fir.Et dicit Bal. in l.poſt ſententiam in ij.col.C.de ſentẽ. quod ſi quis nõ gratur in iure ſuo,nõ poteſt appellare. alleg.In.in ea.breui. d̃ iureiu.& add q̃dẽ Barrolus hic tenet Abb.in capi. quod ſuper eo.de appella. & ab extra de materia,adde quod ſi iudex diſsimulat audire:& non procedit, neq;interloquitur,q̃ ab eius tarditate nõ poteſt appellari, ſecundũ Bal.in l.ſina.i j.col.C.de ſentẽ. ſed debet ſuperior adiri,& quod a ſententia qua pronũciatur probatum eſſe, vel non poſsit appellari vide Bald.in l.ante. C.quorum appel.et Bal.in l.arbitro.i.q fatiſda.cog.et no.ſecundum Bart. quia ſi lata eſt interlocutoria,a qua non poſſit appellari de iure ciuili, debet ſaltem ille,contra quem lata eſt,petere quod reuocet eam,per regulam leg.quod iuſsit. ff.de re iudi. alias ſi nõ petit videtur ſententiæ acquieſcere. & non reuocaretur per appellationẽ diffinitiuam,niſi in caſibus,de quibus in c.

co,q̃ põt appellari a diffinitiua,q̃ ſequit: non eſt dubiũ ab interlocutoria. Pone exẽplũ:puta propter cõtumaciã bona annotãtur,vel ponitur in banno:quæ annotatio ſeu bãnũ nõ tollitur per cõdẽnationẽ,quæ ſequeretur ſuper delicto:vt l.j. §. de requi.re.ab iſto banno,ſeu annotatione,poterit appellari:vt C.ſi pend . appel. mors inter.l.ij.ſecũdũ vnum intellectum: verũtamen quia leges dicunt,q̃ tales citati,ſi habuerũt iuſtã cauſam non comparẽdi,reſtituuntur, non aduerſus citationẽ: quia hoc nulla lege cauetur: ſed aduerſus ſententiã,vel actũ alium,qui emanauit vigore illius citatiõis:vt §.de in integ.reſti.l. ſi.& de re iudi.l.quæſitum. Secundo † quero,quia poſt citationem diſputatur de p- ſona iudicis,an a pronunciatiõe,qua quis pronunciat ſe iudicem eſſe, vel non eſſe, pars poſsit appellare? De iure canonico non eſt dubium,q̃ poteſt appellare per regulam generalem: quia poteſt appellari a quolibet.grauamine.de iure ciuili. Glo. dicit q̃ poteſt:vt no.C.ne fil.pro pat.auth.habita. in ff.gl.quod puto verum[a]. Nã ſi pronunciat ſe nõ eſſe iudicem:poſt interlocutoriam iſtã nõ ſperatur alia: ergo poteſt appellari,vt dictum eſt. Aut pnunciat ſe iudicem cũ non ſit:& tunc tale grauamen non reparatur per appellationem a diffinitiua. Nã iſta vexatio quod cogat coram non ſuo iudice litigare:non põt tolli ſicut nec tortura:vt hac lege. Nã executio talis pronunciatiõis fit coercendo perſonã,vt §.de officio eius cui mã.eſt iuriſ.l. j. & l. cõſentaneum,C.qũo & quando iudex.ergo &c.et eadẽ † rõne idẽ dico,vbicunq; perſona grauatur ad aliquod factũ cohærẽs perſonæ.hoc enim ſi fit,nullo appellationis remedio poterit tolli:vt l.ĩ bello.§.factæ.j.de capti.& poſtl.reuer.Secus ſi eſſet factũ nõ cohærens perſonæ,vt reſtituere poſſeſsionẽ,vt ſupra dixi.Et hoc facit ad multa quæ j.dicẽtur. Prætetea,q negat iudicẽ eſſe aliquẽ:diffinitiuam ſententiã diceret nullã, nõ aũt appellaret. & ſic ſtãte q̃ nõ ſit iudex põt ſequi ſentẽtia. q̃ ſit ſnia vera.† Tertio quæro:quia poſt legitimã perſonã iudicis,conſueuit quæri de perſonis litigantiũ. Quæro,an a pronũciatiõe q̃ pars habeat legitimam perſonã ſtãdi in iudicio,vel non poſsit appellari.d̃ iure Canonico nõ eſt dubiũ: ſed de iure ciuili examinemus primo in pcuratore Si quidẽ pronunciatur non eſſe pcuratorem,poteſt procurator appellare,q̃a cum eo non ſperatur alia diffinitiua.Si vero pnũciatur procurator,aduerſarius,ſi grauatur,põt appellare:quoniã ex hac pnũciatione nõ efficitur procurator nec acta cũ eo preiudicarent domino,vt l.cũ nõ iuſto §.de collu.dete.et no.in vltima q.C.d̃ fur. l.falſus.iõ ſi procederetur,et vinceret aduerſarius,nõ prodeſſet:nec p appellationẽ a diffinitiua iſtud grauamen poteſt reuocari.ſicut dicimus §.qñ nõ idoneus fideiuſſor approbatur:vt l.ſi ab arbitro.§.q fatiſd.cog.et §.tit.ij.l.ſi.Sed in tutore, ſi iudex pronũciat eũ non eſſe legitimũ tutorẽ idem q̃d in procuratore,eadẽ ratione. Si vero pronunciat eũ eſſe tutorẽ, tunc ſi

quidẽ adiecit iudex decernens ratum eẽ, quod eo authore factam erit, nõ poteſt aduerſarius appellare,quia nõ grauatur, quoniam valent geſta p eũ,vt §.q̃d fal.tutro.autho.l.j.§.idẽ Pomponius.Si vero p nũciat ipſum eſſe legitimum tutorem ſimpliciter,tũc poſsit appellari,ſicut in procuratore:quia geſta per eũ nõ preiudicãt pupillo,vt C.in qui.cau.in integr. reſti.non eſt neceſ.l.ſi tutor.Si vero in prĩcipali pſona iudex pronunciat cum non habere legitimam perſonam ſtandi in iudicio : vel ſi pronũciet eũ non eſſe legitimum,vt minorem ex aſpectu,tunc nõ poteſt appellare:quia nõ grauatur:quoniã ſtatur huic pnũciatiõi:niſi perſona,cui poſsit imputari:q̃a debebat ſcire veritatẽ,vt l. minor xxv.annis ex aſpectu.§.de mino.et ſic poteſt intelligi §.de min.l.ait prætor.§.pmittitur.† Quarto q̃ro,q̃a poſt examinatas perſonas diſputatur ſuper obiectis contra libellum circa ſeriẽ ipſius:vtrũ ſi iudex pronunciat nõ eſſe procedendũ vel eſſe procedendũ non obſtantibus obiectis cõtra libellum:pars quæ grauat,an poſsit appellare? de iure canonico nõ eſt dubiũ q̃ põt vt extra,de app.c.ſignificãtibus.vbi ſi nõ facit declarari rem,q̃ obſcure poſita eſſet in libello,appellatur:de iure vero ciuili ſi quidem pronunciat non eſſe procedẽdũ, certum eſt quod poteſt appellare:q̃a non ſperatur alia diffinitiua.Si vero pronunciat eſſe procedendũ:tunc ſi quidẽ exceptiones cõtinebãt aliquid, propter quod ſimpliciter ſuper libello nõ erat procedẽdũ,tunc poteſt appellari. Vexat enim me in litigando q̃ grauamen nõ poterit tolli per appellationẽ a diffinitiua,vt hic.Si vero nõ ipediebat ſimpliciter,ſed requirebat q̃ pars declararet vel rẽ, vel cãm,vel aliud ſimile,tũc eſt dubiũ. Poſſet enim eligere rẽ,vel cãm,ſup qua ſimpliciter nõ deberet procedi:et poſſet eligere cãm, ſuper qua eſſet pcedẽdũ.In dubio aũt interpretamur in cãm impedientẽ,vt l.ſufficit.§.de cõdi.indeb. Dicã ergo poſſe appellari,vt d.c.ſignificãtibus† Quinto q̃ro,ſi obijciatur aliqua exceptio dilatoria,& iudex ſuper ea pnunciauit: an pars,quæ grauat,poſsit appellare? Rñ.ſi qdẽ pnũciauit nõ eſſe pcedẽdum obſtante exceptione:tunc idem eſt quod abſoluere ab obſeruatione iudicij:et tunc nõ eſt dubium q̃ põt appellari etiam de iure ciuili,quia nõ ſperatur alia ſentẽtia ſuper dicta iſtãtia. Si vero pronũciauit eſſe procedendũ cũ non deberet: tũc põt appellari,ſi exceptio,quæ opponebatur, erat legitima:cũ tale grauamẽ nõ poſsit reparari per appellationẽ a diffinitiua. Si enim iudex cogit me litigare tempore quo nõ debeo talis moleſtia non poterit tolli per appellationẽ a diffinitiua:quia cõtinet grauamen conſiſtens in facto q̃d cohæret perſonæ,vt dictum eſt. Pro hoc eſt caſus j.eodẽ. l.proxi.vbi iõ reprobatur appellatio quia exceptio dilatoria nõ fuerat iuſta:ergo a contrario põt appellari vbi proponeretur exceptio dilatoria legitima. Et idẽ videtur dicendũ per eãdem rõnem in omni exceptione quæ opponitur ad proceſſum,etiã ſi ſit perẽptoria,vt exceptio rei iudicatæ,trãſactionis,iuriſiurãdi,et ſimiliũ.† Sexto quæro[b],quia q̃nque poſt citationẽ proceditur cõtra cõtumacẽ ad primum vel ſecũdũ decretũ,vtrũ poſsit appellari. De iure canonico nõ eſt dubium q̃ põt,de iure vero ciuili Dy.tractat in materia primi & ſecũdi decreti quã ponit in l. ſi finita.§.Iul.§.de dã.inſect.et ego recitaui d.l.ſi finita.§.ſi forte.& dicit q̃ ſententia primi decreti eſt interlocutoria:ñ quia ius agentis nõ abſorbet,vt in auth.ei qui iurat.C.de bon.aut. iud.poſſ.ideo nõ poterit appellari.Sententia vero ſecũdi decerti ſimiliter eſt interlocutoria,ſecũdũ eũ.q̃d patet,quia põt ferri pte abſente et lite nõ cõteſtata,vt ibidem ipſe dicit.ñ q̃a abſorbet ius partis,põt appellari,per hãc l.Ego dico q̃ a prio

decreto

fi.de appel.in vj. & de iure in hoc non poſſet in aliis caſibus: quia acquieuiſſe videtur. Ita not. dicit Bart.in d.l.q̃d iuſsit & bene.

¶ Adde an appellari poſsit a ſententia qua quis ſe facit iudicem competentem. Bal.conſi.ccxlij.j.lib.

b ¶ Sexto quæro. Vtrum a ſententia primi & ſecundi decreti poſsit appellari,ad de quod Bar.in d .l. ſi finita.in §.ſi forte. hic allega.per Bart. videtur ſequi in hoc opi.Dyni,licet aliud non dicat hic. aliter loquitur Ioan. An.ĩ tit.de primo & ſecũdo decreto.circa prĩ. in §.ſeq.ſed concor. vt per Imo.in d.§.ſi forte.adde in §. non aũt ſtatim . et vide Bal.in l.ij.C.de epiſ. audiẽ.qui impugnat Bar. Et quid ſi ex tali miſsione transferatur poſſeſsio an poſſit appellari,vid no. Bal.in l.cõſentaneũ. verſi.quæro nunqd ex tali miſsione. C. quomodo & quãdo iudex.de appel.de ſecundo decreto, vide Bald.in authen.ei q. in ante pen.col.C.d bo.auth.iudi.poſſet

Universidad de Deusto Biblioteca

decreto non potest appellari. Nam cum per primum decretũ non transeat nisi detentatio nuda, qd est minus quam momẽtanea possessio, non poterit appellari, sicut a sententia momẽtaneæ possessionis, hoc tñ sic limito. Nã si per primũ decretũ acquireretur missio in possessionem ius quærendi fructus: ꝙ est quandoqꝫ. vt l. fuleinius. §. fi. & ibi ne. ś. ex quib. cau. in pos. ea. tunc posset appellari, quia supra illa parte aufert irreuocabiliter ius partis: nec super hoc speratur alia sententia. Facit ꝙ no. per Cy. de bo. autho. iudi. pos. l. cum proponas. circa finem

19 Itẽ † si reꝰ veniẽs vellet defendere & allegare aliquã cãm, ꝓꝓ quã nõ deberẽt expensæ de iure restitui: & iudex ꝓnunciaret ipsum non esse audiendum, nisi refectis expensis: tũc ab hac pronunciatione posset appellari, sicut ś. dictum est quando pronunciat actorem non esse audiendum, eadem ratione.

20 Item † si ideo quia missus ex primo decreto non admitteretur in possessionem, pars mulctaretur, vel condemnaret ad inter

21 esse, posset appellari: vt l. creditor. §. iussus. ś. de appel. † In eo vero quod dicit de secũdo decreto quod potest appellari, intelligo eo casu quo põt proferri contra absentem, & non latitantẽ: vt d. l. si finita. §. si forte. ś. de dã. infec. & ibi dixi. Si vero proferr cõtra latitante. tunc esset vere cõtumax, & non audiret appellans, secũdũ ea q̃ dixi in l. ex consensu. in fi. ś. de app.

22 & est expressum. j. e. † Tertio principaliter[a] est videndũ de in-
a terlocutorijs quæ occurrunt post litẽ contestatã. Primo quæ-
b ro[b] si datur nimis breuis dilatio ad ꝓbandũ, an possit appellari? Dico ꝙ non, quia non grauatur pars. Nam si non potest probari in prima, petet secũdã, & dabit: vt l. fi. ś. de fer. Sed si

23 petit † secũdã ex iusta cã, & sibi denegat, an possit appellari? Videt ꝙ sic. arg. eius qd delictum est ś. s. qñ audientia denegatur. sed istud verum est qñ denegat in totũ: ita ꝙ non speratur alia diffinitiua: hic denegatur certus actus, & sic tale grauamẽ poterit reparari per appellationẽ a diffinitiua. & ideo dico qd non põt appellari, nisi forte ex dilatione facultas probatiõis deperiret: quia testes essent senes, valetudinarij, morituri, vel subito abfuturi? vt in lege in l. Aqui. si deletum. ś. ad l. Aquil. vel si emineret aliquis casus instantis periculi in ꝓsona testiũ ex his quæ dicuntur in l. ij. iij. & seq. ś. de do. cau. mor. tũc posset appellari: quia tale grauamen non potest reparari ꝑ appellationem a diffinitiua: ergo &c. vt hac lege. consulo tñ ꝙ talis causa exprimatur corã iudice, vt sic causa grauaminis euiden-

24 tius appareat. Secundo † quæro quid si datur[c] dilatio nimis
c magna, vel datur dilatio secunda, cum dari non debeat scdm formã l. fi. ś. de fer. An pars quæ ex hoc asserit se grauatã, possit appellare de iure ciuili? Vr ꝙ sic: sicut quãdo aliquis admittitur ad procedendum, cũ non debeat admitti, vt dictum est. In contrarium facit, quia tale grauamẽ põt reparari ꝑ appellationem a diffinitiua. Sol. Dic, quãdoqꝫ terminus est ita lõgus ꝙ certum est, vel verisimiliter apparet, litem non posset finiri intra tempus constitutum lege vel statuto: tunc potest appellari: quia non speratur diffinitiua. Tantum enim est dare talẽ terminum, quantum absoluere partes ab obseruatione iudicij

d quod est verũ, si datur actori.[d] vt C. de tempo. in inte. restit. pe. l. petendæ. facit C. de iudi. l. ꝓperandũ. §. sinautẽ vtraq; Si vero dictum spatiũ non excedatur: si quidem dicta dilatio q̃ statur, est intra terminũ constitutũ. C. de dilati. l. j. tunc nõ põt appellari: quia iudex non grauauit partem. Est enim in sui potestate hoc facere: vt ibi patet. Si vero terminum excessit: tũc idem: quia iudex non grauat dando dilationes tali grauamine ꝙ non possit reparari per appellationẽ a diffinitiua. Sed si intra terminum vel dilationẽ, quam non debet dare, recipiat probationes, quas non debet: tunc potest esse quod grauauit. vt dicam in seq. q. Nec obstat si dicis, admittere ad procedẽdũ illum qui non debet, est grauare: quia verum est in eo qui nullo modo debet admitti: vt dictum est supra in his quæ fiũt añ litis contestationem: sed postquam lis est contestata, & cõstat partem debere admitti ad litigandum: totũ id ipsum quod est cõstitutũ instãtiæ, est in potestate iudicis: ita tamen quod temp' non proroget: vt C. de iud. l. properandum. §. sinautẽ vtraq;.

e Tertio quæro,[e] pone quod † iudex admittit ꝓbationes, quas

25 non debet admittere, an ille, contra quẽ fit, possit appellare? Rñ. aut sunt probatiões omnino impertinentes, & pars non grauatur: aut sunt probationes super aliqua re. quæ adminicu lant ad cãm. & tũc licet iudex nõ debeat, nec possit admittere, vt qa elapsi sunt termini vel publicati testes vel testes inimici

f producuntur[f], vel quid simile: si tũc iudex admittit grauat partem intantum ꝙ potest appellari. Ratio, quia per appellationem a diffinitiua tale grauamẽ nõ põt reparari. Quod probo. Nã testis qui non

g debet examinari, qa minor[g], vel infamis, vel qa sit elapsus terminꝰ, si examinet, & deponit ꝓ parte, facit aliqd iudiciũ: vt ś. ad Syllania. l. j. §. impuberes. & de pœnis. l. q vltimo. Facit quod no. C de fide instru. l. sicut iniquum. vbi instrumentum etiã nõ solenniter factum. facit indicium. Si ergo cõtingeret probationes esse dubias: tamẽ iudex propter illas ꝓbationes licet nõ debuerint admitti, faueret parti, tam in causa principali, quã appellationis. Est ergo iusta cã appellãdi. arg. optimum ś. de alie. iudi. mutan. causa fac. l. iij. §. j. Pro hoc ś. de appella. l. a snia. vbi ꝓpter illud qualequale præiudiciũ ꝓmittitur appellari. Et ista

26 sit † vna regula satis notata, quod quãdo per appellationẽ a diffinitiua non põt reparari perfecte, quin aliquale præiudiciũ faciat, potest appellari. Et pro hoc ś. de appel. l. j. §. quæsitum. vbi ꝓmittit appellari a mẽdaci relatione. Ratio, quia si princeps consuleret, & sententia daret, iudex appellationis faueret snïæ latæ secundũ consilium Principis: & sic per appellationem a diffinitiua non est plene cõsultũ contra tale grauamẽ. Et ista sufficiãt circa appellationem ab interlocutoria. Superest vt videamus qualiter sit appellandum, cum appellatur ab interlocutoria, scilicet vtrũ in scriptis vel sine, & de modo procedendi super ea. de quo dicam statim. j. eo. l. eiꝰ q.

1 *Vtr A pronunciatione quod non obstantibus exceptionibus ad ulteriora procedatur, si est iniusta potest appellari. seu si est iusta.*
2 *Causa quod debeat inferi in appellatione ab interlocutoria.*
3 *Appellatio ab interlocutoria quod debeat iustificari ex causis in ipsa insertis.*
4 *Appellatio ab interlocutoria quod sit fienda in scriptis.*
5 *Effectus appellationis ab interlocutoria, an sit suspendere pronunciatum: & qualiter.*
6 *Iudex a cuius interlocutoria est appellatum, si appellationi non detulit, non habet ipsum processu decretero citare: & est tunc uerus contumax.*
Intelligit uerum, si iudex dedit appellanti apostolos.
7 *Lis an debeat contestari in causa appellationis ab interlocutoria.*
8 *Practica impugnandi & iustificandi appellationem ab interlocutoria, ubi quod ex primis actis impugnari & iustificari debet, & qualiter hoc intelligatur.*
9 *Sentẽtia in causa appellationis ab interlocutoria, quod profertur in scriptis.*
10 *Si in causa appellationis pronunciatur bene appellatũ tota causa deuoluitur ad iudicem appellationis: & quid si pronunciatur male appellatum.*

EIus qui. Propter supplicationem factam principi iudex inferior non impedit ꝓcedere: & qui ob eam causam appellat, nõ

1 auditur. h. d. Ex hac † lege nota quod quãdo iudex non obstantibus exceptionibꝰ oppositis ad processum, pronunciat esse procedendum: si iuste ꝓnunciaret, nõ appellaretur: ergo a contrario, si iniuste ꝓnunciaret, a tali grauamine posset appellari. quod est no. & no. per gl. C. ne fi. ꝓ pat. auth. habita. Rationem dixi in l. præceden. quia tale gra-

2 uamen non põt reparari per appellationẽ a diffinitiua. Secũ-
h do nota † ꝙ in appellatione ab interlocutoria, debet inferi cã[h]

in l. ij. in xj. qõ. si ex noxa. cau. agat.

a ¶ Tertio principaliter. Et adde ad materiam ꝙ dilationes sunt ita moderatę ꝙ non transeat instantia asignata a lege, vel statuto, vel ab homine secũdũ Inn. in c. de causis. de off. deleg. & de ac. ad petitionẽ. & vide Imo. in l. qui ante calẽdas de ver. ob. Bar. ī extrauagan. ad reprimendũ. in versi. per edicta. & Pe. de anc. in cle. j. de so. compe. & vide Bal. in l. i. in prin. C. de dilatio.

b ¶ Primo q̃ro. Vide c. j. de dila. ꝙ ad materiam allegat bart. in l. iiij. §. prætor. in iiij. collũ. de dã. infec. & quod no. Bar. i. e. l. in ij. q. & ꝙ notat Bart. in l. j. & ibi dixi ś. de re iudi. & vide q̃ dixi post Bart. in l. j. in iij. collũ. ī. de iurisdom. iud. bar. in l. iij. C. de epi. audiẽ. & etiã quid si iudex nullam dat dilationẽ, & denegat audiẽtiam.

c ¶ Quid si datur. Ad de Bald. in l. ij. C. de epi. audien. & in l. j. C. de dila. in princi.

d ¶ Detur actori. Ad de ꝙ idẽ videtur si statueretur reo, præterquã in casu d. l. petendæ. no. per Bart. & Bald.

e ¶ Tertio q̃ro. Si iudex admittit probationes, quas nõ debet admittere &c. Adde Spec. in tit. de teste. §. j. in ver. recepta autem. &c. & ꝙ doc. in l. arbiter. qui satisda. cog. & Bal. in d. l. ij. C. de episc. audi.

POMATES.

f ¶ Producuntur. Ergo inimicus facit aliquod indicium, vide Alexã. in l. maritus. in apostil. de quæst.

g ¶ Quia minor. Adde Bal. in d. l. ij. C. de episc. audien.

h ¶ Inferi causa. De hoc adde ad sciendũ vtrum requirat vel non. Dic ꝙ ab interlocutoria quę habet vim diffinitiuæ propter duo concurrentia. Primo, quia non expectat aliam post se, & ea lata iudex fũctus est officio suo. Secundo, quia imponit finem controuersiæ, de qua est quæstio, appellandũ est ab ipsa ea forma qua appellatur a diffini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

riua: & potest impugnari, & iustificari appellatio ex nouis actis sicut appellatio a diffinitiua. & hoc ideo, quia mistum tribui debet extremo, in quo potentius incalescit. l. quæritur. ī. de stat. homi. Quæ aūt sint istæ interlocutoriæ, vide per do. Ant. in rubr. extra de re iudi. per Ludo. in rub. & in l. j. ī. d̄ re iud. Et ista decisio. & conclusio videtur de mēte Abb. & Ioā. And. in ca. peruenit. el ij. de appel. & clarius Bald. qui eam confirmat ī leg. minoribus. C. d̄ his quib. vt indig. quem sequitur Pet. de Anch. in l. itj. §. fi. ī. de appel. & domi. Ant. in d. c. peruenit el ij. de app. et in ca. tua nos. eo. tit. de ap. Et pro prædictis bene facit l. si pecuniā. C. de re iud. vbi gl. sentit quod appelletur a præcepto, iuncto tex. ibi: finita diffinitiua. Et ita tene Bal. in additio. Spec. in tit. de appella. in versi. in his quæ cōtinent publicam vtilitatem, &c. Sed cōtra hoc facit l. ait p̄tor. §. permittitur. d̄ mino. vbi Bar. videtur sentire cōtra. Et potest responderi q̄ ibi Bar. male loqtur & quod sufficit ibi dicere in genere, tale præceptū esse iniurio sum: id est, iniustum. Vel potest dici quod ibi loquitur quando in appellatione fatebatur se debitorem minoris: et ideo appellatio videbatur frustratoria manifeste, et sic non valet ibi nisi inseratur causa: quia iudex præcepit iuste vt solueret minori carenti curatore. Secus aūt dico quando esset aliqua interlocutoria, quæ post se expectaret aliam diffinitiuam. Nam tūc in casibus, in quibus appellari potest, appellabitur, vt a mera interlocutoria, vt not. glo. in Clemen. fi. de appel. Not. tamen q̄ si per apertā naturam verborū pronunciationis, apparet de iniustitia, non requiritur causa, secundū Bal. ī l. terminato. in vlti. eo. C. de fruct. & lit. expen. et in d. l. minoribus. Et an sufficiat generalis causæ iserto, vide Bald. quod non, in l. eos. in §. fin autem. C. de appel. ī pric. et dixi late post Bar. in l. prætor. in prin. ī. de oper. no. nunc. et no. moder. in l. j. §. libelli. ī. de appel. et vbi mādatur aliquid p interlocutoriā, qd̄ non potest mādari per diffinitiuā, appellatur ab ea sine expressiōe causæ. Bal. in l. ante sentētiā. C. quorū app. et ibi subdit, an sit opus q̄ cā expressa in appellatione sit ꝓbabilis necne, qd̄ si nō est expīsum in iure, est arbitrariū. et hic vide p Imo. et vide ad supradicta glo. fi. in c. fi. in verbo, inanes. de elect. lib. vj. et Bal. in l. actori. C. de reb. cre. Quæ aūt, et qualis debet esse cā, dixi post Bar. et Ang. in l. prætor. in prin. de ope. noui nūcia. et ibi limitaui de appellante, de quo etiā per Bal. in d. l. minoribus. de his qb. vt indig. Quid aūt ī cōfesso appellante, an debet causam exprimere: vide p docto. in l. in. §. iudex. supra de appel.

¶ Adde quod specialis insertio causæ requiratur. Bal. cōs. cccl xvij. j. lib.

g ¶ Primo quæro. Vtrum appellatio ab interlocutoria debeat fieri in scriptis adde Bar. in l. nec quicquam. §. vbi decretū. ī. de offi. procōsul. & vide Bal, & Ang. in l. patris & filij. de vulga. & pup. quod hodie est determinatū per c. cordi. de appel. in vj. Intelligo similiter idem habere locū in interlocutoria habente vim diffinitiuæ: vt colligitur per docto. in c. cupiētes. de elec. in vj. vide Specu. et Ioan. An. in c. cordi. de appel. in vj. et eod. tit. in c. appellanti. in iij. gl. Sed an hodie valeat statutum q̄ posit appellari ab interlocutoria sine scriptis: vide Rom. in rubrica de arbitris. in xij. charta. Et ad Bar. hic ad de Bald. in l. eos. §. sinautem. & ibi Bartolus in principio. C. de appel. & vide per Modernos in l. prima. §. libelli. ī. de appel. ¶ Ab extra quæritur vltra Barto. an appellatio ab interlocutoria extinguat pronūciatū, vide Bar. in lege, furti. §. j. in fin. ī. de infamibus. Specula. in tit. de appellatio. §. testat videre. in fi. Et ad supra dicta per Bar. in ij. quæstione, vide Bal. in l. fi. ī. de in integ. rest. C. de dila. in l. a procedente. & in l. generaliter. §. j. d̄ rebus creditis. et Specu. ī ti. de ap. §. nouissime. in vers. sed vt ī. Quid aūt in diffinitiua, vide Specu. in ti. de app. §. nunc breuiter. in prin. et in vers. sed autē. Et an debet pars citari, vide in ca. eum qui. de dolo. et contu.

1 nō solū. li. vj. Sol. dicēdū est[b] q̄ est in potestate iudicis a quo appellatur vel procedere, vel appellationi deferre. Et istud p̄bat tex. in dicta l. intra vtile. [c] ibi pręses in eitētū appella. cętera cognitionis distulit. Et sic appet q̄ ipsa appellatio a grauamine n ō suspendit officium iudicis a quo appellatur: sed ipsemet iudex deferendo appellationi suspendit officiū suū. Et si apparet q̄ c. nō solū procedat de iure ciuili, vt dicamus: aut iudex detulit appellatiōi, & suspensa est eius iurisdictio, vt in c. cū appellatiōibus. extra de ap. li. vj. quia ipsemet suspendit: aut nō detulit[d] appellationi: et pōt ꝓcedere in causa, donec sibi ihibeatur per supiorem, vt d. c. nō solū. et valet processus interim factus. Sed si ꝓnunciabitur bene appellatū, oīa reuocabuntur alias firmus remanebit ꝓcessus, vt ibi patet: et est no.[e] q̄ ¶ postquā q̄s appellauit ab ĩterlocutoria, iudex prim[9] nō habet ipsū in ꝓcessu decætero citare eū appellādo videat recusare[f] se nolle corā eo litigare & cōparere et sic est verus cōtumax, q̄ nō ē amplius reqrēdus: vt no. in l. fi. §. de ī inte. rest. et l. ex cōsensu. §. fi. d̄ ap. et est expressū extra de do. et cōtu. c. ij. li. vj. qd̄ intelligo, si iudex a quo est appellatū, appellāti dedit apostolos refutatorios, putꝑ debet alias secus. Nā eo ipso qd̄ ei nō daret apostolos, grauaret, vt ꝓbat extra d̄ ap. c. ab eo. li. vj. et eo. ti. in cl. j. et sic ipse suo facto suspēdit suā iurisdictionē. Tertio ¶ q̄ro,[8] q̄n appellatur ab interlocutoria, vtrū in cā app. debeat lis contestari in appellatiōe a diffinitiua? Certū est qd̄ parte absēte pōt ꝓcedi litē nō cōtestata: vt C. d̄ tēp. app. l. fi. §. illud. Sed quando ꝓceditur parte pñte, debet lis cōtestari, vt C. ne lic ī vna ea. cā ter. pu. l. vna: sic ēt in appellatiōe ab ĩterlocutoria est determinatū p canōes extra de ap. c. interposita. in fi. & ibi per Ber. Quarto quæro[h] de mō iustificādi, et impugnādi appellationē ab interlocutoria: et cū appellat a diffinitiua, certū est q̄ pñt noui articuli, & nouæ ꝓbatiōes fieri secūdū ea q̄ habemus in l. eos. §. j. C. d̄ ap. & de tēpo app. l. per hanc. sed in appellatione ab interlocutoria determinatum est ita quod solum ex primis actis iustificari vel impugnari debeat, vt extra de appostea factā: vt est textus in d. c. licet. Secus eēt si processus fieret p̄ desertionē per iudicē a quo est appellatū: quia tūc valeret, etiā si appellans nūquam fuisset citatus: imo qd̄ plus est ipse vt verus cōtumax nō posset appellare ab interlocutoria, vel diffinitiua lata cōtra eū absentē. c. personas. & c. se. de ap. & no. eo. ti. c. dilecti. Vbi vero quis appellasset ab interlocutoria iniuste vel nō rite, vt qa nō appellasset in scriptis, vel nō expressisset cām grauaminis specialiter: tunc clarū est qa dicitur verus contumax: q̄ iudex a quo pōt ꝓcedere ad vlteriora, eo amplius nō citato. c. ij. de dolo et cōtu. in vj. et Clt. j. eo. tit. Et ad hic dicta per Bar. vide doc. in c. super eo. el ij. de appel.

b ¶ Dicēdum est. Ad de quod dixit Inn. in proposito. ī c. cū causam de re iud. et no. ī l. iiue. C. d̄ dil. Quid aūt si nō sit appellatum a sententia interlocutoria, vtrū intra tēpus appellādi possit iudex procēd̄ re? vide no. Bal. in l. ita demū. C. de ꝓcu. & in c. fi. de ap. in vj. & gl. & ibi no. in l. a procedēte. C. d̄ dila. & Bald. in l. generaliter. §. j. et C. d̄ re. cr. & ad intellectū. d. c. nō solū. vide cap. ex parte. de rescri. et vide do. Anto. in c. dilectus el ij. de rescri. et vide Bar. in dicta l. generaliter. §. fi. & etiā Bart. in l. ij. de episc. audiē. & In. ī c. super his. de appel.

c ¶ L. intra vtile Ad de Barto. in l. ait prætor. §. permittitur. d̄ min. et Anch. in Cl. j. de dolo. et contu.

d ¶ Non detulit. Add̄ ad hoc qd̄ habes in l. arbiter. qui satisdare cog.

e ¶ Et est nota. Et ad Bar. hic adde quo est verum, quod appellans rite et recte ab interlocutoria, est exēptus ipso iure a iurisdictione iudicis a quo, et ipso iure non valet ꝓcessus, nec sēntētia quā facit iudex a quo, post appellationē. ca. per tuas. d̄ sentē. excō. & cap. licet. eodem ti. in vj. et cap. ad audientiā. & ca. dilectus. de appellationi. in rātū q̄ nō firmaretur per desertionem appellatiōis

f ¶ Videatur recusare. Qui non appellauit, amplius non est citandus quia est verus cōtumax, vt not. Inn. in c. ex ratione. de appel. quod no. ad ea q̄ dixit Bal. in l. ab executore. C. quo. ap. et adde Bar. in l. q Romæ. §. Seia. de verb. ob. et Bar. in d. l. fi. in prin. vl. eo. in l. intra vtile. de mino.

g ¶ Tertio quæro. Vtrum in causa appellationis ab interlocutoria debeat lis contestari et adde ad Barto. hic quod Bal. in auth. si omnes. C. si vt se ab hære. absti. firmat q̄ in interlocutoria nullo mō litis contestatio requiratur. Idem in auth. hoc sacramentum hodie. C. de iura. calum. et idem Spec. in tit. de lib. concep. §. nunc dicendū. et domini de Rota decis. vij. et do. Abb. Sicul. in c. Raynaldus. de test. licet Ioā. And. in c. Raynaldus. dicat in interlocutoria requiritur diffinitiua non.

pella

a ℂ C.appellanti.limitanni esset lata contra contumacem vel absentem, secundum Bar.in d.§.permittitur.q esse valde notã. Et istis adde Innõ in c.pe.de ope.no.nũ.& Bald.in l.iniuitus.C.de procur.referẽtem Dy.& Bald.in l.ij in vlti.charta de rescin.vendi.& limitat in hoc d.Clemen.appellanti.vt p bal.in l.generaliter.§.j.C.de rebus cred.& Inn.in c.quod ad cõsultationẽ.de re iud.vbi voluit.q si lata interlocutoria non appellauit, postea a diffinitiua potero ex nouis & ex antiquis actis,seu causis reparare grauamen interlocutoriæ.q'd no.& vide Bar.in l.eos.§.finaut.C.de app.& ibi docto.& vidi Bart.in l.generaliter.§.j.& dicit not.Bal.in d.l.inuitus.in vlti.colũ.q'd istæ regula fallit,nisi probationes de nouo emergãt.Et multis modis limitat d.cle.appellanti.bald.in l.per hanc.in vlt.col.de tẽp.appel.& vno modo limitat p Imo.in l.recusare.§.si quis alio.ff.ad trebel.& est dictũ do.Ant.alias docto.in c.ex parte.de appel.el.j.Pluribus etiam modis limitatur d.Clemen.appellanti.vt per Bal.in repeti.l.ij.circa vlti.col.de rescin.vendic.& ad d.Clemen.appellanti.vide Bal.in l.arbitro.qui satisda.cog.

b ℂ Quinto quæro.Adde q tex.in c.interposita.hic alleg.dicit q appellatio iustificat,si appellãs offerat se pbaturũ causas expressas.sed qd si nihil ille dicat: dic q idem:qa illud subintelligit.Text.est multũ no.i c.exhibita,de iudi.quo casu sufficit se pbare ad iustificationẽ appellantis, q ipse obtulit se incõtinenti pbaturũ.nõ aũt requit q pbet iuste vel iniuste appellatũ:vt d.c.interposita.q tenemẽti.et ad pdicta adde Bald.in laũ finiz.i fi.j.co.C.quo.ap.& not.p gl.magnã i fi.in c.Romana.de appel.i vj.

c ℂ Puto verũ.Adde q hoc est verũ,etiã quo ad iudicem delegatum sine noua cõmissione, secundum Inno.Host.& Ioan.An.in c.vt debitus de appel.& no.Sali.in l.j.C.qñ pũo.& in l.si vt pponis.& in l.si præses.C.qũo & qñ iu.Et ad Bar-

a pella.c.appellanti[a].in cle.Et hoc verũ est de iure ciuili,vt l.ait prætor.§.permittit.ff.de mino.vbi tex.ita demũ appellari permittit occasione minoris ætatis,si illa minor ætas allegata fuit in primo iudicio. Hoc declaratur per rationem: Appellatio ab interlocutoria fit ratione grauaminis illati a iudice:quia aliquid facit contra legem,vt supra dictum est:licet si aliquis vellet iustificare appellationẽ suam ex aliqua causa quæ nõ fuisset iudici nota, non probaret iudicem intulisse sibi grauamẽ: & ideo appellationem non iustificaret.oportet ergo q'd hoc faciat ex primis actis: quod non est intelligẽdum simpliciter vt coram iudice appellationis nihil sit probãdum,sed est recurrendum ad distinctionẽ positam in tex in cap.interposita.extra,de appel.quia aut ille,q allegauit causam coram iudice,obtulit se probaturum, & iudex non amisit:& statim apparet grauamen,etiam si causa non esset vera.Aut nõ obtulit se probaturũ:& tunc coram iudice appellationis debet probari de veritate causæ,vt ibi dicitur.Itẽ si iudex, a quo appellatur,non fuisset passus acta facta coram se scribi,vel appellanti copiam dari: poterit pars appellans per testes corã iudice appellationis hoc probare:arg.C.vt lite pen.l.ij.

9 Quinto † quæro[b] qualiter sit

b sententiandum,cum appellatur ab interlocutoria,videlicet vtrum in scriptis vel sine scriptis? Et videtur quod sine scriptis, quia ista sententia videtur interlocutoria sicut prima:arg.eius quod no.in c.si.extra de re iudi.in Cle.ecõtra videtur q debeat sentẽtiari in scriptis,sicut appellatur i scriptis,& contestatur lis quando agitur parte præsente,vt dictum est.& sic videt lis ordinaria,& sic obseruatur.Nam in causa appellationis vertitur plus cognitionis quã interlocutoriæ:quia per hoc tota causa deuoluitur ad superiorem,vt statim dicam.

10 Sexto † quæro,si pronunciatur bene appellatum,an tota causa deuoluatur ad iudicem appellationis.De iure Canonico non est dubium:vt extra,de appella.c.cordi.lib.vj.De iure vero ciuili potest dubitari.Cy.C.de tempo.appel.l.per hanc.in vij.qõ.videtur tenere idẽ de iure ciuili, & nihil allegat ad hoc.Tamen hoc puto

c verum:[c] quia casus est in l.si quis prouocatione.C.de appel.secũdum lectu.Pla.vbi ab iniuria facti vel dicti potest appellari, & tota causa transfertur ad superiorem. No.q dicit de iniuria dicti.Si enim apparet quod iudex grauauerit partem,apparet q ei fecit iniuriã dicto:ergo &c.Si vero pronunciaretur male appellatum: tũc reuerteretur causa ad primũ iudicem, vt l.intra vtile.ff.de mino.quod est verum,si appellatus voluerit:alias secus:vt d.c.cordi.Quod satis potest dici verum de iure ciuili Cum enim appellando ab eo dixerit se grauatum.& coram superiore est per consequens litigandum:nec potest recusare illum iudicẽ,quem ipse elegit:vt C.d'lit.cõte.auf.offerat.& l.cũ Papi.de sentẽ.

E I,cuius. Appellatione interposita siue sit recepta siue nõ,debet officium iudicis cõquiescere, & attentata reuocantur per

1 superiorẽ h.d.vsq; ad ver.plane. † Nota q facta appellatione pẽdente, reuocant per officium iudicis ad quẽ.De quo ff.de admini.tuto.l.chirographis.§.j.& per Io.And.de appel.c.non solũ.lib.vj.& dicam j.titu.ij.l.j.ver.plane.Videte per vos.

Intra constituta. De isto tẽpore & de alijs dicam j.titu.j.l.j.

S Ciendum. Etiã appellatione nõ recepta nihil innouari debet.Itẽ apostoli etiã refutatorij ita debẽt dari,q partes quid in eis continetur, intelligãt.h.d.

Oppo.C.quo.appel.non reci.l.ij.& iij.

d & fi.Sol.Hoc intellige,nisi in casib',[d] in quibus est notoriũ de iure appellationẽ nõ debere recipi:vt in cõtrarijs.Sed hic, quando erat certũ q debebat recipi, vel erat dubium.Item † de hoc an appellatio debeat recipi,cognoscit superior:vt j.tit.ij.l.j.Quæ cognitio fit summatim: vt C.quo.appel.non reci.l.j.& licet glo.ibi di-

e cat q requiritur plena[e] probatio: intellige quo ad probationem summariã, non quo ad ordinem:quia fiet forte parte absente,secundum Inno.& Host.vt ipsi dicunt extra,de offi.deleg.c.pastoralis.

1 *Appellatio quòd non admittitur in causa alimentorũ, quando petuntur officio iudicis.secus si iure actionis.*
2 *Appellatio semper cum causa,admittitur etiam in omnibus casibus in quibus non admittitur.*
3 *Ab iniquitate legis uel statuti quando posit appellari.*
4 *Appellari quando posit ab actibus extraiudicialibus.*
5 *In appellatione ab actu extraiudiciali debet inseri causa, & probari:ut attentata interim reuocentur.*
6 *Ab arbitramẽto lato per arbitratorẽ potest ex iusta causa appellari,& attentata interim reuocantur,& tenetur tẽpora appellationis obseruare.*
Arbitramentum est transactio.
Petens reductionem ad arbitrium boni uiri ab arbitramẽto,non tenetur tempora appellationis obseruare.
7 *Ab actu extraiudiciali, qui litem non finit,quando quis posit appellare.*
8 *Sententia maioris partis creditorum statur,nisi minor pars euidenter ostenderet opinionem illorum manifestam continere iniquitatem.*
9 *Si plures consanguinei discordant in puella maritanda,tũc appellatur ad superiorem.*
10 *A uenditione pignoris fienda per creditorem,quando posit appellari.*

S I res. Primo ponit regulã, q si res dilationem nõ recipit,non põt appellari.Secundo hãc regulã declarat per tria exempla.Tertio ponit duos casus,in quibus nõ licet appellari,qui non ponũtur in dicta regula. Secunda ibi:veluti.Tertia ibi:item si ex ppetuo.Ad primũ,scilicet circa regulam glo.ponit exemplũ de l.constitutiones.ff.

1 de appel.& bene Dy.ponit † aliud exem-

f plum,scilicet in causa alimentorũ,[f] cui cõgruit quod j.sequitur in tex.de annona in vsum militũ destinãda.Pro hoc facit in auf.vt vt lice.mat.& auiæ.§.illud.& hoc verũ si alimenta petunt officio iudicis:& sic propter inopiam:arg.ff.de re iudi.l.ij.& de fer.l.ij.Secus si iure actionis:vt C.de appella.l.& in maioribus.Ita dicit Gul.de Cug.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.ij.& fuit opin.Marti.de Fano,vt refert Specu.in titu.de appella.§.in quibus.ver.sed nunquid quando.Et idem in alijs causis, quæ dilationem non recipiunt:vt dicto.§.in quibus.versiculo viij.dic vt ibi.

2 Sequitur, † ne testamentum aperiatur:vt infra, ne hæres scriptus in posses.mittatur.Cui concordat C.quo.appel.non reci.

to.hic adde Bal.in l.intra vtile.in fin.de mino.& in l.eos.in prin.C.de appel.Et adde prędictis Imo.in l.iudex.postquã.de re iudi.in viij.col.qui sequitur Hosti.in loco præalleg.& vide quæ ibi dixi p Paul.de Lezza.in Cle.sæpe.ad fin.in.j.col.de appel.& in c.vt debitus.in iij.co.eo.titu.& ibi per domi.Ant.in vlt.char.Sed quid si aliqs appellat ab interlocutoria, postea appellat a diffinitiua vtrũ vna absorbeat aliã? Bal.in l.generaliter.§.j.C.de reb.credit.tenet q non:sed bene cogit eligere quã velit prosequi.Idem Inno.in c.dilecto.de appel.

d ℂ Nisi in casib.istis.Adde Bart.in l.j.C.quo.appella.eo autẽ casu quo iudex non defert,tenetur parti læsæ secundũ Bal.in rub.in fi.C.de poen.iud.& p istũ tex.dicit Bal.in l.iij.in ij.col.C.de appella.q vbi iudex a quo.detulit appellationẽ iudici ad quem, tenet admittere.Et qñ iudex a quo.vult recipere appellationem q'd debet facere: vide Bal.ibi in vlt.co.

e ℂ Requiritur plena.Adde Bar.in l.iuij.§.hoc autem.in fin.de dã.infect.licet contrariũ teneat i l.j.C.quorum appel.

f ℂ Causa alimentorum.A sñia lata in cã alimentorũ non appellat:adde Bar.in l.Mela.& qũ ibi dixi de ali.leg.& in l.solent.eo.tit.& Guid.de Suza.in l.de alimentis.de transact.& Bald.in l.nemini.C.de sum.tri.Adde q Guido de Suza.in l.si iudex.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.vt refert Io.An.in addi.ad Spe in loco alleg.per Bart.tenet q potest appellari a sñia lata super alimentis præstãdis, maxime si habeat vñ se alat.& si non habeat,appellans teneatur interim pstare alimenta appellato.Tñ Ioan.Andr.de hoc se remittit ad c.sup electio.de causa posses.

Ad quæstiones io. v. notata in c. vt debitus, glossa de appella.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Adiecta cā. Nota ꝙ in casibus, in qb. est ꝓhibita appellatio, intelligit sine cā: secus cū cā. Idē tenet Bal. i l. qsqs. C. quo. appel. & in l. j. in ij. col. C. si de mo. poss.

b ¶ Appellari. Vide Bal. in l. a iudicibus. C. de appella. & in l. quisqs. C. quo. app. & in l. ij. ī. de legi. & ideo dicit Bal. in l. j. in vlto. C. ne ex delic. defunc. ꝙ a pœna nō pōt appellari, cū sit a lege īposita. Et vide ad p̄dicta. Bal. oīno in l. j. §. similiq; modo. el j. C. de lati. lib. tol. ab extra. iste tex. facit ꝙ in causa dāni infecti nō possit appellari. de quo vide Spe. in tit. de offi. iudi. §. iudicis officium. in versi. sed an eisdem. & in ti. de appel. §. ī qbus. in ver. sed mō q̄ro iudex. Sed dubium facit l. placet vt in iudicib. C. de ped. iudi. iunctis his quæ no. in §. duas. in l. iiij. ī. de dā. infec. Et pōt dici ꝙ vbi cā nō recipit dilationē, nō possit appellari, vt hic p Bar. & in l. iiij. §. hoc autē. de dā. infect. Sed an a sniā lata ꝙ faber recedat, nec stet iuxta scholas, iuxta ea q̄ not. p Bar. in l. j. fol. mar. in fi. possit appellari? Bal. multum not. in l. j. in fin. C. si de mo. poss. tenet ꝙ nō per hanc legē. qd nota. & adde ꝙ a sniā lata sup excussione non pōt appellari, secundū Bal. in l. ij. in vlt. colū. C. qū fit, vel priua. Bal. vī tenere contrariū in l. a diuo. §. in exe. & ibi vide quę dixi de re iudic. & quod dixi. j. eo. l. fin.

c ¶ Sæpe accidit. Qñ dicat dolus esse in lege vel nō. & idē qd dicit hic Bart. tenet Bal. in l. qsquis. C. quorum appel.

d ¶ Non nocebit sibi. Adde Ang. in l. ij. ī. qd qsq; iur. & in j. cōsti. Cod. 6. qbus. i fi. ī. de iusti. & iure.

e ¶ Sed puocatio. adde qd no. Bar. in l. j. in prin. in viij. q. de oper. no. nun. Et vide qd no. Inno. in c. qnrauallis. de iureiu. vbi videtur dicere, ꝙ in istis iudex non tenetur seruare iudiciariū ordinem, &c.

POMATES.

f ¶ Poterit appel. Idē tenet Roma. in d. l. arbitro. & in d. consi. cclxj. & in rubric. de arbi. sed contrariū tenet Bal. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & in rubr. C. de appel. & Abb. in consi. xxxviij. incip. l. quisquis. Ioā. And. extra de offi. dele. c. j. intelligit, ꝙ nō pōt appellari, nisi adiecta causa.[a] & sic debet inseri cā, sicut in appellatione ab interlocutoria. Dixi ī. eod. l. ij. Sequitur in text. si ex ꝓpetuo edicto aliquid decernat, nō licet appellare. Glo. alleg. ī. de appel. l. ex cōsensu. §. fi. Ex quo intelligitur hic, ꝙ si cōtra cōtumacē pemptorio edicto citatū aliquid decernatur, non licet appellare. Alij intelligunt ꝓpetuo edicto, i. lege ꝓpetua. Et sic dicūt hic †casum ꝙ ab iniquitate legis, vel statuti, nō pōt appellari.[b] Facit j. de verb. signifi. l. si qua pœna. secundū Dyn. Istā quæstionem posui in l. omnes populi. ī. de iust. et iur. & ibi dixi sic: Si statutū sit generale, nō pōt appellari, vt hic, secundū Dyn. & l. si qua. & l. ij. §. exactis. ī. de orig. iur. vbi videt casus. Sed si fieret cōtra certā personā, tunc posset appellari: vt ī. qui, & à qb. l. si priuatus. & de pollici. l. toties. in fin. & ī. de appel. l. si constat. Dico etiam, si statutū prima facie est factū generale, sed in veritate contra vnā persō nā factū est, vt sæpe accidit,[c] potest p superiorē corrigi: argu. ī. de doli excep. l. j. in fin. ꝓut ponit de dolo qui cōmittitur in legibus cōdendis: veruntamen Dyn. dicit C. quæ sit lōga cōsue. l. j. in iiij. quæstio. principali circa fin. ꝙ si ille, qui ex tali statuto læditur, cōtradicit, non nocebit sibi.[d] Quod limita secundū ea, quæ not. Inn. in c. cū accessissent extra, de constitu. Sequitur in tex. Item quo minus pignus vendere liceat, appellari non pōt. duobus modis intelligit glo. Vno, quod à sententia iudicis, in qua continetur ꝙ factæ sunt denunciationes debitori à creditore, nō pōt appellari. qd intellige, sine causa. Si enim iudex grauaret, ex causa potest appellari: sicut si excederet modum in exequendo: vt C. quo. app. nō recip. l. ab executione. Alio mō intelligit, ꝙ ab ipsa venditiōe nō potest appellari, cū nulla præcessit sentētia: & sic nō est actus iudiciari[e]. † Et sic secūdum hoc habes casum, ꝙ ab actibus extraiudicialib' nō pōt appellari. Cuius rei gratia istud examinemus. Vtrū sit verū ꝙ de iure ciuili ab actibus extraiudicialibus non potest appellari. Tex. videtur ꝙ sic, ī. de appel. l. à sententia. §. itemq; rescripsit. vbi dicit, ꝙ à transactione appellatur licet glo. ibi destruat illū tex. & dicat ꝙ legatarij non appellāt: sed actione ex testamento petunt legata. Sed antequā ꝓcedam vlterius, quæro quid releuat, vtrum ibi legatarius appellet, vel agat actione ex testamēto? Respōdeo, si dicimus posse appellari à die appellationis interpositæ, omnia attentata reuocabuntur per officium iudicis ad q̄uem appellatur, etiam antequā vincat in causa appellationis: vt ī. eo. l. si ctiius. & j. titu. ij. l. j. & ibi dicam. Si nō posset appellari, hoc nō contingeret. Quid ergo dicemus. De iure Canonico non est dubiū ꝙ ab actibus extraiudicialibus, ex quibus qs grauat, vel dubitat ex causis verisimilibus ne grauaretur, potest appellari: vt extra, de appel. c. bene. & talis appellatio non est ꝓprie appellatio, sed prouocatio[e] ad causam: vt extra de appel. c. cum sit Romana. versi. si vero. Hoc præmisso arguo sic: solū in nunciane noui operis reperitur, ꝙ facta nunciatione extra iudiciū, si quid attentetur cōtra, destruatur solū ex hoc, quod attentatum est post nunciationem: vt l. j. ī. de no. ope. nuncia. ergo in cōtrariū est ius cōmune. Et ꝓ hoc videtur hic casus. Solu. Dic, quidam sunt actus, qui fiunt extra iudicium p modū cuiusdam iurisdictionis: vt electiones ad officia. & in istis sine dubio potest appellari cū distinctione, vt dixi ī. qñ appel. sit. l. j. §. solent. Et idē de alijs quę fiunt inter plures, ad quos spectat aliquid facere, vt ad vniuersos: vt extra, de his q̄ fiunt à maio. par. capi. c. j. & ibi de hoc. & C. de appella. l. si ad scribatum. & l. ciues. cum simi. Quidā sunt actus, qui exercentur aliter quā p modū iurisdictionis: nec spectāt ad plures vt vniuersos, sed vt singulos: & tunc aut sunt actus, qui imponunt finem litibus, vt trāsactio, vel iurisiurandū: & tūc sine dubionō possunt appellare partes, quorū cōsensu factum est: sed alij, qui læderētur appellare possunt vt d. l. à sententia. §. j. idemq; rescripsi. nō faciendo vim literæ. Et est †aduertendū, ꝙ in tali appellatione oportet ꝙ inferat causa legitima, & ꝓbabilis: vt si dicant in fraudē eorū factum: vt exp̄sse dicit tex. in d. §. idemq; rescripsit. Sic ergo ille text. cū iure Canonico cōcordat, nec est qui repugnet. quare illū tex. glo. destruimus, & sic inducimus discordiam inter ius Canonicum, & ciuile. Eadem ratione dico, ꝙ †cum arbitramentum arbitratoris assumpti super aliqua lite, finiat litē, & sit transactio: ꝙ ille contra quem fertur, ex iusta causa poterit appellare[f]: & habebit prædictū effectū, vt attentata interim reuocētur, vt dictū est, p d. §. idemq; rescripsit. & debebit obseruare tēpora appellationis: vt in c. sicut appellationē. de appel. in Clemen. Si tamen nolit appellare: sed alias iure actiōis, vel officio iudicis petere ad arbitriū boni viri reduci, nō tenet obseruare illa tempora: sed seruatur, id qd dixi in l. si societatē. §. arbitrorū. ī. p soc. Si vero non †est actus, qui litem finiat tunc aliqñ est actus factus, cœptus & pfectus: aliqñ nec cœpt' nec pfectus, sed cōminat'. Primo casu nescio de iure ciuili ꝙ possit appellari, sunt tñ alia prodita remedia: vt ꝙ indebite factū est tollat, vt interdictū qd vi aut clam, & actio aquæ pluuię arcē. & multa similia, & oīa interdicta restitutoria. Secūdo casu, habemus nunciationem noui operis: tamē in illa hoc est speciale, ꝙ talis nunciatio, vel prouocatio ad causam non requiritur: vt l. j. in princ. & ibi. not. ī. de no. oper. nun. in alijs vero hoc nō reperio. sed pro eo quod timemus perfici, possumus dicere idem quod statim dicam. Tertio casu quando actus est cœptus, nec perfectus, sed comminatus, vel de eo verisimiliter dubitatur ex iustis causis: tunc dico, quod in omnibus casibus, in quibus iudex potest adiri, & eius officium implorari, ne fiat: in illis extra iudicium potest appellari.[g] hoc est supponere se protectioni talis iudicis, & protestari ex eius parte, vt nulla fiat nouitas: tunc si postea iuerit ad iudicem, reuocabuntur attentata interim: vt l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. supra de noui. oper. nuncia. & dicto ca. bonæ memoriæ. extra de appella. Sed isto casu debebit talis appellatio, seu protestatio fieri inserta iusta & verisimili causa:[h] vt dicto cap.

Casus in effectu talis est: duo ciues. in vlti. col. vol. j. & vide Areti. consil. cvj. col. ij. volu. iij.

f ¶ Poterit appellare. An ab arbitramento possit appellari: dic vt hic. Adde ꝙ cōtrariū tenet Bald. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & aliqd p Ro. in rubr. de arbit. in xiij. char. & ꝙ dixi post Barto. in l. nō distinguemus. §. cū quidā. de arbi. & Bar. in l. societatem. §. arbitrorū. in iij. col. ī. p socio. in ver. quæro quis erit iudex. Et ꝙ non appelletur ab arbitramento, videt tenere exp̄sse. Io. And. in titu. de appell. §. in quibus. in ver. quid si cōuenit. in verbo, priuatorū. retuli in d. §. arbitrorū. Et vide p Mod. in l. a sentētia. §. si hæredes. & §. sequens. ī. de app. & p Bal. in rub. C. de appel. vbi tenet, ꝙ nō appelletur. Et quid si de facto appellatur, &c. adde ꝙ ab arbitramento possit appellari ex iusta cā. sequitur simpliciter Bal. consi. cccxliij. j. lib.

g ¶ Pōt appellari. Et tene menti ꝙ in extraiudicialibus non sufficit contradicere nisi appelletur exp̄sse & specialiter, qñ quis grauatur. vt singularissime dicit Inno. & ibi est text. in c. quod ad consultationē. de re iudic. & voluit Ang. & Imo. in l. ille a quo. §. si de testamēto. ī. ad Trebel. qd nota in practica.

h ¶ Verisimili causa. Nota, ꝙ appellario ab extraiudicialib. requirit veram, & iustā causam. & qd ꝓbetur, nec sufficeret offerre se probaturū. secus qñ appellatur in iudicio, vt in ca. interposita. de appel. & tenet Inn. in c. cū inter canonicos. de elec. & videt tex. in c. j. de appella. in vj. quem allegat ad hoc Bart. in l. j. in ix. q. in princip. ī. de noui. ope. nun. & vide Bar. ī. ea. l. in prin.

Bonæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonæ.& arg.C.de his quiad sta.confug.l.j.Pone aliqua exẽ
pla:timeo ne quis me offendat in persona:vt C.de his qui ad
eccle.confu.l.denunciamus.vel timeo ne res meę indebite oc
8 cupentur,vt l.iij.C.qui boñ.ce. pos. Vel †pone in casibus,in
quibus statui sententiæ plurium creditorum,vel maioris par
tis:vt ś de pac.l.maiorem.& l.si plures. Quod intelligo nisi
pars minor ostenderet euidenter,quod opinio illorum mani
festam contineret iniquitatem:arg.ś.de inoffi.te.l.si pars.Isto
casu pars minor poterit appellare a sententia,inserta illa cau
sa manifestæ iniquitatis:& per hoc maior pars prohibetur vl
tra aliquid attentare.& si quid fecerit,reuocabitur.Item exẽ
9 plum est in pluribus consanguineis,cum discordant †de mari
2 tanda puella:[a] quia appellabitur ad superiorem:arg.C.de nu.
10 l.j.& l.viduæ.& l.in coniunctione. Nunc †in proposito in ca
su huius l.a venditione pignoris non potest appellari, scilicet
simpliciter,& sine causa. Sed si creditor vellet ꝓ modica quã
titate vendere rem magni pretij,vel cum debitor esset parat[a]
soluere,noluit recipere,& iudex adhibitus permittit vendi
tionem fieri,si dicto modo appelletur,venditio inhibetur,et
si fiat,rescindetur:vt C.de distr.pig.l.si residuum.& l.quãdiu.
& quod ibi no.& ś.de rescin.ven.l.pe.quæ lex hoc satis aper
te probat. Ad prædicta optime facit C.si qua prędi.po.l.j.vbi
fit simul protestatio,& supponit quis se iurisdictioni alterius
iudicis,vt ibi per Cy. Et si dices,illa facit contra:qa si ibi est
speciale,ergo in contrarium est ius commune. Sed ibi est spe
ciale in hoc,quod ex iusta causa appellatur ab omni grauami
ne futuro,etiam per viam ordinis iudiciarij suspendit iurisdi
ctio ordinaria. Prædicta autem,quæ dixi,loquuntur in acti
bus extraiudicialibus.

De libellis dimissorijs. Rubrica.

1 ☞ *Non sufficit,quando apostoli petuntur,dicere,peto apostolos,& iterum peto: sed consuetudo hoc approbat.*
2 *Qui non petit apostolos,vel non protestatur,videtur appellationem deserere.*
3 *Pars,cui statutũ est tempus ad accipiendum apostolos,si non uadit,cadit ab appellatione.*
4 *Tempus appellandi hodie est decem dierum,& licet tempus petendorũ apostolorũ non sit immutatum,tamen intra eundem terminum debent peti.*
5 *Tempus quod datur ad proponendam querelam de iudice,qui appellationi non detulit uel apostolos denegauit:item quod statuitur ad comparendum coram iudice ad quem, non est immutatum.*
6 *Tempora quæ statuebantur ad producendam appellationem coram iudice ad quem,ite inchoandi processum:item exercenda,& fienda appellationis, hodie sunt immutata: qua datur annus,& ex causa biennium.*
7 *Tempus non currit,quando causa examinatur in auditorio Principis.*
8 *Tempus appellationis interponendæ à munerum nominatione quod sit,remissiue: & quid sunt duo menses ad prosequendum.*
9 *Causa legitima dandi biennium est,si appellans in ultimo mense primi anni comparuerit & per eum non steterit.*

LEX VNICA.

b Post appellationem.[b] Quæro qd sit istud tempus. Dicit gl.quod triginta dierum:vt l.iudicibus.C.eo.& gl.male dicit in l.j.in fi.ś.de ap.
1 † Quæro,an sufficiat si dico,peto,& iterum pe
to.Certe non:arg.eius quod no.l.iiij.ś.de pigno.actio.sed cõ
suetudine est hodie approbatum:vt extra,de appel.c.ij.in Cle
1 mẽ. Quæro†, Dicit hic ꝙ debet protestari,sed intra quod tẽ
c pus,[c] habuistis no.in l.eius qui.in fi.ś.titu.proxi.ꝙ si non pro
testor hoc modo,vel si non petam apostolos,tunc videor ap
8 pellationẽ deserere. Quæro,†quid si iudex statuit terminum
ad accipiendum apostolos,pars non vadit:dic, ꝙ tunc cadit
ab appellatione:vt d.c.ij.extra,de appel.in Cle. Cuius gratia
4 videamus †generaliter:de temporibus quæ statuta sunt circa
appellationem:& dic,ꝙ est quoddam tempus appellationis
interponendæ,quod olim erat biduũ,vel triduum,hodie de
cem dierum,vt C.de appel.authen.hodie.Item est tempus pe
tendorũ apostolorum.& istud non est immutatum,scilicet tri
d ginta dierũ,vt hic.sed videtur ꝙ intra eũdem terminum[d] ap
pellator debeat petere copiam sententię,& actorum:alias ap
pellatio vĩ deserta:vt C.de appel.l.quoniam nonnulli.forte
est speciale ibi in debitore fisci condemnato:nã illa lex gene
5 raliter non obseruatur. Item †est aliud tempus proponendi
querelam de iudice,qui appellationem non recipit,vel apo
stolos denegat,vt ś.tit.primo.l.sciendũ.in fi.ꝙ si non fit:videt

a ¶ De maritãda puella. Si discordant agnati de maritãda puella, appellatur ad superiorẽ.vide quod in simili not.dixit Bar.in l.si cum dotẽ.§.eo autem tempore.solu.mat.& idem refert Bal.in l.in coniunctione.hic alleg.

b ¶ Post appellationẽ. Fit in materia not.ꝙ si reperitur in actis,ꝙ iudex dedit apostolos,nec apparet de qbus:dic ꝙ intelligit de reuerentialibus. verbũ est singul. Abb.in c. dilectis filijs.de appel. & ibi refert do.Ant. & Bal.in l.iij.ĩ j.col. C.de ap.Et de istis apostolis,vide ij.q. vj.in c.post appellationẽ.vbi ꝙ Archi. vbi etiã dicit,ꝙ si nõ petãtur apostoli, nõ valet appellatio, vt legit & no.in d.c.ab eo.& in c.cordi.de appel.in vj.& quod iudex qui nõ dat apostolos instãter petẽti, punit arbitrio superiois:qa non est pœna statuta.ca.de causis.de offi.dele.in simili.Arch.secũdũ d.Abb.de qua ĩ. refert.Ro.cõs.xv.Adde an & qñ apostoli videant recte peti Bal.cõs.cccclxv.ij. lib.Et an iudex, qui recusauit dare apostolos parti, possit de causa vlterius se intromittere:Felin. consi.clxxxvij.

c ¶ Quod tempus. Et circa ista tẽpora vide qd dixi in l.præses.C. de appel.ꝙ docto.in l.hi qui ad ciuilia.eo.ti.adde Bar. in auth.ei qui. C. de tẽpo.appel.& ad intellectũ,& limitationẽ Cle.si ap.vide domi. Ant.post doc. in c.ex literis.de referi. super glo. in verbo, nisi forsan.

d ¶ Eundẽ terminũ. Ad l.qm nonnulli C.de appella. ꝙ sit speciale fauore fisci, videtur velle Bald. in l.ij.C.qñ fisc.vel priua.in princ.sed ꝙ prima opi.facit l.iudicib.C.de appella.

e ¶ Nil nouari. Ista ꝑmitte ad eius materiam no.per Bald.in l.appellat.in j.& ij. col.C.de appella. & adde ꝙ pendente cã appellationis impediuntur ea fieri,quæ possunt fieri pendente causa principali. Ita Bartol.in l.postquã.§.nuper.ĩ.vt leg.nomi.ca.& Bar. in l.furti.in princi.ĩ. de his qui notã.infa. & adde quæ habes post Bar.in l.in duobus.§.vbi duo.circa prin.ĩ.de duob.reis Adde qualiter intelligat,nil nouari. Federi.de Sen. consilio cccxxiij.

f ¶ Appellatione. Et limita hanc materiã de qua in hac glossi. vt dixi post Barto. in l.j.C.de bon. pos. secundum tabul.& habet locũ etiã iste titulus quo ad agendũ,contra ipsum iudicẽ a quo est appellatũ.Glo.est valde not.in Clemen.ij.de app.& vltra prædicta ad limitationẽ huius regulæ vide in c.cum ex cã.de appel.vbi tex.not.in ca.dilectus.de except.& in c.pastoralis.de offi.deleg.& in c.quia propter.de ele.& Bal.in l.furti.in princ.ĩ.

appellatio deserta.Item est aliud tempus qñ appellatio à iudice recipitur: põt eĩ parti statuere certũ tẽpus arbitrio suo ad coparẽdũ corã iudice ad quẽ:vt C.de appel.l.ꝑses.extra,eo.tit.c.ꝑsonas.& c.seq. & c.oblatæ.& in istis nihil est immutatũ.

6 Erãt olim †alia tempora:quia qñq; statuebatur à lege tempus ad ꝓducendã appellationẽ corã iudice ad quẽ. C.de app. l.in offerẽdis.& de tẽpo. app.l.fi.§. in his. Statuebatur etiã tẽpus inchoandi ꝓcessum super appellatione: vt C. de tempor. appellation. l.secunda.& l. finali. in princi.Item erat tẽpus appellatiõis exercẽdæ,& finiendę:vt eo.ti.l.fi.§.illud.Sed ista sunt hodie immutata:& ad omnia datur annus,& ex causa bienniũ: vt in auĩ. ei qui.sed ex cã dantur maiora tẽpora: vt in auĩ.si tñ.& auĩ.si appellatione. Item
7 †nõ[c] currit tempus si cã debet examinari in cõsistorio Principis:vt ĩ auĩ. sed et lis.
8 eo.tit. Item prædicta,†qñ appellatur à sententijs:sed si a nominatione ad munera,tunc ad appellationẽ interponẽdã est idẽ tempus quod supra:vt ś.qñ appel.sit. l.j.§.qd in sententijs.sed ad prosequendũ sunt duo menses:vt C.de tẽpo.appel. l. j.
9 Item qd dixi, †ꝙ daĩ annus,& ex cã biẽniũ dico,ꝙ legitima cã est si appellans in vltimo termino:hoc est,in vltimo mense primi anni cõparuerit:& per eũ nõ stetit: vt C.de tẽp.app.auĩ. si appellatione. & no.ꝑ Inn.extra de app.c.ex ratione.& ibi plene hoc ꝑ Io. And.quẽ vide si expedit.

e *Nil nouari appellatione pendente.* Rub.

1 ☞ *Nil nouari appellatione pendẽte,qualiter intelligatur.*
2 *Executio facti,non potest fieri intra terminũ datum ad appellandum: iuris tamen fit.*
3 *Iudex superior cognoscit an appellatio recipiatur.*
4 *Facta appellatione pendente reuocantur per iudicẽ superiorem eius officio implorato: & reuocabuntur etiam antequam uincat appellans.*
5 *Cautela,quando in libello dicitur, peto pronunciari bene appellatum,& reuocari attentata,quod appellator non cõtestatur litem super libello.*
6 *Appellatio,quando est dubium,an sit recipienda,potest tamen recipi.*
7 *Banniti qui appellauit,an appellatione pendente possit offendi remissiue.*
8 *Quando causa est commissa consulenda, an ualeant, quæ interim fiunt.*
9 *Iudex à quo,elapso termino ad appellandum non potest sententiam à se latam exequi,nisi prima parte citata.*

LEX Vnica.

f Appellatione.[f] Op.de lege postẽ.j.§.Imperator.ś. de leg. no.ca.
1 Dic† ꝙ omnia,quæ pendente principali iudicio poterãt peti,pendente appellatione possunt peti.& quod dicitur,nil nouari, &c. Verum est in his,quæ principali iudicio pendente fieri non poterant. Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

de insa. vbi dicit, ꝓ ista regula debet intelligi ꝑ iudicē: pars tñ pōt sua iura appellatione nō obstāte ꝓseq. De hoc plene in tit. de appel. §. nouissime. in j. col. in Spe. & nor. Bal. in l. generaliter. in fi. C. de reb. credi. vbi vide. Potest tñ possessor vti possessione sua appellatione pēdēte, secundū glo. in c. nō solū. in glo. magna. de app. in vj. & in l. Imperatores. §. si magistratū. in glo. aduersario. ī. de appell. Adde an appellatione pendēte possit fieri executio Bal. consi. cccxvij.

a ¶ Oppo. in auth. per Bal. in l. fi. in vl. col. C. de fideicō. lib. & in proposito huius l. quærit an intra decē dies datos ad appellandū possit executio fieri. & quid in sententia criminali. vide in l. qui vltmo. ī. de pœnis. & i l. addictos. C. de appel. & quæ no. Bar. Ange. & Imo. in l. qui a latronibus. §. j. ī. de testa. & ad Bart. hic vide quod no. Bald. in l. ita demū. C. de procur. & ibi vtrū intra tempus appellationis iudex potest procedere.

¶ Quid si quis est cōdēnatus duabus sententijs, aut pluribus appellationibus ab vna, an supersedeatur super alia, vide Bal. in l. ab executione. C. quorū appel. & iudex ad quē, an possit ihibere ne ꝗquā moueat: vide Bal. in l. appellatione. in j. col. & ibi etiā in vlti. colum. ponit quomodo debet inhiberi iudicia quod C. de appel.

b ¶ Quæro quid. De ista materia dixit idē Bar. ī. in l. j. §. j. de appel. in l. j. C. de rela. & in l. ex illo. C. de appella. & ibi Bald. & Bar. in l. ad principem. ī. de appella.

c ¶ Quæro, elapso. In hac qōne maxie est cōflictus docto. in l. eos. C. eo. & ideo vide per Moder. in l. si expsim. circa fi. ī. de appel. & Bart. in l. a diuo Pio. in iij. col. vbi plene ī. de re iudi. & Inn. de offi. deleg. c. prudentiam. latius per Bal. in repe. l. tale pactū. §. qui, ꝑuocauit. ī. de pact. & adde Bald. in auth. si quis. C. de episc. audien. & Bal. in l. ij. in fi. C. de tempo. app. Et an iudex appellationis possit ꝓnunciare: tenet Franci. Tigri. ꝓ sic. l. properandum. §. illo. C. de quod dicit, nihil nouari, &c. intelligo, s. ꝑ iudicē à quo appellatū, cuius officiū conquiescit: sed ꝑ iudicē ad quē est appellatū multa possunt innouari. Item lege multa innouāt, & cessant omnia cōtraria quæ

a ponunt C. de ap. l. iij. Op. in aut. [a] vt spō. largi. §. aliud. Solue vt gl. Itē opp. quia videt ꝓ fiat de reo actor in cā appellationis si prius erat re[o]. Dic vt l. hi qui ad ciuilia. C. eod. & dicā j. si tut. vel cu. l. j. Itē ꝑdicta

2 in mutatione quæ fit à lege. Quæro † an ante appellationē intra biduū, vel triduū, vel hodie decē dies possit fieri executio. Glo. dicit ꝓ nō: argu. l. fi. §. sinautē. C. cōmu. de leg. Sed hoc intelligo ꝓ non pōt fieri executio facti, sed iuris sic: vt l. furti. in princ. ī. de his qui no. insa. Sed dices tu, truffa est quærere: quia habet tēpus quadrimestre ad solutionē faciendā: vt l. si. C. de execu. rei iud. Dicā intelligēdo istā, vt procedat in realibus, vbi habet locū officium iudicis: vt Insti. de offi. iudi. §. j. & pe nul. & ex causa abbreuiat iudex tempus.

3 Quæro, † quis iudex cognoscit, an debuerit recipi. Dic vt in glo. & dicit, iudex

4 superior, & bene. Sed † quæro, facta interim ꝑ quē reuocabuntur? Respō. ꝑ eundem iudicē, s. superiorem, & eius officio implorato, vt ī. de admi. tuto. l. chirographis. §. j. Sed an reuocabunt, anteq; vincat appellās in causa principali? Videtur ꝓ non, vt ī. de appel. l. cū ex causa. & d. l. chirographis. §. j. In cōtrariū est casus extra de app. c. nō solū. lib. vj. Et hoc satis potest tolerari ex hac lege, quæ vult ꝓ interim nullā pœnā sustineat. Nec obstāt dictæ ll. quia licet ꝑmittāt reuocari post victoriā, non tamen prohibēt, quin ante reuoceī. Et ita dicit Inn. extra, de excep. c. dilectæ. † Sed si in libello appellatiōis peto ꝓnūciari bene appellatum, & reuocari attentata: caueat appellator, ne cōtestetur lis sup libello. Et notatur Spe. in titu. de appel. §. nouissime. circa fi. de quo ꝑ Io an. And. in d. c. nō solū. Quæro, qd si appellat in causa manifesta, quæ non debet recipi, & nihilominus pōt ꝓcedi. Dic vt in glo. & in fi. eiusdē gl. dic, ꝓ cōtinuat cū ista glo. quæ incipit, vt Imperator. j. eod.

6 Sed op. † aut ꝓ non recipiatur est expsum: & tunc nō recipitur. Aut nō est expressum: & recipitur. Gl. dicit ꝓ fit dubiū negatione. Et dico ꝓ negatione iuris nō fit res dubia, cū nō debeat interrogari in articulo iuris: vt l. ornamentorum. ī. de aur. & argē. lega. Dat glo. aliud exemplū ꝑ l. si quis in tantā. quod est dubiū. vult dicere in cā momentaneæ possessionis: sed non est dubiū ꝓ pōt appellari in consti. si quis in tantā. nō in momētanea possessione, vt determinat C. si de momē. pos. fue. app. l. j. & bene: quia in l. si quis in tātā. est quæstio etiā de proprietate. Quod est ergo exēplū? Dic ꝓ in facto: vt quia est dubiū, an sit verus cōtumax: vt l. ex cōsensu. §. fi. ī. de appel. Item pōt esse dubiū ꝓpter casus, in quibus sunt opiniones ꝓpter opin. doct. vt dixi ī. tit. ij. l. fi. & in istis casibus, in quibus est dubium, credo ꝓ possit

7 appellari. Quærit † Dy. an exbannitus qui appellauit, possit interim offendi. de quo dic, vt dixi ī. de acqui. pos. l. iij. §. si ser

8 uus. Quæro, † quid [b] si causa est com-

b missa cōsulenda, an valeant quæ interim fiūt? R. ñ. si commissio fiat de necessitate, interim nihil debet fieri: sed si fiat, valet: sed reuocatur per appellationē: vt C. de

d rela. l. j. sed si fieret voluntate, secus puto: quia cū iudex non teneat stare cōsilio: ergo nec expectare tenetur: cōmittitur tñ qñq; de necessitate, ex forma statutorū.

9 Quæro, † elapso [c] termino ad appella-

e c tionem ꝓsequendā, quid habet facere iudex à quo. Dicunt quidā ꝓ mādat sentētiā executioni, sine alia citatione. Alij dicunt ꝓ debet citari appellās, vt opponat quicquid vult, quare nō debeat fieri executio: & si nō ostēderit de ꝓsecutione, & impedimēto, mādabitur sententia executioni: vt probatur C. de temp. appel. l. fin.

f §. illud. quod placet, & est expsum C. de appel. l. si cōtra maiorē. vbi dicitur ꝓ ptori debet cōstare de negligentia in ꝓsequēdo appellationē, sed non pōt liquere, nisi parte citata: ergo &c. Item, quod dixi de tempore elapso, intelligitur, s. biēnij. Nō enim sufficeret primum annum elapsum: vt C. de temp. appel. aut. ei qui. licet docto. iuris Cauonici innuant contrarium in c. ex ratione. extra, de appella.

Si quis. Declara plene secundū ea q̄ dixi in l. ij. ī. de custo reo. §. fi.

Quæ sententiæ sine appellatione rescindantur. *Rubrica.*

1 ☞ *Sententia est nulla, quando error apparet ex actis.*

2 *Sententia potest peti nulla principaliter agendo, & quando petitur executio excipiendo.*

3 *Sententiæ lata per errorem, an sit in totum nulla, vel in eo quod est erratum. remissiuè.*

4 *Sententia cōfirmatoria est nulla, sicut prima, quando error est expressus in ea.*

LEX I.

d **Illud.** [d] Opp. C. de erro. calcu. l. j. Solue vt

1 in gl. verūtñ Iac. de Are. † & Pet. dicunt aliter, ꝓ si error

e apparet ex actis [e] sentētia est nulla: quia sentētia debet diffiniri, seu declarari secundū acta: vt l. ait prætor. §. j. ī. de re iudi. si bñ inspicias illā legē. Opp. de l. relegatorū. §. ad tempus. ī. de interdi. & releg. Solue vt ibi dixi. Op. de l. præses. & de l. cum ꝓpatris. de re iudi. Dic vt in qualibet earū dixi. Quæro, volo dicere

2 † sententiam nullam, quo iure peto. Glo. dicit ꝓ possum petere principaliter petendo: vel cū petitur executio incidēter excipiendo: & vide istā glo. quæ incipit, qua petebatur, &c. qd

3 plene examinaui ī. de appel. l. si expressim. † Quæro, an sententia sit nulla in totum, vel in eo, in quo est erratū. Et est glo. in l. fi. ī. de iurisdi. omn. iudi. & est contra glo. in l. res iudicatę.

f C. de re iudica. dic vt ibi dixi: & ibi per Cyn. Vltimo [f] nota

4 † quod sententia confirmatoria est nulla, sicut prima, quando expressus est error. Dixi in d. l. si expressim.

Item cum ex edicto. Istud quod dicit in notiam: dic vt in glossa.

Si apud. De hoc quod habes hic, gl. in aut. & consequēter. C. de senten. & interlo. om. iudic. & in l. qui prior. ī. de iudi. dicit, ꝓ quando sunt mutuæ petitiones, debēt terminari eodem tempore, aliter per appellationem rescindūtur. Canonistæ habent titu. extra de mu. peti. in appellatione nescio tex. alibi, qui melius dicat quam hic.

LEX II.

g **Paulus.** [g] Vide glo. quæ incipit, nota nō valere, &c. & limita glo. si eo viuo non cœperit defendere: alias valeret: vt argu. l. si defunctus. ī. de procu. & l. nulla. C. de procu.

iudi. Et vide Bal. in l. si cōtra de appella. & in l. eos in ij. col. eod. ti. adde vt pulchre per Fede. in cōsi. cxxxiij.

d ¶ Illud. De intellectu huius text. vide Bar. & Bal. in l. j. de iur. cal. & Bal. in l. ij. C. de re iu. maxime in ver. quero quid si tutor. cum ver. seq.

e ¶ Apparet ex actis. Adde Inn. in c. præsenti. de rescri. & qd voluit glo. no. in c. j. de offi. ordi. in vj. ad fi. Et quot modis, et quibus ex causis sententię retractentur, vide xxxv. qō. viij. in summa.

f ¶ Vltimo not. Vide qd ꝓ hoc dicunt doctor. & maxime Imo. in l. ex diuersis. §. fi. fol. matr. & ego scripsi in l. cū ꝓpatris. in fi. de re iud. & adde ꝓ Bal. in l. legata inutiliter. de leg. j. ꝑ ea q̄ ibi not. Bart. dixit, ꝓ si prima sniā est nulla, ꝑpter verba inepta, poterit cōfirmari ꝑ sniam cōfirmatiuā. qd intelligę si verba inutilia, seu inepta possent separari ab ipsa substantia primæ sniæ, secūdū Bald. per illū tex. ibi, quem sequitur Imol.

g ¶ Paulus. Nota nō valere sniam, si alter litigātium mortuus est. concordat l. j. qō. vlti. c. fi. nisi decretū in ꝓsonā mortui sit fauorabile. l. cū quæsi. ī. de fideicō. lib. & vide tu Bart. in l. in summa. post gl. §. fi. de re iud. & omnino Bal. in l. j. §. j. in prin. ti. circa vlti. colū. de cadu. tol.

Lex

Universidad de Deusto Biblioteca

LEX III.

PAulus. Quæro aliqua res petiť, quæ non extat in quo debet fieri condemnatio? Et dic vt in gl. quam vide. & incipit, vt §. qui satisd. co. et de eo quod dicit gl. Iunius, &c. est tex. in l. Iulianus. §. de confes.

An per actum causæ appellationum &c. Rubri.

Dictum est §. de appel. & a quibus, & quando sit appellandum. Sequitur videre per quos appellationis causæ debeant exerceri.

LEX I.

QVæri solet. Ista lex est declarata in §. ad crimen. in l. pe. §. de publi. iudi. & illa est declaratio istius legis: & ideo non legemus modo nisi tex. & vide in d. §. ad crimen. vbi declaratur hæc lex.

1 *instantiam cœptam per procuratorem, an dominus prosequi possit.*

LEX II.

SI procurator. No. q̃ si procurator rationes reddiderit nihilomin' in causa habet prosequi, & qñ causam cœptam procurator habet prosequi, expediui in l. si ante. §. iudi. sol. Opp. C. de procur. l. inuitus. Gl. quæ est hic: dat tres solu. Vna est, q̃ hic ī procuratore habente generale mandatum: ibi in habente speciale: & ista est not. Alia, solu. est etiam bona. Tertia so. est, q̃ exponas, debet, id est potest, si vult. & intellige secundū gl. in l. si actor. C. de appel. q̃ potest vt quilibet nō vt procurator. & dixi in l. si procurator. §. quando appel. sit. Op. de l. tutor. §. de appel. Sol. Aliud in tutore. vt ibi: aliud in procuratore, vt hic. Vltimo nota quod instantiam cœptam potest dominus prosequi: † vt l. procuratoribus. C. de procu. & l. dominus. de ap. Plene dixi in l. si ante. §. iudi. solui.

1

Si tutor vel curator appellauerit. Rubri.

1 *An qui appellat debeat causam appellationis probare.*

LEX I.

HI qui. Hic dicitur, nec causas probauerint: & sic videtur, quod qui appellat, debeat causam appellationis probare[a] sic C. de appel. l. hi qui ad ciuilia. Sed gl. dicit ibi, q̃ probat eo ipso q̃ non probatur contrarium. quod non placet, cum de iure quilibet debeat munera subire, nisi habeat specialem causam immunitatis, vt j. de iur. immu. l. j. ad munic. l. incola. De hoc dicit contra gl. nostrā extra, de renūc. c. in presentia. Dic ergo, aut tractatur de probando hoc, s. q̃ sit recte[b] appellatum, scilicet intra decem dies, & petiti apostoli, & similia. & hoc debet probare appellator. hoc enim sibi incūbit: vt C. de tempo. appel. l. fi. §. antepe. Aut quæritur quis debeat probare de iustitia, & iniustitia: & tūc aut vnus prosequiť trī: & tunc si vult obtinere debet ipse probare: vt auť. de his qui ingre. ad ap. §. illud. & C. de app. l. ampliorem. in princip. Aut vtraq̃ pars prosequiť: & tūc dico, q̃ quædā est probatio p̃ modum abnegatiuum: vt dico: videas acta, in quibus apparet nihil esse probatum: propter quod debuerim condemnariť, vel dicit actor victus, cum intentio mea sit fundata, nihil est ꝓbatum. propter quod reus debuerit absolui, inspiciant acta, quibus nō cōtineť ista ꝓbatio incūbit appellāti: & iō petit copiā sniæ, & actorū oīm: vt C. de appel. l. quoniā nonnulli, & per inspectionem ꝓbať ista negatiua: vt C. de reb. cre. l. fi. Quędā est probatio p̃ inductionē testiū, & instrumētorū, super nouis vel antiquis articulis: & tunc ille habet ꝓbare in cā appellationis, qui debeat probare in prima: vt C. de tem. ap. l. p̃ hanc. Ita intelligitur gl. in d. l. hi qui ad ciuilia. Et hoc qñ appellať a sentētia. Sed si appellať a nominatione ad munera: tunc nō est reperire causam primam, & secūdā: sed ille debet probare q̃ appellat, † vt hic. Et prædicta sunt vera, qñ snia per appellationem suspendiť. Si vero snia taciturnitate firmať, tunc non pōt ei opponi, quasi eā nō sit iusta: nec hoc pōt quæri, vt l. si ptor. in prin. §. de iudi. Sed si opponať de nullitate, dixi §. de re iud. l. si cum nulla.

a Probare. An appellās vel appellatus teneat iustificare, & probare in cā appellationis, vide in Speculi. de sentē. §. fi. & ibi an eo ipso q̃ seruus ꝓducit cōdēnatus videatur ꝓbasse grauamē. & vide eū de proba. §. ꝓbare aūt. ver. sed qs ꝓbabit. Adde qs debeat exhibere acta corā iudice appellationis, an appellans vel appellatus. Fed. consi. ccfj.

b Sit recte. vide Bal. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel.

c Quandā cōsequētiā. An pœna publicationis bonorum veniat principaliter, vel in cōsequentiā: vide Bald. aliter loquentem in l. j. C. ex delic. defun. i iij. col. in l. qui a latronib. in fin. de test. & in l. iij. eo. ti. & ibi Bart. & Iaco. But. & Ange. & Imo. in l. defuncto. §. de publi. iudi. & Bar. Sal. in l. si qs. C. si reus vel accuf. Dicas ergo, cōdēnamus ad mortem, & eius bona publicamus: quia, &, copulat æque principaliter. secundum glo. in rub. de iur. & fac. igno. & vide ad prædicta Bar. in l. iij. de lega. j.

LEX II.

RVtor. Si ergo eius appellatio reprobatur, teneť pro anteriori tempore. Contradicit glos. C. de tempo. appel. l. fi. §. illud. in gl. super verbo, appellatum. & male: nec leges, quas allegat faciunt pro ea.

Apud eum, à quo appellatur, illam causam agere compellendum. Rubrica.

LEX Vnica.

SI quis. Dicūt quidā, q̃ hoc est de iure ciuili: sed de iure Canonico videť secus. extra eod. c. ad hęc. & c. proposuit. Sed Io. And. in d. c. ad hæc. intelligit illud, si causa suspicionis ꝓponitur, & probať corā arbitris, coram quibus debebit se probare grauatū à iudice, propter quod appellauit: & quod iudex illud grauamen intulit scienter: certe istud facit eū suspectū. Sed si simpliciter probeť appellatū, nō sufficit & ista opi. placet. Nā hoc ꝓbato probať iniuria verbalis, propter quā pōt appellari secundū opi. Pla. de appel. l. si quis prouocatione. quæ appellatio ꝓpter iniuriā habet impedire iurisdictionē iudicis in alia cā: vt C. si qua pdi. pote. l. j. Et ita sentit Gul. de Cu. in l. si ab arbitro. §. q̃ satisd. co.

Si pendente appellatione mors interuenerit. Rubrica

1 *An expressio eorum, quæ tacitè insunt, aliquid operetur.*

LEX I.

APpellatore. Op. de l. si seruus. §. boue. §. de cōdi. fur. Huius cōtrarij timore gl. dat vnā distinctionē facilē, & sine scrupulo. Ista lex videť fortiter cōtra Petr. & Cy. qui in l. iij. C. eo. q̃rūt. pone q̃ erat casus, in quo tacite veniebat ademptio bonorū: iudex exprimit ademptionē bonorū in snia: an hæres teneať ꝓsequi? Et dicūt q̃ nō: qa † expressio eorū q̃ tacite insunt, nihil operať: vt l. iij. §. de leg. j. & l. nō recte. C. de fideius. Quid dicēdū. Dñs Bartolucius de Petris qui Bononiæ disputauit hāc qōnē, tenuit idē rndendo ad l. istā, q̃ hoc fecit expresse, causa cognita volens pœnā augere. Sed ista sua determinatio cōtinet diuinationē ad istā l. licet vera sit. Sed respōdeo sic, expssio eorū, q̃ tacite insunt, nihil operatur: verū est, si super eum modū exprimitur, p̃ quem insunt: vt l. iij. in princip. §. de libe. & posthu. & l. si quis Sempronium. §. de hære. institu. Modo ad propositum, ademptio bonorum omnium venit tacite in deportatione, per quādam consequentam. Vnde si iudex dixit condemno eum in deportatione, cum publicatione omnium bonorum suorum: tunc ista expressio nihil operatur: quia hæc dictio, cum, cōiungit per consequentiam: & sic nihil operatur: vt l. j. & ij. §. de pecu. leg. Insti. de leg. §. si quis ancillas. Sed quando principaliter condemnauit: vt quia iudex in deportatione dixit, & eius bona publicamus: tunc exprimit per aliū modū, q̃ prius inerat: vt l. ij. & iij. §. de pecu. leg. & sic potest intelligi hic. Et licet litera ad vtrunq; posset adaptari, tamen ad istud melius. Et ideo vel vultis respondere, vt dominus Bartolutius de Bononia, potestis: vel vt modo dixi, quod magis applaudet literæ.

De iure fisci. Rubrica.

Gloss. continuat rubricam istam duobus modis: vt in ea habetis.

1 *Deportatus an capiat legatum eiusdem factum? remissiuè.*
2 *Hæretici & damnati in metallum, non capiunt legatum eis factum.*
3 *Natus ex damnato coitu, non capit legatum à patre: ab alijs sic.*
4 *Legatum factum palam incapaci, non uenit in fiscum: secus si est relictum indigno.*
5 *Deferens seipsum in fiscum, quando consequatur aliquod præmium. remissiuè.*
6 *Hæredes intra quantum tempus tenentur uindicare mortem defuncti. remissiuè.*
7 *Practica delationis in fiscum qua fit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Variæ. Ista lex limitatur per Bart. in l. si pater. C. de hęredi. instit. circa princip. eiusdem legis.

b ¶ Possunt capere. spurij capere pñt ab alio quã a patre. adde Bar. in l. quod cõditionis sunt. de dona. & oẽs not. in l. si is qui bonis. de vulga. & pupil.

c ¶ Relictũ indigno. Adde Bal. in l. eam quam. in viij. col. C. de fideicom.

d ¶ Quilibet de populo. Et ita p istũ tex. in d. l. vlt. C. de litig. in verbo, recipiat. dixi.

e ¶ Applicanda fisco. Per Bar. in l. si. C. de litigio.

POMATES.

f ¶ Sequiẽ in tex. vel pœnã. Vide l. si quis maior. C. de transac. vbi pœna in dubio applicaẽ parti eũ seruãti, & nõ fisco, Per. de Ancha. allegauit Bar. hic. vide Bar. in l. arbiter intra certũ diẽ. ff. de arbi. & vid Bal. cõsulẽtẽ secũdũ hanc doctrinam.

g ¶ Faciunt pacẽ. Sed isto casu dubitatur, quid si isti, qui fregerũt pacẽ, postea inuicẽ recõcilianí: an eo casu, quo potuit pœna fisco acqri ex hac recõciliatiõe tollaẽ? Bal. & Imo. dicunt ꝙ non, in l. in insulã. §. fin. per illũ text. ff. sol. mat. Facit quod habetur in l. j. circa princ. de iniur.

h ¶ Poterit agere. Qñ ex primo contractu pars pœnæ applicaẽ fisco, qlibet põt agere ex tali contractu ad vtilitatẽ fisci. & adde quod singul. dixit Bar. in l. senatus. §. senatus. ti. eo. & qd ibi dixi. & vide qd not. Bal. in l. capite. ad fi. ti. de fideiuſ. Bal. in l. si quis maior. C. de transact. & dicit Bal. i l. decernimus. ad fi. in addi. C. de sacrosan. eccle. quod si quis donat fisco, nõ valet donatio, nisi aliqs recipiat pro eo.

i ¶ Intercessit stipulatio. Adde quod dixit Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verb. obli. & vide qd dixi in l. si insulã. in viij. q. ti. de verb. obliga.

5 ☞ Quilibet admittitur ad deferendum: sed in iure agendi, & defendendi, fiscus utitur iure priuati.

9 Quando fuit præuaricatum cum aduocato, uel procuratore fisci, quilibet potest agere de ista præuaricatione, & sententiam retractare.

10 Delatio fit coram procuratore Cæsaris.

11 Vbicunque ex crimine priuato pœna pecuniaria uenit imponenda, tunc quilibet de populo admittitur ad accusandũ.

12 Pœna quæ ponitur uendenti rem religiosam, & fisco applicatur, non erat de iure antiquo.

13 Duo si fecerunt pacem, & promittunt se inuicem non offendere sub pœna cuius medietas fisco applicatur, si notarius est stipulatus, poterit quilibet agere pro fisco.

LEX I.

a Variæ.[a] Examinemus istas causas. Prĩa est qñ quis ꝓfiteẽ tacite sibi relictũ quod capere nõ potest. Et primo † ꝓ huius de-
1 claratione quæro, quis est ille, qui nõ põt capere? Glo. primo enumerat deportatũ: vt C. de hære. insti. l. j. Istud est dubiũ. Nã quidã dicũt deportatũ nõ capacẽ simpl'r. Alij dicũt deportatũ eẽ indignũ, & sic capit, licet nõ cũ effectu. quod examina per doct. in d. l. j. C. de hære. insti. & dixi in d. l. si deportati. §. de leg. iij. Item dicit glos.
2 † de hæreticis, & damnatis in metallũ. in
3 hoc dicit verũ. Itẽ de natis † ex dãnato coitu: vt in auẽ. quib. mo. natu. effic. sui. §. fi. et isti sunt incapaces à patre eorum. Ab alijs
b vero possunt capere:[b] vt no. in d. §. fin. & probatur in l. si is qui ex bonis. de vulg. & pup. Alij etiã enumerantur Insti. de leg.
4 §. legati. Secundo quæro: † dicitur hic, quod tacite relictũ est, profitetur: quid si est relictum expresse. Glo. dicit idem: vt j. eod. l. edicto. §. j. & hoc dicitur in quadã glo. parua, super verbo, tacite. Videte, domini, qñ relinquitur nõ capaci palã, istud nõ debet venire in fiscum: vt j. eo. l. nõ intelligiẽ. in prin. Sed si esset relictum indi-
c gno:[c] tunc bene veniret in fiscũ, posito ꝙ esset relictũ palã. Et ita debet intelligi l. edicto. §. j. & statim videbitis in alijs casibus hic enumeratis in tex. Quæro, † qñ
5 aliquis se defert, vtrũ cõsequatur aliquod præmiũ. Dicit glo. ꝙ sic. Videbitis j. eo. l. edicto. §. j. & hoc circa primũ casum. Sequitur in tex. vel ab alio preuentus defertur. Quæro, qñ dicatur quis præuenire. De hoc videbitis j. eod. l. edicto. §. extat. &. §. seq. Secũdo quæro, quis est modus deferendi aliũ. R ñdeo vt statim dicã j. ꝓxi.
6 Sequitur in tex. † vel quod mors ab hæredibus non vindicaẽ. Quęro, intra quãtũ tẽpus tenenẽ hæredes vindicare mortem defuncti. Dic vt not. C. de his quib.
7 vt indig. l. j. Quæro, † quæ est practica huius delationis? R ñdeo. Dicunt quidã, ꝙ hæres, qui est indignus, debet accusari de hoc, ꝙ mortem defuncti non vindicauit. & sic erit quædam accusatio. Et hoc videtur not. C. de his quib. vt indig. l. j. circa fin. secundæ gl. Pro hoc facit l. in cognitione. §. ad Sylla. sed aliter ibi no. Alij dicunt, ꝙ agetur contra talem hæredẽ petitione hæreditatis, quasi hæreditas ipso iure sit delata in fiscum occisoribus punitis absq; hæredum accusatione, si fuerunt accusati ab alio extraneo. Et hoc tenet gl. in l. j. C. de his quib. vt indig. in antepe. glos. quod est verũ. & probatur. §. de peti. hæred. l. item veniunt. §. pridie. & C. de peti. hære. li. Vnde practica est hæc, ꝙ occisoribus punitis quilibet põt agere contra hæredẽ petitione hæreditatis nomine fisci. & ista vocatur delatio, ꝙ nomine fisci agaẽ, probaẽ j. l. ꝓxi. in prin. & quod no. in l. fiscus. j. eo. §. de diuer. & temp. præscri. l. intra quatuor. §. j. & ibi no. & no. etiã in l. si seruus plurium. §. ij. §. de leg. j. Et eodẽ modo dicã in casibus sequẽtibus: qñ alia ratione quis est indignus, ꝙ ius illud, ꝙ cõpetebat indigno, sit translatũ in fiscum, & fiscus agit actione qua posset agere ille indignus, si indignus non esset: vt j. eo. l. Imperator. Sequiẽ in tex. vel ꝙ indignus quis hæres nunciatur. Exẽpla huius habes §. de his quib. vt indig. per totũ. & practicam habes ex his quæ dixi §. proxi. Sequitur in tex. vel qd Princeps hæres institutus est, & testm̃ vel codicilli subrepti esse nũcianí. Quęro, quare requiritur ꝙ testm̃ sit subreptũ? Dicit glo. quia si priuatus hæres esset, ipse petit hæreditatẽ, & accusat. Vel dic verius secundũ Iac. de Are. ideo requirit testamentũ, vel codicillos esse subreptos: quia si hoc apparet, & fisco notũ esset, non esset necessaria nunciatio, seu alterius delatio: vt l. edicto. §. id autẽ deferre. j. eo. ti. Sequitur in tex. vel magni pretij rẽ mi-
8 noris ex fisco cõparasse. † Quæro, quod priuilegiũ habeat fiscus in hoc. R ñdeo vnũ tantũ: quia quilibet ad deferẽdũ admittitur: sed in iure agendi, & defendendi, vtitur iure priuati. Si enim dolus abest, distinguitur: Aut fuit deceptio vltra dimidiã iusti pretij vel non. Si vero dolus adesset tũc pro modi-
9 ca læsione restituereẽ: vt habes in glo. Sequitur in tex. † vel ex priuatione fiscũ victũ esse. Gl. determinat hic, qñ fuit preuaricatum cũ procuratore, vel aduocato fisci. Nã tũc quilibet potest agere de ista præuaricatione, & sentẽtiã retractare: vt l. j. C. de sen. aduer. fi. la. retra. lib. x. Sequitur in tex. vel eũ decessisse, qui in capitali crimine esset. Hoc intellige vt dixi §. de accusa. l. ex iudiciorũ. Et eodẽ modo intellige casum sequẽtẽ, dum dicit, vel etiã post mortẽ aliquẽ reũ esse. Sequiẽ in tex. vel domũ destructam esse. Istud exponit glo. duobus modis: vel ꝙ sit destructa propter vim, ita ꝙ posit accusari lege Iulia de vi publ. vel priua. vel ꝙ domus sit destructa, causa negotiã di. cõtra l. senatus. §. de cõtrahen. emp. & de dã. infect. l. fi. Primũ exẽplũ nõ placet: quia accusatio legis Iuliæ de vi, non est delatio in fiscũ: prout voluit lex ista, & totus iste tit. sed est ac-
10 cusatio quæ debet fieri corã præside: sed † delatio fit corã procuratore Cæsaris: vt C. vbi cau. fis. l. j. Secundũ exẽplũ magis placet. Sequitur in tex. vel ab accusatiõe recessum esse. Aduertatis quãdo qs ab accusatiõe recedit, incidit in crimẽ Turpiliani, cuius pœna est pecuniaria: vt l. præuaricationis. in fi. §. de præuari. & cõstat, ꝙ crimen Turpiliani est priuatũ: vt hic.
11 Secundũ hoc est hic † casus, ꝙ vbicũq; ex crimine priuato venit imponenda pœna pecuniaria, admittitur ad accusandũ q-
d libet de populo,[d] vt hic: & ita no glo. super rubri. §. de popu. actio. probatur in l. fi. & ibi not. C. de litig. & j. in seq. exemplo.

Cõtra prædicta opp. de l. j. C. vbi cau. fis. Glos. hic intelligit ꝙ iste prius à præside debebat cõdẽnari, ꝙ procurator. Cæsaris se de bonis intromittat. Sed certe lex illa ad istũ casum non põt adaptari: quia ibi loquitur qñ agitur cõtra illũ ciuiliter, in præiudiciũ criminosi: hic vero agitur contra ipsum criminosum. Sequitur in tex. vel rem litigiosam venundari. Glo. ponit exẽplũ per l. fi. C. de litig. & bene dicit: tamẽ oportet nos dicere, ꝙ istud sit additũ à cõpositoribus noui iuris: sicut di-
12 cit gl. in simili §. de inoffi. test. l. si proponas. Hoc † dico: quia de
e iure antiquo nulla pœna erat statuta applicanda fisco[e] ei, qui emeret rem litigiosam: sed solum exceptio litigiosi erat sta-
f tuta: vt lege cõtraria, & l. fin. §. de litig. Sequitur in text.[f] vel pœnam fisco ex contractu priuato deberi. Glo. ponit exemplũ duobus modis: vt in ea habetis. Tu potes hic ponere exẽplum secundum Dyn. magis not. prout tota die accidit de fa-
13 cto. † Duo faciunt pacem[g] simul: & promittunt se inuicem
g non offendere, sub certa pœna, cuius medietas sit fisci, alia sit
h offensi. Isto casu, ex tali priuato contractu, potest agere[h] quilibet priuatus ad vtilitatem fisci: & hic casus videtur hic. Sed contra hoc videẽ §. de arbi. l. arbiter intra certũ diẽ. vbi tex. videẽ in cõtrariũ. Dy. distinguit sic: Aut conuenit nudo pacto, vt pœna deberet fisco: & tũc nihil quæriẽ fisco ex illo pacto, vt §. de ser expor. l. seruus ea. & arg. C. de vsu. l. iij. Si aũt inter-
i cessit stipulatio:[i] tunc aut ista ꝓmissio fuit facta priuato, & nihil valet: quia alteri stipulari, vel pacisci nemo pot. §. alteri. Instit. de inu. stip. ita nec etiã fisco. Aut promisit notario tã q̃ publicæ

Universidad de Deusto

blicæ personæ respicienti nomine fisci: & tunc fiscus ex tali cõtractu poterit agere, sicut etiam posset pupillus, vt §. rem pu. fal. fo. l. non qual. cum Respublica & pupillus æquiparent, vt l. illud §. de app. & C. de iur. reipu. l. rempublicã li. x. q̃ tenementi: quia quotidianum est. Sequitur in tex. vel aduersus legã, nonnũq̃ in factum esse. Exempla huius pone vt in gl. Sed contra hoc opp. de auth. bona damnatorum. C. de bonis dam. & in corpore vnde sumitur. So. Dicunt quidam has leges hodie corrigi. Tu dic de hoc vt dixi in l. j. §. de bo. damna. Quæro, vtrum istæ causæ deferendi, quæ habent locum in fisco, habeant locum hodie in qualibet ciuitate. Dicam de hoc statim in l. proxi. in prin.

1 ☞ *Hæreditas quando fisco defertur, ei non acquiritur sine aditione. Bona quando publicantur pro aliquo delicto, statim fisco acquiruntur.*

2 *Fiscus, nisi qui utitur iure fisci, non tenetur facere inuentarium: quia non tenetur vltra vires hæreditarias.*

2 An bona. [a] Quæro, † vtrũ bona acquirantur fisco sine aditione. Gl. dicit q̃ nõ, vt l. j. §. de offi. pcu. Cæsa. imo hoc plus est in fisco: quia aditione secuta, si bona non sunt soluendo, fisco non quæritur hæreditas. Ita dicit gl. vt hic. Videte dicit Dy. & bene, quando fisco defertur hæreditas: tunc dicit verũ ista gl. Sed quando bona veniunt publicanda occasione alicuius delicti, quæ publicatio fit ipso iure, vel per sententiam bona statim fisco acquiruntur sine aliqua aditione, vt l. quisquis. C. ad l. iul. maie. facit l. cõmissa. §. de pu.

2 † Vltimo no. ex hac lege q̃ fiscus, vel ali' qui vtitur iure fisci, vt dicam j l. proxi. in prin. non habet necesse facere inuentarium: [b] quia non tenetur vltra vires hæreditarias. text. est hic, & j. e. l. non possunt. Tene menti.

b

Diuus pius. Hunc §. cum sequen. habuistis in l. in omnibus. et in l. intra quatuor. §. de diuer. & temp. præscri. Tex. ibi nunciationem, i. ad denunciatorem petitio, pertinere potuit: licet nunciatio facta non fuerit. Op. ad §. istos de l. intra quatuor. §. de diuer. & tempo. prescrip. Solut. distingue, vt l. in omnibus. eodem tit. & per Cy. C. de quadri. præsc. l. j. Quærit gl. in fi. legis quid si desistit non corruptus pecunia, alias pretio, seu gratia & sic delatus non habet pro confesso, vt l. in fisci. j. eo. ti. dicit gl. respondeo idem quod hic dicitur. quod intellige, vt ego idem admittar ad nunciandum post quadriẽniũ, & etiã post viginti annos ad prosequẽdum, quasi mihi interrumperim præscriptionem & q̃ glo. sic intellexerit, patet ex sequenti quæstione. Secundo quærit gl. an eo casu admittatur alius delator post viginti annos. Glos. respondet, non puto. Non enim minus ideo prescribit sic delatus quam nullo modo. Alij dicunt vltra viginti annos aliũ admitti. Prior oppi. est vera. Nam ea delatio fuit quædam ciuilis interruptio: & alijs non prodest, vt l. intra quatuor. §. de di. & tempo. præscr. quando fuisset quis corruptus pretio, tũc planum est, vt hic dicitur in tex.

1 ☞ *Deferens aliquam causam in fiscum, & succumbens, quando sit infamis, & nu. 3. distinguit.*

2 *Ciuitatibus quando deferãtur bona vacantia.*

4 *Deferens debet agere nomine Reipublicæ, vel fisci.*

1 EX quibusdam. Forma casum sic. Quæro, † vtrum deferens aliquã cãm in fiscum, & succumbens, sit infamis. Respondet Iurisconsultus q̃ regulariter infamatur. Fallit in tribus casibus, qui ponuntur in hoc prin. Primus casus hic posit', est clarus. Contra secundũ casum opp. q̃ nõ liceat vlcisci, vt l. sciẽtiam. §. pe. §. ad l. Aqui. Sol. extra iudicium non permittitur regulariter, sed in iudicio sic, vt hic. Venio ad tertiũ casum. Quæro, quid velit dicere. Gl. dicit hic loq̃t' qñ quis defert aliquã cãm Reipublicæ alicuius ciuitatis, vt puta, aliquã hæreditatem.

1 Sed contra hoc oppo. † ciuitati non deferunt' [c] bona vacantia

c vt C. de bo. va. l. j. li. x. Dicit gl. intellige hic de hæreditate decurionũ, q̃ deferẽ reipublicæ illius ciuitatis, secus in hæreditate alterius, vt in contrario. In eo q̃ gl. hic intelligit de hęreditate decurionũ nõ bene dicit. Nam eorũ hæreditas nõ deferẽ ciuitati, nec fisco, sed ordini, vt in titu. C. de hęre. decu. & ideo istud exemplum non est hic bonum, in eo quod dicit, quod ciuitatibus non deferuntur bona vacãtia. l. j. C. de bo. vacã. dicit veritatẽ de iure cõmuni. Sed debetis scire, q̃ quædã sunt ciuitates, quæ nõ recognoscũt [d] superiorem. & sic populus liber est, & sic ipsemet sibi est fisc', vt l. hostes. j. de captiuis. & tũc bona vacantia acquirunt sibi, & fisco. quædã sunt ciuitates, q̃ licet recognoscãt superiorẽ tũ habẽt merũ & mistũ imperium ex Principis cõcessione & habent alia regalia, vt sunt quæ ponuntur in titu. quæ sint regalia. x. col. & tunc idem q̃ bona possunt illi ciuitati deferri propter delicta: & etiam propter alias causas: de iure cõmuni secus. Ita debes intelligere hic. Cũ igit' intellectus glo. nõ sit bonus in hac lege, qualiter debetis intelligere, cũ dicat tex. q̃ nomine Reipublicæ causas suas quis exequitur. & sic iste tex. continet repugnãtiã. Nam in eo quod dicit Reipublicæ nomine: innuit q̃ causa nõ est sua. In eo qd dicit suas innuit q̃ ad eũ pertinet. Quid dicemus? Sol. dicas esse suas ratione officij: & Reipublicę ratione cõmodi. Ita ponitur exẽplum j. eo. titu. l. fiscus in quæstione. §. fi. et tunc exponit' hic reipu. fisci. vel dic, Reipu. alicuius ciuitatis, vt C. de dela. l. ex varia. & dicitur causa sua rõne executionis: ciuitatis ratione cõmodi. Vel dic q̃ hic agebat iure sibi cesso ab aliqua ciuitate, vel a fisco. Vnde causa dicit' ꝓpria, rõne cõmodi aliena dicitur qa habet ius cessum ab alio. Et ista exẽpla nõ ponũtur in glo. sed tãgunt' per Iac. de Aret. & Old. Vel dic, q̃ causa cõiter pertinet ad delatorẽ: & ad Rẽpubli. vñ pro ea parte, quã ipse habet, dicit' causa sua. Pro ea parte, q̃ est Reipu. dicit' alieno nomine agere. & istis

4 casibus nõ infamatur: vt j. eod. l. deferre. §. sed communẽ. & hoc tãgit hic gl. Habes

3 † ergo ex §. dictis dicere sic aut qs defert causam alicuius ciuitatis: & non infamat': vt hic secundũ vnã lect. & l. ex varia. C. de dela. Aut defert causam fisci: & tunc aut defert ad suã vtilitatẽ: quia habet ius cessum: & non infamatur, vt hic scdm aliã lect. Aut defert causam ad vtilitatẽ fisci: & tunc aut facit ex necessitate officij: & non infamatur: vt l. fiscus in quæstione. in fi. j. eo. & hoc secũdũ aliã lectu. & l. post legatũ. §. aduocatum. §. de his quib. vt indig. Aut nõ facit ex necessitate officij: & tunc aut ipse habet in cã aliquã cõionẽ: & non infamat': vt hic, secundũ vnã lect. & j. eo. l. deferre. §. sed communem. Aut nullã cõionẽ habet: & tũc regulariter infamatur. Fallit in duobus casib', qui hic po-

4 nunt'. † Vltimo no. ex hoc tex. q̃ in hac delatione quis debet agere nomine Reipublicæ vel fisci: vt dixi §. l. proxi. in prin.

1 ☞ *Acta criminalia, quando exhiberi debeant.*

Acta armarij cõtinentia bonũ, cõdemnationem, vel excommunicationem alicuius, debent edi cuilibet petenti.

2 *Acta in causa ciuili quod indistincte fisco exhibentur.*

3 *Practica probandi aliquem subtraxisse instrumenta fisci.*

4 *Instrumenti tenor per testes, vt probet, debet probari p personas instructas: puta per notarium, iudicem, vel turifas. Instrumentum fauore fisci, potest probari per testes communes. Si probatur verum furtum instrumentorum: tunc probatio de tenore instrumenti per testes communes facit fidem contra submittentem.*

c Diuus. [e] Iste est valde not. §. & menti tenendus. Oppo. de l. is apud quem. C. de edẽ. vbi acta criminalia exhibentur, sicut ciuilia. Huius timore hæc lex legitur. Primum ibi loquitur quando exhibitio actorum postulatur a iu

a ¶ An bona. Vtrum bona acquirant fisco sine aditione: ad de Barto. in l. j. C. de bo. vac. lib. x. & qd no. Bar. in l. licet. §. fi. 3. qd cuiusq; vniuer. & q̃ requiratur agnitio: videt tex. in l. si seruus pluriũ. §. pen. de leg. j. & quæ sit differentia inter bona vacãtia, & hereditatẽ, vide Bart. in l. postq̃. in fi. princ. ff. vt leg. nomi. ca. & q̃ no. Bar. in rub. ff. de acqui. hæredi.

b ¶ Inuctariũ. Fiscus, & qui succedit loco eius, non tenet ad cõfectionẽ inuentarij. & dicit Bal. in auth. si qua mulier. ff. si. vj. colli. C. de sacrosan. ecc. q̃ vbi obligatio descendit in ipsis bonis, nõ ex ꝑsona defuncti, ibi nõ requiritur inuentariũ, per istam legẽ, & alias allegatas. vide ibi. & hic adde Bal. in l. etiã ad ti. C. ad leg. Falci. & in l. fi. in princ. C. de iure delib. & hoc vide quod dixi potẽ Bar. in rubri. de acq. hære. & vide q̃ Ange. in repe. l. ii. ff. si cui plusquã p legẽ Fal. Adde q̃ posui in rubri. de acqui. hæred.

c ¶ Nõ deferũtur. Add. de Bar. ff. d. l. i. de bo. vacan. & in l. rẽ veniunt. §. aut senatus. de peti. hæredi. Bal. in l. aduersus. C. de furt. dicit quod istæ leges hic loquentes de fisco, non habent locũ in alijs ciuitatibus, nisi statutũ, vel cõsuetudo aliud disponeret.

d ¶ Nõ recognoscũt. Hic de populo non recognoscẽte superiorem, vide in l. relegati. de pœ. & in l. ij. ne quid in loco publi. & l. ambitiosa. in fi. de decre. ab ord. facti. & in l. iij. de mino. et in l. hostes. ad fi. j. de capti. & in d. l. ambitiosa. in ij. col.

e ¶ Diuus. An criminalia exhibeãtur, sicut ciuilia. Et dicit Bal. in rubr. C. de fi. de instr. q̃ bona debent edi cuicunq; et in tali editione non requiruntur testes, qui interfuerunt accopiationi sed sufficit sola descriptio notarij deputati ad accopiationẽ. Vide Bar. j. eo. §. & vide Bart. in l. j. §. editiones. ij. de edẽd.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Cogitur exhibere. Contrariū videt tenere Bar. in l. quędā. in prin. §. de eden. & videt §. in ij. lectu. hauius §.

b ¶ Est speciale. Et vide Bar. in authen. si quis in aliquo. C. de eden. & Bal. in l. fin. C. de fi. instru. Bart. in d. l. sicut. & dixi post Ang. in d. auth. si quis. Et ad materiā istā, per quot testes debet probari instrumentum: vide tex. in l. testiū. C. de testi. & vide Bal. in l. isti quidē. §. qd me causa. Et qualiter pbetur amissio instrumēti, vide Bald. in l. fi. in vlt. col. in fi. de edē. & in rub. C. de fid. instr. in xiiij. col. in versi. quæro si instrumentum publicū. quod limita, nisi culpa sua perdiderit vt no. Bal. in l. ij. in fin. C. de fide instru. & quæ habentur in l. fi. C. de fi. instr. per Bar. in l. huiusmodi. §. fin. de leg. j. & in l. si quis ex argētarijs. §. j. §. de edē. & dicit singu. Bar. in d. l. testiū. in vlti. not. q si testamētū factū corā septē testibus est perditū, duo testes superstites probādo casum & tenorē testamēti, probant plene testamentum.

c ¶ Speciale est. Nota perpetuo q in causis fisci, iudex potest procedere nemine petente.

d ¶ Est generale. Ideo dicit Bal. p istū tex. q semp in suia quæ ferē ppter cōtumaciā, debet fieri mētio de cōtumacia, secundū eū in l. pe. in vlti. col. C. de cōsti. pecu.

dice: hic loquitur quando postulatur à parte, q ipsa pars instrumenta exhibeat cōtra se: & in causis criminalibus non pōt iudicis officium intentari, vt hic, nec actiōe ad exhibēdū, vel actione in factū agi: q a in causa capitali nō agitur de pecuniario interresse: vt l. si liber. §. ad exhib. Ita dicit glo. hic. Vide gl. quæ incipit: imo videt. & ista lect. est satis bona. Alij dicūt, q in causa pecuniaria quis cogitur edere, & si non edit, præsumitur fisco subtraxisse: & tenetur furti: vt hic in princi. sed in causa capituli, similiter tenet edere: vt l. contraria. tamē nō præsumitur subtraxisse, nec tenetur furti, vt hic. Vide glo. ibi. Vel dic in cā, & c. Ista lect. licet approbet per gl. nō placet mihi. Primo in eo qd dicit, q in causa ciuili tenetur furti. nō est verū: quia tex. hic dicit, q ista præsumptio furti non nocet, nisi in ista causa quę mota est secūdum hāc lect. noceret in actione furti, & ex præsumptionibus in actione furti, cōdēnaret, quod est cōtra legē hāc, & cōtra l. absentē. §. de pœ. In eo vero q dicit, q in ea causa capitali quis cogit edere instrumēta cōtra se: istud videt etiā male dictū: quia nō debent pbationes assumi de domo rei: vt l. de minore. §. tormenta, §. de quæstio. Posses tñ hāc lectu. sustinere in ver. itē diui. q in illis casibus quis cogatur edere instrumēta cōtra se in causa capitali, in quibus seruus cōtra dominū torquet qui casus ponunt in l. j. C. de quæstio. vt sicut testis de domo rei assumitur, eadem ratiōe instrumēta. & hoc satis placet. Tertio modo legitur ista lex, vt dicamus sic: Acta ciuilia quis cogitur exhibere fisco: vt hic, in prin. & l. ne quisq. §. de eden. Acta vero criminalia non cogit edere ipsa pars, cōtra quā criminaliter agit. Ita loqtur hic. Sed tertius, qui haberet illa acta, bene cogitur exhibere: vt l. is, apud quē. C. de edē. Differt ergo ista lect. à prima: in hac l. is, apud quē. intelligitur in tertio priuato habente acta: sed in prima intelligitur in iudice. & etiam ista lectu. placet.

Quarto modo legitur, q ibi loquitur in rationibus: hic in instrumentis. Sed nihil est dicere. Quinto modo legitur, q hic acta habebat quidam tertius: ibi aduersarius. Ista lect. est de verbo ad verbū cōtraria ad tertiā lecturā quam §. posui. Vnde quia illam tenui, istam reprobo. Nam q aduersarius cogatur edere contra se: & tertius non in causa capitali est iniquum, cum de domo rei probationes assumi nō debeant: vt l. de minore. §. tormēta. ff. de quęstio. † Reassumo ergo istū vltimū passum: prout loquitur de causa criminali: vtrum acta criminalia debeant exhiberi. dic, Aut exhibitio petitur à iudice, vel ab aliquo publico officiali, qui habet acta pbliica: & debet indistincte fieri editio: vt l. is, apud quem. C. de eden. secūdum primum modum intelligēdi hic positū recepta tamen cautione, de qua loquitur l. in fraudē. §. neq instrumenta. j. eod. quod tene mēti: quia per hoc dico, q acta armarij communis continentia bannū, vel condēnationē alicuius, vel infamiam: vel etiam acta episcopi continētia excommunicationem, debent cuicunq postulanti edi: cum talis excōmunicatio, seu infamia liget apud omnes: vt §. de postu. l. ex ea causa. Aut exhibitio petitur ab ipsa parte, cōtra quam criminaliter agitur: & tunc regulariter non cogitur: vt hic. Fallit in casibus, in quibus serui torquentur aduersus dominum, in quibus etiam cōtra se quis cogitur edere instrumenta in capitali causa: arg. l. is, apud quem. C. de eden. & ita intelligit hic. Secūdo modo aut exhibitio postulatur à tertio: & tunc indistincte cogitur exhibere[a]: vt d. l. is, apud quem. & ita intelligitur tertio modo. † Redeo ad princip. huius §. de exhibitiōe: actorum in causa ciuili, & priuata, qualiter ista exhibitio fiat, nō tracto hic. dic: vt l. j. §. editiones. §. de eden. l. fin. C. de eden. fisco vero videtur indistincte debere edi: vt hic, & l. ne quisq. C. de edē. † Sed dubitat, quid vult dicere hic tex. q præsumitur subtraxisse. & qualiter iste text. practicabitur q præsumitur subtraxisse præsumatur, & fidem contra. Aduerte, ad hoc vt subtraxisse præsumatur, & fidem contra. cum faciat, requiritur q pbet quędā instrumenta fore ad causam fisci pertinentia: quæ ipse potest exhibere, & nō exhibet. quo probato vere: tunc præsumitur subtraxisse: & præsumit illa instrumenta sibi nocitura esse: & ideo fidem faciunt cōtra eū. Vide hic tex. qui dicit, hoc subtiliter intelligēdo. Quid est hoc dicere. Si ego probo instrumenta esse pertinentia ad causam fisci: & sic probo instrumentū, & tenorē instrumenti: non debet mihi hoc sufficere, sicut si ostenderem ipsa instrumenta vt l. testium. C. de testib. Ad quid ergo recurritur ad istas præsumptiones. † Respondeo, quando quis probat instrumentū, & tenorem instrumenti, ad hoc vt faciat fidem, perinde ac si instrumentum ostenderetur, requiritur q illud probetur per personas instructas, & vt per notariū, vel per iudicē, vel Iuristas, qui sciunt discernere instrumentū publicū, & qualitates instrumenti: non autem sufficeret quilibet testis. Hic est casus in c. cum olim. extra, de priuile. Sed in fisco hoc est speciale,[b] q etiam si probetur per cōmunes testes, præsumitur ipsum subtraxisse: & præsumitur ipsum illud continere quod sibi nocituru erat, vt hic. Illic enim testes communes non sufficiēbāt nisi fisci fauore. Sed si furtum instrumentorum vere probaretur: tunc illa instrumenta facerent fidem contra eum indistincte: vt l. si de possessione. C. de probat. Ita debetis intelligere istam materiam.

1 ☞ *Si actor & reus est contumax, iudex pōt procedere ex suo officio, & citare utrūq; & absoluere reum ab instantia iudicij, & est speciale in causis fiscalibus.*
2 *Fideiussores delatoris quod teneantur, & in quantum teneantur.*
3 *Actore absente quod possit proceda ad diffinitiuam.*
4 *Causa quod feratur in sententia absolutoria.*

Senatus cēsuit. Primo loquitur, quādo delator & possessor est cōtumax. Secūdo, qñ delator tantum. Secunda ibi: quoties. tamen in prima parte fit absolutio ab instantia iudicij. In secunda fit absolutio à petitione. Ex prima † parte nota casum mirabilem, q etiam vbi actor & reus est contumax, iudex potest procedere ex suo officio, & citare vtrunq, & absoluere reum ab instantia iudicij.

Contra hoc opp. §. de iudi. l. ad peremptorium vbi cōtra cōtumacem non proceditur, nisi parte petente: vt C. de iudi. l. properandū. §. j. ibi: parte instante &c. & in auth. qui semel. C. quomo. & quādo iud. Sol. Speciale est[c] in causis fiscalibus. Secūdo nota † q fideiussores delatoris tenentur. Videbitis in l. senatus. §. senatus. j. eo. Sed circa hoc quæro, ad quid teneātur? Dicit glo. in summa petita: vt d. §. senatus. & in hoc bene dicit vel ad damnum. C. de lit contest. auth. libellum. & in hoc nō dicit verum. Nam illud emendare damnum, respicit commodū rei conuenti principaliter, nec tangit causam fiscalem: & ideo quo ad hoc non potest procedere vtroq contumace. Neuter enim potest alteri contumaciā imputare: vt l. ij. §. j. §. si quis in ius voc. non ier. Venio ad tertiam partem: not. † q actore absente proceditur ad diffinitiuā sententiam, quod est speciale hic, secundum ista iura. Hodie vero est generale[d] per l. properandū. §. j. C. de iud. Item nota † q in sentētia absolutoria inseritur causa. quod dic vt in l. qui Romæ. §. duo fratres. §. de verb. obli. & ibi dixi. & per doct. l. properandum. §. illo. C. de iudi.

1 ☞ *Rectores possunt in carceribus aliquem detinere: ut manifestet socios, uel alia causa legitima.*

Diuus. Oppon. §. de eden. l. si quis ex argentarijs. §. ratione. Solue vt in gloss. Vltimo nota argumentū optimum pro Rectoribus, vt aliquos possint in carceribus detinere: † vt manifestent socios, vel mandatores, vel aliud faciant quod de iure debent: & ista est legitima causa incarcerandi: vt hic, ibi: in vincula deduceretur.

1 ☞ *Error facti quod excuset quemlibet.*
2 *Confessio, quæ fit in libello, qui datur iudici non nocet.*
3 *Error iuris reuocatur propter ætatem, rusticitatem, uel sexum aliai non.*

Complura

Universidad de Deusto Biblioteca

Complura. Op.& videtur, ꝙ error indistincte noceat: vt l. non fatetur. supra de confes. Huius timore hæc lex legitur duobus modis. Vno modo, vt loquitur in errore facti, qui nõ nocet vsque ad sententiã. ibi in errore iuris. Cõtra hanc lecturã opponitur de tex. qui dicit, ignarus iuris fui. in fi. dũ dicit ignorauit ius suũ. Rñdeo sustinendo hanc lecturã dico, ꝙ errabat hic in facto principali, et per consequens ius suũ non ignorabat. Ita dicit gl. Item contra[a] hanc lectu. op. de l. edicto. §. fi. j. eo. vbi videtur, ꝙ error facti excuset quẽlibet: sed hic dicitur de muliere, et rustico tãtũ: ergo &c. Io. intelligit illã secũdũ istã. Sed certe hæc lectu. non placet: † qa regula est, ꝙ error facti excuset quẽlibet: vt leg. error. C. de iur. et fac. igno. coniuncta l. ij. §. de iur. et fac. igno. & l. non fatetur. §. de confes. et l. edicto. c. fi. §. eo. Vnde alij intelligunt hic in errore iuris. Et ponunt exẽplũ: quia credebat posse reijci vnam vxorẽ, et accipere aliã: vel credebat aliquã desinere esse vxorem, eo ipso ꝙ nõ habitat cum viro. et sic credidit se spuriũ esse per errorẽ iuris, contra hanc lectu. remanet contrarium: vt d. l. non fatetur. Sol. Ibi loquitur, quando quis cõfitetur in iure præsente aduersario: hic loquitur quando qs confitetur aduersario absente. Aduerte, ista solu. cõtinet veritatem in confessionibus, & responsionibus, quæ fiunt simpliciter: vt §. de interrog. act. l. fi. §. de cõfes. l. certũ. §. si quis absente. sed † in confessione quæ fit in libello, qui datur iudici, vt det parti, hoc nõ est verum: vt l. cũ precibus[b]. C. de proba. & l. cũ precum. C. de libe. causa. ideo ista nõ est bona. Dic ergo ꝙ lex contraria determinatur per istã. † Error iuris nõ potest reuocari, vt ibi, nisi propter ætatem, rusticitatem. vel sexum. & sic hic loquitur de iuris errore. Et hæc lectura approbatur p glo. C. de iur. et facti igno. l. fi.

LEX III.

Non intelligitur. [c] Opp. de l. qui testamẽtũ. §. de proba. Sol. aut relinqtur non capaci palã: et tunc relictũ non valet quãtum ad ipsum non capacem, sed remanet apud eum, a quo relinqtur. Nec enim debet pati pœnam ex eo ꝙ ipse nõ delinquit: sed quãdo delinquitur clã, & assumit ipse tacitam fidem de restituendo non capaci, tũc delinqt, et facit fraudem merito patitur pœnã, quia applicabitur fisco: vt videbitis in seq. & vidistis §. e. l. j. ĩ prin. Quæro, in qbus casibus excusetur, q accõmodat tacitã fidẽ de restituẽdo non capaci. Dic vt habes hic ĩ gl.

Sed cum quidam. Op. de j. responso ad versi. q̃ri autẽ. So. Dicunt quidam, ꝙ Iulianus. in prin. male dixit, iõ corrigitur per Iurisconsultũ in sequẽ. Alij dicũt, ꝙ Iulianus illud dixit allegando, et sic cõtra illam allegationem determinatur postea. Alij dicũt, ꝙ diuersis casibus loquitur Iulianus et Iuriscõsultus author huius legis: vt ex solutiõe contrarij sequentis apparebit. Item opp. de l. ita fidei. j. eo. Sol. Ista est veritas, ista verba generalia, rogo ꝙ p̃stetis illud qd a vobis petij. si quidẽ possunt certificari ex verbis appositis in testamẽto, vel codicillis, ita quod appareat qd & cui relinquitur, videtur relinqui palam: & ita loquitur versicu. iste, quæri autem. Si autem ex testamento, vel codicillis non possunt ista verba obscura declarari, tunc videtur relictũ clam: vt dicta leg. ita fidei. & ita loquitur hic Iulianus quod tenementi.

1 *Cũ inspiciatur quod prodest, vel quod nocet.*

Si quis palam. [d] Satis no. §. est. No. §. qd ĩspicitur id quod prodest, non id quod nocet. † Cõcor. sunt in gl. Sed ad hoc opp. de l. fi. §. sed si quis. §. nau cau po. stabu. et §. ex quib. cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. quid ergo. ad Sylla. l. si quis in graui. §. fi. Gloss. non soluit. Tu dic, ꝙ hic illud, quod nocet, obfuscatur per id qd prodest. Nã ex eo qd relictum est palam non potest dici esse factum clam. Est enim illa clandestinitas patefacta. Sed in cõtrarijs secus. Pro hoc facit quod no. supra pro dona. l. si vir. per gl. et ibi dixi. et p Dy. in c. possessor. in vj. q. de reg. iur. lib. vj.

1 *Legatarius ꝙ sufficiat ꝙ sit capax legati tempore mortis.*

2 *Regula Catoniana ꝙ habeat locum, quando legatum deficit mista consideratione legãtis & legatarij, & in sua prouisione testator prouidere potest.*

Quando autẽ. Bonus §. est Pro declaratiõe hui[e] §. sunt duo vidẽda. Primo, an hæres puniatur. Secundo an relictum valeat, quando tempore mortis tantũ capax reperitur Circa primũ dicit glos. Aut vtroq; tẽpore quis erat non capax: & relictum nõ valet & hærespatiẽ pœnã. Aut vtroq; tempore fuit capax: & non est dubium quod valet relictum, & cessat pœna. Aut tempore fideicommissi iniuncti erat capax, sed non tempore mortis: & tunc fideicommissum non valet: hæres tamen, quia nõ peccauit, non patitur pœnam, sed apud eum remanet: vt §. de his quib. vt indig. l. in fraudẽ. §. j. Aut econtra, tempore fideicõmissi iniuncti nõ erat capax, sed tempore mortis sic: & tunc non patitur pœnam: vt hic. An autem valeat relictum? & videtur ꝙ non: vt Insti. de hære. quali. & diffe. §. in extraneis. & §. de his quib. vt indig. l. in fraudẽ. §. j. In cõtrarium videtur supra, de leg. præstan. l. interuenit. Et docto † determinant, & bene, sufficere legatarium esse capacem tempore mortis[e]. Ita no. per glo. §. de leg. ij. l. si deportati seruo. in princip. & in l. in mortis. de dona. cau. mor. & §. de hær. inst. l. si alienum. §. j. de reg. Cato. l. j. in eo quod ibi dicitur, quod quando legatum deficit ex persona eius, cui relinquitur, nõ habet locum regula Catoniana. Non obstan. §. in extraneis. quia ibi loquitur in hærede, in quo aliud est, quam in legatario. Sed cõtra hoc opponitur ponamus casum in lege nostra, quod hic sit relictum filio spurio: quod exemplũ ponitur in multis partibus huius tit. quando loquitur in nõ capace: vt not §. eod. l. j. in princip. Certe relictum tunc deficit mista consideratione legantis & legatarij. Nã a quolibet alio põt capere, præterquam à patre: vt dixi §. eod. l. j. in prin. Sed qñ † legatũ defficit mista cõsideratione legantis, & legatarij, habet locum regula Catoniana, quæ dicit quod tẽpus testamenti debet inspici: vt l. seruis. C. de leg. Respondeo vt dixi §. de reg. Catoniana. in l. j. quia illud est verum, quãdo est talis effectus, contra quem testator potest prouideri sua prouisione: vt manumittere seruũ proprium: sed legitimare filium spurium sua prouisione non potest, ergo &c.

1 *Clàm fieri dicitur, quod fit taliter, quod non potest deuenire in notitiam aduersarij.*

2 *Delictum quod probetur per priuatam scripturam alicuius quando committitur promittendo, vel contrahendo.*

3 *Tacita fideicommissa quod detegantur per confessionem. Positioni an qui fuit rogatus restituere non capaci, an teneatur respondere.*

Tacita. Iste est no. casus. & vide glo. quæ incipit manu priuati. Quæro qualiter intelligit hic de chirographo priuato. Respondeo: quia si esset instrumentum publicum, iam non esset factum clàm, sed palàm: vt supra eadem l. in prin. in eo quod dicit, si apparet testamento, vel codicillis. Pro hoc §. de lega. j. l. in taciti:. quod tenementi ad ea quæ dicuntur l. fi. §. de rit. nup. Aut fit clàm, & præsumit fraus. Aut palam: & tunc secus. Quod si est factũ inde publicũ instrumentũ, nõ videt factũ clã. qd videt durũ. Puto autẽ ꝙ etiã si publicũ instrumentum esset factũ, tamen celaretur, vt fit quotidie per notarios quosdã amicos, tenẽdo in secreto quod videtur esse factũ clam. † Clam enim dicitur fieri[f] id, quod taliter fit, quod nõ potest de

→ Pro concordia. Aduerte. in libello verba eriã narratiua habẽt vim cõfessionis cõtra libellãtẽ. text. & ibi doc. in l. iij. C. de instit. & substit. l. cũ procur. C. de libe. cau. eriã absente parte: vt p Bart. in l. certũ. §. si quis absente. ff. de confes. in hoc §. cõplura. sed Ioan. de Imo. in c. si cautio. de fide instru. ante mediũ. dicit ꝙ Barto. tenuit cõtrariũ in l. nũda ratio. ff. de do. Solu. dat do. Alex. in d. l. ij. ĩ. ꝙ Bar. in d. l. nuda. loquiẽ in libro rationũ, de libello nullum verbũ. Et quanta sit differẽtia inter scripturas iudiciales, & extraiudiciales, apparet ex dictis per Bar. in d. §. fi qs. Et istã etiam concordiã sentit do. Ias. ĩ §. si minus. Inst. de act. Adde ad cõsi. Alex. xciij. ĩ quarta parte.

a ¶ Item cõtra. Nota de errore. & de confessione facta ĩ libello &c. et tene menti. et facit ad no. ĩ l. post legatũ. p Bart. de his quib. vt indig. & ĩ l. nõ fatetur. ĩ. de cõfes. ad fin.

b ¶ L. cum precibus. Vide Bar. in l. certũ. in §. si quis absente. ĩ. de confes.

c ¶ Nõ intelligiẽ. Istũ tex. p Bar. cũ §. j. ĩ cõsi. cxcvj. inci. ciuitati Camerinẽsi. vbi cõsuluit, ꝙ si Papa cõfirmauit concessiones, & declarat de qbus, intelligiẽ de sacris. Allegat istum tex. & gl. & vid bar in cõsi. xliij. inci. Tudertus de Spoleto. et adde cõsi. Old. xxix. And. Bar.

c ¶ Non intelligitur. Aliquid per Bal. ĩ l. etiã. C. ad legẽ Falc. & ibi etiã quid si hęres in vno numo restituẽdo non capaci priuẽt tota hęreditate. de quo vide in l. hęres qui tacitã. ĩ. de his qui. vt indig.

d ¶ Si quis palam. De hac materia p Bar. ĩ l. si vir. ff. pro donato. & Bart. & Ro. in l. si quis in graui. §. fi. ff. ad Sylla.

e ¶ Tempore mortis. Nota ꝙ ad validitatẽ relicti inspiciẽ solũ tẽpus mortis. glo. tũ tenet cõtrariũ, & ibi vide doct. in l. cũ qui post. de condi. & demon.

f ¶ Tacite. Dicit fieri. Vide Bart. in l. ij. C. de his qui ex publi. rationi. lib. x. & Bal. in l. cũ fratrẽ. C. de his qui. vt indig. & in l. j. in prin. & vide Ang. in l. ij. §. occisorum. ĩ. ad Sylla. & eũdẽ ĩ l. in taciti.

Universidad de Deusto Biblioteca

ī.de leg.j.in princ.& vide Bart.in l.pupillus.§.fi.ī.de auth.tu. & Bal.in l.ea quidē. in vij.co.C.de accu. & Imo.in d.l.in tacitis.& quæ requiran tur ad hocvt relictū dicat factū ī fraudē, vide Bal.& Imo.in d.l.in tacitis.

a ¶ Clam posidere. Et vide quæ ibi habes per Moder.

b ¶ Vide gl. Adde gl. & Bart.ī l.fi.ī.de his qui.vt indi.contrariū videt velle Bal. ī d.l.ī tacitis.de quo ibi p Imo.de lega.j. Et p ista glo.consuluit Bar.in cōsi.cj.in ci.Tudertus de Spoleto.& ibi vide qñ quis præsumat tacite rogatus.

c ¶ Cum ex cā.Dispositione hominis. Ad de Bar.& doct.in l. si marito.in prin.so. ma.& sic not.hic,ꝙ fiscus subijt onus legatorū,& fideicommissorum.& probatur in aut.de hære.et fal.§.si quis autē non implēs.& in l.j.ad fi. C.de cadu.tol.& in l.quidā testamento. §.quoties.de leg.j.& ī l.recusare.§.si qs fisco.ad trebel.& hoc etiā quādo occupat bona vacātia,vel caducā,licet in contrariū faciat text.cū gl. in l.iij.§.eadē.de fideicō.libe.& l.qd à diuo marco.de manumis.test. Sed rñde, vt p Ro.in d.l.si marito.in princ.& not. Bald.in l.eā quā.C. de fideicō.in iij. col. et qd dixi post Imo. in l.si seruus pluriū. §.ij.de le.j.vbi dixi, ꝙ si ex facto defuncti,bona confiscantur tūc nō debent legata. Et ita loquit d.l. iiij.§.eadem.& vide Bar.ī l.eius qui.§.fi. ī.eo.& Imo.in d.l.q dā testamēto.& ibi dixi.

d ¶ Multa. Vide per Bart.in l.iij.quando fisc.vel priua.& per Bal.in l.ij.C.eo.tit.

e ¶ Quæro qñ. Adde ꝙ no.Bar.in l.facultas.de iur.fis.lib.x.

f ¶ Si in locis. Adde bonum tex.in c.j.in princ.q̄ sint regalia.

g ¶ Ad simplum. Adde quod Bald.in l.j. in pen.col.in ver.itē opp.C.de hære.vel act. vend. intelligit istū tex.quod sit speciale hic.fauore fisci.

h ¶ Quæro. Si procurator vendēs promittat de culpa:an dans teneat:& an procurator possit pœnā promittere, dixi in l.solū.§.sed si procurator. de pig.act. Abb.ī c. fi.de precar. tenet p istū text.ꝙ solū possit pmittere pœnā,

uenire in notitiā aduersariī:vt vidistis in l.
a clam posidere.[a] in prin.§.de acqui.pos.& l.prohibere.§.clam.§.quod vi aut clam.

2 †Nota ex hac glo.quod per priuatā scripturam alicuius probatur delictum eius. Quod intellige verum,quando delictum committitur promittendo,vel contrahendo:sicut dixi in instrumento publico,in l. senatus.in princi.§.ad Turpil. Secundo
b vide glo.[b] quæ incipit,vt per confessionē
3 rogati,&c.Ex †qua habes quod tacita fideicommissa deteguntur per confessionē. Et sic nota ꝙ huic positioni tenetur quis respondere,an quis fuerit rogatus de restituendo non capaci. Ad idem l.quoties.§. prætor.§.de noxa.vbi cogitur quis respondere an possideat,vel dolo desierit posside re.& sic positioni quæ continet delictum, quis cogitur respōdere.Hoc dixi in l.Marcellus.§.re.amot.Et quantum ad hunc passum,dixi plene hoc anno in l.fina.§.de his quib.vt indig.

An fiscus loco hæredis habendus sit,cum ad eum pertinent omnia:& quid in priuato.

Cum ex causa.

Primo notant quidam hic,ꝙ
1 fiscus,ad quem pertinēt omnia bona,†habetur loco hęredis:vt hic,& C.ad leg.Iul. de vi.l.ij.Hoc qualiter debeat intelligi,dixi §.de fideiuſ.l.inter eos.§.fi.Secundo notant hic quidā,ꝙ quādocūq; bona veniūt ad aliquem vniuersaliter:ille potest conueniri à creditoribus tanquam hæres.cōcor. sunt in gl.sed arg.contra.§.de iure dotium. l.mulier.& de vsufruc.leg.l.fi.& l.ij.§.fin.§. de hæred.vel actio.ven.Sol.Hoc dixi multum late in l.Princeps bona.& ibi p Dyn. j.de verb.signi.Tetigi in l.j.§.de bono.possef.& l.si quis seruum.§.fi.& l.seq.ij.respō. §.de lega.ij.Quantum ad propositum dic, aut bona deueniunt ad aliquem ex dispositione legis,& trāseunt ad eum debita & credita:vt hac lege,cū simi. Aut ex dispositione hominis[c]:& tunc secus:vt l.mulier,
c bona.§.de iure dot.cum simi. De hoc etiā per doct.C.ad le.Iul.de vi.l.ij.

Qualiter testes debent deponere de valore rerum.

Diui fratres.

Nota tex.ibi:& iusta pretia ex presenti æstimatione cōstitui.quod vtile est pro
1 testibus,qui reddunt rationem de valore rei.†Nam debent se referre ad tempus de quo agitur,siue tractatur de præsenti tempore,siue de præterito. Nam ad illud tempus debet referre:vt hic. Item debet dicere quod tantum poterit vendi homini scienti cōditionem rei:vt §.de dona.causa mor. l.mortis causa.§.fi.

Diuus.

Oppo.glo.de l.cotem.§.fi.de publi.Solue vt ibi.

Qua actione agat fiscus contra debitorem debitoris.

Multa.

d Quæro,in quo sit hæc specialitas in fisco. Gloss.dicit,in duobus primis casibus,quādo debitor fisci desijt soluēdo esse:vel qñ debitor debitoris†fuit factus ex pecunia fiscali. In tertio vero casu loquitur secundū ius cōmune:quia debet intelligi,quando debitor fisci est condemnatus:& sic fit executio cōtra debitorem debitoris,secundum formā l.à diuo Pio.§.sic quoq;.§.de re iudic. Azo vero dicit,ꝙ etiam hic in tertio casu loqui-
tur de iure speciali in fisco : vt debitore nō condemnato perueniatur ad eum. Sed gl. dicit,ꝙ secūdum hoc semper fiscus posset agere contra debitorē debitoris. Ad quid ergo Iurisconsultus duos casus præcedentes expressisset.quare non video. Videte, vt colligo ex dictis Iac.de Arer.& gl.etiā Azo.bene possunt dicere. Nam intelligēdo tex.vt gl.dicit,gl.dicit verum:sed possumus intelligere ꝙ sint tres casus speciales in fisco.Primus quādo debitor fisci desijt esse soluēdo.Secundus,quando ex ratione fisci nomina facta sunt : id est,per fisci rationem : vt §.de admi.tuto.l.quoties. in princ.Tertius,quando ex contractu fiscali debitores conueniūtur:hoc est,ex cōtractu ad fiscum extenso : vt quia accepit mutuam pecuniam à fisco:& eam alij mutuauit:& sic de pecunia fisci debitorē sibi constituit:& sic erunt tres casus speciales, secundum Iac.de Are.& dominum Old.

e Quæro quando[e] fiscus agit contra debitorem debitoris,qua actione agat? Respondeo,in casibus,in quibus agit de iure speciali,agit actione vtili:vt C.quādo fis. vel priua.l.nō prius. Si vero tenebatur in diem,agitur condictione ex lege:vt l.j.C. de condi.ex lege.Si vero agatur contra debitorem debitoris de iure communi : tunc debet agi officio iudicis,secundū formā l. à diuo Pio.§.sic quoq;.de re iu.& ibi dixi.

Diuus.

Hunc §.declara vt in glo.

f

Si in locis.

[f] In eo qd dicit,de locis religiosis,est contra Insti.de re.diui.§.thesauros.Glo.soluit plurib̄us modis.De duabus primis,tene quam vis.

1 *Procurator fisci vendens,si res est euicta,quod teneatur ad duplum.*

2 *Procurator priuati,qui vendidit,si promisit duplū,& ita se habeat consuetudo domu, quando res euincitur,tenetur:aliàs ipse procurator.*

3 *Ab eo,qui emit à fisco,non potest res euinci:& sic hæc lex hodie corrigitur.*

§. Si procurator.

Ista est multum nota.lex.Adu
g tur,nisi ad simplum.[g] †Quæro,an procurator ipse
1 saltem teneatur ad duplum. Quidam dicunt ꝙ sic. Azo dixit ꝙ non,puto ꝙ teneatur ipse procurator:argu.l.ciuitas.§.si cer.
h pet. Quæro[h],quid in alio†procuratore vendēte,& promit-
2 tente duplum nomine euictionis : vtrum dominus teneatur ad duplum? Respon.si consuetudo patriæ est,quod in venditione promittatur duplum nomine euictionis : tunc tenebitur dominus:quia procurator potest promittere ea,quæ sunt de consuetudine:vt l.quod si nolit.§.qa assidua.§.de ædi.edi.& §.de aqua plu.arcen.l.si prius.§.j.& expressius in l.si conuenerit.§.fi.§.de pig.act.Si autem de consuetudine non esset:tunc dominus non tenetur:sed procurator bene tenetur,secūdum ea quæ §.dixi.& secundum materiam l.procurator qui pro euict.§.de procura.
3 †Vltimo scias ꝙ ista lex corrigitur hodie.Nam qui emit à fisco,ab eo non potest euinci:vt l.ij.in prin.C.de quadri.prescri.

1 *Procurator fisci,& qui vendidit res minoris,vel ecclesiæ,nō potest habere fidem de pretio.*

2 *Vendens rem nomine alieno,quando possit habere fidem de pretio.remissiuè.*

3 *Confessio procuratoris Cæsaris confitentis pretium sibi solutum,quod sufficiat.*

Si ab eo.

Iste §.est bonus. Nota tex.ibi:pretio tamen solu
1 to.Nota dicit glo.†quod procurator fisci nō po
i test habere fidem[i] de pretio. Idem in eo qui vendidit res minoris,vel res ecclesiæ.vide & no.glo.quæ incipit,vel aliter satisfa-
2 cto.ibi:nō autem fide habita,&c.vsq; ad fi.Circa hoc,†an isti, qui vendunt nomine alieno possint fidem habere de pretio,vide plene per Cyn.C.de rei vendi.l.in ciuile.per Guli.de Cug.§. de institu.l.cuicumq;.§.fi ei.Ego dixi plenius §.de re iud.l.à diuo
3 Pio.§.sed si emptor.in fi.§.vbi glo.tangit. †Quæro,quid[k] si
k procurator Cæsaris cōfitetur pretium sibi solutum:an sufficiat

quæ venit ex natura cōtractus.Secus fiet ser præter naturā cōtractus.Ad qd l.bene à Zenone.de quadri.præscri.

¶ Habere fidem. An procurator possit habere fidē de pretio,vide quæ no.Aug.in l. cui iurisdictio.j.d iurisdi.om.iu.Et hic ēt vide,qd in Plato ecclesiæ,& in procuratore minoris.et hoc nota.perpetuo.et dicta Bar.hic seqē Abb.ī c.ij.de preca.& Bar. in l.à diuo Pio.§.sed si emptor.de re iu.& hic adde qd no.Bal. in l.j.C.de hære.vel actio.ven.& gl.ī l.j. C.de fi.instru.& iure hastę fis.li.x.& ibi Bar.& glo.& Bal.ī l.cū vendēre.C.vbi cau.fis.& add ad hāc materiā Bar.ī l.alio. in vlt.co.ī.de ali.leg. Add an donatarius pricipis sit tutus,cū princeps donat ipsi rem alienam.Bal.cōsi.cccxxxviij.j.lib. Et an executor testamentarius possit habere fidē de pretio: per eundē Bal.consi. clxxxv.iij.lib.

¶ Quæro qd. Vide Bar.& ibi glo.in l.j. C.de ven.re.ci.li.xi. Adde Bal.consi.cccxxv.j.lib.

Universidad de Deusto Biblioteca

talis confessio: tex. habetis ꝙ sic. in l. ij. §. fi. de quadri. pscri.

Priuilegiatus succedens non priuilegiato, utitur iure eius, cui successit pro tempore anteriori, post uero suo.

a FIscus. Lex ista est no. quando priuilegiatus succedit non priuilegiato, † pro tempore anteriori utitur iure eius, cui successit, pro posteriori, iure utitur suo. Et de hoc plene per doct. et Cy. C. de sac. san. eccl. auth. quas actiões. in quæst. dixi s. de verb. obl. l. cum filius. §. fin hac.

Hæreditas patris non adita, transmittitur ad matrem.
Occidens aliquem non potest ei succedere.
Omnia acquisita scelere, fisco applicantur.

10.

Vcius Titius. Ista est solennis lex. Notria, Primo, ꝙ hæreditas patris ẽt non adita transmittitur ad matrẽ. Casus est hic. vide ibi: itaque oĩs hæreditas ad matrẽ, &c. Pro hoc. s. de reb. dub. l. qui duos. §. cũ in bello: & l. apud hostes. C. de suis et legi. & ibi p̃ docto. dicã in l. hæreditate. §. filius. j. de castren. pec. † Secũdo no. ꝙ qui aliquẽ occidit, succedere sibi nõ põt, neque eius hæredi, vt hic, & l. cũ ratio. §. fi. s. de bo. dãna. Tertio not. † ꝙ omnia scelere quæsita applicãtur fisco. His præmissis op. b C. si reus [b] vel acc. mor. fue. l. fi. & C. si pen. ap. mors inter. l. iij. vbi post mortẽ nõ durat cã bonorũ, si non fuerũt adẽpta expresse. Ad idẽ. s. ti. j. l. j. Sol. dico ꝙ qõ bonorũ extinguit mortẽ accusati. Certe dico publicãdorũ p̃ sententiam. sed quæstio bonorũ quæsitorũ durat, & agitabitur ista cã, facta noua declaratione, vt hic in fi. dicitur. Itẽ opp. ꝙ ista bona nõ auferantur huic Meuiæ: Non enim successit marito sed filio. Sol. qs non põt in effectu succedere ei quẽ occidit: nec hæredi eius ĩ bonis, quæ habuit ab illo occiso, vt hic. Secus si aliũde habuisset: ar. supra de vulg. & pupil. l. si is qui ex bonis. 11.

c NOn puto. [c] Dy. ponit exẽplũ reperiũtur duo ĩstrumenta eodẽ die confecta: certe erit præsumendum priuatum prius contraxisse. Põt etiam poni exemplum in dubijs emanentibus circa legem vt in dubio fiat interpretatio contra fiscum. 12.

NOn possunt. Habuistis. supra eodem l. j. §. an bono.

In metallum. Hoc declarat vt supra de his quæ pro non scrip. hab. l. iij. 13.

EDicto. Dicitur hic, defertur palam, vel tacite. Cõtra, Illud quod palã relinquitur non capaci, non acquiritur fisco. vt l. non intelligitur. in prĩ. s. e. ergo &c. Solue vt dicã in §. fi. j. ea lege. Quæro qualiter ꝙ habitur ad fiscũ pertinere. Respõ. cõfitendo se non esse capacem, ex tali cã, ex qua fisco debeatur. Ista enim confessio præiudicat sibi: sed contra alios est opus probatione. Facit qd habuistis no. supra eo. l. ij. in fi.

Id autem. Dicitur hic vulgare præmium. Quero, quid sit præmium vulgare. Glo. dicit hic dicam infra eo l. senatus. §. senatus.

Eos qui. Oppon. supra ead. l. §. j. ibi: nihil aũt interest, &c. Solu. Illa limitatur per istam. Secundo extra gloss. opponi. secundum hoc lex circa princip. sui, non videtur posse procedere in eo quod dicit, quod quis potest profiteri relictum palam. Aut enim erat non capax, & d tunc illud non debet deuenire [d] ad fiscum: vt leg. non intelligitur in princip. supra eodem. Aut erat indignus: & tunc non debet habere dimidiam, vt hic. Solu. potes dicere, quod hic loquitur in casibus specialibus, quando quis est indignus, ideo quia testamentum impugnat in iudicio. Ratio: quia cum hoc sit manifestum ex eo quod factum est in iudicio, non debet habere præmium delationis: vt supra ead. leg. §. id autem deferre. Vel dic quod principium loquitur in eo quod dicit de re relicta palam, de eo qui est indignus absque aliquo facto suo, vt quia testator reputauit eum indignum, vt l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. hic loquitur qñ quis est indignus facto suo. Pro hoc optime. supra de his quib. vt indig. l. post legatum. §. fi. et ibi not.

Ei qui. Hoc examina, vt supra eodem leg. secunda in fine.

a Fiscus. Et vide quod pro hoc dixit Bar. in l. procurator. C. de edẽ. & Gu li. de Cug. in l. properandum. in fi. prin. C. de iudi.
b Oppo. C. si reus. Vide Bal. in l. j. in vij. & vlti. colum. C. ne ex delic. defun.
c POMATES. Non puto. Ad hanc legẽ, vide Mathesil. notabili suo lxxj. inci. nota vnã mirabilẽ regulam. in vij. clar. vbi ponit hũc, & ipse secundũ intellectum quẽ ponit hic Barr. Vide p̃terea in eo loco ad propositum de duobus ordinarijs ferentibus diuersas sentẽtias, & quod et dicit ĩ ꝓbationibus paribus. videas etiã quod vult Bald. in l. quicũq. in vlti. col. ver. dictũ not. C. de ser. fug. & Fel. in c. ij. col. ij. de re iudi.

14.

DIcitur. Oppo. de l. cum filius. §. fi. s. de lega. ij. Sol. hic loquitur quando bona inferũtur ex delicto hæredis: vt ibi. quando ex delicto defuncti, quo casu non valent relicta, sicut nec donationes: vt l. cõtraria, & l. donatio. §. fi. s. de dona. 15.

S Enatus.

SI quis delatorem. Opp. glos. & soluit bene, vt habes in ea.

Deferens in fiscum se, vel alium, quod præmium consequatur.
Statutum dans dimidiã accusanti, intelligitur quod tota pœna datur camerario communis: & camerarius accusanti.
Practica formandi condemnationem, quando pœna venit pro dimidia parte.
Fiscus in diuidendis cum ipso, facit diuisionem, & dat alteri electionem.

Senatus. Iste §. est bonus. Aduertatis, primo pro declaratione quæritur, de quo non capite loquitur hic. gl. dicit siue de hærede: siue de legatario: siue de fideicõmissario. Sed ad hoc oppo. ꝙ hæres non debet habere, nisi tertiam: vt C. de his qui se de. l. j. Sol. hic loquitur ĩ hærede non capace, nec rogato de restituendo: & ideo lucratur dimidiã: quia defert illud, quod debet remanere apud eũ, si esset capax. sed lex contraria loquitur in rogato de restituẽdo: & ideo quia defert illud quod debet esse alterius, lucratur tertiã: & ideo pro declaratione huius legis, & eorũ quæ not. s. eod. l. edicto. §. extat. Distingue secundum Dy. † Aut quis deferĩ ab extraneo: aut seipsum defert. Primo casu deferens consequitur tertiam. s. eod. l. edicto. §. extat. Secundo casu, quãdo quis deferĩ se: aut ipse erat non capax propter suum delictum: & nihil cõsequitur: vt l. edicto. §. eos. s. eod. quod dic vt ibi. Aut erat alias non capax: & tunc aut deferens se non erat rogatus de restituendo: & lucratur dimidiam, vt hic. Aut erat rogatus de restituendo: & lucratur tertiam: vt C. de his qui se defe. l. j. fallit ĩ vxore defuncti: vt ibi. Idem dico in fideicommissario, vt si deferat, lucreẽ dimidiam eius, quod ipse erat habiturus: vt j. eo. l. cum tacitum. Quandoq; defert quis se, & deferĩ ab extraneo: et tunc ante apertas tabulas præfertur se deferẽs: post apertas tabulas potior est conditio occupãtis. Sed obstat breuiter huic §. s. eo. l. edicto. in prin. vbi dat partem fisco, & sibi partem retinet. Sol. quando se deferens possidet, [e] loquitur lex cõtraria: quando non possidet, sed ab alio exigitur, loquitur lex ista. quod nota † pro statutis Italiæ, quæ dicũt, si qs accusauerit habeat medietatem bãni. Debet enim intelligi ꝙ totum bannum detur camerario communis: & camerarius communis det dimidiam sibi. Simile habetis C. de ven. re. fis. cum priua. l. j. libro x. Per hoc † habes practicam, qualiter debes formare verba condemnationis. [f] Dicas eũ Condẽno talẽ in tanta quãtitate danda ca-

c Non puto. Nota istũ text. cũ glo. not. ꝙ licet fiscus consueuerit habere multa priuilegia, de qbus per Bald. in l. j. C. de hære. vel actio. ventũ in dubijs potius est iudicandũ contra fiscũ quam pro eo: si ue sit dubium de iure propter opi. doct. siue occurrat dubiũ: quia duo iudices ordinarij ferãt sententias contrarias: siue sit dubium in probationibus: quia fiscus & aduersarius cõtraria probauerint, & probationes sint pares. licet Io. And. & do. Anto. videantur sentire contrariũ, vi delicet ꝙ causa fisci sit fauorabilis, sicut causa matrimonij. in c. in nostra. de testi. & Spec. & Io. And. Tit. de test. §. postq̃. versũ. quid si. Et pro hoc quod dixi, vide no. Bal. in l. quicũq. ad fi. de ser. fugi. adde tamẽ ad hãc legẽ, qd Bal. in l. ij. C. an ser. ex suo facto. dicit, ꝙ statutũ nunq̃ interpretaĩ contra Rẽpublicã in eo quod põt tangere alium. Et ad hoc not. vide Bal. in l. dotis. C. de iur. do. & Bar. in l. j. C. de iure fis. libro x. & vide Iaco. de Bel. in l. fi. §. fi. C. de cadu. tol. vbi videtur intelligere, quando fiscus tractaret de lucro, & priuatus de damno.
d Non debet deuenire. Vide Bald. in l. eã quam. in viij. col. C. de fideicom.
e Deferẽs possidet. Idem Sali. in l. iij. C. ad leg. fal.
f Verba condemnationis. Si statutũ dicit, quod medietas pœnæ debeat esse accusantis, alia debeat esse cameræ in totũ. vide per Moder. Institu. de actio. §. quædam autem.

Universidad de Deusto Biblioteca

merario cõis: cuius medietas sit cõis, alia medietas accusatoris. Datio ergo cõdẽnationis, & exactionis tota bebet fieri p camerariũ cõis: & medietatẽ dare debet illi accusanti: & sic ad petitionẽ cõis fiet exa-
a ctio[a] totiꝰ cõdẽnatiõis: cũ cõi totũ debeat. Prædicta vera, nisi forte illud qđ debebat applicari fisco noĩe pœnæ, esset apud eũ, q debebat præmiũ cõseq: qa tunc partẽ fisco dare, & partẽ sibi retineret: vt ff. eo. l.
b edicto. in prin. Secũdo nota[b] † ꝙ quãdo
4 qs habet diuidere cũ fisco, fiscus debet facere partẽ, & dare electionẽ alteri: vt C. de his qui se def. l. j. & C. qñ & qui. quarta pars deb. l. ij. & not. ff. eod. l. edicto. in prin.

Quod si tribus.

Hunc §. declara, secundum ea quæ dixi ff. eo. l. ij. §. senatus.

Si quis arguatur.

Vide gl. super verbo, detulisse, id est tradidisse fisco: vt aliũ quasi debitorem exigeret, qui non erat.

1 ☞ *Pronomen quicunque, quod cõtineat masculinum & fœmininum.*

A It diuus.

QVicunque. Nota ꝙ pnomen quicũq;,
1 continet masculinum † & fœmininum. Habes etiam j. de verb. signi. l. j.

IN summa. De hoc habes rubricã C. pœ. fiscali. credi. præferri. l. vna. lib. x. Dicam j. eo. l. quod placuit.

1 ☞ *Bannitus licet non possit de nouo accusare, potest tamẽ accusationem cœptam prosequi.*
2 *Procurator quãdo possit esse testis in causa quam procurat.*
3 *Aduocatus quando possit esse testis in causa quam aduocauit, remissiue.*

c DEferre. [c] Ex hac lege not. ꝙ damnatus nõ põt deferre, sed causam ante incœptã
1 põt cõplere. qđ facit ad † quæstionẽ de bãnito, q nõ põt accusare de nouo: vt accusationem ante cœptã possit cõplere: vt hic. Ad hoc l. negãda. C. q accu. nõ pos. & l. is qui reus. in fin. ff. de publi. iudi. & ibi dixi.
2 Secundo, in versic. item † decreuerũt. nota argumen. quod procurator potest esse testis in causa, quam procurat. Sed gloss. tenet hic contrarium, per l. fi. ff. de test. Nõ obstat hæc lex: quia hic non interrogabatur vt testis. intellige secundũ glo. ꝙ hic interrogabatur vt pars: & sicut dominus tenetur respondere, ita procurator: vt ff. de procur. l. non solum. in prin. & l. omnium. Istud dictum glo. procederet in procuratore, qui durat procurator, & causam agit. Sed tex. videtur loqui in eo qui desijt esse procurator, vel tutor, vel gestor: vt hic. in versi. itẽ eos. & in sequẽti. & ideo videtur dicendũ, ꝙ hic fuit interrogatus vt testis: tunc obstat l. fi. ff. de testi. & glos. ibi videt tenere contra istam glos. Quid ergo dicemus? dicũt quidam, ꝙ procurator nõ potest esse testis in illa causa quã procurat: vt ibi in text. in alia sic, vt hic. Ita loquitur glos. in lege contraria. Alij dicunt hic in pcuratore ad negotia: ibi in procuratore ad iudicia. Alij dicunt, ꝙ hic finitum erat officiũ: ibi durabat. Cy. tangit hoc C. de testi. l. quoniã liberi. ꝙ nihil boni dicit. Tu dic breuiter, si quidem loquimur de procuratore ad iudicia: si quidem ipse agitat causam, tunc non potest interrogari vt testis: vt d. l. fi. ff. de testib. sicut nec etiã tutor: vt l. qui testamẽto. circa prin. & quod ibi no. ff. de testa. & ibi dixi. Potest tamẽ bene interrogari, vt pars: vt d. l. nõ solũ. in princi. ff. de procura. & hoc secundũ intellectum gloss. Si autẽ causa esset finita: & de gestis in ea causa interrogaretur: idẽ quod in pcuratore ad negotia: qui interrogatur vt testis de eo, quod ipse gessit. quo casu distinguitur, quandoq; ad eum pertinet cõmodũ, vel incõmodũ: & tunc nõ est idoneus testis: vt l. omnibus. C. de testi. & l. nullus. ff. de testib. Exemplum: ego volo probare quod tu teneris mihi ad centum hoc probo per Titium, qui dicit se tibi portasse pecuniã, quã sibi dedi tuo mandato. Dico ꝙ
d iste non est idoneus[d] testis. Nam si ipse tibi tradidit: ipse est liberatus a me. Si tibi non tradidit, ipse remanet obligatus mihi, & sic testificat in eo quod ad eũ pertinet. quod no. Si vero ad eũ nõ ptinet cõmodũ vel incõmodũ: & tũc idẽ ꝙ nõ põt esse testis: nisi vtraq; parte volente. sicut dicimus in pxeneta: vt ĩ auth. de testi. §. pe. Et hoc tenet gl. extra, de testi. c. Roma. lib. vj. hoc
e est verũ ꝙ nõ potest esse testis[e] pro eo, cuius fuit procurator: sed contra eum produci potest testis eo inuito: vt hic est casus in §. nostro. & hoc tenuit Inn. extra de testi.
f c. insup. Si vero aliquis vellet pcuratorẽ[f] producere in testem in alia causa quã ipse nõ gessit, tunc potest, sicut dixi in eo, qui
3 iam fuit famulus: vt dixi ff. de questio. in l.
g j. §. si seruus. Quid † in eo[g] qui fuit aduo-

a ¶Fiet exactio. Ad hæc dicta vide Ange. de Are. in maleficijs. in versi. dandis & soluendis.

b ¶Secundo nota. Quid autem si accusans in libello dixit, peto talem mihi cõdemnari, & in dimidia, & pro alia dimidia fisco. dic ꝙ sententia super tali inepto libello valet: quia in criminalibus non attenditur libellus, &c. vt not. Bart. in l. quid ergo §. pœna grauior. de infa. & vide Bart. in l. j. post prin. ff. eo. Et adde ad ista quæ habentur l. lege Cornel. §. fin. cum simili. ff. ad Sylla. & hoc cũ ista causa dicatur criminalis: vt not. in l. iij. ff. de sepulc. viola. Sed ꝙ talis sentẽtia lata in criminalibus teneat super inepto libello, bñ facit qđ scripsi l. iij. §. quid ergo. ff. de appel. & dũ dixit, ꝙ in criminalibus nõ attenditur cõditio libelli, adde Bar. in l. libellorum. in fi. princi. ff. de accusa. Et si non apparet in statuto, posset dubitari de cuius bonis debemus ista pmia accusantibus: an de bonis malefactoris: an cõmunis? vide Angel. in l. lex Cornelia. §. si quis libellum. de iniur. & Bar. in l. lex Cornelia. ff. ad Sylliania. vide Ange. de Are. in d. versi. dãdis, & soluendis.

c ¶Deferre. Pro intellectu huius legis quęritur, vtrum procurator, aduocatus, tutor, & pxeneta, possint esse testes. De aduocato, vide qđ no. Inno. in c. ex literis. de transact. & quod dixi ff. de quæstio. l. ex libero. & in Spe. in titu. de teste. §. j. versi. quid de venditore. & Bart. in l. omnibus. C. de testi. Et quid de doctore, dicit Bald. per illum tex. C. de aduoc. diuer. iudic. quod doctor in causa sui scholaris nõ debet reputari suspectus, si producitur in testẽ. Sed certe ex illo tex. non bene infert. Adde Bal. in auth. habita. in xij. colum. C. ne fil. pro pat. vbi est tex. ꝙ potest esse iudex. Et de procuratore, vide Bal. in d. l. omnibus. C. de test. & Inn. & Io. An. in c. insup. & c. cũ a nobis. de testi. Et adde qđ in alio articulo non connexo poterit esse testis. c. secundo requiris. & c. inquisitionibus. de appella. & quod dicitur in eadem causa habet locum in causa appellationis. c. fi. de testi. in vj. & vide in materia glo. in auth. de fide instru. §. quoniam vero. Et de aduocato, adde quod no. Ioan. And. in regula, cũ quis in mercur. in vj. In contractibus potest esse testis: vt no. glos. in d. c. ex literis. de transact. Et de procuratore, vide Bal. in auth. sed nouo iure. in ij. col. si cert. peta. & vide in materia omnino Bal. in l. dictantibus. C. de testamẽ. & per Imo. in d. c. ex literis. de transact. & ibi do. Ant. & vide omnino Ioan. And. in dicta regula, cũ quid. De eo qui fuit iudex, an & quomodo seu quãdo põt esse testis, vide casum not. & ibi late per Imo. in c. dilecti. de testib. Et quid in arbitro? vide Alber. & docto. in l. ne in arbitris. & quod ibi habes post Bar. C. de arbit. & in c. cũ a nobis. de testi. Et ad prædicta nota. regularẽ doctrinã Io. And. in addi. Spec. in tit. de teste. §. j. versi. sed pone ꝙ administrator. ꝙ fides non adhibetur testi deponẽti de facto suo quando ex eo laus aut opprobriũ posset attestanti adscribi. Ita refert, & sequitur Anto. de Butr. in cõsi. suo incip. quæstio hæc dubia vulgaria habet. & dictã doctrinã sequitur idem Ange. in d. c. ex literis. & in dicto c. cum a nobis. & in c. insuper. de test. Adde an pcurator, aduocatus, iudex, possit esse testis in causa in qua aduocauit, procurauit, iudicauit: Bar. consi. cxxiij.

d ¶Non est idoneus. Hoc sequitur Bald. in c. si inter pares. circa fi. princip. de lege Conra. & dixi post Bar. in l. prima. §. & post operis. de operis noui nũciatione. & ponunt Canonistæ in c. insuper. de testi. & dom. Ant. in c. cum a nobis. eodem ti. & moder. in c. fin. de testi. in sexto.

e ¶Esse testis. Proxeneta non põt esse testis. facit quod notat Bar. in l. prima. §. incidit. in fi. ff. ad Turpil. & vide Bal. in l. omnibus. C. de test. & Bal. in authẽ. sed nouo iure. in ij. col. C. si cer. pet. & Bar. in dicta l. omnibus. & Imo. in l. si cui. §. j. de lega. j. Quid autẽ in solicitatore causæ seu litis? videtur idẽ quod in proxeneta. Et hoc tenet do. Ange. & Abb. in c. cũ a nobis. & in c. insup. de testib. Nec videtur distinguendum, vtrũ habeat salariũ vel non: quia quãdo nõ habet salariũ, nõ videtur facere ob solutionẽ, sed ob maximã affectionẽ: ideo potius repellendus est. Cogitabis tamẽ. Adde de proxeneta, & mediatore, sanficello, Bal. cõsi. ccxvj ij. lib. de solicitatore, Ro. consi. cccxx. & ibi de pcuratore.

f POMATES. ¶Vellet procuratorem. Vide Rapha. Cu. consi. lxviij. & lxix. in vlti. colũ. Et de hac materia quã tangit hic Bar. vide aliquid per Fel. post Abb. ibi in c. insup. col. v. in fi. & tribus seq. & Bar. cõs. ccix. & Barba. xlv. colũ. iiij. vol. j. & iiij. col. v. & seq. eo. vol. j. & col. xij. col. xv. & v. col. vij. in fi. volu. ij. & Ant. de But. cõsi. xxiij. colũ. iiij. Rom. clxxxvj. & Imo. cõ. col. iiij. & cv. col. ij. & cxxxiij. & seq. & cxxxvij. & Alex. lxxviij. col. ij. vol. j. vbi ponit de solicitatore causæ. & do. de Ro. in deci. nouis in tit. de testib. xij. fol. lxvij. incip. itẽ ꝙ solicitator. & Alex. cõsi. cxlj. col. iij. ad finẽ vol. & vnũ verbum Fel. in c. cũ ordinẽ. col. ix. in prin. de rescrip. & do. de Ro. decis. v. in tit. de testib. vbi ponit de procuratore. & Ancha. consi. cccxxxj. vbi ponit de pxeneta. & Panor. in c. ij. col. iij. de arbi. in fi. & Ang. in l. dictantibus. ad fi. C. de testa. vbi ponit de aduocato, & pcuratore. & ibi etiã Alex. vbi ponit, an fideiussores possint testificari. & ibi plene ad hæc Ias. col. pe. in fi.

g POMATES. ¶Quid in eo. Videretur tamẽ ꝙ aduocatus, & proxeneta possint esse testes, vnus in causa quã aduocauit, alter vero in causa cõtractus eius medio celebrati: quia nõ tractat principaliter de eorũ cõmodo, maxime in §. legatarius. Insti. de testi. Sed certe põt dici ꝙ ideo repelluntur, quia nõ tractat principaliter de eorũ cõmodo, maxime §. legatarius. cũ tractatur de eorũ honore, qui cõmodo pecuniario præferẽdus est. l. si is qui dẽ. ff. quod met. causa l. Iulianus ff. si quis omis. cau. testa. & l. reprehẽdunt. C. de insti. & substi. cũ multis quæ adduci potuissent. Et facit bene p ista solutione gl. in c. cũ in iuuẽtute. extra, de purga. ca. in ver. tũc. & vide Alex. cxviij. col. ij. vol. ij. & vide etiã Alex. cõsi. clxxij. in ij. col. vol. ij. & vide Alex. cõsi. xix. col. iij. vol. iiij. vbi etiã ponit, qđ in eo qui cessit actiões. & xiij. col.

catus,

Universidad de Deusto Biblioteca

catus.Iuel iudex:an in causa quam aduocauit,possit esse testis. dic vt in cap.Romana.extra,de testi.lib.vj.

Papinianus. [a] Hic dicitur in §.Papi. ꝙ datur directa. sed ī l.reuocata.j.eo.dicitur, ꝙ datur vtilis,& sic contradicunt. Sol.expone vtilis,id est efficax. Et materiam huius legis declara,vt plene dixi supra de solu.l. si quis aliam.

Fisci executor an debeat summatim facere soluere creditoribus illius cuius erant bona capta per ipsum.

Verbum statim, ꝙ denotet summariam cognitionem.

Res quæ.

Res autem. Aduerte,fiscus occupat aliqua bona alicuius exbanniti per executorē ad hoc deputatū, veniunt creditores producētes instrumenta,debet ne executor eis facere solui summarie†,an vero debebūt creditores dare libellū,et expectare sentētiā, & ꝓcedere ordinarie? Dic ꝙ debēt suū iudicē adire,hoc est, ꝓcuratorē Cæsaris, & qd debeat soluere summatim.Casus est in l.si quis posthac.C. de bo.proscr.ibi dū dicit,statim.quod verbū significat summa[b]riam cognitionem:† vt C.vnde vi.leg.momentariæ.quod tene menti.

Plane. Adver.plane.op.de l.ij.§.diuus.ś.eo.tit Sol.Ibi nominauit mandatorem coacte:hic eū sponte in iudicio nominauit. Item opponitur de leg .de eod.Solutio. Hic loquitur quando egit in iudicio ex mandato alterius: sed in lege de eodem loquitur quando dixit se facere ex mandato alterius.

Extat decretum. Nota bene hunc casum.

Cum quidam. Intellige istam legem ꝙ nō videtur factum in fraudem fisci: vt patiatur pœnam dupli.Ita not.C.eod.l.defensionis. lib.x.

Cum mortem. Opp.ad hāc legē de l.si ab hostibus.§.j.ś.fol.mat.Sol.Ibi maritus ipse occidit,vnde nunquā fuit lucratus: ergo merito debetur hæredibus vxoris.hic fuit occisa ab alio. vñ meritus lucratus est,sed est indignus,quia mortem non vindicauit,& ideo applicatur fisco,[c] secundum Iaco.de Are. licet gl. allegauerit illam legem pro concor.

Hypotheca priuati, qua & quando præferatur hypotheca fisci.

si obligo bona mea præsentia, & futura,duobus priuatis diuersis temporibus,quis erit potior in postea quæsitis,ubi ille,cui prius sunt obligata.

Qui ex duobus,cui bona sunt diuersis temporibus obligata,probat fuisse postea quæsita: ubi ꝙ ille qui dicit prioritatem uel posterioritatem.

Sed is qui Licet priuatus habeat hypothecā generalē anteriorem in tempore:tamen fiscus ꝓfertur in bonis post suam obligationem quæsitis .h.d. Opp.ś.qui po.in pig.ha.l.fi.j.respō.vbi in postea q̄sitis præfertur prior. Plures sunt solutiones. Prima ibi,prior priuilegium duplex habebat,scilicet tutelæ & temporis:hic temporis tantum.Istam reprobat Oldr.quia ibi priuilegium præcedentis tutelæ propter nouationem voluntariam,quæ ibi fuit subsecuta,videbatur extinctum:vt supra de nouatio.leg.aliam.Sed non placet ista reprobatio,vt infra dicam.et alij intelligunt illam secundum istam vt prior præferatur in postea quæsitis [d] vsque ad tempus quo cum fisco contractum est[d]. Nec ista, est bona:quia dicit textus de quæsitis,donec prima creditrix vniuersum debitum habeat. Tertij dicunt quod hic cum fisco contraxit antequam mecum. Et secundum hoc quod hic dicitur in postea quæsitis:subaudi,etiam. Nam idem de antea quæsitis. Et pro hac lectura videtur textus huius leg. in fine.ibi:præuenit enim causam pignoris fiscus . & sic innuit quod fiscus prior contraxerit : sed hoc est contra mentem huius leg.quæ vult ponere priuilegium fisci . Nec obstat hæc lex dum dicit præuenit enim . quia intelligo istud præuenit,quod sit præsentis temporis,non præteriti: quasi dicat, fiscus suo priuilegio præuenit causam pignoris.vnde sit præuentio propter priuilegium, non propter tempus. Alij dicunt. & hoc non est in gloss. quod in leg. contraria loquitur de iure communi, non inspecto priuilegio fisci:hic vero loquit̄ de iure speciali. Ego puto quod in l.contraria fuit habitus respectus de priuilegio: tamen quia priuatus habebat aliud priuilegium, scilicet tutelæ, est æqualis conditionis cū fisco:quia vterq; priuilegiatus merito prefert̄ in post ea quæsitis.Ita loquit̄ ibi.Hic vero priuatus nullū habebat priuilegiū, nisi temporis prioritatē,quæ contra fiscum nō attenditur in postea quæsitis:vt hic.& sic est vera prima solutio posita hic in glossa.argumentū pro hoc C. de priui. fisci.l. prima. & ij.Non obstat quod dicit Oldradus qd ibi priuilegium tutelæ erat sublatū per nouationē: quia nouatio volūtaria nō tollit priuilegiū,nisi hoc specialiter sit actum:vt dicta l.altā.§. de nouat. & ibi dixi. Item opponit̄ C.de remis. pigno.l. si ignorāte. vbi prior generalis præfert̄ Reipubli. Solutio. Dicit glos.intellige illā secundū istā, scilicet in quæsitis ante obligationē fisci. Ista glos.dicit verum,si illā l.intelligas de Repu. Romanorū,quę habet priuilegiū, sicut fiscus:vt l.aufertur.§.fiscus.j. eo. Sed si intelligas in alia Republi. tunc nō esset cōtra,quia illa nō habet priuilegium,neq; hypothecā,nisi sicut priuatus:vt C. de iu. reipubli.l.ij.lib.xj.no.j.ad municipales.l.si mile. † Quæro,& reuoco in dubiū similiter, quæ hypotheca præferatur hypothecæ fisci. Quidā distingūt, an præcedat hypotheca specialis, vel generalis, tacita vel expressa.quod nihil est.Dic ergo secundū glo.quod siue præcedat generalis,siue specialis,præfertur fisco in quæsitis ante obligationē fisci:vt hic, & C.qui po. ī pigno. hab.l.si fundum. Item dico secundū Dy.siue præcedat tacita hypotheca, siue expressa.præfert̄ fisco:vt C.rem alie. gerē.l.j. In cōtrariū not.ś.qui pot.in pig.habe.l. si pignus.& male,vt nota per Dy. in l.priuilegia.ś. de priuile. credito.& in c. qui prior. [2] de reg.iur.lib. vj. † Quæro,quid[e] si duo [e] bus priuatis obligo bona mea,præsentia, & futura.diuersis tēporibus: an prior erit potior in postea quæsitis: an simul cōcurrunt? Glos. disputat hic,& videtur tenere quod simul concurrant. Idem tenet in l. idemq;.ś.qui poti. in pigno. habe.l. Iaco. de Aret.disputauit istam quęstionem, & determinauit cōtrariū: scilicet quod prior sit potior in postea quæsitis per l. hac edictali.§.omnibus. C. de secund.nupt.& C. qui pot.in pigno.habe.l.licet. & ibi Cyn. refert disputationem Iacob.de Are.& C. de iure dotium.l. in rebus. in eo quod ibi dicitur, quod est speciale in muliere, quod præferat̄ in re,quā dedit in dotē:ergo ius

v.volu.i.Et de proxeneta,vide Pau.de Ca.in auth.presbyteros. in fi.C. de epi.& cle.& vnū verbū.Fel.in c.veniēs.col.ij.de test.in verſi.& per istū.& in c.cū a nobis.col.iij.ver.secunda cōclusio.de test.cog. Vide etiā Alex.cōsi lvj.col.iij.ad fi.volu.ij.vbi ponit de solicitatore,& pōt colligi ex dictis eius ꝙ dictū taliū, de qbus hic,redderet plenū, qū alij testes, qui deposuissent in eā, essent valde idonei.& lxxxvj. colū. pe. vol.ij. vbi ponit de iudice qui interposuit decretū & de notario qui fecit instrumentū in donatione facta aduenan sint idonei testes &c.vide do. Ant.in c.bonæ.eij.col.ij. de postu.præla. vbi ponit an iudex ex officio posit testes repellere? & Alex. cōsi.cxxxiiij.col.ij. volu.ij. vbi ponit de ꝓcuratore. & cxcix. col.ij.vol.ij. vbi ponit de eo qui tenetur de euictione. & cc. vbi ponit de eo qui dicit se fuisse ad mādatū alterius. & lxiiij.co.ij.vol.ij.vbi loquit̄ in solicitatore. & lxx.col.pe. eo. vol.iij.vbi loquitur in iudice.& ibi generaliter dicit,qū vbicunq; aliquis deponit super eo, ex quo potest sibi adscribi laus, vel vituperiū: ꝙ semp reddit̄ suspectus,& xcix.col. pe. vol.iij.vbi ponit de solicitatore nostro. & Bald.in c.insuper de test. vbi loquitur in solicitatore, tutore,prælato, familiari & amico. & do. Signo. vbi loquit̄ de aduocato, & ꝓcuratore.& cōsi.liij.

¶ Quid in eo. Vide tex. in terminis in c. fi.de testi.in vj.

[a] ¶ Papinianus. Et ꝓ illū tex. dicit Bar.in l.ij.C.si aduer.trāsa. ꝙ lex ciuilis potest restituere actionem directā perempram: prętor vero nō pōt, nisi vtilē. quod not. ad multarū legū intelligentiā. Et hunc tex.no.alleg. Bal. in l.libera. in ij. col.C. de sen.quem vide.

[b] ¶ Summariā cognitionē.No.de ver.siatim.sed Ro.cōtra in l.j.§.j. de verb. obli. Pau.de Ca.ī l.si marito publico. ī prin. ī.so.ma.tenet idē qd Bar.hic. & idē tenet Sali. simpliciter d. l. si qs posthac ī prin.

[c] ¶ Applicatur fisco. Hanc posuit Iac. de Are. in d.l. si ab hostibus.tamē hęc opi. colligitur per l. cum mater.§. si.de bo.dā. ideo vide moder. in d.l.si ab hostibus.& adde Barto.in l.ei qui mortē.ī.de his qui.vt indig. Ange.hic dicit idē,quod Iaco.de Are. Adde Bal.consi.ccxxiij.j.lib.

[d] ¶ Contractum est.Et no.ꝙ fiscus habet tacitam hypothecam in futuris bonis.l.ij.& ibi Bal.in prin.C.de priui. fisci.

[e] ¶ Quæro qd.Si duobus obligo bona mea pręsentia & futura,qs erit potior in futuris. Adde Bar.in d.l.licet.C.qui po.in pig.& Bal.in d.l. assiduis eod. ti.vbi etiā post gl.quærit an hoc etiā habeat locū in eo q̄ prior est tpe, quod sit potior in iure.tenet etiā Bal.in d.l.hac edictali.§.is illud.& Bart.etiā in l. in rebus.C.de iu.do.& vide gl.& ibi vide etiā Pau.de cast.in l.operis.ī loc.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

Adde Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de obli. & ſol. §. j. ver. itē pone. & Bal. cō ſi. cccl xxx viij. j. lib. vbi dicit, quod præfertur primus: niſi ſecundus eſſet priuilegiatus: pura ex dote, primus. vero non.

a ¶ Dicit prioritatē. Qui dicit prioritatē, vel poſterioritatē, vide l. j. & que ibi no. maxime per Bar. C. de iu. fiſ. li. x. & vide Io. de Imo. in l. in illa. in xiiij. ā. eo. de ver. oblig.

b ¶ Eius qui delatorē. Iſtā l. nō alle. ribi in l. Imperator. in fi. a poſt. ma. j. e. & vide ad hāc l. Bal. ī l. j. C. de infa. & in l. gñaliter. C. de reb. credi. Vtrū in iſta ſnia declaratoria requiraī citatio, vide in c. reprehenſibilis. de ap. re. & Ro. in l. is qui bonis. de ver. obl. & ibi not. Et ad hanc l. vide no. in l. iij. §. qd aūt ī. quod qſcq; iur.

c ¶ Nō nocet hęredi. Ficta confeſsio non tranſit in hæredē. & hoc verū, qñ iſta cōfeſsio reſultat ex alio cq; ex morte: ſecus ſi reſultaret ex morte: quia tunc trāſit. Ita no. dicit Bal. per ea, quæ ibi habenī in l. j. §. ij. C. qui teſt. fac. poſſ. & refert iſtud Ro. cōſi. cccv. & vide quod no. in l. ij. de bon. eo. q mortē ſibi cōſci. & vide Bal. ī l. j. §. ij. ā. de calū. Et ad prædicta adde o'no Bal. in c. j. §. ſi vaſallus. feudū. in ti. ſi de feu. fue. cōtrouerſia. & vide Bal. in l. j. C. ex delictis defuncto. & Imo. ind. q a latronibus. §. j. ī. de te. & limita verū, niſi ī crimine lęſe maieſtatis. & in crimine hæreſis: vt no. Bar. in l. j. ad fi. ī. de bon. eor. & adde Bald. in l. is apud quē. ppe fi. C. de edē. & p iſtū tex. dicit no. Bal. ī l. j. ad fi. C. de plus peti. qd ſi pēden. lite deceſsit actor, qui plus petierat, nō tranſit pœna ad hæredē, & hoc verū intelligit Bal. in l. j. in xj. co. C. ex deli. defun. vbi confeſsio ſtat in ſuis finibus: qa tūc nō trāſit ī hæredē ſecus ſi ficta cōfeſsio trāſit in cōdēna. iuris, vel legis: & iō ſi ex ipſo iure pœnā imponeret, trāſiret.

d ¶ Sed p ſnīam. Talis habeī ,p cōfeſſo. & cōuicto, intelligitur p ſnīam nō ipſo iure, & in materia vi de quæ no. Bal. in l. ij. C. qui teſt. fa. poſ. & C. ſi cōtra ius, vel vtili. pub. & Bar. in l. manifeſte. in fi. ī. de iureiur. & vide Bar. ī l. fi. §. quod ſi actor. C. de iura. calum. & dixi poſt Barto. in l. Imperator. ī. eod. & adde Bal. in l. generaliter. in ver. ſi quis. C. de rebus credi. & Bal. in l. iubemus. §. ſane. C. de ſacroſan. eccle. ſed Bald. aliter loquitur in l. j. C. ex delic. defunc. in fi. charta. in verſicu. ſcias etiam. Bal. tenet contra Bart. in l. vnica. in xxij. colū. C. de confeſ. vbi omnino vide in l. j. C. de pœna iudi. cū Barto. hic tranſit Bal. in l. tranſigere. in vlti. col. de tranſact. & ibi limitat, q quo ad infamiam non requiritur ſententia. & vtrū requiratur pronūciatio quā in pœnā incidiſſe, vide Bar. in l. creditores. in iij. col. C. de pig. & Bald. in d. l. j. in vj. col. C. ex delic. defun. videtur intelligere dictū Bar. q cōtumax nō habeat ,p confeſſo, niſi ,pnunciet verū eſſe ſi negaī: alias ſecus. Sed an talis confeſsio ficta, & præſumpta, de qua hic, poſsit reuocari docē do de errore, iuxta materiā l. error. C. de iur. & fact. igno. vide quod nota. ſcripſi poſt Bar. in l. j. §. quod obſeruari. C. de iur. calū. & adde quod iſtę contumaciæ habēt inducere præiudiciū tacitę cōfeſsionis. & in præparatorijs, & probatorijs litis, ſed nō ſuper libello. oporet etiā litē ſubſtantiari p interrogationem & rñſionem expreſſam. C. de lit. cōteſt. l. j. ſecunda Ia. de arc. in l. j. §. condēnari. de ven. inſpi. & ſequiī Bal. in c. ſi vaſallus feudū quod in fin. ſi de feu. fue. contro. & adde quod not. in l. de ęrate. & quod ibi dixi ī. de iterrogato. actio. Et ad de quod iſta lex facit ad quæſtionem: epiſcopus confeſſus eſt ſe promiſiſſe Petro centū, vt eum de morte patris non accuſaret: vtrum ex iſta confeſsiōe epiſcopus ſit deponendus, videī q ſic per hanc l. & l. quoniam. & l. furti. §. poteſt. ī. de iſta. Io. Mo. in c. j. de acc. in vj. vbi per Io. And. in nouella. determinat quod nō, ſi talis promiſsio fuit facta, nōdum inſtituta accu. de quo vide Bal. in c. j. §. iniuria. ver. ſeu furtum. de pa. iura. firman. Sed an p hanc confeſsionem poſsit poni ad tormenta, vide Bald. & ibi dixi in l. fi. ī. de quæſtio.

e ¶ Tertio & vltimo. per Bald. in l. prima in vij. colum. C. ex deli. defun.

f ¶ Sed quæro. Vide Bald. in l. ij. in vlti. colum. C. de eden. & adde Bald. in l. j. §. j. ſed & cōſtitutio. ī. de calum. & doct. in ca. fin. de iuramē. calum.

g ¶ Eū qui. Velle tex. Cōtrarium facit qd not. gloſſ. & Barto. in l. ſeq. in princip. ad ſyllania. & in l. j. in iiij. q. princiā. de vul. & pupi..

¶ Secundo quæro. Per Bal. in l. penul. in fine C. de conſtitu. pecu.

cōmune ſe habet in contrariū. Iſtā opinionē tenet etiā Oldrad. & hoc puto verū. & eſt caſus in d. l. vlti. §. qui po. in pigno. hab. quod quādo ſunt duo creditores paris priuilegij, prior præfertur in omnibus, etiam in poſtea quæſitis. † Vltimo quæro, quis debet probare, an poſterior, illa bona eſſe quæſita poſtea: an prior, primo eſſe quæſita in caſu. l. noſtræ. Rñ. ſi prior agit contra ſecundū, debet probare primo quæſita: ar. C. de rei vendi. l. quoties. de pe. hære. l. per ſeruū. Idē ſi fiſcus ageret contra primū, quia deberet ,pbare poſtea quæſita: vt C. de rei vē. l. mī. & de noxa. l. quoties. §. iij. & de iureiu. l. q iuraſſe. & qd ibi no. Et ſic ei q dicit prioritatē, [a] vel poſterioritatē incūbit ,pbatio. Ita dicit Old. quod puto verū, & probaī in l. nō ſolū. §. ſed vt probari. ī. de ope. no. nuncia. & l. eum actum. in fi. & ibi glo. ī. de neg. geſt. & l. matrem. de proba. & extra, de preſcrip. c. fi. in Clemē.

a *Confeſsio ficta defuncti, quod non nocet hæredi.*

Confeſsio ficta filij, non nocet patri.

2 *Clauſula, habeatur pro conuicto & confeſſo, non intelligitur ipſo iure, ſed per ſententiam.*

3 *An in caſu prædicto requiratur ſentētia particularis, vel ſufficiat diffinitiua? Et qualis debeat eſſe ſententia.*

4 *In ciuilibus, pœna quæ infertur ex ficta confeſsione, quod non tranſeat ad hæredes.*

5 *Confeſsio ficta quæ reſultat ex ſententia diffinitiua, an faciat fidem in alijs cauſis: quod non.*

b

Ius qui delatorē. [b]

Iſta eſt ſolennis l. & valde vtilis. & diuidiī. Primo ponit vnū dictū. Secundo determinat vnā q. dependentē ex dicto. Tertio reſpondet cuidā tacitæ obiectioni. Quarto reſponſionem illā determinat: & declarat. Secunda ibi: ſed enim. Tertia ibi: nec enim. Quarta ibi: & plane. & hæc eſt prima lex, quæ dedit mihi honorē in ciuitate iſta. Aduerte, quia gloſſ. nihil dicunt No. † quod licet defunctus habeatur pro confeſſo, hoc tamē nō nocet hæredi. [c] Et hāc l. inter alias allegabā pro caſu in quæſtione illa: quod ſi filius eſt contumax, & ſic habitus pro cōfeſſo, quod talis ficta cōfeſsio nō præiudicet patri. Hanc q. diſputaui: & eam tangit Dyn. & ibi ego ſcripſi in l. cū filius. in prin. ſ. de ver. obli. † Secūdo not. caſum expreſſum quod iſta verba, habeaī ,p cōuicto, ſeu habeaī ,p confeſſo: intelligunī nō ipſo iure, ſed per ſentētiā[d]: vt hic. & hoc idē videī probari. C. de iur. calū. auth. principales. in fi. hoc no. gl. Bernar. extra de iura. cal. c. fi. in fi. & Io. And. extra, de cōfeſ. c. fi. li. vj. & ſic gl. C. de pœna iudi. l. j. quæ dicit, quod ipſo iure, dicit male. Nec ob. l. venales. quā allegat: quia verū eſt, q ſnīa eſt nulla in ſe, ipſo iure: tñ totū ius cauſæ ipſo iure non perdiī: vt hic patet. Sed dubiū † eſt in hoc, ſup quo debet ſentētia ferri: an debet eē quædā interlocutoria particularis talē debere haberi ,p cōfeſſo: vel expecteī ſententia diffinitiua ſup tota cā, vt ſic iudex cōdēnet vel abſoluat, tāq; ſi eſſet cōfeſſus. & tex. in auth. principales, videī loqui de ſentētia diffinitiua. Sed hæc lex videī requrere ſnīam particularē. qd dicemus? Rñ. forte poſſumus ſic dicere. Qñq; illud, ex quo qs debet haberi ,p cōfeſſo, eſt liquidū iudici: quia manifeſte geſtū corā eo, vt ſi fuit cōtumax in nō iurādo de calūnia, vel rñdendo: vt no. in l. certa. in prin. ſ. de cōfeſ. & tūc nō reqriī particularis pronunciatio. Si vero hoc nō liquet iudici: vt in caſu l. noſtræ, nā corruptela nō fit iudice præſente, & intelligē te: & tūc debet prius de crimine conſtare, & ,pnūciari: vt hic. Hoc nō multū placet: quia nec cōtumacia liquet omnino iudici. Quid enim ſi habet cōtumax aliquā iuſtā cauſam, propter quā iurare vel reſpōdere recuſat. Certe iſta iuſta cauſa requirit probationē extrīſecus, ſicut corruptella: & iō puto quod hic ſit caſus expreſſus, quod iudex debet ſuper hoc ,pnunciare expreſſe. Aduerte tñ: quia nō credo quod ſit neceſſe iudicē ,pnunciare ipſum haberi pro cōfeſſo, vel conuicto: ſed ſufficit quod iudex ,pnunciet ipſum cōtumacē in nō rñdēdo, vel in nō iurando. & hoc eſt quod hic dicit tex. quod iudex de crimine pronūciet. ſatis enim eſſet hic ſi iudex ,pnūciaret ipſum corrupiſſe delatorē: pœna autē ſequitur à iure: vt l. j. §. j. ī. ad Turpill. prædicta vera, niſi verbis ſtatutorū aliud inducere-

4 tur. Tertio † & vltimo[e] tene mēti: quia

e puto quod ante illā ,pnūciationē, quā dixi modo, etiā in cauſis ciuilibus, talis pœna nō tranſiret ad hæredes, p hanc l. ciuilis enim eſt hæc cauſa. Facit ad hoc quod dixi vobis in l. j circa prin. ī. de priua. delic.

5 & l. ex iudiciorū. ī. de pub. iud. † Sed quæ

f ro[f] aliqui: habeī ,p cōfeſſo p ſentētiā diffinitiuā: vtrū iſta ficta confeſsio faciat fidē in alijs cauſis? R ñ. habuiſtis tex. exp̄ſſum quod nō, ī. eo. l. ij. §. j. qd ,ppetuo tene mēti.

1 *Si indignus eſt inſtitutus, bona fiſco applicantur adita hæreditate.*

2 *Qui accuſat teſtamentum de falſo, non videtur ex teſtamento adire: ſed ab inteſtato remiſſiue.*

1

Eum qui.

Hic eſt no. §. illud † qd dicī ī multis partibus iuris quod qñ eſt inſtitutus indignus, bona applicanī fiſco, vī debere intelligi adita hęreditate p indignū: alias ſecus. Ita vī

g velle tex.[g] hic. gl. tñ vī circa hoc dubitaſſe,

in l. recuſare. §. li fiſco. ī. ad Treb. facit l. ex

2 facto. §. Iul. Lōginus. ī. de vul. & pup. Itē no. † qd accuſando teſtamētū de falſo, qs nō vī adire, vt hic videtis. qd eſt verū īdubitāter, qd nō vī adire ex teſtamēto quod dicit falſum: an autē videī adire ab inteſtato: dicvt ī l. cū qdā. ī. de bo. poſ. & ibi dixi.

1 *Forenſis an poſſit hic Mediolani teſtari, ſecundum ſtatuta huius ciuitatis.*

2 *Obſides an poſſint dari inter duas ciuitates priuatas.*

Diuus.

Dicī hic, qd bona obſidū debenī fiſco. Quæro, an hoc debeat intelligi viuētibus eis, an poſt eorū mortē. Gloſſ. dicit qd debet itelligi poſt mortē, nō ī eorū vita. hoc

g nō probaī l. tamē gloſſatori noſtro ſic eſt

h viſum, & ita vī æquū. Secundo quæro[h]

de

Universidad de Deusto

de quibus bonis loquatur hæc lex. Gl. dicit de bonis quæsitis in obsidatu. Nam de bonis, quæ reliquit domi, non pōt intelligi q̄ applicentur fisco: sicut nec bona captiuorum relicta apud suos. & hoc satis placet. Alij dicunt etiam de bonis ante quæsitis, quod pōt esse verū, si secū portauerint in obsidatu. Quæro, de quibus obsidibus loquitur. Dic de obsidibus datis Imperatori pro aliquo pacto seruando, vel pro aliquo captiuo redimendo, quos cōstat testari non posse: licet nō sint capite minuti: vt l. obsides. §. de testa. ita dicit gl. Itē dicitur hic, sicuti captiuorum. Quæro, de quibus captiuis loquitur hic, dicit glo. potest intelligi de hostibus: q̄ propter virtutē bellicā capiūtur, tūc enim oīa bona sua publicātur, et ipsi serui efficiūtur. Aduerte, dñs Ia. de bel. in auth. de hære. & fal. circa prin. ī iij. opp. dicit, q̄ qñ capitur vniuersitas personarū, vt quædam ciuitas, non est verū q̄ ipsi serui efficiātur. sed quando capitur vnus singularis homo: tunc secus. & secundum hoc non procederet dictum huius gl. De hoc tangam. infra ti. j. l. hostes. Alij intelligunt hic, quod loquatur de captiuis non proprie, vt de portatis in insulā, qui propter eorū delicta sunt capti & detenti, tunc bona per eos quæsita nō publicantur eis viuis, sed eis mortuis: vt C. de bo. dā. l. deportati. et tunc est vera similitudo obsidum. quod satis placet. †Vltimo Ia. de Are. inducit istas ll. in ar. ad qōnem, vtrum forensis possit testari hic, secundū statuta huius ciuitatis. Et hic videtur casus q̄ non. Nā obsides populi Romani, licet nō efficiantur serui, q̄a nō sunt capite minuti, vt dictum est: tñ apud Romanos non possunt testari, nisi assumpto vsu togę fiant ciues Romani plene dico
2 in repe. C. de sum. tri. l. cūctos populos. †Quæro, vtrū[a] inter
a ciuitates priuatas possint dari obsides. Vide C. de patri. qui fil. distra. l. ij. in gloss. per Azo. in sum. & per Cano. extra de iureiur. c. ex rescripto.

APud Iulia. Istam leg. examinaui in leg. si post litem. supra de exce. & examinatur per Dy. in l. Imperatores. in prī. §. de pub. vbi gl. tāgit.

RRæditis. Istam materiam examina, vt examinatur per Dy. in leg. Imperatores. in principio supra de pub. vt glo. tangit.

QVod placuit. Quidam intelligūt hoc, vt priuilegium scilicet pignoris. Alij dicunt aliter. Et sic facit ad quæstionem, an fiscus habeat bona propter pœnam tacite obligata de qua quæstione dicam infra eodem leg. aufertur. §. fiscus.

1 ☞ Litis contesta. secuta sententia, inducit malam fidem.
2 Litis contestatio facta in una instantia, quando inducat præsumptionē malæfidei in alia.
3 Delatores in fiscum deferentes nomine fisci deferunt.

b FIscus. [b] Ista est difficilis lex. Quæro, dicitur hic, bona pertinent ad fiscum controuersia mota. de qua controuersia loquitur hic? Prima gl. magna intelligit de controuersia prima. Sed gloss. vltima parua, intelligit de controuersia secunda. Pro prima lec. facit text. dum dicit post primam litem assumi, &c. In contrarium facit: quia videtur quod effectus litis contest. non porrigatur ad aliam litem, seu personam: quia est actus ciuilis: vt not. in l. cum notissimi. §. sed & si quis. C. de præscrip. xxx. an. facit l. fi. §. j. §.
1 eo. Quid dicemus? Aduerte, dico q̄ lit. contest. facit quem malæfidei possessorem, sententia postea cōtra eū secuta. Si enim sequeretur pro eo: tunc secus esset, quia constaret eum bene litigasse: arg. ad hoc in l. de pupillo. §. meminisse. ver. toties. §. de no. ope. Facit l. illud. §. de pe. hær. et hoc voluit hic gl. ma. ī prī.
2 Si vero † causa nō est finita, sed oportet quod inchoetur noua instantia: [c] si quidem sit ex eadem causa, puto q̄ lit. cōte. in prima inducat p̄sumptionē malæ fidei, & proficiat in scda: vt l. p̄ perādū. §. j. et ibi no. C. de iud. Dixi in l. cū lite. §. iudica. solui. licet gl. videat velle cōtrariū in l. ij. C. de fru. et li. expē. Si vero lis moueret ex alia cā: tūc ego nō video qūo lit. cōte. facta ī vna cā, inducat p̄sumptionē malæfidei ī alia instātia ex alia cā, p̄ rōnē p̄dictā. et sic teneo vl. gl. paruulā. Nō ob. hic text. q̄ dicit post primā litē assumi nō oportuisse: q̄a ītelligo assumi alit̄ quā gl. vt stet, p̄prie post litē primā assumi nō oportuisset a fisco. q. d. fisc' nō habebit illos fruct'. Et q̄ hoc sit verū, appet ex tex. q̄ dicit assumi p̄ d. vel p̄ geminū ſſ, vt cōiter hī, qd importat, i. cōsequi. nec pōt exponi, i. cōsumi: vt dicta gl. Quæro quomodo ex causa falsi testamēti bona deferebātur in fiscū. Potes intelligere q̄ in alio testamēto prius facto erat institutus fiscus, vel princeps: vt §. eo. l. j. in princ. ibi, vel q̄
3 princeps. † Vltimo nota q̄ isti delatores deferunt nomine fisci: vt sentit glossa hic, in princip. Dixi §. eodem. l. ij. in prin. & ibi allegaui hanc legem.

d Delatoris. [d] Illud quod dicit pro priam intellige respectu officij, si vere causa erat publica: vt l. ij. in prin. secundum vnam lectu. §. eo. ti.

1 ☞ An quādo magistratus, tutor, vel fideiussor: dicit cōsocium esse soluendo. & actionē diuidendo: an possit petere quod in bonis socij computentur bona alienata in fraudem.

BOna.

e Eum qui. [e] Iste est bonus casus. Glos. intelligit istam l. post latam sententiā inter duos magistratus. Vnus eorū petebat diuidi condēnationem: vt l. j. et. ij. C. si plur. vna sen. cōd. fue.
f Ista lec. non est vera. Nam lata sententia[f] condemnatoria intelligitur ipso iure diuisa, vt ibi patet: & ideo ītellige hic, quod petebat diuidi periculum condēnationis futurę: & sic ante factam condēnationem hoc postulabat: Ita intelligit Cyn. in d. l. j.
1 † Quæro, quādo magistratus, vel tutor, vel fideiussor, dicit consortium esse soluēdo: & per hoc actionē esse diuidendā: an possit petere, q̄ in bonis socij cōputentur
g bona[g] alienata in fraudē. Hic videt casus q̄ sic, quod intellige si est notorium, bona in fraudē esse alienata, alias si dubitet, & oportet q̄ ille q̄ hoc allegat, offerat cautio
h nē, vt suo periculo[h] reuocent alienata: vt l. si dubitet. §. de fideiuſ. & tunc si in illa reuocatione non probabitur de fraude, non punietur tanq̄ delator.

1 ☞ Si in accusatione continetur delictum cōmissum in villa sancti Martini, cum plures sint villæ eusdem nominis: an valeat accusatio.

ITa fidei. Nota. tex. ibi: non est em palā. Opp. §. eo. l. nō intelligit. §. j. Solu. Illud est verū, quādo ex testamēto pōt cōprehēdi quid reliquerit. vnde ex illo testamēto, vel codicillis verba obscura declarant: hic secus. Vltimo no. quid est relinquere palā, vt hic. quod dic vt dixi in lege nō intelligit. §. tacita. §. eo. † Vltimo nota quod diuersitas rerū facit legatum obscurū: ꝓpter quod dixi vobis, si in accusatione cōtinet delictū esse cōmissum in villa sancti Martini: cū in comitatu Perusij, sint plures villæ, hoc nomine nominatæ, non videtur
i appositus certus locus.[i] Casus est hic. Dixi in l. libellorum. §. de accu.

1 ☞ An cautela, qua fit instituendo amicum, ut restituat seruio, valeat.

k Patronus. [k] Notabilis casus est iste per hunc §. dicit Dyn.
1 † videtur posse consuli patri, qui habet filium non capacem, vt instituat amicum suum, & grauet eum de dando illi filio nō capaci, de bonis ipsius hæredis instituti: & valebit per hūc tex. In contrarium est veritas: quia illud, quod grauatus dat de suo, succedit loco illius, quod habet a defuncto: vt l. quod conditio. & ibi no. §. de do. causa mor. dixi vobis plene in l. si §. de his qui. vt indig. Ad hanc l. respondeo, quod hic patronus, qui assumpsit tacitam fidem, nihil de bonis defuncti percipiebat, quod tenementi.

a ¶ Quæro vtrū. Vide Imo. in l. obsides. §. de testa.
b ¶ Fiscus. Hunc tex. allegaui in l. in fideicōmis. de vsur.
c ¶ Noua instantia. Vtrū peremptæ instātia durēt effectus resultātes ex lit. con test. vide quę dixi in l. properandum. §. j. vbi p gl. C. de iudi. & dixi ī. in l. cū lite mortua. §. iudi. solui.
d ¶ Delatoris. Per istū tex. no. dicit Bald. in l. recepti. in vlti. col. C. de consti. pecu. q̄ consules mercantiæ, nō possunt se intromittere de gestis, tēpore officialis.
e ¶ Eū qui. Istū casum no. alleg. Bal. in l. fi. C. de consti. pecu.
f ¶ Lata sntia. Vtrū post sentētiam possit peti beneficiū diuisionis. vide Bal. in in l. exceptionem. in vi. col. C. de proba. & quod not. Bar. in l. si dubitetur. de fideiuſ.
g ¶ Cōputētur bona. No. pro fideiussore, vtrum cōputent. in bonis principalis bona alienata in fraudē: & adde q̄ in bonis principalis cōputanē bona fideiussoris. l. si plures. §. præterea. de fideiuſ. &c. cōtra. vt ibi dixi.
h ¶ Suo periculo. Facit quod not. Bar. in l. si vt cert. §. fi. ī. commoda.
i ¶ Certus locus. Si in accu. inserit̄ nomen loci, de quo possit dubitari, nō valet accusatio. adde Bar. in l. quoties. in fin. ī. de ver. obli. & in l. quæ conditio. §. cū ita in testō. ī. de cōdi. & de mon. Adde q̄ Bald. cōsi. ccxiij. j. li. alleg. istū tex. in ver. imo q̄ si vasallus vendit, & tradit feudū cum pacto, q̄ dño nō cōsentiēte vēditio nō habeat effectū, & tñ feudū vēdiderit tali cui scit dñm nō consensurū, quia durior velaliter dño nō gratus vel rebellis, q̄ amittit feudū nō obstātibus illis verbis: quia aliud ore, aliud mente gerit.
POMATES.
k ¶ Patronus. Vide Bal. cōs. xxv. j. vbi dicit cōtrariū in v. parte secūdū impressionem Mediolanen.

EVm qui. Istud est verum in eo qui emit bona, seu hæreditatem à fisco: secus ĩ eo, qui emeret a priuato: vt l.j.C.de hære.vẽ. & l.hæreditatem.š.de dona. Item, hoc est verũ in eo qui emit bona sub nomine vniuersitatis: secus si emeret certã rem: vt l.ij. C.de quadriẽ.præscri.& l.bene à zenone.

1 *An propter delictum quis statim perdat dominium, & applicetur fisco.*

IMperator. No.dicit glo. φ hæres propter suũ delictũ, statim cadit à dominio, & sic dicit Dy. est argu. contra hæreticos, vt ipso iure perdant dominium rerum, cum cœperint esse hæretici. Sed circa hoc dicas cum delinquitur circa rem, contra ꝓhibitionẽ l.ipso iure dominiũ applica-
1 tur fisco †hic, & š.de publi.l.cõmissa.& l.j. §.an bona.š.eo. Quãdoq; nõ delinquit circa rẽ, sed alias, vt cõmittẽdo homicidium, vel crimen læsæ maiestatis, vel hæresis: & tunc est necessaria sententia super crimine, vt bona publicẽtur: vt l.ex iudiciorũ.š.de accu.& l.post cõtractũ.š.de dona.& j.eo. l.aufertur.§.in reatu.tamẽ in crimine læsæ maiestatis, & hæresis, perdit incontinen-
a ti[a] rerum dominium: vt C.ad l.Iul.maie.l. pen.& fi.& l.dona.in fi.š.de do.& d.l.ex iudiciorum. Ista sunt verba Dy. Certe primum dictum Dy. quando delictum committitur circa rem, est verũ: sed quando delictum committitur extra rem, bona non publicantur, nisi secuta sententia: hoc est verum in dubio: secus si l.aliter exprimere-
b tur: vel vteretur lex verbo mox.[b] vt mox, vel incõtinenti amittat: vel diceret, statim amittat, & similia: quia tũc ipso iure amitterentur: vt in auth.de incest.nup.§.j.licet Iaco.de Belui.ibi aliter dicat. Idem si lex
c vteretur verbo præteriti temporis[c]: vt, sit priuatus: quia tũc intelligeretur ipso iure: vt l.iubemus.§.sane. C.de sacrosan.eccle. & ibi not. tertium dictum Dy. quod in crimine læsæ maiestatis, & hæresis, bona publicentur ipso iure: hoc non est verũ: quia
d nõ perdit dominium: sed perdit ius[d] administrandi: vt dictis legibus alle.per eũ.& l. quæsitum.š.qui & à qui.tamen de iure canonico est hodie expeditum in crimine hęresis, vt ipso iure perdatur: vt extra, de hære.c.cum secundum leges.lib.vj.

DElator. Glos.allegat leges, ꝑ quas ponitur exemplum in lege nostra.

IN fraudem. Principium legis in eo quod dicit quod donationes factę reuocantur, declara vt dixi in l.post cõtractum.š.de do. Ad secundum respõsum oppo.š.eo.l.cum quidam.vbi ille qui non acquirit, non videtur facere in fraudem fisci. Solu.expone hic, quæratur, id est, conqueratur. & sic loquitur de amittẽre. & cõtrarium non ob. Secundo modo potest legi quæratur id est, acquiratur. secundũ hoc l.contraria obstat. Primo tamen opp. de l. qui autẽ.in princ.š.de his quæ in frau.cre. Solu.aliud in priuato, vt ibi: aliud in fisco, vt hic. Contra hanc sol.opp.de l.cũ quidam. Gl.soluit tribus modis. Vno modo, φ hic lucrum erat delatũ iam, ibi non hæc nõ est vera: quia ibi erat delata hæreditas, vt ibi dicit. Vel aliter: hic nõ acquirebat ex fructibus rerũ delatarũ in fiscũ: & sic idem est quod perdere. Ista solu.nõ placet. Vel aliter.ibi ille, qui non est lucratus, nõ erat adhuc debitor fisci: quia nondũ erat cõdẽnatus: & sic ab eo nihil poterat peti: vt l.ꝓhibitũ.& l.fi.C.eo.ti.li.x.& š.eo.l.res quę. & quod dixi vobis in l.fi.š.de iniu.hic vero loquitur in debitore fisci, non lucrãte.

Ex his bonis. Quæro de quib⁹ instrumẽtis loquitur hic. Respondeo: quia erant propria vel cõmunia, vel alio modo de iure debita postulanti. Sed tunc quæro, vtrum iste petẽs debeat fisco præstare cautionẽ, de qua loquit j.ꝓxi.§. Gl.dicit φ sic.doc.dicũt cõtra. Nã §.j.ꝓxi.loquit qñ quis petit acta à fisco nõ pertinẽtia ad eũ petentem aliqua ex prædictis causis: vt statim dicam.

1 *Instrumenta, & acta, quando cõtra fiscum edantur.*
2 *Exemplum probat contra eum, qui illud dedit: uel quando est manu eiusdem notarij confectum, vel quando est solenniter publicatum.*
3 *Fiscus quando teneatur edere. & supra nu.1.*
4 *Stante statuto, φ quicunque receperit aliquam donationem ab aliqua communitate, teneatur illam ostendere: si aliqua communitas mittit ad aliquam terram, vt sibi mittatur liber massarij, uel exemplũ, illa terra non tenetur mittere.*
5 *Statutum puniens falsificantem instrumentum comprehendit falsificantem acta.*
Instrumentorum appellatione ueniunt acta.
6 *Sententia φ ueniat actorum appellatione.*

a ¶ Perdit incõtinẽti. Sed si nũq; ferat snia, cuius erũt fructus? vide gl.ĩ d.aut. de incestis nupt.col.ij.§.j.& Cy.& Bal.in aut.incestas.in fi.C.de inces.nup.

b ¶ Verbo, mox. Not.de dictione, mox.& adde Bar.in l.j.š.iudi.sol.& in l.res quæ.š.eo.& in l.cõmissa.š.de pub.& ĩ l.si cũ maior.C.de trãsa. Et adde Bar. in l.Mæuius.§.duobus.circa fi.de leg.ij. Sed qd si dubiũ est: quia verba possunt se habere ad prę teritũ & futurũ, & sic sunt dubia? Dic φ debent interpretari in mitiorẽ causam, ꝑ regulã, in pœnis. Ita dicit do. Ant.et post eũ Imo.ĩ c.si diligenti.de foro cõpe. Item ad pdicta adde Bar. in l.extat.qd me.cã, & tex.ad hoc not.in c.cũ cui.de præbẽ.in vj. Et idẽ dico si apponat verbum penitus, vel prorsus, vel omnino: vt est text. iũcta gl.not.ĩ aut.vt defunc.seu fune.coll. v.& est gl.no.quam ibi Ang.tenet in l.ei qui aduocatorũ. C. de postu.& est gl.singu.ĩ l.ij.§.si pecuniã. in verbo, omnino.š. depositi.& hanc doctrinã etiam ponũt doc.in c.ĩ quibusdã. extra de pœn.et in c. j.de postu.prela.ĩ vj. Adde quod no.gl.in aut.de nup.§.si vero expectet. Idẽ si lex dicit, omnibus modis priuet, vel cadat iure suo: vt ꝓbat text. in d.aut.vt defunct. seu fun.secus si dicat, omni iure suo: nã tũc requirit sentẽtia, vt dicunt doct.in auth. qui semel.qũo & qñ iudex.& in c.cupientes.§.si vero ĩ discordia.de electiõe, in sexto.& ibi in gl.ĩ verbo, priuent. Facit ẽt per hoc in c.dispendia.de rescri.ĩ vj.versi.omnino careat.& no.ꝑ Ang.in aut.de litigio.§.omnẽ vero. licet teneat cõtrariũ sed forte ibi est corruptus, ideo vide eũ. Et ratio diuersitatis est: quia hoc vltimo casu istud signũ vniuersale determinat, & qlificat istud verbum careat, secundũ res, vel iura, quibus qs est priuandus, mediãte tamen sententia. Sed alijs casibus supioribus illud verbum penitus, omnino, & similia, qualificant ipsum actum priuandi: & ideo sententia non requiritur. Et istud reperio tenere Matthe.not.cx.quod refert se non vidisse ab aliquo tactum, seu à paucis. adde quod idem voluit Bal.in c.primo.quibus modis feu.amit.in princip.& ibi, in fine.dicit, quod quando ipso iure quis cadit à rebus, non est ferenda super amissione bonorum sentẽtia, sed super declaratione amissionis: vt in authent.de incest.nup.§.j.C.de fi de instru.& iu.ha.fisc.l.facultas.š.pro socio.l.cum duobus.§.idem respondit. C.ad Trebel.l.pe.§.fina. Et vide ad prædicta omnino Bald.in d.c.j.videas. Et de hac dictione omnibus modis, & omnino, & similibus.quando ponitur verbum dubium: vide Roma.sing.in secundo, & tertio not.& vide quæ habes de his dictis post Bald.in authen.si qua mulier.C.ad Velleia.& quæ ponit Bald.in titu.de pace constan.in decima colla.in versic.omnia priuilegia.per illum text.vbi est casus.& dum dixi supra secundum Imo.quod vbi lex imponit pœnam, per verba futuri tẽporis, vel per verba dubia, quæ possint esse futuri optatiui, vel præsentis indicatiui: vt est verbũ, sit, vel erit, priuatus, vel excommunicatus: intelligitur pœna imposita à iure.c.à nobis.de senten.excommunica.c.fina.in fine.de tempo.ordi.in vj.c.quia in omnibus. de vsuc.& vide text.& Bal.in l.j.in secunda colum.C.de ritu nuptia. Fallit vbi verba cum participio denotarent improprietatem quandam: vt puta, quia dicatur habeatur pro condemnato. Nam tunc intelligitur φ sententia interueniat.l.in criminali.de iur.om.iudi.& ibi per gl.& doct. Idẽ si dicatur, habeat ꝓ conuicto, vel cõfesso. Nam tũc requirit snia: vt no.in l.ij.§.quod si actor.de iur.calum.& in c.fi.de iura.cal.& no.Io.Mona.in c.ij.de cõfes.in vj. licet Arc.& Io.And.videant ibi sentire cõtrariũ.& nõ bene.et no.Bar.in l. eũ qui delatorem.š.eo.& ita reperio tenere Matthe.suo no.cxiij. Sed quid si imponatur pœna, ꝑ verbũ præsentis tẽporis, puta, damnamus, &c.an itelligat ipso iure? Text.videtur φ sic, ĩ authẽ.Gazaros.C.de hære.iũcta glo.l.diuina.in fi. C.de sum.tri.& no. Bart.ĩ auth.q semel. ad fi.C.qũo & quãdo iu.& Bar.ĩ l.si qs in tantã.secundũ gl. C.vnde vi. Et adde φ Ange.in l.eorũ.in prin.de dam.infe.dixit, quod qñ vasallus priuat feudo, nõ priuat ipso iure, sed requirit declaratio, ꝑ tex.de pa.Constã. in ver.irritã declarãtes.quod verbũ cassat, intelligit ipso iure. ¶ Quod aũt sequitur, irritũ, intelligas ipso facto, secũdum Odof. Et sic nota.φ verbũ casset, iuncto ver.irritetur significat ipso iure.non em requirit alia snia, licet sit futuri tẽporis. & adde φ Bal.in c.j. de feu.si.cul.nõ amit. dixit no.φ super culpis non est necessaria declaratio. Et ad hoc vide oĩno Bald. in d.c.j.& circa hic tractata per Bart.cũ materia, vide Ioan. And.in c.ij.de hære. in vj.& quod no.gl. in c.si quis.de vi.& hone.cle.& ibi Inn. & dicit Io.And.in c. vt officium.de here. hic alleg.quod vbi à lege imponitur pœna ipso iure, nõ requiritur alia snia, sed simplex declaratio.& dũ š.dixi, quod quoties verba sunt dubia, intelligendũ est φ requirat snia, secũdum gl.& ibi Bald. in fi.l.quæ ex relationibus.C.de lega.adde φ ista verba, cassum, & inutile, intelliguntur ipso iure.l. nõ dubiũ.C.de legi. & ibi hoc Bald.in j. co. Et istis add Imo. in c.fin.in vj.char.de præscri.& in l.sequitur.§.si viã.de vsuc. & dicit Bal.in dicta authen.qui semel.in j.col.quod pœna priuationis etiam imposita ipso iure, requirit sententiam, si erat necessaria causæ cognitio.& quod in dubio pœnæ non intelligantur ipso iure impositæ. Ad hoc vide glo.no.in c.non solũ. in versic.pœnæ.de regula.in vj.& Bal.in l.si quis.C.de secun.nup. Et an requiratur declaratoria, quando ipso iure quis priuatur, Bal.videtur tenere φ non, in auth.hoc amplius in prin.C.de fideicommis. Contrarium videt ipse velle in l.si quis maior.C.de transac.& vide Io.An.in c.cum secundum.§.j. per illum tex.de hære.in vj.& vide quod no.Bar.in l.extat.ad fi.quod met. cau. Adde de dictione mox. Alex.consi.lxxij.iij.lib.& de dictione omnino, eundem consi.viij.iij.lib. Et cum statutum dicit ipso iure, an requiratur alia sententia: inter consilia Bald.consi.cclxix.iiij.lib. Et dum dicit, omnino careat: quid importet, vide Old.consi.cxliij.

c ¶ Verbo præteriti temporis. Circa hoc vide c.cum secũdum.de hære.in vj. vbi requirit declaratio, quãuis imponatur excommunicatio ipso iure. Et ad hoc vide in l.eũ qui delatorem.š.eo. Bene facit gl.in l.his cõsequẽter.š.famil. erci.circa fi.l.& talis declaratio nõ potest fieri parte non citata.vt est gl.not. in clemen.præsenti.de cẽs.in versic.si vero cõstiterit.& ab ipsa declaratoria potest appellari.gl.est in c.cupientes.§.quod si per xx.de elect.in vj.

d ¶ Sed perdit ius. Adde Bar.in l.si debitor.cum l.sequenti.quæ in frau.credi.

Neque

Neque instrumenta. Gl. in fine sui ponit verū intellectū huius. §. Primo loquit, quādo est cōtentio inter fiscū & priuatū. Secūdo, qñ inter duos priuatos. Op. & videt, q̄ instrumenta & acta edētur cōtra fiscū: vt §. proxi. §. & j. prox. Respōdeo:
1 Qñq; quis petit editionē instrumentorū, ad eū pertinentiū iure dominij, vel cōmunionis, vel quia cōfecta eo mandante: tunc indistincte edūtur, etiā cōtra fiscū: vt ll. contrarijs. & C. de edē. l. procurator. & l. iustū. Qñq; quis petit instrumēta nō pertinētia ad eū: & tunc cōtra fiscum nō debent edi. Ita loquit istud principiū.
2 † Venio ad secū-
a dū[a] responsum. Nota q̄ exempla probāt. Nā si nō probarēt, ad quid caueretur fisco de non vtēdo contra eū. Et sic oppo. C. de eden. l. procurator. Sol. Probant contra eū, qui dat exemplum, vt hic q̄ no. Item puto q̄ probant quando datur exemplum manu eiusdem notarij, qui scripsit authenticum. q̄ apparet: quia eadem authoritate nititur qua primum. Et hoc modo potest intelligi §. de eden. l. si quis ex argen. §. prohibet. vbi ille qui edit, petit sibi exemplū quod ediderat exhiberi: qa ipse idē argentarius vtrūq; fecerat. Item probat, quādo est solenniter publicatū: vt dicta. l. procurator. & §. de fide instru. l. ij. Itē opp.
3 † & videtur, q̄ fiscus edat instrumenta contra se: vt l. procura. C. de eden. Solu. eodem modo ibi loquit quādo à fisco petebantur instrumenta, tanquā pertinētia ad petentē: hic vero quando à fisco petūtur instrumenta propria fisci. q̄ apparet ex tex. qui dicit, actorū suorū. & quę acta, dicit glo. fiscus nō edit, si nō vult, sed eo casu quo vult, edit præstita cautione. Contra hoc opp. & videt, q̄ actorū editio debeat indistincte fieri: vt l. ij. §. j. §. e. Sol. ibi loquitur qñ fiscus postulat sibi edi ab alio. q̄ dic vt ibi dixi. hic qñ aliquis postulat à fisco. Vel aliter possumus dicere, q̄ fiscus habet quędā instrumēta, seu acta publica, qa successit alicui priuato, vel qa ipse litigauit & acta fieri fecit, vt quilibet priuatus: tunc illa non cogitur edere, si nō vult: & si vult, edit præstita cautione, vt hac gl. Quædam vero sunt acta publica, hoc est ad publicā vtilitatē cōfecta: vt acta maleficiorū, & cōdēnationū, & similia. & ista debent edi cuilibet postulāti. Ita loquit ibi.
4 † Et hoc facit ad q. Ciuitas ista fecit statutū, q̄ quicunq; receperit aliquā donationē ab aliqua cōitate, teneatur eam ostendere: modo mittit vna ciuitas ad aliam terrā, vt sibi mittat liber massarij, vel exemplū. certe illa ciuitas illa acta nō cogitur mittere: vt hac glo. qa acta non sunt publica, & ad publicam vtilitatē confecta: sed est liber rationum administrationis illius ciuitatis, quilibet habetur tanquam priuatus: vt l. ij. §. j. §. neqd in loco pu-
5 blico. † Vltimo iste §. facit ad duas q.[b] Pri-
b ma: continet statuto, q̄ qui fecerit falsum instrumentū comburat. contigit, q̄ aliquis falsificauit acta: vtrum videatur fecisse falsum instrumentum? Hic videt casus quod nō, & etiā in præcedenti §. Nā inter instrumenta, & acta, ponitur copula: ergo videntur diuersa: vt no. §. de iur. & fac. igno. super rubrica. Puto contrariū de iure: vt §. de fide instru. l. j. vbi testimonia, hoc est testiū dicta, quæ constant esse de actis, dicuntur instrumenta. Pro hoc C. de fide instru. l. emācipatione. vbi appellat instrumētū emancipationis; & tamē constat, q̄ illud est de actis curię. Pro hoc C. de re iud. l. gesta. vbi dicitur, q̄ gesta, id est, acta rediguntur in instrumenta, publica. Pro hoc cōis vsus loquendi. oēm enim scripturam publicam appellat instrumentū publicū: vt instrumentum venditionis, & donatiōis. Item instru-
c mentū[c] testamenti: vt l. si idem. C. de cōdi. & l. nō codicillū. C. de test. Eadem ratione possumus dicere instrumentū sententiæ, instrumentū citationis, & similia. Nec obstat hæc l. qa nō est incongruū, q̄ inter genus & speciē cadat qñq; copula: vt l. fi. §. cui dulcia. §. de vino, tri. & oleo leg. & l. quæsitū. §.
6 pe. §. de fun. instru. † Itē quæro vtrū appellatione actorū, contineatur sñia? Hic videtur casus q̄ sic. cū sua gl. quæ est super ver. acta. in fi. Pro hoc vide Cy. C. vt li. pen. l. ij. facit extra, de prob. c. quoniā cōtra falsam.

1 ☞ *An qui falsitatem committit, causam perdat.*

d **Quoties.** [d] No. dicit gl.
1 † qui falsitatem cōmittit in cā, perdit eā. Hoc verū, si falsitas cōmittatur circa acta: vt hic dicit in tex. Secus si circa alia vt circa testes, vel instrumēta: vt l. qui agnitis. de excep. & l. diuus. §. de re iudi. & ita debet intelligi C. de for. & impe. subla. l. j.

Qui pro alio. Not. text. ibi: in quo ēt adiuuari, &c. q̄ per officiū iudicis, petit cessio fieri actionis. q̄ dic vt plene dixi in l. Modestinus. §. de solutio.

Si principalis. Opp. q̄ quando creditor succedit reo principali: fideiussor liberatur: vt §. de fideius. generaliter. l. Vranius. e. tit. dicit gl. intelligo q̄ hic bona sunt occupata ideo, quia non soluebat: secus si occupasset vt hęres, vt in cōtrarijs. Hoc nō puto verū, imo quomodocūq; occupauerit fideiussor nō liberat, si bōa nō sunt soluēdo: vt l. j. §. an bona. §. eo. et l. nō possunt. Cętera dic vt in gl.

2 ☞ *Emphyteuta, arbores fructiferas cadere non potest.*

c **Conductor.** [c] Per istū text. Dy. determinat, quod

a ℂ In fraudē §. neq; instrumēta. Venio ad secundū. Vide Bar. in auth. si quis in aliquo. C. de eden.

b ℂ Facit ad duas q. No. q̄ §. iste iūcta gl. facit, vtrū appellatione instrumentorū veniāt acta. Itē vtrū veniat testm̄. Et an appellatiōe actorū veniat sententia. & vide q̄ no. in l. j. §. edēda. ff. de eden. Sed an appellatiōe instrumētorū veniat scriptura priuata, vide no. per do. bar. in l. ij. C. de iura. calū. Quę aūt differētia sit inter acta & gesta, vide bar. in l. j. de of. pcō. cęsa. adde q̄ Inn. quē alij sequuntur in ca. qm̄ cōtra. de proba. dicit q̄ licet tenor instrumēti nō sit de actis, sed sola productio eiū si instrumentū registret in actis p notariū, facit fidē, etiā si nō producat originale. Et subijcit no. q̄ sufficit si registret substātia instrumenti: puta, si in actis dicat, Titius p duxit instrumētū exceptiōis factę p eū: scio de tali domo. p tāto pretio confecto manu talis notarij. Nā tūc credet, & dicetur registrata tota substantia instrumēti, seu cōtractus. Ad idē facit q̄ ipse no. in c. cū in iure peritus. de off. dele. Ex quo dicto not. apparet q̄ testes nō sunt de substantia instrumenti, sed solū ponūtur ad probandū. q̄ tenemēti. In cōtrariū tn̄ est gl. in l. gñaliter. C. de tab. li. x. Bal. in l. contractus. in iij. col. & in rub. eo. ti. C. de fid. instr. & bal. in l. ij. C. de si decē. lib. vide Bal. in l. si post diui. C. de iur. & fact. igno. Facit ad no. p bal. in l. si quis legatū. de fal. Et quę proprie dicātur acta, vide gl. in l. illud. in verbo, actorū. & ibi dixi de sacrosan. ecc. Et de sententia, & de scriptura delegationis, & de aliquibus alijs, an sint de actis: & vide p Cano. in c. prudentiā. in prin. de of. dele. & ibi maxime p Imo. & gl. in l. acta. in prin. de re iudi. & tex. in c. qm̄ contra. de proba. & ibi per Io. And. & do. Ant. in j. col. & ad prędicta adde tex. cū glo. in l. ij. l. quēadmo. testa. ape. Et adde qđ omnis scriptura, q̄ fit corā iudice, dicit de actis. tex. est. & ibi hoc no. Bal. in l. ij. C. de sacrosan. ec. in ij. col. exceptis tn̄ his quæ fiunt ante lit. contest. quia illa dicuntur præparatoria, non acta: secundū bal. in authen. clericus. de epis. & cle. vide Bald. in l. interrog. c. de libe. cau. p Io. And. in addi. Spe. in tit. de sen. in prin. Adde an appellatione instrumentorū veniat priuata scriptura, Ro. cōs. xxiij. & lxxvij. Et an appellatiōe actorū veniat sñia bal. cōs. cccxxxij. j. lib.

c ℂ Itē instrumētū. Sed an habeat executionē paratā, sicut instrumentū guarentigiæ. bal. q̄ nō, in l. j. de plus peti.

d ⟩⟩ POMATES. ℂ Quoties. adde Io. de Imo. in cōs. cxviij. vbi cōsuluit q̄ licet perdat causam, nō tn̄ pdit priuilegiū clericatus. vide ibi. & adde do. Abb. in c. cū venerabilis. de exceptio. vbi examinat dictum Bar. hic do. Bar. ibi refert esse consilium.

d ℂ Quoties. no. ex hoc §. cōiuncta gl. q̄ cōmittens falsum circa acta cāę, perdit cām: secus in instrumentis, & testibus. Qđ no. cōtra illos, qui faciūt scribi falsum per notariū actorū. Pro quo vide no. Bar. in l. si quis obrepserit. in j. qō. de fal. per Bal. in l. fi. C. de pe. iudi. Adde q̄ dixit Inno. in c. intimauit. de testib. de eo qui cogit parti offerre probationes, &c. Adde bal. in l. fi. C. de malefic. & quod nota. glo. in cap. peruenit. el. j. de test. cogen. in gl. parua quæ dixit q̄ surripiens parti tenetur ad interesse. De quo etiā Inn. et ibi q̄ no. do. Ant. et doc. in l. j. §. si reus. ff. de eo. p quē fact. et. & q̄ legit & nota. per doc. in l. prouidēdum. C. de post. vid. ff. de fal. Pau. & q̄ habetur ibi. & Bald. in l. locū. §. q̄ qs dolū. ff. de tab. exhi. p. Can. in c. cū venerabilis. de excep. & ibi do. Abb. Adde tñ ad ea quę no. hic bar. q̄ cōtra ipsum videt tex. in ca. olim. vbi text. ad hoc notabit extra de excep. vbi falsificans literas absolutorias, perdit cām, et ei imponit perpetuum silētiū. Nō tamē intelligas q̄ per hoc adiudicetur aduersario, nisi de sua causa probauerit. vide ibi. Vnde ad propositū si nos teneamus q̄ literæ absolutionis nō sunt de factis: ibi erit casus cōtra. Ad q̄ cognoscendū vide no. ff. pxi. §. tamē Imo. videt dicere q̄ ibi sit tex. pro Bart. & vult quod illæ literæ sint de actis. Quid de disigillante acta vide Angel. & Imo. in l. prima. ff. de his quæ in testa to delen. Et adde quod producens falsum instrumentum amittit causam suā secundum glossam in capitulo cum venerabilis. de religio. domi. & vide quod habet in lege diuus. supra de falsis. Et istum textum alleg. Bald. in lege. testamenta. C. de testamen. Et producēs falsum instrumentum, tenetur de falso. lege iubemus. C. de probatio. & lege si falsos. C. de fal. & vide quod habes in l. diuus. ff. de re iudic. Adde, vt per Abb. in d. cap. cum venerabilis.

c ℂ Conductor, emphyteuta, vel feudatarius non potest incidere arbores fructiferas. Et vide textum in lege item si fundi. §. finali. cum sequen. de vsufruct. & Bartol. in §. si fundum. hic alleg. & Gul. de Suza. in authentica. qui rem. C. de sacro sanctis. ecclesijs. vbi per Baldum in fine primæ colum. quod forte fallit nisi ipse plantasset illas. Nam si casu euelluntur de terra, sunt plantatis: per no in l. ij. C. de rescin. vendi. maxime per Bal. ibi, & Bar. in dicto §. si fundum. Vtrum autem emphyteuta posit imponere seruitutem rei vide Bald. in l. iij. C. de seruitut.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Fructiferas cædere. Adde bonũ tex. in l. æquiſsimum. §. j. ſ. de vſufru. An autem poſsit Syluam extirpare, & vineam plantare, vel domum ædificare: vide Bal. in l. j. in vlti. col. C. de iure emphyteu. Et adde ad hæc dicta de creditore habente pignus, Bar. in l. ſi cõuenerit. §. penul. in prin. ſ. de pig. actio.

b ¶ Quod a præſide. Vult emere. Vide no. in l. principalibus. ſ. ſi cer. peta. & in l. ſi. & qd ibi Bal. C. de reſcin. vendi.

c ¶ Fiſcus. Sed an ciuitas ita habeat tacitam hypothecam, ſicut fiſcus: vide gl. & Bart. in l. ij. C. in quib. cau. pig. ta. cõtraha. Et adde hic Bar. in l. reſcriptũ. ſ. de procura. & quod ibi dixi. & vide qd not. Bar. in l. j. §. ſeruus. ad Sillan. & adde Bal. in l. nõ oportet. C. ad Silla. Bal. in l. ſi quis poſthac. C. de bo. dam.

d ¶ Qui compẽſationem. Quæro intra. Bald. in l. ſi ex falſis. in iij. col. C. de trãſact. videtur tenere quod relinquit arbitrio iudicis. Et idem Bald. in authen. & conſequenter. alias eſt in l. ſi. in verſicu. extra gl. quæro, num quid liquidato. C. de ſenten.

P. P A V. P.

d ¶ Quæro intra. Vide Alex. conſi. xcv. in princ. volu. iij. & inferius ibi alij dicunt, vide Alex. cõſil. cj. not. iij. vo. iij.

e ¶ Compenſare eſt ſoluere. Vide Bald. in l. in ea. C. de compenſa. vbi tenet contra Barto. & vide Bald. in l fina. in ſecunda oppoſi. eodẽ titu. Abb. ſicu. in c. ij. de depoſito. tenet opinio. Bart. quam putat limitandam, niſi de debito actoris conſtaret per cõfeſsionem rei compẽſare volentis: quia tunc debet admitti compenſatio, licet ita de facili liquidari non poſsit intra decem dies, quos habet conſeſsus ad ſoluendum. Et hoc no. per Cynum in l. fin. & ibi gloſ. & Bald. ſeu Barto. C. eodem titu. argum. l. hi qui. ſupra, de iureiuran. Adde quando exceptio compenſationis poſsit opponi. Areti. conſil. xcij. iiij. libro.

f ¶ Moſchis. Nota hunc tex. quod quo ad beneficium excuſsiõis requiſitæ, nõ eſt melioris conditionis fiſcus ꝗ priuatus. & ita all. Bal. in l. amicorũ. C. de ſen.

P O M A T E S.

g ¶ Item. Adde Lud. Ro. in conſi. cxxv.

h ¶ Poſsit eligere. Si plures ſint tertij poſſeſſores bonorũ: an creditor poſsit eligere quẽ vult, vide p. Bar. in l. j. C. ſi vnus ex pluribus credi. in fi. vide in Spe. de obli. & ſol. §. j. ver. itẽ debitor meus. et vide C. ſi aduerſus vẽ. i l. ij. & p. Bal. in fiſi in auth. res q. ad fi. C. cõia de leg.

emphyteuta, vel feudatarius non poteſt de fundo arbores fructiferas † cædere. [a] Ita ponitur in l. diuortio. §. ſi fundum. ſ. ſol. matri.

1 *Quod auferitur ab indigno facto ſuo, applicatur fiſco: aliàs ſecus.*

AVfertur. Oppo. C. de hære. inſti. l. ſi pater. & l. nec apud. Sol. Licet hic auferatur tanꝗ ab indigno, nõ tamen fiſco applicat. Sed opp. quia ſecundum hoc nõ facit ad tit. Dicit glo. dicas hic, ꝙ defunctus nõ habuit hæredem, & ſic applicantur fiſco, tanquã vacantia, non tanꝗ ab indigno. Sed contra hoc opp. quæ ab indigno auferũtur, applicãtur fiſco: vt l. Lucius. ſ. eo. & l. Papinianus. §. meminiſſe. ſ. de inoffici. teſt. Dicit glo. fallit hic illa regula. Ita not. gl. hic, & l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. Videtur non eſt verum, ꝙ hic fallit regula: imò illæ † leges faciũt regulam per ſe. Nã quod auferitur ab indigno, applicatur fiſco: verũ eſt ab eo, qui eſt indignus ſuo delicto: ſecus ſi eſt indignus abſq; ſuo facto: vt in caſu. l. noſtræ, quando putabatur filius, & non erat. Idem in ſpurio, qui eſt indignus abſq; ſuo delicto. & ideo nõ applicatur fiſco, ſi relinquitur palam: vt no. ſ. eo. l. non intelligitur. in princ. quod intellige ſecundum determinationem l. j. C. de na. li. & dixi ſ. de his qui. vt indig. l. fina.

1 *Habens officiũ in aliqua prouincia, vel ciuitate, quando poſsit emere.*

Quod à præſide. Opponit, ꝙ in quadruplum vendicetur, vt l. non licet. ſ. de cõtrahen. emp. Sol. vt hic in gloſ. & etiam ibi plenius per Cy. C. quod metus cau. l. ſi per impreſsionẽ. ſed quod ibi dicitur, mihi non placet vſquequaq; : ideo dic ſic. † Quãdoq; quis habet officium ſine aliqua iuriſdictione: vt ſi eſt ei cõmiſſa aliqua adminiſtratio rerum publicarũ: & tũc ſi vigore illius adminiſtrationis aliquid vendit, nõ licet ſibi emere: aliàs punitur pœna quæ ſtatuta eſt ſ. de contrahen. emp. l. non licet ex officio. niſi emeret palã, & bona fide: vt C. de contrahẽ. emp. l. cũ ipſe. et ibi no. facit quod no. C. de cõtracti. iudi. l. vna. Idẽ ſi haberet iuriſdictionẽ, & adminiſtrationẽ prædictã, & ex ea emeret. per d. ll. & hoc vult dicere d. l. nõ licet ex officio &c. q. d. de eo qd vendit prætextu dicti officij nõ licet emere. Qnq; quis vult emere [b] extra id qd vẽditur, rõne dicti officij: & tũc aut emit inferẽdo metũ occaſione dicti officij: & tũc habet locũ l. ſi per impreſsionem. C. quod met. cau. quę loquitur etiã in mediocribus officialibus: vt in his qui poſiti ſunt ad denunciãdũ malefi cia, & ſimilibus. Si verò emit nõ inferendo metum: & tũc ſi quidem eſt talis officialis, qui habet iuriſdictionem, nõ licet ſibi emere, niſi vt dicitur in l. j. C. de contracti. iudi. in tex. & ſi emeret, habet locum hęc pœna, quæ imponit in hoc §. ſi verò non habet iuriſdictionẽ, nõ impedit emere aliquo iure: ar. C. qd met. cau. l. ad inuidiam. Item oppo. de l. ſolent. ſ. de offi. proconſul. Sol. hoc fallit in eſculentis, & poculentis.

1 *Fiſcus an habeat bona obligata pro pœnis quod non.*

c **Fiſcus.** [c] Oppo. ſ. eo. l. fiſcus. Sol. hic loquitur qñ ipſe fiſcus contraxit: ibi qñ ſucceſsit priuato. Secundo oppo. ſ. eo. l. ꝙ placuit. Sol. ex ſuo cõtractu fiſcus habet hypothecam, vt hic. ſecus in pœnis debitis ob delicta. Ita hic dixit gloſſ. Idem no. ſ. de pac. l. reſcriptũ. in prin. Contrariũ no. C. de pœ. fiſ. cred. præfer. l. vna. li. x. Dy. dicit ꝙ in pœnis habet tacitã hypothecã: vt in gl. d. l. vnicæ. ſed illo priuilegio nõ vtitur contra creditores vt l. ꝙ placuit. ſ. eo. vbi tex. hoc innuit. tamẽ contra ipſum delinquentẽ bene poſſet vti iſto priuilegio. Cy. tangit hoc C. de bon. dã. l. ſi quis poſthac. Ego examino hoc ſ. de do. in l. poſt contractum. † & videtur mihi. ꝙ ego determinẽ contrariũ. ꝙ fiſcus nõ habeat bona obligata pro pœnis: quia ſecũdm hoc poſſet indiſtincte reuocare alienata poſt delictum commiſſum ꝙ eſt falſum: vt ibi dicitur. Præterea ante ſententiam pœna nõ dicitur debita iure obligationis: vt dixi ſ. eo. l. in fraudem. in prin. & l. ſi. ſ. de iniurijs, ergo bona non poſſunt eſſe obligata.

2 *Cum de debito opponitur compenſatio alterius debiti incontinenti liquidandi: intra quantum tempus debeat fieri compenſatio.*

Qui compenſationem. Dicitur in l. ſi. C. de cõpen. ꝙ debiti liquidi põt oppo. cõpenſatio, vel ſi liquidaretur incontinenti. ſecus ſi requireret altiorem indaginem. Quæro, intra [d] quantũ tempus debeat fieri iſta liquidatio, dicit Dy. intra duos menſes, per hunc tex. vt ipſe no. Inſti. de actio. §. in bonę fidei. Alij dicunt: arbitrio iudicis. ſ. & ita videt ſentire gl. in p̃dicta l. ſi. C. de cõpen. in glo. q̃ ſic incipit, no. ſic ſ. & ita per Cyn. in x. qõ. tu dic breuiter, ad hoc ſciendũ oportet videre quæ ſit ratio, ꝙ hic ſtatuuntur duo menſes. Vos ſcitis ꝙ cõpenſare eſt ſoluere [e]: vt l. amplius. ſ. rem ra. ha. ſed ad ſoluendũ daretur tẽpus duorũ menſiũ: vt ſ. l. proxi. §. fiſcalibus. eodẽ mõ ad liquidandũ debitũ: vt hic. Ideo dico indiſtincte, ꝙ qñ opponitur cõpenſatio, debet admitti liquidatio intra illud tempus, ꝙ reo daret ad ſoluendũ, vt hic. Facit l. ſi is. in prin. ſ. vt in poſ. leg. Et ſi reo ad ſoluendũ nullũ tempus daretur: tunc nullum tempus daretur ad liquidandum. Ita intelligo hanc materiam.

In reatu. De hoc dico in l. poſt cõtractũ. ſ. de dona. Item quod dicit ſolutionem, intellige verũ in reo comparente: ſecus in reo contumace: vt l. ſi. C. de requi. re.

1 *Quando plures habentes officium delinquunt, omnes tenentur pro vno delicto, & vna pœna.*

Si multi. Oppo. C. de condi. fur. l. j. & l. ſi quis id quod. in fi. ſ. de iuriſdi. om. iudi. vbi in delictis quilibet tenetur inſolidũ, Dicit glo. in hoc eſt deterior conditio fiſci. Truffa eſt. Sed eſt veritas, † qñ plures habentes officiũ delinquunt: tũc puniuntur omnes pro vno, ſiue pœna debeatur fiſco, ſiue priuato: vt hic, & l. ſi multi. ſ. de publi. & l. tres tutores. §. de admi. tuto. Secus ſi ſunt plures non habentes officium: vt ibi dixi. & l. fin. §. ad l. Corne. de ſica. Item opponitur de l. hoc edicto. in fin. & l. ſi multi. ſ. de publi. dic vt ibi.

1 *An cum plures ſunt poſſeſſores bonorũ debitoris, creditor poſsit eligere quem malit: vel quemlibet pro rata conuenire.*

2 *Dictio omnis, in ſingulari eſt diſtributiua, in plurali uero collectiua.*

f **MOſchis.** [f] Op. ꝙ debeat conueniri poſſeſſor tantũ: vt l. cũ poſſeſſor. §. fi. j. de cenſi. Solu. Aut fiſcus agit ꝓpter tributa, & ſolus poſſeſſor conuenitur: vt l. cõtra. & l. Imperatores. ſ. de pub. & l. prædijs. ſ. e. Aut agit ꝓpter alia debita: & tunc prius cõuenitur principalis debitor, quã poſſeſſor: vt hic. Item oppo. C. de pig. l. perſecutiõe. Solu. Fateor quod in hypotheca expreſſa prius põt cõueniri poſſeſſor, quam debitor de iure antiquo: ſed in tacita prius debebat conueniri debitor quam poſſeſſor: ꝙ eſt hodie idem in expreſſa: vt in auth ibi poſita: & ſic etiam olim in tacita hypotheca erat locus diſcutiõi.

g Item [g] dicitur hic, in reliquo omnem poſſeſſorem eſſe conueniendum. † Quæro plures ſunt poſſeſſores bonorum: an creditor

h poſsit eligere [h] quemlibet quem vult: vel debeat quemlibet cõuenire pro rata. Quidam dicunt, quemlibet pro rata, per hũc textum qui dicit omnem, quod eſt nomen collectiuum, vt not. in lege ſi pluribus. ſ. de lega. ij. Alij dicunt contra, & exponunt

hic

Universidad de Deusto

hic omnem, id est, quēlibet. quæ est verior. Dico ꝙ pōt eligere quem vult. Nam pro paruo debito tota res, quamuis magna, tenetur: vt l. quādiu. C. de stra. pig. Ita dicit glo. & est expressum. §. de distr. pig. l. creditoris. Respondeo ad hunc text. qui dicit omnem posse seruari. Tu debes scire † ꝙ omnes in plurali numero est collectiuū. Ita loquitur gl. in l. si pluribus. sed in singulari numero est distributiuū: vt idem sit dicere omnis, ꝙ quilibet. hoc not. per glo. in l. iij. §. de statu hominū. & ibi est text. merito ergo glo. exponit omnē, id est, quēlibet & scripsi in l. si hoc articulo. §. de hæred. insti. licet quādo quilibet possessor conueniatur pro rata, in l. fi. C. de debi. ciuita. lib. xj.

1 *Legatū pro quo facto testamento, & viuo testatore hæres cauit, si reuocatur postea testamentum, non potest peti ex cautione.*

2 *Legatum primo relictum alicui, ut non alienetur, si postea legatur simpliciter, poterit alienari.*

Tatius. Reuocato testō, nō videt reuocatū fideicōmissum tacite iniunctū. h. d. Aduerte. Op. §. de prob. l. cū tacitū. Sol. Imo cōcor. quia tacitū fideicōmissum nō intelligitur reuocatū p subsequēs testm, sed repetitū hic. Cōtra hoc opp. §. de lega. in l. si iure facto testamento. Sol. Ibi in legatis relictis in primo testamēto, quę videtur reuocata per sēdm: hic vero in onere legati tacite iniuncto, ꝙ ex vi illius testamenti nō petitur. † Iuxta l. nostrā quæro, qd si pro relicto facto in testamento viuo testatore hæres cauit legatario: an testamento reuocato possit legatum peti ex cautiōe. Hic videt tex. ꝙ sic. Cōtrariū est veritas: vt l. cū qs. §. j. §. de leg. iij. Nec ob. hęc lex: qa hic in odiū hæredis q tacitā fidē assumpsit de restituēdo nō capaci. † Quęrit Dy. pone ꝙ in aliquo testamento est relictū aliquod legatū, vt non alienet extra familiā: in secundo testamento est relictum simpliciter: an videatur repetitum, ne possit alienari? Videtur ꝙ sic: vt hic, & §. de alimen. leg. l. legatum. Cōtrarium determinat ipse quia sunt diuersæ voluntates. & bene dicit, vt in. d. l. si iure facto testamento. de leg. iij. Non obst. hęc l. vt §. dixi. nec ob. l. legatū. quia ibi loquitur, quādo fit translatio legati in aliū. quæstio nostra loquitur quādo tota voluntas cassatur, & ad aliū peruenitur.

1 *Granatus de restituendo post mortem, si ingreditur monasterium, substitutus non admittitur.*

a Cornelio. [a] Fideicōmissum relictū in diē mortis, nō cedit ante diē mortis naturalis. hoc dicit. & est bonus, & quotidianus §. Per istam l. dicit Dy. ꝙ si institutus rogatus de restituendo post mortem intrauit monasteriū, non debet substitutus admitti: † vt hic, & l. cū pater. §. hæreditatē. §. de leg. ij. & ad Treb. l. ex facto. Nec ob. l. Deo nobis. C. de epi. & cle. qa quantū ad matrimoniū, religio, & mors naturalis æqparātur: quia sunt eiusdem effectus: quod non est quantum ad istud fidei commissum.

1

Valerius. Quæro, qualiter fuerunt hic ista vendita. Respondeo, dicit gl. sub pacto addictionis in diē: vt in prima gl. huius legis. Istud non videtur verum. Nam infra statim inducitur per exēplū de prædijs vēditis sub pacto addictionis in diē. ideo dic ꝙ fuerūt vēdita simpliciter: tū fiscus pro suo priuilegio habet hoc, vt alius offerens meliorem conditionē audiatur: & sic addictio in diem tacite intelligitur: vt l. Lucius. §. fi. j. ad munici. & C. de fi. instru. & iure hastę fi. l. si tempora. & ibi not. Item oppo. j. §. proxi. Solu. ibi prædia erant locata: ideo fructus pertinent ad colonū: pensiones ad emptorem. Item oppo. supra de in diem addict. l. item ꝙ dictū. & l. licet & l. seq. Solu. Si prædium remanet apud primum emptorem pro pretio primo promisso: tunc ad eum pertinent oēs fructus postea percepti. Sed si remanet apud eum pro nouo pretio maiori promisso: tunc fructus anteriores non debet habere, sicut si esset nouus emptor. ita loquitur hic.

b Papinianus. [b] Oppo. C. loc l. emptorem. & l. si merces. §. j. supra loca. Sol. Speciale est hic in fisco vendente priuilegium.

1 *Si aliquis vendat prædium post fructus perceptos, tamen ante pensionem solutam, tota pensio an debeatur emptori.*

Triphonio. Iste est multū no. ver. Inspicitur dies quo pensio debet præstari, nō dies quo fructus percipiuntur. hoc dicit. Contra hoc oppo. §. de vsufruct. l. de functa Solu. aliud in vsufructuario, vt ibi, qui non restituit fundum de voluntate sua: aliud in emptore, & venditore, vt hic. Et ideo dicit Dy. p hāc l. se determinasse, ꝙ si aliqs vendat prediū post fructus perceptos, † tm ante pensionē solutā, ꝙ tota pensio debeat emptori. Sed cōtra hoc facit §. [c] de act. emp. l. Iul. §. si fructibus. Sol. Dicit Dy. fateor ꝙ venditor pcipit pensionē. tm emptori restituere tenetur. Hoc mihi nō placet: quia tex. & gl. ibi dicūt ꝙ pensio diuiditur pro rata tēporis. & ideo dic, ꝙ quādo venditur, quā doq; sunt fructus naturales extantes: tunc quia pars rei sunt, sine dubio cedunt rei vēditę: vt §. de his quæ in frau. credi l. fi. §. fructus. & d. l. Iulia. §. si fructibus. §. de act. ēpt. Fallit in fisco, cuius fauore emptor tenetur stare colono. Qnq; ex re sunt percipiendi fructus industriales: qa forte naturales ibi nulli sunt: vt in seruo, naue, domo, & similibus: vt l. si nauis. §. de rei vendicatio. tūc pro præterito tēpore ante venditionē debent esse vendentis: pro futuro debēt esse emptoris: vt d. l. Iul. §. si fructibus. §. de act. empt. & quod ibi nota. Quandoq; in re sunt fructus naturales: sed eius occasione debetur pretium, vel pensio: vt in fundo locato pro fructibus. Isto casu dico, qd qnq; est talis emptor, ad quem ius coloni transit de necessitate: vt in eo, qui emit à fisco, vt hic: tūc transit ad eū ius coloni inspecto tempore, quo pensio debet solui: vt hoc §. Quandoq; ad eū non transit ius coloni: vt in emptore priuati: tunc puto ꝙ debeat inspici tempus quo fructus percipiuntur: eo quia respectu fructuum [d] debetur pensio: vt d. l. Iulia. §. si fructibus. & ibi nota. & hoc magis equū: & magis inducat naturam actionis bonæ fidei.

1 c d

De captiuis & postliminio reuersis, & redemptis ab hostibus. Rubrica.

LEX II.

Nauibus. Tenementi casum huius legis, propter res quæ capiuntur, & recapiūtur in bellis.

1 *Captus quando quis dicatur in bello, & quando reuersus.*

Postliminii.

Antequam in præsidia.

No. hunc ver. & sequen. Not. quod non dicitur quis proprie captus, donec duratur intra prēsidia gentis inimicæ: & sic bello instante non dicitur vere captus. Secūdo no. quod tunc dicitur reuersus, † quando inter nostra præsidia reuertitur. Et hæc faciunt ad multa.

1

1 *Iurans aliquid præsumitur habere animum seruandi iuramentum.*

Et ideo Marcum. Not qd qui iurat aliquid præsumitur habere animum seruandi [e] iuramentum, † nisi contrarium appareat vt hic.

1 e

1 *Castra quæ sunt de comitatu alicuius ciuitatis, non dicuntur homines ibi habitantes populus liber, & dicuntur ciues illius ciuitatis.*

Castra recōmendata alicui ciuitati, dicuntur populi liberi, nec sunt ciuitatis recommendatæ.

2 *Bannitus ex una ciuitate, non est bannitus ex alia illi confœderata.*

a ¶ §. Cornelio. Vide in l. cū pater. §. hæreditatē. ij. in l. Gallus. §. & qd si tm. §. de libe. & posth. & dic vt dixi in d. §. hęreditatem. & vide Bal. in authē. si qua mulier. C. de sacro. sanc. ecc. & istū tex. alle. bal. in c. nulla. p quos fiat inuest. qd confiscato feudo propter delictū vasalli, fiscus possideat donec delinquens sine hærede durabat: vt in authen. de alie. & emphy. §. j. Facit qd no. in l. finita. §. si de vectigalibus. ī. de dā. infec. & Bal. idē in l. antiquitas. in fi. C. de vsufru. Et ad hoc vide no. in l. diui. de iure patro. & bar. in l. j. in fi. ī. de interdic. & rele. Et ad prædictā q. bal. facit ꝙ no. bar. in l. si qs in tantā. C. vnde vi.

b ¶ §. Papinia. Adde no. ī l. cognouimus. C. de manci. et colo. lib. xj. & ꝙ ibi dixi post Bar. in d. l. emptorem. & not. Bar. in l. si filius. §. fina. ff. sol. mar. & bal. in d. l. emptor.

c ¶ Sed contra hoc. No. bñ, an fructus & pensiones rei venditæ, debeantur emptori, vide ēt in l. si traditio in vlti. qō. C. de acti. empt. & latius in l. fructus. e. tit. & in l. j. in iiij. co. C. de vsufru. leg. aliquid per Ange. in l. diuortio. in prin. ī. sol. ma. vbi tenet opi. Dyn. quā hic impugnat Barto.

d ¶ Respectu fructuū. Vide Alexan. consi. xl. col. vlti. volu. iij. & Raph. Cu. consi. xx. & Alexand. consi. xxviij. colū. j. vol. j. & Rom. cōsi. x. & Are. clx. inv. dubio colum. vj. & Alexā. xv. vo. ij. vbi cōsuluit, ꝙ si Papa dedit licentiā alicui testandi de bonis acquisitis, & acquirēdis ex iuribus beneficiorū: ꝙ includuntur pensiōes beneficiorum. Et quid si testator scit, an debeat hæredibus, debet inspici an fructus ex quibus debentur tales pensiones sint percepti vt hic per Bar. et vide etiā ipsum consi. xxxj. co. ij. vo. ij. vbi sequitur etiam Bar. hic, et lxxxij. colum. fina. eodem. volum. vbi loquitur in hærede granato per fideicommissum.

e ¶ Animum seruādi. Quis pūmat habere animū seruandi iuramētū: adde tex. & gl. in c. ad audientiā. de reseri. & j. q. j. sancimus.

POMATES.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Recommendatæ. Adde Pet. de anch. in cle. j. de rescrip.

b ¶ Vltimo not. An inter ciuitates confœderatas exbannitus in vna dicat exbannitus in alia, vide Bal. in l. executorem. ad fi. iij. chartæ de execu. rei iudi. Et qualiter intelligãtur priuilegia inter istas ciuitates, vide Bar. in tractatu, qui sint rebelles, in versi. rebellando. in versi. dixit, nota verbum.

c ¶ Apud nos puniri. Et adde Bal. in l. executorem. in iiij. char. C. de exec. rei iud. et ibi videt tenere contra Bar. & ibi refert Bar. in l. a diuo. §. sententiã. in ij. col. de re iu. & ibi ponit Bal. de intellectu huius l. & quod no. ẽ. de excu. tut. l. nõ tantum. §. Iliẽsibus. & vide Bal. in rub. C. de fi. instr. in pe. & fi. co. & no. p. Bar. in l. cũctos populos. ẽ xix. col. in ver. iij. iuxta hoc quærit, dicit statutũ &c. C. de sum. tri. & fide catho. & ibi Bar. in vj. col. an bãniti possint stare in terris confœderatis, de quo vide Bal. in l. etiam. C. de iure dot. in v. colũ. Et an ciuis vnius ciuitatis possit obtinere reſ. ſalias in ciuitate confœderata, sicut in p. pria, vide Bal. p illũ tex. ẽ auth. sed oẽno. C. ne vxor pro mar. in vj. col. & ad Bar. hic adde Bal. consil. ccxxxix. vide Bald. in l. j. ẽ. si ex nox. causa aga.

d ¶ Pater. Necessaria. Not. casum in quo est necessaria bono. possessio.

e ¶ Itẽ in hac l. Quod vult glo. in l. j. §. pro secundo. C. de cadu. tollen.

f ¶ In bello. §. si quis capiat. Vide Bar. in l. legitimos. hic alle. & ibi dixi.

g ¶ Factæ. Vide Bar. in l. non dubium. C. de legib.

✠ P. PAV. P.

g ¶ Factę. Limita vt per Bal. in rub. C. de fide instru. & in l. fi. in fi. C. de fideius.

h ¶ Si quis seruum. Oppo. Adde Bart. & Bald. in l. iiij. C. quod metus causa.

Ciuitas confœderata, quòd possit punire ciuem alterius ciuitatis fœderatæ, si statuto speciali hoc fiat.

NOn dubito. Ista est notabilis lex multum. † Nota ꝙ ista castra, quæ sunt in comitatu alicuius ciuitatis, possunt dici propriè nõ liber populus: & homines de illis castris, dicũtur ciues illius ciuitatis: vt l. qui ex vico. j. ad muni. sed castra. & villæ, huic ciuitati recommendatæ,[a] quæ in signum maioritatis huic ciuitati dant pallium, vel aliqd aliud, dicũtur populi liberi, nec sunt huius ciuitatis ciues. quod facit ad multa. Tangã de his plenius j. ead. l. hostes.

† Vltimò no.[b] quod dicũt quidam, ꝙ hic est casus, quòd si aliquę ciuitates fœderatæ sunt: ꝙ exbannitus in vna, sit exbãnitus in alia quod nõ placet: & vsus non approbat.

†Sed quæro, qd velit dicere hic tex. ꝙ ex ciuitatibus fœderatis, rei apud nos fiunt. Aut enim illi de ciuitatibus fœderatis delinquũt in territorio nostro: & nõ est mirum: quia ratione delicti sortiuntur forũ nostrũ, vndecũq; sint. Aut nõ delinquũt apud nos: & videtur ꝙ apud nos nõ possunt puniri: quia nõ est aliqua causa, propter quam hic sortiãtur forum. & est casus in c. Romana. extra, de foro cõpe. lib. vj. vbi delinquentes in dicœce. Episcopi subditi non possunt puniri in curia Archiepiscopi. Qualiter ergo dicemus? Dico ꝙ ex speciali statuto ciuitatis hoc potest fieri, vt delinquẽtes de fœderatis ciuitatibus possint apud nos puniri,[c] per hũc tex. Ita determino in l. cunctos populos. Posset etiã iste tex. aliter intelligi, vt hic tex. velit dicere, quod cõtra homines de ciuitatibus fœderatis nõ pcedimus, tanq; contra hostes: sed si delinquũt, de iure ordinario proceditur contra eos reos, sicut contra nostros reos: & sic poterũt puniri, sicut quilibet forensis delinquens, nõ vt hostis.

Casus, in quo etiam hodie est necessaria bonorum possessio.

Substitutus pupillariter, an admittatur virtute vulgaris tacitæ, comprehensæ in pupillari, filio decedente viuo patre. remissiuè.

PAter. Cum l. seq. Ad euidẽtiã huius l. & seq. premitte, quòd ad hoc vt substitutio pupillaris valeat, inter cætera requiritur ꝙ filius sit in potestate, & ꝙ efficiatur sui iuris per mortẽ patris, & ꝙ adeat hæreditas: vt l. ij. §. de vul. & pu. Hoc p̃misso diuide hãc l. cũ l. seq. in quatuor partes. Prima loquitur quãdo pater moritur in captiuitate, filio existẽte in ciuitate. Secũda, quãdo filius mortuo patre in ciuitate capit. Tertia, qñ filius premoritur in ciuitate patre viuẽte in captiuitate. Quarta, qñ ambo capiunt. Secũda ibi: si mortuo. Tertia ibi: ꝙ si filius. Quarta ibi: sed si ambo. Tex. ibi: sui iuris effectus fuisset cũ de substãtia pupillaris substitutionis requirat, ꝙ mortuo patre, filius sit sui iuris: vt l. cohæredi. §. cum filiæ. ẽ. de vulg. & pup. Itẽ ibi: necessariò tenet. qa vnũ & idẽ tempus videtur exẽptionis à patria potestate, & tẽpus mortis. Item ibi: & ideo nõ esse. hoc cõcludit Iurisconsultus. Itẽ ibi: patris, vocantis substitutos exclusis agnatis. Item ibi: voluntatẽ facientis bona alicuius captiui esse hæreditatis, quę verè hęreditas esse nõ potest, cũ seruus successorem habere nõ possit. Itẽ ibi: dare. † cũ ergo iure prætorio admittatur, erit hoc casu necessaria[d] bon. pos. secũdm tab. quod no. secũdm Iaco. de Are. & bene. Et est rõ, ꝙ filius ĩ vtroq; casu est hẽs: qa substitutio pupillaris nõ põt habere locũ nisi hæreditate adita: vt l. ij. §. adeo. ẽ. de vulg. & pup. licet donec pater viuit apud hostes, nõ põt adiri hæreditas: vt C. e. l. nec nos: ergo substitutio pupillaris nõ põt habere locũ. Et hęc est rõ huius l. in prin. Itẽ nisi filius reuertatur ab hostibus, nõ põt adire hęreditatẽ. Et hęc est rõ huius l. ĩ fi. Op. ẽ. de vul. & pup. l. lex Cor. Sol. ꝙ ibi dicitur, ꝙ fit lege. Cor. intelligo id est, beneficio prætoris extẽdentis. l. Cor. Vltimo gl. hic distinguit satis bene, sed in vltimo mẽbro sunt opi. ideo vide eã, & adde. Vide gl. quæ incipit, quã hic impubes, &c. in fi. gl. hæc est vera, secundũ Dy. quia nunq; fuit possibile patris capti adire hæreditatem, & ideo secũdæ tab. irritãtur: vt l. ij. ẽ. de vul. & pup. ad Treb. l. apud Iul. §. idẽ Iuli. Cætera circa hanc materiam dic, vt dixi in d. l. lex Cor. & l. si pater captus. de vul. & pup. † Item per hãc l. ꝙ si filius. Dy. determinat q. ꝙ filio decedente in vita patris, substitutus pupillariter non possit admitti ex tacita vulgari: quia tex. dicit de secundis tabu. nihil est ꝙ tractari possit. & sic nõ potest admitti ex vigore tacitę vulgaris cõprehensæ in ea, sed vt scitis gl. in l. lex Cor. dicit cõtra. dic vt ibi dixi. & plenius dixi in l. ij. in tractatu pupillaris substitutionis. ẽ. de vul. et pup. Itẽ in hac.[e] l. ꝙ si filius. est vna gl. mag. super verbo, exinde. quã gl. plene examino in l. si is qui pro emptore. in materia fictionis translatiuæ. supra de vsucapio.

IN bello.[f] Dic, id est, captis in bello, qui recuperantur in bello. in pace, id per pacẽ reducti. Nota in hoc principio tres casus. Aut enim quis capitur in bello, & recuperatur in bello: aut capitur in bello, & recuperatur in pace: aut capitur in pace. & recuperatur in bello. & in omnibus istis casibus habet locum postliminium, nisi contrarium appareat, vt hic.

Negatio postposita quod æquipollet suo contrario.

Status alicuius, qualiter sit in pendenti. remissiuè.

Si quis capiatur. Vide tex. ibi, nunq; non dicit glo. id est, semp. † & sic negatio postposita æquipollet suo contrario, secundũ logicos. Simile in l. legitimos. §. an ergo. ẽ. de legi. tu. Item no. † ꝙ status alicuius est in pendenti. quod dic vt Insti. quib. mod. ius pa. po. sol. §. si ab hostibus. plenius per Cy. C. de senten. pas. l. fina. Ego dixi in l. vsusfructus. ẽ. de stipu. seruo.

Factæ.[g] Istam l. & omnes gloss. eius declara plene, vt dixi in l. si is qui pro emptore. ẽ. de vsucap.

Ratio, quare filiusfamilias non potest accipere vxorem, sine patris consensu.

Medio tempore. Nota casum in quo filiusfa. potest contrahere matrimonium sine patris cõsensu. Itẽ no. rõnem de iure ciuili, quare filiusfa. nõ potest sine consensu patris accipere vxorẽ: † quia nepos nascituros ex filio, est futurus suus ipsi auo: & habet necesse ipsum instituere filio præmortuo: vnde ne quis habeat inuitus suũ hæredẽ, vult lex ꝙ ipse cõsentiat cum filius accipit vxorẽ, vt hic. & hoc de iure ciuili: sed de iure Cano. est contra.

Codicilli. Oppo. de l. quidam referunt. supra de iure codicil. Solu. hic loquitur quando fecit testamẽtum in ciuitate, codicillos apud hostes, & reuersus est: sed ibi loquitur quando reuersus non est.

Res mea non potest irreuocabiliter esse mihi obligata, reuocabiliter sic.

Dominium introductũ de iure speciali, ex aliquo fauore non potest allegari contra habentem illud.

Actio ex testamento, & rei vendicatio, quod competat pro legato.

Dominus reuocabiliter præscribit ac si non esset dominus.

Si quis seruum.[h] Valde not. §. est. Nota. duo, quod seruus est redimentis. Item quod redimens vsucapit. Oppo. ad primum, imo est obligatus redimenti: vt lege senatus. §. finali. supra de legatis primo. ergo non est proprius redimentis: quia res sua nemini est obligata: vt lege neque pignus. infra de regulis iuris. Gloss. solu. quod hoc casu toleratur, sicut toleratur quod liber homo sit obligatus. Tu dic quod res mea irreuocabiliter non potest esse mihi obligata: vt in contrario. Secus si reuocabiliter sit mea: vt hic, & l. ex sextãte. §. latinus. ẽ. de executio. rei iudica. Oppo. de l. sequitur. §. lana. supra de vsucapio. Solu. † vera ponitur in textu eodem modo

modo:quia res mea irreuocabiliter non potest vsucapi:vt in cõtrario.secus si irreuocabiliter:vt hic. Hoc habuistis no.in l.sequitur.§.fructus.ś.de vsucap.& ibi dixi.& ibi allegaui hunc §.Vltimo nota[a] q̃ dominium introductum de iure speciali ex aliquo fauore,non potest allegari contra habentẽ illud. Et per hoc dicimus,q̃ competit actio ex testamento,[b] & rei vendicatio pro legato:& sic cõpetit actio pro re propria.q̃ ideo est:quia illud dominiũ habetur ex iure speciali,fauore vltimæ voluntatis, secundum Albe.de Sal.& secundum Cyn.in l.ij.C.com.de le.licet alter gl.dicat Institu.de leg.§.sed nostra.& no.ista,maxime:† quia ille,qui est dominus reuocabiliter,potest præscribere ac si non esset dominus.

Manumittendo. No.q̃ quilibet potest statuere de ciuitate sua quod vult: nõ autem de dñio. Ita dicit hic tex. De hoc dicam j.ad munici.l.assumptio.

Si natum. Hic est casus l.si quod ex Pamphila. supra de lega.ij.

CVm duæ. Nota q̃ duæ actiones concurrunt circa idem. De quo habuistis glo.in l.seruus communis.Mẽuij,& castrensis peculij.ś. de stipulatione ser.& dixi plene in l.si is qui pro emptore.ś.de vsucapio. in vlti.quæstio.

REtro. Hæc lex & lex sequens ponunt effectũ postliminij,& l.Corn.vt in eis patet.

c **POstliminium.**[c]

1 *Filius,quod possit occidere patrem bannitum.*
2 *Parentibus,& patria,parere debemus:& magis patria.*

Filius quoque. No.est.Not.tex.ibi:quia pater sic illũ amisit.allego vobis hunc † §. an patrem damnatum possit filius occidere. & dixi per hunc § .qd̃ sic,in l.si adulterium.§ liberto.ś.de adulte.† Item inducitur hæc lex per Gul.de Cu.dicit l.veluti.ś.de iusti.& iure. vt parentibus & patriæ pareamus:sed cui debemus magis parere:an patriẽ vel d parentibus?Et dicit ipse,q̃ patriæ:vt in hoc §.probatur.

SI quis ingenuam.[d]

1 *Respublica per dissensiones ciuiles læditur.*
2 *Priores,qui habent arbitrium super bono,& pacifico statu ciuitatis,possunt statuere,vt tollatur materia dissensionum inter ciues.*
3 *Im postliminij,quod non habeat locum inter partes quæ sunt in ciuitate.*

In ciuilibus. Iste est no.§.Nota † quod per dissentiões ciuiles publica res læditur.Hoc facit† pro priorbus huius ciuitatis,qui habent arbitrium super bono, & pacifico statu ciuitatis,vt possit facere statuta,vt tollatur materia brigarum,& dissensionum inter ciues:quia per hoc Reipub. consulitur.†Nota q̃ inter partes quæ sunt in ciuitatibus, nõ est ius postliminij,& captiuitatis.

BOna eorum. Ad hoc q̃ hic dicit,& si viuo patre decesserit,est cõtra.j. de cast. pec.l.proponebatur.in fi. Dicunt quidã hic dicit, non tu dic q̃ pertinet ad hæredẽ patris redeuntis, decedentis in ciuitate post mortem filij:vt in vlti.solu.glo.quæ est vera.

1 *Authẽ.ex causa.quod habeat locum in præteritione postliminij sui.*

Si quis cum prægnantem. Vide glos. super ver.testm̃. Not. istã gl.quæ tenet† q̃ authẽ.ex causa.habeat locũ in præteritione postlimi sui.Similiẽ glo.habetis ś.de fideicõ.lib.l. gnaliter. §. ex testamento.& l.si pater.in prin.de test.l.j.& l.si quis testamento. ś.de leg.ij. Dixi de hoc in l. filio præterito.ś.de iniu.rub.& irri.testa.vbi glo.hoc tangit.

1 *Hostes cuiuslibet ciuitatis,q̃ perdũt ea quæ sunt iuris ciuilis,& beneficia priuilegiorũ et statutorũ illius ciuitatis,sicut hostes populi Romani,qui sunt iuris ciuilis Romanorũ.*
2 *Duo sunt genera gentiũ,scilicet populus Romanus,& populi extranei.*
3 *Populus Romanus accipitur pro toto Imperio,& sic oẽi,qui obediunt Imperio in totũ, vel in parte:& quasi omnes qui obediunt ecclesiæ.nu.6.*
4 *Exercens iurisdictionẽ in vno articulo.totã exercere videtur.*
5 *Clerici nõ desinũt esse ciues Romani,licet iurisdictio in ipsos sit totaliter cõcessa Papæ.*
6 *Rex Franciæ & Angliæ licet negent se subditos Regi Romanorum, non tamen desinunt esse ciues Romani.*
7 *Qui diceret Imperatorẽ nõ esse dominũ & monarchã totius orbis,esset forte hæreticus.*
8 *Populi extranei dicuntur omnes,qui non fatentur Imperatorẽ dominũ totius orbis, vt Græci,Tartari,Sarracemi,& Indi.*
9 *Bellum inter nos quis possit indicere.*
Priuatus pũt indicere bellũ pro defensione & recuperatione suæ rei incõtinenti:item ex interuallo,si nõ est copia iudicis: & hoc non est publicum.
10 *Obtentũ in tali bello nõ efficitur capientiũ,licet homicidia, & iniuriæ,quæ ibi fiunt ex parte inferentis bellum licitè, non puniantur.*
11 *Quilibet habens iurisdictionẽ,pũt bellũ indicere pro exercitio suæ iurisdictionis,& hoc licet sit licitum, non tamen est publicum.*
Capta in tali bello non efficiuntur capientium,nec capti seruiunt,nisi super hoc esset aliqua lex,vel statutũ ab illo,qui bellum indiceret.
12 *Rector ducatus,si alicui terræ,vel castro,indicit bellum, capta non efficiuntur capientiũ,nisi super hoc præcesserit cõstitutio vel sententia.*
13 *Rebellis officiali ecclesiæ,toti ecclesiæ dicitur rebellis.*
14 *Bellum publicũ est,quod indicitur à populo Romano,vel ab Imperatore,vel contra Imperatorem.*
Capta in tali bello efficiuntur capientiũ,& capti serui.
15 *Rebellans officiali ecclesiæ,vel imperatori,quando dicatur vere hostis.*
16 *Bellum si indicitur inter ciuitatem & ciuitatem,an dicantur inuicem hostes:& in eis locum habeat ius postliminij.*

e **HOstes.**[e] Hęc lex diuiditur in quatuor partes:qa primo dicit,q̃ sunt hostes.Secũdo qui sunt latrunculi.Tertio qd iuris sit de captis à latrunculis.Quarto qd iuris de captis ab hostibus.Secũda ibi:cęteri.Tertia ibi:et iõ. Quarta ibi ab hostibus. Opp.& videt,qd̃ quælibet ciuitas habeat suos hostes: vt illos quibus q̃libet ciuitas bellũ publicũ indicit: vt ś.eo.l.si quis ingenuã §.fi. Dicit gl.fateor,q̃ illi hostes sunt:non tamẽ tales,inter quos sunt iura captiuitatis, & postliminij: quia non sunt populi Romani,sed ciuitatis 1 illius.et dicit verũ.Ego tamẽ dico,†q̃ sicut hostes populi Romani perdunt ea,q̃ sunt iuris ciuilis Romanorũ:ita hostes cuiuslicet ciuitatis perdunt ea,quæ sunt iuris ciuilis proprij illius ciuitatis.Vnde si qua priuilegia si qua statuta,illa ciuitas haberet: illis statutis se iuuare non posset.Ita dixi in disputatione,in qua tractaui materiã exbannitorũ.& Iac.de Are.tangit in l.ex facto.§ ex facto.ś.ad Treb.scripsi hic late in l quidam sunt ś.de pœ.His p̃missis gloss. hic dicit q̃ quinq; sunt gña gentiũ.Pro qua gl.declarãda nõ seruato ordine gl.†vos debetis scire, 2 q̃ duo sunt gña gentiũ principaliter.primo populus Romanus.secũdo populi extranei 3 vt ś.eo.l.nõ dubito.probat.† Circa primũ q̃ro,quis dicatur populus Romanus. Glo. dicit,hic accipitur pro toto Imperio Romano:vt l.Roma.j.ad muni. Sed diceres tu: Cũ modicæ gẽtes sint,q̃ Romano Imperio obediant:ergo videt,q̃ sit paruus populus Romanus.Rñ.q̃dã sunt gentes,q̃ Imperio Romano obediũt:& istę sine dubio sunt d populo Romano.Quędã sũt,q̃ nõ obediũt Romano Imperio in totum,sed in aliqbus obediũt:vt qa viuũt scdm legẽ populi Romani,& Imperatorẽ Romanorũ esse dñm oim fatent,vt sunt ciuitates Tuscię,Lõbardię,& similes:& isti ẽt sunt de populo Romano.Nã cũ† populus Romanus ĩ eis exer 4 ceat iurisdictionẽ in aliquo articulo,totã iu f risdictionẽ retinet:vt l.ii prius ĩ pri.cũ si.& ibi no.ś.de aqua plu.ar.Quidã sũt populi, qui nullo modo obediunt Principi, nec istis legibus viuunt, & hoc dicunt se facere ex priuilegio Imperatoris: & isti similiter sunt de populo Romano: vt fa-

POMATES.

a ¶ Vltimo nor. bene faciunt quæ no. in l. existimo. A re. i pri. ĩ.de ver.obl.& Ab. cõs.ex.inci.mu.ĩ pri. col.j. q̃ res mea põt mihi acqri ex noua acquisitione.quæ sit clarior, & piguior prima.

b ¶ Actio ex testamẽto. Actio ex testamẽto põt concurrere cũ rei vend.& vide Part. in l.nemo rem suam.de verb. obli.

c ¶ Postliminiũ. Hũc tex alleg. Bal.in l.fi. ĩ.de recep.

d ¶ Si qs ingenuã. Vide q̃ ponit Bar.in l. si qs filio.ś.fi. de leg. j.& in tracta. q̃ sint rebelles.in ver.rebellãdo.& no.p habentibus arbitrium pro bono ciuitatis. Et no.qa dicit Bald. in cõsi.suo inci.in Christi noĩe eiusq̃ virginis Marię,& Micharlis archangeli, ex insultu.&c.q̃ iste tex.loquitur occasionaliter,& tancũ per causam valde remotã constringitur: secus si immediate ex actibus proximis deuentum est ad concitationem, & rumorem populi: qa tunc bene erit delictum. & ideo p istum tex. dicit no. Bal.in l.j. ĩ. de iusti.& iur. quod si statutũ punit morte turbantem statũ ciuitatis:illud procedit si hoc agit principaliter non autem si hoc veniret in consequẽtiam alterius delicti. vide tamẽ quæ dixi post Barto.in l. nuncũ plura. de priua.deli.in vij.col.

e ¶ Hostes. Not. qui dicantur hostes, & quę sit differentia inter hostẽ, & reũ criminis læsæ mate. vide Bal.in l.nihil. C. de ind.li. Et nota q̃ piratæ æquiparant hostibus fidei,& principis.& sunt ipso iure deffidati, & possunt impune a quolibet derobari:i auth. nauigia. vbi Bald. C.de iur. Item hypocritæ dicuntur hostes humanigeneris: vnde dignum est a cunctis publicũ bellum contra eos indicere, secundum Iac. de Are. in oratione contra hypocritas.

f ¶ Totam iurisdictionem retinet. Populus Roma. cũ exercet iurisdictionem ĩ aliquo articulo,totã iurisdictionẽ retinet. Facit l. vulgaribus. in princip.de iur.& l.cũ scimus.C. de agri.& censi.li. xj.& bal.in l.j.in xj. colũ. de emancip.libe. & ibi Cyn. & Barto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

in l.j §.ſi qs hoc interdicto de itiner.actuq; pri.Inno.in c. dilectus.de cap.mo. & Bald.in l.ij.in xij. col.C.de fur.Bal.i l. is q vſumfructū. ff. q. mo. vſuſr. amit.

a ¶Reuocare. Circa hoc vide q̄ habes in l.imperiū.in xv.qō. circa fi. & in q. xvj. de iuriſdi.om.iudi.

b ¶Fuerunt donatæ. Nota q̄ prouinciæ quæ fuerūt donatæ eccleſiæ Romanę dicunt eſſe de populo Romano, ſicut primo erāt. & vide oino quę no.Imo.in c. cū venerabilis.de religio.do. & vide Cy. poſt glo.j.l.neminē. C.de ſacroſan.eccle. & quod not. Archi. ij. q. vij.ſed obiciť. qd reaſſumpſit Bal. in c.j.in prin.de ſeu. marchiæ.

§ POMATES.

c ¶Videť i ſimili. Vide quæ dixi in ca.cū contingat . de foro compe.vide Ang.in l.in ſumma . in §.deniq.d aqua pluuia. arcē.in l.ſi Publicanus.§.ſi.de publi.

d ¶Potes indicere. Et ideo dicit Bal.in l.ſi quis ad ſe fundū . in prin.q̄ hodie ſi vna ciuitas pacť vim ab alia,pōt bellū indicere d.l.ſi quis ad ſe fundum.& in d.l.ex hoc iure. de iuſtitia & iure.

e ¶ §.ſi debitorē. Adde not.per doct.in l. j.ē.ſi quis ius dicen. non obtemp.

f ¶Indicere bellum. Qui poſsint indicere bellum,et quis ſit effectus indicti belli,vide in l.ex hoc iure.de iuſti.& iure.et qd ibi dixi.& Ang. in q.ſua incipiēte,renouata guerra.i pri. per Inno.in ca.ſicut. el ij.de iureiur. & in ca.olim.de reſti.ſpo. & Bal.in auth.item nulla cōitas . C . de epiſ.et cle.& l.aquā. C.de ſerui.& aqua. in xvij.& xviij.col. & in l. ij. C. qui. ad li. procla. non licet. & quod not . xxiij. quæſt.j.ca.militare. & cap.noli. §.bellū. & dicit Archid.xxiiij.qō.j.in d. §. bellum.q̄ bellum ſit iuſtum,vel nō,ex cauſa bellandi pręcipue iudicať.cauſa autem vna eſt legitima,ſcilicet cōtumacia iniuſte reſiſtētis. Tūc enim iuſte bellatur, cū ab eo , qui obnoxius eſt , iniuria haberi nō pōt xxiij.q. j.qd culpať. & c.noli.& ij.q.iij. c.nullę. ē. de vſufructu . in l. vſumfructū. Et præ dictis adde,quod legitur & not.in d.ca.

ciunt Veneti.Nam cum illam libertatē ipſi habere ſe dicāt ab Imperio Romano,& priuilegio quodammodo precario tenent ab eo,& poſſet priuilegium illud reuocare,[a] quando vellet:cum ei liceat mutare voluntatem ſuā:vt l.ſi quis.in principio teſtamenti.§.de leg.iij. Præterea illud priuilegiū eis cōceſſum,debet eis eſſe ad commodum,vt nō priuētur ciuitate Romana:arg.§.eo.l.in bello.§.ſi quis ſeruū.Quidam ſunt populi, qui nō obediūt princ.tamen aſſerūt ſe habere libertatē ab ipſo ex contractu aliquo,vt prouinciæ,quæ tenētur ab eccleſia Romana,quæ fuerūt donatæ[b] ab Imperatore Cōſtantino eccleſiæ Romanæ:poſito pro conſtanti q̄ donatio tenuerit,quodq; reuocari nō poſsit:adhuc dico iſtos de populo Romano eſſe.Nam eccleſia Romana exercet in illas terras iuriſdictionē,quæ erat Imperij Romani , & iſtud fatētur:nō ergo deſinunt eſſe de populo Romano:ſed adminiſtratio iſtarū prouinciarū eſt alteri cōceſſa. Videtur † in ſimili[c] Iuriſdictio in clericos eſt cōceſſa totaliter Papæ deſinunt ne propter hoc clerici eſſe ciues Romani? Certē nō,quod apparet,qa retinēt ius ſuccedēdi: vt l.Deo nobis.C.de epiſ.& cle. †Et idē dico de iſtis alijs Regibus,& principibus, qui negant ſe eſſe ſubditos Regi Romanorum:vt Rex Frāciæ,Angliæ,& ſimiles. Si enim fatētur ipſum eſſe dnm vniuerſalem: licet ab illo vniuerſali dnio ſe ſubtrahāt ex priuilegio,vel ex pſcriptione,vel cōſimili, nō deſinūt eſſe ciues Romani , per ea quæ dicta ſunt:& ſecundū hoc quaſi oēs gentes quæ obediūt ſanctæ matri eccleſiæ,ſunt de populo Romano. †Et fortē ſi quis diceret dnm Imperatorē non eſſe dnm,& monarchā totius orbis,eſſet hæreticus : qa diceret cōtra determinationē eccleſiæ:contra tex. ſancti Euāgelij , dū dicit Exiuit edictum à Cæſare Auguſto,vt deſcribereť vniuerſus orbis.vt habes Luc.ij.& iij.c. Ita etiā recognouit Chriſtus Impatorē vt dnm. p̄dicta vera,niſi bellū publicū eſſet indicti cōtra aliquos ex iſtis.Tūc em efficerētur hoſtes propter indictionē belli,vt j.dicā. †Secū dō dixi,q̄ alij populi ſunt extranei . ſunt & populi extranei ꝓpriē,qui nō fatētur Imperatorē Romanū eſſe dnm vniuerſalem : vt Græci,qui nō credūt Impatorē Romanū eſſe dnm vniuerſalē : ſed dicūt Imperatorē Cōſtantinopo.eſſe dnm totius mūdi. Item Tartari,qui dicūt grāt chan eſſe dnm vniuerſalē.Et Sarraceni,qui dicunt dnm eorū eſſe dnm totius mūdi.& idē in Iudęis.verū inter iſtos eſt differētia. Nam quidā ex iſtis ſunt nobis fœderati : vt erant Græci nobis fœderati cōtra Turchas. Quidā ſunt cū quibus habemus pacē:vt Tartari:nā mercatores noſtri,vadūt ad illos,& illi ad noſtros. Quidā cū quibus nō habemus pacem,nec guerrā,nec aliqd facere:vt cū illis de India. Quidā ſunt cū qbus habemus guerrā indictā , vt cū Sarracenis : & hodie cū Turcis: ſed modicū ad nos de illis quis foris ſunt.

†Hoc p̄miſſo,videamus q poſſunt indicere bellum:& qs eſt indicti effectus belli.Et hoc videamus inter nos. Rn.q̄ quoddā eſt bellum,qd pōt indici à quolibet priuato,vt pro defenſiōe ſuæ rei,vel ꝓ recuperatione incōtinēti pōt facere adunat ion ēgētiū, & pugnare cū alijs iuſte:vt l.vt vim.§.de iuſti. & iur.& l.iij.§.cū agitur.§.de vi & vi ar. & ibi no,Itē pro recuperatione rei tuæ,potes indicere[d] bellū ex interuallo,ſi nō eſt copia iudicis,per quē tibi cōſulatur: vt l . nullus. C.de Iudęis.vt §.quod vi aut clā l. ſi alius. §.belliſsime.& l.ait prætor.§ . ſi debitorē[e] §.de his quæ in frau.cre.& iſtud bellū licet ſit licitū,tamen nō eſt publicū:& ideo non dicuntur proprie hoſtes inuicem.† & quæ ibi capiuntur.nō efficiuntur capientiū:quia requiritur q̄ ſit bellū publicū vt hic dicitur in tex.& l.hoſtes.j.de verbo.ſigni.licet homicidia,& iniuriæ quæ ibi fiunt ex parte bellū inferētis licite,non puniant: vt l. qm multa.C.ad l.Iul.de vi.& l.ſcientiā . §. qui cum aliter.§.ad legē Aquil.†Itē pōt indicere bellū[f] licitū,quilibet habens iuriſdictionem pro exercitio ſuæ iuriſdictionis:vt l. q restituere.§.de rei vend. & l. non eſt ſingulis.j.de reg.iur.& §.ne vis fiat ei qui in poſſ. miſſus.l.ſi quis miſſus.& iſtud bellum licet ſit iuſtū,tn nō eſt publicū.eodē mō quo dicitur hic.& ideo quæ ibi capiunt,nō efficiū tur capientiū,nec capti efficiunt ſerui: niſi ſuper hoc eſſet facta aliqua lex.ab illo duce vel præfecto,vel Rege,q illud bellū indicret.Et ita tenet Inn.extra,de reſti.ſpo . cap. olim cām.& de iureiurā. c.ſicut.Io vltimo. † Et p hoc dico,q̄ ſi Rector in ducatu.vel in marchia indicit bellum alicui terrę q̄ illa quę capiuntur non efficiuntur capientiū,et capti nō efficiuntur ſerui:niſi ſuper hoc pręceſſerit cōſtitutio,vel ſnia.†Hic tn videtur q̄ ſi quis eſt rebellis officiali[g] vel Rectori eccleſiæ,ſit rebellis toti eccleſiæ. quæ tenet locū Imperij,in iſtis partibus:ſed j.rndebo. † Tertio mō indicitur bellū publicū,qn̄ indicitur à populo Romano vel ab Imperatore,in quē translata eſt omnis iuriſdictio populi Romani:vt hic,& l.hoſtes.j. de ver. ſigni. Idē qn̄ aliquis indicit bellū Imperatori:vt hic , & d.l.hoſtes &ideo puto quod ciuitates Italiæ contra quas Imperator indixit bellum, vt contra ciuitatem Florentiæ , & ſimiles , ſunt vere hoſtes Imperij, & capti efficiuntur ſerui:& res,quæ ibi capiuntur , efficiuntur capientium:non intelligas capientium perſonas ſimpliciter: quia quandoq; publicantur,vt dicam infra eodem.l.ſi quid bello.† Circa prędicta quęro,quid[h] ſi aliqua ciuitas,vel terra,reſiſtit alicui officiali domini Impatoris,vel ſummi pontificis in terris,in quibus,tenet Imperium:an ex hoc dicantur hoſtes vere? Reſpondeo quandoq; quis rebellat officiali , nō propter officialem,ſed propter Principem:ideo quia non vult obedire Principi:tunc Principi videtur rebellare.& Principi indicere bellum.& ita loquitur præallegata conſtitutio Imperatoris Fede. arg. ſupra de aqua plu.arc.l.penul. Pro hoc facit optime quædam Decreta.extra , de offic. delega.c.ſi à ſubdele.lib . vj . quæ dicit quod ſi appellatur à ſubdelegato , ex cauſa quæ reſpicit perſonam ſubdelegātis debet appellari ad primum ordinarium:ſed ſi appellatur ex cauſa quæ reſpicit perſonā ſub delegati,appellať ad ipm ſubdelegātē. Sed ſi qs rebellaret rectori ꝓpter factū ipſi rectoris:qa eos male tractat : vt faciūt ciuitates ducatus,et marchię: et tūc nō dicerētur hoſtes

bellū. & ea cauſa.ij. q.c.quid ſit militare. & latiſsime p̄ Arch. in d.§.bellū facientē ſeptē genera belli.et vide q̄ dicā j.eo.l.ſi qs in bello.& de omni genere belli, vide in cap.p humani.de homi.in vj.in nouel. & dicit Bal.in d.l.ij. de ſeruit.q̄ nullū bellū licitū eſt ſine diffidatione.Idē Bal.in l. pe.i xiij.col. alias q. de execu.rei iudi.Et qd ſi ciuitas facit iniuriā.ciui ſuo, vtrū poterit pugnā inferre.vide Bal.in auth. ſed oino.C. ne vxor pro mari. Et de bello aliqd p bal.in l.j.ē q.iij.C.de cadu. tol. Et de diffidatis,vid Bal.in l.manumiſſori. C.de obſe. patro. præſtan. Adde quis poſsit indicere bellū Oldra.lix.

g ¶Rebellis officiali. Facit no.bal. ē l.j.§. ſolent.ē.quādo app. ſit. Et vide j. proxi.

h ¶Quæro,quid ſi ciuitas Imperij reſiſtat officiali Imperatoris : an per hoc . dicatur hoſtis vere , & bellum indici poſſit. Et pro hoc facit de pa.Conſtanti. & q̄ ibi bal.ē ver.dāna vbi dixit,q̄ Imperatori fit iniuria ꝓpter ſuos.Facit ē.de relig. l.oſſa . & quod not. Imo.in c.delictis. de appellatio. & quod habetur in ca. in noſtra.de iniur . & dā. da. Item ſecundum baldum eodem titu. in verſicu. opizoni. ſatis dicitur Principem offendere , qui ſuis ſubditis,vel partialibus iniuriam facit,vel offenſam.per illum textum & l. quiſquis. C. ad legē Iuliam maieſt . facit. C.de ſacroſanctis eccleſijs.l.decernimus. in prin.eo.titu.l. raptores. & l. j. de rapto.virgin.ſic quod contra principem fit in omnium vertitur iniuriam . argu. C. de hæredi . l. Manichæos. Quid autē ſi Imperator indixit bellū , & gentes ſuæ Imperatore mortuo ceperunt hoſtes an ſint ſerui? Bald.not. decidit in lege cum cognatum. C . de inge.manu. Vtrum autē bellum q̄ fit inter ciuitatē & ciuitatē, habeat ius captiuitatis , & poſtliminij. Baldus in d . l. cum cognatum per illum text. C.de inge. manu.tenet q̄ non . Idē dicit in bello facto inter aliquos Duces, vel reges, præterq̄ in Rege Romanorū , & ſummo pōtifice. & vide ibi

Universidad de Deusto Biblioteca

p eū et aliā q̄stionē indecisam, & Io. An. ī ti. de istr. edi. § cōpēdiose. ver. xv.
a ✠ POMATES. ¶ Quæ superiorē. Vide Fel. in c. q̄ in ecclesiarū. col. v. de cōsti. & Cepol. cōs. xvij. co. fi. & bar. ma. xxxviij. col. ix. vo. j. & Imo. ij. & Ana. xxj. & ibi addi. & Alex. cōs. ij. col. iiij. vo. j. & Pa. in d. c. quæ in ecclesiarū. col. j. Are. cōs. xiiij. col. iiij. & Alex. lxxxvij. col. iiij. vol. ij. vbi cō cludit, q̄ nō recognoscens superiorē, habet eandē ptātem in terris suis, quā habet Imperator. & ibi ponit q̄ i duce Mediolani. & Pau. de Ca. ccxxvij. & Barb. cō s. xxxiiij. col. pe. vo. ij. & Alex. cons. j. col xj. vol. v.

b ¶ Non recognoscūt. Et sic not. q̄ ciuitates nō recognoscentes superiorem, obtinent locū principis: adde eū ī l. ij. ī. de iu. fi. & in l. relegati. & vtrobiq̄ dixi ī. de pœ. et vid̄ p Io. An. in cū te. in gl. mag. in ver. sed nūqd Reges. de re iudi. & in c. super q̄busdā. de verb. sig. & per Imo. in l. infamē. & ibi bar. ī. de pub. iudi. q tenet cōtra Bart. & vide quæ no. bal. in l. a iudice. C. de iudi. Cyno. & bal. in l. ea lege. C. de condi. ob cau. in viij. col. i ver. expone. & in l. pen. C. de do. īter vir. & vxor. tenet cōtrariū q̄a quilibet ūbet subiacere Imperio. dicit tñ Bal. in l. receptitia. in j. col. C. de cō sti. pecu. q̄ oīs cēset princeps in comitatu suo. & ideo statuta sua, dicunē iura ciuilia, nō ptoria. Adde Barto. in l. pxi. ī. de his q̄ in test. delē. Et q̄ Rex habeatur loco Principis, tenet ibi Bar. & idē Bald. in l. exēplo. ad fi. C. de proba. p do. Ant. in c. p venerabilē. q̄ fi. sint legiti. Bar. in l. j. C. de bo. vacā. li. x. Et an oēs Reges de iure subsint imperio, vide Imo. in d. l. infamē. vide no. per Bar. in l. p̄cibus. ī xj. col. de impu. in ver. q̄ dictū. & in rege, & in contractu eius, vide bal. ī auth. hoc amplius. circa mediū. C. de fideicō. Et an rex possit in præiudiciū priuati aliter quid decernere, vide Ioan. Andr. in addi. Spe. in tit. de instru. edi. §. instru. in addi. q̄ inci. vbi post eū. & q̄ ipse not. in tit. de instru. §. porro. in addi. magna. & ibi ponit, an Rex habeat loco principis. Et vide ad Bar. hic Ang. in q. sua incipiente. renouata guerra. in prin. & quid si vna ciuitas obsessa ab alia: tradit se illi ciuitati, quis de illis disponere possit, vide Bal. in rub. alias in l. j. C. de Lat. lib. & ibi etiā nūquid isti qui dant se hostibus, possint apponere aliqua pacta, quæ sunt seruanda: & quas leges seruant isti capti, vide Barto. & doct. in l. qui a latronibus. supra de testament. & adde hic not. per Barto. in l. ij. C. de patri. qui fili. distra. in quæstione, an possint obsides dari. & vide Barto. C. de sacrifi. paga. in l. j. & ad Sal. hic adde Bar. in l. j. §. fina. supra a qui. appel. non licet. & barto. in lege iij. in princip. ī. de minorib. Et vide Bal. in l. j. ad l. Iuliam maiesta. ī. & Barto. in l. j. §. de qua re. ī. de postu. Et adde quod dixit Bartol. in l. denique. in principio. supra de minori. Et quod idem scribit in tractatu, qui sint rebelles in versicu Lombardiæ.

c ¶ Si quid in bello. Ad istam legem, in qua quæritur cuius sint capta in bello, adde Innocen. in cap. sicut el. ij. de iureiur. aliquid per Bald. in capitu. primo in iij. colum. de mili. vasal. qui cōtumax est. & adde quod dixi in prima charta mex lectu. ff. veteris. & quæ notat Barto. in l. naturaliter. §. finali. de acquirend. rerum domi. Et adde quod capta in bello sunt Regis inducentis bellum, sed ea diuidit inter milites secundum qualitatem personarum. xxiij. quæstio. v. dicat, & ibi quomodo exponatur authoritas, dicens quod capta in bello sint capientis. & dicit Bald. in l. nam & seruus. ī. de nego. gest. quod latrunculatores non possunt interponere talias nisi bellum sit iustum. & vide etiam in hac materia Ange. in quæstione incipiente, renouata guerra. in ver. descēdo ad tertium. & Bart. ī. eod. l. hostes. veri. hoc præmisso. & Bal. in l. penul. C de dona. in l. ab hostibus. la ij. C. eo. & in l. nec nos. eod. titu. Et adde quod si promitto stipendium venientibus in bello illicito, non teneor, nec ad aliquid agere possunt contra me: vt not. Bal. in l. fideiussor. ī. manda. Et de ista materia vide dominū Ant. ī c. olim. el. j. de restit. spo. & dic, quod in bello licito capta sunt capientis tanq̄ trāslata in capientem, & iure licito fiunt capientis vt possit gaudere tanq̄ proprio. Gl. est in ca. iuris gentiū et in c. ius militare. prima distin. & tex. ipsius in d. c. dicat. et de iure imobilia sūt principis, vel domini inferentis, aut Reipublicæ mouētis iustum bellum: mobilia distribuuntur: vt hic per Bart. & Bald. in l. si quis pro redemp. C. de dona. & glossa in d. c. ius militare. & ita seruant hodie milites. & ideo duces belli non possunt donare possessio. captas in bello: quia nō sūt suæ, sed domini, vel Reipublicæ mouentis bellū: & sic talia capta etiam ab inferiore a principe possunt retineri. & trāseunt in dominium capientium, secundū Hostien. in summa, de treuga. & pa. §. quid sit iustū bellum. ver. quid sit autem. vbi dicit quod capta in bello Romano licito, vel iudiciali, capiēs restituere non tenetur. Et idem tenet Ioan. de Lig. in tractatu de bello. in rubrica, de spoli. capti. & in rubrica. an captiui ciuitatis, &c. Bar. in l. hostes. in fi. ī. eod. & dicit Bald. in d. l. c. j. de mili. vasal. q̄ etiā in foro Dei, & conscientiæ, possunt retineri. Allegat ipse Ray. in sua summa. Vnū tamē nota quod ad hoc vt dicatur bellum licitum inter Christianos, inter alia requiritur diffidatio, secūdum Io. And. in c. j. extra, de hom. in vj. Bal in auth. itē nulla cōitas. de epis. et cle. vbi inquit, q̄ diffidatio est initiū belli inter Christianos. & dicit q̄ Christianus nō debet offendere, nisi p̄cedēte diffidatiōe. vide bal. in l. executio. rei iudic. & in l. si manumissori. C. de obse. lib. & alibi dicit bal. q̄ diffidato principali, videnē diffidati, oēs cōfederati, et subditi diffidato. Ita inq̄t Bal. in l. ij. in pe. char. C. de serui. & aqua. Et de his oībus latius p Ange. in d. sua q. inci. renouata guerra. Adde, an habēs latū arbitriū sup guerra possint donare imobilia ei q castra amissa recuperauerūt, bal. q̄ nō, cōs. cliiij. v. lib.

d ¶ Opponi. & videtur. Vide bar. ī. de acqui. pos. in l. j. in prin. vbi etiam ponit alias plures remissiones.

e ✠ P. PAV. P. ¶ Desertorē. Vide Hypol Marsil. in l. j. §. j. not. xxxj. de quæst. ff.

f ¶ Desertorem. §. pœna militū. Miles non debet suspēdi, sed decapitari. q̄ no. per doctores. & vide bal. c. j. §. si quis rusticus. de pa. tenen.

g ¶ Si ad diem. Nota & vide bartolum in l. j. in princip. ī. si quis in ius voca. non ie. & bald. in l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. & ibi dixi, & vide j. & adde Innocen. in c. calumniam. de pœn. quod not. barto. de sta. libe. in l. j. statuliberos. §. Stichus. & vide bal. in l. ea quæ. in princip. quomodo. & q̄ñ

hostes principis, vel summi pontificis sed ipsius rectoris. Et ita loquuntur ea quæ dicta sunt. 16 † Vlterius quæro, quid de istis bellis quę fiunt inter ciuitates, & ciuitates: an dicantur inuicem hostes, vt sit locus iuri captiuitatis & postli. & videt̄ q̄ nō: & videt̄ casus in l. si quis ingenuā. in fi. ī. eod. In cōtrariū videt̄: quia cū quælibet ciuitas per se hodie faciat populū liberū, videt̄ quod sunt iura captiuitatis, & postli. sicut quādo est cōtentio inter populū Ro. & Saracenū. Breuiter, q̄ñ ē cōtētio īter aliquas ciuitates, quæ sunt sub vno domino: tūc inter eas nō est locus iuri captiuitatis & postli. vt l. si qs ingenuam. §. fi. ī. eo. Quandoq̄ est contentio inter duas ciuitates, quę superiorē[a] nō recognoscunt[b]: vt inter ciuitatē Florentiæ & ciuitatē Pisanā. & pone, vt tollāt omnē dubitationē, quod quælibet istarū sit hostis Imperij: certe de iure gentium antiquis moribus introducto deberet esse ius captiuitatis & postli. vt l. postliminium. in princi. ī. eo. & hic. sed secundum mores moderni tēporis & consuetudinis antiquitus obseruatæ inter Christianos, quantū ad personas hominum non obseruamus iura captiuitatis, & postliminij, nec venduntur, nec habentur serui captiui: sed quantum ad res iura ista seruamus. Cui consuetudini est standum: vt l. postliminium. in princip. ī. eodē. Qualiter autem, & quo iure indicatur bellum contra Saracenos. dic per Inno. extra de voto. c. quod super his.

NIhil. Not. q̄ quis ibi esse creditur, vbi habet animum reuertendi.

1 ☞ *Captum in bello efficitur capientis, nec ad priorem dominū reuertitur iure postliminij: nisi prior dominus acquisiuerit virtute suæ occupationis.*

2 *Id quod quis habet ex acquisitione sua, firmius retinetur, quā quod ex acquisitione alterius.*

3 *Capta in bello licito publico efficiuntur capientium si sunt mobilia, i. consignātur duci belli, & distribuūtur inter milites: & immobilia efficiūtur Reipublicæ indicentis bellū.*

SI quid in bello.[c] Primo ponit vnū dictum. Secundo ponit limitationem Iurisconsulti. Circa istū tex. ibi: in præda est. i. efficiuntur capientis. No. glos. 1 † quod illud quod capitur in bello, efficitur capientis, nec reuertitur ad priorem dominū iure postliminij nisi priores domini acquisiuissent ex virtute suæ occupationis. 2 † Secundo not. quod firmius retinet̄, quod quis habet acquisitione sua, q̄ quod habet ex acquisitione alterius. Not. ī. de fideicō. liber. l. si filius. §. j. Facit ī. de lega. ij. l. quod principi. & l. Augustæ. & quod ibi dixi in solutione contrariorum. Oppo. & 3 videtur[d] q̄ † illud quod capit̄ in bello, publicetur, & nō efficiatur capiētis: vt ī. eo. l. si captiuus. §. j. Solu. intellige hoc, q̄ñ capit̄ in bello aliquid mobile. Nā immobilia efficiuntur. Reipub. indicentis bellum: vt ibi. Ad hoc oppo. q̄ etiam mobilia debeāt publicari: vt xxiij. q. v. c. dicat aliqs. & ibi not. C. de dona. l. penul. ij. rñ. Solu. fateor q̄ efficiuntur capientis: vt hic: tamen tenetur ea assignare duci belli, qui postea distribuit inter milites secundū merita, vt in contrarijs. & ita videmus seruari de facto: quia victo prælio res omnes assignantur, & vocantur el botino: & postea vendūtur & distribuūtur inter milites. Item oppo. q̄ etiam res mobiles reuertantur ad priorē dominū iure postli. vt l. ij. ī. eod. Solu. Intellige hanc l. secundum distinctionem illius l. quia quędam sunt res, in quibus habet locū postli. & quædam sunt in quibus nō habet locū.

SI postliminio. Istam l. examina vt dixi in l. si is q. p emp. ī. de viuc.

De re militari. Rubrica.

1 ☞ *In Francia pariter suspenduntur nobiles, & ignobiles: in Italia vero nobiles decapitantur.*

LEX III.

DEsertorem.[e] Poena militū.[f] Vide gloss. quæ incipit, nec alias similes pœnas ibi. & ideo no. hodie, q̄ ex delicto ex quo debet suspendi plebeius, miles non suspenditur, sed decapitatur. & ita seruatur in Italia: sed in Francia seruatur 1 † contrarium: quia quilibet etiam nobilis suspēditur: nec habet illa mors ita ignominiosa, sicut in Italia.

1 ☞ *Cōtra citatum tribus edictis, & contumacem, quādo possit pronunciari sine noua citatione.*

2 *Intentio iudicis videtur fundata in delictis negatiuis, nisi p accusatum, vel inquisitum probetur esse factum.*

g Si ad diē.[g] 1 Iste est nota. §. † Aduerte, citatus tribus edi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudex. & vide Bar. in l.j. in prin. ſ. ſi quis ius di. non obtemp. Vtrũ autẽ contumax poſsit damnari in expẽſis, ſine noua citatione per quã citetur, vt cõpareat ſe ad defendendum, ne cõdemnetur in expẽſis et Cy. tenuit ꝙ ſic in l. ſancimus. C. de iudi. in xij. q. ſed do. Ant. in c. j. de iudi. tenet cõtra. Nã dicit ſe nõ videre differẽtiã inter mulctã & cõdemnationẽ expẽſarum. ſed cõſtat mulctam nõ debere imponi contumaci ſine noua citatione: vt no. Bar. in l. ij. ſ. ſi quis in ius voc. non ie. ſed Imol. in d. c. j. tenet cõtra do. Ant. dicens, ꝙ ratio differentiæ põt aſsignari per id quod no. Bar. hic: Nã quædam eſt pœna, q̃ reſpicit ꝓceſſum, vel eius acceſſoria: vt ſunt expẽſæ litis: & tũc poſſit ſine noua citatione. Nã in acceſſoriis litis iudex multũ potest. l. ædiles. §. item ſciẽdum. de ædil. edi. & ſic tũc poſsit ſine noua citatiõe dicta pœna imponi, & ita intelligit dictũ Cy. & Io. an. in c. finẽ litibus. de dolo & cõtu. Quædã eſt pœna extrinſeca, q̃ non reſpicit ꝓceſſum, nec acceſſoria: vt eſt mulcta & tũc nõ poſsit imponi ſine noua citatione. & ſic loquit dictũ Bart. in d. l. ij. & hic & probat in d. l. cõtumacia. ver. pœnam. ſecũdm Paul. de caſt. ibi. ſ. de re iudic. & eo. ti. l. quidã. in fin. per Imol. nec obſtat quod dicitur in ca. j. de ſent. excõ. ꝙ põt ferri ſine noua citatione ratione cõtumaciæ: quia ſpeciale eſt in ea, qa eſt potius medicinalis quã mortalis. de ſenten. excom. c. j. in vj. & ſi velles tenere, ꝙ mulcta poſſet imponi, ſine noua citatione ſecus excõmunicatio, licet vtraque ſit pœna extrinſeca: poteſt reſponderi ad iſtum §. quod loquitur in illo q habuit licentiam ſe abſentandi pro certo tempore: & ſic habuit bonum initium, licet in termino non comparet. nec debet iudicari contumax niſi citetur vt veniat ad ſe defendendum, quare non venit in termino. Facit quod not. Io. and. in ca. quoniam. §. porro. ſuper gl. vt lit non conteſta. Ita trãſit Imola in d. c. j. de iudi. ſed adde, quod ad quæſtionem tetigit Bar. in l. non ignorabat. C. de fruct. & lit. expẽ. Et vnũ aliud vide, quod ibi dixi. & ad Bar. hic adde quod no. Bar. in extrauag. ad reprimen. in verſi. execu. & no. Bar. poſt Dy. in l. impuberibus. §. fi. de admini. tut. & Bar. in l. ſi finita. §. Iulianus. in vij. colum. in verſic. quæro vtrum poſtq̃ eſt cõtumax per emptorem &c. de dam. infe. & dicit Iac. Bur. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ſ. de offic. procõ. quod in impoſitione mulctæ, nõ ſit iterum citandus: quia ſi habet iuſtam cauſam, poterit poſtea allegare ad executionem mulctæ. facit l. illicitas. §. fi. de offic. præſi. Et ita dicit quidam antiquus doctor ſe audiuiſſe a Baldo in voce &c.

a ¶ Noua citatio. Hoc intellige, niſi forte fuerit cõminatus, ꝙ niſi compareat mulctabit eũ: quia tunc poterit procedere ad mulctam imponẽdam ſine noua citatione, propter cõtumaciam quæ præceſsit. prout etiã in ſimili videt tenuiſſe Bar. in d. §. Iulianus. in vij. col. & in d. ver. ſed quæro vtrũ poſtquã eſt contumax perẽ. & ibi hoc etiã dicit Imo. Et ſic ſecundum eum facit, ꝙ ſi ſtatuto cauet, ꝙ ſi qs bis fuit citatus ad reſpondendũ poſitionibus, cũ cõmi-

ctis non cõparet, an poſsit pronunciari cõtra eum, tanq̃ cõtra cõtumacem abſq; alia citatione tex. videtur velle ꝙ noua citatio requirat, vt poſsit docere de impedimẽto, vt hic. & hoc videt velle text. in l. & poſt. ſ. de iud. videlicet ꝙ poſt peremptoriũ de noua citet. ſed gl. exponit ibi, debet, id eſt poteſt. & ita de facto ſeruatur. Non obſtat iſte tex. quia debemus ſic dicere. Quædam eſt pœna cõtumaciæ quæ reſpicit primũ proceſſum, ſuper quo contumacia eſt admiſſa: vt cõtra cõtumacẽ feratur ſentẽtia: vel pueniatur ad primum decretũ, vel ſecũdum: & tunc non requiritur noua citatio: vt in contrario. Quædam eſt pœna quę ipſum proceſſum nõ reſpicit ſed extrinſecus venit: vt ſi propter contumaciam vellet quis aliquẽ in certa quãtitate damnare, vel ab officio remouere, & tunc requiritur noua citatio,[a] vt habeat terminũ, intra quẽ doceat de ſua excuſatiõe: vt hic, facit ſ. vbi pub. edu. deb. l. tempore. facit ad hoc quod not. per Inno. extra de offic. deleg. c. cõſuluit. †Secũdo nota, ꝙ in delictis negatiuis videtur fundata intentio iudicis punientis, niſi per reum probetur eſſe factum. Caſus eſt hic notabilis. De hoc dixi ſ. de verb. oblig. l. hoc iure. & ibi pleniſsimẽ ſcripſi.

Probatio bonæ vitæ minuit indicia contra reum.

Sed ſi ex improuiſo.

Nota tex. tum ibi: inſpecto vitæ eius præcedẽtis, &c. quia probatio bonæ vitæ † habet minuere indicia, quæ faciunt contra malefactorem: vt hic, & in l. proxima. §. fina. & l. non omnes. §. à barbaris.

In bello.

Nota tex. ibi: etiam ſi res bene geſſerit. Vide gloſ. ſuper verbo, geſſerit quam glo. nõ puto fuiſſe Accurſij. & in ſi. dũ dicit l. qm̃ iudices. dic ſolu. vt no. j. de reg. iur. l. nõ videt. Itẽ ibi. l. ſi alius. §. pe. ſed ibi qui prohibebat, non habebat ius prohibẽdi. Nota etiã ex hoc §. ꝙ qui intrat per murũ, vel per vallũ, capite puniť: vt habes etiã ſ. de re. diuiſio l. fi.

Vicum vno.

Adulterii.

Vide gloſ. quæ incipit §. quæ incipit de his qui not infa. quæ dicit, ꝙ iſto tẽpore pro adulterio non erat pœna impoſita capitis. Idem habes in l. ſi quis viduam. & ibi dixi ſ. de q̃ſtioni. & in l. ij. §. miles. ſ. de his qui no. infa. & l. Claudius. ſ. de his qui. vt indig.

natione, ꝙ alias habebuntur pro cõfeſſatis: ꝙ ſi nõ cõpareat in termino ſecũdæ citationis, poſsit iudex ſine alia citatiõe pronunciare ipſos haberi pro cõfeſſatis: licet de iure eſſet ꝙ iterato citetur. Et ſic practicatur Bononiæ.

b ¶ Non omnes. Qui transfugit. Vide omnino ꝙ dixi poſt Bar. in l. relegati. ſ. de pœ. adde Bar. in l. iij. §. fi. ſ. de condi. ob turp. cau. & vide Bar. in l. j. §. cũ quis. ſ. de quæſtio.

Qui poſt deſertionem.

c ¶ Sibi repræſentet. Pro hoc facit quod no. Bart. in l. preſes. C. de tranſa. & Bar. in l. j. in prin. ſ. de vi & vi ar. & vide tex. & Bal. in l. ſicut. C. de qõ. ꝙ bãnitus preſentans bannitũ nõ liberetur.

Per hanc legem dicũt quidã, ꝙ ſi per ſtatutũ imponitur pro homicidio pœna pecuniaria, videtur receſſum à pœna legis. Contrarium dixi tibi ſupra vi bon. rapto. l. j. dic vt ibi.

1 *Poteſtas non poteſt rebannire bãnitum præſentãtem ſibi aliũ bannitum. Priores bene poſſent.*

2 *Multa pollicenti, non eſt fides adhibenda.*

POMATES.

d ¶ Omne delictũ. Ad iſtum tex. vide pulchre Barba. cõſi. xj. col. iiij. vol. j. circa finẽ d. l. De hoc vide plene cõcor. per do. Alex. in l. ſi mora. ſuper glo. ij. col. xj. ſ. ſolu. ma. & Fel. in c. ex literis. col. pe. in fi. & ſeq. de conſti. & in c. ſuper eo. in fi. de teſt. & in c. cum Bertoldus. col. viij. & ſeq. de re iudi. & Barba. in cap. ex literis. col. xxij. & vj. ſeq. & aliquid in xxj. ad fi.

On omnes.

b

Qui transfugit.

[b] Aduerte, per iſtum † tex. ego puto ꝙ priores, qui habent arbitrium ſuper regimen ciuitatis, poſſunt facere ſtatuta, ꝙ qui cœperint exbannitos ſimiles ſibi rebanniantur. Nõ tamen auderem dicere per iſtũ text. ꝙ Poteſtas vel capitaneus poſſet aliquem exbannitum rebannire, ſi alium exbannitum ſibi repręſentet[c]: per hunc textũ, qui dicit, poſſe ei parci. Nam puto quod hoc non pertineat ad rectores ciuitatis, ſed ad ſuperiorẽ: vt l. j. in fin. ſ. de quæſtio. † Vltimo not. ꝙ multa pollicenti nõ eſt fides adhibenda.

1 *Damnatus ex contumacia, an dicatur damnatus pro maleficio.*

2 *Maleficium, dicitur omne male factum.*

d

Omne delictũ

[d] No. ex hoc principio, & ex ver. contumacia. quod contumacia[e] eſt delictum. & ſic videt caſus quæſtionis: an ille qui eſt exbannitus p contumaciã, † videatur eſſe bannitus[f] propter maleficiũ. quam q. ponit Cy. C. de criſtel. ſuper ru. Tu dicas ſic: omnis exbannitus exbannitur propter cõtumaciã: vt ſ. de requi. re. l. j. Statuta ergo, quæ dicunt, ꝙ exbannitus pro maleficio puniatur: volũt dicere, ꝙ cauſa illa, propter quã quis citabat, in qua quis contumax fuerit, ſit maleficiũ: & ideo ſi quis fuerit citatus in cauſa pecuniaria, vel pro teſtimonio: & fuerit contumax, & condemnat, non dicitur exbannitus pro maleficio. Sed ſi quis fuerit citatus pro maleficio aliquo, ſeu ad aliquã pœnã, & fuerit contumax: & in iſto proceſſu fuerit condemnatus, dicetur condemnatus ex maleficio: vt hic, largo modo ſumendo maleficium, pro eo quod eſt in non faciendo: ſed ſtricto modo loquẽdo maleficium dicitur omne male factum: † vt ſ. de pœ. l. aut facta. facit quod no. C. ſi aduer. deli. l. j.

e ¶ Quod cõtumacia. An contumacia ſit delictũ: & glo. no. tenuit ꝙ ſic, in l. ſi filius. ſ. de interroga. actio. ſed Bart. in l. ſi mora. ſol. ma. dixit, ꝙ contumacia, ſiue mora, nõ eſt proprie delictum in cõmittẽdo: & ſic nõ eſt verũ maleficiũ. ſed interpretatiue: ideo cũ ſtatuta debeant ſtricte intelligi, ſtatutũ loquẽs de maleficio non habebit locũ in contumacia. Sic patet, ꝙ ſi bannitus p maleficio ſpune poſſet occidi, bannitus pro contumacia nõ facit quod no. gloſſ. iij. q. i. in ſum. & ita cum Bal. trãſit Imo. in d. l. ſi mora, & vide Bal. in l. fin. C. de cri. ſtel. & quod no. Bar. & Bal. in l. j. in fi. ſi quis ius di. non obtem. & quod ibi dictũ inuenies. Eſt tamen differentia inter maleficiũ & delictum: vt no. Barto. qui no. loquitur in l. aut facta. in princi. ſ. de pœn. An autẽ mora ſit culpa delictũ, vel dolus vide quod dixi poſt Bart. in lege quod te. ſ. ſi cert. peta. & dum ſ. dixi, ꝙ contumacia eſt delictum, adde gloſ. in c. ex literis. de conſti. & gloſſã quã ibi ad hoc not. Barto. in l. ſi plures. inter tuto. ſupra, de adminiſtra. tut. Vtrũ autem culpa ſit crimen, & pro eo poſsit accuſario ſequi vide quod not. Bald. in l. penul. C. ſi aduer. lib. maxime ſi intereſſet culpa in iudicio vel in contumacia. Et iſtis adde Bal. in dicta l. fin. C. de cri. ſtel. Et an contumacia ſit delictum, vide Imo. in l. pen. §. ad crimen. in xviij. colum. ſ. de public. iudi. & Bald. in l. & in mulcis. C. de appella. An autem dolus ſit crimẽ: Bar. per illum text. ꝙ ſic, in l. j. ff. de fideiuſ. tu. & ideo punitur crimen ſtellionatus. i. pœna extraordinaria. ſic dolus verus nõ præſumptus vt dicebat Cy. in l. j. C. de cri. ſtellio adde l. iij. ſ. de cri. ſtellio. per Bar. in l. j. §. nunc tractemus. ſ. de tutel. & ra. diſt. ad fi. & ibi an ap. maleficij veniat quilibet dolus.

f ¶ Eſſe bannitus. Vide Bald. in l. j. C. de modo mulct. & in l. fina. C. de cri. ſtel. & an ex bannitus propter contumaciã dicat bannitus propter delictũ, vide Bal. in l. ſi mora. ſol. mat. & ibi vult quod dicatur eſſe delictũ in omittendo, non in committendo, &c.

Qui

a ¶Qui cōmeatus. Adde tex.& ibi Bar.in l.quibus diebus.in prin.de cōd.& demō.& vide Bar.in auth.Item si appellatione.C.de temp.ap.& Bart. in l. præses.C.de appel.& habes in in l.penul.§.docere.ne quis eum.
b ¶Innuit glo.Itē innuit glo.ad hoc no.adde Bar.in l.iij.§.dari.ff.de bo.pos.& adde,ꝙ secus est in castrēsibus:vt no.glo.& doct.in l.si filius.ff.dā.infect.
c ¶In l.optimā. Hoc limitat Bal.in l.si donatione.C.de colla. Alexan.
d ¶Dico in qō. Vide Bar.in d.l.si donatione.& in l.per diuersas.C.mā.& in auth.si qs in aliquo.C.de eden.& in auth.hoc ius porrectū.C.de sacrosan.eccle. Bald. in l.cū aliquis.C.de iure delib.Io.Andr.in addi.Spec.in rub.de re.eccl.nō alie.Et hæc faciunt ad qōnē de qua p Bar.in d.l.si donatione.vbi per Fulg.& Dy.in cōsi.incip.iure municipali,&c.vide Alex.in d.l.si donatione.& adde Pau.de Cas.in cōsi.ciij.incipien.in Christi nomine &c.
POMATES.
e ¶Præcedentib. meritis.Nota Bar.velle,ꝙ licet expresſio meritorū non pbat inter patrem & filiū quod tunc pbat inter alias personas nō phibitas.& hoc est adeo verū,ꝙ licet appareat postea: tamen non poterit reuocari. Ita dicit Bal.in c.sciscitatus.col.j.extra de rescri hoc tamē quod dicit Bar.hic videtur dubiū,p ea quæ dicit Alex.in l.si donatione.C.de colla.col.iij.in ẜ.limitatione.dū vult quod Imo.in l.Aquilius.ff.de dona.valeat donatio: eo ꝙ constabat ibi de meritis: ergo econtra vult quod nō valeat.& tamē illa lex non loquitur inter personas phibitas.imo cogita ex doctrina tamen Barto.hic insurgit mirum, vt inquit Pe.in.d.l.si donatione.& sequitur do.Bap.ꝙ cū hodie in instrumentis donat.dicatur p bene meritis,ꝙ quæ liber donatio censebitur remuneratoria,nisi dicamus, vt inquit ipse, ꝙ talis clausula solet apponi ex stylo notariorum, prout in simili Bar.in l.j.in.iij.col.C.de iure codi. vel aliter,ꝙ illa verba pro meritis,&c.intelligantur de meritis obsequialibus: nō autem de dignis remuneratione, quilibet dicitur meritus quando non offendit.l.cum pater.§.rogo.l.Lucius.magna.§.Lucius.cum gl.ff.de leg.ij.& expresse Bal.in d.c.sciscitatus.in prima col.& facit gl.in l.j.ff.de dona.& imo est cōsi.secūdū,vt dicatur in instrumēto,ꝙ beneficij sit cōpensatiuus, & remuneratione dignus:tūc enim cū illa verba faciunt fidem inter easdem personas,vt hic inquit Bar.talis donatio habebit effectus donationis remuneratoriæ:vt ff.non egeat insinuatione.d.l.aquilius.cum gl.circa qđ tamē dubito. Nam cū donatio vltra quingentos aureos requirat insinuationem, nec tali insinuationi possunt partes renūciari:vt per Bar.in d.l.Modestinus.ff.de dona.certe non debet stari assertioni partium donationem esse remuneratoriam: cū videatur fieri in fraudem l.requirentis insinuationem.& pro hoc videtur facere tex.in l.Aquilius iūctis dictis d.Alex.post Bal.& Sali.in l.si donatione.in iij.col.ad fi.C.de coll. Nam intelligitur d.l.Aquilius in personis non prohibitis. Item quādo expresse cōstat de meritis.& tamen tex.ibi dubitat,an opus fuerit insinuatione,& decidit ꝙ propter bene merita non fuerit opusꝙ et valeat donatio:ergo a contrario sensu volunt doc.ꝙ nisi expresse constitisset de meritis,et si fuissent psonæ alias nō phibitæ,qđ tamen nō valuisset donatio,& opus fuerit insinuatione, licet ibi fuisset dictū,qđ donabat ob merita.& ibi ita d.Alex.tenet in d.iij.col.in fine,dū respondet,& impugnat solu.Sali.ad l.Aquilius.Circa istam causam vide Bal.in c.edocerí.col.iij.de rescrip.& aliquid per Barb.in c.iij.co.iiij.de reb.eccl.non alie. Item alius effectus,ꝙ talis donatio non possit sub prætextu ingratitudinis reuocari: est tex.in lege pater.§.finali.cum glo.supra de donationibus, videtur hoc modo posse, cum ingratitudini non possit renunciare:quia dat occasionem delinquendi.lege,si vnus.§.illud.ff.de pactis.lege,conuenire.supra,de pactis do.Ergo non debet stari assertioni,&c.ꝙ talis donatio non reuocetur prætextu liberorum superuenientium: vt voluit Roma.consilio.xxvj. Item,ꝙ non reuocetur prætextu metus.lege metum.magna.§.sed licet.ff.quod metus causa.Item ꝙ possit exigere donationē insolidum:vt p Roma.in dicto consilio xxvj.licet alias sit secus.lege,qui id qđ.in principio.ff.de donationibus.Item statutum loquēs de donatione,nō comprehendit remuneratoriam, quæ nō est pprie donatio,p Abbatem in rubrica,extra de donatio.& apostillauit hā Alex.in lege prima ī principio.ff.de donatio. Possent certe clarius procedere circa hæc dicta Bart. ꝙ non stetur assertioni &c.vide Are.in l.hæredes palam.col.v.& sequen.ff.de testa.& Ancha.cōsi.xxvj.ad fi.vide etiā ad dicta p Bar.hic Soc.cōsi.ccxcv.

QVi cōmeatus. [a]Nota text.ibi: dū tñ nō tardus,&c. Ex quo habes,ꝙ qñ tu allegas impedimentū, debes probare tm̄ fecisse ꝙ perfecisses nisi impedimentum superuenisset.

De castrensi peculio. Rubrica.

1 *An filiusfamilias habeat hæredem.*

LEX I.

FIliifamilias. Filiusfamilias nō habet hæredē ab intestato:secus si fuerit testatus.h.d.cū l.seq. Oppo.ad primam l.de l.qui duos.§.de vulg.& pup. Sol.vt in gloss. Secundo opp.& videtur ꝙ pater possideat bona,quæ aliunde obuenerunt filio,eo iure quo bona filij: vt no.§.de peti.hære.l.iij.j.resp.Solu. vt ibi.

Ad l.seq.opp.ꝙ filiusfa.habeat hæredē: vt C.de epis.& cle.l.sacrosanctæ.& l.j.§.nepos.§.si quis a pa.fue.ma.Sol.fateor ꝙ
1 †iure antiquo,filius nō habebat hæredē nisi in duobus casibus specialibus,qui ponuntur in ll.contrarijs:ad hoc aduerte. Innuit glo.ꝙ de iure antiquo Digestorū filiusfa.non habebat hæredē:nisi in vno casu:vt d.l.j.§.nepos.Ego dixi vobis aliter: ꝙ in dote filiusfa habebat hæredē de iure Digestorū:vt §.de pact.do.l.auus.& ibi not.& l.post dotē.§.solu.mat.& ibi tāgit:
b & ibi plenissime dixi. Item innuit gl.[b]ꝙ de iure Codicis filiusfami.nō habebat hæredē,nisi in casu l.sacrosan.C.de episc.& cle.quod nō est verum, imo indistincte habet hæredē de iure Codicis in omnib' aduentitijs:vt l.quod scitis.C.de bo.quæ liber.de iure vero Authenticorū non est dubiū,secundū gl.& omnes,ꝙ filiusfam. in omnibus habet hæredem: vt in auf.de hæred.ab intest.§.si igitur.defunctus.ista inuestigatio est vtilis,propter ea quæ dixi in l.post dotem.§.solu.mat.

1 *Relictum filiofa.aduocato pro emendis libris, dicitur quasi castrense,& quid in scholari.*

LEX III.

1 **S**I mulier. No.†si aliqs reliquit filiofami.aduocato aliquid ad emēdos libros vel forte aliqua domina dat sibi equū, eūdi per officia:istud annumerabitur in quasi castrēsi peculio. Quid si daret scholari,qui adhuc nō militat,sed militare addiscit? dic vt dixi in l.j.§.nec castrense.§.de collatio.bono.

MIles.

1 *Consensus patris, quòd non requiratur filiofa.agenti in causa castrensi.*

Actionem. Per istum.§.reprehēdit glo.quæ est C.de bo.quæ libe.l.cū non solū.§.necessitate.
1 quæ dicit quod † filio agenti in castrensi peculio requiritur patris consensus.quod est conra hunc textum.

1 *Res aptæ ad militiam donatæ filiofa.censentur peculium castrense.*
2 *Prædium si relinquitur,vt inde emantur equi, dicitur castrense peculium.*
3 *Donatum filiofamilias quando dicatur peculium castrēse.*
4 *Verba enunciatiua in contractibus inter easdem personas probant,si enunciatur super eo super quo partes libere disponere possunt.*
5 *Donatio si fit alicui pro bene meritis,& bonis seruitijs habitis,quādo ex tali assertione inducatur probatio meritorū.*
6 *Si in instrumento venditionis rerum ecclesiæ dicitur,præcedentibus legitimis tractatibus per hoc non probatur quòd intercesserint.*

SI forte. Ista est notabilis lex. Opp.§.eo.ti.l.si militi.ī fi& j.e.l.castrēse.So.ītellige
1 †ꝙ hic donabātur res nō aptæ ad militiā: vt prædia,& cætera immobilia. Secus si darenī res ad militiā aptæ:vt in legib.cōtrarijs,& pbaī hæc distinctio C.e.l.j.lib.
2 xij. †Sed quæro quid si relinquaī pdiū vt vendaī,& inde sibi emat equos,& arma,& similia:an enumerabitur in castrēsi peculio? Rñdeo,sic:vt §.eo.l.iij. Nō obstat hæc lex:quia hic fuit dictū,ꝙ illæ res essent in castrēsi peculio,q̄ tñ ad hoc aptę
3 nō erāt.Igitur†vt ista materia liqueat,distingue sic:Qñq; donaī vel relinquiī filiofamilias ab eo qui sibi per militiā erat notus:& tūc indistincte peculio castrēsi aggregaī:vt §.eo.l v. Qñq; donaī ab alio & hic distingue. Quædā sunt res nullo mō aptæ ad castrense peculiū:vt immobilia:& nō sunt castrensis peculij,etiā si fuerit expssum,vt hic,nisi fuerit dictū ꝙ vēdanī:vt §.dixi. Quędā sunt res oīno aptę ad castrēse peculiū.vt eq,& arma,& sunt castrensis peculij:vt §.eo.l.iiij.in prin.& l.j.C.eo.&.j.eo.l.castrēse. Quædā sunt res quæ possunt esse aptæ ad castrense peculiū,& ad alia:vt serui:& tūc in istis distinguiī.Aut fuerunt donatæ,vel relictæ ad hoc noīatim:& erūt castrēsis peculij.Aut fuerūt simpliciter donatæ,vel relictæ,& tūc sec':vt §.eo.l.si militi.Itē op.in auf.vt li.ma.& auiæ.in prin.So.ibi sufficit sola expresio voluntatis,ideo nihil extrinsecus requiritur.hic vero nō sufficit sola voluntas ad cōstituēdū castrense peculiū:iō
4 requiritur ꝙ probētur alia. †Vltimo hęc lex facit in arg.ad infinita. Nos dicimus
c in l.optimā[c].C.de contrahen.&cōmit.stipu.ꝙ verba enūciatiua in cōtractibus pbant inter easdē partes.Ego dico,ꝙ illud est verū,qñ illa verba enunciatiua emanāt sup eo sup quo partes pñt libere renūciare,& sibi piudicare:alias nō psumiī, nisi
5 pbeī,vt hic. †Et p hoc dico in qōne[d].si
d aliqs donauit aliqd alicui pro meritis,& bōis seruitijs habetis,& receptis ab eo.si quidē ista donatio sit ab eo,qui posit donare libere,nullis pręcedētibus meritis[e]:
e tunc ista verba enunciatiua inducunt pbationē inter easdē partes. Sed si de ne

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

vbi plene tangit.
P. PAV. P.

a ¶ Hoc dixi. Vide Soci. cõsi. ccxcv. volu. ij. Dec. consil. xx. & xxj. inci. in causa illorum.

b ¶ Dotem. Tertia lectura est. Quãdo ex forma statuti vir lucratur certam partẽ dotis, an teneat eam communicare fratribus Bal. aliter loquitur in auth. ex testamento. in vij. col. de colla. & vide not. in l. si cum dotẽ. §. transgrediamur. ff. so. matri. & per Moderñ. Insti. de act. §. fuerat versi. quæro de quẽstione quotidiana. p Bald. in l. ij. C. fami. er. & Bal. in tractatu de dto. fratri. qd retuli post Bald. in l. si parruus. C. cõiavtri. iudi. & vide per Pau. de ca. ff d. §. trãsgrediamur. & ibi Scriben. & Salic. in d. l. ij. & mihi placet opinio. Barto. hic. & Barto. & Angel. in l. j. C. de bonis q̃ lib. adde. an lucrum q̃ capit alter ex fratribus ex vxore mortua sit communicandũ, Ro. con. cccxcvj.

c ¶ Pater q̃ castrense. Primo quærit. not. qualiter pater teneatur de peculio & cõtractu filij, tam viuo filio, quam mortuo: adde omnino Bart. in l. si finita. §. si d vectig. in vltri. col. ff. de dam. infec. & quod not. Bal. in l. ij. C. de vsu. rei iudi. Et addẽ Bar. in l. si quis in tãtam. in iij. col. C. vn de vi. & adde q̃ vbi pater teneẽ de peculio profectitio, tenebitur etiã de vsufru. peculij aduentitij, secundum Bald. in l. j. C. de exerci. in vij. col. adde Bart. in l. j. in prin. in penũ. col. ff. de pecu. Bald. post Bart. in l. j. in pe. col. C. qui bo. ce. pos. & ibi dicit post gl. q̃ filius non potest dare in solutum bona profectitia.

d ¶ Item hodie. Hoc sequitur. Bal. in l. frater a fratre. in ij. co. de condi. indebi. allegando hic no.

e ¶ Pater a filio. Interesse. Interesse quod est in tempore iure actionis non est inspiciendum. & istũ text. inducit Barto. in l. & si post tres. §. si quis cau.

f ¶ Ex castrensi. Si statutũ prohibet filiũ obligari, sine consensu patris habet locũ etiã in contractu facto extra territoriũ per ipsum filium. vt de Bar. in l. cunctos populos. vbi dixi. vbi alleg. hanc l. C. de sum tri. & fi. ca.

cessitate requireretur merita præcessisse, & alias donare non posse: tunc illa verba non probarent merita præcessisse, vt hac l. nota. C. de colla. in l. si donatione. † Et p
6 a hoc dixi, a si in instrumento venditiõis factæ a capitulo alicuius ecclesiæ, continetur præcedentibus legitimis tractatib9, &c. Ista verba inter easdem personas non probãt. vt hic. Hoc etiam dixi vobis §. de verb. ob. l. sciendum. & ibi plenius scripsi.

PRoponebatur. Oppo. & videtur, quod postquam persona patris deficit, non possit fingi sibi retro quẽsitum: vt l. quoties. §. de noua. & ar. l. eum qui ita. §. fi. §. de verbo. obli. Sol. Hic nõ fingitur patri quæsitum: sed fingitur in bonis eius semper fuisse. ideo sufficit semper extare bona patris, licet psona defecerit.

EX nota. Hanc legm declara vt in l. si seruus communis Meuij. in prin. §. de sti. ser.

c ASTRENSE. Hanc legem intellige vt dixi §. eod. l. si forte.

DOtem Op. q̃ hæreditas vxoris nõ sit in castrẽsi peculio: vt §. eo. l. si militi. Solu. intellige, quod hic instituit virum contẽplatione militiæ. & hoc constat, vt ibi dictum est, & l. si forte. §. eod. Quæro, quid vult dicere tex. hic, q̃ liberis communib9, qui sunt in aui familia, confertur. Glo. ponit tres lec. Prima, q̃ per filiã, cui data est dos, confertur fratribus, & fratrũ filijs: vt §. de colla. do. l. j. & §. j. & §. filiam. Ista lect. non habet dubium. Præterea, non bene adaptaretur ad tex. qui non loquit̃ de collatione facienda fratribus mulieris, sed de collatione facienda fratribus viri. & ideo dicũt alij, q̃ hæc vxor decesserat viuo patre viri. vnde cum dos debeat restitui, tam ab ipso filio pro quo habita fuit dos, quã etiã ab alijs fratribus, debet alijs fratribus dos cõferri. & loquitur ista lec. qñ ex dote nihil est lucrandũ ex pacto, vel ex lege. cõmodũ ergo q̃ est apud alios fratres, qbus cõferẽ, erit, vt lucreẽ interusuriũ medij tẽporis: vel si hæredes vxoris non poterãt remanere apud eos. qd̃ no. qa ista est not.
b lec. Tertia lec. ẽ qñ b ex dote debebat aliqd lucrari ex pacto, vel ex lege: puta ex forma statutorũ Italiẽ, vir lucraẽ tertiã vel quartã: an istud lucrũ debeat eẽ præcipuũ illius filij, cuius fuit vxor: an debeat cõferri fratrib9? Certe gl. distinguit, Aut vxor decessit viuo patre viri: & conferẽ frib9 oĩbus, vt hic, Aut decessit post mortẽ patris viri: & tũc erit præcipuũ illi9 filij, q̃ est viri, nec teneẽ alijs cõicare, vt l. ij. C. fa. er. Ita dicit gl. & hoc idẽ tenet Dy. §. so. ma. l. si cũ dotẽ. §. trãsgrediamur. & p Cy. ĩ d. l. ij. C. fa. ercis. Istud dictũ Dy. & Cy. non vr̃ verũ. Nã qcqd lucraẽ ex dote ẽt viuo pre, est aduẽtitium: vt C. de bo. q̃ lib. l. j. & aduẽtitia nõ cõferunt̃: vt l. fi. de col. ergo lucra ista nõ cõferunt̃. Et hoc puto verũ, si statuta dicerẽt, muliere pcedẽte, vir lucreẽ tertiã: & sic circa personã viri disponerẽt. sed si statuta dicerẽt lucreẽ tertiã ille, q̃ dotẽ recepit: & sic cõprehẽderẽt psonã aui, seu soceri recipientis: tũc putarem distinctionem Dy. & Cy. verã. Quarta lec. est, q̃ hic nõ loqt̃ de tali collatione: sed dicamus confertur, i. ad vsum datur. & ista est magis propria. sed præcedentes sustineri possunt, vt §. dixi.

1 ☞ *Filiusfamilias hodie quod habeat hæredem, siue decedat ex testamento, siue ab intestato.*

2 *Pater ex contractu filij filio uiuo, non tenetur de castrensi peculio: sed olim de aduentitio, & profectitio tenebatur: hodie de aduentitio tenetur, ut legitimus administrator.*

3 *pater filio mortuo, qualiter teneatur de peculio.*

4 *Pater succedens filio in peculio, quando possit petere restitutionem in integrum.*

PAter qui castrense. Ista est multum nota lex tam in princ. quam in §. primo. Opp. in authẽ. de hære. ab intesta.
1 veni. §. j. Sol. fateor, † quod hodie indistincte filiusfamilias habet hæredem. & sic pater tenetur vt hæres, siue filius decede-
2 ret intestatus, siue testatus: vt dixi §. eo. l. j. & ij. † Pro declara
c tione legis, in glossa ponuntur aliqua. Primo quæritur, c cum dicatur quod pater ex contractu filij teneatur de peculio, vt §. in tit. de pecu. de quo peculio debet intelligi? Hæc glo. mirabiliter respõdet: De iure antiquo pater tenetur de peculio, scilicet profectitio, quod ipse concessit filio, & passus est eum habere. Item, de peculio aduentitio: quia de iure antiquo nõ distinguebatur peculium aduentitium à profectitio: cum quicquid quærebat filius, quærebat patri. De castrensi vero peculio non tenetur pater filio viuo: sed ipse filius conuenitur: vt §.
d eo. l. iiij. §. j. Item hodie d in aduentitio peculio, pater nõ teneẽ in actione de peculio: sed potest conueniri vt legitimus administrator filij: vt l. j. C. de bo. ma. quod nota: quia per hoc habes intellectum totius titu. de pecu. & hæc vera viuo filio.

3 † Secundo quæro, qualiter filio mortuo pater teneatur de peculio. Et hic respondẽdum est, de iure antiquo, de peculio aduentitio, & profectitio tenebatur intra annum. per titulum, quando actio de pecu. est anna. de peculio vero castrẽsi si quidem pater occupat iure peculij, incipit assumere vires peculij pfectitij post mortẽ: & ideo tenetur de peculio intra annum: secus si occuparet vt hæres, vt hac l. ij. respõso. Hodie vero cũ indistincte occupet vt hęres in aduentitijs, & castrensibus vel quasi, nõ teneẽ de peculio, sed ciuili & perpetua. Contra ista oppo. si pater succedat filio, quomodo põt de peculio teneri: nam pater, qui tenetur de peculio, habetur vt fideiussor: vt l. cum filius. in prin. §. de verborũ obligatio. & si fideiussor succedat principali, extinguitur obligatio fideiussoria: vt l. hæres
4 à debitore. §. quod si hic. §. de fideiusso. solu. vt in gl. † Vltimo q̃rit gl. an pater qui succedit filio in pecu. possit petere restitutionem in integrum sicut ipse filius. gl. multum se inuoluit. veritas est vt dicamus: aut pater succedit filio vt hæres, & potest impetrare restitutionem ex persona filij, vt l. iij. §. põponius. §. de mino. aut occupauit pater iure peculij: & nõ potest petere restitutionem, vt l. iij. §. sed vtrum. eo. titu.

1 ☞ *Interesse quod est tempore iure actionis, non est inspiciendum.*

e PATER à filio. No. q̃ istud interesse, e quod est in tempore iure actionis non est inspiciẽdum.
1 † de hoc habes gl. no. in l. qui bis. §. de ver. obl. & ibi alleg. hunc tex. qui est valde no. & hunc. §. didici à Pet. de bel. in ti. in quadam disputatione.

1 ☞ *Statutum quod filiusfami. non possit obligari sine patris consensu, habet locum in contractu facto extra locum statuti.*

f EX castrensi. f In prin. dicit statutum, hic, qd̃ filiusfamilias non possit obligari sine consensu patris: vtrum istud habeat locum in
1 contractu facto † à filio extra ciuitatem Perusij: & dico quod sic. sicut quando interdicit̃ alicui administratio in certo actu à iudice: illa interdictio porrigit effectum suum ad omnem locum: vt §. de verb. obl. l. is cui bonis. ita arguit hic iurisconsultus: & ita dixi in repetitione l. cunctos populos. quã feci per hanc legem.

HAereditate.

1 ☞ *Hæreditas patris ratione suitatis etiam non adita, transmittitur ad extraneum.*

FILIUSFA. Nota casum quod hæreditas patris non adita,
1 transmittitur ad quemcunq; extraneum † successorem: & hoc operatur existentia sui hæredis: de hoc dixi in l. si filius qui patri. §. de vulg. & pupil. & l. ex militia. in fine. cum l. seq. §. de mili. testa.

Vna

Universidad de Deusto Biblioteca

1 ¶ Vna res non potest esse plurium insolidum.
2 Quædam res possunt esse in pendenti.
3 Libertas data seruo confirmatur ex dominio postea superuenienti.

Paterpeculii. Hunc §. vsq; ad fi. tituli diuide in tres partes. Primo, quando pater manumi sit in testamento seruum filij, & filius intestatus decessit. Secundo, quando instituit extraneum, qui non adiuit. Tertio, quando pater fuit institutus. secunda ibi: non tamen si vt hæ-
1 res, &c. tertia in l. fina. quæ continuatur cum ista. † Nota qd vna res non potest esse plurium insolidum: vt hic & in l. si vt
1 certo. §. si duobus. supra commo. † Secundo nota quod quædam sunt res quæ sunt in pendenti. quod dic, vt l. qui res. §. de
3 sol. & l. vsufructus. §. de stipu. seru. † Tertio no. quod libertas data seruo confirmatur ex dominio postea superuenienti.

Ad hoc opp. gl. de l. si seruo. §. qui & à qui. glo. non sol. tu dic, quod hic est aliquid quod retro fingitur. secus in l. contraria. & hæc solu. colligitur. j. proxi. & plene dixi in l. cum vir. §. de vsucap.

De priuilegijs veteranorum. *Rubrica.*

1 ¶ Habens priuilegium per vnum actum contrarium non videtur renunciare.

LEX I.

Honestæ. Tene menti hanc l. Nota q; ille, qui habet priuilegium, per vnum
1 actum contrarium non videtur renunciare pri-
1 uilegio. † Dicam de hoc vobis j. de decu. l. ij. in fine.

1 ¶ Vectigal dicitur munus patrimoniale.

Vectigal. Nota tex. q; vectigalia dicuntur munera patrimonialia. Dic † vt hic. De hoc. C. de vete. l. j. libro xij.

Veteranos. Iste tex. ibi: sed veterani, &c. est contra l. ij. §. eo. Nam videtur, quod per vnum actum quis perdat priuilegium suum. Glos. ibi soluit. aliud est, quando quis patitur se eligi in decurionē: aliud quando ad aliud munus. dicam in l. ij. in fi. j. de decurio.

Ad municipalem, & de incolis. *Rubrica.*

Glo. non cōtinuat rubr. Tu continua. quatuor sunt cognitiones, scde re pecuniaria: aut de æstimatione: aut de crimine capitali: aut de muneribus & honoribus: vt l. cognitionum. in prin. j. de vari. & extraor. cog. De tribus primis est dictum §. sequitur videre de quarta, scilicet de munerib' & honoribus. Verum quia prædicta indicuntur ciuibus, & incolis: ideo prg mittit titulum, ad municipalem, & de incolis.

1 ¶ Municeps quod sit nomen generis: ciuis, & incola, est nomen speciei.
Oriundus de castro Pontremuli non dicitur ciuis, nec incola illius castri: sed municeps, vel originarius.
2 Natiuitate propria, uel paterna, quis efficitur ciuis.
3 Comitatensis natus in ciuitate, an sit ciuis: uel ciuis natus in comitatu an sit comitatensis.
4 Differentia inter comitatensem, & ciuem, de iure communi est: quia comitatensis ad maiora onera tenetur, quam ciuis.
5 Natus in castro existentis in Tuscia subdito ciuitati Perusij, licet sit ciuis Perusinus: an erit Tuscus an Perusinus: ubi quod quantum ad munera ciuitatis erit Perusinus, quantum ad munera prouincialia erit Tuscus.
6 Natus in aliqua parochia uel porta ciuitatis, quando ciuitas distinguitur per portas: si dicitur de illa porta ratione originis.
Qui dicitur esse illius capellæ uel portæ, ubi munera subit: uel ubi habitat, uel ubi conuersatur.
7 Manumissus sequitur originem manumittentis, non eius qui insit manumitti.
8 Ciuitas quantum ad temporalia non contrahitur per baptismum: sed an ad spiritualia, ad Canonistas.
9 Adoptatus sequitur originem adoptantis, nec per hoc quis perdit suam originem, & durat donec adoptio durat.
10 Forensis fallus monachus, uel canonicus in ecclesia sancti Laurentij huius ciuitatis, an efficiatur ciuis huius ciuitatis. & nu. 14. ubi quod sit, & durat ciuis donec ibi stat.
11 Ciuis huius ciuitatis effectus monachus, uel religiosus, non desinit esse ciuis.
12 Capitulum ecclesiæ ciuitatis, si habuit originem in ciuitate, erit ciuis, & si non habet originem, habet domicilium ratione incolatus.
13 Forensis effectus Abbas in ista ciuitate est ciuis huius ciuitatis.
14 Forensis effectus Rector ecclesiæ, efficitur ciuis in illa ciuitate.
Miles positus ad exercendam militiam in aliqua ciuitate, efficitur ibi ciuis.
15 Municeps quasi munerum particeps.
Propria significatio assumitur ex etymologia uocabuli.
16 Ciuitas contrahitur ex receptione.
17 Statutum loquens de ciuibus, quod habeat locum, etiam in ciuibus non subeuntibus munera.
18 Ciuis non subiens in loco munera, non dicitur proprie municeps.
19 Natus ex matre comitatensi, an sit comitatensis, remissiuè.
Idem est dicere Perusinus, & ciuis Perusinus, & municeps Perusinus, si assumatur ut nomen appellatiuum: secus si ut proprium.
Idem est dicere de Perusio, & Perusinus.
Aliquem esse de Perusio, uel ciuem Perusium, non importat necessariò ipsum habitare in Perusio.
20 Ex priuilegio potest conceda aliquibus ciuitatibus, ut nati sequantur originem matris.
21 Infans expositus, cuius origo ignoratur: efficitur ciuis illius ciuitatis, ubi est expositus & nutritus.
22 Bastardus legitimatus sequitur originem patris.
23 Frustra à principe impetratur, quod à iure eis conceditur.
Verba debent intelligi ut aliquid operentur.

LEX I.

Municipem. Primo ponit qualiter efficiantur municipes ipso facto. Secūdo, qualiter fiāt ex dispositione ciuitatis. Tertio, qd importat nomen municipis largo modo, & improprie sumēdo. Quarto, prædicta inducit ad determinationem vnius quæstionis. Quinto, ad prædictā determinationē ponit vnā exceptionem, quā probat per rescripta principū. Sexto, circa prędicta ponit quorundam falsam opi. quā reprobat. Sed a ibi: & ꝓprie. Tertia ibi: sed nūc abusiue. Quarta ibi: ex duob'. Quinta ibi, nisi forte. Sexta ibi: quod beneficium. Pone casum sic: Quæro qualiter quis efficiatur municeps alicuius ciuitatis, vel municipij. Respōdet Iurisconsultus, municeps fit qnq; ipso facto, seu ipso iure: qnq; per cōstitutionem ipso iure facit aliquem municipē natiuitas, manumissio, & adoptio. & hoc in prima parte. Constitutione fit, quando aliqui sunt recepti in ciuitate, vt munera nobiscum facerent: & isti proprie dicūtur municipes, quasi muneris participes: & hoc in secunda parte. Sed quæritur an illi, qui sunt in ciuitate ciues origine, si aliquo priuilegio non subeant munera, an dicantur municipes? Respondit Iurisconsultus quod hodie vtimur isto vocabulo large, & improprie: vt quilibet ciuis ciuitatis dicatur municeps, etiam si munera non subeat aliquo priuilegio. Et hoc in tertia parte. Cætera sunt plana. † In prima parte dicitur, municipem. quæro,
1 qualiter intelligatur hoc nomen municeps. Gloss. C. de inco.
a l. ciues. dicit quod municeps est nomen generis, ciuis & incola est nomen speciei. & idem dicit Dyn. In cōtrarium videtur hæc rubrica, quæ dicit ad municipalem, & de incolis, quasi incola sit species per se distincta à municipe. Pro hoc, quia in C. habemus rubricam de municidibus, & originarijs per se: & rubricam de incolis per se: ergo sunt diuersa: vt C. de codicillis. l. si idem. Credo glo. dicere verum, quod incola est species ad municipem: vt probatur in l. filij. §. municeps. j. eod. tit. nec est incongruum, vt quādoq; cadat copula inter genus, & speciem, vel quod vna rub. fiat de genere, alia de specie, vt in multis partibus iuris. Dico tñ latius, q; verbū ciuis nō pōt adaptari omnibus municipibus: vt puta aliquis est oriundus de quodam castro libero, hic non poterit dici ciuis illius castri nec incola: sed appellabitur municeps hoc nomine generali, vel originarius: vt C. de muni. & ori. super rubri. & sic apparet, quod hoc nomen municeps est genus ad ciuem ciuitatis: & ad castellanū alicuius castri cōstitutū origine, vel cōstitutione. vel quo

Pro concordia. Aduerte qd appellatione ciuis comprehenditur comitatensis, ꝗ Bart. in l. ij. C. de natu. li. & in l. ij. j. de ver. sig. sed cōtrarius allegatur in suo cōsi. clxxxij. incid. dubia occurrentia. vbi dicit vidisse multos errasse in hac materia. Idē videtur tenere hic in l. j. & in l. fi. j. hoc tit. in illa q. an mulier comitatensis nupta ciuitatensi, efficiatur ciuis: & consuluit q; nō. Et sentit tam in ḡione, quā in decisione, q; non sit ciuis ciuitatis: & per consequēs nō comprehendatur, sol. istā difficultatē valde discutiunt Ang. & Io. de Imo. d. Alexan. & d. Chri. de Nicellis in rub. ff. so. ma. concludentes, q; in materia stricta, vbi debet fieri stricta interpretatio, vt in priuilegijs, & statutis cōtra ius commune: & tūc nō comprehēdantur comitatenses: & procedat secunda opinio Bart. & sequacium. Aut vero loquitur in materia, vbi lata fit interpretatio, & comprehendantur. & ita procedat prima opi. Bart. in l. ij. & in d. l. ij. Et ista fuit concordia Bar. in d. l. ij. posset accommodari alia responsio secundum do. Alex. in d. rubri. solu. ma. qui allegat concor. & respondet contrarijs: quia si fiat mētio de ciuitate, nō comprehendatur comitatensis: & procedat secūda opi. Aut non: & procedat prima opi. Et istam solut. sentit Bar. in d. l. ij.

a ¶ Municeps est nomen generis. Add. de Bar. in l. ciues. C. de inco. lib. x.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ L. aſſumptio. Qui naſcitur in caſtro, dicitur ciuis illius ciuitatis. vide bar. in l. non dubito. ſupra de capti. & in l. ſecunda de verbo. ſigni. & an comitatenſis natus in ciuitate ſit ciuis & ciuis natus in ciuitate ſit comitatenſis, vide hic bar. & adde qd Cy. & Ang. & Bal. no. in l. huiuſmodi. §. legatum. de leg. j. per illum tex. dicit, ꝓ ſi vxor alicuius exiſtens peregre, peperit partū alio modo cōprehēdat etiā vt dictum eſt.

Florentiæ, non debet talis filius cēſeri origine ciuis Florentinus: nec quo ad munera, nec quo ad honores: ſed Imola ibi inclinat in cōrariū, per hāc l. & l. ciues. C. de inco. lib. x. & ibi not. & forte melius: & facit etiā ad aliud. ſecundū Bald. ibi. & ibi dixi. poſt Imo. Sed pone aliqs eſt natus de caſtro Centri, qd eſt de epiſcopatu Bono. an dicatur Bono. vel forenſis, vide no. Iaco. Bur. & Bal. in auth. qua in ꝓuin. C. vbi de cri. & adde Bart. in d. l. ciues. et ad primum dictū. ī. vide quod dicit Bar. in l. j. C. de mu. & origi. Adde an filius comitatenſis natus in ciuitate ſit ciuis? Bar. conſi. cixxij.

b ¶ Faciunt ſtatuta. Adde no. in ſimili ꝑ Bar. j. e. l. ſi. in §. ijdē reſcripſerūt. in ver. vlterius quæro.

c ¶ Erit ciuis. Et hic adde quod no. Bart. in l. ij. j. de ver. ſig. in q. an priuilegia conceſſa ciuibus, extendantur ad comitatēſes.

d ¶ Patria ſingularis. Adde Bart. per illū tex. in l. & qui. ī pri. j. de mu. & hono.

e ¶ Vberioris culturę. Vide Bar. in l. quod conclaue. ī. de dā. infec. in fi. & no. cuius capellæ qs dicatur. & facit optime qd dixi poſt Bar. in l. j. §. j. alias i l. Plautius. ī. de condi. & demō.

f ¶ Religioſus deſinat. An per monachationē quis deſinat eſſe ciuis? & adde quod dixi poſt Bar. in l. in prouinciali. in fi. ſupra, de ope. no. nun.

g ¶ Quæro. Adde Oldra. in conſi. xxx. vtrum ſacerdos ſit de vniuerſitate, & ꝓ ciuitas diuiditur ī tres partes. vide ibi. Andre. Bar.

h ¶ Quæro etiam. An prælatus efficiatur ciuis? & vide Bart. in l. hæres abſens. in fine. ī. de iudi. & no. Innoc. in c. ex ore. de priuile. & quod no. Inno. in c. inna. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. & no. in c. dilecti. el ij. de reſcri. & in c. ex parte. de ſo. cōpe. & ꝓ no. Bar. in l. municeps. §. miles. j. eo.

i ¶ Intelligit gl. Hoc idē tenet in l. filio. in princi. C. de muni. & ori. lib. x. & alleg. l. j. C. de cap. ibi tamē hoc non audet affirmare. Hanc tñ opm. ſecutus eſt Paulus de ca. in d. l. huiuſmodi. §. legatū. de leg. j. in lec. Bono. ſed idē Pau. de ca. in lec. Pad. contrarium tenet opi. imo. ſecutus & ad dictum §. legatū. reſpondet ꝓ illud ideo ibi, qa alias fraudaret mēs defuncti, qa ꝑdeſſet partū naſciturū eſſe in loco in quo ancilla mater ſucceſſerat, & fieret præiudicium legatario: vt etiā dixit ibi Bal. in ſuo ſummario. & ita de facto ſeruatur ſecūdum Pau. de Ca. & dicit ꝓ ita fuit de facto Paduæ. pro quo etiā faciunt no. per gl. & doc. in l. aſſumptio. §. j. j. eo. & d. l. filij. Hanc opi. etiam tenet Rap.

1 †Sequitur in tex. natiuitas. vides ꝓ natiuitate qs efficit ciuis: & dicit gl. ꝓ natiuitate paterna vl ꝓpria: vt j. e. l. aſſumptio.[a] & ibi dicā. Itē q naſcit in comitatu, in aliqua villa, vel caſtro ſubdito ciuitati, efficitur ciuis iſtius ciuitatis: vt ſ. e. l. q ex vico.

2 †Sed circa hoc dubitat, vtrū comitatēſis natus ī ciuitate ſit ciuis: vel ciuis natus ī comitatu, ſit comitatēſis, vl forēſis filius natus ī comitatu ſit comitatēſis. quidā dñt ꝓ ſic: qa inſpicit origo, vt hic, cum ſi. †Ad declarationē iſtius qōnis oportet teſcire, vtrū de iure cōi aliqua ſit differētia inter ciuem, et comitatenſem. R ñ. ſic: qa comitatēſis tenet ad maiora onera: pōt em ei īponi collecta, ꝑ ea parte q̄ vocat capitatio, q̄ ciuib⁹ nō pōt imponi: vt C. de capi. ciui. cen. exi. l. j. lib. xj. & ibi no. & C. ne ruſti. ad vllum obſeq. deuo. l. j. eo. li. Hoc ēt faciūt ſtatuta[b] ciuitatū: vt videtis. nūc ad ꝓpoſitū debetis ſcire, ꝓ tā ciuis, q̄ comitatēſis, dicit ciuis: ſed perſona comitatēſis eſt obnoxia quodā nexu, ſ. quodā munere, vt maiora munera ſubeat: vt vidiſtis. ſed in iſtis ſic obnoxiatis nō inſpicit locus, in quo naſcitur, ſed perſonæ ex quibus oriuntur, vt lege cum ſatis. in principio. C. de agric. & cenſi. li. xj. & ſic natus ex ciue, vbicunque naſcat erit ciuis. Itē natus ex comitatenſi, vbicunq naſcat erit ciuis comitatēſis: natus vero ex nō comitatēſi erit ciuis[c] nō comitatenſis: qa nō ex parentib⁹ comitatenſibus. Vtrū aūt in prædictis inſpiciat conditio patris, vel matris, de iure cōi, dicam alias in hoc tractatu. †Quæro, aliqs ē natus in quodā caſtro ſubdito ciuitati Peruſij, quæ eſt in Tuſcia: tamē caſtrū eſt in ducatu. nō eſt dubiū ꝓ iſte naſcit ciuis Peruſinus: vt j. eo. l. q ex vico. Sed dubitatur, vtrum iſte erit Tuſcus, vel erit ducētan⁹. Pro hui⁹ declaratiōe debetis ſcire, ꝓ municeps pōt qs dici reſpectu ꝓuincię. Vñ eſt q̄dā patria cōis: vt tota ꝓuincia, quędā patria ſingularis:[d] vt ciuitas propria: vt l. Ro. j. e. tit. & no. ꝑ gl. ī l. hoſtes. ſ. de capti. & l. ꝓuinciales. j. de ver. ſig. & C. de natu. liber. l. iij. & l. vxor. §. legauerat. de leg. iij. Dico ergo, ꝓ eſt Peruſinus quātū ad munera ciuitatis: ſed quātū ad munera ꝓuincialia, diceret ducētan⁹, in qua ꝓuincia eſt caſtrū, vñ ſibi origo eſt. Et iō ſi collecię īponerent his oneribus ꝓuincialib⁹, ñ dñt ſubire illi, q ſunt in ducatu vt d. l. licet de facto nō ſeruet. †Quæro, ciuitas iſta diſtinguit ꝑ portas et ꝑ parochias, vtrū nat⁹ ī aliqua porta, vel parochia debeat dici de illa porta, vl parochia rōne originis. videte, ciues ciuitatis ſunt vniformes, & ciuitas, q̄ ꝑ originē cōtrahit, eſt vniformis toti ciuitati, vt hic patet & ſ. dictū eſt. diſtictio vero portarū & capellarū fit gratia maioris notitiæ, & gratia facilioris diuiſionis: de honoribus, & muneribus faciendis: vt l. nam ſalutē. j. de offi. præfe. vigilum. ſicut dicimus de agro, qui diuiditur gratia vberioris culturę[e] vt l. Caius. §. fi. ſ. de lega. ij. & ideo natiuitas in aliqua capella, vel porta non facit eum illius portæ vel capellæ: ſed iſta diſtinctio fiet, vt in qua capella munera ſubit, illius capellæ dicatur: ar. extra de parochi. c. fi. vel dicatur illius capellæ, in qua ipſe habitat, vbi magis conuerſatur: vt l. eius qui. §. j. j. eodem. & ita de facto cōſuluit Iac. But. licet nō per iſtas leges. Sequitur, aut manumiſsio. dicit gl. ꝓ † manumiſſus ſequitur originē manumittentis, nō eius qui iuſsit manumitti: vt C. eo. l. ij. lib. x. & probatur j. eod. l. libertus. §. ex cauſa. †Secundo quæro vtrū batizatus hic efficiatur ciuis huius ciuitatis: quod videt: nam per baptiſmū quis liberatur a peccato, & ſeruitute, qua tenebatur ſatanæ, & angelis eius. ergo videtur quaſi manumiſsio per cōſequens videt ꝓ cōtrahatur ciuilitas. Videte, nō credo ꝓ q̄ tū ad tēporalia per baptiſmū contrahat ciuilitas: quia certi ſunt modi, per quos ciuilitas cōtrahitur: vt hic, & l. ciues. C. de inco. inter quos non eſt: ſed q̄ tū ad ſpūalia relinquo Canoniſtis. †Sequitur in tex. aut adoptio. per adoptionē quis ſequitur originem adoptantis: nec per hoc perdit primā ſuam originem: vt j. eo. l. ordine. §. fi. & durat iſta qualitas donec durat iſta adoptio: vt l. ſed & ſi is. j. eo. ti. †Iuxta prædicta quæro vtrū forenſis factus monachus ſancti Petri vel canonicus ſancti Laurentij huius ciuitatis efficiatur ciuis huius ciuitatis. Antequā † declarē iſtā quæſtionē, oportet ꝓ multa videam⁹. Primo an ciuis huius ciutatis qui efficitur monachus, vel alter religioſus deſinat[f] eſſe ciuis? R ñ. nō: quia per monachationē quis nō perdit iura ciuilia: vt l. Deo nobis. C. de epiſ. & cle. Item ille, qui monachatur, aſcēdit ad maiorē ſtatum: vt in auf. de mo. in prin. ſed per dignitatem ſuperuenientē prima ciuilitas nō tollit: vt l. filij. §. ſenatores. j. e. & ſ. de ſena. l. pe. Ita ꝑ monachationē nō deſinit eſſe ciuis. & licet nō teneat ad munera realia, vel perſonalia, nō minus ꝑ ter hoc dicitur ciuis: vt hac l. ver. ſed nunc. eſt enim ciuis priuilegiatus. †Quæro[g] etiam, an capitulū alicuius eccleſiæ Peruſinæ dicat ciuis huius ciuitatis: vos ſcitis ꝓ capitulū eſt perſona repræſentata: vt l. mortuo. §. de fideiuſſ. Si ergo iſta perſona repręſentata originē habuit hic: qs dubitat ꝓ ratione originis erit ciuis. Certe ciuis erit: vt hic. Sed ſi eſſet capitulū, qd alibi habuiſſet originē: exēplū capitulū Hieroſolimitanū venit ad ciuitatē iſtā, & poſuit ſei eccleſia ſancti Lucæ: certe capitulū habet hic domicilium ratione incolatus nō autē eſt ciuis: qa nec originis, nec alio modo qs ciuis cōſtituitur. Quæro † etiam[h], ſi aliquis forenſis efficitur Abbas ſancti Petri, an erit ciuis huius ciuitatis. Idē quæro de rectore cuiuslibet eccleſiæ: & videtur ꝓ ſic. & videtur caſus extra de temp. ord. c. cum nullus. lib. vj. Præterea miles, q eſt poſitus in aliquo loco ad exercendam militiam, efficitur ciuis illius loci: vt l. municeps. §. fin. j. eo. & ita intelligit gl.[i] C. de inco. l. ciues. ergo præpoſitus regimini alicuius eccleſiæ, & ſic illius militię ratione efficitur ciuis. præterea, nō eſt dubium ꝓ Abbas efficiatur de capitulo: ſed capitulū eſt ciuis, vt dixi: ergo &c. Præterea, vir. tradit ad ſe vxorem ſuam, vt efficiatur ciuis illius ciuitatis, vnde eſt vir: vt l. fi. §. itē reſcripſerūt. j. eod. ergo eadem rōne eccleſia trahit ad ſe prælatū, vel rectorem ſuū. qd puto verū. †Ad propoſitā qōnē rñdeo, ꝓ monachus efficiatur ciuis illius ciuitatis per monachationem, ſicut per adoptionē. Trāſit enim in poteſtatē capituli, & in poteſtatē Abbatis, qui ſunt ciues: vt ſ. dictū eſt. Verū tamē iſta ciuilitas durat, donec durat adoptio. & ſic ſi de illo capitulo recederet & tranſiret ad aliud capitulū, vt faciunt fratres prædicatores minores, & eremitæ, deſinerēt eſſe ciues huius ciuitatis, & eſſent ciues illius capituli in quod tranſierūt. †Sequitur in text. & ꝑprie qdē. hic no. ꝓ ſecundū etymologiā vocabuli, municeps dicit quaſi munerū particeps: & ſic vides, ꝓ ꝑpria ſignificatio aſſumitur ex etymologia vocabuli: de quo plene dixi in repe. l. oēs populi. in tract. ſtatutorū. de iuſti. & iure, & l. j. §. de teſt. et l. tignum. j. de ver. ſi. †Secundo no. ꝓ aliqui poſſunt recipi in ciuitate, vt munera nobiſcum faciant: & ſic receptione contrahitur ciuilitas: vt hic in tex. dū dicit recepti in ciuitate, &c.

Poſſet

Universidad de Deusto Biblioteca

Posset etiã hic tex. intelligi aliter vt dicantur recepti in ciuitate. l. ipso facto, per eos modos qui ponuntur in prin. l. tamen prior lect. magis placet: vt receptiõe ꝓpria ex contractu habito cũ alio, ciuitas sibi faciat ciuẽ. Hoc videmus seruari de consuetudine. Hoc ꝓbatur in l. ædificia. cum sua gl. j. de verb. sig. Hoc modo intellige C. de incol. l. ciues. vbi dicit, ꝙ ciues facit origo, manumissio, adoptio, & allectio. Nã ibi recitat ista l. In eo quod ibi dicit de allectione, intelligo conuentione, vel cõstitutione ciuitatis facta cũ aliquo: licet glossa ibi aliter intelligat: licet etiã intellectus glo. ibi positus sit verus in se. Veniamus ad tertiã particulã. Dicitur ꝙ etiã illi, qui non subeũt
17 munera, dicunt municipes, sed abusiue & improprie. †Que-
a ro vtrũ[a] statuta, quæ loquuntur de ciuibus, locũ habeãt in illis ciuibus, qui munera non subeunt? Videtur quod non: quia debent intelligi statuta secundum propriam significationẽ: vt l. j. §. si is qui nauem. de exer. & l. nõ aliter. de leg. iij. & j. eo. l. constitutionibus. Sed illi nõ dicuntur proprie ciues: vt hic: ergo &c. Contrarium dico Fateor ꝙ non dicuntur proprie municipes. Cũ enim nõ subeant munera, repugnat allusio vocabuli: sed proprie dicitur castellanus, seu terrigena illius ciuitatis, castri, vel terræ. Et hoc ꝓbat iste tex. dũ dicit, suæ cuiusque ciuitatis ciues. & sic innuit quod vere, & proprie dicitur ciuis: licet non proprie municeps. Veniamus ad quartam particulam. Hic habes ꝙ quis sequitur originem patris, non
18 originem matris. †Quæro, quid in comitatensibus: vtrũ natus ex matre comitatensi sit comitatensis? Dicam infra eodẽ.
19 l. qui iustum. Secundo, ex ista particula nota †quod idẽ est[b]
b dicere Perusinus, & ciuis Perusinus, seu municeps Perusin[a]: vt in hoc versi. qui ex duobus. & in versi. sed & si ex patre. & C. eo. l. j. qd est verũ, si Perusinus assumatur, vt nomen appellatiuũ. Nam si aliquis proprio nomine vocaretur Perusinus: nõ sequitur, ergo est ciuis Perusinus: vt j. eod. l. vlti. §. pen. Idẽ puto si dicatur, talis de Perusio: quod intelligatur: id est, ciuis Perusinus. Idem enim est dicere, de Perusio, & Perusinus: vt extra de spõ. c. j. & est tex. & gl. ſ. de excus. tut. l. sed & reprobari. §. amplius. versi. si enim. in glo. super verbo Comanæus. Licet enim prædicta verba importent aliquem esse ciuem Perusinum, videtur ꝙ nõ importent de necessitate ipsum esse habitatorem in Perusio: vt C. eodem. l. j. licet in cõtrariũ faciat ſ. de verbo. significatio. l. prouinciales. dic vt ibi. Veniamus ad
20 quintam particulam. †Hic habes ꝙ ex priuilegio potest cõcedi aliquibus ciuitatibus, vt nati sequãtur originem matris. Veniamus ad vltimam particulam. Dicitur hic, quod vulgo quæsiti sequuntur originem matris: quia nullã habent aliam origi-
21 nem †Quæro quid[c] si est aliquis, cuius ignoratur origo pa-
c terna, materna, & propria exemplum in infantibus expositis ad hospitale ignorat pater & mater, & locus originis ꝓpriæ. hoc anno cõsului ꝙ est ciuis illius ciuitatis vbi est expositus, et nutritus: cũ nulla alia reperiatur origo: vt hic dicit tex. ibi: quã enim aliam originem hic habet &c. Præterea, in dubio præ-
22 sumitur: vt ſ. de fund. instruc. l. si ita in fine. †Quærit glos. qd de filio bastardo legitimato per principẽ. Certe dicit gl. quod
d sequitur originem patris[d], cum sit legitimus: vt l. ordine. in fi-
23 ne. j. eodem titu. & idem tenet glo. C. eodem. l. filios. †Vltimo nota quod frustra à Principe impetratur, quod iure communi conceditur: & verba debent intelligi, vt aliquid operentur. Concor. sunt in glo. vide gloss. quæ incipit, ſ. legitimis. in fine. Solu. hic verba possunt operari: ibi non: argument. ſ. pro so. l. sed & si adijciatur.

1 ☞ *Pater tenetur pro filio, tanquam fideiussor.*
2 *Pater, qui non contradicit, quando iniungitur filio officium publicum authoritate, & utilitate, videtur consentire.*
3 *Officium ordinis decurionum tenetur facere ea quæ ponuntur in hac lege.*
4 *Massarius communis, quod teneatur soluere pecuniam de mandato Prioris.*
5 *Decuriones si est eis specialiter commissum, dant tutores, quando alij iudices deficiunt.*
6 *Appellatur à sententia Potestatis ad priores, quando ciuitas habet tantummodo potestatem: & non iudices appellationum.*
7 *Qui tenetur Rempublicam saluam fore, non tenetur de damno priuatæ personæ.*
8 *Priores habentes arbitrium super publica utilitate communis non possunt statuere, nisi de pertinentibus ad utilitatem publicam principaliter.*

1 QVoties. Nota† ex hac l. quod pater tenetur pro filio tanq; fideiussor. Facit quod habuistis in l. cum filius. in princip. ſ. de verbo. obliga. Ad istud oppo. j. eo. l. Lucius. §. idem respon-
2 di. Solue vt ibi. †Secundo not. ꝙ pater, qui non contradicit, videtur consentire. concordan. sunt in glo. Ad hoc opp. de l. Lucius. la picola. ſ. de administra. tuto.

Responde, quod hic loquitur quando iniungitur officium publicum authoritate & vtilitate: ibi vero erat vtilitate priuatum. Rationem dic vt ibi. & tangunt do-
3 cto. C qd cum eo. l. j. †Tertio no. quod ad officium ordinis decurionũ pertinet facere, quæ ponuntur in hac l. in versi. ge-
4 stum autem. quæ vide & no. †ex quo habes quod massarius communis, tenetur soluere pecuniam de mãdato Prioris: & omnia ista pertinent ad officium Prioris de iure communi, vt hic: nisi aliter cautũ
5 sit. †Quarto no. ex versi. sed & si filius. quod ad decuriones pertinet dare tutores. quod intellige quando eis specialiter esset permissum: alias nõ possent, nisi qñ alij iudices deficerẽt: vt l. vbi absunt. ſ. de
6 tu. & curato. da. ab his. †Et pro hoc dixi
e alias[e] in simili ciuitas habet Potestatẽ tantum, nec habet iudicem appellationis. vtrum possit appellari ad Priores. Dico quod sic: ar. d. l. vbi absunt. Pro hoc facit optime. §. de appel. l. j. §. si quis in appellatione. in eo ꝙ ibi loquitur de consulibus.
7 †Vltimo nota & ille qui promittit. Rẽpublicam saluam fore, non tenetur de damno priuatæ personæ: vt hic, & ſ. de conue. l. j. in prin. & j. eo. l. libertus. §. fin. Sed contra hoc oppo. quia Reipu. vtilitas est, vt Instit. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. fi. Solu. ad vtilitatẽ publicã pertinet vtilitas priuatorum secundario, non principa
8 liter. †Et pro hoc facit in argum.[f] quod
f si Priores habent arbitrium super publica vtilitate communis, quod ipsi non possunt statuere, nisi de hi quæ pertinent ad publicam vtilitatem principaliter, quod nota.

1 ☞ *Filiusfamilias non potest sine consensu patris sibi constituere domicilium.*
2 *Domicilium constituitur facto, & animo.*
3 *Pupillus potest sibi constituere domicilium, & ibi dicitur habere, vbi habitat & habet maiorem partem facultatũ.*

1 PLacet. Not.† quod filiusfa-
3 põt sibi cõstituere domiciliũ sine cõsensu patris. †Quæro, qualiter constituatur domicilium? Respondeo, animo, & facto, vt dicit gloss. & probatur j. eo. l. domicilium. Quæro, qd sit domicilium? Dic vt l. ciues. C. de inco.
g Quæro, vtrum[g] pupillus †possit sibi cõstituere domicilium. Videtur ꝙ no: quia non habet animum, nec intellectum integrum. Puto contrarium, ꝙ si in aliquo loco pupillus habeat maiorem partem facultatum suarum, & ibi habitet, dicitur re & facto habere domicilium. Hoc probatur C. vbi pe. tu. l. j. & ibi per Azo. in sum. Nec obstat quod non habet animum: quia animus requiritur in eo qui habet: alias secus: argu. in l. penultima. in fi. C. de eman. libe.

1 ☞ *Ciuilitas non mutatur libera voluntate: sed domicilium seu incolatus, sic.*
2 *Confessio mentientis facit fidem contra ipsum, donec contrarium probetur.*

in d. §. legatũ. & in l. certa. §. fi. de leg. j. & ita dicit fuisse cõsultũ. et refert ita tenuisse do. Christ. de cast. alle. d. l. assumptio. et l. filio quẽ pater. de libe. & posth. & qa q̃ ad dispositionẽ l. nõ attẽdit hoꝝ desinatio. d. l. certa. §. fi. et l. is q. C. de fur. & ita tenet Alexã. in d. §. legatum.

a ¶ Quæro vtrũ. Statutũ loquens de ciuibus, an habeat locũ i his q nõ subeũt munera, vide tũ qd no. Bar. i auth. sed o ino. C. ne vxor ꝓ mari. & Bal. in l. si nõ ſpãli. in iij. col. C. de tes. & ibi etiã q dicant de patria, & d terra. Et ad materiã adde gl. & ibi Bar. in l. j. i. d tu. et cu. da. ab his.

b ¶ Idẽ est dicere. No. ꝙ idẽ est dicere Perusinus, & de Perusio. & adde Bart. & Imo. i. fol. ma. i prin. & late Bar. in tracta tu repſaliarũ. i vij. q. & in l. ij. j. de verb. sign. Adde qd gloss. lxxxv. di. c. Florẽti. dicit, ꝙ Florentinus dicit, q est ide natus. Facit de excu. tut. l. l. sed & reprobari. in versi. Comanęus. & de tu. et cu. da. ab his l. j. in fi. & dicit Bal. no. in l. siue possidetis. C. de ꝓb. ꝙ si statutũ dicit, qd Florẽtini habeant ꝓ Perusinis: hoc nomine significat originẽ. Secus si dicat habeant pro ciuibus: qa tunc põt referri ad quencũq; receptũ ad vtilitatẽ. Facit qd ipse no. in l. si nõ speciali. de testi. Sed ꝙ appellatione ciuiũ veniãt tũ originarij: tenet Bal. in l. ciues. C. de app. qd dicit no. pro repręsaliis.

c ¶ Quæro qd. Adde Bar. in l. quia semp. de in ius voc.

d ¶ Originẽ patris. vide Barto. in l. assumptio. §. j. i. eo.

e ¶ Quoties. Dixi alias. Vide no. ꝓ Bar. in l. i. §. si qs in appellatione. ij. de app. & qd dixi in d. l. vbi. Et adde tex. i auth. vt nulli iud. §. cõputauit. in ver. aragrãtis ciuitatis. & Bar. in l. ambitiosa. in ij. col. j. de decr. ab or. Bar. & Bal. in l. ii. C. qñ fis. vel priua. & i l. j. de off. ꝓcõ. & qd no. Roma. in rub. de arb. in vij. char.

f ¶ Facit in arg. Not. ꝓ statuẽtibus. & vide bar. l. ambitiosa. in j. & in ij. regula. j. de decre. ab or. fa. & in l. i. C. de no. Codi. compo.

g ¶ Placet. Quæro vtrũ. Adde Bar. in l. j.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

ī.de tuto.& cur.da. ab his.in l.j.C. vbi po.tur.

a ¶ Aſſumptio. Vide Bart.late in l.puinciales.ī.de ver.ſigni.

b ¶ Libera volũtate. Domicilium ſeu incolatus pōt mutari libera voluntate,& vide Bar.ī.ea.l.fi.& Bal.in ru.C.ſi a non compe.iudi.

¶ Filius. quæro circa. Et vide Bar.not. in conſi.incip.in nomine dñi dubia occurrentia ex qōne Mar.&c.vbi etiam quęrit,qd ſi alibi natus eſt filius. Et an filius ſequat originē, & cōditionē patris vide in c.fi.de ſer.nō ordi.& in c.licet.de conſu.ſer. & Bar.in l.fi.j.eod.& quo ad nobilitatē generis ſequitur patrē.ſecūdum Bal.in l.fi.C.d ſer.ſugi.

d ¶ Itē in eo. Et qualiter quis ſortiat ſorū in loco domicilij originis propriæ paternæ, vel auitæ: vltra hic no.p Bartolum vide per do. Anto. in c.accedēs.el ij. vt lit.non conteſta. Et communis ſententia videt quod ibi poſſit cōueniri,ſi ibi inueniatur alias ſecus, niſi quo ad finem diſtribuendi bona ibi ſita.& ſic æquiparatur foro cōtractus, ſecundū Imo.in ca. fi.de foro compe.de quo ēt per Cy.in l. juris.C.de iuriſ.om. iud.& ibi vide Bal. in contrarium.& vide Bald.in rub.C.ſi a non cōpe.iud.q̃ in loco originis qs pōt cōueniri ibi,vbi inueniť.all.hāc legē,& ibi qd ſi mutauerit domiciliū.qs tamen ſemper habere præſumitur domiciliū ī loco originis, ſecūdū bal.in l.fi.in j co. C.ſi a nō cōpe.iudi. & ibi vide ad materiā in ij.col.& no.q̃ vbi fit mētio de domicilio debet intelligi de domicilio habitatiōis:vt voluit gl.in c.ſtatutū. in §. cū vero,in gl.ſi dicebať.de reſcrip.in vj. & Inno.in c.fi.de ſo. compe.vnde ꝓpriē ille eſt ſubditus alteri qui eſt ſubditus ratione domicilij, non ille qui ſortitur ſorū ratione contractus, vel delicti,vt eſt gl. not.in cle.j.in verb. ſubditi.de foro competenti. ideo iſte iudex domicilij habet poteſtatē maiorem, ſecundū Imol.in ca. fi.de foro compe. & ita illā glo.in d.Cle. j.ſequť.no. Bald.in l. omnis.in §.ſi vero apparitor. C. de

a Aſſumptio. [a]Opp.ſ.de poſtu.l.j.§.beſtias Gl.non ſol.ſed dicunt quidam,illud contingit propter mitigādā pœnam. Sed tu dic,q̃ hic eſt quædam qualitas,ꝓpter quam quis obligatur alteri,ſ.ciuitati ſuę ad munera ſubeunda:ideo mutari nō pōt ſine ciuitatis cōſenſu. In cōtrariū eſt quędā qualitas:per quā quis alteri nō obligatur:vt beſtiā eſſe ferocem. Item op.de rei vendi.l.fi.& C.de non nu.pecu.authē. contra q propriā.gl.nō ſoluit. Tu dic,qd mendaciū nō nocet:quia ꝑ hoc nō mutať veritas:vt hic:cū concor.ſed bñ nocet mētienti:quia ipſe punietur:vt in contrarijs. extra gl.opp.†q̃ ciuitas poſsit mutari ex libera voluntate ciuis:vt l.in bello.§.manumittendo.ſ.de capti.& poſtli.re.Solu. domicilium,ſeu incolatus poteſt mutari libera voluntate[b]:vt l.nihil.j.e.ſed ciuilitas contractu vel natiuitate,vel alijs modis, quos vidiſtis in l.j.ſ.eo.& l.ciues.C.de inco.nō poteſt mutari libera volũtate. Nec obſt.§.manumittēdo. qa ciuilitas ibi erat amiſſa ex diſpoſitione legali,propter captiuitatem,vñ libera ptās,& volũtas eſt alicui ciuilitatē nō acqrere.† Quęro,vtrū iſta confeſsio faciat fidē contra ipſum mētientem? Puto q̃ ſic,in l.j.C.de confeſ.& l.inde Nerati[9].§.fi.ſ.ad l. Aqui.donec ꝓbetur contrarium.

1 *Filius natus viuo auo, ſequitur originem auı,ſi eo mortuo,originem patris.*

2 *Filius quo ad quid ſequitur originem patris.ubi relatis opinionibus ponit diſtinctionem.*

3 *Ciuilitas acquiſita à ciuitate ex conſuetudine,quod trāſit ad filios.*

Filius. Iſte eſt difficilis §. & habes hic duo. Primo,q̃ filij[9] ſequť originē patris,quantū ad ciuilitatē. Secūdo,qd filius non ſequtur domiciliū patris.ſ.conſtitutione. Ad primū op.ſecūdū hoc glibet eſſet ciuis illi[9] loci,vbi natus eſt Adā,vel alij noſtri antiqui,vt Noe, vel ſimiles.q̃ dicere eēt abſurdū. Gl.hic dicit.fateor qd ſequť originē patris tm̄,nō aui:& ſic ceſſat p̄dictū īcōueniēs. Ita tenet gl.hic.& C.eo. l.filios. Cōtra hoc vť tex.iſti[9] l.in fin.ibi:libertini,&c.dum dicit,item qui ex his naſcuntur. Item videtur textus infra eo l.libertus.§.in adoptiua. Dy.dicit q̃ ll.cōtrariæ loquunť,†qñ pater & auus erat eiuſdem ciuitatis:merito ſequitur originē aui. Iſtud eſt diuinare.la.de are.in hoc variauit. Nā hic dixit ſimplr iſtas gl.non dicere verū.ꝑ ll.cōtrarias. Ad illud inconueniens rñ. q̃ quis ſequtur originē patris & aui.nō aūt aliorū parētū antiquorū ita dicit hic. Et ita etiā tenebat hic d. Ol.ſed C. de iuriſ om.iu.l.ij.dicit aliter,videlicet aut nepos naſcit viuo auo.& ſeq originē aui, vt in contrarijs. Aut poſt, eo mortuo & tunc ſecus:vt in iſtis glo.arg.l.emāciparū. in fi.& q̃ ibi no.ſ.de ſena.q̃ puto verum. Si em̄ naſcitur viuo auo,& ſic in eius poteſtate merito eius originē ſequť.ſicut dicimus de filio adoptato, vel legitimato. vt vidiſtis ſ.eo.l.j.† Quæro,circa[c] iſtud primum dictum quo ad qd ſequtur filius originem patris. Tres opi.ſunt in gl. Prima q̃ ſequatur originē patris quātū ad honores,& quātū ad tutelas,quas in loco originis prīris neceſſe habet agnoſcere:vt C.vbi pe.tu.vel cu.l.j.& nō quātū ad alia munera,quę ibi ſubire nō cogiť,nec etiā ibi poterit cōueniri.qd ꝓbat glo.exemplo eius translati ad dignitatē ſenatoriā:vt l.municipes.j.eo.& ſ.de ſena.l.pe. Vñ niſi alias in origine paterna filius cōſtituat ſibi domicilium,ibi munera non ſubit. & idem dicit glo.de eo qui ſequitur originē manumiſſoris.& iſta eſt prima opin. Videamus an ſit vera.& certe in eo qd dicit q̃ quātū ad honores,& ad tutelas ſequitur patris originē,verum dicit:vt j.videbitis. ſed inquātū gl.alleg.ad hoc l.j.C. vbi pe. tu.male dicit:quia ibi dicit, q̃ alicui pōt dari tutor in loco originis paternæ:quod eſt eis commodum.nō autē dicit, q̃ quis ibi cogať eſſe tutor:quia illud eſſet onus.

d Itē in eo[d] quod dici quātū ad alia munera nō ſequitur patris originē:male dicit: vt j.videbitis. Itē in eo quod dicit, quod in origine paterna nō pōt conueniri: male dicit,per l.incola.la j.j.eo.titu.Sed lac.de Are.dicit q̃ in hoc pōt ſuſtineri gl. vt nō poſsit ſibi cōueniri:ſubaudi,ſi ibi nō reperiatur:vt ſ.de iud.l.hæres abſens.j.reſpō. & l.relegatorum.§.dubitandū.ſ.de inter. & rele.qd ſatis pōt eſſe bene dictū. Secunda opi. eſt in gl.q̃ in origine propria ſubit omnia munera. In origine vero paterna,habet locū quod ſ. dicitur. Iſta opin. nō eſt vera:vt j.dicam. Tertia opi.eſt in glo.quod in omnibus ſubit munera ratione originis paternæ,vel manumiſsionis:vt hic,niſi alibi habeat domicilium:quia tūc nihil ibi ſubit oneris,vel honoris:vt C.eo.l.filios. Nec obſtat quod dictum eſt in ſenatore:qa ī eo eſt ſpeciale propter dignitatē:vt liberetur à muneribus municipij ſui. Ita dicit glo. Iſta gloſſ.in eo qd dicit,quod debet ſubire munera in omnibus, dicit verum:in eo quod excipit,niſi habeat alibi domiciliū.dicit male. Et iſta exceptio reprobatur hic in fi.glo. quæ dicit,ſed hoc reprobať C.de muni.& origi.l.fi.per quā legem iſta exceptio reprobatur:in alijs iſta opi.approbatur. Pro hoc j.eo.l.libertus. §.præſcriptio.& C.de incol.l.ciues.& iſta eſt vera quam tenet Iaco. de Are.& Cy.in l.ij.C.de iuriſd.omn.iud. Nō obſtat l.filios. quā glo.allegat ad probandā dictā exceptionem:quia ibi nō dicitur filiū non conueniri in originali ciuitate patris, ſi alibi habeat domiciliū:ſed dicitur non conueniri in originali ciuitate matris,ſi ibi nō habeat domiciliū. Vt igitur tibi liqueat iſta materia,dico:aut loquimur de munerib[9] perſonalibus, aut de patrimonialibus,aut de honoribus,aut de iure conueniendi.

e Primo caſu, illa habet neceſſe ſubire ratione originis[e] ꝓpriē vel paternæ:vt j.eo l.libertus.§.præſcriptio.& C.de incol.l.ciues.& l.fina.C.de municip.& origi.reprobatis omnibus alijs opinionibus ſupradictis. Secundo caſu,ſcilicet de patrimonialibus,tunc certum eſt, q̃ illa ſubit, ſi ibi habet poſſeſsionē,ſ. in loco originis propriæ,vel paternæ:vt j.de cenſi. l. forma.§. ſi vero quis.& j.de munerib.& hono.l.vlti.§.patrimoniorum. & l.reſcripto.§.fi.& C.de mune.& in quo loco mun.ſub.l.j.libro x. Tertio caſu,ſcilicet de honoribus,dico q̃ illa ſubit in loco originis propriæ,vel paternæ:vt ſ.de ſena.l.pe. Quarto caſu,ſ.de iure conueniendi,dic q̃ poterit conueniri in loco originis propriæ vel paternæ:vt j.eod.l.incola.quod eſt verum ſecundū Iaco.de Are.ſi ibi inueniať,per l.hæres abſens.prio reſponſo.ſ.de iudic.& per l.relegatorum.§.dubitandum. ſ.de interdict.& relega. Venio ad ſecundū[f],dicitur hic q̃ domicilium cōſtitutione patris quis nō ſequitur.† quæro,aliquis eſt ciuis huius ciuitatis ex conſtitutione,an iſtam ciuilitatē filius ſequatur? Videtur q̃ non:quia eſt ciuilitas acquiſita,& ſic videtur eadē ratio quæ in domicilio. In cōtrariū facit:qa ciuilitas acquiſita per adoptionē,vel per manumiſsionem, tranſit ad filios:vt j.eadem l.in fi.vt l.libertus.§.in adoptiua. j.eod.ſed ciuilitas quæſita per conuentionem, prædictis æquiparatur, quia vtrūq; fit per conuentionem: ergo&c. Non determino modo

epiſc.& cle.in ij.col. & dicit Bal. in rub. C.ſi.a non cōpeten. iu.allegādo glo.in d. c.ſtatutū.q̃ domiciliū eſt potiſsimū cū iuriſdictione.& adde quæ in ſuperior. dicta ſunt per doct. Adde Spe.in tit. de cōp.iud.§.j.vet.xlij. & ibi Io.An.ſ andi.

¶ Ratione originis. Idē ſequitur gloſ. in l.j.C.de mu.& orig. & cū te Biblium origine incolam autem apud Beryces eſſe,ꝓponas,merito apud vtraſq; ciuitates muneribus fungi compelleris. Et glo.quęrit,quid ſi vtraq; ciuitas munera ſimul imponit. Reſpondet potior eſt originis cauſa lege, libertus. §.ij.j.eo. Fallit ratione priuilegij. C. de incol.l.priuilegia. vide Bar.&q̃ ibi dixi.

¶ Venio ad ſecundum. De l.libertus. §.patris.j.eodem.

Universidad de Deusto Biblioteca

modo: quia ista qõ est in ciuitate Clusina. & forte examinabit in ciuitate ista. Sed dicam de hoc j. eod. l. libertus. §. patris.

1 *Domicilia plura quis habere potest: sed unum principalius altero.*
2 *Animus mutandi domicilium, præsumitur statim, quod quis recedit cum rebus suis.*

2 **Iuris prudentibus.** [a] Vide circa hoc qd no. †per
1 Ber. & Innocẽ. extra de ma-
io. & obe. cap. iiij. vbi videtur dicere, quod quis potest habere plura domicilia: sed vnum principalius altero: vt videmus in Regibus, qui in qualibet ciuitate habent domicilij tamen in
2 vna ciuitate habent principaliter. †Item nota, ꝙ statim cũ qs
b recedit cũ rebus suis de loco, præsumitur habere [b] animũ mutandi domicilium. Ita notatur per Inno. extra de renun. c. iij.

Libertini. Nota ꝙ manumissus sequitur originem, & domicilium patroni, sed filius sequitur tantum originem, non domicilium.

NOn debere cogi. Habuistis de hoc in l. annonam. §. ad legẽ Iul. de annona.

EIus qui. Quid si origo matris ignoratur? dixi §. eo. l. j. Quæro, an in conditione illa quę est aliquem esse comitatensem, vel non comitatẽsem, quis sequatur conditionem patris, vel matris? Dicam vobis j. eo. l. fi. idem rescripserunt, mulierem.

MVnicipes. Nota, & concordãtię sunt in glo. qd est vtile ad multa: videlicet, vt sciamus qui sint citandi, & quibus est fiẽda nunciatio, seu protestatio, quando est fienda ciuitati. Facit ad hoc quod habuistis §. quod vi aut clam. l. aut qui aliter. §. & si forte. Dicam j. de regu. iur. l. non potest dolo carere.

ORdine. Materiã huius principij examinaui ꝗ de ne §. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. pœna grauior. & l. & si seuerior. & l. si Posidonium. C. de his qui not infa. & ibi per Cyn.

In fraudem. Nota contra comitatẽses, qui suas alienant possessiones ciuibus, ficte in fraudem. & ponas hic casum per l. pe. C. de rescin. vendi.

Ius originis. Cum l. sequenti. facit ad id qd dixi de cive huius ciuitatis monachato alibi, quod propter hoc non desinit esse ciuis. Dixi §. eo. l. j. Bart.

IBertus.

1 *Quando pater iussit filium facere contractum, vel officium suscipere, filius non discutitur prius.*

Filium. Oppo. C. de fideiusso. l. iure nostro. Sol. De iure antiquo potest cõueniri prius fideiussor q̃ principalis, vt ibi. Ratio, quia sponte fideiussit. Sed hic loquitur in patre, qui tacite fideiubere videtur: vt l. ij. §. eo. & not. C. de decu. l. j. Idem vidistis in pignore: quia ex tacita hypotheca nõ peruenitur ad pignorum possessores, nisi excusso principali:
c vt l. Moschis. §. de iure fisc. Hodie est idem in quolibet [c] fideius-
sore: nisi fuerit renuntiatum huic beneficio: vt C. de fideiusso.
1 auf. præsenta. †Et ideo si pater expresse iussisset filium suscipere officium, vel alium contractum facere, non deberet filius prius discuti, secundum Iacob. de Aret. vt §. de verb. oblig. l. si seruum. §. an filius. & ibi dixi secundum eum.

Præscriptio. Ante omnia præmitte ꝙ dantur vocationes: vt qui fuerit prior, stet per quinquennium ꝙ non sit prior: vt habetur in gl. licet de iure statutorũ aliter disponatur. Hoc præmisso scias, ꝙ iste §. intelligitur duobus modis. Primo modo, vt intelligatur inter eosdem scilicet municipes, vt habes in glo. super ver. alios. quæ debet stare super verbo, eosdem. & clarius intelligeretur.

Cum simul. Nota quod quis nõ potest habere duos honores in diuersis ciuitatibus. & sic facit ad ea quæ tota die contingunt in ciuitate Perusij: ꝙ quandoq; quis extrahitur rector duarum ciuitatum. Item prædi-
d cta [d] intellige vera, quando duo honores deferuntur simul. &
e eodem tempore: quia tunc præfertur causa originis. [e] Si vero deferuntur successiue, ille præfertur qui prius vocatur. Ita no. C. de incol. l. ciues. in glossa magna.

a ¶ Iuris prudentibus. Adde in prin. Bar. in l. lex Cornelia. §. si tamen. 1. de iur. Et an quis possit habere plura domicilia, adde ca. licet. & not. in cap. ex parte. de foro compe. & in c. dilectus. eo. tit. & ibi an quis possit esse sine domicilio. & Bal in c. dilectus. el ij. de rescript.

b ¶ Præsumitur habere. Cum quis recedit cũ rebus suis, præsumitur habere animũ murandi domicilium: adde Bal. in rub. C. si a nõ cõpe. iudi. & ibi ponit tres modos, ꝙ quos quis amittit domicilium. & adde Bar. in l. domicilium. infra, eod. & quod notat Barto. in l. ciues. C. de incolis. libr. x. & Bart. in l. assumptio 1. eo. in princip. & in l. municeps. 1. eod. & quæ dixi post Barr. in l. lex Corne. §. domum. cum seq. 1. de iniur. & vide in c. fi. de parri. Adde Bar. in l. prædia. §. j. ff. de fun. inst. & adde qd no. Bald. in auth. sed omnino. C. ne vxor pro mari. in viij. col. dixit quod si quis discedit de ciuitate, & vadit ad habitandũ in aliam, eiusdem tamen prouinciæ, non videtur deferere originem. & adde Bal. in rubri. C. de pœna iudic. qui male iudicauit.

c ¶ Idem in quolibet. Adde Bar. in l. si seruum. §. an filius. 1. de verb. obliga.

d ¶ Item prædicta. Vide per Imol. in l. qui duos. de leg. j.

e ¶ Causa originis. Adde gloss. in l. cum in adoptiuis. C. de adopt. in fi.

f ¶ Quæro an. An possessoribus forẽsibus possit imponi collecta, not. Bartol. in l. rescripto. §. fi. hic alleg. & ibi dixi. valet tamen statutum cõtrarium, secundum Bald. in l. j. in vj. col. C. de sent. quæ pro eo. Et de modo, & cautela prouidendi per statutum, vide Bald. in l. fina. in ij. eo. C. sine censu vel reliquis. & vide Bartol. in l. j. C. de muli. & in quo lo. libro x. in antepe. col. & dixi post Barto. in d. l. rescripto.

1 *An possessoribus forensibus possit imponi collecta.*

Sola. Nota ꝙ propter solã possessionẽ. nõ potest quis grauari. Quę
f ro an [f] possessoribus forensibus possit im-
1 poni † collecta? Doct. omnes dicũt ꝙ nõ. Nã collecta est munus, quod imponitur personæ pro rebus: ergo si persona nõ est subdita ratione domicilij, vel originis, nõ
g põt [g] ei imponi: vt hic, & est expressum in l. rescripto. §. fi. j. de mu. & honori. Prędicta vera, nisi ciuitas haberet de hoc speciale priuilegiũ: vt hic. Item hoc nõ habet locũ in ciuitate Perusij, in qua omnia p̃dia effecta sunt tributaria cõis. Et iõ on̄ collectæ imponitur rebus non personis pro rebus. Et sic erũt munera patrimonialia, quæ possunt possessoribus imponi: vt C. de mulie. & in quo loco. l. j. libr. x. & j. de censi. l. forma. §. si vero. hodie vero ciuitates sibi occupauerunt hoc priuilegiũ.

Postliminio. Opp. de l. in libello. §. manumittendo. §. de capti. Sol. Dicit glo. istud est verum, qñ est in alia ciuitate nõ animo cõstituendi domicilij. alias secus: vt in lege cõtraria. Tu dic, ꝙ ibi loquitur in eo, qui vo
c luit recuperare ciuitatẽ Romanã: alias de
necessitate recuperaret domicilij ratiõe originis, quod mutari non potest: vt l. as-
d sumptio. in princi. §. eo. & ibi dixi.

Ex causa. Istum §. intellige in eo, q̃ est manumissus ab homine, ex cã fideicõmissi. Secus si esset manumissus ex cõstitutione, ꝓpter cõtumaciã eorum, qui deberẽt manumittere: tũc enim sequereẽ originẽ testatoris, qñ testatoris libertus efficiẽ. Si enim efficeretur libertus rogati, sequereẽ originem rogati. quod dic vt l. cũ vero. per totã l. §. de fideicõ. liber. & l. neq; infantes. eo. ti. & no. per Azo. in sum. C. de mu. & hono.

In adoptiua. Hunc §. examina vt dixi §. eo l. assumptio. §. filius.

1 *An ciuitas contracta ex conuentione, transeat ad filios.*

Patris. Nota quãdo domicilium est mutabile, ex voluntate habentis ipsum non transit ad filios: secus si nõ est mutabile. Et ex hoc potest solui id, ꝙ quæsiui §. eo. l. assumptio. §. filius. in vlti.
h q. scilicet ꝙ ciuitas contracta [h] ex cõuen-
1 tione † transeat ad filios: quia quis est obligatus ciuitati: nec potest libera voluntate recedere. Pro hoc faciunt alię rationes quas dixi ibi. Facit etiam, quia priuilegia acquisita per dignitatem transeunt ad filios: vt j. eodẽ. l. hij. §. senatores. Pro hac
h parte facit quod videmus in alijs contractibus. Nam contractus mandati societatis, precarij, quia mera voluntate possunt reuocari, nõ transeunt ad hæredes: secus in alijs: vt l. sicut. C. de actio. & obligatio. & lege, in commodato. §. sicut. §. commo. Simile in hac ciuitate constituta ex conuentione. & istam partem puto veram. Non sunt alia.

POMATES.

g ¶ Non potest. Vide Aret. consi. cxxxiij. & Alex. consil. cxij. in ij. parte, secundũ impress. Mediola. & dictum Barto. hic sequitur Roma. sing. lxxx. col. vij. incip. an ciuitas.

h ¶ Ciuitas contracta. Vtrum ciuitas priuilegio quæsita transeat ad hæredes, vel filios, vide Bald. in l. j. C. de par. qui fil. dist. Quid autem si reuocata est cõcessio facta, vtrum etiã intelligatur reuocata quo ad filios? Bal. no. ꝙ sic. in l. nõ plures. C. de sacrosanct.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

eccle.& ad bar.hic adde Bal.in l.ij.ad fi.C.de liber.& eo.liber.

a ¶ In quæstionibus. No.pro notario,& vide tex.& ibi quod Pau.de Castro in l.Callipodius.alias.l.quamuis.§.fi.ꝫ.de solu.

b ¶ Quod maior. In proposito huius legis vide quod no.Bar.in l.j.in princi. & in l.fi.de albo scriben.& adde Bal.in auth.oẽs.ad fi.si vt se ab hæredi.abstĩ.Et ad materiam adde fin.q̃ no.bald. in auth.habita.ĩ iiij. col.dixit q̃ si cancellarius sciẽ scrutinio cognouit aliquas voces dolo daras etiam pōt quartum cōscia men reprobare. Et hunc tex.limita secũ dũ text.in c.scriptũ. de elec.& in c.bone. de postu.præ.videlicet vbi oẽs de collegio vellent facere q̃ vnus, qui nō est de collegio det vocem in collegio.quia tũc non sufficeret, si oẽs vellẽt excepto vno: quia quotiescunque tractatur de admittendo vocẽ autorizabilẽ eius,qui non est de vniuersitate: tunc vnius solius cõtradictio annullat volũtatẽ aliorũ oĩm Dictũ est no.Cõp. q̃ refert Io.an.ĩ nouel.ibi in c.rescriptũ de ele. quod no.Rom l.de pupillo.ĩ prĩ. ꝫ.de ope.no.nun.Itẽ hãc legẽ limita vbi maior ps vellet aliqd statuere cõtra id q̃ iã diu fuisset obtẽtum,& a maiori pre statutũ apparẽte cõstitutione antiqua: q̃ nõ poterit: vt no. Inn.in c.cum omnes de consti.quẽ refert & sequitur Bal.in l.fi. C.de autho. præstã. & in l.p fundũ.ĩ.de ser.ru.prædi.& in l. j.ꝫ.de offi.consu. Itẽ fallit, nisi minor ps vellet facere contra id q̃ iã ipsi ordinassent,secũdũ Inn. in c.humilis.de ma. & obe.& bal.in d.l. fi.licet contra hoc faciat q̃ dixit Bart.in l.omnes populi.ĩ ij. q.prin.prope fi.ꝫ.de iustit.& iure.Nã in faciẽdo statutũ sufficiũt duę partes ex tribus vt no.Bar.ĩ d.l. oẽs pplĩ.ĩ ij. col.deinde in ij.q.princi. dicit q̃ sufficit eadẽ solennitas in destruẽdo q̃ fuit addita ĩ faciendo,nisi dicat qd fallit quo ad hoc.Itẽ limita hanc l.nisi tractemus d reuocatione libertatis in seruitutẽ.tex.est in l.si qs seruũ.§.pe.ꝫ.de reg. re.Itẽ fallit nisi maior pars vellet ratificare extra collegiũ id quod minor pars in collegio decreuisset post datam potestatem aliquid faciendi omnibus: puta quinq̃ & tres ex illis faciunt vnum alij duo faciunt aliud. Nam postea illi de collegio,q̃ dederunt potestatẽ talẽ nõ possunt ratificare id,quod fecerunt illi duo. Tex.est no.in c.in causis.de elec.& no.Bal.ĩ d.l.per fundũ.Item fallit in l.rescriptũ.§.fi.de pac.qñ maior pars creditorũ habẽtiũ tacitã hypothecã vellẽt p̃iudicare creditoribus habẽtibus exp̃ssam. Vide pulchre no.p bar.in l.ij.C.de decu.lib.xj.& in l.stipulatio.in fi.de pa.Itẽ fallit vbi tractaret de remissione vindictæ seu de iure vindicãdi,scdm no.p Ang.ĩ l.ij.ĩ fi.de ver.ob.& bar.ĩ l.iij.§.Cato.ĩ fi.e.ti.

a **In quæstionibus.** [a]Op. C.de supec.tuto. l.eũ.& ꝫ.de sol.l.q̃ si forte.§.j.vbi accusatus de suspecto tutelã quã prius habebat administrare nõ potest.Sol. Quandoque accusatur quis de crimine cõmisso extra officium:& tunc retinet interim officium & administrationẽ:vt hic. Quãdoq̃ quis accusat̃ de crimine cõmisso in officio: & tunc interim retinet officium:sed interim lite pendente interdicitur administratio. quod dic,vt ibi dixi.

Sola domus. Not.q̃ licet quis emat domum in ciuitate,nõ tñ ex hoc est incola, nisi alia fiãt.

Nominati. Op.ꝫ.e.l.ij.So. Aliud in patre,aliud in fideiussore.& sic ĩ hoc cõdõ patris ẽ grauior.

Fideiussores. Hunc §. habuistis ꝫ.de fideiuſ.l.fideiussor magistratũ.& facit ad ea q̃ ibi dixi.

Diuus. Nota q̃ de iure communi ille,qui habet vnũ honorem,non potest refirmari. Fallit in casibus,qui in hac gl.ponuntur.

Ex quod maior pars facit omnes facere dicantur. 19.

b **Quod maior.** [b]Opp.C.d decu.l.nominationũ.Sol.dico q̃ oẽs debẽt vocari,& debẽt esse præsentes duæ partes: tũc quod facit maior pars, præsumuntur oẽs facere, & oẽs facere videntur. †Ita loquitur hic.& no.in l.nulli ꝫ.q̃ cuiusq̃ vniuer.no. Vñ de iure cõi sufficit q̃ partitum vincat̃ p maiorẽ parte:vñ si ex vna parte vnus esset plus alia parte,diceret partitum esse obtẽtũ:tñ ad minus duæ partes dñt esse præsentes,vt dixi. Ad istud op.[c]C.de autho.præstan.l.fi.& ꝫ.de aqua plu.arcẽ. l.si aũt.& l.per fundũ.ꝫ.de ser.ru.prę.cũ si. hic allegatis Gl.nõ soluit. Dyn.extra,de reg.iur.c.omnes tangit.dicit sic. Quędam sunt cõia pluribus vt vniuersis:& tunc q̃ facit maior pars omnes facere videntur: vt hic cũ si. Quædã sunt cõia pluribus vt singulis:& tunc quod facit maior pars, non præiudicat alijs:vt in contrarijs nunc allegatis. Fallit fauore liberationis:[d]vt lege si plures.& l.maiorẽ.ꝫ.de pac.& causa impediẽdæ cessiõis bonorũ:vt l.vlt.C.qui bo. ce.pos. Ita dicit Dy.Contra primũ membrum Dy.est ꝫ.de ma.cõuc.l.j.in prin.vbi tenentur solum hi qui fuerunt præsentes. Sol.quod facit maior pars,omnes videntur facere quantum ad præiudicandum ipsi vniuersitati:sed quantũ ad præiudiciũ singulorum[e] hoc facientiũ,secus:vt in cõtrario. Item ad id op.extra de constitu.[f]capi. Itẽ limita,nisi creditores vellẽt totũ debitũ remittere,vt dixi post bar.ĩ l.ꝫ. §.fi.ꝫ.de pac.Itẽ limita,nisi maior ps veller aliqd facere cõtra ius scdm Cyn. quẽ refert Bar.ĩ l.oẽs pplĩ.ĩ ij.q.prin.ꝫ.de iusti.& iure.licet ibi Bar. videat̃ tenere cõtrariũ.& Bal.etiã videt̃ contra.in l.fi.C.de autho. præstan. & adde,quia glo.in l.ij.C.quæ sit longa consue.dicit quod hæc lex habet locũ in

c ũ oẽs.Sol.dicit ibi Inn.& etiã Ber. tãgit quod facit maior pars,videntur facere omnes:verũ est qñ faciunt aliquid ad vtilitatẽ cõmunẽ ipsius vniuersitatis: secus si facerẽt aliquid ad vtilitatẽ singulorũ: qa tunc oẽs debẽt cõsentire,vt ibi. Itẽ cõtra istã partẽ facit in aut.de defen.ciui.§.fi.ibi nullo reluctãte,&c. Ex quo apparet qd vnius cõtradictio impediret.Sol. specialis casus est,in quo omniũ cõsensus requiritur. Ex prædictis primum membrum Dy.debet subdistingui. quod facias per teipsum. Ad secundũ mẽbrũ dicit ipse, quod fit à maiori parte,nõ p̃iudicat alijs, qñ est cõmune pluribus vt singulis. Fallit fauore liberationis & cessiõis.Ita dicit Dy.dico q̃ sunt plures alij casus, in quibus fallit. Primus qñ qs vult vti re ad eũ vsum ad quẽ est destinata:vt l.in tantũ.§. in cõc.ꝫ.de re.diui.& ꝫ.cõi diui. l. si ædes. & de vsufruct.l.arboribus.§.nauis.Fallit etiã fauore administratiõis pupilli bonorũ,vel debitoris absentis vel fugiẽtis: vt l.iij.§.fi.ꝫ.de cura.bo.dã.l.ij.in prin. & de bo.autho.iud.pos.l.fi.in prin. Tertio fallit fauore dirimendarum litiũ:vt ꝫ. de re iudi.l.duo ex tribus.& l.item si vnus.§.fi. ꝫ. de arbi.fallit etiam in casu l.si plures.ꝫ.de

g pact.sed possumus dicere[g] q̃ ibi est fauor liberatiõis.& sic claudatur sub exceptione Dy.tñ in casu,etiã si oẽs nemine contradicẽte cõsentirent,nõ valeret qd actũ est:vt si facerẽt l.prohibente:vt l.iubem[a]. §.sciẽtes.C.de sacrosan.ecc. Nõ sunt alia.

Facto constituitur domicilium,quando quis cum rebus suis recedit. 20.

Domicilium. Aduerte. dico q̃ facto trãferr domiciliũ, qñ quis cũ rebus suis recedit:†vt no. extra de renũcia.c.iij.per Innoc. & dixi ꝫ.eod.l.assumptio.§.iuris prudentibus.

Fideiussor simpliciter intercedens,an teneatur ad usuras si principalis tenetur,remissiuè. 21.

Eucius Paulus. Quæro,quę est ratio hui[s] legis. Respondet,quia principalis ad vsuras nõ tenetur:vt j.eo.l.constitutionibus. & ideo non tenẽtur fideiussores.& secundũ hoc cessant omnia contraria hic facta in gloss. Quando autem principalis tenetur ad

c vsuras,vtrũ fideiussor simpliciter intercedens teneat̃:dic vt l.quæro.ꝫ.locati. & l. centum Capuæ.ꝫ.de eo quod certo loco.

Si pater misit filium ad studendum,an expensæ debeãt fieri de communi,si pater decedat.

Idem respondit. Nota q̃ hęredes patris tenent̃ p munere iiũcto viuo prĩ: sec[d] p

vol.ij.& Barba.in d.c.cum omnes.col.xvij.& in c.cum M.col. xxxviij.in fi.& seq.co.ti.& in c.cũ cã.col.iij.de offi deleg.& Alex.consi.xl.vol.ij.

d ¶ Liberationis Vide in l.rescriptum.in princip. ꝫ. de pact.vbi per docto.

e ¶ Ad præiudiciũ singulorũ. Vide gl.in l.ij.C.quæ sit lõga cõsuetudo. Alex.

f Oppo.extra de consti. Adde Bal.in l.fi.C.pro socio.

g ¶ Possumus dicere. An hoc sit verũ,vide qd dixit Bar.referendo Cyn.in l. omnes populi.in ij.q.prin.ꝫ.de iustitia & iure.qd dixi ꝫ.sed ibi loquitur etiã in his qui habẽt potestatem statuendi contra legem.

eo quod

electione, & in his quæ singulorũ prouident vtilitati,non in his quæ pertinent ad obligandũ vniuersitatẽ:vt ex contractu conuenire possint,& nõ ad obligãdũ singulos de vniuersitate. Et de materia vide Hosti. in sum.de cõstit.§. qñ. versi.sed cũ ecclesię. Item limita hanc legem, nisi minor haberet iustam cãm cõtradicendi, secundũ gl.not.in c.cupiẽtes. §.ij.de elec.in vj. Itẽ limita ĩ casu c.pastoralis.d rescr. Vbi ad materiã vid gl.& vide ĩ rub.de arb.ĩ vij. char.& quod ibi dixi. Item limita nisi minor pars esset discretior & firmior aut sanior.c.quia,p̃ter.in vers.saniori. de elect.& not.Imo. in l.Pōponius. alias incipit, si vni.de re iudi. Et quid si Potestas datur antianis & vni alij de collegio: & in electione sunt omnes antiani:& minor pars alterius collegij & omnes admiscem faciant maiorem partem,an possint eligere,vide Bal.in l.fi ad scribatũ.C.de appella.Et an hæc ratificatio possit fieri in cameris vel in loco nõ cõsueto.dic q̃ nõ secũdũ Bar in d.l.oẽs. populi.in ij.q.princ. & est tex.& ibi no. in l.etiã.§.fi.ꝫ.de nactis.& nunquid fœminæ admittantur, vide Imo.in l.ij.ꝫ.fi. de verb.obl.& Bar. in l.j.de legi.Itẽ limita istã legem nõ habere locũ in criminalibus,vt sentit glos. in c. milites. in lvj. distinct.

POMATES.

c ¶ Ad istud opp.An qd fecit maior pars, oẽs fecisse videntur,vide ad istã l.Ro. sing. suo.& Pau. de Cas. l.iubemus nullã.C. de sac.san.ecc.& Felĩ.ĩ c.cũ oẽs. col.j.de cõstit.& col. viij.cũ iiij.seq.& aliquid p Barb.in cõs.j.col.iij. vo.j.& cõsi. vij.col. vj.& seq.vo.j.& Felĩ.in c.iij.co.iiij.de re iud.& in c. cũ causa. col.iiij.ĩ fi. & seq. de re iud.Barb.in cõsi. xxvij.col.iij.& seq.

Universidad de Deusto

eo ꝙ inuũgitur mortuo patre. Et per hoc dicit Dy. ꝙ si pater misit filium ad studium, & postea decessit, ꝙ expẽsæ studij de
1 bent fieri de cõmuni † ex eo ꝙ pater viuens istud onus suscepit: arg. ff. famil. ercis. l. ex parte. §. filius. & l. si filia. alias, si vni. §. idem scribit. & s. de col. bo. l. j. §. sed an id. Sed ego determinauit, contrarium. Ratio: quia illæ leges loquuntur qñ pro munere iniuncto pater erat iam obstrictus & obligatus: merito illa obligatio transit contra hæredem. Sed quando pater mittit filium ad studium, non est obligatus pater ad complendum studium filio: vnde eo mortuo non est aliqua obligatio quæ transeat contra hæredes.

1 *An vir teneatur soluere collectas pro fundo dotali.*

Idem respondit constante. Iste ẽ valde no. casus. Op. &
1 videtur ꝙ vir debeat soluere collectas pro fundo dotali †: vt
a §. de impen. in re. do. fa. l. neque. Sol. quædã sunt[a] munera patrimonialia: & in istis ille debet subire qui possidet: vir autẽ possidet: ergo &c. Quædam in sunt munera quæ imponũtur personæ pro rebus: & ista etiam debet subire vir: vt in lege cõtraria. Facit in Spe. de cen. §. nũc dicendũ. ver. fi. Quædã sunt munera mere personalia: tñ in eis habetur respectus ad substãtiam. Exemplum. dicit statutum, nullus possit esse prætor nisi habeat bona æstimata mille libris. Isto casu ad bona dotalia non habetur respectus: vt hic. Ita debet intelligi l. ad subeũda. C. de decur. Tene menti prædicta.

1 *Minor potest creari decurio: licet minors ætate durante non habeat vocem.*

Imperator. Not. quod potest creari decurio minor: †
1 tamen donec est minor xviij. an. nõ habet
b vocẽ in consilio.[b] & videbitis j. tit. j. l. spurij. §. j.

1 *Venditio rerum fiscalium semper videtur fieri sub pacto addictionis in diem: secus in venditione rerum ciuitatis, nisi habeat priuilegium.*

Idem respondit, si ciuitas. Not. ꝙ venditio rerum fiscalium
1 semper videtur fieri sub pacto addictionis in diem †: vt hic, & C. de fide instru. & iur. hastæ. l. si tempora. lib. x. Item nota ꝙ in ciuitatibus secus est, nisi de hoc habeant legem propriã. Quæro quid vult dicere legem propriam. Dicit gl. a. priuilegium. Idem dicit C. de vẽ. re. ci. l. j. & l. ij. Tu potes dicere nullam propriam legem, hoc est propriũ statutum. Potest enim ciuitas facere statutum ad suam vtilitatem inter suos ciues: vt hic, & l. Antiochensium. supra de priui. credi.

1 *Vidua retinet domicilium viri.*

Filii.

Vidua. Not. † ꝙ mulier retinet domicilium viri mortui[c].
1 Ratio quia videtur stare in primo matrimonio,
c donec est vidua: vt l. fi. C. de bo. mater. et not. in l. j §. exact. C. de rei vxo. actio. Vtrum autem mulier dicatur esse ciuis illius ciuitatis vnde est vir, dicam infra eo. l. fi. §. item rescripserunt mulierem.

Relegatus. Intelligit glo. quo ad onera, non quo ad honores. Tene menti pro cõfinatis, vt ibi sortiantur domicilũ: & sic possunt conueniri, vt hic.

1 *Abbas effectus episcopus, si propter turpitudinem perdit episcopatum, non recuperat abbatiam.*

Senator. Dicit Dyn. & est casus, ꝙ si aliquis abbas eligitur in episcopum: & postea remoueatur ab
episcopatu propter suam turpitudinem, non recuperat abba
1 tiam, † nisi specialiter impetret.

1 *Miles & doctor efficiuntur ciues illius ciuitatis, ubi stipendia merentur.*

Vniceps.

Miles. Glo. intelligit istã legẽ, ꝙ efficiatur ciuis illius lo-
1 ci, vbi meretur stipendia. † Ita no. C. de incolis. l. ciues. quod est not. ꝙ stipendiarij sunt ciues istius ciuitatis, do-
d nec hic merentur stipendia. Idem in doctore,[d] qui est miles legalis militiæ. Idẽ in rectore & prælatis ecclesiæ: vt dixi. s. e. l. j.

1 *An bona sit consequentia: actio descendens ex statuto est stricti iuris: ergo statuta sunt stricti iuris. ꝙ sic.*

Constitutionibus. Text. ibi: ex detrimento. i. propter malam administrationem. quasi dicat, non ex eo ꝙ in vsus suos

a ¶ Solu. quædam. sunt. Vtrum quis soluat collectam de bonis dotalibus, et quæ bona veniunt æstimanda, &c. in c. imponenda collecta. vide Bar. in l. priuat. C. de exe. mun. lib. x. & Spec. in titu. de cẽ. §. j. ver. si. & qd' leg. et no. in l. j. C. de mul. & in quo loco. lib. x. dixi in l. iij. §. actor. ff. de re iudi. & no. Bart. in l. neque. supra de impensis.

conuertit: sed ex eo ꝙ Rempublicam p culpam lęsit. Op. §. de vsu. l. cũ quidã. §. pe. Sol. Dicit gl. hic honor fuit delatus: ibi vero minus. ar. j. de mu. & ho. l. honor. j. rñ. & §. j. Tu dic secũdũ lac. de Areti. ꝙ ibi tenetur, quia pecuniã publicã in vsus suos cõuertit: hic vero, quia p culpã male administrauit: vt ex tex. colligitur. Dy. inducit
1 hanc legem in ar. † ꝙ statuta sunt stricti iu
e ris. quod apparet: quia actio descẽdẽs[e] ex
f eis est stricti iuris[f]: cũ vsuræ nõ veniãt: vt hic videtis. Aduertatis, quidam semel ad hoc opponebat ꝙ ista non est bona cõsequentia: actio descendẽs ex statutis est stricti iuris, ergo statuta sunt stricti iuris. & probatur sic, Actio descẽdit ex contractu iuris gentiũ, & cõstat ꝙ actio est ciuilis. Itẽ contractus sunt facti: vt §. de curatorio. l. cõsilio. in fi. & tñ ex eo descẽdit obligatio, quæ est iuris: vt Insti. de obli. in prin. Itẽ vsucapio est iuris ciuilis: & tamẽ per eã acqritur dñium, qd est de iure gentiũ. Breuiter, veritas est, ꝙ cõsequentia tenet. Pro cuius euidentia debetis scire ꝙ q̃dam sunt quæ respiciunt effectũ: quædã sunt, quæ respiciũt originẽ: in his quæ respiciunt effectũ, tenet cõsequẽtia, de qua loqtur hic, verbi gratia: effectus alicuius rei est bonus: ergo res est bona. Ita in ꝓpositio effectus statuti est stricti iuris: qa' producit actionẽ stricti iuris: ergo ipsum statutũ est stricti iuris. quod apparet. Inst. de actio. §. actionũ. vbi dicitur, q̃ actiões sint bonæ fidei, & quæ stricti iuris. de contractu tamẽ nulla fit mẽtio, et tñ ille contractus dr̃ stricti iuris, q ꝙ ducit actionẽ stricti iuris: et ille cõtractus dicit bonæ fidei, q producit actionẽ bonæ fidei: vt l. cõsensu. in fi. §. de actio. et obl. et §. de dona. l. eũ qui. Similiter illa obligatio dicit diuidua & indiuidua, cuius effectus est diuiduus vel idiuiduus: vt l. in exceptiõe. §. secunda species. §. de ver. obl. In his vero q̃ respiciũt originẽ, loquũtur cõtraria, vt cũ dico obligatio orit d̃ iure gẽtiũ, ergo &c. actio q̃ oritur ex obligatione, est de iure gẽtiũ. et eode mõ loquuntur alia contraria: vnde ibi in his quæ respiciunt originem: hic ĩ his quæ respiciunt effectum.

1 *Plures magistratus repræsentant vicem vnius, et quomodo.*

2 *Officia videntur concedi secundum consuetudinem, sicut cõtractus simpliciter confecti præsumuntur confecti secundum consuetudinem.*

3 *Sententia lata per vnũ ex pluribus iudicibus sine alijs quãdo valeat, remissiue.*

g Magistratus.[g] Not. ꝙ plures magistra-
1 tus repræsentãt vicẽ vnius. † qd' põt intelligi dupliciter. Primo qa si deliq̃rint: vt nõ puniat̃ qlibet insolidũ: sed oẽs vna pœna, vt l. auferr̃. §. fi. §. de iur. fis. et de pub. et l. si multi. et l. tres tutores. §. de admi. tu. Secdo mõ põt intelligi, vt oẽs habeãtur loco vnius. quasi diceret, eorũ officiũ est indiuiduũ, et cuilibet eorũ vr̃ cõcedi ĩ solidũ: vt §. eo. l. Imperator. qd' dic vt ibi.

b ¶ Imperator. In cõsilio. Minor non habet vocem in consilio. adde tex. in l. ad rem. j. de mu. & hon. &c. Bar. in l. de pupillo. in princ. & ibi Iac. de Are. t. de ope. no. nun. & ibi dixi late post Bar. in leg. spurij. §. j. j. titu. j. & quod notat Bald. in l. fi. C. de testa. mili. & vide c. ex ratione de æta. et quali. et gl. no. in c. ex eo. de ele. in vj. in vers. suffragium. & Spe. in ti. d̃ syndico. §. j. in verb. seruus æta.

c ¶ Filij. §. vidua. Viri mortui. Hoc intelligas Verum, si honeste viuat. & probat tex. no. in §. fi. in authen. de resti. & ea q̃ parit in xj. mẽse &c. Vide in materia Bar to. in l. item legati. ff. de leg. iij. & in l. necessarij. de ver. sig. et il. hisolis. C. d̃ rem. do. vbi omno vide Bal. & sic habes hic, et in l. fœminæ. ĩ. de sena. ꝙ mulieres coruscãt radijs maritorũ, etiã vidua: tamẽ si trãsit ad monasteriũ, perdit dignitatẽ, quam ex persona viri sortiebatur. xxij. q. ij. in c. scripsit. i gl. & etiã posset inferri, an verum sit id, quod not. gl. et Bart. in l. Titia Seio. §. vsu. de leg. ij. Et quæ mulier dicatur vidua, vide Bal. in l. fi. C. de plag. & quod retineat nobilitatẽ viri, no. Bart. in l. fi. de verb. sign.

d ¶ Municeps. Idẽ in doctore. Doctores dicuntur ciues in loco, in quo habent stipendium & stipẽdia rij. quod multũ not. idem sequitur d. Flo ri. in c. fi. de paro.

e ¶ Cõstitutionibus. Actio descendens. An actio descendẽs ex statuto sit stricti iuris: dic ꝙ sit, vt hic idem Barto. in l. oẽs populi. ĩ. de iustitia et iure. et Bald. in l. contractus. in prin. C. de fide instru. Et ad materiam vide ꝙ no. Barto. in l. nec et. ĩ. de adopt.

POMATES.

f ¶ Stricti iuris. Vid Pau. de Ca. ĩ l. iij. C. de legi. statuta ergo debent stricte intelligi. et vide Ale. cõs. x. col. j. et volu. ij. & xcvj. col. fin. & vol. j. et clxvij. eo. vol. ij. col. j. et clxxxix. col. ij. eo. vol. & cviij. colum. ij. volu. iij.

g ¶ Magistratus. Istũ tex. no. all. Bal. ĩ l. in. ĩ iij. eo. C. de cõst. pre.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Ea quæ. §. magiſtratibus. Quilibet magiſtratus. Dixi poſt Bar. in d. l. fina. hic alleg.

b ¶ Caſmate perijt. Quomodo qs poſſit perdere domicilium & ciuitatem: adde ꝓ bannitus ad ſui incommodũ nõ perdit domicilũ l. ad cognitionem, q. bus de cau. i poſ. ea. et l. Papinianus exuli. de minõ. & not. in l. adul. in princi. ī. de adul. Tu vide Bart. in l. fina. ī. de leg. & Ang. in q. Bono. in ij. q. & quę dixi poſt Bar. in l. ſi is q reus. in ij. col. ī. de publi. iud. & ꝓ no. Bar. in l. damni. §. damni. ff. de dam. infec.

c ¶ Inter conueniẽtes. Poterit prorogari. Adde Bal. in l. teſtamenta. C. de teſta. et Bal. in l. j. ī. de iudic. & Bal. in l. cum Papinianus. aliqui habẽt in l. nemo. i ver. ſed op. contra. & adde Bal. in l. repetita. de epis. & cleri. & in l. certa ratiõe. C. qui prouo. & moder. in d. l. j. ī. de iudi.

POMATES.

d ¶ Qui ex vico. An autem recognito vico videatur & recognitum territorium loci, vide Oldra. cõ. cxxj. eriam vide ad hanc l. Barba. conſi. iiij. col. vij. vo. j.

Item no. ꝓ officia videnť concedi ſecundum conſuetudinẽ: † ſicut & contract⁹ cõfecti ſimpliciter præſumunť cõfecti ſecũdũ conſuetudinem: vt l. ſi prius. ſ. de aqua plu. arcẽ. & l. quod ſi nolit. §. qa aſsidua. ſ. de ædi. edict. Quærit glo. † vtrum ſententia lata per vnum ex pluribus ſine alijs valeat? & dicit quod nõ. quod intellige ſe dundũ diſtinctionem poſitam in l. Pompo. ſcribit. alias incipit, ſi vni. ſ. de re iud.

1 *Magiſtratus municipalis, hoc eſt defenſor ciuitatis, de iure communi non habet merum & miſtum imperium: & qualiter hoc intelligatur, remiſsiue.*

2 *Magiſtratus municipalis hodie fauore minorum poteſt reſtituere in integrum.*

3 *Magiſtratus municipalis non põt mittere in poſſeſsionem ex primo decreto, niſi cauſa damni infecti.*

EA quæ. Magiſtratibus.

Nota † ꝓ de iure communi magiſtratus municipalis, hoc eſt, defenſores ciuitatũ, nõ habẽt merum & miſtũ imperium. ꝓ intellige vt plene ſcripſi ſ. de dã. infec. l. j. Secũdo not. † ꝓ magiſtratus municipalis non põt in integrum reſtituere. Ad hoc oppo. C. vbi & apud quem. l. ſi. Iſta eſt vera ſol. quod hæc lex hodie in hoc corrigitur per illam, qd' quilibet magiſtratus a poſsit reſtituere in integrum fauore minorũ. Tertio no. † ꝓ magiſtratus municipalis non poteſt mittere in poſſeſsionẽ ex primo decreto. Ad hoc op. de l. j. & l. iiij. §. duas. ff. de dam. infec. dicit gliibi ex primo decreto: hic vero ex ſecundo. quod non eſt verum: quia hic de primo decreto loquitur. quod apparet quia dicit, rei ſeruandæ cauſa: vt l j. ſ. quib. ex cau. in poſ. ea. Dic ergo quod eſt ſpeciale in cauſa damni infecti, in qua magiſtratui municipali permittitur interpoſitio primi decreti. Itẽ contra hoc opp. de l. cognitio. §. fi. C. de offi. eius cui mand. eſt iuriſ. Sol. cognitio bene poteſt demãdari: ſed ipſa miſsio nõ.

EIus qui.

Opp. de l. aſſumptio. §. fi. ſ. eo. tit. Solu. quod hic dicitur domicilium: ſubaudi, tantum. Iſta eſt vera: quia etiam domicilium ſequitur.

1 *Incolatus etiam probatur, quando quis habet in loco maiorem partem fortunarum ſuarum.*

Si quis negotia.

No. tex. mirabilem ad probandũ qualiter contrahitur incolatus: & etiam quando quis habet in loco maiorem partem fortunarũ ſuarũ: vt not. j. eo. l. de iure. in prin. & ibi dicam.

2 *Qualiter contingere poſsit quod quis habeat originem, & non domicilium.*

Domicilium duobus modis accipi poteſt.

3 *Ciuitas capta ab alia ciuitate non perdit iura ciuilitatis: ſecus ſi capiatur ab hoſtibus populi Romani: & ſic capiatur cum toto territorio.*

Ciuilitas alicuius ciuitatis perditur, quando ciuitas cum toto territorio caſmate perijt.

4 *Ciuitas quod perdatur quando paſſa eſt aratrum, uel quando ciues omnes de ciuitate cum toto territorio receſſerunt, & iuerunt ad alium locum.*

Ciuitas Callij fuit deſtructa & repoſita in alio loco eiuſdem territorij.

5 *Ciuilitas alicuius loci perditur per priuilegium, & per pœnam.*

Ciuitates Tuſciæ priuatæ fuerunt per Henricum Imperatorẽ à priuilegio & ciuilitate.

Celſus. Si quis inſtructus.

Ad hunc text, oppo. † vt ꝓ qs non poſsit eſſe ſine domicilio. Nam ſaltem habet domicilium ratione originis, quæ mutari non poteſt: vt ſ. eo. l. aſſumptio. in prin. & C. eodẽ. l. origine. Solut. Dicunt quidam, aliud eſt habere domicilium: aliud originem, quod gl. nõ placet. quę dicit, ꝓ qui habet originũ, habet & domicilium. Vnde etiã infantes ſtatim cum naſcuntur, habent domicilium: vt ſ. eo. l. aſſumptio. in fi. & l. filij. j. reſpon. ſ. eo. Contra hoc dictum videtur j. de ver. ſignifi. l. prouinciales. Sol. domicilium põt accipi duobus modis. Vno modo pro habitatione: & tunc licet quis ſortiatur originem, põt tamẽ non ſortiri domicilium: hoc eſt, habitationẽ non habere. Alio modo põt aſſumi domicilũ ꝑ quodam iure conueniendi, & munera ſubeundi, & iſto modo verum dicit gl. qui habet originẽ, habet domicilium: & ſecundum hoc remanet contrarium: quia nullus videt, q nõ habeat domicilium ratione originis. dicit gl. hoc põt contingere

b quia terra vnde oriũdus eſt, caſmate perijt[b]: vel eſt capta, vt Troia: vt l. cum loca. ſ. de reli. vel paſſa eſt aratrũ, vt l. ſi vſufr. ſ. qui. mod. vſusfr. amit. vel omnes receſſerunt: & ſic facta eſt inhabitabilis: vt l. iij. in prin. ſ. de coll. illi. vel per priuilegiũ deſinit eſſe ciuis: vt ſ. eo. l. filij. §. ſenatores. Ita dicit gl. Sed in eo

2 † ꝓ gl. dicit de ciuitate capta: intellige ſi eſt capta ab hoſtibus populi Romani, vel a Sarracenis: quia tũc perditur omne beneficiũ ciuilitatis illius ciuitatis. Secus ſi vna ciuitas capiatur ab alia: vt l. ſi quis ingenuam. §. fi. ſ. de capti. & quod no. in l. hoſtes. eo. ti. Item intellige. qñ ciuitas capta eſt cum toto territorio. Si enim aliquam partẽ ciuitatis vel territorij retinẽt, in eo retinerẽt ius ciuilitatis: argu. C. de iure emphy. l. j. & ſ. de acq. poſ. l. quod meo. §. fi. Ius enim ciuilitatis non eſt proprium ciuitatis, ſed totius territorij: vt j. eo. l. qui ex vico. & de verb. ſig.

3 l. pupillus. §. territorium. † Item quod dicitur de ciuitate, quæ caſmate perijt, eodem modo intelligo, quod perijt ciuitas cũ

4 territorio. † Item quod dicitur de ciuitate, quæ paſſa eſt aratrũ vel quando omnes receſſerunt, ſcilicet de ciuitate & territorio. Si enim receſſerunt de vno loco, & iuerunt ad alium locũ eiuſdem territorij, eadem ciuilitas dicitur, & eadem ciuitas, ꝑ ea quæ dicta ſunt ſ. quia ciuitas reſpicit vniformiter totũ territorium. Iſtud cõtingit in marchia in ciuitate Calij q̃ fuit deſtructa in vno loco & repoſita in alio eiuſdem territorij. Pro hoc facit ſ. de aqua quoti. l. hoc iure. §. ſi aquã. Sed ſi receſſerũt de vno loco, & poſtea tranſtulerunt ſe in locum alterius territorij: tunc illa ciuitas eſſe deſinit. & ita loquiť hic glo. Pro hoc facit quod no. per Inn. extra, de ver. ſignifi. c. abbate. in fi. Vlti

5 mo dicit gl. † qd' ꝑ priuilegiũ eſſe deſinit. eod. modo dico ſi ꝑ pœnã. Nã puto ꝓ ſi aliqua ciuitas per ſnĩam Principis ſit priuata omni iuriſdict. õe & ciuilitate, ꝓ ipſo iure perdit: ſicut dicimus in priuato cõdẽnato: vt l. qd' ad ſtatũ. & l. q vltimo. ſ. de pœnis. et iõ dico ꝓ ciuitates Tuſciæ quæ fuerũt cõdẽnatæ ꝑ Imperatorẽ Henrichũ, & priuate beneficio & priuilegio, & ciuilitate, paſſæ fuerũt tũc capitis diminutionem, & amiſerũt tunc vſumfructum ſi quem habeant, & ciues illarum ciuitatũ deſierunt eſſe ciues: licet propter potentiam illarum ciuitatũ fieri non poſsit executio, & dicantur vagabundi: & poſſunt vbiq; conueniri. Dic vt no. ſ. de dam. infec. l. iiij. §. prætor. ver. quod ſi nec habitationem. vbi eſt gloſſella contraria huic glo. & illam approbat Richar. licet alij voluerint ſeruare contrarium.

Domicilium.

Hunc §. examina, vt gl.

1 *Prorogatio iuriſdictionis in magiſtratum non poteſt fieri niſi in eadem ſpecie.*

INter conuenientes.

Quæro vtrum magiſtratus poſſit prorogare iuriſdictionem, vt poſsit cognoſcere de cauſis meri & miſti imperij? Reſpondeo, non. Nam proroga

1 tio † debet fieri in his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei. vnde ſi habet iuriſdictionem in cauſis pecuniarijs vſque ad certam quantita

c tem, in cauſis pecuniarijs poterit prorogari[c], non in cauſis meri & miſti imperij, quæ eſt alterius iuriſdictionis. Sed ſi habet iuriſdictionẽ in cauſis miſti imperij: tunc in cauſis miſti imperij poterit fieri prorogatio. Et idem puto in eo, qui habet iuriſdictionem meri imperij: vt poſsit fieri prorogatio in cauſis meri imperij. quod dic vt lege prima & ſecunda, ſupra de iudicijs. & per doctores in lege ſi qui ex conſenſu. C. de epiſc. audien.

INcola.

Nota iſtam legem. Opp. de l. aſſumptio. ſ. eodem. dic vt ibi dixi. Bar.

d

QVi ex uico.

[d] Hanc legem dimitto nunc. legã alias.

NIhil eſt.

Dic de hoc vt videbitis infra eodem, l. de iure. in principio.

Roma

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Incola. Vide Bar. in proposito huius l. in l. fi. j. de ver. signifi. aliter p Bar. in l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dā. infect. & hoc pro collecta & oneribus. quid autem de exemptis ab his, vide sing. dictum An. in l. j. §. si quis tutor. ff. quando appel. vbi per Moder.

b ¶In æstimo. No. q si fecisti res tuas describi in æstimo, nisi alteri idoneo faceres ipsas æstimari, æstimū non sufficeret, si alio te transferres. Et ita no. sequitur Bald. in authen. sed & periculum. sine censu vel reliqu. Rom. idem in l. si publicanus. & adde qđ no. Spe. in ti. de cler. coniug. §. j. ver. ad huius. Et adde quod no. Roma. in l. is cū quo. in princi. supra de aqua plu. arcen.

c ¶Et faceret. Nota ad liberationē rei, de qua quis debet soluere gabellam: & si contingeret rem alienatam esse in æstimo deberet tantum vna collecta solui, non duæ: sicut pro vno contractu nō debēt solui duæ gabellæ: vt no. gl. in l. honorem sustinenti. j. de mu. et hono. et emptore nō soluente tenebit vēditor pro futuro, ex quo res est in suo æstimo scripta: ar. gl. in l. inter debitorem. ff. de pact. adde gl. in l. j. C. de mul. & in quo loco. & l. j. C. de imp. luc. descri. li. xj. & firmat Bal. in l. j. §. qđ cuiusque vni. no. in ij. q. & quid si non est adscripta in æstimo emptoris, vide Bald. in l. si negotium. C. de neg. gest.

d ¶Quærit glo. Et p id quod dicitur in hoc ver. dicitur q si contingeret aliquos tempore collectæ esse de vniuersitate, sed non fuisse tempore contractæ obligationis, ppter quam imponitur collecta, q tunc non teneantur. l. prouidendum. hic alleg. ibi Bar. et Speculum in titu. de censi. §. j. versi. quid si aliqs rusticus. et Bal. in l. j. quod cuiusque vniuer. no. in ij. q. firmāt hoc, nisi contingeret istum de nouo venientem succedere in locū alicuius de vniuersitate: puta, qa res illius emisset: quia tūc tenerentur ad onera præterita et futura l. murilegulorū. C. de muril. lib. x. Bene facit quod habetur ff. l. apud Iulianum. §. si hæres. de lega. j. & in l. cū possessor. ff. de censi. Si autem fortē aliqui de vniuersitate tēpore contractæ obligationis & tempore collectæ recessērant: recessus non liberat recedentes a collectis ratione præcedentis obligationis. & quod dicitur in glo. hic sequitur Spec. in d. §. j. ver. quid si rusticus. & Bal. in d. l. in iiij q. Ad quod vide quod tetigit Bal. in l. ff. C. de censib. et censitor. et Ioan. And. in d. §. j. in addi.

1 *Roma ideo dicitur communis patria: quia quilibet ibi potest conueniri, & quilibet de imperio Romano est ibi ciuis.*

At que alias Roma.

Quæro, ad quid dicatur cōmunis
1 patria Rom. † Respondeo: quia quilibet potest ibi conueniri: vt gl. dicit. Præterea quilibet de imperio Romano est ibi ciuis vt no. C. de incol. l. ciues. et l. hostes. supra de capti. facit quod dicit s. eo. l. j.

1 *Incolatui quis renunciare non potest postquam collecta est imposita: sed quantum ad munera mere personalia sic. & num. 2.*

3 *Qui fecit se allibrari & æstimari in loco, quando possit recedere.*

4 *Incola quòd non teneatur ad collectam pro debito contracto in communitate antequam ibi contraheret incolatum.*

Incola quando uideatur destinatus muneribus iam cōtracto debito uel iam denunciato consulibus.

5 *Municeps qui post collectam impositam est effectus cōuersus alicuius monasterij, an teneatur ad collectam. q sic.*

6 *Transiens de una uilla ad aliam, tenetur ad collectas impositas in prima uilla, de qua recessit.*

a Incola. [a] Ista est bona lex
1 & multū not. † Post quā est iam imposita collecta, non potest quis renūciare incolatui, nisi soluat h. d. Quæro, qualiter dicatur quis muneribus destinatus. Dicit gloss. per impositionē: vt quia erat iam imposita collecta. Nā & ante pōt libere recedere: vt l. nihil. s. e.
2 † Quæro, quid si fecerit se allibrari et æstimari in loco, an possit inde recedere. Et videtur q nō. Dicit gl. in l. fi. in prin. C. de pæquatoribus. lib. xj. Sed certe gl. debet dicere de cen. & censi. et peræquatoribus. Istud quod dicit gl. est verum in illis oneribus quæ iniungūtur personæ p rebus,
b quæ assignantur in æstimo. [b] Nā non potest renunciare, nisi forte illas res vēderet
c & faceret [c] alteri idoneo ad soluēdā collectas poni in æstimo: ar. l. ij. et auth. ibi posi
3 ta. C. sine censu vel reli. Quātum † vero ad munera mere personalia pōt incolatui renunciare, quando vult: vt l. nihil. s. eod. Et hoc videtur velle gl. j. eo. l. de iure. ī pri
4 ci. † Quærit gl. [d] quid si erat iam cōtractū
d debitū vel iam denunciatū consulibus illius terræ: an per hoc videatur incola muneribus destinatus. Glo. dicit in prin. quādo debitum erat contractum, videtur destinatus oneribus, hoc est, collectis q imponuntur pro illo debito. Sicut enim partem rerū suarū recipit, ita & onus p parte sua subibit, vt l. j. in fi. supra de colle. illi. Ita dicit gl. hic. an ille q redit, debeat habere partē rerum, quæ erant in cōmunitate, dicam in leg. j. supra de colle. illi. tamen quātū ad propositum, puto gl. dicere veritatē. sufficit enim q cā, ppter quā collecta imponitur, habuerit originē eo tpe, quo ille erat in illa cōitate siue societate: vt l. si vnus ex socijs. in principio. supra p socio. puto tñ q si debitum erit contractū in cōmunitate, antequam ille ibi contraheret incolatum, nō tenetur soluere collectam, quæ imponeretur pro illo debito. Et ita tenet Dy. & alleg. C. de decur. l. prouidendū. li. x. Ego allego. C. vt nullus ex vica. alie. pro debi. tene. l. j. lib. xj. Circa secundum quando denunciatum erat cōsulibus illius terræ, quod fit quando ciuitas maior imponit collectam et denunciat cōsulibus comitatus, vt eam soluant, tunc dicit gl. idem, q videtur destinatus, et non potest recedere nisi soluat, quia ei imposita videtur, ar. s. eo. l. municeps. Item quæ
g ro [g] quid si † aliquis municeps post colle
5 ctam impositā fiat cōuersus alicuius monasterij? Videtur q non sit idem, imo sit liber ab oībus oneribus: qa perijt psona et ei9 res: ar. s. p socio. l. verū. §. fi. Ecōtra videtur q sit idē: et q possit monasteriū cōueneri reuocatoria, vt s. quæ ī frau. credi. l. omnes. §. Lucius. gl. non determinat. Dy. tenet istud vltimum. Quidā vero dicunt contrariū, quasi in conuerso non præsumatur fraus: sicut nec in moriente: vt l. ex hoc edicto. §. sed heredē. s. de ali. iu. mu. cau. fac. Puto Dy. verū dicere: quia etiam in cōuerso præsumitur fraus: vt l. qui sub prætextu. C. de sacrosan. eccl. Nec obstat d. l. hoc edicto. §. sed hæredē. qa ibi loquitur in moriente, in quo nulla præsumitur
6 fraus. Et prædicta † tenemēti propter eos q quotidie recedūt de vna villa, et trāsferūt se in aliā villā, vel efficiuntur cōuersi.

1 *Exercēs actum alteri mandatum sub certo salario, salarium petere potest & actione præscriptis uerbis. & nu. 2.*

3 *Non restituens literas ei, cui mandatum restituendi susceperat, incidit in crimen falsi.*

4 *Abradens nomen alterius, & apponens suum, committit crimen falsi.*

5 *Tutor, qui fecit sibi relinqui in testamento illud, quod testator erat pupillo relicturus, tenetur pupillo ad duplum. & idem in quolibet alio.*

f Titio. [f] Qui exercet † actū alte
1 ri mandatū sub certo salario, salarium petere pōt. h. d. not. est lex ista. Et formātur hic tres qōnes, & solū respōdetur ad primam, vt vides. Ad istam legē oppo. ex dolo suo nemo debet cōsequi actionē, vt l. itaque fullo. supra de fur. Glo. respōdet q nō lucratur, qa illud viaticum tenetur restituere illi Titio, cui in veritate mittebatur. quod an sit verum infra dicam. Sed ista sol. non est bona: qa contrarium dicit, quod quis ex sua improbitate non debet consequi actionem, sed hic consequitur, sed non in effectu, secundum gloss. Dic ergo quod iste non consequitur ex sua improbitate actionē. Nā in eo, ex quo oritur actio, nō deliquit, sed in alio sic, vt infra ostendā. et dixi in l. itaque fullo. Et pro huius declaratione est videndum, qua actione ipse petat viaticum suum. Dicunt quidam quod petet actiōe ex locato contracto p illas literas.

¶Et quid si bona tempore statuti collectantis pro censu sunt laicorū, postea transferuntur ad ecclesiam. Dic q transeunt cū onere, quo tenebantur. ca. j. de immuni. eccle. xviij. qō. j. c. iustas. c. j. de immuni. eccle. in vj. l. iij. C. de exactio. tribu. c. si damnū. xj. q. j. xxiij. q. v. c. si tributum. facit l. omnes. C. sine cēsu, vel reli. De quo per Archid. et Ioā. Andre. in d. c. j. de immunit. eccle. lib. vj. et Bald. in leg. rescripto. in §. sciendū. de muner. et hono. et Bald. in leg. placet. C. de sacrosan. eccle. et in l. neminem. eo. tit. et in authē. itē nulla cōitas. C. de episco. et cleri. Quid de eo qui emit possessionem ab eo q nunquā soluit collectas: an prosit emptori vide Ioan. Andre. in Spec. de censi. §. nūc dicendum. in iij. col. et Bart. in l. lici. in fi. ff. de publi. & Specu. in tit. de immuni. eccle. in fin.

e ¶Item quæro. Add quæ dixi post Bart. in l. is cum quo. ff. de aqua plu. arcē. Facit quod not. Bart. in l. quidam. & l. qui de relicta. C. de decurio. lib. x. et glo. in auth. de manda. princi. §. sed etiā suspicientes. ¶Quid si collecta imposita est rebus forēsis, qui effectus est ciuis, vel ecōtra, an teneatur, vide Bal. in l. penul. in fi. C. de fideicommis. et vide Spe. in ti. de cēsi. §. j.

POMATES.

f ¶Titio. Ad istam legem vide omnino Bal. in c. ex parte decani co. ij. ad fi. de rescript.

f ¶Titio. No. in hac lege q hic est tex. q ex falso officio quis consequitur salariū. et est singul. casus secundum Bald. in l. non dubium. in xij. col. C. de legib. et ibi etiam vide Bart. in versi. oppo. de l. Titius. in glo. mag. iuxta principiū. Quid autem de creditore an teneatur ponere rem pignoratam ad suum æstimum: Bal. dicit q non, in l. cū notissimi. in iiij. co. C. de præscriptio. xxx. anno. Et quid si collecta imposita est vel æstimum est factum cū hoc quod debeat solui singulo anno tantum, & postea bona decrescūt, vide Guliel. et alios in l. id quod ff. de constitu. pecu. & adde ad materiam Bar. in leg. j. §. si cohæredem meum ad legem Falcid. & adde qđ Bal. in consi. factū tale est quid laicus. dixit, q si clericus successit laico, cogitur ad collectas impositas præteritas soluendas, non ad imponendas per nota hic. et in lege fi. §. ad huiusmodi. de muneri. et hon. et in leg. falsa. §. sed et si. supra de cōdi. et demonstra. et vide supra dicta in hac colum. et adde quæ dixi post Imol. in l. apud Iulianum. §. si hæres. de leg. j. circa istam glo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Crimen falſi. No. quod non reſtituens literas committit falſum. Adde ꝙ no. bar. in l. ij. C. de fal. & vide no. i l. ſi qs in graui. §. ſi tabulis. ad Syl. Alex.

b ¶ Abraſit nomen. Qui abradit nomen alterius, & ponit ſuum. incidit i crimen falſi. Et dicit Bal. per iſtum tex. in rub. de fide inſtru. in xix. colũ. ꝙ qui falſat literas priuatas alterius, punitur.

c ¶ Titius. Valet pactum. No. quod valet pactum de vendendo pignora nulla monitione facta. Adde gl. & Bald. in l. creditor. la ij. C. de diſtra. pig. & in l. ſi. C. de iure do. impe. per Bal. per illũ tex. & plene in l. ſi cõuenerit de pigno. act. vbi vid bar. & pau. de caſt.

d ¶ Mirabili glo. not. Ad intellectum huius gloſſ. aduerte: qa Bartol. in l. quidam conſulebant. ī. de re iudica. & in l. ſi quis ex aliena. de iudic. ſequitur iſtam glo. ſingula. & in l. ij. ī. ſi qs in ius vo. videt eriã idem tenere. tñ concludit conſuetudinẽ ſeruandã. & ideo dic ꝙ in practica ſeruatur contra iſtam gl. & hoc tenet Roſ. in libellis per rationes ſuas. & Iaco. & Pet. quos omnes refert Bar. in d. l. ij. & facit quod habet in c. ſuper literis. de reſcri. & in l. j. & ij. C. de ſportu. coniuncta d. l. ſi quis ex aliena. & in c. ſtatutum. de reſcrip. & in Cle. quia ſæpe. de elec. Et not. docto. in d. l. quidã. & per hoc dicũt docto, maxime in d. l. ij. quod quando eſt contentio inter dominum & vaſallum certe hoc caſu quia ipſe dominus videt certare de ꝓprio cõmodo, non poterit cognoſcere d causa. c. cæterum. de iudic. & ibi per Imo. & iõ tunc pares curiæ debebunt de cauſa cognoſcere. c. j. de queſtio. ſeu. apud pares termi. cap. j. an apud iudi. vel curiam de ſeu. termi. & cap. imperialem. §. penul. de prohi. ſeu. alie. ꝙ Feder. ibi latiſsime per Bal. Et hoc forte verum, quando dominus feudi recognoſceret ſuperiorem: ſed ſi non cognoſceret, tunc ipſe idem poſſet iudicare l. proxima. ī. de his quæ in teſta. delen. Ad qd vide quod no. in l. j. & ꝙ ibi dixi. C. ne quis in ſua cauſa. & adde ꝙ Bal. in d. c. j. an apud iudi. vel curia. dixit ꝙ dum gl. iſta vult iudicem repelli, non ſolum propter ipſius intereſſe totale, ſed etiam ꝓpter intereſſe particulare burſale ipſius dixit, caue: quia ibi loquitur quando eſt de iuriſdictione, ſed quando eſt certum, nõ repellitur ordinarius propter commoda vel incommoda contractus vel delicti: vt ī. de iuriſdi. om. iu. l. qui iuriſdictiõi. Sed quãdo eſt dubium de iuriſdictione, non poteſt in caſu dubij pronunciare ſe iudicem. & ita intelligitur hic no. per gl. ſecundum Bal. & vide gl. no. in c. ſtatutum. §. ſancimus. q incipit ꝓ aduocatis. & illam no. de reſcrip. in vj. Et omnino in materia huius gl. vide not. Inn. in c. verũ. de foro cõpe. Adde o no. Bal. in c. j. apud quẽ vel quos. & ibi etiam ꝓ eum, nunquid ea q tangunt beneficium principis poſſunt ꝓ aliũ quã per principem expediri. De quo in c. cum veniſſent. de iudic. in nouella. Et hanc glo. ſequitur d. Antonius in c. cæterũ. ſed Imo. ibi dicit ꝙ hæc gloſ. ſingula. non eſt ſine dubio, ſaltem quando paruũ eſſet commodum ſportularũ, cum illud veniat in conſequentiam. & ſic non debet extendi. arg. l. j. ī. de auth. tuto. & præſertim, quia propter cõmodum non præſumũt induci ad iudicandũ contra ius. c. & ſi q. ſtiones. de ſimoñ. & addũ quod dominus Flo. in c. paſtoralis. de reſcrip. in princi. tenet hanc gloſſam. licet Imo. in l. quidã conſulebãt. de re iudic. eam reprobet ꝓ §. ne autem. in auth. de iud. ſed dominus Anto. in c. ſuper literis. de reſcript. dicit ad iſtam gl. qd multum debet conſiderari quantitas ſportularum, an eẽt valde magna, an vero parua: & etiam iudex, an eſſet talis ꝓſona quæ veriſimiliter non moueretur ꝓpter tale commodum. c. ſtatutum. de reſcrip. in vj. inſequitur Imo. in d. l. quidam. in xxvj. col. & vide omnino Bald. in l. iij. ſupra ſi quis in ius voc. non ierit. & ibi per Barto. & illud tene. & contra iſtam gl. tenet Ioan. And. in additio. ſpe. in titu. de accuſa. §. j. verſiculo, itẽ generaliter.

¶ Potes dicere, qd ſi quæſtio vertitur ſter partes ſimul cõcordes ex parte vna & iudicem ex alia: opinio ſeruetur glo. hic & etiam ſentit gl. no. in c. ſtatutum in verbo, copiam. d reſcrip. in vj. ſecus ſi inter partes tantum & Imol. in d. l. quidam. in xxiij. col. & ibi Bal. item limitaniſi expreſse videretur iudex ſuſpectus in hoc articulo ſeu moideri: vt patet ex nota. per Imol. in d. l. quidam. in xij. col. in fine Ange. & bal. ibi & idem ſentit gloſſa in l. ſecũda, et

est enim contractus, qui epiſtola cõtrahit vt l. cõſenſu. ſ. de actio. & ob. Nec obſtat ſi dicis iſta epiſtola nõ fuit deſtinata Lucio ſed alteri, ſ. Titio: quia debes intelligere ꝙ ibi nomẽ ꝓpriũ nõ fuit expreſſum tanctꝫ ſignificatiuũ certę perſonę, ſed magis exprimebat vt ſignificaret eũ qui illud officiũ impleret: arg. ſ. de ver. ob. l. eũ q ita. §. te & Titium. ſ. de pac. l. tale pactũ. §. fi. Facit l. cũ poſt. §. j. ſ. de admi. tu. Et hoc vt tenere Iaco. de are. quod non placet. Nã dicitur hic in tex. colluſione facta. Sed ſi p̃dicta ſolutio eſſet vera, nulla fuiſſet colluſio. Præterea, hic mandabat certæ perſonæ certũ officiũ: ergo videtur electa eius induſtria: vt l. inter artifices. ſ. de ſol. Dicẽdum † eſt ergo quod hic petatur ſalarium actione præſcriptis verbis ſeu in factum. Cum enim alteri mandaret illud officiũ conſtituto certo ſalario æquum eſt huic implenti ꝙ tale ſalarium det. ꝙ eſt notandum: quia ſic de facto põt contingere. Facit ad hoc C. de re. permu. l. j. facit etiã C. locati. l. excepto. & quod ibi no. & de agri & cenſi l. dñi prædiorũ. lib. xj. & ꝙ ibi no. Et ſecundũ hoc apparet, ꝙ iſte non deliquit i illo actu, ex quo actio orit, ſ. in porrigendo decretũ principi: ſed deliquit in alio, ſ. in colludendo. Secundo opp. & vt ꝙ Titius prius poſsit petere ſalarium: vt ſ. de nego. geſt. l. ſi pupilli. §. ſi quis pecuniam. Sol. Aut quis recipit pecuniã ꝓ ſorte ſimpliciter: & habet locum lex cõtraria Aut recipit pecuniã perferendã alicui rõne oneri ſubeundi: & tunc non poteſt petere pecuniam niſi onus ſubeat: vt hic, ar. ſ. de ali. & cibaria. leg. l. liberis. §. ab hæredibus. Itẽ op. & vt ꝙ titius poſsit petere pecuniam, cum per eũ non ſteterit quo minus impleret officium: vt l. ab adminiſtratione. C. de leg. Sol. Aliud in vltimis voluntatibus, vt ibi: aliud in cõtractibus: vt hic. ꝙ plene dic vt l. ſi vno. §. item cũ quidã. ſ. loca. ſcilicet qñ non remanet per eũ quid iuris ſit. Venio ad ſecundam † qõnẽ: & quæro in quod delictum incidit is, qui non reſtituit literas ei, cui reſtituere mãdatum ſuſceperat. Iſta qõ non ſoluitur hic in tex. nec in glo. Dicunt quidã ꝙ incidit in crimen ſtellionatus. Ego puto ꝙ incidat in crimẽ falſi [a]: qa literas alteri pandit & manifeſtauit: vt l. j. §. is qui depoſita. ſ. de fal. & ſ. de pœnis. l. ſi quis aliquid. §. qui vi ui. & §. ſeq. Venio † ad tertiã quæſtionẽ. & quæro in quod delictum incidit qui abraſit nomẽ [b] alterius, & poſuit nomẽ ſuum? Rñ. cõmittit crimẽ falſi: vt l. j. §. qui in rationibus ſ. de fal. Quæro vtrũ iſte ſic abradens teneatur illi Titio, cui mittebatur. Glo. dicit qd ſic, vt l. qui nomine. ſ. de fal. Aduerte fateor quod ei tenet actione in factum deſcendente ex crimine falſi, non vt petat illam pecuniam tanquã ſalarium ſed vt petat ſuum intereſſe: quod põt eſſe plus vel minus: vt d. l. qui nomine. † Vltimo, gl. inducit iſtã legẽ in ar. ad q. ſi tutor fecit ſibi relinqui in teſtamento illud qd teſtator pupillo volebat relinquere, ꝙ nõ teneatur reddere pupillo. De hoc habes gl. in cõtrarium ſ. de leg. ij. l. Lucius. §. Sẽpronia. Dyn. ſoluit ꝙ tenet ad duplũ eius ꝙ pupillo teſtator relicturus erat. & idem eſſet in quolibet alio: vt in auth. vt nul. iu. §. & hoc peruenit. & idem tenebat domi. Oldra. Tu dic de hoc aliquantulum lati[9], vt no. per Cy. C. arbi. tute. l. quicquid. vbi gl. tangit iſtam quæſtionem.

1 ☞ *Pactum de uendendo pignore nulla notificatione præcedente ualet.*

Titius. Si ſequentes officiales approbant nomẽ contractum a pręcedentibus: præcedentes a periculo liberentur: ſecus ſi non approbauerint. h. d.

1 No. caſum quod valet † pactum [c] de vẽdẽ
c do pignore nulla notificatiõe pręcedẽte.

1 ☞ *Iudex non poteſt cognoſcere de incompetentia, quãdo ipſi aliquid applicetur.*

2 *Incolatus quando nuda uoluntate, & quãdo facto opus ſit, ut poſsit mutari.*

Forenſis, qui in loco habet mercantias, quando poſsit ibi conueniri.

Incolatum ſortitur quis in locis ubi habet maiorẽ partẽ fortunarum ſuarum.

3 *Quando eſt contentio cum aliqua ciuitate de aliqua uniuerſitate, uel de homine ſingulari: apud quem erit cognitio.*

De iure. Iſtud principiũ legit duobus modis. vno mõ ſecũdm Dy. alio mõ ſecũdm Iaco. de Are. et Old. ſecũdũ lec. Dy. diuido ſic. Primo loqt qñ ciuitas vẽdicabat aliquem in ſuũ ciuẽ: & intelligas aliquẽ ſingul. vel vniuerſitatẽ alicuius villæ. Secũdo loquit qñ aliquis negat ſe eſſe ciuem vel incolã alicuius ciuitatis. Secunda ibi: cum tamen in tex. ibi: prædium quibus ſubeſt vtraq; ciuitas, quæ eum ad munera vocat. & hoc Secundum Dy. Sed ſecundũ Iaco. de are. legitur aliter: qa primo loqt qñ eſt cõtentio inter duas ciuitates, quæ ſunt ſub diuerſis præſidibus: quia tunc vtraq; pręſes ſimul cognoſcit: vt hic ī tex. dum dicit p̃ſidum prouinciarum, in plurali. hoc probatur extra de reſcrip. c. paſtoralis. & c. cum cõtingat. Secundo loqtur qñ eſt contẽtio inter priuatum & Rempli. & hoc ſecundũ Ia. de are. & Old. credo, ꝙ vtraq; lect. ſit bona. Op. ꝙ nemo debeat eſſe iudex in cauſa propria, vt C. ne quis in ſua cau. l. j. Sol. dicit gl. hic ad præſidem nullũ pecuniariũ commodũ pertinet: & ideo ſi ad eũ ſpectaret cõmodũ, quia debet habere commodũ ipſe ſuper hoc cognoſcere nõ poſſet. Vide gl. ſuper verbo, prouinciæ.

1 † Ex hac mirabili gl. [d] no. ꝙ qñ iudici ap-
d plicatur decimum, quod ipſe non poteſt cognoſcere, an ipſe ſit iudex cõpetens: ſed debebit cognoſcere alius. & ſic debet determinari. lege ſi quis ex aliena. ſupra de iudicijs. & quod notatur in lege ſecunda. ſupra, ſi quis in ius vocando non ierit.

2 Secũdo † op. ꝙ ſup incolatu nõ poſsit eſſe contẽtio: cum poſsit mutari libera voluntate: vt ſupra. eo. l. nihil. Sol. Dic glo. Quidam eſt incolatus, qui conſtituitur ſola voluntate: & ille põt nuda volũtate mutari.

Qui

Universidad de Deusto Biblioteca

Quidã incolatus constituitur ideo, quia habet maiorẽ partẽ fortunarũ suarum: vt l. ciues. C. de in col. & no. in l. hæres absens. §. de iudi. Et hoc non põt mutari nuda voluntate: sed opus est facto: vt l. domiciliũ. §. eo. quod no. quia per hoc vidi se mel quendam forensem cõuentũ pro quibusdam mercatijs, quas habebat in ciuitate opponebant quod nõ debebat ibi cõuenirí: cũ ibi non sortiebatur forum. Respondebat quidã solẽnis aduocatus, imo sortitus: quia hic habet maiorem partem fortunarũ suarũ. Cõstat enim ꝙ hic habet istas mercãtias, nec cõstat ꝙ alibi habeat alias seu aliud domiciliũ: ergo est incola. & forte nõ male dicebat, nisi probaretur alibi habere aliud, vel nisi pbaret ꝙ alias mercãtias habebat tanquã trãsiens nõ tanquã ibi requiescẽs, ar. l. eius. §. Celsus. §. eo. Vbi solue ꝙ hic dicitur de iure incolarũ, i. ciuium ponitur enim quãdoque improprie: vt j. eod. l. Imperatores. §. item rescripserũt, mulierẽ. et ibi dicam. † Quæro, quando est cõtentio cũ aliqua ciuitate, apud quẽ debeat agitari causa? Respondeo, aut est contẽtio inter duas ciuitates, quæ vendicãt tertiũ singularem hominẽ vel vniuersitatẽ: aut inter illum qui vendicatur et vendicãtẽ. Primo casu aut vtraque ciuitas subest eidem præsidi: & ille erit iudex, vt hic no. in prima glo. Aut subsunt sub diuersis præsidibus: et tunc aut vna ciuitas est in possessione, alia non: aut neutra possidet. Primo casu, est iudex præses illius ciuitatis q̃ possidet, quæ sustinet locũ rei: vt l. ij. C. vbi in rem actio. Si vero neutra possidet: tũc vterque præses simul cognoscet: vt hic in prin. & extra, de rescrip. c. pastoralis. & c. cũ cõtingat. Si vero est cõtentio inter ciuitatẽ, & eum, qui dicitur ciuis, tunc aut ille negat se ciuem, et agit corã præside, cui subest ciuitas, cui negat se ciuẽ. vt hic. ij. rñ. Aut ciuitas eũ vẽdicat: & tũc aut erat ĩ quasi possessiõe illius ĩcolatus: et tũc erit p̃ses illi' ciuitatis q̃ vẽdicat: vt C. vbi qs de curiali vel coh. l. j. & quasi p̃ totũ ti. Si vero nõ est in quasi possessione: et tũc vendicabit eũ corã præside illo, cui subesse se dicit: quia actor sequitur forum rei: vt l. iuris ordinem. C. de iurisdi. omnium iudic. Si vero dubitatur vtrũ sit in quasi possessiõe vel nõ cognoscetur summatim coram iudice, sub quo nunc est: et sic remittetur: vt C. vbi cã status. l. j.

Libertos. Not. libertos in duobus locis subire onera, scilicet in loco originis patroni, & in loco domicilij. Adde tertium, scilicet in loco domicilij patroni: vt l. assumptio. in fi. supra eo. et l. filij libertorum. in prin.

1 *Matrimonium non legitimum quo ad duo habetur pro legitimo.*

Mulieres. Quæro vtrũ matrimoniũ non legitimum habetur pro legitimo † quo ad aliquid. Glo. hic dicit ꝙ quo ad duo, scilicet quia committitur adulterium. Item quia patri ius occidendi datur. quod forte nõ est verum: vt dixi in l. marito. §. fi. supra de adulte.

1 *In iuramento intelligitur excepta authoritas superioris.*

2 **Imperatores.** [a] Not. ꝙ in iuramento intelligitur excepta authoritas superioris. † Non enim valet iuramentum quo quis iurat non facere. quod superiores præcipiunt.

Item rescripserunt. Hic habeo tractare aliqua. Hic videtur quod prius cõueniantur principales quam fideiussores. Contra in l. iure nostro. C. de fideiuſ. dicit glo. subaudi, maxime. Tu dic hic specialiter, vt l. iiij. §. fi. et ibi no. infra de admi. rerũ ad ciuita. ptinen.

1 *Mulier desponsata per verba de præsenti, licet non traducta, mutat domicilium.*

2 *Concubina non mutat domicilium, nisi quando se transfert cum maiori parte fortunarum suarum, vel habitatione.*

3 *Vxor efficitur ciuis illius ciuitatis, unde est vir.*

4 *Mulier alibi nupta an desinat esse ciuis illius ciuitatis unde originem habuit. quod sic.*

5 *Statutum quod forensis non possit emere in loco, an comprehendat mulierem de illo loco oriundam alibi nuptam.*

6 *Comitatensis nupta ciui non efficitur ciuis: nec ciuis nupta comitatensi non efficitur ciuis.*

7 *Filij quando sequãtur conditionem patris, & quando conditionem matris.*

Item rescripserunt, mulierem. Dicitur hic, quãdiu nupta est. quæro quid de vidua? Respondeo, idem quandiu est vidua: vt supra eo. l. filij. §. vidua. † Quæro, quid de desponsata? Respondeo: si est despõsata per verba de futuro, non mutat domicilium: secus si per verba de præsenti, nondũ tamẽ deducta: vt §. eo. l. ea quæ desponsa-
2 ta. et ibi gl. † Tertio quæro, quid de concubina? Respondeo, nõ mutat domiciliũ sicut nec mulier, quæ illegitime nupserit: vt §. e. l. proxi. in fin. quod dico, non mutat scilicet propter amasium, sed possibile est ꝙ mutaret, scilicet ex proprio animo: vt quia ibi transfert maiorem partem fortunarum suarũ, vel sedem ibi collocaret.

3 † Quæro, vtrum vxor efficiatur ciuis illius ciuitatis vnde est vir, an fiat solum incola. Tex. hic videtur dicere eã incolam: nec scio legem dicentem, quod efficiatur ciuis. Gl. tamen in l. ciues. C. de incolis. dicit ipsam effici ciuem. similiter ĩ l. origine. C. de muni. et ori. lib. x. Et quod hic dicitur, incolam, improprie loquitur. quod satis puto verũ: arg. eius quod diximus de filio adoptato. supra eo. l. j in princi. et qa
4 efficitur vna caro cũ viro. † Vlterius quæ
b ro, [b] an desinit esse ciuis illius ciuitatis vñ originẽ habuit mulier alibi nupta? Videt quod non, quia origo mutari non potest: vt l. assumptio. in prin. §. eo. tit. Contrariũ determinat gl. C. eo. l. origine. quod videt probari per l. cum quædam puella. §. de iurisdi. om. iud. & C. de mu. et in quo lo. l. j. li. xj. Si em̃ in loco originis nõ põt cõuenirí ad aliqua munera personalia: vel vocari ad honores vel trahi ad causas, videtur ꝙ ciuis illius ciuitatis non remaneat. Nõ
c obstat l. [c] assumptio. in princ. §. eo. quia hic est casus specialis secundũ gl. Et hoc in-
5 ducebã † alio anno in quadam quæstiõe: Statuto ciuitatis cõtinetur ꝙ forensis nõ possit emere in illo territorio: quæritur vtrum mulier de illa ciuitate oriunda alibi nupta possit ibi emere? qd dicemus? Breuiter possumus sic dicere, ꝙ originem mutat quantum ad omnia, per quæ persona mulieris possit trahi et separari a seruitijs viri. & iõ nõ potest ibi vocari vel trahi ad honores vel munera vel ad iudicia, vt dictum est. et ita loquuntur iura §. alleg. quo ad alia nõ mutat originem: arg. d. l. assumptio. Sicut dicimus in simili in liberta nupta voluntate patroni, quia remanet liberta, non tamen quo ad operas. et sic ibi posset emere, quod est æquius. Et si quis eã occideret, puniretur tanquã occidens ciuem. et credo ꝙ gaudeat alijs priuilegijs
6 ciuium. † Quero, quid de comitatensi nupta ciui, an efficietur ciuis. Videte, ista q̃stio est vtilis. Finaliter, vt dixi vobis. §. e. l. j. ista qualitas comitatensis est quædam adiectio, per quam denotatur nexus ad maiora onera: non autem est significatiua domicilij vel incolatus, cũ omnes ciues et comitatenses vnum habeant domicilium: vt l. qui ex vico. supra eodem & ideo pu-
d to [d] quod comitatensis non efficiatur ciuis et quod ciuis nupta comitatensi non efficiatur comitatensis: vt C. de agri. et censi. l. ne diutius. et l. diffinimus. vbi est expressum vt statim dicã. Sed cõtra hoc facit multũ C. de ser. fug. l. fi.
7 & qd ibi no. † Quero, cũ vxor [e] nõ sequãt in prædictis viri cõ-
e ditionẽ, an filij sequantur cõditionẽ patris vel matris quãtum ad hoc vt dicãtur cõmitatẽses vel ciues: habeo istã qõnem p̃ difficili, videtur ꝙ debeãt sequi conditionẽ matris, vt l. si q̃. et l. ne diuti'. C. de agr. et cẽsi. cũ cæteri casus, in quibus reperiãt, quod in huiusmodi conditionibus filij sequãtur conditionem

ibi sequitur Bartol. supra, si quis in ius voca. non erit. et ibi Pau. de Cast. et An. in l. j. C. ne quis in sua causa. & vide ꝙ no. Bart. in l. præscriptione. in iiij. col. ad fi. C. si contra ius vel vti. publi. & in l. ij. ĩ. fi quis in ius voc. nõ ierit.

a ¶ Imperatores. In iuramento intelligitur excepta persona superioris & eius authoritas. & nota qd in hoc authoritas patris vel episcopi dicitur superioris: vt innuit in pulchra quæstione post Federic. de Senis. in c. cũ contingat. de iureiurã. et late Ioan. Andre. in regula, in malis.

b ¶ Vlterius quero. Verũ mulier nupta desinat esse ciuis loci originis: adde Cy. & Bal. in l. iuris. C. de iurisdi. om. iudi. Bald. in rub. ĩ. solu. ma. in princ. et Bal. i l. cum quædam puella. de iur. omniũ iud. Pau. de Castr. in leg. rei iudi. §. fi. ĩ. sol. matrimon.

¶ Adde Pau. de Castro consil. cxcv. & ibi an onera patrimonialia ibi subire teneatur.

POMATES.

c ¶ Non obstat l. Vide Alex. consi. lvj. in vol. j. col. vlt. in ij. dubio. et Feli. ĩ per. decreta. col. xv. & in c. super eo. col. i. ad fi. et seq. in princi. de testa. et Card. consilio cxxxv. & Alex. cõ. lvj. col. fi. volu. j. vbi vult ꝙ talis tantum dicitur de agnatiõe patris. et Capra. cõ. xxj. col. iiij. et Feli. in c. nouit. col. j. et ij. de iudic. et in c. j. in fi. de spon. et Alex. consi. xx. ad fi. vol. ij. et cõsil. xxij. col. ij. eo. vo. ij. vbi dicit quod ẽt dicitur de patris agnatione. et consilio c. vol. iij. col. j. et col. ij. vbi dicit quod mulier dicitur de forovi ri. et ibi etiam ponit de quo foro intelligitur.

d ¶ Et ideo puto. Ad de Bald. in l. in adoptiõe. C. de adoptio.

e ¶ Quæro cũ vxor. Vide per Cano. in c. fin. de ser. non ord. et quæ dixi post Bart. in l. assumptio. §. j. ĩ. eodem.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Dicatur nobilis. An dicatur filius militis, qui natus est ante militiā & vide plene in d.l.imperialis. §.is illud.per glo.de nup.& ibi Bar.eriā & bal.ibi tenet opi. Bar.hic in quæstiōe hic formata.& bar. in l.si senator. C.de digni.lib.xij. & vide quod ponit Bar. in l.j.C.de episco.& cleri.sed vtrum stāte statuto quādo nobilibus pœna augeatur vel antianis, vel potestatibus: quid in eo qui de proximo exiuit de officio antianatus vel potestarie, vide Roma. dubitantem in l.si quis in graui. §. de his. ad Syllania.

b ¶ Eos qui Iudaicā. Iudæus non potest esse doctor.adde no. per bal.in ru.ē.de iustitia & iure.& bar. in l.fi.C.de iudę.

c ¶ Minores. Vide Bartolum in l. Lucius.§.ij. ē. titulo. j. & ibi dixi ꝙ minor non dat vocem in conci. & adde Bar. post Iaco.de are.in l. de pupillo.in princ. de oper.noui nunci. capit.ex eo.de ele.in sexto. capitulo sedo de æta.& qualita.& idem tenuit Bald.in l.fina.C.de test.militis.& in l.exigendi. C.de procur. Quod limita nisi etiam pupillus haberet administrationē iure successionis naturalis: quia tunc administrāt, & omnes actus facit cum tutoris authoritate, per ca. grādi.de supplē. negli.prælā.in vj.vt in filijs regum & baronum: sed quid si quis est maior saltē decē & octo ann.in qua ætate quis subdiaconus esse poterat per clemen.generalē.de ætate & qualita.& ibi hoc videt tenere Ioan. An.scilicet quod tunc dare possit vocem in cōcilio.Et idem etiam videt dixisse Barto. in d.l. Lucius.§.pen. j.ri.i.sed Bald.in dicta l.fi.C.de testam. mil. contrarium tu omnino vide not.p gl.& quod omnino Bal.in d.l.de pupillo.& per Bald.facit ex.no.in c.statutū. de rescriptis.Sed an de consensu eorū de cōcilio pupillus possit dare vocē fuit cō Innocen.in c.scisciatu.. de rescriptis. quam refert Angel. in l.cum prætor. de iudi.& eo casu, quo posset habilitari.nō sufficeret consensus maioris partis: sed ēt necessarius oīm patris, sint casus speciales:vt in dictis legibus no.sed hic non est de illis:ergo &c.

Aduertatis, breuiter dico sic: quantū ad seruitutem & libertatē, sine dubio partus sequitur conditionē matris, vt l.partum. C.de rei vendi. Sed quātum ad honores & munera quæ conferuntur ratione ciuilitatis, seqtur cōditionē patris::vt l.j.ē.eo. Item ad alīs conditiones, per quas qs obnoxiatur, & eius libertas minuitur: vt in quæstione proposita est aduertendū: qa quædam est qualitas, quæ nullo mō pōt congruere mulieri:vt decurionatus officium & similia:tunc in hoc matris condō non attenditur, sed semper patris:vt C.de decu.l.nullus.& ibi de hoc est text.notab. Quædā sunt qualitates quæ possunt indifferenter congruere & patri & matri: vt in quæstione ꝓposita:vt esse ciuē vel comitatensem esse adscriptitium vel adscriptitiam & similia. Et in istis est regula quod quis sequatur conditionē matris vt dicta l.ne diutius. & l.si qui.de agri.& cē. Fallit in casibus ibi no.inter quos est hic casus de comitatensi, dum excipit ibi casum l.diffinimus.eo.ti. Nam debetis scire ꝙ quidam sunt adscriptitij, qui sunt multū adscripti glebæ:& debent semp morari in fundo:& de illis loquitur. d.l. ne diutius.cum si. Quidā sunt, q vocantur inqlini seu coloni:qui licet teneantur colere agros, tamē possunt morari vbi volunt:& de istis loquitur l.diffinimus.& tenet ibi gl.& Azo in summa de agric.& censi. & isti proprie sunt comitatenses, qui tenent colere agros.& possunt morari vbi volunt. Tene ista menti.

1 ☞ *Qui uocatur perusinus, ex hoc solo nomine non sequitur quod sit de Perusio.*

2 *Nomina propria ad placitum imponuntur.*

Item rescripserunt.

Nota hunc §. ex quo habes quod si quis vocatur Perusinus: non sequitur quod ex solo nomine sit de Perusio. Secundo no. † ꝙ nomina propria non sunt significatiua, sed ad placitum imponuntur:vt l.si quis in fundivocabulo.ē.de le.j.& no.ē.so.ma.super rub.

De decurionibus. Rubrica.

1 ☞ *Qui dicantur decuriones.*

Continuatur sic:dixit ē.de municipib⁹. sequitur videre de his qui regunt municipia. † Quærit gl.qui dicant decuriones Gl.dicit, die vt l.pupillus.§.decuriones.j. de ver.si. Sed per illam legem nihil habetis vtilitatis. Alibi dicit gl.ꝙ hodie dicuntur consiliarij ciuitatis. Ita no.C.eo.super rub. Et alibi dicitur, quod ciuitatis consilium totum populum repræsentat. Ita no. C.quæ sit lon.consue.super rubri. & ē.ꝙ cuiusq; vniuer.l.nulli.in quadam glo. Veruntamen ista consilia hodie habēt formā limitatam & formam statutorum, quibus est standum. Item debes scire, ꝙ decuriones, de quibus loquitur hic, & C.eod.in quibusdam habeant priuilegia:in quibusdam sustinebant onera inexcusabilia: q bus hodie non vtimur:& in his consuetudini est standum:vt l.magistratus.ē.tit.j.l. non tantum.§.fi.j.eo. Non enim hodie vtimur illo priuilegio:vt res eorum nō possint sine decreto alienari:quod habent de iure communi secundū formam tit. C. de prædi.decu.& idem in multis similibus, quæ habetis in ti.isto, & in ti. C.eo.

1 ☞ *Decurio habitans in comitatu, an debet cogi ut ueniat ad ciuitatem, quod sic.*

LEX I.

Decuriones.

Quærit gl. quāto tempore decuriones præscribant libertatem. dic vt in ea. Item qua actione, & coram quo iudice petantur. Dic vt in glossa. Quæro, si aliquis est decurio: & habitat in comitatu, an cogatur redire in ciuitatē

1 †& ibi habitare. Dic quod sic, per tit. C. si curialis omissa ciuitate rus habitare maluerit. lib. x.

consensus, vt voluit Compo.& Io.and. in nouella. in ca. scriptum. de electione. Et ad prædicta addē omnino Bart. in dicta l. quidā consulebant in secundo cōtrario. in fin. ē. de re iudicata. & quod dixi in l. quod maior. supra ti. j. Et an fœmina possit esse de illis habitantibus in collegio, vide Imol. in l. secunda §. penultimo de ver. ob.

1 ☞ *Doctor de collegio, de ciuitate expulsus, restitutus an recuperet locū in collegio, quod non: sed habebitur tanquam de nouo ueniens.*

LEX II.

Qui ad tempus.

Hæc lex habet materiam §. pœna grauior. ī l. quid ergo

1 ē. de his qui notan. infa. †. Ista lex fuit practicata bononiæ in doctoribus quibusdam expulsis tempore Romæi de Populis qui postea fuerunt restituti tempore legati: vt nō recuperent in collegio locume orū, si collegium est plenum: et tunc non recuperabit primum gradum: vt tanquā antiquior præferatur in dando primam vocem: sed habebitur vt quidā de nouo perueniens in collegio.

1 ☞ *Filius plebeij an efficiatur nobilis, si pater eius efficiatur miles post eius natiuitatem, quod non.*

In filiis.

Cum §. seq. facit vtrū filius plebeij, qui plebeius

1 militauit post natiuitatem † illius filij, dicat no-

a bilis ² sicut pater eius, milite facto:& hic videtur quod non. ꝙ nota propter statuta quæ dicūt, ꝙ nobilibus delinquentibus pœna aggrauetur. mō quidam natus ex plebeio, cuius pater postquam est natus filius est effectus miles, delinquit, quærit an debeat puniri vt nobilis. Videtur quod non, per hanc legē. facit ē. de mili. test. l. militis. §. ij.

1 ☞ *An ille qui patitur contra suum priuilegium aliquid fieri in uno articulo, sibi præiudicet in alijs.*

Maiores.

Op. de l. volūtaria. C. de exc. tu. & j. de vacamu. l. pe. §. fi. gl. nō soluit. Tu dic ꝙ hic cōsensit decurionatui, qui est actus vniuersalis adijciens honores omnes: ibi cōsensit cuidam officio particulari. Ita soluit gl. ē. de

1 priuil. vete. l. ij. Ex quo † collige solutionem quæstionis: an ille qui contra priuilegium suum patitur fieri aliqd in vno articulo, præiudicet sibi in alijs. Ad quod dic aut erat actus particularis, aut vniuersalis. De quo plene per Cy. in d.l. voluntaria. C. de excusa. tu.

LEX III.

Generaliter.

Istud principium examina vt ē. e. l. qui ad tempus. & l. quid ergo. §. pœna grauior. ē. de his qui notan. infa.

1 ☞ *Iudæi doctorari non possunt, nec ad alios honores nostros admitti: inter suos sic.*

b **Eos qui Iudaicam.** [b] Notā vtrum Iudęi possint habere honores inter nos. Hic dicit quod sic: sed hodie dic cōtrarium. Et sic nō possunt

1 habere aliquē honorē inter nos: † sed inter suos sic: vt not. hic in glo. & l. fi. C. de Iudæ. ideo puto quod non possint esse doctores Iudæi.

Decurio.

Nota quod quæ prohibentur titu. singulari, permittuntur in ti. vniuersali: vt l. quædam. ē. de acqui. re. do.

Ad tempus

Istam legē examina vt l. quid ergo. §. pœna grauior. ē. de his q notan. infa.

Spurii.

Not. quod incestuosi & spurij non delinquunt: sed alieno morbo laborant: vt hic, & l. lege. C. de natu. liberis.

c **Minores.** [c] Not. quod minores xxv. annis nō habēt vocem in concilio. quod no. bene.

Priui

Universidad de Deusto Biblioteca

a ℭ Tu dic.per Barto.in l.ij.§.prius.de vulga.& vide Bar.& quod ibi dixi in l.si quis mihi bona.§.iussum.de acqui.hære.et Barto.in l.filiusfamilias.ff.de dona.in generali.

b ℭ Herennius. Pro intellectu huius legis aduertẽ:quia licet pbetur notariũ fecisse instrumentum tanquam notarium, per hoc non infertur q; sit notarius. Et ita tenet Dy.hic, quod si instrumentum proferatur, & negetur conficientẽ fuisse tabellionẽ, nõ sufficit probare q; pro tali publice habeatur, per l.qui neque.ff.de reb.c.& per l.si is.de eo qui pro tut.& C.si a nõ cõpe.iudi.in l.si.sed Inn.contra in d.c.j.de fide instru.et Specu.in tit.de proba.§.j.concedũt tamen q; si tabellio litigaret, et negaretur esse tabellio, q̃d deberet ostendere titulum, per l.com petit.ff.qui & a q.& C.de sen.& interlo.omniũ iudi.l.ij.& ð fideicõmis.lib.l.ij.et de manumis.testa.l.cũ ex falsis. Tu potes dicere secũdum Ioan.Fab.Instit.de test.§.sed cũ aliqs ex testibus.q̃d in officijs publicis authoritate & vtilitate gesta iudicialia & alia statum Reipu.cõcernẽtia etiam per non capacẽ officij, dũ tamen pro capaci publice habeatur, valẽt nec oportet docere d̃ titulo:imo plus, q; si aliqua nota opponeretur, vt infamiæ, vel excõicationis, vel facti, de quo esset ipso iure priuatus, ipso existente in officio q; nihilo minus acta p ipsum valent:nec talis oppositio esse admittenda, siue opponatur post acta, siue ante:vt no.Innocẽ.in c.cum super.de off.deleg. Et hoc in ordinario: secus in delegato:vt ibi not.& no.Io.An.in cap.mora.de reg.iuris in sexto.in merc.In his aũt quæ non concernunt statum Reipubli.puta forte qa cõtraxerunt vel receperunt fructus vel solutiones debitorũ ad dignitatem pertinẽtium, satis põt dici q; si fuerunt intitulati,& appareat quod facta per ipsos tenẽt dum tamen haberẽt bonam fidem:& sic intellige quod no. Host.& Inno.in c.in literis.de restitu.spoliato.& in c.cum olim.de causa possess.et proprie.& hoc in his quæ possent pertinere ad eos, si essent legitime intitulati vt fructus:vt no.in c.cõsultationibus.de iure patro.et in illis q nõ faciunt fructus suos, sicut in administratoribus ecclesiarum:secus in alijs qui faciunt fructus suos, sicut tutores. Et ita intelligo dicta leg.qui neque.Item secus in his quę tangunt proprietatem rei. Fallit in libertate.d.l.cõperit.secũdũ ipsum. Ad hanc quæstionem vide Iaco.de Aret.in sua disputa.inci.quæro, produco cõtra te instrumentum,&c.quam ego habeo.vbi hanc q.disputat satis no.& adde quod in instrumentis antiquissimis nõ sufficit probare talem fuisse notarium:quia eo ipso ex tanto tempore fuit in possessione, vel quasi, secũdũ Bald.in authen.quas actiones.C.de sacrosan.eccle.alleg.Inno.in c.veniens.de verbo.signifi. Adde quod Bald.in l.ij.in xix.col.de serui.& aqua.dicit q; licet probetur quem fuisse in possessione tabellionatus:tamen non præsumitur tabellio, nisi forte fuerit in longa possessione, secundum eum.& vide Bar.in l.Barbarius.ad fi.ff.de off.præto. Et quando negatur quem esse tabellionem, vide Bal.in l.comparationes.C.de fide instr.& in authen.sed nouo iure.C.si cer.pet.Spe.in tit.de instr.edi.§.restat.versi.quid si producitur.& ad Bar.hic adde Bald.in l.ij.in j.& ij.colũ.C.de sent. Et quod non sufficiat quem reputari tabellionem:est tex.et ibi expresse Bar.in l.actuarios.C.de numera.& act.lib.xij.& adde q; si infertur alicui qõ de aliqua qualitate extrinseca inhærẽte personæ, puta q; nõ sit maritus vel tabellio vel prælatus vel q; non habeat potestatem eligendi:cui incumbat onus probandi, vide dominum Anto.in c.innotuit.de eo qui fur.ord.susce.et Inn.in ca.veniens.de verbo.signific.& dominum Ant.in c.quid per nouale.de verbo.signifi.et vid̃ Bart.in l.matrẽ.C.de proba.Inn.in ca.ex conquestione.de restitu.spolia.

c ℭ Item rescripserũt. Add quod no.in l.dotem.soluto matr.vbi vide omnino Bal.et Imol.Et dum Imol.ibi tetigit, an beneficiũ seu dignitas clericalis possit ĩ inuitum conferri, ad de quod no.in c.& si vnanimiter.quod est c.fi.de postu.præla.Et dũ ibidem quæsiuit de officio publico.adde gl.in l.ij.q̃d quisque iuris. Facit l.sciendum.§.si de legati.& quod not.in l.filiusfamilias.de pcurato.& in l.sancimus.cum ibi nota.p Bart.C.de aduo.diuer.iudic.§.interim.in authen.de defen.ciui.& l.munerum.§.iudicandi.& qd' ibi dixi post Bar.j.titu.j.Item adde q; ambasiator cogitur accipere ambasiatã secundũ gl.in l.prouidendũ.C.de decu.alias est in l.si quis decurio.et vide de off.publ.tex.in l.nulli.et ibi Barto.C.de defen.ciui. Item adde istis no.per Bald.in rub.de fide instr.C.in iij.col.& non acceptans officium põt banniri & carcerari:glo.& Bart.in l.præses.C.ð susp.tu.dixi post Imo.ĩ d.l.dotẽ.

POMATES.

d ℭ Et hoc tenet Dy. Vide Fede.cõ.xxij.in primo dubio.& consi.cij.col.fi.

e ℭ Item no. Adde nota.per gl.in c.solitæ.de maio.et obedien.in versic.inter alios.& in c.per tuas.& ĩ c.j.e.tit.et ex hac l.ij.dicit Ro.in l.si vero.§.de viro.ĩ.sol.matri.ĩ xlix.fallẽ.q; postea doctoratus ab Imperatore præfertur antiquiori, qui aliunde ab inferiore dignitatem habuit Facit ad hoc c.hi qui authoritate.ð præb.in vj.et est glo.in l.testi.in gl.fi.C.de aduo.diuer.iudi.

f ℭ Est antiquior. Antiquior in collegio est præferẽdus:vide Bar.et q̃d ibi dixi in l.j.supra de obseq.et ille, qui est potentior et nobilior in liga, intelligiẽ superior ad conuocandum:argumen.l.fin.ff.de fide instr.et no.Innocen.in d.ca.j.de maio.et obe.et Bal.de pace Constan.in versi.in nomine Christi.& Bald.in rubri.C.pro socio. Et quod antiquiori deferendum sit, est tex.in l.ij.C.de offi.præfe.præto.lxxiiij.di.c.episcoporum.xxiiij.di.c.episcopi.quod intellige secundum Roma.nisi minor sit doctior.in §.inordinatum.in auth.de hære.et fal.& d.c.episcoporum.secundum eum in d.l.si vero.in §.de viro.in iij.fallen.et vide Bar.in leg.vnicuique.C.de proxi.sacri.scri.lib.xj.& et in l.ij.§.prius.de vulg.de pupilli.quæ dixi post Bar.in l.sodales.supra de col.illi.vide glo.in c.quoniam abbas.versus fi.in glos.magna de offi.deleg.glo.in l.j.de anno.ci.lib.x.

g ℭ Item facit. Nota & tene menti de ista quæstione:et adde not.per Cano.in dicto c.primo de maio.et obedien.per Ang.in l.inter omnes.qui satisda.cogan.post id quod Bartol.not.et adde quod not. Bartolus in l.fina.C.de præd.decu.lib.x.vbi dicit quod non sufficit dicere, congregato concilio nisi dicatur, in quo duæ partes interfuerunt. Et dicit Abbas Sicu.in ca.inter

Priuilegiis. Text.ibi: suffragijs, i.pluribus dignitatibus per suffragia. Et tene bene menti qs habeat primam vocem in concilio.

Honores. In prin.tex.ibi:sed peritioribus qbusque:id est, dignioribus quibuscũque iniungenda sunt. Opp.C.de offic.pfect.vrb.l.primicerius. Gl.nõ soluit. Dic q; ibi loqtur de electis & noiatis, et qualiter ordinentur:hic de eligẽdis et nominandis. Item opp.infra de mune.et hono.l.vt gradatim.in pri. Dicit gl.ibi de ordine honoris: hic de ordine oneris. Tu dic[a] q; ibi loquitur de ordine honorum in eadem persona:hic in diuersis. Et sol.gl. non est bona:quia hic etiam loquitur de ordine bonorum.

Ad decurionatum. Facit iste tex.q; pater potest consentire filio agenti etiam extra iudicium.

1 ☞ *Notarius, qui plura instrumenta fecit, & solutionem recepit: an ex hoc probetur notarius.*

Herennius. [b]Hæc lex est argu.q; licet quis probet aliquem plura instrumẽta fecisse,& tanquã notarius solutionem recepisse, et se exegisse: q; propter hoc non probetur ipsum esse tabellionem. 1 † De hoc dic in Specu.de instrum.edi.§.restat.versic.illud.et versi.quid si is.et per Innocen.extra de fide instrumen.c.j.& c.cũ P.tabellio.de restitu.spol.c.in literis.

Non tantum. No.quod ĩ istis honoribus decernendis est inspicienda consuetudo & statuta ciuitatis:quod approbatur per istam legem.

Eos qui. Oppo.C.de digni.ta.l.neque.et l.ne qs. Solu.dico q; hodie isti, qui faciũt istas artes viles, indistincte prohibentur admitti ad aliquos honores.quod intelligo verum, nisi ĩ casu necessitatis:si alij nõ reperiuntur:vt ista l.in fi.& supra eo.l.generaliter.§.spurios.

Imperatores. Item rescripserũt[c].

Iste est no.casus. Istã legem ĩtelligit Dy.in eis qui interfuerunt & consenserũt electioni:alias semper posset opponi:vt j.ti.ij.l.reus.in fi. Et hoc tenet Dy.[d] extra, de reg.iu.c.quod semel.lib.vj.ibi. Item poni potest exemplum regulæ in electione,&c.et tangam hoc etiam infra tit.ij.l.reus delatus.in fin.

De decurione. Hãc leg.vide per Dy.plenissime in ca.et cõcessum.extra de regu.iur.lib.vj.et ibi plenissime de hac materia.

De albo scribendo. Rubr.

1 ☞ *Nomina decurionum sunt scribenda in albo.*

2 *Canonici electi authoritate Papæ præferuntur in sententijs dicendis alijs canonicis.*

3 *Scripturæ factæ in muro an sit credendum, remissiuẽ ad glossam.*

4 *Collegium, quod non habet rectorem, potest conuocari per antiquiorem de collegio, uel per eum qui præfertur in sententijs dicendis: & ipsis non euntibus potest ad electionem ipsis non expectatis procedi.*

5 *Nomina illorum, qui sunt de collegio in syndicatu ad uendendum poni debent: in alijs uerõ actibus non: nisi quando collegium sit paruum.*

LEX I.

Decuriones. Cum lege sequen.

1 † Not.quod nomin[a] decurionũ scribenda sunt in albo, ordine quo hic dicitur. Item nota[e] †ex leg.ij.

2 q; canonici recepti authoritate papæ præferuntur in sententijs dicendis alijs canonicis electis authoritate legati vel alterius

3 inferioris. Item ista lex † facit q; scripturis factis in muro sit credẽdum. Circa qd' not.in Specu.de proba.§.videndum.versicu.ix. In contrarium facit C.de relig.in l.in monumentorum. Sed dic vt ibi in gl.

4 † Itẽ per istam legem dicit Inno.q; quando vniuersitas vel collegium non habet rectorem, quod ille, qui est antiquior[f] in collegio:vel ille qui alijs deberet præferri in sententijs ferendis secundum formam istius legis.et l.spurij.§.fi.s.ti.j.potest cõuocare collegium:et alij tenent ire:et si non vadunt, nõ possunt mulctari per eum sed ipsis nõ euntibus põt eis nõ expectatis pcedi ad electionẽ. Ita dicit Inn.in c.j.extra

5 de maio.et obe. † Itẽ facit[g] q; in syndicatu alicuius collegij debent poni nomina illorum, qui sunt de collegio. Et istam rõnem

Universidad de Deusto Biblioteca

dilectos.de donatio. quod si in instrumẽto dicitur,quod oẽs de vniuersitate fecerunt tale quid,presumitur quod omnes interfuerunt: licet p partem aduersam negetur:& hoc per illum tex.q dicit multum no. Nam notarius non habet necesse probare,q̃ oẽs fuerunt præsentes: sed creditur instrumento:& onus probandi contrariũ incumbit alleganti.& ideo dicit Abb.c.v. de his quæ fiunt a p̃la.sine consen.ca.q̃ ibi videtur tex.a cõtrario sensu,q̃ nomina præsentiũ debeãt specialiter scribi: & hoc dicit ibi tenere Pet.sed quod quidã moderniores tenent contrarium: qa patria sunt,declarari p nomina propria,& per circunlocutiões indubitatas.§.nominatim.Instit. de exhæ.libe.sicut sententia quæ fertur in persona vniuersitatis. ca.licet.d probatio. c.capitulum sanctæ crucis.de rescript.& postea refert opini. Bar.hic.& pro eo allegat in primo membro,tex.in c.j.de his quæ fiunt a p̃la.subdit etiam q̃ Bald.in l.j.de magistra. conue. dicit quosdã tenere nomina debere exprimi. q̃ videtur Bal.iustius cũ tabellio sit testis.l. Domitius.de testamẽ.&c. cum Ioannes.de fide instrument.& ideo debet deponere per verba facti, non iuris. Nam si dicit capitulum vel maior pars fecerit,&c. dicitur iudex: quia per sensum corporis nõ potest cõprehendere, quod præsentes fuerunt capitulum, vel maior pars:qa forte aliqui sunt excõicati, vel sunt in non sacris: vel sunt absentes a loco vnde debent vocari.et dicit do. Abb.quod nunquã põt cõcipi casus, in quo notarius nõ habeat ĩ hoc deponere de iudicio intellectus. Nam si dicit,Pet.& Titius fecerũt capitulum, &c. nõ sequitur qd capitulum sit factũ. Oportet ergo quod subdat illos facere totum capitulũ vel maiorem partem:& sic de iudicio intellectus:& quia dicit illos facere totum capitulum:ideo præsumendum est, quod notarius fecerit diligenter officium suũ. Vnde Federi.consi. cclxx. dicit q̃ si in

ponit Specu.in ti.de syndico.§.j.vers.item opponitur quod nomina. Veritas est ista. l. Quãdoq; fit sindicatus ad vendendum seu alienandum:& tunc est necesse q̃ nomina scribantur,vt C.de ven.re.ciui.l.fin. lib.xj.de sacrosanc.eccle.auth.hoc ius porrectum & in corpore vnde sumit. Q̃nq; tractatur de alijs actibus seu alio negotio & tunc siquidem est magnum collegium vt populus vnius ciuitatis,vel vnum concilium magnum:& tunc nõ est necesse q̃ nomina scribantur:vt extra,de procura.c. fi.vbi est tex.Et miror q̃ Spe.non alleg. tamen debet dici in instrumento omnes fuisse p̃sentes:vel tot q̃ facerẽt duas partes:vt l.quod maior.§.ti.ij. Si autẽ est collegium paruum:vt puta Priorũ,qui sunt decem vel canonicorũ:tunc credo, q̃ eorum nomina debent inseri,arg.istarum legum.& C.de leg.l.fi.lib.x. Non habetis hic alia.

De muneribus & honoribus. Rubr.

Continua vt in glossa.

1 *Officium decẽ primatus dicitur patrimoniale: quia tenetur præstare de suo patrimonio quod non potest exigere à deficientibus.*

2 *Personalia munera quod dicantur etiam quæ deferuntur ex lege uel consuetudine alicuius ciuitatis.*

3 *Statutum quod recipiat extensionem passiuam.*

LEX I.

MVnerum. Primo loquit de muneribus personalibus publicis authoritate & vtilitate. Secundo de munerſbus publicis authoritate & vtilitate priuatis. Secunda ibi: æque personale. In prima parte opponi. † Dicitur hic, q̃ officium x.primatus est patrimoniale:contra.j.ea.l.fi.§. mista. Dicit gl. q̃ etiam potest dici mistũ illud munus ex eo quod istam exactionem facit suo periculo,si non bene exigit. Aduertatis,secundum hoc omne officium diceretur munus patrimoniale: quia tenet semper,si male gerit: vt apparet in tutela & cura,& similibus. Vnde dic quod ideo dicitur patrimoniale,quia tenet præstare de suo patrimonio illud,quod non potest exigere a deficientibus, vt j.e.l.iij.§.decaprotos.& j.eo.l.fi.§.mista.quod qualiter,p cedat, ibi dicã. Itẽ in hac † prima parte habes,q̃ personalia munera dicuntur etiam quæ deferuntur ex lege alicuius ciuitatis, vel ex consuetudine,si habet curã personæ tantũ. Ex quo nota † q̃ licet statuta nõ recipiant interprætationem extensiuam actiue,quia ista statuta non extendunt se ad alios casus ĩ statuto non positos,vt l.si vero.§.de viro.ſ.so.ma.& l. prospexit.ſ.q & a qui.tamen bene recipiunt extensionẽ passiue:quia leges communes se extẽdũt ad statuta. Nam si statutum iniungit aliquod officium, lex se extẽdit ad illud:vt dicatur illud munus personale vel patrimoniale secundum distinctionem hui⁹ legis. Idẽ dico in multis similibus causis.verbi gratia: dicit statutum q̃ filiusfamilias possit facere testamentum:certe lex extẽdit se ad istud: vt intelligatur quod faciat legitime & secundum leges,& ex eo petetur hæreditas & Falcidia detrahet:& oẽs

leges testamentariæ habebũt locũ in eo: vt l.j.§.ij.ſ.ad l.Fal.& sic statuta recipiunt interpretationẽ extensiuam passiuam. Ita dixi:& plenius in l.omnes populi.in materia interprætationis extensiuæ statutorũ.

LEX II.

QVod ad honores.

Ista lex legitur tribus modis. Primo quo ad honores,id est,honorũ subeũdorũ pericula secundũ primã lec. Vel dic quo ad honores,i.ad excusationem honorum secundũ secundam lec. Vel dic,id est quo ad honores, ſ.decernendos,secundũ tertiã lec.& quælibet est bona & no. put patet ĩ gl. Op.ſ.de adul.l.sic euenit.& ſ. de his qui sunt sui vel alien.l.filius. So.qui est in potestate,non habet filios regulariter in potestate. Fallit in istis tribus casib⁹ in quib⁹ fingitur filios habere ĩ potestate.

LEX III.

ET qui.

His qui. Ibi, patriæ id est, ciuitatis. Et sic q̃s dicitur habere duplex domiciliũ: scilicet ciuitatis & prouinciæ:vt hic.& dixi ſ.ad munici.l.j. a

Si in metallum. Nota q̃ licet quis fuerit exbannitus & hostis ciuitatis,tamen reuersus potest admitti ad honores.

Quamuis. No.tex.ibi:ideo enim.

Liberti. Not.quod liberta patroni non prodest liberto. Et sic nota quod liberta vnius de familia nõ p̃ dest alij̃s de familia. dixi ſ.ad muni.l. Lucius.§.item respondi, constante. vbi est tex.

1 *Minor non excusatur a muneribus mistis.*

Decaprotos. No.ex isto §. q̃ a muneribus mistis,

1 † quæ tamẽ magis sunt patrimonij seu rerum,quam personæ,non excusantur minores.

Exactionem. Istud q̃ dicit exactionẽ, intellige passiue,ita quod ab eo exigitur:alias eẽt munus personale:vt ſ.eo.l.j.

Præses. No.munera & honores debere distribui æqualiter: vt hic vides.

1 *An si pater fecerit expensas pro filio doctorando uel uxorãdo:an patre mortuo debent & alij fratres facere de communi.*

a Si is,qui duos. [a] Not. † q̃ licet pater fecerit expẽsas p̃ vno filio militãdo vel doctorãdo vel vxorandо:mortuo pre p̃ alio filio nõ dñt fieri expẽsæ de cõi:vt hic in tex.& gl. quã no.& vide gl.quæ incipit,dic de nouo.in fi.ibi:pro sua militia exercẽda.& eã no.adeo q̃ si alius frater vult impendia facere de communi,non auditur: sed debet facere sumptus de proprio. b

1 *Probationes factæ in uno iudicio,in his,quæ cursu temporis mutationem recipiunt, non faciunt fidem in alio.*

CVra.

b Deficientium. [b] Not. §.j. hic videtur casus quod exceptio,ne quis exigatur

inſtrumento dicitur talis Abbas cum talibus quinque monachis faciẽtibus totum capitulum fecerunt,&c. quod prima fronte præsumẽdum est totum capitulum interesse:etiã si probetur quod p annum ante erãt ibi plures monachi.pro hoc ca.ea noscitur.e. tit.& dicenti cõtrarium incũbit onus probandi. Vnde cõcludit Abbas quod exceptis casibus expressis a iure nõ est necesse apponere nomina. & ita residet. Cogita.Et ad nota. per Barto. hic vide Bal.omnino in l.fi. C.qui bo.ce.pos.& Imo.in c.j.de syndi. & Pet.& Ancha.in c.canonum statuta. in xiij.char.in versi. propter hoc,&c. de consti.

¶ Si is qui duos. Ad de Bart.in l.j.§.nec castrense.ĩ.de colla. bono.& not.Bal.in l.fi.§.fi.in fi.C.d bo. quæ lib.allegat etiã Bal.in l.filiæ. penul. col.C.fami.ercis.qd si pater se obligauit pro vno filio,nõ debet hoc tantum solui de parte filij.& dicit Bald.in tractatu d duobus fratribus. q̃ si pater facit sumptus in conuiuijs p ducẽda vxore vnius sui filij:quod nõ imputantur in partem filio,p istam glos.& facit l.pe.§.j.ff.solu. matrimo.et ff.de negestis.l. Nesennius. nisi filius habuisset patrimonium separatũ a patre, de quo patrimonio præsumitur soluisse patrẽ, & impendisse. ff.de petitio.hæredi.l.fin. Bal.subdit etiam q̃ singula vestimenta, quæ facit pater nuru, imputantur in partem filij quantũ valent nunc,nõ quãtum fuerunt emptæ quia istæ res nõ præsumuntur donatæ, sed commodatæ.l.si vt certo.§. interdũ. ff.commoda.nisi magna dignitas et multitudo diuitiarum faceret præsumi contrarium.l.si filiæ. ff. de leg.ij.et l.si filius. de donatio. Et vide ad materiam Spec. in ti.de iudi.§. sequitur.ver.quid si duo. cum ver.seq.

¶ Deficientium. ad de bar.in l.ex diuerso.in fine.ſ.so.mat.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ In vno iudicio. Adde Barto. in l. ij. C. de eden.
b ¶ De istis fratribus. Et vide Bal. in l. placet. & in l. etiam. C. de sac. sanc. ecc.
c ¶ Debitores. Nota quod si officialis antequã sit syndicatus, reddat rationẽ officij, non potest eligi ad illud officium, iuxta l. j. & quod ibi Bar. C. vt omnes tam ciui. quam crimi. &c.
d ¶ Secundo nota. Vide Bar. in l. nemo. j. de regu. iuris.
e ¶ Sciẽdũ. Ad istũ §. vid. bonũ tex. l. his oneribus. j. ri. proxi.
f ¶ Quasi dicat. Adde glo. ordi. in rubr. C. de anno. lib. x.
g ¶ Recipiãtur hospites. Ad materiã vide Bar. in l. nec ij. C. de incol. li. x. & Bal. in l. neminẽ. C. de sacrosanc. ecc. & Bar. in l. de his. C. de epi. & cle. & Bar. in l. ordine. l. ad municipa.
➳ POMATES.
h ¶ Non possint imponi. Vide Alexan. cõsi. cj. col. iij. vol. i. & Aret. cxxxiij. & domi. Alexã. lxviij. vol. ij. per totum & ibi in iiij. colũ. ponit an clericis vel forẽsibus possent imponi tales collectæ, quæ imponuntur personis pro rebus ratione reparationis viarũ vel parietũ &c.
i ¶ Imponi collectæ. Adde q licet dicat, q collecta est munus, quia imponitur personæ pro rebus: tamen Andr. de Isernia in cap. j. quæ sint regalia. vt ibi refert Bal. dicebat q sportulariæ collectiones sunt munus primordiale, quod est vtile: quia non subditi tenentur ad eas, cũ teneantur ad munera patrimonialia. l. fin. C. de iureiur. & vide quod no. in ca. peruenit. de immu. ecc. in nouella. sicut ad soluendum passagia non tenẽtur nõ subditi. l. pen. §. nautem. C. loca. Bald.
k ¶ Hoc modo. Adde Bar. in l. j. de muli. et in quo loco. et l. j. C. de mu. patri. lib. x. et l. f. C. de exact. trib. Vide tamẽ Bal. in l. placet. et in auth. itẽ nulla cõmunitas. C. de sacrosanc. eccl. & ibi Bar. & gl. in d. l. f. C. de exact. tri. & vide quæ dixi in proposito in l. incola. ff. ad muni. & vide oino Gubel. & Bal. in l. de his. C. de epis. et cleri. Et an doctoribus possit imponi collecta, vide Bart. in l. j. C. de muli. & in quo loco. Quid de consulibus, vide infra eodem. in l. honorem. Quid autem de gabellis, vide Bald. post prædicta in l. penultima. C. de sacrosanc. eccle. & in dicta l. placet. & in l. instructoris. & in l. ij. C. de episco. & cleri. Et an clerici sint exempti a gabellis, vide in Clemen. præsenti. de censi. per Barto. in l. j. ad finem. C. de muli. & in quo loco. & no. in cap. fina. ad fi. de præscrip. vbi omnino vide.
¶ Imponuntur collectæ personæ pro rebus: & ideo non imponuntur forensibus nec ecclesijs: vt infra eodem l. munerum. §. patrimoniorũ. & ita etiam dicit Bar. in l. iiij. §. actor. ff. de re iudicata. & licet regulariter non imponatur forensibus. Item nec scholaribus. l. j. C. de professo. & medi. libro x. & in l. j. C. qui ætate. lib. x. Fallit tamen nisi consuetudo fuerit in contrarium, secundum Bar. multum not. per illum tex. in l. muneri. C. de auro corona. lib. x. quod nota. An autem colonus, emphyteuta, feudatarius, creditor pignoris teneantur. vide nota. per Barto. in l. j. in j. colum. C. de iure emphyteutico. iunctis his quæ ibi dixi. Et quid in emphyteuta ecclesiæ, vide Barto. in l. priuatæ. C. de exc. mune. lib. x. & adde q pot fieri statutũ, q oẽs qui colunt, seu coli faciũt, soluãt collectam, secundum Bald. C. de senten. quæ pro eo quod interest. in l. j. in vij. colum. Et adde ad materiam Ioã. Andre. in c. j. de immuni. ecclesia. in vj. in gloss. de hoc & ibi etiam ponit in quo loco debet solui: & q fratres simul viuentes pro vno computentur in muneribus, vel honoribus, vide Bal. in l. etiam. in iiij. columna. in versiculo modo quæro, &c. de executio. rei iudica. & adde q Bald. in ca. primo. §. similiter. de ca. Contra. arg. illius text dicit quod non posset imponi collecta ratione fructuum, nisi dumtaxat respectu fructuum illius anni. ff. de vsufruct. l. si pendente. §. si quid cloacarij. quod nota ad ea quæ dixi in l. iiij. §. actor. ff. de re iudica. & habentur in l. apud Iulianum. §. hæres. ff. de lega. j. & ibi dixit Imo. quod semper in imponenda collecta habetur magis respectus ad fructus & reditus quam ad valorem rei. q no. An autem sit munus ordinariũ vel extraordinariũ, vide Barto. de iure immu. l. hi qui. & q sit munus mistum, tenet Bald. in l. propter. C. qui bo. cedere pos. & vtrum sit remedium, quod ecclesijs possit imponi collecta pro possessionibus, & adde casum, in quo etiam ecclesia tenetur de iure. j. eo. in l. munerum. § versi. huiusmodi. & ibi Bar. & nota cautelam Bar. quã tenet Bald. in l. placet. C. de sacrosan. eccle. & singu. per Roma. l. si publicanus. §. j. de publi. Bal. in l. fi. C. sine censu vel reliquis. per Bar. in cõsi. inci. si aliqua.
¶ Quid autem de fratribus tertij ordinis. Vide Bartolum in l. semper. §. quibusdã. infra de iure immunita. Et quæ collectæ & datia possint imponi clericis, vide nota. Barto. in lege fina. per illum textum. C. de cu. publi. libro xij. Et in materia vide omnino quæ dixi post Bartolum in lege ad instructionem. C. de sacrosanctis ecclesijs.
l ➳ POMATES. ¶ Reus. Vide Bal. in l. placet. C. de sacrosanct. eccl. Bal. ibi do. Abb. & alios in ca. q clericis. de foro cõpe. & ibi dixi. Angel. in cõs. cciij. cõsulunt apud Rochã cõe Marchioni Mõtisferrati. & vide Ludo. Roma. in cõs. cclxxj. qñ duo loca sunt vnita, in quo loco debet solui collecta vide bar. in cõs. ccxxiij. vbi tangit si possessio æstimata in libro cõis veniat ad clericũ, verũ clericus teneatur ad collectam, consulunt q nonnimo vide Bar. in cõs. cclxxvj. inci. titulus quæstionis talis est.

exigatur nisi in quantum facere potest, est tẽporalis: vt dixi s. de excep. l. iij. Secũdo no. † q in his quæ cursu tẽporis mutationẽ recipiũt probatiões factæ in vno iudicio,[a] nõ faciũt fidẽ in alio: vt hic, & l. spadonẽ. §. q absolutus. s. de excu. tu. Tene mẽti hũc §.

Qui obnoxius.

Vide gl. quæ incipit, argu. contra habes de istis fratribus[b] de pœnitẽtia. & de alijs dicam j. de iure immu. l. semper. §. quibusdam.

1 ☞ *Præstatio fideiussorum idoneorum habetur pro solutione.*

Rescripto.

Debitores.

[c] Iste §. de facto seruatur Pisis: q nullus officialis existens in aliquo officio, antequã sit syndicatus, et reddat rõnẽ illius officij, potest eligi ad aliqd aliud officiũ. Secũdo nota † q si quis pstat idoneos fideiussores, præstatio fideiussorum habetur pro solutione. & est specialis casus hic.

1 ☞ *Excipere de crimine quod quis non possit contra electum sed debet eum accusare.*
2 *Sine accusatore quando quis puniatur, remissiue.*

Si quis accusatorẽ.

Not. † q si qs vult opponere contra aliquem electum de crimine, non auditur in modum exceptionis: sed debet eum de crimine accusare, vt hic. dabo vobis remissiones: vt j. l. proxima.

Secundo † nota[d] q nemo sine accusatore punitur. Fallit in casibus, quos dixi in l. ij. §. si publica. s. de adul.

1 ☞ *Munera merè patrimonialia, quæ inducuntur possessionibus, quæ sint.*
2 *Munire ante domum suam, est onus domus.*
3 *Recipere in domo hospites, est onus domus.*
Onus recipiendi hospites, potest imponi etiam forensi ecclesiæ.
4 *Collectæ dicuntur quæ imponuntur personæ pro rebus & clericis: nec forensibus possunt imponi.*
5 *Remedium quo mediante clericis seu ecclesijs pro suis possessionibus imponatur collecta.*

Sciendum.

[e] Hic ponit aliã diuisionẽ munerũ: & est no. distinctio & habet no. gl. No. distinctionẽ, quæ ponitur in versi. nã quędã &c. vide gl. q incipit. vt collectæ. Aduerte: q̃ro quę sunt † munera merè pr̃imonialia: q̃ indicunt possessioibus. Tex. dicit hic q sunt retributiões. q. d.[f] tributa qñ sunt pdia tributaria: vt C. de epi. et cle. l. de his. † Itẽ q qlibet muniat viã añ domũ suã, hoc est onus domus. vt l. ędiles. s. de via pu. Itẽ † q recipiant hospites[g] in domo, est onus domus: vt s. eo. l. iij. §. munus. & ideo potest imponi hoc onus cuilibet possessori, etiam forensi: & etiam ecclesijs & clericis: vt l. de his. C. de epis. & cler. & de sacrosanc. eccle. l. iubemus nullam nauẽ. nisi aliqua essent eis specialiter remissa: vt l. j. C. de epis. & cler. vbi clerici nõ tenẽtur suscipere hospites. Collectæ vero dicũt quæ † imponuntur personę p rebus: & ideo clericis nõ possunt imponi[h] collectę:[i] vt C. d epi. et cle. aut. itẽ nulla cõmunitas. & d. l. de his. nec etiã forẽsibus, vt hic. Sed quæro † vtrum possit adhiberi remedium, q clericis seu ecclesijs pro suis possessioibus imponatur collecta? Videte: pluries iam vidi fieri, pro possessionibus iã quæsitis ecclesię vel clericis nõ pot adhiberi remediũ: quia non possumus facere legẽ per quã libertas ecclesiarũ infringeretur: vt in auth. cassa. C. de sacrosan. eccl. & extra, de consti. c. quæ in ecclesiarũ. Sed pro his quæ nõ sunt quæsita ecclesijs vel clericis, possunt fieri statuta talia: q etiã si peruenerint ad ecclesiam vel clericos poterit imponi collecta hoc modo,[k] q prædia oia ciuiũ quæ sunt in comitatu, sint tributaria & affecta onere tributorũ pro collectis imponendis. Istud colligitur ex dictis Inn. extra, de foro compe. c. postulasti. & ita fecerũt, Perusini: merito imponũt collectas omnibus possessionibus, quæ peruenerunt ad ecclesias, vel clericos post d. l. factam. Eugubini tenuerũt vnũ alium modum securum: q quilibet ciuis, etiã comitatensis, donauit communi omnes eorũ possessiones, quas habebat, nominatim distinguendo possessiones singulas, & illas possessiones recipiebant à communi sub tributo, & censu collectarum: & quod semper in qualibet alienatione vel testamento intelligatur exceptũ hoc ius cõmunis. Istæ cautelę fuerũt necessarię: quia ecclesiæ & clerici tantum excrescebant in diuitijs, q possessiones nõ remanebant ad onera subeunda ciuitatis. Prædicta dico salua correctione & determinatione sanctæ matris ecclesiæ qa si aliud determinaret, & ego aliter determino.

1 ☞ *Reus accusatus an possit habere honores, & quid si crimen opponatur per modum exceptionis.*

Reus.

[l] Dicit Dyn. q iste casus alibi nõ reperitur. Nota, q reus accusatus nõ potest habere honores. Quid autem si crimen ei instigatur per modũ exceptionis, † denunciatiõis vel inquisitionis, vide per Inn. extra, de accusa. c. accedens. & plenius per eum extra, de simo. c. accusatum. vide ibi.

Ad rem publicam.

Circa hanc legem vide quæ plenissime scripsi s. de re iudic. lege quidam consulebant.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Honorē. Vtrum cōsules tenēntur ad collectas: & qd ſi doctoribus, vide Bar. in l.j. C. de mulie. & in quo loco. & Bart. in l. addictos. C. de exacto. tribu.

b ¶ Iudicandi. Et per iſtū text. vide quod dicit Bart. in l. prætor. §. j. ī. de vac. mu.

c ¶ Tabellio cōpellit. Quod limita vt per Bar. in d. l. j. & adde tex. in l. ij C. de defenſo. ci. quē ad hoc allegat Bar. in l. quæ dā. in princ. ſ. de edē. ſ discurſu. Et de hoc munere neceſſario iudicādi, vide q̄ habē in c. paſtoralis. de offi. ord. & erūt pœnæ eius & ſimilium, qui de iure ad talia munera & officia poſſunt inuiti cōpelli, de q̄bus vide quę dixi poſt bar. ſ l. Imperatores. ī. ti. ij. & illa not. Nam primo poterunt pro hoc extrahi de domo. lege ex omnibus. C. de decu. lib. x. Item bona eorum cōſignantur ſuis ſucceſſoribus. l. ſi ad magiſtratum. eod. titu. Item puniuntur pœna, de qua in authen. de deſen. ci. §. quæ. colum. ij. Et pro intellectu d. l. ex oībus. vide Moder. in l. j. §. ſi qs tutor. ſ. qñ appellan. ſit. Item poſſunt carcerari & banniri Gloſſ. & ibi Bal. in l. præſes. C. de ſuſpe. tuto. & præalleg. l. ſi ad magiſtratum. allegat Roma. not. c. lxxxviij.

d ¶ Fallit in his. Nota quod fœneratores poſſunt collectari, licet ſint forenſes. De hoc vide pulchre per Bartolum in lege etiā. C. de excep. rei iud. in pe. colū. & per Bart. in l. j. C. de muli. & in quo loco.

e ¶ Collectam forenſibus. Et vt poſsit imponi quot requirātur, vide quæ dixi poſt Bar. in l. iij. §. actor. de re iudi.

f ¶ Perſonale tantum. Adde Bartolum in l. iiij. §. ſi actor de re iudica. & Bart. poſt glo. in l. ij. C. de apo. pub. lib. x. & Bar. in l. etiam. C. de execu. rei iud. & quod not. Bart. in l. miſsi opinatores. C. de exac. tribu. lib. x.

g ¶ Iure cōmuni. Sed contra hanc ſolu. facit l. in d. l. ij. C. vt nullus ex vica. vbi naturali ęqtate &c.

h ¶ Omnis excuſatio. Et ad iſtum textum in prin. ibi, ſine temporis præfinitione. vide Dy. & Bart. in l. ſi cum dotem. §. ſi maritus. ſupra ſolu. matri.

1 *Officium ſibi delegatum qua actione quis petere poſsit.*

SI quis magiſtratus.

Not. ex hac lege q̄ quis cogit̄ ad ad ſuſcipiendū officiū, iudicis officio. † Sed quæro, ſi ipſe non cogitur, ſed ipſe vult petere officiū quod delatū eſt: qua actione petet? vide Inno. extra, de cōceſ. præbē. c. quia cunctis. in j. glo. magna, quæ olim erat extrauagans: hodie eſt poſita lib. vj.

1 *Qui eſt de Prioribus ciuitatis, non poteſt præponi alicui officio ſine dignitate.*

2 *Habens officium ſine dignitate, poteſt vocari ad dignitatem & honores.*

3 *A muneribus patrimonialibus vel miſtis nemo excuſatur.*

a **HOnorem.** [a] No. q̄ † ille, q̄ eſt de Prioribus ciuitatis, nō pōt præponi alicui officio ſine dignitate. Secundo † no. q̄ qui habet officiū ſine dignitate, hoc nō obſtante poteſt vocari ad dignitatem vel ad honores. Dicit glo. not. hic † arg. q̄ cōſules nō tenentur ſoluere collectā. Hoc arg. nō eſt verū: quia collecta eſt onus patrimoniale, quod imponit̄ perſonę pro rebus ciuilibus & incolis. Vel oportet dicere, q̄ eſt munus miſtū, vt vidiſtis ſ. e. l. reſcripto. §. fi. Sed ab iſtis nemo excuſatur. & no. j. l. fin. §. huiuſmodi. & ſ. eo. l. iij. §. decaprotos.

1 *Statuta quod recipiant interpretationem reſtrictiuam.*

VT gradatim.

Et ſi lege.

Nota q̄ ſtatuta recipiūt interpretationem reſtrictiuam † plene dixi in l. omnes populi. in materia interpretationis ſtatutorum: quā materiam ſi quis poneret. hic optime ſtaret.

ET ſi filium.

Dicit Dyn. quod iſta lex debet intelligi, quando pater non fuit proteſtatus ſe velle aliorū onerū onera ſuſtinere, al's ſecus: vt C. de peri. fuc. l. ij. lib. x. & ibi no. ſ. fa. ercif. l. ſi filia. §. idem ſcribit. alias eſt l. ſequens. §. j.

AEſtimationem.

Gloſ. intelligit iſtud principiū, qñ quis promiſit pecuniam pro habendo honorē: quo caſu non debet audiri. De quo dic vt l. j. ſ. ad l. Iuli. de ambitu. Tu vero potes ponere caſum de eo qui vult dare pecuniam Reipub. ad hoc vt Reſpu. faciat illud officium adimpleri per alium: quo caſu nō debet audiri: vt l. Imperatores. j. de polli. & l. fideicōmiſſa. §. vlti. ſ. de leg. iij.

SPonte.

Opp. ſ. eo. l. honor. §. fi. Solu. quidā eſt honor cum ſumptu: & illum poteſt quis reiterare etiam ſi vult, vt in contrario. Barto.

1 *Iudicare quis cogitur, & notarius conficere inſtrumenta.*

MVnerum.

Hic ponitur alia diſtinctio munerum.

Iudicandi.

[b] Nota q̄ munus iudicādi eſt neceſſarium. Et ſic no q̄ † quis cogitur iudicare: & eſt arg. iſte tex. q̄ tabellio cōpellitur [c] facere inſtrumentum: argu. etiam ſ. fur. aduer. nau. cau. l. j. §. viatorum. & C. de aſſeſ. l. fin. & de aduo. diuer. iudi. l. ſancimus.

1 *Præſtare equos Reipublicæ, dicitur munus patrimoniale: & imponitur etiam forenſi.*

2 *Quibus poſsit imponi quod ſi non habent equos, vt præſtent Reipublicis, quod emant. Forenſibus exercentibus fœnus in loco poteſt pro pecunia, quam ibi habent, imponi collecta: & etiam mungi vt emant equos, & præſtent Reipublicæ.*

3 *A muneribus patrimonialibus nemo, & ſic nec eccleſia, habet excuſationem.*

4 *Ciuitas non poteſt imponere forenſibus collectam, niſi habeat ſpeciale priuilegium.*

PAtrimoniorum.

Not. † q̄ munus patrimoniale dicitur, præſtare equos vel mulos, quos quis habet. Reipu. & ideo imponit̄ etiam cuilibet forē ſi, qui in ciuitate illa reperit̄ habere iſta talia. Ex quo not. q̄ præſtantia dicitur munus patrimoniale. Non enim imponitur perſonæ pro rebus: & ſic videtur q̄ poſsit imponi forenſibus. † Sed quæro, ſi aliquis non habet equos vel mulos, an poſsit cogi ad emendum ipſos ad hoc vt poſsit Reipubli. præſtare? R. ideo, q̄ quis cogatur ad emendū eſſet onus impoſitum perſonæ pro rebus: & ideo forenſibus non poſſet imponi. Fallit in his, [d] qui exercent fœnus, q̄ licet ſint forenſes: tamen poteſt eis imponi iſtud onus pro pecunia, quam ibi habent: & etiam pōt eis imponi collecta: vt hic, & l. filij. §. fi. ſ. ad muni. quod tene menti. Item † ex ver. huiuſmodi. not. q̄ à muneribus patrimonialibus nullus habet excuſationem, nec nobilis, nec pontifex: & ſic eccleſia nō habet excuſationem: vt hic, & l. iubemus nullā nauem. Ce de ſacro ſan. eccle. Fallit ſi ſpecialiter eſſet eis remiſſum: vt l. ij. C. de epiſc. & cle. Item in ver. præterea. † nota q̄ ciuitas non poteſt imponere collectam forenſibus: [e] niſi habet ſpeciale priuilegiū. quod intellige vt dixi ſ. eo. l. reſcripto. §. fi.

1 *Veritas inuenitur notando & diſputando.*

2 *Exactor tributorum quod exigere non poteſt, tenetur ſoluere de ſuo: & qualiter hoc intelligatur.*

MIſta.

Not. † q̄ notando & diſputando veritas inuenitur. Secundo nota † q̄ illud, quod exactor tributorū nō poteſt exigere, tenet̄ ſoluere de ſuo. Ad hoc opp. ſ. ea. l. §. ſed & cura. & §. pari modo. vbi dicitur q̄ ſuſceptio collectarū eſt munus perſonale tantū. [f] Item opp. quia videtur q̄ onus deficiētiū debeat eſſe totius vniuerſitatis: de qua erat ille deficiens nō illius exactoris: vt l. j. C. de omni agro deſer. lib. xij. Sol. de iure cōmuni [g] onus deficientiū nullus tenetur ſoluere, ſeu ſubire: vt in primis contrarijs, & C. vt nullus ex vica. pro alio debi. exi. l. j. lib. xj. Fallit ſi aliter lege municipali vel conſuetudine cautū ſit: vt hic, & d. l. j de omni agro deſer. tunc enim illi legi ſeu cōſuetudini ſtādum eſt, vt damnum ſuſtineat collator vel vniuerſitas ſecundū formam legis vel conſuetudinis.

De vacatione & excuſatione munerum. Rubrica.

Quid differt iſte titu. à ſeq. videbitis j. tit. j. ſuper rubrica.

1 *Omnis excuſatio nititur æquitate, quæ infringit rigorem iuris.*

2 *Omnis exceptio nititur æquitate.*

LEX I.

OMnis excuſatio.

[h] No. q̄ omnis excuſatio nitit̄ æquitate: quæ æquitas habet infringere rigorem iuris † vocantis omnes pariter ad munera & honores. Sic etiam dicimus, q̄ omnis exceptio nititur æquitate: vt ſ. de doli excep. l. qui æquitate.

1 *Acta facta in vna cauſa non proſunt in alia, in ijs, quæ curſu temporis mutantur.*

Qui excuſatione.

No. q̄ acta facta in vna nō proſunt in alia ſimpliciter. † quod intellige in his quę curſu temporis mutantur: vt ſ. titu. j. l. cura. §. deficientium. & l. ſpadonem. §. qui abſolutus. ſ. de ex cu. tuto.

1 *An eligens ſcienter indignum priuetur poteſtate denuò eligendi dignum.*

LEX II.

SExtumdecimum.

Qui pueros.

Hic videtur caſus, q̄ quando aliquis electus ad aliquod officium excuſatur, vel remouetur q̄ electio alterius loco eius deuoluatur ad ipſum iudicem remouentem vel excuſantem. Nam hic vides q̄ electio iſtorum officialium pertinet ad decuriones: vt ſ. quando app. ſit. l. j. §. ſolent. & ad muni. l. ij. & tamen non remittitur ad eos: ſed præſes ipſe eligit, vt hic vides. In contrarium facit ſ. de opti. lega. l. ij. & ibi dixi. doct. tangunt C. de contrahen. emptio. l. fina. dicatis vt ibi. Cano. tamen dicunt quod debet diſtingui. an aliquis

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ In honoribus. Ista lex. §. qui publici muneris. facit arg. ad q. secūdum Ray. verū si alicui sit concessa immunitas a collectis, sit etiā immunis a collectis: quæ imponūtur propter necessitatem guerræ. & vide Dy. in l. si ex toto. in prin. ff. de lega. j. & vide Bald. omnino in l. j. C. nemi. lic. ab emp. spe. se excu. & vide Imo. in d. l. si ex toto. & quod not. Bar. in l. si mihi & tibi. §. in lega. ta. de leg. j. Et ad p̄dicta allegat text. in l. inter socerū. §. cum inter. de pact. do. & vide quod no. Bald. in l. iubemus nullā. in princ. C. de sacro sanc. eccle.

b ¶ Cœpit audire. Si cōsultor vel arbiter cœpit audire cām, pōt postea cogi cam diffinire: quod not. Idē si acceptat īstrumētū electionis suæ ecclesiæ. c. j. extra de procur. l. si filius. ad Maced. & dixi post Imol. in l. ij. dotis. ad fin. ff. sol. ma. & adde Bar. in l. si cū dotē. §. si maritus. sol. matr.

c ¶ Tertio dico. Adde tex. & ibi Bar. in l. sed & si vnios. §. q autem. ff. de iniu.

d ¶ §. psonis. Nota q priuilegia concessa tuo generi siue tuis posteris, non extenduntur ad natos ex fœminis. & vide Bar. in l. quia tale. so lu. matri. Hoc dicūt quidā fallere in causa libertatis data alicui ex suo genere: qa tunc veniūt nati ex fœminis: & vid. tex. in l. j. ff. de libe. causa. Item limita p Paul. de cast. in l. maritū. solu. matri. & vide Imol. post glo. in l. si ita scriptū. de leg. ij. Itē appellatione generis venit frater. l. ij. de interdictis & relega. Ita venit legitimatus per oblationem curiæ. l. cōium. alias quoniam. circa medium. & ibi Bal. C. de na. libe. q tex. in hac materia solennizanda multa posset: vt ibi per Bart. Et qui sint de genere. vide etiam tex. in l. ij. C. de ordi. iudic. & l. j. C. de proba. Quid autem si dicatur, concedo tibi & posteris tuis? videtur q sit idē vt hic. Facit lex, neq; Dotheū. C. de decur. lib. x. not. Bal. in c. j. de feu. marchiæ. hoc tamen non esset verum in successionibus: quia descendentes ex fœminis tunc venirent: & videtur probari in l. cum acutissimi. C. de fideicommis. & in l. generaliter. §. cū autem. de insti. & substitutio. sub condi. fac. & in l. cū auus. de condition. & demōstratio. Quid de verbo, generationis: videtur idem quod de verbo generis. vide Bal. in l. ij. in ij. col. C. de iure emphyt. Quid de verbo, sobolis vel prolis? dic q etiam fœminæ veniunt, vt probatur in l. j. ff. soluto matrimo. in l. v. C. de na. lib. & l. fi. C. de bo. proscr. & in l. j. C. ne rei domi. vel temp. Et adde quod proles proprie est, quæ ex nuptijs nata est secundum Bald. in rubri. C. de priui. do. in princip. Quid de verbo progeniei: dic q comprehendit omnes descendentes ex linea masculina tantum: vt probatur in l. iij. & ibi Bald. C. de emancip. libe. & l. fina. & ibi Bald. C. de dot. promi. iuncta l. dedit dotem. de colla. bono. Et adde qđ appellatione prolis veniunt omnes, qui appellatione familiæ comprehendūtur: vt probatur in l. officiales. & in authen. statuimus. C. de epi. & cler. Quid de verbo, gentiluę: dic q veniunt agnati, & cognati: vt est gl. no. Quam materiam vide in l. j. ff. de proba. Quid de verbo, nomini suo. Dic q oēs de familia veniunt. l. pronūciatio. §. familiæ. ff. de verb. signi. ex quo Barto. multum not. per illū tex. & l. quoties. C. de priui. schola. libr. xij. dixit q si concedo priuilegium tibi & tuis filijs masculis & fœminis, q solum veniunt virgines & viduæ: nō autem nuptæ. Adde q dixi in l. quidam consul. de re iudic. Et vltra prædicta vide de materia in l. apud Iulianum. §. si quid alicui. de lega. j. per docto. in l. ex facto. §. si quis rogatus. & §. fina. ad Trebel. & l. j. de constit. princ. Et ad ista vide omnino Barto. in l. si vt proponis. C. de digni. lib. xij. Et quid de verbo, stirpe, vide text. & ibi bald. in l. si quis in suo. in princip. C. de inoffi. testamento. Quid de proximis & consortibus, vide Bald. in l. dudum. C. de cōtrahen. emptio. Et ad prædicta omnia vide omnino Bald. in repeti. capi. si pater. de testament. in vj. in v. charta.

e ¶ Hi qui. Ad materiam huius legis primo quærit qui possint concedere priuilegia immunitatis, & quibus: vide Barto. in l. vacuatis. C. de decurio. & in l. j. de decretis decur. li. x. & quod no. Bald. in l. etiam. de executio. rei iudicat. & Specu. in tit. de cēsu. §. j. versic. sed quid si vniuersitas facit pactum. & no. Cano. domi. Ant. in cap. ij. de immuni. eccl. imo non valet principis rescriptum concedēs immunitatem a collectis, datijs, & gabellis. l. omnem. & ibi Bald. C. de vectigal. & d. l. vacuatis. & vide Bar. in l. j. in in penul. col. in vers. item quæro. C. de muli. & in quo loco. Et ibi habes p bar. quæ dicātur munera ordinaria siue extraordinaria. & Bal. in l. j. alias fi. C. sine censu vel reli. & in l. j. in iiij. q̄. in prin. q cuiusq; vni. no. & bar. in l. j. C. eo lib. x. Adde per quos immunitas cōcedi possit: & qualiter sibi preiudicet, qui habet immunitatem: & an possit reuocari, Alex. cōsi. cj. j. lib. & vide etiam Ro. cōs. ccliij.

quis elegerit aliquem scienter indignum: & priuatur pro illa vice potestate eligendi: 1 † alias secus. Idem si peccauerunt in forma eligendi: vt extra de elect. c. quia propter. Et istam legem possumus intelligere quod iste præses vocauerat hic aliquem ad istud munus perferendæ pecuniæ: & hic dicitur q ex suo officio, absq; appellatiōe si viderit manifestè ipsum esse grauatū senio vel corporis imbecillitate, pōt ipsum dimittere, & alium loco sui constituere: sed inferior non potest sine appellatione, vt l. ciues. C. de appella.

Tempus. Ibi: abesse desijt, scilicet redire cœpit: sed postq; redijt, dumtamen legitimo tempore: de hoc sequitur.

A Decurionatu. Istam legē prosequere vt in glossa.

2 **In honoribus.** [a]

Philosophis. Nota textum ibi: & enim philosophantes verè.

His honoribus. Intelligas hic de priuilegijs generalibus. secus si de hoc priuilegio specialis mentio fieret: vt j. eodem l. proxima.

1 ☞ *Exceptio superueniens pendente iudicio, an elidat actionem.*

Auctis. Petrus allegat hunc text. q exceptio superueniens pen1 dente iudicio elidit actionem. † Ita tetigi in l. j. ff. de excep. & ibi latius dixi.

Sunt munera. Hoc qđ hic dicit præter eos, quibus principali beneficio: intellige de beneficio speciali indulto super hoc. alias secus: vt s. l. proxi. in princ. Quæro an ecclesia subeat ista onera. dic vt in glos.

Legato. Oppo. C. de leg. l. vniuersi. dicit Dy. q hic excusantur durante eorum officio tantum: non autem post.

Prætor.

Duo. Dicit glo. hic, nota diligenter distinctionem, quā facit iste §. tangam infra titu. j. l. ij.

1 ☞ *Arbiter vel consultor, qui cœpit audire causam cogetur finire.*
2 *Semel agnoscens munus videtur suo priuilegio renūciare.*
3 *Si iudex, cui causa est delegata, se absentat: & absentia est diu durata, delegans potest eam alteri delegare.*
4 *Dilatio quod detur propter absentiam aduocati, qui est in breui reuersurus: alias alium aduocatum sibi quærit.*

1 **Si post causam.** No. † pro arbitro vel cōsulto b re qui cœpit audire [b] causam: an postea poterit cogi. & certe sic. No. tex. ibi: semel enī 1 agnoscēdo. † Nā semel agnoscendo videt renunciare suo priuilegio in illa causa. An autem in alijs præiudicet: dixi in l. ij. in fin. ff. de decu. & habuistis not. s. de priuil. vete. 3 l. ij. Secundo nota † q si iudex, cui causa est delegata, se absentauit, q iudex delegans potest alteri causam committere. quod intellige si absentia esset longa: vt hic dicitur. 4 † Tertio dico, [c] q id, quod dicitur s. ex quic bus causis ma. l. ait prætor. §. fin. quod propter absentiam aduocati datur dilatio. Intellige si in breui est reuersurus: alias aliū aduocatum debet sibi quærere: vt hic dicitur.

De iure immunitatis. Rubrica.

Quæro in quo differt hic titu. à præcedēti. Glo. ponit duas differentias, vt habes in ea. Dy. dicit q in tit. præcedenti tractatum fuit de casibus excusationum seu vacationum: hic de personis quæ excusationem petunt.

LEX I.

Qui ob hoc. Quid vult dicere tex. agendi causa. Glo. dat duas expositiones tene secūdam: q hic loquitur in his, q erant in naui: & suā priuatā vtilitatē immunem non habent. quod intellige vt l. semper. §. negotiatores. j. eo.

1 ☞ *Priuilegia concessa alicui & posteris, ad natos ex fœminis non porriguntur.*

d **Personis.** Nota [d] quod priuilegia data tibi tuisq; posteris, 1 non extenduntur ad natos ex fœminis † q nota bene. & vide Dy. extra, de reg. iur. ca. priuilegium personale. lib. vj.

1 ☞ *Immunitas ab omnibus muneribus & honoribus etiam realibus potest concedi per principem, vel per legē.*
2 *Ciuitas aliquibus ciuibus tam subditis potest concedere immunitatem.*
Pactum de concedenda immunitate non tenet.
Immunitas à muneribus patrimonialibus non conceditur.
Immunitas concessa alicui, qui de nouo efficitur ciuis, tenet, & seruanda est.
3 *Decuriones possunt concedere doctoribus & medicis immunitatem: alij non.*
Sed adunantia generalis sic.
4 *Immunitas qualiter concedi debeat.*
5 *Munus ordinarium quod dicatur, & quod extraordinarium.*
Imposita à principe vel à lege, sunt munera ordinaria.
Item collecta quæ imponuntur à lege municipali.
Item quæ imponuntur à papa & clericis.
6 *Ciuitas quando possit immunitatem concessam per suam legem reuocare.*

LEX II.

e 1 **Hi qui.** [e] Pro declarāda ista lege † quæro, vtrū alicui possit dari immunitas ab oneribus? Respondeo: certum est quod per Principē seu per legem potest concedi immunitas ab omnibus oneribus & muneribus etiam realibus: vt s. tit. j. l. sunt munera. Verūtamē

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶Per illos. Et sic requireretur adunãtia gñalis. Hoc credo verũ, nisi concederetur a cõsilio. Nã tũc forte valet, licet nõ fieret adunãtia gñalis, ꝙ vocatur vulgariter parlamentũ. Ratio est qa cõsiliũ videt oĩa posse quę totus populus. Gl.est in rub.C.quæ sit long.cõsue.gl.Insti.de iure natu.gen.& ciui.& §.lex est.& §.plebiscita.& in l.aliud.§.refertur.ĩ.de reg.iuris.

b ¶Quæro quę dicantur.l.j.C.de vaca.mu.dicit ꝙ munera ordinaria sunt, q̃ a legibus, senatusconsultis. vel constitutionibus imponunt: qualia sunt patrimonialia, a quibus nullus excusatur: vt C.de mu.patri.l.ij.

c ¶Munus ordinarium. Hoc videt verũ si habeat perpetuam & determinatã formã, secundum ꝙ no.Bal.ĩ l.placet.C.de episc.& cle.& circa hanc materiã vide bart. plenius in l.j.C.de muli.& in quo loco.lib.x.

d ¶§.legẽ. Sed an pacto posit renunciari immunitati sibi a lege concessæ: Bart. multum no.in l.vniuer.C.de leg.lib.x. dicit ꝙ est menti tenendũ secundum eũ, propter vnũ ꝙ videtur obstare: de quo ibi per eum.

e ¶Si qs decurio. Sed ꝙ xij.liberi nõ excusent a muneribus patrimonialibus, tenet Bal.in l.si quis decurio.hic allega.& qđ ibi sit speciale in decurione propter curam officij:& tenẽt multi, quos refert Ioan.Andr.in regula, decet.in mercuriali.in vj.& videtur tex.hic.Facit tex.in l.neque ætate.C.de mune.patri.lib.x.& l.j.& ibi gl.C.q mune.lib.& in l.sunt munera.ĩ.tit.j.Petr.de Anch.in c.j.de cens. tenet opi.Barto.& Andr.de Barulo,& Io.de Platea in d.l.si quis decurio.per illum textũ. Sed quid si aliquis ex filijs necessarijs ad inuicem decedat post immunitatẽ? dicit Io.Andre.in dicta regula, decet ꝙ nõ nocet.cũ quo transit ibi Bald.in quibusdam additiõibus suis.& Bar.in l.ij.§.non solum.ĩ.de excusa.tuto.Facit quod notat Bal.in l.ij.C.si aduersus deli.& quod notat Angel.in l.minoribus.C.de his quibus vt indignis.& quod notat Bald.in l.generaliter.sol.ma. In contrarium facit l.cura.§.deficientium.de munerib.& honorib.in l.his.§.penult.de vac.mu.& Cy.in dicta lege generaliter. Adde an priuilegium cõcessum habenti xij.liberos finiatur si aliquis liberorũ moriatur.Bald.consi.cj.iij.libro.

scias,quod oĩa priuilegia per Principẽ con
cessa fuerunt reuocata per l.C.de his qui
vaca.à prin.rece.l.j.& de decur.l.vacuatis.
2 & ibi no.Ciuitates †aũt etiã cõcedũt immu
nitatẽ aliqbus ciuibus iam subditis: & nõ
valet pactũ:vt dicta.l.vacua.de immu.ne
mi.conce.l.prima.& maxime si ista immu
nitas concederet à muneribus patrimonia
libus:vt.C.de mune.patrimo.l.neq;.& l.pa
trimoniorũ.Si vero immunitas conceditur
alicui qui de nouo ciuis efficitur; tunc põt
ei de nouo concedi,& est sibi seruanda: vt
3 hic.Sed quæro,† per quos posit concedi?
Respon.doctoribus & medicis potest con
cedi per decuriones:hoc est,per ordinem ci
uitatis.alijs vero non posset concedi per il-
a los:[a] & sic requireretur adunantia genera
4 lis:vt C.de decretis decurio.l.prima.† Quę
ro.qualiter debet concedi ista immunitas.
Respõdeo,debet concedi specialiter & di
stincte,vt fiat mentio de muneribus reali
bus & personalibus,ordinarijs vel extraor
dinarijs.Nam si concederetur immunitas à
muneribus simpliciter,nõ haberent immu
nitatem à patrimonialibus:vt ŝ.titu.j.l.his
honoribus.& ŝ.tit.ij.l.fi.§.penul. Item non
intelligeretur de muneribus ordinarijs,sed
de extraordinarijs:vt ŝ.tit.j.l.hi qui mune
ris.& ŝ.de mune.& hono.l.cui muneris. et
C.de vaca.pub.mu.l.j. Itẽ ista immunitas
nõ porrigitur ad honores:vt d.l.cui mune
ris.ŝ.de mune.& hono.vnde etiã de his ex
pressa mẽtio debet fieri.vnde sis cautus qñ
5 dictas ista talia priuilegia.† Quæro,quæ di
b cantur [b] munera ordinaria,& quæ extraor
dinaria?Respondeo,ordinaria sunt ea, quę
imponunt à Principe vel à lege:vt d.l.j.C.
de vaca.pu.mu.& ideo puto ꝙ collectæ q̃
imponuntur à lege municipali lata in ciui
tate super hoc à toto populo,dicantur mu
c nus ordinarium.[c] Et idẽ puto de his quæ
imponuntur à papa clericis: vel ab Impera
tore alijs.Sed collectæ:quæ imponerentur
ab aliquibus magistratibus:vt à prioribus
vel à maioribus gabellarijs,qui habent su
per hoc authoritatẽ,dicerentur munus ex
traordinarium:vt ŝ.titulo j.l.in honoribus.
§.qui muneris.& d.l.j.C.de vaca.pub.mu.
6 †Quæro,vtrum ciuitas,quæ istud priuile
gium dedit,posit per suã legẽ ipsum reuo
care?Respõdeo, quãdoq; tale priuilegium
transiuit in formam pacti vel cõuentionis:
& tunc ciuitas non potest ipsum reuocare:
alias secus:vt l.quod semel.& ibi dicam j.
de decre.ab ordine faciẽ.vbi glossa tangit.
& dixi in repe.legis omnes populi.
1 *Numerus v.xij.& xv.liberorũ à quibus muneribus excuset.*

SEmper.

d Legem. [d] Vides hic ꝙ q habet sexdecim
liberos excusat à muneribus.contra,imo
sufficiunt xij.vt C.de decurio.l.si qs decu
rio.alias sufficiũt qnq;:vt C.de his qui nu
me.lib.j.l.fi.Sol.Veritas est ꝙ numerus qn
que liberorũ excusat à personalibus mune
1 ribus,non †patrimonialibus:vt ŝ.titu.j.l.iij.
§.quæ patrimoniorũ.sed numerus xvj.vel
xij.liberorum excusat à muneribus patri
monialibus & personalibus:vnde non te
nentur soluere collectas:vt hic,& d.l.si qs
e decurio.[e]

Negotiatores.
Hũc§.prosequere vt habes ĩ gl.

1 *Priuilegium concessum alicui,an transeat ad liberos uel uxores eorum uiduas.*

Immunitati.
Quæro,an priuilegiũ cõcessum alicui
1 transeat ad liberos vel ad vxores † eorum
viduas. Dic vt no.per Cy.in l.ij.C.de epis.
& cleri.

1 *Excrescentibus reditibus ecclesiæ debet augeri numerus canonicorum: & immunitas cõcessa mercatoribus debet seruari si tenent maiorem partem fortunarum in illis mercantijs.*

f Negotiatio.
[f] Not.arg. ꝙ excrescentibus facultati
bus ecclesiæ debet excrescere numerus ca
1 nonicorum †vt in ca.cum omnes.& c.cum
accessissent.extra,de constitu. Item no.in
§.conductores. ꝙ immunitas data aliqui
bus mercatoribus, ita demũ est seruanda,si
maiorem partem suarum facultatũ tenent
in illis mercantijs.

1 *Qui sunt de collegio artis,& non exercent artem, an gaudeant priuilegio collegij.*
Et an collegium gaudentium, vel fratrum de pœnitentia tertij ordinis sancti francisci habeant immunitatem ab oneribus & muneribus.

Quibusdam.
Ex hoc §.no.duo. Primo ꝙ ista colle
gia non possunt cõueniri,nisi sui cã,scilicet
causa tractandi ea,quæ ad collegium suum
spectant:alias possent puniri:vt l.sub præ
textu.ŝ.de extraordi.cri.Secundo nota qđ
illi,qui sunt in collegio artis, nec exercent
artẽ,non debent gaudere priuilegio artis.
1 †Facit C.de sacrosan.eccl.l.qui sub præte
xtu.ŝ.ea l.§.negotiatores in eo quod ibi di
citur:quãdiu in eo actu sunt,&c. Quæro,
an collegium militũ gaudentium,& colle
g gium fratrum de pœnitẽtia,tertij ordinis [g]
sancti Francisci habeant immunitatem ab
oneribus & muneribus? Videte,vos debe-

f ¶Negotiatio. Vtrum dicatur mercator,qui non exercet artẽ mercãtiæ: licet exercuerit,& sit descriptus in matricula mercatorum. Iacob.Butrig.in princip.Digesti veteris,dicit ꝙ non:nisi sit solitus gerere & animum gerendi retineat quod præsumitur,nisi deseruisse probetur.Insti.de re.diui.in §.pauonum in quo proximam cõsuetudinẽ respicio,nõ remorã:vt ff.de ali.& cib.leg.l.Mela.§.j.vide etiam Bal.in d.princ.Et ad id quod in fin.not.hic.Bart.adde l.legatis.§.si vnus.de leg.iij.Et vide Barto.omnino in rub.de nauicula.lib.xj.qui est ĩ.rub.illius libri.

g ¶Quibusdã. Tertij ordinis. Vtrum fratres tertij ordinis sint immunes, vide ꝙ no.gl.in l.cura.§.fi.ĩ.de mu.& ho.& habes in cõsi.Calder.cõsi.cxcj.& bar.in l.placet.de sacrosan.eccl.& quid de fraternitatibus an sint personæ ecclesiasticæ: vide q̃ no.doc.in c.j.de simo.Et istis adde bar.in l.j.ĩ.de pœnis. Et adde ꝙ eremitæ possunt habere propriũ: sed nihilominus sunt ecclesiasticæ personę xxxvij.q.ij.ecce.alias est q.j.§.qui vero.& not.Inno.in c.mora.de ele.& dicit gloss.Io.And.in c.sciant cuncti.de elec.in vj.qđ conuersi, hospitalarij,& templarij, sunt ecclesiasticæ personæ, licet non sint clerici.alle.xvij.q.iiij.quisquis. Patronus autẽ ecclesiæ laicus non est persona ecclesiastica:& ideo dicit gl.in c.ex eo.de elec.in vj.in gl.fin.quod conuersi sunt personæ ecclesiasticæ.& ibi vide an habeant vocem in c.mulierũ autem beguinarum quarum status est reprobatus: sed status mulierũ tertij ordinis sanctæ Claræ bene approbatur:& tales sunt religiosę: vt in cle.j.de religio.domi.per Io.Andr.& dicit gl.in d.Cle.j.ꝙ sorores tertij ordinis sancti Frãcisci non sunt proprie ecclesiasticæ personæ: vt refert Bald.in l.placet.C.de sacrosan.eccle.& vide do.Anto.in c.ij.de foro cõpetenti.& adde ꝙ not.in Clemẽ.ex eo.de senten.excõ.& cõsuluit Bal.in cõsi.incip.in Christi nomine sup eo ꝙ quæritur,&c. ꝙ ordo tertij ordinis sancti Frãcisci sit ordo ecclesiasticus:& eius personę ecclesiasticę q̃uis ibi videntur cõcludere ꝙ sint de foro seculari.& Bar.in l.cõmodissime.de lib.& posth.per Bal.in authen.nisi.in pen.col.de senten.& de his qui pręsident hospitalibus, qui nõ gaudẽt priuilegio literarũ, vide Bal.in auth.hoc ius porrectũ.ĩ.ij.col.C.de sac.san.eccl.& vide q̃ dixi post Bar.in l.orphanotrophos.C.de epis.& cler.& per Ang.in cõsi.cviij.dicit tamẽ Bald.in l.oẽs.§.præterea nullus.C.de epis.& cleri.ꝙ ita sunt excepta hospitalia sicut ecclesiæ.l.omnia.in fina.eodem titul.& ibi Bartolus & doctores.& facit qđ dixi in lege pręsenti.C.de his qui ad ecclesi.confugi. Et vide Bartolum in lege quod constitutum.de testamen.mili.& dicit Hostien.in capitu.non dubium.de senten.excommuni.quod quando quis est conuersus remanẽs in domo propria vt laicus,& viuit honeste vt clericus: ex toto in foro ecclesiastico intelligitur translatus:& immunitate ecclesię gaudere debet.xvj.quæst.iiij.quis facit.de censi.c.quanquam.in vj.Clemen.pręsenti.de censi.xij.q.j.ecclesiarũ.c.j.de censi.cum simi.Et ad materiam adde quod Petr.de Ancha.in clemen.cum ex eo.de senten.excommunica.dicit quod Guliel.de monte Lauduno tenet ibi, quod fratres continentes siue de pœnitentia qui dicuntur tertij ordinis, vt ibi dicitur in textu nec in persona nec in rebus gaudẽt priuilegio religiosorum vel clericorum, per illum textum. Postea dominus Petrus refert verba Barto.hic & male,& subdit quod ipse habet vnum cõ

tis scire

Universidad de Deusto

fillum Io. Cald. qui cōformat se cum dicta opi. q̃ nō sint personæ ecclesiasticæ: & illud consilium ibi refert ad literam, & sequitur: & principaliter fundatur, quia nec continentiā nec obediētiam promittūt, & vtūtur proprio: quæ sunt cōtra substantiā religionis. c. cum ad monasterium ad finē de statu monacho. Facit c. j. de voto. in vj. Rñdet ad cōtraria. dicit tamē secūdū Ioā. Cald. q̃ si habēt privilegium a papa, esset eis seruādum. De qua materia habetur etiam per Ang. in cōsi. cxcvj. & adde Pet. de Ancha. in materia in repe. in c. ea quæ. de regu. iur. in vj. Et qd in vxore & familia clericorum, &c. vtrū gaudeāt &c. vide quod not. per Ioan. and. in ca. j. de cleri. coniug. per do. Anto. in ca. nullus. de iudi. vbi plene de materia. Adde an fraternitates dicātur ecclesiasticæ personæ, Paulus de Castro, consi. cxxxj. & an ordo tertij ordinis sancti Frāciscī sit ecclesiasticus, Bal. cōsi. cccxxxv. incip. quædā soror. lib. iiij. consuluit, quod stante statuto q̃ mulier non possit cōtrahere, nisi certa solennitate seruata, quod nō cōprehēdat mulierem tertij ordinis.

tis scire q̃ isti fratres nō sunt religiosi: quia nō renūciant proprio. Itē quia habēt vxores. Item nō sunt clerici: quia nullum ordinem clericalem habēt: habēt tamen quēdā modum viuēdi ab ecclesia Romana approbatum: vt not. de reli. domi. c. j. in cle. sed licet ibi nō ponatur, nisi de fratribus tertij ordinis sancti Francisci: sunt tamen personæ ecclesiasticæ quæ vocātur Deo deuotæ: vt habetur xij. qō. j. c. duo sunt genera. & sunt exēpti à iurisdictione seculari: vt ibi dicit. Et isti milites [a] gaudētes habēt de hoc expressum priuilegium. & ideo vidi consilia pluriū doctorū iuris canonici & ciuilis, q̃ isti sunt exēpti à muneribus secularium, & collectis, & ab alijs, sicut clerici. & ita consuluerūt multi aduocati de curia: & domi. Gul. de Baisio archid. Bono. et Dy. de Mugello & ista cōsilia eorum vidi: & eorū consilia fuerūt tantū in fratribus gaudentibus: sed idē est in fratribus tertij ordinis sancti Francisci: tamē hic contrarium, vt videtis, obseruatur: nam cōueniūtur sub iudice seculari & soluūt collectas. Puto tamē indubitanter q̃ si apparere posset, q̃ assumpsissent illum ordinē seu habitum in fraudem onerum, q̃ eis nō prodesset: vt §. ea. l. §. diuus quoq; Pius. et §. de mune. & ho. l. cura. §. fi. vbi glo. tangit de fratribus de pœnitentia. Facit quod no. extra de obl. ad ratio. c. j. & l. qui sub prætextu. C. de sacrosanc. eccl.

a POMATES. ¶ Et isti milites. Vide Panor. colum. iij. de foro competenti. Cald. consi. vij. Card. in Cle. ex eo. in ij. q. de sent. excō. & aliquid per Bald. in auth. nisi rogati. C. ad Treb. & in l. officiales. C. de episco. & cleri. & d. Maria. in d. ca. ij. qui omnes inclinant in opinionem Pan. ibi. Contrarium tamē tenet domi. Cardi. in ca. si diligenti. quæstione antepe. de foro compe. & domi. Anton. in ca. j. col. v. de obl. ad ratio.

b ¶ Sed etiā amicus. Amicus inimici mei est mihi suspectus. Vide tāmen Innoc. in ca. insinuante. de offic. dele. in notabilibus. qd dixi post Bar. in l. qui iurisdictioni. de iurisd. omi. iudi. Bal. in l. iiij. §. si tutor. de suspe. tuto. Cy. & Bal. in teste, in l. si quis. in vl. col. C. de testi. sequitur hoc Bald. in l. j. C. si quæcūq; prædi. pote. & vide Cano. in c. repellantur. de accusa.

c ¶ Vicerector studij. Vicerector studij non habet immunitatem. adde Bartol. in l. j. §. hi quibus. de leg. iij. & de istis gerētibus vices alienas quid possint, vide bonum tex. in auth. de coll. §. ad hæc. versic. prohibent. & gl. in l. ij. C. de his qui vi. al. gerunt. & no. per Barto. in l. j. I. de offic. eius. & hic adde l. cōperimus. C. de proximi. fa. seri. lib. xj. lxxxiiij. distinc. præcipimus.

De legationibus. Rubrica.

LEX III.

CVm quæritur. Ista lex examinatur §. de constituta pecu. l. eum qui. §. Iulianus.

☞ *Suspectus mihi est non solum inimicus meus: sed amicus inimici mei.*

2 *Et citatus ad locum suspectum, non tenetur comparere.*

SCiendum. Si accusatio. Not. † q̃ mihi est suspectus non solum inimicus meus, sed etiam amicus [b] vel domesticus inimici mei.

2 Secundo nota † q̃ si quis citatur ad locū suspectum vel sibi inimicum, non cogitur comparere: argu. §. ad Trebel. l. de ætate. Et per hoc cassauit papa sententiam Imperatoris Henrici, quam protulit contra regem Robertū. Nam Imperator citauit Regem ad ciuitatem Pisanam ipsi regi capitaliter inimicam: vt in c. pastoralis. extra de sentē. & re iudi. in Clemen.

1 ☞ *Legationis officium probatur per literas delegationis.*

& est bonus tex. in l. j. C. qui mu. excu. hi qui. lib. x.

d POMATES. ¶ Vicerector. Dicū q̃ de cōsuetudine seruatur cōtrariū. Ita Car. in Cle. j. in vj. oppositione. de offi. vic.

e POMATES. ¶ Not. q̃ legatus. Hoc autē intellige secūdū Rom. in l. j. I. de verb. obli. pondera tex. hic in fine. vbi nō intelligit aduocare mittendo schedulas pro amico vel extraneo, si hoc faciunt gratis & amore. contra tū hoc dicitur enixe ab stare tex. in d. c. vbi periculū. in ver. nulli de electione. in vj. vbi prohibitus loq; prohibetur & mittere scripturā vel nuncium. & vide multa quæ ponit Barb. in rub. extra de fide instru. colū. ij. & vide tex. in l. miles ad sororē. in prin. ff. de lega. ij.

f ¶ Item not. Idem tenet Bar. in l. j. §. j. I. de postu. Et nota q̃ si aliquis prohibetur aduocare, quod intelligit q̃ nō prohibeat si gratis velit aduocare. dicit Roman. in lege secunda. in principio. supra de verborum obligationibus. per textum in fine huius legis.

g ¶ Vnam schedulam. Et sic statutum puniens aduocatum vel loquentem in voce, nō punit scribentem. contra facit textus in lege item apud §. generaliter. supra de iur. & l. eorū. §. fi. eo. titu. de quo in l. j. de verb. obli. per mod. et Bar. in l. j. de extraordi. cogni.

h ¶ Legatus. Ex lege ista nota casum sing. quo legatus recipiēs pecuniā pro expensis fiendis in itinere, si interim decedat, residuū pecuniæ transmittit ad hæredes: non autē restituunt Reipubli. imo si infirmaretur in itinere, debet curari expēsis Reipubli. de quo vide bar. in l. is autē. §. tādiu. I. quibus ex cau. maio. & q̃ not. bar. in l. seruus cōis. de fur. et q̃ dixi post bar. in l. ij. in prin. ad l. Rho. de iac. et dicit no. bar. in l. ij. C. de legib. libr. x. q̃ si vnus ex ambasiatoribus decedit, salarium accrescit alteri consocio adimplenti, p illum text. & vide Bal. in d. l. is autem. I. ex quib. cau. maio. & Imo. in l. cōtinuus. §. cū ita. de ver. ob. et quid de doctore habente licentiā per aliquos dies: an interim habeat salariū. no. in l. si es. C. de condi. in ser. & per Baldum & nota quod ambasiator qui finita ambasiata differt redire, non gaudet privilegio legationis. lege mercatores. & ibi not. Bartolus & Baldus de commer. & mer.

1 LEgato. Probatur autem hoc q̃ sit legatus per literas, quas defert suæ legationis: † vt l. si publicanus. §. j. ī. de pecu. & ibi dixi.

FIlio. Nota hanc distinctionem: quando est officium cum sumptu officialis, filius habet vacationē ꝓpter patrē: alias secus. q̃ tene mēti.

1 ☞ *An vicerector studij habeat immunitatem.*

c FIlius. Hic videtur esse casus q̃ vicerector studij [c] non habet immunitatem. facit etiā j. eodē l. vicarius. In contrarium videtur casus C. vt digni. or. seruetur l. fi. in fi. Solu. Quandoq; vicerector cōstituitur ab ipso rectore: & tūc ipse rector videtur gerere per eum: et

d nullam immunitatem habebit vicerector [d]

1 † seu vicarius eius: vt hic: & l. vicarius. j. eo. Quādoq; propter recessum seu mortem rectoris ipsa vniuersitas facit vicerectorem: tunc habet immunitatem, quam haberet si principaliter ipse esset creatus rector: vt d. l. fi. in fi. C. vt digni. or. seruetur. De istis loquitur titu. C. de offic. eius qui vi. al. ge. Tertio opp. §. de leg. iij. l. j. §. à præfectis. sed quāto tēpore oportet q̃ quis gerat officium ad hoc vt quis habeat vacationem? Respond. toto tempore officij: si gerit munus minuit sibi vacatio: dūmodo scias q̃ si nō gerit officiū, vel gerit minori tempore quartæ partis totius temporis, nullā debet habere vacationem seu immunitatem: vt l. & milites. §. quandoq;. & §. plane. & quod ibi not. & §. fina. §. de exc. tut. & C. de cōsul. l. iij. li. xij.

1 ☞ *Doctor legens qui non potest aduocare, potest mittere schedulam, & alloqui iudicem.*

PAulus.

e PAulus. Nota q̃ legatus [e] non debet attendere ad aliud quam ad officium legationis.

f Item nota [f] pro doctoribus huius ciuitatis qui non possunt esse aduocati: nam si mit-

g tuntvnam schedulam [g] iudici, vel ei loquū

1 tur: † non propter hoc videntur aduocare. tene menti.

h EGatus. [h] §. j. De materia huius §. dicā vobis in l. j. §. diuus. j. de vari. & extraordinario cogni.

VIcarius. Facit ad quæstionē de vicerectore.

IS qui legatione. Glo. intelligit hic de libello conuentionali: idem in libello supplicatorio ad impetrandum aliquid cū generaliter prohibitus sit aliquid facere: vt vidistis §. eod. l. eum qui. alias incipit, Paulus. §. Paulus.

EVndem.

FAnte legationē.

Vides hic casum q̃ ex parte rei debet mitti

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Pro repræsalijs. Ambasiatores non possunt capi pro repręsalijs. adde Bar. post gl. in l. conuẽtiones. ī. de pac. & bar. in l. j. in prin. ī. ad l. iul. maiest.

b ¶ Secundo no. Et an ex bannitus perdat ciuitatem, vide quæ dixi in l. sed et milit. §. q em ignominiose. de excusa. tuto. per Angelũ in disputatione incip. Bonomẽ. quidẽ. no. Bal. in authẽ. & oino in vij. col. ne vxor pro mari. per Ro. in l. recusare. § si quis alio. ad Treb. & per bal. in d. §. qui deficiunt. in fi.

c ¶ §. quod de frumentaria. Not. casum, in quo valet sniа cõtra nõ cõtumacẽ absentẽ. adde l. hac perpetua. & ꝓ ibi no. bal. C. vbi decu. vel cohorta. & istud tenet do. Flo. in c. cũ olim. de re iu. & p aliquos in c. j. de cau. pos. & ,ppne. Et an ordo iudiciarius seruetur in causa fiscali, vide bal. in l. ij. in prin. C. qũ fis. vel priua. & ī l. j. C. d cõd. ex lege. & adde ad istud ad quod allegatur iste §. no. per Bal. ī repe. l. nec quicq̃. §. vbi decretũ. de offi. procon. & no. in rub. C. cõmi. vel epi & in l. de pupillo. §. meminisse. de oper. noui nun. & in l. fin. C. de fer. Alex.

POMATES.

d ¶ Et ideo cum. Vide aliqua in simili p domi. Præpo. in ca. fi. ij. distinc. & Fely. in ca. ecclesia sanctæ Mariæ. colum. ix. de constit. & Barb. con si. lj. colum. xxviij. vol. j. & Panor. in d. ca. j. col. ij. de re iudi. & Feli. in d. c. j. col. viij. de iureiuran. & Panorm. in ca. olim. colũ. vj. de iudi. vbi colligit generaliter ex hoc ꝓ in notorijs non requiritur partis citatio.

e ¶ §. Prædiũ. Qui fideiubent pro officiali, habent beneficiũ excusionis. Adde gloss. in l. j. C. de conue. fis. debito. libr. x. & text. cum gloss. fina. in l. j. C. de decur. li. x. & no. Bart. in l. quoniam. ī. loca. & reperitur quædã dispu. Barto. & not. text. hic quod verba conuentionis dubia interpretantur secundum ius commune. & ad Barto. hic vide Bald. in l. cũ eorum. C. de sen.

f ¶ Illa decreta. Dicit Abb. Sicu. in c. j. de his quæ fi. a maio. part. capi. arg. illius text. ꝓ in vniuersitatibus ecclesiasticis non valet statutum quod requiratur cõsensus ad minus duarum partium: quia sufficit quod maior pars concordet ad hoc capitu. licet. de ele. & tex. cum glos. in capi. si cui eod. tit. libr. vj. & vide ad materiam quæ dixi supra de albo scribẽ. in l. ij.

procurator ad defendendum causam incœptam. quod dic vt plene dixi in l. j. ī. de di. & tem. præ. per Cy. in l. j. ī. de resti. mili.

1 ☞ *Ambasiatores an pro repræsalijs possint capi.*
2 *Et an bannitus desinat esse ciuis illius ciuitatis, à qua exbannitur.*

1 SI quis legatum. Per hãc ꝓ lege dicimus ꝓ ambasiatores non possunt capi pro repræsalijs. [a] quia habent immunitatem de iure communi, vt hic & l. ij. §. legatis. ī. de iudi. Secundo † nota [b] ex hac lege ꝓ exbannitus de ciuitate desinit esse ciuis illius ciuitatis: vt hic, ibi: quia quẽ semel populus, &c. Quod putoverum quãdo est talis exbannitus, qui põt impune offendi: nam habetur loco hostis ciuitatis illius: vt l. amissione. §, qui deficiunt. ī. de capi. dimi. Idem puto si esset talis exbannitus qui esset prohibitus receptari: argu. eius qd hic dicitur de eo, cui interdictum est aqua & igni.

De administratione rerum ad ciuitatem pertinentium. *Rubrica.*

LEX I.

QVod ad certam. Dic vt dicam. infra eodem l. legatum.

LEX II.

NOn utique, Quod quis. Vide glo. quæ incipit, hic no. iiij. & in fi. gl. adde & j. Dic de hac materia vt not. p Dy. extra, de reg. iur. c. quod alicui non licet. & c. potest quis. & c. qui per alium.

1 ☞ *Vide casum in quo valet sententia lata contra absentem.*

Quod de frumẽtaria. [c]

Vide gl. super ver. inanis. & sic vide ꝓ valet sententia lata contra absentem nõ cõtumacem: † alias nulla esset specialitas. Est enim hic speciale. Et potest esse ratio: quia officialis restituit Reipubli. librum rationum, in quo continebatur introitus & exitus: vt l. j. §. officio. ī. de tute. & ra. dis. & ī. de statuli. & l. si statulibera. pene in fi. & ideo cũ. [d] nõ requiratur alia cognitio, nisi computatio rationis merito: potest proferri sententia in absentem. Et sic not. ꝓ isti reuisores rationum communis possunt pronunciare officialem præteritum esse debitorem cõmunis eo absente.

1 ☞ *Quod datum est camerario per officialem, qui indebitè exigit: an debeat de communi restitui.*

Graui, Ex isto tex. nota ꝓ si officialis aliquid exigat indebite: & datur camerario communis, quod de communi debet restitui. † hoc est verum si exigat de facto: secus si expressit sententia condemnatoria licet iniusta: tunc enim à communi non potest repeti condictione indebiti: vt l. prima. C. de condi. indebiti. & supra rem ra. hab. l. si sine. §. quod si procurator, per iudicem: & l. cum putarem. fami. ercis.

1 ☞ *Officialis locans prædia publica, non tenetur de tacita reconductione.*

PRior tamen. Prædiũ. [e] Nota quod si aliquis officialis locat prædia publica, tenetur solum de tempore expresso in locatione: non de tempore quo tacite reconducitur. † Itẽ not. quod licet aliter olim seruaretur in vectigalibus: tamen quantum ad hoc hodie idem seruatur in vectigalibus, ꝓ in alia locatione.

1 ☞ *An officialis finito officio teneatur de euictione.*

In eum. Iste est valde no. § Oppo. & videtur ꝓ syndici, q vendunt aut locant prædia publica, finito officio non teneantur. contra. ī. de proc. l. procurator qui pro euictione. Huius timore Azo fatetur contrariũ: & dicit hic in tex. dum dicit: similis etenim videtur, s. is qui nouat quasi dicat, in omni contractu tenetur officialis publicus etiam finito officio, † præterꝗ in constituta pecunia. Et est ratio: quia constituit animo se non obligãdi: sed ad fidem debitam manifestandã secũdũ Azo. quæ opi. Hug. nõ placet. Nam tutor nõ tenetur de euictione finito officio: quia officium assumit ex necessitate: eadem ratione nec talis officialis. & sic nõ obstat d. l. procurator qui pro euictione. quia ibi loquitur in procuratore, cuius officium est voluntarium. Nec obstat princi. huius §. quia hic promisit pœnam animo nouandi, & se principaliter obligandi: & ista est vera. Alij, vt Aldri. aliter distinguunt in glo. de qua distinctione nõ curo. Circa hoc tamen vide ī. quando ex fac. tut. l. post mortem. & quod ibi plenius no. Hic tamen non examino.

Pro magistratu. Nota ꝓ isti, qui fideiubent pro officialibus, non possunt conueniri personali vel hypothecaria, nisi excusso principali: ꝓ est speciale de iure antiquo. alias secus: vt l. iure nostro. C. de fideius.

1 ☞ *Quando pecunia in vnum vsum legata possit in alium usum conuerti.*

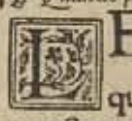

LEgatam. Nota ibi circa principium. Ista est notabilis lex. circa hoc dic: Quãdoꝗ relinquitur vt fiat aliquod opus, quod fieri non licet: & tunc potest conuerti in alium vsum † authoritate proximi superioris causa cognita vocatis his quorum interest: vt l. legatum. ī. de vsu fruc. leg. Si vero potest licite fieri: tunc aut pecunia ad hoc relicta sufficit: & non potest conuerti in aliũ vsum, nisi authoritate principis. vt hic in princi. Aut non sufficit: & tunc potest conuerti in alium vsum, eriã sine authoritate principis: vt hic, in fin. & infra titu. ij. l. vltima.

Sed municipio. Nota hunc §. ad id quod dixi ī. eod. l. j. in princip.

CAlcularii. Istam materiam erroris calculi prosequere vt in glo. quæ hic ita ponit bene, sicut alibi.

De decretis ab ordine faciendis. *Rubrica.*

1 ☞ *Medici antiani possunt constituere salarium.*
2 *Et quod medici possunt eligi in minoribus ciuitatibus.*

LEX I.

1 MEdicorum. Nota † ꝓ de iure communi ordo ciuitatis, hoc est, Priores seu antiani possunt constituere salarium medicis. Secundo not. quod hoc non permittitur præsidi. Oppo. C. de episco. & cleri. l. parabolani. Dicit glo. ibi est speciale in ciuitate Alexandrina, in qua electio medicorum permittitur episcopo. Item † quærit gloss. quot medici possunt eligi in minoribus ciuitatibus vel maioribus. Dic vt l. si duas. §. j. de excusa. tutorum.

1 ☞ *Non ualent decreta decurionum, nisi duæ partes consilij ibi sint: qui sono tuba uel campana sunt uocandi.*

LEX II.

f ILla decreta. [f] Cum l. sequen. Nota quod non valent decreta decurionum, si ibi non sint duæ partes decurionum, seu duæ partes consilij. & intellige quod istarum duarum partium maior pars consentiat

Universidad de Deusto

sentiat:vt §.ad municip.l.quod maior.& ibi dixi.& j.de reg.iur. l.aliud.§.refertur. Sed quæro an præsentium nomina debeant scribi.dic,vt §.dixi de albo scriben.l.j.& ij. Itē dicitur hic,adhibitis.sed quæro qualiter isti vocabuntur:vtrum debent nominatim vocari? Respondeo:sufficit ꝙ vocentur sono tubæ vel campanæ † vt l.ij.& ibi no.C.de decur.& no.in d.l.aliud.§.refertur. j. de reg.iur.vt plenius dixi in repe.l.omnes populi.& debent vocari ad curiam,hoc est,palatium publicum:vt dicta l.ij.C.de decur.libro decimo.

1 ¶ Decreta decurionum continentia donationem, quando sint nulla, & quando rescindantur.
2 Decuriones quòd possint donare legatis & ambasiatoribus, & sic remunerare benefacientes.
3 Donatio facta à decurionibus in casu permisso: si in ea apponitur causa ficta & colorata, non tamen vera rescinditur.
4 Facultas remunerandi quòd non transeat ad decuriones succedentes.
Decuriones non possunt grauare successores ad donandum.
6 Decreta decurionum possunt à præside rescindi: & per consilium ciuitatis & ad instantiam cuiuslibet de populo.
7 Populus ciuitatis non recognoscentis superiorem potest donare, & facere legem de donando.
8 Decuriones qui habent arbitria disponendi circa ordines ciuitatis: quæ virtute dicti arbitrij facere non possunt.
Non poterunt rebannire exbannitos, nisi sibi hoc expresse sit permissum: vel nisi ex maxima causa.
Non possunt sententiam condemnatoriam tollere.
Non suspendunt executionem sententiæ vltra tempus trium mensium.
Totus populus potest pœnas à se impositas tollere & suspendere.
9 Decuriones virtute talis arbitrij non possunt mutare ordines ciuitatis: nisi sit eis specialiter permissum.
10 Non possunt bona immobilia ciuitatis alienare: nisi specialem habeant commissionem.
11 Statuere aliquid contra statutum à toto populo non possunt nisi causa de nouo superuenisset, vel causa antiqua, quæ de nouo esset manifestata.
12 Non possunt per statutum ius alicui quæsitum tollere, licet totus populus hoc facere posit.
13 Possunt debitoribus dilationem trium mensium concedere, & non vltra.
14 Iudicibus ciuitatis authoritatem & iurisdictionem, quam ab ipsis decurionibus habent, tollere possunt, & interdicere: non quam habent à statuto confecto à maiori consilio.
Ordo decurionum à creditoribus interpellato, si non redderet iustitiam, teneretur parti ad interesse.
15 Ordo decurionum quando virtute arbitrij poterit nouas gabellas & vectigalia imponere.
16 Decuriones virtute dicti arbitrij pro defensione ciuitatis, & suarum iurium, possunt nouam guerram instituere pro inuadendo res alienas, non sine authoritate populi.
17 Habentes arbitrium super aliquo, possunt omnia facere, quæ principaliter spectant ad id, super quo habent arbitrium.
Item possunt statuere & facere antecedentia, propter quæ ad illud peruenirì potest, & qualiter intelligatur. nu. 20.
Omnia consequentia sine quibus illud explicari commode non potest: & qualiter hoc intelligatur. nu. 23.
Non possunt aliquid facere super eo quod non spectat ad id, super quo eis conceditur arbitrium. & nu. 19.
18 Decuriones quibus datum est arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, possunt cogere homines habentes inimicitias ad pacem.
Principaliter aliquid fieri intelligitur duobus modis.
21 Decuriones habentes arbitrium super bono & pacifico statu, non possunt legem facere super aliquo grani negotio prætextu modicæ pecuniæ.
Ambitiosum dicitur cupidum. inde ambitus, id est, cupiditas proprij honoris.
22 Decuriones habentes arbitrium unde ueniant pecuniæ, non possunt statuere quòd mercatoribus reddatur ius summarium, etiam si adjicerent causam. secus si habent arbitrium super bono statu & pacifico.
24 Decuriones statuentes per quandam consequentiam quædam quæ ueniunt & uenire possunt contra illos particulares casus, ad quos arbitrium non extenderetur: an valeat.
25 Decuriones habentes arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis, cuius vigore possunt tollere appellationem, non poterunt tollere restitutionem in integrum.
26 Decuriones habentes arbitrium, vt suprà non possunt aliquid facere super eo quod est accessorium alterius quod non spectat ad id, super quo eis concessum est arbitrium: licet illud accessorium videatur ad illud spectare.
27 Præfationibus statutorum quando sit credendum.
28 Narrationi papæ in facto proprio creditur: nec admittitur probatio in contrarium.
29 Decretum decurionum quando petitur rescindi, si est factum eorum authoritate coram iudice appellationis hoc fit: si vero authoritate concilij generalis, tunc per viam appellationis ad illud concilium. Et coram quo quando petitur rescindi officio iudicis.
30 Quo iure petatur rescissio huiusmodi decreti: vbi quòd per modum excusationis, per modum appellationis, & vniuersaliter conditione ex ista lege.
31 Rescissio huiusmodi decreti intra quantum tempus petatur.
32 Clausula, si & inquantum de iure possunt, posita in reformatione vel decreto: quid operetur.
33 Decuriones quando possunt decretum seu reformationem ab ipsis factam reuocare.
34 Decretum factum à decurionibus quando dicatur factum ab eis virtute iurisdictionis ordinariæ: & quando delegatæ.

AMbitiosa. Habeo istam legem pro difficili. Oppo.dicitur hic, ambitiosa decreta rescindi debent.hoc est, decreta quæ continent donationem si debēt rescindi:ergo præsupponit ꝙ tenent: vt l.nā & si sub conditione.§.j.ś.de iniusto testam.Sed hoc videtur falsum:qa imo videntur nulla ipso iure:vt l.j.§. item cū cōtra sacras.ś.quæ senten. sine app.rescin.dicit gl.ibi in sententia hic in decreto. Ista sol.nō est vera:quia eodem modo distinguitur in decreto, quo in sententia:vt de appella.l.si ad scribatum.et l.nominationes.eodem titu.& supra, de appella.l.si constat.vnde glo.dicit aliter quod hic decretum non fuit contra legē. Nō ēm decreuerunt donationē valere,sed donauerunt.Certe nec etiā istud placet: quia illud dicitur contra ius ꝙ à iure improbatur: vt C.de pac.l.pacta quæ contra.sed ista donatio improbat à iure:ergo &c.Qualiter soluemus cōtrariū,an decreta decurionū ambitiosa sint nulla ipso iure vel debēt rescindi textus hic videtur contradicere. Nā primo dicit,rescindi debent.Secundo in versi.proinde.dicit,nihil valebit huiusmodi decretum.& sic innuit ꝙ ipso iure sit nullum. Idem videtur dicere tex.C.eodem.l.ordinis.propter ꝙ dicunt quidam talia decreta esse nulla ipso iure:& ꝙ hic dicitur,rescindi debent,scilicet quatenus de facto processit.sicut ś.de iure fisc.l.ne procuratores. & C.si propter pu.pen.l.ij. † Mihi videtur sic dicendum, quādoq; in decreto non interuenit solēnis numerus decurionum:& tunc ipso iure sunt nulla:vt ś.eodem.l.ij.Quandoq; fuit solennis numerus:sed continet donationem:& tunc si quidem continet donationem aperte decretum est nullum:vel si est interpositum super eo ꝙ est expresse à iure improbatum,vt hic in versiculo,proinde.& C.eodem.l.ordinis.Quandoq; non continet donationē aperte,sed in veritate continet donationem:vt puta,si in calculā da ratione decreuerunt rationē bene redditā,cum in veritate nō esset:vel locauerūt aliquam rē viliori mercede:& sic cōtinet donationem velate:tunc talia decreta debent rescindi:cum valeant, nec continent expressum errorem iuris:vt hac lege in principio. & ś.tit.j.l.calculi.in fi.vt sic distinguatur hic,sicut in sententia:vt l.j.in prin.ś.quæ senten.sine appella.re.posset etiam iste tex. aliter intelligi,vt dicam infra in quæstionibus.Oppo.ś.titu.j.l.calculi.Sol.vt apparet ex præcedentibus.† Quæro, vtrum [a] liceat decurionibus aliquo casu donare? Videtur quod non:cum hic indistincte prohibeatur. In contrarium videtur quod possint remunerare benefacientes,vt donare aliquid ambasiatoribus & legatis venientibus inspecta magnitudine ciuitatis donantis, & eius cui donatur:vt l.iubemus.§.sciētes.& ibi no.C.de sacrosan. eccle.& l.cū plures.§.penultimo ś.de administratio.tutorum.& l.tutor secundum dignitatem.in principio,eodem titu. & ś. de bo.dam.l.diuus.§.fina.sed donare sine causa legitima & iusta nō possunt.& ita loquitur hic.Et ideo [b] si in donando † fuit apposita aliqua causa ficta & colorata,non tamen vera:tunc decretum deberet rescindi: & si nulla iusta causa fuit apposita, decretum esset nullum ipso iure. Et hoc etiam modo potest intelligi iste textus in primo & ij.respōso.† Itē quæro, [c] dixi quod possunt [d] remunerare benefacientes:vtrum ista facultas remunerandi trāseat ad successores:vt puta,aliquis fecit vnū magnum seruitium huic homini tempore istorum Priorum & istorum camerariorū: ipsi non remunerauerunt:vtrum sequētes possunt remunerare? Respondeo quod non:nam remuneratio est personalis ex parte remunerantis,adeo quod quis non potest grauare hæredem suū quo aliquem remuneret:vt sit remuneratio in persona hæredis. Ita probatur ś.si quid in frau.pat l.viuus.† Et ex his potest col-

a ¶ Quæro vtrū. Vtrum decurionibus liceat aliquo casu donare. Facit quod no. Bar. in l.j.ś. de iusti. & iure.& ꝙ no.bar. in l.liberū.de plagia. adde Bal.in l.præses. C.de transac.

b ¶ Et ideo. Nōnunq; priores possunt absoluere a syndicatu Potestatē.Bart.in l. mūcipia.C.de ser.fugi.ꝙ no.per illū tex. & idē dicit in principe.

POMATES.

c ¶ Itē quæro dixi. Vide Lud. Ro.in cōsil. lxiij. vbi disputat si antiani possint remouere officiales deputatos a se.

d ¶ Dixi ꝙ pñt. Et ad de ꝙ si datū est arbitrij generale in Repub. nō videt data licentia cōponendi cū inimicis vel redimendi rebelles.l.Lucius.§. Lucius .el ij. de le.ñ.ar.illius text. secundum Bal.

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ An populus. An populus poſsit donare &c. Ex his habes ꝓ decuriones nõ repreſentãt populum. Adde Imo. ĩ l. municipibus. de condi. & demon.

b ¶ Sciendũ eſt. Nota de arbitrio iſtorũ decurionũ: adde Bart. in l. oẽs ppli ĩ. de iuſti. & iure. & vide Ro. ĩ l. iij. §. ſed vtrũ. ſ. ad ſyl. & ꝓ dixi in l. relegati. ſ. de pœnis. & Bal. in l. j. ad fi. de iuſti. & iure. & & dicit no. ĩ l. miles. in fi. C. de teſta. mil. ꝓ priores habentes liberũ & gñale arbitriũ nõ pñt ſtatuere ius iniquum cõtra aliquẽ nec cõtra Rẽpublicã: tñ poterunt ſecũdm cõſuetudinẽ facere gratiã carceratis ꝗ pœna Reipublicæ applicãda: & dicit bal. in l. mãcipia. C. de ſer. fug. ꝓ priores habẽtes arbitriũ nõ pñt abſoluere poteſtatẽ a ſyndicatu qui ſit culpabilis: qa hoc nõ poſſet princeps ſine clauſula, nõ obſtante. Adde ad materiam ꝓ vigore huiuſmodi arbitrij, nõ vĩ ea poſſe quæ ſunt contra iura: vt no. Bar. per id ꝓ ibi habẽt in l. libertas. ſ. de ſtatu homi. & ꝓ no. in cle. ſæpe. de ver. ſig. ꝓ in l. filiuſ. fa.. de dona. & vide vltra ſupra ſcripta q̃ notat Bar. & bal. in l. j. C. de ſacroſan. eccle. in qõ. ibi circa ipſam diſpoſitionẽ vel voluntatẽ, &c. et adde ꝓ arbitriũ conceſſũ tpe metus, ceſſat ceſſante metu: ar. l. j. & ibi bald. C. de nauti. fœno. adde ꝓ gñalis prãs ſtatuẽdi non intelligitur de iniqs ſtatutis. l. j. vbi Bal. C. de monopo.

✠ P. PAV. P.

c ¶ Vigore dicti de. Vide Imo. conſi. xliiij. nota. ij.

d ¶ Nõ pñt ſtatuere. Adde ꝓ no. bart. in l. ij. de opt. leg. & in l. ſi p epiſtolã. de acq. hæred.

e ¶ Item ex virtute. Adde ꝓ notat bald. in l. miles. C. de teſt. milita.

f ¶ Talis arbitrij. Idẽ Bart. in l. toties. j. de polli.

g ¶ Authoritatẽ tollere. Adde ꝓ no. Bar. in extrauagan. ad reprimendũ. q̃ ſunt rebelles. ĩ ver. mille librarũ. & vide j. ea. l. in ver. tertia regula. Et ad materiã de habẽtibus arbitriũ ſuper publica vtilitate, vide ꝓ dicit̃ late in l. ij. ĩ fi. ĩ. admunic. Et an habens ptãtẽ tollendi ſtatuta poſſit illa reformare. Dic ꝓ ſic. Ita tenent. doct. in l. iuris gẽriũ. §. adeo. & ibi Ange. ſ. de pac. Et ſic habẽs ptãtẽ cõdendi ſtatuta, põt emendare & corrigere. C. d emẽ. Iuſti. codi. & ibi per Guido. de Suza.

✠ POMATES.

h ¶ Viſis ergo. Adde etiã ꝓ vigore talis arbitrij non poterũt liberare officiales a ſyndicatu. Ita Pau. de caſt. in l. mãcipia. C. de ſer. fugi.

ligi alius intellectus huius legis. Primo dicit ꝓ decreta ambitioſa debent reſcindi: vt puta ſi aſſerentes colorate ſe velle aliquẽ remunerare eũ liberauerũt à debito, & largiti ſunt. Nam valet decretum. licet reſcindatur. Sed ſi ipſi non fuerunt largiti, ſed fecerunt decretum quod ei largiretur aliquid in futurum: certe tale decretum eſt ipſo iure nullum. Sicut enim quis non poteſt grauare heredem ſuũ de remunerando, vt dixi ita decuriones nõ poſſunt grauare ſuos ſucceſſores. Et ſic habes in hoc principio, ſi bene aduertis, quinq; lectu. Vna ſecundũ gl. quod ſemper reſcindatur. Alia ſecundum alios, quod ſemper ſit nulla ipſo iure, ſed reſcindatur quatenus de facto proceſſerunt. Tres alias lect. poſui vobis. ſ. Item quæro,
6 † hic dicitur decreta debere reſcindi, quæro à quo, & ad cuius petitionẽ? Reſpõdeo, reſcindatur à ſuperiore, ſi eſt: vt puta, à præſide: vel ſi non præſes, puto quod poterũt reſcindi per conſilium maius ciuitatis: vt l. vbi ſunt. ſupra de tuto. & curato. da. ab his. Et dixi in l. ij. ſ. ad munic. & fiet hoc ad petitionem cuiuslibet de populo, condictiõe ex hac lege, vel officio iudicis, vt notat. per Innocen. extra, de offic. ordin. cap. conque-
7 rente. † Quæro, poſito quod decuriones ipſi non poſsint donare, vt dictum eſt: an
a populus [a] totus poſsit donare? Puto quod ſic. ꝓ apparet: quia põt de donãdo legẽ facere: vt l. prohibere. §. plane. ſ. quod vi aut clã. & ibi dixi. quod ſine dubio procedit in illis ciuitatibus, quæ de facto in temporalibus non recognoſcunt ſuperiorẽ: & ſic ipſi in
8 ſe habent imperium. Circa † materiam pręſentis legis, quia reperitur quod decuriões & ordines ciuitatum in multis caſibus habent arbitria: & ad quæ dicta arbitria: extẽdantur: conſueuit ſæpiſsime dubitari, ideo de his aliqua videamus: & cõſueuerũt quã doq; habere arbitrium ſuper bono & pacifico ſtatu ciuitatis, quandoq; ſuper abundantia habẽda in ciuitate: quandoq; ſuper cuſtodia ciuitatis: quandoq; conſueuerunt habere arbitrium, vt pecunia veniat in cõmuni, & ſuper multis alijs quæ factorum
b varietas introducit. Sciendum eſt [b] ergo ꝓ ex virtute dicti arbitrij vel alicuius eorum, non poſſunt rebãnire ex bannitos: niſi hoc ſibi expreſſe permiſerit populus, qui in ciuitate ſua dicitur princeps: vt l. relegati in fine. ſupra, de pœnis. & argumen. ſ. de offi. procu. cæſa. l. fina. Ex cauſa tamen vna poſſent rebannire, ſcilicet vt multos alios exbãnitos, apprehenderint & demõſtrauerint, vt l. non omnes. §. fin. ſupra, de re milita. ad ciuitatem tamẽ veniendi ex cauſa legitima licentiam poſſunt concedere, ſecũdum ea, quæ, dixi in l. is qui reus. circa finem. ſupra de publicis iudicijs. Item non poſſunt aliquam ſententiam condemnatoriam tollere vt l. j. §. fina. ſ. de quæſtionibus. & l. j. §. de qua ſupra de poſtulan. Item non poſſunt executionem alicuius ſententiæ ſuſpendere vltra tempus trium menſium: vt ſupra, de iure fiſci. l. in fraudem. §. fiſcalibus debitoribus. Et apparet quod decuriones, qui quandoq; ſuſpendunt executionem ſententiæ in tempora prolixiora, non iuridice faciunt: totus autem populus, qui in pœnis à ſe impoſitis loco Principis habetur, poſſet hoc facere: vt d. §. fiſcalibus debitoribus.

9 † Item non poſſunt ex virtute dicti arbitrij, vel alicuius eorum mutare ordines & regimina ciuitatum, argumen. ſupra de iure fiſci. l. bonorum. & l. ne procuratores. & lege aufertur. §. actores. Nam arbitrium, quod habent ſuper bono & pacifico ſtatu ciuitatis, intelligitur de præſenti: vt lege ſi ita ſupra, de auro & argento legato. ſed reuocare ſeu mutare ordines & regimina, eſſet facere nouum ſtatum: ergo &c. Prædicta vera, niſi eſſet eis hoc ſpecialiter permiſ-
10 ſum. Item immobilia † ciuitatis non poſſunt alienare, niſi ſpecialiter hoc eis permittatur: vt lege finali. C. de vendit. rerum ad ciuita. pertinen. & dicta lege prohibere. §. plane. ſupra quod vi aut clam. Item ex
11 † vigore dicti [c] arbitrij non poſſunt ſtatuere [d] aliquid quod ſit
c contra ſtatuta & ordinem factum à toto populo, à quo ipſi au-
d thoritatem habeat: niſi de nouo ſuperueniſſet cauſa: vel cauſa antiqua, quæ eſſet de nouo manifeſtata, quam tempore legis condi-
12 tæ populus ignorabat: vt l. ſi hominem. ſ. mada. † Item ex virtu-
e te [e] dicti arbitrij, vel alicuius eorum, non poſſunt facere ſtatutũ per ꝓ ius proprium iam quæſitum alicui auferatur. Licet enim totus populus poſſet: vt l. venditor. §. ſi conſtat. ſupra communia prædio. & l. Antiochenſium. ſ. de priui. cre. & dixi in l. toties. ſ. de polli. tñ cum alicui conceditur arbitriũ: intelligitur hoc concedi ſine alterius iniuria: vt l. ij. §. merito. & §. ſi qs à principe. ſ.
f ne quid in loco publi. & ideo ex virtute talis arbitrij [f] non poſ-
13 ſent debitores aliquorũ liberare, vel ſimilia facere. Sed iuxta † prędicta q̃ro, an debitoribus poſsint dilationẽ concedere ex virtute alicuius arbitrij prædictorũ? R ñ. nõ puto vltra tẽpus triũ mẽſiũ, vltra illud ꝓ alias debitores habeant: argu. ſ. de iure fiſ. l. in fraudem. §. fiſcalibus debitoribus. coniuncta l. prima. §. penulti. C.
14 de caduc. tolend. † Sed an poſsint iudicibus ciuitatum authori-
g tatem tollere [g] vel interdicere iuriſdictionem ſuper petitione dictorum debitorum? Reſpondeo: ſi quidem iudices prædicti nõ habent iuriſdictionem ab ordine illo: ſed magis à maiori conſilio vel ſtatuto cõfecto à maiori cõſilio, ipſi nõ poſſunt iuriſdictionẽ illam auferre. Si vero habẽt ab ordine illo: tũc auferre poſſent: cũ ipſe ordo remaneret iudex: vt l. vbi abſunt. ſ. de tuto. & cura da. ab his. & ideo ſi interpellatur ordo à creditoribus, & iuſtitiã non redderet, puniretur, & teneretur parti ad intereſſe: in authen. vt dif. iudi. §. j. colla. ix. & dicam j. de va. & extraordi. cog. l. fin. Item
15 † an ex virtute alicuius arbitrij de prædictis poſsit nouas gabellas & vectigalia imponere. Et intelligo prædictam quæſtionem, poſito pro conſtanti, ꝓ ciuitas ipſa ſeu populus poſsit, prout de facto videmus facere, licet de iure non poſsit: vt l. ij. C. noua vecti. imp. non poſ. Reſpondeo: ſi quidem in illa ciuitate, vectigalia & Gabellæ non ſunt ſolitæ imponi: ordo eas imponere non poterit, niſi ſpecialiter ſit eis permiſſum. hic enim eſt caſus, qui reſeruatus eſt populo, qui in ſua ciuitate imperium habet, ſeu obtinet vicem principis, ſicut reſeruatur principi vniuerſali, per dictum tit. C. noua vecti. Si vero ciuitas conſueuit tempore neceſſitatis imponere gabellas: tunc imponere poterunt. Hoc enim poteſt venire in illo arbitrio, quod de more populi eſt argum. l. vel vniuerſorum. ſupra de pignor. actio. cum ſimilibus. Item
16 an † poſsit ex virtute alicuius arbitrij de prædictis inſtitui noua guerra? Respondeo: poteſt pro defenſione ciuitatis & ſuorum iurium. Alias autem pro recuperatione rerum prædictarum ex interuallo vt pro inuadendo res alterius non poſſet ſine authoritate populi vel maioris conſilij: ar. eius quod no. per Innocentium extra, de re. ſpoliato. capitulo olim cauſam. libro primo. & quod dixi ſupra de capti. lege hoſtes. Viſis er-
h go [h] quibuſdam particularibus, quæ fieri non poſſunt virtute alicuius ex dictis arbitrijs: videamus aliquas regulas generales quas reducemus ad practicã: ex qbus apparebit virtus præ-
18 dictorũ. Primo, † regula eſt affirmatiua ꝓ habentes arbitriũ ſup aliquo, poſſunt oĩa facere q̃ principlr ſpectãt ad id, ſup quo habẽt arbitrium

Universidad de Deusto

arbitrium. Secunda regula est, q̃ possunt statuere & facere omnia antecedentia, propter quę ad illud peruenirí potest. Tertia regula est, q̃ possunt statuere & facere omnia consequẽtia, sine quibus illud explicari commode non potest. Quarta regula est negatiua: q̃ non possunt aliquid facere vel statuere super eo quod non spectat ad id, super quo eis est concessum arbitrium. Quinta regula est, q̃ non possunt aliquid facere vel statuere super eo, quod est accessorium alterius: quod non spectat ad id, super quo concessum est arbitrium: licet illud accessorium videatur ad illud spectare. Declaremus istas regulas. Prima regula est, q̃ habentes arbitrium super aliquo possunt omnia facere & statuere, quæ principaliter spectant ad id, super quo habent arbitrium. Probatur ſ.de arbit.l.non distinguemus.§.de officio.& ſ.mã.l.diligenter.de exerci.l.j.§.nõ autem. & §.igitur.& de insti.l.sed & si pupillus.§. conditio. cum si.& ista regula videtur indubitabilis. Subijciamus [a] exempla. †Datum est Prioribus ciuitatis: [b] arbitrium super bono & pacifico statu ciuitatis: Certe huius vigore poterunt homines habentes insimul inimicitias cogere ad pacem: [c] vt l.æquissimum.in princi.ſ.de vsufruc.& l.si fur.eodem titu. Nam per istas ciuiles conuentiones Respublica lædítur vt ſ.de cap.l.si qui ingenuã. §.fi. Facit ſ.de offi.præſi.l.congruit.in prin.de offi.præfect.vr.l.j.§.quies. Sed certe opp.quia istud non videtur principaliter pertinere ad publicam vtilitatem: sed per quandam consequentiam, vt d.l.si quis ingenuam.§.fina.& sic videtur quod non veniat in arbitrio eis concesso, vt ſ.ad municip.l.libertus.§.fi.& de fideiuſ.l.fideiussores magistratuum.& de magist.conue.l.j.§.j.

19 Respõdeo: †hoc quod dico principaliter, potest intelligi duobus modis. Vno modo vt denotet ordinem naturæ: vt in hoc exemplo, verberatur filius certe ipse filius principaliter iniuriatur, & pater per consequentiam: vt l.j.§.j.de iniu. Certe isto casu dictio principaliter, non denotat ordinẽ temporis: quia eodem instanti fit iniuria patri & filio: sed denotat quendam ordinem naturæ qui intellectu percipitur. Secũdo modo potest intelligi vt denotet ordinem intellectus: in quo est sciendum quod in intellectu finis dicitur principium: & illud dicitur principaliter esse finis, ad quod intellectus finaliter tendit. Exemplum: mãdator & fideiussor licet ante reum intercedat: dicitur teneri accessorie: eius reus principaliter. Ratio est quia ad hunc finem contrahentes tendebant. Item potest poni exemplum per l.& si non sint.§.perueniamus.ſ.de auro & arg.leg.& de arbi.l.item si vnus.§ principaliter.& iste secũdus modus est proprior. Hoc premisso, si poneremus quod in intellectu fieret aliquid ad duos fines æqualiter, respectu cuiuslibet diceret principaliter, fieri. exemplum in duobus reis vnus obligatur hodie, alius cras: licet sit prior in tempore tamen quilibet dicitur principaliter obligatus, vt ſ.de duo.re.l.iij.in princ. Item ex hoc sequitur q̃ si sunt plures personæ quæ faciunt vnum actum: si tamen faciunt ad diuersos fines in persona cuiuslibet diceretur principaliter fieri respectu finis intellecti per eũ. Exemplum, emptor & venditor faciunt vnum contractum. Vnus principaliter tẽdit vt habeat rem alter principaliter vt habeat pretium, vt l.j.de contrahen.emp.& l.j.de re.permu. Et hoc respectu dico quod quando filio fit iniuria à sciente eum filiumfamilias: vtriq; lex dat principaliter actionem scilicet patri & filio, vt l. eum qui nocentem.§.fin.ſ.de iniur. Facit d l.j.§. vsquęadeo.de iniur. Modo ad propositum licet inimicitiæ & brigæ tendant principaliter ad damnum priuatorum inspecto ordine naturę, secundario ad Rempublicam tamen inspecto ordine intellectus iuris ius imaginatur vtrunq; principaliter lædi: scilicet priuatos & Rempublicam. nec obstat ſ.de magi.conue.l.j.in princi quia licet Respu.lædatur principaliter, vt dixi tamen non lædítur damno pecuniario & estimabili, quod ille fideiussor promiserat. Istam solutionem ponit text.ſ.ad munic.l.ij.circa finẽ. Scias ergo q̃ illud arbitrium super bono & pacifico statu est multum latum. comprehendit enim arbitrium super abundantia super custodia quasi super omnibus: arg.l.j.§.cura carnis.& §.seq.ſ.de off.præfec.vrb. Alia plura exẽpla possent poni circa

20 hanc primam regulam, quæ omitto. Secunda regula † est, quod possunt statuere & facere omnia antecedentia ad id, super quo habent arbitrium, propter quæ ad illud peruenirí potest. Probatur in l.cui iurisdictioni.ſ.de iur.om.iud.& ſ.de pro-

cu.l.ad rem.& l.ad legatum.cum simi. Pono exemplum: habentes arbitrium super abundantia volunt facere statutum, quod rustici non possint detineri in ciuitate pro testimonio vltra vnam diem: vel quod rustici non cogantur personaliter venire ad custodiam ciuitatis: sed possint seruire per substitutum adiecta causa: vt cultura agrorum non impediatur: & habeatur abundantia in ciuitate. Certe quod sit abũdantia, istud est principale, super quo habent arbitrium. quod rustici non vexentur, est quoddam præambulum siue antecedens, per quod peruenitur ad illud. hoc poterũt facere. Casus est j.de nundi.l.ij.in Græco. Facit C. quæ res pigno.obliga. pos.l. pignorum.& authen.agricultores.& in corpore vnde sumitur. Item possent acquirere pecuniam mutuo pro expediendis his quæ pertinent ad abundantiam: argu.l.j.§.non autem de exercito. Item potest poni exemplũ. Habentes arbitriũ prouidendi vnde pecunia veniat in communi: huius vigore possunt statuere, quod quicunque vocatur ad aliquod officium, possit illud gerere, vel seruire per substitutum soluẽdo communi certam quantitatem pecuniæ. Certe quod pecunia soluatur, id est, super quo habẽt arbitrium, quod possint retinere: vel per substitutum seruire, est antecedens ipsius: & hoc possunt, per iura ſ.alleg. Facit etiam quia de iure est permissum polliceri pecuniam pro honore habendo: vt l.hoc iure.in prin.de dona.& l.j. de polli. Et eadem ratione licet Reipublicæ polliceri remissionem. Plures etiam casus similes possent poni, quos omitto.

21 Ad vnum † tamen aduerte: quia vigore dicti arbitrij non possent statuere vel ordinare seu legem facere super aliquo graui etiam ponderoso & arduo negotio prætextu modicę pecunię, quæ daretur communi: ar.l. quemadmodum.C.de agri.& cens. lib.xj. Esset enim decretum ambitiosum. Ambitiosum enim dicitur cupidum. Inde ambitio, id est, cupiditas proprij honoris: vt ſ.& C.ad leg. Iul.de ambi.& ideo talia decreta dicuntur ambitiosa id est, facta ex cupiditate potius, quam zelo iustitiæ.

22 Sed quæro: † pone, habentes arbitrium vnde veniat pecunia in communi, statuerunt quod mercatoribus reddatur ius summarie, vel aliquid aliud: adijcientes causam: quia propter hoc mercatores desisterent venire ad nundinas. & secundum hoc auidius venient ad ciuitatem, & ex hoc ciues efficiuntur ditiores: vnde eis collectæ melius & facilius imponẽtur. an hoc statutum valeat: Videtur quod sic: quia disponit super antecedenti. quod possunt, vt dictum est. Solu. dico quod si hoc facerent ex virtute arbitrij quod habent super bono statu & pacifico ciuitatis, puto qd̃ valeret: quia prædicta pertinent ad statum ciuitatis augẽdũ & cõseruandũ, vt dictũ est: sed ex virtute arbitrij qd̃ habẽt vñ pecunia veniat, in cõi, hoc nõ pñt: quia prædicta pertinẽt ad hoc: & illud qd̃ dictũ est de antecedẽti, est verũ qñ illud antecedẽs de necessitate infert illud cõsequẽs. sup quo habẽt arbitriũ: vt in exẽplo prædicto, qñ statuũt vt qs possit se excusare à munerib' soluendo certã quãtitatẽ. secus si ex antecedẽti cõsequens sequi potest casualiter seu possibiliter: tunc non pñt: vt in casu ꝓposito. Nam ex statuto præmisso scilicet q̃ ius reddat summarie, possibile erit q̃ inuitabunt alij ad veniendũ, vt ciues efficiant locupletiores: & forte hoc nõ sequet: ar. ꝑ hoc ſ.de neg.ge.l.si negotia. vbi nouanegotiatio, quę põt habere se ad lucrũ & ad dãnũ, non debet institui. Preterea, vt dixi q̃ pñt disponere sup antecedẽti intelligi deber de antecedenti ꝓximo vel modicũ remoto: vt in exẽplis præmissis: sed sup antecedẽti multũ remoto: vt inq̃stione nr̃a nõ pñt: ar.j.de ver.sig.l.in lege cõsoria.§.ij. vbi dicit, vsus sui cã, qd̃ ꝓparatũ est advsum suę pſonæ immediate, vel mediate modicis medijs ꝓximis: vt coci, & similes. Secꝰ si essent multis medijs mediati vt cultores agrorũ. Pro hoc ſ.de au.& arg.leg.l.quamuis.& ibi dixi.& prædictas

23 duas notabiles limitationes tene mẽti. Tertia regula † est: qd̃ possunt statuere & facere omnia cõsequentia ad illud, sine quibus explicari illud cõmode nõ potest: vt d.l.cui iurisdictio.ſ.de iurisd.om.iud.& no.in l.nõ distinguemus.§.de officio.ſ.de arbi. & ibi not. ex hoc sequit q̃ possunt terminos certos ponere ad

a ¶ Subijciamus. Vide quæ consului pro comite Hugone de Rangonibus. And. Barba.

POMATES.

b ¶ Ciuitatis. Vide ad hęc Ro.cõs.cccclxij. vbi dicit, q̃ habẽtes arbitrium prouidendi pro cõseruatione alicuius loci, non poterunt sine iusta causa priuare rectores ipsius loci officijs suis.

c ¶ Cogere ad pacẽ. Vide Bar.& Bal.in j.constitu.Codic.& Barr.in l.de fideicõmisso.de transac.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

implendũ quod ſtatuũt & mandant: vt l quid tamẽ.§.ſol.ſ.de arbi. Poſſunt ẽt pœnã imponere nõ obtẽperantibus: vt l.j. in prin.ſ.ſi quis iu.di.nõ obtẽ. Poſſunt etiã of
a ficiales[a] ad prædicta ẽt exequenda statuere: vt l.ij. ſ.ad mun.qd' intellige, niſi alias ordinati eſſent per cõe: vt dixi ſ. circa caſus ſpeciales. Contra prædicta op. et videtur ꝙ non poſsint pœnã imponere, quaſi hoc non veniat in arbitrio eis cõceſſo, vt l.quid tñ.§.fi.de arbi. So. Qñque cõmittit arbitriũ gñaliter, vt ſuper abũdãtia, tũc ſi faciũt ſuper vno particulari dicti officij ꝑ quod dictũ officiũ nõ finitur: poterũt: vt l.nõ ex omnibus.ſ.de arbi. Si vero cõmittitur arbitriũ ſuꝑ vno negotio particulari tũc puto idẽ, ꝙ poſsint pœnam imponere, vt ſ.de verb.obli.l.ex ea parte.in prin. & quod ibi no. Nõ obſtat l.quid tñ §.fin. quia ibi cõmittebatur deciſio alicuius litis vnde lite deciſa nõ põt ſe vlterius ĩtromittere. hic vero cõmittit diſpoſitio & ordinatio certi negotij, ĩ quo acceſſorie venit
24 pœna.† Quæro, quid ſi in prædictis & circa prædicta ſtatuunt quædam: quę per quãdã cõſequentiã veniũt, et venire poſſunt cõtra illos particulares caſus, ad quos dixi arbitrium nõ extẽdi, an valeat? vt puta, qa ex hoc alterius ius lædit, vel ſimile Rñdeo, qñque hoc cõtingit ꝑ quãdã cõſequẽtiã ex culpa eius, ius cuius lædit. Exẽplũ, factũ eſt ſtatutũ abhabẽtibus arbitriũ ſuꝑ bono ſtatu & pacifico ſtatu et publica vtilitate cõis, ꝙ ſi qs nõ petierit debitum ꝑ decẽ annos, de cętero nõ audiatur. Certe ex hoc læditur ius cræditoris, præcedẽte tñ culpa et negligentia ſua, tunc dico ꝙ ſtatutũ valebit: vt l.j.ſ.de vſuſca. Pro hoc tex. optimus.ſ.de re.eo.l.ſi pupillorũ.§.j. Quãdoque põt cõtingere ex defectu alterius. Exemplũ: ex vigore dicti arbitrij fecerũt ſtatutũ ꝙ habẽtes qõnes cogãtur ad
b cõpromittendũ[b] inſimul. Certe ꝑ hoc poſſet ledi ius partis, ſi arbiter male iudicaret, & pars læderetur. circa hoc dico[c] ꝙ ſi aliquis habet ſnĩam vel inſtrumẽta guarentigiæ q̃ ſecũdũ ſtatuta Tuſciæ merẽtur executionẽ, tũc ſi ſtatutũ tale nõ expreſſe dicit, ꝙ de his cõpromitteret, hoc nõ poſſet: quia et ſub generalitate nõ veniũt, qa hoc eſſet ius partis lædere: vt l.minor xxv.an.cui fideiuſ.in prĩ. ſ.d' min. Circa al's vero lites dico ſtatutũ valere, nec debet attẽdi ꝙ vna partiũ poſſet lædi ex hoc, qa hoc eẽt caſus, & ita põt tangere actorẽ ſicut reũ, ar.l.fideiuſſor.C.de fideiuſſo.et ideo
25 dico† quando ciuitas ipſa põt facere ſtatutum, ꝙ nõ liceat appellare: quod eſt qñ prima et ſecũda cã appellationis pertinet ad eã, ſcd'm ea quæ dixi in l.oẽs populi.ſ.de iuſti.et iure. quod tũc ordo ciuitatis ex virtute dicti arbitrij poſſet hoc ſtatuere. Sed contra prædicta facit ſupra de mino.l.ſi minor xxv.annis filio.§.j.quod ibi no.vbi dicitur ꝙ eo ipſo ꝙ quis cõpromittit lædit: et ſic eſt contra primũ dictũ. Itẽ aſsignatur ibi etiã rõ, quia perdit beneficium appellandi, et ſic apparet ꝙ tollere beneficium appellandi eſt lædere. Reſpondeo, ibi in minore cõpromittente, quem veriſimile eſt nõ ita diligenter cauſam ſuã acturum ſicut maior. Vnde nõ eſt æqualis conditio ab initio. quæ ratio ceſſat in qõne noſtra. Puto tamen ex prædictis ꝙ ſi decurionum ſtatutum diceret ꝙ nõ poſsit appellari, vel in integrũ reſtitutio peti ex virtute talis arbitrij, ꝙ hoc valeret ĩ reſtitutione quæ peteret rõne erroris vel alia quæ vniformiter poteſt tangere vtrunque litigantem, ſed ad reſtitutionem que impetratur ex cauſa minoris ætatis non põt porrigi etiã ſi exprimeretur, quia tunc manifeſte ius vnius partis læderetur, ita quod non alterius: argum.d.l.ſi minor. & intelligo de reſtitutione quæ peteret rõne minoris ætatis ad recuperationem iuris amiſsi: ſecus ſi peteret reſtitutionẽ, quia perdiderat lucrũ. Hoc enim bene põt fieri per talia decreta: nec eſt regula impediens. Quãdoqꝫ per cõſequentiã peruenit ad vnũ de caſibus ſ.enumeratis prohibitis abſqꝫ culpa & facto alicuius: & tunc ſi hoc contingeret in conſequentiã alicuius iuris permiſsi, valeret: alias ſe
26 cus: vt l.j.ſ.de autho.tu. & quod ibi no. ꝑ Dy. Quarta† regula negatiua eſt, ꝙ nõ poſſunt aliquid facere vel ſtatuere ſuper eo quod nõ ſpectat ad id ſuper quo eis cõceſſum eſt arbitriũ. Hæc regula eſt clariſsima: vt l.diligenter.ſ.manda. & C.ſi a non cõpeten.iudi.l.j. & ij.ſ.de arbit.l.non diſtinguemus.§.de officio.

Quinta regula negatiua eſt: quod nõ pñt aliqd facere ſuꝑ eo qd' eſt acceſſoriũ alterius, quod nõ ſpectat ad id, ſuꝑ quo eis cõceſſum eſt arbitriũ: licet iſtud acceſſoriũ videat' ad illũ ſpectare. Exẽplũ: habet arbitriũ vt pecunia veniat in cõi: ideo ſtatuerũt aliquid eſſe delictũ, cũ prius non erat, & pœnã impoſuerũt vt ſi qs oppoſuerit aliquã exceptionẽ, & eã nõ probauerit, puniatur in tantũ. Certe hoc non valet: nã pœna ſemꝑ & omni reſpectu eſt acceſſoria ad delictũ: vt l.aliud eſt fraus.j.de ver.ſig.vnde cũ ipſum delictũ non ſit id: nec ipſum antecedens nec conſequens eius, ſuper quo habent arbitrium: ſuper eius acceſſorio ſtatuere nõ poterunt: licet ipſum acceſſorium videatur ad illud pertinere. Nam acceſſorium non trahit ad ſe principale: vt l.ex pupillari.ſ.de vulgari & pupilla. & l.ſi pacto quo pœnam. & quod ibi no. C.de pac. & quod no.ſ.de pac.l.iuris gentium.§. quinimo.
27 in ij.gloſ. Viſis & examinatis dictis regulis, videamus aliquas quæſtiones & primo quæro: habentes talia arbitria faciunt ſuas præfationes, ex quibus inferunt id, quod ſtatuunt, pertinere ad eorum arbitrium: an his præfationibus ſit creden
d dum?[d] videtur quod non, niſi probent: vt l.fina.ſ.de exerci. & ſ.de caſtren.pecul.l.ſi forte. Econtra quod ſic vt ſ.de hære.inſti. l.fin.de exerci.l.j.§.non autem.verſicu.ſed & ſi in prætijs. Sol. quantum ad ipſos ſtatuentes, ſcilicet quia ipſi illa cauſa, & illa ratione quam in præfatione exprimunt, moti fuerũt ad faciendum ſtatutũ, bene eſt eis credendũ: vt ſ.de hæred.inſt.l.fi.quantum ad alios credo idem ꝙ illis præfationibus eſt credendum. Caſus eſt in hac lege, ſecundũ vnã lecturã, & in eo quod dicit ꝙ debet reſcindi. Si enim non reſcindere', eſſent decreta ipſo iure nulla, niſi probaretur, Cũ enim iſta arbitria non concedantur niſi electis & grauibus perſonis, credendum eſt eis, in eo ſcilicet quod aſſerũt: vt l.j.ſ.de offi.præfec.præto. & per hoc patet
28 reſponſio ad contraria. Præterea † in iſtis extraiudicialibus videtur eis credendum ſecundum gl.extra, de probat.c.poſſeſsionẽ. facit de ꝑba.c.j.in cle. Nec dicas ꝙ ibi eſt ſpeciale in papa: quia fateor quod eſt ſpeciale ne admittatur probatio in contrarium ex his quæ narrat quæ pendent ex facto ſuo: ſed contra iſtos admittitur probatio in contrarium. Pro hoc facit quod dicitur ſpeciale in mutuo, quod confeſsioni prælati ſtatur, pręterquam in mutuo: vt authen. hoc ius porrectum.in fin.C.de ſacroſanct.eccleſijs. Et per hoc poteſt reſponderi ad l.fina.ſupra de exerci.quæ in mutuo loquitur quod idem putarem hic: vt l.ciuitas.ſ.ſi cer.pe. Prædicta vera, niſi euidentia facti doceret contrarium eius, quod in dictis præfationibus aſſeritur: vt
29 in d.l.ſi forte.ſ.de caſtren.pecul. Quæro, quando † decretum petitur reſcindi, coram quo iudice fiet? Dixi ſ. quod fiet coram ſuperiore. & puto quod ille, qui eſt iudex appellationũ in ciuitate ſit ſuperior: vt l.j.§.ſolent.ſ.qñ ap.ſit. Et hoc verũ, qñ ipſi facerẽt authoritate eorũ officij. Si vero facerẽt authoritate alteri[9] ordinis vel cõcilij hoc ſibi cõmittẽtis: tũc ſi iſta reſciſsio petere' per modũ appellationis, deberet appellari ad illud cõciliũ qd' delegauit, cuius authoritate ſit: vt l.j.ſ.qs & à quo app.ſit. Si vero iſta reſciſsio petere' officio iudicis vel iure actionis: tũc petere' corã eiſdẽmet, & corã quolibet iudice ęquali, vel maiori: vt ſ.de mino.l.præfecti. & l.ſeq.quo aũt iure petat', dicã j. ꝑxi.q. An aũt qs videat' facere iure ſui officij, an tanq̃ delegatus, ab alio, etiã dicam j.ꝑxi.q. Quæro, quo[e] † iure petat' iſta
e reſciſsio? Rñ.qñqꝫ decretũ interponit' contra certã perſonã: & tũc qñqꝫ petit' per modũ excuſationis: qñqꝫ petit' per modũ appellationis: vt l.j.§.ſolẽt.ſ.quãdo ap.ſit. Quãdoqꝫ vniuerſaliter: tunc credo ꝙ petat' iure actionis ſcilicet cõdictione ex lege iſta: vt ſupra de condictio.ex le.l.j. Et hoc videtur probari expreſſe C.de

a ¶ Etiam officiales. Et adde quod idem ſequitur Bald. in l.j. ad fi. C.ſi rector prouinciæ. dicens quod ſi pmiſſum eſt Prioribus ſtatuere ſuper reddenda iuſtitia, poterunt eligere rectores: præfigere terminum cauſis: & adijcere pœnas. et q̃rit Imol. in l.j.ff.ſol.ma.ſpe.q. an habentes arbitriũ ſuper bono et pacifico ſtatu ciuitatis poſſint ſtatuere ꝙ nobilis faciens brigam puniatur in tãtum? Et ad materiã vide Io. And. in pulchra q. in regula, cũ quid prohibetur. in merc. in vj.

b ¶ Ad cõpromittendum. An habentes arbitriũ ſuꝑ pacifico ſtatu ciuitatis poſſint facere ſtatutum ꝙ habentes in ſimul quæſtiones teneantur cõpromittere: ad de Bar. et Bald. in j. conſti. Codic.

c ¶ Circa hoc dico. Et nota ꝙ ſtatutum diſponens omnes cauſas debere compromitti, limitatur niſi quis haberet inſtrumenta vel aliud ius liquidum. Et hic ẽt collige an ſtatutum valeat. Facit ad no. l.eleganter.in princ. ſ.de cond.inde. et ad de Bar. in j.cõſti. Codic. et ibi Bald. ad fi. Et qualiter dictum ſtaturum intelligatur, vide Ange. in l. cum hi. §.ſi cum lis. ſupra de tranſac. & quod ibi dixi poſt Ange.

d ¶ Sit credẽdum. Ad hoc facit quod not. Specu. in tit. de inqſitione. §. nunc tractãdum. qd ſi in literis, &c.

e ¶ Quæro quo. Iſtd facit ad no. in l. quæ ſub conditione. ſ.de condi. inſti.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ¶ Quæro quid. Adde quod nota.in l.si quando.de leg.j.per Imo.in l.iudex postea q̃.de re iudi.in vl ti.col.

b ¶ Quæro an. An reformatio posit ab ijsdem,qui fecerunt, reuocari,per Barto. in l.ij.C.de iur.om. iudi.

c ¶ An aũt. An statutum concedat iurisdictionẽ ordinariã vl delegatã.& istud not.bene.vide quæ habentur in l.& qa. de iur.om.iudi.& q̃ ibi dixi.& Bar.in l. ij.in fi.de opt.leg.& in l.fi.ad fi.C.vbi & apud quem ĩ integ. restit.& adde Bal.in l.ij.in fi.C.de adop. & Bar.in l.i.in fi.qũ app.sit.& Bal.in d. l.& quia.vbi etiam refert verba Barto. hic,& quod no. Ange.& Imo.in l.j.§. si quis simpliciter. de verbo.oblig.

d ¶ Vltimo quæro.Si habentes arbitrium aliquid statuerunt, nec expresserũt se id facere ex vigore cuiusdã arbitrij, quod ad hoc nõ sufficit:cũ alias habeant arbitrium sufficiens: an actus valeat? adde Bal.i l.falsus.in vij. colũ.C.de fur.& est text.& ibi Bar.in l. habebat. ff. de instito.& sequitur Roma.i l.j.§.si quis ita. de verb.obliga.

e ¶ In prædicta quæstione. Adde q̃ quæstio incipit,abundãtia generalis.

f ¶ Quod semel. Vide quod dixit p istam legem Bart.in l.j.C. de admini. Reipub. lib.x.

g ¶ Transit in formã. Vide Bar.in l.priuilegia.C.de sacrosan. eccle.& vide Bal.in l.cum mihi.ff.de dolo.vide Bal.in l.qui se patris. C.vnde libe.& in c.j.§.fin.qui feud.da.pos.& vide Pe.de Ancha.in c.j. de constit.in vj.col. & eundem in consi. suo xx.& Imo.in c. nouit.de iudi.& do. Anto.in c.cum dilectu.de tempo.ord.vi de do.Io.de san.in c. j.de constit.in vj.& Inn.in c.j.in materia de iniur.& dam.da. & Archi. x.q.j.quicunq.& vide Ang. in consi.l.in v.co.circa princ.

h ¶ Quasi contractus. Nota q̃ quando lex transit in contractũ, non potest reuocari. & adde quæ dixi in l. Cæsar.i.de publi. & adde no.per Bal. in l.pecuniam.C.de condi.ob cau.qũ statutũ diceret,si quis legeret medicinã,ha

1 C.de cẽsi.l.qui grauatos.lib.xj. †Quæro,intra quantũ tempus potest peti ista rescissio decreti? Respondeo:quãdoq̃ istud petitur per modum appellationis vel excusationis:& tũc hoc petitur intra tempora ad hoc constituta : vt d.l.j.§.solẽt.& C. de tempo.appel.l.j.& ſ.de excu.tu.l.scire. §.j.Quandoq̃ hoc petitur iure actionis:& tunc si quidem aliquis vult petere rescindi prætendens proprium interesse debet hoc petere intra annum:vt d.l.qui grauatos. Si vero prætẽdit interesse publicũ : tũc intra decennũ:vt ſ.de di.& temp.præscrip.l.in omnibus.§.j.& ſ.tit.j.l.calcularij. Quæ-
2 ro,†quid[a] si in reformatiõe seu decreto sit
a dictum : si & inquantum de iure possunt: quid importãt hæc verba? Respõdeo:ista verba importãt,si de iure fieri põt effectualiter:vt l.in tempus.in prin.ſ.de hæredi.instit.& l.hæc cõditio.ſ.de condi.& demon. & ideo vbi alias decretũ veniret rescindẽdum ꝓpter ista verba erit nullũ ipso iure: cũ dicta conditio,si possunt:esset de p̃senti : quæ deficit.ergo dispositionem reddit ipso iure nullã : vt l.cũ ad præsens.ſ.si cert. pet.& de verb.oblig.l.conditio in præteritũ. Ex hoc sequitur q̃ de hac nullitate poterit opponi corã quocunq̃ iudice incidẽter,corã quo tale decretum indueret:vt l. quoties.C.de iudi.& de ordi.iud.l.j.Itẽ ex hoc sequit q̃ de hac nullitate poterit perpetuo excipi:vt l.pure.in fi.ſ.de doli exce.& & l.licet.C.de exce.quod nõ esset,si deberet rescindi : vt l.nec nõ.§.exẽplo.ſ.ex qui. cau.maio.& l.exceptiones.in fi.ſ.de exce.

3 Quæro,†an[b] decretum seu reformatio-
b nem factam ab eis ipsimet possint reuocare? Respondeo,quandoq̃ cõcedit arbitriũ sup certo actu:tunc si arbitrant,et statuũt circa ipsum actũ, ita quod sunt functi eorum officio : non poterunt postea reuocare:vt ſ.de re iudic.l iudex,de arbit.l.quid tamẽ.in princ.Quandoq̃ cõcedit arbitriũ indeterminate:vt puta,Prioribus huius ciuitatis cõcessum est arbitriũ super abundãtia omni tempore vel certo tẽpore ex forma statuti,cuius arbitrij vigore aliquid statuitur:tunc an ipsi possint illud reuocare: videndũ est an eis fuerit concessum dictũ arbitrium per modum cuiusdã potestatis seu iurisdictionis ordinariæ,ita q̃ eorum officio hoc incumbat vigore ipsorum officij:tunc ipsimet poterunt reuocare : quia nemo potest sibi legem imponere, à qua non sit licitum recedere:vt l.si quis in principio testamẽti.ſ.de leg.iij. Quandoq̃ eis hoc conceditur per modum cuiusdam potestatis delegatæ,ita q̃ ipsi possint authoritate concilij maioris hoc committentis: & tunc ipsimet reuocare non poterunt,nisi eo modo,quo possent reuocare ea quæ facta non essent, a dicto maiori concilio. Nam ipsum concilium maius videtur hoc fecisse per ipsos,quibus hoc commisit : vt l.ita eorũ.§.si decuriones.ſ. quod cuiusq̃ vni.no. An autem[c] †videatur conces-
c 4 sum per modum cuiusdam iurisdictionis ordinariæ vel delegatæ:dico verba statuti seu reformationis concedentis arbitrium esse diligenter inspicienda.Si enim hoc cõcedit officio : vt quia dicunt illa verba,ad officium Priorum pertineat,& c.tunc videtur concessum officio : & tunc priores poterunt vigore sui officij ex potestate ordinaria. Item in alijs bonis hominibus quib' hoc committeretur. Si vero dicerent verba quod hoc possent authoritate præsentis concilij generalis,& similia verba : tũc hoc non possent vigore eorũ officij. Hoc probatur in prooemio. Institutionum,circa medium.ibi : nostra authoritate, &c. C. de vete.iur.enucle.&c.l.j.§.omnia enim.& de offi.eius cui man.l.j.§.qui mandatã.Et hoc est magis expressum de cleri.ægrotã. c.j.lib.vj.& de supplen.negli.prælat.c.j.in Clemen.& de religio.domi.quia cõtingit. in Clemen. Si vero verba sunt dubia : vt quia dicunt,tales habẽt arbitrium,& c.tũc aut committitur vnum factum particulare inter certas personas,vel de certa re: & in dubio intelligitur quod faciant authoritate concilij concedentis,non ipsorum authoritate propria:vt extra,de rescript.c.cũ aliquibus.lib.vj.Iurisdictio enim ordinaria non conceditur in re certa vel in casu particulari:arg.ſ.de testa.tu.l.certarum.sed debet cõcedi super quadam vniuersali administratione:vt statim dicam.Si vero cõceditur arbitrium super vno negotio vniuersali,vt super abundantia:tunc videtur concedi iure potestatis ordinariæ.Vniuersitas enim hoc potest : vt l.fi.C.de iur.om. iudi.& l.& quia ſ.de iurisdictio.omnium iudi. Sed concedendo super aliquo facto vniuersali,videtur concedere iure ordinariæ potestatis:vt l.j.in prin.& §.cum vrbẽ. ſ.de offi.præfe.vrb.& C.vbi & apud quẽ. l.fi.ibi:certæ administrationi,cui & iurisdictio adhæret,& c.in prima constitutione Digestorum.§.penul.& in auf.habita. C. ne filius pro pa.vbi doctoribus conceditur iurisdictio in scholares,q̃ sine dubio est iurisdictio ordinaria. Et prædicta tetigi in quadã disputatione,quam disputaui,quæ incipit : adunantia generalis,& c. Vlti-
d mo quæro,[d] quid si prædicti habentes arbitrium,aliquid statuunt : nec exprimunt se facere ex vigore dicti arbitrij:vel exprimunt se facere ex vigore cuiusdã arbitrij, ad hoc nõ sufficientis:cũ alias habeat arbitrium ad hoc sufficiens? Dic vt dixi in pre-
e dicta quæstione, [e] quam disputaui super hoc.& hæc sufficiant.

1 *Decretum decurionum quando transit in formam contractus : vt puta, venens ad habitandum sit immunis per viginti annos.tunc non potest reuocari per ciuitatem.*

f Vod semel.[f] Oppo.de l. quod iussit. ſ.de re iudic.Solu.aliud in sententia interlocutoria : aliud in decreto. Item opponi.supra quod cuiusq̃ vniuersi.no.l. item eorum.§.quod si actor.vbi etiam decretum rescinditur nuda voluntate. Dicit glo.ibi speciale:quia nullius interest actorem reuocari ante litem contestatam . secus si post : vt eadem l.§.ex ijsdem.quam
1 glo.not. Ex qua habes†quod quando de-
g cretum transit in formam[g] contractus : vt habeat immunitatem à collectis vsque ad decem annos:certe impletus est quasi con-
h tractus : [h] quia ille facit vt habeat immu-
i nitatem : & ciuitas dat immunitatem, vt ille vadat : merito ciuitas non poterit[i] reuocare. Idem si pactũ speciale est factum beat pro salario centum , absq̃ alia conditione potest legere. Et an ciuitas possit reuocare immunitatem, adde Bart.in l.ij.in fi.ſ.de iure immu.& vide Bart.in l. omnes populi . & quod ibi dixi supra de iusti.& iur.& Io. Andr.in c.de cer.de re.iur.in vj.& Bald. in l.nõ plures.C.de sac.san.eccle.& in l. fin.not.C.de condi. ob cau.& in l.si cum mihi. ſ. de donat.& Ioan. Andr.in addi. Specu.in titu.de cen fi.§.nũc dicendum. in addi.inci.per hãc legem per Spe.in d. §.nunc dicendũ,vet. quid si vniuersitas. Facit quod habet p Guid . de Suza . de nõ. Co.compo.sup versic.faras.& l.digna vox.C.de legi. & adde q̃ si esset cõcessa absenti , posset reuocari ex causa secundum ea quæ habentur in l.absenti. ff.de do. Item potest reuocari ex causa secundum Bal.in l.fi. ff.de se.Item lex trãsiens in priuilegium ecclesiæ, non potest reuocari in eius præiudicium,secundum Innoc.in c.nouit.de iudi.& quod ibi no. do. Anto.& Flo.q̃ lex siue statutũ transiens in priuilegium siue contractum nõ subditi,nõ potest reuocari:secus si in priuilegiũ subditi , per no.per Innoc.in c.in nostra.de iniu.& dã no dã.licet Imo.limiter eam opin.aliqua subsistẽte causa, per no.per Inn.in c.quæ in ecclesiarũ.de constit.Et ad materiam Bar.hic,vide Ro.in l.si vero.§.de viro.i cxxiiij.fal.ii.fol.mat.

¶ Adde an immunitas possit reuocari, Pet.de Anch.consi. eclij.

POMATES.

¶ Non poterit. Et facit q̃ licet habẽs potestatem legis cõdendæ quis non obligetur lege contractus: vt voluit in specie Bald.& ibi Pau.de ca.in l.j.ſ.de constit. prin.ita debet intelligi Bar.in l.ciuitas. in prin.cum quo trãseunt omnes ibi,præter Flo.& do. Alex. i.fi cer.peti.& istam materiã tãgunt Canonistæ in c.nouit. de iudicijs.quod no. ꝓ publicanis & vide quæ posui ad Barto.in l.omnes populi.colũ.viij.in tertia quæstione principali.versicu.circa prædicta.i.de iusti.& iure.& Panormita.in consil.xlj. colũ.iij.in

Universidad de Deusto Biblioteca

fin.vol.j.et lxiij. col. ij.volu.j.et Pau. de Cast.in l.j.C. de iudi.et Rom. consilio lij.in ij.dubio.& Panor.iij.co.xix.q.xix. vol.ij.& Cepol.xxiiij.q.xxvj.et xxvij. & consilio.lj.col.penul.ad fi.eo.vo. ij.& lxj.e.vo.& xciiij.colum.iij.in iij. dubio. co.volu. et Fel. in c. j.col.v.in secunda fallen.de constitu.& in xvj.co.et in c.quæ i ecclesiarũ.colum.ix. cod.tit.ad fi.et i xxj. in prin.& in c.j.i primo notabili.de proba.et ibi Decium.et quæ posui in d. l. digna vox.vide etiam Panormi.consi. xxxv.col.ij.vol.j. & alex.consi.cj.& seq.et co.v.vol.j.& ccxvj. in ij.vol.Pau.de Castr.in l.si mihi.et tibi §.in legatis.ĩ.de leg. j.in ij.col.et do.An. in c.cũ M.colũ.v.de consti.et ibi Barba. col.xxxj. et tribus seq.

a ¶ Non ligat ignorãtes. Quando pœna statuti,vel generalis proclama liget absẽtes vel ignorantes, adde Innoc.in c. humilis.d maio.et obedi.et quod legitur et no.in cap.fi. qui ma. accus.pos.

b ¶ Vel supina. Idem quando ignorantia non posset allegari vel imperitia : quia alias allegaret inf. vni.et vide Bald.in l. neque in iij.co.de ꝓba.vbi dicit ꝙ proclamauit talem eẽ natum tali tempore,& ex tali,probat etiam contra tunc non citatos:quia illi nõ erãt citãdi.l.j.in fi.de vẽ. inspi.et l.j.in fi.de libe.agno.

c ¶ Nec eius nomine. Istum tex.alleg. Ro. sing.suo.lvi.

d ¶ In suo facere. Add ad Barto.in l.ex hoc iure.in principio.ĩ.d iusti. et iure. & ibi dixi.

e ¶ Intelligi. Et vide no.Bart.in l.ij.C.de fun.limi.lib.x.et ibi dixi et ibi etiam an alicui sit licitum possidere castrum in eõ finibus ciuitatis : & an quis possit vendere partem suam castri ad æmulationem alterius, si sibi non prodest et alteri nocet. Vide per Bald.in leg.i. C.qui testa.fa. pos.et adde quod sicut non põt quis ædificare : ita non poterit reficere, secundum Innoc. in cap.Pisanis.de resti. spolia.

f ¶ Vlterius quæro. An possit ciuitas facere muros sine licẽ-

cum aliquo,vt plene Dyn.dicit hic.et ego plenius dixi in repeti. l. omnes populi. supra de iustitia & iure.

1 ☞ *Pœna statuti non ligat ignorantes, nisi ignorantia sit crassa.*

MVnicipali. Not. ꝙ ciuitas põt facere statutum,ne aliquis vadat extra suũ territorium et euntes punire,quod dic vt plene dixi in repetitione legi. cunctos populos. C.de sum.trinit. Itẽ no.ꝙ pœna statuti nõ ligat ignorantes.[a] quod intellige nisi ignorantia crassa fuerit vel supina,[b] vt gl. dicit. Hic est tex.in c.vt animarum. extra de consti.li.vj.et dixi in l.quod Nerua.circa fi.ff.depositi.

1 a b

De operibus publicis. *Rubr.*

LEX I.

CVrator.

Curam. No.quod quis potest sustinere plura munera,nisi excusetur, vt hic dicitur.

LEX. II.

QVi liberalitate.

Curatores. Nota quod curator operum si agit contra fabros,agit suo nomine,res vero publica agit contra ipsum curatorem seu supra stãtem. Bar.

1 ☞ *Capella defuncti non potest per religiosos nomini alterius attribui.*

Nec eius nomine. [c] Not. cõtrafratres vel alios religiosos,qui capellam †aliquorum defunctorum attribuunt nomini alterius,quia hoc facere non possunt,vt hic. videtis. Item no.ar.cõtra eos,qui abradũt arma alicuius:et ponunt arma sua vel alterius.

c 1

1 ☞ *Facienti fortalitium in aliquo loco quod potest esse periculosum alicui ciuitati,non debet permitti.*

2 *Tumbæ dicuntur casalia.quæ sunt in comitatu.quæ habent aliquam munitionem,puta fossata.*

3 *Facientes domos circa muros ciuitatis possunt prohiberi, et facta destrui.*

4 *Quælibet ciuitas potest sibijpsi facere muros,sumptu tamen suo.*

5 *Castra,quæ sunt in comitatu possunt sibijpsis,proprio tamẽ sumptu,muros facere:dum tamen non spectet ad æmulationem ciuitatis.*

LEX III.

QPus nouum. Oppo.ꝙ in publico nõ liceat opus facere parti.ś.ne quid ĩ loco publi.et ideo non videtur quod hæc lex posit intelligi de opere,quod fit ĩ publico. Idẽ nec de suo opere, qd̃ fit in suo priuato quia cuilibet licet in eo facere[d] qd̃ vult,vt leg.per prouincias-C.de ædi. pri. Solut.potest intelligi,quod quis hic volebat ædificare in publico ad vtilitatem ciuitatis volens sibi donare.et sic nõ obstat titu.supra ne quid in loco publi.qui loquitur quando quis vult ędificare ad vtilitatẽ propriam.Item potest intelligi[e] quando quis vult ædificare in loco priuato, quod potest, dum tamen non tendat ad iniuriam vel æmulationem alterius ciuitatis.

d e

1 Quod no.†quia si aliqs facit mentionẽ ĩ aliquo loco,quæ posset esse periculosa alicui ciuitati non debet sibi permitti. Et intellige si esset periculosa,vel esset verecundia alteri ciuitati,vel ei,cui subiecta est.& hoc est quod hic dicitur,ad ęmulationem alterius ciuitatis.nota quod dicit alterius.

Quæro,quid vult hic dicere,vel circũ theatrum vel Amphitheatrum sit. Glo.dicit,i.aliqua tumba. Tumbæ†appellantur casalia,quæ sunt in comitatu,quæ habent aliquã munitionẽ : vt puta fossata vel muros. Vel dic notabilius quod dicit circum theatrum vel amphitheatrum.i.circa muros ciuitatis, vel infra muros. Dicit̃ enim enim amphitheatrũ ab ambio ambis, qd̃ est circũdare.Facit ś.de re.di.l.sacra.§.muros.Et sic nota†arg.cõtra istos,qui faciũt domos prope muros ciuitatis, ex quibus posset dari introitus ciuitatis vel exit[f] inimicis:vt possint ꝓhiberi,& factæ destrui: vt C.eo.l.ædificia quę vulgo. Vlterius †quæro,[f] vtrũ liceat alicui ciuitati muros si bijpsi facere. Dicit gloss.quod sic.sumptu suo,nõ sumptu publico ciuitatis Romæ.

2 3 4 f

Item aliquis priuatus hoc non posset sine Principis authoritate:vt not.in l.sacra. §.muros.ś.de re.di.Contra no.C.eo.l.omnes.vbi no.ꝙ semper requiritur authoritas Principis,siue ciuitas velit sibi muros de nouo facere,siue antiquos reparare.Sed ista gl.communiter tenetur.Ex qua habes†ꝙ castra,quæ sunt in comitatu,possunt sibijpsis facere muros suo sumptu sine licentia ciuitatis. Quod tamen intellige,nisi spectet ad æmulationem ciuitatis:vt ś.dixi.

5

S Ilegatum. Istam legem prosequere vt in glossa.

1 ☞ *Episcopus potest pecuniam relictam pro construendo monasterio,illam cõuertere in ecclesiam vel monasterium iam constructum.*

1 **REcuniam.** Nota†ar.pro episcopo vt possit relictum ad ecclesiam vel monasterium de nouo construendum conuertere in ecclesiam vel monasterium iam constructum:cum multa sint monasteria vel ecclesiæ constructæ.

De nundinis. *Rubrica.*

1 ☞ *Qui priuilegio non vtitur spacio decem anno,amittit illud.*

LEX I.

g 1 h **NVndinis.** [g] Nota†quod qui priuilegio nõ vtitur spacio decẽ annorum perdit priuilegiũ[h]. Et sic facit contra Aretinos:quia cum fuerit eis concessum priuilegium doctorandi, & eo non fuerunt v si per decennium, quod ipsum perdiderunt. De hoc quanto tempore perdatur priuilegium,dic per Cyn.C.de rescrip.l.falso.& extra.de constitu.cap.cum accessissent.& per Goffred.extra de rescrip. §.durat.

LEX II.

SI quis ipsos. Nota cõtra statuta ciuitatum,quę dicunt quod tricoli à rusticis non debeant emere:quia ista statuta sunt contra publicã vtilitatem,vt hic videtis.

De pollicitationibus. *Rubrica.*

1 ☞ *Speciale est in ciuitate,quòd non valeat promissio sine causa.*

LEX I.

1 **SI pollicitus.** Nota†quod speciale est in ciuitate, quod non valet promissio facta sine causa : ergo apparet quod in priuatis promissio facta sine causa habet vim donationis validæ. Simile habetis,ś.de donat.l. hoc iure.[i] in principio,& ibi dixi.Facit quod nota.supra de doli except.lege secunda.§.si quis sine causa. Secundo not.in versiculo,Cœpisse. mirabiles modos incipiendi.

i

Tertio

tia:limita hoc singulari,vt per doctores i l.si quis adulteriũ. §.j.ś.de adulte.& vide gl.in l.per prouincias.C.de ędi.priua.

POMATES.

g ¶ Nundinis. Adde Bar.pro ista l.in l.fi. ff.de consti.princ.& in l.licitario. §.carũ. ff.de publi.docto.in c. cũ accessissent. de cõsti.lib.vj.vbi limitauit hanc legẽ vide ibi Io.An.Io.de lig. & alios in c.vt priui legia.de priui.

h ¶ Perdit priuilegiũ. Quãto tempore datur priuilegium, vide Cano.in c.cũ accessissent. extra, de constit.Et ad materiam vide Bar.in l.filius.C.de decur.li.x.

i ¶ L.hoc iure. Sed an dos posit peti ex pollicitatione, vide ꝓ Bald.in rub.C.de do.promis.

Universidad de Deusto

Tertio not.quod quis obligatur re in mutuo. Quærit gl. qua actione petatur tale promissum. Dicit glos.aut interuenit stipulatio:& agitur ex stipulatione,vel agitur actione in factũ: vt in glo.

Si quis opus. Nota istud quod hic dicitur,assignauerit:vt postea quis non teneatur de periculo. Vidistis in l.& ideo.§.de verbo.oblig.& habetis in l.Martius.§.locati.

1 *Dominium quando transfertur sine traditione.*

2 *Episcopus vel ecclesia quod agit pro voto ecclesiæ facto.*

LEX. II.

2 **SI quis.** [a]Opp.& videtur quod dominium transeat incontinenti:vt l.fin.C.de sacrosan.eccle.di-
1 cit glo.†tria verba. Quædam promittuntur ex contractu celebrato duorum consensu:& in illis nõ transit dominium regulariter sine traditione. Fallit in casibus d.l.vltimæ.C.de sacrosanc.eccle.Quandoq; aliquid est quod dependet ex consensu vnius tantum:& tunc non transfertur dominium, etiam in ecclesiam vel ciuitatem,vt hic. Ratio est secũdum Gul.de Cu. quia concurrerent tunc duo specialia:vnum quod ex pollicitatione quis obligaretur:aliud quod sine traditione [b]transferretur dominium quod esse non debet: vt l.j.C.de do.promis.& Gul.ponit in l.ab emptione.§.de pact. Quandoq; aliquid relinquitur, seu quis vouet in vltima voluntate:& tunc transfertur
2 dominium. Iura sunt vulgaria. Quærit†glo.[c] quis petet hoc
c votum? Respon.ecclesia vel episcopus:vt C.de episc.& cle.l.nulli.& in auth.de eccle.tit.§.si quis autem. Quæro,qua actione petatur votum:dic vt in glo.

LEX III.

P **Actum.** Nota istas diffinitiones.

1 *Epistola quando obliget.*

CHaridemus. Hic est duplex litera:vna negatiua:alia affirmatiua. Prout habes literam negatiuam legitur duobus modis. Secundum primam.h.d.Epistola non obligat quem ad munus edendum. hoc dicit. Contra hanc lectu.opp.§.de pact.l.ij.& C.de dona.l. si aliquid.& de fideicom.l.& in epistola. Breuiter respondeo. Quãdoq; epistola accipitur pro vltima voluntate:& tunc obli
1 gat hæredes disponentis:vt l.& in epistola.de fideicõ.†Quandoq; continet donationem inter viuos: & tunc de iure antiquo non poterat fieri per epistolam:quia pacto nudo non contrahebatur:quod est verum,nisi sequeretur traditio. Ita debet intelligi C.de dona.l.si aliquid. Sed si talis donatio in R empubli.fiebat:tunc non obligat aliquem,vt hic intellige nisi sit facta ex iusta causa vel opus sit cœptum:vt §.eo.l.j. Alio modo legitur secundum dictam literam negatiuam,& dicit sic: Excusatio ab iuncto munere non potest fieri per epistolam.h.d. Ista lec.est satis bona in se:sed tamen non congruit nostræ literæ.alias est litera affirmatiua:& secũdum eam dicit quod per epistolam quis obligatur ciuitati ad implendum quod promisit.quod intellige,si epistola habuit iustã causam vel opus sit cœptũ: vt §.dixi.

1 *Contra per suum statutum generale potest ius alteri quæsitum auferre:nõ tamen per speciale.*

T **Oties.**

d **SI cui.** [d]Nota†quod ciuitas per suum statutum non
1 potest auferre ius alteri[e]. Ita habes casum hic, & l.si priuatus.§.qui & à qui.quod intellige verum singulariter præcipiendo vni homini vel quibusdam hominibus. Facit ad hoc §.ad munici.l.non debere.& ad leg.Iul.de anno.l. si.& §.de admi.re.ad ci.perti.l.decuriones.sed generaliter faciẽdo statuta,bene posset: vt l.venditor.§.si constat §.communia prædi.& l. Antiochensium.§.de priui.credi.facit l.Lucius.§.fi. §.ad municip.intelligendo ibi lex,id est,statutum. Aduerte tamen quod licet ciuitas ipsa possit:tamen hoc est verum,si vult. sed concedendo arbitrium aliquibus alijs super quibusdam:vt puta vt pecunia veniat in communi,vel vt abundantia habea-
e tur,& similia:ex virtute huius arbitrij non venit[e] vt ipsi possint ius alterius lædere:sed vt sine alterius iniuria hoc faciant:vt l.ij. §.merito.& §.si quis à principe.§.ne qui.d in loco publi.& l.nec aurus.de man.li.& l.impuberi.§.de admi.tuto.

1 *An qui promisit facere opus,debeat facere per se.*

2 *Et cum suspicio est de aliquo ne fugiat:potest interdici bonorum alienatio.*

DE pollicitatiõibus.

f [f]Nota text.ibi,cum & absens &c.

1 No.†q; ille qui promisit facere opus,debet facere per se si potest:vt hic,& l.Imperatores.in princip.j.eod.Hoc autem quod dico per se,intelligo secũdum qualitatem personæ:si ipse faber est,faciat suis manibus,adhibitis suis ministris secũdum qualitatem & quantitatem operis:si vero non est faber: intelligo q; faciat per se,hoc est, sua cura & solicitudine.non enim liberatur præstando pecuniam:vt d.l.Imperatores.j.eodem.& l.continuus.§.item qui insulam.§.de verbo.oblig. Secundo nota q; si non potest quis facere per se potest facere per alium adhibendo amicos. Ter-
2 tio†not.[g] quod quando est suspicio de ali-
g quo ne fugiat,potest interdici vẽditio seu alienatio bonorum immobilium,sicut possunt mobilia sequestrari.quod not.&c.

SI quis ob. Nota seruandam esse formam pollicitationis.facit quando aliquis relinquit aliquam ecclesiam fieri sub cõditione quod talis sit ibi rector: qd ille debeat præferri.Barto.

IN priuatis operibus. id est in operibus publicis de priuatorum pecunia factis.

Cum quidam. Nota quod si aliquis dat pecuniam ne grauetur in muneribus publicis, d
perdit pecuniã,& nihilominus debet grauari muneribus.

IMperatores. Principiũ huiꝰ legis examina vt dixi §.eod.l.de pollicitationibus.

Item rescripserunt. Nota text. ibi esse enim tolerabilia.&c.quia facit ad multa. Et hic videtur casus quod ex consuetudine iuris exigendi vectigal seu passagium præscribatur. De hoc dic vt dixi §. de publi.si publicanus.§.fi.

De varijs & extraordi.cogni. Rub.

1 *Doctoribus,medicis,& obstetricibus constituitur salarium officio iudicis.*

2 *Medicus etiam dicitur,qui alicui parti corporis medicinam præbet.*

3 *Incantator non dicitur medicus:nec salarium sibi constituitur officio iudicis.*

LEX I.

PRæses. Ad euidẽtiam nostræ legis debes scire quod hic tractantur multi casus,in quibus iudicis officiũ imploratur pro cõstituenda mercede seu sa-
1 lario alicuius laboris. †Nota[h] quod do-
h ctoribus liberalium artium,& medicis,& obstetricibus cõstituitur salarium officio
2 iudicis. Secũdo nota†quod medicus[i] di-
i cit qui alicui parti corporis medicinã præ-
3 bet. Tertio not.q; incantator nõ dicitur medicus:nec potest petere sibi cõstitui salarium officio iudicis.

a ¶Si qs. Adde quod ista lex non habet locum de iure Canonico.gl.est no.xxiij.q. ij.c.mulier.& quo si husfamil.obligẽt ex voto,vide Inn.in c. cum cõtingat.circa mediũ.in duobus locis.de iureiuran.

b ¶Quod sine traditione. An ex voto trãsferat dominium sine traditiõe etiã ecclesiasticis:adde Bar.& doct.in d.l.iij.de fur. & gl.Cy. & Bal.in l.j.& quãdo sine traditione trãsferat dominiũ:& quid in voto,si legat vel vouetur:quid de tẽplo cõstructo:dic q; si templum est cõstructũ, sibi acquirit absque traditione: secus in construendo. Casus est in l.seruos.de alienie. Nunquid autem cum legatur calix ecclesiæ,debeat fieri de auro,seu de ære:vide Bal.in l.si nondum. C.de fur.

c ¶Quærit glo. Adde quod no.gl.& doct. ff.illud.de sacrosanc. eccle.

d ¶Si cui. Facit hæc lex ad limitationem eorum q; dicit Bart. in l.ambitiosa.in iij. col.§.de decre.ab ordi.fac.

e ¶Non venit. Adde Bart.in l.ambitiosa. in iij.col.§.de decre. ab or.facien.

f ¶De pollicitationibus. Qui non potest per se, an possit per aliũ.quod sic. Et hic est casus,q; si promittens est exbannitus, liberatur per aliũ faciendo:quia non potest i loco promisso facere. Vide Bart.in l.veteris. C.de contrahen. & commit. stipu.

g ¶Tertio not. Vide Bal.i l.per diuersas. in iij.q.C.mã.& vide Bal.in l.j.C.de cõtrahen.emp.in iij.q. vbi per istum text. decidit.an bannitus possit vẽdere bona. & hic adde l.si creditores.ad fin.§.de priui.credi.

h ¶No.Et adde quod istis personis non cõpetit actio locati,sed in factũ,vt no.Bar. in l.j.in prin.ff.si mã. fal.mo.dix. quod tenuit etiam glo.in l.j. C.de fus.& ibidem Bal.licet Cy. cõtra. vide tamen gl.in l.j. C.manda.

i ¶Medicus dicitur. Et adde Bald.in l.j. C.manda.

Universidad de Deusto Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Secundo not. An notarijs cõſtituatur ſalarium officio iudicis, adde Bald. in l. j. C. mand. & ibi qd in nũcio, aſſeſſore, et medico, et ſimilibus: & in glo. no. ibi, vbi etiã per Cy. ad Bar. in l. argentarius. §. j. ſupra de eden.

b ¶ Sed & ſi comites. Facit l. ſi tibi policenda. de præſcri. ver. et Insti. loc. §. j. & text. in l. j. §. ſcimus. et ibi Bald. C. de Lat. lib. tol. Et adde q̃ ſi mutuaui decem famulo qui mihi ſeruiuit: poteſt mihi opponere compenſationem. l. ſi. et ibi Bal. C. de capti. et adde hic Bald. in leg. j. C. manda.

c ¶ In honorarijs. Adde q̃ idem in procuratore: vt no. Cy. & Bal. in l. j. C. manda.

d ¶ Aduocatos. Adde gl. in l. j. C. de poſtu. & in l. j. §. j. ff. eod. & ibi Bar.

e ¶ Diuus Seuerus. Hoc intellige verũ in cauſis ciuilibus: ſed in criminalibus poteſt plus accipere: vt vult idem Bal. in l. ſi pater. in fi. ſupra de do. per illum tex. Idem vult Bal. in l. j. C. mandati. Vtrũ autem de iure Canonico poſſit capi ſalarium, text. eſt quod ſic, in c. non licet xj. quæſtio iij. quod eſt verum, ſi datur cauſa chartarum reuolutionis: niſi ſit ꝓpter magnam diligentiã adhibitam in ſtudẽdo: quia tunc ſine chartarum reuolutione licite capit. Ita dicit Io. And. in tit. de ſalario. §. ſequitur. et Inn. in c. cum ab omni. de vi. et hon. cle. et quod dicitur hic q̃ aduocatus non poteſt recipere vltra centum pro vna cauſa limita vt per Baldum in l. j. C. mã. in fi. & ibi etiam quod in procuratore. & gl. in leg. ſalarium. ff. man. Et not. quod aduocatus nõ debet habere ſalarium a parte: vt not. Bal. in l. furioſi, C. de nupt. Limita etiam iſtud: vt per Imol. in leg. ſi pater. ꝛ. de do. Et ad materiã aduocatorum, vide quæ dixi in leg. j. C. de aduoca. di. iudi.

Pro donis, quæ fiunt doctoribus, agi poteſt.

An & philoſophi.

Quærit glo. prĩo quid eſt hoc dictum ſui ingreſſu ſacramẽti. Dic vt in Gl. Secundo arguit, † an pro donis, quæ fiunt doctoribus hodie poſſit agi. Et determinauit gl. q̃ ſic. Videtur enim promiſſum: & ſalariũ promiſſum põt peti licite, vt l. medicos. circa fi. C. de profeſ. & med. non promiſſum non poteſt peti conſtitui.

Qualiter conſulatur librarijs, notarijs & alijs qui faciunt ſimiles artes.

Ludi quoque.

Not. q̃ magiſtris qui docent abachũ hoc eſt, artem numeri, extra ordinẽ cõſtituitur ſalarium. Iſti proprie ſunt ludi literarij: quia cantãdo docentur. Secũdo no. [a] † q̃ librarijs ſeu tabularijs, hoc eſt notarijs. et alijs q̃ faciũt ſimiles artes nõ cõpetit officiũ iudicis ꝓ eorũ mercede. Sed quæro qualiter eis conſuletur. Reſpon. ſi quidem ſalariũ eſt eis promiſſum agẽt ex promiſsione: alias ſi ille, qui tales operas fecit, conſueuit locare operas ſuas: videt̃ locaſſe ſecundũ ſuam cõſuetudinẽ, vt C. loca. l. exceptio. & Inſti. loca. poſt prin.

Aſſeſſores poſſunt petere ſibi conſtitui ſalarium tempore ſyndicatus officio iudicis: ſi eis non eſt conſtitutum.

Sed & ſi comites.

[b] Nota qd̃ hic comites, ponitur: id eſt aſſeſſores. qd̃ no. pro aſſeſſoribus q̃ tempore ſyndicatus poſſint petere † ſibi cõſtitui ſalariũ ex officio ſyndicatus, ſi eis non eſt cõſtitutum ſalarium.

Aduocati poſſunt implorare officium iudicis, ut ſibi cõſtituatur ſalarium.

In honorariis.

[c] Ex hoc. §. no. aduocati pnt̃ implorare officiũ iudicis † vt eis conſtituatur ſalarium. Habent enim alias actiões: quas dic vt no. C. de ſuffra. l. j. Secũdo no. quæ ſunt conſideranda quando aduocato cõſtituitur ſalarium.

Illiterati non dicuntur nec ſunt aduocati.

Aduocatus ut quis ſit debet ſtudiuſſe p̃ quinque annos: & doctor debet iurare ipſum peritum.

Aduocatus in cauſa principali, q̃ non ſit aduocatus in cauſa appellationis.

Procurator, & tutor licet aſsiſtant cauſæ non tamen dicuntur aduocati, nec petunt ſalarium officio iudicis.

Prohibitus aduocare non prohibetur in camera conſulere: nec aliquid gratis à iudice petere.

Aduocatus non dicitur qui introducit iura coram arbitratore.

Arbitramentum q̃ ſit contractus tranſactionis.

Aduocatos.

[d] Quæro † vtrũ illiterati dicãtur aduocati. hic videtur q̃ ſic. gl. tua determinat cõtrariũ. Qd̃ enim hic dicitur in tex. ſupplet̃ur per alias ll. Nam aduocatus dicitur q̃ quoquo ſtudio operatur in cauſis agẽdis. et oportet q̃ ſtudiuerit in iure per quinquẽnium: et quod doctor iuret eum iuris peritia inſtructum: vt C. de aduo. diuer. iu. l. nemini. per hoc apparet quod illiterati non ſunt aduocati. Sed contra hoc facit iſte text. qui dicit, quoquo ſtudio operantur. Reſpon glo. intelligẽ ſiue debeat adeſſe in allegationibus tantum: ſiue vſque ad litem tantum, ſiue in cauſa principali, et non in cauſa appellationis ſiue in vtraque ſiue in vno loco, ſiue in quolibet. Et p̃ hoc † ẽt ſoluitur quæſtio: an ꝓcuratores et tutores, q̃ aſsiſtunt cauſæ poſsint dici aduocati. Reſpon. non: quia in eis non cõcurrũt, ea, quæ ſupra dicta ſunt. Et per hoc patet quod procurator non poteſt petere ſibi conſtitui ſalarium officio iudicis: ſed habebit alia remedia, de quibus dixi ſ. eadem l. §. ludi. Item quæro, quid hoc eſt dictũ quod hic dicitur, nõ tã qui pro tractu, &c.

Vos debetis ſcire q̃ hic eſt duplex litera: vna ꝓ tractu: alia ꝓ contractu. Secũdum primam ponit glo. duo exempla. Vnũ, ſi aliquis vadit ad iudicem ad rogandum eum, vt ſibi det vnam dilationẽ, non dico allegãdo de iure, ſed rogando. Certe iſte nõ dicitur aduocatus. Vel aliter, † ſi quis ſtat in curia, & pars habet conſiliũ cum eo: non tamen vadit ad cauſam aliquam, vel in aliqua parte litis. Certe iſte non dicit̃ aduocatus: quia in iudicio non aſsiſtit. Et iſta † faciũt pro doctoribus huius ciuitatis qui habent pacta cum communi, vt nõ ſint aduocati. Nam non prohibentur a iudice gratis aliquid impetrare: vt hic, & ſ. de leg. l. eſt̃ qui. in fine, alias incipit, Paulus. Item non prohibetur dare conſilium in camera: vt hic. Nam aduocare ſeu poſtulare eſt pendere alienũ deſiderium in iudicio: vel l. j. poſt prin. ſ. de poſtu. Alia litera eſt pro contractu. qui ergo interuenit vt aliquis cõtractus fiat inter aliquos inducendo vtranq̃ partem: iſte non dicitur aduocatus. † Ideo videt̃ q̃ ille, qui eſt coram arbitratore, & introducit iura vnius partis, nõ dicitur aduocatus. Nam cum arbitramentum ſit quidam contractus tranſactionis: vt l. ſi de meis. §. recepiſſe. ſ. de arbi. & in auẽ. vt diſ. iud. poſt prin. & in auẽ. ſi vero contigerit. C. de iudi. videtur adeſſe pro contractu, nõ intereſſe liti: vt hic. Ex his etiam habes quod in omnibus iſtis caſibus non poteſt iudicis officium implorari pro ſalario: licet alias iuſte reciperet: vt ſupra dixi.

Aduocati in ſingulis cauſis non poſſunt recipere ſalarium vltra ſummã centum aureorum.

Diuus Seue.

[e] Nota text. ibi: licita autẽ. &c. Nota ergo quod pro ſingulis cauſis poteſt aduocatus recipere centum florenos, & non plus. Secundo no. de pacto quotæ litis improbato. Tertio nota q̃ poſt litem ſinitã promiſsio quotæ nõ eſt improbata. Quarto nota q̃ id, quod ſupra dixi, q̃ aduocati in ſingulis cauſis non poſſunt recipere ſalarium vltra ſummam centum aureorum. † Sed aduocati curiæ Romanæ hoc interpretantur ſic, in ſingulis cauſis: id eſt, capitulis. & ſic obſeruatur de facto. Sed hoc eſt contra mentem huius legis, quæ videtur velle, quod particulares ſolutiones computentur in iſtam ſummam. Præterea contra eos facit. C. de iureiurando. l. generaliter. §. ſed iuramento ibi: cauſa vel capitulum.

1 *Aduocatus quando debeat habere totum ſalarium, ſi caſu impeditur officiũ aduocationis exercere.*

2 *Salarium quando debetur ab vno, & ab alio debentur operæ ex mero contractu: an debeatur, ſi operæ caſu fortuito non præſtantur.*

3 *Salarium ſi debetur ei, qui tenetur præſtare operas ex vltima voluntate, & caſu nõ poſſunt præſtari, an debeatur.*

4 *Duæ differentiæ quo ad præſtationem ſalarij in materia operarum inter contractus & vltimas voluntates.*

5 *Si ex diſpoſitione legis vnus debet operas & alius merces: an merces debeãtur ſi caſu operæ non præſtantur.*

6 *Electus ad aliquod officium habens principaliter laborem, debet habere ſalarium tantũ pro rata temporis quo ſeruiuit.*

7 *Electus ad officium, quod reſpicit laborem & probitatem ſcientiæ, vt aduocationis, aſſeſſoris, & ſimilia: ſi eſt vna præſtatio: debetur totũ ſalarium. ſi eſt annua, pro eo anno quo incœpit totum.*

8 *Electus ad officium reſpiciens laborem & probitatem ſimul, ut in eo qui præeſt legioni militum: quando debeat habere mercedem ſi caſu non ſeruiuit.*

9 *Electus ad officium habens dignitatem principaliter ſi caſu non ſeruit: debet habere totũ ſalarium, & eius hæredi deberetur ſalarium unius anni pluſquam deberetur defuncto,*

10 *Prætore mortuo ante finitum officium debetur eius hæredibus totum ſalarium.*

11 *Salarium an debetur alicui propter operas debitas ex contractu qui ſuccedit in locum diſpoſitionis legalis: & caſu non præſtantur qualiter debeatur.*

12 *Salarium totum quòd debeatur hæredibus aduocati eo mortuo, etiam ſi ſit mortuus ante quam aliquid faciat.*

13 *Poteſtas qui fuit electus, & antequam officium incipiat moriatur, debet habere ſalariũ pro eo tempore quo debebat in prouincia morari, & ſi non eſt tempus limitatum, debet habere pro primo anno tantum.*

14 *Aduocatus non reddit ſalarium, ſi per clientulum ſtat uel per caſum eucnientem in perſona clientuli.*

15 *Poteſtati electo & qui officium acceptauit. ſi antequam uadat ad officium ciuitas mutat ſtatum, ita quòd exercitium iuſtitiæ non remanet ipſi Poteſtati liberum, debetur integrũ ſalarium.*

Universidad de Deusto Biblioteca

16 *Salarium quo tempore solui debeat tam in locatione rerum quam in locatione operarũ.*
17 *Doctor conductus ad legendum, vel aduocatus sub certa pensione mensruatim, vel quolibet anno soluenda, si moritur an heredes eius pro illo mense tãtum debeant habere, vel pro toto anno.*
18 *Potestas, doctor, vel aduocatus quando impeditur an possit per substitutum seruire: & quando.*
19 *Aduocatus, doctor vel Potestas an debeat habere salarium totum, vel saltem pro futuro tempore quando eius culpa non seruiuit.*

Diuus. Iste est valde solennis §. & male intellectus per glo. & peius per doc. & h.d. Licet aduocatus non possit aduocationem implere per casum fortuitum in eius personam contingentem: tamẽ totum salarium debet habere. h.d. Opp. C. de condi. ob causam. l. fi. Sol. ibi stetit per aduocatũ: hic stetit per casum fortuitum in eius persona contingentem.

Contra hoc opp. C. de aduo. di. iudi. l. post duos. §. j. vbi stetit per casum, scilicet mortis aduocati, & tamen non consequitur totum salarium, sed salarium pro rata temporis tantum. Solu.

1 †quandoq; aduocatus conducitur respectu certæ causæ nõ terminato tempore: & tunc si impeditur casu, debent habere totũ salarium illius causæ: vt hic, & arg. ś. de leg. l. legatus. §. fi. Quandoq; non conducitur respectu certæ causæ sed respectu temporis: vt pro omnibus causis, quæ mihi emergerent in isto biẽnio certo salario constituto annuatim: tunc pro illo anno quo incœpit tantum, debet habere salarium, vt in cõtrario. Contra hoc oppo. q; etiam pro illo anno debet habere totum: vt l. petitionẽ. C. de aduo. di. iudi. Sol. speciale vt ibi plene no. & concor. Itẽ oppo. q; non debeat habere salariũ, nisi pro rata eius quo seruiuit, & residuum possit repeti: vt l. si vno. §. item cũ quidam. ś. loca. Dicit gl. ibi speciale est in aduocato, vt in isto §. Istud nõ placet: quia idem est in legato: vt d. l. legatus. in fi. ś. de leg. Idem in multis alijs dignitatibus, vt j. dicam. Et si dicis, in quolibet est speciale: nõ asignat ratio specialitatis: & ideo dico q; hoc ideo est, quia salarium debetur ex beneficio legis vel ex cõtractu, qui succedit in locum dispositionis legis: & ideo tanq; in beneficijs plenior fit interpretatio: sed vbi debetur mere ex contractu ibi fit interpretatio stricta: vt l. in testamẽtis. j. de reg. iur. & ibi not. & l. vlti. ś. de cõsti. prin. & ista latius declarabuntur j. Pro declaratione igitur præsentis materiæ est videndum: quia quandoq; vnus debet salarium: alius debet operam ex contractu mero: quandoq; ex vltima voluntate: quãdoq; ex legis dispositione: quandoq; ex contractu, qui succedit in locum dispositionis legis. Et aduertatis, quia in omnibus prædictis intendo examinare: quando aliquis impeditur præstare operam propter casum. Si enim impedit facto eius qui debet operas, vel facto eius cui debentur: ista materia habet modicum dubitationis: & ideo latenõ prosequar. Glo. tangit hic in prin. & plenius in d. l. si vno.

2 §. item cum quidam. Assumo ergo[a] primũ, † & quæro quan

3 do vnus debet salarium, & alius debet operas ex contractu mero, & operæ nõ possunt præstari casu fortuito: vtrum salariũ debeatur. Et videtur q; debeatur totum: vt l. si pecuniam. in princi. §. de condi. ob causam. & l. cum in plures. §. antepenul. ś. loca. In contrarium videtur q; debeatur pro rata: vt d. l. si vno. §. item cũ quidam. supra locati. Alibi videtur quod debeatur nihil: vt l. si vehenda. in princi. ś. ad legem Rhodiam de iactu. Dic, aut prædicta debentur ex cõtractu nominato, aut innominato. Primo casu aut ex contractu bonæ fidei, aut stricti iuris. Si bonę fidei:

b tunc distingue, [b]aut euenit casus in persona conducentis, hoc est, eius qui debet operas: & salarium debetur pro rata: vt d. l. si vno. §. item cum quidam. secũdum veram opinionem positam in princ. & in medio glo. ibi alleg. omnes leges quæ dicunt hoc reprobata opinione glo. ibi positæ in fine glo. quam opinio. ponit etiam Azo in summa. C. locati. quia est cõtra casum §. item cum quidam. Si vero debentur ex contractu stricti iuris: tunc aduertendum est qualiter sint verba cõcepta. Aut enim sunt cõcepta conditionaliter hoc modo: si tale quid feceris, dabo tibi tantum: tunc quocunque modo contingat quod illud factum non possit impleri: stipulatio non committitur, tanquam deficiente conditione, & nihil debetur: vt dicta lege si vehenda. in principio. ś. ad legem Rhodiam de iact. Si vero non debentur conditionaliter: tunc talis stipulatio videtur succedere in locũ contractus locationis & conductionis: vt l. v. §. cõuentionales. ś. de verborum obliga. & ideo erit idem quod in contractu locati & conducti: vt supra proxi. dixi. & not. in dicta l. si vehenda. in princ. Si vero prædicta debentur ex contractu innominato: tunc aut quis vult repetere pecuniam quam dedit: ideo quia pœnitet eum: cum in contractu innominato sit locus pœnitẽtiæ: aut ideo quia causa non secuta, & factum nõ est impletum. Primo casu potest pecuniam datam repetere: dum tamen ei, cui debebat operas vel alium factum facere, de indemnitate satisfaciat: vt l. iij. §. sed si Stichus. l. si pecuniã. in princi. & §. fi. ś. de condictio. ob causam. Secundo casu debemus distinguere eodem modo quo dictum est supra in contractibus nominatis: quia cõtractus innominati diiudicantur secundum naturam cõtractuum nominatorum, quibus assimulantur: vt l. prima. §. si quis seruus. ś. deposi. & l. naturalis. de præscrip. verb. per multos casus illius legis. Facit ad prædicta. C. de condict. ob causam. l. similem. & l. penultima, & vltima. Se-

3 cundo † quæro: quando vnus debet pecuniam, & alius debet operas ex vltima voluntate: & casu non possunt præstari operæ: an debeat consequi pecuniam. Et aduerte ad ista verba quæstionis quando constat vel præsumitur relictum contemplatione eius, cui debentur operæ, & eius fauore: ne intrem in materiam. l. prima. C. de condict. instit. & supra de condi. & demonstra. l. illis libertis. & de annu. leg. l. annu. in princi. cum simi. dico sic. Aut vna est præstatio facienda: & tunc debetur totum: licet quis impediatur casu præstare: vt C. de lega. l. ab administratione. & supra de legatis secundo. l. peto. §. mater. Si vero sunt faciendæ præstationes annuæ: & tunc pro anno, qui incœptus est, debetur integra pecunia: pro alijs non: vt lege Seio. in principio. supra de annu. lega. lege qui concubinam. §. proxi. supra de legatis tertio. Et prædicta sunt vera, siue casus contingat in persona eius qui debet operas, siue in persona eius qui debet pecu-

4 niam: vt dictis legibus patet. Ex prædictis habes † quod vltimæ voluntates differunt in duobus contractibus. Primo, quia si in contractibus euenit casus in persona eius, qui debet operas: debetur salarium pro rata: vt dicta lege si vno. §. item cũ quidam. hic debetur totum vel pro vno anno iam incœpto. Et est ratio, fauore vltimæ voluntatis, in quibus fit latior interpretatio quam in contractibus: vt lege in testamentis. infra de regulis iuris. Et ideo ex quo dies legati cessit, debetur totum. Item habes quod quando casus contingit in persona eius, cui debentur operæ quod pro annis sequentibus nihil debetur: vt dicta l. Seio. in princ. de ann. lega. Sed in contractibus debetur totum. vt dictum est. & in hoc est deterior conditio eius, cui est relictum, quam eius cui est promissum. Ratio, quia in contractibus facta promissione statim debetur, licet exigi non possit: in vltimis voluntatibus non debetur, nec cedit dies, nisi in principio cuiuslibet anni: vt lege senatus. in fine. supra de donatione causa mortis. & in lege in annos. & in lege in singulos. de ann. leg. & in legatis fit plenior interpretatio, quã in contractibus: postquam dies cessit: vt lege receptam. in fi. & quod ibi notatur supra commu. prædi. & quod dixi vobis: vt in lege si seruus com-

5 munis. §. cum seruus. supra de stipulatio. seru. Tertio † casu quando ex dispositione legis vnus debet operas, alius mercedem: si impeditur casu, an debeatur merces: in hoc videntur leges variare. Quidam dicunt quod debetur pro rata temporis quo seruiuit: vt C. de erog. mil. anno. l. his scholaribus. & lege penultima, in fine. Quidam dicunt quod debentur pro illo anno tantum, quo officium incœpit: vt lege post duos. C. de aduo. di. iudi. Quidam dicunt quod salarium debetur pro toto tempore non facta distinctione annorum. C. de domesti. & protect. lege vltima. & de proxim. sacro. scrin. lege si quis in sacris. & de primipilo. lege prima. & de agen. in rebus. lege matriculam. & hic, & lege legatus. in fine. supra de lega. In omnibus istis casibus dicuntur deberi salaria ex dispositione legis: quia eligebatur quis ad aliquod officium, & statim facta electione debebat per legem habere certum salarium, vt videtis: & hodie statuta etiam sunt similia per ciuitates Italiæ. Pro harum legum concordan. debetis scire, quod quidam quandoque eliguntur ad aliqua officia habentia principaliter laborem: vt

POMATES.

a ¶ Assumo ergo, vide domi. Abb. in c. quia iudicante. de re scri. pro eo quod hic dicit Bar.

b ¶ Aduerte Bar. corruptũ in §. diuus. co. j. in fi. ab: si bonæ fidei. Quare dic perfecte ex scripto exemplari: si bonæ fidei: tunc distinguit aut euenit casus in persona conducẽtis: & debet integrũ salariũ: aut in persona eius q debet operas: & debetur salariũ ꝓ rata &c. Alexã. Lofrus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Diuus. Debetur totum ſalarium. De hac materia an debeatur ſalarium pro toto tempore: an ꝓ rata tẽporis quo qs laborauit: vide Bal. in l. ædem. C. loca. et l. j. C. de fuſtra.

b ¶ Vlterius quæro. ſi aduocatus ẽ mortuus antequã quid fiat an debeat habere ſalarium: & quod ſi eſt infirmus, vide per Gui. de Suza. in l. poſt duos. C. de aduo. diui. iudi.

c ¶ Moritur. Adde Barto. in l. diem functo. ſupra de off. aſſe. Contrarium tenet Bal. in c. j. quis dicat dux vel Marchio. & ibi quid de Poteſtate, qui mortuus ẽ in itinere ante ingreſſum. & ibi tenet ꝓ nihil debet habere: quia commoda officij poſt adminiſtrationem incipiunt deberi. l. j. C. de primipil. li. xij. Ad hoc vide quod optime no. Bar. in leg. abſenti. ff. de do. per Paul. de Lea. in vlti. colũ. de loca.

d ¶ Et idem puto. Nota ꝓ licet partes concordent inter ſe, tamẽ iudex debet habere ſalarium, quod no. vide ramẽ Bald. poſt gl. in l. vnica. C. de fuſt. in v. q. & l. fi. ſecũdum ſummariũ Bal. & ibi glo. C. de condi. ob cau. & Io. And. in regula, contractus. in mercu.

e ¶ Quero, aliquis. Et vide Bal. in l. j. ad fi. C. de vſufru.

f ¶ Quo tpe. Vide gl. & Bald. in l. vnica. C. de ſuf. & vide gl. in l. Archiat. C. de profeſ. & medi. lib. x. quæ dicit ꝓ ſalarium non debet ſolui aduocato donec lis pendet de locatione operarum: vide Bar. et doc. in l. ij. C. loca. & gl. in d. l. vnica. C. de ſuf. Spec. in tit. de ſala. §. nunc ꝑ. in fi. & in §. ſeqtur, ver. ſi quando. et per doc. in cap. propter. de loc.

iſti ſtipendarij. Q̃nque ad aliqd officiũ, qd reſpicit & laborem & Probitatẽ ſciẽtiæ vel intellectus: vt officium aduocationis vel aſſeſſoris & legationis & doctoratus. Q̃nque ad aliqd officiũ, ꝓ reſpicit vtrũque: vt qñ aliqs præeſt alicui legiõi militũ: qa ꝑpter laborẽ & animi deſertionẽ præponit ad illud. Q̃nque eligitur ad aliquod officium habẽs dignitatẽ principaliter, vt ad iſta officia magna, vt quod ſit præfectus vel domeſticus principis vel ꝑſes. Primo † caſu nõ deberet habere ſtipen
6 dium ſuum, niſi pro rata tpis quo ſeruiuit vt d. l. pen. in fi. de ero. mili. an. et C. de re mili. l. j. & quod no. §. de re mili. l. deſertorẽ §. is qui ad hoſtes. in vlt. gl. Ratio: quia illud, qd ſibidatur eſt quædam remuneratio laboris, ſicut in eo qui alterius operas cõducit merito iudicamus ſicut in contra-
7 ctu. Secundo † caſu ſi quidem erit vna prẹſtatio faciẽda, et totũ ſalariũ debet habere: vt hic & l. legat'. §. j. §. de lega. Si vero erat faciẽda præſtatio annua: tũc debet habere pro eo anno quo incœpit tantũ: vt l. poſt duos. C. de aduo. diuer. iu. Ratio: qa iſtud nõ eſt mere beneficiũ ſed eſt partim remuneratio beneficij partim propter laborẽ. vt l. j. C. de annon. ciui. li. x. & iõ nõ fit pleniſsima interpretatio ſicut in beneficijs, nec fit ſtricta ſicut in contractibus, ſed fit plenior ſicut prædictũ eſt in vltimis volũtatibus, quia videris eadẽ mẽbra eſſe
8 vbique. Tertio † caſu dic ſic: Quandoque illud, qd datur in præmiũ prudentiæ et remuneratiõis laboris nõ põt ſeparari, et tũc debetur totũ ſe cũdũ diſtinctionẽ præcedentẽ, vt dixi in doctore, & aduocato, et ſi. Si vero põt ſeparari, exẽplũ, cõneſtabilis vnius banderiæ habet ſtipendiũ duplicatum vnum ſimplũ, quia miles, aliud ꝑpter prudentiã, quia cõneſtabilis. Iſto caſu quod debetur vt ſtipendario. puto qd dabitur pro rata tpis: ſed qd debetur propter prudentiã, dabitur ꝑ toto tpe: ſecundũ præcedẽtem diſtinctionẽ. Caſus eſt C. de ero. mili. an l. his ſcholaribus. Quarto † caſu debetur totũ ſalariũ & ꝑ toto fu
9 turo tpe, nulla habita diſtinctione, vtrũ ſit ſalariũ annuum, vel nõ, vt l. ſi quis in ſacris. C. de proxi. ſa. ſcri. et de agen. in re. l. matriculã. et de primipi. l. j. l. xij. In caſu ẽt debetur hæredi ſalarium vnius anni plus quã deberetur defuncto, vt de dom. et ꝑ tect. l. fi. li. xij. Ratio: quia cũ iſtud debet proprie propter dignitatẽ, dicitur mere beneficiũ, & ideo fit pleniſsima interpretatio, vt totũ debeatur, vt l. vl. §. de conſti.
10 prin. et qd ibi no. Ex prædictis † apparet ſoluta qõ gl. qd in poteſtate mortuo? Rñdeo cũ poteſtates remaneãt hodie loco maiorũ iudicũ, vt not. C. de ſen. ex breuic. reci. l. ij. in fi. Dico ꝓ debetur ſalarium totius tẽporis non diſtincto vtrũ eſſet electio vel ſolutio mẽſtrua, vel annua, vel qũo. Itẽ eſt ſoluta qõ d doctore, vel aſſeſſore vt diſtinguam[g] ſicut. §.
11 dictũ eſt ĩ aduocato. Quarto † q̃ro, qñ vnus debet pecuniã & alius opas ex cõtractu, q ſuccedit in locũ diſpoſitiõis legalis. Exẽplũ ꝑmittit ſalariũ aduocato ꝑ ſtipulationẽ, vel ꝑmittit doctori ſalariũ. vel Poteſtati. Certe illud ſuccedit in locũ ſalarij qd debebat ex diſpoſitiõe legali: vt l. fori. et ibi no. C. d aduo. di. iud. merito iudicamus idẽ qd qñ debet ex legis diſpoſitiõe vt d. l. fori. et l. ſi ſtipulatus. de vſur. et de le. j. l ſi legati ſerui
12 noie. et l. j. §. ſi qs ſub cõditiõe. §. vt leg. no. ca. et de dã. infe. l. dã-
b ni infecti. et §. de noua. l. aliũ. † Vlterius q̃ro[h] qd ſi aduocatus ẽ mortuus anteq̃ aliquid fecerit. Dicit gl. ꝓ idem: quia debet habere totum ſalarium. Alia opi. eſt in gl. quæ diſtinguit, vt ſi quidem aduocatus eſt conductus ab actore, diſtinguatur, an actor fuerit in mora procedendi: & obtinet quod hic dicitur alias de æquitate reddit. In reo indiſtincte dicunt reddi, ſi nihil erat factum, vt §. de cõdi. ob cau. l. ſi pecuniam. Et quod hic dicit, per ipſum non ſteterit ſubaudiunt: ſcilicet per clientulum. Iſtorum opi. tenebat quidam doct. Vltramon. qui vocatus eſt Bertrandus de monte fauentino, qui fuit cõcurrens d. Gul. de Cu. & deceſsit tempore mortalitatis. & allegabat pro hoc text. C. de aduo. diuer. iudic. l. poſt duos. ibi ex quo hoc idem officium peragere cœperit. Ego teneo opi. glo. Nec obſtat l. ſi pecuniã. quam glo. allegat in contrariũ: quia ibi loquitur in contractibus innominatis, in quibus eſt locus pœnitentiæ hic quando debet pecunia ex diſpoſitione legali vel ex contractu, vt dixi. ita ꝓ pœnitentiæ non eſt locus, vt dicam j. proxi. quæſtio. Non obſtat l. poſt duos. quia debetis ſcire ꝓ aduocatus conducitur quãdoq; reſpectu vnius cauſę non limitatæ certo tempore: & tunc illius debiti ſtatim dies cedit, vt hic. Quãdoq; conducit ad annũ ſub certa annua mercede, non reſpectu alicuius certæ cauſæ: ſed reſpectu eius quod in illo concurrit: & tunc dies huius obligatio
13 nis vel huius iuris non cedit, niſi annus ſit incœptus, vt lege cõ-
c traria. Quæro: † quid ſi ſtat per electum? & quid dices de ali quo qui eſt electus Poteſtas, & anteq̃ incipiat officiũ moritur[c] an debebit habere ſalariũ? tex. in auth. de admi. §. j. col vij. videtur velle ꝓ ſalarium non debeat, niſi poſtq̃ ingreſſus eſt prouinciã quæ ſibi regenda cõmittitur. Item omnes leges: quas allegaui §. quæ dicũt ꝓ iſti officiales debẽt habere totum ſalarium, loquuntur in officiali, qui iam geſſerat. glo. iſta videtur velle contrarium. Quid dicemus? Certe in iſtis Poteſtatibus & capitaneis, qui hodie aſſumuntur, qui tenent locum iudicũ maiorum, vt dixi eſt dicendũ ꝓ à die electionis ſibi præſentatæ dignitatẽ cõſequunt, vt no. C. de epi. & cle. auth. ſed epiſcopalis dignitas. C. de conſu. l. fi. li. x. & in auth. de admi. §. j. col. vij. & no. Inſti. qui. modo ius pa po. ſol. §. filius. & ideo ſtatim cedit dies huius obligationis & totũ ſalariũ debebit per iſtã gloſ. & per ea quæ §. dixi. Non obſtat tex. in auth. de admi. §. j. quia fateor ꝓ non debet habere ſalariũ, niſi poſtq̃ ingreſſus eſt prouinciam. ita poſtq̃ eſt mortuus, non debet habere ſalariũ, niſi pro eo tempore quo debebat in prouincia morari. Sed quid dices, ſi tempus nõ erat limitatũ quo debebat ſtare in ꝑuincia, vt quia arbitrio ſuperioris ꝑ quãto tẽpore ſalarium percipiet: Puto ꝓ pro primo anno tantũ: ſicut dicimus in annuis legatis. Nec enim poſſumus dicere ꝓ pro tanto tempore debeatur, cũ tempus nõ ſit limitatum: vt l. cũ ſine præfinitione. in prin. §. quando di. le. ce. Sed quæ-
14 ro, & † redeo ad gl. quid ſi ſtetit per clientulum? Dicit glo. ꝓ aduocatus non reddit ſalarium: vt l. quod operas. §. aduocati. §. locati. Item ſi ſtet per caſum fortuitum ex perſona clientuli. &
d idem puto[d] in Poteſtate, aſſeſſore, & doctore, & ſimilibus: vt di
15 xi. Sed iuxta † hoc quæro: Aliquis[e] eſt electus Poteſtas huius ci
e uitatis: poſt acceptum officium antequam vadat, ciuitas mutat ſtatum, & ibi inſurgit quidam tyrannus vel alia ſecta, ita quod exercitiũ iuſtitiæ non remanet liberum Poteſtati: an debeat habere ſalarium? Reſpõ. ſic integrũ. videtur enim ſtare per ipſam ciuitatẽ, vel per caſum fortuitum in ipſa ciuitate contingente: vt ſupra dictum eſt. Iuſte enim timet, qui non vult accedere ſub ipſo tyrãno: vt §. ex qui, cau. in poſſeatur. l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. Item ſecundum mores noſtræ ciuitatis turpe & verecũdum eſt accedere ad illum locum vbi quis non poſsit iuſtitiam libere exercere: ideo videtur non poſſe accedere, cũ honeſte non poſsit: vt l. filius. §. de condi. inſti. & l. conditiones. eo. titu. Et eadem ratione dico quod ſi durante officio inſurgit tyrannus in ciuitate, vel aliqua ſecta, vel aliquid ex quo non poteſt remanere ſine verecundia: quod poteſt reuerti, & debet habere totum ſalarium. Ita fuit obſeruatum Bononiæ in perſona domi. Iaco. de Gabrielibus quãdo venit legatus. Et idem etiam fuit obſeruatum Piſis. Iſtud an poſsit remanere ſine verecũdia, vel non, debet intelligi ſecundum mores ciuitatis noſtræ: vt l. item apud. §. conuicium. §. de iniur. Vnde illud quod reputaretur verecundum apud bonos & graues homines, illud deberet teneri. Iuſta
16 enim cauſa eſt omittere aliquid facere propter ſuam verecũdiã:
f vt l. quintus. §. manda. Vlterius † quæro quo tẽpore[f] debeat ſolui

ſalarium.

Universidad de Deusto Biblioteca

salarium. Gl. hic dicit quod est argu. hic, quod debeat solui in principio: vt C. de iudi. l. properandum. §. honorarijs. de condi. ob. cau. l. fi. & §. loca. l. qui operas. §. j. & §. ea. l. §. proinde. Ita dicit glo. contrarium videtur no. C. de primipi. l. j. lib. xij. glos. non hi mae. C. loca. ij. Breuiter dicam ꝙ in locatione rerum teneas gl. quæ est C. loca. l. ædem. Sed in locatione operarum debes aduertere: Quandoq; datur pecunia pro sumptib' magis quam pro mercede laboris: vt pecunia, quæ datur legatis vel quibusdam alijs: & illa debet solui in initio, vt l. legatus. §. j. §. de lega. & l. si vero non remunerandi. §. fina. §. manda. & C. de lega. l. ij. li. x. Quandoque debetur pecunia pro mercede, et hic est aduertendum. primo quid verisimile est. vt puta si esset talis qui non posset operas promissas exhibere, nisi pecunia sibi solueretur: tunc videtur tacite actum quod ī initio soluat̃ vel in mēses singulos, vel si est appositū aliqd̃ pactū p ꝙ vr̃ actum quod soluatur in fin. vt l. opus quod in aduersione. §. loca. tunc inspicimus quod est verisimilius: vt l. semper in stipulationib'. j. de reg. iur. Si vero ista verisimilitudo non apparet: tunc in obligationibus quæ descendunt ex contractu, dico salarium deberi in fi. temporis, licet dies cedat in initio: vt no. in d. l. ædem. C. loc. & dixi in l. si seruus communis Mæuij. §. fi. §. de stipu. ser. In his vero quæ debentur de dispositione legis. Si quidem est vnum tantum salarium constitutū, debetur in initio: vt hic, cum si. Si vero esset constitutum salarium annuum: tunc deberet̃ in initio cuiuslibet anni: vt l. post duos. C. de aduo. diuer. iud. & d. l. j. C. de primipi. Iuxta hoc quæro dixi §. quod aliquibus casibus est distinguendū, an sit vna pre
17 statio, an sit annua vel menstrua. Quæro: aliquis † est cōductus ad legendum: vel ad aliquod officium sub certa mercede præstanda omni mense vel omni anno: vtrū si iterim decedit, debeat habere pro illo mense tantum: seu pro illo anno tantū quod §. dixi. Ad cuius euidentiam debes scire qd̃ operæ sunt aliquæ alicui', q̃ non limitant̃ tp̃e respectu alicui' certi facti. Exemplum in aduocato fisci, & in aduocatis monasteriorum qui recipiunt certam quantitatem pro qualibet causa quæ occurrit illo anno. Quædam sunt operæ quæ limitantur respe-
a ctu certi facti limitati certo tempore. Exēplum in doctore,[a] qui eligitur pro vno anno ad lecturā Codicis vel digesti. Nā conducitur respectu illius lectu. tñ illa lec. est limitata, vt fiat intra illum annum. Primo casu non est dubium: quia vna est obligatio propter vnum factum ad quod conducitur: & ideo licet præstationes sint faciendæ diuersis tēporibus, totum salarium debet habere: vt hoc §. secundo casu debes aduertere verba promissionis. Aut enim promittitur vnum salariū pro tempore: & postea fit distributio solutionis per mēses vel annos tunc vna dicitur obligatio: & similiter deberet̃ p toto tēpore: vt l. lecta est in auditorio. §. si cer. peta. Si vero promissio sit annua vel menstrua: tunc vident̃ tot obligationes, quot essent anni vel menses. & in obligatiōe legali loquor, vel quę succedit in locū eius: vt d. l. post duos. C. de aduo. diuer. iudic. Tertio casu in doctore dico idem, quod respectu cuiuslibet facti non attento tempore dicatur vna obligatio & vna conditio. Item non attenta solutione: vnde licet debeat fieri solutio singulis sex mensibus: tñ quia hoc totum fit pro lectura vnius libri, vna est obligatio: & totū salarium debet habere: sed pro lectura Digesti erit alia obligatio: argu huius §. facit §. lo.
18 l. ea lege. §. locaui. † Vlterius quærit glo.[b] an debeant seruire
b per substitutum Potestas, doctor, vel aduocatus, qui moritur vel aliter infirmatur. Gl. determinat ꝙ nō: quia fuit electa industria personæ: vt l. inter artifices. §. de sol. Quidā Vltramōtani dicebant quod imo debet seruire per substitutū. Illud em̃ ꝙ dicitur, ꝙ est electa industria personæ, est in fauorem eligēntium: vnde in eorum læsionem retorqueri non debet. Ego dico quod in istis officijs & dignitatibus qñq; quis impeditur propter dignitatem sibi superuenientē: & tunc tenet̃ seruire per substitutum, vt l. nullus qui. in fi. & qd̃ ibi no. de decur. lib. xj. Qñq; impeditur casu: & tunc non tenetur dare substitutū, secundū ꝙ gl. tenet hic, & probatur. C. de agē. in re. l. matricu lam. in fi. & de proxi. sa. scri. l. fi. circa fi. Fallit in quibusdam officijs quæ ponuntur C. de agen. in re. l. pe. li. xij. alias. de p̄po.
19 agē. i re. l. j. † Quæro, qd̃[c] si ītetit p aduocatū, doctorē, vel po
c testatem, vel propter eius culpam: an debeat habere salarium totum? Certū est quod non debeat habere pro futuro tempore, vt l. diem functo. ꝙ quod ibi no. §. de offi. assef. Sed dubium est an priuetur salario totius temporis: an solū tp̃is futuri, quo per eū seu per ei' culpā stat? Rñ. quędā sunt officia ita indiuidua ꝙ aliquo omisso non releuat ꝙ est factum: tūc totū salariū reddit: vt C. de leg. l. ij. li. x. Si vero est officium ꝙ p ea parte temporis quo est præstitum, præbet vtilitatē sui: vt in officio aduocati, Potestatis, assessoris, & doctoris: & tunc debet habere pro præterito tp̃e: sed p futuro tempore tenet̃ alteri parti ad interesse. Vnde si partis non interesset, ad nihil teneret̃: vt l. si fundus. ver. similiter. §. loc. dixi in l. Mę uia. in prin. §. de annu. leg. & ibi vide.

Ad nutritia.

Vides ꝙ iudex, cuius officiū extraordinarium imploratur, cognoscit d̃ mutuis petitionibus. & sic coram eo est locus reconuentioni. Et sic videt̃ contra determinationē Pe. quā refert Cy. in auth. & consequenter. in viij. q. C. de senten. Sed sustinendo opi. Pe. tanq̃ verā, rñdeo sic: Qñq; iudicis officium imploratur extraordinarie: si quidem causa esset magnæ quātitatis
d deberet̃ dari libellus,[d] & lis contestari, & ordinarie procedi: vt extra, de offi. iu. c. iudicis officium. tunc merito est locus recōuentioni: qa vtraq; causa ordinarie tractatur. Si vero impetraretur pro modica quātitate, tunc ordo iudiciarius nō obseruaretur: vt in auth. nisi breuiores. C. de sent. ex
d breuic. reci. illo casu posset admitti recōuētio de alia causa simili, quæ codē mō summariā cognitionē requireret: & hoc etiā modo pōt loqui hęc lex. Sed si quis vellet reconuenire de alia cā q̃ reqreret ordinariā cognitionem, non posset per modum reconuentionis: quia cum eius natura sit ꝙ vtraq; causa eadem sentētia terminet̃: vt l. j. in fi. §. quæ sententiæ sine appel. re. & no. in l. qui prior. §. de iudi. nō posset fieri, si vna causa est summaria alia ordinaria. Et ita loquitur opi. Petri.

LEX II.

DEusu. Ista est singu. lex & eā legit Rof. in libellis in ti. de offi. iudi. quod datur ī quatuor casib' qui ponunt̃ in l. de vsu. Prim' casus est de vsu aquæ qūo cōpetit hic iudicis officiū extraordinariū, cū habeat locū actio ordinaria, scilicet negatoria & confessoria? Rñ. istud officium extraordinarium est introductum cā adiuuandi auxilium ordinariū: & ideo cū eo cōcurrit. Pōt etiā intelligi, & sic etiā intelligit Rof. ꝙ hic loquatur qñ vsus aquæ non competit iure seruitutis: quia tunc cū cōpetit, eēt negatoria & confessoria. & hoc puto verū. Et de hoc habes casum secundū verā lect. §. de dona. l. Aquillus. in fi. & ibi gl. vbicū que em̃ quis habet vsum alicuius seruitu-
e tis, non ius seruitutis, subuenitur sibi[e] per officiū iudicis si impediatur, vt hic: & ibi. quod tene menti. Sequitur in tex. de riuis nouis inciuiliter institutis. Certe hic videtur etiam posse cōpetere negatoria & confessoria, & ideo cum eis concurrit officium iudicis introductum causa adiuuandi officium ordinariū. Potest etiā intelligi

a ¶ In doctore. De doctore qui eligit vno anno. & vide Bald. in l. j. C. de leg. & in l. eadem. C. loca.

b ¶ Quærit glo. Vtrū Potestas vel aduocatus posit seruire per substitutū: vide Bar. in l. nemo est q̃ nesciat. de duo. reis. Bal. in l. parabolani. C. de episc. & cleric.

c ¶ Quæro qd̃. Adde Bart. in d. l. Mæuia. in prin. de ann. lega. & in l. diē functo. ī. de offi. assef. & Bal. in l. j. C. de suf. Sed qd̃ si doctor legens vel potestas priuat̃ absque causa ē dicit Bald. in l. pecuniam. C. de condi. ob cau. quod debet habere salarium. Quid ī doctore se absentante: dicit Bal. in authen. habita. in ix. col. C. ne ſ. pro parte. ꝙ si cum licētia superioris recessit, debet habere salarium. Quid in famulo & doctore: an debeat habere aliquid de salariot̃ Bal. in l. ij. C. locati. & no. per glossa & Bar. in l. fi. vno. §. itē cum quidam. ī. loca. & late Bal. in l. edē. in iij. co. in versi. sed pone famulus. C. locati.

d ¶ Dari libellus. Qñ iudicis officium imploratur an offerat̃ libellus & lis contestetur: & quando iudex procederet ex officio, an lis contestetur, vide Innocē. & do. Ant. in c. qñ frequenter. §. sunt et alij. vt lite nō contesta. & ab Bartol. hic adde eū in l. creditores. in vlti. qō. cum concor. C. de pigno. dicit tñ Innocen. in c. dudū. de elect. qd̃ quandocunque oritur officium iudicis vel actio ex rescripto ipsum rescriptū productum coram iudice & petitū executioni mandari, habetur loco libelli. facit quod dixi in l. j. §. libelli. ī. de appel. & ad Bart. hic, vide eū in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. in iij. col. ex qui. cau. ma. & Bald. in authen. qui semel. in ij. col. in vers. quæro qualiter actor. C. qūo & qñ iud. vbi dicit ꝙ qñ imploraf officium iudicis, nō requiritur litis contestatio: auth. si oēs. C. ſ. vt se ab hæred. absti. illud autem intelligē qñ pars est absens.

e ¶ Subuenitur sibi. Vide in Spe. de cau. possessio. in titu. de officio iudicis. §. primo. versiculo. itē implora.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Medicus. Vide Bal. in l. interpoſitas. C. de transacti. Et quãdo debeat ſoluere ſalarium medico, vide in l. archi. & ibi Barto. C. de profeſ. & medi. li. xj.

b ¶ P. P A V. P. ¶ Si iudex. An iſta lex habeat locum in iudice abſoluere ab obſeruatione iudicij, vide Ia. in l. penul. col. iiij. in vl. no. C. de pactis.

b ¶ Si iudex. Adde quod no. Bald. in c. j. §. iudices. de pac. iur. firman. qui q̃rit quid eſt dicere ꝓ quando iudex iudicat per imperitiam, tenetur quãtum bono viro æquum videbitur: et reſpõdet ſecũdũ glo. hic ꝓ nõ tenetur inſolidũ: ſed quantum facere poteſt. qui volunt forte allegare gio. in l. ſi filius. in prin. §. de iud. & ſubdit, quid ſi iudicauit per imperitiam de iuriſdictiõe vnius principatus nunquid ſoluet ſibi impoſsibile: ar. §. de ſtatu libe. l. cũ hæres. certe nõ. ar. §. de iud. l. ſi filius. Sed contra hoc facit l. iiij. §. i eũ. de dam. infec. ſed ibi eſt lata culpa iuri ſcripto non parere: imo eſt dolus præſumptus. l. ij. qd' quiſq; iur. cum debeat ſcire ius. C. qui & aduer. quos. l. j. et ſic eſt imperitus legũ, vt accidit in quibuſdã locis, debet iuxta peritiorum conſilium formare ſententiã, ſecũdũ In. in c. ſi pro debilitate. de offi. dele. facit C. de inge. ma. l. ſi auia. et §. de aſſer. l. j. tenetur ad intereſſe damni, non lucri: nec ad extrinſecũ intereſſe: vel dic vt verbum ſonat. §. de coll. bono. l. qui filium. §. a ſtipulatio. Item iterdum poteſt videri æquum, vt non puniatur, vt no. Inſtit. de obli. quæ ex quaſi maleſi. in princip. & forte non punitur iudex de leuiſsima culpa, ſicut nec arbiter. C. de pac. l. ſi qs ſ conſcribendo nec tabellio, vt C. de magi. conue. l. ſi. nec tutor. C. de nego. geſt. l. fin. quia neceſsitas officij excuſat. l. quicquid. arbitrat. Si autem iudex eſt in dolo, puniturin intereſſe parti, & vltra, ſi iſtud iudici videbitur. et dicit Ia. But. in d. §. iudices. quod iſtud vltra, intelligitur ciuiliter: & exponitur: vt teneatur actione iniuriarum: arg. §. qui pro rei. facit C. de excuſa. tut. l. & ſi ſcueriter. et ibi ſubdit Bald. per illũ tex. ꝓ iudex, qui in ſyndicatu non poteſt ſoluere condemnationẽ, debet puniri pœna corporali, licet ſit de conſuetudine ꝓ ponatur in carcerem, ſecũdũ eũ rubri. de pœna iudi. et ibi ſubdit, nunquid iudex, qui debuit cõdemnare intra x. dies, et abſoluit: et præterea ſi condemnatus in ſyndicatu in x. ſi ſoluit, ſoluendo liberet debitorem, vel poſsit ab eo aliquid repetere. Reſpõdeo ꝓ non. C. de ſer. fugiti. l. mancipia. & hoc quando iudex facit litem ſuam ex iniqua ſententia. ſecus in exactore ſimplici, qui facit litem ſuam ex negligentia meræ exactionis. C. de exact. trib. leg. miſsiopinatores. libro x. & an iudex faciat litem ſuam ſi ſequatur conſilium ſapientis: dicit Ang. in l. ſi filiusfamilias. ſupra de iudi. ꝓ ſic, niſi aſtatuto coarctaretur ſequi conſilium. Et ad de quod iudex negligens criminaliter punitur. imo etiam poteſt priuari toto ſalario ſuo, ſecundum. Ang. in l. ſi vacantia. in iij. charta. C. de bo. vacã. lib. x. & adde quod iudex admittens inſtrumentum non tenẽs quantũ ad ꝓbationẽ. facit litẽ ſuam, ſecũdum. Inn. in ca. cũ venerabilis. de except. & Bal. in l. ſi. C. ſi cer. peta. adde ꝓ ille, qui præſtat authoritatem actui ciuili ipſo iure teneatur ad intereſſe, ſecundum Bal. in l. j. §. ſi præſes. de magi. conue. & iudex accipiens non idoneum fideiuſſorem tenetur ad intereſſe. auth. generaliter. et ibi Bal. C. de epiſco. et cleri. et quid in iudice calumnio ſe inquirẽte, vide quæ dixi in l. j. in v. co. ſupra ad Turpil. et an iudex teneatur tantũ pro illo articulo, in quo male facit: an pro tota cauſa, vide Bald. in l. ſi quis in cõſcribendo. C. de pact. Formam libelli in hac materia vide per Bal. in leg. pignus. in vj. col. de pig. act. et ibi de qua culpa tenetur magiſtratus: & ꝓ non teneatur niſi inquantum facere poſsit: et ad formam adde Bal. in l. ij. in j. co. C. de ſen. ex breui. reci. et ibi etiam dici quod iudex non tenetur ſi pronunciauerit per obreptiouem ſibi factam: puta per falſos teſtes. et ſimiliter eãdẽ formam vide per Bald. in l. ij. in princi. C. de ſenten. quæ ſine cer. quantita.

ꝓ iſtud officiũ ſit neceſſariũ, qñ riuus nouiter inſtitutus alicui nocet non habenti ibi prædiũ: ſed ſi alias ei noceat: tũc nõ habet confeſſoriam vel negatoriam: ideo ad iſtud iudicis officium recurritur: quod tene menti. facit ad hoc ſupra de via publi. l. vl. Tertius caſus eſt, de equis alienis a ſciente poſſeſsis fœtuque earũ. Certe etiã hic videtur quod competat rei vẽdicatio ſiue publiciana: & officium iſtud ſit introductum cauſa adiuuandi illas actiones. Vel dic ꝓ hic iſtud officiũ iudicis eſt neceſſariũ, quando ille, qui implorat, nõ põt ꝓbare de dominio, nec de quaſi dñio, ſed de poſſeſsione tantum: vt not. C. de fur. l. inciuilem. & l. manifeſtiſsimi. §. ſed cum ī ſecundã. eo. tit. Dixi in l. rem quæ nobis. §. de acqui. poſ. et hic videtur eſſe caſus. quod tene menti. & additur de fœtu ipſarum equarũ, quæ nũquam fuerunt poſſeſſę. quod etiam tene menti. Quartus caſus eſt de dãno dato in prædio &c. glo. ponit exemplũ huius, qñ ponitur exercitus in aliquo: & tota gens ponitur in prædio meo, cum deberet diſtribui per plura prædia: vel quando fit haſtiludium extra ciuitatem: & tota gens ponit ſe in prædio vnius cum deberet diuidi per plura prædia poteſt iudicis officium implorari. tene menti.

LEX III.

MEdicus. [a] Iſta eſt ſingularis lex. Not. hic officiũ iudicis contra iſtum medicum. Et de hoc habes per R of. in libello ſuper rubri. de off. iudi. quod datur contra medicũ in l. medicus. de va. cog. Et aduerte quare ſit introductũ iſtud officium. hoc ideo quia actio quod metus cauſa, nõ habebat locum: cũ hic non inferebatur metus mortis, vel cruciatus corporis, ſed putabat: & ęger ꝓmittẽs nõ ꝓmittebat metu quẽ crederet ſibi illatũ ab alio, ſed ꝓptervolũtatẽ euadendi. Item officium iudicis, de quo loquitur. l. j §. quæ onerandæ. ſupra quare. ac. non da. ideo non habet locum: quia æger non promittebat propter reuerentiam quam haberet ad medicum: ſed propter ſanitatem: quam ſperabat ab eo habere: & ſic fuit æquum ſibi ſubueniri ſpeciali priuilegio, per hanc legem. Secũdo not. ꝓ iudex punit criminaliter, & iubet rem reſtitui: & ſic ſimul & ſemel cognoſcit criminaliter & ciuiliter. quod dicvt dixi in l. interdũ. §. qui furem. §. de fur.

COgnitionem. Hanc legem proſequere vt in gloſſa.

1 ☞ *An iſta lex habeat locum, ſiue in delegato, ſiue compromiſſario, ſiue ordinario, ſiue arbitratore.*

2 *Et qualiter teneatur iudex qui noluit probationes recipere, vel noluit dare ſententiam, cum poſſet.*

b c SI iudex. [b] Facit ad hoc [c] Inſtitu. de ob. quę ex qua ſi deli. naſcũ. in prin. et §. de act. & & obl. l. ex maleficijs. §. ſi iudex. & l. filius §. de iudic. Circa hanc legem primo quæro vtrum iſta pœna ſit mera pœna, vel contineat intereſſe ex parte agentis. Secundo quæro, quid ſi a ſententia, in qua pars potuit appellare, & non appellauit. Itẽ quid ſi appellauit, & ſuccubuit. Itẽ qd ſi appellauit, & obtinuit & appellario pẽ-

d det tempore ſyndicatus. Itẽ quid [d] ſi ſentẽtia eſt ipſo iure nulla. Iſtas quæſtiões examina vt in quæſtione illa, quã diſputaui, quæ incipit iudex per imperitiam iudicauit. licet iſtam vltimam quæſtionẽ quando ſententia eſt ipſo iure nulla, glo. ponat

e hic. Item quæro [e] vtrũ † iſta lex habeat lo-

1 cum ſiue in iudice delegato ſiue ordinario ſiue cõpromiſſario. Glo. dicit ꝓ ſic: vt l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. Sed

f quid [f] in arbitratore. Certe non reperio lege cautũ. finaliter in quadã qõne dixi ſic: Arbitrator eſt quodã modo quidã ꝓxeneta adhibitus ad componendas partes: vt l. ſi de meis. §. recepiſſe. §. de arbi. & iõ ſicut ꝓxeneta tenetur de dolo & lata culpa tantũ, vt j. ti. j. l. ij. in fi. ita eodem modo arbitrator tenebitur de dolo et lata culpa. Eſt' aũt lata culpa errare in iure: vt l. latæ. j. de ver. ſignifi. et no. §. de his qui no. infa.

2 l. liberorum. §. notantur. Quæro, † q d [g] ſi

g iudex noluit recipere tuas probationes: vel noluit dare ſententiam cũ poſſet, vel

Et de iudice negligente, adde tex. et ibi Angel. in auth. vt iudic. ſine quoquo ſuffr. in §. volumus. Et de materia late ꝓ Moder. in cap. excõmunicamus. §. moueantur. de hæreti. et dum communiter dicitur quod iudex negligens tenetur ad ī tereſſe vt dixi §. Fallit hoc quando pro eodem negotio potuiſſent adiri plures iudices: quia ſi primus aditus neglexerit facere iuſtitiam, non propterea facit litem ſuam, quaſi nõ cenſeatur damnificare petentem. ex quo ad alium potuit habere recurſum. Et hoc tenet no. Bar. in leg. iij. §. ſi tam viciniũ. de dã. infec. Sed Ange. ibi contra: qa poſtquam ille iudex eſt aditus corã alio non debet pars vexari. l. j. in fi. C. de aſſer. tol. et ei non eſt imputandum, ſi ad aliũ nõ recurrit. Nec obſtat text. in d. §. ſi tã vicinum. quia ibi loquitur quando officium magiſtratus ſilebat: nec poterat implorari propter ciuitatem præſidis vel prætoris: ideo nõ poteſt dici negligens ipſe ingratus. Secus quando eſſent iudices quorũ vnus poſſet adiri. Vel ſecũdũ eum, dictum Bartoli poſſet intelligi, quãdo officium iudicis foret ordinatum ſolum in ſubſidium, et ob neceſsitatem alterius ſuperioris, qui poſtea de facili non poſſet adiri. Ita dicit ibi Ange. et re vera text. non probat opin. Bar. Tamen ad d. l. j. in fi. de aſſer. tollen. poteſt dici ꝓ ibi iudex aditus non erat negligens. Facit quod dixi ī l. ſi prius

in pe. co. de ope. no. nun. et vide Imo. in d. §. ſi tã vicinũ. et in d. §. ſi prius. et ibi dixi poſt Bart. in penul. col. & ibi vide et in l. nulli. C. de iudi. & adde ad materiam quæ dixi in l. j. in fi. prin. §. de appel.

c ¶ Facit ad hoc. Adde vnum, an iudex qui ex voluntate vel ex forma ſtatuti commiſit caſum conſilio ſapientis et iudicando ſecutus eſt tale conſilium iniquum, an faciat litem ſuam, vel Barto. et poſt eum dominum Alex. in l. ſi conuenerit. ſupra de re iudi. et adde not. Bart. in l. j. §. ſi plures. in verſi. tertio quæro. de exer.

d ¶ Item quid. Et vide de iſta materia in c. ſi. de emp. et vend. per Imol. & per Bald. de materia huius legis. in l. mancipia. C. de ſer. fugi. et ibi quærit quando ſit deponendus officialis ab officio.

e ¶ Item quæro. Vide Imol. in l. diuus. ff. de re iudic.

f ¶ Sed qnd. Vide Bal. in l. ſi. C. de contrahen. emp. et in d. l. pe. in fi. C. d pac. & ibi. Sali. et Imo. in d. l. diuus. in vlti. col. vide Bar. in l. ſi. §. ſi men. fal. mo. dixe. et in l. j. C. de diſcuſ. lib. x. et in l. ij. §. de proxene. &c.

g ¶ Quæro quid. An iudex nolens admittere probationes, et nolens adminiſtrare iuſtitiam, ſed negligens in adminiſtranda: an teneatur actione in factum, et ex quaſi maleficio, vide Bar. hic in d. l. j. C. quomodo & quãdo iudi. et in l. iij. §. in eum. ſupra de dam. infec. et ibi per illum tex. in caſu ſuo tenet ꝓ detur actio in factum ad intereſſe. Ange. in d. §. in eum. et Barto. hic videtur concludere quod ſic, ex tit. vt diſſe. iudi. quod intelligas, vt hic, in fi. ꝓ Bart. & Ang. in d. §. in eum. non autem quod tenear ſecundum eos ex tit. de obliga. quæ eſt maleſi. Contrarium tamen ſentit gl. in l. non quicquid. §. j. et ibi no. Bar. ſupra de iudi. Et an iudex negligens facere iuſtitiam teneatur, & in

alia

Universidad de Deusto

currat pœnam cap.cum æterni tribunal.de re iudi.in vj.vide ibi Io.and. & in c.dilecti.de priu.& ibi concludit quod nõ.Et ad prædicta adde bonam gl.quæ habetur in c.hoc etiam.rj.q.vj.vbi tex.videtur velle quod iudex negligens etiam facit litem suam.& ibi etiam tangit de potestate qui male iudicauit per imperitiam sui accessoris.De quo in l.ex hoc edicto.ĩ.quod quisque.& cõcludit gl.quod iudex assessor tenetur.& adde ꝓ dixi in d.l.ex hoc edicto.& per prædicta videt magis puniri negligens facere iustitiam quã male iudicans:quia negligens indistincte tenetur parti ad interesse:& sic ad verã æstimationẽ litis.d. §.in eum. sed male iudicans si per imperitiam iudicauit, tenetur inquantũ iudici æquum videbit ꝓ minus videt,quã vera lis æstimatio: per no.Iusti.de obli. quæ ex quasi delic. & per l.si filius.ĩ.de iudi.Sed si dolo tũc tenetur ad verã æstimationem.l.fi.C.de pœ.iud.qui ma. iud. & tunc aut de alijs pœnis tenetur,de quibus ibi.Ratio huius potuit esse:quia negligens facere iustitiam nõ videtur habere aliquam excusationem: sed ille q male iudicat & administrat,licet male fi facit per imperitiã magis vt tunc tolerandus.sed si imperitia iudicantis fuit supina, debet videre quod tunc teneatur ad verã æstimationem:vt no.glo.in d. tit.Instit.de ob.quæ ex quasi delic. & sic est tunc idem qd' in negligẽte. Secus qñ nõ fuit supina ignorantia: vt quia erraut i l.difficili:vt ibi etiam no.gl. An aũe contra iudicantem male per dolum possit iurari in litem, tenõit Angel.in d.§. in eum. Sed tu recurre ad l.in actionibus ĩ.de in lit.iuran. & vide Imo.in d.§.in eum.vide tamen l.si quis in conscribendo.in fi.eum ibi no. C.de pac.& qd no. Bar.Bald.Ang.in l. mancipia. C.de ser. fugi.& repetit domi. Pe.de an.in l.pe.cit. fi.ĩ.de app.vid bal. in l.si quando.C.de test.Et quid in iudice non expedierẽ p.cessum iuxta triẽniũ & instãtiã,dixi post Bartol.in l.Seius & Augerius.ĩ.ad l.fal. & dicit in authẽ.scenicas non solũ &c. ꝓ ita facit litem suã iudex negligendo, sicut faciendo. vide quod dixi in l.quæsitum.ĩ.d iudi.& bal. & Ang.in l. mancipia.C.de ser.fugi.& vide ad materiam l.j.§.sane.cum §. præcedenti.ĩ.de magistra.conue.

a ¶ Aetatem. In materia huius l.vide in l.quicunq;.& ibi Cy.& Bal.C.de servis fugitiuis.

a ✠POMATES.¶ Aetatem. Adde Ludouic.Ro.in consi.suo lxxxvij.

alia quæ de iure petebas ab eo noluit explicare:Gl.vt dicere,ꝓ tenet actione in factum,de qua loquitur ista lex. Ita no.in l.argentarius.§.fi.ĩ.de eden.Sed ego puto ꝓ contra iudicem negligentẽ expedire id quod ab eo est postulatum,in quibusdam casibus sint proditæ actiones speciales:vt puta si noluit dare tutorem, habet locum actio in factum ex edicto de magistratibus conueniendis.Item contra p̃torem negligentem facere ea quæ sibi incumbunt in cautione damni infecti.Item prouidetur contra iudicem in alio casu in l.mancipia.C.de ser.fugit.Item contra iudicem negligentem recipere testes, prouidetur condictione ex l.si qñ.C.de testi. Alias autem regulariter puto ꝓ iudex negligẽs facere alteri iustitiã,teneat actione in factum ad interesse,non per hanc legẽ & similes,sed per ti.in auth.vt diffe.iudi. in quo imponitur iudici negligẽti pœna criminalis. Et regula est quod vbicunque quis potest accusare criminaliter,ex eodẽ facto datur actio ciuilis ad interesse:vt l. qui nomine.ĩ.de fal.& §.p socio.l.nec qequam. Sed numquid consultor facit litem suam? Dic vt dixi de actioni.& obliga.l. ex maleficijs.§.si iudex.

De proxenetis. *Rubrica.*

LEX I.

PRoxenetica. Not.quod proxeneta habet officium iudicis pro salario suo.

LEX II.

SI proxeneta. No.ꝓ proxeneta tenetur tantum de dolo & lata culpa.omnia sequentia prosequere,vt in gl.

De censibus. *Rubrica.*

LEX III.

AEtatem. [a]In fi.not. priuilegiũ personale extinguitur cum persona:sed priuilegium reale transit cum re,vt hic.Habuistis in l.in omnibus.j.de reg.iur.& p Dy. in c.priuilegium personale.extra de regu. iur.lib.vj.

EOrma. [b]No.ꝓ ad hoc vt fundus sit certus, debet poni loc[a], & duo fines. Dic de hoc,vt dixi in l.libellorum.ĩ.de accus.

1 *Officialis super catastro debet minuere libram quando res est a flumine exportata uel exsiccata.*

2 *Gabella soluitur pro agro ubi est.*

3 *Contra forensem pro fundo, qui est in hac ciuitate, agere possum actione reali uel mista, non mere personali.*

Illam enim æquitatem.

1 No.†ꝓ officialis sup catastro[c] debet minuere libram,si res est a flumine exportata:vel vinea[d] est exsiccata sine culpa possessoris. Secundo no.†ꝓ de agro debet

b ¶ Forma.vide Bar.in l.demonstratio.ff.de condi.& demon.vide Bald.per istũ tex.in rub.C.de cõtrah.emp.in xxxij.q.ꝓ res quæ venditur,in vẽditiõe debet confinari,vel aliter demonstrari.

c ¶ Catastro. Catastrum debet minui pro rebus a flumine exportatis, vel aliter deterioratis. adde bal.ĩ l.eriã.d execu.rei iudi.& Bal.in l.acceptã.ĩ vlt.q.C. de vsur.& Gul. & alios in l.id qd.§.j. de consti.pe. Alex.

✠POMATES.

d ¶ Vel vinea. Vide multa similia p Roma.cõs.cccexvij.

✠POMATES.

e ¶ In catastro. Vide aliter per Panor.cõs.lxiij.ad fi. vol.ij. & cons.xciij.col.iij.in iij.dubio.vol.ij.

f ¶ Si quis veniã. Notan.ꝓ qs intra annũ tñ põt petere quod emendet sibi Catastrũ,& sic videt qd' isto casu officio iudicis intentando præscribatur anno.contra ꝓ facit ꝓ no.ange.& ibi p do.in l.j. §.si quis tutor.qñ appellan.sit.& vide ꝓ dixi post Bar.in l.licet.C.de præscript. xxx.anno.& istum §.not.allegat Bald. in l.solennibus.C.d rei vendi.& vide p do.Abb.in ca.quia iudicante.de præser. in iij.q. Et adde qd' ius petẽdi rẽ, q̃ incidit in cõmissum, durat qnquẽnio.text. sing.in l.iij.C.de vect.& cõmis.& Ro. nota.ccclviij. Adde Bal.consi.xlvij.v.ji. de eo quod dicit de emẽdatione catastri.

✠P. PAV. PA.

g ¶ Si quis.de materia vide late Ial.ĩ l.si qs id quod.in j.co. cum seq.ff.de iuri. om.iu.

g ¶ Si quis.vide bart. in l.j.in fi.ĩ.de pcur. & in l.si quis in tãtã C.vnde vi.in prin. & vide gl.no.in materia in cap.gñali.de elec.in vj.& text.in l.si ita sit scriptum.ĩ prin.de leg.ij.& ibi Imo.& ꝓ not.Barr. in l.iura.ĩ.de legi.& ita faciunt, si lex vel statutũ dicat ꝓ reg raf subscriptio triũ virorũ an verificet in fœmina subscribẽte.& bal.in l.scripturas.C.qui po.in pi. habe.per illũ text.in fi.ibi:virorum.& tenuit quod non. Pro quo etiam videtur tex.& ꝓ ibi Bar.in l.j.in prin.ĩ.de lega. ibi:virorum.Sed cõtra hoc credo ꝓ fortiter faciat doctrinã singu.gl.in ver.præscribentes.in cle.j. d rescript.& ꝓ ibi do. Anto.qui voluit ꝓ quotiescũq; de viro

solui gabella in loco vbi est. Contra hoc op.ꝓ forẽsibus non possit imponi collecta:vt l.rescripto.§.fi.ĩ.de mune.& hono. Sol.Rog.intelligit ꝓ hic ciuitas habeat d hoc speciale priuilegia:vt l.munerũ.§.pe. ĩ.de mu.& hono.Sed tu dic ꝓ hic loquit de censu vel tributo,quod est onus reale ibi loquitur de collecta, quæ imponitur

3 personæ pro reb'. Quæro,†si pro fundo qui est in hac ciuitate possum hic conuenire forensem.Rñdeo:aut ago actione reali & possum:vt C.vbi in rem actio.l.j.et l.fi. Aut volo agere actione mista:& idẽ C. vbi de cri.agi opor.l.j.& ij. Aut volo agere actione mere personali:& non possum arg.ĩ.ad municip.l.libertus.§.sola. & hoc notanter hic dicit gl.

1 *Immunitas in dubio videtur concedi rebus & non personæ.*

Quanquam. Quero,†vtrum in dubio immunitas videatur concedi rebus vel personæ. Gl. hic videtur intelligere ꝓ videat in dubio concedi rebus,nisi aliud agatur:vt gl.sup ver.extinguantur.quod examina vt dixi in l.penul.ĩ.de serui.lega.

2 *Possidens rem,non qui potest petere,tenetur illã in catastro assignare.*

Si cum ego. No.†ꝓ debet assignare rem in cata-

e stro,[e]non ille qui habet ius petendi: sed qui possidet:vt hic.quod tene mentis.

3 *Qui potest petere intra annum quod catastrum emendetur.*

f **Si quis ueniam.** [f]No.hunc §. Ex quo ha-

3 bes †ꝓ quis potest petere vt emendetur catastrum eius.Sed quæro intra quod tẽpus? Rñ.intra an.tm:vt C.e.l.q grauatos.

De verb.& rerum signifi. *Rubr.*

1 *An masculinum concipiat fœmininum.*

2 *Et an ex propria significatione uel interpretatione, ꝓ sic.*

LEX I.

VErbum hoc.

g **Si quis.** [g]Opp. de leg. iij.l.Lucius. §. quæsitum.Solu.Illud verũ, cum de intentione proferentis apparet. Opp.de l.j.§.quare.ĩ.de ven.in pos.mittẽ. Sol.ibi de odio,hic de fauore. Ista verba gl.non videntur vera, per l.si quis id qd'. §.j.de iurisd.omnium iu.vnde quidã,vt Iac.

1 de are.dicunt†aut tractamus de odio rationabili:& tunc masculinum cõcipit fœmininum:vt l.si quis id quod.§.j.de iurisd. om.iud. Aut de odio irrationabili:& non concipit:vt d.l.j.§.quare. Dyñ.distinguit hic.Cy.in l.quicunq;. C. de ser.fugi.recitat opi.Ego distinguo sic:cum quærit an masculinum concipit fœmininum:dic aut masculinum profertur sub nomine pro-

fit mentio ratione frequentioris vsus:sed de alia non fit mentio:tñ in alium põt fieri extentio:nec d.l.scripturas.probat:nec d.l.j.ad quam potest trãderi quod ibi ideo fœmina non põt facere legem:quia legem condere est iurisdictio,q̃ non cadit ad fœminam.l.fœminæ.ĩ.ti.j.cum vulgari.igitur &c.maxime cum ille talis actus,de quo in quæstiõe nostra in muliere sit permissus:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

& vide quod legitur & not. in leg. Lucius. §. quæsitum. de lega. iij. et quod no. Bal. in l. tres fratres. ī. de pact. et quod dixi in l. fi. §. fi. ad Tertul. & vtrū appellatiōe fratris veniat soror. Gl. ꝓ sic. & ibi Bar. in l. Lucius. §. Mæuia. ad Trebel. Et an statutū, etiam odiosum loquens in patre habeat locū ī matre: vide gl. et ibi Bal. et doct. in l. qsquis. C. ad l. iu. maie. et si dr, cōcedo ī emphyteusim talibus suo bilibus pro se & eorū generatiōe: an illud verbū eorum, cōprehēdat fœmininū: vide Bal. in l. ij. in ij. col. de iu. emphy. & si statutum requirit cōsensum ꝓpinquorū, an verificetur in fœmina: per Bal. in l. ij. in vlti. col. C. qui admit. et in l. fi. C. e. dicit Bal. ꝓ masculinum cōcipit fœminium ī his q̄ possunt adaptari fœminis: non in alijs, nec ī his quæ ratione carent. & ad materiā vide Io. An. in c. generali. in glo. de ele. ī vj. & clem. j. de elec. & ibi Io. de Lig. qui sequitur verba Bar. hic et Spec. in tit. de disp. et all. & post hæc. ver. vel masculinū. cū se. & in ti. de rescr. præsen. §. fi. vers. sed qd' quæritur vtrū ꝑ Arch. in c. si quis suadēte. xvij. q. iij. et vide qd' no. Bar. in l. Plautius. de au. et ar. Bal. no. in d. l. quicunq;. C. de ser. fu. et Bal. in l. in multis. ī. de stato. Et istis adde q. quam posui in l. j. in princ. ad l. Iul. de vi pub. et Bal. in d. l. qcūque. vbi de dictione quicūque. et de dictione ꝑsonæ, & de dictiōe vniuersas, et an in statuto appellatiōe aui veniat auia: et an appellatiōe filij veniat filia: et si statutū dicit, nullus &c. an veniat fœmina. Et an statutum loquens de marito cōprehēdat vxorē: vide per Bal. in d. l. qcunque. & de materia vide Bal. in leg. Gallus. in prin. ī vl. co. de lib. et post. & ꝑ Host. in c. Raynaldus. de test. in prin. li cet alij nō tangant. & vide quod ibi dixi post do. Ant. & vide Per. de Anch. ī cō. lij. et in rescriptis vide Imol. in l. si ita ita sit scriptū. de leg. ij. et est text. & do. Fl. in ca. significauit de rescri. vbi venit. fœmina sub clausula & quosdā alios'. Et appellatiōe nepotis cōprehēditur neptis etiā in l. correctoria: vt dicit gl. in l. Gallus. in princ. j. de lib. & posthu.

¶ Adde latius ꝑ Ale. quādo masculinū cōcipiat fœminū. cō si. xxx. et cxxxv. & lxj. j. li. et cō. lij. iiij. libr. ꝑ Bal. cō. cvij. vli. vbi an stāte statuto ꝓ mater nō possit ꝑīpere testamētū fi. lij non rumpet testamentum filiæ consi. cccxx. iiij. lib.

a ¶ Vrbis appellatio. Adde no. per Bar. in l. j. ī. de iurisdi. om. iu. & not. ꝓ appellatione vrbis sacræ venit Hierusalem. gl. & ibi Bald. in l. ij. de nau. fœ. no. et an si testator iussit fieri ecclesiam in ciuitate, possit fieri in Burgis vide Io. an. in ti. de instr. edi. §. nūc vero aliqua. ver. quid si testator. ī antep. char.

hendit ædificia. & quid quādo dicitur in ciuitate Perusina.
Verbum patria, ꝓ ponatur latius quam urbs & ciuitas.
4 *Priuilegium concessum ciuibus ciuitatis ꝓ comprehendat comitatenses.*
Ciuitas quando ponitur pro loco, muris finitur.
5 *Legatum factum ciuibus ciuitatis debet accipi per curatores Reipublicæ.*
6 *Ciuitate condemnata comitatenses etiam dicuntur cōdēnati.*
7 *Ciuitas si habet muros veteres, et nouos dicitur esse, quæ est intra muros nouos.*
Homines possunt propria authoritate sibi constituere ciuitatem sine superioris licentia.
Ciuitas illa dicitur in Italia quæ episcopum habet.

LEX II.

a **Vrbis appellatio.** [a] Oppon. de l. j. §. cum vrbem. ī. de offi. præfect. vrb. Glos. soluit ꝓ illud est verum in bōnificijs. † Et ex hoc no. [b] ꝓ si Imperator
1 b concederet mihi istam ciuitatem, tunc intelligerēt cū oī sua iurisdictiōe: vt ibi, & C. de bo. vac. l. si quando. la. j. et hoc tenet Jac. de Are. in l. si finita. §. ex hoc edicto. ī.
2 de dā. infec. Quæro † qd in alia ciuitate quā Romana. R. nō. idē quod in vrbe Romana: vt l. nam qd liquidæ. §. si ita. ī. de pe.
c leg. Quæro, quia [c] lex dicit hic de appellatione vrbis, quod in appellatiōe ciuitatis. Certe idem quod in vrbe: arg. cap. si ciuitas. extra de sentē. excō. li. vj. Quæro, qd in castro. Et idē, vt d. c. si ciuitas. C. de iū.
3 limit. l. quicunque. lib. xj. Quæro †, qd si dicam vtrūque, v si dico: lego tibi quod habeo in vrbe Romana: quid cōtinetur. Et gl. dicit, continentur ædificia. Et gl. no. tare spōdet ꝓ vrbs simpliciter sumpta intelligatur de Romana, vt Insti. de iu. nat. gen. et ciui. §. sed ius. quod ergo postea dicitur, nō pōt videri adiectū causa demon d
strandi, sed cā ampliandi: quia qd̄ semel est demonstratum, frustra demōstrat̄ amplius, nisi cā ampliandi, vt l. j. §. vlti. supra de dote præle. Procedo vlterius quid in alia ciuitate: vt si dico in ciuitate Perusina. Certe tūc dicebat domi. Ray. inspiciā id quod præcedit: vt l. si cōis seruus ita. supra de stip. ser. sed dns Oldra. tenet cōtrariū ꝑ l. vxorem. §. legauerat. de leg. iij. vbi cōtinentur cōtinentia ædificia, licet ibi dicat patria. tū patria & ciuitas æquiparātur, vt C. si eur. reli. ciui. rus ha. lib. x. Pro hoc facit supra ad mun. l. Titio. Quid dicemus? tenerem Azo. et Ray. hic ꝓ inspiciamus qd̄ præcedat. Facit l. nā quod liquidæ. §. si ita legetur. ī. de pe. le. Ad cōtraria rīndeo quia verbū patria, ponitur large, et latius quam vrbs vel ciuitas, vt l. iij. C. de natu. lib. et l. veluti. supra de iust. et iu. Vt ergo
d ista tibi liqueant, distingue [d] aut loqmur ī beneficijs, et tūc continet totū territoriū: vt l. j. §. cū vrbē. §. de offi. præfec. vrb. et ibi no. Aut in alijs actibus: vt in cōtractibus, & in vltimis volūtatibus, alijs legibus: & tūc distingue aut dixit patriā, aut dixit ciuitatē: vt Perusinū, aut Assisiū, vel vtrunque. Si dixit patriā: et tūc cōtinentur continentia ædificia, vt l. vxorē. §. legauerat. supra de leg. iij. licet quandoque largius

5 POMATES.

b ¶ Et ex hoc no. Hic bene facit ad qd̄ scribit Paul. de Ca. in l. j. §. huius studij. col. ij. versi. vltimo not. ī. d̄ iust. et iu. & Bar. in l. j. §. cū vrbem. in prin. ī. de off. prę. vr. et in leg. si finita. §. ex hoc edicto. ī. de dā. i fe. et vide Panor. cō. lxij. co. iiij. vol. ij. & co. vij. et con. cxcij. Alexā. vo. ij. vbi dicit ꝓ alienans territoriū videtur etiam alienare facultatē ædificādi quam habet in dicto territorio.

¶ Quæro, quia. De hoc per Iaco. d̄ Bel. ī auth. qui mo. na. essi. sui. §. quia vero. ī ru. ī. fol. ma. vbi de intellectu d. c. si ciuitas & vide quod nota. Bar. in l. fi. circa princi. et quod ibi dixi et Bar. in l. sed & reprobari. §. fi. per gl. vl. de excu. tut. et quod dixit Bar. in l. si finita. §. ex hoc edicto. & quod ibi dixi d̄ dā. ī fect. per Bal. in l. j. §. j. ī. de off. præfect. vrbi. et Rom. in d. l. si finita. §. si de vectigalibus. et quod notat Bar. post gl. in l. res publ. C. qu. i ex cauma. et dicta Bart. hic sequitur Pe. de Anc. in c. felicis. ī fi. d̄ pœ. et vide no. per Bart. et quod ibi dixi in l. j. §. siue aūt. de oper. no. nuncia.

¶ Distingue. Vide Bar. in l. si quādo. ta j. C. de bo. vac. li. x. et Bal. in c. j. de capi. qui cu. ven. et Bald. leg. j. §. in initio. supra. de offi. præf. vrbis. Et ad materiā huius legis adde qd̄ cōis conclusio est ꝓ appellatione ciuitatis in rescriptis ad lites et in rescriptis ad beneficia, nō venit diœcesis: nec ecōtra, vt in c. Rodulphus, de rescrip. et ibi not. et gl. Pe. in c. accepimus. de ætate et qualli. in c. fi. de præben. & in c. vno. de re. p mu. in vj. & in c. gratuis. §. quāquā de ꝓb. in vj. et hæc opi. tenetur licet Pau. de Lea in cle. ne Romani. d elec. et Io. de Lig. in d. ca. Rodulphus. teneat oppositū, et male. secus in materia late et latissime interpretāda, vt in materia statuti iuris cōis. Vel quando profert a principe in beneficio ab eo cōcesso. Nā si conceditur alicui ciuitati, intelligitur cōcedere cum sua iurisdictione: et sic etiam

summa

1 *Ciuitas si conceditur, intelligitur concessa, cum omni eius iurisdictione.*
2 *Ciuitatis vel castri appellatione quid ueniat. remissiuè.*
3 *Si lego quod habeo in vrbe Romana: tale legatum compre*

Universidad de Deusto Biblioteca

cum sua dioecesi.l.j.§.cū vrbē.de offi.præf.vr. et l.si quando.C.de bo.vacā. li.x.facit l.fi.de cōsti.prin.& no.ibi bar.& ita cōiter trāseūt doc. Quid autē si dicat̃ Bononiēsis:an veniat dioecesanus & comitatēsis:an vero de ciuitate Bononiēsi:vide l.ex.l.iij.q.d.comitatēsi.& q̄ ibi dixi.& dicit Abb.in c.fi.de p̄bē.p c.si ciuitas.de sen.excō.in vj.ꝙ in materia odiosa appellatiōe ciuitatis nō veniūt suburbia nisi talis punitio frustraret̃ effectu suo: nisi cōp̄hēderet suburbia: & in hoc ille tex.est sin.ꝓ hoc credit ꝙ si statutū esset in ciuitate ꝙ i ciuitate nō posset exerceri certa ars ad effectū, vt ciues sint intēti alijs artibus: qa nō poterit exerceri i suburbijs: qa de facili ciues fraudarēt statutū eūdo ad suburbia. facit c.sup spe.d̄ priui.& dicit Pau.d̄ Leaza.& post eum Archi.in d.clem.ne Romani.ꝙ appellatione ciuitatis et cōitatis nō venit districtus:& ibi dicit do. Pe.ꝙ appellatiōe ciuitatis cōitatis,et districtus,nō veniunt terræ recōmendatæ etiā si det̃ palliū in signū subiectiōis:sed veniūt cōfoederatæ l.nō dubito.ſ.de capti.& ita dicit cōsuluisse senis p illū tex.

a Comitatēses. An appellatiōe ciuium veniāt comitatēses, vide Imo.in rubr.ff.so.ma.q se remittit ad Ia.de Bel.i auth. q.mo.na.effic.sui.& ibi recitat ꝙ bar.est cōtrarius hic:sed soluit hæc dicta habere locū i cōcessionibus seu beneficijs:ubi vero in priuilegijs, q̄ tāquā extraordinaria stricte sunt intelligenda: vt not.in l. fina.ſ.de cōsti.prin. & vide ꝙ scripsi in dicta rub.ff.so.mat.

b Cōtineant̃ ciues. an appellatiōe ciuiū cōtineant̃ comitatēses ponit Imo.i rub. l.so.ma.& in c.Rodulphus.de rescrip. vbi ipse & do.Flo. dicunt ꝙ appellatione ciuiū venit ille, q ē de ciuitate & dioecesi vel comitatu.vbi est text.cum gl.in d.l.q ex vico.& in l. sed & reprobari.§. amplius.ff.de excus. tu.in vers.si Comaneus.i l.j.& ibi bar. l.ad muni.licet gl.in d.c.Rodulphus.cōtrarium sentiat,secūdū eum.adde tex.& ibi Bart.in l.j.C.de priua.car.& adde ꝙ bar.consuluit idem: & sequitur Arch.in c.canonum statuta. in ver.cōsuluit etiā super quadā &c.de consti.& dicit Bal.in l.iij.C.de na.lib.ꝑ illū tex.ꝙ ille q ex vico est sortitus originem ex ipsa ciuitate cui subest vicus.& an repræsaliæ cōcessæ cōtra ciues cōprehendant comitatenses, Bal.in l.si in aliqua.ſ.de offi.procon.Et adde ꝙ appellatione hoim cōtinet̃ ciuitas et collegiū,excepta propria ꝑsona. Ita no.dicit Bal.in c.j.de no.for.fide.in prin.An aūt istæ vniuersitates possint pati temporales poenas vel spirituales,vide Inn.in c.gratū.de sen.excō.& in c.cum ex iniuncto.de ope.no.nū.& in c.dilecto.de simo.& vide Bart.in l.aut facta.§.fi.ff.de poe.& ibi dixi.

c Muris finitur. Ciuitas muris finitur,& qualiter ciuitas sumat̃,adde quod no.Bar.& ibi in l.j.§.siue autem.ſ.de ope.no.nuncia.

d Authoritas. An & qn̄ homines possint ex se constituere ciuitatem,adde no.per Bar.in d.l.ex hoc iure.& ibi dixi.& Barto.in l.fi.& ibi dixi.ſ.de col.il lic.

sumat̃:vt i l.iij.C.de na.li.l.veluti ſ.de iu.& iur. Si vero dicit ciuitatē:& tūc muris finit̃,vt l.nā ꝙ liqdæ.§.si ita.ſ.de pe.legat. fallit i casu spāli in c.si ciuitas.extra d̄ sen.excō li.vj. Tertio casu qn̄ dixit Bononia, Perusiū,& simi.& tūc cōtinētur cōtinentia ædificia:vt hic,& l.nā ꝙ liqdæ.§.ita ſ.de pe.leg. Quarto & vltimo casu qn̄ dixit vtroq̄:& tūc aut in ciuitate Romā.& tunc grā ampliādi:idē est ac si dixisset Romæ:& sic cōprehēdit cōtinētia ædificia, vt hac gl. Aut loqmur in alia ciuitate: & tunc inspicias qd ꝓcedat. Aut ciuitas: & tunc muris finit̃. Aut nomē:vt Perusinā ciuitatē:& tūc cōtinētia ædificia cōtinet̃. & hoc scd̄m Azo.i l.si cōis seru⁹.ſ.de sti.ser.hoc est verū qn̄ ciuitas ponit̃ pro loco.

4 Sed q̄ro qn̄ ciuitas †ponit̃ ꝓ ꝑsonis:vt lego huic ciuitati:vel cōtinebat̃ i priuilegio ꝙ dicebat cōcedimus ciuib⁹:an cōtinent̃ comitatēses[a]? Vr̄ ꝙ nō cōtineant̃:vt in c. Rodulphus.extra,de rescri.cū sua glo.& C.ne ru.ad vl.obse.l.j.li.xj. Breuiter dicemus ꝙ appellatione ciuis cōtinet̃ comitatēses: licet appellatione comitatēsiū non cōtineant̃ ciues.[b] Probat̃ ꝑ l.q ex vico.ſ.ad municipa.cōiuncta l.fi.C.de muni.& or.li.x.ꝙ idē est dicere ciuē Perusij,et Perusinū.l.j.ad muni. Sed video cū dico Perusinū:& tūc est Perusin⁹ ēt comitatēsis: vt est gl.in l.q ex vico supra ad muni. Præterea,ciuitas qn̄ ponitur ꝓ loco,fateor ꝙ tunc muris finit̃:[c] sed qn̄ ponit̃ pro ppl'o: tūc cōtinent̃ comitatēses:vt l.ij.ſ.de nūdi.

5 Præterea pone: †lego ciuib⁹,q̄ro q contineant̃:& dico ꝙ curatores Reipublicæ dn̄t accipere.nō dico ꝙ curatores ciuitatis l.Lucius.ſ.de leg.ij.& l.ciuib⁹.ſ.de re.du.

6 Et ex hoc dico ad qōnē qn̄ †qs condēnat ciuitatēses nisi aliud appareat:vt l.ciuitatibus.ſ.de leg.j.& l.ciuitas.ſ.si cer.pe.& l.ciuitatib⁹.ſ.ꝙ cuiusq̄ vni.no.& l.oib⁹ ciuitatib⁹.ſ.ad tre.

7 Sed pone †ista ciuitas habet muros antiquos,& habet muros nouos:an contineat̃ id,ꝙ est a muris antiqs intus:an ꝙ est a muris nouis.& nos possemus intrare i illā qōnē qn̄ possēt ex se homines cōstituere ciuitates:an possint sua authoritate:an reqrat̃ authoritas[d] superioris. Et dicit Inn.ꝙ hoies sua spōte possunt sine authoritate superioris.extra de offic.ordi.c.cū ab ecclesiarū.& dicit ipse,nō intelligas de ea q̄ habet ep̄m,sed in alijs q̄ nō hn̄t ep̄m,qa istud est in Italia,[e] qn̄ hn̄t ep̄m est ciuitas:& certe gl est in l.ex hoc iure.ſ.de iusti.& iu.ꝙ est ex iure gētiū.& sic nō est necesse ipetrare.& hoc ꝑ glos.q̄ est in l.j.ſ.ꝙ cuiusq̄ vniuer.no. Ex hoc cōcludo ꝙ statī cū ciuitas d̄sinat muros veteres habere,vt augeat̃:ciuitas illa erit ciuitas q̄ est itra muros nouos:vt l.pupillus.§.vrbs.j.e. Itē si faciat fossam vel pallēgatū.

1 *Dies est duplex: naturalis, qua est xxiiij. horarum: & artificialis, qui est xij. licet crescat & decrescat.*

Cuiusque diei.

Quæro, q̄ est rō. Mart. dixit rōnē suā: qa de mane ascendit, & de sero descēdit,sed ipse nō fuit bon⁹ astrologus qa sol.nō mutat̃ i suo circulo plus vna vice q̄ alia. Gl.dat aliā rōnē. Ista est vera: qa de mane qs surgit:& in mane maiorē laborē pōt sufficere. Opp.qa scd̄m hoc vr̄ †ꝙ dies habeat xxiiij.horas.cōtra.ſ.de manu.l.j. Sol.ꝙ nō habeat nisi xij.horas &c. vt gl. Sed contra hoc op.si hoc est verum ꝙ dies habeat xij.horas:& tūc non decrescit dies nec accrescit:dic ꝙ est dies naturalis q habet xxiiij.horas,vt dies cū nocte. Quidā est dies artificialis.& tūc dies qn̄q̄ crescit,qn̄q̄ decrescit:& sunt horæ artificiales,quas dies habet semper xij.& nox xij.licet quandoq̄ sit maior dies nocte:verum est,quia habet maiores horas.

1 *Passus dicitur quinque pedum. & pes intelligitur secundum consuetudinem ciuitatis.*
2 *Mensuratio fit à continentibus ædificijs.*
3 *Mensuratio qualiter fieri debeat.*

LEX III.

In itinere.

Opp.de l.continu⁹.§.cū ita.ſ.ꝑ ver.ob. Gl.dicit aliud in cōtractibus:& hoc nō est verū vt ibi dixi vobis secūdū Pe.ꝙ ibi nō sunt miliaria limitata.

1 †Quæro.quot[f] pedū est passus? & dicit gl.ꝙ qnq̄ pedū,sed qualiter debet intelligi pes:dic ꝙ scd̄m cōsuetudinē ciuitatis:
2 vt l.semp.j.ti.j.& l.nullus.ſ.de le.iij. † Sed a quo debet incipi.& dicit gl. ꝙ a cōtinētib⁹ ædificijs. Forte debem⁹ dicere aſr, secūdū ea q̄ dixi ſ.l.ꝓxi.aut d̄r a ciuitate.[g] aut a Perusio.&c. Sed an debeat fieri mē-
3 suratio per directū,an ꝑ vias q̄ sunt torte vel est vallis si mēsuro ꝑ decliuiū vallis est plus q̄ si recte & ꝑ aerē,& forte si eēt curreri⁹,tunc debet fieri ꝑ viā quā vadit,vt l.eos.in fi.& ibi no.ſ.ad le.Corne.de fal. Itē q̄ro quō tractem⁹ de spatio rōne itineris, vt ibi patet. Sed quando dicit̃,ciuitas Perusina distat tm̄ a tali loco:tūc forte secus. Nam nō vr̄ curādū de via,ꝑ quā itur:sed de termino q est in medio inter vnū locū & aliū:& fiat mensuratio ꝑ terrā,si per eā pōt iri.alias ꝑ aerē.& hoc determinatū est in quadā consti.Cle.extraua. quæ statuit numerum intervnum locum & alium.

R Ei appellatio.

Opere legato. Opp.de l.& si non sunt.§.quid ergo.ſ.de au.& ar.le.

e Italia. An autē ad hoc vt sit ciuitas,requirat̃ ep̄alis dignitas. Primo Bart.vr̄ sentire ꝙ non.& est tex.in c.j.de priui.et vide textū.& ꝙ ibi no.Bar.C.de metr.Berito.libr.xj.& l.si duas.§.esset.cum se.ſ.de excu.tu. priuat̃ tn̄ ciuitas ep̄o & honore.si ip̄m ep̄m interfecit.xxv.q.ij.ita no. Scd̄o qn̄ ciuitas ꝑturbaret electionē papę.c.vbi periculū §.ciuitas.de ele.i vj. Tertio qn̄ Cardinalem interficiunt.c.felicis.§.fi.de poe.i vj. Quarto qn̄ ciuitas non ꝑmitteret ep̄m vel inqsitorē punire hæreticos.ca.ad abolendā.§.si ciuitas.de hæ.in vj. Ad prædicta adde ꝙ dicit bal.de pa.cōsta.in versi.nos Romanorū.qꝫ ciuitas sine ꝓside ꝓprio esse pōt,non tn̄ sine ep̄o:vn̄ ep̄s erit dn̄s nō solū spiritualis sed ēt tp̄alis.in authen.vt diffe.iud.in §.j.add tn̄ ꝙ nō oēs ciuitates hn̄t ep̄m sicut multæ i Alemaniæ.iij.q.ij.audiuimus.vide bart.i l.rescripta.in iij.colū.C.de p̄ci.Impe.offeren.& late Bal.in l.si in aliquā.de offi.ꝓcon.in l.ex hoc iure.in iij.col.ſ.de iust.& iu.& Bar.in l.fi.i ij.col.ſ.de colle.illic.& Bart.in l.si hæres.§.vicis.de le.j.& adde ꝙ Pau.de ca.in rep.d.l.ex hoc iure.dicit ꝙ quo ad spiritualia requiritur cōsensus papæ quo ad cōstituendā ciuitatē:quo vero ad tp̄alia vt habeat cursum causarū ciuiliū,& similia reqrit̃ authoritas imperatoris, & propterea dicit ꝙ castra in archiepiscopatu Tholosano,quibus papa tn̄ cōcessit episcopatū non gaudebunt priuilegijs concessis ciuitatibus ꝑ regales cōstitutiōes. In dubio tn̄ vnaquęque ciuitas habens episcopum præsumitur esse ciuitas imperialis:quoniam omnibus ciuitatibus cōstituti fuerūt episcopi.c.quanto.de offi.ordi.& in his quorum non est memoria statur istis coniecturis.vt voluit Innocentius in cap.veniens.de ver.signi.& quod ad esse ciuitatis nō requiritur episcopus,est tex.in c.episcopi.lxxx.distinctio. Alexander.

f Quæro quot. Adde Barto.in l.j.ſ.si quis cautio.& in l.continuus.§.cum ita.de verbo.obliga.& dum Barto.refert gl.dicentem quod passus est qnq̄ pedum. Adde quod pes est xv.digitorum,secundum gl.xvij.quæ.iiij.cap.sicut.

g Ciuitate. Adde Cy.in l.rem non nouam.C.de iud.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Vt l.talis. Vide ibi actio.verb.

b ¶ Actionis verbo. Actionis verbo continetur exceptio: quod habet locũ etiam in ſtatutis,ſecundum Bal.in leg.peremptorias.in v.colum.C.ſenten. reſcin.non poſ.et in l.j.de except.

c ¶ Exceptio eẽt. Loquitur de exceptiõe cõpenſatiõis:de qua per Bart.in l.j. ſupra de excep.

d ¶ Mater. Vide Cy. & Bal.in v.col.in d. l.mater.et Bar.in l.q a debitore .ſupra q̃ i frau.credi.

POMATES.

e ¶ Labeo. Not.& e-contra: ꝙ ſi ſtatutũ faceret de contractibus improprijs mẽtionẽ,ꝙ nõ cõprehẽderet contractus ,p̃rios.gl.eſt not.in c. decet domũ: relata ad tex.prope fi.i gl. in ver.proceſſus.extra de immu.eccle.in vj.et tenet do.abb. con.lxxij.vol.j. ad hoc no.ad ea quę ponit do. Alex.in l.more.in ij.no.i. de acq. hær. et vide ad hoc Bal.et ibi Alex.in l. ſiue apud acta.in prĩci.C.de tranſact. & An.conſi.xciiij. col. x.et Pau.de Ca.conſi.cccxviij. in vj.co. et Deciũ i d.l.ſiue apud acta.in prin. & Fel.in c. i præſentia. colũ.ix.de proba. et Barba.xiij.co,v.voſu.j.Imo.cõſ.cxxiij. col.iij.& Alexan.in l.v.co.ij.i.de ver. obl.et ibi late Areti. col.iij.

¶ Pro ſaluando Barto.hic in l. Labeo. laij.et in quo arguatur de contrarietate, vide concordiã ad leg. quod ſeruus. ſupra de ſtipu.ſeruo.

f ¶ Contractũ. Quid de donatione et trãſactione vide gl.in l. contractus.ad fi.C. de fi.inſtr.et ibi Bal. in j.col.et ideo per iſtum tex.dicit gl. & Bal.in iiij.co.C. de iure emphy. qd ſtipulatio pœnalis non eſt contractus.quod facit ad q.de qua hic per Bal.et vide quæ dicuntur j.l.proxi.et ſic facit ꝙ ſtatutum nõ comprehẽdat ſtipulationem.in prin. de ver.obl.

g ¶ Verba contraxerunt. Adde Bart. in l.j.§. fuit quæſitum. ſupra,ad Trebel.& ideo ſtatuta loquentia de contrahẽtibus non habẽt locum in teſtamentis:vt not. Bar.poſt gl.in leg.teſtiũ.i.de teſti.et vid per Bar.in l.ſi idem. i.de iuriſdi.om.iudi.

h ¶ Princeps bona. Quis proprie dicat princeps vide Imo. in rubr.de ver.obl. Et de hoc an ille in quem trãſeat onera, an vero intelligatur deducto ære alieno, vide Bar.in l.iij.C.ad legem Iul,de vi.et vide Bart. in l.iij.in prin.ſupra de bo.poſ.cum concor.per Bal.in l.ſi marito.in prin.ſol.ma.et ibi Ang.qui dicit,quod fiſci fauore non ſolum ſi transferũtur ex contractu ſublimi appellatione bonorum:ſed etiam appellatione hæreditatis intelligitur ære alieno

Gl.dicit hic ꝙ ibi de fauore. Sed ſo. gl.nõ eſt vſquequaque vera ,qa hic loquitur in legato & in cõtractibus:dic ergo ꝙ propria ſignificatio eſt ꝙ intelligatur de perfecto,ſed qñque propter fauorem ampliatur:vt ibi.et vide ſ.ad leg.fal.ſi is qui quadringenta.§.quæ dã.et qd ibi dixi.

Res appellatione an veniat res, quæ non ſit in dominio.

1 **Nominis et rei.** Op.de l. Quĩtus.§.argento. 1 ſ.de au.et arg.le.vbi † appellatio rerũ porrigitur ad eas res q̃ ſunt in dñio noſtro,dicit Dy. Qñque quis dicit cũ hac adiectione,mea:& tũc reſtringitur ad ea quæ ſũt in dñio noſtro,quãdo apponit ſigno ſingulari:vt relinquo. Stichũ meũ,et tũc dic vt l.Imperator.de le.ij.et l.Stichũ q̃ meus erit.de le.j. Qñque ſimpliciter apponitur hoc nomẽ res,ſine adiectiõe mea: & tũc dic ꝙ ad res nobis debitas porrigitur. De hoc per Gul.in l.j.ſ.de ſtatu hominum.vt plene dixi in d.§.argento.

Verbũ futuri temporis quando contineat præteritum.
Verbum præſentis temporis quando contineat præteritum.
Verbum præteriti temporis continet futurum extenſiue.

Verbum oportebit. Opp.ꝙ futurum nõ cõtineat præſens:vt l.nouiſsima.ſ.iu.ſo.Sol.ibi de p̃ſẽti tm̃ fuit cõprehẽſum. Mõ, quia tria ſunt tpa pręteritũ,pñs et futurũ. † Quæro,qd cõtineat futurũ:et ſine dubio porrigitur ad futurũ per ſe præſens:vt hic. Itẽ ad pręteritũ,vt verbũ erit. Ita dicit gl.ſed ad iſtud op.ſecũdũ leges quæ ſũt plataę in futuro ad præteritũ videtur extẽdi.cõtra l.leges. C.de legi. Dy.dicit qddã eſt præteritũ pfectũ et iinitũ,et ad id futurũ nõ extẽdit: vt d.l.leges.et in aut.vt cũ de ap.cog.i prĩ. Quoddã eſt præteritũ nõ finitũ, ſed extẽſum in futurũ,et ad illud futurũ extenditur vt j.e.l.verbũ erit. Quoddã eſt præteritũ parte finitũ et parte nõ finitũ,certe ad illud qd nõ eſt finitũ præteritũ extendit: vt l.pe.C.de vſu. † Quæro de tẽpore pñti quid cõtineat,et cõtinet ſeipſum et præteritũ:vt j.e.l.verbũ erit.futurũ nõ,vt l.ſi ſtipulatus fuerim.§.cũ ſtipulamur.et l.ſi a colono.ſ.de ver.obl. Ita dicit iſta gl.ſed ſicut dixi mõ,nõ eſt verũ ꝙ cõtinet præſens præteritũ rõne ſui,ſed bene põt eſſe ꝙ p̃teritũ durat vſque in pñs tp̃s:vt Troia capta eſt, i.durat. Hoc probatur in l. verbũ erit.et l. Aurelius.§. Titius.ſ.de li.leg.et l. ſi. Vel dicas clarius quãdo cũ verbo pręſentis tpis iũgit participiũ p̃teriti tpis,ſemper p̃ſens dr cõtinere præteritũ duratiõe: vt Troia capta eſt,i,durat. Probatur ſ.qd vi aut clã.l.is qui in puteũ.§.qd ait p̃tor.vbi eſt expreſſum,ſecus ſi nõ duraret,vt dictis legibus. Qualiter aũt porrigatur ad futurũ:dic plene vt in l.ſi ita,ſupra de au. et ar.le. Venio ad præteritũ †,qd cõtinet. et dic vt in glo.ꝙ præteritũ non cõtineat futurũ,niſi extenſiue vel rõne rei cui adijcitur:vt quia legaui:

a vt l.talis [a] ſcriptura.in prin.ſupra de leg.j.quod plene dic vt dixi in l.ſi ita.ſupra de aur.& arg.lega.

b **Actionis uerbo.** [b] Vide ꝙ actionis verbo nõ cõtinetur exceptio proprie,vt hic: improprie ſic:vt in l.j.ſ.de except. Sic debet intelligi glo .in

c l.j.C.de iu.et fac.ign. quod eſſet verũ,niſi exceptio eſſet [c] qa actio.et l.amplius nõ peti.in fi.ſ.rem ra.habe.

Creditores. Ibi accipiẽdos,i. componendos: ad hoc ne poſsit dicere in eorum fraudẽ dat am libertatem:vel vt poſsit impetrare ſeparationem ab hæredibus ,ſecundum Iaco.de Are.

1 *Creditor dicitur etiã qui non ex cõtractu:ſed etiã ſecundũ vocabuli alluſionem.*

Si cui ex empto. Opp. Inſtit.de actio.§.j.Solue vt in gl.Opp.in l.naturales.ſ.de act.et obli. Reſpõdeo,ille,cui naturaliter debetur,& ſic actio nõ datur,nõ eſt creditor:vt hic:ſed ſi dat actio,eſt creditor. † Op.quod creditor nõ dicatur,niſi ex cõtractu,vt l.j.ſupra ſi certũ pet. Breuiter,põt accipi creditor ſecũdum alluſionem vocabuli. & tunc dicitur creditor proprie a credendo. Alio modo dicitur creditor ſecundum communẽ vſum loquendi:et tunc dicitur is,qui habet aliũ obligatum.

Minus. Soluit,i.ſoluere vult:et ibi tardius ſoluit,i.ſoluere vult. Ibi,nã tẽpore,i.ſine acceſsione tardati tẽporis. Ibi:minus ſoluit,licet ergo ſortis ſolutionẽ ſine acceſsione nõ recipiã,et perdatur pecunia,nõ liberat debitor:vt C. de ſol.l.obligationẽ.l.tutor.§. Lucius.ſupra de vſur.et ſi acciperem,nõ poſſem petere acceſsiões ex tali mora debitas:vt l. iiij.C.de poſi.licet glo.aliter dicat ſecundũ Iaco.de Are.

1 *Pretium in uniuerſalibus ꝙ ſuccedat loco rei,non in particularibus.*

Labeo & Sabinus. Dicitur hic ſecũdũ gl. pretium ſuccedit loco rei. Id nõ bene colligitur hic:quia ſi res mihi adeſt,pretiũ abeſt. Text.nõ ergo dicit ꝙ pretiũ detur,ſicut res. Op.ad id qd hic no.cõtra imo videtur ꝙ nõ ſuccedat:vt l.q vas.§.fin. ſ.de fur.et l.vẽditor.in prin.ſupra de hær.vel act.vend. Gl.dicit,fallit &c. Et in eo qd dicit,ꝙ fallit in actiõe qd metus cau. nõ bene dicit,quia illa eſt in rẽ ſcripta,et datur ad id qd eſt lucratus:vt l.metũ.§.cũ aũt. ſupra quod met.cau.et iõ ſi pretium habet,id venit in actiõe qd met.cau. Itẽ dicit gl.fallit in petitiõe hæreditatis,& in Trebellianica reſtitutiõe. † In vniuerſalibus eſt verũ ꝙ pretiũ loco rei ſuccedit:vt l.ſi et rẽ et pretiũ.ſupra de peti.hæred.et de le.ij.l.Imperator.in fi.et docto.ponũt

d in l.mater. [d] C.de rei vendi. In ſingularibus eſt ſecus:ſed in cõtrariũ facit l.venditor.in prin.ſupra de hær.vel act.vẽ.ſed falſũ eſt. Sol.cogitabis. In eo qd dicit de re dotali,dicã in l.j.ſ.ſo.ma.

1 *Contractus quid proprie dicatur.*

e **Labeo [e] libro.**

f **Contractum.** [f] Tene mẽti gl.quæ dicit ꝓprie eſt contractus, † quando vltro citroque naſcitur obligatio, improprie,quando ex vna parte tantum. Et hoc no.pro ſtatutis.

1 *An minor debeat reſtitui aduerſus teſtamentum factum.*

g **Verba contraxerũt.** [g] Ia.de Are.ponit caſum hic valde no.pone † ꝙ minor fecit teſtamentum:vult reſtitui aduerſus id:an poſſet? Certe non per iſtam legem. Facit l.ait prætor. in prin.ſupra de mino.

1 *Bonorum appellatione quid veniat: & qualiter intelligantur bona.*

h **Princeps bona.** [h] Gl.hic tractat † an appellatiõe bonorũ contineãtur debita et credita. Opp.de l.mulier bona.ſupra de iur. do. Gl.ſoluit ꝙ quandoque verbũ bonorũ,ponitur in priuilegio ſeu beneficio:et tũc large.idẽ in teſtamentis,&c. Et ſic vides ꝙ in contractu ſi proferas nomen bonorũ,intelligitur deducto ære alieno contra.d.l.j.C.de hære.vel act.ven. Sol.ibi trãſferuntur bona ſub nomine hæreditatis:hic ſub nomine bonorũ.habuiſtis in l.hæreditarẽ.ſupra de dona. Op.ſupra de iure fiſ.l.eũ qui. Sol.ſpeciale eſt fauore fiſci. Venio ad id quod dicit gl.in vltima voluntate large interpretatio debet fieri. Op. de l.ſi quis ſeruum.§.fi.cum l.ſeq.ſupra de lega.ij.et ad idẽ l.nõ

ampl

Universidad de Deusto

amplius.§.fi.ſ.de leg.j.Dy.ſoluit.Quãdoque bona relinquũtur in vltima voluntate ſub nomine fideicommiſsi:& tũc cõtinentur debita & credita.Aut in legatis:& tunc nõ continẽtur.Pe.dicit contra:quia exęquata ſunt fideicõmiſſa & legata: vt l.j.de leg.& l.ij.C.cõia de leg.& dicit ipſe Pe.aliter.Aut loquitur ſi relinquũtur oĩa bona:& tunc loquitur iſta gl.Aut relinquit partẽ bonorũ:tunc loquitur l.ſi quis ſeruum.§.fin.de le.ij.Hoc refert Cy.C.cõia de leg.l.ij.Tu circa hoc dic vt plene dixi in d.l.ſi quis ſeruũ.§.fi.ſ.de le.ij.Quæro,qualiter intelligantur bona? Dic:aut profertur a lege reſpectu debiti & crediti:& dic vt l.j.ſ.de bo.autho.iu.poſ.& l.iij.C.ad l.Iul.de vi.& l.ſi marito.ſ.ſol.ma.Et ex prædictis habes diſtinctionẽ per te:quia aut profertur a principe in beneficijs:aut a lege:aut a contrahentibus:aut in vltimis voluntatibus.

1 ☞ *Libellus an procedat peto à te omnes res,quas poſſides in tali villa.*

2 *Et an qui petit fundum videatur petere ſeruitutem ſibi debitam.*

REi appellatione. Gloſ.ponit exemplum in libello generaliter conceptio.& vide gl.quæ incipit,puta ſi generaliter,&c.

1 Sed†quõ fuit admiſſus libellus cõtra caſum in l.in actione.ſ.de fur.& in l.ſi in rem.ſ.de rei vẽdi.Dicũt qdã ꝙ ex ſtultitia rei,q̃ non oppoſuit:vt l.vlti.C.de anna.exce.Vel poſſumus dicere ꝙ loquitur de libello ſupplicatorio,non conuẽtionali.

a Quæro,[a] an procedat talis libellus:peto a te omnes res,quas poſsides in tali villa.Vos vidiſtis ſ.in l.Titia cum teſtamẽto.§.j.de leg.ij.& de leg.iij.l.vxorem.§.legauerat.& extra,de re.

2 ſpo.c.cum ad ſedẽ.p.Inn.†Pone ꝙ peto talẽ fundũ:an videar petere ſeruitutẽ fundo debitã? Gl.hic dicit ꝙ non.Sed cõtra

b iſtud[b] videt l.via.§.ſi fundus.& §.quicunq;.ſ.de ſer.ru.prædi.Breuiter,quidam dicunt ꝙ iſta glo.dicit male: ſed mihi videt ꝙ bene dicat:qa ibi loquitur qñ fundus petitur dari:& ſic perſonali actione.ſecus ſi reali.non propterea venit ſeruitus:imo eſt ſeparatum iudicium confeſſoriæ & rei vendicatio:vt l.fundi.& l.fundũ.ſ.de exce.Sed cũ ago pſonali,ago vt detur mihi omne ius cum fundo:quoniam peto fundum mihi dari.

REcte dicimus. Opp.ſ.de vſufru.l.iiij.Solue vt in gl.quæ in omnib[9] partibus iuris male ſoluit niſi hic:& vide gl.quæ incipit,ſ.pars.ibi:placenti.iſta eſt vera,qa ſubiectum eſt ſicut genus & ſpecies,pars integralis domus eſt paries.& iſto glo.vera.& gl.quę eſt in l.qui vſumfru.ſ.de ver.ob.& in l.ſi mater.§.ſi quis ter.ſ.de exe.rei iudi.neſciunt quid dicant:vbi vos remiſi ſemper d iſtam gl.

Quod[a] Quintus mutius. Quomodo rñd. Seruius ad rationem præcedentẽ:dic vt in glo.quia hoc eſt verum ꝙ remanet vnus fundus,licet ſit diuiſus:ſi hoc diuidentes voluerunt qd vnus remaneret.alias ſecus:vt dixi in l.inter quos.ſ.de dã.infec.& l.pro regione.ſ.de acqui.re.do.& plene pone in l.ſtipulationes non diuiduntur.vbi tractamus iſtam materiam diuiſibilium & indiuiſibilium:& dictis legibus habetis ꝙ dom[9] poteſt eſſe diuiſa:& paries in medio eſt indiuiſus:& tunc dom[9] dicitur diuiſa:& ſic eſt in arbore quæ eſt in confinio.Et eſt bonum ſcire illud an ſit vnus fundus vel duo:ꝓpter id ꝙ habuſti in l.iij.in prin.ſ.de acq.poſ.qa ſi eſt vnus fundus,ſufficit intrare in vna parte ſui:ſi plures,oportet ꝙ in omnes ingrediatur.

c ALienationis uerbum. [c] No.ꝙ res quę prohibet alienari,& vſucapio prohibetur:vt l.vbi.ſ.de vſuca.

Oratio. Dic quid ſit coniuncta,diſiuncta,& ſoluta.Dicam in l.ſæpe.j.e.Gl.format vnã q.no.& dicit ꝙ ſoluta in dubio habetur pro coniuncta.Contrariam gl.habes j.de reg.iur.l.in eo quod.§.vbi.ſed quod hic dicitur,verius eſt no.per Dy.in c.in alternatiuis.extra,de reg.iur.in vj.& dicã j.eo.l.ſæpe.

S Ylua cædua.

N Oualis. Pone exemplum extra eodem.capi.primo.& ca.quid ſit.

1 *Litis appellatio dicitur ante & poſt litem conteſtatam.*

L Itis nomen. Quæro an litis appellatione intelligatur ante litis conteſtationẽ vel

1 poſt.gl.dicit†ꝙ ante litis conteſtationem.& vide in l.cauſas.C.de trãſa.& in l.j.ſ.de teſt.tenui vobis quod añ & poſt.in l.amplius.ſ.rem ra.hab.videtur mihi quod ſit caſus extra,eo.c.ex parte.

1 ☞ *Promiſsio facta ab incarcerato ei,qui ipſum carceratũ tenet:valet.*

Q Vi neque.

SOlutum. Tenementi glo.quæ incipit:a nũ b cijs forte in ſi.gl.& l.q in carcerẽ.

1 ſ.quod metus cauſa loquitur†quando fit promiſsio a carcerato ei,qui ipſum incarcerauerat indebite.Secus ſi debite: quia valet inſtrumentũ ẽt exiſtentis in carcere.

1 ☞ *Coniuncta quando ponatur pro diſiuncta.*

2 *Copula poſita inter duo adiectiua copulatiue & non copulatiue,quod non requirat concurſum copulatorum.*

3 *Dictio nec,& dictio neque,habent ium aduerby negatiui copulatiue.*

4 *Diſiunctiua,quæ cadit inter genus & ſpeciem,& ſic inter totum uniuerſale & partem ſubiunctiuam ſeu prædicamẽtalem ponitur pro coniuncta,ſecus quando ponitur inter totum,& partes integrales.*

5 *Diſiunctiua quando ſumatur pro id eſt.remiſſiue.*

6 *Soluta quando accipiatur pro coniuncta: & quando pro diſiuncta.*

7 *Præſtans opem furto tenetur cõdictione furtiua in ſubſidiũ quando fur non eſt ſoluendo.*

8 *Ex conſilio quando quis obligetur.*

9 *Conſilium duobus modis ſumitur:uno modo prout ad aliũ refertur:alio modo pro dolo.*

SApe ita cõparatũ. Domini,iſta eſt vna pulchra lex:& habet pulchram materiam,quæ hoc dicit:Oratio coniuncta ponitur pro diſiuncta,niſi iuris diſpoſitio alias repugnaret:diſiuncta vero poſita inter genus & ſpeciem ponitur pro coniuncta.ſoluta vero in aliam reſoluitur,ad quam facti qualitas & iuris diſpoſi-

1 tio adaptatur.Ex primo dicto habes†quod interdum coniuncta pro diſiuncta ponitur.contra,in l.ſi hæredi plures.ſ.de cõdi.inſti.& l.ſi ita quis ſtipulatus.ſ.de ver.ob.Sol.Iſtud eſt verum niſi iuris diſpoſitio repugnaret:quia tunc aſſumitur pro diſiuncta.Sed iſta ſol.eſt vera in ſe quantũ ad tex.iſtum nõ eſt

2 neceſſaria.†Iſte tex.ponit copulam inter duo adiectiua copulatiue,vt agnatorum gentiliumq;quo caſu talia adiectiua aſſumuntur pro duabus orationibus:& tunc non requiritur concurſus amborũ,vt l.ea tamen.ſ.de legat.iij.Sed quando poneretur reſpectiue,vt Petrus albus & niger:iſta duo adiectiua ponuntur reſpectu ſubſtantiui:& tunc requiritur cõcurſus amborũ,vt l.Titiæ textores.ſ.de leg.j.Ex iſtis verbis ego ſolitus ſum dare vnã diſtinctionẽ,quã plene dic vt l.ſi is q̃ ducenta.§.vtrum.ſupra,de re.du.vbi tractaui materiam copula-

3 tiuæ.†Quæro de dictione nec,& de dictione neq;an ſint copulatiuæ vel diſiunctiuæ.& hoc anno feci te notare vnũ text.in l.ſi ita quis ſtipuletur.ſ.de ver.ob.vbi habet vim aduerbij

4 negandi copulatiue.Veniamus ad materiã†diſiunctiuæ.hic dicitur quod diſiunctiua ponitur pro coniunctiua.contra l.ſi hæredi plures.ſ.de condi.inſt.& l.hæc verba,ille aut ille.ſ.eo.Rñ.hic cadit diſiunctiua inter genus & ſpeciem:iõ accipitur pro coniuncta:vt hic.Ita intelligunt quidam l.ſi quis ita.de dictione ſeu.ſ.de auro & arg.leg.& ibi dicebam.Sed opp.cõtra iſtud de l.j.ſ.de re.du.ſecũdũ vnam lectu.ibi poſitã.Breuiter, diſiuncta quæ cadit inter genus & ſpeciẽ,& ſic inter totũ vniuerſale & partem ſubiectiuam ſeu prædicamentalẽ,tũc ſumitur pro conducta.ſed quando ponitur inter totum & partes

5 integrales,tunc ſecus:vt l.locus.j.eo.Sed opp.& videt†ꝙ diſiunctiua ſumat pro id eſt:vt l.iiij.ſ.ad le.Aquil.vbi cadit inter genus & ſpeciem.Sol.iſtud fit propter leges,quæ poſtea ſequuntur vt repugnantia iura euitentur.De iſto ſecundo nõ dico plus.Dixi nota.in l.cum quidam.C.de ver.ſignifi.& ibi

deducto.tex.eſt no. in l.j.C.de hære.vel ac.ven.

a ¶ Quæro.An & qñ procedat libellus generalis,vide Bart.in l.j.ſ.de eden.& i ru. ſol.ma.in ſi.& vide Bar.per illum text.ſ l.iij.§.armamenta. de rei ven.& bal.in l.edita.in xj.colũ.cũ ſeq.C.de eden.

b ¶ Sed contra iſtud. Vide quod no.bar. in l.duas.§.fina.ſ. de ſer.vrba.prædio.

c ¶ Alienationis verbum.de materia huius legis habetur late per Bal.in ca.j.§. aut ſi libellario.qb. mo.feu.amit.& quę dicat ꝓprie alienatio,& quot modis: vide eũdẽ in ca.j. de alie.feu.& ꝙ not.in l.ſi.C.de re.alie.non alie.& ibi Bal.& ꝙ no.Bar.in l.q habebar.de leg.iij.& quę dixi in l.ſi cõtra.C. de vſuc.pro emp.& omnino ꝙ Innoc.& doc.in c.epiſcopi.de re.eccle.nõ alie.vbi habet & notatur,ꝙ aliud eſt alienare ius aliud eſt tranſferre: quia etiam ſimplex locatio dicitur tranſlatio.l.ſi.ver.trãſtulerint.cũ glo.& ibi. Bal.C.de bo.auth. tu.poſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli super Digesto nouo.

a ¶ Vltimis volunta tibus. Vide Bar. in l. stipulatiões nõ diuidũtur. in vij. q. ī. d ver. obli.

b ¶ Liberorũ appellatiõe. Qui veniũt appellatione liberorũ, vide quæ dixi infra to. l. liberorum.

c ¶ Penes. De dictione penes, & apud, vide gl. in l. si quis in tã tã. in ver. apud. C. vnde vi. et ibi Bar.

d ¶ Hoc sermone. Vide per Bar. in l. q per salutẽ. de iureiurã. et vide qd dixit nota. Bar. p istũ text. in l. j. ī. ad l. Iul. ma. Itẽ dixit Bar. ī l. diuortio. §. qd in anno. ī. solu. ma. q si pmitto tibi fructus talis sũdi, q bis in anno ibi nascebantur: tũ intelligitur de primis. Itẽ dixit no. Bal. in l. licet ī q. iij. C. loca. q si promitto tibi reficere molẽdinũ, intelligitur de primo tũ. Vide etiã Bar. in l. inter stipulãtẽ. §. sacrã. ī. de ver. obl. itẽ vid qd p istũ text. dixit Bar. in l. si extraneus ī. de cõd. ob cau. et q dixi post Bar. ī l. Græce. ī prin. ī. de fideiu. & ponit d. Alexan. in l. si finita. in prin. ī. de dã. infect. & ad istũ §. hoc sermone. vide Bar. in l. dotis. de iu. do. non tamen habet locũ iste tex. & similes in prohibitione sicut in promissiõe. l. Herẽnius. & ibi gl. et doc. d cõdi. et demõ. qd no. et no. Bal. in l. si vt ꝓpo. la j. C. qũo & qũ iu. Et de intellectu huius regulæ, vide no. Bal. in l. inuitus. in fi. C. de procu. & dicit Bald. in l q per salutẽ. de iureiuran. q statutũ quod dicit fieri debere compromissum: intelligitur semel tantũ, sed cũ effectu: et iõ si arbiter moritur, iterũ fieri debet: vide tamẽ quod no. Bal. in l. j. ea lege. C. de cõd. ob cau. in versi. not. circa hoc. & vide Bal. in l. si vt proponis. circa fin. C. qũo & qũ iudex.

POMATES.

d ¶ Hoc sermone. De materia huius §. vltra. Ale. hic vide Feli. Sandæ. in ca. ij. de treuga et pac. vbi p iij. co. Istã materiam prosequitur Bald. in l. inuitus. ad fi. C. de procu. et Ro. consil. ix. inci. in casu propositæ consultatiõis, & aliquid per Ias. in leg. diuortio. §. qui in anno. supra solu. mat. & Rapha. Cuma. consilio xiij. & Old. consilio xvj. & Alexan. consilio. xvj. vol. iiij. & consil.

per doct. et dicam plene in l. si is qui ducẽta. §. vtrũ. ī. de reb. dub. Veniamus ad solutã. Dicitur hic ꝓ soluta quãdoque accipitur pro coniuncta, et quandoque ꝓ disiũcta cõtra j. e. l. triplici. vbi pro cõiũcta vr accipi. In hoc sunt gl. cõtrariæ. Vna est in l. alienatiõis. §. fi. ī. eo. q in dubio accipitur pro coniuncta. Quidã dicunt sic, Aut loqmur in iudicijs, aut in cõtractibus, aut ī vltimis volũtatibus, aut in legibus. Si in iudicijs, et tũc nisi aliud de mẽte proferẽtis appareat: interpretatur secũdum mentẽ proferentis: vt l. si quis intentiõe. ī. d iudi. et not. per gl. in l. alienatiõis. in fi. ī. eo.

a Si in vltimis volũtatibus: [a] & tunc aut ista soluta cadit inter psonas, et accipitur pro cõiuncta: vt l. triplici. infra eo. Et rõ, qa ẽt disiũcta pro cõiuncta accipitur: vt l. cũ q dã. C. de verb. signifi. Aut cadit inter res seu onera iniũcta: et tũc aut ista onera iniungũtur per modum legati seu fideicõmissi: et tunc ꝑ legatarijs interpretamur, et habet vim copulæ: vt l. cũ de laniõis. §. penul. ī. de fun. instru. Aut ista onera iniũguntur per modũ conditiõis: et tũc fauemus hęredi: et accipi põt pro disiuncta, vt infra eo. ti. j. in l. in eo. §. vbi verba. et per l. si qs sub cõditione. supra si quis omis. cau. test. et ibi est rõ. Aut ista soluta ponitur in contractibus: & tũc gl. q est in l. alienationis. in fi. et dicit q cõtra ꝓferentẽ fiet interpretatio: vt l. veteribus. supra de pact. imo debet dicere cõtra eũ, pro quo, & ad cuius vtilitatem proferũtur verba: & sic ī dubio in fauorẽ debitoris: vt l. in eo. §. vbi j. de reg. iur. & quod not. in l. veteribus. ī. de pac. Si vero ponũtur in legibus: et tũc habemus legẽ istã: qa aut apparet de mẽte et illi stam[a]; & ī dubio accipit ꝑ cõiũcta: vt ī pri. istius l. vbi iterdũ soluta ponit pro separatis. igitur in cõtrariũ est regula q ꝑ cõiuncto accipiatur. Venio ad vltimã partẽ, dicitur hic ꝓ qui præstat opẽ furto, tenetur cõdictiõe furtiua. ī. de condi. fur. l. ꝑ inde. Solu. gl. quæ est hic dat multas solu. Quidã tenẽt q tenetur hic furti. Alij dicũt cõdictione furtiua si ad eũ peruenit. Quælibet est vera in se. dic secũdũ Iac. de Are. q ille, qui præstat opẽ furto nõ tenetur cõdictiõe furtiua, nisi in subsidiũ: cum fur nõ sit soluẽdo: vt l. peculiũ. §. si opẽ. ī. de pecu. Itẽ op. dicitur hic ꝓ qd q ꝑstat opem seu cõsiliũ, tenetur cõtra: quia nemo ex cõsilio obligatur: vt l. ij. in fi. ī. mãdati. Breuiter, distingue vtrũ eẽt alias facturus vel non. Gl. hic tractat. Dixi vobis in l. nõ solũ. §. si mãdato. ī. de iniu. et videbitis in l. cõsiliũ. infra ti. j. & per Dy. in c. nullus ex cõsilio. extra, de reg. iur. li. vj. Vlterius op. quod Vlpianus cõtradicat Labeoni. Gl. nititur soluere: sed nihil est qd glo. dicit. sed verus intellectus est q nõ contradicit.

Debes scire ꝓ q consiliũ sumitur duobus modis. Vno mõ prout refertur ad alium vt occidat illũ: et hoc mõ sumitur in l. furti. §. cõsiliũ. de furt. et Insti. de fur. §. pe. Alio mõ cõsilium pro dolo, vt in ti. de his q in fraud. cred. et in ti. qui et a quibus man. lib. non fiant. Mõ Labeo loquitur de cõsilio qd impartit alteri. Pap. cœpit cõsiliũ secũdo mõ. Nã nõ põt dici dari opẽ furto, nisi sim in consilio, i. in fraude & dolo.

Cognoscere.

b Liberorum app. [b] Vid gl. q icipit, etiam naturales. in fi. Dic q ibi dixit, generi vel posteris. hic loquitur de appellatiõe liberorũ. Facit qd not. per Dyn. in c. priuilegiũ ꝑsonale. extra, de reg. iu. lib. vj.

c Penes te. [c] Pone exemplum per l. Tiria. §. Caius. supra de legatis. ij.

1 ☞ *Excõmunicatus quod possit esse arbitrator, remissiuè.*

1 Llauerba. Facit adqõnẽ ꝓ an excõicatus possit eẽ arbitrator. Dominus Iaco. disputauit Bonon. nec determinauit. Dicã in l. cũ pater. §. hęreditatẽ. Ia j. de leg. ij. et l. ex facto. §. si quis rogatus. supra ad Trebel. et videtur text. q possit esse, quia videtur capax iuris ciuilis, cũ possit cõtrahere, et nõ est omnino exclusus a iure ciuili: tñ videtur contra istã legem. ibi dicã.

Ciendum est hæredẽ. Quæro, quãdo dr filijs suis ad quos extẽditur: Dicã in l. Gallus. §. nunc de lege. al's §. etiam si parente. supra de libe. et posth.

Aliud est capere. Pone exemplum per ea q not. in l. omnibus. supra de do. cau. mortis.

1 ☞ *Promittens frumentum intelligitur promittere de meliori seu nobiliori secundum communem usum loquendi.*

Rugem proreditu. Vide gloss. quæ incipit, siliqua, i.

1 pelle. in fi. Facit ad qõnẽ ꝓ si quis ꝑmittat decẽ corbes frumenti intelligitur de isto meliori seu nobiliori, secũdũ cõem vsum loquendi: vt hac l. & l. Labeo. supra de supe. leg. Ia. de Are. facit l. semper in stipulationi. de re. iur.

Filii appellatione. Dicemus plene in l. liberorũ. j. e.

Boues.

d Hoc sermone. [d] Vid gl. quæ inci. dedi centum pro Ber. in l. hæc cõditio. dic vt ibi. Item ibi, sed quamuis dos. Et ratio no. ibi. Itẽ ibi a Seio. sed ibi sunt alia verba extensiua alterius naturæ.

1 ☞ *Nomina debitorum an ueniãt appellatione inobilium & immobilium.*

e Mouẽtium. Quærit glo. an nomina debitorũ [e] sint mobilia vel immobilia? Et dic vt in gl. quã tene mẽti, sed lex, quã gl. all. qñ & q quarta pars. loqtur d quarta, nos q̃rimus de iure obligatiõis. dicit Dy. in l. põt. ī. de auth. tu. Aut actio cõtinet mobilia et tũc mobile erit, et hoc sentit gl. in auth. de nõ alie. vel pmu. §. j. coll. ij. et de sacrosan. ecc. l. iubemus. et ī l. j. C. si aduer. trãsac. Quid dicemus? Dico q noia nõ sunt mobilia nec immobilia, et hoc ꝓ quia tũc tãgibilia, et genus ꝑ se: vt l. a diuo Pio. §. ij. ī. de re iu. et l. quã Tuberonis. §. in peculio. supra de pec. De fructibus et interesse tñ, licet nõ sint mobiles vel ĩmobiles, tñ qñ habem[e] iudicare an sint mobiles vel immobiles, habet locũ Dy. et gl. quia iudicantur secũdũ naturã eorum quæ deueniunt in eis.

1 ☞ *Si statuitur terminus unius mensis, de quot diebus intelligitur.*

GVm bissextus. Dr hic q bissextus est in calẽdis. postea dicitur q quinta die calendarũ in ea pte mẽsis q denoiat a calẽdis. Op. supra de diuer. et temp. præscri. l. ij. vbi illi duos dies nõ ponũ-

xliiij. co. v. in fi. vol. iiij. et Feli. in c. licet. col. ij. et seq. de testi. in col. iiij. et in c. cum venerabilis. in prin. de excep. & Cep. cõsi. lxviij. co. j. Bar. cõsi. xxvij. et xij. volu. j. et xviij. co. vj. vol. ij. et aliquid in simili consi. l. col. ix. et seq. vol. ij. et vide tex. in l. socius pro filia. supra pro soc. et Ant. de Bu. con. xxxj. in j. dub. & lxxj. et Car. consi. xlix. colũ. ij. in versi. ad secũdũ dicit q in legato pro maritãdis mulieribus nõ cõprehendũtur viduæ. et Card. cõsi. cxlv. co. ij. et Gemi. in c. j. et ille vero. de fil. presby. in vj. et in c. non põt. §. j. de ꝓben. eo. libr. & vide tex. in l. j. §. si cui. ff. vt leg. no. caue. Bal. in c. olim ex literis. co. ij. de reser. et Are. in c. qualiter et quãdo. el j. co. iiij. in pri. de acc. Bal. in proœ. rex pacificus. co. iiij. et Bal. in l. j. ī. ad leg. Iuli. maie. et Bal. ī c. j. §. porro. co. iiij. quę fuit pri. cau. benef. amit. et vide Ale. cõ. clxx. co. ij. vol. ij. & vbi ponit limitationẽ, dñ vult q si relinquãtur alimẽta alicui ꝑ se et vxore sua intelligitur nedũ de prima sed ẽt de omnibus: qa tale legatũ ẽ fauorabile. et Bal. in l. liberorũ col. ī. et Bald. in c. dudũ. ij. co. j. de ele. et aliqd ꝑ Fel. in c. cũ l. ed A. d re iud. co. ī. et Alex. cõsi. lxxxj. co. j. volu. iij. vbi dicit sniã data ad hoc de aliqd faciẽdo intelligit de prima. et lxxxvij. co lũ. iij. et vol. iij. vbi ponit aliũ casũ. & Ro. omnino cõ. liij. vbi pulchre d̃clarat et Ia. in l. duobus. §. j. ī. de iureiu. et tribus seq. primis co. et aliquid per Alexã. in l. diuortio. §. ob retentionẽ. co. ij. in ver. ex hac gl. ī. sol. mat.

e ¶ Debitorũ. Vtrũ

tur pro vna. Breuiter dic, Qñq; tempus apponiť per dinumerationem dierum: vt xxx. dierũ, & tũc dies ĩtercalaris est dies. Qñq; p cõputationẽ mẽsis & anni: & tũc dies ĩtercalaris nõ auget mẽsem vel annũ.
1 Quæro: † iudex[a] dat terminum vnius mẽ
a sis: de quot diebus intelligiť mẽsis: Et vř φ de xxix. vt hic. In contrariũ: qa de xxx. vt l. miles. §. sexaginta. s. de adult. & l. ediles aũt. in prin. s. de ædil. edi. & l. scimus. §. finaũt dubi⁹. cõiuncto §. & hæc. de iure deli. Imo vř φ xxx. dies accipianť cum dimidia: vt l. vbi. j. ti. j. vlteri⁹ vř φ xxxj. dies accipiant: vt l. ij. §. j. & l. fi. §. j. C. de tẽ. app. d. Io. an. format istã q. extra, de elec. c. quãsit ecclesijs. lib. vj. & determinat φ debet ĩtelligi scdm φ mẽsis currit: vt mõ sumus in Augusto, q habet xxxj. dies: & septẽber habet xxx. modo si xxiij. die Augusti dať dilatio vni⁹ mẽsis. tũc hodie incipit terminus. & xxiij. die septembris finietur mensis: & hoc est verum, nisi aliud exprimatur. Sed in contrarium facit l. vbi lex. j. ti. j. sed intelligam⁹ scdm distinctionẽ suã.

1 ☞ *Prouincia dicitur illa, quæ ab Italia est separata.*

NOtionem.

No. istam l. ad vnũ in partib⁹ ist is. diciť ergo de prouincia Tusciæ: de prouincia ducatus. & de prouin-
1 cia marchiæ, & c. hic vř cõtrariũ: qa † solũ illa est prouincia: que est separata ab Italia. Gl. aliter videť velle in l. fi. C. de pscri, lon. tem. & ibi per Cynum.

1 ☞ *Testes quod dicuntur appellatione instrumentorum.*
2 *Allusio vocabuli non habet locum, ubi limitat communis usus loquendi.*
3 *Seruus liber factus potest testificari de eo quod uidit in seruitute.*
Idem in minore de eo quod uidit in minoritate.
Pupillus, qui aliquid potuit concipere, potest testificari de eo quod uidit in pupillari.

Instrumẽtorum appellatione.

1 Gl. dicit † φ testes appellatiõe instrumentorũ cõtinẽtur interpratiue. Certe nõ placet. qa interpretatio sumiť ex allusione vocabuli: vt l. j. s. si cer. peta. & l. tignũ. j. eo. sed allusio vocabuli est: qa ďr instrumẽtũ φ instruit cãm: vt l. j. de fi. instr. & sic testes. & forte scdm hoc ista gl. non
2 bñ diceret: sed ista glos. respexit † cõem vsum loquendi, scdm quẽ allusio vocabuli nõ habet locũ tũc, qñ diffinitio non cõpe-
3 tit. hoc posui in l. oẽs populi. Quærit gl. † an seru⁹ factus liber posiit ferre testimoniũ de eo φ vidit in seruitute, & minor factus maior de eo qď vidit in minori ętate dic vt in gl. q̃ optime dicit Similẽ glo. habes in l. iij. §. lege Iul. s. ď testi. & l. ad testiũ s. de testa. Sed limitat gl. in eo. quod dicit in pupillo: quod verum est, si erat proximus pubertati, q aliquid potuit concipere: vt l. excipitur. §. j. s. ad Syllania.

HAec verba.

Ista lex facit ad q. de qua dixi in l. qui duos. §. j. s. de manumi. test. quando dicatur dies, & quando nox. & dixi in l. aut facta. §. tempus. s. de pœnis.

1 ☞ *Illud dicimur posse quod commode possumus.*

NEpos proculo.

b 1 [b] † Illud dicimur posse φ cõmode possum⁹.

De verbo põt, dixi vobis in l. j. de iniu. testa. & l. Gallus. in prin. de libe. & posthu.

1 ☞ *Sequentia restringunt præcedentia.*

SI cum fundum.

1 † No. istum casum, φ sequẽtia restringũt præcedentia. Facit p his q̃ fiunt in instrumentis. Promitto defendere aduersus omnes, & c. licet hodie in contractibus ponãtur verba multum larga quæ non restringunt: tamen casus est hic not.

1 ☞ *Ciuitas potest statuere quod aliquis sit ciuis.*

AEdificia.

1 Ista lex cum glo. facit † φ ciuitas statutum facere põt φ quis sit ciuis. Facit l. j. s. ad munic. & allego vobis in l. si is qui p emptore. de vsuc. quãdo quæro quod dicit, habeatur pro ciue.

Perfecisse.

Tene menti glossam.

1 ☞ *Clausula, Titius & Seius heredes sunto: quod inducat coniunctionem re, & uerbis.*
2 *Coniunctio, quod non inducatur per uerbum uel, interpositos in diuersis orationibus: item quando sunt orationes solutæ.*

TRiplici modo.

a Nota φ ver-
1 ba † ista, Titius, Seius hæredes sunto: inducunt coniunctionem re, & verbis. quod est cõtra opi. Per. recitatã p
2 Cy. in l. j. §. his ita. C. de cadu. tol. † Item no. φ inter eos, qui sunt positi in diuersis orationibus, verbũ vel coniũctio nõ cadit qñ solutæ orationes sunt. Itẽ qñ cõiunctę: vt l. j. §. his ita. C. de cad. tollẽ. & casus est l. sicut in annos. §. j. s. qb. mod. vsusfru. amit. Multa alia dixi in l. re cõiũcti. & vide gl. quę incipit, iũgit nominũ cõplexus ibi: de dimidia, s. eadẽ: & tunc erũt cõiuncti re & verbis: vt no. glo. quæ incipit, re & verbis. ibi in quo est coniunctio re, nõ verbis: imo verbis, & non re.

1 ☞ *Argumentum ab etymologia uocabuli est probabile nisi natura uocabuli repugnet.*

TVgurii.

Vide glo. q̃ incipit, alias teganť. ibi tabernæ. Sol. ar̃ ab etymologia vo-
1 cabuli est pbabile, nisi repugnaret † natura vocabuli: vt ibi, vel diffinitio. dixi s. de testa. l. j. de iuf. & iur. l. omnes populi.

1 ☞ *Si repræsaliæ sunt concessæ per Patauinos cõtra Mediolanenses: an Mediolanensis habitans Placentiæ possit pro represalijs capi.*
2 *Et an sit differentia inter ciuitatem & prouinciam, quod non.*

PRouinciales.

Opp. s. ad municip. l. assumptio. Sol. huius cõtrarij timore lex nostra legitur duobus modis. Vno modo extra eos, qui ex prouincijs nati sunt: & sic cõcordat, vel non, subaudi tantũ: & tunc dic ad l. assumptio. quod aliud est in ciuitate & aliud est in prouin-
1 cia. & vide istã gl. Sed formemus † quæ-
c stionẽ,[c] ad cuius declarationẽ: Concessæ fuerũt represaliæ in ciuitate Paduæ, cõtra Mediolanũ. modo quidã de Mediolano habitabat placẽtiæ, cũ trasiret per ciuitatẽ Paduæ, fuit ibi captus. an posiit ibi capi: & hæc lect. videť facere φ nõ est Mediolañ. In contrarium facit glos. hic posita: quia aliud dicitur esse in ciuitate: aliud in

nomina debitorum sint mobilia vel immobilia: vide quod no. bar. ĩ l. Quintus. §. argento. s. de auro & argen. leg. Deinde p Bal. in l. pe. s. de autho. tu. no. gul. in l. j. s. de sta. ho. & bald. in l. si arrogator. de adop. in antepe. col. vbi ďt noĩa debitorũ esse amplius quã mobilia vel immobilia: per l. quã Tuberonis. alleg. hic. & adde bonum tex. in l. bñ a zenone. circa fi. de quad. pscri. et p bal. & Ang. ĩ l. si cõstãte. §. fin. sol. ma. & ibi per Ro. & adde φ gl. ma. in l. si. in q. cau. in inte. re. nõ est ne. tenet simplr ĩter immobilia. text. aũt in l. j. §. exacti. ď rei vend. cõputat inter mobilia. Sed qd de annuis reditibus an cõputentur inter ĩmobilia. & est text. in authẽ. de nõ alie. §. non ergo. in versi. ciuilia. & in l. iubemus. C. de sac. sanc. ec. φ sic. φ intellige si talis reditus erat lõgo tpe duraturus vel in perpetuũ. & pro hoc facit tex. ĩ c. quęretã. de elect. & quod no. Bar. in l. si. ĩ. quo. bo. vbi interdictum quod datur ad immobilia, dať ad prædictos reditus longo tempore pstitos: alias aũt cõputarentur inter immobilia. & ita voluit Bal. in c. j. de feu. co. & fuit fnia. Fed. de Se. cõs. lxxvj. & Bal. in l. priuilegia. de sac. san. ec. Bar. in l. sciendum, q satisd. cog. Tu vide oĩno Bal. in c. j. circa pric. in ti. de pa. tenẽ. vbi q̃rit, qd de nominibus debitorũ. quid de fructibus separatis a solo vel non. & qd de pensionibus, an ęquiparẽtur fructibus separatis vel nõ: et an inter immobilia cõputentur: vide Bal. ĩ d. c. j. de feu. co. §. j. & in ca. j. de controuer. inter va. & epi. circa ea q̃ dixi de annuo reditu, vide Bal. in l. priuilegia. in auth. ingressi. in xj. col. de sac. san. eccle. & in d. l. iubemus. & ĩ l. j. C. de suf fra. vbi tenet φ censeatur inter immobilia. & idẽ Ang. in l. si cõstãte. §. fi. s. solu. ma. addẽ no. p Abb. in c. nulli. de re. eccl. nõ alie. vbi etiã do. Anto. refert φ gl. in c. ij. de reb. eccle. non alie. in vj. dicit φ iura seruitutis, & alia iura incorporalia cẽseať imobilia. Facit tex. in Cle. exiui. de verb. si. ĩ §. cũ annui reditus. vbi ďr qď annui reditus computanť ĩter mobilia. sed Ab. ďt φ pprie diciť tertia spẽs, nisi necessario ďberẽt cõphẽdi sub aliquo extremorũ, puta ĩ dispositione, quã oporteť cõphẽdere vniuersum patrimoniũ hoĩs: tũ dicẽdũ est vt dicit Bar circa noĩa debitorũ: vt ĩ l. põt. ff. de aut. tu. Et adde de isto annuo reditu, no. in l. etiã. in ij. co. p Bal. C. de execu. rei iu. Et idẽ qď s. dictũ est de annuo reditu, tenet Bald. in l. hac edictali. §. his illud. in ij. co. in duob. locis. de secun. nupt. & Io. An ĩ addi. Spe. in ti. de fruc. & itereſ se. §. ij. scias bonum verbũ de actio. Et de materia ista vide p bar. C. si aduer. trãſ act. & in l. j. & ij. ad. de an noĩa debitorũ sint bona mobilia. vel imobilia. Bar. cõs. lxxx. ij. lib. Oldr. consilio cciij.

a ❡ Iudex. Adde Bal. ĩ c. j. ĩ pri. quo tpe mi. vbi dicit φ sunt variç opi. vt plene no. in c. licet. de sup. neg. prela. ĩ nouel. & tot dies habet, quot maior ps mẽsiũ ann. qa fauores & c. aliaś diců. addẽ scdm eũ ibi ar. φ dies q̃ nõ ẽ magna scdm ciuilẽ cõputationẽ, nõ numeraś ĩter dies termini. l. anniculus. s. ď ver. sig. Ad materiã vide Bal. & Imo. ĩ l. de diuisiõe. s. sol. matr. & Bal. ĩ l. j. §. j. s. ď app. & ĩ l. j. s. si qs cau. qñ aũt icipiat vnus, vide gl. & Bal. ĩ l. p hãc C. de aduo. di. iud. et dicit Bal. ĩ auth. q semel. ĩ fi. post glo. ibi. C. quõ & qñ iud. φ mẽsis simplr platus ĩtelligiť de xxx. diebus. de quo late p eũ ĩ l. eos. §. finaũt. in iij. col. ď ap. & ĩ l. p hãc. C. de tẽpo. app. & p Pau. de Lea. ĩ c. nulla. ď cõces. pb. Ang. ĩ l. iubemus. C. ď iud. q seqť opi. Io. p Sal. ĩ l. ij. C. de tẽp. appel.

b Nepos Proculo. Nota tñ φ necessitas et vtilitas de iure ęqparanť: vt no. xij. q. ij. ĩ fi. ma & no. Inn. ĩ c. cũ oẽs. de cõst. φ sequiť. Abb. Sic ĩ c. vt sup. ď reb. ec. nõ alie. & viď tex. ibi: salua dignitate. & φ dixit Bal. ĩ rub. ĩ q bo. ce. poś. & viď ad hãc l. bonũ tex. ĩ l. aũs. s. de iu. do. & vide etiã bonã. gl. ĩ c. an ille q interfecit fratrẽ dñi sui ĩ vsib. feu. Itẽ adď φ honestatis seruãdę cã recediť a proprio significato. Ita not. Ang. vt habes relatũ ĩ l. q. q. s. ptor ait. s. de in ius vocand.

c ❡ Sed formemus q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

Adde Bar.in tract.repreſaliarũ.in ij.& iij.q.ſextæ quæſtionis princ.& Bal. in auth.ſed oĩno.C.ne vxor pro mari.& in c.j.de no.forma fid.& in l. ſi ea. ff.de offi.aſſeſ.& in rub.C.ſi a nõ cõpe.iudi.& in l.cũ in adopti.la i. & vide Petr.de Anch.in c.j.de iniu.& dã.da.in vj.& in c.ſtatutũ.§.eũ.& ibi glo.in ver.olim dicebamus.de reſcrip.in vj.& vide Iac.de Bel.in auth.vt nõ fiant pignora.& Io. And. in regula,non debet aliqs.& per Imo. in rub.ĩ.ſolu.matri.

a ¶ Diſputauit iſtã q. Et ꝙ appellatiõe ciuiũ, continẽt incolæ ibi habitãtes,conſuluit Bal.ꝑ hãc l. ꝑ c. dilecti.de fo.cõpe.& l.hæres abſens.de iudic.& ſequit Are. in c.canonũ ſtatuta. in ver. cõſuluit.&c.de conſtit.& adde not. Bal.in l.ſi nõ ſpecialiter.C.de teſt.ĩ l.ciues. C.de app.& qd ſcripſi poſt Bar.in l.ij.ĩ. allegãdo Bal.de pac. Cõſtã.in ver.nomi.

¶ Et dicit Bald.in l. inſulæ.de iudi. ꝙ repreſaliæ cõceſſę cõtra ciuitatẽ cõprehẽdũt comitatũ. cõtrariũ ſentit Ro. in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.de dã.inſect.ꝑ Bal.in auth. ſed oĩno.ne vxor ꝑ mari. vbi bñ explicat materiam repreſaliarũ.

b ¶ Magis iſpicimus. Et iſtud tenet Cyn. & doc.in l.ſi eadem. per gl.ibi.ĩ.de of. aſſeſſo.& ita dicit fuiſſe Paduæ determinatũ.& Bal.in rub.C. ſi a nõ cõpe. iudi. & in d.l.ſi eadem. & in c.j.de no. for. fideli. Et an idẽ importet dicere Peruſinus, & de Peruſio,vid Bal. in auth.ſed oĩno. C. ne vxor pro mari.in ver. ſed hic dubitat de alio. & in l. ſiue poſſidetis. C. de ꝑba.& in l.ſed & reprobari.de excuſatur. & vide quæ dixi ibi poſt Barto.

POMATES.

c ¶ Quia repreſalię cõcedunt. Vide Anch. in c.canonũ ſtatuta. col.lxxvij.ĩ fi.de cõſti.& vide circa hoc nõ ab re Alex. cõſil. xx.ad fi. vol. ij. vbi tenet,ꝙ incola dicatur ciuis.& Soci. cexxix.in ij.dubio. & xxxv.per totũ. vbi ponit late de hoc, an incola veniat appellatione ciuium,

d ¶ Habeat originẽ. Adde Bal.in l.adop. C.de adop.

e ¶ Familiæ. Bald.in l. cõſentaneũ. in pen. col.C.quõ & qũ iudex.dicit ꝙ perſona quæ eſt mihi domeſtica,præſumit de familia mea.alleg. l.cũ ſcimus.C.de agri.& cẽſi.lib. vj. adde.qd Bal.in l.j.ĩ iij. q. C. qũ nõ pe.par.dicit,ꝙ mulier vidua regẽs domũ,&familiã,venit appellatione familię & domus.vide ĩ.eo.ꝑ Bar.& no.ꝙ diſpoſitio facta in fauorẽ illorũ de familia,nõ extẽdit niſi ad quartũ gradũ,ſeu ad quartã gñationẽ,vt eſt tex.no.in auth.de re fideic.§.nos igit.& ibi doct.& dicit not.Bal.in l. iubemus.§.ſinaũt.C.ad Treb.ꝙ ſtaturũ dicẽs,ꝙ ſi qs acceſſerit cũ familia,habet locũ in eo q cũ vno acceſsit:cũ in plures in familia nõ apparet.& adde ꝙ appellatiõe generis,nõ cõtinent baſtardi:qa genus impo. at agnationẽ ſcdm gl.no.in l.j.ff.de proba.iõ &c.ad qd l.hac parte.& l.Spurius.ĩ.vñ cogn. per ea q hic dicunt.In cõtrariũ autẽ eſt l.cõium.& ibi Bal.C.de na.li.& l. fi. eo. ti.Sed an iſti veniãt appellatiõe gẽtis:tex.hic videt ꝙ nõ in §.cõi iure.In cõtrariũ facit gl.in l.j.ĩ.de proba.quæ dixit ꝙ appellatione gẽtis,veniũt agnati & cognati:igitur, &c. cũ cognatio cadat in ſpurios.l. hac parte.ĩ.allega.dic ꝙ nõ veniunt,& ꝙ nomen gentis non conuenit ſpurio. hoc eſt etiã de iure Digeſtorum:quia deficientibus agnatis,non veniunt,ſpurij. ſcdm glo.in d.l.hac parte. Item nec iſti comprehendũtur, ſi dictum fuit, quiliber de populo:& qa talia verba ſonãt in honores ad quos ſpurij nõ ſequuntur conditionẽ patris,ſecũdum glo. no.in Cle. j. de baptiſmo. Facit Inſtit. de ſer.cog.in prin.& Bal.in l. generaliter. §.j.de inſti.& ſubſti. ſub cõdi.fac.& Bar. in l.iij.de his q ſunt ſui.& Imo.in l.ex facto.§.ſi qs rogatus. ad Trebel.Et prædictis addẽ no.ꝑ Bart. in l.ij.ĩ.de act.& gl. no.in c. ſtatutum.de hære.in vj.& quę dixi poſt Imo. in l. cũ filius.in prin.de verbo.oblig.

POMATES.

f ¶ Iac.de Are. Iſtã legem. Vide remiſsiones per Feli. in c.in præſentia.colũ. x.de proba. ver. iiij. & Alex. in l. ex facto. §.ſi qs rogatus. col. x.ĩ. ad Tre.& Anc. in c.canonum ſtatuta.col.lxxxj.de conſtit.& Caprã.conſi. xc.vbi tangit quid in nato ex damnato coitu.& Bald.in c.j. §. ſi Titius.ſi de feu. fuer.contro.& Alexan.conſi.lx.in ij.dubio.volu.ij.& lxxxvij.col.v.volu.ij.

g ¶ Primo caſu. Adde Bart.in l.fi.C.eo.

h ¶ Nõ dicitur cadere. Et ꝙ ius agnationis non cadat in baſtardo,tenet Bal.in l.certũ.in iiij.co.C.vnde legi.videt tamen ibi velle,ꝙ dicatur de cognatione. cogita tamen de hoc vt per l. ſi ſpurius. & l. hac parte. vnde cogna.

i ¶ Inſpiciendum materiam. Cogita,et vi de Bart.in l. tutelas. hic alleg.& in l.fi.C. eo.qui videt variaſſe.ideo vide qd not. in l.ex facto. §. ſi qs rogatus.ĩ. ad Treb. vbi ꝑ Imol.ꝑ Ro.in l.j.ad Sylla.vide per Bal.in d.l.fi.C.eodẽ.

k ¶ Nõ habet locũ In publicis criminibus nõ habet locũ actio noxalis. Vide Bal.in l.ſi prædiũ.in pe.col.C.de ædi.act.

l ¶ Sui vſus cauſa. Nota qualiter intelligit ſui vſus aliquid eſſe. Et facit ad no. per Bar.in l.j.§.cum in eadem.ad l.Rhod.de iactu.

m POMATES. ¶ Mercis. Vide aliquid per Old. conſi.lxvij.& maxime ad fi.& Alex.conſi.j.col.j.in fi.vol.j. Et quid cõtineat hoc verbum mercis,vide Alex.conſi.xxxvj.col.ij.in fi.volu.ij.

prouincia.Iac.de Are.& Old. ſequendo eũ dicũt,ꝙ illud qd gl.dicit,nõ eſt verũ in in eo qd dicit,aliud eſt in prouincia:aliud in ciuitate.ſed d.l.aſſumptio.cõſiderat veritatẽ,& rigorẽ iuris.iſta lex conſiderauit cõem vſum loquẽdi. Et per hoc cõcludit, ꝙ Paduæ nõ poſsit capi. Sed illud nõ videt verũ:qa quod cõis vſus loquẽdi ſic ſe habeat,eſt facti.& in partibus noſtris eſt cõtrariũ:quia etiã Areti.vocant qui habitãt hic,et nõ habẽt domiciliũ Aretij. Dñs Lãbertinus de Rãponibus de Bononia diſputauit iſtã q.[a] & conſuluit in ciuitate Lucana,in ſimili qõne:qa fuerũt cõceſſæ repſaliæ vni de Luca, cõtra Florẽtinos, & hoies Florẽtię.mõ qdã origine Florẽtinus habitabat Lucæ,an poſsit ibi capi? & dixit ꝙ nõ:qa Florẽtinus,ſeu de Florẽtia dicit q ibi cõuerſat,& morat: arg.l. j.§.beſtias.ſ.de poſtu.qa magis iſpicim[b] accidẽs q̃ originẽ.Sed credo ꝙ ipſi verũ dicãt,nõ ꝑ rationes eorũ,ſed per aliã: qa repreſalię cõcedunt[c] propter delictũ populi:& ideo debẽt intelligi repreſaliæ cõceſſeſſæ cõtra Florẽtinos,ſ.præſentes, & ad hoc induco ſ.de magi cõue.l.j.in prin. Et ibi videt tex,cũ glo.qd ſine dubio eſt verũ ſcdm opi.Iac.de Bel.qui dicit,ꝙ repreſalię nõ poſſunt cõcedi,niſi cõtra illos de populo q delinquũt:vt ipſe no.in aut. vt nõ fiãt pignora.in prin.Sed an prędicta ſint vera,dubito:intẽto tñ facere vnũ tractatũ de repſalijs,& eis q̃ ibi dicã ſtabo. Hæc in ꝓceſſu lectiõis ſufficiãt. Sed pro hoc ſciẽdo:vt ſciamus interpretationẽ horũ nominũ. Primo examinem[d], an glo.dicat verũ:an ſit differẽtia inter ciuitatẽ & ꝓuinciã. Et dico ꝙ nulla differentia eſt:quia debet intelligi dũ dico Peruſinũ,intelligo origine.vel ꝙ hic habeat domiciliũ.& hoc ꝓbat hic,& in l.j.ſ.ad munici.& ibi dixi.Sed quid ſi nõ dico Peruſinũ:ſed dico ꝙ talis de Peruſio: qd ſignificat:an ꝙ habeat ibi domicilium,vel habeat originẽ[d]? Et credo ꝙ ſignificet ſecũdũ cõem vſum loquẽdi,ſ.originẽ,& non domiciliũ:vt l.j.in fi.ſ.de tut.& cur.da.ab his.& probatur in l.aſſumptio. ſ. ad muni.vbi hoc tetigi.& in l.j.illius titu.

Baſtardi an dicantur de domo,an de familia,uel agnatione.

PRonunciatio. Familiæ.

[e] In tex.ĩ fi.prin. ibi:cõſtat,id eſt, certis perſonis de vna familia.ad qd facit j.eo.l.liberorũ.ibi:toties,&c.Iac.de Are. ibi:q in domo dominiũ habet,&c. id eſt, pręeminentiã,& poteſtatem adminiſtrãdi,ita ꝙ nulli tenet reddere rationẽ. Iaco. de Are.ibi proficiſcitur,licet inter eos hodie nõ reperiat gradus:vt differat à verſi.

f cõmuni iure.ſ.ea.l.Iac. de Are.iſtã legẽ[f] conſueuit allegare ad qõnẽ de baſtardo:

i an contineat appellatione familiæ, † ſeu domus. Et videt ꝙ de domo nõ dicãtur baſtardi:vt in ver.cõmuni iure. vbi ſunt illi de domo, qui ſunt agnati: ſed vulgo quæſiti nõ habẽt agnatos:vt Inſti.de ſucceſsio.cogna.§.vulgo.verũ puto aduertẽdũ,qualiter verba ſunt concepta:vtrũ per verba ſignificatiua naturaliter: an ꝑ verba ſignificãtia ius. Primo caſu[g] pone exẽplũ: Dicit ſtatutũ, Piſis oĩs q eſt de parẽtela nobiliũ,&c.& tũc credo, ꝙ baſtardus dicat de parẽtela. Quædã ſunt quæ ſignificãt ius,vt agnatio,& tũc ius nõ dicit cadere[h] in baſtardo vt hic:ſed ĩ patre & matre ſic.iſta ſunt verba in l.tutelas.ſ.de cap. dimi. Quid ergo dicã? nunqd baſtardi vident eſſe de domo? videt ꝙ nõ:qa dom[9] exponit,id eſt,agnatio:vt ſ.ad Syll.l.j.in prin.vbi hoc exponit Ia.de Aret.& ſ.de ali.leg.l.cũ vn[9].in prin.ꝑ gl.In cõtrariũ facit:qa mulier ſuæ familiæ caput & finis eſt,vt hic,in fi.ſed mulier dicit habere domũ:vt C.ſi quacunq; præ.po.l.j.§.fi. ergo continent alij q̃ agnati. Facit C. ne licepoten.l.j.& ſic cõtinent baſtardi:vt Inſti. de ſucceſ.cog.§.vulgo.puto multũ inſpi-

i ciendũ materiã,[l] in qua loquimur, & cõmunẽ vſum loquẽdi. Põt enim habere varias ſignificationes,vt ex prædictis apparet:tñ hac l.circa fi.dicit,ꝙ cõprehẽdunt, qui ab eodẽ ſanguine proficiſcunt: & ſic natura magis q̃ ius inſpicit:ſed baſtardi, & ſpurij ꝓcedũt ex eodẽ ſanguine: ſicut legitimi.ergo &c.hoc etiã videt tangere Dy.ſ.de leg.ij.in l.cũ pater.§.ij.ſed nõ bñ declarat. Idẽ ſi nõ facerẽ mẽtionem de domo,ſed dicerẽ,illi de baſtardis & ſimilia.

HAec ſtipulatio.

Per iſtam legẽ reprobat opi.quæ eſt ĩ l. pe. ſ.ſi ex noxa.cãag.vbi glo.vĩ tenere,ꝙ in publicis criminibus ibi loquatur. Reſpõ. ad contrarium.l.j.ſ.de pœnis.Sed contra illam gloſſ.eſt iſte tex.quia noxa non habet locum[k] in publicis iudicijs.

IIſta interpretatiõe.

Dic vt dicã j.eo.l.liberorũ. Bart.

IN lege cenſoria.

Vt de tex.ibi,an dũtaxat in ſua cuiuſq; &c.facit ꝙ q habet domiciliũ in ꝓuincia nõ ꝓprie eſt de ꝓuincia,niſi origine. Dixi vobis ĩ l.ꝓnũciatio.ſ.e. Tene mẽti iſtã l.ad id.& no.qualr intelligit vſus ſui cã.[l]

MErcis[m] appellatiõe.

Tene mẽti.gl. q̃ ĩcipit,ſ.ſeruorũ,

in fi.

Universidad de Deusto Biblioteca

in fi.& allegaui tibi ꝙ aliud est esse ciuē,& aliud est pro ciue haberi. Habuistis in l.si marit' sit in magistratu.§.j.ś.de adul. & l.prætor.§.quicquid.ś.de ope.no.nun.

1 *Qm notarius dicat, præsentibus testibus, & testes, dicant quod nihil intellexerunt, an valeat instrumentum.*

1 COram Titio. Ego vidi semel vnam quæstionem, ꝙ notarius scripsit † præsentibus talibus, & testes deposuerunt quod nunquā viderunt siue intellexerūt illud, & sic cōsului, quod instrumētum non erat verum: quia nō dicitur fieri in præsentia, nisi intelligatur, sed dicebat notarius hoc ad suam excusationē, ipsi fuerunt pręsentes: sed ipsi non intellexerunt forte: ꝙ nihil est. Facit ꝓ hoc l.dīē.§.corā.ś.de arb.& C.de errore aduocato.l.j.

CEdere diem. Op.& videtur ꝙ in obligatione puta nō cedat,& veniat statim dies: vt l.quid dicimus.ś.de solu. & Insti.de inuti. stipu.in fi. Dic qd quædā est dies, quæ adijcitur miserationis causa,& tunc non debet venire cum sacco paratus: vt in contrario: sed quando adijcitur obligationi: tunc loquitur hic, argumen.l.si cum mili.§.j.ś.de compensa. Dixi in lata stipulat'. ś.de ver.ob.

MVnus proprie est. Vide gl.quæ incipit, coniunctim accipitur. & vide, ꝙ ista gl.vult tenere, quod ista sunt necessaria coniunctim ad vectigalia.s.lex & consuetudo. Dixi vobis in l.si publicanus.in fi.ś.de pub.vbi Dy.format istam quæstionem,& non allegat istam l.Communiter tenetur, ꝙ alterum sufficiat vel consuetudo, vel lex: quia quando duo cōiunctim a lege inducuntur, quorum quodlibet est sufficiēs per se, alterum si desit, sufficit alterū, vt l.si ventri.§.in bonis.ś.de priuile. credt.& vidistis no.in l.si quis ad exhib.ś.de excep.rei iudi.

INter illam. Dñs Pl.dicit, ꝙ nos possum' intelligere istam legē, ꝙ dictio eū, significat sēdm potentiam naturalem.naturaliter eīm vsq; ad septennīū dī infans:& sic significat sēdm cōem vsum cū fari poterit. Sed dictio postēq;, significat secundum actum, & nō sēdm potentiā: ꝙ mutus potentia posset loqui, sed non actu. Sed diuinatio est. Dic vt soluit Old.& glos.

Ita data conditione. Vide Dynum in ca.pluralis locutio.extra, de reg.iu. libro vj.

VErbum facere. Dixi vobis, ꝙ differentia est inter dicere,& facere.in l.aut facta.in prin.ś.de pœnis.

1 *An emphyteusi legari possit absque domini voluntate.*

a IN cōuentionibus. [a]Habetis hic text.ꝙ appellatione hęredis continetur legatarius, quasi sit hæres.& habuistis in l.in tempus in fine.ś.de vsucapio.& ś.de excep.rei iu.l.si a te. in fi.& l.Pomponius.§.sed & legatario.ś.de acqui.pos. Vide
1 hic tex.† ꝙ fundus emphyteuticus potest legari, quod tenet gl.in l.fi.C.de iure emphy.& l.si domus.§.fi.ś.de leg.j.Glo.est ꝙ non pōt donare, nec vendere, in l.j.C.de fund. patri.& illā semper tenui per l.fi.C.de iure emphy.quia nō pōt alienare sine voluntate domini, vel denunciatione facta:& quod ideo habeat emphyteuta domino denūciare: quia nō habet actionē dominus, nisi realem,& probare de dominio est difficile.qd' non est in fundo vectigali fisci, qui habet actionem cōtravnū quenq; possessorē.vt l.Imperatores.ś.de publica.Et hoc pro-
b cedit sine dubio in emphyteusi ecclesiæ, [b]quæ nullo titulo potest alienari: vt C.ne rei domi.vel templorum.l.ij.Oppo.de l. ex facto.§.j.ś.ad Treb.& Dy.dicit, ꝙ appellatio hæredis: assumitur largius quam in vltimis voluntatibus.. De ista materia, qualiter hæres sumatur, dixi in l.Gallus.§.nunc de lege.de libe.& posthu.

1 *Liberorum appellatione omnes descendentes comprehenduntur ex propria significatione.nu.1.& 19.vbi quod tantum ad nepotes.*
2 *Filij appellatio cōprehendit nepotes,& dicitur filius a philos, quod est amor,& quando extinetur,& quando non.nu.4.*
3 *Verbum filiorum, prolatum à testatore, an comprehendat nepotes.*
6 *Filij appellatio prolata à lege, quando comprehendat nepotes.*
7 *Verbum filij si profertur in rescripto, quando comprehendat nepotes.*
8 *Appellatio filiorum prolata à contrahentibus, quando cōprehendat nepotes? remissiuè.*
9 *Nepotes in casibus, in quibus ueniunt appellatione filiorum an sit ex propria significatione, uel ex interpretatione extēsiua: ubi quod ex interpretatione extensiua.*
10 *Communis usus loquendi, non est intellectus proprius, sed figuratiuus & interpretatiuus.*
11 *Propria significatio uerbi, sumitur ex diffinitione: & qū diffinitio repugnat allusioni, statur diffinitioni.*
12 *Statutum quod extantibus filijs masculis, fœmina dotata non succedat: an nepos ex filio masculo excludat fœminā, quod sic.*
13 *Stante primo statuto, si extat neptis ex filio, & filia ipsius auiz: illa neptis ex filio masculo non excludit filiam auiz.*
14 *Statuto prædicto stante si filius masculus ex filia dotata superest, nihilominus à filio masculo, & sic à patruo excluditur.*
15 *Nepos masculus si superest ex filia fœmina: uigore prædicti statuti excluditur à filia, & masculo, & sic patruo.*
16 *Stante primo statuto, si restat nepos ex filio, & nepos ex filia, an nepos ex filio excludat nepotem ex filia.*
Nepotes quando simul succedunt, dicuntur in locum eorū patris succedere.
17 *Appellatione nepotū eo casu ueniunt pronepotes, quo nepotes ueniunt appellatione filiorum.*
18 *Nepotes quando ueniant filiorum appellatione, si in dispositione dicitur de filijs ex se natis.*
20 *Appellatio liberorum prolata in testamento illiterati, an comprehendat nepotes.*
Aum quando ueniat appellatione patris.

LIberorum appellatio. Hæc lex posita est ff.de verb. sig.Breuiter.h.d. Appellatio liberorum oēs cōprehendit, nisi ꝓ ꝓferentē aliter limitet. Appellatio vero filiorū ad vlteriores non extendit, nisi de dura separatione tractaretur. Itē qui vnicū nepotē reliquit, nō videt sine liberis decessisse. h. d. Et diuiditur. Primo ponit, qui cōprehendantur appellatione liberorū. Secūdo. dicit, ad qd fuit inuēta denoiatio filiorum & nepotū. Tertio ostendit ꝓ authoritatē
b Papyrij, nepotes qnq; cōtineri appellatiōe filiorū. Quarto ostēdit idē ex allusione, vel deriuatiōe vocabuli. Prima durat vsq; ad versi.toties.secūda vsq; ad ver.sed & Papyrius.tertia vsq; ad ver. ꝑter hæc.
1 quarta vsq; ad fi. † Nota ex primo dicto ꝙ appellatione liberorū, oēs cōprehēdūtur: qd ꝓbatur authoritate legis xij.tabu.& ꝓ rescriptū diui Marci. Secundo nota ꝙ regulariter filij, vel nepotis appellatio nō extendit ad vlte-
2 riores. † Tertio nota ꝙ appellatio filij extēditur ad nepotes, cum de dura separatione tractatur. Quarto nota ꝙ filius dicitur à phylos, quod est amor.& sic cū nepotes æqualiter, seu plus diligamus ęq; filios: merito secundū allusionē vocabuli, filij appellatione cōprehendunt nepotes. Vltimo nota ꝙ filius potest dici seu deriuari à filio: quia per eū filium, & ordo generationis conseruatur in posteris: vt hic ꝓbatur hac l.in fi.
3 & hoc etiam ponitur per Hugutionem. Oppo.in prin.† dicit ꝙ appellatione liberorū comprehenduntur nepotes:& sic videtur ꝙ sit ex ꝓpria significatione. Cōtra, imo videt ꝙ sit ex interpretatione extensiua: vt ś.de excu.tu.l.ij.§.nō solū.ibi appellatio autē hæc & ad nepotes extēdit. Sol.expone, ibi extēditur secundū suā propriā significationē,& sic per se, non per interpretationē factā ab alio. Secundo oppo.de ver.toties. vsq; ad versi.sed & Papyrius. Solu.ideo filij appellatione cōtinent & nepotes: qa de dura separatiōe tractat: alias sec' sēdm gl.positā hic,& l.vxore.§.cōcubinę.ś.de leg.iij. Tertio oppo.

14 Pro solutio.Bar.hic in l.in cōuentiōibus. & in quo videat cōtrariari sēdm quosdā, vide cōcord.positā ad l.j.C.d fun.pa. libro xj.

a ¶ In cōuentionibus. Arg.gl.huius l.cū si. Bal.i c.i.de phi. feu. alie.ꝓ Fede.videtur expīse tenere ꝙ si qs capiat in emphyteusim ꝓ se & suis successoribus qbuscūq; ꝙ veniant legatarij: cogita. Et ꝓ hoc vide no.ꝓ Bar. in l. vt iurisiurādi. de oper. lib.adde ꝙ videt qd sint sine dubio. Et ita consuluit Imo. apud Imo.in cōs.inci. qdā Ant. de san. qd de verbo successorū an cōprehēdat singularē successorē, vide Bal.in l.emptor. in ins.col.C.de loc. legatarius tū improprīs sime dicit hæres, secūdū Bal.in l.abducta.C.de fur. An autē appellatiōe hæredis veniat hæres in re certa, vide Bald. in l.liberti libertęq; in xj.col.versi.sedm dubiū.& in ver.sed qd si qdā.C.de ope. lib.latius per Imol. in l.ex facto.la grāde.versi.vlterius vltra prædicta.ꝓ duas col.de hære.instit.& Angel.& Imol.in l. Gallus.§.etiam.de lib.& posthu.& de donatario, ꝙ nō dicat hæres, tenet Bal. in l.q̃dam.§.nihil.de edē.ꝓ illū tex.& ibi qd de emphyteusi. Sed in emphyteusi an legatarius veniat appellatiōe hęredis, vide Spe.in ti.de emphy.§.nunc aliqua. ver.cxij.et ver.cxiij.

b ¶ In emphyteusi ecclesiæ. Contrariū tenet Bal.i auth. quas actiones.C.de sacro san.ec. Et adde Bar. in l.si patroni.i prin. ad Trebellia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ Habemus videre. Hanc materiã tractat Bal. in l. maximũ vitiũ. C. de lib. præte. & p Imo. in l. gallus. §. instituens. de libe. & posth. vbi post Bal. vide gl. in cle. j. de ba. & glo. & doct. in c. ad extirpandas. de fi. presbyter. & gl. viij. q. j. apostolica. Et quid in priuilegijs, vide Cy. in l. diuo. de qõ. & Bal. in c. j. §. sinautẽ. q feu. da. pos. Et si statutũ facit mẽtionẽ de filijs primi gradus, non cõprehẽdit nepos. l. iubemus. §. fi. & ibi Bald. C. ad trebel.

b ¶ Primo quæro. Et adde quod not. Pet. de Ancha. in cle. j. de bap. Bal. in l. quisqs. ad l. Iuliam maie. & Bal. & Imo. in l. Gallus. §. instituẽs. ẽ. de lib. & posthu. Bal. in repe. l. in suis. in vlti. col. de libe. & posth. Ant. de Butr. in c. in quibusdã. de pœ. & ad hãc materiã adde dictũ Bar. in l. alimẽta. de ali. & cibaria. leg. d quo ibi habes post eũ. Adde an appellatiõe filiorũ veniant nepotes Old. consil. ccixix. Pau. de Cast. cõsi. lxxj. & seq. Ro. cõsil. ccccxxxviij. in fi. vbi pulchre p Bal. cõsi. clxx. j. lib. & cõsi. ij. iij. lib. p Angel. consi. lxxxviij.

c ¶ Mihi videt. Imol. in d. §. istituẽs. tenet cõtra Bart. hic dicẽs q etiã isto casu non veniunt nepotes, sicut nõ veniunt datione tutoris, vt pxime fuit dictũ per Bart. & rñde similiter hic, & ista faciũt ad quęstionẽ de qua ibi p Bar. & Imo. in l. lucius. la j. eo. titul.

d ¶ Secundo quæro. Adde quæ dixi ẽ. in ij. pxi. apostil. & vide no. Bal. & Imo. in l. Titius testamẽto. in princ. ẽ. de libe. & post. & ibi dicit Ange, q secũdũ verũ & proprũ significatũ, verbũ filij referẽ ad filios primi gradus tãtũ. allegat l. liberos. de excu. tu. secus ẽ ver. liberos: vt hic, & ibi etiã an filij appellatiõe posthumi cõprehẽdãtur. Et q cõprehẽdãtur appellatiõe liberorũ, vide in c. j. de schismati. Et qñ appellatione filiorũ veniãt nepotes vide Bal. in l. fin. de lib. præte. & in c. ad extirpãdas. de fil. presbyt. in nouella. & adde q prohibitio filiorũ nõ trahit ad nepotes, secundũ Bal. ẽ l. volũtatis. C. de fideic. & no. Bar. in l. filiusfa. §. diui. de leg. j. Itẽ an appellatione filiorũ veniãt nepotes, vide Bal. in l. ij. C. de bo. mat. & Bald. in pulchra q. in l. si filius. quæ est l. pen. C. ad Mace. & Cyn. in l. mili. C. de quæstio. in l. quisqs. C. ad l. Iul. maiesta. & vide no. limitata per Bar. in l. alimenta. in princi. ẽ. de ali. legat.

ad istud, & videt q semp filij appellatiõe cõtineant nepotes: qa verba debẽt intelligi secundũ propriã significationẽ, vt l. nõ aliter. de leg. iij. Sed ppria significatio filij extẽdit ad nepotes: qa dicit à philos seu à filio, vt dictũ est hac l. in fi. ergo &c. Sol. dicit gl. insti. q da. tu. pos. §. fi. q cõtrariũ est verũ secundũ verã significationẽ vocabuli: sed oẽs leges q dicunt nõ cõtineri nepotes, intelligunt secũdũ cõmunẽ vsum loquẽdi. Idẽ no. in aut. de nõ eligẽ. scẽdo nub. §. cũ igit. In gl. q incipit hac appellatiõe. Ista gl. videt falsa: nã vbicũq; nepos cõtinet appellatiõe filij, videt ex interpretatione, nõ ex ppria significatiõe: vt l. iusta. ẽ. eo. & ibi hoc tenet Dy. Quid dicemus? Pro huius declaratiõe materię, habem[a] videre? [a] Primo, qñ filiorũ appellatiõe cõtineant nepotes. Scẽdo, an eo casu quo nepotes cõprehẽdunt, sit ex propria significatiõe, vel ex interpretatione extẽsiua. †Redeo ad primũ: an appellatione filiorũ cõtineant nepotes? Glo. dicit istud qd ẽ. vidistis. Do. Frã. Accur. in quadã sua disputatione dixit aliter. Aut verbũ filij pferet ab ascendẽte, & tũc cõtinet nepos: vt l. filij. & l. iusta. ẽ. eo. Aut ab alio: & tũc nõ cõtinet: vt l. qd si nepotes. ẽ. de testa. tu. & Insti. q da. tu. pos. §. fi. Sed istud est contra d. l. qd si nepotes. de testamẽ. tute. quia ibi proferat ab ascẽdẽte. Ia. vero de Are. in hac lege distinguit sic: Aut lex vtitur vocabulo liberorũ, aut filiorũ. Primo casu adaptat ad oẽs: vt hac l. in prin. nisi lex intellexerit de liberis primi grad[a]: vt l. mortis. §. istæ fere. ẽ. de pœ. cõiũcta l. diuo Marco. C. de quęstio. per quã hoc prin. declaratur, & restringit. Si vero lex vtitur vocabulo filiorũ: tũc aut lex loquitur stricte: & tunc aut distincte, seu discretiue, aut indefinite. Primo casu qñ loquit distincte, seu discretiue, volens discernere eos, quos nominat, ab inferiorib[a]: & tũc sequẽtes nõ intelligunt: vt hac l. versi. toties. & C. de incest. nup. l. si quis incesti. & ẽ. de rit. nup. l. lege Iul. §. hoc capite. ẽ. de adul. l. pater. Si vero loquit indefinite, tunc vlteriores continentur: vt hic, in vers. sed & Papyrius. vsq; ad fi. & ẽ. eo. l. iusta. & l. filij. & ẽ. de ritu nup. l. senatusconsulto. Si vero dubitat, an lex loquatur discrete, vel indefinite: & tũc aut lex statuit ad alios nõ extendi: & est certũ q loquit discrete: vt C. ad Treb. l. iubemus. Aut hoc nõ exprimit: & tũc aut indulget aliquid cõtra ius cõmune in filijs: & non extẽditur ad vlteriores: vt in l. sed & milites. §. j. ẽ. de excu. tut. & C. de quęst. l. milites. Idẽ si ratio legis, quæ loquitur in filio, ad nepotes nõ porrigat: vt C. de na. lib. l. fi. ẽ. de leg. j. l. licet. Sed ista distinctio deficit in multis, vt patebit ex his quæ j. dicã. Alij vt do. Andr. de Pisis, fecit super hoc suã distinctionẽ longiorẽ, sic dicens: Aut tractamus de larga significatiõe vocabuli: & tunc cõtinentur nepotes appellatione filiorũ: vt hac l. in fi. & l. filij. & l. iusta. ẽ. eo. & quod not. in §. fi. Insti. qui da. tu. pos. Aut tractamus de propria effectuali significatione vocabuli: & tunc aut nomẽ filij profert ab homine, aut à lege. Si ab homine: & tũc, aut si nõ cõprehẽderet nepos, succurreret quid iniquũ: vt si fieret dura separatio, & conprehẽdit nepotes: vt hic in ver. sed & Papyrius. & l. vxorem. §. cõcubinæ. ẽ. de leg. iij. arg. l. possessionũ. C. cõmunia vtriusq; iudi. Aut nõ sequeret quid iniquũ: tũc nõ cõtinẽtur nepotes: vt hic in ver. toties. & d. l. quod nepotes. & probat in d. l. Gallus. §. instituẽs. & per totã illã legẽ, vbi institutio facta de filio nõ extenditur ad nepotes. Aut proferẽ à lege: & tũc aut in casu fauorabili pro aliquo principaliter: & continet nepos: vt d. l. senatus. de ritu nup. & in aut. de nõ eli. secundo nub. §. cũ igitur. & in aut. vt exac. instã. dotis. §. j. Itẽ si in casu odioso in aliũ principaliter: nã ex alia parte vertitur fauor: vt l. filiũ habeo. ẽ. ad Mace. sic etiã referebat do. Ray. de For. circa istã legẽ. Mihi aũt videnẽ ista verba esse imperfecta, & in multis nõ vera.

5 †Et ideo, pro eorũ declaratione. Primo quæro, [b] qñ verbũ filiorũ, profertur à testatore: an cõprehendat nepotes? Circa q dic: aut testator disposuit circa filios eos honorãdo, & eis prouidendo: aut ipsos grauando: aut non prouidit nec disposuit de eis, & circa eos: sed de eis circa alios: aut nõ disposuit circa eos, nec de eis circa alios: sed appellatio filiorũ ponit in dispositione per modũ cuiusdã conditionis, vel causæ. Primo casu, aut prouidet eis tutores dãdo: & appellatio filiorũ nõ porrigitur ad nepotes: vt d. l. qd si nepotes. & d. §. fin. Ratio: quia licet ex parte filij sit fauor, tamẽ ex parte tutoris dati est onus: & licet nepotibus tutor nõ intelligat datus, est eis modicũ præiudiciũ: qm superest prouisio legis, & iudicis dãtis tutorẽ legitimũ, vel datiuũ. Et hoc forte voluit dicere glo. in l. iusta. ẽ. eo. dũ dicit speciale est in datione tutoris. Aut eis prouidet, eos instituendo, vel aliter relinquẽdo: & tũc secũdũ prædictos d. Ant. & Ray. etiã nõ porrigitur ad nepotes: & dicũt, q est casus in l. Gallus. per totã illã l. & maxime in §. instituẽs, vbi institutio

c facta de filio non porrigitur ad nepotẽ. Sed mihi videt[c] salua eorũ reuerentia, q illa lex nihil faciat. nã tota lex, Gallus. si qs eã bene inspiciat, loquitur qñ quis instituit filiũ certũ & nominatũ, in quo casu appellatio filij ad aliũ non porrigitur sine dubio: vt no. in l. si quis ita. in prin. ẽ. de testa. tu. Sed materia nostra loquit, qñ quis instituit filios simpliciter. quo casu dico, q institutio seu alia prouisio facta de filio extẽditur ad nepotes. hoc pbatur in l. Lucius. la finale. ẽ. de hære. instit. vbi testator fratri suo substituit sub cõditiõe, si decesserit sine filijs: & hoc facit volẽs filijs fratris prouideri. Et cõstat q ibi appellatione filiorũ, & etiã cõtinent oẽs liberi, vt ibi apparet. Pro hoc etiã facit d. l. Gallus. §. instituẽs. scdm lect. quã ibi pono. ita debet intelligi l. iusta. & l. filijs. ẽ. eo. Secundo casu, quãdo testator eos grauauit, vt puta exhęredando: tunc appellatione filiorũ nõ continentur nepotes: vt no. in l. filij. ẽ. eo. quod probat: qa ea æquitate qua masculinũ cõtinet fœmininum, ea equitate, & appellatio filiorũ porrigitur ad nepotes: vt l. iusta. ẽ. eo. d. sed in illis odiosis masculinum non cõtinet fœmininũ: vt l. j. §. quare. de ven. in pos. mitten. ergo &c. Tertio casu quando testator non disponit circa eos, sed eis circa alios: vt puta, si legat ancillam cum filijs, vel filios ancillæ: & tunc aut fieret dicta separatio dura: & appellatio filij porrigitur ad nepotes: vt hac l. ver. sed & Papyrius & d. l. vxorem. §. concubinæ. ẽ. de lega. ij. alias secus, vt ibi nota. Quarto casu quando verbum filij apponitur in dispositione, per modũ cuiusdã cõditionis, vel cãæ tunc aut illa conditio, vel causa fauorem filiorum respicit, & tunc appellatione filiorum continentur nepotes, alias secus, quia conditio vel causa fauorem filiorum non respiciens, debet impleri in forma specifica, & prout iacent verba, vt l. qui hæredi. in princip. & l. Mæuius. de cõdi. & demon. hoc etiam

6 probatur per ea quæ dicam j. quando profertur à lege. †Se

d cundo quæro, [d] quando verbum filij, profertur à lege, vtrum porrigatur ad nepotes? Circa quod dico procedendum esse quasi per eadem membra, quæ dicta sunt. Nam aut legis dispositio continet prouisionem filiorum, circa tutelæ

e dationem, & non porrigitur ad nepotes, [e] vt lege, sed & milites

e POMATES. ¶ Ad nepotes. Vide Roma. consi. cxxix. & Panor. in c. si vero. el j. de sen. excõ. & Are. in ca. accedens. in primo nota. de accusa. &

lites.§.j.ſ.de excu.tuto. Ratio eſt ea, quam ſ.dixi. Aut cōtinet prouiſionem filiorū circa alia: & idem, quia porrigitur ad nepotes, ſiue diſpoſitio ſit facta in fauorem filiorum principaliter, ſiue in odiū alterius: tñ redūdat in fauorē filij principaliter vt in authen. vt exae.inſtan.do.§.j.col.vij.& ſ.ad Mace.l.filiū habeo. Aut continet odium filiorum principaliter: & nō porrigitur ad nepotes: vt l.patri.ſ.de adul.& l.lege Iul.§.hoc capite.ſ.de ri.nu. Si vero continet odium filij: conſequenter tunc extenditur ad nepotes, vt l.ſenatuſcon.ſ.de ritu nup. Ratio,
a quia ſaltē ibi eſt fauor reſpectu pupillorum[a]. Nec ob.prædictis quod no.per Cy.in l.quiſquis.C.ad l.Iul.maie.quia ibi ap
b pellatio filiorum extenditur ad nepotes[b] ex vigore cōſtitutionis Imperatoris Federici ibi relatæ per eum, qui loquitur de liberis: vt ibi patet. Aut de filijs nihil diſponit pricipaliter, ſed appellatio filiorū ponitur in diſpoſitione caſualiter, vel cōditionaliter: & tunc aut illa conditio reſpicit principaliter fauorem filij: vt puta, lex dicit: ſi mater tutorem filijs non petierit, ius vendicandorū bonorū nō habet: certe porrigitur hoc ad nepotes: vt ſ.ad Tertu.l.ij.§.ſi mater.in prin.& ver.filijs autē. Aut non continet fauorem filiorum principaliter: vt puta, ſi pater habuerit tot filios, habeat excuſationē a tutela: tunc nō extenditur ad nepotes, niſi lex vteretur vocabulo liberorum: vt l.ij.§.j.ſ.de excu.tu. Ratio, quia verba conditionum debēt impleri in forma ſpecifica, vt dictum eſt. Vbicunq; autem dixi filiorum appellationē porrigi ad nepotes, ītelligo niſi per legem aliter reſtringatur, & limitetur: vt l.iubemus.C.ad trecum ſi.allegatis ſ.in diſtinctione Iacob.de Are. Itē prædicta vera quando l.diſponit aliquid circa filios ea cōtēplatione, qa filius. Si vero diſponeret reſpectu alterius qualitatis inhærentis filio: tunc non porrigiť ad nepotes, ad quos nō porrigitur dicta qualitas: vt in caſu l.vltimæ.C.de na.li.vbi lex diſponit circa filios, nō qa fili⁹ ſimpliciter, ſed qa filius ſpurius: licet illa diſpoſitio nō ſit ꝓpter odiū filij: quia in nullo delinquit: vt l.ſpurij.in prin.ſ.ad mu.tamen non porrigitur ad nepotes: quia
7 ad eos nō trāſit illa qualitas ꝙ ſint filij ſpurij teſtatoris. †Quæro qd in reſcriptis principis, an appellatio filiorū porrigať ad
c nepotes:[c] Rñ.aut reſcriptū illud cōtinet bñficiū, vt ſi Imperator concedit caſtrū alicui, & filijs ſuis: tunc intelligatur etiā de nepotib⁹: qa largiſsime eſt interpretandū: vt l.vltima.ſ.de cōſti.prin. Si vero cōtinet priuilegiū aliqđ cōtra ius cōe, tunc qa priuilegia ſunt ſtricte interp̄tāda, vt C.de inoff.teſt.l.ſi qñ.in prin.intelligā ſtricte. Ita pōt intelligi d.l.ſed et milites.§.j.ſ.de exc.tu.& ꝓ hoc etiā facit: quia ſi priuilegium loquitur de liberis ſeu poſthumis, reſtringiť ad deſcēdētes ꝑ lineā maſculi
8 nā, vt l.j.§.j.ſ.de iur.imu.† Quæro, qd[d] ſi appellatio filiorum
d ꝓferť a cōtrahētib⁹. Rñ.interpretari debemus contra eū, pro
9 quo ꝓferť ſcđm materiā l.veterib⁹.ſ.de pac.†Secūdo principaliter eſt videndū, ī caſibus, in quibus dixi ꝙ appellatiōe, vel iterp̄tatione filiorū cōtinenť nepotes: an hoc ſit ex propria ſi
e gnificatiōe,[e] vel ex interpretatione.gl.tenet ꝙ ſic[f] ex ꝓpria ſi
f gnificatiōe: vt dixi ī vltimo cōtrario ſ. Et iſtā opi.tenuit Iac.in quadā ſua diſputatiōe.ꝙ ꝓbat ipſe ſic: Propria ſignificatio ſumiť ex alluſiōe vocabuli: vt l.ij.§.appellata.ſ.ſi cer.pe.& l.tugurij.ſ.e.ti.& l.pupill⁹.§.territoriū.j.eo.ſed ſcđm alluſionē vocabuli, appellatio filij comprehendit nepotes, vt hic: ergo &c. Præterea gl.in d.§.vlt.Inſt.q teſta.da.tu.poſ.dicit ꝙ illę ll.q̄ dicūt, ꝙ filij appellatiōe nō cōtinenť nepotes, loquūtur ſcđm
g cōem vſum loquēdi[g]: ſed cōis† vſus loquēdi nō eſt intellect⁹
10 proprius, ſed figuratiu⁹ & īterpretatiu⁹, vt l.cū de lanionis.§.aſinā.ſ.de fun.inſtr.le.& l.Labeo ſ.de ſup.leg.ergo &c. Præterea cōis vſus loquēdi nō pōt alterare ꝓpriū rei ſignificatū: vt l.ij.ſ.de vſufru.ea.rerū quæ vſu cōſu.ergo remanet ꝙ nepotes ex ꝓpria ſignificatiōe cōprehendantur. Ego hoc probo ꝑ legē iſtā, ver.ſed & Papi.vbi dr̄ nepotes cōtineri.not.ꝙ dicit cōtineri, nō aūt dicit extēdi.ad idē l.iuſta.ſ.e.Cōtrarium tenet Dy.ſ.ꝙ ex īterp̄tatione extēſiua ſit hoc: vt ipſe no.in d.l.iuſta.ſ.eo.nō tamen ſe extendit in probando hoc. Et iſtā opi.puto veriorem: quod probo ex l.iuſta.ſ.eodem.vbi dicit text.iuſta interpretatione &c. Præterea ex eadem l.probatur.nam ibi dicitur ꝙ appellatio filij porrigiť ad nepotes, ea interpretatione qua maſculinū porrigitur ad fœmininum: ſed hoc eſt ex interpretatione extēſiua: vt no.ſ.eo.l.j.ergo &c. Sed ad iſtud rñdebat Iaco.Bu.ꝙ ibi loquiť ex interpretatiōe declaratiua, hoc eſt, cōgrua verbi expoſitione. & hoc prout refertur ad appellationē filiorū, erga nepotes: ſed prout refertur ad appellationē maſculini erga fœmininū: tūc ponitur ꝓ interpretatione extēſiua. & ſic verbū ſemel poſitū debet determinare vtrūque difformiter: vt l.certi cōdictio.in pri.ſ.ſi cer.pet. Sed hæc rñſio nō placet, imo verbū ſemel poſitum debet determinare vniformiter vtrūq; vt l.iā hoc iure.ſ.de vul.& pup.& C.de teſt.mili.l.in teſtō.cū ſi.& aliæ rōnes factæ ꝑ eū nō vrgent, vt j.
11 diceť. †Preterea, ꝓbať ꝙ ꝓpria ſignificatio verbi ſumiť ex diffinitiōe: & qñ diffinitio repugnat alluſiōi vocabuli ſtamus diffinitiōi: vt l.j.ſ.de teſt.& ibi dixi.ſed filius diffiniť ille q ex viro & vxore ei⁹ eſt natus: vt l.filiū.ſ.de his q ſunt ſui vel alie.iur.ſed iſta diffinitio nō porrigiť ad nepotes.Cū em̄ dictio ex, denotat cām proximā, & immediatā: vt l.eo tpe.in fi.ſ.de pecul.& l.nō dubiū.C.de legi.cū ſi. Sed cōſtat, ꝙ nepos nō eſt natus ex auo, & vxore eius imediate: ergo diffinitio ei⁹ nō cūgruit nepoti, reſpectu aui: vt dicať filius. Et per hoc tolluńť oēs rōnes factæ ꝑ do.Iac.But.& hanc rōnē ipſe nō ſoluit: nec etiā ipſe tetigit eā. Præterea ꝓpria ſignificatio ſumiť ex authoritate: vt l.ꝓprie.et l.minus ꝓprie.ſ.& hac l.in prin. Sed infinitas authoritates habem⁹, ꝙ appellatio filij nō cōtinet nepotes: vt hic, ī ver.toties.& l.qđ ſi nepotes.ſ.de teſt.tut.cū ſi.imo appellatio nepotis ponitur vt ſpecies diſtincta & ſeparata a filio: imo, qđ plus eſt vn⁹ diciť eſſe in prīo gradu: alius in ſcđo: vt l.Iuriſcōſultus.§.j.ſ.de gradib.& inſti.de gra.§.primo gradu.& §.ſecūdo gradu. Pro hoc etiā videť tex.in p̄alle.l.filiū habeo.ſ.ad Mace.& illud puto veriſsimū, nō obſtāte ꝙ ibi diciť cōtineri: qa hoc intelligo ex interp̄tatiōe extēſiua, vt dictū eſt. Nō ob.l.ſenatus.ſ.rit.nup.qa qđ ibi diciť, intelligo ꝑ interp̄tationē: vt no.in l.
12 hæres quoq;.ſ.de acqui.hære. †His p̄miſsis reducamus hanc materiā ad qōnes
h de facto. Pone ſtatuto caueť[h] ꝙ filia fœmina nō ſuccedat extātibus filijs maſculis: ſed ſit dote cōtēta. Cōtingit ꝙ aliquis deceſsit relicto nepote ex filio maſculo: an ille nepos ſuccedat ī totū, & filia excludať? Dñs Ia.bu.determinauit ꝙ ſic: qa ap

Bald.conſi.ij.in prima parte.ſcđm impreſsionē Mediolañ.& Alex.lxiij.col.ij.vol.ij.& Ange.lxxxviij.vbi dicit, ꝙ ſtatutū diſponens ꝙ mulier non poſsit teſtari ſine præſentia filij, comprehendit etiam nepotem.

a ❡Reſpectu pupillorū. Et iſta faciunt ad id qđ dixit Angel. in l.etiam.circa prin.ſol.mat.vbi dicit, ꝙ beneficiū illius legis.& l.maritū.nō extenditur ad nepotes, cū illud priuilegiū nō tranſeat, niſi ad filios eiuſdem matrimonij, nō alterius: vt not.gloſſ.& doct.in d.l.etiā.præterea, quia in priuilegijs contra ius commune, ſtricta eſt facienda interpræta tio.l.ſed & milites.in fin.princ.de excu.tut.vbi eſt tex.not.ergo &c.

b ❡Ad nepotes. Sed quid ſi ſtatutum excludit filiam dotatā a ſucceſsione? Et an etiam dicatur excludere neptem? Ange.repetit communiter in l.de quibus.de legib.licet aliqua habeant in l.fina.de cōſti.prin.& ibi videtur tenere ꝙ ſic.& Cy.in l.j.C.quæ ſit long.conſue.& vide Bar.in d.l.ij.§.vidēdū.in fi.& quod ibi dixi ad text.& not.Bal.in l.ſcimus.in fi.de inofficio.teſta.& vide Bar.in ea.lege.

c ❡Porrigatur ad nepotes. Vtrū reſcriptum Principis loquēs de filijs habeat locū in nepotibus, dicta per Bar.hic ſequiť ad literā Pe.de Anc.ī Cle.j.de bap.

d ❡Quæro quid. Sequitur illud Pet.de Ancha.in Cle.j.de bap.& vide Bal.in repe.l.in ſuis.ſ.de libe.& poſthu.& Bald.in l.cum vir.de condi.& demon.& Salic.in l.ij.in xxij.q.C.de iure emphy.

e ❡Propria ſignificatiōe. An ex ꝓpria ſignificatiōe filiorū appella.contineanť nepotes, vide per Pet.de Anch.in Cle.j.de bap.per.Bald.in repe.l.in ſuis.in pe.col.de libe.& poſthu.

POMATES.

f ❡Tenet ꝙ ſic. Vide Alex.conſi.j.col.pe.vol.j.& lxj.in fi.eo.vol.& xvij.col.j.ad finem.vol.v.

g ❡Vſum loquēdi. Nota bene quę dicatur propria ſignificatio, & vide Bald.in l.j.alias ſi.ſ.xij.& xiij.q.C.de hære.inſtit.per Bal.in l.cū ſine.C.de bo.quæ lib.

h ❡Statuto cauetur. Et de iſto ſtatuto, ꝙ fœminæ nō ſuccedant ſtantibus maſculis, vide bonum dictū Sali.& ibi Bal.in l.Sancimus.C.de nup.Bal.Sal.& doct.in auth.nouiſsima.C.inof.teſt.& Bal.in l.maximum vitium.C.de libe.præte.qui videtur tenere cōtra Bar.& vide Bal.in l.pe.alias fin.C.de in ius vocā.Cy.in l.j.C.quæ ſit long.cōſue.& quod no.Bar.cū his quæ ibi dixi in authē.poſt fratres.C.de ſu.& legi.Itē faciūt no.per Bar.& Imo.in l.plane.§.ſi duobus.& in l.hmōi.§.ſi Titio.de leg.j.& Cy.in l.ſi publica.de adul.& Io.Andr.in Spe.de ſucceſsio.ab inteſ.& Bar.& q̄ ibi dixi in l.ij.§.vidēdū.ad Tertul.& q̄ dixit dñs meus in diſputatiōe Sigiſmūdi, in iij.dubio Et an appellatione patris cōtineať auus, & matris auia, vide Bal.in l.Neſennius.ſ.de neg.geſt.vbi tenet ꝙ ſic.& Bal.ī l.ſcimus.in fi.prin.C.de inof.teſt.& Io.And.in Spe.de ſucceſ.ab inteſt.in rub.& Bal.in l.quod vero.ſ.de leg.& cū Bar.hic ad literā tranſit Pet.de Ancha.in d.Cle.j.& in q.Bar.Iac.adde ꝙ ſi eſſent aliqui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

filij masculi, & nepotes ex alijs filijs præmortuis, an isti nepotes cum filijs concurrant? vide Bald. in l. quibus. de secun. nup. & hic adde Bal. & Imo. in l. si vero. §. d viro. sol. mat. in penul. & vl. col. et in l. Gallus. §. institues. de lib. & posth. & qd no. Bal. in l. qs quis. C. ad legē Iul. maie. & Ang. in l. de quibus. de legib. & dixit do. Anto. in proœ. Decre. ꝙ communis vsus loquendi operatur ꝙ appellatione filiorum non veniūt nepotes. alleIa. Bu. in pria cōst. Codicis. facit qd Io. And. in c. fundamenta. de elect. in nouella. dicit etiā Bart. in l. ij. C. de suis & leg. ꝙ consuetudo ꝙ primo genitus succedat in regno, nō cōphēdit nepotem, & facit quod no. Bar. ī. ea. l. in v. col. circa finem. Adde Pau. de Cast. consi. cccxl. incip. hæreditas. & ibi an statutum excludēs matrem, excludat etiā auiam.

a ¶ Lege, a diuo Marco. & in l. quibus. & ibi Bal. C. de secun. nup. Ange. & Imo. contra in l. j. in prin. ī. so. ma. p Bal. ī l. fi. ī iij. co. cū seq. C. de li. præte. per Bart. ī. in versi. quæro quid in rescrip.

50 POMATES.

b ¶ Et hæc opinio placet. Vide p ista rōne pulchre Are. cōsi. clxiij. col. v.

50 POMATES.

c ¶ Est, vt agnatorū. De ista quēstione vide Alex. in l. si constāte. col. v. ī. fol. ma. vide Alex. cōsi. cxv. col. ij. in ver. nec pōt dici. volu. ij. & lij. & liij. in iiij. volu, & lxxxv. col. vlti. eod. volu. iiij. & Paul. de Ca. in l. nō dubium. colū. iij. C. de leg. & Ful. consi. lxxviij. & Alex. xx. col. ij. vo. j. & lxxx. co. ij. eo. vo. j. & Pau. de Cast. cōsi. cccxxxviij. & Roma. cccxxxj. & xvj. in simili. & Fed. in c. trāslato. de cōsti. co. fi. & in c. cū oēs. col. xiij. ad fin. eo. tit. & Anani. lxix. & ibi adde. & Alex. lv. in fi. vol. j. & lxxx. col. ij. eo. vol. j. col. iiij. & Aret. xxvij. co. ij. in fi. & seq. & Caprā. xix. col. pe. & Aret. cxlij. colū. j. & Alex. xxiiij. col. fi. volu. ij. & in simili. cij. co. iij. vol. iij. ī ver. postremo. & ī fi. vbi postea videt tenere qd imo rō huius statuti pellatione filij cōtinētur nepotes ex propria significatione: vt dictū est secūdū eū. Sed ista rō nō placet, vt supra dixi. Adducebat ipse aliā rōnē: posito, ꝙ appellatio filij nō porrigat ad nepotes, ex ꝓpria significatione, tn an beneficiū datū filio porrigat ad nepotes, per statutū nihil disponit. Remanet ergo in hoc ius cōe. & certū est ꝙ beneficiū datū filijs, priuilegiū & honor trāsit regulariter ad nepotes: vt
a C. de quæsti. l. milites. & l. diuo Marco.[a] eo. tit. de pœ. l. decurionū. & de senato. l. emācipatū. §. fi. ī. e. C. de priui. do. l. j. Hoc ergo priuilegium, seu beneficiū à statuto cōcessum filijs ex dispositione iuris cōis trāsibit ad nepotes. Præterea, nepos filio sublato de medio locū filij incipit tenere: vt Insti. de exhæ. li. §. posthumorū. & de hære. quæ ab intest defe. §. cū filius. & l. gallus. §. videdū. de lib. & posth. Sed si filius statuti beneficio hoc priuilegiū habeat, vt pferatur filiæ: ergo & nepos loco eius succedens. Ad hoc facit qd dicit, ꝙ subrogatū sapit naturā eius: in cuius locū subrogat: vt l. j. §. hæc actio. ī. si qs testamē. li. esse iuf. fue. & hæc opi. placet[b] p
b rōnes pdictas. sicuti em nepos succedit in locū patris sui: & incipit tenere ex ꝓsona patris primū gradū, licet in veritate in secundo gradu sit: ergo eadē rōne assumit priuilegiū patris sui: licet ex ꝓsona sua nō cōpetat. Et ex hoc apparet responsum ad ad argumēta, quæ fiūt in cōtrariū, si dicat statuta nō recipiunt interpretationē extēsiuā: cōcedo: quia statutū nō extēditur ad casum in eo nō cōprehensum. & ideo ex veritate statuti nō cōprehendit nepos ex ꝓsona filij. sed statutū recipit interpretationē extēsiuā passiue: quia ius cōe se extendit ad illud: vt l. j. §. j. ī. de mune. & hono. & ibi dixi. Vn lex se extendit ad statutū, vt nepotē faciat assumere priuilegiū cōcessum filio. Hoc etiā tenet Iac. de Are. in quadā sua disputatione, dicēs ꝙ rō statuti est, vt agnatorū[c] salua sit dignitas, q
c agnatio cōseruatur in filios masculos: vt Insti. de leg. agna. suc. ergo eadem rōne in nepote. Sed prima rō magis placet: quia
d hęc rō, vt agnatorū salua sit dignitas,[d] nō
13 est expssa in statuto. †Quæro ponere tēto eodē themate, filius decessit superstite ex eo filia fœmina nepte defuncti aui: & fœmina filia an ista neptis excludat filiā istā? Istā quæstionē tangit Cy. C. de adul. l. j. & videt tenere, ꝙ neptis non excludat filiā: qa in nepte cessat ratio, vt agnatorū salua sit dignitas. Determinatio mihi[e] placet, nō tn p rōne pdictā, qm
e de ratione dicti statuti nō apparet. Veritas autē istius determinatiōis apparet ex eo qd dictū est supra. Nā tunc appellatio filij nō porrigit ad nepotes, de iure cōmuni, qn proferī simpliciter sub ea appellatione, qa filius secus: si respectu alterius qualitatis, vt dictū est ī. p l. vltimā. C. de natu. libe. Sed hic filius nō excludit filiam ideo qa filius simpliciter: sed qa filius masculus. Sed ista qualitas masculus, nō trāsit in neptē: ergo apparet ꝙ in ea nō trāsit legis dispositio: & non pōt assumere locū
14 patris. †Quero, quid si filia dotata decessit relicto filio masculo: an talis nepos excludat à filio? Et videt ꝙ non: qa statutū loquit de filia fœmina excludēda, sed ad istū nepotē nō trāsit ista qualitas, ꝙ sit fœ
f mina: ergo &c. Ita nō reperit lege cautū[f] ꝙ appellatiōe filiæ cōtineat nepos ex ea. Cōtrariū est veritas. Aut em iste nepos ex filia vult succedere ex persona sua: & tūc ipse excludet a patruo, cū ipse teneat secundū gradū: & filij teneat primū. Aut vult succedere ī locū matris suæ: & tūc sicut mater excludebat ita ipse: vt l. illā. C. d
de colla. l. Pōponius. §. cū quis. ī. de acqr. pos. Præterea, mater eius nō excluditur ꝓpter delictū, sed ꝓpter fauorē filij, vt j. dicā. Quæro, pone ꝙ aliqs decessit relicto filio masculo. & nepote ex filia fœmina: an dictus nepos ex filia excludat per filiū? dico ꝙ sic: qa filia primi gradus qua mediāte nepos admittit, fuit talis cōditionis ꝙ ipsa excludebat: ergo & nepos ex ea: nō obstāte ꝙ ipse sit mascul: vt l. diuo marco. C. de qō. facit qd dicā j. proxim. q.
15 †Quero, pone ꝙ aliquis decessit relicto nepote ex filio, & nepote seu nepte ex filia, an dicti nepotes ex filia excludāntur? Ista qō venit ad illā opi. an cū nepotes insimul succedūt, dicant succedere in locū patris eorū: de qua fuerūt opin. inter nostros glossatores, in aut. cessante. C. de legi. hære. in qua teneo, ꝙ etiā dicti nepotes dicant in locum patris succedere: vt in aut. de hære. q ab intesta. veni. §. si aūt. cū seq. ver. illud palā est, qa in locū patris defuncti, &c. & plene dixi ī l. ij. §. j. ī. de su. &
16 legi. hære. †Præterea, ad declarationē pdictarū qōnū, q tangunt de nepote ex filia dotata: vt cessent cōtraria, quę hic pnt objici: est sciendū, ꝙ qnq filia excluditur morte, vel repudiatione: tunc succedit nepos ex ea ex sua ꝓsona, vt dicta iura vulgaria dicūt. Rō, qa affectio q erat ī filia, trāsit in nepotē. Itē cessat id, qd obstabat nepoti. Qnq filia excludit propter eius delictū & ingratitudinē. Et idē: qa nō nocet nepoti, qn illa ingratitudo in nepote cessat: vt l. si quis filiū. C. de inoffi. testa. & l. ij. §. emancipatus. de contrata. facit ī. ad Tertul. ij. §. fi. & qd ibi dixi. Quādoq filia excludit propter fauorē decedentis, vel alterius: & tunc sicut excludebat filia ita nepos, seu neptis ex ea. Ratio: qa ille fauor durat mortua filia, sicut ea viua. De fauore decedētis pono exēplū: Dicit statutū ciuitatis Eugubij, ꝙ filia dotata non posit venire cōtra testm patris: certe idē erit de nepote ex ea. Casus est ī. de testa. mili. l. qui iure militari. cū l. seq. vbi fauore militū est inductū: ꝙ posit præterire, vel exhæredare filios, sine causa. Pone ergo, ꝙ miles fuit huius ꝓpositi, ꝙ nasciturus sibi non succederet. Nota ꝙ dicit sibi: & sic de nascituris ex filia, non cogitauit: tn nati ex filia excludunt: vt ibi, ita in ꝓpo-
g sito. De fauore alterius pone exēplū[g] in themate palle. q. vbi filia excludit ꝓpter fauorē filij masculi: certe defuncta filia durat ad huc fauor filij, & sic excludit etiam nepotē ex ea. Nā statutū qd dicit, ꝙ filia fœmina nō succedat extātibus filijs masculis, &c. in ꝓsona masculorū cōtinet dispositionē, qli dicat, masculi succedāt, et filia fœmina nō: vt l. fideic. §. cū esset. d leg. iij. & est fauor agnatorū. & Rom. cccxj. vbi tenet generaliter ꝙ ratio huiusmodi statutorū includentiū masculos, & excludentiū fœminas est fauor agnatorū. Et Sozi. primo. col. j. & fi. vbi ipse videt tenere, ꝙ imo hæc rō nō sit finalis talis statuti.

d ¶ Salua sit dignitas. Adde Cyn. in l. j. C. de adult. & Bal. in l. cunctos populos. in xv. col. C. de summa tri. & ibi tenet Bal. ꝙ hoc statutū valet ob hanc rōnē. & no. Bald. in l. ī. C. de in ius voc. & vide de ratiōe huius statuti. Bal. in l. Titia cū testamento. §. Lucius. el. ij. de leg. ij. & Bar. in l. ij. videndum. ad Tertullia & Imo. in l. si vero. §. de viro. sol. ma. & Bald. in l. defunctus. C. de suis & leg. Adde ꝙ Pau. de Cas. approbat opin. Iac. de Are. eius cōsi. cccxxxviij. sci. præsens casus. sequit Roma. consi. cccxj. vbi cōsuluit ꝙ statutū excludens fœminā ꝓpter fratrē, habet locum in fratre nō vtrinq cōiūcto. Vide etiā Bal. consi. cccxxij. libr. iiij. vbi an statutū excludēs fœminas extātibus fratribus patruelib. excludat illas exrātibus sororibus patruelibus.

e ¶ Mihi placet. Cū Bart. hic simpliciter transit Pau. de Cas. in cōs. lxxxv. inci. in Christi. noīe amen, &c. pponit ī castro &c. ī fi. sed cōtrabar. tenebat Bal. in l. fin. C. de ī ius voc. licet Pet. de Anc. in Cle. j. de bap. sequat Bar. per Salice. in l. ij. C. de in ius voc. & ibi dixi post Fulg.

f ¶ L. cautū. Idē p ista in hac qō. tenet Ange. ī anth. de tri. & semis. §. necq illo. et p illū tex. & ita dicit se pluries cōsuluisse. & vide Pau. de Cas. ī l. q superstitis. in fi. de acq. hęre. & vide no. p Bal. ī auth. cessante. ī iij. col. de legi. hę. & ī l. maximū vitiū. de libe. pte. Adde ꝙ idē cōsuluit Pau. de Ca. cōsi. cccxlj. inci. pssupposito Ang. cō. ccx. bal. ī cō. cclxxxvj. li. j. & cōs. xxxiij. & consil. clviij. libr. iiij.

g ¶ Pone exemplū. Et ista faciunt ad q. si testator grauat filium de restituendo si decesserit sine filijs masculis, an nepotes ex filia faciant deficere fideicommissum. vide Ioā. And. in addi.

Universidad de Deusto Biblioteca

ad Specu.in ti.de testamen.in rub.& facit tex.huc alleg.in ca.j.§.hoc autem. vide bene tex.in l.cognoscere.§.liberorum.s.eo.& Bal.in l.j.C.de condict. infer.

a ¶ Contrarium videtur. Et ad materiam adde quod si quis acceperit in emphyteusim pro se & suis filijs masculis, non comprehenduntur nepotes masculi ex foemina. idē in substitutione facta si decesserit sine filijs masculis. Ita videtur tenere Bal.in l.sed si hac.§.liberos de in ius voc.& vidē Bal.in auth.si quas ruinas.in fi.C.de sa.sanc.eccl. pronurus: & spec.in ti.de emp.§.nunc aliqua.veri.xlvj.& q habetur in ca.j.§.hoc autem.qui feu.da.pos.& in c.j.§.fi.de succes.feu.& Spec.in d.§.nunc aliqua.ver.ix.& Io.And.in d.rub.in ad di.post Richar.malum.& pro hoc.qa si non venit filia,tanto minus nepos, qui est in vlteriori gradu,& minus dilectus.vide Bald.in l.maximum vitium.C.de li.praete.& ita consuluit do. Anto.& Pe.de ancha.Ioā.de monte garemo. Bart.de Sali.Flori.de sancto Pe.et mat.& vide quod notat Bart.in l.j.alias §.§.videndum.ad Tre.& ad praedicta adde Bal.in l.cum vir.de condi.& demon.et no.per Archid.xvj.q.iij.si quis suadente.& Imol.in l.quod dicitur.de ver.obli. Si autē accipio pro me,& meis descendentibus ex virili sexu:nō venit nepos ex filia.Ita Bald.& Imo.in l.Gal.§.nūc de lege.de li.& posthumis.

b ¶ Quaero qd. Quid si dicat de filijs ex se natis, an cōprehendantur nepotes? & vid. q dixi post bar.in l.Gallus.§.instituens.s.de liberis & posthu.quid in monasterio. Isto casu vide Bart.in consilio, Parmensis quidam.& Dy.i l.si quis ita.§.fi.de leg.ij.quibus cōtradicit Iacob.de bel.i aut.de san.epi.§.sed & hoc ꝑsenti.& bal.i aut.nisi rog.C.ad Treb.q i hoc tenet contra Dy.& Bar.sed Pau.de ca.ibi tenet cōtra Bal.& adde no.per Canonistas in c.in praesentia.de prob.& d. his q ponit Bar.hic vide Bal.in l.j.C.de cōdi.infer.& bar.os no in l.heredibus.§.fi.ad treb.adde q dixit Bal.in c.j.de suc.feu.i §.filia vero.i fi. q si pr recipit feudū p se,& filijs masculis,& foeminis ex suo corpe natis,cōtinet filius filiae.alle.l.j.C.de cōdi.infer.& cōsuluit et Bal.i cōsi.punctus tales est,qdā testor hñs fratrē suū.q relictū factū tibi,& filijs ex tuo corpore natis,verificat in nepote ex filia. Et ita dicit tenere Bar.hic.p d.l.Lucius.et l.j.§.libertinus.de exc.tu. Et si relinquo,vel do tibi castrū ita q habeas pro te & descēdētibus ex te natis:als reuertat ad me:decessisti cū vnico filio, q postea decessit sine descēdētibus ex se:an castrū ad me reuertat? Cy.& bal.

sti.& ad leg.fal.l.in ratione.§.tametsi.licet ergo nepos ex filia nō excludat ex vigore illorum verborū,quib' dicitur,filia foemina non succedat:tamen excluditur ex vigore illorū verborū,quibus dicit q masculi succedant:vr em alios excludere.vt l.cum praetor.s.de iudi.& de hoc videtur casus x.co.qui feu.da.pos.ca.j.§.hoc autē. vbi sicut filia foemina excluditur,ita nepotes ex ea.& ibi est ratio,fauor domini.

17 Quaero † an appellatione nepotū cōtineātur pronepotes & vlteriores? Et videtur q non:vt in ver.toties.& s.de lib.& post.
a l.Gallus.§.instituens. In cōtrariū videt:[a] quia sicut appellatione nurus continetur pronurus:ita appellatione nepotis continetur pronepos:vt s.eo.l.nur'.& l.generi.& l.soceri. Et ideo puto,q eo casu quo appellatione filij continet nepos eo casu appellatiōe nepotis cōtinet ꝓnepos. Ad contraria rñde,vt dixi in d.§.instituens.

b Quaero.qd[b] si in aliqua † dispositione fiat
18 mētio de filijs ex se natis:vt instituo filios nascituros ex tali,vel similia verba:vtrum isto casu appellatione filiorū comprehendantur nepotes? Et videtur quod nō:vt d.l.Gall'.§.idē credēdū. In cōtrariū videt d.l.Lucius.s.de haered.insti. Rñ.tu debes scire,q nepos non pōt nasci ex aliquo,nisi prius sibi nascat filius,vt hac l.in fi.modo si quidem per natiuitatē filij,dispositio collata in personam filiorū natorū,vel nasciturorum ex aliquo,vel conditio dispositionis est impleta,tūc psona nepotis non
c [c]cōprehendit. Exēplū in d.l.Gallus.§.idē credendū.vbi quis instituit nepotē,q sibi ex suo filio nascet:& tunc nato nepote istitutio habet suū effectum in ei' psona, merito ad pronepotē nasciturū ex eo non extēdit:ar.in l.boues.§.hoc sermone.s.eo. Si vero in persona filij primo nati nō cōmittit:tunc ad personam inferiorū extenditur. Exēplū,in d.l.lucius.s.de haer.insti. vbi testator grauauit aliquē,si filiū,filiam, vel ex se natū nō habuerit. Nam illa verba intelliguntur,si eos non habuerit tempore mortis suae:vt l.ex facto.§.si quis.ad Treb.& d.l.Lucius.& ideo licet filius nascatur,adhuc verū nō est ipsum tpe mortis suę filiū habuisse.& ideo si filius decedat,& remanet nepos ad psonā talis nepotis dicta conditio extendit:vt d.l.Lu-
19 cius. † Quaero,dicit hic in prin.q appellatione liberorū cōtinent oēs. Quaero nū qd hoc sit intelligendum de omnibus inferioribus etiam in infinitū? Respondeo, non:sed proprie verbum liberorum,porrigitur vsq ad trinepotē,vltra eos, posteriores vocantur:vt l.iurisconsultus.§.parē-
20 tes.s.de gra. † Quaero,qd si i testō alicui'

f aut.sed & si qs.i vj.co.C.secū.nu.tenet q sic.& ad bar.hic adde Pau.de castr.l.Gallus.§.instituēs.de li.& post.& dixit etiā bal.in ꝑludijs feudorū,q si fit mētio de descendētibus ex tuo corpore veniūt omnes in infinitū. Adde, q appellatiōe filiorū ex suo corpore,veniūt nepotes ex filia,Bal.cōs.xix.li.v.

c ¶ Exēplū. Pro intellectu huius solutionis,vide Ang.& Pau.de Ca.in dicto §.idem credendū.& Imo.in d.l.Gallus.§.instituens.& ibi vide Bar.& Bal.

illiterati reperit hoc verbū liberorū:an habeat praedictā significationē? Roger. videt dicere q non:qa talis modus dicendi
d nō cadit in idiotā:vt no.in l.q si nepotes.s.de test.tu.vult dicere,vt puto,qd illud verbū liberorum,nō habet vulgare scdm idioma nostrū:& ideo ab eo nō potuit ꝓferri. Sed posito,q a testatore illiterato,tale verbū sit ꝓlatū,tñ credēdū est notario, qui tale testamētū scripsit,scripsisse verba importātia illud qd testator exprimebat, & volebat:arg.eius qd no.C.de vsu.l.j.&
21 s.de ver.obl.l.sciēdū.& q ibi dixi. † Quae-
d ro,an[d] appellatione patris cōtineat auus? Rñdeo,in dispositione hominis nō habemus iura de hoc tractātia. Ratio,qa pater nō dicitur,nisi respectu filij.& ideo cū ab homine verbū patris,proferat:ad certā ꝑsonā,s.ad patrē alicuius filij se refert:& iō ad aliā personā nō extēdit:vt l.si quis ita.in prin.s.de testa.tu. Sed hoc verbū filij, potest proferri simpliciter,nō respectu alicuius iam nati:vt ex l.s.allegata apparet. Sed in dispositione legali,pluries repetit verbū pater,simpliciter prolatū:licet non habeam' tot leges,quot de verbo filij:& ideo distinguitur,aut proferi in casu fauorabili:& extēdit ad auū:vt l.iusta.s.eo.& qd no.in l.nōnūq.s.de col.bo.i gl.parua. si vero in casu odij,tūc ad auū nō extēdit: vt l.Iulia.§.hoc capite.s.de ri.nup.& l.patri.s.de adul. Alias ll.loquētes specialiter de patre & auo nō habem':tñ si aliqua dispositione legis,vel hoīs casus accideret: puto ex his membris,quae posita sunt s. circa appellationē filij posse & alias quaestiones de patre,& auo decidi:habet enim eandem rationem:vt l.iusta.s.eo titu.

1 ☞ *Exceptio praescriptionis impedit litis contestationem.*

a TRansacta. Per istū text. dixi q † exceptio praescriptionis impedit litis contestationem dixi in l.cum quaerebatur.s.de re iudi.sol.in l.fi.s.pro suo.

1 ☞ *Duae negationes faciunt affirmationem:sed tres negāt.*

1 NVobus. † Duae negationes faciunt vnā affirma-
c tionē,[e] vt hic:si sunt tres negationes,duae affirmāt,& alia eas destruit:& sic remanet negatiua:vt l.j.§.j.s.de haere.insti.& l.j.s.de cadaue.puni.l.nonnunq. s.de col.bono.& vide Cy.in l.j.C.de ser.fugi.

1 ☞ *Si ciuitas fuit ad exercitum, & aliquis ibi delinquat, an Potestas ciuitatis possit illum punire.*

PVpillus.
f Territoriū.[f] † Ciuitas ista iuit ad
1 exercitum:modo aliquis in illo exercitu

d ¶ Quaero an. Adde Bar.in authē.ex testamēto.C.de secū.nup.verū autē appellatione matris contineat auia:vide Bal.in l.ij.C.de bo.ma.& an appellatione auiae,pauia,& nepotis,ꝓnepos:vide quae dixi in authen.matri & auiae.C.qñ mu.tu.of.fun.po. Et q veniāt appellatione fratris,& sororis, vide in l.Lucius.§.quęsitū.de leg.iij.Io.An.in Spec.in rub.de suc.ab intest.vbi dicit q nepos cōtinetur nomine fratris,& auus nomine patris. Quis aūt veniat appellatione patrui, an veniat patruus magnus:vide in l.j.C.de suc.edi.et q appellatione patris in statuto veniat auus, tenet Bal.in no.q in l.scimus.i fi.prin.C.de inoffi.test. An autē appellatione nouercae veniat nouerca magna,l.secunda vxor aui,vide Bal.i l.hac edictali.in ver.hāc obseruationem.C.de nup.& ad bar.hic,an appellatione patris veniat auus, adde Bal.in l.Nesennius.s.de neg.ge.& in l.scimus.in fi.in prin.C.de inof.test.& in l.qd vero.de legiti.& Io.An.plene in Spe.de suc.ab intest.& Bal.in l.quicunq.de bon.mat.adde q appellatione fratris cōtineatur soror,Bal.cōs.cccxxij.lib.iiij.

c ¶ Affirmationē. qd limita Cy.in l.q se patris.C.vñ li.adde Bar.in l.j.s.de cadapu.& Io.An.plene in Spe.de suc.ab inte.& ade Bart.in l.j.§.& generaliter.de leg.praestan.

f ¶ Territoriū. Quid sit territoriū.& qa facit ad multa,et maxime ad ea q habent in l.fi.s.ed iurisd.om.iudi. Adde q Io.an.in c.vt animarū.§.statutū.de cōsti.i vj.dicit,q vbi aliqs populus,vel dñs habet ptātem terrendi:vt Florētini qui habēt ptātem terrēdi Pistorienses,et Aretinos:tūc ille locus,qui potest terreri,appellatur de fortia,& de districtu. Adde Bar.in l.cunctos populos.in xj.col.in viij.q.C.de sum.tri.& hic. Item dicit Ioan.And.in c.cum contingat.de fo.compe.in glo.c.quamuis.q licet quis non habeat territorium,si tamen habeat potestatem in certas personas, propter illas personas dicitur habere territorium. Et vide qd dixi in l.fi.& adde qd dixit Bart.in l.j.in vj.col.de iurisd.om.iud.& vide quod ad hanc l.not.Barto.s.de acquir.re.do.l.inter.§.fin. Quid autem sit districtus, vide Bald in c.j.in princ.& in

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

c.itē ſi quis. qui.mo. ſeu.amit. vbi aliqd per eū: & qd not.in Cle. ne Romani.§. ſane.de elec.& Inſti. de act.§.rurſus.& in Cle.paſtoralis.de re iud. Nā dicitur a diſtringendo:& in mari dicit ſtrictus haberi,& poſsideri:vt eſt gl.in d.c.vbi periculū.quā alleg.Bald.in l.fi.C. de teſt. c. vbi piculū.de elec.C.de ſer.fugi. auth.ſed no no iure. & ita dicit Bal.in c.j.in prin. & Bal.in l.j.C.de ſent. ex breui.recit.&in d. c.j.§. fi. & aliqd per Bal.in rub.quæ ſint reg. & appellatione territorij venit diœceſis. c.ii.de conſtit. in vj. Adde quid cōtineatur appellatiōe territorij.Oldra.cōſi.clxxv.

a ¶ Quod ſic. Adde q̄ iſtud tenet Bal.in l.j. C.vbi de crimi.agi oportet. & an dux exercitus poſsit aliquē cōfirmare exiſtētē in territorio alieno?vide Bal.in l.iij. de oſſi.præſi.

b ¶ Opp. An & qñ a mulcta poſsit appellari.vide in l. & in multis ī.de ap. & q̄ differētia ſit inter mulctā & pœnā,vide Bal.in l.certa. C. qñ puo.& p Spe.in titu.de ſer.pla. §.ij. ver.eſt quarta dria. & ver.ſeq.gl.tñ in c. j.de dolo & cōtu.innuit,q̄ pœna et mulcta ſint idē. qd intellige verū lato ſumprovocabulo,vt hic per Bar.poſt gl. Adde q̄ puniti,qā non iurāt de calūnia pñt appellare,& eſt pœna legalis,ſcdm Spe. in tit.de iura.ca.§.fi. verſ.j.& ibi Io. An. poſt relatas varias opin.

5 POMATES.

c ¶ Delictum. Vide Panor.in c.qd ſuper his.col.v.de accuſ.et Panor.etiam in c.ex literis.col. iij.de cōſti.& ibi Barba.col. xij.& vide Ro.conſil.ccccl.xxxij.vbi dicit, q̄ licet non poſſit appellari a pœna legis: tamen poteſt appellari a ſententia declarante quem incurriſſe pœnā legis. & idem dicit,q̄ licet non poſsit appellari a ſententia excommunicationis, tamē poteſt a ſententia declarante quem incurriſſe excommunicationem.

d ¶ Moriatur delinquens.Et vide Bal. in l.j.in vj.col.C.ex delī. defunc.

e ¶ Poſſunt imponere. Qui poſsint mulctare.vide Spe.in ti. de ſen.§.j.ver.ſed nū delinquit:an Poteſtas huius ciuitatis poſſet illū,qui deliquit in exercitu, punire? doct. determinant per legem iſtā q̄ ſic:[a] quia territorium dicitur à terrēdo: & ſic, quia illum locum terret ibi,ideo &c.

1 ☞ *An interrogatus ſi debet iurare, reſpondeat quòd nō: ſi debeat decem,an dicatur deierare.*

Verbum. Vide gl.quæ incipit, cā tollēdæ dubitatiōis,&c.

1 †An ille,qui negat in iudicio interrogatus, ſ.an debeat viginti, negat, & debet decē,an ille dicat deierare? Et credo q̄ ſic: quia in iudicio interrogat[9] nō ſolū de vniuerſalib[9] debet rñdere:ſed etiā d̄ qualibet eius parte. Vltimo glo.dicit,quod commune eſt,meum eſt,& c.dic vt per Dy. in c.quod oēs tangit.extra,de reg.lib.vj.

1 ☞ *Confeſſus delictum,non appellat à pœna arguendo iniquitatem iuris.*

2 *Executio ſententiæ capitalis,quòd non poſſit fieri intra decem dies,qui dantur ad appellandum.*

3 *Pœna,ſi delinquēs decedit intra decem dies,qui dantur ad appellandum,quando tranſeat ad hæredes.*

4 *Magiſtratus maior,maiores mulctas imponit,minor minores.*

5 *Delegatus mulctā imponit,ſi ei hoc eſt ſpecialiter cōmiſſum.*

6 *Arbiter,an poſſit mulctam imponere? remiſſiue.*

7 *Stante ſtatuto,quòd pro furto poſſit iudex imponere pœnā, vel habeat arbitrium:ſi condemnat.quando ſit pœna: & quando mulcta.*

8 *Poteſtas qui habet arbitrium condemnandi,ſi pro uili percuſſione me condemnat in ducenta,poſſum appellare: & iudex appellationis ad congruum modum reducit.*

9 *Iudex in extraordinarijs dicitur excedere,quandomodum excedit.*

b SI qua poena. Oppo.[b] dicitur hic, q̄ a pœna nō pōt appellari.cōtra. ſ. de his qui no.infa.l.furti.in prin.dicunt q̄dam q̄ aliud in publicis,& aliud in priuatis. Iſtud eſt truffa,ppter l.nō tātū.ſ.de appel. Alij q̄ ab executione nō appellatur. Truffa eſt,per l.ab executore.ſ.de appel. Alia ſo.eſt,†& bona,q̄ a pœna nō appellatur,quādo eſt cōfeſſus delictū,[c] & vult appellare arguendo iniquitatē iuris, q̄ nimis grauauit eū:tūc nō poteſt, ſed ab iniquitate iudicis ſic.& ſecundū hoc Paulus debuiſſet reprehendi,nō Labeo.Et iſtam omnes doct.cōiter tenēt,& eſt vera in ſe: ſed propterea non habes intellectū huius legis:qa nulla eſſet differētia inter mulctā & pœnā.& ſic Paulus nō videt bene rñdiſſe.qd nō eſt veriſimile.Gul.de Cu.†in l.addictos.C.de epiſ.audi.tenuit, q̄ in cā capitali,pōt fieri executio intra decē dies: licet poſsit appellari.Si illa opin. eſt vera, habes caſum hic,q̄ in pœnis nō eſt ,puocatio,hoc eſt,ius prouocādi nō impedit executionē.& hoc innuit text.ibi,q̄ de pœna prouocatio nō eſt.ſimulatq; eſt,&c. Sed iſtā lect.nō tenui in l.j.ſ.nil noua.ap.pē. & gl.tangit in l.q vltimo.ſ.de pœ. Quid ergo†voluit dicere Pau. R.ñ. nō vult aliud dicere,niſi illud qd gl.format in l.ex iudiciorū.ſ.de accuſa.ſi intra decēniū moriat[d] delinquēs,[d] trāſit pœna ad hæredē:qa ſtatim debet. Doc.vltra.reprehēdunt iſtā gl. Sed debet diſtingui illa opi.p iſtā legē q̄ qñ decedit ille q̄ eſt dānatus ad pœnā intra decem dies trāſmittit ad hæredes: qa ſtatim debet: ſed mulcta nō, niſi trāſacto decēnio,& ideo non tranſiret ad hæredē. Et iſtas duas lectu.do ego,& iſta lex facit an ab iniquitate legis poſsit appellari. dixi vobis in l.fin.ſ.de ap.re. †Dicit hic,q̄ mulcta ita demū debet, ſi imponit ab eo qui pōt.& ſic oīs iudex imponere nō pōt. Cōtra.ſ.ſi qs ius di.nō ob.l.j.Breuiter. qdā ſunt magiſtratus maiores: & pñt īponere[e] maiores mulctas, & in magnis negotijs:vt hic,& l.maiores. C. de mō mul. Minores pñt maiores imponere, nō magnas:vt l.defenſores.C.de def. ci. paruas ſic:vt l.j.ſ.ſi qs jus di.nō ob. Iudex † delegatus nō pōt imponere,niſi ſit ſibi cōmiſſum:vt aliud eſt fraus.ſ.eo.l.ij.in fi.ſ.de iudi. An†arbiter poſsit imponere? Dic vt in l.nō ex oībus.ſ.de ar. Opp.q̄ mulcta eſt limitata:vt l.eos.C.de modo mul. Gl. huius cōtrarij timore dicit quædā verba, quæ vide,& incipit,qñq̄ lex,& ſcdm iſtā gl.potuit verū dicere Labeo,& ſcire quid eſt pœna,& quid eſt mulcta,eſt bonū ſcire ppter puocationē. †Quæro, ſtatutū dicit,q̄ p furto iudex poſsit īponere pœnā,vel habeat arbitriū:ſi condēnet, an eſt mulcta,vel pœna? Et iſta glo.vī dicere q̄ mulcta:vbi non eſt certa.dico, ſi Ptās habet arbitriū in re,& in perſona: tūc nō eſt mulcta ſed pœna:qa mulcta ſemp pecuniaria eſt. Et ideo ſi pōt eſſe corporalis[f] iſtud arbitriū non eſt mulcta:vt l.aliud. §. inter mulctā.ſ.eo.ſi pōt ſolū pœnā pecuniariā imponere, tūc ēt eſt pœna: qa pœna delictorum,coercitio ſiue ſit certa,ſiue nō,cū pro delicto imponitur,ſemp eſt pœna:& q̄ iudex declarat,eſt l.ſanctio legū. ſ.de pœn.mulcta enim eſt cuiuſdā delicti ſpecialis pœna,quaſi ex proprio motu iudicis ꝓcedat:vt l.aliud.§.inter.ſ.eo.vt ſi iudex punit eū,qui nimis cridauit corā eo, vel nō obediuit præcepto ſuo. Sed furtū eſt delictū cōe omnibus. & ideo illud qd gl.hic dicit,q̄ in l.ſi quis reū.ſ.de cur. reo. eſt mulcta,& nō pœna.ſed in alio dicit,q̄ in l.aliud.§.intereſt mulcta.& bene,vt ibi patet. †Vltimo ego[g] formo[h] vnā q. Poteſtas habet arbitriū puniendi me,p vilt percuſsione cōdemnauit me in ducentis libris:poſſum ne appellare,quia male arbitratus eſt? & hic eſt gl.q̄ incipit,imo cōtra ibi. Tu dic tertio,&c & ſic vide p iſtā glo. q̄ poſsit iudex appellationis ad cōgruum modū reducere.Sed†qñ in pœnis extraordinarijs dicitur iudex excedere. Dic qñ excedit modū,qd verū eſt:vt l.qd ergo.§. pœna grauior.de his qui no.infa.& in l.hodie.ſ.de pœ.& in qualibet earum nota.

De regulis iuris. Rubrica.

Quia nō eſt nouū,vt quibuſdā ſpecialiter enumeratis, & declaratis, generalis regula ponatur:vt l.ſi ſeruuus ſeruum. §. inqt lex.ſ.ad legē Aquil.ideo hic iuriſcōſultus,quia ſ.poſuit de iure ciuili, & iure prætorio,nunc ſubijcit illorum regulas.

1 ☞ *Regula ſumitur duobus modis.*

2 *Regula conſtituitur per uerba uniuerſalia:item per uerba indefinita.*

3 *Indefinita,quod æquipolleat uniuerſali, an ſit ex proprio ſignificato, uel interpretatione.*

4 *Regula per adiectiua qualiter conſtituatur.*

5 *Regula, an faciat ius, & quando fit ius.*

6 *Exceptio quantum ad uerba eſt de regula:ſed quantum ad diſpoſitionem iuris, non.*

quid.& ibi an Poteſtates terrarum poſſint mulctare, Ad q̄ facit qd dixi in l.imperiū.ī. de iuriſ.omniu.& vide qd notat idē Spe.in tit.de cōcumacia. p totū. & Hoſti.ī ſum.de mulcta.& notat pulchre Bal.in l.ij.ī fi.ī.de iudi.Et adde,q̄ nō poteſt iudex mulctādo pœnā quadrupli excedere:niſi ſit a iure expreſſum. xvij.q. iij.c.quiſquis. in gl. ¶ Eſſe corporalis. Quādo poteſtas habeat arbitrium in ære,& in perſona,vide qd notat Bart.in d.l.data opera. xvij. col. C.q accu.& gl. in authen. de armis. qd pœna æris,& perſonę,nō poteſt in pactū deduci, ſecundū Bal. in Spec.in x.q. de execu.rei iudi.

g ¶ Vltimo ego. An poſsit appellari ab his quæ depēdēt ab arbitrio iudicis: adde quæ habent in l.j. C.ſi ſe in inte.reſti.p Ro.l.admonendi.circa finem. per vnam char. vel duas ī. de iureiurā.& pro hoc, quia etiā in arbitris pōt dolus committi per iudicē: vt refert Bal.ī l.ſi. fugitiui.de ſer.fug.Et iſtis adde Imo.in l. publicorū. in ij.chart.de publi. iudic.& q̄ dixi poſt Bar.in l. qd iuſsit.in iij.& iiij.col.de re iudic.& qd no.Bal.in l.qcumq̄.de ſer.fugi. in vj. col.allegādo l. qui poſthumos. ad Syl.& eſt dictū Inn. in c. fi.in vltri.col. de ſer.& adde qd not. Bal.in l.j.qūo & qñ iud.& in c.j. de mil. vaſ.qui contu.eſt.& ſi nō vult pœna diſpenſari,non pōt appellari:vide gl.in c. qd ſup his.de accu. & glo.in c.j.de dila. juncta l. j. de dona. Moder.in c.fi. de eo qui fur.ordi.ſuſce.& vide gl.in c. cupientes.§.qd ſi pro ſcdo. in ver. priuatos. de elec.in in vj.q̄. vult, q̄ liceat a ſentētia iuris non appelletur.p iſtum tex.nihilo minus appellari pōt a declaratione iuris, quam facit ſuper eo q̄ qs incidit in pœnā iuris. & ſequitur hoc Abb. in c. pueniit. de appella.et hāc gl.hic alleg. Bart.in l.j.§.fi.in fin.ī.de appel. & adde Barto. in l.j.in finalib. verbis.ī.de leg.ij.& ibi habes.

5 POMATES.

h ¶ Vltimo ego formo. Vide Feli. in c. ex literis. col. xj. ad mediū. de conſti. & Alex.in l.j.col. vj.ī.

Exceptio

Universidad de Deusto

de leg.ij.et cõsi.cxl. co.ij.ad fi.vol.ij.et cõsil.cvj.co.ij.vo.iij.vbi tenet q̃ per hæc verba Bar.hic, q̃ vbi aliquid cõmittitur adiuncto iudice, q̃ ab eius sententia appellari possit.vid omnino ad hoc pulchre in tract.de syndi.char.vij.ca. an si potestas.

a ¶ An indefinita æquipolleat vniuersali, adde Iac.de Bel.in l. si necessarias.§.si annua.de pig.act.et vide Dynũ in ,pœ. vj.

b ¶ Quero. Et ista fũt Iaco.Butr.l.j.ĩ.de legalias est in l.in his.e. tit.et ibi. Bar.

POMATES.

c ¶ Quæro an exceptio. Vide ad hæc Ro.consi.cvij.et cc.exxxvij.col.ij.nota tamẽ q̃ Lappus & Gemi.in c.qui ad agendũ.in vj.de procur.videtur velle oppositũ.dicũt enim i. pii:pone q̃ quis constituit aliquẽ procuratorẽ generalẽ præterquã ad restituendũ in integrũ.Certe ipse videtur propter hoc cõstitutus ad alios omnes casus, in quibus mãdatũ spãle requiritur, quod alias non fuisset nisi talis foret adiecta exceptio.Et istã decisionẽ sequitur Imo.ĩ l.ij.i.a qui.app. non licet et Alex.in l.fi. ĩ.qd quisque iuris. cõtra gl.ab iuet ,p cõfirmatione. facit qd̃ no.Bal.in c.j.bene ĩtuenti in ij.colũ. per quos fi.inuest.d quo Franc.de Are.in cõ. viij.incip.abunde.in j.et vl.col.vbi per illam Bal.decisionem decidit bonũ casum de quo dic vt ibi ,p eum & vide Alex.ĩ. consi.lix.vol.j.colũ. pe.Et certe text. in d.c.qui ad nihil probare videtur, q̃ ibi sint duæ exceptiões. et imo fortassis melius allegetur qd̃ vna exceptio nõ facit quod ,p eã ab alia, q̃ etiã tacite ex mente veniret,videatur receisum.et Alex.cõsi. xxxix.co.iij.vol.iiij. et consi.lxiiij.in j.colum.vol.iiij.et consi. lxxxvj.co.ij.co. vo. Federi. cxxxiij. & lxiij.col.vij.

POMATES.

d ¶ Vtrum exceptio. Vide Bart.in l. Lucius.§.pluribus.ĩ.ad Trebell.vide Imo. consilio lxxxiiij. vide etiam Panor.consilio lxij.in ij.dubio columna.v.lib.ij.& Fel.in cap.ij.colum. xix.in princi. de rescrip.et in capitu. ex parte.colum.v. volu.ij.et consi.hij. co. v.& cõsi.lix.col.vj

7 *Exceptio, non declarat regulam, ut plura comprehendat quam sua natura sit.*

LEX I.

REgula. Glo.nostra diuiditur in quatuor partes et bene. Sumamus primã partẽ, dicitur q̃ regula est, quæ rem, &c. Cõtra istud opp. et videtur, q̃ quælibet lex debet dici regula: vt l.ij.ś.de
1 leg. Huius cõtrarij † timore scias, q̃ ibi istud verbũ regula, sumitur duobus modis. Vno modo regula quæ regit, et ordinẽ dat, vt regula fratrũ Minorũ: et in scriptoribus q̃ habẽt regulas, quædãt ordinẽ scribẽdi. et hoc mõ accipitur in omni lege quæ regit, et dat ordinẽ viuendi: et alio
2 mõ sumitur, vt hic. † Secũdo mõ ,pcedo: q̃ro, qualiter cõstituatur regula. Et debes scire, q̃ quædã sunt signa vniuersalia, quędam indefinita: quædã adiectiua. Vniuersalia sunt, vt oĩs et nullus, semp et nũquã ,p̃ ista signa regulæ fiũt ,p diuersas partes huius tit. vt l.oĩs hæreditas. et l.oĩa sere. et l.nihil tã naturale. et l.nũquã. et l.semp.j.e. Secundo mõ, ,p verba indefinita, qñ ponitur terminus cõis sine signo, vt hõ, fœmina, quia nõ magis de vno quã de alio ẽ sermo, et per ista fiũt regulæ in isto titulo.
3 † Pro hoc quærit. Dy. extra, eo. in rub. li. vj. an indefinita æquipolleat vniuersali? & dic, vt ibi dicã in l.si pluribus.ś.de l. ij. & ibi late pono. Sed an indefinita[a] æquipolleat vniuersali ex interpretatione, vel ,pprio significato. Et vr̃ quod de interpretatione: vt leg. si seruit. supra de ser. vrb.præ. Sed quicquid sit, domini, dico q̃ siue in lege, siue in statuto, siue sit materia odiosa: siue fauorabilis, habet locum ex-
4 tensio: sed quia nõ est rõ, quare magis ad vnũ quã ad aliũ referatur: refertur ad oẽs: vt l.j.C.de lib.præte.et posui in l. oẽs populi oĩa ista. Mõ nõ vides, q̃ aliqua regula ad aliã referatur: vt est in alijs legibus, q̃ semp ad alia referũtur: vt l.nepos. Proculo.ś.ti.j.et interdicta, quæ sunt scripta ĩter duos. Quædam fit per adiectiua †, vt j.eo.l.eius est nolle. vt ,p quis vel ,p q̃, quæ non faciunt particularẽ, vel vniuersalẽ, vt ,pcedẽs: et in dubio æquipollet indefinitæ et determinatur termino cõi, vt est ei nolle. ś.hoĩs. et vide gl.q̃ incipit, quatuor. Nota ibi sed qualiter. et ibi dũ dicit j.e.l.vbi et melius j.e.l.nũquã. et l.oĩs, § nũquã. et illd̃ vbi nõ ẽ aduerbiũ loci. Iac.de Are.et tenemẽti loco aũt vniuersaliter, &c. Quæro: q̃
5 est ,ptãs regulæ? Iurisc̃õsultus rñdet, q̃ ex regula fiat ius. est ne hoc verũ? et glo. dicit qd̃ facit ius &c. vt in gl. et gl.bñ dicit, quę vr̃ dicere qd̃ regula facit ius in casibus iure nõ statutis, vt statutũ est in insula maris qd̃ nullus in bõis ẽ, & tũc si est casus similis, regula facit ius in illo nõ determinato, Dy. extra.e.op.de l.j.ś.de reg.Ca. et dicit. qñq; regula fit de legib*, et statutis, et tũc regula facit ius: vt l.j.ś.de reg.ca do. Io. an. dicit cõtra Dy. ,p istũ tex. Nõ obstat l.j. supra de reg.Ca. qa ibi ẽ regula ,p se nõ iuris sed Dy habet casũ ,p se, in l. cũ legato. supra quãdo di.le.ce. et sic cõtra do. Io. An. sed vterque põt saluari, qa ,p istã rubricam nõ curo, cũ possit legi trãsitiue de reg.iur. hoc ẽ, de eo iure, qd̃ est regula, vt l.j.C. d cõd.ĩde. et l.j.C.de cõd.ob cau. et põt dici regula iuris q̃ est ista, & sic trãsitiue. & credo do. Io. An. dicere verũ in istis regulis q̃ hic ponunt, per istũ tex. Nõ obstat ista regula Cat. quia debet dici regula iuris, hoc est, regula quæ est ius. & sic intelligo trãsitiue: vt l. cũ legato. ś. qñ dies leg. fateor q̃ faciat ius: sed nulla est quæ non habeat materiã pręcedentẽ, seu materiã iuris antiqui, licet modo non sic. & ideo dicit regula iuris. i. ius qd̃ est regula. Quæro, quid sit officiũ regulę? Et opi. est inter Io. And. & Pla. tene opi. do. Pla. quã sequitur Dy.
b & glo. Quæro[b] an † exceptio[c] sit de re-
6 gula: & in hoc est discordia inter glos. Et
c quidã dicũt q̃ sic, & quidã q̃ nõ. Tu dic, & istud est verũ, q̃ quantũ ad verba exceptio est de regula: sed quantũ ad iuris dis-
7 positionẽ, non. Quæro, vtrũ exceptio[d]
d declaret regulam comprehendere plura, quã sui natura sit. Et Oldr. allegat q̃ non, l.generali.ś.vsum.de vsufru.leg.

LEX II.

FOeminæ. Opp.C. de mu. & in quo loco. l. j. Solue. fateor, subeunt munera realia, non personalia. Opp. de l. fœminæ.ś.de senato. Solu. Quædam sunt munera mere realia: & ista subit mulier: vt l.j. C. de mulie. & in quo loco. Quædã imponuntur ,p sonæ pro rebus: ista subit mulier: vt l.rescripto.§.fin.ś.de mu. & ho. & no. in l.j.C.de mul. & in quo loco. Quædã sunt dignitates. & officia mere personalia: & tũc quoddã est officiũ publicũ authoritate, & vtilitate, sine administratione: & potest mulier subire: vt l. fœminæ.ś. de senato. Itẽ põt habere ex rescripto principis vt l.imperialis. C.de nupt. Dignitatẽ vero cũ
e administratiõe[e] põt habere in duobus ca-
f sibus: puta si Princeps cõcesserit, [f] dicẽdo nõ obstante tali lege & cõsuetudine. alias secus: vt l.fi.C.de arbi. Quoddam est officium publicũ authoritate, sed vtilitate priuatũ: & istud regulariter mulier subire nõ potest: vt l.fi.ś.de tutel. & fallit hoc C.qñ mu.tu.offic.fun.po. per totũ. Fallit etiã in l.j.in fi.ś.de postulan. Quoddã est priuatũ authoritate & vtilitate: vt est procurator: & tũc aut est explicandũ in iudicio, & mulier nõ põt subire pro alio: ar.l. alienã. C.de procur. Fallit in casu ś.de ,pcu.l. fœminas. Si vero est explicandũ extra iudiciũ: & tunc mulier põt: vt l.iij.§.j.ś.de nego.gest. Fallit in fideiussione: vt ś.ad Velleia.
g per totũ. quia fideiussor non põt esse. Quæro, an mulier[g] posset esse executrix in testamẽto. Ex prędictis apparet qd̃ est officiũ priuatũ vtilitate, & authoritate: & tunc si est explicadũ in iudicio, non põt, vt l.alienam. C.de procu. Aut est explicandum extra iudicium: & põt: vt l.iij.§.j.ś.de nego.gest. Facit l.cum pater.§.hæreditatem. & §.filius.ś.de leg.ij. Nisi fauore defunctorum simpliciter dicas quod potest esse. & dixi ś.de ali. & cibaria leg. l.à filio. in princip.

LEX III.

FIus est nolle. Opp.ś.de bono.pos. l.tutor. Solue vt in gl. in fi. quia eius est nolle, cuius est velle. ś. iure suo, secus econtra: eius est velle, cuius est nolle. ś. iure alieno. Et facit l.ait prætor. ś. de iure deli. Tenementi. ś. dicta.

I Nnegotiis. Tenementi glo. quæ est hic. & dicã vobis in l.ij § volũtatẽ. ś.solu.mat.

Causa testati, quod trahit ad se causam intestati.

h IVs nostrum [h] Opp.de l.circa.ś.de inoff.test. Sol nõ potest esse pro parte te

ro. volu. & cõsi. ix & secol.x.iiij.vo.ij

POMATES.

e ¶ Cum administratione. Vide ad hæc Alex. consi.j.col.vj. vol. v. & Anto. de Caua. in tract. de instru. execut. q.ij. & Car. consi.xvij. col. fi. & xxviij.col.j. & Anch. in rub. extra eo.lib.vj. colũ.iij. & col.ij. & Panor. in c. cum dilecta. in ij.co. in versi. item not. de confir. vti. vel inuti. & Alex. cõsil.cxxv. col.ij. ad fi.vol.ij. & consi.cxlj.col.iij. eo. vol. & Beueri. in reperi. l. omnes populi. chart. xxvij.col.ij. & duabus sequẽ. de iust. & iure.

f ¶ Princeps concesserit. Adde bonũ tex. in c.dilecti filij. de arbi. & c.significauit. de reseri. De materia in c.dilecta. de maio. & obed. & in c.nouit. de pœniten. & remis. Bart. in l.j. C. de muli. & in quo loco. lib.x. & glo. in auth. de iudic. ś. fedebũt. & Bar. hic.

POMATES

g ¶ Quæro an mulier. Vide Bald. in l. id quod. C. de episc. & cle. & Ange. in l. fœminas. ĩ. de procu. & vide text. & glo. & ibi doc. in c. cũ dilecta. de cõfir. vti. vel inuti. & Feli. c. cum I. & A. colũ. ij. de re iudic. ad l. fœminæ. etiã vide Alex. consil. j. colũ. vj. volu. v. vbi ponit an iurisdictio transeat in fœminã. & cõsi. xxiiij. eod. volu. v.

h ¶ Ius nostrum. Et ad hanc legem vide Bal. in l.j. in princip. C. de indi. vidui. Et quid in testamento ap pias causas, vide Bal. post Bart. in l.j. in pe. colũ. C. de sacrosan. eccle.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secunda Bartoli ſuper Digeſto nouo.

a ¶ L.pe. Et Bal. in l.j. in pen. col. de ſecun. nup. & ibi vide limitata ad hanc regulā.

b ¶ Semper in obſcuris. Vid Azo. i ſum. de reb. dub.

c ¶ Secūdū naturam. Hāc regulā no. limita nō habere locū in reſtitutione dotis facta vxori, ſecūdum Bart. in l. ſi cōſtante. in v. q. iiij. q. princ. ī. ſolu. mat. Et vide ad materiā Bar. in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. de verb. oblig.

d ¶ Non videt. Et no. Bart. in l. ſi vnus. §. pactus. in vlti. colū. de pact.

e ¶ Qui cum alio. Et hic habes gloſ. quod contrahens cū minore præſumatur eum ſcire minorē. de quo ſ l. ſi Titius & Seia. ī. de fideiuſſo.

f ¶ Debito pueniēti. Et adde quæ habent i l.j. & ij. C. ſi aduersus vendi. pigno.

g ¶ Nuptias. vide Innocen. in c.j. de præſump. i c.j. de deſpō. impu. i nouel. & Cano. i c. tuæ. de ſpō. & Bal. in l. ad recogno. C. de inge. manu. & Imo. in l. ex facto. in prin. ī. de vul. & pupil. Et an requrat traductio ad domū per glo. hic, & Bar. in l. ſi cui fuerit. de cōdi. & demonſt. & ibi vide oīno Imo. & Ang. in l.j. ī. de quæſtio.

ſtatus, & pro parte inteſtatus, ſ. ab initio: ex poſtfacto ſic. †Quæro, vtrum cauſa teſtati, trahat ad ſe cauſam ītestari? vel ecōtra. Et q̄ trahat cauſa teſtati ad ſe cauſam inteſtati, eſt caſus in l.j. §. ſi ex fundo. ī. de hære. inſti. ecōtra videtur l. pe.[a] ī. de iniuſt. teſta. dicam ibi.

b **Semper ī obſcuris.**[b] Oppo. j. eo. l. ſemper in ſtipulatio. Solue vt in gloſſ. Dic circa hanc legem, vt no. per Dy. in c. in obſcuris. extra de re. iu. li. vj. & in c. inſpicimus. eo. ti. in prin.

1 *Contrariorum eſt eadem diſciplina.*

c **Secundū naturam.**[c] Opp. inſtit. de legi. paren. tu. Gloſ. dicit ibi ꝓpter ſexū. & vult dicere gl. Aut eſt eadem ratio concedendi cōmoda, quæ eſt cōcedendi incommoda: & procedit regula. Et ex glo. colligitur, quod contrariorum †eadem eſt diſciplina. Dic per Dyn. in c. qui ſentit onus. extra. eo. li. vj. vbi examinat clare iſtam glo.

1 *Commune quod eſt, quòd ſit meum ex interpretatione, non verè.*

ID quod noſtrum. Opp. de l. ij. ī. de cōdi. inſti. l.j. C. q teſta. face. poſ. quod no. in l. pupil. §. fi. ī. ti. j. Glo. ſoluit, & not. †quod cōmune eſt, meū eſt. hoc eſt verū ex interpretatione, nō vere. Et ad hoc eſt l. illud. de rit. nup. Sed an illud ſit verum, quod cōmune eſt, meū eſt: dixi in l. ſerui electione. §.j. ī. de leg. j.

IN teſtamentis. Vide gloſ. quæ incipit, plenius in teſtamētis. ibi. l.j. §. ſed hoc eſt falſum. Idem in venditione, quod in legato: vt l. ſi cui. §.j. & l. ſeruum. §.j ī. de lega. j. Item ibi. l. ſi mihi & tibi. §.j. ī. de lega. j. ſed hoc eſt falſum. Dic, & melius, vt nota. in d. §. hæres. & ī. de publi. l. Imperatores. Item ibi. l. ab omnibus. §.j. & hoc non eſt verum, quia eſſet contra regulam Cato. Dic vt no. in l. id quod. ī. de lega. j. in j. charta.

d **NOn uidetur.**[d] Allego iſtam legem, q̄ qui exceptione remouetur, eſt per fictionem: vt dico. l. ſi is qui pro emptore. ſupra de vſucapio. Barto.

1 *Dies quando eſt incerta, cedit dies obligationis, ſed non venit.*

IN omnibus. Iſtam materiam examinaui in l. ita ſtipulatus. ī. de verb. oblig. & tene menti iſtam gl. †quod ſi eſt dies incerta, cedit dies obligationis, ſed non venit. Sed gl. videtur ſentire contrarium, & male, in l.j. C. vt actio. ab hære. & contra, hære. inci. dixi in d. l. ita ſtipulatus.

QVæ legata. Plene de hoc in l. ſi vxor. C. de cōdi. inſer. Et dixi in l. quidam cū filium. §. fi. & l. ſi filius ī. de verb. obli. & in l. fi. ī. de ſtip. ſer.

e **QVicumalio.**[e] Glo. ponit exemplum de ſoluēte pupillo: nec ꝓbatur illud exēplum lege. ſed contra eſt l. quod ſi forte. §. fi. ī. de ſol. No. ergo, quod iſta regula facit regulam contra illam quæ eſt de iure antiquo: regula non facit ius contra ius antiquum: vt l.j. ī. eo. Qualiter ponemus caſum, habuiſtis in l.j. & l. apud Iulianum. ī. ex quibus cau. in poſ. ea. q̄ non poteſt fieri venditio pro debito

f prouenienti[f] a pupillo, ſed à defuncto ſic. Ponit gl. aliter caſum ibi in glo. pone elegantiſsime.

NOn debet. Dic vt no. per Dy. in c. cui licet, extra, eo. lib. vj.

N perſonam.

GEneraliter. Gloſſ. ſimilem habetis de verbo ad verbum. & latius ibi, in l. ſi videtis. C. de contrahen. emp. & ibi per Cynum.

COntractus quidam. Totam glo. quæ eſt hic, examinaui in l. quod Nerua. ī. de poſiti. quam repetij. & ideo dic vt ibi.

1 *Cui promiſi dare ſeruum ſub pœna: ſi non dedi pœna, & non intereſſe conſideratur.*

2 *Intereſſe quod ſit vnum, & non plura.*

1 **QVatenus.** †Quæro, promiſi dare ſeruum ſub pœna: non dedi: an intereſſe conſideretur, an pœna? Dic quod non, quia eſt intereſſe extra re, de quo non habetur reſpectus: vt l. ſi ſterilis. §. cum per venditorē. ī. de act. emp. & l. lul. in princip. Quæro, vtrum ſit vnum in

2 tereſſe, †vel plura. Et do. Iac. But. dicit, q̄ vnum, per iſtā legē, & eſt intereſſe ſingulare, quatenus ad perſonam referī. Dyn. in c. mora. extra de reg. iur. li. vj. aliter examinat. & gl. iij. l.j. in prin. C. de act. emp. & l.j. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt. & ibi per doct. & ibi dixi. & dicam ī. de act. emp. l.j.

PLus cautionis. Iſtam legem allegaui in l. prętoriæ. ī. de præto. ſtipu. an ille qui teneī ſatiſdare, liberetur dando pignora? et ibi dixi.

1 *Qui poteſt facere aliquid aliquo inuito, vigore ſui conſenſus: id facere poteſt & eo abſente.*

2 *Qui poteſt aliquid facere alio inuito propter defectum iuris in perſonam ipſius, quando illud facere poſſit eo inuito, vel eo præſente, vel abſente.*

QVi poteſt inuitis. Opp. primo de l. duo ex tribus. ī. de re iudi. & l. ſi in tres. ī. de arbi. Solu. dicit gl. illud eſt verum: quia præſentia ipſius poſſet alios trahere in contrariam ſententiam: ſed illud eſt nihil dicere: quia etiam alterius præſentia poſſet alium ad ſe trahere, etiam in contrariam ſententiā. Dicas ergo, Quan

1 doq̄ †ego poſſum aliquid facere inuito aliquo ex vigore ſui cōſenſus præcedentis: & tunc facere poſſum eo abſente. Ita loquitur C. debi. ven. pig. l.j. & ij. & in caſu gloſ. hic poſito primo. Et ratio eſt: quia quando ſemel conſenſit, ſemper durat cōſenſus:

2 vt l.j. §. prodeſt. ī. quo. leg. †Quādoq̄ poſſum facere alio inuito propter defectum iuris in perſonā ipſius: tunc aut ille alius erat talis, ad quem negotium non pertinebat: & tunc quod poſſum facere eo iuito, poſſum facere eo abſente: vt hic, et l. iiij. poſt princ. ī. de fideicō. lib. Si vero negotium ad alium aliquo modo pertinet: & tunc factū eo abſente, nō valet: ſed factū eo præſente & contradicente valet: vt l. duo ex tribus. præal. & l. de vno quoq̄. ī. de re iud. & l. ſi in tres. ī. de arbi. & l. nam ita diuus. ī. de adop. Fallit ſi certa forma ſit data negotijs: vt l. Titium, & Mæuiū. in princ. ī. de admi. tu. & l.j. §. ſi plures. ī. de exercito. & l. coram. de verb. ſignifi. Circa hoc autem aliter dixi in l. alio. ī. de alimen. & ciba. leg. in illa quæſtione, an hæres ſit requirendus.

1 *An quod non poteſt fieri per pactum, poſſit fieri per legem.*

HEc ex prætorio. Opp. de l. ſi tibi. §. quædā. C. de pac. Solu. Iſta intelligitur ſecundum illā, q̄ anteq̄ obligatio naſcat, pactum contra eam non valet. Quæro, an ſtatutum poſsit facere, q̄ ex tali facto teneatur in aliquo: vt puta quicunq̄ percuſſerit aliquem, ſoluat collectas. Dicit gl. q̄ ſic: quia licet pacto priuatorum non poſsit fieri: tamen per vniuerſitatem poſsit fieri. Et no.

1 †ad illud generale, quod non poteſt fieri per pactum, nec per legem: vt no. in glo. in rub. C. de decre. decu. Gl. eſt huic cōtraria. j. eo. l. neq̄ pignus. §. priuatorum. Ego ſolui in l. omnes populi. in illa quæſtione, quando ſtatutum poſſet fieri, &c. q̄ iſta ſolutio q̄ nō poteſt fieri per pactū ratione turpitudinis: nec ꝑ legē poteſt fieri. Hoc modo pōt intelligi gl. C. de decre. decu. in rub. & eſt etiā vnū decretū. viij. diſt. quæ contra mores. Si vero non poteſt per pactū fieri: quia contra publicam vtilitatem: tunc per legem poteſt fieri: quia Reſpublica poteſt derogare ſuæ publicæ vtilitati: non autem poteſt facere contra bonos mores.

QVod in initio. Hanc regulam examina prout not. per Dy. extra eo. c. non firmatur. lib. vj.

1 *Verborum ſolennitas, quòd non requiratur in contrahendis nuptijs.*

g **NVptias.**[g] Quæro, †an in nuptijs contrahendis requirantur verba. Quædam gl. eſt in prin.

1 l. cum notiſsimi. C. de præſcri. xxx. ąn. videtur dicere q̄ non

Universidad de Deusto Biblioteca

nō solum sufficiat cōsensus, sed etiā requirantur verba. Sed intellige, q̃ nō requirūtur verba, i. verborum solennitas, quia si aliter diceres nō posset fieri per aliū. quod est cōtra casum, extra, de procu. c. procurator. lib. vj. de rit. nup. l. mulierem. et l. in concubinatu. supra de concubi. Quærit gl. an possit contrahi subconditione. Habetis extra, de condi. app.

1 *Fictio non fingit, nisi super facto.*

VErum est. Ego allegaui istā legem in l. si is qui pro emptore. de vsucapio. contra illos, qui † dicunt q̃ fictio nō est super facto: imo dic, q̃ non fingitur nisi super facto. Et vide istā gl. quæ incipit, vendebas & c. ibi: licet quādoq̃ reputet lex. & c. dic plene vt ibi.

In eo quod. Vide per Dy. extra, eo. c. cum sint prtiū iura lib. vj.

1 *Quod actum sit tacitè, vel expressè, semper inspicitur.*
Domus si venditur, usque ad talem domum; an illa includatur, inspicitur quālitas pretij.
2 *Mos regionis inspicitur, quando non apparet quid sit actum.*
Venditio facta Mediolani de re existente Florentiæ, intelligitur de moneta Mediolanē si, et de eius mensura.
3 *Consuetudo loci, q̃ inspiciatur in contractibus.*

SEmper in stipulatio. Ista est nota. lex. † Primo inspicimus, id quod est actū, tacite vel expresse. Pone, vendidi tibi vnū librū pro decē florenis, nō dixi de qbus. certe īspicitur qd̄ est actū ex qualitate libri, et ex qualitate rei vēditæ p̃sumit̄ qd̄ est actū. Et vide gl. q̄ incipit, si stipulatus sū. interdū tacite agit̄, & c. tene mēti istū casū positū, qui facit ad
a multa: et dicit gratia exēpli. Pone, vēdo [a] tibi istā domū, vsq̃ ad talē domū pro cētū, an includat̄ illa domus: qa dixi vsq̃ ad
2 talē domū? et dic q̃ ex qualitate pretij præsumit̄. Sed dō no. † q̃ si nō apparet, qd̄ actū est, inspicit̄ mos regiōis. Pone, Florentiæ est talis cōsuetudo, q̃ qñ dico, volo tres libras in mercātia intelligit̄ tres florenos, q valēt xxviij. solidos. Itē in ciuitate ista vēdo tria brachia pāni lini, tūc intelligit̄ de maiori brachio,
b secdm morē regiōis [b], ī qua actum est. Et habes exēplū hic. ego existēs Perusij vēdo tibi vnū fūdum positū Eugubij p̃ cētū ī tali loco: de qua moneta ītelligit̄? Et certe de ista. Itē vēdo tibi trigīta modulos terræ positos Eugubij in tali loco: et certe tūc ītelligit̄ de modulis secdm qd̄ hic ītelligit̄ si secdm regionē, in qua est actū: vt hic ītelligitur secdm regionē, in qua cōtrahitur
c vt l. si fūdus. §. de eui. quātū ad forū ītelligitur [c] de loco in quē:
3 vt l. cōtraxisse. §. de act. et obl. † Quæro an in cōtractibus īspiciatur cōsuetudo? Et certe casus est hic, q̃ sic: licet sntia nō fue
d rit lata sup illa cōsuetudine. [d] hoc dixi in l. de qbus. §. de legib'. Et certe qd̄ cōsuetudo inspiciat̄: casus est hic. & l. si prius. §. j. §. de aqua plu. arc. et l. qd̄ si nolit. §. qa assidua. §. de ædil. edi. Itē inducebā ad q. ī multis partibus est cōsuetudo, q̃ stipulatur qs dotē sibi reddi, si decesserit sine liberis, vel cū liberis intra pupillarē ætatē, vnus nolebat hoc mō p̃mittere: dixi q̃ in hoc debet inspici cōsuetudo regiōis: sed cōsului illi, q habebat p̃mittere q̃ si ille, q petebat stipulationē sic cōcipi, induceret instrā in qbus eēt stipulatio illo mō, quo sibi volebat stipulari, q̃ tūc ipse, qui nō vult taliter promittere, inducat instrumētū, a quibus nō sic fit p̃missum: et tūc obtinebit, p̃ istā legem. in fi.

CVlpa est. Vide circa istam. regulā per Dy. extra de reg. iur. lib. vj. c. nō est sine culpa. & Guli. de. Cu. §. de iusti. et iur. l. vt vim.

NEmo qui. Vide gl. quæ facit ad illud qd̄ dixi tibi in l. ij. de pœ. quod ille q est laicus, & delinqt, et efficitur clericus, q̃ debet degradari et puniri.

FVriosi. Quæro, p̃digus nō habet cōsensū ad alienādū, sed ad acquirēdū: vt l. is cui. supra de verb. obl. Sed an ad delinquēdū habeat cōsensum, dixi tibi quod est gl. in l. si qs in tantum. C. vnde vi.

NOn debet. Dic vt no. [1] per Dy. extra c. nō licet. de regu. iur. lib. vj.

In re obscura Pone casum per ea quæ not. in l. cum quid. C. si cer. peta.

1 *Creditor, qui vult protestari debitori debitoris, cuius nomen est sibi hypothecatum, q̃ debitori non soluat: debet sibi ostendere instrumentum, & illud legere.*
2 *Reus condemnatur in expensis à tempore, quo constat eum non habere iustam causam ignorantiæ, secus est in actore.*

a ¶ Pone, vendo. Vide quod no. Ange. in l. quicquid adstringendæ. in princ. de ver. oblig.
b ¶ Morē regionis. Inspicit̄ mos regionis, vbi, id est, in qua actus fit. adde qd̄ not. Inno. in c. Raynutius. super glo. sorte. de testa.
c ↦ POMATES. ¶ Intelligitur. Vide Alexan. seq. consi. xxj. vol. ij. & xxxvij. vol. v. & declarantem &c.

QVi in alterius. Ista est not. lex. Recorderis de eo, quod dixi in l. j. §. de oper. no. nun. q̃ quando quis nūciat alteri debet, sic nūciare, vt sibi credatur: vt
1 puta † si volo [e] protestari debitori debitoris
e mei, q̃ sim creditor eius: q̃ eius nomen est mihi pignori obligatum: habeo ostendere sibi debitori instrumentum mei debiti. & legere, & dare sibi copiam, & postea protestari, q̃ hoc modo debeat fieri. Casus est hic cum glo. & in l. nomen. C. quę res pig. obl. pos. facit l. si quis inficiatus. §. depositi. & c. causam. extra de elec. in cle. circa fi. se-
2 cundum quod dicit glo. † Ego docui te
f vnam practicam Inno. victus victori [f] condemnat̄ in expensis: nisi habeat iustā causam litigandi. recepi libellum, & litem contestatus sum: & sumus in conclusione causæ, & tunc producis instrumentum, per quod declaras q̃ non habeo iustā causam ignorantiæ: & tunc certe ab illo tempore postea debeo in expēsis condēnari. Item post publicationē testiū, si ante habebā iustam causam ignorādi: & istud est verū in persona rei: vt l. si quis inficiatus. §. depositi. Sed secus in actore, qui debet esse certus antecq̃ agat: vt hac l. ī fi. Potest etiā ex parte actoris esse iusta causa: quia statim eo cognito debebat desistere: & releuabitur ab expensis: vt l. destitisse. §. de iudi. & l. eū quē temere. eo. tit. De ista materia dixi in l. cū filius. §. in hac. §. de ver. obl. vide p̃ Dy. extra eod. c. cū quis succedit in ius. de regu. iur. lib. vj.

NEmo ex his. Tene menti glos. quæ est
g hic. [g] & dixi vobis in l. nemo prohibetur. §. de excep. Et p̃ Dy. in c. nullus pluribus. extra, eo. lib. vj.

Quoties. Hic essent multa dicēda, adeo q̃ essent duę lectiones: nam hic venit examinanda tota materia cumulationis, quæ tractatur per Dyn. in c. nullus pluribus. dixi vobis in l. edita actio. §. de edendo.

h NEque pignus. [h] Istā legē examinaui in l. si aliquā rem. §. de acq. poss.

Priuatorum. Tene menti gloss. quæ est hic, quę cōcordat cum glo. quæ est in l. nec ex prætorio. §. eo. & ibi examinaui.

COnsilii. Dy. tractat in c. nullus ex cōsilio. extra, eo. lib. vj. & dixi in l. non solū. §. si mandato. §. de iniurijs.

1 *Venditio facta abirato cōtra cōsanguineos facta alicui illo calore quod non valeat, nisi probetur perseuerantia.*

i QVicquid. [i] Aliquis † iratus contra cōsanguineos suos vēdidit alicui illo calore militē coactū in c. nō est. xv. q. i. de iuramēto præstito ab irato, tex. in l. ij. C. ad l. Iul. maiesta. de confes. vide gl. in c. ex literis. de diuor. & l. si nō conuicij. de iniur. l. vnica. si quis impera. ma. l. famosi. ad l. Iul. maie. cōmotio itæ vitiū excludit calumniæ, id est, doli. ij. q. iij. §. notādum. et ij. xv. q. j. c. inebriauerūt. vltimo adde tex. & ij. q. iij. si quis iratus. Ro. no. cccxcj.

d ¶ Super illa consuetudine. Vide Alex. consil. cviij. col. fin. in ver. nec requirit. volu. ij. vbi dicit q̃ ad probandū talem obseruationē & cōsuetudinē sup cōtractu etiam nō requirit̄, q̃ p̃betur esse lapsum tantū tēpus, quod requirit̄ ad inducendū cōsuetudinē præscripti onis.
e ¶ Si volo. Add bar. in l. nō solū. §. morte. in xv. colū. cū seq. & qd̄ ibi dixi de oper. noui nun.
f ¶ Victus victori. Et vide Bar. in l. q̃ solidū. §. etiā. de leg. ij. & qd̄ no. Dy. in l. j. §. de alie. iu. muran. cau. facta. & Bart. omnino in l. ꝓperādū. §. siue autē. de iud. ibi vide Bal. in fi. in quadam addi. quæ incipit, vi de quædā. vbi ponit quid si aliquis habē iustā causam litigandi super tota eā, tū sup per vna exceptione nō. alle. Io. And. in c. vt p̃teritæ. de elect. ī §. nūc vero. habet̄ fr per Bar. in l. nō ignorat. C. de fru. & lit. expē. p̃ Bal. ī aut. generaliter. de episc. & cle. & ī l. terminato. de fruc. & lit. expen.
g ¶ Gl. quæ est hic. & de hac gl. in materia cumulationis vide Bal. in l. edita. ī xxv. eo. vtrū possit cumulari p̃scriptio & hypothecaria. C. d edē.
h ¶ Neq̃ pignus. Sed in materia pignorū, vide in l. ex sextāte. §. Latinus. ī. de excer. rei iudi.
i ¶ Quicqd. An quæ fiunt calore iracundiæ habeanē pro nō factis: vide plene in l. si nō conuicij. et ibi docto. C. de iniu. hic alle. in gl. Et de delicto commisso calore iracundiæ vide quæ habes post Bar. in l. lege Iulia. §. hodie. ī. ad l. Iul. repetun. Et de contractu ad pias causas vide xviij. q. iij. sunt qui opes. & de voto. & glo. in c. dudum. de conuer. cōiu. facit quia Deus solum correspicit. xviij. q. iij. c. si quid inuesti. facit doctrina Ioan. And. allegātis sanctum Tho. de voto. c. literarum. facit qa Deus nō vult

i ↦ POMATES. ¶ Quicquid. Vide aliquid per do. Præpo. in c. j. dist.

Universidad de Deusto Biblioteca

iij.& Fel.ī c.dilecti filij.col.viij.in versi. & pro intellectu.& col.seq.de except.Et an ira sit peccatū,vide Nicola.de Lyra Matth.vj.in glos.in verbo, reus erit gehennæ ignis.

a ¶Cuius per errorē. Hanc legē limita nō ,pcedere in eo,q sciēter soluit indebitū,p alio,quo casu nō reperit:vt no.Bal.in l. si per ignorantiā.C. de condi.indeb.vide tū ibi per eū,& in l. falsus. C. de furt. & ibi omnino Bart.itē limita vt no.p gl.& ibi Bal.in l.si militē. C.de cōdi.ob cau.& vide oīno Bar.in cōstituente sciēter plus debito.ī l.hactenus. §.fi.de cōstitu.pec.& regula procedit,vbi interuenit vera traditio: secus si ficta: vt not. Bar.in l.si rē aliquam.in fin.j.col. de acqui.pos.

b ¶Quo tutela. Vtrū nullis extāntibus propinquis pupillo succedat tutor,& excludat fiscum? glo.sing. hic tenet ꝙ sic:quam sequit Bal.in l.si qs filio.§.eius qui.de in iust.test.sed Bart.hic tenet cōtrariū per l. nutritorib.sed Bald. ī d.§.eius.dicit ꝙ ista lex potest intelligi ī simplici nutritore.secus vero in nutritore,q fuit tutor.hic dicit,& per Bal.in l.cū in eo.in fi.ī.de pact. & vide Bal.in l.fi.in v.col.vnde legi.& ī l.si qua. C.ad Orficia.& in d.l.nutritori.& ibi Barto.adde an starutū de successione disponēs,an videatur etiam disponere de tutela.Bald. consi.xj.lib.iiij.

c ¶Actus legitimi.vide Bal.in l.potuit.in viij.q.de iu.delib.& Imo.in l. gerit.ad fi. ī.de acqui.hære.

d ¶In ambiguis. No. Bal.ī l.ad exactionē. C.de dot.promis.

bona sua:& videtur,ꝙ non valeat,nisi probaretur postea perseuerantia. Ad hoc allegat ij.q.iij.c.si quis iratus.

Si aliquis vadit ad alium occidendum, teneor verbis non facto prohibere, & etiam facto accipiēdo salarium ab occidendo.

Si offendo te causa iuuandi extraneum, quod non teneor.

CVlpa caret. Gl.format hic vnā †quæstionē. Aliquis vadit ad occidendum alium,possum prohibere:& si nō facio,an tenear. Et dicit gl.ꝙ verbis debeo prohibere,& nō facto. Et vide glo.q̄ incipit,casus ponit & c.ī c.negligere.ij.q.viij.de hoc extra,eo.c.nō est sine culpa & per gl.& p Gul.in l.vt vim.ī.de iusti.& iur.Sed quid dicemus nos? de iure nostro habemus,ꝙ non debeo me interponere regulariter:& ꝓbat per l.j.§.si sibi.ī.ad Syl.& hoc probatur per rationē:si teneor te iuuare: ergo si recipere salariū turpiter facerē:vt l.pen.& vlti.ī.de condi.ob tur.sed habeo de iure ꝙ possum accipere salarium,vt te iuuē: vt l. metū.§.sed licet.ī.quod met.cau. Fallit in casibus,quando quis tenet denūciare:arg. l.ij.ī.de parrici.& illud verum ratione cōsanguinitatis,alias secus:vt habuistis not. in l.vtrū.eo.ti.ī.de parri.cū si.& l.quisquis. C.ad leg.Iul.maiest. †Quæro,qd si cā iuuādi extraneū offendo te,an possum.Gl. quæ est in l.vt vim.dicit ꝙ potest fieri:quia cōsideratur affectio: intelligo non solum affectionem consanguinitatis.sed societatis:vt l.apud Labeonem.§.tenet.ī.de iniur. Item quilibet extraneus: vt ī.de fur.l. si quis in seruitutē.si in rebus potest,multo magis ī persona.Et hoc fieri potest,maxime si facit mandato alterius: quia iuste seruit illi.Vidistis in l.iij.§.eum igitur.ī.de vi & vi ar.Pro hoc allego ī.vi bo.ra.l.prætor ait.§.si quis aduentu.ibi dum misericordiam inuocat,& c.sic quando aliquis clamauit,succurrite,aliquis pōt eum iuuare.

Contra præsentem,qui non vult litem contestari,potest procedi tanquam contra absentem.

NOn uidetur defendere. Not.istā legem ad q.aliquis est†præsens,& non vult litem contestari: an possit procedi contra eum tanq̄ cōtra absentem? Certe sic: vt hic,& glos.in auth. qui semel.C.quomodo & quando iudex. & l.quoties.§.prætor.ī.de noxali. Dixi in l.si finita.§.Iulianus.de dam.infect.

a CVius per errorem. [a]Istam legem examinaui.ī l.cum quis.C. de iur.& fact.igno.& ī.de condi.indebi.l.j.Item an ista talis donatio indigeat insinuatione. Glo.est in l.j.ī.de donatio. & ibi dixi.

N Emo plus. Dic vt not.per Dyn.in c.nemo potest plus.extra,eo.titu.lib.vj.

Vendens rem duobus successiuè,an puniatur.

NVllus uidetur. Hoc in dubio:secus si de mēte constaret: vt l.j.§.deniq; cum simi.ī.de aqua plu.arc. †Quærit glo.vendo rem vni:demum vendo alteri:puniorne,cum iure meo hoc faciam? vt j.dicam.& dixi super tex.quod est verum.si ex alio nō apparet dolus:sed per venditionem talis dolus comprehenditur.Vide gl.quæ incipit,consangui.ibi:vel dic eo ipso,&c.Et de hoc dixi in l.prætor edixit.§.j.ī.de iniur.

B Ona fides. Vide Dy.extra eo.c.bona fides.li.vj.

HAeredem eiusdem. Dic vt no.per Dy. in c.si qui in ius.extra,eod.lib.vj.

Ratihabitio,quòd pariat actionem negotiorum gestorum, & non mandati.

SEmper. Videtur†ꝙ ratihabitio pariat actionem mandati,quod est verum,sed parit actionem negotiorum gesto.& vide glo.quæ incipit,pone. dic vt no.per Dy.in c.ratihabitio.extra,eo.lib.vj.

Q Vi sine. Id est,sine dolo malo,& culpa: vt no.ī.si cer.pe.l.quod te.in fi.Bar.

Verbum fuerit,an potius sit trahendum ad futurum quam ad præteritū.ꝙ in futuro.

QVoties idem. In l.omnes populi.de iustit.& iur.allego istā legē, & dic,qn̄ꝙ idē sermo habet duas significationes,vnā propriam,& aliā impropriā:tūc stamus ꝓpriæ & nō impropriæ:& nō est casus hic.sed qn̄ habet duas significatiōes ꝓprias,tūc est casus hic, & stamus ei q̄ aptior est,vt hic,& dico in l.oēs populi. Quæro,dico,si qs fuerit exbānit? & c.qualiter accipiem? hic†verbū fuerit,cum verbum fuerit,possit trahi ad futurum & ad præteritum,quia reperitur in futuro & in pretérito.Certe in futuro accipitur quod aptius est,quia lex ad futura negotia,non ad præterita,trahitur.

I Nomnibus. Vide Dy.in c.priuilegium personale.extra,eo.ti.lib.vj.

Tutor an succedat nullis extantibus agnatis excluso fisco.

b QVo tutela. [b]Quæro, de qua tutela dicit hic.& dic vt in glo.& nota eam in fi.quam Dy.dicit alibi non reperiri.Sed contra istam glos.tenet Iac.de Are.& Oldra.sequendo eū per l.j.C.vnde vir & vxor. Quid dicemus? quidam dicūt ꝙ hic quæritur,an regula faciat ius,vel non.& dixi ī.eo.l.j.& ibi dicitur,ꝙ non facit ius. Sed arguamus:tutor habet ius in persona pupilli: vt Instit.de tutel.in princi.& l.j.ī.de tute.si habet ius in personam,debet succedere vt patronus liberto,qui habet ius in personam. Item socius succedit alij de societate:vt l.iij.& l.fin.C.de hære.decu.& societas habet ius in suum collegiatum:vt l.vlti.C.de iur.omnium iudi.

†In contrarium,credo glo.non bene dicere per legem nutritoribus.C.communia de succes.& de infan.expo.l.fi.Non obstat quod dicitur,habet ius in personam pupilli:quia illud non sequitur,cum ciuitas habeat ius in ciue suo: vt l.j.§.per hāc.ī.de rei ven.& tamen non succedit:vt l.j.C.de bo.vacan. Non obst. quod dicitur de societate:quia illud est ibi cōcessum:vt legibus illius ti.Non obstat quod dicitur de patrono quia facit libertū: de nihilo aliquid:sed in tutore nō sic.igitur ista glo.nō bene dicit:nisi intelligendo de legitima tutela.

N On debet. Dic,vt not.per Dy.in c.non debet aliquis.extra,eo.lib.vj.

c ACtus legitimi. [c]Ista est notabilis lex.& glo. addit aliquos actus. Dy.examinat istam legem extra, eo.c.actus legitimi.lib.vj.sed melius declarat R offre.in libellis suis in tit.de actio.confes.

d I N ambiguis.[d]

Non est nouum. Dy.extra,eod.c.actus legitimi. lib.vj.

NVlla. Vide Dy.extra,eod.c.non est in mora.lib.vj. & ego examinaui tibi in l.si pupillus.ī.de verborum oblig.

QVandiu. Opp.de l.si quis ita hæres instituatur.ī. de hæred.insti.Sol.aliud propter voluntatem testantis.

Notarius,quando possit corrigere errorem suum.

Mala latinitas non vitiat instrumentum.

Errorem circa indictionem notarius corrigit.

Defectus indictionis vitiat instrumentum.

Error in omissione diei.si notarius dicit se recordari,ab eo corrigi, & addi potest.

Notarius,qui errauit in appositione diei:quia vnam pro alia apposuit:talem errorē non corrigit,nisi de errore constet.

Instrumentum non vitiatur,si erratur in indictione: quia apposita non concordat cum annis Domini.

Si non apparet,an sit erratum in annis Domini,vel in indictione,præsumitur erratum in indictione.

Universidad de Deusto – Biblioteca

8 Notarius, quando est erratum in eo quod pertinet ad partẽ põt illud incõtinenti corrigere: alias nõ, nisi docto de errore.
9 Error notarij in scriptura aliena, probatur originali producto in propria, per ostensionem protocolli.
10 Protocollum quare magis dicatur principale, quã publicũ instrumentum.
11 Notarius quando est persona suspecta, non retinet penes se originale.
Argumentum à solitis est validum.
12 Error notarij potest etiã probari per testes.
13 Testes deponentes de errore notarij si dicũt aliter fuisse quã instrumentũ dicat: tunc notarius in pertinentibus ad eum potest corrigere: sed in his quæ pertinent ad partes non.
14 Error notarij põt probari per præsentes, & alios mediatores inter partes.
Error notarij quod possit probari per vnum testem, vltra ipsum notarium.
15 Item probatur error, per ipsos facientes.

a SI librarius. [a]Videas q error notarij non nocet: vt hic, & l.error. C. de testa.
1 & l.Imperator. ff. de sta.ho. †Sed de vno dubitaẽ, an possit corrigere errorẽ notarius? dic p Gul.de Cu.in l.Imperator. ff. de statu ho. & in Spe.in tit.de instr.edi. §.postremo. ver.sed nũquid cõfecto. Ia.de Bel.in auth.
b de equali.do. §.illud. Sed vos debetis scire[b] q i instrumẽto publico cõtinenẽ duo. Vnũ q spectat ad notariũ, s.anni Domini, indictio, & dies, & aliæ solennitates. Secundo
2 vero †cõtinetur substãtia cõtractus. Aut ergo est erratũ in eo q nõ reddit instrumẽtũ
c nullũ: vt mala Latinitas:[c] tũc non vitiat instrumentũ, vt l.Imperator. ff.de sta.hom. & põt per notariũ corrigi, in l.actorũ verba. ff.
3 de re iudic. Qñq est †erratũ in eo, ex quo instrm vitiatur: & tũc qñq cõstat q est erratũ: & in quo erratũ est. Exẽplũ in instrumento deficit indictio: & defectus indictio
d nis vitiat instrumentũ:[d] vt in auth.vt p̃po. no.Impera.in prin. & in auth.qui.mod.na. tu.effi.legi. §.cętũ vero. & extra, de fi.instru. c.inter dilectos. & ibi no. Isto casu, si apparet de errore, et in quo est erratũ, poterit corrigi iste error, ne scribentis error noceat partibus: vt l.si in nomine. & l.errore. C. de te-
4 sta. †Qñq constat q est erratũ: sed nõ cõstat in quo, vt qa fuisset omissa dies, & sic est erratũ: sed nõ cõstat de quo die est erratũ. & isto casu dico, q notario dicenti se re-
e cordari debet credi[e]. Probo sic: officiali creditur in officio sibi cõmisso: vt C. de exac.
f trib. l.apparitores. & l.si qs decurio.[f] C. de fal. & l.magis puto. §.ne tñ ff.de re.co. & de offi.pręse.vt l.j. §.cura carnis. & §.seq. maxime cũ hoc de die sit minimũ: q apparet, qa si testis de die nõ recordatur, nihilominus probat: vt l.testm. cũ glo. C. de testi. Et hoc
5 qñ est erratũ in omittendo. sed qñ †esset erratũ in ponendo: puta posuit vnũ diẽ, vel mensem, cũ deberet ponere alium. isto casu nõ poterit se corrigere, nisi de errore cõstet per testes: vel alijs modis: vt j.dicet. & l.quid adstringendę. ff. rñso. scdm vnã lec. ff. de ver.ob. & q ibi dixi. Itẽ quia functus est officio suo, sicut iudex: vt l.iudex de re iud. & sicut testis: vt j.dicã. sed hoc nõ põt dici, quando omisit diẽ: quia instrumentũ non valet: & sic nõ põt dici functus officio suo: vt l.qualem. ff.de arbi. & qd not.in l. iudex.
6 †Quandoq est erratum[g] alio modo ra-
g tione cuiusdam alterationis: vt dico, anno Domini, indictione tali: & non concordat cum annis Domini. hoc consuluit Dyn. & dixit, quod licet indictio vitiet contractum vt dixi: tamen si est posita, & erratum, non vitiatur instrumẽtum: vt l.quoties. ff. de hæ
7 re.insti. †Sed dubitatur in quo videtur erratum: vel in annis domini: vel in indictione. & dicit quod in indictione: quia dolus nõ præsumitur, nisi probetur: vt l. quoties. §. qui dolo. ff.de probatio. Modo si præsupponeres esse erratum in annis Domini, diceres esse erratum dolo, vel lata culpa: quia cõiter oẽs sciunt annos Dñi: vt l.latæ. & l. cedere diẽ. §.lata. ff.tit.j. Sed indictio nesciẽ ab oĩbus: ideo ita pbabilius p̃sumiẽ error. & credo Dy. verũ dicere. & iduco p eo gl. quæ est in l.si qs in fundi vocabulo. ff.de le. j. & l.pe. ff. de re.du. & hoc puto verũ, qcqd dicat gl.in d.c.inter dilectos. extra, de fide instru. Sed contra hoc facit: quia notarius, qui facit instrumenta contra formam iuris, punitur vt falsarius. l.iubemus. in fi.C.

a ¶ Si librarius. Vide q not. Iac. But. & bal. in l.ij. C. de erro.aduo. Et an, & qũo possit error emẽdari, & corrigi per notariũ: vtrũ notarius possit repetere vt permittatur radere, minuere, vel corrigere: vtrũ si vult de instrumẽto certiorari, an possit: vide bar.in l.fi.de tabu.exhib. & Bal.in l.fin. C.de fideiusso. & Spe.de instr.edi. §.instrm. ver.sed nũqd. & p d. Ant.i c.ex literis.de fid.instr. et Ang.in l. errore. C. de tes. vtrũ aũt iudex possit emẽdare notariũ, qui nõ bene fecit instrumẽtum, vt suppleat, & corrigat: vide bal.in l.ij. C.de fideic. lib. Et adde q notarius nihil põt addere in contractibus requirentibus scripturã: scdm Bal.in l.cõtractus.de fide instru. et in l.Gallus. §.idẽ credẽdũ.de lib. & posthu. & vide Cyn. & bal.in l.ambiguitates. C.de tes. et Imo. in l.j. §.finaũt. ff.de hęre.insti. & qd si probeẽ notarium aliter scripsisse q partes dixerũt: vtrũ præsumatur ex malitia an dolose. & rõne falsitatis in parte vitieẽ totũ: dic vt in ca.ad audientiã.de rescrip. in c.fraternitatis.de testi. & no. bal. in d. l.Imperator. ff.de sta.hom. & bar.in l.quoties.de hęre.insti. & q dixi in l.si qs obreperit.de fal. & ad pbãdũ errorẽ instrumento, vide glo. & q ibi dixi in l.cũ proponeretur.de leg.ij. & si notarius dicit se nõ fuisse rogatũ, & nõ recordatur, tamẽ testes pbãt rogatũ fuisse: cogatur scdm dicta testiũ facere instrumentum: ponit bal.in l.fi. C.de edẽ. in vlti.colũ. & p eũ rub.de fi.instr. in v. col. Io.And.de instr. edi. §.instrumẽtum. ver. & primo. sed pone. notarius omisit p errorẽ scribere confessionẽ, seu præceptũ guarẽtigiæ. modo pars vult probare p testes, qualiter notarius fuit rogatus d guarẽtigia: an possit? Certe nõ. gl. sing. i.c. si motu proprio.de pbẽ.in vj.in ver.expresse. Ex qua habes, q qñ aliquid de forma in instrumento defuit, nõ potest illud probari per probationem extrinsecam. Et ita tenet Bald.in quibusdã suis cõclusionibus. & adde quod Bald.de pa. Constã. quærit, an anni Domini, dies, mẽsis, & consul. sint ponẽda in fine instrumenti, an in principio? Et concludit q in principio: vbi etiã vide nũqd vitietur instrumẽtũ si nomẽ Imparatoris præpositũ nõ fuit, vel nõ intercessit tabellionis subscriptio, vel contrahentis: vel aliud defuit ex his, quæ debent interuenire? Et dixit q sic: quem vide. Sed quid si apponuntur solennitates: tamẽ erratur in vno: vtrũ tabellio possit propria authoritate emendare, si errauit in die, vel loci appositiõe? Rñ. si est q̃stio. sup die, cõsule, vel loco nõ põt emẽdare. Nã rasura caderet in loco, suspecto. Si aũt alibi, vbi nõ pẽdeẽ quæstio: tũc põt emẽdare, & radere verbũ erroneũ, & ponere verbũ verũ: prout legi. & no. C. de testa. l.si vnus. si autẽ non errauit in solennitate instrumenti, sed in qualitate facti: tũc postq instrumentũ est redactũ in archiuo publico, nihil sua authoritate mutare põt: sed debet facere errore cõperto de mandato iudicis: scdm Cy.no.in d.l.Imperator.de sta.homi. Vel dicti si est talis error q noceat, nõ põt emendari sine iussu iudicis: secus si non obsit parti: quia partis non interest: quia etiam sine tali emendatione valet instrumẽtum. C de test.l.ambiguitates. l.præposteri. & l.error illud cõstat quod aliæ sunt solennitates instrumenti: & aliæ negotij. not. ff.de edẽ.l.j. §.edictiones. in fin.glo. & vide omnino Bal.in titu.de pa.Constan.in ver. petitio. Sed quæro, vtrum quando notarius apponit diem, debeat dicere xj.die intrãte, siue exeunte Ianuario: dic, q olim apponebãt: vt de pac. Cõstan.in fin. Sed quid si nõ dicat? Rñdeo, si dicat die lunæ xj.Ianuarij: satis est. dicto titu. de pa.Constan.in fi. Sed si nõ apponat proprium nomẽ diei: pone, q testes dicũt q xj.die partes absuerũt. Rñde, q ista probatio testiũ nõ cõcludit de necessitate cõtra instrm: quæriẽ ergo vtrũ dicti testes reprobẽt instrm? Et videtur q nõ: qa sicut debemus saluare testes, ne falsum dicãt, ita & instrumẽtũ. Itẽ dicta testiũ debẽt interpretari in meliorẽ partẽ: vt no.Inn.in c.dudũ. el ij.de elect. Item cũ testes sint inducti ad pbãdũ, & nõ pbãt de necessitate debent interpretari contra producentem. c.in præsentia.de proba. ca.cum causam.de rescrip. c. fi.de cõdi.appo. nisi in causa fauorabili. ff.de manu.l.antepe. & in ca.ex literis.de proba. & de reg.iur. in ambiguis. In contrariũ videẽ: qa istud instrm scdm cõem vsum pbat de xj.die, intrante mense. Cũ ergo pbatio instrumenti reprobaẽ: ergo reprobatũ est instrumentũ. Nõ em ista est p̃sumptio: sed cõis intellectus vulgi. & iõ nõ obstat q no. ff.de pac.l.iurisgẽtiũ. §.q fere. et q no. Inn.i c.innotuit. de eo q fur ordi. susce. nõ em diciẽ incertũ. q certam semper habuit iterpretationẽ: ar. ff.de fi.instru.l.cũ de laniones. §.asinã. Vñ vt ista equiuocatio cesset in literis apostolicis. poniẽ per Nonas, Idus, & Calẽdas: vbi talis dubitatio incidere nõ potest. d. §.fi.de pa.Cõstan. & vide bald.in d.tit.in ver.die lunę xj.exeũte Ianuario. Sed an testes i instrumento debeãt poni in fine, vide Bal. & Odof.in d.ti.de pac. Constã. sup ver.cõtinetur. Adde, an notarius possit errorẽ corrigere, & quæ faciãt scripturã suspectã, bal.cõ.cxxxvij. li.v. Et an notarius qui errore omisit nomẽ Imperatoris, vel Papę, possit illud apponere, vide Ange. cõs.ccxxj. & qñ possit errorẽ suum corrigere, vide Pau. de cast.cõs.xxxviij.

POMATES.
b ¶ Debetis scire. Vide do. Ant.in c. ex literis.de fide instr. et quæ ibi dixi.

c ¶ Mala Latinitas. Vide Bal. & Ange. in l.Imperator. ff.de sta.ho. & vide bal.in l.verbũ. C.de fideicom.

d ¶ Vitiat instrumentũ. Vtrũ indictio, seu defectus indictionis, vitiet cõtractũ seu instrumentũ. De hoc aliqd sup data vj.lib.in mercu. p gl.in ij. cõsti. Codi.circa fi. An aũt debeat poni nomẽ Papę, sicut Imparatoris in instrumẽto. De hoc p do. Ant.in proœ.Decre. & dic q attẽdẽda est cõsuetudo, si illa appareret. c.cũ dilectus.de cõsue. & vide bar.in l.si nominatim. C.de cõdi. & de mon. & vide oĩno ad materiã bar. & Imo. & bal.in l.cũ pponereẽ.de leg.ij. & bal.in ij. cõsti. Cod.in ver.arma. & in l.fi. C.de fideius. & in l.error. & in l.ambiguitates. C.de test. & bar.in cõs.ex facto pposito, & ex eo quod tria quęrũtur. p bal.de pa. Cõstã.in ver.pacta p d. Ant.in c.ex literis.de fid. instru. p.bar.in cõs.reperiẽ instrumentũ. adde, an error in noĩe Dñi, vel indictionis vitiet instrumentũ, Ro.consi.ccxxxv.

e ¶ Debet credi. An notario credatur. no. Bal.in l.iurisiurandi. C.de test. & qd not. Bal.in l.generaliter. in vlti.not. C.de nõ nu.pec. & quod dixi post bar. in l.ij. C.de rescin.ven.in q.de minore iurante per Io. And.post Spe. in tit. de instr.edi.ver.j. & in ver.sed nunqd. Et qd si testis non recordatur de die, vel loco: vide quæ dixi in l.ij. §.fi.de aqua plu.arcẽ. & ibi Bar & vide Bald. in l.testiũ.in viij.col. C.de test. & Bar.in l.ij.in fi. ff.quẽadmo.testa.ape. & in l.admonendi. ff.de iureiur. Adde, q notario creditur in concomitantibus instrumentum, Bal.consi.xxv.

f POMATES. ¶ Si qs decurio. Vide Alex.cõs.cv.col.ij.vol.ij.vbi ponit digne, an steẽ dicto notarij, q sit matrix, & originalis scriptura, & consi.cx.eo.vol.ij.vbi ponit an stetur dicto notarij q fit rogatus.

g POMATES. ¶ Qñq est erratũ in eo. Vide Panor.cõs.xcix.col.j. in fi.vol.j. & in his quæ pertinent ad partẽ, error præsumiẽ partis, & non notarij. Ita Rom.consi.suo clxxix.col.ix.

Universidad de Deusto Biblioteca

a ↦ POMATES. ¶ De teſt. Vide Alexã. conſi. lxxxix. volu. iij. vbi ex hoc inſert in ij. col. q̃ ſicut teſtis deponẽs varia, punitur de falſo. l. eos. ī. de fal. ita etiam notarius varians tenorẽ inſtrumẽti, punitur de falſo, niſi vt ibi dicit, in vlti. col. illud emendaret, & corrigeret, addendo clauſulas conſuetas, etiam poſtq̃ parti tradiderat.

↦ POMATES.

b ¶ Sed qualiter cõſtare. Vide Alex. cõſi. cv. vol. ij. in prin. & cõſi. xxxvij. col. pe. eo. vol. & Alexã. in dicto cõſi. cv. col. ij. ponit quæ ſit matrix, & origialis ſcriptura.

c ¶ Faciliter ꝓbatur. Adde Bald. in l. nec exẽplũ. C. de fal. & ibi etiã qd ꝓbat error per confeſsionẽ, vel per dictũ Papę, & Principis.

d ¶ De tabel. §. pe. Et ad materiam adde Bal. in l. Sẽpronius Proculo. de leg. ij. & vide Bal. in rub. C. de fid. inſtr. in v. col. & ibi qd ſi nõ reperiẽt ꝑbreuiatura, ſed reperiẽt inſtrm parti traditũ: an ꝓbet? & ibi an imbreuiatura ſola faciat fidẽ? Ad qd vltimũ vide qd not. Bar. in l. admonẽdi. in viij. col. ī. de iureiur. & quod no. Bal. ī d. l. cõtractus. in iij. col. C. de fi. inſtru. Et an quis cogat oſtẽdere protocollum, vide Bar. & bal. in d. l. fi. C. de fid. inſtr. vbi dicit q̃ nõ: niſi quis vellet notarium redarguere de falſo. Item in auth. ſi qs in aliquo in prin. & in l. fi. C. de edẽ. vide Bart. Poſt ſae. bu. ī d. l. fi. qui dicit, q̃ ſi notarius perdat originale, debet fieri ſibi editio a parte. Et adde ad materiã Bar. in cõſi. ex facto ꝓpoſito, & ex reo, q̃ tria quęrunt. adde qñ inſtrm eſt diuerſum a protocollo, an faciat fidem, Bal. xliij. lib. ij.

e ¶ Inſtrm dicat. vide no. Bar. in l. j. in fi. ſ. quẽadmo. teſt. aper. & iſta faciũt ad quę ſtionem, vtrũ notarius de iure poſsit ſcribere. Pet. teſtis dixit illud idẽ, quod alius teſtis ſ. examinatus dixit, de quo vide in c. cãm quæ. el. ij. de teſti. & Bal. in l. verbũ volo. C. de fideicõ. videt dicere q̃ nõ. & Spe. in ti. de teſte. §. nũc tractãdũ. in ver. tantũquã. & Ant. de Bu. in c. nihil. de ele, vbi ponit de iudice, qui dixit. ꝓnuncio ſicut talis iudex. qd facit ad not. ꝑ Bart. in l. j. C. ſi aduer. lib. & ad id qd dixi de teſte, vide Bart. ſ terminis ſ l. iij. §. j. ī. de teſt. ſed Bal. ī ti. de pac. Cõſtã. in vlt. ver. dixit ꝓbari ꝑ illũ tex. aperte, q̃ ſi tabellio ſcripſit primo dicta vnius teſtis: & poſtea dixit, idẽ ꝑ oĩa dixit alius teſtis, ſiue ſub eadẽ die, ſiue alia, q̃ talis ſcriptura ꝓbat teſtes in vnã ſnĩam cõcordaſſe, licet aliqui dicãt quod talis ſcriptura nõ valet propter incertitudinẽ: alij quia proferant eundem meditatũ ſermonẽ: ſed prima nec ſecũda rõ valet. de quo vide ꝑ Bald. in d. tit. in vltimis verbis. Vltimo adde Bar. in ſuo cõſi. incipien. ſuper inquiſitiõe q̃ fit ꝑ dñm Capitaneũ. & ꝑ bal. de emẽ. Iuſtinia. Cod. in prin. & Ange. ī auth. vt iud. ſine quoque ſuffra. & bal. in l. ampliorẽ. §. j. C. de appella.

↦ POMATES.

¶ Ad notariũ. Vide Alex. cõſi. cv. col. ij. vol. ij. & etiã in ſimili vnũ verbũ per eũ in cõſ. c. eod. vol. ij. prope fi. in verſi. cõſtat aũr. Et ad hæc vide Fel. in c. ad audientiã. col. ij. ad fin. & ſeq. de pręſcrip.

g ¶ Põt probari. Ad materiã adde q̃ no. dixit bar. & poſt eũ Imo. in l. cũ proponeretur. de leg. ij. ꝑ gl. ibi quæ dicit: q̃ ſi teſtator dicat in teſtamẽto ſe erraſſe in geſtis ꝑ ſe, q̃ ei crediẽ. et ſic videt q̃ eo modo credi debeat, ſeu credatur pribus in geſtis ꝑ ſe, ſi aſſerãt in aliquo ſe erraſſe, & nõ requrat alia ꝓbatio. q̃ eſt no. ſecũdm bal. & facit ad no. ꝑ Bar. & Imo. & quæ ibi dixi in d. l. cũ proponeretur. adde aliũ modum probandi errorem, no. per bal. in l. etiam. C. cõmina. vel epiſto. videlicet q̃ ipſo facto probatur. Et vide Bal. in fin. C. de teſt. & l. Imperator. ī. de ſtatu homi.

↦ POMATES.

h ¶ Probari error. Vide Alex. cõſ. cv. col. iij. ad fi. vol. ij. col. vlti. & ſeq. & Barba. ccix. col. iiij. vo. j. & col. x. et Barb. ī c. fi. col. vj. de conſti.

↦ POMATES.

i ¶ Itẽ põt. Vide Feli. col. iiij. & de ꝓbando etiã errore, vide non ab re dicta per Imo. in l. quoties. §. ſed ſi cũ. ī. de hæred. inſt. in prin.

k ¶ Non põt videri. Vide bar. ī. l. j. §. ſi ſtipu. de ver. obl. & in l. q ſolidũ. vbi cõtra dicit in eo q̃ hic dicitur. de leg. ij.

l ¶ Si quis ob. Adde q̃ pactũ de non petendo, ſed per qd remittit res, vel actio, dicitur eſſe donatio, vel alienatio: ſcdm Bal. in l. j. in j. colũ. de bon. mat. allegat not. Bart. in l. ſiue apud acta. C. de tranſactio. in gloſ. in ver. penul. iuncta glo. in verſic. pacto. licet aliud ſit in remittente litem, ſeu in transigente ſup lite, ſcdm eum per l. fideiuſſorẽ. C. de tranſ. & no. etiam in propoſito Bald. in l. inter nos. C. cõia vtriuſ. iudi. & in capi. j. ad fin. de cõtrouer. iter vaſal. & aliũ de beneficio. Bñ facit q̃ not. gloſſ. hic, & q̃ in varijs locis per hanc gl. traduntur doc. maxime Bald. in l. pactũ. in xv. q. C. de col. & Ange. in l. contra iuris. §. fi. & ibi Barto. in l. tale pactum in princ. ī. de pac. & Ange. in l. ſi

b ¶ Sed qualiter cõſtare. Vide Alex. cõſi. cv. vol. ij. in prin. & cõſi. xxxvij. col. pe. eo. vol. & Alexã. in dicto cõſi. cv. col. ij. ponit quæ ſit matrix, & origialis ſcriptura.

c ¶ Faciliter ꝓbatur. Adde Bald. in l. nec exẽplũ. C. de fal. & ibi etiã qd ꝓbat error per confeſsionẽ, vel per dictũ Papę, & Principis.

d ¶ De tabel. §. pe. Et ad materiam adde Bal. in l. Sẽpronius Proculo. de leg. ij. & vide Bal. in rub. C. de fid. inſtr. in v. col. & ibi qd ſi nõ reperiẽt ꝑbreuiatura, ſed reperiẽt inſtrm parti traditũ: an ꝓbet? & ibi an imbreuiatura ſola faciat fidẽ? Ad qd vltimũ vide qd not. Bar. in l. admonẽdi. in viij. col. ī. de iureiur. & quod no. Bal. ī d. l. cõtractus. in iij. col. C. de fi. inſtru. Et an quis cogat oſtẽdere protocollum, vide Bar. & bal. in d. l. fi. C. de fid. inſtr. vbi dicit q̃ nõ: niſi quis vellet notarium redarguere de falſo. Item in auth. ſi qs in aliquo in prin. & in l. fi. C. de edẽ. vide Bart. Poſt ſae. bu. ī d. l. fi. qui dicit, q̃ ſi notarius perdat originale, debet fieri ſibi editio a parte. Et adde ad materiã Bar. in cõſi. ex facto ꝓpoſito, & ex reo, q̃ tria quęrunt. adde qñ inſtrm eſt diuerſum a protocollo, an faciat fidem, Bal. xliij. lib. ij.

e ¶ Inſtrm dicat. vide no. Bar. in l. j. in fi. ſ. quẽadmo. teſt. aper. & iſta faciũt ad quęſtionem, vtrũ notarius de iure poſsit ſcribere. Pet. teſtis dixit illud idẽ, quod alius teſtis ſ. examinatus dixit, de quo vide in c. cãm quæ. el. ij. de teſti. & Bal. in l. verbũ volo. C. de fideicõ. videt dicere q̃ nõ. & Spe. in ti. de teſte. §. nũc tractãdũ. in ver. tantũquã. & Ant. de Bu. in c. nihil. de ele, vbi ponit de iudice, qui dixit. ꝓnuncio ſicut talis iudex. qd facit ad not. ꝑ Bart. in l. j. C. ſi aduer. lib. & ad id qd dixi de teſte, vide Bart. ſ terminis ſ l. iij. §. j. ī. de teſt. ſed Bal. ī ti. de pac. Cõſtã. in vlt. ver. dixit ꝓbari ꝑ illũ tex. aperte, q̃ ſi tabellio ſcripſit primo dicta vnius teſtis: & poſtea dixit, idẽ ꝑ oĩa dixit alius teſtis, ſiue ſub eadẽ die, ſiue alia, q̃ talis ſcriptura ꝓbat teſtes in vnã ſnĩam cõcordaſſe, licet aliqui dicãt quod talis ſcriptura nõ valet propter incertitudinẽ: alij quia proferant eundem meditatũ ſermonẽ: ſed prima nec ſecũda rõ valet. de quo vide ꝑ Bald. in d. tit. in vltimis verbis. Vltimo adde Bar. in ſuo cõſi. incipien. ſuper inquiſitiõe q̃ fit ꝑ dñm Capitaneũ. & ꝑ bal. de emẽ. Iuſtinia. Cod. in prin. & Ange. ī auth. vt iud. ſine quoque ſuffra. & bal. in l. ampliorẽ. §. j. C. de appella.

de teſta. & ſic non põt amplius corrigere. Sed dic quod hoc eſt ſpeciale in teſtamentis: vel melius ibi loqtur, qñ ſolẽnitas nec fuit ſeruata, nec ſcripta in teſtamẽto: hic qñ
8 fuit ſeruata, ſed nõ ſcripta. † Quãdoq̃ eſt erratũ in eo q̃ pertinet ad partẽ. Et hoc dixit Gul. in Spec. Aut notarius vult corrigere incontinẽti: & admittitur. Aut ex interuallo: & nõ põt, niſi ꝓbato errore, per §. illud. in corpore, in auth. de ęquali. dot. Hoc etiã probat: teſtis & notarius ęquiparãtur: vt l. Domitius. ſ. de teſta. Sed teſtis poteſt incontinenti, nõ ex interuallo corrigere dictum ſuum: vt in c. præterea extra, de teſti.[a] & in §. quia vero. in auth. de teſti. in glo. ma
9 gna ſic in notario. † Sed qualiter conſtare[b] poterit de errore, ſi notarius trãſcripſit ſcripturam alterius? Reſpondeo: tunc pro
c ducto originali, error faciliter probatur:[c] vt hic, & l. ij. C. de erro. aduo. Si vero ſcripſit ſcripturã propriam: tunc ſi habet pro
d tocollum, probatur per oſtenſionem protocolli: vt in authẽ. de tabel. §. penul.[d] Nam ex illo verificatur inſtrumentũ extenſum. & ſic videtur erratũ in tranſcribẽdo: vt hic.
10 Sed poſſes dicere, † quare dicitur magis principale protocollũ q̃ publicũ inſtrumẽtum: nonne potuit eſſe, q̃ notarius ab ipſo initio confecit publicum inſtrumentum? Reſpondeo: nõ præſumitur: vt d. §. penulti. Nam originale retinet notarius apud ſe, vt alijs edat cum opus fuerit: vt ſ. de eden. l. argentarius. §. j. & ideo ipſi notario nõ deberet dari copia inſtrumenti: vt l. ſi quis ex argẽtarijs. §. prohibet. ſ. de eden. & ideo dicit lex, q̃ pars poſsit petere q̃ exhibeat a notario originale, quãdo inſtrumentũ quod eſt reſtitutũ plene nõ contineat omnia: vt l. ve
11 luti. circa prin. ſ. de edẽ. Prędicta vera, † niſi perſona notarij eſſet perſona ſuſpecta: vt d. l. ſi quis ex argẽtarijs. §. j. & q̃ illud quod remanet apud notariũ pręſumat originale, probat, qa ſic ſolitũ eſt fieri, & ſic ꝓbat per argumẽtũ a ſolitis, quod eſt validũ in iure: vt l. ij. §. merito. ſ. ne quid in lo. pub. & l. cer
12 ti condictio. §. ſi nũmos. ſ. ſi cer. pet. † Item poteſt ꝓbari per teſtes adſcriptos in inſtrumento: quia ad hoc apponũtur: vt in auth. de inſtru. cau. & fide. §. ſed & ſi inſtrumen
13 ta. ſ. quemad. teſt. aper. l. j. in fi. † Sed quid ſi teſtes dicunt aliter fuiſſe q̃ inſtrumentũ
e dicat[e], ſed non recordatur qualiter fuerit? Reſpon. ſi hoc contingit circa ea quæ per
f tinent ad notarium:[f] vt circa diẽ, menſem, & ſimilia: tunc quia conſtat q̃ eſt erratum, reſtat q̃ credatur notario, vt dictum eſt. Si vero hoc contingit circa ea quæ pertinent ad partes. tunc notarius nõ poſſet cor
14 rigere: quia licet cõſtet q̃ † ſit erratũ, nõ tñ ſcit notarius qd habeat ponere, vt dictũ eſt.
g Itẽ põt ꝓbari[g] error[h] ꝑ pſentes, & alios, q fuerũt mediatores inter præſentes partes ſic contrahentes: vt in authen. de inſtru. cau.

§. ſi vero morientur. verſi. in his. in glo. quę
15 icipit ad numeratorẽ. Et puto q̃ ſufficeret dictũ vnius teſtis cũ notario, qui remanent duo: vt d. verſic. in his. † Item põt[i] probari
i quãdoq̃ error: per ipſos faciẽtes: vt ſi quędam vniuerſitas fecit ſyndicũ, vel aliũ contractũ: hoĩes de vniuerſitate poterũt ꝓbare ſic fuiſſe tũc actũ, vel nõ fuiſſe: vt extra. de proba. c. tertio loco. nõ dicerẽ in eo q̃ alibi
g contrahunt vt ſinguli, niſi partes eſſent in cõcordia: vel eſſet aliqd, per q̃ nulli fieret præiudicium: vt teſtator adhuc viueret, & diceret notarium in ſuo teſtamẽto erraſſe.

NEmo dubitat. Facio tibi vnũ dubiũ: dicit ſtatutũ huius ciuitatis. ſi nõ ſoluerit centũ, amputetur ſibi manus: modo iſte cõparet in iudicio, & dat fideiuſſores. Quid dicemus? Dubito & ideo relinquo. Videtur q̃ ſufficiat: vt l. reſcripto. §. debitores. ſ. de mu. & honori.

a *An ſit in mora debitor negans ſe debere centum petita ſi lite conteſtata debitor probat de quinquaginta.*

k NOn poteſt uideri.[k]

1 Iam dixi tibi, tu petis a me † centũ: ego nego, lit. cõteſt. tu probas de quinquaginta: an per litis cõteſtationẽ cõſtituar in mora? Et videt q̃ nõ, ꝑ legẽ iſtã. ſed credo q̃ iſta lex ſic loquit, quia rõ eſt implicita: qa dixi tibi. neſcio quãtũ debeã, litẽ conte
h ſtor, nõ tñ conſtituor in mora: vt hic, & l. in fideicõmiſ. in prin. ſ. de vſu. ſi ſcirẽ quantũ debeo, tũc videor eſſe ī mora a tpe cõteſtationis litis: vt l. pupillus. §. fi. & ibi dixi. ſ. titu. j. l. qui ſolidũ. in prin. ſ. de leg. ij. Et iſtam q̃ habui Piſis, de facto.

i FEre in omnibus. Iſtã glo. hic, allego tibi in l. nõ ſolũ. §. ſi mãdato. ſ. de iniur. & dic vt ibi. Tene menti iſtam gloſſ.

k IN eo quod plus Sit. Dic per Dy. extra, eo. c. plus. lib. vj. Dixi in l. j. §. ſi ſtipulanti. ſ. de verb. obli.

Nemo alienæ. Quæro, quid in
l cauſa criminali: & dic vt glo. tene mẽti: & vide eã quæ incipit, ſi quis obtulit. & iſtam glo. allegaui tibi in §. ad crimen. l. pe. ſ. de pub. iudi. Vlterius nota q̃ gl. dicit in prin. q̃ prætoria ſatiſdatio intelligitur cum fideiuſsione. Contrariũ tenui tibi in l. prætoriæ. ſ. de præto. ſtipu. & ibi glo. videtur tenere.

IN obſcuris. Vide Dyn. extra, eodẽ cap. in obſcuris. eod. titu. & c. inſpicimus. lib v j.

l SI quis ob. [l] Nota gloſ. hic, quæ dicit de liberatione facta cum inſinuatione.

Sed

Universidad de Deusto Biblioteca

vnus.§. pactus. de pact.& in l. pacta q̃ d.de pact.& alij in l.Modestinus. & in l.Aquilius.& ibi not. Moderff.de do.vi de doct. & maxime Alex.in l. creditori C.de pac.allegante hanc glos.& ad hoc no.vide Bart. in l.si s accepto. de eōdi. b caus.& ibi Bald. & in l.si mulier. eo. rit. Adde an pactū de nō petendo sit do natio, Bal.cōsi.cccc lxxviij.lib.iiij. Ange.cōsilio lxxvij.& xciiij.

POMATES §. ¶Si quis ob. Vide d.Fel.in c. veniens. in tertio notabili,de testib.

a ¶In condēnatione. Quod donator. Et qualiter fiat deductio,ne egeat: vide Bald.in l.ij.C.q̃ cū eo.& ad gl.hic vide Ange.l.sunt q.de re iudi.Et adde q̃ bal. in c.j.in prin.dicit q̃ gl.hic sing.indistincte tenet q̃ ibi ratione personæ dat privilegium, vel ratiōe cōtractus, vt in donatione nō teneatur quis,nisi in quantū facere pōt.Debet ergo ei remitti, vnde venit, q̃ beneficiū habet retinendo, & nō petendo:quia donator a donatario alimenta nō petit: & tamē pro alimentis retinet q̃ donat, secundū gl.hic.& quā tamē quidā damnāt per id q̃ no. in l. fin. hic alleg. vbi de hoc per Cy. sed si tu bene cōsideres,gl.hæc est vera:quia directe non possunt peti alimenta. reuocabitur tamen donatio:quia donatarius est ingratus:loquor de simplici donatione. Et an nō alimētando donatorem reuocet donatio,vide glo.& Cy. in l.fi.ff.de reuo. dona.& dom. Abb. & Inn.in c. propter. de donatio.

b ¶Impossibiliū. Per Bar.in l.iiij.§.quæ sitū.si quis eau.

c ¶Nō pōt. Add bar. in l.nō solū.§.morte. in x.col.de ope.nouinun.tex.& ibi Bar. l.municeps. ad municip.

d ¶Quod vniuersitas. Qualiter citetur vniuersitas,adde bar.in fi.q̃ cuiusq̃ vniuerso.& vide nota.per bar.in l.aut facta.§. fi.ff.de pœ.per bal.& Cy.in l.j.§. quibus. & in §.q̃ si nemo. q̃ cuius.vni. p Archi. vj.q.j.sicut per Bal. in l.ff.in iiij. col. C. de execu. rei iudi.per bar.in l.j.C. de iure reipu.li.xj.& q̃ not.

Sed an egeat:dixi vobis in l. Modestinus. §.de dona.

ALiud. Tene menti gl.quæ est in prin. huius legis: qa alibi ita clare non dicit.

Refertur. Tene menti istam gloss. sup isto §.& vide gl.quæ incipit,si publice populus.in fin.dic, solue vt ibi per Dy.& extra.eo.c. q̃ oēs tangit.libro vj. Et nota q̃ ista lex est vera qtō ad omnia oēs enim tenent quo ad pœnā,quæ infligitur vniuersis,vel singulis vt vniuersis:sed si tangit aliquos,tūc præsentes tenētur:vt l.j.in princ.§.de magi. conue.& dixi vobis in l.quod maior.§.ad muni.

QVæ propter, Vide Dy. in c.in arg. extra,eod.lib.vj.& ibi in l. q̃ vero contra rōnē.§.de legi.& in l.si cōstante.§.solu.matri.

CVm quis. De hoc dic plene in l. si fundus §.j.§.de pigno.

NOn uidetur.

Qui iussu, Vide circa hoc Dy.extra,de reg.iu.in c.q̃ qs. lib.vj.& Cy.C.vnde vi.l.j.& in l.vt vim.§. de iust.& iur.tene mēti gl.hic positam pleniorem,quam habeamus.

EActum a iudice. Vide Dy.inc.ea quæ.extra eo.lib.vj.

1 ☞ Donator agit contra donatarium, vt eum alimētet.

IN condēnatione. No.gl.quæ † dicit, q̃ donator [a] nō potest agere contra donatarium,vt eum alimentet. Contrarium not.in l.fi.C.de reuo. dona.& per Cyn.ibi.

Vnicuique. Vide Dy.in c.mora. extra,eo.lib.vj.

Dolo facit. Vide extra,eod.c. dolo.& §.de do. excep.l. doli.Dicam plene l.si socer.§. Lucius.§.solu.matrimo.

QVi in ius. Dic p Dy.i c.cū qs.extra,e. li.vj.

CVm principalis. Dic vt p Dy.in c.accessorium.extra,eo.lib. vj.& per Cy.in l.intelligere.C.de lui.pig.

SI nemo. Vide glo.quæ incipit,hanc regulā ibi. quod nō placet: quia secundū hoc prius esset obligatio,quā cōtractus, qui eā introducit.quod est absurdum.

b IMpossibilium. [b] Dic p dy. in c.nemo potest.extra,eod.tituso. lib.vj.

SI quis prægnātem. Vide gloss. quæ incipit, instituit te. ibi.§.si quis rogatus.& dicvt ibi,per gloss. & Dyn.

PVpillus. Hic est melior glo. quā sit alibi in ista materia. Et totum examinaui vobis in l.j.§.de dona.

NEratius. Tene menti gl.pleniorem in materia sua q̃ sit alia. & tractat materiā in l.penul.§.quæ sen.sine ap.rescin.

1 ☞ Syndicus ciuitatis si citatur,constituitur in dolo.

2 Ciuitas,quando non vult conuocare arengam,citantur illi qui illā regunt: & habetur ac si ciuitas fuisset citata.

c NOn potest. [c] Glo. † quærit, si citatur

1 syndicus vniuersitatis, an cōstituatur in dolo? Et vide glo. quæ incipit, pone in officiali.ibi: item quid si citetur. Ista est not glo.& videtur dicere cōtra casum l. aut qualiter.§.idē ait.§.quodvi aut clam.& ista glos. dicit optime. Non obstat illa lex:quia ibi dicitur q̃ valet denunciatio facta syndico, inquantū ad exeusandū vitiū.clandestinitatis nō q̃ tū ad cōtumaciā inducendā in personā vniuersitatis. Pone † q̃ vniuer-

2 d sitas[d] non vult coadunare capitulum, vel arengam. Glos.quæ est extra,de cōces. præben.c.si capitulo.lib.vj.dicit, quod debent citari illi, qui regunt vniuersitatem: & tūc perinde habetur,ac si ciuitas,vel vniuersitas esset citata.

NEmo alieno.

e Tēporalis permutatio. [e]

Hic est no.glo.quæ incipit,cum consuetudo sit.vide quod not.per Cyn.in quæstione principali. ibi: circa hoc quæro.C. quæ sit long.consue.

IIbertas. Hic tenet ista glo. q̃ res dotalis nō possit alienari.fallit in seruo.l. Iulia. loquitur de fundo dotali:& cū ista glos.concordat C.de rei vxo.actio.§.sed cum lex. & l.j. solu.ma. Sed obstare videtur glos. Institu. qui.alie.licet,vel non in princip.sed est gl. bona C.ad Velleia.authen.siue à me. vt dixi in d.l.j solu.matri.

FAuorabiliores. Dic de hoc vt per Dyn. in capitulo cum sint iura partium obscura.extra,eo.tit.li.vj.&c.

IMperitia culpæ.

Dic vt extra, eodem capitu. non est sine culpa.

1 ☞ Si actio sit inducta in iudicio per modum exceptionis, an perpetuetur.

f QMnes actiones. [f] Habetis hic, q̃ actio perpetuatur, & interrumpitur per litis contestationem: secus si

1 per citationem. † Sed quæro, quid si per modū exceptionis est actio in iudicio proposita: vtrum perpetuetur? domi.Fran.Accurs dicit q̃ sic.& est hic casus ibi,dum dicit,semel inclusæ, &c. sed si per modū exceptionis inducitur, iudicio includitur: vt l. duobus.§. de excep. rei iudi. & l.finautem. §.fi.§.de nego.gest.& l. quod si in diem.§.j. §.de compen. si est inclusa, ergo interrumpitur.vt hic.& pro hoc l.amplius non peti. §.rem rat.habe. Sed illud intelligo, quādo proposita per modum exceptionis tendit ad eūdem finem cum actione, vt exceptio f compēsationis:alias secus. Ita loquitur gl. extra,de ordi.cogni.c.cum dilectus.

gl.de do.& cōtu.ex. cām.& gl. Ber.in c. bonæ memoriæ. de elec.no. Bar.hic l.ea. Lin prin.& facit q̃d no.bar.i l.iiij. §. creditoribus. de fideic. lib.& late in extrauag.ad reprimēdū.i ver.citatiō.& ego dixi i l.j.C.de decu. p Inn.i ca. humilis. de maio.& obe.i c. gratē.de sen.excō.& in c.Ro.eo.ti.et p bar. in l.aut q̃aliter. §. si qd seruus. q̃ vi aut clā.vid no.i.d.l.j.C. de iure Reipu. li.xj. & ibi videt dicere, q̃ nō sufficit citare syndicū:et vtrū possit vocari in die veneris sancto ad sonū tabellę.habes tex.et ibi bar.i.l.fi. de prędi.curi.li.x. Itē adde q̃ no.bal.i auth. sed oino.i iij.colū.C.ne vxor p mari.& qd not.gl.i l.item magistris.de pact. Adde qualiter vniuersitas fit citanda,Ang.consil.clxv. & ccxcvj.

e ¶Tpalis pmutatio. Vide Bart. in l.ij.in fi.prin.solu.matr.& hāc gl.no.limita vt dixi post Bar.in l.de qbus.i. de legi. Pro hac bal.alleg. casum in l.fi. C.de serui.& ibi no.& do.Ab.Sicu.i c. p illorū.de p̄ben.dicit q̃ glo. val de not. hoc sentit q̃ cōsuetudo nō tollat per vnam conuētionem,quā vt dicit sequitur Io. And.in c. fi.de cōsue. sed dicit ipse,ego credere glo. procedere, quando aliquis de populo facit cōtra consuetudinem alijs scientibus, & non contradicentibus:vt non tollat consuetudo,sed requiritur tātum tempus, quantum requisitu fuit ad inducendum consuetudinem: argu.in regula prima. de regu.iur.in vj.vbi dicitur,quod si populus collegialiter, & directo, scienter fecisset actum contra consuetudinem, quod tunc consuetudo tolleretur:arg. d. c.illorum.&c. cum accessissent. de consti.& not.per domi. Anto.in capitu. ad audientiam.de cleri. non residen.vbi sentit hic etiam quod gl.hic & idē dicit dicendū esse si q̃rit, an statutū tollatur per cōtrariū actū. adde gl.in l.ij. & ibi Bal. C.quæ sit lon. consue.Et istā glo.aliter alle. Bar.vbi no.in l. ij.in prin.in iij.colū. solu.matri.

f ¶Omnes actiones. Vtrum per modum exceptionis actio perpetuetur, adde

Universidad de Deusto Biblioteca

Bar. in d.l. si autē. §. fi. & Bal. in d.l.ij. in fi. C. de ædi. acti. & in l. cum notissimi. §. imo. in fi. de præscrip. xxx. ann. & in princi.

a ¶ Qui tacet. Per bal. in l.j. in princip. solu. matri.

b ¶ Nulla est lex in ti. ff. & C. de actio. & obli. quæ incipit, at si quis. Puto ꝙ voluerit Bar. adducere seu se remittere ad l. seruus, nō in omnibus. ff. de actio. & obli. vbi de vi habetur mētio. licet Bar. eam l. non legat, qd non est mirum, cum Bart. sæpius dixisse se alibi attestetur: ꝙ tamen minime effecisse eum comperimus. Laus Deo. Alexāder Losæus Auilianus Iur. vtri. doc. in inclyto Lugdunorum emporio.

b ¶ Quod cuique. Ad hoc bene facit, quod no. in l. Tiria. §. imperator. de leg. ij. & quod dixi post Bar. in l.j. C. de iu. & fac. ignorā. in vna q. & vide quod not. Bar. in l. amplius. rem ra. habe. in q. quæro. p declaratione materiæ. & ad Barto. hic adde quod not. Bal. per illum textum in authē. sed hodie nul

Quod contra rationem. Vide per Dyn. extra eo. in c. quæ à iure communi. lib. vj.

a Qui tacet. [a] Vide per Dyn. extra, eo. c. qui tacet. lib. vj.

Quod ipsis. Vide per Dy. extra, eod. c. is qui in ius. lib. vj.

Hoc iure. Hoc est verum in violentia ablatiua, compulsiua, seu expulsiua: secus in violentia turbatiua. Ista materia nō cadit hic, sed in l. si quis. §. de actio. & obliga. & ibi dixi

Cum per delictum. Quæro, quid si vnus est in culpa leui, in faciendo: & alius in culpa leui, omittendo: & certe præponderat culpa in faciēdo. dixi in l. quod Nerua. §. depositi.

Illi debet. Istud expediui in l. itaq; fullo. §. de furt. & ibi feci mention[e]m de ista glossa.

Actum.

Non videtur. Habes ꝙ si per vim es expulsus tu emptor, ꝙ vēditor non tenetur. l. expulsos. C. de actio. emp. Sed si alius vi licita te expellit, tunc venditor tenetur. & vide istā legem.

Nuitus.

b Quod cuique. [b] Not. gl. sup isto §. qd si statutū dicit ꝙ notarius Priorū nō debet accipere salariū de aliqua scriptura, an ego possum renunciare: quia volo ei dare? Certe non possum renunciare: quia non disponit circa volentes dare, sed circa notarium. Et ad hoc nota istam gloss. & sic nō potest renunciari: cum de eo non disponatur.

Relerunque. Glo. hic quærit de legato sub conditione: an interim teneat alienatio: dixi in l. seruo legato. §.j. §. de leg. j. & ibi per Dyn.

Iure. Vide Dyn. in c. locupletari. extra. eod. lib. vj.

Res iudicata. Vide gloss. hic not. de qua ego in l. ingenuum. §. de statu homi. plene dixi.

Quæ ab initio. Vide Dy. in cap. nō infirmatur. extra, eodem. lib. vj.

FINIS.

Index quaternionum.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM Quaterniones sunt, NN Duernio.

la. C. de episcop. & cle. vbi tenet. ꝙ excusetur tabellio qui non debitum recipit a sponte soluēte. Sed contra istam decisionem facit, quod not. in l. fi. C. de indi. vidui. & in l.j. C. de cupresis. lib. xj. & vide glo. not. in ca.j. de simo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca